1E JAARGANG NO. 14 – 10 JANUARI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

Gesprek Amsterdamse wethouder Heerma
Samenvatting Rapport Commissie Donner
Inkomensmatiging specialisten

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Sav. Lohman
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tijdelijk tel. no. 02518-50085

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Verder in dit nummer:

	pagina
Commentaren	3, 5, 7, 9, 11
Fractievoorzitter	6
Uit de fractie	8, 9, 11, 17
Zwart-Wit	10
CDJA	18, 19
Uw mening	22
Boekbespreking	16

Inhoud:

Specialisten

Redactielid drs. J. D. Gabor verwacht dat er tussen regering en specialisten nog voor de verkiezingen overeenstemming over de inkomensmatiging van specialisten zal zijn bereikt ..... pagina 4, 5, 7.

Abortus

Fractiewoordvoerder Deetman geeft een nabeschouwing van het voor het kerstreces aangenomen abortus-wetsontwerp.... pagina 11.

Interview wethouder Heerma.

Hans Schipper in gesprek met deze Amsterdamse wethouder van economische zaken over o.a. het imago van de hoofdstad, het huisvestingsbeleid en de economische positie van Amsterdam ..... pagina 12, 13.

Over vredesbeleid.

Van het deze week verschenen rapport van de commissie Donner is een samenvatting opgenomen ..... pagina 14 en 15.

Meditatief

Er zijn rond deze dagen van Kerst, Oud en Nieuw, via kerstwijdingen, kerkdiensten, avondsluitingen, dagopeningen van radio en televisie en meditatieve kolommen van dag- en weekbladen weer heel wat Waarheden en Boodschappen op ons los gelaten.
Al zouden we ons maar de helft ernstig aantrekken in zijn consequenties van wat we dezer dagen hebben beluisterd, beleden, gezongen en gebeden, dan komen we al danig in de problemen.
Binnen de sfeer van een nachtmis of oudejaarsdienst wil dat nog wel lukken: belijden, bidden, instemmend zingen, amen zeggen. Buiten die beschutting wordt dat lastiger. In een concertzaal of bioscoop kan men voor enkele uren behaaglijk ondergaan in een andere werkelijkheid; buiten gekomen is de muziek weg en snerpt de tram, de film is uit en het regent. De „godsdienstoefening" is anders opgezet. Woord, gebed en belijdenis gelden „buiten" ook. Hoe moet je met dat Woord, met die „blijde boodschap" weer naar buiten? Hoe, over „buiten" gesproken, de politiek weer in?
Mr. Burger zei eens over Bruins Slot: „Hij was een christen, dat is een enorme handicap in de politiek." Moeten we die relatie naar de politiek wel zo nadrukkelijk leggen en is het niet beter die boodschap voor het intieme persoonlijk leven te bewaren?"
We hebben het ons wel wat moeilijker gemaakt. We hebben sinds enige maanden opnieuw een partij opgericht die „het Evangelie aanvaardt als richtsnoer van het politiek handelen" (art. 2 statuten CDA) en die „vanuit het politieke leven antwoorden wil formuleren op de oproep van het Evangelie".
Ga er maar eens aan staan.
We hebben ons zelf onlangs op deze ambitieuze taak vastgelegd, niemand heeft ons hierom gevraagd: sommigen hebben een bloedhekel aan deze vorm van politieke organisatie, anderen – bezorgde christenen – vertrouwen ons deze taakstelling maar nauwelijks toe.
We hebben ons in de loop der tijden bekwaam beijverd om kerk en politieke partij scherp te onderscheiden. We zijn wars van „Byzantisme", de verstrengeling van kerk en staat. We zijn knap in het formuleren van de „eigen verantwoordelijkheid" van kerk en politieke partij. We weten ook geroutineerd te verhalen hoe „gebroken" de wereld wel niet is en hoezeer we dikwijls „vuile handen" moeten maken in de „weerbarstige" politieke praktijk van „alledag". We kunnen subtiel formuleren dat het getuigenis van de kerk profetisch is en niet in concrete situaties wil formuleren hoe en wanneer er in de politiek behandeld moet worden.
Dat zal allemaal waar zijn; dergelijke onderscheidingen en verfijningen zijn ook niet van belang ontbloot. Maar we moeten het ook weer niet te ingewikkeld maken; het Evangelie dat in de kerk wordt verkondigd is wel hetzelfde Evangelie dat in de politiek geldt. En dat Evangelie is niet beperkt tot één sector van ons bestaan. Wat 's zondags waar is, is het maandag ook. Anders worden christenen in de politiek niet alleen ongeloofwaardig, maar bovendien schizofreen. Al die onderscheidingen kunnen ook een ontsnappingsweg of een excuus tot uitstel worden om (nog) maar niet die dingen te doen waarvan we weten dat ze „eigenlijk" gedaan moeten worden.
Als mensen in de *kerk* inzien, dat slavernij in strijd is met het liefdegebod, dan moeten diezelfde mensen in de *politiek* die slavernij afschaffen. Als christenen in de *kerk* om vrede bidden, kunnen ze in een *politieke* partij niet beogen het vraagstuk van de kernbewapening – om de lieve vrede – maar even te laten rusten. En als in de *kerk* wordt beleden dat de mens naar Gods beeld is geschapen, kan in de *politiek* alleen maar zonder omhaal en pauzeloos tegen discriminatie worden gevochten. Het „. . .Uw naaste als uzelve . . ." in de kerk, betekent in de politiek het ijveren voor diep in het eigen vlees snijdende economische maatregelen voor mondiale gerechtigheid.
Niet haalbaar? Onwerkelijk? Onmogelijk? Jan Romein schreef in zijn prachtige essay „De klokkenist van de kleyne luyden" over Abraham Kuyper dat politiek de kunst van het onmogelijke is. Alleen hij die het onmogelijke nastreeft, bereikt iets, wie alleen het mogelijke wil, bereikt niets.

Optimisme

We zouden kunnen menen, dat de economische situatie en de toestand in de internationale politiek wellicht niet zulke geschikte omstandigheden bieden om juist nu radicale politieke „antwoorden te formuleren op de oproep van het Evangelie". Zijn de perspectieven niet wat somber?
Als we somber worden, moeten we toch even niet hebben opgelet bij al die Kerstmeditaties. Dietrich Bonhoeffer, die reden had om van sombere tijden te spreken – hij zat toen hij dit schreef in de Wehrmachtsgevangenis in Tegel in afwachting van zijn berechting wegens zijn aandeel in de aanslag op Hitler – zegt het zo:
„Er zijn mensen die het lichtzinnig vinden en christenen die het onvroom vinden, te hopen op een betere aardse toekomst en zich daarop voor te bereiden. Zij geloven dat chaos, wanorde en catastrofes typerend zijn voor deze tijd en onttrekken zich door passieve berusting of vrome wereldvlucht aan de verantwoordelijkheid, voor de komende generaties een toekomst te bouwen.
Misschien breekt morgen de jongste dag aan; dan zullen we graag het werk voor een betere toekomst neerleggen – maar eerder niet.

Gelukkig nieuwjaar

S. J. H.

commentaar

Kernbewapening

De commissie-Donner heeft voor de partij een opmerkelijk rapport opgesteld over de kernbewapeningsproblematiek. De verschillende standpunten binnen het CDA over dit probleem en de consequenties daarvan zijn, conform de opdracht aan de commissie, op heldere wijze in kaart gebracht. Het stuk bevat geen conclusies voor beleid. De partij moet zich nog uitspreken. Het rapport is uitdrukkelijk een discussiestuk, niet méér, niet minder. Wel heeft de commissie zich een oordeel gevormd over een aantal opvattingen en benaderingswijzen. Zo wijst zij het atoompacifisme, overigens met erkenning van de verdiensten ervan in een zich bewapenende wereld, en de harde lijn van „westelijke superioriteit" van de hand.
Daarbij geeft zij aan dat alle standpunten grote risico's met zich brengen.
De commissie onderstreept verder het grote belang van internationale samenwerking.
Binnen het CDA is de komende tijd, ook na de vaststelling van het verkiezingsprogramma, een indringende discussie gewenst over de mogelijke rol die ons land kan spelen bij de zo gewenste terugdringing van de kernbewapening. Dit rapport kan in die discussie niet gemist worden.
Het is jammer dat het rapport geen rol meer kan spelen bij de discussie over het ontwerp-verkiezingsprogram wat uitdrukkelijk wel de bedoeling was.
Er is zoals de commissie schrijft veel fantasie en initiatief nodig om het vastgelopen kernwapendebat verder te brengen.
Het CDA is het aan zijn uitgangspunt verplicht serieuze gesprekspartner in deze discussie te zijn. Ook in het brede verband van de Europese christendemocratie.
Bezinning over concrete stappen en daadwerkelijke initiatieven bij het terugdringen van de rol van de kernwapens is broodnodig. Het CDA kan en mag niet blijven steken in het afwijzen van benaderingen van anderen of in het schetsen van perspectieven zonder zelf als politieke beweging concrete wegen aan te geven.

Inkomensmatiging specialisten

De discussie rond de inkomensmatiging van de medische specialisten wordt nogal verhit gevoerd. Het is begrijpelijk dat sommigen overkoken van irritatie als men leest dat de korting op het minimum jeugdloon gehandhaafd blijft terwijl de voorgenomen matiging per specialist van ƒ 80.000,– mislukt. Een blik op de inkomensverdeling van 4 miljoen werknemers maakt deze irritatie begrijpelijk.

Verdeling bruto jaarinkomens 4 miljoen werknemers

bruto inkomen per jaar	aantal werknemers	in % van het totaal	
22 - 24.000	200.000	5	
24 - 32.000	1.560.000	39	(zogenaamd modaal)
32 - 47.000	1.760.000	44	(1,5 x modaal)
47 - 63.000	320.000	8	(2 x modaal)
63 - 94.000	120.000	3	
94 - 126.000	40.000	1	

(bron Volkskrant 25 oktober 1980)

Het bruto inkomen van de medische specialisten varieert tussen de ƒ 100.000 en ƒ 300.000. Niettemin blijkt hetgeen als eerste reactie op de gedeeltelijke mislukking op de matigingspoging begrijpelijk is bij een diepere analyse niet geheel terecht te zijn. Zeker niet in die zin dat de specialisten aan de schandpaal moeten. Als wij werkelijk geloven in het maatschappelijk overlegmodel dan past geen overtrokken reactie bij een enkel moment van stagnatie, of uitstel, dat gericht is op het bereiken van een beter resultaat. Ik heb dan ook geen waardering voor de vele uitspraken over het buitenwerking stellen van de prijsbeschikking door het kabinet die na het bekendworden van de Haagse rechtbank in de pers terechtkomen. Wanneer leden van de Tweede Kamer zich uitspreken in de zin van: „Dit is slechts uitstel van executie, de heren gaan hoe dan ook naar de galg", dan zijn dat uitspraken die bij mij associaties oproepen waar ik liever niets mee te maken wil hebben.

Kabinet Van Agt op de goede weg

Tot op heden is er nog geen kabinet geweest dat zoveel aan de matiging van de hogere inkomens heeft gedaan als het kabinet Van Agt. De inkomensbeperking van de topfunctionarissen van de overheid is inmiddels ingevoerd. In vijf jaar tijd precies groeien deze mensen (met een inkomen tussen de een en twee ton per jaar) naar een jaarlijkse vermindering toe met gemiddeld ƒ 25.000.
Ook met de circa 7000 medische specialisten waarvan er ongeveer 5000 geacht kunnen worden zich vrij te hebben gevestigd, voert dit kabinet sedert 1978 overleg om tot matiging te komen. In overleg is in dat jaar de zogenaamde commissie Van Mansvelt ingesteld. Deze commissie was nodig om inzicht te krijgen in de omzet, de kosten, de werkbelasting en de productiviteitsontwikkeling van de diverse categorieën specialisten. Tevens kreeg de commissie opdracht voorstellen te formuleren om op basis van objectieve criteria tot een nieuwe honoreringsstructuur te komen.
Na iets meer dan een jaar heeft deze commissie een voortreffelijk rapport opgeleverd. Dit rapport is qua gegevensbestand ruim voldoende om daarop gebaseerd een goed beleid te ontwikkelen. Met de beleidsaanbevelingen was de commissie nog niet helemaal klaar. De mogelijkheden van een nieuw beleid en de nog op te lossen knelpunten waren echter duidelijk zichtbaar geworden.
Als ik Het Parool mag geloven dan waren het kabinet en de Landelijke Specialisten Vereniging (LSV) elkaar vóór de prijzenbeschikking van minister Van Aardenne over de grote lijnen aardig benaderd. (Zie schema pagina 5)

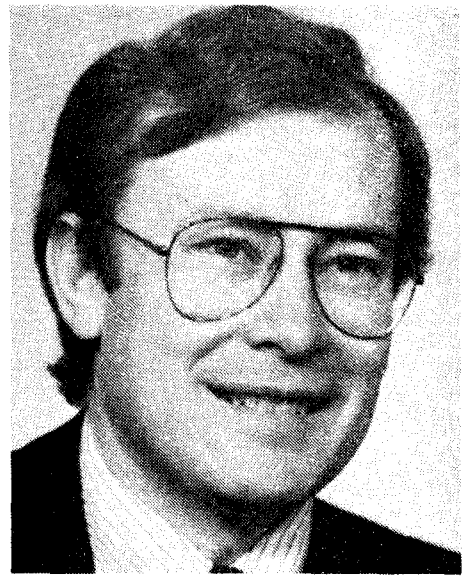

door J. D. Gabor

Of aan deze getallen exacte waarde mag worden toegekend is de vraag. Vast staat echter dat van de zijde van de specialisten grote bereidheid bestaat om tot wezenlijke inkomensmatiging te komen. Van Aardenne nam evenwel niet meer de tijd om de nog bestaande meningsverschillen op te lossen en kondigde toen de prijsbeschikking per 1 oktober af. Deze beschikking kon echter de toets van de rechter niet doorstaan en werd binnen enkele weken buitenwerking gesteld.

Nog voor de verkiezingen definitieve regeling

Na de uitspraak van de rechter is opnieuw overleg tot stand gekomen tussen het kabinet en de specialisten. Afgesproken is dat een onafhankelijke commissie aan beide partijen rapport uitbrengt over de oplossing van het conflict. Deze commissie van neutrale deskundigen is inmiddels aan het werk gegaan. De beslissingen moeten voor 1 april van dit jaar vallen. In afwachting van deze beslissingen heeft men de tarieven bevroren. Dit laatste komt neer op een inkomensmatiging in de orde van circa 13% (afzien van 6% tariefsverhoging en afzien van 7% inflatiecorrectie).
De specialisten hebben de uitspraak van de „bemiddelingscommissie" reeds als bindend aanvaard. Voor het kabinet is het niet goed denkbaar dat bij een dergelijke procedure het advies van de neutrale deskundigen niet als bijzonder zwaarwegend beschouwd zal worden. Men komt er dus uit.

Waar gaat het conflict nu nog over?

Voor een buitenstaander is het moeilijk om precies aan te geven waar nog de conflictpunten liggen. Voorzover ik het heb begrepen liggen de volgende kwesties nog open:
- komt er een vergoeding voor het extra hard werken van de specialisten?
- wordt er een dalend tarief ingevoerd naarmate men een grotere practijk heeft?
- wordt het systeem van een vergoeding bij een practijkoverdracht afgeschaft?
- zal er per specialistengroep een verschillend tarievenstelsel worden ingevoerd?

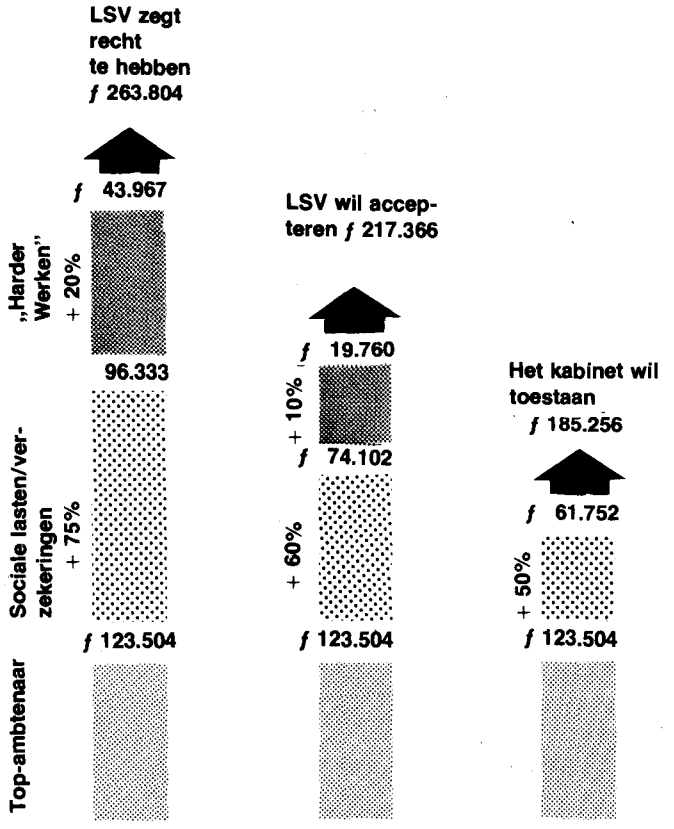

(Het Parool 3 september 1980)

commentaar

Knikkers

Terecht stelt de auteur van bijgaand artikel aan 't slot van zijn artikel vast dat het in kwesties als dezen in wezen meer gaat om 't spel dan om de knikkers.
Een spel met hoge inzet.
Inzet is 't behoud van de leefbaarheid van onze samenleving.
Leefbaar voor allen!
Het CDA baseert zich in zijn beleid terecht vooral op de zorg voor een zinvol bestaan van hen die zich aan de onderrand van de samenleving bevinden. In die politiek past een dringend beroep op de mensen aan de top om bereid te zijn hun bijdrage daaraan te leveren.
Matigen doet pijn.
Matigen is noodzakelijk.
Matigen is ook meer dan nodig om hen die helemaal niets hebben te kunnen blijven helpen.
Als de circa 5% aan de top – de groep waartoe ook de specialisten behoren – niet bereid zou zijn van hun overvloed in te leveren, hoe zou dan ooit de resterende 95% bereid zijn de ook voor hen noodzakelijke offers te brengen.
Het CDA doet er goed aan zich hierin met een zekere heldere hardheid op te stellen.

Vergoeding voor het hard werken?

Het blijkt dat vele specialisten meer dan 60 uur per week maken. Dat is 20 uur meer dan een „normale" werkweek. Hun inkomen wordt gerelateerd aan het gemiddelde van de topambtenaren (ƒ 123.000,– per jaar). Hierbij wordt nog een bedrag opgeteld voor de sociale voorzieningen en pensioenverplichtingen van de specialisten en de risicofactoren voor de specialisten, een percentage dat zal liggen tussen de 50- en 75%. Boven dit bedrag wil men 10 tot 20% hebben voor het harde werken. Er is een belangrijk argument tegen deze toeslag, namelijk het feit dat de topambtenaren waarmee de specialisten mogelijk worden gelijk gesteld zonder enige vergoeding net zo hard werken en net zoveel overuren maken als de specialisten. Er is een klein argument voor de toekenning van overwerkvergoeding namelijk het feit dat het kabinet zowel aan tandartsen als een dierenartsen een dergelijke vergoeding heeft toegestaan. Als men mij vraagt dan heeft het kabinet er goed aangedaan geen extra vergoeding voor het overwerk op te nemen in de berekeningsgrondslag.

Dalend tarief?

Er valt alles voor te zeggen om een dalend tarief in te voeren naarmate de practijk groter is. Binnen een specialistengroep wordt het inkomen dan ook meer gelijk getrokken. Wel dient men te bedenken dat correcties mogelijk moeten zijn naar gelang de samenstelling van de practijk verschillend is. Circa 1/4 van alle patiënten is particulier verzekerd. De tarieven voor deze mensen zijn 3x zo hoog als de ziekenfondspatiënten, die 3/4 van het totale bestand uitmaken. Indien de verhoudingen bij een practijk hiervan sterk afwijken moet dat te corrigeren zijn.
Een dalend tarief zal ook matigend werken op de neiging om meer overuren te maken waardoor het werk eerlijker kan worden verdeeld.

Vergoeding goodwill afschaffen?

Het systeem dat bij het overnemen van een bestaande practijk door de jonge arts enkele tonnen moeten worden neergeteld heeft zich maatschappelijk overleefd. Het is echter nu nog voor de ouderdomsvoorziening van de scheidende arts onmisbaar. De prijzenbeschikking waarbij dit aspect geheel buiten beschouwing is gelaten zou tot gevolg hebben gehad dat met name jonge medici die kortgeleden een practijk overnamen – gelet op hun bestaande financiële verplichting en het plotseling met 20% dalen van hun inkomen – aan de rand van de financiële afgrond terecht waren gekomen. Het kabinet en de specialisten moeten een deugdelijk systeem uitwerken waardoor het oplossen van dit probleem mogelijk wordt.
Er zijn al nuttige suggesties gedaan. T.z.t. zal het afschaffen van deze „koopsommen" tot belangrijke tariefsdaling leiden.

Tarieven per specialistengroep!

De verschillen in omzet, kostenontwikkeling en productiviteitsontwikkeling tussen de 14 groepen medische specialisten is zo groot dat een gedifferentieerde benadering, naar mij lijkt, noodzakelijk is.

(Vervolg op pagina 7)

van de fractievoorzitter

Met goede moed 1981 in

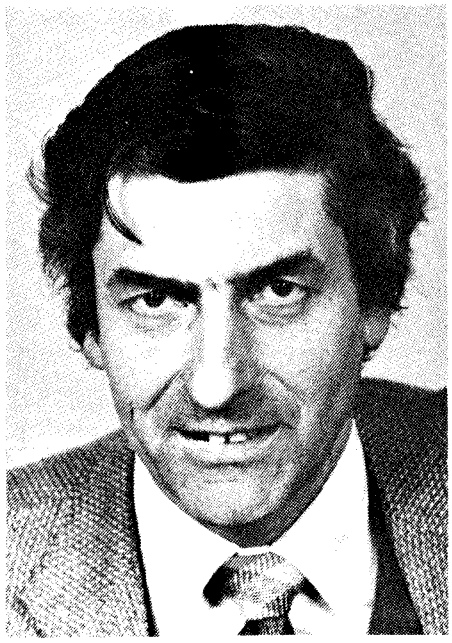

Enkele jaren achtereen heb ik bij de algemene politieke beschouwingen gesproken over de noodzaak bestuurlijk en vooral wetgevend sturing te geven. Vaak had ik dan in het Kerstreces een katterig gevoel als ik de resultaten bezag. Dit jaar is dat anders. Er is het nodige in positieve zin te noteren. Ik noem drie voorbeelden:

Het parlement aanvaardde niet alleen het wetsontwerp voorkeursrecht gemeenten; wij slaagden er ook in om op het laatste moment in die wet een mogelijkheid opgenomen te krijgen voor gemeenten om in stadsvernieuwingsgebieden woningen aan te kopen, die via „losse" verkoop aan de sociale woningvoorraad onttrokken dreigen te worden. Aan die mogelijkheid is in die zelfde wet de plicht toegevoegd van de gemeente om deze woning aan te bieden aan de zittende huurder. Ik ga niet in op de details van deze regeling; wel stel ik vast dat hiermee een probleem van vele grotere en kleinere steden in het hart is aangepakt. VVD en PvdA waren bereid bij deze belangrijke invoeging in het wetsontwerp een positieve rol te spelen. Voor ons als CDA was het een klein wondertje dat dit lukte, omdat wij juist bij deze problematiek vaak verlamd worden door opponerende socialisten en liberalen. Het was een concrete score op wetgevend gebied, die de voortgang van de wetgeving over de grondpolitiek, waarvan het voorkeursrecht het belangrijkste onderdeel is, ineens extra relief en kleur gaf.

Een tweede doorbraak werd bereikt met een verantwoorde abortuswetgeving. Aan een reeds lang durende situatie van passiviteit hebben Regering en Kamer nu een eind willen en kunnen maken. Ik heb alle vertrouwen dat de Eerste Kamer deze wetgevende arbeid mee zal willen completeren. Aan de tot standkoming en aanvaarding van dit wetsontwerp is veel bloed, zweet en tranen vooraf gegaan. De christendemocratie heeft in deze zaak, gezien haar minderheidspositie in de Kamer, erg strak vastgehouden aan haar fundamentele uitgangspunt.
Dat kon en mocht ook niet anders. Dat de VVD dit heeft willen steunen verdient waardering. Maar wie bij belangrijke wetgeving als deze alleen een balans van politieke winst of verlies voor partij X of Y wil bijhouden verkijkt zich. Hij verkijkt zich op de vastberaden wil die ook politici kunnen hebben om gezamenlijk noodzakelijk werk te doen; gezamenlijk omdat het alleen in gezamenlijkheid kan, en in democratie ook gezamenlijk behoort te gebeuren.
Bij de stemverklaring die aan de stemming over het abortusontwerp vooraf ging voerden twee eenlingen het woord; Ruud Nijhoff (DS'70) en Annemieke van Heel van onze fraktie. Geen van beiden kon een eigen triomf melden; geen van beiden deed ook een poging om via mistige interpretaties van het ontwerp een ander stemgedrag te motiveren. Het waren twee ruiterlijke verklaringen van eenlingen, waarbij Ruud Nijhoff de waarde van een wetsontwerp onderstreepte, dat het een brug over verdeeldheid slaat; en waarbij Annemiek van Heel de opgave van christendemocratische politiek benadrukte om juist bij vragen het leven betreffende de wetgeving ten uiterste mee te sturen.
Intussen biedt deze wet slechts een raamwerk en een impuls voor verantwoordelijkheidsbeleving. Maar dat is al heel wat.

Een derde voorbeeld dat tot bemoediging strekt was de wetgeving van minister Albeda over de loonvorming 1981. Eerst waren er in de zomer de krantenberichten over een dreigende crisis in het Catshuis. Vervolgens de algemene politieke beschouwingen, waarbij de CDA-fractie een veel hogere loonkostenmatiging bedong, dan het Kabinet zelf in zijn miljoenennota opgenomen had. Nu was het najaar economisch gezien al weer zorgelijker dan de zomer, maar het bleef intussen opmerkelijk dat de fractie meer aandurfde en wilde dan het kabinet. Minister Albeda was zo wijs iedere keer weer de tijd te nemen voor overleg met de sociale partners, en om niet getailleerder in de loonvorming in te grijpen dan nodig was. De totaal-uitkomst is ook hier opnieuw een klein wondertje. Het zal het zeer sombere werkgelegenheidsperspectief niet geheel kunnen afwenden, maar het betekent wel zeer concreet het behoud van vele banen, die anders verloren zouden gaan.
Gegeven resultaten als deze moet ik als fractievoorzitter weleens glimlachen bij kritiek over verdeeldheid in, of machteloosheid van het CDA. Ik put er intussen bemoediging uit voor 1981.

1981 – waarin wij eerst nog een aantal wetgevende en bestuurlijke klussen zullen afronden om, vervolgens ons nieuwe program in de verkiezingen te verdedigen, en zo goed mogelijk in de daarna te vormen coalitie uit te gaan voeren.
Het zijn andere tijden dan 4 jaar geleden.
Verdedigde Van Agt als premier enkele jaren geleden nog de mogelijkheid van een nullijn voor tweemaal modaal, nu zal in de campagne een onafwendbare inkomens-achteruitgang voor iedereen worden verdedigd.
Andere tijden, andere keuzes. Er is veel te doen. Inkomensmatiging alleen kan niet het politieke recept zijn. Daarbij hoort een even grote ijver om de „echte minima" zij die niet alleen zichzelf maar ook anderen van een minimum moeten onderhouden, op te sporen, en te beschermen.
Naast de inkomensmatiging moeten wij een expansief beleid voeren. Want het gaat niet in de eerste plaats om meer of minder, maar vooral om anders. Minder consumptie, maar tegelijk méér woningbouw en stadsvernieuwing. De komende 4 jaar geen nieuwe kernenergiecentrales maar wel extra ernst met energiebesparing. En zo kan ik doorgaan.
Samen moeten wij concrete politiek uitstippelen, en in verantwoordelijkheid waarmaken. Geduldig en vasthoudend. Met goede moed, juist in moeilijke tijden.

Ruud Lubbers

Nieuwjaarwens partijvoorzitter

Op hoop van zegen

Op 31 december 1981 zullen we waarschijnlijk tegen elkaar zeggen: „het is me het jaartje wel geweest". Een verkiezingsprogram vastgesteld, zware knopen doorgehakt; een lijsttrekker gekozen, een stevige campagne gevoerd – gelukkig een goed verkiezingsresultaat geboekt – ingewikkelde en spannende besprekingen gevoerd, die zijn afgesloten met de vorming van een nieuw kabinet, op basis van een regeerakkoord dat perspectieven biedt ondanks de moeilijke tijden, waarin we verkeren.
We kunnen dus ook nu al zeggen: „het wordt me het jaartje wel". Het eerste echte complete CDA-jaar wordt tegelijk een jaar van grote krachtproeven. Dat vraagt om een volledige inzet van allen; dat vraagt om veel begrip over en weer bij verschillen van mening; dat vraagt om grote solidariteit.
Zo moeten we de problemen van 1981, die evenzovele uitdagingen vormen, te lijf gaan. Samen verantwoordelijk. Op hoop van zegen.

Piet Bukman

Inkomensmatiging specialisten

(vervolg van pagina 5)

Economische betekenis van deze matiging

Van de 7000 specialisten zullen circa 5000 vallen onder het stelsel van de matiging van de tarieven. Indien de matiging van 80.000 gulden per specialist van het kabinet erdoor was gekomen zou het derhalve om ƒ 400 miljoen gaan. Van dit bedrag is globaal 280 miljoen bestemd voor de belastingontvanger om vervolgens beschikbaar te komen voor het betalen van overheidssalarissen, sociale uitkeringen, welzijnsvoorzieningen, investeringen in de publieke sector, ontwikkelingshulp etc.

Na de inkomensmatiging zal de overheid niet meer over deze 280 miljoen kunnen beschikken. Het resterende bedrag t.w. ƒ 120 miljoen komt als besteedbaar inkomen bij de specialisten terecht. Na de matigingsoperatie zullen zij dit inkomen niet meer kunnen besteden. Het gevolg is dat er een omzetdaling tot stand komt bij de leverancier, de afzet van duurzame goederen wordt verminderd of vertraagd, er zullen geringere bestedingen plaatsvinden t.b.v. cultuur, ontspanning, er zal minder worden gespaard en ook de vakantieuitgaven worden verminderd.
Zoals bekend stagneert onze economie, er vindt grote voorraadvorming plaats, er worden werktijdverkortingen ingevoerd om de voorraden niet nog meer te doen toenemen. Waar geen koopkracht aanwezig is stagneert de afzet en zo kom je in een steeds verder neergaande spiraal terecht.
Tevenover deze twee naar mijn mening negatieve aspecten van de inkomensmatiging van de specialisten (minder belastingopbrengsten, geringere consumptie) staan twee positieve effecten.
Op de eerste plaats wordt de inflatiespiraal door de verlaging van de tarieven gematigd. De kosten van de gezondheidszorg dalen. Bovendien is het in een tijd van algemene inkomensmatiging van onschatbare psychologische waarde te weten dat niet alleen de laagstbetaalden en de sociaalzwakkeren een stapje terug moeten doen maar dat ook de hoogstbetaalden een zeer flinke stap terug doen.
Deze wetenschap zal ertoe moeten bijdragen dat een sociaal economisch klimaat ontstaat waarin in goed overleg alle partners de tering naar de nering zetten. Economisch gezien zijn wij daar reeds lang aan toe!

(advertentie)

In gesprek met het kabinet van Agt

door
Dr. G. Puchinger
382 blz., ƒ 35,–
Nú in de boekhandel

KOK KAMPEN

commentaar

Ariërverklaring

Het RSV-concern heeft op vragen van het Kamerlid Harry van den Bergh meegedeeld niet-Jood verklaringen af te geven wanneer het om het verkrijgen van Arabische orders gaat.
Het bedrijf redeneert genuanceerd, dat het natuurlijk zelf geen voorstander is van dergelijke verklaringen, maar dat het nu eenmaal op zulke voorschriften stuit; dat per geval zorgvuldig wordt afgewogen; dat het nu eenmaal als taak heeft de werkgelegenheid in stand te houden enz. enz.
Het is geen onbegrijpelijke redenering voor een bedrijf. Maar het is natuurlijk wel een redenering die er toe leidt dat we over een paar jaar ook onze moeders verkopen als het maar arbeidsplaatsen oplevert.

Vrij Nederland op de rotte toer

Suggestief gaat Vrij Nederland in het laatste nummer te keer tegen prominente CDA'ers. Foto's van hun huizen werden geplaatst en daarbij werden de hypotheekbedragen gevoegd die deze CDA'ers op hun huis hebben rusten. De indruk wordt gewekt dat het CDA het enge eigen belang dient bij de aftrek van de hypotheekrente. Die aftrek zou volgens het CDA even boven de ƒ 400.000,– moeten stoppen. Zie hier de huizen en hypotheken en begrijp nu dat deze heren de aftrek niet lager dan ƒ 400.000,– willen hebben, aldus het artikel in Vrij Nederland.
Wanneer plaatst Vrij Nederland nu foto's van de huizen van linkse politici met hetzelfde verhaal? Of wilden de heren soms dat CDA politici in eenvoudige woningen gingen zitten die andere personen met lagere inkomens toebehoren.
Goede, opiniërende journalistiek die desnoods de zaken hard aanpakt, prima. Maar niet deze demagogie waarbij Vrij Nederland op de rotte toer gaat.
Het zegt ons meer over de journalisten die het schreven, dan over de politici die van deze suggestieve journalistiek het slachtoffer zijn.

Exportvergunning voor Taiwan

De levering van duikboten aan Taiwan heeft in de Tweede Kamer op het nippertje een meerderheid gehaald. Het is duidelijk dat de uiteenlopende overwegingen, die in de Regering tot nogal hoogoplopende meningsverschillen aanleiding heben gegeven in deze zaak ook in het Parlement hun sporen hebben getrokken. Aanmerkelijk minder duidelijk was de manier waarop de ontwikkeling van de standpunten in de Kamer naar buiten trad. Aanvankelijk was D'66 verdeeld, totdat men zich gezamenlijk achter het afwijzende standpunt van Brinkhorst opstelde. Met de PvdA verliep het nog wonderlijker. Uit officieuze uitlatingen naar buiten zag het ernaar uit dat de PvdA zich niet tegen een exportvergunning zou verzetten. Het riep dan ook nogal wat verbazing op toen op een gegeven ogenblik de hele fractie unaniem naar het tegenovergestelde standpunt omzwaaide.

In het moeilijke afwegingsproces van het al dan niet verlenen van een exportvergunning ging het om een gelijkwaardige afweging van sociaal-economische en buitenlands politieke argumenten. In het kader van de beleidscommissie scheepsbouw is in 1976 gekozen voor concentratie op marinebouw bij RDM, Wilton en de Schelde. De deplorabele toestand van onze scheepsbouwindustrie heeft na lang en intensief overleg tussen de betrokken werven, de vakbeweging en de politiek geleid tot een keuze voor zowel de civiele als voor de marinebouw.

Tegelijkertijd heeft de overheid zich formidabele financiële inspanningen getroost om RSV overeind te houden. In tranches is meer dan 900 miljoen staatssteun ten gunste van RSV tot stand gekomen. Deze betrokkenheid van de staat bij onze nationale scheepsbouwindustrie brengt natuurlijk nog extra verantwoordelijkheden met zich mee. Bij de parlementaire behandeling is een van de basisstellingen van het CDA geweest dat de productie zodanig gestuurd moet worden dat een verantwoord deel van de bedrijfstak met een reëel perspectief kan worden behouden. Aan specialisatie in een bepaalde richting voor minstens de middellange termijn viel niet te ontkomen. Van belang is dat indertijd de grote meerderheid van de Kamer, inclusief de PvdA, voor die keuze van zowel de civiele als van de marinebouw was geporteerd. De Nederlandse marine heeft toen nieuwe orders geplaatst en ook voor de toekomst zijn er waarschijnlijk nog aanvullende orders te verwachten. Duidelijk is echter dat onze marine te klein is om een ononderbroken aanbouw van nieuwe schepen te garanderen. Dat betekent dat we op export aangewezen zijn. Dat is overigens geen eenvoudige opgave. In de geïndustrialiseerde landen koopt de marine in de regel bij de nationale industrie. Die markten zijn moeilijk open te breken. Men is dus grotendeels aangewezen op de Derde Wereld. Iran heeft na de omwenteling een soortgelijk contract met RSV geannuleerd. Indonesië heeft enkele boten gekocht, maar hoewel er uitzicht was op een vervolgorder, is hiervan nu als gevolg van financiële problemen nog geen sprake.

Tegen deze achtergrond is het natuurlijk alleszins verklaarbaar dat RSV het grootste belang heeft bij dit contract. Taiwan is bereid tot contante betaling met een aanzienlijke eerste aanbetaling. Wat betreft de elektriciteitscentrales waarvan er nu vier gebouwd gaan worden, zitten er nog zeven andere in het vat. Tegelijkertijd zal onderhandeld worden over de aanleg van een LNG-aanlandingsinstallatie. Dan komen er nog voordelen bij voor de Nederlandse marine. Terecht noemt de Regering RSV voor de Nederlandse defensie een infrastructurele factor van groot belang. Onze eigen marineschepen zijn aan hun tussentijdse revisie toe. Deze kan van deze order ook voordelen trekken. De Regering noemt in haar brief aan de Kamer deze transactie zelfs van groot belang voor het behoud van een zelfscheppende Nederlandse scheepsbouwindustrie op de lange termijn. En het is ook zeker geen kleinigheid dat in deze tijd van dramatisch stijgende werkeloosheid 1250 mensen drie jaar lang met de tenuitvoerlegging van het totale contract belast zijn. De order is bovendien interessant voor een aantal toeleveranciers in de kapitaalgoederenindustrie, die helaas bepaald niet het sterkste onderdeel van het Nederlandse bedrijfsleven is.

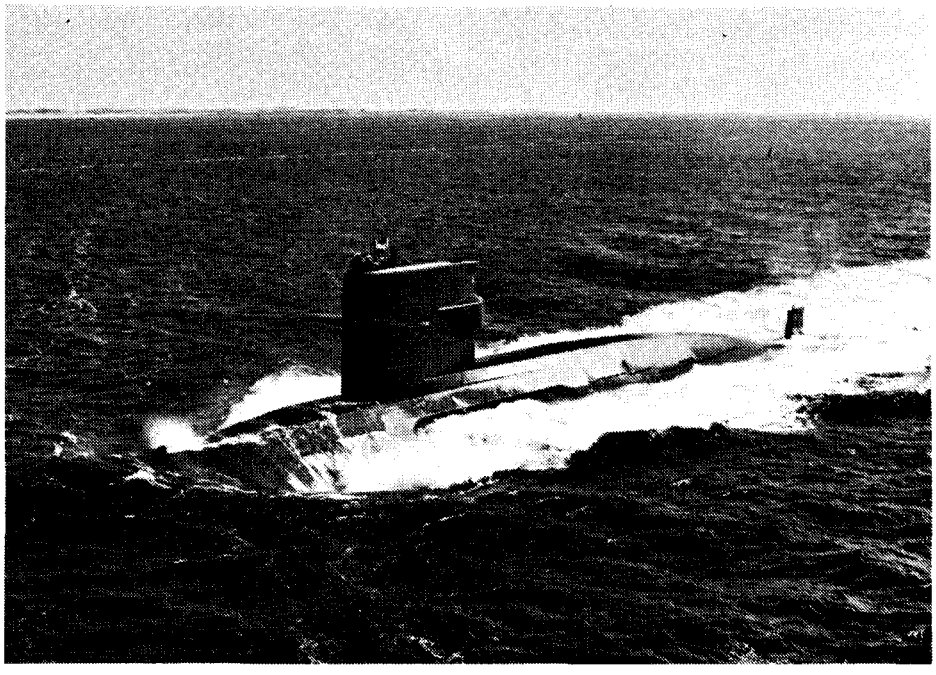

Een duikboot van de Nederlandse Marine.

Handel met China

Exportvergunningen worden geweigerd, indien zeer zwaarwegende argumenten van buitenlands-politieke aard zich tegen een dergelijke vergunning verzetten. Ook in mijn visie verdiende de afwikkeling van dit contract niet de schoonheidsprijs, maar ik en met mij de grote

door mr. J. P. van Iersel

meerderheid van de fractie zagen hierin geen aanleiding tot afwijzing. Een aantal leden was een andere mening toegedaan. In essentie kwam hun standpunt erop neer dat er in de verhouding tussen Taiwan en de volksrepubliek China sprake is van een potentiële spanningshaard en dat, misschien nog belangrijker, een leverantie van duikboten strijdig is met een geleidelijk opgebouwd en juist Chinabeleid. Bovendien ligt ook economisch ons lange termijnbelang in China.
Het ging in deze dus om een verschil van taxatie van de situatie ter plaatse. Sinds het begin van de jaren zeventig ontstaat er geleidelijk aan meer toenadering tussen China en Taiwan, beide Chinees, waarbij het ene land klein van omvang is – ongeveer even groot als Nederland, en maar voor éénderde bewoonbaar – en tegelijkertijd een krachtige ontwikkeling met een sterk Bruto Nationaal Produkt, en aan de andere kant het continent China met bijna een miljard inwoners, onovertroffen in zijn potenties, maar niet stabiel en met een zeer zwakke infrastructuur.
De oorlogsdreiging bevindt zich voor China aan de westzijde: de eeuwenlange twist met de Russische heersers om de hegemonie over Centraal Azië. Met name sinds het regiem met het verdwijnen van de „bende van vier" de richting van meer modernisering en meer openheid naar buiten is ingeslagen, is de economische relatie van China met de landen aan zijn oostelijke kant geïntensiveerd: Japan, Zuid-Korea, Taiwan, Makao, Hong Kong en Singapore. De bilaterale handelsbetrekkingen breiden zich derhalve sterk uit. Dit geldt voor Taiwan niet minder dan voor de overige. Het opmerkelijke van de situatie is dat de motoren van de Chinese ontwikkeling zich nu niet zo zeer in het land zelf bevinden maar daarbuiten, met uitstralingseffekten op de dichtstbij liggende provincies, met name Kanton en Mandsjoerije.
Langs deze weg en rechtstreeks zullen ook de handelsbetrekkingen met China vanuit Nederland en West-Europa moeten worden ontwikkeld. De cijfers wijzen uit dat het niveau van deze betrekkingen tot dusver niet indrukwekkend is. De devaluatie van de Chinese munteenheid met 50% zal hieraan weinig goeds bijdragen. Kenners van de situatie geven een ingrijpende verbetering van het handelsniveau met China de eerste vijf jaren weinig kans. Maar we zullen wel alert moeten blijven.

Werkgelegenheid binnen het RSV-concern mede dankzij de leverantie van duikboten aan Taiwan. (foto Nick Morelis)

commentaar

Abortus

Politici moeten wel eens vóór stemmen omdat zij de consequenties van het tegenstemmen erger vinden. Dat heeft blijkbaar het stemgedrag van CDA-Kamerleden bepaald, die eigenlijk het wetsontwerp inzake abortus, een compromis tussen CDA en VVD, te ver vonden gaan. Wij kunnen dit stemgedrag begrijpen en achten zo'n stemgedrag volstrekt oirbaar. Dit wetsontwerp is beter dan een wetsontwerp dat liberalen en socialisten op het lijf geschreven is.
Ondanks het feit dat deze voorgestelde wettelijke regeling niet alle christen-democratische wensen kon honoreren, moeten we nu ook weer niet de indruk wekken dat er nauwelijks iets in staat dat ons aanspreekt. Wij menen dat de zorgvuldige afweging over de toelaatbaarheid van abortus, die de eigen verantwoordelijkheid van de vrouw niet in het gedrang brengt, terwille van het ongeboren leven, nadrukkelijk in de wet verankerd ligt.
Wij menen voorts dat de krappe meerderheid waarmee dit ontwerp tenslotte tot veler verrassing de eindstreep haalde, geen argument mag zijn om bij de komende kabinetsformatie opnieuw de abortus ter discussie te stellen. Als de Eerste Kamer ook akkoord gaat met dit ontwerp wordt het wet. En dat moet zo blijven, anders komt onze parlementaire democratie op z'n kop te staan.
Wij willen tenslotte naast de verantwoordelijke bewindslieden ook de fractieleden die deze kwestie namens ons hebben behandeld en vooral ook fractievoorzitter Lubbers complimenteren dat hun overtuigingskracht tenslotte tot resultaat heeft gehad dat er nu een wettelijke regeling inzake abortus is die christen-democratische kenmerken heeft.

Ruimte voor het geweten

Dat tenslotte twee kamerleden van CDA-huize tegen het abortus-ontwerp van de regering hebben gestemd, mag niet leiden tot een vorm van verkettering in eigen kring. Zeker, de commentaren van dit blad hebben verscheidene keren gehamerd op de consequenties van het tegenstem-

(zie vervolg op pagina 11)

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Véél te lang

Heeft Jelle Zijlstra een oordeel over het ontwerp-verkiezingsprogram van het CDA? Zijlstra: Ik heb het wel, maar geef het niet. Om misverstanden te voorkomen: er staan een heleboel goeie dingen in. Maar ik hou helemaal niet van zulke partijprogramma's. Véél te lang. Men probeert dingen te regelen die toch anders gaan lopen. Ik vind het een ontaarding van de democratie dat men deze lappen gaat maken. Geeft alleen maar frustratie, als het dan toch niet zo kan. (Prof. J. Zijlstra in gesprek met *Trouw*).

Blinde vlek

Het is de blinde vlek van de CDA- en de VVD-leiders voor de buitenlandse politiek, die ervoor heeft gezorgd dat het kabinet een aantal keren ernstig in de problemen is gekomen. Op geen enkel ander beleidsterrein is het leven van het kabinet werkelijk in gevaar geweest. Op het terrein van de buitenlandpolitiek bijna bij voortduring. (Elseviers Magazine).

Wat ontbreekt

Uit een brochure van *CDA-Eindhoven:* **Wat ontbreekt is een legaal rechtsmiddel waarmee woningzoekenden zelf leegstand kunnen signaleren. Daarmee kan een uitspraak over de rechtmatigheid van die leegstand en eventueel een vorderingsbesluit worden uitgelokt.**

Eigenrichting

De nalatigheid van de overheid op het gebied van de wetgeving inzake kraken en leegstand is evenzeer verwerpelijk als het ongebruikt laten van woonruimte (door de eigenaar). Maar ook het kraken belemmert een doelmatige verdeling van woonruimte. Beide vormen een inbreuk op de sociale functie die het eigendomsrecht moet vervullen en beide zijn in wezen een vorm van eigenrichting. (Mr. V. H. Bruins Slot in *Bestuursforum).*

Ware verrassing

Thans, vijf maanden voor de nieuwe verkiezingen, is links niet in staat een overtuigend alternatief voor het beleid van het kabinet-Van Agt op tafel te leggen. De PvdA doet het slecht in de opiniepeilingen en de vakbonden maken zich zorgen over ledenverlies. Dat is de ware verrassing van de op haar eind lopende kabinetsperiode. (Trouw)

Onverantwoord

Rob Vermaas in *De Tijd:* **„PvdA-voorzitter Max van den Berg gaat tamelijk onverantwoord te werk als hij zegt dat de PvdA bij de kabinetsformatie moet proberen opnieuw te komen tot een andere wettelijke (abortus)-regeling. Als de Eerste Kamer accoord is zal die wet een kans moeten krijgen. Want het is niet niks dat er na tien jaar een wet tot stand komt, ook al is die wet niet ideaal.**

Afschuwelijke keus

Ik heb met dat abortus-vraagstuk moeilijke nachten gehad. Je gaat een regeling voor je rekening nemen, waar je als christen nooit voor kunt voelen. Als kamerlid kun je er alleen niet vrijblijvend over delibereren. Mijn eigen mening ligt natuurlijk nog ver van het regeringswetsontwerp. Je kunt de keus ontlopen door als kamerlid te bedanken. Bij de kernwapens moet je ook zo'n afschuwelijke keus maken. (Maarten Schakel in *Trouw*).

Inzet-doctrine

Minister De Geus spreekt (in Hervormd Nederland) liever niet over het gebruik van kernwapens. Het woord „gebruik" is zo belast. „Ik spreek liever over inzet-doctrine". De drietand van de defensie-minister ziet er als volgt uit: de militaire middelen waarover we beschikken, de inzetdoctrine en de politieke wil. Door die combinatie heb je kernwapens achter de hand om de tegenstander van agressie af te houden. Je hebt ze maar met behulp van de drietand hoef je nooit kernwapens te gebruiken.

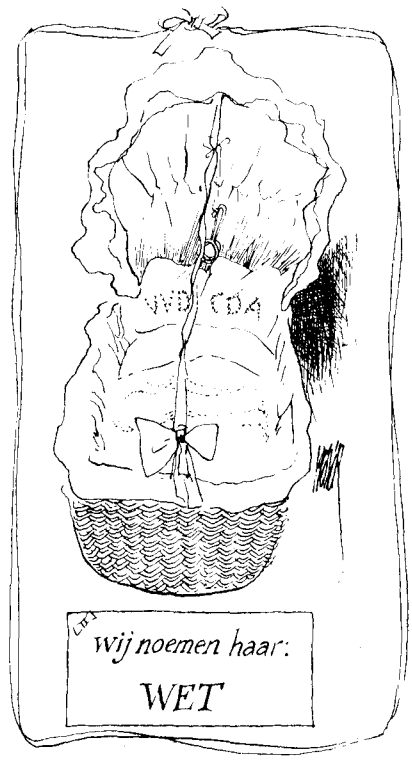

(Geknipt uit Vrij Nederland).

Nieuwe methoden

De afschuwelijke toeneming van de kernwapens in de afgelopen twintig jaar dwingt tot nieuwe methoden. Eenzijdige stappen zijn vol risico's... Die risico's moeten en mogen genomen worden tot de grens, waar met redelijke zekerheid kan worden aangenomen, dat averechtse gevolgen optreden. Dàt risico mag niemand nemen als het om kernwapens gaat. (Joop den Uyl in de *Volkskrant*).

Te beginnen met Den Uyl

Als het IKV-standpunt op het komende PvdA-congres de overhand krijgt, dan volgt op de slagzin „De kernwapens de wereld uit, te beginnen bij Nederland" onmiddellijk deze praktische consequentie: „De halve PvdA-fractie de kamer uit, te beginnen bij Den Uyl".
(W. L. Brugsma in *Haagse Post*).

Super-politiek

Hans Gruyters in De Tijd: Van Agt heeft een volstrekt andere manier van politiek-bedrijven dan Den Uyl of Terlouw, maar kijk maar eens wat hij klaarmaakt. Zijn ontkenning dat hij een politicus is beschouw ik als slimmerigheid. Super-politiek is dat.

Eenvoudig en deftig

Van Agt is voor de één iemand die met hypocriete uitspraken een behoudende politiek van een diep veracht CDA tracht te bemantelen. Voor een ander is hij eveneens de belichaming van het CDA maar dan in positieve zin: het CDA, dat de mens in zijn waarde laat en een premier die eenvoudig en toch deftig weet te zeggen, dat we aardiger met elkaar moeten omgaan. *(Volkskrant).*

Geen optelsom

De Tijd in gesprek met Jan Terlouw: De PvdA kan straks redeneren dat PvdA plus D'66 samen een progressieve meerderheid in het kabinet hebben en het dùs Den Uyl wordt. Terlouw: Die rekensom mag niet automatisch worden gemaakt. Wij zijn een onafhankelijke partij en het zou ten opzichte van de kiezers niet behoorlijk zijn als wij na de verkiezingen die som zouden maken. De tijd is voorbij dat je ons zo maar kunt optellen bij de PvdA.

Thomasvaer zegt...

Lubbers-Terlouw-Den Uyl. Dat wordt de nieuwe coalitie. De VVD moet vooralsnog weer in de oppositie. Pieternel: Lubbers-Terlouw-Den Uyl? Waar laat je dan Van Agt? T.: Dat kan helaas niet meer. Die wordt teveel verdacht door 't rancuneuze rood. Hem zenden wij wellicht met veel strijkages naar het wonderschoon Maastricht als nieuwe gouverneur. Is dat geen goed idee? En Lubbers wordt vervolgens 's vaderlands premier. Den Uyl wordt tweede man... (Uit Nieuwjaarswens van Thomasvaer en Pieternel).

uit de fractie

Hoe wordt abortuswet uitgevoerd?

door drs. W. J. Deetman

Op 18 december j.l. heeft de Tweede Kamer het regeringswetsontwerp inzake abortus aanvaard met 76 tegen 74 stemmen. Het initiatiefvoorstel van SGP en GPV werd verworpen; alleen deze fracties stemden voor.
Tijdens de schriftelijke en mondelinge behandeling van het regeringswetsontwerp heeft de CDA-fractie drie elementen benadrukt:

- in het wetsontwerp zou de controle op de naleving van de wet verbeterd en versterkt dienen te worden;
- duidelijk zou moeten blijken dat de arts, die gevraagd wordt de abortusingreep te verrichten, in het kader van de wet en de uitvoering ervan een eigen verantwoordelijkheid heeft en daarop moet kunnen worden aangesproken;
- en tenslotte zou de hulpverlening, met name i.v.m. de zogenaamde alternatieven voor abortus (zoals dit in de toelichting van het wetsontwerp wordt genoemd), meer reliëf dienen te verkrijgen.

Het kabinet is op deze drie punten de CDA-fractie tegemoet gekomen, enerzijds door de bedoelingen van het wetsontwerp te verduidelijken en anderzijds door de indiening van de laatste nota van wijzigingen. Vervolgens stond de CDA-fractie voor de afweging het wetsontwerp van de Regering al dan niet te steunen.

Enkele punten van afweging

Voorop moet worden gesteld en het is in de Kamer een en ander maal naar voren gebracht, dat het regeringsvoorstel inzake abortus ver staat van wat de CDA-fractie principiëel wenselijk vindt. Een wet, waarin de rechtsbescherming van menselijk leven in wording beter en effectiever aan de orde komt staat het CDA voor ogen. Voor dit laatste is evenwel geen steun te vinden bij andere fracties in de Kamer. De keus waarvoor de fractie stond was derhalve òf de wettelijke regeling inzake abortus overlaten aan de fracties van PvdA, D'66 en VVD òf pogen te beïnvloeden in de door het CDA gewenste richting. Hierbij moeten twee dingen worden bedacht. De noodzaak van die keus lag duidelijk op tafel door het vorig jaar ingediende initiatiefvoorstel van PvdA en D'66. In dat voorstel werd abortus tot een „vrije" zaak gemaakt en had de overheid – afgezien van enkele medische zaken – geen taak meer: van publieke rechtsbescherming van menselijk leven in wording werd definitief afgezien. Vervolgens was er de afspraak in het regeerakkoord CDA-VVD, n.l. dat indien de Regering er niet in zou slagen tot een wettelijke abortusregeling te komen de Kamer zelf het initiatief zou mogen nemen. Een consequentie van deze afspraak is, dat na verwerping van een regeringsvoorstel de Regering een door het parlement aanvaard initiatiefvoorstel gehouden is over te nemen. Dit laatste impliceert dat dàn de CDA-fractie het verdergaande initiatiefvoorstel van PvdA en D'66, dat zeker door de VVD gesteund zou worden, met huid en haar had moeten slikken.

Program

Toch is het niet zo, dat deze overwegingen alleen bepalend zijn geweest voor de standpuntbepaling van de CDA-fractie. Zij hebben enig gewicht in de schaal gelegd. Daarnaast heeft het verkiezingsprogramma „Niet bij brood alleen" een rol gespeeld. Het verkiezingsprogramma zegt feitelijk niets over de abortusproblematiek. Wel het programma van uitgangspunten, dat voor dat verkiezingsprogramma de grondslag was. Daarin wordt gesproken over de eis van de publieke rechtsbescherming van menselijk leven, ook het menselijk leven in wording. De CDA-fractie heeft zich op het standpunt gesteld, dat aan het gestalte geven van die publieke rechtsbescherming – ook al geschiedt dat niet op een wijze die in de kring van het CDA wenselijk wordt gevonden – medewerking dient te worden gegeven. Hoe men het nu keert of wendt: in het wetsontwerp van de Regering is sprake van publieke rechtsbescherming van ongeboren menselijk leven. Het beginsel van de publieke rechtsbescherming van ongeboren menselijk leven blijft gehandhaafd via het Wetboek van Strafrecht en de overheid blijft een actieve rol toebedeeld in het kader van het voorgestelde vergunningenstelsel met de daarin vervatte zorgvuldigheidsnormen (vrijwilligheid, verantwoordelijkheidsbesef voor o.a. het ongeboren leven, zorgvuldige besluitvorming en de eis dat er sprake moet zijn van een noodsituatie die abortus onontkoombaar maakt), de daaraan verbonden strafbepalingen, controleverplichting en mogelijkheid van correctie van onverantwoord gedrag door intrekking van de vergunning. De rechtsbescherming, die in het wetsontwerp aanwezig is, is fragiel van aard, maar is nochtans aanwezig. Dit kan niet gezegd worden van het oppositiewetsontwerp.

Praktijk

Er is nog een derde overweging. Meer dan tien jaar wordt er gepoogd de abortuswetgeving tot een oplossing te brengen. Inmiddels is er een praktijk ontstaan, die de huidige wet (die dateert vanuit de vorige eeuw) tot een dode letter maakt. Dat is niet acceptabel in een rechtsstaat. Daarbij komt nog, dat er terzake van abortus geleidelijk aan minder steun kwam voor de door het CDA aangehangen opvattingen.

Tenslotte – en dat niet in de laatste plaats – hebben overwegingen, m.b.t. de hulpverlening een rol gespeeld. Het is dringend gewenst, dat de hulpverlening aan de vrouw, die door een ongewenste zwangerschap in een noodsituatie is geraakt, van de grond komt. Die hulpverlening kan niet uitsluitend zijn het doen van abortusingrepen, zoals velen ons willen doen geloven. Het voorkomen van abortusingrepen dient een belangrijker accent te hebben. Juist deze hulpverlening kan van de grond komen in het kader van het regeringswetsontwerp.
Deze overwegingen zijn onder meer aan de orde geweest in de discussie in de fractie. De standpunten lagen en liggen dicht bij elkaar. Per saldo hebben 47 van de 49 leden zonder enige vreugde hun stem aan het wetsontwerp gegeven. Twee leden gaven aan de zo even genoemde overwegingen minder gewicht en hebben derhalve tegen gestemd.

Vervolg

Afgewacht moet worden hoe de Eerste Kamer het wetsontwerp van de Regering zal bejegenen. Wordt het wetsontwerp wet, dan zal de wijze waarop de wet wordt uitgevoerd van belang zijn. Het is wenselijk, dat het CDA daaraan in het komend verkiezingsprogramma aandacht besteedt en dat doet op concretere wijze dan in het afgelopen verkiezingsprogramma het geval is geweest!

commentaar

(vervolg van pagina 9)

men. Maar als tenslotte twee leden na zorgvuldige afweging van alle factoren menen dat zij bij hun „nee" moeten blijven, verdient dat ons respect. Een partij met het beginsel als het CDA kent, laat ruimte voor kamerleden die op grond van hun geloofsovertuiging menen een streep te moeten trekken die zij naar hun geweten niet kunnen overschrijden. Ook al zou het ons standpunt niet zijn. Zeker als het gaat om kwesties die het hart van het christelijk geloof raken en sterk etisch geladen zijn. Dat geldt voor de problematiek van de abortus als bv. ook voor de problematiek van de kernbewapening.
De kracht van een politieke groepering blijkt ook uit de ruimte die voor dergelijke standpunten wordt geboden. Dat kan best eens geloofwaardiger zijn dan de ijzeren discipline die een oppositie doorgaans ten toon spreidt.

door Hans Schipper

De wethouder met die mooie voornaam wordt hij wel genoemd. Drs. Enneüs Heerma (35) wethouder voor economische zaken, haven en luchthaven van Amsterdam. Een boerenzoon uit Friesland zonder heimwee. Maakt werkweken van zo'n 70 à 80 uur, holt dus van de ene bespreking naar de volgende. Ziet er desondanks niet vermoeid uit en zegt „dit bestaan" alleen te kunnen volhouden door allerlei zaken heel efficiënt te organiseren.
Een winterse maandagavond in Amsterdam. Het is zes uur. Het stadhuis ligt er verlaten bij. Een portier rent me achterna, nadat ik mijn auto op het binnenplein geparkeerd heb. „Wilt u zich in het vervolg wel even melden, mijnheer. Regels zijn regels. Daar staat u van te kijken, hè, dat er in Amsterdam nog regels zijn", reageert hij op mijn verbaasde blik.
Wethouder Heerma neemt afscheid van zijn laatste zakelijk bezoek van die dag. „'s Maandags lijkt het hier wel een doktersspreekuur. Het is een voortdurend gaan en komen van mensen". Hij is nu ruim twee jaar wethouder in een stad die dagelijks nieuws is. En vaak nogal negatief in het nieuws.
„Daar wind ik me nogal over op. Bijna altijd komt het negatieve van Amsterdam over het voetlicht. Dat leidt tot een vertekend beeld. Het evenwicht is zoek. Amsterdam is een stad vol tegenstellingen, maar hoe kan het ook anders. Amsterdam is de enige echt internationaal georiënteerde stad van ons land. Ook toeristisch gezien. Die aantrekkingskracht werkt als een magneet. Van heinde en ver komt men naar Amsterdam. Daarnaast is Amsterdam als hoofdstad van ons land eigenlijk een beetje van ons allemaal. Hierdoor wordt vaak op een speciale en ook wel extra kritische manier naar Amsterdam gekeken. Alsof problemen, die in Amsterdam aan de grote klok worden gehangen zo specifiek zijn, dat ze elders niet voorkomen. Natuurlijk is het waar, dat Amsterdam in een frontpositie verkeert en dat veel maatschappelijke problemen zich het eerst in Amsterdam manifesteren maar dat wil nog niet zeggen dat alles altijd in Amsterdam gebeurt".

Niet gering

De problemen van Amsterdam zijn niet gering. „Ik heb het recent nog gezegd toen premier Van Agt hier op bezoek was. Gemiddeld is ruim 6% van de Amsterdamse bevolking werkloos. Dat zijn zo'n 20.000 mensen volgens de jongste gegevens. Op zich wijkt dit aantal niet zoveel af van het landelijk gemiddelde. Maar de narigheid is dat veel van die werkloosheid geconcentreerd is in een aantal wijken. Gevoegd bij de zeer slechte woonomstandigheden in die wijken en het in ruim aantal aanwezig zijn van buitenlanders leidt dit tot een triest beeld. Veertien procent van de Amsterdamse bevolking is niet in Amsterdam geboren. Om dan nog maar te zwijgen over het gigantische drugsprobleem.
Amsterdam bestelt ze echt niet zelf, al deze maatschappelijke verschijnselen. De plaats en functie van Amsterdam in het internationale en nationale bestel leidt als vanzelf tot een samenklontering van een heleboel narigheid. Toch geloof ik nog steeds, dat het werkelijke beeld van Amsterdam minder somber is dan het ons wordt voorgehouden. Kijk, als er honderdduizenden mensen genieten van de herinneringstocht van de Canadese bevrijders op 5 mei van dit jaar en als er ruim twee miljoen bezoekers zijn bij Sail'80 dan zeg ik: ook dat is Amsterdam".

Ontruimingen

Ik durf te beweren, dat het gemeentebestuur van Amsterdam tot op heden een vaste koers heeft gevaren ten aanzien van de problemen rond het kraken. Waarbij steeds heel duidelijk als grens

getrokken is, dat over rechterlijke vonnissen geen discussie mogelijk is en dat rechterlijke uitspraken uitgevoerd dienen te worden.
Amsterdam wordt geconfronteerd met het ontbreken van nationale wetgeving. Tien jaar geleden is in hoogste rechterlijke instantie uitgesproken, dat het kraken van leegstaande gebouwen niet strafbaar is. Het wetgevende gat, dat hierdoor is ontstaan is nog steeds niet opgevuld, want een dringend nodige leegstandswet is tot de dag van vandaag nog niet door de Tweede Kamer aangenomen. Een heleboel onnodige ellende kan worden voorkomen als de noodzakelijke wetgeving er eindelijk eens komt.

„Ontruimingen, zoals heel recent van de Grote Wetering worden – gelukkig – heel zorgvuldig voorbereid. Het zijn gigantische operaties, waarvan de risico's terdege worden afgewogen. Burgemeester Polak, verantwoordelijk voor de openbare orde gaat zeer verantwoord te werk.

Kritiek komt dan ook hard aan en is absoluut niet terecht. Of die kritiek nu uit de mond van de minister van Binnenlandse Zaken komt, die zich publiekelijk teveel en achter de schermen te weinig met de zaak heeft bemoeid of vanuit Polak's eigen partij, de PvdA. Het spanningsveld, waarin je komt te verkeren als dit soort problemen op je weg komt is niet gering. Oplossingen zullen echter nooit bereikt worden via de M.E., maar dat wil niet zeggen, dat de rechtsstaat niet gehandhaafd moet worden".
Een oorzaak van de kraakellende is het ontbreken van voldoende en goede huisvesting, meent wethouder Heerma.
„We dachten de woningnood onder de knie te hebben. Maar daar hebben we ons schromelijk in vergist. We zijn opnieuw overvallen door een acute woningnood, zowel in aantal als naar kwaliteit. Het wettelijk geregelde woonrecht voor jongeren, een maatschappelijke ontwikkeling waar ik me best in kan vinden, heeft niet geleid tot een daarbij passend aantal te bouwen of gebouwde woningen. Tel daar dan nog bij de gegroeide woningbehoefte als gevolg van de gezinsverdunning en het toenemend aantal echtscheidingen en het woningtekort tekent zich duidelijk af. En in Amsterdam komt daar dan nog het immense probleem van de stadsvernieuwing bovenop.

Politiek

Het onvoldoende antwoord geven vanuit de politiek op vragen die de samenleving stelt, laat wethouder Heerma bepaald niet koud.

Interview met wethouder Heerma

„Het verontrust me dat het politieke antwoord, als we dat al hebben, op de vragen van deze tijd, zo weinig perspectief biedt. Als samenleving staan we onder grote druk. Hebben we de signalen van de problemen zoals die zich nu aan ons voordoen wel ontvangen? Pessimisme of doemdenken zal ons niet helpen. Ook niet het doen alsof de maatschappelijke problemen van vandaag onze deur wel voorbij zullen gaan. We zullen oog moeten krijgen voor wat er in onze samenleving werkelijk aan de hand is. Als CDA'ers zullen we middenin de samenleving moeten staan. Als evangelische volkspartij, geworteld in de samenleving, met name opkomen voor de zwaksten onder ons. De frontpositie, die we menen te hebben zullen we moeten waarmaken. Het CDA zal een wervend, prikkelend beleid moeten voeren, geloofwaardig en authentiek. De spanning, die een partij als het CDA zal blijven kenmerken ervaar ik eerder positief dan negatief. We zullen tot het uiterste van onze mogelijkheden moeten gaan om gezamenlijk vanuit ons gemeenschappelijk richtsnoer het CDA vorm en inhoud te geven."

Lijsttrekker

In dit verband vindt wethouder Heerma de keuze van een lijsttrekker een relatieve zaak. „Alsjeblieft geen Amerikaanse toestanden hier. Geen persoonsverheerlijking. We zullen het moeten hebben van de inhoud van onze politiek. Goedkope slogans, die doorgaans niet meer bieden dan schijnoplossingen, wijs ik af".

Overigens vindt wethouder Heerma wel, dat een lijsttrekker die het beleid van het zittende kabinet tot inzet van de verkiezingen maakt geen goede zaak is.

Kwaliteit stadsbestuur

Een geheel ander punt. Er zijn mensen, die de kwaliteit van het Amsterdamse gemeentebestuur aan de magere kant vinden.

„Die geluiden vind ik sterk overdreven. Het huidige college werkt hard. De produktie is hoog. Dat wil natuurlijk niet zeggen, dat er alom tevredenheid heerst. Van het huidige college is er slechts één wethouder die er langer zit dan twee jaar. Hetzelfde verschijnsel doet zich voor in de raad. De tijd om voldoende ervaring op te doen is er niet. Het verloop is te groot. Dat heeft als vanzelf te maken met de ingewikkeldheid van de problemen, maar ook wel met een onderschatting van al het werk, dat aan een raadslidmaatschap verbonden zit."

Als raadslid heeft wethouder Heerma de periode van een links-program-college in Amsterdam van nabij meegemaakt. Hoe kijkt hij daar nu tegenaan?

„Dat was een onverantwoord experiment, dat gelukkig maar kort heeft geduurd. Het heeft de stad veel schade toegebracht, ook vanuit het oogpunt van geloofwaardigheid naar de bevolking toe. Het college van nu bestaat uit wethouders van PvdA, D'66 en CDA. Het is gebaseerd op een programma van hoofdpunten. In algemene zin ben ik voorstander van een zo breed mogelijk samengesteld college van b. en w. Het criterium of een partij uit de boot valt moet uitsluitend te vinden zijn in het ontbreken van programmatische overeenstemming bij de invulling van het collegeprogramma. Het opstellen van een collegeprogramma acht ik niet alleen wenselijk voor de duidelijkheid naar de bevolking toe. Ook voor de ambtelijke organisatie is het een goede zaak, dat men weet hoe de politieke doelstellingen geformuleerd zijn. Ik geloof trouwens, dat binnen de PvdA de groep die zich sterk maakt voor zg. linkse programcolleges terrein aan het verliezen is".

Werkgelegenheid

Als wethouder voor de economische zaken heeft Heerma te maken met omvangrijke problemen.

„De economische ontwikkeling van de stad en de regio ondervindt nog steeds de gevolgen van de doorwerking van de nationale en internationale malaise. Het beleid is in eerste instantie gericht op handhaven van wat er is. Zo is bijvoorbeeld voor het midden- en kleinbedrijf een steunregeling ontworpen in nauwe samenwerking met het Rijk, waarmee de problemen naar verwachting op een goede wijze kunnen worden aangepakt. Ook de havenontwikkeling in het Amsterdam-Noordzeekanaalgebied laat te wensen over."

„Ondanks een toename van de wereldhandel, een groei waarvan vrijwel alle Westeuropese havens profiteerden, daalde de overslag in de jaren zeventig; nu is er sprake van herstel," zegt wethouder Heerma. „Toch is er vertrouwen voor de toekomst, hetgeen onder meer blijkt uit de tientallen miljoenen guldens, die de laatste tijd door diverse bedrijven in de haven geïnvesteerd zijn. Groei van de directe werkgelegenheid zal hiervan het gevolg zijn en door het uitstralingseffect zeker ook van de indirecte werkgelegenheid".

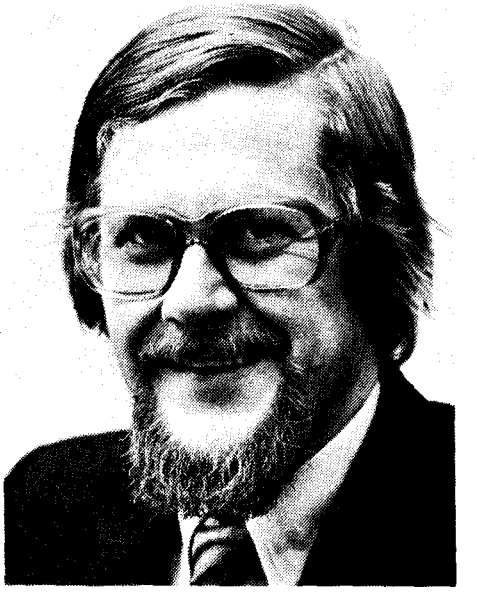

Amsterdam wil wel een moderne middelgrote veelzijdige haven blijven met verbindingslijnen in de gehele wereld".

Regionaal-economisch beleid

Samen met zijn collega's van Rotterdam, Utrecht en Den Haag heeft wethouder Heerma onlangs een brandbrief geschreven aan de Tweede Kamer. In deze brief wordt aangedrongen op herziening van het economisch beleid voor de Randstad. Naast een concrete aanpak van de werkloosheid vragen de vier grote steden ook om een herziening van het regionaal economische beleid. „Het pakket stimulerings- en steunmogelijkheden vertoont een groot aantal tekortkomingen, terwijl een gericht regio-beleid voor de Randstad ontbreekt", licht wethouder Heerma toe. In de brief wordt verder gepleit voor een werkelijke decentralisatie van taken op economisch terrein, waarbij als uitgangspunt geldt, dat de gemeenten in eerste aanleg zelf problemen oplossen en hogere overheidsorganen pas dan inschakelen als geen oplossing gevonden wordt. „Steun aan kleine bedrijven, die met tijdelijke problemen kampen, maar op de langere termijn wel levensvatbaar zijn; het treffen van maatregelen om vraag een aanbod op de arbeidsmarkt beter te laten aansluiten; de voorlichting en begeleiding van kleinere bedrijven. Het zijn stuk voor stuk zaken, die de gemeenten zelf best kunnen regelen, mits het rijk hiervoor het benodigde geld beschikbaar stelt", zo meent wethouder Heerma.

„En dan doet het er niets toe, dat in het huidige kabinet zoveel CDA-bewindslieden zitten. We zullen ons nooit gedragen als onderaannemers van welk kabinet dan ook", aldus een strijdbare wethouder Heerma.

„Heleboel onnodige kraakellende kan worden voorkomen als leegstandswet nu eindelijk eens komt".

hoofdpunten kernwapenproblematiek

Samenvatting Rapport Commissie Donner

Het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA heeft, naar aanleiding van het verzoek van het CDA-Dagelijks Bestuur van 1 februari 1980, een discussiestuk doen opstellen over de hoofdpunten van de kernwapenproblematiek. De hiertoe door het Wetenschappelijk Instituut ingestelde commissie, onder voorzitterschap van prof. mr. A. M. Donner, heeft deze taak inmiddels vervuld met de opstelling van het rapport: „Over Vredebeleid". Een samenvatting van het rapport treft u hierbij aan.

Het rapport stelt dat kernwapens de internationale verhoudingen wezenlijk hebben veranderd. Ten eerste hebben zij de noodzaak om vrede te houden – juist vanwege de verwoestende uitwerking van kernwapens – verscherpt en zelfs volstrekt dwingend gemaakt. Er wordt op gewezen dat in Europa althans conflicten sinds 1945 zijn uitgebleven en door de dreiging van kernwapens een derde wereldoorlog er niet is gekomen. Een tweede gevolg van kernwapens is dat de wereld ermee gechanteerd is en wordt. De blokvorming rond de 2 super kernwapenmogendheden (de S.U. en de V.S.) heeft tot een zodanige opstelling geleid dat men zich met allerlei zaken niet kon bemoeien.

Achtergrond

Het dreigen met kernwapens hangt volgens het rapport samen met het bestaande wantrouwen en de onverzoenlijkheid in de internationale politieke betrekkingen. In die zin is het probleem van de kernbewapening een onderdeel van het meer algemene probleem van vrede onder de volken. Instanties en procedures zullen nodig zijn waarlangs de conflicten en de geschillen kunnen worden opgelost, die anders tot gebruik van kernwapens zouden kunnen leiden. Men zal dus iets moeten doen aan de oorzaken van de onveiligheid die moeten opheffen
of terugdringen wil men de rol
van kernwapens minder groot maken. Het rapport stelt dan ook dat het vraagstuk van de kernbewapening niet op zichzelf staat. Haast maken met de oplossing ervan betekent volgens het rapport haast maken met de oplossing van andere, nog veel moeilijker en tenminste even pijnlijke vraagstukken.

Inventarisatie

Het rapport geeft een uitvoerige inventarisatie van de standpunten die binnen het CDA leven ten aanzien van de kernwapenproblematiek. Onderscheiden worden: het atoompacifisme (in drie varianten), de geleidelijke eenzijdige afschaffing, het juist voldoende niveau en de zogenaamde harde lijn (in 2 varianten).

Atoompacifisme

Het atoompacifisme als getuigenis en geloofstuk staat op het standpunt dat het kernwapen zo'n uitwerking heeft, dat geen christen en geen mens mag meewerken aan de inzet daarvan, noch aan een defensiebeleid dat op deze wapens is gebaseerd. Het wapen bedreigt het voortbestaan van de mensheid keert zich dus tegen Gods schepping en is strijdig met de norm van eerbied voor het menselijk leven. Het zogenaamde rationele atoompacifisme staat op het standpunt dat hoe langer kernwapens blijven bestaan, des te groter de kans wordt dat zij ooit eens worden gebruikt. De aanhangers wijzen op de technische vooruitgang die nucleaire oorlogsvoering aantrekkelijk maakt. Ook wordt gewezen op het toenemende gevaar van verspreiding en van misbruik van kernwapens door bijvoorbeeld revolutionaire groepen. Op bovengenoemde gronden keren de rationele atoompacifisten zich tegen de kernwapens. Het atoompacifisme als actiemodel tenslotte gaat ervan uit dat de vicieuze cirkel van de veiligheidspolitiek alleen doorbroken kan worden als hoe langer hoe meer mensen de kernwapens resoluut afwijzen. Alleen door het stellen van zo radicaal mogelijke eisen zou bereikt kunnen worden dat er tenminste iets gebeurt.

Eenzijdige afschaffing

Een andere opvatting omtrent de kernwapens is die van de geleidelijke eenzijdige afschaffing. Een eerste stap hiertoe is het stopzetten van de modernisering van het kernwapenarsenaal en vervolgens het beperken van de kernwapentaken. De pleitbezorgers voor dit standpunt hopen dat het Oosten daarop zal antwoorden door hetzelfde te doen. Indien de Navo geen gehoor of begrip voor eenzijdige stappen zou hebben dan zou Nederland hieruit de consequentie moeten trekken en zich uit die verdragsorganisatie moeten losmaken. De aanhangers zien de gevaren van het kernwapen op dezelfde wijze als de zogenaamde rationele atoompacifisten.

Juist voldoende niveau

Het standpunt van het zogenaamde juist voldoende nivo kan men volgens het rapport typeren als een zeer terughoudende aanvaarding van kernwapens. Deze zijn afschuwelijk maar nochtans nodig voor de handhaving van stabiliteit tussen de 2 grote machtsblokken V.S. en S.U. Volgens dit standpunt kan het Westen zich veroorloven iets zwakker te zijn dan het Sowjetblok omdat een aanvallen pas vanuit een positie van duidelijk overwicht enig „voordeel" kan behalen. Een en ander houdt echter niet in dat geheel met uitbreiding en modernisering wordt gestopt. Vanuit het „bekende risico" (kalkulierte Unterlegenheit) wordt echter in de regel de inspanning gericht op pogingen om de afhankelijkheid van kernwapens terug te dringen. Bijvoorbeeld door vervanging van nucleaire door conventionele wapens om zo de atoomdrempel op te schroeven. De betekenis van onderhandelingen wordt als zeer wezenlijk ervaren, ook als de resultaten daarvan pas op de langere termijn zichtbaar worden. Het openhouden van de communicatielijnen tussen Oost en West, het met elkaar in gesprek blijven, de noodzaak van ontspanning wordt bij dit standpunt benadrukt. Vanuit deze visie zal uiteraard niet gemakkelijk worden gespeeld met de gedachte aan het verlaten van de Navo.

Harde lijn

De opvatting van de zogenaamde harde lijn kent 2 varianten. De ene variant gaat ervan uit dat elke poging van het Oosten om het kernwapenarsenaal op te voeren met gelijke munt moet worden betaald. De andere stelt, dat de militaire expansie-neiging van de S.U. geconfronteerd moet worden met een zodanige militaire afschrikkingsmacht dat de machthebbers in het Kremlin inzien dat op deze wijze voor hun nergens ter wereld enig voordeel is te behalen.

Kanttekeningen

Bij elk van de hierboven vermelde standpunten worden in het rapport kanttekeningen geplaatst. Het atoompacifisme roept volgens het rapport vragen op waarop het antwoord uitblijft. Loopt men bijvoorbeeld niet het risico dat uitbanning van kernwapens ertoe leidt dat chemische/biologische wapens worden ingevoerd dan wel dat een conventionele oorlogsvoering weer aantrekkelijk wordt? Het rapport stelt dat uitbanning van kernwapens alléén een volstrekte illusie is en een gevaarlijk zelfbedrog. Voorts wordt erop gewezen dat in een conventionele oorlog de partij die dreigt te verliezen in hun wanhoop toch weer zijn toevlucht kan nemen tot kernwapens en hun dreiging. Het dilemma is volgens het rapport dat het atoompacifisme zich vrede tot doel stelt in een wereld vol wapens en geweld maar geen belofte biedt dat datgene uitblijft waartegen het zich juist keert. Wel erkent het rapport dat het atoompacifisme waarde heeft tegenover een wereld die zich nog te weinig bewust is van de noodzaak om de bewapeningswedloop te beteugelen en te ijveren voor de vrede. Ook deelt het rapport de overtuiging dat risico's waarop de atoompacifisten wijzen onvoldoende worden onderkend. Omdat het

atoompacifisme met name voorbij gaat aan de nog onmisbare oorlogsvoorkomende werking van het afschrikkingsevenwicht kan het volgens het rapport echter geen uitgangspunt zijn voor de politiek.

Niet nieuw

Ten aanzien van de eenzijdige geleidelijke afschaffing wordt gesteld dat het element van eenzijdigheid in de onderhandelingen een rol kan spelen. Echter dit is volgens het rapport niet nieuw omdat de Navo vanaf het einde van de zestiger jaren een temporiseringspolitiek heeft gevolgd terwijl het wist dat het Oosten bezig was „de achterstand" in te halen. Resultaten zijn echter uitgebleven. Verder wijst het rapport erop, dat indien het middel van de eenzijdige stappen niet tot het gewenste doel leidt (dus geen positieve reactie van de andere kant) het heel moeilijk zal zijn om van dit standpunt over te stappen naar een toch-maar-behoud-van-de-kernwapens.

Tussen de klippen door

Het standpunt van het juist voldoende niveau (het berekende risico) laveert volgens het rapport tussen de atoomchantage en militaire interventie door de S.U. enerzijds en de onbegrensde bewapeningswedloop anderzijds. De atoompacifisten zullen van deze visie zeggen dat de onderhandelingen tot nu weinig tastbare resultaten hebben opgeleverd en voorts dat zij het gevaar in zich bergt van mee te worden gesleept in de bewapeningswedloop. De zogenaamde hardelijners daarentegen zullen stellen dat de risico's van het juist voldoende niveau te groot zijn en dat de S.U. het als een teken van zwakte zal uitleggen. Ook zullen zij ertoe opwekken om elke illusie omtrent de bedoelingen van de S.U. op te geven.

Geen harde lijn

Het rapport vindt dat de harde lijn opvatting zichzelf in de weg staat. Het Oosten zal zich geconfronteerd met de harde lijn bedreigd blijven voelen en dus minder geneigd zijn om op de ontspanning te vertrouwen. Het Westen moet volgens het rapport niet slag op slag elke evolutie van de kernbewapening van het Oosten volgen en zich door technische superioriteit steeds weer als de machtigste willen handhaven. Het Westen zal zich erbij moeten neerleggen dat het niet overal in de wereld kan gaan zoals het meent dat het behoort.

Sturing

Alle standpunten inzake de kernbewapening brengen volgens het rapport grote risico's mee. Gewetensnood bestaat er bij degenen die al onderhandelend vol willen houden en door willen ploeteren evengoed als bij hen die verkondigen dat wij met de kernwapens onmiddellijk op moeten houden. Er bestaat volgens het rapport een neiging om de partijen en de kiezer het antwoord te vergemakkelijken door de zaken te vereenvoudigen. Ten aanzien van de plaatsing van middellange afstandsraketten wijst het rapport erop, dat de zogenaamde nul-optie als resultaat van de Oost-West besprekingen (dat wil zeggen geen plaatsing) door iedere terzake kundige een schone illusie wordt genoemd. Dat het Oosten de SS-20 raketten wegneemt en vernietigt valt niet te verwachten. Het zou volgens het rapport al een hele stap vooruit zijn indien een plafond voor de in Oost en West op te stellen aantallen kan worden vastgesteld. In de huidige situatie zal wapenbeheersing neerkomen op „een coöperatieve sturing" d.w.z. wel een remmend effect maar voorlopig nog geen einde aan elke uitbreiding of kwalitatieve verbetering.

Bredere verbanden

De verwachtingen ten aanzien van wapenbeheersing zijn volgens het rapport bij de publieke opinie te hoog gespannen geweest. Daarin geeft het de atoompacifisten gelijk. Gepleit wordt voor betere informatie over de werkelijke stand van zaken en mogelijkheden.
Het kernwapenvraagstuk hangt volgens het rapport samen met alle grote andere vraagstukken van de wereld en mag daarvan niet geïsoleerd worden. Het aanpakken van die andere vraagstukken (b.v. Derde Wereld) kan de dreiging van het kernwapen doen verminderen. Nederland zal in nauw overleg en contact met haar Europese partners voorop dienen te gaan met die zogenaamde indirecte terugdringing van kernwapens. Het rapport stelt dat als Nederland de kernwapens van de hand doet, of als zelfs Europa dat zou doen, misschien onze gewetens zijn gerustgesteld maar het probleem niet is opgelost. Een klein land als het onze kan alleen maar duurzame invloed uitoefenen door zich aan te sluiten bij blokken, gemeenschappen en organisaties. Zich afzonderen en eenzijdige stappen doen, hoe vredelievend ook, bouwt volgens het rapport „de vrede" niet. Het standpunt dat Nederland in volstrekte onafhankelijkheid moet beslissen of het aan allerlei maatregelen mee moet doen, geeft volgens het rapport blijk van een gevaarlijke gezichtsverenging.

N.B. De integrale tekst van het rapport met bijlage in brochurevorm is medio januari voor ongeveer ƒ 5,– verkrijgbaar bij het CDA-secretariaat, dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

CD-addertje

Daar heb je het gedonner in de glazen

agenda

CDA Haskerland

Op zaterdag 24 januari organiseert deze afdeling een studiedag over het thema Vrede en Veiligheid. Sprekers zijn prof. mr. A. M. Donner, dr. M. J. Faber (IKV) en drs. Sikkema (NJVV). Plaats: de Poort te Joure, aanvang 10.00 uur. Inlichtingen 05138-2535.

Vrouwenberaad Velsen

Op woensdag 21 januari 1981 zal het Tweede Kamerlid mevrouw C. H. Evenhuis-van Essen spreken over het onderwerp: **euthanasie.**
Plaats: Een der zalen van de Petrakerk, ingang Spaarnestraat 8 te IJmuiden.
Aanvang: 20.00 uur.
Belangstellenden zijn van harte welkom.

Kamerkring Haarlem

De **minister van Justitie; mr. J. de Ruiter** zal op donderdagavond 22 januari spreken over „De geheimen van de Ministerraad". De vergadering vindt plaats in **Hotel „Die Raeckse"**, Raaks 1-3 te **Haarlem.**

In gesprek met kabinet-Van Agt

Dr. George Puchinger heeft Neerlands jongste politieke geschiedenis weer met een fikse bundel interviews verrijkt. Hij sprak in de loop van de laatste drie jaren met alle leden van de ministersploeg die 19 december 1977, onder aanvoering van Van Agt, aantraden. Het ging over hun positie in dit kabinet, hun persoonlijk verleden, hun departement en over uiteenlopende actuele vraagstukken. De meeste van deze interviews werden reeds eerder in ARStaatkunde gepubliceerd. Nu verscheen bij Kok in Kampen de complete serie in boekvorm.

Daags voor de derde verjaardag van het kabinet-Van Agt stond de heer Steunenberg van uitgeverij Kok achter de katheder in de illustere Noenzaal van het Eerste Kamergebouw. Het eerste exemplaar van Puchingers boek had hij als geschenk voor het bijna-jarige kabinet in de hand. „Ik ben de heer Van Agt erg dankbaar" zei hij „dat zijn kabinet vandaag nog zit". Wat zou er anders van deze stijlvolle presentatie van de eersteling terecht zijn gekomen?

Het was op dat moment een beetje-eng grapje. Aan de overkant van het Binnenhof moest de stemming over het abortus-wetsontwerp nog plaats vinden. Alle kamerleden waren (ziek of niet-ziek, zin of geen zin) op hun post geroepen. Parlementariërs die hoopten, mèt het wetsontwerp, het kabinet om zeep te kunnen helpen, dorsten over de uitslag van hun zoveelste poging even weinig te voorspellen als zij die (met pijn in het hart) het wets-ontwerp wilden steunen. Geen van de „Haagse" groep genodigden zou zich die middag ver hebben durven verwijderen van de plek waar straks de beslissing vallen zou. De journalisten waren in een lacherig-gespannen stemming. Er zat belangrijker nieuws in de lucht, dan de uitreiking van een boek.

Op Van Agt's gezicht viel over dit alles niets te lezen toen hij, samen met andere ministers, de volle Noenzaal binnen trad. Glimlachend werden van vele bekenden handen geschud. Verscheidene van de aanwezige prominenten (Zijlstra, Algra, Donner, Lubbers en anderen) waren ook al eens bij George Puchinger te biecht geweest. „Dag George", „Dag Dries".

Blijmoedig ook droeg de minister-president zijn toespraak voor welke aan de presentatie van het boek vooraf ging. Al direct citeerde Van Agt de door Albeda gebruikte wijsheid van John Selden dat „zij die het best regeren het minste gerucht maken". Ook dit kabinet behoefde niet veel gerucht te maken, zei Van Agt, dat deden anderen wel voor ons. Daarmee gladjes de indruk wekkend dat Selden's stelling omkeerbaar zou zijn.

Geen ogenblik scheen Van Agt er aan te twijfelen dat zijn ploeg de derde verjaardag zou halen. „Ons kabinet zou vandaag het toch wat moede hoofd te ruste kunnen leggen, want Puchinger heeft het nu al tot geschiedenis gemaakt. Maar dat zal het niet doen. Tot voldoening van sommigen, tot wrevel van anderen zeg ik: wij slaan in het voor ons liggende jaar de hand opnieuw aan de ploeg".

„Bij ons staat Bommenberend al jaren met luidruchtig krijgsvolk voor de poort. Maar tot het laatst toe zal die belegering een ijdele onderneming blijken".

Dat het kabinet tot dusver overeind is gebleven dankt het, aldus Van Agt, (naast de volle steun van geestverwante fracties), aan „de hoge graad van collegialiteit tussen de bewindslieden onderling". Puchinger heeft bij zijn gesprekken met deze bewindslieden ook hun oordeel over de verhoudingen binnen het kabinet betrokken en allen bevestigen op dit punt Van Agt's positieve oordeel. Waar dan meestal een prijzend woord over diens saambindend vermogen aan wordt toegevoegd.

Met zijn toespraak in de Noenzaal bewees Puchinger sprekend al even vlot met zijn woorden overweg te kunnen als schrijvend. En zijn benijdenswaardig geheugen stelt hem over Neerlands politieke geschiedenis data, feiten en personalia prompt ter beschikking. Met de gedachtenwereld van de klassieken als Plato is hij niet minder vertrouwd. Zo gaf hij de aanwezige journalisten de raad van deze Griekse politicus de nederlandse vertaling van De Staat eens te bestuderen. Voor een goede tip behoort iemand dankbaar te zijn. Vooral een journalist. Overigens voorzag Puchinger dat niet alle journalisten zijn nieuwste boek zullen waarderen. „Deze gesprekken bevatten niet veel nieuws" zullen sommigen oordelen.

Nu valt er in de journalistieke betekenis van het woord uiteraard niet veel „nieuws" te verwachten in deze gesprekken. Het eerste had reeds in februari 1978 plaats. Volgende telkens enige maanden later. De meeste werden intussen reeds in tijdschriften gepubliceerd. De voorspelbare reserve welke journalisten tegen deze interviewbundel wellicht zullen tonen zal ook verband houden met hun opvatting over wat een politiek interview behoort te zijn. Veel journalisten menen zich bij zo'n gesprek vooral critisch te moeten opstellen. „Ik beschouw me tijdens zo'n interview niet zoveel meer dan „het potloodje" dat de woorden van de gesprekspartner zo helder mogelijk moet noteren. Van diens persoon en opvattingen dient een betrouwbaar beeld te ontstaan".

Zo simpel als Puchinger het voorstelt is zijn eigen aandeel in het voeren en reproduceren van interviews natuurlijk niet. Hij weet zelf wel beter. Ook uit deze bundel valt weer af te leiden dat hij de gesprekken deugdelijk voorbereidt. Daarvoor is o.a. kennis nodig van het onderwerp zowel als over de persoon die het interview verleent. Het ging er Puchinger in dit boek vooral om zijn gastheer/gastvrouw zelf rustig te doen vertellen. Niet zozeer om met ze te discussiëren. Veel krantenieuws komt bij deze gesprek-methode meestal niet boven water. Om ervaren politici tot onverwachte uitspraken te prikkelen (en juist het onverwachte levert nieuws op) is meestal pittiger tegenspraak nodig dan Puchinger bij deze gesprekken bedoelde te bieden. Hij toont zich de goed-geïnformeerde gespreks-partner die vertrouwen geeft en ontvangt. Zo komt Puchinger met verhalen thuis waarin officiële persoonlijkheden in hun particuliere eigenschappen en overtuigingen herkenbaar worden. En temidden van de politieke maskerade, waarin politiek en publiciteit elkaar ten eigen bate beentje pogen te lichten brengt Puchinger, zo bezien, toch wel degelijk „nieuws" naar buiten. G.J.B.

Krankzinnig overladen

Een aanmerkelijke beperking van het aantal ministers en departementen zou heilzaam zijn, aldus Van Agt bij de presentatie van Puchingers boek: „Gesprekken met het kabinet-Van Agt.

Het moet mogelijk zijn de zaken aldus te reorganiseren dat het voor het naar behoren vervullen van de hem of haar gestelde taak, voldoende is dat de minister beschikt over een passende intelligentie, vaardigheid in het besturen, een flinke dosis ijver en verder over een **normale** gezondheid. In onze tijd is dat evenwel niet meer toereikend.

Het zou mij niet verwonderen als ook sommige functies in het parlement een bovenmodale gezondheid vereisen, maar tot oordelen daarover ben ik minder bevoegd.

Wel wil ik signaleren dat parlement en regering bezig zijn elkaar tot in het krankzinnige met werk te overladen. Dat gaat niet alleen ten koste van de gezondheid van daarbij dadelijk betrokkenen. Het leidt er ook toe dat voor de mensen in de eerste linies nauwelijks tijd meer overblijft voor bezinning op fundamentele vragen.

Voetballen in Uruguay een misser

Sinds de Staatsgreep van 1973 heeft het Zuid-Amerikaanse land Uruguay een militair regime van de ergste soort. Er vindt een systematische grove schending van de mensenrechten plaats. Het land heeft de weinig verheffende naam gekregen de martelkamer van dat continent te zijn. Mensen worden er opgepakt om nooit weer te worden teruggezien. Rapporten van de Verenigde Naties en Amnesty International onderstrepen dit ondubbelzinnig.

Wanneer U dit leest zal inmiddels het z.g. Mini-wereldkampioenschap voetbal in Uruguay bijna zijn afgesloten. Het Nederlands elftal behoorde tot de acht deelnemende landen aan dit niet-officiële sportgebeuren. Belangrijker evenwel dan de plaats die Nederland heeft weten te veroveren is de vraag of ons elftal daar überhaupt had moeten voetballen. De CDA-fractie vond en vindt van niet, en heeft dat ook in een interpellatiedebat in de Kamer uitgesproken. Oranje had er in dit geval meer eer ingelegd door thuis te blijven. Daarvoor geeft Tweede Kamerlid Hennekam een aantal argumenten.

door
drs. B. M. J. Hennekam

Nu is dit helaas in deze wereld niets uitzonderlijks. De meeste landen maken zich in mindere of meerdere mate schuldig aan schending van elementaire mensenrechten.
Moet je dan altijd wegblijven?
Dien je door niet te gaan de zaak van de onderdrukte burgers in dat land?
In het algemeen stellig niet.
Maar: in Uruguay ging het om méér dan de beoordeling van het regime.

Koppeling

In Uruguay kwam er iets bij. Daar werd n.l. een band gelegd tussen het verspelen van dat tournooi én het bewind van de generaals.
Machthebbers die openlijk hadden gezegd het tournooi te beschouwen als een „steun in de rug". Er een soort bevestiging van het regime in zagen. Ook regeringsgezinde kranten legden duidelijk dat verband.
Het mini-w.k. (waarvan overigens de organisatie mede in handen was van het regime) kon daarom worden beschouwd als een gelegenheidsmanifestatie met als doelstelling – althans in de ogen van de machthebbers – een verhoging van het prestige in binnen- en buitenland.
Het is deze relatie die voor de CDA-fractie in haar oordeelsvorming het zwaarst heeft gewogen.
Daarom was het naar onze overtuiging onnodig en ongewenst om mee te doen aan een betrekkelijk onbelangrijk tournooi in dát land met dié machthebbers met dié praktijken.
Bij het tóch gaan onder die omstandigheden was de kans groot dat daarin een adhesie wordt gezien – en zo zal het ongewild worden uitgelegd – aan het adres van het huidige bewind.
Het verdoezelt tevens de binnenlandse mensonterende toestanden.
Als bijkomende argumenten om niet te gaan kunnen genoemd worden het feit dat een Nederlandse parlementaire delegatie tot dat land de toegang is ontzegd en dat de uitslag van een referendum volstrekt is genegeerd.
Kortom: redenen te over om in dit geval niet te gaan.

De Bondsraad van de KNVB echter, besliste anders.

KNVB

Wij weten dat de afschuw bij onze voetbalbond over de schending van mensenrechten niet minder is dan bij ons. Bovendien dat de verantwoordelijkheid van die bond een andere is dan die van de Kamer.
Maar, mag de KNVB zich enerzijds niet laten leiden door partijpolitieke overwegingen, anderzijds kan zij bij een zaak van de mensenrechten die de partijpolitiek overstijgt niet een duidelijke uitspraak van een overgrote meerderheid van de volksvertegenwoordiging zonder meer naast zich neerleggen. En dat heeft ze gedaan.

Verantwoordelijkheid

Laat er geen misverstand over bestaan dat de verantwoordelijkheid en beslissing blijven waar ze behoren te liggen. In dit geval de KNVB. En ook ingeval een uiteindelijk genomen besluit niet strookt met dat van de Kamer hebben wij dat te respecteren.
Wat echter van de verantwoordelijke instantie wel verwacht mag worden, wanneer ze in weerwil van de Kamer een beslissing neemt, om dat besluit deugdelijk te motiveren. En dat is niet gebeurd.
Het alsmaar repeteren van de kreet dat „de sport niet als speerpunt voor het buitenlands beleid mag worden gebruikt" getuigt van een kortzichtigheid omdat er dan gemakshalve aan wordt voorbijgegaan dat juist daarom het voetbalelftal niet naar Montevideo had behoren te gaan. Want dáár wordt dat tournooi nu juist wel aangegrepen als middel voor politieke doeleinden. Oftewel: wordt de sport misbruikt. En het mede gestalte geven aan een situatie dáár, die men hier de tegenstander verwijt, is zwak.

Sport-politiek

Wij kunnen ons goed indenken dat in de sportwereld de vrees toeneemt dat er verdergaande bemoeiing vanuit de politiek gaat plaatsvinden. En het moet gezegd: de politiek heeft de schijn tegen, want in een betrekkelijk korte termijn was de sport driemaal onderwerp van beraad (Olympische Spelen, Paralympics en mini-w.k.). Wij willen als CDA die vrees wegnemen. Het mag niet zo zijn dat de sport bij het bepalen van het buitenlands beleid in een uitzonderingspositie wordt geplaatst. Te meer geldt dit waar het ontmoetingen betreft in landen waar wij diplomatieke, culturele en economische betrekkingen mee onderhouden.
In het algemeen zal het parlement zich terughoudend dienen op te stellen bij de beoordeling van de wenselijkheid al dan niet aan sportmanifestaties deel te nemen.
Juist om sport niet als middel, laat staan als speerpunt aan te grijpen.
Maar wanneer de uitnodigende of organiserende partij dit wél doet, kan het nodig zijn van deelname af te zien.
Moskou en Uruguay waren voorbeelden waarbij duidelijk grenzen werden overtreden. Met het niet-meedoen was een hoger belang gediend: het recht van een ieder vrij te zijn.
Daaraan te werken biedt de hoogste score.

CD-addertje

Actie geslaagd: het Nederlandse elftal voetbalt inderdaad niet in Uruguay; het praat zelfs niet meer.

CDJA

Steun aan verdrukten in Midden en Zuid-Amerika in Europees verband

„Gedurende vier jaar heb ik drie coups, drie verkiezingen en zeven presidenten meegemaakt". Dit zei een ontwikkelingswerker bij de 189ste wisseling van de macht in Bolivia. Staatsgrepen zijn er bijna aan de orde van de dag en hebben meestal mensonterende machtsuitoefening tot gevolg.

In landen als Chili, Bolivia, Argentinië, Paraguay, Uruguay en El Salvador worden de mensenrechten vertrapt. Velen worden door familie en vrienden vermist. Velen zijn gevangen genomen en worden gemarteld en gefolterd. Velen hebben als vluchteling hun voorlopig heil elders gezocht, verspreid over de gehele wereld.

Pers en kerk

In de meeste dictatoriale landen is de pers volledig gecensureerd en is daardoor veelal niet in staat protest en verzet tegen de onderdrukking naar voren te brengen. De pers spreekt weliswaar, maar toch is ze eigenlijk monddood. Instrumenten in handen van de onderdrukkers. Geluiden van protest zijn er soms te horen door en vanuit de kerken. Dat is geweldig belangrijk, omdat zeer grote delen van de bevolking verbonden zijn met de kerk. In sommige landen, zoals Bolivia, is de kerk de sleutel geworden van het versnellende proces van verzet tegen de dictatuur.
De kerk wordt in die landen op haar grondvesten getoetst. Kiest ze voor de onderdrukten of voor de onderdrukkers, voor het verzet of voor handhaving van de bestaande orde. Is ze spreekbuis van en voor het volk of marionet van de junta.

Onze taak

Kiezen moeten ook wij. Kiezen in een land als Nederland, dat zestig procent van alle investeringen in onderontwikkelde landen laat gaan naar Latijns-Amerika.
Toch mag er een beroep gedaan worden op onze solidariteit met de onderdrukten en op ons verzet tegen de onderdrukkers. Dit te meer als we weten hoezeer men steun uit het buitenland verwacht en hoe belangrijk men die vindt.
In landen waar de mensenrechten voortdurend worden geschonden is het nodig dit te bestrijden vanuit Nederland en Europa.
Zoveel mogelijk in Europees verband zal een politiek van isolatie aan de orde gesteld moeten worden ten aanzien van die landen. Ook zou

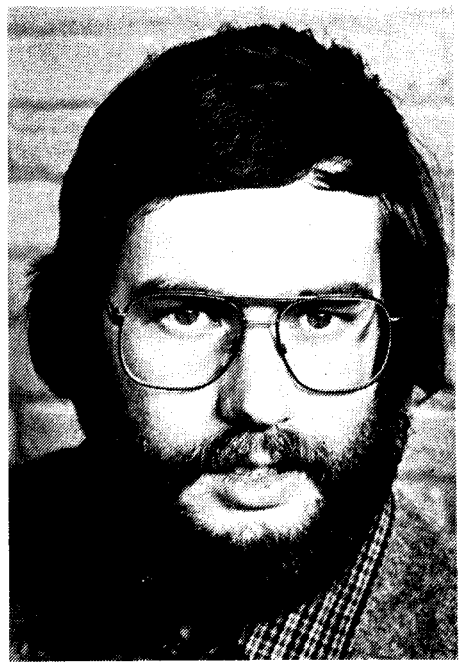

Johan de Leeuw
voorzitter CDJA

ons land andere landen van de E.G. kunnen aansporen om binnen de wereldbank en het Internationale Monetaire Fonds stelling te nemen tegen ontwikkelingen in Latijns Amerika.
Dit alles kan alleen maar als we echte solidariteit betuigen met de onderdrukten, ook als daar daadwerkelijke financiële steunverlening aan te pas moet komen.
De christen democratische beweging in Nederland zal op deze ontwikkelingen een visie, een antwoord moeten hebben. Men zal zich de vragen moeten stellen (en in het beleidsprogram 1981-1985 moeten opnemen) welke criteria bij steunverlening gehanteerd moeten worden.
Genoemd kunnen worden:
- *de mate, waarin volksbewegingen ook daadwerkelijk steunen op de wil van het volk*
- *de selectiviteit bij het gebruik van geweld*
- *de mate waarin men de fundamentele mensenrechten kan garanderen*
- *de bereidheid tot controle achteraf met betrekking tot de steunverlening*

Teken van hoop

Ernesto Cardenal, priester en tegenwoordig minister van onderwijs in Nicaragua heeft onlangs in Duitsland een Vredesprijs gekregen. Hij beschouwt die als een prijs voor het volk van Nicaragua. Cardenal stelt in zijn gedichten, dat centraal bij alles de utopie van de geweldloze maatschappij voorop moet staan. De daarin besloten liggende vrede is echter niet werkelijk als oorlog afwezig is, maar wel als er gerechtigheid heerst. Dan pas is er „sjalom". In psalm 85 wordt dat genoemd: gerechtigheid en vrede kussen elkaar. In het land van Ernesto Cardenal heeft dat, na de val van Somoza, geleid tot een door het volk gedragen maatschappij. Daar leren voormalige nationale Gardisten nù lezen en schrijven.

Kernwapendiscussie op Arjosledenvergadering

Op zaterdag **17 januari** a.s. zal de Arjos een ledenvergadering houden om te kunnen beslissen over het voorstel de organisatie te ontbinden om tot fusie met de jongerenorganisaties CHJO en KVPJO over te gaan.
Het is van het grootste belang dat daar zoveel mogelijk leden aanwezig zijn. Gewoontegetrouw wordt de vergadering gehouden te Utrecht, F. H. de Bruijnelyceum, Koningsbergerstraat 2, aanvang: 10.30 uur.
In het ochtendgedeelte zullen een aantal huishoudelijke zaken aan de orde komen, alsmede de stemming over het voorstel van het bestuur tot wijziging van de statuten (de Arjosleden eerder meegedeeld middels een brief) en het voorstel tot opheffing van de Arjos.
's Middags zal aandacht worden besteed aan een nog steeds actueel onderwerp, nl. de kernbewapening, ondermeer met het oog op de aanstaande behandeling van de verkiezingsprogramma's.
Sprekers zijn: Klaas de Vries, lid van de Tweede Kamer voor de PvdA, Ton Frinking, lid van de Tweede Kamer voor het CDA en Mient Jan Faber, algemeen secretaris van het IKV.
De Arjos heeft indertijd een interessante brochure het licht doen zien over dit onderwerp: ONvrede met ONveiligheid. Deze brochure is nog steeds verkrijgbaar op het secretariaat: dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, of telefonisch (070-924461).

door A. de Baat

Kunnen jongeren worden vergeten?

In zijn artikel „CDA-program: jongeren vergeten?" (CDActueel dd. 22 november 1980) gaat Jan Stevers in op de plaats van jongeren (-problemen) in het ontwerp-verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan".
Op grond van een kwantitatieve en een kwalitatieve analyse geeft de auteur op de vraag, Zijn de jongeren vergeten? een bevestigend antwoord.
Negentien artikelen uit het ontwerp blijken direct betrekking te hebben op jongeren. Negentien van de driehonderd en drieënveertig, hetgeen de auteur doet opmerken dat de jongeren er bekaaid vanaf komen.
De aandacht voor de voor jongeren grote problemen van deze tijd is tè gering naar de zin van de auteur.
Hij is dan ook van mening „dat het algemeen bestuur van het CDJA op deze punten (waarbij de problemen zich ook uiten in een geringe belangstelling bij de jeugd voor de politiek) verbetering moet brengen".

Oorzaken

Aan het artikel zouden twee opvattingen ten grondslag kunnen liggen.
De eerste legt het accent op de geringe belangstelling van jongeren voor de politiek en komt erop neer dat jongeren iets moet worden geboden om ze meer bij de politiek te betrekken. Jongeren-artikelen bijvoorbeeld.
Enkele op het lijf van jongeren geschreven zinnen.
Brood en spelen zouden ze in het oude Rome zeggen.
Dat zo'n actie jongeren meer bij de politiek zou betrekken is niet uitgesloten. Dat er hierbij echter sprake is van een simplificatie en van een immorele visie op de politiek staat voor mij buiten kijf.
Naast het aantal artikelen dat op jongeren betrekking heeft, spelen ook de figuur van de lijsttrekker, het beleid van het huidige kabinet en – niet te vergeten – de inhoud van de artikelen een rol. Een pleidooi voor méér jongeren-artikelen alléén is derhalve misleidend.
Wie er daarnaast van uitgaat dat het bedrijven van politiek een consciëntieuze zaak is, deinst terug bij de idee dat politiek niet meer zou inhouden dan het verzamelen van stemmen door de kiezer enkele krachtige zinnen voor te houden.

Politieke belangstelling

De tweede opvatting accentueert de geringe belangstelling van de politiek voor de jeugd.
Deze opvatting kan ertoe leiden dat bepaalde problemen worden geïsoleerd en van een etiket voorzien: jongerenproblemen, maar evengoed problemen van vrouwen, van minderheden, van bejaarden, van kinderen, van werklozen en van gehandicapten en ga zo maar door. De praktijk wijst uit dat het een fictie is te veronderstellen dat problemen geïsoleerd kunnen worden bekeken. Ze zijn veelal ongekend in omvang en vereisen daardoor een integrale benadering, die wellicht niet eens integraal genoeg is.
Eén en ander neemt niet weg dat jongeren accenten kunnen leggen op problemen waar ze bij betrokken zijn. Het zou echter te ver voeren het CDJA te laten verworden tot belangenorganisatie.

Antwoord

Ik kom nu toe een beantwoording van de in de aanhef genoemde vraag.
Te vaak bezigen jongeren enigerlei vorm van „kretologie": uitspraken die niet of onvoldoende zijn onderbouwd en die daarom elk fundamenteel gezag missen en slechts gezag ontlenen aan het gegeven dat ze afkomstig zijn van vierjaarlijkse stemmen. Zo'n wijze van politiek bedrijven door jongeren zou voeding zijn voor de eerste door mij bestreden opvatting.
Jongeren en met name het CDJA moeten daarom aan de slag gaan om elke uitspraak of samenstel van uitspraken te laten rusten op een fundamentele analyse van de probleemsituatie en een principiële afweging van pro's en contra's, waaruit blijkt dat meer meespeelt dan het eigen (jongeren-)belang.
Jongeren die zo politiek bedrijven, kunnen niet worden vergeten!

CDJA organiseert studiedag over micro-electronica

Op zaterdag 7 februari organiseert het CDJA (de jongerenorganisatie van het CDA) een studiedag over de gevolgen van de invoering en het gebruik van micro-electronica.

Het doel van de studiedag is het voor de politiek bespreekbaar maken van de micro-electronica. Daarbij wordt, naast uiteraard op de eigen CDJA-leden, gemikt op de mensen die in de praktijk met de microelectronica te maken hebben, zowel de technische als de politieke praktijk.
De studiedag is opgezet door de werkgroep KOMMER uit het CDJA (KOMmissie Micro-Electronische Revolutie). Deze werkgroep heeft een bulletin met een aantal informatieve artikelen samengesteld, dat de deelnemers aan de studieconferentie bij hun aanmelding toegezonden krijgen.
Op de studiedag zelf zullen de volgende onderwerpen en sprekers aan de orde komen:

1. Maatschappelijke gevolgen van de invoering van micro-electronica: Prof. Dr. Ir. E. Schuurman (hoogleraar wijsbegeerte)
2. Openbaar bestuur en micro-electronica: Drs. W. Lemstra (gemeentesecretaris Amsterdam)
3. Onderwijs, werkgelegenheid en micro-electronica: P. Hazenbosch (CNV)

In het middagprogramma zal onder andere een forumdiscussie plaatsvinden. De lezingen en de belangrijkste conclusies uit de discussie zullen worden opgenomen in een tweede bulletin, dat na de studiedag aan de deelnemers zal worden toegezonden.
De studiedag vindt plaats op zaterdag 7 februari, van 10.00 uur tot 16.30 uur in „Kobus aan de Poort", Utrechtsestraat 49, Amersfoort.
De deelnemersbijdrage is *f* 10,– (CDJA-leden gratis), inclusief de beide vermelde bulletins.
Informatie en opgave: CDJA, Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag, tel. 070-924461.

FBG binnenlands bestuur

In 1981 wordt er in landelijk CDJA-verband gestart met een nieuwe fractiebegeleidingsgroep op het terrein van het BINNENLANDS BESTUUR. Iedere geïnteresseerde wordt van harte uitgenodigd met deze groep mee te gaan doen.
De eerste bijeenkomst is gepland op donderdag 15 januari a.s. te Utrecht. Rond 19.45 uur wordt er daartoe verzameld in de Pepperbox, in het Jaarbeursgebouw.
Op die bijeenkomst zal gezocht worden naar een geschikt onderwerp, waar deze fbg. zich de komende tijd mee zal bezig kunnen houden.
Wanneer je interesse hebt en/of van plan bent te komen op 15-1 wil je dat dan doorgeven aan Hans Brüning, Hof van Delftstraat 25, 2635 EE Den Hoorn (Z-H), tel.: 015-614989.

organisatienieuws

Partijraad te Amsterdam

De eerste vergadering van de Partijraad vindt op zaterdag 31 januari 1981 in het Rai-Congresgebouw te Amsterdam plaats. (Aanvang: 10.00 uur).
Op deze vergadering komen een tweetal belangrijke hoofdpunten aan de orde:

- de behandeling van amendementen op het ontwerp-verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan", met als gevolg daarvan de vaststelling van de tekst van dit program, dat aan het Congres ter bekrachtiging zal worden voorgelegd.
- het vaststellen van een voordracht voor de verkiezing van de lijsttrekker of lijsttrekkers t.b.v. de in mei 1981 te houden verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Met betrekking tot het eerstgenoemde punt kunnen wij U meedelen, dat ruim 1200 amendementen op het ontwerp-program zijn ingediend. Op dit moment is de programcommissie druk doende al deze amendementen te beoordelen om een advies voor te bereiden voor het partijbestuur terzake de al of niet aanvaarding ervan.
Medio januari a.s. hoopt het Partijbestuur alle amendementen van een zgn. pre-advies voorzien te hebben.
Te verwachten valt nu reeds, dat de discussie op de Partijraad zich hoofdzakelijk zal toespitsen op de navolgende onderdelen van het program:

- de sociaal-economische paragraaf, m.n. toegespitst op het „groeipercentage" in het „werkgelegenheidsaspekt" (hfst. II, art. 2.1 t/m 2.4 + art. 2.20 t/m 2.27 + hfst. XII).
- de Volkshuisvestingsparagraaf (hfst. VI).
- de artikelen m.b.t. het energiebeleid (hfst. II vanaf art. 2.55 en met name art. 2.61).
- de Vrede- en Veiligheidsparagraaf (hfst. XI), mede in het licht van het dan verschenen rapport van de Commissie Donner.
- alle (overige) programpassages, waarvoor in de ontwerp-versie **alternatieve** artikelteksten zijn geformuleerd (1.22 + VI.6.19 + XI.11.19 + XI.11.21).

Hebt u zin de partijraad als belangstellende bij te wonen geef u dan d.m.v. de onderstaande bon op.

BON PARTIJRAAD 31 JANUARI

Naam: .....

Adres: .....
Code + woonplaats: .....
.....
Deelnamekosten ± ƒ 20,– p.p.

Deze bon z.s.m. opsturen naar:
CDA-secretariaat,
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag

Lidmaatschap CDA-Vrouwenberaad

In de maand december heeft elk CDA-lid een accept-girokaart ontvangen voor de contributieinning voor 1981 met een bijsluiter van het CDA-Vrouwenberaad.

Door het invullen van dit kaartje kunt u zich opgeven als lid; hieraan zijn geen extra kosten verbonden.
U weet het toch!

Ook al was u werkzaam binnen het ARVC of de Commissie Vrouw en Partij van de KVP; ook al was u lid van de Centrale van CH-Vrouwen, of was u reeds werkzaam in het Vrouwenberaad; tóch moet u zichzelf opgeven als lid van het Vrouwenberaad.
Vergeet u niet het kaartje (of een briefkaart) naar het CDA-secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag te sturen. Nel Zuidema-van Dijk, secr.

agenda

Symposium WRR

In het onlangs verschenen rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid „Beleidsgerichte toekomstverkenning, deel 1" zijn een aantal visies op het maatschappelijk gebeuren weergegeven zoals die voorkomen in de voornaamste politieke stromingen in ons land. De WRR is voornemens op grond van deze visies alternatieve toekomstbeelden uit te werken en hoopt met deze eerste publikatie de medewerking te stimuleren van maatschappelijke groeperingen.
Met het oog hierop organiseert de WRR een symposium waar een aantal kernpunten uit „Beleidsgerichte toekomstverkenning, deel 1" ter discussie zal worden gesteld. 's Morgens wordt de politieke relevantie van de onderscheiden visies besproken.
De inleiders zijn: prof. dr. H. Daudt (hoogleraar wetenschap der politiek, Gemeentelijke Universiteit, Amsterdam), mr. W. J. Geertsema (Commissaris der Koningin in Gelderland), drs. W. Gortzak (directeur Wiardi Beckman Stichting) en prof. mr. A. M. Donner (hoogleraar staatsrecht Rijksuniversiteit Groningen).
Het thema van de middag betreft de ruimte die de internationale politieke en economische verhoudingen en ontwikkelingen aan Nederland laten voor het verwerkelijken van bepaalde visies. Deze problematiek zal worden belicht op het gebied van onder andere sociaal-economisch, milieu- en defensiebeleid.
De inleiders zijn: drs. J. Th. J. van den Berg (politicoloog, Rijksuniversiteit Leiden), drs. P. Vos (wetenschappelijk secretaris Industriebond FNV), prof. dr. C. W. Stortenbeker (hoogleraar natuurbeheer) en prof. dr. P. Boskma (polemoloog, hoogleraar wijsbegeerte Technische Hogeschool Twente).
Het symposium zal worden gehouden op vrijdag 23 januari 1981 in het Nederlands Congresgebouw te 's Gravenhage (Faya Lobbizaal). Aanvang 10.00 uur, sluiting 17.00 uur. De kosten van deelname (inclusief lunch) bedragen ƒ 12,50 per persoon.
Inlichtingen zijn verkrijgbaar bij het bureau van de WRR, Plein 1813, nr. 2, 2514 JN 's Gravenhage, tel. 070-614031, toestel 4451.

Openbare discussie kernwapens

De werkgroep polemologie van de Vrije Universiteit belegt samen met het Overlegorgaan tegen de kernbewapening een openbare discussie over de Nederlandse mogelijkheden de kernbewapening af te bouwen.
De discussie vindt plaats tussen enerzijds vertegenwoordigers van de politieke partijen uit het Overlegorgaan:
J. M. den Uyl (PvdA)
R. Lubbers (CDA)
J. Terlouw (D'66)
R. Beckers (PPR)
M. Bakker (CPN)
B. v.d. Lek (PSP)
en anderzijds vertegenwoordigers van de vredesbewegingen:
M. J. Faber (IKV)
W. Bartels (Pax Christi)
N. Schouten (Samenwerkingsverband Stop de N-bom)
Het geheel staat onder leiding van Prof. E. Boeker (VU).

Doel van de discussie is helderheid te krijgen over de politieke opties van de deelnemende politieke partijen, zoals die in de (concept-)verkiezingsprogramma's zijn neergelegd. Zo zal er gesproken worden over de politieke strategie die de partijen ten aanzien van de stelling „kernwapens de wereld uit" (=doelstelling Overlegorgaan) hanteren. De NAVO, de Nederlandse nucleaire taken en het probleem van de verspreiding van kernwapens zullen daarbij uiteraard aan bod komen.
De diskussie vindt op 20 januari plaats in de Aula van de VU, De Boelelaan 1105, Amsterdam. Aanvang: 19.30-22.00 uur.

Boek over ARP

Eerste Kamerlid prof. W. F. de Gaay Fortman en oud ARP-voorzitter en Tweede Kamerlid H. A. de Boer tonen aan de pers het medio december verschenen boek „Personen en momenten, uit de geschiedenis van de ARPartij".
Deze foto is gemaakt tijdens de perspresentatie in Nieuwspoort.
Het boek kost ƒ 19,50 inclusief portokosten.
Het boek kan u bestellen via bijgaande bon.

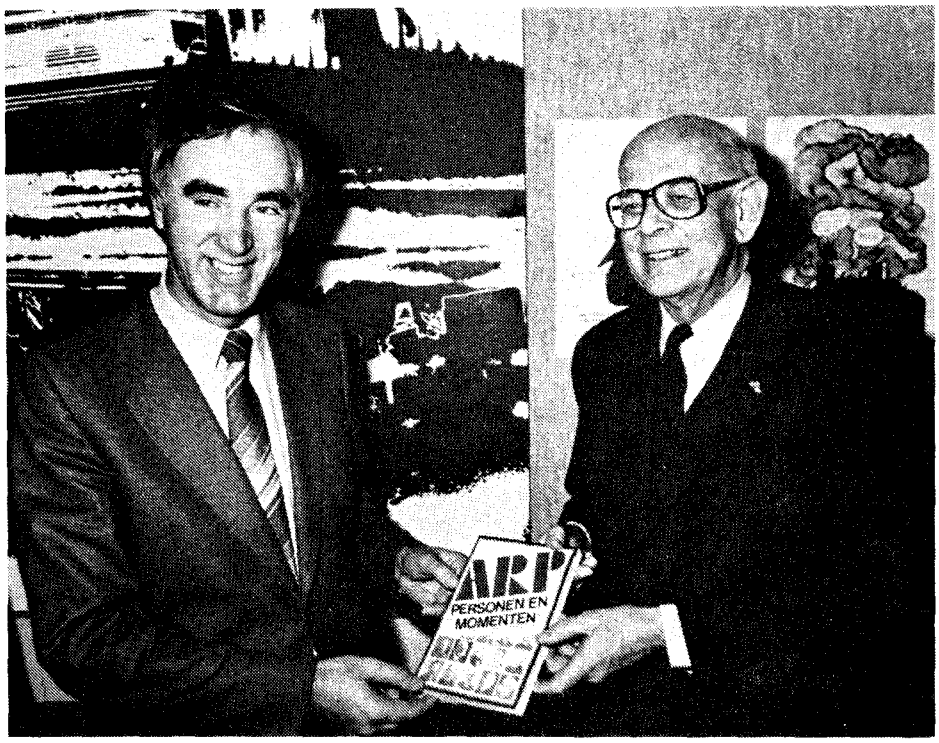

Bon

Ondergetekende wenst de publicatie „Personen en Momenten uit de geschiedenis van de ARPartij", te ontvangen.
Stuur deze bon naar: CDA, Antwoordnummer 1700, 2500 XK Den Haag.
(Een postzegel is niet nodig.)

Naam:_____
Adres:_____
Postcode:_____
Woonplaats:_____
Handtekening:_____

radio en televisie

Televisieuitzending over het CDA op 14 januari van 19.50–20.00 uur (Ned. I).

Radiouitzending over het CDA op 16 januari van 18.50–19.00 uur (Hilv. II).

Opvolger Bukman

De algemene vergadering van de Nederlandse Christelijke Boeren- en Tuindersbond heeft op 9 december 1980 de heer Jaap van der Veen te Rijnsburg gekozen tot haar voorzitter. De heer Van der Veen volgt per 1 januari 1981 in deze functie de heer Piet Bukman op, die op 11 oktober tot CDA-voorzitter werd gekozen.
De heer Van der Veen (36) werd geboren in Oosterbierum (Fr.). Hij trad in 1971 in dienst bij de Ned. CBTB als tuinbouwsecretaris. Vóór 1971 leidde hij het ouderlijke agrarisch bedrijf in de Noordoostpolder en was hij (dagelijks) bestuurslid en daarna secretaris van de CBTB IJsselmeerpolders.

NCOV

Het Nederlands Christelijk Ondernemers Verbond te Rijswijk is een Centrale die meer dan 60 jaren de belangen van ondernemers in het midden- en kleinbedrijf behartigt. Het NCOV kent verschillende dienstverlenende afdelingen. Op de afdeling „Sekretariaten Service", die sekretariaatswerkzaamheden voor een aantal branche-organisaties verricht, is er een vacature in de funktie van

adjunkt-sekretaris

Onze vraag.
Het NCOV zoekt een man of vrouw op HEAO-nivo. Er moet bij u sprake zijn van een binding met christelijke maatschappij-opvattingen. U moet plezier hebben in organiseren.
Ons aanbod.
Het NCOV biedt aan de juiste man of vrouw een carrière-uitzicht met een grote mate van zelfstandigheid. De salariëring is afgeleid van de regeling voor het overheidspersoneel.
Uw antwoord.
Schriftelijke sollicitaties richten aan de Algemeen Secretaris van het NCOV, Treubstraat 25, 2288 EH Rijswijk ZH.
Voor telefonische inlichtingen: 070-99 27 22 en 's avonds 023-25 56 71.

uw mening

Enkele vragen

Het artikel van partijvoorzitter Bukman in CDActueel van 20 december jl. roept bij mij enkele vragen op.
Bukman betoogt, dat hij wat de kernbewapening betreft grote moeite heeft met eventuele eenzijdige stappen „niet alleen vanwege de verzwakking van onze positie in de NAVO, maar ook vanwege de verzwakking van de NAVO in de onderhandelingen met het Oostblok over het terugdringen van de kernbewapening."
Rekent Bukman onder die „eenzijdige stappen" ook de mogelijke afwijzing door Nederland van de nieuwe middellange afstandsraketten op Nederlands grondgebied? Ik kan me dat moeilijk voorstellen, maar met het oog op de politieke duidelijkheid vind ik, dat daarover geen enkel misverstand mag rijzen.
Voorts kan men zich afvragen hoe het in concreto staat met de Nederlandse invloed in de NAVO. Is die invloed inderdaad het grootst als op voorhand eenzijdige stappen worden uitgesloten?
Voorts lijdt het geen twijfel, dat de Pershing en de kruisraketten superieur zijn aan de SS-20 raketten. Meent Bukman, dat de NAVO in de door hem bedoelde onderhandelingen de Pershing en de kruisraketten zal moeten uitruilen tegen de SS-20 raketten?
Wat voorts te denken van de PD-59 beslissing van president Carter, waardoor een nieuwe schakel is toegevoegd aan de bewapeningswedloop? En hoe moet aangekeken worden tegen de stelling van iemand als Daniel Ellsberg, dat PD-59 en de Pershing twee kanten van dezelfde médaille zijn: de mogelijkheid voor de Verenigde Staten om als eerste kernwapens in te zetten? Lopen wat dit betreft de belangen van Amerika en West-Europa (nog) parallel?
Het zijn een paar vragen, die boven komen als de mogelijkheid van eenzijdige stappen door een klein land als Nederland van de hand wordt gewezen. Vragen, die des te meer klemmen omdat ondanks allerlei goed bedoelde uitspraken en programma's de atoomdrempel tot dusver steeds lager wordt en de afhankelijkheid van het kernwapen blijft toenemen.

Hardegarijp, Dr. Sytze Faber

In de rubriek uw mening worden korte reacties geplaatst van lezers op in CDActueel gelezen artikelen. Plaatsing in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

Korte dwangverpleging

In twee recente nummers van CDA-aktueel stonden lezenswaardige artikelen over het al dan niet gedwongen behandelen van aan drugs verslaafden. In zijn artikel gaat Ds. Wouters in op het Singapore rapport en stelt dat de Singapore oplossing niet de oplossing van het drugprobleem is. Voor hem is het geheim van Singapore, dat vele vrijwilligers bereid zijn veel tijd te steken in de begeleiding van deze drugverslaafden. Vervolgens werpt hij een aantal ethische vragen op; m.n. of het terecht is verslaafden en artsen te dwingen bepaalde handelingen te verrichten om te komen tot een vorm van dwangverpleging. Daarna somt hij m.i. een aantal voornamelijk technisch-organisatorische problemen op, die er natuurlijk wel zijn, maar met de vraag zelf slechts een zijdelings verband hebben. Terecht trekt hij een parallel met de honderdduizenden alcoholverslaafden, die zoals de redaktie terecht stelt, voor de buitenwereld niet de aandacht trekken door naar buiten gerichte agressie, zoals bij de drugverslaafden veelal met het geval is. Terwijl de redaktie pleit voor nader onderzoek naar de oorzaken van verslaving somt zij in de volgende zin reeds de oorzaken hiervan op. Voorbarig konkludeert de redaktie dat dwangarbeid niet het antwoord is.

Centraal in de gehele problematiek staan de verslavingsziekten. Het niet kunnen nalaten van het gebruik van b.v. alcohol, rookwaren, koffie en drugs. In dit geheel dient de zorg voor de verslaafde centraal te staan. Wanneer echter naar buiten toe agressie en bedreiging ontstaan krijgt het probleem andere dimensies. Dan dient de overheid ook voor dit aspekt oog te hebben. Wanneer we de overheid toetsen aan het begrip Dienaresse Gods dan zal er aandacht en zorg dienen te zijn voor de verslaafde, maar ook voor diegenen, die het slachtoffer zijn van het verslaafde resp. criminele gedrag (vgl. b.v. ook de sociale nood in een gezin door overmatige uitgaven aan drank).
Zoals gezegd dient de zorg voor de verslaafde voorop te staan. Hoe kan ons handelen erop gericht zijn de verslaafde van zijn of haar verslavingsgedrag af te helpen. Het is mijn ervaring, dat er veelal wel een aantal mensen bereid zijn (tenminste op het platteland) tijd en zorg aan de verslaafde te besteden. Wat hen nogal eens frustreert is dat de betrokkenen zich met de regelmaat van de klok weer aan hun zorg onttrekken en opnieuw terugvallen in hun oude gedrag. M.n. bij alcoholverslaafden zijn hun goede voornemens en even snelle terugval bekend en berucht.
Als hoeder van je naaste moet voorop staan, dat je je voor je naaste wilt inzetten, en je naaste af wilt helpen van zijn verslaving, terwijl deze doorgaans niet wil! Daarmee ontstaan het dilemma dat de hulpverleners machteloos staan. Ik geloof niet dat een gedwongen verpleging van twee jaar het gewenste effekt zal hebben. Ik geloof wel dat een kortdurende gedwongen afkickperiode gewenst is voor ernstig verslaafden (alcohol en drugs) teneinde hen hopelijk na deze periode (enkele weken) te doen inzien dat de door hen gevolgde weg tot verderf leidt. Na die gedwongen ontwenningsperiode zal een goede begeleiding terug naar de maatschappij onontbeerlijk zijn. Er moet worden gezorgd voor huisvesting, scholing en werk. Op die wijze kunnen wij medemensen terugbrengen op de weg die voor hen als beelddrager Gods is uitgestippeld. Dan zullen zowel mensen als middelen ter beschikking moeten zijn om deze schrijnende problemen. nader tot een oplossing te brengen.

Den Ham, Peter Heukels

agenda

CDA-Vrouwenberaad Zeeland

In de provincie Zeeland, waar de enige commerciële kerncentrale van ons land in bedrijf is, willen CDA-vrouwen ook meepraten over het energievraagstuk.

Om de hele problematiek rondom de energievoorziening te kunnen overzien is het nodig om de mogelijkheden en de behoeften in kaart te brengen.
Welke energiebronnen zijn er en wat zijn de consequenties van de winning en het gebruik. Welke behoefte bestaat er? Is aan die behoefte te voorzien met de bestaande middelen? Wat zijn de gevolgen van het gebruik van nieuwe energiebronnen? Wat heeft het energieverbruik in ons land voor gevolgen voor de Derde Wereldlanden.
Hoe denken de politieke partijen over de oplossing van deze problemen? Wat zegt het CDA verkiezingsprogramma „Om een zinvol bestaan" hierover?
Na een training van de discussieleidsters op 2 studiedagen is men op 25 plaatsen in de provincie met dit onderwerp aan de slag gegaan. Twee soms drie maal komt men in huiskamergroepen bij elkaar om hierover te praten.

Op 6 februari om 13.30 uur worden deelneemsters en andere belangstellenden uitgenodigd voor een afrondingsgesprek in „De Landbouw" Grote Markt te Goes waar Tweede-Kamerlid **drs. Huib Eversdijk** een inleiding zal houden.

H. Remijn-de Badts, voorz.

BESTUURSFORUM

Decembernummer

Het laatste nummer van de jaargang 1980 opent met een prelude op de staten- en raadsverkiezingen in 1982. Daarvoor zal een CDA-commissie dit jaar een nieuw Model gemeente- en provincieprogram ontwerpen. Naar aanleiding daarvan spreekt redactiesecretaris drs. C. J. Klop met mr. F. J. H. Schneiders, burgemeester van Almelo en voorzitter van de commissie die het model program 1978-1982 heeft opgesteld. Als prioriteiten voor het beleid in de komende jaren noemt hij stadsvernieuwing, volkshuisvesting, werkgelegenheid en minderhedenbeleid.
Enkele van deze prioriteiten komen ook aan de orde in een artikel van het Amsterdamse CDA-raadslid mr. V. H. Bruins Slot onder de titel „Kraken, nalatigheid en weinig begrip voor de noodzaak van een democratische rechtsorde". Een van zijn conclusies: „Wij mogen ons niet vrijblijvend met de rechtsorde bezighouden of haar misbruiken voor verkiezingsdoeleinden. Deze laatste opvatting lijkt soms pijnlijk exclusief".
Een ander probleem dat in de jaren '80 veel aandacht blijft vragen, nl. het milieubeheer, is het onderwerp van drie artikelen. Drs. J. F. H. A. B. Waals, burgemeester van Nootdorp en lid van de Voorlopige centrale raad voor de milieuhygiëne, zet uiteen wat de pas in werking getreden Wet algemene bepalingen milieuhygiëne behelst. De problemen bij de uitvoering van de Wet chemische afvalstoffen worden behandeld door ir. M. G. W. Hallmans (CDA-raadslid in Leidschendam) en ir. M. P. H. Korten, algemeen secretaris resp. secretaris voor omgevingsvraagstukken van het NCW. Het Tweede-Kamerlid drs. W. J. Deetman schetst de betekenis van de wijziging van de Hinderwet, die onlangs in de Kamer is behandeld.

Verder in dit nummer een commentaar over kunst en decentralisatie en een bespreking van een GPV-boekje over overheid en kunst, een tweetal bijdragen over de toekomstige bescherming van de bevolking, een artikel over de gemeentelijke financiën („De groei is eruit"), de gebruikelijke rubrieken, en tenslotte de inhoudsopgave van de jaargang 1980 en het trefwoordenregister.

BON

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

☐ Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (ƒ 31,– per jaar), met ingang van .....

☐ Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam: .....

Adres: .....

Postcode en plaats: .....

U kunt deze bon – zonder postzegel – in een **open** enveloppe sturen naar:
BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, 2500 VB 's-GRAVENHAGE.

Telefonische inlichtingen: 070-924021.

Brochure CDA-bestuurdersvereniging over politie

Onder de titel **„Politie, een lokale zorg"** heeft de CDA-bestuurdersvereniging onlangs een commentaar op het Ontwerp van een nieuwe politiewet gepubliceerd. Het eerste exemplaar van deze brochure is op 1 december jl. door ir. G. C. van Wijnbergen, bestuurlijk secretaris van de vereniging, tijdens een vergadering van de afdeling Noord-Brabant in Tilburg overhandigd aan de commissaris van de koningin in die provincie, de heer J. D. van der Harten.
In hun ontwerp van een nieuwe politiewet kiezen de betrokken ministers voor provinciale politie; die keuze is helaas ook gemaakt in het ontwerpverkiezingsprogram van het CDA. Daarentegen is de CDA-bestuurdersvereniging de mening toegedaan dat politie zo dicht mogelijk bij de burger moet functioneren. De politie behoort tot het lokale bestuur; vandaar de keuze van de vereniging voor gemeentelijke politie. In de brochure is deze standpuntbepaling uitvoerig gemotiveerd.
Het commentaar is opgesteld door een werkgroep van de CDA-bestuurdersvereniging, bestaande uit: mr. D. C. B. Burgers (voorzitter), mr. C. P. M. Bevers, C. Breure, F. Brink, drs. F. G. L. L. Schols, mr. L. A. van Splunder, dr. S. B. Ybema en drs. H. A. van Zwieten. De brochure bevat een bijlage waarin twee leden van de werkgroep zich op het standpunt stellen dat om praktische redenen provinciale politie de voorkeur verdient. De ledenraad en het bestuur van de vereniging onderschrijven echter de zienswijze van de meerderheid van de werkgroep.
Het boekje telt 62 + VI blz. De prijs bedraagt ƒ 6,– incl. verzendkosten; voor verenigingsleden is de brochure gratis verkrijgbaar.

BON

Naam: .....

Adres: .....

Postcode, plaats: .....

.....

☐ verzoekt als verenigingslid gratis toezending van de brochure „Politie, een lokale zorg"

☐ verzoekt als niet-verenigingslid toezending van ... ex. „Politie, een lokale zorg" à ƒ 6,– (bij 6 of meer exemplaren 25% korting).

..... _____
(datum) (handtekening)

Gelieve de bon te zenden aan: CDA-bestuurdersvereniging, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag (postrekening 3930421).

Steenhouwerij

DE KUYPER

Nieuwstraat 26 -
MIDDELBURG
Tel. (01180)-1.25.79.

Levering van alle soorten natuursteen

Ook voor grafstenen het juiste adres

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde
Bovenweg 7.
Tel. 05255-1666.

Landmeetkundige werkzaamheden

Postbus 15 - Spakenburg - Tel. 03499-1966.
Bijkantoor: Oosterhoutstraat 11 - Assen.
Tel. 05920-13400.

• **Opmetingen:**
T.b.v. uitbreidingsplannen - saneringsgebieden - wegverbeteringen - verkavelingen - revisie (basis)-kaarten.

Als: kaartenvervaardiging - hoogte-grootte-inhoudber. - coördinatieberekeningen - berekeningen - matenplannen - en uitzetgegevens.

UITZETTEN
• Weg- en waterbouwkundige werken
• Bouwkundige werken.
Begeleiding komplete uitbreidingsplannen, wegen, rioleringen, leidingen, havens, enz., hoekpunten woningblokken, stramienlijnen grote bouwwerken, palenplan, controlemetingen.

Een boekje met meer gegevens, o.a. over de tarieven sturen wij u graag per omgaande toe.

instituut Amsterdam vns

Willemsparkweg 191
1071 HA Amsterdam
Tel. 020 - 76 42 20

AANVANG NIEUWE KURSUSSEN:

Nederlands - Engels - Frans - Duits - Spaans - Italiaans - Russisch - Wiskunde - Boekhouden - MBA - Middenstandsdiploma - Algemene maatschappelijke oriëntatie - Audio visuele kursussen steno.en typen.

Dag- en avondopleiding voor het staatsdiploma

TOLK/VERTALER ENGELS, CAMBRIDGE OPLEIDINGEN, COMPUTERKUNDE, SOCIALE WETGEVING.

Prospektus op aanvraag.

1E JAARGANG NO. 15 – 17 JANUARI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

Varend langs vuilnis . . .

Broek in Waterland giftig

Lubbers en De Boer over rapport Donner

Olievervuiling op zee vraagt Europese aanpak

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Sav. Lohman
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie adminisiratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tijdelijk tel. no. 02518-50085

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Verder in dit nummer

	pagina
Commentaar	3, 5, 7, 9
Uit de fractie	15, 18, 19
Partijvoorzitter	6
Zwart-Wit	14
CDJA	19, 20, 21
Onderscheiding Bukman	22

Inhoud:

Over Vredesbeleid

Het rapport van de commissie Donner wordt van opmerkingen en kanttekeningen voorzien door de eerste en tweede fractie-voorzitter van de CDA Tweede Kamerfractie resp. Lubbers en De Boer ..... pagina 4, 5, 8, 9

Olievervuiling op zee

Hanja May pleit voor een Europese aanpak van de olievervuiling van de Europese zeegebieden. De recente grote vogelsterfte bewijst dit des te meer pagina 10 en 11

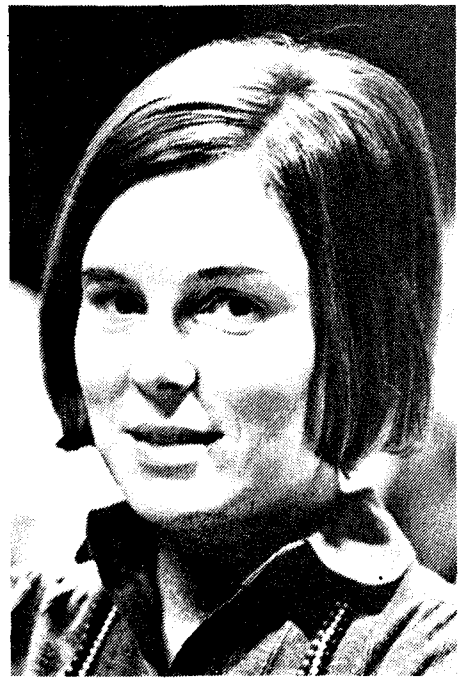

Vuilnisbelt van Amsterdam

Broek in Waterland een prachtig dorp dat opgescheept zit met het Amsterdamse afval waaronder honderden vaten met giftige stoffen. Een gesprek met de plaatselijke wethoudster en reactie van Jan van Houwelingen ..... pagina 12 en 13

Partijbestuur: Van Agt als lijsttrekker

Het partijbestuur van het CDA in versterkte samenstelling heeft maandagavond 12 januari jl. de heer Van Agt voorgesteld voor het lijsttrekkerschap bij de komende Tweede Kamerverkiezingen.
In het partijbestuur werden 74 stemmen op Van Agt uitgebracht, 15 tegen bij 1 stem blanco.
De heer Lubbers stelde zich niet voor het lijsttrekkerschap beschikbaar. Desgevraagd deelde de heer Lubbers na afloop mee, dat hij daarmede verdeeldheid in het CDA wilde voorkomen.
Het feit dat Van Agt ook in 1977 lijsttrekker is geweest en gedurende bijna 4 jaar premier, was voor de heer Lubbers een belangrijke overweging.
De partijraad van 31 januari a.s. zal op basis van het voorstel van het partijbestuur de voordracht voor het congres moeten vaststellen. Het CDA-congres zal dan vervolgens op 21 februari definitief de kandidaat-lijsttrekker moeten kiezen.

Gemeentelijke afdelingen

Volgens het reglement kunnen 10 of meer gemeentelijke afdelingen te zamen een tegenkandidaat voordragen. Zo'n tegenvoordracht moet dan uiterlijk 10 dagen vóór het congres (dus 11 februari) schriftelijk zijn ingediend. Het voorstel dient door de voorzitters en secretarissen van de betreffende gemeentelijke afdelingen te zijn ondertekend.

Van Agt over kernenergie

In de CDA-tv-uitzending van woensdag 14 januari jl. zei de heer Van Agt over kernenergie dat de brede maatschappelijke discussie hierover enkele jaren zal duren. Zeker wanneer men daarbij betrekt de tijd die regering en parlement nodig zullen hebben om uit de uitkomst van die discussie conclusies te trekken, aldus Van Agt. Die periode moet volgens hem dan ook worden benut om verder te speuren naar reële mogelijkheden om het zogenaamde afval op een veilige wijze te verwerken en op te slaan. Van Agt wees er nog op, dat het CDA-ontwerp-program géén volledige afstand neemt van kernenergie. Het program zegt immers dat Nederland zijn kennis en kunde over de mogelijkheden van kernenergie zal moeten vergroten. Wij gaan volgens het program niet terug naar de tijd van de stoommachine, aldus Van Agt.

CDA program-inzet

Als lijsttrekker zal ik natuurlijk opkomen voor en verdediger zijn van het CDA-program. Dat is het enige wat men van een lijsttrekker heeft te verwachten en dat zou ik dus doen, aldus Van Agt.
Van Agt merkte wel op, dat hij zich in de campagne niet los kan maken van het feit dat hij premier is van een coalitie-kabinet. Als men hem daarover zou vragen dan zou hij het kabinetsbeleid verdedigen en niet doen alsof hij met dat beleid niets te maken heeft gehad. Wel zou ik, aldus Van Agt, er dan op wijzen dat het een beleid is van een coalitie-kabinet, waarbij elke coalitie-partner weleens iets heeft moeten inschikken respectievelijk toegeven.
Een kabinet bestaande uitsluitend uit CDA-ministers zou volgens Van Agt niet precies hetzelfde beleid hebben gevoerd.

Bukman over atoompacifisten in CDA

In dezelfde CDA tv-uitzending van woensdag 14 januari jl. reageerde partijvoorzitter Piet Bukman op het rapport Donner (kernwapenproblematiek) waarin het atoompacifisme als uitgangspunt van beleid wordt afgewezen. Volgens Bukman zijn de atoompacifisten binnen het CDA daarmede niet veroordeeld. Bukman vergeleek het met andere beleidsterreinen waarop uiteindelijk een partijlijn is, terwijl er binnen de partij mensen zijn die een andere opvatting hebben. Atoompacifisten zijn welkom binnen het CDA en Bukman ziet ze niet graag eruit lopen. De atoompacifisten hebben volgens Bukman in de discussie over het brede vrede- en veiligheidsbeleid een goede en waardevolle inbreng en oefenen ook invloed uit op de uiteindelijke standpuntbepaling.

commentaar

Zigeuners

Een continuing story, zonder blijde hoogtepunten of een happy-end. Van hot naar her opgejaagd, daar komt het levensverhaal van de Zigeuners op neer.
In de laatste wereldoorlog zijn zij, evenals de Joden, op wrede en gruwelijke wijze door de nazi's vervolgd. Over hun vervolging is alleen weinig in de bekendheid gekomen en ook daarna is weinig aandacht aan hen besteed.
Na de oorlog zijn zij van het ene land naar het andere opgejaagd. Wanneer zij eenmaal in Nederland waren, wilden enige goedwillende gemeentebesturen hun toestaan zich in de desbetreffende gemeente te vestigen. Maar vervolgens schoten de bewonerscomité's als paddestoelen uit de grond om deze vestiging tegen te houden. Zigeuners zijn immers zo'n slecht voorbeeld voor de opgroeiende jeugd. Over géén bevolkingsgroep bestaan zoveel vooroordelen.
De groep Zigeuners, die momenteel in het nieuws is, illustreert weer eens duidelijk hoe deze mensen opgejaagd worden. Hun aanvraag voor een verblijfsvergunning dient op z'n eigen waarde beoordeeld te worden, ook al zou deze boven het vastgestelde contingent uitkomen. Dan getuigt het bepaald niet van menselijkheid, wanneer zij in afwachting van de beslissing op hun aanvraag, alvast het land uitgezet worden.
Op deze wijze kan men in theorie het recht hebben een verblijfsvergunning aan te vragen, in de praktijk wordt dit recht gefrustreerd. Immers mensen die in afwachting van de beslissing alvast het land uitgezet worden, kunnen doorgaans niet terugkeren, wanneer de beslissing uiteindelijk positief uitvalt.
De groep Zigeuners in kwestie kon na een kort tussenverblijf op het terrein van het bisdom Utrecht, niet eens de grens overgezet worden, omdat Duitsland weigerde hen toe te laten. Noodgedwongen moeten zij nu in ons land blijven.
Op een dergelijke wijze heen en weer zeulen met mensen is een land, dat prat wenst te gaan op de naleving van de mensenrechten en gastvrijheid, onwaardig.

Rapport Donner: lees, herlees en denk na

Gehoond en gehavend stond het CDA eind 1979 in de discussie over de kernbewapening. In het parlementaire debat dat toen gevoerd werd, was gebleken hoe moeilijk het is op politiek effectieve wijze de rol van de kernwapens terug te dringen. Tegelijk was gebleken hoe moeilijk het is deze inspanning met voldoende eensgezindheid te leveren. Gehoond en gehavend; dat leidde tot het verzoek van het CDA-bestuur aan de wetenschappelijke instituten een stuk op te stellen over de hoofdpunten van de kernwapenproblematiek.

Het rapport van de commissie-Donner, „Over Vredesbeleid", ligt nu op tafel. In het middelpunt van het rapport staat de poging om tot een afgewogen weergave van standpunten te komen. Daarmee wordt een handreiking gegeven voor de politieke discussie in het CDA. De opstellers van dit rapport verdienen veel dank. Het is een authentieke inspanning om te ordenen, te belichten en vooral te bevragen. Op die wijze bevat het een uitnodiging en een vermaan, om minder met elkaar te „polemiseren" en méér tezamen een doeltreffende politiek te ontwikkelen. Dit alles in een vraagstuk – en ik citeer nu letterlijk het rapport – waarin „niemand een gerust geweten kan hebben".

Het slechtst mogelijke antwoord op deze uitnodiging zou zijn indien delen van onze partij onmiddellijk beginnen dit rapport naar zich toe te halen als bewijs van eigen gelijk; dan wel het rapport terzijde te leggen als „weer vooringenomen". Ik zou hen willen zeggen: lees, herlees, denk na . . . en herlees nog eens.

Wanneer ik – ook met mijn vooroordelen – kennis neem van het rapport valt het mij op hoezeer de kernwapenproblematiek geplaatst wordt in het bredere kader van de vraag hoe volkeren met elkaar omgaan, en hoe belangrijk de groei naar een internationale rechts- en staatkundige orde is. Deze benadering spreekt mij sterk aan. Niet als alibi voor kernwapens, wel als noodzaak achterliggende oorzaken te bestrijden.

Gegeven deze benadering had echter wellicht sterker tot uitdrukking gebracht kunnen worden, dat de terugdringing van de rol van de kernwapens zelf ook een bijdrage kan betekenen aan een wereld, waarin orde in de goede zin des woords heerst. Er is extra reden op deze wisselwerking te wijzen, omdat de vernietigingskracht van atoomwapens, en de accuraatheid van de overbrengingsmiddelen, beide uitdrukking zijn van grensoverschrijdende technieken in de meest letterlijke zin, die de vragen van orde en wanorde méér dan een mondiaal aspect geven.

Het toewerken naar mondiale orde zou wel eens als voorwaarde kunnen hebben de bereidheid van de huidige kernwapenlanden zich beperking op te leggen. Deze waarheid hoeft niet minder te zijn, dan de terechte stelling dat wij nu helaas niet zonder kernwapens kunnen. Deze vragen

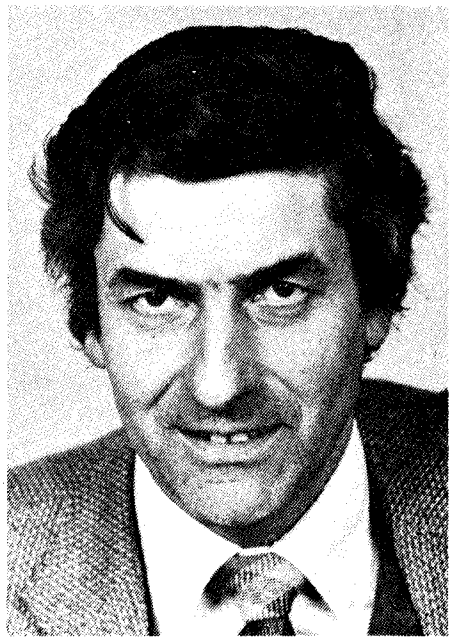

door drs. Ruud Lubbers

voorzitter CDA Tweede-Kamer-fractie

zijn des te klemmender, waarbij de kernwapenproblematiek „de gewetensvraag", anders dan bij abortus of euthanasie, geheel en uitsluitend op de schouders van overheid en politici ligt. Politici, die daarbij niet alleen voor zichzelf maar ook voor anderen kiezen. Dat maakt de verantwoordelijkheid des te zwaarder. De „rol van de overheid" is in haar effectiviteit beperkter, omdat het internationale vragen betreft. De verantwoordelijkheid van de overheid is echter zwaarder, omdat het geen zaak betreft, waarin de burger zelf voor zijn eigen handelen, voor eigen rekening en risico's, nog onvervreemdbare keuzes kan doen.

Eenzijdige stappen

Een meer praktische kanttekening is dat het rapport summier is over het begrip „eenzijdige stappen". Wellicht komt onvoldoende uit de verf wat in de terminologie van de fractie „eenzijdige stappen" zijn. Wij verstaan daaronder: eigen standpunten in de NAVO, en een eigen Nederlandse taakvervulling binnen de NAVO, die uitdrukking zijn van de nu (in het licht van bondgenootschap en internationale verhoudingen) mogelijke beperkingen aan de toepassing van de kernwapentechnologie. Daarom zei de fractie neen tegen het neutronenwapen, en neen tegen de nuclearisering van onze artillerie. Het begrip „eenzijdige" stappen bij Pax Christi, en naar ik vermoed ook bij de NH-Synode, wordt echter geformuleerd als „stappen, haaks op het bondgenootschap". Het is hier niet de plaats om precies op deze verschillen bij het begrip „eenzijdig" in te gaan. Het is ook niet eenvoudig vast te stellen of het echte verschillen zijn, of slechts uitdrukking van een verschil tussen een politiek gedrag en een pastorale visie. Ook na het rapport zal er op dit punt behoefte zijn aan nadere uitdieping. Zij, die vrezen dat „Over vredesbeleid" eenzijdige stappen uitsluit, bemoedig ik echter met één citaat: „Het bestaan van een taboe tegen eenzijdige stappen kan zelfs een hinderpaal zijn tegen de gewenste voortgang in de wapenbeheersing".

Eigen plaats

In samenhang hiermee komt de vraag op, in welke mate Nederland in de NAVO-besluitvorming èn in haar eigen taakvervulling een eigen plaats kan innemen. Het rapport is hierover summier. Summier in die zin, dat het in een analyse van de standpunten over die eigen plaats, de zinvolheid daarvan afweegt tegen wat er dan vervolgens in alle NAVO-landen, respectievelijk in de Oost-West verhouding, gebeurt.

Daarmee bleef echter één aspect onderbelicht. Dat betreft het onderscheid tussen atoommogendheden en niet atoommogendheden. Dat onderscheid levert nog een eigensoortige spanning op voor het als bondgenoot – niet-atoommogendheid – functioneren in een bondgenootschap dat nucleaire wapens kent. Ook hier is er ruimte en plicht tot verdere analyse.

Bij herhaling gebruik ik de woorden analyse en standpuntbepaling, omdat dit zo centraal staat in „Over vredesbeleid". Intussen moet dit rapport ook de aanzet gaan geven tot een nadere concrete koersbepaling. Daartoe kan „Om een zinvol bestaan" een belangrijke stap zijn. Hopelijk verenigt het de partij in een politieke keus en strategie om de rol van de kernwapens in en door het bondgenootschap te beperken. Daartoe zullen de contouren duidelijk moeten worden van de opvattingen die Nederland in de NAVO voor de NAVO uitdraagt, alsmede de specifieke taakvervulling van Nederland in dat bondgenootschap. Contouren, niet meer, want de concrete weg vergt gedetailleerde keuzes, waarvan inhoud en timing zich niet lenen tot preciese invulling nu. Het gaat nu om koers, kader en criteria.

PvdA-koers

Ik wil hier niet teveel ingaan op de standpuntbepaling in andere politieke partijen. Maar één ding moet mij toch van het hart. Het wordt nu zo voorgesteld dat als Den Uyl wint op zijn partijcongres, daar een bruikbare koers uit kan volgen. Ik betwijfel dat sterk. Wijst men de plaatsing

van middellange afstandswapens af, èn wil men de overige nucleaire taken tot een à twee beperken, èn wil men vervolgens ook nog eens ons defensiebudget zeer aanzienlijk besnoeien, dan wil de PvdA teveel. Een dergelijke opstelling, niet als begin maar tegelijk als eindstation van onderhandelen, is onverantwoord. Het maakt immers iedere inspanning tot beleidsaanpassing door de NAVO bij voorbaat ongeloofwaardig. Hetzelfde lot zal beschoren zijn aan een eigen Nederlandse taakvervulling in die NAVO. De PvdA plaatst zich met zo'n toch feitelijk buiten het bondgenootschap.

CDA-koers

De CDA-fractie heeft de laatste jaren neen gezegd tegen het neutronenwapen, neen gezegd tegen de nuclearisering van onze artillerie, geweigerd eind 1979 het gevraagde plaatsingsbesluit voor de kernwapens voor de middellange afstand te nemen en het daarover nog te nemen besluit aan een aantal wapenbeheersende criteria gebonden. Daarmee heeft de CDA-fractie een politieke koers uitgezet, die gericht is op wapenbeheersing. Die koers kan voortgezet en verdiept worden; in overleg ook met andere partijen. In overleg ook met de PvdA. De huidige „weerwerklijn" acht ik daartoe echter geen basis. Partijpolitiek wellicht begrijpelijk, maar niet houdbaar als standpunt van Nederlandse regering en parlement. Genoeg daarover. Laat ons intussen verder gaan. Hardnekkig verder gaan met in dit benauwende kernwapenvraagstuk een concrete weg voor de mensheid onderweg mee te helpen uitstippelen, en daarbinnen een concrete weg voor ons land. Tegelijk een begaanbare weg, want zonder een echt begaanbare weg blijft in dit politieke vraagstuk het zedelijk gebod onvervuld en onvervulbaar. Om die concrete weg te gaan hebben wij elkaar nodig in creativiteit. Hard nodig.

Model-programma voor Raden en Staten in de maak!

Binnenkort gaat een commissie van start die belast is met het opstellen van een model-program voor de op gemeentelijk en provinciaal **niveau op te stellen verkiezingsprogramma's.** Voorjaar 1982 zijn er immers de verkiezingen voor de provinciale Staten en Raden.
Evenals in 1977 heeft het partijbestuur onder voorzitterschap van oud-minister prof. W. F. de Gaay Fortman een commissie ingesteld om de besturen van de gemeentelijke en provinciale organisaties handreikingen te bieden voor het opstellen van gemeentelijke en provinciale programma's.

De vaak heel concrete suggesties van de commissie zullen niet uitputtend zijn en lang niet altijd pasklare antwoorden geven. Dat kan ook niet, omdat een model-program, dat bedoeld is voor alle gemeenten en provincies, geen rekening kan houden met de onderlinge verschillen tussen gemeenten en provincies en met de hieruit voortvloeiende wensen en problemen.
Deze maand zal de daartoe ingestelde commissie van start gaan. Het is de bedoeling dat de commissie nog vóór de a.s. zomervakantie haar werkzaamheden afrondt. Als alles volgens het boekje verloopt, zal de tekst van het model-program omstreeks augustus/september gereed zijn.
Leden van de commissie zijn: Mr. W. F. de Gaay Fortman (voorzitter); mr. Ph. J. J. M. Houben; M. Baaijens; Mw. mr. C. Boersma-Weiss; Mw. T. J. Bijlevens; Ir. F. J. Creemer; F. P. Bakkers; drs. W. T. van Gelder; drs. C. Groen; Mr. J. A. M. Hendrikx; Th. H. Heijne; Mw. J. M. M. van de Mei-Zilvertant; S. Rambocus; H. G. J. van Roekel; Mr. A. G. J. M. Rombouts; Drs. J. W. Smeets; H. N. Stoekenbroek; K. Tuinstra; Ing. T. T. Wind; Mw. M. R. J. Witteveen-Alink; Drs. C. Bremmer (waarnemend lid).
secretariaat:
Mw. C. den Hollander-van der Ent; Drs. C. J. Klop.

voorzitter mr. de Gaay Fortman

commentaar

Huilen met de lamp aan I

Het bericht dat sommige electriciteitsbedrijven de tarieven willen verhogen omdat de groei van het stroomverbruik is „tegengevallen" heeft in vele vaderlandse huisgezinnen tot zwartgallige grappen geleid. Gezinsleden, nog maar net gewend aan enige terughoudendheid bij het ontsteken der verlichting, stelden nu olijk voor een extra lampje aan te slepen om de kosten te drukken.
Consumentenbond en CNV-voorzitter Van der Meulen hebben onmiddellijk scherp gereageerd op de plannen van de electriciteitsbedrijven: zo wordt energiebesparing niet bevorderd, maar tegengewerkt.
Intussen heeft het Ministerie van Economische Zaken al medegedeeld verzoeken om tariefsverhogingen scherp te zullen beoordelen. De verbruiker, aldus het departement, mag niet opdraaien voor de kosten van een tijdelijke overcapaciteit bij de centrales.
Bovendien is, ook als het allemaal wel mee zou vallen, het kwaad grotendeels al geschied. De burger, op wie ten behoeve van een gezonde economie een beroep gedaan wordt zuiniger te zijn, in te leveren, meer huur te betalen, ziet zijn scepsis weer bevestigd dat het allemaal toch niet helpt. Het welslagen van alle pijnlijke maatregelen die nu en straks moeten worden genomen, hangt in sterke mate af van de overtuiging bij brede lagen van de bevolking dat het ergens goed voor is. Die overtuiging is toch al nauwelijks aanwezig door een weinig overtuigend kabinetsbeleid, maar wordt door dit soort berichten helemaal om zeep geholpen.
Voor de psychologie achter zulke voornemens past de kwalificatie: huilen met de lamp aan.

een vervolg-commentaar staat op pagina 7

CDaddertje

Lubbers is de kwaadste niet

van de partijvoorzitter

Van Agt lijsttrekker

De heer Van Agt wordt lijsttrekker van het CDA. Dat zit er althans dik in, nu het versterkt partijbestuur maandag jongstleden met overgrote meerderheid heeft besloten de partijraad een voorstel in deze richting te doen. Als CDA verkeren we in de gelukkige omstandigheid, dat we meerdere geschikte kandidaten voor het lijsttrekkerschap hebben. Er viel dus wat te kiezen. Maar hoe, dat was de vraag.

CRITERIA

Het Dagelijks Bestuur is begonnen met het vaststellen van de criteria, waaraan een CDA-lijsttrekker zijns inziens moet voldoen. Ik wil daarvan hier geen volledige opsomming geven. Het is echter duidelijk dat een lijsttrekker het program van uitgangspunten, de zgn. politieke overtuiging van de partij, volledig moet onderschrijven en dat hij onverkort in zee wil gaan met het verkiezingsprogram, zoals de partij dat vaststelt. Hij moet ook instemmen met de criteria die naar het oordeel van de partij moeten worden gehanteerd bij de kabinetsformatie, zich volledig willen inzetten tijdens de verkiezingscampagne en zo zijn er nog wel wat zaken te noemen.
Met dit lijstje van criteria, dit profiel van de lijsttrekker op zak, heeft het Presidium open gesprekken over het lijsttrekkerschap gevoerd met enkele naar het oordeel van het Dagelijks Bestuur zeer voor de hand liggende kandidaten, te weten de heren De Koning, Lubbers en Van Agt, waarbij uiteraard niet alleen over de criteria is gesproken, maar ook over hun eventuele beschikbaarheid voor deze zware job.

VERSTERKT PARTIJBESTUUR

Het Dagelijks Bestuur heeft voorts alles wat uit deze gesprekken naar voren kwam in twee ronden diepgaand besproken en heeft uiteindelijk plus- en minpunten tegen elkaar afwegend, bij grote meerderheid besloten het versterkt partijbestuur voor te stellen de heer Van Agt te vragen voor het lijsttrekkerschap. Voor de kleine minderheid die niet voor dit voorstel was, waren de kwaliteiten van de heer Van Agt voor deze functie in het geheel niet in het geding. Zij tilden echter zwaar aan het feit, dat de heer Van Agt te veel zou worden vereenzelvigd met een bepaalde regeringscoalitie, wat na de verkiezingen de vorming van andere coalities zou kunnen bemoeilijken; een punt waar voorstanders van het lijsttrekkerschap van de heer Van Agt uiteraard ook oog voor hadden, maar voor wie dit minder zwaar woog.
Ook in het versterkt partijbestuur is zeer openhartig van gedachten gewisseld. Daarbij is terloops ook nog eens overduidelijk gebleken hoe groot de waardering is die de partij heeft voor fractievoorzitter Lubbers. Terecht, dacht ik. De uitslag van de stemming is bekend. Ik ben er blij mee. De discussie over het verkiezingsprogramma gaat inmiddels door. Ook daar zullen beslissingen vallen op grond van afweging van pro's en contra's. Zo gaat dat in een partij. Niet iedereen krijgt de zaken op maat gesneden aangereikt. Belangrijk is, dat er in volstrekte openheid kan worden gediscussieerd, en dat kan!
Belangrijk is ook dat na de besluitvorming de gelederen zich sluiten. Zo moet dat. Zo gebeurt dat. Samen verantwoordelijk.

Piet Bukman

Partijraad te Amsterdam

De eerste vergadering van de Partijraad vindt op zaterdag 31 januari 1981 in het Rai-Congresgebouw te Amsterdam plaats. (Aanvang: 10.00 uur).
Op deze vergadering komen twee belangrijke hoofdpunten aan de orde:

- de behandeling van amendementen op het ontwerp-verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan", met als gevolg daarvan de vaststelling van de tekst van dit program, dat aan het Congres ter bekrachtiging zal worden voorgelegd.
- het vaststellen van een voordracht voor de verkiezing van de lijsttrekker of lijsttrekkers t.b.v. de in mei 1981 te houden verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Hebt u zin de partijraad als belangstellende bij te wonen geeft u dan met de onderstaande bon op.

BON PARTIJRAAD 31 JANUARI

Naam: _____

Adres: _____

Code + woonplaats: _____

Deelnamekosten ± ƒ 20,– p.p.

Deze bon spoedig opsturen naar:
CDA-secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5 2514 BA Den Haag

commentaar

Huilen met de lamp aan II

Niet alleen psychologisch, maar ook voor wat betreft de economische bedrijfsvoering zijn de voorstellen van de betreffende electriciteitsbedrijven weinig imponerend. Ten slotte is het achterblijven van de groei van de inkomsten van deze bedrijven een logisch gevolg van een gedragspatroon van de consument *waarnaar bewust is gestreefd.*

Heeft de intredende zuinigheid van de consument de electriciteitsbedrijven verrast? Hebben ze hun eigen propaganda niet geloofd? Of hebben zij die misschien niet gemeend? Als men jarenlang aanstekelijke foldertjes bij de burgers ronddeelt hoe men energie moet besparen moet men ook rekening houden met de mogelijkheid dat dat een keer helpt en op de gevolgen studeren. Management van de groeivermindering heet dat.
Misschien dat een aantal van deze bedrijven het beste hun reserves eens kunnen aanspreken en hun investeringsprogramma's doorlichten; intussen kan dan het economisch beleid worden omgebouwd tot een beleid dat gebaseerd is op verminderde groei of stabiliteit.
Wellicht dat anderen intussen nog eens critisch willen kijken naar de besluitvormingsprocessen bij deze – overheids – monopolisten.

En toch . . .

Als weinigen werd ik geïnformeerd
Ik heb het allemaal gelezen en gehoord
Het was mijn taak dat Neuman en de zijnen
kwamen tot een goed rapport

Het heette VREDE ZONDER ONDERWERPING –
VEILIGHEID ZONDER OVERMACHT

En toch . . .

Ik las alles wat Donner en de zijnen
brachten tot weer een goed betoog
Dat heette OVER VREDESBELEID

En toch . . .

Ik was erbij toen fractieleden praatten
ik zat in commissie hier en in Europa
ik ken de Pershings en de SS-20
alsof 't om kinderspeeltjes gaat,
ik weet van strategiën en van evenwichten,
van „overkill" en Salt
ik ken de plaats van Nederland

En toch . . .

Ik hoorde Pax Christi spreken
ik las de leuzen van het IKV en hun verklaring
ik verdiepte me in 't Hervormd Synodeschrijven
En toch . . .

Ik las de Bijbel nog eens na
over het zwaard en de ploeg

Ik was een kind en las op straat een leuze
die luidde toen MUSSERT OF MOSKOU

Het werd – Goddank – Mussert noch Moskou

Nu hoor ik weer een leuze
nu luidt die LIEVER ROOD DAN DOOD

Zou het kunnen zijn dat 't antwoord
– Goddank – wordt rood noch dood?
De dood lijkt zeker, 't rood even dichtbij?

Ik weet het niet, dát weet ik zeker

En toch . . .

Was 't Jezus niet die vroeg om Godsvertrouwen
en om daarmee je stelling op te bouwen?

Als vrouwen in wie de oermoeder nimmer sterft,
leven gevend van
geslacht op geslacht
denken aan de dood, dan is het niet hun dood
maar vele doden
van geslacht op geslacht
dan is het moeder aarde
die op 't spel staat

Zou daar 't antwoord liggen
en denken dan niet rode moeders

op dit moment in Moskou
aan datzelfde leven?

En zou het dan niet kunnen zijn
dat zwart fascisme en rode dictaturen

tot as vergaan in
eb en vloed van het wereldgebeuren

maar dat de plicht tot
uitersten te gaan als het

om God's schepping gaat
hét antwoord nu zal moeten zijn?

DUS TOCH?

Eske Sleijser-Tegelaar

Geen plaatsing van middellange afstandswapens in Nederland

Schone illusie of . . . op nieuwe wegen?

Begin 1980. Onvrede binnen het CDA. Vertwijfeling bij kamerleden. Werk van de programcommissie opgeschort. Oorzaak: regeringsbeslissing en debatten in het parlement over de kernbewapening.
De 4 toenmalige partijvoorzitters meenden dat de wetenschappelijke bureaus snel een discussiestuk op de tafel dienden te leggen opdat de partijleden aan een fundamentele discussie over de kernbewapening zouden kunnen beginnen.

De discussie over de rol van de kernbewapening wordt, naast het door de commissie Donner onverbloemd afwijzen van het atoompacifisme, ook al niet bevorderd door de onverbloemde wijze waarop men zelf positie kiest. Geen eenzijdige stappen, alles binnen de NAVO, en „ja" voor de moderniseringsbeslissing van het bondgenootschap. Dat laatste meen ik te mogen afleiden uit de benaming „schone illusie" voor de zgn. nul-optie. Ik heb geen bezwaar tegen positie kiezen, maar spreek dan niet over een discussiestuk." Aldus Hans de Boer in een reactie op het rapport Donner.

door Hans de Boer
vice-voorzitter CDA Tweede Kamerfractie

Er waren er zelfs die aan het rapport en de uitkomst van de discussie het definitief tot stand komen van het CDA ophingen. Ze zijn – of niet – op 11 oktober het CDA binnengegaan zonder dat het gevraagde rapport er was. De commissie-Donner heeft er, gegeven de reden van instelling, onbehoorlijk lang over gedaan. Het rapport heeft zelfs niet kunnen funktioneren bij het in de afdelingen bespreken van het conceptprogram. Toch mag er tevredenheid zijn dat er een rapport ligt. Binnen een partij als de onze kan en mag het gesprek over bewapening en ontwapening niet verstommen. Zwijgen over die thema's en de gevolgen ervan is ontoelaatbaar. Reeds om die reden, al zou men verder weinig of geen vreugde aan de inhoud beleven, is de verschijning van een discussiestuk over de kernbewapening toe te juichen. Hopelijk zet de inhoud aan tot discussie. Zeker ben ik er niet van. Aan wie wordt voorgehouden met gevaarlijk zelfbedrog bezig te zijn, wie te horen krijgt dat zijn ideeën geen uitgangspunt voor CDA-politiek kunnen zijn, voor dezulken kan de vraag rijzen of de discussie nog wel enige zin heeft.
Het commissielid prof. W.C.M. Klijn zegt in Trouw van 10 januari: „op zo'n belangrijk beleidsterrein kun je ook niet eindeloos twee partijen in één geheel blijven vormen omdat je de „C" toevallig gemeen hebt. Het gaat in het CDA om de politieke overtuiging. Als de één wil voetballen en de ander liever hockey speelt, kan je beter twee verschillende clubs oprichten".
Ik kan er als atoompacifist weinig anders in lezen dan een suggestie om te vertrekken.

De keuze vindt ook nog plaats op het moment dat de partijraad uit alternatieven moet kiezen. Het oordeel van de commissie-Donner hebben de partijraadsleden reeds in huis. Een advies is nooit weg. Al het bovenstaande maakt mij weinig optimistisch over de discussiewaarde van het rapport. Het woordgebruik zal ons eerder bij een dialoog tussen doven brengen.
Christen-democraten zweren echter bij het overlegmodel, dus gaan we er hier ook maar weer aan staan.

Vrede

De visie op vrede die men in het rapport aantreft raakt de lezer. Dat er een relatie is tussen de vrede in het hart van de mens, één die alle verstand te boven gaat, en wat je als gevolg van die vrede nog als bewapeningstechniek aanvaardt, blijft helaas onbesproken. Kernbewapening heeft politieke, militaire en economische aspecten. Die facetten behoren in een christelijke politieke beweging te worden beoordeeld vanuit aanvaarde bijbelse uitgangspunten. Het gaat dus niet alleen over ethische aspecten van de kernbewapening maar om een vanuit bijbels zicht wegen van alle aspecten.
Er wordt geen enkele poging gedaan om wat atoompacifisten vanuit het christelijke geloof beweegt (en wat is daar een materiaal over) te weerspreken. Ook als het om de politieke overtuiging gaat hoort de „C" er wel bij, anders heeft een eigen partijverband onder die noemer geen zin.

Internationaal

Het is voor de bewoners van een klein land goed van tijd tot tijd te worden opgeroepen over de grenzen te zien. De internationale belichting van het bewapeningsvraagstuk in het rapport werkt verduidelijkend.
Er valt niet te ontkennen dat er gevaren aan isolering vastzitten. Wij leven nu eenmaal in grotere verbanden. Een je afzonderen heeft vaak geen zin, bouwt de vrede niet. Het is allemaal waar. Maar er is meer. Is er een eind aan de bereidheid met anderen mee op pad te gaan? Is de eigen verantwoordelijkheid ondergeschikt aan het bondgenootschap, ook wanneer de medestanders geen dag en geen uur wakker liggen over wat ons rusteloos bezig houdt? Het spreken over het terugdringen van de rol van het kernwapen wordt ridicuul door de methodes die men schaamteloos volgt. Onderhandelingen brachten ons òf bij hogere plafonds òf bij het stoppen van 3-5 atoombommen in 1 raket, in elk geval bij steeds nieuwe technieken. Is de eigen verantwoordelijkheid te ontlopen ziende op wat het industrieel-militair complex in de V.S. „presteert" en op het politieke bordje legt en vaststellend dat de bondgenoten nooit „nee" zeggen?

Hard

Het discussiestuk is een hard verhaal. Wij leven noch op een eiland noch in het paradijs. Wij hebben wat te verdedigen. De vijand is boos. Wie eenzijdig iets wil haalt een vrede met de laars op de nek in huis. Aan modernisering van de bewapening valt niet te ontkomen wanneer er op de stappen van Moskou wordt gelet. Kort en goed, buiten de NAVO geen zaligheid.
De makers moeten wel erg geschrokken zijn van een naar hun oordeel aanwezige invloed van hele of halve pacifisten of warrige idealisten binnen het CDA.
De commissie-Donner meent dat er weinig tegen de atoombewapening te doen valt. Voor optimistische verhalen is er geen plaats. De wapens zijn er, de kennis is er. De vijand is er ook nog steeds. Daarom zijn er wapens nodig en valt aan modernisering van kernwapens niet te ontkomen. We moeten er maar mee leren leven.

Overheid

Het zich verweren tegen de vijand is een overheidstaak. Romeinen 13 blijft ons dat in elk geval leren. Evenals het weren van het kwaad en het bevorderen van recht en gerechtigheid. Opdat wij God eren, onze naaste liefhebben en onze cultuurtaak gaan volvoeren.
De overheid is naar mijn oordeel wèl geroepen om op verantwoorde wijze met de haar toevertrouwde zwaardmacht om te gaan. De gevolgen van het overheidshandelen moeten te overzien zijn. Leven dient mogelijk te blijven. De cultuurtaak rust ook op komende geslachten. Voor de kernbewapening geldt dat de massavernietiging die daarmee op ons afkomt, het geperverteerde wat zich in verdere verfijning aandient, niet kan en mag worden aanvaard louter omdat de tegenstander die wapens bezit. Wie zich geen vragen meer stelt over de soort wapens die men hanteert, over de gevolgen van het gebruik er-

van, maar zich laat dragen door wat de tegenstander doet, handelt normloos. Wat doen wij dan anders dan de communisten?
Waar komt het vandaan dat wij altijd beter willen zijn dan de ander? Rusland kan nooit aanvaarden dat Amerika sterker is en andersom. Wetenschap en techniek zijn in dienst van die wedloop gesteld. Met een zich doorzettende kernbewapening is elke normativiteit aan de zwaardmacht ontnomen. Tegen die ontwikkeling past verzet.

Babel

De christen moet, zoals prof. E. Schuurman het uitdrukt: „in de gaten gaan krijgen dat onze cultuurfase het stempel draagt van de Babelcultuur. Mensen gaan doen wat ze denken te kunnen doen." Het zal nog lang duren, zo zegt prof. Schuurman, voordat christenen er van overtuigd raken dat we bij de kernwapens „met een systeem te maken hebben waarvan we veel te laat hebben ontdekt dat het een demonisch systeem is. Het dient niet het Koninkrijk van God, maar de Babelcultuur".
Bijbelverwijzingen' worden in christelijke kring vaak afgedaan met een beroep op de zonde. We leven immers niet in het beloofde vrederijk.
Over de vraag in hoeverre je er aan mag meewerken steeds verder van dat vrederijk af te komen, het kwaad als uitgangspunt te nemen, zal dieper moeten worden nagedacht.
Het rapport stelt dat atoompacifisten geen garantie kunnen geven tegen het uitbreken van nucleair geweld. Nee, dat kan de atoompacifist inderdaad niet. Maar dat kunnen zij die ons voorhouden dat er meer veiligheid schuilt in meer bewapeningstechniek al evenmin. De stelling dat wij dank zij de kernwapens onze vrijheid hebben is er één. De stelling dat wij ondanks de kernwapens onze vrijheid nog bezitten is een tweede. En ook die laat zich verdedigen.

De Bijbel leert ons over oorlogsvoering. Daarbij waren normen in het geding. Niet alles kon, niet elk middel dat het doel heiligde, mocht.
De middellange afstandswapens brengen ons opnieuw verder van huis. Aanvalswapens, rechtstreeks op Rusland gericht, massa-vernietingswapens op Europees grondgebied.
Onderhandelingen leveren niets op. Elke modernisering is meer dan het terugnemen van verouderde wapens. Elk plafond is hoger. De wapentechniek brengt ons steeds effectiever wapens. Ook voor kernwapens geldt dat zij meer koersen in de richting van „militaire bruikbaarheid". Het rapport-Donner noemt dat een „zeer gevaarlijke ontwikkeling".
De commissie meent niet dat aan die konklusie iets van eenzijdige, risicovolle stappen verbonden kunnen worden.
Gestaag, binnen de alliantie, stapje voor stapje, proberen de rol van het kernwapen terug te dringen.
Ik geloof niet dat deze politiek ons van een „zeer gevaarlijke ontwikkeling" kan afhouden.
Daarvoor is enig risico nodig. En soms een eenzijdige stap. Te beginnen met een onherroepelijk „nee" tegen de plaatsing van middellange afstandswapens in Nederland.

Werkgroep NBBA valt uit elkaar

Het NBBA is in moeilijkheden. Tweespalt binnen de eigen gelederen is daarvan de oorzaak. De werkgroep Niet Bij Brood Alleen is begonnen als een critische werkgroep van hoofdzakelijk CDA-leden en sympathisanten die vonden dat het CDA meer waar moest maken wat ze met zovele mooie woorden voortdurend beleed. Het sloeg aan. Een groot congres met maar liefst 1000 sympathisanten bewees dat deze werkgroep een factor van betekenis was geworden in het CDA.
Maar er ontstond een groep – met name naar aanleiding van het vertrek van prof. Goudzwaard en teleurstellende gesprekken met enkele CDA-kamerleden die ook wel „loyalisten" worden genoemd – die het binnen het CDA niet meer zag zitten. Zij wilden een progressieve evangelische partij. Samenwerking werd gezocht met andere kleinere groeperingen om dit doel te bereiken. Dit streven riep weerstand op bij heel wat NBBA'ers, die uit loyaliteit met progressieve CDA-kamerleden juist de actie in het CDA wilden versterken. Een schriftelijke enquête onder alle NBBA-leden bracht nauwelijks een oplossing. Ruim 48% wilde een werkgroep handhaven die zich op het CDA blijft richten, 46% wilde niet langer binnen het CDA blijven en een nieuwe club starten.
Aangezien de landelijke stuurgroep (een soort bestuur van het NBBA) in meerderheid voor uittreden was, ontstonden er merkwaardige situaties, zoals advertenties die oproepen mee te werken aan een alternatief voor het CDA. Dat riep uiteraard wrevel op bij de kritische CDA-aanhangers binnen de werkgroep, die dat meer zagen als een overschrijding van de loyaliteitsgrenzen, die elke critische werkgroep in acht moet nemen.
Er zat niet anders op dat deze twee stromingen binnen NBBA de verschillen maar erkenden en uit elkaar gingen. Dat is inmiddels gebeurd. Ondanks veel overeenkomst in het politiek-inhoudelijke denken, scheiden de wegen die ieder wil gaan: de ene groep ziet het in het CDA niet meer zitten, de andere groep wil het voorlopig binnen het CDA blijven doen. De laatste groep doet nu pogingen een nieuwe critische werkgroep van CDA-leden in het leven te roepen. Een werkgroep die blijft ijveren voor meer daden die in overeenstemming zijn met goedklinkende woorden.

P. v. T.

commentaar

Bij de ondergang van NBBA

Er is nooit reden tot vreugde als een groep leden of sympathisanten meent af te moeten haken. Dat is met een aantal leden of sympathisanten gebeurd die zich binnen het NBBA had georganiseerd. Zij beginnen het avontuur van een eigen politieke groepering. Wij betreuren dit zeer. Het was beter geweest als zij hun politieke actie op het CDA waren blijven richten. Het eigen gelijk zoeken in een eigen politieke groepering, in een toch al rijk geschakeerd patroon van partijen en partijtjes is een te gemakkelijke oplossing, die ook het gevaar van politiek navelstaren met zich mee brengt.
Gelukkig zijn er nog genoeg leden van het NBBA die zich rond en binnen het CDA blijven bewegen. Twee kanttekeningen willen wij daarbij maken. De eerste is dat wij van harte hopen dat deze kritische leden zich in het CDA actief zullen betonen en vooral hun activiteiten willen richten op het versterken van onze politieke groepering. Het CDA kan kritische mensen, die vervuld zijn van nieuwe ideeën, best gebruiken. Dan mogen die kritische leden best eens bij elkaar kruipen, maar hun activiteiten beperken zich dan niet tot het bevestigen van het eigen gelijk.
De tweede kanttekening die wij maken is dat ons eigen kader en onze eigen partijleiding dan ook bereid moeten zijn voor deze kritische CDA-leden ruimte te laten. Dit kan door hen volwaardig mee te laten spelen, verantwoordelijkheid te geven en niet alleen maar aan te horen om daarna de zaken te laten zoals zij waren. Wij vragen van alle leden loyaliteit. Ook van leden en sympathisanten die twijfelen. Maar die loyaliteit geeft allen binnen het CDA die wat te vertellen hebben, de plicht kritiek serieus te nemen en als het moet te honoreren.

Europese aanpak olievervuiling op zee in zicht

Het Europees Parlement heeft in de afgelopen jaren diverse keren aangedrongen op een gemeenschappelijke aanpak van de olievervuiling in de Europese zeegebieden. De toenemende verontreiniging van de Noordzee en de Middellandse Zee baart daarbij de grootste zorgen. Dat deze zorgen gerechtvaardigd zijn blijkt maar weer uit de recente olievervuiling aan de Zweedse, Noorse en Deense westkust die inmiddels aan meer dan honderdduizend vogels het leven heeft gekost. Over de schade aan het visbestand en de schade aan het ecosysteem van de kustgebieden kan voorlopig alleen nog maar worden gegist.

door Hanja May-Weggen

lid Europees Parlement

Oorzaken

Hoeveel olie er door verschillende oorzaken in zee terecht komt is globaal bekend. Recente cijfers spreken van 5,5 à 6,5 miljoen ton per jaar. Ook is bekend dat de olieverontreiniging van de zee jaarlijks toeneemt en gelijke tred houdt met het olieverbruik in de wereld. De bronnen van de olievervuiling zijn zeer verschillend. De grootste hoeveelheid van de olie die in zee terecht komt is afkomstig van het land (ruim 40%). Deze olie wordt vooral afgevoerd via riolen en rivieren. Geschat wordt dat bijvoorbeeld via de Rijn ca. 70.000 ton olie per jaar naar de Noordzee vloeit. Bronnen zijn o.a. olieraffinaderijen en petrochemische industrieën. Deze lozingen staan meestal onder contrôle en zijn gebonden aan internationale normstellingen. Daarnaast vinden echter veel kleine en illegale lozingen plaats. Het gaat hier vooral om sterk vervuilde olie zoals afgewerkte motorolie en smeerolie die via de rioleringen in de rivieren en vervolgens in de zee worden afgevoerd.

Scheepvaart

De scheepvaart, en dan met name het transport van olie en olie-producten over zee, is een tweede bron van olieverontreiniging (ruim 30%). Deze olieverontreiniging vindt op twee manieren plaats: opzettelijk, via operationele lozingen (ca. 70%) en onopzettelijk door scheepsongevallen (ca. 30%).
Bij opzettelijke lozingen gaat het vooral om het lozen van ballastwater met olieresten en om het lozen van olie door tankschoonmaakwerkzaamheden. Sinds 1973 zijn via een internationaal verdrag zeer stringente voorwaarden gesteld aan deze lozingen. Overtredingen komen echter frequent voor.
Onopzettelijke lozingen door *tanker-ongevallen* komen vooral in het nieuws wanneer die betrekking hebben op supertankers. In West Europa hebben vooral de ongelukken met de Torrey Canyon (1967, Cornwall, Groot-Brittannië) waarbij 120.000 ton olie werd geloosd en het ongeluk met de Amoco Cadiz (1978, Bretagne, Frankrijk) met een lozing van 230.000 ton veel aandacht getrokken door de enorme acute schade die werd aangericht. Het American Office of Technology Assesment registreerde echter tussen 1969 en 1975 ruim 500 kleine tanker-ongelukken en er zijn aanwijzingen dat de frequentie en de ernst van de ongevallen de laatste jaren toeneemt.
Een kleinere maar niet te verwaarlozen hoeveelheid van de olievervuiling op zee is afkomstig uit de atmosfeer. Uitlaatgassen van electriciteitscentrales en van bepaalde industrieën, maar ook uitlaatgassen van auto's bevatten koolwaterstofverbindingen die via directe neerslag of via het uitregenen van roetdeeltjes in zee terechtkomen. Volgens deskundigen wordt ongeveer 10% van de mariene olievervuiling hierdoor verklaard.

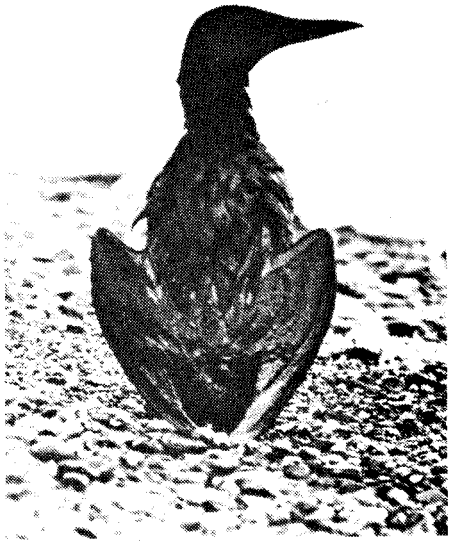

Een slachtoffer van de olievervuiling.

Tenslotte levert ook de off-shore oliewinning een bijdrage aan de olieverontreiniging op zee. Het gaat hier vooral om kleine chronische lozingen die samenhangen met de exploratie (het zoeken naar) en de exploitatie (het winnen van) van olie uit de zeebodem. Hoewel de risico's van oliewinning op zee niet erg groot worden geacht, heeft zich toch al een aantal ongelukken voorgedaan. In onze streken is het ongeluk met het Bravo-platform in het Noorse Eskovisk-veld (1977) het meest bekend. Bij dit ongeluk ontstond een oliespuiter die na ca. één week onder contrôle werd gebracht. In deze week kwam ruim 20.000 ton olie in zee terecht. Een veel ernstiger ongeluk deed zich in juni 1979 voor in de Golf van Mexico, waar een boorschip, de Ixtox I, de contrôle over een boorput verloor. Het dichten van dit lek duurde maanden en naar schatting kwam 400 à 500.000 ton olie in zee terecht. Een triest record tot nog toe. De risico's van booractiviteiten in de zeebodem mogen dus bepaald niet worden onderschat.
Toch moet concluderend worden vastgesteld dat, hoewel ongelukken met tankers en boorputten op zee veel aandacht en publiciteit krijgen en hoewel de acute schade door dergelijke ongelukken zeer groot is, de *chronische olieverontreiniging* van de zee vanaf het land, via de scheepvaart en via de atmosfeer vele malen erger is dan de acute verontreiniging door calamiteiten.

Gevolgen

Er is de laatste jaren veel onderzoek gedaan naar de gevolgen van chronische en acute olieverontreiniging van de zee, waarbij duidelijk is geworden dat de schade die wordt aangericht aan het milieu, maar ook aan bepaalde economische sectoren aanzienlijk is. Vooral verse olie, waarbij nog geen verdampingsproces heeft plaatsgevonden, leidt tot een dodelijke vergiftiging van tal van dieren en planten. Hoewel de gevoeligheid van diverse groepen van organismen voor olie uiteenloopt, wordt aangenomen dat de helft van alle zeedieren een „aanvaring" met verse olie niet overleeft. Minder is bekend over de effecten op langere termijn. Wel is aangetoond dat de voedselopname, de groei en de voortplanting van tal van zeedieren wordt geremd en gestoord door regelmatige contacten met olie en olieresten. Ook treden met name bij vissen, gedragsveranderingen en zintuigbeschadigingen op. Veel van deze effecten spelen zich echter af buiten het gezichtsveld van het grote publiek.
Veel meer aandacht krijgen de zeevogels die vooral kwetsbaar zijn voor besmeuring zowel

met verse olie als met olieresten (teer). De meeste slachtoffers onder de vogels vallen door olielozingen van schepen en door tankerongevallen. De ramp met de Torrey Canyon kostte ca. 80.000 zeevogels het leven. Bij de ramp met de Amoco Cadiz kwamen ca. 20.000 vogels om. De recente vervuiling van de Zweeds/Noors/Deense kust lijkt opnieuw een enorme slachting onder de zeevogels te hebben aangericht. Volgens de laatste schattingen zouden zeker 150.000 vogels zijn omgekomen, waaronder veel zeldzame en beschermde soorten, zoals grote en kleine zeekoeten, alken en papegaaiduikers.
Wanneer olie de kust bereikt dan kan dat grote schade aanrichten aan het ecosysteem aldaar. In open kustgebieden met rots, zand- of grindstranden herstelt de leefgemeenschap nog relatief snel. Aan de Engelse zuidkust waren na de ramp met de Torrey Canyon de meeste planten- en dierengemeenschappen na 3 à 4 jaar weer op het oude peil. De Bretonse kust lijkt zich iets langzamer te herstellen. Veel ernstiger is de situatie bij gecompliceerde kustsystemen. De recente ramp in de Golf van Mexico heeft bijvoorbeeld grote delen van de halfkust van Texas zodanig vernield dat deskundigen van mening zijn dat herstel van de planten- en dierenwereld aldaar wel enkele tientallen jaren kan vergen.
Een vergelijkbare ramp in het Europese Waddengebied (De waddenkust strekt zich uit over een strook van 3000 kilometer langs de Nederlandse, Duitse en Deense kust) kan tot dezelfde langdurige effecten leiden.
Ook moet worden gewezen op de ernstige gevolgen van olieverontreiniging voor bepaalde economische sectoren; Vooral de **visserij** en voor het **toerisme**. De visvangst kan voor korte tijd teruglopen door directe vissterfte of door aantasting van de vis waardoor deze onverkoopbaar wordt. De zeevisserij kan voor langere tijd teruglopen wanneer de zogenaamde „kraamkamers" van jonge zeevis door olie wordt aangetast, Kraamkamers voor Noordzeevis bevinden zich o.a. op grote schaal in het Europese waddengebied. Bijzonder kwetsbaar voor olievervuiling is de oester- en mosselteelt. De ramp met de Amoco Cadiz heeft tal van oester- en mosselkwekerijen in Bretagne voor jaren vernield. Aantasting van de kustgebieden door grote hoeveelheden olie kan bovendien zeer nadelig zijn voor de toeristenindustrie. Aan de Nederlandse kust beloopt het strandbezoek in het hoogseizoen al snel 750.000 bezoeken per dag. Een omvangrijke olievervuiling betekent een grote verliespost voor tal van grote en kleine ondernemers die in en rond het strandgebeuren hun brood verdienen. Een omvangrijke vervuiling betekent bovendien vaak schade op langere termijn omdat badgasten vooral buitenlandse, gedurende enige jaren wegblijven. Dit effect trad na 1967 op aan de Engelse zuikust en thans aan de kust van Bretagne.
Tenslotte mogen de kosten die gemoeid zijn met het opruimen van olie en olieresten op de kust niet worden vergeten. Het schoonmaken van de Bretonse kust na de catastrofe met de Amoco Cadiz kostte de Franse staat ruim 225 miljoen gulden terwijl de verzoeken tot schadeloosstelling inmiddels zijn opgelopen tot 35 miljard gulden. Dat is meer dan de helft van de hele Europese begroting.

Maatregelen

Zowel nationaal als internationaal zijn tal van maatregelen getroffen om olievervuiling van de zee te voorkomen en zo nodig te bestrijden.
Zo zijn een aantal internationale verdragen opgesteld die direct of indirect betrekking hebben op deze problematiek. Het meest bekend zijn de verdragen van Bonn en Barcelona die respectievelijk gelden voor het Noordzee- en Middenlandse-Zeegebied. Het verdrag van Bonn dat dateert van 1969, kwam tot stand na de ramp met de Torrey Canyon. Volgens deze overeenkomst, waarbij de Noordzee werd verdeeld in oliebestrijdingszônes, is iedere Noordzeestaat in z'n eigen zône verantwoordelijk voor de inspectie op en de bestrijding van olievlekken. Bovendien moeten alle noodzakelijke gegevens aan bedreigde buurlanden worden verstrekt terwijl bij grensoverschrijdende vervuiling over en weer hulp wordt verleend.
Bijzonder belangrijk zijn ook het „Olie-vervuiling Verdrag" van 1969 en de zogenaamde „Marpol Conventie" van 1973 waarin stringente voorwaarden zijn gesteld aan het operationeel lozen van olie en olieresten door tankers. Het grote probleem bij deze laatste twee verdragen is echter dat de ratificatie traag verloopt, de contrôle slecht is geregeld en schendingen regelmatig voorkomen.
Op nationaal niveau hebben diverse landen maatregelen getroffen om olievlekken in het eigen zeegebied en op de eigen kusten te bestrijden. Nederland neemt op dit punt een vooraanstaande plaats in. Vliegtuigen van de luchtmacht en marine zijn betrokken bij het opsporen en signaleren van olievlekken. Verder beschikken we over 5 oliebestrijdingsschepen w.o. de zeer moderne „Smal Agt" en voor onze kustgebieden gelden gedetailleerde regionale rampenplannen. Hoewel de Nederlandse preventieve maatregelen zeker niet volmaakt zijn, zijn ze aanzienlijk beter dan die van verschillende andere Europese landen.

Actie van de Europese Gemeenschap

Het Europees Parlement heeft de laatste jaren bij herhaling aangedrongen op een betere en gezamenlijke aanpak van de olievervuiling in de Europese zeegebieden. In 1978, na de ramp met de Amoco Cadiz organiseerde het parlement zelfs een hoorzitting om knelpunten in de preventie en hulpverlening op te sporen. Op basis van deze hoorzitting werden een aantal suggesties voorgelegd aan de Europese Commissie.
De Europese Commissie heeft inmiddels een eerste aanzet gedaan om aan de wensen van het parlement tegemoet te komen. In de zitting die deze maand in Straatsburg wordt gehouden zullen 3 concrete voorstellen in een plenair debat worden behandeld:
Het eerste voorstel is bedoeld om schepen, en dan m.n. tankers, die in de Europese zeegebieden varen en Europese havens aandoen te dwingen om de bepalingen van de internationale verdragen na te komen. Lidstaten van de Gemeenschap worden verplicht om een groot aantal gegevens van passerende en binnenkomende schepen te registreren. Schepen die niet aan de internationale bepalingen voldoen moeten worden geweerd of vastgehouden. Via deze regeling worden enerzijds tankers gedwongen de internationale bepalingen na te komen en anderzijds wordt voorkomen dat het ene land „toleranter" is dan het andere land waardoor concurrentievervalsing op kan treden.

Volgens het tweede voorstel zal een centraal Europees registratie- en informatiesysteem worden opgezet waarin alle gegevens over passerende en binnenkomende tankers moeten worden opgenomen. Deze gegevens zullen ter beschikking staan van elk van de lidstaten. Bovendien zullen de Europese lidstaten worden verplicht alle gegevens over hun rampenplannen en oliebestrijdingsmaterieel door te geven aan het informatienet.

Het derde voorstel beoogt een speciaal Raadgevend Comité van oliebestrijdingsdeskundigen op te richten. Dit Comité, waarin elk land 3 deskundigen kan benoemen, zal worden belast met de verdere uitwerking van de Europese samenwerking bij het voorkomen en bestrijden van olieverontreiniging.

Opmerkelijk is dat in de voorstellen van de Commissie de off-shore industrie voor olie- en gaswinning op de Noordzee geheel buiten schot wordt gelaten. De Europese parlementscommissie voor milieuzaken heeft daarom naast de voorstellen van de Commissie een eigen initiatiefrapport uitgebracht over de betrokkenheid van de off-shore industrie bij de vervuiling op de Noordzee. In dit rapport, dat door de schrijfster van dit artikel werd opgesteld, worden suggesties gedaan om deze industrie zoveel mogelijk bij het voorgestelde contrôle- en informatiesysteem te betrekken.

Het Europees Parlement zal zowel de voorstellen van de Europese Commissie als het initiatiefrapport van de parlementscommissie ongetwijfeld goedkeuren. Het laatste woord is dan aan de Europese Ministerraad om deze initiatieven van Commissie en parlement om te zetten in daden. Een mooie taak voor Minister Ginjaar die het komende half jaar de Raadszittingen van de Europese Milieuministers voor zal zitten. Voor Nederland met z'n lange en kwetsbare kustlijn en met de off-shore industrie buitengaats kan Europese samenwerking bij het voorkomen en bestrijden van de olievervuiling op zee alleen maar grote voordelen bieden.

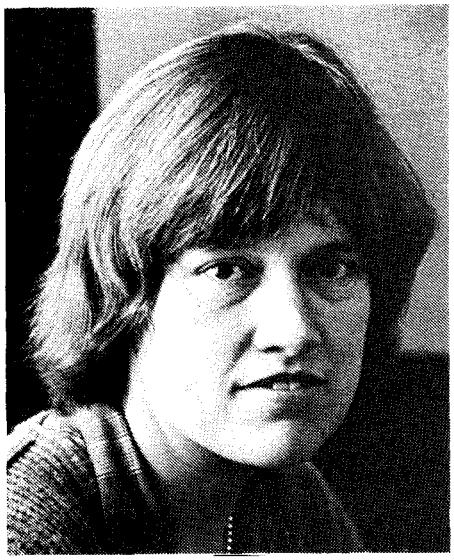

Wethouder Van Montfrans (foto Nick Morelis)

Broek in Waterland, een prachtig dorp. In ieder geval bij de combinatie van zon en sneeuw. Onder de rook van Amsterdam, 2600 inwoners. Sinds een paar maanden ook een dorp met landelijke nieuwswaarde. Dankzij de aanwezigheid van de vuilstortplaats Vogelmeerpolder. Een vuilnisbelt, zo groot als tachtig voetbalvelden bij elkaar, waar Amsterdam al sinds de Tweede Wereldoorlog een deel van zijn huis- en bedrijfsvuil deponeert. In mei werd het gemeentebestuur van Broek in Waterland door de Vereniging tot Behoud van Waterland op de hoogte gebracht van het feit, dat op de belt honderden vaten waren gestort met zeer giftige stoffen. Sinds die tijd is Broek in Waterland een landelijke bezienwaardigheid geworden en is het een komen en gaan van allerlei geïnteresseerden, vooral uit de politieke wereld. Mevrouw G.W. van Montfrans-Hartman is wethouder voor het CDA in het Broeker college van burgemeester en wethouders. Met haar praten wij over de gifaffaire en over andere bezigheden van een wethouder in een kleine kern.

Wethouder Van Montfrans:

„De vuilnisbelt, die door de gif-vondsten nu plotseling overal belangstelling trekt, heeft ons hier al jarenlang ergernis en zorg opgeleverd", zegt mevrouw Montfrans.

In 1963, zo weet ze zich te herinneren, was het ook al mis met de belt, die behoort tot het grondgebied van de gemeente Amsterdam. Toen brandde het vuil maanden achtereen en moest het leger eraan te pas komen om de vlammen te doven. Het gemeentebestuur van Broek in Waterland heeft toen van alles geprobeerd om de belt te laten sluiten. Zonder succes overigens. „Wel zijn er bij de verlening van de nieuwe hinderwetvergunning stringentere eisen opgenomen. Een van de aanvullende voorwaarden was, dat er op de belt geen giftig afval gestort mocht worden. „We hebben toen een tijd gedacht, omdat er niets anders op zat, dat er met de belt te leven viel, al geeft het voortdurend een afschuwelijk gevoel om als vuilnisbelt van een grote gemeente te moeten functioneren".

Een CDA-Tweede Kamerdelegatie op de vuilnisbelt van Broek in Waterland, v.l.n.r. wethouder Montfrans, Van Houwelingen, Lansink, Bakker en Dijkman in gesprek met een NOS-reporter.

Uit de krant

Van de ontdekking van de vaten met zeer giftige stoffen is het gemeentebestuur op de hoogte gebracht door de Vereniging tot Behoud van Waterland. „Het gemeentebestuur van Amsterdam heeft het ook wat dit betreft behoorlijk laten afweten. Wat we weten horen we vooral van anderen. Dat geldt trouwens ook voor de omwonenden, die alle informatie uit de krant moeten halen en nog niet één keer persoonlijk door Amsterdam van de feitelijke situatie op de hoogte zijn gebracht".

Een probleem bij deze situaties is het spreken van de deskundigen. „De ene deskundige spreekt de andere vaak tegen. En in die verwarring leef je dan. Als kleine gemeente beschikken we al helemaal niet over voldoende ambtelijke deskundigheid op dit terrein. Gelukkig is er hier een burgercomité opgericht, waarmee de gemeente hele goede contacten heeft. In dit comité zitten toevalligerwijs mensen, die zeer deskundig zijn. Als bestuurder laat ik me door welke deskundigheid dan ook niet overrompelen. Als ik het niet begrijp moet het nog maar een keer worden uitgelegd."

Broek in Waterland: een prachtig dorp. *(foto Nick Morelis)*

door Hans Schipper

Mevrouw van Montfrans vindt het wel van belang dat zoveel mogelijk wordt gewerkt **met onafhankelijke deskundigen.** „Nu bewezen is dat het milieu geschaad is en daarmee misschien ook wel de volksgezondheid gevaar loopt zijn acute maatregelen geboden". Welke? „De enige oplossing is natuurlijk de totale afsluiting van de belt".
„Allereerst zal gezocht moeten worden naar een vorm van beheersing van de waterhuishouding om verdere verspreiding van de giftige stoffen via het zwevende slib in het water tegen te gaan."
Het gemeentebestuur van Broek in Waterland wacht niet gelaten af in hoeverre grote broer Amsterdam aan deze wens gevolg geeft. „Als het Amsterdamse gemeentebestuur weigert maatregelen te treffen dan overwegen wij gerechtelijke stappen", zo zegt wethouder van Montfrans.

Financiële problemen

De gifaffaire is niet de enige bron van bestuurszorg. „Als kleine gemeente met een historisch waardevolle bebouwing en zonder stadsrechten raken we ook steeds dieper in de financiële problemen. De huidige uitkeringen in het kader van de verfijningsregeling per inwoner, zoals het rijk die aan de gemeenten toekent zijn volstrekt onvoldoende. Hoe minder inwoners hoe lager het bedrag per inwoner dat uitgekeerd wordt. Veel beter zou het zijn de regeling aan te passen aan specifieke omstandigheden. Dat geldt ook voor de onderwijsuitkeringen. Denk hierbij bijv. eens aan het aantal kernen in een gemeente".
Als artikel-12 gemeente staat Broek in Waterland onder financiële curatele van rijk en provincie. Ieder dubbeltje wordt drie keer omgedraaid, voordat het kan worden uitgegeven. „We moesten zelfs een keer bewijzen, dat het vloerkleed van de raadszaal, dat tot op de draad versleten was echt aan vervanging toe was."

Bestaansrecht

Kleine kernen, zoals Broek in Waterland, hebben naar de mening van mevrouw van Montfrans zeker recht van bestaan. „We moeten gaan inzien dat groot niet heilig of beter is. Schaalvergroting heeft vaak geleid tot spijt en wordt ook vaak gevolgd door schaalverkleining, door de instelling van wijkraden bijvoorbeeld. Eerst wordt er gecentraliseerd en dan gedecentraliseerd. Waar ben je dan mee bezig?"

Nationaal landschap

Waterland is aangewezen als proefgebied voor een nationaal landschap. In het ontwerp-plan wordt ervan uitgegaan, dat het waardevolle en specifieke karakter van het gebied niet aangetast mag worden. „Een dergelijk plan is hier hard nodig, vooral ook om de verpaupering tegen te gaan. Maar de goede gedachten moeten wel omgezet worden in daden en dan kan het niet anders of de rijksportemonnee zal open moeten."
Nog even terug naar de gifaffaire. „Als bestuurder moet je je heel goed realiseren, dat de mensen, die bij zo'n zaak betrokken zijn zich heel bedreigd voelen. Je zult naast ze moeten gaan staan, niet op een afstand en laten zien, dat je je handen uit de mouwen steekt om naar oplossingen te zoeken. Daarnaast is het van essentieel belang om een goed contact met actiegroepen te hebben. Het werkt soms heel verhelderend om te horen hoe in die kring over de problematiek wordt gedacht. Je kunt er vaak heel veel van leren. Dat betekent natuurlijk niet, dat je ook altijd op één lijn zit. Maar praat wel met de actievoerders en sta open voor hun ideeën. Zo voorkom je een heleboel onnodige narigheid".

Jan van Houwelingen:

Provinciaal plan is hard nodig

Deze week bezocht Tweede Kamerlid Jan van Houwelingen Broek in Waterland met enkele fractiegenoten. Hij had een onderhoud met de direct betrokkenen. CDActueel vroeg hem om zijn reactie op het gifschandaal.

Isolatie

Minister Ginjaar is gevraagd een rapport te maken over de situatie in Broek in Waterland. Hiertoe is een interdepartementale werkgroep ingesteld.
Als eerste taak stelt Van Houwelingen dat er voor gezorgd dient te worden dat de vuilnisbelt volledig geïsoleerd wordt zodat het grondwater in de verdere omgeving niet aangetast zal worden.

Lekkerkerk

Gevraagd naar het verschil tussen de gifstortingen in Lekkerkerk en Broek in Waterland constateert Van Houwelingen dat de hoeveelheden in Broek in Waterland vele malen groter zijn maar dat er in tegenstelling tot Lekkerkerk geen mensen om het gif wonen. Dat is de reden dat totale afgraving naar zijn mening nog niet aan de orde is, een operatie die trouwens in de honderden miljoenen zou lopen.

Beleid

Duidelijk is dat de gemeente Broek in Waterland bij haar problemen geholpen zal moeten worden door de provincie. Deze is volgens de wet op de afvalstoffen verplicht met een (provinciaal) plan hierover te komen. Noord Holland heeft zo'n goedgekeurd plan nog niet. De noodzaak hiervan wordt door de affaire in Broek en Waterland nog eens extra aangetoond.

Aansprakelijkheid

Een deel van het giftig afval in Broek en Waterland is afkomstig van een inmiddels gesloten Philipsvestiging. Op dit moment worden de juridische mogelijkheden bekeken of Philips hiervoor nog juridisch aansprakelijk gesteld kan worden. Een morele plicht heeft Philips in elk geval wel, vindt Van Houwelingen. Ook vind hij dat Philips naar vermogen in alle openheid bekend moet maken welke stoffen en in welke hoeveelheden op de stortplaats gedumpt zijn.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Woord-ombuiging

Men hoort thans in de Kamer kreten, verwijten en verwensingen over en weer gaan, waarin woorden en uitdrukkingen worden gebezigd, die ik niet graag voor mijn rekening zou willen nemen. Het ware te wensen dat ook deze devaluatie van het woordgebruik eens zou worden opgenomen in een „ombuigingsnota", om tot revaluatie van het woordgebruik te komen. (Ingeland in *De Banier.*

Lijsttrekkers-probleem

Het is betrekkelijk moeilijk om met een zittende minister-president als lijsttrekker niet het regeringsbeleid, maar het partij- en fractiebeleid tot inzet van de verkiezingen te maken. Van essentiële betekenis is o.a. dat de lijsttrekker in het algemeen achter het program van uitgangspunten staat en het (ontwerp)verkiezingsprogram van de partij volgt. Ten aanzien van het laatste heeft Van Agt, mogelijk overigens vanuit zijn huidige positie, in het openbaar reeds op een enkel punt afstand genomen. (Dr. Willem de Kwaadsteniet, CDA-Kamerlid in Trouw).

Voorzitter blijven

Mr. W. C. D. Hoogendijk in decembernummer van *ARStaatkunde*: **Het zou de moeite waard zijn tijdig voor de verkiezingen nader te overwegen of het CDA er niet goed aan zou doen, van de lijsttrekker te verlangen dat die openlijk te kennen geeft, indien tot fractievoorzitter gekozen, behoudens zeer bijzondere en niet te voorziene omstandigheden, gedurende de gehele parlementaire periode fractievoorzitter te willen blijven en niet van plan te zijn een kabinetsfunctie te aanvaarden.**

Vernuftig

Men moet goed begrijpen waar het (Hoogendijk) om gaat. Wezenlijk motief, ofschoon minder nadrukkelijk uitgesproken, vormt de redenering: de premier van de huidige coalitie – de heer Van Agt in een bondgenootschap met de liberalen – zou niet erg geloofwaardig een ander samengesteld kabinet kunnen presideren – de heer Van Agt in een combinatie met de socialisten. Het is interessant het vernuft vast te stellen dat vroegere anti-revolutionairen ontplooien om aan de stevige positie van de zittende minister-president te knauwen. (Prof. mr. I. A. Diepenhorst, CDA-Eerste Kamerlid in *NRC/Handelsblad).*

Steenkamp bereid

Nu ik aan het begin sta van de laatste tien jaar van mijn werkbare leven zou ik me op een dergelijk aanbod (een post als minister in een nieuw kabinet) opnieuw beraden. (Prof. P. Steenkamp in gesprek met het weekblad van de TH-Eindhoven).

Fractie zelf doen

J. M. Blk in *NRC/Handelsblad:* **Het siert de commissie-Donner dat zij geen poging heeft gewaagd onverzoenlijke standpunten te verzoenen. Dat zal de op dit stuk niet geheel onervaren CDA-fractie zelf moeten doen, al dan niet onder veel begeleidende wanhoopsgeluiden.**

Nog vijftien jaar

Bij een sterk vervuilende schoorsteen zegt men nu: Daar moeten ze wat aan doen". „Ze" zijn wij. De samenleving. Iedereen vervuilt. Als u thuis verft, waar laat u dan de lege verfbussen? Ik bedoel maar. Nee, vijftien jaar is minstens nodig om alle milieuvervuiling in de hand te krijgen. Vijf jaar per generatie, om de achterstand in te halen. (Milieuminister Ginjaar in *Elseviers Weekblad).*

Schijnvertoningen

Tussenstation Dodewaard heeft geen enkele verduidelijking gebracht over welke energiebron of combinatie van energiebronnen dan ook. Wel is duidelijk gemaakt dat ook de politieke dimensies van het probleem zichtbaar behoren te worden. Veel schijnvertoningen zouden vermeden worden als we zouden durven besluiten de brede maatschappelijke discussie van onze agenda af te voeren en het energieprobleem in zijn vertakkingen zonder uitstel politiek te behandelen. Het verdient geen versluiering en geen taboe. (Prof. dr. H. M. Jolles in NRC/Handelsblad).

Een goed begin?

SIEGFRIED WOLDHEK

(Geknipt uit NRC/Handelsblad)

Nieuwe moraal

Alle bepleite wettelijke regelingen en uitgekiende maatregelen zouden nutteloos zijn wanneer zich niet een nieuwe moraal van het omgaan met chemisch afval zou ontwikkelen. (Drs. E. van der Hoeven in *NRC/Handelsblad).*

Methylbromide

Overal wordt er gepraat over de schadelijkheid van methyl-bromide, maar dat de tuinders eenvoudigweg gedwongen worden om dat spul te gebruiken hoor je niet. Als de mensen bereid zouden zijn meer geld te betalen voor hun kropsla uit het Westland en dan niet gauw de goedkoopste groente uit het buitenland gaan kopen, hoeven we echt geen methyl-bromide te gebruiken. (Carla van Spronsen uit Honselersdijk in Trouw).

Naar compromis

Zonder de voorwaarden van Den Uyl zou het PvdA-congres ongetwijfeld het IKV-standpunt hebben overgenomen dat volledige denuclearisering van Nederland inhoudt. Dat zal nu waarschijnlijk niet gebeuren. Ik heb er alle vertrouwen in dat de PvdA-afdelingen het IKV-standpunt van harte steunen. Dat komt er op een congres zeker uit. Een compromis om er twee kabinetsperioden over te doen vind ik geen teken van zwakte. (Frans Bauke v.d. Meer in *Hervormd Nederland).*

Geen ander perspectief

Trouw: Er is vrijwel geen bladzijde (van het rapport Donner) waarin atoompacifisten niet op de een of andere manier schaakmat worden gezet. Wie op grond daarvan een duidelijk ander perspectief mocht verwachten, komt echter bedrogen uit. Want voor het overige ademt het rapport een doordringende somberheid.

Niet mee eens

De beheersing van de kernwapens is een moeizaam en taai proces, waarbij je soms enig risico zult moeten nemen. De commissie-Donner heeft die mogelijkheid ondergewaardeerd. Ik vind het wel nuttig als de commissie heeft willen duidelijk maken dat stappen in deze niet per sé haaks behoeven te staan op het Navo-beleid. Maar als de suggestie uit het rapport is dat Nederland de grote landen in de Navo maar moet volgen, dat onze opvattingen altijd door die andere landen moeten worden bepaald, dan ben ik het daar niet mee eens. (Fractievoorzitter Lubbers in Trouw).

Dezelfde visie

Als ik zie dat drie opeenvolgende (door het CDA ingestelde) commissies ten aanzien van vrede en veiligheid grosso modo dezelfde visie vertolken, dan moet dit toch iets zeggen over diepgewortelde overtuigingen binnen het CDA (H. J. Neuman in *Trouw).*

Een halfjaar minderheden-beleid

Sinds vorig jaar juni heeft de Tweede Kamer ook een Commissie-Culturele Minderheden. Het initiatief hiertoe werd genomen door de CDA-fractie, waarbinnen reeds enige tijd een dito werkgroep functioneerde.
De noodzaak van een aparte kamercommissie vloeide o.a. voort uit het feit, dat er van regeringswege een coördinatie inzake het minderhedenbeleid tot stand was gebracht. Er is een apart directoraat gevormd ressorterend onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken.
Minister Wiegel is dus de eerst verantwoordelijke bewindsman; directeur van de desbetreffende afdeling is drs. H. Molleman, oud-Tweede Kamerlid van de PvdA.

Wij zijn ervan op de hoogte, dat er ook binnen het CDA velen zijn die zich met het vraagstuk van de minderheden bezig houden. De fractie (Commissie) wil graag samen met het Wetenschappelijk Centrum van het CDA naar middelen zoeken om het minderhedenbeleid vanuit onze visie zo goed mogelijk inhoud te geven. Daarom stellen wij elke constructieve inbreng zeer op prijs.
Secretaris-medewerker van onze fractie-commissie is de heer P. G. Kroeger, steeds te bereiken in het Kamergebouw.

De werkzaamheden van de Kamer-commissie hebben zich tot nu toe beperkt tot de volgende onderwerpen:

Nieuwe structuur

Met minister Wiegel werd het kamerstuk handelend over de nieuwe coördinatie-structuur minderhedenbeleid besproken. Onze fractie heeft gaarne ingestemd met de nieuwe opzet. Dat het nieuwe directoraat onder Binnenlandse Zaken valt is gelet ook op het feit dat met name de gemeenten met de uitvoering van het beleid belast zijn een goede zaak.
Eveneens werd met de coördinerend minister gesproken over de (voorlopige) beleidsnotitie van de regering op het minderheden-rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Gezien het karakter van deze notitie kon deze discussie nog maar min of meer verkennend zijn.

Christen-Turken

In de laatste maand van vorig jaar werd met een aantal bewindslieden, onder wie de bewindsvrouwe van CRM, een mondeling overleg gevoerd over de opvang van Christen-Turken in Twente.
Met name in Hengelo doen zich daar problemen voor, speciaal wat betreft de huisvesting van

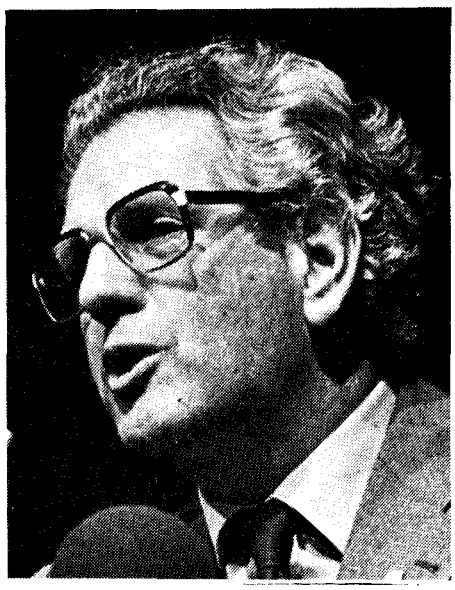

door
drs. Gerard van Leijenhorst
vice-voorzitter CDA-Tweede Kamer.

(nog) niet asylgerechtigden. Van de zijde van de regering werd toegezegd door de inzet van meer ambtenaren de procedures inzake de asylaanvragen aanzienlijk te bekorten. Eén en ander neemt echter niet weg dat de omstandigheden waaronder deze mensen gehuisvest zijn onverantwoord zijn. Aldaar moet gesproken worden van een acute noodsituatie. De betreffende gemeenten vragen daarom steun door extra-opvangmogelijkheden te creëren. De minister van CRM wees dit af, onder meer omdat dit een extra aanzuigende werking zou uitoefenen op nieuwe groepen Turken. Onze fractie kon daar begrip voor opbrengen, maar vond anderzijds, dat tegelijkertijd voor de gemeenten in kwestie door de regering geen enkel alternatief wordt geboden t.a.v. de huisvestingssituatie op dit moment. Het resultaat van het overleg was dusdanig dat de Kamercommissie besloot het presidium te verzoeken dit Twentse probleem in een Kamervergadering verder te bespreken. Dit plenaire debat zal nu spoedig plaatsvinden.

Suriname-beleid.

Juist tegen het reces kwam ook de toelating van Surinamers naar ons land aan de orde. Deze zaak is actueel geworden nu er na 5 jaar onafhankelijkheid van Suriname (25 november 1980) een nieuw verdrag moest worden gesloten, waarin ook een nieuwe regeling voor toelating is opgenomen.
De regering heeft m.b.t. het hele Suriname-beleid een nota naar de Kamer gezonden. Deze nota zal in de laatste week van januari integraal behandeld worden.
In verband echter met het spoedeisende karakter van het onderdeel „toelating" is hierover op 28 december – de laatste kamerdag voor het reces – een mondeling overleg gevoerd met de Staatssecretaris van Justitie, mevrouw Haars. Dit overleg kon evenwel nog niet gebaseerd worden op de Suriname-nota, omdat deze nog niet officieel in handen van een commissie (formeel), mitsgaders de leden (feitelijk) was gesteld. Het lijkt ons daarom gewenst om op deze zaak tezijnertijd terug te komen.

Het verkiezingsprogram

In deze bijdrage is nog niet ingegaan op het beleid culturele minderheden als zodanig. Deze was meer bedoeld om een globale indruk te geven van de werkzaamheden van de bijzondere kamercommissie tot dusver. De essentialia van de CDA-visie daarop zijn te vinden in het concept-verkiezingsprogram. Wij zijn er voorstander van dat in dit program een speciaal hoofdstuk (of desnoods paragraaf) over de minderheden wordt opgenomen. Dit zou zonder bezwaar gerealiseerd kunnen worden door de onderdelen betreffende de culturele minderheden te hergroeperen tot één stuk. Alleen zou hier nog een inleiding aan vooraf moeten gaan.
Onze CDA fractie-commissie heeft daarom al de nodige bouwstenen aangedragen. Het lijkt ons van groot belang dat het minderhedenvraagstuk de nodige aandacht krijgt. Dit is een probleem waarvan we thans in elk geval weten dat het alleen maar groter zal worden.
De betekenis welke het CDA eraan hecht kan niet in het minst door het verkiezingsprogram tot uitdrukking worden gebracht, waaronder de presentatie.

(CDActueel hoopt in de naaste toekomst aandat te besteden aan de minderheden-problematiek).

De antirevolutionairen van Delft

De Grondwet van 1848, het werk van Thorbecke, bepaalde in artikel 67:
De leden der Tweede Kamer worden in de kiesdistricten, waarin het Rijk verdeeld wordt, gekozen door de meerderjarige ingezetenen, Nederlanders, in het volle genot der burgerlijke en burgerschapsregten, en betalende in de directe belastingen eene som, die overeenkomstig met de plaatselijke gesteldheid, doch niet beneden het bedrag van *f* 20,–, noch boven dat van *f* 160,–, in de kieswet zal worden vereischt.
Daarop volgt in artikel 77:
Het getal van de leden van de Tweede Kamer wordt bepaald naar de bevolking, voor ieder 45.000 één.

Districtenstelsel

Natuurlijk kon die laatste bepaling nooit exact worden nageleefd. Maar wel volgde uit dit alles, dat de kieswet het land in districten moest verdelen. Dat ging soms met politieke willekeur gepaard. Hoe regering en parlement bij die verdeling en herverdeling soms de electorale schaar hanteerden, hoe dat verknippen van het land in districten tot politieke corruptie kon leiden, heb ik in de jaargang 1967 van het maandblad AR Staatkunde uiteengezet.
Graag werd zó geknipt, dat de tot één en het zelfde district behorende gemeenten niet te veel een onderlinge band hadden, want dan, zo vreesde men, zouden bij de locale belangen de verkiezingen een te grote rol kunnen gaan spelen. De voorkeur ging uit naar districten van ongeveer 90.000 inwoners, die dan ieder twee Kamerleden zouden kunnen kiezen, waarvan er om de twee jaar één aftrad. Elke twee jaar een Kamerverkiezing, dat moest de zaak levendig houden.

Zo heeft de kieswet ook een Kamerdistrict Delft in het leven geroepen, dat tot 1888 twee leden naar de Tweede Kamer afvaardigde. Het district strekte zich uit van Voorburg tot Hellevoetsluis en omvatte ook het Westland.
Het heeft lange tijd grote voorkeur gehad voor conservatieve kamerleden. Met name Rooms-Katholieke kiezers zorgden er voor, dat „Delft' tientallen jaren een conservatieve burcht bleef. Delft is hèt district geweest, dat o.a. twintig jaar lang aan één stuk, van 1848 tot 1868 mr. Willem Wintgens afvaardigde, die daarna nog van 1871 tot 1885 voor het district 's-Gravenhage in de Kamer zat. Ten slotte was hij in de Tweede Kamer „de laatste der Mohikanen" en hij kwam op de wip te zitten. De Tweede Kamer telde toen 82 leden, 40 liberalen, 40 AR en RK, één afgevaardigde van Arnhem, De Corver 't Hooft, die werd beschouwd als een „naar rechts neigende conservatief" en dan „de oude heer Wintgens". Als puntje bij paaltje kwam stemde hij toch met de liberalen mee. Dit leidde er toe, dat „de oude Lohman" hem op 12 maart 1885 op een verschrikkelijke sarcastische wijze onder handen nam, waarna de volgende dag een briefje binnenkwam van de heer Wintgens, dat hij zijn mandaat neerlegde.

door Dr. H. Algra

Dat ik opeens mij weer bezig heb gehouden met „de oude heer Wintgens", heeft een oorzaak. Ik trof nl. zijn portret aan in een heel mooi gedenkboekje van de hand van de heer A. v.d. Wees, dat tot titel draagt: Grepen uit de geschiedenis van de ARP-Delft. Het is heel moeilijk, zo'n gedenkboek samen te stellen. Waren de archieven compleet bewaard gebleven, dan was het heel wat anders. Maar ook de heer Van der Wees was vaak op indirecte gegevens, o.a. krantenberichten en advertenties, aangewezen. Daarbij moet men goed begrijpen, dat het een halve eeuw echt ging om kiesverenigingen. Waren er geen verkiezingen, dan was er voor zo'n vereniging ook niets te doen.
De kieswet van 1850 kende nog niet het systeem van officiële kandidaatstellingen. Was er een vacature, b.v. in de Tweede Kamer, dan moest die vacature door een bepaald district worden vervuld. De kiezers kregen hun (blanco) stembiljet thuis, en konden de naam van hun keus thuis invullen en dan op de stemdag dat briefje ten stadhuize inleveren. In 1884 verspreidde de AR kiesvereniging voor het kamerdistrict Delft een strooibiljet, waarin werd aanbevolen om te stemmen J.C. Fabius (ARP) te Delft en op Mar. A.H.M. van Berckel (R.K.) te Amsterdam. Het strooibiljet eindigde met deze informatie:

> P.S. De stembiljetten moeten ongetekend worden ingeleverd. Men kan een reeds op het stembiljet geplaatste naam doorschrappen en door een andere vervangen. Op het stembiljet naam en voornaam van de candidaten duidelijk in te vullen.

Ieder was dus volkomen vrij in zijn keus. Hij kon **de naam van een bekend politicus invullen, maar** desgewenst ook wel zijn eigen naam. Dat kon leiden tot een eindeloze versnippering en daarom waren kiesverenigingen noodzakelijk, om een stemadvies te geven.
De AR kiesvereniging in Delft is opgericht in 1866. (Die in Amsterdam in 1851 en die in Leeuwarden in 1852). Delft was beslist niet een van de eersten, maar wel een van de eerste dertig.

Statendistrict

Tot nu toe ging het in deze bespreking vooral om de verkiezingen voor de Tweede Kamer. Maar er was ook een statendistrict Delft, kleiner van omvang, voor de verkiezing van leden van de provinciale staten van Zuidholland. En dan waren er uiteraard de verkiezingen voor de gemeenteraad. Het is heel begrijpelijk in dat verband, dat oud-wethouder P.C. Elfferich een slotwoord heeft geschreven. Maar als wij denken aan het gemeentebestuur van Delft, dan komen als vanzelf ook de AR burgemeesters naar voren, die deze gemeente heeft gehad, en wat in het bijzonder burgemeester Van Baren heeft betekend, wordt breed en met overtuiging verhaald. Evenwel, als we aan vooraanstaande Antirevolutionairen denken in Delft, dat toch ook vooral aan de tuinder Aad van Rijs, dè man van het verzet tegen de Duitse onderdrukking in de jaren van de bezetting, die op 38-jarige leeftijd in het concentratiekamp Neuengamme is overleden.
In Delft was lange tijd in de politiek het conservatisme troef. En toen in 1881 voor het eerst een AR werd gekozen voor de Tweede Kamer, was het de heer J.C. Fabius, een militair, oudere broer van Prof. Fabius van de Vrije Universiteit. Ik heb hem nog persoonlijk ontmoet en werd

getroffen door de steilheid van zijn gestalte en opvattingen. Een heel ander man was mr. H.A. van de Velde, die 24 jaar voor Delft in de Tweede Kamer zat en dat Kamerlidmaatschap heel goed bleek te kunnen verenigen met zijn ambt als burgemeester van Loosduinen. Ik herinner hem mij als iemand met een wijsgerige inslag, die boeiend kon schrijven over wat een bepaalde periode in de geschiedenis typeerde. Zo heeft hij de Eiffeltoren van Parijs eens aan een beschouwing onderworpen om zijn betekenis als symbool van de eeuw der techniek.
In vele opzichten is de geschiedenis van AR Delft dezelfde als die van de ARP in Nederland. Ook in Delft kwam de coalitie tussen de R.K. Staatspartij en de ARP tot stand, zodat naast de AR Fabius de RK mr. Van Berckel werd gekozen. Tot grote verontwaardiging van het Delftse anti-papisme, dat daaraan lucht gaf in de volgende advertentie:

> O Delft, diep gezonken Delft. Gij die het Delftsch Orakel, een Huig de Groot, aan de Wereld gaf; Gij, een Willem den Zwijger als martelaar van Rome hebt zien vermoorden! Gij, die in uw schoot het gebeente uwer heiligen, Willem, de Vader des Vaderlands, Maurits en Frederik Hendrik bevat! Gij die door uwe scholen het licht en de bron der wetenschappen wilt zijn! zult thans voor het oog van Nederland vertegenwoordigd worden door een Roomsch-Katholiek? O schande, Wee U! Wee U! Slaaf wilt ge worden – naar verdiensten.
>
> Een protestant

Er zou te wijzen zijn op veel meer interessante, treffende, merkwaardige en soms ook vrolijke zaken. We treffen in dit boek mannen aan als de militair Seret, één van de mannen van 's Rijks Geweerwinkel te Delft, die vele jaren voor het district Gorinchem in de Tweede Kamer heeft gezeten, nadat Delft hem vergeefs candidaat had gesteld. Ds. C.W.J. van Lummel, in het gehele land bekend als spreker en debater; Ds. J. Fokkema, die lid van de Tweede Kamer werd, enz. Bovendien is het boekje rijk geïllustreerd met portretten, afdrukken van verkiezingsadvertenties en beelden van het oude Delft.
Velen, die belangstellen in de geschiedenis van de ARP, speciaal wat Delft betreft, zullen veel plezier en stichting kunnen beleven aan dit boek, waarmee de heer Van der Wees de kroon heeft gezet op zijn jarenlange arbeid in dienst van de partij, die altijd de liefde heeft gehad van zijn hart.

[1]) bedoeld waren mannelijke ingezetenen, maar dat is eerst bij de Grondwetsherziening van 1887 er uitdrukkelijk bij vermeld.

Het boek „Grepen uit de Geschiedenis van de ARP Delft" geschreven door A. van der Wees, oud chef-de-bureau AR partijsecretariaat, is verkrijgbaar door overschrijving van f 18,50 op giro 372963 t.n.v. Penningmeester AR-kiesvereniging Delft. (Dit bedrag is inclusief verzendkosten).

Aanbieding van het eerste exemplaar door de schrijver, de heer Van der Wees, aan oud-ARP voorzitter H. A. de Boer

CDA christen democratisch appèl

In het kader van de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen vraagt het Centraal Verkiezingscomité (CVC) van het CDA

vrijwilligers

die het CVC in Den Haag bij kunnen staan bij de vele bureau-werkzaamheden.

Het CVC denkt hierbij aan:
- algemene campagne-activiteiten op het bureau
- assistentie bij het afhandelen van spreekbeurt-aanvragen
- type-werkzaamheden
- verzending van stukken
- assistentie bij het copiëren

Geïnteresseerden kunnen zich schriftelijk wenden tot het CVC, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.
Voor nadere inlichtingen: tel. 070-924461 (vragen naar de heer Smits of Bremmer).

Een half jaar geleden mochten we verwachten, dat er bij de aanvang van het nieuwe jaar duidelijkheid zou zijn geschapen over de veelbesproken fiscale aftrekbaarheid van de hypotheekrente voor de eigen woning. De Kamer besprak toen (in juni 1980) de voorstellen van Prof. Hofstra voor een inflatieneutrale belastingheffing en de Minister van Financiën beloofde, op verzoek van een brede meerderheid van de Tweede Kamer, nog voor het einde van het jaar met wetsvoorstellen te komen tot beperking van de fiscale aftrekbaarheid van (hypotheek)rente. Het heeft niet zo mogen zijn. De voorstellen laten lang op zich wachten en zijn zelfs nu nog niet bij de Kamer ingediend. Wel heeft de regering per brief de hoofdlijnen van haar voorstellen reeds bekend gemaakt. Op haar beurt heeft de CDA-fractie (het wachten beu) haar eigen voorstellen ontwikkeld en neergelegd in een initiatief-ontwerp, dat voorlopig achter de hand werd gehouden.

De onzekerheid over de fiscale aftrekbaarheid van hypotheekrente duurt helaas voort. Enerzijds bereiken ons brieven van mensen die vrezen dat de betaalbaarheid van hun eigen woning wordt bedreigd, ten onrechte, maar niettemin. Anderzijds zijn er nogal wat mensen, die menen dat rente-aftrek alleen de rijken bevoordeelt (terwijl juist het omgekeerde het geval is) en daarom veel drastischer moet worden beperkt. Alsof het er bij deze ingreep om zou gaan speciaal de mensen met een duur huis te „pakken". Ook dat is de bedoeling niet. Maar enige verduidelijking van het CDA-standpunt blijkt toch wel nodig.

Dat standpunt poogt twee artikelen van het CDA-verkiezingsprogram 1977-1981 „Niet bij brood alleen" zo goed mogelijk te verenigen: art. 119, dat vraagt om aanpassing van het belastingstelsel aan de gevolgen van de inflatie, en art. 122 dat de fiscale bevordering van het eigen woningbezit, mede door handhaving van de fiscale rente-aftrek, wenst voort te zetten.

Naar een rechtvaardiger belastingstelsel

In een tijd van inflatie heeft een belastingstelsel, dat doet alsof een gulden aan het eind van het jaar nog evenveel waard is als aan het begin, onrechtvaardige gevolgen. Bij een inflatie van 6% heeft de ontvanger van 8% rente eigenlijk maar een „echte opbrengst" van 2%; toch doet de fiscus net alsof de volle 8% echt inkomen zijn en belast ook dat „schijninkomen" voor 100%. Omgekeerd is voor hem die heeft geleend en 8% rente moet betalen die rentelast niet volledig een kostenpost – immers door de inflatie is de werkelijke zwaarte van zijn schuld verminderd. Toch doet de fiscus alsof het alles echte kosten zijn door volledige fiscale aftrek toe te staan. En als dan de zaken die met de lening zijn gefinancierd nog extra snel in waarde stijgen (zoals huizen lange tijd hebben gedaan) en die vermogenswinst is volledig onbelast, dan is het voordeel dubbel groot. In een tijd van inflatie wordt de nijvere spaarder dan zwaar gestraft, terwijl het maken van schulden extra voordelig is. En ons belastingstelsel maakt die onrechtvaardigheid alleen nog maar groter.

Vooral in een tijd van snel stijgende huizenprijzen, (die nu wel voorbij is) bood de hypotheekrente-aftrek voor mensen met hoge inkomens een doeltreffend middel om belasting te ontgaan: een superaftrek op zeer dure huizen leverde aanzienlijke belastingvermindering terwijl de waarde-stijging later onbelast kon worden geïncasseerd.

Enige jaren geleden kwam Prof. Hofstra met

door C. P. van Dijk

voorstellen om deze scheve situatie te herstellen: van ontvangen rente zou alleen nog maar een deel belast zijn terwijl van betaalde rente ook alleen nog maar een deel fiscaal aftrekbaar zou zijn. Dit laatste zou ook gelden voor de rente betaald op een hypotheek ter financiering van de eigen woning: afhankelijk van de inflatie zou ook daarvan een deel niet meer aftrekbaar zijn (bij een inflatie van 6% bijv. de helft niet meer). Het is goed te bedenken dat in die voorstellen de beperking van de aftrekbaarheid niets te maken had met de hoogte van de hypotheek of de waarde van de woning. Het ging immers om een correctie voor de opgetreden inflatie en niet om een herverdeling van lasten tussen de bewoners van dure villa's en die van meer bescheiden woningen.

Na bestudering van deze voorstellen kwam de regering tot de conclusie dat ze moeilijk in hun geheel konden worden uitgevoerd. Het belastingstelsel zou veel te ingewikkeld worden en ook nogal wat onzekerheid scheppen,met name ook bij het afsluiten van een hypotheek omdat men van tevoren nooit meer zou kunnen berekenen (gezien het wisselende inflatie-percentage) welk deel van de rente van jaar tot jaar aftrekbaar zou zijn. Omdat de voorstellen van Prof. Hofstra strekken tot een rechtvaardiger belastingstelsel, heeft de CDA-fractie er, ondanks deze bezwaren, toch op aangedrongen die voorstellen dan maar gedeeltelijk en in vereenvoudigde vorm in te voeren. Daarmee heeft de regering een (bescheiden) begin gemaakt; zowel voor de bedrijven als in de privésfeer waar dit jaar de eerste *f* 700,– van ontvangen rente zijn vrijgesteld van belasting. Te zelfdertijd dient echter (spiegelbeeldig) enige beperking van de aftrekbaarheid van betaalde rente te worden aangebracht.

Bevordering van het eigen woningbezit

Vanaf het begin staat voor de CDA-fractie vast dat daarbij de beperking van de hypotheekrente-aftrek voor de eigen woning met de grootste voorzichtigheid en met ruime uitzonderingen zou moeten worden ingevoerd. Die fiscale aftrek speelt namelijk een grote rol bij het betaalbaar houden van de eigen woning. Beperking daarvan zou de woonlasten die de laatste jaren toch al bijzonder sterk gestegen zijn nog verder opja-

Ieder jaar gaat een lid van de Nederlandse politieke jongerenorganisaties als lid van de Nederlandse delegatie naar de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York. Het afgelopen jaar was dit Hans Westhoff, CDJA-lid uit Rotterdam. Ook dit jaar kan het weer een CDJA-er worden.

De „jongerenvertegenwoordiger" gaat, na een intensieve voorbereidingsperiode, omstreeks half september naar New York, om daar, tot half december, de Algemene Vergadering bij te wonen. Na zijn terugkeer in Nederland maakt hij, tot april, een „tournee" langs middelbare scholen; om daar te vertellen, „les" te geven, over de Verenigde Naties en internationale politieke problemen en over zijn functioneren als „jongerenvertegenwoordiger" in de Nederlandse delegatie. Hij doet dit aan de hand van een soort krant, die hij tijdens zijn verblijf in New York heeft geschreven.

Selectie criteria

Voor de jongerenvertegenwoordiger gelden de volgende selectie-criteria:
- voor acht maanden full-time en vier maanden part-time beschikbaar;
- Nederlander zijn en in Nederland wonen;
- lid zijn van het CDJA;
- Engels mondeling en schriftelijk goed beheersen;
- in 1981 maximaal 26 jaar oud zijn;
- beschikken over een goede schrijfvaardigheid (zowel het schrijven van artikelen, het afnemen van interviews als het rapporteren over het VN-projekt).

Als zware aanbeveling gelden de volgende punten:
- ervaring in het werken met groepen jongeren tussen 14 en 20 jaar;
- inzicht in de Nederlandse politieke stromingen, het buitenlands beleid;
- kennis van internationale politieke organen, de VN en de aangesloten organisaties;
- inzicht in mondiale politieke verhoudingen;
- goede contactuele eigenschappen.

Selectie procedure

Iedere organisatie, die bij het Politiek Jongeren Kontakt (de koepelorganisatie van alle politieke jongeren organisaties) is aangesloten mag drie kandidaten noemen. Deze kandidaten krijgen van het PJK de opdracht om een artikel te schrijven over een onderwerp, dat op dat moment pas bekend wordt gemaakt en dat te maken heeft met de VN. Dit artikel moet op termijn van ongeveer een week worden geschreven. Daarna volgt met de kandidaten, die het artikel op tijd hebben ingeleverd, een gesprek met de selectiecommissie.
Op basis van de artikelen en de gesprekken bepaalt de commissie haar keuze, die wordt voorgelegd aan het bestuur van het PJK, dat de uiteindelijke beslissing neemt.

Tijdschema

- maandag 2 februari, 17.00 uur: laatste moment om je kandidatuur te stellen bij het CDJA-secretariaat;
- donderdag 5 februari: indienen kandidaturen bij het PJK;
- tussen 5 februari en 15 februari: schrijven van het artikel;
- woensdag 18, donderdag 19 en vrijdag 20 februari: selectiegesprekken.

Inlichtingen

Mocht je vragen hebben naar aanleiding van dit artikel of wil je je kandidaat stellen, dan kun je kontakt opnemen met het CDJA-secretariaat (telefoon: 070-924461) of met de jongerenvertegenwoordiger van het afgelopen jaar: Hans Westhoff (telefoon: 010-141927).
Er zijn tot nu toe tien jongerenvertegenwoordigers geweest. Allemaal van het MANNELIJK geslacht. Vrouwelijke CDJA-leden worden in het bijzonder opgeroepen om zich kandidaat te stellen.

---

gen en bezitters van eigen woningen in grote moeilijkheden kunnen brengen. Het gevaar zou niet denkbeeldig zijn dat de woningmarkt nog verder ineen zou storten.
Bovendien zou het misbruik, dat sommigen van de fiscale aftrekbaarheid maakten om door middel van een super-aftrek belasting op hoge inkomens te ontgaan, bijna doen vergeten dat normaal gebruik van die aftrek bedoeld is om de eigen woningbezitter zonder veel eigen vermogen fiscaal in dezelfde positie te brengen als degenen die uit eigen vermogen een woning zouden kunnen financieren. Onderzoek wees ook uit dat verreweg de meeste hypotheken zijn afgesloten door mensen met middelgrote of kleine inkomens.
Waar de grens te trekken? In ieder geval zo hoog dat deze mensen niet zouden worden gedupeerd. Maar tevens zo laag dat toekomstig misbruik zou worden ontmoedigd. De CDA-fractie sprak reeds in 1979 uit dat de grens niet lager dan ƒ 400.000,– zou mogen zijn en jaarlijks zou moeten worden aangepast aan de gestegen bouwkosten. De PvdA en D'66 dachten meer aan ƒ 300.000,– en wensten geen aanpassing aan prijsstijgingen. De VVD wenste aanvankelijk helemaal geen beperking van de rente-aftrek maar was later bereid accoord te gaan met beperking van werkelijk buitensporig hoge aftrekposten.

De voorgestelde regelingen

Tot welke voorstellen de afweging van bovenstaande factoren uiteindelijk zouden kunnen leiden, zal ik in een volgend artikel beschrijven.

---

uw mening

Fragiel

Volgens Trouw d.d. 19–12–1980 noemde de heer Deetman het abortuswetsvoorstel **fragiel** van aard. Het Friesch Dagblad van dezelfde datum schrijft: De CDA-er Deetman bestempelde de in het wetsontwerp opgenomen rechtsbescherming van het ongeboren leven als „fragiel".
Dr S. Faber schrijft in het hoofdartikel d.d. 19–12–1980: De rechtsbescherming van de menselijke vrucht is slechts op fragiele wijze geregeld. Misschien willen de heren volksvertegenwoordigers in dit nummer één en ander nog eens uitleggen zodat ook het volk dat ze vertegenwoordigen, zonder raadpleging van een woordenboek, het kan volgen.

Lelystad **G. Bolhuis**

Kansen voor de ARJOS liggen in het CD(J)A

Op 25 oktober vorig jaar kwam de ledenvergadering van de ARJOS bijeen om een beslissing te nemen over de fusie met de CHJO en de KVPJO en dus over de opheffing van de ARJOS.
Deze beslissing had de afronding moeten zijn van het éénwordingsproces van de christen-demokratische jongerenorganisaties, dat in mei 1977 met de oprichting van de federatie CDJA vorm begon te krijgen.
Maar zoals bekend kwam het bestuursvoorstel op de ledenvergadering van de ARJOS vier stemmen te kort om met een statutair vereiste meerderheid van 3/4 te worden aangenomen. Niettemin sprak de ledenvergadering het „volste vertrouwen" in het gevoerde beleid uit en verzocht het bestuur dat beleid voort te zetten. Het is duidelijk dat het ARJOS-bestuur door de gebeurtenissen van 25 oktober in een moeilijke positie gebracht was.
In de week na 25 oktober is in CDJA-verband koortsachtig overleg gevoerd om uit de ontstane impasse te komen. Men vond elkaar op de volgende formule: op 1 november 1980 – de dag waarop oorspronkelijk de fusie opgericht zou worden – wordt in het CDJA (samen)gewerkt overeenkomstig de met het oog op de fusie gemaakte afspraken. Verder werden enkele afspraken gemaakt over wat er moet gebeuren wanneer de ARJOS-ledenvergadering ook een volgende keer niet zou instemmen met een fusie- en opheffingsbesluit.
Het ARJOS-bestuur besloot op 1 november om de datum van de nieuwe ledenvergadering te bepalen op 17 januari 1981.
Een voorstel tot wijziging van de statuten (de statuten schrijven voor dat een ontbindingsvoorstel vijf maanden tevoren ter kennis van de leden moet zijn gebracht) werd tijdig ingediend.

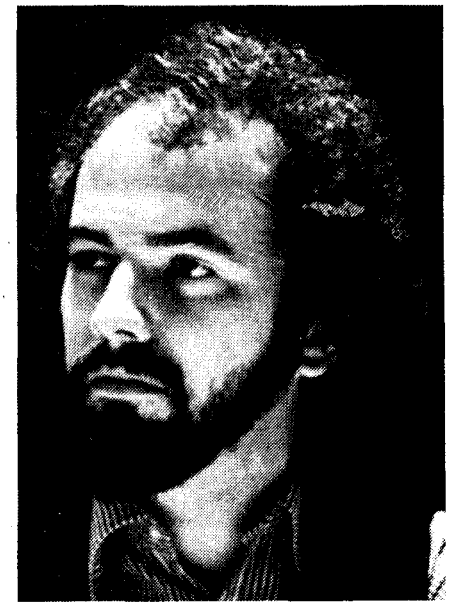

door Klaas de Vries

voorzitter ARJOS

Motieven tegenstemmers

Intussen heeft het ARJOS-bestuur – overeenkomstig de bestuursverklaring van 25 oktober 1980 – geprobeerd recht te doen aan de motieven van degenen die op 25 oktober tegen het fusie- en opheffingsbesluit stemden. Wat waren die motieven?

Voor het overgrote deel richtten de bezwaren van de tegenstemmers zich tegen de politieke koers van het CDA. Sommigen verbonden hieraan de konklusie, dat de ARJOS nog even zou moeten wachten met zichzelf op te heffen totdat er meer duidelijkheid zou zijn over de eventuele oprichting van een nieuwe politieke partij naast het CDA. Het ARJOS-bestuur heeft er van meet af aan geen onduidelijkheid over laten bestaan dat de vorming van zo'n nieuwe partij naast het CDA ongewenst is.

Om recht te doen aan de motieven van de tegenstemmers besloot het bestuur desondanks gesprekken te voeren met „groepen die de oprichting van zo'n partij overwegen" (verklaring 25 oktober).

Die gesprekken zijn deze week afgerond.

Nieuwe partij?

Inmiddels is over veel zaken, die in oktober nog in het stadium van de geruchtvorming waren meer duidelijkheid.
Géén van de loyalisten is bereid de vorming van een nieuwe partij te steunen. De gesprekken tussen PPR, EPV, NBBA en de „groep van 80" zijn op niets uitgelopen. Goudzwaard is afgehaakt. De werkgroep „Niet Bij Brood Alleen" is gehalveerd: een deel voert besprekingen met de EPV, gericht op deelname aan de Tweede Kamerverkiezingen. Voor het ARJOS-bestuur is er geen enkele reden om op het eerder ingenomen standpunt, dat de vorming van een nieuwe politieke partij naast het CDA ongewenst is, terug te komen. Integendeel, de recente ontwikkelingen hebben ons alleen maar versterkt in onze opvatting, dat het mikken op een nieuwe partij een volstrekte illusie en zelfbedrog is.
Onze kansen liggen in het CD(J)A.

Eerste vergadering CDJA-raad

Zaterdag 24 januari zal de CDJA-raad voor het eerst vergaderen. Belangrijkste agendapunt zal zijn de bespreking van het CDA-programma ter voorbereiding van de discussie in de partijraad van het CDA. CDJA-leden die de vergadering willen bijwonen, kunnen zich opgeven bij het secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.
Plaats van handeling is „Kobus aan de Poort", Utrechtsestraat 49, Amersfoort. Aanvang: 10.30 uur.

Bericht voor CHJO-ers

Net als in vorige jaren bij „De Nederlander" het geval was, hebben CHJO-leden een acceptgiro ontvangen voor betaling van het abonnement op CDActueel.
Net als vroeger wordt dit abonnementsgeld echter betaald door de organisatie, vanaf 1 november dus door het CDJA. CHJO-ers kunnen deze acceptgiro dus verscheuren.

Govert Veldhuijzen

radio en televisie

Radio
maandag 19 januari PvdA
dinsdag 20 januari GPV
woensdag 21 januari PSP
donderdag 22 januari CPN
vrijdag 23 januari VVD

Televisie
woensdag 21 januari GPV

door Hans Westhoff

CDJA

Jongerenvertegenwoordiger bij Verenigde Naties

Nog één hoek om en daar staat het dan: een grote kolos van staal, beton en glas. Uitkijkend op East River; het gebouw van de Verenigde Naties in New York.
Als lid van de Nederlandse Delegatie naar de 35-e Algemene Vergadering van de Verenigde Naties was deze kolos gedurende vier maanden mijn werkterrein.

De plaats waar ieder jaar alle landen ter wereld bij elkaar komen om te praten en te debatteren over wereldproblemen, zoals: de grote verschillen tussen Rijk en Arm in de wereld, bewapening, het konflikt in het Midden-Oosten, de apartheid.

Van de invloed, die je als lid van de Delegatie in New York hebt, moet je je niet al te veel voorstellen. In de eerste plaats ben je „jongerenvertegenwoordiger" en de jeugd legt nu eenmaal niet zoveel gewicht in de schaal als het parlement. Verder wordt uiteindelijk in Den Haag beslist wat er gebeurt, wat er in de toespraak komt te staan, dient Nederland wel of niet een resolutie in en stemmen wij voor of tegen, of onthouden wij ons. Natuurlijk geldt ook, dat Nederland maar een klein land is, en ieder land heeft in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties weliswaar één stem, en is dus gelijk aan de andere landen, maar toch gelden ook hier de woorden van George Orwell in Animal Farm „Some animals are more equal than others".

Er was één moment, waarop je konkreet de mogelijkheid had om invloed uit te oefenen, dat was tijdens de bespreking van de rede, die minister Van der Klaauw in de Algemene Vergadering hield. Ook dan is men weer gebonden aan de instructies uit Den Haag, die in grote lijnen aan het begin van de Algemene Vergadering door het kabinet worden vastgesteld. En moet je opboksen tegen rechtse VVD'ers met dikke sigaren, die diep in hun hart vinden dat het in Zuid-Afrika best wel goed gaat op dit moment.

Als je er voor het eerst bent, zoals ik, is het moeilijk te vergelijken. Maar een hoop diplomaten vonden, dat het een matte Algemene Vergadering was. Kalm begon de zitting, en rustig kabbelde zij voort naar het einde.

En er werd op het gebied van de belangrijkste problemen in de wereld weinig vooruitgang geboekt en er werden geen bijzondere of nieuwe denkbeelden naar voren gebracht. Voor een belangrijk deel is dit te verklaren uit het feit, dat er in 1980 al drie Speciale Zittingen van de Algemene Vergadering waren gehouden. In januari een zitting over Afghanistan, tijdens de zomer een zitting gewijd aan het probleem van de Palestijnse vluchtelingen en vlak voor het begin van de gewone Algemene Vergadering een zitting over Economische Samenwerking en Ontwikkeling.

Alle belangrijke ideeën en standpunten waren al een keer eerder naar voren gebracht en men kon dus eigenlijk niets anders doen dan in herhalingen vervallen.

Op het gebied van ontwapening kon ook weinig vooruitgang worden bespeurd. De delegatie van de Verenigde Staten had duidelijk te lijden van het feit dat het wisselen van de wacht in zicht was. Men opereerde zeer afwachtend en terughoudend. De Sowjet-Unie stelde zich wat aktiever op, maar duidelijk bleek dat zij door de inval in Afghanistan zeer veel krediet bij, met name de Niet Gebonden Landen, had verspeeld. Dit was zelfs zo erg, dat men het Sowjet-Russische initiatief op het gebied van ontwapening moest terugtrekken, omdat het te weinig steun had. Dit initiatief was persoonlijk door minister Gromyko geïntroduceerd. Bij Namibië en Zuid-Afrika zat iedereen met de armen over elkaar en af te wachten wat het resultaat zou zijn van de missie van Onder-Secretaris Generaal voor Politieke Zaken, Brian Urquhart. Deze bracht in november een bezoek aan Zuid-Afrika om met de regering in Pretoria te praten over Namibië en over de problemen, die de regering Botha had met de voorstellen voor de onafhankelijkheid van Namibië.

Alleen de oorlog tussen Irak en Iran kon gedurende korte tijd voor opwinding in de Verenigde Naties zorgen.

Diverse malen kwam de Veiligheidsraad bij elkaar, die de partijen opriep om het vuren te staken.

Zoals bekend vochten de landen rustig door. De premier van Iran, Rajai kwam zelfs naar New York om daar de veiligheidsraad toe te spreken. In een voor deze gelegenheid stampvolle veiligheidsraadzaal kwam hij om te vertellen dat de Veiligheidsraad eigenlijk helemaal niets voorstelde, dat hij in belangrijke zaken niet tot overeenstemming kon komen en dat indien hij een besluit had genomen, hij niet eens de macht had om dat besluit uit te voeren.

Daarna verdween Rajai weer naar Teheran.

Terug in Nederland maak ik de balans op.

Hebben de Verenigde Naties zin of niet? Ik geloof, dat je Verenigde Naties niet moet zien als een „wereld-regering". Zo ver zijn we nog niet. Je moet de VN zien als een permanent overlegorgaan, waar landen voortdurend met elkaar in gesprek zijn. Je kunt het zien als een permanent raamwerk waarbinnen internationale verdragen tot stand komen. Als je de Verenigde Naties zo benadert, dan kun je zeker zeggen dat het zin heeft dat ieder jaar 156 landen uit de gehele wereld in Algemene Vergadering bijeen komen.

De schrijver van dit artikel, Hans Westhoff, lid van de buitenlandcommissie van het CDJA, heeft het afgelopen jaar als vertegenwoordiger van de Nederlandse jongeren deel uitgemaakt van de delegatie bij de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.

Kernwapendiscussie op Arjosledenvergadering

Op zaterdag **17 januari** a.s. zal de Arjos een ledenvergadering houden om te kunnen beslissen over het voorstel de organisatie te ontbinden om tot fusie met de jongerenorganisaties CHJO en KVPJO over te gaan.

Het is van het grootste belang dat daar zoveel mogelijk leden aanwezig zijn. Gewoontegetrouw wordt de vergadering gehouden te Utrecht, F. H. de Bruijnelyceum, Koningsbergerstraat 2, aanvang: 10.30 uur.

In het ochtendgedeelte zullen verschillende huishoudelijke zaken aan de orde komen, alsmede de stemming over het voorstel van het bestuur tot wijziging van de statuten (de Arjosleden eerder meegedeeld middels een brief) en het voorstel tot opheffing van de Arjos.

's Middags zal aandacht worden besteed aan een nog steeds actueel onderwerp, nl. de kernbewapening, ondermeer met het oog op de aanstaande behandeling van de verkiezingsprogramma's.

Sprekers zijn: Klaas de Vries, lid van de Tweede Kamer voor de PvdA, Ton Frinking, lid van de Tweede Kamer voor het CDA en Mient Jan Faber, algemeen secretaris van het IKV.

De Arjos heeft indertijd een interessante brochure het licht doen zien over dit onderwerp: ONvrede met ONveiligheid. Deze brochure is nog steeds verkrijgbaar op het secretariaat: dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, of telefonisch (070-924461).

(FOTO AB WESTERBEEK.)

Piet Bukman, officier in de orde van Oranje Nassau

Tijdens een druk bezochte bijeenkomst ter gelegenheid van het afscheid van de heer Piet Bukman als voorzitter van de CBTB werd hem door de minister van Landbouw en Visserij medegedeeld dat hij was benoemd tot Officier in de Orde van Oranje Nassau.
Op bijgaande foto het moment dat de heer Bukman de versierselen worden opgespeld door minister Braks.

partijnieuws

Spreekbeurten

Coördinator spreekbeurten kamerkring Leiden:
Drs. ir. R. W. de Groot, Nobellaan 37, 2641 XS Pijnacker. Tel. 01736-5898.

Secretaris van de commissie-Buitenland, Dick Kolster hervat werkzaamheden

De adjunct-secretaris Buitenland, die secretaris is van de CDA-buitenlandcommissie, Dick Kolster, heeft begin januari zijn werkzaamheden op het CDA-secretariaat hervat. Eigenlijk is dit geen juiste formulering. Dick Kolster kon namelijk de afgelopen maanden zijn werkzaamheden niet uitoefenen, vanwege een ingrijpende operatie eind augustus. Zodoende moest hij noodgedwongen verstek laten gaan op het moment van de feitelijke integratie van de oude partijsecretariaten. Inmiddels is zijn herstel zo ver gevorderd, dat hij begin januari zijn werk voor halve dagen kon hervatten. Hij hoopt spoedig weer helemaal present te zijn.
Dick Kolster wacht de niet geringe taak het buitenlandwerk van het CDA op te bouwen en nader vorm te geven. Dick, wij introduceren je graag bij de lezers van het blad, en wensen je veel succes toe bij je nieuwe taak. Het zal wel even wennen zijn, na het directeurschap van het KVP-partijbureau, deze hele nieuwe klus aan te pakken. Namens al je collega's veel succes!

Kees Bremmer
(adjunct-secretaris politiek)

agenda

CDA Vrouwenberaad Friesland

In samenwerking met het CDA-Friesland is er een gezamenlijke bijeenkomst op maandag 9 februari, aanvang 20.00 uur in het Motel te Joure.
Mevrouw V. Korte-van Hemel, Tweede Kamerlid voor het CDA, spreekt over: „Het gezin in de samenleving; het gezin in de wetgeving".

Welzijnspolitiek in gemeente en provincie

Een christen-democratische visie op welzijn en welzijnsbeleid, en tevens een praktische handreiking voor bestuurders, partijkader, ambtenaren, enz.
De brochure geeft nuttige informatie over o.m. de uitgangspunten van welzijnsbeleid, welzijnsplanning, subsidiëring, inspraak en financiering.

Het boekje is een uitgave van de CDA-bestuurdersvereniging, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag; tel. 070-924021; postrekening 3930421

63 pag., ƒ 6,50

(incl. portokosten)

door drs. H. van Spanning

De Jong beziet laatste oorlogsjaar door Londense bril

De beschrijving van de gebeurtenissen in het laatste jaar van de Tweede Wereldoorlog is in het onlangs verschenen deel 10 a van de omvangrijke studie van dr. L. de Jong over „Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog" tot op de helft gevorderd. De auteur behandelt het verloop van de oorlog vanaf D-Day, de bevrijding van Zuid Nederland, de slag om Arnhem, Dolle Dinsdag, de spoorwegstaking en voorts de lotgevallen van de regering in Londen in deze periode.
In 1982 hoopt dr. de Jong met de presentatie van deel 10 b dit onderdeel van zijn arbeid af te ronden. Als gevolg hiervan kan de beoordeling van het recent verschenen deel slechts een voorlopig karakter dragen omdat het totale beeld van het laatste oorlogsjaar nog ontbreekt. We volstaan met enkele kanttekeningen.

Naast de uitvoerige beschrijving van de strijd in het zuiden van ons land – onder andere de inundatie van Walcheren – boeit het jongste deel van dr. de Jong vooral omdat het de diverse facetten toont die in de discussie over de politieke ontwikkeling na de bevrijding een belangrijke rol hebben gespeeld.
Bijzonder interessant is daarbij de uiteenzetting over de wijze waarop het derde kabinet-Gerbrandy in Londen tot stand kwam. Koningin Wilhelmina was sterk geporteerd voor vernieuwing van het als verouderd te beschouwen vooroorlogs bestel. Gerbrandy trachtte het nationaal karakter van het kabinet in stand te houden door representatie van de belangrijkste politieke stromingen. De moeilijke en gebrekkige communicatie tussen Londen en bezet gebied leverde problemen op. Voorts ontstond een specifieke situatie doordat het – overwegend katholieke – zuiden van ons land bevrijd werd terwijl het gedeelte boven de grote rivieren in de greep van de bezetter bleef.

Geen totaalbeeld

Wat vooralsnog ontbreekt en de nieuwsgierigheid bij het lezen wekt, is het volledig overzicht en de beoordeling van het effect van de hierboven gesignaleerde, op elkaar in werkende krachten. Het ontbreken van parlementaire controle en het door de perscensuur niet duidelijk zichtbaar worden van de publieke opinie plaatste leidinggevende personen bovendien in een gecompliceerde situatie, die moeilijk te beantwoorden vragen oproept.
In hoeverre kan en mag men gedragingen van politiek- of anderszins verantwoordelijke personen uitsluitend beoordelen in het licht van de toen bestaande omstandigheden? In hoeverre moeten leidinggevende personen onder alle omstandigheden aan een aantal normen voldoen? Het tegen elkaar afwegen van beide uitgangspunten is in concrete gevallen vaak uiterst moeilijk.

Vragen

Men kan dr. de Jong zeker geen eenzijdige oordeelsvorming verwijten. Toch toont zijn visie, onder invloed van zijn verblijf in Londen tijdens de bezetting, vaak nuances, die vragen oproepen.
In de conflicten tussen koningin Wilhelmina en het kabinet, met name premier Gerbrandy, neigt de Jong er toe te ongenuanceerd de kant van de koningin te kiezen; c.q. de zwakke kanten in het optreden van de bewindslieden van meer gewicht te achten dan de bedenkingen die tegen het optreden van Wilhelmina zijn in te brengen. Opvallend is in dit verband ook zijn krachtige en uitvoerige verdediging van het militair gezag. Hierin betrekt hij ook de kritiek die de Enquête-commissie na de oorlog op het militair gezag heeft geuit.
Te weinig kritisch is de auteur daarentegen met betrekking tot de positie van prins Bernhard die als schoonzoon van de koningin belast werd met het opperbevel van de Nederlandse strijdkrachten. Het oordeel van de Jong over het aftreden van mr. Burger als minister van justitie doet erg formalistisch aan. De schrijver heeft kennelijk volstrekt geen oog voor het feit dat Burger de problemen die de berechting van foute elementen met zich mee zou brengen in een zeer vroeg stadium scherp heeft onderkend.

Vernielde verkeersbrug bij Moerdijk.

Kritiek en waardering

Hoewel van ondergeschikte betekenis te achten, willen we niet nalaten te signaleren dat de Jong soms in zijdelingse opmerkingen, waardeoordelen uitspreekt die voor een historicus van zijn nivo beneden de maat zijn. Voorbeelden hiervan zijn de Jongs reactie op de bezwaren van de zijde der Hervormde Kerk tegen de oprichting van Vrouwelijke Hulpkorpsen bij de landmacht en de marine (blz. 686); en zijn wat wrange opmerking over de rol van Beel in de groep die het „Eindhovens adres" opstelde. (blz. 682).
Deze opmerkingen nemen uiteraard niet weg dat de Jong met de publikatie van dit nieuwe deel in deze monumentale serie over de Tweede Wereldoorlog opnieuw een prestatie heeft geleverd die bewondering afdwingt. Het is destijds een waagstuk geweest om aan één man deze opdracht te geven. De Jong heeft getoond deze geweldige uitdaging – met steun van zijn medewerkers van het RIOD – aan te kunnen.
Wel leidt deze werkwijze haast onvermijdelijk tot kritische opmerkingen over de wijze waarop de auteur bepaalde gebeurtenissen beoordeelt.
Dit neemt niet weg dat deze uitgave – evenals de vorige delen van deze serie – zich ongetwijfeld en terecht in een brede belangstelling zal mogen verheugen.

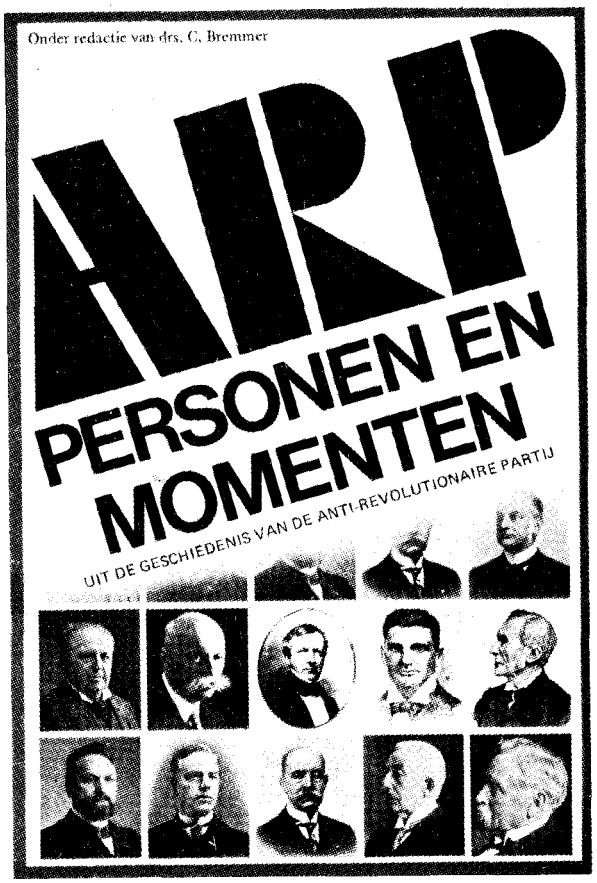

Zojuist verschenen

Boek over ARP

Bon

Ondergetekende wenst de publicatie „Personen en Momenten uit de geschiedenis van de ARPartij", te ontvangen. Stuur deze bon naar: CDA, Antwoordnummer 1700, 2500 XK Den Haag. (Een postzegel is niet nodig.)

Naam:_____

Adres:_____

Postcode:_____

Woonplaats:_____

Handtekening:_____

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ

Verantwoording	C. Bremmer
De ARP, waardevol erfgoed	W.F. de Gaay Fortman
Meer dan 100-jaar	G. Puchinger
Mr. Aeneas Baron Mackay	W.F. de Gaay Fortman
Mr. L.W.C. Keuchenius	I.A. Diepenhorst
Abraham Kuyper en de Anti-Revolutionaire Partij	G. Puchinger
Herman Bavinck, theoloog onder politici	R.H. Bremmer
Mr. Theodorus Heemskerk	I.A. Diepenhorst
Ds. Aritius Sybrandus Talma	I.A. Diepenhorst
Idenburg – Père noble van de Anti-Revolutionaire Partij	G. Puchinger
Dr. H. Colijn	G. Puchinger
Prof. Mr. Anne Anema	A.M. Donner
Dr. J. Schouten, een onverzettelijk christen politicus	J. van Bennekom
Schouten en Colijn	G. Puchinger
Pieter Sjoerds Gerbrandy	I.A. Diepenhorst
Bruins Slot, een politicus die van inzicht durfde veranderen	J. van Bennekom
Honderd jaar ARP en de vrouw I, II en III	F.T. Diemer-Lindeboom
De groten en de kleinen in de ARP	H. Algra
De kleine luyden en hun grote invloed	A. Vondeling
Een subjectief portret	H.A. de Boer

BIJLAGEN:

1. Overzicht bestuurssamenstelling ARPartij per fusiedatum
2a. ARP-leden in CDA-Eerste Kamerfractie per fusiedatum
2b. ARP-leden in CDA-Tweede Kamerfractie per fusiedatum
3. ARP-leden in de Provinciale Statenfracties per fusiedatum
4. Overzicht enkele bijzondere pers-artikelen verschenen naar aanleiding van het 100-jarig bestaan op 3 april 1979
5. Overzicht van toespraken gehouden op de manifestaties in het kader van het 100-jarig bestaan van de ARP
   a. 3 april 1979
   b. 7 april 1979
6. Lijst van – alle – anti-revolutionaire bewindslieden
7. Lijst van voorzitters AR-Tweede Kamerfractie
8. Lijst van – alle – anti-revolutionaire Eerste en Tweede Kamerleden
9. Overzicht van burgemeesters van anti-revolutionaire huize per 1 augustus 1980
10. Overzicht voorzitters en directeuren Dr. A. Kuyper-stichting
11. Overzicht partijsecretarissen
12. Overzicht Arjossecretarissen en voorzitters
13. Register
14. Personalia

1E JAARGANG NO. 16 – 24 JANUARI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

Arjos heft zich op

Algra over rapport commissie-Donner.

Nederland voorzitter van de EG: een weinig inspirerend begin.

CDA-Haarlem in de oppositie.

Boekbespreking: „De Unie waarin we ons thuis voelden".

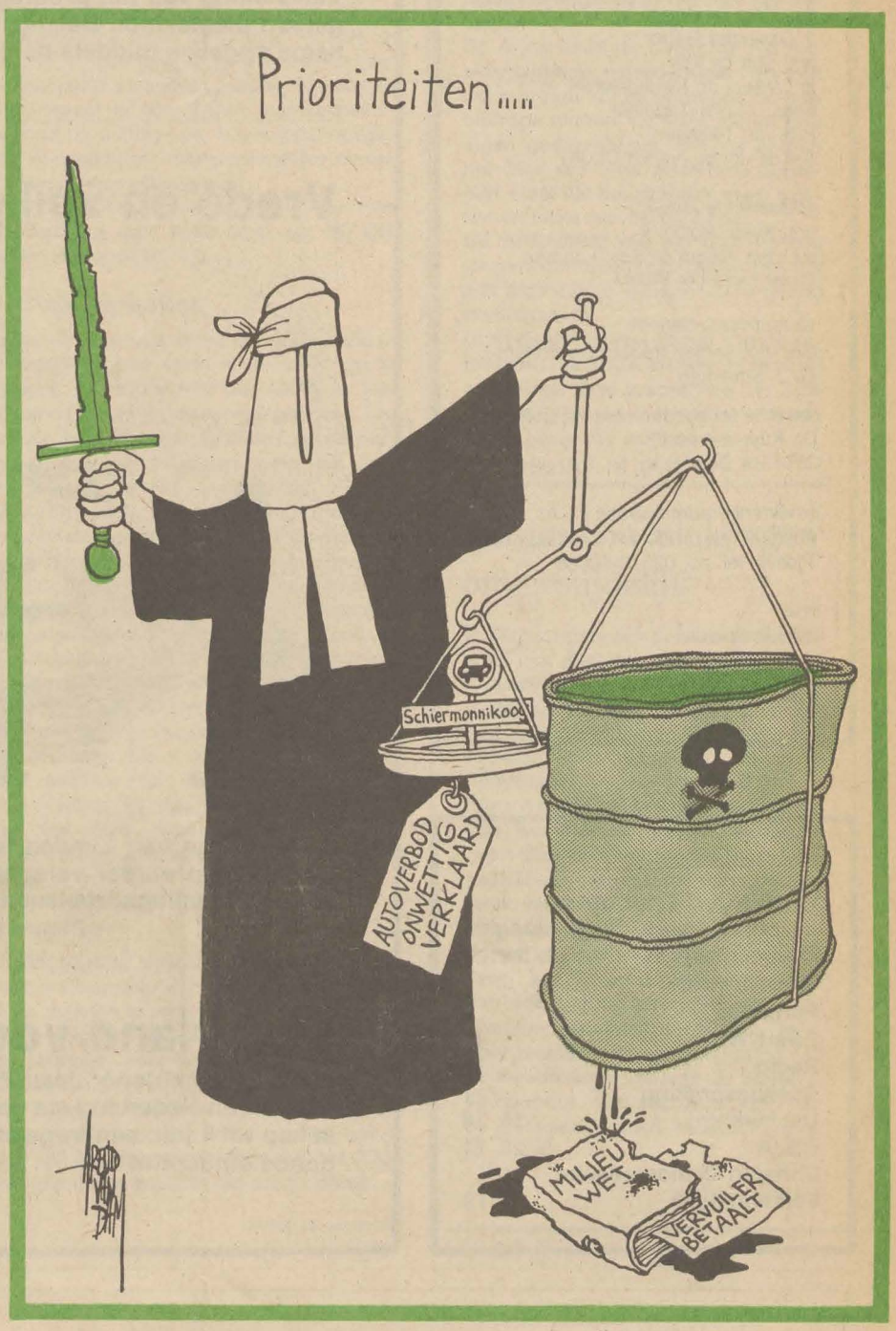

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Sav. Lohman
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tijdelijk tel. no. 02518-50085

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Verder in dit nummer:

	pagina
Commentaar	3, 5 en 9
Uit de fractie	4, 5, 14
Partijraad	6
Zwart-Wit	10
Regio	11
Boekbespreking	17
Uw mening	16, 18
CDJA	3, 20, 21
Christen Democratische Verkenningen	19

Inhoud:

Partijraad

Partijvoorzitter Bukman doet verslag van de vergaderingen van het partijbestuur gewijd aan de amendementen op het concept-program.
Vaststelling van het program gebeurt op de partijraad die 31 januari plaatsvindt. Belangstellenden kunnen zich voor deelname opgeven middels de bon op pagina 6 .....pagina 7

Vrede en veiligheid

Het rapport van de commissie-Donner wordt van kanttekeningen voorzien door dr. H. Algra pagina 8 en 9

D. W. Baron van Lynden en Tweede Kamerlid H. Wisselink reageren op eerder verschenen bijdragen in dit blad op de kernbewapeningsproblematiek .....pagina 15 en 16

Nederland voorzitter EG

Euro-parlementariër Jean Penders reageert op het eerste optreden van Nederland als voorzitter van de Europese Gemeenschap tot 1 juli: een trage start maar wellicht komt er nog een goede eindsprint .....pagina 12 en 13

De Arjos heft zich op

De Arjos bestaat niet meer. Met 125 voor en 15 stemmen tegen besloot de Arjos zich afgelopen zaterdag op te heffen en op te gaan in het CDJA.
Ongeveer 170 mensen waren in het De Bruynelyceum in Utrecht aanwezig, bij de laatste vergadering waaronder CDA voorzitter Bukman, fractieleider Lubbers en exfractieleider Aantjes. In zijn rede ging Arjos voorzitter Klaas de Vries in op wat er sinds 25 oktober 1980 is gebeurd. De datum waarop geen 3/4 meerderheid werd gevonden om de Arjos op te heffen. (In CDActueel van 17 januari heeft Klaas de Vries de stand van zaken met betrekking tot eventuele alternatieven al verwoord – ar)

door Anneke Raven

Aan de slag

Over de Arjos zei Klaas de Vries dat deze organisatie „niet meer dan een middel is om bepaalde doeleinden te realiseren. Als dat middel niet meer voldoet moet je omzien naar een ander middel, waarmee je die politieke doeleinden kunt verwezenlijken. Het CDJA is op dit moment veruit het beste middel. Ik ben ervan overtuigd dat onze kansen in het CDJA en CDA liggen. Laten we die kansen pakken en de strijd aangaan. Er is werk genoeg".
Werk genoeg om bijv. het verkiezingsprogram herkenbaar te maken. De Arjos-voorzitter vroeg zich af „of het CDJA zijn steun aan de verkiezingscampagne niet afhankelijk moet stellen van een voor het CDJA aantal belangrijke programmapunten uit eigen politieke pamflet. Een van die punten zal ongetwijfeld de kernwapendiscussie zijn".
Het rapport van de commissie Donner valt bij de Arjos niet in goede aarde. Klaas de Vries is van mening dat de nieuwe kernwapens, desnoods eenzijdig, afgewezen moeten worden. „Tegen de commissie Donner en anderen die menen dat eenzijdige stappen teveel risico's met zich meebrengen, zeg ik: zitten in het doorgaan op de weg van de kernwapenwedloop dan geen risico's?".

Lijsttrekker van Agt

Met het voorstel van het CDA-bestuur om Van Agt lijsttrekker te maken is de Arjosvoorzitter het niet eens. Vooral niet omdat „Van Agt vier jaar lang een kabinet aangevoerd heeft dat in meerderheid uit christen-democraten bestaat, maar dat er onvoldoende in geslaagd is een beleid te voeren, waarin christen-democratische uitgangspunten herkenbaar zijn". „Christen-democratische politiek bestaat uit kiezen voor armen, ontrechten en verdrukten. Partij kiezen voor de verworpenen der aarde. Christen-democratische politiek bestaat in het bouwen aan een bewoonbare wereld, die ontdaan is van alles wat nu het geschapen leven bedreigt. Als we daarmee niet willen of kunnen doorgaan en telkens opnieuw beginnen heeft christen-democratische politiek geen bestaansrecht meer".

CDJA

CDJA-voorzitter Johan de Leeuw gaf een korte verantwoording van het gevoerde beleid in de afgelopen periode. De actie van de minimumjeugdlonen is gesteund. Het CDJA neemt deel aan het El Salvador comitee en de Hannie Schaftverklaring tegen opkomend racisme en fascisme is ondertekend. In CDA-verband zijn ook een aantal successen geboekt. Het nieuwe CDA-program is door CDJA amendementen gewijzigd op punten van: bevrijdingsbewegingen, kerncentrales, maatschappelijke dienstplicht en minderhedenbeleid.
In het CDA-bestuur hebben de CDJA-vertegenwoordigers zich tegen Van Agt als lijsttrekker uitgesproken.

Al of niet opheffen

Tijdens de discussie bleek dat tegenstanders van opheffing met name kritiek uitten op de gevolgde procedure met betrekking tot een statutenwijziging over de opheffingstermijn. Een resolutie ingediend door Johannes van der Sluis over de gevolgde procedure werd met grote meerderheid verworpen. De door Gerard Brouwer ingediende resolutie werd met grote meerderheid aangenomen. In deze resolutie worden kritische kanttekeningen geplaatst bij het CDA dat de gedaante dreigt aan te nemen van een samenbundeling van bestaande machtsconcentraties gericht op het behoud van machtsposities i.p.v. zich richten op doorbreking van vastgelopen maatschappelijke verhoudingen. Voor wat betreft het CDJA geldt dat er wel overeenstemming bestaat over o.a. het politiek program, maar dat er over het beleid dat gevoerd moest worden over actuele zaken nog geen duidelijkheid verschaft is. De discussies over met name kernbewapening, abortus, Zuidelijk Afrika en onderwijs zijn allerminst afgerond.

Stemming

Voordat de Arjos definitief opging in het CDJA moest er drie keer gestemd worden. Het voorstel om de statuten te wijzigen voor wat betreft de termijn van opheffing werd aangenomen met 126 stemmen voor en 11 tegen. Het bestuursvoorstel om de Arjos op te heffen en op te gaan in het CDJA kreeg 125 voorstemmers en 15 tegenstemmers. Het derde voorstel, om de leden van de Arjos op te laten gaan in het CDJA werd met ruime meerderheid aangenomen.

(vervolg op pagina 21)

commentaar

Arjos

Terwijl het schip al voer, stappen de laatste passagiers binnen. Het zijn de meest kritische passagiers, die hun bezwaren tegen het „grote" CDA altijd op onverbloemde wijze kenbaar maakten.
De Arjos, verreweg het grootste smaldeel van het CDJA heeft zich tenslotte opgeheven ten bate van het CDJA.
De Arjos deed dit tenslotte met een overtuigende meerderheid. Wij zijn blij met hun komst en hopen op hun bijdrage binnen het CDA vanuit hun eigen gedrevenheid. Dat zal binnen het CDA wel eens weerstand oproepen. Maar dat houdt alleen maar wakker en onze voorlieden actief.
De aansluiting van het CDA bij een jongere generatie is zo belangrijk, dat een krachtig en kritisch CDJA-geluid onmisbaar is.
Door de definitieve komst van de Arjos heeft het CDJA aan kracht gewonnen. Moge deze krachtbron het CDA aanzetten tot een beleid dat ook een jonge generatie aanspreekt.

Verdere bezuinigingen onvermijdelijk

In een vorige week bekend geworden brief van Minister Van der Stee van Financiën heeft de President van de Nederlandse Bank de alarmklok geluid over onze nationale volkshuishouding. Het tekort in het huishoudboekje van de overheid is tot een onaanvaardbaar niveau opgelopen. „De Nederlandse volkshuishouding heeft zich in onvoldoende mate aangepast aan een realiteit van een zeer sterk vertraagde groei van de nationale middelen" heet dat in de spreektaal tussen Zijlstra en Van der Stee. Het financieringstekort moet dan ook worden teruggedrongen tot een meer aanvaardbaar niveau. Dat is noodzakelijk voor een vergroting van de investeringen en van de export – en daarmee voor een vergroting van de werkgelegenheid – aldus Zijlstra.

(vervolg op pagina 5)

uit de fractie

Hypotheekrente: CDA standpunt verduidelijkt

Vorige week beschreef de heer Van Dijk enkele ontwikkelingen in het denken over de fiscale aftrekbaarheid van betaalde (hypotheek)rente. In dit artikel gaat hij in op de voorstellen, die door de regering en de CDA fractie op dit punt zijn gelanceerd.

door C. P. van Dijk

Vooruitlopend op een nog in te dienen wetsontwerp, heeft de regering op 1 december 1980 reeds per brief aan de Tweede Kamer hoofdlijnen van haar voorstel bekend gemaakt. Voor de fiscale aftrekbaarheid van de rente voor schulden die zijn aangegaan voor de financiering van de eigen woning zal terecht een andere, ruimere regeling gelden dan voor de aftrekbaarheid van andere rente.

Terecht, want zoals ik in het vorige artikel schreef is die renteaftrek voor de eigen woning van het grootste belang om die woning betaalbaar te maken voor mensen met weinig of geen eigen vermogen en een matig inkomen.

Volgens de regeringsvoorstellen zal de rente op zulke schulden tot maximaal *f* 540.000,– geheel aftrekbaar blijven; de rente op dat deel van de schuld dat daarboven uitgaat zal worden beschouwd als „andere rente" (zie beneden).

Welke schulden worden beschouwd als schulden ter financiering van de eigen woning? Allereerst alle schulden die reeds op 15 september 1979 bestonden en waarvoor (reeds toen) zekerheid was verschaft in de vorm van een hypotheek op de eigen woning die tot hoofdverblijf dient. Daarnaast alle schulden aangegaan na die datum als kan worden aangetoond dat die zijn aangegaan voor de verwerving van de eigen woning. Voor hypothecaire schulden op de eigen woning, aangegaan op een veel latere datum dan waarop de woning werd gekocht kan dit laatste niet worden aangetoond. Is de rente op die schulden dan niet meer aftrekbaar? Neen, want ook voor die schulden is een aftrekregeling ontworpen. Zolang die schulden, samen met de nog bestaande hypothecaire schulden die bij de verwerving van de eigen woning zijn aangegaan, minder bedragen dan 60% van de waarde van de woning in onbewoonde staat (dat is het bedrag, dat men opgeeft ter vaststelling van het huurwaardeforfait) en ook minder dan *f* 540.000,– dan is de rente op die schulden ook geheel aftrekbaar. Kort samengevat: mensen met een hypotheek op een eigen woning (hoofdverblijf) die werd afgesloten vóór 15 september 1979 of die werd (of nog zal worden) afgesloten na die datum bij de verwerving van die woning zullen geen enkel nadeel ondervinden van de nieuwe regeling zolang die hypotheek niet meer bedraagt dan *f* 540.000,–. Wil men in een later stadium nog eens bijlenen door een nieuwe of grotere hypotheek op het eigen huis, dan is ook de rente daarop geheel aftrekbaar zolang het totale bedrag aan schulden niet meer is dan de bovengenoemde 60%.

Voorbeelden

Een paar voorbeelden ter illustratie. De heer X koopt een woning, die zijn hoofdverblijf wordt, voor *f* 300.000,– en sluit tegelijk een hypotheek af voor *f* 250.000,–; de rente daarop is geheel aftrekbaar want de schuld blijft beneden de *f* 540.000,–. De heer Y koopt een woning voor *f* 900.000,– en weet daarop een hypotheek te verkrijgen van *f* 750.000,– tegen 10% of *f* 75.000,– rente; van die rente is slechts *f* 54.000,– (10% van het maximum *f* 540.000,–) geheel aftrekbaar en de rest wordt beschouwd als „andere rente" (zie beneden). Mevrouw Z heeft tien jaar geleden een woning gekocht voor *f* 90.000,–, daarop een hypotheek gevestigd van *f* 75.000,– waarvan inmiddels *f* 25.000,– is afgelost, zodat nog maar een schuld van *f* 50.000,– overblijft. Haar huis is inmiddels bij vrije verkoop in onbewoonde staat *f* 250.000,– waard en zij overweegt een aanvullende tweede hypotheek van *f* 100.000,– af te sluiten. Hoeveel van de rente daarop is nog volledig aftrekbaar? Wel, 60% van de waarde van haar woning is *f* 150.000,–, er is nog een bestaande schuld van *f* 50.000,– en dus nog „ruimte" voor een nieuwe schuld van *f* 100.000,– waarvan de rente geheel aftrekbaar zal zijn.

Waarom is het toch zeer hoge bedrag van *f* 540.000,– gekozen als grens voor de volledige aftrekbaarheid van de hypotheekrente? Dat bedrag is bij de vaststelling van de waarde van de eigen woning ter bepaling van het huurwaardeforfait gelijk aan het bedrag waarboven geen hoger huurwaardeforfait wordt toegepast. Dit grensbedrag van *f* 540.000,– zal bovendien worden „geïndexeerd", d.w.z. jaarlijks aangepast aan de stijging van de bouwkosten.

Andere rente

Hoe zal nu de fiscale aftrekbaarheid van die „andere rente" worden geregeld? Dat is dus rente van schulden die niet zijn aangegaan voor de financiering van de eigen hoofdwoning (maar bijv. voor de aankoop van auto, caravan, tweede woning, voor studie of als zuiver consumptief krediet) vermeerderd met de rente van schulden wel aangegaan voor de financiering van de eigen woning voorzover die schulden uitgaan boven de maxima die ik hiervoor noemde. De regel voorgesteld voor deze „andere rente" is (1) dat die rente geheel aftrekbaar zal zijn tot een bedrag van *f* 5.000,– vermeerderd met de inkomsten uit vermogen en (2) dat van de rente die daarboven uitgaat nog de helft aftrekbaar zal zijn.

Weer een voorbeeld. De heer Y die ik hierboven noemde heeft naast zijn hypotheek van *f* 750.000,– nog een andere schuld van *f* 100.000,– à 12% die niet dient ter financiering van zijn eigen huis. Daartegenover bezit hij aandelen, obligaties en andere vermogensbestanddelen die jaarlijks *f* 20.000,– inkomen opleveren. Wat mag hij nog volledig aftrekken? Het totaalbedrag aan „andere rente" is in dit geval het restant van *f* 21.000,– niet volledig aftrekbare hypotheekrente plus *f* 12.000,– rente op andere schulden, dus totaal *f* 33.000,–. Hij mag hiervan volledig aftrekken *f* 5.000,– plus de vermogensinkomsten ten bedrage van *f* 20.000,–, dus totaal *f* 25.000,–. Van de resterende *f* 8.000,– betaalde rente mag hij nog de helft of *f* 4.000,– aftrekken. Totaalaftrek dus *f* 29.000,–.

Voorlopige beoordeling

Het stemt tot tevredenheid dat de regering een regeling in voorbereiding heeft die voor de eigen woning een bijzonder ruimhartige fiscale aftrek

verzekert. Iets anders ware, vooral in deze tijd waarin de bouw en verkoop van eigen woningen stagneert, onverantwoord geweest. Het is zeker ook een goede gedachte geweest om die aftrekgrens te koppelen aan de bovengrens van het huurwaardeforfait. Niet alleen is die grens daardoor minder willekeurig en ook minder gemakkelijk te veranderen, maar er zit ook een zekere mate van rechtvaardigheid in. Tot *f* 540.000,– is de huurwaarde belast – dan ook de rente geheel aftrekbaar; boven de *f* 540.000,– wordt geen hogere huurwaarde meer belast – maar dan ook de rente niet meer volledig aftrekbaar.
Toch dient de vraag te worden opgeworpen of de grens niet te hoog is vastgesteld. Een hypotheekbedrag van *f* 540.000,– zal vaak overeenkomen met een woning in de prijsklasse van *f* 600.000,– tot *f* 800.000,– en het is de vraag of het argument ontleend aan de noodzakelijk geachte bevordering van het eigen woningbezit voor die prijsklassen nog wel volledig opgaat. De bovengrens voor het huurwaardeforfait is pas kort geleden (dec. '78) verhoogd van *f* 360.000,– tot *f* 540.000,– en de bouwkostenstijging heeft die grote sprong nog niet ingehaald. Zou men het eerste bedrag kiezen en dat aanpassen aan de bouwkostenstijging sinds 1968 dan komt men voor 1979 op ongeveer *f* 400.000,–, 1980: *f* 435.000,– en 1981 *f* 475.000,–.
De CDA-fractie acht deze bedragen voldoende hoog om geen schade te doen aan het eigen woningbezit. Na een paar jaar heeft men de bovengrens van het huurwaardeforfait van *f* 540.000,– dan als het ware ingehaald en vanaf dat tijdstip kunnen beide grenzen samenvallen. Hoe dit alles ook zij, het is te hopen dat deze zaak nu snel definitief wordt geregeld zodat aan de onzekerheid op dit punt snel een einde komt.

commentaar

Bezuinigingen

(vervolg van pagina 3)

En als we niet „een belangrijk versterkte budgettaire inspanning" leveren, zullen we er niet in slagen om het afglijdingsproces waaraan de Nederlandse economie onderhevig is, te stuiten.
Duidelijke taal voor de minister van Financiën, die prompt een afschrift van de brief van Zijlstra en van zijn antwoord aan Zijlstra aan zijn collega-ministers heeft gezonden „ten behoeve van de beraadslagingen in het kabinet".
Zo bezien, vormt de brief van de president van de Nederlandsche Bank – niet de eerste de beste, maar integendeel ons nationaal financieel geweten – een welkom steuntje in de rug van Van der Stee. Bekend is immers, dat ook hij, net als Andriessen toentertijd, verdere ombuigingen in de overheidssector hoognodig vindt. Maar zijn collega-bewindslieden staan niet te trappelen van ongeduld om nog verder op hun begrotingen in te leveren. En meer in het algemeen zal het kabinet niet happy zijn, om zo'n paar maanden voor de verkiezingen, nog met verdergaande bezuinigingen, dus impopulaire maatregelen, te komen.
Dat zou wel begrijpelijk zijn, maar niet van moed en verantwoordelijkheidsbesef getuigen. Want iedere dag, dat onontkoombare beslissingen uitblijven, is er een te veel.
Eind deze maand naar verwachting komt het Centraal Planbureau met nieuwe cijfers, die – naar verluidt – ook weer niet veel goeds voorspellen voor de economie en de werkgelegenheid. Een macro-economisch plaatje temidden van de dagelijkse micro-economische jobstijdingen over sluitingen, reorganisaties en verlies van arbeidsplaatsen.
Tegen deze achtergrond getuigt het van realisme, dat in het CDA-program de oorspronkelijke norm voor de economische groei van 2½% tot een lagere norm is teruggebracht. Of dat consequenties heeft voor de rest van het program zal grondig bekeken moeten worden.

organisatienieuws

Partijraad 31 januari

De eerste partijraad van het CDA zal gehouden worden op 31 januari a.s. in de RAI te Amsterdam. Deze eerste partijraad zal geheel in het teken staan van de Tweede Kamerverkiezingen die op 26 mei 1981 zullen plaatsvinden.
De twee belangrijkste onderwerpen die tijdens de partijraad aan de orde zullen worden gesteld betreffen de lijsttrekkerkeuze en de behandeling van de amendementen op het ontwerp-verkiezingsprogram.
De vergadering van de partijraad is openbaar. Uiteraard zijn de leden van de partijraad uitgenodigd. Daarnaast bestaat de mogelijkheid voor leden van het CDA om als belangstellende de partijraad bij te wonen.

Teneinde u nader te informeren over de twee belangrijke onderwerpen die tijdens de partijraad aan de orde zullen worden gesteld volgt onderstaand een uiteenzetting m.b.t. de lijsttrekkerkeuze en de behandeling van de amendementen op het ontwerp-verkiezingsprogram.

Lijsttrekkerskeuze

Overeenkomstig de reglementaire bepalingen dient de partijraad op voorstel van het versterkt partijbestuur een voordracht vast te stellen voor de verkiezing van de kandidaat-lijsttrekker(s) voor het Congres dat op 21 februari a.s. bijeen komt. Wellicht heeft u reeds via de pers en „CDActueel" vernomen dat het versterkt partijbestuur in zijn vergadering van 12 januari jl. bij meerderheid besloten heeft de partijraad voor te stellen om de heer mr. A. A. M. van Agt bij enkelvoudige kandidaatstelling op de voordracht te plaatsen. Het partijbestuur dat op 12 januari jl. een advies heeft opgesteld m.b.t. de lijsttrekker heeft voorts bepaald dat het CDA met één lijstaanvoerder aan de eerstvolgende Tweede Kamerverkiezingen dient deel te nemen. Nadat op de partijraad een voordracht, bestaande uit één of meer kandidaten en al dan niet in voorkeursvolgorde is vastgesteld, hebben 10 of meer gemeentelijke afdelingen het recht tezamen een tegenkandidaat voor te dragen. Een eventuele tegenvoordracht dient uiterlijk op 11 februari a.s. schriftelijk te zijn ingediend. De stemhebbende leden van het Congres kiezen uiteindelijk definitief de kandidaat of kandidaten.
Aan de leden van de partijraad en aan de belangstellenden die de partijraad zullen bijwonen wordt de zogenaamde verkiezingskrant toegezonden met daarbij gevoegd de amendementen die door de Kamerkringen en bijzondere organisaties zijn ingediend alsmede het advies van het partijbestuur ter zake. Het partijbestuur heeft in een vergadering verspreid over een drietal dagen het verkiezingsprogram met de daarbij gevoegde amendementen en pre-adviezen van de programcommissie besproken. Op enige onderdelen van het ontwerpprogram stelt het partijbestuur een aantal wijzigingen voor. De meest opvallende wijzigingen betreffen enige onderdelen in de sociaal-economische paragraaf en in de paragraaf over het vrede- en veiligheidsbeleid. In het eerstvolgende nummer van „CDActueel" zal nader worden ingegaan op de inhoud van deze voorgestelde wijzigingen.
De behandeling van het ontwerp-verkiezingsprogram zal hoofdstuksgewijs plaatsvinden.
De partijraad beslist over de ingediende amendementen en de door het partijbestuur voorgestelde wijzigingen. Na de besluitvorming hieromtrent stelt de partijraad de tekst van het program vast en draagt het aldus vastgestelde program ter bekrachtiging voor aan het Congres.

Regels van orde

Elk onderdeel van het ontwerp-verkiezingsprogram zal in algemene zin kort worden ingeleid door de voorzitter van de CDA-programcommissie, de heer prof. dr. mr. H. Franken, waarna in één spreekronde van de zijde van de partijraad gereageerd kan worden. De discussie wordt vervolgens na een reactie namens het partijbestuur afgerond door definitieve besluitvorming over de desbetreffende amendementen, zoals aangeduid in de agenda. Voor wat betreft het laatstbedoelde is uitgangspunt dat elk weergegeven pre-advies van het partijbestuur is aanvaard, tenzij een tegenvoorstel wordt gedaan. De voorzitter zal de amendementen met pre-adviezen hoofdstuksgewijs in zijn geheel aan de orde stellen.
Ter wille van een ordelijk verloop van de discussie wordt ieder partijraadslid die hieraan een bijdrage wil leveren, gevraagd zich zoveel mogelijk te beperken.
Indien men het woord wenst te voeren dient men zich allereerst te melden bij de spreektafel, welke voor in de zaal ter linkerzijde van het podium is geplaatst. Daar dient men duidelijk de naam op te geven alsmede het hoofdstuk en het specifieke onderdeel (zoveel mogelijk aangeduid met artikelen) waarover men wenst te spreken of waaromtrent men nadere voorstellen wil doen. Indien men bij meerdere hoofdstukken het woord wenst te voeren dan dient dit afzonderlijk gemeld te worden bij de spreektafel. Men dient erop bedacht te zijn dat de sprekerslijst ten aanzien van een bepaald hoofdstuk steeds gesloten wordt op het moment waarop de discussie over het direkt voorgaande agendapunt halverwege is gevorderd.

Slotopmerking

Naast de lijsttrekkerskeuze en de behandeling van de amendementen op het verkiezingsprogram zullen op deze partijraad een drietal toespraken worden gehouden. De vergadering van de partijraad zal worden geopend met een toespraak van de voorzitter van het CDA, drs. P. Bukman. In de loop van de partijraad zal het woord voorts nog worden gevoerd door de voorzitter van de CDA-Tweede Kamerfractie, drs. R. F. M. Lubbers en de voorzitter van de CDA-Eerste Kamerfractie, prof. dr. J. W. van Hulst.

drs. M. Smits, secretaris.

Hebt u zin de partijraad als belangstellende bij te wonen geeft u dan met de bon op.

BON PARTIJRAAD 31 JANUARI

Naam: _____

Adres: _____

Code + woonplaats: _____

Deelnamekosten ± ƒ 20,– p.p.

Deze bon spoedig opsturen naar:
CDA-secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5 2514 BA Den Haag

CD-addertje:

de Achterkant van het gelijk: de aardigste kant van Marcel van Dam.

van de partijvoorzitter

Doorgaan zo!

In de maanden rond ons fusiecongres kwam regelmatig de vraag naar voren: ,,kunnen we wel fuseren?
We hebben weliswaar een goede grondslag, we zijn het eens geworden over het program van uitgangspunten, maar is dat bij elkaar wel voldoende. Loop je niet het grote risico dat ondanks al deze gemeenschappelijke verworvenheden, het bindmiddel toch niet sterk genoeg zal blijken. Moeten we niet eerst eenheid van beleid hebben, voordat we de grote stap wagen".
Inderdaad, dat was een risico en we hebben dat bewust genomen. Ik ben daar blij om. Zeker nu ik zie hoe in de partij-organen de discussies over de vertaling van onze uitgangspunten in een concreet program voor de komende jaren verlopen. Tot op heden althans. Nadat de fusie een feit geworden is komt steeds duidelijker het besef naar voren, dat we nu inderdaad één partij zijn en dus met z'n allen de kar moeten trekken; samen verantwoordelijk.
In het partijbestuur hebben we vijftien uur lang, verdeeld over een drietal dagen, het concept-verkiezingsprogram doorgeploegd en de vele honderden amendementen die vanuit de partij waren ingediend beoordeeld. Daarbij ging het vaak om zeer ingrijpende punten, waarover binnen de partij heel verschillend wordt gedacht. Denk maar eens aan de kernwapenproblematiek, de loonmatiging, het woonkostenvraagstuk, en wat ligt er verder al niet op ons bord. Wat bleek nu.
Allereerst dat men de kernproblemen graag tot op het bot wilde uitdiscussiëren. Natuurlijk kan dat niet op alle onderdelen, maar men voelde de noodzaak ervan, tegen de achtergrond van het besef, dat de partij na alle fusieperikelen weer politiek-inhoudelijk moet gaan functioneren. In de tweede plaats, maar dat hoort bij het eerste, bleek er een duidelijke behoefte om de dingen duidelijk tegen elkaar te zeggen, en een grote bereidheid om naar elkaar te luisteren en om zich in elkaars gedachtengang te verplaatsen. En ten derde, en daar ligt natuurlijk ook weer een samenhang met één en twee, was er een sterke wil om tot gezamenlijke standpunten te komen. En dat lukte!
Misschien zijn er die zeggen: wat is daar nu voor bijzonders aan, zo hoort het toch in een politieke partij, laat staan in een christen-democratische. Natuurlijk is dat zo. Dat neemt echter niet weg, dat je dankbaar mag zijn, dat er aan deze norm kan worden voldaan en reeds bij de eerste omvangrijke politiek-inhoudelijke discussie in het partijbestuur na de fusie. Het was een bemoedigende ervaring, ik denk voor iedereen.
Eén en ander brengt mij ertoe nog even te reageren op sommige commentaren op het partijbestuurs-standpunt met betrekking tot de lijsttrekkerskeuze voor de komende verkiezingen. Er is in laatdunkende zin gesproken over de afgoderij, die in CDA-kring bedreven zou worden met de goede sfeer; om die goede sfeer zou het uiteindelijk gaan; daaraan zou ten naaste bij alles onderworpen moeten worden.
Persoonlijk hecht ik zeer aan een goede sfeer. Maar ik versta daar niet onder het wegmoffelen van meningsverschillen, het onder de mantel houden van uiteenlopende standpunten, om zo althans voor het oog van de wereld een schijn van eenheid op te houden. Zo'n werkwijze is een kwaad, dat zichzelf snel zou straffen. Een goede sfeer in de zin van mond open, maar dan ook oren open; in de zin van openhartigheid en duidelijkheid, gekoppeld aan verdraagzaamheid; één en ander in het besef van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het gestalte geven aan wat ons ten diepste drijft; dat moet een wezenskenmerk van onze partij zijn.
Daar iets van proeven, nu al, is fijn.
De start is goed. Doorgaan zo. Er is nog het één en ander te doen.

Piet Bukman.

Kanttekening bij het rapport van de Commissie-Donner

In het Friesch Dagblad las ik een artikel van de heer Joep de Boer (niet te verwarren met de heer Hans de Boer) lid van de Tweede Kamer. De redactie van het Friesch Dagblad, (die de inhoud van dit artikel geheel voor rekening van de schrijver laat!) introduceert de heer Joep de Boer als defensiespecialist en deelt ons mede, dat hij de volgende maand namens de CDA-fractie als woordvoerder zal optreden in het NAVO-debat.
Het artikel van de defensie-specialist handelt over het rapport van de commissie-Donner en de redactie heeft het voorzien van een kop over drie kolom, luidende: Een rapport om in de la te stoppen.

door Dr. H. Algra

Deze defensie-specialist zegt over de conclusie van de commissie-Donner:

> *„Deze conclusie van de commissie is dan ook zowel waanwijs als getuigend van een onvoorstelbaar pessimisme en van een omvoorstelbare politieke kortzichtigheid".*

Dat liegt er niet om.
Nu wil ik mij helemaal niet presenteren als een defensiedeskundige en ik schrijf alleen in het besef, dat ik mij tegenover zoveel deskundigheid en zelfverzekerdheid als bij de heer Joep de Boer wordt aangetroffen, maar heel bescheiden moet opstellen. De lezer gelieve mij dus niet hard te vallen om mijn lekenverhaal.

Onbekende wapens

Ik heb geprobeerd uit het rapport van de commissie-Donner wèl iets te leren. En ik heb het nog niet in een la gestopt. Het trof mij b.v., dat de commissie-Donner niet blind is voor het gevaar, dat bij de discussies over oorlog en vrede de aandacht zó geconcentreerd wordt op de verschrikkelijke betekenis van het kernwapen, dat men iets dreigt te vergeten. Dat nl. in de laboratoria intussen wordt gewerkt aan perfectionering van bestaande andere wapens of aan de uitvinding en operationeel maken van tot nu toe in de oorlog nog onbekende wapens.

Herinneringen

Toen ik dat zo las, gingen mijn herinneringen meer dan een halve eeuw terug.
Op 23 april 1924 werd in de Eerste Kamer de begroting van defensie behandeld. Namens de Vrijzinnig-democraten (de partij van Marchant en Oud) voerde prof. Van Embden het woord. Hij verdedigde de stelling: *wij mógen ons niet meer militair verdedigen.* Want de toekomstige oorlog zal „volksverdelging" zijn. Wànt de volgende oorlog zal een chemische oorlog zijn. De strijdgassen zullen de vreselijkste marteldood veroorzaken.

Letterlijk zei prof. Van Embden aan het slot van zijn betoog, dat ook de instemming van de socialisten had:

> *„Indien, wat God van ons afwende, het vreselijke gebeuren mocht; indien de hel ontketend wordt, die de voorstanders van landsverdediging, wetend of onwetend, voorbereiden, indien de nutteloze massamoord hier wordt ondergaan, dan zullen de stervenden in hun lange, radeloze doodstrijd gedenken ook hen, die door hun weermachtsbeleid dat lot hebben voorbereid, ook hen die door hun verzet zelfs een onderzoek hebben afgesneden.*
> *Dat laatste gedenken kan zijn een verwensing. Maar het kan ook, dat op dat ogenblik in die ganse tragedie der bewapening doordringt, eindelijk doordringt, een Christelijke gedachte: Vader, vergeef het hun, zij wisten niet, wat zij deden".*

Deze rede van prof. Van Embden had belangrijke politieke gevolgen. De Vrijzinnig-democratische bond, onder leiding van Marchant, besloot nog in hetzelfde jaar te kiezen voor nationale ontwapening. *Elke gedachte aan enige militaire verdediging moest volgens deze partij worden prijsgegeven.* De vrijzinnig-democraten kwamen daardoor op één lijn te staan met de socialisten.

Ik memoreer nog een enkele uitspraak uit het debat in de Eerste Kamer na de rede van Van Embden. De heer Blomjous van de RKSP zei, dat de gifgassen, waarmee de steden van de vijand volgens Van Embden zouden worden uitgemoord, volgens de professor zouden worden uitgeworpen door vliegtuigen, die volgens een Amerikaans deskundige als gieren boven de grote steden zouden krijsen.
Wanneer ik al die huiveringwekkende schilderingen lees van de chemische oorlog, waarbij volgens Van Embden *„geheel het volk zal worden uitgeroeid"*, omdat de oorlog een „volksverdelging" is geworden, dan komt het mij voor, dat er een parallel is met de schilderingen van een atoomoorlog in deze tijd. De volgende oorlog zal een atoomoorlog zijn, waarbij geheel het volk zal worden uitgeroeid.

Parallel

Nu bedoel ik niet te zeggen, dat de schildering van een chemische oorlog of die van een atoomoorlog overdreven zou zijn. Het gaat mij om heel iets anders. *Want de tweede wereldoorlog is helemaal geen chemische oorlog geworden.* Beide partijen beschikten over alle mogelijkheden, om er wel een gasoorlog van te maken. Zij waren in gifgassen zelfs rijk gesorteerd en beschikten ook over angstwekkende voorraden. *Maar zij gebruikten ze niet.* Ook Hitler niet. Ook niet, toen hij in zijn waanzin van oordeel was, dat zijn eigen volk verdiende, met hem onder te gaan. Waarom toch geen chemische oorlog? Ik denk, dat er maar één reden is. Beide partijen vonden het veel te riskant er mee te beginnen, in de overtuiging, dat de andere partij onmiddellijk met dit vreselijke wapen zou kunnen reageren.
Maar intussen gebeurde er wel wat anders. Beide partijen, die geen chemische oorlog riskeerden, zochten wel naar andere wapenen, geheime wapenen, tot nu toe onbekende wapenen, die ook gebruikt konden worden voor „volksverdelging". Japan heeft het ondervonden. En de Duitsers zijn waarschijnlijk dicht bij de mogelijkheid geweest, dit wapen ook operationeel te maken.
En dat is nu juist een van de punten, waar het rapport van de commissie-Donner op wijst. Terwijl velen denken, dat de volgende wereldoorlog een atoomoorlog zal zijn, is het denkbaar, dat beide partijen van dit wapen afzien, omdat ze door het te gebruiken meteen ook hun eigen ondergang over zich halen. Maar àls dat zo is, dan is dat niet zonder meer geruststellend. Want dan kan men er zeker van zijn, dat er gezocht wordt naar een ànder verschrikkelijk wapen. En wij weten of vermoeden, dat er op dit gebied nog verschrikkelijke mogelijkheden zijn.

Strategie

Ik keer terug naar de opmerking van de heer Blomjous uit 1924: tijdens de oorlog van 1914-1918 hebben Duitse vliegtuigen nauwelijks enige schade kunnen toebrengen aan Londen, omdat zij niet boven die stad konden doordringen.
De spreker was van mening, dat dit ook voor een volgende wereldoorlog zou kunnen gelden. Het is heel anders uitgekomen. Londen heeft op een verschrikkelijke manier kennis gemaakt met de Blitz en tegen het einde van de tweede wereldoorlog met nieuwe wapens van Hitler: de V1 en de V2.
Maar dat is het merkwaardige in heel de krijgsgeschiedenis: men beschouwt een interbellum alleen maar als een pauze, waarna de „affaire op dezelfde voet wordt voortgezet".
En dat, hoewel de ervaring heeft bewezen, keer op keer, dat dit op vreselijke misrekeningen moet uitlopen. In 1939 hadden de Fransen zich bepaald niet weerloos opgesteld. Zij hadden hun

„Maginot-linie". Zij was klaar in 1938, één jaar voordat de Tweede Wereldoorlog begon. Zij is voor de verdediging van Frankrijk tegen de grote Duitse aanval van mei 1940 nauwelijks van enig nut geweest, doordat de Duitse generale staf een heel nieuwe strategie en tactiek had ontwikkeld: speerpunten van tanks, die snel moesten doorstoten en die dekking hadden vanuit de lucht.
In zijn beroemde boek *The influence of Sea Power upon History,* (1890) had Alfred Thayer Mahan uit de historie trachten te bewijzen, dat de wereldmacht altijd ten slotte in handen valt van wie de zee beheerst. Maar van hoe grote en beslissende betekenis de beheersing van de lucht is, heeft men als het ware tijdens de Tweede Wereldoorlog eerst grondig leren begrijpen. En nu is het denkbaar, dat Mahan weer in een nieuwe betekenis gelijk krijgt, nl. dat van beslissende betekenis is wat er vanuit onderwaterschepen kan worden gelanceerd. Napoleon zei eens van zijn tegenstanders: *„Ils sont toujours une idée en retard".* De ervaring heeft uitgewezen, dat dit van vele belligerenten telkens opnieuw bij het uitbreken van een oorlog blijkt. Met welk een hardnekkigheid is de gedachte volgehouden, dat een aanval van een gesloten linie cavaleristen een beslissing zou kunnen brengen. Ook nog, toen de infanterie over mitrailleurs beschikte. Pol de Mont dichtte over de ondergang van de Kurassiers van Camrobert: „gemitrailleerd tot de laatste man".
Dat was in 1870 en in 1918 werden de escadrons van onze Nederlandse regimenten huzaren nòg getraind in de aanval in gesloten formatie, waarbij de wachtmeesters op de vleugels van de eskadrons moesten zorgen, dat de linie als een gesloten geheel bleef voortstormen. De strategie, die althans de eerste fase van een nieuwe oorlog beslist, draagt altijd een onverwacht, soms een revolutionair karakter. Doordat een aanvaller (en heel zelden een verdediger) iets in petto had, dat niet „in de boekjes stond".

Daarom vindt ik als leek het heel nuttig, dat de commissie-Donner ons waarschuwt: kijk niet alleen naar de atoombewapening; het kan immers zijn, dat er in het geheim heel wat anders in de maak is.

Dictatuur

Als leek ben ik het ook eens met de commissie-Donner, dat een wezenlijke oplossing van de vraagstukken van oorlog en vrede alleen mogelijk is, wanneer er grote veranderingen komen van wereldwijd karakter, op politiek en moreel gebied.
Want ik vergeet niet, dat minstens 80% van de wereldbevolking leeft in volstrekte politieke onmondigheid. Democratie, d.w.z. mondigheid van een vrije natie is meer uitzondering dan regel. De dictatuur heeft verreweg het grootste deel van de wereldbevolking in haar macht. Al meer dictatoriale machten beschikken over kernwapens. En niemand weet wat een dictator in wanhoop of overmoed kan doen. Misschien staat hij dan voor niets. Dat geldt ook, als de dictator „een aardige man" is. Agathokles, de tyran van Syracuse, die zichzelf als koning van Sicilië uitriep, moet een bijzonder aimable man zijn geweest in de omgang. (Hij had wel 10.000 burgers verbannen of vermoord, toen hij de macht met geweld in handen nam).
Eva Perón heeft eens aan de Argentijnen verteld, dat zij allemaal van haar man moesten gaan houden, omdat hij zo'n aardige man was. Wie kon het beter weten dan zij? Godfried Bomans leverde daarop enig commentaar: „Perón is dictator. Dat wil zeggen: hij is vrij om te beloven en zich aan zijn beloften niet te houden. De enige waarborg, die een dictator biedt, is het feit, dat de dictator een aardige man is. Een andere waarborg is er niet".
Dr. Colijn gaf eens ergens in een huiskamer zijn beschouwing over de dictatuur. Voor hem stond een kop-en-schotel. Het kopje was leeg; hij keerde het om en zei: Kijk, zo is een dictatuur. Je kunt niet kijken, wat er onder het kopje zit. *Je weet ook nooit, wat er morgen onder zal zitten.* Toen zette hij het kopje weer in zijn gebruikelijke stand en zei: maar bij een democratie kan je altijd kijken, wat er in zit.
Ik geef toe, het is eigenlijk al te huiselijk. Daarom denk ik liever aan Bevin. Ernest Bevin, de Labourman, die als minister van buitenlandse zaken een groot aandeel heeft gehad in de oprichting van de Unie van Brussel en van de NAVO. Hij was bekend om zijn levendige beeldspraak. *Hij had geen enkel vertrouwen in welke dictatuur ook.* Hij zei daarover eens: „als zo'n doos van Pandora opengaat, kan niemand zeggen welke paarden van Troje er uit zullen springen".
Mij dunkt, in een wereld, waarin de dictatuur vele vormen en gestalten heeft, en altijd onberekenbaar is en van de ene dag in de andere kan veranderen, is er weinig reden tot optimisme. En kan het gevaarlijk zijn, zich tevreden te stellen met wat op papier staat. Ik heb de indruk, dat de commissie-Donner dat goed heeft begrepen en terecht van oordeel was, dat *sommigen het tegenwoordig wel nodig hebben, daaraan nog eens te worden herinnerd.* Ik althans vind, gelet op wat ik zo hoor en zie, het rapport niet iets om maar gauw in een la te stoppen, zoals de heer Joep de Boer mij aanbeveelt.
Waarschijnlijk zal de heer Joep de Boer mij nu ook „onvoorstelbaar pessimistisch" vinden en een „„voorbeeld van onvoorstelbare politieke kortzichtigheid". Ik hoop het te dragen. Want wie ben ik, vergeleken met prof. Donner en zijn medeleden van de commissie? Alleen, ik zou mij wel verongelijkt vinden, als mijnheer Joep de Boer vanuit zijn defensiespecialisme mij ook nog waanwijs vindt. Want echt waar, ik schreef uit de eenvoudigheid van mijn lekengemoed.

commentaar

Christen-verklaring

Veertien dagen geleden hekelden wij in deze kolom het afgeven van niet-jood verklaringen door het RSV-concern wanneer het om het verwerven van Arabische orders gaat. Over de vergoeilijkende redeneringen die daarover in naam van de werkgelegenheid in omloop zijn, schreven wij, dat die ertoe leidt dat we op den duur ook onze moeders gaan verkopen als het maar arbeidsplaatsen oplevert.

Inmiddels heeft minister De Ruiter van Justitie er bij de RSV met klem op aangedrongen geen niet-jood verklaringen af te geven: deze zijn in strijd met het verdrag inzake uitbanning van rassen-discriminatie. Zodra de voorgenomen wijziging van artikel 429 van het Wetboek van Strafrecht een feit is, zullen dergelijke verklaringen strafbaar zijn.

De minister doet nog meer. In het door het PvdA-Tweede-Kamerlid Van den Bergh gesignaleerde geval ging het om een verklaring aan de Saoedi-Arabische Ambassade die als volgt luidde: „Wij verklaren hierbij dat noch het bedrijf, noch de aanvrager, de heer X, enige betrekkingen hebben met Israël of Israëlische mensen, direct of indirect. De heer X is een christen".
Vooral het laatste zinnetje is pikant: het beperkt de uitzend-mogelijkheden tot christen-werknemers en die zullen ook bij RSV wel niet in de meerderheid zijn. Voorts moet dan gezocht worden naar christenen, „die direct, noch indirect iets te maken hebben met Israël of Israëlische mensen". Dat wordt moeilijk zoeken onder mensen die elkaar 's zondags voorlezen uit de wet van Mozes. Men zal ons tegenwerpen dat wij scherpslijpen en deze tekst niet willen begrijpen. Dat laatste klopt: zulke dingen willen wij niet begrijpen.

Minister De Ruiter komt ons te hulp en maakt een einde aan het gegoochel met termen als „niet-jood/geen-Israëliet/wel-christen". Hij scheert ze – terecht – over één kam en brengt ze allen onder de aangekondigde strafbaarstelling. Het schijnt nodig te zijn dat die er snel komt.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Wel of niet

Jan de Koning was tot vorige week één van de drie kandidaten voor het CDA-lijsttrekkerschap. „Ik zou het ze hebben ontraden" zegt hij gniffelend, „maar van dat argument ben ik zelf nooit onder de indruk geweest. Als men uiteindelijk toch zegt: we vinden je geschikt, laat het maar aan ons over, dan zeg ik: okay, het is goed. Ik zou er thuis de grootst mogelijke heibel over krijgen, maar zelf vind ik het heel oirbaar en tegelijk onoirbaar om het niet te doen (Minister De Koning in gesprek met *Elseviers Magazine)*

Eigen identiteit

De keuze van Van Agt (als lijsttrekker) moge op de korte termijn een juiste zijn geweest op de wat langere termijn krijgt het CDA handen vol werk om te laten zien dat het ook zonder de persoon van Van Agt een eigen identiteit heeft. Een eerste stap zou kunnen zijn nog voor de verkiezingen meer duidelijkheid te scheppen over een aantal nu nog omstreden kwesties. (Trouw).

Ontkoppelen

Onze opvatting is dat de functies van lijsttrekker en minister-president ontkoppeld worden. Dat houdt enerzijds in dat de fractievoorzitter en niet de premier de meest aangewezen kandidaat is voor het lijsttrekkerschap. Anderzijds houdt het ook in dat niet de lijsttrekker de eerste kandidaat hoort te zijn voor het ministerpresidentschap na de verkiezingen. Dat zal in beginsel de zittende minister-president moeten zijn. *(Friesch Dagblad).*

Stelling nemen

Al wordt de schijn gewekt dat de commissie-Donner (in haar rapport over de kernwapenproblematiek) geen standpunten inneemt maar slechts de diverse standpunten met de bijbehorende argumenten beschrijft, kan niet worden ontkend dat tussen de regels wel degelijk stellingnames voorkomen. Wij achten de zeer genuanceerde vorm waarin de commissie tot haar stellingname komt op zich bepaald geen slechte. Maar het ware helderder geweest indien deze niet onder het mom van objectieve standpunten weergave was gepubliceerd. *(Het Binnenhof).*

Alles bij het oude laten

De commissie-Donner heeft weliswaar een aantal bouwstenen, zoals zij zelf zegt, voor de discussie in het CDA aangedragen, maar deze meteen dusdanig in een cirkel gezet, dat daar de nul-aanbeveling van niets doen en alles bij het oude laten uit komt. Ik betreur dat laatste ten zeerste (CDA-Kamerlid Joep de Boer in Friesch Dagblad).

Inventarisatie

Arie Oostlander, secretaris van de commissie-Donner, vindt in het geheel niet dat het rapport automatisch leidt tot een plaatsingsbesluit (van kruisraketten) Van propaganda voor een bepaald standpunt is absoluut geen sprake. Ik vind ook niet dat dit punt nu als eerste aan de orde moet komen. Het rapport is niet geschreven om de problemen van de fractie met de kruisraketten op te lossen, maar om een inventarisatie van de verschillende standpunten in het CDA te geven. De discussie zou nu moeten gaan over het kernwapenvraagstuk in bredere zin. *(De Tijd).*

Voorbehoud

Naar verwachting zullen tien kandidaat-Kamerleden, voor het overgrote deel van ARhuize, op het congres van het CDA een voorbehoud (gravamen) maken terzake van de kernbewapening. Dit voorbehoud treft de positie van het CDA en daarmee ook die van de lijsttrekker in het hart. *(Trouw).*

Compromissen

Als Den Uyl de totale afstoting (van Nederlandse kern-taken) niet ineens, maar wel in fasen accepteert, blijft weinig over van zijn principiële intentie het Nato-lidmaatschap van Nederland voort te zetten. Bij een volledige afstoting van die taken gaat het lidmaatschap als een kaars uit, welk oordeel men daarover op zich ook heeft . . . En wanneer het CDA als de grootste partij uit de bus komt, kan het gehele compromis rond Den Uyl als politiek oud vuil op de mesthoop worden geschoven. (Elseviers Magazine).

HET UITGERAMMELDE KASREGISTER

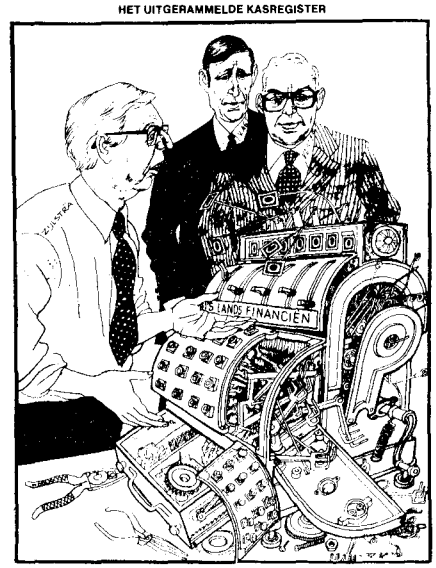

Zijlstra: „Zó doe ik het niet langer"

(Geknipt uit Elseviers Magazine).

Kneuterig

Jan Joost Lindner in de *Volkskrant:* **De compromissen die tot nu toe verzonnen zijn, doen lachwekkend en kneuterig-tactisch aan. Serieus beleid kan nooit een besluit in 1981 tot algehele denuclearisering in Nederland zijn dat pas na 1985 wordt voltooid, los van wat er ook in de wereld gebeurt. Na 1985 heeft het argument dat in 1981 een lijsttrekker gered moest worden weinig dwingende waarde meer.**

Links-rechts

Prof. dr. F. Hartog in Elseviers Magazine: Actueel is het veel tegelijk overhoop halen, door jarenlange bovendrijven van gematigd links. Bij dit alles zou een echt politiek centrum een belangrijke rol kunnen spelen. Ik zie het CDA niet als zulk een centrum. Dat zien zij zelf ook niet. Men acht zich geïnspireerd door het Evangelie. Die inspiratie werkt blijkbaar verschillend uit: op sommigen links en op anderen rechts. D'66 zou daarom beter als centrumpartij kunnen fungeren.

Mes op (wiens) keel

Het mes op de keel van Zijlstra op het kabinet komt Lubbers op dit tijdstip slecht uit. Indien premier Van Agt er alsnog in slaagt de extra ombuigingen binnen zijn kabinet rond te krijgen, zou dit zowel voor hemzelf als voor de VVD een pluspunt bij de verkiezingen zijn. Het zou op financieel-economisch terrein een toenadering tot D'66 kunnen vormen en een verwijdering van de PvdA (Elseviers Magazine).

Niet aan vleugel binden

Pronk had zich te veel gericht op de linkervleugel van de PvdA en werd daar een gevangene van. Je moet je nooit op een vleugel van een partij binden. Ik heb Aantjes destijds met klem ontraden om de loyalisten zoveel ruimte te geven. Vond dit een ernstige politieke fout. (Jan de Koning in gesprek met *Elseviers Magazine*).

Het „gelijk" verdeeld

Het CDA-bestuur heeft (met zijn jongste uitspraak over het atoompacifisme) het gelijk in deze kwestie wat willen verdelen. Het heeft hoe dan ook de minderheid tegen de meerderheid willen beschermen.
Het nadeel van deze manoeuvre is dat daarmee een discussie over dit vraagstuk is uitgesteld. Met een beetje goede wil kan iedereen straks op het congres zijn kruit droog houden en wordt de CDA-kiezer pas weer met het vraagstuk geconfronteerd als de verkiezingen achter de rug zijn. Wat ons betreft had het bestuur best wat meer risico mogen nemen. Het zou in ieder geval aardiger tegenover de kiezer zijn geweest. *(Trouw).*

CDA Haarlem in de oppositie ....

We spraken met de 2 CDA-wethouders, Aad Vos en Piet Sikma die na een lange periode van oplopende spanning en strubbelingen een voor CDA-ers ongebruikelijke stap deden: ze verkozen de oppositie. Daarin profileert zich nu de gehele fractie en legt het 't nieuwe, her-vormde college (nu: PvdA 3, VVD 2, D'66 1) hun vuur ná aan de schenen.

Mogen we u voorstellen: Haarlem, Grote Markt, Laurens Jansz. Coster kijkt schijnbaar onbewogen toe. Achter zijn rug wordt bij een bekende firma bankpapier gedrukt, vóór zich ziet hij 39 raadsleden het fraaie stadhuis binnengaan. Vanaf 1978 hadden we hier een zo „breed" mogelijk college van B en W. CDA en PvdA ieder 13 raadsleden, ieder 2 wethouders, VVD en D'66 met respectievelijk 7 en 3 raadsleden en elk 1 portefeuille. Resteert een oppositie van 3 gemeenteraadsleden (2 PPR-PSP, 1 CPN).

We smaken het genoegen met de hamvraag te beginnen: waar ligt de breuklijn en welke filosofie zit erachter?

Vos (kern van zijn portefeuille was economische zaken): „Investeringen van gemeentewege, daar zit de pijn. Vooral toen in de loop van 1980 bleek dat er – gelet op circulaires van Den Haag – duidelijk grenzen aan de begrotingsgroei waren, is men in B en W politiek-economisch gaan afwegen. Voor het CDA staat het als een paal boven water dat de gemeente door investeringsbeleid een heel belangrijke taak heeft bij het scheppen van werkgelegenheid. Haarlem schijnt nog fraai in de werkloosheidscijfers van mei 1980: 1.8%, maar in oktober was dat al tot 2.8% opgelopen. En juist in zo'n relatief gezonde regio moet men dan alle zeilen bijzetten om verdere schade te beperken."

Sikma: „Als de gemeente gaat investeren heeft dat onmiddellijk een uitstralingseffect, vooral in de sector bouwnijverheid. Wij maken inderdaad een keuze. De „leuke dingen voor de mensen" halen het vaak op termijn niet bij het nut dat de werkgelegenheid – mits goed afgewogen, bijvoorbeeld op het gebied van milieu – uiteindelijk oplevert."

Bezuinigingen

Is er dan niet geprobeerd ferm te stofkammen in de begroting?

„Welnu", zegt Vos, „dat is ook zo'n deel van het vraagstuk. We hebben hier een commissie gehad die alles in de gemeentebegroting moest doorlichten. Die heeft erg weinig aan bezuiniging opgeleverd. We vonden dat we de moed moesten opbrengen zelfs voorzetten te geven bij hergroepering en sluiting van bv. zwembaden, en kritisch te kijken naar instellingen, waar de wet van Parkinson salaris en mankracht kwadrateert zonder dat 't meer welzijn voor de burgers oplevert."

Motto: Waar het geld gedrukt wordt, hoef je het nog niet onverstandig door je vingers te laten gaan ....

De ex-wethouders Vos en Sikma in gesprek met redactielid van de Assem (midden)

uit de regio

Is dat voor u Christen-Democratisch beleid, in de volle omvang van het woord?

„Ja", antwoordt Sikma, „dat alles hebben we voor onszelf duidelijk in het verlengde willen zien van verantwoord rentmeesterschap.

't Begint immers met de daagse dingen waar je het beheer over hebt. De gemeentebegroting en de economie worden precies zó met het richtsnoer van het politiek handelen gemeten als bijvoorbeeld culturele en onderwijskundige zaken, waar dat op 't eerste gezicht duidelijker te onderscheiden is."

Reacties

„Hoe waren de reacties, kort ná, en nu, op wat langere termijn".

„De plaatselijke pers, over het algemeen nogal afstandelijk tegenover het CDA, was relatief vol lof. Noemde het een verantwoorde keuze.

Natuurlijk kun je ook wel een eindweegs meegaan met de argumenten van de andere collega-partners: blijven regeren is mede direct invloed blijven uitoefenen. Dat zijn we kwijt. Bewust. Nogal wat CDA-leden hadden daar in het begin wat moeite mee. We hebben het onmiddellijk grondig met onze achterban doorgesproken. Daarna nam twijfel af en groeide een „stekje" van oppositie-zelfbewustzijn. We kregen voorts nogal wat reacties uit den lande. Heel wat positieve van „lotgenoten" in worsteling met gemeente-begrotings-cijfers.

En op langere termijn?

„Onze positie onderbouwen en mee blijven regeren vanaf deze plaatsen. Aangeven van beleidspunten en hopen dat er ook bij de anderen koerswijziging komt. Met 13 leden zijn we één van de sterkste CDA-fracties in den lande. Vooral als je met dát aantal kennis van zaken benut en het uiteindelijk welzijn van de gehele bevolking op het oog hebt.

Aan het slot vroegen we ons af, of – nu historici het er zo zoetjes aan over eens zijn dat de boekdrukkunst niét in Haarlem is uitgevonden – er iets meer dan een gemeentelijk vlammetje zal gaan branden, verspreid door deze strevers naar CDA-boekhoudkunst. Want waar je geld drukt, moet je ook boekhouden leren. 't Waait – zo direct bij de zee – heel snel weg .....

Woensdag 14 januari was het zover. In het Europees Parlement zou minister Van der Klaauw van Buitenlandse Zaken het startschot lossen voor het Nederlandse Voorzitterschap in de Europese Gemeenschappen (EG). Tot 1 juli neemt Nederland het voortouw in alle gevallen waar ministers of hun plaatsvervangers van de Europese Tien bij elkaar komen. Het startsignaal is gegeven, maar Nederland kwam traag uit de startblokken weg.

Uitdagingen

En toch zal het een boeiend half jaar zijn, vol uitdagingen. Een nieuw lid (het tiende) in de EG: Griekenland, verwelkomd als het land dat lang geleden aan het begin van de Europese beschaving stond en in een recent verleden kolonels van zich afschudde en de democratie herstelde. Grote sociale en economische moeilijkheden in Europa, scherp oplopende werkloosheid, hoge inflatiepercentages, wegslippende bedrijvigheid in de industrie. De EG zelf nauwkeurig onder de loupe nemend zien we hardnekkige landbouwoverschotten en zó'n sterke opslurping van de EG-begroting door agrarische kosten en extra-tegemoetkomingen aan Groot-Brittannië, dat het plafond van de EG-begroting in zicht komt en het ongelooflijk moeilijk zal worden om nieuw Europees beleid te maken – dat in de plaats komt van nationaal beleid – op sociaal, energie-, milieu-, innovatie- en ontwikkelingssamenwerkingsgebied.
Bovendien past dit trieste geheel in een somber economisch wereldbeeld. De dialoog tussen arme en rijke landen zit vast. De fantastische olierekeningen die betaald moeten worden gaan de krachten van de landen in de westerse wereld ver te boven, maar ze zijn werkelijk helemaal niet op te brengen door energiearme ontwikkelingslanden.
In zo'n klimaat dreigt de wereldhandel ineen te storten. Het protectionisme van de dertiger jaren, het je terugtrekken achter hoge tariefmuren, het dicht gooien van je eigen hok, komt weer op. Het zou funest zijn voor de wereldeconomie, maar de dreiging ervan wordt groter en groter.
In zo'n klimaat hoef je niet met hoogdravende woorden te komen over een verdieping of voltooiing van Europa. Welnee, het gaat veel directer om het redden van Europa, om het overeind houden van kansen op werk en welzijn.

Gemiste kans en veel kritiek

Juist Nederland dat zich altijd zo heeft ingezet voor een open Europa, naar binnen en naar buiten, uit idealisme en uit eigen belang (laten we eerlijk zijn), juist Nederland zou op dit moment vruchtbaar en heilzaam in Europa leiding kunnen geven.
Bitter weinig klonk van dat alles door in de rede van Van der Klaauw. Geen élan, wel een gortdroge opsomming van de vele problemen. Een nauw aanleunen tegen een – zeer verantwoorde – ambtelijke tekst; geen persoonlijke injektie van „er tegenaan". Geen oplossingen, die had ook niemand verwacht, maar ook geen aanduiding van de richting waarin we het moeten zoeken.
Verschillende sprekers hadden dan ook stevige kritiek. De fractie van de Europese Volkspartij had mij als eerste spreker afgevaardigd en ik had weinig moeite een passende plaats in het koor der kritici te betrekken.

Geen samenspel met Commissie

Iedereen weet dat dit halfjaar de grondtrekken zichtbaar moeten worden van een plan tot bestrijding van landbouwoverschotten en voor een beter evenwicht in de EG-begroting tussen de verschillende soorten van beleid. Pas als dat lukt kunnen we gaan werken aan de – noodzakelijke – vergroting van de Europese inkomsten.
Formeel hoeft de nieuwe Europese Commissie (het Dagelijks Bestuur van de EG dat per 1 januari een nieuwe samenstelling kreeg met o.m. Frans Andriessen in plaats van Henk Vredeling) pas 30 juni met voorstellen te komen, waarover de Europese ministers dan moeten beslissen. Van der Klaauw verschool zich wel erg sterk achter die datum. En zo moet het niet gaan. Het is belangrijk dat van meet af aan Europese Commissie en Raad van Ministers zich buigen over oplossingen. Trouwens, in interviews had Van der Klaauw dat ook aangekondigd. Hij beriep zich toen op zijn uitstekende contacten met de nieuwe Commissievoorzitter, de Luxemburger Thorn. Laat hij dat dan waarmaken.

Open mondiaal beleid

Veel meer waardering kon ik hebben voor het internationaal-economisch beleid. Er was aandacht voor een goede verhouding met de Verenigde Staten, belangrijk nu Amerika een nieuwe president heeft. Aandacht ook voor een stevig gesprek met Japan, dat een onaanvaardbaar hoog overschot heeft op zijn handelsbalans met Europa. Goed was het ook dat Van der Klaauw op kwam voor de rechten van de kleinere EG-landen die door discriminerende datakeuzes nooit kunnen optreden als EG-voorzitter tijdens het periodieke Topberaad van de zeven grootste westelijke industrielanden. De hand van minister De Koning was te bespeuren in de positieve opstelling ten aanzien van diè ontwikkelingslanden die niet met de EG verbonden zijn. Dat gaat vooral om landen in Latijns-Amerika en Azië, waar velen der aller-

„Gortdroog en zonder élan"

Jean Penders, lid van het Europees Parlement te Straatsburg, (foto), geeft in bijgaand artikel zijn indrukken van de eerste door de Nederlandse minister van buitenlandse zaken gepresideerde vergadering.
Erg geestdriftig is Penders niet over Van der Klaauws openingsrede: „Geen elan. Een gortdroge opsomming van de problemen. Geen aanduiding van de richting waarin we het moeten zoeken".

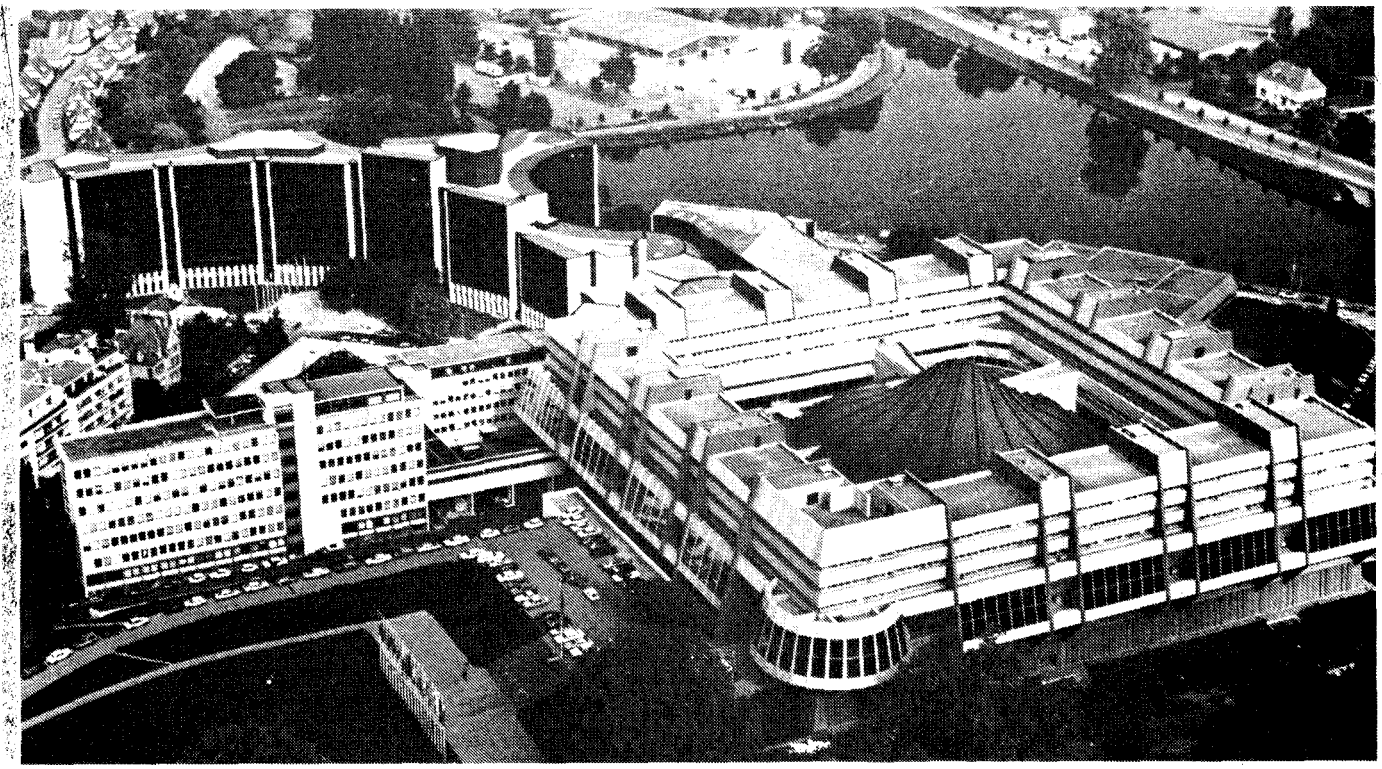

Parlement zou zijn zetel eigenlijk in Brussel moeten vestigen

armsten leven. Het is goed dat dit Nederlandse halfjaar de ministers van ontwikkelingssamenwerking twee keer bij elkaar zullen komen.

Kalm aan met de democratisering

Veel zwakker was weer het deel dat in het typische EG-jargon heet de „institutionele vraagstukken". Eigenlijk vraagstukken van Europees „staatsrecht". Voor het Europees Parlement gaat het daarbij om democratisering van Europa door meer bevoegdheden voor het Parlement en door meer „grip" op de Raad van Ministers.

De minister liet hier ook de kans lopen een hand uit te steken naar Frans Andriessen, die in de Europese Commissie belast is met de betrekkingen met het Europees Parlement.

Tot slot, het was begrijpelijk dat Van der Klaauw niet in details trad over zijn Midden-Oosten-reis. Dat zal moeilijk worden. Het is absoluut nodig de PLO van Arafat bij het vredesproces te betrekken. Maar ik blijf het betreuren dat ons – begrijpelijke – verlangen om bij de Arabieren en hun olie in een goed blaadje te staan, ons zelfs verhindert het woord „Camp David" te gebruiken, terwijl daar toch vrede tot stand kwam tussen Egypte en Israël.

Van der Klaauw zegde toe de belangrijkste adviezen van het Europees Parlement persoonlijk onder de aandacht van de Europese ministers te zullen brengen. Erg aardig, maar beter zou het zijn het Europees Parlement te laten weten wat er met zijn revoluties is gebeurd. Met name t.a.v. mensenrechten neemt het Parlement vele besluiten. Daarover horen we later niets meer.

Geen duidelijkheid over de vraag of minister-president Van Agt na de Europese Raad (Top) van Maastricht persoonlijk in het Europees Parlement verslag zal komen uitbrengen. Niets in de bestaande Europese verdragen verbiedt dat en een normaal democratisch gevoel dwingt in de richting dat de voorzitter van de Europese Top verantwoording aflegt aan de Europese volksvertegenwoordiging.

Ook heel weinig over de zetel van het Parlement. Persoonlijk heb ik me sterk uitgesproken vóór Brussel. Ik kon dat niet namens de fractie doen, want de Fransen willen naar Straatsburg en vele Duitsers ook. De hoofdstad van de Elzas heeft nu eenmaal een symboolwaarde voor de Frans-Duitse verzoening. Dat zij zo, maar de democratie heeft behoefte aan een effectief functionerend Parlement, d.w.z. een Parlement dat bij de uitvoerende macht zetelt. De Tweede Kamer vergadert ook niet op de Mookerheide. Het was een trage start. Laat ons hopen dat er nog veel energie over is voor een fikse eindsprint.

Geen „prijs" op grondwater

door drs. B. J. Hennekam

In 1977 werd in de Tweede Kamer de ontwerp-Grondwater-wet behandeld. Centraal in de wet staat het opstellen van grondwaterplannen door de provincies en daaraan gekoppeld een vergunningenbeleid.
Een goede zaak, gelet op de plicht tot een zorgvuldig beheer van onze natuurlijke hulpbronnen. De partijen die deel uitmaakten van het CDA stemden daarom vóór deze wet.

Onverwacht

Maar wat in 1977 bij de kamerbehandeling van dit belangrijke onderwerp óók gebeurde was het opnemen van een amendement van de PPR – dat naast het provinciale vergunningenbeleid – voorzag in **een verplichte rijksheffing op het te onttrekken grondwater.** De meerderheid van de Kamer was hier weliswaar op tegen, maar bij de hoofdelijke stemming die toen plotsklaps werd gevraagd, bleek dat te veel leden van bepaalde fracties (waaronder, het moet gezegd, ook de fractie van het CDA) afwezig waren. Zodat het amendement tòch werd aangenomen.

Ingrijpend

Het zodoende in de wet opgenomen wijzigingsvoorstel was nogal desastreus en ontmoette forse kritiek. Begrijpelijk, want het **amendement betekende een prijs op het grondwater.** Een prijs die bestond uit het prijsverschil tussen de produktiekosten van drinkwater bereid uit oppervlaktewater en de produktiekosten van drinkwater bereid uit grondwater.
In centen omgerekend, ongeveer 40 cent per kubieke meter. Stelt u zich voor wat dat – bij toepassing – zou gaan betekenen voor bedrijfsleven, land- en tuinbouw.

Vervolg

Gelet op de vèrstrekkende inhoud van de gewijzigde grondwaterwet bestond er bij de Eerste Kamer onoverkomelijke bezwaar tegen deze rijksheffing op grondwater.
Het ontwerp werd daarom door de Senaat niet ter hand genomen en de parlementaire behandeling geraakte daarmee in een impasse. Bijna drie jaar.
Deze regering heeft na enkele jaren de draad weer opgepakt en om tegemoet te komen aan de bezwaren van de Eerste Kamer is zij daarom met een **nieuw wetsontwerp** gekomen dat de verplichte heffing op grondwater verving door een **facultatieve.**
Naast het facultatief-stellen bevatte het ontwerp voorts o.m. veel lagere tariefstelling, mogelijkheid tot differentiatie en een gelijke heffingsvrije voet voor alle heffingplichtingen. De eerste 24.000 m³ vrij van heffing. Een tegemoetkoming vooral van belang voor land- en tuinbouw.

Beraadslaging

Op 12 november jl. vond de openbare behandeling plaats van het door de regering ingediende ontwerp-wijziging van de grondwaterwet.
Tijdens die beraadslaging bleek dat de partijen, vergeleken met drie jaren geleden, niet van standpunt waren veranderd. Dat resulteerde wederom in het indienen van wijzigings-voorstellen (zogeheten „amendementen"). De PvdA diende amendementen in om de facultatief-stelling weer terug te buigen naar een verplichte heffing èn om weer hogere tarieven mogelijk te maken.
Tegengesteld hieraan een amendement-Hennekam, ingediend namens regeringspartijen en SGP, dat de grondwaterheffing **in het geheel niet** en dus **uit de wet** wilde hebben. Stellingen die borg stonden voor een pinnig debat. Hetwelk gebeurde.

Niet toelaatbaar?

Na het indienen van het amendement-Hennekam voltrok zich daarnaast een niet-alledaags gebeuren in de Kamer.
De oppositie nl. vond dat het amendement, opgrond van het Reglement van Orde, **niet-toelaatbaar** moest worden beschouwd omdat het een strekking had, geheel tegengesteld aan de wet. Namelijk, géén heffing tegenover wèl heffing.
Gelukkig echter maakt in dit land nòch de oppositie nòch een enkele andere partij uit wat wel of niet toelaatbaar is, maar beslist daarover de Kamer als geheel.

Ordedebat

En die beslissing viel in het speciaal hiervoor gehouden ordedebat de week daarop.
De indiener van het amendement gaf aan dat dit amendement weliswaar geen marginale ingreep betekende, maar alleszins als toelaatbaar moest worden gezien. Hij onderbouwde zijn opvatting met argumenten ontleend aan de feitelijke omstandigheden en op grond van de parlementaire geschiedenis. Voorbeelden uit het bestaan van het parlement wezen aan dat de vraag van toelaatbaarheid meermalen aan de orde was gekomen en dat de Kamer amendementen analoog aan het nu ingediende als toelaatbaar had beschouwd.

CDA kreeg gelijk

De Kamer stelde de CDA-woordvoerder in het gelijk. Dat betekende dat het amendement-Hennekam in stemming kon komen en de Kamer de gelegenheid kreeg de rijksheffing op grondwater uit de wet te stemmen. Hetwelk gebeurde!
Op 2 december, stemde een – zij het krappe – meerderheid de gewraakte bepaling dan ook **uit de wet.**
Een goede zaak voor bedrijfsleven, land- en tuinbouw!

vrede

Bestel nu

het zojuist verschenen rapport van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA „Over vredesbeleid" fungeert als een inleiding tot de problematiek van de kernbewapening en als bijdrage tot de discussie in het CDA.

Het rapport is te bestellen door overschrijving van ƒ 5,–, inclusief portokosten, op giro 137000 t.n.v. CDA, 's-Gravenhage of door onderstaande bon (in open envelop, zonder postzegel te zenden aan: Secretariaat CDA, Antwoordnummer 1700, 2508 CE 's-Gravenhage.

BON

Zend mij ... ex. „Over vredesbeleid"
Naam .....
Straat .....
Postcode ..... Plaats .....
Ik betaal met de acceptgirokaart die ik bij het boek ontvang.

Kernbewapeningsvraagstuk: idealisme en realisme

In CDActueel nummer 8 pleitte kamerlid Sytse Faber voor het regelen van de eventuele plaatsing van kruisraketten bij de kabinetsformatie. Dit artikel was voor de heer Wisselink aanleiding bijgaande reactie aan de redactie aan te bieden.

door H. Wisselink

CDA Tweede Kamerlid

Vriend Faber heeft gemeend reeds in dit stadium te kunnen vaststellen dat plaatsing van de kruisraketten bij de kabinetsformatie geregeld moet worden. Voorts moet volgens hem ons land deze beslissing nemen na het overleg in bondgemeenschappelijk verband.
Over beide opvattingen neergelegd in CDActueel van 29 november j.l. wil ik enkele opmerkingen maken. Dat er over de kernbewapening en dus ook over de plaatsing van de middellange afstandsraketten bij de kabinetsformatie gesproken zal worden, staat buiten kijf.
Dit vraagstuk is immers uitgegroeid tot één van de grootste politieke problemen nationaal als internationaal. Het is bovendien een zeer ingewikkeld en emotioneel geladen probleem.
Wanneer Faber meent dat praktische zowel als politieke argumenten ervoor pleiten dat de plaatsing van de 48 kruisraketten bij de komende kabinetsformatie dient te worden geregeld om daarmee een impuls te geven voor het terugdringen van de bewapeningsspiraal dan kan ik mij daar emotioneel wel achter scharen, maar niet verstandelijk.
Want welke zijn die praktische en politieke argumenten? Ik zou deze dan toch eerst wel eens op een rijtje gezet willen zien.
Wij zijn daar met z'n allen nog lang niet over uitgedacht! Bovendien is de stellingname te voorbarig omdat pas in december 1981 het plaatsingsbesluit genomen gaat worden afhankelijk van de onderhandelingsresultaten. Ik heb de indruk dat de haast van Faber eerder berust op idealisme dan op realiteit omdat hij in hetzelfde artikel de recente uitspraak van de Hervormde Synode erbij haalt en dan in één adem spreekt over de geloofwaardigheid van de Christen-politicus. Zijn de Christen-politici die pleiten voor een meer verstandelijke aanpak van het weerbarstig kernbewapeningsvraagstuk soms minder geloofwaardig?
Natuurlijk zullen de resultaten van het bondgenootschappelijk overleg de eigen verantwoordelijkheid van ons land niet wegnemen. Maar het lidmaatschap van de Navo berust op de overtuiging dat de vrijheid en de onafhankelijkheid van de Navolanden alléén kan worden gewaarborgd in bondgenootschappelijk verband. Daarom moeten de Nederlandse Defensieinspanningen ten nauwste afgestemd zijn op de strategie van de Navo. De CDA-fraktie heeft eind vorig jaar gekozen voor een zorgvuldig gereserveerde positie.
Die positie zal worden ondermijnd wanneer te snel en ondoordacht beslissingen genomen gaan worden. Met Faber ben ik van mening dat we met een heilige rust alles op alles moeten zetten om de kernwapens terug te dringen, maar het loslaten van het machtsevenwicht brengt grote risico's met zich mee omdat het òf zal leiden tot chantage of juist een oorlog zal kunnen uitlokken, omdat de tegenpartij bij voorbaat meent te kunnen winnen.
In het Hervormd Weekblad van 27 november j.l. schrijft Ds. Kooistra de redenen waarom hij in de bewuste Synodevergadering tegenstemde. Ik deel grotendeels zijn opvattingen, zeker wanneer hij schrijft dat de kerk niet op dezelfde wijze het bezit van kernwapens kan veroordelen als het gebruik ervan. Kernwapens zijn er niet om te gebruiken, maar moeten voorlopig nog wel hun oorlogvoorkomende funktie behouden.
Idealisme is goed maar wij moeten wel met beide benen op de grond blijven staan en ons niet wagen aan eenzijdige en onberaden stappen, waardoor wij ons gaan vervreemden van onze bondgenoten en door het verspelen van onze invloed juist het tegendeel bereiken van wat wij beogen.

Brochure CDA-bestuurdersvereniging over politie

Onder de titel **„Politie, een lokale zorg"** heeft de CDA-bestuurdersvereniging onlangs een commentaar op het Ontwerp van een nieuwe politiewet gepubliceerd.

In hun ontwerp van een nieuwe politiewet kiezen de betrokken ministers voor provinciale politie; die keuze is helaas ook gemaakt in het ontwerpverkiezingsprogram van het CDA. Daarentegen is de CDA-bestuurdersvereniging de mening toegedaan dat politie zo dicht mogelijk bij de burger moet functioneren. De politie behoort tot het lokale bestuur; vandaar de keuze van de vereniging voor gemeentelijke politie. In de brochure is deze standpuntbepaling uitvoerig gemotiveerd.
Het boekje telt 62 + VI blz. De prijs bedraagt *f* 6,– incl. verzendkosten; voor verenigingsleden is de brochure gratis verkrijgbaar.

BON

Naam: .....

Adres: .....

Postcode, plaats: .....

.....

☐ verzoekt als verenigingslid gratis toezending van de brochure „Politie, een lokale zorg"

☐ verzoekt als niet-verenigingslid toezending van ... ex. „Politie, een lokale zorg" à *f* 6,– (bij 6 of meer exemplaren 25% korting).

..... _____

(datum) (handtekening)

Gelieve de bon te zenden aan: CDA-bestuurdersvereniging, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag (postrekening 3930421).

uw mening

Evenwicht in de „Grijze Zone"

CDActueel heeft in haar nummer van 20 december 1980 „Kernbewapening, Vrede en Veiligheid" een brede schakering van standpunten voor het gehele spectrum van ons lidmaatschap aan de orde gesteld. Mag ik, als een van een groep functionarissen die met de practische implicaties van onze politiek in het buitenland te maken hebben, daaraan een paar opmerkingen toevoegen?
Als „duidelijke verdediger" (minister De Geus op blz. 20) moeten wij constateren dat de Bondsrepubliek Duitsland ingeval van een eventueel gewapend conflict in Europa het meest waarschijnlijke strijdtoneel zal zijn. In dat land zijn ook het merendeel der parate NAVO-strijdkrachten in Europa gelegerd en het merendeel der (Amerikaanse) tactische nucleaire wapens (gevechtsveldwapens) opgesteld. De mening van onze oosterburen moet daarom voor ons van belang zijn.

Schmidt

Het was Bondskanselier Helmut Schmidt die in een rede in het kader van de Alastair Buchan Lectures in Londen in oktober 1977 het eerst de aandacht vestigde op het volstrekte desequilibrium dat in het gebied van wat hij noemde de „Graue Zone" (middelbare afstand) die bestond tussen de m.r.-wapens (middelbare afstand wapens): de SS-4, SS-5 en SS-20 die gericht staan op doelen in West-Europa enerzijds en anderzijds de weinige wapens aan NAVO-zijde die van een gelijke reikwijdte zijn, d.w.z. die gebieden van de Sovjet-Unie waar de m.r.-wapens staan opgesteld, kunnen bereiken.
Als gevolg daarvan werd in NAVO aan de studie begonnen die leidde tot het advies voor de invoering van 108 pershings-II en 464 kruisraketten waarvan aan Nederland gevraagd is er 48 (kruisraketten) te stationeren. Het betreft hier een gedeeltelijke aanpassing aan het sovjet militaire overwicht, dus geen streven naar volledige pariteit.
Anderzijds werd mede op Nederlands initiatief in nauwe samenwerking met de bondsrepubliek de „special group" ingesteld, die de wapenbeheersingsaspecten in studie nam, en als pendant van de HLG (High level group) conclusie een voorstel deed voor onderhandelingen over wapenbeheersing.
Telkens weer hebben de bondskanselier en de minister van buitenlandse zaken, Genscher – het laatst tijdens de FDP-bijeenkomst te Stuttgart in begin januari 1981 – erop gewezen dat met name vanwege de eerste helft van het dubbele besluit der NAVO-ministers van december 1979, de Sovjets eindelijk – toen Schmidt en Genscher in juni 1980 Breznjev en Gromyko bezochten in Moskou – zijn ingegaan op het aanbod in de tweede helft, te weten onderhandelingen om tot een wederzijdse beperking te komen, met name van deze wapens.
Is het verwonderlijk dat genoemde Duitse ministers telkens weer onderstrepen dat zij er weinig voor voelen om alle 572 raketten (of zoveel minder als met de Russen wordt overeengekomen) op hun territoir op te stellen? De Bondsrepubliek wil geen „atoommacht" zijn, en wil bovendien geen uitzonderingspositie in de NAVO innemen.

Afzijdigheid

Wanneer het IKV met „de kernwapens de wereld uit, te beginnen met Nederland" komt, kan ik hun de verzekering geven dat hun actie op de Duitsers niet overkomt als een „signaal", maar als een gebrek aan solidariteit. Groepen parlementariërs uit vrijwel alle partijen in ons parlement hebben zich naar Bonn begeven om de mening der Duitse ministers en parlementsleden zelf te vernemen. Telkens maakte het meeste indruk de hartekreet van minister Genscher die uitriep „U moogt er niet aan meewerken, dan zou gebeuren wat wij zelf niet willen, namelijk dat door uw afzijdigheid de NAVO tot een Duits-Amerikaans bondgenootschap zou worden uitgeroepen".
Sindsdien is de ongerustheid over de gedachtenvorming in onze landen en in Denemarken en Noorwegen zodanig toegenomen dat van „Scandilux" wordt gesproken, door Theo Sommer in het progressieve weekblad „Die Zeit" gedefinieerd als „landen die zich overgeven aan geestelijke en materiële zelfontwapening".

Wat Nederlandse kiezers verwachten

„Wie wordt in 1981 volgens u de belangrijkste figuur in de Nederlandse politiek?" Deze vraag heeft het NIPO eind vorig jaar aan 958 Nederlanders (vanaf 18 jaar) voorgelegd. Volgens deze aselecte steekproef verwacht ruim een derde (35 procent) van de kiezers dat Van Agt deze figuur zal worden. (Voor 1980 was dat 30 pct.).
Zij die deze verwachting koesteren behoren voor 63 pct. tot de CDA-kiezers. Zeventien procent van hen zou zelf op de PvdA stemmen, 55 procent op de VVD en 26 procent op D'66.
„En wie denkt u dat na de verkiezingen minister-president zal worden?" was de volgende Nipo-vraag. „Van Agt" denkt 46 procent, „Den Uyl" verwacht 28 procent. Dan volgen in dit rijtje: Terlouw (5 1/2 pct.), Wiegel (2 pct.) en Lubbers (2 pct.). „Verwachten" is natuurlijk iets anders dan „hopen". Tweeëntwintig procent van de ondervraagde PvdA-stemmers verwacht dat Van Agt het weer tot minister-president zal brengen. Van deze groep dacht 56 procent dat Den Uyl deze post zal toevallen.
Terugblikkend op de Nederlandse politiek in 1980 komt bij 33 procent Van Agt als de „bekwaamste politicus van 1980" uit de bus. Dan volgen: Terlouw (10 1/2 pct.), Den Uyl (10 pct.), Lubbers (4 pct.), Wiegel (4 pct.), Aantjes (2 pct.) en Albeda (2 pct.).

Het gaat er niet om dat de Bondsrepubliek van atoomwapens „gebruik zou willen maken", evenmin als dat de chirurg scalpels en messen gereed legt „om er mensen mee te verminken". Schmidt heeft verklaard dat de Bondsrepubliek zelf geen atoomwapens in bezit heeft en geen atoommacht wil worden. Het gaat om het herstel van min of meer elkaar in evenwicht houdend afschrikkingspotentieel, dat zowel aanwezig is op strategisch (ICBM) als op tactisch (gevechtsveldwapens) gebied, maar niet in de „graue zone". Wanneer wij daaraan onze bijdrage leveren door de Amerikanen toe te staan 48 van hun kruisraketten op Nederlandse bodem op te stellen (of zoveel minder als op grond van onderhandelingen nodig zal blijken) leveren wij een bijdrage, niet tot het oorlogsgevaar, doch tot het verhoeden van oorlog in Europa.

Bonn **D. W. Baron van Lynden**

De heer Van Lynden is de Nederlandse ambassadeur te Bonn, maar heeft deze bijdrage op strikt persoonlijke titel geschreven. (red.)

Gebundelde C.H. karakteristieken

„De Unie waarin we ons thuisvoelden"

Het is een uitstekende gedachte van Uniepers en CH-hoofdbestuur geweest om dit prima verzorgde boekje te doen verschijnen bij het scheiden van de Unie-markt. Of liever: op het laatste Unie-familiefeest. Want die sfeer ademt het in hoge mate. Daarom is dit – en het wordt en dient gezegd – geen objectieve geschiedschrijving. Het is een sfeertekening en daar is het, mede door het functioneel gebruik van zelden gepubliceerde foto's, heel goed in geslaagd. Een heel sterrebeeld van auteurs groepeert de lichtjes, geworpen op onderdelen Unie-geschiedenis, tot datgene wat ook de astronoom-buitenstaanders het bestuderen waard zal vinden.

De 12 hoofdpunten: „Wat het eigene van de CH was", uit de pen van Tilanus zijn het terechte beginmotto geworden. Niet dat ze de pretentie hebben om artikelen des geloofs of dogma's te worden, integendeel, dat is nu juist niet „C-H". Op deze thema's, con variazione zegt de musicoloog, borduurt het boekje voort. Duidelijk komt naar voren dat de drie componenten waaruit de Unie ontstond – de aandachtige lezer zal er zelfs nog enkele kleine bij ontdekken – tegelijkertijd èn verrijkend-bundelend werkten èn toch het eigen accent niet onmiddellijk lieten uitsterven. De Unie als kruidenrekje. De personen zijn daarom allen van verschillend aroma. De herwaardering van de vaak buiten Friesland en de confessioneel-Hervormde kring vergeten Hoedemaker wordt kracht bijgezet. Zo passeren ook een aantal wapenfeiten van De Visser de revue, compact en tegelijk aantonend welk een nationale figuur hier vele jaren aan het werk was.

Naast personen ook historische processen onder de loupe. De christelijk-sociale koers, de dialoog met de AR en de vernieuwingsgeest na 1967 (Unie-Nieuw-Stijl) waarbij ooggetuigen, voortrekkers en wat bedachtzamer „ooms en tantes" het woord krijgen. Het blijft uiteindelijk een familie-bijeenkomst.

Maar wat doe je nu met zo'n boekje. C-H Unieleden zullen het als nostalgisch fenomeen koesteren. Toch hoop ik op bredere weergalm. Laat het eens te meer aansporing zijn om in de geschiedschrijving, inclusief de archieven, door te zetten tot meerdere inspiratie voor een CDA-toekomst. Want dat moet toch voor velen buiten de Unie duidelijk zijn. Het is een familie, waarin „aangetrouwd" zeer welkom is, juist omdat die wat anders aan ideeën meenemen. De Unie heeft al eens eerder drie componenten opgekweekt tot één redelijk florerend gewas. Dit boekje doorlezend komt ieder daarvoor een aantal nuttige wenken tegen. Elke CDA-afdeling, van Vaals tot en met Den Helder, hoeft daar niet van te leren CH te zijn, maar juist wèl dat het de moeite loont met vele leden één lichaam te vormen, ook in de CDA-politiek. Daarvoor is het nuttig, zeker in deze maanden, nu we elkaar dienen te inspireren tot een in alle opzichten Christen-Democratisch invullen van de verkiezingstijd.

J. v. d. Assem

Het boek „De Unie waarin we ons thuis voelden" onder redactie van drs. A. J. van Dulst kan alleen besteld worden bij het Uniewerkfonds Postbus 143, 8330 AC Steenwijk. (Prijs f 12,50).

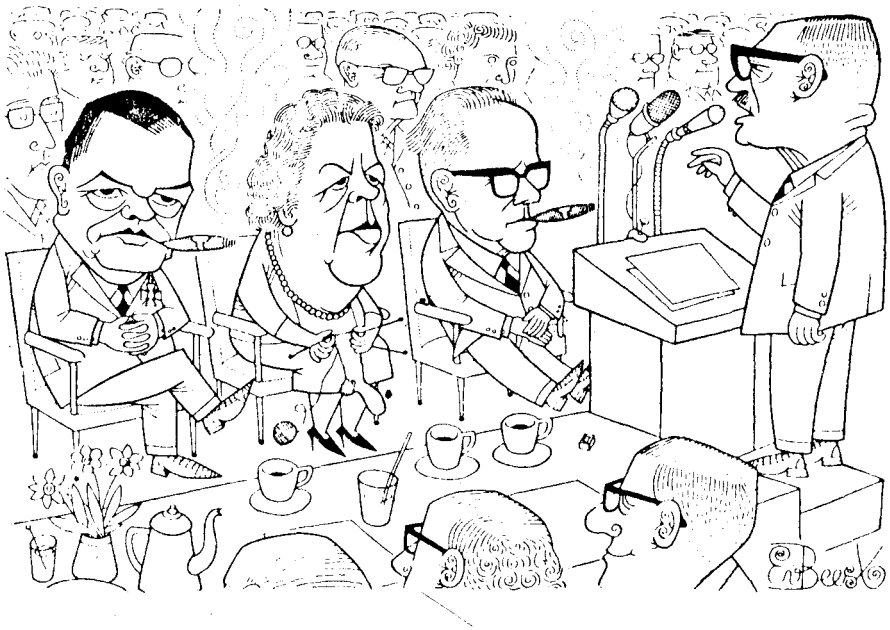

januarinummer van Christen Democratische Verkenningen:

Inhoudsopgave

- **Reactie op het rapport-Donner door dr. M. A. M. Klompé**
- **Het rapport van de twee werelden en de tweeërlei moraal door prof. dr. B. Goudzwaard**
- **„Vluchten kan niet meer" door mr. J. A. Mommersteeg**
- **Wederom een onbruikbaar rapport? door L. J. Hogebrink**
- **Europese problemen en problemen in Europa door drs. J. J. M. Penders**
- **„Over vredesbeleid". Integrale versie van het rapport van de commissie-Donner**
- **Een pijnlijk-nuttig boek Boekbespreking door prof. dr. J. Verkuyl, n.a.v. dr. Ide Anak Agung Gde Agung, „Renville" als keerpunt in de Nederlands-Indonesische onderhandelingen**

Een uitgebreide aankondiging staat op pagina 19.

uw mening

Middenstand

Langzaam begint het ook hier tot de economen en hen die leiding moeten geven binnen de regering en de vakbeweging door te dringen dat er tussen de groep werknemers aan de ene zijde en de multinationals aan de andere zijde nog andere zijn, die door hun arbeid en initiatief en zonder een bescherming van W.W. voor de gemeenschap een basis leggen voor de toekomst.
Maar wat zijn nu nog de feiten?
Staatssecretaris Lou de Graaf verwacht een stijgend werkloosheidscijfer tot 320.000. Volgens hem wordt die stijging voornamelijk veroorzaakt door ontslagen van jongeren bij kleine bedrijven en het niet meer in dienst willen nemen van die jongeren als weer herstel is ingetreden.
Oorzaken van dit verschijnsel zijn wel te noemen. Maar spreken over de middenstand kan een hachelijke zaak zijn als binnen, die zich zo graag progressief noemende partijen, het woordje „progressie" alleen maar slaat op het zich bezig houden met „verzorgen" en praten over „de minimumloners" en het „plannen" daar niet onder gerekend wordt.
Gelukkig is de slogan „constructief", waar dat laatste wél mede onder te vatten is, door onze partij als lijfspreuk aan te merken.
Om de zaak wat eenvoudiger te houden, neem ik enige voorbeelden uit de praktijk van alle dag.
Verstoppingsperikelen van ons sanitair leverde op één dag het contact met twee middenstanders, loodgieters. Mijn vraag: „Waarom geen knechtje er bij, uw hulp moet door ons toch wel goed betaald worden?" leverde als antwoord: „Dan moet u nóg meer betalen. Jongeren worden nu met goud betaald en we moeten ze nog leren een hamer vast te houden. Ze leren van alles, ook politiek, maar van hun eigen vak leren zij niets. Luisteren kunnen ze helemaal niet. Spaar me." Ik deed er het zwijgen toe.
De jeugdlonen met alle verzorging er om heen (vroeg op eigen benen staan met een eigen betaalbaar woonrecht en geen zorgen voor morgen, want voor alles is gezorgd) moet wél betaald worden, terwijl eigen bijdrage aan de gemeenschap nog geen aanvang heeft genomen.
De betaling van dit alles kan wel worden gespreid over de gehele gemeenschap. Binnen onze partij beschouwen wij dat zelfs als een deel van de „gespreide verantwoordelijkheid". Maar verantwoordelijkheid wordt wél verlicht bij de bron en van de schouders afgenomen. Dat alles moet dan ook wél betaald worden.
Natuurlijk is het leeuwendeel van die last voor rekening van die kleine ondernemer, zoals hier de loodgieter, zelf.
Hij moet het persoonlijk arbeidsproces op gang brengen. Er nog voor betalen ook, meer dan het hem oplevert.
„Nee" zegt de loodgieter, „dan werk ik liever wat harder en neem wat minder werk aan. De rest wordt toch al gedaan door beunhazen, die na overdag voor hun baas gewerkt te hebben, ver onder de prijs klusjes doen zonder BTW en zonder allerlei lasten, zoals sociale lasten. Schoon in hun handje, geen belasting."
Het verhaal is daarmee niet uit. De oude middenstander, die een goodwill heeft gekweekt en door zijn inzet en moeizaam verworven kennis van het vak vele vaste klanten heeft verkregen, moet ook eens stoppen. Gelukkig zijn er steeds weer jonge mensen, die onder aan de economische golf staan en deze willen helpen omhoog te stuwen. Zij behoren tot de volgende economische generatie. Zij denken aan vernieuwen, aan uitbreiden, waardoor meer werkgelegenheid geschapen wordt, ook al is dat niet hun eerste gedachte.
Ze hebben veel moed, maar vaak geen geld. Banken vragen, naarmate de economie slechter gaat, steeds grotere zekerheden en hogere renten.
Dan wil de oude eigenaar wel eens een regeling treffen, een grote gok wagen. Want zonder risico is het natuurlijk niet als een ander gezicht en andere ideeën de oude gaan vervangen.
En wederom heeft ons deze verzorgingsstaat, als een wijze fee mogelijkheden geschapen. Mogelijkheden, die eveneens wél betaald moeten worden.
Zo wordt de „goodwill" (wat zal die in feite in de praktijk waard blijken te zijn) door de fiscus getaxeerd. De fiscus belast „progressief" met die waarde de oude eigenaar, die van zijn kant weer fiscale „uitvalshoeken" krijgt aangereikt om de pijn uit te smeren en daardoor iets te verzachten. Maar betaald (extra betaald) moet er worden. Dan zijn de boeren beter af, die worden vaak geheel of grotendeels vrijgesteld.
Dan zegt de oude middenstander (en ook dat werd gezegd op dezelfde dag) „Dan rommelen wij maar een beetje door tot onze dood. De zaak sterft dan met ons."
Is het wonder dat vele economen kleine ondernemers adviseren om in het fiscale hemelbed van het BV-gebeuren te duiken, een bed overigens, dat wettelijk in eerste instantie niet geschapen is voor fiscale hoogstandjes of om de progressief denkende overheid aan nog meer „horigen" te helpen, maar voor vruchtbaar economisch samenwerken.
Is het ontnemen van eigen verantwoordelijkheid in onze verzorgingsstaat, die in extremo door iedere kamergeleerde en allen, die geen economische aspiraties of drang tot zelfstandige ontwikkeling hebben, wordt toegejuicht, niet eerder een kwade virus, een aantaster van toekomstige zekerheden dan een hormoon waarmee welvaart en welzijn worden geschapen?

Jaap Uylings,
1071 HV Amsterdam.

Vrij Nederland

Uw commentaar op een artikel in Vrij Nederland over huizen van CDA-politici is niet helemaal correct. Foto's van de huizen van linkse politici hoefden in het artikel van Vrij Nederland niet afgedrukt te worden. Het is het CDA dat de kwestie van de aftrek van de hypotheekrente voor huizen in de hoge prijsklassen aan de orde heeft gesteld. En daarbij is het bedrag van *f* 400.000,– genoemd als grens waarboven de aftrek zou moeten stoppen. En dit moet weer in relatie gezien worden tot het percentage dat „men" zou moeten besteden in Nederland voor woongenot.
Deze twee zaken worden in Vrij Nederland vergeleken met de woonkosten van CDA-politici. Wie dan onbevangen leest, moet wel enige vraagtekens plaatsen bij alle verhalen die CDA-politici in de Kamer (bijv. de heer Van Dijk) en daarbuiten over dit onderwerp ten beste geven.
In dit verband wil ik citeren uit een commentaar in hetzelfde nummer van CDActueel: „In die politiek past een dringend beroep op de mensen aan de top om bereid te zijn hun bijdrage namelijk aan het zinvol bestaan van hen die zich aan de onderrand van de samenleving bevinden, te geven". Dit schreef u onder het kopje: Knikkers.

Delft, D. van Santen.

Naschrift redactie

De schrijver heeft o.i. het commentaar over Vrij Nederland niet goed begrepen.
Het ging ons met name om de wijze waarop V.N. meende het CDA-beleid m.b.t. de aftrek van rente te moeten belichten door dit in relatie te brengen met de persoonlijke woonomstandigheden van CDA-politici, die overigens niet afwijken van die van andere politici.

agenda

CDA Den Haag

Tweede Kamerlid drs. H. C. Couprie zal op woensdag 28 januari in het politiek café van het CDA Den Haag spreken over de actuele problemen rond Vrede en Veiligheid.
Deze bijeenkomst wordt gehouden in Studio Pulchri, Lange Voorhout 15, en begint om 20.00 uur.

Goudzwaard zet zijn tanden in Donner

Themanummer rapport commissie-Donner

Vijf visies op „Over Vredesbeleid"

Het eerste nummer van Christen Democratische Verkenningen dat deze week verschijnt (na het nul-nummer van december, zie de bespreking in CDActueel d.d. 20 december) staat geheel in het teken van het rapport van de Commissie-Donner. In de inleiding schetst de redactie van het maandblad van het wetenschappelijk instituut voor het CDA het dilemma van het CDA in de bewapeningsproblematiek:

„Het vraagstuk van de bewapening, aldus de toelichting op het program van uitgangspunten van het CDA, plaatst de christen-democratie in een welhaast uitzichtloos dilemma. Enerzijds weten wij dat het ethisch onaanvaardbaar is massale vernietigingsmiddelen te gebruiken ter beslechting van geschillen in de wereldsamenleving; maar anderzijds weten wij ook dat de mensheid niet bezield is door goede wil alleen.

De keuze valt ons moeilijk: het dilemma blijft aan ons knagen; echt klaar komen wij er nooit mee. Het rapport „Over vredesbeleid", opgesteld door een commissie binnen het Wetenschappelijk Instituut onder leiding van prof. mr. A.M. Donner, doet daartoe wel een poging en misschien verklaart dit voor een belangrijk deel de heftige reacties die het rapport hier en daar heeft teweeggebracht.

Niettemin: de vraag blijft of de afweging moet uitvallen zoals ze in dit rapport uitvalt. Kun je zeggen dat het gebruik van kernwapens eigenlijk ongeoorloofd is, en tegelijkertijd constateren dat we ze op dit moment nog niet kunnen missen? Is de spanning tussen wat het hart je ingeeft en het verstand je zegt op deze wijze vol te houden? Zijn er geen absolute grenzen die in deze afweging niet overschreden mogen worden? Het is vooral dr. B. Goudzwaard die in dit nummer op deze vragen ingaat."

Aan het slot van zijn artikel verwijt hij de commissie een dubbele moraal in het rapport te verkondigen:

„Als naar **uw** mening – die ik persoonlijk te ongenuanceerd vind – het dreigen met kernwapens onder alle omstandigheden volstrekt ongeoorloofd is, waarom verbindt u er dan in vredesnaam niet de consequentie aan dat dat **ook politiek gezien niet mag en niet kan?** Zo breekt u op de duur alle echte moraliteit stuk, en levert u politiek, zolang maar de juiste doelen zijn gesteld, aan de eigenmachtigheid van de Realpolitik over."

Mommersteeg

De heer Mommersteeg gaat in dit nummer na, hoe dit rapport zich verhoudt tot recente stellingnames van de CDA Tweede Kamerfractie. Een citaat uit zijn bijdrage:

„Hoewel ik het met de strekking van het rapport eens ben, heb ik toch moeite met de toch wel uiterst sombere toonzetting van het rapport en zeker met het gevoel van machteloosheid en radeloosheid, waarvan aan het slot sprake is. Ik geef toe dat er alle reden is voor zeer ernstige bezorgdheid en pessimisme met betrekking tot de huidige situatie, maar met gevoelens van machteloosheid en radeloosheid komt men natuurlijk niet ver."

Hogebrink

Dit rapport mag evenmin los worden gezien van wat de laatste jaren vanuit de kerken is gepubliceerd over dit vraagstuk. De heer Hogebrink, vanuit de Nederlandse Hervormde Kerk lid van het IKV, gaat vooral in op de vraag in hoeverre dit rapport aansluit bij de recente kerkelijke publikaties.

Zijn conclusie: „De benadering die sinds 1977 het kerkelijk debat domineert wacht nog steeds op een serieuze bespreking in het CDA."

Penders

Over hoe er in de zusterpartijen van het CDA in Europa gedacht wordt over de kernwapenproblematiek: is er dezelfde verontrusting als bij ons? Wat is bijvoorbeeld de houding van de Franse christen-democraten (CDS) ten aanzien van het Franse atoomwapen? Wat mogen wij verwachten van de christen-democraten in West-Duitsland, Italië en België? schrijft Europees parlementariër Penders.

Klompé

Mevrouw Klompé stelt in haar bijdrage dat zij de eenzijdige stap van het IKV (namelijk Kernwapens uit Nederland), Pax Christi en de Hervormde Kerk niet kan volgen.

„Dat kan ik niet, dat heb ik vanaf het begin van de campagne in 1977 direct publiekelijk gezegd. Ik geloof er niet in, dat **deze** stap – alleen door Nederland gezet – de terugdringing van het kernwapen zal bevorderen. Afschrikkingsevenwicht en kernwapendreiging komen voort uit wantrouwen tussen volken. Aan de oorzaken van dat wantrouwen moet op internationaal vlak worden gewerkt. Dat gebeurt met het IKV-voorstel niet."

Eén ding mag intussen duidelijk zijn: het tweede nummer van CD Verkenningen is een zeer lezenswaardig nummer geworden (redactie).

U kunt zich op Christen Democratische Verkenningen abonneren door onderstaande bon zonder postzegel op te zenden aan: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, Antwoordnummer 1904, 2500 WB 's-Gravenhage.

bon

U kunt mij noteren voor

- een abonnement op Christen Democratische Verkenningen
- een studenten/jongeren-abonnement op Christen Democratische Verkenningen. (mijn leeftijd is .....).

Naam: .....

Straat: .....

Woonplaats en postcode: .....

CDJA

Oostduitse jongeren hebben er de balen van

De socialistische leiders van de Duitse Democratische Republiek hebben problemen met hun jeugd. Oostduitse tieners lopen niet warm voor het socialisme, nemen haar verworvenheden als vanzelfsprekend aan, en interesseren zich meer voor pop, jeans en disco's. Een groot gedeelte van de jeugd lijkt zich ondanks het overheidsaanbod van cultuur en sport te vervelen. Van journalisten en andere reizigers door de DDR hoort men regelmatig verhalen over jeugdige baldadigheid en geweldpleging. De overheid geeft toe dat het alcoholmisbruik onder de jeugd en de stijgende jeugdkriminaliteit in de DDR haar voor grote problemen stelt.
Om deze jongerenonrust te betitelen als „verzet" tegen „het systeem" gaat te ver. Wèl is duidelijk dat het leven in de socialistische verzorgingsstaat bij veel jongeren frustraties oproept. Alles is geregeld, overal is voor gezorgd. Je hoeft je alleen maar in het socialistische patroon te laten glijden en mee te laten voeren. De collectiviteit staat voorop, je dient als individu enkel om je in te zetten voor de socialistische gemeenschap. Je toekomst wordt voor een groot gedeelte door de staat bepaald; die weet wat het beste voor je is, want die kan plannen in welk beroep of in welke functie je je het best voor de opbouw van het socialisme kunt inzetten.

door
Willem van der Putten

Opleiding

Alle Oostduitse kinderen volgen tussen hun 6e en 16e levensjaar de tienjarige „Oberschule", die toegang geeft tot een tweejarige beroepsopleiding of een uitgebreider – ook tweejarig – middelbaar onderwijs, die de leerlingen weer op een hogeschool of universiteit voorbereidt. Het is ook mogelijk dat men na 8 klassen van de Oberschule te hebben doorlopen aan een beroepsopleiding begint. In de 7e tot en met de 10e klas nemen vakarbeiders, boeren en technici actief aan het onderwijs en de opvoeding van de scholieren deel. Veel arbeidscollectieven van socialistische bedrijven „adopteren" klassen, waar zij over hun werk vertellen, en die regelmatig in de bedrijven gaan kijken. Via deze van staatswege gedirigeerde contacten worden veel jongeren gestimuleerd en „gemotiveerd" om bv. al na hun 8e schooljaar bepaalde beroepen of vakken te gaan leren, juist op die terreinen of vakgebieden waar arbeidskrachten tekort zijn of de geleide economie wil gaan uitbreiden. In incidentele gevallen wordt regelrecht pressie uitgeoefend, ook via de ouders, die bezoek krijgen van „kameraden" die hen ervan willen „overtuigen" dat het beter is dat hun zoon of dochter die of die opleiding kiest. Wie dan nog „onwillig" is krijgt géén opleiding en géén werk, maar ook géén uitkering.

Universiteit

De toelating tot hogeschool of universiteit is slechts voor enkelen weggelegd. Kinderen van kaderleden van de socialistische eenheidspartij in Duitsland genieten voorrang. Wie dan geen razend knappe cijfers heeft, krijgt het moeilijk. Studenten worden bewust gekozen uit de arbeiders of boerenklasse: de DDR houdt haar officiële status van „boeren- en arbeidersstaat" hoog door scholieren en studenten uit de gezinnen der intelligentsia openlijk en opzettelijk te discrimineren. Daarbij komt men alleen in aanmerking voor een studieplaats wanneer blijk is gegeven van een „solide filosofische basis, geschapen door de studie van het marxisme-leninisme", zoals dit officieel wordt omgeschreven. Ook op andere wijze wordt men als student gedwongen zich actief voor het socialisme in te zetten, en wel op de meest effectieve wijze: via zijn beurs. Een minimumbeurs bestaat uit 180 Mark per maand; wie echter blijk geeft van uitzonderlijke studieprestaties en grote maatschappelijke (lees: marxistisch-socialistische) activiteit, kan dit bedrag totmaar liefst 450 Mark opschroeven: een aantrekkelijk verschil! En zo ontwikkelt het regiem in Oost-Duitsland „een socialistische intelligentsia die in nauwe verbinding staat met de arbeidersklasse en met alle werkende mensen", aldus de propagandaboekjes.

Jongerenorganisaties

De politieke opvoeding van de jongeren vindt (behalve op de scholen) plaats in twee jongerenorganisaties: de Pioniers voor de kinderen van 7 tot 14 jaar, en de Vrije Duitse Jeugd (FDJ) voor de jongeren in de leeftijd van 14 jaar en ouder. Het is de taak van de FDJ „alle jeugdige personen tot overtuigde patriotten en proletarische internationalisten op te voeden die de ontwikkelde socialistische maatschappij in de DDR actief mee opbouwen". Hoewel het lidmaatschap van deze organisaties niet verplicht is, is er toch wel een maatschappelijke drang om lid te worden. Niet-leden van de FDJ zullen niet makkelijk een studieplaats kunnen verwerven; voor de beste baantjes en studies komen in de DDR allereerst jonge socialistische activisten in aanmerking. Wie zich openlijk van de FDJ (en andere socialistische organisaties) afkeert kan zijn toekomst wel vergeten. Commentaar van een hoge regeringsfunctionaris: „De regering kan het toch niet maken geld uit te geven aan de opleiding van mensen die onze socialistische maatschappij niet willen steunen?"
Een meisje vertelt: „Er zijn jongeren die uit innerlijke overtuiging lid worden van de socialistische jeugdbeweging FDJ, maar dat zijn er niet veel. De rest doet het uit meeloperij of uit tegenzin, om later nog aan de slag te kunnen komen".
Nogal wat jongeren hebben er moeite mee dat de FDJ zich geheel richt op de Socialistische Eenheidspartij Duitsland (SED); niet in de laatste plaats de christelijke jongeren. Zij willen wel politiek, maar geen partijpolitiek. Het betuttelende en van-boven-naar-beneden gerichte karakter van de FDJ ondervindt overigens ook steeds meer kritiek onder de leden zelf.
Buurthuizen of andere ontmoetingscentra vergeet men te bouwen in de DDR, met als gevolg: jongeren die zich gruwelijk vervelen en tot crimineel gedrag en alcoholisme vervallen. De kerken zijn een van de weinige instanties die het jeugdwerk actief aanpakken. Veel jongeren van binnen en buiten de kerk komen bij elkaar om actuele problemen te bediscussiëren, in een ongedwongen a-politieke sfeer, die in de DDR zeldzaam is. Ook de FDJ biedt christelijke jongeren de mogelijkheid gespreksgroepen te vormen, maar de sfeer die men hier proeft is „vrijheid onder toezicht". Geen wonder dat er wel eens jongeren zijn die balen in de DDR.

Voor nadere informatie: KVPJO-brochure nr. VI: „Christenen en Christen-demokratie in de DDR" (Tegen porto-vergoeding verkrijgbaar via Postbus 1298, 6501 BG Nijmegen).

Eerste vergadering CDJA-raad

Zaterdag 24 januari zal de CDJA-raad voor het eerst vergaderen. Belangrijkste agendapunt zal zijn de bespreking van het CDA-programma ter voorbereiding van de discussie in de partijraad van het CDA. CDJA-leden die de vergadering willen bijwonen, kunnen zich opgeven bij het secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.
Plaats van handeling is „Kobus aan de Poort", Utrechtsestraat 49, Amersfoort. Aanvang: 10.30 uur.

Twee zielen – één gedachte?

door Ronald Bakker

Vergelijking van het beleidsplan 1981-1982 van de werkende jongeren CNV met het politiek pamflet van het CDJA zou een bijdrage aan de verdere uitbouw van de CDJA-visie op sociaal-economische vraagstukken van deze tijd én een aanzet tot versterking van de kontakten tussen beide jongerenorganisaties kunnen betekenen. Een kritische beoordeling en interpretatie van het CDA-program „Om een zinvol bestaan" in het licht van deze programvergelijking is van belang, temeer daar van verschillende zijde – het CDJA niet uitgezonderd – jongeren de schrijvers van dit program verwijten, dat zij langs een aantal essentiële problemen van jongeren heen gaan.

Zin en beperking

De kracht van deze vergelijking ligt in het identieke uitgangspunt van beide jongerenorganisaties: de Heilige Schrift richt beider handelen in de eigen beleids- en werkingssfeer. Wil het CDJA zich blijvend bezinnen op de betekenis van zijn grondslag voor het politieke beleid, dan dient dat beleid aan die grondslag getest te worden. De nadere uitwerking in program én beleid van de identieke grondslag van de wj-CNV biedt ons daartoe een kritische mogelijkheid bij uitstek. Toch maant het verschil in beider taak en funktie tot voorzichtigheid en legt deze vergelijking – elke vergelijking gaat immers in zekere zin mank – beperkingen op. Richten de wj-CNV zich meer op het arbeidsvoorwaardenbeleid zoals dat in de Stichting van de Arbeid en in de CAO-onderhandelingen op verschillend niveau gevoerd wordt alsmede op de individuele belangenbehartiging van hun leden; het CDJA richt zich voornamelijk op de politiek in het algemeen en het CDA en zijn vertegenwoordigers in de verschillende bestuurslagen in het bijzonder.Dit verschil in beider taak en funktie komt dan ook in het verschillend karakter van beide stukken tot uiting. Het vergelijk wordt politiek hoogst relevant waar beider taak en funktie raakvlakken vertonen. Het verzet tegen de kabinetsplannen inzake de minimum-jeugdlonen is daar het meest sprekende en recente bewijs van. Beide stukken dienen in het kader van het door beide organisaties gevoerde beleid gezien te worden. Ik beperk me tot het vergelijk van beider opvattingen over de inkomensverhoudingen.

Inkomensverhoudingen

Zowel de wj-CNV als het CDJA zijn van mening, dat de huidige inkomensverhoudingen – het tot nu toe gevoerde inkomensherverdelende beleid ten spijt – nog steeds onrechtvaardig zijn. Ondanks de door de economische ontwikkeling afgedwongen noodzaak van inkomensmatiging of zelfs koopkrachtdaling, zal het inkomensbeleid in het teken moeten blijven staan van het streven naar rechtvaardiger inkomensverhoudingen door de sterkste schouders de zwaarste lasten te laten dragen, het sociale voorzieningenpeil te handhaven en tegenover deze inkomensoffers een aanwijsbare terugdringing van de werkeloosheid en een versterking van de medezeggenschapsstructuur binnen de onderneming te stellen. Een samenhangend inkomensbeleid, waarin de Raad voor het inkomensbeleid een centrale plaats heeft en er meer wettelijke greep is op de inkomens van de vrije beroepen, is daartoe noodzakelijk. Beide dringen aan op een VAD-regeling, waarbij de wj-CNV erkenning en waarmaking van het feit, dat werknemers een bijdrage leveren aan de vermogensgroei in de onderneming benadrukken, terwijl het CDJA de verbetering van de vermogensstructuur in zwakke bedrijfstakken op de voorgrond stelt.
De wj-CNV pleiten voor een bruto-inkomensverhouding van 1 : 4. Het CDJA spreekt zich over deze kwestie niet uit. Groot verschil van inzicht is er omtrent de vraag of de prijskompensatie „opgeschoond" moet worden en welke elementen daarin dan in aanmerking zouden moeten komen. Het voorstel van de wj-CNV en via fasering de Wet op het minimum-loon in te voeren voor de jongeren van 18 tot 23 jaar vindt geen steun bij het CDJA. Het voorstel om overtredingen op de wetten op het minimumloon en het minimum-jeugdloon terug te dringen door in het Wetboek van Strafrecht een verscherpte strafbepaling op te nemen laat het politiek pamflet links liggen. Een al jaren slepende zaak, waarover zwartboeken vol geschreven zijn en waar de zwaksten ongelimiteerd „gepakt" worden!

Mogelijkheden voor samenwerking

Dit summiere vergelijk laat zien, dat het politiek pamflet weleens blijft steken in algemeen sociaal-economische beschouwingen en niet inspeelt op konkrete verlangens van de jongerenvakbeweging. Om het eigen beleid meer inhoud te geven zou samenwerking, hetzij in gestruktureerd overleg, hetzij door CNV-vertegenwoordigers op persoonlijke titel in FBG's zitting te laten nemen, vruchten afwerpen. Een sterker antwoord op de sociaal-economische problemen van de werkende jongeren!

CD-addertje:
de Arjos onder één dak: als laatste bereikte de voorhoede het pand.

(vervolg van pagina 3)

Forumdiscussie

's Middags was er een forumdiscussie met de heren Ton Frinking)CDA-Tweede Kamerlid), Klaas de Vries (PvdA-Tweede Kamerlid) en Mient Jan Faber (sekretaris IKV).
Met hen werd van gedachten gewisseld over het veiligheidsbeleid en de rol van de kernwapens daarin.
Klaas de Vries (PvdA) zei dat Nederland alleen maar een polsstokpolitiek kan voeren, daar waar het gaat om een veiligheidsbeleid in het algemeen. Nederland moet niet te hoge ambitie hebben. De conclusies van het rapport van de Hervormde Synode noemde hij de enige juiste. Kritiek had De Vries op het feit dat de conclusie nogal Nederlands gedacht is. „Het is een onwaarschijnlijke gang van zaken als er maar één begaanbare weg is.

Ton Frinking)CDA) wees er in zijn inleiding op dat veiligheid een subjectief begrip is. Er zijn meer dreigingen dan alleen het Warschaupact. Er is ook de dreiging van armoede en van wantrouwen. Frinking accepteert het huidige afschrikkingssysteem als basis om te komen tot wapenbeheersing. Een opmerking waar de meeste Arjossers niet gelukkig mee waren.
De IKV-leus: „Help de kernwapens de wereld uit, te beginnen uit Nederland" steunt Frinking niet. Volgens hem brengt deze benadering de oplossing niet naderbij. Juist het tegendeel is waar, want beheersing van kernwapens vraagt een internationaal beleid. Nederland moet een betrouwbare en loyale deelnemer blijven in bondgenootschappelijk verband, aldus Frinking. Het CDA heeft tot taak zorg te dragen dat nieuwe systemen niet worden ingevoerd. Op de vraag of de middellange afstandsraketten dan wel of niet mogen worden geplaatst, kreeg de zaal een ontwijkend antwoord. „Daarover kan nu nog niet beslist worden", aldus Frinking.
Kritiek ook bij Frinking op het rapport Donner. „Het vernieuwende heb ik er niet in terug gevonden"

Volgens Mient Jan Faber (IKV) wordt de kernwapendiscussie teveel binnen partijkaders geplaatst. Ook de kaders die gebruikt kunnen worden om een veilig beleid te realiseren worden niet voldoende benut. „We hebben zowel de NAVO als de VN, maar als het om concrete uitwerking van het veiligheidsbeleid gaat wordt alleen in NAVO-verband gedacht." Mient Jan Faber is niet voor het uittreden van Nederland uit de NAVO want „er is nog genoeg te doen". Het rapport Donner heeft een slechte dienst bewezen aan atoompacifisten, aldus Faber.

Na de discussie, werden met name voorzitter Klaas de Vries en secretaris Dik Koopmans bedankt voor het werk dat ze in de afgelopen jaren hebben verzet.

CDA Vrouwenberaad

Zaterdag 17 januari vergaderde het Landelijk Bestuur van het CDA Vrouwenberaad voor de eerste maal na de fusie onder voorzitterschap van de nieuw benoemde voorzitter Mevrouw R. ten Hagen-Pot. In een volgend nummer van dit blad komen wij op het daar behandelde uitvoerig terug. Nu volstaan wij met het publiceren van een belangrijke daar aangenomen motie, die de zeer moeilijke wetgeving op het gebied van de alimentatie betreft.

De motie luidde:

De Landelijke Raad van het CDA Vrouwenberaad in vergadering
bijeen te Utrecht d.d. 17 januari 1981,
sprekend over de gevolgen van echtscheiding, in het bijzonder
wat betreft de toekenning van alimentatie
overwegende dat
in geval van echtscheiding de financiële gevolgen van de ontbinding van het huwelijk niet onevenredig zwaar op het hoofd van de financiëel-afhankelijke ex-partner mogen neerkomen
overwegende dat dit dreigt wanneer de beperking van alimentatie in tijd als uitgangspunt voor de vaststelling daarvan wordt gehanteerd en de wetgeving daaraan wordt aangepast
overwegende dat de tekst van het concept-program hiertoe aanleiding geeft doordat daarin wordt uitgegaan van deze beperking
spreekt uit dat
naar haar mening de toekenning van alimentatie en de eventuele beperking in duur daarin dient te worden overgelaten aan de onafhankelijke rechter, die in staat is voor ieder onderhavig geval alle relevante faktoren bij zijn uitspraak te betrekken
dringt bij het partijbestuur met klem aan op het overnemen van het door het CDA Vrouwenberaad ingediende amendement op artikel 9.19 van het concept-program
en gaat over tot de orde van de dag.

agenda cdja

CDJA Utrecht

Het sociaal-economisch beleid is het onderwerp van een forumdiscussie op 29 januari a.s. op de vergadering van het CDJA provincie Utrecht. Uitgenodigd zijn vertegenwoordigers van CDA (G. van Muiden), PvdA (A. van der Hek), VVD, D'66 en CPN.
Aanvang 20.00 uur in De Poort van Kleef, Mariaplaats 7 te Utrecht.

radio en televisie

Radio
maandag 26 januari DS '70
dinsdag 27 januari D '66
woensdag 28 januari BP
donderdag 29 januari PPR
vrijdag 30 januari CDA

Televisie
woensdag 28 januari CPN

Nieuwe lesbrieven

Politiek? Kom nou! ...is de titel van de lesbrievenserie, uitgegeven door de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.
Met deze lesbrievenserie reikt de Stichting materiaal aan over onderwerpen van politiek belang. Het materiaal is geschikt voor gebruik op politieke scholingscursussen, in werk- en discussiegroepen en zijn voor het vak maatschappijleer.

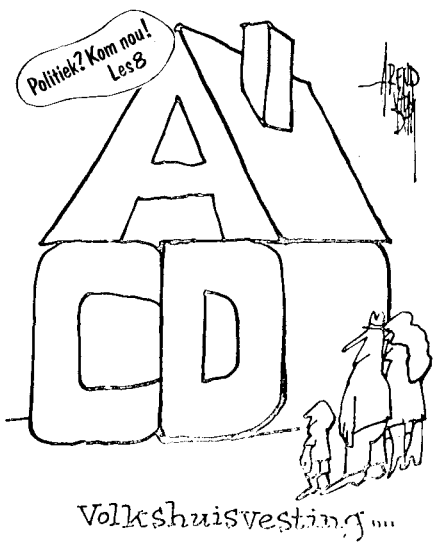

Politiek? Kom nou! les 8. Volkshuisvesting

De les „Volkshuisvesting" is een inleiding op het terrein van de volkshuisvesting, die de gebruikers in staat stelt inzicht te verkrijgen in het woningbouwbeleid met name van de eigen gemeente. Een verklarende woordenlijst is toegevoegd.

Politiek? Kom nou! les 9. Welzijn

De les „Welzijn" geeft een inzicht op het terrein van gemeentelijk welzijnsbeleid.
Het in deze lesbrief opgenomen rollenspel en de opdrachten stellen de gebruikers in staat meer betrokken te geraken bij de wijze waarop in de eigen gemeente aan het welzijnsbeleid wordt vorm gegeven.

Bestellingen

Eén lesbrief kost ƒ 3,–.
Bij meerdere afname geldt aan aanzienlijke korting:
2 t m 3 lessen ƒ 2,25 per exemplaar
4 t/m 5 lessen ƒ 2,– per exemplaar
6 t/m 7 lessen ƒ 1,75 per exemplaar
8 en meer lessen ƒ 1,50 per exemplaar.
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 137000 t.n.v. CDA, Den Haag, met vermelding van gewenste les en het aantal.

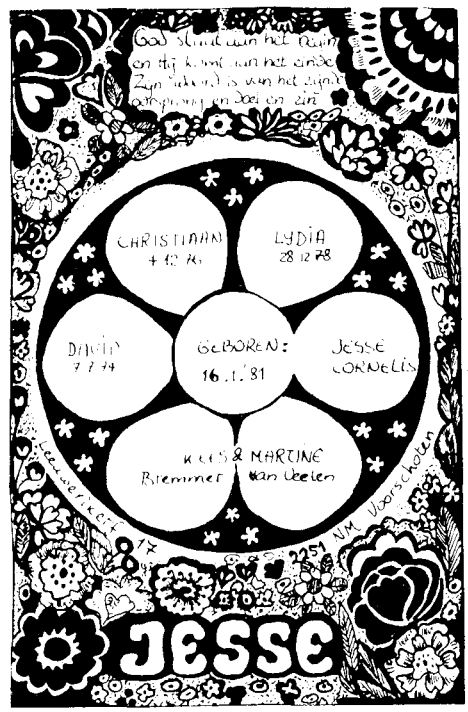

CDA Adjunct-secretaris politiek Kees Bremmer maakte op bovenstaande melding van de geboorte van zijn jongste zoon. Het CDA blijft groeien.

CDA christen democratisch appèl

In het kader van de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen vraagt het Centraal Verkiezingscomité (CVC) van het CDA

vrijwilligers

die het CVC in Den Haag bij kunnen staan bij de vele bureau-werkzaamheden.

Het CVC denkt hierbij aan:
- algemene campagne-activiteiten op het bureau
- assistentie bij het afhandelen van spreekbeurt-aanvragen
- type-werkzaamheden
- verzending van stukken
- assistentie bij het copiëren

Geïnteresseerden kunnen zich schriftelijk wenden tot het CVC, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.
Voor nadere inlichtingen: tel. 070-924461 (vragen naar de heer Smits of Bremmer).

International Secretary Services.
Uitzendbureau voor en door secretaressen.
Kantoren te Den Haag, tel. 070-654900,
Rotterdam, tel. 010-136860,
Amsterdam, tel. 020-220644.

SBI

centrum voor studie en vorming

Het Slotemaker de Bruïne Instituut (SBI) is een instituut voor studie en vorming voor groepen mensen die enkele dagen achtereen bij elkaar zijn in cursusverband en werkt vanuit de christelijk-sociale beweging. Het cursuswerk is vooral gericht op verschillende aspecten van arbeids- en samenlevingsvraagstukken.

De cursussen worden gegeven in de beide centra te Doorn en Garderen.

De meeste voorkomende cursusgroepen zijn:
a. ondernemingsraden uit alle sectoren van de industrie en dienstverlening;
b. (kader)leden van de christelijke vakbeweging;
c. vrouwen en (kader)leden van christelijke vrouwenorganisaties.

Voor dit werk zoeken wij in verband met uitbreiding van ons cursuswerk:

twee cursusleiders (m/v)

Taak:
- Het zelfstandig voorbereiden en begeleiden van cursussen;
- het onderhouden van contacten met cursusgroepen.

Gevraagd wordt:
- Een positieve persoonlijke betrokkenheid bij de christelijke vakbeweging;
- Enkele jaren ervaring in het arbeidsleven;
- Kennis en ervaring in methodisch werken met groepen.

Salaris en rechtspositie volgens richtlijnen van de arbeidsvoorwaarden voor vormings- en ontwikkelingswerk. Maximum salaris f 4098,- bruto per maand. Opname in het pensioenfonds P.G.G.M. Medisch onderzoek is vereist. Medewerking aan een eventueel psychologisch onderzoek wordt verwacht.

Vragen om inlichtingen en sollicitatie richten aan: SBI, Amersfoortseweg 98, Postbus 69, 3940 AB Doorn. Telefoon: 03430-4244.

HET EVANGELIE IS NIET ALLEEN RICHTSNOER VOOR HET C.D.A., MAAR OOK VOOR

HORIZON

CHRISTELIJK GEZINSBLAD VOOR NEDERLAND

Het (nog betrekkelijk) nieuwe blad (meer dan tienduizend abonnees in 1 jaar!) dankt zijn snelle groei aan zijn prachtige uitvoering en zijn zeer veelzijdige inhoud, zoals moge blijken uit de volgende

RUBRIEKEN

- **Kerkelijk leven in binnen- en buitenland**
- **Politiek**
- **Opvoeding en onderwijs**
- **Sociale verzekeringswetgeving**
- **Geld- en bankzaken**
- **Haken, breien en borduren**
- **Kleding en mode**
- **Woninginrichting**
- **Recepten**
- **Bloemen en planten**
- **De natuur in veld en bos**
- **Het verkeer**
- **Toerisme**
- **Het weer**
- **Van en voor kinderen**
- **„Waar de watervallen bruisen" (vervolgverhaal)**

Het blad verschijnt eens per maand en kost *f* 50.- per jaar of *f* 26,50 per half jaar. Het is in veel (niet alle!) boekwinkels en kiosken verkrijgbaar voor de prijs van *f* 4,75. U kunt ook een los nummer bestellen door storting van dit bedrag op postgiro 2747778, of bankrekening 550848150 (ABN), in beide gevallen t.n.v. Maandblad Horizon te Hilversum. Een abonnement is uiteraard voordeliger!
Met de bon hiernaast kunt u zich als abonnee opgeven. Doet u dat echter liever tegelijk met de betaling van het abonnementsgeld, dan gelieve u op het betalingsbewijs de woorden **nieuwe abonnee** te vermelden, alsmede **de naam van dit blad!**
Eerder verschenen nummers zijn niet meer verkrijgbaar.

BON

Hierbij geef ik mij op als abonnee en betaal, na bericht uwerzijds, een abonnementsgeld van:

☐ *f* 50.- per jaar ☐ *f* 26.50 per half jaar*)

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: .....

Woonplaats: .....

Godsdienstige overtuiging: Prot./R.K.*)

Deze bon s.v.p. als **brief** verzenden, maar u kunt zich ook per brief(kaart) als abonnee opgeven. In dat geval verzoeken wij u **de naam van dit blad** te willen vermelden. Ons adres:

MAANDBLAD HORIZON
Postbus 555 - 1200 AN Hilversum

*) s.v.p. doorstrepen wat niet het geval is.

1E JAARGANG NO. 17 – 31 JANUARI 1981

Ledennummer

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

Vandaag (31 januari) Partijraad over ontwerp-verkiezings-program en lijst-trekker

Om een zinvol bestaan

Nieuwe wegen naar een verantwoordelijke samenleving

CDA christen democratisch appèl

Ruim twaalfhonderd amendementen in bespreking

Oude tekst:

Vermogensaanwasdeling

2.29 Bij dit artikel was een P.M. opgenomen.

Nieuwe

2.29 (voors
mogensaan
bezitsvormin

Kerncentrales

2.61 In ons dichtbevolkte land vindt – in verband met de nog onopgeloste problemen rond de veiligheid

2.61 (voorstel partijbestu
dichtbevolkte land vindt g
dere bouw van kernc

Oude tekst:

Volkshuisvesting

7.16. Financiering van woningbouw en stadsvernieuwing zal, met een beroep op de bewonerssolida-

Nieuwe tekst:

7.16 (voorstel partijbestuur) Er
wordt een samenhangend woon-
lastenbeleid voor de huur- en

Veiligheidsbeleid

2b Het streven naar veiligheid moet onderworpen zijn aan normen welke verhinderen dat de politieke en militaire middelen die daarbij
den toegepast op zich
selijke waar

2.b (voorstel partijbe
voegd wordt

ap
ijve
e t
cht
or wat

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Sav. Lohman
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Inhoud:

Vrouwen in de EG

Europarlementariër Hanja May doet verslag van een EG-rapport over de positie van vrouwen in de Europese gemeenschap.
pagina 8 en 9

Partijraad

Op de partijraad van zaterdag 31 januari zal de tekst van het ontwerp-verkiezingsprogram worden vastgesteld. Daarom een bloemlezing van de voornaamste amendementen en een samenvatting van de nieuwe financiële verantwoording
..... pagina 7, 10, 11, 12 en 13

CNV-program

Voorzitter Harm van der Meulen licht in een artikel het CNV-program voor de komende regeerperiode toe.
..... pagina 16 en 17

Verder in dit nummer:

	Pagina
Commentaren	**3, 5, 7, 11, 13**
Uit de fractie	**18**
Verkiezingen	**5**
Van de fractievoorzitter	**6**
Zwart-Wit	**14**
Boekbespreking	**19**
Werkstuk: de kosten van het wonen	**20, 21, 22**
Partijbureau	**24**
Uw mening	**29**
Cryptogram	**30**

H. R. VAN TRIEST B.V.

Meer dan 20 jaar specialist in ruw veevoer.

CNV-voorzitter uit felle kritiek:

„Onbegrijpelijk, dat CDA-bestuur werkgelegenheidsfonds laat vallen"

CNV-voorzitter Harm van der Meulen heeft woensdagavond felle kritiek geuit op het voorstel van het CDA-partijbestuur om het in september vorig jaar door het CNV bepleite werkgelegenheidsfonds niet in het verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan" op te nemen. Het Christen-Democratisch Jongerenappèl (CDJA) had dat in een amendement op het ontwerpprogram voorgesteld. Harm van der Meulen wees er in zijn toespraak, tijdens een CNV-bijeenkomst in het Zeeuws-Vlaanderse Axel op, dat onder andere door de CDA-fractie in de Tweede Kamer verschillende malen positief op het CNV-plan was gereageerd. „En dan komt het bestuur van het CDA dat een fonds verwerpt. Dat is politieke logica van de kouwe grond, die waarschijnlijk alleen de voorzitter Piet Bukman begrijpt, maar ik niet", aldus de CNV-voorzitter. Hij riep de partijraad en het congres van het CDA op, om het besluit van het bestuur te corrigeren en het idee van een werkgelegenheidsfonds wel in het verkiezingsprogram op te nemen. Volgens hem wordt het optreden van de fractie in de Tweede Kamer ongeloofwaardig en vervreemdt men CDA-kiezers binnen het CNV van zich, als het fonds nu ineens door „zo'n onbegrijpelijke zet" van het bestuur wordt afgewezen. „Geen CNV'er, die CDA stemt, zal begrijpen waarom zijn partij hem als vakbondslid, dat een offer wil brengen ter wille van de bestrijding van de werkloosheid, in de steek laat", aldus van der Meulen.

Verband tussen matiging en werkgelegenheid.

Hij herinnerde er aan, dat volgens het CNV-plan iedereen, die inkomen geniet, één procent bruto ter beschikking zou moeten stellen. Vanuit het fonds zouden dan noodzakelijke nieuwe industriële activiteiten kunnen worden gefinancierd. Op deze manier zou een duidelijke relatie kunnen worden gelegd tussen matiging en het garanderen van werkgelegenheid. Behalve één procent van ieders inkomen, wat in totaal 2,7 miljard gulden oplevert, zouden in het fonds ook de extra aardgasbaten van 1,3 miljard gulden moeten worden gestort. Behalve nieuwe industriële activiteiten, zouden ook zaken als scholing en vorming uit het fonds betaald kunnen worden. De CNV-voorzitter herinnerde er aan, dat het plan voor het werkgelegenheidsfonds veel aandacht en sympathie heeft ondervonden. Niet alleen bij CDA-minister Albeda en de sociale partners, maar ook bij de CDA-fractie. Lubbers sprak in de Tweede Kamer van een „buitengewoon waardevol en een belangrijke bijdrage", en sprak namens de fractie in een motie uit, dat het fonds als instrument zou moeten worden gebruikt.

commentaar

Plan verdient beter

De teleurstelling van Harm van der Meulen is goed te begrijpen. Het CNV-plan voor een werkgelegenheidsfonds was en is immers een eerlijk en constructief voorstel, waarin matiging van de inkomens wordt omgezet in een versterking van de industrie en een verbetering van de werkgelegenheid, een telkens terugkerend discussiepunt van de eerste orde. Het plan was weliswaar nog niet voldoende uitgewerkt en de geesten van niet alle sociale partners waren er in het najaar voldoende rijp voor om het centraal overleg te doen slagen. Maar er is in die tijd wel wat veranderd. Niet alleen blijft de economie verslechteren en wordt de werkgelegenheid met de dag slechter, maar ook bij de FNV beginnen de gedachten nu in de richting van het CNV te gaan. Zo heeft voorzitter Wim Kok afgelopen weekend in de Vakbondskrant ook voor een soort werkgelegenheidsfonds gepleit. En SER-voorzitter de Pous bepleitte een maand geleden in het economenvakblad ESB voor aanwending via een te vormen fonds van de extra aardgasbaten voor een versterking van het industriële potentieel. Ook daar dus een parallel met de ideeën van het CNV.

Terecht wijst van der Meulen op de sympatie, die het plan ook bij de CDA-fractie in de Tweede Kamer heeft ondervonden. Alleen kan hij daaraan geen recht ontlenen, dat het ook in het CDA-verkiezingsprogram wordt overgenomen. Wel zijn er voldoende aanknopingspunten om in het program ruimte te bieden voor een studie op korte termijn naar alle pro's en contra's van een werkgelegenheidsfonds. Het constructief en belangrijk voorstel van het met het CDA verwante CNV verdient het niet zo één, twee, drie van de tafel te worden geveegd,. Zonder dat het CDA zich er nu helemaal op behoeft vast te leggen, is een verdere bestudering meer dan de moeite waard.

Brede maatschappelijke discussie

In brede kring is verontwaardiging ontstaan over het inkomen, dat de regering heeft uitgetrokken voor de leider van de brede maatschappelijke discussie over de kernenergie. Naar verluidt 205.000 gulden per jaar voor een 4-daagse werkweek.

Onbegrijpelijk, hoe de regering tot een dergelijke vergoeding heeft kunnen besluiten. De bewindslieden laten terecht geen gelegenheid voorbij gaan om op de noodzaak tot bezuiniging en matiging van inkomens te wijzen. Zelfs voor de laagste inkomens en sociale uitkeringen. Al eerder schreven wij naar aanleiding van de specialisteninkomens en de verhoging van de electriciteitsprijzen, dat alles moet worden gedaan om dergelijke ingrepen te rechtvaardigen en aanvaardbaar te maken. De vaststelling van het inkomen van de kernenergiediscussieleider helpt daar niet aan mee. Integendeel, het vormt een aanslag op het sociaal-psychologisch klimaat, dat onder de huidige omstandigheden nodig is.

Onbegrijpelijk ook, dat De Brauw daar zelf niet over gevallen is. Ook als oud-democraat-socialist '70 en als kersvers democraat '66 had hij toch beter moeten weten. De brede maatschappelijke discussie is begonnen. Niet over de kernenergie, maar over het inkomen van de man, die de discussie moet leiden. Jammer.

Niet om de personen, maar om de zaken

Onlangs vond voor de KRO-televisie onder de gemoedelijk-resolute leiding van Aad van den Heuvel een discussie plaats tussen parlementariërs en leden van de parlementaire pers over de publiciteit rond politici. Welke publicitaire handstandjes zijn nog te aanvaarden; moeten politici zich niet wat meer aan de showbusiness onttrekken; of zoeken zij die veeleer op?
Dit soort discussies ontluikt vooral voor en tijdens verkiezingscampagnes. Dat is begrijpelijk: in de periode van de candidaatstellingen zouden vele politici (in spé) het uitermate betreuren wanneer hun goede eigenschappen en voortreffelijke initiatieven onopgemerkt zouden blijven voor het Nederlandse volk. Zij zullen de neiging vertonen de microfoon en het scherm nog iets nadrukkelijker te zoeken dan hun beroep van nature al met zich mee brengt. Daarna volgt de periode van de verkiezingscampagnes: de partijen hebben, vaak na driftig studeren en discussiëren, hun programma's geformuleerd en hun candidatenlijsten vastgesteld. Zij willen nu graag dat de kiezers inzien dat juist aan déze partij, met déze grondslag, met dit program en déze candidaten het landsbelang bij voorkeur dient te worden toevertrouwd. De partijen en hun candidaten trekken dan ook het land in en proberen zoveel mogelijk aandacht te trekken.

Personen

Aandacht waarvoor? Voor de programma's? Voor de individuele politici – met name de lijsttrekkers? Voor de politieke uitgangspunten van de desbetreffende partij?
In bovengenoemde TV-discussie leefde vooral de vraag of in een moderne verkiezingscampagne de personen de denkbeelden niet gaan overheersen.
Recente impressies van de verkiezingen in Duitsland en de V.S. lijken wat dat betreft niet bemoedigend. Over de Duitse verkiezingen schreef prof. Kooijmans in CDActueel: „. . .zij gingen in de eerste plaats over personen, in de tweede plaats over personen, en in de derde plaats over personen . ." Een onzakelijke campagne gelardeerd met onsmakelijke verdachtmakingen. De sfeer lijkt aardig getypeerd met het in SPD-kring circulerende grapje over de CDU: „Als jullie ophouden met leugens te vertellen over Schmidt, zullen wij de waarheid over Strauss niet meer vertellen." Over de Amerikaanse presidentsverkiezingen doet het verhaal de ronde dat Reagan uiteindelijk gewonnen heeft omdat veel vrouwen gevoelig waren voor zijn mooie stemgeluid. Dat is dus wat verstaan moet worden onder een „doorslaggevende stem".

Denkbeelden in het vage?

Is het waar dat ook bij ons, zoals Frits van der Poel in dezelfde discussie opmerkte, de ontwik-

keling daarheen gaat dat politieke partijen mensen naar voren schuiven die stemmen trekken, terwijl de inhoud van de politieke denkbeelden meer en meer in het vage blijft? Of is er – zoals Den Uyl opmerkte – weinig nieuws onder de zon en was vroeger het persoonlijke element in verkiezingscampagnes even groot?

Er moeten een paar zaken onderscheiden worden. Het is ontegenzeggelijk waar dat personen als Colijn of Drees een zeer persoonlijk stempel op de stembusstrijd drukten. Maar afgezien van de vraag of dat wel zo gezond was voor de betrokken partijen en of dat niet leidde tot verstarring van de politieke denkbeelden in die partijen, kwam de beeldvorming over de „leiders" in het vóór-televisionaire tijdperk anders tot stand. In massameetings nam men middels politieke redevoeringen kennis van de grote man. Kampeer-fiets- of zeilgewoonten maakten geen deel uit van de „politieke" beeldvorming.

Mooie ogen

Kiezers maken tegenwoordig vanaf enkele meters via het scherm kennis met de sympathieke gebaren, kleding en oogopslag van de lijsttrekkers. Sommige bladen bouwen die indruk nog eens verder uit met gezellige „human-interest"-verhalen over de politicus-thuis, in zijn moestuin of spelend met zijn schattige (klein)kinderen. Is het te voorkomen dat dit leidt tot „mannetjesmakerij" en dat de kiezers steeds meer langs a-politieke wegen hun voorkeuren gaan vormen?

Is er een reëel gevaar dat de krachtsverhoudingen in het Nederlandse parlement – en daarmee de signatuur van een regering – mede bepaald gaan worden door de mooie blauwe ogen van de ene, of het jongensgezicht van de andere candidaat?

We hebben geen parlementaire democratie opgebouwd – en deze onderbouwd met principiële politieke partijen – om hem langs moderne publicitaire wegen weer te laten uithollen tot een personalistisch en populistisch systeem.

Relativering

Enige relativering is intussen wel op zijn plaats. Verkiezingsonderzoekers zijn van tijd tot tijd verbijsterd over de standpunten die door kiezers aan hun favoriet worden toegeschreven, standpunten waar deze mensen toch werkelijk geen aanleiding toe hebben gegeven. Daar schijnt weinig aan te doen. Subjectieve impressies spelen altijd mee.
Kijkers stellen zich onwillekeurig de vraag: deugt deze man? Staat hij voor wat hij beweert? Is hij in staat om het waar te maken? Anders gezegd: zou ik een tweedehands auto van hem durven kopen?
Politieke partijen, die hun politiek program waardevol achten, zullen ook aan de inhoud van hun boodschap verplicht zijn aan de presentatie ervan veel zorg te besteden. Daarom zoeken partijen uit hun candidaten, één man, die in het bijzonder belast wordt met de taak het program te personifiëren en als spitsspeler in de campagne op te treden.

Breed front

De vraag of in de verkiezingen het persoonlijk element de zaken zou gaan verdringen hebben de politieke partijen voor een belangrijk deel zelf in de hand. Schuiven zij hun politiek program sterk naar voren, en bezwijken zij niet voor de verleiding om tezeer in te spelen op oneigenlijke, – want a-politieke – sentimenten dan kunnen Nederlandse verkiezingen wel gezond blijven.
En als de partijen in staat zijn – zoals het CDA dat kan – om naast program en lijsttrekker een breed front van capabele candidaten te presenteren dan zullen de verkiezingen gaan, waarover ze gàán.
Dan kiest men, via het instrument van de lijsttrekkers, voor het ene, dan wel het andere beleid. Dan kiest men partij.

S.J.H.

CDaddertje

„1200 amendementen op partijprogram"
– één mandement was toch ook wel praktisch –

Op naar de verkiezingen van 26 mei

In februari een financiële actie

Op alle niveaus in de partij is men momenteel druk bezig met de voorbereiding van de Tweede Kamerverkiezingen. Zoals bekend zullen deze op dinsdag 26 mei plaatsvinden. Niet op een woensdag dus, zoals de kieswet voorschrijft, omdat dit jaar die dag één dag voor Hemelvaartsdag valt.

In alle kamerkringen zijn de KCT's, de kamerkringcampagneteams, al geruime tijd hard aan de slag in hun gebied met het opzetten van een geolied campagne-net. Via coördinatie van het Centraal Verkiezings Comité, een door het partijbestuur aangewezen commissie, die op landelijk niveau de verkiezingscampagne voorbereidt, komen de vertegenwoordigers van deze KCT's geregeld bijeen. Er vindt dan beraad plaats over de organisatorische opzet en inhoudelijke invulling van de campagne. Dit zijn de bijeenkomsten van de zogeheten Landelijke Verkiezingsraad (LVR), waarvan de eerste reeds vorig voorjaar plaats vond.

De verantwoordelijkheid voor alle campagne-activiteiten berust bij het partijbestuur. Het Centraal Verkiezings Comité komt wekelijks bijeen onder leiding van zijn voorzitter, de partijsecretaris, drs. H. Smits. Het CVC heeft een groot aantal taken gedelegeerd aan diverse stafwerkgroepen. Zo zijn er stafwerkgroepen die zich bezig houden met technisch/organisatorische zaken als: verkiezingsmateriaal, handboek voor de kandidaten, spreekschetsen, training en coaching, verkiezingsonderzoek. Daarnaast zijn er ook groepen die zich bezig houden met inhoudelijke problemen als: benadering van doelgroepen in de campagne, het opstellen van spreekschetsen etc.
Op de reeds genoemde vergaderingen van de LVR wordt „met de werkers uit het veld" periodiek verslag gedaan van deze activiteiten.
De Kamerkringen plegen weer overleg met de gemeentelijke campagneteams (GCT's), die uiteindelijk in het gehele land de campagne dragen. Van hun inzet hangt het electorale succes van het CDA grotendeels af!
Het is nu nog niet het moment om in concreto in te gaan op een aantal campagneplannen. Dat zal in de volgende ledencontactnummers gebeuren.
Er hoeft echter geen twijfel aan te bestaan dat het CDA en zijn kandidaten in de maand mei in het hele land nadrukkelijk aanwezig zal zijn.

Financiële actie

De campagne-voering zal dit jaar zo sober mogelijk geschieden. Efficiënt en doelmatig werken staat voorop.
Dat neemt niet weg dat de kosten van de komende campagne niet ten volle uit de normale begroting van het CDA gefinancierd kunnen worden.
Daarom vindt in februari een financiële actie onder de leden plaats. Wij rekenen op de medewerking van alle CDA-leden!

Kees Bremmer, secretaris CVC

commentaar

Geïntegreerd voortgezet onderwijs

De opvatting wordt wel verdedigd, dat in het parlement zo spoedig mogelijk moet worden uitgesproken, dat in het eind van de jaren '80 in Nederland geïntegreerd voortgezet onderwijs (ook wel aangeduid met de term middenschool) aan kinderen van 12 tot 15 à 16 jaar zal worden ingevoerd. De daarvoor noodzakelijke wettelijke regeling zou dan in het midden van de jaren '80 rond moeten zijn.
Tegen deze opvatting pleiten twee argumenten. Allereerst moet worden vastgesteld, dat nagenoeg alle organisaties die zich bewegen op het terrein van het voortgezet onderwijs grote terughoudendheid m.b.t. het geïntegreerd voortgezet onderwijs aan de dag leggen. Evenmin worden enthousiaste geluiden gehoord uit de scholen zelf. Vervolgens is er het gegeven, dat bij de concrete invulling van het geïntegreerd voortgezet onderwijs nog veel vragen onbeantwoord blijven. Tegen deze achtergrond is het juist, dat eerst met de onderscheiden ontwikkelingsprohecten in de komende jaren verdere ervaringen worden opgedaan en tegelijk wordt gepoogd meer scholen bij bie projecten te betrekken.

Nu is het eenmaal zo, dat voor geen enkele verandering of vernieuwing in het onderwijs van alle direct betrokkenen instemming zal worden verkregen. Evenmin zal over de concretisering van de voorgestane vernieuwing op voorhand altijd voldoende duidelijkheid aanwezig kunnen zijn, nog afgezien van de vraag of dit laatste wenselijk is in verband met de vrijheid van onderwijs. Met andere woorden: er komt een moment, dat in de politiek knopen moeten worden doorgehakt. Dit kan des te eerder, naar mate er bredere steun is verkregen voor een concreet vernieuwingsproject.

Recentelijk heeft het hoofdbestuur van de Protestants Christelijke Onderwijs vakorganisatie een discussienota uitgebracht over geïntegreerd voortgezet onderwijs. Binnen deze organisatie staat die nota, waarin voor de invoering van geïntegreerd voortgezet onderwijs wordt gekozen, ter discussie. De uitkomst van die discussie zal moeten worden afgewacht. Maar wel kan reeds nu dit worden opgemerkt. In de discussienota wordt aansluiting gezocht bij het in de afgelopen tien jaren door de overheid gevoerde ontwikkelings- en vernieuwingsbeleid in het onderwijs, zij het dat er ook accentverschillen zijn. Door deze benadering wordt in ieder geval bereikt, dat er een bredere steun komt voor het ontwikkelings- en vernieuwingsbeleid in het onderwijsveld zelf.
Knopen kunnen dan eerder worden doorgehakt.

De klus van Hans Franken

Eindelijk is het zover. Zaterdag partijraad, waarin het program, met amendementen en van pré-adviezen door het partijbestuur voorzien, aan de orde zal komen. Er is enorm veel werk verzet om het program. „Om een zinvol bestaan" bij te stellen aan de hand van de zeer vele ingediende amendementen, en de nader beschikbaar gekomen economische cijfers.

Vooral prof. Hans Franken heeft als voorzitter van de programcommissie een gigantische klus geklaard.

Het CDA heeft het zich niet gemakkelijk gemaakt met dit program, dat waar nodig niet schroomt ook impopulaire voorstellen te doen. Gelukkig heeft het partijbestuur in overwegende mate de voorzetten van de programcommissie willen overnemen. Drie middagen en avonden lang heeft de voorzitter van de programcommissie het voorgelegde program in het partijbestuur verdedigd. Hij is daarbij tegelijk bereid gebleken om daar waar er echte verbeteringen gesuggereerd werden, deze dankbaar over te nemen. Zo is een modern realistisch program ontstaan. Leggen wij „Om een zinvol bestaan" naast het thans geldende CDA-program „Niet bij brood alleen", dan is bij alle overeenkomsten het nieuwe program nuchterder en harder. Aan de invalshoek „gerechtigheid" is echter zo fundamenteel vastgehouden, dat het een goede vorm van vooruitstrevendheid is geworden.

Groei

Bij een gelijkblijvende taakstelling voor het scheppen van banen is de gemiddelde groei teruggebracht van 2½% bruto naar 1¼% bruto. Ik schrijf nadrukkelijk bruto, omdat er aan netto bestedingsruimten niet meer dan 1% per jaar over zal blijven. Dat betekent, gegeven het feit dat het nationaal produkt over meer mensen verdeeld moet worden, een minlijn in wat de burger te besteden heeft; dat het besteedbaar inkomen lager wordt.

Een minlijn van min één procent tot min vier procent per jaar (van minimum tot 4x modaal) is een harde boodschap. Daarom is het temeer begrijpelijk, dat het CDA wil zoeken naar een oplossing voor de echte minima; dat zijn diegenen die van hun minimum niet alleen voor zichzelf, maar ook voor anderen in hun huishouden moeten opkomen. Het beleid is erop gericht voor deze echte minima wèl de koopkracht te behouden. Instrumenten daartoe zijn gedifferentieerde sociale uitkeringen en kinderbijslag. Zo slaan wij een harde, maar tegelijk sociale weg in.

In het program is vastgehouden aan een groot aantal deeltijdbanen. Deze hebben deels te maken met een eerlijke verdeling van het werk, vooral voor de jongere generatie. Deels en met name hebben wij echter ook te maken met het voornemen een halt toe te roepen aan het al te gemakkelijk verwijzen van mensen naar de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen. Deze

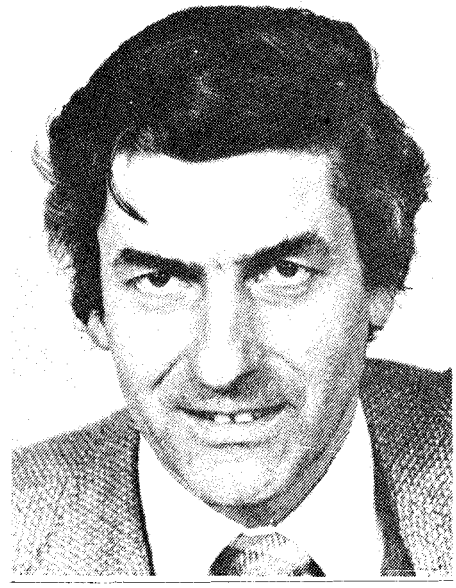

door drs. R. F. M. Lubbers

keus doet het CDA zeer nadrukkelijk uit sociale motieven. Omdat het in en op werk betrokken zijn, zolang de gezondheid dit toelaat, een groot pluspunt is. Bovendien zal, naar mate er in de hele samenleving meer deeltijdbanen zijn, zo'n deeltijdbaan steeds meer als een normale oplossing aanvaard worden.

Huisvesting

In het program is ook het voornemen behouden tot forse woningbouw en stadsvernieuwing. Om dit te financieren zal wel meer voor het wonen betaald moeten worden. Het artikel dat dit regelt is herschreven, waardoor nu het accent meer valt op huurharmonisatie en doorstroming. Voor vele bestaande woningen is de huur immers te laag, en ook de verdeling van de woningvoorraad over de verschillende inkomensgroepen is verre van ideaal.

Volksgezondheid

De paragrafen over de volksgezondheid en de sociale verzekering zijn niet wezenlijk veranderd. Het zijn echter wel „zware" paragrafen, omdat het streven immers is geleidelijk te komen tot een stabilisatie van de sociale premies. De stijgingen dreigen vooral in de kosten van de volksgezondheid en in de uitkeringen bij ziekte en arbeidsongeschiktheid. Juist omdat het program zo nadrukkelijk aan de kern van het sociale verzekeringsstelsel vasthoudt, en de netto-netto koppeling zoals die op het minimumniveau bestaat vast wil houden, is extra aandacht geboden voor de beheersing van de kosten van deze verzekering.

Bij de volksgezondheid moet de combinatie van kostenbeheersing, inkomensmatiging, en daarbij meer accent op „eigenzorg" en gezonder leven, tot die beheersing gaan leiden. Bij de sociale verzekeringen zal het onderscheid tussen echte minima en overigen van betekenis blijken. Dat geldt ook voor het program-artikel dat betoogt voor de bovenminima de verhouding tussen werken en niet werken weer tot de oorspronkelijke verhouding terug te brengen. Belangrijker nog dan deze bijstellingen in het uitkeringsgebouw zal het volumebeleid zijn (hoe staat het met de registratiekaart?).

Perspectief op een baan

Bij dit alles gaat het om behoud van welvaart en scheppen van werkgelegenheid in hele of halve banen. Vooral de jongeren hebben recht op dit perspectief. Het echt waarmaken van zo'n perspectief vergt een harde economische politiek. Bij rechten horen echter ook plichten. Daarom kiest men ook in het program: „dat na drie maanden werkloosheid in beginsel een scholingsperiode begint bij voorkeur in onderneming of instelling. Passende arbeid wordt elders gekoppeld aan omscholing, gericht op een beroep dat meer perspectief biedt". Het is duidelijk dat zo'n programmapunt grote eisen stelt aan de beschikbaarheid van werk en omscholing.

Vrede en veiligheid

Tenslotte iets over de veiligheidsparagrafen.

Het partijbestuur heeft zich gelukkig gevonden in één aanbeveling over de veiligheidsparagraaf. Dus geen verhullende alternatieven meer. Met betrekking tot de vermindering van de afhankelijkheid van de kernwapens is een „aktiemodel" geformuleerd. Dit aktie-model geeft aan, hoe wij als goed bondgenootschap in de NAVO toch kunnen werken aan de beheersing en terugdringing van de kernwapens. De uitgezette koers is niet die van het atoompacifisme. Daarom was het nodig, binnen die benadering, het atoompacifisme in onze partij uitdrukkelijk te situeren. Niet als „een vreemde diersoort", maar als een stroming die voortdurend invloed uitoefent op het veiligheidsdenken in onze partij. Dat zal spanningen op blijven leveren, maar het moet mogelijk zijn om dat in een gezamenlijke politieke opstelling te vertalen.

De nucleaire paradox – atoomwapens hebben om het gebruik ervan te voorkomen – herbergt een dialectiek, die het voor de hand liggend maakt de spanning van het atoompacifisme als een zinvolle gewetensvraag in onze politieke beweging mee te blijven dragen. Vooral hier vragen wij heel wat van elkaar om samen politiek te maken. Maar dat geldt misschien wel voor het hele program.

Geen slogans, geen versimpeling, maar een uitdaging tot politieke aktie.

Bloemlezing amendementen verkiezingsprogram

Reeds in 1979 nam het dagelijks bestuur van het CDA het besluit om te komen tot de instelling van een commissie welke tot opdracht kreeg een ontwerpverkiezingsprogram voor de regeerperiode 1981-1985 samen te stellen. Inmiddels heeft de commissie haar werkzaamheden afgerond en is het door haar geproduceerde ontwerpverkiezingsprogram onderwerp van discussie geweest in het CDA. De CDA-afdelingen, de Kamerkringen alsmede Presidium, dagelijks bestuur en partijbestuur hebben zich over het ontwerpverkiezingsprogram alsmede over de daarop ingediende amendementen uitgesproken. Het partijbestuur heeft in een vergadering welke zich uitstrekte over een drietal dagen een oordeel gevormd over de op het ontwerpverkiezingsprogram ingediende amendementen, die op zich inmiddels weer binnen de partijraad ter discussie zijn geweest. De omvangrijke procedure die uiteindelijk leidt tot de bekrachtiging van het CDA-verkiezingsprogram op het verkiezingscongres op 21 februari a.s. verschraalt bij de hoeveelheid tijd, inzet en toewijding waarmee de programcommissie het ontwerpverkiezingsprogramma heeft samengesteld. De programcommissie werd voorgezeten door prof. dr. mr. H. Franken.

In de vergadering van het partijbestuur waarin het ontwerpverkiezingsprogram alsmede de daarop ingediende amendementen en de door de programcommissie vervaardigde pre-adviezen werd besproken heeft CDA-voorzitter Bukman woorden van waardering en dank uitgesproken voor de prestatie van de commissie. Het partijbestuur heeft een aantal amendementen die door Kamerkringen zijn ingediend overgenomen en op bepaalde onderdelen zelf wijzigingsvoorstellen ingediend. Deze voorstellen van het partijbestuur zullen besproken worden op de partijraad van 31 januar 1981. Onderstaand volgt een bloemlezing van de wijzigingsvoorstellen welke door het partijbestuur zijn overgenomen dan wel door het partijbestuur zelf zijn voorgesteld.

Oude tekst:

1.20 Nederland bevordert samen met de Europese partners de ontwikkeling van een doeltreffend systeem van internationale contrôle op de samenleving van de mensenrechten en sancties tegen schendingen.

2.2A Teneinde deze doeleinden te verwezenlijken zijn van het grootste belang: **a** naast andere inspanningen, een halt toeroepen aan de groei van het gemiddeld consumptieniveau voor alle inkomensgroepen en zelfs een zekere inkomensdaling te accepteren, voor de hogere inkomensgroepen het meest.

Nieuwe tekst:

1.20 (voorstel partijbestuur) De eerste zin vervalt en wordt vervangen door: Nederland bevordert samen met de Europese partners de ontwikkeling van een doeltreffend systeem van internationale contrôle op de naleving van de mensenrechten en sancties tegen schendingen. Dit geldt zowel in Europees verband, waar met name de positie van de Oostbloklanden zorgen baart, als voor de situatie in de rest van de wereld.

2.2A (nieuwe tekst) Er is een verschil tussen gezinnen, die van één minimum loon moeten leven en gezinnen, waarin meer dan één persoon een minimumloon ontvangt. Er zal een correctie worden aangebracht waardoor de minimumgezinsinkomens zoveel mogelijk worden ontzien en dat maatregelen worden getroffen zodat in het beleid minimumgezinsinkomens onderscheiden kunnen worden van andere minimuminkomens

Oude tekst:

2.2D Aanpak van de knelpunten op de arbeidsmarkt teneinde de (her-) inschakeling daadwerkelijk te doen gelukken. Het beleid is er op gericht 2½% groei per jaar van het bruto nationaal produkt mogelijk te maken. Na aftrek van ruilvoetverlies en verbetering van de concurrentiepositie, blijft er niet meer over dan 1½% ruimte voor particuliere en gemeenschappelijke (collectieve) besteding. Dit procent verschil tussen productiegroei en groei van bestedingen, cumulatief per jaar, is nodig voor herstel van extern evenwicht en voor het kunnen leggen van meer nadruk op investeringen en uitvoer. Juist die beide factoren moeten de inschakeling van enige tienduizenden mensen meer per jaar mogelijk maken.

Nieuwe tekst:

2.2D (nieuw voorstel) Door de Kamerkring Rotterdam werd een amendement ingediend op dit artikel van het ontwerp-program. De strekking van dit amendement wordt overgenomen hetgeen er toe leidt dat de tweede zin als volgt wordt gewijzigd: Het beleid is er op gericht de komende periode toe te groeien naar een selectieve economische groei van 2 à 2½% per jaar; dit betekent een gemiddelde economische groei van 1,75% per jaar. Hiervan zal evenwel ¾% gereserveerd moeten worden voor verbetering van onze concurrentiepositie en extra ruimte voor investeringen.

commentaar

program bijgesteld

Het partijbestuur heeft op voorstel van de programcommissie het ontwerp-verkiezingsprogram van het CDA aanzienlijk bijgesteld. De bijstelling is ook een verbetering; immers bij de presentatie van het ontwerpprogram in augustus 1980 is aangekondigd dat aanpassing nodig zou zijn bij voortduring van de economische recessie. Met name het groeipercentage als uitkomst bij de uitvoering van het program is bijgesteld. Van 2½ naar 1¾% gemiddeld over de komende vier jaar . . . Realisering van het program biedt als uitkomst een groei van 1¾%. Er is derhalve perspectief. De groei wordt echter niet gebruikt voor de particuliere inkomens of uitbreiding van de collectieve sector. Integendeel: wil het groeipercentage uit het program bereikt worden dan zullen zowel de particuliere inkomens als de collectieve sector een pas op de plaats moeten maken. Uit het oogpunt van solidariteit met de zwakken kiest het CDA voor handhaving van de instandhouding van ons sociaal zekerheidsstelsel.

Een tweede aanpassing vloeit niet voort uit de economische recessie, maar uit de nucleaire regressie en agressie. Een te nemen beslissing over plaatsing van kruisraketten „na" en „in" overleg met de NAVO, is geworden: „een beslissing in bondgenootschappelijk overleg, onverlet de eigen verantwoordelijkheid en autonomie van Nederland terzake". Een unaniem genomen besluit dat de ongebonden posities van partij en fractie duidelijk aangeeft. Dit betekent, behoudens voor atoompacifisten, dat op dit punt geen gravamina zullen worden ingediend. Immers men dient geen gravamen in over zaken in het program welke de fractieleden niet concreet binden.
Op dit punt is de fractie vrij te wegen de factoren die bij een plaatsingsbesluit een rol spelen.

Positie van de vrouw in Europese Gemeenschap

In de Europese Gemeenschap wonen en werken bijna 260 miljoen mensen. Onder hen zijn ruim 130 miljoen vrouwen: samen vormen ze 51,6% van de Gemeenschapsbevolking. In de leeftijdsgroep van 14 tot 60 jaar verricht ca. 70% van de mannen en ca. 38% van de vrouwen betaalde arbeid. Naast de betaalde arbeid bevindt zich echter de grote categorie van de onbetaalde arbeid: met name de gezinsarbeid en het vrijwilligerswerk.

Uit onderzoek blijkt dat ca. 80% tot 90% van de onbetaalde gezinsarbeid verricht wordt door vrouwen. Tientallen miljoenen vrouwen hebben hieraan zelfs een volledige dagtaak. Van de 38% vrouwen die betaalde beroepsarbeid verricht is het grootste gedeelte ook belast met een hele of gedeeltelijke gezinstaak. Deze vrouwen hebben dus min of meer een dubbele arbeidstaak. Naast de beroepsarbeid en de gezinsarbeid verrichten tal van Europese burgers onbetaald vrijwilligerswerk. Gegevens uit de individuele lidstaten tonen aan dat vrouwen iets meer vrijwilligerswerk verrichten dan mannen. In Nederland is bijvoorbeeld 17% van de huisvrouwen, 12% van de beroepsactieve vrouwen en 10% van de beroepsactieve mannen werkzaam in deze sector.

Uit alle beschikbare cijfers en gegevens blijkt dat de sectoren betaalde en onbetaalde arbeid nogal onevenwichtig over de burgers van de Gemeenschap zijn verdeeld, waarbij mannelijke burgers hoofdzakelijk betaalde arbeid verrichten en een bescheiden aandeel leveren in de sector van de onbetaalde arbeid terwijl vrouwen naast een niet onbelangrijk aandeel in de sector van de beroepsarbeid het overgrote deel van de sector van de onbetaalde arbeid voor hun rekening nemen De onevenwichtige sociaal-economische verhouding die uit deze arbeidsverdeling voortvloeit vormt één van de belangrijkste oorzaken van de achterstand van grote groepen vrouwen in de maatschappij: aldus een van de hoofdconclusies van het rapport.

Gezinsarbeid

Tegen deze achtergrond is het niet te verbazen dat het rapport relatief veel aandacht besteedt aan de positie van de Europese vrouw in de sector van de gezinsarbeid. Daarbij valt op dat de omvang van de gezinstaken de laatste 15 tot 25 jaar sterk is teruggelopen. Deze teruggang vindt men vooral in de sterk geïndustrialiseerde gebieden, maar in iets mindere mate ook in de meer agrarische streken. Dit proces werd vooral veroorzaakt door het dalen van het gemiddelde aantal kinderen per gezin. Ook sociale en economische factoren spelen echter een rol. Een reeks van traditionele sociale gezinstaken werd overgenomen door maatschappelijke instellingen. Kleuter- en peuterscholen ontlasten de

door Hanja May-Weggen

lid Europees Parlement

vrouw voor een deel van de continue verzorgings- en opvoedingstaak met betrekking tot jonge kinderen. De geïnstitutionaliseerde zorg voor de bejaarden, langdurig zieken en zwaar gehandicapten heeft eveneens een gedeelte van de taken van de schouders van individuele vrouwen genomen. Andere sociale diensten vervingen een deel van de traditionele hulp aan familie en buren. De moderne industriële ontwikkeling heeft de economische rol van de vrouw verder ingeperkt. De toename van kant en klaar producten met name in de voeding en de kleding, de

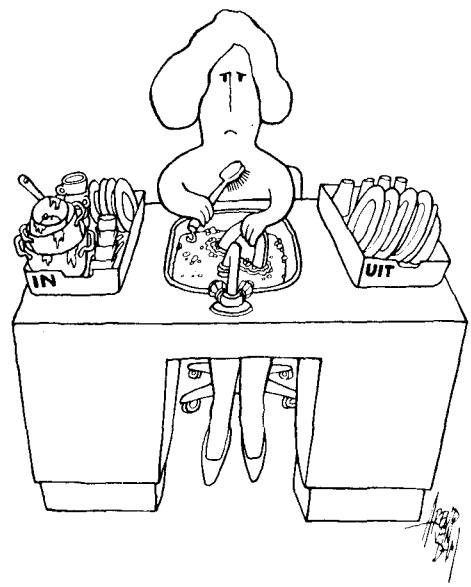

beschikbaarheid van schoon water, gas en electriciteit en de ontwikkeling van huishoudmachines heeft het voeren van gezinshuishoudens verder vereenvoudigd en efficiënter gemaakt. Al deze factoren hebben ertoe geleid dat gezinstaken niet alleen minder omvangrijk zijn geworden dan voorheen, de gezinsarbeid werd ook minder boeiend. Veel productieve en creatieve taken, zowel in de sociale sfeer als in de economische sfeer gingen verloren.

Het dalen van het gemiddelde aantal kinderen per gezin bracht belangrijke veranderingen aan in het arbeidsleven van de gehuwde vrouw. Was gezinsarbeid voor vorige generaties vrouwen vaak een taak voor het leven, thans ligt het zwaartepunt van de gezinsarbeid tussen het 25ste en 35ste levensjaar van de vrouw. Daar tegenover staat een toename van het gemiddeld levensbereik tot ca. 78 jaar. Bedroeg de geleidelijke rust na gedane gezinsarbeid voor vrouwen nog geen 20 jaar, deze periode loopt thans al uit op ca. 40 jaar. Het is dus niet te verbazen dat veel vrouwen vervangende bezigheden zoeken.

Overigens moet worden vastgesteld dat de nationale regeringen veel te weinig aandacht hebben gehad voor de ontwikkelingen binnen de sector van de gezinsarbeid. Er bestaat volstrekt onvoldoende inzicht in de positie van de huisvrouw, in haar veranderende arbeidstaken binnen het gezin en in haar directe en indirecte bijdrage aan de nationale economieën. In veel lidstaten worden gezinszaken behandeld door een groot aantal verschillende ministeries waardoor een onduidelijk en gedesintegreerd gezinsbeleid ontstaat dat moeilijk beïnvloedbaar en controleerbaar is. Het gevolg is dat veel nationale regeringen onvoldoende zijn voorbereid op de vele veranderingen die thans al min of meer manifest zijn geworden en onomkeerbaar zijn.

Beroepsarbeid

De wijzigingen in de omvang en de duur van de gezinsarbeid hebben de belangstelling van de

vrouw voor beroepsarbeid sterk doen toenemen. In alle lidstaten van de Gemeenschap heeft een sterke stijging plaats gevonden van het aantal vrouwen dat beroepsarbeid verricht. Deze deelname verschilt overigens sterk per land. Ze is het hoogst in Engeland en Denemarken (resp. 52 en 51%) en het laagst in Italië en Nederland (resp. 27 en 25%) De andere lidstaten nemen een middenpositie in. Gemiddeld bedraagt de beroepsparticipatie van de vrouw in de EG thans 38%.

Het gemiddelde beroepsleven van de Europese vrouw verschilt overigens sterk van dat van de gemiddelde Europese man. Vrouwelijke werknemers starten relatief vroeg (rond het 17e jaar) werken korte tijd zeer intensief, kennen een periode van terugval of onderbreking tussen het 25ste en 35ste levensjaar en komen dan geleidelijk terug met een piek rond het 50ste jaar. Rond hun 60ste jaar haken de meeste vrouwen af. Mannelijke werknemers kennen een veel regelmatiger en stabieler beroepsleven: Na een iets latere start (ca. 19 jaar) volgt een langdurige en hoge beroepsparticipatie-graad met een vrij abrupte beëindiging rond het 64ste levensjaar. Het beroepsleven van de Europese vrouw kent nog een opmerkend verschil met dat van de man. Relatief veel vrouwen werken in deeltijdbanen, iets wat bij mannen nauwelijks voorkomt. Deeltijdarbeid onder vrouwen komt het meest voor in Engeland, Denemarken en West-Duitsland. In de andere lidstaten ligt het aantal deeltijdwerkenden veel lager. In België, Frankrijk en Italië komt deeltijdarbeid zeer weinig voor wat verklaard wordt uit het feit dat deze arbeidsvorm in deze landen nauwelijks onder de bescherming van de arbeids- en sociale wetgeving valt. De behoefte van vrouwen aan deeltijdbanen is veel groter dan het aanbod. Dit komt omdat veel vrouwen naast de beroepsarbeid toch nog vaak een aantal gezinstaken te verrichten hebben.

Hoewel steeds meer vrouwen beroepsarbeid verrichten is hun positie op de arbeidsmarkt tamelijk moeilijk. Vrouwelijke werknemers starten in feite al met een achterstand. Hun gemiddelde opleidingsniveau is lager en eenzijdiger dan dat van hun mannelijke collega's. In de periode waarin veel mannelijke werknemers zich een vaste plaats verwerven in het beroepsleven of een loopbaan opbouwen verdwijnen grote groepen vrouwen juist van de arbeidsmarkt of hebben een vrij zware dubbele arbeidsbelasting. Komen de vrouwen, wanneer hun gezinstaak afloopt terug op de arbeidsmarkt dan geeft dat meestal grote problemen. Vaak heeft de vrouw een verouderde opleiding en mist ze een stuk beroepservaring en arbeidsroutine. Bovendien vormen haar resterende gezinstaken geen pluspunt op de sollicitantenlijst zo leert de harde ervaring. Deze factoren kunnen de vrouw een grote achterstand bezorgen bij mannelijke collega's. Onderzoek wijst dan ook uit dat veel van de vrouwen genoegen moeten nemen met banen onder hun opleidingsniveau met relatief lage beloningen.

Onderzoek wijst uit: veel vrouwen moeten genoegen nemen met banen onder haar opleidingsniveau.

Europese acties

De Europese Gemeenschap heeft sinds 1975 een 3-tal Europese Richtlijnen uitgevaardigd om deze vrouwen enigszins in bescherming te nemen. Zo werd in 1975 een Europese kaderwet uitgevaardigd om vrouwelijke werknemers die dezelfde arbeid verrichten als hun mannelijke collega's hetzelfde salaris uit te betalen. Dit rechtsprincipe werd voordien op grote schaal geschonden. In 1976 werd daaraan een 2e Europese kaderwet toegevoegd die de lidstaten verplichtte vrouwen bij sollicitaties, bij vakopleidingen, bijloopbaanplanning en bij ontslag dezelfde behandeling te garanderen als mannen. Nederland voerde deze wet 2 jaar te laat uit. (Pas deze zomer). In 1978 volgde een 3e Europese kaderwet die de lidstaten verplichtte om vrouwelijke werknemers in de sociale wetgeving dezelfde rechten en plichten te geven als mannelijke werknemers. Nederland heeft 6 jaar gevraagd en gekregen om deze wet uit te voeren. In 1984 moet de zaak rond zijn. De Nederlandse moeilijkheden schuilen vooral in het bij ons zo geliefde „kostwinnersprincipe" waarop onze sociale wetgeving nadrukkelijk is gebaseerd. Dit in tegenstelling tot de meeste andere landen die min of meer geïndividualiseerde systemen kennen met gezinstoeslagen voor die gezinnen waar één volwassene de kost moet verdienen. Bij dubbele inkomens in één gezin vallen deze toeslagen vaak grotendeels weg.

Tenslotte stelt het Europees Sociaal Fonds sinds 1978 speciale subsidies beschikbaar voor projecten om vrouwen, die na een periode van gezinsarbeid weer willen gaan werken, maar niet over een passende beroepsopleiding beschikken, alsnog in de gelegenheid te stellen een dergelijke opleiding te volgen. In 1979 werden bij de Gemeenschap subsidieaanvragen ingediend tot een bedrag van 80 miljoen gulden en in 1980 tot een bedrag van ruim 170 miljoen. Enkele tienduizenden Europese vrouwen hebben inmiddels van deze regeling geprofiteerd, waarvan helaas maar ca. 2% uit Nederland.

Nieuwe plannen

De parlementscommissie voor de Rechten van de Vrouw heeft in haar rapport een aantal adviezen opgenomen voor verdere Europese acties:

- Omdat in enkele lidstaten plannen bestaan om de gevolgen van de Richtlijn „Gelijke Beloning" en „Gelijke Sociale Zekerheid" te compenseren door extra fiscale maatregelen ten koste van de gehuwde werkende vrouw adviseert de parlementscommissie om een 4e Europese kaderwet uit te vaardigen „voor de gelijke behandeling van mannelijke en vrouwelijke werknemers in de fiscale wetgeving".
- Omdat deeltijdarbeid in sommige lidstaten onvolledig of geheel niet wordt beschermd adviseert de parlementscommissie om een 5e Europese kaderwet te ontwerpen volgens welke deeltijdarbeid dezelfde rechtsbescherming ontvangt t.a.v. de arbeidswetgeving c.q. sociale zekerheid als full-time werk.
- Verder wordt aan de Europese Commissie gevraagd om een onderzoek in te stellen naar de regelingen voor zwangerschapsverlof, ouderschapsverlof en verlof bij ziekte van kinderen in elk van de lidstaten en deze regelingen via een 6e Richtlijn te verbeteren en te harmoniseren.

Tenslotte stelt de parlementscommissie vast dat op langere termijn moet worden gestreefd naar een geleidelijke herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid tussen mannen en vrouwen. De tijdelijke zorg voor het gezin maakt het voor grote groepen vrouwen onmogelijk om volwaardig deel te nemen aan de beroepsarbeid. De zwaarte van de beroepstaak betekent een belangrijke rem voor mannen om hun aandeel te leveren in het gezin. Deze situatie die vooral door de jongere generatie onder kritiek wordt gesteld zou belangrijk kunnen worden verbeterd, aldus het rapport van de commissie, door in de sector van de betaalde arbeid meer kortere en meer gevarieerde arbeidstijden in te voeren zomogelijk met gelijktijdige verlenging van de productie/bedrijfstijd. Hierdoor neemt enerzijds de werkgelegenheid per Europese burger toe en krijgen meer mensen de gelegenheid om beroepsarbeid te combineren met gezinsarbeid, maar ook met studie, vrijwilligerswerk of een geleidelijk pensioen terwijl er tevens meer ruimte komt voor partieel arbeidsongeschikten en gehandicapten.

Anderzijds wordt door een gelijktijdige verlenging van de productie c.q. bedrijfstijd de economische groei gestimuleerd en de bedrijfswinst verbeterd waardoor een economisch draagvlak ontstaat voor een dergelijke arbeidstijdenwijziging. Aan de Europese Commissie zal worden gevraagd om in verschillende landen bedrijven te interesseren voor gesubsidieerde en vanuit Brussel begeleide proefprojecten zodat de effecten van een dergelijk systeem grondig kunnen worden onderzocht.

De parlementscommissie voor de Rechten van de Vrouw is van mening dat een herverdeling van betaalde beroepsarbeid en onbetaalde gezinsarbeid c.q. vrijwilligerswerk zal leiden tot een meer evenwichtige sociaal-economische verhouding tussen de mannelijke en vrouwelijke Europese burgers en daarmee tot meer evenwicht en stabiliteit in de West-Europese maatschappij als geheel.

Bloemlezing uit de amendementen (Vervolg van pagina 7)

Oude tekst:

Vermogensaanwasdeling

2.29 Bij dit artikel was een P.M. opgenomen.

2.45 Belastingontduiking en oneigenlijk gebruik van de bestaande wetgeving worden doeltreffend aangepakt bij alle inkomensgroepen. Daartoe wordt de wetgeving herzien, de controle geïntensiveerd en worden sancties verzwaard. Mede op deze manier moet het zogenaamde zwarte circuit worden ingedamd.

Kerncentrales

2.61 In ons dichtbevolkte land vindt – in verband met de nog onopgeloste problemen rond de veiligheid van productie en opslag – nu geen verdere bouw van kerncentrales plaats. Wel zal Nederland zijn kennis en kunde ten aanzien van mogelijkheden van kernenergie moeten vergroten. In samenwerking met onze partners moet een integrale Europese benadering van het vraagstuk worden bevorderd.

6.15 Nieuwe, grote waterstaatkundige werken zoals een eventuele inpoldering van de Markerwaard, worden in de komende perioden niet aangevat.

Nieuwe tekst:

2.29 (voorstel partijbestuur) Vermogensaanwasdeling beoogt de bezitsvorming bij de individuele werknemers en het delen van de werknemers in het in de ondernemenden aanwezige risico dragende vermogen te bevorderen. Dit gebeurt door het laten delen van alle werknemers in de vermogensgroei van de ondernemingen, die overwinst maken. Het aan de werknemers toekomende deel van de overwinst wordt zoveel mogelijk in vermogenstitels uitgekeerd. De door de ondernemingen uitgekeerde vermogenstitels kunnen via een fonds worden omgezet in de andere waardepapieren. De zeggenschap die uit de door de ondernemingen aan een fonds uitgekeerde vermogenstitels voortgroeit, zal worden uitgeoefend door de ondernemingsraad aan de onderneming waarna vermogens in het bezit van een degelijk fonds zijn.

2.45 (voorstel partijbestuur) Aan de bestaande tekst wordt toegevoegd „banken dienen bij de uitkering van renten op spaarbrieven aan toonder een inhouding van belasting toe te passen".

2.61 (voorstel partijbestuur) In ons dichtbevolkte land vindt geen verdere bouw van kerncentrales plaats, gelet op de nog onopgeloste problemen van productie en opslag, mede in afwachting van de resultaten van de maatschappelijke discussie. Over open blijven of sluiten van de bestaande twee kerncentrales wordt in het licht van het bovenstaande eerst besloten na afloop van de brede maatschappelijke discussie.

6.15 (voorstel partijbestuur) Nieuwe grote waterstaatkundige werken worden pas aangevat na een zorgvuldige inspraakprocedure en een afweging van baten en lasten. Mede gezien de belangen voor het nationale ruimtelijk beleid moet de besluitvormingsprocedure ten aanzien van de voorgenomen inpoldering van de Markerwaard spoedig worden voltooid.

Oude tekst:

Volkshuisvesting

7.16. Financiering van woningbouw en stadsvernieuwing zal, met een beroep op de bewonerssolidariteit, met name steunen op:
a) verhoging van de woonlastenquote, waarbij de woonlastenquote in de periode 1981–1985 geleidelijk stijgt van 11 tot 13% voor het minimum inkomen, van 15 tot 18% voor het modaal inkomen, enz.;
b) daartoe wordt een extra huurverhoging van 5% 's jaars boven de jaarlijkse trendmatige huurverhoging doorgevoerd. Het zgn. puntenstelsel dient daarop aangepast te worden.
c) beperking van de kosten;
d) verhoging van het huurwaardeforfait, rekening houdend met de ontwikkeling van de kosten van de eigenaar.

Veiligheidsbeleid

2b Het streven naar veiligheid moet onderworpen zijn aan normen welke verhinderen dat de politieke en militaire middelen die daarbij worden toegepast op zichzelf de menselijke waardigheid in gevaar brengen. Beheersing en vermindering van de (kern-)bewapening staat daarbij centraal.

11.5 In het licht van de internationale verhoudingen blijft de NAVO voor de voorzienbare toekomst onmisbaar (alternatief: „van groot belang") als instrument van oorlogsvoorkoming, ten dienste van de beheersing van crises en voor

Nieuwe tekst:

7.16 (voorstel partijbestuur) Er wordt een samenhangend woonlastenbeleid voor de huur- en koopsector gevoerd. Voor wat betreft de huursector wordt uitgegaan van een huurbeleid dat is afgestemd op de kwaliteit van de woning, en anderzijds van een systeem van individuele huursubsidie op het inkomen van de huurder. De ten laste van de huurder komende huurkosten mogen noch de kwaliteit, gebaseerd op de huurprijs noch de normhuur overschrijden. Financiering van woningbouw en stadsvernieuwing zal – met een beroep op de bewonerssolidariteit – met name op:
a) een jaarlijkse, trendmatige huurverhoging, die nauw aansluit bij de ontwikkeling van de bouw- en exploitatiekosten;
b) extra huurverhogingen, die het ongemene huurniveau verhogen;
c) een inlopen van de in het verleden opgelopen achterstand in de huurniveau met name door versnelde harmonisatie en doorstromingsbeleid;
d) in samenhang met het bovenstaande en geleidelijke verhoging van de normhuurquote met een ½% per jaar;
e) een, met het gestelde onder a, b, c en d over inkomende verhoging van het huurwaardeforfait, rekening houdend met de ontwikkeling van de kosten van het eigen woningbezit;
f) een actief beleid ter beperking van de stichtingskosten. Nauwlettend wordt er op toegezien dat de extra baten ten goede komen aan de volkshuisvesting.

2.b (voorstel partijbestuur) Toegevoegd wordt: De mate waarin en de wijze waarop zulks dient te geschieden dient voortdurend aandacht te krijgen. Het CDA erkent ook het z.g. atoompacifisme als een legitieme opvatting binnen de partij en verwacht daarvan ook een waardevolle inbreng in de gedachtenvorming.

11.5 (voorstel partijbestuur) In het licht van de internationale verhoudingen blijft de NAVO voor de voorzienbare toekomst hoofdinstrument van oorlogsvoorkoming, ten dienste van de beheersing van crisis en voor het bevorderen van

Oude tekst:

het bevorderen van vrede en veiligheid, alsmede voor de bescherming van democratische en maatschappelijke waarden die in onze samenleving gelden. Initiatieven en besluiten binnen de NAVO worden voortdurend getoetst aan bovengenoemde doelstellingen. De NAVO-strategie is gebaseerd op een hechte band tussen Noord-Amerika en West-Europa. Een intensivering van de politieke en militaire consultaties, tussen West-Europa en Noord-Amerika is noodzakelijk voor het welslagen van pogingen ter verzekering van de internationale vrede en veiligheid.
De planvoorbereiding en de besluitvorming binnen de NAVO worden, met name ook voor zover het de eigen Nederlandse inbreng betreft, duidelijk door politieke controles en initiatieven beheerst. Een tijdig parlementair overleg is noodzakelijk om aan het regeringsbeleid in dezen de onmisbare ruggesteun te verzekeren.

11.8 In het veiligheidsbeleid moet de rol van de kernwapens beperkt blijven tot die van afschrikking ter voorkoming van oorlog (alternatief: „In het veiligheidsbeleid dient het

Nieuwe tekst:

vrede en veiligheid, alsmede voor de bescherming van democratische en maatschappelijke waarden die in onze samenleving gelden. Tegelijkertijd gaat van de bestaande nucleaire bewapening een ernstige bedreiging uit voor onze samenleving. Meer dan voorheen dient daarom de NAVO zich ook in te zetten voor de vermindering van nucleaire wapens. (Voor het overige blijft de ontwerptekst onveranderd).

11.8 (voorstel partijbestuur) Zolang de functie van de kernwapens door de vestiging van een doelmatige internationale staatkundige orde niet is vervallen, wordt in het veilig-

Oude tekst:

kernwapen geen rol te worden toegekend."). Daarom moet de atoomdrempel zo hoog mogelijk worden opgevoerd en streeft Nederland naar vermindering van de soorten en aantallen kernwapens voor de korte afstand en naar terugtrekking van deze wapens uit de voorste posities. De invoering van nieuwe nucleaire gevechtswapens (zoals de neutronengranaat), alsmede van wapens die de grens tussen nucleaire en conventionele bewapening vervagen, wordt afgewezen.
Kernwapens waarvan de taken door conventionele wapens kunnen worden overgenomen, worden vervangen. Zeggenschap over de inzet van nucleaire wapens blijft strikt voorbehouden aan de hoogste politieke leiding.
Het principe van het aangepaste antwoord (flexible response) wordt aanvaard. Het wordt zodanig toegepast dat het hiermee beoogde veiligheidsstreven niet ten koste van de wapenbeheersing gaat.

Nieuwe tekst:

heidsbeleid de afhankelijkheid van de kernwapens beperkt tot die van afschrikking ter voorkoming van oorlog. (Daarmee vervalt de alternatieve tekst in dit artikel en voor het overige blijft de oorspronkelijke tekst gehandhaafd).

commentaar

Speelruimte

**Een te gedetailleerd program is voor verantwoordelijke politici „in het veld" meestal een moeilijke zaak.
Zorgvuldig beleid van de partij vereist dan ook enerzijds het zo duidelijk mogelijk aangeven wát de programmatische voornemens zijn, zonder daarbij echter anderzijds de noodzakelijke speelruimte voor fracties en kabinet in beslag te nemen.
Dit speelt te meer waar het ingewikkelde materie betreft die nog volop onderwerp van discussie en voorbereiding van wetswijziging is.
Waar de woordjes „in overleg" en „na overleg" wat de NAVO betreft zo zorgvuldig en uitvoerig besproken zijn mag toch het belang van andere zaken, wellicht minder spectaculair maar net zo goed van belang, niet over het hoofd worden gezien.
Als voorbeeld moge b.v. dienen artikel 2.47 van het ontwerp-program.
Hierin wordt in de derde zin die begint met het woordje DAAROM een partijdictaat gegeven t.a.v. de weg die fracties en kabinet moeten gaan. Juist deze materie is echter in studie, de fractie houdt zich bezig met een daar ter behandeling liggende nota van een CDA bewindsman, fiscalisten zijn bezig met een studie, waarin ook deze materie behandeld wordt. Het artikel van mevrouw May op pagina 8 in dit nummer geeft aan dat de EVP hiermee bezig is. Al die arbeid is nog niet afgerond.

Behalve een „dictaat" suggereert ook die derde zin dat dit nu de enige oplossing is voor de in de eerste twee zinnen bepleite gelijke behandeling van mannen en vrouwen én het behoud van het draagkrachtbeginsel.
Er zijn echter meerdere oplossingen denkbaar en juist daarover wordt nagedacht. Het is zelfs denkbaar dat langs de weg die DAAROM bepleit juist het tegenovergestelde van het beoogde doel wordt bereikt.
Vandaar dan ook dat de CDA vrouwen in hun amendement op dit artikel voorzichtigheidshalve vroegen het woordje DAAROM te vervangen door BIJVOORBEELD. Dat zou de noodzakelijke speelruimte geven. Ook zou dan in geval straks een andere weg hierin wordt gekozen de geloofwaardigheid van het CDA niet aangetast behoeven te worden. In dat licht zou het hier weglaten van een zó concrete oplossing nog beter passen.
Toch heeft het partijbestuur zonder motivatie dit amendement van artikel 2.47* afgewezen. Het lijkt ons een zaak van zorgvuldig beleid als hier en elders in het program waar sprake is van al te bindende gedetailleerde dictaten van de partij toch de nodige zorgvuldigheid in acht wordt genomen. De CDA Vrouwen gaven hierin op haar terrein de nodige voorbeelden.**

2.47. *Ook in de belastingwetgeving wordt gestreefd naar een gelijke behandeling van mannen en vrouwen die in vergelijkbare omstandigheden verkeren. Dit overigens zonder het draagkrachtbeginsel uit het oog te verliezen. Daarom: als beide partners in een huwelijk elk afzonderlijk meer dan f 30.000,– verdienen, wordt van de minst-verdienende het deel boven genoemde f 30.000,– opgeteld bij het inkomen van de meest-verdienende, voor wat betreft de berekening van beider belastingverplichtingen. Duurzaam niet-gehuwd samenlevenden worden in beginsel gelijkgesteld aan gehuwd samenlevenden.*

Financiële verantwoording CDA-program

Dit is een verkorte weergave van het nieuwe hoofdstuk 12 van het CDA-program.

Geen enkele politieke partij ontkomt eraan de kiezer voor de komende moeilijke jaren een aantal duidelijke keuzen voor te leggen. Want het staat in feite al een paar jaar vast: werk voor iedereen, groei van onze inkomens, van de collectieve uitgaven, het op peil houden van onze bijdragen aan arme landen, zijn niet langer meer tegelijkertijd te realiseren.

Het CDA kiest de komende jaren voor:
- behouden en voor velen verschaffen van werkgelegenheid
- nieuwe impulsen aan de woningbouw en de stadsvernieuwing
- het waarmaken van onze financiële hulp aan de opbouw van de arme landen
- het fundamenteel behouden van ons stelsel van sociale zekerheid.

Met deze keuzen is tegelijk aangegeven wat in onze benadering de komende jaren minder prioriteit zal krijgen: de groei van onze inkomens.

Beleidskader

Het realiseren van deze prioriteiten is niet mogelijk zonder een versterking van onze economische bedrijvigheid, met name ook gelet op de uitdagingen die uitgaan van de internationale ontwikkelingen. Wij willen de toename van de werkloosheid tot staan brengen. Daartoe wil het CDA in de komende kabinetsperiode zo'n 300.000 mensen extra aan werk helpen.
De sombere vooruitzichten voor 1981 geven aan voor welke opgaven wij staan: de groei zal in 1981 ergens tussen de 0 en 1% uitkomen. Onder de beleidsvoorwaarden, zoals in dit program uiteengezet. achten wij het echter mogelijk daarna uit te komen op een groei van 2 à 2,5 %, een ruwe schatting van de gemiddelde economische groei voor de komende kabinetsperiode komt dan uit op 1,75% per jaar. Deze is echter voor slechts 1% beschikbaar voor de totale comsumptieve uitgaven van overheid en burgers, omdat wij vinden dat van deze 1,75% 0,75% gereserveerd moet worden voor verbetering van onze concurrentiepositie en voor extra investeringsstimulansen. De resterende 1% betekent bovendien niet dat ieder van ons er de komende jaren met 1% op vooruit zal gaan, omdat het aantal inkomenstrekkers de komende periode per jaar met 1,25% zal toenemen en in ons program bijvoorbeeld in de volkshuisvestingsparagraaf, lastenverzwaringen zijn opgenomen.

Werkgelegenheid

Het CDA wil, zoals gezegd, de komende jaren zo'n 300.000 mensen extra aan werk helpen, waarvan een zeer groot aantal in deeltijdbanen. Het gaat om het inschakelen van schoolverlaters, vrouwen en om het herinschakelen van arbeidsongeschikten en werklozen. De overheid zal hierin het voorbeeld moeten geven. Wettelijke maatregelen zijn tevens nodig. Een deeltijdbaan zal voor werkgevers en werknemers aantrekkelijk moeten worden gemaakt, zo nodig ook financieel.
Wij moeten er rekening mee houden dat 200.000 mensen zich tussen 1981 en 1985 voor het eerst op de arbeidsmarkt zullen aandienen, waaronder een groeiend aantal vrouwen. Niet

---

Oude tekst:

11.9 Ten aanzien van de nucleaire middellange afstandswapens houdt Nederland vast binnen aan zijn binnen de Navo gemaakte voorbehoud, inhoudende dat het eerst in december 1981 een beslissing zal nemen over het al dan niet stationeren van deze wapens op zijn grondgebied. Deze beslissing zal worden genomen in bondgenootschappelijk overleg, mede tegen de achtergrond van de eigen verantwoordelijkheid van Nederland ter zake. (Alternatief: „deze beslissing zal worden genomen na bondgenootschappelijk overleg en tegen de achtergrond van de eigen verantwoordelijkheid van Nederland ter zake").

Deze beslissing dient met name te worden bepaald door de navolgende factoren:

– De mate waarin eind 1981 concrete en duidelijke resultaten zijn geboekt in het wapenbeheersingsoverleg in de Sovjet Unie ter zake de vermindering van de Eurostrategische kernwapens (alternatief: toevoegen „of althans daarop een betrouwbaar uitzicht is verkregen").

– de mate waarin tevens in onderhandelingen resultaten zijn bereikt ter zake de daadwerkelijk opgeslagen taktische kernwapens.
– of eventuele plaatsing van

Nieuwe tekst:

11.9 (voorstel p.b.) Ten aanzien van de nucleaire middellange afstandswapens houdt Nederland vast aan zijn binnen de Navo gemaakte voorbehoud, inhoudende dat het eerst in december 1981 een beslissing zal nemen over het al dan niet stationeren van deze wapens op zijn grondgebied. Daarbij geldt, dat Nederland niet heeft geparticipeerd in de productiebeheersing van de nucleaire middellange afstandswapens, welke een Amerikaanse aangelegenheid is.

Deze beslissing zal worden genomen in bondgenootschappelijk overleg, onverlet de eigen verantwoordelijkheid en autonomie van Nederland ter zake. Deze beslissing dient met name te worden bepaald door de volgende factoren:
– de mate waarin eind 1981 concrete en duidelijke resultaten zijn bereikt in het wapenbeheersingsoverleg met de Sovjet Unie ter zake de vermindering van Eurostrategische kernwapens of althans daarop een betrouwbaar uitzicht is verkregen.

– de mate waarin tevens in onderlingen resultaten zijn bereikt ter zake het daadwerkelijk verminderen van een aantal in Europa opgeslagen taktische kernwapens.

– of eventuele plaatsing van nieuwe wapensystemen op Ne-

Oude tekst:

nieuwe wapensystemen op Nederlands grondgebied zal leiden tot een vermindering van de bestaande Nederlandse nucleaire taken. (Alternatief: toevoegen.
– de overweging dat Nederland voor de produktiebeslissing geen verantwoordelijkheid draagt). Ten einde het wapenbeheersing- en verminderingsproces daadwerkelijk te helpen bevorderen zet Nederland zich krachtig in voor ratificatie van het Salt-II verdrag, in niet-wezenlijk gehavende vorm, alsmede voor een voorzetting van het Salt-proces met optimale inschakeling van de Europese bondgenoten.

11.21 (ontwerp-tekst) Alternatief: vrijstelling van dienstplicht wegens het bekleden van of in opleiding zijn voor een geestelijk ambt wordt afgeschaft.

Nieuwe tekst:

derlands grondgebied zal leiden tot een vermindering van bestaande Nederlandse nucleaire taken. Ten einde het wapenbeheersings- en verminderingsproces daadwerkelijk te helpen bevorderen zet Nederland zich krachtig in voor ratificatie van het Salt-II verdrag, in niet-wezenlijk gehavende vorm, alsmede voor een voortzetting voor een Salt-proces met optimale inschakeling van de Europese bondgenoten.

11.21 (voorstel p.b.) Het partijbestuur heeft dit alternatief aanvaard zodat dit artikel als volgt komt te luiden: „vrijstelling van dienstplicht wegens het bekleden van of in opleiding voor een geestelijk ambt wordt afgeschaft".
De beleidsvoorstellen welke zijn gedaan door de programmacommissie en die zijn overgenomen door het partijbestuur al dan niet in geamendeerde vorm, dienen uiteindelijk te resulteren in een financiële verantwoording. De resultaten hiervan worden onderstaand in de financiële verantwoording zoals die als hoofdstuk 12 in het verkiezingsprogram is opgenomen verwoord.

allen kunnen een volledige dagtaak krijgen, velen, wij schatten 50.000, zullen ook een deeltijdbaan willen. Dit betekent dat voor deze 200.000 mensen 175.000 volledige dagbanen gerealiseerd moeten worden.

Onze schattingen wijzen uit, dat met een krachtig arbeidsmarkt beleid en een verdiepen van de doelstelling van sociale zekerheid over vier jaar 120.000 mensen, die arbeidsongeschikt verklaard dreigen te worden, ingeschakeld kunnen blijven, veelal in deeltijdbanen. Met een verdieping van de doelstelling van sociale zekerheid, bedoelen wij dat het beleid zich niet alleen richt op het verschaffen van uitkeringen maar ook en vooral een verbetering van arbeidsomstandigheden stimuleert, waardoor veel meer dan nu het arbeidsongeschikt, werkloos of ziek worden, voorkomen kan worden. Tenslotte gaan steeds meer mensen met vervroegd pensioen: de VUT-regeling. Wij verwachten de komende vier jaar 25.000 mensen.
Aldus komen wij op 295.000 mensen (200.000 nieuw, 120.000 gedeeltelijk arbeidsongeschikten min 25.000 vervroegde uittreders) waarvoor het CDA werk wil realiseren in 210.000 hele dagbanen (150.000 volledige dagbanen voor even zovele „nieuwelingen", 25.000 dagbanen voor 50.000 „nieuwelingen" die een deeltijdbaan willen, 60.000 voor 120.000 gedeeltelijk arbeidsongeschikten in deeltijdbanen, min de 25.000 VUT-banen).
De vraag is natuurlijk wel: hoe realiseren wij dat? Het CDA wil deze werkgelegenheidsdoelstelling realiseren door:

1. een algemeen sociaal-economisch beleid met extra impulsen voor nieuwe investeringen, te financieren uit de verkoop van ons aardgas aan het buitenland en effecten van energiebesparing. Levert op: 100.000 extra banen.
2. een impuls van 3 miljard gulden in de bouw, waardoor directe en indirecte werkgelegenheidseffecten ontstaan: 35.000 banen.
3. het beter op elkaar afstemmen van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, door het opvullen van bestaande vacatures: 25.000 banen.
4. tenslotte is voorzien in een groei van het aantal banen in de collectieve sector met 50.000 in de komende vier jaar.

Totaal zal in 1985 het CDA-beleid kunnen uitkomen op 210.000 extra banen.

Het beleid kan derhalve

1. de aanwas van nieuwe werkzoekenden, waaronder ook veel vrouwen in het arbeidsproces opvangen
2. de groei van het aantal arbeidsongeschikten stoppen en mogelijk zelfs het aantal arbeidsongeschikten terugdringen door een aktief herinschakelingsbeleid
3. de noodzakelijke voorwaarden scheppen dat althans aan het eind van de komende kabinetsperiode uitzicht wordt geboden dat het huidig aantal werklozen verminderd zal worden.

Offers

Maar dit beleid vraagt offers, van iedereen. Want de komende jaren zullen wij met minder inkomen genoegen moeten nemen dan waaraan wij de laatste jaren gewend zijn geraakt. Wanneer in lijn met dit program een slagvaardig sociaal-economisch beleid wordt gevoerd, waarbij alle kansen en mogelijkheden van land en volk worden benut – en wordt uitgezet in vruchtbaar overleg met de sociale partners – dan is een groei van het nationaal inkomen van vrijwel 0 oplopend tot 2½% mogelijk, hetgeen gemiddeld uitkomt op 1 3/4% per jaar.
Wij hebben reeds uiteengezet dat van deze 1¾% gemiddelde groei er 1% voor consumptieve bestedingen overblijft in verband met een reservering ten behoeve van het versterken van onze concurrentiepositie en van investeringsstimulansen.
Het aantal inkomenstrekkers groeit met 1,25% per jaar. Dit betekent dat per inkomenstrekker er van die 1% er een inkomensdaling van 0,25% overblijft, een minlijn dus. Gebleken is voorts dat de uitvoering van dit beleidsprogram naast extra ombuigingen van de collectieve uitgaven (zie volgende paragraaf) nog een extra inkomensmatiging van een ½% per jaar boven de reeds genoemde inkomensdaling van 0,25% noodzakelijk maakt. Vervolgens moeten wij er rekening mee houden dat als gevolg van promoties, periodieken (de zgn. incidentele looncomponent) jaarlijks de inkomens netto stijgen met gemiddeld 1%. De ruimte die beschikbaar is voor de algemene inkomensontwikkeling (de zgn. algemene loonronden, de initiële loonverbeteringen) is derhalve nog negatiever: min 1 3/4%. Het beleid komt er derhalve op neer dat er absoluut geen ruimte is voor algemene loonsverhogingen, een reële teruggang in koopkracht is zelfs onvermijdelijk. En dat voor alle groepen. Slechts op deze manier kan de concurrentiepositie van ons bedrijfsleven versterkt worden wat onmisbaar is voor het op peil houden van onze werkgelegenheid.
Het CDA vindt dat uit oogpunt van rechtvaardige inkomensverhoudingen en uit oogpunt van rechtvaardige inkomensverhoudingen en uit oogpunt van het bevorderen van de werking van de arbeidsmarkt, de inkomensmatiging in een bepaalde verhouding gedragen zal moeten worden. De hogere inkomensgroepen zullen naar verhouding meer moeten bijdragen dan de lagere, waarbij evenwel aan de onderkant van het loongebouw de nodige voorzichtigheid in acht genomen zal moeten worden.
Exclusief incidentele loonsverbeteringen en afgezien ook van de met het woningbouwbeleid samenhangende lastenontwikkeling, komen onze berekeningen uit op een inkomensontwikkeling per jaar van min 1 voor de minima, min 1½ voor de modale inkomens, min 2 voor de tweemaal modale tot min 4 voor de viermaal modale inkomens. Uit deze cijfers blijkt eens te meer hoe noodzakelijk het is voor de komende jaren de echte minima, dat betreft dus diegenen die niet alleen voor zichzelf, maar in een huishouden ook voor anderen moeten opkomen te onderscheiden van de andere minima. Het beleid is erop gericht metterdaad voor echte minima de koopkracht te handhaven.

Overheidsuitgaven

Bij deze sombere cijfers zijn wij uitgegaan van een gelijkblijvend aandeel van de gemeenschappelijke (collectieve) uitgaven in het nationaal inkomen. Er is dus eigenlijk geen ruimte voor nieuwe taken. Bovendien: de omvang van het financieringstekort moet fors teruggebracht worden naar een structureel aanvaardbaar niveau. Wij moeten er evenwel van uitgaan dat het in de komende kabinetsperiode waarschijnlijk niet mogelijk zal zijn het tekort verder te brengen dan tot 5%.
Toch wil het CDA een aantal prioriteiten realiseren zoals woningbouw, ontwikkelingssamenwerking en diverse accenten in de onderwijsparagraaf.
Het CDA denkt aan een aanzienijke vergroting van de woningbouwinspanning, door een exta impuls van 3 miljard gulden. Dit bedrag kan als volgt worden gefinancierd: allereerst zullen de stichtingskosten van nieuw te bouwen woningen minder mogen stijgen, hetgeen tot soberder woningen leidt. Daarnaast zal het algemeen huurpeil per jaar met enkele procenten effectief meer moeten stijgen dan zonder dit extra bouwprogram mogelijk zou zijn geweest. Een gemiddeld effect op de prijsstijgingen van 0,5% per jaar zou daartoe uit de algemene inkomensontwikkeling opgebracht moeten worden. Deze beleidsaanpak leidt er ook toe dat de werkgelegenheid in deze belangrijke sector zich kan herstellen. De particuliere sector zou hieraan overigens zeker ook een bijdrage moeten leveren.
De voorgestelde maatregelen ten aanzien van het huurbeleid moeten in onlosmakelijke samenhang worden gezien met de extra inspanningen ten behoeve van woningbouw en stadsvernieuwing. Anders gezegd: de door de eerstgenoemde maatregel ontstane financiële ruimte zal gerechtvaardigd moeten worden door een extra financiële inspanning van tenminste dezelfde omvang ten behoeve van woningbouw en stadsvernieuwing.
De in par. 4 gememoreerde extra ombuigingen in de collectieve uitgaven (noodzakelijk i.v.m. de financiering van dit program) die, naast die in de sector volkshuisvesting, rond de 3 miljard gulden bedragen, zullen vooral gevonden moeten worden in een verdere aanpassing van arbeidsvoorwaarden van ambtenaren aan die van de werknemers in het particuliere bedrijfsleven en voorts in de sfeer van het krachtig bestrijden van het ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en een beperking van de kosten van volksgezondheidsvoorzieningen.
Indien zich bij de uitvoering van dit program tegenvallers voordoen, dan zullen deze, naast de al genoemde inkomensconsequenties, worden opgevangen door het gefaseerd uitvoeren van nieuwe beleidspunten en zo nodig verscherpte ombuigingen.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Uit de pas

Prof. mr. A. M. *Donner,* voorzitter van de CDA-commissie inzake het rapport „Vrede en veiligheid" in het Friesch Dagblad: „Dat het rapport niet aanraadt om even eerder dan anderen (let wel, dat zijn dan de eigen medestanders en bondgenoten) een stapje vooruit te doen in de bewapeningsonderhandelingen en „uit de pas te lopen" noemt het Tweede Kamerlid Joep de Boer „Dekken op je voorman". Die (ook uit eigen parlement bekende) behoefte om een stapje verder te zetten dan de anderen, vertroebelt (echter) de verhoudingen tussen de partijen en vreet aan hun besluitvaardigheid. Misschien weet de heer De Boer ook wel een krachtige marineterm voor zulk gedrag.

Maximaal haalbare

De stormloop van linkse politieke en maatschappelijke organisaties tegen het aangenomen wetsontwerp (inzake abortus) bewijst voor mij dat in deze gruwelijke zaak op het maximaal haalbare is gewerkt. (Ds. G. de Klerk in Hervormd Weekblad).

Geen puinhoop svp

Ik doe een beroep op de PvdA om gesprekken na de verkiezingen werkelijk mogelijk te maken. Niet zes strijdpunten als waar de PvdA nu mee op de proppen is gekomen. Het moeten harde gesprekspunten zijn. Daarmee bewijst de partij het land een grote dienst. Ik hoop dat er in de PvdA geen puinhoop ontstaat, nu Den Uyl aan zijn lijsttrekkerschap duidelijke voorwaarden heeft verbonden. *(Mevr. D. IJ. W. de Graaff-Nauta,* **vice-voorzitter CDA in rede te Dantumadeel).**

Geen illussies

Laat niemand in de PvdA enige illusie hebben. Zelfs als het compromis van het partijbestuur (inzake kernwapens) wordt aangenomen zal het al razend moeilijk zijn tot een regeerakkoord te komen met D'66 en CDA, de voor de hand liggende coalitiegenoten. Maar als de PvdA de lijn-Den Uyl verwerpt dan kiest zij niet alleen voor een standpunt dat internationaal niet effectief is, maar dat de partij ook nationaal in het isolement plaatst. *(De Tijd).*

Navo-denkjargon

IKV-secretaris Mient Jan Faber in Hervormd Nederland: Mijn grote critiek op de PvdA is dat ze ons voorstel in het Navo-denkjargon heeft ingelijfd. Men heeft de eenzijdigheid (van te nemen stappen inzake kernwapens) afhankelijk gemaakt van wat de bondgenoten in de Navo er van denken. We hebben van het begin af aan echter gezegd, dat ons voorstel om een mondiale benadering van het vredes- en veiligheidsvraagstuk vraagt.

Lijn doortrekken

Met Den Uyl's scherpe kritiek op de IKV-doelstelling om *alle* **kernwapens uit Nederland te verwijderen krijgt het uit onverwachte hoek de wind flink van voren. Hopelijk zal het daarmee zijn voordeel weten te doen. En wie weet, misschien leidt dat ook tot wat meer waardering voor hetgeen het CDA de afgelopen jaren heeft afgedwongen op het terrein van vrede en veiligheid. Dat is meer geweest dat wel eens wordt gesuggereerd. Die lijn zal het CDA moeten doortrekken.** *(Friesch Dagblad).*

Omwille van de partij

„In het begin dacht ik, Den Uyl kan van mij de pot op. Maar goed dan draai je nu toch je standpunt terug, omwille van de partij. Maar je bent dan natuurlijk geen haar beter dan die tien CDA-dissidenten die in '79 het belang van hun partij voorop stelden en door de bocht gingen". (Uit een verslag in de *Volkskrant* van een PvdA-vergadering in Waddinxveen).

Volksverlakkerij

W. L. Brugsma in Haagse Post: Als de PvdA de IKV-leuze zou overnemen en de suggestie wekt, dat die praktisch uitvoerbaar is, dan maakt zij zich schuldig aan de volksverlakkerij van de eeuw. Tenzij ze opinieonderzoeken kan overleggen waaruit blijkt dat PvdA, PSP en CPN samen zouden kunnen rekenen op 51 procent van de stemmen.

Als de christenen . . .

Ik dacht dat de CDA-fractie in de Kamer altijd vrij consistent is geweest in het nastreven van normen. Als de christenen in andere politieke partijen – PvdA, PPR – dat ook zouden zijn geweest en de CDA-opvattingen hadden gesteund, dan was er wellicht een meerderheid voor een heel ander (abortus)-wetsontwerp geweest. (CDA-Kamerlid René van der Linden in *De Limburger*).

Meer winkel-klanten

In eigen land begint de ethische discussie over bewapening een ongekend hoogtepunt te bereiken. Maar als het gaat over levering van allerlei wapentuig aan landen in heel wat minder rustige gebieden, wordt er eigenlijk alleen maar over geld gepraat. Er is wel eens gezegd dat het kabinet-Van Agt alleen maar op de winkel past, maar er komen wèl steeds meer klanten. *(De Tijd).*

In politiek vaarwater

De gang van zaken rond de duikbotenorder van Taiwan is een keten van onhandigheden en onbenulligheden. Het is allerminst zeker dat bij een volgend debat een Kamermeerderheid het kabinet in deze zaak zal steunen. Kortom, de duikbotenorder is nog steeds niet van het politieke toneel verdwenen. Er komt wat los als een klein land in groot politiek vaarwater verzeild raakt. (Friesch Dagblad).

MANDARIJNEN OP KARNEMELK

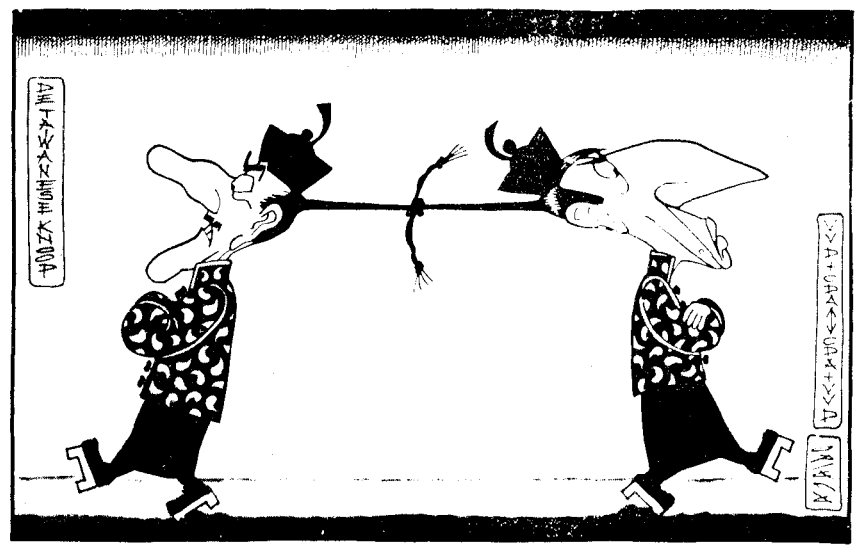

Het Buitenlands Beleid Van Het West-Chinese Koninkrijk Nederland

(Opland in de Volkskrant)

CDA christen democratisch appèl

In het kader van de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen vraagt het Centraal Verkiezingscomité (CVC) van het CDA

vrijwilligers

die het CVC in Den Haag bij kunnen staan bij de vele bureau-werkzaamheden.

Het CVC denkt hierbij aan:
- algemene campagne-activiteiten op het bureau
- assistentie bij het afhandelen van spreekbeurt-aanvragen
- type-werkzaamheden
- verzending van stukken
- assistentie bij het copiëren

Geïnteresseerden kunnen zich schriftelijk wenden tot het CVC, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.
Voor nadere inlichtingen: tel. 070-924461 (vragen naar de heer Smits of Bremmer).

Uw zoon of dochter naar een internaat?

U wilt wel eens vrijblijvend wat uitvoeriger informatie ontvangen?
Stuur dan bijgaande coupon in gesloten envelop naar
INSTITUUT KRANENBURG
Nieuwe Haven 37 - Dordrecht

U kunt ook bellen naar ons instituut: (078) 33071 en 36131.

Coupon

Stuurt u mij vrijblijvende informatie over Instituut Kranenburg.

Naam: _____
Adres: _____
Plaats: _____

B.V. 's-Gravenhaagsche Zwem- en Sauna-inrichting
„MAURITSKADE"

ZWEMBAD. Tel. 64.25.75

Zwemmen f 2,-. Terras f 0,50.
Maandag t/m vrijdag 12-14, 14-16, 16-18 uur.
zaterdag 9-11, 11-13, 13-15 uur

SAUNA. Tel. 46.68.12

Dames- en herenafd.
Entree f 6,- plus f 3,- per uur.
maandag t/m vrijdag 12-22 uur
zaterdag 9-18 uur

Bij de entree is het gebruik van twee baddoeken, Turks bad en solarium inbegrepen.

Wijzigingen voorbehouden.

DE NEDERLANDSE SAUNAVEREENIGING NSV

beweging 81

REFORMATORISCH • WIJSGERIG • INFORMATIEF

Inhoud januarinummer o.m.:
Prof. dr. H. v. Riessen, *Zinrijk leven*
Ir. F. J. Mink, *Kernenergiedebat vraagt discipline*
J. Mastenbroek *Het ontzet van de mens door een Leids filosoof*

Inhoud aprilnummer o.m.:
Prof. dr. ir. E. Schuurman, *Afwisseling van de wacht. Een vernieuwde redaktie. Tot dienst geroepen*
Dr. J. Zwaan, *Onrustig is ons hart*
Dr. ir. J. H. Santema, *'Lange golven', als probleem van kennis en beheersing*

Inhoud juninummer:
Prof. dr. J. W. Skillen, *De reformatie van wijsbegeerte en wetenschap in de Verenigde Staten.*
Drs. G. Groenewoud, *De wapenrusting Gods.*

Inhoud augustusnummer thema: VU-100 jaar, zorg om de wetenschap
Prof. dr. E. Schuurman, *De Vrije Universiteit 100 jaar*
Prof. dr. E. Schuurman, *Wetenschap en samenleving*
Prof. dr. S. Griffioen, *Christelijke wetenschap: noodzaak en blijvende verlegenheid*
Drs. P. Blokhuis, *Wetenschap vraagt om zorg*
Drs. H. G. Geertsema, *Kijk op theologie. Fragmenten*
Drs. G. Groeneveld, *Bezinning aan de V.U.*

Inhoud oktobernummer thema: de rechtsstaat in geding
Prof. dr. J. D. Dengerink, *Bezinning op de staatstaak: de rechtsstaat is in geding.*
Dr. C. de Ru, *Wetsdwang tot democratisering.*
Prof. dr. A. van Doorn, *Tussen anarchie en totalitaire staat.*
Prof. mr. G. E. Mulder, *Stromingen in de hedendaagse Nederlandse strafrechtswetenschap*

Inhoud decembernummer o.m.:
Prof. dr. A. Troost, *De tweerijkenleer*
Prof. dr. E. H. van Olst, *De Heilige Schrift en menselijke ervaring (stellingen).*
H. Westerveld, *Reformatorische wijsbegeerte: hulp bij het denken over planning*

Bestel een gratis proefnummer bij het Centrum Reformatorische Wijsbegeerte, Maarssen, telefoon 03465-60945/69192.
Nog beter: NEEM EEN ABONNEMENT à f 20,- per jaar.

ANTWOORDSTROOK C.D.A. 1
Opsturen in open, ongefrankeerde enveloppe aan CRW, Antwoordnummer 33, 3600 VB Maarssen.
Ja, stuur mij een proefnummer van BEWEGING 81 (gratis).
Noteer mij als abonnee op BEWEGING 81 (f 20,- p.j.).

Naam: .....
Adres: .....
Postcode: ..... Plaats: .....

CNV legt sociaal-politiek program op tafel: „Om werk en welzijn"

Wie in de wereld van vandaag om zich heen ziet wordt het vaak bang te moede. Honger en armoe in grote delen van de wereld. Uitbuiting en onderdrukking van honderden miljoenen mensen. Toenemende internationale spanningen. Oorlogsdreiging. Monsterachtige wapens in een veelvoud van wat nodig is om alle leven op aarde te vernietigen. Vrede en veiligheid worden ernstig ondermijnd. En ondanks alle honger en ellende wordt in vele landen – ook in arme landen – nog steeds voorrang verleend aan verdere opvoering van de bewapening.

Is het niet om moedeloos te worden? Ik meen van niet. Ik geloof dat christenen nooit de hoop mogen verliezen, niet bij de pakken mogen gaan neerzitten. Daarom heeft ook de christelijke vakbeweging tot taak naar vermogen mee te helpen aan een ombuiging van alle verontrustende ontwikkelingen in een meer hoopgevende richting.

Internationale solidariteit

Wie daaraan iets wil doen kan niet beginnen bij onze eigen nationale problemen. Die zijn groot en nijpend, maar vallen toch in het niet in vergelijking met alle leed en narigheid in tientallen andere landen.
Daarmee moet dan ook het program van een christelijk-sociale beweging beginnen. Verkleining van de schrijnende verschillen tussen rijk en arm is immers een eis van christelijke rechtvaardigheid. Bovendien is het één der meest dringende voorwaarden voor het behoud van wereldvrede en het voorkomen van een nieuwe, catastrofale wereldbrand. En tenslotte dient het uiteindelijk ook nog ons eigen belang. Als we de economische verhoudingen in de wereld zo veranderen, dat ook de arme volkeren eerlijk mee gaan delen, zal dat leiden tot een opleving van het wereldhandelsverkeer, van de internationale economie.
Maar dan moeten we wel bereid zijn daar iets voor te doen. Het CNV-program noemt onder meer: hogere prijzen voor grondstoffen en voorrang geven aan invoer van produkten uit arme landen; versterking van hun positie op de wereldmarkt; versnelde kwijtschelding van schulden aan de armste landen. Ook en juist nu is dat minstens even hard nodig als toen het nog beter ging in Nederland.

Beheerste groei

Ook in eigen land zal het nodige moeten veranderen. De onrustbarend snel groeiende werkloosheid ontwricht het leven van honderdduizenden mensen en hun gezinnen. De verdere vooruitzichten zijn ronduit slecht. Er zullen diep ingrijpende maatregelen nodig zijn om daarin verbetering te brengen, om de huidige crisis te boven te komen. Maar hoe?
Op de oude manier kan het niet meer. Jaren lang ging het goed met de welvaart. We konden al maar meer verdienen en al maar meer aanschaffen. Maar nu betalen we tol: stank, lawaai, vervuiling van bodem en water, gevaren voor de volksgezondheid, dreigend gebrek aan grondstoffen, energieproblemen, ontmenselijking van arbeid, verharding van menselijke verhoudingen, verveling, agressie, moedeloosheid enzovoort. Schadelijke gevolgen van jaren van ongeremde groei.
Zo mag het ook niet meer doorgaan. Wie het toch zou proberen loopt trouwens aan alle kanten vast. Daarom pleit het CNV voor een proces van beheerste groei. Niet domweg doorgaan met het bedenken en produceren van steeds weer nieuwe, lekkere, leuke en gemakkelijke dingen waaraan we pas behoefte krijgen als ons dat eerst wordt aangepraat. Maar wèl haast maken met het bedenken en produceren van nieuwe zinvolle dingen die we hard nodig hebben: machines en apparaten die minder energie verbruiken, het milieu minder vervuilen en geen slaven maken van de mensen door wie ze worden bediend.
Daarop moet ook de research van het bedrijfsleven worden gericht. Dat lijkt me heel wat beter dan 12 miljoen gulden uitgeven (zoals het VNO schijnt te willen) voor een eenzijdige reclamecampagne voor kernenergie.
Er moeten onderzoekingen en apparaturen worden ontwikkeld om afvalstoffen opnieuw te gebruiken, nieuwe bronnen van energie te benutten, de voedselproduktie in hongerlanden te verbeteren enz. Dat stelt hoge eisen aan de inventiviteit en vakkennis van de mensen die zich bezig moeten houden met research, marktonderzoek, systeemontwikkeling, het ontwerpen van produktie-methoden e.d. Zo slaan we vele vliegen in één klap: we scheppen werk en we pakken tegelijk de problemen aan die ons welzijn danig in de knel hebben gebracht.

Herstel Nederlandse economie

Maar tegelijkertijd is er meer nodig: een billijke verdeling van werk, inkomen en bezit; betere volkshuisvesting; zo goed mogelijk onderwijs; zorg voor zieken en hulpbehoevenden; handhaving van sociale zekerheid; bestrijding van mensonwaardige arbeidsomstandigheden; betere verdeling van zeggenschap in de hele maatschappij – om maar wat te noemen.
Alles bijeen beslaan de wensen van het CNV voor de komende jaren enkele tientallen pagina's. Er zal heel wat voor nodig zijn om die wensen te kunnen verwerkelijken.
Het eerst nodige is – het CNV erkent dat met nadruk – dat de geschonden draagkracht van de Nederlandse economie wordt hersteld. Dit vereist dat het bedrijfsleven redelijk kan concurreren op de internationale markt, maar ook de mogelijkheden op die markt beter benut dan tot nu toe. De bedrijven zullen dus voldoende geld moeten hebben voor onderzoek, marktverkenning, modernisering, verbetering van produktiemethoden. Maar ook moeten ze in staat zijn maatregelen te financieren voor arbeidstijdverkorting, verbetering van arbeidsomstandigheden, het tegengaan van milieuvervuiling, invoering van energiebesparende produktieprocessen enz.

Grotere bedrijfswinsten zijn ook een onmisbare bron voor de financiering van overheidsuitgaven: volkshuisvesting, stadsvernieuwing, milieubescherming, onderwijs, gezondheids- en bejaardenzorg. Ook daar gaat het om werk en welzijn. Maar als de werknemers meehelpen om daarvoor meer geld beschikbaar te stellen, moeten zij wel de zekerheid hebben dat het er ook voor wordt gebruikt. Daarom zullen met na-

me maatregelen nodig zijn om te voorkomen dat deze gelden naar het buitenland afvloeien.

Arbeidstijdverkorting

Ook bij een dergelijk beleid zal het aantal werklozen groter blijven dan maatschappelijk aanvaardbaar is. Daarom moet het totaal beschikbare werk beter over het totaal beschikbare aantal mensen worden verdeeld. Het CNV pleit dan ook voor arbeidstijdverkorting in velerlei vorm: vervroegde pensionering, meer deeltijdarbeid, kortere werkweken, vervanging van vierdoor vijf-ploegendiensten.
En natuurlijk moeten we ervoor zorgen dat zo weinig mogelijk mensen buiten spel worden gezet en van een uitkering van WW of WAO moeten leven. Daarmee kan worden voorkomen dat de sociale zekerheid een onevenredig groot deel van het nationale inkomen opslokt. Dat is een betere weg dan het korten op uitkeringen, waartegen het CNV zich principieel verzet. De mensen, die buiten hun schuld niet in staat zijn betaalde arbeid te verrichten, hebben immers evenveel recht als iedere werkende om evenredig mee te delen in de verkregen welvaart. De uitkeringen zijn meestal toch al lager dan hun vroegere loon. Bovendien: verbetering van hun positie is er niet meer bij. Het CNV noemt het dan ook in strijd met zijn opvattingen over rechtvaardigheid dat sommige maatschappelijke en politieke groeperingen stelselmatig actie voeren om het peil van de uitkeringen (verder) bij de lonen te laten achterblijven. Wel moeten verkeerd gebruik en misbruik van uitkeringen natuurlijk krachtig worden bestreden.

Verminderde koopkracht

Zo'n beleid zal veel geld kosten. Heel veel geld: voor investeringen in bedrijven, voor hogere uitgaven van de overheid, voor handhaving van de sociale zekerheid, voor zorg voor de zwakken in de samenleving, voor bestrijding van honger en armoede in de wereld. Als onze economie even sterk groeide als in het verleden zou dat geld er wel komen. Maar op het ogenblik is elke voorspelling van groei natte-vingerwerk. We moeten er ernstig mee rekenen dat er de komende jaren nauwelijks of geen groei zal zijn.
Ook als het beleid dat wij willen wordt verwezenlijkt kunnen we daarover geen voorspelling doen. Het kan tot groei leiden – en op den duur verwachten we die er ook van – maar niemand kan voorspellen wanneer dat zoden aan de dijk gaat zetten.
Toch zal het geld er moeten komen als we een beleid willen voeren dat hoop voor de toekomst biedt. En dus zullen we allemaal een veer moeten laten en – terwille van de toekomst – met vermindering van koopkracht genoegen moeten nemen. Waarbij het CNV ervan uitgaat dat de lasten naar draagkracht over alle bevolkingsgroepen zullen worden verdeeld!
Ik ben me er goed van bewust dat dit voor vele mensen geen gering offer zal zijn. Het gaat echt wel om meer dan een flesje pils per dag. Een

Harm van der Meulen (CNV):
„Immoreel van werknemers te vragen in koopkracht achteruit te gaan, zonder een op werk en welzijn gericht overheidsbeleid."

minister-president, die meent met bagatelliserende opmerkingen de werknemers te kunnen overtuigen, zit er wel ver naast. Hoogstens speelt hij daarmee de borreltafelpraters in de kaart.

Zeggenschap in de bedrijven

Met nadruk vraagt het CNV zijn leden om in de komende jaren, voorzover dat nodig is, een stap terug te doen. Maar dan wel voor een beleid dat perspectief biedt. De christelijke vakbeweging kan geen genoegen nemen met een beleid, dat er alleen maar op gericht is om bedrijfswinsten te vergroten en dan maar af te wachten of daar meer werk en meer welzijn van komt. Het is immoreel van werknemers te vragen om in koopkracht achteruit te gaan als daar niet een duidelijk op werk en welzijn gericht beleid tegenover staat. Daarom vraagt het CNV zekerheid. Daarom menen we het volste recht te hebben om te eisen dat:

- de werknemers in bedrijven en bedrijfstakken grotere zeggenschap krijgen over de investeringen die bepalend zijn voor de toekomstige werkgelegenheid in Nederland;
- de opbrengst van hun loonoffers wordt gestort in een werkgelegenheidsfonds dat vooral tot doel heeft om de werkgelegenheid en het welzijn van de bevolking te verbeteren.

Het lijkt me dat een partij, die een rapport over „Gespreide verantwoordelijkheid" heeft uitgebracht, daar zonder meer voor honderd procent achter zou moeten staan.

Gezamenlijke aanpak

Ik meen dat dit een beleid is dat door iedere weldenkende Nederlander kan worden gesteund. Dat is ook nodig. Kort na de oorlog hebben we in Nederland jaren achtereen sociaal-economisch beleid gevoerd met een aantal centrale doelstellingen waarover iedereen het eens was. Dat heeft een tijd lang uitstekend gewerkt, totdat onderlinge belangentegenstellingen een steeds grotere rol gingen spelen. Uiteindelijk kwam het tot een polarisatie waardoor echte samenwerking onmogelijk werd. Daarvan plukken we nu de wrange vruchten. En daarmee is niemand gediend.
Daarom doe ik – en dit blad lijkt me er een redelijk goede plaats voor – een klemmend beroep op politieke partijen en regering, op werkgevers, mede-werknemers en zelfstandigen om opnieuw te proberen samen hoofdlijnen uit te stippelen voor het sociaal-economisch beleid in de naaste toekomst. De situatie is daar ernstig genoeg voor. Het gaat allang niet meer alleen om de verdeling van de koek. Er is veel meer aan de orde. Het gaat om werk en welzijn in Nederland. Dat vereist een visie, een doelstelling, een gezamenlijke aanpak, een beleid dat hoop voor de toekomst biedt.
Het CNV-program bedoelt daarvoor een bijdrage te zijn. Met spanning wachten we af welke partijen en sociale organisaties daarop positief reageren.

* * *

Tenslotte nog dit: in ons ontwerp-program „Om werk en welzijn" stellen we voorop dat bij het zoeken van oplossingen niet diverse bevolkingsgroepen tegen elkaar mogen worden uitgespeeld. Toch is dat een groot risico, nu de verdeling van het nationale inkomen steeds moeilijker wordt. Het moet erom gaan dat het totale volksinkomen zo rechtvaardig mogelijk wordt verdeeld. Dat lukt niet als elke groep redeneert vanuit een op de spits gedreven eigenbelang. Dat wordt onmogelijk wanneer werkenden worden uitgespeeld tegen niet-werkenden, mannen tegen vrouwen, Nederlanders tegen buitenlanders, ambtenaren en trend-volgers tegen andere werknemers of loontrekkers tegen zelfstandigen.
Het CNV meent dat er geen sprake is van rechtvaardigheid wanneer het te voeren beleid ten koste zou gaan van groepen mensen die kwetsbaar zijn of zich niet voldoende kunnen verdedigen. Ik mag aannemen dat geen enkele christelijke organisatie zo'n beleid voor zijn verantwoordelijkheid zou durven nemen.

uit de fractie

door mr. S. J. M. Dijkman

Noodzakelijke prioriteit voor de volkshuisvesting

De woningnood zoals wij die thans kennen, wordt wel aangeduid als de derde woningnood sinds de Tweede Wereldoorlog. De eerste trad op na afloop van de oorlog en was veroorzaakt door de grote verwoestingen en de stagnatie in de woningbouwproduktie. De tweede woningnood openbaarde zich in de zestiger jaren als gevolg van de snelle economische groei, de groei van de bevolking, met name ook door de naoorlogse geboortegolf. In het midden der zeventiger jaren wordt van vele zijden verklaard o.m. door de regering, dat de woningnood grotendeels is opgeheven. Evenwel, slechts enkele jaren later wordt de (derde) woningnood herontdekt door de bewindslieden Beelaerts en Brokx.

De explosie van de vraag naar woonruimte onder jongeren (toekenning woonrecht), de wassende immigrantenstroom, het groeiend aantal echtscheidingen, de vraag van bejaarden naar zelfstandige woningen en de lagere gemiddelde woningbezetting droegen bij aan een scherp oplopen van het woningtekort tot ruim boven de 100.000 eind 1980.

Nieuwbouw

Een snelle terugdringing van het tekort is noodzakelijk, zij het dat een aantal ontwikkelingen deze bemoeilijken. Ik noem er enkele. In de eerste plaats de onevenredig sterke stijging van de bouwkosten (tussen 1974 en 1979 stegen de bouwkosten van een woningwetwoning met ongeveer 72%). Ten tweede de sinds eind 1978–begin 1979 opgetreden en nog steeds voortdurende stagnatie op de markt van koopwoningen. Ten derde de budgettaire problematiek van de Rijksoverheid en tot slot de massale terugtrek van de institutionele beleggers (pensioenfondsen etc.) uit de woningmarkt vooral veroorzaakt door de invoering van het zgn. dynamisch kostprijssysteem in 1975 (waarop hier nu niet verder op ingegaan wordt).
Gedurende 1980 heeft de Kamer diverse malen gedebatteerd – vooral op initiatief van CDA – over de stagnatie op de markt van koopwoningen. Wij hebben gepleit voor verhoging van de premies voor premiekoopwoningen. In de sector van de goedkopere premiekoopwoningen (A) heeft de premieverhoging de bouw gestimuleerd. In de duurdere premiesector (B) zijn nog geen resultaten geboekt. Initiatieven voor de bouw van vrije sectorwoningen zijn nauwelijks aanwezig. Omdat deze sector voor de totale woningbouw van groot belang is, moet op een snel marktherstel worden gehoopt. Blijft dit uit, dan valt te vrezen voor een stagnatie ook in de woningwetbouw en premie A-koopsector.
De stagnatie in de nieuwbouw van woningen gaat gepaard met toenemende werkloosheid in de bouwnijverheid. Inmiddels heeft de werkloosheid in deze sector een onaanvaardbaar niveau bereikt: bijna 50.000 en het eindpunt is nog niet in zicht.
Om aan deze ontwikkeling zoveel mogelijk een halt toe te roepen heeft de CDA-fractie tijdens de algemene beschouwingen in september jl. een motie ingediend, waarin de regering wordt verzocht te bewerkstelligen dat gedurende de eerste helft van 1981 60.000 beschikkingen resp. vergunningen voor de bouw van woningen af worden gegeven, één en ander mede om de realisering van het woningprogramma voor 1981 veilig te stellen. Tijdens het debat over het arbeidsvoorwaardenbeleid van december 1980 heeft de fractie aangedrongen op stimulerende maatregelen voor de bouwnijverheid (in de orde van grootte van 250 miljoen gulden, te bestemmen o.m. voor stadsvernieuwing en woningverbetering). Inmiddels heeft de Regering het woningbouwprogramma opgehoogd met 9.000 woningen, zodat het programma nu 125.000 woningen omvat.
Om de beleggers te stimuleren weer te investeren in de woningmarkt heeft de regering in februari 1980 enige maatregelen genomen die financiëel aantrekkelijk zijn voor de beleggers. De CDA-fractie heeft hiermee ingestemd, zij het dat zij reeds eerder had bedongen dat de exploitatie van de huurwoningen gedurende 15 à 20 jaar gewaarborgd diende te zijn en dat de gunstige voorwaarden voor beleggers ook zouden gelden voor de woningbouwcorporaties. Hieraan is tegemoet gekomen. De maatregelen blijken vruchten af te werpen alhoewel het niveau van 30 à 40.000 beleggerswoningen per jaar (begin 70-er jaren) nog niet in zicht is. De aandrang op beleggers dient onverminderd te worden gehandhaafd.

Huur- en subsidiebeleid

In het licht van de budgettaire problematiek heeft de regering in september 1980 enige beleidsvoornemens kenbaar gemaakt. Deze moeten leiden tot een vermindering van het subsidiebeslag op de begroting. Ik noem er enkele: een actief beleid ter beperking van de stijging van de stichtingskosten o.m. door een nauwkeurig volgen van de kwaliteitsontwikkeling in de nieuwbouw, huurverhogingen die aansluiten bij de kostenontwikkeling, voortzetting van de 2½% huurverhoging na woningverbetering, snellere huurharmonisatie, afschaffing garantie- en vergelijkingshuren en verhoging normhuurquote (dit is het in een percentage uitgedrukte gedeelte van het belastbaar inkomen dat de huurder wordt geacht zelf bij te dragen). I.v.m. individuele huursubsidie. De meeste voornemens passen in het fractiebeleid. Tegen de laatste twee door mij genoemde onderdelen hebben wij echter bezwaar aangetekend, in moties vertaald. Afschaffing van garantie- en vergelijkingshuren achten wij thans niet wenselijk omdat de gevolgen daarvan voor het – toch al moeizaam op gang komende – stadsvernieuwingsproces niet duidelijk zijn. Voorlopig dient het afwijkend huurregime te worden gehandhaafd. Ook tegen een verlaging van de individuele huursubsidie voor het minimum-inkomen hebben wij bezwaar gemaakt en de regering gevraagd daarvan af te zien

a. omdat het regeerakkoord stelt dat binnen het stelsel van de individuele huursubsidie de positie van de laagstbetaalden onaangetast blijft en
b. omdat de invloed op de koopkrachtontwikkeling niet duidelijk is.

Het CDA heeft tot op heden steeds een sterk accent gelegd op de individuele huursubsidies. Doorbreking van het systeem dient slechts als uiterste middel te worden aangegrepen. Een discussie over verlaging van de individuele huursubsidies zou beter kunnen plaatsvinden bij de parlementaire behandeling van het binnenkort in te dienen wetsontwerp individuele huursubsidie.

Het is mijn stellige overtuiging dat besluiten omtrent verhoging van de eigen bijdrage van de huurder in de huurlast slechts genomen kunnen worden in het kader van een algehele woonlastenbenadering voor zowel koopwoningen als huurwoningen. Het gaat niet aan, dat bij besluit van de Staatssecretaris binnen enkele maanden de individuele subsidies worden verminderd voor ruim 400.000 huurders, terwijl marginale beperkingen van de hypotheekrente-aftrek middels wetswijzigingen enkele jaren onderwerp van politiek gesprek zijn. Een integraal woonlastenbeleid past bij een – door de fractie tot op heden bepleit – integraal inkomensbeleid.
Het spreekt voor zich, dat een daadwerkelijke bestrijding van de derde woningnood slechts het gevolg kan zijn van een duidelijke prioriteitstoekenning door overheid en samenleving. Concreet vertaald, betekent dit een hogere bijdrage uit de algemene middelen voor de volkshuisvesting dan thans het geval is.

Gedenkboek van de AR-partij

Zijn de herinneringen aan KVP en CHU, zoals ze in de afgelopen maanden verschenen, te vergelijken met goedwillende amateurcollecties nostalgie, historisch gerangschikt in een klein museum, bij het lezen van deze ARP-bundel bekruipt je het gevoel, dat je minstens de zalen hebt betreden van een kruising tussen Louvre en Pantheon . . .als, als het daarbij en daarboven niet wars was van alle grootheidswaan: dat anti-revolutionaire cultuurpatroon of de mannenbroeder als politicus. Zelden is een partij trots, of liever fier geweest als de ARP. Zelden is een Nederlandse politieke groepering zo geprezen door de kritische buitenstaander Vondeling en zelden was nestgeur uit de drukinkt van hun geschriften al te ruiken. Maar zelden hebben politici binnen een politieke partij elkaar ook zo ronduit de waarheid gezegd, elkaar bewonderd en even later elkaar krachtdadig onderhouden over hun wederzijds falen . . .om uiteindelijk de hand weer te reiken aan die ander, waarin men door dik en dun de volgeling van Groen, nee meer nog, de Evangeliebelijder bleef herkennen.

Om de sfeer van de zuil, of zo men wil, de belevingswereld van „de ARP" in dit boek op te roepen hebben de auteurs een keuze gedaan. Men heeft het bestek zo ontworpen, dat niet slechts 1879-1980-wij-als-partij te zien valt. Al in de eerste hoofdstukken wordt ons duidelijk gemaakt dat we te doen hebben met „de antirevolutionaire richting" die in het kiessysteem van de hele 19e eeuw alle mogelijke kansen, lees: kandidaatstellingen en het optrommelen van kiezers, ten volle wil uitbuiten om ideeën te laten zegevieren. Waarom zijn zij niet zoals „de anderen" in de geest van hun 19e eeuw? Ze hebben een keus gedaan en nog dagelijks een keus te doen. Indrukwekkend wordt dat beschreven aangaande de start van de carrières van Mackay en vooral van Th. Heemskerk: hoe eenvoudig was het niet voor hen geweest de liberaal-conservatieve weg van de minste weerstand te gaan. Hoe simpel was het voor bijv. Keuchenius niet geweest, staatsonthouding als leer te omhelzen en zich in een hoog Haags of Indisch ambt terug te trekken. Daarentegen – zo schetst ons I.A. Diepenhorst welsprekend – streed hij tot het laatst voor de beginselen, waaruit hij leefde, geknakt als riet en walmend als een vlaspit. En er zijn er meer lichamelijk in gezondheid door aangetast. Door dat idee: het Evangelie als fakkel te laten branden. Het heeft Kuyper soms overspannen gemaakt en vaak nurks tegen zijn onderbevelhebbers. Ze verdienden het namelijk mede-bevelhebbers te zijn. De breuklijnen worden ons niet verheeld. Lohman, Heemskerk met generaal Abraham. De incompatibiliteiten van humeuren. Menselijk. En de schuchtere pogingen „het weer goed te maken". Hoekige mannen. Altijd rechtop en bewust in de wereld maar nooit „van de wereld".

boeken

De bekende karikatuur van Albert Hahn.

Bijvoorbeeld Colijn en Schouten. De eerste schijnbaar geassimileerd aan het grote woeden der wereldpolitiek, de ander het best op zijn plaats bij een spreekbeurt in de Waarden of op De Eilanden. Toch is Colijn nooit een mondain politicus geworden zoals men ze in het Frankrijk van die dagen bijvoorbeeld wel bij bosjes maakte en Schouten . . . die is toch ook niet het getuigend isolement ingelokt van nog strenger calvinisme. Het verschil in stijl tussen deze twee is haar toegewezen. Zeker niet de actieve politiek teriseerd.

Sprak ik nu al een hele tijd over de gemeenplaats: mannenbroeders, wel, dat is in deze bundel tot blz. 172 opgelegd pandoer. De vrouwen-zusters komen er – en hoe wordt dat later betreurd – schaars van af. Een andere taak is hen toegewezen. Zeker niet de actieve politiek en het passief kiesrecht. Tot voorjaar 1948 vindt men: ik ben in één zin klaar, de vrouw heeft geen plaats. O, ironie, wat een stroomversnellingen moet het AR-bootje dan wel niet nemen om . . . in de laatste drie jaar van haar bestaan uit te moeten komen op het punt van een vrouwelijke staatssecretaris . . . met portefeuille Emancipatiezaken. Dit gedeelte is in deze bundel een van de aardigste „petit histoires".

Subjectief is Hans de Boer in zijn jubileum-congresrede. Dat wil hij ook. Stekels, aanstoot, wishful-thinking en kernwapens eruit. En toch betrap ik mezelf en ook anderen – alhoewel niet in de AR-nestgeuren opgevoed – dat we dat absoluut niet zouden willen missen. Dat er regelmatig lastig aan de bel moet getrokken worden. Daarom ook miste ik toch wel de nog levende AR-politici in dit boek. De huidige generatie. En ook de ARJOS. Die had ik er in een flink hoofdstuk nog graag bijgehad. Omdat ze op een soms irritant-lastige manier dingen onder je neus wrijven gelijk sommige profeten dat hier en daar plachten te doen. En dat is broodnodig in een wereld waarin democratie en het funktioneren daarvan net zo schaars dreigen te worden als sommige aardmetalen en energiebronnen. Want als er in onze geschiedenis één partij oer-degelijke Hollandse deugden én nationale (dat in de goede zin) waarden heeft belichaamd, dan is het wel de ARP geweest. Maar tegelijkertijd hebben ze niet vergeten de deuren open te zetten naar een wereld die veel en veel groter is dan een aantal Haagse studeer- en vergaderkamers. Veel weidser dan onze landsgrenzen en de daarbinnen vastliggende en vaak roestende gewoontes. Bijzonder aardig is het, dat al deze invalshoeken van de AR-zijnswijze in dit boek aan het licht treden. Ook hier geldt, er kan nog veel meer bijgeschreven worden in wetenschappelijker geschiedschrijving. Maar wat hier voor ons ligt, kan de toets van de kritiek ten volle doorstaan. Wie het in een adem uitleest en daarna weer opschrikt van het wereldnieuws, heeft daarmee twee goede AR-dingen gedaan. Het derde is echter, mee de hand aan de ploeg te slaan. Zullen we dat in het CDA dan maar samen gaan waarmaken.

J. van den Assem

Bon

Ondergetekende wenst de publicatie „Personen en Momenten uit de geschiedenis van de ARPartij", onder redactie van drs. C. Bremmer, te ontvangen (prijs *f* 19,50 franco thuis).

Stuur deze bon naar: CDA, Antwoordnummer 1700, 2500 XK Den Haag.

(Een postzegel is niet nodig).

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: .....

Woonplaats: .....

Handtekening: .....

De kosten van het wonen

Het vorige kabinet dacht dat volksvijand nummer één was bedwongen: de woningnood was opgeheven. In plaats van discussies over de woningtekorten vonden er bespiegelingen plaats over de omvang van noodzakelijke woningoverschotten bij een goed functionerende woningmarkt.

Wanneer we om ons heen kijken dan lijkt het vanzelfsprekend dat iedereen in een huis woont. Toch is er de laatste jaren weer sprake van een toegenomen tekort aan woningen. Ook lezen we steeds vaker dat de kosten voor de volkshuisvesting de komende jaren door de overheid slechts moeizaam en met vergrote inspanning zullen zijn op te brengen. Tegelijkertijd wordt de vraag gesteld of de huren niet veel te hoog zijn en de woonlasten door grote groepen van onze samenleving nog wel te betalen zijn. In dit werkstuk zal achtereenvolgens nader worden ingegaan op de woningnood, het subsidiebeleid van de overheid en de individuele woonlasten van de bewoners en daarbij speciaal de huurders.

Dit laatste is het geval indien binnen een bepaalde regio (woningmarktgebied) de vraag naar woningen en het aanbod van woningen in evenwicht is, zonder dat er sprake is van leegstand. Een beperkte leegstand (ca 2%) is noodzakelijk om een verantwoorde woningkeuze mogelijk te maken alsmede om de leegstand ten gevolge van verhuizingen op te vangen.
Het optimisme over de woningvoorraad is de afgelopen jaren omgeslagen in een zeker pessimisme. Er is op dit moment sprake van een woningtekort van 110.000 à 120.000 woningen wanneer rekening wordt gehouden met wachttijden van 3 à 6 maanden. Sommigen schatten het woningtekort reeds veel hoger. Daarbij worden getallen gebruikt van 200.000 à 300.000 woningen. Hoe is een dergelijke plotselinge omslag nu te verklaren?
Laten we voor een antwoord op deze vraag eens kijken naar de gemiddelde woningbezetting in 1975 en in 1980. Dan zien we dat in 1975 3,18 personen in één woning woonden terwijl dat thans nog slechts 2,97 personen zijn. Zo op het eerste gezicht nog niet zorgwekkend. Kijken we echter naar wat dit betekent in de vraag naar of behoefte aan woningen dan zien we dat de woningbehoefte door deze daling van de gemiddelde woningbezetting is toegenomen met ca 350.000 woningen.
Met andere woorden kan worden gesteld dat indien de gemiddelde woningbezetting in 1980 gelijk zou zijn aan die van 1975 – ervan uitgaande dat deze bezetting ook de behoefte weerspiegelt – dan zouden we 350.000 woningen minder nodig hebben.
Het belangrijkste deel van de woningnood van thans moet dan ook worden verklaard uit de wens om met minder mensen in een zelfstandige woning te wonen. Oorzaken daarvoor kunnen worden genoemd de erkenning van het recht op zelfstandige huisvesting van 18 jarigen, het toegenomen aantal echtscheidingen en de meer kleinere huishoudens. Hoewel ook het aantal migranten de afgelopen jaren sterk is toegenomen kunnen deze moeilijk worden aangewezen als oorzaak van de geringe woningbezetting. Zij hebben natuurlijk wel invloed uitgeoefend op de vraag naar woningen.
Het is moeilijk te zeggen of de behoefte aan woningen zoals deze thans wordt gesignaleerd altijd terecht is opgewekt. De overheid heeft echter tot taak de eenmaal bestaande vraag naar huisvesting zo goed mogelijk te bevredigen. Als zodanig kan men het recht op wonen een sociaal grondrecht noemen.

Drs. A. A. M. Jacobs (Fons) de auteur van dit werkstuk heeft binnen het CDA in het bijzonder in de Kring Leiden een groot aantal functies vervuld.
Inmiddels is hij benoemd tot hoofdingenieur-directeur Volkshuisvesting in de provincie Limburg.

Het subsidiebeleid

Wanneer we het hebben over het subsidiebeleid van de overheid dan kan het niet anders dan tegelijkertijd over huren te praten. Wanneer een huis wordt verhuurd dan zal in principe de huuropbrengst de exploitatie van deze woning mogelijk moeten maken. Tot de exploitatiekosten moeten worden gerekend de rente en aflossing over het geïnvesteerde bedrag, kosten en onderhoud, beheerskosten, verzekeringen, onroerendgoed belasting, rioolrechten etc. Deze totale kosten leiden tot een huurprijs die door

vorming

een groot deel van de Nederlandse bevolking niet kan worden betaald. Met behulp van objectsubsidies, gekoppeld aan het object woning, wordt de huur gebracht binnen het bereik van een groter aantal huurders. De op deze wijze gesubsidieerde woningen worden gerekend tot de sociale sector. De niet door de overheid gesubsidieerde woningen behoren tot de vrije sector.
Hoe hoog moeten de objectsubsidies zijn om tot aanvaardbare huren te komen? Het is moeilijk deze vraag eenduidig te beantwoorden. Wat voor de één betaalbaar is kan voor de ander onbetaalbaar zijn. In de nota huur- en subsidiebeleid 1974 (Tweede Kamer, zitting 1974, 1975, 13025 nr. 3) is getracht een aanvaardbare vraaghuur voor nieuw gebouwde woningwetwoningen (woningen gebouwd met door het rijk beschikbaar gestelde leningen waarvan gemeenten of toegelaten instellingen – woningbouwverenigingen of corporaties – opdrachtgever zijn) te vinden. Deze aanvangshuur moet overeenkomen met de huurprijs die door een modale inkomenstrekker kan worden opgebracht.
Met andere woorden de modale inkomenstrekker kan een dergelijke woning huren zonder dat hij een beroep hoeft te doen op individuele huursubsidie.
We noemen een dergelijke huur de „volkshuisvestingsprijs".
Om een indruk te geven hoeveel de overheid subsidieert wordt het volgende voorbeeld gegeven.
De hoogte van de dynamische kostprijshuur wordt vooral beïnvloed door de rentestand in een bepaalde periode. Het subsidie kan in eenzelfde jaar dan ook variëren. Nemen we een voorbeeld van een recent gegunde woning dan komen we tot de volgende cijferopstelling.

Stichtingskosten	ƒ 110.000
vraaghuur 5%	ƒ 5.500
kostprijshuur 8%	ƒ 8.000
Verschil	ƒ 2.500

Dit bedrag dient vijftig jaar door de overheid aan

subsidie te worden betaald, zij het dat dit bedrag in de regel nog jaarlijks stijgt met de huurverhoging.
In dit voorbeeld is afgezien van subsidies in de grondkosten, bouwplaatskostenaftrek of andere bijdragen.
Om bij gereedmelding op een aanvangshuur te komen die is afgestemd op de volkshuisvestingsprijs dan zal het objectsubsidie nog met ca *f* 1000 moeten worden verhoogd.
We hebben reeds gezien dat het verschil tussen wat een woning moet kosten (kostprijshuur) en de werkelijke huur (vraaghuur) wordt gedekt met objectsubsidies. Met de introductie van de „volkshuisvestingsprijs" werd een wat tweeslachtige houding ten aanzien van het subsidiebeleid ingenomen. De hoogte van het **objectsubsidie** werd bepaald door de inkomenssituatie van het **subject** (Jan Modaal). Eenzelfde dualistische houding vinden we terug bij het nadien te voeren huurbeleid. Het ligt voor de hand dat, eenmaal de aanvaardbare vraaghuur gekoppeld hebbend aan datgene wat de modale inkomenstrekker aan vraaghuur kan betalen, de jaarlijkse huurverhoging op de toename van dit modale inkomen wordt afgestemd. Dát is echter niet gebeurd. Hoewel deze jaarlijkse huurverhoging via een aantal objectieve maatstaven kan worden bepaald, zoals bouwkostenontwikkeling, exploitatiekostenstijgingen etc. zijn het vaak inkomens-politieke redenen geweest die de hoogte van de jaarlijkse huurverhoging hebben bepaald. Het gevolg daarvan is dat de huurverhogingen in de afgelopen vijf jaren zijn achtergebleven bij de stijging van het modale inkomen. Om dit duidelijk te maken kan het overzicht onder in deze pagina dienen.

Bij deze berekening is uitgegaan van een aanvaardbare huur van 15% van het modale inkomen hetgeen overeenkomt met de volkshuisvestingsprijs. In 1980 zou bij eenzelfde benadering de huurprijs ca *f* 346 moeten bedragen. Door het gevoerde huurbeleid is de modale inkomenstrekker reeds na vijf jaar in een relatief te goedkope woning komen te wonen. En dát is nu precies wat wordt erkend als hét probleem van de jaren tachtig. Te veel mensen wonen in een te goedkope woning. Hoewel bekend is dat het in de praktijk gaat om veel grotere verschillen tussen wat een huurder kan betalen en wat hij werkelijk betaalt is dit een toch niet geheel schuldig voorbeeld.
Het gaat in de eerste plaats om zeer recente woningen en het gaat om woningen die door de

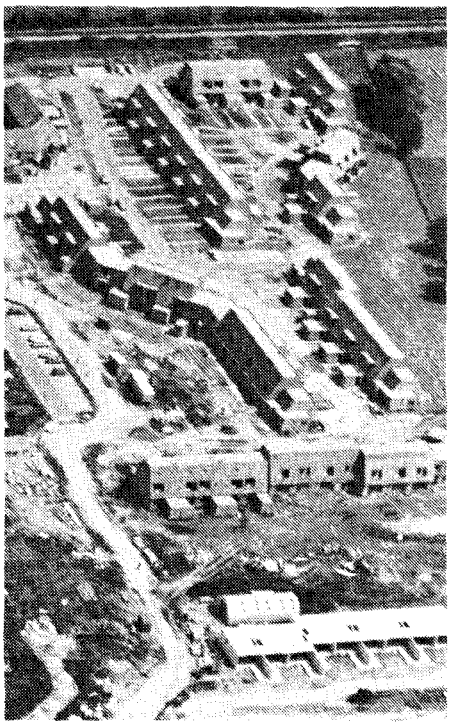

CDA-WERKGROEPEN
WERKSTUK
CDA-WERKGROEPEN

overheid worden gesubsidieerd. Zou bijvoorbeeld de vraaghuur voor het gehele pakket in 1975 gereed gekomen woningwetwoningen *f* 20,00 per maand hoger zijn vastgesteld, dan betekent dit dat in 1980 voor deze woningen ca. *f* 10 mln. minder subsidie had behoeven te worden toegekend.
Het is dan ook de vraag of we ons in de toekomst moeten blijven richten op het bereiken van en de volkshuisvestingsprijs en op jaarlijkse huurverhogingen die achterblijven bij de inkomensontwikkeling.

OMSCHRIJVING	1975	1980	stijging in % t.o.v. 1975
modaal inkomen (belastbaar)	*f* 18.955	*f* 27.632	45%
huur van een in 1975 gereedgekomen woning	*f* 237	*f* 326	37,5%

Individuele woonlasten

In de eerdergenoemde nota huur- en subsidiebeleid 1974 is het begrip normhuurquote geïntroduceerd. Hiermee wordt bedoeld het percentage van het inkomen dat een ieder wordt geacht aan huur te kunnen besteden. Dit varieerde van 10% voor het minimuminkomen tot 18,8% voor ca. 1½ modaal. Voor de modale inkomens werd in meergenoemde nota 17% voorgesteld. Iedereen die een huur betaalt dat uitgaat boven de normhuurquote behorend bij zijn of haar inkomen heeft recht op individuele huursubsidie.
We hebben in het eerste deel van dit werkstuk gezien dat er meer huizen moeten worden gebouwd, dus meer geld van de overheid beschikbaar moet komen. In het tweede deel is, zij het summier, weergegeven dat verhuur in de sociale sector gepaard gaat met zeer hoge subsi-

Vervolg op pagina 22.

Werkgroepen werk

In het CDA zijn 100 werkgroepen, die zich 6 maal per jaar buigen over werkstukken, die een actueel, politiek vraagstuk aan de orde stellen. Deze werkgroepen, meestal huiskamergroepen, leveren door middel van het beantwoorden van vragen een rapportage op, die leidt tot een zogenaamd verzamelrapport, dat wordt doorgespeeld naar de Tweede Kamerfractie en het partijbestuur.
Deze manier van de achterban informeren en weer terugkoppelen van informatie (meningen van groepjes aan de basis) naar het politiek topniveau is een activiteit van de Stichting Kader- en vormingswerk van het CDA.
Om een zo groot mogelijk bereik te krijgen worden de werkstukken, de verzamelrapporten en de commentaren (meestal van kamerleden) in het maandelijks ledenblad „CDActueel" gepubliceerd.
Wie belangstelling heeft voor een werkgroep, zelf mee zou willen doen, of er een zou willen oprichten kan zich wenden tot mevr. G. v.d. Heijden-v.d. Eerden, (secretaris Centrale Werkgroep), Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA 's-Gravenhage, tel. 070–924461 ('s morgens van 9.30 uur tot 13.30 uur).

Vervolg van pagina 21

dies. De huidige economische situatie is van dien aard dat de overheid niet méér geld heeft. Wie zal dan ook een deel van de rekening moeten betalen? Het ligt voor de hand daarbij ook en vooral te denken aan de huurders.
In de eerste plaats zal daarbij moeten worden gedacht aan degenen die in een te goedkope woning wonen in verhouding tot de kwaliteit van de woning. Vervolgens zal meer dan dit in het verleden is gebeurd, gezocht moeten worden naar middelen om de goedkope woningen uit de voorraad beschikbaar te krijgen voor hen waarvoor ze oorspronkelijk zijn bedoeld nl. de lagere inkomensgroepen. Tenslotte zullen ook de individuele subsidietrekkers niet geheel buiten schot kunnen blijven. Hoewel de huidige situatie anders is hebben we in de afgelopen jaren te maken gehad met reële inkomensverbeteringen. Deze verbeteringen hebben de draagkracht van diverse inkomensgroepen in relatieve zin verbeterd. Het is niet helemaal juist te veronderstellen dat de normhuurquote van deze groepen subsidieontvangers in het geheel geen aanpassing behoeven. Dat daarbij de laagste inkomensgroepen zoveel mogelijk moeten worden ontzien is duidelijk. Het is echter de vraag of bij een reële inkomensachteruitgang de huurquote naar beneden moet worden bijgesteld, hoewel dit wel zou passen binnen de systematiek van de regeling. Evenmin is het weinig fraai te veronderstellen dat de huurquote voor de laagste inkomens, bij een reële inkomensachteruitgang kan worden verhoogd.
Het zou te ver voeren hier alle problemen te bespreken die samenhangen met het bijstellen van de tabellen voor de individuele huursubsidies. Spreken we echter over verhogingen van de normhuurquoten, voor de diverse inkomensgroepen dan moeten ook de lagere inkomens hierbij worden betrokken. Zouden we dit niet doen dan zou de „helling" van de tabel te stijl worden of met andere woorden, dan zou bij een geringe inkomensstijging de individuele huursubsidie onevenredig zwaar worden verminderd.
Wanneer we ons verder realiseren dat de huurquoten van de ons omringende landen voor alle inkomensgroepen aanmerkelijk uitgaan (5 à 10%) boven die van de Nederlandse huurders dan ligt het voor de hand dat optrekking van de huurquoten één van de mogelijkheden is om de toekomstige financieringsmoeilijkheden van onze volkshuisvesting op te vangen. Het zal echter een maatregel zijn die zeer onpopulair is ten opzichte van de Nederlandse kiezer in het algemeen en de individuele subsidieontvanger in het bijzonder.
Wanneer we dit alles overzien dan kan het niet anders dan te concluderen dat het voeren van een volkshuisvestingsbeleid niets anders is dan het stellen van prioriteiten, het doen van keuzes. Het erkennen van het recht op huisvesting van alle ingezetenen van 18 jaar en ouder betekent het kiezen voor productie van voldoende woningen.
Vervolgens zullen deze woningen betaalbaar moeten zijn. Dit alles legt een zware last neer bij de bewoners. Het is dan ook de vraag of bij de verdeling van deze zware last één categorie bewoners buiten beschouwing mag blijven. Eigenaren bewoners hebben vaak door het ontzeggen van bepaalde zaken bij de aanvang van bewoning van een eigen woning hoge tot zeer hoge woonlasten op zich genomen. Na verloop van tijd zijn zij, mede door fiscale voordelen ten gevolge van renteaftrek, in een relatief gunstigere positie komen te zitten. Toch zullen ook zij in de toekomst meer voor handhaving van het sociale grondrecht wonen moeten betalen. Het kan niet anders dan dat het stellen van prioriteiten met zich mee zal brengen dat niet langer zal worden gesproken van een **huur**quote voor huurders doch van een **woonlasten**quote voor iedere bewoner.

Vragen

1. Wat vindt u van de stelling dat iedere ingezetene van achttien jaar of ouder recht heeft op een zelfstandige huisvesting?
2. Denkt u dat het mogelijk is de stichtingskosten van woningen te beperken? Wat vindt u van de eisen die de overheid stelt met betrekking tot de geluidhinder (bijv. een geluidarme kamer) en de warmteisolatie?
3. Wat vindt u van de stelling dat de huur de sluitpost is van het gezinsbudget? Dient de overheid onder alle omstandigheden huisvesting te garanderen?
4. Hoe hoog dient naar uw mening het maximale percentage van het **belastbare inkomen** te bedragen dat een ieder aan woonlasten zou moeten/kunnen betalen? Dient daarbij nog een verschil te worden gemaakt tussen de diverse inkomenscategorieën? (Denk erom, wanneer we het hebben over woonlasten dan worden daarin slechts begrepen de kale huurprijzen exclusief servicekosten!)
5. Dienen de woonlasten van de eigenarenbewoners precies gelijk te zijn aan die van de huurders mede in relatie tot bevordering van het eigen woningbezit? Motiveer uw antwoord.

N.B. Raadpleeg:
1) hoofdstuk 7: „Volkshuisvesting van het ontwerp-verkiezingsprogram '81–'85. „Om een zinvol bestaan".
2) Noodzakelijke prioriteit voor de volkshuisvesting van mr. S. J. M. Dijkman. Zie pagina 18 van dit blad.

radio en televisie

Radio uitzendingen: Hilversum 2 van 18.50 uur – 19.00 uur.
TV-uitzending: Nederland 1 van 19.50 uur – 20.00 uur.

radio
maandag 2 februari PvdA
dinsdag 3 februari GPV
woensdag 4 februari PSP
donderdag 5 februari CPN
vrijdag 6 februari VVD

televisie
woensdag 4 februari PPR

Het land voor wie het bewerkt

SOLIDARIDAD

Zonder grond
onder je voeten
heb je geen been
om op te staan
drijfzand wordt
jouw vaste bodem
losgeslagen van je land
dat leven gaf.
Houd voet bij stuk
geef het niet over
je land niet
je planten niet
je vee niet
je oogst niet
land is geen handelswaar.

Solidaridad steunt latijnsamerikaanse boerenorganisaties in hun strijd om grond

Den Haag Gironummer: 1804444

Vaders hebben ook rechten

Landelijk Bestuur CDA Vrouwenberaad voor het eerst bijeen

„Vaders hebben ook rechten" was een opmerking die te beluisteren viel in drie zeer goede inleidingen over de thema's echtscheiding, kinderbescherming en de positie van het kind, gehouden op de Landelijke Bestuursvergadering van het CDA Vrouwenberaad op 17 januari jl. te Utrecht.

Voor de eerste maal na de fusie vergaderde men als landelijke top.
De nieuwe voorzitster Riet ten Hagen, net terug uit New York waar zij deel uitmaakte van de Nederlandse delegatie bij de Verenigde Naties, nam de voorzittershamers over van Rietje Bellingwout, voorheen voorzitster van de Centrale van CH-Vrouwen en vice-voorzitter thans van het bestuur van de CDA Vrouwen. Achter de tafel zaten verder Nel Zuidema, secretaris en Julliet Takken, penningmeester.
In de ochtend deden de voorzitters van de diverse Secties verslag van hun werkzaamheden; Truus Bot vertelde over het kader en vormingswerk in de sectie Vorming, Beatrice Bos lichtte het werk van de Sectie Buitenland toe en Annelies v. d. Beld vertelde over de Begeleidingscommissie Emancipatiewerkers.
In verband met de behandeling van het programma werden enkele saillante punten uit de amenderingslijst van het CDA Vrouwenberaad doorgesproken, uitmondend in een resolutie m.b.t. alimentatiewetgeving. De tekst luidde:

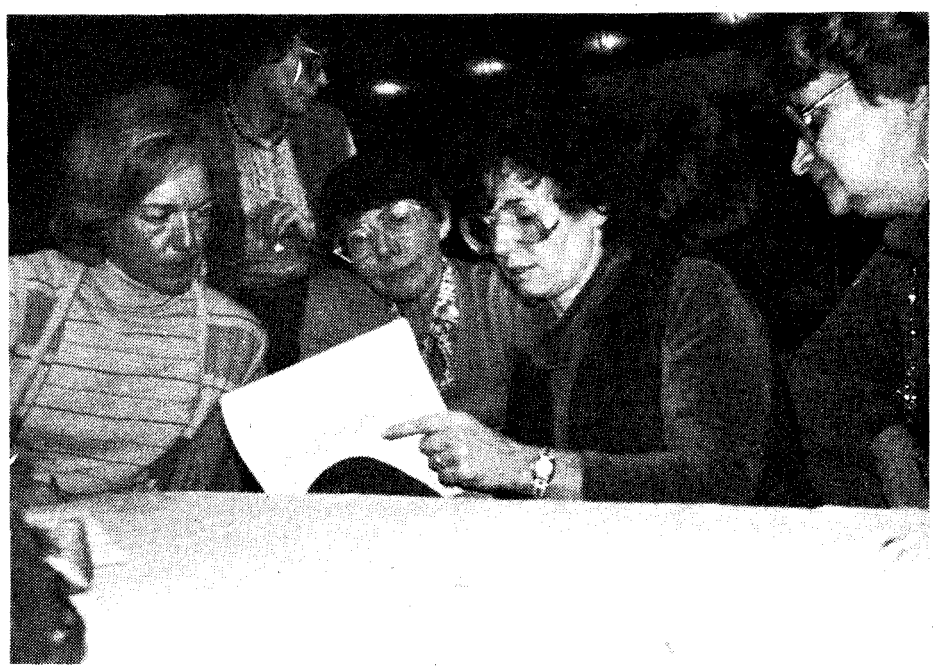

Beraad over de resolutie:
v.l.n.r.: Marlies Nagel, Virginie Korte, Truus Bot en Hanske Evenhuis.

De Landelijke Raad van het CDA Vrouwenberaad in vergadering
bijeen te Utrecht d.d. 17 januari 1981,
sprekend over de gevolgen van echtscheiding, in het bijzonder
wat betreft de toekenning van alimentatie
overwegende dat
in geval van echtscheiding de financiële gevolgen van de ontbinding van het huwelijk niet onevenredig zwaar op het hoofd van de financiëel-afhankelijke ex-partner mogen neerkomen
overwegende dat dit dreigt wanneer de beperking van alimentatie in tijd als uitgangspunt voor de vaststelling daarvan wordt gehanteerd en de wetgeving daaraan wordt aangepast
overwegende dat de tekst van het concept-program hiertoe aanleiding geeft doordat daarin wordt uitgegaan van deze beperking
spreekt uit dat
naar haar mening de toekenning van alimentatie en de eventuele beperking in duur daarin dient te worden overgelaten aan de onafhankelijke rechter, die in staat is voor ieder onderhavig geval alle relevante faktoren bij zijn uitspraak te betrekken
dringt bij het partijbestuur met klem aan op het overnemen van het door het CDA Vrouwenberaad ingediende amendement op artikel 9.19 van het concept-program
en gaat over tot de orde van de dag.

De middagvergadering hield aller aandacht gevangen, ook die van dhr. Van Zeil die de hele dag en die van de heer en mevrouw Bukman die 's middags aanwezig waren. Geen wonder overigens want de vogelvlucht waarop Hanske Evenhuis, lid CDA fractie Tweede Kamer de zaal meenam door de perikelen van de wetswijzigingen m.b.t. alimentatie was zeer boeiend. Met name prikte zij de zgn. emancipatoire bodem door in het ter tafel gekomen wetsontwerp. Voor haar had Virgnie Korte, eveneens lid van de CDA fractie Tweede Kamer even pakkend de zaal voorgelicht over de positie van ‚wettige" én „onwettige" kinderen, een hoogst actueel onderwerp nu minister De Ruiter het voornemen bekend heeft gemaakt verschillen daartussen weg te werken. Ook erfrechtelijk krijgt ieder kind dan gelijke rechten.
Tenslotte hield Corry Elenbaas, maatschappelijk werkster bij de Raad van de Kinderbescherming een helder en indringend betoog over de positie van het kind dat bescherming behoeft. Voogdijschap en toeziend voogdijschap, ouderlijke macht en het Belgische begrip „hoederecht" (hoede komt van hoeden, behouden, zorgen voor, verantwoordelijk zijn) kregen van de spreekster de juiste vertaling mee en werden in hun praktische uitwerking toegelicht. De vele ellende voor ouders en kinderen voortkomend uit onjuiste hantering van vaak goedbedoelde wetgeving verplicht ons met de grootst mogelijke zorgvuldigheid op dit terrein ook wetgevend bezig te zijn. Het recht van de het huis verlatende partner uit een huwelijk op zijn of haar kinderen moet beter worden vastgelegd dan nu met het zgn. „bezoekrecht" geschiedt.

Bij het sluiten constateerde men unaniem dat sfeer en kwaliteit van deze vergadering bijzonder goed en vruchtbaar waren geweest en dat de werkzaamheden van het vrouwenberaad ook van groot belang zijn voor een goed functionerend CDA. De gehouden lezingen verdienen ruime verspreiding (het is de bedoeling dat de gehouden redevoeringen in brochurevorm zullen verschijnen, red.), en de daarin behandelde materie voortgaande aandacht en studie.

E.S.-T.

Partijbureau onder permanente spanning

De fusiedatum, 11 oktober 1980, ligt alweer 3 maanden achter ons. Sinds die datum is er weinig meer gesproken over de organisatorische rompslomp, die de federatie CDA vóór de fusie deed bolstaan. Kersverse voorzitter Bukman sprak al een uur na zijn installatie dat het CDA op moest houden al haar energie in de organisatie te stoppen. Het CDA moest nu laten zien waarvoor het was opgericht: „Politiek bedrijven".
Groot applaus, doek dicht, spots uit.
Op hetzelfde moment gaan de lichten op het CDA-partijbureau aan. Een kwartier later worden de eerste amendementen op het verkiezingsprogram reeds bezorgd.

Amendementen verkiezingsprogram

De oproep van voorzitter Bukman om de politieke achterstand, die het CDA bij de oprichting had, in te halen werd in het land goed opgepikt. Het ontwerp-verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan" bood hiertoe een goede gelegenheid.
In de afdelingen werd heftig en soms emotioneel gediskussieerd. Het resultaat hiervan was dat maar liefst 1400 amendementen op het program werden ingediend. Algehele mobilisatie op het partijbureau!
Binnen drie dagen immers moest de hele handel, uitgetikt, geordend en gerubriceerd door naar de programkommissie voor een pré-advies. Toen dit achter de rug was, gingen Dagelijks- en Partijbestuur er voor „aan tafel". Het Partijbestuur kwam er zelfs pas na drie vergaderingen uit.
In de tijd noteerden we reeds de 21e januari, tien dagen dus vóór de Partijraad, alwaar het verkiezingsprogram moet worden vastgesteld. Binnen deze tien dagen moesten alle pre-adviezen weer uitgetikt en geordend worden, waarna de hele zaak gereproduceerd naar de Partijraadsleden toe kon. Dat dit uiteindelijk toch nog binnen 3 dagen lukte, was mede te danken aan een beslissing van de oude partijen vóór de fusie, toen ten behoeve van het CDA-bureau een professionele offsetpers werd aangeschaft. Ook deze pers had het evenwel niet gered, wanneer de drie medewerkers op de reproduktieafdeling niet bereid waren geweest hiervoor een flink aantal overuren te maken.

Ledenadministratie

De vier medewerk(st)ers op de ledenadministratie beginnen zo langzamerhand ook kleine oogjes te krijgen. Vanaf de fusiedatum zijn door hen maar liefst 30.000 mutaties verwerkt.
Het is duidelijk dat deze klus, vaak tijdrovend werk, heel wat overuurtjes gevraagd heeft.
In dit verband is het opvallend dat de sfeer op deze afdeling juist zo goed is.
Vooral ook omdat de medewerkers weten dat er nog een boel werk te verrichten is.
Zo zitten we momenteel nog met het probleem van de „dubbele" leden. Dit zijn leden, die vóór de fusie rechtstreeks lid én lid van één der moederpartijen waren.
Heeft u naast de CDActueel die u nu leest er nog één op dezelfde naam ontvangen, dan bent u blijkbaar zo'n dubbel lid en moet u, excusez le mot, nog geschoond worden.
U werkt hieraan mee door één van de adresbandjes met het opschrift „dubbel" aan het partijbureau te retourneren.
Een ander probleem is de gebiedsverdeling binnen de gemeentelijke afdeling. De secretarissen van dergelijke afdelingen doen er goed aan hun specifieke wensen hierover snel aan Den Haag door te geven.

Contributie-inning

WIST U DAT REEDS 60% VAN DE LEDEN DE CONTRIBUTIE VOOR 1981 OVERMAAKTEN.
Hoewel dit resultaat in verhouding tot vorige jaren (bij de oude partijen) bemoedigend is, doen wij thans een dringend beroep op de overige 40% om dit vóór 28 februari ook te doen.
Per genoemde datum gaan we de eerste ronde afsluiten en worden de „aanmaningen" voor de niet-betalers aangemaakt.
De kosten hiervan bedragen per lid ongeveer een gulden.
De vijftigduizend leden die nu nog „open" staan, kosten het CDA straks, bij geen reactie, dus *f* 50.000,–.
Dit geld moet beter besteed kunnen worden!
Overigens moeten we zeer tevreden zijn met de contributie-opbrengst, zoals die nu geregistreerd is.
Het gemiddelde van *f* 45,– per lid wordt bijna gehaald (*f* 44,90).

CDActueel

Het blad, dat u als ledenkontaktblad eenmaal per maand ontvangt, verschijnt wekelijks. De inhoud, u beoordeelt dit zelf, is van een niveau, dat velen ertoe gebracht heeft zich erop te abonneren. Vooral met het oog op de naderende verkiezingsstrijd is een abonnement nu actueel.
Vul hiertoe snel de afgedrukte aanmeldingsbon in. Bent u ook geïnteresseerd in de maandbladen van het Wetenschappelijk Instituut en de Bestuursvereniging, wordt dan service-abonnee!

Service-abonnementen

Het voordeel van een service-abonnement is het gegeven, dat alles wat er aan publiciteit binnen het CDA om gaat, u automatisch wordt toegestuurd. U hoeft zich geen zorgen te maken dat er iets op dit gebied aan uw aandacht ontglipt.
Het rapport van de commissie-Donner? Onze huidige service-abonnees hadden het al in huis vóór de afdeling documentatie het aan belangstellenden kon toesturen.
Wat krijgt u nu voor zo'n service-abonnement?
– wekelijks CDActueel
– maandelijks Christen-Demokratische Verkenningen (blad van het Wetenschappelijk Instituut),
– Bestuursforum (blad van het de Bestuurdersvereniging)
– Fractie in Actie (periodieke uitgave van de CDA-fractie)
– alle brochures c.q. – uitgaven van het CDA
Voor de goede orde melden wij nog eens dat het service-abonnement in de plaats is gekomen van het service-lidmaatschap, zoals de KVP en de federatie CDA dat vroeger kenden.
Het service-abonnement is geheel losgekoppeld van het lidmaatschap. Er wordt een aparte administratie van bijgehouden en u ontvangt er een speciale acceptgirokaart voor (*f* 150,–).
Uiteraard krijgt u **geen** acceptgirokaart meer voor CDActueel, Fractie-in-Actie enz. [1])

Financiële actie Tweede Kamerverkiezingen

Op dit moment loopt er een financiële actie onder de VIPS van het CDA ten behoeve van de naderende verkiezingscampagne.
Onder VIPS verstaan we in het algemeen personen, die vooral dankzij het CDA een vooraanstaande functie bekleden.
We zijn van mening dat deze VIPS best iets extra's voor het CDA mogen doen.
Vooral wanneer we bedenken dat op **23 februari a.s.** al onze leden ook een acceptgirokaart ontvangen met het verzoek een steentje bij te dragen aan de financiering van de verkiezingscampagne.
Hoewel we in de huidige tijd trachten een dergelijke campagne sober te houden, ontkomen we er niet aan een speciaal beroep op de leden te doen, vooral omdat fondsen hiervoor (nog) ontbreken.
Gepoogd wordt wel in de toekomst een verkiezingsfonds zóveel body te geven, dat al die incidentele girokaartakties achterwege kunnen blijven.
Mogen we evenwel in het onderhavige geval de actie nog eens onder uw bijzondere aandacht brengen?
Bij voorbaat dank!

F. J. M. Jehee
chef-de-bureau

[1]) *maak gebruik van de bon op de pagina hiernaast!*

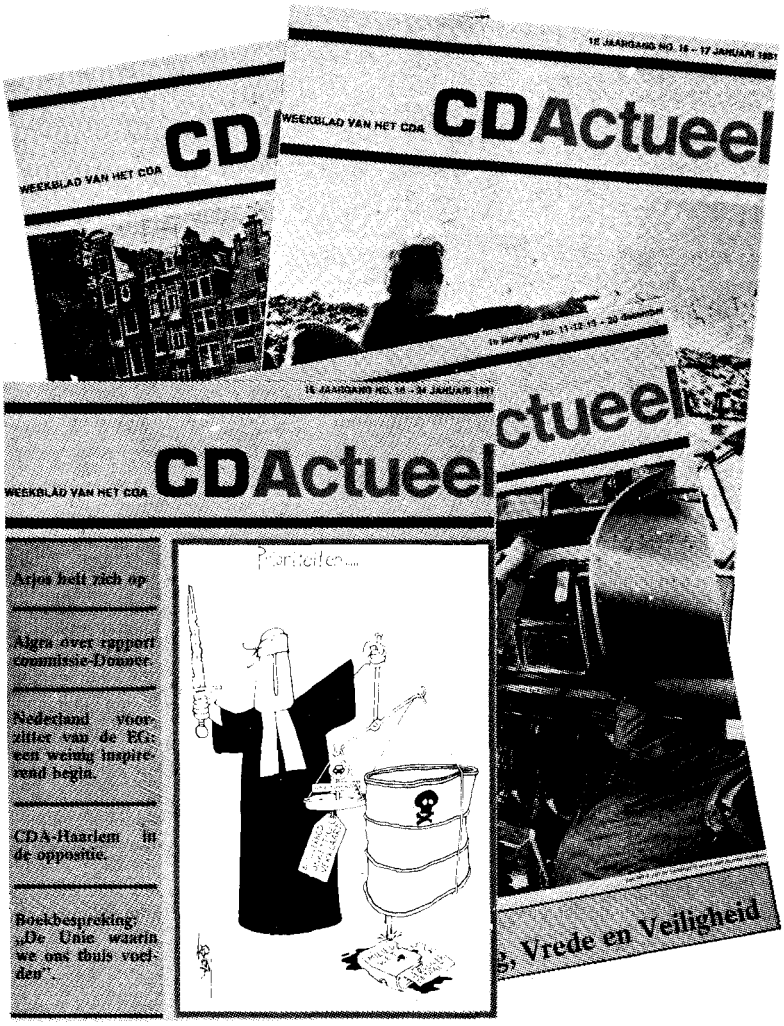

Abonneer u op CD

CD

- weekblad van het CDA
- met nieuws, commentaren en interviews
- met analyses, achtergronden en beschouwingen
- over politieke en maatschappelijke ontwikkelingen
- op Europees, landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau.

CD

- voor iedereen van het CDA
- of gewoon voor iedereen die politiek bij wil blijven
- in een handzaam magazine formaat
- iedere week weer
- en goedkoop ook nog

CD

- rest u nog één ding
- en dat is:
- Abonneer u nu en ontvang het blad elke week!

AANMELDINGSBON

Ondergetekende,

Naam .....

Adres: .....

Woonplaats + postcode: .....

geeft zich als abonnee op

O CDActueel, per jaar *f* 39,–
O Christen-Democratische Verkenningen, per jaar *f* 40,–
O Bestuursforum, per jaar *f* 31,–.
OF: ontvangt graag **alle** uitgaven, inclusief rapporten, brochures enz., en wordt
O service-abonnee, per jaar *f* 150,–

Gelieve de bon te zenden, zonder postzegel aan:
CDA
Antwoordnummer 1700
2508 CE DEN HAAG

Laat wat van je horen!

SOLIDARIDAD

Grond is er om voedsel mee te produceren.
Grond is er niet om mee te handelen en te spekuleren.
Dat vinden boeren in Brazilië, Nicaragua en Nederland.
En wat vindt u?
Stuur een steunkaart naar boeren die zich organiseren in Brazilië en Nicaragua. Ondervraag Nederlandse ondernemingen met investeringen in de Braziliaanse landbouw. Vraag het Nederlandse parlement om meer invloed van de gemeenschap op het gebruik van de grond.

Vraag informatie!
Gratis kaarten met teksten, adressen en informatie verkrijgbaar bij Solidaridad.

Solidaridad, een aktie die niet alleen om geld vraagt maar ook om ondersteuning van de eisen van kleine boeren en landarbeiders.

Laan van Meerdervoort 148, 2517 BE Den Haag, 070-655207.

Gironummer: 1804444

door Robert in den Bosch

De CDJA Raad in vergadering bijeen . . .

Zaterdag 24 januari jl. heeft in Amersfoort de eerste bijeenkomst van de CDJA Raad plaatsgevonden. Deze Raad heeft als taak het vaststellen van de hoofdlijnen voor het politieke beleid van het CDJA en het vastleggen daarvan in werkprogramma's. Voorts bespreekt de Raad het politiek beleid van het CDJA en heeft de bevoegdheid tot het doen van uitspraken en het vaststellen van resoluties over het politieke beleid.

De Raad is samengesteld uit afgevaardigden uit de provincies, die per provincie een fractie vormen, en uit de stemhebbende leden van het Algemeen Bestuur. Voorzitter van de Raad is Pieter Gerrit Kroeger.

Toespraak Johan de Leeuw

Nadat de voorzitter van de Raad de vergadering geopend had en de amendementen op het ontwerp-reglement voor de Raad waren besproken, sprak de voorzitter van het CDJA, Johan de Leeuw, ons toe.
Hij stond nog even stil bij de opheffing van de Arjos op 17 januari jl. en sprak de wens uit voort te gaan met het streven naar eenheid van program en beleid binnen het CDJA.

Over de a.s. Tweede-Kamerverkiezingen merkte hij op dat de PvdA door het poneren van de zes zgn. „strijdpunten" reeds nu de bijl dreigt te zetten aan de broze wortels van mogelijke samenwerking. De lijsttrekkerskeuze van de vier grootste partijen vond hij een aanwijzing voor het feit dat het accent meer en meer op de personen ipv. op de partijprogramma's komt te liggen.

Verkiezingsprogram

Over het nieuwe verkiezingsprogram van het CDA merkte hij op dat de programcommissie in eerste instantie en het versterkt partijbestuur in tweede instantie een redelijke hoeveelheid amendementen, uit het CDJA afkomstig, heeft gehonoreerd.
De sociaal-economische paragraaf legt naar zijn mening terecht de nadruk op de „economie van het genoeg" en op de problemen van delen en herverdelen. Tevens vestigde hij de aandacht op het besluit van het versterkt partijbestuur om in het advies aan de partijraad op te nemen dat het soc.-economisch beleid erop gericht dient te zijn de koopkracht voor de echte minima te handhaven.
Betreffende het onderwerp „vrede & veiligheid" merkte Johan de Leeuw op dat naar zijn mening het rapport van de commissie Donner slechts een bescheiden bijdrage aan de discussie over de kernbewapening mag leveren en dat gestreefd dient te worden naar een vermindering van de afhankelijkheid van deze wapens.

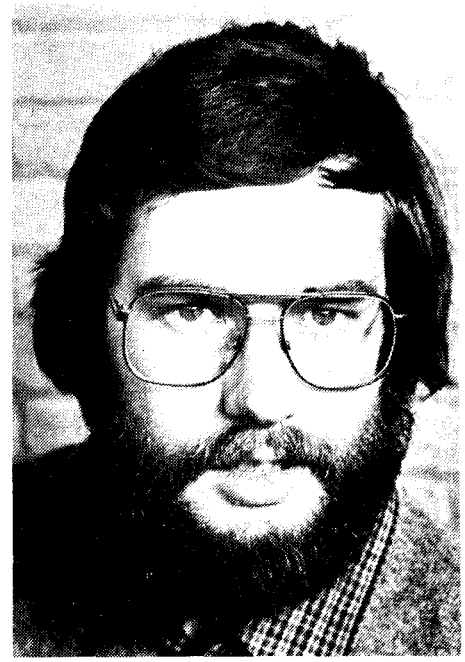

CDJA-voorzitter Johan de Leeuw.

Fractievoorzitters

Hierna was het aan de fractievoorzitters van de provinciale fracties om hun mening over het ontwerp-verkiezingsprogram te geven. De fractievoorzitters brachten o.a. de volgende punten naar voren:
- twijfel over groeipercentage en nut deeltijdbanen. (Utrecht)
- waardering voor de wijze van indeling en systematiek. (Zuid Holland)
- doelstellingen te hoog gegrepen voor 4 jaar. (Zuid Holland)
- economische groei blijven nastreven. (Zeeland)
- waardering over de ondertitel van het program. (Noord-Brabant)

Over het ontwerp „vrede & veiligheid" was men, het CDJA eigen, zeer verdeeld.

Resoluties

Gehoord hebbende de fractievoorzitters legde Johan de Leeuw de vergadering een concept-oproep aan de partijraad van het CDA voor, bevattende de volgende vijf punten:
1. er dient een scenario opgesteld te worden voor een nulgroei.
2. in het program dient te worden opgenomen als taakstelling het handhaven van de koopkracht van de „echte minima".
3. opname van de fondsvormingsgedachte in het program.
4. de extra opbrengst van de aardgasexport moet ten goede komen aan een werkgelegenheidsfonds en een energiefonds voor arme landen.
5. verlaging van de aftrekbare hypotheeksom op huizen naar *f* 300.000,–.

Gedurende de tweede termijn werden de door de fracties individuele leden ingediende resoluties toegelicht en besproken. Aangenomen werd de oproep aan de partijraad (zie boven) alsmede de volgende resoluties inhoudende: dat ook onbetaald werk zinvol kan zijn; dat bij wijze van voorschot op de brede maatschappelijke discussie de huidige twee kerncentrales gesloten dienen te worden; dat vrouwen beschermd moet worden tegen de gevolgen van de economische teruggang en dat de afhankelijkheid van de kernwapens verminderd dient te worden. Verworpen werd een voorstel het beleid van de regering inzake de „Taiwan-order" te veroordelen.

Conclusie: alles in ogenschouw genomen een redelijk geslaagde raadsvergadering, al moet wel gezegd worden dat er zo hier en daar nogal wat schortte aan de voorbereiding en ook „de mensen achter de tafel" niet geheel vrij van smet waren voor wat betreft het geregeld ontstaan van verwarring.

Oproep voor de fgb-volksgezondheid

Om het nieuwe, gefuseerde CDJA zo goed mogelijk te laten draaien, is het van belang dat zo veel mogelijk in de organisatie aktief meedoen. Dat kan bijvoorbeeld in de **fraktiebegeleidingsgroep Volksgezondheid.**
Deze groep is geheel nieuw en heeft nog geen onderwerp gekozen.
Dat wil ze graag in overleg doen met al die andere mensen die zich naar aanleiding van dit berichtje opgeven. Waar je zoal mee bezig kunt houden? De opleidingen tot verpleegkundige, de personeelsproblematiek, medezeggenschap van de werkers aan de basis, kwaliteit en kwantiteit van de zorg. Onderwerpen dus genoeg.
De eerste bijeenkomst wordt gehouden op: **dinsdag 10 februari a.s.** te **Arnhem, stationsrestauratie.**
Aanvang: **19.30 uur.**
Voor meer informatie kun je bellen naar het CDJA-secretariaat: 070 - 924461 of naar Henriëtte Weelink, tel.: 05445-251.

De chips regeren!?

Op zaterdag 7 februari organiseert het CDJA een studiedag over de micro-electronica. Daarmee treden „de chips" eindelijk „officieel" de politieke arena binnen. Is dat nu wel nodig? Is dat niet een zaak van directies en ondernemingsraden van bedrijven? Dat is het niet. Dat zal duidelijk zijn na het vernemen van wat er allemaal kan gebeuren, als we de ontwikkelingen op hun beloop laten.

Werkgelegenheid

Automatisering in de productie kan leiden tot uitstoot van vele banen en een forse kwaliteitsvermindering bij de overgebleven banen. In de dienstensector is dat nog veel erger. Samen kunnen ze gaan zorgen voor enkele honderdduizenden werklozen extra. Nieuwe banen zullen daar nauwelijks tegenover staan vanwege de lage economische groei en de slechte rendementen. Fabeltjes? Vergeet het maar.

Onderwijs

De leraar kan nu al „geholpen" en over een paar jaar wellicht zelfs vervangen worden door een computer. Die computer kan dan de leerlingen individueel aandacht geven, wordt nooit moe of chagrijnig, heeft geen verkeerd been om mee uit bed te stappen, maar is ook niet in staat, om leerlingen op te voeden tot verantwoordelijke wezens, en zeker niet tot christenen.

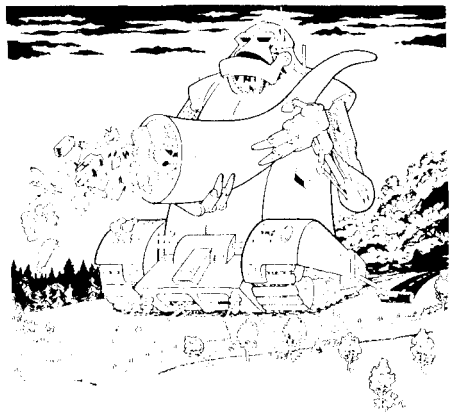

De hoorn des overvloeds van de techniek. Blijven we daar altijd ootmoedig voor knielen of gaan we ook nog eens serieus kijken naar het spoor van vernieling, wat hij achterlaat?

Overheid

Net zoals in de dienstensector, kunnen ook hier vele banen wegvallen door automatisering. En als er wat fout gaat, heeft „de computer" het gedaan. Maar ook kan de computer gebruikt worden om te helpen op beleidsniveau, en het is zelfs niet ondenkbaar, dat de computer zelf beslissingen zal kunnen nemen. Hij zal er in elk geval veel korter over kunnen doen dan ambtenaren. En de echte „big brother" (de ene staatscomputer en computerstaat) kan dan ook wel gemaakt worden. 1984 is al over drie jaar. Dagdromen van een over-enthousiaste technocraat of een gefrusteerde activist? Vergeet het maar.

Ontwikkelingslanden

Tot nog toe „profiteren" ontwikkelingslanden van het lage loonniveau dat daar heerst. Althans Westerse bedrijven profiteren ervan. Maar met de komst van de chip is ook dat over. Want de chip is nóg goedkoper dan een Filippino. Als het een beetje „meezit", krijgen we over een paar jaar de textiel weer terug.

Politiek

Het bovenstaande geeft een wat somber, maar in wezen niet onmogelijk beeld van wat er op een aantal terreinen kan gebeuren, als we de „maatschappelijke krachten" hun gang laten gaan. Dus is er alle reden om dat niet te doen. Het bovenstaande is ook erg incompleet en schetsmatig. De zaak wordt wat meer op een rijtje gezet op de studiedag en in twee bulletins, die resp. voor en na de studiedag verschijnen. Als je een indruk wilt krijgen van wat zeer waarschijnlijk één van de belangrijkste politieke items van de komende jaren gaat worden, mag je deze studiedag dus niet missen. De studiedag vindt plaats op zaterdag 7 februari in „Kobus aan de poort" in Amersfoort. Voor meer gegevens en voor opgave kun je terecht bij het CDJA, Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag, tel. 070–924461.

Het hoe en waarom van een eigen blad voor een CDJA-kern

„Waarom"

Een van de voordelen van het hebben van een eigen CDJA blad in een kern is dat je middels dat blad alle leden van de kern bereikt; ook de ± 80% inactieve leden.
Een ander voordeel is dat zo'n blad de onafhankelijke positie van het CDJA tov. het CDA versterkt, omdat je als kern dan niet afhankelijk bent van de bereidwilligheid van het CDA om in hun blad (voor zover dat al bestaat) ruimte te maken voor het CDJA.
Ook in het blad van het provinciale CDJA is vaak onvoldoende ruimte voor het nieuws uit en de standpunten van een kern, omdat zo'n blad zich dient te richten op de interessen van de CDJA leden door de gehele provincie. (De bekende van meer dan plaatselijk belang formule.)

„Hoe"

In de eerste plaats zul je moeten trachten de beschikking te krijgen over een stencilmachine. Hiertoe kun je je wenden tot wijkcentra, kerken, scholen etc.
In de tweede plaats zul je moeten zorgen voor een redactie die er zorg voor gaat dragen dat er 1. voldoende kopij is en 2. dat het blad vervaardigd wordt. (stencillen/vouwen/nieten)

„Kosten"

Misschien wel het grootste obstakel dat een eigen blad voor jouw kern in de weg staat.
De kosten van stencils, papier, inkt etc. komen op enkele dubbeltjes per ex., afhankelijk van de oplage en de uitvoering. De grootste post is echter de verzending, als je dit tenminste per PTT doet. Het gaat je dan minimaal ƒ 41,41 per nummer kosten. Dit bedrag staat voor de verzending van 250 ex., het door de PTT gehanteerde minimum voor verzending van periodieken.

Nu zul je je misschien afvragen wat moet ik met 250 ex.? de ervaring leert echter dat je dit aantal gemakkelijk kunt afzetten aan je leden, de gemeenteraadsleden, het CDA bestuur, andere jongerenorganisaties en ga zo maar door.

Robert in den Bosch

P.S. Heb je vragen richt je dan even tot het CDJA-secretariaat, Govert Veldhuijzen, tel. 070–924461.

neem een goed boek voor die gezellige winterdagen

WONDERBAAR LICHT

Een verdiepend en verrijkend boek waarin ook enkele van de mooiste gedeelten zijn opgenomen uit het boek van Koningin Wilhelmina 'Eenzaam maar niet alleen'. Naast overdenkingen bevat het boek ook gedichten en bijbelpassages welke fraai geïllustreerd zijn met tientallen grote kleurenfoto's.
Formaat 27½ × 28½ cm, 96 pag.
Gebonden Prijs *f* **29,75**
ISBN 90 338 1052 2

DE SCHEPPING

Het aloude scheppingsverhaal uitgevoerd in prachtige kleurenfoto's voorzien van bijbelteksten uit Genesis.
Formaat 20 × 25 cm, 68 pagina's.
Gebonden Prijs *f* **15,50**
ISBN 90 338 1093 x

ARK BOEKEN
N.Z. KOLK 19-21
1012 PV AMSTERDAM
TEL. 020 - 227978

HET LEVEN VAN CHRISTUS

75 Gebeurtenissen uit het leven van Christus opgeluisterd met de schitterende schilderijen van Angus McBride. De aanvullende sociale, religieuze en politieke ontwikkelingen maken Palestina uit de 1ste eeuw weer springlevend.
Formaat 30 × 22½ cm, 157 pag.
Gebonden Prijs *f* **27,50**
ISBN 90 338 1094 8

IN HET KAMP VAN MIJN VIJAND

is het aangrijpende verhaal van Josef Korbel, officier van het Leger des Heils. Na door communistische agenten te zijn gearresteerd verbleef hij 10 jaar in gevangenschap wegens godsdienstige invloed. Door tussenkomst van de VN werd hij uiteindelijk in vrijheid gesteld.
Formaat 13½ × 20 cm, 269 pag.
Gebonden Prijs *f* **17,95**
ISBN 90 338 1056 5

uw mening

Kernwapendiscussie

Discussies kunnen zelden afgerond heten. Mensen veranderen, inzichten wijzigen zich en de situatie van morgen is niet gelijk aan de toestand van gisteren. Dit onafgerond-zijn geldt zeker voor de kernwapendiscussie. Niet voor niets kwam de programcommissie juist op dit punt met tal van alternatieve formuleringen. Ik meen dat het onjuist zou zijn deze discussie door een simpele stemming op de partijraad als afgedaan te beschouwen. Concreet vertaald wil dit op zijn minst zeggen dat gravamina erkend dienen te worden; oftewel er mag nimmer sprake zijn van stemdwang voor volksvertegenwoordigers. Daarbij kan genoemd worden het tijdstip van verschijning van het rapport Donner. De bedoeling van dit rapport was de discussie in brede lagen van onze partij te mobiliseren. Welnu, de partijraad zou die discussie torpederen (daarmee de commissie Donner tekort doen) wanneer ze haar uitspraken al te zeer vast stelde. Met andere woorden, het gesprek gaat door; We proberen een christelijke partij te zijn. De standpunten die we innemen moeten derhalve geënt zijn op, en getoetst worden aan de Bijbel.
CDA-rapporten en -discussies kenmerken zich helaas te dikwijls door het onbreken van een bijbelse visie, althans het onvoldoende doorklinken daarvan in de geluiden die we laten horen. De één verwijst dan simpelweg naar de andere wang die we moeten toekeren als we een klap op de één wang krijgen en zijn opponent meent dat het aanhalen van de tekst „de overheid draagt het zwaard niet tevergeefs" voldoende is om nieuwe kernwapens in Nederland neer te zetten. Wat dit betreft gaf SHALOM'80 wel een goede bijdrage te lezen. Onder de titel „oorlogen des Heren" werden een aantal belangrijke oud-testamentische teksten toegelicht en besproken. Het artikel eindigt met de volgende samenvatting:
„In het Oude Testament valt Gods volk samen met één staat. Deze positie van Israël is volstrekt uniek. Geen enkel ander volk of staat van nu kan deze unieke positie en functie met alles wat daaraan vastzit claimen. Wat toen samenviel – Gods volk en een staatkundige grootheid – is nu gescheiden: met aparte verantwoordelijkheden. In het Oude Testament vinden we geen algemene veroordeling van de oorlog. Oorlog kan soms onvermijdelijk of noodzakelijk zijn, al mag het vertrouwen op wapens of bondgenootschappen nooit de plaats innemen van het vertrouwen op God. Het bloedvergieten in oorlogen moet tot een miminum beperkt worden. Er moet sprake zijn van militaire zakelijkheid en menselijkheid. Zodra onnodig bloed wordt vergoten, onbarmhartig en wreed wordt opgetreden, of de burgerbevolking erin betrokken wordt, verliest ook de meest noodzakelijke oorlog zijn rechtvaardigheid."

Wij zijn geneigd al te zeer naar de wapens te kijken: Zij zoveel SS-20 raketten, dan wij zoveel pershing raketten. Met name degene die uitgaan van een machtsbalans die in evenwicht gehouden moet worden, zouden sterker moeten benadrukken dat het in een machtsstrijd om meer dan alleen bewapening gaat.
Als wij discussiëren en studies maken over het al dan niet plaatsen van raketten op ons grondgebied, terwijl wij (Amerika) onmisbaar graan leveren aan de Sovjet Unie, terwijl wij (Nederland) betrokken zijn bij de bouw van een haven die nota bene van militair-strategisch belang kan zijn en dus is voor de Sovjet Unie, dan zou in onze studies op zijn minst onderzocht moeten worden en ik geloof in de praktijk getoetst moeten in hoeverre dit soort economische drukmiddelen gebruikt kunnen worden om de bewapeningswedloop (i.c. de SS-20) terug te dringen.

Een ander aspect dat een rol moet spelen is het belang van de ontwikkelingslanden. Op de lange termijn is hier een machtspotentieel aanwezig dat zeker meer dan tot dusverre in onze studies toegelicht moet worden.

Er zijn echter meer zaken die in het vuur van onze discussies onvoldoende aan bod komen. Daar is allereerst de theorie van de geweldloze weerbaarheid.
Sinds Ghandi in Inida en ds. Martin Luther King in Amerika de theorie in praktijk brachten èn daar resultaten mee boekten hebben wij ook deze mogelijkheid serieus te onderzoeken alvorens ons standpunt in te nemen. In de tweede plaats, haast diametraal staande tegen het voorgaande, noem ik de guerrilla-strategie.
Kijkend naar de slagvelden van de laatste twintig jaar blijkt dat we tenminste de vraag onder ogen moeten zien of onze huidige (op materieel evenwicht gerichte) NAVO beter geschikt is om het Warschaupact af te schrikken, dan een NAVO die kleinschaliger is en op guerrilla-aktiviteiten getraind is. En weer geldt dat juist degenen die uitgaan van een machtsbalans inderdaad de waarde van macht zullen moeten onderzoeken; zeker daar we menen dat het grofste (atoom)geweld door beide partijen niet gewenst wordt. Al met al zijn we er nog lang niet uit.

(Woerden) Aalt van de Glind

Verkiezings-congres

De stemgerechtigde leden van het congres hebben reeds een uitnodiging ontvangen tot deelname aan het verkiezingscongres, dat op zaterdag 21 februari a.s. om 10.00 uur zal aanvangen, in het Congresgebouw te 's-Gravenhage. Het congres is openbaar, zodat elk lid van het CDA de mogelijkheid heeft om dit, naar het zich laat aanzien enerverende congres, bij te wonen. Wel geldt, wie zich het eerste aanmeldt heeft meer kans op een plaats dan degeen die daar nog even mee wacht.

Verkiezingsprogram

Het verkiezingscongres is van grote betekenis voor het CDA. Immers, het congres bekrachtigt het verkiezingsprogramma, dat voor de komende jaren de opstelling van het CDA zal bepalen. Er zal besloten worden hoe wij, toegerust met de beginselen, waaruit wij opereren, de problemen van de tachtiger jaren zullen gaan aanpakken. Deze problemen betreffen ondermeer de werkgelegenheid, het wonen en de veiligheid. Dit laatste betreft het zich veilig voelen in het werk-, woon- en leefmilieu en het zich veilig voelen in het internationale krachtenveld waar Nederland is ingebed. Het verkiezingscongres zal mede moeten aangeven met welke grote inzet en met welke inspiratie wij de problemen willen aanvatten.

Lijsttrekker

Onderdeel van het verkiezingscongres vormt de aanwijzing van de lijsttrekker op grond van een besluit dat de partijraad van het CDA op 31 januari 1981 zal nemen.
Het versterkte partijbestuur heeft in zijn vergadering van 12 januari bij meerderheid besloten de partijraad voor te dragen om de heer mr. A. A. M. van Agt bij enkelvoudige kandidaatstelling op de voordracht voor het lijsttrekkerschap te plaatsen. Nadat op de partijraad van 31 januari een voordracht, bestaande uit één of meer kandidaten al dan niet in voorkeursvolgorde is vastgesteld, hebben tien of meer gemeentelijke afdelingen het recht samen een tegenkandidaat voor te dragen. Een eventuele tegenvoordracht dient uiterlijk op 11 februari a.s. schriftelijk te zijn ingediend op het secretariaat van het CDA. De stemhebbende leden van het congres kiezen uiteindelijk definitief de kandidaat.

Bon CDA Congres 21 februari

Ondertekende wil het CDA congres bijwonen:

Naam: _____

Adres: _____

Code + woonplaats: _____

Deelnamekosten ± *f* 20,– p.p.

Deze bon spoedig opsturen naar:
CDA-secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5 2514 BA Den Haag

Cryptogram

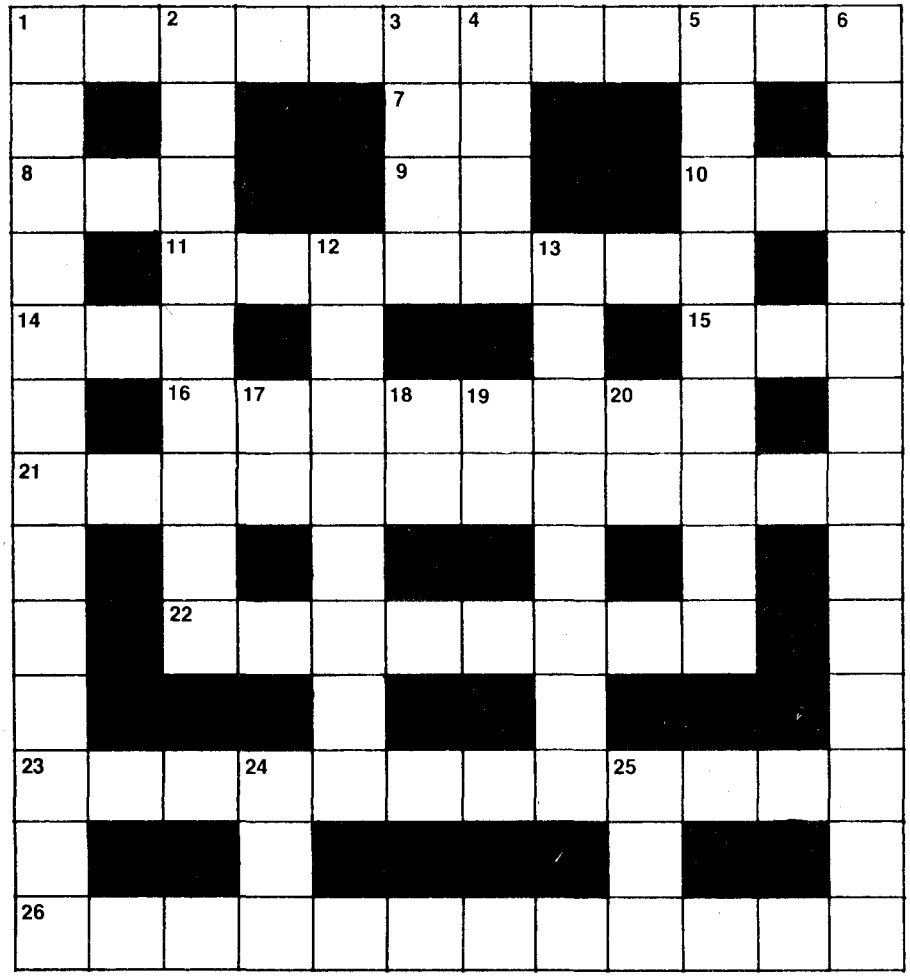

Horizontaal

1. Met Gapen Maac' je het niet in de verkiezingsstrijd, wel met dit centraal-regelend stel.
7. Egyptische zon valt omgekeerde a-r lastig.
8. Pal in Zwitserland . . . en dan zie je er menigeen . . .
9. 'r Bles moest Lubbers mee laten draven . . . Dit bleef dan nog benodigd uit de twee letters academische boekenuitleen.
10. 2e persoon aansprekelijk voornaamwoord van Dries . . . Maar met korte ij wordt 't aan boord genomen.
11. EVP, RPF, DS'70, PSP . . . biljart, golf, schaak, veilingspul . . . 't Is allemaal klein feestje dat Jij Trapte.
14. Driekwart voornaam Steenkamp komt uit Engelse gebakswinkel.
15. Het goud in 't Frans is kennelijk rond en 't omgekeerde van een vod.
16. Met o.a. zak komt 15 in dat gedeelte van 't binnenhof terecht waar het voor ademhalingsziekten 't moeilijkst is.
21. In Lekkerkerk veel gebruikt langzaam voertuig . . . Archief mag na ons daar wel antwoord op geven.
22. Graal mengt zich met Uil en dan zie je de bovenste grondsoort in gifgebied dat bewerkt is geweest.
23. Overtollige autogassen verlaten de Geus z'n voertuigen . . . Ik leg er uit, laat iemand anders dat maar ruiken zei de IKV'er daarover.
26. R.K. ordegeestelijke in apart deel van Friesland, die nu altijd zonder auto zal moeten leven, ook al vanwege zijn gezichtsvermogen.

Vertikaal:

1. Als 1 Horiz. helemaal klaar is op 27 mei, vervangt men meat door een „sf-hel" en dan knalt het feest pas los . . .
2. Raar om pep te hebben . . . Raar om pep te hebben . . . Raar om pep . . . Hou op, naar manneke!
3. Wie geruit gekleed gaat moet kipprodukt eruit halen dan blijven kleine kinderen over.
4. Bijna . . . vlak in de buurt.
5. Insekt 'r inleggen . . . wat een angstwekkend gezicht.
6. Bloeit van vreugde in verkiezingsmaand, als Mam eis bekoelt springen knoppen los . . .
12. Zei de tijger: zo ben ik van karakter . . . fier rood!
13. Vroeger in Engeland een Taart-act . . . zoiets moet je vastleggen in stichtelijk en diplomatiek geschrift.
17. Klinker 1, en bijvoorbeeld ook, klinker 4 uit alfabet.
18. 10.000 DM tussen 2 paaltjes langs weg.
19. Tussen vr. en zo. voetbalt Alkmaar-Zaanstad.
20. Grutter met vreugdeuitroep uit buurt van 19.
24. Nogal iel, die oudtestamentische priester.
25. Stroomt door Egypte maar hier andersom-is-ie veel rechter van loop.

agenda

CDA Drenthe

Maandag 2 februari vindt een discussieavond plaats met een aantal CDA-Kamerleden die in het teken staat van de sociaal-economische- en de milieuproblematiek. Na enkele inleidingen is gelegenheid te discussiëren met een forum dat o.a. bestaat uit de Kamerleden; Van Leijenhorst, Hermsen, De Vries, Gerritsen, Lansink en Weiers.
Plaats: grote zaal van Bellevue. Aanvang 20.00 uur.

West Zeeuwsch-Vlaanderen

Openbare vergadering van het CDA West Zeeuwsch-Vlaanderen op 4 februari 1981 in zaal „Hervormd Kerkcentrum", burg. Erasmusstraat, Oostburg (tegenover ingang N.H.-kerk).
Aanvang: 19.30 uur.
Spreker: CDA-voorzitter Bukman
Onderwerp: Actuele politieke zaken

Oplossing Cryptogram 5

Horizontaal

1. Polak; 5. Hol; 6. Non; 8. Watergeus; 10. Kerst; 11. Strijd; 13. Red; 14. ABT; 15. KNO; 17. Are; 18. Sol; 14. KB; 20. Lunch; 24. Dm; 25. Eanes; 26. Judea; 27. Nr.; 28. Barst; 30. Ln.; 31. Nederland.

Vertikaal

1. Pots; 2. Oleta; 3. Angst; 4. Koet; 5. Harde; 7. Nurks; 8. Weerbaren; 9. Synodelid; 10. Kraken; 12. Dolman; 15. Ban; 20. Leb; 21. USA; 22. CJS; 23. Hut; 29. RRR.

ISOLERENDE BEGLAZING

DG DORDTSCHE GLASHANDEL B.V.

Kuipershaven 43-45 - Dordrecht - Tel. 078-137633 (4 lijnen).

vermindert
- energiekosten
- geluidsoverlast
- kans op beslagen ruiten

vermeerdert
- wooncomfort
- waarde van uw huis

en nu nog met subsidie

drukkerij de Kok

Charloisse Kerksingel 24-26
Tel. (010) 291463-295215.
3082 DB ROTTERDAM

SKIPPER CLUB CHARTER

T 05155-1599

Een vaarvakantie in het Friese merengebied is uniek.
Wij verhuren uitstekend verzorgde nieuwe dieselmotorjachten van 7,5 tot 11 m.
Vaarervaring niet noodzakelijk, uitgebreide instructie bij afvaart. Vraag gratis kleurenfolder aan.

Voor- en naseizoen korting!

Postbus 5 8650 AA IJlst (Fr.)

Sleepdienst Broedertrouw B.V.

v/h Fa. C. den Boer & zonen
Ringdijk 432 - Zwijndrecht
Telef. 078-12.61.66 (4 lijnen) - Telex 29406.
ALLE TRANSPORTEN TE WATER.

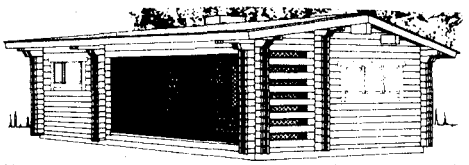

Finnware Houtbouw importeert landhuizen en bungalows voor zowel permanent als rekreatief gebruik, gebouwd in traditionele finse stijl. Woningen van Finnware bezitten optimale warmte-isolerende eigenschappen, aangepast aan de koude finse winters. Dit garandeert een behaaglijk verblijf en een voortdurende besparing op uw stookkosten. Finnware begeleidt uw plannen van begin tot eind; van een vrijblijvend schetsontwerp tot en met de oplevering. Levering van bouwpakketten is echter ook mogelijk. Hierdoor ontstaan grote mogelijkheden tot zelfwerkzaamheid, waarmee aanzienlijke besparingen op de bouwkosten worden bereikt. Finnware beschikt over een groot aantal standaardmodellen, maar kan ook zorgdragen voor een ontwerp welk geheel is aangepast aan uw eisen en mogelijkheden, ongeacht of dit een rekreatiewoning of woning voor permanente bewoning betreft.

Wilt u meer informatie? U belt of schrijft naar onderstaand adres en u ontvangt onze brochure. Of nog beter, u maakt met ons een afspraak. Dan vertellen wij u hoe snel uw plannen gerealiseerd kunnen zijn.

finnware houtbouw
achterhuis 15
1261 kp blaricum
telefoon 02152-50007

FINNWARE

Een christen met toekomstvisie telt dubbel

Drie pakketten Bijbelstudies naar lezingen van ir. D. J. Christiaanse.

Eerste pakket: 1. De naam boven alle naam *f* 5,–; 2. 32 Geloofsmannen *f* 4,–; 3. Genade en waarheid *f* 4,–; 4. 14 Brieven van Paulus (2e druk) *f* 5,–; 5. Het jaar 2000 *f* 3,–; 6. Gods geheimenissen *f* 3,–; 7. Christus in de Psalmen en de Profeten *f* 4,–; 7 series tegelijk slechts ***f* 14,–.**

Tweede pakket: 1. Overdenkingen over de vier evangeliën, 144 blz. *f* 6,–; 2. De Heilige Geest woont in ons *f* 3,–; 3. Lichtend uitzicht op morgen *f* 6,–; 4. De geestelijke wapenrusting *f* 3,–; 5. De kerkgeschiedenis in vogelvlucht *f* 4,–; 6. De gemeente van Christus *f* 2,–; 7. Het gebed *f* 3,–; 7 series tegelijk ***f* 12,–. Beide pakketten *f* 25,–.**

Derde pakket: Duidelijke verklaring van alle boeken van het Nieuwe Testament. Prijs *f* 15,– franko.
Drie pakketten samen slechts ***f* 30,–;** commentaar over alle bijbelboeken, 16 delen *f* 25,–.
Alles franko na girostorting op 1793613. Bijbelcursus Oudewater P.B. 44.

Stelt u prijs op

VAKWERK KWALITEITSARTIKELEN

dan **VAN ZEBEN'S**

Woninginrichting N.V.

Laarstraat 12-20 - Zutphen

BON

Vul deze bon in en u ontvangt per omgaande onze gratis reisgids thuis.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: ..... **Postcode:**.....

Opzenden aan: Reisbureau VAN BLOOYS

states express

anvr

Interkerkelijke Vakantie Reizen
Slaak 30, 3061 CS Rotterdam.
Telefoon 010-114197.

CDA

WIJZE LESSEN VAN MOEDER

Twee VU-studenten bij het Pedologisch Instituut, opgericht door prof. Waterink, doken in oude jaargangen van „Moeder", het vakblad voor moeders waarin prof. Waterink jarenlang wijze opvoedkundige lessen verstrekte. Verbazing, ergernis en bewondering zetten zij bij het doorlezen in briefvorm op papier. Bent u ook met Waterink grootgebracht? Dan is de nieuwe VU-magazine iets voor u.

VU MAGAZINE

'n opinieblad waar studie achter zit!

BON

Noteer ook mij als abonnee op VU-magazine voor f 23.50 per jaar.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Datum: .....

Handtekening: .....

Opsturen aan VU-magazine, antwoordnr. 1771, 1000 SN Amsterdam. Géén postzegel!

CDA

B.E.O. DESIGNS

Kantoor:
Egeldonk 727, 1103 AK Amsterdam.
Telefoon 020-950536.

Wij adviseren, tekenen en nemen projekten in opdracht aan binnen de elektro- en meet- en regeltechnieken.
Toepassing: PLC - MC - MP - interface.

Wij zoeken een tekenaar op MTS-nivo E-Wb. Hij/zij zal zelfstandig funktioneren.

Schriftelijke sollicitaties richten aan afd. engineering, Postbus 12005, 1100 AA Amsterdam.

Voor ouders die moeilijkheden hebben met de schoolopleiding van hun zoon, kon dit wel eens belangrijk zijn

Alle kinderen vanuit het gezin naar school laten gaan is een ideaal, dat niet altijd te verwezenlijken blijkt. Ons internaat is er juist op gericht om dan een alternatief te bieden. Wij stellen ons immers tot doel jongens te begeleiden in hun studie van

gymnasium - atheneum - havo - mavo

In ons internaat is plaats voor 60 leerlingen. Zij zijn naar leeftijd en klas onderverdeeld in groepen, die toch ook weer niet helemaal op zichzelf staan.

Naast een serieuze begeleiding van de studie, besteden we heel wat aandacht aan kulturele, sociale en godsdienstige vorming, terwijl ook de leefbaarheid onze volle aandacht heeft. Als u het de moeite waard vindt om wat meer inlichtingen te vragen kunt u die bij de rector krijgen. Het adres is:

R. K. Internaat „Beresteyn"

Leidseweg 191, Voorschoten, telefoon 01717-2341.

BON

omdat ik 't zeker wil weten

Ik wil alle informatie over die moderne verzekeringen van UBO. Gratis en vrijblijvend.

Mijn naam is: _____

Straat : _____

Postcode : _____

Plaats : _____

Ik ben vooral geïnteresseerd in:

- ☐ reisverzekering
- ☐ pleziervaartuig-verzekering
- ☐ caravanverzekering
- ☐ autoverzekering
- ☐ ongevallenverzekering
- ☐ aansprakelijkheidsverzekering
- ☐ brandverzekering
- ☐ inboedelverzekering
- ☐ bromfietsverzekering
- ☐ aanvullende pensioenverzekering
- ☐ uitvaartverzekering
- ☐ levensverzekering
- ☐ verzekering met belastingvoordeel
- ☐ termijnspaarplan

CDA

Vul 'm in.
Dan weet u meteen waar uw zekerheden liggen. En waarom 't CNV hier achter staat.

De postzegel is niet meer nodig.
Daar zorgt UBO wel voor. U zorgt voor 't invullen.
En voor de envelop. Zet daarop:
UBO, Antwoordnummer 445, 3500 VB Utrecht.
En dan hup op de post.

UBO verzekeringen

1E JAARGANG NO. 18 – 7 FEBRUARI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

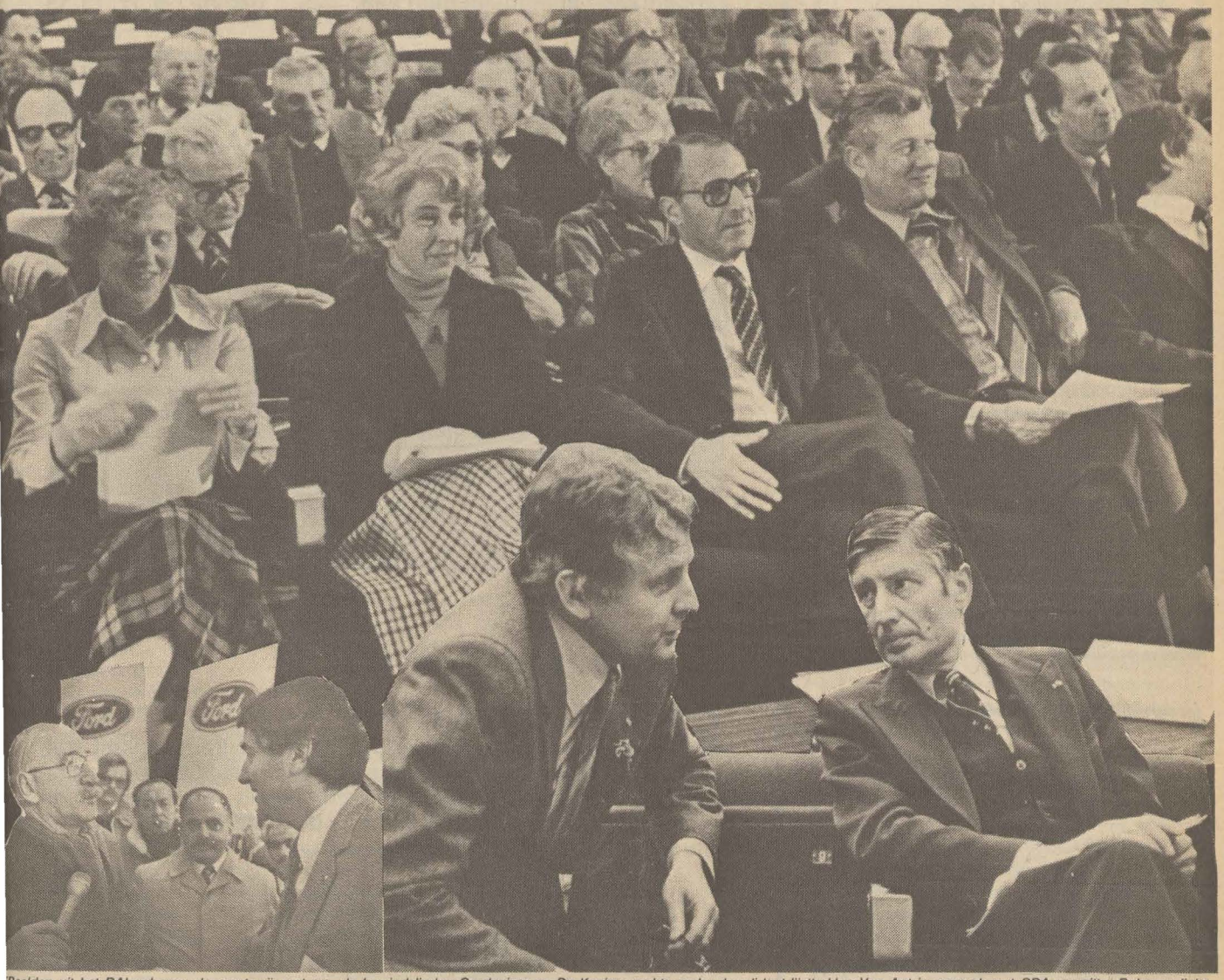

Beelden uit het RAI-gebouw: de eerste rij, met o.a. de bewindslieden Gardeniers en De Koning; rechts onder: kandidaat-lijsttrekker Van Agt in gesprek met CDA-voorzitter Bukman; links-onder: een personeels-delegatie van Ford vraagt Lubbers' steun bij haar actie tegen bedrijfssluiting). foto's Nick Morelis

Partijraad kiest (241–63) voor Van Agt
14 februari voortzetting program-discussie

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Sav. Lohman
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Verder in dit nummer

	pagina
Commentaren	**3, 5, 9**
Uit de Fractie	**8, 9**
Partijvoorzitter	**7**
Uw mening	**10, 11**
Zwart-Wit	**14**
In memoriam	**16**
Vorming	**17**
CDJA	**20, 21**

Inhoud:

Partijraad 31 januari

Van deze partijraad treft u naast samenvattingen van de redevoeringen een impressie, een reportage uit de wandelgangen en een overzicht van de tegen het advies van het partijbestuur aangenomen amendementen aan..... pagina 3-6, 12, 13, 15

foto's Nick Morelis

Kernenergie en werkgelegenheid

CDA Tweede Kamerlid Eversdijk toont met cijfers aan dat sluiting van de kerncentrale in Borssele tenminste 2000 banen gaat kosten. Maar als zou blijken dat sluiting uit een oogpunt van veiligheid noodzakelijk zou zijn dan dient dit te gebeuren. Een uitvoerige beschouwing op..... pagina 8 en 9

Europa dichtbij

Europarlementariër doet verslag één week Europees Parlement en de invloed van de besluitvorming, debatten etc. en concludeert dat Europa dichterbij is dan menigmaal gedacht wordt. pagina 18 en 19

Impressie van een partijraad:

360 gram amendementen met prozaïsch commentaar

Dikke mistbanken benevelen bij vlagen het zicht. Een slecht voorteken. De rit gaat over de autoweg Den Haag - Amsterdam, waar de CDA-Partijraad twee statutaire karweien moet klaren vandaag. Het eerste is de „vaststelling voordracht lijsttrekkerskeuze", in rond Hollands de verkiezing van Van Agt, want het Congres op . . februari is nog maar een formaliteit. De tweede klus voor de plichtsgetrouwe afgevaardigden uit het land – het bestuurlijk tussenniveau in de partij – vormt de „behandeling en vaststelling" van de amendementen op het ontwerp-verkiezingsprogram: ruim 360 gram papier vol heel kleine lettertjes. 1200 voorstellen „om een zinvol bestaan te wijzigen".

„De verwachting is vooralsnog dat met een beknopte en zakelijke bijdrage van ieder die het woord wenst te voeren (. . .) de Partijraad tot ca. 17.00 uur voortduurt", had de partijsecretaris nog optimistisch geconvoceerd.

Smalle schouders

Om 17.30 uur zijn de hoofdstukken I t/m IX er door. Voor Europa, het veiligheidsbeleid en het minderhedenbeleid moet voorzitter Bukman dan een extra Partijraad voorstellen, op 14 februari. Maar Dries van Agt heeft zijn lijsttrekkerschap dan al een aantal uren op de smalle schouders. „Ik zal het verkiezingsprogramma van mijn partij voluit en onverkort verdedigen".

Een overbodige boodschap voor o.a. de woordvoerder van Brabant („Van Agt is gezien bij vrienden en gevreesd bij tegenstanders. Wij hebben een groot vertrouwen in hem") maar onvoldoende voor de 20% tegenstemmers, die liever Lubbers wilden.

Dan volgt de behandeling van het program. Een program (. . . .), „dat het begrip 'luchtfietsen heeft geschrapt", zei Piet Bukman in zijn openingsspeech. Bij de 1200 amendementen geen voorstel om het luchtfietsen toch weer op te nemen. En: een program, „dat zegt waar het op staat".

Maar bij de stukken een motie van Overijssel („op 24 november 1980 te Heino in vergadering bijeen"), dat het program „te uitgebreid is, waarin moeilijke taal wordt gebruikt en mede daardoor te moeilijk leesbaar is" . . .„ en gaat over tot de orde van de dag."

„Over de tijd"

De orde van vandaag is strak en op de minuut afgemeten, want vermelden de „spelregels betreffende de orde": „de spreektijd per deelnemer zal zeer beperkt moeten worden". Een vrouwelijke partijraadslid is „over de tijd", stelt de voorzitter vast en „mijnheer, u hebt nog 20 seconden". Het is duidelijk dat matiging troef is, ook in het spreken vandaag. Aan het einde van de vergadering straks zal Bukman zeggen: „u hebt veel geluisterd vandaag en weinig gesproken". Een waar woord, dankzij de orde. Maar zover is het nog lang niet. Er zijn nog 9 hoofdstukken en veel amendementen. En dan nóg zal een extra vergadering nodig zijn.

De felle schijnwerpers verlichten de geesten van de afgevaardigden in de grote zaal met blauwe stoelen. De balconranden met tientallen groene affiches. De schrijvende pers tekent veel poppetjes. Ook de eerste rijen met kopstukken tonen uithoudingsvermogen. De vergadering verwerkt een groot deel van het vele papier. Zo talrijk als de amendementen zijn, zo prozaïsch is het commentaar van de programcommissie in de kolom erachter. Met een grote variëteit aan argumenten vóór afwijzing of aanvaarding. Het eerste in 9 van de 10 gevallen. Een willekeurige greep: is plechtiger dan 1, verzwakt het amendement de andere kant op, te gecompliceerd, inperking van de beleidsruimte, zie boven, hoeft er niet bij, zie hieronder, dit is een open deur, we willen ze niet dwingen, is geregeld, versluiert te veel. En ga zo maar door.

De grijze zone

Dan zit het er op. Negen hoofdstukken en één lijsttrekkerschap. Alleen Lubbers heeft nog wat op het hart. Een korte speech over het werk van zijn Tweede Kamerfractie. Hij spreekt over „de grijze zone van vandaag". De zone tussen het kabinet Van Agt/Wiegel en de verkiezingsuitslag met een kabinet x/y of z? Ook nog geen duidelijkheid over de CDA-opstelling rondom de levering aan Taiwan. „Ik maak het kort nu. Het CDA is een gezinspartij. Wat is dan mooier, dan dat we nu huiswaarts kunnen, naar ons gezin?" De partijraad geeft hem applaus. Buiten is het grijs en donker. En de afgevaardigden gaan weer de mist in. Net als vanmorgen. Geen nieuws dus onder de zon.

B. P.

CDAddertje
Gaat Peking tanks leveren aan Friesland?

commentaar

Taiwan

Weinig verheffende tonelen spelen zich af rond de levering van twee duikboten aan Taiwan. Taiwan wordt door Nederland niet erkend. Reeds in het begin van de zeventiger jaren hadden China en Nederland overeenstemming over het feit dat Taiwan als provincie van China moest worden beschouwd. Nederland heeft, in tegenstelling tot b.v. de Verenigde Staten, China altijd erkend en nooit meegedaan aan de onwezenlijke gedachte dat een kwart van de wereldbevolking uitgesloten kon worden door de erkenning van Taiwan, (toen Formosa) als het officiële China. Als je dit hoort, roep je: duikboten leveren aan een land dat niet wordt erkend en door Nederland zelf gezien wordt als een provincie van China, dat kán niet. Zeker omdat het militair materieel is.

Maar dan komt de koopman om de hoek. De barre situatie in de scheepsbouw, die al tot een fors saneringsproces heeft geleid. De specialisatie op duikboten bij het RSV-concern, die door het parlement zelf is gesanctioneerd. De levering van twee duikboten aan Taiwan zou een forse steun voor de werkgelegenheid zijn. Industriebonden die de levering van duikboten vanwege de nood in de industrie steunen. Het leidde tot het verlenen van de exportvergunning door de Nederlandse regering.

Op zich een voorbeeld van de strijd tussen de harde werkelijkheid en principiële uitgangstellingen.

Ook de presentatie van het kabinetsbeleid en het Nederlandse opereren in de richting van China waren niet erg overtuigend.

Nu de Tweede Kamer alsnog via de aanvaarding van de motie Brinkhorst de regering verzocht heeft de exportvergunning niet te verlenen, blijft er een gordiaanse knoop bestaan. Immers de regering heeft nog niet beslist of zij de motie zal uitvoeren. Het komt er nu op aan de schade zowel voor RSV als voor het buitenlands gezicht van Nederland te beperken. Onze voorlopige conclusie: dit is eens maar nooit weer.

Samenvatting rede partijvoorzitter Bukman op CDA partijraad

Verantwoordelijk in solidariteit met anderen

Wij staan aan het begin van de eerste partijraad na de fusie. Een partijraad die ook een voorlopige afsluiting vormt van een geweldig intensieve discussie in alle geledingen van de partij over het CDA-program voor de komende jaren.
In ons vorige program „Niet bij brood alleen" werden die grenzen van het menselijk beheersings- en bevattingsvermogen reeds gesignaleerd en zijn er al aanzetten gegeven voor een beleid, dat die grenzen onderkent. We groeien de laatste jaren in een versneld tempo naar een nieuw stadium in de verzorgingsstaat.

Het collectieve huis

De onderbouw van het collectieve huis blijkt minder hecht te zijn dan wij dachten. Het vertoont scheuren en verzakkingen. Het verdelingsvraagstuk ten aanzien van inkomen, zekerheid en werk is daardoor nog meer dan voorheen een herverdelingsvraagstuk geworden met veel pijnlijke kanten omdat er in totaal minder te verdelen valt. Met het oog daarop wordt er een heel dringend appèl op ons gedaan om het zwakke en de zwakken in de samenleving een nog grotere prioriteit te geven.
Zelfs in opgaande tijden dreigt het zwakke achter te blijven, in neergaande tijden is het gevaar van achterop raken vele malen groter, omdat de neiging tot afwenteling van moeilijkheden groter wordt en het verweer van de zwakke kleiner. Daarom is de ontwikkelingssamenwerking bewust hoofdstuk één van het program. Daarom willen we bij het werkgelegenheidsbeleid speciale aandacht voor de jeugd en voor zwakke regio's. Daarom willen we potentiële WAO-ers bij voorrang proberen in het arbeidsproces te houden. Daarom willen we selectief en progressief matigen. Daarom willen we duidelijk onderscheid maken tussen minimumloners in het algemeen en hen die van dat lage inkomen ook anderen moeten onderhouden. Daarom komt overal in ons program de positie van de minderheden naar voren. We herkennen in hun streven naar emancipatie veel van wat onze bevolkingsgroep vroeger heeft ervaren.

Niet alleen materiële vooruitgang

Het verheugt mij bijzonder dat het concept-program „Om een zinvol bestaan" – met als ondertitel „nieuwe wegen naar een verantwoordelijke samenleving" – krachtig voortgaat op de weg, die we met „Niet bij brood alleen" hebben ingeslagen. Dit program wil laten zien dat er nog andere vooruitgang is dan alleen materiële. Verantwoordelijkheid in solidariteit met anderen wordt steeds concreter van ons gevraagd. Dat noem ik ook vooruitgang.
Ons program wil laten zien dat we als Nederland initiatieven moeten nemen voor een vrede- en veiligheidsbeleid dat de gruwelijke dreiging van een massale vernietiging terugdringt met als einddoel die dreiging helemaal weg te nemen, als dat kan.
Ons program besteedt veel aandacht aan de woningnood, met name in de verkrotte stads- en dorpswijken, waar diegenen te vinden zijn aan wie in meerdere opzichten welvaart en welzijn voorbij gegaan zijn.
Dit program gaan we vandaag behandelen. Een program, dat nergens doekjes om windt, dat zegt waar het op staat, dat geen rooskleurige perspectieven biedt waar ze niet zijn en dat het begrip „luchtfietsen" heeft geschrapt.
Matigen is geen doel, maar een middel dat we kiezen en dat we selectief willen toepassen, nadat we gezegd hebben wat we onder de huidige omstandigheden willen en welke perspectieven we bij voorrang willen aanreiken. Die volgorde kiezen wij.

Samen verantwoordelijk

De christen-democratie heeft altijd in principe met alle democratische krachten in dit land verantwoordelijkheid willen dragen. Als wij het „samen verantwoordelijk" in ons vaandel voeren geldt dat niet alleen voor ons zelf, binnen onze eigen partij. Het geldt ook de politieke partijen samen. Misschien wel meer dan ooit. We zullen wel onze prioriteiten aangeven, wat we bij voorrang willen, en waar we in het bijzonder voor willen vechten. De luxe van voorwaarden vooraf, wat nooit onze stijl geweest is, kunnen we ons zeker onder de huidige moeilijke omstandigheden niet veroorloven.
Als politieke partijen elkaar op voorhand alleen of in combinatie, uitsluiten, veroordeel ik dat. Zeker als dat zou moeten leiden naar de vluchtweg van een zakenkabinet of iets dergelijke. Aan zo'n soort polarisatie heeft de kiezer ook niet de minste behoefte. Onze politieke keuze zal daarin in ieder geval niet bestaan, want die is bovenal een programmatische.
Wij zullen door het aanvaarden van een program voor de komende jaren een grote verantwoordelijkheid op ons nemen. Wij stellen ons vertrouwen op onze Opdrachtgever en willen ons laten inspireren en leiden door het Evangelie. Dat moet onze houding zijn.

Lubbers over kernwapens en jongeren

Wij moeten deze zaak niet beperken tot het „ja" bij de NATO of het „neen" tegen de kernwapens. Het is best mogelijk goed bondgenoot te zijn en toch hard te werken om de kernwapens terug te dringen. Ik heb daarvoor de voorwaarden geschetst. Het gaat daarbij niet alleen om de middellange afstandswapens, ik wijs op een redelijk defensie-budget, maar ook op de vermindering van de korte-afstandswapens. Minder hier, zonder dat het meer elders wordt
Een bijzonder hoofdstuk vormen de middellange afstandswapens, een besluit daarover zal niet vóór december 1981 genomen worden. Zo staat het ook in ons concept-program.
De politieke analyse en discussie moet echter eerder plaatsvinden om die besluitvorming effectief te kunnen beïnvloeden.
Politiek is niet passief blijven zitten tot je alleen nog maar uit twee „onaanvaardbaars" kunt kiezen. Daarom heeft de minister-president vroeger weleens terecht op de maritieme mogelijkheid gewezen. Daarom ook aandacht **nu** voor de mogelijkheid van slechts eenderde van het beoogde aantal.
Niet om hier of elders koehandel te bedrijven, wel om iets te bereiken. Hoe zou zulk een keuze door onderhandelingen met de Sovjet-Unie en de uiteindelijke uitkomst voor een aantal in Noordwest-Europa beïnvloeden. Dat is de politieke vraag die je hier moet stellen. Politiek is niet alleen wat je wilt, maar ook wat je klaar kunt maken en hoe je dat moet doen.

Afsluitend dit: Laten wij oppassen de middellange afstandswapens 0-16-48, te land of ter zee, tot enige vraag te maken in de kernwapenzaak. Het gaat om een strategie van terugdringing van alle kernwapens.

Jongeren

Ons program is hard voor jongeren. Niet populair, hard. Maar dan moeten er ook die kansen komen voor jongeren in diezelfde samenleving. Het is hard dit program daar waar het schrijft dat het jongeren verplicht òf tot werk òf tot scholing om later tot dat werk te komen. Daartussenin zien we het wat jongeren betreft eigenlijk niet. Dat betekent niet alleen een verbale uitspraak tegen de jeugdwerkloosheid, dat betekent in politieke termen het onaanvaardbaar daar over uitspreken. Daar zitten consequenties aan, onplezierige en ook natuurlijk goede punten voor de jongeren en onplezierige voor de samenleving die dan niet anders zal kunnen dan kansen te geven en voorkeursbehandelingen en deeltijdbanen te organiseren en ga zo maar door.

Enkele citaten uit de rede van Ruud Lubbers op de Partijraadvergadering.

Zo te zien een beetje tot verrassing van het bestuur bleek een deel van de partijraad er behoefte aan te hebben zich over de procedure m.b.t. het kiezen van een lijsttrekker uit te laten. Betrokkenen, met name de jongeren, hadden een werkelijke keuze op prijs gesteld.

Van Agt op partijraad:

Program volmaakt en onverkort verdedigen

Nadat Lubbers door de partijraad ook kandidaat gesteld was moest er gestemd worden. Nog tot verrassing van velen bleken er van de 311 stemmen 63 op de heer Lubbers en 271 op de heer Van Agt te zijn uitgebracht (7 stemden blanco, red.).

Na de bekendmaking van de uitslag van de stemming waarbij de heer Van Agt als lijsttrekker aan het CDA-congres wordt voorgedragen, sprak de heer Van Agt een korte rede uit waarvan u hieronder enkele fragmenten aantreft.

Lijsttrekker

U hebt, mocht ik zo even vernemen, besloten, mij aan het congres van onze partij voor te dragen als lijsttrekker voor de Tweede-Kamerverkiezingen. Het congres zal over enkele weken over die voordracht voor het lijsttrekkerschap dienen te beslissen. Ik ben vandaag dus hoogstens een lijsttrekker in de wachtkamer, iemand die zijn eindexamen nog moet doen, vandaar, dat ik het nu meen te moeten laten bij een woord van oprechte dankbaarheid voor het vertrouwen dat uit de brede ondersteuning uit de voordracht blijkt. Weest u er van overtuigd, dat ik alles zal doen wat in mijn vermogen ligt om dat vertrouwen waard te zijn. Ik zal natuurlijk, hoe zal het anders kunnen van een lijstaanvoerder, het program van mijn partij volmaakt en onverkort verdedigen.

Dat er mensen in onze partij zijn jongeren en meer dan jongeren, die bedenkingen tegen mij hebben en daar uiting aan geven, ontgaat mij natuurlijk niet, graag wil ik met hen spreken zonder mij zelf te verloochenen natuurlijk, maar wel in volle onbevangenheid.

CDA-program

Idealistisch zal ons program zijn, evangelisch geïnspireerd. En tegelijkertijd met een open oog voor de realiteit. Geen beloften, die toch niet vervulbaar zouden zijn, geen ophefmakende plannen die later illusies zouden blijken. Wij zullen de kiezers onverhuld uiteenzetten hoe en waarom ons land deelt in de economische malaise die over heel West-Europa gaat. Wij zullen duidelijk maken dat dit geen tijd meer is voor het opstapelen van aanspraken en eisen. Wij zullen ronduit zeggen, dat allerlei groepen in onze Nederlandse maatschappij het in de komende jaren met minder zullen moeten doen, met minder, terwille van de werkgelegenheid, terwille van de volkshuisvesting, terwille van het kunnen behouden van het wezenlijke in onze sociale zekerheid. Dit komt niet uit doemdenken voort, maar uit een open ontmoeting met een analyse van de situatie van nu met de daaruit op te maken verwachtingen voor de toekomst.

commentaar

El Salvador

De beide grootmachten, de Sovjetunie en de Verenigde Staten, hebben zeker een punt van overeenkomst. Ze worden onrustig als in naburige landen oppositionele groeperingen de machtspositie van de hun ideologisch goedgezinde regimes bedreigen. De Sovjetleiders hebben daar in Oost-Europa en Afghanistan duidelijk blijk van gegeven. In Washington reageert men veelal niet anders. De steun van de voormalige president Kennedy aan acties (Varkensbaai) tegen Cuba en de CIA-bijdrage (door Kissinger toegegeven) aan de val van Allende liggen ook nog in het geheugen.

Voor Moskou gaat het steevast om, zoals zij dat noemt, anti-socialistische elementen die op een contra-revolutie uit zijn. Washington handelt vaak alsof iedere oppositionele groepering in Zuid-Amerika is opgezet door communisten en door Moskou wordt gefinancierd. Er zal zonder twijfel geld uit Moskou bij de Zuid-Amerikaanse oppositie terecht komen en er zullen zeker leden van die oppositie marxistische ideeën koesteren. Aan de andere kant is het zonder twijfel waar dat er in Oost-Europa „anti-socialistische" elementen zijn die willen kappen met alles wat met socialisme en communisme te maken heeft. Maar het gaat niet om de definiëring van het begrip „communist" of „anti-socialistisch element". Waar het om gaat is dat oppositionele groepen zowel in Oost-Europa als in Zuid-Amerika in de meeste gevallen slechts bestaan uit mensen die vechten voor een menswaardig bestaan en tegen onderdrukking en onrechtvaardigheid.

De burgeroorlog in El Salvador is daar een goed voorbeeld van. Het land is in handen van veertien families. Het volk is niet meer dan een lijfeigene die leeft op de rand van het bestaansminimum. Het water is de bevolking zo tot de lippen gestegen dat zij blijkbaar geen andere uitweg meer ziet dan gewapend verzet. Washington reageert hierop zoals zij in het verleden in dergelijke situaties zo vaak heeft gereageerd, door het zenden van wapens aan de machthebbers. Aan de rechthebbers wordt geen aandacht besteed.

Afgaande op de woorden van de voormalige Amerikaanse ambassadeur in El Salvador, de heer Williams ziet de toekomst er op dit punt somber uit. Volgens hem hebben de laatste Amerikaanse regeringen niets geleerd van hun fouten en zal de politiek van de huidige regering daarop geen uitzondering worden. Toch een droeve zaak!

Van Hulst over CDA-fractie in de Eerste Kamer

Sedert Prinsjesdag 1980 is Uw fractie de grootste in de Eerste Kamer. Dat is niet alleen verdienste; een socialist in de Provinciale Staten heeft aan deze genade meegewerkt: hij bracht zijn stem verkeerd uit.

Veel energie werd en wordt van ons gevraagd bij de algemene politieke en financiële beschouwingen, bij een serie grondwetswijzigingen, vervreemding landbouwgronden, regeling medezeggenschap kleine ondernemingen, leegstandswet, aanpassing sociale uitkeringen, tweefasenstructuur hoger onderwijs, onderbreking zwangerschap, enz. enz.
Als men tot één der Regeringspartijen behoort en als men, zoals ik, als fractievoorzitter geroepen is het Regeringsbeleid te beoordelen, dan doet men er goed aan heel scherp te luisteren naar de kritiek der oppositie. Dat is ons door de oppositie makkelijk gemaakt, daar zij nooit de neiging heeft getoond haar kritiek ongezegd te laten.

Nadat de spreker een opsomming van de kritiek van de oppositie heeft gegeven vervolgt hij:
Nu is de Eerste Kamer een huis van heroverweging. Na de steun die Lubbers namens zijn fractie aan het Regeringsbeleid gegeven heeft, moest ik de vraag stellen, of er na het vlijmscherpe judicium van de oppositie in de Senaat een mogelijkheid lag voor cassatie van het vonnis geveld door de oppositie. Die mogelijkheid is er. Ik noem drie formele oorzaken.
In de eerste plaats de motie-virus, die in het parlement rondwaart. Op gezag van Jan Terlouw zeg ik, dat er in de Tweede Kamer periodes zijn, dat er per week meer moties werden ingediend, dan vroeger in één jaar.

Senator van Hulst

Mr. Ynze Scholten zei eens op een C.H.U.-bijeenkomst, dat er in de 7 jaar dat hij staatssecretaris en minister was geweest, nooit één motie naar aanleiding van zijn beleid was ingediend.
Een tweede formele oorzaak. In de voorbije 3 jaar is het tot een vanzelfsprekendheid geworden, dat de Regering nog niet het geringste kan doen, of zij moet zich in het parlement verantwoorden; dan volgt een uitgebreid debat, soms tot 's morgens 4 uur, en er verandert natuurlijk niets; soms moet de Regering 2 of 3 keer voor dezelfde zaak opdraven.

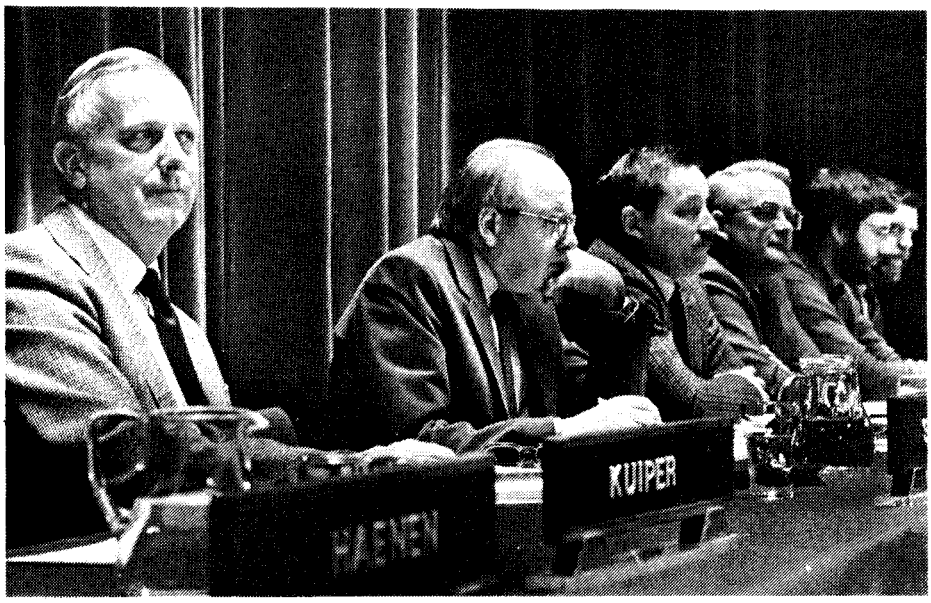

Een deel van het dagelijks bestuur op de partijraad:
V.l.n.r.: Steenkamp, corporaal; Van Klijmen; Krol; De Leeuw en Eikelboom (stafmedewerker). *foto's Nick Morelis*

Oorzaak drie: De schriftelijke vragenstellerij heeft exorbitante vormen aangenomen. Was vroeger de schriftelijke vraag het middel om inlichtingen te krijgen, momenteel ziet een nieuw optredend Kamerlid in de veelheid van vragen die hij stelt, het begin van een briljante politieke carrière.
De drie door mij genoemde feiten vreten aan de arbeidstijd der Regering en verhinderen normale legislatieve arbeid. Als wij daar nog aan toevoegen, dat allerlei groeperingen onder ons volk, zo gauw een wet door de beide Kamers is aangenomen, om het hardst roepen, dat zij zich niet aan de wet zullen houden, dan is regeren niet bepaald een vier jaar lang feest, want in een aantal gevallen hebben bedoelde groeperingen de steun van de oppositie.
Bij de algemene politieke beschouwingen mocht ik er namens mijn fractie de nadruk op leggen, dat het Kabinet Van Agt-Wiegel ondanks teruglopende economie, de ontwikkelingshulp op peil wist te houden; dat wij nog steeds een stelsel van sociale zekerheid hebben, dat in de gehele wereld als model geldt; dat wij aan duizenden vreemdelingen – ik denk aan de bootvluchtelingen – ondanks eigen woningnood een nieuwe toekomst hebben geboden; dat de Regering in toenemende mate aandacht geeft aan de handhaving van Nederland als rechtsstaat; dat zij de turbulentie in Amsterdam, zij het met moeite, toch in de hand heeft kunnen houden; dat er maatregelen ter stimulering van de industrie genomen zijn, die wij waarderen.
Misschien mogen wij ondanks het feit, dat wij tot onze nek in de zorgen zitten, zeggen dat we er geen behoefte aan hebben elkaar in de put en in de prut te praten. Beter dan de duisternis te vervloeken is het aansteken van één kaars. De legislatieve activiteiten van het Kabinet eisten van enkele leden van mijn fractie optimale inspanning.
De Eerste Kamer, en speciaal de C.D.A.-fractie, is één keer stout geweest; zij verwierp bij de grondwetswijzigingen het in de Tweede Kamer aangenomen voorstel van De Kwaadsteniet, om de jaarlijkse happening op prinsjesdag in de Ridderzaal te laten presideren door de Voorzitter der Tweede Kamer.

Wij stellen het op prijs, dat het beleid van deze fractie van tijd tot tijd in het C.D.A. geëvalueerd wordt. Door de wijze van verkiezing vindt U in de Eerste Kamer veel meer de regio weerspiegeld dan in de Tweede Kamer. Daar aandacht aan te geven is een levensbelang voor het C.D.A. De mij toegemeten tijd staat mij niet toe dit uit te werken. Daarom eindig ik onconventioneel: ik heb gezegd; maar nog lang niet alles!

Dit is een samenvatting van de rede van de fractievoorzitter in de Eerste Kamer gehouden op de CDA-partijraad 31 januari.

van de partijvoorzitter

Alles op z'n tijd

Alles op z'n tijd en ieder z'n eigen verantwoordelijkheid. Dat geldt ook voor de behandeling van het program en voor de beoordeling van eventuele bezwaren (gravamina) van Kamerkandidaten tegen bepaalde onderdelen van het program.
Het program is in concept gemaakt door de programcommissie, en aan de partij ter beoordeling aangeboden. Daarna heeft de programcommissie ingediende amendementen van een voorlopig oordeel voorzien. Vervolgens heeft het partijbestuur prae-adviezen over de amendementen vastgesteld.
Afgelopen zaterdag heeft de partijraad het program vastgesteld (nog niet geheel) en op 21 februari tenslotte moet het partijcongres één en ander bekrachtigen. Allemaal dus na elkaar. De verwarring ontstaat, als de verschillende stadia door elkaar worden geklutst, wat op de partijraad een enkele keer zichtbaar werd bij de behandeling van nagekomen amendementen. Nadat het Congres zijn werk heeft gedaan krijgen de Kamerkandidaten de definitieve tekst van het program toegezonden. Dan is er enige tijd gelegenheid om eventuele gravamina in te dienen, waarover het partijbestuur uiteindelijk krachtens de statuten oordeelt en niemand anders.
Het is geen overbodige weelde om zo nog eens samen te vatten wie wanneer en waarvoor verantwoordelijk is. Nu al over gravamina praten en welke gevolgen een mogelijk te verwachten aantal bezwaren tegen een bepaald programonderdeel of interpretatie daarvan bij een eventuele regeringscombinatie met een krappe parlementaire basis kan hebben, lijkt mij wat vroeg, wat voorbarig.

Vijf dingen

Ik ben zelf over de gravamina begonnen. Desgevraagd weliswaar, maar het is gebeurd en wel op de persconferentie in verband met het bijgestelde program. Ik wil voor de goede orde nog eens herhalen wat ik daar heb gezegd. Vijf dingen, die eigenlijk voor zichzelf spreken. Niets bijzonders dus!
Eén. Gravamina kunnen alleen worden ingediend tegen onderdelen van de tekst van het definitief vastgestelde program.
Twee. Als het Congres akkoord gaat met erkenning van het atoompacifisme houdt dat min of meer automatisch een aanvaarding in van hierop gebaseerde gravamina tegen bepaalde onderdelen van het program. Een aanvaarding die overigens ook al eerder eens heeft plaatsgevonden.
Drie. Gravamina op andere gronden zullen anders beoordeeld worden.
Vier. Hoe dan wel? Antwoord: dat is een verantwoordelijkheid van het partijbestuur die na het congres en voor de officiële kandidaatstelling in april handen en voeten moet krijgen. Het partijbestuur zal wel erg kritisch moeten toetsen. De partij heeft tenslotte ook een zware procedure gevolgd bij de vaststelling van het program.
Vijf. Er mag daarom ook worden verwacht dat Kamerkandidaten alleen op zwaarwegende gronden gravamina zullen indienen; het is geen speeltuin; voor niemand.
Samenvattend: de programdiscussie mag niet belast en verward worden met de problematiek van de gravamina; zowel op gronden van volgorde waarin dingen beslist moeten worden, als met het oog op uiteenlopende verantwoordelijkheden van de verschillende partijorganen. De vaststelling van het program is een exclusieve partij-aangelegenheid en gaat voorop. Bij de gravamina spelen zowel het partijbestuur en de Kamerkandidaten een rol.

Piet Bukman

Partijraad stuurt twee telegrammen

Felicitatie koningin

De Partijraad van het CDA, in vergadering bijeen in Amsterdam, wenst uwe majesteit van harte geluk met uw verjaardag en betuigt u en uw huis zijn gevoelens van trouw en aanhankelijkheid.

Aan Ondernemingsraad Ford te Amsterdam

De Partijraad van het CDA op 31 januari 1981 in Amsterdam bijeen ter vaststelling van het verkiezingsprogram, waarin werkgelegenheid één van de centrale onderwerpen is, wil d.m.v. dit telegram van zijn verbondenheid in deze moeilijke dagen met de werknemers van Ford doen blijken en zegt waar nodig en mogelijk zijn steun toe bij de aanpak van uw problemen.

CDaddertje

Tweede Kamer over Taiwan: RSVP

uit de fractie

Bij sluiting van kerncentrale Borssele tenminste 2000 arbeidsplaatsen op de tocht

Het al of niet toepassen van kernenergie is in ons land voortdurend in discussie. Op zich is dat een goede zaak, want deze methode van energieopwekking is zeker niet zonder problemen. Integendeel, met name de problematiek van het kernafval is heel ernstig.

Het is dan ook een goede zaak dat het nieuwe CDA-program voor de periode 1981 – 1985 geen nieuwe kerncentrales in aanbouw wil nemen. Overigens dient toch ook op z'n minst de uitkomst van de brede maatschappelijke discussie (BMD) te worden afgewacht.

Sluiting onverantwoord

PvdA en D'66 wijzen eveneens de bouw van nieuwe kerncentrales af, maar deze huidige oppositiepartijen gaan nog een stap verder. Zij wensen (of eisen, zo men wil) dat ook de beide bestaande kerncentrales te Borssele en Dodewaard worden gesloten. Hier nu zit voor dit moment het grote verschil met het CDA op dit gebied. Ik acht met name de sluiting van de kerncentrale te Borssele onverantwoord en hoop de reden daarvoor hieronder uiteen te zetten. In dit artikel beperk ik mij tot de kerncentrale te Borssele, omdat dit de enige Nederlandse commerciële kerncentrale is. De centrale te Dodewaard, met zijn vermogen van ongeveer 50 MW, is een „leercentrale" die uit een oogpunt van energievoorziening en werkgelegenheid geen grote rol speelt. Ik vind overigens wel dat Dodewaard ook moet blijven functioneren, zolang dat veilig kan, maar dat is om er voor te zorgen dat ons land niet achterop raakt bij dit soort technologie.

Veiligheid voorop

Voordat ik overga tot het aantonen dat de sluiting van de kerncentrale te Borssele naar mijn mening op dit moment onverantwoord is, eerst nog iets over veiligheid van de centrale zelf. Als zou blijken dat het uit een oogpunt van veiligheid noodzakelijk zou zijn om de kerncentrale te Borssele te sluiten dan moet dit gebeuren. Wat de consequenties voor **economie,** de **financiën** en/of **werkgelegenheid** ook mogen zijn: veiligheid **dient voorop te staan.** Tot dusverre is echter gebleken dat Borssele veilig verder kan functioneren. De studies naar aanleiding van de zogenaamde „bijna" ramp te Harrisburg hebben dat duidelijk aangetoond. Harrisburg heeft ons de les geleerd dat de veiligheid voortdurend beproefd moet worden.

Financiële consequenties

Sluiting van de kerncentrale te Borssele betekent een strop van ongeveer 1.275.000.000 gulden; dus méér dan een miljard als de levering van energie aan het Zeeuwse aluminiumbedrijf Pechiney dat vrijwel alle energie van de kerncentrale afneemt zou stoppen. Moet na sluiting van de kerncentrale aan Pechiney blijven worden geleverd tegen de overeengekomen – lagere – nucleaire prijs (in de veronderstelling dat een kolencentrale in 1986 voor dit doel gereed komt) dan betekent dit een strop van ca. 3.025.000.000 gulden, dus méér dan 3 miljard. De kerncentrale en Pechiney zijn namelijk sterk contractueel aan elkaar gekoppeld. Overigens acht ik het uitgesloten dat Pechiney duurdere energie kan betalen en dus op conventionele energie kan blijven draaien, maar daarop ga ik hieronder dieper in.
De bovengenoemde becijferingen werk ik hieronder nog iets nader uit.

door drs. H. Eversdijk
lid Kamercommissie Kernenergie

Bij sluiting gaat als eenmalige kosten verloren een bedrag van	ƒ 190.000.000,–
Stopt Pechiney, dan kost dit de PZEM (Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij) **jaarlijks:**	
1981 (1e jaar dus)	ƒ 76.000.000,–
1986	ƒ 90.000.000,–
1991	ƒ 120.000.000,–
1996	ƒ 170.000.000,–

Het contract met Pechiney loopt namelijk tot 1996!
Bij deze berekening is verondersteld dat de lonen jaarlijks met 5% toenemen en de brandstofkosten, zowel nucleair als conventioneel met 8%. Worden deze bedragen contant gemaakt naar het jaar 1981 met een veronderstelde rente van 9%, dan levert dit een verlies van ca. 1 miljard gulden (bij hogere rente zoals nu het geval is, wordt het nog ongunstiger).

Moet aan Pechiney worden geleverd tegen nucleaire prijs, in het geval dat Pechiney dus blijft draaien, dan kost dit de PZEM jaarlijks:

1981 (1e jaar)	ƒ 247.000.000,–	
1986	ƒ 340.000.000,–	(ƒ 335.000.000,–)
1991	ƒ 480.000.000,–	(ƒ 425.000.000,–)
1996	ƒ 700.000.000,–	(ƒ 560.000.000,–)

De tussen haakjes geplaatste getallen geven de kosten weer, indien verondersteld wordt dat in 1986 een kolencentrale gereed is. Moet de PZEM dus aan Pechiney blijven leveren tegen de lagere nucleaire prijs (het contract loopt immers tot 1996) dan gaat dit ca. 2.900.000.000,– dus ca. **3 miljard gulden** kosten. De werkgelegenheid bij Pechiney kan dus gered worden met 3 miljard gulden!

Men kan het ook nog anders benaderen. Deze benadering gaat niet uit van doorlopende kosten, die jaarlijks moeten worden vergoed, maar van vergoeding van de kapitaal-vernietiging e.d. op het moment dat daartoe wordt besloten. Het resultaat is dan (weer rekenend met 9% rente):

Pechiney stopt, dat kost ca.	ƒ 1.275.000.000,–
Pechiney draait door met conventionele (kolen) energie tegen nucleaire prijs (en dat is contractueel), dat kost ca.	ƒ 3.025.000.000,–

In diverse publicaties worden allerlei becijferingen gegeven van kosten en baten van eventuele nieuwe kerncentralen. Daar gaat het hier niet om. Bij de bovenstaande berekeningen heb ik me heel gewoon gebaseerd op de huidige situatie van de kerncentrale te Borssele. Met die feiten hebben we in de formatie te maken.
De beide berekeningsmethoden (de eerste boekhoudkundig, de tweede bedrijfs-economisch) geven een iets verschillend resultaat te zien, omdat in de bedrijfs-economische methode o.a. ook de kapitaalvernietiging van de kerncentrale in beschouwing is genomen over het deel dat niet door het aluminiumbedrijf Pechiney wordt gedekt.
Om dezelfde reden zijn bij de veronderstelling dat Pechiney stopt, in deze methoden ook de kosten verbonden aan de gebouwde 380 KV-lijn Geertruidenberg-Borssele als kapitaalvernietiging meegerekend. Er is in Nederland overigens reserve capaciteit genoeg om energie aan Pechiney te leveren als de kerncentrale dicht gaat, maar 't gaat hier niet primair om de hoeveelheid, maar om de centen!

Werkgelegenheid in gevaar

Nog ernstiger dan de financiële consequenties (over de concurrentiefactor ten opzichte van b.v. België, dat bij Doel een waar energiepark bouwt praat ik hier maar niet) acht ik echter de gevolgen van de werkgelegenheid, met name uiteraard in het Zeeuwse gebied zelve. Voor een provincie met goed 300 duizend inwoners is een verlies van enkele duizenden (tenminste tweeduizend) arbeidsplaatsen rampzalig. Het is een illusie om te denken dat bij sluiting van de kerncentrale het aluminiumbedrijf Pechiney, met ongeveer 1000 directe werknemers, zal blijven doordraaien. Dat is onbetaalbaar. Drie miljard voor ongeveer 2000 arbeidsplaatsen is natuurlijk volstrekt „onwerkelijk". Het is uiteraard niet toevallig dat Pechiney vrijwel de gehele productie van de kerncentrale Borssele gebruikt. Dat heeft alles met de productiekosten te maken. Aluminiumfabricage is een energievreter. Niet zomaar staan de meeste aluminiumsmelterijen in gebieden waar hydro-electriciteit aanwezig is. Zo staan in Noorwegen zeer grote aluminiumsmelterijen, terwijl de grondstof zelf in dat land geheel ontbreekt. Dit „vallende water" levert immers goedkope (en schone!) energie. *De brandstofkosten voor nucleair opgewekte energie verhouden zich tot de kosten van conventioneel opgewekte energie momenteel als ongeveer 1 op 4! Die verhouding zal er, door de steeds nog stijgende olieprijzen, niet beter op worden!* Het aluminiumbedrijf Pechiney heeft een contract met de PZEM op basis van nucleair opgewekte energie. Daardoor en daardoor alleen kan dit bedrijf nog met winst produceren. In 1981 bedragen de brandstofkosten per KWh nucleair opgewekt 2,5 cent en voor conventioneel opgewekt 9,10 cent. Het verschil bedraagt dus per KWh maar liefst 7,50 cent of in miljoenenguldens ƒ 231.500.000,–. Dit geldt dan voor de kerncentrale te Borssele. Bezien we deze bedragen voor het jaar 1994, dan wordt het nog veel gekker. Nucleair opgewekt komen we dan aan 5,89 cent per KWh en conventioneel aan 26,9 cent! Een verschil van 20,20 cent, ofwel ƒ 627.400.000,– (dus een verhouding van 1 op 5).
Hierdoor is duidelijk dat het voor een bedrijf als Pechiney volstrekt onmogelijk is om te produceren met behulp van conventionele energie, tenzij de rijksoverheid er enkele miljarden in stopt. **Nou, die centen zijn er gewoon niet.**

Minstens 2000 banen

Sluiting van de kerncentrale Borssele en dus stillegging van Pechiney kost tenminste 2000 banen. Ik reken dat als volgt uit:
- Bij Pechiney werken ruim 900 mensen, die staan zonder meer op straat.
- Elke arbeidsplaats in de basisindustrie is goed voor enkele arbeidsplaatsen in de daarvan afgeleide bedrijvigheid. Ik blijf aan de zeer voorzichtige kant als ik dat schat op 900 banen (normaal mag men best met een factor 2 rekening houden; ik neem hier voor de veiligheid de factor 1).
- Bij de kerncentrale zelf werken 170 mensen, de meesten hoog gekwalificeerd. Als Pechiney niet zou sluiten en er dus conventioneel geleverd zou worden (dus als er een kolencentrale zou komen) dan kunnen daar 50 mensen heen. Voor de veiligheid trek ik die maar af. Dus sluiting van de kerncentrale Borssele betekent in ieder geval: 120 banen weg.
- Die kerncentrale levert natuurlijk ook weer „afgeleide" werkgelegenheid, 't is in feite ook een basis-industrie. Laat ik dat voorzichtig schatten op 80 banen.

Als ik dat dus allemaal optel, kom ik tot 2000 banen die op de tocht staan. Dat is m.i. geheel onverantwoord. De eis van PvdA partijvoorzitter om als hard formatie-criterium op te voeren dat de kerncentrale Borssele moet worden gesloten, moet dan ook bij het CDA op zeer grote bezwaren stuiten. De PvdA wil in de periode 1981-1985 maar liefst 300.000 banen scheppen! Een loffelijk streven, maar als je dan al begint er enkele duizenden naar de knoppen te helpen, dan lijkt me dat geen goede aanzet!

Conclusie

Wanneer op andere dan op veiligheidsgronden de kerncentrale te Borssele moet sluiten, dan laden degenen die dat bewerkstelligen wel een zeer zware verantwoordelijkheid op zich. Afgezien van:
– kapitaalvernietiging; – financiële gevolgen; – verslechtering van de concurrentiepositie; – achterop raken in vergelijking met het buitenland etc.
zijn vooral de gevolgen voor de werkgelegenheid zo groot, dat sluiting overantwoord is en dat door sluiting juist die mensen worden getroffen, waar politici zo graag voor opkomen.

Ik ben geen enthousiast voorstander van kernenergie, integendeel, er zijn grote bezwaren en er zijn grote problemen, maar we moeten wel nuchter met beide benen op de grond blijven staan en geen gekke dingen doen!

commentaar

Zuid Afrikaanse perikelen nemen toe

Twee feiten vielen in het nieuws over Zuid-Afrika op. De gruwelijke aanslag van Zuidafrikaanse militairen op de bevrijdingsbeweging ANC die in Mozambique gehuisvest was en die alleen maar leidt tot meer doden en grote spanningen. Verder de mededeling van een Nigeriaanse minister dat de West-Europese landen nu eens moeten opschieten met de boycotmaatregelen tegen Zuid-Afrika. Hij deed deze mededeling tijdens een bijeenkomst van West-Europese parlementariërs over boycotmaatregelen tegen Zuid-Afrika. Als westerse landen niet inzien dat niet langer een klein gedeelte van de bevolking het zwarte bevolkingsdeel van Zuid-Afrika mag onderdrukken, dreigt een boycot van geheel zwart Afrika tegen West-Europa, aldus deze minister.
Het brengt ons tot de conclusie dat de westerse landen niet langer moeten aarzelen krachtiger maatregelen tegen de regering van Zuid-Afrika te nemen om te voorkomen dat het dáár een bloedbad wordt. Daarin past economische boycot en Nederland mag daarin best een voorhoede positie innemen. Zeker ook nu het het voorzitterschap van de EG vervult. Misschien dat er dan nog een mogelijkheid tot een oplossing à la Zimbabwe inzit. Al blijven de vooruitzichten daarop somber. Maar dat betekent wel dat onze solidariteit met de onderdrukte bevolking van Zuid-Afrika in daden moeten worden omgezet.

CDAddertje

EEG-importbeperkingen Japanse auto's?
MITSHUBISHI FOETSIMOETI

uw mening

Antwoord aan Dr. H. Algra

In CDActueel van 24 januari verscheen van de hand van Dr. H. Algra een bijdrage onder de titel „kanttekeningen bij het rapport van de commissie Donner". In feite was het eerder een reaktie op een overigens niet in CDActueel gepubliceerd commentaar van mijn hand op dat rapport. De lezers kunnen zich zelf dus niet vergewissen van de juiste context van het door de heer Algra uit mijn tekst gelichte citaat. Dit was: „Kernwapenontwapening als afzonderlijk na te streven doel, bijv. omdat het juist en alleen die vorm van bewapening is, (die ook volgens de commissie Donner zelf) zo „onmetelijk gevaarlijk" is, wordt door de commissie als irreëel afgedaan en het CDA wordt aangeraden het daarbij te laten.
Als of niet èn de volkerenorganisatie als zodanig, èn de regering van vrijwel alle landen van de wereld (o.a. alle ondertekenaars van het Non Proliferatieverdrag), plus vrijwel alle denkbare instanties, die met enigerlei kerkelijk, moreel of wetenschappelijk gezag bekleed zijn, van meet af aan, unaniem zich juist daarvoor, t.w. „voor de afschaffing van kernbewapening op zichzelf", als bij uitstek behartenswaardig en na te streven doel hebben uitgesproken.
Deze, d.w.z. dus de 2 alinea hogere, conclusie van de commissie is dan ook zowel waanwijs, als getuigend van een onvoorstelbaar pessimisme en van een onvoorstelbare politieke kortzichtigheid".
Ik heb dus wat ik gezegd heb, niet gezegd over de conclusie van het rapport, zoals de heer Algra mij in de mond legt, maar over een bepaald aspect daarvan. Reden voor de heer Algra de pen te vatten om de commissie Donner bij, en mij aan te vallen.
Nu heb ik allerminst de behoefte om de heer Algra, wiens naam en faam ik respecteer, terug aan te vallen. En waar, anders dan met het rapport Donner, zijn opvatting uitsluitend voor zijn eigen rekening en niet voor die van het CDA komt, zou ik het hierbij kunnen laten ware het niet, dat ook hij blijkens zijn hele betoog, weer blijk geeft van de zelfde misvatting, die kennelijk ook de commissie Donner parten heeft gespeeld, nl. dat zij totaal geen sjoege blijken te hebben van waar het in de interne CDA discussie in wezen om gaat. Dat is nl. helemaal niet om de vraag of wij voor atoompacifisme moeten kiezen of niet, er zijn in onze gelederen slechts enkele atoompacifisten en van die opvatting gaat nauwelijks enige werfkracht uit. Nog minder gaat het om de vraag of wij een doeltreffend en geloofwaardig veiligheidssysteem inclusief een geloofwaardige externe defensie moeten hebben. Ook daarover is vrijwel iedereen in het CDA het eens.
En dat is dan ook mijn probleem met verhalen als dat van de commissie Donner en nu weer van de heer Algra. Ze trappen een, althans binnen het CDA, ruimschoots openstaande deur in met hun pleidooi om asjeblieft niet alle atoomwapens in eens eenzijdig weg te doen, en slaan dan ook, als een tang op een varken, op de wezenlijke discussie binnen het CDA, die er niet een is over de vraag of in de afzienbare tijd in ons veiligheidssysteem kernwapens een rol zullen blijven spelen, maar wel over de mate, waarin. En zij wijzen zo hard op dingen, die niet eens in twijfel worden getrokken als noodzaak van bondgenootschappelijke solidariteit, en geen alleingang en van instandhouding van een adequate conventionele verdediging, dat het, (a) niet anders kan, dat anderen gaan geloven dat die waarschuwingen nodig zijn, en dat zonder dit soort geluiden het CDA zich in de meest waanzinnige avonturen zou storten en (b) iedereen, die ook nog maar een vinger op die punten zou willen verroeren, al bij voorbaat afgestraft is.
Maar als de heer Algra in zijn betoog ook nog eens en terecht, wijst op het gevaar van het conservatisme in het militaire denken, dan wijs ik erop, dat het juist vanwege de vrees, dat dat zelfde conservatisme ook nu wellicht het bondgenootschap wel eens parten zou kunnen spelen, nl. dat men nucleaire wapens meer en meer als wat groot uitgevallen conventionele wapens gaat zien. En het is daarom dat we zo voorzichtig met die wapens dienen te zijn, dat er een aantal mensen in het CDA, waaronder o.g., zich over de huidige mate, waarin de nucleaire wapens een rol spelen in ons veiligheidssysteem, de grootst mogelijke zorgen maken, en het daar niet bij willen laten, maar daar ook wat aan willen doen, en dat niet alleen wanneer het bondgenootschap daar aan toe is, maar meteen, en dan maar het bondgenootschap daarbij op sleeptouw proberen te nemen.
Te concluderen dat dat laatste dan a.h.w. tegen de bondgenoten in zou gaan is even onwijs als te denken, dat een alleen door Nederland afwijzen van een bepaalde kernwapentaak, onze afhankelijkheid van de kernbewapening ook maar een gram kleiner zou maken.
Een opmerking nog van persoonlijke aard. Hoewel niet door mij daartoe uitgenodigd, heeft het Friesch Dagblad mij als defensiespecialist aan zijn lezers voorgesteld.
De heer Algra doet daar in zijn stuk nogal flauw over. Ten onrechte, ik denk dat het Friesch Dagblad met die betiteling niets anders heeft willen doen, dan aangeven dat ik mij binnen de fractie, overigens met anderen samen, in belangrijke mate met defensie bezig houd.
Met dertig jaar plus in 's Koningsrok, en met zo'n 16 jaar ervaring in partij en kamerdefensiecommissie, mag dat neem ik aan. Of mag dat alleen wanneer je je als ouderwetse houwdegen opstelt, en als maar loopt te brullen dat het leger tegenwoordig niets meer voorstelt en dat wij onze defensie verwaarlozen, en de Russen klaar staan om hier binnen te lopen. Nou dat heb ik in het verleden echt wel eens gedaan, toen het o.a. ook onder liberale ministers van defensie nodig was, en dat zal ik in de toekomst weer doen, maar niet nu, omdat het nu niet waar is, van die verwaarlozing en ook van dat onmiddellijke gevaar.
Ondertussen is er wel dat gevaar van de kernwapenwedloop, die alsmaar doorgaat, ook aan onze kant, en waar ik ook, juist omdat ik in het vak heb gezeten, meen, wat meer af te weten dan de gewone burger en waar ik even weinig reden heb om gerust over te zijn, als ik dat nu zou zijn, als wij onze bewapening wel op dit moment zouden verwaarlozen. Moet ik daarover dan ineens wel mijn mond houden. Ik neem aan, dat ik daarvoor niet in de Kamer ben gebracht.

Joep de Boer

Over Vredesbeleid

Bestel nu

het zojuist verschenen rapport van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA „Over vredesbeleid" fungeert als een inleiding tot de problematiek van de kernbewapening en als bijdrage tot de discussie in het CDA.

Het rapport is te bestellen door overschrijving van ƒ 5,–, inclusief portokosten, op giro 137000 t.n.v. CDA, 's-Gravenhage of door onderstaande bon (in open envelop, zonder postzegel te zenden aan: Secretariaat CDA, Antwoordnummer 1700, 2508 CE 's-Gravenhage.

BON

Zend mij ... ex. „Over vredesbeleid"
Naam .....
Straat .....
Postcode ..... Plaats .....
Ik betaal met de acceptgirokaart die ik bij het boek ontvang.

Wordt het CDA-congres bij de nucleaire neus genomen?

Die vraag kwam bij mij op bij het lezen en aanhoren van recente uitspraken van een aantal fractiegenoten gericht tegen de eventuele plaatsing van de middellange afstandsraketten op Nederlands grondgebied. Zoals bekend besloot de regering in december 1979, mede onder aansporing van de CDA-fractie, die beslissing uit te stellen tot december 1981 om tevens de resultaten van tussentijdse ontwapeningsonderhandelingen tussen de Verenigde Staten en de Sovjet Unie te kunnen afwachten. Verder zouden meegewogen worden de uitkomsten van nog lopend NAVO-onderzoek (z.g. Shiftstudie) en de mogelijkheid voor Nederland om ingeval van ja tegen plaatsing anderzijds te komen tot vermindering van de bestaande Nederlandse atoomtaken. En dit alles in bondgenootschappelijk overleg. Deze opstelling waarop de NAVO-partners ons mogen aanspreken, is door een meerderheid van de Tweede Kamer toen aanvaard of in ieder geval gedoogd. Uitspraken **vandaag** voor of tegen de plaatsingsbeslissing zijn voortijdig en met die eerdere opstelling in strijd. Belangrijker dan die vaststelling is het feit dat op grond van deze te vroege uitspraken uit eigen CDA-kring reeds nu geconcludeerd kan worden dat, ongeacht de uitkomsten van het ontwapeningsoverleg, een kamermeerderheid te vinden zal zijn **tegen** een eventueel plaatsingbesluit.

Hans van den Broek

De gehele oppositie laat het „neen" reeds lang en duidelijk horen en zo ook een voor die meerderheid toereikend aantal CDA fractieleden. Als dat „neen" in redelijkheid te voorzien is waarom dan over dit wezenlijke punt nog een moeizame discussie voeren op Partijraad en Congres? Waarom dan elkaar vermoeien met de keuze tussen alternatieve teksten met subtiele verschillen als „in" of „na" bondgenootschappelijk overleg?" Waarom dan geworsteld met het fijnproevers onderscheid tussen een beslissing **„mede** tegen de achtergrond van de eigen Nederlandse verantwoordelijkheid" en een beslissing gewoon „tegen de achtergrond etc."?

Toch zal het Congres als hoogste partijorgaan er niet aan ontkomen duidelijk te maken wat het CDA-program op dit hoofdpunt van beleid wil. Alleen dient het congres zich tegelijkertijd te realiseren dat niet het Congres maar het Partijbestuur beslist over de aanvaardbaarheid van gravamina van kamerkandidaten tegen onderdelen van het program en daarmee over de realiseerbaarheid van dat program. Als nl. het Congres (naar ik hoop en verwacht) na uitvoerige discussie als programmapunt vaststelt dat de plaatsingsbeslissing in december 1981 genomen moet worden op basis van het door de Kamer in december 1979 aanvaarde regeringstandpunt, dan moet er op gerekend worden dat een aantal fractieleden daartegen een voorbehoud (gravamen) zal indienen teneinde (tezamen met de huidige oppositie) een eventuele stationering van die kernraketten hier te kunnen verhinderen. Indien het Partijbestuur deze gravamina aanvaardt zal zij daarmee de uitdrukkelijke opvattingen van het Congres op dit punt volstrekt frustreren.

Dan spreken we nog niet over de Partij**raad** die de beslissing van het Congres moet praeadviseren en al helemaal niet over het Partij**bestuur** die op zijn beurt de Partijraad van prae-adviezen moet voorzien.

Zo kan (en zal naar ik vrees) gebeuren dat het Partijbestuur voor de schizofrene beslissing komt te staan of gravamina aanvaard kunnen worden die uitvoering bij voorbaat onmogelijk maken van een door het partijbestuur, de Partijraad en het Congres zorgvuldig omschreven vitaal programonderdeel. Die beslissing is daarom zo moeilijk omdat elke uitkomst schade zal opleveren. In geval van afwijzing van de gravamina worden de indieners beschadigd, bij aanvaarding zal met name het congres als hoogste partijorgaan zich in de hoek gezet voelen.

Eenvoudiger zou het zijn indien alle gravamina afkomstig zouden zijn van erkende, d.w.z. ten tijde van de kandidaatstelling als zodanig bekende, atoompacifisten. Hun plaats op de kandidatenlijst wordt immers verworven ondanks of mogelijk dankzij hun aangemelde atoompacifisme. Een atoomgravamen mag hun naar mijn opvatting niet worden ontzegd. Bij gravamina van niet-atoompacifisten komt het PB zoals gezegd voor een aanzienlijk moeilijker keuze te staan die eigenlijk uitmondt in de vraag of naast het atoompacifisme binnen de CDA-fractie (slechts 1 lid) ook het atoom-loyalisme z'n intrede zal doen.

Hans van den Broek,
lid van CDA-fractie Tweede Kamer.

agenda

Extra partijraad 14 februari te Amsterdam

De partijraad die op 31 januari de behandeling van het verkiezingsprogram niet afgerond heeft zal haar vergadering voortzetten op 14 februari in Amsterdam, wederom in het RAI-congrescentrum. Aanvang van de vergadering **9.30 uur** (einde: uiterlijk 13.00 uur). Dan zullen de hoofdstukken tien: **Europa** en elf: **Veiligheidsbeleid** aan de orde komen. Voor het bijwonen van de bijeenkomst hoeft u zich niet schriftelijk op te geven! Aan de zaal zal wel een deelnemersbijdrage van *f* 5,– gevraagd worden.

Vrijmoedige gesprekken in de wandelgangen

Atoompacifisme

De eerste die wij tegen het lijf liepen was staatssecretaris **Van Lent.** Ah... u bent de eerste! *Wat vindt u van de lijsttrekkerprocedure?*
„Ach weet je, ik vind dat je zoiets in de kringen moet regelen. Zo'n partijraad leent zich niet voor discussies over personen. Ook vanmorgen werden er weer oneigenlijke argumenten aangedragen.
Wat het programma betreft vind ik het jammer dat expliciet over de atoompacifist wordt gesproken. Natuurlijk heeft onze partij ruimte voor de echte atoompacifist en terecht, maar ik geloof niet dat dat uitdrukkelijk moet worden vastgelegd".
„Verder vind ik het jammer dat het partijprogramma in kwestie „vrijstelling geestelijke ambtsdragers" recht tegen de opvatting van de kerken ingaat en dat terwijl er al een wetswijziging op dit punt wordt voorbereid. Daarin wordt de vrijstelling voor geestelijke ambtsdragers gehandhaafd en wordt de vrijstelling van de studenten theologie afgeschaft".

Spoorboekje

Hans de Boer was niet zo gelukkig met de gevolgde procedure die tot de verkiezing van Van Agt tot lijsttrekker leidde. Hij vond het jammer dat Ruud Lubbers zich op voorhand had teruggetrokken.
„Kijk het gaat mij niet om Dries of Ruud als persoon, maar om de politicus achter beiden. Ik vind dat Ruud Lubbers beter in staat is de christen-democratie gestalte te geven. Het moet toch mogelijk zijn om in de partij te lobbyen voor een kandidaat. Een strijd – zoals die in de PvdA heeft plaatsvonden om het voorzitterschap tussen Meijer en Van de Berg – vind ik gezond en moet bij ons ook kunnen".
Over het programma: „Oké, lijkt inderdaad wat op een spoorboekje. Ogenschijnlijk weinig speelruimte voor toekomstige bewindslieden en kamerleden maar er is altijd spanning tussen kort houden en toch iets zeggen. Naar een coalitie toe is er – zelfs op het punt van de nucleaire modernisering – voldoende ruimte, denk ik. Wat de partijontwikkeling betreft heb ik sinds de fusie geen negatieve gevoelens. Ik zou een ruime voldoende willen geven".

Frans Andriessen stelde dat hij met de nu gevolgde procedure geen probleem had omdat deze gezien moest worden tegen de achtergrond van de situatie waarin de partij verkeert en wel zonder duidelijke tegenkandidaten.
„Het idee van een open strijd om het lijsttrekkerschap zie ik trouwens ook als een begaanbare weg. Ja en wat het program betreft, geloof ik dat je je daarin met grote nadruk moet profileren. Goed, in de formatie loop je het risico dat de programma's elkaar op enkele punten uitsluiten. Je moet je voor de kiezer duidelijk maken en in een coalitie je achterban goed uitleggen waarom je het programma niet op alle punten hebt kunnen uitvoeren. Overigens ben ik van mening dat het beleid van Van Agt na analyse waarschijnlijk helemaal zo gek nog niet zal blijken te zijn. Verder maakt de partij op mij sinds de fusie een levendige indruk. De partij is springlevend, er worden goede discussies gehouden. Nee, het is beslist geen lauwe soep".

Buitenboordarchief

De minister van Defensie **De Geus,** is als ex-marineman altijd goed voor een duidelijke, pittige, „geen flauwe kul"-uitspraak.
Op fluistertoon: „De tegenstanders van de gevolgde procedure deden vanmorgen net alsof elke gelegenheid ontbreekt om kandidaten te stellen... (onverstaanbaar; een afgevaardigde dicht bij, grijpt de interruptiemicrofoon; hoop decibellen!)... erg verstandig, de kleur van het kabinet dat hij geleid heeft diskwalificeert hem niet voor een ander kabinet. Ministers uit een kabinet van een bepaalde kleur behoeven bij het vormen van een andere-kleur-kabinet niet noodzakelijkerwijs direct in het „buitenboordarchief" (hij bedoelt „prullebak" red.)

Mevrouw **Gardeniers** had geen problemen met meer kandidaten voor de verkiezing tot lijsttrekker maar schaarde zich zonder probleem achter Van Agt.
Til: „Kijk, Dries heeft het kabinet geleid in een zeer moeilijke tijd en voor vele mensen vertolkt hij het CD-denken. Bovendien vind ik dat je zuinig met een (voormalige) lijsttrekker moet zijn. De KVP heeft wel eens vaker onvoorzichtig met lijsttrekkers omgesprongen. (De Jong red.).

Aantjes. Er is een belangrijke stroming (20%, red.) die behoefte heeft aan een alternatief in de lijsttrekker-affaire. Het is belangrijk dat daar in het vervolg ruimte voor wordt geschapen. Het is ook goed dat de partijraad op dit punt haar gevoelens kenbaar heeft kunnen maken.
Program? Ja luister eens, ik heb zelf in de programcommissie gezeten. Maar als de toekomstige CDA-ministers zich meer van dit programma aantrekken dan de huidige van het vorige, dan zit er nog ruimte genoeg om een coalitiebeleid te voeren.
Met toenemend genoegen neem ik deel aan de partijbestuursvergaderingen. Er wordt goed naar elkaar geluisterd en constructief gediscussieerd. De Commissie Buitenland is echter nog niet verder dan het procedure-stadium, zeer teleurstellend".

De politiek directeur van Brabant, de heer **Wagenmakers,** voorbij. Zijn gezicht stond op: „Luister eens jochie, die verhalen van de dames en heren uit Den Haag zijn natuurlijk aardig, maar voor een echte beoordeling van de toestand moet je toch bij mij zijn".

Het bleek dat hij blij was met het lijsttrekkerschap van de heer Van Agt (al was het alleen al vanwege de zachte keelklanken, red.) maar ook hij vond dat er toch een keuzemogelijkheid had moeten zijn.
„Het program? Is te gedetailleerd. Zit wetenschappelijk wel aardig in elkaar, maar zal de achterban er kennis van nemen? Ook vind ik er weinig speelruimte in zitten voor de formatie en straks voor fractie en kabinet.
Tja, de partij is wel erg groot geworden. De voorzitter is een beste man maar moet hier en daar nog wat leren. En zo'n partijraad? Ach, het gaat allemaal wel, alleen is de gemoedelijkheid eruit. Het is allemaal bloedernstig geworden. Goede zaak hoor, maar wat zwaar op de hand".

Toen kwam er een rookwolk voorbij. De veroorzaker alleen maar de minister van Ontwikkelingssamenwerking zijn. En jawel...!!

Jan de Koning zou een keuze in de lijsttrekkersaffaire een goede zaak gevonden hebben. Hij vond niet dat dat alleen in het partijbestuur gereld zou moeten worden.

Voor hem was Van Agt de aangewezen lijsttrekker. „Hij doet het goed en dan moet je je wel driemaal bedenken voor je hem inwisselt.
Wat het programma betreft moet ik zeggen dat het program van uitgangspunten me meer aanspreekt. In de verkiezingscampagne moeten we beide stukken gebruiken. We zijn er met z'n allen goed in geslaagd de CD-contouren aan te geven. De programma's van de PvdA en VVD, ademen een heel andere geest".
Over de ontwikkelingen in de partij was hij tevreden.
„Consensus op hoofdpunten en over geschilpunten constructieve discussie. Ik ben blij dat er ruimte is voor de gewetensbezwaarden in onze partij. We willen ze niet kwijt en daarom moeten we expliciet stellen dat ze welkom zijn".

Ingenomen

Algemeen secretaris van het NCW, drs. A. J. van der Meer toont zich desgevraagd zeer ingenomen met de keuze van Van Agt tot lijsttrekker. Waar het zijn organisatie betreft, gaat de kritiek, dat de minister-president onvoldoende contact zou hebben met de verschillende maatschappelijke groeperingen, niet op.
„Over en weer is dat er voldoende, zonder dat het al te veel is".
Van der Meer kan zich goed vinden in het CDA-program, vooral na de bijstelling van de economische groeinorm, waardoor de groei-doelstelling „veel realistischer" is geworden. Wel vindt hij dat de overheid in het program téveel verantwoordelijk word gesteld voor het sociaal-economisch beleid. „Het accent moet meer bij de sociale partners in het bedrijfsleven komen te liggen".
Volgens de NCW-secretaris zal het de komende 4 jaar bij het sociaal-economische beleid gaan om een keuze tussen centralisatie of decentralisatie. Onder andere vanwege dat punt lijkt hem samenwerking met de PvdA moeilijk. Hij ziet die eerder met D'66 en VVD.
Het NCW mist in het program een behoorlijke aanzet voor het informatiebeleid. „Dat vraagstuk wordt van steeds groter belang. Het speelt op 6 à 7 departementen en vraagt dus een vergaande coördinatie." In dat verband bepleit drs. Van der Meer de benoeming van een Regeringscommissaris voor het informatiebeleid.

Geen vervreemding

Staatssecretaris Lou de Graaf van Sociale Zaken heeft wel begrip voor de kritiek, dat Van Agt onvoldoende contact onderhoudt met de maatschappelijke organisties. „Die zouden intensiever moeten zijn, ook met Wim Kok en Harm van der Meulen. Dat is in ieders belang". „Meer systematische contacten, ook informeel", wil De Graaf de lijsttrekker dan ook als raad meegeven.
„Ik constateer geen vervreemding tussen die punten en het beleid, dat ik voer".
Gevraagd naar zijn mening over de te vormen coalitie, antwoordt de CDA-staatssecretaris, dat die van een aantal criteria afhankelijk is. Een daarvan is de programvergelijking. Vanuit het programma gezien is er, zegt hij, een duidelijke verwantschap tussen CDA en PvdA. Vanwege de sociaal-economische problemen en gezien die programmatische verwantschap vindt De Graaf samenwerking met de PvdA een goede zaak. „Een verdere maatschappelijke samenstelling van het kabinet is onder de huidige omstandigheden erg belangrijk.

Van Agt terug als Minister-President?
De Graaf: „De kans is groot, dat het CDA de grootste politieke groepering wordt. Als het CDA dan regeringsverantwoordelijkheid gaat dragen, dan moet de lijsttrekker premier worden. Men moet geen personen uitsluiten, zeker niet de lijsttrekker". En De Graaf zelf, komt hij terug? „Ik ben bereid om nog een aantal jaren in een regeringscombinatie mee te draaien. En dan zou ik het liefst nog 4 jaar samen werken met Wil Albeda," zegt hij.

Waar het zijn portfeuille van sociale zekerheid betreft, ziet De Graaf nog verdere ombuigingen in het verschiet. „We hebben een aantal maatregelen in petto. Vooral wijzigingen in het stelse, zoals integratie van de werkloosheidsregelingen en van WAO en Ziektewet". Als dat niet voldoende zou zijn, wat nog niet te overzien is, zou De Graaf bij het te vormen kabinetsbeleid voor de komende periode als plan inzetten zijn kortgeleden gelanceerde idee om de ambtenarensalarissen trendsettend te maken voor de minima en de sociale uitkeringen.

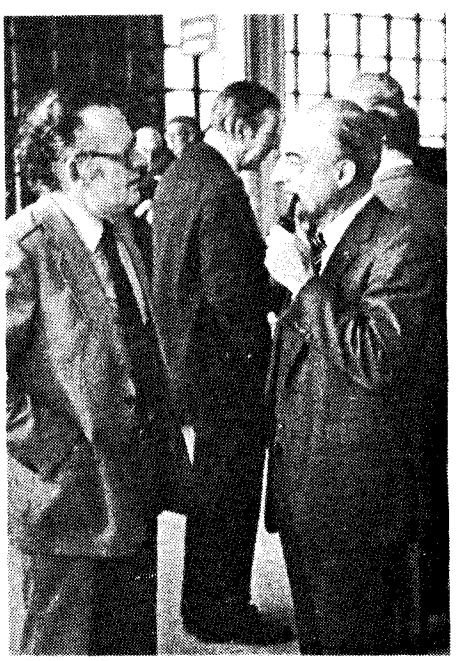

foto's Nick Morelis

Realistisch

Drs. D. F. van der Mei, staatssecretaris voor het Europees beleid, is net als de 80% van de Partijraad, ook vóór Van Agt als lijsttrekker. Hij is niet onder de indruk van de kritiek over de onvoldoende contacten met de maatschappelijke organisaties. „Ik weet niet waar die kritiek op berust. Op gezette tijden zijn die contacten er zeker. Bovendien, had ook het kabinet-Den Uyl niet veel conflicten met de vakbeweging?"
Het CDA-program is in zijn ogen „realistisch", zowel in de sociaal-economische als in de internationale paragraaf.

Tot zover de mening van enige partijleden. Tot slot nog een enkele opmerking.
Vrijwel alle ondervraagden antwoorden op de vraag *„Kijkt u eens koffiedik en voorspel hoe de verkiezingen zullen verlopen"*, overeenkomstig de NIPO-verwachtingen van de laatste tijd.
Het CDA zal de grootste partij worden, schommelend rondom de 49 zetels. De VVD verliest minder en D'66 wint minder dan verwacht. De PvdA laat een aantal veren, waarmee de kleine partijen zich zullen tooien.
De voor ons meest interessante vraag hadden we tot het laatste bewaard en luidde ongeveer als volgt: „Stel eens dat wij de grootste partij worden, Van Agt wordt dan waarschijnlijk premier, denkt u dat de PvdA en met name Den Uyl dan aan een coalitie-kabinet zal deelnemen. Den Uyl dus onder Van Agt. Ziet u dat plaatje? En omgekeerd, Van Agt onder Den Uyl...?"
Brokx: „Ja... eh... kijk eens, je weet wat Dries hierover gezegd heeft".
Wij: „Ja zeer joviaal, aardig, tactisch, op een goed moment, maar „gij geleuft" dat toch zelf niet? Zijn moestuin zal dan waarschijnlijk meer aantrekkingskracht op hem uitoefenen..."
Brokx: „En Den Uyl heeft ook zoiets gezegd, ook al kreeg hij de woorden bijna niet door zijn strot. Kijk, Van Agt begint de formatieonderhandelingen. Na drie maanden zal hij als premier zijn kamerlidmaatschap moeten opgeven. Lubbers neemt over. Geen coup à la Aantjes-Biesheuvel. Lubbers is te loyaal, dat doet hij niet. Als wij de grootste zijn en Joop wil niet onder Dries en de PvdA doet daarom niet mee aan de coalitie dan vinden zij de persoon Den Uyl dus belangrijker dan de regeerbaarheid van het land. Dan ligt de verantwoordelijkheid bij de socialisten en zal D'66 haar standpunt moeten heroverwegen of ze alleen mét de PvdA aan een coalitie mee zal doen. Als de PvdA om Joop niet meedoet, zie ik Terlouw zijn achterban nog niet uitleggen waarom D'66 dan geen coalitie met het CDA aan zal gaan, gesteld dat CDA-D'66 de meerderheid zouden halen.
Dries onder Den Uyl...? Tja... maar... eh...
Dat „Tja..." was ook kenmerkend in de antwoorden van de anderen op deze vraag. Algemeen werd gesteld dat het om het beleid gaat en de regeerbaarheid van het land.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Vast één appeltje

Dodewaard. Het bedrog van de brede maatschappelijke discussie enerzijds en de voldongen feiten en contracten anderzijds. „Adam, waar zijt gij?" „Ikke? Ik zoek een voorzitter ten behoeve van een discussie tussen Eva en mij over het voor en tegen van appeltjes plukken!" „Adam, wat heb je daar dan in de mond?" „Ikke? O, al vast een appeltje . . ." (Niek Schuurman in *Voorlopig*).

Ik soe no net tsjin wêze

Pieter Wijbenga (CDA) was in 1962 het enige statenlid dat tegen toetreding van de provincie Friesland tot kerncentrale Dodewaard was. Nu stemde hij in de Staten tegen sluiting. „Nee, ik soe no net tsjin wêze. Wy kinne dat jild fan dat ûndersyk oan 't no ta net fuortsmite. Der moat en der kin in oplossing fûn wurde foar de ôffal". (Friesch Dagblad).

Belijden en menen

De kerk weert wat haar belijden weerspreekt, maar niet wie haar mening niet deelt. Die staat ten volle ter discussie. De politicus die een andere mening is toegedaan zal zich, wil hij de kerkelijke gemeenschap overtuigen, er niet met een Jantje van Leiden of goedkope verhaaltjes van kunnen afmaken. (Albert van den Heuvel in *Hervormd Nederland*).

CDA bindt samen

Tegenstanders van het CDA voeren aan dat het CDA een verwijdering met de kerken teweeg zou brengen, gezien ook het feit dat het kennelijk niet altijd op de politieke koers van de Raad van Kerken ligt. Persoonlijk heb ik over die verwijdering minder zorg, omdat naar mijn besef het CDA in de kerken een zeer brede basis heeft. Misschien wel breder dan de Raad van Kerken. In deze gedachtengang zou je het CDA juist een samenbindende factor in de kerkelijke verhoudingen kunnen noemen. (Prof. Herman N. Ridderbos in *Christen Democratische Verkenningen*).

Zonder perspectief

Het ziet er naar uit dat Goudzwaard zijn naam aan de Evangelische Volkspartij wil geven. Ook hij is na zijn teleurstellingen in het CDA het hanteren van de term christelijke politiek gaan relativeren. Maar zomin als iemand van het kaliber Goudzwaard politiek buitenspel hoort te blijven, moet hij zijn krachten verdoen aan een perspectiefloos partijtje. (De Tijd).

Praten met de mond dicht

Machteloosheid, ontreddering en een voor het publiek weinig verheffend gemanoeuvreer van de CDA-fractie zijn de voornaamste vruchten van het coalitiejuk. Zo groot is die machteloosheid dat de woordvoerder van het CDA in de duikbootzaak, Van Iersel, zich gedwongen zag met de mond dicht te praten. Staat de CDA-fractie nu wel of niet achter de levering? *(Trouw).*

Beleid coördineren

Het debat over de Taiwan-order laat zien dat meer coördinatie van beleid nodig is. Dat is in het parlement dan ook beter te beoordelen en te controleren. In een land dat aangewezen is op het coalitie-compromis kan de bestuurlijke leer niet altijd sterker zijn dan de politieke natuur. *(NRC/Handelsblad).*

Typische klaagzang

Het PvdA kamerlid Van Thijn meent dat een overheid die „verwordt tot een oncontroleerbaar en onsamenhangend geheel van elkaar beconcurrerende belangen" zich weinig meer onderscheidt van „het zogenaamde vrije spel van maatschappelijke krachten . . ." Een typische klaagzang van een sociaal democraat die het van een effectieve overheid moet hebben en realist genoeg is – anders dan veel andere sociaal democraten – om de vergaande tekorten van die overheid op tafel te leggen. (Jan Joost Lindner in Volkskrant).

Zakelijke politici

Ik zou graag in een kabinet willen zitten met bijvoorbeeld Gruijters van D'66 en Lammers de socialist die nu landdrost is in de IJsselmeerpolders. Zakelijke politici, mensen die niet zitten te praten over: tja, mijn principes belemmeren samenwerking met die of die. Nee, je ziet dat er ook in de PvdA bestuurders zitten met gezond verstand. (Hans Wiegel in *Elseviers Magazine*).

Nooit anders geweest

Het Nederlandse vreemdelingenbeleid wordt slechts zijdelings bepaald door al dan niet vermeende liefdeloosheid van mevrouw Haars, of gevoelens van rechtvaardigheid die zij al dan niet laat prevaleren boven overwegingen van barmhartigheid. Dat beleid wordt bepaald door de wens het aantal vluchtelingen en vreemdelingen in Nederland beperkt te houden. Ondanks de schijn van het tegendeel is het nooit anders geweest. *(Trouw).*

(Geknipt uit NRC/Handelsblad).

Verguisde bewindsvrouw

Want laat één ding duidelijk zijn: de ideeën achter het toelatingsbeleid van de PvdA ten opzichte van de zigeuners verschillen in principe niet zoveel van die van de verguisde CHU-bewindsvrouw. Die ideeën zijn, in de woorden van Den Uyl: „wie een buitenlands paspoort bezit komt in beginsel niet in aanmerking voor legalisatie. (Vrij Nederland).

Flottielje

CDA-voorzitter Piet Bukman in gesprek met de Volkskrant: Je hebt als CDA-voorzitter niet te maken met één kapitein op één schip. Het CDA is een soort flottielje. Je hebt, net zoals bij de omroepen en de ANWB, de organisatie en het bedrijf. En naast de voorzitter zijn er ook de minister-president en de fractieleider. Daar moet je mee rekenen.

Het gaat heel goed

Ik zal nooit een groot Kamerdebater worden. Maar ik geloof dat het heel goed gaat op het ogenblik. Ik denk vooral dat ik Nederland naar buiten toe goed representeer. Dat zie je met het voorzitterschap van de EG. Ik kom goed over bij collega's. Als me gevraagd zou worden: doe je het nog een keer? – natuurlijk zou ik er even over nadenken – dan is de kans groot dat ik ja zou zeggen. *(Minister Van der Klaauw* in NRC/Handelsblad).

Volksvermaak

Niets is zo gemakkelijk als de politiek terug te brengen tot een strijd tussen twee politieke blokken. Dan maakt men van de politiek een spectaculaire voetbalwedstrijd. Kennis van de politieke zaken is nauwelijks meer nodig. De politiek wordt zo gemakkelijk tot een oppervlakkig soort volksvermaak. (Friesch Dagblad).

Zij niet meer

Opvallend bij de stemming van dinsdag was, dat befaamde CDA-dissidenten als Van Houwelingen en Hans de Boer tegen de motie-Brinkhorst stemden. Zij zien niet veel meer in scenario's, waarin de regering een motie van de Kamer naast zich neerlegt om vervolgens een motie van wantrouwen te overleven. *(de Volkskrant).*

Artiesten slapen

Het artiestendom is er altijd aardig bedreven in geweest om de gevestigde orde op de hak te nemen. Maar het artiestendom heeft zitten slapen. Men heeft daar over het hoofd gezien dat links tegenwoordig de gevestigde orde is. Maar nog altijd wordt rechts op de hak genomen. (Uit een brief aan *NRC/Handelsblad).*

Wijzigingen verkiezingsprogram door de partijraad

In CDActueel no. 17 van 31 januari jl. zijn de belangrijkste wijzigingsvoorstellen die door het partijbestuur zijn overgenomen c.q. zelf zijn voorgesteld, weergegeven (pagina 7, 10, 11, 12).
Hieronder wordt aangegeven welke artikelen, tegen het advies van het partijbestuur in, door de partijraad zijn aangenomen.

Sociaal-Economisch Beleid

Hier wordt tussen artikel 2.19 en 2.20 een nieuw artikel toegevoegd dat betrekking heeft op het CNV-plan voor het instellen van een **Werkgelegenheidsfonds.** CNV-voorzitter Harm van der Meulen heeft hier in CDActueel van vorige week ook nog uitdrukkelijk voor gepleit, iets wat ook prof. Franken, de voorzitter van de programcommissie, blijkens uitspraken niet ontgaan was.
De tekst van dit nieuwe artikel luidt:
„De mogelijkheden van fondsvorming ter stimulering van de werkgelegenheid en de industriële structuur moeten worden onderzocht en bevorderd; zo'n fonds moet o.m. worden gevoed door de extra aardgasbaten".

Artikel 2.2.4 wordt voorafgegaan door een nieuw toe te voegen zin: „In beginsel moet ieder die daartoe in staat is in eigen levensonderhoud voorzien".

Vrouw en fiscus

De moeilijke materie van de belastingheffing veroorzaakte enige discussie over de vertaling van gelijkheidsbeginsel man/vrouw en draagkrachtprincipe gezin in een bepaalde concrete oplossing zoals in het program in artikel 2.47 in de derde zin werd verwoord. De partijraad had én tegen de concreetheid van de oplossing bezwaren én was niet zeker van de juistheid van de vertaling. Uiteindelijk vonden partijraad, bestuur en programcommissie elkaar in de herformulering van dit artikel, en wel als volgt: „Ook in de belastingwetgeving wordt gestreefd naar een gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Dit overigens op een wijze waarbij het beginsel van de gezinsdraagkracht. uitdrukkelijk tot uiting komt. Daarom: als beide partners een inkomen verdienen zal daarmee bij de belastingheffing op evenwichtige wijze rekening worden gehouden. Duurzaam niet-gehuwd samenlevenden worden in beginsel gelijkgesteld aan gehuwd samenlevenden".
De partijraad keurde dit unaniem goed.
Verder wordt de tekst van dit hoofdstuk conform de pre-adviezen vastgesteld.

Welzijnsbeleid en CRM

Op voorstel van de partijraad zal in dit hoofdstuk drie de term „bejaarden" steeds vervangen worden door „ouderen". Zo nodig geldt dit ook voor de overige hoofdstukken. Verder wordt dit hoofdstuk volgens de pre-adviezen aanvaard.

Volksgezondheid

Aan artikel 4.2 wordt toegevoegd „kraamzorg" zodat dit artikel nu luidt: „De adviserende en ondersteunende thuishulp, zoals wijkverpleging, gezins- en bejaardenhulp (of ouderenhulp red.?) en kraamzorg moet voor een ieder bereikbaar blijven en zo mogelijk worden uitgebouwd.

Artikel 4.23.a luidt (met inbegrip aanvaarde pre-adviezen): „Teneinde een geestelijk gehandicapt kind in staat te stellen zo lang mogelijk de zorg van de ouders te genieten, verdienen thuishulp, ouderbegeleiding en hometraining prioriteit, naast de aanwezigheid van voldoende dagverblijven alsmede kortverblijftehuizen, die naast opvang een gezinsondersteunende functie hebben.
Verder wordt hoofdstuk vier volgens de pre-adviezen aanvaard.

Ruimtelijke Ordening en Milieubeleid

In hoofdstuk zes moet „de Maas" uitdrukkelijk worden genoemd. Voorts wordt dit hoofdstuk conform de pre-adviezen aanvaard.

Volkshuisvesting

Artikel 7.4 en artikel 6.1 dienen wederzijds naar elkaar te verwijzen. Verder geen wijzigingen op de pre-adviezen.

Justitie en binnenlands bestuur

Artikel 9.15 (P.M. Abortusparagraaf) wordt niet ingevuld.
Artikel 9.119 gaat luiden;
„Wanneer een vrouw/man, tijdens haar/zijn huwelijk en in overleg met haar/zijn echtgeno(o)t(e) niet aan het arbeidsproces heeft deelgenomen, dan is het denkbaar dat zij/hij na beëindiging van het huwelijk nog niet of niet voldoende inkomsten voor haar/zijn levensonderhoud kan verwerven.
In dat geval moet de kostwinner(ster) aan zijn voormalige echtgenote/echtgenoot alimentatie betalen.
In het algemeen is geen termijn aan te geven, waarin dit moet gebeuren.
Bepalend voor de toekenning van alimentatie zijn naast de financiële positie de arbeidsmogelijkheden van de vrouw en de man, de vraag bij wie de minderjarige kinderen verblijven en de huwelijksduur.
Bij artikel 9.25 werd het pre-advies van het partijbestuur verworpen en het amendement van de CDA-bestuurdersvereniging aanvaard. De tekst van artikel 9.25 luidt nu als volgt:
„Het bestuurlijk systeem van ons land moet bestaan uit drie volwaardige bestuurslagen. De gemeenten vormen de bestuurslaag die de meest directe relatie tot de burger heeft; zij moet in staat worden gesteld tot het voeren van een samenhangend beleid. Daarvoor is versterking van het lokale bestuur, zonodig door middel van gemeentelijke herindeling, noodzakelijk.
Opheffing en instelling van provincies en gemeenten alsmede wijziging van hun grenzen, moeten bij de wet geregeld blijven.
Bij de reorganisatie van het bestuurlijk systeem dient ook een samenhangende decentralisatie vanuit de verschillende departementen naar provincies en gemeenten te worden verwezenlijkt".
Bij artikel 9.30 herhaalt zich wat bij artikel 9.25 ook reeds gebeurd is: het wijzigingsvoorstel van de bestuurdersvereniging wordt aangenomen. Daardoor luidt de tekst van 9.30:
„De totstandkoming van een onderling afgestemde wetgeving op het gebied van brandweer, politie en hulpverlening bij ongevallen en rampen moet worden bespoedigd.
De verwevenheid van deze taken met de overige taken van het lokale bestuur vergt een organisatie die daar recht aan doet en daarop is afgestemd.
De politietaak past bij de functie die de gemeenten in ons bestuursstelsel hebben; de betrokkenheid van de burger, een goede democratische controle en integratie in het totale gemeentelijk beleid pleiten voor een in beginsel eensoortige, lokaal georganiseerde politie. Lokale maatschappelijke integratie zal de dienstverlening aan de burger ten goede komen en vervreemding voorkomen van de gemeenschap, waarin de politie werkt.
Gemeenten met meer dan 25.000 inwoners beschikken in beginsel over een eigen politiekorps. Kleinere gemeenten vormen tezamen met andere gemeenten een gemeenschappelijk politiekorps.
In 30 à 40 grotere gemeenten is personeel en materieel beschikbaar ter ondersteuning van de kleinere korpsen. Bij deze herziening van de politieorganisatie wordt de rechtspositie van het betrokken personeel gerespecteerd".

Hoofdstuk negen wordt verder volgens de pre-adviezen vastgesteld.
Hoofdstuk tien en elf worden gereserveerd voor de extra partijraad op 14 februari a.s.

Resolutie agrarische ondernemers

Een door enkele partijraadsleden ingediende resolutie over de problematiek van de jonge agrarische ondernemers werd aangenomen. In het verkiezingsprogram zal onder de paragraaf land- en tuinbouw een artikel worden opgenomen waarin tot uiting gebracht wordt dat bijzonder maatregelen moeten worden getroffen.

De andere hoofdstukken (1, 5, 8 en 12) worden door de partijraad conform de pre-adviezen van het partijbestuur vastgesteld.

In memoriam
Mr. dr. J. Donner 1891 - 1981

Met het heengaan van mr. Donner is aan ons land een van de meest markante figuren ontvallen, die gedurende tientallen jaren een merk op ons publieke leven heeft gedrukt. Op jeugdige leeftijd tot Minister van Justitie benoemd had hij gedurende een zevenjarige bewindsperiode zich in het vooroorlogse tijdvak de naam van een uiterst bekwaam en produktief regeerder verworven. Lid geworden van de Hoge Raad in het zelfde jaar dat hij de leiding van het departement neerlegde, volgde na bewogen bezettingsjaren, gedurende welke hij zich, hoewel langdurige gegijzeld duchtig weerde en zelfs ontslag uit ons hoogste rechtscollege nam, zijn presidentschap van de Hoge Raad in 1945. Van de rangorde naar leeftijd was in zijn geval afgeweken; de buitengewone omstandigheden, het aangevochten gezag van de Raad zelf vroegen om het optreden van een man wiens bekwaamheid, loyaliteit en vermogen om leiding te bieden boven redelijke twijfel verheven waren. Gedurende vijftien jaar, een termijn die niet licht zal worden overtroffen, heeft hij in goeddeels binnenkamerse werkzaamheid onze rechtspraak – hij was een nagenoeg alzijdig magistraat – geheel op de hoogte van de tijd gehouden en niet zelden tot een nieuwe ontwikkeling de stoot gegeven.

Tijdens de Duitse tijd raakte hij nauwer dan voorheen bij de politiek en met name bij de anti revolutionaire partijleiding betrokken zonder daarin ooit een officiële functie te bekleden al werd hem in later tijd een erelidmaatschap aangeboden uit hoofde waarvan hij veel vergaderingen bijwoonde. Hij bewoog zich verder enigszins op het terrein van het maatschappelijk werk – het lot van de ongehuwde moeder ging hem ter harte –, was voor 1940 actief als curator der universiteit van Utrecht en na 1945 ook als president-curator van de Vrije Universiteit. Hij maakte meestal als voorzitter deel uit van talrijke commissies; hij presideerde over een lange periode de kiesraad. Tal van jaren bleef de activiteit groot, werden mondeling en schriftelijk aan hen, die er om vroegen, de meest grondige adviezen gegeven, die zich denken lieten. Het vermogen tot voortdurende heroriëntatie verminderde nauwelijks of in het geheel niet. Aan weinigen was het gegeven – men denkt onwillekeurig aan de nog oudere geheel anders aangelegde dr. Drees – op zulk een hoge leeftijd nog midden in het leven te staan en de aansluiting niet te verliezen.

Het is niet zo eenvoudig te zeggen wat in de persoon van mr. Donner het meest trof, ook niet om deze reden dat hij zich met name in zijn latere jaren door grotere mildheid onderscheidde, wat sommige eigenschappen als het ware in elkaar deed vervloeien. In alle geval was manifest een fabelachtige scherpzinnigheid. De wijze waarop hij zonder mr. Th. Heemskerk af te vallen schreef over diens weigering om de atheïstische vereniging De Dageraad te erkennen, de trant waarin hij zijn ontwerp op strafbaarstelling van de smalende godslastering verdedigde – het is de vraag of hij er geheel uitkwam – mochten eveneens karakteristiek heten. Het geheugen faalde eigenlijk nooit. De gave om met snelheid tot de kern van samengestelde kwesties door te dringen, het vermogen om drie vier zijden van een zelfde zaak aanstonds te overzien, de schijnbare terughouding zich dadelijk uit te spreken en de plotseling werkelijke flitsende besluitvaardigheid verrasten keer op keer. Dikwijls werd iemand met gesloten ogen aangehoord, meestal leek het of er veel tijd om een bepaalde kwestie te bespreken was uitgetrokken. Even veel malen bijna bleek naderhand dat men zich verkeken had, dat er inmiddels oordelen gevormd, dat er beslissingen gevallen waren, die vervolgens in concentrische, dikwijls niet geheel lopende en toch in wezen weer sluitende zinnen werd toegelicht en waaraan slechts weinig te verwrikken was. Het mocht in de regel ook overbodig heten.

mr. dr. J. Donner

Natuurlijk werd men wel eens geprikkeld. Mr. Donner bezat een inquisitieve, behoudende aard. Hij wilde graag het naadje van de kous weten. Hij legde zich beperkingen op. Minder het uitwendig leiderschap begerend, mocht hij het wel graag in feite voor het zeggen hebben. Maar voor ieder die enigszins in staat was om een ander echt te peilen, overheersten de indrukwekkende eigenschappen van deze merkwaardige en ook voor die hem minder nastonden, aantrekkelijke man. Dat de zaak die hij diende dat de idealen die hij trachtte te verwezenlijken en die hij soms op een aan de vorige eeuw herinnerende wijze onder woorden bracht, veel ja alles voor hem betekenden, leed geen twijfel. Wat de centrale vragen betreft was hij zelf innerlijk tot rotsvaste zekerheid gekomen, om daarnaast de betrekkelijkheid van veel dingen te beseffen. Doordrongen van het feit dat enerzijds alle mensen en wat zij deden tegenvielen en anderzijds daarvan dat er in diezelfde mensen en in hun werk nog veel gewaardeerd kon worden, koos hij in wijsheid een weg die hem het mogelijke deed bereiken zonder dat hij ooit afweek van wat hij als waarheid beleed.

Velen zijn er die als juristen, als politici als universitaire bestuurders, als mensen aan wie de christelijke sociale beweging ter harte ging, als kerkleden voor wie duidelijk was hoe hij de religie boven alles stelde, zijn nagedachtenis in ere zullen houden. Het moge de onmiddellijk nabestaanden die veel in hem verloren en aan wie hij zo zeer gehecht was, al hebben zij hem waarschijnlijk nooit geheel in zijn eenzaamheid na het overlijden van mevrouw Donner kunnen opvangen, tot voldoening strekken dat zo grote dankbaarheid en genegenheid allerwegen worden gevoeld jegens iemand die dan toch onomstreden als nationale figuur wordt erkend.

I. A. Diepenhorst

Sociaal-economisch beleid kabinet Van Agt

Maandag 16 februari organiseert de Economische Faculteitsvereniging Rotterdam een congres met als onderwerp: „Het kabinet Van Agt, vier jaar sociaal-economisch beleid".

De drie discussie-panels zijn als volgt samengesteld: voor het regeringspanel zijn uitgenodigd minister dr. W. Albeda en staatssecretaris L. de Graaf. Het wetenschapspanel zal bestaan uit prof. dr. A. van Doorn en prof. dr. J. van den Doel. Het parlement zal worden vertegenwoordigd door de heren J. C. Th. van der Doef en H. Kombrink van de PvdA en dr. R. W. de Korte van de VVD. Het voorzitterschap zal in handen zijn van de heer Dolman, huidig voorzitter van de Tweede Kamer.

Tijd: van 13.30-17.00 uur.

Plaats: Groot auditorium van de Erasmus Universiteit, Oudlaan 50. Toegangskaarten zijn telefonisch te bestellen, tel. 010-525511 (tst. 3207/3394).

Kader en vormingswerk nader toegelicht

In de statuten van de stichting worden onder „doel" gewag gemaakt van het ten dienste van het CDA en ten algemene nutte, politieke kader-vormings- en scholingsactiviteiten organiseren en ontwikkelen, teneinde aan hen die daarvan gebruik willen maken een zo goed mogelijk inzicht te geven in de politieke overtuiging van het CDA, alsmede hen te stimuleren tot politieke bewustwording en actieve deelname aan het CDA.
Uit deze doelstelling vloeit voort, dat de stichting wil werken in de richting waarin het CDA werkt: het uitdragen en verdiepen van de politieke overtuiging. Voor de stichting betekent dit, dat er een nauwe band met het CDA moet zijn, omdat de politieke overtuiging die in het CDA tot stand komt op zich weer bron van handelen vormt voor door de stichting te ondernemen activiteiten.
In de organisatorische structuur is de stichting dan ook een bijzonder orgaan van het CDA – en geen bijzondere, dus zelfstandige, organisatie – en wordt de relatie met het CDA voorts gelegd door de voorzitter van de stichting die tevens lid is van het partijbestuur.

Activiteiten

Ongetwijfeld zult u activiteiten vanuit het kader- en vormingswerk tegenkomen. Dat kan in uw eigen omgeving, dat kan door middel van aankondigingen in CDActueel. Maar voor degenen die zich geen voorstelling kunnen maken van wat er zoal in dat kader- en vormingswerk omgaat, wil ik enkele voorbeelden noemen. Die voorbeelden kunnen ertoe bijdragen dat het begrip „vormingswerk" ook wat geruststellender wordt. Er zijn nogal wat CDA-leden die zo'n term associëren met links-gerichte activiteiten die in het welzijnswereldje zo hoog scoren. Onzin natuurlijk, het CDA mag zich best wat meer openstellen voor methoden die in allerlei groeps- en sociaal-culturele activiteiten gebruikt worden.
Als het om vorming gaat is het immers de bedoeling, dat deelnemers aan een vormingscursus zicht krijgen op hun eigen situatie en die vervolgens beter leren hanteren. Vorming wil dan ook zeggen, dat zaken in perspectief worden gezet èn gezien, dat er dóórzicht ontstaat. Inzicht geven in de politieke overtuiging van het CDA wil dan, binnen het kader- en vormingswerk zeggen, dat die politieke overtuiging zich als het ware ontvouwd voor deelnemers aan basiscursussen, aan kadercursussen en aan tal van andere activiteiten. De diepte, de fundamentele herkomst van die politieke overtuiging leren kennen, hanteren is dan één van de basiselementen in het kader- en vormingswerk. En natuurlijk krijgen ook andere politieke stromingen aandacht en is er zeer gerichte aandacht voor deelterreinen. Europa, economische orde, welzijn, onderwijs, enz.
Er is en wordt lesmateriaal vervaardigd in de serie „Politiek?" kom nou!" zijn lesbrieven

vorming

verschenen over . . . uiteraard de politiek, over verkiezingen en democratie, over de gemeente, de provincie, over geloof in de politiek.
Lesbrieven worden gebruikt op scholen, tijdens basis- en kadercursussen, door vrouwengroepen in het CDA enz.
Documentatiemateriaal en cursusmateriaal wordt voortdurend „aangemaakt" en naar inhoud en actualiteit op – hoog – peil gehouden.
Het kader- en vormingswerk heeft cursussen voor gemeenteraadleden – of zij die dat worden – voor jongeren en voor vrouwen en waagt soms een schuchtere poging aankomende landelijke politici te scholen in stijl, presentatie, discussievaardigheid.

De organisatie

In een beleidsnota die door het dagelijks bestuur van het CDA nog voor de fusie werd aanvaard zijn beleids- en organisatielijnen uiteengezet. De stichting wil, naast een aanbod aan activiteiten dat vanuit de eigen verantwoordelijkheid die uit de doelstelling voortvloeit moet worden ontwikkeld, nadrukkelijk aansluiten bij „de vraag van onderop". Aan besturen van de Kamerkringen is verzocht aan te willen geven welke beleidsvoornemens er zijn op het gebied van het kader- en vormingswerk. Dat resulteert in een grote vraag, zowel naar inhoudelijke activiteiten (basiscursussen, kadercursussen, vaardigheidstrainingen) als naar financiële ondersteuning. Een bijdrage van de landelijke stichting aan een Kamerkring beloopt zo maar een bedrag van vele duizenden guldens. Dat aansluiten bij de vraag roept kennelijk een vraag óp, versterkt ook in Kamerkringen het gevoel dat systematisch aan vormgeving van activiteiten op dit terrein moet worden gewerkt. Te verwachten is, dat als alle Kamerkringen eenmaal volledig funktioneren aan de financiële vraag niet optimaal kan worden voldaan. Op zich is dat een verheugend verschijnsel, maar voor het probleem dat zal ontstaan zal tijdig een oplossing moeten worden gevonden.
Prioriteit wordt o.a. gegeven aan activiteiten van het Vrouwenberaad. Daar zijn de velden wit om te oogsten, zoals uit de plannen van het Vrouwenberaad blijkt. Ook die plannen vragen om financiële en soms inhoudelijke ondersteuning.
Overleg is ook nodig om de prioriteiten goed te kunnen stellen. Het CDA is ondervertegenwoordigd bij jongeren. Wat kan het kader- en vormingswerk eraan bijdragen om die werkelijkheid ongedaan te maken?
Welke concrete activiteiten zullen van de stichting worden gevraagd in het leveren van een bijdrage aan de politieke profilering van de partij en op welke wijze kan het kader- en vormingswerk publicaties en studies van het wetenschappelijk instituut bespreekbaar maken voor de partij? Welke samenwerkingsrelaties kunnen gelegd worden met de vereniging van gemeente- en provinciebestuurders, het CDJA, met de commissie buitenland? Ik doe maar een greep uit wat in een grote en dynamische partij allemaal omgaat en waar het kader- en vormingswerk mee zal hebben te rekenen.
Landelijk probeert het bestuur van de stichting de draden aan elkaar te weven tot wat we zelf een goed beleid willen gaan noemen. Het beleid en de voorgenomen activiteiten zullen jaarlijks aan het CDA-bestuur worden voorgelegd die aan zo'n beleidsprogramma goedkeuring hecht. Voor de uitvoering van dat beleid, maar ook voor de verdere verdieping en doordenking daarvan zijn een aantal stafmedewerkers beschikbaar. Die zijn hard nodig. Voor de voortdurende aandacht die in de partij nodig is wordt op dit moment gewerkt aan de samenstelling van een team vormingswerkconsulenten.
Gestreefd wordt naar het aanstellen – in overleg met het betrokken bestuur van de Kamerkring – naar één vormingswerkconsulent per Kamerkring. (Volgende week zal hier uitgebreid op worden ingegaan, red.)

Ik zeg niet teveel als ik tot de slotsom kom, dat goed kader- en vormingswerk met het hart van de partij te maken heeft, dat het de leden en het kader wil bekwamen en motiveren, dat aandacht voor bepaalde terreinen of problematieken bij deelnemers soms de ogen doen opengaan: zó had ik een zaak nog nooit bekeken!
In dit blad wordt regelmatig ruime aandacht besteed aan het werkgroepenwerk, ook een activiteit van de stichting. Ook daardoor worden mensen geactiviveerd en gemobiliseerd. Ook daardoor neemt de politieke bewustwording toe. Het CDA, voor ons een uitdaging, voor anderen een steen des aanstoots, heeft die politieke bewustwording hard nodig.
Wie daaraan wil meewerken vanuit een bepaalde deskundigheid, als scribent van bijdragen voor cursussen of als docent of wie meent goede suggesties te hebben voor de opzet en uitbouw van het werk, is van harte welkom, en wordt dringend verzocht daarvan aan de Stichting mededeling te doen.
U belt maar. Met het CDA-bureau in Den Haag. Daar treft u meestal wel één van de stafmedewerkers/sters of secretaresses. Dat zijn: Wim Eikelboom, Pieter Dudink, Gonnie van der Heyden, Harm Waterborg, Ria Voerman en Els Janssen. Ze staan voor u klaar!

Nico Schouten
voorzitter st. kader- en vormingswerk

Een eerste introductie van het Kader en Vormingswerk stond in CDActueel van 13 december.

Europa dichterbij dan we meestal denken

Dagboek van een Europarlementariër

„Den Haag is al zo ingewikkeld, om Europa dan ook nog eens te volgen gaat te ver." Dat soort uitspraken kom je onderweg in ons land vaak tegen. Daarbij wordt toch de mate onderschat waarin het gezamenlijke doen en laten van de E.G.-lidstaten de Europese burger raakt. Om dat te illustreren heb ik eens nagegaan wat er bij voorbeeld in de laatste zittingsweek in het Europese Parlement (12 t/m 16 januari) feitelijk aan de orde is geweest en wat mogelijke effecten zijn. Ik heb per vergadering een paar punten van de agenda gepakt.

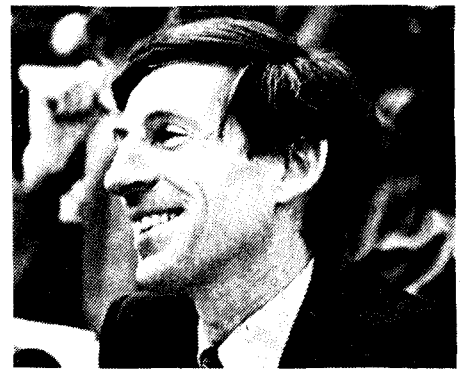

door Bouke Beumer

Maandag: Nieuwe Commissie

Voorzitter Thorn stelt zijn nieuwe ploeg voor: in een kort betoog onderstreept hij dat het nieuwe dagelijkse Bestuur nauwer met het Europese Parlement wil samenwerken en wat onafhankelijker wil zijn van de Raden van Ministers. Nu gaat het toch eigenlijk zo dat de Commissie eerst bij de Europese Ministerraad informeert wat haalbare vooorstellen zijn en die dan vervolgens indient. Het is zo meer een secretariaat dan een met eigen gezag en invloed . . . . . Bestuur. Toch moet het weer meer die kant op, overeenkomstig de oorspronkelijke opzet, en vandaar meer accent op samenwerking met het Parlement.

Daarbij kan Frans Andriessen een interessante rol spelen omdat juist hij het contact met het Parlement als speciale taak heeft meegekregen. Een verbindingstaak met waarschijnlijk sterkere beleidspolitieke kanten dan voorheen. Omdat het Parlement de enige Europese instelling is, die rechtstreeks aan de Europese burger verantwoording schuldig is, komt dit verschuivende accent in de richting van het Parlement het democratische gehalte van de Gemeenschap allicht ten goede.

Als de Commissie in februari haar beleidsplan voor de komende vier jaar ter instemming aan het Parlement voorlegt, zal er een eerste aanwijzing zijn hoever die ontwikkeling kan gaan. Over het beleidsprogramma zal ik eind februari in CDActueel een afzonderlijk artikel schrijven.

Dinsdag: Automobielindustrie

Je hoeft in haast alle Europese landen maar even een tijdje een stroom van passerende auto's te volgen om je te realiseren hoe sterk de Japanse auto is opgerukt. De Europese automobielindustrie heeft bij de EEG de noodklok geluid en om aktie gevraagd. Wat is mogelijk?

Om te beginnen zou het beter zijn als Europa werkelijk één markt zou vormen (De Japanse markt is bij voorbeeld altijd nog tweemaal zo groot als de Duitse); dat zou de productiviteit kunnen bevorderen onder meer doordat besparingen op grote schaal mogelijk zouden worden. We praten nu wel over Japan, maar het is bekend, dat de Amerikanen gigantische bedragen investeren in veiliger en zuiniger auto's. De EEG-lidstaten kunnen daarmee alleen concurreren bij een gezamenlijke en niet elkaar neutraliserende inspanningen.

Ook op het gebied van innovatie (bij voorbeeld speciaal op de steden gericht vervoer) zou een tijdige gezamenlijke aanpak kunnen voorkomen dat de Europese auto te zeer in de verdrukking komt.

De EG kan dit proces bevorderen door:

- gezamenlijke maatregelen uit te vaardigen die op het proces van innovatie en besparing inspelen (er is nu overleg met de Europese automobielindustrie).
- te zorgen in de contacten met Japan en de Ver. Staten, dat de Europese auto tenminste gelijke kansen krijgt (vooral de Japanners kunnen nogal wat technische import-handelsbelemmeringen).
- afwijzing van protectionisme (afscherming van de eigen markt).

Binnenkort bezoekt een delegatie uit het Europese Parlement Japan. In gesprekken met Japanse volksvertegenwoordigers zullen de automobiel-perikelen zeker te sprake komen.

Olievervuiling op zee

Daarover schreef Hanje May-Weggen al in dit blad van 17 januari.

Ieder herinnert zich nog de afschuwelijke olievervuiling rond de Scandinavische kusten. Daarover zijn internationale afspraken gemaakt, maar nog niet alle landen zijn toegetreden en overigens lijkt de naleving gebrekkig.

Verlengd werden:

- strenge sancties op niet-naleving verdragen,
- gezamenlijke reddingsdiensten,
- verdergaande binding uitrusting schepen aan normen,
- instelling van een data(gegevens-)bank met alle informatie over schepen die milieugevaarlijke stoffen vervoeren.

De Commissie heeft verklaard dat er een afzonderlijke verdergaande Europese wetgeving in voorbereiding is, die zo spoedig mogelijk aan het Parlement wordt voorgelegd.

Woensdag: Van der Klaauw

Minister Van der Klaauw heeft ontvouwd wat Nederland voor ogen staat, met name wat in Europees verband gestimuleerd kan worden. Ik ga daar niet verder op in: Jean Penders schreef er duidelijk genoeg over in CDActueel van 24 januari.

Wie zich realiseert dat onder andere gezocht wordt naar oplossingen in de landbouwsfeer die overbodige producties moeten voorkomen, rekening houdend met de inkomenspositie van de boeren (sterk uiteenlopend in Europa), zal inzien hoe belangrijk dit beleidsonderdeel voor veel Europese burgers is.

Eigen (geld)middelen van de Gemeenschap

Het gaat daarbij niet alleen over de uitputting van

Agenda Europees Parlement (12 t/m 16 januari)

Maandag: Presentatie door de nieuwe Luxemburgse voorzitter van de nieuwe Europese Commissie (Dagelijks bestuur van de Europese Gemeenschap), met voor ons Andriessen in de plaats van Vredeling (Mededinging in plaats van Sociale Zaken).

Dinsdag: Problematiek in de Europese automobielindustrie; olievervuiling op zee.

Woensdag: Van der Klaauw over wat Nederland als (Minister-)Raadsvoorzitter wil gaan doen (eerste helft 1981); eigen (geld-)middelen van de E.E.G.; schending van mensenrechten in Uruguay.

Donderdag: Gebruik van hormoonpreparaten in de veeteelt; extra opleidingsmogelijkheden voor werkende jongeren.

Vrijdag: Stemmingen met stemverklaringen.

de middelen van de Gemeenschap bij een groeiend gemeenschappelijk beleid, maar ook over de invloed op heffing en besteding door het Parlement. In het Parlement heeft Harry Nooteboom erop gewezen, dat de afzonderlijke lidstaten steeds meer invloed willen hebben op de eigen middelen, vaak niet op de laatste plaats vanuit hun eigen (nationale) belang gedacht (b.v. bijdrage Groot-Brittannië). Een staatsburger kan geen belasting weigeren te betalen voor posten die hem niet aanstaan: Lidstaten mogen dat ook niet. Voorgesteld is dat de Europese Commissie onmiddelijk na de volgende verkiezing van het Europese Parlement met de regeringen in onderhandeling treedt over het sluiten van een overeenkomst waarbij telkens voor een periode van 5 jaar belastingen worden vastgesteld, waaruit de Gemeenschap haar eigen middelen kan putten. Zo kan er een middellange termijnplanning komen en kunnen periodieke prioriteiten en middelen wat beter tegen elkaar worden afgewogen. Een voorbeeld: deze week nam het Europese Parlement een verslag van een fractiegenote aan over sterkere activering van „zachte" energiebronnen (zon, wind, e.d.): meer vruchtbare samenwerking kan inderdaad alleen als men langere perioden kan bestrijken, niet in het minst ook wat betreft de financiële instrumenten.

Schending mensenrechten in Uruguay

Rond de uitzending van het Nederlands elftal naar het land heeft dat aspect sterke aandacht gekregen. Als we niet systematisch blijven protesteren en de aard van onze (ook handels-)relaties ermee door laten bepalen zal er voor de minst weerbaren te weinig verbeteren. Druk is nodig. Ton van den Heuvel had er namens de Politieke Commissie een ondubbelzinnig rapport over gemaakt. Ik vond het overigens diep treurig dat omdat het verslag èn de Conservatieven èn een Duitse minderheid niet aanstond zij de quorumvraag stelden. Er moet dan een minimum aantal leden aanwezig zijn om te beslissen. In feite is die vraag dan als obstructiemiddel bedoeld. Overigens hebben ook de Socialisten dit middel toegepast als het hun uitkwam. Nederlandse Parlementsleden voelen echter weinig (ook voor tijdelijke) blokkering van een democratisch besluitvormingsproces en doen er (vrijwel unaniem) niet aan mee. Natuurlijk heb je daarbij meer recht van spreken als „eigen" aanwezigheid niet te wensen overlaat.
Overigens vormt de nogal uiteenlopende visie die met name Nederlandse en Duitse christendemocraten op Latijns-Amerika (óók El Salvador) hebben een punt van toenemende spanning omdat die ook raakt aan het funktioneren van de Christen-Democratie als zodanig. Binnen de Europese Volkspartij zal het Nederlandse CDA daarom een meer principiële benadering moeten voorstaan en een àl te zeer pragmatische benadering die de prolemen versmalt tot een machtsstrijd tussen rechts en links afwijzen.

Donderdag: Hormoonpreparaten in de veeteelt

De Europese Commissie stelt voor het gebruik ervan te verbieden, uitgezonderd bij therapeutische behandelingen,. Alternerende opleiding voor jongeren. Er is nogal wat verschil van mening over de vraag hoe je de werkloosheid aan moet pakken. Ieder is het eens over de noodzaak van een doeltreffende beroepsopleiding. Alternerende opleiding combineert werk met opleiding. De E.E.G. (nog werk van Vredeling) wil in dit verband richtsnoeren, minimum eisen en gecoördineerde programma's. Omdat het parlement het Sociaal Fonds nogal opgetrokken heeft zijn er ook nu al programma's in uitvoering waarvan onder meer kinderen van migrerende werknemers profiteren.

Vrijdag: Stemmen over alles wat die week is afgehandeld.

En dan maar afwachten wat Commissie maar vooral Ministerraad er mee doet
Om dat wat beter te kunnen volgen zou er volgens Staatssecretaris Van der Mey een periodieke verantwoording van de Raad nodig zijn waarin precies staat wat de Raad ten aanzien van de beslissingen van het Parlement heeft gedaan. Een dergelijk Nederlands initiatief zou er best bij kunnen.

Conclusie

Is er wat van belang gebeurd voor de Europese burger in zo'n zittingsweek?

Ik constateer dat enkele onderwerpen zullen (kunnen) leiden tot richtlijnen en dus stukjes Europese wetgeving (olievervuiling, eigen(geld-)middelen, gebruik van hormoonpreparaten, beroepsopleiding jongeren) tot grotere politieke druk (mensenrechten of (en mede daardoor) wat meer accent op het functioneren van het Parlement. Dit geldt natuurlijk niet het minst voor Landbouwvraagstukken. Het gaat allemaal niet snel in Europa. Tien landen laten eigen belangen (te) zwaar meetellen. Juist in deze tijd van matiging. Daarom zal het Parlement zorg moeten dragen voor het zichtbaar maken van de voordelen van samen-doen. Bij voorbeeld bij het olie- en automobieldebat kwam dat er duidelijk uit. En ook dat Europa dichterbij is dan we meestal denken.

Verkiezingscongres

De stemgerechtigde leden van het congres hebben reeds een uitnodiging ontvangen tot deelname aan het verkiezingscongres, dat op zaterdag 21 februari a.s. om 10.00 uur zal aanvangen, in het Congresgebouw te 's-Gravenhage. Het congres is openbaar, zodat elk lid van het CDA de mogelijkheid heeft om dit, naar het zich laat aanzien enerverende congres, bij te wonen. Wel geldt, wie zich het eerste aanmeldt heeft meer kans op een plaats dan degeen die daar nog even mee wacht.

Verkiezingsprogram

Het verkiezingscongres is van grote betekenis voor het CDA. Immers, het congres bekrachtigt het verkiezingsprogramma, dat voor de komende jaren de opstelling van het CDA zal bepalen. Er zal besloten worden hoe wij, toegerust met de beginselen, waaruit wij opereren, de problemen van de tachtiger jaren zullen gaan aanpakken. Deze problemen betreffen ondermeer de werkgelegenheid, het wonen en de veiligheid. Dit laatste betreft het zich veilig voelen in het werk-, woon- en leefmilieu en het zich veilig voelen in het internationale krachtenveld waar Nederland is ingebed. Het verkiezingscongres zal mede moeten aangeven met welke grote inzet en met welke inspiratie wij de problemen willen aanvatten.

Lijsttrekker

Onderdeel van het verkiezingscongres vormt de aanwijzing van de lijsttrekker. De partijraad heeft zaterdag 31 januari de heer Van Agt voorgesteld als CDA-lijsttrekker. Tien of meer gemeentelijke afdelingen het recht samen een tegenkandidaat voor te dragen. Een eventuele tegenvoordracht dient uiterlijk op 11 februari a.s. schriftelijk te zijn ingediend op het secretariaat van het CDA. De stemhebbende leden van het congres kiezen uiteindelijk definitief de kandidaat.

Bon CDA Congres 21 februari

Ondertekende wil het CDA congres bijwonen:

Naam: _____

Adres: _____

Code + woonplaats: _____

Deelnamekosten ± *f* 25,– p.p.

Deze bon spoedig opsturen naar:

CDA-secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5 2514 BA Den Haag

door Arend Bos

Energie of solidariteit

De keuze voor de komende jaren

De begroting voor Economische Zaken voor 1981 bevat veel tabellen. Minstens één ervan verdient hier bijzondere aandacht. Dat is nl. de tabel, die een prognose bevat van de olievoorziening in de komende jaren. Voor het gemak is die tabel hier maar volledig weergegeven. De becijfering is van het Internationaal Energie Agentschap, waarin de meeste westerse landen zitten. Daar slaat dus ook het „IEA-behoefte" etc. op.

Balans van OPEC-olie

(Tabel 1.2 begroting EZ)
eenheid: miljoenen vaten olie per dag

	1978	1985	1990	
OPEC-produktie	30,5	30,8	31,6 –	
OPEC-verbruik	2,5	4,3	5,9 –	
Totaal beschikbaar	28,0	26,5	25,7	
Niet-IEA behoefte:				
Overige OESO-landen	2,8	2,7	3,0	
Ontwikkelingslanden	2,7	1,8	1,1	
Oostblok	–1,3	–0,4	1,1 +	(wordt dus netto-importeur i.p.v. exporteur)
	4,2	4,1	6,4	
Beschikbaar voor IEA	23,8	22,4	19,3	
IEA-behoefte[1]	23,8	24,5	25,0 –	
Tekort	0	2,1	5,7	

[1] Totale energiebehoefte IEA-landen: 1978 70,6; 1990 89,4 mln. vaten olie per dag.

Als we die tabel zien, dan moet de eerste reactie zijn: dat kan dus niet. Een tekort op zo'n balans kan niet, want dan moet er iemand minder gaan verbruiken of meer gaan produceren. Dat zal dus ook gebeuren en wel als volgt. De olieproduktie zal niet hoger worden, want die is toch al optimistisch ingeschat. De extra vervanging van olie door kolen en kernenergie gaat ook niet, want ook die zijn al optimistisch ingeschat (in een andere tabel).
Blijft er dus over: olieverbruik, besparing en alternatieve energiebronnen. Stel nu dat de prognose w.b. de oliebehoefte juist is, dan kan die behoefte dus niet omlaag. Dat betekent, dat het gewoon een kwestie wordt, wie er het meeste voor de olie kan betalen. De lezer snapt het al: de ontwikkelingslanden zijn dus de klos. Die kunnen het wel vergeten. Dat betekent, dat, als we vasthouden aan een groeiend energieverbruik voor onszelf, we onze schone woorden over ontwikkelingssamenwerking wel in kunnen slikken, want dat is dan dweilen met de kraan wijd open. Nu al staan er in ontwikkelingslanden veel machines stil, omdat de energie ervoor onbetaalbaar is. Overigens is men bij het IEA kennelijk toch al niet zo bezorgd om de ontwikkelingslanden, want men had hun behoefte maar vast flink wat lager ingeschat dan het huidige verbruik. Die gegevens kunnen ze nooit van de ontwikkelingslanden zelf hebben.
Hoe dan ook, het is duidelijk, dat we zullen moeten kiezen: ofwel meer energie voor onszelf, ofwel solidariteit met de ontwikkelingslanden. Zelden is de relatie tussen onze hebzucht en de onmogelijkheid tot vooruitgang van de ontwikkelingslanden zó duidelijk geweest als hier.

Wat ónze keuze dient te zijn is duidelijk. Dus staan er voor ons twee wegen open: energiebesparing en alternatieve energiebronnen. Dat zijn de enige, die op korte termijn (5-10 jaar) al het nodige kunnen opleveren. Dan is het echter wél nodig, dat we niet wachten tot alternatieve energiebronnen rendabel worden in economische zin, want dat kon voor de ontwikkelingslanden wel eens te lang duren.

Concreet: een tot het uiterste geforceerd besparingsprogramma, hetzelfde voor de introduktie van alternatieve energiebronnen, en internationaal hiervoor navolging proberen te krijgen.
Hier ligt een taak voor christelijke politici. Hier kunnen ze al hun schone woorden in daden omzetten. Laten ze deze kans, die een opdracht is, niet voorbij laten gaan.

Oproep belangstellenden buitenland-fbg's

Het is de bedoeling, dat dit voorjaar CDJA-buitenland-fractiebegeleidingsgroepen (FBG's) gaan draaien.
Fractiebegeleidingsgroepen houden zich bezig met het buitenlands beleid van de CDA-fractie, of buitenlands-politieke onderwerpen in het algemeen.
Enkele van deze FBG's kunnen worden gebouwd op de basis van FBG's van ARJOS, KVPJO of CHJO, andere daarentegen moeten nog worden opgericht. Iedereen, die geïnteresseerd is in buitenlandse politiek (EEG, Verenigde Naties, Midden-Oosten, Zuidelijk Afrika, etc., noem maar op), en via zo'n FBG zijn of haar steentje wil bijdragen, nodigen wij van harte uit zich aan te melden bij een der onderstaande personen. Wil je zelf een FBG oprichten (hard nodig!), of wil je gewoon inlichtingen, richt je dan tot het CDJA-secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag (070-924461), of tot Ellen van Schouten, Klikspaanweg 17, 2324 LW Leiden (071-760527).
Je kunt je als belangstellende aanmelden bij:
– Zuid-Holland:
Arie Duyndam, Hoorneslaan 498, 2221 GN Katwijk (01718-25976);
– Groningen:
Oege-Jan Klatter, Kortenaerstraat 1a, 9726 HJ Groningen (050-120556):
– Zuid-Holland:
Monique Snel, Burg. Knappertlaan 237a, Schiedam (010-730030);
– Noord-Holland:
Bert Valk, Hof van Zaenden 53, 1508 XD Zaandam (075-172517);
– Zeeland, Noord-Brabant, Limburg:
Jan Jegerings, Stationsstraat 107, 5751 HN Deurne (04930-6620) en
– Gelderland:
Ruud Derks, Verlengde Groenestraat 71, 6525 EJ Nijmegen (080-552593).

Kanttekening

Voorbereiding op verkiezingen

Deze weken spannen we ons als CDJA in om het CDA kritisch te begeleiden op weg naar de verkiezingen. Op enkele punten daarbij ga ik, evenals op de CDJA-raadsvergadering van 24 januari, kort in.

Lijsttrekkerschap

Enkele voor jongeren van belang zijnde punten bij het lijsttrekkerschap zijn:
- *Het program, zoals dat vanuit het Evangelie geïnspireerd en vertaald is, moet naar woord en geest duidelijk en herkenbaar voor jongeren uitgedragen worden.*
- *Het altijd tot argumentatie bereid zijn.*
- *Het kabinetsbeleid als zodanig kan geen inzet zijn van de verkiezingen, met name omdat het een product van een coalitie is.*
- *Jongeren hebben in toenemende mate minder vertrouwen in (het functioneren van) ons parlementair stelsel. Het zal van de mensen die daarin werkzaam zijn in kabinet en fractie, afhangen of het vertrouwen weer enigszins kan terugkeren.*
- *Er moet zeer zorgvuldig omgegaan worden met het vraagstuk van het compromis. Het compromis kan ons compromitteren, ertoe verleiden de norm van ons handelen niet meer te zoeken in Gods bevrijdende boodschap, maar in het „haalbare". Dan gaan we normloos zwalken.*

Ik vertel niets nieuws, als ik zeg, dat als het aan het CDJA gelegen had, een andere lijsttrekker de voorkeur verdiend zou hebben boven de CDA-keuze van dit moment. Dat is de conclusie, als je je afvraagt, hoe bovenstaande punten onder andere vorm krijgen in en bij personen. Toch moeten we de weg van persoonsverheerlijking of –verguizing niet opgaan. Dat gebeurt al teveel (ook in het CDA). Dat is een heilloze weg. We moeten blijven hameren op de punten waar het ons om gaat!

Kernwapens

Een van de meest besproken onderwerpen is op dit moment en zal de komende jaren zijn de kernbewapening. Wat vooral opvalt, dat is het in zichzelf gekeerde van de kernwapens, de eigenstandige kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkeling ervan. De invloed van economie, wetenschap en techniek, elkaar vindend in wat genoemd wordt het militair-industrieel complex. Het normstellende in de zin van de relatie die er moet bestaan tussen doel en middelen ontbreekt. De rechtvaardiging van bepaalde ontwikkelingen is nauwelijks of geheel niet meer te geven. Er is teveel berusting met de gebrokenheid van het bestaan.
Als je centraal stelt het vraagstuk van vrede en gerechtigheid, dan relativeert dat het begrip veiligheid en brengt dat terug tot menselijke en daardoor vaak ook on-menselijke schaal. Het daarin door mensen absoluut gestelde afschrikkingsdenken is een weg, die geen uitzicht biedt, omdat afschrikking om evenwicht vraagt en de op zichzelf staande ontwikkeling van de kernbewapening zorgt er daardoor dus ook voor, dat voortdurend naar dat verderweg gelegen evenwicht gestreefd blijft worden. Lange tijd met de bedoeling om kernwapens ***niet*** *te gebruiken, uiteindelijk in de situatie belandend dat de bedoeling* ***moet*** *worden ze* ***wel*** *te gebruiken. Daarom moet het streven naar een afschrikkingsevenwicht onaanvaardbaar geacht worden en plaats maken voor de hoofddoelstelling: terugdringing van de rol van de kernwapens. Dat vraagt om creativiteit, vertrouwenwekkende maatregelen en zonodig eerste eenzijdige stappen, óók van Nederland.*

Johan de Leeuw,
voorzitter CDJA

Commissie van beroep CDJA

In het CDJA bestaat een commissie van beroep, waar ieder lid of orgaan van het CDJA, dat vindt dat zaken niet volgens statuten of reglementen verlopen, geschillen daarover kan voorleggen.
Deze commissie heeft onlangs vergaderd en haar functies verdeeld, waarvan het algemeen bestuur aan de CDJA-leden mededeling dient te doen:
Voorzitter is Jos van Oijen (Nijmegen); vice-voorzitter René Stoker (Groningen) en lid Heymen Westerveld (Den Haag).
het secretariaat van de commissie berust bij de CDJA-secretaris, Govert Veldhuijzen, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

agenda

De chips regeren!?

Zoals de lezers van CDActueel al weten, houdt het CDJA morgen, 7 februari, een studiedag over de mikro-elektronika. Hier volgen een paar van de stellingen, die de sprekers in hun verhalen zullen verdedigen.
„Via de computertechniek zijn we momenteel op weg naar een technische integratie van de maatschappij, hetgeen een kulturele desintegratie met zich meebrengt. Het eindresultaat daarvan is een Babelkultuur met de computertaal als universele taal". (E. Schuurman).
„De voortgaande toepassing van mikro-elektronika zal de werkloosheid – bij ongewijzigd beleid – doen oplopen tot 700.000 in 1990". (P. Hazenbosch).
„Het bestuur dat het meest bij de burger is betrokken zal er ook het meest direkt voor moeten zorgen dat de gegevens over de burger adequaat en met respekt worden behandeld". (W. Lemstra).
Wie door deze stellingen alsnog wil komen naar de studiedag, kan nog terecht. Kortheidshalve verwijzen we voor meer details naar CDActueel van 10 en 31 januari. Ter aanvulling op het programma kan nog vermeld worden, dat in het forum, dat 's middags zal praten, ook zitting heeft het CDA-Tweede Kamerlid J. van Houwelingen. Tot morgen in „Kobus aan de poort".

CD-addertje
CDJA op partijraad: wij nemen geen Drisico.

Elia aan de beek Krith

TOLÉ SPECIAALZAAK IN HOUTSNIJ- EN BEELDHOUWWERK

zeer decoratief voor o.a.
HUISKAMERS, SCHOLEN en
VERENIGINGSGEBOUWEN

Toezending catalogus op aanvraag

ELSPEET, Apeldoornseweg 33,
Tel. 05779 - 5 56 b.g.g. 8 13

Abrahams offer

radio en televisie

Radio uitzendingen: Hilversum 2 van 18.50 uur – 19.00 uur.
TV-uitzending: Nederland 1 van 19.50 uur – 20.00 uur.

radio
maandag 9 februari DS'70
dinsdag 10 februari D'66
woensdag 11 februari BP
donderdag 12 februari PPR
vrijdag 13 februari CDA

televisie
woensdag 11 februari VVD

BETONFABRIEK ,VRIJENBAN'

A. M. HOEKE
Rotterdamseweg 376 - Delft.
Telefoon 015-560193 b.g.g. 570909.

BETONWAREN

Steenhouwerij

DE KUYPER

Nieuwstraat 26,
Middelburg.
Tel. (01180)-1.25.79.

Levering van alle soorten natuursteen.

Ook voor grafstenen het juiste adres

Openbaring van de ervaring

resultaten van een onderzoek naar de belevingswereld van de Nederlandse vrouwen in de katholieke kerk.

Op donderdag 15 januari jl. was de redactie en het CDA-Vrouwenberaad op de perskonferentie in Utrecht aanwezig bij de presentatie van de knelpuntennota over de positie van de vrouw in de rooms-katholieke kerk. Onder de titel „Openbaring van de ervaring" heeft de werkgroep Vrouw en Kerk van de Katholieke Raad voor Kerk en Samenleving deze peiling van de belevingswereld van de Nederlandse vrouw in de katholieke kerk uitgegeven. De nota richt zich tot de gehele katholieke gemeenschap in Nederland, van basis tot bisschoppen.

Ervaringen van een 400-tal vrouwen zijn er in vastgelegd, ervaringen die er niet om liegen. „Het beeld dat deze vrouwen hebben, wijst op de ernst en omvang van verdriet en vernedering, van vervreemding en verbittering, waaraan veel vrouwen lijden om haar ongelijkwaardige behandeling door de kerk. Veel vrouwen verlangen van de kerk, dat zij een mogelijkheid opent om vrouwen toe te laten tot alle ambtswijdingen en dat zij verzoeken van geloofsgemeenschappen om een vrouwelijke ambtsdrager inwilligt.

Veel van deze vrouwen ontzeggen de Paus het recht en de bevoegdheid om veroordelende uitspraken te doen, met name betreffende huwelijksbeleving, voorbehoedsmiddelen, sexualiteit, plaats en taak van de vrouw in kerk en samenleving. Ze verwachten inspirerende richtlijnen voor het nemen van een verantwoorde eigen gewetensbeslissing.

Aan deze nota zijn beleidsaanbevelingen toegevoegd, zoals:

De kerk zou haar traditionele mensvisie – zoals die onder andere blijkt uit haar houding ten aanzien van sexualiteit, haar inperkende plaats- en taakbepaling van de vrouw in kerk en samenleving, haar sexistisch taalgebruik, haar personeelsbeleid – zodanig moeten vernieuwen, dat de gelijkwaardigheid van man en vrouw als vanzelfsprekend wordt aanvaard en elke vorm van diskriminatie op grond van sexe als vanzelfsprekend wordt uitgebannen.

De werkgroep dringt er bij het episcopaat in de eigen Nederlandse kerkprovincie met klem op aan een wetenschappelijk onderzoek te doen verrichten naar de belevingswereld van de Nederlandse vrouw in de katholieke kerk.

Door het discussiestuk „Samen praten over ons zwijgen in de kerk" en door de uitwerking hiervan vastgelegd in deze nota, heeft de werkgroep Vrouw en Kerk onder voorzitterschap van mevrouw T. Hoynck van Papendrecht-Gebbink, zowel de bewustwording als de dialoog op gang gebracht, die zowel in de kerkgemeenschap als in de samenleving vele vruchten zal afwerpen.

De nota is te krijgen: bij de Horstink, Postbus 400, 3800 AK Amersfoort, tel. 033-11523. Voor België: uitgeverij Acco, Tiensestraat 134-136, 3000 Leuven, tel. 016-233520. „Openbaring van de ervaring" (Kerk en Samenleving-publikatie 3), ISBN 90 6184 079.1, 108 blz., *f* 9,80/160 fr.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland

bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde
Bovenweg 7
Tel. 05255-1666.

GEO-MEETDIENST

Landmeetkundige werkzaamheden

Postbus 15 - Spakenburg - Tel. 03499-1966.
Bijkantoor: Oosterhoutstraat 11 - Assen. Tel. 05920-13400.

• Opmetingen:
T.b.v. uitbreidingsplannen - saneringsgebieden - wegverbeteringen - verkavelingen - revisie (basis)-kaarten.
Als: kaartenvervaardiging - hoogte-grootte-inhoudber. - coördinatieberekeningen - berekeningen - matenplannen - en uitzetgegevens.

Uitzetten
• Weg- en waterbouwkundige werken
• Bouwkundige werken.
Begeleiding komplete uitbreidingsplannen, wegen, rioleringen, leidingen, havens, enz., hoekpunten woningblokken, stramienlijnen grote bouwwerken, palenplan, controlemetingen.

Een boekje met meer gegevens, o.a. over de tarieven sturen wij u graag per omgaande toe.

ZOLANG IK LEEF, ZAL IK HUILEN

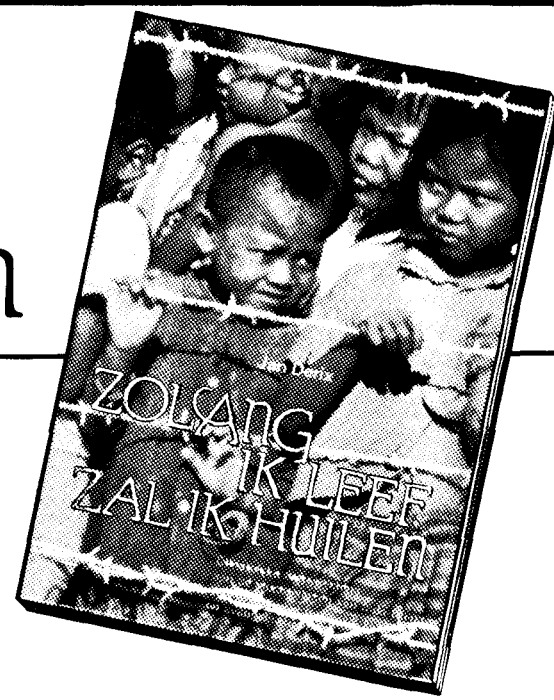

Christelijke hulpverlening aan de vluchtelingen van Indo-China, een verslag van menselijk lijden en evangelische moed.

Een greep uit de eerste reakties en recensies:

1. **E 3 journaal.** Nieuwsblad voor Venlo, Blerick, Tegelen en omgeving: Kolom: Een boek, bij uitstek voor deze tijd. Zolang u leest, zult u huilen. Evert Theunissen, hoofdredacteur.
2. **E 3 journaal.** Nieuwsblad voor Venray, Horst en omgeving: Nu al blijkt er in grote kringen belangstelling te bestaan voor dit boek, dat als eerste een overzicht geeft, van het vluchtelingenprobleem de laatste vijf jaren in Zuid-Oost-Azië en met name in Cambodja en Thailand.
3. **Friesch Dagblad.** Het boek is opgedragen aan Eva den Hartog, met wie de schrijver gesprekken heeft gevoerd, evenals met andere Nederlandse teamleden. De titel is ontleend aan wat een jonge vrouw, die 46 familieleden had verloren, tegen Jan Derix zei. De heer Derix vertelde onder de indruk te zijn van de bezieling die er van Eva den Hartog uitging en van haar onbeperkte inzet.
4. **Nieuwe Apeldoornse Courant:** Het boek is geschreven als ooggetuigeverslag van Derix, die een indringend beeld geeft van het grootschalig lijden en sterven in het Cambodjaanse grensgebied in het laatst van 1979. Honderdduizenden uitgeputte en zieke mensen vluchtten toen uit Cambodja naar Thailand, waar een uniek team van artsen en verpleegkundigen, uitgezonden door een internationaal consortium, de nood probeerde te lenigen. In dit consortium werd van Nederlandse zijde deelgenomen door ZOA, Tear Fund Nederland en het Leger des Heils.
5. **Algemeen Dagblad.** De schrijver van het boek, Jan Derix, had een groot aantal gesprekken met haar en haar teamleden. Aan de hand daarvan en van gesprekken met Cambodjaanse vluchtelingen schreef hij zijn boek.

3 weken na verschijning reeds 4.000 exemplaren verkocht. Bestel dus tijdig.

Tenslotte iets over het boek zelf. Het is uitgevoerd als grootformaat paperback (14.8 × 21 cm). De omslag is geheel in vier kleuren ondergrond met opdruk. Het totale aantal pagina's is 208. De tekst wordt afgewisseld met ongeveer 100 aangrijpende, unieke foto's, verdeeld over 3 × 16 foto-pagina's, waarvan zestien foto-pagina's zijn gedrukt in vier kleuren.

Prijs: *f* 19,50
(excl. verzendkosten)

De opbrengst van dit boek komt geheel ten goede aan het werk van de Stichting Hulpverlening Zuid-Oost-Azië (ZOA) onder de Cambodjaanse vluchtelingen in Thailand.

BESTELBON

Zend mij .....ex. 'Zolang ik leef, zal ik huilen'

Naam:.....

Straat:.....

Postcode: ..... Plaats: .....

Bankrekening- of gironummer: .....

In open envelop,
zonder postzegel zenden aan:

Stichting ZOA,
Antwoordnummer 850,
9700 VE Groningen.

CDA

1E JAARGANG NO. 19 – 14 FEBRUARI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

Vrede en Veiligheid op de extra partijraad 14 februari

De neutronenbom opnieuw in discussie

Interview met EEG-commissaris Frans Andriessen

Bezoek het CDA Congres 21 februari

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Sav. Lohman
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Verder in dit nummer

	pagina
Commentaren	3, 5, 7
Uit de Fractie	9, 10, 17
Zwart-Wit	14
Uw mening	21, 22, 23
CDJA	18, 19

Inhoud:

Atoompacifisme of atoompacifisten

Prof. W. C. M. Klijn stelt voor om in de benadering van het betreffende hoofdstuk van het verkiezingsprogram over Vrede en Veiligheid een nieuwe formulering op te nemen en legt uit waarom .....pagina 6 en 7

Interview met Frans Andriessen

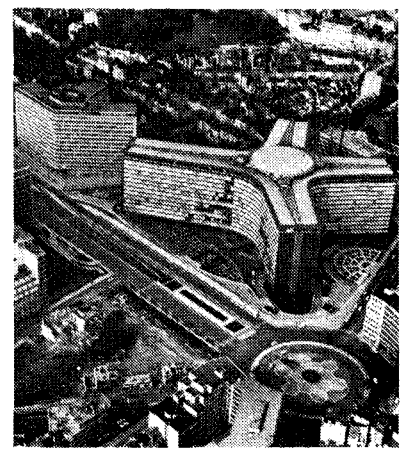

Als nieuwe EEG-commissaris is Frans Andriessen belast met de post concurrentie verhoudingen en de relaties van de Europese Commissie met het Europees Parlement. Theo Schmitz had een gesprek met de man die o.a. van zichzelf zegt: „ik loop niet met mijn hoofd in de wolken"

pagina 12 en 13

CDA Congres

Voor dit congres, waarin het verkiezingsprogram definitief wordt vastgesteld en de lijsttrekker wordt gekozen, kunt u zich nog als belangstellende aanmelden, zie de bon op pagina 5.

Neutronenbom opnieuw boven de horizon

De regering Reagan heeft een flitsende start gemaakt. Aarzelen is er niet bij: de Russische leiders is in klare taal meegedeeld hoe er in Washington over hen wordt gedacht, de ontwikkelingshulp is op scherp gesteld, de machthebbers in San Salvador krijgen militaire hulp en Europa – misschien – de neutronenbom.
De neutronenbom is dus weer aan de horizon verschenen en als de voortekenen niet bedriegen zal het laatste woord daar nog niet over gesproken zijn. Een reden te meer om het een en ander in herinnering te brengen.

door Ton de Kok

Terugblik

De neutronenbom is geen uitvinding van vandaag. Aan het einde van de jaren '50 kwam men in de Verenigde Staten op het idee om een kernwapen te ontwikkelen met een sterk verhoogd stralingseffect in verhouding tot de schok- en de hittegolf. (Druk, hitte en straling zijn de voornaamste effecten van een kernexplosie). De verhoogde straling van een dergelijk wapen was toendertijd bedoeld om vijandelijke raketten uit te schakelen. De SALT I akkoorden, gesloten in 1972, blokkeerden echter de verdere ontwikkeling van de neutronenbom als een anti-raketsysteem. Daarna viel er een lange stilte rondom dit wapen totdat een paar wakkere Amerikaanse journalisten ontdekten dat ten bate van de Amerikaanse Energy Research Development Agency-begroting een bedrag was goedgekeurd voor de productie van een proefserie van neutronengranaten voor de Lance raket. Al gauw werd dit bekend. De geest was uit de fles en zou daar niet meer in terugkeren.

Kenmerken

De neutronenbom wordt in de media vaak aangeduid als een wapen dat mensen doodt en gebouwen laat staan. NOS-deskundigen voegen daar soms olijk aan toe: „Het wapen geeft niet zoveel schade als een atoombom". Nu, de neutronenbom is een atoombom, alleen is door een technische ingreep één van de drie effecten van een explosie (de straling) beduidend vergroot. De schokgolf en de hitte zijn echter nog wel degelijk aanwezig en een bom midden in Den Haag zal een behoorlijke puinhoop achterlaten, daar is geen twijfel aan. De schokgolf van de wapens waar de discussie over gaat is altijd nog die van 1 kiloton of 1000x100 kilo TNT. Niet niks dus!!!
Maar waarom is dit kernwapen voor militairen (en ook voor sommige politici) zo interessant? Allereerst moeten we dan een kijkje nemen aan de grens tussen het Warschaupact en de NAVO. De krachtsverhoudingen tussen beide bondgenootschappen liggen op conventioneel terrein nogal scheef. Het Warschaupact heeft aanzienlijk meer mankracht op de been en heeft 16200 tanks tegen de NAVO 6800. De NAVO-strijdkrachten liggen langs de Oostgrens – een verdedigingslijn van 930 km – naast elkaar met veelal onderbezette eenheden en zonder noemenswaardige reserve. Stel nu dat Moskou om wat voor reden dan ook – ik kan er nu geen bedenken – West-Europa zou willen binnenvallen, dan is dat vanuit haar (overwicht) positie geen probleem, althans zo lang er van onze kant geen kernwapens worden ingezet. Het Warschaupact concentreert zijn tankeenheden, gesteund door infanterie, bijvoorbeeld op het Nederlandse eerste legerkorps en breekt er waarschijnlijk zonder meer doorheen. Achter het legerkorps is leegte troef.
Voor het Warschaupact is het dan nog maar een kwestie van doorrijden, richting Scheveningen, tenzij de Amerikaanse reserves op tijd worden ingevlogen. Daaraan bestaat echter twijfel.
Hebben de NAVO-commandanten aan de Oostgrens nu de neutronenbom ter beschikking, dan komt de zaak anders te liggen. Als het Warschaupact een snelle doorbraak wil forceren, moeten tanks en infanterie geconcentreerd worden voor een beslissend overwicht. Nu, op dat moment is het neutronenwapen voor een commandant te velde een zeer doeltreffend instrument. De geweldige neutronenstraling dringt door het pantser van tank en infanterievoertuigen heen en schakelt de bemanning uit.
Met dit, militair gezien, eenvoudige wapen kan het overwicht aan tanks op uiterst effectieve wijze teniet worden gedaan. Ik weet wel dat mijn betoog op een aantal punten kan worden aangevochten. Andere benaderingen zijn nu echter niet van belang omdat de adviseurs van Reagan de neutronenbom uit troebel water hebben gevist op basis van deze redenering.
Van een militair standpunt bekeken is er dus geen vuiltje aan de lucht. Het Warschaupact heeft een groot overwicht aan tanks maar met de neutronenbom in onze handen weten de Russen dat ze daar niet ver mee komen. Maar waarom dan toch dit wapen niet invoeren, waarom al die herrie in het verleden?

Gevaarlijk

Zoals gezegd is de neutronenbom een kernwapen, niets meer en niets minder. Het is een atoomwapen dat hoofdzakelijk is bedoeld om in te zetten tegen conventionele strijdkrachten

vervolg op pagina 4

commentaar

Geen fatalisme

Het is natuurlijk het intrappen van open deuren als je zegt: het gaat slecht met de economie. Zo langzamerhand heeft in ons land de mening wel post gevat dat matiging terwille van de werkgelegenheid nodig is. De grote partijen maken zich op onze burgers te vertellen dat we terug moeten. Het CDA heeft daarin een voortrekkersrol vervuld. En de cijfers o.a. van het Centraal Planbureau geven aan dat matiging voortgezet moet worden, zelfs in nog forsere vorm.
Maar we moeten oppassen voor overdreven fatalisme. Want overdaad schaadt. De ene autoriteit na de andere komt ons nu het oordeel aanzeggen. Bezuinigingen van nog meer miljarden vliegen over de tafel alsof dit land voor de ondergang staat. Bezuinigingen zowel bij de overheid, als bij de particuliere inkomens. Het is koren op de molen van de politici, die meestal in de VVD te vinden zijn, en die de botte bijl hanteren bij bezuinigingen om van de economische teruggang op te vangen.
Het ergste maakte prof. Van Doorn het door te zeggen dat deze economische teruggang nog erger is dan de dertiger jaren. Wij willen de economische teruggang en de maatregelen om deze teruggang op te vangen, beslist niet bagatelliseren. Integendeel, het is heel hard nodig. Maar wij waarschuwen voor de nadelige psychologische effekten van een overdaad aan onheilsprofetieën. Het gevoel kan ontstaan dat niets helpt, dat niets kan en niets mag. De dood in de pot, waardoor geen ondernemer meer wil investeren, ideeën over een betere verdeling van arbeid in de la worden opgeborgen en een CNV-idee inzake het werkgelegenheidsfonds, overgenomen door het CDA, wordt bijgezet.
Daartegen moeten we in verzet komen. Al was het alleen maar terwille van die mensen die het slachtoffer zijn van deze economische teruggang: het grote leger werklozen, de WAO'ers, voor het grootste gedeelte mensen die onvrijwillig niets moeten doen.
Fatalisme vergroot de ellende. Daarvoor zijn we niet op deze wereld gezet. Misschien een idee om binnen het CDA deskundigen nog eens te koppen bij elkaar te laten steken voor een werkgelegenheidsplan?

vervolg van pagina 3

(tankeenheden) van het Warschaupact. De aard van het wapen maakt het echter levensgevaarlijk omdat het gebruik een algehele nucleaire oorlog tot gevolg kan hebben.
De aard van de neutronenbom brengt met zich mee dat zij in een zeer vroeg stadium moet worden ingezet. In een vroeg stadium wil zeggen vóór het moment dat de Warschaupacttroepen in gevechtsaanraking zijn met de NAVO-troepen. Immers als te lang gewacht wordt zijn de vijandelijke eenheden te diep in eigen gelederen doorgedrongen zodat – zonder schade aan eigen mensen toe te brengen – dit wapen niet meer kan worden ingezet. Maar als de neutronenbom in een vroeg stadium in de strijd moet worden geworpen wie beslist daar dan over en wanneer?

Voor inzet van een atoomwapen is nog steeds de toestemming van de Amerikaanse president nodig. Deze kan echter niet beoordelen hoe de toestand op het slagveld is. Hem inlichten? Als u in dienst geweest bent weet u hoe chaotisch een gevecht verloopt en hoe vaak de verbindingen het laten afweten. Ook al zou de president op de hoogte kunnen worden gesteld dan zou het antwoord vermoedelijk toch te lang op zich laten wachten. Het wapen kan dan, zoals ik al zei, niet meer worden ingezet vanwege het gevaar voor eigen troepen. Moet dan de beslissing aan de commandant te velde worden overgelaten? Uit militair oogpunt gezien wel, als je tenminste van dat wapen nut wil hebben en daar is het om begonnen, dacht ik zo (afgezien dan van het discutabele afschrikkingsnut).
Maar als de beslissing aan de militairen wordt overgelaten, mag hen niet kwalijk genomen worden dat zij het neutronenwapen in een bepaalde situatie vroeg inzetten onder het motto: „beter te vroeg dan te laat". Als dat gebeurt is het hek echter in zijn volle lengte van de dam. De Sovjet-Unie zal de inzet van een neutronenwapen opvatten als de eerste inzet van een gewoon kernwapen (heeft Moskou het Westen verzekerd!). Niets let de Sovjet-Unie dan om als antwoord met kernwapens op het strijdtoneel te verschijnen. Waar dat zal eindigen begrijpt een kind . . .

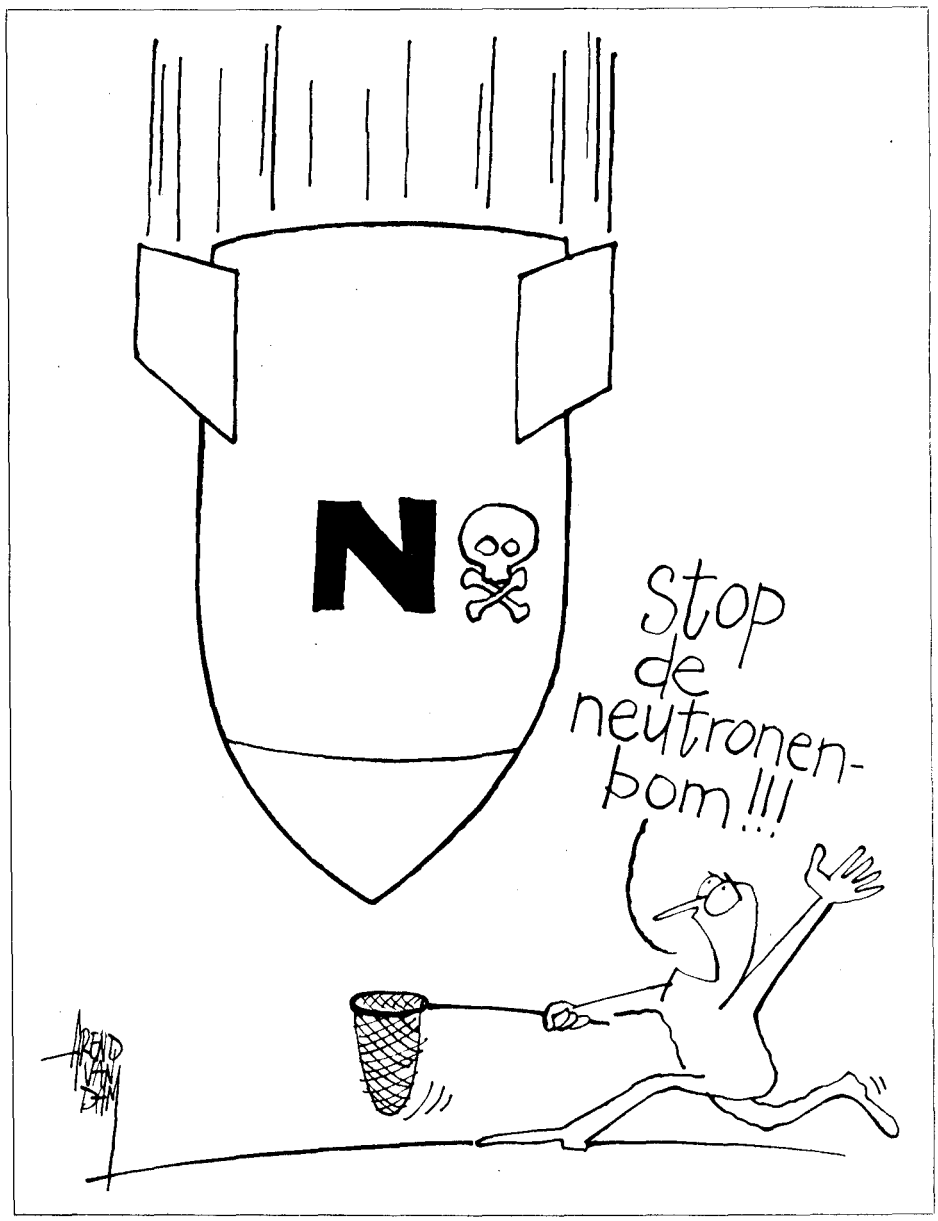

Alternatief

Ja, er is een alternatief, ook al zal het niet waterdicht zijn en bovendien geld kosten. Het grote militaire nut van het neutronenwapen ligt in zijn anti-tankfunctie. De NAVO zou meer aandacht kunnen besteden aan de niet-nucleaire anti-tankwapens die door de technologische ontwikkeling zo geperfectioneerd zijn dat – mits in voldoende aantallen aanwezig – een grote bedreiging zou kunnen vormen voor de Warschaupacttanks. Maar alleen met anti-tankwapens kom je er niet. De gehele conventionele strijdmacht zal moeten worden versterkt; in de voorste lijn maar vooral daarachter. Het is militair gezien een absurde situatie dat het NAVO-grondgebied wordt verdedigd met een dunne opstelling aan de grens zonder noemenswaardige reserve. Natuurlijk, het is aardig dat de Amerikanen ons te hulp willen snellen als de nood aan de man komt. Maar er zit een oceaan tussen en dat kost een paar minuten reistijd. Bovendien kunnen we hun onmiddellijke hulp wel vergeten als ze per ongeluk in het Midden-Oosten hun (en onze) oliebelangen aan het veiligstellen zijn. Daar komt dan nog bij dat naarmate de conventionele NAVO-strijdkrachten sterker zijn, eventuele aanvallers langer afgehouden kunnen worden zonder (de eerste) inzet van atoomwapens. Misschien het overwegen waard voor mensen die de rol van de kernbewapening willen verkleinen.

organisatienieuws

Laatste trainingsdag vrouwen

Op veler verzoek belegt de Stafwerkgroep Vrouwen van het CVC nog éénmaal een trainingsdag, bedoeld voor vrouwen die in de campagne in plaats en regio een actieve rol gaan spelen. Deze dag wordt gehouden op zaterdag 28 maart a.s. in het conferentieoord Kerkebos te Zeist.
De dag krijgt een vrij hard program, waarin de centrale items uit de CDA verkiezingscampagne kort maar grondig door de deelneemsters zelf zullen moeten worden „gebracht". Deskundigen zullen hen hun kritiek niet sparen. Materiaal ter voorbereiding wordt toegezonden. Er zijn nog een paar plaatsen open voor snelle bellers (070–924021 vragen naar mevrouw Sandberg).

Contributie-inning en financiële actie Tweede Kamerverkiezingen

organisatienieuws

WIST U DAT REEDS 60% VAN DE LEDEN DE CONTRIBUTIE VOOR 1981 OVERMAAKTEN.
Hoewel dit resultaat in verhouding tot vorige jaren (bij de oude partijen) bemoedigend is, doen wij thans een dringend beroep op de overige 40% om dit vóór 28 februari ook te doen.
Per genoemde datum gaan we de eerste ronde afsluiten en worden de „aanmaningen" voor de niet-betalers aangemaakt.
De kosten hiervan bedragen per lid ongeveer een gulden.
De vijftigduizend leden die nu nog „open" staan, kosten het CDA straks, bij geen reactie, dus *f* 50.000,–.

Op dit moment loopt er een financiële actie onder de VIPS van het CDA ten behoeve van de naderende verkiezingscampagne.
Onder VIPS verstaan we in het algemeen personen, die vooral dankzij het CDA een vooraanstaande functie bekleden.
We zijn van mening dat deze VIPS best iets extra's voor het CDA mogen doen.
Vooral wanneer we bedenken dat op **23 februari a.s.** al onze leden ook een acceptgirokaart ontvangen met het verzoek een steentje bij te dragen aan de financiering van de verkiezingscampagne.
Hoewel we in de huidige tijd trachten een dergelijke campagne sober te houden, ontkomen we er niet aan een speciaal beroep op de leden te doen, vooral omdat fondsen hiervoor (nog) ontbreken.

Kom naar het CDA Congres op 21 februari

De stemgerechtigde leden van het congres hebben reeds een uitnodiging ontvangen tot deelname aan het verkiezingscongres, dat op zaterdag 21 februari a.s. om 10.00 uur zal aanvangen, in het Congresgebouw te 's-Gravenhage. Het congres is openbaar, zodat elk lid van het CDA de mogelijkheid heeft om dit, naar het zich laat aanzien enerverende congres, bij te wonen. Wel geldt, wie zich het eerste aanmeldt heeft meer kans op een plaats dan degeen die daar nog even mee wacht.

Lijsttrekker

Onderdeel van het verkiezingscongres vormt de aanwijzing van de lijsttrekker. De partijraad heeft zaterdag 31 januari de heer Van Agt voorgesteld als CDA-lijsttrekker.

Het verkiezingscongres is van grote betekenis voor het CDA. Immers, het congres bekrachtigt het verkiezingsprogramma, dat voor de komende jaren de opstelling van het CDA zal bepalen. Er zal besloten worden hoe wij, toegerust met de beginselen, waaruit wij opereren, de problemen van de tachtiger jaren zullen gaan aanpakken. Deze problemen betreffen ondermeer de werkgelegenheid, het wonen en de veiligheid. Dit laatste betreft het zich veilig voelen in het werk-, woon- en leefmilieu en het zich veilig voelen in het internationale krachtenveld waar Nederland is ingebed. Het verkiezingscongres zal mede moeten aangeven met welke grote inzet en met welke inspiratie wij de problemen willen aanvatten.

commentaar

Stemming

Het ochtendblad De Telegraaf weet in zijn verslag van de CDA-partijraad tussen de regels door te melden dat achter het feit dat daar een stemming heeft plaatsgevonden over het lijsttrekkerschap de meesterhand van de heer Aantjes moet worden gezocht.
Er is natuurlijk een voor de hand liggen verklaring van deze stemming. En dat is dat in een grote democratische politieke partij, die over diverse geschikte representanten beschikt, gediscussieerd wordt over de vraag welke candidaat ditmaal het beste als eerste man kan optreden. En dat een dergelijke discussie vervolgens door een stemming onder de afgevaardigden wordt beslecht.
Maar een zo voor de hand liggende verklaring wil er kennelijk bij de Telegraaf niet in. Het blad heeft steeds wat moeite met het herkennen van democratische procedures: als er iets volgens de regels verloopt, moet er wel een complot achter zitten.
De Telegraaf heeft het niet erg op de heer Aantjes begrepen – en dat siert de laatste.
Als alle besluiten van het CDA, nu, tijdens en na de verkiezingen, die de T. onwelgevallig zijn op het conto van de heer Aantjes geschreven worden, dan gaat deze in de kolommen van dat blad nog een grote politieke toekomst tegemoet.

Eén ding willen we wel verklappen uit de laatste geheime besprekingen binnen het CDA: het slechte weer van de laatste dagen is buiten Aantjes om ontstaan.

Bon CDA Congres 21 februari

Ondergetekende wil het CDA congres bijwonen:
Naam: .....
Adres: .....
Code + woonplaats: .....
Deelnamekosten *f* 25,– p.p.
Deze bon spoedig opsturen naar:
CDA-secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag

Atoompacifisme of atoompacifisten?

Wanneer het CDA zichzelf als politieke partij en het evangelie als richtsnoer ernstig neemt, staat niet de eenheid van de partij op de eerste plaats, maar de zaken waarvoor wij staan: onze opdracht. Of beter gezegd: onze eenheid dient niet voort te komen uit een knus verlangen naar saamhorigheid, maar moet ten diepste bepaald worden door onze taak en een gemeenschappelijk inzicht daarin. Voor het CDA is politiek niet op de eerste plaats een kwestie van macht – hoe noodzakelijk ook –, maar van dienst. Dienst die bepaald wordt door de werkelijkheid, waarin wij leven en waarop wij invloed ten goede willen uitoefenen, onze naasten, de mensheid.

De **zaak** moet onze eenheid funderen. Wanneer er verschil van mening is, is er discussie nodig. Wil de discussie zinnig en zuiver blijven, dan moet zij strak georiënteerd blijven op de zaak waar we voor staan: daaraan moeten de argumenten ontleend worden, daarvan moeten wij gezamenlijk alle aspecten aftasten, taxeren en eerlijk afwegen.

Beleid en eenheid

De zaak bepaalt ook het belang van het beleid. Het CDA is geen vrijblijvende debating-club, we zijn er om beleid te voeren. En beleid vraagt weer om eenheid. Daarom staat eenheid niet op de derde of vierde plaats, terwijl de persoonlijke verantwoordelijkheid van de parlementariër als volksvertegenwoordiger zo al niet de eerste, dan toch de tweede plaats zou innemen. De persoonlijke verantwoordelijkheid moet zich juist waarmaken **binnen** de wisselwerking van zaak en eenheid. Dat kan spanningen opleveren. Het kan zóver komen dat iemand omwille van de zaak, zoals hij of zij die ziet, de eenheid verlaat, als er geen voldoende zwaarwegende en wèl samenbindende zaken tegenover staan die hem of haar van deze stap weerhouden. Maar in principe mag een lid van het CDA een zaak niet opofferen aan de formele eenheid alleen.

Het probleem is dat, terwijl er fundamentele meningsverschillen zijn en de discussie daarover – hopelijk – doorgaat, er toch echt beleid gevoerd moet (kunnen) worden. Dit klemt te meer, als er een program moet worden vastgesteld dat de koers uitzet voor een beleid in de komende vier jaar. Een verkiezingsprogram is geen program van uitgangspunten, maar een **beleidsstuk:** daarop kunnen de eigen kamerleden en kabinetsleden met respect voor hun specifieke verantwoordelijkheid worden aangesproken. Het moet daarom voldoende duidelijk zijn en geen dubbelzinnigheden bevatten. Het kan over bepaalde zaken niets zeggen, het kan ruimte laten voor nadere concrete invulling, maar: het mag zelfs niet de schijn van contradicties bevatten. Waar er meningsverschillen zijn, is grote zorgvuldigheid nodig in de omgang met elkaar, maar als er gekozen moet worden omwille van een

De redactie ontving van dr. W. C. M. Klijn de hierbij gepubliceerde bijdrage over het atoompacifisme. De auteur was lid van de commissie-Donner die het rapport „Over Vredesbeleid" opstelde en is werkzaam als hoogleraar in de theologische ethiek aan de Katholieke Theologische Hogeschool te Amsterdam.

door W. C. M. Klijn

herkenbaar beleid, moet dit duidelijk gebeuren: dit eist alleen reeds het respect voor de kiezer. Dit kan pijn kosten, maar het is een eis van zindelijk denken. Zindelijk denken is geen hobby van intellectuelen, de ernst van de zaak zelf vraagt erom. Anders dreigen we ook onze politieke leiders tot een voortdurende koorddans te veroordelen. Op dit punt is de gang van zaken in het CDA lang niet altijd vlekkeloos.

Atoompacifisme

Tegen deze achtergrond heb ik grote bezwaren tegen een nieuwe zin in het concept-verkiezingsprogram, die luidt:

> *„Het CDA erkent ook het z.g. atoompacifisme als een* **legitieme** *opvatting binnen de partij en verwacht daarvan ook een waardevolle inbreng in de* **gedachtenvorming".**

Een dergelijke zin is m.i. in een verkiezingsprogram, dat geen discussiestuk is, maar een beleidsstuk en als zodanig ook resultaat van gedachtenvorming, niet op zijn plaats.

Mijn eerste bezwaar richt zich tegen de term „atoompacifisme". Dit begrip wordt in het geheel niet gedefinieerd, er staat zelfs „zogenaamd" vóór! En dat in een tijd waarin deze term aan grote inflatie onderhevig is en zijn innerlijke hardheid dreigt te verliezen. Niet weinigen etaleren hun sympathie voor het atoompacifisme om te beklemtonen dat zij een grotere afkeer van kernwapens hebben dan anderen. Zelfs wordt er al gesproken van „halve atoompacifisten", hetgeen een contradictio in terminis is: je bent het of je bent het niet.

Daarbij komt dat het gebruik van het woord „atoompacifisme" – en nog wel gekoppeld aan de term „legitiem" – juist in een beleidsstuk de suggestie wekt, dat het direct relevant is op het niveau van het gekozen en te kiezen beleid. Op dit vlak echter behoort tot de definitie van atoompacifisme: het principieel afwijzen van een strategie van afschrikking, die berust op het bezit van kernwapens. Zo wordt er iets gesuggereerd dat tegenstrijdig is aan de in de programartikelen gekozen beleidslijn. Ruud Lubbers heeft het reeds gezegd: „De uitgezette koers is niet die van het atoompacifisme" (CDActueel, 31 jan.). Het program aanvaardt de rol van kernwapens als afschrikking. Het wil die rol wèl beheersen, verminderen, terugdringen: een weg waaraan de atoompacifist door zijn afwijzing principieel niet toekomt en waarin hij praktisch geen heil ziet. In een program moet je niet iets legitiem noemen, wat in strijd is en niet te verzoenen met het beschreven beleid. Anders ontstaat er een bron van misverstanden. Anders doe je tekort aan de ernst van je eigen program en ook aan de ernst van het atoompacifisme. Atoompacifisme kan inhoud zijn van een gravamen. Een gravamen bevat echter een uitzondering op het program. Uitzonderingen nu moet je niet in het program zelf zetten.

Atoompacifisten

Nu ben ik natuurlijk geen absolute vreemde in Jeruzalem. Eigenlijk bedoelt de zin niet iets te zeggen over atoompacifi**sme** als uitgangspunt van beleid, maar over atoompacifi**sten.** Het gaat erom hun legitieme plaats in de partij te erkennen. Een beleidsstuk dient echter te handelen over zaken, niet over personen. Daarbij komt het bezwaar dat in het algemeen reeds een discussie over de kernwapenproblematiek, en **dus** over het atoompacifisme, telkens weer versmald dreigt te worden tot de vraag: „wat denk je van atoompacifi**sten?** " De ontvangst van het rapport-Donner is op dit punt erg illustratief. Atoompacifisten zouden zelf als eersten tegen een dergelijke verenging moeten waarschuwen.

Wanneer de zin betekent: „Wij stellen in het CDA de aanwezigheid van atoompacifisten en hun bijdrage aan de discussie op prijs en willen hen daarom niet kwijt", sta ik volledig achter de inhoud ervan. Maar op déze plaats en in de huidige vorm – nl. zonder enige motivatie – kan deze uitspraak naar verschillende kanten zeer discriminerend werken.

Discriminerend

1. Allereerst jegens de atoompacifist zelf:

a. Misplaatst of overdreven aardig zijn is ook een vorm van discriminatie. Er kan iets neerbuigends in meeklinken, zoals het over de bol aaien vanwege de toch zo nobele bedoelingen of als het dulden van een curieuze „diersoort". Daar is de atoompacifist niet mee gediend.

b. Er kan in gelezen worden: „Blijf toch bij ons, ga alsjeblieft niet weg" en daarin kan zelfs iets paniekerigs meeklinken. In deze betekenis kan de zin onder gegeven omstandigheden een onrechtmatige verzoeking voor de atoompacifist inhouden: nl. om de eenheid (en de grootte) van de partij hoger te stellen dan de zaak, zoals hij deze naar diepste overtuiging ziet. Een dergelijke bekoring zal een echte atoompacifist afwijzen.

2. Vervolgens kan deze zin discriminerend gaan werken jegens de niet-pacifisten in de partij en de fractie: wij hebben de atoompacifisten nodig omdat zij **bij uitstek** de stem van het gewe-

ten vertolken of omdat zij **bij uitstek** het geweten dóór laten werken in de besluitvorming en het beleid. Een dergelijke suggestie wordt ook gewekt door het spreken over „het atoompacifisme als zinvolle gewetensvraag in onze politieke beweging" (Lubbers, CDActueel, 31 jan.). Kunnen zij, die geen atoompacifist zijn, omgekeerd ook een gewetensvraag belichamen voor atoompacifisten? Of leveren alleen de atoompacifisten al het zout in de pap?

Laat ik mijn bedoeling verduidelijken. Hans de Boer heeft over het rapport-Donner geschreven: „Er wordt geen enkele poging gedaan om wat atoompacifisten vanuit het christelijk geloof beweegt te weerspreken". Mijn antwoord hierop is: als een dergelijke poging wèl was gewaagd, zou ik uit de commissie zijn gestapt! Maar geen van de commissieleden heeft daartoe enige behoefte gevoeld: wij worden door **hetzelfde** bewogen. Hier ligt de diepste en eigenlijke motivatie, waarom wij elkaar in het CDA kunnen en moeten aanvaarden: een motivatie die niet discrimineert, maar iets wat wij samen delen. Laat ik het wat persoonlijker formuleren: vanuit het diepst van mijn hart zou ik niets liever willen dan dat ik de atoompacifist gelijk kon geven. Vanuit de ernst van de zaak zelf. Als bijkomend voordeel zou mij dit bovendien een iets comfortabeler positie als ethicus in het klimaat van ons landje opleveren. Maar telkens weer brengt mij het overwegen en taxeren van de wereldsituatie tot een andere conclusie. Bij deze afweging ligt ethiek niet slechts aan één kant – een hardnekkig misverstand –, maar aan **beide** kanten van de weegschaal. Ik kan mij hierbij vergissen – en in dat geval verhoede God door mijn medemensen dat dit ook maar iets – al is het nog zo weinig – bijdraagt tot de ernstige consequenties –, maar wel wil ik mij door hetzelfde geloof laten leiden dat de atoompacifist beweegt.

Tijdstip

Ook het tijdstip, waarop de gewraakte zinsnede in het concept-program is opgenomen, roept vraagtekens op. Zij stond niet in de oorspronkelijke tekst, die toch is opgesteld in een tijd, waarop al eerder laatdunkende geluiden over atoompacifisten waren te horen, een verschijnsel waarvan ik mij nadrukkelijk distancieer. In de tussenliggende tijd is er niets van betekenis gebeurd dat aanleiding zou kunnen zijn voor deze toevoeging, tenzij . . . men de publicatie van het rapport-Donner als zodanig beschouwt. Maar dan wordt door deze passage de indruk, die hier en daar **ten onrechte** is gewekt, versterkt, nl. dat het rapport de suggestie zou impliceren dat atoompacifisten maar beter kunnen vertrekken. Noch uit de tekst van het rapport zelf noch uit uitlatingen van individuele commissieleden kan op objectief gerechtvaardigde wijze een dergelijke suggestie, laat staan een „regelrechte uitnodiging" daartoe worden gedistilleerd.

Voorstel

Wat nu te doen? De zaak zo laten is onbevredigend: buitenstaanders vinden deze zin een beetje „flauw". Anderzijds kan hij politiek niet meer simpelweg geschrapt worden: dat zou opnieuw misverstanden wekken en aanleiding tot onterechte conclusies. Mijn voorstel is de zaak op een wat hoger niveau te tillen door heel nr. 2 b van de „benadering van het veiligheidsbeleid" opnieuw te formuleren. En daarbij te letten op de volgende zaken:

a. Onderscheid maken tussen „atoompacifisme" en „atoompacifisten".
b. Enerzijds duidelijk zeggen dat de gekozen beleidslijn niet die van het atoompacifisme is en anderzijds de legitieme plaats van de atoompacifisten funderen in wat ons allen in gemeenschappelijke zorg en inspiratie tezamen bindt.
c. Dit alles plaatsen in de kontekst van de paradoxale dialectiek, die aan het probleem van de kernwapens eigen is.

Dit zou kunnen gebeuren in de volgende of in een soortgelijke formulering:

> *„Onze opdracht een kernoorlog te voorkomen en de mondiale afhankelijkheid van kernwapens terug te dringen stelt ons voor een paradoxale dialectiek, waarin iedere keuze die gericht is op het afwenden van gevaren, nieuwe risico's met zich meebrengt en waarin voortdurend de waarde van het menselijke leven en de menselijke waardigheid als normen op een in de geschiedenis tot dusverre ongekende mate in het geding zijn. Het CDA meent evenwel dat in het veiligheidsbeleid een strategie van afschrikking, die mede berust op het bezit van kernwapens, in de huidige wereldsituatie helaas niet kan worden gemist. Maar tevens erkent het CDA de legitieme plaats van atoompacifisten binnen de partij, omdat mèt hen dezelfde bekommernis vanuit hetzelfde geloof de hele partij ten diepste beweegt. Met des te meer klem dienen de mogelijkheden – en daarmee de initiatieven – tot beheersing en vermindering van de (kern)bewapening voortdurend centraal in de aandacht te staan".*

Met een dergelijke tekst zou artikel 2 over de „benadering" van het veiligheidsbeleid zelfs – als preambule – kunnen beginnen, vóórdat over „het behoud van de westerse democratieën" wordt gesproken. De problematiek reikt immers veel verder!

commentaar

Theologen

Al vele jaren lang wordt onder de aandacht gebracht, dat het goed zou zijn de vrijstelling van militaire dienst voor „theologen" te laten vervallen. „Theologen" is een door ons kortheidshalve gehanteerde term voor de bekleders van een geestelijk of een godsdienstig-menslievend ambt en hen die een opleiding tot zodanig ambt ontvangen.

In „Om een zinvol bestaan", CDA-program 1981-1985, behelzende „nieuwe wegen naar een verantwoordelijke samenleving" wordt ook de afschaffing van die vrijstelling bepleit.

In een eind vorige week door de regering ingediend wetsontwerp wordt nu voorgesteld de vrijstelling voor degene die een opleiding ontvangen – de studenten – te laten vervallen, maar de vrijstelling voor de ambtsbekleders te handhaven. Er wordt dus in dat wetsontwerp een onderscheid gemaakt tussen de student-ambtsbekleder en de ambtsbekleder.

Een merkwaardige zaak. Bij wijze van spreken hebben wij hier te maken met een „half wetsontwerp".

Temeer merkwaardig, waar staatssecretaris Van Lent, eerste ondertekenaar van het nu ingediende wetsontwerp, op een persconferentie dd. 21 maart 1975 zelf reeds mededeelde dat het plan bestond de vrijstelling van alle theologen af te schaffen.

Van Lent vindt het jammer, blijkens CDActueel dd. 7 februari jl. (pag. 12), dat het CDA program bepleit hetgeen hijzelf jaren eerder bepleitte. Dat doet ons denken aan de bekende Latijnse zinspreuk: o tempora, o mores; o tijden, o zeden.

Het is alleszins de moeite waard in de komende weken nader op dit interessante onderwerp in ons blad in te gaan.

MEUBEL-UNIE

NOTEN EETHOEK
Lodewijkstijl
van 1995.-
nu **1295.-**

PRACHTIG LEDEREN BANKSTEL
van 8995.-
nu **6895.-**

MASSIEF EIKEN MIMISET
norm. 269.-
nu **98.-**

EIKEN VITRINEKASTEN
v.a. norm. 1695.-
nu **895.-**

WORTELNOTEN SALONTAFELS
van 795.-
nu **495.-**

MASSIEF EIKEN LECTUURBAK
norm. 198.-
nu **98.-**

MASSIEF EIKEN SPIEGELS
vanaf **98.-**

Gelderland 4
Veenendaal
Tel. 08385-15996

Zuidelijk Afrika in New York, Brussel en Den Haag

De Algemene vergadering van de Verenigde Naties heeft zich in haar laatste zitting te New York weer uitgebreid beziggehouden met het vraagstuk van de apartheidspolitiek. Wie de problematiek van de mensenrechten analyseert, komt tot de conclusie, dat discriminatie naar ras niet voor niets voorop staat in art. 1 van het Handvest van de Verenigde Naties, dat als één van de doeleinden van VN noemt: „het bevorderen en aanmoedigen van eerbied voor mensenrechten en voor fundamentele vrijheden voor allen, zonder onderscheid van ras, geslacht, taal of geloof".

De derde wereld ervaart discriminatie op grond van ras als een collectieve vernedering, hetgeen veel te doen heeft met het koloniale vraagstuk. Deze vorm van discriminatie concentreert zich in Zuid-Afrika, waar een blanke minderheid en zwarte en gekleurde meerderheid overheerst en ringeloort. Zwart Afrika ervaart het gebeuren in Zuidelijk Afrika als een vernedering voor het Afrikaanse continent en zal niet rusten alvorens de apartheidspolitiek is verdwenen. Een reeds langdurende en moeizame strijd, die echter tezamen met Namibië in een slotfase is gekomen na de onafhankelijkheid van Zimbabwe. Deze slotfase zal overigens niet van korte duur zijn. Aldus Tweede Kamerlid mr. J. N. Scholten in een bijdrage.

door Jan Nico Scholten

Algemene Vergadering

In een 18-tal resoluties veroordeelde de Algemene Vergadering in december 1980 het apartheidsbeleid en riep ze de wereld o.m. tot het instellen van een olie-embargo tegen Zuid-Afrika op. Deze belangrijke resolutie werd aanvaard met slechts 7 tegenstemmen: Amerika, Canada, West-Duitsland, Frankrijk, Engeland, België en Luxemburg.
Als Nederland verbonden met deze landen in resp. NATO, EEG en Benelux kun je dan je winst uittellen. Een aantal Westerse landen is tot dusver op grond van kortzichtig economisch eigenbelang niet bereid werkelijk steun te verlenen aan de bestrijding van de apartheidspolitiek. Met deze houding maakt het westen – want het zijn de belangrijkste westerse landen – zich niet zo geloofwaardig bij de derde-wereld, wanneer we traditiegetrouw pleiten voor de mensenrechten, een voorname verworvenheid van m.n. de westerse cultuur.
De wereldorganisatie heeft in New York opnieuw gesproken. De vraag is, wat doen de lidstaten?
Olie is de enige grondstof die Zuid-Afrika niet zelf heeft en uiteraard niet kan missen, m.n. niet voor de belangrijke sector van vervoer, politie en leger. M.a.w. de structuur van de apartheidsstaat staat of valt met olie.
De OPEC-landen hanteren reeds een olie-embargo jegens Zuid-Afrika en m.n. na de val van de sjah zijn de gevolgen voor Zuid-Afrika merkbaar via duurdere importprijzen; het feit, dat in Zuid-Afrika strenge straffen staan op het verstrekken van informatie over de energiepositie van het land maakt duidelijk, dat hier de gevoelige plek inderdaad zit.
De vraag waar het nu om gaat is of met name de westerse wereld, waar de grote olie-maatschappijen zitten, bereid is aan het reeds bestaande vrijwillige embargo mee te doen. Deze vraag stond centraal op een onlangs gehouden internationale conferentie te Brussel, waar een 50-tal parlementariërs uit 11 Europese landen bijeen waren; de grote landen waren slecht vertegenwoordigd en dat zal wel iets te maken hebben met hun stemgedrag in de VN. Vooral de Skandinavische landen en Benelux waren present. Ambassadeur Clark van Nigeria, voorzitter van de VN-commissie tegen de apartheid hield de openingsrede en zei nog eens nadrukkelijk dat de derde wereld concrete stappen van het Westen verlangt.
Voor hem is het een raadsel dat de landen van West-Europa zo lauw zijn, terwijl deze landen uit de Tweede Wereldoorlog weten, wat racisme is. Inderdaad na het nationaal-socialisme treffen we de meest erge vorm van het racisme in Zuid-Afrika aan.
Ook vroeg hij zich af, waarom wel vanwege 50 gijzelaars in Iran het westen tot een boycot overging en niet wanneer miljoenen mensen gijzelaars worden gemaakt in eigen land.

Resolutie

De Brusselse conferentie nam een resolutie aan, waarin onder meer aan de diverse landen in Europa die vóór de in dit artikel genoemde resolutie van de Algemene Vergadering van de VN hadden gestemd, werd gevraagd waar te maken, waar men toe opriep. Heel concreet: Nederland en de andere landen zouden zich moeten aansluiten bij het reeds bestaande embargo.
Ook werd o.a. gewezen op de noodzaak steun te verlenen aan de landen in Zuidelijk Afrika, die economisch zo afhankelijk zijn van Zuid-Afrika en zich hebben verenigd in een soort EEG om zo sterker en minder afhankelijk van Zuid-Afrika te worden.

Kabinetsbeleid

Het is deze brede aanpak van de Zuidelijk-Afrika-problematiek, waarvan het CDA zich de architekt mag noemen. Juist deze aanpak hebben wij in juni 1980 in de Tweede Kamer bepleit en sindsdien op internationale fora uitgedragen.
De vraag is wat doet het kabinet met deze gedachte, een kabinet, waarin het CDA met 10 bewindslieden is vertegenwoordigd?
Zal Den Haag positief reageren op New York en Brussel? Zal het kabinet de moed hebben, dit stukje daadwerkelijke solidariteit te betonen? Want er is visie en durf voor nodig om als eerste de lauwe westerse linies te doorbreken en de hand te vatten van de derde wereld voor wie dit gebaar een grote betekenis is. Vooral ook de hand te grijpen van de onderdrukte bevolking van Zuid-Afrika zelf, waarvan representatieve leiders bij herhaling om dit teken hebben gevraagd.
Ik weet het niet, maar het zou droevig zijn, wanneer het-kabinet-van-de-dialoog, zoals ze zichzelf heeft gepresenteerd, deze roepstem niet zou willen honoreren. Des te meer nu een grote meerderheid van de Tweede Kamer hier bij herhaling om heeft gevraagd, onlangs weer bij de behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken.
In Zuid-Afrika gaat het niet goed. Een onverdachte getuige, als de grote ZA zakenman Oppenheimer, heeft onlangs verklaard, dat wanneer er niet binnen 5 jaar een wezenlijke verandering in Zuid-Afrika komt, de revolutie zal komen. Bisschop Desmond Tutu zegt dat „onze jongens" aan de grenzen van Zuid-Afrika staan en dan heeft hij het over de vrijheidsstrijders van ANC en PAC.
Een bloedbad zal daar plaatsvinden, wanneer de blanke minderheid niet bereid is de macht eerlijk te delen. Ons streven is erop gericht een bijdrage te leveren aan een vreedzame oplossing van dit grote conflict, in belang van zwart en blank beide.

CDaddertje
Taiwanneer

CRM-begroting: Positieve balans van een beleid

In de Kamerweken beginnende met 27 januari en 3 februari heeft de Tweede Kamer de CRM-begroting voor het jaar 1981 zonder veel opwinding of incidenten grotendeels behandeld. Wellicht zal in de staart rondom de nog komende stemmingen nog enig venijn blijken te zitten. Een verslag van de eerste CDA-fractiewoordvoerder drs. M. Beinema.

door Marten Beinema
voorzitter fractie-commissie CRM

Onze fractie bracht een kwartet sprekers in het spel: vóór mij betraden achtereenvolgens de collega's H. de Boer, Korte-van Hemel en Evenhuis-Van Essen het spreekgestoelte, waar wij met verbreking van snelspreekrecords er toch niet in slaagden binnen de perken van de ons toegekende spreektijd – gevieren een vol uur – te blijven. Over CRM valt veel te zeggen, zoals ook de bewindslieden, jaar in, jaar uit, tonen.

In mijn min of meer algemene beschouwingen mocht ik het oordeel van de fractie dus verwoorden: „Wij zien niet terug met oppositionele ogen die achter een rode bril wat gedaan is onder-, en wat gedaan had kunnen worden overschatten. Wij ontveinzen ons niet dat binnen de toch al smalle marges van de democratie voor een kabinet met een relatief geringe parlementaire meerderheid de marges extra smal zijn. Wij ervaren hoe de sociaal-economische situatie onontkoombaar beperkingen met zich mee brengt. Wij beseffen bovendien dat we in de huidige, maar ook in elke andere denkbare kabinetssamenstelling te maken en te werken hebben met partners door wie het voor ons zo wezenlijke levensbeschouwelijke element vaak anders en soms minder gewaardeerd wordt. In het algemeen is ons oordeel dat, gezien binnen de al aangeduide beperkingen, het beleid op hoofdpunten zeker niet onvoldoende en vaak ruim voldoende is geweest".
De beoordeling die oud-staatssecretaris Meijer namens de PvdA gaf, was, hoewel gematigd van toon – vooruitzien is regeren! – toch onbillijk negatief van inhoud. Tussen de regels door werd boven het becritiseerde heden het verleden (Van Doorn-Meijer) geprezen. Een wat conservatieve bezigheid voor een socialist! Terecht nam minister Gardeniers daartegen in haar tweede termijn scherp stelling.

Geest en lichaam

Hans de Boer kon het kunstbeleid – altijd zo kwetsbaar bij een teruglopende economie – volluit waarderen en stelde „met voldoening vast dat de achterstand op het gebied van de kunsten inderdaad heeft betekend dat van ombuigingen geen sprake was. Integendeel, er is nieuw beleid ontwikkeld, verschillende posten gingen structureel omhoog. Wij spreken daarover graag onze waardering uit. Natuurlijk, er is nooit genoeg. Het blijft altijd een zaak van kiezen, maar er is voor de kunsten geen reden om ontevreden te zijn. Wij vlijen ons met de gedachte dat deze stellingname mede door het werk van het parlement, in goede samenwerking met de minister, mogelijk was".
De culturen van lichaam en geest vormen voor ons geen tegenstelling tussen lager en hoger en het sportbeleid kon dus in dezelfde bijdrage gelijke aandacht krijgen.
De Boer betreurde het dat de op zichzelf toe te juichen toename van het aantal arbeidsplaatsen in de sport niet ook ten dele ten goede is gekomen aan de landelijke koepels en liet niet na dit ook principieel te motiveren. „Sport", zo sprak hij met nadruk, „is niet waardevrij. Vindt plaats op overwegingen van dieper belang. Een levensbeschouwing kan zo'n basis zijn. Reden waarom wij als CDA-fractie altijd een beleid hebben voorgestaan waarin erkenning van de zgn. levensbeschouwelijke koepels een belangrijke plaats innam. In dat licht bezien vinden we het jammer dat nog steeds geen formele erkenning heeft plaatsgevonden van het nationaal sportcentrum Sittard, als nationaal centrum wel te verstaan"!
Staatssecretaris Wallis de Vries reageerde met begrip en welwillendheid, maar de resultaten daarvan moeten nog afgewacht worden.

Vrouw en vluchteling

Hanske Evenhuis-van Essen loofde de inzet van staatssecretaris Jeltien Kraaijeveld-Wouters „om een beleid dat er vóór januari 1978 niet was, handen en voeten te geven". Emancipatie is, zo stelde deze spreekster, niet alleen een maatschappelijk, maar ook een emotioneel gebeuren, vanwege „angst voor veranderingen zowel bij vrouwen als bij mannen". Ze liet over het standpunt van de fractie geen onduidelijkheid bestaan: „Mijn fractie kiest voor een beleid, waar vrouwen en mannen fundamenteel gelijkwaardig zijn, kans op dezelfde ontplooiing hebben, gelijke rechten en plichten hebben op betaalde en onbetaalde arbeid om gezamenlijk verantwoordelijkheid te dragen".
Mevrouw Evenhuis behandelde ook het vluchtelingenbeleid en deed dat vanuit de volgende fundamentele stellingname: „Wanneer vluchtelingen opgenomen worden in een voor hen volslagen onbekend land met een voor hen vreemde cultuur, hebben zij het recht op ons aller inzet. Deze vluchtelingen hebben recht om zo spoedig mogelijk zelfstandig met hulp van de landelijke, regionale en plaatselijke overheden en enthousiaste vrijwilligers vanuit verschillende achtergronden, te kunnen leven. Geen betutteling, maar er rekening mee houden dat wij met mensen te doen hebben, die door de politieke situatie in hun land geen kans krijgen zich op elk gebied vrij te bewegen. Het nieuwe vaderland heeft niet het recht ze te langdurig te begeleiden, wél ze zo spoedig mogelijk een eigen plaats in onze samenleving te bezorgen". Vanuit die stellingname pleitte ze voor een minder langdurige (6-9 maanden) en dure opvang van vluchtelingen en centra: „Mijn fractie vraagt zich af, of 3 maanden of zoveel korter als mogelijk, niet lang genoeg is. De kans bestaat ook, dat de bevolking, in casu de gemeenten en provincies, hun enthousiasme en betrokkenheid verliezen na zo'n lange tijd".
Over CRM valt niet alleen veel te zeggen maar ook veel te schrijven. Daarom volgt nog een artikeltje.

In het volgende nummer volgt van de CRM-begroting nog een tweede verslag.

Industriepolitieke rol van overheid moet nader onderzocht

In alle industrielanden is op het ogenblik de overlevingsstrategie van de industrie aan de orde. Na een periode van uitbundige uitbreiding van capaciteiten en markten ligt thans de vraag voor welke landen wel en welke niet in industrieel opzicht de eeuwwisseling succesvol zullen halen. Dit schept internationaal in ieder geval een grimmig klimaat. Nationaal wordt vrijwel overal nagegaan, of niet nog meer bronnen aan te boren zijn om het produktie- en afzetpotentieel overeind te houden.

In dit proces moeten we ook het rapport van de Wetenschappelijke Raad van het Regeringsbeleid (WRR) „Plaats en toekomst van de Nederlandse industrie", zien. Politiek gaat het hier om een zaak van de eerste orde. Het wordt in brede kring erkend dat Nederland zich in een de-industrialisatieproces bevindt. Blijkens internationaal onderzoek is het wat dit punt betreft met Nederland niet veel beter gesteld dan met Engeland! De basis van onze industrie kalft af. De marktsector zal in ere hersteld moeten worden.

Dogmatiek vermijden

De commerciële dienstverlening in Nederland loopt niet slecht. Hoewel als gevolg van automatisering de werkgelegenheid in deze sektor onder druk staat, ontstaan er tegelijkertijd door nieuwe behoeften en nieuwe combinaties ook nieuwe bronnen voor rendabele aktiviteiten. Deze ontwikkeling in de commerciële dienstverlening is ook voor bepaalde takken van industrie in ons land van belang. Maar voor het overige staat wel vast dat gezondmaking van het Nederlandse industriële potentieel een eis is die geen uitstel gedoogt. De moeilijke vraag ligt nu voor, hoe dit moet worden aangepakt. En in onmiddellijke samenhang hiermee de vraag, welke rol precies aan overheid en politiek toegedacht kan worden. Zoals ook de WRR schrijft: een echte offensieve aanpak moet vanuit de bedrijfstakken en de ondernemingen zelf komen. De overheid en de politiek kunnen niet anders dan een aktiverende en stimulerende rol spelen.

Dat betekent dat er een eind dient te komen aan de ideologische discussie van de laatste vijftien jaar over meer of minder centralisme en dirigisme van overheidswege, die enerzijds weinig hanteerbaars heeft opgeleverd voor de praktijk van alledag, maar anderzijds wel diepe kloven heeft geslagen tussen de politieke partijen en werkgevers en werknemers. Langzamerhand beginnen we over dat stadium heen te komen. Ook begint er eenstemmigheid te ontstaan over de betekenis van het globale en het gerichte economisch beleid. Waar links steeds verder ingrijpen bepleitte, kwam van rechts steevast het argument dat alle problemen in de Nederlandse economie van de baan zouden zijn, als we maar de kosten in de hand hielden. Ik heb dit

door mr. J. P. van Iersel

altijd een te eenzijdige benadering gevonden. Het is zonder twijfel waar dat een industriepolitiek die op specifieke doeleinden is gericht, alleen maar zin heeft, indien het algemene industrie- en investeringsklimaat voldoende ruimte biedt. Dat het daarom ernstig hapert, is overduidelijk. En dan gaat het naast de kosten om de verstarring van de arbeidsmarkt en om de steeds verder verslechterde eigen vermogenspositie van de ondernemingen. Maar te gemakkelijk werd specifiek beleid afgewezen met het argument dat alleen het marktmechanisme voor een optimale allocatie van produktiefaktoren kan zorgen en dat er aan sektorbeleid niet veel kan worden gedaan, omdat de Nederlandse ekonomie zo open is. Dit strijdpunt begint mijns inziens ook wat op de achtergrond te raken. Dit blijkt nu ook uit de discussie die door het belangrijke WRR-rapport op gang is gebracht. Het beleid van EZ vertoont in de praktijk trouwens evenzeer een gamma van algemeen èn aanvullend specifiek beleid.

Toegevoegde waarde vermeerderen

Het WRR-rapport betoogt een en andermaal dat een specifiek te voeren beleid niet ten doel heeft overheidsdirigisme te bevorderen, maar dat het er juist om te doen is maatschappelijke voorwaarden te scheppen om ondernemingen en sectoren een zo optimaal mogelijk resultaat te doen behalen. Per saldo gaat het niet om een „blauwdruk" van de Nederlandse economie, die dan ook wordt afgewezen, maar, om het in mijn woorden te zeggen, om een zo hoog mogelijke toegevoegde waarde per geïnvesteerde gulden. De stelling is dan dat ondernemers die zonder een steuntje in de rug te weinig toekomst hebben, door systematisch en gericht overheidsbeleid net wel over die drempel heen komen. Dit is dus een benadering die rekening houdt met de dynamiek van de markt en die als regel het initiatief bij de ondernemingen laat.

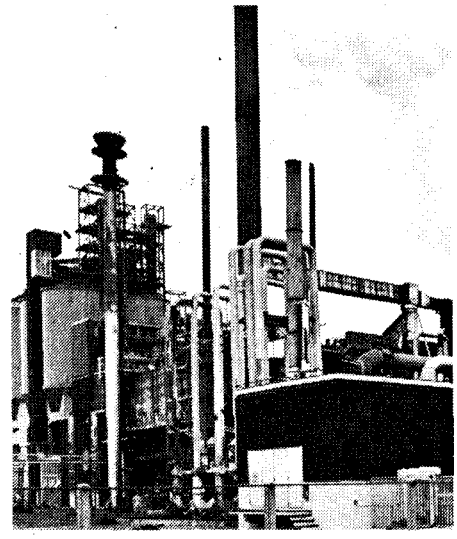

(foto Nick Morelis)

Uit het onlangs verschenen commentaar van de Regering blijkt hoe zeer de laatste jaren het gerichte beleid in Nederland is toegenomen. Voor het totale overheidsbelang wordt een bedrag van circa *f* 20 mld. begroot. Is hier geen sprake van wildgroei? Terecht is een adviescommissie van onafhankelijke deskundigen ingesteld die het huidige industriebeleid en de WRR-voorstellen nader moet bezien. Er valt inderdaad niet veel tijd meer te verliezen! Dat betekent dat we ook in de beoordeling van wat ons te doen staat niet in bureaucratische procedures moeten vervallen. Dat is de reden waarom ik huiverig sta tegenover het initiatief van SER-voorzitter De Pous om ook de SER over industriepolitiek aan het werk te zetten. In het verleden is daar weinig uitgekomen en ook nu valt er niet veel te verwachten: vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven moeten zo veel verschillende belangen dekken, dat een advies over een selectieve gerichtheid in de industriepolitiek lang op zich zal laten wachten. Het is in mijn visie een vraagstuk dat technisch zo goed mogelijk in kaart moet worden gebracht, waarna de politiek een consequente lijn moet ontwikkelen.

Eén van de hoofdkwesties voor genoemde onafhankelijke adviescommissie en daarna voor het CDA is de stroomlijning van de groeiende verwevenheid van overheid en bedrijfsleven. In de eerste plaats betreft dit de directe bemoeienis van de overheid met het marktgebeuren als zodanig: subsidiebeleid en de organisatie daarvan, overheidsaankoopbeleid, innovatie, regionale politiek, sectorbeleid (scheepsbouw en vliegtuigbouw). In de tweede plaats gaat het om de rol van de overheid als verantwoordelijke instantie voor de infrastruktuur, zoals in de sektor onderwijs en ten aanzien van arbeidsmarkt en vergunningenbeleid. Er zal met het oog op de broodnodige gezondmaking van de industrie inderdaad al in de huidige overheidspraktijk heel wat moeten worden bijgeschaafd. Daarnaast komt ook de vraag over aanvullende of vervangende operationele overheidsinstrumenten aan de orde. Hierbij moet bureaucratie worden vermeden, marktconformiteit in acht genomen en rekening worden gehouden met de internationale vervlechting van onze industrie.

Mr. Andriessen als opvolger van PvdA-er Vredeling in de Europese Commissie. In concreto komt dit erop neer dat Nederland de post sociale zaken verwisselde voor de post concurrentieverhoudingen plus relaties Commissie-Parlement. Stemt deze post overeen met datgene waar Andriessen op gehoopt of gerekend had?

„Ik wil hier best verklaren dat een portefeuille als financiën-economie met daaraan gekoppeld het hele internationale monetaire beleid mij zeer lief geweest zou zijn. Daar staat echter tegenover dat je ook in een commissie als deze te maken hebt met de alledaagse politieke realiteit dat je wel van zeer goede huize moet komen om andere mensen, die al jaren een bepaalde portefeuille beheren en dat ook goed doen, van post te laten veranderen. Dat is een politieke realiteit die overal speelt, van het kleinste college van B & W tot op het hoogste, in dit geval Europese niveau. Van de portefeuilles echter die Nederland mogelijkerwijs had kunnen vervullen werd concurrentieverhoudingen plus relaties met het parlement als erg belangrijk beschouwd en dienovereenkomstig als zwaar omschreven. Ik moet ook eerlijk bekennen dat mijn instemming met deze portefeuille alleen maar is toegenomen sinds ik mij dieper in de materie ben gaan inwerken.

Voorbeelden

Laat ik u een paar voorbeelden geven, in de eerste plaats wat betreft de concurrentieverhoudingen. Zo werd ik onmiddellijk al geconfronteerd met het feit dat de Britse overheid 1 miljard pond aan het British Leyland autoconcern als subsidie heeft gegeven. Zoiets is nu typisch een zaak die bij de Europese Commissie gemeld moet worden en waar de Commissie uit oogpunt van eventuele beïnvloeding van concurrentieverhoudingen – in dit geval door overheidssteun – een oordeel moet vormen. In België speelt de problematiek van het staal en de textielindustrie – denkt u aan de regio's rond Luik en Charlesroi. In Nederland kennen wij het probleem van de WIR met haar grote projectentoeslag – een zaak waarover het Europese Hof onlangs een uitspraak heeft gedaan, maar waarover ik mij helaas hier nu (nog) niet kan uitlaten – en zo zijn er nóg tal van zaken. Zaken, waarbij je ontdekt dat je in het hart van een geweldig belangrijke problematiek zit, met vragen naar de overlevingskansen van de Europese industrie of wáár onze concurrentiekracht in schuilt. In hoeverre is het aanvaardbaar dat de overheid een helpende hand biedt. Hoe kan die overheidssteun in verschillende landen op elkaar afgestemd worden. Laat ik het pregnant zo voorstellen: als die onderlinge afstemming tussen landen niet plaatsvindt, dan kan concurrentie tussen ondernemingen verworden tot concurrentie tussen overheden. En daarmee zitten wij dan in het hart van de internationale sociaal-economische problematiek: de vraagstukken van economische ontwikkeling, van welvaart en van verdeling van die welvaart, van sociale zekerheid, etcetera."

„In de tweede plaats iets over de relaties Commissie-Parlement, die ook tot deze portefeuille behoren. Laat ik daar heel kort over zijn. Het Parlement is, zoals u weet, anderhalf jaar geleden gekozen en heeft meer dan ooit behoefte om zich sterk te profileren naar de Raad van Ministers naar de Commissie, maar bovenal natuurlijk naar de Europese burgers. Vanuit die specifieke verantwoordelijkheid voor de relaties Commissie-Parlement, vallen ook al die andere relaties automatisch onder mijn verantwoording. En ziet u nu eens de ontwikkelingen die daar gaande zijn, neemt u bijv. eens het budget-conflict tussen Europarlement en Raad van Ministers als voorbeeld, en u beseft dat ik daar op een kruispunt van ontwikkelingen zit, waarbij de vraag wat er met Europa gaat geschieden aan de orde van de dag is. Samenvattend: ik ben dus erg blij met deze portefeuille."

„Ik hoop me als realist voor het ideaal in te zetten"

Intern-extern

U spreekt voortdurend over binnen-Europese concurrentie. Wat de mensen echter letterlijk en figuurlijk op straat aan concurrerende zaken zien zijn Japanse auto's en t.v.'s, Amerikaanse rekenapparatuur en ga zo maar door. Valt dat nu uitdrukkelijk buiten uw portefeuille?

„Deels wel, deels niet, het hangt er helemaal vanaf hoe zo'n eventueel extern probleem intern wordt opgelost. Als er in Europa tussen ondernemingen en overheden regelingen (bijv. kartels) zouden worden getroffen, waardoor de Japanse import direct zou worden geraakt, dan heeft dat met mijn portefeuille te maken. Als de zaak daarentegen opgelost wordt middels een soort importbeperking, dan is het meer een kwestie van externe betrekkingen van collega Haferkamp. Overigens is de Commissie een collegiaal bestuur, hetgeen wil zeggen, dat wij gezamenlijk met alles te maken hebben, gezamenlijk besluiten nemen, etc. Tenslotte zij vermeld dat de presentatie van het Europese concurrentiebeleid, zoals dat bijv. in OESO-verband wordt gevoerd ten opzichte van Japan en de Verenigde Staten, als mondiale dimensie ook tot mijn portefeuille behoort."

Belangrijkste taak

Na de tweede wereldoorlog is er ook in Europa veelvuldig gesproken over een zo vrij mogelijk marktsysteem. Hoe staat men daar in EEG-verband nu tegenover?

„Onze markten zijn natuurlijk nooit volledig vrij geweest. Wat in het EEG-verdrag via allerlei mogelijke regelingen is neergelegd, is ter bevordering van een zo goed mogelijk functionerende gemeenschappelijke markt. En, ik moet zeggen, dat op het gebied van de concurrentieverhoudingen duidelijk vorderingen zijn gemaakt. Met name als u vergelijkingen maakt met de ontwikkelingen op het gebied van het harmonisatie van bijv. belastingen – ook een vorm van concurrentieverhoudingen – het Vennootsschapsrecht, dan ziet men dat men daar aanzienlijk minder ver is gevorderd. Ik geloof dus dat er op het gebied van de concurrentieverhoudingen behoorlijke vorderingen zijn gemaakt, zij het dat de komende jaren dé grote uitdaging wacht om de inbreuk van die concurrentieverhoudingen door overheidssteun in Europese banen te leiden. Ik beschouw dat dan ook als een van de grote taken waarvoor ik sta."

Brussel, het hart van Europa. Dát is de nieuwe werkplaats van mr. Frans Andriessen, één van de nationale CDA-voormannen uit de zeventiger jaren. Vanuit het kolossale Berlaymont-gebouw heeft onze nieuwe EEG-commissaris nauwelijks nog tijd voor een terugblik. Andriessen kijkt liever vooruit over het aanstormend decennium der tachtiger jaren.

Theo Schmitz sprak daarover voor CDActueel met Frans Andriessen. Deze trad onlangs in functie als commissaris op de gebieden „interne Europese concurrentieverhoudingen" en „relaties Europese Commissie – Europarlement".

Concurrentie tussen [illegible] geen concurrentie [illegible]

Informatie voldoende?

Hamvraag daarbij is natuurlijk wel of die regeringen doen wat zij zeggen én of zij zeggen wat zij doen. Hoe denkt u die contact- of informatielijnen te leggen en te onderhouden?

„Ten behoeve van de stroomlijning van het Europese steunbeleid acht ik op drie niveau's contacten noodzakelijk. Allereerst tussen de Commissie en de Europese ministerraad, waarin binnenkort bijv. wordt beslist over de vijfde richtlijn voor de scheepsbouw en de multi-vezelaccoorden. Een dergelijk contact zal meestal niet één, doch meerdere portefeuilles-houders uit onze commissie behelzen. In de tweede plaats het bilaterale niveau, tussen de commissie en een bepaald land. Daarbij kan het gaan om de betreffende minister en commissaris of om de ambtelijke diensten van beiden. Het derde niveau, waarop in toenemende mate invloed op het beleid en de beleidsvoorbereiding van zowel de commissie als de landen kan worden uitgeoefend, is het niveau van het Europarlement. Reeds werd daar een grote discussie gevoerd over de toekomst van de Europese autoindustrie. Onlangs ook heb ik daar zelf gesproken over de vijfde richtlijn voor de scheepsbouw. Waar het nu om gaat is dat op alle drie niveau's die contactlijnen in elkaar worden geschoven. Wat mijn eigen ambtelijk apparaat van het vierde directoraat-generaal betreft, kan ik stellen dat het kwalitatief uitstekend bemand is. In kwantitatief opzicht zal ik mijn uiterste best doen om binnen het beperkte EEG-budget meer armslag te krijgen om de door mij gewenste ontwikkelingen te ondersteunen."

Herstructurering

De herstructurering van de Europese staalindustrie toont aan dat zo'n groeiproces met alle noodzakelijke doch begrijpelijke compromissen veel tijd kost. Tijd en compromissen die een efficiënter en een meer concurrerende bedrijfsvoering in de weg staan.

„Ja, het is duidelijk een kwestie van tijd en van heel moeizaam proberen om al die nationale belangen toch ook in relatie te brengen met de Europese belangen. Maar laten wij wel beseffen: het gaat in zo'n herstructureringsproces niet aan, dat je in één land tot nul en in een ander land in het geheel geen capaciteit zou reduceren. Dat geldt niet alleen voor de staalindustrie maar ook voor de scheepsbouw, de auto-industrie, de textiel, etc."

Is de kans niet groot dat de Commissie aldoende een praatcollege wordt waar slechts belangen van nationale regeringen behartigd worden?

„Het is onmiskenbaar – denk ik – en voorlopig ook onvermijdelijk dat in het Europees beleid nationale invloeden doorwerken. Ik denk dat daarom de Europese structuur ook zo is gekozen als zij nu is. In die structuur vervult het parlement een integrerende rol, terwijl onze Commissie als motor voor nieuwe ontwikkelingen zorg dient te dragen. Wij staan als nieuwe commissieleden thans aan het begin van een nieuwe periode. Laat ik u vertellen, dat alle collega's tot elkaar de wil hebben uitgesproken om dat principe, die initiatiefnemersrol, te vervullen. Toch loop ik niet met mijn hoofd in de wolken. Ik weet dat bepaalde regeringen op bepaalde momenten tussenbeide komen. Maar moeten wij als leden van de Commissie proberen zoveel mogelijk als Europees orgaan te fungeren. Gelukkig is de wens daartoe ook bij de voorzitter van onze Commissie sterk aanwezig. Ik ben er zeker van: mocht er ooit iemand bij ons in de verleiding komen om nationaal te denken dan zitten er collega's om hem heen die zullen proberen de zaak vanuit een andere optiek wat te neutraliseren of terug te buigen. Kort maar krachtig: ik ben geen idealist maar hoop me wel als realist voor het ideaal in te zetten."

„europa bouwen kost verschrikkelijk veel tijd en moeite"

Globaal beleid

In het begin van dit interview sprak u over de nog niet zo ver gevorderde Europese belastingharmonisatie. Nu zijn er Nederlanders, met name in het bedrijfsleven, die zich eraan ergeren, dat het buitenland en de buitenlandse concurrentie onmiddellijk klaarstaan om te protesteren als onze overheid bepaalde premies wil verlenen. Dat onze belasting- en sociale lastendruk veel hoger is dan de hunne, hoor je hen nooit zeggen.

„Laat ik hen wijzen op de procedures, die gelden voor alle landen. Voor Frankrijk net zo goed als voor de Bondsrepubliek of voor Nederland. Als een overheid steun verleent, dan dient zij dat te melden bij de Commissie. De Commissie beziet dan of die steun hetzij regionaal, hetzij als bedrijfstak past in het Gemeenschapsbeleid. Als dat niet zo is, heeft de Commissie bevoegdheden om die steun te verhinderen. Als Nederland daarbuiten kiest voor hoge collectieve lasten, dan is dat haar zaak. Natuurlijk, er is ook een streven naar belastingharmonisatie in Europa, en dat is ook nodig, maar iedereen weet ook dat dat verschrikkelijk veel tijd kost. Waar wij echter mee te maken hebben, is hoe de procedures liggen."

Betekent dat het einde voor ons specifieke (=gerichte) beleid?

„Niet voorzover het acceptabel is in het Europese kader. Laten wij scherp redeneren. Ik vind niet dat Nederland zich erover mag beklagen dat het qua overheidssteun en concurrentieverhoudingen op gelijke wijze wordt beoordeeld als de andere landen, nadat het zelf dit systeem van collectieve druk heeft aanvaard."

U zegt met andere woorden: wees slim en voer een globaal beleid van algemene lastenverlaging voorzover het Europees (nog) niet specifiek kan.

„Ware het niet dat de trend in Nederland precies de andere kant uit gaat. Persoonlijk geloof ik inderdaad dat de neiging om het beleid te richten, te sturen van de overheid of de gemeenschap uit wel eens wordt overdreven en de mogelijkheden ervan worden overschat. Persoonlijk geloof ik meer in een globaal beleid. Persoonlijk, maar dat is niets nieuws."

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Steenkamp ontspannen

Op de eerste partijraad van het CDA zag Steenkamp er opvallend goed uit, gebruind, dikker geworden, ontspannen. Het gaat tamelijk goed met het CDA. Merkwaardig hoe in zo'n korte tijd het samenraapsel van drie vermoeide, elkaar met wantrouwen beglurende partijen, kon evolueren tot een redelijke eenheid met behoorlijk wat zelfvertrouwen. *(Elseviers Magazine)*

Van Agt aan de lijn

Hoewel geen tegenkandidaat beschikbaar was werd één-vijfde deel van de stemmen uitgebracht op fractie-voorzitter Lubbers. Van Agt lijkt niet meer te kunnen rekenen op automatisch algemeen applaus en zal z'n eigenzinnige denkbeelden op bepaalde punten ondergeschikt hebben te maken aan waartoe z'n partij heeft besloten. (Hervormd Nederland)

Op Van Agts jaspanden

Is het niet veel eerlijker te erkennen dat de weigering van die twintig procent voortkomt uit het feit dat zij Van Agt als politieke persoonlijkheid niet lusten? ... De vraag die eigenlijk gesteld zou moeten worden, is of het ethisch wel verantwoord is zich de Tweede Kamer te laten binnendragen op de jaspanden van iemand met wiens politieke opvattingen men het in de grond van de zaak volstrekt niet eens is. (H. J. Neuman in *Trouw*).

Blinde weerzin

De opzet van die tegenstemmers kan geen andere zijn geweest dan van blinde weerzin doen blijken tegen de eigen partijleider. Zo blind dat zij bereid waren Van Agt's beeld voor het front van het publiek te beschadigen. Zulk een verdeeldheid is niet alleen schadelijk voor Van Agt zelf, maar ook voor het CDA als geheel. Dat, terwijl elke zetel winst de kans vergroot dat de tegenstanders van Van Agt meer eigen vrienden van „linksgezinde" signatuur in de Kamer krijgen. *(NRC/Handelsblad).*

Ethisch bewogen

Ik denk dat het fout is de tien van het kernwapendebat of de zes van de olieboycot of de twee van de abortus een grotere ethische bewogenheid toe te schrijven dan de anderen. Het gaat uiteindelijk om de afweging en dan krijgen voor een deel van die fractie die andere factoren een groter gewicht. Begrijpt u dat? (Henk Couprie, CDA-Kamerlid in De Tijd).

In zetels vertaald

Volgt de PvdA het standpunt van het IKV (álle kernwapens verwijderen) dan loopt één op de tien oorspronkelijke PvdA-stemmers weg, maar er komen er veel meer bij. Het PvdA-cijfer stijgt tot boven de 34%. Het programma-Den Uyl (Nederland blijft enige kernwapentaken vervullen) levert een verliespost van 16% van de oorspronkelijke PvdA-stemmers terwijl er van andere partijen minder dan 10% bijkomt.
Het PvdA-cijfer daalt dan van 29 tot minder dan 27%. Het verschil tussen de twee kernwapenstandpunten komt dus op ruim zeven procent uit. Dat staat voor een tiental Kamerzetels. (Nipo-onderzoek *Elseviers Magazine*).

Rode brievenbus

Inplaats van een sociaal-democratische visie op het algemeen belang te hebben ontwikkeld is de partij een brievenbus geworden voor de uit verschillende pressiegroepen voortkomende wensen. De anti-kernenergiebeweging, de milieubeweging, de „Rooie Vrouwen" het IKV en gelukkig ook nog een beetje de vakbeweging proberen ieder eigen wensen in het partijprogram opgenomen te krijgen. (G. van Benthem van den Bergh in *NRC/Handelsblad*).

Parlement in paniek

Wat moeten Taiwan en andere (potentiële) handelspartners, wat moet ook China ervan denken, dat een parlement zò in paniek raakt door enige politieke druk, dat een positieve uitspraak tot het verlenen van een exportorder binnen één maand verkeert in een negatieve? Na het sluiten van onze ambassade in Jeruzalem een nieuw voorbeeld van lafhartigheid, wankelmoedigheid en onbetrouwbaarheid van onze buitenlandse politiek. (Elseviers Weekblad).

Te snelle zwaai

Jan Joost Lindner in de Volkskrant: De schuld van prestigeverlies van de Kamer moet niet exclusief bij die vier worden gezocht maar bij alle voorstemmers van de motie-Brinkhorst (en de indiener in het bijzonder). Wie het parlement serieus genoeg neemt, moet zelfs niet willen dat een dergelijke zwaai in zo'n korte tijd gemaakt wordt hoe verbeten men inhoudelijk ook is. Het is een illusie dat met zo'n ommezwaai internationaal en tegenover de Volksrepubliek prestige teruggewonnen wordt.

Nu niet overhaast

Na de zig-zag koers van ons land in de zaak van de onderzeeërs is er nu geen voldoende vaarwater meer voor nog een overhaaste beslissing. Het kabinet zou de tijd moeten nemen voor een zorgvuldige afweging tussen het juridisch haalbare (tegenover RSV) en het politiek wenselijke (tegenover het parlement). Pas dan kan verantwoord gekozen worden voor een eventuele koerswijziging. *(Het Binnenhof).*

Quasi betrapt

Je moet eens opletten hoe hij (minister Van der Klaauw) de Kamer toespreekt. Gewone ministers smoezen erop los dat het een lieve lust is en praten door terwijl Uyl allang de interruptiemicrofoon open heeft. Klaauw niet. Ook als Klaauw een feit meedeelt maakt hij er zin van alsof hij geweldig staat te liegen, en halverwege kijkt hij quasi betrapt op, zodat Brinkhorst denkt dat hem iets ontgaan is en alvast maar overeind komt. (Jan Blokker in de *Volkskrant*).

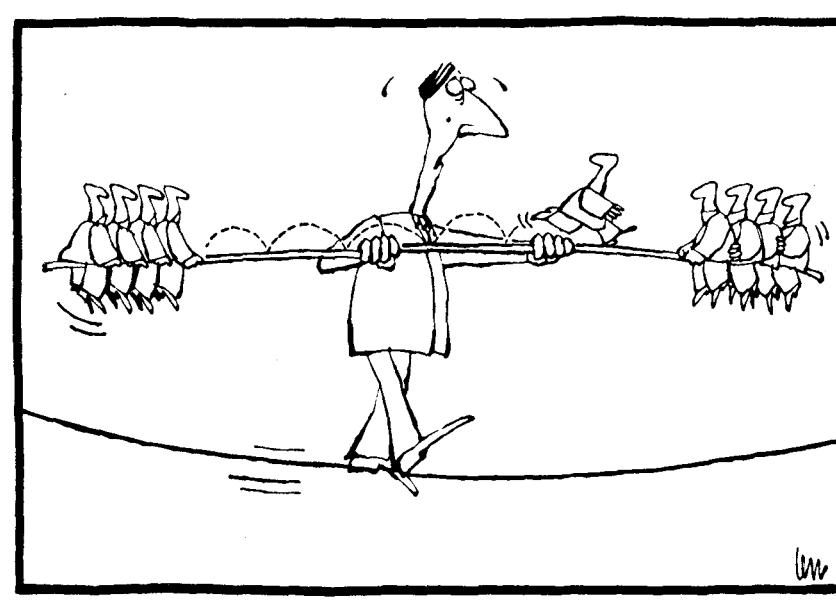

(Geknipt uit Trouw).

Eind mei afronding werkzaamheden

Commissie model-program 1982/1986 van start

Op woensdag 28 januari jl. is de commissie-Modelprogram 1982/1986 voor het eerst bijeen geweest onder leiding van haar voorzitter mr. W. F. de Gaay Fortman. De volledige samenstelling van deze commissie publiceerden wij reeds in CDActueel van 17 januari 1981, op pag. 5.
Als vice-voorzitter van deze commissie zal fungeren mr. Ph. J. J. M. Houben, voorzitter van het gewest-Twente. Het secretariaat is in handen van mw. C. den Hollander-v. d. Ent en C. J. Klop, beide stafmedewerkers bij het Wetenschappelijk Instituut. De commissie zal haar werkzaamheden medio mei a.s. afronden. Dit is ook wel nodig, omdat het model-program, conform de statuten, door de partijraad van 20 juni a.s. zal moeten worden vastgesteld. Begin juni zal het partijbestuur zich buigen over het ontwerp-model-program, alvorens het aan de leden van de partijraad toe te zenden. De commissie denkt een zestal plenaire bijeenkomsten nodig te hebben om tot de opstelling van het model-program te komen. Op elke plenaire bijeenkomst, die een middag en avond duurt, wordt het ontwerp besproken. Vooralsnog denkt de commissie aan de behandeling van de navolgende onderwerpen.

- stadsvernieuwing en volkshuisvesting
- minderheden
- sociaal-economisch beleid
- milieu, ruimtelijke ordening, verkeer
- openbare orde, veiligheid, rampenbestrijding
- onderwijs, welzijnsbeleid en volksgezondheid
- financiën, belastingen, begroting
- inrichting van het bestuur

Er is gekozen voor een indeling per hoofdstuk, conform „Om een zinvol bestaan", volgens het schema: analyse, benadering en actiepunten. Er zal sprake zijn van afzonderlijke actiepunten voor provincie en gemeenten. Zoveel mogelijk zullen analyse en benadering voor gemeenten en provincie bijeengehouden worden.

organisatienieuws

Spreekbeurten Drente

Spreekbeurtcoördinator voor **Drente** is: C. A. H. van den Hout, Van Ensumlaan 24, 7742 XV Coevorden, tel. 04520-3990. I.p.v. J. Zantinga.

U hoort thuis bij de CRS

RIJNREIS
Een 8-daagse tocht op een luxe Rijnboot langs al de romantische plekjes met als hoogtepunt bezoek Heidelberg. Volpension. vanaf **ƒ 510,-**

TUNESIE/SOUSSE
15 dagen volpension in een luxe hotel. Heerlijk relaxen, zee en zon. Maar ook opwindende excursies. Vliegreis. vanaf **ƒ 1260,-**

PROVENCE/RIVIERA
13-daagse rondreis per touringcar. Veel te genieten. De Alpen, Avignon, Nice, Cannes, Monte Carlo enz. Volpension. vanaf **ƒ 1595,-**

WALLIS/SAAS
Dat is Zwitserland op z'n mooist! 10 dagen per touringcar. Excursies en volpension in fijn hotel. vanaf **ƒ 885,-**

JONGERENREIS WESERBERGLAND
Ideaal gebied voor prachtige wandel- en fietstochten. U reist met de dagtrein. 8 dagen volpension. vanaf **ƒ 580,-**

Bij de CRS reist u in gezelschap van geloofsgenoten. Dat schept de verkwikkende sfeer, waarin u dubbel van uw vakantie kunt genieten. Bovendien streeft de CRS geen winst na. Uw reissom wordt ten volle besteed aan het welslagen van uw vakantie. Opdat u met recht kunt zeggen: "Bij de CRS hoor ik thuis".

BON Bel of schrijf ons even. U ontvangt ons komplete programma gratis thuis.

Naam _____
Straat _____
Plaats/Postcode _____

CHRISTELIJKE REISSTICHTING
Leliegracht 46, 1015 DH Amsterdam. Tel.: 020 - 23 63 93.

Consulenten-team van start

Met het van start gaan van het vormingswerkconsulententeam heeft het CDA in elk der Kamerkringen waarin een vormingswerkconsulent werkzaam is een steunpunt, waarop het Kamerkringbestuur, het bestuur van de Provinciale afdeling, en de besturen van gemeentelijke afdelingen bij de uitvoering van hun taken een beroep kan doen om informatie en om hulp bij die uitvoering.

De consulent is in overleg met het desbetreffende Kamerkringbestuur c.q. het bestuur van de Provinciale afdeling aangesteld door de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.

Zij zijn onder andere behulpzaam bij – en een vraagbaak voor:
- het organiseren van politieke scholings- en vormingsactiviteiten, zoals cursussen, werkgroepen e.d.
- het op gang brengen van de politieke discussie in het CDA
- het organisatorisch functioneren van partijverbanden.

De werkzaamheden van de consulenten worden geleid en gecoördineerd door de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.

Een deel van het nieuwe consulententeam (foto Nick Morelis).

Werkplan

Hiertoe is een werkplan opgesteld, waarbij:
- de consulenten worden voorzien van cursusmateriaal;
- de partij-organisatie wordt behandeld;
- de uitgangspunten van christen democratische politiek wordt doordacht;
- politieke stromingen worden besproken;
- discussie- en vergadertechnieken worden beoefend;
- rapportages en ervaringen worden uitgewisseld.

vorming

Op maandag 2 februari 1981 was de eerste bijeenkomst van het consulententeam.
Partijvoorzitter P. Bukman wees daarbij op de spilfunctie die de consulenten kunnen vervullen bij het opstarten van de politieke discussie in het CDA, waarbij de positie van de overheid in de verzorgingsstaat, de bewapeningsproblematiek en de energievoorziening een grote rol zullen spelen.
De consulenten staan klaar voor u!

OPROEP

De Stichting Kader- en Vormingswerk CDA roept partijleden op, die bereid zijn te functioneren als **vormingswerkconsulent** in de Kamerkringen:

- Groningen
- Assen
- Den Helder
- Den Haag

contact op te nemen met de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA,
Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA 's-Gravenhage, tel. 070–924461, t.a.v. W. Eikelboom.

Adressenlijst CDA-Vormingswerkconsulenten

Kamerkring Leeuwarden
B. Dijkstra, Suderom 26, 9212 PS Boornbergum
tel.: 05126–2340 th.; 05120–19659 knt.
Kamerkring Zwolle
T. H. van Osch, Tjariet 36, 8032 LM Zwolle.
tel.: 05200–34297 th.; 05200–77177 knt.
Kamerkring Arnhem
mevr. C. H. Reitsma-van Spanje, Sparrenlaan 3, 8162 CX Epe.
tel.: 05780–14819.
Kamerkring Nijmegen
G. J. Mombarg, Van Goghstraat 39, 6566 ZB Millingen a/d Rijn.
tel.: 08813–2061.
Kamerkring Haarlem
mevr. M. Verheul-Verhulst, Willem Denijslaan 11,
2101 EN Heemstede. tel.: 023–289625.
Kamerkring Dordrecht
mevr. A. J. Bakker-Osinga, Oranjepark 3, 3311 LP Dordrecht.
tel.: 078–147010.
mevr. W. van Dinter-Vroegindeweij, Merellaan 357, 3145 EM Maassluis.
tel.: 01899–15309 th.; 070–614911-tst. 329 knt.
Kamerkring Maastricht
C. Th. A. Bennebroek, Kruisstraat 14, 6151 BP Munstergeleen.
tel.: 04490–17690 th.; 04494–63835 knt.
W. Thuis, Rietbeek 10, 6166 GV Geleen.
tel.: 04494–45717 th.; 04490–66269 knt.
Kamerkring Rotterdam
H. van Oostende, Hontenissestraat 17, 3086 KA Rotterdam.
tel.: 010–801481 th.; 010–811144 knt.
Kamerkring Utrecht
mevr. J. M. Heukels, Hessenweg 28, 3731 JK De Bilt.
tel.: 030–762208.

De nieuwe regeling toegelicht

uit de fractie

Schoolbegeleidingsdiensten zijn er voor de scholen!

Na heel lang wikken en wegen is thans een regeling inzake de schoolbegeleidingsdiensten tot stand gekomen. Gezien het feit dat er bij de opzet en het functioneren van deze diensten zo veel instanties betrokken zijn, viel ook wel te begrijpen dat dit geruime tijd zou vergen. Gelukkig is het echter nu zo ver. Maar onder al die betrokkenen zou men haast vergeten dat de meest belanghebbende in de wezenlijke betekenis van het woord hierbij de school zelf is. Immers daarvoor zijn de schoolbegeleidingsdiensten opgericht. De school moet dus in het centrum blijven staan, hetgeen intussen niet alleen geldt voor het begeleidingsgebeuren maar tevens voor de hele verzorgingsstructuur welke om het onderwijs heen wordt opgebouwd. Vandaar dus het opschrift boven dit artikel.

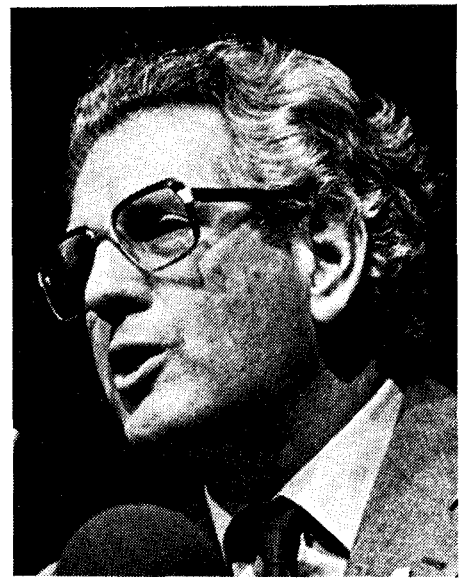

door drs. Gerard van Leijenhorst

Staatssecretaris Hermes van Onderwijs en Wetenschappen is er redelijk goed in geslaagd om de hoofdgedachte (nl. de school in het centrum) in de nieuwe regeling van de Schoolbegeleidingsdiensten tot uitdrukking te brengen. Daardoor wordt aangesloten bij hetgeen terzake is opgenomen in het CDA-program, alsmede in het regeeraccoord. De scholen (van kleuter- en lager onderwijs) sluiten met de desbetreffende dienst in de regio een overeenkomst aangaande de begeleiding. Die overeenkomst geldt voor vier kalenderjaren. Daarna bestaat er de mogelijkheid – bijvoorbeeld op grond van ontevredenheid over de dienstverlening – over te schakelen naar een dienst van een direct aangrenzende regio. Men moet dan wel een opzegtermijn van tenminste één jaar in acht nemen en onder de vermaningen van een door de beide partijen gezamenlijk aan te wijzen geschillencommissie doorgaan.

Zo gezien zal het in praktijk dus niet zo gemakkelijk zijn om van schoolbegeleidingsdienst te veranderen. Vanuit het oogpunt van de vrijheid van (het bijzonder) onderwijs is dit te betreuren. Er kunnen zich namelijk situaties voordoen dat een school gelet op haar grondslag en doelstelling niet meer met een bepaalde dienst in zee kan gaan. Dan moet het haar niet te moeilijk worden gemaakt om een nieuwe keus te maken. Anderzijds moet men er begrip voor hebben dat een dienst in zijn functioneren een zekere mate van continuïteit moet hebben; hij kan niet anders dan wegens eigen schuld pardoes bijvoorbeeld de helft van zijn cliëntèle verliezen. Het komt mij voor dat de kans dat dit zal gebeuren echter veel geringer zal zijn dan de praktische mogelijkheid om op grond van de vrijheid van inrichting van de ene dienst naar de andere over te gaan.

Niettemin, deze vrijheid is wel principieel aanwezig in de regeling en dat is op zichzelf toe te juichen. De ervaring zal moeten uitwijzen welke ruimte aan die vrijheid zal worden toegemeten.

Vrijheid van richting

In de rijksregeling subsidiëring schoolbegeleiding wordt tevens de mogelijkheid geschapen om naast samenwerkingsdiensten ook richtingsdiensten te stichten, zowel landelijk als regionaal. Een duidelijke tegemoetkoming dus aan diegenen die ook de levensbeschouwelijke dimensie van de begeleiding materieel en formeel gewaarborgd willen zien. Wij begroeten deze mogelijkheid positief. Wel zijn de voorwaarden waaraan voldaan moet worden zeer beperkend. Zo kan men pas overgaan tot het stichten van een regionale richtingsdienst wanneer er in een vastgestelde regio meer dan 40.000 leerlingen zijn. Beneden de 40.000 leerlingen kan er alleen een samenwerkingsdienst bestaan (iedere dienst moet tenminste 20.000 leerlingen omvatten), daarboven kan er tevens een dienst naar richting (of een dienst alleen voor openbare scholen) worden gesticht.

Een landelijke dienst naar richting behoeft „slechts" tenminste 10.000 leerlingen te omvatten, maar deze moet eerst gedurende drie jaar op eigen kracht hebben gedraaid om voor subsidie in aanmerking te komen. Voorwaar een zwaar beroep op „tegenwoordigheid van geest"... en middelen.

Het valt te billijken dat de staatssecretaris zich goeddeels heeft aangesloten bij de situatie zoals deze zich sinds jaar en dag heeft ontwikkeld. Ons land is thans reeds bijna bedekt met schoolbegeleidingsdiensten waarin openbaar- en bijzonder onderwijs (prot. chr., r.k. en neutraal) via onderscheidene modellen met elkaar samenwerken. Zo zijn er samenwerkingsdiensten waarin men alles met elkaar samen doet, in andere bestaat er wat de begeleiding zelf aangaat een duidelijke scheiding in begeleidings-activiteiten en tussen de prot. chr., de r.k. en de „neutrale" deelnemende scholen. Met betrekking tot de herkenbaarheid van de eigen identiteit in de schoolbegeleidingsdienst zijn er door de jaren heen al heel wat problemen geweest, begrijpelijk feitelijk.

Zaak afronden

En nog zijn er in Nederland een aantal gebieden (bv. op de Veluwe en in het Utrechtse) waar het om deze of dergelijke redenen nog niet tot aansluiting bij een dienst is gekomen. De staatssecretaris heeft (nog) de mogelijkheid om in nauwe samenwerking met het onderwijsveld ook daar tot aanvaardbare oplossingen te komen. De regeling biedt hem daartoe een aantal handvaten, welke hij dient te benutten. Mede terwille van de rechtszekerheid van alle betrokkenen (onder wie allereerst de leerlingen), moeten de „witte plekken" snel worden opgevuld. De starre regioindeling mag daarvoor bijvoorbeeld geen belemmering vormen. De zaak is primair dat de schoolbegeleiding, welke vanwege haar belang voor het opgroeiende kind alsmede voor de ontwikkeling van het onderwijs binnen afzienbare tijd binnen de wet op de onderwijsverzorging een wettelijke grondslag krijgt, en overal in het land spoedig zal functioneren en wel zodanig dat zowel het gehele bijzonder als het openbaar onderwijs zich daarin kunnen vinden.

„De chips regeren?!"

KOMMER is een commissie van het CDJA, die zich de afgelopen maanden heeft bezig-gehouden met de revolutionaire ontwikkeling van de micro-electronica. Deze commissie hield 7 februari in Amersfoort een studie-dag over de gevolgen van de micro-electronica voor de samenleving.

Op deze uitstekend georganiseerde conferentie probeerden een vijftigtal geïnteresseerden uit CDJA en CDA de overvloed aan informatie hierover, zoals die de laatste tijd op ons afkomt, in een perspectief te plaatsen. Een drietal inleiders gaf hun persoonlijke mening over de gevolgen vanuit hun optiek.

Prof. E. Schuurman, hoogleraar wijsbegeerte, signaleerde vooral de groeiende scheiding tussen de dagelijkse ervaringswereld en het technologische en wetenschappelijke complex met haar groeisyndroom. Hij drong er op aan die ontwikkeling en dreigende desintegratie door een integrale visie om te buigen.

Een dienstbaar gebruik van electronica kan daarbij ook positief helpen.

Drs. W. Lemstra, gemeentesecretaris van Amsterdam, achtte de bestuurlijke belangstelling voor een informatiebeleid zeer belangrijk. Er is een nauwe samenhang tussen organisatie- en informatiebeleid. Voor de burger dienen zijn privacy en behoeften als gebruiker de voorrang te krijgen.

P. Hazenbosch, CNV, gaf in zijn inleiding „mensenwerk" de gevaren aan voor de werkgelegenheid, de sociale verhoudingen en de menselijke waardigheid. Hij vulde dat aan met suggesties op het gebied van het onderwijs (her)om- en bijscholing, educatief verlof en ook door inpassing in een gericht sectorstructuur-beleid.

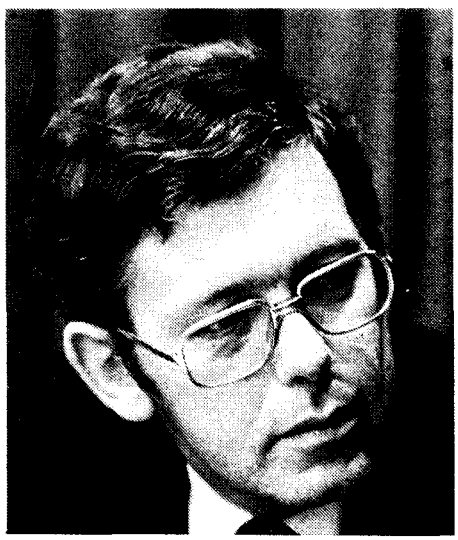

Tweede Kamerlid J. van Houwelingen

Gemeenschappelijk schetsten de inleiders toch een waarschuwend beeld voor de gevolgen van micro-electronica.

In de groepsdiscussies 's middags, waar de stellingen van de inleiders werden besproken bleek een duidelijke vraag van de verrassend deskundige en gemotiveerde deelnemers over de werkgelegenheidsaspecten.

Het kamerlid J. van Houwelingen werd in een paneldiscussie, met de andere inleiders geconfronteerd met deze en andere vragen.

Van Houwelingen zag wel gevolgen voor de werkgelegenheid, maar vond dat de ontwikkeling toch niet afgeremd moest worden. Er is genoeg verspillende, niet humane arbeid waar automatisering positieve oplossingen kan brengen. Ook de mondiale situatie is nog steeds gebaat bij efficiënte produktie. Wel dienst het politiek beleid hierbij een aantal randvoorwaarden aan te geven.

De heer Hazenbosch vreesde wel grote toename der werkloosheid en beval herindustrialisatie, arbeidstijdverkorting en arbeidsplaatsenbeleid t.b.v. creatie aan.

De forumvoorzitter D. van Elk, meende dat ook positieve effecten van micro-electronica vermeld konden worden zoals kwaliteitsverbetering van de arbeid, vermindering van het aantal beheersniveaus en schaalaanpassing aan de menselijke maat.

Prof. Schuurman vreesde dat onze politieke constellatie geneigd is fundamentele en christelijke oplossingen voor het probleem van de technische vooruitgang en zijn gevolgen op pragmatische gronden uit de weg te gaan.

Van Houwelingen bracht uitsluitend de noodzaak van een beleid met een duidelijk perspectief voor alle leden van de samenleving naar voren.

De inleidingen en stellingen van deze studiedag zullen binnenkort als CDJA bulletin worden gepubliceerd.

L. Sala

Politiek pamflet CDJA wijst eenzijdige stappen af

In het CDJA kunnen stemmen gehoord worden, die pleiten voor eenzijdige stappen van Nederland waar het de (kern)bewapening betreft. In deze zin spreekt zich ook de voorzitter van het CDJA uit in CDActueel van vorige week.

In het politiek pamflet van het CDJA lezen wij: „het verwijderen van nucleaire wapens, met name de middellange afstandswapens uit de Navo en het Warschaupact, dient inzet te zijn bij wederzijdse besprekingen. In dit kader is tijdelijk uitstel, en al naar gelang verdere ontwikkelingen in de onderhandelingen, afstel van invoering van middellange afstandswapens in West-Europa gerechtvaardigd". (§ 6.1) Wij wijzen bovendien op gedachtestreepje 5 in dezelfde paragraaf waar gesproken wordt over verwijderen van middellange afstandswapens uit de Navo en het Warschaupact als inzet bij Salt III besprekingen. Afbouw van gevechtsnuclearisering moet in de besprekingen ingebracht worden.

Het politiek pamflet is dus volstrekt duidelijk: als het gaat om verminderen of verwijderen van middellange afstandswapens dient dit te geschieden o.g.v. de resultaten van besprekingen tussen Oost en West. Het pamflet spreekt m.b.t. verminderen of verwijderen van wapensystemen zeer zorgvuldig telkens over én de Navo én het Warschaupact. Dus wederkerig en evenwichtig!

Krachtens het fusieprotocol (art. IX) van het CDJA vormt het politiek pamflet „de leidraad voor het politiek handelen en het verder uitbouwen van de politieke visie van het CDJA".

Het politiek pamflet nu stelt tijdelijk uitstel of eventueel afstel van de invoering van nieuwe wapens, geheel afhankelijk van: „verdere ontwikkelingen in de onderhandelingen". Zolang die besprekingen (helaas) nog niet zijn begonnen en er dus ook nog geen sprake kan zijn van „verdere ontwikkelingen" daarin, zijn wij toch wat verbaasd over geluiden in het CDJA die niet in overeenstemming zijn met ons politiek pamflet.

Redactiecommissie CDJA

CDJA-NO-Brabant

Het CDJA organiseert een bijeenkomst met als thema: **Geslaagd, maar wat dan?** (middelbare scholieren en werkloosheid) op 17 februari 1981 in het Wijkcentrum „d'n Iemhof", Sterrebos 35 (nabij winkelcentrum de Ruwert) te Oss.

In een forum zullen plaatsnemen de heren W. Vos (lid Gedeputeerde Staten Noord-Brabant, Steverdink (directeur van het arbeidsbureau Oss) en decaan van de scholengemeenschap Titus Brandsma te Oss.

De forumleden zullen een inleiding houden over de problematiek van de werkloosheid.

Daarna zullen ze ingaan op vragen vanuit het publiek. De avond is voor alle belangstellenden toegankelijk.

CDJA wat zal de toekomst je brengen?

19 januari 1981 is de vereniging CDJA tot stand gekomen, waarin samenwerken de voormalige leden van ARJOS, CHJO, KVPJO en de rechtstreekse CDJA-leden. Bij zo'n start past het mijns inziens enkele aspecten van dat nieuwe CDJA nader onder de loep te nemen.

door Wim van de Camp
(vice-voorzitter C.D.J.A.)

Organisatie

Wat voor soort organisatie is het CDJA? Van velen is het antwoord een politieke jongerenorganisatie, maar wanneer we dat begrip nader gaan invullen blijken er nogal diverse meningen naar voren te komen. Sommigen zien het CDJA als een politieke wachtkamer, anderen wijzen op de steeds weer terugkerende horzelfunctie. Maar hoort daar ook belangenbehartiging van jongeren bij? Hoort daarbij dat het CDJA als zodanig gaat deelnemen, ja zelfs andere politieke verbanden, organisaties gaat oprichten? In hoeverre moet het CDJA aan politiek vormingswerk doen, aan politieke bewustwording? In het Dagelijks en Algemeen Bestuur van het CDJA moet hieromtrent nog een beleid worden ontwikkeld, desalniettemin enkele voorschotten. Ik ben van mening dat het CDJA geen belangenorganisatie kan zijn als b.v. de CNV wj. of de KPJ. Het CDJA zal soms wel als verlengstuk van deze organisaties in de politiek kunnen optreden, maar dat moet passen in een algemeen politieke visie van het CDJA. Gevaar van te grote politieke belangenbehartiging is dat de diverse belangen het karakter van de organisatie gaan bepalen, waardoor de organisatie zelf het politieke initiatief gaat verliezen. Hetzelfde geldt m.i. de deelname aan diverse comité's en actiegroepen. Naar mijn mening moet het CDJA zich beperken tot het al of niet betuigen van politieke instemming, maar de verdere materiële verwezenlijking van het doel moet aan de betreffende organisatie zelf worden overgelaten. Ook hier moeten we ons beperken tot het zijn van politiek verlengstuk.

Politiek beleid

Het eerste punt over de doelstelling van de organisatie is niet los te koppelen van het politieke beleid van het CDJA. Thans werken we, als uitvloeisel van de fusie, met het Politiek Pamflet. Maar nu reeds blijkt dat het Politiek Pamflet geïnterpreteerd moet gaan worden om op de meest actuele onderwerpen een antwoord te kunnen geven. Van de andere kant leidt politieke actualiteit tot eenzijdigheid. Wel uitspraken over kernwapens, kernenergie, abortus en minimumjeugdlonen.
Maar kunnen we ook duidelijk en gemotiveerd reageren op de bezuinigingen, de ontwikkelingen binnen het onderwijs en de waardigheid van het menselijk leven? We zullen moeten streven naar, en dat klinkt wellicht pretentieus, een „Totaal" politieke visie, waarin we kunnen laten zien wat onze kijk is op de maatschappij en hoe het nu verder moet met die maatschappij, zeker ook internationaal gezien. Daarbij hoort ook dat we ons moeten bezig houden met de konsekwenties van onze uitspraken en de keerzijden ervan. Wellicht kunnen we ons in dat opzicht onderscheiden van andere politieke jongerenorganisaties, waar de politieke actualiteit de gang van zaken onverantwoord bepaalt.

Achterban

Een ander punt waar het CDJA zich binnenkort over zal moeten bezinnen is waar het zijn achterban denkt te vinden, welke mensen het met zijn politieke visie denkt te bereiken. Niet ontkend kan worden dat „Christelijke jongeren", waar we ons mijns inziens toe richten, een zeer wijds begrip is: van „jonge ondernemers" binnen het NCW, via de jongeren van het GPV, de Pax Christi mensen, christenen voor het socialisme naar de leden van de kerkelijke basisgroepen. Maar ook mensen die actief zijn in het parochie- en gemeente-werk, zonder daar direct politiek in te zien. In het verleden hebben de samenstellende delen van het CDJA mensen van verschillende maatschappelijke komaf in de politiek laten samenwerken. Ik zou er een voorstander van zijn dat deze „brede" achterban gehandhaafd kan worden en daar waar nodig opnieuw verworven. In dit opzicht moet het CDJA een ontmoetingsplaats zijn van al die verschillende Christenen, die allen denken en praten over Christelijke politiek. Wanneer ik dit terugkoppel naar mijn eerste organisatiepunt vind ik studie en vorming belangrijker dan de ook hier verschijnende groepsbelangen. Het gevaar van „brede" achterban, maar grote politieke onduidelijkheid zullen we terdege moeten vermijden. Overtuigen en overtuigd worden is hier beter dan zoete broodjes bakken.

Relatie tot het CDA

Ook dit punt zal in de nabije toekomst zijn aandacht verdienen. Weliswaar is het CDJA een zelfstandige organisatie, toch is ook onze structuur geënt op het CDA. Onze mensen, onze achtergronden komen toch in velerlei opzichten overeen. Wij moeten dan ook niet bang zijn tijdig en duidelijk kleur te bekennen ten gunste van het CDA. Maar daar waar de verschillen liggen, de knelpunten, moet het CDJA ook glashelder voor zijn mening uitkomen en er naar handelen. Niemand is gediend met „omwille van de lieve vrede" onduidelijkheid, zeker niet de jongeren die in onze verbanden samenwerken. Wanneer we onze opstelling zo kiezen bereiken we het meest bij het CDA en misschien is dat wel de beste belangenbehartiging die we ons kunnen denken.

FBG binnenlands bestuur

De eerstvolgende bijeenkomst van deze fractiebegeleidingsgroep zal gehouden worden op dinsdag 17 februari a.s., aanvang 19.45 uur in de Pepperbox (onderin het Jaarbeursgebouw), nabij station Utrecht C.S.
Onlangs is in een eerste vergadering het kiezen van een geschikt onderwerp voor deze FBG aan de orde geweest. Voorlopig hopen we ons bezig te gaan houden met het onlangs verschenen rapport van de Werkgroep Herziening Gemeentewet (Commissie Van Kinschot).
Hiernaast denken we tevens wat te kunnen doen, mede afhangende van het aantal actieve FBG-leden, aan decentralisatie, provinciale herindeling en het fenomeen referendum.
Op dit moment bestaat de FBG-BB uit 4 enthousiastelingen, dat mogen er dus best meer worden. Iedere CDJA-er of -ster is welkom!
Heb je interesse of denk je te komen op de 17e a.s. neem dan contact op met:

- Hans Brüning, Aak 50, 2991 DA Barendrecht, tel. 01806–8185, of overdag van dinsdag tot en met donderdag, tel. 070–614911, toestel 2551.
- Kees-Jan de Vet, Bergsestraat 47, 4724 CA Wouw, tel. 01658–1203.

Het Europees Parlement en de begroting 1981

europa

door Frans Micklinghoff

Dejur

De begroting van de Europese Gemeenschap is de meest explosieve conflictstof in het constitutionele debat tussen de Raad van Ministers en het Europees Parlement. Bij de behandeling van de begroting 1980 ontdekte het pas verkozen Parlement dat het in begrotingszaken reële macht heeft. Begrotingsvraagstukken nemen in de politiek altijd een zeer belangrijke plaats in. Dat geldt met name voor de Europese Gemeenschap, waarin het Europees Parlement en de Raad van Ministers de begrotingsbevoegdheden op zorgvuldig afgewogen wijze delen. Het begrotingsbeleid bepaalt bijvoorbeeld welke de belangrijke prioriteiten er zijn op landbouwgebied en op regionaal-, sociaal- en energiegebied.

De procedure

De begrotingsprocedure moet men zich, kort samengevat, als volgt voorstellen: de Europese Commissie heeft tot taak een eerste cijferopstelling uit te werken, het zgn. voorontwerp. De Europese Ministerraad heeft dan de gelegenheid op basis daarvan haar ontwerp vast te stellen. Daarbij kan ze ongelimiteerd van het voorontwerp afwijken. Vervolgens buigt het Europees Parlement zich over het ontwerp. De Ministerraad heeft vervolgens de gelegenheid de amendementen en wijzigingsvoorstellen van het Europees Parlement te beoordelen. Ministerraad en Parlement treden dan in direct contact met elkaar, waarbij de Europese Commissie geen beleidsbepalende rol meer speelt. Uiteindelijk moet het Parlement oordelen of het het begrotings-ontwerp met amendementen en wijzigingsvoorstellen al dan niet zal goedkeuren. Vorig jaar kon het Parlement met de toegestane amendementen en wijzigingsvoorstellen geen genoegen nemen en verwierp de begroting 1980. Dat deed het Parlement vooral ook om tot uitdrukking te brengen dat het de hoog opgelopen Europese landbouwuitgaven terug wilde dringen en een wijziging in het beleid op het gebied van regionale en sociale politiek wilde bereiken.

De begroting 1981

De Commissie had voor de zomervakantie een voorontwerp ingediend. Niettegenstaande de vele bijkomende taken die de Europese Gemeenschap in 1981 op zich moet nemen, had de Commissie omwille van de slechte economische situatie en om in de lijn van de bezuinigingspolitiek van de lid-staten te blijven, maat willen houden. Het voorontwerp van de Commissie komt uit op één veertigste van de som van de nationale begrotingen. Wordt rekening gehouden met de speciale kredieten ten behoeve van het Verenigd Koninkrijk, de toetreding van Griekenland en de inflatie, dan blijkt dat (in vergelijking met de begroting van 1980) de politiek van de nulgroei werd toegepast.

De Ministerraad snoeide in de begroting drastisch tijdens de eerste lezing. De Ministerraad heeft het rode potlood vooral gehanteerd bij de niet-verplichte uitgaven, met name voor sociaal- en regionaal beleid, ontwikkelingshulp en energieonderzoek. Onderdelen waarvan het Parlement bij uitstek vindt dat nu juist daar méér aan moet gebeuren. De landbouwuitgaven bleven nagenoeg ongemoeid.

De begrotingscommissie van het Parlement kon met de door de Ministerraad in de eerste lezing vastgestelde ontwerp-begroting geen vrede hebben. De begrotingscommissie verweet de Ministerraad dat het zich met de ontwerpbegroting precies in de tegenovergestelde richting had bewogen als het Parlement vorig jaar (toen het de begroting verwierp) duidelijk had aangegeven. De begrotingscommissie baseert zich daarbij op het feit dat de Raad de voorgestelde landbouwuitgaven onaangetast heeft gelaten maar op andere beleidsterreinen forse besnoeiingen had aangebracht. „Het gevaar bestaat dat de Gemeenschap op den duur tot een puur agrarische gemeenschap wordt gedegradeerd", aldus de begrotingscommissie.

Het begrotingsdebat

Tijdens de zitting van het Europees Parlement in de week van 15 tot 19 december vielen er harde woorden over de europese begroting. Het bitterste verwijt richtte de oud EG-commissaris Altieri Spinelli tot de aftredende Commissie. „Dit is een droevige begroting en uw verantwoordelijkheid, Commissie, is zeer groot geweest. U hebt niet gestreden. U hebt u ieder jaar bij de wensen van de Ministerraad neergelegd", zo riep Spinelli uit.

Het Parlement wilde een bedrag vaststellen voor sociale maatregelen (vervroegde pensionering, werktijdverkorting e.d.) in de Europese staalindustrie, van ruim 112 miljoen ERE (Europese rekeneenheden). De Ministerraad wilde hier niet mee akkoord gaan. De Ministerraad had in een eerder stadium wel enkele concessie's aan het Parlement gedaan; bezuinigingen op landbouw en een compromis over het op de begroting opnemen van de leningen die via de Europese Gemeenschap aan de lid-staten worden verstrekt. Verdere verhogingen over de begroting van 1981 zou door de Ministerraad niet geaccepteerd worden.

Alhoewel het Parlement zijn verlangens voor de begroting van 1981 niet ingewilligd zag, werden toch de meeste amendementen (ten bedrage van enkele honderden miljoenen rekeneenheden, die verschillende parlementaire commis-

BEGROTING VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

	betalings-kredieten in ERE (1)	vastleggings-kredieten in ERE (1)
Begroting 1980 zoals vastgesteld Juni 1980	15.683	17.319
Uiteindelijke begroting 1980 met aanvulling dec. 1980	16.200	–
Commissievoorstel begroting 1981 (1.9.1980)	20.051	21.732
1e lezing van de Raad (23.9.1980)	19.230	20.902
1e lezing Europees Parlement (6.11.1980)	20.009	21.894
2e lezing van de Raad (24.11.1980)	19.372	21.132
Voorstel begrotingscommissie (9–11.12.1980)	19.588	21.371
Begroting 1981 (18.12.1980)	19.650	21.250

(1) alle cijfers in miljoenen ERE. 1 ERE of Europese rekeneenheid = 40,6 BF/2,72 fl.
Bron: Voorlichtingsdienst Europees Parlement december 1980.

sies en enkele individuele leden hadden voorgesteld) verworpen. Deze amendementen aannemen zou immers geen zin hebben, wanneer er geen zekerheid zou bestaan dat ook de Ministerraad mee zou werken aan de uitvoering van de wijzigingsvoorstellen. Verwerping van de begroting zou evenmin zin hebben gehad – de ervaring van het afgelopen jaar was niet bemoedigend geweest – een dergelijk wapen kan op den duur ook bot worden. Toch heeft het Parlement met een uiterste slimme manoeuvre de Raad van ministers min of meer gedwongen toch rond een half miljard ERE méér uit te geven voor sociale en regionale maatregelen en ontwikkelingshulp.

Aanvullende begroting 1980

Dit kon door het aannemen van een extra verhoogde aanvullende begroting voor 1980. Dit geld zal en kan uiteraard niet meer in 1980, maar zal in 1981 worden uitgegeven, precies zoals het Parlement het wilde. De manoeuvre met de aanvullende begroting werd bedacht door de rapporteur van de begrotingscommissie van het vorig jaar, de Italiaanse christen-democraat Pietro Adonnino. De meerderheid van het Parlement speelde het spel mee. Over het algemeen was men van mening dat hier sprake was van zeer creatief omgaan met de bevoegdheden van het Europees Parlement, maar waarvan niemand ooit had verwacht dat het ze zou weten te gebruiken. Door het aannemen van deze aanvullende verhoogde begroting zijn de ministers van financiën op 22 december 1980 bijeengekomen om hierover een besluit te nemen. De handelwijze van het Parlement stuitte tijdens deze vergadering op sterk verzet van Frankrijk en in iets mindere mate van West-Duitsland, Nederland, Denemarken en België. Voor het aannemen, zowel als het verwerpen van een begroting, is een gekwalificeerde meerderheid in de Ministerraad nodig, die niet kon worden bereikt. Dat betekende dat de begroting voor 1981 en de aanvullende begroting 1980 zijn aangenomen.

De Nederlandse staatssecretaris van buitenlandse zaken, Van der Mei, verklaarde dat de gevolgde procedure van het Parlement „zich op gespannen voet beweegt met de bedoelingen van de begrotingsprocedure". Nederland is echter van mening dat er geen zwaarwegende redenen voor handen zijn om niet tot betaling over te gaan. Nederland heeft dan ook op 2 januari het betreffende bedrag overgemaakt. De Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk en België hebben laten weten dat zij weigeren bij te dragen aan de aanvullende begroting, omdat deze landen zich op het standpunt stellen dat aanvullende begrotingen alleen mogelijk zijn wanneer het om „onvermijdelijke, onvoorziene of uitzonderlijke uitgaven" gaat.

Juridische of politieke eindbeslissing?

De voorzitter van de Europese Commissie, Gaston Thorn, heeft tijdens de januari zitting van het Europees Parlement geen twijfel laten bestaan dat de weigering van de drie lid-staten tot gevolg zal hebben dat de Europese Commissie het Europese Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap zal inschakelen om het geld alsnog binnen te krijgen. Hierdoor heeft Gaston Thorn zich achter het Europees Parlement geschaard in de strijd om het recht van de Europese Volksvertegenwoordiging om de begroting te kunnen controleren en vast te stellen. Het Europees Parlement mag deze strijd niet verliezen omdat dat dan een nederlaag voor de democratie in Europa zou zijn. Valt de uitspraak van het Europese Hof van Justitie negatief uit voor het Europees Parlement dan kan het direkt gekozen Parlement een uitbreiding van zijn bevoegdheden en verdere versterking van haar positie voorlopig wel vergeten. Dan blijft het Europees Parlement gedoemd de rol van politiek volstrekt niet relevant figurant te spelen, die door de Raad van Ministers dan als een in het Europese besluitvormingsproces onbelangrijke institutie zal worden behandeld.

De kans dat op juridisch niveau een oplossing voor de begrotingsproblemen gevonden kan worden is klein, omdat het niet ondenkbeeldig is dat een der „weigeraars" een uitspraak van het Europese Hof van Justitie naast zich neer legt.

Een oplossing voor de huidige begrotingsproblematiek dient dan ook eerder op politiek niveau gezocht te worden. De oplossing van de begrotingsproblematiek zal waarschijnlijk liggen in het terugdringen van het landbouwaandeel in de begroting, waardoor méér financiële middelen vrij komen voor uitgaven op het sociale-, regionale- en energieonderzoek-vlak, waarover het Europees Parlement volledige zeggenschap heeft. Over het terug dringen van het landbouwaandeel in de begroting moet de Europese Commissie in juni 1981 met voorstellen komen. Het terugdringen van het landbouwaandeel in de begroting zal zeker tot een lange en harde politieke strijd leiden waarbij de essentie van de Europese eenwording ter discussie zal staan.

Resolutie Beumer en Vergeer over El Salvador

Op 3 februari jl. vergaderde het Politiek Bureau van de Europese Volkspartij (waarin het CDA op Europees niveau participeert) in Brussel. De CDA-delegatie heeft met betrekking tot de situatie in El Salvador de volgende resolutie ingediend:

- gezien de toeneming van het geweld in El Salvador en de onrustbarende stijging van het aantal politieke moorden, waarvan sedert meer dan een jaar 12.000 mensen het slachtoffer zijn geworden, alsmede de catastrofale gezondheidssituatie waarin de bevolking en vooral de steeds talrijker vluchtelingen verkeren,
- bezorgd over de huidige mogelijkheden om de eerbiediging van de rechten van de mens en de deelneming van alle democratische krachten aan de inleiding van een op herstel van vrede en democratie gericht proces te verzekeren,
- beklemtonend dat het dringend geboden is een nieuwe democratisch samengestelde regering te vormen die de democratische krachten verenigt en die in staat is, zonder ongevraagde buitenlandse inmenging, vrede en democratie in El Salvador te herstellen,

1. verzoekt de Europese Volkspartij mede haar invloed aan te wenden voor het op korte termijn naar El Salvador zenden van fractiedelegaties uit het Europese Parlement voor het inwinnen van rechtstreekse informatie overeenkomstig de door het Politiek Buro aanvaarde aanbeveling uit het Rapport Vergeer.
2. verzoekt de EVP voorts te bevorderen dat er contact wordt opgenomen met andere internationale democratische bewegingen teneinde tot gemeenschappelijke voorstellen voor oplossingen te komen,
3. beklemtoont dat dit overleg ook de noodzaak van verdergaande sociale hervormingen moet inhouden,
4. verzoekt de EVP voorts onder meer bij de Europese Instellingen de opvoering van humanitaire steun te bepleiten,
5. verzoekt de resolutie ter kennis van de andere EVP-partijen te brengen, alsmede van de EVP-fractie in het Europese Parlement.

Na een uitvoerige berichtgeving over de laatste ontwikkelingen in El Salvador, werd de discussie over de inhoud van deze resolutie op verzoek van de heren Beumer en Vergeer aangehouden tot een volgende vergadering. Gelet op de thans lopende internationale contacten, zal een standpuntbepaling van de EVP kunnen volgen naar aanleiding van de resultaten van deze contacten.

(M.A. Kolster)
adjunct-secretaris Buitenland

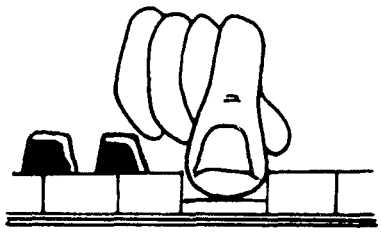

john rooymans orgels

Lelycentre, Weversstraat 36
8223 AC Lelystad
Tel. 03200-27527

Luttekepoortstraat 10
3841 AX Harderwijk
Tel. 03410-18245

500 m² muziekinstrumenten.
Orgels, piano's, versterkers, gitaren enz.
Eigen technische dienst.
Service en levering door geheel Nederland.
Inruil en financiering mogelijk.
Ook een uitgebreide afdeling micro-computers.
Commodore zaken systemen.
Kom gerust langs, wij laten u alles zien en horen.

MICRO COMPUTERS

IRO-REIZEN
Interkerkelijke reisorganisatie

Goede en goedkope reizen
naar o.a.:

Israël 16 dg.	**1995.-**
Turkije 15 dg.	**1695.-**
Engeland 14 dg.	v.a. **1275.-**
Noorwegen 13 dg.	**1695.-**

Tevens
speciale jongerenreizen
naar:
Roemenië - Duitsland - Israël - Turkije en speciale ouderenreizen.

In prijzen alles inbegrepen.

Inl.: **IRO**
Postbus 91 - 3970 AB Driebergen-R. Tel. 03438-15122.

uw mening

WRR

Op vrijdag 23 januari jl. organiseerde de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) een studiedag over zijn beleidsgerichte toekomstverkenning. Hij had daartoe de toekomstvisies van de drie politieke hoofdstromingen naast elkaar gezet en uitgewerkt. Voor een zaal met 500 belangstellenden spraken Geertsema, Gortzak, Daudt en (voor de christen-democratische richting) A. M. Donner. Haarscherp toonde de laatste aan dat de WRR slechts schijnbaar objectief is en feitelijk op het socialistische maatschappijbeeld georiënteerde methoden toepast. Het is een fundamentele misvatting om een toekomstverwachting die ten diepste uitgaat van het verlangen naar de jongste dag te vergelijken met de sociaal-democratische heilsstaat. Evenzeer doet men de liberalen onrecht door hen in zo'n keurslijf te persen. Op een vraag uit de zaal antwoordde Donner met zijn bekende „recht-door-zee-beeldspraak" dat voor wie werkelijk consequent doordenkt alleen de naam „Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid" al „om je slap te lachen" is, ook al is de WRR niet slechter dan de gemiddelde overheidsinstelling. Het wachten is nu op de WRR. Zou hij in staat zijn om consequent door te denken? Ik vrees dat dat niet het geval is. Hij slaagt er niet in, ondanks lofwaardige pogingen, de politieke hoofdstromingen in hun wezen te begrijpen. Dat is een bedenkelijke zaak. Temeer daar van de rapporten van de WRR in ons land gebruik gemaakt wordt door beleidsvoorbereiders bij rijk, provincies en gemeenten, die hun eigen beperkingen graag verhullen met uitspraken van het „hoogste gezag", dat vermeend waardenvrij, „objectieve" voorspellingen doet. Zonder de wetenschappelijke voorzichtigheid over te nemen die de WRR wel betracht. Voor christenen is deze vermeende objectiviteit een doorzichtig verschijnsel. Precies om deze reden is de Vrije Universiteit opgericht.
De NRC vond het betoog van Donner belangrijk genoeg om het in extenso af te drukken. Trouw speelt op dit niveau helaas geen enkele rol. Ik ben benieuwd of de CDA-Tweede Kamerfractie bereid blijft de WRR voor zoete koek te slikken.

Hoofddorp **C. J. Klop.**

3 OF 4 WEKEN ZUID-AFRIKA

De Stichting Herstel Kulturele Betrekkingen Nederland-Zuid-Afrika brengt u in contact met land en volk van Zuid-Afrika.

Volledig verzorgd vanaf *f* 3.400,-
Inlichtingen: Zijdewinde 13, 2141 VA Vijfhuizen, tel. 02508-1810, b.g.g. 08370-13931.

OVERTUIGT U ZOALS VELEN VOOR U!!!

uw mening

Specialisten

In de inhoudsopgave van CDActueel nr. 14 d.d. 10 januari 1981 staat dat redactielid drs. J. D. Gabor verwacht dat er nog voor de verkiezingen overeenstemming zal zijn bereikt tussen de regering en de specialisten over inkomensmatiging van de specialisten.
In zijn artikel geeft dhr. Gabor dan een uiteenzetting van de problemen die moeten worden opgelost om tot overeenstemming te komen.
Er spreekt een groot begrip voor de problemen van de specialisten uit en is een pleidooi om maatregelen in overleg tot stand te brengen.
Toch zal deze benadering bij veel lezers de gedachte aan een tweeslachtige behandeling niet wegnemen.
De inkomensmatiging die andere groepen zich getroosten zijn zelden in overleg en OVEREENSTEMMING tot stand gebracht.
Denkt u niet dat veel mensen blijven denken dat degenen die dicht bij de overheid zitten (hogere ambtenaren) en de hogere inkomens in de vrije beroepen een fluwelen behandeling ondergaan?
Vindt u niet dat onze politici die schijn wat duidelijker zouden moeten pareren?

Borne **A. J. Kwakkenbos**

Verkiezingscampagne

In CDActueel nr. 17 schrijft redactievoorzitter Hartkamp een lezenswaardig artikel omtrent de vraag of „in een moderne verkiezingscampagne de personen de denkbeelden niet gaan overheersen". „In hoeverre schuiven politieke partijen in de eerste plaats mensen naar voren die stemmen trekken, terwijl de inhoud van de politieke denkbeelden meer en meer in het vage blijft?"
Het is te hopen dat het campagneteam van het CDA van het betreffende artikel goede nota neemt en bij de opzet van de campagne hiermee rekening houdt. Dat wil zeggen voor zover die campagne nog niet vastligt... Zeer verontwaardigd was ik namelijk bij het zien van een CDA-verkiezingsadvertentie, enige dagen voor publicatie van het artikel van de heer Hartkamp. Een advertentie die was afgedrukt in het programmaboekje voor bezoekers van de Europese schaatskampioenschappen in Deventer, waarin naast een foto van de heer Van Agt in sporttenue op een racefiets de volgende tekst was opgenomen:
CDA een partij voor sportieve mensen – Conditioneel sterk Dries van Agt – tot ziens in mei 1981. Mijns inziens had de campagne niet op een slechtere manier geopend kunnen worden gelet op de aangehaalde citaten van de heer Hartkamp.
De advertentie legt op een sluwe manier een verbinding met de verkiezingen, door deze niet direct te noemen maar te verwijzen naar „mei 1981". Van Agt wordt slechts afgebeeld, niet als lijsttrekker aangeprezen, maar de suggestie ligt er natuurlijk duimendik bovenop. Dit is een directe aantasting van het stemrecht van de partijraad en het partijcongres inzake verkiezing van de lijsttrekker; zowel partijraad als -congres waren op het moment van verschijnen (24-1-'81) van de advertentie nog niet bijeen geweest.
De heer Hartkamp waarchuwde voor uitholling van de parlementaire democratie door een personalistisch en populistisch verkiezingssysteem. Deze verkiezingsadvertentie zet een eerste stap op weg daar naar toe. Men hoeft bepaald geen vijand van het CDA te zijn om dat te constateren. Integendeel! Laat allen die het CDA, haar program en de parlementaire democratie ter harte gaan, zich tegen deze benadering van de kiezers verzetten.

Groningen **Bert Westerink**

(Door de redactie bekort.)

Naschrift redactie

Het Centraal Verkiezingscomité (CVC) van het CDA was niet bekend met bedoelde adverentie. Deze past ook niet in de wijze en de stijl waarop het CVC de komende verkiezingscampagne gaat voeren.

agenda

CDA Kamerkring Amsterdam

Tijdens de ledenvergadering van de Kamerkring Amsterdam op 17 februari zal minister De Koning spreken over Ontwikkelingssamenwerking in bezuinigingstijd. Aanvang: 20.00 uur. Plaats: Herdenkingskerk Postjesweg 150 (hoek Tooropstraat) Amsterdam-West.

CDA Steenwijk

Partijvoorzitter Bukman zal op dinsdag 17 februari in de Oosterzaal in Steenwijk een spreekbeurt vervullen met als onderwerp: „Het CDA op weg naar 26 mei 1981". Aanvang 20.00 uur. CDA-afdelingen in de omgeving worden uitgenodigd deze vergadering bij te wonen.

CDA-Tilburg

Op 19 februari organiseert de afdeling Tilburg een bijeenkomst waarbij het thema volkshuisvesting centraal staat. Als sprekers zijn uitgenodigd staatssecretaris Brokx en de heer Siepman. Plaats: de Postelse Hoeve. Aanvang: 20.00 uur.

REIZEN OP REFORMATORISCHE GRONDSLAG

Vraagt onze reisgids 1981.

Bijna 25 jaar organiseren wij de IK Vakantiereizen met als doelstelling uitrusten van de arbeid.
Bewonderen van „Gods" schepping (de natuur).
Ontvluchten van de dagelijkse sleur.
Ontmoeten van geloofsgenoten.
Het aanknopen van vriendschapsbanden.

- Bootreizen van 7, 9, 10 en 12 dagen op de Rijn.
- Vliegreizen naar Israël en Zuid-Afrika.
- Busreizen van 6 tot 14 dagen door geheel Europa met de luxe States Express Silvercoach.
- Jongerenreizen maar ook 55-reizen.
- Groepsreizen o.a. voor bejaardenhuizen e.a.

Alle reizen met geestelijke begeleiding. Op zondag wordt niet gereisd maar houdt uw reisleider 2 × godsdienstoefening. Stap eens over de drempel.
Ook in 1981 kunt u nog verantwoord met vakantie gaan.

Vul onderstaande bon in en u ontvangt per omgaande de gratis reisgids thuis.

Naam: .....
Straatnaam: .....
Woonplaats: ..... **CDA**

wenst het nieuwe reisprogramma 1981.

Opzenden aan:
Reisbureau
Interkerkelijke Vakantie Reizen
Blaak 30, 3061 CS Rotterdam - Telefoon 010-115339.
Telefoon 010-114197.

anvr

VAN BLOOYS
states express

VAKANTIE IN VAKBONDSHOTELS

Vakbondshotels in de socialistische landen bieden vakantie-onderdak in een ongedwongen familie-sfeer. Deze hotels liggen in de mooiste natuurgebieden. En net als u, komen de leden van de vakbonden er naar toe om hun vakantie op een zo prettig mogelijke manier door te brengen. Behalve mensen uit de socialistische landen, ontmoet u ook gelijkgestemden uit West-Europa. (Voor Nederlanders is het lidmaatschap van een vakvereniging niet vereist.)
Wij organiseren, exclusief voor Nederland, de volgende volledig verzorgde vlieg- en toeringcar-reizen (dus inclusief maaltijden en excursies) met verblijf in deze uitstekende hotels:

HONGARIJE
15 dagen Balatonmeer en Boedapest.
Vliegreis f 1295,- p.p.

TSJECHOSLOWAKIJE
15-daagse vliegreis naar Praag en de Lage Tatra.
Vliegen naar Praag en per trein naar de Tatra
f 1295,- p.p.

DUITSE DEMOKRATISCHE REPUBLIEK
15 dagen Buckow in de Märkische Schweiz.
Speciale reis voor mensen van ca. 50 jaar en ouder. Per toeringcar f 895,- p.p.

15 dagen Tabarz. Aan de voet van de Inselberg in het district Gotha. Toeringcar-reis f 935,- p.p.

15 dagen Hohnstein in de Sächsische Schweiz.
Per toeringcar f 815,- p.p.

Kinderen van 6-12 jaar 30 tot 50% korting, afhankelijk van de bestemming.

PER EIGEN AUTO
Voor automobilisten die per eigen auto reizen kunnen wij voordelige reserveringen in gewone hotels in de DDR maken. Bijvoorbeeld:
7 overnachtingen met volledig pension in Oberhof (Thüringen) f 300,- per persoon.

Vraag de reisgids "Vakantie in Vakbondshotels".
Voor de andere vakantie.

Prins Hendrikkade 104 - 1011 AJ Amsterdam
Telefoon 020 - 23 47 71

kontakt reizen

REIZEN
DOOR DE
BIJBELSE
LANDEN

ISRAËL
GRIEKENLAND
EGYPTE

Commissariaat Heilig Land
Biest 43, 6100 AP Weert
Tel. 04950-35521

Avento's kunt U overal tegenkomen!

Avento caravans zijn caravans
voor echte caravanners.
Om moeiteloos ver te rijden,
zorgeloos te wintersporten,
mooie ontdekkingsreizen te maken.
Avento caravans kunt u kiezen in de
grootte en met het interieur dat bij u past.
Avento caravans,
waard om meer van te weten!

Dokumentatie en informatie bij:
Bezoek onze showroom.

Avento Caravanbouw van der Hagen
Nijverheidsstraat 2 - 4231 AC Meerkerk
Tel. 01837-2044

Avento caravans

1E JAARGANG NO. 20–21 FEBRUARI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

Gemeentebestuurders contra presidium

(Ontwerp-resolutie op Partijraad: „Politiewet zo goed mogelijk bijstellen")

Burgemeester Corporaal:
„Niet proberen vroegere uitspraak om te buigen".

Kamerlid Faber:
„Over ontwerp-wet dus het laatste woord gesproken?"

Burgemeester Scheenstra:
„Partijraad heeft duidelijk voor gemeente-politie gekozen".

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
Mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Verder in dit nummer

	pagina
Commentaar	5,7,9,11
Uit de fractie	7,8,9,11
Partijvoorzitter	6
Zwart-Wit	10
CDJA	18,19,20
Boeken	21
Organisatienieuws	22,23
Uw mening	16,17

Inhoud:

Emancipatie en Europa

Het rapport van de commissie uit het Europees Parlement over „Rechten van de Vrouw" is door Hanja May met succes in het parlement verdedigd. Redactielid Annelies van den Beld woonde de zitting bij en schreef een bijdrage. **pagina 4 en 5**

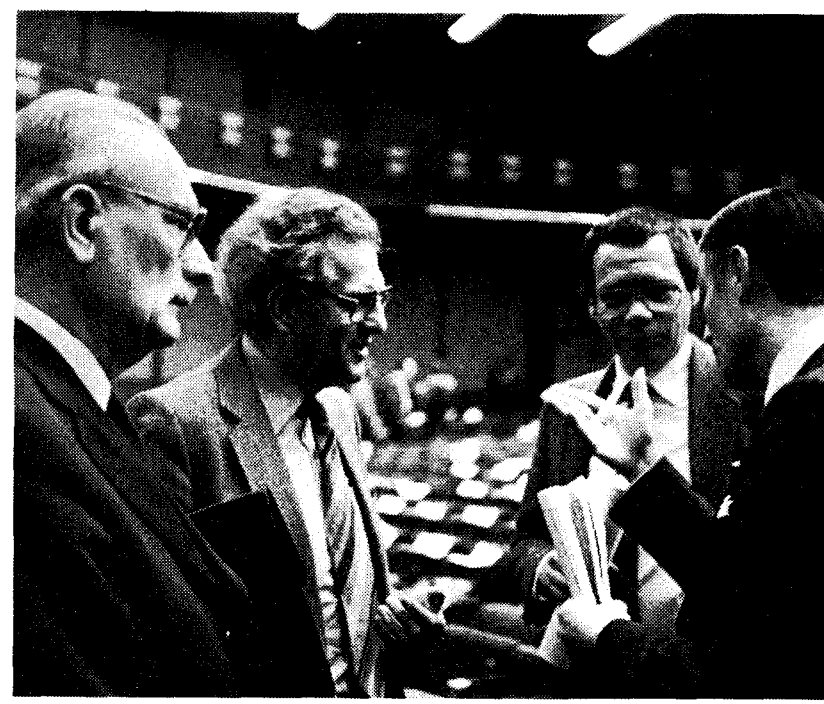

foto's Nick Morelis

Partijraad

De partijraad behandelde afgelopen zaterdag de laatste hoofdstukken van het verkiezingsprogram.

De hoofdstukken Vrede en Veiligheid. Europa en Minderheden werden zonder veel wijzigingen aanvaard. Spannend werd het toen de politie ten tonele verscheen, een verslag en impressie op **pagina 12, 13, 14**

Sociaal-economisch beleid en verkiezingen

Het is duidelijk, dat de sociaal-economische problemen één van de „heetste" onderwerpen worden in de komende verkiezingsstrijd. Met argusogen wordt ieder voorstel, elke uitspraak en welk initiatief dan ook op dit terrein van kabinet, politici, werkgevers en werknemers bekeken. Past het wel in onze lijn? Zullen „hullie" daar geen politieke munt uit slaan? Levert ons dat wel kiezers op? Allemaal vragen, die eerder gesteld dan gemotiveerd worden. De neiging bestaat op deze manier alles meer op de politieke en electorale merites te bekijken, dan op de werkelijke sociaal-economische inhoud en effecten.
Dat lot onderging vorige week de door het kabinet Van Agt gestarte „heroverwegingsprocedure". Een inmiddels ingeburgerd begrip, dat staat voor een grootscheepse studie naar de collectieve uitgaven. Gecoördineerd door een ministeriële commissie van minister-president, vice-minister-president en de minister van financiën en „in optimale vrijheid", schreef Van Agt aan de Kamer, door enkele tientallen commissies van top-ambtenaren uitgevoerd. De opdracht, die het kabinet zichzelf en de talloze met stofkammen uitgeruste ambtenaren heeft gegeven is: het analyseren en heroverwegen van de diverse terreinen van overheidszorg en het ontwikkelen van nieuwe beleidsalternatieven voor de toekomst. Daarbij gaat het om de rijksbegroting „in engere zin" en om de sociale zekerheidsuitgaven, gezondheidszorg en de salarissen en pensioenen van ambtenaren en trendvolgers. Bij de rijksbegroting wordt in ieder geval een variant opgenomen met een besparing van 20% en bij de andere terreinen van 10%. In totaal gaat het daarbij om een mogelijke besparing van 16 à 20 miljard gulden in 1985.

Durf en realiteit

Hoe men het ook wendt of keert, men kan premier Van Agt geen durf ontzeggen met een dergelijke operatie. Alle scenario's, cijfers, middellange termijnramingen en noem maar op, wijzen in dezelfde richting: de economische groei neemt verder af, de werkloosheid wordt groter, nog meer arbeidsplaatsen zullen verloren gaan. Dat is geen kwestie van doemdenken, maar redelijk voorzienbare realiteit. Realiteit is ook, dat we met zijn allen nou eenmaal een nationaal inkomen verdienen, dat maar één keer kan worden verdeeld over enerzijds de particuliere sector (m.n. lonen en winsten) en anderzijds de collectieve sector (overheidsuitgaven, salarissen van ambtenaren en trendvolgers, volksgezondheid en sociale zekerheid). Hoe geringer de economische groei, hoe minder er te verdelen is over al dan niet vastliggende aanspraken. En als de positie van het bedrijfsleven slecht blijft of nog slechter wordt, heeft dat consequenties voor de economische groei, betalingsbalans en daarmee voor de werkgelegenheid. Maar als de particuliere sector een te groot deel van de totale nationale koek opeist, blijft er weer te weinig over voor de overheidstaken (voor de werkgelegenheid daar) én voor het handhaven van de sociale uitkeringen. Geen nieuw verhaal, maar wel een verhaal waarvan de waarheid ons steeds dichter brengt bij het maken van duidelijke keuzen, zeker met het oog op de verkiezingen. Tegen die achtergrond spreekt uit het initiatief van Van Agt niet alleen durf en realiteit, maar misschien nog wel meer eerlijkheid. Eerlijkheid, omdat de resultaten van de operatie „heroverwegen" niet meespelen in de verkiezingen, maar pas rond begin juni beschikbaar worden gesteld voor de kabinetsformatie. Eerlijkheid ook, omdat uit de operatie zal kunnen blijken, wat het kabinet Van Agt ten onrechte heeft laten liggen. Maar beter laat dan nooit. Om deze reden kan de operatie ook nooit gezien worden als een eerste aanzet voor de vorming van een tweede kabinet Van Agt/Wiegel, zoals door de PvdA is beweerd. De nota zal immers uitmonden in een opsomming van „technische" mogelijkheden om te bezuinigen met een aanduiding van de consequenties voor o.a. de werkgelegenheid en de inkomensverdeling. Dán pas komt de politieke keuze naar voren. Daarbij zal het CDA inderdaad moeten letten op de gevolgen voor de werkgelegenheid.

Van der Doef

Nog geen twee dagen na de „heroverwegingsbrief" van Van Agt kwam het PvdA-kamerlid Van der Doef met een micro-„heroverwegingsvoorstel" op het terrein van de sociale zekerheid. Ook hij was het eens met de noodzaak tot beperkingen. Daarom stelde hij voor, dat periodiek zou moeten worden bekeken, of de sociale uitkering van een partner in een gezin of andere samenlevingsvorm moet worden gehandhaafd, wanneer de andere partner werk én een goed inkomen heeft. Argument is, dat een dergelijke benadering beter zou zijn dan het handhaven van de uitkering en het noodzakelijk verminderen van de uitkering van iemand, die alleen in het onderhoud van het gezin moet voorzien. Van der Doef, niet de eerste de beste op politiek en sociaal-economisch gebied, kwam met zijn voorstel dicht in de buurt van een nog niet zo lang geleden gehouden pleidooi van CDA-fractievoorzitter Lubbers in CDActueel.
Het PvdA-bestuur blijkt enkele dagen geleden in een nachtelijke vergadering de hoofdlijnen uit het voorstel-Van der Doef, dus het voorstel-Lubbers te hebben overgenomen. In ieder geval dus één hobbel minder bij de komende kabinetsbesprekingen. Als de nood aan de „mens" komt blijkt het onoverbrugbare vaak overbrugbaar.

Nood breekt wet

Dat kwam vorige week, de week van de „heroverwegingsbrief", ook naar voren uit de aanbevelingen over werkgelegenheid en arbeidsmarkt, die de centrale werkgevers- en werknemersorganisaties in de Stichting van de Arbeid ter goedkeuring toestuurden aan hun achterbannen. Waar enkele maanden geleden nog „blokkades" leken te zitten, zijn nu de voorzitters van werkgevers en werknemers wel tot gezamenlijke conclusies gekomen. Niet alleen over onderwerpen op nationaal niveau, maar ook over aanbevelingen aan CAO partijen op het niveau van de bedrijfstak (bijv. de bouw, de industrie, de bank- en verzekeringswereld). Bij het laatste gaat het om (tot nu toe vaak moeilijk bespreekbare, maar door in ieder geval het NCW al medio 1980 bespreekbaar gemaakte) zaken als: werkgelegenheid, arbeidsmarkt, deeltijdarbeid, ziekteverzuim, arbeidsomstandigheden etc. Bij het overleg op nationaal niveau zou het moeten gaan om zaken als: het bevorderen van de werkgelegenheid, herverdeling van bestaande werkgelegenheid en het verbeteren van het functioneren van de arbeidsmarkt. Op 11 maart hopen de organisaties in de Stichting van de Arbeid echt tot definitieve afspraken te komen. Ook uit deze ontwikkeling blijkt, dat alle partijen de ernst van sociaal-economische problematiek heel duidelijk inzien.
„Nood breekt wet". Dat geldt voor de opheffing van blokkades door werkgevers en werknemers. Maar evenzeer voor de „heroverwegingen", zowel door Van Agt als door Van der Doef. Eén ding staat vast: **heroverwegen is heroverleven.**

B.P.

Beumer over de Polisario-verklaring

De leider van de CDA-delegatie binnen de christen-democratische fractie in het Europees Parlement, Bouke Beumer, heeft zich gedistancieerd van een verklaring van zeven Europarlementariërs, onder wie de Nederlandse Christendemocraat Janssen van Raay, over de bevrijdingsbeweging Polisario.
De Europarlementariërs hadden na een bezoek aan de door Marokko geannexeerde voormalige Spaanse Sahara gezegd dat de bevrijdingsbeweging voor dit gebied, Polisario, geen volk vertegenwoordigt maar een huurlingenleger is dat de bevolking van het gebied een communistische regeringsvorm probeert op te dringen.
Beumer vindt deze uitlatingen „nogal eenzijdig vanuit Marokkaans standpunt bezien". Hij vindt dat ieder lid van zijn fractie zich bij informatieve reizen rekenschap moet geven van de mogelijkheden van propagandistisch misbruik en een standpuntbepaling op basis van verkregen informatie eerst moet bespreken in het fractie-overleg.
Het Nederlandse Polisario Comité had aan het CDA gevraagd zich te distanciëren van de verklaring van de zeven Europarlementariërs.

Hanja May sleept resolutie door Europees Parlement

Belangrijke aanzetten voor Europees emancipatiebeleid

Hanja May-Weggen heeft op 10 en 11 februari in het Europese parlement als rapporteur van de Commissie ad-hoc „Rechten van de Vrouw" het rapport over de positie van de vrouw in de tien landen van de Europese Gemeenschap overeind gehouden en op knappe wijze een resolutie over emancipatie door het parlement geloodst.
In elf zittingen heeft deze commissie-ad-hoc deze resolutie voorbereid. Dit ontwerp telt 55 paragrafen (20 blz.). De toelichting daarop beslaat bijna 150 bladzijden.

door Annelies van den Beld-Pott

Zo is 22 jaar na de totstandkoming van de Gemeenschappelijke Markt voor de eerste keer de rekening opgemaakt en op papier neergeschreven hoe de huidige positie van de vrouw eruit ziet op het gebied van arbeid, werkgelegenheid, beloning, onderwijs, gezondheidszorg en sociale wetgeving.
Op de eerste dag kregen de afgevaardigden de gelegenheid hun bijval en kritiek te uiten. Over het algemeen was er veel lof, maar er waren ook uitzonderingen. Enkele opgewonden afgevaardigden (nú mannen) spraken hun afkeer uit. Echt spannend werd het pas de tweede dag toen de stemmingen werden gehouden.
Omdat Nederland in deze periode het voorzitterschap van de Raad vervult kon een lid van de Nederlandse regering deelnemen aan het debat. Staatssecretaris Jeltien Kraaijeveld-Wouters was als fungerend voorzitter van de Raad vanaf het begin aanwezig.
Zij kreeg het woord nadat Hanja May de opbouw van het verslag en de wensen in de resolutie had toegelicht. Het verslag gaat over de huidige positie van de vrouw, en de bezorgdheid van de ad-hoc-commissie ten aanzien van de moderne technologische ontwikkeling. Daarnaast wordt ingegaan op het belang van het onderwijs en de beroepsopleiding als sleutel voor de positie van mensen in de maatschappij en op de gezondheidspositie van de vrouw. Extra aandacht wordt gevraagd voor bijzondere groepen vrouwen zoals vrouwen van gastarbeiders en meewerkende vrouwen in gezinsbedrijven (boerinnen). De verantwoordelijkheid ten opzichte van vrouwen in de ontwikkelingslanden is niet vergeten.
Staatssecretaris Jeltien Kraaijeveld gaf een overzicht van wat tot nu toe aan richtlijnen ter verbetering van de positie van de vrouw in de EG tot stand is gekomen.

(Europarlementariër Hanja May)

Zij vond het de grote verdienste van het rapport dat het vele problemen belicht, die niet door richtlijnen kunnen worden gedekt.
Zij vestigde de aandacht op het belang van een instrument zoals het Europees Sociaal Fonds op het gebied van de werkgelegenheid en de vakopleiding.
Zij wees erop, dat reeds op korte termijn de Raad de kans zal krijgen rekening te houden met de in het rapport neergelegde aanbevelingen.
De Staatssecretaris besloot haar interventie met enige persoonlijke opmerkingen. Zij onderstreepte het grote belang, dat binnen de organen van de EG mogelijkheden worden ontwikkeld om deze aanzet tot facetbeleid nader gestalte te geven.
Zij beëindigde haar inbreng met de woorden „Als één ding duidelijk is geworden in de afgelopen jaren is het dat het emancipatieproces zal blijven steken als niet ook mannen daaraan meedoen. Mannen zullen mee moeten veranderen en soms een stukje moeten opschuiven om ruimte en mogelijkheden voor vrouwen te creëren. Het emancipatiebeleid zal mede door mannen moeten worden ingevuld en mede op mannen moeten worden gericht".
Voordat het eigenlijke debat begon voerde de commissaris voor Sociale Zaken Richard – opvolger van Vredeling – nog het woord. Hij merkte op dat het te voeren debat van groot belang zou zijn voor de toekomst van Europa.

Langdurig debat

Tijdens het hierna volgende debat, dat 6½ uur duurde voerden vele Europese afgevaardigden het woord. Daaronder was ook partijgenote Elise Boot. Zij ging in op de juridische kant van de zaak. Zij beëindigde haar rede bijzonder aardig. Zij zei: „Ik blijf van mening dat voor het slagen van een goed emancipatiebeleid, waarvoor inderdaad voorschriften nodig zijn, drie factoren van doorslaggevende aard zijn, namelijk mentaliteitsverandering, mentaliteitsverandering, en mentaliteitsverandering."
De tweede dag begon het goed spannend te worden tijdens de langdurige stemmingen. Over alle 55 paragrafen werd afzonderlijk gestemd, waarbij tevens bij ieder hoofdstuk de amendementen – 137 in totaal – eerst in stemming werden gebracht. Telkens moest Hanja May haar advies als rapporteur geven. Met dit hele gebeuren ging bijna drie en half uur heen.
Helemaal spannend waren de stemmingen over de amendementen betreffende de paragrafen 35 en 36 in hoofdstuk IV Gezondheidszorg van het rapport. Hanja May wees eerst erop, dat in de Franse en Engelse vertaling een storende fout was geslopen. Dat daarin het tegengestelde stond van wat er moest staan nl. „dat abortus alleen als laatste redmiddel mag worden beschouwd".
In deze paragrafen staat bovendien dat het ongeboren leven absolute bescherming behoeft en eveneens dat abortus moet worden teruggedrongen door preventieve maatregelen zoals goede geboorteregeling en goede sociale hulpverlening.
Zij trachtte voorts duidelijk te maken dat wat in deze paragrafen staat zowel absoluut het minimum als absoluut het maximum haalbare in de commissie-ad-hoc was. Zij ontraadde het aannemen van welk amendement dan ook.

Zij had succes met haar advies, al werd dit advies bij de stemming soms met minimale meerderheid gevolgd.

Eindstemming

Aan het eind tenslotte de stemming over de resolutie in zijn geheel.
EVP-fractievoorzitter Klepsch vroeg daarvoor schorsing van 20 minuten, die veel te kort zou blijken.
Na een bewogen fractieberaad was het duidelijk dat een meerderheid vanwege genoemde paragrafen zou tegenstemmen.
Geen opwekkend vooruitzicht.
De stemverklaringen daarna gaven de indruk dat het parlement begonnen was aan een bewogen abortusdebat. Zo nu en dan werd het nog eens duidelijk dat een aantal emotioneel reagerende heren, de betreffende passages nauwelijks hadden gelezen. Dit had Hanja May al eerder de emotionele reactie ontlokt van „Voorzitter, hier wordt gelogen".
Op de tribunes, die al twee dagen waren afgeladen met vrouwen uit alle hoeken van Europa, hielden velen hun adem in. Wat zou er gebeuren. Zou deze voor de Europese vrouwen zo waardevolle resolutie tenslotte toch niet worden aangenomen?
Gelukkig, dank zij een groep, die zich oorspronkelijk had willen onthouden, werd de uitslag 173 stemmen vóór, 101 tégen en 22 onthoudingen.
Een spontaan handgeklap onderstreepte de bekendmaking. Het doel van het verslag en de resolutie en de inzet van het debat was niet ontijdig afgestopt. Het gaat immers om het opheffen van de achterstelling van de vrouw en het tot stand brengen van evenwichtiger en rechtvaardiger verhoudingen tussen alle Europese burgers.
Zo'n belangrijk debat, dat zovele uren vraagt, zal veel meer mensen duidelijk maken, dat nog zoveel moet veranderen. Hanja May heeft daartoe een kei bijgedragen door een belangrijk en waardevol werkstuk af te leveren. Zij verdient en krijgt daarvoor alle lof.
In Europa is nú het woord aan de Europese Commissie.

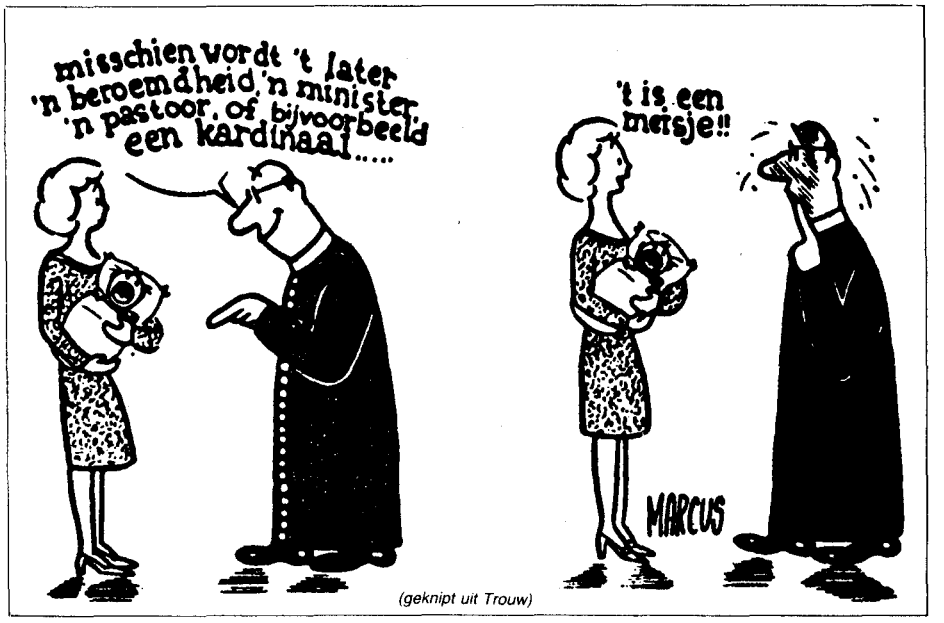

(geknipt uit Trouw)

Afgevaardigden overleg Franse christen-democraten

Afgevaardigden van de partij en de fractie van het CDA voerden op 18 februari overleg met franse christen-democraten vanuit het Centre des Democrates Sociaux (CDS).
Deze partij is lid van de Europese Volkspartij (EVP), waarvan het CDA eveneens deel uitmaakt.
Monsieur André Diligent, secretaris-generaal van de CDS, is een van de deelnemers.
Dit overleg vindt plaats in het kader van de versterking van de bilaterale contacten, welke het CDA reeds onderhoudt met de zusterpartijen uit België (Christelijke Volkspartij) en West-Duitsland (Christliche Demokratische Union).

CDAddertje

Regering tot arme regio's:
GO WEST YOUNG MAN

commentaar

Libero-Kosto-Jojo

Enkele jaren geleden is een CDA-motie aanvaard, met steun van de Partij van de Arbeid, om de STER-reclame van 7 uur af te schaffen. De VVD was tegen.
Dezer dagen is een VVD motie aanvaard, wederom met steun van de Partij van de Arbeid, om de STER-reclame van 7 uur weer in te voeren. „JoJo-politiek" noemde Nico Scheepmaker deze malligheid in zijn TV-rubriek. PvdA-omroep-specialist Kosto begeleidde deze ommezwaai.

Twee elementen speelden destijds bij de afschaffing een rol. In de eerste plaats een overweging van (geestelijke) kinderbescherming: de onwenselijkheid om slecht-bewapende kleine kijkertjes tussen Sesamstraat en Kortjakje te confronteren met een voorraad opdringerige commercie. Met dit argument is wel de spot gedreven.

Daarnaast was de afschaffing ook een signaal van de opvattingen van socialisten en christen-democraten over reclame in de omroep: liever kwijt dan rijk. Opvattingen die goed pasten in het mens- en maatschappijbeeld uit „Voorwaarts" en „Niet bij brood alleen". Wij hebben enkele vragen.
Hoe hebben we het nu met onze rode broeders?
Kunnen wij in de strijd tegen uitwassen van het kapitalisme niet meer op hen rekenen?
Is er in het geniep een kabinet Kosto-Keja in de maak?
Is dit nu – waar we wel eens over horen hebben vertellen – links praten en rechts doen?
Veroorzaakt de kabel-angst dit paniekvoetbal bij libero-Kosto?
Zijn in de rode familie de anti-commerciële principes wat aan het verwateren?
Is de boel aan het vertrossen bij onze zuster-partij?
Wiens beste vrienden zitten er eigenlijk bij de VARA?
Het zijn maar vragen. Maar we krijgen de indruk dat, voor wat de omroeppolitiek betreft, de PPR betrouwbaarder is.
Is het scenario Beckers-van Agt eigenlijk al serieus onderzocht?

van de partijvoorzitter

Minderheden

Er zijn na de oorlog jaren geweest dat veel landgenoten de wereld introkken op zoek naar bestaansmiddelen. Zij gingen naar Canada, Australië, Zuid-Afrika, de Verenigde Staten, Brazilië, enz. enz. Dikwijls is hun herkomst nu alleen nog af te leiden uit hun Nederlandse namen. Zij zijn verder helemaal opgegaan in de samenleving, waarin zij terecht kwamen.
Soms zijn zij echter nog zeer goed herkenbaar als Nederlandse groepering, met oud-vaderlandse gewoonten, kerken van Nederlandse signatuur en organisaties die aan Nederland doen denken. Wat uiteindelijk het beste is, wie zal het zeggen. In ieder geval hebben wij het hier te lande altijd als erg plezierig ervaren als onze landgenoten elders volledig werden geaccepteerd – en dat is bijna voor de voet op het geval – of zij nu hun sociaal-culturele eigenheid wilden onderstrepen of niet.
Nu de andere kant. Sinds een aantal jaren zijn wij meer immigratieland dan emigratieland. Er zijn de laatste tien tot vijftien jaar enkele honderdduizenden mensen van elders ons land binnengekomen: buitenlandse werknemers, vooral uit het Middellandse Zeegebied, Surinamers, Antillianen, politieke vluchtelingen uit verschillende landen, enz. Waarom kwamen zij naar ons land? De meesten om hier een bestaan te vinden. Lange tijd kon dat ook. Er was behoefte aan helpende handen van elders.
Inmiddels is de situatie wat dat betreft drastisch gewijzigd. De werkloosheid is groot, de economische vooruitzichten zijn weinig rooskleurig. Niettemin moet worden verwacht dat er geen grote stromen terug zullen gaan naar hun landen van herkomst. Integendeel, hun aantal zal vrij snel stijgen door relatief hoge geboortecijfers en hun percentuele aandeel in onze bevolking zal daardoor ook toenemen. Hoe reageren wij daarop?

Niet benijdenswaardig

De positie van de nieuwe minderheden in ons land is niet benijdenswaardig. Onder normale omstandigheden staan ze al niet sterk. Naarmate de economische moeilijkheden groter worden, groeit ook de kans dat zij het slachtoffer worden van bewuste en onbewuste afwentelingsprocessen, qua werk nog moeilijker aan de bak komen dan de doorsnee Nederlander, bij de huisvesting, in het onderwijs en bij de toegankelijkheid tot welzijnsvoorzieningen een steeds grotere achterstand oplopen.
Dat kan weer leiden tot een isolement in de samenleving en tot verscherping van de verhoudingen met andere bevolkingsgroepen.

Ik gebruik met opzet enige zinsneden uit ons program voor de jaren '81–'85, zoals dat vorige week zaterdag door de partijraad is vastgesteld en waarin een apart hoofdstuk is gewijd aan de minderheden. Waarom?
Vanwege hun moeilijkheden, die de onze behoren te zijn; tenminste als we onze grondslag en onze politieke overtuiging ernstig nemen. We moeten ervoor oppassen dat we niet zó in beslag genomen worden door onze sociaal-economische problemen en door de vrede- en veiligheidsvraagstukken, dat een voor christen-democraten zó aangelegen punt als de positie van de minderheden in onze samenleving in de slagschaduw komt en daardoor aan onze aandacht ontsnapt.

Piet Bukman.

Op donderdag 12 maart a.s. organiseert het CDA in het Casino te Den Bosch een nationale kaderdag over het te voeren beleid in de sector van de land- en tuinbouw. Aanvang 10.00 uur. Inleiders zullen zijn de christen-democratische bewindsman van landbouw Gerrit Braks en het CDA Tweede Kamerlid René van der Linden.
De door de inleiders verdedigde stellingen zullen eerst in groepsverband worden bediscussieerd. Daarna vindt een plenaire discussie plaats met een forum waarin naast de inleiders ook Jaap v.d. Veen, voorzitter van het Centrale Landbouworganisatie-overleg (CLO) zitting zal hebben.

Het forum wordt voorgezeten door Piet van Zeil, vice-voorzitter van het CDA, die ook de leiding van de kaderdag heeft.

Aan het slot van de discussie zullen beleidsconclusies worden getrokken met betrekking tot de uitvoering van het CDA-program.
Na afloop (± 16.00 uur) wordt een persconferentie gehouden.
De bijeenkomst zal worden bijgewoond door kaderleden van het CDA uit alle Kamerkringen. Daarnaast is er nog **beperkte** ruimte voor belangstellende CDA-leden. Wanneer u geïnteresseerd bent kunt u zich aanmelden bij het secretariaat van het CDA, dr. Kuyperstraat 5 te Den Haag, tel. 070-924461 (vragen naar mej. Van der Zande). De deelname is gratis.

uit de fractie

In december 1980 diende het kabinet een nota inzake het Suriname-beleid bij de Tweede Kamer in. Dat gebeurde op verzoek van de CDA-fractie. Dat verzoek werd gedaan in november 1980, toen twee overeenkomsten met Suriname afliepen, te weten de overeenkomst inzake toelating en verblijf van wederzijdse onderdanen en de overeenkomst inzake advies en bijstand t.b.v. opleiding en training van het Surinaamse leger door een Nederlandse militaire missie.
In de nota van de regering werd ook ingegaan op de politieke situatie in Suriname, alsmede op de gesprekken die aan de gang zijn met betrekking tot de opstelling van een remigratie-beleidsplan. Het debat over meergenoemde nota vond eind januari/begin februari in de Tweede Kamer plaats.

De politieke situatie

Namens de CDA-fraktie in de Tweede Kamer heb ik getuigenis afgelegd van de zorgen omtrent de ontwikkelingen van de laatste tijd in Suriname. Daarbij valt te denken aan: het buiten werking stellen van de grondwet, de ontbinding van het parlement, het feit dat aanhouding, gevangenhouding en behandeling van personen in een aantal gevallen niet conform de regels van een rechtsstaat plaatsvinden, de beknotting van persvrijheid en de beperking van bewegingsvrijheid.
Gelukkig kon de CDA-fraktie ook wijzen op het voornemen van de regering Chin A Sen terugkeer van democratische verhoudingen te willen realiseren en het funktioneren van Suriname als rechtsstaat weer mogelijk te maken. Daarbij is er onzerzijds wel op gewezen dat het van groot belang is, zowel voor de mensen in Suriname zelf als voor de mensen die uit Suriname afkomstig zijn en elders verblijven (waaronder de ± 180.000 in Nederland), maar ook voor de beeldvorming van Suriname naar buiten toe en voor het scheppen van de noodzakelijke voorwaarden voor een goede sociaal-economische ontwikkeling in Suriname zelf, dat thans spoedig maatregelen gericht op het vestigen van normale verhoudingen in Suriname nodig zijn.
Dit pleidooi legde ik vast in een motie die de steun kreeg van de gehele Tweede Kamer. Onze regering weet zich dus bij het voeren van pleidooien voor de noodzakelijke verbetering van de situatie in Suriname gesteund door een duidelijke uitspraak van de Tweede Kamer.

De toelating van Surinamers

Met betrekking tot de nieuwe overeenkomst inzake toelating en verblijf van wederzijdse onderdanen is namens de CDA-fraktie opgemerkt, dat die nieuwe overeenkomst ons veel deugd doet. Dat feit markeert immers de bijzondere relatie tussen Suriname en Nederland. Een relatie die een andere is dan die welke tussen Nederland en zeer vele andere staten bestaat.

De nieuwe overeenkomst voorziet erin, dat gezinshereniging mogelijk is t.b.v. die mensen, die zich vóór 25 november 1980 in Nederland hebben gevestigd. De nieuwe overeenkomst biedt ook mogelijkheden aan personen van Surinaamse herkomst om gedurende 3 maanden in Nederland te verblijven i.v.m. familiebezoek en/of vakantie. Tevens biedt de nieuwe overeenkomst mogelijkheden aan in Suriname woonachtige Surinamers om in Nederland opleidingen te volgen, wanneer die niet in Suriname zelf aanwezig zijn. Tenslotte biedt de overeenkomst de mogelijkheid voor verblijf in Nederland voor het ondergaan van een medische behandeling indien deze niet in Suriname zelf kan plaatsvinden.

De nieuwe overeenkomst voorziet niet in een zogenaamde regularisatie van in ons land verblijf houdende „illegale" Surinamers. De CDA-fraktie was en is van mening dat er ook geen rechtsgrond voor regularisatie aanwezig is.
In de eerste plaats heeft men in Suriname zelf voor een onafhankelijkheid gekozen in 1975 en dat schept onder meer verplichtingen voor al degenen die in Suriname zijn geboren en getogen. In de tweede plaats was de regeling voor toelating van wederzijdse onderdanen die in 1975 is getroffen, erg royaal. Als bewijs hiervoor kan gelden dat in de periode van november 1975 tot november 1980 ± 20.000 Surinamers in Nederland rechtsgeldig zijn binnengekomen. In de derde plaats waren de normen en criteria voor toelating en verblijf in Nederland, ruimschoots bekend, zodat ook geen beroep kan en mag worden gedaan op onbekendheid met de bepalingen. In de vierde plaats zou een regularisatie niet rechtvaardig zijn tegenover degenen die ons land inmiddels hebben (moeten) verlaten, omdat niet voldaan werd aan de voorwaarden voor permanent verblijf en ook niet jegens personen, die in Suriname zijn gebleven, omdat men niet aan de voorwaarden voldeed voor toelating tot Nederland, terwijl men wel graag naar Nederland had willen komen.

De remigratie

Over het remigratie-beleidsplan kon nog weinig worden gediscussieerd. Zo'n plan is er nog niet, terwijl ook de minister van sociale zaken niet bij het debat aanwezig kon zijn. Intussen heeft de CDA-fraktie in de Tweede Kamer om een afzonderlijk overleg met de minister van sociale zaken gevraagd, teneinde over de stand van zaken in het overleg tussen beide regeringen over zo'n plan met de minister van gedachten te kunnen wisselen.

Piet van Zeil

commentaar

Politie 1 *(zie ook pag. 9)*

Het kan een enkele keer verstandig zijn dat een partij een genomen besluit nog eens opnieuw aan de orde stelt. Dat kan bijvoorbeeld zijn wanneer er sprake is van een „bedrijfsongeval": er is een besluit genomen waarvan achteraf iedereen eigenlijk schrikt, de zaal was slecht bezet, dit was toch ook de bedoeling niet, men dacht dat het over iets anders ging etc.
Het kan ook gerechtvaardigd zijn wanneer er nieuwe feiten of ontwikkelingen zijn die, waren zij bij de stemming bekend geweest, waarschijnlijk tot een andere standpuntbepaling van de partijraad zouden hebben geleid.

Dit kan allemaal niet gezegd worden van het besluit van de partijraad van 31 januari om zich te keren tegen provinciale politiekorpsen.

Over het vraagstuk van de gewenste reorganisatie van de politie is in de zomer van 1980 een commissie van de CDA-bestuurdersvereniging aan het werk gegaan, die een uitvoerige studie heeft gepubliceerd over dit onderwerp. Dit rapport – „Politie, een lokale zorg" – is al enige maanden in omloop en heeft in de partij-afdelingen gefunctioneerd bij de discussie over het concept-program. Niemand kan dan ook verbaasd zijn dat de conclusies van dat rapport de kop ook opsteken bij de partijraad-discussie. Er lagen trouwens sinds eind november enkele amendementen op dit punt.
Het feit dat het CDA zich nu heeft uitgesproken tegen provinciale korpsen lag voor insiders dan ook in de lijn der verwachtingen.

Is het nu door het CDA vastgelegde standpunt overigens zo wonderlijk? Welneen. De bereidheid destijds om in te stemmen met provinciale (lees: regionale) korpsen was gegrond op de toenmalige veronderstelling dat er in Nederland ruim 30 à 40 miniprovincies (later: zo'n 25 mini-provincies) zouden komen.
Nu de provinciale herindeling (afgezien van Rijnmond en mogelijk Twente) feitelijk van de baan is zijn de daarop gebaseerde 25 à 45 politiekorpsen ook van de baan. In die nieuwe situatie is er veel voor te zeggen de politietaak dichter bij de burger te brengen (i.c. naar de gemeenten) in plaats van verder af (de provincies).

uit de fractie

Behandeling NAVO-gedeelte van de rijksbegroting

De behandeling van het NAVO-gedeelte van de begrotingen van buitenlandse zaken en defensie stond dit jaar voor het eerst in deze kabinetsperiode nu eens niet onder de pressie van de noodzaak tot feitelijke besluitvorming over de al of niet voortzetting, dan wel het al of niet nieuw aangaan van bepaalde nucleaire verplichtingen.
Verder was dit tevens de laatste NAVO-begrotingsbehandeling tijdens deze kabinetsperiode en ook de laatste voor de komende verkiezingen, en voor het verkiezingsprogramma op dit punt behandelende CDA-partijraad en het komende CDA-congres.

door Joep J. P. de Boer

Reden te over dus voor de CDA-fractie om bij deze gelegenheid op het punt van het door de fractie gevoerde NAVO- en kernwapenbeleid nog eens goed de puntjes op de i te zetten, en nog eens te benadrukken wat ons streven daarbij precies is, en hoe wij dat in de afgelopen periode concreet gestalte hebben proberen te geven.
Ik durf hierbij de woorden „CDA-fractie" en „ons" zonder enige reserve gebruiken, omdat anders dan wel eens wordt gedacht, de fraktie ook in dit opzicht gedurende de afgelopen periode in belangrijke mate steeds dezelfde kar heeft getrokken, die ik bij deze gelegenheid nog weer eens in het gemeen overleg van kamer en regering mocht presenteren.
Kort gezegd komt die lijn hierop neer.
Elke regering van elk land heeft de plicht zorg te dragen voor vrede en veiligheid van zijn onderdanen.
In de concrete Nederlandse en West-Europese situatie is dat alleen te realiseren in nauwe bondgenootschappelijke samenwerking met de VS. Zolang er van een effectieve nucleaire wapenbeheersing nog geen sprake is, berust in het atoomtijdvak de veiligheid van dat hele NAVO bondgenootschap in laatste instantie op de afschrikking van de Amerikaanse atoommacht.

Doctrine

De doctrine van het aangepaste antwoord moet er voor zorgen, dat we in het bondgenootschap, naast dit paardemiddel voor uiterste nood, voor die gevallen waarin het bijv. niet gaat om doelbewuste massale agressie, rechtstreeks tegen het hart van centraal West-Europa gericht, ook nog over andere militaire opties, bijv. in de conventionele sfeer kunnen beschikken.
Het belang in dit kader van een adequate conventionele krijgsmacht spreekt vanzelf en is ook als zodanig door de CDA-fractie gedurende de afgelopen jaren steeds onderkend, en de daarvoor noodzakelijke politieke maatregelen (de 3% afspraak, de voortgezette materieels modernisering, de maatregelen ter verbetering van de reaktietijd, etc.) hebben daarbij keer op keer steeds weer onze volledige steun gekregen.
Althans zolang ook de Sowjet-Unie over dat soort nucleaire wapens beschikt, bestaat er in datzelfde kader ook een behoefte om ook aan NAVO-zijde over niet onaanzienlijke aantallen zgn. taktische nucleaire wapens te blijven beschikken.
Ook dit punt hebben wij als CDA-fractie nooit als zodanig bestreden, noch de noodzaak zolang als dat duurt, dat ook Nederland daarin zijn portie blijft meedragen.
Tegelijkertijd hebben wij echter wel duidelijk stelling genomen tegen het binnensluipen van de gedachte, dat deze zgn. tactische nucleaire wapens ook echt tactisch zouden kunnen zijn, d.w.z. in zekere zin bruikbaar zouden kunnen zijn in het gevecht.
Een op- zo niet misvatting, die tot op heden nog nergens zo onverbloemd naar buiten is gekomen als in de pleidooien, die indertijd en ook onlangs weer gehouden werden voor de introduktie van het neutronenwapen.
Reden voor ons om toen en ook nu weer mordicus tegen het neutronenwapen te zijn, maar tevens ook tegen elke andere poging om de bruikbaarheid voor het echte vechten van de nucleaire bewapening te vergroten, of om grotere delen van de huidige bewapening ook voor het nucleaire gevecht mede geschikt te maken.
Reden voor ons ook om in de afgelopen periode juist te proberen een beweging in de tegenovergestelde richting op gang te krijgen, nl. één waarin de nadruk op de tactische nucleaire bewapening geleidelijk aan zou worden verminderd i.p.v. vermeerderd, te beginnen met die welke a.h.w. het meest tactisch zijn, d.w.z. die voor de korte afstanden, lees de atoommijnen, de nucleaire dieptebommen, het nucleaire geschut en de nucleaire luchtverdedigingsbewapening.

Bondgenootschap

Maar dat dan wel op een wijze zoals in een bondgenootschap, waarin we allemaal samen verantwoordelijk zijn, past, nl. door onze opvattingen terzake door de regering in het bondgenootschap te laten inbrengen, en het bondgenootschap vervolgens ook de kans te geven om het daartoe noodzakelijke lange termijn beleid te ontwikkelen.
Een beleid waarin dan de door ons zo essentieel geachte wezenlijke veranderingen van het NAVO nucleaire wapenarsenaal in West-Europa aan de vork kunnen worden gestoken, en niet te vergeten ook het daartoe noodzakelijke onderhandelingsproces om te komen tot wederkerige nucleaire tactische wapenvermindering in Europa op gang kan worden gebracht.

En tenslotte als dit allemaal, althans voor wat betreft de terugdringing van de tactische nucleaire wapens in eigenlijke zin helemaal zou lukken, en West-Europa wat dat betreft bijna atoomwapenvrij zou lijken te kunnen worden, dan is er nog het volgende probleem, hoe wij in West-Europa – zolang de veiligheid van het bondgenootschap in laatste instantie toch nog op de afschrikking van Amerikaanse atoommacht blijft berusten – ook onzerzijds onze solidariteit en lotsverbondenheid met de bevolking van de VS, ook in het dragen van de risico's verbonden aan het bezit van een nucleaire afschrikkingsmacht, zouden kunnen demonstreren, als wij niet zelf daar toch ook enig part en deel aan zouden hebben.

Reden, waarom onze min of meer absolute afwijzing van wat we wel de echte **tactische** nucleaire wapens zouden mogen noemen (de nucleaire gevechtsveldwapens), zich niet zover uitstrekt, dat wij ook tot de verbanning van alle theater nucleaire wapens, dus ook met inbegrip van bijv. de huidige zgn. Forward Based Systems, uit West-Europa zouden willen overgaan. Wel vinden wij, dat die zgn. Forward Based Systems ook binnen West-Europa toch nog weer zo ver mogelijk naar achteren zouden dienen te worden opgesteld, en dat ook daarbij het criterium van de gewenste bondgenootschappelijke solidariteit mag worden gehanteerd, maar dan ook dat van het ruimtebeslag dat voor de bondgenootschappelijke verdediging in de afzonderlijke landen toch al reeds wordt gelegd.
Hangende de nadere invulling van deze door ons gewenste benadering in zowel het bondgenootschappelijk overleg, en m.n. in de zgn. Shift studie, als in het nadere overleg dat daarover t.z.t. ook met de landen van het Warschau-Pakt zal moeten worden gevoerd, en hangende het verdere verloop van de, mede door de Amerikaanse presidentsverkiezingen, tijdelijk onderbroken SALT onderhandelingen en besprekingen over de midden lange afstand nucleaire wapens in Europa, lag het voor de hand, dat op dit moment door de CDA-fractie generlei concrete uitspraken over Nederlandse atoomtaken werden gedaan.

Moties

Dat geldt dan zowel voor die moties van de oppositie waarin, vrijwel uitsluitend met het oog op eigen binnenkort te houden partijcongressen en op de publicitaire knaleffekten van dat soort uitspraken, de bezem door het grootste deel van de bestaande Nederlandse nucleaire taken wordt gehaald, als voor die moties die, ietwat subtieler, nu al reeds een voorschot probeerden te nemen op uitspraken, waartoe wij internationaal tenminste tot december van dit jaar de tijd hebben om ons nader op te bezinnen, terwijl over de stand van zaken m.b.t. de criteria, aan de hand waarvan wij dan t.z.t. tot uitspraken zouden moeten proberen te komen, op dit moment althans nog nauwelijks een zinnig woord valt te zeggen.
Wij hebben daaraan dan ook als CDA-fractie eendrachtig niet meegedaan, onverlet wat ieder van ons daarvan voor de toekomst als feitelijke uitkomstmogelijkheden verwacht.
Tegenover deze gelukkige eenheid van de CDA-fractie, stak de oppositie jammerlijk verdeeld af, met alleen D'66 stemmen voor een D'66 motie, terwijl D'66 weer de steun onthield aan alle 3 PvdA moties, en de kleinere linkse partijen dat gedeeltelijk deden, waartegenover stond dat ook de PPR weer geen steun kreeg van PvdA en D'66.
De enige moties die het uiteindelijk haalden, waren dan ook een gezamenlijke motie van de heer Van der Stoel, ondergetekende, en de heer Brinkhorst, waarin het neutronenwapen wederom werd afgewezen. De regering was, in tegenstelling tot 3 jaar geleden, wel bereid deze motie als steun in de rug te zien voor het eigen beleid, dat nu dan ook duidelijk op het voorkomen van de invoering van het neutronenwapen gericht is. Ook werd een motie van ondergetekende, Frinking en Wisselink waarin om een nadere invulling van de shiftstudie in de door ons gewenste zin werd gevraagd, aanvaard.
Een bij het scheiden van de markt van deze kabinetsperiode voor de CDA-fractie bepaald geen ongunstig resultaat (eerder het tegendeel). Het vormt de bekroning van een voornamelijk achter de schermen en in bijzonder goede verstandhouding tussen de leden van de buitenland en defensie-sektoren van de CDA-fractie, gedurende vrijwel deze gehele kabinetsperiode verrichte noeste arbeid.
Want zo gaat het ook nog eens een keer in het CDA.

commentaar

Politie 2 *(zie ook pag. 7)*

Nu kan tegengeworpen worden, dat bewindslieden en fractie op deze wijze niet kunnen werken. Er zijn namelijk bij het regeeraccoord afspraken gemaakt die een begin van uitvoering hebben gekregen.

Hierover valt wel iets op te merken:

In de eerste plaats zijn die afspraken gemaakt – zie „Politie 1" – op basis van een provinciale herverkaveling die er niet is gekomen.
In de tweede plaats bindt het regeeraccoord de bewindslieden en – het merendeel van – de leden van de Tweede Kamer-fractie. De partij als zodanig is daarbij geen partner. In het CDA pleegt een regeeraccoord niet aan de goedkeuring van de partij te worden onderworpen. Men onderscheidt daar graag scherp de verantwoordelijkheden.
In de derde plaats – en dat is de keerzijde van die gescheiden verantwoordelijkheden – stelt de partij éénmaal per vier jaar een nieuw program op: daarmee worden bouwstenen aangegeven voor een volgend regeeraccoord, dat daarmee best kan afwijken van het vorige.
In de vierde plaats geldt een regeeraccoord voor vier jaar. Als men het risico wil vermijden geconfronteerd te worden met nadere program uitspraken van partijen, dan moet men het accoord in de periode waarin dat accoord van kracht is, zien uit te voeren.

Want anders zou een regeer-accoord, dat voor vier jaar is gesloten, een partij, die bij dat accoord geen rechtstreekse partner is, acht jaar binden! Dat kan de bedoeling toch niet zijn.

Nieuwe lesbrieven

Politiek? Kom nou! . . .is de titel van de lesbrievenserie, uitgegeven door de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.
Met deze lesbrievenserie reikt de Stichting materiaal aan over onderwerpen van politiek belang. Het materiaal is geschikt voor gebruik op politieke scholingscursussen, in werk- en discussiegroepen en zijn voor het vak maatschappijleer.

Politiek? Kom nou! les 8. Volkshuisvesting

De les „Volkshuisvesting" is een inleiding op het terrein van de volkshuisvesting, die de gebruikers in staat stelt inzicht te verkrijgen in het woningbouwbeleid met name van de eigen gemeente. Een verklarende woordenlijst is toegevoegd.

Politiek? Kom nou! les 9. Welzijn

De les „Welzijn" geeft een inzicht op het terrein van gemeentelijk welzijnsbeleid.
Het in deze lesbrief opgenomen rollenspel en de opdrachten stellen de gebruikers in staat meer betrokken te geraken bij de wijze waarop in de eigen gemeente aan het welzijnsbeleid wordt vorm gegeven.

Bestellingen

Eén lesbrief kost *f* 3,–.
Bij meerdere afname geldt aan aanzienlijke korting:
2 t m 3 lessen *f* 2,25 per exemplaar
4 t/m 5 lessen *f* 2,– per exemplaar
6 t/m 7 lessen *f* 1,75 per exemplaar
8 en meer lessen *f* 1,50 per exemplaar.
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 137000 t.n.v. CDA, Den Haag, met vermelding van gewenste les en het aantal.

CDAddertje

Goed dat er gemeentepolitie is!

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Departementen

Lubbers is de fractie, Van Agt het Kabinet. Bukman is de partij al kan de laatste volgens Lubbers dan weer wel eens een „onverstandige" opmerking maken. Hoe zij er zelf persoonlijk over denken krijg je niet altijd exact te weten. Zij vertegenwoordigen hun „departement" en spreken diens woord. (*De Banier*)

Onberaden jongeling

De nieuwe voorzitter van het CDA, Bukman, wordt het kwalijk genomen dat hij een oordeel heeft geformuleerd – pro-levering van twee onderzeeërs – terwijl het kabinet zich nog op zijn standpunt moet beraden. Bukman heeft zich snel in de problemen ingewerkt, maar af en toe is hij nog een onberaden jongeling in de politiek. Zijn uitspraak roepe de vraag op in hoeverre partijvoorzitters zich met de practische politiek moeten bemoeien. (Algemeen Dagblad).

Interne verdeeldheid

Als het CDA, zo kort na de opgeklopte Taiwan-affaire, opnieuw haar interne verdeeldheid naar buiten zou etaleren, dan is het voor een lijsttrekker, zelfs voor Van Agt, welhaast onmogelijk zonder kleerscheuren uit de verkiezingsstrijd te komen. Een groot aantal kiezers zal dan het zekere voor het onzekere nemen en massaal overlopen, vooral in Brabant en Limburg, naar de VVD. Dat moet zelfs de op macht spelende „bezwaarden" aan het denken zetten. *(Elseviers Magazine).*

98 maal unaniem

CDA-vice-voorzitter *Piet van Zeijl* in spreekbeurt te Bergum: Van de afgelopen honderd keer, dat er in de Tweede Kamer is gestemd, was de CDA-fractie 98 keer unaniem. Dat heeft u waarschijnlijk nergens gelezen. Alleen de verschillen komen naar voren. *Friesch Dagblad).*

Huurharmonisatie

Het CDA kijkt niet alleen naar de arme huurders die nu zo zouden schrikken van extra huurverhogingen. De blik is ook heel nadrukkelijk gericht op de PvdA die tijdens de verkiezingscampagne niet al te hoog in de gordijnen moet worden gejaagd met de plannen rond de huurharmonisatie. Zo schippert het CDA naar het einde van deze kabinetsperiode. Met de huurharmonisatie was het hollen (onder Udink) of stilstaan (onder Van Dam). De derde poging, onder Brokx, blijft door toedoen van het CDA voorlopig steken op de tussenweg, het strompelen. (NRC/Handelsblad).

Fundamenteel anders

Het CDA moet snappen dat het (bij een coalitie met de PvdA) in een fundamenteel ander kabinet stapt. Als dat niet zo is heeft het geen zin. En aangezien het CDA de afgelopen tijd zo'n weinig hoopvol perspectief heeft geboden, is er alle reden te zeggen dat PvdA en D'66 moeten proberen zonder het CDA te gaan regeren. Want we hebben geen zin alleen via dissidenten te regeren. (PvdA-voorzitter Max van der Berg in *De Tijd*).

Dat kùn je doen...

Je kunt looneisen stellen, bijvoorbeeld om de premiestijging te compenseren die nodig is voor het overeind houden van het sociale gebouw. Dat kun je doen, maar de consequentie is voorspelbaar. Of Van Agt, Den Uyl of Terlouw nu aan de macht zit, het betekent opschroeven van de kostenontwikkeling. En dat betekent verpaupering, want Nederland is een duur en kostengevoelig land. (FNV-voorzitter Wim Kok in de *Volkskrant.*

Onzinnig en dom

Jan Joost Lindner in de Volkskrant: Zelden heeft een onzinniger, dommer, misleidender en demagogischer stuk de kopieerapparaten van het Binnenhof verlaten dan het eerste commentaar van de PvdA-fractie op de brief van Van Agt (inzake bezuinigingsstudie). Dit is oppositionele en verkiezingspropaganda op zijn beroerdst. Als links zo zou mogen liegen, wordt oprechtheid in de politiek het meest schaarse artikel. Een progressief politicus is de laatste die boos mag doen over gratis extra kennis inzake beleidsveranderingen.

Over runderen gesproken

Volgens Brinkhorst komt daarbij, dat het helemaal niet zeker is of Taiwan de onderzeeboten wil kopen als de regering de levering politiek en financieel niet dekt. „Het gaat hier om een risico van vijf tot zes miljoen gulden", aldus Brinkhorst.

Door deze ontwikkelingen heeft de AID besloten van vandaag af alle runderen die bij Nederlandse slachthuizen worden aangeboden te controleren en strenger te keuren.

(Algemeen Dagblad)

Sokkel voor standbeeld

De energie waarmee Van Agt zich inzet voor de taken van het volgende kabinet wekt de indruk dat hij de puinhoop die het kabinet achterlaat graag zou willen ombouwen tot de sokkel waarop hij zelf plaats kan nemen. Voor wie ervan overtuigd is dat de economische crisis geenszins alleen aan het zittende kabinet geweten kan worden is het een boeiend schouwspel. Andersdenkenden kan het aanzetten tot woedende radeloosheid die de verkiezingsstrijd tot dramatische hoogtepunten kan opvoeren. *(NRC/Handelsblad).*

Geen alternatieven

De problemen komen bij de formatie, als de loyalisten het ene alternatief afsnijden door verdere samenwerking met de VVD te blokkeren. Dan zit ook het CDA in de problemen. Aan de andere kant: als de PvdA zichzelf buiten spel zet, moet het CDA wel met de VVD regeren en wordt dan de gevangene van de liberalen. Dat zou wel eens tot scheuring binnen het CDA kunnen leiden. (*Elseviers Magazine).*

De ambitie is er

Max van der Stoel in gesprek met De Tijd: Ik zie net als Den Uyl geen mogelijkheid geloofwaardig als fractielid of minister te functioneren, wanneer het congres toch voor de afstoting van onze atoomtaken kiest. Ambieert hij een post in het nieuwe kabinet? „Ieder kamerlid moet in principe bereid zijn op een regeringspost verantwoordelijkheid te dragen" zegt hij. „Dat geldt ook voor mij. Bovendien heb ik dat werk in het verleden met erg veel plezier gedaan. De ambitie is er dus".

Politiek jargon

Het moge zo zijn dat bijvoorbeeld een wasmiddelenreclame de schijn wekt wat infantiel te zijn, omdat vaak een heel simplistisch leermodel voor de kijker/consument wordt gevolgd. Maar er volgen dan duizenden tv-boodschappen die dan wel chique en intelligent klinken, maar waarvan in werkelijkheid weinigen wat begrijpen. Het politieke en sociaal-economische jargon bijvoorbeeld. (H. W. Hagenberg, directeur reclamebureau in *Elseviers Magazine).*

uit de fractie

CRM-begroting 1981

Niet elke eigen bijdrage is een goede bijdrage

Virginie Korte-Van Hemel sprak in haar bijdrage aan de behandeling van de CRM-begroting 1981 met name over de maatschappelijke dienstverlening. Onze houding tegenover de financiële problemen werd door haar als volgt gekenschetst:
„Op een groot aantal terreinen worden feitelijke bezuinigingen voorgesteld. Als de fractie van het CDA zich daarmee verenigt, wil dat allerminst zeggen dat zij dit met een opgewekt gemoed doet.
Pijnlijke afwegingsprocessen gaan eraan vooraf en terechte twijfels blijven soms over. Knopen moeten echter worden doorgehakt, al trachten wij dit niet te doen met de botte bijl".
Het meest sprekende voorbeeld waarbij terechte twijfel zelfs reden was om een maatregel af te wijzen, betrof de door de Regering voorgestelde eigen bijdrage bij het Algemeen Maatschappelijk Werk.
Virginie Korte kon daarbij verwijzen naar een uitspraak van fraktievoorzitter Lubbers, die bij de algemene politieke beschouwingen 1981 had gevraagd om „behoedzaamheid, zeker waar het betreft de toegankelijkheid van de eerstelijnsvoorziening, juist in een tijd waarin de sociale hulpeloosheid groter wordt".
Onze woordvoerster overwoog in een door haar ingediende en door de Kamer op 10 februari aanvaarde motie „dat geen of onvoldoende afweging heeft plaatsgevonden ten opzichte van vergelijkbare werksoorten" en oordeelde „dat de thans voorgestelde retributiebijdrage niet bijdraagt aan het streven, voorrang te verlenen aan groeperingen en situaties waarbij een maatschappelijke en sociaal-culturele achterstand valt te constateren en derhalve niet dient te worden ingevoerd".
De door staatssecretaris Wallis de Vries gegeven voorbeelden van eigen bijdrage bij andere werksoorten werden als onjuiste vergelijkingen en argumenten afgewezen. Dien Cornelissen, die buiten de sprekerslijst om via de interruptiemicrofoon als een soort geheim „wapen" door ons in het strijdperk werd gebracht, getuigde als volgt van haar kennis van en betrokkenheid bij dit werkterrein: „Het betreft hier de eerste vorm van hulpverlening waar de mensen naar toe gaan. Wij hebben er alles aan gedaan om de drempelvrees bij de mensen weg te nemen en nu wordt door het departement een drempel opgeworpen.
Het betreft hier mensen die nauwelijks in staat en bereid zijn, of durven hulp te vragen". Het financiële gat dat deze motie in de begroting sloeg werd opgevuld met een door VVD en CDA ingediend amendement dat 5 miljoen weghaalde bij het Bijzonder Regionaal Welzijnsbeleid.
Met een amendement-Korte-van Hemel ten gunste van het FIOM voor hulp aan alleenstaande ouders liep het minder gunstig. De VVD voelde daar helemaal niets voor; de PvdA wel iets maar niet genoeg, want deze fraktie steunde wel de verhoging van de FIOM-post maar verzuimde het dekkingsvoorstel daarvoor ook te steunen, zodat dit verworpen werd.

Toekomst en levensbeschouwing

In een tijd waarin CRM van meer dan één kant wordt gezien als een departement dat in de nabije toekomst moet en zal verdwijnen, leek het ons goed de minister naar haar visie op het voortbestaan van dat ministerie te vragen. Zij gaf die op overtuigende wijze en zag als centrale taak van dit departement om nu en in de toekomst „bij te dragen aan het welzijn van de mens in een zoveel mogelijk door hemzelf georganiseerde samenleving, waarin het gericht zijn op de ander, het willen kennen, horen en eventueel helpen van de ander een kans krijgen. Van welbevinden is sprake, als mensen zelfstandig en weerbaar kunnen zijn, verantwoordelijkheid kunnen dragen voor zichzelf en voor hen die daartoe niet in staat zijn". In de door ons gedeelde gedachtengang van minister Gardeniers dient CRM ook het beleid van andere departementen in de hier boven aangegeven zin te beïnvloeden.
Een lijn die in mijn afsluitende beschouwing vanuit het heden naar de toekomst werd doorgetrokken, was het vragen van ruimte voor de levensovertuiging van enkelingen of groepen, omdat we menen dat de motivering bij dienstverlening ten diepste daardoor bepaald wordt. Daarbij kan en mag de overheid „niet meer doen dan binnen per definitie beperkte financiële mogelijkheden voorwaarden scheppen, waarbinnen en waardoor het particulier initiatief kan functioneren.
De invulling daarvan moet komen vanuit de samenleving. De voorgaande decentralisatie zal daarvoor een nieuwe fase vormen met nieuwe risico's maar ook nieuwe mogelijkheden". Naar onze opvatting zijn er situaties denkbaar waarbij het particulier initiatief zich niet alleen waar moet maken door de bereidheid tot eigen inzet maar ook tot een financiële bijdrage vanuit de levensbeschouwelijke groepering.

Marten Beinema
voorzitter fractiecommissie CRM

commentaar

Partijraad

De CDA-partijraad heeft vorige week zaterdag de tekst van „Om een zinvol bestaan" vastgesteld.
Een intensieve discussie over vrede en veiligheid ging daaraan vooraf. Meer dan dertig sprekers representeerden het brede scala aan meningen dat hierover in de partij leeft. De erkenning van het atoompacifisme, de problematiek van de middellange afstandswapens en de terugdringing van onze afhankelijkheid van kernwapens stonden in de discussies centraal. De partijraad honoreerde de preadviezen van het partijbestuur waarin op constructieve wijze geprobeerd werd een brug te slaan tussen de onderscheidene opvattingen in de partij. Lubbers onderstreepte terecht dat het atoompacifisme een waardevolle inbreng kan leveren, zonder dat het een vluchtweg uit het concrete program betekent.
Het program vindt dat pas eind dit jaar over de plaatsing van de middellange afstandswapens besloten moet worden. En formuleert daartoe voorwaarden. Dit punt zal stellig nog indringende discussies en vermoedelijk ook spanningen met zich brengen. Zeker nu een aantal Kamerleden op de partijraad nog eens duidelijk kleur heeft bekend.
De wijze waarop de discussie tot nu toe gevoerd is en de leiding die partijbestuur en partijraad daaraan hebben gegeven zijn hoopvolle tekenen dat ook bij de verdere meningsvorming bruggen geslagen kunnen worden.

Het CDA heeft met „Om een zinvol bestaan" een overtuigend visitekaartje naar de kiezers toe.
Een wervend en tegelijk nuchter en zakelijk program is nu vastgesteld.
Een volgende keer overigens verdient meer ruimte vrij gemaakt te worden voor de discussie in de partijorganen. Door de fusie was dit nu niet mogelijk. De partijraad heeft nu nauwelijks één volle dag gewijd aan de behandeling. Een belangrijk document als een program verdient minstens een dubbele behandeltijd. Dat kan vermoedelijk ook onnodige irritatie bij sprekers voor te korte spreektijd voorkomen evenals besluitvorming waarvan de consequenties pas achteraf ten volle beseft worden.

Twee zaken sprongen er bij de discussie over het ontwerp-verkiezingsprogram uit. De voorgestelde passage om het atoompacifisme als legitieme opvatting te erkennen, en het plaatsen van de middellange afstandswapens, waarover Nederland in december dient te besluiten.

door Philie Burgers

Wanneer zich veel sprekers hebben aangemeld op een partijraad, betekent dit doorgaans dat men het met een bepaald standpunt van het partijbestuur niet eens is. Door middel van veel sprekers probeert men de zaal te beïnvloeden. In eerste instantie leek dit ook het geval te zijn op de partijraad, afgelopen zaterdag in Amsterdam. Aan de orde was het hoofdstuk Vrede en Veiligheid van het programma. 31 sprekers hadden zich voor dit onderdeel aangemeld. In eerste instantie leek het erop dat velen het bestuurs-standpunt nog te ver vonden gaan, maar bij nader inzien bleef de balans in evenwicht. Machtsevenwicht?

Tegenstanders

Allerlei argumenten werden aangevoerd om de passage over het atoompacifisme te schrappen. De heer Heukels meende dat de kernwapens wel teruggedrongen moesten worden, maar dat afschrikking toch zeker nodig was en bleef. Evenals het lidmaatschap van de NAVO. Atoompacifisme schept problemen t.a.v. deze twee. Hij beriep zich daarvoor op mevr. Klompé. Zij had een keer gezegd dat ja tegen atoompacifisme, het opzeggen van het NAVO-lidmaatschap betekende. En zonder bondgenootschap kunnen wij ons niet beschermen tegen de afschrikking en dreiging vanuit het Oostblok. Daarom diende het atoompacifisme als afwijkende mening niet in het programma vermeld te worden. Anders kon je ook wel een aantal andere afwijkende meningen noemen. Hij noemde daarbij Pater Koopmans en het COC in één adem, wat Pater Koopmans hem wel niet in dank zal hebben afgenomen. De heer Wijtterink vond het nogal verwarrend om zo'n passage op te nemen. Iedereen weet toch dat atoompacificisme een legitiem standpunt is. Waarom zou je dat nog eens opnemen? De heer De Groot vond dat je met zo'n passage de kiezers voor de gek hield. Zo'n program kon je niet uitvoeren. Anderen vonden dat de atoompacifisten dan maar een gravamen in moesten dienen. Want deze passage hoorde niet in het program thuis. Bovendien is een dergelijke voorkeursbehandeling onjuist.

Prof. Klijn die vorige week in dit blad een artikel over atoompacifisme heeft geschreven, was een dankbaar subject om aan te halen. Vooral zijn opmerkingen dat het discriminerend voor de atoompacifisten is om apart in het programma vermeld te worden, vonden gretig aftrek.

Tenslotte is het programma een beleidsstuk, waarin niet allerlei stromingen opgenomen moeten worden. Over abortus e.d. kan dan ook wel het één en ander vermeld worden.

Aangezien een ieder slechts 1½ minuut spreektijd had, was het voor velen toch wel moeilijk hun bezwaren tegen de voorgestelde passage onder woorden te brengen.

Vrede en gerechtigheid

Degenen die het atoompacifisme als legitieme stroming ook zwart op wit wilde hebben, waren nogal teleurgesteld over de defensie-discussie: zij noemden ook de zinloosheid van dergelijke massale vernietigingswapens en de strijdigheid met de bedoeling van de schepping.

De heer Corporaal vond dat de demon van de atoombewapening teruggedrongen moest worden; liefst afgenomen moest worden. In het CDA bestaan hierover verschillende meningen; daar moet ruimte voor zijn. Het CDA wil een partij zijn die zich baseert op het Evangelie. Dat betekent ruimte, ook voor het atoompacifisme. Anders dreigt het gevaar dat deze mensen afdrijven naar andere partijen. Een versmalling van het CDA.

Mevr. Laning-Boersema wees vooral op het verschil in visie in de gezondheidszorg en de bewapening t.a.v. de mens. Bij net eerste staat de mens centraal, in al zijn aspecten, als schepsel Gods. Bij de bewapening is de mens totaal ondergeschikt gemaakt aan afschrikking en beveiliging. Maar wat voor beveiliging is dat dan? Dreiging met kernwapens sluit het gebruik niet uit. Kleine tactische wapens mogen, zegt men. Maar als je bekijkt hoeveel dood en vernietiging deze brengen, dan kan je niet voor kleine wapens kiezen. De kerken spreken duidelijke taal. In onze kringen worden de meningen van de kerken teruggedrongen naar het terrein van de religie. Zelfs in het rapport Donner wordt atoompacifisme niet geïsoleerd. Men mag het desnoods bestrijden, maar niet isoleren. Atoompacifisten horen toch niet in de rariteitenkabinet thuis?

Ook Piet van Tellingen wees op de consequentie van het schrappen van de passage. Het standpunt van de Hervormde Kerk en de bisschoppen is dan ook niet legitiem meer. Bovendien zijn de atoompacifisten wel zo reëel, dat ze weten dat het niet het CDA-standpunt is.

De „stemming" kon veelvuldig gepeild worden.

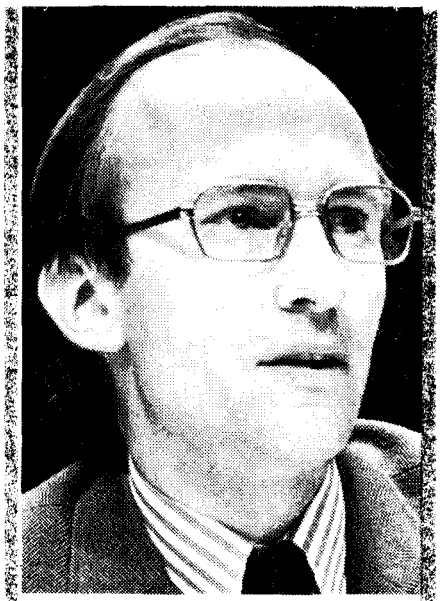

prof. H. Franken,
voorzitter programkommissie
„Om een zinvol bestaan"

Johan de Leeuw (voorzitter van het CDJA) vond dat men beter kon spreken van vrede en gerechtigheid i.p.v. vrede en veiligheid. Een bijbelser benadering, en ook menselijker. Kernbewapening schept onveiligheid en heeft niets menselijks meer. Maar het wordt in stand gehouden door de wetenschap. De kernbewapening illustreert de gebrokenheid van het bestaan. Maar we mogen niet toestaan dat we geen rentmeester meer zijn over de Schepping.
Wij zouden een stap vóór zijn, wanneer de NAVO zich voor terugdringing van kernwapens inzet. Alle standpunten zijn dan ook legitiem en moeten erkend worden.
Bouke Beumer, erkend atoompacifist, zei dat de bezwaren tegen kernbewapening niet alleen ethisch meer zijn, maar ook getuigend van werkelijkheidszin. De verspreiding van kernwapens neemt toe. Technisch worden deze wapens steeds ingewikkelder. Het is zo langzamerhand geen afschrikkingsconcept meer, maar een oorlogsconcept. De situatie is destabiel. Wanneer niet nu het voorstel voor kernwapenvrije zones wordt overgenomen, is de kans voorbij; vanwege de onstabiele situatie.

Verdediging

Prof. Franken verweerde zich namens de programcommissie tegen de tegenstanders van de voorgestelde zinsnede. Deze zin vormt een brug naar het program van uitgangspunten; een soort toelichting op het programma. Andere artikelen van het programma vormen het actie gedeelte. Het atoompacifisme is een waardevolle stroming bij de discussie over kernbewapening en veiligheid.
Met opzet is het als stroming aangeduid en niet onder het woord „atoompacifisten". Dat zou pas een etikettering zijn, én discriminatie. Het atoompacifisme krijgt geen voorkeursbehandeling. Bovendien is het vaststellen van het programma een zaak van de partij; het indienen van een gravamen een zaak van het individuele kamerlid.
Het partijbestuur honoreert eventueel de gravamina.

De kruisraketten

De plaatsing van de middellange afstandswapens op Nederlands grondgebied verdeelde de partijraad ook in twee kampen.
Sommigen, zoals de heer Blöcker vond dat men zich van uitspraken op dit punt moest onthouden. Zijn kamerkring (Drenthe) had daartoe ook een resolutie ingediend. Deze werd gelukkig verworpen. De censuur is (nog) tegengehouden. De heer Jansen vond dat het partijbestuur nu al 2 keer de moed niet had opgebracht om de adviezen van de Commissie Neuman en Donner unaniem op te volgen. Er moest nu maar eens met die halfslachtigheid gestopt worden. Tenslotte was knutselen geoorloofd, maar niet met onze veiligheid. Friesland was van mening dat Nederland zich nu nog niet moest vastleggen. De beslissing moet immers eind 1981 genomen worden. De mogelijkheid moet open blijven om minder dan 48 raketten op Nederlands grondgebied te plaatsen. Steun dus voor het idee dat Ruud Lubbers lanceerde (16 raketten).
De heer Rutten vond het onzinnig onderscheid te maken tussen menselijke en onmenselijke wapens. De bajonet vroeger was toch ook afschuwelijk? Als het gaat om de keuze tussen hij of ik, kiezen we allemaal voor onszelf. Op dat moment is elk wapen geoorloofd. We moeten niet kiezen voor de leus „liever rood dan dood". Hij koos voor „liever dood dan rood". Zeker nu de Russen elk moment Polen kunnen binnenvallen.

Fractieleden tegen plaatsing

Hans de Boer achtte een gravamen niet nodig om aan te geven dat je tegen plaatsing van middellange afstandswapens bent. De tekst van het programma biedt de fractie in dat opzicht voldoende ruimte. Zoals het in de tijd van Cato duidelijk was dat Carthago verwoest moest worden, zo zeker is het nu dat een aantal kamerleden tegen plaatsing zullen stemmen. Op die duidelijkheid heeft iedereen recht. De heer Aantjes hield één mogelijkheid over voor de 4 standpunten t.a.v. plaatsing. Er dient goed overleg plaats te vinden binnen de NAVO. Immers niet elke volgende stap verhoogt automatisch de veiligheid. Nederland blijft uiteindelijk zelf verantwoordelijk. Het standpunt van het bestuur was gematigd. Dat moest men maar aanvaarden.

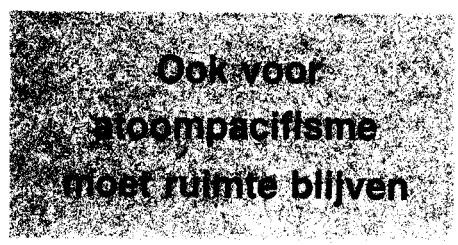

Verdediging II

Prof. Franken verdedigde het bestuursstandpunt: De NAVO is het hoofdinstrument van beleid ter voorkoming van oorlog. Binnen de NAVO moet er goed overleg zijn. Eventuele eenzijdige stappen door de NAVO worden ook niet uitgesloten. „Ook het gedrag van de NAVO en onze partners zullen we toetsen". Eventueel wordt Nederlands positie in de NAVO heroverwogen. De atoomdrempel dient verhoogd te worden, en niet verlaagd. In dat kader moeten zoveel mogelijk opties opengehouden worden, ook de flexible response theorie.
In het rapport Donner lees je geen uitspraak over plaatsing. Aan de hand van de criteria moet de beslissing eind 1981 genomen worden.

Lubbers

Ook Ruud Lubbers mengde zich in de discussie. „Vanuit de discussie moeten we proberen tot een gemeenschappelijk standpunt te komen. Hoewel het onmogelijk lijkt, is het toch mogelijk. De afgelopen 4 jaren hebben dat geleerd(?). Het bondgenootschap van de NAVO is bewust aangegaan. En daarin moeten we functioneren. Met elkaar proberen een eensgezinde strategie te volgen." Hij kon zich voorstellen dat er fractieleden waren die nu al neen tegen plaatsing zeiden. Maar de balans moet niet vóór december opgemaakt worden, aan de hand van de opgestelde criteria.
Het bondgenootschap is het hoofdinstrument, maar daarbinnen moet men werken aan terugdringing van de kernwapens. Er zijn volop mogelijkheden, maar die verspeelt men door te ver van de werkelijkheid af te stappen. We moeten de moed hebben om te streven naar een effectieve terugdringing binnen de NAVO. Maar waarom dan die passage over het atoompacifisme? Deze is gerechtvaardigd door de bijzondere problematiek. Bij de atoomwapens kent men een paradox: ze hebben om ze niet te gebruiken. Die paradox kunnen we verdoezelen, maar ook toelaten door de bewuste passage over te nemen. Het is geen vluchtweg, maar het kan een bijdrage tot de discussie zijn. De lijn van het partijbestuur dient doorgezet te worden.

Aanvaarding

Of het deze woorden waren of niet, alle ingediende amendementen of resoluties op dit punt werden verworpen. Atoompacifisme is een legitieme stroming en als zodanig gelukkig ook erkend in het programma. Over de plaatsing wordt pas definitief beslist in december. Dus ook niet ons al vastleggen op 16 raketten. (het ballonnetje van Lubbers). Hoe deze zaak bij de kabinetsformatie behandeld moet worden, is blijkbaar vers 2. Wie weet komt dan de oplossing wel uit de lucht vallen.

Na rustig atoomwapendebat burgemeesters-rumoer om politie

foto's Nick Morelis

„Presidium met ontwerp-resolutie buiten zijn boekje"

Devoot schuifelden op deze laatste RAI-dag duizenden langs de lokkende auto-pracht. Dromerig van blik, de plastic-draagzakken volproppend met kleurig reclame-papier.

Voor enige honderden uit de brede massa bij het RAI-gebouw was het naastgelegen Congrescentrum het doel. Groene CDA-biljetten bij de ingang hielpen wankelmoedigen om, tegen alle verleiding in, de juiste bestemming te vinden. Een groenig krantje en wat kreukerig stencilpapier in de hand gedrukt. Zorgvuldig bewaard van de zaterdag tevoor, toen de Partijraad tijd tekort kwam om het hele verkiezingsprogram te behandelen.

Het was o.a. het hoofdstuk „Vrede en Veiligheid" dat, voor het geheel ter vaststelling aan het congres kon worden aangeboden, nog moest worden goedgekeurd. Een onderwerp dat, beheerst door atoomwapens en kruisraketten, zo maar tot explosies leiden kan. Alleen het spreken over dat mondiale moordtuig heeft al veel verwarring en verwonding teweeg gebracht en sommigen zelfs reeds politiek monddood gemaakt. Het gaat, naar Lubbers toegaf, om een paradoxale stelling: we hebben het (onaanvaardbare) atoomwapen om het niet te gebruiken. De wijze waarop de program-commissie vanuit die paradox tot een effectieve beleidslijn tracht te komen vond in de partijraad ruime instemming maar bleef, naar te verwachten viel niet onweersproken.

De tegenovergestelde zienswijzen zijn bekend. Men vindt ze in het discussie-verslag (pagina 13/14 van dit nummer) terug. Dat het ontwerp-program, na intensieve discussie, ongewijzigd werd vastgesteld wil ook niet zeggen dat er over de verder te volgen weg eenstemmigheid heerst. Door het „atoompacifisme" als legitiem te erkennen heeft het CDA trouwens welbewust de verleiding weerstaan om straks de paradox toch als een één-duidige waarheid te hanteren. De emotionele hartekreten, waartoe een discussie over dit diepingrijpende vraagstuk steeds weer leiden kan ontbraken ook zaterdag niet. „De christelijke politieke partij" werd nadrukkelijk met „de kerkelijke boodschap" geconfonteerd en (anderzijds) klonk de waarschuwing ook op „Moskou-prinsen" geen vertrouwen te stellen. Over het algemeen bleven de discussies echter zakelijk (om niet te zeggen: mat) van toon. De door prof. Klijn in CDActueel geopperde gedachte dat je in een beleidsstuk, waarin de afschrikwekkende functie van het atoomwapen wordt aanvaard moeilijk het atoompacifisme legitiem kunt verklaren, vond bij de partijraad wel instemming. Maar de voorzitter van de programcommissie, prof. Franken, merkte op dat het atoom-pacifisme niet in een beleidspunt wordt genoemd. Het komt alleen voor in een gedeelte waarin de achtergrond van dat beleid wordt benaderd.

Verder handelde de partijraad, wat de atoomdiscussie betrof, naar het advies dat Dick Corporaal als één van de eerste sprekers had gegeven: het verkiezingsprogram is na veel studie zeer zorgvuldig opgesteld, ga nu niet weer alles overhoop halen. Maar waarschijnlijk had deze doorgewinterde organisatie-man zich na deze woorden zo lang moeten intomen, dat hij later ongeremd losbarstte toen hij vond dat het presidium buiten zijn boekje ging. De atoomwapens waren toen al bij de congresstukken gevoegd, nu vroeg slechts de politie-macht aandacht. Op de vorige partijraad werd een amendement aangenomen, waarmee – tegen het advies van het partijbestuur in – het CDA vraagt het toezicht op het politiekorps bij de gemeente te leggen. Het oorspronkelijke verkiezingsprogram wilde (bij de komende wijziging van de politiewet) deze taak aan de provincie overdragen.

Op zijn neus vallen

Zaterdag vonden de partijraadsleden plotseling een door het presidium geformuleerde ontwerp-resolutie op hun tafel, waarin over de politie-indeling opnieuw een uitspraak werd gevraagd. Helemaal onverwacht kwam deze manoeuvre voor ingewijden niet. De CDA-bestuurdersvereniging had, bij monde van haar voorzitter burgemeester Scheenstra, in een persgesprek al laten weten: „wie de beraadslaging over het aangenomen amendement wil heropenen zal, wat ons betreft, flink op zijn neus vallen".

Dick Corporaal, nu burgemeester van Leerdam, opende de aanval.

De vergadertechniek als weinigen beheersend, mikte hij scherp op de z.i. formele fout van het presidium. Tegen het advies van het partijbestuur in heeft de partijraad een amendement aangenomen.

Het presidium heeft nu niet het recht te trachten die uitspraak naar eigen inzicht om te buigen. Corporaal was zelfs van mening dat het presidium de bevoegdheid mist om buiten het dagelijks bestuur om resoluties in te dienen, en hij kondigde een motie van orde aan: een besluit om de resolutie niet in behandeling te nemen. Intussen kwamen de tongen los. Ook andere burgemeesters kwamen in het geweer. Scheenstra waarschuwde niet de schijn van wankelmoedigheid en onbetrouwbaarheid op zich te laden door na een duidelijke wilsbeschikking met een nieuwe uitspraak te komen. Franken beklemtoonde dat het niet om een inhoudelijk andere uitspraak ging, Lubbers zei dat de resolutie, zich houdend aan de vorige uitspraak, slechts politieke duidelijkheid beoogt en Faber herinnerde aan de moeite welke het Wiegel en De Ruiter heeft gekost om over wijziging van de Politiewet tot overeenstemming te komen. De stemmen werden steeds luider. Maar met nog luider stem herinnerde Corporaal aan zijn motie van orde. Voorzitter Bukman probeerde over Corporaals „formele gelijk" nog even luchthartig te praten, maar hij vond het blijkbaar toch verstandiger van verdere discussie af te zien. Hij trok namens het presidium de ontwerp-resolutie in.

Bukman in zijn slotwoord: de discussies zijn vandaag zo onvoorstelbaar ordelijk verlopen dat het iedereen opviel toen het even anders liep . . . . .

G. J. B.

VAKANTIE IN VAKBONDSHOTELS

Vakbondshotels in de socialistische landen bieden vakantie-onderdak in een ongedwongen familie-sfeer. Deze hotels liggen in de mooiste natuurgebieden. En net als u, komen de leden van de vakbonden er naar toe om hun vakantie op een zo prettig mogelijke manier door te brengen. Behalve mensen uit de socialistische landen, ontmoet u ook gelijkgestemden uit West-Europa. (Voor Nederlanders is het lidmaatschap van een vakvereniging niet vereist.)
Wij organiseren, exclusief voor Nederland, de volgende volledig verzorgde vlieg- en toeringcar-reizen (dus inclusief maaltijden en excursies) met verblijf in deze uitstekende hotels:

HONGARIJE
15 dagen Balatonmeer en Boedapest.
Vliegreis f 1295,- p.p.

TSJECHOSLOWAKIJE
15-daagse vliegreis naar Praag en de Lage Tatra.
Vliegen naar Praag en per trein naar de Tatra
f 1295,- p.p.

DUITSE DEMOKRATISCHE REPUBLIEK
15 dagen Buckow in de Märkische Schweiz.
Speciale reis voor mensen van ca. 50 jaar en ouder. Per toeringcar f 895,- p.p.

15 dagen Tabarz. Aan de voet van de Inselberg in het district Gotha. Toeringcar-reis f 935,- p.p.

15 dagen Hohnstein in de Sächsische Schweiz.
Per toeringcar f 815,- p.p.

Kinderen van 6-12 jaar 30 tot 50% korting, afhankelijk van de bestemming.

PER EIGEN AUTO
Voor automobilisten die per eigen auto reizen kunnen wij voordelige reserveringen in gewone hotels in de DDR maken. Bijvoorbeeld:
7 overnachtingen met volledig pension in Oberhof (Thüringen) f 300,- per persoon.

Vraag de reisgids "Vakantie in Vakbondshotels". Voor de andere vakantie.

Prins Hendrikkade 104 - 1011 AJ Amsterdam
Telefoon 020 - 23 47 71

kontakt reizen

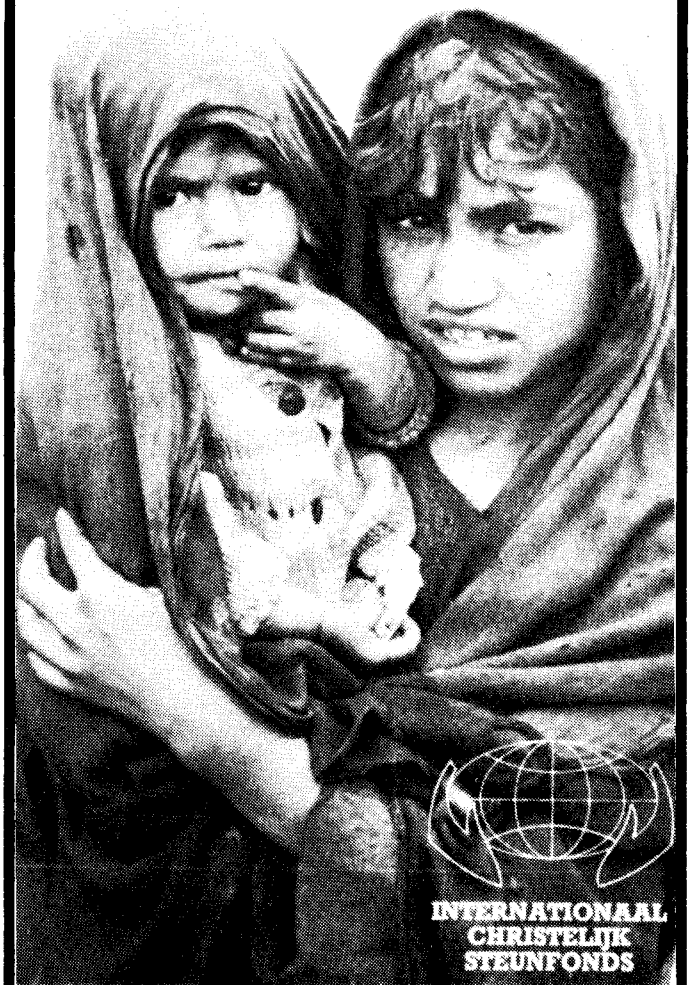

ICS luchtbrug naar Pakistan

Afghaanse vluchtelingen aan de communistische terreur ontkomen - door een ijskoude winter gegrepen

Tweede chartervliegtuig in 14 dagen vertrok 1 februari j.l. vanaf Schiphol

HELP ONS... nu het nog niet te laat is

ICS - SOEST
GIRO
70730

AMRO Bank rek.nr. 4171.35.890
ABN rek.nr. 5536.2.9999
Secr. ICS - Postbus 300 - 3760 AH Soest - Tel. 02155 - 1 13 44

uw mening

Het CDA en het CDB

Op het eerste gezicht lijkt de titel van dit artikel een goocheltrucje met letters, waar je dan CDC, CDD, enz. enz. aan toe zou kunnen voegen, maar helaas betreft het hier een uiterst serieuze en ernstige zaak.
Het was de bedoeling, dat ik namens het bestuur van de Kamerkring Tilburg tijdens de partijraadsvergadering van 31 januari aandacht zou vragen voor de positie van het Christen Democratisch Beraad in de toekomst, omdat er bij de kring grote zorgen bestaan over de zelfstandige status die het CDB in het geheel van het CDA zal willen innemen.

Helaas bleek het niet mogelijk om bij een spreektijd van 1½ minuut de bedoelingen van de kring duidelijk over te brengen, hetgeen ondermeer tot uitdrukking kwam in de reactie van de partijvoorzitter P. Bukman, die de discussie wilde koppelen aan de voorstellen die te zijner tijd gedaan zullen worden over een dubbele voordracht bij een toekomstige lijsttrekkerskeuze. Maar daar ging het helemaal niet om, al is het ook een belangwekkend onderwerp.

Als bestuurslid van de voormalige Anti-Revolutionaire Partij heb ik in de periode 1978-1980 één en andermaal met klem gewaarschuwd tegen het feit, dat de werkgroep NBBA zich binnen het CDA volledig aan het verzelfstandigen was en bij die gelegenheden werd dan steevast gezegd, dat de partij in het verleden altijd zulke stromingen had gekend en dat zoiets alleen de veelkleurigheid maar bevorderde.
Helaas moeten wij nu constateren (en dat zonder enige vreugde), dat een groot aantal NBBA'ers en bloc is afgehaakt, waardoor onze partij vele principiële Christen Democraten is kwijtgeraakt.

Het hele organisatiemodel van het CDA is uitermate zorgvuldig en democratisch opgezet en biedt in principe aan ieder de kans om op zijn eigen wijze en naar zijn eigen mogelijkheden aan de partij mee te bouwen en daarin op een, de ander inspirerende wijze bezig te zijn of om het in bijbelse termen te formuleren: „een zoutend zout te zijn".
Uit de brief aan de partijraad blijkt, dat het CDB op 23 januari j.l. is opgericht en daarmee een min of meer formele status heeft verworven en hoewel de intenties nog niet geheel duidelijk worden, dringt zich nu al de gedachte aan een „staatje in de staat" op, met als schrikbeeld op de achtergrond een NBBA echec fase 2, oftewel nog een koekoeksjong in het eigen nest.
De bovenstaande zin is hard en lijkt kwetsend, maar is alleen bedoeld om ook de CDB'ers wakker te schudden voor het gevaar van een vreemd en georganiseerd verband binnen onze partij-organen, niet om meningen bij voorbaat te torpederen, niet om iedereen in de CDA-eenheidsworst te stoppen, niet om de veelkleurigheid van onze partij geweld aan te doen, maar juist om te voorkomen, dat wij naast de gewone (principiële) CDA'er een soort super Christen Democraten met de daarbij horende elitaire trekjes zouden krijgen.
In een gesprekje met de waarnemend voorzitter van het CDB, de heer P. van Tellingen, verzekerde deze mij, dat de gevaren die door de Kamerkring Tilburg waren opgesomd niet bestonden, integendeel men wilde juist binnen de partij functioneren.
Hoewel ik overtuigd ben van de goede bedoelingen van Van Tellingen c.s., denk ik dat het op grond van de teleurstellende afloop van NBBA noodzaak is om volstrekte klaarheid over positie en functioneren van CDB te krijgen.

Namens het bestuur van de
Kamerkring Tilburg,
P. Schriek,
voorzitter

Het gaat juist om het CDA!

De heer Schriek wil CDA-leden die een beraadsgroep hebben gevormd wakker schudden. Het gevaar dreigt van een soort super-christen-democraat met elitaire trekjes. Het zal je maar gezegd worden. Wat ik zou willen is dat de heer Schriek zich opwond over de oorzaak die tot het oprichten van zo'n beraadsgroep heeft geleid. Namelijk aarzelingen en twijfels bij vooral een jongere en „midden"generatie het CDA als politiek huis te aanvaarden. Zij kiezen voor D'66 of vinden hun overtuiging soms beter verwoord door kleinere partijen. Zo niet CDA-ers, die af en toe bijeen komen via het christen-democratisch beraad. Ik zou graag willen dat de heer Schriek zich opwond over het te magere appèl dat het CDA blijkbaar doet op de kiezers van de groep tot zo'n veertig jaar. Volgens onderzoekingen vertoont het kiezersbestand van het CDA hetzelfde patroon als de oude KVP, ARP en CHU: veel aanhangers onder de wat oudere kiezers, met alle risico's van dien voor de toekomst. Als er werkelijk heilig vuur was om de appèl-functie van het CDA, het echt nieuwe gestalte te geven, dan zou de heer Schriek ook vraagtekens zetten bij de neiging van sommige CDA-politici die gemakkelijke oplossingen verkiezen boven het gaan van nieuwe wegen. Dan zou hij vanuit zijn positie als voorzitter van een kamercentrale en lid van het partijbestuur meewerken de goede woorden van het CDA-program in daden om te zetten.
De beraadsgroep CDB genaamd wil zich inzetten voor het CDA. Het heeft de ex-NBBA-ers gedag gezegd die een nieuwe partij wensten. Dat idee werd door hen afgewezen. Actie binnen het CDA staat voorop. Af en toe komen deze CDA'ers, die loyaliteit aan hun partij voorop stellen, bijeen om zich te beraden. Soms zult u het CDB in verklaringen horen. Maar altijd staat de kritische verbondenheid met het CDA voorop.

En als de heer Schriek eraan meewerkt dat het CDA een echt appèl zal vormen voor nieuwe generaties die zich gaan herkennen in een inspirerende politiek, gevoed vanuit het Evangelie, dan is een CDB niet meer nodig.
Wat wil de heer Schriek nog meer? Een groep mensen, die **niet** een nieuwe partij sticht, die zich **niet** tot het modieuze van D'66 went, die **niet** voor het absolute van de PPR kiest, maar **mee wil bouwen aan het CDA, die leden wil hij toch graag behouden?** Zulke mensen gunt hij toch de ruimte binnen het CDA, biedt hij toch volop mogelijkheden zich te ontplooien?
Als dat zo is, zeurt hij niet meer over het christendemocratisch beraad. Dan schudden wij beiden regelmatig het CDA wakker als onze club dreigt in te dutten. Dan waken wij voor een elitaire politiek, die de gewone mensen niet meer pakt. Dan strijden wij schouder aan schouder verder, voor een politiek gericht op de toekomst. Terwille van generaties die wij voor het CDA moeten terugwinnen.

Piet van Tellingen

(discussie gesloten – red.)

CDAddertje

Geestelijken nu ook in het leger: Broederdienst

uw mening

Onvolledige berichtgeving?

In de zaak van de levering van onderzeeboten aan Taiwan in dit verband geen partij kiezende, meen ik toch, dat de berichten daaromtrent in de pers zeer onvolledig zijn.
Er is nl. wel meegedeeld, dat de Chinese Regering zich in deze zaak gewend heeft tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal in de Nederlanden. Maar niet dat de Tweede Kamer als antwoord op deze stap terstond en duidelijk heeft geantwoord, dat de regeringen van bevriende mogendheden zich via haar ambassades uitsluitend horen te richten tot Harer Majesteits Regering en niet tot één van der beide Kamers der Staten-Generaal, noch tot enig ander lichaam of orgaan. Evenmin heb ik uit de pers vernomen, dat minister Van der Klaauw de Chinese ambassadeur bij zich heeft ontboden om hem heel duidelijk onder het oog te brengen, met verzoek het onmiddellijk aan de Regering in Peking over te berichten, dat Harer Majesteits Regering, waarbij deze ambassadeur geaccrediteerd is, niet kan gedogen, dat de vertegenwoordiger van een vreemde mogendheid zich probeert sterk te maken tegen het beleid van de Nederlandse Regering, door zich te mengen in het gemeen overleg tussen Regering en Staten-Generaal. En evenmin kan gedogen dat de Chinese ambassade via het ANP meedeelt, hoe zij over het stemgedrag van de leden der Tweede Kamer oordeelt.
Ik neem aan, dat de Nederlandse Regering niet in gebreke is gebleven de nodige stappen tegen dit optreden van de Chinese ambassade te ondernemen. Want waar belanden wij, wanneer bij het Nederlandse Hof geaccrediteerde ambassadeurs zich met politieke vertogen of klachten gaan wenden tot de Tweede Kamer? Of tot een of ander lichaam of organisatie in Nederland?
Het zal, dunkt mij, een kleine moeite zijn voor de fractie van het CDA in de Tweede Kamer, om de lezers van CDActueel in te lichten, in hoeverre de persberichten omtrent dit optreden van de Chinese regering onvolledig zijn door verzwijging van de enige denkbare reactie van de Tweede Kamer.

Leeuwarden **H. Algra**

Van de CDA fractie

Inderdaad heeft de Chinese ambassade meerdere malen met de voorzitters van de vier grootste fracties kontakt gezocht. Dit is in zoverre niet ongebruikelijk dat in ons stelsel de ambassades zeer regelmatig kontakt hebben met de fractievoorzitters en leden van de Tweede Kamer: een belangrijk deel van de besluitvorming ligt immers in het parlement. In het onderhavige geval was er wellicht sprake van een meer formele démarche, maar hierbij dient mede in aamerking te worden genomen dat juist Taiwan bij gebrek aan formele diplomatieke betrekkingen met Nederland zijn kontakten met de politiek via parlementariërs moest laten verlopen. In meer algemene zin ben ik het overigens met de heer Algra eens dat buitenlandse mogendheden zich met formele stappen dienen te beperken tot de Regering en dat er zorg voor moet worden gedragen dat deze mogendheden niet openlijk in het overleg tussen Regering en parlement tussenbeide komen.

G. v.d. Wulp
fractie-voorlichter

VERENIGING VOOR CREMATIE AVVL
Opgericht in 1919

Iedere Nederlander, die voor crematie heeft gekozen, zou eigenlijk AVVL-lid moeten zijn. Waarom?
- Omdat het AVVL-lidmaatschap de **volledige** verzorging én bekostiging van een crematie-uitvaart vanuit elke plaats in Nederland omvat. **De leden maken zélf alles in orde en vrijwaren op die manier hun nabestaanden van kosten en bemoeilingen.**
- Omdat de AVVL een **vereniging** is. Al 60 jaar lang. Met een niets verbloemende (financiële) openheid naar buiten en een deugdelijke kontrole op het beleid.
- Omdat kontributies en koopsommen (bedragen ineens) kunnen meetellen voor uw buitengewone lasten op het aangiftebiljet. Dat kan een aanmerkelijk belastingvoordeel opleveren.
- Omdat **niemand** (leeftijd, gezondheid) van het AVVL-lidmaatschap wordt uitgesloten. Er zijn al meer dan 300.000 leden, verspreid over het hele land.

Enige koopsomvoorbeelden?
50 jaar f 1430,-
60 jaar f 1610,-
70 jaar f 1820,-
80 jaar en ouder f 1990,-

Tot en met 67 jaar ook nog de mogelijkheid van kontributiebetaling. Meer weten? Stuur de bon in of bel even. Dat verplicht tot niets. Vooral niet uitstellen.

BON
Invullen en in een open envelop (zonder postzegel) sturen aan:
Vereniging voor Crematie AVVL
Antwoordnummer 17 - 1110 VB Diemen.
Naam: .....
Adres: .....
Woonplaats: .....
(+ postcode)
verzoekt vrijblijvend om inlichtingen over het lidmaatschap van de Vereniging voor Crematie AVVL.

Vereniging voor Crematie AVVL
Arent Krijtsstraat 1, Diemen. Tel. 020-991616.

Homofilie en het CDA

Homofilie

Sinds ongeveer een jaar functioneert binnen het CDJA een werkgroep homofilie. Dat heeft geleid tot grotere aandacht voor de problematiek van de homo-sexualiteit in onze samenleving binnen het CDJA, maar ook binnen het CDA. (zie ook pagina 23)
De partij heeft onlangs namelijk ook een werkgroep ingesteld. De redactiecommissie van het CDJA stelt zijn kolommen graag open voor een discussie over dit onderwerp. In het kader hiervan verschijnt ditmaal een eerste artikel van de CDJA-werkgroep. In het volgende nummer zal een artikel van Aat de Jonge verschijnen, dat vanuit een theologische benadering andere accenten legt. Gaarne bieden wij ruimte voor reacties of andere bijdragen aan de discussie.

In februari 1980 besloot het toenmalige CDJA-federatiebestuur een speciale werkgroep homofilie in het leven te roepen, die sindsdien nogal wat positieve en negatieve reacties van binnen en buiten het CDA heeft gekregen. Dat is eigenlijk opmerkelijk.
De verschillende christen-democratische politieke partijen in Europa hebben in het nabije verleden het voortouw genomen bij het in de strafwet opnemen van diverse en uiteenlopende discriminerende bepalingen ten overstaan van homosexuelen. In Nederland heeft de RKSP politicus Regout zich in 1911 met succes beijverd de zedelijkheidswetgeving aan te scherpen met de invoering van art. 248 bis van het Wetboek van Strafrecht. (vergelijk art. 175 in Duitsland en art. 372 bis in België). Deze maatregelen waren tekenend voor het geestelijk klimaat, waarin het mogelijk werd 200.000 homo's uit vele Europese landen fysiek te vernietigen in Duitse concentratiekampen, hetwelk na 1945 stelselmatig werd doodgezwegen. Nog in 1950 stelde in Nederland het toenmalige Centrum voor Staatkundige Vorming van de KVP – overigens tevergeefs – voor artikel 248 bis nog verder aan te scherpen en alle homosexuele contacten strafbaar te stellen, dus ook die tussen meerderjarigen.
Kennelijk omdat men is gaan inzien, dat homosexualiteit niet besmettelijk is, is in 1973 artikel 248 bis uit het Wetboek van Strafrecht geschrapt. In België is het voorstel van de socialist Glinne art. 372 bis te schrappen echter nog niet verwerkelijkt. Daarentegen doen zich in de Verenigde Staten bedenkelijke ontwikkelingen voor. In het land van de vrijheid zijn christen-fundamentalistische bewegingen actief geworden ten einde de moeizaam verworven rechten van etnische en sexuele minderheden terug in te perken, niet zonder succes.

Acceptatie

Niettemin heeft de afschaffing van art. 248 bis in Nederland de op gang komende acceptatie van homosexualiteit in het maatschappelijk gebeuren verder versneld en verdiept. Veel homo's schamen zich niet meer voor hun zó zijn, komen er openlijk voor uit en gaan er juist fier op „janet" of „flikker" genoemd te worden. Veel andere homo's, meer bepaald de gehuwden, voelen zich nog steeds gedwongen een onmenselijk dubbelleven te leiden uit angst voor de negatieve reacties van hun vrouw, kinderen, werkgever, werknemers, politieke aanhang/achterban enzovoort. Met de afschaffing van art. 248 bis zijn we er dus nog lang niet. Zeer veel vormen van indirecte discriminatie tegen homo's en trouwens tegen allen, die zich niet voegen in het patroon van huwen en kinderen krijgen, zijn blijven bestaan, onder meer in het benoemingen- en ontslagbeleid bij bedrijven, in de fiscale sfeer en – last but not least – in de mentaliteit van vele Nederlanders.
Juist daarom is het goed, dat naast de Nederlandse Vereniging tot Integratie van Homosexualiteit COC ook in verschillende politieke partijen homo's én hetero's actief zijn om de politieke aspecten van homobevrijding en -emancipatie te concretiseren. Er bestaan reeds homogroepen in de VVD, PvdA, PPR, PSP, CPN, terwijl onze CDJA Werkgroep Homofilie een eerste aanzet betekent om ook binnen het CDA zelf een homogroep op te richten. Dikwijls wordt tegen aparte homogroepen (en vrouwengroepen) het argument aangevoerd, dat aparte groepsvorming integratie juist in de weg staat. Maar homogroepen zijn o.i. broodnodig, zolang slechts een integratie op schijntolerantie wordt aangeboden en veel aspecten en consequenties van een werkelijke emancipatie feitelijk niet worden geaccepteerd. Geen integratie zonder emancipatie!
Onze werkgroep wordt er ook nogal eens op aangezien de positie van het gezin te ondermijnen. Voor ons staat voorop, dat een ieder in volledige vrijheid zonder welke maatschappelijke dwang dan ook of het vooruitzicht op speciale gunstige voorwaarden en „premies" kan kiezen voor die leefvorm, die hij/zij zelf verkiest, te weten een huwelijkse of niet huwelijkse samenlevingsvorm of een vorm van op zich zelf staan. In het verleden werd dikwijls door té veel mensen, die dat eigenlijk niet wilden of konden, voor het huwelijk gekozen. Slechts het huwelijkse gezin als monopolie om menselijk geluk te bereiken stellen wij in het geding.
De scheidslijn tussen homovijandigheid/homoongewennigheid én homovriendelijkheid blijkt in de praktijk niet tussen, maar veeleer dwars door alle politieke partijen heen te lopen. Dat confessionelen nog steeds zo'n homovijandige naam hebben, wordt door veel „linksen" maar al te graag aangegrepen homovijandigheid in de eigen partijen te verdoezelen. Zo schijnen in de (Nederlandse) SP homo's uit belangrijke partijfuncties geweerd te worden om arbeiders als potentiële kiezers niet af te schrikken, de Franse CP laat van tijd tot tijd blijken, dat homoemancipatie niet op één lijn ligt met de voorgestane klassestrijd; ook de doorsnee CPN kiezer heeft het niet altijd even gemakkelijk met homosexualiteit.
Religieus-praktiserende homo's hebben in het verleden de officiële Kerken toch verlaten. Dat confessioneel denkende homo's het CDA gezien het verleden, ook verlaten ligt voor de hand. Niettemin is de taak van onze werkgroep binnen de kaders van CDA en uiteraard CDJA. politieke aspecten van homoemancipatie te verwerkelijken. Zo zijn amendementen ingediend op het concept-verkiezingsprogramma, die ook grotendeels door het CDJA zijn overgenomen. Onze visie op homosexualiteit is in grote lijnen identiek met die van het boek „Een mens hoeft niet alleen te blijven. Een Evangelische visie op homofilie" uitgebracht door de Centrale Pastorale Werkgroep Homofilie. We verwerpen ook de terminologieën als „andersgerichte medemens" en „homosexuele naaste", omdat we hierachter schijntolerantie vermoeden. Tegenkanting ondervinden bij ons die activiteiten van de organisatie „Youth for Christ", waarbij getracht wordt homo's te „genezen" alsof ze van een modegril afgebracht moeten worden.
Naar buiten worden contacten onderhouden met het COC, de PvdA en VVD-homogroepen; de werkgroep is verder vertegenwoordigd in het Roze Front (voorbereiding landelijke viering homobevrijdingsdag), de Stichting Homomonument en de Werkgroep Homosexuele Vluchtelingen.

Namens de werkgroep, Ruud Dercks

Nadere inlichtingen te verkrijgen bij de nieuwe coördinator: Willem Verhagen, Breehorn 78, 8223 CR Lelystad, tel. 03200-45202.

door Asje van Dijk en Wim Zwanenburg

CDJA

In dit artikel willen wij ingaan op de vragen of het Nederlandse omroepbestel achterhaald worden door de satelliet-uitzendingen en of we met commerciële radio en televisie niet beter af zijn.

Commercieel of maatschappelijk geöriënteerd

De media kunnen commercieel of maatschappelijk geöriënteerd zijn. In het commerciële systeem zijn de organisaties gesloten en primair gericht op individuele of groepsdoelen die meestal met winstmaximalisatie zijn te identificeren. Door middel van het aanbieden van veel amusementsprogramma's probeert men een massapubliek te trekken waardoor aanbieders van reklameboodschappen geïnteresseerd raken.
Het programma is geen doel, maar middel om het doel van de uitzending van de reclameboodschap te realiseren.
Programma's die weinig kijkers/luisteraars trekken zijn derhalve niet interessant; laat staan uitzendingen voor minderheidsgroeperingen.
Een maatschappelijk geöriënteerd omroepsysteem is open voor alle maatschappelijke groeperingen, ook voor minderheden; de verantwoordelijkheid voor de exploitatie van de omroep wordt overgedragen aan deze groeperingen.
Het primaire doel is het programma zelf of dat nu een informatief, edukatief, cultureel of amuserend karakter draagt. De exploitatie geschiedt zonder winstoogmerk en onafhankelijk van economische belangen. Bij de keuze voor een verdeling van de zendtijd zullen we ons moeten afvragen of we het terrein van de openbare communicatie mogen uitleveren aan de belangen van de commercie en ondergeschikt mogen maken aan winstoogmerken.
Of zoals dr. M. Buchwald, voorzitter van de Duitse journalisten-vakbond, het onlangs op een mediaconferentie voor jongeren uit Duitsland, Engeland, Frankrijk en Nederland formuleerde: „Durch Privatrundfunk tritt eine Enteignung und Entmündigung der Bürger ein"; met andere woorden: de openbare media worden onteigend, en de bevolking wordt onmondig gemaakt door de commercie. De juistheid van die uitlating vinden we in Nederland geïllustreerd in de pers, die onderhevig is aan de werking van het marktmechanisme en waar zich een enorme concentratie heeft voorgedaan. De pluriformiteit en informatievoorziening uit meerdere bronnen werd daardoor aangetast.
Voor het Nederlandse omroepbestel kan daaruit de les getrokken worden dat informatievoorziening een openbaar goed is en derhalve niet commercieel geëxploiteerd mag worden. Informatie en cultuur-overdracht zijn geen koopwaren, maar dienen een publiek belang, en dat belang wordt door identiteitsgerichte omroeporganisaties beter gediend dan door commerciële, want deze laatste zijn niet representatief voor de bevolking en zeer gesloten.
De roep om een derde commercieel t.v.-net van o.a. de VVD verdient daarom met de nodige argwaan bekeken te worden.

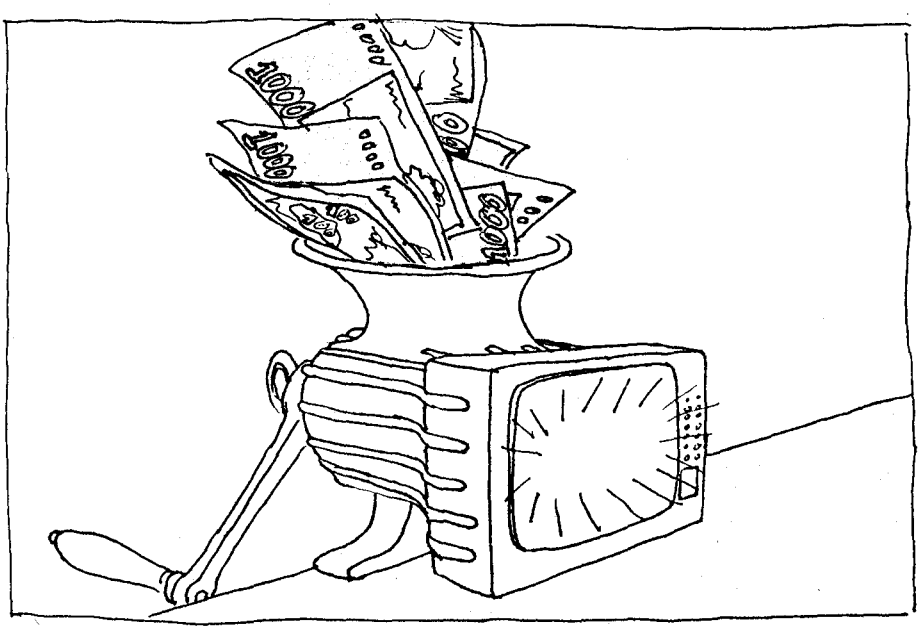

Reclame

Hierboven hebben we beschreven welke relatie er bestaat tussen commerciële omroepen en reclame. De omroepen zijn afhankelijk van de bedrijven die reclame aanbieden waardoor er een enorme invloedsmogelijkheid op de programma's ontstaat. Deze invloed is een belangrijk argument om reclame af te wijzen. De vraag is echter, of in een publiekrechtelijk systeem waarbinnen de reclame onafhankelijk van de omroepen door een eigen zendgemachtigde zaak in Nederland „De Ster" wordt uitgezonden ook geldt. O.i. is dat niet het geval.
Een ander argument tegen reclame is dat het de consumptie-maatschappij in stand houdt en bestaande rolpatronen bevestigt. Een duidelijk herkenbare reclame boodschap (b.v. in STER-blokjes) en streng gecontroleerd (b.v. door de codes van een reclame-raad) zou echter dat argument kunnen ontkrachten. Door de vertegenwoordigers van de pers wordt gewezen op het schadelijke effect van de reclame op radio en t.v. op de advertentie inkomsten van de nog bestaande dag- en weekbladen. Op de conferentie bleek ons, dat dit effect zich in Engeland en Duitsland, waar men ook regionale reclame kent, absoluut niet voor doet. We zouden daarom nader moeten onderzoeken of het argument van de uitgevers wel juist is.
Ten slotte verdient een herwaardering van de reclame als mogelijke inkomstenbron van de omroep als geheel haar oorzaak in een praktisch punt. Rond 1985 zal het nl. mogelijk zijn via satellieten ook Nederland te bereiken. Sommige bedrijven (delta-kabel) en zelfs omroepen (Luxembourg) maken er geen geheim van dan via die satelliet speciaal op Nederland gerichte commerciële uitzendingen te willen gaan verzorgen.
Voor hen zal er een groot aanbod van adverteerders zijn, de STER heeft, nu al twee keer zoveel vraag naar reklame zendtijd dan ze kan aanbieden.
Door in Nederland nu reclame te weren, zal het voor de commerciële satellietomroepen mogelijk worden hun activiteiten te ontwikkelen. Daarmee laat je dan een belangrijke geldstroom naar het buitenland wegstromen zonder van de reclame verlost te zijn. Waarom zou je onder die omstandigheden deze potentiële inkomsten dan niet zelf gaan incasseren om daarmee b.v. de zendtijduitbreiding van bestaande netten naar overdag te realiseren?
Deze opvatting klinkt paradoxaal. Men bestrijdt immers commercie en reclame door zelf reclame op te nemen in de uitzendingen. De laatste

vervolg op pagina 20

vervolg van pagina 19

vorm is echter wel van geheel andere aard: duidelijk herkenbaar, streng gecontroleerd en zonder invloed op de inhoud van de programma's door financiële en organisatorische onafhankelijkheid van de verschillende zendgemachtigden.

Zendtijduitbreiding

De komst van speciaal op Nederland gerichte uitzendingen via de satelliet is een uitdaging voor ons huidige omroepbestel waarop we een antwoord moeten formuleren.
Dat antwoord zou een derde net kunnen zijn waardoor een meer gedifferentieerde programmering mogelijk wordt.
De vraag is echter of die differentiëring nodig is binnen ons huidige programma aanbod. Zijn drie netten die tegelijkertijd uitzenden binnen een beperkt spraakgebied als het Nederlandse überhaupt zinvol te vullen? Daarnaast is het een erg dure oplossing.
Een beter antwoord lijkt ons te liggen in uitbreiding van zendtijd op de bestaande netten; vergeleken met de ons omringende landen beginnen onze uitzendingen nogal laat – nl. rond 19.00 uur –. Voor dat tijdstip bestaat echter een ruime behoefte aan uitzendingen. Dit blijkt, o.a. uit het feit dat er voor dat tijdstip massaal naar de buitenlandse televisie-stations wordt gekeken. De oorzaak hiervan ligt in de toegenomen vrije tijd van de bevolking, de spreiding van werken in ploegendiensten, werktijdverkorting, werkloosheid en pensionering. Grote groepen van de bevolking zijn daardoor overdag thuis. Voor die groepen zou zendtijduitbreiding in een behoefte voorzien.

Deze uitbreiding biedt tegelijkertijd een mogelijkheid om programma's te regionaliseren. Het Engelse en Duitse systeem heeft zeer goede ervaringen met lokale en regionale uitzendingen. Omdat deze dichter bij de bevolking staan en met name regionale informatie verzorgen zijn ze toegankelijker voor het publiek. Zij worden dan ook intensief bekeken. In Nederland zal men dit idee kunnen overnemen door aan de regionale omroepen zendtijd tussen b.v. 17.00 en 19.00 uur toe te wijzen. Omroep STAD is dan in de regio Amsterdam te ontvangen en tegelijkertijd wordt omroep Oost in Overijssel en Gelderland uitgezonden.

Toekomst

Op de laatste dag van de mediaconferentie werd door de deelnemers een gemeenschappelijke verklaring opgesteld. Daarin werd benadrukt, dat de media ook in de toekomst als forum voor de diverse meningen moeten kunnen dienen, als voorwaarde voor het functioneren van een democratie. Deze belangrijke eis kan gerealiseerd worden door:
- een open systeem (public acces);
- pluriformiteit in berichtgeving;
- onafhankelijke media, die slechts aan normale kontrole, en van de rechter onderwerpen zijn; en
- een volledig programma aanbod

Naast een positieve beoordeling van de regionale en lokale omroepen vragen de deelnemers de regeringen van de betreffende landen te bevorderen dat binnen bovengenoemde voorwaarden, elk land van zijn satelliet ruimte een kanaal beschikbaar stelt voor een Europees televisie programma.

Europese christen-democraten over El Salvador

Het tweejaarlijkse congres van de Europese Unie van Jonge Christen-democraten (EUJCD vond op 7 en 8 februari jl. in Rome plaats. De Nederlandse delegatie bestond uit Wim Polman, Hans Westhoff en ondergetekende.
Voorafgaand aan het congres zelf vergaderde nog het algemeen bestuur van de EUJCD dat besloot om de Noorse en Zweedse christen-democratische jongerenorganisatie, die al enige tijd waarnemend lid waren, nu het volledige lidmaatschap toe te kennen. Deze beslissing is een belangrijk succes voor het CDJA en met name voor Wim Polman die zich jarenlang als lid van het dagelijks bestuur van de EUJCD had ingezet voor deze zaak. De Noorse en Zweedse christen-democraten staan dicht bij de Nederlandse opvattingen over beginselpolitiek en actuele onderwerpen als vrede en veiligheid, ontwikkelingssamenwerking, abortus, e.d.
Verder werd tijdens de vergadering van het algemeen bestuur een inventarisatie gemaakt van de kandidaten voor de verschillende bestuursfuncties waarover het congres zou moeten gaan beslissen. Daarbij werd door de huidige EUJCD-voorzitter, de Westduitser Mathias Wissmann, als zijn opvolger voorgesteld de Oostenrijker Josef Hoechtl. Deze kandidatuur stuitte op veel bezwaren, ook bij de Nederlandse delegatie, omdat Hoechtl een fervent voorstander is van de anti-socialistische koers, in tegenstelling tot de opvatting van de meeste EUJCD-leden, die een eigen, specifiek christen-democratisch profiel voorstaan.
Door de Italianen werd verder Gianpaolo Miotto voorgesteld als voorzitter van de zware EUJCD-commissie voor EG-zaken (in de wandeling Team of the Ten ToT genoemd). Als tegenkandidaat werd mijn naam door Wim Polman naar voren gebracht, terwijl Hans Westhoff kandidaat was voor het dagelijks bestuur.*
Na veel gelobby werd uiteindelijk onder meer het volgende besloten. Mathias Wismann blijft nog 1 jaar voorzitter. De Italiaan Miotto wordt voorzitter van het ToT en ondergetekende vice-voorzitter. Hans Westhoff werd voorzitter van de oost-west-commissie en als zodanig lid van het db van de EUJCD. Andere belangrijke benoemingen waren die van de Zwitser Falipo Lombardi tot secretaris-generaal van de EUJCD en van de Belg Jean-Pierre de Keijn tot secretaris-generaal van het ToT.
Het belangrijkste politiek-inhoudelijke onderwerp van het congres was de kwestie van steun aan de christen-democraten in El Salvador. De Ierse delegatie diende, gesteund door de Nederlanders en de Scandinaviërs, een motie in waarin de christen-democratische president van El Salvador, Duarts, werd opgeroepen om zijn functie neer te leggen en zodoende niet langer verantwoordelijkheid te nemen voor het bloedvergieten in zijn land. Verder deed deze motie een beroep op de Verenigde Staten om de wapenleveranties aan het regime te staken.
Deze motie stuitte op grote bezwaren bij met name de Duitse en Belgische delegaties. Zij erkenden de hachelijkheid van Duartes positie in El Salvador, maar wilden hem toch steunen in zijn pogingen het geweld te beteugelen en echte democratie tot stand te brengen. Uiteindelijk werd een motie aangenomen waarvan de belangrijkste punten waren een veroordeling van iedere wapenleverantie aan welke partij dan ook in El Salvador en een oproep om zo snel mogelijk tot verkiezingen onder toezicht van de VN te komen. Behalve de Noren, die zich onthielden, stemden alle delegaties voor deze compromisresolutie.
Alhoewel er reden voor teleurstelling is over het feit, dat de Ierse motie over El Salvador niet haalbaar bleek, is door de bank genomen het resultaat van het congres positief. Het CDJA heeft enkele niet onbelangrijke functies kunnen bemannen; de voorstanders van een EUJCD met een eigen gezicht hebben zich kunnen handhaven; de geografische basis van de EUJCD is verbreed; de El Salvador-resolutie is ondanks het compromis-karakter een goed middel om druk uit te oefenen op zowel het regime als op de VS als belangrijkste wapenleverancier.*
Tot slot nog een woord van dank aan Wim Polman, die i.v.m. het bereiken van de „pensioengerechtigde" leeftijd zijn lidmaatschap van het db van de EUJCD moet neerleggen. Wim heeft zich de afgelopen jaren met succes sterk gemaakt voor een levenskrachtige EUJCD, zowel politiek (Mathias Wismann in zijn dankwoord: representative of moral rigorism) als qua draagvlak (toetreding Noren en Zweden). Dankzij hem heeft het CDJA een belangrijke invloed verworven in de EUJCD. Door zijn vertrek uit de buitenlandcommissie van het CDJA krijgt Wim nu meer tijd voor zijn werk in de buitenlandcommissie van het CDA. Mede namens zijn collega's en vrienden uit de Buco van het CDJA, wens ik hem daarbij veel succes!

Rob van de Beeten,
voorzitter Buco CDJA.

Herinneringen van een „rode jonkheer"

„Een partij van baronnen en jonkheren, die in hun vrije tijd aan politiek doen". Met woorden van deze strekking typeerde een PvdA-aanhanger de CHU, tijdens een VPRO-teach in, in de roerige tweede helft van de jaren zestig. Bij het maken van deze opmerking heeft de ervaring van deze socialist met de adel in zijn partij wellicht een rol gespeeld.

In de geschiedenis van de PvdA behoort het optreden van jhr. dr. M. van der Goes van Naters als voorzitter van de Tweede Kamerfractie (1945-1951) namelijk niet tot de hoogtepunten. In 1951 trad hij terug uit deze funktie. Er was rumoer rond hem ontstaan na publicatie van een interview met in PvdA-kring – en daarbuiten – minder gelukkig geachte uitspraken over de toekomst van het politiek omstreden Nieuw Guinea. Van der Goes van Naters heeft zijn visie op dit incident weergegeven in zijn onlangs gepubliceerde „Herinneringen". Voorts bevat dit boek onder meer gegevens over zijn werkzaamheden in de Raad van Europa; het Europees Parlement en zijn veeljarige activiteit voor natuurbehoud en milieubescherming.

Hanig optreden

Het bovengenoemde interview vormde overigens slechts de aanleiding voor het neerleggen van de voorzittershamer. Er bestonden meer bedenkingen tegen zijn „hanig" optreden als fractievoorzitter. Bij het lezen van deze herinneringen, vraagt men zich trouwens af hoe het mogelijk was dat Van der Goes in deze zware politieke functie kon worden gekozen. Voortdurend toont hij in dit boek namelijk zijn afkeer van de politieke strijd van alle dag. Hij voelt zich hier als het ware boven verheven. Opvallend is in dit verband ook zijn visie op personen. Hij kijkt hier vaak over de grenzen van de partijlijnen heen. Zo toont de auteur zich bij voorbeeld kritisch over vooraanstaande socialisten uit de Bondsrepubliek die, na de oorlog, weinig belangstelling hadden voor de Europese eenwording. Van de rooms-katholieke politici in ons land beoordeelt hij Beel positief; evenals Goseling, ondanks de destijds geruchtmakende zaak-Oss. Veel minder waardering heeft hij echter voor Romme. Vrijwel onophoudelijk richt hij zijn pijlen op Koos Vorrink. In deze partijvoorzitter van de PvdA ziet hij kennelijk de personificatie van al zijn bedenkingen tegen partijpolitiek.

Grote lijnen

Van der Goes is daarentegen veel meer een man van de grote lijnen. Hij is vooral geinteresseerd in institutionele kwesties. Tot de meest geslaagde gedeelten in dit boek behoren de beschouwingen waarin hij de hoofdlijnen van zijn uit 1930 daterende dissertatie over het staatsbeeld der sociaal-democratie, doortrekt naar de latere politieke ontwikkeling; en zijn opmerkingen over de opbouw van de Europese eenwording.

Afkomstig uit een liberaal georiënteerde familie, is de auteur door studie van klassieke Marxistische- en socialistische schrijvers tot zijn keuze voor het socialisme gekomen. Dit heeft op zijn arbeid in politicis een stempel gedrukt. Het is daarom jammer dat hij in dit boek slechts terloops en summier spreekt over de relatie tussen politieke theorie en praktijk. Merkwaardig is echter dat hij op geen enkele wijze melding maakt

boeken

Van der Goes van Naters in 1951

van de scheuring in de SDAP in 1932 die leidde tot vorming van de – later opgeheven – OSP.

Ook andere onderwerpen missen we. Van der Goes maakt wel enkele opmerkingen over de opvattingen van Banning en Drees met betrekking tot de doorbraakgedachte maar zijn eigen visie op dit punt wordt niet duidelijk. Als gevolg hiervan blijft ook de achtergrond van zijn voorkeur voor Rooms-Rode samenwerking boven de door Romme met succes nagestreefde brede basis in het vage. Enkele jaren geleden verweet Van der Goes in het maandblad Socialisme en Democratie Drees dat deze als premier te weinig contact met hem als fraktievoorzitter had gezocht. In dit boek is hij op dit punt echter uiterst kort.

Opvallend is ook de sterke persoonlijke betrokkenheid van de auteur bij zijn onderwerp. In sommige gevallen neemt hij makkelijk enige afstand. Hij legt zich bijvoorbeeld zonder meer neer bij het verwijt dat hij – sedert jaren woonachtig in een villa in Wassenaar – in feite een salonsocialist is. Maar in de beschrijving van diverse gebeurtenissen is hij nauwelijks tot enige relativering in staat.

Deze grote mate van subjectiviteit in keuze van onderwerpen en beoordeling van personen geeft dit boek een zekere beperking. Anderzijds verleent deze individuele expressie, neergelegd in een levendige, goed leesbare stijl, de Herinneringen van deze „rode jonkheer" een grote charme.

H. van Spanning

M. van der Goes van Naters: „Met en tegen de tijd; Herinneringen"; uitg. Arbeiderspers, Amsterdam; 324 pag. incl. register en bijlagen; prijs f 41,50.

Reactie op het commentaar van de CDJA-redactiecommissie (CDActueel 14 februari)

Als voorzitter van het algemeen bestuur wil ik er op wijzen, dat het algemeen bestuur (waarin alle provincies vertegenwoordigd zijn) zich uitvoerig en in goede discussies (zie CDActueel nr. 9) heeft beziggehouden met de amendering van het ontwerp-CDA-program.

Het algemeen bestuur heeft daarbij het politiek pamflet wel degelijk gehanteerd als leidraad voor het politiek handelen en het verder uitbouwen van de politieke visie van het CDJA.

Het algemeen bestuur realiseerde zich dat die formulering in het fusieprotocol bewust bedoelde aan te geven, enerzijds dat het pamflet ten tijde dat de fusie het produkt was waartoe de fusiepartners gezamenlijk op dat moment konden komen en daarmee zwaarwegend zou moeten zijn voor de eerste periode na de fusie. Anderzijds wil de formulering in het fusieprotocol aangeven, dat een politiek beleid van een organisatie in ontwikkeling is en voortdurend verder vorm en inhoud moet kunnen krijgen.

In de geest van het fusieprotocol, het politiek pamflet en het grondslagrapport handelend, heeft het algemeen bestuur het ontwerp-program geamendeerd. Met overtuiging staat het a.b. achter het artikel 11.10 van het program, waar staat dat eenzijdige stappen van de NAVO niet uitgesloten worden. Het algemeen bestuur van het CDJA heeft gemeend dat te moeten versterken en dat proces op gang te brengen door een amendement in te dienen: „Nederland neemt hiertoe initiatieven". Daar kunnen in voorkomende gevallen zelfs eerste eenzijdige stappen van Nederland toe behoren, zulks vooral om een wederzijds proces ten behoeve van de terugdringing van de rol van de kernbewapening op gang te brengen.

Johan de Leeuw,
voorzitter CDJA.

agenda

CDA Vlissingen

Staatssecretaris Kraayeveld-Wouters van CRM zal in Vlissingen een spreekbeurt houden over „Het CDA in de verkiezingen". Dit gebeurt op 23 februari in hotel Brittannia, Boulevard Evertsen 244. Aanvang 20.00 uur.

CDA Hoogeveen

De vice-voorzitter van het CDA, tevens Tweede Kamerlid de heer P. H. van Zeil zal op 25 februari te Hoogeveen een spreekbeurt vervullen.
Onderwerp: De opdracht van het CDA in de tachtiger jaren.
Plaats: Oosterkerk, Buizerlaan. Aanvang: 20.00 uur.

CDA-Den Haag

Woensdag 25 februari spreekt Staatssecretaris hr. G. Ph. Brokx in het politiek café van het CDA-Den Haag. Hij zal ingaan op zowel de problemen rond de leegstandswet, de huurproblemen als de huisvesting van de ethnische minderheden.
Het café wordt georganiseerd elke laatste woensdag van de maand in het kader van de actie voor de verkiezingen die in mei gehouden worden voor de Tweede Kamer.
Plaats van samenkomst: Pulchri, Lange Voorhout 15; tijd: 20.00 uur. Een ieder is welkom. Er is ruime gelegenheid tot discussie.

Til Gardeniers over arbeid

In het hoofdgebouw van de Vrije Universiteit, de Boelelaan 1105 te Amsterdam worden een aantal lezingen gehouden over het thema „Arbeid nu en in de toekomst". In dit kader zal de minister van CRM mw. Gardeniers spreken over „Vormen van arbeid", op 26 februari, aanvang 16.30 uur.

CDA-Noord-Holland

Op 14 maart zal de jaarlijkse provinciedag van het CDA-Noord-Holland worden gehouden in restaurant „De Wintertuin" te Haarlem, van 10.00 tot 15.30 uur. De statenleden Van Westrienen en mevrouw Van Bers zullen het fractiebeleid inzake het welzijnsbeleid en gemeentelijke herindeling toelichten.
Fractievoorzitter Reus zal een algemeen verslag geven. Naast de leden van de zgn. provinciale vergaderingen staat de bijeenkomst open voor alle CDA-leden. Opgave voor deelname aan de lunch bij: H. Koetje, Okeghemstraat 38IV, 1075 PP Amsterdam. Tel. 020-643502.

CDA-Overijssel

Het presidium van het CDA, o.l.v. voorzitter Bukman heeft op 5 maart om 20.00 uur een vergadering samen met het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur van het CDA Overijssel. Ook de voorzitters en secretarissen van de CDA afdelingen in Overijssel zijn uitgenodigd. Leden van het CDA in Overijssel zijn welkom.
Plaats: restaurant „De Koenjer", Hellendoornseweg 1, te Mariënheem.

CDA Klundert wint 46 leden

Partijvoorzitter Bukman hield vorige week een spreekbeurt in het 600 jaar oude Westbrabantse stadje Klundert. Blij verrast werd hij met het resultaat van een ledenwerfactie: een lijst met 46 nieuwe leden werd hem overhandigd.
Een compliment voor de betreffende afdeling en een stimulans voor elke CDA-afdeling om leden te werven!

Opvragen saldi

De penningmeesters van de vroegere CHU-kiesverenigingen en CDA-verbanden worden er op gewezen dat zij tot 1 april de tegoeden die zij op 11 oktober 1980 hadden, op kunnen vragen bij het landelijk CDA secretariaat.

De penningmeester

Gedenkboek ARP-Ermelo

Van het gedenkboek „AR-kiesvereniging, Ermelo 1894–1980" zijn nog exemplaren beschikbaar. Het gedenkboek beschrijft 86 jaar geschiedenis van een kiesvereniging. Goed leesbaar en overzichtelijk geschreven.
Liefhebbers kunnen het boek bestellen door *f* 15,– over te maken op girorekening 2445055 t.n.v. K. D. Koops, Ermelo. De prijs is inclusief verzendkosten en de baten komen ten goede van het CDA.

Ontvangen:

– Van het Hervormd Beraad Vredesvraagstukken ontving de redactie een afschrift van een open brief gericht aan de Generale Synode der Nederlands Hervormde Kerk. In de brief worden in tien punten de bezwaren uiteengezet tegen het besluit van de Synode van november 1980 waarin het bezit en gebruik van kernwapens worden afgewezen. Informatie bij de secretaris van het Beraad: ds. C. v. d. Berg, Mesdaglaan 53, Arnhem.

– Van het humanistisch instituut voor ontwikkelingssamenwerking ontving de redactie de brochure: Nederland en de mensenrechten in de derde wereld. De tweede druk van deze brochure is verkrijgbaar bij genoemd instituut, adres: Beeklaan 387, 2562 AZ Den Haag.

EVP over Suriname

Namens alle deelnemers aan de vergadering van de Europese Volkspartij (waarvan het CDA ook deel uitmaakt) op 3 februari jl. werd door voorzitter Tindemans aan President Chin a Sen de volgende boodschap doorgezonden:
Het politiek bureau van de Europese Volkspartij heeft in zijn vergadering in Brussel op 3 februari 1981 opnieuw een onderzoek gedaan naar de politieke situatie in Suriname.
Het bureau heeft geconstateerd dat de democratie in Suriname niet normaal mag functioneren en de politieke partijen niet vrij hun democratische activiteiten kunnen ontwikkelen, terwijl daarnaast het functioneren van het parlement voor onbepaalde tijd is opgeschort.
De Europese Volkspartij doet een dringend beroep op de huidige overheden van Suriname om alle democratische rechten en vrijheden weer te herstellen, de maatschappelijke organisaties en de media van een vrije uitoefening van hun taken te verzekeren, welke zij krachtens de grondwet hebben verkregen en het parlement zo snel mogelijk in al zijn rechten en vrijheden te hergeven.
Daardoor zal aan de ontwikkeling van Suriname een bijdrage worden geleverd volgens sociaal en economisch plan.
Daarenboven kan er dan sprake zijn van een vruchtbare deelname aan de internationale samenwerking.

agenda

Argentijnse moeders

Sinds op 24 maart 1976 het leger in Argentinië de macht heeft overgenomen zijn tal van democratische instellingen ontbonden en vanaf dat moment ook werden de leidinggevende mensen daarin (politici, vakbondsleiders, wetenschapsmensen, juristen en anderen) gevangengenomen. Zij zijn sindsdien spoorloos verdwenen.

Niemand weet waar zij zijn, niemand weet zelfs of zij nog leven. Ook worden dagelijks burgers die van politieke activiteiten worden verdacht gearresteerd en „afgevoerd". Zo verdwenen de laatste jaren duizenden Argentijnse studenten, arbeiders, scholieren, geleerden, huisvrouwen, kinderen (de laatsten worden tegelijk met hun ouders opgepakt). De „verdwijningen" in Argentinië vormen een grove schending van de internationaal erkende mensenrechten. De familieleden van de „verdwenen" personen verkeren volkomen in het onzekere over het lot van hun echtgenoten, kinderen, kleinkinderen. Vooral de Argentijnse vrouwen, wanhopig als zij zijn, voeren een felle strijd tegen de junta. Zij eisen opheldering over het lot en de verblijfplaats van hun verdwenen gezinsleden. Een heel speciale plaats nemen daarbij in de zgn. Moeders van de Plaza de Mayo (het Meiplein), die door de autoriteiten spottend de „dwaze moeders" worden genoemd, welke betiteling een erenaam voor deze vrouwen is geworden. De „dwaze moeders" houden stille tochten voor de regeringsgebouwen op het Meiplein in Buenos Aires.
Het Nederlandse comité SAAM (Steun Aan Argentijnse Moeders) probeert deze vrouwen zoveel mogelijk te helpen, dit op verzoek van de Argentijnse moeders zelf, want voor hen is het belangrijk dat hun problemen internationaal bekend worden. Ook is er geld nodig voor de opvoeding van de achtergebleven kinderen der verdwenen personen.
SAAM organiseert op zondag 22 februari a.s. een culturele manifestatie in de Nieuwe Kerk te Amsterdam, aanvnag 14.00 uur. Belangeloze medewerking verlenen o.a. de zanger Marco Bakker, violiste Vera Beths, musicus Louis van Dijk, acteur Peter Faber, cabaretier Freek de Jonge, zangeres Liesbeth List, het vrouwencabaret Natascha Emanuels, de groep Poëzie Hardop, actrice Shireen Strooker, organist Kees de Wijs, de Zangeres Zonder Naam en de 1ste trompettist van het Concertgebouworkest Freddy Grin.

Toegangsplaatsen à *f* 7,50 zijn te bestellen bij het secretariaat van SAAM, Voorhoutstraat 4, 2012 JD Haarlem, tel. 023-313354. Financiële bijdragen voor de Argentijnse moeders ziet SAAM graag op gironummer 911400, Amsterdam. Het comité SAAM bestaat uit de volgende vrouwen:

Comité van aanbeveling Argentijnse moeders:

Hedy d'Ancona
Willeke van Ammelrooy
Catherine Andriessen
Ria Beckers
Vera Beths
Trix Betlem
Suzanne Bischoff
Astrid Blokpoel
Mies Bouhuys
Daphne Duyvelshoff
Natascha Emanuels
Sonja v.d. Gaast
Annemarie Grewel
Ien van den Heuvel
Diane van Hulst
Barbara van Kooten
Letty Kosterman
Anneke Krijnen
Margriet Kuster
Virginie Korte-van Hemel
Maya Pejic
Trudy van Pinxteren
Jo Polak
Jeanne Roos
Mady Saks
Nora Salomons
Ageeth Scherphuis
Anne M. G. Schmidt
Dore Smit
Hans Snoek
Shireen Strooker
Liesbeth den Uyl

CDA-werkgroep homofilie

Binnen het CDJA opereert sinds 1979 een werkgroep homofilie. De oprichting van deze werkgroep is mede tot stand gekomen door een motie die op 21 april 1979 door de algemene ledenvergadering van de KVPJO werd aangenomen. De CDJA-werkgroep heeft sedert haar oprichting contacten gelegd met verschillende politieke en maatschappelijke groeperingen. Vanuit deze contacten is het inzicht gerijpt om ook binnen het CDA te komen tot een werkgroep homofilie.

De coördinator van de CDJA-werkgroep heeft zich namens de werkgroep door middel van een schrijven tot het CDA gewend om te komen tot de oprichting van een CDA-werkgroep.
Op grond van dit bericht is er een regelmatig contact geweest tussen de secretaris van het CDA en de coördinator van de CDJA-werkgroep en mevrouw Korte-van Hemel, CDA-Tweede Kamerlid.
Mevrouw Korte-van Hemel houdt zich o.m. bezig met de uit de homofiele geaardheid voortvloeiende persoonlijke en maatschappelijke problematiek.

organisatienieuws

Vanuit de bovenvermelde samenspraak heeft het partijbestuur besloten tot de instelling van een CDA-werkgroep homofielie. De taken van de werkgroep zijn de volgende:

- bevorderen van een informatie-uitwisseling, meningsvorming en standpuntbepaling ten aanzien van homofilie;
- het adviseren van het CDA teneinde te komen tot een beter en rechtvaardiger beleid in kwesties betreffende homofilie en homosexualiteit

Samenstelling van de werkgroep:
Mevr. v. Korte-van Hemel (voorzitter), mevr. Evenhuis-van Essen, J. H. Seegers, P. A. van Gennip, J. Rinzema, R. Dercks, mevr. E. Sleijser-Tegelaar; J. W. R. de Savornin Lohman (secretaris), W. B. Verhagen, mevr. P. H. Burgers.

Correspondentie t.b.v. de werkgroep, richten aan het CDA-secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

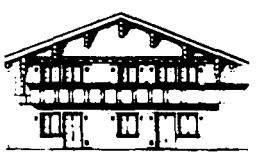

Een goede vakantiewoning is belangrijk. Vraag fotokatalogus met duidelijke beschrijving 200 woningen in Zwitserland en Duitsland.

Noorlander, Poortugaal

Tel. 01890-5511.

SAMEN VERDER

Met dat doel zijn ongeveer 2000 ongehuwden ingeschreven bij het LCH. Zij allen zoeken een levenspartner voor een huwelijk of duurzame man-vrouw-relatie. Onze werkwijze laat u eigen keuze en verantwoordelijkheid om een levenspartner te leren kennen.

Vraag gratis inlichtingen:
STICHTING LANDELIJK CENTRUM VOOR HUWELIJKSKONTAKTEN EN ANDERE DUURZAME MAN-VROUW-RELATIES (LCH)

Prinsenlaan 1, 3732 GN De Bilt. Tel. 030-760630.
(Erkend door de Raad van Toezicht).

Belangrijk vakantienieuws voor 60-plussers!

Vakantiecentrum „Schin op Geul" biedt u een prachtige vakantie aan op basis van halfpension (ontbijt en diner) in het Zuidlimburgse Geuldal.

Het arrangement: U logeert royaal en vrij in 6-persoons bungalows vanaf zaterdag 15.00 uur tot zaterdag 10.00 uur (één of meer weken naar keuze). Alle bungalows zijn voorzien van 2 slaapkamers, woonkamer met kleuren-TV, keuken, badkamer met douche, toilet en vaste wastafel. Het geheel is centraal verwarmd. Dekens, lakens en slopen zijn aanwezig.

Het eten: Dagelijks krijgt u in ons gezellige restaurant een uitgebreid ontbijt, terwijl u iedere avond een verrukkelijk diner wordt geserveerd.

Ontspanning: Overdekt verwarmd zwembad (gratis), 2 buitenlandse dagtochten per luxe toeringcar (gratis), bingo-avonden, korte en lange wandelingen door het prachtige Geuldal.

Het reizen is heel makkelijk: U neemt de intercity-trein naar Maastricht, hier stapt u over op de stoptrein naar Schin op Geul. In Schin op Geul halen wij u af (gratis).

Prijzen per persoon per week voor 60+ bij bewoning van de bungalows door:

Perioden	2 personen	3 personen	4 personen
28/3-18/4 -1981	2 x 300.-	3 x 265.-	4 x 250.-
18/4-25/4 -1981*	2 x 430.-	3 x 355.-	4 x 320.-
25/4- 9/5 -1981	2 x 360.-	3 x 310.-	4 x 285.-
9/5-30/5 -1981	2 x 425.-	3 x 355.-	4 x 320.-
30/5- 4/7 -1981	2 x 480.-	3 x 400.-	4 x 350.-
15/8-26/9 -1981	2 x 410.-	3 x 340.-	4 x 310.-
26/9-17/10-1981	2 x 320.-	3 x 280.-	4 x 260.-

De met een sterretje (*) aangedulde perioden zijn niet inclusief bustochten.
ALLE PRIJZEN ZIJN NETTO, dus geen bijkomende kosten.

Diëten beperkt mogelijk, na overleg.
Boekingen zonder halfpension ook nog beschikbaar.

Vakantiecentrum Schin op Geul

Walem 1, Schin op Geul, tel. 04459-1383.

Uw garantie voor een onvergetelijke vakantie.

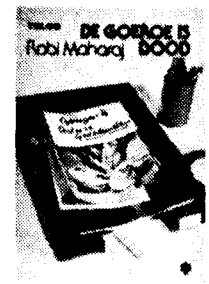

NIEUW!!

Het waar gebeurde verhaal van een yogi- en hindoeleider die christen werd. Zijn boeiende getuigenis laat ons de verschillen tussen hindoeïsme en christendom vanuit de praktijk zien.
f 19,90

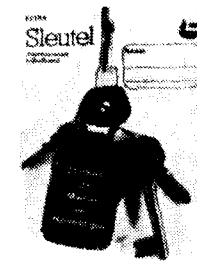

NIEUW!!

Een ongedateerde bijbelleesgids voor jongeren en volwassenen vanaf 16 jaar. Vooral geschikt voor gebruik in kampen. **f 1,50**
(bij grotere afname korting mogelijk).

Naam: .....
Straat: .....
Plaats/postcode: .....
geeft zich op voor de lezersdag op 11 april a.s.
... (aantal) personen.

Bestelt:
...ex. „De goeroe is dood" à f 19,90
...ex. „extra SLEUTEL" à f 1,50.

INTERNATIONALE BIJBELBOND
Slotstraat 13, 4101 BH Culemborg. Tel. (03450) 7834.

VAAR ER EENS UIT...

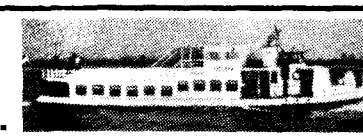

Het m.s. Diane is een rondvaartboot voor maximaal 100 personen. Er is een centraal verwarmde salon met buffet aanwezig, waar u verschillende consumpties en broodmaaltijden kunt verkrijgen.

Een eventueel diner kan in samenwerking met een restaurant aan het water worden verzorgd. Wij verstrekken u graag hierover alle informatie. Ook verzorgen we aan boord voor maximaal 65 personen een koud buffet. Boven de gezellige salon ligt het zonnedek waar u een mooi uitzicht heeft over hetgeen aan u voorbij vaart. Het programma vanaf juli vertrek uit Dordrecht vanaf Groot Hoofd bij Damiatebrug.

Maandag: middagtocht naar Biesbosch, vertrek 13.00 uur en terug om 17.00 uur.
Dinsdag: rond Alblasserwaard, vertrek dagtochten 10.00 uur en aankomst 19.00 uur aanleggen in Schoonhoven. Woensdag van 10.00 tot 13.00 uur tocht rond eiland van Dordrecht.
's Middags tocht Brabantse Biesbosch, vertrek 14.00 uur tot 18.00 uur. Donderdag: rond land van Altena naar Heusden, aanleggen in Heusden, terugvaart door Brab. Biesbosch.
Vrijdag: rond eiland Ysselmonde, incl. Rott. Haven met bezoek aan het museumschip „De Buffel".
Zaterdag: zie woensdag.

Voor eventuele groepsreizen kunt u ook vanaf andere plaatsen vertrekken.

Voor dagrecreanten: boekingen en inlichtingen VVV-Dordrecht, tel. 078-132800.
Voor groepsreizen: Rederij Diane, tel. 010-826967.
Vraag onze folder!

1E JAARGANG NO. 21–28 FEBRUARI 1981

Ledennummer

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

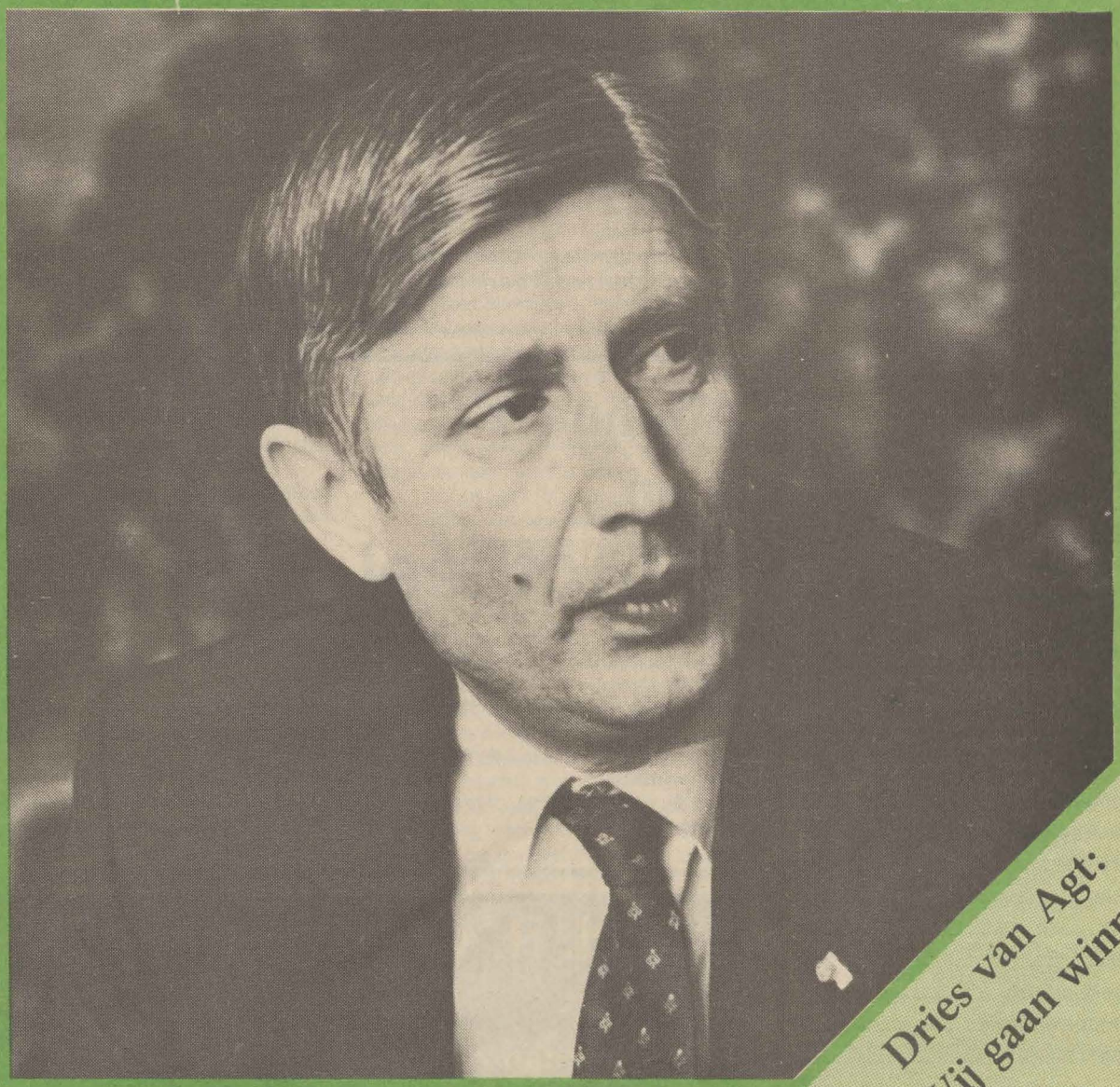

Dries van Agt: „Wij gaan winnen"

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
Mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Inhoud:

Interview lijsttrekker

Direkt na het CDA-congres had de redactie een uitvoerig gesprek met de kersvers gekozen lijsttrekker ..... pagina 3, 4, 5, 6

CDA aanpak voor de Sociale Zekerheid

Fractievoorzitter Lubbers schetst de positie van het CDA inzake het steeds duurder wordende sociale zekerheidsstelsel ..... pagina 8 en 9

CDA Congres

Een verslag, foto's, resoluties en samenvattingen van de gehouden redevoeringen ..... pagina 13-17

Abonneer u op CDActueel

- weekblad van het CDA
- met nieuws, commentaren en interviews (zoals deze week met Van Agt!)
- met analyses, achtergronden en beschouwingen
- over politieke en maatschappelijke ontwikkelingen
- op Europees, landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau.

AANMELDINGSBON

Ondergetekende,

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats + postcode: .....

.....

geeft zich als abonnee op

CDActueel, per jaar ƒ 39,–.

Gelieve de bon te zenden, zonder postzegel aan: CDA, Antwoordnummer 1700 2508 CE Den Haag.

Verder in dit nummer

	pagina
Commentaren	**5, 7, 9**
Uit de fractie	**10, 18**
Zwart-Wit	**12**
Politie	**20, 21**
CDJA	**24, 25**
Uw Mening	**26**
Spreekbeurten	**27**
Werkstuk energie	**28, 29**
Puzzel	**31**

H. R. VAN TRIEST B.V.
Hoogeveen
Meer dan 20 jaar specialist in ruw veevoer.

Interview met de lijsttrekker

Voor mannetjesmakerij kopen we niet veel

„Een klus van jewelste, waar ik nu als lijsttrekker aan ga beginnen. Ik sta er nu minder onbevangen tegenover dan bij mijn lijsttrekkerschap in 1977. Toen had ik er eigenlijk geen notie van, aan welke taak ik begon. Intussen weet ik, wat daarbij komt kijken. Een verschil is ook, dat het me al van te voren veel duidelijker is dan in 1977, dat het een zeer moeilijke kabinetsformatie gaat worden en dat het CDA, ongetwijfeld weer als deelnemer aan de regering, voor een groot deel de lasten zal moeten dragen van de zeer groot geworden problemen, waar Nederland voor staat."

We zitten in het Catshuis, na afloop van het congres in het aan de overkant gelegen Congresgebouw in Den Haag, waar het CDA een paar uur eerder mr. A. A. M. van Agt definitief heeft gekozen als lijsttrekker en waar het verkiezingsprogramma „Om een zinvol bestaan" werd vastgesteld.

Het gesprek vindt plaats in de „herenkamer" van het Catshuis, sinds een paar jaar het doorde-weekse en functionele onderkomen van minister-president Van Agt. Zware fauteuils, indrukwekkende wandschilderingen en een kast vol goud-op-snee boeken. We praten over de komende kabinetsformatie, vraagstukken van vrede en veiligheid, het sociaal-economisch beleid en over de „man Van Agt". Over dat laatste zegt hij weinig, des te meer laat hij merken, dat hij een open en joviaal iemand is, iemand met een open karakter, belangstelling voor zijn gesprekspartners en met behoorlijk wat ruimte voor een goeie mop of anecdote. Het interview moet echter om de zaken gaan, vindt hij.

Van Agt: Ook in de verkiezingsstrijd moet het om zaken gaan. De problemen zijn er talrijk en groot genoeg voor. Voor mannetjesmakerij kopen we niet veel. Maar ik wil wel zeggen, dat ik een volhouder ben. De formatie moet snel afgelopen zijn, maar ik zal er na vele maanden nog even monter bijlopen, voor het geval de formatie onverhoopt zo lang zou duren. Verder denk ik, dat ik mij goed kan inleven in het leven „van de gewone man" die in de huidige beroerde sociaal-economische situatie het meeste risico loopt.

Risico's, waar met name het CDA extra op zal letten. Ik geef toe, dat ik niet veel in het land kom. Het ministerschap houdt je nou eenmaal meestal vast in „politiek" en „ambtelijk" Den Haag. Maar daar staat tegenover, dat ik heel veel brieven krijg van gewone mensen, die ik allemaal lees. Iedereen krijgt ook antwoord terug, hetzij door mijzelf geschreven, hetzij op mijn aanwijzingen door mijn medewerkers. Ik ben trouwens niet in een paleis geboren, maar in een heel gewoon Brabants dorp en ik heb met gewone jongens op een heel gewone school gezeten. Ik kwam veel bij mijn klasgenoten thuis over de vloer.

Zegt u de potentiële CDA-kiezers toe, dat met name de zwaksten in de samenleving bij alle noodzakelijke operaties zoveel mogelijk worden ontzien?

Van Agt: Voor mij is dat geen vraag. De last van de bezuinigingen zal voor het overgrote deel moeten worden gedragen door de mensen met een hoger inkomen. Maar het zou oneerlijk zijn de illusie te wekken, dat de laagst betaalden allemaal en bij voortduring buiten schot kunnen worden gelaten. Dat is gezien de noodzakelijke bezuinigingen onmogelijk. Maar bij de verdeling van de offers zullen de mensen met de kleine beurs de kleinste offers te dragen hebben en de anderen zware en pittige offers. Zoals er de afgelopen jaren trouwens al behoorlijk is genivelleerd. De laatste tien jaren is bijvoorbeeld het reëel inkomen van iemand met AOW of minimum inkomen gestegen met 19% tegenover iemand met viermaal modaal met hooguit enkele procenten. Dat wil zeggen: een drastische nivellering, die in geen enkel ander Europees land zelfs bij benadering is te vinden.

Nu we het toch over uw relatie ten opzichte van bepaalde groepen in de samenleving hebben, uw verstandhouding met de vakbeweging zou uitermate slecht zijn?

Van Agt: Dat etiket wordt mij inderdaad gegeven. Ik moet toegeven, dat ik de heer Kok niet iedere dag opbel, net zo min als hij mij trouwens. Ik wil heel duidelijk uitspreken, dat dit huis (het Catshuis, red.) niet in bijzondere mate beschikbaar is voor werkgevers. Dat is een verhaal, dat met name de oppositie tot haar voordeel graag gaande wil houden. Mijn relatie met de vakbeweging is heus niet zo slecht als wordt beweerd. Mijn opstelling tegenover de werkgevers is geen andere dan die ten opzichte van de vakcentrales. Ik geef toe, ik ben een beetje 'n solitaire figuur, wiens stijl van leven en werken het niet is om converserend door het leven te gaan. Maar nogmaals: er is niets speciaals aan mijn omgaan met de vakbeweging. Ik sta graag voor contacten ook met hen open.

En de jongeren binnen het CDA? Blijkbaar hebben ook die het moeilijk met u?

Van Agt: Tijdens de partijraad van begin deze maand o.a. heb ik inderdaad bemerkt, dat jongeren kritisch staan tegenover mij. Het is moeilijk te beoordelen of die geluiden algemeen zijn. Maar in ieder geval ben ik direct met het CDJA in gesprek getreden. Eind februari volgt een tweede gesprek.

Andreas (Dries) Antonius Maria van Agt is op 2 februari 1931 in Geldrop (Noord-Brabant) geboren.
Hij doorliep het gymnasium alpha, en studeerde rechten aan de Nijmeegse universiteit, een studie die hij in 1955 cum laude afsloot.
Na een tweejarige advocatenpraktijk te Eindhoven werkte hij vijf jaar bij de directie juridische en bedrijfsorganisatorische zaken van het ministerie van Landbouw en Visserij. In 1963 kwam hij voor de eerste maal naar het ministerie van Justitie en wel naar de stafadeling wetgeving publiekrecht.
Met ingang van 1 oktober 1968 werd hij benoemd tot gewoon hoogleraar aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen. Tijdens zijn hoogleraarschap stelde hij tezamen met o.a. Steenkamp het KVP-kernprogramma op.
Op 6 juli 1971 werd Van Agt aangezocht als minister van Justitie in het kabinet Biesheuvel.
11 november 1976 bekrachtigde het CDA-congres de benoeming van Van Agt tot lijsttrekker. En voor de komende kamerverkiezingen werd hem door het congres opnieuw deze positie toevertrouwd.

Wat zijn volgens u de belangrijkste punten uit het CDA program?

Van Agt. De eerste prioriteiten van ons program zijn:

1. Ontwikkelingshulp. Wij hebben het hier bij-

(vervolg op pagina 4)

(vervolg van pagina 3)

zonder goed in vergelijking met de nood in tal van Derde Wereldlanden.
2. Werkgelegenheid. De werkloosheid dreigt op te lopen naar een half miljoen mensen binnen enkele jaren.
3. Sociale zekerheid. Het stelsel is zoals het nu toegaat onbetaalbaar aan het worden. Dus doorlichten op sociaal aanvaardbare correcties. Echte minimuminkomens ontzien.
4. Volkshuisvesting. 100.000 woningen en wooneenheden per jaar aan de voorraad toevoegen en stadsvernieuwing versnellen. Kan echter alleen als de mensen aanmerkelijk meer voor het wonen gaan opbrengen.
5. Vrede en veiligheid. Minder nucleaire bewapening over en weer. Zorgen dat we in de NAVO daartoe vereiste invloeden kunnen blijven uitoefenen.

U heeft in uw congrestoespraak gezegd, dat ondanks de noodzakelijke forse bezuinigingen, „aan de omvang van onze ontwikkelingshulp met instemming van het CDA niet valt te tornen". Is dat ook een „onderhandelbare eis?

Van Agt: Ik kan me niet voorstellen, dat dat een kwestie kan worden in de formatie. Met de PvdA zeker niet en eigenlijk ook niet met de VVD. Want het gaat niet om absolute bedragen, maar om een percentage van het totaal nationaal inkomen.

Geen potsemakerijen

Dat brengt ons naar de komende verkiezingsstrijd en naar de periode daarna van kabinetsformatie. Om met het eerste te beginnen, wat wordt de stijl van de CDA-verkiezingsstrijd?

Van Agt: Eerst dit: men zal de lijsttrekker van het CDA weinig op de fiets zien, in een carnavalesk kostuum of in potsemakerijen. De vorm van onze campagne zal sober zijn en in overeenstemming met de ernst van de boodschap, die we moeten brengen. Bovendien zal ik in afwijking van de campagne in '77 niet als spreker het land in gaan. Wel zal ik gedurende een maximaal aantal avonden in het land beschikbaar zijn voor discussies en vragen.

Wordt het een strijd tussen Van Agt en Den Uyl?

Van Agt: Ik ben daar niet op uit. Integendeel. Den Uyl misschien ook niet, maar hij maakt het er wel naar. Maar het brengt ons wel op het vermoeiende gedisputeer over Den Uyl en Van Agt al dan niet samen in één kabinet. Laat ik er dit over zeggen, maar dan doe ik er verder zwijgen toe. Ik heb enige malen zonder voorbehoud verklaard, dat ik bereid ben èn om als minister te gaan zitten in een door Den Uyl geleid kabinet, zoals eerder, èn om Den Uyl in een door mij voorgezeten kabinet op te nemen. Na een aantal vluchtbewegingen heeft Den Uyl tenslotte te kennen gegeven, dat ik misschien wel een plaatsje in zijn kabinet zou kunnen krijgen. Maar nooit en te nimmer heb ik hem horen zeggen, dat hij bereid is in een kabinet onder mijn leiding plaats te nemen. Op dit moment kan ik dus niet aannemen, dat hij daar nú wel toe bereid is.

Bloemen voor mevrouw Van Agt. (foto's Nick Morelis)

Als de VVD en het CDA een onvoldoende meerderheid behalen, en het CDA met de PvdA om de tafel moet, is het dus denkbaar dat er een „pat-stelling" onstaat, waarin noch CDA noch PvdA hun lijsttrekker wil laten vallen. Wat dan?

Van Agt: Als de regeerbaarheid van het land dat werkelijk zou vergen, dan behoren zowel PvdA als het CDA van hun lijsttrekker afstand te doen.

Hoe dat ook zal lopen, u bent vandaag gekozen als lijsttrekker van het CDA. Is het moeilijk om als minister-president van een CDA/VVD-coalitie, los van het door dat kabinet gevoerde beleid, het program van het CDA te moeten verdedigen, zonder de beste herinneringen aan het huidige kabinetsbeleid?

Van Agt: Dat is voor mij veel minder moeilijk dan blijkbaar voor anderen. Ik hoop de kiezers tegemoet te treden met deze boodschap. Dries van Agt was voorzitter van een coalitie-kabinet met de VVD, dat een beleid heeft gevoerd, waar het CDA mede-verantwoordelijk voor was. Dat beleid is geen getrouwe copie van wat onversneden CDA-beleid zou zijn geweest. Maar dat hoort ook niet bij coalitie, waar immers alle deelnemers aan hun trekken moeten komen. Het gevoerde beleid is echter wel het verdedigen waard. Dat het CDA er zo'n duidelijk stempel op heeft kunnen drukken, is een waarborg, dat het beleid kwaliteit moet hebben gehad.

Is er een spanning tussen het vandaag vastgesteld CDA-program „Om een zinvol bestaan" en het gevoerde kabinetsbeleid?

Van Agt: Op sommige punten is er natuurlijk verschil. Een markant voorbeeld is de kwestie van de kerncentrales. In de derde energie-nota heeft het kabinet uiteen gezet, dat de toepassing van kernenergie voortgang moet vinden. Het CDA program zegt eerst de maatschappelijke discussie afwachten en de veiligheidsproblemen oplossen. De reden daarvoor acht ik behartigenswaardig en daarom zal ik dit vanuit mijn verantwoordelijkheid als lijsttrekker verdedigen.

Welke van de programma's van de andere partijen geeft het meeste aanknopingspunten voor een coalitie met het CDA?

Van Agt: Een duidelijk antwoord biedt zich niet aan.

En gezien de strijdpunten, de „ononderhandelbare punten", zoals u ze noemt van de PvdA?

Van Agt: Die punten maken het gesprek met de PvdA ontegenzeggelijk moeilijk. Ik wil daar heel duidelijk over zijn: zolang er onderwerpen op tafel worden gebracht, die niet onderhandelbaar zijn en dus een dictaat vormen, kan het gesprek met die partner geen voortgang vinden. Maar wij vertrouwen erop dat in formatiebesprekingen geen onderwerp echt onbespreekbaar zal blijken.

En de modernisering van de kernbewapening, die zoals PvdA-voorzitter Max van den Berg één dezer dagen nog zei, absoluut niet mag?

Van Agt. Dat kan dus niet. Als een partij bij voorbaat stelt dat iets niet bespreekbaar is heeft een formatiegesprek geen zin.

En de kerncentrales, waarover het D'66-congres vandaag het veto heeft uitgesproken?

Van Agt: Ook op dat punt niet. Maar het maakt wel verschil, of het al dan niet gaat om zaken, die niet-onderhandelbaar worden verklaard. Anders dan de PvdA, houdt D'66 ook deze kwestie bespreekbaar.

Over de kernbewapening gesproken. PvdA en D'66 zijn tegen plaatsing van middellange afstandsraketten van de Navo in ons land. Het CDA heeft gezegd: dat beoordelen we in december aan de hand van in het program opgenomen criteria. Intussen is wel duidelijk, dat een tiental CDA-kamerleden van nu onvoorwaardelijk tegen plaatsing zijn.

Van Agt: Mijn vertrekpunt is de zorgvuldige formulering in het CDA-programma, die kortheidshalve luidt: wij zullen in december beslissen over al of niet plaatsing van die raketten aan de hand van een aantal criteria, belangrijkste van die critieria is: zijn er dan voldoende resultaten geboekt in de onderhandelingen tussen de Navo en de Sowjet-Unie over de wapenvermindering. Wat in eder geval niet zal kunnen is, dat wij zoals de PvdA wil eind dit jaar, wanneer de Navo onze beslissing verwacht, de boodschap brengen: „beste bondgenoten, ofschoon de onderhandelingen met Rusland nog geen schijn of schaduw van resultaat laten zien, zijn wij niet van plan die middellange afstandsraketten op Nederlands grondgebied toe te laten; maar wij zijn wel van plan enige van de atoomtaken, die we hebben, af te voeren en ook denken wij ernstig aan een algemene verlaging van de overheidsuitgaven."

Als we die boodschap brengen, is het eerlijker tegen onze bondgenoten te zeggen: wij houden op bondgenoot te zijn. Met andere woorden: dan moeten we ons lidmaatschap van de Navo heroverwegen. Maar Van Agt wil daar in ieder geval geen verantwoordelijkheid voor dragen. Dat staat vast.

Extra zorg voor kwetsbaren

Dan het sociaal-economisch beleid. Iedereen kent de problemen; teruglopende economische groei, toenemende werkloosheid, een overschot op de betalingsbalans en een te groot financieringstekort van de overheid. Welke van de programma's van de andere politieke partijen staat voor de oplossing hiervan het dichtst bij het CDA?

Van Agt: Naar de inhoud van het sociaal-economisch beleid bezien de VVD en D'66 eerder dan de PvdA. De PvdA heeft nog steeds een onvoldoende besef dat er een einde moet komen aan de expansieve groei van de collectieve uitgaven. Daar is bijvoorbeeld nog steeds geen voorstel bespreekbaar, dat aanmerkelijke ingrepen inhoudt in de sociale zekerheid, die volkomen onbetaalbaar is geworden. Bij de anderen is dat wel zo. Het zal echter wel vooral de taak van het CDA zijn om erop toe te zien, dat met extra zorg wordt gekeken naar de mensen die sociaal het meest kwetsbaar zijn, zoals de mensen met een minimumloon, en de mensen met een lage uitkering.

Centraal in het CDA-programma staat het begrip „economie van het genoeg". Is dat niet wat moeilijk voor de als wat meer materialistisch bekend staande VVD? Inkomensmatiging is toch veel makkelijker met de PvdA?

Van Agt: Het is juist, dat een politiek van forse inkomensmatiging gedurende jaren geredelijker te voeren is met de PvdA in de regering dan in de oppositie. Iets anders is, of de VVD de bereidheid zou missen om een dergelijke politiek mee te realiseren. De afgelopen jaren laten zien dat 't met dat aan de VVD toegeschreven materialisme wel meevalt.

En waar het de hoogstbetaalden betreft?

Van Agt: Ik denk dat het CDA meer zal vragen van de hoogstbetaalden dan de VVD. Het CDA zal het trouwens wel op meer punten met de VVD oneens zijn. Het CDA zal zeker meer willen doen aan verkleining van inkomensverschillen. Maar vergeet niet, dat het uitgerekend een VVD-minister was, Van Aardenne, die door de Kamer werd gekritiseerd op zijn voorstellen tot vergaande beperking van de inkomens van de medische specialisten en van andere vrije beroeps-beoefenaren.

Zal ter beperking van de kosten van sociale zekerheid ook het behoefte-element meer moeten worden ingevoerd, zoals Van der Doef van de PvdA voorstelde?

Van Agt: Dat zal absoluut niet nodig zijn om ons stelsel van sociale zekerheid betaalbaar te houden of liever, weer betaalbaar te maken. Ook het element van het inkomen per huishouden zal vol-

(vervolg op pagina 6)

commentaar

Anti amerikanisme?

Wanneer in ons land bepaalde aspecten van het beleid van de Verenigde Staten worden gecritiseerd, gaan er hier en daar stemmen op die waarschuwen tegen „anti-amerikanisme". Die waarschuwingen gaan steevast gepaard met de opmerking dat de Amerikanen ons A. bevrijd hebben en B. onze bondgenoten zijn.

Wat het eerste betreft: niemand zal willen beweren dat de dankbaarheid over de inspanningen van het Amerikaanse volk onder Roosevelt en Truman de morele verplichting schept het beleid van Johnson, Nixon en Reagan te omhelzen.

Wat het tweede betreft: mag men bondgenoten critiseren? Allicht. Men stemt niet in met iemands politiek omdat hij een bondgenoot is, maar hij is een bondgenoot omdat men met zijn politiek instemt. Dat bondgenootschap kan inniger dan wel koeler zijn naarmate men meer of minder instemt met het beleid van de bondgenoot.

Nu is er nogal wat zorg over het beleid van de Verenigde Staten. Die zorg bestaat met name hierover of dit land, zelf geboren uit een vrijheidsstrijd, niet een ongelukkig talent heeft ontwikkeld om in haar omringende landen voor de verkeerde partij te kiezen. Een tragisch talent, waardoor sociaal en democratisch onderliggende partijen in dictatoriaal geregeerde landen in de troebele armen van het andere machtsblok worden gedreven.

Als critiek op de rol van de CIA in Chili en op het in stand houden van het regime in El Salvador anti-amerikanisme is, dan zijn erg veel Amerikanen anti-amerikaans. Dergelijke critiek heeft met anti-amerikanisme niets te maken; men zou met evenveel recht kunnen zeggen dat de Amerikanen anti-nederlands zijn omdat ze destijds de Nieuw-Guinea politiek van de heer Luns hebben doorkruist. We zijn ze er inmiddels dankbaar voor. Het CDA-program – Hoofdstuk XI – wil dat in het bondgenootschap „. . . de klassieke en sociale mensenrechten zodanig centraal staan, dat de westerse samenleving een hoopgevend perspectief kan vormen voor die volken die onder systemen leven waarin de menselijke waardigheid geweld wordt aangedaan. . ."

Daarom zal het CDA ook steeds in het geweer komen, wanneer het vreest dat, mede door de houding van een bondgenoot, deze „klassieke en sociale mensenrechten" in een land bedreigd worden; ook al heeft diezelfde bondgenoot ons destijds bevrijd.

Opdat ook anderen bevrijd worden.

(vervolg van pagina 5)

strekt nodig zijn. Bij de sociale uitkeringen zullen we onderscheid moeten gaan maken tussen mensen met een minimum-inkomen, die daarnaast zelf of via hun huisgenoten ook nog ander inkomen genieten, en mensen die het uitsluitend met een minimum-inkomen of minimum-uitkering moeten doen. Dat is onontkoombaar.

Komt er per 1 juni a.s. weer een loonmaatregel?

Van Agt: In het kabinet is in discussie, wat het antwoord moet zijn op de ernstige vermaning van de president van de Nederlandse Bank, dat het financieringstekort van de overheid voor 1980 en 1981 veel te hoog uitvalt. Een van de denkbare maatregelen zou zijn om iets te doen aan de lonen en andere inkomens, bijvoorbeeld door vermindering van de prijscompensatie, wat immers ook besparend doorwerkt in de overheidsuitgaven.

Wat zou een alternatief zijn?

Van Agt: Dat we enkele miljarden extra uit de overheidsuitgaven schrappen en dat zou dan vooral moeten komen uit de overdrachtsuitgaven (ambtenarensalarissen, sociale uitkeringen).

De keuze is dus duidelijk?

Van Agt: Ik kan mij daarover nu niet uitlaten.

U hebt vanmiddag in uw congrestoespraak gewezen op de noodzaak om iets te doen aan het misbruik van sociale uitkeringen. Maar wat gaat er gebeuren aan de belastingontduiking?

Van Agt: Ik wil voorop stellen, dat ik geen belastingdeskundige ben. Maar ik kan wel zeggen, dat er de nodige voorstellen zijn ingediend en in voorbereiding zijn, om de mazen voor belastingontduiking te dichten. Een meer fundamentele operatie zou zijn, waarop Van der Stee al enkele malen heeft gewezen, om de toptarieven minder steil te maken en tegelijkertijd het aantal aftrekposten te verminderen. Na een dergelijke gedurfde herziening van ons belastingstelsel zou er naar mijn overtuiging aanzienlijk minder belastingontduiking voorkomen.

Hoe moeilijker het sociaal-economisch gaat, hoe belangrijker de steun van werkgevers en werknemers is. Hebt u nog enig geloof in het centraal overleg tussen werkgevers en werknemers?

Van Agt: Mijn geloof heeft waar het dat betreft de afgelopen jaren ernstige schade geleden. Zowel bij werkgevers als bij werknemers is er een ontwikkeling gaande, dat de mensen aan de top – zoals de heren Van Veen en Kok – steeds minder mandaat krijgen om op centraal niveau zaken te doen. Daar staat tegenover, dat de nood der tijden zo klemmend wordt, dat men elkaar op centraal niveau toch weer begint op te zoeken. De recente ontwerp-aanbevelingen van de Stichting van de Arbeid over de werkgelegenheid bijvoorbeeld, die nu in de verschillenden achterbannen worden besproken, zijn hoopgevend. Die hadden we een half jaar geleden niet verwacht.

En het overleg op het niveau van bedrijfstakken?

Van Agt: Ook daartoe zie ik in het licht van de sociaal-economische problemen duidelijk mogelijkheden. Ik juich het ook toe, dat het CDA-programma uitspreekt, dat er een wettelijke regeling voor dat overleg moet komen, en dat de resultaten daarvan ook bindend moeten zijn voor de niet-aangesloten ondernemingen en werknemers. Voor zoiets zal de VVD zeer weinig voelen in tegenstelling tot de PvdA.

Van het nationale naar het internationale beleid. U hebt zich in uw congrestoespraak hard uitgesproken tegen het anti-Amerikanisme. Hoe ziet u Europa?

Van Agt: De Europese eenwording maakt geen bloeitijd door. Er is een ontwikkeling naar wat men een „conferentie" zou kunnen noemen. Het toetreden van Engeland tot de EG heeft het functioneren van de gemeenschap bemoeilijkt, maar het is net zo goed duidelijk, dat Frankrijk en West-Duitsland er moeite mee hebben een boven landen staand gezag als de EG te erkennen.

Weinig mogelijkheden dus voor Europa om een zelfstandige koers te varen tussen de beide grootmachten van de VS en Rusland?

Van Agt: Daar zie ik geen heil in. Europa kan en moet wel enige rol spelen maar binnen het Atlantisch bondgenootschap. De Europese politieke samenwerking floreert meer dan de Europese Gemeenschap. Dat komt, omdat men in de politieke samenwerking niet supra-nationaal bezig is, maar de eigen nationale bevoegdheid behoudt. Overigens moeten we ook in het minder gunstige getij van nu blijven werken aan het verbreden en verdiepen van de Europese eenheid naar de geest van de Europese verdragen.

U mag drie maanden na de verkiezingen het premierschap met het Kamerlidmaatschap combineren. Maar daarna? Is het gezien de politieke situatie niet beter om voor het fractievoorzitterschap te kiezen?

Van Agt: Fascinerende vraag. Het zou voor de continuiteit van de onderhandelingen beter zijn, maar het feit dat ik minister-president ben maakt het kiezen belangrijk moeilijker dan voor andere ministers. Ik heb nog geen beslissing genomen.

Dus het is niet onmogelijk dat u kiest voor het fractie-lidmaatschap?

Van Agt: Het is niet onmogelijk.

verkiezingsprognose?

Van Agt: Wij gaan winnen.

Het interview met de lijsttrekker is gemaakt door Ben Pauw en Ton de Kok.

Het Nederlands Christelijk Ondernemers Verbond te Rijswijk is een Centrale die meer dan 60 jaren de belangen van ondernemers in het midden- en kleinbedrijf behartigt.
Het NCOV kent verschillende dienstverlenende afdelingen. Op de afdeling „Sekretariaten Service", die sekretariaatswerkzaamheden voor een aantal branche-organisaties verricht, is er een vacature in de funktie van

adjunkt-sekretaris

Onze vraag.

Het NCOV zoekt een man of vrouw met een VWO-opleiding. Eventueel Havo-nivo, met ervaring in organisatorische funkties is een andere mogelijkheid. Zonder ervaring, maar ná Havo-opleiding een voortzetting van studie in sociaal-economische richting kan óók een basis zijn om te solliciteren. Vereist zijn kontaktuele eigenschappen, uitdrukkingsvaardigheid en verbondenheid met christelijke maatschappij opvattingen.
Salariëring is afgeleid van de overheidsschalen.

Uw antwoord.

Schriftelijke sollicitaties richten aan de Algemeen Sekretaris van het NCOV, Treubstraat 25, 2288 EH Rijswijk Z.H.
Voor telefonische inlichtingen: 070-992722 en 's avonds 023-255671.

Ouderschapsverlof en huishoudkunde

Is er een relatie tussen de gezamenlijke adviesaanvraag van minister Albeda en staatssecretaris Kraaijeveld-Wouters aan de Sociaal-Economische Raad en de Emancipatiekommissie over het ouderschapsverlof en het wijzigingsvoorstel van het Besluit l.b.o./l.a.v.o., dat staatssecretaris De Jong Ozn bij de Tweede Kamer heeft ingediend? Zo op het eerste oog zegt iedereen: welneen! Deze relatie is ook niet gelegd. Bij nadere beschouwing is dat een slechte zaak. Op regeringsniveau is hier niet gecoördineerd.

Het maatschappelijk gebeuren blijft boeiend. De regering, politiek Den Haag en steeds grotere kringen daaromheen zijn druk bezig met plannen en plannetjes om iets te verwezenlijken in het proces van vooruitgang ten dienste van de samenleving. Veranderingsgevoelige lieden zien een trend in de ontwikkeling. Soms worden verrassende gedachtegangen zichtbaar, waaruit blijkt dat andere oplossingen worden geboden voor zaken, waarvan iedereen het tot nu toe heel gewoon vindt, dat ze op de traditionele wijze worden afgewikkeld. Evenzeer – dat is duidelijk – vallen andere zaken in het „vakje achterhaald", terwijl juist een nieuwe impuls wenselijk zou zijn.
Lang niet altijd is het mogelijk om twee zaken met elkaar in verband te brengen omdat ze voor gewone mensen bijvoorbeeld in een te ver uiteenlopend tijdsbestek vallen.
Op regeringsniveau en departementaal dient er wel te worden gecoördineerd en wanneer dat niet gebeurt moet dat worden gesignaleerd.

Dezer dagen hebben minister Albeda en staatssecretaris Kraaijeveld aan de SER en aan de Emancipatiekommissie advies gevraagd over de regeling voor ouderschapsverlof.
Zij zijn van mening dat er een wettelijke basisvoorziening moet komen voor onbetaald ouderschapsverlof. Zowel mannelijke als vrouwelijke werknemers moeten het recht krijgen korter te werken of het werk voor onbepaalde tijd te onderbreken zonder dat het dienstverband met de werkgever wordt verbroken. Vele haken en ogen zitten hieraan vast.
Een belangrijk uitgangspunt van de bewindslieden is dat zij vinden, dat de ouders zelf moeten kunnen kiezen wie het kind verzorgt en wie het opvoedt. Zij vinden dat geen onderscheid moet worden gemaakt tussen de vader en de moeder. Beide bewindslieden spelen met deze adviesaanvrage in op een trend in de maatschappij, die minder dan voorheen ervan uit gaat, dat het alleen de moeder is die verantwoordelijk dient te zijn voor het welzijn van het kind. Het recht van de vader is ontdekt. Het beleid wordt kind-gevoeliger.
Het is wijs dat door belangrijke adviesorganen wordt nagedacht wat de gevolgen zijn van deze ontwikkeling. Er dient te worden nagegaan of en welke richtlijnen hiervoor zouden moeten komen. Heel belangrijk daarbij is dat zowel de vader als de moeder behoorlijk moet zijn toegerust op een eventueel toekomstige thuizige arbeidstaak.
In welk kader moet nu het ingediende wijzigingsvoorstel op het Besluit lager beroepsonderwijs (lbo)/lager algemeen vormend onderwijs (lavo), worden geplaatst. In grote lijnen komt het erop neer dat het vak huishoudkunde gaat verdwijnen uit de lessentabellen van het lager beroepsonderwijs.
Staatssecretaris De Jong Ozn heeft het ontwerp-besluit bij de Tweede Kamer ingediend en dit onderwerp zal waarschijnlijk de volgende week worden behandeld.
In het land is hierover enige beroering ontstaan en het is te wensen dat ook hier het gezegde „beter ten halve gekeerd dan ten volle gedwaald", wordt gehanteerd.
Uit het voorstel moet worden geconcludeerd dat:
- het vak huishoudkunde als algemeen vak niet in de lessentabel wordt opgenomen;
- het vak huishoudkunde als beroepsgericht vak tot nul-vak wordt teruggebracht terwijl in de oude tabel de „zorgvakken" tenminste 6 uur per week omvatten;
- het aantal uren voor beroepsgerichte vakken is teruggebracht van 24 uur naar 12 uur.

Het lijkt overbodig, maar het is het niet om juist in deze tijd te benadrukken dat het leren organiseren van het huishouden meer dan ooit voor mannen en voor vrouwen waardevol is voor hun functioneren in de samenleving.
Daarom zal ook meer aandacht moeten worden besteed aan de voorlichting op dit gebied. Het vak huishoudkunde zal zeker in het beroepsonderwijs en in het algemeen vormend onderwijs voor jongens en meisjes er toe bijdragen dat zij zowel binnens- als buitenshuis kunnen werken. De huishoudelijke kwaliteitswinst zal de kinderen in de toekomst ten goede komen.

Annelies van den Beld

Studiedag Emancipatie

Op zaterdag 4 april a.s. Jaarbeurs Congrescentrum te Utrecht vindt een studiedag over emancipatie plaats. Doel van de dag is om informatie te geven over vier jaar Emancipatiebeleid en tevens het toekomstig beleid toe te lichten.
Minister **W. Albeda** en staatssecretaris **Kraaijeveld-Wouters** zullen als inleiders optreden.
Inlichtingen: mevr. G. v. d. Heijden-v. d. Eerden, tel. (070–924461, alleen 's morgens).

commentaar

Partijdemocratie en duidelijkheid 1

Bij de discussie over het nieuwe verkiezingsprogramma heeft de reorganisatie van de politie de nodige aandacht gekregen. Tegen de wil van de programcommissie en het partijbestuur in, sprak de eerste partijraad zich uit voor een meer lokale, c.q. regionale aanpak van de politieorganisatie in ons land en verwierp de gedachte van een opzet met provinciale korpsen. Dit besluit schoot bij een aantal leden en adviseurs van de partijraad in het verkeerde keelgat. Een poging om dat besluit op de tweede partijraad afbreuk te doen leed schipbreuk.
Het CDA-congres keurde op 21 februari jl. het voorgelegde verkiezingsprogramma goed. Daarna kwam m.b.t. de politieparagraaf wederom een resolutie aan de orde. In deze resolutie werd weliswaar ten principale vastgehouden aan de politieparagraaf uit het verkiezingsprogram, maar voor de realisering ervan werd op voorhand aangedrongen op een compromis met de opvatting over de provinciale opzet van de politie. Hoe men het keert of wendt deze resolutie doet afbreuk aan de politieparagraaf. Na een vurig pleidooi van ondermeer de lijsttrekker, de CDA-minister van justitie en het partijbestuur werd de resolutie met een niet royale meerderheid van stemmen aangenomen.
Aldus is het risico ontstaan, dat een duidelijke paragraaf uit het verkiezingsprogram door een congresresolutie onduidelijk wordt. Hoe zullen immers kandidaat-kamerleden, eenmaal kamerlid of minister of staatssecretaris geworden, gaan omspringen met de bedoelde paragraaf uit het verkiezingsprogramma en de resolutie? Door de congresuitspraak heeft het CDA als politieke partij zich de mogelijkheid laten ontgaan beslissende invloed op een stukje overheidsbeleid uit te oefenen.

(zie ook pagina 9)

CDA-aanpak voor de sociale zekerheid

Naarmate bij economische stagnatie ons stelsel van sociale zekerheid steeds duurder wordt, nemen de aanvallen erop toe. Bij de te sterk stijgende kosten dreigt de botte bijl toe te slaan. Waar staan wij als christen-democraten?

In ons program spreken wij over een stabilisatie van de premiedruk. De verzekeringen waarvan de premies het sterkst dreigen te stijgen zijn de verzekeringen die betrekking hebben op werkloosheid, op arbeidsongeschiktheid, en op ziekte- en volksgezondheidskosten.
De volksgezondheid heeft hierin een heel belangrijk aandeel, maar daar wil ik graag eens een afzonderlijke beschouwing aan wijden. Dan zijn er de verzekeringen die betrekking hebben op de oude dag of overlijden, zodat weduwen- (en zo mogelijk straks weduwnaars-) pensioen ontstaat.

Inkomensmatiging

De belangrijkste bijdrage die wij aan het sociaal verzekeringsstelsel kunnen leveren is het zorgen voor voldoende werk. De sterk aangevreten en verzwakte marktsector zal weer nieuw leven ingeblazen moeten worden. Dat is een zaak van nieuwe initiatieven, een zaak vooral van doorgaan, ja verscherpt doorgaan met inkomensmatiging. In „Om een zinvol bestaan" neemt de inkomensmatiging dan ook een belangrijke plaats in. Door die scherpe inkomensmatiging moet het mogelijk zijn meer bestaande arbeidsplaatsen in stand te houden, en ook nieuwe te scheppen. Tezamen met een aantal andere maatregelen moet de inkomensmatiging zorgen voor tweehonderdduizend nieuwe banen. Gezien echter de enorme afkalving van bestaande banen betekent dit eerder achteruitgang dan vooruitgang. Het is roeien tegen de stroom in. Het is een noodzakelijk, maar nog geen toereikend beleid om ieder die wil en kan werken daartoe een kans te geven.

Voorrang

Wij moeten dan ook rekening houden met het risico van een voortgaand proces van een „segmentering" van de arbeidsmarkt, waarbij zwakke groepen niet aan de slag komen of zelfs uit de banen gestoten worden. Tegen zo'n ontwikkeling in formuleert het CDA een beleid dat erop gericht is overheid en bedrijven te verplichten met een zekere voorrang bepaalde groepen te werk te houden, ofwel te werk te stellen. (Wellicht is daartoe zelfs een wet nodig). Het gaat hier niet alleen om plichten voor de bedrijven maar ook om sociale begeleiding van de betrokken mensen. Vooral met betrekking tot de jongeren is in het program een aantal harde bepalingen opgenomen die het recht op werk en de plicht tot werken dichter bij elkaar brengen. Naast verplichte voortgaande of herscholing zijn

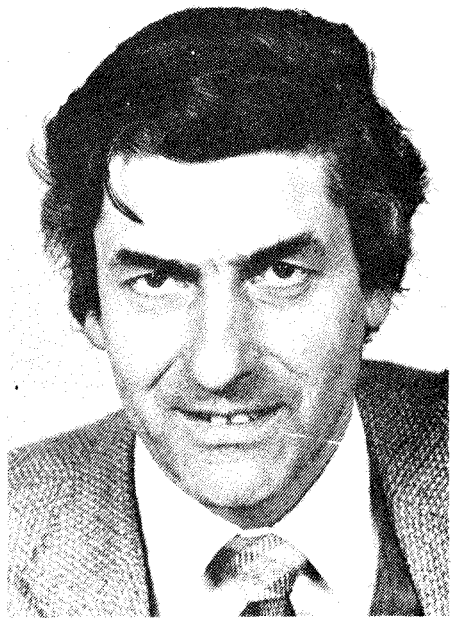

door drs. R. F. M. Lubbers

daartoe ook zeker ingrepen in het sociale verzekeringsstelsel nodig, waardoor jongeren meer volledig en daadwerkelijk in het arbeidsproces worden binnengeleid, en in dit proces behouden blijven. Wil men deze intensieve aanpak waarmaken dan zullen er natuurlijk wel de mogelijkheden voor die scholing moeten zijn. En dan moet er evenzeer die voorrangsbehandeling bij overheid en bedrijven komen bij het opnemen van jongeren.

Deeltijdwerk

De inkomensmatiging en alle bijsturende maatregelen ten gunste van jongeren en zwakke groepen ten spijt; als er een tekort aan arbeidsplaatsen blijft dan dreigt dat de aantallen uitkeringstrekkers toch blijven stijgen. Een volgende maatregel is daarom het sterk bevorderen van deeltijdbanen. Met name in de jongere generatie moet het werken in deeltijdbanen meer voor gaan komen. In bepaalde sectoren, waar aanbod en vraag uitrekenbaar zijn en voor een ruime periode arbeidsoverschotten dreigen – neem bijvoorbeeld leraren voortgezet onderwijs moeten vervullen door nog slechts uit te gaan van kleinere volledige betrekkingen (20-22 uur) dan nu het geval is.
Voorts zouden deeltijd-betrekkingen moeten worden bevorderd door rechtspositionele belemmeringen (b.v. met betrekking tot garantie- en afvloeiingsregelingen) weg te nemen.
De bevordering van deeltijdbanen is verder buitengewoon wezenlijk voor het zoveel mogelijk in werk ingeschakeld houden van mensen die arbeidsongeschikt dreigen te worden. Indien het tijdig wordt onderkend, zullen velen die thans eenvoudig „afgevoerd" worden naar de arbeidsongeschiktheid, twee à drie dagen per week kunnen blijven werken in aangepast werk. Dit zal de stroom van opnieuw tienduizenden in de arbeidsongeschiktheidswetten aanzienlijk kunnen verminderen.

Uitkeringen afstemmen op behoefte

Dit alles zijn onderdelen van het volumebeleid. Een beleid waar al jaren over gepraat wordt, en waarvan iedereen vindt dat het moet gebeuren, en wel zo snel mogelijk. Helaas vergt de vertaling van dit beleid meer tijd dan goed is. Ons land kent wel consulenten voor energie-besparing maar geen WAO-consulenten met als taak de uitstoot van arbeidsongeschikten tegen te gaan. De dure tijden en de ervaringen met het sociale verzekeringsstelsel dwingen ons overigens verder te gaan. Wij zullen het sociaal verzekeringsstelsel wezenlijk om moeten bouwen naar eeen stelsel waarin de solidariteit veel centraler staat dan de dure verzekering. Solidariteit allereerst waar het betreft de preventie. Daartoe dient het genoemde volumebeleid. Als wij het solidariteitselement willen versterken gaat het erom uitkeringen beter af te stemmen op de behoefte en premiebetaling op het vermogen premies op te brengen. Het beter dan nu afstemmen van uitkeringen op de behoefte betekent dat meer rekening moet worden gehouden met de draagkracht.
In het CDA-program houden wij vast aan de netto-netto-koppeling op het minimum-niveau. Tot nu toe is het echter zo dat wij alleen in de bijstandswet onderscheid maken tussen echte en fictieve minima. Onder de fictieve minima versta ik die gevallen waarin de betrokkene alleen in zijn eigen levensonderhoud behoeft te voorzien. Onder echte minima versta ik gevallen waarin er van de minimum-uitkering meer mensen moeten leven (Ook de AAW kent overigens inmiddels een eerste element van relatieve behoefte).
Welnu, de vraag of de uitkeringstrekker alleen zichzelf van de uitkering moet onderhouden moet niet alleen op het minimumniveau worden gesteld, maar ook daarboven. Het zou goed zijn te komen tot een systeem (in alle inkomensdervingsverzekeringen), waarbij er een onderscheid gemaakt wordt tussen een basis-uitkering en een toeslag. In zo'n systeem kan dan rekening gehouden worden met de persoonlijke omstandigheden. In zo'n twee-trajectensysteem kan ook een ander punt uit het CDA-programma meegenomen worden, namelijk dat waarin ge-

(zie verder pagina 9)

(Vervolg van pagina 8)

pleit wordt om bij de bovenminimale uitkering de bestaande 100-80 verhouding aan de top te vervangen door een 100-70 verhouding. (Dit betreft dus de verhouding tussen inkomen uit werk en inkomen van een uitkering). Een dergelijk systeem van een basis-uitkering met aanvulling zou betrekking moeten hebben op uitkeringen op grond van arbeidsongeschiktheid; werkloosheid; oude dag, en overlijden.

Trendsettend overheidsbeleid

Hoe integraler de aanpak, hoe groter de kans van slagen. Er is intussen veel voor te zeggen met zo'n systematiek zo snel mogelijk te beginnen in de sector overheid. Een trendsettend beleid van daaruit kan het goede voorbeeld geven, en barrières elders daardoor gemakkelijker slechten. Is een dergelijke aanpak in strijd met de zgn individualisering? Ik meen van niet. Integendeel. Juist bij zo'n ontwikkeling kunnen zaken als AOW voor de vrouw en weduwnaarspensioen veel gemakkelijker hun plaats vinden. Hoewel er zo ook kosten-verhogende elementen kunnen optreden, kunnen de besparingen in markt- en ambtenarensector tezamen op den duur licht 2 à 3 miljard gulden gaan bedragen. Dat zijn broodnodige miljarden bij de noodzaak het sociale verzekeringsstelsel te beheersen, en bij de noodzaak te blijven waarborgen dat voor mensen die echt klem zitten de uitkeringen niet in gevaar komen. Wanneer wij op deze wijze het solidariteitselement in de uitkering beter tot uitdrukking brengen, stelt zich de vraag of wij ook aan de inkomenskant geen maatregelen kunnen nemen. Een mogelijkheid is bijvoorbeeld via een integratie van de premiebetaling te komen tot de daarmee overeenkomende loonsomheffing per bedrijf. In zo'n systeem kan gemakkelijker dan nu tegemoetgekomen worden aan de behoefte de sociale premiedruk in arbeidsintensieve bedrijven wat te verzachten.
Een andere mogelijkheid bij verdergaande solidarisering is de maxima in de premieplichtige plafonds op te tillen of tot fiscalisering over te gaan. Dit soort voorstellen is alleen uitvoerbaar als zij gepaard gaan met verminderde progressie in de zwaar belaste middengroepen. Toch kan een aantal verschuivingen daar ook financiële voordelen voor het sociale zekerheidsstelsel hebben. Immers in die inkomensgroepen zijn in het algemeen de risico's lager, bovendien werkt daar de bovengenoemde 100-70 verhouding door.

Discussie starten

In ons sociaal zekerheidsstelsel zal het solidariteitselement sterker, en de pure verzekeringsbenadering lichter moeten worden. Naast bezuinigingen in het stelsel met behoud van de harde kern, zullen zo ook andere elementen als integratie van de organisatie van het sociale zekerheidsstelsel, alsmede het op één noemer brengen met ambtenarenvoorzieningen, gemakkelijker gestalte krijgen. Datzelfde geldt voor een aantal resterende vragen betreffende de gelijke behandeling van man en vrouw.

Een aanpak als hierboven beschreven is niet nieuw. Integendeel, in essentie is deze te vinden in ons verkiezingsprogramma; in het regeringsbeleid, gericht op gelijke behandeling van man en vrouw in de sociale verzekering; en ook in de plannen tot integratie van de werkloosheidsvoorzieningen.

Het is van belang om over deze zaken tijdig de discussie te starten. Er mag niet tot na de verkiezingen mist over blijven bestaan.

commentaar

Parijdemocratie en duidelijkheid 2

In het verkiezingsprogram wordt ondermeer bepleit de afschaffing van de vrijstelling van dienstplicht wegens het bekleden van een geestelijk ambt. Hiertoe besloot de tweede partijraad na een uitvoerige discussie en met meerderheid van stemmen. Bij velen riep dit besluit grote bezwaren op.
Na de goedkeuring van het verkiezingsprogram kwam m.b.t. dit punt op het CDA-Congres een resolutie aan de orde. Deze resolutie werd met meerderheid van stemmen aangenomen. Daarin werd uitgesproken, dat in overleg met de desbetreffende kerkgenootschappen en religieuze instellingen moet worden onderzocht welke de gevolgen van een dergelijke aanschaffing van vrijstelling van dienstplicht zijn en hoe die gevolgen kunnen worden afgewend.
Onderzoek kan lang duren. Van uitstel kan afstel komen. Op het onderhavige punt is het verkiezingsprogramma duidelijk. Deze duidelijkheid mag niet teniet worden gedaan door een langdurig onderzoek. Het zou daarom goed geweest zijn, indien in de bedoelde resolutie het onderzoek aan een tijdschema gebonden was.

Partijdemocratie en duidelijkheid 3

De resoluties m.b.t. de politieorganisatie en de afschaffing van de vrijstelling van dienstplicht voor bekleders van een geestelijk ambt konden naar de mening van het partijbestuur in behandeling worden genomen. Het partijbestuur voerde ondermeer als argument aan, dat de resoluties nadere interpretaties aan het verkiezingsprogramma geven en de desbetreffende paragrafen uit het programma onverlet laten. Dit laatste is feitelijk aan te vechten. Maar uitgegaan moet worden van de intenties van het partijbestuur. Hiervan uitgaande worden de resoluties van het Congres vrijwel krachteloos. Aldus wordt de duidelijkheid niet bevorderd.
Verder werd aangevoerd, dat het CDA-congres telkens wel via resoluties nadere interpretaties aan het verkiezingsprogramma zal geven. Dat is juist. Door het verstrijken van de tijd slijt ook een verkiezingsprogramma. Maar op het afgelopen zaterdag gehouden Congres was nog maar net het verkiezingsprogramma – dat duidelijk is – vastgesteld, of er werden al resoluties m.b.t. de uitvoering van het program in behandeling genomen. Dit terwijl het concept-verkiezingsprogramma door de partijraad pas op de 14e februari was vastgesteld. Nieuwe feiten en omstandigheden hebben zich niet voorgedaan. Noch formeel, noch materieel was er reden om direct na vaststelling van het verkiezingsprogramma met nader-interpreterende resoluties te komen.
Met het oog op de duidelijkheid van het verkiezingspgogramma en vanwege de invloed van het CDA als partij had het partijbestuur er beter aan gedaan zich terzake duidelijker terughoudend op te stellen.

Partijdemocratie en duidelijkheid 4

Zoals al gezegd: het verkiezingsprogram is duidelijk. Hiervoor verdienen programcommissie en partijbestuur de complimenten. De verdediging van het programma voor partijraad en congres was terzake doende.
Het lijkt ons gezien bovengeschetste gang van zaken gewenst dat door het partijbestuur meer duidelijkheid wordt geschapen over de statutaire bevoegdheden en grensafbakening tussen partijraad enerzijds en partijcongres anderzijds.

Anders en beter werken

Naast alle inspanningen om onze economische problemen te overwinnen, is ook meer aandacht nodig voor de inrichting van onze arbeidsorganisaties. De huidige situatie van de samenleving vraagt niet alleen om economische oplossingen. Er is ook sprake van een mentale malaise. Om deze te overwinnen moeten we het werk zo organiseren, dat een groter appèl wordt gedaan op verantwoordelijkheden van de werkende mens.

door drs.
Harry van de Kamp
secretaris sociaal beleid NCW

Deze passage zou in de sociaal-economische paragraaf van het nieuwe CDA-programma niet misstaan. Zij staat in het Voorwoord van de NCW-discussienota „Anders Werken". Met deze in februari gepubliceerde nota geeft het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond aan zijn 4500 leden-ondernemers het startsein voor een nieuw discussieproject. In NCW's regionale kringen en studieclubs zal intensief van gedachten worden gewisseld over concrete mogelijkheden om de arbeidsverhoudingen en de arbeidsinhoud te verbeteren. Doel van het discussieproject is om ondernemers te stimuleren in hun bedrijf aan deze zaken te werken. Maar eveneens wil het NCW van hen horen, hoe het als werkgeversorganisatie kan helpen bij een inrichting van de arbeidsorganisatie, die recht doet aan de werkende mens.

Nieuwe opvattingen

Het NCW heeft hierover in de afgelopen jaren goed klinkende verklaringen afgelegd. Het is nu zaak deze om te zetten in beleid en praktijk van alle dag. Daartoe bevat de discussienota „Anders Werken" een aantal bruikbare suggesties. Het eerste hoofdstuk laat zien dat ook ondernemers de noodzaak tot „anders werken" onderkennen. Zij kunnen bij hun sociaal beleid niet meer volstaan met zich te houden aan de sociale wetten. Die vormen hooguit een stramien waarop zij zelf een beleid moeten ontwikkelen. Dat geldt vooral de manier waarop we tot nu toe het werk organiseren.
In de nota „Anders Werken" wordt betwijfeld of bedrijven wel genoeg zijn meegegroeid met de nieuwe opvattingen over samenwerking en wat mensen daarin de moeite waard vinden. Wat dat betreft wordt gewezen op het veranderd mensbeeld. Het huidige ideaal is een samenleving van „mondige burgers". Zij moeten „volwaardig en gelijkwaardig" kunnen deelnemen aan de samenlevings- èn samenwerkingsverbanden. Ook signaleert de NCW-nota een verschuiving in wat mensen in leven en werken de moeite waard vinden. Er komt meer waardering voor zaken als zinvolle contacten en je verder kunnen ontwikkelen. Volgens de nota zoekt een groeiend aantal mensen dat ook in hun werk.

Echt iets te regelen

Hier komt NCW-voorzitter S. J. van Eijkelenburg aan het woord. Hij vindt dat huidige organisatieprincipes nog te vaak leiden tot het plaatsen van mensen in enge hokjes en het vergroten van de afstand tussen leiding en bedrijf. Van Eijkelenburg wijst op de negatieve effekten van de vergaande arbeidsdeling, zoals vermindering van motivatie, gebrek aan voldoening in het werk, hoge verzuim- en verloopcijfers.
Zijn conclusie is, dat we moeten proberen het werk zo te organiseren, dat op ieder niveau mensen weer echt iets te regelen hebben. Dan pas kunnen werknemers zich meer verantwoordelijk voelen voor hun eigen werk en de gang van zaken in hun onderneming. Dan worden meewerkers ook meedenkers. En, aldus de NCW-voorzitter, dat is nodig als de onderneming de juiste antwoorden wil geven op de problemen van de jaren '80.

Herstel werfkracht

Het inzicht groeit dat die problemen kunnen samenhangen met een niet bij-de-tijdse inrichting van de arbeidsorganisatie. In de nota worden genoemd: weinig oog voor de belangen voor de onderneming, weinig zorg voor de kwaliteit van de produktie; gebrek aan collegialiteit; geringe binding met het bedrijf waardoor mensen makkelijker weglopen of verzuimen; en ook gebrek aan werfkracht op de arbeidsmarkt. Vooral dat laatste probleem zal nijpender worden. In 1960 had nog een kleine 60% van de schoolverlaters het niveau van basisonderwijs. In 1980 was dat nog maar 10%. Voor de komende 10 jaar wordt verwacht dat de vraag naar personen met alleen lagere opleiding het aanbod met 250.000 zal overtreffen. Het aanbod van personen met middelbare en hogere opleidingen zal de vraag met 400.000 overtreffen.
Alles wijst erop, aldus de discussienota, dat èn voor herstel van de werfkracht van het bedrijfsleven èn voor het goed motiveren van de medewerkers een op vernieuwing gericht beleid geboden is.

Arbeidsvoldoening

Voorwaarde daarvoor is wèl een andere organisatiefilosofie. De organisatieprincipes van het verleden brengen nog vaak met zich dat centraal wordt geregeld en voorgeschreven, wat evengoed of beter aan onderliggende niveaus kan worden overgelaten.
Doelstellingen worden nogal eens centraal opgelegd, zonder dat met betrokkenen voldoende is nagegaan of ze te hoog of te laag zijn gesteld.
Voorts heeft zich sinds de industriële revolutie een diep ingrijpend proces van arbeidsdeling in gang gezet. Industriële en administratieve arbeid in uitvoerende functies bestaat dikwijls uit precies voorgeschreven, korte, zich steeds herhalende bewerkingen. Specialisering en mechanisering hebben grote economische voordelen opgeleverd. Maar de NCW-nota signaleert ook nadelen. Bij de organisatie van het werk wordt vooraf weinig rekening gehouden met zaken als zinvolle contacten, variatie, leermogelijkheden, invloed op het resultaat, kortom met de arbeidsvoldoening van de werkende mens.
Het tweede hoofdstuk laat manieren zien waarop het anders en beter kan. Het gaat daarbij om zaken als werkoverleg, taak- en werkstructure-

vervolg op pagina 11

Discussienota NCW

Een dezer dagen heeft het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond (NCW) een discussienota gepubliceerd onder de titel „Anders Werken". Daarin gaat het met name om de wenselijkheid en de mogelijkheden om de kwaliteit van het werk in de onderneming te verbeteren.
De nota is een voortzetting en uitwerking van twee eerdere beleidsnota's, die het NCW in 1977 en 1980 heeft gepubliceerd.
In de eerste, „Verantwoordelijkheden voor onderneming en ondernemer" ging het er vooral om, dat de onderneming behalve economische, ook sociale doelstellingen in zijn vaandel moet dragen.
De tweede, „Werkgelegenheid, Nu en straks" wijst er op, dat het bedrijfsleven ook een rol te vervullen heeft bij de verdeling van het beschikbare werk en de kwaliteit daarvan.
De rapporteur van deze nota's, NCW-secretaris sociaal beleid drs. Harry van de Kamp, vat in dit artikel de hoofdpunten samen van de nu verschenen nota „Anders Werken".
Het NCW is, naast het Verbond van Nederlandse Ondernemingen, een centrale werkgeversorganisatie. Naast ca. 80 organisaties van bedrijfstakken en een aantal individuele ondernemingen telt het NCW onder zijn leden 4.500 ondernemers, die op persoonlijke titel bij het verbond zijn aangesloten. Het NCW ontstond in 1970 uit het Nederlands Katholiek Werkgeversverbond en het Verbond van Protestants-Christelijke Werkgevers.

De woningbouw over de jaren 1980-1981

De CDA-bewindslieden en de Tweede Kamerfractie kunnen met enige tevredenheid terugzien op het jaar 1980, althans wat betreft het aantal uitgegeven vergunningen voor de bouw van nieuwe woningen en van z.g. „eenheden" voor 1 of 2 personen. Ondanks sombere voorspellingen is het oorspronkelijk geplande aantal van 118.000 gehaald en zelfs ietwat meer.

uit de fractie

Dit resultaat kon alleen worden bereikt doordat de bewindslieden, mede op verzoek van de CDA-fractie, tot driemaal toe een forse bijstelling aanbrachten ten gunste van de gesubsidieerde bouw, om zo de neergang in de ongesubsidieerde sector te compenseren.
In bijgaand overzicht zijn naast elkaar gezet resp. de oorspronkelijke aantallen, vervolgens het bijgestelde programma en tenslotte de realisatie, d.w.z. de uitgegeven vergunningen.

Het woningwetprogramma van 30.000 zit 10.000 boven de oorspronkelijke planning van het vorige kabinet. De premiehuurwoningen worden gebouwd door beleggers en woningbouwverenigingen. De sector van het eigen woningbezit is verdeeld in de z.g. vrije sector (ongesubsidieerd), en de gesubsidieerde A- en B-premiesector; voor woningen in de A-sector met zeer hoge subsidies komen uitsluitend mensen in aanmerking met een lager inkomen.

Programma voor 1981

Ook het woningbouwprogramma voor 1981 werd reeds bijgesteld, voordat het goed en wel aan snee kwam. Wederom mede op aandringen van de CDA-fractie, verhoogden de bewindslieden Beelaerts en Brokx onlangs het programma met 9000 woningen in de gesubsidieerde sector, waardoor het totaal aan gesubsidieerde woningen voor 1981 wordt gebracht op 105.000. Met een raming van 15.000 in de vrije sector komen we dan op een programma van 120.000 voor 1981. Dit programma is als volgt samengesteld:

woningwet	30.000
premiehuur	29.000
premiekoop A	13.000
premiekoop B	17.000
wooneenheden	16.000
Totaal gesubsidieerd	105.000

Behalve de bijstelling in opwaartse richting van het nieuwbouwprogramma hebben de bewindslieden eveneens het aantal te verbeteren woningwetwoningen verhoogd met 4000 tot een totaal van 24.800. Tevens werden, in het kader van het z.g. aanvullend beleid, voor de sector van de stadsvernieuwing en de rijksgebouwensector extra bedragen beschikbaar gesteld.
Het geheel zal leiden tot een extra injectie in de bouw van een kleine 2 miljard gulden en werkgelegenheid opleveren voor circa 15.000 manjaren.
Deze extra inzet is broodnodig. Immers het aantal werkloze bouwvakkers in de diverse sectoren groeit onrustbarend en bedraagt thans circa 70.000. Het onaanvaardbare in de situatie is dat het tekort van woningen daarnaast onrustbarend is toegenomen. Aan werkloze bouwvakkers worden enige miljarden uitgekeerd, terwijl deze gelden beter in de bouw geïnvesteerd zouden kunnen worden. Een absurde situatie.
Naast de extra injectie via het departement van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, wordt 100 miljoen besteed via Sociale Zaken en Economische Zaken. Ook deze gelden zullen deels qua besteding in relatie staan tot de bouw.

De CDA-fractie heeft bij monde voor voorzitter Lubbers en collega Dijkman om een **aanjaagbeleid** gevraagd en de bewindslieden hebben dit toegezegd: Samenwerking tussen rijk, provincie en gemeenten is daarom van grote waarde. Bij de behandeling van de begroting van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heb ik namens de fractie de bewindslieden om een voortgangsrapportage gevraagd, zodat de Kamer zich desgewenst nog vóór het z.g. verkiezingsreces over de ontwikkelingen in de bouw zal kunnen buigen. De regering heeft deze rapportage toegezegd. Onder moeilijke economische en financiële omstandigheden heeft de fractie prioriteit aan de bouwsector willen geven. Hetzelfde doet het nieuwe CDA-verkiezingsprogramma. De werkloze bouwvakkers èn de woningzoekenden vragen om deze prioriteit.

mr. J. N. Scholten

Woningbouw in 1980			
oorspronkelijk programma		**bijgesteld programma**	**realisatie**
woningwet	30.000	30.000	30.305
premiehuur	12.000	24.000	24.315
premiekoop A	11.000	11.000	19.725
premiekoop B	26.000	22.000	13.333
vrije sector 2	27.000	21.000	18.500
„eenheden"	12.000	13.000	11.975
Totaal	118.000	121.000	118.153
Totaal gesubsidieerde woningen en „eenheden	91.000	100.000	99.653

(Vervolg van pagina 10)

ring en andere stijl van leidinggeven, waarvan de kenmerken overzichtelijk zijn gerangschikt. Dit soort manieren van „anders werken" kan bijdragen tot betere arbeidsverhoudingen of meer arbeidsinhoud. Zij bieden de medewerkers van hoog tot laag meer mogelijkheden hun werk als een uitdaging te beleven en hun capaciteiten in te zetten.

Van onderop en bovenaf

Overigens kan een bepaalde manier van „anders werken" niet van de ene op de andere dag worden ingevoerd. Daar wordt in de NCW-nota uitdrukkelijk voor gewaarschuwd, ook voor een overhaaste keuze voor de ene of de andere methode. Dat leidt praktisch altijd tot mislukking. Naast verspilling van geld betekent een mislukte invoering meestal ook een zware klap voor de motivatie van kader en medewerker. Men blijft zitten met een kater die nog jaren voortziekt.
Het derde hoofdstuk gaat dan ook over de voorwaarden waaraan voldaan moet zijn om wèl met redelijke kans op succes „anders werken" in praktijk te brengen. Noodzaak is een juiste instelling van betrokkenen. Zo zal de ondernemingsleiding in het initiatief moeten geloven en er ook vierkant achter moeten staan. Maar ook dan kunnen fouten worden gemaakt. Dat gebeurt vooral wanneer bijvoorbeeld een bepaalde vorm van werkoverleg eenzijdig van bovenaf wordt opgelegd. Dat loopt meestal dood omdat kader en medewerkers geforceerd worden tot veranderingen die hen niet aanspreken of die ze niet aankunnen. Maar ook wildgroei van onderop schiet bij gebrek aan duidelijke doelstellingen op den duur geen wortel. Daarom wordt in de nota gekozen voor de aanpak „van onderop en bovenaf". De ondernemingsleiding moet zorgen voor duidelijke kaders, ondersteuning en begeleiding. Maar de situatie op de afdelingen zelf moet het vertrekpunt zijn.
De nota legt tenslotte aan de leden-ondernemers van het NCW een aantal vragen voor. Ondermeer over de mogelijkheden die zij zelf zien om het werk anders en beter te organiseren. Hun inzichten zullen onderwerp van bespreking zijn op een NCW-ledenvergadering begin 1982. We hebben goede hoop, dat die tot de conclusie leidt: het kan anders en beter.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Politiek weerbericht

Het CDA is als grootste partij naar voren gekomen uit een enquete van het bureau Lagendijk naar politieke voorkeur. De PvdA komt op de tweede plaats, derde is D'66, terwijl de VVD op een vierde positie komt. In november lag de PvdA aan kop en het CDA tweede. De VVD lijkt zich iets te herstellen sinds november. D'66 moet wat inleveren. *(Algemeen Dagblad).*

Nooit zonder D'66

Partijvoorzitter Max van den Berg zei ons nooit zonder D'66 te willen regeren. Den Uyl: Dat lijkt me juist ja. Samen met uitsluitend het CDA dat wijzen we af. Dat wijs ik ook af. Dat was een verleiding van 1977 maar daar zijn we niet voor bezweken uit een gevoel van fairness tegenover D'66. Niet zonder D'66 ook al zou het simpeler kunnen zijn om alleen met het CDA een kabinet te maken. (Joop den Uyl in gesprek met Vrij Nederland).

Papieren voorkeur

De PvdA heeft nog steeds als eerste voorkeur een kabinet met D'66, met steun van PPR en PSP, eventueel met gedoogsteun van de CPN. Onder druk van D'66 is deze voorkeur een papieren voorkeur geworden. D'66 sluit de mogelijkheid van een (minderheids)kabinet van PvdA en D'66 met steun van PPR/PSP en eventueel CPN uit. (Joost Divendal in de *Volkskrant*).

Voor keuzen gesteld

Nee, de aardig uitziende intellectuelen van D'66 zullen het moeilijk krijgen, nu ze door de omstandigheden én door de kiezers voor keuzen worden gesteld. Er zullen knopen moeten worden doorgehakt. En wij vermoeden, dat de overgrote meerderheid van de kiezers dat ook wil. Velen zien in, dat het zo niet verder meer kan. Dat de heilige koeien van Albeda ook sterfelijk zijn. *(Elseviers Magazine).*

Bezuiniging bij opbod

Joop den Uyl in Haagse Post: Men staat tegen elkaar op te bieden. Van Agt wil 20 miljard bezuiniging, morgen zegt de VVD 30 miljard en dan komt Nijhof van DS'70 en die biedt 40 miljard. We vreten ons zelf op. Een politiek ziektebeeld is het. . . . . Ik zeg niet dat ik in de praktijk ergens anders uitkom dan D'66, dat loopt wel zo'n beetje parallel.

Maar intussen door roken

De manier waarop in ons land over bezuinigingen wordt gepraat, lijkt steeds meer op de wijze waarop de mensen proberen te stoppen met roken. Jezelf moed inpraten, maar intussen geen sigaret minder opsteken. Het plan om definitief te stoppen wordt steeds weer met een dag uitgesteld. Ook onder het kabinet-Van Agt is nauwelijks echt bezuinigd. *(Elseviers Magazine).*

Uitgaven blijven doorhollen

De bekende stokpaardjes, zoals meer aardgas opmaken meer winst van de oliemaatschappijen opeisen, ontbreken niet (in de PvdA-urgentieprogram). Wat wel ontbreekt is een aanzet om zuiniger aan te doen met de collectieve uitgaven. Deze blijven doorhollen. *(Algemeen Dagblad).*

Sprong ineens

De welvaartsstaat blijkt op drijfzand te zijn gebouwd, maar zou in zijn val ook wel eens de rechtsstaat van nu en de democratie van nu gedeeltelijk kunnen meeslepen. . . . . Beter dan een martelingsproces waarbij elk jaar een min-twee lijn wordt toegepast is het een sprong-ineens te wagen. Deze zal gemiddeld zeker een vijf-procents-offer van ieder vergen en van de hogere inkomens tenminste tien procent. (Prof. Bob Goudzwaard in Hervormd Nederland).

Niets meer te verdelen

Stan Poppe in gesprek met *Vrij Nederland*: Wat mij dwars zit in het denken van een aantal partijgenoten is de opvatting dat politiek – ook socialistische politiek – in hoofdzaak draait om het maken van keuzen bij de verdeling van de koek. En die koek wordt almaar kleiner.

In één zin gezegd

Met veronachtzaming van het feit dat er ook protestantse kerken zijn welke dienstplicht voor hen die tot een geestelijk ambt worden opgeleid afkeuren, volledig eraan voorbijgaand dat de meerderheid der protestantse kerken de vrijstelling van militaire dienst voor hen die een geestelijk ambt metterdaad bekleden wenst te handhaven, geen enkele aandacht ook bestedend aan de opinie der Joodse kerkgenootschappen, heeft de partijraad van het CDA datgene aanvaard wat in strijd is met het standpunt van het overgrote deel der kerken. (Prof. I. A. Diepenhorst, voorzitter van het Interkerkelijk Contact in overheidszaken in *Trouw*).

GEEN VRIJSTELLING VAN DIENSTPLICHT VOOR GEESTELIJKEN

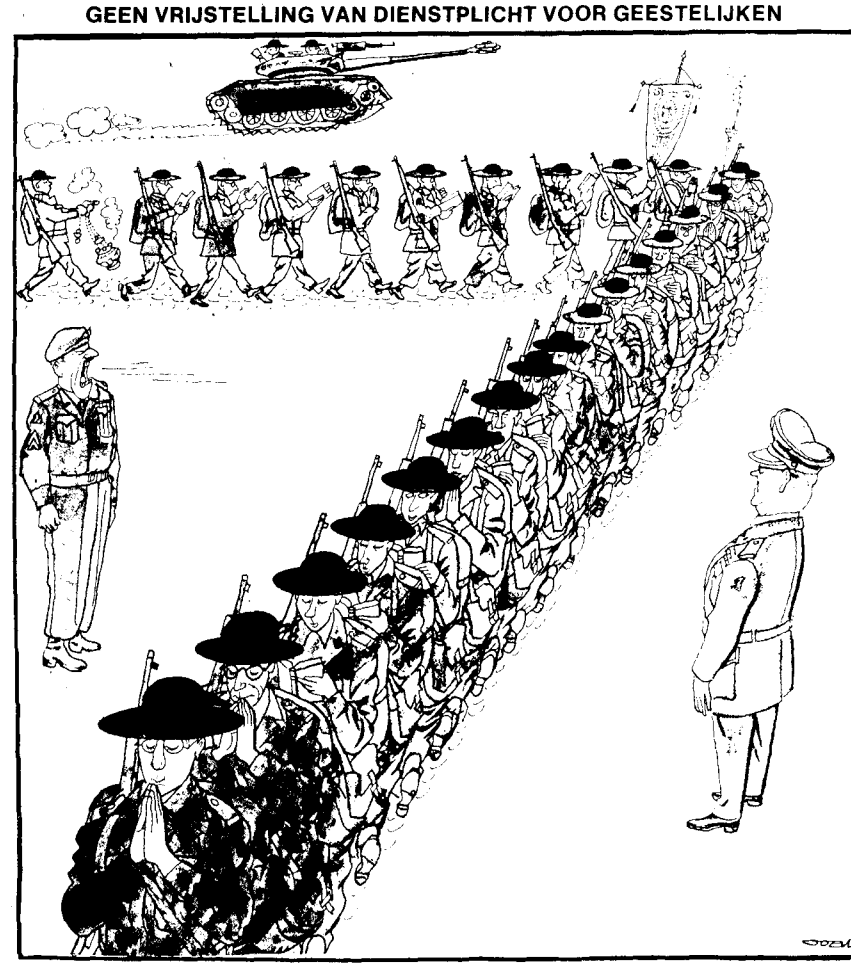

Niet bij brood alleen

(Geknipt uit een tekening Elseviers Magazine)

Bukman op congres over CDA-program:

Met de blote voeten op het koude zeil

Het wordt dringen rond het Catshuis. Ik heb tenminste nog geen partijen gehoord, die de komende rit niet mee willen doen. Op zichzelf is dat bemoedigend. Politiek Nederland schuwt blijkbaar regeringsverantwoordelijkheid niet; ook niet in moeilijke tijden. Iedereen wil aan de bak, zij het niet met iedereen. Er worden bij het leven regeringscoalities gemaakt. Sommige partijen omarmen anderen of proberen ze in hun broekzak te steken. Andere partijen willen duidelijk zijn tegenover de kiezer door vier of vijf mogelijke combinaties uit de hoed te toveren. Alstublieft, nu weet u wat u aan ons hebt.

Intussen is het wel zo, dat er nog verkiezingen gehouden moeten worden en dat de uitslag daarvan in belangrijke mate richtinggevend zal zijn voor wat er daarna moet gebeuren. We moeten de volgorde der dingen goed in de gaten houden.

CDA-program

Het verkiezingsprogram van het CDA „Om een zinvol bestaan"...

„Om een zinvol bestaan", het werk van velen, een nuchter program. Niets van dromenland, geen behagelijkheid onder de wollen dekens, maar met de blote voeten op het koude zeil. Wakker worden en wakker blijven. Een program met keuzen, gemaakt vanuit onze politieke overtuiging. Geen afwenteling van onze problemen op de derde wereld en op minderheden binnen onze grenzen, voorrang voor zwakke groepen en zwakke regio's in het werkgelegenheidsbeleid, een sociaal zekerheidsbeleid, dat z'n eigen fundamenten niet ondergraaft, koopkracht inleveren niet als doel, maar als middel en in ieder geval naar draagkracht, de echte minima extra in het oog houden, terug met de afhankelijkheid van massa-vernietigingswapens in ons vrede- en veiligheidsbeleid. Dàt zijn de punten. Niet de enige overigens, want ons program is dik.

Kernwapenproblematiek

De zaak van de plaatsing van de middellange afstandsraketten blijft ons bezighouden.

We hebben in lijn met de Kamerdiscussie van december 1979 nog geen uitspraak vóór of tegen in ons program opgenomen. We spreken alleen over het moment waarop, over het kader waarbinnen en over de criteria aan de hand waarvan moet worden beslist. We hebben dat niet gedaan uit angst het niet eens te kunnen worden, maar omdat het tijdstip waarop volgens afspraak over deze belangrijke zaak beslist zou moeten worden nog te ver af ligt om nu al op een verantwoorde wijze te kunnen beslissen. Sommigen in de partij hebben reeds lang voordat we ons program vaststelden hun mening kenbaar gemaakt en dat kort geleden nog eens herhaald. We moeten problemen niet proberen op te lossen door ze te ontkennen. Iedereen weet dat er nu, op dit moment, in de partij voorstanders en tegenstanders zijn.

Naar mijn vaste overtuiging zijn er ook erg veel twijfelaars. Voor ons als partij is echter het moment van een definitieve stellingname nog niet aangebroken en dat betekent dat alle invuloefeningen onder het beslag van de voorlopigheid van het betreffende programartikel liggen.

We moeten er gauw uit zijn, want dat lijkt mij het beste voor het land. Naarmate de formatie echter langer duurt, naarmate december 1981 of welk ander moment er ook beslist moet worden meer in zicht komt, naar die mate zal de discussie een meer inhoudelijk karakter krijgen.

Formatie

Terug naar de formatie.

De PvdA bazuint van de daken dat ze wil regeren. Met een progressief meerderheidskabinet nog wel. Ik denk dat zoiets alleen lukt door enkele verkiezingsuitslagen bij elkaar op te tellen. D'66 is de trouwe bondgenoot en om de voortuitstrevendheid te bewijzen wordt het CDA door de PvdA eenvoudigheidshalve blijvend tegen de VVD aangeplakt, opdat Nederland wete wie progressief is en wie conservatief. Over vertekening en versimpeling gesproken.

Wat de PvdA programmatisch uiteindelijk wil zal volgende week wel blijken. Dan zal ook eens naar voren moeten komen wat nu de echte verhouding is tussen programmatische hardheid en coalitiebereidheid, de verhouding tussen de melodie van „wij willen regeren" en de strijdpuntenfanfare.

Van de PvdA naar D'66 is volgens de PvdA maar een kleine stap. Laten we die dan ook maar volgen. D'66 wil ook al graag regeren. De lijsttrekker ziet de pruimen al hangen, o, als eieren zo groot. De kiezer krijgt voor de duidelijkheid een stuk of vier coalitiemodellen toegeschoven; dan weet hij tenminste waar hij aan toe is.

Bij alle variatie is er echter één ding vast: aan de hand van de grote broer over straat, anders wordt het te gevaarlijk. Programmatisch gesproken is er niet zoveel aanleiding dicht bij de PvdA te blijven, maar het moet misschien even wennen dat er een mogelijkheid bestaat om een beetje uit de kluiten te groeien, zodat je zelf de weg wel kan vinden.

Bij de VVD is het rustig. Er wordt opnieuw gepleit voor een nationaal kabinet. Op het eerste gezicht niet onaantrekkelijk; een beetje aandoenlijk zelfs. Het land verkeert toch immers in moeilijkheden. Dat klopt, maar er is geen reden de noodtoestand af te kondigen. Als er helemaal niets meer gaat zou een nationaal kabinet misschien wel moeten, maar eigenlijk is dat een blamage voor de parlementaire democratie.

En wat willen wij nu na de verkiezingen. In beginsel met elk van de andere democratische partijen regeringsverantwoordelijkheid dragen. Gelieve de woorden „in beginsel" te verstaan, zoals we het ook gebruiken als we het hebben over onze partij als beginselpartij. Samen met anderen verantwoordelijkheid willen dragen is voor ons geen pragmatisme, gebaseerd op het feit dat wij nu eenmaal geen parlementaire meerderheid hebben.

Een brede parlementaire meerderheid vinden we van veel belang. Het kabinet kan dan meer ontspannen regeren en binnen de fractie hoeft dan ook niet iedereen onder alle omstandigheden tot aan de laatste man of vrouw precies in het gelid te lopen. Maar wat nog veel belangrijker is: het maatschappelijk draagvlak wordt groter.

Dit zijn enkele fragmenten uit de rede van partijvoorzitter gehouden op congres 21 februari jl.

Formatie-criteria

Het Congres van het CDA, op zaterdag 21 februari 1981 in Den Haag bijeen,
overwegende dat op 26 mei 1981 de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer zal plaatsvinden
en gehoord de discussie van het Congres,
spreekt als zijn mening uit,
dat het CDA na de verkiezingen, bij formatiebesprekingen betrokken, uitgaat van de navolgende criteria:

1. het CDA-verkiezingsprogram;
2. de verkiezingsuitslag;
3. de wenselijkheid van een brede basis voor een parlementair meerderheidskabinet, zodat ook een brede ondersteuning van het beleid vanuit de samenleving wordt bevorderd.
4. de gelijkwaardigheid der coalitiepartners.

Lubbers tot lijsttrekker Van Agt op congres

Op zoek naar de menselijke maat

Wat de fractie de afgelopen kabinetsperiode en eigenlijk tot op de dag van vandaag achtervolgt is het vraagstuk betreffende de kernwapens. We hebben geprobeerd een koers uit te zetten.

We hebben neen gezegd tegen het neutronenwapen, we hebben neen gezegd tegen het verder nucleair uitrusten van de artillerie. Maar tegelijk vervullen wij in overtuiging nucleaire taken in het bondgenootschap daar waar het zonder die nucleaire taken eenvoudigweg niet kan. En ik vind ook dat we dat moeten blijven doen. Centraal in de belangstelling staat het vraagstuk van de middellange afstandswapens. De stellingen hier te lande worden weer betrokken.
Het ja van de VVD, het neen van de PvdA en het onder de huidige omstandigheden niet van D'66. Drie verschillende posities, maar een gemeenschappelijke noemer. De functie van Nederland zou zich beperken tot een eenvoudig ja of neen zeggen. Welnu, ik meen dat we zulks als CDA niet moeten doen. We hebben geen 2 jaar bedongen om alleen maar af te wachten en binnenlands de aanvallen van voor- en tegenstanders te turfen. Het gaat er ook om wat wij in die 2 jaar kunnen bereiken. Wat kunnen we bereiken in een eerlijk en open gesprek met onze bondgenoten.

Wapenbeheersing, ook nucleaire wapenbeheersing, is soms niet meer dan het tegen de stroom van de bewapening oproeien. Hard, ondankbaar werk. En datzelfde geldt in de politiek in feite voor het op peil houden van onze defensie-inspanning en het vervullen van de nu nog broodnodige nucleaire taken. Kijk het is zoveel gemakkelijker aan de kant te gaan staan en bij beslissing eenvoudigweg ja of neen te roepen. Vergelijken we ons een moment met D'66. Onze opstelling bij de middellange afstandswapens lijkt er enigszins op. Er is toch een interessant verschil daar waar zij spreken van de huidige omstandigheden, zeggen wij laat ons invloed uitoefenen op die omstandigheden en ik geloof ook dat daar nu op dit moment onze politieke verantwoordelijkheid ligt. Een model voor actie. We moeten onze rol in het bondgenootschap niet overschatten, maar we moeten onze verantwoordelijkheden in gesprek ook niet onderschatten.

Welnu, zo'n actie-model werkt in en met het bondgenootschap alleen als wij een volwaardig aandeel in de defensie willen dragen.

Abortus

Onze visie op dit punt: een duidelijke rechtsbescherming vanwege de overheid van het ongeboren menselijk leven en evenzeer de hulpverlening aan de vrouw die in een noodsituatie verkeert. Welnu, die uitgangspunten hebben ook in deze regeerperiode een grote rol gespeeld. Ik kan wel zeggen dat met erg veel moeite en inspanning van vele betrokkenen een wetsontwerp tot stand is gekomen dat thans bij de Eerste Kamer ligt. De verantwoordelijkheid ligt nu bij de Eerste Kamer.

Lijsttrekker

Naar mijn oordeel is het goed dat ook nu Dries van Agt deze periode weer lijsttrekker is geworden. Ik ken je natuurlijk ook al van voor je periode toen we samen minister waren in een toenmalig kabinet. Ik herinner me de toenmalige minister van Justitie die zich verwant voelde met zaken als de Coornhertliga. Ik herinner me de minister van justitie die in dat kabinet met nijvere hand en op zeer evenwichtige wijze de ene gijzelingsaffaire na de andere behandelde.
Natuurlijk een minister-president die regeert met de VVD krijgt in het publiek een zeker imago. Ik meen dat de grondwaarden waar vanuit jij in de politiek gestapt hebt, iedere keer weer op de beslissende momenten naar voren zullen komen.

Wij hebben als christen-democraten juist daar een rol te vervullen. Een rol die dienstbaar lijkt, die ons verplicht steeds ons kritisch na te gaan vanuit de verantwoordelijkheden die ons mee gegeven zijn. Steeds weer regeren en dan iedere 4 jaar weer de moed hebben toch kritisch over jezelf te worden.
Inzien dat het eigen gelijk misschien niet het allerlaatste woord mag zijn. Je eigen, door omstandigheden gegroeide vooroordelen, niet als wijsheid te gaan beschouwen. Het eigen gedrag met als norm de verworvenheden als rechten; dat zijn de kenmerken van de rijken en machtigen. Daartegenover zullen wij een mentaliteit op moeten brengen ons om te keren en opnieuw op zoek te gaan naar de menselijke maat. Menselijke maat in onze partij die toch volkspartij wil zijn. Met Gods wil Dries. Angst omzetten in hoop. Problemen omzetten in uitdagingen. Niet voor, maar met de mens.

Dit is een gedeelte uit de rede van fractievoorzitter Lubbers op het CDA-congres van 21 februari jl.

Zeven beleidspunten

Het Congres van het CDA, op zaterdag 21 februari 1981 in Den Haag bijeen,
overwegende dat op 26 mei 1981 de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer zal plaatsvinden, en gehoord de discussie van het congres,
spreekt op basis van het program „Om een zinvol bestaan" waarin centraal staan gerechtigheid, solidariteit, rentmeesterschap en gespreide verantwoordelijkheid, uit dat:
1. de ontwikkelingsinspanning van Nederland ten minste op het reeds bestaande niveau blijft;
2. het beleid voor de komende (kabinets)periode gericht moet zijn op het creëren van nieuwe perspectieven voor de nationale economie en de werkgelegenheid, onder meer door:
a) sterke bevordering van deeltijdbanen, in het bijzonder ten behoeve van gedeeltelijk arbeidsongeschikten, jongeren en vrouwen;
b) extra stimulansen voor de zwakke regio's;
c) stimulering van vernieuwing in het bedrijfsleven, gericht op perspectieven-biedende produkties;
d) versterking van de concurrentiepositie van Nederland;
e) verdere uitbreiding van de medezeggenschap;
f) inkomensmatiging naar draagkracht; daartoe is onvermijdelijk dat het beleid erop is gericht metterdaad voor echte minima de koopkracht te handhaven;
3. fundamenten van ons stelsel van sociale zekerheid behouden moeten blijven en dat de uitstoot van mensen naar de sociale verzekeringen moet worden afgeremd;
4. een forse inspanning moet worden geleverd ter bestrijding van de woningnood en voor de stads- en dorpsvernieuwing; en dat van de burger een grotere bijdrage wordt gevraagd die in overeenstemming is met de kwaliteit van zijn huis, met inachtneming van het draagkrachtbeginsel;
5. een gelijkwaardige plaats van de culturele minderheden in ons land wordt bevorderd;
6. in een samenhangend welzijnsbeleid prioriteit wordt gegeven aan hen, die moeilijk voor zichzelf kunnen opkomen en zorgen;
7. in het kader van een in het bondgenootschap te voeren vredes- en veiliheidsbeleid de mensenrechten centraal staan, waardoor een hoopgevend perspectief aan mensen kan worden geboden, en het wordt onder meer gericht op terugdringing van de afhankelijkheid van kernwapens.

Het Congres doet een appèl op de andere politieke partijen en het Nederlandse volk in de geest van „Samen verantwoordelijk" de huidige problemen aan te pakken.

Van Agt: „Ik laat mij zulk een dictaat niet stellen"

Reglementair was het niet nodig dat over de verkiezing van Van Agt als lijsttrekker door het congres werd gestemd. Hij kon door enkelvoudige candidaatstelling als gekozen worden verklaard. Toen toch enkelen stemming vroegen kreeg Van Agt royaal de meerderheid. Tegen: 22 en 2 blanco. Langdurig applaus. Een batterij van flitsende foto-camera's rond de CDA-lijsttrekker, bloemen en een zoen voor mevrouw Van Agt van voorzitter Bukman. Gelukwensen van de gasten op de eerste rij. Van Agt kwam zelf eerst later aan het woord. Zijn toespraak, aan het eind van het congres uitgesproken nam bijna een uur in beslag. Hierbij een gedeelte van de rede.

De economische neergang die zich in de geïndustrialiseerde wereld voordoet is het dadelijke gevolg van de scherpe stijgingen van de olieprijzen in de laatste jaren: in korte tijd hebben we al drie oliecrises gehad waarvan twee tijdens het huidige kabinet.
Onze afhankelijkheid van olie te verminderen is voor de hele westerse wereld van levensbelang. Dat noodzaakt ons allereerst tot besparing van het verbruik van energie, paal en perk stellen aan de verspilling die behoort tot onze levenswijze.
Dit noodzaakt ons verder tot het aanwenden van alternatieve energie. Voorlopig komt daarvoor behalve aardgas alleen steenkool in aanmerking, met alle milieuvervuiling vandien.

Geen dictaat

En kernenergie? Ons program doet daarover een duidelijke uitspraak. Nu geen verdere bouw van kerncentrales.
Staat de lijsttrekker van het wiederweerga en het bliksemkaters ook achter dit programartikel? Ik zal ook hierover klare wijn schenken. Het was mij liever geweest als het besluit van het kabinet-Den Uyl, genomen op voorstel van de toenmalige minister van Economische Zaken, om drie kerncentrales bij te bouwen tot uitvoering zou worden gebracht.
Maar ik aanvaard de andersluidende uitspraak van mijn partij, omdat ik de redenen daarvoor behartigenswaardig vind. Ik aanvaard het ook in het licht van het feit dat ons program over kernenergie geen banvloek uitspreekt, maar alleen uiterste behoedzaamheid verlangt. Maar laat ons dan consequent zijn en de bereidheid tonen daadwerkelijk te zoeken naar een oplossing van nog openstaande veiligheidsproblemen. Anders zal ons land, dat nu al een straatlengte achterligt op andere West-Europeanen, een pittige rekening gepresenteerd krijgen. Want onze aardgasvoorraden zijn eindig, dat zullen we over luttele jaren al merken. Voor de PvdA is het dadelijk sluiten van Borssele en Dodewaard één van de ononderhandelbare strijdpunten. Ik laat mij zulk een dictaat niet stellen, door die partij niet en door geen enkele andere.

Werkgelegenheid

Werkgelegenheid, dat moet in het binnenlandse beleid van de komende jaren het eerste doel zijn.
Op enige termijn beschouwd is geen herstel, laat staan belangrijke uitbreiding van werkgelegenheid mogelijk zonder **reanimatie van onze zieltogende industrie.** Dat is onlangs nog met verve betoogd en bewezen door de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
Hoe zetten we onze industrie weer op poten? Eerst en vooral door de druk te verlichten van de te hoog geworden arbeidskosten, dus de lonen plus de sociale lasten voorzover die voor rekening van de ondernemingen komen. Wij zijn te duur geworden. We verliezen steeds meer terrein, niet alleen op buitenlandse markten, maar ook ten opzichte van buitenlandse concurrenten op de Nederlandse markt.

Sociale zekerheid

Samen verantwoordelijk: dat geldt ook voor de instandhouding van wat wezenlijk is in ons bestel van **sociale zekerheid.** „Dat stelsel loopt gevaar", staat te lezen in ons program. Het loopt gevaar omdat de kosten ervan onbetaalbaar zijn geworden.
Aanpakken dus dat probleem, niet er omheen kletsen. Het CDA-program doet ook daarover kloeke uitspraken waarin werkelijkheidszin en sociale bewogenheid elkaar ontmoeten.
Wat moet er zoal gebeuren om de sociale zekerheid betaalbaar te doen blijven? Allereerst: **de toestroming naar het stelsel afdammen.** Nog maar een vijftiental jaren geleden was het aantal mensen dat buiten het arbeidsbestel stond een kleine 30% van het aantal werkenden; sindsdien is dat percentage verdubbeld! Dus: zoveel mogelijk werklozen weer aan werk helpen, aangepast werk verschaffen aan gedeeltelijk arbeidsongeschikten, deeltijdbanen scheppen met een daarmee corresponderend looninkomen.

Een sleutelvraag die niet onbesproken mag blijven is: **wat heeft het CDA voor met de koppeling tussen lonen en uitkeringen?** Wij zijn erop uit de bestaande koppeling te handhaven. Maar dat zal alleen kunnen als met de ontwikkeling van het wettelijk minimumloon terughoudendheid wordt betracht. We zullen het minimuminkomen niet langer meer op zichzelf kunnen beschouwen, maar onderscheid moeten maken al naar gelang de ontvanger ervan of zijn huisgenoten ook over andere inkomsten beschikken.

Huisvesting

Een doelwit van CDA-beleid zal, ook in de komende jaren de **volkshuisvesting** zijn. Ieder jaar een netto-uitbreiding van de woningvoorraad met 100.000 woningen en wooneenheden.

Nog meer vaart in de stadsvernieuwing. Een goede huisvesting is een eerste levensbehoefte. Bovendien is juist in de bouwnijverheid de werkloosheid verontrustend hoog. Maar ook hier geldt dat niemand voor een dubbeltje op de eerste rij kan zitten. Voor het wonen moet een prijs worden betaald die overeenstemt met de kosten van bouwen en exploiteren. Als die prijs ten opzichte van het inkomen van de bewoners onredelijk hoog is, dan springt de gemeenschap met een individuele huursubsidie bij.

Ontwikkelingssamenwerking

Het siert dit program dat het niet opent met vertogen over onze eigen nationale problemen, maar dat het allereerst aandacht vraagt, klemmende aandacht, voor de hemeltergende **nood in tal van ontwikkelingslanden.**

Wij behoren tot de zeer weinigen in de wereld die de internationale norm voor ontwikkelingshulp in acht nemen. Wij pleiten steeds en overal voor meer hulp en samenwerking, wij nemen het ook en vooral op voor een herziening van de economische orde in de wereld.

In de komende tijd zullen forse bezuinigingen moeten worden doorgevoerd. **Maar aan de omvang van onze ontwikkelingshulp valt met instemming van het CDA niet te tornen.**

„Ik aanvaard vandaag het lijstaanvoerderschap van het C.D.A., dat ik – anders dan velen denken, maar zoals onze partijleiding weet – niet heb gezocht. Ik neem die taak op mij, in het vertrouwen dat onze enthousiaste en op hoofdzaken eensgezinde partij na de verkiezingen een fractie zal hebben waarin saamhorigheid het wint van meningsverschillen. Ik reken op een fractie waarin op beslissende momenten in de formatie de te nemen besluiten door allen gedragen zullen worden."
(Van Agt in zijn congres-toespraak)

Schermutseling over politie-indeling op congres voortgezet

Eigenlijk waren de belangrijkste beslissingen al gevallen voor voorzitter Bukman zaterdag het CDA-congres in de volle Haagse congreszaal opende. Het verkiezingsprogram, eerst door de afdelingen ijverig doorgeploegd, was door de Partijraad reeds vastgesteld. Voor de verkiezing van een CDA-lijsttrekker lag een enkelvoudige candidaatstelling op de congrestafel: Dries van Agt. Het congres had dus alleen nog vast te stellen dat beide zaken volgens het boekje waren verlopen om vervolgens de formele bekrachtiging te geven.

door G. J. Brinkman

Sommige congres-gangers voelen zich pas gelukkig zolang zij, tobberig boven concept-artikelen gebogen, met politiek scrabble-spel bezig kunnen zijn. Anderen genieten onbekommerd wanneer zij van vertrouwde voorgangers mogen horen dat hun partij alle weerbarstige lettertjes precies in het gelid heeft kunnen krijgen. ,,Daar gaan we dan, niet solitair, maar solidair" om Van Agt's slotzin te citeren.

Voorzitter Bukman voelt zich in zo'n opgewekte congres-sfeer best thuis. Een kwinkslag op z'n tijd kan geen kwaad en je kunt goed mennen zonder alsmaar aan de leidsels te trekken. De eerste zin van zijn openingsrede is: ,,Het wordt dringen rond het Catshuis" maar hij laat, als terloops, ook weten dat voor het CDA de uitslag van de verkiezingen in belangrijke mate richtinggevend zal zijn voor wat er daarna moet gebeuren. Journalisten noteren vakkundig het nieuws: geen coalitie-keus vóór de verkiezingen.

Wat Bukman over de kabinets-formatie aan het adres van de PvdA te zeggen had kon hij zaterdag rechtstreeks aan haar voorzitter kwijt. Max van den Berg zat, naast staatssecretaris Haars en andere bewindslieden, op de eerste rij. De PvdA, zei Bukman, wil alleen met een progressief meerderheidskabinet regeren. Maar daarvoor zul je dan straks toch wel enkele verkiezings-uitslagen bij elkaar op moeten tellen. D'66 is de trouwe bondgenoot en om de vooruitstrevendheid te bewijzen wordt het CDA door de PvdA eenvoudigheidshalve blijvend tegen de VVD aangeplakt. Over vertekening en versimpeling gesproken.

Applaus in de zaal. Bukman onderbreekt zijn rede. Verzet zijn halvemaansbrilletje en kijkt olijk langs de eerste rij. ,,Kwam dat applaus van jou Max van den Berg? ha-ha-ha . . . ,,nou je merkt wel hoe welkom je hier bent".

Om nog even bij voorzitter Bukman te blijven: Van Agt had in zijn middag-toespraak, waarderende woorden voor partij en fractie, maar ook voor ,,de voortreffelijke mensen in de top van onze partij".

Met name noemde hij toen (naast Ruud Lubbers) Piet Bukman, ,,die zeer ten onrechte van voor-ingenomenheid ten opzichte van de VVD wordt beticht". Voor het overige vindt de lezers een samenvatting van de gehouden toespraken elders in dit blad. Er bleef voor de voorzitter echter wel meer te doen dan toespraken te houden of aan te kondigen. Er wachtten enige moties en resoluties op behandeling. Sommige hadden betrekking op de inhoud van het partij-program. Even neigde Bukman er toe om die ingediende stukken in bespreking te geven voor het congres het partij-program had bekrachtigd. Daar werd hij echter van weerhouden. De partijraad heeft het ontwerp-program vastgesteld. Het congres kan daar niets meer in wijzigen of aanvullen. Eerst toen het program (,,Om een zinvol bestaan") nagenoeg eenstemmig was bekrachtigd kwamen de ingediende resoluties aan bod.

Dienstplicht en kerken

Dat het program voor het congres onaantastbaar was geworden behoefde, naar vrij algemeen gevoelen, het congres er niet van te weerhouden over program-punten te spreken. Zo werd door Van Gennip teleurstelling en verbazing uitgesproken over het feit dat de Partijraad, tegen de nadrukkelijke wil van het bestuur in, afschaffing vraagt van de vrijstelling van dienstplicht wegens het hebben van een geestelijk ambt. Verscheidene sprekers vonden het vooral een kwalijke zaak dat zo'n eis in het program wordt gesteld, zonder als oecumenische partij, daarover eerst met de kerken te hebben gesproken. Deze hebben in dit opzicht een ,,eigen recht". Bovendien dient, volgens deze sprekers, eerst wel eens te worden onderzocht welke voor kerkgenootschappen en religieuze instellingen en hun ambtsdragers de gevolgen van een dergelijke afschaffing zouden zijn. Het dagelijks bestuur (blijkbaar bang voor de schijn een partijraad-besluit te willen aantasten) gaf geen mening. Maar een motie waarin wordt uitgesproken dat die vrijstelling niet uit de wet mag verdwijnen zolang het bovenbedoelde overleg niet heeft plaatsgehad, werd 's middags met grote meerderheid aangenomen.

Politie

Echt spannend werd het pas toen de grensschermutselingen tussen presidium en partijraad (met de politie-indeling als inzet), naar het

Ere-gasten op het congres: minister De Ruiter, PvdA-voorzitter Max van den Berg, staatssecretaris Haars, mevrouw Van Agt en haar echtgenoot.

congres bleken te zijn verplaatst. Onder aanvoering van burgemeesters besloot de januari-partijraad wijziging te brengen in het oorspronkelijk verkiezingsprogram. De nieuwe politie-wet moest niet van regionale doch van gemeentepolitie uitgaan. Het presidium probeerde in de volgende partijraad een link te leggen tussen dat nieuwe program-artikel en het wets-ontwerp dat zich wel op regionale politie-indeling baseert. Waar de burgemeesters (blij met de binnengehaalde politie-buit) wilden van geen „nadere uitspraak" weten. „Besluit is besluit" en het presidium stopte de ontwerp-resolutie in de zak. Zaterdag kwam dat papier echter weer tevoorschijn. Nu echter ondertekend door „Van Kampen e.a.", afkomstig uit Friesland.
(De provincie dus waar ook Faber woont die als Kamerlid in de partijraad voor de bestuurs-resolutie had gepleit).

Handreiking

Van Kampen betoogde op het Congres dat de resolutie met name wil bereiken dat de kabinetsperiode niet weer voorbijgaat zonder dat de zogenaamde „eensoortige politie" er komt. Een congres-uitspraak welke als handreiking bedoeld is aan minister De Ruiter die al jarenlang aan de nieuwe politiewet heeft gewerkt.
Hetzelfde was op de laatste partijraad ook al gezegd, maar het maakte toen blijkbaar weinig indruk. Het presidium legde nu het lot van zijn afgewezen en door Friesland geadopteerde resolutie-kind in handen van het congres. Tot verbazing der aanschouwers kreeg het uit andere regionen machtige beschermers. Minister De Ruiter nam (met applaus begroet) achter de congres-katheder plaats. Niet, naar hij verklaarde, om een wetsontwerp te verdedigen, maar om zijn bezorgdheid uit te spreken over de toekomstige politie-organisatie. Hij hoopte dat de ingediende resolutie zou worden aangenomen. Met behoud van het bij amendement gewijzigde verkiezingsprogram moet op het aanhangige punt continuiteit blijven binnen het tot dusver gevoerde CDA-beleid. „Er zijn tien jaar nodig geweest om de politie-wetgeving af te ronden. Stuur ons nu niet terug naar „af", maar leg verband tussen het program-artikel en hetgeen er totnutoe is gebeurd.
Bruins Slot vond dat de minister van justitie maar een gravamen moest indienen als hij overwegend bezwaar tegen dat politie-artikel had. (Van Zeil: dat recht is alleen Kamerleden voorbehouden), Piet van Tellingen: „het program is vastgesteld. Punt uit". En de voorzitter der triumferende gemeente-bestuurders, burgemeester Scheenstra: wij willen de nieuwe politiewet niet „zo goed mogelijk" bijgesteld hebben doch volledig volgens het program. Het gaat hier niet om ministers of Kamerleden.

Zwaar geschut

Forse schoten dus op de Friese resolutie. Maar toen kwam van de andere kant het zwaarste geschut in stelling. Lenig sprong Van Agt het podium op. „Ik hoop vurig dat het congres de resolutie aanvaardt. Ik heb betoogd dat ik het ontwerp-verkiezingsprogram volledig zal verdedigen. Daarin is (in januari) een verrassende afwijking aangebracht. Om nu maar klare wijn te schenken: ik kan onmogelijk afstand nemen van een wets-ontwerp waaraan ik zes jaar als minister van justitie en nog eens drie jaar samen met De Ruiter heb gewerkt. Natuurlijk: een besluit is een besluit. Maar de mensen die daar aan de frontlijn mee moeten werken vragen om de „handreiking" welke de resolutie beoogt te geven. Breng ons niet in een onmogelijke positie". Een voltreffer dus.
Met een broodje-kaas in de hand werd er tijdens de middagpauze druk over de Friese resolutie en de ministeriele interventie geredekaveld. De Ruiter zat in ernstig tafelgesprek met burgemeester Scheenstra en bestuurders-secretaris Cloudt. Officieel waren de beraadslagingen op het congres echter beëindigd. Er moest alleen op dit punt nog over het lot van de resolutie worden beslist. Was het congres tot de gevraagde uitspraak bevoegd? En wat zou van aanneming of verwerping het resultaat zijn? „De resolutie is rechtsgeldig ingediend" antwoordde vice-voorzitter Van Zeil. „Alleen de indieners kunnen ze terugnemen". Een motie van orde om de resolutie niet in behandeling te nemen vond weinig weerklank. Het congres heeft nadrukkelijk het recht een uitspraak te doen. Laat het congres dus zelf maar uitmaken wat het wil adviseerde Corporaal. Welnu: het congres sprak zich eerst met ruime meerderheid uit voor het in behandeling nemen van de Friese motie en stelde zich daarna met 230–182 stemmen (en 20 onthoudingen) ook achter de inhoud ervan.
Nijmegen heeft nog een ontwerp-resolutie ingediend om in de verkiezingsreglementen van het CDA aan kandidaten geen andere leeftijdsgrenzen te stellen dan de kieswet kent. Die resolutie werd verworpen maar het bestuur is het met de intentie eens en zal, na overleg met bejaardenorganisaties, binnenkort met een uitspraak komen. Twee door het bestuur ingediende beleidsresoluties, met betrekking tot de kamerverkiezingen, kregen vlot intstemming. Ze worden elders in dit blad afgedrukt. Algemeen was ook de steun voor de resolutie waarin het congres iedere inmenging in El Salvador, door het leveren van wapens of het zenden van „adviseurs" veroordeelt.
Elk van de per ontwerp-resolutie aan de orde gestelde onderwerpen kreeg bij de discussie aandacht. Meer dan twee minuten per spreker kon er echter niet af. Er zullen bij sommige congresgangers dus wel vragen zijn overgebleven. Misschien dat deze zich kunnen troosten met een zin uit prof. I. A. Diepenhorst's sprankelende toespraak: „Ik stel veel vragen zonder ooit een antwoord te geven".

Latijns Amerika en de VN: ook Nederlands belang

Met gemiddeld zo'n dertig politieke moorden per dag, kan men zo langzamerhand wel stellen dat er in het kleine overbevolkte El Salvador een ware burgeroorlog aan de gang is. Als de berichten juist zijn – en wie zou daaraan twijfelen – onderneemt het leger daar dagelijks nieuwe acties om de guerrillastrijders ter linkerzijde uit te schakelen. Ultra-rechts is inmiddels een executie-campagne begonnen tegen de „subversieve communisten", terwijl links niet ophoudt de „algehele opstand" te voorspellen, en het volk in een doffe, aan wanhoop grenzende angst verder worstelt.

Het Sandinistische offensief in Nicaragua tegen de dictatuur van Somoza (nu precies een jaar geleden) heeft, behalve in de laatste weken, nooit zoveel levens geëist als er nu doden vallen in El Salvador – een land dat in economisch opzicht ooit het Zwitserland van Centraal-Amerika werd genoemd. Deze gehele ontwikkeling moet met name Europa wakkerschudden en het oude continent erop wijzen dat nu, in een periode dat de invloed van Europa in de gehele wereld afneemt, het van het allergrootste belang is het Europese erfgoed in Latijns-Amerika in stand te houden en te ontwikkelen. De politieke instabiliteit alsmede de grove schending van mensenrechten maken een vruchtbare benadering evenwel moeilijk.

Bij de terecht omstreden en tanende Amerikaanse invloed in Latijns-Amerika ligt er echter bij Europa en met name ons Christen-Democraten een geweldige verantwoordelijkheid om gematigde landen en groeperingen (zoals de Chileense Christen-Democraten van Frei) te hulp te komen en in dit werelddeel de vrijheid te behouden zonder militaire inmenging van buitenaf. Dit laatste geldt in het bijzonder voor Centraal-Amerika alsmede voor het Caraïbisch gebied, waarbij de strategische betekenis een belangrijke factor vormt. Het Panamakanaal, alsmede de olieroute langs Venezuela vormen hierbij de sleutelposities. **Van Europese zijde zal dan ook moeten worden getracht de nieuwe Amerikaanse regering te weerhouden van overreacties. Middels een kamerbrede aangenomen CDA-motie werd dan ook aan de regering gevraagd dit punt in het komende overleg Van Agt/Reagan te betrekken.**

Het zullen vooral regionale organisaties, zoals de OAS (Organisatie van Amerikaanse Staten) en het z.g. Andino Pact, moeten zijn die het politieke evenwicht in Midden-Amerika behoren te herstellen en niet Amerika op eigen houtje. Uitgangspunt zal hierbij moeten zijn dat de instabiliteit in eerste instantie wordt veroorzaakt door sociale en economische factoren en niet zozeer door Cubaanse beïnvloeding alleen.

Op grond van het bovenstaande is een Europese herbezinning t.a.v. Latijns-Amerika dan ook gewenst. Hierbij kan o.m. gedacht worden aan een dialoogformule waarbij het proces van democratisering gestimuleerd kan worden, of bij tegenovergestelde ontwikkelingen van ongenoegen blijk gegeven kan worden. Eén ding moet echter duidelijk zijn: Nederland heeft alleen al vanwege zijn verantwoordelijkheid voor de Nederlandse Antillen alsmede de bijzondere betrekkingen met Suriname een uitzonderlijke positie bij handhaving van de stabiliteit in dit werelddeel.

Verminderend aanzien van de VN

Tot slot nog enige aandacht voor dit orgaan, van zo'n eminent belang voor veiligheid en vrede op deze aarde. Het is juist daarom dat de huidige functionering daarvan steeds meer aanleiding tot zorg geeft.

Allereerst gaat het hier om de jaarlijks terugkerende geloofsbrieven-procedure. Het afgelopen jaar leidde dit bijna tot de uitsluiting van Israël en vorig jaar, vanwege de problemen rond de Cambodjaanse vertegenwoordiging, haast tot uitstel van de Vergadering. Voorts leidt voortschrijdende „resolutie-inflatie" niet alleen tot ineffectiviteit maar ook tot grote slordigheid, waardoor iedere nuancering teloor dreigt te gaan. Met name betreft het hier de ontwapenings- en anti-apartheidsresoluties, waardoor het voor het Westen steeds moeilijker wordt daar vóór te stemmen, terwijl de intentie op zichzelf een goede kan zijn. Ook de z.g. stemmen-manipulatie leidt dikwijls niet alleen tot een vertekening der verhoudingen, maar ook tot willekeur. Zo kunnen bepaalde belangrijke landen mindere en zwak vertegenwoordige naties soms gemakkelijk naar hun hand zetten (b.v. het Arabisch streven Israël als lid uit te stoten). Voegt men hieraan nog toe het jarenlang touwtrekken om de instelling van een onafhankelijke Hoge Commissaris voor de rechten van de mens om eindelijk eens af te komen van de voortwoekerende selectiviteit, dan moet het velen helaas van het hart: het aanzien van de Verenigde Naties loopt achteruit. En dit terwijl de wereldvrede meer dan ooit bedreigd lijkt te worden.

Wellicht dat een nieuw kabinet, met een andere minister van Buitenlandse Zaken, binnen Europa nieuwe impulsen kan geven om deze „deadlock" te doorbreken en mee te werken aan een nieuwe geloofwaardigheid van een instelling, die ons allen dierbaar behoort te zijn.

Hans Gualthérie van Weezel

El Salvador-Resolutie

Het Congres van het CDA, bijeen op 21 februari 1981 in Den Haag, **overwegende,**

1. dat in El Salvador als gevolg van de voortdurende schending van mensenrechten en het uitblijven van hervorming van onrechtvaardige maatschappelijke strukturen een op burgeroorlog gelijkende situatie is ontstaan;
2. dat vaststaat, dat zowel de Sovjet-Unie als de Verenigde Staten in de gevechten in El Salvador ingrijpen door de levering van wapens, resp. het zenden van „adviseurs";
3. dat de aldus mogelijk gemaakte gevechten tussen troepen van de militaire junta en de oppositie dagelijks onnoemelijk veel leed aanrichten onder de burgerbevolking;
4. dat er duidelijke aanwijzingen zijn, dat de troepen van de junta zich schuldig maken aan moord en doodslag onder niet direct betrokken burgers, zoals bleek bij de moord op Amerikaanse nonnen enkele maanden geleden;
5. dat er dan ook op zijn minst twijfel bestaat aan het vermogen van de militaire junta en de op haar steunende regering om het vertrouwen van de bevolking te winnen en zodoende de noodzakelijke maatschappelijke hervormingen door te voeren;
6. dat het bewind daarom ten onrechte een zekere legitimatie ontleent aan het feit dat christen-democraten, zoals president Duarte, in die regering functies vervullen;
7. dat door de situatie in El Salvador delen van de bevolking verstoken dreigen te raken van elementaire voorzieningen, zoals voedsel;
8. dat het principieel onaanvaardbaar is in internationale conflicten of binnenlandse conflicten met internationale aspecten de levering van voedsel te hanteren als wapen;
9. dat er geen reden is voedselhulp stop te zetten zolang niet met grote waarschijnlijkheid gezegd kan worden, dat dergelijke hulp niet bij de getroffen bevolking terecht komt;

SPREEKT UIT,

1. dat iedere inmenging in El Salvador door het leveren van wapens of het zenden van „adviseurs" moet worden veroordeeld;
2. dat in El Salvador op korte termijn een staakt het vuren tot stand moet komen, waarna onder toezicht van de VN algemene en vrije verkiezingen moeten worden gehouden, zodat de bevolking van El Salvador haar eigen toekomst kan bepalen;
3. dat christen-democraten die in het huidige bewind functies vervullen niet langer verantwoordelijkheid mogen nemen voor de daden van de militaire junta en haar troepen;
4. dat de Raad van Ministers van de Europese Gemeenschap komende week onverwijld het voorstel van de Europese Commissie om humanitaire hulp (waaronder voedsel) te verlenen aan de getroffen bevolking van El Salvador via o.a. het Rode Kruis, dient te aanvaarden; en gaat over tot de orde van de dag.
5. Doet een klemmend beroep op de Nederlandse regering in het bijzonder nu zij het EG-voorzitterschap bekleedt in overleg met de VS-regering te treden teneinde de deëscalatie van de heilloze strijd tot politieke oplossingen te komen bij voorkeur in het kader van het Andes-Pact en de OAS.

Goedkoop naar familie in Amerika?

Het DIS-programma 1981 naar CHICAGO en DETROIT is uit

Vraag gratis alle inlichtingen bij de:

„DUTCH IMMIGRANT SOCIETY"

Kon. Julianalaan 162,
2274 JN Voorburg. Tel. 070-868371.

BOUWKOSTEN PROBLEMEN ?

Wij maken en verzorgen:

begrotingen, uittrekstaten, planning, kostenbewaking, nakalkulatie, bouwkundig tekenwerk, groen- en speelterreinen, nieuwbouw, verbouw, renovatie

Adviesbureau Weerman

Postbus 169, 8440 AD Heerenveen. Tel. 05130-23990.

AFDELING TEKENBUREAU
LANGEWAL 52 - GORREDIJK

Een christen met toekomstvisie telt dubbel

Drie pakketten Bijbelstudies naar lezingen van ir. D. J. Christiaanse.

Eerste pakket: 1. De naam boven alle naam *f* 5,–; 2. 32 Geloofsmannen *f* 4,–; 3. Genade en waarheid *f* 4,–; 4. 14 Brieven van Paulus (2e druk) *f* 5,–; 5. Het jaar 2000 *f* 3,–; 6. Gods geheimenissen *f* 3,–; 7. Christus in de Psalmen en de Profeten *f* 4,–; 7 series tegelijk slechts ***f* 14,–.**

Tweede pakket: 1. Overdenkingen over de vier evangeliën, 144 blz. *f* 6,–; 2. De Heilige Geest woont in ons *f* 3,–; 3. Lichtend uitzicht op morgen *f* 6,–; 4. De geestelijke wapenrusting *f* 3,–; 5. De kerkgeschiedenis in vogelvlucht *f* 4,–; 6. De gemeente van Christus *f* 2,–; 7. Het gebed *f* 3,–; 7 series tegelijk ***f* 12,–. Beide pakketten *f* 25,–.**

Derde pakket: Duidelijke verklaring van alle boeken van het Nieuwe Testament. Prijs *f* 15,– franko.
Drie pakketten samen slechts ***f* 30,–;** Commentaar over alle bijbelboeken, 16 delen *f* 25,–.
Alles franko na girostorting op 1793613. Bijbelcursus Oudewater P.B. 44.

nim neon
LICHTREKLAME IN ELKE VORM
020-733928 — Vostadestraat 215 — AMSTERDAM
01621-14939 — Iissenveld 43 — RAAMSDONKSVEER

Sleepdienst Broedertrouw B.V.

v/h Fa. C. den Boer & zonen
Ringdijk 432 - Zwijndrecht
Telef. 078-12.61.66 (4 lijnen) - Telex 29406.
ALLE TRANSPORTEN TE WATER.

SKIPPER CLUB CHARTER

☎ 05155-1599

Een vaarvakantie in het Friese merengebied is uniek.
Wij verhuren uitstekend verzorgde nieuwe dieselmotorjachten van 7.5 tot 11 m.
Vaarervaring niet noodzakelijk, uitgebreide instructie bij afvaart. Vraag gratis kleurenfolder aan.

Voor- en naseizoen korting!
Postbus 5 8650 AA IJlst (Fr.)

drukkerij de Kok

Charloisse Kerksingel 24-26
Tel. (010) 291463-295215.
3082 DB ROTTERDAM

B.E.O. DESIGNS

Kantoor:
Egeldonk 727, 1103 AK Amsterdam.
Telefoon 020-950536.

Wij adviseren, tekenen en nemen projekten in opdracht aan binnen de elektro- en meet- en regeltechnieken.
Toepassing: PLC - MC - MP - interface.

Wij zoeken een tekenaar op MTS-nivo E-Wb. Hij/zij zal zelfstandig funktioneren.

Schriftelijke sollicitaties richten aan afd. engineering, Postbus 12005, 1100 AA Amsterdam.

Bezwaren tegen bedenkelijke besluitvorming

Lokale of provinciale politie naar keuze

„De partijdemocratie in het jonge CDA komt aardig van de grond. De partijtop lijkt daar nog aan te moeten wennen. Het CDA zal – zo mag men hopen – door het gebeurde leergeld hebben betaald". Aldus een hoofdartikel in de Leidse Courant van 17 februari naar aanleiding van het gebeuren tijdens de partijraad op 14 februari, toen een poging van het CDA-presidium om een aanvaard amendement – vóór lokale in plaats van provinciale politie – terug te draaien schipbreuk leed. De lezers van dit weekblad zijn daarover in het vorige nummer geïnformeerd.

door H. G. Cloudt
(ambtelijk secretaris van de CDA-bestuurdersvereniging)

Mede gezien de commentaren in CDActueel en elders, waarin het optreden van de partijleiding werd gelaakt, mocht men verwachten dat de voorstanders van provinciale politie het niet zouden riskeren zich nog eens aan dezelfde steen te stoten. Toch heeft een van de intelligente cynici die de Volkskrant redigeren deze keer gelijk gekregen. Hij of zij schreef op 17 februari in die krant: „Zaterdag is er een herkansing. Dan komt het CDA-congres bijeen om het partijprogram definitief vast te stellen. Traditioneel een veel gewilliger club, wars van openlijke conflicten. Zeker als Van Agt achter de schermen zijn volle gewicht als regeringsleider én lijsttrekker in de strijd gooit". Alleen stortte de minister-president zich vóór de schermen in de strijd en onmiddellijk voor de lunchpauze, zodat een repliek van wie dan ook niet meer mogelijk was. . .
Na een rommelige discussie over „de orde" kregen de voorstanders van provinciale politie hun zin: de desbetreffende resolutie - letterlijk (afgezien van de aanhef) dezelfde als die door de partijraad een week eerder van tafel was geveegd – werd aanvaard met 230 stemmen vóór, 182 tegen en 20 onthoudingen.

Of de indieners van die resolutie en hun sympathisanten blij mogen zijn met hun pyrrusoverwinning, is alleen maar een retorische vraag.
De voorstanders van **lokale** politie zullen zich uiteraard blijven beroepen op het nieuwe punt in het verkiezingsprogram, waarin het CDA onomwonden kiest voor lokale politie; een programpunt waarvan het presidium tijdens het congres meermalen heeft beweerd dat het onverlet is gebleven.
Daarentegen zullen de voorstanders van **provinciale** politie zich vastklampen aan de strohalm die de resolutie hun biedt: „er (moet) naar gestreefd worden de in voorbereiding zijnde politiewet zo goed mogelijk bij te stellen naar de thans door de partijraad uitgesproken opvattingen", maar – zoals gezegd – dat laat volgens de uitleg van het presidium het program onverlet. Dit spreken met twee tongen beschouwen sommige kandidaat-Kamerleden kennelijk als een toereikende „handreiking" om zich ontslagen te achten van het indienen van een gravamen (voorbehoud) betreffende het artikel in het program over de organisatie van de politie. Andere, meer principieel ingestelde voorstanders van provinciale politie zullen echter redeneren dat in het program zonder meer gekozen is voor lokale politie, dat de resolutie alleen maar een doekje voor het bloeden is en dat een gravamen dus toch op zijn plaats is.

De indieners van de resolutie en de voorstemmers hebben in ieder geval bereikt dat niemand meer met zekerheid weet wat het CDA werkelijk denkt over de re-organisatie van de politie. Terecht is in de kranten geconstateerd dat het CDA op dit punt is „bijgedraaid", maar evenzeer is duidelijk dat het CDA niet definitief zijn draai heeft gevonden wat de politie-organisatie betreft. En de „goodwill" die de duidelijke opstelling van de partijraad heeft gekweekt bij de talrijke voorstanders van lokale politie, ook buiten het CDA, heeft het congres opgeofferd aan de wensen van enkele coryfeeën.

In dit artikel zal ik ingaan op de eerste stadia van de besluitvorming binnen het CDA over de politie, op de berichtgeving daarover en op enkele misvattingen die in de discussie telkens naar voren zijn gekomen.

Tendentieuze berichtgeving

Op 16 februari jl. meldde Trouw op de voorpagina dat de CDA-partijraad in zijn vergadering van 14 februari tegen de zin van het partijpresidium heeft vastgehouden aan zijn eerdere besluit over de reorganisatie van de politie. Het gaat daarbij niet alleen om het behoud van de bestaande gemeentepolitie, maar om een principiële keuze voor lokale in plaats van provinciale politie.

Het bericht in Trouw over deze zaak was nogal gekleurd. Zo schreef de betrokken redacteur dat het besluit van de partijraad lijnrecht ingaat tegen het beleid dat het kabinet-Van Agt én de CDA-Tweede-Kamerfractie de laatste jaren hebben gevoerd. Zeker wat de fractie betreft is dat boud gesteld: voor zover mij bekend is slechts een deel van de fractie verknocht aan de idee van provinciale politie. Op het kabinetsbeleid en zijn voorgeschiedenis kom ik nog terug.

De opmerking dat de partijraad zich „nu plotseling" heeft gekeerd tegen de keuze van het kabinet en van o.m. enige CDA-Kamerleden voor provinciale politie, is eveneens tendentieus. Al vóór de publikatie van het Ontwerp van een nieuwe politiewet in maart 1980 was duidelijk dat vooral de gemeentebestuurders gekant zijn tegen provinciale politie. Om ons te bepalen tot het CDA: in november 1980 publiceerde de Vereniging van christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders een commentaar op dat ontwerp onder de programmatische titel **„Politie, een lokale zorg"** [1]. Eind november diende

Gemeentebestuurders in discussie met minister De Ruiter *(foto Nick Morelis)*

de vereniging bij het CDA-bestuur het amendement in dat door de partijraad op 31 januari werd aanvaard: geen provinciale maar lokale politie. Dat „plannetje" is er niet „doorgedrukt" door een „burgemeesterslobby", zoals de Volkskrant beweert. Integendeel, het amendement is ingediend krachtens een besluit van de ledenraad van onze vereniging van gemeente- en provinciebestuurders; in de partijraad kreeg het voorstel bijval van een grote meerderheid. De bewering – door een redacteur van Trouw opgetekend uit de mond van een „partijbestuurder" – dat de partijraad zijn besluit nam „op een moment dat er behalve die actiegroep van burgemeesters en (!) gemeentebestuurders weinig mensen meer in de zaal waren", slaat nergens op. De CDA-bestuursvereniging kon het niet helpen dat de reorganisatie van de politie pas aan het einde van de vergadering aan de beurt was. Bovendien waren op die „achternamiddag" nog zo'n honderd leden van de partijraad aanwezig, onder wie slechts een gering aantal gemeentebestuurders.

Kabaal

Aan het eind van de voortgezette partijraadsvergadering op 14 februari verraste het presidium de partijraad met een ontwerp-resolutie over het amendement dat twee weken tevoren was aangenomen.

In het ontwerp-program was in artikel 9.30 in het kader van de herziening van de Politiewet gekozen voor de provinciale organisatievorm. De CDA-bestuurdersvereniging had een amendement ingediend dat strekt tot de invoering van „een in beginsel eensoortige, **lokaal** georganiseerde politie". In eerste instantie was dit amendement, overeenkomstig het negatieve preadvies van de Programcommissie, door een kleine meerderheid van het partijbestuur afgewezen. Maar de partijraad dacht er dus anders over.

De keuze van de partijraad voor lokale politie is enkele CDA-politici in het verkeerde keelgat geschoten. Bij de Raad van State ligt immers een ontwerp van de ministers De Ruiter en Wiegel voor een nieuwe politiewet waarin gekozen wordt voor provinciale politie, ter vervanging van de huidige rijks- en gemeentepolitie. Het ongenoegen van de betrokken CDA-politici verleidde het presidium tot de ongebruikelijke stap de partijraad twee weken later te onthalen op een ontwerp-resolutie. Daarin werd de partijraad beleefd verzocht als zijn oordeel uit te spreken, „dat er naar gestreefd moet worden de in voorbereiding zijnde politiewet **zo goed mogelijk** bij te stellen naar de thans (op 31 januari; hgc) door de partijraad uitgesproken opvattingen". Uiteraard moet elk programpunt zo goed mogelijk worden verwezenlijkt, de ontwerp-resolutie diende er dan ook niet toe het verse besluit van de partijraad te bekrachtigen maar het op een slimme manier te ontkrachten.
De partijraad trapte niet in de val. Na een rumoerig ordedebat – waarin vanachter alle microfoons in de zaal werd betoogd dat het niet aanging de partijraad uit te nodigen zijn recente besluit af te zwakken – besloot het presidium de ontwerp-resolutie in te trekken. Daarmee was de poging een door de partijraad goedgekeurde tekst open te breken, voorlopig mislukt. Een week later boekten de voorstanders van provinciale politie toch nog een succesje: de resolutie werd alsnog aanvaard door een meerderheid van het congres.

Opvattingen en misvattingen

In de resolutie heet het „dat mede op basis van CDA-opvattingen een politiewet in voorbereiding is waarin de provinciale organisatievorm als uitgangspunt is gekozen". Daarmee doelt men op het CDA-program „Niet bij brood alleen", waarin – achteraf volkomen onbegrijpelijk – gepleit werd voor „een Nederlandse politie, bestaande uit provinciale eenheden en een aantal landelijke diensten".
Als we deze woorden letterlijk nemen, dacht het CDA in 1976/1977 niet aan provinciale politie, maar aan één **rijks**politie, onderverdeeld in provinciale eenheden. Helaas is dat ongelukkige punt uit „Niet bij brood alleen" woordelijk overgenomen in het regeerakkoord dat CDA en VVD in 1977 zijn aangegaan, maar dat de huidige coalitiepartners uiteraard slechts bindt tot de komende verkiezingen. In het wetsontwerp van het kabinet, waarover de Raad van State nog moet adviseren, is overigens geen sprake van een zó verregaande centralisatie, met alle risico's vandien. De ministers De Ruiter en Wiegel stellen „slechts" voor de rijks- en gemeentepolitie om te vormen tot provinciale politie, met behoud van een aantal landelijke diensten.

De voorstanders van provinciale politie beroepen zich erop dat hun keuze logisch voortvloeit uit de Nota met vraagpunten over de herziening van de Politiewet (1972) en de behandeling daarvan door de Tweede Kamer. In het voorlopig verslag van de desbetreffende commissie uit de Kamer opteerden de toenmalige fracties van de KVP en de ARP in 1973 echter, overeenkomstig de regeringsnota, voor **regionale** politie. In die jaren dacht men immers nog aan een bestuurlijke reorganisatie door opdeling van het land in 44 gewesten. Enkele jaren later kwam de regering met het plan de Provinciewet zo te wijzigen dat er circa 25 mini-provincies zouden ontstaan. In die opzet was de keuze voor provinciale politie nog enigszins te verdedigen. Nu is de situatie echter grondig gewijzigd: dat er in de komende tijd meer dan 13 provincies zullen zijn gelooft bijna niemand meer.

Kortom, het argument dat de keuze voor lokale politie een breuk betekent met christen-democratische opvattingen uit het recente verleden is slechts een halve waarheid. Tot dezelfde categorie behoort de stelling in Trouw van 16 februari dat de CDA-partijraad zich „nu plotseling" heeft gekeerd tegen het tot dusver gevoerde beleid. Het is immers een feit dat de makers van dat beleid geen rekening hebben gehouden met de al lang bekende bezwaren bij een groot aantal van degenen die dat beleid zouden moeten uitvoeren, met name bij de gemeentebestuurders en bij vele politiemensen, maar ook bij een aantal provinciebestuurders in en buiten het CDA.

Een lokale zorg

Zoals in het aanvaarde amendement is verwoord past de politietaak bij de functie die de gemeenten in ons bestuursstelsel hebben. De politiezorg is verweven met de overige taken van het lokaal bestuur. Bovendien past de keuze voor lokale politie in het proces van decentralisatie en democratisering dat zich in de samenleving voltrekt én bij de veranderingen in de politietaken. Ook de politie zelf is in verandering of aan verandering toe. Zij zal meer moeten integreren in de lokale samenleving, minder hiërarchisch en minder bureaucratisch moeten worden. Bij dat alles hoort een democratische controle op lokaal bestuurlijk niveau, door de gemeenteraad derhalve.
Volgens de resolutie die het CDA-congres heeft aanvaard moet voorkomen worden dat wederom een kabinetsperiode voorbij zal gaan zonder dat we komen tot eensoortige politie. Dat is waar, maar het houdt niet in dat dus provinciale politie geslikt moet worden.

Nu in het nieuwe CDA-program zonder meer wordt gekozen voor lokale politie, mag, ondanks de resolutie, van alle toekomstige CDA-kamerleden en -ministers verlangd worden dat zij eraan meewerken dat die keuze zo spoedig mogelijk wordt „vertaald" in een gewijzigd of nieuw wetsontwerp. Blijkens de (ontwerp)verkiezingsprogramma's van de PvdA, D'66 en thans ook van het CDA zal er trouwens geen parlementaire meerderheid te vinden zijn voor het wetsontwerp dat nu bij de Raad van State ligt. Tenzij de CDA-voorstanders van provinciale politie hun oorlogje tegen het onderhavige programpunt voortzetten

1) De brochure „Politie, een lokale zorg" is te bestellen door overmaking van *f* 6.– op giro 3930421 t.n.v. CDA-bestuurdersvereniging, Den Haag, met vermelding van de titel. In deze brochure wordt ook aandacht geschonken aan de aspecten van de bepleite politieorganisatie die in dit artikel buiten beschouwing moesten blijven, zoals de intergemeentelijke politiezorg in gemeenten beneden de 25.000 inwoners en de landelijke politiediensten.

CDaddertje

Het gaat weer Spaans toe in Madrid

Landelijke inzameling van 9~15 maart

GEEF aan de collectanten
of
STORT op rekening van het plaatselijk comité, of op GIRO 324 NATIONAAL RHEUMAFONDS – DEN HAAG

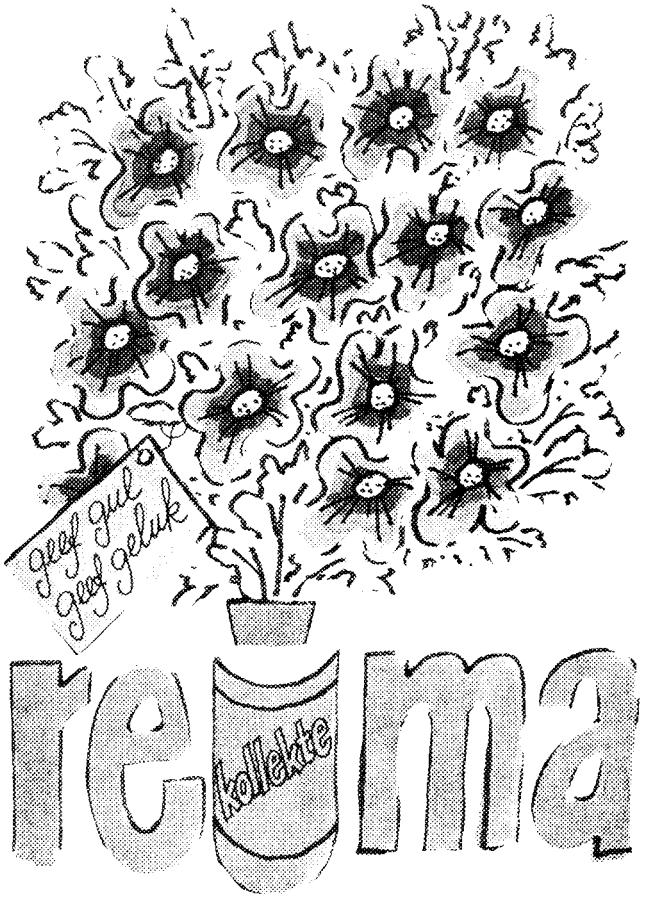

nationaal rheumafonds

Uw gift is een bijdrage aan:
- **wetenschappelijk onderzoek** naar oorzaak en geneesmogelijkheden van reuma
- **aangepaste vakanties** voor gehandicapte reumapatiënten
- **individuele hulp,** de persoonlijke hulp aan de reumapatiënten
- **steun** aan de reumapatiëntenverenigingen
- **creatieve dagen,** ontspanning en therapie voor reumapatiënten
- **voorlichting** door middel van films, boeken, brochures e.d.

---

nadere informatie tijdens de SOCUTERA-T.V.-UITZENDINGEN op maandag 9 en woensdag 12 maart

---

(veel dank zijn wij verschuldigd aan de adverteerders op nevenstaande pagina, die deze publikatie voor hun rekening namen)

B.V. 's-Gravenhaagsche
Zwem- en
Sauna-inrichting
„MAURITSKADE"

ZWEMBAD. Tel. 64.25.75

Zwemmen f 2,-. Terras f 0,50.
Maandag t/m vrijdag 12-14, 14-16, 16-18 uur.
zaterdag 9-11, 11-13, 13-15 uur

SAUNA. Tel. 46.68.12

Dames- en herenafd.
Entree f 6,- plus f 3,- per uur.
maandag t/m vrijdag 12-22 uur
zaterdag 9-18 uur

Bij de entree is het gebruik van twee baddoeken,
Turks bad en solarium inbegrepen.

Wijzigingen voorbehouden.

Steenhouwerij

DE KUYPER

Nieuwstraat 26 -
MIDDELBURG
Tel. (01180)-1.25.79.

Levering van alle soorten natuursteen

Ook voor grafstenen het juiste adres

In de
Noordoostpolder en
Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds
vele kerken,
scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde
Bovenweg 7.
Tel. 05255-1666.

GEO-MEETDIENST
BUREAU VOOR LANDMEETKUNDE

Landmeet-kundige werkzaam-heden

Postbus 15 - Spakenburg - Tel. 03499-1966.
Bijkantoor: Oosterhoutstraat 11 - Assen.
Tel. 05920-13400.

• **Opmetingen:**
T.b.v. uitbreidingsplannen - saneringsgebieden - wegverbeteringen - verkavelingen - revisie (basis)-kaarten.

Als: kaartenvervaardiging - hoogte-grootte-inhoudber. - coördinatieberekeningen - berekeningen - matenplannen - en uitzetgegevens.

UITZETTEN
• Weg- en waterbouwkundige werken
• Bouwkundige werken.
Begeleiding komplete uitbreidingsplannen, wegen, rioleringen, leidingen, havens, enz., hoekpunten woningblokken, stramienlijnen grote bouwwerken, palenplan, controlemetingen.

Een boekje met meer gegevens, o.a. over de tarieven sturen wij u graag per omgaande toe.

CDJA

Homofilie (2)

Vorige week publiceerden wij een artikel van de CDJA-werkgroep homofilie. Deze week en de volgende week laten wij twee redactieleden aan het woord over dit onderwerp. De redactie ziet graag dat CDJA-leden die over het onderwerp hun gedachten willen uiten aan de discussie hierover bijdragen leveren.

Homofilie

In onderstaand artikel wil ik mijn bijdrage trachten te leveren aan het gesprek over homofilie. Enige aarzeling moest ik wel overwinnen. De kans dat ik niet juist formuleer of verkeerd begrepen word, is nooit, maar zeker bij dit onderwerp niet, denkbeeldig. Een gesprek juist over homofilie moet gevoerd worden vanuit de naasteliefde die toestaat dat je elkaar vanuit het Woord wijst op de waarheid.

De beschouwing van de werkgroep van het CDJA geeft op geen enkele manier aan of en hoe zij bij de gedachtevorming en standpuntbepaling vanuit de geopende bijbel te werk is gegaan. Hier en daar wekt het artikel de indruk dat de grondslag is: de (homofiele) mens. Immers deze wordt gediscrimineerd, en moet daarom bevrijd worden, het zou gaan om de rechten van sexuele minderheden. Nergens spreekt het artikel over „de maat der dingen", de grondtonen van de orde waarin wij mensen zijn geplaatst, de inhoud en zin van normen? De bijbel wil deze vragen beantwoorden. Voor christen-democraten ligt daarin het enige uitgangspunt.

Bijbelse noties

De bestemming van de mens ligt buiten de mens zelf: het dienen van God en de naaste. Dát moet ons leiden, niet het gevoel of de wil van de mens.

Dit immers leidt al te gauw tot een situatie-ethiek en tot on-bijbelse gedachten. De werkgroep geeft hiervan zelf enkele voorbeelden uit de geschiedenis. Individu, groep, kerk en overheid moeten hun spreken en handelen baseren op en toetsen aan Gods wil. Deze kennen wij vanuit de bijbel. Daarin wordt de volle waarheid en werkelijkheid aan ons geopenbaard. Te vaak proberen mensen het omgekeerde: de volle waarheid in overeenstemming te brengen met onze halve waarheden.

De bijbel nu is in Oude en Nieuwe Testament duidelijk in de afwijzing van homosexualiteit. Ik noem de volgende gedeelten: Leviticus 18 en 20, Romeinen 1 en I Corinthe 6 (ik hoop dat de belangstellende lezer deze gedeelten eens naleest). Prof. Rothuizen heeft eens gezegd: „. . . - waar in de bijbel over homosexualiteit wordt gepraat, wordt er „neen" gezegd. Daar komt niemand onderuit!"[1])

Wetenschap

Dr. G. J. M. van den Aardweg heeft enkele verhelderende opmerkingen gemaakt over wat ons vanuit de wetenschap over homofilie wordt aangedragen.[2]) Met andere psychologen meent hij dat homofilie een uiting is van een persoonlijkheidsstoornis, die meer dan het sexuele aspect omvat. Fysiologisch, hormonaal en anatomisch is een homofiele mens gewoon man of vrouw. In de natuur is ieder organisme gericht op voortplanting en de Schepper heeft dat zo gewild. Mensen zonder voortplantingsmechanisme bestaan niet. Vanuit deze gedachtegang verwerpen nogal wat wetenschappers dat homofilie een normale, natuurlijke of biologische geaardheid zou zijn. Een citaat van de Amerikaanse psychiater Hatterer: „De psychiaters komen eindelijk tot de eensgezinde mening, dat homosexuelen niet worden geboren, maar gemaakt en dat genetische, erfelijke, constitutionele, klier- of hormonale factoren geen betekenis hebben bij de veroorzaking van homosexualiteit.[3])

Tegenwoordig wordt veel nadruk gelegd op de eigen verantwoordelijkheid van de mens en op zijn vrijheid. De huwelijksethiek en sexuele gedragsnormen dreigen ten gevolge daarvan snel te veranderen. De mens mag in zijn handelen niets in de weg gelegd worden. Het voelen en willen van de mens wordt dan vaak verheven tot norm van een sterk individualistisch leven. Dit kan ook leiden tot groepsindividualisme (egoïsme). Maar minderheden moeten toch beschermd worden? Zeker! Maar wij moeten ons hoeden voor een atomistische samenleving, het verdwijnen van saamhorigheid, het uitsluitend letten op eigenbelang, op eigen problemen. Een gelijkstelling van etnische en sexuele minderheden is naar mijn mening ook niet juist omdat dit onvergelijkbare grootheden zijn.

Ik begon deze bijdrage met het noemen van de naasteliefde. Dat richt zich tot een ieder: zowel de homofiele als de niet-homofiele mens. Dat dient alle mensen te bewegen. Dan past geen veroordeling, maar ook niet jezelf als veroordeelde gedragen. De bijbelse waarheid wil ons allen vermanen, zonder onderscheid, omdat wij allemaal deel hebben aan de gebrokenheid in deze wereld. Die waarheid mogen wij echter niet verdoezelen, dat hoeft ook niet. God maakt met ons een nieuw begin telkens wanneer wij Zijn waarheid moeilijk kunnen aanvaarden. Dat is geen schijn-tolerantie, maar een troostende waarheid.

Aat de Jonge.

Noten:

1. Credo, mei 1980, 7e jaargang, nr. 4, blz. 1, 2.
2. Nederlandse Gedachten, 6 sept. 1980, blz. 8.
3. Katholieke Stemmen, april 1980, blz. 224 e.v.

Overige literatuur:

Dr. J. Douma, Homofilie, Amsterdam, 1973.

Eenzijdige stappen

In CDActueel van twee weken terug plaatste de redactiecommissie van het CDJA een artikeltje over „eenzijdige stappen" dat het nodige stof heeft doen opwaaien. In dat stof dreigen nu een aantal zaken onduidelijk te worden, daarom nogmaals een aantal overwegingen van onze kant.

De redactiecommissie heeft onder meer tot taak stimulering van meningsvorming binnen het CDJA. Dat betekent, niet alleen zelf een discussie voeren, maar tevens deze „uitlokken", wijzen op ontwikkelingen, onduidelijkheden en het kritisch begeleiden van meningen binnen en buiten het CDJA of het nu personen, of organen van het CDJA betreft. Wat wilden wij dan signaleren?

Ten eerste, dat in casu het politiek pamflet niet spreekt over eenzijdige Nederlandse stappen, hetgeen alle CDJA-leden kunnen weten, mede gezien de congresuitspraak van 12 mei 1980.

Ten tweede, dat in onze organisatie verschillend gedacht wordt over de vraag hoe de afhankelijkheid van de kernwapens kan worden verminderd. De centrale vraag daarbij is of eenzijdige stappen binnen of buiten NAVO-verband kunnen worden genomen.

Sommige CDJA-leden, met name de CDJA-voorzitter, willen pleiten voor eenzijdige Nederlandse stappen.

Ten derde, dat het algemeen bestuur van het CDJA een amendement heeft ingediend op het CDA-program, dat luidde: „. . . Nederland neemt hiertoe (tot eenzijdige NAVO-stappen red.) initiatieven".

Dat is politiek iets geheel anders dan eenzijdige stappen van Nederland. Het beklemtoont dat Nederland, maar ook andere landen, binnen de NAVO ideeën kunnen aandragen ter terugdringing van de afhankelijkheid van kernwapens. Maar wel binnen de NAVO.

Ten vierde willen wij wijzen op de status van het politiek pamflet. Natuurlijk heeft dit geen eeuwigheidswaarde. Meningen en omstandigheden kunnen evolueren. Een ieder die wijst op de zorgvuldige vaststelling van het pamflet, heeft groot gelijk. Hij of zij weet dan ook dat andere amendementen en alternatieve teksten zijn verworpen. Even zorgvuldig, zo niet zorgvuldiger dient het CDJA daarom om te gaan met het hanteren van het pamflet als „leidraad".

Terecht heeft de vice-voorzitter van het CDJA Wim van de Camp, daarop gewezen. Bij dat alles moet echter de continuiteit van het beleid in het oog worden gehouden.

Wij hopen de stof tot discussie verder verduidelijkt te hebben. Een discussie die binnen het CDJA door moet gaan. De zaak is het volledig waard.

Redactiecommissie CDJA.

Reactie uit de provincie

We willen graag reageren op de stellingname van mede CDJA-ers op de CDA-partijraad van 31 januari jl.
Zij hebben zich namelijk in ondubbelzinnige bewoordingen opgesteld tegen het lijsttrekkerschap van de heer Dries van Agt. Wij, en waarschijnlijk vele CDJA-leden met ons, zijn niet bepaald gelukkig met deze stellingname. Uiteraard hebben zij de vrijheid hun mening te ventileren. Inhoudelijk zijn we het echter niet met hun stellingname eens.
In een artikel in CDActueel van 7 februari jl. werd een aantal criteria gegeven voor jongeren van belang met betrekking tot het lijsttrekkerschap, welke in het algemeen bestuur besproken zijn. Mede op grond van deze criteria menen wij dat uitsluiten van Van Agt niet gerechtvaardigd is.
Wij vinden dat Van Agt zijn kwaliteiten in de afgelopen kabinetsperiode wel heeft bewezen en het kabinet op vaak goede, soms minder goede, wijze door de vele crisissituaties heeft geloodst. Reden genoeg om hem juist in deze moeilijke economische tijden niet aan de kant te zetten. Zonder er verder inhoudelijk op in te gaan zien wij ook de schaduwzijden van deze lijsttrekkerschapskeuze, bijvoorbeeld de vereenzelviging van het CDA met de persoon van Van Agt, de geringe aantrekkingskracht op jongeren (?).
Desondanks staan wij niet negatief ten opzichte van de keuze voor Van Agt. Zijn uitspraken op genoemde partijraad hebben dit nogmaals bevestigd, bijvoorbeeld het volmaakt en onverkort verdedigen van het program. Wij willen graag onze mening in deze reactie bekend maken, juist bij een zo belangrijke zaak als het lijsttrekkerschap.

Zes leden provinciaal d.b. CDJA Utrecht: Rino Jonkers, Corien Kool, Leon van Halder, Jelle Kaastra, Henk André Kroon, Ben Hendriks.

Staat het CDJA niet achter Van Agt?

Het lijkt er zo langzamerhand op dat het CDJA, de jongerenorganisatie van het CDA, niet achter Van Agt staat. Al geruime tijd probeert het landelijk CDJA-bestuur via de media kenbaar te maken het oneens te zijn met een keuze van de heer Van Agt als lijsttrekker van het CDA voor de komende verkiezingen. Op de CDA partijraad stemden zij bij de stemming demonstratief op Lubbers, ondanks het feit dat deze zich hiervoor uitdrukkelijk niet beschikbaar had gesteld. Het landelijk CDJA-bestuur heeft door deze houding het gezicht van het CDJA bepaald. Overigens geen nieuw gezicht. Nog nooit heeft het landelijk CDJA bestuur zich positief uitgelaten over van Agt. Ziekelijke persoonsverheerlijking viel hem ten deel, aldus de voorzitter van het CDJA.
Het is deze kritiek echter die wij ziekelijk vinden. Wij hebben ook kritiek op het door de premier gevoerde beleid en op de door hem ingenomen standpunten. Voor ons is dit echter geen aanleiding om tegen het lijsttrekkerschap van Dries Van Agt te zijn. Deze opvatting delen wij zeker met vele andere CDJA-ers.
Een ideale lijsttrekker, die aan ieders verwachtingen voldoet bestaat niet. Ons inziens zal deze lijsttrekker echter zeker in staat zijn aan veler verwachtingen te voldoen. De afgelopen jaren is Van Agt er in geslaagd op een behoorlijke manier een coalitiekabinet te leiden, rekening houdend met de opvatting van anderen, niet dogmatisch en depolariserend. Voorbijgaan aan hem zou een dwaze beslissing zijn geweest, ook gezien zijn populariteit.
Laat het CDJA-bestuur ook eens met andere stromingen binnen het CDJA rekening houden, iets wat tot dusver nog nooit is gebeurd. Zo langzamerhand wordt het voor ons, en velen met ons, steeds moeilijker ons te vinden in de opvattingen die het CDJA-bestuur naar buiten brengt. Wij hebben gemeend ons hiervan duidelijk te moeten distantiëren.
Namens het CDJA verband Alkmaar en omstreken, Cees Piet, Peter Buis, C. J. Hamann.
(Van redactiewege ingekort)

Nachrift redactie: Het CDJA-bestuur als zodanig heeft geen uitspraken gedaan over het lijsttrekkerschap van de heer Van Agt, wel, zoals ook blijkt uit de kanttekening van de CDJA-voorzitter, over criteria van belang voor jongeren. Waaraan kandidaat-lijsttrekkers getoetst moesten worden. Natuurlijk bestonden en bestaan in het CDJA twijfels over de heer Van Agt, die op de partijraad ook hebben doorgeklonken. Er is niet gesproken over ziekelijke persoonsverheerlijking, maar over persoonsverheerlijking die in het CDA verziekend werkt. Er is binnen het bestuur over het stemgedrag bij de geheime stemming niets afgesproken. Dat alle bestuursleden tegen Van Agt gestemd zouden hebben is mede daarom hoogst onwaarschijnlijk!

Correctie

Het artikel „Energie of solidariteit" (CDActueel nr. 18) bevat een fout in de tabel, kolom „1990".
Het getal voor ontwikkelingslanden moet zodanig gewijzigd worden, dat het subtotaal klopt. Deze correktie tast de strekking en conclusie van het artikel niet aan.
Arend Bos.

Oude en nieuwe CDJA-leden

Onlangs produceerde de computer van het CDA een eerste gezamenlijke ledenlijst van CDJA-leden, sinds de fusie van de vier geledingen van het CDJA. Daarbij bleek dat er op dit moment landelijk 1700 leden zijn geregistreerd. Dat zijn er te weinig.

Oude leden

Ten eerste, omdat wij weten dat er in het land veel meer mensen zijn die meedoen in het CDJA dan er bij ons officieel geregistreerd zijn. Het gaat dan met name om oud-KVPJO-ers of rechtstreekse CDJA-leden. Wie zichzelf als zodanig beschouwt en van de week nog geen acceptgirokaart heeft ontvangen, is, tenzij hij zich onlangs opgegeven heeft, bij ons nog niet bekend.

Nieuwe leden

Maar ook met de al wel actieve maar nog niet geregistreerde leden, heeft het CDJA nog nieuwe leden nodig. Ieder die wil meedoen aan het werk van de jongeren-organisatie, meepraten en meedenken over politiek, meehelpen met organisatie van activiteiten door en voor jongeren, kan zich als lid van het CDJA opgeven. Oude en nieuwe leden kunnen zich aanmelden door inzending van onderstaande bon of een telefoontje naar Pia Schütz, CDJA-bureau, 070-924461. Daar kan ook verdere informatie over het CDJA worden gevraagd.

Ondergetekende: naam: _____
Adres: _____
Woonplaats + Postkode: _____
Geboortejaar: _____
Gironummer: _____

* is lid van het CDJA en wil geregistreerd worden
0 wil lid van het CDJA worden
0 wil informatie over het CDJA.
Deze bon sturen naar:
CDJA, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

uw mening

Predikanten en priesters en de politiek

Nogal wat predikanten, priesters bemoeien zich met politiek, terwijl ze veelal ook blijk geven weinig of geen verstand van de politiek te hebben. Vooral het CDA moet m.i. op deze geestelijken inspelen.

Alle politieke partijen in Nederland tellen predikanten en priesters onder hun leden. Ook het CDA. Maar veel van de „zielzorgers" debiteren de grootste onzin over de Nederlandse democratie, in het bijzonder over de christen-democraten. In navolging van de CH houdt het CDA een enkele keer contactbijeenkomsten met predikanten (en priesters?) Een groot aantal is gek van het godloze socialisme en een kleiner aantal van de liberale partijen, zonder godsdienst. Het is een wijdverbreid enorm misverstand dat godsdienst en (partij)politiek aparte grootheden zijn.

Veel zielzorgers zijn zo verblind door het socialisme en soms door het liberalisme, dat ze de christen-democraten op de schroothoop gooien.

Als lid van een van de grote Nederlandse kerken pleit ik er voor dat vanuit het CDA meer doelgerichte actie en informatie wordt besteed aan priesters en predikanten enz.

In PvdA, VVD, D'66 e.a. worden christenen slechts getolereerd als ze over hun geloof hun mond houden, terwijl het CDA het evangelie als enig richtsnoer heeft (zie de grondslag). We zullen dat dan ook waar moeten maken. Geen geflirt met socialisten en liberalen maar een onafhankelijke zelfstandige koers van het CDA, op basis van de Heilige Schrift als hoofdnorm!

J. Keijzer, Voorburg.

Naschrift redactie

Als politiek vormgeving van de samenleving is, dan valt het wel mee met de kennis van zaken die predikanten en geestelijken over politiek hebben. Veel geestelijken voelen zich niet door het CDA aangesproken, dat betreuren wij uiteraard, en soms wordt het op onredelijke grond gedaan, maar wij moeten ons meer zorgen maken over de oorzaken daarvan. Wat mankeert er aan de politieke opstelling van het CDA, dat dit gebeurt? Is ons beleid wel aansprekend evangelisch geladen?
Voorts mag u niet zeggen dat socialisten „godloos" zijn. Er zijn hele goede christenen die om respectabele redenen voor het socialisme kiezen. Hetzelfde geldt voor de liberalen. Wij zijn het niet met hen eens, maar uw uitdrukking is te kras.

Vrouwenberaad Hardenberg

De voorzitter van het landelijk CDA Vrouwenberaad mw. R. ten Hagen zal op 9 maart in Harderberg spreken over het rapport: Gezin – samenleving in verantwoordelijkheid. Plaats: Hoge Doel, aanvang 20.00 uur.

Kamerkring Groningen

Op 9 maart zal partijvoorzitter Bukman om 20.00 uur in het congrescentrum „Het Tehuis" te Groningen spreken.

CDA Voorburg

Kamerlid Joep de Boer spreekt op 12 maart in politiek café the Fox in Voorburg. Aanvang: 20.00 uur.

Kader CDA Gelderland

In het kader van de a.s. verkiezingscampagne wordt een studiedag georganiseerd ten behoeve van het Gelderse kader, op zaterdag 7 maart in het Huis der Provinciën te Arnhem. Aanvang 10.00 uur v.m.
De dag zal uit drie hoofddelen bestaan t.w.:

1. Beschouwing van het CDA verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan". In dit eerste deel willen we tevens komen tot program vergelijkingen. Inleider Mr. R. van den Toorn, lid d.b. CDA en kandidaat voor de Tweede Kamer.
2. Opiniepeilingen (N.I.P.O.). Welke waarde mogen we toekennen aan deze cijfers; wat kunnen we er mee doen enz.
   De heer C. Klop zal dit onderwerp toelichten, hij is medewerker van het wetenschappelijk-bureau CDA Den Haag.
3. Hoe krijgen we onze mensen in de partij enthousiast voor verkiezingsactiviteiten?
   De heer H. Savelberg campagneleider van Limburg heeft daar zo zijn wel beproefde ideeën over en wil deze aan ons mededelen.

In het programma van die dag zit een pauze met lunch.
Voor deelname kunt U bellen 08813 - 2061 J. Mombarg.

Opvragen saldi

De penningmeesters van de vroegere CHU-kiesverenigingen en CDA-verbanden worden er op gewezen dat zij tot 1 april de tegoeden die zij op 11 oktober 1980 hadden, op kunnen vragen bij het landelijk CDA secretariaat.

De penningmeester

CDA Assen

Op maandag 9 maart a.s. houdt minister De Ruiter een spreekbeurt voor de afdeling Assen. Deze bijeenkomst wordt gehouden in het Marturiacentrum, Thorbeckelaan 197 te Assen. Aanvang 19.30 uur (huishoudelijk gedeelte) en 20.30 uur (minister De Ruiter). De leden en belangstellenden in de regio Assen zijn tevens van harte welkom.

CDA Geertruidenberg

Ir. P. A. M. Cornelissen, lid van de Tweede Kamer voor het CDA, zal op 16 maart in Geertruidenberg spreken over o.a. Verkeer en Waterstaat met name de infrastructuur in het Dongemond-gebied, volkshuisvesting en andere zaken van algemeen belang.
Plaats: het O.M.C. De Zalmstreek, Markt te Geertruidenberg. Aanvang: 20.00 uur.

CDA Drente

CDA en CDJA Drente organiseren op 2 maart een studieavond over **politiek jongerenwerk binnen het CDA.**
Iedereen die zich hiermee bezighoudt en/of interesseert is welkom. In het bijzonder de plaatselijke CDJA-contactpersonen. Plaats: Hotel Homan te Hoogeveen, aanvang 20.00 uur.

Vrouwenberaad Den Haag

De algemene ledenvergadering van het CDA-Vrouwenberaad Den Haag vindt plaats op donderdag 26 maart, aanvang 20.00 uur in één der vergaderzalen van de Tweede Kamer.
Virginie N. M. Korte-van Hemel, lid van de Tweede Kamer, zal spreken over „Het kind en zijn recht".
Nu op 11 oktober 1980 de fusie van het CDA een feit is geworden, dienen wij ook op democratische wijze een bestuur te kiezen voor het CDA-Vrouwenberaad Den Haag. Daarnaast staat op de agenda de bestuursverkiezing.
De leden kunnen kandidaten voordragen bij de waarnemend secretaris, Ina Scholen, Hart Nibbrigkade 71 fl. 41, 2597 XS Den Haag.

Kenia
24-d. Kampeersafari
Nairobi - Masai Mara - Naivasha - Nakuru - Thomson Falls - Samburu - Naru Moro - Amboselli - Tsavo - Malindi - Mombassa - Nairobi.
f 2750.-
sindbad tours
Leenderweg 189, Eindhoven, tel. 040-111444

Nogmaals de spreekbeurtenregeling

Al enkele malen hebt u in CDActueel kunnen lezen, welke regeling het Centraal Verkiezings Comité heeft getroffen voor het aanvragen van sprekers. Graag wil ik nogmaals de belangrijkste punten onder de aandacht brengen.

1. **Aanvragen voor sprekers indienen bij uw Kamerkring Campagne Team!** De adressen van de spreekbeurt-coördinatoren vindt u elders in dit nummer. Een afschrift van uw brief graag versturen naar het CDA-partijburo, afdeling spreekbeurten, t.a.v. J. Piet.
2. U zult begrijpen dat ministers, staatssecretarissen en andere „topkandidaten" veel gevraagd worden voor spreekbeurten. Verplichtingen uit hoofde van hun functie leiden er toe

organisatienieuws

dat zij relatief weinig mogelijkheden hebben om het land in te gaan.
Om teleurstellingen te voorkomen doet u er goed aan:
a. meerdere sprekers in uw aanvraag te noemen, en
b. ook de niet-beschermde kandidaten in uw keuze te noemen.
Voor de goede orde volgen hier de beschermde kandidaten:
- de minister-president, tevens lijsttrekker, mr. A. A. M. van Agt.
- de partijvoorzitter, drs. P. Bukman.
- de voorzitter en vice-voorzitters van de Tweede Kamerfractie, resp. drs. R. F. M. Lubbers, H. A. de Boer en drs. G. van Leijenhorst.
- de voorzitter van de Eerste Kamerfractie, prof. dr. J. W. van Hulst.
- mr. R. E. J. M. van de Toorn (1e kandidaat voormalige rechtstreekse leden).
- de tien CDA-bewindslieden.
- de tien CDA-staatssecretarissen.

3. Dien uw aanvragen zo spoedig mogelijk in!

J. Piet
landelijk coördinator
spreekbeurten

Spreekbeurten coördinatoren Kamerkring Campagne Teams

Groningen
K. v. d. Heide
Kerkstraat 184
9745 CN Hoogkerk
050 - 56 55 80

Friesland
J. Postma
Jintewarren 1
9254 GA Hardegarijp
05110 - 36 68

Drenthe
C. A. H. van den Hout
Van Ewsumlaan 24
7742 XV Coevorden
05240 - 39 90

Overijssel
Mevr. M. Meulenbeld - Smoes
Grutto 1
7671 XA Vriezenveen
05499 - 18 02

Gelderland
J. Reezigt
Brücknerlaan 1
7333 GJ Apeldoorn
055 - 33 36 50

Utrecht
Mevr. Schrier
Dekkersbos 28
Leersum
03434 - 33 12

Den Helder
M. Musch
Fl. Simonszstraat 5
1135 HD Edam
02993 - 71 94 2

Amsterdam
F. L. Tamminga
Bijlmermeer 2
1108 AC Amsterdam
020 - 97 14 67

Haarlem
W. J. van der Ploeg
Oranje Nassaulaan 64
2051 HR Overveen
023 - 26 59 50

Leiden
Drs. ir. R. W. de Groot
Nobellaan 37
2641 XS Pijnacker
01736 - 58 98

Den Haag
Drs. A. A. M. Boersma
Riouwstraat 38
2585 HB Den Haag
070 - 54 23 27

Rotterdam
Ir. C. D. H. Harteveld
Mathenesserlaan 477A
3023 GL Rotterdam
010 - 77 16 56

Dordrecht
J. D. Looije
Waterlelie 42
2671 WE Naaldwijk
01740 - 28 18 9

Zeeland
M. Juursema
Oosterquitestraat 6
4451 AP Heinkenszand
01106-29 27

Noord-Brabant
CDA-bureau Brabant
Walpoort 12
Den Bosch
073 - 13 20 71

Limburg
L. Frissen
Overhovenerstraat 24
6131 BZ Sittard
04490 - 19 33 3

Start CDA verkiezingscampagne op 11 april

Op zaterdag 11 april start de CDA-verkiezingscampagne met een grote manifestatie in de Utrechtse Jaarbeurs. Die dag bevat een gevarieerd programma, met o.a. een audio-visuele presentatie, muzikale intermezzo's en een verkiezingsrede van de lijsttrekker, mr. A. A. M. van Agt. Het middaggedeelte van deze dag is voor iedereen toegankelijk. Het ochtendgedeelte heeft een instructief karakter en is vooral gericht op het partijkader dat campagne moet voeren.

Opleidings-instituut voor huid- en lichaamsverzorging

„Lya Goosmann"

VAKOS

Erkende VAKOS-opleidingsschool · Cidesco-opleiding
Henegouwerlaan 32a - 3014 CB Rotterdam - Tel. 010-125563
Drs. F. C. L. Goosmann, dir.; N. Beekman-Versteeg, adj.-dir.

De aanmelding voor de nationale en internationale opleiding huid- en lichaamsverzorgingsspecialiste, schoonheidsspecialiste en huidhygiëniste. Het doel van de opleiding is het vormen van schoonheidsspecialisten tot het hoogste in Nederland bestaande niveau, o.a. het Stivas-diploma. Het Cidesco-diploma is een internationaal erkend diploma. Het werkterrein van de schoonheidsverzorgingsspecialiste bevindt zich zowel in de vrije sector, als in dienst van de ondernemer. Prospecti worden op aanvraag gaarne toegezonden. Voor toelating is een HAVO-diploma een vereiste; in bijzondere gevallen kan met een MAVO-diploma, indien het vakkenpakket daarvoor toereikend is. Aan de toelating gaat een toelatingsgesprek in aanwezigheid van één of beide ouders vooraf.

Werkgroepen over het energievraagstuk

De 35 werkgroepen van het CDA die zich hebben gebogen over het werkstuk „Energie", zijn zeer bezorgd over het uitblijven van een energiebeleid; dit raakt immers vele aspecten van het economisch en maatschappelijk leven. Ook maakt men zich zorgen over de ontwikkeling van kernenergie, ofschoon opvalt dat deze ontwikkeling door een meerderheid niet wordt afgewezen mits de nadruk ligt op het door onderzoek garanderen van een veilige afvalverwerking en van alternatieve energiebronnen.

Vraagsgewijs behandeld, geven de werkgroepen, waarvan dit keer 267 leden hebben deelgenomen, het volgende beeld.

Voorlichting

Op de eerste vraag, op welke punten het huidige energiebeleid tekort schiet, komt er direct bij veertien werkgroepen uit dat **de regering te weinig voorlichting geeft.** Vooral over alternatieve energiebronnen, waaraan de werkgroepen veel aandacht geschonken willen zien.
Men vindt ook dat er meer gestimuleerd moet worden om woningen te isoleren.
Over het tekort schieten van het energiebeleid zeggen verschillende groepen dat ons energiebeleid achterblijft bij de ons omringende landen. Sommige werkgroepen vinden dat de lange-termijn-planning ontbreekt. Andere groepen vinden dat er een slecht tarievenbeleid gevoerd wordt. Een enkele groep zegt dat er een zeer slechte coördinatie van beleid is tussen de ministeries.
Een paar groepen vinden het geen goede zaak dat de energiebesparingswet nog steeds niet klaar is, terwijl er ook kritiek is op het uitblijven van controle op de naleving van energiebesparing. Er wordt trouwens ook een pleidooi gehouden voor het oprichten van een „Energie-inspectie".
Opmerkelijk is dat slechts één groep uitspreekt dat het beleid niet tekort schiet!

De 2e vraag over besparingsmaatregelen die de voorkeur zouden moeten krijgen, levert een keur van suggesties op, waarvan als eerste (en zelfs bij acht groepen) het invoeren van een gedifferentieerd tarief voor energiekosten eruit springt. Ook bij negen groepen komt het stimuleren van woning- en bedrijfsisolatie weer naar voren.
Zeven groepen zouden toch graag zien dat alternatieve energiebronnen ontwikkeld worden.
Ook wordt een aantal maatregelen voor het verkeer genoemd: Carpooling (vier groepen).
Verlichting van rijkswegen en straten verminderen en het doorstromen van verkeer via zogenaamde groen gordels.
Verder denkt een groep een stap in de goede richting te doen met het aanstellen van een **staatssecretaris Energiezaken.**

vorming

Een enkele werkgroep wil de energieverslindende landbouwproduktie ombuigen. Een andere groep ziet veel heil in het extra belasten van „energie vreters" of in het zwaar belasten van de tweede auto.

Wettelijke maatregelen

Ja zeggen elf groepen waar het gaat om de vraag of de overheid vèrgaande dwingende wettelijke maatregelen moet voorschrijven om energiebesparing te realiseren. Twee groepen zeggen slechts zonder meer neen. Vier willen dat er gewerkt wordt aan mentaliteitsverandering.

Weer andere groepen denken dat we met het toekennen van zuinigheidspremies de goede kant uitgaan.
De verplichte isolatie van nieuwbouwwoningen speelt voor acht groepen een belangrijke rol.
De gecombineerde vraag of Nederland een bijdrage moet leveren aan het Europees kernenergie-program, of dat ons land om kernenergie te voorkomen het energieverbruik aanzienlijk moet minderen en bijvoorbeeld op kolenenergie moet terugvallen, geeft belangrijke uitspraken te zien. De belangrijkste conclusie is dat men kernenergie niet afwijst, mist voor het afval een veilige oplossing gevonden wordt.

Veertien groepen willen een Nederlandse bijdrage leveren, maar verbinden daar wel de voorwaarde aan, dat ook alternatieve energiebronnen serieus onderzocht worden.
Vier groepen gaan akkoord met onderzoek indien gegarandeerd wordt dat geen (afval)materiaal vrijkomt voor de wapenindustrie.
Twaalf groepen maken bezwaar tegen kolenenergie op grond van de toename van milieuverontreiniging of de onmenselijke omstandigheden waaronder kolen gewonnen moeten worden.
Een algemene klacht over dit werkstuk was dat te weinig informatie werd overgedragen. Veel meer vragen zijn opgeroepen dan uiteindelijk beantwoord moesten worden. De goede en de slechte kant van dit werkstuk is zo in één zin samengevat.

Gonny van der Heijden-van der Eerden

Commentaar op het werkstuk „Energie"

Vele van de 35 werkgroepen, die aan dit werkstuk „energie" deelgenomen hebben, hebben dit werkstuk als te beperkt ervaren. Dat is op zich begrijpelijk, omdat het nagenoeg onmogelijk is alle aspecten van het energiebeleid, zoals de keuze van de energiedragers, besparingsbeleid, energie-prijsbeleid, het beleid t.a.v. alternatieve energie etc., in zo'n kort bestek volledig uiteen te zetten. Daarvoor dienen juist de wetenschappelijke brochures van het CDA, die regelmatig over dit onderwerp handelen.

Bij de algemene opmerkingen kwam voorts tot uitdrukking, dat een groot aantal werkgroepen van mening was dat meer aandacht gegeven dient te worden aan alternatieve vormen van energie. Dat het bewustwordingsproces, om met energiebronnen en milieu voorzichtiger om te springen, sterk benadrukt dient te worden en dat voorts van de mensen een grotere inspanning gevraagd mag worden.
Uit de commentaren kwam naar voren dat nagenoeg alle werkgroepen zich over het energievraagstuk grote zorgen maken en dit wensen te zien als één van de kernpunten van het beleid in de komende jaren.

Tekortschietend beleid?

Algemeen waren de groepen van oordeel dat meer aandacht gegeven moest worden aan het energiebeleid. Opvallend daarbij was dat verreweg de meeste groepen vonden dat de overheid tekort schiet in het geven van voorlichting, terwijl juist op dit punt de overheid nogal wat onderneemt.
Meer zou er te zeggen zijn voor het pleidooi, dat een vijftal groepen houdt, om de overheid een beter voorbeeld te laten geven.

Terecht wordt door een belangrijk deel meer aandacht gevraagd, in het huidige beleid, voor alternatieve energiebronnen. Als maatregelen schieten eruit de gedifferentieerde tarieven van woning- en aan bedrijfsisolatie. Vooral zou dat betrekking moeten hebben op isolatienormen van nieuwe woningen en bedrijven. Immers het isolatieprogramma voor bestaande gebouwen verloopt suksesvol.
Vermeldenswaardige suggesties zijn voorts;
- strenge controle op het gebruik van energie bij de overheid;
- tegengaan van overmatig autogebruik, o.a. d.m.v. car-pooling;
- extra belasting energievreters;
- toekennen van zuinigheidspremies.

Dwingende maatregelen

Omtrent de vraag of de overheid, middels vergaande dwingende maatregelen, energiebesparing zou dienen te bevorderen, liepen de standpunten nogal uiteen.
Een meerderheid toonde zich daar een voorstander van, terwijl andere groepen het vooral zochten in mentaliteitsverandering en aanvullende stimulerende maatregelen.
Op zich vormt de sterk gestegen prijs al een zekere dwingende impuls tot zuiniger gebruik van energie. Dit lijkt echter onvoldoende en gevreesd moet worden dat vrijwilligheid hier tekort schiet. Daarom ook moet groot belang gehecht worden aan de ophanden zijnde energiebesparingswetgeving.
Interessant was dat enkele werkgroepen een pleidooi hielden om een energie-inspectie in het leven te roepen.

door drs. P. R. H. M. van der Linden
lid van de CDA Tweede-Kamerfractie

Bijdrage aan het Europees kernenergieprogramma?

Een opvallend klein aantal wees een Nederlandse bijdrage aan het Europees kernenergieprogramma zonder meer, van de hand. Verreweg de meeste reacties waren voorstander van het leveren van een Nederlandse bijdrage, zij het onder nadere voorwaarden. Waarbij wel vermeld zij dat de werkgroepen met meerderheids- en minderheidsstandpunten hebben gewerkt.
Bedoelde voorwaarden sloegen op twee zaken en wel op het tegelijkertijd ontwikkelen van alternatieve energiebronnen en op het oplossen van het afval-vraagstuk. Daaruit mag men afleiden dat de werkgroepen kernenergie als noodzakelijke bijdrage in het Europees energieprogramma aanvaarden.
Uit de antwoorden mag voorts afgeleid worden dat de werkgroepen er zich van bewust zijn geweest dat hier sprake is van een keuze.
Een enkele heeft konsekwent gekozen voor absolute energie-vermindering, terwijl een opmerkelijk groot aantal bezwaar gemaakt heeft tegen de invoering van kolenenergie op grond van milieu-problemen.
Daaruit valt af te leiden dat dezé problematiek in toenemende mate de aandacht zal gaan vragen. Terecht wordt introduktie van kolenenergie op grote schaal geconditioneerd door het wegnemen van de milieu-bezwaren.
Concluderend mag gesteld worden dat het vraagstuk van de energie grote belangstelling geniet.
Dat, wil er sprake zijn van een verantwoorde afweging en keuze, ook in de partij de discussie over het energievraagstuk bredere ingang dient te vinden, waarbij goed onderbouwde stukken onontbeerlijk zijn.
Zeker met het oog op de maatschappelijke energiediscussie verdient dit vraagstuk alle aandacht.
De leden, zo blijkt uit de antwoorden, vragen om meer informatie.

Ingezonden brief

Prof. ir. J. P. W. Houtman heeft naar aanleiding van het werkstuk „Energie" de volgende brief ingezonden:
Uit het artikel over Energie moet ik opmaken dat de betrokken CDA-commissie toch geen erg goed beeld van de situatie heeft geleverd. Mogelijk is zij niet samengesteld geweest uit personen met voldoende kennis en inzicht. Iedereen, die enigszins vertrouwd is met de betreffende materie, maakt zich nl. ernstig zorgen over de mondiale en plaatselijke toekomst op gebied van de energievoorziening, omdat:
1. de bevolking, de politieke partijen en de volksvertegenwoordiging lijden aan een complete onderschatting van de tijd, die nodig is om een nieuwe techniek in voldoende omvang praktisch te kunnen toepassen. Dat geldt voor iedere energiebron inclusief de steenkoolvergassing. Het grote probleem is niet het beteugelen van de techniek, maar de tijd om hem in te voeren. D.w.z. voor de eerste 20 tot 40 jaar zijn er maar drie potentiële grondstoffen aanwezig t.w. olie (in verminderde mate), steenkool en kernsplijting, (aardgas tel ik er niet eens meer bij; daar moeten we nu al zuinig mee zijn). Aan ieder van die drie kleven bezwaren van technische, maatschappelijke en politieke aard, en niet alleen aan de kernenergie, zoals meestal wordt voorgesteld;
2. de bezwaren van de kerntechnologie worden door ieder (blijkbaar ook door Uw commissie) overgewaardeerd. „De vele aandacht" waarnaar in Uw artikel wordt verwezen, is doorgaans negatief en van een zodanig agressieve aard dat bij de mensen, die wel op de hoogte zijn, allang de lust is vergaan om het nodige tegengas te geven. Soms worden deze experts ook niet eens in studiecommissies uitgenodigd; ik vermoed dat dit bij Uw commissie ook het geval moet zijn geweest;
3. het onmogelijk lijkt om de energiediscussie werkelijk op basis van reële argumenten op bevolkingsniveau te voeren. Het is vervelend, maar wel nodig om te constateren dat onze samenleving meer en meer gebruik zal moeten maken van technologische kennis, die maar bij een kleine groep aanwezig is. Vermoedelijk zullen de huidige emotionele gevoelens „anti-kernenergie" pas weer worden geneutraliseerd als de Nederlandse industrie onvoldoende en te dure energie krijgt en zich daardoor niet kan ontplooien (met gevolgen voor de werkgelegenheid), en de bevolking koude voeten krijgt.
Tegen die tijd is de moeizaam opgebouwde wetenschappelijke en technologische kennis bij industrie en onderzoekinstituten op het gebied van kernenergie zodanig afgebrokkeld, dat wij vele jaren nodig zullen hebben om die weer op te bouwen.

neem een goed boek voor die gezellige winterdagen

WONDERBAAR LICHT

Een verdiepend en verrijkend boek waarin ook enkele van de mooiste gedeelten zijn opgenomen uit het boek van Koningin Wilhelmina 'Eenzaam maar niet alleen'. Naast overdenkingen bevat het boek ook gedichten en bijbelpassages welke fraai geïllustreerd zijn met tientallen grote kleurenfoto's.

Formaat 27½ × 28½ cm, 96 pag.
Gebonden Prijs *f* **29,75**
ISBN 90 338 1052 2

DE SCHEPPING

Het aloude scheppingsverhaal uitgevoerd in prachtige kleurenfoto's voorzien van bijbelteksten uit Genesis.

Formaat 20 × 25 cm, 68 pagina's.
Gebonden Prijs *f* **15,50**
ISBN 90 338 1093 x

ARK BOEKEN
N.Z. KOLK 19-21
1012 PV AMSTERDAM
TEL. 020 - 227978

HET LEVEN VAN CHRISTUS

75 Gebeurtenissen uit het leven van Christus opgeluisterd met de schitterende schilderijen van Angus McBride. De aanvullende sociale, religieuze en politieke ontwikkelingen maken Palestina uit de 1ste eeuw weer springlevend.

Formaat 30 × 22½ cm, 157 pag.
Gebonden Prijs *f* **27,50**
ISBN 90 338 1094 8

IN HET KAMP VAN MIJN VIJAND

is het aangrijpende verhaal van Josef Korbel, officier van het Leger des Heils. Na door communistische agenten te zijn gearresteerd verbleef hij 10 jaar in gevangenschap wegens godsdienstige invloed. Door tussenkomst van de VN werd hij uiteindelijk in vrijheid gesteld.

Formaat 13½ × 20 cm, 269 pag.
Gebonden Prijs *f* **17,95**
ISBN 90 338 1056 5

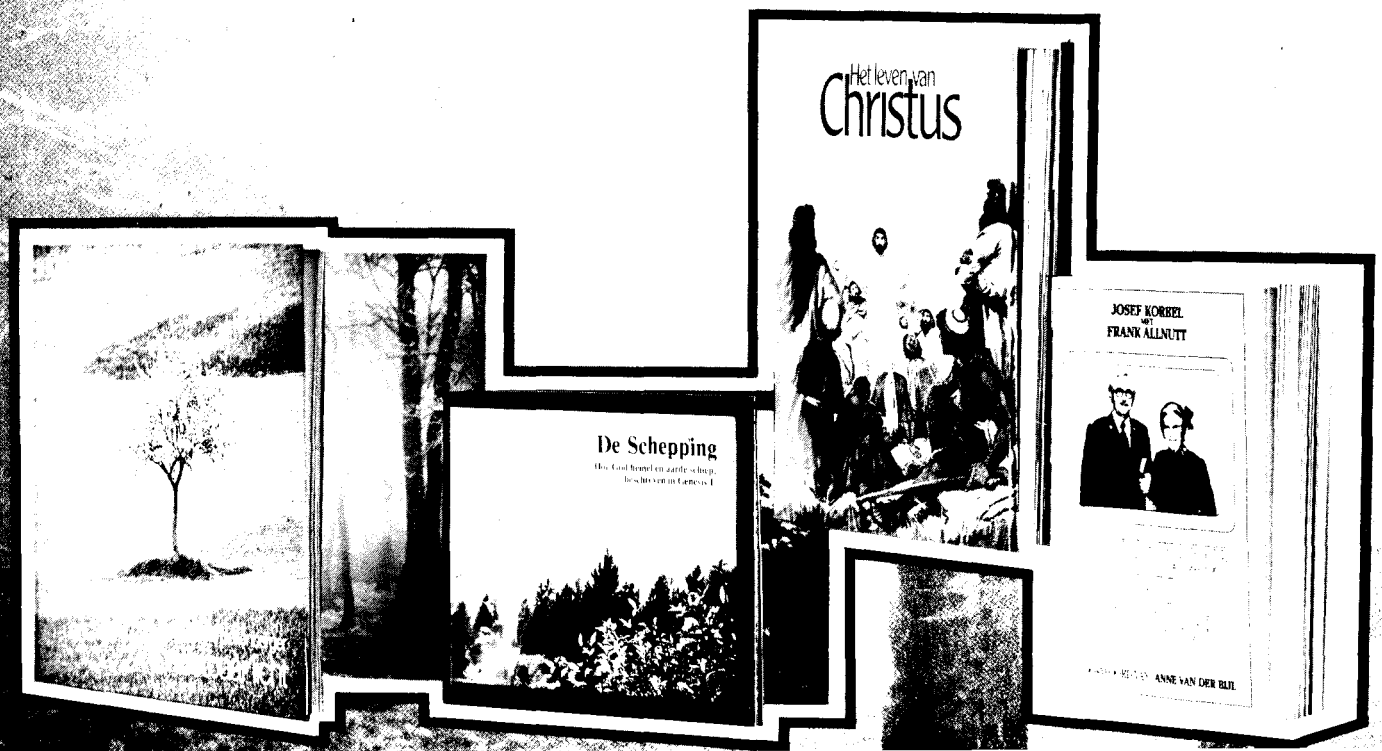

Cryptogram

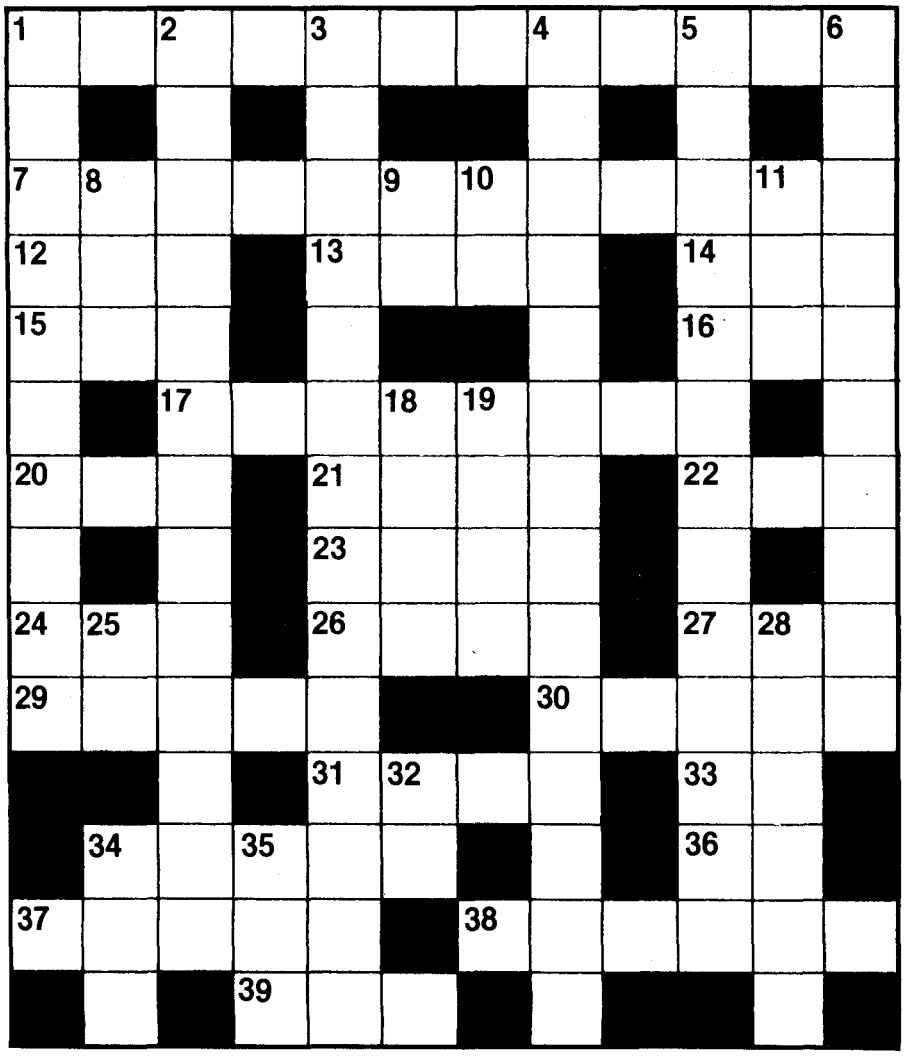

Horizontaal

1. Ziet gij aan de pier spookjes, v.d. Klauw? Nee, daar steken 2 uitkijkpostjes boven de waterspiegel uit.
7. Peking aan zet... Taipeh aan zet... welke mensen gaan dat bij welke schaker innen.
12. Lidwoord noch van koe noch stier, doch kalf.
13. Niet Engels eerste klinker in rapportje waar we kennis van moeten nemen.
14. Té... en te onpas.
15. Tussen Franse wieg en Frans graf...
16. Als je geniet van 15 voel je je 16 alleen met 2e letter uit alfabet.
17. Grove tegenstelling in „ze bruin bakkende" werkgroep. De BV: EBN en de ETA gaan elkaar te lijf?
20. Vrijgemaakte ouderlingen en jongeling zijn binnen verband in dit verbond.
21. Meerdere Scandinavische muntjes doorelkaar gehaald geeft uitzicht op klassieke liefde.
22. Boeren-worst, maar voorzetsel ertussen is vollediger.
23. Het Ierse Erin is bij ons van naam en in Frankrijk niets.
24. Oranje deel van Apeldoorn dat in Engeland héél anders wordt ervaren.
26. Bijvoeglijk kleurnaamwoord dat vertelt over wat die onderzeeërs buiten als kleur zullen zien, als ze operationeel worden, tenminste.
27. Arkbouwer volgens R.K.-vertaling.
29. Het is sul om te denken dat hier de kabel-tv ons land binnen komt via eenvoudig waterwerk.
30. Streepjes op z'n Engels worden in les tot regels.
31. Winnie hope op deze uitroepende achternaam.
33. Verdraaide noot in werkwoord van bestaan.
34. De haan gokte op 'n kippenhok. Horen en zien verging hem daarna hierdoor.
36. Bijbel minus ot.
37. Deze klinker is rond en mèt rond geeft het lichaamsdeeltjes of -delen weg.
38. Ziet men bij duiven en mensen resp. vanaf tam worden en/of verlovingsfeest.
39. De lezer heil! 't technisch onderwijs dan beter dan de MAVO, de Geus?

Vertikaal

1. Vliegt voortdurend in de buurt van wegenwacht, men volge, schep hierdoor weinig moed.
2. Dames achter glas in kaartspelen.
3. Kun je niet in Oostenrijk maar in Broek, Lekkerkerk beter etc. doen. Met strop bekranst 9! dan bovenop Ginjaar.
4. Bij bandrecorders en spoedgevallen tempo! We hopen 'n smal idee vlug te verwerkelijken.
5. Mensen in legervoertuig: beng... en in mapje ziet ge wat het geweest is.
6. Lopen alle hete onderzeeboot-affaires mee af... gaat het onder zee, dan ritje ...esss-s... hoor je dan.
8. Uitroep bij Erica en paarse bloemetjes op Veluwe.
9. Knock-out.
10. Inderdaad, voor de vuist weg...
11. De IRA mengt zich in tentoonstellingen.
18. 11 met 2e klinker voornaam bij Groenevelt.
19. Dat ik love en met wat ik zintuiglijk ervaar.
25. Ten oosten van Greenwich in 2 letters.
28. O, Trees is naar Yerseke!
32. In orde, 9 is omgedraaid na het boksen!
34. Als g'om plaksel komt, is dit eenvoudig.
35. Draait ge uw bestemming, speel als kind.

Oplossing Cryptogram nr. 17

Horizontaal: 1. Champagneteam; 7. Ra; 8. Alp; 9. Ub; 10. Gei; 11. Partijtje; 14. Pie; 15. Rol; 16. Rookzaal; 21. Graafmachine; 22. Ruillaag; 23. Legeruitlaat; 26. Schiermonnik.

Vertikaal: 1. Champagnefles; 2. Mopperaar; 3. Grut; 4. Nabij; 5. Engerling; 6. Meibloesemtak; 12. Roofdier; 13. Tractaat; 17. O.a.; 18. Km; 19. Za; 20. Ah; 24. Eli; 25. Lijn.

BON

omdat ik 't zeker wil weten

Ik wil alle informatie over die moderne verzekeringen van UBO. Gratis en vrijblijvend.

Mijn naam is: _____

Straat : _____

Postcode : _____

Plaats : _____

Ik ben vooral geïnteresseerd in:

- ☐ reisverzekering
- ☐ pleziervaartuig-verzekering
- ☐ caravanverzekering
- ☐ autoverzekering
- ☐ ongevallenverzekering
- ☐ aansprakelijkheidsverzekering
- ☐ brandverzekering
- ☐ inboedelverzekering
- ☐ bromfietsverzekering
- ☐ aanvullende pensioenverzekering
- ☐ uitvaartverzekering
- ☐ levensverzekering
- ☐ verzekering met belastingvoordeel
- ☐ termijnspaarplan

CDA

Vul 'm in.
Dan weet u meteen waar uw zekerheden liggen. En waarom 't CNV hier achter staat.

De postzegel is niet meer nodig.
Daar zorgt UBO wel voor. U zorgt voor 't invullen.
En voor de envelop. Zet daarop:
UBO, Antwoordnummer 445, 3500 VB Utrecht.
En dan hup op de post.

UBO
verzekeringen

Voor ouders die moeilijkheden hebben met de schoolopleiding van hun zoon, kon dit wel eens belangrijk zijn

Alle kinderen vanuit het gezin naar school laten gaan is een ideaal, dat niet altijd te verwezenlijken blijkt. Ons internaat is er juist op gericht om dan een alternatief te bieden. Wij stellen ons immers tot doel jongens te begeleiden in hun studie van

gymnasium - atheneum - havo - mavo

In ons internaat is plaats voor 60 leerlingen. Zij zijn naar leeftijd en klas onderverdeeld in groepen, die toch ook weer niet helemaal op zichzelf staan.

Naast een serieuze begeleiding van de studie, besteden we heel wat aandacht aan kulturele, sociale en godsdienstige vorming, terwijl ook de leefbaarheid onze volle aandacht heeft. Als u het de moeite waard vindt om wat meer inlichtingen te vragen kunt u die bij de rector krijgen. Het adres is:

R. K. Internaat „Beresteyn"

Leidseweg 191, Voorschoten, telefoon 01717-2341.

Privé broeikassen

Wist u dat **Graafland** uit **Vleuten** in zijn **geheel nieuwe kassencentrum** alles over broeikassen en accessoires kan laten zien en verkoopt, aan de Utrechtseweg no. 57A te **Vleuten,** tussen 9.00 en 17.00 uur van maandag tot en met zaterdag??

Utrechtseweg 37-39, Vleuten
U kunt onze brochure / prijslijst aanvragen 03407-1267

Graafland VLEUTEN

1E JAARGANG NO. 22 – 7 MAART 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

Zuid-Afrika en het CDA-program

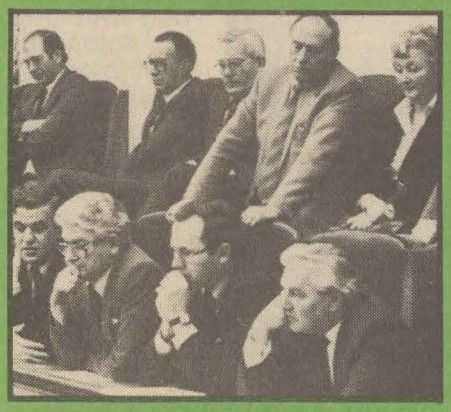

Limburgse burgemeesters volgen Kamerdebatten over herindeling Zuid Limburg.

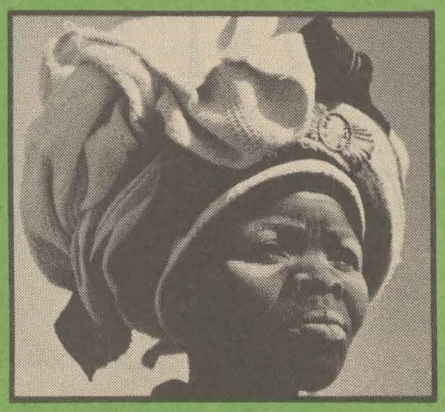

Een Tembu-vrouw uit Transkei (Zuid-Afrika).

Partijpolitiek om Zuid-Limburg

Jongeren op bezoek in Catshuis

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
Mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Verder in dit nummer:

	pagina
Commentaren	3, 5, 9
Uit de fractie	6, 8, 10, 11, 15
Partijvoorzitter	7
Zwart-Wit	10
CDJA	18, 19
Uw mening	14, 17, 21
Agenda	21, 22, 23
Afscheid Bibo	21

Inhoud:

Huisnummeraanpak

Redactielid Eske Sleijser reageert op het artikel van Lubbers, vorige week in dit blad gepubliceerd over de toekomst van het sociale zekerheidsstelsel ..... pagina 3 en 4

Wat is een gravamen?

Tweede-Kamerlid en oud-AR-partijvoorzitter dr. Anton Veerman gaat in op de betekenis van dit woord zowel wat betreft de historische als politieke context. pagina 5

Zuid-Afrika en het CDA-program

GPV Kamerlid dr. A. J. Verbrugh en redactielid Piet van Tellingen geven beiden hun visie op Zuid-Afrika ... pagina 12, 13, 14

Financiële actie

Een herinnering aan uw bijdrage voor de verkiezingen pagina 4

Correctie interview Van Agt

In het vorige week in dit blad gepubliceerde interview met de lijsttrekker is een fout geslopen. Op pagina 5, in de derde kolom dient de eerste zin van het laatste antwoord te luiden: Van Agt: Dit zal absoluut nodig zijn (i.p.v. niet nodig zijn, red.)

De huisnummeraanpak

of: uitkering naar behoefte

door Eske Sleijser-Tegelaar

In CDActueel van 26 februari vraagt de fractievoorzitter van het CDA in de Tweede Kamer de discussie te openen over een andere wijze van uitkering verlenen in de sociale sector.
Die andere wijze wordt ook wel de HUISNUMMERAANPAK genoemd, d.w.z. men kijkt bij het verlenen van een sociale uitkering naar alles wat zich achter één huisnummer bevindt aan inkomensgenieters en/of uitkeringsgerechtigden. Vervolgens legt men dan een relatie tussen de hoogte van de te verlenen uitkering en het al dan niet aanwezig zijn van andere inkomens/uitkeringen in de leefeenheid achter het huisnummer.
In Lubbers benadering geldt er één voor allen geldende uitkering, het zgn. fictieve minimum. Het bedrag ervan is aan de ondergrens juist voldoende voor één persoon om in het noodzakelijke levensonderhoud te voorzien. Mochten er zich nu echter achter dat huisnummer nog meer personen bevinden, die van die ene uitkering afhankelijk zijn voor ook hun levensonderhoud, dan kan er – nog steeds volgens Lubbers – een toeslag op de uitkering komen, waardoor deze voor minimaal 2 personen toereikend is voor een zeer bescheiden bestaan.

Gelijke rechten

Alvorens enkele kanttekeningen hierbij te plaatsen, rijst de vraag of voorafgaande aan die opzet eerst de noodzakelijke regeringsmaatregel zal worden genomen, om mannen en vrouwen althans wat betreft hun recht op uitkering (zoals WW en WWV) gelijk te behandelen. We moeten haast aannemen van wel, omdat we moeilijk over een andere opzet van het uitkeringsstelsel kunnen praten als de potentiële rechthebbenden op zo'n uitkering niet man én vrouw kunnen zijn. Om eventueel te kúnnen inleveren, zal iemand (tot nu toe dus nog steeds een bepaalde categorie vrouwen) wel iets in te leveren moeten hebben. . . In de beschouwingen over het huisnummerstelsel, die ook elders te lezen waren, is immers steeds gesteld dat de voorgestelde maatregel écht emancipatoir zou zijn, omdat ze zowel man als vrouw in gelijke wijze en in gelijke mate zou kunnen betreffen. Toch zou deze vraag eerst positief beantwoord moeten worden en de daarvoor benodigde stappen genomen.
Een tweede algemene opmerking betreft het karakter van deze soort maatregelen. Het is opvallend dat de voorheen in socialistische kring als onsocialistisch afgewezen gedachte om rekening te houden met het gezin als basis van wetgeving, nu ineens als bij toverslag wél socialistisch is geworden. Of zijn de socialisten ineens en masse tot de christen-democratie bekeerd? Ook valt het evenzeer op, dat in christen-democratische kring hoog genoteerde principes van eigen verantwoordelijkheid, afwijzen van te ver ingrijpend, nodeloos staatsingrijpen, bescherming privé-sfeer etc. op dit punt een wellicht andere gelding hebben gekregen. Zijn de christen-democraten op dit punt socialistisch aan het worden? Of vinden beide partijen elkaar in deze sfeer in een nieuw soort gezinssocialisme?

Gezinstaken

In ieder geval betreffen deze maatregelen het inkomen van een gezin. Gezinsverantwoordelijkheid dragen de leden van het gezin: man en vrouw, huwelijkspartners of deelgenoten van andere duurzame samenlevingsverbanden. Tot hun taak behoort naast het verrichten van de gezinstaken, het leveren van een aandeel in vrijwillig bezig zijn voor de naaste, het zorgen voor de kost, m.a.w. de taak tot het verrichten van arbeid tegen betaling. Gezamenlijke verantwoordelijkheid van man en vrouw. Hoe deze dat verrichten is een vrije, bewuste keuze. Tal van mogelijkheden zijn er.
Betere scholing en vorming van jonge en oudere mensen, mogelijkheden voor tweede-kans onderwijs, her- en bijscholing etc.: dat alles maakt het de partners van nu mogelijk beide zorg te dragen voor het binnenkomen van een gezinsinkomen. Soms zijn beiden full-time bezig, soms één van hen in deeltijd, weer anderen kiezen, zeker als er kleine kinderen te verzorgen zijn, voor één kostwinner en één thuiswerker.

Kinderbijslag

In de inkomenssfeer wordt er geen onderscheid gemaakt tussen het aantal personen dat van dat inkomen moet leven. Ook niet wat het minimumloon betreft. Wel maakt de fiscus verschil tussen ongehuwden en gehuwden (belastingvrije voeten). Ook zorgt het stelsel van kinderbijslag ervoor dat met de kosten verbonden aan het grootbrengen van kinderen rekening wordt gehouden. Het zou bij dalende inkomens en zeker ook bij lagere uitkeringen nuttig zijn de kinderbijslag reëel of reëeler te doen aansluiten bij de werkelijke kosten. Differentiatie naar leeftijd zou billijk zijn en de zaak betaalbaar houden. Ook een stelsel van studiefinanciering beginnend bij 18 jaar zou voor allen de grens voor de kinderbijslag op 18 jaar kunnen stellen, of eerder als het kind al in eigen onderhoud voorziet. Uitkeringen aan schoolverlaters zouden gedifferentieerd kunnen worden naar al dan niet thuiswonend, zoals thans ook al bij studietoelagen gebeurd.

Ophouden met werken

Wanneer we ons thans echter tot de volwassen gezinspartners beperken en het kind, de kinde-

(vervolg op pagina 4)

commentaar

PvdA-Congres

Het spektakel is weer voorbij. Het PvdA-congres heeft gesproken en de marsroute bepaald. Zoals gebruikelijk deed het congres een aantal uitspraken die mooi klinken, maar nauwelijks te realiseren zijn. Er werd flink afgereageerd op het huidige kabinet, dat zowat de schuld van alles krijgt. We zijn dat patroon gewend als de PvdA in de oppositie zit.
Maar veel belangrijker is dat het congres de lijn van Den Uyl heeft gekozen, toen het ging om het aantal atoomtaken voor het Nederlandse leger. Op zich is dit standpunt belangrijk, maar veel belangrijker is dat daarmee ook de bereidheid tot regeren werd onderstreept. Immers heeft Den Uyl in zijn standpuntbepaling over de atoomtaken zorgvuldig laten meewegen wat het maximaal haalbare is bij internationale onderhandelingen. Geen getuigenispolitiek alleen, maar een politiek die het meedoen aan een regering niet onmogelijk maakt.
Als wij daarbij voegen de nadrukkelijke toezegging van de PvdA-partijleider Den Uyl dat de bekende strijdpunten bespreekbaar zijn, dan begint het realisme in de PvdA te gloren. Toegegeven, er zijn nog veel standpunten van de PvdA die voor toekomstige regering niet uitvoerbaar zijn. Maar er valt tenminste over te praten.
Het CDA wil bij de formatiebesprekingen streven naar een brede basis voor een parlementair meerderheidskabinet, zodat een brede ondersteuning van het beleid vanuit de samenleving wordt bevorderd. Dat sprak het CDA-congres op 21 februari jl. met vrijwel algemene stemmen uit. In de huidige praktijk betekent dit: regeren met D'66 en de PvdA ligt als eerste voor de hand. De PvdA-deur staat op een forse kier richting CDA. De deur is niet dicht geklapt. Laten we dat maar winst noemen. Het CDA moet niet mee doen aan al die spelletjes van „wie wel of niet met wie mag". Wij vinden dat nu eerst maar eens de kiezers moeten spreken. En laat de deuren over en weer maar open. Dat is voor de regeerbaarheid van het land in deze crisistijd het beste.

De deur naar het CDA is weliswaar niet met een forse klap dicht gegooid, maar zeg dat niet te hard op. Zo ongeveer is het standpunt van de PvdA.

(vervolg van pagina 3)

ren qua kosten en inkomen hierbuiten laten, zien we het volgende beeld.
Voorgesteld wordt thans in de uitkeringssfeer, anders dan bij de inkomens dus, wel onderscheid te maken naar het aantal personen dat van zo'n uitkering moet leven. In de praktijk komt dit erop neer dat achter het ene huisnummer bijvoorbeeld een werkloze timmerman zit met uitkering x, zijn buurman krijgt uitkering 2x. Waarom? Wel, omdat de vrouw van de eerste timmerman zelf halve dagen in een supermarkt of als bejaardenverzorgster werkt en de vrouw van de tweede timmerman heeft gekozen voor onbetaalde arbeid thuis. Nu kan dat en zal dat ook als onrechtvaardig beschouwd worden door beide timmerlieden. Beiden werkten in hetzelfde bedrijf, dat buiten hun schuld nu over de kop is en waarom krijgt „hij" nu meer dan ik. Van de hoogte van het verschil tussen x en 2x hangt bovendien af wat er nu gebeurt. Als de vrouw, die in een supermarkt of als bejaardenverzorgster werkt, minder dan dat verschil verdient, zal haar echtgenoot aandringen op thuiskomen en het werk voor gezien houden, want waarom zou je „voor noppes blijven sappelen". Of, wat ook heel reëel is, zij houdt op met werken in de controleerbare sfeer en wijkt uit naar de zwartwerksfeer. Die verleiding bestaat er trouwens ook voor de timmerman met de lage uitkering, n.l. om door zwart bij te klussen zijn inkomensverlies te compenseren. In al deze gevallen schiet de maatregel het beoogde doel voorbij.
Beperking van de overheidsuitgaven ontstaat er niet, doordat toch of in beide gevallen de verhoogde uitkering moet worden toegekend, of, in het geval van de werkende vrouw die haar arbeid opgeeft, ook zij een één-persoonsuitkering ontvangt.
Dat zijn heel praktische maatschappelijke uitwerkingen van een goed bedoeld plan, waarmee bij de beoordeling rekening moet worden gehouden.

Gezinssolidariteit

Nu terug naar de CDA-visie op het gezin en de taken daarvan. Verantwoordelijke mensen, verantwoordelijke gezinspartners. Solidariteit, gerechtigheid, grote woorden maar heel reëel in hun toepassing. Is het niet even verantwoord een beroep te doen op de onderlinge solidariteit van gezinspartners om samen in wisselende situaties opnieuw een verantwoorde keuze te doen, ook wat betreft het verdienen van de kost? Indien in een bepaalde situatie de keuze van de gezinspartners is gedaan dat de één arbeid tegen betaling verricht en de ander onbetaalde even waardevolle thuisarbeid verricht en daarin door omstandigheden buiten iemands wil verandering komt, zou dan niet een keuze moeten worden gedaan? Kan dan bijvoorbeeld de thuispartner niet zeggen, nu is het mijn beurt. Jij bent nu door werkloosheid hele dagen thuis, maak jij nu de thuistaak tot de jouwe, de zorg voor het huishouden, voor de kinderen. Ik zal me nu ook

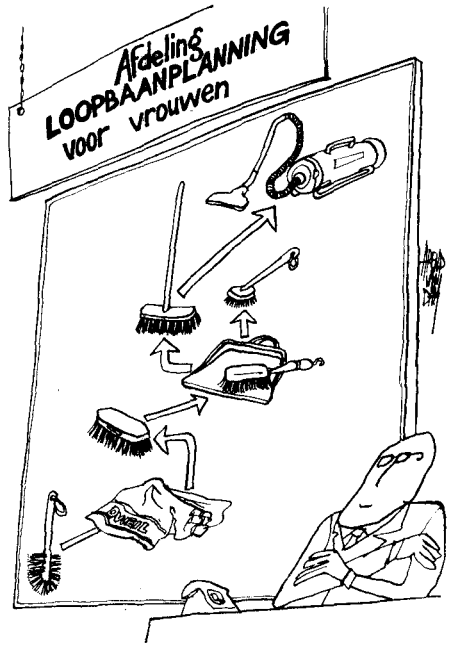

melden als arbeidszoekende en wellicht is in mijn branche wel wat te krijgen.
De arbeidsmarkt is niet bepaald rooskleurig. Toch maken twee werkzoekenden meer kans op werk voor één van hen, dan één uit een samenlevingsverband. Het is immers plicht van beide partners zo mogelijk op eigen kracht voor inkomen te zorgen. De overheid doet ook een beroep op hen, op eigen verantwoordelijkheid en springt slechts daar waar het nodig is in. Is het dan ook in omstandigheden van noodgedwongen werkloosheid voor de één rechtvaardig, de ander, gezond en wel, beter gevormd en toegerust dan vroeger, te ontzien in die plicht tot medeverantwoordelijkheid voor inkomen?
Gelijke behandeling man en vrouw, gelijke rechten, gelijke plichten. Het CDA staat erop in haar program.
In bovenstaande redenering komen we dan uit op één voor allen geldende gelijke uitkering; een uitkering voor één persoon. Geen jaloezie meer tussen de beschreven timmerlieden, geen uitwijken naar zwart werk, geen terugtrekken uit het arbeidsproces van vrouwen, die werk hebben. Maar wel gelijkelijk de plicht van partners, dat beiden werk zoeken en als dat er niet is, beiden recht op uitkering, recht op een éénpersoonsuitkering hebben.

Onder- en bovengrens

Zo'n uitkering heeft een minimumniveau, maar in deze visie ook een bovengrens. Vele uitkeringen hebben die al, maar ik geloof dat in deze tijden van het in solidariteit van allen voor allen zoeken naar het uiterste om het bouwwerk van de sociale zekerheid fundamenteel overeind te houden, dat die bovengrens lager kan, misschien wel veel lager. Ligt in deze opzet de ondergrens bij die ene persoon op minimumniveau, de bovengrens zou bijvoorbeeld liggen bij 1½ maal modaal. Dat betekent voor veel hoger betaalde beroepen een tamelijk rigoureuze ingreep, maar ook daar geldt dan weer het principe van de gezamenlijke verantwoordelijkheid van beide partners. Oppoetsen van verouderde vaardigheden, ruime mogelijkheid tot bij- en omscholing, maakt het ook daar de andere partner mogelijk diens taak tot inkomensverschaffer op zich te nemen.
Pratend over de alleenstaande, van hoog tot laag, zal er voor die groep behalve de minimumuitkering, die voor allen geldt, gekeken moet worden naar extra kosten voor wonen en bijvoorbeeld energie, die door één persoon in bijna gelijke hoogte moeten worden betaald als voor twee-persoonshuishoudens. Een gedifferentieerde huursubsidie en een energietoeslag voor alleenstaanden zou in dit stelsel mogelijk moeten zijn, zeker voor de alleenstaande ouder met kinderen

Recht doen

Het bovenomschrevene is samen te vatten, als een poging recht te doen aan sinds lang gegroeide en wortelgevatte emancipatoire benadering van de mens in zijn eigen verantwoordelijkheid én in diens verantwoordelijkheid in gezamenlijkheid, rekening houdend met gezinsverantwoordelijkheid en zorg voor de kinderen en een beroep doende op solidariteit in rechtvaardigheid, ook tussen gezinspartners onderling.
Dit „plaatje" komt nadat het nodige rekenwerk is verricht in deze ingewikkelde materie denkelijk op hetzelfde uit als de aanpak, die Lubbers voorstelt, maar is niet hetzelfde qua emancipatoire benadering.

Financiële actie Tweede Kamerverkiezingen

Op **23 februari jl.** hebben al onze leden een acceptgirokaart ontvangen met het verzoek een steentje bij te dragen aan de financiering van de verkiezingscampagne.

Hoewel we in de huidige tijd trachten een dergelijke campagne sober te houden, ontkomen we er niet aan een speciaal beroep op de leden te doen, vooral omdat fondsen hiervoor (nog) ontbreken.
Op dit moment loopt er ook een financiële actie onder de VIPS van het CDA ten behoeve van de naderende verkiezingscampagne.
Onder VIPS verstaan we in het algemeen personen, die vooral dankzij het CDA een vooraanstaande functie bekleden.

Hebt u uw bijdrage al overgemaakt?

Een ongewoon woord: gravamen

Een gravamen, dat is letterlijk een bezwaar. Maar (onder ons) geen gewoon bezwaar. In de eerste plaats slechts een bezwaar dat een aanstaand lid van een vertegenwoordigend college bij de ondertekening van het program, dus bij voorbaat, maakt tegen een onderdeel van dat program. Maar er is blijkbaar meer mee aan de hand; vanwaar anders dit ongewone woord. Daarover is mij gevraagd enkele opmerkingen te maken. Vandaar dit verhaal.

door dr. A. Veerman

Eerst dat woord. Dat komt uit de sfeer van de ARP. En daar was het ongetwijfeld een inbreng vanuit de vocabulaire van Abraham Kuyper, waarin meer van die eigen, vaste wat exotisch aandoende, woorden voorkwamen. Kuyper had dat woord geplukt in de tuin van de historie, nader in het perk van kerkelijke traditie. Daar wijst het woord op een strikt belijdende kerk, die serieus omging met haar eigen belijdenis, maar ook met de vrijheid, de persoonlijke verantwoordelijkheid van haar leden, i.c. de Gereformeerde Kerk. Ook in zo'n streng belijdende kerk kon het voorkomen, dat leden (predikanten met name) op een bepaald punt een afwijkende overtuiging hadden, zonder die kerk als zodanig af te wijzen en er daarmee te breken. Dan kon men een gravamen indienen. Dat werd vervolgens in kerkelijk colleges besproken, waarna beslist werd of zulk een opvatting binnen de grenzen van het gemeenschappelijk belijden toelaatbaar geacht kon worden.

Vanuit die wereld is het begrip ook in de politiek gekomen. Men moet, om dit te vatten besef hebben van de nauwe persoonlijke betrokkenheid die in het Antirevolutionaire denken bestaat van de mens bij de schriftuurlijke uitgangspunten, ook van zijn politieke partij. Ik denk (en heb ook wel ervaren) dat velen het aanvaarden van eeuwige beginselen in de politiek maar schoorvoetend ingeruild hebben voor het denkbeeld van meer tijdgebonden overtuiging. Welnu, bij deze hechte grondslag van een politiek program paste ook een even deugdelijke weg om de afwijkende persoonlijke overtuiging een eerlijke kans te geven. Net als ten opzichte van de kerkelijke belijdenis kon men ook tegenover een haast even gedecideerd program uiting geven aan een afwijkend standpunt zonder overigens de sterke band (een geloofsband!) met de broeders en zusters in de politiek te verzaken: een gravamen indienen.

Ik kan mij indenken dat het AR-smaldeel in het CDA er grote prijs op stelde, dit begrip mee te nemen. Het wijst op een zeer serieus nemen van de evangelische basis van het politiek program en ook op een even serieus nemen van de afwijkende persoonlijke overtuiging, een stuk geestelijke vrijheid en verantwoordelijkheid, die niet overruled kan worden door een gezamenlijk ingenomen standpunt.

Uit het voorgaande moet volgen, dat niet elke minderheidsopvatting tot een gravamen kan leiden.

1. De normale gang van zaken in een organisatie is, dat een minderheid zich schikt naar de meerderheid, zich conformeert aan het gezamenlijke standpunt. Als men zou eisen, dat iedereen het in alles met iedereen eens zou zijn in een partij, dan was het aantal partijen in ons land onbeperkt. In tal van zaken van mineur belang moet men zich gewoon bij het standpunt van de rest neerleggen en niet strak op zijn stuk blijven staan.
2. Dat houdt overigens ook in, dat een partij niet alles moet willen vastleggen in het stembusprogram. Dat is ook al om een andere reden zo. Men kan voor een periode van vier jaar echt niet zoveel vooruit zien, dat men tot in details de zaken kan vastleggen. Wanneer men achteraf, na vier jaar, nog eens naleest wat men vier jaar tevoren wilde uitstippelen, dan komt men veel vermakelijks tegen. Bescheidenheid siert een partij, ook bij het opstellen van haar verkiezingsprogram. Dat levert natuurlijk (in de pers) het verwijt van vaagheid op, maar men moet niet denken, dat men dit verwijt ooit ontloopt.
3. Om tot een gravamen te kunnen leiden moet een afwijkend standpunt berusten op een innerlijke overtuiging. Dat kan ook wel een dwaling zijn, waar men naderhand op terugkomt, maar op het moment zelf moet het echt diep zitten. Er is een tijd geweest dat partijen uit onze sfeer zich in hun program uitspraken tegen afschaffing van de doodstraf. Toen waren er in die sfeer ook mensen, die echt gemeende bezwaren, gemoedsbezwaren hadden tegen het opleggen en voltrekken van de doodstraf door de overheid. Wel, dat zou tot een gravamen kunnen leiden (en heeft ertoe geleid).
4. Een gravamen moet aangemeld worden bij de partijleiding en door deze worden erkend. Dat is een belangrijk element, dat men nl. weet wat men aan elkaar heeft. En dat zegt ook veel over het geestelijk gehalte van de partij. Over de mate waarin ruimte bestaat voor afwijkende standpunten, geestelijke vrijheid. En in hoever de partij een zaak bepalend acht voor haar identiteit. Dat betekent, dat niet zelden de vraag, of op een punt een gravamen kan worden erkend, aanleiding zal geven tot een grondige discussie: „Hoe zwaar weegt dit punt voor ons". Daarmee is zo'n discussie onder ons eigenlijk een (blijvende) discussie over de identiteit van het CDA.

commentaar

(vervolg van pagina 3)

Mist maken en misschien na de verkiezingen toeslaan. Dit soort schijnduidelijkheid willen wij doorprikken. De PvdA kiest officieel in de eerste plaats voor een coalitie met D'66, met steun van PPR en PSP. Als goede dagdromers denken zij dat zo'n soort coalitie bij de kiezers aanslaat en dus een meerderheid verwerft. En dan praten wij nog niet eens over de harde weigering van D'66 aan zo'n soort volksfront mee te doen. Ook al zou er een kleine meerderheid inzitten voor deze linkse partijen, dan heeft ons land toch behoefte aan een kabinet met een brede steun in het parlement en in de samenleving. Dat weten de PvdA-leiders best. Zij moeten toch beseffen dat zulke wilde experimenten van links het land niet helpen. Waarom dan niet eerlijk tegen de kiezers gezegd dat de PvdA best met het CDA wil regeren? En dat het onder de huidige onstandigheden niet anders kan? Want nu worden de kiezers bedrogen met illusies die nooit bewaarheid worden.

Krokus

De krokusvakantie van deze week is één van de drukste tussendoorvakanties die Nederland ooit heeft gekend, zo weet de ANWB ons te melden. Het aantal wintersportgangers wordt geschat op 100.000 meer dan bij de traditionele „topper", de kerst. Bovendien zijn – om het reisbureau-Nederlands maar even aan te houden – „de Canarische eilanden een knaller".

Wij gunnen iedereen, onzelf niet uitgesloten, zijn aardigheden. Maar het zou bij alle verontwaardigde protesten over „dubbel pakken", „onaanvaardbare nivellering" en „de wurggreep van de belastingschroef" interessant zijn om een onderzoekje in te stellen naar het consumptie-patroon van ons, Nederlanders. We denken bijvoorbeeld aan een aantal bepaald niet primaire levensbehoeften als St. Nicolaas, vuurwerk, tussendoorvakanties e.d.

Is er een relatie tussen deze consumptiepatronen en bepaalde inkomenscategorieën? Of is het een veel breder verschijnsel?

Het is met de bezuinigingen wellicht als met het stoppen met roken: iedereen prààt erover.

uit de fractie

Ter financiering van de onderwijsuitgaven in 1981 wilde het kabinet in 1981 ondermeer voor een bedrag van *f* 265 miljoen een algemene salarismaatregel voor de onderwijsgevenden treffen.

In oktober kon de gehele Tweede Kamer daarmee niet akkoord gaan om twee redenen:

1. Het onderwijs is een onderdeel van het totale stelsel van gemeenschapsvoorzieningen. Het gaat dan niet aan als er in één sector budgettaire problemen ontstaan, in dit geval in het onderwijs, de oplossing ervan maar te verhalen bij hen, die toevallig in die sector werkzaam zijn. De gehele gemeenschap dient die financiële last te dragen.
2. De salarissen van de onderwijsgevenden zijn destijds op een bepaalde en afgewogen wijze gekoppeld aan de salarissen van de ambtenaren. Daaraan zou afbreuk worden gedaan door een algemene salarismaatregel.

Dit alles wil niet zeggen, dat de salarissen in het onderwijs onaantastbaar zijn. In het verleden zijn nivellerende maatregelen genomen m.b.t. de inkomens van de hoogleraren, de vroegere lectoren en thans zijn maatregelen in voorbereiding voor de wetenschappelijk hoofdmedewerkers. In oktober 1980 sprak de Tweede Kamer via de motie Rietkerk/Lubbers uit, dat er reden is de inkomensstructuur in het onderwijs door te lichten, daarbij lettend op de inkomensontwikkelingen buiten het onderwijs. Het kabinet zou dit moeten doen, zou verder overleg met de ambtenarencentrales moeten voeren en zou hierover aan de Tweede Kamer moeten rapporteren.

Tijdens de behandeling van de onderwijsbegroting-1981 in de Tweede Kamer heeft de CDA-fractie minister Pais in scherpe bewoordingen verweten, dat hij niet direct na de algemeen politieke beschouwingen in oktober van het vorige jaar aan de slag is gegaan. Hij heeft gewacht tot de tweede helft van februari 1981. Het resultaat is nu, dat van de eerder genoemde *f* 265 miljoen ongeveer *f* 146 miljoen gevonden kon worden door de stofkam door de onderwijsbegroting te halen en door verhoging van enkele bijdragen aan het onderwijs. Het restant van *f* 119 miljoen moet nog nader worden ingevuld met te treffen rechtspositionele maatregelen.

Overigens zal voor wat betreft de CDA-fractie alleen met de onderwijsbegroting-1981 akkoord kunnen worden gegaan op de voorwaarde, dat het kabinet toezegt de nader te treffen rechtspositionele maatregelen t.z.t. ter goedkeuring aan de Kamer te zullen voorleggen.

De werkgelegenheid

Door de terugloop van het aantal leerlingen is er in het kleuteronderwijs en lager onderwijs een

door drs. W. J. Deetman

grote werkloosheid ontstaan. Dit terwijl voor het totale onderwijs, inclusief de werkgelegenheid bevorderende maatregelen, juist het aantal arbeidsplaatsen is gegroeid.

Nu wordt wel het volgende standpunt verdedigd. De financiering van het onderwijs in Nederland is hoofdzakelijk gekoppeld aan het aantal leerlingen. Daalt het aantal leerlingen, dan zijn er automatisch minder financiële middelen nodig. De onderwijs-vakorganisaties verdedigen het standpunt, dat de financiële middelen die door de daling van het leerlingen vrijkomen weer dienen terug te vloeien naar het onderwijs. Dit volledig terugvloeien wijst de CDA-fractie af. Daling in het aantal leerlingen betekent een veroudering van de bevolking. Dit proces brengt in versterkte mate elders in de sfeer van het overheidsbeleid problemen mee, voor de oplossing waarvan extra geld nodig is.

Deze afwijzing houdt evenwel niet in, dat er geen meerjarenaanpak van de werkloosheid in het onderwijs wenselijk is. De onderwijssector is één van de weinige sectoren in de samenleving die zich op het punt van de werkgelegenheid vrij eenvoudig laten plannen. Toch wordt van dit gegeven onvoldoende gebruik gemaakt. Zo is er nu werkloosheid in het kleuteronderwijs en het lager onderwijs en opkomend in het voortgezet onderwijs. Elders zien we een uitbouw van het onderwijsstelsel, b.v. met de volwassenen-educatie. Waarom zouden wachtgelders niet kunnen worden ingezet in deze nieuwe onderwijsactiviteiten, na een her- en bijscholing.

Verder zijn er velen, die een wachtgeld genieten en toch voor het onderwijs bezig willen zijn. Waarom wordt het niet mogelijk gemaakt deze wachtgelders naar de mate waarin zij een uitkering ontvangen in te zetten in het onderwijs? Een ander punt is de bevordering van deeltijdbanen en kleinere volledige betrekkingen in het voortgezet onderwijs dan wij thans kennen. Terzake zijn er de nodige rechtspositionele problemen, die nog steeds niet zijn opgelost. Het zou nuttig zijn indien daarmee haast zou worden betracht. Al deze zaken zouden in een meerjarenplan aangepakt kunnen worden. Een gericht werkgelegenheidsbeleid voor het onderwijs is dan mogelijk. Zulk een meerjarenplan is er niet, er is alleen een discussiestuk. Een teleurstellend gegeven.

Ontwikkeling en vernieuwing

Na drie jaren onderwijsbeleid zijn er belangrijke positieve punten te noemen.

Het is een goede zaak, dat het aantal nieuwe lerarenopleidingen voor het voortgezet onderwijs uitgebreid kon worden met een prot. chr.-opleiding in Zwolle, een r.k.-opleiding in Sittard en een opleiding voor de beroepsgerichte vakken in Eindhoven. De werkgelegenheid in de pedagogische academies en de opleidingsscholen voor kleuterleidsters werd behouden, ondanks de terugloop in het aantal studenten. Het stimuleringsbeleid kon met ongeveer *f* 15 miljoen worden versterkt, terwijl daarnaast dat beleid werd doorgetrokken naar het voortgezet onderwijs. Vele tientallen miljoenen guldens werden extra uitgetrokken voor het buitengewoon onderwijs. De proefprojecten voor het kort middelbaar beroepsonderwijs gingen in de afgelopen jaren van start.

Na drie jaren onderwijsbeleid is er ook reden voor teleurstelling.

Veel werd toegezegd en slechts weinig werd werkelijkheid. Te weinig kwam de wetgeving uit de verf. Per saldo zullen er maar twee, hooguit drie belangrijke onderwijswetten eind mei tot stand zijn gekomen, nl. de Wet op het basisonderwijs, de Wet op de twee-fasen-structuur in het wetenschappelijk onderwijs en eventueel de Wet op de medezeggenschap in het onderwijs. Er zal geen invoeringswet voor de nieuwe lerarenopleidingen voor het basisonderwijs zijn. Hetzelfde geldt voor de aangekondigde wijziging van het onderwijsartikel in de Grondwet. Voor alle scholingsactiviteiten zal één wettelijk kader ontbreken. Er zal geen wet op de onderwijsverzorging zijn, ofschoon gelukkig recentelijk de rijkssubsidieregeling voor de schoolbegeleiding tot stand is gekomen.

De voortgang van de ontwikkeling en de vernieuwing roept ook vraagtekens op. In het bijzonder in het kleuteronderwijs en lager onderwijs. Het is zeer de vraag of op 1 augustus 1983 de Wet op het basisonderwijs kan worden inge-

van de partijvoorzitter

De weg naar de PvdA

De Partij van de Arbeid heeft het zich vorige week niet gemakkelijk gemaakt. Zeker niet, als men ervan uit gaat, dat zij mee wil gaan regeren. En dat laatste is duidelijk. Het werd op het partijcongres in alle toonaarden bezongen. Dit kabinet moet worden weggestemd en wij moeten aan de bak, hoe dan ook.
Zoals bekend geeft de PvdA de voorkeur aan een progressief meerderheidskabinet. Begrijpelijk. Samen met D'66 halen ze die meerderheid nooit en te nimmer. Dat heeft het congres natuurlijk ook wel begrepen, vandaar de uitspraak, dat de PPR en de PSP uit hun aanvankelijke gedoogrol moeten worden gepromoveerd tot echte partners; niet alleen welwillend toekijken, maar echt meedoen; wat zullen ze blij zijn. Maar ook zo komt er geen parlementaire meerderheid. Daar is geen twijfel over. Bovendien wil grote vriend D'66 klein-links er niet bij. In die geest reageerde Jan Terlouw tenminste. Zo wordt dan de uitgesproken voorkeur van het congres door hetzelfde congres ter plaatse om zeep gebracht. Dat moet men overigens zelf weten. De PvdA houdt een tweede mogelijkheid in de achterhand, namelijk regeren met het CDA.
Aantrekkelijk vindt men het niet, maar als het niet anders kan, dan moet het maar. Na een dialoog weliswaar, en als aan een aantal minimum-eisen wordt voldaan. Strijdpunten die in essentie moeten worden vervuld, voordat men met anderen – in dit geval het CDA – gaat regeren. Ik heb al eens eerder in deze rubriek geschreven, hoe ik over zo'n methode denk; dat behoeft geen herhaling. Wel zou ik willen benadrukken, dat het PvdA-congres zich programmatisch verder van het CDA heeft verwijderd. Niet dramatisch veel verder, maar de richting is duidelijk.
De meer absolute garantie voor de koopkracht van de minima dan door het partijbestuur was voorgesteld, is het eerste punt. Het partijbestuur kan hier weliswaar op terugkomen, als de economische groei onverhoopt nog meer tegenvalt, maar de congresuitspraak ligt er. Een sympathieke uitspraak, maar met aanzienlijk meer ingebouwde illusies dan onze CDA-visie op koopkracht-garantie voor de zogenaamde echte minima.
Het tweede punt, waarop een aanscherping heeft plaats gevonden, die het verschil met het CDA-program vergroot, is de kernenergieparagraaf. Zelfs onderzoek naar opslag-mogelijkheden voor radio-actief afval wordt nu afgewezen. En het derde punt betreft de kernwapenproblematiek. Zoals bekend wil de PvdA onder geen beding kernraketten plaatsen.
Dat is het hardste strijdpunt en het is door het congres nog eens dik onderstreept. De passage over de afbouw van het aantal kerntaken is echter verder aangescherpt. Die afbouw moet een kernwapenvrij Europa naderbij brengen, zo vond het congres in navolging van de lijsttrekker en het partijbestuur, maar als de NAVO-partners niet willen luisteren dan moeten we maar op de toer van eenzijdige stappen. Ik geloof dat ik hiermee de belangrijkste verschillen tussen de PvdA van voor het congres en van na het congres heb aangeduid. Nogmaals, geen aardverschuivingen, geen dramatische ontwikkelingen. Het congres heeft in grote lijnen de gematigde lijnen van het partijbestuur gevolgd. Maar wat er is veranderd heeft de weg naar regeringsverantwoordelijkheid eerder bemoeilijkt, dan geëffend. Dat geldt zowel voor de eerste als voor de tweede coalitievoorkeur van de PvdA.

Piet Bukman.

---

voerd. Er moet nu nog te veel voor dat tijdstip gebeuren.
Belangrijke knelpunten zijn blijven liggen. Er is geen uitvoering gegeven aan datgene wat vele jaren geleden is afgesproken over de advies- en overlegstructuur in het onderwijs. De toegezegde nota over de regionalisatie is er nog niet en zal er voorlopig nog niet zijn.

De toekomst

In de loop van dit jaar zullen er tijdens de kabinetsformatie afspraken worden gemaakt over het onderwijsbeleid in de komende jaren. De ontwikkelingen naar het basisonderwijs en die in het hoger onderwijs zullen moeten worden doorgetrokken. Voor wat betreft het voortgezet onderwijs zal de eerste opgave niet zijn de realisering van allerlei wetgeving, b.v. m.b.t. de middenschool, maar wel het bevorderen van een zo groot mogelijke eenstemmigheid in het voortgezet onderwijs over de richting van het beleid.
Daarover is nog forse verdeeldheid. Een zo groot mogelijke eenstemmigheid geeft meer kans van slagen aan in gang gezette ontwikkelingen en vernieuwingen. Daarbij moet bedacht worden, dat datgene, wat in de Kamer wordt uitgesproken, in het onderwijs door de iedere man of vrouw voor de klas moet worden waargemaakt. Dit alles vereist goed overleg over het te voeren beleid, zowel voor wat betreft de financiële als voor wat betreft de onderwijskundige aspecten, tussen kabinet en onderwijsveld en tussen kabinet en parlement. Dit geldt overigens niet alleen voor het voortgezet onderwijs, waar in de beleidssfeer de knelpunten het grootst zijn, maar voor het gehele onderwijs!

Gemeentelijke Herindeling Zuid-Limburg

Vorige week vond in de Kamer het afrondende debat plaats over de gemeentelijke herindeling Zuid-Limburg. Emoties, parlementair én buitenparlementair, speelden een rol. Nu de kruitdampen enigszins zijn opgetrokken, tijd voor een korte terugblik.

door drs. B.M.J. Hennekam

Het herindelingsvoorstel zoals ingediend door minister Wiegel besloeg het gehele Limburgse gebied ten zuiden van Echt, dat wil zeggen: 58 gemeenten. Daarin bleven de gemeenten Maastricht en Vaals wat ze zijn en uit de overige 56 werden 17 nieuwe gemeenten gevormd.

Een herindeling die – afgaande op het aantal gemeenten dat erbij betrokken is – zijn weerga niet kent in de geschiedenis van ons land.

Nu is een gemeentelijke hergroepering in het zuidelijkste deel van ons land ongetwijfeld noodzakelijk en laat in feite al veel te lang op zich wachten, maar dit neemt niet weg dat bij de voorgestelde rigoreuze aanpak op verschillende plaatsen vraagtekens te plaatsen waren. Vele gemeenten (waarvan verscheidene met méér dan 10.000 inwoners) zouden worden opgeheven!

Reden waarom de CDA-fractie de kwaliteit van het voorstel uiterst zorgvuldig diende te toetsen aan haar eigen visie zoals verwoord in het CDA-program: „gebiedsindeling moet beter aansluiten bij de gebieden waarop zich maatschapplijke en ruimtelijke problemen afspelen. Richtlijn daarbij is: schaalvergroting waar nodig, schaalverkleining waar mogelijk".

Burger en gemeente

Gemeenten opheffen is een tere zaak. Eens te meer is dat gebleken in Limburg. Een gemeente immers is méér dan een administratieve eenheid, zij is vooreerst een bepaalde leefgemeenschap. De belangstelling voor en gehechtheid van de burgers aan hun gemeente is er in de meeste gevallen groot. Alhoewel ook in Limburg geleidelijk aan de situatie is ontstaan dat de gemeentelijke leefgemeenschap als functionele eenheid nog maar voor enkele sectoren van het maatschappelijk leven opgaat, kan het indelen van een bepaalde kern bij een andere gemeente leiden tot een verloren gaan van de eigen identiteit. Een en ander dwong tot een zorgvuldige benadering en verplichtte de fractie om te proberen de plannen om te buigen in die gevallen waarin een onnodig grote schaal werd voorgesteld en voortbestaan van een voldoende grote gemeente (dan wel combinatie van gemeenten) als zelfstandige eenheid alleszins redelijk mocht worden genoemd.

Bijsturing

In de bijsturingsplannen van het CDA is de hoofdconstructie van het wetsontwerp onaangetast gebleven. Er is uitdrukkelijk voor gewaakt dat bij wijzigingen het z.g. „domino-effekt" zou optreden.

De **wijzigingsvoorstellen** van het CDA waren:

1. Het niet in Heerlen laten opgaan van de drie zogeheten SUN-gemeenten: Schaesberg, Ubach over Worms en Nieuwenhagen. Tezamen zouden zij **Landgraaf** gaan vormen en zodoende een gemeente vormen van voldoende samenhang en draagvlak (37.000 inwoners).
2. Het eveneens niet in Groot-Heerlen laten opgaan van **Hoensbroek** (22.000 inwoners), een gemeente met een volwaardige centrumfunctie.
3. Het zelfstandig laten voortbestaan van de combinatie van Beek en Spaubeek. Deze nieuwe gemeente **Beek** (17.000 inwoners) als alternatief voor een samenvoeging bij Geleen.
4. Splitsing van de z.g. Onderbankengemeente in **Schinnen** en **Schinveld**.
5. Wittem en Slenaken niet koppelen aan de nieuwe gemeente Gulpen maar als combinatie onder de naam **Wittem** (8.000 inwoners) laten voortbestaan.

Voor de goede orde zij vermeld dat de PvdA het wetsontwerp zo ongeschonden mogelijk door de Kamer wilde hebben. Niet verwonderlijk wanneer we weten dat deze partij een aanhanger is van de grootschaligheidsgedachte. Dat betekende dat het CDA voor steun was aangewezen op de VVD.

Debat

Kern van de gedachtenwisseling in de Kamer en tegelijkertijd ook het politieke strijdpunt was de oostelijke mijnstreek; Heerlen en omstreken. Het wetsontwerp koos voor een driedeling van dit gebied: Brunssum, Heerlen, Kerkrade. De CDA-fractie was voorstander van een vijfdeling: Brunssum, Hoensbroek, Heerlen, Landgraaf en Kerkrade. Argumenten voor die vijfdeling die toch al een behoorlijke reductie van het aantal gemeenten betekende: Er ontstaan gemeenten van voldoende omvang en bestuurlijk draagvlak om de problemen aan te kunnen. Bovendien zal bij welke deling ook samenwerking tussen gemeenten een vereiste blijven.

De minister echter wierp voor die vijfdeling een onoverkomelijke **politieke barrière.**

Daarmee stond het CDA voor de keus, óf de eigen wil doorzettend en daarmee het hele herindelingsvoorstel aan de kant schuivend óf kiezen voor het maximaal haalbare en in elk geval na zovele jaren de bestuurlijke onzekerheid in Zuid-Limburg weg te nemen.

De verantwoordelijkheid van het CDA liet geen andere weg open dan de laatste. En om niet méér te verliezen moest het amendement-Hoensbroek worden ingetrokken.

Een **zeer triest feit**, temeer daar geen enkele zakelijke argumentatie voor die vierdeling door de minister, noch door welke partij ook, werd aangevoerd. Maar het CDA stond met de rug tegen de muur!

De PvdA die tot dan toe geen enkele liefde voor Hoensbroek aan de dag had gelegd, diende vervolgens om puur partij-politieke redenen het CDA-amendement opnieuw in. Voorafgegaan door een stemverklaring kon de CDA-fractie niet anders dan met de grootst mogelijke tegenzin haar stem daartegen uitbrengen.

Resultaat

Het niet zelfstandig blijven van Hoensbroek heeft in de pers de meeste aandacht gekregen. Begrijpelijk.

Daarom hier nog eens de vermelding dat alle overige CDA-amendementen de eindstreep wél haalden.

Waarmee Zuid-Limburg straks (na 1 januari 1982) vier gemeenten méér zal tellen dan het wetsontwerp wilde. Een goed resultaat. Met name in deze gemeenten zal het „alaaf" de afgelopen dagen wat vaker hebben geklonken dan beneden de rivieren alom te doen gebruikelijk was.

CD-Addertje

Aangeboden: „Weerwerk" iets beschadigd, met drie maanden koopkrachtgarantie.

Tweede nota regionaal beleid

Geen nieuw beleid; wel koerswijziging

Naar aanleiding van de twee weken geleden verschenen tweede nota regionaal beleid geeft vanuit de fractie het Kamerlid Van der Linden op verzoek van de redactie zijn visie op deze nota.

Tijdens de afgelopen kabinetsperiode is de CDA-fractie in het parlement vooropgelopen bij het bepleiten van een versterking van het regionaal beleid.
Eind vorig jaar nog werd ƒ 50 miljoen extra gevraagd omdat wij een extra aanpak noodzakelijk achtten. Het ging ons er vooral om een evenwichtige spreiding van de werkgelegenheid te bewerkstelligen, om verdergaande decentralisatie d.m.v. een versterking van de positie van de provincies en de regionale ontwikkelingsmaatschappijen, om departementale regionale prioriteitsstelling, om een goede samenhang tussen regionaal beleid e.a. (nieuwe) beleidsaanpakken (energie, sectorstructuurinnovatie e.a.) en het opstellen van een stelsel van objectieve kriteria aan de hand waarvan prioriteiten gesteld kunnen worden.
Tegen deze achtergrond wil ik in kort bestek een tweede nota regionaal sociaal economisch beleid nader beoordelen.

Koerswijziging

Het meest in het oog springt de duidelijke koerswijziging t.o.v. de eerste nota en wel m.b.t. het toepassingsgebied (uitbreiding tot de grote steden-problematiek en alle provincies) en de verschuiving die optreedt naar het voorwaardenscheppend beleid. Die koerswijziging staat heel duidelijk op gespannen voet met de door ons ingenomen standpunten. Het komt er simpel gezegd op neer: meer voor het Westen en minder voor de zwakste regio's. Het is onjuist om de op zich grote problemen van de grote steden onder de werkingssfeer van het regionaal beleid te brengen. Het regionaal beleid wordt over het hele land uitgesmeerd met als gevolg een verdere verwatering.
Dit effect wordt verder versterkt door het verminderen van de hoogte van de stimuleringsbijdragen.
Een eventueel loslaten van de WIR-SIR[1]) constructie in de geest van de nota, zou, zo erkent de nota nota bene zelf een verdere begunstiging van de reeds overvolle randstad betekenen.
Van de positieve discriminatie ten gunste van de zwakste regio's blijft er maar bitter weinig over. Natuurlijk is de gezondmaking van de nationale economie een eerste voorwaarde voor een structurele verbetering van de sociaal-economische situatie in de sociaal-economisch achtergebleven regio's. Sterk betwijfeld moet echter worden, dat deze weg een bijdrage daartoe levert. Waarschijnlijk vergroten wij op deze manier alleen maar de congestie-problemen.
Activiteiten in het westen die uit sociaal-economisch oogpunt evengoed elders tot stand gebracht kunnen worden betekenen een macro-economisch verlies.
Instrumenten om die ontwikkeling te voorkomen gaan ontbreken. De roep om meer middelen ter bestrijding van de optredende congestie (milieu, woningbouw, vervoer etc.) zal toenemen. Het paard wordt daarmee achter de wagen gespannen. Spreiding van de werkgelegenheid, één van de peilers van het regionaal beleid tot nu toe, wordt opgehangen aan de dynamiek van het arbeidsproces (!) en daarmee dus verlaten.
Van de doelstelling van het regionaal beleid, ook in deze nota genoemd, t.w. grotere gelijkwaardigheid van regionale welvaartsverschillen, en de vergroting van de bijdrage van de regio's aan de nationale welvaartsontwikkeling, kan op deze wijze weinig terecht komen.
De regionale verschillen in ons land zullen eerder toe dan afnemen. Wat we voorts verwacht hadden van deze nota, was een antwoord op de vraag welke mogelijkheden er voor de regio's liggen in het kader van het sectorstructuurbeleid, innovatiebeleid, energiebeleid en overheidsopdrachtenbeleid; daar liggen belangrijke aanknopingspunten. Helaas wordt aan die samenhang onvoldoende uitwerking gegeven.
Positief dient de grotere betrokkenheid van de regionale ontwikkelingsmaatschappijen en de provinciale overheden bij de versterking van de regionale structuur beoordeeld te worden.
Wij moeten erkennen dat de overheid over beperkte mogelijkheden beschikt, maar de filosofie achter deze nota staat op enkele belangrijke punten op gespannen voet met onze opvatting met name waar de spreidingsgedachte wordt losgelaten en het bestaansbeleid wordt verdund. Er komt geen nieuw beleid en de effecten voor de zwakste regio's dreigen verloren te gaan als gevolg van koerswijziging. Deze nota moet op enkele wezenlijke punten bijgesteld worden, wil er in de toekomst nog sprake zijn van regionaal beleid in eigenlijke zin.

Drs. R. van der Linden

[1])-WIR: Wet investeringsrekening.
SIR: Selectieve investeringsrekening.

commentaar

Moskou lacht

De vrees dat El Salvador een tweede Vietnam wordt heeft de vorige week het verloop bepaald van een zeer verhitte persconferentie op het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken. Meer dan een uur werd de woordvoerder van het ministerie, William Dyess, door de merendeels Amerikaanse journalisten met vragen bestookt en flink in de hoek gedreven. De journalisten wilden het naadje van de kous weten over zaken als wapenleveranties, adviseurs en andere vormen van steun aan de Salvadoriaanse junta. De heer Dyess schijnt in zijn antwoorden opvallend vaak teruggevallen te zijn op de woorden: „Geen commentaar, daar heb ik geen gegevens over, ik geef slechts mijn persoonlijke mening".
Gezien de verhoudingen in Midden-Amerika lijkt het echter niet waarschijnlijk dat de Verenigde Staten in een tweede Vietnam terecht zullen komen. Een feit is wel dat zich voor Moskou zo langzamerhand aardige parallellen ontwikkelen met haar eigen activiteiten in Afghanistan. Moskou kwam de Afghaanse „autoriteiten" te hulp; maar waarop berust de autoriteit van de junta die de Amerikaanse regering om hulp heeft gevraagd? Moskou stuurde adviseurs en later een hele troepenmacht. Washington zendt – voorlopig – slechts adviseurs. Moskou steunt het Afghaanse regime financieel. Washinton laat zich in dit opzicht ten aanzien van de junta ook niet onbetuigd.
Natuurlijk, Washington is in vergelijking met Moskou nog zeer kleinschalig bezig – enkele honderden adviseurs die geen gevechtsfunctie hebben is nog wat anders dan het militaire optreden van de Russen –, maar principeel is de bemoeienis in El Salvador natuurlijk niet van elke vergelijkingsmogelijkheid met de Russische inmenging in Afghanistan ontbloot. Moskou ziet dan ook met blijde verwachting het moment tegemoet dat Washington zich grootschalig met El Salvador gaat bemoeien. De kwestie „Afghanistan" kan dan van de agenda worden afgevoerd als niet meer ter zake doende.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Politiek voor kinderen

„Niet bij brood alleen" stond vol goede bedoelingen. Sommige bedoelingen over ontwapening en zo waren zo goed, dat Van Agt zelf ertegen was. Kan je nagaan! En nu zingen ze op carnaval: „een mens leeft niet bij brood alleen maar heeft ook wel eens dorst!" Zo wordt het hele christelijke partijprogramma verzopen in één grote zee van Brabants bier. Arme, arme protestantse CDA-ers... (Kinderkrant van *Vrij Nederland).*

Interne verdeeldheid

Als er één zaak is waarover beide partijen het intern volstrekt oneens zijn, dan is het juist die kernbewapening. „Het CDA herbergt van alles, van IKV tot EO" zegt Lubbers daarvan. En dat er tussen de atoompacifisten binnen de Partij van de Arbeid enerzijds en bijvoorbeeld Van der Stoel en Den Uyl anderzijds nog wel enig licht zit, is de afgelopen maanden uitbundig gebleken (De Tijd).

Lesje geleerd

Ik heb nooit gezegd, dat ik anti-CDA ben. Ik ben er niet voor, liever niet. We moeten onze eigen punten op de voorgrond zetten en daar de nadruk op leggen. Geen procedures rond personen. Dat is slecht, lesje geleerd, toontje lager. We hebben dit keer geen enkele eis, dus niet over Van Agt, niet over zetels. (PvdA-voorzitter Max van den Berg in gesprek met *Elseviers Magazine).*

Nastreven waard

Links regeren, zonder christen-democraten, is een oud verlangen dat het nastreven nog steeds waard is, ook al dienen er geen paradijselijke verwachtingen aan vastgeknoopt te worden. De feitelijke kansen (uitgedrukt in een meerderheid voor D'66 tot en met PSP) zijn allerminst royaal, maar de PvdA kan er de kiezers wel om vragen. En hoort dat ook te doen, zolang congressen besluiten zo'n kabinet tot eerste voorkeur te maken. (Jan Joost Lindner in *De Volkskrant).*

Tennis met hockey-stick

Radicalen en gematigden hebben (op het PvdA-congres) een compromis gesloten dat weliswaar goed is voor de PvdA maar of het echt helpt tegen de kernwapens blijft de vraag. In het kernwapenstandpunt strijden twee stromingen om de voorrang en allebei dreigen ze het te verliezen. Eigenlijk probeert de PvdA nu zoiets te doen als tennissen met een hockey-stick. Er valt misschien wel een punt te scoren, maar dan moet je ook wel erg veel geluk hebben. (Trouw).

Er komt méér kijken

Den Uyl zette het – na zijn ruime (congres-overwinning – wel erg dik en melodramatisch aan. Voor een echt veelbelovend offensief tegen de kernwapenrace komt veel en veel meer kijken dan dit goeddeels door binnenlands-politieke overwegingen bepaalde congresbesluit. *(Volkskrant).*

Straks rekkelijker?

Wanneer de PvdA haar (congres)-uitspraken als onwrikbare stellingen blijft hanteren is de kans op een accoord met de christendemocraten minimaal. Voorlopig gaan wij er mèt Terlouw van D'66 van uit dat de socialisten zich, als puntje bij paaltje komt, rekkelijker zullen opstellen dan hun strijdbare taal op dit moment doet vermoeden. *(Algemeen Dagblad).*

Vrijwillig duidelijk

D'66 heeft een keus gemaakt. Zij heeft de dromen van links gefrusteerd door zich uit te spreken voor een brede coalitie, maar zij heeft ook zichzelf verboden om met een CDA/VVD-coalitie in zee te gaan. Dat is een vrijwillig gekozen duidelijkheid die stemmen kan kosten. Het is een merkwaardig misverstand dat een gematigde partij ook karakterloos zou moeten zijn. (D'66-Kamer-candidaat Aad Nuis in Haagse Post).

Eén in afkeer...

Als men kijkt naar de politieke opvattingen lijkt het ondenkbaar, dat PvdA, VVD en D'66 samen in een kabinet zullen gaan zitten. Maar... het is niet uitgesloten dat deze drie partijen elkaar toch weten te vinden. En de gemeenschappelijk (gevoelsmatige) afkeer van het CDA zou daarbij wel eens als een katalysator kunnen werken. *(Friesch Dagblad).*

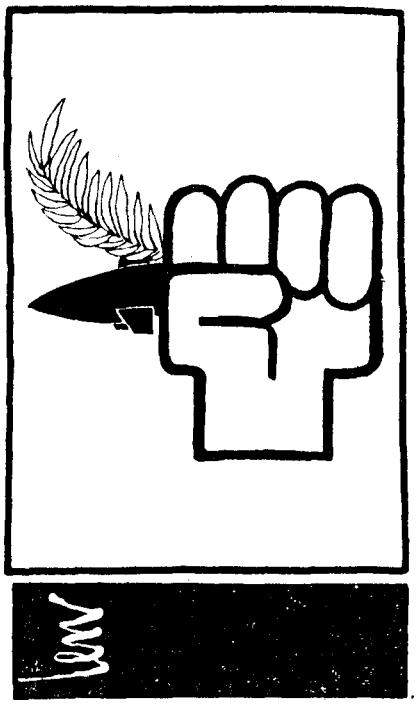

(Geknipt uit Trouw)

Liever met CPN

(Op het congres van D'66) bleken er aanzienlijk meer congresgangers te zijn die liever met de CPN wilden regeren dan met het huidige kabinet-Van Agt. „Het geloof in eigen kunnen"... werd in feite een opnieuw uitspreken van geloof in de Partij van de Arbeid. *(Elseviers Magazine).*

Persoonlijke meningen

Weliswaar zei Van Agt het CDA-programma op dit punt (geen verdere uitbreiding kerncentrales) voluit te erkennen. Maar wat is daarvan de waarde wanneer hij daaraan telkens zijn persoonlijke mening toevoegt? In ieder geval bemoeilijkt hij aldus de mogelijkheid om ooit nog tot een vergelijk te komen over deze moeilijke kwestie. (Trouw).

Kans voor politiewet

Gelukkig heeft het CDA-congres uitgesproken dat het (politie-)wetsontwerp een faire kans op behandeling moet krijgen. Natuurlijk er zijn sinds 1976 op het terrein van de bestuurlijke reorganisatie andere opvattingen ontstaan. Het ligt daarom voor de hand dat het wetsontwerp behoorlijk geamendeerd wordt. Maar dat is wezenlijk iets anders dan vasthouden aan het oorspronkelijke besluit van de CDA-partijraad om 180 graden te draaien. *(Friesch Dagblad).*

Van tafel geveegd

Burgemeester Burgers (tegenover *Vrij Nederland*): Zo iets mag toch eigenlijk niet. Als een grote meerderheid vanuit de basis iets wil veranderen in het partijprogramma, dan is het toch onjuist om dat met zwaar geschut te bestrijden. Als dit soort mensen (ministers De Ruiter en Van Agt) achter de katheder kruipt, wordt even alles van tafel geveegd. Dat is nu (met de politieresolutie) in het CDA gebeurd, dat soort dingen gebeurt ook in andere partijen. Je vraagt je af, verdomme, hoe werken wij nu met de democratie?

Binnen drie maanden klaar

De politieke partijen zullen duidelijk moeten uitspreken, dat voor hen de termijn van drie maanden na de dag van de verkiezingen de uiterste limiet is, waarop een nieuw kabinet moet zijn gevormd.
Lukt dat niet, dan moet de pas gekozen Tweede Kamer ontbonden worden om de kiezers de gelegenheid te geven zich opnieuw uit te spreken. (Trouw).

Nieuwe normen voor rechtshulp

Op dinsdag 17 februari werd de behandeling van de, door de regering voorgestelde, wijziging van de WROM (Wet Rechtsbijstand aan on- en minvermogenden) afgerond. Deze wetswijziging werd door de Tweede Kamer met algemene stemmen goedgekeurd.

door mr. J. Buikema

Voorgeschiedenis

De WROM trad in 1957 in werking, een tijd waarin op sociaal gebied veel tot stand kwam (denk bijv. aan de AOW). Zo mag de WROM zeker als één van de verworvenheden van de jongste tijd aangemerkt worden. Deze wet biedt de mogelijkheid, wanneer het inkomen daartoe aanleiding geeft, aanspraak te maken op gratis rechtshulp in bijvoorbeeld burgerlijke en strafzaken.
In 1957 werd aan 20.000 personen een rechtshulpverlener „toegevoegd". Dit aantal was in 1980 gegroeid tot 190.000. De kosten van rechtshulp liepen in deze periode op van 1 miljoen tot 170 miljoen.
Daarbij moet in aanmerking worden genomen dat de overheid, gezien de geconstateerde leemte in de rechtshulp, een beleid is gaan voeren waarbij meer èn bereikbare rechtshulp mogelijk werd. Hierbij valt te denken aan het stimuleren en subsidiëren van wets- en rechtswinkels, van advocatencollectieven en aan het opzetten van een landelijk net van bureaus voor rechtshulp met een uitgebreide staf van rechtshulpverleners.
Zo functioneren nu in alle 19 arrondissementen bureaus voor rechtshulp met 116 medewerkers (in 1976 waren dat er nog maar 22). Hier kan iedereen terecht voor een eerste, gratis, advies. Voor verdere hulp (procesbijstand) kan men gratis een rechtshulpverlener (advocaat of deurwaarder) toegevoegd krijgen indien men zelf de kosten niet kan betalen.
De vraag naar makkelijk te bereiken en betaalbare rechtshulp is immers snel toegenomen. De moderne welvaartsstaat kent de burger veel rechten toe en zijn toegenomen mondigheid stelt hem in staat op te komen voor zijn rechten, maar de veelheid en ingewikkeldheid van de wettelijke regelingen maken het voor velen ondoenlijk om zonder rechtskundige hulp hun weg naar het recht te vinden.
Tot op heden voerden de bureaus voor rechtshulp m.b.t. de inkomensgrenzen voor gratis rechtshulp een vrij autonoom beleid. Dit heeft geleid tot aanmerkelijke verschillen in de daarvoor gehanteerde inkomensgrenzen (variërend van *f* 2033,– tot *f* 2750,– eind 1980).

Wijzigingsvoorstel

Het bovenstaande zal duidelijk maken dat er reden was de WROM in 2 opzichten te wijzigen:

1. het beheersen van de kosten, aan deze vorm van rechtshulp verbonden;
2. het uniformeren van de vast te stellen inkomensgrenzen.

Minister de Ruiter stelde, uitgaande van nettomaandinkomens, globaal voor:

* bij een inkomen van *f* 1900,– of lager kosteloos rechtshulp te verlenen (waarbij de mogelijkheid werd opengelaten dat nog een eigen bijdrage zou kunnen worden gevraagd);
* bij een inkomen tussen *f* 1900,– en *f* 2400,– een bijdrage van 50% in de kosten te verlangen;
* de vaststelling van deze bedragen te laten geschieden bij Algemene Maatregel van Bestuur.

Voorstellen van de fractie

Uit een oogpunt van rechtsgelijkheid kon door de CDA-fractie ingestemd worden met het hanteren van gelijke inkomensgrenzen voor het hele land. Bezwaar van onze zijde was er echter waar het ging om de 50%-bijdrage en de vaststelling bij AMvB (Algemene Maatregel van Bestuur). Een regeling bij AMvB betekent dat de Kamer, als medewetgever, **niet** direct daarop invloed kan uitoefenen. Als medewetgever kan de Kamer dat wel wanneer één en ander bij wet wordt vastgesteld. Daarbij komt nog dat de weg naar het recht voor iedere burger dient open te staan. Daarvoor dienen geen financiële belemmeringen te bestaan.
Recht op rechtsbijstand is een sociaal grondrecht (vastgelegd bijj de Grondwetsherziening). Het kunnen beschikken over goede rechtshulp is voor de justiciabelen (rechtshulpbehoevenden) van groot belang. Niet alleen voor de toegang tot de weg naar het recht, maar ook voor de wijze waarop die weg wordt afgelegd.
Om deze redenen hebben wij een wijzigingsvoorstel ingediend, om in ieder geval de norm voor geheel kosteloze rechtshulp in de wet op de nemen en deze grens te leggen op 1½ keer het wettelijk netto-minimumloon (globaal overeenkomend met de netto-ziekenfondsgrens).
Voorts bevond onze fractie de overgang van gratis rechtshulp naar rechtshulp met een bijdrage van 50% in de kosten te abrupt. In een motie, mede namens de VVD ingediend, hebben wij daarom gepleit voor een zgn. glijdende schaal voor de inkomens tussen *f* 2000,– en *f* 2400,–, in die zin dat de eigen bijdrage groter zal zijn naarmate het inkomen groter is.

Resultaat

Minister De Ruiter bleek bereid onze voorstellen alsnog over te nemen, hetgeen aanleiding gaf het wijzigingsvoorstel en de motie in te trekken. Zo werd wettelijk vastgelegd dat gehuwden met een netto-maandinkomen onder *f* 2000,– in aanmerking komen voor geheel kosteloze rechtshulp en mensen met een inkomen tot en met *f* 2500,– een oplopende eigen bijdrage zullen gaan betalen, middels een uit 4-schijven bestaand tarief:

inkomen	**maximale eigen bijdrage**
f 2000,– – *f* 2125,–	*f* 150,–
f 2125,– – *f* 2250,–	*f* 275,–
f 2250,– – *f* 2375,–	*f* 400,–
f 2375,– – *f* 2500,–	*f* 525,–

Afrondend mag geconcludeerd worden dat rechtshulp ook voor minder draagkrachtigen bereikbaar blijft.

Nieuwe wet op de rechtshulp

Het wachten is nu op een alomvattende wet op de rechtshulp, waarvan is aangekondigd dat de indiening ervan nog voor de a.s. verkiezingen zal plaatsvinden. De nu behandelde – als tijdelijk bedoelde – regeling zal daarin worden opgenomen. Een voorontwerp van wet op de rechtshulp werd reeds in het voorjaar van 1980 gepubliceerd, alsmede de reacties hierop van juridische en maatschappelijke organisaties. Parlementaire behandeling zal echter hoogstwaarschijnlijk pas door de nieuw gekozen Kamer kunnen geschieden.

Het GPV-Tweede Kamerlid A. J. Verbrugh reageert in bijgaand artikel op hetgeen in ons blad over „Zuidafrikaanse perikelen" werd geschreven. Hij acht een verwijzing naar de ontwikkeling van Zimbabwe – de voormalige kolonie Rhodesië – als mogelijkheid voor de republiek Zuid-Afrika onjuist. Steun aan de politiek van Botha, een confederaal verband van souvereine staten biedt z.i. meer perspectief voor een vreedzame oplossing.

Graag het volgende naar aanleiding van uw tot heden nog niet aangevulde commentaar „Zuidafrikaanse perikelen nemen toe" in CDActueel van 7 februari.
In dit commentaar wordt gepleit voor boycotmaatregelen tegen Zuid-Afrika om te voorkomen dat het daar een bloedbad wordt. En dan volgt deze zin: „Misschien dat er dan nog een mogelijkheid à la Zimbabwe inzit." Overigens is u als redactie daar somber over.
Wordt hier niet het grote verschil uit het oog verloren tussen enerzijds Zimbabwe dat als Rhodesië koloniaal gebied was en anderzijds de Republiek van Zuid-Afrika, die dit niet is? Bij zelfstandig worden van een overzees gebied van een koloniserende Europese mogendheid kunnen de in de kolonie levende Europeanen met hun Europese cultuursfeer kiezen tussen terugkeren naar het Europese moederland en blijven.
Dat „blijven" betekent dat men er dan genoegen mee neemt deel uit te maken van een culturele minderheid. Dat wil zeggen: men vormt meestal een tussenlaag van bijvoorbeeld technische adviseurs, onder een regerende groep met een Afrikaanse cultuur en maatschappelijk gesitueerd gedeeltelijk boven een Afrikaanse volksmassa met een cultuurpatroon dat overeenkomt met dat van de regerende groep. Zo is het in de gedekoloniseerde gebieden Ivoorkust met Fransen, in Kenya met Britten en misschien ook in Zimbabwe met Engelsen. In een democratische samenleving zoeken de Afrikaanse regeerders het vertrouwen van de Afrikaanse volksmassa. Dit vertrouwen kunnen de Europese mensen nooit krijgen zolang zij anders zijn. Voor meelevende enkelingen zou het 't beste zijn dat ze zich geheel aanpasten aan de heersende cultuur, maar dat lukt pas na één of twee generaties. En als het gaat om een volksgroep van enige miljoenen, groot genoeg om zelfstandig een ontwikkeld cultureel leven te leiden, lukt het nooit. Dat wil zeggen dat zo'n volk blijft leven met een subcultuur, met daaraan verbonden alle ongemakken van die positie (geen herkenning van hun eigen taal en cultuur in het openbare leven, moeilijkheden met het vinden van scholen voor hun kinderen – vooral als het regiem „nationale eenheidsscholen" voorschrijft, versterkt maatschappelijk isolement waartoe het bijwonen van kerkdiensten in de eigen taal leidt, enz.).
Dit zou er op neerkomen dat de dragers van de minderheidscultuur worden onderdrukt, en vandaar de conflicten die steeds ontstaan wanneer twee of meer verschillende volken in eenzelfde land wonen, en het democratiseringsproces hier voortschrijdt: België, het destijds nog ongedeelde Zwitserse kanton Bern, Baskenland, Quebec, Cyprus, Libanon, Zuid-Afrika. Zelfs de Samiërs („Lappen" is een beledigend woord) in Noord-Scandinavië laten nu van zich horen.
In Zuid-Afrika zijn de Xhosa's, Zoeloes, Venda's enz., dus zwartmensen in het algemeen, sinds het ontstaan van de Boerenrepublieken culturele „minderheid" geweest. Daarna leidde de ook hier verdergaande ontwikkeling en democratisering tot steeds minder houdbare toestanden. Maar is het dan een oplossing de rollen te wisselen en de witmensen tot culturele minderheid te maken „à la Zimbabwe", en dus de Republiek van Zuid-Afrika voortaan als het land Azania te beschouwen, zoals Rhodesië Zimbabwe ging heten?

door A. J. Verbrugh

(Tweede Kamerlid voor het GPV).

Ik dacht dat zowel u als redactie als de leden van Regering en Staten-Generaal geroepen zijn een oplossing te zoeken die rechtvaardig is voor allen in Zuid-Afrika. In een samenleving van verschillende taal- en cultuurgroepen in één land werd een rechtvaardige oplossing vaak gegeven door confederale of federale (kantonnale) stelsels, verg. Zwitserland, dat ten slotte de Franstalige Jurassiërs van het Duitstalige kanton Bern afsplitste. Zijn er ook andere oplossingen – die niet neerkomen op territoriale herindeling en autonomie? Misschien weet u ze, maar omdat u zelfs met geen woord rept over het begrip „plurale samenleving", wekt u de indruk er nog weinig over nagedacht te hebben. In elk geval vervangt u door de woorden „à la Zimbabwe" de ene onrechtvaardigheid door een andere, en als de voortekenen niet bedriegen, zal juist zo'n op dergelijke verhoudingen gerichte actie de zozeer gevreesde bloedige revolutie en repressie veroorzaken.
Want enerzijds geeft men hoop aan mensen zoals van de Zwarte Bewustzijnsbeweging, dat ze van Zuid-Afrika inderdaad een Zimbabwe kunnen maken. En anderzijds drijft men verreweg de meeste veranderingsgezinde witmensen (en zelfs westers georiënteerde „bruinmensen") op één hoop met de conservatieven. Want in het gekozen voorbeeld van Zimbabwe zien zij hoe in het gehele gebied van Zuid-Afrika de westerse, vaak sterk met de Nederlandse verwante cultuur van miljoenen onder de oppervlakte zal verdwijnen.
Toch liggen de plannen binnen de Presidentsraad van de Republiek van Zuid-Afrika er nu om de „zwarte" steden zoals Soweto, Alexandra, enz. tot stadstaten te maken met eigen soevereiniteitsrechten. Zij kunnen dan in een confederale constellatie van staten, die premier Botha aankondigde, samen met de nationale Afrikaanse staten (voormalige thuislanden) en de Westers-culturele Republiek van Zuid-Afrika op voet van gelijkheid om de tafel gaan zitten en voorwaarden afspreken om een gezamenlijk confederaal beleid te gaan voeren. Dit is het einde van politieke apartheid en discriminatie met behoud van zowel de Westerse als de Afrikaanse cultuur in eigen gebiedskring.
Premier Botha die de basis van zijn aanhang in de Kaapprovincie heeft, doet wat hij kan om zijn trager reagerende partijgenoten uit Transvaal mee te krijgen voor een ontwikkeling in deze richting, die zonder revolutie kan plaatsvinden. Waarom een dergelijke ontwikkeling dan niet ook vanuit Nederland aangemoedigd? Door hier te spreken over een mogelijkheid à la Zimbabwe stapelt men koren op de molen van premier Botha's conservatieve tegenstanders. Zij zullen worden bevestigd in hun vooroordeel dat het Nederlandse parlement de historische last van zijn geweten wil afwentelen op Zuid-Afrika, omdat Nederland destijds zelf de gedeeltelijk Nederlandse volsplanting bij de Kaap heeft doen ontstaan en partij koos voor de stichters van de Boerenrepublieken. Dit zal hen stijven in hun verzet en de revolutie in plaats van een vreedzame en rechtvaardige ontwikkeling bevorderen.

Piet van Tellingen zegt in Verbrughs beschouwing, een principiële benadering van de „apartheid" te missen. Hij verdedigt de ook in het CDA-program gevraagde „hardere maatregelen". De constructies van Botha acht Van Tellingen éénzijdig door blanken verzonnen kaartenhuizen.

door Piet van Tellingen

„De apartheid in Zuid-Afrika en het bewind over Namibië vormen bestanddelen van een situatie die een wezenlijke bedreiging is voor de internationale vrede en veiligheid. Daarom wordt onverkort vastgehouden aan het door de VN afgekondigde wapenembargo en wordt, bij voorkeur met andere westerse landen, gestreefd naar economische sancties. Doel daarvan is de afschaffing van de apartheid en verkiezingen onder toezicht van de VN in Namibië."

Dit is niet een passage van b.v. een pamflet van de werkgroep Kairos, die zich al sinds jaren inspant de apartheid in Zuid-Afrika te bestrijden. Het is de vrijwel letterlijke passage uit het CDA-program „Om een zinvol bestaan" dat zojuist door het CDA is aangenomen.
De redactie van CDActueel kreeg nogal wat brieven over Zuid-Afrika, meestal brieven die haaks stonden op het officiële CDA-standpunt. Eén van deze brieven sprak van „het gedram van Jan Nico Scholten en zijn vriendjes" waar het ging om een olie-boycot tegen Zuid-Afrika. Voor zulke mensen is het goed eens het eigen program erop na te slaan. Het kiest duidelijk na de jaren van een mislukte dialoog voor hardere maatregelen tegen de apartheidspolitiek van Zuid-Afrika. Maatregelen overigens die de Verenigde Naties officieel hebben vastgesteld en waar de westerse landen onder uit kruipen. De EG en de VS blijven Zuid-Afrika vaak indirect economisch de hand boven het hoofd houden.

Wat is de principiële vraag?

En nu een reactie op de heer Verbrugh. Voorop gesteld moet worden dat de redactie er prijs op stelt ook een reactie van een Kamerlid die het in het geheel oneens is met onze opstelling inzake Zuid-Afrika, onverkort te plaatsen. Wat ik vooral mis in de opstelling van de heer Verbrugh is een principiële benadering van de apartheid in Zuid-Afrika. Partijen die zeggen het evangelie als politiek richtsnoer te aanvaarden, kunnen naar mijn mening de apartheidspolitiek niet verdedigen. Een blanke minderheid die met zelfs geweldsmiddelen een zwarte meerderheid onderdrukt, deze groep de gewone democratische middelen onthoudt, economisch volstrekt afhankelijk maakt, en ga zo maar door, die geeft er geen blijk van hun broeders hoeder te zijn. Het evangelie is een boodschap die in woord en daad verkondigd moet worden. Ik zie de daden van broederschap niet bij de Zuidafrikaanse blanken als het gaat om hun zwarte mede-burgers. Zij zetten zelfs mensen als ds. Beyers Naudé vast die pleitte voor samenwerking op basis van gelijkwaardigheid tussen blanke en zwarte Zuidafrikaners. Zo lang dr. Verbrugh de vraag niet beantwoordt of de apartheidspolitiek in overeenstemming is met een politiek die zich door het evangelie wil laten leiden, zolang verloopt een discussie moeizaam. Zo lang dr. Verbrugh b.v. de stem van de zwarte kerkleiders niet zwaar laat meewegen in zijn politieke opstelling, vrees ik dat hij kiest voor een politieke oplossing die doodloopt.

Kiezen voor

Als de blanken blijven, betekent het, aldus de heer Verbrugh, dat de blanken bij een oplossing zoals in Zimbabwe gekozen, deel uit maken van een culturele minderheid. Nou en? De blanke bewoners van Zuid-Afrika zijn dat in feite en bij een democratische oplossing die recht doet aan de verhoudingen in Zuid-Afrika zal er geen andere oplossing mogelijk zijn. Ik zie niet in waarom dat onrechtvaardig is. Ook hier gaat het weer om een principiële keuze: aanvaardt men het democratische beginsel van gelijke monniken, gelijke kappen, of blijft men denken aan paternalistische oplossingen, waarbij de blanken aan de touwtjes blijven trekken? Alles wat er nu gebeurt in Zuid-Afrika, vindt plaats zonder raadpleging van het grootste gedeelte van de bevolking. Al het wegstoppen van mede-burgers in thuislanden, in steden als Soweto: het zijn regelingen die een blanke minderheid een zwarte meerderheid oplegt. En dat is gewoon in strijd met de elementaire beginselen van de democratie. Natuurlijk is Zuid-Afrika met de aanwezigheid van blanken sinds honderden jaren anders dan andere Afrikaanse landen. Maar ten principale heeft de blanke minderheid, die toch sterke banden heeft met de oorspronkelijke koloniale overheersers uit andere Afrikaanse landen, nooit het dekolonisatieproces begrepen. Want anders zou de macht gedeeld worden. Al die constructies van premier Botha zijn door blanken verzonnen en gesanctioneerde kaartenhuizen, die soms met geweld worden gerealiseerd zonder enige raadpleging van de meerderheid van de bevolking; die bovendien vaak nog in erbarmelijke omstandigheden leeft.
Onze keuze moet zijn de keuze vóór de onderdrukten, vóór degenen die onrechtvaardigheid moeten dulden. Een principiële keuze, na zoveel jaren dat gesprekken met blanke kerken, en politieke leiders op niets zijn uitgelopen en mensen die op een dialoog tussen zwart en blank in Zuid-Afrika uit waren òf worden vastgehouden òf het land niet meer in mogen. Bijna alle landen gingen ons voor, behalve die landen waarbij economische belangen zwaarder wegen. Weinig principieel van de westerse wereld, als het gaat om een oproep de onderdrukten in Zuid-Afrika te steunen via het bevorderen van economische sancties. Maar principieel kiezen is gemakkelijker gezegd dan gedaan.

(Zie vervolg op pagina 14)

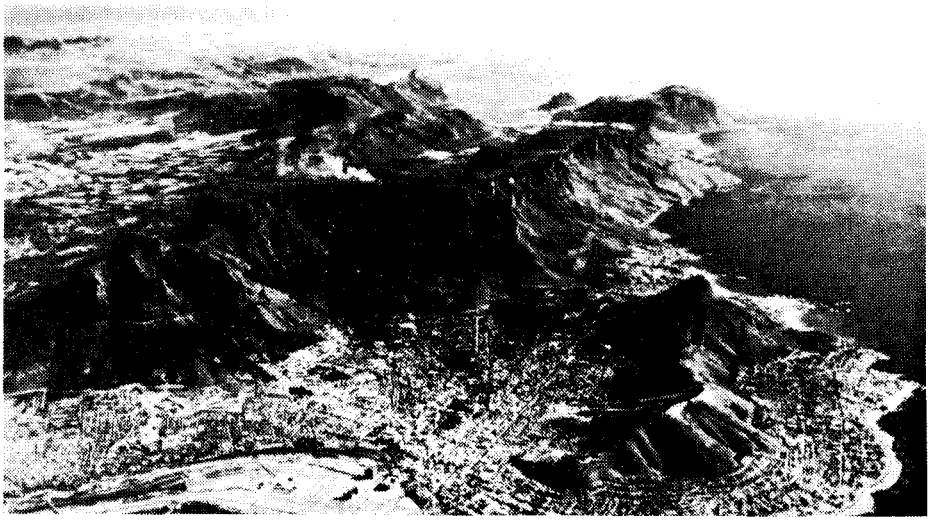

Luchtfoto van de Kaap, de befaamde zuidpunt van Zuid-Afrika.

(Vervolg van pagina 13)

Angst voor het communisme

Toen ik het CDA-congres bezocht, ontving ik aan de ingang van het congres zoals gebruikelijk, stapels papieren van allerlei actiegroepen. De meeste congresgangers zullen al dat papier nauwelijks gelezen hebben. Er waren twee folders bij over Zuid-Afrika, van volstrekt tegenstrijdige inhoud. Eén van het comité Zuid-Afrika, de werkgroep Kairos etc. Zij zijn tegen de apartheidspolitiek. Een program van activiteiten werd gepropageerd om dat te bereiken. Eén was van een aantal organisaties die het vóór het huidige Zuid-Afrika opnamen. De laatste krant bestond voor de helft uit het kritiseren van tegenstanders van de apartheid. Maar één element pik ik uit deze krant. Dat is de angst voor het communisme. Zij die zich soms met geweld verzetten tegen de apartheidspolitiek van de blanken, worden door de Russen gesteund. Moskou probeert onzekerheid en instabiliteit in dat land te bevorderen uit eigenbelang, want Zuid-Afrika is een rijk land aan grondstoffen, en ligt strategisch belangrijk. Ik moet altijd even zuchten als zulke redeneringen opgeld doen. Want is het juist niet de tragiek van de westerse wereld, met name de VS, dat door het niet op tijd onderkennen van het nationalistische van bevrijdingsbewegingen, door het steunen van de machthebbers die een meerderheid onderdrukken, zij deze bevrijdingsbewegingen in de handen drijft van andere landen? Zou het niet veel beter zijn eerder te onderkennen dat b.v. de zwarte meerderheid van Zuid-Afrika recht heeft op een democratische behandeling en hen daarin daadwerkelijk steunen? En is het niet simpel altijd en overal onrust en onlust te zien als communistische agitatie, zoals b.v. nu ook in El Salvador gebeurt? Het zou niet voor het eerst in de jongste geschiedenis zijn dat met een beroep op veronderstelde communistische agitatie mensenrechten werden geschonden en onrecht werd gesanctioneerd.

Zo heb ik geprobeerd een aantal reacties inzake Zuid-Afrika op standpunten die de redactie van CDActueel had ingekomen, te beantwoorden. Om u te laten zien dat het wel degelijk officiële CDA-standpunten zijn.

uw mening

Zuidelijk Afrika

Met grote voldoening constateert de heer Jan Nico Scholten dat de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in een 18-tal resoluties het apartheidbeleid van Zuid-Afrika heeft veroordeeld en dat het de wereld opriep tot een olieboycot tegen dat land. Er waren slechts 7 stemmen tegen. Maar die tegenstemmen waren Amerika, Canada, West-Duitsland, Frankrijk, Engeland, België en Luxemburg. Wanneer je dat dan zo nuchter leest dan vraagt een mens zich toch wel even af in welk gezelschap zich Nederland dan wel bevindt. Nu ja, de heer Jan Nico Scholten is daar zeer verheugd over. Ik deel deze vreugde niet. Juist deze zeven landen vormen de kern van het Westen. Zij zijn de waarborg voor de vrije democratische gedachte. Bij de grote overmacht van 140 andere naties en volken die zich allen zo manmoedig keren tegen Zuid-Afrika tellen we alle communistische dictaturen en alle één partij staten. De grote meerderheid van deze staten maakt zich schuldig aan het vertrappen van de mensenrechten. En nu is het maar de vraag in welk gezelschap men zich het beste thuis gevoelt. En och, als het nu maar een kwestie van smaak was, dan zou ik daarover niet willen twisten. De zaak ligt evenwel anders.

Onze Minister van Buitenlandse Zaken is naar Maputo geweest om een vergadering van de frontlijnstaten mee te maken. Hij heeft daar zeer genereus enkele tientallen millioenen Nederlands belastinggeld aangeboden. Nederland sloeg wat dat betreft een goed figuur. Onze Minister heeft in Maputo dus gesproken met Samora Machel, de oud-guerrillaleider en nu de dictator van Mozambique. Maar door hem worden alle mensenrechten met voeten getreden. Daar is geen godsdienstvrijheid. De oppositie wordt de mond gesnoerd. Zendelingen zitten in de gevangenis. Jehova getuigen worden naar opvoedingskampen gesleept. Het dopen van kinderen is verboden. Vrijheid van drukpers bestaat er niet. Het is een totale dictatuur. En in deze stad ging onze Minister praten over de mensenrechten in Zuidelijk Afrika? Met Samora Machel praten over de mensenrechten? Maar dan is men toch bij de duivel te biecht.

Heeft nu de dialoog met Samora Machel enig tastbaar resultaat opgeleverd? Zijn er door hem toezeggingen gedaan dat hij wijziging in zijn beleid zal aanbrengen? Heeft deze dialoog enig perspectief geboden? Dat moet toch wel! Anders zou de Nederlandse Regering niet enige tientallen millioenen aanbieden? Die zijn toch bestemd voor de onderdrukte en gekwelde mensen in Mozambique?

Is het program van Uitgangspunten van het CDA staat in de toelichting: „De sociale, culturele, en economische grondrechten zijn voor het recht op een menswaardig bestaan even essentieel als de klassieke vrijheidsrechten; deze typen grondrechten zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden".

„Het beleid richt zich tegen elke schending van de mensenrechten, of het nu de Oost-Europese landen betreft, Zuid-Amerikaanse landen of Zuid-Afrika. Steeds zal zorgvuldig de meest effectieve benadering gekozen moeten worden hetgeen voor de verschillende landen en werelddelen een gevarieerde benadering zal kunnen inhouden. Waar het ene geval een dialoog nog perspectief kan bieden zullen in een ander geval, waarbij de mogelijkheden van dialoog goeddeels zijn uitgeput, politieke en economische drukmiddelen moeten worden ingezet".

Het CDA verdedigt derhalve een selectief beleid afhankelijk van de vraag of een dialoog met het betrokken land nog zinvol is. De vraag komt nu op of het goed is, zonder enige dialoog, een Communistische dictatuur met Nederlandse millioenen in stand te houden? En dat is nu met Mozambique het geval! De andere vraag is of het in dit beleid wel past om boycot tegen Zuid-Afrika toe te passen, terwijl dit land zo duidelijk blijk geeft een dialoog op prijs te stellen en tevens zo duidelijk demonstreert dat het tot wijziging van beleid bereid is?

R. Gosker.

Gewetensbezwaren kernbewapening

Wij zijn drie dienstplichtigen uit Zwolle (een soldaat en twee reserve-officieren), die de eerste oefening van militaire dienst ruim achter de rug hebben. Wij deden op 29 januari jl. in een schrijven aan de minister van defensie op grond van morele bezwaren tegen kernwapens, een beroep op de wet gewetensbezwaren militaire dienst.

Wij doen dit beroep op de wet om een aantal redenen. Het bezit van kernwapens als afschrikkingsmiddel is o.i. moreel ontoelaatbaar. Bezit van kernwapens betekent uiteindelijk het gebruik van die wapens en zet het voortbestaan van de mensheid op losse schroeven. De kans op gebruik wordt verhoogd door het streven van steeds meer landen kernwapens te bezitten. Wij verwachten geen heil meer van de pogingen van politieke leiders de kernbewapening tot staan te brengen en af te bouwen. De psychologische belasting van deze vorm van geweld, deze grootste gijzeling in de geschiedenis van de mensheid, is voor ons te groot geworden. Wil ons bestaan als mens zinvol blijven, dan ontkomen wij er niet aan afstand te nemen van onze medeplichtigheid in de vorm van deelname of mogelijke deelname (actief of passief) aan de verrichtingen van de krijgsmacht.

Verder merken wij op, dat ons gezamenlijk beroep op de wet gewetensbezwaren militaire dienst door anderen nagevolgd zou moeten worden. Door deze stap hopen wij ook anderen te stimuleren. De Nederlandse regering moet aldus zich er nog meer van bewust worden, dat veel intensiever dan tot nu toe het geval is, gezocht moet worden naar methoden en middelen om de kernbewapening tot staan te brengen en af te bouwen. Een andere vredespolitiek is harde noodzaak. Diepe gevoelens van onrust hebben ons tot deze stap gedreven.

Zwolle

Laurens Busch
Bessel van Dijk
Henk Jan van Dijk

Gemeentelijke rampenplannen nu verplicht

In de Tweede Kamer is het wetsontwerp gemeentelijke rampenplannen aanvaard. Hierdoor zijn alle gemeenten in Nederland verplicht om een rampenplan op te stellen. Een aantal gemeenten had al eerder een dergelijk plan opgesteld, zij hoeven dus alleen hun rampenplan aan te passen aan de nu aanvaarde wet.

uit de fractie

door drs. H. Eversdijk

Rampenplan openbaar

Het gemeentelijke rampenplan moet door de gemeenteraad worden vastgesteld en door Gedeputeerde Staten worden goedgekeurd.
In vele perspublicaties werd vermeld dat het rampenplan niet openbaar is. Dat is een misvatting. Het rampenbestrijdingsplan, het aanvalsplan dus, is niet openbaar en daar zijn goede redenen voor, die ik hieronder nog uiteen zal zetten.

Het openbare rampenplan moet in ieder geval de volgende elementen bevatten:
- een overzicht van alle soorten rampen die een gemeente kunnen bedreigen;
- een overzicht van iedereen die bij de bestrijding van een ramp wordt betrokken;
- de leiding en de organisatie van de rampbestrijding;
- een waarschuwingsplan voor de bevolking;
- een evacuatieplan voor de bevolking;
- een plan voor opvang en verzorging van slachtoffers;
- de bevoorrading;
- richtlijnen over voorlichting aan de bevolking;
- richtlijnen voor registratie van eventuele schade.

Al deze – en nog meer zaken – worden dus in de gemeenteraad besproken en zijn zodoende volledig openbaar.
Van de zijde van de oppositie werd tijdens de behandeling van deze wet in de Kamer de suggestie gewekt dat de regering een soort geheimzinnigheid nastreeft met de inhoud van de rampenplannen. Wel, dat is onzin! Dat blijkt duidelijk uit de lijst van onderwerpen die in het openbare rampenplan moeten worden geregeld. Overigens: de oppositie had nogal wat kritiek op dit wetsontwerp, maar "t is toch wel leuk om te constateren dat dit ontwerp nog door het kabinet-Den Uyl is ingediend.

Rampenbestrijdingsplan: niet openbaar

Als het rampenplan door de raad is vastgesteld en door Gedeputeerde Staten is goedgekeurd, gaat de burgemeester de details uitwerken. Hij moet namelijk een rampenbestrijdingsplan opstellen. Dat plan is niet openbaar, want daarin staan alle bijzonderheden over het zogenaamde aanvalsplan. Zeer nauwkeurig worden in dit aanvalsplan beschreven:
- alle maatregelen die nodig zijn voor het bewaren van de openbare orde (zoals b.v. de telefoonnumers van de Mobiele Eenheid). Als je dat aan de grote klok wilt hangen, geef je kwaadwillende elementen de kans om alle hulpverlening en rampenbestrijding te dwarsbomen. 't Is beroerd, maar we moeten nu eenmaal constateren dat niet elke Nederlander „goedwillend" is. Ik hoef maar te verwijzen naar de geheime radiozender in de Grote Keyzer te Amsterdam, die het verzet tegen de politie organiseerde. Als je alle maatregelen van openbare orde bekend maakt, dan bind je de kat op het spek en je belemmert bij voorbaat de politieman in z'n noodzakelijk werk;
- alle fabricageprocessen van bedrijven, ook wat betreft onderdelen die uit concurrentieoverwegingen geheim moeten blijven;
- alle plattegronden van militaire bases en opslagplaatsen van wapens en munitie. Dat kan natuurlijk helemaal niet openbaar.

Een rampenbestrijdingsplan zal in een aantal gevallen verschillende gemeenten moeten omvatten. Als je de gemeenteraad de bevoegdheid zou geven om te beslissen of dit plan wel of niet openbaar moet zjn (zoals de oppositie tussentijds voorstelde), dan kan de gekke situatie ontstaan dat de ene gemeente een plan openbaar wil maken waar gegevens over een andere gemeente in staan, wat de andere gemeente niet wil!
Er staan in zo'n rampenbestrijdingsplan natuurlijk echt wel dingen die best openbaar kunnen zijn. Maar je moet nu eenmaal een algemene regel maken. In een aantal gemeenten in Nederland staan geen industrieën waar fabrieksgeheimen moeten worden beschermd en staan geen militaire objecten. In de ene gemeente het aanvalsplan wèl openbaar maken omdat er niet zoveel meer in staat dan in het openbare rampenplan, en in de andere gemeente niet, omdat daar zeer geheime gegevens in staan, dat geeft allerlei vreemde toestanden. Al met al heeft de CDA-fractie gekozen voor een niet-openbaar aanvalsplan, zoals in het oorspronkelijke wetsontwerp ook was voorgesteld. We deden dat niet om de geheimzinnigheid te bevorderen, maar om er voor te zorgen dat het aanvalsplan doeltreffend kan worden gebruikt en de uitvoering ervan door kwaadwilligen niet kan worden gedwarsboomd.

Veranderingen

Op voorstel van de CDA-fractie zijn in het wetsontwerp wel enkele veranderingen aangebracht. De amendementen, door de CDA-fractie ingediend, werden door de Kamer aanvaard. De eerste verandering betrof het rampenbestrijdingsplan. Een nadeel van het niet openbaar zijn van dit plan is namelijk dat pas achteraf – als het plan in werking is geweest – kan worden beoordeeld of het een goed plan was. We hebben in de wet nu een extra controle ingebouwd door het door de burgemeester opgestelde aanvalsplan te laten goedkeuren door de Commissaris van de Koningin. Dat geeft het grote voordeel dat het aanvalsplan nog eens extra wordt bekeken op een ander niveau en het kan worden vergeleken met de aanvalsplannen van andere gemeenten.
Ook is op voorstel van de CDA-fractie de mogelijkheid ingebouwd dat de Commissaris van de Koningin een burgemeester kan verplichten een rampenbestrijdingsplan op te stellen, en daarbij kan eerstgenoemde een termijn vaststellen, waarbinnen zo'n plan moet worden opgesteld.

Rampenwet

Eigenlijk is deze Wet Gemeentelijke Rampenplannen maar een „noodwetje". Er staat een andere, veel meer omvattende, wet op stapel: de rampenwet. In deze wet zal het nu aanvaarde wetsontwerp later worden opgenomen. De CDA-fractie heeft nu al gezegd hoe ze tegen die nieuwe rampenwet aankijkt. Bij de beoordeling daarvan zal onze fractie zich laten leiden door de CDA-visie op hulpverlening en rampenbestrijding.
Die visie is, dat dáár verantwoordelijkheden moeten worden gedragen waar dat het meest doelmatig kan. Met andere woorden: „Wij willen een zo groot mogelijke ruimte voor de gemeenten! De gemeentelijke autonomie dus hoog in het vaandel!"

De B.B.

Bij de behandeling van dit wetsontwerp heeft onze fractie nadrukkelijk nog eens aandacht gevraagd voor de positie van de medewerkers van de Bescherming Bevolking, de B.B. dus. Bij veel nu al werkende rampenplannen heeft het personeel van de B.B. vaak een stuk deskundigheid ingebracht. Nu in alle gemeenten rampenplannen en rampenbestrijdingsplannen moeten komen, moet zo ruim mogelijk van de deskundigheid van de B.B. gebruik worden gemaakt. Het personeel van de B.B. is, op z'n zachtst gezegd, niet meer zo sterk gemotiveerd als gevolg van de opheffingsplannen van minister Wiegel. Zelden is een groep overheidsdienaren zo heen en weer geslingerd tussen hoop en vrees. Waar mogelijk moeten deze mensen volledig worden ingeschakeld.

Gesprek met onderwijsbestuurder

Worden onderwijsgelden wel juist verdeeld?

Hoe staan we er in de wereld van het beroepsonderwijs anno 1981 voor? Met het uitzicht op de micro-electronica-periode en de toenemende deconfessionalisering? Hoe bijzonder is het beroepsonderwijs en hoe bijzonder is het bijzonder onderwijs?
De redactie trok naar het landbouwhuis in Roermond om van gedachte te wisselen met de heer W. Stienen, voormalig adj.-directeur van een school voor beroepsonderwijs, nu actief adj.-secretaris en adviserend bestuurslid van de Vereniging voor Voortgezet Onderwijs in Limburg, welke het beheer voert over een 30-tal scholen en scholengemeenschappen voor lager en middelbaar beroepsonderwijs.

Onderwijsbegroting op de helling, waarom?

Ten eerste, zegt Stienen, leiden begrotingen door een historische groei een eigen leven (automatisme). Indringende veranderingen aanbrengen is een geen eenvoudige zaak. Duidelijk is wel, dat in begrotingen de keuze van een bepaald beleid naar voren dient te komen. Financiën zijn een belangrijke voorwaarde voor de realisering van gewenst en noodzakelijk beleid.
Ten tweede vraag ik me af of de huidige verdeling van de gelden voldoende inspeelt op de veranderde situaties in het onderwijsgebeuren. Zijn de verhoudingen, tengevolge van de veranderingen in leerlingenstroom naar de diverse vormen van onderwijs, niet scheefgetrokken? Het wetenschappelijk onderwijs is m.i. lang overbedeeld geweest. Wordt wel voldoende beseft dat, door de veranderde functie van het lager beroepsonderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs, inclusief vervolgonderwijs, leerlingstelsels en vakscholen, de opleiding is bestemd voor een groter aantal leerlingen?
In onze eigen geleding zien we een duidelijke groei in het landbouwonderwijs. Het lager en het middelbaar land- en tuinbouwonderwijs hebben een enorme toename van leerlingen gekregen, jongens en meisjes ook van niet-agrarische huize. De aandacht voor natuur en milieu brengt ouders en kinderen naar dit type onderwijs. We zullen daar tijdig op in moeten spelen, ook in het hoofdstuk landbouw-onderwijs van de rijksbegroting. Politici moeten de getallen in de gaten houden en tegelijkertijd het wetenschappelijk onderwijs en het HBO (hoger beroepsonderwijs) niet uit het oog verliezen. Want aan doorstromingsmogelijkheden en verbeteringen moet gewerkt blijven worden.

Voorstander van kleine scholengemeenschappen

Wanneer we het gehele scala van voortgezet onderwijs bekijken, dan spreekt Stienen zich

De heer W. Stienen is lid van het Hoofdbestuur van de Bond van Besturen van het Katholiek Beroepsonderwijs, en adjunct-secretaris van de Vereniging voor Voortgezet Onderwijs in Limburg.

duidelijk uit voor het geïntegreerd voortgezet onderwijs van 12–16 jarigen. Primair om sociaalmaatschappelijke redenen. Structuren moeten zó zijn dat ze menselijk contact bevorderen in plaats van verhinderen. Geen grote scholengemeenschappen, uitsluitend in de steden, maar kleine scholengemeenschappen (700 leerlingen), voldoende gespreid in de regio's.
Volledige integratie (model middenschool) vindt Stienen om praktische redenen nog niet haalbaar, maar dat betekent niet dat we niet op weg moeten gaan. Rekening houdend met en uitgaande van de huidige situatie, zou je het volgende al kunnen realiseren.
Het LBO (lager beroepsonderwijs) – overigens een achterhaalde benaming – moet, samen met het MAVO (HAVO), worden omgevormd tot een nieuw type geïntegreerd voortgezet onderwijs. Tegelijkertijd dient binnen het AVO (MAVO/HAVO/VWO) het praktisch handelen (algemene technieken) als verplichte activiteit in het leerplan opgenomen te worden, ten minste 6 lestijden.
De overheid zal met spoed tot een beleid moeten komen.
Op mijn vraag waarom ook het AVO moet veranderen, antwoordt Stienen: 70% van de leerlingen in de leeftijd van 12–16 jaar volgt een te eenzijdige opleiding. Louter theorie en verbale benadering van de leerstof geven een beperking in de ontplooiingsmogelijkheden. Wij onderschatten nog altijd de vormende waarde van de technische vaardigheden (doe-aktiviteiten).
En wij moeten onze kinderen de mogelijkheid bieden veel meer van elkaar te leren, de minderbegaafden van de meer-begaafden, de meerpraktisch-ingestelden van de meer-theoretisch-ingestelden, en omgekeerd. Zij kunnen elkaar stimuleren en appelerend naar elkaar toewerken. Dit geldt ook voor leerlingen van het buitengewoon onderwijs. Vele leerlingen kunnen op normale scholen terecht (mits met voldoende faciliteiten), buitengewoon moet buitengewoon blijven.
In ieder geval zullen we de kloof tussen LBO en AVO moeten verkleinen.

En wat blijft bijzonder aan het bijzonder onderwijs?

Bijzonder moet zijn de relatie tussen individu en gemeenschap. Er is een spanningsveld tussen die twee werkelijkheden. De individuele ontplooiing moet gemeenschapsgericht zijn. We moeten de jeugd harmonie tussen mens en gemeenschap en een positief beeld meegeven.
Stienen wijst op het artikel van prof. Lea Dasberg over het doemdenken, in het Katholiek Schoolblad van januari jl.
Onderwijs moet dienstbaarheid meegeven. Dat element mis je in alle nota's. Van Kemenade – Velema – Hermes en vele anderen hebben nota's geschreven, maar opvallend is, dat gemeenschapsoriëntatie daarin helemaal gemist wordt. We missen vertrouwen in elkaar. Door de collectiviteit zijn we steeds meer afhankelijk geworden. De socialisten willen alles inbouwen, het kind steeds vroeger opvoeden. Het christelijk denken moeten we als opvoedingsmodel meegeven; talenten, je gaven, zijn ook voor de gemeenschap. De overheid moet vooral voorwaarde-scheppend zijn. De directie en het lerarenteam zorgen voor de sfeer en mentaliteit op school. Zij zorgen mede, dat de identiteit gehandhaafd blijft en helpen de leerlingen bij een hedendaagse invulling.

Democratisering

Stienen vertelt over zijn gedemocratiseerd bestuur, waarvan drs. A. Hutschemaekers voorzitter is.
Al in 1914 werd een „Vereniging van Land- en Tuinbouwonderwijs" opgericht, in nauwe sa-

(vervolg op pagina 17)

Reactie op H. v. d. Meulen

Al enige jaren ben ik lid van het CDA. In aansluiting op het artikel van Harm van der Meulen in het nummer van 31 jan. j.l., wil ik reageren. De bewogenheid waarmee ik schrijf zouden een groot letterlype in CDActueel rechtvaardigen, opdat de grootheid van het lettertype de grens van verstand naar hart openbreekt, en hopelijk het hart verovert.
Ik ben met Harm van mening dat geen mens, dus zeker Christenen niet, de moed en de hoop mogen verliezen.
Ik ben dan ook van mening dat veel meer Nederlandse mensen, hier geboren of in onze samenleving gekomen, bereid zijn de noodzakelijke stappen te zetten zodat er geen reden is voor niemand om moed en hoop te verliezen.
Ik ben niet met Harm van mening dat wij internationaal moeten beginnen, zelfs niet nationaal, maar individueel, als individuele mens of in kleine groep.
Ik ben ook niet met Harm van mening dat er een weg van geleidelijkheid of naar draagkracht mogelijk is.
Als wie ook, nu nog, de weg der geleidelijkheid kiest, groeit even geleidelijk de verbittering van de „armsten" in ons midden: de minimum-loontrekkende, de werkloze en de arbeidsongeschikte. Ik behoor tot één van deze groepen. Wij vragen in eerste instantie niet méér, maar:
als wie dan ook de weg naar draagkracht kiest, dan vragen wij ronduit: „Stel je eens voor, méér

uw mening

draagkrachtige dan minimum-loontrekkende, in wat voor ellende jij zou verkeren als je al zolang als wij van het minimum had moeten leven?"
En wij voegen er aan toe: „Beste méér draagkrachtige, wij hébben je jouw welvaart gegund, ten koste van ons welzijn veelal; maar we gunnen het jou geen dag langer. Waarmee we je niet bedreigen, maar een laatste beroep doen op je hart.
Nogmaals herhaal ik dat ik ervan overtuigd ben dat er veel meer bereidwillige mensen zijn dan we vermoeden. Maar zoals bijna iedereen maar afwacht hoe het gaat, zo ook de bereidwillige.
Naar draagkracht bestaat niet, want allen moeten we, gelijkelijk, het geld opbrengen voor de nodige investeringen en voorzieningen.
Wij die al zolang gebukt gaan onder de lasten van de drie genoemde groeperingen, vragen niet méér.
Is jouw vreugde en tevredenheid, beste méér draagkrachtige, dan zo gering over het feit dat je werk hebt, geschikt bent om te werken, verantwoordelijkheid draagt die op zich al status en respect opbrengt, dat je ook nog meent méér te moeten verdienen? Je hebt geen enkel recht op méér geld, omdat je werk en het respect al zoveel extra verdienste geeft als mens.
Deze opmerkingen ontzien niemand, zijn oerchristelijk en dulden geen uitstel. Meent Harm dat iedere weldenkende Nederlander hem zal steunen, ik hoop en bid dat iedere welvoelende Nederlander dit steunt. Denkend kan je op alle en meer rampen die Harm schetst, maar voelend ontdek je de gevaarlijkste en grootste ramp die ik hier schetste: de verbittering. Als we die voelen is onze solidariteit onstuitbaar en niet kapot te krijgen.

Maastricht **Harrie van Onna**

Ongelijke fiscale behandeling

Het CDA legt in de huidige tijd van matiging de nadruk op het verschil tussen minimum-inkomenstrekkers die geen zelfstandige huishouding voeren en minimum-inkomenstrekkers die dat wel doen. Deze laatste groep zgn. „echte minima" moeten zoveel mogelijk ontzien worden.
Door de promotie van deeltijdarbeid zal aan bovengenoemd verschil steeds meer aandacht moeten worden geschonken, immers een deeltijdwerker heeft per definitie een relatief laag inkomen. Door deeltijdwerk worden steeds meer „onechte minima" gecreëerd.
Thans wordt bijv. een leraar met een volledige betrekking met een inkomen van *f* 60.000,– beschouwd als „zeer sterke schouder".
Dezelfde betrekking in deeltijd uitgeoefend samen met echtgenote (b.v. 2/3-1/3) leidt weliswaar tot hetzelfde bruto inkomen, doch levert genoemd echtpaar een belastingbesparing op van ca. *f* 5.000,–. Waarom de draagkracht bij hetzelfde bruto-inkomen zo verschillend wordt beoordeeld ontgaat mij volledig.
Mijns inziens is het dan ook dringend gewenst dat naast het begrip „minimum-inkomen" ook het begrip „hoog inkomen" wat beter wordt gedefinieerd. In deze tijd komen wij er niet meer omheen hierin ook de dubbele inkomens te betrekken.
Een dubbel inkomen is bijna automatisch een hoog inkomen. De koopkracht van twee modalen is hoger dan de koopkracht van één hoog inkomen van *f* 70.000,–.
De beste manier om deze ongelijke behandeling te verwijderen is door middel van differentiatie van belastingvrije sommen der gehuwde mannen. Mannen, waarvan de vrouw een eigen inkomen verwerft, passen niet langer in het standaardmodel van Jan Modaal, vrouw en twee kinderen. De belastingvrije voet van deze categorie moet dan ook lager zijn dan van gehuwde mannen waarvan de vrouw geen eigen inkomen heeft. Het verschil tussen deze belastingvrije voeten zou men kunnen zien als „inkomen" voor de niet-werkende gehuwde vrouw, een categorie die het in het algemeen in financieel opzicht moeilijker heeft dan de wel werkende gehuwde vrouw.

Didam. **E. A. v. Valkengoed**

Naschrift redactie:

De nota „Op weg..." ingediend door CDA-staatssecretaris Nooteboom en na diens aftreden overgenomen door CDA-staatssecretaris Van Amelsfoort stelt voor boven de voor allen gelijke belastingvrije voet de zgn. alléénverdieners van een twee-eenheid (huwelijk of samenlevingsverband) een circa 4 mille hogere voet toe te kennen.
Ongehuwde alleenstaanden boven de 35 jaar krijgen een toeslag van 2 mille op de belastingvrije voet.
Deze nota wordt thans in de Tweede Kamer behandeld.

CD-Addertje

PvdA-bestuur tot congres:
„Wij hebben zojuist
uitgerekend dat u hiertegen bent."

---

menwerking met de LLTB (Limburgse Land- en Tuinbouwbond). Twee bestuursleden zijn hieruit afkomstig; ook de LVB (Limburgse Vrouwenbond) en KPJL (Kath. Plattelands Jongeren Limburg), de zelfstandigen (LOZO – Limburgse Organisatie voor Zelfstandige Ondernemers) en de Voedingsbond van de FNV hebben zitting in het bestuur.
Daarnaast, om de lijnen naar de scholen goed te verzorgen, zijn er commissies van overleg – voor de ouders – en een contactcommissie voor de docenten.

Stienen besluit met te zeggen, dat er zoveel mensen zijn, die zich bezig houden met onderwijs, de aansluiting lager en voortgezet onderwijs, roldoorbrekende projecten en andere activiteiten gericht op de brugklasproblematiek. Het wordt dringend tijd dat een werkcommissie de grote duidelijke lijnen gaat uitzetten en besluiten gaat voorbereiden. **Er moet beleid komen.**
De ik-tijd is alweer voorbij en het evenwicht tussen individu en gemeenschap komt weer centraal te staan. In solidariteit met de jongeren moeten we zorgen voor het best mogelijk onderwijs. De daarvoor nodige middelen moet de gemeenschap opbrengen en bestemmen, waar dat **echt** nodig is.

Mária Chorus-Menken

CDJA

Homofilie (3)

Vorige week schreef Aat de Jonge een artikel over homofilie. Ditmaal een reactie hierop van Willem van der Putten. Voor de goede orde: waar vorige week op deze pagina's gesproken werd van „de redactie" en „redactieleden" dient dit gelezen te worden als de redactiecommissie van het CDJA en leden van deze commissie (redactie).

Laat ik eerlijkheidshalve voorop stellen het artikel van de CDJA-werkgroep Homofilie, dat twee weken geleden in dit blad stond, een prima stuk te vinden. Het geeft in een betrekkelijk kort bestek een globaal maar informatief overzicht van de mening en werkzaamheden van de werkgroep. Tamelijk genuanceerd en gemotiveerd worden bepaalde (beginsel)politieke items ter discussie gesteld.

De reactie van Aat de Jonge op dit stuk is voor mij in de meest letterlijke zin van het woord „onbegrijpelijk". Afgezien van het feit dat vele zinnen en woorden die hij gebruikt voor mij geen zeggingskracht hebben, vind ik ook de strekking van het betoog inconsequent. Aat verwijt de werkgroep in haar standpuntbepaling niet de Bijbel geraadpleegd te hebben. Deze wijst volgens hem homosexualiteit duidelijk af. Maar op het eind van zijn betoog zegt hij dat eigenlijk zelf niet te willen. Hij wil niemand veroordelen. Sterker nog, hij vindt dat homosexuelen zich niet veroordeeld mogen voelen en dat hun roep op gelijkstelling onterecht is. Zowel zijn bijbeluitleg als het laatste wil ik ontkennen.

Zijn goede raad volgend heb ik een Bijbel geleend en onder meer de door hem aangehaalde passages nagelezen. Aat de Jonge neigt de enkele teksten waarin homosexuele handelingen veroordeeld worden, erg strikt op te vatten. Ik vraag me af of dit wel een verantwoord gebruik van de Bijbel is. Enkele theologie-studenten die ik hierover heb geraadpleegd zeiden mij, dat wanneer in de Schrift in afkeurende zin over homosexuele handelingen gesproken wordt, het hoofdaccent lijkt te liggen op de veroordeling van misstanden (als bijv. prostitutie en afgodendienst), waarin soms ook homosexuele handelingen een rol spelen. Een directe Bijbelse grond voor een oordeel over de homofiele geaardheid als zodanig is afwezig; de Schrift onderkent een dergelijke aanleg in zijn eigenheid en onherleidbaarheid niet. Een beroep op de Schrift om de homofiele geaardheid te veroordelen en maatschappelijke discriminatie te rechtvaardigen is derhalve onjuist.

Aat zal toch ook niet overal de Bijbel even letterlijk willen opvatten en op de eerstkomende algemene ledenvergadering voorstellen de leden van de werkgroep te stenigen. . . Mijns inziens zal degene die die vergadering toch ordelijk wil laten verlopen dan terecht een beroep doen op het beginsel, dat de Schrift binnen de geloofsgemeenschap uitgelegd en toegepast moet worden.

Aat de Jonge beroept zich verder op „de wetenschap" om aan te tonen dat homosexuele mensen in feite „gewoon man of vrouw" zijn. Dat vind ik ook, maar dan in andere zin dan Aat dat zal bedoelen. Ik proef in zijn woorden de gedachte „dat men zich maar niet zo aan moet stellen", omdat „men eigenlijk niet anders is" en dat homosexuelen daarom geen beroep op gelijkstelling en aandacht voor hun problemen mogen doen. Aat zegt terecht dat ons geen veroordeling van de homofiele (mede)mens past. Maar hij is wel van mening dat homosexuelen zich *onterecht* veroordeeld of miskend voelen. Dat kan ik niet met hem eens zijn. Het is – denk ik – een grove onderschatting van de vele en veelsoortige problemen waarmee homosexuele mensen in onze leefgemeenschap te maken (kunnen) hebben. Dat jij vindt, beste Aat, dat homofielen niet veroordeeld en gediscrimineerd mogen worden, staat helaas anderen niet in de weg dat naar hun normen wèl te doen.

Ik denk daarom dat voor de CDJA-werkgroep Homofilie nog veel voorlichtend en politiek werk te doen is, niet in het minst in eigen CDJA-kring.

Willem van der Putten

Aanbevolen literatuur:
„Een mens hoeft niet alleen te blijven – een evangelische visie op homofilie", uitgeverij Ten Have, Baarn.
„Homofielen in de samenleving", Nota van de Katholieke Raad voor Kerk en Samenleving, Utrecht.

CDJA nieuws

Mededeling voor de leden van de CDJA-raad

De volgende raadsvergadering zal plaatsvinden op 13 juni 1981. Eén van de agendapunten zal zijn de verkiezing van twee vice-voorzitters van de CDJA-raad. Deze zullen gekozen worden uit de stemhebbende leden van de raad.

Het voorzittersoverleg moet twee kandidaten stellen. Het wil daarom graag gewezen worden op mogelijke kandidaten en verzoekt leden die voor deze functie belangstelling hebben, of geschikte andere leden weten, dit uiterlijk 15 maart schriftelijk te melden aan de secretaris van de raad, Govert Veldhuijzen, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

CDJA Staphorst in oprichting!

Met medewerking van Ton Huiskamp, de voorzitter van het provinciaal CDJA en de heer C. Louwerse, voorzitter van het plaatselijk CDA werd op donderdag 12 februari jl. in het jeugdgebouw van de Geref. Kerk, de eerste impuls gegeven voor het CDJA, afdeling Staphorst. De voorlopig voorzitter Peter de Jong opende de avond met gebed en een korte inleiding, waarin o.a. het voorlopig bestuur werd voorgesteld, bestaande uit: Peter de Jong (voorzitter), Klaas Kamphuis (secretaris) en Jannes Wind (penningmeester). Tevens werden de doelstellingen naar voren gebracht. Het vertrouwd maken van de jongeren met de hedendaagse politiek werd als belangrijkste doel gezien.

Ton Huiskamp maakte aan de belangstellenden duidelijk hoe het CDJA organisatorisch in elkaar zit. Hierna was men in de gelegenheid om aan beide gasten vragen te stellen. Er was voldoende belangstelling om te besluiten tot de officiële oprichting van het CDJA te zullen overgaan. De officiële oprichtingsavond kunt u binnenkort verwachten en zal nader bekend gemaakt worden. De voorlopig voorzitter eindigde met gebed. De avond kan als zeer geslaagd beschouwd worden.

Friesland

Op 14 maart organiseert het CDJA-Friesland zijn jaarvergadering in de Gereformeerde Kerk, Midlumerstraat 24, te Harlingen. Het thema van de dag „Discriminatie, wat doe je ertegen" wordt 's morgens via een film belicht en 's middags door een forum met de heren Wagenaar (RPF), J.N. Scholten (Tweede Kamerlid CDA) en een vertegenwoordiger van Kairos.

Huwelijk

Op 20 maart a.s. trouwt de secretaresse van het CDJA-bureau, Pia Schütz met Herman Poot. Plaats van handeling is de Waalse Kerk Oude Delft 177 te Delft, om 19.30 uur. Daarna is er tot 22.00 uur de gelegenheid hen geluk te wensen in De Prinsenkelder, Schoolstraat 2.

AB Info

Afgelopen zaterdag vergaderde het Algemeen Bestuur. Naast belangrijke organisatorische punten (campagne, financieel beleid) kwamen ook een aantal politiek inhoudelijke zaken onder de hamer.

Status politiek pamflet

Er werd lang stilgestaan bij het redactiebeleid en met name het stukje over de status van het politiek pamflet. Opgemerkt werd dat de redactie met name in de beginperiode van het CDJA wat meer moest samenwerken met het AB. De moeilijkheid hierbij is natuurlijk dat de redactie ook de taak heeft de organisatie en dus het AB kritisch te volgen. Wel waren er meerdere stemmen kritisch over de ondertekening „de redactie". Het AB besloot zich een volgende keer over de status van het politiek pamflet uit te spreken. Het stemde in met de reactie van de voorzitter in CDActueel over de status in samenhang met de ingediende amendementen op het CDAprogramma.

Lijsttrekker

Een aantal CDJAers hebben inmiddels twee gesprekken gevoerd met Van Agt. In dat gesprek zei Van Agt zich terughoudend te zullen opstellen met betrekking tot zijn eigen opvattingen over kernenergie (die, zoals bekend, afwijken van het program). Aardig was, aldus Johan, dat zijn argumentatie om de grens van de hypotheekrenteaftrek zo hoog te stellen („een correctief op het progressieve belastingstelsel") juist **het** argument is om de grens zo laag mogelijk te houden. Johan de Leeuw beklemtoonde loyaliteit richting het CDA. Eigen opvattingen, anders dan het CDA, behoeven niet te worden verloochend, maar in verkiezingstijd moet je er terughoudend mee zijn.

Israël

Het blijkt dat alle academische activiteiten in de bezette gebieden onder militair bevel geplaatst zijn. Dit houdt onder meer in dat daar wordt beslist wie mag doceren en wie mag studeren. Omdat dit in strijd met het internationale recht is en niet noodzakelijk lijkt voor Israëls veiligheid wordt er voor het CDJA een protestbrief gestuurd aan Begin als minister van defensie.

CDJA Leeuwarden

Mr. W. Aantjes zal op de oprichtingsvergadering van de CDJA afdeling Leeuwarden op 10 maart spreken over: Is het CDA een partij voor jongeren? Plaats: Schranskerk, aanvang 20.00 uur.

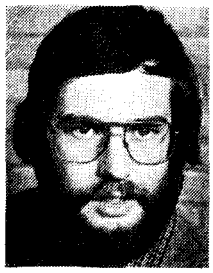

CDJA en de verkiezingen

Terugblik

In de afgelopen maanden heeft het CDJA zich ingezet om vanuit eigen inzichten mee te werken aan een zo herkenbaar mogelijk CDA. En dat met de bedoeling om het CDA zo aansprekend mogelijk voor jongeren aan de verkiezingen te laten deelnemen.
Dat is in het CDJA ook met veel discussies gepaard gegaan. Discussies als gevolg van verschillen van inzichten die er waren en er vaak nog zijn. Daar hoort bij een levendige en bruisende organisatie. Dat betekent, dat de organisatie goede en voldoende gelegenheid moet bieden om die discussies te voeren op basis van argumenten. Daar moet zorgvuldigheid bij betracht worden. Daar hoort ook een goede informatie-uitwisseling tussen leden, afdelingen, provincies en landelijke organen bij. Voorzover daarin tekort geschoten wordt, moeten allen proberen daaraan hun bijdrage ter verbetering te geven.
We hebben amendementen op het ontwerp-program ingediend bij het CDA. Wij zijn daartoe gekomen na goede diskussies in het algemeen bestuur. Later heeft de CDJA-raad een aantal hoofdlijnen daarvan nogmaals bevestigd. In CDA-verband hebben we ons ingezet om zoveel mogelijk daarvan te realiseren. Diverse passages in het definitieve program getuigen daarvan . We hebben ons op de daarvoor bestemde momenten gemengd in de discussies over het lijsttrekkerschap. Vooral op basis van een door het algemeen bestuur opgestelde notitie over „criteria" die voor jongeren van belang zijn bij verkiezingen in het algemeen en dus ook bij het lijsttrekkerschap. Die „criteria" zijn nadrukkelijker centraal gesteld dan de discussie over personen.
Die blijven ook van belang in de verkiezingstijd en daarna. Na de besluitvorming op de CDA-partijraad en het congres wil ik een aantal opmerkingen maken over de periode die nu volgt.

Blik vooruit

De genoemde besluitvorming heeft een aantal discussies afgerond. Dat geldt ook voor de diskussie over het lijsttrekkerschap. Ik ben van mening, dat we als CDJA in loyaliteit met de partij, het program en al de mensen die zich daarvoor inzetten, de verkiezingen in moeten gaan. Dat betekent niet, dat eigen inzichten verloochend moeten worden.
Als het CDJA op bepaalde politieke punten (iets) anders denkt dan het CDA of dan in het CDA program is geformuleerd, dan mag dat best in de verkiezingstijd aan de orde komen in de zin van: daar blijven we ons als CDJA voor inzetten voor en na de verkiezingen Toch vraagt dat om enige terughoudendheid. Want de CDJA-gedachten als zodanig zijn geen inzet van de verkiezingen, maar het CDA-program. Het CDA program is datgene waar een ieder, variërend van de lijsttrekker tot elk plaatselijk partijlid zich voor moet gaan inzetten bij de verkiezingen. Dat mag ook gevraagd worden aan de leden van de jongerenorganisatie. De komende maanden mag men ons aanspreken op de zo vaak door onszelf gebruikte term, kritisch, solidair. De verkiezingstijd vraagt om een accent op het woord solidair.
Daar is zeker ook reden toe. Het CDA is er wederom in geslaagd een aansprekend program te maken. Overigens hebben we naast een actieprogram ook een reeds eerder vastgesteld program van uitgangspunten. Het CDJA zal zich inzetten voor deze beide programs, maar zal zich ook kritisch blijven opstellen als het gaat om de realisering daarvan. Want een program dat als ondertitel heeft „nieuwe wegen naar een verantwoordelijke samenleving" wil daarin vernieuwingsgezindheid tot uitdrukking brengen. Een program, dat in een verantwoording van de titel opneemt, dat christen-democratische politiek een perspektief moet bieden en dat het evangelie van Christus een inspiratie is om dingen anders te doen, dat is geen hoogmoed, maar een opdracht!

Johan de Leeuw, voorzitter CDJA

vorming

Politieke basiscursus kamerkring Leiden

Op zaterdag 21 maart organiseert de commissie vorming en scholing van de Kamerkring Leiden een politieke basiscursus voor nieuwe en andere geïnteresseerde leden binnen de kring Leiden.
In het ochtendgedeelte zal mevrouw E. Sleyser-Tegelaar een inleiding houden over de plaatsbepaling van het CDA in de Nederlandse politiek. Aansluitend zal in kleine groepen aan de hand van een aantal discussiepunten over dit onderwerp worden gesproken. Na de lunch zal drs. M. Smits, secretaris van het CDA, een en ander vertellen over de organisatie van het CDA.
Vervolgens zal het Tweede Kamerlid drs. W. Deetman spreken over de praktijk van het politiek bedrijf en over de spanning tussen het uitgangspunt en de politieke realiteit. De plaats van samenkomst is Hotel Toor, Stationsplein 2 in Alphen aan den Rijn. De dag begint om 9.15 uur en zal omstreeks 16.00 uur eindigen.
Belangstellenden kunnen zich opgeven bij mevrouw M. E. B. de Goeij-Smulders, Eendendreef 70, 2665 TB Bleiswijk, tel. 01892-4472.

het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA

zoekt met spoed een

SECRETARESSE

voor 5 uur per dag, tevens bereid en in staat om in drukke perioden tijdelijk fulltime te werken (9-5).

Wij denken aan iemand tussen de 25 en 35 jaar die er voor voelt zelfstandig op het secretariaat van ons instituut te werken, een middelbare opleiding heeft gevolgd (havo/vwo) en over ervaring als secretaresse beschikt. De werkzaamheden omvatten: het verwerken van correspondentie, uittikken van artikelen en rapporten, het voorbereiden van commissievergaderingen met de daarbij behorende werkzaamheden en wat er verder zoal te regelen en te assisteren valt.

Salaris en rechtspositiereglement volgens rijksnormen.

Sollicitaties te richten aan de directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, drs. A.M. Oostlander, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.
Voor eventuele telefonische inlichtingen: mevr. N. de Goede-Borman (van 9-12); 070-924021.

NCOV

Het NCOV is de centrale interconfessionale organisatie in het midden- en kleinbedrijf.
Al meer dan 60 jaar behartigt het NCOV de belangen van bij haar aangesloten vakorganisaties, regionale organisaties en ondernemersverenigingen op nationaal, provinciaal en plaatselijk niveau.

Met verschillende diensten staat het NCOV de ondernemers in het midden- en kleinbedrijf met raad en daad terzijde, zoals:

- *de juridische dienst*
- *de bedrijfseconomische voorlichtingsdienst*
- *arbeidsmarktconsulenten*
- *de diensten ruimtelijke ordening en regionaal beleid*

HET NEDERLANDS CHRISTELIJK ONDERNEMERSVERBOND

vraagt voor zo spoedig mogelijk een

JURIST m/v

Funktie-informatie:
- hoofdzakelijk het geven van rechtskundige adviezen aan individuele ondernemers inzake juridische problemen op het terrein van het arbeidsrecht, huurrecht, onteigeningsrecht en ondernemingsrecht;
- voorts het leveren van bijdragen aan de beleidsontwikkeling met name inzake de wetgeving die voor ondernemers in het midden- en kleinbedrijf van belang is;
- namens het Verbond deelnemen aan overleg in commissies en werkgroepen.

Funktie-eisen:
- een jurist, b.v. met ervaring in de advocatuur dan wel in het bedrijfsleven, afstudeerrichting privaatrecht en met belangstelling voor individuele belangenbehartiging;
- positieve instelling m.b.t. de christelijk sociale organisaties;
- contactuele en organisatorische eigenschappen.

Geboden wordt:
- een salariëring afgeleid van de regeling voor het overheidspersoneel;
- goede onkostenvergoeding;
- een boeiende funktie met een zelfstandig karakter in een dynamisch werkklimaat.

Schriftelijke sollicitaties binnen 14 dagen richten aan de algemeen secretaris van het NCOV, Treubstraat 25, Rijswijk, bij wie ook informatie over de funktie kan worden ingewonnen (tel. 070-99.27.22). Onderdeel van de selectieprocedure is een psychologisch onderzoek.

agenda

Vrouwenberaad Hardenberg

De voorzitter van het landelijk CDA Vrouwenberaad mw. R. ten Hagen zal op 9 maart in Harderberg spreken over het rapport: Gezin – samenleving in verantwoordelijkheid. Plaats: Hoge Doel, aanvang 20.00 uur.

CDA-Vrouwenberaad Zwijndrecht

Op woensdag 11 maart zal mevrouw F. J. C. Westerouwen-van Meeteren één en ander komen vertellen over het functioneren van de provinciale en landelijke organisatie van het Vrouwenberaad. Deze ochtend is ook bedoeld om nieuwe deelneemsters in de kring van het Vrouwenberaad te begroeten. Plaats: Fractiehuis, Burg. de Bruïnelaan 45. Aanvang 9.30 uur.
Voor verdere informatie kunt u terecht bij:
A. M. Huber-Dijkstra, voorz., tel. 122011.
G. Peels-den Hamer, vice-voorz., tel. 127747.
A. J. Goedvolk-Klompenhouwer, secr., tel. 123196.

CDA vrouwenberaad Emmen

CDA Tweede Kamerlid Dien Cornelissen houdt op 23 maart een spreekbeurt over sociale- en gezondheidszorg in Emmen op uitnodiging van het Vrouwenberaad. Alle CDA leden zijn welkom.
Plaats: Ichtus te Emmen, aanvang 20.00 uur.

CDA Winterswijk

De afdeling Winterswijk van het CDA belegt op dinsdag 10 maart een openbare info-avond in zaal Spiekerman te Meddo. Deze avond zal in het teken staan van de problematiek in het buitengebied. Sprekers zijn gedeputeerde A. Th. te Bokkel, watergraaf A. J. A. M. Gerritzen en de heer W. ter Beest, voorzitter van de Gelderse CBTB.
De bijeenkomst begint om 20.00 uur.

CDA Den Helder

Het CDA-afdeling Den Helder organiseert op maandag, 9 maart a.s. te 20.00 uur in „de Boerderij", Gravin van Waardenburglaan, de Schooten, een openbare discussie-avond over het actuele onderwerp „Vrede en Veiligheid". De discussie wordt ingeleid door de heren T. Frinking, lid van de Tweede Kamer voor het CDA en L. Hogebrink, beraadslid van het I.K.V. Alle leden en belangstellenden zijn hartelijk welkom.

uw mening

Onbegrijpelijke houding van de CDA-fractie

Met stijgende verbazing heb ik de laatste jaren het gestuntel van onze fractie in de Tweede Kamer gevolgd. Laat ik er eens enkele punten uitlichten.
Bestek '81 werd met behulp van de oppositie bijna geheel uitgekleed. Vriend en vijand zijn het er over eens dat dit een foute beslissing was.
Olie-boycot Zuid-Afrika. In deze kwestie heeft een minderheid van de fractie voor een olieboycot gestemd, ondanks de wetenschap dat een aantal frontlijn-staten hier op tegen is. Nederland moest zelfs, ook al zou België en Luxemburg niet meedoen, 'n eenzijdige olie-boycot afkondigen. Dit is toch niet te vatten. Temeer daar zo'n boycot wel eens als een boemerang kan gaan werken.
Plaatsing kernwapens. Ook hier moesten zonodig enkele fractieleden afhaken. Hoe reageren deze mensen op de berichten van de versnelde plaatsing van de SS 20 raketten. Gewetensnood? Ik weet het niet.
Levering duikboten aan Taiwan. De houding van de fractie in deze is voor CDA-leden en -kiezers niet te begrijpen. Temeer daar er naar mijn smaak ook hier fractie-leden in gewetensnood hadden moeten raken, maar nu door de Volksrepubliek China. Zoals iedereen kan weten is het in China treurig gesteld met de mensenrechten. Denk maar eens aan het proces tegen de weduwe van Mao. In vergelijking met de Volksrepubliek komt Taiwan er in dit opzicht heel wat beter vanaf. En aan dit land wil men geen duikboten leveren. Hoe is dit te rijmen met de huidige werkgelegenheid? De oppositie vertoont hier trouwens haar ware aard. In de kwestie als Zuid-Afrika, Chili en noem maar op lopen een aantal fractieleden te hoop tegen het regeringsbeleid. Het geweten van deze fractie-leden is blijkbaar erg selectief. Daar heb ik moeite mee.
Het geheel overziende maakt de fractie een stuurloze indruk die vaak maar wat aanrommelt. De kiezers weten niet wat ze aan zo'n CDA hebben. Ik kan alleen maar wensen, dat men ons dit op 26 mei niet zal aanrekenen. Het is te hopen dat in de nieuwe Tweede Kamerfractie dergelijke vertoningen tot het verleden behoren en men weer met beide benen op de grond gaat staan.

Barger-Oosterveld **John Muijsers**

„Ridder Frank"

Op zaterdag 21 februari jl. werd in kleine kring afscheid genomen van Frank Bibo, die tot 11 oktober 1980 directeur was van het wetenschappelijk bureau van de KVP, het Centrum voor Staatkundige Vorming en die per 1 maart jl. de dienst van het CDA heeft verlaten.

De bijeenkomst was georganiseerd door enkele van de vele vrienden, die Frank gedurende zijn loopbaan bij de KVP vanaf 1 december 1961 heeft gemaakt. Frank was eerst in dienst van de KVP en ging later over naar het wetenschappelijk instituut.

Kenmerkend voor Frank Bibo waren zijn betrokkenheid met de katholieke politiek, zijn inzet en motivatie. Daarnaast voelde hij zich bij voortduring geroepen om aandacht en zorg te besteden

Frank Bibo (links) met Piet van Zeil en mevrouw Bibo

aan de menselijke aspecten in het samenwerkingsverband.

De KVP en ook het CDA, alsmede het politiek wetenschappelijk werk zijn Frank veel dank verschuldigd en het is goed om er ook op deze plaats nog eens getuigenis van af te leggen.

Het was bijzonder verheugend, dat de oud-voorzitter van de KVP, thans vice-voorzitter van het CDA, Piet van Zeil, tijdens die bijeenkomst melding kon maken van het feit, dat op voorstel van het voormalig dagelijks bestuur van de KVP en van het Nederlands episcopaat, Z.H. Paus Johannes Paulus II had besloten, Frank Bibo te benoemen tot Ridder in de Orde van Sint Silvester. Daarmee werd ook van kerkelijke zijde de alom bestaande waardering voor het vele werk van Frank Bibo zeer nadrukkelijk onderschreven.

De leiding van het CDA wil ook op deze plaats Frank Bibo en zijn gezin van harte danken voor hun bijdrage aan de activiteiten van KVP en CDA alsmede hun gelukwensen met de verkregen onderscheiding aanbieden.

Belangrijk vakantienieuws voor 60-plussers!

Vakantiecentrum „Schin op Geul" biedt u een prachtige vakantie aan op basis van halfpension (ontbijt en diner) in het Zuidlimburgse Geuldal.

Het arrangement: U logeert royaal en vrij in 6-persoons bungalows vanaf zaterdag 15.00 uur tot zaterdag 10.00 uur (één of meer weken naar keuze). Alle bungalows zijn voorzien van 2 slaapkamers, woonkamer met kleuren-TV, keuken, badkamer met douche, toilet en vaste wastafel. Het geheel is centraal verwarmd. Dekens, lakens en slopen zijn aanwezig.

Het eten: Dagelijks krijgt u in ons gezellige restaurant een uitgebreid ontbijt, terwijl u iedere avond een verrukkelijk diner wordt geserveerd.

Ontspanning: Overdekt verwarmd zwembad (gratis), 2 buitenlandse dagtochten per luxe toeringcar (gratis), bingo-avonden, korte en lange wandelingen door het prachtige Geuldal.

Het reizen is heel makkelijk: U neemt de intercity-trein naar Maastricht, hier stapt u over op de stoptrein naar Schin op Geul. In Schin op Geul halen wij u af (gratis).

Prijzen per persoon per week voor 60+ bij bewoning van de bungalows door:

Perioden	2 personen	3 personen	4 personen
28/3-18/4 -1981	2 x 300.-	3 x 265.-	4 x 250.-
18/4-25/4 -1981*	2 x 430.-	3 x 355.-	4 x 320.-
25/4- 9/5 -1981	2 x 360.-	3 x 310.-	4 x 285.-
9/5-30/5 -1981	2 x 425.-	3 x 355.-	4 x 320.-
30/5- 4/7 -1981	2 x 480.-	3 x 400.-	4 x 350.-
15/8-26/9 -1981	2 x 410.-	3 x 340.-	4 x 310.-
26/9-17/10-1981	2 x 320.-	3 x 280.-	4 x 260.-

De met een sterretje (*) aangeduide perioden zijn niet inclusief bustochten.
ALLE PRIJZEN ZIJN NETTO, dus geen bijkomende kosten.
Diëten beperkt mogelijk, na overleg.
Boekingen zonder halfpension ook nog beschikbaar.

Vakantiecentrum Schin op Geul

Walem 1, Schin op Geul, tel. 04459-1383.

Uw garantie voor een onvergetelijke vakantie.

agenda

Monster-Westland

Tweede-Kamerlid J. van Houwelingen zal op maandag 9 maart in de Hoeksteen, Burg. Kampschoerstraat te Monster om 20.00 uur in een openbare vergadering spreken over „de CDA-visie over de huidige en toekomstige Nederlandse economie".

CDJA Zeeland

Mr. W. Aantjes spreekt dinsdag 17 maart in Middelburg op uitnodiging van het CDJA Zeeland. Hij hoopt dan te spreken over: „het CDA op weg naar de verkiezingen". Het is een openbare bijeenkomst. De plaats van vergadering is „Zuiderbaken", aanvang 20.00 uur.

CDA Enkhuizen

Minister De Geus (defensie) houdt een spreekbeurt op maandag 9 maart in het wijkcentrum de „Witte Duif" (Koperwiekplein) te Enkhuizen om 20.00 uur. Thema van deze avond is: Bescherming van onze vrijheid en demokratie.

VERZORGINGSFLAT BEECKESTEIN TE DEVENTER

Gelegen nabij een fraai wandelpark en 2 winkelcentra zijn
TE HUUR enige 2 kamerappartementen.
HUUR + SERVICE incl. warme maaltijden
f 1766,- per maand
TE KOOP een 2 kamerappartement *f* 130.000,- k.k.
Servicekosten incl. warme maaltijden
f 816,- per mnd.
TE KOOP een 4 kamerappartement *f* 220.000,- k.k.
Servicekosten incl. warme maaltijden
f 902,- per mnd.

Naast een geriefelijke woning zijn er vele voorzieningen zoals 2 gezellige conversatiezalen, een zonneterras, een uitstekende winkel, een dameskapper, de pedicure aan huis, dieetmaaltijden, opvang bij ziekte door het oproepen van één der part-time bejaardenhelpsters waar Beeckestein afspraken mee heeft gemaakt, vervolgens huish. hulp, logeerkamers.

Aanvraag brochure: receptie Beeckestein, Laan van Borgele 40, Deventer.
Tel. 05700-28488. Bezichtiging gebouw en flats: wo. 10.00 - 12.30 uur.

Kaderdag land- en tuinbouw verplaatst

agenda

Gewijzigde datum en plaats!

In tegenstelling tot wat eerder in CDActueel (21 februari) vermeld werd, vindt de **Kaderdag land- en tuinbouw** plaats op **zaterdag 2 mei** in gebouw Orpheus **te Apeldoorn.**
De aanvang is 10.00 uur.

Inleiders zullen zijn de christen-democratische bewindsman van landbouw Gerrit Braks en het CDA Tweede Kamerlid René van der Linden.
De door de inleiders verdedigde stellingen zullen eerst in groepsverband worden bediscussieerd. Daarna vindt een plenaire discussie plaats met een forum waarin naast de inleiders ook Jaap v.d. Veen, voorzitter van het Centrale Landbouworganisatie-overleg (CLO) zitting zal hebben.
Het forum wordt voorgezeten door Piet van Zeil, vice-voorzitter van het CDA, die ook de leiding van de kaderdag heeft.
Aan het slot van de discussie zullen beleidsconclusies worden getrokken met betrekking tot de uitvoering van het CDA-program.
Na afloop (± 16.00 uur) wordt een persconferentie gehouden.
De bijeenkomst zal worden bijgewoond door kaderleden van het CDA uit alle Kamerkringen. Daarnaast is er nog **beperkte** ruimte voor belangstellende CDA-leden. Wanneer u geïnteresseerd bent kunt u zich aanmelden bij het secretariaat van het CDA, dr. Kuyperstraat 5 te Den Haag, tel. 070-924461 (vragen naar mej. Van der Zande). De deelname is gratis.

Emancipatie – een mannenzaak

CDA-studiedag

Op 4 april a.s. organiseert de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA in het Jaarbeurs Congrescentrum te Utrecht een studiedag Emancipatie.
„Het emancipatiebeleid dat er op gericht is dat mensen in relatie met anderen en passend in de eigen levenssituatie zoveel mogelijk tot eigen keuzen kunnen komen, wordt krachtig voortgezet. „Betere verdeling verantwoordelijkheden tussen man en vrouw door fundamenteel gelijkwaardig functioneren. Man en vrouw zijn beide verantwoordelijk voor gezinstaken en kinderen".
Deze passages uit het CDA program geven aan waar het CDA staat als het gaat om de emancipatie van mannen en van vrouwen.
De CDA visie op en de doelstellingen van het CDA ten aanzien van emancipatie moeten uitgedragen kunnen worden. Er moet met elkaar ook over gepraat worden. Daarom dus een studiedag, bedoeld voor:
1. alle kaderleden
2. alle CDA-lokale en provinciale bestuurders-(sters)
3. alle belangstellende CDA-leden, die de CDA-visie en doelstellingen willen uitdragen.

De studiedag geeft informatie waarmee u uit de voeten kunt: nu, tijdens de verkiezingscampagne en daarna! Medewerking aan de dag wordt o.m. verleend door: W. Albeda, minister van sociale zaken en J. G. Kraaijeveld-Wouters, staatssecretaris CRM. De dag zal onder voorzitterschap van prof. mr. A. Nootenboom staan.

Programma studiedag

vanaf 9.30 uur
aankomst deelnemers
10.00-10.05 uur
opening
10.05-10.40 uur
inleidingen o.a. door
mw. J. G. Kraaijeveld- Wouters
10.40-11.00 uur
koffie
11.00-12.15 uur
discussiegroepjes
12.30-13.30 uur
lunch
13.30-14.00 uur
rapportage in beeld + toelichting
14.00-14.30 uur
inleiding minister Albeda
14.30-15.30 uur
plenaire discussie
15.30-16.00 uur
samenvatting
16.00 uur
sluiting.

De inschrijving geschiedt naar volgorde van binnenkomst.
Er is plaats voor ± 100 deelnemers. Na inschrijving krijgt u een informatiepakket met onder meer een agenda en discussievragen toegezonden. De eigen bijdrage is *f* 15,-. U wordt verzocht deze te storten op girorekening 3966745 t.n.v. Stichting Kader- en Vormingswerk CDA, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA 's-Gravenhage. Deze bon insturen naar bovengenoemd adres t.a.v. mevr. G. van der Heijden-van der Eerden.

Aanmeldingsbon

studiedag Emancipatie

Naam ..... m/v
Adres .....
Postcode, woonplaats .....
.....

☐ bestuurslid
☐ statenlid
☐ gemeenteraadslid
☐ belangstellend lid
wel/geen lid CDA Vrouwenberaad.
s.v.p. aangeven wat van toepassing is.

Tijdschrift Wetenschappelijk Instituut

In het februarinummer van Christen Democratische Verkenningen:

Keuzes waarvoor wij staan
door drs. R. F. M. Lubbers

Volkshuisvesting
weergave van een gesprek tussen ir. N. Buijsert, ir. A. Peters, drs. J. Poot, prof. ir. J. van Tol, drs. E. J. Viersen o.l.v. ir. W. F. Schut.

Stippels voor een robotfoto van de christen-democratie
door prof. dr. Marcel Storme

Met beleid de toekomst in
boekbespreking door prof. dr. H. J. van Zuthem van Beleidsgerichte toekomstverkenning, deel 1: een poging tot uitlokking, van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

Boekaankondigingen
U kunt zich op Christen Democratische Verkenningen abonneren door onderstaande bon zonder postzegel op te zenden aan: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, Antwoordnummer 1904, 2500 WB 's-Gravenhage.

bon

U kunt mij noteren voor
☐ een abonnement op Christen Democratische Verkenningen
☐ een studenten/jongeren-abonnement op Christen Democratische Verkenningen.
(mijn leeftijd is).
Naam .....
Straat .....
Woonplaats en postcode .....

LET OP!! **LET OP!!**

Schilderwerk door het gehele land.

Tijdelijk gehalveerde prijzen.

Stucadoren - Strukturen - Granollen enz., enz.
zowel binnen als buiten.

Tevens breek- en sloopwerk,
geheel verzorgd door het gehele land.

Nergens goedkoper.

Ook voor uw verhuizingen en transporten.
Wij bouwen en verbouwen ook uw woning, garage, schuur,
loods enz., enz. tegen werkelijk gereduceerde prijzen.
Beslist vakwerk.

Vraag vrijblijvend inlichtingen en prijsopgaaf
van 's morgens 9 tot en met 5 uur 's middags.

Tel. 08385-1559.

Werkgroep Organisatie „Gedo"

LET OP!! **LET OP!!**

1E JAARGANG NO. 23 – 14 MAART 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

Toren van St. Servaaskerk Maastricht

Maastricht ontvangt Europese Raad

Zigeunerproblemen

Conferentie over de Antillen

Van Agt met Don Martina premier van Antillen

Een zigeunermeisje op Binnenhof

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
Mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Verder in dit nummer:

	pagina
Commentaren	3, 5, 9
Kruisraketten op schepen?	3, 4
Uit de fractie	9, 11, 14
Zwart-Wit	10
Uw mening	16, 20
CDJA	18, 19, 21

Inhoud:

Rondetafelconferentie Antillen

Redactielid de Kwaadsteniet doet verslag van de onlangs gehouden Rondetafelconferentie over de toekomst van de Antillen ..... pagina 4 en 5

Interview Johan de Leeuw

Een CDJA-delegatie heeft onlangs een aantal gesprekken met premier Van Agt gevoerd in het kader van zijn lijsttrekkerschap. Johan de Leeuw concludeert „dat de lijsttrekker meer gevoel heeft gekregen voor de denk- en leefwereld van de jongeren" ..... pagina 6 en 7

De financiële kant van „Om een zinvol bestaan"

Fractieleider Lubbers stelt dat met extra inspanningen nl. het voeren van gericht beleid, inkomensmatiging, beheersing van de collectieve uitgaven en een flinke dosis politieke wil het ambitieuze CDA program uitvoerbaar is ..... pagina 8

Het vaandel wordt van onderen gedragen

Kamerlid Stef Weijers reageert op de in vorige nummers gepubliceerde beschouwingen van Lubbers en redactielid Eske Sleijser over het toekomstige beleid inzake de fundamentele handhaving van ons stelsel van sociale zekerheid

pagina 14 en 15

Financiële actie

Een herinnering aan uw bijdrage voor de verkiezingen en een tussenstand van de actie ..... pagina 5

Waarom kruisraket op schepen niet haalbaar?

De minister van Defensie, De Geus, is onlangs op werkbezoek geweest in de Verenigde Staten. Daar heeft hij o.a. geïnformeerd naar de mogelijkheid kruisraketten op schepen te plaatsen in plaats van op het land. Voorafgaande aan dit bezoek werd er in het Engelse dagblad „The Guardian" een berichtje gepubliceerd waarin werd meegedeeld dat Washington een oplossing zoekt voor het probleem van de plaatsing van kruisraketten in Nederland en België. Amerikaanse defensiespecialisten zouden bezig zijn met een hernieuwd onderzoek naar de mogelijkheid de kruisraketten op schepen te plaatsen om daarmee voor Nederlanders en Belgen – die bang zijn dat deze raketten in hun achtertuin zullen worden geplaatst – enige kou uit de lucht te nemen.

door Ton de Kok

Het eventueel plaatsen van de kruisraket aan boord van marineschepen is geen splinternieuw idee; maar toch duikt het telkens weer op in de hevige discussie tussen voor- en tegenstanders van dit wapen.
Of de Amerikaanse regering uiteindelijk een voorstel in die richting zal doen lijkt na het bezoek van De Geus aan Washington niet erg waarschijnlijk. Toch heeft men in parlementaire kringen dit – vrijwel onuitvoerbare – idee nog niet uit het hoofd gezet.

Op zee

De raketten die zijn bestemd om vanaf het land te worden gelanceerd kunnen zonder noemenswaardige veranderingen ook vanaf een schip worden afgevuurd. Het technische en organisatorische probleem ligt echter op het schip dat met die dingen zou moeten gaan varen.

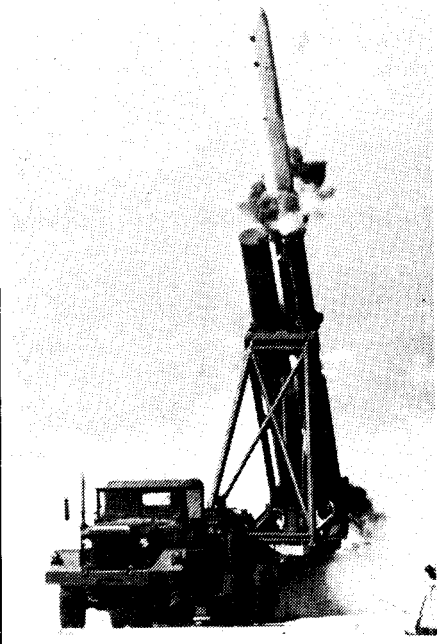

In de eerste plaats moeten de schepen die nu operationeel zijn worden verbouwd en voorzien van lanceerinrichtingen. Dan moeten er aan boord zeer ingrijpende voorzieningen worden getroffen om de nucleaire taak te kunnen uitvoeren. De atoomkoppen die eventueel met zo'n kruisraket zullen worden gelanceerd bevinden zich uiteraard aan boord. Die koppen zijn en blijven eigendom van de Amerikaanse regering en het is in feite de Amerikaanse president die bepaalt of, wanneer en op welk doel ze verschoten moeten worden. De commandant van b.v. het Nederlandse marineschip dat ze aan boord heeft moet daar met zijn vingers afblijven, is dus eigenlijk slechts gastheer. De Amerikaanse president wil echter wel weten waar dat Nederlandse schip zich in tijd van oorlog bevindt om zijn orders te kunnen geven. Daarvoor zijn zeer speciale en uitgebreide verbindingsmiddelen en plaatsbepalingsapparatuur nodig. Daar komt nog bij dat er accommodatieruimte geschapen moet worden voor de opslag van de koppen aan boord en voor het Amerikaanse personeel dat op het schip moet meevaren. Dat personeel is nodig voor de bewaking van de atoomkoppen en om ze op scherp te stellen als de Amerikaanse president daar opdracht toe geeft. Veiligheid gaat in deze zaken vóór alles.

Overlevingskansen

Schepen – en dan praat ik over oppervlakteschepen – zijn relatief gemakkelijk op te sporen zodat die kruisraketten eenvoudiger zijn uit te schakelen dan wanneer ze onder het lover van het Kralingse bos staan. Bovendien zijn de raketten op schepen niet altijd paraat. Schepen moeten nu eenmaal van tijd tot tijd de haven in om logistieke, humanitaire of andere redenen, dus zullen we meer dan 48 raketten moeten accepteren om er permanent 48 paraat te heb-

(vervolg op pagina 4)

commentaar

Geen motie van afkeuring

Houdt een in de Tweede Kamer ingediende motie ook een politieke afkeuring van het beleid in, als de indienende fractie die politieke lading er pas ná afloop van de stemmingen aan geeft? Die vraag zou centraal moeten staan bij alle consternatie, die er in Den Haag is ontstaan na de stemmingen over de volkshuisvesting vorige week donderdag. Helaas is dat echter in het geheel niet het geval. Zonder meer wordt ervan uitgegaan dat de in het debat ingediende motie Duinker (PvdA), die uitspreekt dat een bepaald deel van het beleid ten aanzien van de stadsvernieuwing niet in het belang van de volkshuisvesting is, een regelrechte afkeuring inhoudt, en dat dus de bewindslieden behoren te vertrekken. En als de CDA-fractie dat anders ziet, dan wordt die fractie afgeschilderd als een „club met flexibele uitlegkunde", als „draaiers", etc.
Dat is in dit geval niet terecht. Pas nadat de motie-Duinker in stemming was geweest (en met steun van de helft van de CDA-fractie werd aangenomen) legde waarnemend PvdA-fractievoorzitter Van Thijn de motie uit als een motie van afkeuring. Pas op dat moment gaf de oppositie een politieke lading aan de motie mee, die er tijdens het debat nooit aan gegeven was. Vanuit de oppositie gezien niet slecht bedacht, natuurlijk. Maar wel misleidend. Een motie heeft slechts de politieke lading van afkeuring van het beleid in zich (compleet met de noodzaak van vertrek van de betrokken bewindslieden), indien die politieke lading in het aan de stemmingen voorafgaande debat ook een duidelijke rol heeft gespeeld.
Als dat niet het geval is, beperkt zo'n motie zich tot een signalering van een zakelijk verschil van mening tussen Kamer en regering, waarvoor een oplossing gevonden moet worden. In die zin blijkt de motie ook zijn functie te hebben gehad, gezien het feit dat het kabinet na de voortdurende weigering tijdens het debat, zich nu toch bereid getoond heeft het systeem van vergelijkingshuren in stand te houden.

Zes eilanden streven naar duurzaam samenwerkingsverband

Rondetafelconferentie Nederlandse Antillen

De ontplooiing van de Nederlandse Antillen is een zaak die ons ter harte gaat. Dit geldt in principe praktisch alle Nederlandse politieke partijen. Daarmede is niet gezegd, dat alle Nederlanders en alle Nederlandse publiciteitsmedia dagelijks met de Nederlandse Antillen bezig zijn.
Er gaan tijden voorbij, dat de Nederlandse Antillen niet in de algemene aandacht zijn. Dat is op zichzelf uiteraard begrijpelijk. Het Nederlandse parlement is zich echter, zeker de laatste jaren, bij voortduring welbewust van de Nederlandse Antillen en de wenselijkheid en noodzakelijkheid van hun verdere ontplooiing.
Het is overigens erg goed, dat zo nu en dan de Nederlandse gemeenschap in brede zin op de hoogte blijft. Een goede gelegenheid daartoe was de in Nederland, in Den Haag, gehouden zogenaamde ronde-tafelconferentie over nieuwe onderlinge verhoudingen. Over die conferentie van 16 tot en met 25 februari jl., is via de media, aan de Nederlandse bevolking bericht.
De rondetafelconferentie betrof een bijeenkomst van acht delegaties, (vertegenwoordigers en adviseurs) en wel van het land de Nederlandse Antillen, van de zes samenstellende delen – namelijk de eilandgebieden Aruba, Bonaire en Curaçao alsmede de afdelingen Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten van het eilandgebied de Bovenwindse Eilanden – en van Nederland.
Daarnaast waren er officieel negen waarnemers (en plaatsvervangers) uit de Nederlandse Tweede en Eerste Kamer.

Resultaten

De resultaten van de eerste zitting van die conferentie zijn neergelegd in een stuk, dat een aantal „voorlopige punten van consensus" bevat.
Enkele hoofdpunten daaruit zijn de volgende.
De conferentie heeft om te beginnen onderschreven het recht van de bevolking van elk eiland om zelf haar politieke toekomst te bepalen.

Geen der aan de conferentie deelnemende landen of eilanden zal zich tegen de uitoefening van dit zelfbeschikkingsrecht verzetten. Indien de eilanden van de Nederlandse Antillen te zijner tijd, gezamenlijk dan wel afzonderlijk, zouden kiezen voor de onafhankelijkheid zal Nederland steun verlenen voor het verkrijgen van volkenrechtelijke erkenning. Over de wijze waarop, ingeval een onafhankelijke status wordt bereikt, waarborgen voor de politieke onafhankelijkheid en territoriale integriteit kunnen worden verkregen zal nader worden gediscussieerd.

Over hoe het t.z.t. allemaal precies moet met het gebruik van het zelfbeschikkingsrecht bestaan tussen de eilanden nog wel verschillende opvattingen. Wij gaan daarop in dit beknopte artikel nu niet nader in.
Vastgesteld is, dat alle zes eilanden willen streven naar het tostandbrengen van een hecht en duurzaam samenwerkingsverband. De overgang naar zo'n verband dient zich geleidelijk en planmatig te voltrekken gedurende een periode van beperkte duur. Hoe lang die periode moet zijn is nog niet bepaald. Er wordt gedacht aan een jaar of tien, twaalf.
Deze periode wordt verdeeld in twee fasen. Tijdens de eerste fase zal het accent liggen op de verdere voltooiing van het decentralisatieproces en het wegwerken van de bestaande knelpunten door herstructurering van de verhoudingen tussen het land en de eilanden van de Nederlandse Antillen. Tijdens de tweede fase zal een nieuw samenwerkingsverband tussen de eilanden tot stand worden gebracht en beproefd.
Tijdens de overgangsperiode blijven Nederland en de Nederlandse Antillen het Koninkrijk der Nederlanden vormen. De sinds 1954 in het Statuut voor het Koninkrijk neergelegde rechtsorde zal tijdens deze periode niet worden gewijzigd. Gedurende deze periode zal ook geen der eilanden het samenwerkingsverband verlaten.
Het decentralisatieproces zal met voortvarendheid worden voortgezet. Overigens zal geen enkele taak of bevoegdheid aan een eiland worden opgedrongen.
Het eilandgebied de Bovenwindse Eilanden zal nog dit jaar worden opgesplitst in drie eilandgebieden Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten.
Een belangrijk punt is ook, dat de eilanden elkaar op vitale punten niet kunnen overstemmen. Dat is van betekenis nu de nadruk zal worden gelegd op een verzelfstandiging van de eilanden. De toepassing van de niet-overstemmingsclausule moet beperkt blijven tot enkele van te voren aangegeven categorieën van belangrijke wetgeving. Dit punt moet nog nader worden uitgewerkt, uiteraard in nauwe samenhang met de

---

(vervolg van pagina 3)

ben, zoals nu het uitgangspunt zou zijn. Een niet geringe bijkomstigheid is dat schepen – zoals dat in vaktermen heet – in de haven „zittende eenden" zijn, voor een beetje tegenstander derhalve niet te missen. Onder meer om die reden zal men – zodra in de haven – de kernwapens van boord halen en ergens opslaan. Opslaan... Maar waar? Het vraagt weinig fantasie om de demonstranten al door de straten van Den Helder te zien marcheren.
Het is duidelijk dat er het één en ander komt kijken om dit idee te verwezenlijken. Een zwaar argument tegen een dergelijk plan is echter van financiële aard. Verbouw of nieuwbouw van schepen die deze nucleaire taak kunnen uitvoeren kost gigantisch veel geld en dat is er niet. Maar als dat er wel was, zou dit plan dan een uitweg zijn uit de patstelling waarin voor- en tegenstander van de kruisraket (en totale nucleaire modernisering) zich bevinden?

Politiek

Het is niet duidelijk waarop de Amerikaanse regering haar hoop volgens „The Guardian" zou hebben gebaseerd om met dit idee de dreigende impasse op dit punt in Nederland te doorbreken. Of zij heeft aanwijzingen dat hiermee voldoende tegenstanders van de kruisraket door de bocht kunnen worden getrokken, óf zij heeft weinig inzicht in wat er in het Nederlandse volk omgaat op het terrein van de kernbewapening. Wie in Nederland – onder degenen die enigszins op de hoogte zijn van de discussie over de kernbewapening – kan zich voorstellen dat het plaatsen van deze raketten op schepen de tegenstanders plotseling een heerlijk gevoel van opluchting zal geven?
Natuurlijk, het plaatsen van de raketten op schepen i.p.v. in Nederland zelf, zal een gunstig psychologisch effect hebben op velen die in hun denken over deze zaak niet verder komen dan: „ik wil die dingen niet in mijn achtertuin". Voor de echte tegenstanders is er vanzelfsprekend geen principieel verschil. Het is ze volmaakt onverschillig of de kruisraketten op de Veluwe staan of op HMS-De Ruyter varende bij de Orkney-eilanden. Ze zijn tegen de modernisering en dat maakt de discussie over de plaats waar of een kleiner aantal (b.v. 16) volkomen irrelevant.
Het gaat hier dus om een doodgeboren kind, als de Amerikanen hun onderzoek tenminste zouden laten uitmonden in een voorstel. Zeker lijkt echter wel dat als niemand vóór het einde van het jaar met een uiterst briljant idee komt, de modernisering van de middellange-afstandswapens – wat Nederland betreft – niet doorgaat. De tegenstanders van de kruiskraket zijn in het Nederlandse parlement in de meerderheid en de verkiezingen zullen daar vermoedelijk geen grote verandering in brengen. De Sovjet-Unie – haarscherp op de hoogte van de politieke verhoudingen in ons land en doordrongen van het feit dat de opstelling van Nederland in deze zaak voor de toekomst wel eens van kardinaal belang zou kunnen worden – zal de ontwikkeling de komende maanden nauwlettend volgen. Een aantrekkelijke concessie op een goed gekozen moment behoort niet tot de onmogelijkheden. De tegenstanders van de modernisering zullen zich door een stap van Moskou – terecht of onterecht – in hun positie gesterkt voelen. Wie dan nog meent dat de modernisering doorgaat is een optimist of een pessimist, afhankelijk van zijn standpunt.

door
dr. W. de Kwaadsteniet

nieuwe verdeling van Statenzetels. (Momenteel tellen de Staten van de Ned. Antillen 22 parlementariërs, te weten 12 van Curaçao, 8 van Aruba, één van Bonaire en één van het eilandgebied de Bovenwindse Eilanden). In een samenwerkingsverband, dat bestaat uit zelfstandige en gelijkwaardige eilanden dient elk eiland in de Staten vertegenwoordigd te zijn. Daarom zal bij de komende Staten-verkiezingen aan Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten elk een eigen vertegenwoordiging in de Staten worden gegeven.

Ontwikkelingssamenwerking

Er is tijdens de eerste zitting van de rondetafelconferentie ook over de ontwikkelingssamenwerking gesproken. Een Antilliaanse werkgroep zal medio 1981 rapport uitbrengen aan de Antilliaanse overheden en aan de Nederlandse regering.
In de periode 1981–1983 zal de hulpverlening worden omgebouwd van projecthulp naar programmahulp.

Over diverse punten moet nog nader worden gesproken en beslist. Dat zal gebeuren op de tweede zitting van de rondetafelconferentie die gepland is van 10 t/m 15 juni a.s.
Sinds 1954 kennen wij tussen het land Nederland en het land de Nederlandse Antillen de in het Statuut neergelegde verhouding, berustend op twee peilers. Enerzijds is dat „de eigen belangen zelfstandig behartigen", anderzijds „op voet van gelijkwaardigheid de gemeenschappelijke belangen verzorgen en wederkerig bijstand verlenen."

CDA-program over Antillen

De Nederlandse Antillen zijn op weg naar verdere verzelfstandiging. In het kader van de actuele ontwikkeling is het goed tenslotte te citeren wat terzake in ons nieuwe verkiezingsprogram wordt gezegd.
„Het tempo waarin, de wijze waarop en de weg waarlangs de staatkundige onafhankelijkheid haar beslag zal krijgen is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van de Nederlandse Antillen zelf. Nederland verleend desgevraagd hulp en steun gericht op de verwezenlijking van de staatkundige onafhankelijkheid.
Indien en voorzover op de Nederlandse Antillen overeenstemming wordt bereikt over het verwezenlijken van staatkundige onafhankelijkheid door één of meer eilanden afzonderlijk, dan zal daarvan ook door Nederland medewerking worden verleend, waarbij de wenselijkheid van de handhaving van enigerlei vorm van samenwerking tussen de zes thans tot de Nederlandse Antillen behorende eilanden met nadruk naar voren zal worden gebracht.
In het kader van de ontwikkelingssamenwerking tussen de Nederlandse Antillen en Nederland is het beleid gericht op overschakeling van projecthulp en programmahulp, alsmede op een eigen plaats en positie t.b.v. particuliere mede-financieringsorganisaties."
Gehoopt mag worden op een goede voortzetting van de conferentie tijdens de komende tweede zitting. Inmiddels is duidelijk gebleken, dat in anderhalf jaar veel belangrijk voorbereidend werk is verricht door de Koninkrijkswerkgroep onder voorzitterschap van mr. B. W. Biesheuvel. Zonder die voorbereidende arbeid van de werkgroep (ingesteld bij K.B. 2 december 1978, rapport 30 augustus 1980) had deze rondetafelconferentie thans niet gehouden kunnen worden.

commentaar

Staken

Internationale Vrouwendag! Algemene Vrouwenstaking op 30 maart! Vrouwen, laat de afwas staan, laat de bedden onopgemaakt, laat de schrijfmachines zwijgen en de toonbanken onbeheerd. Kortom, vrouwen staakt uw wild geraas en gord u aan ten strijde.
Waarvoor dan wel?
Welnu vrouw, gij zult die 30ste maart een laken uit uw ramen hangen met daarop de tekst „ik staak vandaag tegen de abortuswet".
Onder die „abortusvlag" wordt dan een actie gevoerd niet alleen tegen de in de Tweede Kamer aanvaarde abortuswetgeving, maar tegen allerlei zaken, die te maken hebben met voor vrouwen belangrijke ontwikkelingen in de samenleving en in de politiek.
Het voeren van een dergelijke actie onder die vlag doet kwaad en geen goed: wie de na tien jaar bereikte overeenstemming t.a.v. het bij velen zo gevoelig liggende punt van de abortuswetgeving nu uitgerekend wil gebruiken als actiemiddel en als kapstok voor andere zaken die volkomen los daarvan staan, doet aan misbruik en doet velen onrecht aan.
Heel veel zaken vragen om al dan niet politieke actie, als het er om gaat de vrouw in de komende jaren in een gelijkberechtigde positie te brengen. Het gaat om vrouwen en mannen als individu en als partners, om henzelf en om hun gezinsverantwoordelijkheid, het gaat om werk, inkomen en uitkering, om vrijwillig bezig zijn thuis en daarbuiten. Daarover zal de „strijd" gaan. Daartoe zal ook actie nodig zijn. Niet over abortus, daarover héeft de Tweede Kamer zich uitgesproken; man noch vrouw in het CDA wenst die discussie te heropenen. Een actie als de hierboven beschrevene bewerkt alleen maar een klimaat waarin de wezenlijke strijdpunten onbespreekbaar dreigen te worden.

Verkiezingsactie redelijk van start

De eerste resultaten van de acceptgirokaartaktie, welke ten behoeve van de komende verkiezingscampagne wordt gehouden, zijn bevredigend te noemen. Een bedrag van *f* 400.000,– is thans bijeengebracht. Hoewel deze aanzet bemoedigend is, zal toch nog een fiks aantal leden moeten reageren wil de actie een succes worden. Mogen wij van deze gelegenheid nog eens gebruik maken de actie in uw bijzondere aandacht aan te bevelen? Uw financiële steun is noodzaak!

Volgende week hopen wij u over de resultaten nader te informeren.

CD-addertje

Tragiek voor de 65 plusser:
te oud voor het Nederlandse parlement;
te jong voor de Opperste-sovjet

CDJA-voorzitter in interview over gesprekken met Van Agt:

„Op een aantal punten dichter tot elkaar zijn gekomen."

„We zijn het niet op alle punten eens geworden. Maar duidelijk is wel, dat de lijsttrekker meer gevoel heeft gekregen van de denk- en leefwereld van de jongeren. En dat hij dat ook in zijn optreden in de verkiezingscampagne tot uitdrukking zal brengen. Het waren goede en open discussies, waarin we op een aantal punten dichter tot elkaar zijn gekomen."

Dat zegt CDA-jongerenvoorzitter Johan de Leeuw. CDActueel informeerde naar de afloop van twee gesprekken, die een CDJA-delegatie de afgelopen maand met de lijsttrekker van het CDA voerde. Gesprekken met het Algemeen Bestuur en met andere jongerengroepen staan nog op het programma. Aanleiding vormde de moeite, die de jongeren-organisatie bleek te hebben met de verkiezing van Van Agt als lijsttrekker. „Ik zeg niets nieuws, als ik zeg, dat als het aan het CDJA gelegen had, een andere lijsttrekker de voorkeur verdiend zou hebben", schreef Johan de Leeuw op 7 februari j.l. in dit blad. Van Agt in het interview met CDActueel op 28 februari: „Tijdens de partijraad van begin deze maand o.a. heb ik inderdaad bemerkt, dat jongeren kritisch staan tegenover mij."

Vraag aan de CDJA-voorzitter: Is er na de gesprekken iets veranderd ten opzichte van Van Agt als lijsttrekker? Johan de Leeuw: „Het beeld, dat hij bij de jongeren heeft zal veranderen, als hij in zijn optreden als politicus meer rekening zal kunnen houden met de punten, die we hebben besproken en met de gezamenlijke conclusies, die we hebben kunnen trekken. Als hij dat in de campagne kan meenemen, ook in de richting van de jongeren, zal het beeld, dat wij hadden, wel meevallen." De Leeuw kan moeilijk zeggen, of de gesprekken mee of tegen zijn gevallen. „Dat was niet de invalshoek van de gesprekken, om hem op dat punt te toetsen. Bedoeling was vanuit het CDJA een aantal duidelijke punten die bij ons leven – en met name de daarbij behorende gedachtengang – bij hem op tafel te leggen. En in dat opzicht zijn de gesprekken zeker geslaagd." Als belangrijkste gesprekspunten noemt hij: het kabinetsbeleid als inzet in de verkiezingen, het optreden van Van Agt, de kernenergie, het sociaal-economisch beleid, de hypotheekrente, de minimum-jeugdlonen, de vrede en veiligheid en het gebrek aan politieke belangstelling bij de jongeren.

Kabinetsbeleid en de verkiezingen

Volgens Johan de Leeuw waren de CDJA-vertegenwoordigers en Van Agt het eens over het feit, dat het kabinetsbeleid geen inzet mag zijn in de verkiezingen en dat, voorzover dat beleid toch aan de orde wordt gesteld, de nodige terughoudendheid geboden is. Waar het optreden van Van Agt betreft, zegt de CDJA-voorzitter, dat zij bepleit hebben een minder pragmatische, maar

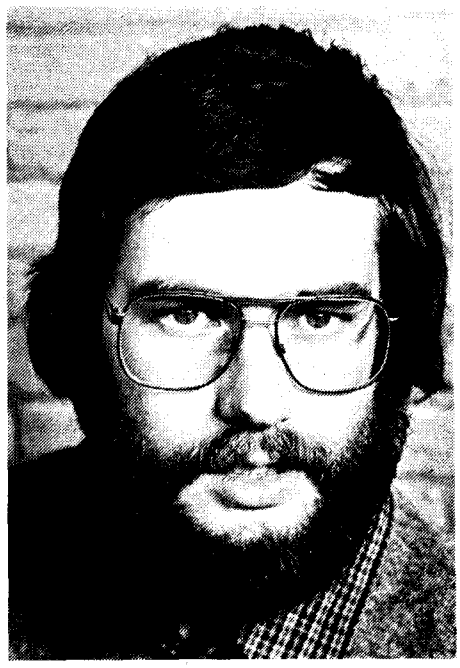

Johan de Leeuw

meer geïnspireerde opstelling van de kant van de lijsttrekker. „Van Agt was het daar mee eens en gaf toe, dat hij door 10 jaar politiek frontwerk misschien wal al te pragmatisch was geworden." Met betrekking tot de kernenergie hebben de CDJA-jongeren tegenover Van Agt erop aangedrongen in de campagne zoveel mogelijk in te gaan op wat uiteindelijk tot de programtekst op dit punt heeft geleid (pas beslissen over sluiting van Borssele en Dodewaard na de Brede Maatschappelijke Discussie) en op de motieven die daaraan ten grondslag liggen. Het pleidooi van de jongeren op het sociaal-economisch beleid hield in: een meer brede en gerichte benadering. De Leeuw: „Wij hebben gezegd, dat wij het winst-werk-verhaal wat eenzijdig vinden en teveel wedden-op-één-paard. Waar wij een verbreding, ook in immaterieel opzicht, voorstaan, en een meer gericht beleid, noemen wij bijv. de vorming van een fonds uit de extra aardgasbaten ten gunste van de werkgelegenheid. Van Agt erkende, dat het sociaal-economisch beleid misschien wat te eenzijdig is overgekomen tot nu toe. Verder hebben wij gezegd, dat wij het verhaal van Van Agt op het punt van de koopkrachthandhaving voor de échte minima tot nu tot – o.a. in zijn congrestoespraak – te zwak vonden. Ook daarvan heeft hij serieus kennis genomen.

hypotheekrente

Helemaal de moeite waard vond Johan de Leeuw de uitspraak van de lijsttrekker, dat, zoals de jongeren stelden, het argument van een correctie op de progressie in de belastingen, wat vaak gehanteerd wordt om de grens voor hypotheekrente-aftrek hoog te houden, in feite pleit voor verlaging van die grens. „Deze uitspraak is vooral belangrijk, omdat die hypotheekrente de komende tijd weer gaat spelen. We brachten dit onderwerp overigens naar voren in relatie tot het gemak, waarmee andere maatregelen bijvoorbeeld met de jeugdlonen worden genomen."

Waar het de jeugdlonen betreft heeft de CDJA-delegatie er in de gesprekken met Van Agt op gewezen, dat die in het gevoerde beleid geïsoleerd zijn benaderd, los van de totale problematiek. Johan de Leeuw: „Dat maakte de verdediging van het totale pakket maatregelen tot bezuinigingen en inleveren naar de jongeren toe juist zo moeilijk. Ook de jongeren moeten weten, waar hun bezuinigingen aan ten goede komen. We hebben vooral de toekomst van de jongeren en het bieden van een zichtbaar perspectief naar hen toe sterk bepleit."

Meest verdeeld over kernwapens

Inhoudelijk zijn de CDJA-jongeren en de CDA-lijsttrekker verdeeld (gebleven) op het punt van de vrede en veiligheid, vertelt De Leeuw. „Daar denken we nu eenmaal verschillend over. Maar waarbij we elkaars gelijk ook niet hebben betwist. Wat belangrijk is, is, dat we het er over eens waren, dat in de komende verkiezingsstrijd het vraagstuk van de kernbewapening helder en duidelijk uit de doeken wordt gedaan door de lijsttrekker. Allereerst waar het de probleemstelling betreft, maar ook waar het gaat om de twee sporen van het probleem. a) het duivels karakter van de kernbewapening en b) de feitelijkheid van de reeds aanwezige bewapening. Afgezien daarvan hebben wij ook sterk bepleit om eerlijk en helder te zijn in de verdeeldheid, die ook binnen het CDA op dit punt bestaat."

Apathie van de jongeren

In hun recente gesprekken met lijsttrekker Van Agt („het waren hele serieuze gesprekken, maar we hebben elkaar ook echt de waarheid gezegd") is tenslotte uitvoerig gesproken over de apathie van de jongeren op politiek terrein. CDJA-voorzitter De Leeuw: „Wij hebben daarbij heel sterk gepleit voor meer politieke duidelijkheid en eerlijkheid in het proces van politieke en parlementaire besluitvorming. Want vooral het gebrek daaraan heeft de jongeren sterk van de politiek vervreemd". Daarbij sluiten ook de conclusies aan van het vorige weekend gepubliceerde onderzoek van het blad „Wat nu" samen met de Vara-radio. Uit dat onderzoek bleek, dat jongeren schrikbarend weinig belangstelling

(vervolg op pagina 7)

De Europese Raad en Maastricht

Nederland is nu Raadsvoorzitter in de Europese Gemeenschappen en dus gastheer voor de Europese Raad, de tien regeringsleiders in de EG. Die Europese Raad komt op 22 en 23 maart a.s. bijeen in Maastricht. Organisatorisch zal dat veel problemen geven, maar Buitenlandse Zaken kan nu laten zien wat het op dat gebied aan kan. Ik vind Maastricht een zéér goede keuze.

Het heeft internationale allure, een soepele schakelfunktie met het Duitse Aken en het Belgische en Waalse Luik, en een bevolking die op internationaal contact is gericht. De Europese Raad verschaft voorts de mogelijkheid om de Perspectievennota Limburg internationaal op te kleuren, wat voor de sombere werkgelegenheidssituatie in Zuid-Limburg positief kan uitpakken. En, tot slot, het vliegveld Beek kan wraak nemen op de on-Europese opstelling in de Eurocontrol-zaak door de Nederlandse regering!!! Deze afbraak van Europees beleid werpt een smet op het blazoen van de bewindslieden van Verkeer en Waterstaat.

De economische crisis

Het is bekend dat premier Van Agt graag zou zien dat de Europese Raad een stevige impuls zou geven aan de aanpak van de economische crisis en de bestrijding van de werkloosheid. Daartoe zouden de regeringsleiders concrete en heldere richtlijnen moeten opstellen voor de „Jumbo"-raad, de raad van ministers van economische zaken, financiën en sociale zaken.
De Europese samenwerking kan nl. alleen haar geloofwaardigheid bij de Europese burgers en kiezers behouden als zij er in slaagt om bij te dragen aan het oplossen van de problemen die

europa

door Jean Penders

lid Europees Parlement voor EVP en CDA

ons in het alledaagse bestaan bezighouden en benauwen.
Ik vind een geslaagd Europees beleid op sociaal-economisch terrein zò belangrijk en zo doorslaggevend voor de toekomst van de Europese samenwerking en eenheid, dat de „Jumbo"-raad alleen mag plaatsvinden als er concrete resultaten van kunnen worden verwacht. Hoezeer ik ook aan het Nederlandse voorzitterschap een succes gun, ik geloof dat het beter is om de „Jumbo"-raad uit te stellen en eventueel onder het Britse voorzitterschap te houden dan geforceerd op korte termijn bijeen te komen en dan weer uiteen te gaan met een hol communiqué.

Heeft de Europese Raad nog toekomst?

Tien regeringsleiders komen naar Maastricht. Griekenland is een nieuweling. In de komende jaren mogen we ook nog Spanje en Portugal verwachten. Het uitbreidingsproces roept de vraag op of dit soort topconferenties nog beheersbaar en produktief zijn. Niet voor niets gaan er voortdurend stemmen op die pleiten voor een andere structuur. Gedacht wordt dan b.v. aan een directorium van de vier groten (Frankrijk, Duitsland, Groot-Brittannië en Italië). Iets daarvan zien we weerspiegeld in de deelname van deze vier landen aan de economische topconferenties van de zeven sterkste westelijke industrienaties. De data voor die wereldconferenties worden altijd zó gekozen dat één van de grote EG-vier voorzitter is. Zodat dat land dan in een dubbele rol aanwezig is. De eerstvolgende conferentie zal te Ottawa zijn . . . in de maand juli, dus net nà het Nederlandse voorzitterschap. Jammer, maar niet tegen te houden. Willen de kleinere EG-leden niet buitenspel gemanoeuvreerd worden bij toekomstige Europese Raden, dan zullen ze moeten pleiten voor een veel intensievere voorbereiding ervan. En dat houdt weer in dat de Europese Raden – die in de Europese Verdragen niet voorkomen – ingeschakeld worden in het officiële netwerk van EG-instellingen.

Van Agt naar Straatsburg?

Zo'n inschakeling is de familie van EG-instellingen biedt dan ook weer een nieuwe kans om een relatie te leggen tussen de Europese Raad en het Europese Parlement. Die bestaat nl. tot dusver niet. Ziet men af van de korte gelegenheidstoespraak van de Ierse minister-president bij de eerste bijeenkomst van het direct gekozen Europese Parlement, dan is nog nooit een regeringsleider opgetreden in Straatsburg.
Premier Van Agt heeft laten doorschemeren dat hij er veel voor voelt om nà Maastricht aan het Europese Parlement persoonlijk verslag uit te brengen over de resultaten van de Europese Raad. Het is ook bekend dat Frankrijk daar grote bezwaren tegen heeft. Stel je voor dat in de toekomst de president van de Franse Republiek het woord zou moeten richten tot gekozen Europeanen! Wat een gruwel, en dat nog wel zo kort voor de Franse presidentsverkiezingen.
Het wordt de Nederlandse minister-president niet gemakkelijk gemaakt. Van de ene kant wil hij recht doen aan een normaal democratisch gevoel dat het niet meer dan logisch is dat de Europese Raad verslag doet aan het Europese Parlement, van de andere kant wil hij de Maastrichtse bijeenkomst niet laten verzieken door eindeloos procedureel getouwtrek over de vraag of hij nu wel of niet naar Straatsburg mag.
Juist de Europese werkloze burger zou niet staan te juichen als hij merkte dat een bijeenkomst waar de economische crisis bovenaan de agenda staat, in rook opgaat aan een institutioneel conflict.
Toch is het mijn mening dat Van Agt de wil om Europa democratischer te maken het zwaarst moet laten wegen. Hij krijgt en verdient hiervoor de steun van het Europese Parlement.

(vervolg van pagina 6)

hebben voor de politiek. Johan de Leeuw naar aanleiding daarvan: „Dat onderstreept wat wij onder de jongeren ervaren. Maar het betekent tegelijkertijd een extra verantwoordelijkheid voor politici, om ook de benadering van de jongerenproblemen meer deel te laten uitmaken van een integrale benadering van de problemen. Want anders zien de jongeren hun deel in het geheel niet meer."
Het resultaat van dit onderzoek zal, aldus De Leeuw, het noodzakelijk maken de komende tijd een nog zwaarder accent op de jongeren en op hun problemen te leggen en om binnen het CDJA nog meer te doen aan het op gang brengen van maatschappelijke en politieke bewustmaking. Het CDJA, dat materieel sinds 1 november bestaat en formeel – na een aantal interne strubbelingen – sinds half januari. Volgens voorzitter De Leeuw zit het CDJA met momenteel zo'n 2000 leden duidelijk in de lift. Vanwege allerlei administratieve rompslomp rondom de fusie is dat cijfermatig nog moeilijk aan te geven, maar in ieder geval te merken aan de toenemende activiteiten in kernen met nieuwe werkgroepen en een groeiend aantal spreekbeurten.

Vóór verkiezingen duidelijkheid over samenwerking

In de verkiezingsstrijd zal het CDJA het CDA en het CDA-program inzetten. Wel vindt voorzitter De Leeuw, dat voor de verkiezingen het CDA zou moeten zeggen, met wie zij in de komende periode in de regering zou willen samenwerken. Maar dan niet ongeclauseerd. De Leeuw: „Zoiets kun je natuurlijk alleen maar doen aan de hand van een programvergelijking, op grond van de erkenning dat een zo breed mogelijke steun nodig is en op grond van de reacties van de verschillende partijen op de belangrijkste actuele gebeurtenissen." De CDJA-voorzitter zou op persoonlijke voorkeur willen kiezen voor een kabinet van PvdA, D'66 en CDA.

CD-addertje

Politiek: een motie van afkeer.

De financiële kant van „Om een zinvol bestaan"

Bij spreekbeurten en uit de media klinken wel eens twijfels op over de financiële soliditeit van ons program.
Niet alleen van ons program overigens. Soms lijkt het alsof men financieel solider is naarmate men een zwarter beeld van de economie oproept. Dat is echter zinsbegoocheling.

door
drs. R. F. M. Lubbers

Het gaat niet om wat men zegt en voorrekent, maar om wat men doet. Daarom is in ons program als uitgangspunt genomen dat er gedurende een aantal jaren inkomensoffers nodig zijn, en dat naarmate de economische ontwikkeling tegenvalt, die offers nog groter moeten zijn. Diezelfde matiging (de groei) wordt ook de collectieve sector aangezegd; daarover straks meer.

Extra inspanningen

„Als de groei verder tegenvalt", staat hierboven. Is er dus geen groei? Of er groei is hangt deels van onze eigen inspanning af en deels van de afzetmogelijkheden naar het buitenland (de groei daar). Geleidelijk aan is bekend van het Centraal Planbureau dat – normaal gesproken – de groei bij ons niet hoger zal zijn dan 1%. Merkwaardigerwijs wordt in en voor de Westerse wereld als geheel echter een groei van 2 à 2½% aangenomen. Wij zitten dus kennelijk verhoudingsgewijs moeilijker. Daarom zijn bij ons extra inspanningen nodig. Mèt zulke extra inspanningen kunnen wij geleidelijk aan weer in de pas (van een matige groei) gaan lopen. Door het voeren van een gericht beleid willen wij de 1% groei tot gemiddeld 1,75% groei opkrikken. Daarbij gaat het natuurlijk niet om de groei als doel, maar als uitkomst van een op meer werkgelegenheid gericht beleid. Een belangrijk instrument bij dat op werkgelegenheid gericht beleid is de inkomensmatiging. Inkomensmatiging om ons bedrijfsleven beter met het buitenland te kunnen laten concurreren èn opdat de overheid van haar middelen verhoudingsgewijs meer overheidsdienaren kan betalen. Het CDA stelt een forse inkomensmatiging voor. Deze bedraagt (exclusief incidenteel), gerekend over vier jaar, zo'n 5 tot 15%, van lagere tot hogere inkomens. Alleen voor de echte minima – dat zijn mensen die van het minimum niet alleen zichzelf maar ook anderen moeten onderhouden – is het beleid gericht op koopkrachthandhaving.
Daarmee bepleit het CDA van alle programma's de meest strakke inkomensmatiging. Dit wordt nog duidelijker als men weet dat hierboven op het CDA per jaar nog eens een half procent koopkracht (dat is opnieuw zo'n 2% in vier jaar) gemiddeld méér voor het wonen zal vragen. Daar staat weliswaar tegenover dat wij zo'n 3 miljard gulden per jaar méér aan woningen en stadsvernieuwing hopen te vertimmeren, maar dat moet dan wèl met dit extra inkomensoffer betaald worden.
Door forse inkomensmatiging kan tegenwicht gegeven worden aan de afbrokkelende werkgelegenheid en de kosten van het groeiend aantal uitkeringstrekkers. Daarnaast zullen, om tot stabilisatie van de premie- en belastingdruk te komen, ook forse bijstellingen in de collectieve sector nodig zijn.
Als wij de premiedruk gelijk willen houden, dan is daar al gauw zo'n 5 miljard voor nodig. Het gaat dan vooral om loondervingsuitkeringen (werkloos- of arbeidsongeschikt) en de beheersing van de volksgezondheid. Twee weken geleden schreef ik al over de sociale zekerheid. Naast de afremming van nieuwe arbeidsongeschikten door aangepast werk bij bedrijf en overheid – zo mogelijk ook door deeltijdarbeid – zal een aantal belangrijke wijzigingen in de uitkeringen nodig zijn. Een systeem van uitkering naar behoefte betekent mogelijk een reductie voor de niet-echte-minima en voor alle boven-minimale uitkeringen.
Consequente doorvoering van het eerste betekent een vermindering van de uitgaven van tenminste twee miljard gulden; het tweede kan men andermaal op zo'n anderhalf miljard begroten. Er is alle aanleiding dit versneld aan te pakken. Zo niet, dan komt men al gauw tot ontkoppeling ook voor echte minima, iets wat wij nu juist willen voorkomen.

Dit zijn harde benaderingen. Toch is het te verdedigen als men, zoals wij willen, van werkenden een aanzienlijke matiging vraagt om het bedrijfsleven te versterken en om genoeg middelen te kunnen krijgen voor investeringen ten behoeve van nieuwe arbeidsplaatsen. Over die matiging heen kan men niet doorgaan ook nog eens almaar de sociale premies te verhogen. Indien zo'n verhoging op korte termijn nog onvermijdelijk is, dan moet er toch concreet zicht komen op aanpassingen op termijn, ook in de sociale verzekeringen.
Ook de overige collectieve uitgaven, met name de begrotingen van de departementen, zullen volgens ons program sterker beheerst moeten worden. Ons program is dan ook uitermate terughoudend met nieuwe wensen, en noemt daarnaast mogelijkheden voor beperking van uitgaven. Toch zal, zeker als het economisch perspectief nog verder verduistert, nog kritischer bezien moeten worden welke uitgaven echt onvermijdelijk zijn, en welke niet. Wij moeten ook zeker niet uitsluiten dat via het trendsettend beleid voor overheidsdienaren nadere ombuigingen gerealiseerd worden.
Op deze wijze komt het program „Om een zinvol bestaan" op basis van thans bekend zijnde cijfers tot een financieel sluitende aanpak. Belangrijker is nog, dat het program ook aangeeft, dat via extra inkomensmatiging en een scherpe beheersing van de collectieve sector eventuele verdere tegenvallers opgevangen moeten worden.

Politieke wil

Laten wij intussen oppassen om alléén inkomensmatiging en ombuiging als remedie tegen werkloosheid te zien. Het gaat tegelijk ook om een vernieuwing van onze landbouw en nijverheid, om het in werk omzetten van de energieproblemen. Het gaat ook om een betere verdeling van het werk voor de nu aankomende generatie, van wie er meer in deeltijdbanen zullen gaan werken. Juist dit soort nieuwe benaderingen laten zich niet in rekensommen vertalen. Slagen wij er in te voorkomen dat er tussen nu en 1985 andermaal zo'n 120.000 arbeidsongeschikten bijkomen? Slechts de praktijk èn de politieke wil kunnen antwoord geven op zo'n vraag. Alleen al uit zo'n voorbeeld blijkt dat niet alles zich in rekensommen laat vastleggen. Als wij ons program met dat van andere partijen vergelijken dan is het onze verreweg het hardste en in die zin het meest ambitieus. Met inkomensmatiging gaan wij verder dan de PvdA; met ombuigingen in de sociale verzekeringen naderen wij de VVD, zij het dat wij de echte minima uitdrukkelijk willen beschermen; met scheppen van deeltijdbanen lopen wij samen met D'66 voorop.
Onze voorgenomen bouwinspanning, met name in de sociale sector, zet de extra inspanning voort, die nu reeds is ingezet.

Economische winter

Afsluitend in deze korte vogelvlucht nog het volgende. In binnen- en buitenland worden allerlei visies gegeven van regeringsleiders en economische profeten. Laten wij bij al die wijsheden dit bedenken. Wij zijn hoe dan ook een aantal jaren van economische winter binnengegaan. In zo'n winter kunnen wij ons verstandig en solidair gedragen. Het gaat dan niet alleen om miljarden ombuigingen en procenten van inkomensmatiging. Het gaat vooral om de manier waarop. Wáár te matigen en op wèlke uitgaven? Hoe gedragen wij ons in deze winterse periode, daar gaat het nu om. Voorspellers die zeggen dat van die winter eens even lente gemaakt kan worden: wantrouw ze. Socialistische planning zal die lente niet tevoorschijn toveren; liberale ombuigingen in de collectieve sector op zich zal evenmin weer de groei van particuliere inkomens kunnen verzekeren. Deeltijdbanen zijn nodig, maar kunnen natuurlijk niet alle werkloosheid wegpoetsen. Laten wij nuchter zijn, en geen middel onbeproefd laten. Het één doen, en het ander niet laten. Maar vooral dit: het wordt guur weer. Dat pleegt egoïsme te bevorderen; daartegenin zullen wij op saamhorigheid en solidariteit moeten blijven hameren.

Europese veiligheidsconferentie boekt niet veel resultaat

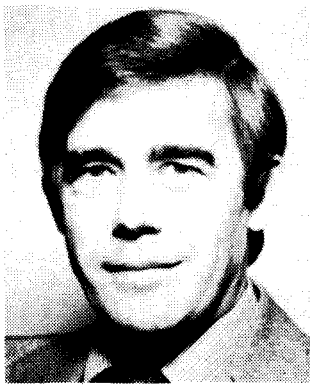

door Ton Frinking

lid van de Tweede Kamer voor het CDA

Madrid roept beelden op van stierengevechten en potsierlijke, maar levensgevaarlijke aanslagen op de democratie. Geen van beide heb ik meegemaakt tijdens mijn verblijf in Madrid half februari. Stemmingen over de provinciale herindeling van Limburg deden mij voortijdig terugkeren van de Veiligheidsconferentie in Madrid. Reeds vorig jaar hadden de leden van de vaste commissie voor buitenlandse zaken besloten om enigen van hen naar Madrid te laten gaan om de toetsingsconferentie van de Slotakte van Helsinki bij te wonen. In een tijd van oplopende spanning en verdergaande bewapening is elke poging om tot ontspanning en samenwerking te komen van groot belang. De leden van het parlement wilden zelf wel eens zien hoe de 35 deelnemende landen het probleem zouden aanpakken. Toen puntje bij paaltje kwam, bleek dat alleen CDA-parlementariërs zich vrij wilden maken om in Madrid poolshoogte te nemen.

Madrileense overwintering

Men is, met de voorbereidingen inbegrepen, als sinds 9 september 1980 in het grote Congresgebouw in Madrid bijeen. Geen wonder dat men zo langzamerhand op elkaar raakt uitgekeken. Eigenlijk moest de conferentie op 5 maart beëindigd worden, maar nu is men al blij als men voor Pasen tot enig resultaat komt, alvorens naar huis te gaan.

Wat allereerst opvalt is, dat een conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa geen betere resultaten kan bereiken dan de internationale situatie mogelijk maakt. Alle delegaties werken op instructie van de eigen regering. De ene delegatie (b.v. Nederland) heeft daarbij meer vrijheid dan de andere (b.v. DDR), maar het verschil is vaak niet meer dan de toonzetting. Alles draait tenslotte om de opstelling van de Sowjet Unie en de Verenigde Staten, hoe men het ook wendt of keert. En die twee landen staan keihard tegenover elkaar en voor hen is Madrid niet het centrum van de wereld. Nederland speelt een aparte rol als fungerend voorzitter van de Europese Gemeenschap. Alle gesprekken onder die vlag worden door een lid van de Nederlandse delegatie, die uit tien man bestaat geleid. Voorbereidende gesprekken vinden ook plaats tussen de landen van het Warschaupact, de NAVO en de neutrale landen.

In speciale werkgroepen wordt thans gesproken over zeventig nieuwe voorstellen op het gebied van veiligheid, grondbeginselen voor Europese samenwerking, economische samenwerking, betere uitwisseling van informatie en personen, het Middellandse Zeegebied en een volgende toetsingsconferentie over 2½ jaar. De meeste landen streven een evenwichtige benadering van de onderwerpen na, maar het succes van de conferentie staat of valt eigenlijk met een Frans voorstel om te komen tot een Europese Ontwapeningsconferentie. Daarin wil men komen tot afspraken over vertrouwenwekkende militaire maatregelen om de veiligheidssituatie in Europa meer doorzichtig te maken. De Sovjet Unie wil tot nu toe echter niet, dat het eigen grondgebied tot aan de Oeral daarbij betrokken wordt en dat is voor het Westen onaanvaardbaar. Een uitspraak van president Breznev op het Partijcongres in Moskou op 23 februari, waaruit de Sovjet Unie bereid lijkt tot concessies, is hoopvol en kan een doorbraak betekenen.

Resultaten

Duidelijk is dat voorstellen over economische samenwerking heel wat meer kansen hebben dan de verbetering van de mensenrechten, de uitwisseling van informatie en een vrijer verkeer van personen in Europa.

Opvallend is dat geen enkel land de neiging heeft een voorstel tot verbetering van de situatie in Europa te steunen als dat ten koste van het eigen land gaat. En aangezien iedereen met een te nemen maatregel moet instemmen en elke maatregel wel ten koste van een land gaat, is het bereiken van overeenstemming bijzonder moeilijk.

Het houden van de conferentie in Madrid is op zichzelf al van groot belang om de voortgang van het ontspanningsproces zichtbaar te maken. Het bereiken van meer resultaat dan alleen de afspraak voor een volgende conferentie is echter wezenlijk om de veiligheid en samenwerking in Europa nieuwe kansen te geven. Eens temeer bleek weer, dat wat voor de omgang van enkelingen geldt, niet toepasselijk is op het verkeer tussen de landen. De veiligheidsconferentie leek daarom vaak meer op een stierengevecht dan op een broedergemeenschap. En dat zal helaas voorlopig ook wel zo blijven.

commentaar

Vrij Nederland over Piet van Zeil

„Vrij Nederland" valt op zaterdag 7 maart de CDA-bestuurder Piet van Zeil aan. In dit artikel wordt gesuggereerd dat Van Zeil zich materieel bevoordeeld zou hebben als gevolg van zijn voormalige functie als commissaris van een bouwbedrijf. Tussen neus en lippen wordt een verwijzing gemaakt naar de toenmalige KLM-ticket-affaire.

De door Vrij Nederland geschreven verdachtmakingen missen elk waarheidsgehalte. Vrij Nederland zou zich eens moeten verdiepen in het onder leiding van dr. A. Vondeling uitgebrachte rapport over de zogenaamde KLM-ticket-affaire. Voorts zou Vrij Nederland, waar ze zo bedreven in schijnt te zijn, eens een blik moeten werpen in het hypothekenregister en te rade moeten gaan bij de belastinginspectie waaronder IJsselstein valt.

vorming

Politieke basiscursus kamerkring Leiden

Op zaterdag 21 maart organiseert de commissie vorming en scholing van de Kamerkring Leiden een politieke basiscursus voor nieuwe en andere geïnteresseerde leden binnen de kring Leiden.

In het ochtendgedeelte zal mevrouw E. Sleyser-Tegelaar een inleiding houden over de plaatsbepaling van het CDA in de Nederlandse politiek. Aansluitend zal in kleine groepen aan de hand van een aantal discussiepunten over dit onderwerp worden gesproken. Na de lunch zal drs. M. Smits, secretaris van het CDA, een en ander vertellen over de organisatie van het CDA.

Vervolgens zal het Tweede Kamerlid drs. W. Deetman spreken over de praktijk van het politiek bedrijf en over de spanning tussen het uitgangspunt en de politieke realiteit. De plaats van samenkomst is Hotel Toor, Stationsplein 2 in Alphen aan den Rijn. De dag begint om 9.15 uur en zal omstreeks 16.00 uur eindigen.

Belangstellenden kunnen zich opgeven bij mevrouw M. E. B. de Goeij-Smulders, Eendendreef 70, 2665 TB Bleiswijk, tel. 01892-4472.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Vertrouwen in lijsttrekkers

Van de CDA-stemmers heeft 83% veel vertrouwen in Van Agt. Van de VVD-stemmers 83% in Wiegel en van de D'66-stemmers 80% veel vertrouwen in Terlouw. Alleen Den Uyl staat bij zijn eigen kiezers minder sterk. Van de PvdA-kiezers spreekt 69% veel vertrouwen uit, 25% weinig vertrouwen. (Nipo-onderzoek *Elseviers Magazine).*

Krachtsverhouding

Wat krachtsverhoudingen betreft is de CDA-fractie (tegenover de liberalen) niet sterk. Een prominent minister als Van der Stee is gekant tegen de opvattingen van Lubbers en Van Houwelingen. Maar er staat tegenover dat loonminister Albeda aan de zijde van de fractie staat. Een verdeelde CDA-club in het Catshuis met een eerder vertoonde tegenstelling tussen de loonminister en de geldminister. (Volkskrant).

Gelegenheids-coalitie

Er is reden om te vrezen dat de riante meerderheid van Den Uyl op het congres een gelegenheidscoalitie was. Van mensen die een lijsttrekker wilden, mensen die het standpunt deelden, mensen die helemaal niet tegen kernwapens zijn etc. Als Joop den Uyl uit de formatie komt met een resultaat dat niet exact met het program van de PvdA overeenkomt – en ach, dat moet je toch niet helemaal uitsluiten? – wat doet die gelegenheidscoalitie dan? *(De Tijd).*

Alles terwille van Joop

Een afgevaardigde uit Stadskanaal laat op vermoeide toon weten, dat hij zich heeft te houden aan het mandaat van zijn afdeling: hij mag alles steunen, zolang het lijsttrekkerschap van Den Uyl maar niet in het geding komt. „Het is een frustrerende, oneigenlijke keuze. Argumenten hebben opgehouden te gelden. De prijs voor het behouden van Joop is te hoog". (Uit congres-verslag *Hervormd Nederland*).

Door de pomp gegaan

Friesch Dagblad: Het is heel goed te verdedigen dat op een gegeven moment het verstand het van het hart wint. Het beroerde is echter dat socialisten zoiets van anderen niet kunnen hebben. Dan plegen ze meteen met beschuldigende vingers klaar te staan. Nu een groot deel van de PvdA op pragmatische gronden voor Den Uyl door de pomp is gegaan, past de socialisten enige bescheidenheid om anderen de maat te nemen met betrekking tot hun progressieve gezindheid.

Laat ze zelf kiezen

Het PvdA-congres zag de laagstbetaalden als weke witte ventjes, die in een glazen kastje moesten worden beschermd tegen de donder en de bliksem van de internationale conjunctuur. Van dit bevoogdende koopkrachtshandhavend gedrag word ik misselijk. Het ontneemt de laagstbetaalden de mogelijkheid zelf te kiezen tussen inkomen, onderwijs en/of werkgelegenheid. Hij is slim genoeg om te begrijpen dat koopkracht en werkgelegenheid niet allebei tegelijk kunnen worden gehandhaafd. (Hans van den Doel in *Haagse Post* **).**

Geldt tot verkiezingsdatum

Het cynisme waarmee achter de hand over (de aantrekkelijk klinkende koopkrachtgarantie voor de (sociale) minima) op het PvdA-congres werd gesproken – een congres in oktober zal eventueel toch de koopkrachtgarantie of de werkgelegenheidsplannen of de collectieve uitgaven moeten heroverwegen – gaf een naar gevoel in de maagstreek. Zo goed als er nog wel een paar besluiten werden genomen die de indruk wekten dat de geldigheid van het vastgestelde programma niet op de verkiezingsdatum begint, maar eindigt. *(NRC/Handelsblad).*

Mooie linkse wensen

De PvdA gaat als een slecht getraind elftal, zonder een behoorlijke tactiek, de verkiezingen in. De partijleden die maandenlang alle mooie linkse wensen hadden uitgedacht, krijgen nu van de afgevaardigden naar het congres te horen dat het allemaal niet kan. Desillusie is niet de beste inspiratiebron om er eens flink tegenaan te gaan. De kernwapendiscussie, beslist door Den Uyl's machtwoord, heeft waarschijnlijk hetzelfde effect. (Elseviers Magazine).

(Geknipt uit Algemeen Dagblad)

Weinig speelruimte

Den Uyl heeft zich op het „veiligheidsterrein" met handen en voeten gebonden. Zijn onderhandelingsruimte bij de kabinetsformatie is minimaal en kan door Van Agt, als excuus voor het politiek en persoonlijk antagonisme tussen beiden, gemakkelijk worden aangegrepen om over te schakelen naar de minder moeilijk doende VVD als de verkiezingsuitslag een beetje meezit. *(Elseviers Weekblad).*

Loopgraven-oorlog

De kabinetsformatie 1981 levert vermoedelijk andermaal een loopgravenoorlog op met als centraal thema de elkaar uitsluitende hoofdrolspelers Van Agt en Den Uyl. Het is niet toevallig dat Van Agt in zijn partijblad met de veronderstelling speelde, dat beide hoofdrolspelers wellicht het veld moeten ruimen. Het lijkt een nobel aanbod en misschien is het zo ook wel bedoeld, maar tegelijkertijd onderstreept het de oude tegenstelling. *(Trouw).*

Premier of formateur?

Het zou hoogst bizar zijn wanneer een minister-president zijn kabinet in de steek liet om zich met hart en ziel aan het formatiewerk te kunnen wijden. Hij zou de zaken moeten overdragen aan, ja, aan wie eigenlijk? Aan de liberale vice-premier Wiegel? Die zou het maar al te graag doen, maar dan zitten wel alle katten in alle christendemocratische gordijnen. (Algemeen Dagblad).

Geen gemakkelijke formatie

Ruud Lubbers in *Christen Democratische Verkenningen:* **Overziet men het hele slagveld van politieke geschilpunten dan wacht ons geen gemakkelijke formatie. Politieke partijen doen er nu reeds goed aan hun prioriteiten te onderwerpen aan de toets van parlementaire meerderheden. Wie te weinig argumenten heeft anderen te overtuigen en toch wil regeren doet er goed aan de parlementaire besluitvorming als belangrijk criterium te aanvaarden.**

Hoe breder hoe ingewikkelder

Een „brede basis" kan naar buiten toe de indruk van een bepaalde maatschappelijke aanvaarding wekken en wellicht, zoals in de jaren '50, bijdragen aan de arbeidsvrede en andere goede zaken. Het gevaar bestaat evenwel, dat, hoe breder de basis, des te ingewikkelder de compromisvorming en des te sterker de middelpuntvliedende krachten worden. *(NRC/Handelsblad).*

Ook voor grafstenen

Het advertentiebeeld is er niet vrolijker op geworden. Het doemdenken lijkt de kolommen binnen te sluipen. Het CDA doet het nog kalm aan. In CDActueel blijft het beperkt tot een steenhouwerij te Middelburg, die het christendemocratisch ledenbestand somber meedeelt, dat hij alle soorten natuursteen levert: „Ook voor grafstenen het juiste adres". (De Tijd).

Verslag van een voortijdig debat

Wie betaalt krachtiger werkgelegenheidsbeleid?

Op 24 en 25 februari j.l vond in de Tweede Kamer een debat plaats over de werkgelegenheid. Er is nauwelijks een onderwerp te vinden dat zorgwekkender is en meer creatiever aandacht van het Parlement verdient dan dit. Toch was het debat weinig geïnspireerd en het ging als een nachtkaars uit. Waarom? Het voorstel om het debat op dat tijdstip te houden was uitgegaan van de PvdA en zal zeker zijn ingegeven door de datum waarop het congres van deze partij zou plaatsvinden. Noch de CDA-fractie, noch die van de VVD waren erg enthousiast over dat tijdstip. Niet omdat we twijfelen aan de noodzaak van verder overleg met de regering over het werkloosheidsvraagstuk, maar omdat zulk een overleg beter kan plaatsvinden op een moment waarop men weet over welke middelen men kan beschikken om ook werkelijk iets aan dat vraagstuk te doen. Enkele weken later, wanneer wij over de Voorjaarsnota zullen beschikken, zou een beter tijdstip zijn geweest.

door C. P. van Dijk

Dat sociaal-economisch overleg met de regering over bijstellingen van het sociaal-economisch beleid in het lopende jaar dringend gewenst is, wordt door niemand ontkend. In oktober-november 1980 heeft de CDA-fractie bij de regering aangedrongen op een veel forsere aanpak van de economische moeilijkheden dan haarzelf aanvankelijk voor ogen stond. De regering is de fractie gedeeltelijk tegemoet gekomen.

De resultaten van dat beleid hebben natuurlijk nog geen tijd gehad om zichtbaar te worden, maar er hebben zich inmiddels op twee punten nieuwe ontwikkelingen voorgedaan die de vraag rechtvaardigen of het uitgezette beleid niet te zwak blijkt te zijn.

Het eerste is het alarmerend hoge financieringstekort van de overheid; het tweede het niet minder alarmerende werkloosheidspeil.

Financieringsproblemen

Het tekort op de begroting is tot ongekende hoogte opgelopen en zowel de President van de Nederlandse Bank als de Minister van Financiën hebben de noodklok geluid. Dankzij het grote vertrouwen dat buitenlandse geldschieters nog hebben in de waarde van de Nederlandse gulden hebben we dat tekort nog redelijk kunnen dekken door veel in het buitenland te lenen. Maar zodra dat vertrouwen wegvalt, gaat het mis en moet er zo plotseling geremd worden dat we door de voorruit vliegen. De manometer staat dicht op de gevarenzone; hij moet daar ook staan want we varen tegen de stroom van het economisch getij op, maar als het gevaar gaat ontstaan dat de ketel uit elkaar springt, moet tijdig de druk teruggenomen kunnen worden zonder het schip in gevaar te brengen. Er is nog een andere reden om tijdig naar aanvullende ombuigingen te zoeken: er moet financiële ruimte komen voor noodzakelijke nieuwe beleidsmaatregelen die nodig zijn om onze economie weer op het goede spoor te brengen en de werkloosheid te bestrijden. De druk moet niet alleen binnen redelijke grenzen gehouden worden, ook de machines moeten efficiënter werken.

De vraag werd dan ook opgeworpen: welke verdere bezuinigingen op de overheidsuitgaven zijn nog dit jaar mogelijk? (Voor ombuigingen via 1981 heeft de regering al een omvangrijk onderzoek in werking gezet). Met die vraag liep het debat dood, want de regering is, zoals te voorzien was, nog niet zover dat ze daarop antwoord kan geven. De Minister van Financiën vergeleek de regering met een broedende kip die niet gestoord wenste te worden. Laten we maar hopen dat er een levensvatbaar ei onder zit.

Werkgelegenheidsbeleid

Bij vrijwel alle fracties leeft de wens om nog dit jaar aanvullende beleidsmaatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid te nemen. De keuze van die maatregelen loopt niet zoveel uiteen: opvoering van de woningbouw, verstrekking van (risicodragend) kapitaal aan het bedrijfsleven, energiebesparing en -ontwikkeling, exportstimulering, technologische vernieuwing. De PvdA kwam zelfs met een aangekleed „urgentieprogramma" waarin vele elementen voorkwamen die reeds eerder door anderen (o.m. het CDA) waren voorgesteld.

Wie zou al dat moois moeten betalen? De PvdA meende vier bronnen gevonden te hebben: meer lenen op kapitaalmarkt (die al overbelast is), hogere belastingen, meer aardgas uit eigen bodem verkopen (potverteren) en de winsten van de oliemaatschappijen verder afromen – winsten waarvan al was afgesproken dat die maatschappijen die in Nederland zouden investeren. De PvdA maakte niet duidelijk welke nadelige gevolgen voor de economie en de werkgelegenheid er van een dergelijke financiering zou uitgaan.

Veel zinniger was in dit verband de bijdrage van Van Houwelingen die namens het CDA dit onderdeel van het debat voor zijn rekening nam. Ook hij bepleitte nieuwe activerende beleidsmaatregelen, maar stelde voor deze voornamelijk te financieren uit een verdere beperking van de prijscompensatie op lonen en salarissen per 1 juli a.s., waarvan de opbrengst gestort zou worden in een werkgelegenheidsfonds. Minister Albeda was niet warm te krijgen voor deze benadering want hij voelt niets voor een verdere looningreep dit jaar. En zo verzandde ook dit deel van het debat.

De keuzen waarvoor wij staan en waarover binnen enkele weken toch beslissingen moeten worden genomen, zijn inmiddels duidelijk genoeg. Vrijwel de gehele Kamer is voorstander van een krachtiger werkgelegenheidsbeleid maar bij de vraag wie dat zou moeten opbrengen kijkt iedereen een andere kant op.

Als een extra algemene inkomensmatiging (waarvan het CDA voorstander is) in 1981 niet meer tot de mogelijkheden behoort, zullen de lasten bij meer beperkte groepen komen te liggen: ambtenaren, uitkeringstrekkers, mensen die op overheidsdiensten zijn aangewezen, werklozen, etc.

De lezer wordt verzocht op ons afgestemd te blijven, want over enkele weken gaat het verhaal verder.

CDAddertje

PvdA-advertentie:
PvdA borrelt wel, stinkt niet
Kortom: niet nuchter, wel reukloos

foto ANP

De vergelijking die in uw commentaar wordt getrokken tussen de verschrikkelijkheden die de zigeuners in de oorlog door toedoen van de nazi's hebben ondergaan en de behandeling die een groep zigeuners onlangs op grond van de Vreemdelingenwetgeving is toegevallen gaat mij op z'n zachtst gezegd toch wel wat te ver.

Ik neem aan dat uw redactie zich niet schaart achter de zigeunerkoning Petalo, die onlangs voor het NOS-journaal medewerkers van het ministerie van justitie voor „fascisten" uitschold. Een bijzonder grove aanval op ambtenaren die slechts datgene doen wat in het parlement – en daarmee door de Nederlandse bevolking – wordt bepaald over het beleid dat ten aanzien van vreemdelingen door de overheid moet worden gevoerd.

Iedereen weet dat als gegeven moet worden aangenomen dat ons land een grote aantrekkingskracht uitoefent op vele vreemdelingen. Grote stromen vreemdelingen vinden dan ook de weg naar Nederland. Omdat de opvang van vreemdelingen veel geld kost (opvang van een vluchteling b.v. kost de Nederlandse Staat per jaar ongeveer *f* 36.000,–), gevolgen heeft voor de arbeidsmarkt, de huisvesting en de onderwijsmogelijkheden, is het noodzakelijk dat een restrictief beleid wordt gevoerd met betrekking tot hun toelating. Regering, parlement en de grote meerderheid van de Nederlandse bevolking zijn het daar over eens.

Wil dat beleid rechtvaardig en evenwichtig zijn, dan is het nodig dat een aantal regels wordt vastgesteld waaraan ieder verzoek van vreemdelingen om hier te lande te mogen verblijven wordt getoetst. De huidige Staatssecretaris van Justitie heeft als eerste Staatssecretaris van Justitie, en daarvoor verdient zij alle lof, al deze regels in 1979 in een korte en bondige, maar duidelijke notitie, aan het parlement en het Nederlandse publiek uiteengezet (Notitie Vreemdelingenbeleid, Hand. 2e Kamer, zitting 1978-1979, 15649, nrs. 1-2). Over deze notitie is uitvoerig gediscussieerd in het parlement. Deze notitie is thans de basis voor het huidige vreemdelingenbeleid. Iedere beslissing van de Staatssecretaris van Justitie dient aan de inhoud ervan te worden getoetst. In de praktijk gebeurt dat dagelijks door de Nederlandse rechter. Ook de zigeuners hebben – gelukkig – het recht om de beslissingen van de Staatssecretaris ten aanzien van hen genomen door de rechter te laten toetsen.

Praktijk

Helaas brengt de uitvoering van het vreemdelingenbeleid in de praktijk met zich mee dat er nogal eens harde beslissingen moeten worden genomen en op grond daarvan soms harde uitvoeringsmaatregelen (inzet van politie, het insluiten van gezinnen in politiebureau's en strafinrichtingen etc.) moeten worden getroffen. Aan de oproep om vrijwillig ons land te verlaten wordt meestal geen gehoor gegeven omdat allerlei personen, hulpverleners, actiecomité's, kerkelijke instanties, etc. – mogelijk op honorable en goed bedoelde gronden – menen te moeten voorkomen dat een vreemdeling, wiens verzoek om verblijf na uiterst zorgvuldige afweging is afgewezen, naar zijn land van herkomst wordt teruggestuurd. Nagenoeg iedere vreemdeling die moet worden verwijderd kan daarvoor wel een aantal mensen op de been krijgen.

Vele mensen die, gezien hun functie, bij de uitvoering van het vreemdelingenbeleid zijn betrokken, vinden het heus niet zo prettig harde uitvoeringsmaatregelen te moeten treffen c.q. te moeten uitvoeren. Ook zij worstelen „wel eens" met de tekst van Mattheüs 25: 35-36:

„Want Ik heb honger geleden en gij hebt Mij te eten gegeven. Ik heb dorst geleden en gij hebt Mij te drinken gegeven. Ik ben een vreemdeling geweest en gij hebt Mij gehuisvest, naakt en gij hebt Mij gekleed, ziek en gij hebt Mij bezocht; Ik ben in de gevangenis geweest en gij zijt tot Mij gekomen".

Helaas rest meestal geen andere weg. Toestaan van verblijf zou immers een stuk onrechtvaardigheid en rechtsongelijkheid ten aanzien van andere vreemdelingen geven.

Steeds weer hoor je het verwijt dat het beleid van de Staatssecretaris van Justitie zo onbarmhartig en inhumaan is. Iedereen die goed op de hoogte is van de uitvoering van het huidige vreemdelingenbeleid weet dat in de afgelopen jaren zeer vele vreemdelingen en vluchtelingen tot Nederland zijn toegelaten; veel meer dan er zijn geweigerd. Ook zigeuners zijn al eens als groep toegelaten (500). Hiermee is Nederland het enige Europese land dat dit gebaar heeft gemaakt. Over deze positieve beslissingen hoor je meestal niet zoveel. Toch moet het maar weer eens gezegd worden.

Onjuistheden

In uw commentaar schrijft u een aantal pertinente onjuistheden.

Het is niet zo dat vreemdelingen het land worden uitgezet voordat op hun verzoek om een verblijfsvergunning in eerste aanleg is beslist. Iedere vreemdeling heeft recht deze beslissing af te wachten. Eerst als tegen een beslissing die negatief is uitgevallen een verzoek om herziening wordt ingediend komt de vraag aan de orde of aan dit verzoek schorsende werking dient te worden verleend voor wat betreft de verwijdering van de vreemdeling uit ons land. Wordt geen schorsende werking verleend dan heeft de vreemdeling het recht deze beslissing via een kort geding door de rechter te laten toetsen. Ook deze rechterlijke beslissing mag worden afgewacht. Ik zou zeggen voldoende rechtsbescherming. Opgemerkt zij dat ook de groep zigeuners waar het nu om gaat van dit recht gebruik heeft gemaakt.

Voorts is het niet waar dat een vreemdeling die is verwijderd doorgaans niet kan terugkeren wanneer de beslissing uiteindelijk positief uitvalt. Het

→

ingenbeleid aanzien van n zigeuners in discussie

Hoor en wederhoor

In bijgaand artikel neemt H. P. A. Nawijn stelling tegen een commentaar in CDActueel (17/1) over de kwestie van de zigeuners. Volgens deze briefschrijver komen daar pertinente onjuistheden in voor. Een discussie over de uitgangspunten van een goed vreemdelingenbeleid acht hij nodig.

Philie Burgers plaatst bij Nawijns artikel enkele kantrekeningen. Zij acht het principieel onjuist om mensen een hoger beroep (Raad van State) te geven en hen in afwachting van die beslissing alvast uit te zetten. Zij bepleit internationaal overleg om het geschuif met vreemdelingen te voorkomen.

Wanneer de heer Nawijn zegt dat de vergelijking tussen het leed, dat de nazi's, de zigeuners in de oorlog is aangedaan, en de huidige behandeling te ver gaat, ben ik het helemaal met hem eens. Deze mensen is in de oorlog onnoemelijk veel leed aangedaan, waarover weinig bekend is geworden en waaraan weinig aandacht is besteed. Nu nog worden deze mensen in veel landen opgejaagd en telkens verdreven.
Vanaf de tijd dat de nazi's aan de macht waren gekomen, tot nu toe is de zigeuners weinig rust gegund.
De verwijzing naar de oorlog in het commentaar was dan ook alleen bedoeld om aan te geven dat zij al tientallen jaren telkens verdreven zijn en hoeveel leed hen is aangedaan.

Het is juist dat Nederland niet alle vreemdelingen in ons land kan opnemen die hierheen komen; zo groot is ons land immers ook niet. In de praktijk worden velen die niet voor vakantie- of zakendoeleinden e.d. hierheen komen, dan ook tegengehouden en teruggezonden. Er dient onderscheid gemaakt te worden tussen mensen die hier legaal gekomen zijn – of verblijven bijv. vluchtelingen op uitnodiging, en mensen die illegaal in ons land zijn. Mensen die hier illegaal verblijven, kunnen ook zo opgepakt worden en door de vreemdelingenpolitie het land uitgezet worden. Sommigen hebben, direct nadat ze in Nederland zijn gekomen, een aanvraag voor een verblijfsvergunning ingediend. Anderen die dit om welke reden dan ook (angst bijv.) niet hebben gedaan, slagen er misschien nog net voor hun uitzetting in een aanvraag in te dienen.
De groep, legalen en illegalen, die een vergunning tot verblijf, aangevraagd heeft, kan bij een negatieve beslissing in beroep gaan, mits ze intussen niet door de vreemdelingenpolitie het land uitgezet zijn. Doordat de vreemdelingenpolitie redelijk zelfstandig werkt, is dit mogelijk.
Maar gaan we ervan uit dat ze in beroep zijn gegaan, dan kunnen ze ook tegen die beslissing in beroep gaan bij de Raad van State (de hoogste instantie) wanneer aan een tweetal voorwaarden is voldaan. Deze beroepsprocedure heeft niet automatisch een schorsende werking. Niet voor niets dienen er zoveel korte gedingen om schorsende werking te verkrijgen. In het verleden is de staatssecretaris herhaaldelijk op haar vingers getikt. Zodat mensen die op het punt stonden uitgezet te worden, mochten blijven om de beslissing van de Raad van State af te wachten.
Daarbij zal het ook sterk afhangen welke rechter men treft. Het is bekend dat bij sommige rechters de kortgeding procedure sowieso geen kans van slagen heeft. Het is niet gemakkelijk in de zeer ingewikkelde vreemdelingen wetgeving (vluchtelingen, politiek en humanitair, vreemdelingen als ongelooflijk gevarieerde groep) de weg te vinden. De procedures zijn tijdrovend en soms geldverslindend. Sinds kort zijn er meer advocaten die zich gespecialiseerd hebben. Wanneer je gebruik kunt maken van de mogelijkheden die de wet biedt, heb je in ieder geval kans niet direct uitgezet te worden. Rechtsbescherming is er wel, mits met behulp van een zeer deskundige advocaat. Principieel is het onjuist om mensen een hoger beroep (Raad van State) te geven en hen in afwachting van de beslissing alvast uit te zetten. Met de ene hand geeft men een recht, wat met de andere hand weer teruggenomen wordt. Praktisch komt daar het probleem bij, dat iemand die uitgezet is, in zijn land van herkomst vaak opgepakt is en gevangen gezet. Of dat hij uit angst om opgepakt te worden, onderduikt, en niet op de hoogte gesteld kan worden van de positieve beslissing, zoals bijv. onlangs een Marokkaan die al uitgezet was, toch in Nederland mocht blijven. Ambtenaren kregen de opdracht dat aan de man in Marokko mede te delen. Maar ja, hoe vind je de man, willen de Marokkaanse autoriteiten meewerken? Hoeveel tijd en geld kost dit?
Wanneer er van het begin af aan een rechtvaardig en consequent beleid was gevoerd (in overeenstemming met de wettelijke en internationaal rechtelijke bepalingen), was het niet nodig geweest het huidige harde optreden te rechtvaardigen met het argument van rechtsongelijkheid t.o.v. andere vreemdelingen.
Dit is niet alleen te wijten aan de huidige staatssecretaris, ook haar voorgangers zijn niet vrij te pleiten.
T.a.v. de zigeuners over wie het in het commentaar ging is misschien geen sprake geweest van heen en weer gezeul van de kant van de Ned. regering. Maar je kan ook niet beweren dat zij uit eigen vrije wil van de ene plaats naar de andere zijn gegaan. In het verleden is er in elk geval wel heel wat gesjouwd met deze mensen. Toen een groep van 500 zigeuners in Nederland mocht blijven is aan de gemeenten gevraagd hen in hun stad/dorp te laten vestigen. Welgeteld 2 gemeenten reageerden positief. Daarna ontstond er zoveel opschudding in de desbetreffende gemeenten, dat er in de praktijk van dit aanbod niets is gekomen. Zigeunerkampen wil niemand in zijn omgeving. Dus na enige tijd moeten ze maar weer terug.
Zoals gezegd kunnen ze niet allemaal in Nederland blijven, daarom wordt het de hoogste tijd om stappen te ondernemen voor internationaal overleg. Tenslotte lijkt me de suggestie van de heer Nawijn om een discussie op gang te brengen over de uitgangspunten voor een vreeemdelingenbeleid erg zinvol. Zeker een christelijke partij dient in deze het voortouw te nemen.

Philie Burgers

---

gebeurt in de praktijk wel degelijk dat vreemdelingen in zo'n geval terugkeren. Ook is het niet juist dat sprake is geweest van een „heen en weer zeulen" van mensen. De zigeuners hebben zich eigener beweging naar de Duitse grens begeven, zijn aldaar geweigerd door Duitse autoriteiten, en zijn vervolgens na enig oponthoud naar de Zuidgrens getrokken. De moeilijkheden zijn eerst ontstaan toen zij door België werden teruggezonden.
Tenslotte zou ik positief willen eindigen. Het lijkt mij een goede zaak dat juist binnen een politieke partij als het CDA, dat het Evangelie als richtsnoer voor politiek handelen hanteert, een discussie op gang zou komen over de uitgangspunten van een goed vreemdelingenbeleid dat het stempel christelijk en daarmee humaan kan dragen. Die discussie is thans hárd nodig, temeer omdat vele vreemdelingen de weg naar ons land vinden en de sociaal-economische situatie waarin ons land verkeert in feite geen grote toestroom van vreemdelingen hier verdraagt. Het Evangelie leert ons een aantal dingen in onze benadering van vreemdelingen. Wellicht is het goed met dit als basis de discussie op gang te brengen.

H. P. A. Nawijn, Zoetermeer

Het vaandel wordt van onderen gedragen

De kop boven dit artikel is een moole toepasselijke spreuk voor onze politieke beweging, het CDA. Immers de kracht van de dragers aan de „onderkant" heeft het CDA gemaakt, niet andersom.
Dezelfde spreuk schoot door mijn hoofd, toen de redactie mij vroeg enkele beschouwingen te wijden aan het artikel van Eske Sleijser en Ruud Lubbers (resp. in CDActueel d.d. 6 maart en 27 februari). Het gaat over wat ik genoemd heb, de huisnummeraanpak.

Terug naar de spreuk. In mijn ogen zeer toepasselijk voor het emancipatieproces van vrouwen én mannen. Het moet stoelen in van onderen, het moet gedragen worden. Bovendien moet het emancipatieproces niet verworden tot alleen materiële eisen, alsof de emancipatie van de vrouw voltooid zou zijn, wanneer elke vrouw betaalde arbeid verricht.

Volksbeweging

Juist bij maatschappelijke processen zal terdege rekening gehouden moeten worden met generatieverschillen, met gevoelens, met culturele verworvenheden, met kennis-voorsprongen en achterstanden, emancipatie moet een volksbeweging zijn, geen elitair standwerk. Kortom, de vaandel moet van onderen gedragen worden.
Emancipatie is in de letterlijke betekenis „ontslaving" dus los komen van gevestigde opgelegde patronen. Dat is in mijn ogen geen „vrij maken van", een individualistische negatieve vrijheidsopvatting, maar een „vrij zijn tot", d.w.z. binnen de menselijke relaties en samenlevingsverbanden keuzes maken hoe in een partnership de taken verdeeld worden zowel binnen als buitenshuis, zowel geestelijk als materieel. Met daarbij oog en oor open voor de maatschappelijke samenhangen. Ik noem onderwijs, arbeidsmarkt, gezondheidszorg, politieke partijen, vakbeweging, enz.
In het huidige tijdsgewricht zijn er twee ogenschijnlijk tegenwerkende krachten nl. er is onvoldoende arbeid voor allen die willen en kunnen werken (met de daarmee verbonden problematiek van onvoldoende aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, Marie wordt nog steeds niet wijzer) en onze sociale zekerheid dreigt uit zijn voegen te knappen door de groei in tal en last.

Eerlijk delen van werk? Hoe dan?

Gedurende de eerst komende jaren zal er geen voldoende werk zijn voor degenen die op de arbeidsmarkt verschijnen. Wat dat betreft acht ik het nieuwe CDA-program te optimistisch. Toename van arbeidsplaatsen is alleen maar mogelijk in de zogeheten dienstverlening, daar hebben we geen geld voor, bovendien doen we onszelf op termijn de das om. Als we nl. voor de meer-vraag naar arbeid volle banen scheppen, zadelen we de arbeidsmarkt tegen het eind van

door S. C. Weijers

(lid van de Tweede Kamer)

de tachtiger jaren met een immens probleem op nl. een beduidend tekort aan mensen, zeker voor de industrie.
Eerlijk delen van werk is de enige oplossing. Maar hoe? Hier komt de maatschappelijke samenhang weer om de hoek kijken. Ik kan er niet tegen dat achter het ene huisnummer meer mensen moeten leven van één minimuminkomen terwijl achter het andere huisnummer minder mensen meer full-time inkomens binnen brengen. In die verdeling zit iets fout. Ik word kriegel als een leraarsechtpaar (met allebei een volle baan) zich terecht zorgen maakt over de werkloosheid onder de jongeren, maar zelf geen stap verzet om door korter te werken (met lager inkomen) ruimte te scheppen voor nieuwe toetreders. Voor een samenleving is niets fnuikender wanneer mensen na het pezen voor een opleiding geen aansluitende arbeid vinden, dan smelten geestelijke, maatschappelijke en culturele waarden als sneeuw voor de zon.

Welnu, zo liggen de kaarten, daar moeten we doorheen en dan niet de gemakkelijkste weg kiezen van gehuwde vrouwen uit het arbeidsproces. In het licht van de emancipatie zouden we twee vliegen in één klap kunnen slaan, door in beginsel alle nieuwe toetreders op de arbeidsmarkt te leren leven met kortere arbeidstijden en daarmee samenhangende lagere inkomens. Die inkomens bij elkaar voegend in een samenlevingsverband geeft een reëel inkomen en daadwerkelijke keuzepatronen tussen mannen en vrouwen. Het is nochtans een vrome wens, vandaar dat ik blijf pleiten voor een brede maatschappelijke discussie over eerlijk delen van werk. Ik acht dat zelfs van serieuzer belang dan de discussie over de kernenergie.
Hoe bemoedigen we deeltijdarbeid voor mannen en vrouwen, hoe ontmoedigen we teveel full-time inkomens op één huisnummer, hoe realiseren we echte keuzevrijheid tussen vrouw en man en geen schijnoplossing, hoe (her)waarderen we mensen die kinderen willen ontvangen en op laten groeien in gezinsverband, hoe respecteren we verschillen in opvattingen tussen generaties en hoe zetten we dat alles om in beleid, zonder dwang?
Zowel in het artikel van Ruud Lubbers als van Eske Sleijser mis ik een aanzet tot die discussie, zij gaan beiden uit van een te optimistische visie op de arbeidsmarkt. Ruud Lubbers geeft in het jongste nummer van christendemocratische verkenningen wel een goede aftrap, zeer lezenswaard, Eske Sleijser gaat bovendien een andere weg daar waar het gaat om de inkomenstoedeling binnen de sociale zekerheid, zij pleit voor een volstrekte individualisering.

Sociale zekerheid moet sociaal blijven

Een tweede knellend probleem waar de huisnummeraanpak een rol moet spelen, is dat van de sociale zekerheid. Voor velen een onoverzichtelijk geheel van eigen wetten en regels, waar je naar believen uit kunt grabbelen. Voor sommigen is het niets anders dan een soort automatiek, je gooit er drie kwartjes in dan heb je recht op een in paneermeel gehulde onbekende substantie, die in de wandeling kroket wordt genoemd.
Sociale zekerheid is een uitdrukking van solidariteit, we hebben een net van inkomenszorg gespannen voor degenen die niet (meer) kunnen of mogen deelnemen aan het arbeidsproces.
De middelen vergaren we door premies te heffen van de inkomens zowel van actieven als inactieven (de door ons geïntroduceerde premiesolidariteit) maar door te betalen ontstaat geen recht. Om die reden was ik het zo hartgrondig eens met Lou de Graaf die ook AOW-premie wilde heffen van samengevoegde inkomens boven de circa *f* 50.000,–. Het georganiseerde verzet daartegen vond ik elitair en weinig van „onderen" gedragen.
Recht op uitkering ontstaat als een mens uit de rails gelopen is en niet meer in staat is voor zichzelf en de zijnen of haren een inkomen te verwerven. Daarbij dient uit sociale overwegingen een rol te spelen hoeveel mensen van dat inkomen moeten bestaan. Als wij de zorg hebben ingezet voor wat in de wandeling is gaan heten de echte minima dan dienen we die lijn ook naar boven door te trekken.
Ik heb al meer opgemerkt dat we bijvoorbeeld in ons land rijke weduwen en arme weduwnaars kennen. Het geeft geen pas dat waar meerdere full-time inkomens op een huisnummer binnenkomen dat allemaal moet vallen onder onze uitstekende sociale zekerheid. Met de schaarse middelen en de groeiende groep gebruikers moeten we prioriteiten binnen onze sociale zekerheid stellen. Welnu, prioriteit is dat samenlevingsverbanden er materieel absoluut niet onderdoor gaan. Daar ligt een aantal kwesties. Ten eerste lopen twee systemen van sociale zekerheid door en in elkaar, te weten de volksverzekering (basisvoorziening voor iedereen AOW, AAW, etc.) en de equivalentie-verzekering (tussen het genoten inkomen en de uitkering ligt een verband ZW, WAO, WW). Ik laat de pensioensystematiek en de ziektekostenverzekeringen even buiten beschouwing.
Welnu, het zou voor mij in feite a-sociaal zijn als ik de individualisering binnen de sociale zekerheid zo uit moet leggen dat ik mijn ogen sluit voor de menselijke werkelijkheid (gezinnen, samenlevingsverbanden) en uitkeringen blindelings halveer en individueel als recht toeken.
Dat zou misschien kunnen in een volledig van

→

Kamerdebat midden- en kleinbedrijf

Kabinet Van Agt gunstig voor zelfstandigen

Het gaat met onze economie niet goed. Vele bedrijven en arbeidsplaatsen worden in hun voortbestaan bedreigd. Investeringen en consumptie lopen terug. Ook in het midden- en kleinbedrijf klinken zeer sombere geluiden. Hoe moet het beleid voor deze sector nu verder?
Deze hamvraag was aan de orde in het kamerdebat over begrotingsonderdeel midden- en kleinbedrijf van het hoofdstuk Economische Zaken.
Namens de CDA-fractie werd een balans opgemaakt van het gevoerde kabinetsbeleid. Naast de terugblik mochten een beoordeling van de huidige situatie en een blik in de toekomst niet ontbreken.

Kansen en mogelijkheden juist nu?

Beklemtoond werd, dat voor inventieve en dynamische ondernemers en werknemers er juist nú kansen zijn bij het midden- en kleinbedrijf. De

uit de fractie

door mr. G. van Muiden

voordelen zijn: kleinschaligheid, zich snel kunnen aanpassen aan veranderde marktverhoudingen, het ontbreken van kapitaalsintensiteit, het geven van persoonlijke aandacht aan het produkt en de klant en de aanwezigheid van een koopkracht op hoog niveau.
Weliswaar zijn we via alsmaar-meer via mindermeer naar iets-minder gegroeid, ons welvaartsniveau geeft vele consumenten een vrij besteedbaar deel van het inkomen. De kleinere onderneming kan bovendien ook profiteren van een relatief lage inflatie, een zeer beperkte loonkostenstijging, een gunstige energiebalans, een uitgebreid pakket kredietmogelijkheden en een fiscaal gunstig investeringsklimaat. Immers de WIR (Wet investeringsrekening) is, er de voorgestelde verhoogde winstaftrek op eigen vermogen, de voorgestelde voorraadaftrek en de verlengde zelfstandigenaftrek gecombineerd met de unieke, nergens in Europa voorkomende, fiscale oudedagsreserve, waarnaast bovendien lijfrentepremie aftrekbaar is. Buiten beschouwing is dan nog gelaten de aanwezigheid van diverse premie- en subsidieregelingen. In verhouding tot landen als België, Denemarken, Engeland, Frankrijk en Duitsland is de ondernemer in het midden- en kleinbedrijf er hier niet slechter aan toe. Wel vormen de vele vergunningen, de ge- en verboden en de ondoorzichtigheid van veel regelingen een drempel voor startende ondernemers. Daarom heeft de fractie voor dit laatste punt nog eens de aandacht gevraagd.

Reële inkomensverbetering zelfstandigen

De inkomenspositie van zelfstandigen is onder het kabinet Den Uyl sterk verslechterd. Met name in de jaren 1973-1975 trad een reële daling op van ca. 17%. Over inleveren gesproken! De reëel besteedbare inkomens van werknemers stegen toen fors. In de tweede helft van de kabinetsperiode Den Uyl trad een licht herstel in met een inkomensstijging van ca. 4% als we ook de demissionaire periode meerekenen. Het kabinet Van Agt had zich ten doel gesteld een inkomensontwikkeling die tenminste parallel liep met die van werknemers.
Daar is het kabinet méér dan in geslaagd. Gingen de zelfstandigen onder het kabinet Den Uyl ongeveer 13% achteruit, in de periode van het kabinet Van Agt zal de stijging ongeveer 8% bedragen. Ook in het jaar 1981 zal het reëel besteedbare inkomen van zelfstandigen nog iets kunnen toenemen, met 1%.
Uiteraard is dit nog onzeker gezien de uiteenlopende ontwikkelingen in de omzetten. Bij de bouwnijverheid, de garagebedrijven en levensmiddelendetailhandel gaat het slecht tot matig en zullen vermoedelijk inkomensdalingen optreden. Onze fractie heeft echter nadrukkelijk het regeringsbeleid willen beoordelen en niet de alsmaar slechter wordende omstandigheden. Het is met name de overheid geweest die juist voor de bedrijven die het moeilijk hebben, verlichtingen heeft doorgevoerd. Dit door in te grijpen in door werkgeversorganisaties soms al weggegeven loonkostenstijgingen, het geven van belastingverlagingen en gerichte belastingmaatregelen voor investeringen en rendementsverbeteringen.

Heeft de staatssecretaris voldoende instrumenten?

De staatssecretaris, de heer Hazekamp, kreeg waardering voor het beleid dat hij heeft gevoerd en voor zijn persoonlijke inzet gedurende een 8-jarige ambtsperiode. Om middenstandsbeleid te moeten voeren, zijn inspraak en beïnvloeding nodig op vrijwel alle departementen. Dat vereist tijdig verantwoorde uitwisseling van informatie en deskundigheid. De staatssecretaris moet daarom over deskundige ambtenaren beschikken en hij erkent die noodzaak ook. Hij vond dat hij dit wel aan kon, maar de fractie betwijfelde of het noodzakelijke instrumentarium voor de jaren '80 aanwezig is in voldoende aantal en kwaliteit.

De oppositie

De PvdA kon niet ontkennen dat het zelfstandigenbeleid beter was geslaagd onder dit kabinet dan onder het vorige. Men bleef daarom op de persoonlijke toer, dat allerlei zaken niet of te laat worden aangepakt en te traag worden afgehandeld. Zakelijk, zeker ook ten aanzien van de grote lijnen van het beleid, kon men in het debat zijn argumenten niet hard maken. Een motie werd dan ook niet ingediend. D'66 vroeg ook meer aandacht voor de startende ondernemer en het stroomlijnen van regelingen. Bewust vermeden zij de discussie over een vergelijking over het kabinetsbeleid toen zij nog regeringsverantwoordelijkheid droegen en daarna toen zij in de oppositiebanken waren terecht gekomen. De zelfstandigen hebben het moeilijk, maar het beleid voor de zelfstandigen is een goed beleid geweest, waarvoor het CDA zich niet hoeft te schamen.

---

emancipatie doordrenkte samenleving, maar in de huidige is dat onmogelijk en zelfs onredelijk tegenover de wat oudere generatie. Trouwens ik vraag mij af of het dan zo goed zal zijn, het geeft op z'n zachtst de indruk dat mensen die met anderen samenleven in al of niet innig verband toch iets doen wat niet normaal is.
Welnu, ik vind dat onzin, mens zijn is sociaal zijn, zonder andere mensen dichtbij je en verder van je af, is geen echt menselijk leven mogelijk. Ik denk dat het de christen-democratie zou sieren als mannen en vrouwen samen een synthese aangeven tussen individu en samenleving, tussen individuele rechten en draagkracht per huisnummer, zowel naar werk, inkomen, belastingen en premies, sociale zekerheid en inkomenspolitiek in het algemeen.
De tegenstellingen zijn wellicht meer ogenschijnlijk dan werkelijkheid, de gekozen oplossing in de AAW-systematiek staat model en zal zonodig ook doorgetrokken kunnen worden naar de zogeheten equivalentieverzekeringen.

Eén zaak moet mij van het hart, ook in de richting van Jaap van der Doef, nl. wij moeten keuzes maken binnen de sociale zekerheid, dat brengt met zich mee dat onze zorg zich vooral dient te richten op die huisnummers die „levenslang" zijn aangewezen op onze inkomenszorg. En dat kan betekenen dat we werkgevers en werknemers de kar voor de deur moeten durven schuiven om zonodig uitkeringen van de kortlopers te verlagen teneinde de uitkeringen van de langlopers te handhaven, dat is ook een vorm van solidariteit.

Hoe wordt het probleem van de werkloosheid opgelost?

uw mening

Er wordt veel over het probleem van de werkloosheid gesproken en geschreven, maar gedaan wordt er nauwelijks iets. Daarom wil ik voor een geheel nieuwe aanpak pleiten.

Het probleem

Dit is duidelijk. Buiten de 350.000 werklozen zijn er nog een groot aantal WAO-ers die mobiel zijn, zodat men kan spreken van een totaal van 750.000.

Wat moet er gedaan worden?

1. Naast het „ieder mens heeft recht op arbeid" moet ook de „plicht tot arbeid" gezet woden.
2. Er is geen „minderwaardige" arbeid.

Wat voor werk is er?

- Bewoonbaar maken van onbewoonbare woningen.
- Renovatie en onderhoud van woningen.
- Leegstaande pakhuizen, fabrieken e.d. geschikt maken voor bewoning voor jongeren.
- Huis- en ander afval gescheiden ophalen voor hergebruik.
- Brandbaar afval en hout uit bos en plantsoen dat gekapt is (snoeihout), afvalhout van nieuwbouw, renovatie en onderhoud, gebruiken voor verwarming van zwembaden, openbare gebouwen enz. Voorzieningen treffen zodat naast gas, ook met hout e.d. gestookt kan worden.
- Het stoken van die installaties.
- Partikulieren hulp bieden bij „klussen", werk dat nu veelal „zwart" gedaan wordt.
- **Alle dagen** verwijderen van leuzen enz. van gebouwen.
- Winkelcentra, straten, schoolpleinen, wegen, grachten en kanalen dagelijks schoonmaken door verwijderen van **alle** afval.
- Administratie bij politie, zodat die weer tijd krijgt voor eigenlijke taak.
- Partikuliere bedrijven inclusief boeren hulp bieden bij arbeidspieken.
- In samenwerking met politie, b.v. 1 agent in burger en 2 anderen in onopvallende auto die 105 km per uur op snelwegen rijdt; ieder die sneller rijdt; nummers noteren en boete van *f* 100,- opleggen. Opbrengst gegarandeerd *f* 20.000,- per dag per auto!

Organisatie

Allen die in WW en WAO zijn, oproepen voor een bijeenkomst, 's morgens 8.30 uur. Daar doel en werkwijze uiteenzetten. Het doel moet zijn: ieder zoveel mogelijk in eigen vak of beroep aan het werk. De organisatie zou ongeveer moeten zijn als van een uitzendbureau in de stad, en van een bedrijfsverzorgingsdienst op het platteland. Op 100 deelnemers zou een groep uitvoerenden – bestuur moeten worden gekozen van minstens 10 personen die de administratie verzorgen, het werk voorbereiden, adviezen geven bij uitvoering, kontroleren, enz. Allemaal uit de WW of WAO-ers gekozen **door** hen.
De werkers moeten werkbriefjes hebben waar het aantal gewerkte uren op ingevuld worden, het soort werk, het gebruikte materiaal, enz. **Alles** wordt door hen zelf gedaan, waarbij het onaangename werk niet te lang door dezelfden wordt gedaan. Ook het bestuur wisselt mee, zodat geregeld anderen ook dat werk weer doen.

Financiering

Om aan te geven dat het om een nationaal probleem gaat, zou ieder die nu geen WW-premie betaalt, zoals o.a. zelfstandigen en ambtenaren, jaarlijks een bijdrage moeten betalen, afhankelijk van het netto inkomen.
Dit geld (via belasting!) zou moeten worden gestort op een te openen rekening bij een plaatselijke bank, ten name van de „Werkgemeenschap".
De verdere inkomsten bestaan uit:

- De besparing aan gas bij verwarming zwembaden, enz.
- De particulieren betalen voor het uitvoeren van „klussen" *f* 10,- per uur.
- Opbrengst boeten.
- Renovatie, herstel en gereedmaken gebouwen voor bewoning. De eigenaren moeten de keus hebben: Voor en na renovatie en herstel gebouwen en woningen taxeren en de meerwaarde in de pot storten, of **onteigening op korte termijn,** waarna de werkgemeenschap of gemeente eigenaar wordt, en de huren op de rekening van de werkgemeenschap komen.
- Allen, behouden hun uitkering van de WW of WAO, maar voor ieder gewerkt uur ontvangen ze b.v. *f* 1,-.

Bij een volledige taak wordt dat *f* 160,– per maand, is er maar voor 80 uur werk dan *f* 80,–. Dit is belastingvrij. Het aantal uren blijkt uit de ingeleverde werkbriefjes.

De gevolgen

1. De meesten van hen die meewerken hebben weer een doel, al zal alle werk niet met evenveel plezier gedaan worden. (Daarom wisseling).
2. Energiebesparing.
3. Grotere omzet toeleveringsbedrijven voor de bouw.
4. Bestrijding woningnood.
5. Door 500.000 meewerkenden wordt bij een halve dagtaak *f* 40 miljoen per maand meer ontvangen en, naar mijn mening, ook uitgegeven. Dit bevordert de werkgelegenheid.
6. Nederland wordt weer een „schoon" land.
7. De vuilstortplaatsen zijn minder snel vol.
8. Er zal minder „zwart" gewerkt worden.
9. Het geld dat na betaling van de mensen over is, wordt gestort in de WW-kas.

Zij die niet willen meewerken: de uitkering met 20% of meer verlagen.

Hoe beginnen we?

B.v. in enkele plaatsen per provincie. Een stad per wijk indelen, en ieder zoveel mogelijk in eigen wijk aan het werk. Na 3 maanden of een half jaar uitbreiden als het goed loopt.

Algemeen

Zo'n „werkgemeenschap" moet natuurlijk geen concurrentie zijn van de aannemers. Maar als men door het land rijdt en door stad of dorp fietst of loopt, ergert men zich aan de troep op wegen en in plantsoenen, grachten. Nederland verpaupert.
Mede oorzaak is dat burgers en ook de verhuurders van huizen het uurloon van *f* 40,- voor een vakman niet meer kunnen betalen. Bij de voorbereiding in de plaatsen waar dit geprobeerd wordt, kan de plaatselijke pers voorlichting en uitleg geven.
Zou het mogelijk zijn dat gemeenten zich opgeven voor deelneming? Of een stadswijk waar oude leegstaande huizen „gekraakt" zijn, zouden die **met** hulp van de krakers opgeknapt kunnen worden?

Nabeschouwing

De regering en parlement praten wel veel, maar uitgezonderd de hulp met miljoenen aan in nood verkerende bedrijven, wordt aan de bestaande werkloosheid niets gedaan.
En kreten als: „De overheid moet banen scheppen" haalt ook niets uit, want behalve bergen papier wordt daar niet veel geproduceerd. Ook het: „Het bedrijfsleven moet nieuwe initiatieven ontwikkelen", helpt op korte termijn niets.
Tijdens het schrijven van dit artikel las ik in de krant dat de Tweede Kamer toestemming heeft gegeven aan de ADM om bijna 250 Joegoslaven te laten komen. Met mij zullen zeer velen dit niet kunnen begrijpen. Zijn de scheepsbouwers daar uit voorraad leverbaar? Of is er een andere oorzaak?
Laten degenen, die de mogelijkheden die ik in dit stuk aanwijs, afwijzen of bagatelliseren, **wel** andere mogelijkheden aangeven om tot een oplossing van het werkloosheidsprobleem te geraken.
Ook aanvullingen zullen denk ik bij CDActueel welkom zijn. Gaarne ook van Kamerleden en vakbondsmensen reakties, maar ook voor hen geldt: bij afwijzen wel andere mogelijkheden aangeven.

Dronten, Hartmans.

Kamerlid van Dijk: Twijfels aan de uitvoerbaarheid

Op verzoek van de redactie schreef CDA Tweede Kamerlid drs. C. P. van Dijk een kort commentaar bij het werkgelegenheidsplan van de heer Hartmans.

Ik denk dat het artikel van de heer Hartmans velen zal aanspreken. Wie zou niet wensen wat hij voorstelt: honderdduizenden werklozen weer aan het werk – en dan aan werk dat nodig verricht moet worden: het opknappen van huizen, het schoonmaken van straten, grachten en gebouwen, het verwerken van afval, hulp aan politie, bedrijven, boeren enz. Ook al zou men geneigd zijn te twijfelen aan de uitvoerbaarheid van het plan zoals de heer Hartmans dat heeft uitgewerkt – en ik denk dat er reden is om daaraan te twijfelen – dan nog heeft hij gelijk als hij tracht twee vraagstukken op elkaar kort te sluiten: enerzijds de zeer velen die geen werk kunnen vinden, anderzijds veel nuttig werk dat nu blijft liggen.

Uitvoerbaarheid

Het plan veronderstelt echter een discipline, een arbeidsmentaliteit, een bereidheid om zich tegen een zeer geringe extra-beloning in te zetten voor vuil en onaangenaam werk, die wel eens niet aanwezig zou kunnen zijn of in mindere mate dan gewenst. Want daar zit een probleem: de meeste arbeid waarvoor de heer Hartmans de werklozen wil gebruiken, is hard, vuil, onaangenaam werk waar weinig of geen scholing voor nodig is. Het zal in vele gevallen niet mogelijk zijn dat werk te doen aansluiten bij het eigen vak of beroep van de werkloze. En de beloning die hij voorstelt van *f* 1 per uur is nauwelijks voldoende voor reiskosten, werkkleding en lunch. Ik denk dat maar weinigen zich om 8.30 uur in de ochtend gehoorzaam zullen melden om zich als makke schapen naar het werk te laten sturen. En een korting van 20% of meer op de uitkering van hen die in zo'n schema niet willen werken, is een dwangmiddel dat maar weinigen in ons land zullen aanvaarden. En zelfs al zou zo'n dwangmiddel wèl worden ingevoerd – met onwillige honden is het slecht jagen: wie controleert de kwaliteit van het werk, wie vergoedt de schade van onachtzaamheid en onzorgvuldige prestaties, wie zit de onwilligen achter de broek?

Daar komt nog iets bij. De voorgestelde „werkgemeenschappen" zouden in vele gevallen concurrenten zijn van de vakman die als zelfstandige of in normale dienstbetrekking werkt. Men zou zelfs van „oneerlijke concurrentie" kunnen spreken want de werkgemeenschappen zouden kunnen beschikken over een leger spotgoedkope arbeiders, terwijl het bedrijf of de zelfstandige een hoog uurloon moet betalen. De heer Hartmans bedoelt dat niet, maar het is wel een gevolg van zijn plan. Als ik bij hem een klus kan laten uitvoeren voor *f* 10 zal ik er geen vakman bijroepen die *f* 40 per uur rekent. Hiermee los ik dus het werkloosheidsprobleem niet op, maar verplaats het.

Het plan van de heer Hartmans biedt evenmin een echt blijvende oplossing voor de economische problemen en draagt ook niet erg veel bij tot zo'n oplossing. Goed, onze straten en gebouwen zullen schoner zijn en er worden meer auto's bekeurd. Maar dat op zichzelf maakt onze economie nog niet gezonder, onze bedrijven moderner en winstgevender, onze huizenbouw beter te betalen, onze concurrentiepositie sterker en onze export florissanter. Daarvoor zijn andere methoden nodig.

Wat dan?

Terecht vraagt de heer Hartmans: welke andere methoden? De wijze waarop het CDA de problemen wil aanpakken, heeft zijn neerslag gevonden in ons nieuwe verkiezingsprogramma. Ik verwijs kortheidshalve naar hoofdstuk II en wat daarin gezegd wordt over de beheersing van (produktie)kosten en collectieve lasten, over de stimulering van investeringen, export en innovatie, over arbeidstijdverkorting en de (her)inschakeling van inactieven, over de verplichting tot omscholing en de aanvaarding van werk, over betere beloning voor vuil en onaangenaam werk en het stopzetten van de toelating van buitenlandse werknemers en nog zoveel meer. Als we daarvan in de komende jaren de helft zouden kunnen waarmaken, ziet onze economie er in 1985 een stuk gezonder uit dan nu.

Brochure „Politie, een lokale zorg" beleeft tweede druk

De brochure „Politie, een lokale zorg" heeft geleid tot het geruchtmakende amendement van de CDA-bestuurdersvereniging om in het nieuwe CDA-program te kiezen voor lokale in plaats van provinciale politie. De achtergronden van het door de partijraad aanvaarde wijzigingsvoorstel zijn uiteengezet in dit boekje, dat een commentaar is op het Ontwerp van een nieuwe politiewet.

Na een uitvoerige terugblik op de politiewetgeving en -organisatie in het (recente) verleden volgt het belangrijkste hoofdstuk, waarin de CDA-bestuurdersvereniging haar standpunt heeft over de ontwikkeling van de politietaak, over de problemen in de huidige politieorganisatie en over de samenhang met de bestuurlijke reorganisatie.

Het commentaar is opgesteld door een werkgroep van de CDA-bestuurdersvereniging onder voorzitterschap van mr. D. C. B. Burgers.

Het boekje telt 62 + VI blz. De prijs bedraagt *f* 6,– incl. verzendkosten; voor verenigingsleden is de brochure gratis verkrijgbaar.

BON

Naam: .....

Adres: .....

Postcode, plaats: .....

.....

☐ verzoekt als verenigingslid gratis toezending van de brochure „Politie, een lokale zorg"

☐ verzoekt als niet-verenigingslid toezending van ... ex. „Politie, een lokale zorg" à *f* 6,– (bij 6 of meer exemplaren 25% korting).

..... _____

(datum) (handtekening)

Gelieve de bon te zenden aan: CDA-bestuurdersvereniging, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag (postrekening 3930421).

VVD voert soms te pragmatische politiek

Wanneer de beide redacteuren zich op het afgesproken adres melden, doet Robert de Haze Winkelman (27, jurist) zelf open en noodt ons binnen. We installeren de apparatuur, terwijl Robert een glaasje inschenkt. We vernemen dat Robert al een jaar voorzitter van de JOVD is, na anderhalf jaar in het hoofdbestuur te hebben gezeten. De volgende maand houdt hij ermee op.

„Hoe zou je de opstelling van de JOVD willen karakteriseren?

Robert: Enkele oud-liberale politici hebben de JOVD eens gekarakteriseerd als het geweten van de VVD en de veer in het liberale uurwerk. Dat vind ik wel aardig gezegd. Wij proberen de VVD kritisch te volgen. Daarnaast zijn we ook zelf bezig opstellingen te kiezen. Soms halen we daarmee de pers, andere keren niet. De zaken die het meest de pers halen zijn uitspraken waarin we kritiek hebben op de VVD.

We zijn wel erkend door de VVD als jongerenorganisatie en hebben ook een kleine subsidie, maar verder zijn we onafhankelijk. Wel zijn er veelvuldig contacten met partijorganen van de VVD.

Als JOVD hebben we geen bestuursfuncties binnen de VVD, ook niet adviserend. Dat maakt het weleens wat moeilijk, omdat we b.v. geen amendementen op een verkiezingsprogramma kunnen indienen; dat môet via bevriende afdelingen. Maar het grote voordeel is toch, dat je vrij kunt opereren.

„Op welke punten heeft de JOVD kritiek op de inhoud, die de VVD aan het liberalisme geeft?"

Ja . . . de VVD voert soms een te pragmatische politiek, waarbij de liberale ideeën wel eens te snel overboord gezet worden, bijvoorbeeld bij de abortus-problematiek zijn er naar onze mening teveel concessies aan het CDA gedaan. Een ander voorbeeld is de dienstplicht: als je ziet dat van de jongens maar 30% feitelijk in dienst gaat, mag er voor die groep wel wat meer gedaan worden. De VVD steunt dit wel, maar doet er te weinig aan. Wij vinden dat er in de politiek uitgangspunten en idealen zijn, en dat het een duidelijke taak is van de JOVD om de VVD daaraan te herinneren.

„Om nu eens met een actuele vraag te komen, aan het begin van de verkiezingstijd: wat is je totaal-indruk van dit kabinet?"

Robert: Ik denk niet dat er iemand is die er enthousiast over is. Ik heb wel begrip voor de moeilijkheden die het kabinet ondervindt. Ik moet wel het verwijt maken, dat de moed soms ontbreekt, al waardeer ik wel dat de heer Van Agt duidelijk maakt wat de moeilijkheden zijn.

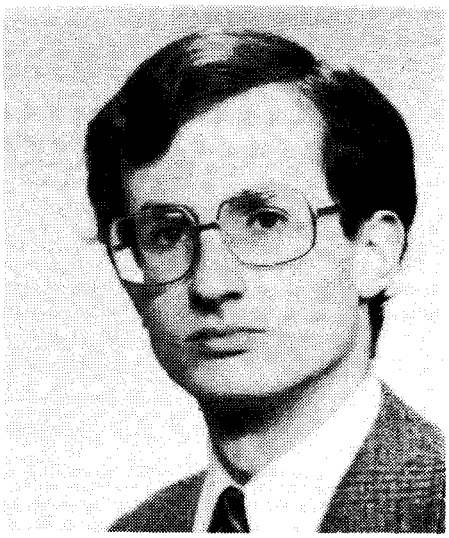

„Naast het CDJA bestaan in ons land andere politieke jongerenorganisaties. Het leek de redactiecommissie van het CDJA aardig in een aantal vraaggesprekken met de voorzitters van deze clubs te gaan praten.
In dit nummer is de voorzitter van de JOVD aan de beurt: Robert de Haze Winkelman (27, jurist zie foto). In de toekomst zullen ook andere politieke jongeren organisaties aan bod komen."

Andriessen had natuurlijk gelijk, maar achteraf gelijk is een beetje wrang. Als je nu ziet dat het mes nog dieper moet snijden, dan zeg je: ja, had dat ook niet wat eerder gekund. Een beetje meer durf had ik wel gewaardeerd, maar ik geloof overigens niet dat een ander kabinet het beter had gedaan.

„Moeten er voor de verkiezingen uitspraken over de coalitievorming worden gedaan?"

Uitspraken zijn mooi, maar je hebt er niet veel aan, want het CDA zal die duidelijkheid wel niet kunnen verschaffen.

De VVD houdt alle deuren open, maar praktisch zit een coalitie VVD–PvdA er niet in. D'66 heeft onverstandige uitspraken gedaan; die partij sluit een kabinet CDA-VVD-D'66 uit.

De eerste besprekingen na de verkiezingen zullen wel met de PvdA zijn. Deze besprekingen zullen wel anders verlopen dan de vorige keer, met nu een zelfbewuster CDA, zodat de deur naar de VVD wel open blijft.

Ik hoop wel op een voortzetting van het huidige beleid. Een belangrijk punt is nog of de dissidenten zullen toelaten dat er een nieuw kabinet VVD-CDA komt, of dat men uit de partij zal treden. Dat hangt als een zwaard van Damocles boven het CDA. Een voortzetting van de huidige coalitie zal dan zeer moeilijk tot stand komen, pas nadat alle mogelijkheden met de PvdA zijn geprobeerd.

„Die kans zal wat groter zijn, gezien de opstelling van de PvdA en van de lijsttrekker van het CDA".

Dat is waar ja. Maar het blijft koffiedikkijkerij.

Interessant is het optreden van de nieuwe EVP (Evangelische Volkspartij). Een groot deel van de achterban van de dissidenten in het CDA zit bij die EVP. Dat zou tot de rare situatie leiden dat deze dissidenten zonder achterban zitten. De grootte van de EVP is dan wel van belang voor het CDA, om te taxeren hoeveel gemoedsbezwaarden binnen het CDA achtergebleven zijn.

„Heeft de JOVD zich ook beziggehouden met het verkiezingsprogramma van de VVD?"

Ja, er is veel kritiek op het programma geleverd – ook van andere kanten. In totaal zijn 5000 amendementen ingediend. Als JOVD hebben we daar ook een duidelijke functie bij gehad.

Om een paar punten van verschil en overeenkomst te noemen:

Volgens het programma ging de VVD uit van extra-kerncentrales indien de energiesituatie daartoe aanleiding geeft. De JOVD is het daar niet mee eens en wenst waarborgen voor de opslag van afval e.d. Het uiteindelijke standpunt van de VVD is overigens vrij genuanceerd.

Overeenstemming is erover, dat de taak van de overheid nauwlettend moet worden gevolgd. Het beslag op de algemene middelen moet niet te groot worden. Wat betreft de bezuinigingen wordt de lijn-Andriessen, die eigenlijk ook de VVD-lijn is, ook door de JOVD gevolgd.

Overeenstemming is er ook over zaken als euthanasie, al kan dat duidelijker geformuleerd worden.

De JOVD is voorstander van een referendum.

Kernwapens

„Wat is jullie visie op de modernisering van kernwapens?"

Daarbij wijken wij niet veel af van de VVD. Wij hebben zorgen over de toenemende bewapening en de toenemende overkill. Maar we hebben weinig mogelijkheden om die dingen te weigeren. We zitten nu eenmaal in de NAVO. Als daar besluiten genomen worden, moeten we ons daar in onze ogen aan houden.

„Hoe doe je er wat aan? Ben je bereid eenzijdige stappen te ondernemen?"

Zie vervolg op pagina 21

door Wim Westerman

CDJA

De geest van Colijn en Goudzwaard

Als je de paragraaf „sociaal-economisch-beleid" van het CDA-program voor de komende verkiezingen doorleest krijg je eerst een warm gevoel van binnen.
Immers, het staat er echt: „Het CDA wil zich in de komende periode inzetten voor een economie van het genoeg, teneinde hiermee de ruimte te scheppen voor een economie om het anders te doen". Aha, denk je dan, het CDA wil een radicale hervorming van het bestaande kapitalistische consumptie- en productieproces, want anders kun je geen „economie om het anders te doen" op gaan bouwen.
En inderdaad: „Nodig is een consequent maatschappelijk hervormingsbeleid, gericht op een **economische orde** waarin: de organisatie van productie, distributie en consumptie maatschappelijk aanvaardbaar is, zoals dat tot uiting komt in een georiënteerde markteconomie, de verantwoordelijkheid en zeggenschap zodanig zijn gespreid en worden gedeeld dat iedereen werkelijk bij de grote problemen waarvoor wij staan wordt betrokken, en er de nodige regelingen komen op verschillende niveaus om conflicten en knelpunten te kunnen oplossen".
Tevreden leun je achterover in je stoel. De „geest van Goudzwaard" moet boven de programcommissie hebben gezweefd. Het CDA neemt het voortouw om onze maatschappij van „halen, hebben en houden" eens flink te gaan kietelen, denk je.

CDA-filosofie

Maar er zweefde nog een geest boven de hoofden van de leden van de programcommissie, namelijk die van Colijn. En naar mijn indruk, is het deze geest geweest, die het CDA-programma op sociaal-economisch gebied heeft bepaald. Want wat is de filosofie van het programma.
Een te snelle en te grote stijging van de lonen en de collectieve lasten is de afgelopen jaren afgewenteld op het bedrijfsleven. De winsten van deze kip met de gouden eieren zijn zodoende in de knel gekomen en de kip dreigt geslacht te worden.
Nodig is daarom een beleid gericht op loonmatiging en stopzetting van de groei van de collectieve lasten (belastingen en premies voor de sociale zekerheid). Verder moet het bedrijfsleven meer vrijheid krijgen en ondersteund moeten worden met lastenverlagingen en subsidies uit verkrijgen extra aardgasopbrengsten. Kortom: de kip moet wat krachtvoer krijgen.
Het bedrijfsleven moet de ruimte die het krijgt, gaan benutten, voor het verbeteren van zijn concurrentie-positie met het buitenland en het doorvoeren van technologische verbeteringen (innovaties). Laten we mekaar maar niks wijs maken. De gelden uit het aardgaspotje worden gebruikt voor **algemene** lastenverlaging en **gerichte** innovatie. Van de algemene lastenverlaging profiteren vooral de sterke ondernemingen. Zij hebben een goed management en weten het hun in de schoot geworpen geld goed te gebruiken, n.l. voor sanering van hun bedrijven.
De gerichte steun voor bedrijven die technologische vernieuwingen toe gaan passen, komt ten goede aan de grote innovators: de grote ondernemingen. Want hoewel juist de meeste uitvindingen worden gedaan in de kleine ondernemingen, vindt de meeste inspanning voor innovatie plaats in de grote. Garagehouder Jansen mag een schonere benzinemotor uitvinden, maar Shell ontwikkelt hem.
De steun voor innoverende ondernemingen versterkt de gevolgen van de lastenverlagingen: de groten worden groter en de kleinen worden kleiner en het werklozenleger groeit. Hoe deed Colijn het ook al weer?

Maar wacht even zegt het CDA, zo hadden we het niet bedoeld. En inderdaad bevorderen ze naast de grootschaligheid ook de kleinschaligheid; steunen ze projecten die mens- en milieuvriendelijk zijn (b.v. alternatieve energiewinning) naast projecten die mens en milieuvijandig zijn; concurreren ze het buitenland plat, maar verbeteren ze de ontwikkelingshulp aan hetzelfde buitenland; verminderen ze de werkgelegenheid niet alleen, maar verbeteren ze hem ook (b.v. in de bouw); en tenslotte: verslechteren ze de arbeidsomstandigheden niet alleen (door grootschaligheid en automatisering), maar verbeteren ze hem ook (door decentralisatie en inspraak).
Op dit laatste wil ik nog wat uitgebreider ingaan.

Fonds

Uitvoering van het CDA-programma leidt misschien ondanks de goede bedoelingen van de opstellers ervan niet tot meer, maar juist tot minder gelijkwaardigheid tussen mensen op economisch terrein. Wat moet hieraan gedaan worden?

Allereerst moeten de extra aardgasbaten niet gebruikt worden voor een **„economie om het goedkoper te doen"**, maar voor een **„economie om het beter te doen"**. Voor de loonmatiging geldt hetzelfde.
Nodig is daarom een fonds voor de werkgelegenheid, dat gevuld wordt met bijdragen verkregen door loonmatiging en duurder gas.
Dit fonds zal gebruikt moeten worden voor gerichte steun aan bedrijven die proberen om het beter te gaan doen, en niet alleen maar goedkoper, dan andere bedrijven.
Ook moeten bedrijfstakken alleen maar vrijheid krijgen op gebieden die hun alleen aangaan. Op andere gebieden (herstructurering b.v.) zal de overheid moeten meebeslissen.
De VAD zal behalve een individueel deel voor werknemers van een bedrijf ook een (veel groter) collectief deel moeten hebben. En zo zou je nog wel meer kunnen noemen.

Vaagheid

Waar de programcommissie het zelf niet meer weet, komen de prachtigste zinsneden in het program terecht.
Zo staat in art. 2.16 o.a. het volgende te lezen: „Nagegaan wordt of de afbakening tussen overheids- en particulier aanbod van goederen en diensten nog overeenkomt met hetgeen op dit moment gewenst wordt". Wat wordt er dan op dit moment gewenst, vraag je je af.
Ondertussen leun je al lang niet meer zo lekker in je stoel. Want welke geest waait er eigenlijk door het programma: die van Goudzwaard of die van Colijn?

Gelderland en de (kruisraketten) resolutie

In haar verslaglegging van de 2e partij-raadsvergadering met betrekking tot het ontwerp-verkiezingsprogramma in het 21 februarinummer, word ik door mevr. mr. Philie-Burgers ten tonele gevoerd als dhr. Blöcker uit Drente.
Bedoeld zal worden, dat ondergetekende afkomstig is uit Gelderland. Het gaat mij hier om de caricatuur, die de geachte schrijfster maakt van de door de afdeling Gelderland ingediende resolutie met betrekking tot de plaatsing van de kruisraketten. Zij stelt namelijk, dat de censuur (nog) is tegen gehouden en en passant, dat de resolutie gelukkig werd verworpen. (Wij delen dus niet in haar geluk).
Alhoewel er in Gelderland na de uitspraken van de partijraad geen behoefte bestaat om alsnog het gelijk te halen, lijkt het mij toch juist om hieronder de werkelijke intentie (strekking) van onze visie te verwoorden, te weten

1. a. In december 1981 dient beslist te worden over het al dan niet plaatsen van kernwapens voor de middellange afstand op Nederlands grondgebied;
   b. in december 1979 zijn daaromtrent binnen de NAVO voorbehouden gemaakt.
2. In het ontwerp-verkiezingsprogramma is tot uitdrukking gebracht, dat deze zwaarwegende beslissingen eerst in december 1981 dienen te worden genomen, mede afhankelijk van de resultaten van:
   a. de ontwapeningsonderhandelingen;
   b. studies, die verricht worden.
3. Een en ander vergt zorgvuldige toetsing en afweging binnen de bevoegde partij-organen.
4. a. Uitspraken, die vooruitlopen op bedoelde beslissingen zijn voorbarig en veroorzaken onduidelijkheden;
   b. daardoor komen verantwoorde voorbereidingen in gevaar.
5. Het gaat om een beslissing van grote nationale en internationale betekenis.
6. Een beroep op alle betrokkenen, de nodige terughoudendheid te betrachten.

Tijdens bedoelde partij-raadsvergadering (dat blijkt overigens ook uit de gememoreerde verslaglegging) bestonden er verschillen van inzicht over het al dan niet hoeven indienen van gravamen door kandidaat-kamerleden, die nu reeds een pro of contra geluid willen laten horen ten aanzien van de plaatsing van genoemde kernwapens.
Wij zijn en blijven van oordeel, dat zulks in voorkomend(e) geval(len) wél dient te geschieden.
Mij is desgevraagd door de Voorzitter, de heer Bukman, verklaard, dat aan de aan het atoompacifisme gewijde passage (2B4) geen rechten kunnen worden ontleend, waardoor het indienen van gravamen overbodig zou zijn.
Enige dagen na de partij-raadsvergadering is er ook binnen het partij-bestuur een discussie gevoerd over deze materie. Vastgesteld werd wederom, dat kandidaat-kamerleden zich, voor wat betreft de plaatsing van de nucleaire middellange afstandswapens niet „kunnen verschuilen" achter de formule 2B4.
Tijdens deze discussie is er, mede met het oog op een boven de markt hangende resolutie, op zijn zachtst uitgedrukt, op aangedrongen, dat de voorzitter in zijn rede tot het congres, de strekking van de eerder weergegeven „gravamenvisie" zou meenemen, hetgeen – en dan formuleer ik het met de uiterste elasticiteit – door hem in positieve zin werd opgepikt.
In verband hiermede meen ik het te moeten betreuren, dat de voorzitter in zijn overigens voortreffelijke openingsrede tijdens ons congres de gravamen-filosofie al dan niet met de mantel der liefde heeft bedekt. Met andere woorden, er niets over heeft gezegd. Het zij zo en hij zal daar ongetwijfeld zijn reden voor hebben gehad. Dat neemt echter niet weg, dat wij onze visie overeind houden en daarbij velen aan onze zijde vinden.
Ik hoop, dat de geachte schrijfster en vele anderen in het hierboven weergegevene een duidelijker beeld hebben gekregen, dan ik toen in de mij toegemeten tijd van 1½ minuut heb kunnen schetsen.
Het zal naar ik hoop en verwacht, eveneens helder en klaar zijn, dat de tekst van de resolutie geen synoniem is voor censuur.
Tenslotte aan het adres van de charmante scribente: sans rancune.

H. H. L. M. Pröpper
Voorzitter CDA-Gelderland.

uw mening

organisatienieuws

Dubbele exemplaren CDActueel

Het komt soms nog voor dat abonnees op CDActueel wekelijks meerdere nummers ontvangen. Dit euvel hangt samen met de integratie van de leden- en abonnementenbestanden van de drie oude partijen.
Het verzoek van de abonnementenadministratie is nu, dat u de adresband van de **extra** nummers terug zendt naar Den Haag: CDA, antwoordnummer 1700, 2508 CJ Den Haag (géén postzegel). Op deze wijze kan de administratie ervoor zorgdragen dat u die extra nummers niet meer ontvangt.

Zuid-Afrika

In zijn artikel van 14 febr. stelt J.N. Scholten dat op grond van kortzichtig economisch eigenbelang de westerse landen boycot afwijzen bij de bestrijding van de apartheidspolitiek in Zuid-Afrika.
Met enige kennis mag ik misschien reageren. Het in verschillende kringen aangegeven middel van boycot lijkt mij een verkeerde taxatie van de verwachte uitwerking. Een stap terug dus.
Waar men zich argeloos verder geen rekenschap van geeft is het volgende. Niet uitgesloten is wanneer de blanken in de verdrukking zouden komen, er sommige van de zwarte volken hen gaan bijstaan. Gevolg volkerenmoord en een bloedbad van de eerste orde. Boycot heeft niets vredelievends, voor niemand. Uit de hand lopende ontwikkelingen kunnen door de aanstichters niet teruggeroepen worden.
Christelijke naastenliefde mag niet tot zulke enormiteiten leiden. Durf ook eens optimistisch te zijn. Per jaar komen 360 scholen gereed. Er is allerwege een snelle ontwikkeling en opleiding naast grote medische en toenemende sociale zorg. De economie staat sterk. Binnen afzienbare jaren bepalen de gekleurde volken op eigen kracht waar ze staan en dan met behoud van ieders eigenwaarde. Een beetje geduld en vooral goed contact kan zegenrijk zijn.

Texel L.J. van der Geest.

discussie gesloten (redactie)

Katholieke zaken

Als katholiek en lid van het CDA heb ik ten zeerste verwonderd gestaan en wellicht velen met mij, over het artikel „Openbaring van de ervaring" in CDActueel van 7 februari.
M.i. past dit artikel geenszins in een CDA-blad. Moet het CDA als politieke partij nu gaan oordelen over hoe het in de Rooms Katholieke Kerk moet zijn of tewel de ervaring van 400 vrouwen in die Kerk. Trouwens wat zegt me dat getal 400 in het gehele aantal genomen. Het lijkt me ook wat overdreven: dat verdriet en die vernedering van die vrouwen. Er zijn toch genoeg vrouwen (en ik ken er veel) die daar geen last van hebben. Dat ze dan de Paus willen zeggen wat hij wel en niet mag vertellen doet de deur dicht. Nee, als we op deze manier de interne katholieke zaken in het CDA gaan brengen voorzie ik dat, met mij veel katholieken zullen verlaten.

Woerden J. M. N. Peerdeman

Naschrift redactie:

1) CDActueel heeft tot taak de lezers te informeren over ontwikkelingen binnen het CDA en andere politieke partijen, maar ook binnen de kerken waarmee het CDA nauwe banden onderhoudt

Het bewuste stukje betrof een kort zakelijk bericht over een rapport van een officiële groep binnen de r.k. kerk over de positie van de vrouw.

Vervolg van pagina 18

Onder bepaalde voorwaarden zijn wij wel bereid tot een eerste stapje. Anderzijds moet je niet jezelf onnodig verzwakken. Het is duidelijk dat de Russen agressieve bedoelingen hebben. Wij vinden dat je moet onderhandelen vanuit een positie van kracht. Tegen die achtergrond wordt eenzijdige ontwapening wel ten zeerste afgewezen.

„De Zuid-Afrika problematiek komt steeds weer terug. In het verleden was de discussie toegespitst op een olieboycot, die voor sommigen al weer achterhaald is. Hoe kijkt de JOVD hier tegenaan?"

Wij zijn tegen een boycot. We vinden dat je een open oog moet hebben voor de veranderingen die zich aan het voltrekken zijn. Er is nog nooit via een boycot effectief iets bereikt. Wij voelen meer voor contacten met de mensen.
Wel vinden we dat je in bepaalde gevallen, als de zaken helemaal uit de hand gaan lopen, met een boycot kunt dreigen.

„En als dit dreigement niets uithaalt?"

Ja, dan zou je moeten bekijken hoe de binnenlandse situatie ligt. Een eenzijdige boycot moet worden uitgesloten, daar bereik je niets mee. In groter verband zou je erover kunnen praten.

Kraken

„Eén van de specifieke jongerenproblemen is de jongerenhuisvesting, vooral nu enerzijds de woningbouw zo stagneert en anderzijds van bepaalde kanten het kraken als een bijdrage aan de oplossing van de woningnood wordt beschouwd."

Kraken vind ik volstrekt onacceptabel. De argumenten daarvoor zijn wel duidelijk: het feit dat krakers voordringen, de beslissingsmacht op grond van de vrije eigendom van huizen wordt aangetast. Als jurist vind ik dat volstrekt onaanvaardbaar. Eigen richting mag je niet tolereren. Het blijft wel een signaal van een maatschappelijk probleem. Ik meen, dat de bescherming van de zwakke te ver is doorgeschoten, waardoor de woningmarkt verziekt is. De JOVD kiest voor liberalisatie van het systeem. Mensen moeten de prijs betalen die aan woningen toekend kan worden, al naar gelang de kwaliteit.

„Om dit nog wat toe te spitsen: wat vind je van een woonrecht voor 18-jarigen?"

Dat is op zich mooi, en ook consequent als je de meerderjarigheidsgrens naar 18 jaar verschuift. Het probleem blijft echter: als er geen woonruimte is blijft het een loze bepaling. Er zal dus eerst gewerkt moeten worden aan gezondmaking van de woningbouw, om dat woonrecht gestalte te kunnen geven.

En met de vaststelling, dat Robert het een leuk initiatief vond om andere groeperingen ook aan het woord te laten, konden wij dit eerste interview beëindigen.

Robert in den Bosch
Jan Stevers.

agenda

CDA Waalre

Op 23 maart wordt in Aalst-Waalre, in gemeenschapshuis Den Hof, Dorpsstraat 8, een forumavond georganiseerd. De forumleden zijn: CDA, de heer Van Zeil; PvdA, mevr. Muller-v. Ast; VVD, de heer De Korte; D'66, mevr. Moolhuysen-Fase. Als forumleider treedt op prof. Koumans. Aanvang: 20.00 uur.

Sleepdienst Broedertrouw B.V.
v/h Fa. C. den Boer & zonen
Ringdijk 432 - Zwijndrecht
Telef. 078-12.61.66 (4 lijnen) - Telex 29406.
ALLE TRANSPORTEN TE WATER.

Egypte
15-d. rondreis
Cairo - Aswan - Luxor
f 2205,-
19-d. rondreis met Felukkatocht over de Nijl van Aswan naar Luxor
f 2285,-
sindbad tours
Leenderweg 189, Eindhoven.
Tel. 040-111444.

Griekenland
22-d. kampeertrektocht:
Athene - Tolon - Epidouros - Olympia - Ionannina - Meteora - Itea - Piraeus - Kreta.
Inclusief lijnvlucht KLM A'dam-Athene v.v.
f 1470,-
sindbad tours
Leenderweg 189, Eindhoven
Tel. 040-111444.

Stelt u prijs op
VAKWERK
KWALITEITSARTIKELEN
dan **VAN ZEBEN'S**
Woninginrichting N.V.
Laarstraat 12-20 - Zutphen.

NCOV

Het NCOV is de centrale interconfessionele organisatie in het midden- en kleinbedrijf.

Al meer dan 60 jaar behartigt het NCOV de belangen van bij haar aangesloten vakorganisaties, regionale organisaties en ondernemersverenigingen op nationaal, provinciaal en plaatselijk niveau.

Met verschillende diensten staat het NCOV de ondernemers in het midden- en kleinbedrijf met raad en daad ter zijde, zoals:

- *de juridische dienst*
- *de bedrijfseconomische voorlichtingsdienst*
- *arbeidsmarktconsulenten*
- *de diensten ruimtelijke ordening en regionaal beleid*

Het Nederlands Christelijk Ondernemersverbond
vraagt een
administrateur (m/v)

Funktie-informatie:
- verzorgen van de financiële administratie
- voorbereiden van begrotingen en het financiële jaarverslag;
- samenstellen van periodieke overzichten;
- werkzaamheden t.a.v. inning van contributies etc.

Funktie-eisen:
- MBA of gelijkwaardige opleiding;
- ervaring in een soortgelijke funktie;
- positieve instelling m.b.t. christelijk sociale organisaties;
- studie SPD strekt tot aanbeveling

Geboden wordt:
- salariëring afgeleid van de regeling voor het overheidspersoneel;
- afwisselende funktie in een dynamisch werkklimaat

Sollicitaties binnen 14 dagen richten aan: Algemeen Secretaris NCOV, Treubstraat 25, 2288 EH Rijswijk ZH. Inlichtingen over de funktie bij: N. Schouten (tel. 070-992722).

Het NCOV is de centrale interconfessionele organisatie in het midden- en kleinbedrijf.

Al meer dan 60 jaar behartigt het NCOV de belangen van bij haar aangesloten vakorganisaties, regionale organisaties en ondernemersverenigingen op nationaal, provinciaal en plaatselijk niveau.
Met verschillende diensten staat het NCOV de ondernemers in het midden- en kleinbedrijf met raad en daad terzijde, zoals:

- *de juridische dienst*
- *de bedrijfseconomische voorlichtingsdienst*
- *arbeidsmarktconsulenten*
- *de diensten ruimtelijke ordening en regionaal beleid.*

HET NEDERLANDS CHRISTELIJK ONDERNEMERSVERBOND

vraagt in verband met uitbreiding van de dienstverlening

arbeidsmarktconsulenten m/v

Algemene informatie
Het betreft hier een nieuwe adviesfunktie waarvoor gedurende een experimentele periode van drie jaar door het ministerie van Sociale Zaken subsidie wordt verstrekt.
Gelet op het experimentele karakter van deze nieuwe funktie zullen de aan te stellen twee arbeidsmarktconsulenten een belangrijk aandeel hebben in de ontwikkeling en de evaluatie van de funktie.

Funktie-informatie
Het zelfstandig geven van advies aan ondernemers in het midden- en kleinbedrijf - individueel of collectief - met betrekking tot:

- werving en selektie van personeel
- toepassing van het arbeidsvoorwaardenpakket
- oplossen van problemen in werksituaties
- ontwikkeling van het personeelsbeleid in ondernemingen

Funktie-eisen

- afgeronde hogere beroepsopleiding b.v. personeelswerk of arbeidsmarktpolitiek
- in staat tot samenwerking met andere disciplines
- schriftelijke en mondelinge uitdrukkingsvaardigheid
- positieve instelling m.b.t. de christelijk sociale organisaties

Ervaring in een soortgelijke funktie en kennis van arbeids- en arbeidsmarktvraagstukken strekken tot aanbeveling. De funktie heeft een ambulant karakter.

Geboden wordt

- salariëring afgeleid van de regeling voor het overheidspersoneel op het niveau van hoofdcommissies
- goede onkostenvergoeding
- een uitdagende, nieuwe funktie, waarop met veel creativiteit kan worden ingespeeld

Schriftelijke sollicitaties binnen 14 dagen richten aan de algemeen secretaris van het NCOV, Treubstraat 25, Rijswijk. Informaties kunnen worden ingewonnen bij F. Wijkhuizen, tel. 070-992722 of 023-255671. Onderdeel van de selectieprocudure is een psychologisch onderzoek.

FRANCISCUS VAN ASSISI

Als die persoon je iets zegt,
als je naar een zelfde weg zoekt als hij,
niet in je eentje, maar met anderen,
die ook zoeken
en soms al wat gevonden hebben;

als je je door dezelfde dingen
wilt laten inspireren als Franciscus;
het Evangelie, eenvoud, broederlijkheid,
stilte, gebed, eenvoudige arbeid,
meer gewoon maar doen, dan praten er over;

als je je aangetrokken voelt
tot het leven in een religieuze groep,
hier of in een ontwikkelingsland
van mannen of vrouwen, zomaar mensen zoals jij,
en je wilt daar eens serieus mee kennis maken:
dan kan dat!

In het kader van de Franciskaanse Samenwerking worden hiervoor weekenden gehouden bij:

De minderbroeders kapucijnen
Kosten: f 30,- p.p.
Opgave: Zaanhof 115, Amsterdam. Tel. 020-826777.

De klarissen-kapucinessen.
Kosten: f 30,- p.p.
Opgave: Beekseweg 5, Babberich. Tel. 08364-7294.

Verkiezingsmanifestatie Haarlemmermeer

Donderdag 26 maart spreekt drs. G. van Leijenhorst over actuele politieke zaken op een bijeenkomst georganiseerd door de CDA-kamercentrale Haarlem.
Deze avond maakt onderdeel uit van een manifestatie in het teken van de verkiezingen. Zo zal 's middags de staatssecretaris van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, mr. G. Ph. Brokx, een werkbezoek aan de Haarlemmermeer brengen.
De avondbijeenkomst begint om 19.30 uur met een huishoudelijk gedeelte, alleen voor leden toegankelijk. Belangrijk agendapunt is dan de verkiezing van een nieuwe voorzitter van de kamercentrale Haarlem. Het openbare gedeelte van de avond, met de heer van Leijenhorst, vangt aan om 20.30 uur.
Plaats van samenkomst: De Deining.

Statenkring Heerenveen

Tweede Kamerlid Hans de Boer spreekt op 16 maart voor de Statenkring Heerenveen in de skans te Gorredijk, aanvang 20.00 uur.

CDA-Tijnje

Staatssecretaris de Graaf spreekt op 23 maart voor de afdeling Tijnje in de Trekkerstinte, aanvang 20.00 uur.

CDA-Nieuwegein

Partijsecretaris drs. M. Smits zal op donderdag 26 maart een verkiezingstoespraak houden in Geinlicht, Nedereindseweg te Nieuwegein. Aanvang 20.00 uur.

CDA-Amersfoort

Drs. A. M. Oostlander, direkteur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA ten Den Haag zal op maandag 23 maart in „Kobus aan de poort" te Amersfoort spreken over „Gemeentepolitiek gezien vanuit de CDA-visie". Aanvang 20.00 uur.

CDA-Heiloo

Dr. H. Woldring spreekt voor de CDA-afdeling Heiloo op 25 maart over actuele politiek. Plaats: Open Huis (Winkelcentrum 't Loo), aanvang 20.00 uur.

organisatienieuws

Spreekbeurten Kamerkring Den Helder

In CDActueel van 28 februari j.l. stond een verkeerd telefoonnummer van de spreekbeurtcoördinator voor de kamerkring Den Helder. Dit is de heer M. Musch, Simonszstraat 5, Edam, tel. 02993-66857.

CDA-Kamerkring Dordrecht

Een delegatie van het CDA Partijbestuur brengt op woensdag 25 maart een bezoek aan de Kamerkring Dordrecht. 's Avonds 8 uur is er een Algemene Ledenvergadering, waarvoor alle plaatselijke Verbanden worden uitgenodigd en partijvoorzitter Bukman zal spreken. Hierna gelegenheid voor discussie. De vergadering wordt gehouden in Rotterdam, Restaurant Engels, Clubzaal, Ingang A Stationsplein, tweede etage. Elk CDA-lid uit onze Kamerkring heeft toegang.

CDA-Vrouwenberaad

De afdeling Vlissingen van het Vrouwenberaad heeft een bijeenkomst georganiseerd over Terre des Hommes op 19 maart. Spreekster is mevr. Janny Hemmes, aanvang 9.30 uur. Plaats: het wijkgebouw van de Petruskerk (ingang Dr. Ottestr.).

Slotbijeenkomst cursus LEUDAL

De slotbijeenkomst van de cursus Leudal in het kader van het kader- en vormingswerk van het CDA Limburg vindt plaats op maandag 16 maart om 20.00 uur in La Rochelle te Roggel. Ditmaal een rollenspel onder leiding van de coördinatoren van het kader- en vormingswerk K. Bennebroek en W. Thuis. Het gaat over een thema, dat aansluit op de eerste drie cursusavonden. Die gingen over: CDA-program van uitgangspunten, economie en politiek, jeugdwerkloosheid.

agenda

CDA Hoogeveen

De wijkafdeling Hoogeveen centrum organiseert op 23 maart in het kader van de verkiezingen een bijeenkomst waar de heer G. Numan, voorzitter CDA Drente een inleiding zal houden. Plaats: „De Rank", aanvang 19.45 uur.

Nederland en de Derde Wereld.

Kamerleden van zes politieke partijen (voor het CDA Hans Gualthérie van Weezel) zullen op een bijeenkomst (georganiseerd door de Werkgroep Werelddiakonaat in Middelburg inleidingen houden over ontwikkelingssamenwerking. Op 19 maart vindt deze avond plaats in de ontmoetingskerk te Middelburg, aanvang 20.00 uur.

CDA-Vrouwenberaad Maassluis

Kamerlid Dien Cornelissen spreekt 23 maart voor het CDA Vrouwenberaad (in oprichting) te Maassluis. Plaats: Koningshof, aanvang 20.00 uur.

Studiedag Emancipatie

Op 4 april a.s. organiseert de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA in het Jaarbeurs Congrescentrum te Utrecht een studiedag Emancipatie. De CDA visie op en de doelstellingen van het CDA ten aanzien van emancipatie moeten uitgedragen kunnen worden. Er moet met elkaar ook over gepraat worden. Daarom dus een studiedag, bedoeld voor:

1. alle kaderleden
2. alle CDA-lokale en provinciale bestuurders(sters)
3. alle belangstellende CDA-leden, die de CDA-visie en doelstellingen willen uitdragen.

De studiedag geeft informatie waarmee u uit de voeten kunt: nu, tijdens de verkiezingscampagne en daarna! Medewerking aan de dag wordt o.m. verleend door: W. Albeda, minister van sociale zaken en J. G. Kraaijeveld-Wouters, staatssecretaris CRM. De dag zal onder voorzitterschap van mr. A. Nooteboom staan.

De inschrijving geschiedt naar volgorde van binnenkomst.
Er is plaats voor ± 100 deelnemers. Na inschrijving krijgt u een informatiepakket met onder meer een agenda en discussievragen toegezonden. De eigen bijdrage is *f* 15,-. U wordt verzocht deze te storten op girorekening 3966745 t.n.v. Stichting Kader- en Vormingswerk CDA, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA 's-Gravenhage. Deze bon insturen naar bovengenoemd adres t.a.v. mevr. G. van der Heijden-van der Eerden.

Aanmeldingsbon

studiedag Emancipatie

Naam ..... m/v
Adres .....
Postcode, woonplaats .....
.....

☐ bestuurslid
☐ statenlid
☐ gemeenteraadslid
☐ belangstellend lid

wel/geen lid CDA Vrouwenberaad.
s.v.p. aangeven wat van toepassing is.

LET OP!! **LET OP!!**

Schilderwerk door het gehele land.

Tijdelijk gehalveerde prijzen.

Stucadoren - Strukturen - Granollen enz., enz.
zowel binnen als buiten.

Tevens breek- en sloopwerk,
geheel verzorgd door het gehele land.

Nergens goedkoper.

Ook voor uw verhuizingen en transporten.
Wij bouwen en verbouwen ook uw woning, garage, schuur,
loods enz., enz. tegen werkelijk gereduceerde prijzen.
Beslist vakwerk.

Vraag vrijblijvend inlichtingen en prijsopgaaf
van 's morgens 9 tot en met 5 uur 's middags.

Tel. 08385-15996.

Werkgroep Organisatie

„Gedo"

LET OP!! **LET OP!!**

1E JAARGANG NO. 24 – 21 MAART 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

Huishoudkunde in de onderwijslestabellen

Steun de financiële actie ten bate van de verkiezingen!

Veerman over kernwapens in nieuwe rubriek: „Op weg naar 26 mei"

Piet Bukman: simpel links-rechts denken doorbreken

Waddinxveen in de clinch met Gedeputeerde Staten

(foto Nick Morelis)

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
Mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Inhoud:

Emancipatie

Veel aandacht voor emancipatoire ontwikkelingen in dit nummer: Kamerlid Bert de Vries doet in een eerste artikel verslag van de behandeling van de nota „Op Weg" over de emancipatie en de fiscus ..... pagina 6, 7

Redactielid Philie Burgers stelt dat veel achterstand van vrouwen veroorzaakt is door opgelegde maatschappelijke stereotyperingen. Vrouwen moeten nu positief gediscrimineerd worden bij het zoeken van een baan ..... pagina 13, 14

Tenslotte reageert redactielid Eske Sleyser (pagina 5) op het artikel van Steef Weyers in dit blad vorige week en wordt geattendeerd op het bestaan van de sectie vorming van het CDA-Vrouwenberaad ..... pagina 22

Landbouwprijzen

Europarlementariër Teun Tolman blikt vooruit op het debat over de landbouwprijzen. Of de voorstellen van de Europese Commissie een eind maken aan de achteruitgang van de inkomens in de landbouw betwijfelt hij ..... pagina 15

Politie-organisatie

Sytze Faber stelt dat het politiebeheer in de nieuwe politiewet onder rechtstreekse controle moet staan van de volksvertegenwoordiging ..... pagina 12

Verder in dit nummer:

	pagina
Uit de fractie	**6, 17**
Commentaren	**3, 5, 9, 11**
Partijvoorzitter	**7**
Zwart-Wit	**10**
Uw mening	**11**
Faber over politie	**12**
Samen Verantwoordelijk	**21, 22**
CDJA	**18, 19**
Agenda	**23**

Tussenstand Verkiezingsactie

De eerste resultaten van de acceptgirokaartaktie, welke ten behoeve van de komende verkiezingscampagne wordt gehouden, zijn goed te noemen. Een bedrag van bijna ƒ 700.000,– is thans bijeengebracht. Mogen wij van deze gelegenheid nog eens gebruik maken de actie in uw bijzondere aandacht aan te bevelen? Uw financiële steun is noodzaak!

Van de resultaten houden wij u op de hoogte!

Hoe sluitend zijn de verkiezingsprograms van de PvdA en CDA?

De financiële specialist van de PvdA-fractie, Kombrink, laat zich de laatste weken zo nu en dan bezorgd uit over de financiële soliditeit van het CDA-verkiezingsprogram.
Die bezorgdheid geeft ons, vooruitlopend op de publicatie van nieuwe cijfers van het Centraal Planbureau, reden tot het volgende commentaar. Uitgangspunt daarbij is, dat het bij de rekensommen uiteindelijk gaat om het sluitend zijn van het nationale huishoudboekje.

Inkomsten

Aan de inkomstenkant zijn er geen grote verschillen tussen de programma's van PvdA en CDA. Goed, de Partij van de Arbeid rekent zich ruim een miljard gulden aan aardgas toe, en laat het financieringstekort ook wat hoger uitvallen. Daar staat echter tegenover dat de PvdA via de doorgaande verzwaring van belasting en premiedruk meer risico's neemt met een verdergaande afkalving van de werkgelegenheid in de bedrijven. Het is niet onbegrijpelijk dat het CDA dan wat optimistischer over de marktsector is, en de PvdA weer méér banen bij de overheid wil.

Uitgaven

Als er in de beide huishoudboekjes dan geen grote verschillen zitten aan de inkomstenkant, dan kan de vraag naar de financiële soliditeit alleen maar zitten bij de vraag of de PvdA of het CDA al of niet teveel uit wil geven.
Vastgesteld moet dan worden, dat de door het CDA voorgestelde inkomensmatiging tenminste even fors is als die van de PvdA. Bij de modale man is de matiging hetzelfde; bij vier keer modaal bij de PvdA zo'n half procent méér; bij de minima echter bij de PvdA tenminste een half procent minder. Aangezien er heel wat meer lagere dan hogere inkomens zijn matigt het CDA de totale loonsom dus beduidend meer.
Daarnaast wil het CDA een half procent per jaar méér van dat totaalinkomen voor het wonen opzij leggen. Wat de PvdA ten behoeve van de volkshuisvesting nu precies doet is nog steeds niet duidelijk.
Zolang het tegendeel niet blijkt moet er van uit gegaan worden dat de PvdA de kiezers gaat vertellen dat het CDA wèl hogere huren en woonlasten vraagt, en dat de PvdA dat niet doet. Zo'n verhaal betekent echter wel andermaal een gat in het huishoudboekje van de PvdA.

Uitkeringen

Dan de sociale uitkeringen. Ook de PvdA doet gelukkig een aantal voorstellen ter beheersing. Maar het is wèl zo dat de CDA-voorstellen, die leiden tot een „sociale uitkering naar behoefte" uiteindelijk dieper insnijden. Die CDA-voorstellen zullen dus de schatkist méér geld opleveren dan die van de PvdA, zonder dat overigens de mensen die echt op ons sociale stelsel aangewezen zijn het slachtoffer worden.
Dan vervolgens al de plussen en minnen op de begroting. Er kan vrij nuchter vastgesteld worden, dat het CDA veel minder nieuwe claims opgevoerd heeft dan de PvdA in haar program doet. Via beleggingsvoorschriften wil de PvdA zo'n 4 miljard gulden méér in de vingers krijgen. Dat is natuurlijk prachtig, maar waar moet de burger dat eigenlijk in het huishoudboekje schrijven? Die 4 miljard rouleert immers nu toch ook al in onze economie? Misschien worden die zelfde vier miljard momenteel wel ter dekking van ons grote financieringstekort geleend. Als ze nu verplicht voor iets anders aangewend worden, hoe moet dan vervolgens nog hetzelfde overheidstekort gefinancierd worden?
Samenvattend: de PvdA is aan de uitgavenkant eigenlijk overal royaler dan het CDA. Inkomensmatiging, huren en woonlasten, nieuwe overheidstaken etc. etc. . .
Indien bovenstaande korte analyse onjuist is en door de PvdA weerlegd kan worden, dan is dat des te beter. Een reële weerlegging houdt immers tevens in, dat de PvdA dan in ieder geval in de komende verkiezingscampagne niet het „mooie" verhaal kan ophangen dat het CDA zo maar zonder meer bijvoorbeeld de huren en sociale uitkeringen zou willen aantasten.

CDAddertje

In ons land wil men werk splitsen; in Engeland splitst men Labour

commentaar

Parlement

De Groningse hoogleraar in de economie prof. Hartog heeft, blijkens een bijdrage in de Leeuwarder Courant een radicale methode ontdekt om 's lands financiële problemen op te lossen: Er moet een hele langdurige kabinetsformatie komen. Gedurende die periode – zo luidt de redenering – is er immers een demissionair kabinet. Dat kabinet kan al die tijd sanerend optreden zonder door het parlement gehinderd te worden. „Als de kabinetsformatie een half jaar zou duren kan er in die tussentijd heel wat gesneden worden". Het kabinet – zo wil het staatsrechtelijk sluitstuk van Hartogs redenering – hoeft geen moties van de Kamer uit te voeren, het kan ook niet naar huis gestuurd worden want het is al een keer afgetreden.
De professor verzucht dat de oude Romeinen de mogelijkheid kenden voor een beperkte tijd een dictator (!) te benoemen wanneer de zaken waren vastgelopen. Nu die mogelijkheid niet voorhanden is, is het beste de „grotendeels parlementloze" periode daartoe te benutten.
Nu hoeven wij voor onze lezers op deze onfrisse redenering niet al te diep in te gaan. Dit is niet meer van de nood een deugd, maar van de nood een ondeugd maken.
We beperken ons nu tot de aantekening dat een demissionair kabinet, nog veel meer dan een „zittend" kabinet – wat dat betreft heeft dit kabinet ons overigens niet verwend – zich zal dienen te richten naar de inzichten van de Kamer. Daarbij zal inderdaad de positie van het kabinet sterker worden naarmate de formatie langer duurt.
Maar de opdracht die Hare Majesteit aan een demissionair kabinet pleegt te verstrekken luidt: „al datgene te blijven verrichten dat het in het belang van het Koninkrijk acht". En tot dat belang zal toch in ieder geval òòk behoren de zorg voor de grondslagen van onze parlementaire democratie? Daarin past in ieder geval niet Hartogs hooggeleerd heimwee naar systemen van de oude Romeinen.
Waarom dan toch op deze barre bijdrage ingegaan? Wel, misschien is hij niet de enige liberaal die met dit soort verlangens rondloopt.

Op weg naar 26 mei

Voor of tegen kernwapens: een vals dilemma

Ik heb gelezen, naar aanleiding van partijcongressen in februari, dat het bij de verkiezingen op 26 mei zal gaan om de vraag: voor of tegen kernwapens. Ik zit daar dik mee in.

Want ik ben maar een tobber, die aan (heel veel) dingen twee of meer kanten ziet en het dus niet allemaal zo direct weet. Dat is ook zo met kernwapens. Misschien steek ik door mijn verhaal andere tobbers een hart onder de riem.

Kernwapens zijn een afgrijselijk wapentuig. Alle (moderne) wapentuig is afgrijselijk – napalmbommen of ontbladeringsrotzooi b.v. noem maar op. Maar kernwapens zijn in hun gevolgen voor de mens en voor de schepping in het algemeen het afgrijselijkst (voorzover van dit woord een superlatief mogelijk is).

Ik denk dat het zeker niet in de laatste plaats een verdienste van het IKV is, dat het anderen (kerkmensen b.v.) en ook mij daarvan goed doordrongen heeft. Ik begrijp, dat vooral ook wetenschappers (juist B-mensen) zich diep bewust zijn van de ellendige hoogte die de wetenschap in de „kunst van vernietigen" bereikt heeft en zich daarbij extra betrokken voelen. Ik begrijp, dat met name ethici deze zaken levensgroot op zich af voelen komen; op hun bordje speciaal het zien liggen.

Neutraliteitspolitiek

Maar als ik nu de slogan van het IKV lees: kernwapens de wereld uit; te beginnen uit Nederland – wel, dan begrijp ik het niet zo meer. Zijn nu die B-wetenschappers er echt van overtuigd, dat die slogan zakelijk, wetenschappelijk voldoende onderbouwd is? Zijn nu die ethici overtuigd, dat zij met die kreet de oplossing van het probleem naderbij brengen? Het antwoord moet natuurlijk „ja" zijn, want ik heb met eerlijke mensen te doen. Maar als politicus ben ik daar niet alleen niet gerust op, maar geloof ik er zelfs geen biet van. En in die kwaliteit gaan we op 26 mei naar de stembus. Als christen-politicus geloof ik in de kracht van de overtuiging, in de macht van het offer ook – maar niet in het verbale geweld van de slogan.
Daar komt bij, dat deze slogan voor mijn gevoel een (principiële) stap terug is. Terug naar de vooroorlogse neutraliteitspolitiek, die wij in 1940 in haar ware betekenis hebben leren zien: een gemakzuchtige, goedkope, brave, maar in de grond van de vaak voze politiek van de kleine koopman. Wij hebben daarom na 1945 heel bewust het roer omgegooid en zijn een andere koers gaan varen, anders dan voordien (meer dan een eeuw) het geval was geweest.

In de nieuwe rubriek „Op weg naar 26 mei" zal CDA Tweede Kamerlid dr. A. Veerman telkens ingaan op een onderwerp dat verband houdt met de a.s. verkiezingen op 26 mei. Op verzoek van de redactie zal dr. Veerman (zelf geen Kamerkandidaat meer) elke twee weken deze rubriek verzorgen.

door dr. A. Veerman

Kritisch lid

Daar komt de andere kant, die er is. Het is een hele stap geweest en het heeft bepaald wel moeite gekost – maar onze mensen hebben ook leren zien, dat Nederlander zijn niet meer betekent – niet meer kan betekenen en dus niet meer mag betekenen – veilig geborgen zijn achter onze grenzen. „Laat de boeren maar dorsen". Zo **is** het gewoon niet langer, zeker niet in de tweede helft van de 20e eeuw. Ik hoef de argumenten en voorbeelden, die wij aan het eind van de jaren veertig en het begin van de jaren vijftig gebruikten niet te herhalen. Wij zijn Europeaan, Atlanticus. Niet dat wij daarvoor gekozen hebben; wij zijn het. En hebben dat feit aanvaard. Als ik dit neergeschreven heb, vraag ik mij even af, of ik hier toch niet stiekem een politieke keuze als een feit noteer.

Ik meen van niet. De keus is, **hoe** je het bent – meegaand, volgzaam of kritisch. Maar dat ons nationale bestaan via allerlei lijnen over onze grenzen met dat van anderen verbonden is – economisch dus ook sociaal, cultureel maar ook qua defensie, is een niet te loochenen feit. De vraag is maar (ik herhaal het) wat onze inbreng daarbij is. Zoals wij kritisch Nederlander (willen) zijn, zo ook kritisch lid van de EEG, kritisch lid van de NAVO. Maar wel lid, mee verantwoordelijk, volop meepratend, volop verantwoordelijk. Daar komt nog bij, dat ik mij persoonlijk niet los kan maken van mijn Antirevolutionaire inkleuring, thuis in de partij. Niet los kan maken van een bepaalde manier van denken over de functie van de overheid, over het gezag. Ik denk, dat we daarin wel een ontwikkeling hebben doorgemaakt; dat vroeger het loutere bestaan van dat gezag (in formele zin) al voldoende was, terwijl wij hebben leren zien, dat wij ook naar de inhoud van het gezag behoren te kijken. Maar – en daar gaat het om – het betreft toch de zorg, de eigen verantwoordelijkheid van de overheid voor ons volk. De verantwoordelijkheid kan vandaag niet ophouden bij de grenzen van ons land. Wie t.a.v. de landbouw vergeet, dat het zijn Europese verbanden heeft, wie bij de defensie niet op Atlantische kaders acht geeft is niet bij de tijd. Als iemand die nationale problemen van deze tijd plaatst in louter provinciale kaders, alsof de republiek der zeven verenigde Nederlanden nog zou bestaan (al is dat wat overdreven).

Gelukkig is de grote meerderheid van de Nederlandse politieke partijen nog zo politiek evenwichtig, dat wij op 26 mei niet onvermijdelijk voor een onjuiste keus geplaatst worden, niet in een vals dilemma moeten kiezen. Daarmee zijn we er natuurlijk niet: de beslissingen komen later, bij de formatie wellicht en daarna. Maar het zijn dan politieke beslissingen in een reële politieke vraagstelling. Althans dat kunnen en dat moeten het dan zijn.

Bisschop Romero herdacht

Op 24 mei vorig jaar werd bisschop Romero in El Salvador vermoord tijdens een eucharistievieringe. De bisschop die vanuit een keuze vóór de armen de junta kritiseerde wordt op 28 maart a.s. herdacht. Tijdens een bijeenkomst in de Amsterdamse Dominicuskerk (aanvang 13.00 uur) zullen o.a. spreken een vertegenwoordiger van het eenheidsfront van de oppositie (FDR), Jan Deplancke uit Leuven, en dr. Schuurman voorzitter van Solidaridad.

reactie op Steef Weijers

Emancipatie is een proces dat elk mens aangaat

In CDActueel van 28 februari schreef fractievoorzitter Lubbers over het te voeren beleid inzake de toekomstige instandhouding van ons sociaal zekerheidsstelsel. Daarop reageerde redactielid Eske Sleijser in dit blad op 7 maart. Vervolgens vroeg de redactie Kamerlid Weijers zijn visie te geven. Dit gebeurde in CDActueel van vorige week. Daarbij plaatst Eske Sleijser nu enkele kanttekeningen.

door
Eske Sleijser- Tegelaar

In het kort bestek van een weekbladartikel is het niet mogelijk een benadering zoals voorgesteld tot in zijn finesses weer te geven.
Het ging mij om de weg waarlangs. Met veel van het door Steef Weijers aangehaalde kan men het eens zijn. Niet juist vinden velen het dat in zijn benadering emancipatie teruggebracht wordt tot een pakket van materiële eisen voor vrouwen.
Emancipatie is een proces van verandering dat elk mens aangaat, gestoeld als het behoort te zijn op het gelijkwaardig kunnen functioneren van die mens, ongeacht het man/vrouw zijn. Dat heeft óók consequenties voor werk, inkomen, uitkering. Maar evenzogoed betreft het het met elkaar omgaan, het elkaar ruimte geven, het samen de niet-materiële zaken behartigen; het samen voor het gezin verantwoordelijk zijn. Veelal zal die niet-materiële onderbouw van emancipatie draagkracht geven ook aan de materiële uitbouw daarvan. De „grote verwarring" ontstaat juist doordat men emancipatie terugbrengt tot vrouw en betaalde arbeid, vrouw en uitkering. Emancipatie betekent ook dat de niet-betaalde arbeid, in overgrote mate door vrouwen verricht, geherwaardeerd wordt en een belangrijke – haar rechtens toekomende rol – speelt, ook als het erom gaat bijv. inkomens, uitkeringen her te verdelen.
Maar dan moet die vrouw als zodanig zichtbaar worden in het hele plaatje en ontkomt niemand eraan haar waardevolle arbeid ook bij het bepalen van de hoogte en duur van de uitkeringen aan de man in de haar dan ook rechtens toekomende uitkering eveneens zichtbaar te maken. Kinderbijslag is vers 1, het je aan je kinderen (kunnen) wijden is vers 2, dat het lied completeert. Vanzelfsprekend is dat respect voor in de cultuur gegroeide leefwijzen meebrengt dat de ouderen onder ons moeilijk in één klap verworven rechten kunnen verliezen. Het zal een groei-naar moeten zijn, die echter m.i. niet door mijn optimisme t.a.v. de arbeidsmarkt, maar integendeel door mijn groot pessimisme dienaangaande, wel eens vernsled ingevoerd zou moeten worden. Begin dan nu inderdaad bij de jongeren en middengroepen die óf reeds gewend, óf toch al wat verder gevorderd zijn op de weg naar een samenleving van mondiger, tot verantwoordelijkheid toegeruste en bereide mensen. Ook het niet tornen aan het basisprincipe van belangrijke sociale zekerheden, n.l. allen voor allen, staat voor mij voorop. Anders echter dan Steef Weijers denk ik wél aan het inbouwen van plafonds in die uitkeringen waar die nog niet zitten, ook bijv. de AOW.
Waarom zou zo'n AOW uitkering terecht komen bij mensen die uit andere hoofde al een zeer ruim inkomen hebben uit vermogen of vroegere arbeid. Dat wil Weijers eigenlijk wél bij de weduwenuitkeringen, waarom dan niet bij de AOW. Gehuwde vrouwen betalen nu ook allen die premie en de restitutie van het teveel betaalde aan hun man wijzen ze wel degelijk af. Weijers' suggestie van élitair gedrag is onjuist. Het enige wat ze n.l. vragen is om straks als **zij** 65 worden net als „iedere Nederlander" (zoals de AOW-wet luidt) zelfstandig AOW-gerechtigd te worden. Ze hoeven niet méér te krijgen dan nu via hun man als die 65 is geworden, maar hun eigen uitkering zodra zij 65 is geworden. Dat geldt in solidariteit voor alle vrouwen.
Zij die inkomen uit arbeid hadden betalen premie, zij die evenzogoed straks rusten van een lang leven van arbeid-zonder-geldelijke-vergoeding, hebben evenzozeer recht op hun eigen uitkering AOW. Tenslotte moet gezegd worden dat het niet goed begrijpelijk is dat wat Weijers zegt over het „fnuikende van het niet kunnen vinden van aansluitende arbeid na het pezen voor een opleiding" ineens minder fnuikend zou worden, als twee van die mensen besluiten een huwelijk aan te gaan. Velen van hen willen het liefst beiden korter werken, maar in de beroepssfeer stoten zij beiden, of een van hen, vast het hoofd. Daartoe op zeer grote schaal mogelijkheden scheppen, ook in de sfeer van de beter betaalde banen, is geboden.

CDAddertje

Polarisario

commentaar

Zestien en zeventien

Een onderzoek van het blad voor schoolverlaters „Wat Nu" en VARA's „In de Rooie Haan" heeft sombere cijfers opgeleverd over de politieke belangstelling onder zestien- en zeventien-jarigen. De helft was niet of nauwelijks geïnteresseerd, 47% heeft ook liever geen stemrecht, meisjes en werkende jongeren scoorden laag en voor het CDA lagen de zaken helemaal niet best.
De verklaringen voor deze ongeïnteresseerdheid zullen binnenkort wel van alle kanten worden aangereikt. Het onderwijs, de opvoeding, de welvaart, de televisie, de vrije tijd, de hoogte van zakgeld en jeugdloon zullen ongetwijfeld als oorzaken worden opgevoerd. Ook zal er op gewezen worden dat „ze de oorlog niet hebben meegemaakt", alsof dat om een verwijtbare aangelegenheid gaat en alsof „ze" daarmee iets heel moois hebben gemist.
Het lijkt vruchtbaarder om eerst eens nuchter te overwegen of die politieke interesse 10, 20, 30 of 40 jaar geleden wezenlijk anders was.
Daarnaast is het nuttig om de vraag te stellen of dat gebrek aan interesse aan de jongeren ligt of (ook) aan de politiek. Dat lijkt met name voor het CDA een onontkoombare vraag. Is de wijze waarop het politieke leven zich afspeelt er een waarvan redelijkerwijs verwacht mag worden dat deze de belangstelling wekt van 17-jarigen?
Die vraag richt zich in de eerste plaats op de partijorganen. Is de manier waarop de inrichting van onze samenleving aan de orde wordt gesteld op partij-afdelingen zodanig dat jeugdigen tot deelname worden geprikkeld? Kan iemand serieus een paar redenen bedenken waarom zijn 17-jarig buurmeisje naar de gemiddelde politieke vergadering zou gaan?
De vraag richt zich ook tot de politici zelf. Herkent de jeugd in de spelers van het politieke spel idealisten die bezig zijn om voor hen „de samenleving te vernieuwen"? En zo niet, aan wie ligt dat dan?
Tenslotte een vraag aan onszelf: is CDActueel ook een beetje interressant en leesbaar voor jongeren?

Emancipatie en de fiscus (I)

„Het emancipatieproces van vrouwen en mannen moet een volksbeweging zijn, geen elitair standwerk. Het moet rekening houden met generatieverschillen en met sociale en kulturele verworvenheden; het mag niet verworden tot alleen maar materiële eisen". Dat zijn zo een paar uitspraken waar ik het van harte mee eens ben. Maar het zijn tegelijk uitspraken waaraan we in de praktijk van de politiek telkens weer een zinnige inhoud moeten geven.

Hoe actueel dat is bleek wel in het debat dat afgelopen maandag in de Kamer werd gehouden over de Nota „Op Weg naar gelijke fiscale behandeling van de (werkende) gehuwde vrouw en haar man, en van deelgenoten van vormen van samenleven en samenwonen".

door dr. B. de Vries

VROUW EN FISCUS

Ons stelsel van loon- en inkomstenbelasting kent progressieve tarieven: de sterkste schouders moeten de zwaarste lasten dragen. Maar over wiens schouders hebben we het dan eigenlijk?

Tot het begin van de jaren zestig leverde die vraag geen enkel probleem op. Bij draagkracht werd primair gedacht aan het gezamenlijk inkomen van een echtpaar of aan het inkomen van alleenstaanden. Het inkomen van de vrouw werd bij dat van de man opgeteld en over het aldus berekende totale inkomen ontving het gezin een belastingaanslag. Bij draagkracht werd dus automatisch gedacht aan gezinsdraagkracht. Alleenstaanden werden beschouwd als een half echtpaar en betaalden dan ook de helft van het bedrag aan belasting dat een echtpaar met een twee keer zo hoog inkomen betaalde. Dat leidde voor vrijgezellen tot een zware belastingdruk, omdat in feite geen rekening werd gehouden met het feit, dat twee huishoudens van alleenstaanden duurder zijn dan één huishouden van een echtpaar. In 1960 kwam er wat verandering in dit systeem. Het tarief voor de alleenstaanden werd verlicht en op het inkomen van de werkende vrouw werd een aftrekpost toegestaan. In grote lijnen heeft dit systeem gegolden tot 1973.

Toen traden opnieuw enkele belangrijke veranderingen in, namelijk:

a. het inkomen uit arbeid werd bij de vrouw zelf belast,
b. voor de bepaling van het belastingtarief werd dit deel van het inkomen losgekoppeld van de rest van het gezinsinkomen,
c. het inmiddels bekende schijventarief werd ingevoerd, hetgeen betekent dat boven een voor bepaalde groepen verschillende belastingvrije voet voor iedereen dezelfde tariefstructuur geldt.

Dit was een drastische ingreep in het tot dan toe geldende stelsel, omdat voor het inkomen uit arbeid van de gehuwde vrouw in feite het idee van de gezinsdraagkracht werd ingeruild tegen het idee van de individuele draagkracht. In feite werd dus voor de draagkracht van de gehuwde vrouw niet langer bepalend geacht de levensstandaard die het gezin zich kon veroorloven, maar alleen het inkomen dat de vrouw zelf verdiende. In 1976 werd de verzelfstandiging ook doorgetrokken naar arbeidsongeschikheidsuitkeringen aan de gehuwde vrouw.

Tabel: verdeling van de belastingdruk over individuën en huishoudens na invoering van de Nota „Op Weg"; tussen haakjes indexcijfers draagkrachtverhoudingen; uitgaande van 2 oudere alleenstaanden = 100

Heffingssubject(en)	Belastingbedrag bij gezamenlijk inkomen		
	f 25.000	*f* 50.000	*f* 100.000
Twee oudere alleenstaanden (verhouding inkomens 2:3)	*f* 1.900 (100)	*f* 8.200 (100)	*f* 28.400 (100)
Twee-inkomenshuishouding (verhouding inkomens 2:3)	*f* 2.650 (140)	*f* 9.550 (116)	*f* 30.700 (108)
Gezin met één inkomen	*f* 3.450 (180)	*f* 13.150 (160)	*f* 42.700 (150)
Eén oudere alleenstaande	*f* 4.400 (230)	*f* 14.200 (173)	*f* 44.000 (155)

In de Nota „Op Weg" wordt nu als volgende stap voorgesteld de verzelfstandiging in de sfeer van de pensioenen. Tegelijkertijd worden enkele voorstellen gedaan om verschillen in fiscale behandeling tussen mannen en vrouwen af te schaffen. Zo is er in de eerste plaats het voorstel om mannen en vrouwen een zelfde belastingvrije voet van ca. *f* 6.000 te geven. Op het ogenblik dat de Nota uitkwam had de gehuwde man een vrije voet van ca. *f* 10.000 en de vrouw van ca. *f* 2.000.

Verder zal het in de toekomst zo zijn, dat de partner met het hoogste arbeidsinkomen de kostwinnersrol krijgt toebedeeld, d.w.z. dat alle andere inkomsten dan die uit arbeid en alle aftrekposten aan dat inkomen zullen worden toegerekend. Tegenwoordig valt die rol – behoudens in zeer bijzondere gevallen – nog toe aan de man. In de derde plaats is het streven erop gericht samenwonenden fiscaal zoveel mogelijk op dezelfde wijze te behandelen als gehuwden.

Gezinsdraagkracht en individuele draagkracht

Het zal volstrekt duidelijk zijn dat het oordeel over deze voorstellen niet los kan worden gezien over de soms heftige discussies die de afgelopen tijd in ons land zijn gevoerd over de koopkracht van minimum-gezinsinkomens, over inkomens per huisnummer en de individualisering in de sociale zekerheid. In feite werd immers een oordeel aan de Kamer gevraagd over de vraag of bij een voortgaande individualisering in de belastingheffing nog voldoende recht kan worden gedaan aan het draagkrachtbeginsel. Die vraag is daarom zo belangrijk, omdat de verzelfstandiging heeft geleid tot een niet onbelangrijke vermindering van de belastingdruk op gezinnen met twee inkomens. Uit de hierbij afgedrukte tabel blijkt dat dit belastingvoordeel kan oplopen van *f* 800 bij een gezinsinkomen van *f* 25.000 tot *f* 12.000 bij een inkomen van *f* 100.000. Bij nog hogere inkomens loopt het op tot uiteindelijk ca. *f* 24.000.

Uiteindelijk vloeit dit voordeel voort uit het feit dat de fiscus het beginsel van de gezinsdraagkracht heeft ingeruild tegen het individualistische draagkrachtbeginsel. De Nota windt daar ook geen doekjes om.

Draagkrachtbepalende factoren

Bij een vergelijking tussen beide benaderingen van het begrip draagkracht gaat het vooral om drie zaken:

a. het al dan niet samentellen van inkomens,
b. het draagkrachtverminderend effect dat optreedt als van één inkomen meer mensen moeten leven,
c. de betekenis die wordt toegekend aan het besparend effect van een gezamenlijke huishouding.

(Vervolg op pagina 7).

van de partijvoorzitter

Noordwijkerhout

In Noordwijkerhout zou het gaan gebeuren. Daar zouden de partijleiding, de besturen van de fracties in de Eerste- en Tweede Kamer en de CDA-bewindslieden samen de lijnen gaan uitzetten naar een coalitie met VVD en D'66. De notities daarover lagen al klaar. De pers had ze in handen gekregen en was er wat omheen gaan filosoferen. Joop den Uyl leverde zijn commentaar, Hans Wiegel ook, hij kende de gevoelens van de CDA top dienaangaande, zei hij. Het hing er alleen maar vanaf of D'66 zich uit de omarming door de PvdA zou willen losmaken, danwel zijn omarming van de PvdA zou willen staken.

Het is wel jammer voor iedereen, die het al zo goed wist, dat het allemaal anders is verlopen. Voor mij overigens geen verrassing. De buitenwacht had Noordwijkerhout verkeerd getaxeerd, verkeerd ingeschat. Daar vloeit overigens geen bloed uit, want uiteindelijk is bepalend wat we zelf willen en niet wat anderen denken wat wij willen.

Wij willen, het zij nog eens benadrukt een parlementair kabinet op brede basis, zodat ook een brede steun vanuit de samenleving wordt bevorderd. Wij willen de verkiezingsuitslag uiteraard serieus nemen, als het gaat om de vraag welke coalitie het meest voor de hand ligt. Wij maken geen keuze vooraf. Wij willen in een coalitie natuurlijk ook zoveel mogelijk van ons program overeind houden. Ons verkiezingscongres op 21 februari heeft daarover zeer duidelijke uitspraken gedaan en „Noordwijkerhout" heeft die nog eens dik onderstreept.

Onze bereidheid tot samenwerking is niet alleen ingegeven door praktische motieven – er moet nu eenmaal een coalitie komen – maar ook door het principiële uitgangspunt dat men op basis van het samen verantwoordelijk zijn ook bereid is samen verantwoordelijkheid te dragen. Elkaar op voorhand insluiten of uitsluiten is principieel verkeerd en onder de huidige omstandigheden bovendien onverantwoorde luxe. Het is geen tijd voor spelletjes.

Het is ook geen tijd om de partij-politieke verhoudingen in ons land zo te versimpelen dat de indruk ontstaat, dat er na de verkiezingen eigenlijk niets meer kan. Dat gebeurt nogal eens naar aanleiding van uitslagen van opiniepeilingen, waaruit dan blijkt, dat CDA en VVD geen meerderheid behouden en dat de PvdA, D'66 en enkele kleine linkse partijen geen meerderheid krijgen.

Wat moet je dan? De enige oplossing is om dat simpele links-rechts denken te doorbreken. Die tweedeling, die altijd een kabinet met een zeer kleine meerderheid oplevert, waarbinnen dan de grootste sterk kan domineren leidt tot een enorme vergroving van wat er in ons volk leeft. Een brede coalitie, zonder de oppositie uit te schakelen, kan veel representatiever zijn. Daarbij moet men niet vervallen in de nood-oplossing van een nationaal kabinet.

Allereerst omdat er geen noodsituatie is en vervolgens, omdat het buiten werking stellen van het verschijnsel oppositie niet goed is voor het functioneren van de parlementaire democratie.

Die tweedeling heeft tevens als groot bezwaar, dat het de feitelijke karakterverschillen van met name de drie grote partijen en D'66 geweld aandoet. Je kunt D'66 evengoed liberaal noemen als progressief of links. En er is in ieder geval geen enkele reden om het CDA conservatief of rechts te noemen. De etikettenplakkerij, zoals die vandaag de dag driftig wordt beoefend – en door velen toegejuicht – levert in geen enkel opzicht een bijdrage aan een goed verloop van de formatiebesprekingen van 26 mei.

Daarmee zou ik die etikettering als onverantwoord handelen willen bestempelen.

Piet Bukman.

(Vervolg van pagina 6)

Ad a) Als draagkracht en levenstandaard iets met elkaar te maken hebben, is het logisch om te kijken naar het gezamenlijke inkomen dat beide partners aanbrengen. De draagkracht die een inkomen van *f* 20.000 vertegenwoordigt verschilt al naar gelang de partner een inkomen heeft van 0 van ook *f* 20.000 of van *f* 100.000. Wie uitgaat van het individualistische draagkrachtbegrip is tegen samentelling. Moeilijker is het dan echter om uit te leggen waarom de draagkracht van de één niets te maken heeft met het inkomen van de ander als er toch sprake is van een gezamenlijke huishouding.

Ad b) Als er meer mensen van een inkomen moeten leven daalt de levensstandaard die men zich kan veroorloven. Uit de onderste twee regels van tabel 1 blijkt dat de fiscus daar naar verhouding minder rekening mee houdt naarmate het inkomen hoger is.

Ad c) Het gewicht dat de fiscus toekent aan het besparend effekt van een gezamenlijke huishouding blijkt uit een vergelijking van de eerste beide regels uit de tabel. Ook dat gewicht blijkt snel af te nemen naarmate het inkomen stijgt. Twee vrijgezellen met elk een inkomen van *f* 50.000 betalen haast evenveel belasting als een echtpaar waarvan beide partners *f* 50.000 verdienen. De conclusie uit dit verhaal is dat de fiskus steeds minder gewicht is gaan toekennen aan de hiervoor genoemde draagkrachtbepalende factoren.

Het met het inkomen toenemend verschil in belastingdruk tussen gezinnen met één en met twee inkomens blijkt uit vergelijking van de regels 2 en 3 van tabel 1. De oorzaken daarvan zijn nu ook duidelijk. Als de fiscus meer gewicht zou toekennen – ook bij hogere inkomens – aan het feit dat meer mensen van één inkomen moeten leven zou het verschil tussen regel 3 en 4 groter zijn. Als meer gewicht werd toegekend aan het besparend effect van een gezamenlijke huishouding zou het verschil tussen de regels 1 en 2 groter zijn. Beide wijzigingen in combinatie zouden ertoe leiden dat het verschil tussen de regels 2 en 3 van twee kanten verkleind wordt. Zoals ik in een vervolg artikel zal toelichten waren daarop onze voorstellen dan ook gericht.

Gemeentelijke autonomie in het geding

Conflict Waddinxveen en Gedeputeerde Staten over ontwikkelingssamenwerking de moeite waard

door Mr. A. G. Smallenbroek

„Gemeente Waddinxveen in conflict met Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland"; „Ontwikkelingssamenwerking in Waddinxveen aan zijden draadje". Zo luidden verschillende koppen van regionale en landelijke dagbladen. Waddinxveen in het nieuws vanwege een conflict met Gedeputeerde Staten over een jaarlijks terugkerend bedrag ad. ƒ 46.000,–.

Wat is er aan de hand?

Al vanaf 1975 geeft de gemeente Waddinxveen een bedrag ten laste van de gemeentelijke begroting (in 1980 ƒ 45.000,–) aan een ontwikkelings-project in Boven Volta (Toma). Dit project is gekoppeld aan bewustwordingsacties in de gemeente Waddinxveen zelf. Een kerngroep, samengesteld uit representanten uit de gehele gemeenschap, organiseert deze bewustwordingsactiviteiten: onderwijsprojecten, vrouwenorganisaties, jeugd- en jongerenwerk, collecten, fancy fairs. De gemeenschap is in al haar geledingen betrokken bij het project in Toma: verbetering van de agrarische structuur, het maken van waterputten. Heel duidelijk één project: Bewustwording in Waddinxveen en een concreet project in Toma. Een continue terugkoppeling, zodat de resultaten de bewustwording verder versterken. Nodig is dat beide gebeuren, zodat het niet een vrijblijvend geheel is.

In de afgelopen jaren is door de gemeente Waddinxveen – onder een voortdurende goedkeuring van Gedeputeerde Staten – ongeveer ƒ 230.000,– overgemaakt. De bevolking legde daar nog eens ƒ 50.000,– bij. De gelden werden via de Novib in Toma besteed, zodat een structuur en controle gewaarborgd was. In de gemeenteraad werd herhaaldelijk gesproken over de goede zijden van het project. Steun bleef aanwezig, zeker nu de raad unaniem het werk wenste voort te zetten.

Gedeputeerde Staten kwamen voor de raad plotseling met een bericht dat zij weliswaar de begroting 1980 goedkeurden, doch het college van burgemeester en wethouders verzochten voorstellen te doen dat voor het onderhavige doel niet meer beschikbaar zal worden gesteld, dan hetgeen onder de burgerij wordt ingezameld. Gedeputeerde Staten wensten een koppeling tussen het bedrag van de gemeente en de opbrengst onder de bevolking. Impliciet geven Gedeputeerde Staten wel toe dat het onderhavige project behoort tot het takenpakket van de gemeente. Het gaat het college om de hoogte van het bedrag.

Enkele weken daarna (januari 1981) delen Gedeputeerde Staten mee, dat zij de begroting 1981 – ter goedkeuring ingezonden op 31 oktober 1980 – niet voor goedkeuring vatbaar achten, indien de post voor ontwikkelingssamenwerking niet zou zijn verlaagd overeenkomstig het hierboven beschrevene.

Aan deze zaak zitten een tweetal merkwaardige kanten. Allereerst vinden Gedeputeerde Staten het wel een taak van de gemeente, maar maken ze bezwaar tegen de hoogte van het bedrag. Daarnaast mengen Gedeputeerde Staten zich in de opstelling van de begroting van een gemeente, die overigens ruim sluitend is. Aantasting van de autonomie (zelfstandigheid, red.). Een duidelijker voorbeeld is haast niet denkbaar.

(vervolg pagina 9)

vorming

Studiedag eMANcipatie!?!

Op 4 april a.s. organiseert de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA in het Jaarbeurs Congrescentrum te Utrecht een studiedag Emancipatie. De CDA visie op en de doelstellingen van het CDA ten aanzien van emancipatie moeten uitgedragen kunnen worden. Er moet met elkaar ook over gepraat worden. Daarom dus een studiedag, bedoeld voor:

1. alle kaderleden
2. alle CDA-lokale en provinciale bestuurders-(sters)
3. alle belangstellende CDA-leden, die de CDA-visie en doelstellingen willen uitdragen.

De studiedag geeft informatie waarmee u uit de voeten kunt; nu, tijdens de verkiezingscampagne en daarna! Medewerking aan de dag wordt o.m. verleeend door: W. Albeda, minister van sociale zaken en J. G. Kraaijeveld-Wouters, staatssecretaris CRM. De dag zal onder voorzitterschap van mr. A. Nooteboom staan.

Velen hebben zich al opgegeven, maar er IS nog plaats.

De studiedag is bedoeld voor mannen en vrouwen. Vele vrouwen gaven zich al op.

Het mannelijk deel van ons kader wordt met klem aangeraden deel te nemen. Het kan hen toch moeilijk onverschillig laten hoe het emancipatiebeleid in de komende jaren uitwerkt op beleidsterreinen die ieder mens raken (sociaal, economisch, financieel, bestuurlijk etc.).

Mr. A. Nooteboom

De inschrijving geschiedt naar volgorde van binnenkomst.

Er is plaats voor ± 100 deelnemers. Na inschrijving krijgt u een informatiepakket met onder meer een agenda en discussievragen toegezonden. De eigen bijdrage is ƒ 15,–. U wordt verzocht deze te storten op girorekening 3966745 t.n.v. Stichting Kader- en Vormingswerk CDA, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA 's-Gravenhage. Deze bon insturen naar bovengenoemd adres t.a.v. mevr. G. van der Heijden-van der Eerden.

Aanmeldingsbon studiedag Emancipatie

Naam ..... m/v
Adres .....
Postcode, woonplaats .....
.....

☐ bestuurslid
☐ statenlid
☐ gemeenteraadslid
☐ belangstellend lid

wel/geen lid CDA Vrouwenberaad.
S.v.p. aangeven wat van toepassing is.

(vervolg van pagina 8)

Hoogste prioriteit

Voor het college van burgemeester en wethouders, daarin gesteund op ondubbelzinnige wijze door de gemeenteraad, is de zaak van de hulp aan één van de armste derde wereld landen er één van de hoogste prioriteit. Wij menen, dat wij geheel binnen het kader van het standpunt, zoals destijds ingenomen door de minister van Ontwikkelingssamenwerking en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken in de rijksbegroting 1976 blijven. Informatie bij het departement van de minister De Koning doet ons die mening versterken. Moeilijker wordt het om de staatssecretaris een mening te ontlokken. Want nu de kwestie vrijwel zeker door de Kroon moet worden beslecht, kan men van die zijde slechts een oordeel geven, wanneer de Kroon in geding is gekomen.

Het standpunt van zowel burgemeester en wethouders en de gemeenteraad is dan ook, dat aan het verzoek van Gedeputeerde Staten om heden alsnog de begroting 1980 aan te passen niet zal worden voldaan.

Het past niet dat, in periodes van economische teruggang, wij onze relatieve hoge welvaart mede handhaven door op een sinds 1975 aanvaarde taak hulp te bieden aan de armsten der armen te bezuinigen. In Waddinxveen is dit tussen socialisten, liberalen, D'66 en christen-democraten geen discussiepunt.

In de programma's van de grote politieke partijen wordt ontwikkelingssamenwerking gehandhaafd op het niveau van voorheen. Nu de taak van de gemeente is erkend, zouden de programma's van de politieke partijen in Nederland het college van Gedeputeerde Staten in Zuid-Holland toch tot het standpunt moeten brengen, dat deze in geding zijnde post, moet worden gehandhaafd.

Gedeputeerde Staten wensen een koppeling. Daarmee tast het college het recht van de gemeenteraad aan de huishouding van de gemeente te regelen. Nu de begroting duidelijk sluitend is – daarover is geen verschil van mening – is het aan de raad om de hoogte van het bedrag vast te stellen. Zo niet, dan is de weg vrij om allerlei zaken op doelmatigheid te beoordelen. De rechtmatigheid staat vast, dan is de doelmatigheid niet een zaak van Gedeputeerde Staten.

De gemeenteraad heeft het college van burgemeester en wethouders uitgenodigd Gedeputeerde Staten mee te delen, dat de begroting 1981 niet zal worden gewijzigd. Inmiddels is dat bericht uit. Het woord is nu aan Gedeputeerde Staten om goedkeuring te onthouden aan de begroting 1981. De Kroon zal dan moeten beslissen.

Gaat het nu om *f* 46.000,–. Neen, het gaat om ontwikkelingssamenwerking als taak van de gemeente. Een hoogst belangrijke taak. Daarnaast de autonomie.

Schrijver van dit artikel is burgemeester van Waddinxveen en schreef deze bijdrage op uitnodiging van de redactie.

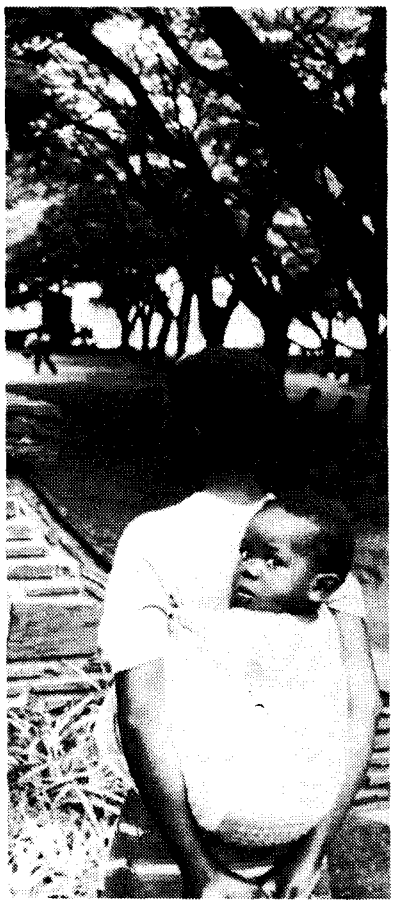

commentaar

Ruimhartig ontwikkelingsbeleid

Bij het ter perse gaan van dit nummer moet het debat in de Provinciale Staten van Zuid-Holland over de bijdrage van Waddinxveen aan het ontwikkelingsproject in Opper Volta nog plaatsvinden. Het gemeentebestuur van Waddinxveen loopt een aanzienlijk risico. Het is best mogelijk dat Gedeputeerde Staten (GS) om deze zaak goedkeuring onthouden aan de hele begroting van 1981.

De formele bevoegdheden zijn duidelijk.

Het is aan GS voorbehouden de gemeentebegroting al dan niet goed te keuren. Tot nog toe is GS unaniem tegen deze begrotingspost. De enige beroepsmogelijkheid tegen een negatief besluit van GS ligt bij de Kroon. Provinciale Staten hebben formeel hierover niets te zeggen. Des te verheugender is het dat sedert enige tijd druk overleg gaande is tussen de fracties om via een interpellatie toch de gevoelens van de Staten te peilen.

De argumenten van GS zijn niet sterk. Een verwijzing naar een Koninklijk Besluit uit 1973 is tamelijk zwak ook als men weet dat GS sedert 1975 tot nu toe elk jaar de begroting van Waddinxveen waarin de hulpverlening aan Opper Volta telkens was opgenomen heeft goedgekeurd. Ook is het niet sterk dat naar verluidt de houding van GS, ook gemotiveerd wordt met het argument van de algemene noodzaak tot bezuiniging. Een dergelijke motivering spreekt ons als CDA, gelet op het grote belang van de ontwikkelingshulp, allerminst aan. Dat GS een nieuw principe namelijk van de „aanvaardbaarheid van een even grote bijdrage door de gemeente als die van de bevolking" als een konijn uit de hoed te voorschijn tovert is ook weinig overtuigend.

Waar blijft de marginale begrotingstoetsing door GS, temeer daar de financiële positie van Waddinxveen al jaren kerngezond is?

Waarom die plotselinge betutteling? Het enige argument wat overeind blijft is het uitgangspunt dat ontwikkelingshulp primair de taak van de rijksoverheid is. Dit is juist. Wij dienen echter nieuwe wegen en initiatieven, om de bevolking op dit punt van de ontwikkelingssamenwerking te motiveren niet te schuwen.

Het is te hopen dat de CDA-fractie in de Staten een lans zal breken voor een ruimhartig beleid. Waddinxveen behoeft dan hopelijk niet het slachtoffer te worden van een puur formalistisch standpunt.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Doorstroom naar links

Als de Evangelische Volkspartij inderdaad een paar zetels krijgt zullen die afkomstig zijn van het CDA en toestromen naar het linkse blok. En zó mogelijk een nieuwe meerderheid voor de huidige coalitie CDA-VVD blokkeren. „Wij zullen het huidige aanzien van de politiek veranderen" sprak iemand op het EVP-congres. Welke politieke partij die enige uren bestaat kan dat zeggen zonder belachelijk te klinken? *(De Tijd).*

Liever critisch-loyaal

Ik wil niet speculeren over de toekomstmogelijkheden van de Evangelische Volkspartij. Maar van een critisch-loyale begeleiding in het CDA verwacht ik meer dan van afsplitsing. Verder hoop ik dat het EVP deze naam niet zal mogen blijven voeren. Deze is enerzijds door de oude ARP als een soort ondertitel gebruikt en anderzijds kan verwarring ontstaan met de Europese Volkspartij. (Wim Aantjes tijdens spreekbeurt in Leeuwarden).

IKV dramde te veel

Joep de Boer: Het eigenaardige is dat de leiders van het IKV allemaal bij de PvdA horen, maar hun doelgroep is het CDA. De wijze waarop het IKV dat heeft aangepakt heeft erg veel irritatie gewekt. Ik durf te stellen dat, als met zo'n overweldigende meerderheid voor het program is gestemd, dat heel veel heeft te maken met het op geloofdwang lijkende gedram van het IKV. Het IKV heeft zichzelf buiten de discussie geplaatst. *(De Tijd).*

Hoop op koerswijziging

Voorts verklaarde professor Goudzwaard nog partijloos te zijn „mede omdat in de politiek vaak de wil ontbreekt om noodzakelijke sprongen te durven nemen. Ik hoop op een koerswijziging van het CDA zodat ik er met vreugde weer eens naar terug kan keren". (Uit een verslag Friesch Dagblad van rede te Kollum).

Modaal wordt minimaal

Professor Wolfson, hoogleraar in de openbare financiën en lid van de PvdA, in *Haagse Post*: **Alle verkiezingsprogramma's zijn even zovele slagen in de lucht. De koopkracht moet gehandhaafd blijven. Nou, hoe kan het dan? Als je de minima over de gehele periode handhaaft, dan worden de mensen die er boven zitten en dus wel worden gekort, ook minimum. Die korten dan ook niet verder. Als je aan de onderkant van het geheel de consumptieve bestedingen op peil houdt, een onderkant die steeds groter wordt, dan maak je geen ruimte vrij voor aanpassing van je beleid.**

Vakbeweging en politiek

Kalm zegt de sociale-verzekeringsdeskundige van de FNV, Herman Bode: „Als er dit jaar een nieuw kabinet komt, dat een beleid voert dat voor de vakbeweging niet verdedigbaar is, gaat Nederland een periode van grote sociale onrust tegemoet. Wij weten ook dat pijnlijke ingrepen nodig zijn voor het herstel van onze economie. Daarentegen zeggen steeds meer werknemers dat er acties moeten komen omdat de regering niet naar de vakbeweging luistert. *(Elseviers Magazine)*

Links of rechts

De Tijd in gesprek met Van Agt: U geldt tegenwoordig voor velen als een exponent – zo niet de belichaming – van rechts. „Dat soort kwalificaties hanteer ik niet meer. Ik wapper niet met die vlaggen, zomin als ik nu kom met een verklaring die voor het interview best spectaculair had kunnen zijn: de belijdenis dat ik nu een man van rechtse signatuur ben. Wis en waarachtig, ik weet niet wat die woorden betekenen."

Plannenmakerij

Er staan bezuinigingsplannen op stapel, die ver uitreiken boven de regeringstermijn van het kabinet. Wellicht zijn zulke ingrepen noodzakelijk. Feit is in ieder geval dat zij de juistheid van de huidige coalitie CDA-VVD onderstrepen. De plannenmakerij leidt er onvermijdelijk toe dat het kabinetsbeleid, de coalitie, tot inzet van de verkiezingen wordt gemaakt. Ook dat is best te verdedigen. Het inconsequente is alleen dat de premier het niet hardop mag zeggen. *(Trouw)*

Een brede meerderheid

Een brede parlementaire meerderheid blijft de eerste wens van het CDA. Die zou tot stand te brengen zijn met de VVD als ook D'66 bewindslieden voor zo'n coalitie zou leveren. Maar D'66 heeft een en andermaal laten weten nooit een kabinet samen met CDA en VVD te zullen vormen. Van Agt noch Bukman lijken zich van die stelligheden iets te willen aantrekken. *(Volkskrant)*

(geknipt uit NRC-Handelsblad)

Zwijgende sfinxen

Van Agt en Wiegel zwijgen als sfinxen. Terlouw en Den Uyl passen ervoor op dit kritieke tijdstip al te forse uitspraken te doen over politieke rivalen. Het kruit wordt droog gehouden voor de meest boeiende verkiezingen sinds jaren. De vijanden van vandaag zijn de gesprekspartners of eventuele coalitiepartners van morgen. (Elseviers Magazine)

Stel je eens voor...

Men houdt het hart vast als men zich tracht voor te stellen wat er met de PvdA gebeurt als Den Uyl er niet meer is. Na de komende formatie bijvoorbeeld, in het geval Den Uyl – met de smalle marges die men heeft gegeven – er niet in zou zijn geslaagd zijn partij aan de regering te laten deelnemen. Het wordt dan een radicaliserende partij die vele jaren ongeschikt zal zijn om te regeren. *(Het Binnenhof).*

Eventueel onder Den Uyl

Als de verkiezingsuitslag mij daartoe zou nopen, ben ik bereid minister te zijn in een door een ander geleid kabinet. Eventueel een door Den Uyl geleid kabinet, maar dan moet hij wèl zorgen dat hij de grootste fractie krijgt. In zo'n geval zou ik best minister van buitenlandse zaken willen zijn. (Van Agt in gesprek met *De Tijd*).

Er in getuind

Voor de oppositie is het nogal kwellend om te zien hoe een aanvankelijke medewerking vanuit de CDA-fractie telkens weer stukloopt op het machtsoverwicht van het kabinet... Het is dan een aardige compensatie om de CDA-fractie in de val van een (tegen het beleid van staatssecretaris Brox gerichte) tweeslachtige motietekst te laten tuinen en daar vervolgens een succesvol parlementair steekspel van te maken. Meer zat en zit er niet in. (Jan Joost Lindner in de Volkskrant).

Woordspelletjes

De motie-Duinker was een incident dat nog eens duidelijk illustreert hoezeer de motie-cultuur ontaardt in woordspelletjes en gespeelde verontwaardiging. Het wordt tijd dat het parlement zijn eigen moties wat serieuzer behandelt. *(Trouw).*

Plotseling gevlogen

Vraag van *De Tijd* aan Van Agt: Blijft u nog lang in de politiek? Van Agt: Dat weet je nooit in dit vak. En – inderdaad – ook met Dries weet je het nooit. Eén dag zal de vogel plotseling gevlogen zijn, ik denk dat u daar gelijk in hebt.

Pers en Politiek

Met uw beantwoording in de rubriek „Uw mening" aan het adres van de heer Keijzer te Voorburg stem ik gaarne in. In feite raken de vragen, die u stelt, niet alleen vele geestelijken, maar minstens zovele christenen. Waarom voelen zij zich door de politieke opstelling van het CDA niet aangesproken? Wat zijn de oorzaken? Is het CDA beleid wel aansprekend evangelisch geladen?
Het is een goede zaak, dat u deze vragen aan uw eigen adres richt. Zelfonderzoek heeft zeker zijn goede kanten. In dit verband vraag ik mij echter wel af of wij wel alle mogelijkheden voldoende benutten om van die evangelische geladenheid te getuigen. Dat zal in de komende maanden een eerste vereiste zijn. De tijd tot de verkiezingen op 26 mei a.s. is kort. Het is prachtig wanneer velen hun stem op het CDA uitbrengen, maar belangrijker is: dat ze het uit overtuiging doen. Daar is in wezen de toekomst en het bestaansrecht van het CDA mee gemoeid.
De presentatie van het CDA-program aan ons christelijk volksdeel is hoogst belangrijk. Ook de wijze waarop dit gebeurt. Wij behoeven toch niet schuilevinkje te spelen? Als in onze kring een bepaald dagblad of een bepaald weekblad meent, het CDA dagelijks of wekelijks te moeten bestrijden, dan moet daartegen iets gedaan worden. Er is naar mijn mening onvoldoende weerwoord!
Met het CDActueel is nu een stap in de goede richting gezet. Uw zwart-wit bladzijde, bijeen geknipt door Gerrit Brinkman, vind ik o.m. een prima start. Kan de actualiteit hiervan niet verhoogd worden door in bepaalde gevallen het knipsel met een kort commentaar aan te vullen? En dan liefst als een schot in de roos!
Wat wij moeten? Wij moeten in de aanval tegen alle anti-CDA stemmingmakerij. Wanneer ons ondoorzichtigheid of lafheid verweten wordt, dan hebben wij daarop antwoord te geven. Ik hoop, dat er onder ons een geest vaardig wordt, die alle christen-democraten inspireert tot een appèl op alle evangeliebelijders.

Den Haag L. Runia

uw mening

Een punt van orde

Het CDA heeft door middel van haar verkiezingsprogram de weg aangegeven, die zij wenst te bewandelen inzake de besluitvorming over de (kern)bewapening en met name t.a.v. de beslissing, die in december a.s. genomen dient te worden omtrent de plaatsing van kruisraketten in Nederland.
Deze uitgestippelde weg geeft aan dat deze beslissing genomen zal worden aan de hand van de uitkomsten van de door Nederland geïnitieerde Shift studie, de stand van de ontwapeningsonderhandelingen en de uitzichten daarop, de actuele politieke situatie en de, naar wij verwachten, discussie binnen het CDA.
De heer H. de Boer heeft op de partijraad van 14 februari j.l. mede namens 9 collega-kamerleden medegedeeld dat zij tegen de plaatsing van kruisraketten zullen stemmen. De opstelling van de heer H. de Boer is niet in het geding en zijn mening respekteren wij, wij vinden het echter wel verwarrend dat hij namens 9 collega's sprak. De o.i. voortijdige standpuntbepaling van deze kamerleden, ongeacht de uitkomsten van de diverse processen, vinden wij dodelijk voor de discussie binnen het CDA, aangezien deze 9 kamerleden in een Tweede Kamer na de a.s. verkiezingen waarschijnlijk zullen bepalen hoe de stemmingen zullen verlopen.

Wij zijn dan ook van mening dat kamerleden, die nu reeds te kennen hebben gegeven, zich evt. niet te kunnen verenigen met een tot stand gekomen meerderheidsstandpunt binnen het CDA, een voorbehoud t.o.v. dit belangrijke onderdeel dienen te maken.
De partij middels het partijbestuur draagt dan eveneens verantwoordelijkheid voor het stemgedrag van deze kamerleden. Wij gunnen een ieder de ruimte binnen het CDA, maar er is nu een politieke lijn uitgezet, waarop een ieder zijn invloed heeft kunnen uitoefenen. Dit geldt eveneens voor de komende discussie, ook de 9 kamerleden zullen daaraan deelnemen, maar zij stellen op voorhand alleen één bepaalde uitslag te kunnen accepteren. Onder deze voorwaarde is voor ons nu reeds de discussie afgelopen.

namens werkgroep „Vrede en veiligheid"
CDA–Haskerland
D. C. van Holten

commentaar

De prioriteiten van de VVD (1)

Brandpunt, de voortreffelijke actualiteitenrubriek van de KRO, maakt verkiezingsuitzendingen met de lijsttrekkers van de vier belangrijkste partijen. Zaterdag jl. was de lijsttrekker van de VVD, Hans Wiegel, aan de beurt. In die uitzendingen moeten de lijsttrekkers aangeven waar zij bezuinigingen op de overheidsuitgaven willen doorvoeren en ten gunste van welke sectoren zij de overheidsuitgaven eventueel willen herverdelen. Het dwingt de lijsttrekkers op aanschouwelijke wijze hun prioriteiten duidelijk weer te geven. Zo ook de VVD-lijsttrekker. En dwars tegen allerlei suggesties in, bleken de grote verschillen met het CDA. Bezuinigen op ontwikkelingshulp, geen goed woord over voor de welzijnszorg (die door christen-democraten in het verleden is opgebouwd), geen bezuinigingen op defensie, maar weer wel op de sociale uitkeringen. Wel bezuinigen op onderwijs, terwijl zijn partijgenoot Pais als minister van onderwijs geen bezuinigingsmogelijkheden meer zag! Wij beweren niet dat bezuinigingen op deze fronten niet nodig zijn. Maar het gaat om de sfeer die uit de prioriteitstelling van de VVD straalt. Onvoldoende oog voor de zwakke groepen, met als uitschieter bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking, een zaak die het CDA een eerste prioriteit geeft. De prioriteiten van de VVD zijn duidelijk anders dan die van het CDA. Het is goed dat te beseffen.

Prioriteiten (2)

De VVD heeft een plan gemaakt de progressiviteit uit ons belastingstelsel te halen. Iedereen zou volgens de VVD eenzelfde percentage aan belastingen moeten betalen. Afschaffing van de progressie die naarmate het inkomen stijgt een vrij steile lijn vertoont, werkt natuurlijk sterk in het voordeel van de hoge en middelhoge inkomens en in het nadeel van de lage inkomens. Zelfs als – wat de VVD ook wil – de aftrekmogelijkheden sterk beperkt worden en de belastingvrije voeten opgetrokken worden, dan nog valt te vermoeden dat de laagst betaalden er reëel op achteruitgaan. En dat is dan misschien het echte resultaat van deze poging tot vereenvoudiging van ons belastingstelsel.
De VVD heeft er blijkbaar behoefte aan prioriteit te geven aan de inkomens van de midden- en hogere inkomensgroepen. Dat moeten lagere inkomensgroepen wel beseffen. Ook het CDA, dat de prioriteiten juist eerder bij de lagere inkomensgroepen legt.

Aan de slag met een nieuwe politiewet

Op partijraad en partijcongres is nogal wat te doen geweest over een nieuwe politiewet. Graag voldoe ik aan het verzoek van de redactie om daar iets over te zeggen.

door dr. Sytze Faber

Lid Tweede Kamer

Huidige wet

Op 1 januari 1958 werd de huidige politiewet van kracht. Van meet af aan was er kritiek. Veel gehoorde bezwaren waren o.a.:

- Trage besluitvorming doordat veel belangrijke politiezaken over twee departementen (Justitie en Binnenlandse Zaken) moeten lopen;
- Gebrek aan doelmatigheid: veel betrekkelijk kleine gemeentelijke corpsen naast het (nogal straf georganiseerde) corps rijkspolitie;
- Te weinig doorstromingsmogelijkheden in de kleine corpsen;
- „Versnippering" van de politie-organisatie, terwijl de specialisatie en grootschaligheid bij de criminaliteit toeneemt.

Herziening

Het gaat om een erg ingewikkelde materie. Maar in 1972 slagen de Ministers Van Agt en Geertsema erin de Nota Herziening Politiewet bij de Tweede Kamer in te dienen.

Er vindt een uitvoerige schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling plaats tussen Regering en Tweede Kamer. In juni 1976 worden in de Tweede Kamer de volgende gemeenschappelijke conclusies getrokken door christen-democraten, socialisten en liberalen:

a. het dualisme m.b.t. het gezag moet blijven gehandhaafd (eigen taak voor burgemeester en openbaar ministerie); b. het dualisme m.b.t. het beheer (het verschil tussen gemeente- en rijkspolitie) moet worden opgeheven (eensoortige politie), wat het beheer betreft zullen er provinciale corpsen moeten komen, waarbij de inspraak van de burgemeester gewaarborgd wordt; c. naast de provinciale corpsen zullen er een beperkt aantal landelijke diensten moeten komen.

CDA-program

Deze conclusies worden overgenomen in het CDA-verkiezingsprogram Niet Bij Brood Alleen, in het regeeraccoord van het kabinet Van Agt en in de regeringsverklaring van het kabinet. De CDA-fractie (en niet enkele leden zoals gesteld wordt door H. Cloudt in CDActueel van 28 febr. j.l.) stemt in met de door het kabinet uitgestippelde gedragslijn. Dat wordt expliciet tot uitdrukking gebracht bij de behandeling van de politiebegroting voor de jaren 1978, 1980 en 1981.

Thans mag verwacht worden, dat het wetsontwerp van de Ministers De Ruiter en Wiegel vóór de aanstaande verkiezingen de Staten Generaal zal bereiken. Een wetsontwerp, dat gebaseerd zal zijn op de boven genoemde conclusies.

Het concept-verkiezingsprogram van het CDA sloot aan bij de ontwikkelingen sinds 1972. Ondanks een negatief advies van partijbestuur en programcommissie aanvaardde de partijraad echter een amendement van de CDA-bestuurdersvereniging, dat haaks stond op de voorgestelde tekst. Volgens dit amendement moet elke gemeente met meer dan 25.000 inwoners ook in de toekomst een eigen corps hebben en kleinere gemeenten moeten voorzien worden van een eigen inter-gemeentelijk corps.

Hiermee werd het onderweg zijnde wetsontwerp, waar al met al zo'n 10 jaar aan gewerkt is, in een keer naar de prullenbak verwezen. Uitzicht op een snelle wetgeving om eindelijk tot eensoortige politie te komen, dreigde in rook op te gaan.

Het partijcongres sprak naderhand echter uit, dat uitgegaan moet worden van het wetsontwerp van De Ruiter en Wiegel. Wel zal dit wetsontwerp uiteraard zoveel mogelijk bijgebogen moeten worden in de richting van het geamendeerde partijprogram. De komende 4 jaar zal, aldus de resolutie van het congres, de eensoortige politie eindelijk van de grond moeten komen. Door de congresuitspraak kan de vergevorderde wetgevingsarbeid afgerond worden. Een gelukkig besluit! Het zou het toppunt van een hapsnap-beleid geweest zijn als het CDA na 26 mei plotsklaps een totaal andere richting zou inslaan. Een langdurige stagnatie in de broodnodige politiewetgeving is wel het laatste waar we op zitten te wachten.

Rechtstreekse controle

Het is juist als er gesteld wordt, dat er in 1974 (toen de bovengenoemde conclusies werden getrokken) andere opvattingen leefden inzake het aantal provincies (men dacht toen aan 44). Maar dat mag er niet toe leiden, dat het kleinere aantal provincies nu maar „gecompenseerd" wordt door intergemeentelijke „corpsjes". Ik deel wat dit betreft de opvatting van de Haagse hoofdcommissaris van politie, dr. C. N. Peijster. Hij schreef 14 februari j.l. in NRC-Handelsblad: „Een renaissance van de gemeenteveldwacht zal noch de gemeente, noch de burgerij, noch de kwaliteit van de politiezorg dienen". De tijden van „Bromsnor" behoren tot het verleden.

Minstens zo belangrijk vind ik het met Peijster, dat het politiebeheer **onder rechtstreekse** controle moet staan van een volksvertegenwoordiging.

Wie in een rechtstaat politie zegt, zegt directe democratische controle. En daaraan wordt niet voldaan bij het opzetten van intergemeentelijke corpsen, die geleid worden door de burgemeesters van de betreffende gemeenten. En dat zou dan gaan gelden voor de vele honderden gemeenten, die te klein zijn voor een eigen corps. Dit pleegt toch aan de man gebracht te worden met hét toverwoord van deze tijd: decentralisatie. Maar echte decentralisatie houdt rechtstreeks democratische controle in. Anders leidt decentralisatie alleen maar tot een verschuiving binnen de bureaucratie. En dat kan de bedoeling niet zijn.

Natuurlijk is het belangrijk, dat een partij als het CDA terdege luistert naar de stem van de eigen (gemeente)bestuurders. Maar het kan ook geen kwaad (om het zacht uit te drukken) het oor bijvoorbeeld ook eens te luisteren te leggen bij de geestverwante politiemensen in het veld. Welnu de grootste politiebond in ons land (de bij het CNV aangesloten ACP) heeft een en ander maal laten weten, dat het in de gegeven omstandigheden het beste is te beginnen met de parlementaire behandeling van het wetsontwerp van de Ministers De Ruiter en Wiegel.

Parlementaire behandeling houdt in, dat er geamendeerd kan worden. Dat zal naar mijn mening ook moeten gebeuren. Serieus moet bijvoorbeeld overwogen worden of grote(re) steden niet een eigen corps zullen moeten houden en of er per provincie wellicht meer dan één corps kan zijn. En er zullen tijdens de inspraak-periode ongetwijfeld veel waardevolle suggesties op tafel komen.

De gemeentelijke betrokkenheid bij de politie zal optimaal in het wetsontwerp verankerd moeten worden. Het CDA-congres heeft dat terecht nog eens onderstreept. Belangrijk is echter ook dat het congres uitgesproken heeft, dat uitgegaan moet worden van het werkstuk van het kabinet-Van Agt. Een gelukkige uitspraak omdat het parlement nu eindelijk daadwerkelijk aan de slag kan met het tot stand brengen van een nieuwe politiewet.

De huidige maatschappij met haar toenemende criminaliteit roept om een moderne en doelmatige organisatie van de politie waarbij de rechtstreekse democratische controle een absolute voorwaarde behoort te zijn.

(foto Nick Morelis)

Bezuinigingen frustreren emancipatieproces

Achterstand door etikettenplakkerij

door Philie Burgers

Onlangs hoorde ik op de radio een programma van de EO, waarin simpelweg gesteld werd dat de man staat voor dynamisch, en de vrouw voor vertrouwen. In gedachten vulde ik het rijtje stereotypen aan. Als je zo'n programma hoort, word je wat moedeloos. Wanneer zal er eens een einde komen aan deze etikettering, aan het duwen van mannen en vrouwen in bepaalde hokjes. Wanneer gaat men eindelijk eens uit van de mens als eenheid? Blijkbaar is het te optimistisch te verwachten dat dit snel bereikt wordt.

De vrouw als ondergeschikt en afhankelijk wezen

De vrouw is immers eeuwenlang ondergeschikt gemaakt aan de man. De afhankelijkheid en ondergeschiktheid is zo tot tweede natuur geworden. Veel vrouwen weten niet beter dan dat het zo hoort. Op alle terreinen van de maatschappij was de vrouw ondergeschikt. Paulus heeft hiertoe ook een aardig steentje bijgedragen, hetgeen zijn invloed op de kerk en daarmee ook op de politieke partijen heeft gehad.
In het arbeidsproces mocht de vrouw evenmin meedoen. Slechts als de man aan het front was, mocht, nee moest de vrouw wel werken. En ze mocht bijverdienen als het inkomen van de man zo ontoereikend was, dat het hele gezin honger en armoede zou moeten lijden.
In de wetgeving is het ook altijd vastgelegd geweest, tot zo'n 20 jaar geleden was de vrouw nog handelingsonbekwaam; trouwens nu nog beslist de man in geval van conflict/onenigheid tussen man en vrouw. Van alle kanten werd het er dus ingehamerd dat de vrouw ondergeschikt hoorde te zijn en dus ook was. Ga er maar eens aanstaan om tegen al die krachten in te gaan! Zo langzamerhand hebben een aantal vrouwen dat gedaan, zijn in opstand daartegen gekomen en hebben in eerste instantie buiten-parlementair, later ook parlementair gedaan weten te krijgen dat de vrouw steeds meer erkend werd als een zelfstandig wezen, gelijkwaardig aan de man.
Aan het aantal terreinen, waarop de vrouw (nog) een achterstand heeft, valt wel af te leiden hoe alles omvattend deze achterstelling bij en ondergeschiktheid aan de man was. Op acht beleidsterreinen namelijk heeft de vrouw aantoonbaar een wettelijke achterstand (zie de emancipatienota van staatssecretaris Kraayeveld-Wouters).

Verzet

Naast de al bestaande vrouwengroepen worden er vandaag aan de dag allerlei vrouwen-groepen opgericht, vrouwen hulpverleningsgroepen, vrouwen-café's enz. opgericht, die eenzijdig zijn in tweeërlei opzicht. Ten eerste lijden ze aan het euvel dat aan alle hulpverlenings specialisatie ten grondslag ligt. Het terrein wordt zo opgedeeld in hokjes, dat een mens zich moet splitsen in allerlei delen om in zijn totaliteit aan haar trekken te komen. Ten tweede zijn ze bovendien specifiek gericht op vrouwen, mannen worden geweerd.
En bij sommige fanatieke vrouwen groepen, zien we dat zij het helemaal op de spits drijven. De man dient zo'n beetje ondergeschikt te worden aan femina, de vrouw. Volgens velen zijn deze vrouwen een stel haai-baaien, feeksen, en \ at al niet meer. Ze stellen extreme eisen en zijn irreëel. Ik zal niet zeggen dat ik het in alles met hen eens ben. Maar ze vervullen wel een nuttige functie. Ze provoceren, schoppen tegen heilige huisjes, die jarenlang als vanzelfsprekend geaccepteerd zijn. Geaccepteerd, omdat het altijd zo geweest is. Ze dwingen mensen tot nadenken, waarom iets zo is, en waarom men iets altijd geaccepteerd heeft. Wanneer men dan wel overwogen, en niet uit gemakzucht (omdat er anders zoveel veranderd moet worden), de bestaande situatie nóg accepteert, zal dat aanvaard moeten worden. Hoewel het misschien voor sommigen moeilijk voor te stellen is, dat een vrouw kiest voor het dienstbaar zijn aan haar echtgenoot, het huishouden doen en kindertjes krijgen. Daarin schuilt ook het gevaar van de extremen. Door harde eisen loopt men het risico dat er geen discussie meer gevoerd kan worden. Dat vrouwen die zich alles nog niet zo bewust zijn, in hun schulp kruipen. Uit angst voor het extreme. Dat vrouwen coûte que coûte zullen verdedigen, dat het heel goed is zoals zij zich gedragen. Extrema kunnen leiden tot verstarring in beide groepen en tot polarisatie, waar niemand mee gediend is.

Stereo-type

Inherent aan de ondergeschiktheid van de vrouw is het etiketteren. Aan de vrouw zijn allerlei waarden toebedeeld, die haar ondergeschiktheid bewerkstelligen en in stand houden. Ze passen althans uitstekend in die afhankelijkheid. Door de waarden en eigenschappen die de man krijgt toebedeeld, is hij in staat de leidinggevende rol en de „superieure" rol te verullen. Helaas is, tijdenlang uit het oog verloren dat de mens één wezen is, één en ondeelbaar.
Het bestaan van specifieke vrouwengroepen heeft het gevaar in zich dat alleen de vrouw benadrukt wordt. Dat haar stereotype vrouwelijke waarden/eigenschappen opgewaardeerd worden (wat op zichzelf wel plezierig is), maar ook als zaligmakend gezien worden. Daardoor vervalt men in dezelfde fout als de man verweten wordt: namelijk het overwaarderen van de specifiek mannelijk beschouwde eigenschappen, het alleenrecht hierop eisen, en andere karaktertrekken ontkennen of negeren.
Maar vrouwelijke waarden zijn ook slechts één aspect van een mens en beperken de vrouw in haar mogelijkheden. Daarnaast vergeet men de waarde van het leer- en uitwisselingsproces, waarbij de man de kans krijgt ook andere waarden/trekken te leren. Hij heeft zich tenslotte ook moeten gedragen volgens de hem opgeplakte stereotypen. En van deze stereotypen, aan vrouw én man toebedeeld, moeten we af. Wat zijn dan die stereotypen?
Een vrouw moet lief, gevoelig, teder praktisch (huishoudelijk) verzorgend, emotioneel enz. zijn. Beantwoordt zij niet aan dat beeld, dan is het een manwijf. Men kan dan wel bewondering voor haar hebben, maar dan met een negatieve kijk op haar: dat is een harde.
De man moet zakelijk, energiek, niet gevoelig, intelligent enz. zijn. Mag niet huilen, moet een flinke Hollandse jongen zijn. Moet een situatie kunnen beheersen. Beantwoordt hij niet aan dat beeld, dan is het een „mietje", en wordt hij vergrapt door zijn sexegenoten.

„Inherent aan de ondergeschiktheid van de vrouw is het etiketteren. Aan de vrouw zijn allerlei waarden toebedeeld, die haar ondergeschiktheid bewerkstelligen en in stand houden. Ze passen althans uitstekend in die afhankelijkheid. Door de waarden en eigenschappen die de man krijgt toebedeeld, is hij in staat de leidinggevende rol en de „superieure" rol te vervullen. Helaas is, tijdenlang uit het oog verloren dat de mens één wezen is, één en ondeelbaar."

(vervolg op pagina 14)

(vervolg van pagina 13)

Door het opplakken van deze stereotypen en de maatschappelijke dwang die erbij uitgeoefend werd, hebben vrouwen zich gedragen zoals van hen verwacht werd. En werden zij ondergeschikt en afhankelijk en mochten geen rol van betekenis spelen in bijvoorbeeld het arbeidsproces, of leidinggevende funktie vervullen. Bovendien is in onderzoek gebleken dat de eigenschappen die als ideaal geschetst werden voor een vrouw, in het algemeen minder waardering kregen dan de eigenschappen, als ideaal gezien voor een man. (Hetgeen ook nog steeds uit de huidige wetgeving blijkt.)
De man is dus dubbel bevoorrecht; een betere positie en een hogere waardering. De vrouw die de vrouwelijke stereotypen niet vertoonde moet dus vanuit deze dubbele achterstand knokken. Aan de ene kant wordt er vanuit haar omgeving druk uitgeoefend zich te gedragen als een echte vrouw, wat op zichzelf minder waardering op zou leveren.
Aan de andere kant heeft zij een achterstand en kan vaak niet volwaardig meedraaien in het maatschappelijk leven, omdat zij vrouw is.

Gezamenlijk leren

In dit licht bezien is het zowel voor de man als voor de vrouw onjuist om gescheiden op te trekken. Een man kan van de vrouw leren de vrouwelijke stereotypen/eigenschappen, die hij heeft moeten onderdrukken, te uiten. Anders leeft hij als een onvolledig mens. Een vrouw dient de kans te krijgen de als mannelijk beschouwde eigenschappen tot ontwikkeling te brengen.
Zij moet tot haar recht kunnen komen zonder externe dwang. Anders gaat zij verkrampt door het leven. Bij gescheiden optrekken zal de verstarring steeds sterker worden en zullen mannen en vrouwen de kans missen hun persoonlijkheid in zijn totaliteit te ontplooien. Zo kunnen zij ieder tot hele mensen worden, en niet verworden tot halve mannelijke of vrouwelijke wezens.

Doel

Moeten daarmee alle vrouwengroepen e.d. opgeheven worden? Moeten alle pogingen om vrouwen meer kansen te geven zich te ontplooien en deel te nemen aan de samenleving en het arbeidsproces opzij geschoven worden?
Nee, vrouwen moeten hiermee doorgaan en vrouwen moeten die kansen blijven krijgen. Zij hebben immers een eeuwenlange achterstand in te halen. Vrouwen hebben veel minder hun gaven kunnen ontwikkelen. Zij zijn veel langer gekneveld in alle geledingen van de samenleving, die voor mannen wel open stonden. De achterstand voor vrouwen is daarmee ontstellend groot geworden.
Maar alle specifieke vrouwen-aktiviteiten moeten gezien worden als een middel. Zodra zij mondig, weerbaar, nevengeschikt en onafhankelijk geworden zijn, kunnen de vrouwengroepen en specifieke vrouwen-aktiviteiten opgeheven worden.

Als organisatievorm dienen zij het doel te hebben zichzelf op te heffen. In de nu aanwezige tussenfase moeten vrouwen positief gediscrimineerd worden bij het vervullen van arbeidsplaatsen; Moeten eerste allerlei ongelijkheden in de wet opgeheven worden waar gelukkig een begin mee is gemaakt; moet er gewerkt worden aan regelingen waarbij ook praktisch gezien de gelijkheid gerealiseerd wordt.

Dat betekent dat een vrouw moet kunnen werken, en de man het huishouden (voor beiden de mogelijkheid van zwangerschapsverlof). Dan zal een man af moeten van het idee dat het huishouden vrouwenwerk is, waardoor een vrouw (als zij of beiden werken) ook nog het huishouden erbij moet doen. Dat zal ook betere en betaalbare opvangmogelijkheden voor de kinderen betekenen, flexibelere werktijden.
De mogelijkheid van deeltijdbanen, wat in de meeste beroepen met goede wil en extra geld mogelijk is.
Het zal ook inhouden dat het onderwijs verandert, dat daar gewerkt wordt aan een mentaliteitsverandering van jongsaf aan. Dat jongens niet alleen specifiek technische vakken krijgen, maar ook meisjes, en het omgekeerde. Ook de leermiddelen zullen „vertaald" moeten worden, omdat daarin doorgaans van de stereotypen wordt uitgegaan.
Een gigantische klus, die ook geld zal kosten.
Het trieste is altijd dat in tijden van bezuinigingen dergelijke operaties als eerste onder het mes gaan.
Terwijl men toch zou moeten beseffen, dat het in eerste instantie geld zal kosten, maar het op de lange duur een goede investering zou zijn. Het welzijn van mensen wordt bevorderd; het huidige arbeidsproces zou flexibeler worden, wat de ondernemingen en de samenleving ten goede zou komen.
Het zou wel eens zo kunnen zijn dat het geld dat men nu uitgeeft, bespaard wordt op immateriële voorzieningen (welzijn) en op eventueel andere noodzakelijke uitkeringen.
Tot die klus geklaard zal zijn, mag er best wat overdreven worden en tromgeroffel van feministen aangeheven worden. Als het doel uiteindelijk maar die hele mens wordt. Die zich in al zijn talenten kan ontplooien en ontwikkelen.
Moeten er beperkingen opgelegd worden, dan dienen die gelijkelijk aan vrouw en man opgelegd te worden, aan mensen. Dan zijn we ook af van het idee dat ergens nog een vrouw in moet, omdat ze vrouw is. Dan wordt er gekeken welke mens voor een taak het beste geschikt is.

T-SHIRTS
screen of vlokdruk, met korte of lange mouwen, v.a. 15-stuks
Stickers, vaantjes, relatie-artikelen
RIJKO HANDELSONDERNEMING
Spoorlaan 392, Postbus 383, Tilburg
Tel. 013-435809

THEATER & MUZIEKBURO „KLINK" VOOR AL UW FESTIVITEITEN
- Kinder- en Jeugdprogramma's met muzikale clownerie, goochelen, marionettenshow en het poppentheater, gebracht door artiesten die op dit gebied een goede naam hebben.
- Speciale programma's voor 65 plussers
- Amusementsavonden met bekende Nederlandse artiesten
- Dans- en showorkesten, steelbands, Dixielandorkesten, begeleidingsorkesten voor artiesten
- Drive-inn shows

Vraag vrijblijvend informatie
De Hennepe 298, 4003 AL Tiel **Tel. 03440-17955**

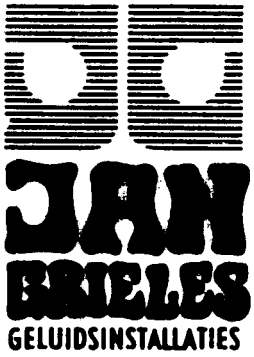

Voor de verkiezingen
GELUIDSAPPARATUUR
VERKOOP - VERHUUR - REPARATIE
Geluidswagen-apparatuur
Vergader-discussiesystemen
GROTE MANIFESTATIES
Adr.: Vlampijpstraat 74
(oude Fabr. terrein Werkspoor)
UTRECHT - Tel. 030-446166
Postadr. p.b. 2299, 3500 GG Utrecht.

Landbouwprijzen 1981: loven en bieden

We zitten midden in de periode van loven en bieden. De Europese Commissie heeft zijn voorstellen gepresenteerd. Een gemiddelde prijsaanpassing van ongeveer 7,8%. Met daarbij nogal wat franje. Soms zeer gedetailleerd. De christen-democratische landbouwcommissie stelt dat 12% nodig is. Eind maart zal er in Straatsburg een prijsdebat plaatsvinden. Hopelijk zal de Landbouwraad rond 1 april beslissen.

De Europese Commissie erkent dat deze voorstellen ingediend worden in een ongunstig economisch klimaat. De economische crisis is erger geworden en de inflatie is toegenomen tot gemiddeld 12% (vorig jaar 8,6%). Desalniettemin, aldus de Commissie, wordt het hoog tijd om een einde te maken aan de achteruitgang van de inkomens in de landbouw.

Wij zijn het van harte eens met deze opmerkingen. Of deze ontwikkeling een halt toegeroepen wordt met de voorstellen, is echter aan grote twijfel onderhevig. Wij moeten de a.s. debatten en beslissingen in een breder kader plaatsen. Welke ontwikkelingen voltrekken zich de laatste tijd in de wereld? Ik noem een viertal punten ter overweging welke nauw met de problematiek van de landbouw samenhangen: a. een tijdperk van chronisch voedseltekort lijkt aangebroken; b. ontwikkelingslanden met sterke bevolkingsgroei zullen in de komende generatie onvoldoende in eigen voedselproduktie kunnen voorzien; c. indien er geen drastische ombuiging van landbouwsystemen plaatsvindt in de Oostbloklanden en de Sovjet-Unie zal de vraag naar voedselimporten blijven voortduren en groter worden; d. „groene energie". Steeds meer zal voedsel, namelijk granen en andere produkten maar vooral suikerriet, gebruikt worden voor energie. Indirect heeft dit voor Europa grote gevolgen.

Huidige situatie

Het jaar 1980 is in de Europese Gemeenschap een goed oogstjaar geweest. Een jaar met rekordprodukties. Toch zijn de voorraden minimaal. Circa 140.000 boter, d.w.z. ruim 14 dagen consumptie! Voorts 230.000 ton magere melkpoeder en dat is nauwelijks een voldoende werkvoorraad; voor enkele jaren was dat 1.500.000 ton. Rundvlees is iets ruimer voorradig, echter veel geringer dan de importomvang. De Europese landbouwpolitiek beschermt de consument voor schaarste en prijsstijgingen bij suiker door uitvoerheffingen op te leggen.

Prijsaanpassing van landbouwprodukten heeft gevolgen voor de uitgaven van de Gemeenschap. In de grillige periode van sterk stijgende prijzen van grondstoffen kan hier moeilijk een „hard" cijfer voor worden genoteerd. Wel is duidelijk dat de exportsubsidies van overschotprodukten sterk zijn gedaald. Variërend van 15 tot 73%. Voor boter is dit 33% en voor magere melkpoeder 33%. Conclusie: de uitgaven voor de landbouw zijn sterk gedaald.

Wat uiteindelijk de beslissing moge zijn m.b.t. de prijsaanpassing – zelfs 15,3% – wens van de COPA[1]) – is te financieren. Daarvoor zijn voldoende eigen middelen. Dat is een zeer belangrijke conclusie. Wellicht is het goed nog te vermelden dat de landbouwinkomens sinds 1968 zijn gestegen met 22%. De andere inkomens echter met 41%.

europa

door Teun Tolman

lid Europees Parlement voor EVP en CDA

Medeverantwoordelijkheid

Medeverantwoordelijkheid dragen is het nieuwe evangelie van de Europese Commissie. Men wilde dit op het gehele front introduceren. Voor sommige produkten is dat niet nieuw, b.v. melkproduktie, granen en andere produkten. Dit idee roept veel weerstand op. Is dit nodig? Op welke wijze? Bij deze problematiek is een brede politieke discussie nodig. De Commissie zou er verstandig aan doen om deze zaken **niet** bij de prijspolitiek aan de orde te stellen. Veeleer hoort dit thuis bij de mogelijke hervorming van het landbouwbeleid. Even wachten dus. Overigens hangt dit vraagstuk nauw samen met de totale import van grondstoffen. Bij deze afweging zijn derde landen alsmede ontwikkelingslanden betrokken.

Het zuivelbeleid is ongetwijfeld de zwakste schakel van de landbouwpolitiek. De produktie neemt nog steeds toe. Het laatste jaar met gemiddeld 2,8%. De voorraden zijn weliswaar gering. Er wordt echter een fors afzetbeleid gevoerd met subsidies. Beperkingen van welke landbouwproduktie ook heeft met name negatieve gevolgen voor de werkgelegenheid. Ombuiging van produkties is de juiste weg. Daar moet naar gestreefd worden. Strikte contingentering per bedrijf blijft onaanvaardbaar. Welke maatregelen zijn er tot nu toe genomen?

a. prijsbevriezing (reeds enkele jaren) en
b. invoeren van medeverantwoordelijkheidsheffing.

Beide maatregelen hebben niet als rem op de meerproduktie gefungeerd. De medeverantwoordelijkheidsheffing kan gekwalificeerd worden als een interessante budgettaire maatregel. Meer niet!

Nieuwe maatregelen

Twee nieuwe maatregelen zijn aangekondigd.

a. Een extra heffing op meerproduktie behoeft niet betaald te worden in berggebieden en probleemgebieden. Een bekende uitzondering. Maar eveneens worden fabrieken uitgezonderd wanneer aangetoond kan worden dat de meer ontvangen melk benut is voor de produktie van consumptiemelkprodukten en voor bepaalde andere verse produkten. Commentaar: waardeloos! Deze formule geeft allerlei ontduikingsmogelijkheden.
b. Indien de produktie blijft toenemen zal in '82–'83 bij een overschrijding van 15.000 kg melk per ha een drievoudige heffing ingevoerd worden. Dit is een gevaarlijke maatregel! Deze treft juist Nederland met zijn gespecialiseerde hoogwaardige bedrijfsvoering. Géén der lidstaten – dat is nú al merkbaar – zal onze bondgenoot zijn. Wat moet er wél gebeuren? Enkel een heffing op **meer**produktie zonder uitzonderingen! Om meerdere redenen mag een rem op prijsaanpassingen niet meer gehanteerd worden om de produktie te beperken. Medeverantwoordelijkheidsheffing dient bij een heffing op de meerproduktie te vervallen. Het moet ook duidelijk zijn dat een eenzijdige beperking van de melkproduktie, waarbij steeds lasten op de producent worden gelegd, terwijl anderzijds tegen lage of nultarieven import van oliën en vetten blijft plaatsvinden, niet begrepen wordt.

Het besluit om ook dit jaar 376 miljoen pakjes boter uit Nieuw-Zeeland binnen te laten, doet de deur dicht.

Bouwe Bouwstra uit Nederland moet boeten, terwijl James Jameson uit Nieuw-Zeeland vrij kan produceren! Elke motivatie gaat bij de Europese ondernemer met dit beleid ontbreken.

Samenvattend

Een prijsaanpassing tussen 10–15,3% is nodig om met name een verdere inkomensdaling tegen te gaan; nationale ondersteunende maatregelen te voorkomen, b.v. in Frankrijk en Denemarken; verdere teruggang in werkgelegenheid te voorkomen.

De problematiek van brede verantwoordelijkheid en extra-heffingen dient ontkoppeld te worden van het prijsbeleid 1981. Deze overwegingen horen thuis bij de mogelijke hervorming van het landbouwbeleid. Hierover dient uitvoerig beraad plaats te vinden. Ongewijzigde voortzetting van het zuivelbeleid kan derhalve in 1981 plaatsvinden.

Gezien de sterk dalende landbouwuitgaven geeft een optimale prijsaanpassing géén problemen voor de eigen middelen.

Het importbeleid m.b.t. Nieuw-Zeeland en de VS dient in nauwe samenwerking met de overschotproblematiek te worden beoordeeld.

De voorzitter van de Raad, onze minister Braks, verdient steun met zijn uitspraak om te komen tot een substantiële prijsverhoging. Beneden de 12% is enkel een kostencompensatie. Daarboven is het een substantiële prijsverhoging.

Goede voorlichting noodzaak:

Het „nieuwe" besluit lager beroepsonderwijs

In CDActueel van 28 februari schrijft mevrouw Annelies van den Beld een artikel onder de titel „Ouderschapsverlof en huishoudkunde".
Ik deel de conclusie van mevrouw Van den Beld, dat het noodzakelijk is om juist in deze tijd te benadrukken, dat het leren organiseren van het huishouden meer dan ooit voor mannen en voor vrouwen waardevol is voor hun functioneren in de samenleving. Eveneens deel ik haar mening, dat meer aandacht moet worden besteed aan de voorlichting op dit gebied.

Het is juist dáárom, dat ik mij enige opmerkingen permiteer over hetgeen mevrouw Van den Beld m.b.t. het wijzigingsvoorstel op het besluit lbo/lavo in haar artikel te berde brengt. Ik ben nl. van mening, dat haar informatie over het voorgestelde nieuwe Besluit òf gedeeltelijk onjuist is, of onvolledig, of op zijn minst aanleiding tot misverstanden kan geven.

Het vak huishoudkunde

Op de eerste plaats komt het nieuwe Besluit er **niet** – zoals mevrouw Van den Beld meldt – in grote lijnen op neer, dat het vak huishoudkunde gaat verdwijnen uit de lessentabellen van het lager beroepsonderwijs. Integendeel: het vak huishoudkunde verschijnt juist in de tabellen. Het gaat hier om **een andere benaming** voor het vak zorg voor woning, voeding, kleding ten gevolge van het wijzigen van de doelstellingen onder invloed van het streven naar veralgemening en verbreding.
Deze zelfde ontwikkeling heeft zich voorgedaan m.b.t. het vak gezondheidszorg en kinderverzorging dat onder de benaming gezondheidskunde terugkomt en het vak naaldvakken, dat op de nieuwe tabel als textiele werkvormen voorkomt.
Nu is het zo dat het vak huishoudkunde – om ons in het kader van dit artikel daartoe te beperken – als beroepsgericht vak en als algemeen vak zou kunnen voorkomen. Het vak heeft nl. – volgens de toelichting van de Begeleidingscommissie 4-jarig lbo, die de wijzigingsvoorstellen voor staatssecretaris De Jong heeft geformuleerd – een algemene component dat in beginsel voor alle leerlingen van het voortgezet onderwijs van belang is, èn een beroepsoriënterende en -voorbereidende component, dat met name voor de leerjaren 3 en 4 van het lbo van belang is.
De Begeleidingscommissie is van mening, dat voor invoering van huishoudkunde als algemeen vak in het gehele lbo de tijd nog niet rijp is. Invoering van huishoudkunde als algemeen vak, uitsluitend bij het lhno, acht de staatssecretaris niet gewenst met het oog op de harmonisatie van vakken in de onderbouw van het lbo. Wèl wordt voorgesteld huishoudkunde als beroepsgericht vak in de tabel voor het lhno op te nemen.
Betekent het niet-opnemen van huishoudkunde als algemeen vak in de onderbouw van het lbo dat de noodzakelijke algemeen vormende componenten van dit vak in de onderbouw niet aan de orde kunnen komen? Nee! De Begeleidingscommissie is – blijkens de toelichting op het wijzigingsvoorstel van mening, dat de algemene aspecten van huishoudkunde in het vak **algemene technieken** tot uitdrukking moeten kunnen worden gebracht.

Beroepsgerichte vakken

Men kan ten aanzien van àlle beroepsgerichte vakken in het gehéle lbo de redening opzetten, dat zij voor de algemene vorming van de leerling en voor zijn of haar emancipatie dusdanig belangrijke algemene componenten hebben, dat zij als algemeen vak in alle lessentabellen voor het lbo dienen te worden opgenomen. Echter, de realiseerbaarheid daarvan wordt bepaald door de acceptatiebereidheid en de praktische mogelijkheden in de verschillende vormen van lager beroepsonderwijs.
Het zou ideaal zijn wanneer het tot nu toe overheersende „meisjes-karakter" van het lhno en het „jongens-karakter" van b.v. het lto kon worden doorbroken. Actiegroepen, die bijvoorbeeld invoering van huishoudkunde of textiele werkvormen als algemene vakken in de onderbouw van het gehele lbo bepleiten, streven o.m. die doorbreking na. Er zouden met evenveel recht en met dezelfde goede bedoelingen actiegroepen kunnen komen die invoering als algemeen vak in de onderbouw van het gehele lbo bepleiten van de beroepsgerichte vakken uit het lto of van die uit het lager agrarisch onderwijs.
Tenslotte nog enige opmerkingen over de constatering van mevrouw Van den Beld dat: „Het aantal uren voor beroepsgerichte vakken is teruggebracht van 24 uur naar 12 uur."
Deze constatering is op zich niet onjuist, **maar onvolledig** en bovendien kan zij zonder nadere explicatie aanleiding geven tot misverstanden. Het gaat hier om het voor alle leerjaren van het lhno tezamen terugbrengen van het minimaal aantal verplichte wekelijkse lessen in de op het beroep gerichte vakken van 24 naar 12. Bovendien is het aantal voorgeschreven lessen in de op het beroep gerichte vakken per vak teruggebracht tot 0. Dit voorstel beperkt zich tot het lhno en het geeft het lhno de ruimte om zich te richten op zowèl de doorstroming van leerlingen naar vormen van mhno als op versterking van het beroepsgerichte karakter van het onderwijs.
Relatief veel lhno-gediplomeerden stromen nl. door naar vormen van het mhno. Deze leerlingen zullen in hun examenvakkenpakket 2 of meer algemene vakken opnemen en zij zullen niet onnodig belast mogen worden met meer verplichte lesuren in de op het beroep gerichte vakken.

Versterking lhno

Tegelijkertijd zullen er echter ook leerlingen zijn die behoefte hebben een **concrete** afstudeerrichting aan het lhno te kiezen.
Er worden nl. op het beroep gerichte afstudeerrichtingen ingevoerd door middel van een aantal combinaties van verplichte vakken en keuzevakken. Deze leerlingen zullen in het 3e en 4e leerjaar van het lhno aanzienlijk meer lessen in de op het beroep gerichte vakken moeten krijgen, willen zij met goede kans op succes aan het examen kunnen deelnemen. Dit zullen meer lessen kunnen zijn dan het thans in het Besluit lbo/lavo aangegeven minimum van 24.

Beroering

Mevrouw Van den Beld maakt er melding van, dat over het wijzigingsvoorstel op het Besluit lbo/lavo (overigens staat lavo in deze titel voor lager algemeen **voortgezet** onderwijs en niet voor lager algemeen **vormend** onderwijs) in het land enige beroering is ontstaan en zij noemt het wenselijk, dat hier het gezegde „beter ten halve gekeerd dan ten volle gedwaald" wordt gehanteerd.
Raadplegingen van de „achterbannen" leren inderdaad dat er mogelijk nog een paar feilen aan de wijzigingsvoorstellen kleven. Veel van de beroering echter is naar mijn stellige overtuiging het gevolg van verkeerde of onvolledige informatie. Ik hoop dat de onterecht „beroerden" bovengenoemd gezegde op zich zelve willen toepassen.

J. van Zijl,
Adviseur Besturenbond
r.k. Beroepsonderwijs

Naschrift redactie:

Bij het debat over de onderwijsbegroting voor 1981 is de positie van het vak huishoudkunde uitgebreid besproken. Staatssecretaris De Jong zegde met nadruk toe dat hij de wens van behoud van het vak huishoudkunde zou honoreren.

CDAddertje

Duisenberg, opvolger van Zijlstra: gaat het nu om de Nederlandse of de Friesland Bank?

Scherpe kritiek van de CDA-fractie

Regionaal beleid: discussie gaat door

Onze wens van vorig jaar, dat in de begroting een evaluerende beschouwing zou worden gewijd aan de voortgang van de Nota Regionaal Beleid uit '77, is door de minister niet opgevolgd. Nu ook de nieuwe Nota Regionaal Beleid veel te laat verschenen is, moest de bijdrage van de CDA-fractie een voorlopig karakter dragen. Gezien de zich snel verergende situatie in een aantal regio's wilden wij niet wachten met een beleidsschets, totdat de inspraakfase geheel voltooid is.

door Wim Mateman

Het CDA-congres heeft voor de komende kabinetsperiode 7 punten centraal gesteld; het tweede daarvan is het geven van extra stimulansen aan de zwakke regio's. Daarom ook hebben wij een hypotheek gelegd op de besteding van de extra-aardgasbaten.
Ernstig teleurgesteld zijn wij over het opnieuw ontbreken van op de regio's gerichte departementale prioriteitsstellingen, zoals door ons gevraagd is in februari 1978.

Duidelijke taaktoedeling

Het is deze minister niet gelukt, maar het verwijt treft ook zijn collega's.
De SER concludeerde in '78 al, dat wij veel te weinig weten over de relatie tussen beleidsprikkels en regionale uitwerking. Er is inmiddels een woud van regelingen en instanties gegroeid, die alle op de één of andere manier de economie willen oppeppen. Een zieltogend bedrijf ergens in de regio kan door zovelen bij de hand genomen worden, dat er intern een nieuw probleem bijkomt. Doelmatigheid en decentralisatie gaan in de CDA-optiek vaak samen en daarom bepleiten wij een nieuw, duidelijk geheel van taaktoedeling, zowel voor het bedrijfsgerichte als voor het voorwaardenscheppende beleid.
Ik verwijs hier naar een boeiende beschouwing terzake van drs. H. Borstlap in „Bestuursforum" (februari/maart '80). Naarmate onder het economenvolk de mening veld wint, dat bijvoorbeeld de Japanse technologische voorsprong mede berust op optimale organisatietechnieken op de verschillende (bestuurs)niveaus, wordt dit een klemmender zaak. Ook bij de uitvoering van het WRR-rapport zal het regionale beleid ingepast moeten worden, m.n. bij de opstelling en de toepassing van het operationele beleidsprogramma naar de sectoren. M.i. gaat het PTNI-rapport[1]) teveel voorbij aan dit aspect.
Ook nu het innovatiebeleid zwaarder accent krijgt, dient hier rekening te worden gehouden met de regionalisering. Wanneer het bedrijfsleven expandeert, vindt er toch wel spreiding plaats, gesubsidieerd of niet. Zodra de groeibedrijfstakken zijn uitgewerkt, is dit afgelopen, om te beginnen met de „filialen" in de regio's.
Daar doet het tekort aan technologische innovaties zich het eerste gevoelen. Het is dan ook noodzakelijk, dat de regionale ontwikkelingsmaatschappijen hierbij sterker worden ingeschakeld. Waardevol is ook het Gronings initiatief voor een Nederlands Centrum voor Ondernemingsplanning en innovatie.
Dr. Van Duyn komt met de gedachte om het instrumentarium meer te richten op gebieden, waar een gezamenlijke aanwezigheid is van wetenschappelijk onderwijs, gekwalificeerde beroepsbevolking en bedrijven met zogenaamde speerpuntaktiviteiten, b.v. Groningen, Drente, Nijmegen, Tilburg, Eindhoven en Zuid-Limburg. In feite wordt hier gepleit voor het accentueren van het groeipotentieel in regio's boven het wegwerken van achterstandsituaties alleen. Tevens vroegen wij hier nog aandacht voor de imagoversterking van een tweetal probleemgebieden, met name Oost-Groningen en de oostelijke mijnstreek.
Centraal blijven voor ons staan het Noorden, inklusief delen van Overijssel en Zuid-Limburg. Het is goed om er nog eens aan te herinneren, dat wij vastgehouden hebben aan de motie-Faber van 26 januari jl. over het arbeidsplaatsenplan voor het Noorden, welke motie erop gericht is om de regionale werkloosheidscomponent te stabiliseren in de eerste fase. Met name de sterke relatieve daling van investeringsactiviteiten in Zuidwest-Friesland en Zuidwest-Drente baart ons grote zorg.

Twente

In juni jl. aanvaardde de Kamer de motie-Van der Linden. Deze vroeg om twee dingen. Ten eerste om na te gaan, welke infrastructuurverbeterende maatregelen vervroegd uitgevoerd zouden kunnen worden. Ten tweede om bij de begroting van Economische Zaken aan te geven welke specifieke maatregelen voor Twente getroffen zouden kunnen worden. Tot mijn spijt is noch het één noch het ander uitgevoerd, hoewel de minister dit ons uitdrukkelijk had toegezegd. En dat, terwijl de arbeidsmarkt in Twente drastisch is verslechterd. Sinds eind 1979 is de vraag gereduceerd tot 1/10 in de bouw, tot 2/3 in de metaal, tot 1/8 voor het overige personeel en zelfs tot 1/36 in de textiel. Daarom vroegen wij aandacht voor: a. de infrastructuur. Wij bepleitten een versnelde uitvoering van met name de A1, RW 35 en RW 15; b. het grensoverschrijdende Euroregioprogramma ten aanzien van Twente – Oost-Gelderland niet eerst in de tweede helft van 1981; maar zo spoedig mogelijk te doen aanvangen; c. een reactie op de ingezonden aanvrage ten aanzien van een toeristisch overall-plan; d. een garantie dat – ondanks de overheveling van de bedrijfsverplaatsingsgelden in de margepot – met name Twente hiervoor in aanmerking zal blijven komen; e. de bereidheid om ook financieel deel te nemen in de tweede fase van het bedrijvenpark.
De CDA-fractie achtte deze termijn zowel voor de regio's als voor de maatschappelijke organisaties te kort om tot definitieve standpunten te komen over de beleidswijzigingen per 1 april a.s. Zo wordt over Noordoost-Brabant gesteld, dat de situatie verslechterd is. Het voorstel is echter om de IPR-premie[2]) ten aanzien van Cuyk en Uden te laten vervallen.
Van Doetinchem, Kampen en Deventer wordt gesteld, dat het instrument heeft gewerkt, zodat het kan worden beëindigd. Wij dachten, dat dat juist de bedoeling was.
Kortom, de voorstellen vergen nadere bezinning. Minister Van Aardenne bleek na veel discussie bereid om, in afwachting van een nader debat in april, deze voorstellen terug te nemen.

[1]) Rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het regeringsbeleid, getiteld: plaats en toekomst van de Nederlandse industrie.
[2]) Investerings premie regeling

Noordkaap
24-d. Kampeertrektocht:
Kopenhagen - Oslo - Narvik
Hammerfest - Noordkaap -
Rovaniemie - Helsinki.
Inklusief chartervlucht
Helsinki-Amsterdam
f 1185.-
sindbad tours
Leenderweg 189,
Eindhoven
Tel. 040-111.444

1985 Internationaal jaar van de Jeugd

door Kees Hulsman

Jongeren van tegenwoordig worden met vele problemen geconfronteerd. Belangrijke probleemgebieden zijn: werkloosheid, onderwijs, de overgang van school naar werk, huisvesting, dienstplicht, vrije tijd, moeilijk je weg kunnen vinden in het doolhof van hulpverleners, buitenlandse jongeren en het geconfronteerd worden met internationale problemen.
Dit is nogal een waslijst van problemen. Je moet wel bikkelhard zijn wil je hieraan niet kapot gaan. Problemen waar jongeren mee geconfronteerd worden uiten zich o.a. in een schrikbarend toenemend aantal zelfmoorden of pogingen hiertoe onder jongeren. Dit is overigens niet alleen een Westers verschijnsel. Ook jongeren uit Oost-Europa hebben hiermee te maken. Er zijn steeds meer jongeren die de zin om te leven niet meer zien. Waar ligt dit aan? In dit schrijven wil ik enkele van de genoemde problemen in Nederland bekijken. Hiernaast zal ik enkele oplossingen vermelden die jongeren voor enkele van deze problemen menen te hebben. Alleen dan is het mogelijk om tot een aantal suggesties te komen aangaande het internationaal jaar van de Jeugd.

Zinvol werk

Erg veel jongeren menen dat zij zinloos of afstompend werk verrichten. Uit een Werkende Jongeren-CNV onderzoek bleek dat 25% van de ondervraagde jongeren van baan wil veranderen i.v.m. de inhoud van het werk dat ze doen.

Werkloosheid

In 1979 bedroeg de jeugdwerkloosheid (jongeren onder de 25 jaar) bijna 45% van het totaal aantal werklozen in Nederland. In 1978 was dit nog 35%. In 1979 waren er gemiddeld 93.4000 personen onder de 25 jaar werkloos. Hiervan waren 44.600 jongens en 48.900 meisjes. Ten opzichte van 1978 is de werkloosheid onder jongens afgenomen. Echter onder meisjes nam de werkloosheid sterk toe. Dit zijn slechts enkele harde cijfers. De gevolgen voor de jongeren zijn rampzalig. Zij voelen zich verdwaald in onze samenleving. Ze voelen zich niet langer nodig.

(foto Nick Morelis)

Ze voelen dat ze gefaald hebben. De aan de welvaart-gewende jongeren kunnen, op het moment dat hun maatschappelijke deelname aanvangt, niet aan de slag komen. Hun opleiding is voor niets geweest, hun toekomst staat op losse schroeven. Dat in zo'n situatie gevoelens van onlust kunnen ontstaan, is begrijpelijk. Temeer daar onze commerciële samenleving hen een onbereikbare wereld van geluk voortekent. De teleurstelling in de samenleving kan uitmonden in extreme opvattingen en akties en dientengevolge gaan fungeren als een tijdbom onder onze democratie.

De CNV-jongeren hebben ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid gevraagd om deeltijd arbeid. Er zouden duo-banen gecreëerd moeten worden. Banen waarbij de ene jongere een halve baan afstaat aan een andere jongere. Samen zouden ze het loon, de uitkering, werk en vrije tijd moeten delen. Een financiële tegemoetkoming van de overheid lijkt noodzakelijk om dit plan te kunnen realiseren. De CNV-jongeren hebben weinig vertrouwen in arbeidstijdverkorting en vervroegde uittreding van oudere werknemers als middelen om plaatsen te creëren voor werkende jongeren. In de praktijk blijken arbeidstijdverkorting en vervroegde uittreding gebruikt te worden om een bedrijf verder te automatiseren.

Huisvesting

Er zijn vandaag 110.000 urgent woningzoekenden. Een zeer groot aantal van hen zijn jongeren. Eén van de oorzaken is dat jongeren op eerdere leeftijd dan vroeger het ouderlijk huis verlaten. Tot nu toe blijken elk jaar de bouwprogramma's niet te worden gehaald. Zelfs als de bouwprogramma's gerealiseerd zouden worden, dan nog zou er een tekort aan woonruimte voor jongeren zijn. Volgens een berekening van de staatscommissie bouwplanning zijn er in 1981 en 1986 respectievelijk 200.000 en 600.000 woningen nodig. Volgens de nota Van Dam zouden er van 1976 t/m 1981 40.000 woningen gebouwd moeten worden. Op 1 januari 1980 waren hiervan slechts 9.915 eenheden gereed. De jongeren hebben er schoon genoeg van dat er al jaren niet genoeg voor hen wordt gebouwd. Is het een wonder dat in zo'n situatie jongeren woningen gaan kraken?
Woningen die vaak leeg staan i.v.m. speculatie overwegingen van de eigenaar. Speculatie van grond en woningen werken door in de huur op koopprijs. De jongeren worden zo gedwongen om een beroep te doen op de particuliere kamermarkt.

Dreiging

Jongeren worden geconfronteerd met een dreigende zelfvernietiging van de mensheid door o.a. een snel toenemende bewapening, door een snel toenemende vervuiling van ons leefklimaat, door een snel afnemende voorraad grondstoffen en brandstof en door spanningen tussen Oost en West, Noord en Zuid. Het lijkt vrijwel onmogelijk om hier iets aan te doen. Veel jongeren kunnen niet tegen deze druk op en proberen aan deze werkelijkheid te ontsnappen door een toevlucht in o.a. zelfmoord, drugs, alcohol, etc. Deze problemen treffen iedereen maar vaak jongeren in het bijzonder.

Individualiteit

Al deze genoemde problemen waar jongeren in Nederland mee te maken kunnen krijgen zijn voor een belangrijk deel terug te leiden op het begrip verantwoordelijkheid.
In steeds toenemende mate wordt iedereen in het Westen op zichzelf teruggeworpen. In het handelen van de meeste mensen in deze samenleving is weinig verantwoordelijkheid t.o.v. de medemens meer terug te vinden. Men leeft veelal voor zichzelf of voor de eigen kleine beperkte groep (egoïsme komt meer naar voren). Bijvoorbeeld gezinsleden komen meer en meer op zichzelf te staan, ook kinderen. Kinderen zijn vaak alleen op momenten dat één van beide ouders aanwezig had moeten zijn. De jeugd wordt volwassenheid toegeschreven die voor de leeftijd oneigenlijk is. Individualiteit is prima als het gaat om rechten, maar niet als het gaat om het ontplooien van eigen initiatieven. Hiermee wordt een kind in de eenzaamheid gedrukt. Een kind dient niet gedicteerd te worden maar initiatieven, zeker voor de jongste groep van jeugdigen (tot 18 jaar) kunnen m.i. beter gezamenlijk met anderen (ouderen, hulpverleners, etc.) ont-

plooid worden. Ook op het niveau van ondernemingen speelt individualiteit een belangrijke rol. Ondernemingen letten meest op korte termijn belangen om in het eigen bedrijf winst te maken of om het eigen bedrijf in stand te houden. Bij dit streven zijn zij vaak nauwelijks of niet geïnteresseerd in arbeidsomstandigheden, milieu of 3e Wereld. Individualisme kan ook tot een eng nationalisme leiden. „Eerst moet onze economie weer aangesterkt zijn voordat we ontwikkelingslanden kunnen gaan helpen".
Het draait steeds meer om het „ik". De sterkste zal de harde maatschappelijke strijd overleven.

Doemdenken

Veel ouderen laten zich leiden door een doemdenken. Een doemdenken dat stelt dat de problemen van vandaag nauwelijks of niet bestreden kunnen worden. Lea Dasberg stelt terecht dat dit klimaat allerminst geschikt is om kinderen te motiveren tot leven. Je kunt kinderen en jonge mensen niet helpen een plaats te vinden in deze wereld, wanneer je hen voornamelijk voorhoudt dat er van deze wereld niets meer deugt. Je dient jongeren ook hoop te geven.

Hoop

Iemand die een haarscherpe analyse van de problemen in de huidige maatschappij heeft gegeven is prof. Goudzwaard. Hij geeft hoop door enkele richtlijnen te geven hoe uit deze spiraal van steeds toenemende problemen te komen. De CNV-jongeren hebben zich door hem laten inspireren en zijn met een aantal opmerkelijke nota's gekomen. Ook bij hen speelt het element van de hoop een grote rol. Bemoedigend was het motto van de manifestatie n.a.v. het 25-jarig bestaan van Werkende Jongeren-CNV op 25 oktober jl. Het motto luidde: „Ikke, ikke en de rest kan stikken? Niet te slikken!"

Solidariteit

Bemoedigend is ook dat de CNV-jongeren niet alleen letten op grote ongerechtigdheden op nationaal niveau. Zij pleiten voor een nieuwe economische wereldorde waarin o.a. vaste minimumprijzen voor grondstoffen uit arme landen worden gerealiseerd. Zij zijn ook van mening dat de ontwikkelingshulp van de Nederlandse overheid op korte termijn dient te stijgen tot 2% van het Nat. inkomen. Ook stellen de CNV-jongeren dat we in Nederland overeenkomsten moeten ontdekken met de situatie van werkende jongeren in de Derde Wereld. Hieruit spreekt een stuk verantwoordelijkheid die zij voelen niet alleen t.o.v. de minder bedeelden in onze maatschappij maar ook t.o.v. minderbedeelden in de Derde Wereld.

Participatie

In het kader van het jaar van de Jeugd dienen al de genoemde probleemgebieden aan de orde te komen. Belangrijk is dat men de jongeren zoveel mogelijk zelf antwoorden laat formuleren. Er is al genoeg betutteling geweest. Ouderen dienen de suggesties van jongeren serieus te nemen. Aktiviteiten in het Jaar van de Jeugd dienen dan ook georganiseerd te worden door de jeugd en voor de jeugd. Jongeren dienen als volwaardige gesprekspartners geaccepteerd te worden. Zo is het b.v. toch te gek dat een organisatie als Werkende Jongeren CNV bij het vaststellen van zaken in de CAO die jongeren aangaan officieel niet als gesprekspartner geaccepteerd wordt.
Afgelopen jaren is het aantal open jongerencentra teruggelopen. Er moeten weer meer jongerencentra komen die rekening houden met de leef- en denkwereld van de jongeren. Juist hier is het jongerenwerk erg belangrijk. Juist hier komen ook jongeren die nergens georganiseerd zijn. Ook naar hun stem dient geluisterd te worden. Het jaar van de Jeugd dient een jaar voor alle jeugd te zijn. Het mag niet beperkt worden tot een kleine aktieve elite. Participatie is daarom een belangrijk begrip. Hiernaast dienen mijns inziens ook verantwoordelijkheid en solidariteit centraal te staan.
Verantwoordelijk zijn in alles wat je doet. Verantwoordelijk zijn t.o.v. de medemens. Nodig is ook een solidariteit met jongeren uit de Derde Wereld.
Jongeren kunnen een bijdrage leveren aan ontwikkeling. Ontwikkeling naar een verantwoorde internationale samenleving. Dit betekent o.a. daadwerkelijke steun geven aan minderbedeelden. Jongeren kunnen ook een bijdrage leveren aan de vrede, bijvoorbeeld aan de ontspanning tussen Oost en West. Er zijn zoals uit dit schrijven blijkt genoeg dingen die in het internationaal jaar van de Jeugd naar voren zouden moeten komen.
Het is te hopen dat dit jaar een stimulans zal zijn voor de bestaande jongeren-aktiviteiten. Het is ook te hopen dat door dit jaar nieuwe initiatieven van jongeren zullen worden ondersteund. Activiteiten die niet alleen in 1985 maar ook in een reeks jaren hierna nog invloed zullen hebben. Activiteiten die de jongeren (weer) hoop kunnen geven.

Oprichting CDJA-afdeling in Amsterdam

Op 26 maart wordt in Amsterdam de plaatselijke CDJA-afdeling opgericht. Zeker een stad als Amsterdam heeft een goed draaiende CDJA-kern hard nodig. Allerlei problemen waar „de politiek" een antwoord op moet proberen te vinden, manifesteren zich juist in Amsterdam. Denk aan de huisvestingsproblematiek, het „drugprobleem", de problematiek van de in Nederland verblijvende minderheidsgroeperingen, enz.
We nodigen dan ook iedereen, die zich wil inzetten voor de CDJA-afdeling in Amsterdam, en andere belangstellenden uit op 26 maart om 20.00 uur PH '31, Prins Hendriklaan 31, Amsterdam, te komen om de oprichtingsvergadering bij te wonen. Dan zal de CDJA-voorzitter Johan de Leeuw een inleiding houden over „Motivatie van en ruimte voor jongeren om zich binnen christendemokratische partijkaders te bewegen". Ook zal het CDA-verkiezingsprogram ter sprake komen. Namens de initiatiefnemers Asje van Dijk, Robert van Lente en Wim Zwanenburg.

Robert van Lente, Uilenstede 44, Amstelveen. Tel. 020–430254.

Oproep belangstellenden buitenland – fbg's

Het is de bedoeling, dat dit voorjaar CDJA-buitenland-fractiebegeleidingsgroepen (FBG's) gaan draaien.
Fractiebegeleidingsgroepen houden zich bezig met het buitenlands beleid van de CDA-fractie, of buitenlands-politieke onderwerpen in het algemeen.
Enkele van deze FBG's kunnen worden gebouwd op de basis van FBG's van ARJOS, KVPJO of CHJO, andere daarentegen moeten nog worden opgericht. Iedereen, die geïnteresseerd is in buitenlandse politiek (EEG, Verenigde Naties, Midden-Oosten, Zuidelijk Afrika, etc., noem maar op), en via zo'n FBG zijn of haar steentje wil bijdragen, nodigen wij van harte uit zich aan te melden bij een der onderstaande personen. Wil je zelf een FBG oprichten (hard nodig!), of wil je gewoon inlichtingen, richt je dan tot het CDJA-secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag (070–924461).
Je kunt je als belangstellende aanmelden bij:
– Zuid-Holland:
Arie Duyndam, Hoornselaan 498, 2221 GN Katwijk (01718–25976);
– Groningen:
Oege-Jan Klatter, Kortenaerstraat 1a, 9726 HJ Groningen (050–120556);
– Zuid-Holland:
Monique Snel, Burg, Knappertlaan 237a, Schiedam (010–730030);
– Noord-Holland:
Bert Valk, Hof van Zaenden 53, 1508 XD Zaandam (075–172517);
– Zeeland, Noord-Brabant, Limburg:
Jan Jegerings, Stationsstraat 107, 5751 HN Deurne (04930–6620) en
– Gelderland:
Rien Pijls, Prof. Bromstr. 47, 6525 AS Nijmegen (080–228050).

binderij frans kiel b.v.

is een modern en veelzijdig afwerkingsbedrijf. Wij zijn o.a. gespecialiseerd in snijden, vouwen, hechten, garenloos en genaaid brocheren, vervaardigen van kantoorboeken, particulier bindwerk, stanzen, enz.

Er is in ons bedrijf een vacature van

Technisch Voorman

De persoon die wij zoeken moet beschikken over leidinggevende kapaciteiten, binderij-technische kennis zowel handmatig als machinaal en over ervaring in soortgelijk werk.

Wanneer u belangstelling heeft voor deze funktie of inlichtingen wenst te ontvangen kunt u zich mondeling of schriftelijk wenden tot: Kantoorboekenfabriek Frans Kiel B.V., Van Helmontstraat 5, 3029 AA Rotterdam t.n.v. dhr. R. F. M. Combrink, tel. 010-76.64.77, na 18.00 uur: 01864-38.65.

Offset en boekdrukkers

BOERMAN B.V.

Molenwaterweg 13,
Rotterdam. Tel. 010-660555

Privé:

W. P. Peters, 01890-8742;

A. W. Peters, 010-821725.

GEMA-PRINT

Tel.: 05908-19572 - 050-778099.
B.g.g.: 05808-189116.

Wij verzorgen voor winkeliers, (personeels-)vereniging, stichtingen en soortgelijke organisaties het bedrukken (ook in Flokprint) van T-SHIRTS en TASSEN etc., vanaf 12 stuks.

ZET UW BEDRIJFSFEEST INTERN EN EXTERN „DRAAGKRACHT" BIJ!

Stuurt uw embleem, merk of opschrift en wij verzorgen de rest.

EFFEKTIEF naam reklame verkrijgen, laat hem dan uitdragen.

Vraag vrijblijvend prijsopgave:
Gema-Print, Boskamp 2, Roden of via Postbus 25 eveneens in Roden.

R.K. Kerk kernwapens en ontwapening

kerk en politiek

Eind februari 1981 heeft Kardinaal Willebrands, voorzitter van de nederlandse Bischoppenconferentie, een uitnodiging gezonden aan de gehele Nederlandse geloofsgemeenschap, dus ook aan de maatschappelijke organisaties, deel te nemen aan de kernbewapening discussie
In 1976, zo schrijft de kardinaal, heeft de bischoppenconferentie een verklaring over de bewapeningswedloop en ontwapening uitgegeven, waarin vermeld werd, dat men „naast regelingen bij verdragen en mede ter ondersteuning daarvan, ook eenzijdige stappen op het gebied van wapenbeheersing en wapenbeperking niet zou moeten uitsluiten; stappen die verenigbaar zijn met een geoorloofde en doelmatige bescherming van de eigen veiligheid, en die ook een uitnodiging inhouden tot een positieve reactie, welke voor werkelijke ontwapening nodig is".
In 1977 kwam het IKV, waarin de r.k. kerk door Pax Christi is vertegenwoordigd, met een concrete invulling van het streven van de Kerken om een halt toe te roepen aan de bewapeningswedloop in het algemeen en het terugdringen van het kernwapen in het bijzonder. Het is ons allen bekend, dat het IKV toen het voorstel gedaan heeft om Nederland kernwapenvrij te maken als eerste stap. Dit voorstel heeft het IKV aan de Nederlandse samenleving en de Nederlandse politiek voorgelegd.
In 1979 heeft het IKV de deelnemende kerken gevraagd mee te gaan met dit voorstel. De Bisschoppenconferentie heeft hierover advies gevraagd aan het landelijk bestuur van de Katholieke Vredesbeweging Pax Christi. Voor ons ligt nu het adviesrapport **Rooms Katholieke Kerk, kernwapens en ontwapening.**
In het rapport wordt uitvoerig ingegaan op de ethische, wetenschappelijke, politieke en pastorale aspekten van het voorstel van het IKV en van de vraag, of wij dat voorstel dienen te ondersteunen. Naast de samenvatting en conclusies, de inleidingen en literatuuropgave, bestaat het 74 blz. dikke boekje uit de volgende hoofdstukken: Ethische overwegingen, wetenschappelijke overwegingen, politieke overwegingen en pastorale overwegingen.
De bisschoppen doen een dringend beroep op de katholieke gemeenschap in ons land het vraagstuk v.d. kernbewapening en onze verantwoordelijkheid er voor, diepgaand te bespreken. Een aantal vragen zijn toegevoegd, waarvan de hoofdvraag luidt:
Bent u in principe voor een éénzijdige stap onder de tweevoudige voorwaarde zoals wij die in onze verklaring van 1976 hebben geformuleerd; wil zowel een positief als een negatief antwoord motiveren.
Met het verzoek de antwoorden vóór 1 januari 1982 toe te sturen naar het secretariaat Bisschoppenkonferentie, postbus 13049, 3507 LA Utrecht.
De brochure „R.K. Kerk, kernwapens en ontwapening", adviesrapport van Pax Christi aan de Bisschoppen en de katholieke geloofsgemeenschap in Nederland, is te bestellen door overmaking van *f* 7,– (inclusief porto) op postgirorekening 59.33.52 van Pax Christi te Den Haag, telefoonnummer 070-631931.
De nota kost zonder porto *f* 5,–.

Europese Christen Democraten kiezen nieuwe voorzitter

De Europese Unie van Christen Democraten (=EUCD) heeft een nieuwe voorzitter.
De EUCD is de overkoepelende organisatie van de christen-democratische partijen van de Bondsrepubliek Duitsland, Oostenrijk, België, Cyprus, Spanje, Frankrijk, Ierland, Italië, Luxemburg, Malta, Nederland, Portugal, San Marino en Zwitserland, alsmede van de christen-democratische organisaties van de jongeren, vrouwen, werknemers en van gemeente- en provinciebestuurders.
Noorwegen heeft om toelating verzocht.
In zijn vergadering van 2 en 3 maart te Brussel heeft het bestuur van de EUCD de Portugese prof. Freitas do Amaral, oud 40 jaar, unaniem tot voorzitter gekozen. Hij was lid van het Portugese parlement vanaf 1975, en van 1980 tot 1981 vice-premier en minister van Buitenlandse Zaken van Portugal.
Tot vice-voorzitter van de EUCD werd onder andere herkozen drs. W. K. N. Schmelzer, voorzitter van de commissie buitenland van het CDA, en adjunct-secretaris generaal dr. K. J. Hahn, adviseur van de commissie buitenland van het CDA.
Tegelijkertijd nam Kai Uwe von Hassel als voorzitter van de EUCD, na zeven jaar, afscheid.

Conferentie over volkshuisvesting

Op **zaterdag 25 april a.s.** houdt de CDA-bestuurdersvereniging haar jaarlijkse conferentie, die ditmaal geheel in het teken van de volkshuisvesting zal staan. De conferentie vindt plaats in congrescentrum Engels te Rotterdam. Zij duurt van 10.00 tot ca. 16.00 uur. 's Ochtends worden de volgende inleidingen gehouden:

1. Financiering volkshuisvesting en woonlasten, door **P. van Gemeren**, directeur Patrimoniums woningstichting Delfshaven te Rotterdam;
2. Decentralisatie van de volkshuisvesting, door **ir. N. Buijsert**, lid van gedeputeerde staten van Zuid-Holland en van de CDA-programcommissie;
3. Stads- en dorpsvernieuwing, door **mr. A. J. Bransen**, wethouder van Utrecht.

's Middags vindt een forumdiscussie plaats, waaraan ook staatssecretaris **mr. G. Ph. Brokx** en het CDA-Tweede-Kamerlid **mr. S. J. M. Dijkman** zullen deelnemen. De conferentie wordt geleid door **drs. G. A. de Boer**, wethouder van Amersfoort en voorzitter van de Werkgroep volkshuisvesting van de CDA-bestuurdersvereniging.
Tenslotte zal de voorzitter van de CDA-Tweede-Kamer-fractie, **drs. R. F. M. Lubbers**, een toespraak houden.

De stellingen van de inleiders zijn afgedrukt in het maartnummer van **Bestuursforum**, dat bijna geheel is gewijd aan het thema van de conferentie.

Aan deze conferentie kunnen, voor zover de beschikbare ruimte dat toelaat, ook niet-verenigingsleden kosteloos deelnemen. De lunch komt (althans voor verenigingsleden) voor rekening van de bestuurdersvereniging. Alle deelnemers ontvangen een NS-reductiebon.
Voor een goede gang van zaken is aanmelding vereist. Aanmeldingen worden genoteerd in volgorde van binnenkomst, met voorrang voor verenigingsleden. Men kan zich tot 17 april opgeven.

BON

Conferentie CDA-bestuurdersvereniging, zaterdag 25 april

Naam: .....
Adres: .....
Postcode: .....
Plaats: .....

☐ zal deelnemen aan de conferentie over volkshuisvesting op zaterdag 25 april a.s. in Rotterdam.

☐ zal w e l / n i e t deelnemen aan de lunch *)

☐ verzoekt w e l / n i e t toezending maartnummer Bestuursforum (à *f* 5,75) *)

☐ Hij/zij is w e l / n i e t lid van de CDA-bestuurdersvereniging *).

***) Gelieve door te halen wat niet van toepassing is.**

Wilt u de bon vóór 17 april a.s. zenden aan: CDA-bestuurdersvereniging, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, (tel. 070–924021).

Vormingsactiviteiten door en voor CDA-Vrouwen

Samen verantwoordelijk

Politiek inhoudelijke discussies over belangrijke onderwerpen stonden op het verlanglijstje van Bukman bij zijn eerste optreden als voorzitter. De fusie-perikelen leidden binnen het CDA tot een achterstand op dit terrein. Een achterstand die, gunstige uitzonderingen daargelaten, een nog belangrijker rol speelt in de vrouwenwereld. Het wegwerken daarvan is één van de voornaamste bestaansredenen van het Vrouwenberaad. Er wordt aan gewerkt.

Cursussen

Dank zij de subsidie van de CDA-Stichting Kader- en Vormingswerk wordt er door de Sectie Vorming van het Vrouwenberaad gewerkt aan de uitvoering van een jaarprogram, dat een steentje kan bijdragen tot politieke bewustwording, participatie en integratie. De eeste aktiviteiten zijn inmiddels ontwikkeld. Inhoudelijke en technische training werd gegeven aan forumleden, die in deze maanden een bijdrage leveren aan de politieke scholingscursussen, die door de niet-politieke vrouwenorganisaties in veel plaatsen worden georganiseerd. De programmatische invulling van deze cursussen betreft de voor het CDA belangrijke onderwerpen jeugd- en jongerenbeleid, culturele minderheden en het huishoudboekje van de staat.

Hard gewerkt wordt er aan de ontwikkeling van een cursus „Kijk op politiek", waarvan er nog dit jaar twee in iedere provincie zullen worden gegeven. De bedoeling daarvan is de deelnemers vertrouwd te maken met de CDA-uitgangspunten, hen enig inzicht te geven in de belangrijkste politieke stromingen en aan de hand van een actueel onderwerp relaties te leren leggen tussen uitgangspunt, program en praktijk. Het verschaffen van enig zicht op de organisatie en de geschiedenis van de totstandkoming van het CDA completeert het geheel.

Voor de plaatselijke vrouwenberaden die van start gaan en zich afvragen hoe zij politiek kunnen functioneren, is in voorbereiding een werk/studiepakket plaatselijke politiek. Wegwijs worden in de plaatselijke politiek en het bevorderen van een actieve deelname daaraan, is hoofddoelstelling. Onderwerpen als: wat is en doet een gemeenteraad, collegevorming, plaats en opstelling CDA in de gemeenteraad, volkshuisvesting en/of welzijnsbeleid, zijn enkele van de vele aan de orde komende zaken. Een aan de gang gaan met zo'n pakket in het seizoen voor de gemeenteraadsverkiezingen kan ertoe leiden dat vrouwen, behalve het gebruikelijke en noodzakelijke rondsjouwen met verkiezingsmateriaal, een inbreng kunnen leveren bij het opstellen van een program, van de partij zijn voor een plaats op een kandidatenlijst, bereid zijn mee te doen aan een fractiebegeleidingsgroep of er één op te richten, enz.

Vrede en veiligheid

Het laatste, maar niet minst belangrijke actiepunt voor dit jaar is de discussie over het onderwerp „vrede en veiligheid", n.a.v. het rapport Donner en de actualiteit van het probleem i.v.m. de te nemen besluiten t.a.v. het wel/niet plaatsen van de befaamde kruisraketten. De voorbereidingen zijn in volle gang. De Sectie Vorming wordt eerst zelf inhoudelijk getraind, waarna zij nog voor het zomerseizoen op provinciaal niveau toekomstige plaatselijke gespreksleidsters een training geeft. Op hun beurt kunnen gespreksleidsters leiding geven aan de plaatselijke gesprekken aan het begin van het nieuwe seizoen. Provinciale studie-bijeenkomsten volgen eind oktober/begin november, waar de vragen van de plaatselijke groepen aan de orde kunnen komen. Eind november wordt er een afrondende landelijke studiedag gehouden, waarna er hopelijk voldoende stof is aangedragen voor een doordachte uitspraak wanneer het besluit over wel/niet plaatsen van de kruisraketten aan de orde is. Een resultaat dat in ieder geval bereikt wordt is dat vrouwen pogen zich op een weloverwogen wijze een mening te vormen over een onderwerp waar het bestaan c.q. niet-bestaan van de mensheid mee is gemoeid, en bereid zijn een bijdrage te leveren aan de discussie daarover.

Aandacht is er tenslotte binnen de Sectie Vorming voor de mogelijkheden die er zijn om provinciale emancipatie-subsidie te verkrijgen. In overleg met het landelijk bestuur wordt gepoogd te komen tot een concept-plan, dat aansluit bij de wensen van de vrouwen, waaraan provinciale vrouwenberaden vanuit hun eigen verantwoordelijkheid een nadere invulling kunnen geven.

Achterliggende gedachte van al deze activiteiten is het leveren van een bijdrage aan het wegwerken van achterstanden door bij vrouwen interesse te wekken voor de politiek, hen bewust te maken van hun eigen verantwoordelijkheid daarvoor, hen te helpen eventuele barrières uit de weg te ruimen, zodat binnen het CDA letterlijk inhoud gegeven kan worden aan het „samen verantwoordelijk".

T. Bot-Van Gijzen,
voorzitter Sectie Vorming
CDA Vrouwenberaad.

---

vorming

Kamerkring Dordrecht

De Stichting Kader- en Vormingswerk, in samenwerking met CDA-Kamerkringbestuur Dordrecht, organiseert een drietal politieke vormingsbijeenkomsten.

Deze bijeenkomsten zullen worden gehouden in een zaal van de Pauluskerk, Nassauweg, Dordrecht (tegenover Politiebureau). De ingang van het zalencentrum is aan de achterzijde van de Kerk, Alb. Agnesstraat 2.

Programma:

Dinsdag 24 maart: Drs. A. Oostlander, Directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Onderwerp: „Visie op de overheid in een verantwoordelijke samenleving".

Donderdag 23 april: Drs. W. Deetman, Lid van de Tweede Kamer, onderwijsdeskundige. Onderwerp: „Onderwijs, vorming en volwassenen-educatie in christelijk perspectief".

Aanvang telkens om 19.45 uur.

De cursus is bedoeld voor CDA-leden, die zich nader willen oriënteren op onze democratische samenleving en daarbij belicht willen zien wat het CDA onderscheidt van en verbindt met andere politieke partijen.

Deelnemerskosten: *f* 5,– per avond.

Na een korte inleiding volgt bespreking in discussiegroepen van een aantal door de inleider opgestelde vragen.

Dan volgt een plenaire discussie met rapportage en bespreking van deze vragen.

Voor nadere inlichtingen over deze vormings- en scholingsavonden kunt u zich in verbinding stellen met mevr. A. J. Bakker-Osinga, Oranjepark 3, 3311 LP Dordrecht (tel. 078-147010).

CDAddertje

Waddinxveel?

Spreekbeurten

agenda

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker	Onderwerp
23 maart 20.00 uur	Gouda in: voormalig Badhuis Lange Groenestraat 79	Ton van Baars (CDA Dirk Duinker (PvdA)	discussie-avond volkshuisvesting
20.00 uur	Zuidhorn in: Gereformeerde Kerk, de Gast 58	drs. R. F. M. Lubbers	actuele politiek
20.00 uur	CDA-Vrouwenberaad Beverwijk in: Ev.-Lutherse Kerk, Koningstraat 117	mw. Riet ten Hagen-Pot voorzitter Vrouwenberaad	gezin en samenleving
	CDA-Deventer	J. van Houwelingen	
	Waalre	P. H. van Zeil	forumdiscussie
	Alphen	W. Deetman	
	Loppersum in: Hotel Spoorzicht	J. van Houwelingen	
	Winsum	B. de Vries	forumdiscussie
19.30 uur	Meeden	G. van Muiden	
	Stadskanaal	H. A. de Boer	
24 maart 19.30 uur	CDA Statenkring Dordrecht in: Hervormd Centrum Talmastraat 9 Hardinxveld-Giessendam	minister Van Trier	
20.00 uur	CDA-Klazienaveen in: Hotel van Dijk	mw. Kraaijeveld-Wouters	actuele politiek
20.00 uur	CDA-Voorthuizen in: dorpshuis Trefpunt	drs. P. Bukman	actuele politiek
	Harmelen	J. van Houwelingen	
	Duiven	mw. T. Gardeniers	
25 maart	CDA-Zeeland	H. Eversdijk	
26 maart 20.00 uur	CDA-Nieuwe Gein in: Geinlicht, Neder- eindseweg 3	drs. M. Smits	actuele politiek
20.00 uur	CDA-Schipluiden-den Hoorn in: de Hoornbloem, Julianaplein 3	mw. Gardeniers	actuele politiek
	Haren	mw. M. Andela-Baur	forumdiscussie
27 maart	Scheemda	B. de Vries	
1 april 9.30 uur	CDA-Vrouwenberaad Rheden Oranjeweg 230	mw. H. Pelleboer voorzitter Vrouwenberaad Gelderland	doelstellingen CDA-Vrouwenberaad
20.00 uur	Ankeveen in: het Rechthuis	staatssecr. De Graaf	sociaal-economische problematiek

ZUINIG STOKEN *is belangrijk,*

maar niet minder belangrijk is **VEILIG STOKEN**

WTB

WARMTETECHNISCH BURO BRINKMAN

zorgt ervoor dat u zuinig en veilig stookt

EEN ONDERHOUDSBEURT DOOR ONS BEDRIJF HOUDT IN:

- **het reinigen van de ketel**
- **inspektie van de ketel en controle van de waterdruk**
- **reinigen van olie- of gasbrander en ontsteking**
- **afstelling van de ontstekingselektroden**
- **controle van de pompwerking**
- **opmeten van de verstuivingsdruk**
- **inspectie van de bemetseling**
- **controle en afstellen van de trekbegrenzer**
- **controle, reiniging en afstelling van de elektrische apparatuur**
- **controle beveiligingsapparatuur**
- **afstellen van de olie- of gasbrander**

Tevens verzorgen wij deskundig de service- en onderhoudswerkzaamheden aan **grote olie- en gasgestookte verwarmingsinstallaties** van bedrijven en instellingen.

Voor een uitgebreid stookrapport kan worden gezorgd.

Nu komt de tijd uw verwarmingsinstallatie te laten controleren! Een goed werkende installatie is niet alleen een financiële kwestie, maar ook een zaak van levensbelang!

BIJ STORING DAG EN NACHT BEREIKBAAR!

WARMTETECHNISCH BURO BRINKMAN

SPECIALIST VOOR OLIE- EN GASGESTOOKTE CV-INSTALLATIES, WARMWATERVOORZIENINGEN, HAARDEN EN KACHELS

WTB

Oude Rijksweg 679
7954 GR Rouveen (gem. Staphorst)
Telefoon 05226-625.

1E JAARGANG NO. 25 – 28 MAART 1981

Ledennummer

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

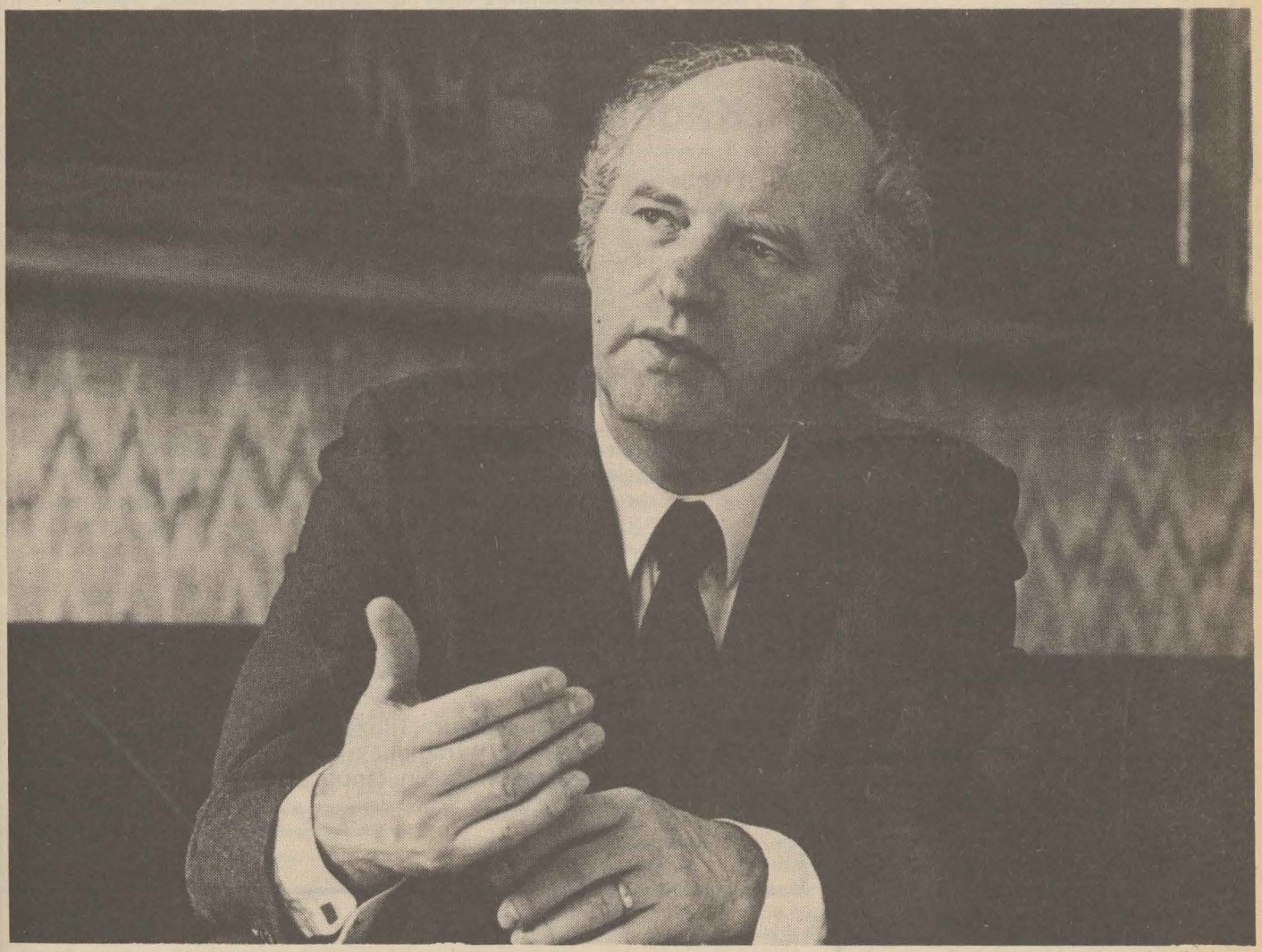

(foto Meyer)

Haagse burgemeester Schols geïnterviewd
Rinze Zijlstra over het regionaal beleid
Waar gaat het heen in Polen?

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
Mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Inhoud:

Aantjes geen kandidaat voor Tweede Kamer

De brief van de heer Aantjes en een verklaring n.a.v. zijn terugtreden van de kandidatenlijst ..... pagina 5

Kaderwet Welzijn

Fractievoorzitter Lubbers over de Kaderwet Specifiek Welzijn: „een samenleving is des te meer de moeite waard als welzijnswerk in ruime mate door burgers rechtstreeks gedragen wordt" ..... pagina 7

Interview Burgemeester Schols

Een gesprek met de eerste burger van Den Haag over de problemen van de grote stad waarin o.a. de stadsvernieuwing, het kraken, en de „bestuurscrisis" in Den Haag aan de orde komen. ..... pagina 8, 9, 11

Regionaal beleid

Een tweegesprek tussen drs. Rinze Zijlstra en hoofdredacteur Siebold Hartkamp over de regionale politiek naar aanleiding van de onlangs verschenen kabinetsnota Regionaal-Economisch Beleid '81-'85 ..... pagina 16, 17

Verder in dit nummer

Uw mening 12
Europa 12, 13
Verkiezingsmateriaal 14
Werkstukvorming 18, 19
In memoriam J. A. van Bennekom 20
Van Iersel over medezeggenschap 21
CDJA 24, 25
Structuur CDA-Secretariaat 22, 23
CDA over El Salvador 27
Puzzel 29
Agenda 31

H. R. VAN TRIEST B.V.
Hoogeveen
Meer dan 20 jaar specialist in ruw veevoer.

Zeker weten?

Wie politieke debatten volgt zal het niet zo snel overkomen, dat hij een politicus tegenover zijn „tegenstander" hoort verklaren dat het bij nader inzien nog zo gek niet vindt wat deze zegt. Integendeel: spreker heeft volstrekt gelijk en de ander zit er lelijk naast. Sterker wordt dit verschijnsel nog bij spreekbeurten voor eigen parochie: de – spaarzame – bezoekers die het rokerige zaaltje verlaten begrijpen nauwelijks hoe iemand die in de Tweede Kamer er een ander standpunt op na heeft kunnen houden dan de zojuist beluisterde partijgenoot.

Enige relativering van het eigen gelijk lijkt taboe in de politiek. Een erkenning het vroeger verkeerd te hebben aangepakt komt maar moeilijk over de lippen en wordt gevoeld als een nederlaag, die vermoedelijk door de „tegenstanders" wel breed zal worden uitgemeten (hetgeen dan ook onvermijdelijk gebeurt). Een politieke partij acht het schadelijk geconfronteerd te worden met een afwijkend vroeger partij-standpunt. Veel politici reageren weinig soepel bij confrontatie met een citaat van hun lippen.
Nog groter is de vrees bestookt te worden met een andere mening uit eigen kamp. Omdat die er natuurlijk wel degelijk zijn, leidt dit tot krampachtige taferelen. Van tijd tot tijd zien wij dan ook een heer op het scherm verschijnen die uitlegt dat zijn geachte partijgenoot iets anders bedoeld heeft dan wij hem allemaal hadden horen zeggen. Ook worden er ingewikkelde zinnen geconstrueerd, waarin de bevriende bewindsman en bevriend kamerlid (waarvan wij bevroeden dat ze het nogal eens zijn) zich allebei kunnen „herkennen". Het lot van dit soort zinnen is wel dat ze, behalve door betrokkenen, door niemand worden uitgelezen.

Iets nog niet zeker weten, nuance, onderling meningsverschil, getoonde aarzeling, het lijken geen begrippen waarmee in de politieke cultuur mag worden gewerkt. Het woord van de Prediker: „weest niet al te rechtvaardig en gedraag u niet al te wijs" lijkt niet voor dit ambacht geschreven. We spreken nu nog maar niet over dat andere Bijbelwoord: „De een achte de ander uitnemender dan zichzelf" (Misschien dat we tijdens de kabinetsformatie daar eens op ingaan.).

Duidelijk

Dit lijkt ook allemaal zo gek niet. Men kiest partij. Die partij moet weten wat ze wil en daarin duidelijk zijn. Die partij moet toch op zijn minst zelf rotsvast geloven in datgene wat ze voorstaat. Zij moet consekwent zijn en eendrachtig. Men moet weten wat er met zijn stem gebeurt. Zo kan er voor een beleid gekozen worden en zo wordt de politieke duidelijkheid bevorderd. Dit zijn de regels van de politieke cultuur en zo dient het spel gespeeld te worden.

Andere zeden

Ook de politieke zeden en gewoonten spelen zich evenwel af binnen een maatschappelijke context. Tijdsbeeld en situatie beïnvloeden ook de politieke cultuur. In een tijd waarin katholieken, protestanten en socialisten zich een plaats bevochten binnen een liberaal-conservatieve maatschappij zag het politieke strijdtoneel er anders uit en eiste andere strijdwijzen. Kracht en ééndracht waren vereist. In één partij (en één krant, één omroep) werd ééndrachtig en éénduidig gestreden voor één doel. Aarzelingen, nuances en oog voor het gelijk van de ander moesten daarvoor wijken.
Andere tijden, andere zeden. Ook andere politieke zeden. De politieke partijen zijn geen emancipatiebewegingen, het land staat niet onder water en de vijand niet voor de poorten. De maatschappij van de tachtiger jaren is een heel andere.
Aan verschillende standpunten en benaderingswijzen binnen één kerk, krant, omroep of vakbond of vereniging is men reeds lang gewend. Standpunten zijn minder aard- en nagelvast. Zelfs de oude Anti's hebben niet altijd gelijk meer en wetenschappelijk gevormde socialisten stoeien met elkaar op de podium-pagina van de NRC.

Louw loene

De burger, met name de jongere burger, bekijkt de politieke wereld bovendien anders. In de zestiger en zeventiger jaren grootgebracht met mondigheid en media, beziet hij de zaken met enige scepsis. Gelijk moet aannemelijk worden gemaakt, gezag worden gelegitimeerd. Men wil een politicus zo nodig best geloven, maar liever nog wil men eerst zien. Mensen die alles zo zeker weten, oogsten wantrouwen. Politici die erge mooie toezeggingen doen, waarvan niet direct duidelijk is of ze ook bewaarheid zullen worden, worden onthaald op het commentaar „louw loene". Een moeilijk vertaalbare, maar daarom nog niet onduidelijke term.
De burger volgt de dames en heren via de televisie. Het binnenhof is binnenste-buitenhof geworden. Een parlementariër die scoort in de Kamer, doet dat daarmee nog niet in de huiskamer. Er liggen een aantal problemen: werkloosheid, stadsvernieuwing, kernbewapening. De burger voelt wel, dat ze zo groot en ingewikkeld zijn, dat ook de politieke partijen en de politici niet precies weten hoe deze op te lossen. De burger voelt – en begrijpt – zeer wel dat ook binnen de politieke partijen verschillende meningen over de aanpak bediscussieerd worden.
Het is de vraag of de wijze van politiek bedrijven niet wat is achtergebleven bij deze maatschappelijke verschijnselen. Misschien past een politieke cultuur – en dus ook een verkiezingscultuur – met wat minder vertoon van zekerheid en eigen gelijk en wat meer ruimte voor relativering beter bij deze tijd.

De economie van het gelijk

„Zij die altijd gelijk hebben" – schreef Ancelot in 1839 – „zijn bijna altijd weinig verstandige lieden". De huidige mens lijkt erg gevoelig voor deze wijsheid. Economisch omspringen met zekerheden en gelijk lijkt in deze tijd gewenst. Het bespaart de kiezer in ieder geval de verbazing om een politicus met grote felheid een standpunt te horen bestrijden, waarvan bekend is dat het ook in zijn eigen kring serieus is overwogen. Hij zal ook gemakkelijker aanvaarden, dat partijen die de problemen verschillend benaderen, na de verkiezingen in één kabinet samenwerken.

Vreemd verhaal

Het lijkt een wat vreemd getimed verhaal. Hoe kun je nu het verkiezingspad op gaan wanneer je de burgers niet om hun vertrouwen vraagt omdat je gelijk hebt? Wat hou je dan over? Wat moet een partij de kiezer dan vertellen?
Een politieke partij kan de kiezer de volgende zaken vertellen: 1) Waarom hij er is. 2) Vanuit welke uitgangspunten hij de samenleving wil benaderen. 3) Wat hij ziet als de belangrijkste problemen voor de komende jaren. 4) Wat zijn voorlopige werktekeningen zijn om deze problemen aan te pakken. 5) Welke mensen hij beschikbaar heeft omdat te doen. 6) Wat hij van de kiezer vraagt om aan die oplossingen mee te werken. 7) Dat er met hem te praten valt.
Een sobere zelf-presentatie doet misschien wat meer recht aan de omvang van de problemen en aan de aard van de hedendaagse burger. Het vertrouwen in de politici zal er niet kleiner door worden. De kiezer zal heus wel kiezen.

s.j.h.

CD-addertje

Diepenhorst:
sommige senatoren zouden voor het leven moeten worden benoemd.

Steun het CDA-verkiezingsfonds giro: 15008 Den Haag.

Polen, waar gaat het heen?

Op het moment dat dit stukje geschreven wordt is de situatie in Polen zeer gespannen. De Poolse politie heeft enkele dagen geleden op hardhandige wijze een zaal ontruimd in de stad Bydgoszcz, waar een aantal leden van de vrije vakbond solidariteit hadden vergaderd over de bezetting van het gebouw van de Verenigde Boerenpartij.
De schrik zit er bij de Polen plotseling in, vooral nu de Poolse regering dit hardhandig optreden niet heeft afgekeurd en de strijdkrachten van het Warschaupakt de duur van hun oefeningen in Polen hebben verlengd. Omdat het nog onduidelijk is hoe de situatie zich zal ontwikkelen is het goed de belangrijkste gebeurtenissen (voor Moskou de meest verontrustende) van de afgelopen maanden nog eens in het kort de revue te laten passeren.

door Ton de Kok

Het ontstaan van de vrije vakbond „Solidariteit" is voor de heersende communistische partijen in Oost-Europa een geweldig gezichtsverlies. In landen waar het marxisme-leninisme de heersende ideologie is, zijn volgens de officiële leer geen klassen en belangengroeperingen meer zoals bij ons in het Westen. Een vakbond is in socialistische landen een belangenvereniging voor (en niet van) de arbeiders en werkt in goede harmonie, geleid door de communistische partij, samen met de Overheid. Er bestaan geen belangentegenstellingen tussen Overheid en vakbond.
De praktijk bleek in Polen echter anders. Onder druk van het volk heeft de communistische partij volstrekt tegen haar natuur in ruimte geschapen voor een vrije vakverbond. Daarmee heeft zij zichzelf in de ogen van de andere Oost-Europese communistische partijen een brevet van onvermogen gegeven en de deur opengezet naar een algemene aanval op de geproclameerde onfeilbaarheid van de ideologie. Zeven miljoen (van de 13 miljoen) arbeiders in de officiële partijvakbond zijn overgestapt naar de vrije vakbond waaronder 2 miljoen partijleden (van de 3,3 miljoen). Voor Moskou en de meeste Oost-Europese partijen is deze ontwikkeling een contrarevolutionaire gebeurtenis van de eerste orde.

Democratisering

Behalve de strijd voor een vrije vakbond hebben zich nog andere democratische ontwikkelingen voorgedaan die Moskou slapeloze nachten bezorgen. Het gaat hier om de aanval die binnen de Poolse communistische partij is ondernomen op het principe van het „democratisch centralisme". Dit pseudo-marxistische begrip wordt door Oost-Europadeskundigen wel eens gekarakteriseerd met de opmerking: „veel centralisme, weinig democratie". Dit is in wezen juist. Het ging Lenin indertijd om de vraag hoe de minderheid (hoe groot ook) de mond te snoeren en daardoor oppositie en fractievorming tegen te gaan. Laat nu een communistische partij dit principe los; dan ontstaat er ruimte voor discussie en oppositie wat in uiterste consequentie kan leiden tot nieuwe partijvorming.
Afgezien van de politiek-ideologische problemen is voor Moskou de belabberde economische situatie in Polen een groot probleem. De Polen zullen geholpen moeten worden, dat is duidelijk. Westerse hulp is niet het eerste waar de Kremlinleiders aan denken. Men is niet gelukkig met – zoals wij dat zouden noemen – financiële Finlandisering van Polen. Iedere vergroting van de afhankelijkheid van satellietstaten van het Westen wordt gezien als bedreigend voor de onderlinge samenhang van het socialistische blok. Zelf de economische bijstand vergroten is gezien de eigen economische problemen vrijwel ondoenlijk, zelfs met steun van de andere socialistische staten, die trouwens ook hun grenzen hebben en niet staan te springen nog meer in de bodemloze Poolse put te storten.
Op strategisch gebied liggen de problemen voor Moskou nog gevoeliger. Polen ligt in feite op de weg van het Westen naar Moskou (of omgekeerd). De logistieke aanvoerlijnen naar Oost-Duitsland lopen door Polen en iedere inbreuk daarop van welke aard of omvang ook vormt een directe bedreiging voor het Warschaupact. Niet voor niets waarschuwde Moskou in november 1980 dat een Poolse spoorwegstaking de nationale veiligheid en die van het Warschaupact in gevaar zou brengen. Bovendien zijn de overige Oost-Europese leiders bang dat de democratisering van Polen op de lange duur de samenhang van het Warschaupact zou aantasten door het onbetrouwbaar worden van de, relatief, omvangrijke Poolse strijdkrachten. Het Poolse leger bestaat onder meer uit dienstplichtigen, die net van school of van de universiteit komen en die in het democratiseringsproces vooraan hebben gestaan.
Het ligt dan ook voor de hand dat nieuwe lichtingen de sfeer en de algemene opstelling in de strijdkrachten zullen beïnvloeden.

Hoop

Alles bij elkaar genomen zijn de huidige ontwikkelingen voor de toekomst van het Poolse volk van grote betekenis. Voor Moskou en de andere Oost-Europese leiders ook, maar dan in verband met hun eigen machtspositie. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat de leiders van Oost-Duitsland en Tsjechoslowakije bij Moskou al vele malen om ingrijpen hebben gevraagd en hun druk op de leiders in het Kremlin nog opvoeren. Zij zijn doodsbang dat als de democratisering in Polen niet spoedig een halt wordt toegeroepen zij onvermijdelijk effect zal hebben op de politiek-ideologische opstelling van hun bevolking.
De kans dat de resp. communistische partijen hun greep op de massa dan zullen verliezen is niet denkbeeldig.
Moskou is daar begrijpelijkerwijze niet happig op ingrijpen. De tijden zijn veranderd en daarmee de voorwaarden om zonder meer tanks over de grens te sturen. De Sovjet-Unie zit tot haar nek (vooral economisch) in de oorlog in Afghanistan. Een „tweede front" zal militair en economisch nauwelijks te dragen zijn. Bovendien zijn de Polen waarschijnlijk vast van plan niet met eventuele tankbemanningen te praten, zoals dat in Praag gebeurde, maar met ze te vechten. Een grootscheeps – bloedig – conflict in Oost-Europa kan Moskou zich niet permitteren, op straffe van volstrekte (dat hopen we dan maar) isolering en boycot door het Westen. Een dergelijke isolering, die vooral van economische aard zal zijn, zal zeer waarschijnlijk een erg negatieve uitwerking hebben op de toch al slechte sociaal-economische toestand in de Sovjet-Unie. De gevolgen voor de stabiliteit intern en in de rest van het Oostblok (en West-Europa!) laten zich raden.
Voorlopig (maar voor hoe lang nog?) hebben de Polen de kans van hun leven. Het is te hopen dat ze nog meer provocaties kunnen voorkomen en dat zij zullen beseffen dat democratisering binnen het raam van het socialisme – dat ze zeggen te blijven voorstaan – haar grenzen snel bereikt heeft. Moskou zal tot het uiterste wachten met ingrijpen maar op het moment dat de situatie voor het Oost-Europese socialisme als levensbedreigend wordt gevoeld, worden alle internationaal-politieke overwegingen bijkomstigheden. Het spreekwoord: „een kat in het nauw doet rare sprongen", wordt dan zeer actueel. Het Poolse volk zal dan voor jaren teruggeworpen worden in zijn strijd voor vrijheid en onafhankelijkheid.

CD-addertje

Als ik Italiaan was
stemde ik die Copello.

Aantjes ziet af van kandidatuur Tweede Kamer

Uiterlijk 26 maart dienen de Kamerkandidaten van het CDA de voor hun kandidaatstelling vereiste verklaringen bij het CDA-bureau te hebben ingezonden. Mr. W. Aantjes heeft in verband daarmee heden in een schrijven aan het partijbestuur verzocht hem alsnog van de kandidatenlijst af te voeren.

Blijkens dit schrijven hebben intimidaties en bedreigingen de afgelopen dagen grote vormen aangenomen. Zij zijn thans ook zozeer op de leden van zijn gezin gericht, dat hij het niet met zijn verantwoordelijkheid overeen kan brengen hen daaraan nog langer bloot te stellen. Voorts zijn in de laatste weken bij zijn directe optreden in de politiek gevoelens van oorlogsslachtoffers in het geding gebracht. Hoewel daarbij niet gerechtvaardigde verbanden zijn gelegd, heeft dit hem mede doen besluiten om van de kandidatuur af te zien.
Het CDA stelt vast dat de heer Aantjes op volstrekt rechtmatige wijze een plaats op de CDA-kandidatenlijst heeft gekregen.
Het CDA respecteert het besluit en betreurt het dat er redenen waren die tot dit besluit hebben geleid.
De volledige tekst van het schrijven van de heer Aantjes aan het CDA-bestuur is hierbij gevoegd.

Utrecht, 23 maart

Geacht bestuur,

Op 19 dezer ontving ik uw schrijven, waarin u mij verzoekt uiterlijk 26 maart a.s. de verklaringen in te zenden die voor de kandidaatstelling noodzakelijk zijn. Deze beslissing is in de afgelopen dagen voor mij oorzaak van diepgaand beraad geweest, als resultaat waarvan ik u verzoek mij alsnog van de kandidatenlijst af te voeren. Na de voorbereidingen van de afgelopen maanden hebt u er recht op dat ik u de motieven daarvoor meedeel.

De ervaringen van de eerste spreekbeurten hebben aangetoond, dat een normaal verloop klaarblijkelijk niet mogelijk is. Spreekbeurten, die onder het wakend oog van de politie moeten plaats hebben, kunnen niet de beoogde functie vervullen.

Uit enkele perspublicaties, met name in een der weekbladen, is gebleken, dat zelfs in de persoonlijke sfeer gevoerde gesprekken in volkomen verdraaide vorm daarna tegen mij worden uitgespeeld. Op een schokkende manier word ik verantwoordelijk gesteld voor gevoelens, die anderen hebben of zouden hebben. Het is vooral voor de nabestaanden afschuwelijk, dat zelfs de nagedachtenis van mensen, met wie ik zeer verbonden was, daarbij in geding wordt gebracht. Gevoelens van oorlogsslachtoffers worden politiek uitgespeeld, waardoor hun leed slechts wordt vermeerderd.

Intimidatie en rechtstreekse bedreigingen, niet slechts aan mijzelf maar ook aan mijn gezin, hebben een vorm aangenomen, die in onze samenleving ondenkbaar leek, maar die mij niet kunnen doen ontkomen aan mijn verantwoordelijkheid voor hun veiligheid en leefbaarheid.
Ook heb ik ervaren, dat vanwege mijn kandidatuur activiteiten in geheel ander verband, waarin ik met anderen samenwerk, eveneens voortdurend worden belast.
Hoewel aan de tegen mijn kandidatuur ondernomen acties kennelijk overwegend politieke motieven ten grondslag liggen, is mij uit rechtstreekse persoonlijke contacten gebleken dat er stellig ook authentieke gevoelens van weerstand zijn. In elk geval worden zij door die acties voortdurend geactiveerd.

Al wordt met name het leed van de oorlogsslachtoffers ten onrechte aan mij toegeschreven, al ontbreekt iedere evenredigheid tussen wat mij kan worden aangerekend en wat anderen is aangedaan, ik wil er niet aan voorbijzien, dat er ook een andere kant is. Gerechtvaardigd of niet, als ik bepaalde fouten niet had begaan, zou die relatie niet gelegd hebben kunnen worden. In die zin ga ik niet geheel vrijuit. Dit wil ik zwaarder laten wegen dan de vraag naar de gerechtvaardigheid of de evenredigheid. En al zou iedere relatie tot dat leed ongerechtvaardigd zijn, dan nog heb ik het mede in handen het te voorkomen, weg te nemen of te verminderen.
Velen zullen zeggen, dat dit allemaal voorzienbaar was, en hebben ook gewaarschuwd. Het zicht daarop werd echter al te vaak verduisterd door politieke motieven, die eraan ten grondslag lagen in vele, zij het niet alle, gevallen. En wat wordt verwacht, is daarom nog niet terecht. In elk geval heb ik dit ervaringsproces toch zelf moeten doormaken.
Er wordt – gerechtvaardigd of niet, evenredig of niet – om mijnentwil een last opgelegd aan mijn gezin, aan degenen die nu nog lijden onder wat hen in de oorlog is aangedaan, aan de nabestaanden van mensen aan wie ik een dierbare herinnering bewaar, aan een politiek zoals ik die oprecht en met overtuiging heb voorgestaan, aan het CDA, en aan degenen met wie ik in andere verbanden samenwerk. Die ervaringen hebben mij tot de slotsom gebracht, dat een bijdrage hen van die last te vrijwaren prioriteit behoort te hebben boven alle andere overwegingen.

Met hartelijke groet

Aantjes

AL IS DE MUZIEK NIET OM AAN TE HOREN, DE RECENSIE KAN HOOGST LEZENSWAARDIG ZIJN.

De Volkskrant bericht u dagelijks over de verrichtingen van de heren muzikanten op het wereldpodium. Met een getrouwe weergave van het gebeurde en gesprokene. Met interessante achtergronden. En met een opinie die u niet hoeft te delen.

Immers, al dat zich afspeelt in de wereld, in Europa, in ons eigen land, is van steeds direkter invloed op uw persoonlijke leven. En dat is tegelijk het uitgangspunt voor de nieuwsvoorziening door de Volkskrant.

Véél informatie over de Nederlandse, de Europese en de wereldpolitiek. Over de ontwikkelingen in de Derde Wereld. Over economie en werk. Over wonen en milieu. Over welzijn en toekomst.

Daarnaast doet de Volkskrant opvallend veel aan boeken, muziek, toneel en film. Daarnaast heeft de Volkskrant een kritische sportrubriek. En een aantal sterke columnisten en cartoonisten.

Op zaterdag gaat de Volkskrant vergezeld van "Het Vervolg". Een bijlage met uiterst aktuele informatie. Met artikelen die wat dieper graven dan de dagelijkse krant toelaat. Typische weekend-lektuur dus.

Wie voor de Volkskrant kiest, kiest voor z'n informatie. Want de Volkskrant is het meest informatieve ochtendblad van Nederland.

Maar oordeelt u zelf. Er staat een bon in deze advertentie.

DE VOLKSKRANT.
HET MEEST INFORMATIEVE OCHTENDBLAD VAN NEDERLAND.

STUUR MIJ 2 WEKEN GRATIS DE VOLKSKRANT.

Naam: _____

Straat: _____

Postcode: _____ Plaats: _____

Giro: _____ Telefoon: _____

Daarna wens ik een ☐ maandabonnement à f 17,32
☐ kwartaalabonnement à f 51,40

Voor postabonnees geldt een kleine verhoging.

Deze bon opsturen naar De Volkskrant, Antwoordnummer 2277, 1000 PA Amsterdam, in open envelop, zonder postzegel. Maak nog geen geld over. Wacht op onze acceptgirokaart.

U kunt ook bellen: 020-562.6267

VO

van de fractievoorzitter

Kaderwet Welzijn

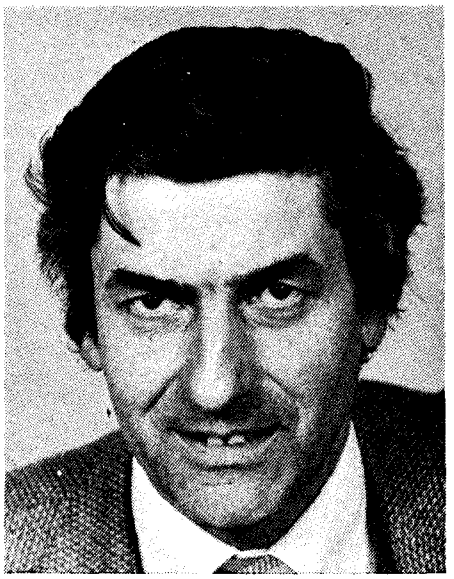

De Kaderwet Specifiek Welzijn kent welgeteld 79 artikelen. De wet erkent in belangrijke mate de voordelen van decentralisatie, en geeft deze wettelijk vorm Toch zijn er 79 artikelen, verdeeld over 14 hoofdstukken, om een goede besturing te verzekeren. Gedurende de jaren van voorbereiding, verdere verfijning en bijstelling van deze wet, is het welzijn zelf verder in discussie gekomen. Bezwaren tegen het groeiende complex van welzijnsvoorzieningen waren aanvankelijk eigenlijk alleen te horen van de rechterzijde uit de politiek. Meer recent komen er echter ook kritische geluiden van de linkerzijde. In welke mate dient het welzijn ècht de mens, en waar creëert het welzijn als het ware zijn eigen behoeften? Dat is een vraag die in toenemende mate gesteld wordt. De publicisten die deze gedachtenlijn uitwerken maken zich nogal eens schuldig aan enige overdrijving. Toch mag het begrepen worden als een signaal om ook het welzijnswerk steeds kritisch te blijven toetsen. Bij dat kritisch toetsen gaat het niet alleen om kostenbewaking, maar ook om de wijze waarop de kwaliteit van de zorg het best tot zijn recht komt. Na een periode van steeds toenemende professionalisering is men geleidelijk aan de inbreng van het vrijwilligerswerk weer meer gaan waarderen. In feite blijft een evenwicht tussen „professioneel" en „informeel" vaak het beste; voor de preciese wijze waarop bestaan geen uniforme recepten. De ene vorm van specifiek welzijn is nu eenmaal niet gelijk aan de andere.

Financiering

Een tweede belangrijk aandachtpunt vormt de financiering en de betaalbaarheid van het welzijnswerk. De overheid, zelf nu krap bij kas, begint steeds vaker eigen bijdragen te vragen van de gebruiker. Wij mogen dit niet dogmatisch afwijzen; maar kritische toetsing, geval voor geval, is wel op zijn plaats. Want in een stagnerende economie met veel werkeloosheid en perspectiefloosheid worden de zwakkeren nu eenmaal niet draagkrachtiger.
Een sympathieke vorm van verbreding van de financiering is de rechtstreekse bijdrage van burgers die de zorg de moeite waard vinden zonder er zelf altijd van te profiteren, te verbreden.
Ik noem bijvoorbeeld het Kruiswerk.
Evenals het vrijwilligerswerk moeten wij deze vragen over de financiering niet alleen in de sfeer van de betaalbaarheid zien. Het is waardevol er steeds de vraag bij te betrekken, of het welzijn er „minder onpersoonlijk" van wordt.
Die vraag moeten wij ook meewegen bij het vraagstuk van de democratisering van de welzijnsinstellingen. De regering heeft getracht in zijn reactie op het rapport Van der Burg daar recht aan te doen. Niet alleen formele regelingen, maar ook aandacht voor de vraag: hoe werkt het materieel uit. Of, beter gezegd: hoe kan de democratisering het welzijnswerk de motivatie van betrokkenen versterken. Ik denk dat het goed is dit alles mee te wegen bij de beoordeling van het vraagstuk van de Kaderwet, dat thans in de Kamer voorligt. In artikel 23 wordt met betrekking tot het gemeentelijk programma gesteld: „Daarbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de pluriformiteit van de samenleving. Indien geen organisatie of instelling voor uitvoering van een voorziening in aanmerking komt, wordt daarvoor een gemeentelijke instantie aangewezen."
De Partij van de Arbeid wil dit uit het wetsontwerp schrappen. Een deel van de VVD-fraktie lijkt dit te willen steunen. De redenering van deze leden is dan, dat zij wel voor particulier initiatief zijn, maar dat zij de voorrang hiervoor geheel aan de gemeente over willen laten. Deze redenering is geheel ontoereikend.
In de Kaderwet wordt een groot aantal wetsartikelen vastgelegd over planning en doelmatigheid. Het doet dan ongeloofwaardig aan, als men bij regelingen over de pluriformiteit ineens bedeesd wenst te zwijgen. Gelukkig ziet een ander deel van de VVD-fraktie dit anders. Omdat het schrappen van deze bepaling om deze reden niet goed te verdedigen is, blijft de vraag over of de VVD wellicht de overheidszorg, de gemeentelijke dienst, eigenlijk toch superieur acht.
Ik kan mij dat van onze liberale vrienden eigenlijk niet voorstellen.
Het zou mij te ver gaan vast te stellen, dat een gemeentelijke instantie welzijnswerk slechter zou behartigen dan een rechtstreekse organisatie of instelling van burgers. Met kracht wil ik echter de stelling verdedigen, dat een samenleving des te meer de moeite waard is als welzijnswerk inderdaad in ruime mate door burgers rechtstreeks gedragen wordt. Welke levensbeschouwing of maatschappij opvatting daarachter schuil gaat is eigenlijk punt twee. Gelukkig is onze samenleving zo pluriform, dat eenzijdigheid geen echt gevaar is. Die eenzijdigheid dreigt wèl, als alle overwicht, van de overheid (uit hoofde van financiering en andere sturingsinstrumenten) nu ook nog eens versterkt wordt door bij de vervulling van het specifiek welzijn niet langer eerst te bezien waar burgers, los van de overheid, toe bereid zijn.
Gegeven de in het kabinet bereikte overeenkomst over de democrateseringsproblematiek in het welzijnswerk behoort nu de Kaderwet Specifiek Welzijn de instemming van de grote regeringsfrakties te krijgen. Aldus kan ook dit deel van het regeerakkoord uitgevoerd worden. In het regeerakkoord staat onder meer: „Bij het vervullen van taken in de maatschappelijke en sociaal-culturele sfeer wordt recht gedaan aan de betekenis van levens- en wereldbeschouwing. Met inachtneming van waarden voor doelmatigheid, kwaliteit en democratisering van dit werk ondersteunt de overheid het particulier initiatief in de zin van zelfwerkzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de burgers". Noblesse oblige.
Dwingt men zich niet het welzijnswerk zoveel mogelijk „maatschappelijk" te houden, ja zoveel mogelijk te „vermaatschappelijken", dan zal het steeds meer overheidszorg worden, verstatelijken". Een liberale partij moet daar niet aan mee willen werken. De christen-democraten mogen het niet zo ver laten komen.

Ruud Lubbers

In 523 van de 809 Nederlandse gemeenten is een CDA'er burgemeester. Een van hen is drs. F.G.L.L. Schols, burgemeester van Den Haag. Over een paar maanden moet de tweede ambtstermijn ingaan. Voor Den Haag was Schols onder meer burgemeester van Venray.
Lonneke van Koot en Ben Pauw interviewden hem over de problemen van een grote stad, de stadsvernieuwing, het kraken, de verdraagzaamheid in de samenleving, een apart staatsrechtelijk statuut voor grote gemeenten en over de „bestuurscrisis" in Den Haag.

Burgemeester Schols van Den Haag:

Rijk d[illegible]

Het woord stadsvernieuwing is voor vele bestuurderen een woord om slapeloze nachten van te krijgen. Het zijn gigantische projecten die vele duizenden mensen direct raken.
Het probleem van de stadsvernieuwing", aldus de heer Schols, „torent boven alles uit. Het raakt verschrikkelijk veel mensen, het kost kapitalen en het is een ingewikkeld probleem. Ik ben er dan ook van overtuigd dat bij een volgend college een aparte wethouder zich met deze problematiek moet gaan bezighouden. Voor Den Haag, betekent dat dan het huidige aantal wethouders plus één".

Het is vrijdagmiddag over vijven. Het Haagse stadhuis loopt langzaam leeg. Voor de ambtenaren zit er weer een werkweek op. Niet echter voor de eerste burger van 's-Gravenhage drs. F.G.L.L. Schols. Voor hem staan er nog een paar afspraken in de overvolle agenda. Een daarvan isen afspraak met CDActueel dat met hem wil praten over de problemen waarmee met name de grote steden in ons land te kampen hebben. De stadsverenieuwing, zo blijkt, is zijn eerste grote zorg. En aldus de heer Schols de rijksoverheid heeft daarvoor veel te weinig geld over. Hij kan zich vinden in het CDA-program, dat op het punt van de stadsverenieuwing in de periode 1981-1985 een verdubbeling voorstelt van het voor 1980 beschikbare budget.

In de Hofstad grenst het stadsvernieuwingsgebied direct aan het centrum. De huizen daar zijn gebouwd in een tijd dat Den Haag zich op een explosieve manier uitbreidde. Huizen, waarvan de bouwwijze nu enorm is achterhaald. Ze zijn in hevige mate onderhevig aan slijtage, gebrek aan onderhoud en bovendien ging er nog eens een oorlog overheen. Daar nu te wonen is dan ook geen pretje en de problemen zijn er naar. Maar het zijn wèl de wijken met de lage huren, die veel gastarbeiders, Surinamers en Antillianen hebben aangetrokken. „De problematiek van de minderheden drukt nu nog eens extra op die buurten waar de problemen al lagen opgestapeld. De stadsvernieuwing is derhalve een zaak die met de grootst mogelijke energie moet worden aangepakt. Maar we spreken dan wel over 60.000 woningen ofwel 180.000 mensen. De Haagse Schilderswijk alleen al is zo groot als de stad Gouda. Als we dit project vóór de eeuwwisseling hebben afgerond mogen we heel erg blij zijn".

Onzekerheid

„De lange tijd die er met stadsvernieuwing gemoeid is brengt erg veel onzekerheid met zich mee. Niet alleen is het zo dat veel mensen nog jaren lang in een slecht huis zullen blijven wonen; ze zien het tijdstip van verhuizen ook aankomen. Ze weten alleen niet wanneer dat precies zal zijn. En dus komen er vragen als „zullen we het huis nog wel opknappen" of „waar zullen we de kinderen op school doen".
„Stadsvernieuwing is overigens niet alleen het bouwen van nieuwe huizen, het betekent ook het weer op gang brengen van het economische leven. Op het ogenblik gaat het met de middenstand in die buurten heel slecht".
„Scheveningen" noemt burgemeester Schols een uitstekend voorbeeld van stadsvernieuwing. Er ging een heleboel tegen de vlakte en er verrees zoiets als een nieuw Scheveningen. Overigens niet zonder veel protesten van de Scheveningse en Haagse bevolking. Er staan nu bijvoorbeeld grote flats met onverhuurbare of onverkoopbare woningen. „Het is waar", aldus de heer Schols, „dat die woningen door hun prijs op het ogenblik niet aan de man te brengen zijn. Maar „Scheveningen" is een project voor de lange termijn. Nu hebben we te maken met een malaise. Maar als de tijden beter worden, heus, dan komen die huizen wel vol. Wat er vóór de hele operatie op Scheveningen stond was vervallen, verveloos, armoedig, het stond op instorten. De zaken sloten hun deuren, Scheveningen ging langzaam dood. En wat zien we nu: Er is een grote zakelijke interesse in Scheveningen, er komen weer winkeltjes, horecabedrijven en als gevolg daarvan is het toerisme nu al weer enorm toegenomen".

Rijksoverheid

Stadsvernieuwing kost uiteraard een lieve cent. De rijksoverheid draagt bij in de kosten, maar veel minder dan Schols en de zijnen redelijk vinden. Ooit is eens afgesproken dat de steden alle kosten bij het Rijk mochten indienen. Daar is de overheid echter op teruggekomen en een aantal kosten wordt gewoon niet meer vergoed.

Steden als Amsterdam en Rotterdam houden zich keurig aan de nieuwe regeling, dienen zestig procent van alle kosten in en krijgen uiteindelijk 45 procent terug uit 's Rijks kas. Den Haag echter niet. Die declareert volgens de oude afspraak. Het mag echter niet baten. Ook de Hofstad krijgt maar 45 procent vergoed van de gigantisch hoge kosten. „En dat", aldus de heer Schols, „is veel te weinig. Het werkt ook vertragend, want steeds meer moeten we bekvechten over de pecunia en dat kost tijd."

Onverdraagzaamheid

Maar grote steden hebben natuurlijk nog wel meer problemen, en de grote niet alleen: „Wat mij in de Nederlandse samenleving het meest benauwt, is de toenemende onverdraagzaamheid. Niet alleen in de politiek, maar ook elders. En het wordt alleen maar erger. Hele bevolkingsgroepen staan tegenover elkaar. Oorzaak daarvan is de verminderde welvaart; dat maakt de mensen minder verdraagzaam. Het enige wat je kunt doen is er vanuit je eigen positie tegenin te gaan. Als burgemeester kun je probe-

ren het te signaleren en pogen de mensen met elkaar in gesprek te houden."
In kringen rond de Haagse burgemeester, vindt men kennelijk dat hij in dit opzicht wat al te bescheiden is. „Er waren in Den Haag situaties, zoals onlangs met een groep zigeuners, waarin grote uitbarstingen dreigden. Daarmee heeft de burgemeester zich steeds persoonlijk bemoeid en dankzij hem zijn die zaken niet geëscaleerd. Hij is de mensen gaan bezoeken, heeft gesprekken met ze gehad en heeft zodoende het voortouw genomen. Keer op keer is het hem zo gelukt de zaak in de hand te houden, de scherpe kantjes eraf te halen waardoor er weer mogelijkheden kwamen om oplossingen te vinden. Er zijn niet veel mensen die zich dat realiseren", zegt een van zijn naaste medewerkers.

Goede richting

Ook al zijn er negatieve ontwikkelingen in de Nederlandse samenleving, toch slaat voor de heer Schols de weegschaal naar de goede kant door.
„Negatief zijn de vervuiling van het milieu, steden die dichtslibben door het verkeer, de verloedering van de normen, het afkalven van oude waarden. Maar aan de andere kant is er ook erg veel dat in de goede richting wijst. De inspraak bijvoorbeeld is zoiets. Weliswaar is het een instrument dat veel effectiever moet worden gebruikt, want nu is het meer het behartigen van groepsbelangen zonder dat men over de muur van zijn eigen tuintje wil heenkijken. Maar het veelvuldig gebruik dat de mensen maken van de mogelijkheid tot inspraak, is een teken van grote betrokkenheid met de maatschappij waarin ze leven. Misstanden worden tegenwoordig veel actiever aangevochten. Uit de activiteiten van bijvoorbeeld krakers blijkt ook weer die grote betrokkenheid. Dat is heel wat anders dan de vermoeide apathie van vroeger. Ook merk ik dat er veel intensiever wordt nagedacht over de kern van het leven. Dat is allemaal winst. En de geschiedenis heeft geleerd dat de mensheid ondanks allerlei ups en downs steeds weer een stapje verder is gekomen. Daar geloof ik en daarop vertrouw ik".

Uitslag verkiezingen: Gunstig

Op de vraag hoe hij denkt over de afloop van de verkiezingen antwoordt hij prompt: „Gunstig. En daarmee bedoel ik meer dan op het eerste gezicht lijkt. De verkiezingsuitslag is wat de mensen willen. Wat de kiezers zeggen is altijd gunstig". Maar om zich te bepalen tot de uitslag van het CDA denkt hij dat er een stabilisatie of een lichte groei zit. „En daarvan begrijp ik niets. Normaal is dat een regeringspartij, die zulke onaangename maatregelen moet aankondigen, die moet werken in een tijd van een desastreuze werkloosheid, enorme klappen krijgt. Maar gezien de opiniepeilingen lijkt het CDA er hoegenaamd niet onder te lijden en dat is ronduit verbazingwekkend."

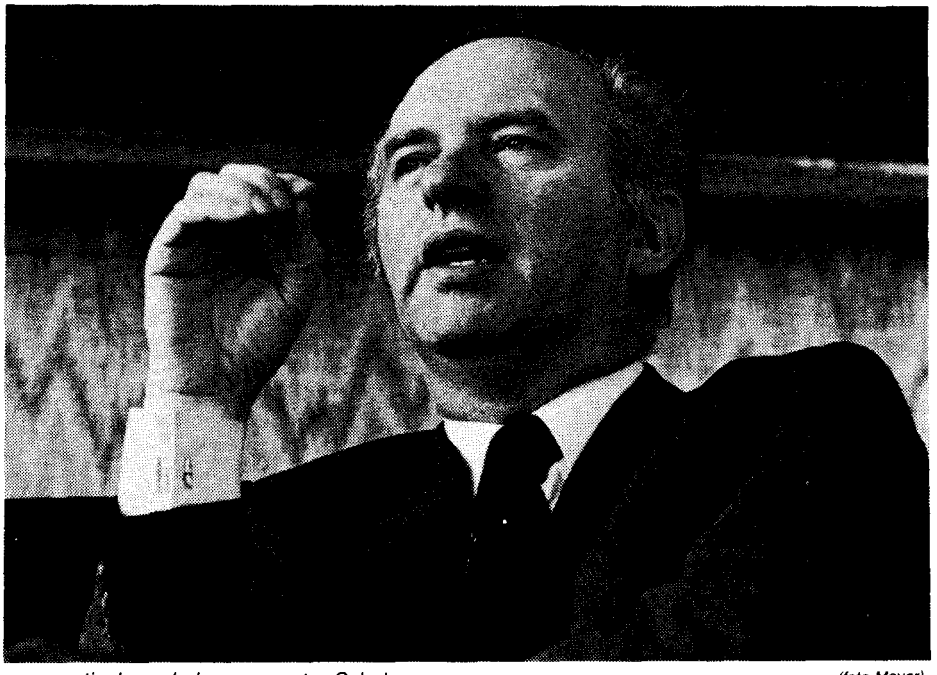

een gesticulerende burgemeester Schols. *(foto Meyer).*

Vergrijzing

Wat de grote gemeenten ook grote zorgen baart is de vergrijzing van de bevolking. Telde Den Haag in 1961 nog 605.000 inwoners, nu is dat aantal gekromten tot 465.000. En dat is dan nog maar een saldo. Er is aan die getallen niet te zien dat er 30.000 buitenlanders kwamen en er dus 30.000 Hagenaars wegtrokken. Wie er wegtrekken zijn jonge mensen en mensen uit de middengroep. Sociaal gezien behoren zij tot de middenklasse. Resultaat is dat in Den Haag (maar ook in de andere grote steden) twintig procent van de bevolking ouder is dan 65 jaar, tegen een landelijk gemiddelde van zestien procent. Jongelui kunnnen zich tegenwoordig permitteren een huisje buiten te zoeken en te pendelen van en naar het werk. Bijkomende problemen zijn dat ze zodoende massaal beslag leggen op de wegen en de toch al zo schaarse parkeerplaatsen in de stad. Carpooling zou hierin verlichting kunnen brengen. De ambtenaren op het Haagse stadhuis zijn daarmee op proef bezig. Wanneer dit gunstig uitpakt is het niet denkbeeldig dat Den Haag voor dit systeem van reizen speciale voorzieningen gaat treffen, ook voor de rest van de werkenden in Den Haag.
Andere grote problemen zijn de al veel genoemde minderheidsgroeperingen, die kampen met de aanpassing, een toenemende vreemdelingenhaat, de taal, de school en de generatieconflicten.
Voorts is de werkgelegenheid desastreus. In absolute getallen is het aantal werklozen in Den Haag bijna even greoot als in de gehele provincie Groningen. De Centrale Directie van de PTT overplaatsen naar het noorden van het land wijst burgemeester Schols dan ook categorisch af.

Krakers

Krakers kent Den Haag ook, hoewel men er niet zoveel van hoort als van bijvoorbeeld het Amsterdamse krakersgilde. Weliswaar zijn er in de hoofdstad zevenduizend panden gekraakt en in Den Haag „slechts" tweehonderd, toch doet dat er niets aan af dat het in Den Haag zo op het oog veel rustiger gebeurt. Een feit is dan ook dat het Haagse gemeentebestuur inclusief zijn burgemeester (afgezien van de vraag of het mag of niet) sympathie heeft voor de krakersactiviteiten. „En bovendien", aldus de heer Schols, heeft Den Haag een uitmuntende wethouder volkshuisvesting in de persoon van Piet Vink (PvdA) die dag en nacht bereid is met de krakers te praten en die bovendien bereid is om ook nog iets financieels te doen door leegstaande panden aan te kopen ten behoeve van de huisvesting. Kortom: Den Haag heeft een sublieme wethouder en daardoor zijn ons tot nu toe grote problemen bespaard gebleven".

„Veredelde gossip"

Anders is dat met de bestuurlijke situatie in de regeringsstad. In nauwelijks 1½ jaar zag het stadsbestuur niet minder dan vijf van zijn... wethouders vertrekken. Burgemeester Schols ontkent niet, dat er grote bestuurlijke problemen zijn in een stad als Den Haag. „Natuurlijk zijn die er, maar hier zeker niet meer dan in andere grote steden. Het vertrek van de vijf wethouders heeft daar ook niets mee te maken. Dat is een toevallige samenloop van zeer uiteenlopende factoren. In drie gevallen was sprake van privé-omstandigheden en in de andere twee vertrokken de

(Vervolg op pagina 11).

Emancipatie en fiscus (II)

Emancipatie, individualisering en draagkracht

door dr. B. de Vries

In het eerste artikel (CDActueel no. 24) heb ik uiteen gezet dat sedert 1973 bij de belastingheffing de nadruk sterk verschoven is van het beginsel van de gezinsdraagkracht naar een individualistisch draagkrachtbegrip.

Is dat onvermijdelijk in een samenleving die ruimte wil maken voor emancipatie en individualiseringsprocessen?
Naar mijn overtuiging niet. Vanuit de fiscale invalshoek gaat het er bij emancipatie om dat de fiscus de vrouw niet weghoudt van de arbeidsmarkt. Maar dat betekent nog niet dat de fiscus twee-inkomenshuishoudingen veel milder zou moeten behandelen dan één-inkomensgezinnen.
Ook het streven naar individualisering noodzaakt niet tot de ontkenning van het bestaan van een gezamenlijke huishouding. Mensen moeten tot hun recht kunnen komen, ook doordat zij zelf verantwoordelijk gesteld worden voor hun verplichtingen aan de fiscus; maar dat sluit niet uit dat bij het vaststellen van de omvang van die verplichtingen rekening wordt gehouden met de lusten en lasten die voortvloeien uit hun betrekkingen met anderen.
Ook als het gaat om het spiegelbeeld van belastingen, namelijk subsidies – zoals de „individuele" huursubsidie en studietoelagen – kijken we toch naar het gezamenlijke inkomen van beide partners?

Het CDA en het draagkrachtbeginsel

In ons nieuwe verkiezingsprogram wordt uitdrukkelijk gekozen èn voor gelijke behandeling èn voor het beginsel van de gezinsdraagkracht. Dat blijkt uit artikel 2.47, waar staat: „Ook in de belastingwetgeving wordt gestreefd naar gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Daarbij zal het beginsel van de gezinsdraagkracht uitdrukkelijk tot gelding moeten komen. Daarom: als beide partners een inkomen hebben, zal daarmee op evenwichtige wijze rekening moeten worden gehouden bij de belastingheffing".
Het spreekt vanzelf dat dit artikel mede richtinggevend is geweest voor onze inbreng in het debat.

Koerscorrecties

Dat heeft ertoe geleid dat wij op een aantal punten koerscorrecties hebben bepleit.
Dat gold uiteraard niet voor die delen van de Nota die betrekking hadden op een meer gelijke behandeling van mannen en vrouwen en op het gelijkstellen van samenwonenden met gehuwden. Hiervoor heb ik de belangrijkste van die kategorie voorstellen genoemd.
Op zichzelf hebben wij ook geen moeite met een verdergaande verzelfstandiging. Moeite hebben wij ermee als die verzelfstandiging automatisch tot gevolg heeft dat de desbetreffende inkomensbestanddelen – vooral als het gaat om hogere inkomens – ineens gaan vallen onder een veel milder fiscaal regime.
Op dat punt hebben wij daarom een aantal koerscorrecties bepleit, namelijk:

a) een andere verhouding tussen het tarief van alleenstaanden en twee-inkomenshuishoudens;
b) een verlichting van de belastingdruk op gezinnen met één inkomen;
c) een algehele tariefscorrectie om de operatie budgettair ongeveer neutraal te maken.

Ad a) Naar ons oordeel mag de belastingdruk op twee oudere alleenstaanden niet teveel lichter zijn dan op een twee-inkomensgezin. Het motief daarvoor is dat wij geen „fiskale vlucht" uit de gezamenlijke huishouding willen stimuleren. Dat speelt vooral bij samenwoners, die om een voordeel in de wacht te slepen zich tegenover de fiskus zouden kunnen voordoen als twee alleenstaanden. Bij betrekkelijk lage inkomens levert het huidige verschil tussen een gezamenlijke belastingvrije voet van *f* 16.000,– en *f* 12.000,– al een fors verschil in belastingdruk op (zie de absolute cijfers en vooral de verhoudingscijfers in tabel 1). Daarom is de suggestie gedaan het verschil tussen de vrije voeten wat kleiner te maken, maar daartegenover het tarief voor de alleenstaanden 10% lager vast te stellen dan voor twee-inkomensgezinnen.

Ad b) Voor gezinnen met één inkomen kan de belastingdruk meer in overeenstemming worden gebracht met de belastingdruk op twee-inkomensgezinnen. Dat kan bereikt worden door het huidige tarief op elk niveau te korrigeren met een bepaalde faktor. Die faktor kan gevonden worden door b.v. eerst het gezinsinkomen te delen door 1,8 en vervolgens te kijken welk tarief in het huidige systeem bij het dan gevonden inkomen hoort.
Dit tarief kan dan vervolgens op het hele inkomen worden toegepast. Ook na zo'n korrektie zullen de twee inkomensgezinnen nog vaak in het voordeel zijn.
Toch zal het ook kunnen voorkomen – vooral als het inkomen van de één relatief hoog en dat van de andere relatief laag is – dat de gezinnen met één inkomen het best af zijn. In dat geval zou de aanslag voor het twee-inkomensgezin met het verschil verminderd kunnen worden.
De teruggaaf zou dan over beide partners in dezelfde verhouding kunnen plaatsvinden als waarin zij hebben bijgedragen tot het gezamenlijke inkomen.

Ad c) De voorstellen onder a) en b) kosten nogal wat geld. Om de zaak budgettair neutraal te maken, zal dan ook over de hele linie een tariefsverhoging nodig zijn. Uitgegaan is daarbij als voorbeeld van een verhoging met 10% van alle tarieven. Het eindresultaat van de hele operatie is dan te vinden in tabel 2. Dat eindresultaat blijkt dan zo te zijn dat het voor alleenstaanden niet veel uitmaakt (zie onderste regel), dat twee-inkomensgezinnen meer betalen, vooral bij hogere inkomens, en dat gezinnen met één inkomen erop vooruitgaan.

Aftrekposten

Een voorstel dat vooral te maken heeft met de gelijke behandeling, betreft de toerekening van aftrekposten. De Nota stelt voor die toe te rekenen aan de partner met het hoogste inkomen. Uit een oogpunt van emancipatie vinden wij het veel logischer de aftrekposten over beide partners te verdelen in dezelfde verhouding als waarin zij hebben bijgedragen tot het totale inkomen. Dat zou wellicht ook logischer zijn voor andere inkomensbestanddelen, zoals het inkomen uit vermogen, maar op dat punt hadden wij toch wel begrip voor de bezwaren van de staatssecretaris.
Wat de vermogensbelasting betreft zien wij die bezwaren echter weer niet.

Samenwonenden

Wat de samenwonenden betreft kunnen wij ons goed vinden in de benadering van de Nota. Als het gaat om de praktische uitvoerbaarheid hebben wij echter nog wel vraagtekens.
Maar het is goed als iemand die samenwoont met een niet verdienende partner dezelfde faciliteiten krijgt als een gezin met één inkomen.
Het is ook goed als er een eind komt aan de situatie waarin mensen die samenwonen en kinderen te hunnen laste hebben, niet langer kunnen profiteren van een kumulatie van aftrekposten die in feite alleen maar bedoeld zijn voor één-ouder gezinnen.

Tenslotte

De voorstellen die onze fractie gedaan heeft, wijzen erop dat wij van mening zijn dat vooral uit een oogpunt van draagkrachtverhoudingen belangrijke koerscorrecties nodig zijn. Wij hebben ons daarbij mede laten leiden door de tekst van ons nieuwe verkiezingsprogram. Die tekst kan en mag naar ons oordeel niet los worden gezien van de problematiek van de inkomens per huisnummer. In de moeilijke jaren tachtig zal een eerlijke verdeling van arbeid en inkomen veel zorg eisen. Maar diezelfde aandacht is nodig

voor een eerlijke verdeling van de lasten voor de instandhouding van onze kollektieve voorzieningen. Bij het zoeken van christen-democratische oplossingen voor deze problematiek zullen wij er niet aan ontkomen ons opnieuw te bezinnen op de vraag welk gewicht wij willen toekennen aan het in onderlinge zorg en verbondenheid samenleven van mensen.

Dit is het tweede artikel over emancipatie en fiscus. Het eerste artikel stond in CDActueel van vorige week. Daarbij stond ook tabel I afgebeeld (red.).

Tabel 2: Voorstel CDA betreffende verdeling belastingdruk inkl. algehele tariefsverhoging met 10%.

Heffingssubject	Belastingbedrag bij gezamenlijk inkomen		
	ƒ 25.000	ƒ 50.000	ƒ 100.000
Twee oudere alleenstaanden (verhouding inkomens 2:3)	ƒ 2.300	ƒ 8.900	ƒ 29.100
Twee-inkomenshuishouding (verhouding inkomens 2:3)	ƒ 2.900	ƒ 10.500	ƒ 33.800
Gezin met één inkomen	ƒ 3.150	ƒ 11.900	ƒ 38.500
Oudere alleenstaande	ƒ 4.550	ƒ 14.600	ƒ 44.300

Interview burgemeester Schols

(Vervolg van pagina 9).

betreffende wethouders op politieke gronden, wegens problemen met de raad of met de eigen fractie". Hij wil dan ook absoluut niets horen van „een bestuurlijke crisis", waarin Den Haag zou verkeren. „Een bestuurlijke crisis is er niet en is er ook nooit geweest. Dat is een veredelde gossip, die men blijkbaar in bepaalde kringen graag aan de gang wil houden. Onbegrijpelijk, hoe men daar aan komt." Burgemeester Schols, wiens herbenoeming over een paar maanden moet plaatsvinden, wil niet ingaan op de kritiek op zijn functioneren, die met name van PvdA-zijde wordt geuit. „Ik moet daar buiten blijven", vindt hij. Wel laat hij merken een aantal punten van de kritiek te vervaren te hebben als persoonlijk en op de man gespeeld, soms onredelijk en onnodig hard. Als voorbeeld geeft hij het verwijt, máánden na dato, dat hij bij de zomerrellen in 1979 in Den Haag niet van zijn vacantie in Frankrijk zou zijn teruggekomen. „Schols laat zijn stad in de steek", heette het in een Haagsche courant. De heer Schols daar zelf nu over: „Ik ben er nooit over begonnen. Maar ik wil nu wel zeggen, dat ik versteld stond van dat plotselinge verwijt. Het is een fabeltje, dat ook nu nog voortleeft. Ik stond in voortdurend telefonisch contact met de loco-burgemeester, die iedere dag na rijp beraad ter plekke en in nauw overleg met de hoofdcommissaris van politie, het niet nodig vond, dat ik mijn vacantie zou afbreken. Bij het debat in de gemeenteraad over de rellen is er ook met geen woord over gerept en bestond terecht allerwege grote waardering voor het gevoerde beleid. En dat wordt dan ineens een ½ jaar later als verwijt gelanceerd. Onbegrijpelijk."

Apart statuut voor grote steden

Dan tenslotte het bestel van het bestuur van grote steden. Schols heeft daar vergaande ideeën over. Hij toont zich een groot voorstander van een apart staatsrechtelijk statuut voor grote steden. Hij denkt daarbij aan een ander soort gemeentewet dan welke geldt voor een stad als Assen. Er zou een integraal bestuur moeten komen over de stad en de aan haar vastgegroeide randgemeenten. Voor Den Haag zijn dat Leidschendam, Voorburg, Rijswijk en Loosduinen. Vroeger lagen die steden ver van elkaar. Nu zijn ze samengegroeid tot één stad. Daaraan moet, aldus de heer Schols, een bestuurlijke vertaling worden gegeven. De randgemeenten zouden via bijvoorbeeld wijkraden een grote autonomie kunnen behouden en de Haagse burgemeester praat dan ook niet over annexatie. Feit is wel dat met een door hem voorgesteld nieuw statuut tal van grote problemen makkelijker zouden kunnen worden opgelost: de werkgelegenheid, de verkeersproblematiek en de huisvesting. „Den Haag is volgebouwd. Wij zijn voor nieuwe bouwplaatsen aangewezen op de randgemeenten. En het is toch te gek dat wij, met de hoed in de hand aan een gemeente als Leidsendam moeten vragen of er bij haar ten behoeve van Hagenaars woningen gebouwd mogen worden. Het gaat daarbij om het zogenaamde LeiNo-project. Een project dat de afgelopen week door de gemeenteraad is afgewezen. Het is toch te gek om los te lopen dat een gemeente van vierduizend inwoners dat kan tegenhouden!"

commentaar

Nieuwe bezuinigingen (1)

Het kabinet heeft overeenstemming bereikt over een nieuwe bezuinigingsronde per 1 juli a.s. Op jaarbasis moet het pakket ongeveer 5 miljard gulden opleveren, nodig om het financieringstekort voor de overheid niet nog verder te laten op lopen tot 8,4% van het nationaal inkomen. De maatregelen bestaan uit een verhoging van enkele sociale verzekeringspremies voor werknemers, een gelijke koopkrachtdaling voor de ambtenaren en trendvolgenrs en een aantal bezuinigingen op de rijksbegroting.

Geen loonmaatregel dus, met weer een korting op de prijscompensatie. Althans wanneer de sociale partners beloven de verhoging van de werknemerspremies niet te compenseren met extra loonsverhogingen.

Het zou een goed ding zijn, wanneer die toezegging zou kunnen worden gedaan. Want een loonmaatregel brengt hoe dan ook extra sociale spanningen met zich mee. Albeda heeft haar terecht gewaarschuwd. Dat zou vooral nu slecht uitkomen, nu werkgevers en werknemers in de Stichting van de Arbeid overeenstemming hebben bereikt over „Aanbevelingen en afspraken" voor overleg over werkgelegenheid en arbeidsmarkt. Een „historisch akkoord" zei men. Terecht, want het kan duiden op een begin van herstel van de sociale verhoudingen, waar het de laatste jaren behoorlijk aan heeft geschort. Maar men moet niet te vroeg juichen.

Nieuwe bezuinigingen (2)

De intentieverklaring van nu, moet nog gestalte krijgen in een concrete aanpak in de loop van het jaar, voor het beleid op de middellange termijn. Dat een dergelijke gezamenlijke aanpak onontbeerlijk is, is deze week nog eens in alle ernst onderstreept door de voorspellingen van het Centraal Planbureau, die alle eerdere voorspellingen in somberheid hebben overtroffen.

(Vervolg op pagina 13).

Polisario in discussie

De Westelijke Sahara

Het Europese Parlement heeft op donderdag 12 maart j.l. met een duidelijke meerderheid het rapport-Lalor over de Westelijke Sahara aanvaard. Dit heeft in Nederland verbazing gewekt, omdat hier te lande over het algemeen het standpunt van Polisario als juist wordt aangenomen.

europa

door
mr. J. L. Janssen van Raay
lid Europees Parlement voor EVP en CDA

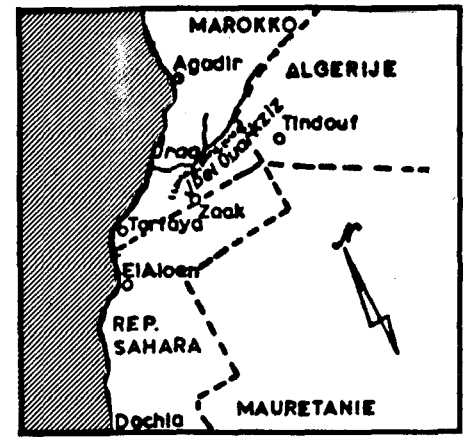

De Nederlandse christen-democraten in het Europese Parlement hebben verdeeld gestemd: drie voor, drie tegen, vier onthoudingen. Het lijkt mij daarom nuttig dat ik als één der voor-stemmers een ander geluid laat horen en uiteen zet waarom de grote meerderheid van de christendemocratische fractie (54 voor, 8 tegen bij 8 onthoudingen) het rapport-Lalor heeft gesteund.
Zoals bekend is de Westelijke Sahara een strijdtoneel waarin sprake is van een gewapend conflict tussen Algerije en Marokko, terwijl met name vanuit Algerijns grondgebied en met Algerijnse steun militaire infiltraties plaatsvinden en commando-overvallen worden gepleegd op doelen, gelegen binnen de voormalige Spaanse kolonie Rio de Oro. De resolutie-Lalor geeft uiting aan de bezorgdheid over het lot van onschuldige bevolkingsgroepen die in vijandelijkheden in de Magreb verwikkeld zijn, en veroordeelt elke interventie, met name militaire interventies, van derde-landen die door de escalatie van het conflict in de Westelijke Sahara en door hun pogingen om in dit gebied invloedssferen op te bouwen, ertoe bijdragen dat het gewapende conflict voortduurt. *(Vervolg pagina 13).*

uw mening

Op de schroothoop

De Antirevolutionaire Partij – toen zij nog bestond – gaf graag het goede voorbeeld. Althans in woord. Wie herinnert zich niet de afkeuring uit die kring over een partij, die haar voormannen „op de schroothoop" gooide.
Maar wat is één van de laatste daden van die Antirevolutionaire Partij zelf? Izak Diepenhorst op de schroothoop!
Een man van jongsaf aan verknocht aan die partij. Een even onvermoeibaar als gewaardeerd spreker op kiesverenigingsvergaderingen. Iemand met een onafhankelijk en critisch, maar niet minder antirevolutionair, oordeel en met een orginele en boeiende zeggingsgave. Oud-Tweede Kamerlid, oud-minister en vele jaren Eerste Kamerlid, 64 jaar.
Diepenhorst heeft naar het oordeel van de partijautoriteiten zijn partij lang genoeg gediend.
Daar ga je dan met zo'n staat van dienst!

Den Haag **G. C. van Dam**

Diepenhorst

Met ontsteltenis las ik in één van de dagbladen dat Prof. Diepenhorst niet meer in aanmerking zou moeten komen voor een zetel in de Eerste Kamer.
Los van het feit hoe dit is gebeurd, vraag ik me af: mensen, waar zijn we mee bezig? Beseffen we dan niet dat deze man een identificatiefiguur is voor een bepaalde flank binnen het CDA, mensen die zich o.a. door hem vertegenwoordigd voelen. Heel wat, potentiële, kiezers voelen zich in de kou staan en zullen hun stem aan het CDA niet kunnen geven en dat is heel jammer. Tegen zulk ontactisch gedrag kunnen zelfs geen honderd CDA-verkiezingstreinen op.

J. C. van Santen

Naschrift bij ingezonden brieven

De redactie van CDActueel heeft mij gevraagd, vanuit het dagelijks bestuur van de voormalige ARP, te reageren op vragen over het niet kandideren van prof. dr. I.A. Diepenhorst voor de Eerste Kamer.

Puntsgewijs het volgende:

1. **Volgens de statuten van de ARP geschiedde de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer door de leden van de Staten-fracties, naar aanleiding van een advies van het dagelijks bestuur van de partij.**
2. **Voor het „kiesdistrict" waarvoor de heer Diepenhorst in de Eerste Kamer zat, te weten de provincies Utrecht, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, moesten in 1980 tweemaal de kandidatenlijsten vastgesteld worden. De eerste maal in maart 1980, toen een kandidatenlijst in verband met de periodieke aftreding van de helft van de Eerste Kamer opgesteld moest worden. De tweede maal in september 1980 in verband met de toen reeds te verwachten ontbinding van de totale Eerste Kamer die noodzakelijk is bij grondwetswijziging (tegelijk met die van de Tweede Kamer in mei a.s.).**
3. **Bij de eerste kandidaatstelling, in maart 1980, bleken de statenfracties van de desbetreffende provincies de heer Diepenhorst niet opnieuw te willen kandideren Zij stelden andere personen kandidaat voor de enige ARP-plaats uit het desbetreffende district. Na een klemmend beroep van het dagelijks bestuur van de ARP, bleken de staten-fracties echter bereid de heer Diepenhorst toch te kandideren, zij het slechts voor de beperkte zittingsperiode tot de te verwachten ontbinding van de Eerste Kamer medio 1981. Dit werd uiteindelijk door het partijbestuur aanvaard.**
   ***Dit is door het dagelijks bestuur ook aan de heer Diepenhorst meegedeeld,* die tegen deze gang van zaken ernstig bezwaar gemaakt heeft.**
4. **Bij de tweede kandidaatstelling in september 1980, nu voor de Eerste Kamer zoals die in juni 1981 zal worden gekozen, hebben de statenfracties conform hun eerder geuite voornemen voor de eerste plaats in het betreffende district drs. P. Bukman gesteld. De kandidaten die het dagelijks bestuur voor de volgende plaatsen van de lijst geadviseerd had werden door de meerderheid der desbetreffende statenfracties vervangen door andere, uit de betrokken fracties afkomstige personen.**
5. **Conclusie. De hier en daar gehoorde suggestie dat het niet kandideren van de heer Diepenhorst te wijten zou zijn aan de toenmalige ARP-leiding is onjuist. De statenfracties handelen overigens op basis van de hen statutair gegeven bevoegdheden. Het staat een ieder vrij om over het resultaat daarvan een oordeel te geven.**

prof. dr. D.Th. Kuiper
oud-ondervoorzitter ARP

Concrete voorstellen

De resolutie bevat vervolgens drie concrete voorstellen:

1. Er wordt een beroep gedaan op Marokko om geen gebruik te maken van zijn achtervolgingsrecht, waarmee bedoeld wordt het recht van de Marokkaanse strijdkrachten om in geval van militaire infiltraties de grens met Algerije te overschrijden om aldaar de betreffende eenheden uit te schakelen.
2. Er wordt een beroep gedaan op de Algerijnse regering om niet toe te staan dat het grensgebied van haar land met Marokko wordt gebruikt als basis voor gewapende aanvallen tegen dat land.
3. Aangezien de nationaliteit van de Saharavolkeren, die zich in vluchtelingenkampen in de omgeving van Tindouf bevinden, niet is vastgesteld, terwijl ze evenmin door de Hoge Commissie voor de Vluchtelingen zijn geteld, dient dit alsnog te geschieden. De vluchtelingen die alsdan inderdaad blijken uit de Westelijke Sahara afkomstig te zijn en die gerepatrieerd wensen te worden, moeten de mogelijkheid hebben onder de supervisie van de Hoge Commissie naar hun land terug te keren.

Voorts worden de regeringen van de negen verzocht een poging te doen om zowel bilateraal als multilateraal tussen Marokko en Algerije te bemiddelen met het oog op de handhaving van vrede en stabiliteit in het betrokken gebied.
Zoals u ziet, is hier sprake van een vredelievende resolutie, die beoogt vrede en stabiliteit te brengen in dit gedeelte van Noord-Afrika en de acute nood van de vluchtelingen wenst te lenigen. Geen enkele reden dus om tegen te stemmen.

Koloniale grenzen heilig?

De grond voor tegenstemmers en onthouders moet u dan ook niet zoeken in de resolutie zelf, maar in wat er niet in geschreven staat: de aanspraken van Polisario op het gebied van de Westelijke Sahara. In deze gedachtengang had in de resolutie vermeld moeten zijn dat de voormalige koloniale grenzen heilig zijn, en dat na de kolonisatie de autochtone bevolking binnen die grenzen geraadpleegd moet worden over haar toekomst.
Op het eerste gezicht lijkt dit een aantrekkelijke redenering, maar bij nader inzien houdt zij in het onderhavige geval geen stand. Het heilige principe van de koloniale grenzen moge door de Afrikaanse regeringen zelf zijn ingevoerd, voor ons Europeanen is er uiteraard geen enkele reden om dit tegen de zin van de betrokkenen door te drukken. Stelt u zich eens voor dat de voormalige koloniale staten in Afrika en daarbuiten ervan uitgegaan zouden zijn dat hun onderlinge grenzen opnieuw zouden moeten worden vastgesteld, dan zou Europa natuurlijk nooit politiek en rechtens hebben geëist dat deze grenzen heilig en onschendbaar zouden zijn. Dit geldt natuurlijk in het bijzonder voor volstrekt willekeurig met een lineaal op de kaart getrokken grenzen zoals dat met name in Noord-Afrika is geschied. Marokko heeft zich altijd op het standpunt gesteld dat Spanje Marokkaans grondgebied had gekoloniseerd, en dat dit na de terugtrekking van Spanje weer aan Marokko zou moeten worden teruggegeven. Het is opvallend dat bij de teruggave van Tarfaya in 1958 en van Ifni in 1969 niemand op het idee is gekomen de Marokkaanse aanspraken te betwisten en een volksstemming te eisen.

Positie vluchtelingen

Trouwens, er is ernstige reden om in twijfel te trekken of er wel sprake kan zijn van een relevante stemming van het volk van de Sahara. Zoals ik zelf met een zevental collega's uit het Europese Parlement na een intensieve verkenning vanuit de lucht en op de grond heb kunnen vaststellen, is het omstreden woestijngebied geheel leeg, met uitzondering dan van de aanwijsbare aanwezigheid van Marokkaanse militairen. Nu wordt hiertegen aangevoerd dat de woestijnbevolking er wel was, maar massaal over de grens is gevlucht naar Tindouf. Welnu, juist deze bewering kan gemakkelijk worden onderzocht door de Hoge Commissie voor de Vluchtelingen, zoals voorzien in de resolutie-Lalor, maar Algerije heeft nooit toestemming verleend om dit onderzoek naar aantal en nationaliteit te laten plaatsvinden. Toch zou dit betrekkelijk eenvoudig zijn, daar de echte vluchtelingen uit de voormalige Spaanse kolonie min of meer Spaans spreken en Spaanse identiteits-papieren hebben, terwijl de overige vluchtelingen afkomstig zijn van de voormalige Franse koloniën en dus met die taal beter vertrouwd zijn.
En de militaire pretenties van Polisario dan? Het is inderdaad een feit dat naar schatting acht- tot tienduizend zwaar bewapende goed getrainde, goed gevoede en goed gedisciplineerde strijders militaire „hit and run"-operaties uitvoeren, zij het dat deze aan effectiviteit hebben ingeboet nadat het Marokkaanse leger een verdedigingslijn in de Sahara heeft opgeworpen van drie- à vierhonderd kilometer. Ik kan echt wel respect opbrengen voor de moed van deze militairen, die onder moeilijke omstandigheden met levensgevaar huzarenstukjes verrichten. Maar het is in de eerste plaats de vraag of zij inderdaad allemaal zijn geworven uit het jongelingschap van het volk der West-Sahara'ers, en in ieder geval staat vast dat hun bewering dat zij metterdaad 90% van de Westelijke Sahara controleren, niet juist is. Het is natuurlijk vrij eenvoudig om niets vermoedende politici en journalisten die de woestijn niet kennen, een leeg gebied te laten zien, en men moet per ongeluk op een mijn stuiten om tot het inzicht te komen dat de kolonne in noordelijke richting Marokkaans grondgebied is binnengedrongen in plaats van in westelijke richting de Westelijke Sahara, zoals onlangs enige Nederlandse parlementariërs hebben ervaren.

commentaar

Bezuinigingen

(Vervolg van pagina 11).

Op de dag van het akkoord in de Stichting van de Arbeid hadden werkgevers en werknemers met kroonleden in de Raad voor de Arbeidsmarkt berekend, dat er tot 1985 minimaal 350.000 banen bij moeten komen, om de werkloosheid dan op een niveau van 150.000 te krijgen. Ook een bewijs voor de omvang van het gigantische karwei, waar ons land de komende 4 jaar voor staat.
Het is duidelijk, dat het aanhalen van de broekriem door overheid èn door de burgers onontkoombaar is. Maar ook bij de nieuwe bezuinigingsronde doet zich weer het gemis aan een totaal inkomensbeleid voelen. Men kan niet om de indruk heen, dat we telkens met gelegenheidsmaatregelen bezig zijn, die hun grondslag niet vinden in een uitgewogen allesomvattend inkomensbeleid. Zolang dat het geval is, zal de noodzakelijke matiging des te moeilijker te verkopen zijn. Een uitdaging dus voor het nieuwe kabinet, waarvoor het CDA-program duidelijke bouwstenen bevat.

Twijfel

Op voorstel van het CDJA formuleert het CDA-verkiezingsprogram strikte voorwaarden, waaraan steun aan bevrijdingsbewegingen moet voldoen (art. 1.24).
Vorige week keerde een parlementaire delegatie terug van een bezoek aan de westelijke Sahara. De ervaringen daar gaven alle betrokken kamerleden aanleiding hun twijfel te uiten over de verstrekte informatie van de zijde van het Polisario-comité.
Die twijfel is terecht! Parlementariërs dienen te twijfelen aan alle informatie, die op hen afkomt. Pas dan kunnen zij tot afgewogen oordelen komen. Die twijfel is ook vereist t.a.v. informatie, verkregen van door de overheid gesubsidieerde instellingen.
Daarbij behoeft men, indien men bij één zo'n comité onjuistheden vaststelt, niet te vervallen in een oproep om alle landencomité's te wantrouwen.

Soorten propaganda, verspreiding en beschikbaarheid

Het verkiezingsmateriaal in de CDA-campagne

De laatste weken wordt het landelijk partijbureau in toenemende mate overstelpt met aanvragen voor en informatie over verkiezingsmateriaal.

Ook de diverse CDA-campagneteams in de regio zullen ongetwijfeld hiermee veel te maken hebben.

Nu de start van de campagne zo aanstaande is verdient het aanbeveling in dit kader kort in te gaan op deze aangelegenheid.
Vooropgesteld moet worden dat wij op sobere wijze gebruik moeten maken van verkiezingsmateriaal. Ten opzichte van 1977 en 1979 is het budget voor te verstrekken propagandamaterialen drastisch teruggeschroefd. In deze tijd van versobering is dat ook alleszins gewenst en gerechtvaardigd.
In het afgelopen jaar is in voortdurend overleg met de regionale campagneteams van de Kamerkringen het volgende beleid uitgestippeld.

Soorten verkiezingsmateriaal

Bij de materialen is onderscheid gemaakt tussen campagne-ondersteunende producten en informatief-campagnemateriaal. Bij de eerste categorie behoren bijvoorbeeld affiches (in verschillende maten), stickers, ballonnen, speelgoedballetjes e.d., terwijl bij de tweede categorie onder andere gerekend wordt het verkiezingsprogram (ook in populaire vorm) pamfletten, folders enz.
Voorts is afgesproken dit jaar ook een beperkt aantal producten te vervaardigen, die verkocht kunnen worden.
Dat zijn bijvoorbeeld stropdassen, vlaggen, aanstekers, drinkbekers.

Verspreiding

Uiteraard is een campagne niet geslaagd als geen goed gebruik wordt gemaakt van het materiaal dat geboden wordt.

Velen zullen in het bezit willen komen van diverse beschikbare documentatie en producten. In onderling overleg is nadrukkelijk afgesproken dat de verstrekking van materialen uitsluitend geschiedt vanuit de zogenaamde permanente depots, die elke Kamerkringcampagneteam kent. In een apart kader treft u de adressen van deze depots aan. U kunt er het beste rechtstreeks contact mee opnemen. Het is derhalve in tegenstelling tot 4 jaar geleden, niet de bedoeling dat „Den Haag" op aanvraag materiaal ter beschikking stelt. Het bureau zal slechts fungeren als doorgeefluik naar de diverse teams in de regio, die vervolgens voor de afwikkeling zullen zorgen.
Het grote voordeel hiervan is, dat men veel beter kan overzien waar materiaal wordt uitgezet en wat er uiteindelijk mee gedaan wordt. Dat kan bovendien weer bevorderlijk zijn voor een redelijk zuinig beleid ter zake.

Beschikbaarheid

In het kader van een enigermate zuiniger omgaan met de diverse produkten is al in een heel vroeg stadium met de campagneteams afgesproken dat de materiaal niet al te vroeg voor de regio en plaatselijke afdelingen beschikbaar zouden komen. De afspraak is gemaakt, dat in principe alle materiaal en documentatie op 11 april a.s. op de regio-depotadressen afgeleverd zijn. Kamerkringcampagneteams zorgen vervolgens voor verspreiding in hun eigen regio, zodat omstreeks de Paasdagen elk gemeentelijk campagneteam de beschikking heeft over bestelde produkten (voorzover aan die bestelling qua aantal en kosten ook redelijk voldaan kan worden).
Wij benadrukken derhalve nogmaals, dat het verre de voorkeur verdient rechtstreeks contact op te nemen met het depotadres in de eigen regio. Desgewenst kunt u daar ook een lijst verkrijgen van de verschillende soorten propagandamateriaal voor de komende Tweede Kamerverkiezingen.

Materiaaldepots Kamerkringcampagneteams

organisatienieuws

Groningen
A. Poort
Smaragdstraat 44
9701 BE Groningen
050–779041
Friesland
Trefpunt
Schrans 90
8932 NH Leeuwarden
Drenthe
mw. G. Heeling
Rutgerswal 3
7854 PM Zweeloo
05917–1691
Overijssel
Joh. Kappert
Oosterhulst 4
7711 BG Nieuwleusen
05296–1353

J. ter Keurs
Heitmerweg 36
Zinderen (Borne)
074–661657
Gelderland
CDA-Bureau Gelderland
Markt 38
6811 CJ Arnhem
085–427159
Utrecht
A. F. M. van Dijk
Van Lynden van Sandenburgweg 6
3945 PB Cothen
03436–2244
Den Helder
J. P. Klaver
Westdijk 23
1812 MC Schermer
02204–203
Amsterdam
H. N. Stoekenbroek
Zeelandstraat 2
1082 BW Amsterdam
020–421821
Haarlem
D. J. Groeneweg
Noorddammerweg 108
1187 ZV Amstelveen
020–450226
Leiden
Depotadres Leiden
p/a Middenweg 8
Leidschendam
070–274701 (Paardekoper)
Den Haag
mevr. J. B. Janssen van Raay-Fokke
Van Soutelandelaan 121
2597 EX Den Haag
070–249386
Rotterdam
C. Monster
Hoflaan 34
3062 JH Rotterdam
010–123665
Dordrecht
G. van Baalen
St. Jorispad 10A
2671 MZ Naaldwijk
01740–25840
Zeeland
M. Juursema (CDA-bureau Zeeland)
Oosterguitestraat 6
4451 AP Heinkenszand
01106–2927
Noord-Brabant
Provinciaal
CDA-Bureau
Walpoort 12
5211 DK Den Bosch
073–132071

Noord-Oost Brabant
Leo Ceelen
Rijksweg 136
5384 AJ Heesch

Zuid-Oost Brabant
A. Mikkers
Mr. van Hooffstraat 6a
5472 CA Boekel
en
T. Scherf
Laar 14
Eindhoven

Midden Brabant
H. Spijkers
Bergdijksestraat 92
5025 VH Tilburg
West
J. van de Stee-van Agtmaal
Langeweg 19a
4771 RA Langeweg
Limburg
A. Zinken
Maasbrachterweg 81
6101 XV Echt
04754–2621

Den Haag, 25 maart

Beste Max,

„Ik vond het plezierig, dat we elkaar weer eens ontmoetten tijdens het programma van Joop van Tijn, „Vale Plat". 'n Boeiende uitzending vond ik, niet in het minst natuurlijk omdat het rechstreeks werd uitgezonden. Naast nadelen, heeft zo'n directe uitzending natuurlijk ook zijn voordelen. Het belangrijkste is, dat alles echter overkomt en dat er niet in geknipt kan worden, waardoor allerlei belangrijke dingen die absoluut gezegd moeten worden in de prullenmand verdwijnen.
Iemand vroeg me later, hoe het kwam, dat ik zo goed was geïnformeerd. Nou, dan moet ik wel zeggen, o.a. omdat ik intensief ons wekelijks blad CDActueel lees. Daar staat eigenlijk alles in, wat iemand, die een beetje op de hoogte wil blijven van de politiek, moet weten. En dan kun je nagaan, dat natuurlijk een partijvoorzitter, zoals jij en ik, eigenlijk alles moet weten.
Overigens, ook die Joop van Tijn zou er zijn voordeel mee kunnen doen. Tenminste, als je Marcus Bakker in de zelfde uitzending mag geloven, die telkens suggereerde, dat Van Tijn onvoldoende van allerlei ontwikkelingen op de hoogte was. Je hebt gelijk, wanneer je zou zeggen, dat het weekblad CDActueel in de paar maanden van zijn bestaan behoorlijk is opgekomen. Niet alleen waar het het aantal abonnees betreft, maar zeker ook gezien de aandacht in de pers iedere keer. Er gaat vrijwel geen week voorbij, of CDActueel wordt wel weer ergens geciteerd. Ik begrijp best, dat jullie met je „Roos in de Vuist" – een prima blad overigens – best jaloers zijn. Een belangrijk verschil is, dat wij iédere week verschijnen met interviews, commentaren, artikelen en noem maar op en tegen een makkelijke prijs. Voor nog geen (één) gulden kan iedereen binnen en buiten het CDA CDActueel iedere week in de bus krijgen.
Ik zal er in ieder geval voor zorgen, dat jij – voorzover dat al niet het geval is – voortaan CDActueel gratis in de bus krijgt. Dan ben je net als ik op zijn best geïnformeerd over wat er in de politiek speelt. Beste Max, sterkte met de voorbereidingen van jullie campagne. Ik moet nu ook weer naar een vergadering van ons Centraal Verkiezingscomité. Veel groeten en tot ziens."

Piet Bukman

P.S. Voor de rest van het jaar kan men zich voor maar 25 piek abonneren op CDActueel. Dat wil zeggen: voor nog geen 3 kwartjes per nummer. Waar we dat voor doen? Om iedereen de kans te geven op politiek terrein bij te blijven. Maar dan moet men zich wel even gauw als abonnee opgeven bij het CDA-bureau, tel. nr. 070-924461. Of door het opsturen van de aanmeldingsbon. Men krijgt dan vanaf volgende week het blad elke week in de bus.

CDActueel

- met nieuws, commentaren en interviews
- met analyses, achtergronden en beschouwingen
- over politieke en maatschappelijke ontwikkelingen

CDActueel

- voor iedereen van het CDA en daarbuiten
- in een handzaam magazine formaat
- en iedere week weer tegen een probleemloos prijsje
- met in no. 21 het enige échte eerste interview met Van Agt in een weekblad
- met om de beurt wekelijks een column van Bukman en Lubbers

CDActueel

- met in het komend nummer een interview met minister de Ruiter van Justitie over:
  - de ontwikkelingen in de wetgeving
  - de verschillen van CDA met VVD en PvdA
  - de nieuwe politiewet
  - de verkiezingen

AANMELDINGSBON

Ondergetekende,
Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats + postcode: .....

.....

geeft zich als abonnee op

CDActueel, per jaar ƒ 39,–, voor dit jaar echter nu slechts ƒ 25,–!

Gelieve de bon te zenden, zonder postzegel aan:
CDA, Antwoordnummer 1700 2508 CE Den Haag.

Tweegesprek Zijlstra-Hartkamp

„Nieuwe nota schaft in feite regionale politiek af'

De stemming tussen „het noorden" en het kabinet is niet zo best. Het gesprek dat op 27 februari zou worden gehouden tussen de bestuurders van de noordelijke provincies en de regering werd, om een breuk te ontgaan, uitgesteld. De Friese staten waren daags tevoren al in een extra-vergadering bijeengekomen om het mandaat voor de Friese delegatie in het overleg aan te scherpen. De Friese staten hebben uitgesproken dat wanneer de overeengekomen 3000 extra arbeidsplaatsen voor het noorden er dit jaar niet komen het de vraag is of zij nog medeverantwoordelijkheid willen dragen voor de verdere uitvoering van het structuurplan noorden des lands.

Een scherpere (PvdA) motie hing boven de tafel: de socialisten wilden in dat geval de onderhandelingstafel meteen maar verlaten en het hele ISP-plan in de prullemand gooien.
Dat ISP – Integraal Structuurplan Noorden des Lands – ook wel Noorderplan genoemd, was een geesteskind van de om zijn regionale beleid alom geprezen ex-minister Langman. Het was bedoeld om de structurele achterstand van het Noorden op de rest van het land weg te werken èn ter ontlasting van de overvolle randstad.
Gaandeweg versoberde – mèt de landelijke economische situatie – de doelstelling: het oorspronkelijk streven de achterstand weg te werken werd ingeruild voor het streven de achterstand niet groter te laten worden. Ook die doelstelling werd niet gehaald. Naar het oordeel van de provinciebesturen van Groningen, Friesland, Drenthe en Overijssel zijn daartoe 7500 extra arbeidsplaatsen thans nodig.
Intussen is de gerustheid er in het Noorden niet groter op geworden. Allereerst kortte de staatssecretaris van volkshuisvesting het woningwetcontingent in het Noorden onlangs met 2000 woningen, vervolgens verscheen de nota Regionaal-Economisch Beleid '81–'85, waarin het beleden beleid van extra ondersteuning van de klassiek zwakkere regio's wordt verlegd naar de – eveneens in de problemen zittende – grote steden.
De nota vond een kritisch onthaal. „Van de doelstellingen van het regionaal beleid" – zo schreef het CDA Tweede Kamer-lid van der Linden in CDActueel van 7 maart – „kan op deze wijze weinig terecht komen". „De Nota is een ramp voor Limburg", zo riep de Limburgse FNV-voorzitter Wiel Friedrichs. „Een deportatienota" noemde het Nieuwsblad van het Noorden (Groningen) het stuk. Het CNV vroeg zich in een eerste reactie af of deze nota niet tot nog grotere regionale verschillen zal leiden. NCW en VNO (de werkgevers-organisaties) hadden aanzienlijk minder kritiek terwijl de Leeuwarder Courant sprak van het „faillissement van de landelijke ruimtelijke ordening."
Vanuit de nuchtere en zakelijke sfeer van het gemeentehuis in Drachten namen Drs. Rinze Zijlstra (burgemeester van Smallingerland, „zeg maar Drachten") en mr. Siebold Hartkamp (hoofdredacteur van CDActueel) de regionale politiek nog eens door.

Hartkamp: Er is nogal wat deining over de nieuwe nota Regionale politiek '81–'85; men constateert een wijziging van deze politiek ten nadele van de regio's. Sommigen zeggen: dat wisten we toch allang, daar had de regering geen 400 blz aan hoeven wijden; anderen roepen moord en brand en spreken van „ramp" en „deportatie". Zullen we, voordat we over de wijziging praten eerst eens op een rij zetten hoe het regionaal beleid totnutoe officieel wàs?

Drs. Rinze Zijlstra is – tot 1 september a.s. – burgemeester van Smallingerland. Hij is daarnaast o.m. voorzitter van de Nederlandse Zuivel Federatie en voorzitter van de raad van toezicht van de Centrale Rabobank en vice-voorzitter van de Cebeco-Handelsraad. Hij was voordien o.m. lid van de Tweede Kamer voor de ARP ('67–'71), vice-voorzitter van de ARP ('71–'73) en vice-voorzitter van het CDA ('73–'77).

Zijlstra: Ik geloof dat je de fundering van dat beleid het beste kunt weergeven met de toelichting op de Nota Noorden des Lands uit '72, waar Langman zegt – ik citeer hem nu – „Centraal staat thans de rol die het Noorden te spelen heeft tot ontlasting van de overvolle randstad waar congestie (vastlopen, verstoppen, red.) en milieuvervuiling het leven voor velen niet plezierig maken." „Om dit doel te bereiken zal het accent moeten liggen op verschuivingen van activiteiten en middelen van andere delen naar de regio". Dat is de basis van het beleid geweest en de middelen waren: investeringsregelingen, regionale premies, bijzondere regionale toeslagen plus de spreiding van Rijksdiensten. Daarnaast – dat hoorde er ook bij – een versnelde ontsluiting door aanleg van wegen e.d.
Nu komt de nieuwe nota: in die zin erg interessant omdat hij komt op een moment dat de economie volstrekt veranderd is. De Nota is de neerslag van de gewijzigde opvattingen over de spreiding van activiteiten in ons land. Het gaat niet meer om de verdeling van de rijkdom, maar om de verdeling van de armoede. De congestie wordt niet meer ten tonele gevoerd en de instrumenten die men nu ontwikkelt zijn mèèr gericht op het behoud van activiteiten in het westen dan op het bevorderen van activiteiten in de regio.

„De ruimtelijke ordening heeft het onderspit gedolven"

Hartkamp: Maar geeft dat geen nieuwe problemen? De werkgelegenheidssituatie moge dan over het hele land zorgelijk zijn geworden, de congestie in het westen is er sinds '72 bepaald niet minder op geworden. Het valt ons, misschien sterker op dan de randstedeling zelf, die de veranderingen geruisloos „inneemt", maar als je de situatie vergelijkt met zo'n jaar of acht geleden dan schrik je toch wel. Ik krijg het gevoel dat in deze nieuwe Nota de Ruimtelijke Ordening het onderspit heeft gedolven.

Zijlstra: Dat ben ik met je eens, ja. De ruimtelijke poot onder het beleid is vervallen. De regering heeft een *politieke* keuze gemaakt en de ontwikkeling voor de tachtiger jaren willen leggen in handhaving van de werkgelegenheid in het westen. De ruimtelijke nadelen, zo zegt de regering, nemen wij op de koop toe.

Hartkamp: Men ziet allicht met zorg dat de steden leeglopen; ze lopen wel leeg, maar niet richting regio. De grote trek gaat naar Purmerend, Zoetermeer, Nieuwegein e.d. De ruimtelijke problemen zijn sinds '72 groter geworden. Je zou kunnen zeggen dat het westen niet ontlast is en de regio niet versterkt. Kun je de economische ontwikkeling op den duur wel dienen als je de

ruimtelijke kant laat lopen? De verstoppingsverschijnselen hebben toch schadelijke kanten voor het vestigingsklimaat? Ik denk aan langdurige planologische beroepsprocedures, ingewikkelde eisen uit de milieuwetgeving, file's, woningnood e.d.

Zijlstra: Als je voor het economisch motief kiest, kan het op zich wel. De regering kiest daar voor. We zitten krap in de ruimte, maar er zijn – ook in het westen – nog wel een paar hectares. In de Nota zit ook de versnelde aanleg van nieuwe industriële gebieden. Men probeert de uitwijk uit het westen op die manier tegen te gaan en ook de congestie-problemen de baas te worden door nieuwe bestemmingsplannen.

„Het spreidingsbeleid kunnen we verder wel vergeten"

Hartkamp: Hoe zal dit beleid nu uit gaan pakken voor b.v. Limburg, Groningen, Friesland?

Zijlstra: De eerste consequentie is dat het spreidingsbeleid van Rijksdiensten verder wel vergeten kan worden. Dat is het beste middel dat de overheid zelf in handen heeft om de mensen in de steden te houden. Verder is de aantrekkelijkheid om in de regio te gaan vestigen aanmerkelijk geringer geworden. Een groot Japans bedrijf, dat zich in Nederland zou willen vestigen – en dan hebben ze van nature het oog op de grote bevolkingsconcentraties in de buurt van de grote havens – zal nu nog uitwijken naar de regio bij gebrek aan mogelijkheden in het westen. Als daar nieuwe mogelijkheden worden opgekrikt, wordt de aantrekkelijkheid om naar de regio te gaan aanzienlijk minder.

Hartkamp: Ik zit me wel eens af te vragen of er vergeleken bij de jaren van Langman ook b.v. in Friesland mentaal niet wat is veranderd. Zit men nog wel te springen om de randstad te ontlasten en de verworvenheden van het westen hierheen te halen? Als ik naar het concept-Streekplan Friesland kijk, dan proef ik daarin een geest van „Friesland is mooi, houen zo!" Er wordt in ieder geval niet erg gehengeld naar een forse bevolkings-instroom.

Zijlstra: Je weet dat dat ook mijn kritiek is geweest op het streekplan. Het is niet consequent en niet logisch. Je kunt niet met delegaties naar Den Haag trekken om activiteiten te bepleiten die toch ook zullen leiden tot bevolkingsaanwas en anderzijds in het streekplan je beperken tot de „natuurlijke aanwas". Er zou naast het Streekplan een sociaal-economische schets moeten komen om die discrepantie op te heffen.

Hartkamp: Stel nu dat deze Nota tot beleid zou worden verheven of dat de regering moet zeggen ik heb eenvoudig geen middelen om naar welke regio dan ook toe te sluizen, wordt het dan kommer en kwel met het Noorden of zijn er nog wel zelfstandig te ontwikkelen potenties?

Zijlstra: Ik vind van wel. Ik heb nooit in de kommer-en-kwel-theorie geloofd . . .

Hartkamp: . . . daarom noem ik het ook; je hebt eens gezegd, dat Friesland niet zijn moeilijkheden, maar zijn mogelijkheden moet uitventen . . .

Zijlstra: . . . dat is de basis; als je dat doet – even los van de overheidspolitiek – dan hou je je eigen regio aantrekkelijk voor degenen die daar wel wat in zien willen. Zolang wij onze regio's presenteren als gebieden waar niks is en waar niks kan, wie trek je dan aan aan mensen die zich daar zouden vestigen? Mensen die op het ogenblik vanuit Den Haag naar Groningen moeten, die zeggen inderdaad „we worden gedeporteerd".
Dat beeld hebben we voor een deel zelf opgeroepen. We hebben niet alleen achterstand, we hebben ook voorsprong.

Hartkamp: Voorsprong in lucht en licht en water, in recreatie en woonmogelijkheden en sociaal-culturele voorzieningen.

Zijlstra: Wonen, werken en leven is hier natuurlijk optimaal; presenteer die voorsprong en zeg: mensen, kom hier, en als je niet vlug bent dan lukt het niet meer.

„De reacties op de nota zijn te hard geweest"

Hartkamp: Voor we te enthousiast worden, terug naar de Nota. Wat is je samenvattend oordeel en wat vond je van de reacties?

Zijlstra: Ik vind dat de reacties te hard zijn geweest. Woorden als „deportatie-nota" en „ramp" deel ik absoluut niet. Mijn kritiek is: de doelstellingen van destijds zijn nog steeds van kracht. De problemen zijn eerder toe- dan afgenomen. Het instrument om de problemen aan te pakken zal moeten blijven: stimulering van het westen. Ik zou niet meer willen bepleiten om ontwikkelingen in het westen te ontmoedigen. De SIR (Selectieve Investerings Rekening) kan wel afgeschaft. De prikkels die er totnutoe waren voor de regionale ontwikkeling moeten er blijven.
De Nota doet een andere keuze; ze kiest voor ontwikkeling van het westen en schaft – ik kan het niet anders zien – in feite de regionale politiek af. Ik vind dat geen goede zaak. De Tweede Kamer kan niet – de Nota probeert dat wel – op twee gedachten blijven hinken.

„Dit is kortebaanrijerij"

Hartkamp: Is het eigenlijk geen korte baan politiek?

Zijlstra: Je weet dat de schaatsenrijderij mij na aan het hart ligt, maar dit is kortebaanrijerij. Men gaat hier politiek voeren op basis van een conjunctuur en niet op basis van een structuur.

Hartkamp (links) en Zijlstra in het gemeentehuis te Drachten. *(Foto Stoelwinder, Gorredijk).*

Steun het CDA-verkiezingsfonds giro: 15008 Den Haag.

Economische teruggang aanzet nieuwe levensstijl

Er is eigenlijk geen touw meer aan vast te knopen: wij in ons rijke landje hebben 300.000 werklozen, die graag weer aan de slag willen maar dat niet kunnen terwij er in de (wereld) samenleving nog zoveel behoefte is aan goederen en onderlinge dienstverlening. Zitten wij elkaar niet van het werk af te houden? Waarom doet de regering niets of de vakbond? Wat zeggen de politieke partijen hiervan?

Hoe is het zover gekomen?

Om de problemen van nu goed te kunnen begrijpen moeten wij even achterom kijken: hoe hebben wij ons sociaal-economisch ontwikkeld vanaf de Tweede Wereldoorlog? Wij hebben eerst ons land weer opgebouwd. Het weinige wat wij toen verdienden hebben wij vooral besteed aan het financieren van nieuwe investeringen in de bedrijven, omdat daarmee de werkgelegenheid zou kunnen groeien. En omdat je een gulden maar een keer kunt uitgeven moesten de lonen en de uitgaven van de regering toen laag blijven. Dat beleid lukte heel goed: aan het begin van de jaren 60 hadden wij zo'n sterke bedrijvigheid, dat het buitenland onze produkten, die relatief ook goedkoop waren, in grote hoeveelheden wilde afnemen. Er waren op een zeker moment zelfs te weinig mensen om aan alle vraag te voldoen. Arbeid werd schaars, en als er ergens een tekort van is, dan gaat meestal de prijs omhoog. Zo ook met de arbeid: de lonen gingen omhoog, en als lonen van diegenen die kunnen werken omhoog gaan, dan moeten ook de uitkeringen omhoog van die mensen die niet meer kunnen werken als gevolg van ziekte, invaliditeit, ouderdom etc. Dat is solidariteit. Dus naast de lonen gingen ook de sociale uitkeringen in de jaren 60 omhoog. Dat kon ook allemaal toen heel goed: per jaar groeiden wij met zo'n 5 à 6% (economische groei) en daar kan je veel mee doen. De magere jaren 50 werden dus gevolgd door de vette jaren 60: het werden de jaren van de televisies, wasmachines, stereo-installaties, auto's buitenlandse reizen etc.

Maar daarna kwamen de jaren 70: energie en andere grondstoffen werden opeens veel duurder en schaarser. En toen werd duidelijk dat wij zo rijk waren geworden door o.a. die goedkope energie. De economische groei liep sterk terug tot 2 à 3%. Wij ontdekten bovendien dat niet alle economische groei van de jaren 60 zo prettig is; want de natuur, een schoon milieu, is ons ook veel waard. Toch hebben wij in de jaren 70 jarenlang net gedaan alsof de vette jaren zestig gewoon doorliepen: de lonen bleven fors stijgen, de sociale uitkeringen ook. En dan is de gulden gauw uitgegeven en blijft er weinig over voor het financieren van nieuwe investeringen in de bedrijven. Dat is gevaarlijk, omdat werk in de toekomst alleen mogelijk is als wij voldoende financiële middelen reserveren voor nieuwe investeringen en ook produkten kunnen maken die niet duurder zijn dan die van onze concurrenten; want hoge loonkosten vinden wij natuurlijk terug in hogere prijzen voor onze produkten.

Kort en goed: wij hebben de afgelopen jaren op een te grote voet geleefd; als werkgelegenheid echt onze grootste zorg is, dan kunnen wij zo niet doorgaan. Wij hebben dank zij ons aardgas en het accepteren van oplopende tekorten op de overheidsbegroting nog een paar jaar ruimer kunnen leven dan verantwoord was, maar zo kunnen wij echt niet doorgaan. De opbrengsten van het aardgas lopen binnenkort terug en een nog groter tekort van de overheid wakkert de inflatie aan. Iedereen die het wil zien kan het vandaag de dag ook zien: de werkloosheid groeit bijna met de dag; de sociale zekerheid dreigt onbetaalbaar te worden.

vorming

door drs. Hans Borstlap

Stafmedewerker Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

Wij moeten kiezen: meer inkomen of meer werk!

Wij staan nu op een tweesprong: de jaren tachtig zijn totaal anders dan de jaren 60 en de jaren 70. Het komt er nu op aan waarvoor politieke partijen kiezen, want één ding staat als een paal boven water: er moet gekozen worden. Meer werk, meer inkomen, meer sociale zekerheid, meer vrije tijd, meer hulp aan arme landen: het kan allemaal al enige jaren niet meer tegelijk. De vraag is dus: waar kiezen wij voor?

Het CDA kiest met overtuiging voor werk voor allen die werken willen en werken kunnen, voor het handhaven van de sociale zekerheid, en het op peil houden van de hulp aan de arme landen omdat wij de crisis van vandaag niet mogen „oplossen" ten koste van de zwaksten in de (wereld)samenleving. Maar deze keuze vraagt natuurlijk wel offers. Wij zullen in inkomen achteruit moeten. Iedereen. Ook de lagere inkomens, maar zij natuurlijk wel minder dan de hogere. Wij in het CDA vinden dit geen prettig verhaal maar wij moeten het toch houden. Want wat het zwaarst is moet het zwaarst wegen. Wij denken dat de mensen in het land met ons de noodzaak hiervan zullen inzien. Met zachte heelmeesters komen wij niet verder. Het is nu alle hens aan dek.

Economische groei: rentmeesterschap

Het is niet te verwachten dat de economische groei uit de jaren zestig terugkomt, zo ze al gewenst zou zijn. Er zijn partijen die uit de huidige moeilijkheden willen komen door een zo hoog mogelijke economische groei na te streven en daarvoor moet zeer veel wijken.

Zo'n benadering is natuurlijk een beetje het paard achter de wagen spannen. Wij behoeven helemaal niet vies te zijn van economische groei. Die mag je dankbaar accepteren mits ze maar op een verantwoordelijke wijze tot stand komt, d.w.z. wanneer ze niet ten koste gaat van ons milieu, verdere uitputting van schaarse grondstoffen, de kansen op ontwikkeling van arme landen, menswaardige arbeidsomstandigheden. Het gaat ons om het normeren van de economische groei. Wij zijn immers rentmeester over de rijkdommen van deze aarde; wij mogen de aarde bewerken, maar moeten haar ook bewaren! Pas dan is een economische ontwikkeling evenwichtig.

300.000 banen extra

Het CDA wil 300.000 mensen extra aan het werk helpen de komende vier jaar. Hoe? Er moet allereerst net zoals in de jaren 50 weer ruimte vrijgemaakt worden voor nieuwe investeringen in het bedrijfsleven. Wij verliezen werkgelegenheid aan ontwikkelingslanden met lage lonen en aan rijke landen zoals Duitsland, Japan en Amerika. Het verlies aan de arme landen kunnen wij en moeten wij niet willen tegenhouden. Hun problemen (zij moeten ook de duurdere olie-importen betalen!) zijn nog veel groter dan de onze.

Wij moeten de produkten die zij kunnen maken ook in ruimere mate op onze markten toelaten. Het gaat hier om meer arbeidsintensieve produkties waar niet teveel ingewikkelde techniek voor nodig is.

Maar wij verliezen ook werkgelegenheid aan rijke landen en dat is natuurlijk niet nodig. Ons land kan wat kennis en creativiteit betreft met de besten mee. Wij moeten ons op nieuwe produkties toeleggen, vernieuwen, gericht op de enorme behoeften die er zijn in de nationale en wereldsamenleving: milieutechnologie, energie, voedselproduktie, maatschappelijk zinvolle technologie. Daarnaast op het uitbreiden van de dienstverlening: transport, handel.

Iedereen terug in inkomen

Maar deze omschakeling kost natuurlijk geld. Wij zullen allemaal een inkomen achteruit moeten. De hogere inkomens het meest; en de jongeren zullen hier ook aan moeten bijdragen. Want zij die geen gezin behoeven te onderhouden, behoren in onze samenleving echt niet tot de zwaksten. De jeugdwerkloosheid is een groter kwaad dan inkomensmatiging. Het is maar weer waarvoor wij kiezen! Het CDA wil vooral de laagste gezinsinkomens ontzien. Deze laagste inkomens zullen er per jaar toch nog met 1% op

achteruit gaan; de hoogste inkomens met maar liefst 4% per jaar.
Ons verkiezingsprogram spreekt van een „economie van het genoeg" om toe te kunnen komen aan een „economie om het anders te doen".
Er is, algemeen gesproken, genoeg beschikbaar voor onze inkomens en consumptie; daarom moeten wij een pas op de plaats maken, zelfs iets terug, om ons de ruimte te verschaffen voor zinvolle arbeid, voor het wezenlijk waarborgen van de sociale zekerheid, voor het voorrang geven aan de woningbouw en het op peil houden van onze inspanningen voor de arme landen.

Meer winst is meer werk?

Inkomensmatiging betekent dat er meer ruimte komt voor de rendementen in de bedrijven. Maar meer winst betekent natuurlijk niet automatisch meer werk. Andersom wel: meer verlies betekent wel meer werkloosheid. Waar het om gaat is dat de winst-werkrelatie in ondernemingen besproken kan worden. Dat raakt de zeggenschapsverhoudingen binnen de ondernemingen. Werknemers zullen daarom meer verantwoordelijkheid moeten krijgen voor de ontwikkelingen in het bedrijfsleven. Tot op het hoogste niveau. Daarom wil het CDA een directe verkiezing van de Raad van Commissarissen (want die zijn toch de baas) door o.m. de werknemers. (Daarnaast voor ⅓ door de aandeelhouders en het resterende deel door werknemers en aandeelhouders gekozen commissarissen gezamenlijk.) Wij denken ook aan medebeslissingsrecht in plaats van het huidige adviesrecht voor de ondernemingsraad bij grote beslissingen zoals massaal ontslag, bedrijfsverplaatsing etc. Ook het overleg tussen de bedrijven (het bedrijfstakoverleg) moet een wettelijke basis krijgen.

Sociale zekerheid

De sociale zekerheid wordt veel te veel als middel gebruikt om mensen af te danken. Te veel mensen worden nu door de maatschappij als nutteloos terzijde geschoven omdat ze niet meer voor 100% meekunnen. Het vluchten en wegschuiven van mensen in de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) is asociaal. Daar doen wij mensen mee tekort. Het blijkt bovendien dat de sociale zekerheid als wij zo doorgaan onbetaalbaar wordt. Daarom is nodig een krachtig beleid om de sociale zekerheid niet als een vangnet te misbruiken maar als een springplank te gebruiken voor het weer inschakelen in (aangepaste) arbeidomstandigheden van mensen die er nu uitliggen.
En wat betreft de uitkeringen: op de minimum niveau's moeten die gekoppeld blijven aan het netto minimum loon. De vraag is wel: wie zijn nu de echte minimumloners of uitkeringsgerechtigden? Is dat ook de schoolverlater die nog thuis is? Is dat ook de man of vrouw die een gezin vormt met anderen die ook een inkomen inbrengen?
Wat wij moeten doen is de „echte minima" onderscheiden van de „gewone minima". De echte, dat zijn zij die met hun minimum uitkering zorg hebben voor het onderhoud van anderen; die mogen niet terug in inkomen of uitkering. Want die leven écht op de minimum grens van onze samenleving. Van de andere minima kan dat niet volgehouden worden; die zullen ook uit solidariteit met diegenen die echt niet verder omlaag kunnen, moeten accepteren dat ook zij in inkomen of uitkering er op achteruitgaan.

Arbeidsmarkt

Het CDA denkt aan een wet op de inschakeling van arbeid: werkgevers verplichten moeilijk plaatsbaren zoals langdurig werklozen, jeugdige WAO'ers etc. bij voorrang aan te nemen. In bepaalde gevallen zelfs een ontslagverbod. Maar ook werknemers zullen bereid moeten zijn te veranderen. De tijd dat je van je 15e tot je 65e in datzelfde bedrijf op dezelfde stoel in dezelfde plaats kan werken is echt voorbij. De ontwikkelingen gaan snel in de wereldeconomie. Wij moeten ons daar steeds aan aanpassen. Iedereen moet als het nodig is verkassen. Het is ook hier weer: als wij werk het belangrijkste vinden dan moeten wij de goede keuzes maken.
Tenslotte: er is werkloosheid en er zijn bedrijven die de mensen die zij nodig hebben niet kunnen krijgen. Dat kan natuurlijk niet meer. Daarom: de vraag naar en het aanbod van arbeid moeten beter op elkaar aansluiten. Zonodig werknemers verplichten tot omscholen, ook jongeren. Van belang is ook veel deeltijdbanen te organiseren; dat sluit aan bij een groeiende behoefte in onze samenleving en geeft mannen en vrouwen de gelegenheid het werk in en buiten huis naar eigen wensen te verdelen.

Andere levensstijl

Maar al deze maatregelen zullen evenwel op zichzelf weinig uithalen indien ze niet gedragen worden door grote groepen in onze samenleving. De christen-democratische benadering van de grote vragen van deze tijd kan daarom niet blijven steken in een hervormingsbeleid van structuren, onze politiek kan alleen tot haar recht komen, kan alleen functioneren als het ons lukt een klemmend nationaal appèl te doen om een beleid als hierboven aangegeven te aanvaarden en te ondersteunen. Politieke macht is wat dit betreft begrensd; en dat is maar goed ook.
De sociaal-economische problemen van deze tijd houden immers vooral ook verband met het geestelijk klimaat, waarin wij leven. Een overheid richt niet veel uit wanneer een samenleving wordt beheerst door een consumptief „hier en nu"-levensgevoel, groepsegoïsme en wegvluchten voor verantwoordelijkheden.
Wat men nodig heeft is een gezamenlijke bezinning op onze levensstijl. Dat is dan ook de reden dat wij in het CDA de aansluiting moeten zoeken bij die stromingen in de kerken en in de christelijk-sociale organisaties, waarin de bezinning over deze vragen volop aan de gang is.
Onze levensstijl was tamelijk materialistisch; maar dit dreigt ons de das om te doen indien wij op dit stramien voortgaan. Want meer welvaart is niet meer waar mensen in de rijke westerse landen dringend om verlegen zitten. Wel om zinvolle arbeid, zinvolle onderlinge contacten, iets te betekenen voor elkaar. Want met alle welvaart die wij ons verschaft hebben is het ons niet gelukt de groeiende eenzaamheid van veel mensen tegen te gaan. De aanpak daarvan zit natuurlijk ook niet in het opvoeren van allerhande welzijnsvoorzieningen.
Waar het om gaat is, dat de overheid de komende jaren een beleid ontwikkelt waarin mensen worden ondersteund in de zorg voor elkaar, in het organiseren van zinvol werk, in het naar elkaar omzien. Dat is uiteindelijk meer bepalend voor de zinvolheid van ons bestaan dan een domweg voortzetten van de beleidslijnen uit de jaren zestig en zeventig. Daarom ook durven wij een misschien hard economisch program te ontwikkelen, omdat het ons de openingen kan geven naar meer menswaardige ontplooiingsmogelijkheden in het sociaal-economisch leven voor allen die daar terecht aanspraak op mogen maken.

Vragen bij het Werkstuk

1: Hoe is het zover gekomen?
2: Iedereen moet als het nodig is verkassen, vindt u dit ook?
3: Wij allen moeten terug in inkomen. Het komt er dan op aan dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Wat betekent dat voor het te voeren inkomens- en sociale zekerheidsbeleid?
4: De overheid is in de CDA-visie niet de enige bouwmeester van de samenleving.
4a Welke taak heeft de overheid t.a.v. de sociaal-economische problemen?
4b Welke verantwoordelijkheid hebben sociale partners, hebben de bedrijfsgenoten binnen ondernemingen?
5: Heeft u nog algemene opmerkingen naar aanleiding van het werkstuk?

Werkgroepen werk

In het CDA zijn 100 werkgroepen, die zich 6 maal per jaar buigen over werkstukken, die een actueel, politiek vraagstuk aan de orde stellen.

Wie belangstelling heeft voor een werkgroep, zelf mee zou willen doen, of er een zou willen oprichten kan zich wenden tot mevr. G. v.d. Heijden-v.d. Eerden, (secretaris Centrale Werkgroep), Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA 's-Gravenhage, tel. 070–924461 ('s morgens van 9.30 uur tot 13.30 uur).

In memoriam

J. A. van Bennekom: behoudend in vooruitstrevendheid

Op 17 maart jl. overkwam Jan Alexander van Bennekom op 75-jarige leeftijd, maar nog in de volle kracht van zijn geest en lichaam, een dodelijk ongeval tengevolge van zijn al jaren lang uiterst geringe gezichtsvermogen.
Het tekende hem, dat zijn handicap hem nooit heeft gebracht tot een zich terugtrekken in besloten kring. Al was zijn vrouw hem ook in dat opzicht onmisbaar geworden, dat zij hem tot oog en hand was geworden, hij bleef toch ook met zijn onstuitbare drang tot zelfstandigheid de door zijn handicap gestelde grenzen beproeven om letterlijk en figuurlijk zijn eigen weg te kunnen gaan.
Van dichters en zangers uit de oertijden waarin nog geen schrift bestond, wordt verhaald hoe zij, door die omstandigheid gedwongen een voor ons onvoorstelbaar sterk geheugen ontwikkelden en vele duizenden regels konden onthouden. Van Bennekom had één van hen kunnen zijn. Een goed geheugen zal hij altijd wel gehad hebben, maar naar mate de scherpte van zijn oog verminderde, werd de kracht van zijn herinnering groter. Als hij eenmaal de hoofdzaken van een bepaald onderwerp gehoord of met moeite gelezen had, wist hij ze voor eens en altijd. Ik weet van nabij hoe hij daarmee dan in gemeenteraad of Provinciale Staten mede- en tegenstanders respectievelijk aangenaam en onaangenaam kon verrassen. In de Kamer zal dat niet anders geweest zijn.
Zo mogelijk was zijn geheugen voor personen en hun bijzonderheden nog sterker dan voor zaken. Dat vloeide voort uit zijn warmvoelende hart dat zowel een scherp verstand beheerste als een bij tijd en wijle overvloedige welsprekendheid ontketende. Een sobere stijl was hem niet gegeven; zijn proza mocht met alle positieve betekenis die in die term besloten is, bezielde retoriek heten.

Loopbaan

Na het behalen van zijn onderwijzersakte studeerde Van Bennekom geschiedenis, o.a. bij de marxistische historicus Jan Romein. De waardering van de gereformeerde, anti-revolutionaire leerling voor zijn leermeester was even groot als zijn verschil van inzicht met hem. Die diepe zekerheid van eigen overtuiging, gepaard met openheid voor andere opvattingen, stempelde steeds Van Bennekoms velerlei activiteiten. Zijn door de historie-studie gescherpt onderscheidingsvermogen bleek in zijn verzet tegen de Duitse bezetters.
Toen Van Bennekom zich na een verdienstelijke onderwijsloopbaan in het politieke strijdperk begaf, streed hij op vele fronten tegelijk. Kamer, Staten en Raad verenigde hij jarenlang en hij verzwaarde die last tijdelijk nog met een wethouderschap en een voorzitterschap van de AR-Statenfractie. Maar die last was hem tot een blijmoedig en vrijmoedig beleefde lust. Met recht en reden kon zijn familie in de rouwkaart dan ook schrijven: *„Te dienen in Gods Koninkrijk op allerlei terrein was zijn lust en leven"*. De veelheid van zijn werk ging niet merkbaar ten koste van de kwaliteit. Menig capabel man zou één van zijn functies niet beter vervuld hebben dat hij het geheel.
Schaduwzijde van deze stralende kant van de medaille was wel dat wie de bereidheid hadden en de bekwaamheden werden toegedacht om hem in één van zijn functies op te volgen, lang moesten wachten, soms tot hun beurt voorbij was.
Toch was Van Bennekom ook in dit opzicht een man van verrassingen. Zijn laatstaangehouden functie, het wethouderschap van Middelburg, stootte hij, nog met onverminderde activiteit werkzaam, halverwege een zittingsperiode af. Laat op een avond in de maand mei van het jaar 1972 vroeg hij mij op zijn befaamde studeerkamer te komen en deelde mij, kersvers lid van de gemeenteraad, mee dat hij de verdere jaren van zijn leven meer tijd ook in letterlijke zin bij zijn vrouw wilde zijn dan zijn functies hem tot dan toe mogelijk hadden gemaakt; mits zijn opvolging verzekerd was. Hij verwachtte en kreeg een bevestigend antwoord.
Zij verhuisden naar de rustieke rand van Driebergen en hij vertoefde daar inderdaad meer in de huiselijke kring dan in Middelburg. Maar zijn aandacht voor het maatschappelijk gebeuren verminderde niet en zijn bezigheden daarin vertoonden al weer snel een stijgende lijn. Zijn liefde voor de geschiedenis combineerde hij met zijn meeleven met de actualiteit. Menig artikel in Nederlandse Gedachten, VU-Magazine en Trouw vormden daar de vrucht van.
Vanuit een in het oog van anderen opgewekt geloofsleven zocht Van Bennekom voortdurend naar wat wezenlijk is in door christenen beoefende politiek en juist daardoor kwam hij meer en meer tot opvattingen die, zou men ze moeten plaatsen op een versimpelende links/rechts-schaal, aan de linkerkant geplaatst zouden moeten worden. Een wisselwerking met zijn kritische kinderen was hieraan ook niet vreemd.
Hierbij past geen postuum oordeel over zijn mijden van het CDA en zijn keus voor het EPV.
Maar wel de vaststelling dat Jan Alexander van Bennekom behoudend was in het vooruitstreven naar de komst van het Koninkrijk. Hij vroeg wat in een van zijn levelingsgezangen staat:

„Hervormd, herschep ook ons geslacht,
opdat het door de wereldnacht
de weg vindt naar uw woning!

J. A. van Bennekom

drs. M. Beinema
lid Tweede Kamer

Verdere uitwerking medezeggenschap

Deze week heeft de Kamer haar goedkeuring gehecht aan een wijziging van de Wet op de Ondernemingsraden, waarin de medezeggenschap in ondernemingen tot honderd werknemers wordt geregeld.

Het gaat om ongeveer 40.000 ondernemingen tussen de tien en honderd werknemers waarvoor een verplichte instelling van een ondernemingsraad, respectievelijk een bepaalde vorm van overlegvergadering zal gaan gelden. Wat vooral ook interessant was bij de behandeling, was de wijze waarop de verschillen van benadering tussen de partijen zo scherp tot uitdrukking kwamen. Aan de behandeling in de Kamer was nog vooraf gegaan de inbreng van een aantal maatschappelijke organisaties, die een even brede waaier van opvattingen vertoonde. Het CDA en Minister Albeda zaten min of meer op dezelfde lijn en daarmee werd een nieuw hoofdstuk toegevoegd aan de vormgeving van de medezeggenschap in Nederland, dat immers steeds één van de centrale aandachtsgebieden van de christendemocratische partijen is geweest. We mogen zeer tevreden zijn dat we erin zijn geslaagd om deze wet nog voor de verkiezingen in de Tweede Kamer af te ronden. De Eerste Kamer moet er nu nog voor zorgen dat de wetgeving binnen een paar weken definitief haar beslag zal krijgen.

Sociale partners

Zoals tegenwoordig helaas te doen gebruikelijk is, was in de SER niet de geringste overeenstemming over de wijze waarop de medezeggenschap in de kleine ondernemingen moet worden geregeld. In feite was één van de weinige zaken waarover alle partijen het eens waren, deze dat de inbreng van arbeid de grondslag vormt van een recht op medezeggenschap. En vervolgens kon de politiek aan het werk. De ondernemers wilden eigenlijks niets. De praktijk moet haar loop nemen en het moet maar aan de ondernemer worden overgelaten hoe hij het overleg in zijn bedrijf organiseert. Scherp daar tegenover stond de opvatting van de FNV, die juist zonder veel vorm van proces de Wet op de Ondernemingsraden op de kleine ondernemingen van toepassing wilde verklaren. Als we maar steeds gelijkwaardigheid vervangen door de eis van gelijkheid, dan zijn we met ingewikkelde vraagstukken bijzonder snel klaar! Het CNV was ook wel niet tevreden met het ontwerp van Albeda, maar het kon zich in ieder geval verenigen met het uitgangspunt dat kleine ondernemingen wel degelijk iets anders zijn dan de grote en dat derhalve een minder zwaar uitgewerkt regiem voor deze op zijn plaats is. Ook dit onderwerp toont eens te meer aan hoe vruchteloos het sociaal-economisch overleg op centraal niveau is, wanneer werkgevers en werknemers het zo oneens zijn over de uitgangspunten van beleid.

uit de fractie

door mr. J. P. van Iersel

Is het nu werkelijk zo dat men niet verder kan komen dan overeenstemming over wat algemene lijnen, maar dat, zodra het concreet wordt, onoverbrugbare scheidsmuren moeten worden opgetrokken? Los van het feit dat de deplorabele economische situatie diepgaande verschillen van mening tussen de sociale partners voor de jaren tachtig niet gedoogt, moet men zich evenzeer bewust zijn dat ver uiteenlopende gezichtspunten van de sociale partners ook in de politieke discussie in de Kamer een diep spoor trekken. Dat is in dit geval tijdens de behandeling ook weer gebleken.

CDA: eigen model

Het CDA heeft zich op het volgende standpunt gesteld. Het gaat hier om een noodzakelijke aanvulling van wetgeving op die voor de grotere en grote ondernemingen omdat er ten aanzien van de medezeggenschap geen principieel onderscheid bestaat tussen grote en kleine ondernemingen.
Ieder moet zo veel mogelijk zeggenschap hebben op de plaats waar hij is gesteld. Ook binnen de onderneming moet de gespreide verantwoordelijkheid vorm krijgen, niet als een keurslijf maar als een kader voor de praktijk van alledag. Daarvan is een belangrijk onderdeel in onze opvatting de gelijkwaardigheid van de faktoren kapitaal en arbeid. Maar aangezien de praktijk van alledag eveneens een belangrijk richtsnoer dient te zijn, moeten we oppassen voor dogmatiek. Daarom principieel dus medezeggenschap van dezelfde aard voor grote en kleine ondernemingen, maar verschillend in uitwerking. Het reusachtige aantal ondernemingen in Nederland met minder dan honderd werknemers vertoont een kleurrijk pallet, een goede zaak. De grote schakering wordt zowel veroorzaakt door de aard van de vaak in een zeer bepaalde richting gespecialiseerde activiteiten van kleine ondernemingen in de industriële en dienstensector met hun specifieke organisatievormen, als door het persoonlijk karakter van de interne personeels- en werkverhoudingen, wat een specifieke psychologische factor vormt: andere wijzen van werken, minder bureaucratie, meer op elkaar zijn aangewezen en flexibiliteit. Het zijn evenzoveel argumenten die een zware medezeggenschapsregeling in de weg staan en die er ons daarom toe hebben geleid om met de minister mee te gaan in zijn voorstel voor een licht medezeggenschapsregiem voor ondernemingen van 35 tot 100 werknemers. En terecht is ook voor ondernemingen van tien tot 35 niet meer dan een eenvoudige overlegvergadering voorgeschreven. De enige wijziging die wij in ieder geval noodzakelijk achten, was dat er voor de ondernemingsraad van kleinere ondernemingen van 35 tot 100 werknemers in zeer belangrijke gevallen een beroepsrecht bij de Ondernemingskamer in Amsterdam wordt gecreëerd. Wij vonden een beroepsrecht voor echte ingrijpende conflictsituaties nodig.
De PvdA verdedigde kort en goed de stelling: gelijkwaardigheid is gelijk aan gelijkheid. Daarmee drijft zij de dogmatiek te ver. De minister werd verweten blijkbaar wel minimum welvaartsnormen te hanteren, maar niet minimum welzijnsnormen. Daar zit nu juist de crux. Men kan de meetlat die we hanteren in de inkomensverhoudingen nu eenmaal niet zo maar voor immateriële zaken gebruiken. Als we voorbij gaan aan de specifieke omstandigheden van kleine werkverbanden, dan schieten we over de werkelijkheid heen en daar is niemand mee gediend.
Een onderneming met 50 werknemers is nu eenmaal heel iets anders dan een met 500 werknemers. D'66 maakte het bijzonder bont door een pleidooi te voeren voor een soort Joegoslavisch model voor kleine ondernemingen. Het totale personeel zou iedere twee jaar als een bedrijfsparlement moeten kiezen voor de vorm van interne organisatie voor de komende periode. Los van de vraag, hoe zoiets in de praktijk moet functioneren is het mij een raadsel hoe men zo'n constructie kan voorstellen zonder oog te hebben voor de onzekerheid, die zij met zich meebrengt met derhalve ook onmiddellijk effect op het bestaan van deze kleine ondernemingen, waarvan wij het in de jaren tachtig meer dan ooit moeten hebben. De VVD tenslotte wilde eigenlijk nauwelijks een nadere voorziening, maar schaarde zich na een kritisch betoog achter het voorstel van de regering en ook achter onze amendementen. Dat was dus mooi in orde. We hebben hiermee een wet binnengehaald die zowel blijk geeft van de door ons gewenste ordening als van zin voor de praktijk.

CD-addertje

Sinds CDActueel Van Agt interviewde probeert iedereen het „eerste exclusieve vraaggesprek" met de lijsttrekker te hebben.

Structuur secretariaat

Wie doet wat in het CDA-huis?

Van verschillende kanten bereikt het secretariaat het verzoek van vele CDA-leden in het land hoe nu alles eigenlijk reilt en zeilt in „Den Haag" vanaf de fusiedatum.
Voor een goede onderlinge communicatie is het derhalve van groot belang al onze leden door middel van dit ledennummer „wegwijs" te maken in het functioneren van het CDA-secretariaat, dat is gevestigd aan de Dr. Kuyperstraat 5 en telefonisch bereikbaar is onder 070 - 924461
In CDActueel van eind november (nr. 8) werd reeds in het kort de structuur van het CDA-secretariaat uiteengezet.
Niet iedereen is evenwel ervan op de hoogte, dat er ook nog andere instellingen in het CDA-gebouw zijn gehuisvest.
Zo kennen wij het CDJA, het Wetenschappelike Instituut, de Vereniging van Christen-Democratische Gemeente- en Provincie Bestuurders en het CDA-Vrouwenberaad.
Het Wetenschappelijk Instituut en de Bestuurdersvereniging hebben een **eigen telefoonnummer** n.l. 070 - 924021.
In het navolgende schema wordt alles nog eens uiteen gezet. Bij toekomstige contacten met het CDA-secretariaat kan dit schema u van dienst zijn.

Structuur secretariaat

Voorzitter: drs. P. Bukman
Secretaris: drs. M. Smits, kamer 3.22; mw. J. Kroon-Omvlee (secr.) tst. 30

Sectie politiek

adjunct-secretaris politiek
drs. C. Bremmer - kamer 3.17, tst. 27
- politieke voorbereiding vergadering partij-organen
- secretarisschap Commissie Kader- en Vormingswerk
- voorbereiding program Kamerverkiezingen, Provinciale Staten en Gemeenteraden
- plaatsvervanger van de partijsecretaris
  mw. A. van Bree (secr.) - kamer 3.19, tst. 34

redactiesecretaris
C. P. van Santen - kamer 4.17, tst. 47:
- redactie-secretariaat CDActueel
- eindredactie partijweekblad
  mw. C. van Beukering (secr.) - kamer 4.15, tst. 49

Stafmedewerkers vorming (* part-time)
W. Eikelboom - kamer 4.6, tst. 42
* P. Dudink - kamer 4.4, tst. 43
* H. Waterborg - kamer 4.7, tst. 44
* mw. G. v.d. Heyden - kamer 4.7, tst. 43
(bereikbaar iedere morgen 9.30-13.30 uur)
mw. M. J. Voerman (secr.) - kamer 4.4, tst 36
(donderdag en vrijdag) mw. E. M. Jansen-Keuvelaar (secr.) - kamer 4.4, tst. 38
(maandag, dinsdag, woensdag).

organisatienieuws

adjunct-secretaris internationaal
M. A. Kolster - kamer 3.6, tst. 26:
- secretariaat buitenlandse commissie
- contacten met secretariaat EVP en EUCD
- verstrekken informatie over internationale aangelegenheden
  mw. N. van der Zande (secr.) - kamer 3.19, tst. 33

Partijvoorlichter

mr. J.W. de Savornin Lohman - kamer 3.16, tst. 28:
- coördinatie voorlichting partij, fracties, w.i. e.d.
- productie CDA-uitzendingen voor de nieuwsmedia
- interne en externe partijvoorlichting
  mw. M. van Geest-Kuipers (secr.) - kamer 4.14, tst. 51

Sectie organisatie administratie

adjunct-secretaris organisatie/administratie
G. van den Berg - kamer 3.20, tst. 31:
- voorbereiding vergaderingen, presidium, dagelijks bestuur, partijbestuur
- personeelszaken
- uitvoering werkzaamheden in verkiezingscampagne
  mw. U. Sardjoe (secr.) - kamer 3.19, tst. 32

chef de bureau
F. Jehee - kamer 2.22, tst. 20:
- eventuele assistentie van de adj.-secretarissen
- zorg voor de begrotingsbewaking
- verantwoordelijkheid voor huishoudelijke dienst, leden- en abonnementenadministratie, boekhouding
  mw. T. Verbaan-Keus (plv) - kamer 2.27, tst. 16:
- plv. v. hoofd leden- en abonnementenadministratie
- assistente chef de bureau

stafmedewerker organisatie
W. M. J. Baur - kamer 4.20, tst. 46:
- organisatorische voorbereiding partijraden en congressen
- boordeling reglementen CDA-organen en correspondentie daaromtrent
- advisering kamerkieskringen m.b.t. opbouw en uitbouw organisatie
- uitvoering kandidaatstellingsprocedures voor 2e Kamer, 1e Kamer en Europees Parlement
  mw. M. Kelman-Julen (secr.) - kamer 4.15, tst. 50

leden-abonnementen-administratie
hoofd: D. van der Hoeven - kamer 2.7, tst. 15:
- leiding en planning werkzaamheden leden- en abonnementenadministratie
- contributies, mutaties etc.
  medewerkers:
  mw. S. van Leeuwen-van Bree - kamer 2.27, tst. 17:
- verwerking ledenmutaties
- correspondentie i.v.m. ledenadministratie

mw. I. Dekker - kamer 2.8, tst. 19:
ledenabonnementsadministratie
mw. R. v.d. Vegt - kamer 2.8, tst. 19
ledenadministratie

boekhouding
hoofd:
mw. R. Arkestein - kamer 2.11, tst. 24
medewerkers:
mw. I. de Jong-Kaffa - kamer 2.11, tst. 18
- boekhouding
  mw. T. Mourits-Korteweg - kamer 2.11, tst. 23
- afdrachten contributies
  mw. L. van Baggum - kamer 2.11
- medew. boekhouding
  afwikkeling brochures

receptie:
1e telefonist C. Zwanenburg - kamer 2.6, tst. 9
2e telefonist mw. K. Bovet - kamer 2.6, tst. 10

postkamer (tevens verzendafdeling voor brochures)
hoofd: H. Schrijver - kamer 1.11, tst. 12
medewerkers:
E. Ramdajal - kamer 1.10, tst. 11
H. Vleeschouwer - kamer 1.10, tst. 13

huishoudelijke dienst
medewerk(st)ers:
mw. P. van Loo-Hansler
mw. M. Schippers-van Loo
C. Witteveen
mw Witteveen

CDJA

secretaris: G. Veldhuizen - kamer 4.5, tst. 39
- secretariaat jongerenorganisatie adjunct-secretaris: D. Koopmans - kamer 4.5, tst. 39
mw. P. B. Schütz (secr.) - kamer 4.8, tst. 39

CDA-Vrouwenberaad

Medewerk(st)ers:
mw. Y. H. H. Koppert-Roovers (secr.) - kamer 4.11, tst. 45

mw. N. Marey (secr.) - kamer 4.4, tst. 37
mw. drs. N. Keyser-Hooijmans (emancipatiemedewerkster) - kamer 2.13, tst. 22
mw. L. Schneiders-Schönau (emancipatiemedewerkster) - kamer 2.13, tst. 22.

Bestuurdersvereniging

H. G. Cloudt - kamer 4.21, tst. LK 45
taakomschrijving: ambtelijk secretaris, eindredacteur Bestuursforum
(secr.) medewerksters: mw. A. Heemskerk - kamer 4.22, tst. nr. LK 39
mw. D. Raayman - kamer 4.22, tst. nr. LK 39

Wetenschappelijk Instituut

directeur: drs. A. M. Oostlander - kamer 3.2, tst. LK 35 Buitenland en Defensie
secretaresse: mw T. Groeneveld-Ivens - kamer 3.3, tst. LK 18
adj. directeur: mw. E. Sleyser-Tegelaar - kamer 3.1, tst. LK 29
Emancipatiebeleid
secretaresse: mw. B. Sandberg - Stok - kamer 3.4 tst. LK 19

Stafmedewerk(st)ers:
drs. H. Borstlap - kamer 4.1, tst. LK 36 (Sociaaleconomische vraagstukken en ontwikkelingssamenwerking
secretaresses: mw. A. de Goede-Borman - kamer 3.4, tst. LK 25
mw. A. M. A. A. Artz - kamer 3.5, tst. LK 27 (ged.)
mw. mr. C. den Hollander-van der Ent - kamer 4.2, tst. LK 37 (Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening)
secretaresse: mw. B. Sandberg-Stok - kamer 3.4, tst. LK 19
drs. H. Klooster - kamer 4.3, tst. LK 38 (Onderwijs en wetenschappen)
secr. H. Klooster: mw. A. M. A. A. Artz - kamer 3.5, tst. LK 27
drs. C. J. Klop - kamer 4.12, tst. LK 47 (Welzijn)
redactie-secretaris Bestuursforum
secretaresse: mw J. Hageman - kamer 3.5, tst. LK 26

christen
democratische
verkenningen

BESTUURSFORUM

Themanummer over volkshuisvesting

Het maartnummer van Bestuursforum is bijna geheel gewijd aan de volkshuisvesting, het thema van de conferentie van de CDA-bestuurdersvereniging op 25 april a.s. Gezien het grote aantal artikelen moeten we hier volstaan met een opsomming van de titels en auteurs:
- Politieke moed en volkshuisvesting, inleiding door drs. W. van den Bos Czn., wethouder van Gouda;
- Ruimtelijke ordening en nieuwbouw, door drs. A. G. W. Schapenk, GS-lid Utrecht;
- Bouwen in de stad, door drs. A. B. M. Elkhuizen, beleidsmedewerker Planologische Dienst Noord-Brabant;
- „Wonen moet en kan", introductie van het gelijknamige recente rapport door D. Rijnders, oud-burgemeester van Amstelveen;
- Kostenbeheersing in de woningbouw, door mr. drs. J. Zoodsma, beleidsmedewerker Nederlands christelijk instituut voor volkshuisvesting;
- Doorstromingsproces en doorstromingsfilosofie, door P. van Gemeren, directeur Patrimoniums Woningstichting Rotterdam;
- Woonruimteverordeningen in strijd met de – verouderde – wet, door mr. W. J. C. Knopper, statenlid Utrecht;
- Huisvesting van jongeren, een- en tweepersoons huishoudens en woongroepen, door mr. A. J. Bransen, wethouder van Utrecht;
- „Eigendom en beheer van woningen en woonomgeving", bespreking van het gelijknamige WBS-rapport door H. N. Stoekenbroek, bestuurslid Verbond van christelijke woningcorporaties en NCIV, voorzitter CDA-afdeling Amsterdam;
- Bouwen in grotere dichtheden, door ir. G. C. van Wijnbergen, statenlid Utrecht;
- Energiebewust ontwerpen en bouwen, door H. Rusch, statenlid Overijssel.

Verder in dit nummer onder meer een uitvoerige beschouwing onder de titel „Huwelijk en alternatieve samenlevingsvormen – welke keuze moet het CDA doen?", van de hand van E. Wiersema, chef van het Bureau juridische zaken van de provincie Overijssel.
Dit omvangrijke nummer (48 pag.) wordt niet verstrekt als proefnummer. Het is verkrijgbaar door overmaking van ƒ 5,75 op postrekening 3725758 t.n.v. Bestuursforum, Den Haag, met de vermelding: Themanummer volkshuisvesting.

Nieuwe penningmeester

De ledenraad van de CDA-bestuurdersvereniging heeft op 14 maart jl. **drs. J. de Geus** benoemd tot penningmeester. Als zodanig is hij de opvolger van de heer E. Baerends, die zich wegens drukke werkzaamheden genoodzaakt zag tussentijds af te treden. De nieuwe penningmeester is lid van gedeputeerde staten van Noord-Brabant. Tevens is hij secretaris van de Brabantse afdeling van de bestuurdersvereniging.

Maartnummer Christen Democratische Verkenningen:

- Interne ontwikkelingen in de Sowjet-Unie als factor in de Oost-West verhoudingen, door prof. mr. F. J. M. Feldbrugge.
- De huidige emancipatiegolf en het feminisme, door A. M. C. V. Groensmit-van der Kallen.
- Links-rechts, ondersteboven; vier verkiezingsprograms, door drs. A. M. Oostlander.
- Reactie en naschrift op „Emancipatie en individualisering" (dec. 1980).
- Boekbespreking van G. Abma: Geloof en Politiek.

BON
Ik abonneer mij op Christen Democratische Verkenningen voor
° ƒ 40,– per jaargang
° ƒ 30,– per jaargang (lid CDJA, student) (mijn leeftijd is . . . .).

Naam: .....
Adres: .....
Postcode/plaats: .....

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, Antwoordnummer 1904, 2500 WB 's-Gravenhage.

CDJA

Bijdragen discussie homofilie (IV)

Op deze CDJA-pagina's geven wij de van CDJA-redactiewege ingekorte bijdragen weer aan de discussie over het onderwerp homofilie. De CDJA-redactie is op generlei wijze verantwoordelijk voor de inhoud. In één van de volgende nummers willen wij de discussie sluiten. Het CDA-Tweede Kamerlid mevrouw Hanske Evenhuis hebben wij gevraagd daartoe een artikel te schrijven over de politieke aspecten van het vraagstuk homofilie.

redactiecommissie CDJA

Homofilie 1

Graag wil ik op de uitnodiging in CDActueel, reageren en mijn bijdrage leveren in de discussie over homofilie. De reactie van Willem van der Putten is voor mij onbegrijpelijk. Hij veegt de bijbelse fundering van Aat de Jonge en van de geciteerde prof. Rothuizen bijna zonder tegenargumenten van tafel. Zijn geraadpleegde theologie-studenten lijken er ook geen goede uitleg voor te weten.

Over één ding zullen we het eens zijn: God heeft de mens niet „zo" geschapen. God heeft de mens goed geschapen, naar Zijn beeld: man en vrouw. Daarna is de mens op alle terreinen van het leven deviant gedrag gaan vertonen. Dat geeft de mens echter geen reden een ander mens te discrimineren op zijn afwijkend gedrag. Er blijkt dan namelijk geen mens meer te zijn, die in deze zin wel normaal is, die geen afwijkend deviant gedrag vertoont. Geen mens zonder afwijking, geen mens zonder zonden. We moeten echter niet in de verleiding komen deze deviaties als variaties te zien. Er is echter één plaats in de bijbel waar onder andere de homofilie toch gebagatelliseerd wordt.

Dat is daar waar Jezus zegt dat het voor de mens van Sodom in de dag van het oordeel minder erg zal zijn dan voor diegenen die zich ondanks de aangrijpende woorden van Christus niet tot Hem bekeerden. En dat geldt ook voor ons.

Henk Westerhuis, Maartensdijk.

Homofilie 2

De passages die Aat de Jonge citeerde heb ik inderdaad gelezen. Katholiek als ik ben, wist ik wel hoe de Nieuwe Katechismus denkt over homosexualiteit, echter, de Bijbel is op mijn kamer meestal een gesloten boek (ik zet dat hier toch wel met enige schaamte neer).

Dan volgt hier een – vrij impulsieve – reactie: In Leviticus staat, als je wat doorleest, dat iemand met een misvormde neus, iemand die z'n arm of been heeft gebroken of iemand die blind is niet als priester mag optreden (Lev. 21, 17-20).

Wat te denken van deze letterlijke tekst?

Leviticus zegt eveneens dat een man niet mag trouwen met een zuster van z'n vrouw. Ik weet haast wel zeker dat zoiets in de praktijk – na sterfte van een vrouw – wel gebeurt, en zeer wel wordt toegestaan (of dat ingeval van zeer nabije bloedverwantschap dispensatie wordt gegeven).

Wat ik maar wil zeggen, is dat de bijbel niet altijd exact geciteerd kan (en m.i. mag) worden. Lees bijv. eens van Lucas Grollenberg: Jezus weg naar hoopvol samenleven, modern Bijbellezen, nieuwe kijk op het oude boek.

Grollenberg legt zelfs zéér sterk de nadruk op de context waarin verhalen moeten worden gezien, op de ontstaansgeschiedenis van die verhalen, en vooral op hun **bedoeling.**

De Nieuwe Katechismus zegt – onder andere – van homosexualiteit: (blz. 453) „Dat de Heilige Schrift zich zeer streng uitlaat over genitaal homosexueel contact (Genesis 19, Rom. 1) moet niet verkeerd begrepen worden. Zij doet dit niet om het feit aan de kaak te stellen dat sommige mensen deze afwijking buiten hun schuld in zich ervaren. Het betreft het toegeven aan een tot mode geworden homosexuele besmetting, die zich ook verspreidt bij velen die zich eigenlijk wel tot het andere geslacht aangetrokken voelen."

Verder herinner ik mij de uitspraak van Bisschop Ernst van Breda (twee jaar geleden?) op t.v. die zei: stel dat je zondig bent als je homosexueel bent, maar wie is er niet zondig?

Enkele jaren geleden heb ik „Twee vrouwen" van Harry Mulisch en „Lieve Jongens" van Gerard van het Reve gelezen. Beide boeken betreffen een homosexuele relatie. Met zoveel plezier als ik „Twee vrouwen" las, met zoveel walging heb ik „Lieve jongens" gelezen (mezelf moeten dwingen om het uit te lezen, omdat ik Van het Reve een kans wilde geven maar het bleef niks).

Met evenveel walging ben ik aan „Turks Fruit" van Jan Wolkers begonnen. Dat gaat dan over een heterofiel. Bij blz. 14 heb ik het boek dichtgeklapt en teruggebracht naar de bibliotheek. Het gaat er niet om of je homo of hetero bent. Het gaat er wel om dat je je eigen lichaam en het lichaam van iemand anders respecteert en het ook behandelt als „de tempel voor je geest" welke op God gericht is.

Joba Jansen, Tilburg.

Homofilie 3

Ik heb me danig gestoord aan de manier waarop de reactie van Willem van der Putten geschreven is. Ik wil me verder van inhoudelijke argumenten onthouden, ook al valt daar nog heel wat over te zeggen. Het stuk is geschreven in een geest van intolerantie, zeker als ik de laatste zin zo opvat dat Aat de Jonge heel wat te leren zou hebben van de werkgroep. In het CDA zijn verschillende christenen verenigd en het lijkt mij geheel in de geest van de C liggen dat we met respect met elkaar en met elkaars meningen omgaan. Binnen het CDA zullen de meningen over veel ethische problemen nogal uiteen liggen. Echter deze verschillen van mening moeten wel op een eerlijke manier in een geest van wederzijds respect op tafel komen willen we vruchtbaar met elkaar blijven samenwerken.

De geest die uit het stukje van Willem sprak, zo is het althans op mij overgekomen, is er een van hekelen en zich boven de mening van Aat stellen. Het lijkt mij erg belangrijk om in de geest van „de een uitnemender achten dan jezelf" bezig te zijn willen we niet vervallen in een keiharde, liefdeloze sfeer.

Marinus Verweij, Leiden.

Homofilie 4

Weerzinwekkend vind ik wat Aat de Jonge noemt zijn bijdrage aan het gesprek over homofilie (CDActueel nr. 21, blz. 24); weerzinwekkend, omdat hij hetgeen hij heeft geschreven een **bijdrage** aan het gesprek over homofilie noemt;

omdat hij vindt dat het er niets toe doet wat je als mens voelt of wat je wilt;

omdat zijn omgang met de Bijbel fundamentalistisch is, omdat hij niet erkent dat er culturele verschillen zijn tussen de tijd waarin het boek Leviticus werd geschreven en de 20e eeuw na Christus;

omdat hij een ongezonde ijver aan de dag legt om het geheim van de liefde tussen twee mensen te ontrafelen;

omdat hij voorbij is gegaan aan wat toch vrij algemeen wordt gezien als de kern van de Bijbelse boodschap: Bemint uw naaste **als uzelf** (Leviticus 19, vs. 18).

Herman van Bemmel, Voorschoten.

Homofilie 5

Hoewel Willem van der Putten al een goede reactie schreef op het artikel van Aat de Jonge, lijkt me een verdere aanvulling wel op z'n plaats. Willem maakt terecht de opmerking dat Aats betoog zichzelf tegenspreekt: eerst wordt met de Bijbel in de hand homofilie afgewezen, maar vervolgens wordt er ook weer niemand veroor-

deeld. Op dat moment vraag ik mij af, waar we mee bezig zijn. Ik hoop met politiek. Maar uit het artikel van Aat valt dat niet op te maken. Daarom zou ik graag zien, dat Aat duidelijk maakt, welke politieke consequenties zijn visie op homofilie zou moeten wachten met het toegewezen krijgen van woonruimte, tot alle „gewone" paren geweest zijn, om maar iets te noemen?
Of moet homofilie praktijk zelfs helemaal verboden zijn? Of moeten er geen politieke consequenties uit Aats verhaal getrokken worden? In dat laatste geval vraag ik me af, waarom hij het verhaal geschreven heeft.
Om mijn eigen standpunt duidelijk te maken: ik vind het een droevige zaak, dat de discussie over dit onderwerp nog nodig is. Homofielen zijn gewone mensen en moeten dus de gebruikelijke rechten en plichten hebben. Geen onderscheid.

Rolf van der Weide, Groningen.

CDJA-Drenthe

CDA en CDJA Drenthe willen meer jongeren bij de politiek betrekken. Daarover werd 2 maart jl. gepraat met vertegenwoordigers van CDA-afdelingen en CDJA-leden.
Een aantal vuistregels voor politieke jongerenbenadering werden kritisch bekeken. Hoe kun je in je eigen omgeving praktisch beginnen? Het CDJA gaf aan elke afdeling twee lesbrieven uit de serie „Politiek, kom nou . . ." kado.
Afgesproken werd in de afdelingen te beginnen. Elk bestuur wijst daarvoor tenminste één contactpersoon uit zijn midden aan. Het bestuur van het provinciaal CDJA brengt alle activiteiten bij elkaar. In oktober volgt een tweede bijeenkomst. Doel: samenhang en voortgang te bevorderen in de benadering van jongeren.
Alle CDA-afdelingen en het CDJA-Drenthe zetten zich hiervoor in.
Nadere informatie bij Hans Bouwers, Schoolstraat 17, 9411 PB Beilen, tel. 05930-5187.

Kanttekening

Politiek: ook voor zestien- en zeventienjarigen!

Dezer dagen doet een onderzoek van het blad voor schoolverlaters „Wat nu" en Vara's „In de rooie haan" enig (maar helaas nog veel te weinig) stof opwaaien. Bijna de helft van de zestien- en zeventienjarigen was niet of nauwelijks geïnteresseerd in de politiek, had liever geen stemrecht en van het CDA moest men helemaal niet zoveel hebben.
Bij jongeren zijn grote twijfels te bespeuren over het functioneren van de politiek. Het betreft dan met name de effectiviteit van de politiek en de legitimiteit van de politiek.

De effectiviteit van de politiek

Jongeren verwachten over het algemeen een doeltreffende en directe aanpak van de problemen, juist in situaties waar tegenstellingen met elkaar oog in oog staan. Zoals recht en onrecht, oorlog en vrede, armoede en rijkdom. Is de politiek in staat enig perspectief te bieden in deze problemen? De kloof tussen arm en rijk wordt steeds groter. Het milieu wordt steeds meer aangetast en de grondstoffen worden steeds schaarser. De bewapeningswedloop neemt steeds geldverslinderder en onmenselijker vormen aan.
Een gevoel van machteloosheid is daarom heel begrijpelijk. En als de politiek er iets aan doet, dan kun je vaak nog wijzen op effecten die niet bedoeld zijn. Ik denk, dat de politiek de afgelopen tientallen jaren te weinig gekozen heeft, als gevolg waarvan er nu een aantal ontwikkelingen over ons heen komen waar we geen greep op hebben.

De legitimiteit van de politiek

Met de legitimiteit wordt bedoeld de erkenning van het politieke gezag, de overtuiging dat de politieke macht, zoals die wordt uitgeoefend, gerechtvaardigd is. Evenals het gezag in diverse samenlevingsverbanden duidelijk minder geworden is, is dat ook bij de politiek het geval. Het appèl van christen-democraten spreekt veel jongeren niet meer aan omdat het een politiek van compromissen en van het haalbare is. Men zoekt zijn toevlucht vaak buiten de politiek in buitenparlementaire akties en dergelijke. Men kan het ook zo zien: De rechtvaardiging van het politiek handelen is voor de volle honderd procent bij de politiek zelf en de daarin functionerende partijen en personen komen te liggen.
Politieke keuzes worden nauwelijks meer bepaald door traditie of kerkelijke verwantschap (wat nadrukkelijk iets anders bedoelt te zijn dan geloofsverwantschap). De volle nadruk komt te liggen op de politieke benadering van het CDA, die geïnspireerd is vanuit het Evangelie. Die voortdurende worsteling moet duidelijk gemaakt worden naar jongeren. Dat vraagt misschien ook om wat minder compromissen en om wat meer het Evangelie te laten spreken dan de tegenslagen en tegenwerpingen van elke dag.
Het vraagt ook om vertegenwoordigers die in woord en daad geïnspireerde politici zijn. Het gebrek aan vertrouwen van jongeren in het politieke bestel is vooral terug te winnen door de mensen die daarin functioneren en de wijze waarop ze functioneren.
Er zijn kansen genoeg voor de christen-democratie, als men maar duidelijk, herkenbaar, geïnspireerd en tot soms diep in eigen vlees snijdende keuzes bereid is.

Johan de Leeuw, voorzitter CDJA.

KOMEN „De Spiegel" EN DE „PRINSES" WEER TERUG .....?

Dat hangt er van af of u dat wilt of niet!

Vast staat, dat ze enorm gemist worden! Ondanks alle andere bladen die er in de boekwinkels en kiosken liggen. En daar zijn erg mooie bij, van allerlei soort en kleur. **Maar een christelijk weekblad ligt er niet!!!** Wel is in verschillende winkels en kiosken verkrijgbaar het maandblad

HORIZON

CHRISTELIJK GEZINSBLAD VOOR NEDERLAND

Het plan is nu om van dat maandblad een christelijk weekblad te maken, waarin „De Spiegel" en de „Prinses" te vinden zullen zijn. Dus naast vele andere interessante zaken o.a. met verhalen, interviews, reportages en... veel foto's!

Wat zou u dáárvan denken?

Nu kost de uitgaven zo'n weekblad enkele miljoenen per jaar, en daarom zijn er 50.000 abonnees nodig om dat te kunnen financieren. Dat aantal kan natuurlijk best gehaald worden, maar dan moet **ook u** meedoen. Wat anderen kunnen, kunnen wij toch ook? Zou dat aantal niet gehaald worden, dan kan altijd nog bekeken worden of **Horizon** om de veertien dagen kan verschijnen! Welnu, in het blad dat u nu in handen hebt zit een dubbele **antwoordkaart.** Met de eerste kaart kunt u zichzelf als abonnee opgeven (als u dat tenminste nog niet bent!) en met de andere een familielid, een vriend(in), kennis, collega en ga zo maar door. Een postzegel plakken is niet eens nodig. Zo gemakkelijk is het! **De vraag is alleen: wilt u weer een christelijk weekblad in huis?** Zo ja, vult u dan een kaart in. Liefst alle twee! Tenslotte: mensen die slechts een minimumloon hebben of alleen van een uitkering moeten leven, ontvangen t.z.t. op de dan geldende nieuwe abonnementsprijzen een grote korting, die bij de **tweede betaling** zal worden verrekend! Wij zijn er van overtuigd dat er veel kaarten zullen komen. Zal de uwe er ook bij zijn?

CDA over El Salvador

Het CDA is van oordeel dat de bloedige burgeroorlog in El Salvador tot een spoedig einde dient te worden gebracht langs de weg van onderhandelingen tussen leden van de junta en vertegenwoordigers van het democratisch revolutionair front.
Deze onderhandelingen moeten leiden tot:

1. Het gezamenlijk opstellen van de grote lijnen voor een hervormings- en democratiseringsplan.
2. Het houden van vrije verkiezingen onder internationaal toezicht waaraan alle partijen die een pluralistische parlementaire democratie voorstaan moeten kunnen deelnemen.
3. Wederzijdse strikte naleving van de algemeen aanvaarde mensenrechten en een beëindiging van alle geweld, zo nodig onder toezicht van een vredesleger van de V.N.
4. Afkondiging van vrijlating van alle politieke gevangenen.
5. Afwijzing van elke buitenlandse inmenging in de totstandkoming van dit nationale vredesplan.

Het CDA steunt van harte het initiatief om een delegatie vanuit meer fracties in het Europees Parlement naar El Salvador te zenden, welke in gesprekken adviezen kan geven en suggesties kan doen om spoedig door middel van onderhandelingen tot bovengenoemde oplossing te komen.

Deze verklaring over El Salvador is door het CDA ook doorgegeven aan het secretariaat van de EVP/EUCD te Brussel met het verzoek de Europese christen-democratische zusterpartijen hiervan in kennis te stellen.
Tevens heeft het CDA het Brusselse secretariaat verzocht de CDA-verklaring op de agenda te zetten van het politiek bureau (= dagelijks bestuur) van de EVP dat op 2 april a.s. te Rome bijeenkomt.

agenda

Start CDA-campagne op zaterdag 11 april.

Zaterdag 11 april start de CDA-campagne met een manifestatie in Utrecht.
De besturen van de gemeentelijke afdelingen en kamerkringen, de kamerkring campagneteams, de leden van het partijbestuur, de kandidaten voor de Tweede Kamer, zijn hierover onder meer begin van deze maand geïnformeerd.
Het middaggedeelte van deze bijeenkomst is openbaar. Lijsttrekker Van Agt houdt om 15.00 uur een grote verkiezingsrede. Plaats van bijeenkomst is de Utrechtse Jaarbeurs, aan het NS station Utrecht C.S.
Degenen die hun aanmeldingsformulier nog niet hebben toegezonden worden verzocht dit zo spoedig mogelijk te doen.

FINANCIËLE ACTIE VERKIEZINGEN

De acceptgirokaartenaktie onder de leden, zoals deze ruim 3 weken geleden van start is gegaan, heeft thans *f* 900.000,– opgeleverd. Ongeveer 25% van de leden heeft hiertoe haar steentje bijgedragen.

Geen gek resultaat ben je geneigd te zeggen. Zeker niet, doch wanneer we bedenken dat de totale kosten van de verkiezingscampagne 6 ton hoger uitkomen, zullen we toch nog alle zeilen moeten bijzetten. En dat kan, temeer daar driekwart van onze leden de acceptgirokaart niet op de bus heeft gedaan.
Mogen wij op deze leden nog eens een dringend beroep doen? Uw bijdrage is van groot belang!
Ons gironummer is: 15008 t.n.v. Verkiezingsfonds, 's-Gravenhage.

Lees een krant met overtuiging

BON VOOR TWEE WEKEN TROUW GRATIS.
Noteer mij als abonnee op Trouw. De eerste twee weken ontvang ik alle nummers van Trouw gratis.(f 8,25 wordt met de eerste acceptgirokaart verrekend.)

Naam: _____

Adres: _____

Postcode/Plaats: _____

Deze bon in open envelop zonder postzegel zenden aan: Trouw, Antwoordnummer 2792, 1000 PA Amsterdam. Bellen kan ook 020-659388.

CDA

Protestants Christelijke

Onderwijs vakorganisatie

De PCO (Protestants Christelijke Onderwijsvakorganisatie) is een aktieve vakbond met enkele tienduizenden leden in vrijwel alle sektoren van het onderwijs.

Binnen onze vakbond werkt een aantal beleidsgroepen, die de verschillende taakgebieden van de organisatie bestrijken.

Zo is er een beleidsgroep arbeidsvoorwaarden, die o.a. alle op ministerieel niveau ontwikkelde arbeidsvoorwaarden voor onderwijzend personeel beoordeelt.

Deze beleidsgroep bestaat uit 2 bezoldigd bestuurders en 2 beleidsmedewerkers.
In deze groep is dringend behoefte aan een

Collega m/vr

die zich in hoofdzaak bezig houdt met de secretariële begeleiding van deze groep.

De taak van de nieuwe collega is primair de voorbereiding, verslaglegging, verwerking en afwikkeling van diverse groepsvergaderingen.
Tevens is hij of zij belast met de bewaking van de agenda voor de groepsleden en is hij of zij in grote mate verantwoordelijk voor de voortgangscontrole van de werkzaamheden van de beleidsgroep.
Gelet op de aard van de functie en de aard van de organisatie stellen wij de volgende eisen:

- enige jaren kantoorervaring
- belangstelling voor het onderwijs
- zelfstandig maar ook binnen teamverband kunnen werken
- bereid zijn mee te werken aan automatisering van tekstverwerking
- opleiding op middelbaar niveau

Het salaris is nader overeen te komen, terwijl de overige secundaire arbeidsvoorwaarden (waaronder een waardevaste pensioenregeling) uitstekend te noemen zijn.

Inlichtingen over de funktie kunnen worden ingewonnen bij mw. Marga Boxhoorn, tel. 070-572131.
Sollicitatie binnen 14 dagen te richten aan:
PCO, Postbus 87868, 2508 DG 's-Gravenhage,
onder vermelding van SA op de enveloppe.

OV bank

N.V. ONDERLINGE VOORZORG VAN 1894
bank voor ambtenaren

Zonnehof 1
Amersfoort
tel. 033 - 64 49 22
(na 18.00 uur
033 - 17 2 66)

PERSOONLIJKE LENINGEN

Snel en diskreet voor (semi) overheidspersoneel in vaste dienst, tegen rente beneden de wettelijke tarieven. Tussentijdse verhogingen en/of overname elders lopende verplichtingen mogelijk. Kontant geld. Kwijtschelding bij overlijden.

ENKELE VOORBEELDEN:

Netto in handen	Maandelijkse aflossing 24 mnd	48 mnd	60 mnd	Rente doorl. krediet
f. 5.000,-	f. 245,-	f. 142,-	f. 121,-	1,3 %
f. 10.000,-	f. 485,-	f. 275,-	f. 234,-	1,2 %
f. 15.000,-	f. 727,-	f. 414,-	f. 350,-	1,2 %
f. 20.000,-	f. -------	f. 550,-	f. 467,-	1,2 %
f. 25.000,-	f. -------	f. 690,-	f. 585,-	1,15%

* Alle bedragen zijn vermeld in gehele guldens.
* Wijzigingen voorbehouden.

Bel bovenstaand nummer of schrijf (zonder postzegel) naar O.V. Bank, antwoordnummer 173, 3800 VB Amersfoort en u ontvangt vrijblijvend dokumentatie met uitgebreide tabel.

Ook voor doorlopend krediet!!

Onlangs verschenen:
dr. G. Puchinger

In gesprek met het kabinet-Van Agt
378 blz., f 35,00

Het boek is uniek omdat het interviews bevat met **alle** ministeries van het kabinet-Van Agt.
Ook sprak dr. Puchinger met de aan het kabinet voorafgaande CDA-informateurs.
Een onmisbaar boek voor allen die zijn geïnteresseerd in de hedendaagse politiek.
Een authentieke informatiebron van blijvende waarde, uiterst aktueel in verband met de komende verkiezingen.

Verkrijgbaar in de boekhandel.

Uitgeversmaatschappij J. H. Kok - Kampen

Een christen met toekomstvisie telt dubbel

Drie pakketten Bijbelstudies naar lezingen van ir. D. J. Christiaanse.

Eerste pakket: 1. De naam boven alle naam *f* 5,–; 2. 32 Geloofsmannen *f* 4,–; 3. Genade en waarheid *f* 4,–; 4. 14 Brieven van Paulus (2e druk) *f* 5,–; 5. Het jaar 2000 *f* 3,–; 6. Gods geheimenissen *f* 3,–; 7. Christus in de Psalmen en de Profeten *f* 4,–; 7 series tegelijk slechts ***f* 14,–.**

Tweede pakket: 1. Overdenkingen over de vier evangeliën, 144 blz. *f* 6,–; 2. De Heilige Geest woont in ons *f* 3,–; 3. Lichtend uitzicht op morgen *f* 6,–; 4. De geestelijke wapenrusting *f* 3,–; 5. De kerkgeschiedenis in vogelvlucht *f* 4,–; 6. De gemeente van Christus *f* 2,–; 7. Het gebed *f* 3,–; 7 series tegelijk ***f* 12,–.**
Beide pakketten *f* 25,–.

Derde pakket: Alle boeken van het N. Testament, 5 delen, 604 blz. *f* 15,–.
Vierde pakket: Alle boeken van het O. Testament, 1.100 blz., *f* 15,–
UNIEK AANBOD: alle 4 pakketten *f* 35,–

Alles franko na girostorting op 1793613 Bijbelcursus Oudewater P.B. 44.

Cryptogram

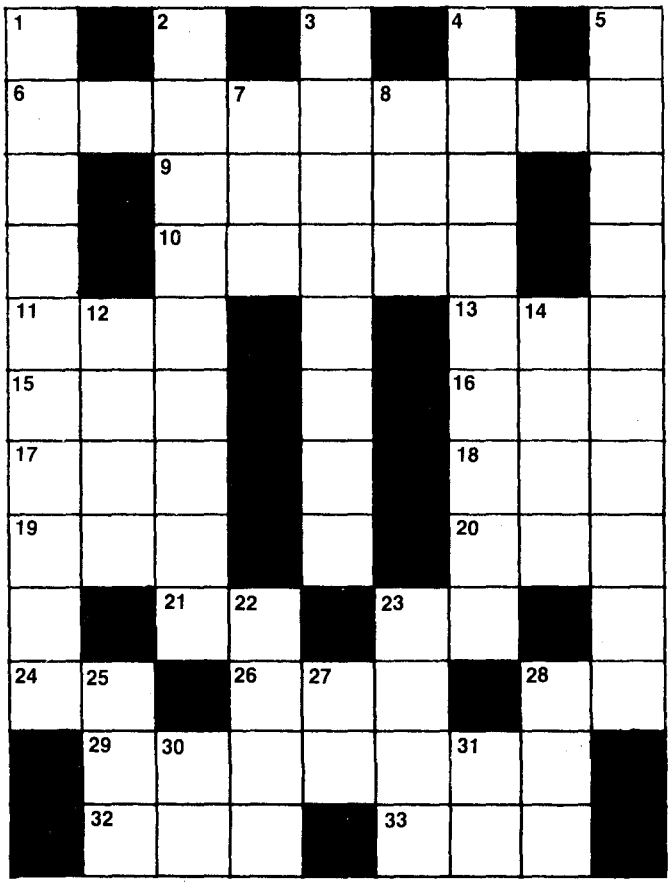

Horizontaal:

6. Deze VVD-defensiespecialist kreeg een verwarde klap, waarna hij affiche's in dit team ging bevestigen.
9. Eetgerei dat je ook op dezelfde manier omgedraaid kunt gebruiken.
10. O, Bingo, kun je ook in goed oud-Hollands roepen, dan raak je wel in moeilijkheden.
11. Als u niet bij vloed alleen komt, is de betalingsunie van dit werelddeel afgekort.
13. Draai uw sjaal om, Engelsman wordt daar droef van.
15. Liep men in Amersfoort eens mee te zeulen, nu ligt-ie kalm.
16. An liet de liaan los en kwam bij Arabier terecht.
17. 020–68153, 010–58621 en dat in 3 letters.
18. Bij gordijn, traploper en zwarte piet.
19. 18 geschud in Scandinavische portemonnaie.
20. Van den Heuvel heette zij niet alleen...
21. Meisje uit 16 is als voorzetsel gedraaid.
23. Met dit meisje samen gaat 21 rechtstreeks naar Luns.
24. 24.25.26... zijn dit in 2 letters.
26. Toen de rockster zwak werd bleef deze jongen over.
28. Voor de vuist weg zit al voor 2/3 bij basken.
29. Het meisje uit 23 wordt schor en gaat in het oudijzer
32. Het verzuurt hier niet in... tenminste zolang...
33. Vink met deze groente is slagersvogeltje.

Vertikaal:

1. Meer dan dominee's toon is hier! In Noord en Oost op streek vindt men het op vele verkiezingsbijeenkomsten.
2. Elk meent zijn uil dit te zijn... en in meervoud maak je een tuimeling als je die vogels vermengt.
3. Ontpoppen zich bijna als politiek tegenstander, als je een keer de pee minder in hebt althans.
4. Wat een toestand in Marokko. Meneer 16 maakt siroop in de woestijn en veel meer blijkt er niet te zijn
5. Nog een dist het verhaal op om altijd maar zoete broodjes te bakken in langdurige onderdanigheid
7. Heb de vaardigheid en draai het lichaamsdeel uit 10 om.
8. Watering uit het begin van aap-noot-mies, zonder pk en zonder lans.
12. Bruint, ijst en bromt, valt wel eens in 2 maar heeft ook eigen put met alle milieugevolg van dien...
14. Onder andere oude lengtemaat in deze fiere plant.
22. Is meer dan 1000 en net even anders dan onze nr. 1.
23. Idem horizontaal wordt senior en kan dan geklutst uitzenden.
25. Twee rivieren en scheepsmagnaat maken samen iets onderzees.
27. Frans goud uit portemonnaiegeld in 19.
28. Nu is het compleet, dat van idem horizontaal.
30. Honderd ervan is a, tienduizend ha.
31. Alles wat niet in de breedte is ter rechterzijde van Greenwich.

„Vrouw-Handicap-Maatschappij"

In het Jaarbeursgebouw te Utrecht wordt op dinsdag 7 april a.s. een themadag gehouden in het kader van het Internationale Jaar van Gehandicapten – 1981.

Doel van de dag:

- Bevorderen dat vanuit de vrouwenorganisaties een mentaliteitsombuiging op gang wordt gebracht, die een volledige integratie van de gehandicapte vrouw in de samenleving mogelijk maakt.
- Bevorderen dat vanuit de organisaties het streven naar verbetering van de situatie van de vrouw die de zorg en verantwoordelijkheid draagt voor een gehandicapte wordt gestimuleerd.

De organisatie van de dag berust bij de Sectie Maatschappelijke Dienstverlening van de Nederlandse Vrouwen Raad. Aanvang van de dag: 10.15 uur.

Van de deelnemers aan de dag wordt een bijdrage in de kosten gevraagd van *f* 10,– per persoon. Men ontvangt hiervoor een reductiebon voor de Nederlandse Spoorwegen en 3 bonnen voor resp. lunch, koffie en thee. Meer informatie: NVR, Laan van Meerdervoort 30, Den Haag (tel. 070–469304).

Oplossing Cryptogram nr. 21

Horizontaal

1 Periskoopjes; 7 Chinakenners; 12 het; 13 nota; 14 pas; 15 vie; 16 bie; 17 NBBAvette; 20 GPV; 21 Eros; 22 met; 23 rien; 24 loo; 26 gele; 27 noe; 29 sluis; 30 lines; 31 poeh; 33 is; 34 getok; 36 NT; 37 donor; 38 ringen; 39 LTS.

Vertikaal

1 Pechvogels; 2 ruitenvrouwen; 3 stankbergsport; 4 opnamesnelheid; 5 jeepbemanning; 6 sissertjes; 8 hei; 9 ko; 10 et; 11 RAI; 18 Arie; 19 voel; 25 ol; 28 oester; 32 ok; 34 gom; 35 tol.

SKIPPER CLUB CHARTER

T 05155-1599

Een vaarvakantie in het Friese merengebied is uniek.
Wij verhuren uitstekend verzorgde nieuwe dieselmotorjachten van 7.5 tot 11 m.
Vaarervaring niet noodzakelijk, uitgebreide instructie bij afvaart. Vraag gratis kleurenfolder aan.

Voor- en naseizoen korting!

Postbus 5 8650 AA IJlst (Fr.)

Opleidingen i/h buitenland

Pensionaten in Zwitserland op basis van Frans/Duits.
Opleiding (public) school/universiteit in Zwitserland en Engeland.

Taalcursussen voor jong en oud in Duitsland, Spanje, Zwitserland, Frankrijk en Engeland.
Informatie: **Interschool,**
Pr. Albertl. 24, Voorburg. Tel. 070-863932

Steun het CDA-verkiezingsfonds giro: 15008 Den Haag.

Tour de France, Bourgondië, Camargue, Carcassonne.

Kampeerfietsreizen
ƒ 495,– tot ƒ 840,–

sindbad tours
Leenderweg 189, Eindhoven,
tel. 040-111.444

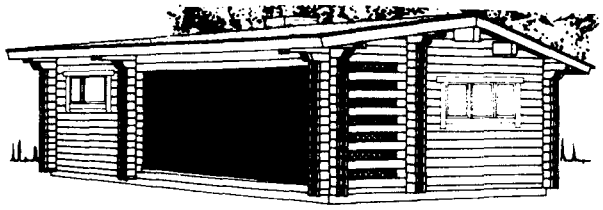

Finnware Houtbouw importeert landhuizen en bungalows voor zowel permanent als rekreatief gebruik, gebouwd in traditionele finse stijl. Woningen van Finnware bezitten optimale warmte-isolerende eigenschappen, aangepast aan de koude finse winters. Dit garandeert een behaaglijk verblijf en een voortdurende besparing op uw stookkosten. Finnware begeleidt uw plannen van begin tot eind; van een vrijblijvend schetsontwerp tot en met de oplevering. Levering van bouwpakketten is echter ook mogelijk. Hierdoor ontstaan grote mogelijkheden tot zelfwerkzaamheid, waarmee aanzienlijke besparingen op de bouwkosten worden bereikt. Finnware beschikt over een groot aantal standaardmodellen, maar kan ook zorgdragen voor een ontwerp welk geheel is aangepast aan uw eisen en mogelijkheden, ongeacht of dit een rekreatiewoning of woning voor permanente bewoning betreft.

Wilt u meer informatie? U belt of schrijft naar onderstaand adres en u ontvangt onze brochure. Of nog beter, u maakt met ons een afspraak. Dan vertellen wij u hoe snel uw plannen gerealiseerd kunnen zijn.

finnware houtbouw
achterhuis 15
1261 kp blaricum
telefoon 02152-50007

FINNWARE

Een onafhankelijk

PENSIOENADVIES

mag niet ontbreken in de regelmatige beoordeling van uw (collectieve) pensioenregeling.

Voor een integraal advies, waarin onder meer
- **bedrijfseconomische analyse**
- **fiscaal-juridische vormgeving**
- **actuariële berekeningen**
- **beschouwing internationale aspecten**

en voor de totale begeleiding van uw pensioenregeling:

Adviesbureau

Brusselers & Co. B.V.

Amsterdam: N.Z.Voorburgwal 148, tel. 248501/ 248641
Antwerpen: Belgiëlei 188, tel. 031-393400.

drukkerij de Kok

Charloisse Kerksingel 24-26
Tel. (010) 291463-295215.
3082 DB ROTTERDAM

nim neon
LICHTREKLAME IN ELKE VORM
020-733928 — Vostadestraat 215 — AMSTERDAM
01621-14939 — Iissenveld 43 — RAAMSDONKSVEER

ONTSNAPTE NEDERLAND IN 1947 AAN RECHTSE STAATSGREEP?

BON CDA

Noteer mij als abonnee op VU-Magazine voor ƒ 23.50 p.j.
Naam: .....
Adres: .....
Woonplaats: .....
Handtekening: .....
Datum: .....

Opsturen (geen postzegel) aan Postbus 7161, 1007 MC Amsterdam.

Er is ernstig gedacht aan een militaire coup, zo blijkt uit een uitvoerig relaas in het nieuwe nummer van VU-Magazine dat volgende week uitkomt. Een ongelooflijk verhaal van revolutieplannen rond het Binnenhof. Wie meteen de bon invult, krijgt het nog in huis en is tevens verzekerd van blijvende toezending. Er staat veel informatie in VU-Magazine waar politiek belangstellenden wat aan hebben.

VU MAGAZINE
'n opinieblad waar studie achter zit!

Spreekbeurten

agenda

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker	Onderwerp
30 maart 20.00 uur	Alphen Heemstede Het Oude Posthuis Herenweg 96 Achterveld Hoeksewaard/Oost-Maasdam Oud Beijerland	De Geus mw. Evenhuis- van Essen van Houwelingen Eversdijk v. d. Sanden	 Het functioneren van de Tweede Kamer
20.00 uur	Goes Schouwburg „Prins van Oranje" Nieuwstraat 14	v. Leijenhorst	Algemene Politiek
20.00 uur	Dorpshuis De Tas Sportlaan Benthuizen	H. C. Couprie	Vrede en Veiligheid
31 maart 14.15 uur	„Prins van Oranje" Nieuwstraat 14 Goes	mw. Gardeniers	verkiezingsprogramma
19.30 uur	„Vita Nova" Middelstum Zierikzee Ommen	J. v. d. Ploeg J. van Dijk C. Hoogstraten A. J. Berger E. Fennema A. P. Veenkamp K. v. d. Heide van Amelsvoort Brokx	werkgelegenheid
1 april 20.00 uur	Vrouwenberaad Wassenaar	mw. Evenhuis	Ruimte voor de nieuwe generatie
20.00 uur	Het Trefpunt Stationsstraat Waddinxveen	H. C. Couprie	Vrede en Veiligheid
20.00 uur	Pulchri-studio Lange Voorhout Den Haag	Bukman	
2 april	Wezep/Oldebroek	De Koning	
3 april 20.00 uur	Ichtuskerk Kompasstraat IJmuiden	H. de Boer	grondslag CDA
20.00 uur	De Blauwe Steen Goes Architektengenootschap	Eversdijk	problemen uit de bouw- wereld en de oplossing van het CDA hiervoor
6 april	„Kleijn Speijck" Oisterwijk	Bukman	

BON

omdat ik 't zeker wil weten

Ik wil alle informatie over die moderne verzekeringen van UBO. Gratis en vrijblijvend.

Mijn naam is:

Straat :

Postcode :

Plaats :

Ik ben vooral geïnteresseerd in:

- ☐ reisverzekering
- ☐ pleziervaartuig-verzekering
- ☐ caravanverzekering
- ☐ autoverzekering
- ☐ ongevallenverzekering
- ☐ aansprakelijkheidsverzekering
- ☐ brandverzekering
- ☐ inboedelverzekering
- ☐ bromfietsverzekering
- ☐ aanvullende pensioenverzekering
- ☐ uitvaartverzekering
- ☐ levensverzekering
- ☐ verzekering met belastingvoordeel
- ☐ termijnspaarplan

CDA

Vul 'm in.

Dan weet u meteen waar uw zekerheden liggen. En waarom 't CNV hier achter staat.

De postzegel is niet meer nodig.
Daar zorgt UBO wel voor. U zorgt voor 't invullen.
En voor de envelop. Zet daarop:
UBO, Antwoordnummer 445, 3500 VB Utrecht.
En dan hup op de post.

UBO
verzekeringen

Voor ouders die moeilijkheden hebben met de schoolopleiding van hun zoon, kon dit wel eens belangrijk zijn

Alle kinderen vanuit het gezin naar school laten gaan is een ideaal, dat niet altijd te verwezenlijken blijkt. Ons internaat is er juist op gericht om dan een alternatief te bieden. Wij stellen ons immers tot doel jongens te begeleiden in hun studie van

gymnasium - atheneum - havo - mavo

In ons internaat is plaats voor 60 leerlingen. Zij zijn naar leeftijd en klas onderverdeeld in groepen, die toch ook weer niet helemaal op zichzelf staan.

Naast een serieuze begeleiding van de studie, besteden we heel wat aandacht aan kulturele, sociale en godsdienstige vorming, terwijl ook de leefbaarheid onze volle aandacht heeft. Als u het de moeite waard vindt om wat meer inlichtingen te vragen kunt u die bij de rector krijgen. Het adres is:

R. K. Internaat „Beresteyn"

Leidseweg 191, Voorschoten, telefoon 01717-2341.

DAF Trucks Service

50 JAAR

Alle DAF-onderdelen.
Nieuw - ruil - gebruikt.
Eigen revisie-afdeling.
Enorme ruilpool componenten.
Gebruikte trucks, cabines, motoren, bakken, diffs, assen.

50 JAAR
Trucks service

bestebreurtje truck bv

tel. 01804-22022 - Rijsoord - telex 20118.
5 min. af Brienenoordbrug.

1E JAARGANG NO. 26 – 4 APRIL 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

Interview met minister De Ruiter

Couprie over vrouwen in de politiek

Europese Raad in Maastricht

Bukman over gravamina

De Kwaadsteniet over bestuurlijke organisatie op rijksniveau

Veerman: idealisten en radicalen horen in de partij

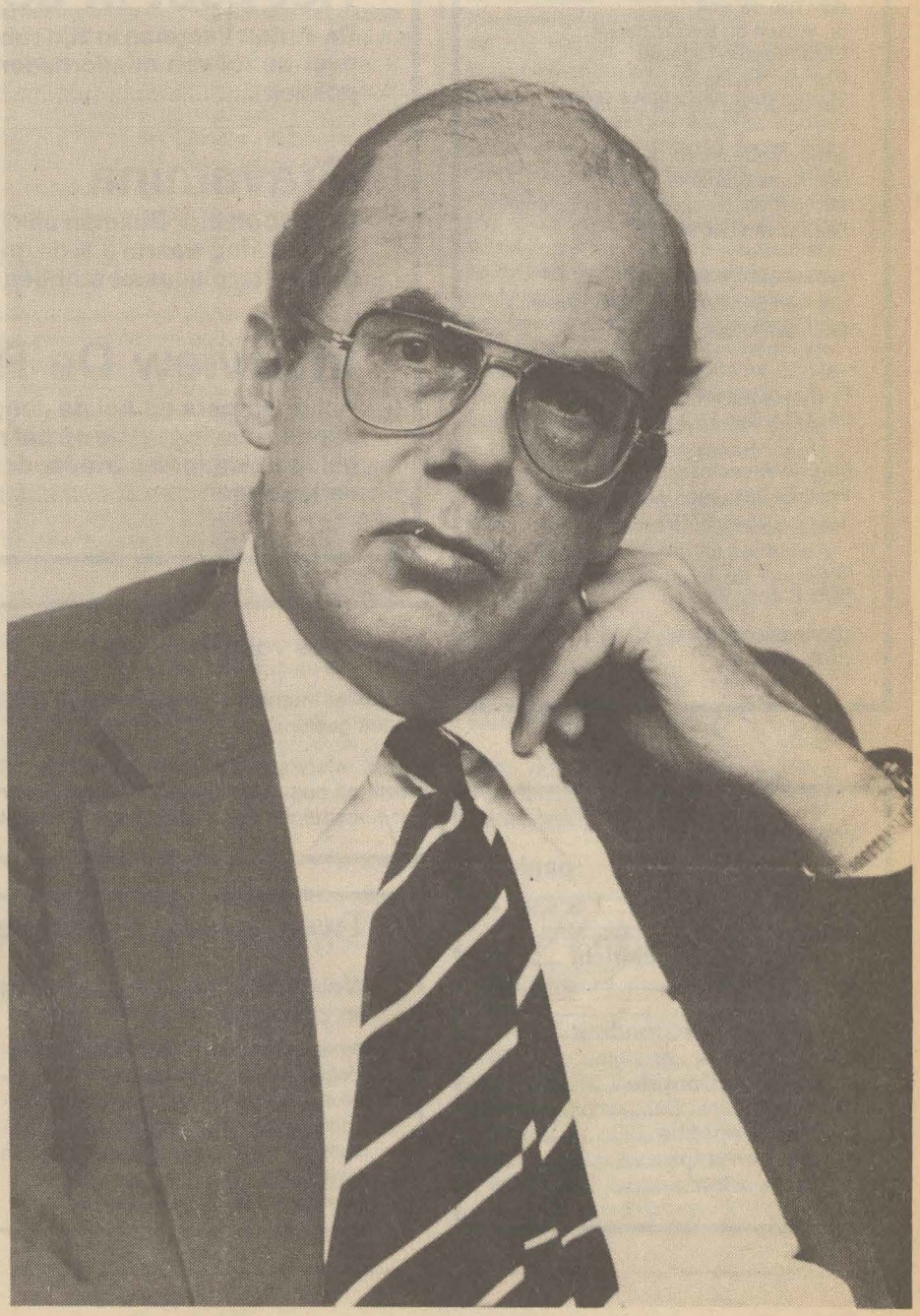

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
Mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Inhoud:

Ministerraad en departementale organisatie

Redactielid de Kwaadsteniet over de bestuurlijke organisatie op rijksniveau ..... pagina 4 en 5

Het zout in de pap

Dr. Anton Veerman in zijn rubriek „Op weg naar 26 mei" ditmaal over de rol van minderheden en splintergroepen in de politiek ..... pagina 6

Gravamina

Partijvoorzitter Bukman blikt terug op de jonste partijbestuursvergadering waarin o.a. de gravamina van een aantal kamerkandidaten ter discussie stonden ..... pagina 7

Interview De Ruiter

Philie Burgers en Aat de Jonge in gesprek met de minister van Justitie over zijn visie op het recht, geboekte resultaten in de afgelopen kabinetsperiode, de organisatie van de politie en de verkiezingen ..... pagina 12, 13 en 14

Correcties vorige nummer

In de twee interviews vorige week zijn enkele fouten geslopen.

In het interview met burgemeester Schols wordt op pag. 9 ten onrechte gesuggereerd dat Loosduinen een zelfstandige gemeente is. Bovendien hoort bij Leidschendam te staan dat deze plaats 40.000 inwoners telt.

In het gesprek met Rinze Zijlstra (pag. 17) moet in de derde kolom (regel 30) gelezen worden dat stimulering van de regio hoofdinstrument moet blijven om de problemen aan te pakken m.b.t. het regionale beleid.

Verder in dit nummer:

	pagina
Commentaren	3, 5, 9, 11
CDA-bestuur over gravamina	5
Europese Raad Maastricht	8
Leegstandswet	9
Zwart-Wit	10
De Koning en de Grondwet	11
El Salvador	15
Gesprek met Couprie	16, 17
CDJA	18, 19
Organisatie politie	20
Vrouwen en chips	20
Spreekbeurten	23

Twee actuele brochures

Welzijnspolitiek in gemeente en provincie

De visie van het CDA op welzijn, particulier initiatief en welzijnsbeleid. Een handreiking voor CDA-bestuurders en -kaderleden met het oog op een christen-democratische welzijnspolitiek in gemeente en provincie.
64 pag., ƒ 6,50 incl. verzendkosten

Politie, een lokale zorg

Commentaar van de CDA-bestuurdersvereniging op het voorontwerp van een nieuwe politiewet. Een pleidooi voor lokale in plaats van provinciale politie.
62 + VI pag., ƒ 6,– incl. verzendkosten

Beide brochures zijn uitgegeven door de CDA-bestuurdersvereniging, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag; tel. 070-924021; postrekening 3930421.
Bestellingen bij voorkeur per giro. Bij 6 of meer exemplaren 25% korting.

Op het verkeerde paard wedden

Het komt zelden voor dat een politicus in het populaire programma Studio Sport optreedt. Slechts gebeurt dat als sport en politiek in discussie zijn. Dat beperkt zich bij hoogtepunten in de sport zoals de Olympische Spelen of een wereldkampioenschap voetbal. Maar nu verscheen zondag 22 maart ineens minister Braks bij Studio Sport in beeld. Ik vroeg mij bij het zien van deze montere minister af of hij een bijbaan heeft. Hij kon in zijn vrije tijd sportbestuurder zijn. Maar, nee dat mag ook volgens de huidige CDA-normen niet. Dus was het echt de minister die sprak. Hij kwam met een merkwaardige boodschap. Het gokken bij paarderennen zou ook mogelijk worden gemaakt via de postkantoren. Want het gokken loopt slecht en moet worden gestimuleerd. Interviewer en geïnterviewde waren zichtbaar verheugd. Slechts moet onze Nelie Smit-Kroes nog toestemming verlenen. Maar die is altijd in voor een stuntje en zal het gokken niet versmaden.

Daar zit je dan op een regenachtige zondagmiddag met je protestantse afkomst. Jouw partijgenoot Braks gaat het gokken bevorderen. En dan moet je in je herinnering terug naar de tijden van de ARP. Nauwelijks aanvaardde men vroeger in die kringen dat de toenmalige minister van financiën Zijlstra de staatsloterij toeliet. Vinnig waren de discussies over het toelaten van lotto en toto. Verwerpelijk bleef het toestaan van casino's. Toegegeven: aan kleine gokkerijtjes is men ook in orthodox-protestantse kringen zo langzamerhand gewend. Ook daar wordt het betrekkelijke ervan ingezien. En zo er nog principiële gemoedsbezwaren zijn dan worden ook deze gesust met de wetenschap dat met deze kleine gokkerijtjes ook goede doelen worden gesteund. Maar casino's worden als gokpaleizen nog steeds verwerpelijk geacht. Hoe zeer ook het betrekkelijke van de opwinding tegen kleine gokkerijtjes mij aanspreekt, toch kan ik niet nalaten sympathie te hebben voor de strijd tegen deze gokpaleizen en het echt te gulzige geldgewin. Ook het verzet daartegen hoort tot een strijd tegen de afgoden van deze tijd.

Dus enthousiast maakte de zondagse boodschap van minister Braks mij niet. Maar ik wilde toch niet over één nacht ijs gaan. Er is tenslotte nog een parlement dat aan de bel kan trekken.

En wat constateerde ik? Dat het parlement al eens had uitgesproken, met steun van het CDA, dat het buiten de paardebanen gokken pas mag als er ook iets wordt gedaan tegen de forse doping-praktijken in de paardewereld. Want om het paard te doen winnen en de paarderennen aantrekkelijk te houden wordt naar deze middelen nog al eens gegrepen.

De vaste kamercommissie van landbouw schijnt nu minister Braks aan deze belofte te willen herinneren.

Verder speurwerk leverde mij het gegeven op dat het waarschijnlijk nog niet het eind is van uitbreiding van het gokwezen. Want er zijn nu weer stemmen die het toestaan van de gokautomaten wat willen verruimen. Waarschijnlijk niet in de postkantoren, want het leidt op den duur teveel aandacht af van het postzegels verkopen, maar misschien bij het buurtcafé en voor je het weet staat hij bij het Chinese restaurant of de patatzaak in je buurt. Ja, ja, het zijn barre tijden voor de strijders tegen het gokwezen. Er is mogelijk één schrale troost. Misschien zijn er straks te weinig munten in omloop om de gokautomaten te bedienen.

Terug naar de paardenrennen en het gokken buiten de baan op het winnende paard. Bij mijn weten gaat het financieel niet zo goed met het paardrenwezen. Er is niet voldoende geld om het spectakel op deze voet in stand te houden. Dat geld moet komen uit het gokken op de banen. Dus ligt de oplossing voor de hand: laat het buiten de banen toe, ook voor hen die geen paardenrennen bezoeken. Ik kan dus niet zeggen: ach, er wordt met dat geld nog iets gedaan ter bescherming van b.v. het nooddruftige dier, of het wereldnatuurfonds. Ik zit nu nog steeds met de vraag: moeten we daarvoor onze postkantoren gaan gebruiken?

Gelukkig zit ik niet alleen met deze vraag. Want het parlement heeft ook nog vragen. Over doping bij het paardenrennen. Misschien dat het parlement minister Braks, die er zelf jaren in heeft gezeten, nog overtuigt van het feit dat onze postkantoren maar geen loterij-kantoren moeten worden. Of gok ik daarmee zelf op het verkeerde paard?

P. v. T.

commentaar

Aantjes

Onverwachts heeft Willem Aantjes besloten zich niet beschikbaar te stellen voor de CDA-kandidatenlijst voor de Tweede Kamer.

Over dit terugtreden is inmiddels veel gezegd en geschreven. Verwezen mag worden naar o.a. de brief, waarin Aantjes zijn besluit heeft gemotiveerd en naar de verklaring van het CDA-partijbestuur. Daaraan behoeft in deze kolommen niets meer te worden toegevoegd op één punt na.

Bij het besluit van Aantjes hebben twee elementen een rol gespeeld. Allereerst de gevoelens van weerstand over de terugkeer van Aantjes bij diegenen, die nu nog lijden onder wat hen in de oorlog is aangedaan. Deze overweging is vanzelfsprekend buiten discussie. Het tweede element wordt gevormd door de intimidaties en de bedreiging met geweld aan het adres van Aantjes en van zijn gezin. In een rechtsstaat zoals Nederland is, mogen intimidaties en bedreigingen niet worden aanvaard.

Dat is in de kracht van een rechtsstaat. Het zijn ongeoorloofde middelen, die een bedreiging van de rechtsstaat zelf vormen.

Voorzover Aantjes om deze reden zijn besluit moest nemen, geeft dat een gevoel van onbehagen. In het belang van de rechtsstaat moet dit worden opgemerkt.

CDAddertje

Wat duurt langer: een Belgisch kabinet of een Nederlandse kabinetsformatie?

Aanmelding grote CDA-VERKIEZINGSMANIFESTATIE op zaterdag 11 april

Zaterdag 11 april start de CDA-verkiezingscampagne met een manifestatie te Utrecht, Jaarbeurs Congrescentrum, aanvang 10.30 uur.

In de ochtend vindt uitvoerige informatie plaats over de opzet van de verkiezingscampagne. De CDA-verkiezingscampagne. De CDA-verkiezingsfilm „Samen verantwoordelijk" wordt vertoond.

Verder een audio-visuele presentatie van het verkiezingsmateriaal en een instructie over benadering van de kiezer.

Het middaggedeelte van de bijeenkomst is **openbaar.** Lijsttrekker Van Agt houdt om 15.00 uur een verkiezingsrede.

Aan de dag werken onder andere mee:
- partijvoorzitter P. Bukman
- minister van CRM mw. Gardeniers
- de Steelband „High Chaparral"

Sluiting van de bijeenkomst is omstreeks 15.45 uur.

Toegangsbewijzen voor deze bijeenkomst kunt u aanvragen bij het CVC-secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, tel. 070-924461 (Annemarie van Bree of Virga van Kooten).

Degenen die hun aanmeldingsformulier nog niet hebben teruggezonden worden verzocht dit zo spoedig mogelijk te doen.

Ministerraad en departementale organisatie

Sinds een jaar of tien wordt met regelmaat gesproken en geschreven over de bestuurlijke organisatie op rijksniveau. Hoe werken de ministers en staatssecretarissen, afzonderlijk en tezamen, individueel en collectief. Hoe lopen de verbindingen tussen de departementen. Hoe kan eenheid van beleid goed bevorderd worden en op welke wijze kunnen regering en parlement een goed samenspel tot stand brengen, dat bij de tijd is. Over deze zaken hebben zich in de loop der jaren drie commissies gebogen.

Vanwege de van haar in de afgelopen maanden verschenen rapporten is de zogenaamde commissie-Vonhoff de bekendste. Deze Commissie hoofdstructuur rijksdienst", onder voorzitterschap van Vonhoff, werd in juni 1979 geïnstalleerd en heeft voortvarend gewerkt.

Haar opdracht was advies uit te brengen over de hoofdstructuur van de rijksdienst en zijn feitelijk functioneren. Daarbij diende zij aandacht te besteden aan voor- en nadelen van eventuele wijzigingen in:

- het aantal departementen en/of hun onderlinge taakverdeling;
- het aantal en de inhoud van de portefeuilles van de ministers en staatssecretarissen;
- de wijze van interdepartementale coördinatie tussen ministers en ambtenaren.

De commissie moest daarbij – zo nodig – rekening houden met mogelijkheden voor wijzigingen in de omvang van rijkstaken, bijvoorbeeld door functionele of territoriale decentralisatie, en met mogelijkheden van coördinatie van wetgeving.

De opdracht van de commissie-Vonhoff vertoont veel overeenkomst met die van de zogenaamde commissie-Van Veen, die in 1971 rapport uitbracht voor de kabinetsformatie van dat jaar. Er loopt een doorgaande lijn via het zogenaamde Mitaco-rapport, dat werd uitgebracht bij de kabinetsformatie in 1977. (Mitaco is de afkorting van Ministeriële Commissie Interdepartementale Taakverdeling en Coördinatie.) Van een parlementaire discussie over deze problematiek is het tot heden niet gekomen. Wel waren daarvoor in de afgelopen weken data gepland. Maar de agenda's, o.a. die van de minister-president, lieten geen ruimte en afgewacht moet worden of het in de korte resterende tijd, welke de zittende Kamer nog heeft te gaan, lukt. In verband ook met de komende kabinetsformatie 1981 zou het op zichzelf goed zijn, indien globaal bekend werd welke gedachten er op de aangegeven hoofdpunten in parlementaire boezem leven. Anders zal op andere wijze door middel van fractie- en/of partijuitspraken een benaderingswijze naar voren moeten worden gebracht. Het gaat om een zaak, waarbij alle partijen en fracties betrokken zijn. Ook wij hebben al vele jaren voor deze problematiek aandacht gevraagd. Bij de komende kabinetsformatie kan men niet om deze problematiek heen.

door dr.W. de Kwaadsteniet

Het is overigens volstrekt duidelijk, dat wij hier met een zeer brede problematiek te maken hebben, die nog vele jaren de aandacht gevangen zal houden, veel inspanning en inzicht zal vergen en met gezamenlijke moeite van alle betrokkenen verwerkelijkt moet worden. Er ligt nu, met name ook via de rapporten van de commissies een schat van materiaal en suggesties op tafel om aan de organisatie van de rijksdienst iets te doen. Het is volstrekt duidelijk, dat het noodzakelijk is, dat er op dit punt iets gaat gebeuren. Thans gaat het om de politieke wil en kracht deze voor het land belangrijke problematiek daadwerkelijk aan te passen.

Een viertal punten wordt hierbij nu onder de aandacht gebracht. In het kader van dit artikel kan dat slechts zeer beknopt gebeuren.

Positie ministerraad

In de op stapel staande nieuwe Grondwet zal nu voor het eerst het begrip ministerraad opgenomen worden. De huidige Grondwet kent alleen ministers en staatssecretarissen, niet de ministerraad die gevormd wordt door alle ministers. Er komt nu ook in de Grondwet een taakaanduiding, zoals inmiddels besproken is in de Tweede Kamer. De Eerste Kamer moet het betreffende wetsontwerp nog behandelen. De beoogde taakomschrijving luidt: „De ministerraad beraadslaagt en besluit over het algemeen regeringsbeleid en bevordert de eenheid van dat beleid."

In de praktijk van alle dag zal die taak zich natuurlijk verder moeten ontwikkelen. Een goede samenhang van het veelomvattende beleid is in ieder geval noodzakelijk.

Enerzijds moeten de beleidsbenaderingen van de individuele ministers in de ministerraad op elkaar afgestemd worden; een belangrijk punt van coördinatie. Anderzijds moet het totaal van het beleid, de visie daarop en de inhoud daarvan, het geheel van het regeerprogram in het oog worden gevat; een belangrijk punt van integratie.

Dit zal o.a. betekenen enige accentverschuiving van de taak van de ministers van de eigen departementale taakbehartiging naar een meer gezamenlijke ministeriële taakbehartiging. Daarbij kan zeer wel passen een iets kleiner aantal ministers, een taakverbreding van de staatssecretarissen en wellicht enige vermeerdering van hun aantal.

Departementale indeling

Blijkens de rapporten is er een beperkt aantal hoofdgebieden van beleid te onderscheiden. De commissie-Vonhoff komt tot een opstelling van vijf van die hoofdgebieden. Nu zou men, althans zeer globaal, de gedachte kunnen overwegen van twee departementen per beleidsterrein. Afwijking daarvan moet overigens natuurlijk denkbaar zijn. De interdepartementale coördinatieproblematiek zou door zo'n opzet overigens meer hanteerbaar kunnen worden.

Wanneer door een dergelijke benadering het aantal departementen enigermate zou kunnen worden verminderd zou dat alleen reeds eveneens enige vermindering van de genoemde coördinatie-problematiek kunnen leveren. Die problematiek, het slechte functioneren van de interdepartementale coördinatie, wordt vrij algemeen gezien als het grote knelpunt in de rijksdienst.

Het is bij het voorgaande goed te beseffen, dat ons land momenteel het betrekkelijk toevallige aantal van veertien departementen telt. Coördinatie en integratie zouden gediend zijn met het terugbrengen tot een wat kleiner aantal departementen. Ook zo zouden wij dan terecht komen bij een iets geringer aantal ministers, althans hoofden van departementen. Het meer bezig zijn van de ministers met het algemeen regeringsbeleid, zal met zich medebrengen een verandering in positie en in taaktoedeling van de staatssecretarissen. Naast ruimere beleidsterreinen dan thans in het algemeen het geval is zullen zij ook meer bij de daadwerkelijke leiding van departementen betrokken moeten worden.

Organisatiewet rijksdienst

Het voorgaande kan leiden, met name bij de komende kabinetsformatie, tot het op korte termijn nemen van een aantal urgente maatregelen in verband met de organisatie van de rijksdienst.

In een groter pakket van maatregelen zal ook passen een organisatiewet op de rijksdienst, waartoe de commissie-Vonhoff ook een voorstel doet. Daarin moet worden vastgelegd procedurele naast structurele aanwijzingen over de hoofdlijnen van het functioneren van de rijksdienst. Het totstandbrengen van zo'n organisatiewet kan ook de betrokkenheid van het parlement bij dat organisatiebeleid bevorderen. Naar onze mening zou op korte termijn bijvoorbeeld een kleine staatscommissie moeten worden ingesteld om zo spoedig mogelijk een ontwerp-organisatiewet voor te bereiden, waarna regering en parlement in gemeen overleg de totstandkoming van zo'n wet bevorderen.
Het zal verstandig zijn te bedenken, dat in zo'n wet niet alles tegelijk geregeld kan en behoeft te worden. In de loop der tijd kunnen aanvullingen worden gedaan.

In zo'n wet kunnen bepalingen worden opgenomen over de ministerraad, onderraden, coördinerende bewindspersonen, departementen, wetgeving, planning, financiering, personeel, adviesorganen enz. Ook daarover doet de commissie-Vonhoff suggesties.

Een dergelijke wet zal overigens ruimte moeten laten voor een flexibel kunnen handelen. Men zal ook moeten bedenken niet alles in één keer even gauw verstandig te kunnen regelen. Bovendien is men er niet met het maken van regels alleen; de zaak moet door alle betrokkenen, regering, parlement en instanties gedragen worden.

Het lijkt overigens ook het overwegen waard om op het juiste moment te komen tot een regeringscommissaris voor de organisatie van de rijksdienst.

Parlement, fracties, politieke partijen

Op een (re)organisatie van de rijksdienst zal het parlement op de juiste wijze moeten inspelen. de commissie-Vonhoff meent, dat de signalering en selectie (van taken die al dan niet aangepakt moeten worden) ten behoeve van en door het parlement verbetering behoeft. Van een goede en duidelijke belangenafweging zou te weinig sprake zijn.
De commissie-Vonhoff is erg voorzichtig in haar uitlatingen over het functioneren van het parlement. Wij kunnen onzerzijds zeker stellen, dat ook het parlement niet onfeilbaar functioneert.
Met name de Tweede Kamer zal er dan ook waarschijnlijk goed aan doen op het juiste moment, in aansluiting aan het hiervoor genoemde, het initiatief te nemen tot een commissie tot onderzoek van het parlementaire functioneren.

Tenslotte

Met het voorgaande is zeer beknopt een aanduiding van de problematiek en van onze benaderingswijze gegeven. Duidelijk is, dat de problematiek breder is en bovendien ingewikkeld. Er zal nog veel over gedacht en geschreven worden. Ook in ons blad. Duidelijk is ook, dat er op korte termijn begonnen moet worden met handelen.

commentaar

Werklozen willen graag werken

Er zijn van die zogenaamde volkswijsheden die moeilijk uitroeibaar zijn. Dat komt o.a. door politici die winst zien in het gebruik maken van die volkswijsheden. Eén van die wijsheden is dat werklozen omscholing en verhuizing niet zien zitten en liever teren op hun uitkering. Het blijkt niet waar te zijn. Het zal mensen die de problemen van de werklozen echt kennen overigens niet verbazen.
Uit een onderzoek van drs. J. H. de Vos, gepubliceerd in Economische Statistische Berichten, blijkt dat de bereidheid onder werklozen om te verhuizen niet onaanzienlijk is, en dat hetzelfde geldt voor de bereidheid zich om te scholen. Het is het resultaat van een steekproef onder werklozen, arbeidsgeschikte mannen tussen de 25 en 55 jaar.
Je weet maar nooit als de verkiezingsstrijd oplaait en er weer politci zijn die gemakkelijke verhalen gaan houden over de trekkers van de werkloosheidsuitkering. Dan kunnen CDA-ers met de resultaten van dit onderzoek in de hand nog sterker deze demagogie bestrijden.
Terwille van een groep mensen die in veel opzichten toch al de klos zijn.

CDA-bestuur vergaderde over gravamina

Het CDA-partijbestuur heeft in haar vergadering van 30 maart besluiten genomen n.a.v. door kandidaat-kamerleden ingediende gravamina op het program van uitgangspunten en het verkiezingsprogram.
Een gravamen (= zwaarwegend gewetensbezwaar) moet gericht zijn tegen een tekst c.q. tekstonderdeel van het verkiezingsprogram en/of het program van uitgangspunten.
In het program en/of het program van uitgangspunten kunnen passages staan die voor bepaalde kandidaten zo indruisen tegen hun innerlijke overtuiging, dat hun geestelijke vrijheid in het gedrang zou komen als de partij ook op zulke punten instemming zou vragen. Daartoe bieden de statuten van het CDA het zgn. recht van gravamen.
Het partijbestuur heeft 12 gravamina erkend. Deze zijn afkomstig van 11 kandidaat-kamerleden onder wie 7 die momenteel lid zijn van de Tweede Kamer.
Het erkende gravamen op het program van uitgangspunten heeft betrekking op artikel 15 handelend over de andere samenlevingsvormen. 1)
De 10 erkende gravamina op het verkiezingsprogram hebben betrekking op:
- het hoofdstuk vrede en veiligheid v.w.b. de kernwapens in het algemeen (3 gravamina) 2)
- artikel 11.8. o.m. handelend over het principe van het aangepaste antwoord (2 gravamina) 3)
- artikel 11.21 handelend over de afschaffing van dienstplicht voor een geestelijk ambt (5 gravamina) 4)

Het partijbestuur heeft een 17-tal brieven ontvangen, waarbij opvattingen tot uitdrukking worden gebracht inzake de plaatsing van nucleaire middellange-afstandswapens. 5)
De inhoud van deze brieven konden door het partijbestuur niet als gravamen worden aangemerkt aangezien in geen van bovenbedoelde brieven een bezwaar is gemaakt tegen de tekst van het onderhavige artikel. Eén en ander impliceert, volgens het partijbestuur, dat de uiteindelijke besluitvorming aangaande de plaatsing van de middellange afstandswapens zal plaatsvinden in december a.s. aan de hand van artikel 11.9 van het program.

NOTEN

1) erkend gravamen artikel 15 program van uitgangspunten:
A. B. L. de Jonge (66)
G. van Leijenhorst (3)

2) erkend gravamen hoofdstuk vrede en veiligheid, voor wat betreft de kernwapens in het algemeen:
H. A. de Boer (12)
H. van Ruller (123)
mevr. F. J. Laning-Boersema (68)

3) erkend gravamen o.m. handelend over het principe van het aangepaste antwoord artikel 11.8:
S. Faber (22)
J. N. Scholten (58)

4) erkend gravamen handelend over de afschaffing van vrijstelling van dienstplicht voor een geestelijk ambt artikel 11.21.:
J. de Boer (45)
B. Hennekam (40)
A. Hermes (29)
P. van der Sanden (20)
J. N. Scholten (58)

5) De 17-tal brieven betreffen:
Beinema (33), Borgman (50), Buikema (64), Couprie (55), Dijkman (23), Faber (22), Van Houwelingen (38), De Kwaadsteniet (39), De Leeuw (80), Van der Ploeg (108), Scholten (58), mevr. Zuidema-van Dijk (119), Esselink (91), Fennema (97), Hofstede (69), Van 't Hoog (130), Bruins Slot (134).
N.B. De getallen achter de namen is plaats op CDA-lijst

Het zout in de pap

Op weg naar 26 mei

door dr. A. Veerman

In 1977 was een van de meest opvallende resultaten van de gehouden verkiezingen de teruggang van de kleine partijtjes. Ten gunste uiteraard van hun grote broers. Ik ga daar nu geen (verlate) beschouwing aan wijden, maar stel mij alleen de vraag, hoe dat in 1981 waarschijnlijk zal gaan. Wel onder handhaving van de in 1977 vrij algemeen gemaakte aantekening dat men die gang van zaken als winst, als verbetering beschouwde. Versnippering is in geen enkel opzicht winst.
Wat is nu te verwachten, dus. Mijn uitgangspositie wordt gevormd door gehouden verkiezingsonderzoeken. Niet, dat ik daarbij zweer. Ik geef de betrekkelijke waarde volmondig toe. Maar het is praktisch het enige, wat exact aandoende, gegeven. Maar meer dan een tendens wil ik er niet uit halen.
Over twee stroomgebieden wil ik iets opmerken: de gang van zaken t.a.v. de PvdA e.o. en die rond het CDA. In de buurt van het liberale stroomgebied bestaan tegenwoordig alleen nog maar belangenpartijtjes. Die hebben nooit een echte rol gespeeld, zelfs Koekkoek niet.

De PvdA

De hoofdstroom van het socialisme in ons land – voor 1945 de SDAP, na de oorlog de PvdA, ontstaan uit een fusie van de SDAP met christen-democraten (CDU) en vrijzinnig democraten (VDB) – is afgezien van de communisten bijna altijd vergezeld geweest van één of meer radicale splintergroepen, onafhankelijke socialisten (OSP) of revolutionaire socialisten (RSP). Na de oorlog werd deze rol spoedig overgenomen door de PSP. Daartegenover stond, dat het overnemen van de wacht in de PvdA door Nieuw-Links de afsplitsing tengevolge had van de meer burgerlijke elementen, die aanvankelijk onder leiding van de jonge Drees (maar met de morele steun van de oude Drees) de groepering DS'70 vormden.
Het opmerkelijke van de verkiezingsuitslag van 1977 was nu, dat beide, PSP en DS'70, tot splintergroepen werden van één man in de Kamer, terwijl ook de communisten tot een laagterecord kwamen, van twee man. Als wij bovendien nog bedenken dat andere buurlui als de PPR en D'66 in belangrijke mate achteruit gingen, dan is de conclusie: de uitslag van '77 was een duidelijk succes voor Den Uyl en voor de PvdA, die als nooit tevoren links in een brede stroom achter en in zich wisten te bundelen.
Dat lijkt nu goed over te zijn. Winst zit er in voor zowel extreem links, PSP en CPN, als voor gematigd links, D'66. En daarvoor moet de PvdA – niet alleen, maar wel in belangrijke mate – inleveren. Ik noem bewust geen cijfers; die hebt u in de krant kunnen lezen. Het gaat me om de tendens; en om te gissen wat de oorzaak zou kunnen zijn. Ik geloof, dat een aantal factoren meespelen.
a. Ik meen, dat er in het algemeen, ook internationaal, achteruitgang van het socialisme te constateren valt. En zoals er bij ons altijd bij verkiezingen een opmerkelijk gelijkgerichte beweging is in bijna het hele land, zo is er ook internationaal een soort politieke conjunctuur. Die is niet gunstig voor socialistische partijen.
b. Oppositie betaalt niet, lijkt mij een algemene regel. Ik denk dat de overheidstaak zo veelomvattend geworden is, dat een goede oppositie, geconcentreerd op één of enkele punten, moeilijk meer te voeren is. Overigens een goede waarschuwing voor diegenen onder ons (ze zijn er altijd weer) die zeggen: „Dan gaan we maar in de oppositie; dat zou wel eens goed zijn". Wel: het loont niet.
c. Ik denk, dat de manier, waarop de oppositie door de PvdA gevoerd is, die situatie nog verergerd heeft. Men heeft zich na de blunders van 1977 eerst getroost met de gedachte, dat het niet lang kon duren met de club van Van Agt.
Toen dit een illusie bleek, was men mentaal niet op een oppositie voorbereid, men had ook geen alternatief, waarschijnlijk mee geremd door de hoop, toch spoedig de zaak te kunnen overnemen.

D'66

Een vraagstuk apart is D'66. Het is te gemakkelijk de zaak af te doen als een modieus verschijnsel. Wel is het kennelijk een heel specifieke groep mensen, die erdoor vertegenwoordigd wordt, zoals vroeger door de vrijzinnig democraten, denk ik. Intellectueel, ja, liberaal denkend maar niet conservatief. Eigengereid, dat bepaald ook. Van Mierlo heeft zijn opgang en zijn neergang gehad. Ik ben benieuwd hoe het met Terlouw zal gaan. D'66 blijft verrassingen in zich bergen. De koers van de laatste vier jaar, nl. links van het midden maar niet aan het handje van de PvdA, lijkt nu een succesformule. Maar de eigen identiteit lijkt te zwak om een blijvend succes te garanderen.

Het CDA

Ook de confessionele partijen kennen sinds lang het verschijnsel van de manen, die de planeet begeleiden: de SGP en het GPV zijn een constant verschijnsel, gegrond als ze zijn op een vaste basis, de SGP op de doperse mentaliteit, het GPV op de vrijgemaakte kerken. Andere groeperingen zijn een te partieel verschijnsel gebleken om nog mee te tellen.
Een zaak apart vormen de radicalen. In oorsprong zijn ze een product van de zestiger jaren met zijn opmars van de (links bevlogen) intelligentia, die b.v. ook uitliep op de Wet universitaire bestuurshervorming. Wij hadden in 1968 het congres van de christen-radicalen in Scheveningen. Kort daarna haakten in de KVP de radicalen af (de PPR is daarvan de wat armetierige rest) en liep die beweging in de CHU dood.
In de ARP bleven ze actief. Alleen enkelen haakten af, meestal de extremen. Sommigen gingen al met de PPR mee, maar naar ik meen uitzonderingen. Een volgende groep ging begin '70 een eigen weg, om via de Evangelische Solidariteits Partij (ESP) te ervaren dat extremisme in de politiek minder loont dan aan de universiteit. Weer een volgende groep verbond zich op leven en dood met het voortbestaan van de ARP. Zij hadden in zoverre een beetje gelijk, dat in de ARP een open oor was voor hun idealen, waardoor zijzelf en de partij vaak gebaat waren; maar in zoverre ook niet, dat de ARP, die zij in hun droom idealiseerden, bij het nuchtere daglicht toch ook gewoon op de (koude) grond moest leven, en compromissen moest aangaan.
Hoe het ermee verder zal gaan, weet ik niet. Bij het jongste verkiezingsonderzoek haalden zij geen zetel. Ik heb al gezegd, dat ik daarbij niet zweer. Maar het is wel voldoende basis voor dit verhaal. En de moraal is m.i.:
Idealisten, radicalen, moeten niet te ver uit de buurt gaan. Zij horen niet **naast** maar **in** de partij. Barend Biesheuvel noemde ze eens: Het zout in de pap. Zout naast de pap – dat heet morsen. Dat is jammer – zonde van het zout – en nog meer zonde van de pap.

van de partijvoorzitter

Gravamina nabeschouwd

In een te goeder naam en faam bekend staand dagblad stond onlangs: „tien Kamerleden zeggen CDA-bestuur de wacht aan." Daar schrik je even van. Wat is er nou weer. Het viel mee. Het ging om tien Kamerkandidaten, die gebruik wilden maken van het recht van gravamen. Meer niet. Maar er zijn blijkbaar nogal wat misverstanden over wat dat recht inhoudt; hoe je het moet zien. Nu de hele gravamina-procedure achter de rug is – het partijbestuur heeft maandag alle noodzakelijke beslissingen genomen – is een nabeschouwing toch nog goed. Waar gaat het om?
De partij heeft een program vastgesteld en vraagt de Kamerkandidaten daaronder hun handtekening te zetten, bij wijze van instemming. Dat is normaal. Een toekomstige Kamerfractie werkt met één hetzelfde program. Daar moeten de Kamerleden achter staan. Als partij moet je daarop kunnen rekenen. Er kunnen echter in zo'n program punten zitten, die zo indruisen tegen de innerlijke overtuiging van bepaalde kandidaten, dat de geestelijke vrijheid ernstig in het gedrang zou komen, als er ook op zo'n punt instemming zou worden gevraagd. Ik gebruik hier termen uit een onlangs verschenen artikel van CDA-Kamerlid, dr. Anton Veerman. (in CDActueel van 7 maart j.l., red.)
Voor zulke gevallen heeft het CDA het recht van gravamen ingesteld: het recht om een zwaarwegend gewetensbezwaar in te brengen tegen een onderdeel van de tekst van het program. Goed geargumenteerd. Het partijbestuur moet zulke gravamina beoordelen. Voorzover ze worden aanvaard heeft de Kamerkandidaat in kwestie op dat betreffende punt het recht – niet de plicht – om in de Kamer een afwijkend standpunt in te nemen. Ook al heeft dat politieke gevolgen. Op die mogelijke politieke gevolgen wordt een gravamen namelijk niet beoordeeld. Dat is vers twee. Het partijbestuur heeft van ongeveer 30 van de bijna 150 Kamerkandidaten brieven binnen gekregen over het program. Lang niet in alle gevallen was er sprake van een echt gravamen. Opmerkingen over programonderdelen, vragen over de uitleg van bepaalde paragrafen, opvattingen over bepaalde punten, aanmerkingen over het ontbreken van bepaalde passages, kortom een bonte mengeling. Het partijbestuur moest eerst uit alle brieven de bezwaren tegen de tekst van het program zeven, want een gravamen kan immers alleen betrekking hebben op de tekst zelve. Om een enkel voorbeeld te noemen: een opvatting over het niet-plaatsen van kruisraketten kan geen gravamen zijn in de eigenlijke zin, want in de programtekst wordt geen standpunt voor of tegen uitgesproken; een bezwaar tegen het streven naar een provinciale organisatievorm van de politie kan in beginsel wel een gravamen zijn, want in het program staat daarover een duidelijk standpunt vermeld.

Beoordeling

Die selectie is het eerste karwei. Daarna komt de beoordeling van de bezwaren tegen de programtekst. Iets wordt alleen als gravamen aanvaard als er een duidelijke verbinding ligt met de innerlijke overtuiging. Om die zwaarwegende argumentatie gaat het dus. Zo kunnen er – en zijn er – gravamina aanvaard tegen programartikelen die gaan over het hebben en eventueel gebruiken van kernwapens, omdat men op grond van een principieel atoompacifisme elke mogelijke rol van atoomwapens verwerpt. Bezwaren tegen de paragraaf over de organisatie van de politie, ook al luidt die heel anders dan in het vorige program van het CDA, zijn daarentegen niet als gravamen aanvaard. Het partijbestuur heeft er uiteraard begrip voor, dat er kandidaten zijn, die met deze grote ommezwaai in het program moeite hebben, maar een zware gewetenszaak is het tenslotte niet. Vandaar: niet aanvaarden.

Eenheid

Op deze manier is het partijbestuur aan het werk geweest. Streng, maar tegelijk erg zorgvuldig selecterend, omdat zowel de eenheid van de toekomstige fractie als de geestelijke vrijheid van de kandidaten in het geding zijn. Die eenheid is een belangrijk ding voor het kunnen functioneren van een fractie. Op voorhand afwijkingen toestaan moet inderdaad heel zorgvuldig gebeuren en op basis van zwaarwegende argumenten.
Zo is het ook gebeurd en zo zijn er uiteindelijk in totaal slechts twaalf gravamina aanvaard, afkomstig van elf van de ongeveer 150 Kamerkandidaten. Het partijbestuur heeft daarnaast natuurlijk ook heel serieus kennis genomen van de opvattingen van Kamerkandidaten aangaande bepaalde programonderdelen en politieke vraagstukken, die op ons afkomen, omdat het van veel belang is om te weten welke gedachten er leven onder hen, die na de verkiezingen deel zullen gaan uitmaken van de CDA-fractie.
Dit geldt in het bijzonder voor de kandidaten die hebben gemeld, dat zij tegen plaatsing van middellange afstandsraketten zijn. Zowel voor hen als voor toekomstige Kamerleden, die vóór plaatsing zijn of nog twijfelen geldt, dat de uiteindelijke standpuntbepaling over deze kwestie zal plaatsvinden binnen het raamwerk dat arikel 11.9 in het program daarvoor biedt.
Voor alle Kamerkandidaten, maar in het bijzonder voor wie deel gaan uitmaken van de fractie, met of zonder aanvaard gravamen, geldt uiteraard dat er een maximale bereidheid moet zijn tot constructief samenwerken, gericht op het bereiken van een zo groot mogelijke eenheid in beleid. Uit de brieven is mij gebleken dat die bereidheid alom aanwezig is. Ik twijfelde daar ook niet aan.

Piet Bukman

Terugblik op de Europese Raad in Maastricht

Europa heeft zijn jongste topconferentie overleefd. „De Europese Raad was een succes wanneer men het resultaat afweegt tegenover de verwachtingen", zo kwalificeerde de voorzitter van de top, premier Van Agt de resultaten van de topconferentie van de tien lid-staten van de Europese Gemeenschappen van Maastricht.

Concrete beslissingen zijn er tijdens de Europese Raad niet genomen, waardoor deze Raad het karakter kreeg dat deze topconferenties volgens de oorspronkelijke opzet diende te hebben; geen beroepsinstantie voor problemen waar de Raad van Ministers niet is uitgekomen, maar een informeel en vertrouwelijk overleg. „Van het begin af stond vast dat de nadruk meer zou komen te liggen op bezinning en spectaculaire besluiten niet konden worden verwacht", aldus premier Van Agt. Deze Raad kan het fundament hebben gelegd voor de volgende Raad in juni (Luxemburg) waar wel belangrijke besluiten kunnen vallen.

De besprekingen in het stadhuis van Maastricht en 's avonds op het kasteel Neercanne waren voornamelijk gewijd aan financiële, economische en sociale problemen. Ruim de helft van de slotverklaring van Maastricht handelt dan ook over de economische situatie in Europa. „Hoge en uiteenlopende inflatiepercentages vormen een bedreiging, zowel voor de te verwachten groei als voor de economische en monetaire coherentie van de Gemeenschap.

In dit verband heeft de Europese Raad tevens de gevolgen besproken van rigide stelsels van inkomensindexering; de Europese Raad was de mening toegedaan dat een aanpassing van deze stelsels in overweging dient te worden genomen". Premier Van Agt merkte hierover op dat de „dogmatische, onaantastbare automatische prijscompensatie in heroverweging genomen moet worden". De Europese Raad was ook ernstig bezorgd over de hoge en nog steeds toenemende werkeloosheidspercentages, vooral onder de jongeren. De werkeloosheid moet niet alleen door de lidstaten, maar ook op gemeenschapsniveau bestreden worden.

„De fundamentele voorwaarde voor een algemene ommekeer ten goede is het herstel van de werkgelegenheidssituatie in de particuliere sector. Een blijvende verbetering van deze situatie vereist een structurele versterking van de Europese economie door kostenbeperking en een verhoging van de produktieve investeringen en de produktiviteit. De Europese Raad is van oordeel dat in de huidige situatie intensief overleg met de sociale partners van vitaal belang is". Van Agt merkte over dit punt op dat op korte termijn geen oplossing van het probleem van de werkeloosheid valt te verwachten.

In dit verband merkt de slotverklaring op dat een gemeenschappelijke Raad van Ministers van financiën, economische en sociale zaken, die

Voorzitter van de Europese Raad, premier Van Agt. (foto Nick Morelis).

zich dient bezig te houden over de algemene economische en sociale problematiek en in het bijzonder de werkeloosheid, een degelijke voorbereiding behoeft. Van Agt verklaarde dat het beter is zo'n zgn. Jumbo-raad na een deugdeljke voorbereiding te houden, omdat anders „een mislukking zeker is en de teleurstelling groter dan ooit".

Op monetair gebied is „een versterking van de dialoog met de Verenigde Staten wenselijk, in het bijzonder om te komen tot een standpunt over het monetair beleid en de rentevoeten".

Premier Van Agt merkte op dat de hoge rentestand in de Verenigde Staten zijn weerslag heeft op de landen van de Europese Gemeenschap en bijzonder veel schade aanricht. In Nederland wordt 1% verhoging van de rentestand gelijkgesteld met één miljard minder investeringen door het bedrijfsleven en in België met een toename van de werkeloosheid van 10.000 personen. De slotverklaring stelt dat de Europese Gemeenschap kan bijdragen tot het economisch herstel en het verminderen van de werkeloosheid wanneer de bestaande financiële mechanismen en fondsen zoveel mogelijk bijdragen tot de overeengekomen sociale en economische doelstellingen.

Vis en staal

Een tweede groep problemen vormde het ontbreken van een accoord over een gemeenschappelijk visserijbeleid, de gemeenschappelijke landbouwprijzen voor het komende seizoen en de problemen bij de staalindustrie.

De Europese Raad was van mening dat het feit dat geen overeenstemming is bereikt over een gemeenschappelijk visserijbeleid, gezien de gevolgen hiervan voor de Europese integratie en voor diegenen die in de visserijsector werkzaam zijn, een ernstige zaak is. Al heeft de topconferentie geen concrete elementen voor een oplossing geleverd, duidelijk is dat de politieke wil aanwezig is het uiterste te doen om een oplossing te vinden. De Ministers van Visserij zijn vrijdag 27 maart bijeengekomen om een uitweg uit de huidige impasse te zoeken.

De Europese Top kon over de landbouwprijzen voor het komende seizoen uitsluitend verklaren dat de wil om voor 1 april tot overeenstemming te komen aanwezig is. Volgens de Duitse bondskanselier wordt de grens voor de eigen inkomsten van de Europese Gemeenschap (thans 1% van de totale BTW-opbrengst) niet verhoogd. Wanneer echter aan de op deels gerechtvaardigde gronden stoelende eisen van de boeren en tuinders van tussen de 12% en 15% verhogingen van agrarische produkten worden tegemoet gekomen zullen de inkomsten uit de 1% BTW afdracht onvoldoende zijn en de Europese Gemeenschap in een financieel debâcle storten.

De passage over de staalindustrie draagt duidelijk een Duitse signatuur. Hier wordt duidelijk een waarschuwende en vermanende vinger opgestoken richting Nederland, Italië en Groot-Brittannië. In de slotverklaring heet het immers dat de lidstaten zich ervan zouden moeten onthouden om elkaar te overtroeven met overheidshulp aan de staalindustrie.

Bondskanselier Schmidt, die vóór de conferentie had gesproken over onaanvaardbare concurrentievervalsing, dreigde tijdens de top dat de Bondsrepubliek invoerbeperkingen voor staal uit andere lidstaten zou moeten instellen als de nationale subsidies voor de staalindustrie niet verdwijnen.

Vergaderplaats

Tijdens de informele bijeenkomst in Neercanne werd o.m. gesproken over de zetel van de instellingen hetgeen resulteerde in de vaststelling: „De Staatshoofden en Regeringsleiders hebben unaniem besloten de status quo te bevestigen voor wat betreft de voorlopige vestigingsplaatsen van Europese Instellingen".

Van Agt verklaarde dat de situatie Luxemburg-Brussel-Straatsburg niet zo best te vinden maar door te veel gevestigde belangen kon geen ander besluit uit de bus komen. Premier Van Agt verklaarde „principieel bereid te zijn" om in het Europees Parlement verslag van de Top uit te brengen, maar door een bezoek aan Zimbabwe niet eerder dan in april hiertoe in staat te zijn, mocht het Europees Parlement hem willen uitnodigen.

Het gaat slecht met Europa en er is alle reden tot somberheid, in Maastricht is echter voor de problemen niet het hoofd in het zand gestoken, maar gewerkt aan mogelijke oplossingen.

Frans Micklinghoff **DEJur**

uit de fractie

Leegstandwet aanvaard

Onlangs aanvaardde de Tweede Kamer met slechts 8 stemmen tegen de zgn. Leegstandwet van de CDA-bewindslieden Brokx en De Ruiter. Wel werden er in de loop van de parlementaire procedure een groot aantal wijzigingen aangebracht deels ook op verzoek van onze fraktie. Tenslotte veranderde de Kamer via amendering de voorstellen verder. Verwacht mag worden, dat de gemeentebesturen nu een goed instrument wordt aangereikt om ongerechtvaardigde leegstand tegen te gaan, als een bijdrage aan de oplossing van de woningnood.

Het heeft lang geduurd, voordat het zover was. Tien jaar geleden werd gevraagd om wijziging van het wetboek van Strafrecht om het kraken tegen te gaan. Het kabinet Biesheuvel diende de zgn. anti-kraakwet in (1973), die door het kabinet Den Uyl (1976) in de Tweede Kamer werd verdedigd en sindsdien in de Eerste Kamer is opgehouden. Het kabinet Van Agt zal deze wet binnenkort intrekken, wanneer ook de Senaat de Leegstandswet heeft aanvaard.

De situatie die nu ontstaan is, is een geheel andere dan in 1976. Werd toen ingestemd met het strafbaar stellen van het kraken en werd volstaan met het forumleren van wensen t.a.v. de bestrijding van ongerechtvaardigde leegstand, nu staat deze bestrijding voorop.

In deze fundamenteel andere aanpak heeft m.n. de Raad van Kerken een centrale rol gespeeld met haar rapport over oorzaken van het kraken. Vooral ook door toedoen van de CDA-Eerste Kamerfractie werd de behandeling van de antikraakwet aangehouden tot de regering voorstellen zou hebben geformuleerd over de bestrijding van de oorzaken van het kraken. Welnu dat is in de zgn. Leegstandswet gebeurd, die gaandeweg zo is gewijzigd, dat de antikraakwet kan worden ingetrokken. De CDA-Tweede Kamerfractie had dit inmiddels ook gesuggereerd.

Het systeem is betrekkelijk eenvoudig van opzet en komt in hoofdlijnen op het volgende neer:

1. Iedere gemeente heeft een **leegstandregister** en leegkomende huizen en gebouwen dienen daarin te worden opgenomen.
2. Eigenaren dienen deze panden ter registratie te melden.
3. Het college van B & W heeft de plicht na verloop van zekere tijd (max. 5½ maand) tot vordering van leegstaande panden over te gaan, tenzij gewichtige redenen zich daartegen verzetten.
4. De aldus geregistreerde panden krijgen een speciale bescherming tegen eigenrichting, het kraken.
5. De bordering wordt vergemakkelijkt doordat de procedures zijn ingekort en omdat gevorderd kan worden ten gunste van niet met name te noemen woningzoekenden.
6. De eigenaren hebben uiteraard een recht van beroep zij het, dat dit aan een verkorte procedure is onderworpen.

Met deze wet wordt recht gedaan aan een bepaalde benadering van de eigendom nl. dat de sociale functie van de eigendom centraal dient te staan. In deze visie is het onverantwoord te accepteren dat huizen leegstaan voor speculatie e.d., terwijl anderen geen dak boven hun hoofd hebben.

Uiteraard is er ook gerechtvaardigde leegstand, bijv. wanneer eigenaar-bewoners verhuizen en ze hun pand nog niet kunnen verkopen of bij nieuwbouw van woningen, bestemd voor de verkoop. Deze categorieën heeft de CDA-fractie via amendementen extra bescherming gegeven.

Het geheel zoals het thans voorligt biedt perspektief en maakt het de gemeentebesturen makkelijker haar taak terzake te vervullen.

Een op de valreep geïntroduceerde mogelijkheid van tijdelijke verhuur van leegstaande woningen heeft de wet des te sterker gemaakt. Het gemeentebestuur, dat voor tijdelijke verhuur toestemming kan geven, speelt ook hier de centrale rol en terecht. Immers wie kan beter beoordelen hoe de lokale huisvestingssituatie is dan een gemeentebestuur?

Het is buitengewoon verheugend, dat de vier grote fracties hun steun tenslotte aan de wet hebben gegeven. Een mooiere aanbeveling kon de wet niet meekrijgen. Het wachten is nu op de uitvoering, want daar gaat het om.

Door ongerechtvaardigde leegstand te bestrijden kan iets worden gedaan aan de leniging van de helaas weer groter geworden woningnood.

mr. J. N. Scholten

Nieuw Mediarapport

Op 2 april is verschenen het rapport **„massa- of kassa-communicatie?** Dit is een rapport van een commissie van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Leden van de commissie waren: mr. P. J. Boukema (voorzitter), prof. dr. J. Klapwijk, drs. C. J. Klop (secretaris), A. de Kwant, mr. C. J. A. de Lede, dr. G. W. Noomen (rapporteur), ing. O. Postma, D. Rebel, ds. Y. Schaaf, R. Schoonhoven, drs. M. Veenendaal, mr. L. B. M. Wüst, drs. M. Beinema (waarnemend lid). Bestelwijze: stort ƒ 4,– op giro 137000 t.n.v. CDA, 's-Gravenhage.

commentaar

Brandnetels

Het meest onverdund toont een partij zich in zijn congres.
Bewindslieden kunnen zich elastisch tonen, kamerleden kunnen coöperatief dan wel knarsetandend een coalitie steunen, als de partij op zijn congres onderling beraadslaagt komt de eigen mentale instelling het duidelijkst naar voren.
De VVD heeft, wat dat betreft, een duidelijk congres gehouden.
Wij plukken een boeketje uit de besluiten: het congres besloot de vreemdeling die in onze stede woont zeggenschap over zijn locale woon- en leefsituatie te onthouden. Het congres besloot voorts de afstand tussen lonen en uitkeringen te vergroten en schrapte de gedachte om bij inkomensmatiging een grotere bijdrage te vragen van de hogere inkomens. Een voorstel tot meer zeggenschap van werknemers t.a.v. raden van commissarissen werd over de zijlijn van een studiecommissie gewerkt.
Een voorstel om buitensporige hypotheekrenten niet fiscaal aftrekbaar te laten zijn, werd met grote meerderheid verworpen. Het racistisch regime in Zuid-Afrika werd weliswaar afgekeurd. Besloten werd echter het niet met economische noch met fluwelen handschoenen te benaderen. Ieder nuancerend voorstel t.a.v. de kruisraketten sneuvelde. Of om het met CDA-voorzitter Bukman te zeggen: De VVD zet raketten neer of het kampeertenten zijn.

Toegegeven: dit boeketje bevat de brandnetels. Er waren ook wel bloemen. We noemen het besluit om niet op ontwikkelingshulp te bezuinigen. Of heeft hierbij de onverzettelijke houding van de lijsttrekker van het CDA een functie vervuld?
Tezamen en in vereniging levert deze bloemlezing een beeld op van een mentaliteit die in ons land zeker bestaat.
Dat geeft duidelijkheid. Wat ook duidelijk is, is dat deze mentaliteit niet de onze is. Het VVD congres heeft de inhoudelijke afstand tot het CDA bepaald niet verkleind.

Uit het verkiezingsprogram **ZWART WIT** Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Van denken naar doen

Het actieprogramma „Om een zinvol bestaan" zegt niet zozeer wat wij van iets denken, maar wat wij eraan willen doen. Hoe wij willen bereiken dat men zijn bestaan als zinvol kan ervaren en waarderen.

Een harde boodschap

Met name voor de hoge inkomensgroepen geldt de „economie van het genoeg". Ook de laagste inkomensgroepen zullen evenwel met een inkomensdaling, zij het een geringere, rekening moeten houden. Dit is een harde boodschap. Dat realiseert het CDA zich terdege.

Of het één, òf het ander

Het staat in feite al een paar jaar vast: werk voor iedereen, groei van onze inkomens en van de collectieve uitgaven, het op peil houden van onze bijdrage aan de arme landen – al deze wensen zijn niet langer tegelijkertijd te vervullen. De vraag is wàt wij overeind willen houden en zo mogelijk nog extra willen steunen.

Bodembescherming

De wet op de bodembescherming moet op korte termijn tot stand komen. De uitvoering komt onder verantwoordelijkheid van de met het milieubeleid belaste minister. Zo wordt het mogelijk gemaakt alle bodembedreigende activiteiten te toetsen.

Leven of geleefd worden

Niet alleen betaald werk verdient erkenning. In de medische zorg willen wij een verschuiving die ertoe moet leiden, dat de burger ook de verantwoordelijkheid voor de gezondheid zelf kan dragen. Daarom: méér nadruk op de zgn. eerste lijn en zelfzorg. Dit alles opdat de mens niet meer geleefd wordt, maar zelf bepaalt hoe hij leven zal.

Op werk gericht

De inschakeling van de mens in het werk zal de komende periode voorrang krijgen. Dat betekent een systematische verbetering van de verhouding actieven/inactieven. Het betekent ook het bieden van zinvol werk aan hen die zich op de arbeidsmarkt melden. Het beleid is er op gericht ruim 70.000 mensen per jaar meer in het arbeidsproces op te nemen. Hetzij in hele of deeltijdbanen. Daarbij wordt ook aan een groot aantal mensen uit de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen gedacht.

Omscholen voor passend beroep

Na drie maanden werkloosheid begint in beginsel een scholingsperiode. Deze zal bij voorkeur in een onderneming of instelling moeten worden doorgebracht. De (werkloosheids)uitkering zal geleidelijk afnemen en het loonbestanddeel, voor rekening van de werkgever, toenemen. Passende arbeid wordt aldus gekoppeld aan een omscholing, gericht op een beroep dat meer perspectief biedt.

Ontwikkeling derde wereld

Wij willen een brede ontwikkeling van de samenleving in de derde wereld op gang brengen. Deze moet de voorwaarden scheppen waaronder mensen zich zelf voor de ontwikkeling van hun land kunnen inzetten. Daarbij moeten we ons zo weinig mogelijk laten beïnvloeden door belangen op korte termijn van politieke of economische aard.

Ook overheid aan regels gebonden

Kenmerk van de rechtsstaat is, dat voor ieder dezelfde fundamentele rechten gelden. Ook de overheid zelf is echter onderworpen aan democratische tot stand gekomen regels.

Ook politie beschermen

Bestrijding van rellen behoort tot de taak van gewoon politiepersoneel dat in voorkomende gevallen in Mobiele Eenheden wordt georganiseerd. Voor de bescherming van dit personeel worden passende maatregelen getroffen.

Meer wijkagenten

De politie moet voornamelijk als hulp voor de burger een gevoel van veiligheid bewerkstelligen. Het instituut van de wijkagent moet worden uitgebreid, waarbij de promotiekansen van deze functionarissen voor verbetering in aanmerking komen. De mogelijkheden tot het indienen van klachten over politie-optreden dient wettelijk geregeld te worden.

Bestaande wegen verbeteren

Met de aanleg van nieuwe wegen wordt terughoudendheid betracht. Beter is het openbaar vervoer te bevorderen en bestaande wegen te verbeteren. Onderzocht moet worden hoe daarbij het recreatieve vervoer uit de verstedelijkte gebieden zoveel mogelijk kan worden ontzien. De belastingheffing moet meer rekening houden met het gebruik en niet het bezit van de auto. Dus: minder motorrijtuigenbelasting en meer brandstof-accijns.

Man en vrouw

De verdeling van verantwoordelijkheden tussen man en vrouw komt voor verandering in aanmerking. Ook in de praktijk moet tot uiting komen dat zij in het maatschappelijk leven fundamenteel gelijkwaardig kunnen functioneren. Dat heeft niet alleen tot gevolg dat de ontplooiingsmogelijkheden voor de vrouw toenemen, maar ook dat vrouw en man beiden verantwoordelijkheid voor gezinstaken en kinderen beter kunnen dragen.

Bij „Zetelopmakerij Dries" heeft links geen voorrang. Een „helderziend" lezer legde dit beeld in België vast.

uit de fractie

De Koning in de Grondwet

door Piet van der Sanden

De Tweede Kamer heeft de eerste lezing van een vernieuwde Grondwet vrijwel voltooid. Slechts voor het in 1977 verworpen nieuwe artikel 208 over het Onderwijs is nog steeds geen wetsontwerp door het kabinet Van Agt aanhangig gemaakt zodat verwacht moet worden, dat het thans bestaande artikel voorlopig zal worden gehandhaafd. Daarover zal in CDA-kringen niemand tranen plengen.

Bij de Eerste Kamer is nog een aantal wetsontwerpen aanhangig dat – naar verwacht mag worden – vóór de verkiezingen van beide Kamers zal zijn afgehandeld. Dit betekent, dat in ieder geval de tweede lezing, met het daaraan verbonden vereiste van twee-derde meerderheid, van vrijwel alle hoofdstukken door beide nieuwe Kamers in behandeling kan worden genomen. De nieuwe Grondwet zal dan in 1982 wel kunnen worden afgekondigd.

Addertjes

Toch zitten er nog addertjes onder het gras. Ik ga nu niet een opsomming maken van de problemen, die wij op de lange weg, die we van wetsontwerp tot wetsontwerp hebben afgelegd, zijn tegengekomen. Maar wel wil ik nadrukkelijk de vinger leggen op een aspect, dat in en buiten onze kring nogal stof heeft doen opwaaien. Het gaat dan om de positie van de constitutionele Koning. Wij hebben in de gedachtenwisseling met het kabinet een en andermaal betoogd, dat sterk de indruk wordt gewekt, dat onze nieuwe Grondwet het karakter heeft gekregen van een „republikeinse Grondwet voor een Koninkrijk". Natuurlijk komt het woord „Koning" nog op tal van plaatsen in de Grondwet voor, natuurlijk wordt de monarchale staatsvorm ook deze „herschreven" Grondwet gehandhaafd, maar veel artikelen, die in de oude Grondwet de Koning als het symbool en de representant van onze nationale eenheid, bevestigden, zijn verdwenen. Ik doe slechts een greep: het gehele hoofdstuk „Van de macht des Konings" is verdwenen; geschrapt zijn de artikelen, die het constitutionele Koningschap tot uitdrukking brengen en slechts als persoon komt de Koning nog in de grondwet voor. Dat alles was gewenst om de Grondwet „in overeenstemming te brengen met de staatkundige werkelijkheid", zoals het zo fraai heette. Maar ook in de Grondwet van vandaag staat heel nadrukkelijk art. 55: „*De Koning is onschendbaar, de Ministers zijn verantwoordelijk*". En niemand heeft er aan gedacht die staatkundige werkelijkheid inhoudelijk te wijzigen door de positie van de Koning b.v. te versterken ten koste van onze parlementaire democratie. En die parlementaire democratie werd evenmin aangetast door de verwoording van wat dan „de macht des Konings" heet in de huidige Grondwet. De CDA-fractie heeft één en andermaal met grote nadruk gepleit voor handhaving van een aantal artikelen in de nieuwe Grondwet (die immers niet beoogde ons staatkundig systeem te wijzigen) die de constitutionele Koning betroffen. Het is tevergeefs geweest. Noch het Kabinet, noch PvdA of VVD hebben ons enige steun in deze gegeven. De vroegere minister van Binnenlandse Zaken, jhr. mr. Ruijs de Beerenbrouck, stelde in 1921 bij een Grondwetsherziening dat „sommige fracties van de Grondwet meer verlangden, dan deze kan geven". Dat was een waar woord. Wat nu echter is vertoond, is daarvan het spiegelbeeld: de nieuwe Grondwet geeft minder dan zij, ook in het licht van de staatkundige werkelijkheid, kan bieden. En daar hebben wij ons tegen verzet.

Rechtspraak

Ik wil in dit samenvattende artikel niet te veel in concrete voorbeelden treden. Ik zal niet ingaan op een verworpen CDA-amendement, dat bijvoorbeeld ook de Prins van Oranje als titel voor de oudste zoon (of dochter) van de Koning een grondwettelijke basis wilde geven. Ook ga ik voorbij aan de positie van de krijgsmacht. Bij de CDA-Tweede Kamerfractie was de maat echter vol toen bleek, dat de Regering evenmin wenste, dat het artikel, dat in ons land recht gesproken wordt in de naam des Konings, in de nieuwe Grondwet zou terugkomen. Wij achtten dit een essentieel artikel in het licht van de eenheid van de rechtspraak. En geluiden, die wij hebben beluisterd, dat de rechterlijke macht in ons land een soort „macht" zou zijn als andere groepen van belangenvertegenwoordigingen, maakte extra waakzaamheid noodzakelijk. Gelukkig is dit argument niet door de minister van binnenlandse zaken of de regeringscommissaris gebruikt. Maar wel typeerde het de gevaren, die hier om de hoek kunnen komen kijken. De CDA-fractie zag haar amendement om dit artikel in de nieuwe grondwet te handhaven eveneens verworpen doordat noch PvdA noch VVD het steunden. Daarmee werd het noodzakelijk, dat de CDA-Tweede Kamerfractie een zeer duidelijk signaal naar het kabinet toe gaf: wij stemden als fractie gesloten tegen het gehele hoofdstuk over de Justitie. Het leek mij goed de achtergronden en samenhangen van dit belangrijke stemgedrag globaal uiteen te zetten.

commentaar

Fryslân boppe – mar it moat net to gek wurde

Friesland heeft „de rest van Nederland" in de loop van de historie veel waardevols geschonken. Behalve de Friese Oranjetak danken we aan dit gewest veel politieke inspiratie, voormannen en fundamenten. Ook hebben we – terecht – het Fries als taalgelijkberechtigd erkend. Daarmee hebben we voor een „Zwitserse" oplossing van taalproblemen gekozen. Beter dan „Belgische" wegen te bewandelen.

Provinciale Staten van Friesland hebben in '78 met het aanvaarden van het rapport „Het Fries in het officiële verkeer" gekozen voor een politiek van dubbeltaligheid.

Wij hebben begrip voor een beleid dat – als inhaalprogramma op tijden waarin het omgekeerde het geval was – kiest voor een zekere positieve discriminatie van het Fries.

Het zou wijs zijn om bij de uitvoering van dat beleid een zekere souplesse te hanteren. Het weigeren van „Hollandse vertalingen" aan inwoners die daarom vragen past daar niet in. Een dergelijke handelswijze lokt het verwijt uit dat op een mentaliteit wordt teruggevallen die men vroeger juist verafschuwde.

Het risico dat men voor querulanten aan het werk moet, moeten Gedeputeerde Staten maar voor lief nemen. Dat is inherent aan de democratie.

Kenia
24-d. Kampeersafari
Nairobi - Masai Mara - Naivasha - Nakuru - Thomson Falls - Samburu - Naru Moro - Amboselli - Tsavo - Malindi - Mombassa - Nairobi.
f 2750.-
sindbad tours
Leenderweg 189, Eindhoven, tel. 040-111444

in gesprek met minister De Ruiter

De jurist en de politicus kunnen goed samen gaan

door het recht de leefbaarheid van de samenleving bevorderen

„Stipt op tijd laat de kamerbewaarder ons de kamer van minister De Ruiter binnen. Lachend staat hij op van achter zijn indrukwekkende bureau, wijst ons een stoel en biedt ons een drankje aan. Enkele minuten later serveert de kamerbewaarder het bestelde en beginnen wij het gesprek". Philie Burgers en Aat de Jonge in gesprek met minister van Justitie Job de Ruiter.

Ruim 3½ jaar geleden werd u gevraagd minister van Justitie in het kabinet Van Agt te worden. Kwam die vraag voor u erg onverwacht?

Ik ben natuurlijk nu aan het idee gewend. Maar ik moet inderdaad zeggen dat het toen als een volslagen verrassing kwam voor mij.

Blikt u eens terug op die periode?

Hardop filosoferend: Er is erg hard gewerkt aan een nieuwe politiewet. Van groot belang omdat lange tijd voldoende politieke overeenstemming ontbrak. Nu ligt een wetsontwerp bij de Raad van State, als politiek feit is dit heel belangrijk. Verder wijs ik op de wet op de rechtshulp waarin voor diegenen die dat niet zelf kunnen betalen het recht op rechtshulp wordt geregeld.
Een heel duidelijke voortgang is gemaakt ten aanzien van de totstandbrenging van het nieuw burgerlijk wetboek, ook al spreekt dat wellicht niet zo aan. Het allereerste begin van dit geweldige karwei ligt in 1947 en er is sprake van een zekere stroomversnelling. Ik heb de hoop dat in 1984 grote delen van het nieuw burgerlijk wetboek ingevoerd kunnen worden, met name het vermogensrecht.
De minister vervolgt: belangrijk is ook de regeling van het echtscheidingsprocesrecht en het omgangsrecht. Over het recht van de naam wordt op het ogenblik een onderzoek onder de bevolking gehouden. Er is een pittige discussie gaande over het recht aangaande levensonderhoud na echtscheiding.
Verder wijs ik op de wijziging in de pornografiewetgeving en een aantal andere wijzigingen op strafrechtelijk terrein. Ik noem ook de wetgeving inzake gelijkstelling van man en vrouw in het arbeidsproces. De emancipatiegedachte is duidelijk herkenbaar in de wetgeving en dat boeit mij in hoge mate. Verder – in verscheidene stadia – de leegstandwet, enige ontwerpen ter bestrijding van misbruik met b.v.'s, dan wijziging van de onteigeningswet, en verscherping van strafbepaling tegen rassendiscriminatie.

Verandert de wetgeving niet zo snel dat men er in de praktijk haast niet meer mee kan werken, bijvoorbeeld het huurrecht?

Dat is inderdaad één van de problemen waarmee wij zitten. Wetgeving duurt erg lang, omdat enerzijds de capaciteit van het departement beperkt is, anderzijds de samenleving sterk geïnteresseerd is en meepraat. Belangenorganisaties en actiegroepen laten zich gelden, de openheid is erg groot en dat is prima, maar wij zijn daarom tot het laatste moment bezig met het „vertalen" van denkbeelden in wetsteksten. Een zorg is dat ook in het overleg met de Tweede Kamer een zeker perfectionisme naar voren komt; de Kamer is niet altijd bereid terwille van de afronding en de werkbaarheid genoegen te nemen met een wellicht iets minder sprekend resultaat. Men gaat soms tot het uiterste in het geldend willen maken van specifieke verlangens. Het betere kan de vijand van het goede zijn.

Wat is uw christen-democratische visie op het recht?

Ik wil wel proberen te formuleren wat mij beweegt. Een volstrekt ondenkbare zaak is een gelijkstelling van goddelijk recht of bijbelse gerechtigheid en hier te lande geldend recht. Dat kan niet en moet ook niet, omdat in het oude Israël het dagelijks recht voorzien werd van het stempel „Zo wil de Heere het" of „Jahwe zegt".

Wij leven in een pluralistische samenleving, waarin niet één godsdienstige overtuiging de toon aangeeft en waarin de overheid niet de rol heeft van „de gezalfde des Heren", zoals in het Oude Testament. Ik probeer mij te laten leiden door de echte impulsen uit de Bijbel, door de duidelijke beginselen die door het gehele Bijbels getuigenis heen klinken. Voor het recht staat de mens centraal, als kroon op de schepping.

Wat onderscheidt Christen-Democraten in zo'n visie van socialisten en liberalen?

Wij zijn geen systeembouwers, geen structuralisten, wensen geen overdreven overheidsinvloed. Structuren en vormen moeten dienstbaar zijn aan de mensen.

Kunt u dat wat nader aanduiden?

Ik spreek over „wij" maar ook in CDA-kring wordt over inhoud en doel van het recht soms zeer verschillend gedacht. Ik denk dat wij bezig zijn met een her-ijking, die zich concentreert op een wat meer terughoudende aanpak van de overheid t.a.v. het persoonlijk leven, meer tolerantie, meer bescherming van minderheden.

Erkenning van mondigheid en bescherming van het zwakke. Er zijn fundamentele verschillen met socialisten en liberalen, maar in de praktijk brengt de gemeenschappelijke cultuur en geschiedenis mensen op heel veel punten tot overeenstemming. Iedereen heeft wel leren inzien, dat een samenleving niet in stelsels te vatten is en het moet in ieder geval een belangrijke bijdrage zijn van de christendemocratie om door het recht de leefbaarheid van de samenleving voor iedereen te bevorderen. Zo gezien moet op een aantal terreinen ook een zekere mate van consensus mogelijk zijn.

Maar de overheid is toch ook dienaresse Gods, zegt het CDA?

Ja, precies, maar met als doel mensen in het oog te houden, niet als een abstract iets, als een God die met dictaten komt van boven. De betrekkelijkheid van onze vormgeving moeten we altijd blijven inzien, of het nu gaat om een economisch stelsel of bijvoorbeeld het huwelijk. Betrekkelijk, niet in de zin van waardeloos, maar in de beteke-

„De Kamer is niet altijd bereid terwille van de afronding en de werkbaarheid genoegen te nemen met een wellicht iets minder sprekend resultaat. Men gaat soms tot het uiterste in het geldend willen maken van specifieke verlangens. Het betere kan de vijand van het goede zijn."

nis dat vormen betrekking moeten hebben op mensen. Vormen zijn geen doel op zichzelf.

Een wijd verbreid beeld van u is dat u meer jurist dan politicus bent. Betekent dat ook dat u in een kabinet van andere samenstelling zitting zoudt willen hebben?

De jurist en de politicus kunnen heel goed samen gaan. Ik zou niet graag een politieke stroming in ons land willen uitsluiten, dat werkt verarmend. Hoewel ik nu in een bepaalde combinatie van regeringspartijen ben binnengekomen, blijf ik openhouden dat ook met andere partijen programmatische samenwerking mogelijk is.

Maar daarbij zie ik mijn werkterrein vooral in de Kamer, waarin goede ideeën van alle partijen in concrete wetgeving vertaald moeten worden.

Zoudt u voor een tweede maal de heer Van Agt willen opvolgen?

De Ruiter lacht en antwoordt direct: Als minister van Justitie, ja hoor!

Politie

Stond uw optreden en dat van de heer Van Agt op het laatste partijcongres niet op gespannen voet met de partijdemocratie?
Een meerderheid binnen de partij zou nogal moeite hebben met het wetsontwerp inzake de regionale politie.

Dat mag, maar het enige wat ik heb gedaan is mijn puur persoonlijke standpunt verdedigen. Ik ben ook kandidaat voor het CDA en hoopte dat het congres een bepaalde resolutie zou aannemen. Als het congres dat dan doet, is dat zuivere democratie, iedereen mag proberen een bepaald besluit aangenomen te krijgen. Waarom zouden de monden van sommigen op een partijcongres gesnoerd moeten worden?

De in gang gezette besluitvorming op de partijraad was u niet erg aangenaam?

(met enige stemverheffing)
Het standpunt van de partijraad was mij zelfs zeer onaangenaam! In het programma „Niet bij brood alleen" staat met zoveel woorden wat wij nu in het wetsontwerp inzake de politie hebben neergelegd. Daaraan ben ik nu gebonden! Een congres moet wel weten wat zij doet, als zij daar een streep doorheen haalt.

U onderscheidt dus uw partijlidmaatschap van uw ministerschap?

Ja, ook moet je weten te onderscheiden tussen het zijn van burgemeester en het lid zijn van een partijorgaan. Ik zou willen volhouden dat je op een congres of partijraad het woord mag voeren.

U hecht zeer aan de aanvaarding van dit politie-ontwerp?

Ja zeker, natuurlijk kan tijdens de behandeling het ontwerp allerlei lotgevallen ondergaan, maar de politieke besluitvorming beloopt nu al een jaar of negen en uitgaande van het CDA-program „Niet bij brood alleen" vraag ik me af of je nu moet zeggen: het moet radicaal anders; dan geloof je eigenlijk niet meer zo in jezelf.

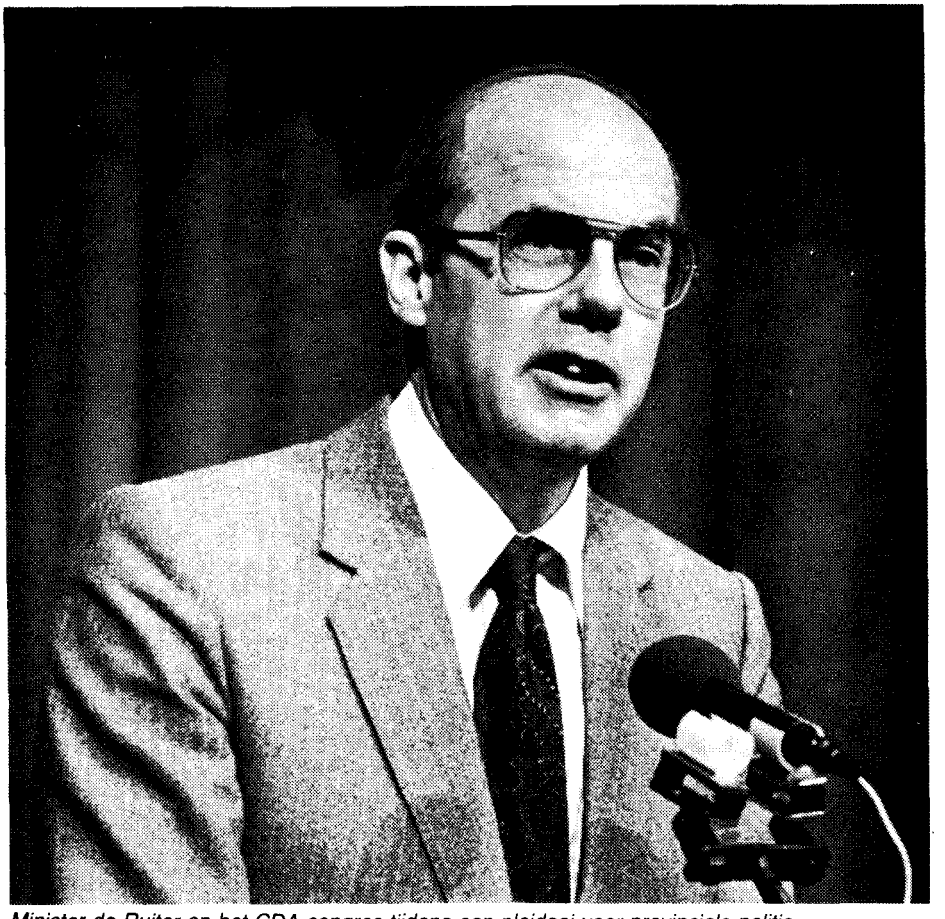

Minister de Ruiter op het CDA-congres tijdens een pleidooi voor provinciale politie. (foto Nick Morelis)

Een veel gehoord bezwaar tegen dit ontwerp is dat de politie verder van de burger af komt te staan. Deelt u die mening?

Er wordt erg eenzijdig over dit onderwerp gedacht en gepraat. De afstand burger – politie wordt niet groter dan deze nu is, en de democratische controle blijft geheel in stand, wat niet gezegd kan worden van de voorstellen van hen die tegen dit ontwerp zijn.

Misschien mag ik dit nog toevoegen; het wetsontwerp inzake de politie verandert niets aan de gezagsverhoudingen; het gezag berust bij de burgemeester als het gaat om handhaven van de openbare orde en bij de officier van justitie als het gaat om het opsporen van strafbare feiten. Ook daarom klopt het verhaal niet dat de politie verder van de burger af komt te staan.

De laatste tijd wordt veel gesproken over het handhaven van de rechtsorde bijvoorbeeld naar aanleiding van ontruimingsakties, kraakakties e.d. Hoe kijkt u daar tegenaan en welke rol voor de politie is daar in weggelegd?

We kunnen in theorie mooi over handhaven van de rechtsorde en evenredigheid tussen doel en middelen spreken, maar voorwaarde is wel dat in de praktijk de gehele samenleving daarop positief inspeelt. De politie staat niet ergens los van de maatschappij.

U twijfelt wel eens of onze samenleving als geheel zich positief wil opstellen jegens de rechtsorde?

Ik geloof dat het overgrote deel van de samenle-

(vervolg op pagina 14)

„De emancipatiegedachte is duidelijk herkenbaar in de wetgeving en dat boeit mij in hoge mate."

(vervolg van pagina 13)

ving gewelddadig protest afwijst, maar het geeft toch te denken hoe betrekkelijk snel in ons ontwikkelde land geweldsuitingen zijn gaan voorkomen, soms wel soms niet gemotiveerd vanuit sociale doelstellingen, maar naar mijn smaak in alle opzichten en verbanden onjuist. Politie-optreden is op zichzelf al een uiterste middel, maar de samenleving moet dan wel de handvatten bieden om dat zo te houden.

Maar vindt u alle vormen van burgerlijke ongehoorzaamheid ontoelaatbaar?

Neen... zo kun je dat niet stellen, er wordt tegenwoordig veel te oppervlakkig over burgerlijke ongehoorzaamheid gepraat...

Waaraan denkt U?

Eerst dit: in een democratie past protest, demonstratie, vrije meningsuiting. De overheid moet de inhoud daarvan overwegen, met een beleid voeren dat knelpunten opheft.

Het leerstuk van de burgerlijke ongehoorzaamheid is met name onder Amerikaanse invloed ontwikkeld. Het begrip is gebonden aan een aantal zeer strikte criteria bijvoorbeeld geweldloosheid en het zoveel mogelijk in acht nemen van de rechten van anderen. Je moet aan een reeks van kenmerken voldoen wil er sprake zijn van burgerlijke ongehoorzaamheid. Het gaat erom dat je vanuit je geweten een bepaalde regel ter discussie stelt met een onwettig middel, zolang het daarbij blijft en iedere gedachte aan gewelddadig verzet wordt verworpen zal geen drastisch optreden van de overheid nodig zijn. Maar tegen gewelddadigheden zoals wij die de laatste tijd hebben gezien past een heel duidelijk neen.

Bestaat niet het gevaar dat de ME (mobiele eenheid) een instituut op zichzelf wordt, een autonome macht?

Juist niet: soms zijn moeilijke acties nodig. Daartoe worden eenheden gevormd uit **bestaande** politiekorpsen. Dat zijn geen troepen die gereed gehouden worden in kazernes. Deze mensen hebben wel een bijzondere opleiding genoten, maar na afloop van een actie gaan zij gewoon terug naar het onderdeel waaraan zij tijdelijk zijn onttrokken. De ME is bepaald geen geheimzinnige, op zichzelf staande macht.

Hoe staat u tegenover de gewetensbezwaren van politiemensen?

Ik vind het heel positief wanneer mensen in overheidsdienst heel actief meedenken over hun taak, dat komt de taakuitoefening ten goede. Men moet niet blind volgen, maar over de zin van een bepaald handelen nadenken. Ik zou het echter niet te gauw over de boeg van het geweten willen laten gooien. Je kunt toch ook gewoon je standpunt verwoorden en kritische geluiden laten horen. Op je geweten moet je zuinig zijn, anders stel je jezelf buiten de discussie.

We moeten ook onderscheiden tussen situaties waarin iemand vrijwillig of gedwongen is terechtgekomen, daarom bestaat voor dienstplichtigen de wet op de gewetensbezwaren. Ik zou ervoor willen pleiten dat de taakuitoefening, eerst binnen de werksituatie bespreekbaar wordt gemaakt. Zo wordt de politie, die een kerncentrale tegen ordeverstoringen moet beschermen, niet ingezet om een standpunt pro of contra te verdedigen. De politie heeft tot taak voor- en tegenstanders te beschermen, ongeacht een eigen standpunt, opdat in een democratische samenleving juist pro en contra tot hun recht kunnen komen. Dan hoef je niet zo gauw een gewetensbezwaar te hebben. Een wijs personeelsbeleid moet eventuele bezwaren ook kunnen opvangen.

Maar uiteindelijk moet er wel gekozen worden. We moeten er voor oppassen binnen de politie niet een tweedeling te scheppen van mensen die alleen het harde en mensen die alleen het zachte werk opknappen. Dan gaan we echt de mist in. De politie is er om de uitvoering van democratisch genomen besluiten te beschermen. Dat is en blijft het uitgangspunt.

Grondwetsherziening

Hoe is het met de grondwetsherziening?

Het is heel opmerkelijk dat een grondwetsherziening zo weinig belangstelling trekt. Dat komt denk ik onder andere omdat de echte vernieuwingsbeweging uit de beginjaren, waarin men zich bezig hield met deze grondwetswijziging erg is afgezwakt. De wijziging omvat daardoor vooral een aantal technische aspecten.

Het gaat dus vooral om een modernisering van de grondwet, waardoor het staatkundig gezicht van Nederland niet sterk zal veranderen. Wel heel belangrijk is de uitbreiding van de klassieke grondrechten en het opnemen van een aantal sociale grondrechten.

Na drie maanden formatie staat elke minister, tevens Kamerlid, voor de keus om minister te blijven dan wel voor het Kamerlidmaatschap te kiezen. Wat doet u?

Laat ik voorop stellen dat er sprake is van een keuze. Ik weet niet bij voorbaat welke kant dit uit zal vallen, maar ik heb wel een natuurlijke neiging om het werk waaraan ik nu bezig ben niet te gemakkelijk te verlaten.

De politieke situatie kan echter tot iets anders leiden.

Wat vindt u van de gedachte om wanneer de kabinetsformatie langer dan 3 maanden duurt opnieuw verkiezingen te houden (zoals Trouw onlangs suggereerde)?

Ik vind dat onjuist, zeer drakonisch en ver over het doel heenschietend. Dat zou door niemand begrepen worden en een soort algehele politieke malaise teweeg brengen. Daar ben ik absoluut tegen. Ik hoop wel dat de duur van de formatie zo kort mogelijk wordt gehouden, en dat niet partijpolitieke verschillen de actuele politiek voor lange tijd stopzetten.

Verkiezingen

Tenslotte: Hoe ziet u de verkiezingsstrijd en de uitslag op 26 mei?

Aarzelend: Ik heb goede hoop dat het CDA een redelijk resultaat zal boeken. Er is in de partij uitvoerig over gesproken of het kabinetsbeleid inzet mag zijn bij de verkiezingen. Eerlijk gezegd heb ik dat nooit helemaal begrepen. Verkiezingen richten zich op de toekomst, kiezers geven aan mensen vertrouwen om het program zoveel mogelijk te realiseren. Maar de geloofwaardigheid van kandidaten wordt o.a. bepaald door wat die mensen in het verleden hebben laten zien.

Daarom ben ik van plan, voorzover dat aan de orde zal komen om mijn kabinetsgezicht van nu niet te verloochenen. Ik kan dat niet scheiden, wie mij wil zien voor de toekomst kan echt wel iets te weten komen uit het verleden.

Goede hoop voor het CDA, geldt dat ook wat u betreft voor de Partij van de Arbeid?

Ja... wat betekent goede hoop dan?
Ik zou het winst vinden voor alle politieke partijen als hun houding in de verkiezingsstrijd zodanig is dat men na de verkiezingen tot samenwerking kan komen.

Ik geloof echter niet in een nationaal kabinet, hoewel ik mij de romantiek van een nationaal kabinet goed kan voorstellen. De vragen blijven voor ieder kabinet hetzelfde, en die leveren nu eenmaal tegenstellingen op. Er zijn grenzen aan de polarisatie, tegenstanders en medestanders hebben elkaar ook nodig.

Toekomst

U bent student, advocaat, rechter en hoogleraar geweest. Nu bent u minister van Justitie. Wat zal daarna volgen?

Ach ja...

Opnieuw een ministerschap?

Ik doe dit werk met ongelooflijk veel plezier, maar ... eh... ja, kamerlid ben ik natuurlijk nog nooit geweest...

„Op je geweten moet je zuinig zijn, anders stel je jezelf buiten de discussie."

Verzet tegen onderdrukking

El Salvador in opstand

uit de fractie

Bij de begrotingsbehandeling van Buitenlandse Zaken enige weken geleden in de Tweede Kamer, merkte Minister Van der Klaauw terecht op, dat zich in Latijns Amerika een strijd afspeelt met als inzet de verdeling van macht en bezit. Dat heeft met communistische infiltratie of andere vormen van bangmakerij niets te maken. Het is gewoon een strijd van ontrechte volksmassa's van boeren en arbeiders, gesteund door het meer vooruitstrevende deel van de „burgers", vaak ook door delen van de Katholieke Kerk. De strijd richt zich tegen de bestaande maatschappelijke en politieke orde, die ten gunste van een rijke en bevoorrechte elite werkt. Met steun van het leger probeert deze kleine groep de zaken te houden, zoals ze zijn. Dat gaat gepaard met verdwijningen en met talloze moorden.

door mr. J. N. Scholten

Deze situatie is in sterke mate aanwezig in El Salvador, waar meer dan 50 jaar dictatuur bestaat en waar in 1980 ± 10.000 geregistreerde doden zijn gevallen bij het volksverzet. De regering bestaat uit militairen met aan het hoofd een burger, de christen-democraat Napoleon Duarte, maar deze heeft weinig greep op de situatie. Een groot deel van de christen-democraten heeft zich van hem afgewend en de spanning heeft zelfs geleid tot een scheuring in de Christen-Democratische Partij, waarvan de oprichting van de **M.P.S.C.** een gevolg is, de chr. sociale volksbeweging, die zich met andere partijen en stromingen heeft verenigd in het zgn. **Democratisch Revolutionair Front** (F.D.R.), de politieke vleugel van het verzet tegen de regerende junta. Daarnaast is er een actieve guerilla-beweging, de **F.M.N.U.**, die eind november 1980 met een militair offensief is begonnen.

Het doel van de militaire en politieke acties van het verzet is, een volksregering aan de macht te laten komen, hetgeen overigens met militaire middelen alléén niet gemakkelijk zal zijn. Immers de junta beschikt over een leger van ca. 20.000 man geregelde groepen, terwijl de guerrilla ca. 5000 man op de been heeft gebracht. Amerika heeft een grootscheeps diplomatiek offensief ontwikkeld om aan te tonen, dat het verzet wapens van Cuba en andere communistische landen krijgt en tegen deze achtergrond zelf meer steun toegezegd aan de regerende junta.

In een recent rapport, afkomstig van een tweetal universiteiten in El Salvador en van het juridisch centrum van het Aartsbisdom van San Salvador, wordt echter een ander licht op de situatie geworpen. Dit rapport zegt o.m., dat in 1932 30.000 boeren en Indianen zijn afgeslacht en dat sinds-dien het volk met terreur wordt geregeerd. Dat in 1972 weliswaar een coalitie van partijen de verkiezingen won, w.o. de christen-democratische, maar dat de uitslag zo werd vervalst, dat ze niet aan de macht kwam.

Voorts dat de onderdrukking aan het eind van de jaren '70 enorme vormen aannam (1980: 10.000 doden) en zich vooral op het platteland uitte: boeren worden uit hun huizen gehaald, gefolterd en vermoord, enkel omdat ze verdacht worden een andere orde voor te staan. Eenzelfde lot treft geestelijken, vakbondsleiders en intellectuelen.

Rol van de Verenigde Staten...

De Amerikaanse regering ziet de oorzaken van de onrust in het land niet en vermengt zich meer en meer met het onderdrukkingssysteem. Een aantal democratische leden van het Congres heeft gewaarschuwd voor een tweede Vietnam. Reagan daarentegen verwart volksverzet met opkomend communisme. Ook de voorzitter van de nationale bisschoppenconferentie van Amerika heeft zich gekeerd tegen de Amerikaanse steun aan de junta. Hij wijst erop, dat dit gedrag de Ver. Staten zal identificeren met geweld en onderdrukking en dat de meerderheid van de bevolking zich zal afkeren van Amerika. Hij spreekt z'n bezorgdheid uit over de vervolging van de Katholieke Kerk in El Salvador.
Ook in het rapport van een drietal hoogleraren van de universiteit van North Carolina wordt gezegd, dat Reagan niet op de goede weg is. Ook zij zien de situatie in El Salvador als een gevolg van economische ongelijkheid en onderdrukking en spreken van een diplomatieke vergissing, die Amerika nu begaat, die de zaak van de democratie in Latijns-Amerika niet zal dienen. Dit rapport werd n.b. op verzoek van het State Department gemaakt.

De nieuwe Amerikaanse ambassadrice bij de Ver. Naties, mevrouw Jeane Kirkpatrick, heeft in forse taal afstand genomen van de periode-Carter en heeft o.m. gezegd dat de houding van Amerika jegens Latijns-Amerika moet worden herzien, om de nadruk van Carter op de mensenrechten en ander puin op te ruimen.

Zij neemt geheel afstand van de veroordeling die Carter heeft gegeven van de militaire coupe in Bolivia, waardoor een gekozen president – Herman Siles – niet aan de macht kon komen.

Onthullend is wat ze zegt over de rol van Uncle Sam in dat werelddeel. Letterlijk zegt ze, dat 15 jaar geleden Amerika een staatsgreep in Bolivia zou hebben geleid, dat ze deze 10 jaar geleden zou hebben gesteund en 5 jaar geleden zou hebben verwelkomd. Carters afkeuring van een staatsgreep is maar slappe democratische koek en we moeten weer terug naar de harde lijn!

Vanuit deze mentaliteit wordt de regering Reagan gevoed en dat belooft weinig goeds!

De rol die een aantal chr. democraten in El Salvador spelen, waardoor ze de junta een schijn van democratie geven roept vragen op. Een splitsing in de partij was het gevolg en verschillende representanten van de nieuwe partij hebben het CDA gevraagd stelling te nemen tegen de gang van zaken. Tezamen met collega Van Weezel heb ik bij de jongste begrotingsbehandeling in een motie de regering om een actieve houding ten gunste van de volksmassa van El Salvador gevraagd.

...en van de kerk

Vermeld moet nog worden de rol van de Katholieke Kerk, die in Centraal- en Latijns-Amerika zo'n grote rol speelt. Bewonderenswaardig is de opstelling van de kerk in een land als Brazilië, ook een aantal bisschoppen in El Salvador kiezen op grond van het Evangelie partij voor de armen. Bischop Oscar Romero is wel zeer bekend, hij werd vanwege z'n houding door rechtse krachten, in z'n eigen kerk vermoord.

In een rede, die hij kort voor z'n dood in Leuven hield onder de titel „De politieke dimensie van het geloof vanuit een optie voor de armen" en waarin hij o.m. ingaat op het tweede Vaticaans Concilie, zegt hij o.m. „De essentie van de kerk is te vinden in haar zending van dienst aan de wereld, in haar zending om die wereld in z'n totaliteit te bevrijden en dat hier en nu te doen".

Hij zegt „voor ons is de wereld in wiens dienst de Kerk moet staan, de wereld van de armen". Romero sprak over het geloof in God en Christus, Die mensen het volle leven wil brengen, en dat dwingt tot politieke keuze.

Het Westen en Nederland zijn met nauwe banden van geloof, cultuur en economie verbonden met Latijns-Amerika. Dat dwingt ons tot het aanvaarden van een bijzondere verantwoordelijkheid, waarbij wij deze banden in dienst stellen van de bevrijding van de mens van moderne slavernij die in vele landen volop aanwezig is. Solidariteit met hen die strijden voor een stukje bijbelse gerechtigheid!

In gesprek met kamerlid Henk Couprie over de vrouw in de politiek

„Een vrouw en een kip zijn de pest op een schip"

„Nee", zegt hij gedecideerd als ik vraag of hij het wenselijk vindt, dat er meer vrouwen in de politiek, in de Kamer komen.
„Ik vind dat er meer **goeie** vrouwen in de politiek moeten komen."
„Ik vind het een groot probleem dat er in toenemende mate vrouwen naar voren worden geschoven omdat ze vrouw zijn".
Betreurt het dat vrouwen soms, in de krijgsmacht bijv. maar ook in de politiek, gedwongen worden „onvrouwelijke dingen te doen". Vindt dat de vrouw daarmee van haar voetstuk wordt gehaald, terwijl ze „in het Evangelie juist op een hoog voetstuk staat."
Enkele zinnen uit een lang interview met Couprie, dat onlangs werd gepubliceerd in „De Tijd". Zinnen met uitspraken waar het bestuur van het Vrouwenberaad wat wenkbrauwfronsend tegenaan zat te kijken. Wat moet je daar nou mee als je denkt te werken aan de integratie van de vrouw in de politiek binnen een partij waar gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen als uitgangspunt wordt gehanteerd en je mannelijke partijgenoten spuien als Kamerlid zulke opmerkingen? Reden voor een volgend vraaggesprek.

door T. Bot-van Gijzen

U stelt in uw interview in „De Tijd" dat de vrouw in het Evangelie op een hoog voetstuk staat. Hoe verklaart u nu vanuit dat hoge voetstuk de tweederangspositie die de vrouw gedurende eeuwen heeft ingenomen?

„Ja, wat dat eerste punt betreft geloof ik dat de bedoeling van de vrouw on de man in de schepping is, een volstrekte gelijkwaardigheid.
Dat de vrouw in een duidelijk achtergestelde positie gekomen is heeft te maken met de zondeval. Dat is de reden waarom de vrouw allereerst in het heidendom, daarna in het jodendom en vervolgens in de griekse levenssfeer in een uitermate ondergeschikte en minderwaardige positie terecht gekomen is, terwijl dat niet de bedoeling van de schepping is geweest."
(Gaat m.n. breedvoerig in op de apostel Paulus)
„Paulus heeft er op een gegeven moment voor gewaarschuwd dat man en vrouw in Christus volstrekt gelijkwaardig zijn, dat juist de vrouwen zich moeten realiseren dat ze de vrijheid die ze a.h.w. in Christus teruggekregen hebben, niet moeten misbruiken in de zin van: nou zijn we zo vrij, nou gooien we alles overhoop. Wanneer je tegen de cultuur en tegen de huwelijkswetgeving ingaat dan werkt dat averechts in de gemeente, dan leidt dat tot een anti-Evangelie toestand. Wat heel opmerkelijk is dat Paulus het vaak heeft over: Ik zeg u, niet de Heer, waarmee hij wil zeggen: de Heer heeft een andere boodschap over de vrouw, maar in zo'n achtergestelde heidense situatie vind ik dat je dat allemaal in matigheid moet doen."

Voetstuk

„In de geslachtsregisters van Jezus komen allerlei vrouwen, zelfs heidense vrouwen voor, mannen worden niet eens genoemd.
De wijze waarop Jezus altijd allereerst zich met vrouwen bemoeit en met hen spreekt, heeft in ieder geval mij tot de overtuiging gebracht dat de vrouw in Christus een absoluut gelijkwaardige positie heeft. Dan ben ik zelf geneigd te zeggen: waar ze altijd in een achteruitgestelde positie heeft gezeten, laten we ze dan maar op een hoog voetstuk zetten."

Veel vrouwen hebben een hartgrondige hekel aan voetstukken waarop zij door de man als vrouw geplaatst en daarmee buitenspel gezet worden. Kunt u dat volgen?

„Ik kan me dat voorstellen, ik denk dat ze dan zichzelf een beetje de hemel in geprezen voelen, zo van . . . eh . . . ja . . . jullie horen eigenlijk niet in dit aardse gebeuren thuis. Zoals ik dat gezegd heb over dat voetstuk, dat heb ik zuiver gezegd als een persoonlijke visie. Dat heeft niets te maken met het op een voetstuk zetten waardoor ze niet meer zou mogen meedraaien in het aardse slijk. Integendeel . . ."

U wilt zich als politicus inzetten voor het uit de weg ruimen van ongelijkheid op de terreinen huwelijk/gezin/gemeente, die worden in dat interview met name genoemd. Dat zijn terreinen die tot de privésfeer van mensen behoren of vallen onder de verantwoordelijkheid van de kerken. Bent u van mening dat een politicus op deze terreinen invloed mag uitoefenen, hoe ziet u dat in de praktijk?

„Eh . . . nou . . . de taak van een politicus is wetgevend, primair. Daar waar ongelijkheid in het gezin, in de kerk of in de maatschappij tussen man en vrouw naar beide kanten toe bestaat, vind ik dat het tot de taak van de politicus behoort, om deze ongelijkwaardigheid uit de weg te ruimen."

U noemt nu de maatschappij erbij, opvallend in dat interview was juist dat u die wegliet en m.n. die terreinen noemde die eigenlijk tot de privé-sfeer behoren of tot het terrein van de kerken.

„Ik geloof dat er een begrenzing is aan de taak van de politicus wanneer het b.v. gaat over de kerken. Als kerken b.v. zeggen dat vrouwen geen predikant mogen worden, omdat ze dat nog vanuit Corinthe menen te lezen, dan zeg ik: daar heeft de politiek geen taak. Het gezin b.v. fiscaal of . . . geweldpleging, verkrachting in het huwelijk, ik vind dat de overheid daar wel terdege een taak heeft. Het probleem is natuurlijk: hoe toets je zoiets, hoe kun je de wetgeving op een gegeven moment tot uitvoering brengen wanneer die eenmaal bestaat. Maar met name daar waar wetgeving slaat op huwelijk, echtscheiding, fiscalisering van verhoudingen, samenlevingsvormen, daar hebben wij terdege een taak."

De vrouw neemt in de maatschappij, tot op de dag van vandaag een tweederangspositie in op allerlei terreinen, denkt u b.v. aan onderwijs, arbeidsmarkt, politiek, bestuurlijke functies, etc. Hoe christelijk vindt u dat en wat vindt u van uw taak als politicus daarin?

„U bedoelt waarschijlijk: de vrouw in de politiek nu?"

Niet in de politiek speciaal, vrouwen nemen in de hele maatschappij een tweederangspositie in op alle terreinen.

„Ik geloof dat wij er alles aan moeten doen om de vrouw uit die achterstandspositie omhoog te halen, alleen het moet via natuurlijke processen gebeuren, niet kunstmatig."

Wat zou je dan concreet moeten doen?

„Scholing . . . scholing . . . en vrouwen die daar absoluut geen behoefte aan hebben, niet op alle mogelijke manieren aanpraten dat ze daaraan behoefte móeten hebben."

U sprak in „De Tijd" over vrouwelijk/onvrouwelijk. Zoudt u eens willen uitleggen wat u daaronder verstaat, en gekoppeld daaraan onder mannelijk/onmannelijk?

„Ik geloof dat het vooral te maken heeft met fysieke kracht, ik vind het onvrouwelijk als vrouwen b.v. gedwongen worden met zware trossen of munitie rond te sjouwen. Ik denk dat er weinig dingen onmannelijk zijn. Ik denk nog wel dat er bepaalde begaafdheden zijn die vooral vrouwen hebben, maar die kan ik niet beoordelen, je gaat in toenemende mate zien dat dat ook een cultuurkwestie is." (noemt als voorbeelden verpleegkundigen en kleuterleiders).

U vindt dat de vrouw in de politiek, evenals in de krijgsmacht, soms gedwongen wordt onvrouwelijke dingen te doen. Tegelijkertijd zegt u behoefte te hebben aan meer goeie vrouwen in de politiek.

„Noemde ik daar de politiek bij . . . ? Dat heb ik niet bedoeld hoor. Wat ik gezegd heb over onvrouwelijke dingen slaat op de krijgsmacht, niet op de politiek.

Meer vrouwen in de politiek vind ik juist, maar dan niet op basis van hun vrouw zijn, maar op basis van hun goed zijn. Er is een bepaalde teneur merkbaar van: er zouden meer vrouwen in de gemeenteraad of in een bestuur moeten komen. Dan komen daar soms vrouwen in terecht die zich er doodongelukkig voelen. Politiek moet geen proeftuin zijn voor emancipatie, vind ik."

De krijgsmacht

„Ik ben de laatste jaren van mijn marineloopbaan hoofd van een personeelsplanning-afdeling geweest. Daar was zeer aktueel aan de orde de vrouw in de krijgsmacht. Van het begin af aan heb ik daar de grootste moeite mee gehad. Het is tegenwoordig zo: man en vrouw zijn volstrekt gelijk, maar man en vrouw zijn niet volstrekt gelijk. Je krijgt discriminatie maar dan van de man omdat de vrouw, de gemiddelde vrouw, niet mee kan doen met zware arbeid aan boord.
In oorlogssituaties moet iedereen, van hoog tot laag, munitie sjouwen aan boord. Dat kan de vrouw niet, ze is alleen inzetbaar voor bepaalde baantjes. Je krijgt een schisma op zo'n schip. Bovendien het feit dat ze niet bij elkaar in verblijven mogen, ze moeten apart slapen, aparte douches hebben, aparte w.c.'s. Dat moet ook, maar dan krijg je dat je allerlei voorzieningen moet treffen tegen hoge kosten om het mogelijk te maken.

Meer vrouwen in de politiek vind ik juist maar dan niet op basis van hun vrouw-zijn, maar op basis van hun goed-zijn.

Ik vind dat daar onvoldoende rekening mee gehouden wordt. Ik vind dat ook sexueel daar geen rekening mee gehouden wordt.
Er is een ouwe uitspraak, die wordt wel eens als grapje gebruikt, maar het is de waarheid: een vrouw en een kip is de pest op een schip."

Zijn er nog meer terreinen waarvan u vindt dat de vrouw daar niet thuis hoort?

„De politie, ik vind er is een grens aan de mogelijkheden vrouwen alleen op patrouille te sturen. Dat heeft met fysieke kracht te maken, maar ook met het feit dat vrouwen in critieke situaties extra gevaar lopen. Als een vrouw in een criminele situatie terecht komt dan kan er wel eens misbruik van haar gemaakt worden. Misschien van een man ook wel, maar ik vind een man die te grazen genomen wordt nog weer wat anders dan een vrouw."

Vindt u een staatssecretaris voor emancipatie een luxe of een noodzaak?

„Ik vind het een noodzaak, maar ze zouden een volgende keer eens een man moeten nemen, al doet Jeltien het goed. Er is op het gebied van emancipatie, niet alleen voor vrouwen, een heleboel te doen. Voor mij mag er een nieuwe staatssecretaris voor emancipatie komen, het mag ook een minister worden, maar ik denk dat dat een te grote luxe is."

Is er een emancipatie-vraagstuk dat u belangrijk vindt. Vindt u dat het CDA in program en beleid daarop goed inspeelt?

„Ik moet eerlijk zeggen dat ik het program niet ken op dit punt."

Wat zou er dan in moeten staan naar uw idee?

„Eh . . . (stilte . . .) Nou, ik zit zelf in de commissie financiën, ik geloof dat de fiscaliteit erg belangrijk is. Dat speelt op het ogenblik in de fractie. Ik heb de indruk dat Bert de Vries op de goede weg is. Ik ben voor individualisering op basis van het draagkrachtbeginsel."

Waar zou dat toe moeten leiden?

„Ik denk dat dat vooral in de belastingvrije voet gezocht moet worden, dus niet in het percentage maar in het niveau van de belastingvrije voet. Maar uw vraag was primair wat er vooral in het CDA program zou moeten komen.
Ik geloof dat handicaps die vrouwen hebben in hun ontwikkelingsmogelijkheden in de maatschappij, aan de basis moeten worden aangepakt, d.w.z. bij het onderwijs, en dat vrouwen wanneer ze in de maatschappij hun weg zoeken, geen handicap moeten hebben omdat ze door huwelijk of het krijgen van kinderen achterop zijn geraakt. Ik vind dat extra belangrijk omdat ik er een verschrikkelijke hekel aan heb (en misschien is dat wat ik bedoelde met onvrouwelijk)

Henk Couprie

als vrouwen het krijgen van kinderen als een nare . . . als een noodgedwongen zaak ervaren, waar je even doorheen moet een aantal jaren, maar dan zo gauw mogelijk de draad weer oppakken bij wat je zelf wilt."

Hoe staat u tegenover de opvatting die m.i. christelijk is te noemen, dat man en vrouw verantwoordelijkheid dragen voor alle levensterreinen, juist omdat zij als man en vrouw in aanvulling op elkaar geschapen zijn?

„Daar ben ik het in principe wel mee eens, ja."

Hoe denkt u dan over herverdeling van alle soorten arbeid, gezins-, beroeps- en vrijwilligerswerk?"

„Ik vind dat daar een wettelijk kader voor geschapen moet worden, waar de mens vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid zelf gebruik van kan maken. Ik zie geen opdracht voor de overheid zulke dingen dwingend op te leggen. Ik vind dat een zaak van overleg in een huwelijk, een gemeenschap, een gezin . . . maar niet forceren."

Wat moet er dan gebeuren, concreet?

„Bijvoorbeeld deeltijdarbeid, dat staat ook in ons program. In de Stichting van de Arbeid wordt erover gesproken; wat daarvoor nodig is, dat moet kunnen."

Op 4 april a.s. organiseert de CDA-Stichting kader- en vormingswerk een studiedag over emancipatie. Bent u van plan daar heen te gaan?

„Ik weet er niet van hoor . . . of word ik geacht het te weten? 4 april . . . (bladert in agenda), zaterdag . . . , zaterdag houd ik altijd vrij voor het gezin."

CDJA-secretaris:

„Werk beperkt zich zeker niet tot puur organisatorische zaken"

Wij zijn naar Den Haag getogen, om daar enige vragen te stellen aan de secretaris van het CDJA, Govert Veldhuizen. Voor ons geen onbekende, omdat zijn werkzaamheden onder meer inhouden het voeren van het secretariaat en de eindredactie van de CDJA-redactiecommissie. Wij troffen Govert aan achter zijn altijd even rommelige bureau, dat ondanks de grote omvang (ongeveer 1.80 bij 0.90 cm) maar nauwelijks alle paperassen blijkt te kunnen bevatten.

Hoe zit het secretariaat van het CDJA in elkaar?

Er werken drie medewerkers, te weten één secretaris, één adjunct-secretaris en één secretaresse dat zijn resp. ikzelf, Dik Koopmans en Pia Poot-Schütz. Dik en ik begeleiden de besturen en commissies op landelijk niveau en voeren besluiten daarvan uit. Pia is secretaresse en assisteert ons bij onze werkzaamheden.

Is die personeelsbezetting voldoende?

Als je kijkt naar het werk wat op dit moment van het secretariaat wordt verwacht, eigenlijk niet. Maar het is erg afhankelijk van de vraag wat de mensen in de club van het secretariaat precies verwachten. Ik geloof dat er nog wel wat dingen zijn die door vrijwilligers gedaan kunnen worden. Dat is één van de mooie dingen van onze organisatie, dat zoveel van het werk nog vrijwilligerswerk is. Maar dat betekent wel, dat het secretariaat weer erg afhankelijk is van al die vrijwilligers, die bepaalde taken moeten vervullen. Men verwacht b.v. van het secretariaat informatiemateriaal over het CDJA. Maar dan moet dat materiaal wel eerst in een commissie zijn voorbereid. En daar ben je nogal eens afhankelijk van. Over het algemeen hebben de leden daarvoor wel begrip.

Hoe is het contact tussen het secretariaat en de leden in b.v. de afdelingen?

Kijk, er zijn natuurlijk veel contacten binnen de organisatiestructuur: via het algemeen bestuur, de organisatiecommissie en op andere bijeenkomsten. Wat er wel bij inschiet is het persoonlijk contact met provinciale afdelingen en provinciale kernen. Het gevaar dreigt een beetje dat je wat van die afdelingen afgroeit. Overigens hebben wij wel met erg veel mensen telefonisch contact.

Wat zijn volgens jou de belangrijkste problemen van het CDJA nu?

De fusie heeft veel tijd en energie gekost. Wij hebben ons daarbij erg beziggehouden met dingen als statuten. Er zijn eigenlijk maar weinig mensen geweest die zich de vraagstukken voorgesteld hebben die zich na de fusie zouden voordoen. Allerlei nieuwe vragen komen nu naar voren, die de problemen van voor de fusie in de schaduw stellen.

De centrale vraag is nu waar wij ons als politieke jongerenorganisatie mee bezig gaan houden. We zullen prioriteiten moeten stellen in de activiteiten die wij ontplooien. Maar ook in de politieke aandachtspunten. Daarvoor moeten dan alle afdelingen, commissie, fractiebegeleidingsgroepen, de fracties van de CDJA-raad worden ingeschakeld. Erg belangrijk lijkt mij dat wij de afdelingen en kernen, waar de meeste leden in actief zijn, betrekken bij de politieke meningsvorming van de organisatie.

Er zijn nogal wat klachten over de ledenregistratie. Kun je daar wat over zeggen?

Nou, dat is erg ingewikkeld. Dat komt eigenlijk dat die registratie bij de verschillende organisaties waaruit het CDJA is voortgekomen, nogal verschillend was opgezet. Ik kan de mensen die problemen daarover hebben, b.v. nog geen CDActueel ontvangen, of daarentegen juist twee of driemaal, aanraden daarover contact op te nemen met Pia.

Hoe zie je je functie als secretaris?

Wel, Dik en ik zijn een soort duizendpoten. We treden op als secretaris van het bestuur en van de vaste commissaris en voeren het werk uit dat daarmee samenhangt. Daarvoor moet je niet alleen enig verstand hebben van politiek, maar ook inzicht in de organisatiestructuur en enige bekwaamheid in de redigeren van een plaatje. Maar dat maakt het werk wel erg veelzijdig. Als secretaris ben je secretaris van het bestuur en heb je daarin een eigen verantwoordelijkheid. Omdat je full-time met de club bezig bent, heb je natuurlijk nogal wat kennis en daarmee inbreng van het bestuur. Als secretaris voer je ook de meeste bestuursbesluiten uit. Dat betreft niet alleen organisatorische, maar ook politieke besluiten. Het werk beperkt zich dan ook zeker niet, zoals wel gedacht wordt, tot puur organisatorische aangelegenheden.

Befehl ist Befehl

Het zijn van die berichten, die je maar zo snel mogelijk overslaat wanneer je ze leest in de krant, omdat je het eigenlijk niet wilt weten. Je wilt een goed geweten houden, „zoiets gebeurt niet in ons land", en snel blader je door.
Maar een paar uur later zie je in een andere krant weer hetzelfde bericht en je kunt er niet meer omheen: „politieman geschorst wegens kritiek op optreden ME". En de schaamte slaat toe. Schaamte omdat wij Rusland en Uruguay willen boykotten (het opgeheven vingertje), maar zelf geen haar beter zijn. Omdat onze „democratie" kennelijk zo wankel is dat de kritiek op haar politie-apparaat van binnen uit niet mogelijk is. Laten we wel wezen: ik vind de kraakbeweging zoals zij de laatste tijd is opgetreden een asociale beweging, aangezien zij de uitvoering van democratisch genomen besluiten belemmert en op grote schaal vernielingen aanricht, waarvoor de gemeenschap maar moet opdraaien. Dat neemt niet weg dat op de wijze van optreden van de politie (in dit geval in Nijmegen) kritiek mogelijk moet kunnen zijn. Een goed functionerende instelling moet die kritiek kunnen verdragen en zonodig weerleggen met argumenten. Kan dat niet dan diskwalificeert die instelling zichzelf.
Wanneer we van onze politiemensen verwachten, dat ze zich slaafs naar hun meerderen voegen, komen we terecht bij de situatie die in de na-oorlogse processen tegen Duitse soldaten ontstond.
Zij beriepen zich op hun meerdere („Befehl ist Befehl") om zo hun verantwoordelijkheid te ontlopen. De rechters hebben dat verweer destijds terecht en goed gemotiveerd verworpen.
Met eenzelfde beroep op het recht, waarmee de staat ontruiming van Nijmeegse kraakpanden gelast, dient zij een Renkumse hoofdagent de vrijheid te laten zijn mening te uiten, zeker waar dit na afloop gebeurt en de aktie zelf niet frustreert. En democratie die dit niet kan velen blameert zichzelf en kan gemakkelijk verweten worden de aandacht op het buitenland te richten om die van zichzelf af te leiden.

Marc Wortmann

In gesprek met Youth for Christ

Youth for Christ (YfChr), een jongerenorganisatie met dezelfde grondslag als het CDJA, maar met een andere hoofddoelstelling: evangelisatie. We trokken naar Driebergen om een gesprekje te voeren met Roel Hagg, de publiciteitsman van YfChr.

Eerst maar eens praten over wat voor organisatie YfChr is.

Roel: „YfChr is een jeugdevangelisatiebeweging die zich richt op jongeren van 15 tot 25 jaar. We willen leeftijdgenoten in contact brengen met het evangelie. Er is een enorme honger naar. Hoeveel jonge mensen, geconfronteerd met de problemen van vandaag, vluchten niet in drugs, drank, oosterse mystiek of sekten? Wij willen jongeren wijzen op het bijbels perspectief en de opdracht dat daaruit voortvloeit."

Staan jullie los van de kerken?

„Nee, daar werken wij veel mee samen en kerken subsidiëren ons ook. Wij hanteren de slogan: brug naar de kerk. Daarom stimuleren wij jonge mensen actief binnen de kerk te zijn. Wij zijn dus een soort toeleveringsbedrijf van de kerk".

We praten over de doelgroepen van YfChr en Roel wijst op scholieren, waarvoor allerlei projecten bestaan, studenten, maar ook werkende jongeren worden bij het werk betrokken.
qelke methoden gebruiken jullie om jongeren te interesseren?

„Wij hebben een kadertraining, ongeveer 100 koffiebars in steden, cursussen over actuele thema's, vakantiekampen (o.a. fietstochten in Amerika). Daarin benadrukken we telkens dat het vooral om een andere stijl van leven gaat".

Als we over het aantal jongeren dat YfChr bereikt gaan praten, begint Roel te lachen:

„Ik weet het niet precies, op toogdagen (Mayday) komen duizenden jongeren, het muziekfestival Kamperland trekt honderden mensen, maar vergeet ook ons kleintheater en de schoolprojecten niet. Misschien zijn het wel een honderdduizend jongeren per jaar. En 't groeit nog steeds!"

Genoeg over de organisatie zelf. CDJA en YfChr hebben de grondslag gemeen.

door Aat de Jonge

Binnen het CDJA praten we veel over de grondslag. Besteedt YfChr nu ook aandacht aan politieke onderwerpen of is dat taboe?

„Nee, helemaal niet, om enkele voorbeelden te noemen: twee weken geleden heeft een vertegenwoordiger van de RPF iets over die partij verteld. We hebben stafdagen georganiseerd over thema's als oorlog en vrede, Christendom en Marxisme, Bob Goudzwaard heeft voor ons gesproken over de economie e.d. Ik bespeur wel eens bij sommige YfChr-mensen een beetje eenzijdigheid, zodat maatschappelijke problemen onderbelicht blijven. Dat proberen we zoveel mogelijk te ondervangen door sprekers uit te nodigen, zoals een poosje geleden staatssecretaris De Graaf, die ons heeft gewezen op onze taak t.a.v. werkloze medemensen. Primair blijven wij echter een evangelisatiebeweging, maar dan wel betrokken op de samenleving van nu . . ."

En omgekeerd, denk je dat het CDJA vat heeft op jullie achterban?

„Dat weet ik niet zo, ik geloof wel dat de meesten CDA zullen stemmen. In persoonlijke contacten signaleer ik wel gerichte politieke belangstelling, maar minder in ons eigenlijke werk natuurlijk."

Maar YfChr scheidt geloof en politiek niet?

„Nee, dat kan ook niet, want jongeren komen met vragen op je af en dan moeten we proberen te helpen."

Tenslotte gaan we in op het onderwerp homofilie. We vragen naar het standpunt van YfChr en een reactie op de mening van de CDJA-werkgroep.

Roel: „YfChr probeert homofielen niet te genezen, wie dat zegt neemt zichzelf niet serieus of ons niet. De bijbel wijst de homofiele praktijk af, menen wij, de sexuele beleving hoort bij het huwelijk. Die leefregel hanteren wij. Andere opvattingen respecteren wij, maar wij hebben ook de vrijheid ons geluid daarover te laten horen. Bijbelse normen zijn er niet om mensen te binden of te benauwen, maar de mens ten goede, om mensen te leiden naar de echte vrijheid. Bovendien vallen in het oud-testamentische Israël de goddelijke wetten en de burgerlijke wetten samen. Dat is sinds het nieuwe testament niet meer zo. Kerk en Staat vallen niet meer samen. YfChr wil benadrukken dat ieder mens tot een nieuw leven moet komen, een zinvol leven, door te gehoorzamen aan God".
Hiermee besluiten we ons gesprek. YfChr hebben we een beetje leren kennen: een actieve club van jonge mensen die zich actief wil opstellen in onze samenleving, met wel degelijk belangstelling voor maatschappelijke vraagstukken. Een stukje achterban voor het CDJA in de toekomst misschien?

CDJA-Raalte

Op 6 april a.s. zal de oprichtingsvergadering van de CDJA-afdeling Raalten plaatsvinden.
Een kerngroep van tien jongeren is reeds enige tijd aktief bezig om een basis te leggen voor het goed kunnen funktioneren van Raalter christendemocratische jongeren in de politiek.
Uit de kerngroep is inmiddels een voorlopig bestuur gevormd. Aanvang van de oprichtingsvergadering is 20.00 uur in café-restaurant De Leeren-Lampe, Almelosestraat 2 te Raalte. Landelijk voorzitter, Johan de Leeuw, zal op deze vergadering een inleiding houden.
Het sekretariaat van het CDJA-Raalte is voorlopig in handen van: Ans Overmans, Ramele 50, Raalte.

De slag om een nieuwe politiewet

Blijkens een artikel in CDActueel van 21 maart jl. meent het Tweede-Kamerlid Faber ondanks de keuze in het nieuwe CDA-program voor lokale politie rustig te kunnen doorgaan op de weg die naar een – althans in principe – provinciale politie leidt. Omdat er ook nog andere zaken aan de orde zijn dan de reorganisatie van de politie, beperk ik mij tot enkele kanttekeningen.
Juist het feit dat er zo'n tien jaar gewerkt is aan het ontwerp van een nieuwe politiewet is de oorzaak van de ellende: „Merkwaardig genoeg zijn de gedachten over de politie-reorganisatie nooit aan deze ontwikkeling (reorganisatie binnenlands bestuur) aangepast. De ambtenaren werkten onder goedkeuring van hun politieke chefs rustig verder op basis van de Kameruitspraak van 1976" (Trouw, 21 februari jl.). Daarom gaat het niet aan degenen die nu gezorgd hebben voor de eerder door anderen nagelaten aanpassing, een „hap-snap-beleid" te verwijten. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.
Het betoog van het CDA-Kamerlid wint niet aan kracht door de aanhaling van de kreet „gemeenteveldwacht" uit een artikel van de Haagse hoofdcommissaris Peijster, wiens mening evenmin wordt gedeeld door het congres van zijn partij (de VVD). Demagogische terminologie – zoals: intergemeentelijke „corpsjes" en „Bromsnor" – verheldert de discussie niet.
Inderdaad is het een probleem dat het beheer van een intergemeentelijk politiekorps niet rechtstreeks kan worden gecontroleerd door één volksvertegenwoordiging. Maar het alternatief: provinciale korpsen en controle van het beheer door de staten, is nog minder aantrekkelijk.
Bij mijn weten heeft ook de ACP zich uitgesproken tegen het (voor)ontwerp van een nieuwe politiewet, zij het dat inderdaad het beheer volgens deze bond provinciaal gestalte zou moeten krijgen.
Volgens de heer Faber moet o.m. serieus overwogen worden, zodra het komende wetsontwerp van de ministers Wiegel en De Ruiter aan parlementaire behandeling toe zou zijn, „of grote(re) steden niet een eigen korps zullen moeten houden en of er per provincie wellicht meer dan één korps kan zijn". Daaruit blijkt dat hij het niet zo nauw neemt met de keuze van de partijraad én het congres, bij de vaststelling van het nieuwe CDA-program, voor **lokale** politie. Een keuze die volgens het dagelijks bestuur van de partij onverlet is gebleven door de resolutie waar de heer Faber zo blij mee is.
Gemakshalve laat de heer Faber buiten beschouwing dat in de nieuwe programma's van álle vier grote partijen (PvdA, CDA, VVD en D'66) gepleit wordt voor lokale politie. Weliswaar is het desbetreffende besluit van CDA resp. VVD deels ontkracht door m.i. aanvechtbare interventies van lijsttrekkers en anderen, maar gezien de opstelling van de partijen zelf ligt het allerminst voor de hand dat een op provinciale politie gericht wetsontwerp ooit het Staatsblad zal bereiken.
Een grootschalige organisatie van de politie is allerminst een waarborg voor doelmatigheid en voor een succesvolle bestrijding van de criminaliteit. Was dit wèl het geval, dan zou bijvoorbeeld het rapport „Politie in verandering" niet geschreven zijn.

H. G. Cloudt
(ambtelijk secretaris CDA-bestuurdersvereniging)

Vrouwen en chips

„Technische opleidingen in Nederland tellen 11% vrouwen onder de deelnemers. In andere Europese landen is dat percentage 30%. Moeilijk valt het aan te nemen dat Nederlandse meisjes een andere aanleg zouden hebben dan Duitse of Ierse meisjes". Hanja May-Weggen, rapporteur van de werkgroep uit het Europese Parlement die het rapport over de positie van de vrouw in Europa samenstelde, uitte deze opmerking op de studiedag van 14 maart van de Vereniging van Vrouwen met Academische Opleidingen over „Informatica".
Eerder reeds – in februari – hadden én het CDJA en de Young Women Christian Association zich op studiedagen gewijd aan dezelfde problematiek terwijl binnenkort ook het Katholiek Vrouwendispuut de zaak in bespreking neemt. Het gaat om micro-electronica, om chips en andere nieuwe technieken, die invloed op velerlei terrein zullen hebben. Wat is er aan de hand? Nogal wat, zoals de minister van Wetenschapsbeleid, dhr. Van Trier, duidelijk aantoont: verlies van arbeidsplaatsen, veranderingen in het soort arbeid, mogelijk misbruik nieuwe technieken t.a.v. persoonsgegevens.
Teken daarbij aan dat de uitstoot van arbeid veel de vrouw zullen betreffen en de noodzaak van tijdige stellingneming wordt duidelijk. Juist vrouwen zullen meer gerichte scholing nodig hebben plus de bereidheid zelf zich hier mentaal op te richten. Overheidszorg zal zijn dat ons land geen achterstand krijgt op het gebied van de microelectronica. Er ligt een adviesaanvrage bij de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, die hopelijk het overheidsbeleid in dezen een krachtige stimulans kan geven.
Voorts is er de zgn. Commissie Rathenau ingesteld voor de open dialoog met de bevolking. Deze rapporteerde over de sociale effecten van de ontwikkelingen op dit terrein opdat de overheid daar tijdig op in kan spelen.
Het leven is een Informatiemaatschappij opent enerzijds nieuwe mogelijkheden ook en juist voor de vrouwen: vorming, ontplooiing, bewust gebruik maken van haar eigen talenten in dezen, geven haar de kans volop en gelijkwaardig participant te worden.
Anderzijds echter is een zgn. Informatiemaatschappij geen pad zonder doornen. Computers spreken niet tegen, maar ermee omgaan vereist hoge waakzaamheid en een „gezellig" arbeidsklimaat is er niet bij.
Hoe ontwikkelt zich een mensenkind dat alleen nog maar knopjes kan indrukken en voor zich laat rekenen en wie weet ook schrijven? Hoe snel raakt het brein verzadigd van via het scherm toegediend geestelijk voedsel, wie bereidt die spijzen en welke normen worden er gesteld? Alert deelnemen, vrouwen zowel als mannen, ongegronde vrees wegnemen bij vooral meisjes dat „die technieken toch te moeilijk zijn", zal van allen worden gevraagd. Omgaan met nieuwe technieken zal niet weer de oude toestand moeten worden van opdeling in mannenzaken en vrouwenzaken, te meer niet als nu nog traditioneel vooral door vrouwen vervulde beroepen, dan „en masse" komen te vervallen! Vrouwen, CDA-vrouwen. let op Uw saeck!

M. Bellingwout-Roodenburg.

Conferentie over volkshuisvesting

In CDActueel van 21 maart jl. (pag. 21) is reeds aangekondigd dat de CDA-bestuurdersvereniging op zaterdag 25 april a.s. een conferentie over volkshuisvesting houdt. Ter herinnering volgen hier in telegramstijl de belangrijkste gegevens:
- Plaats: Congrescentrum Engels, Rotterdam
- Onderwerpen: Financiering volkshuisvesting en woonlasten; decentralisatie; stads- en dorpsvernieuwing.
- Sprekers: mr. A.J. Bransen, ir. N. Buijsert, P. van Gemeren en drs. R.F.M. Lubbers.
- Documentatie: maartnummer Bestuursforum
- Doelgroepen: leden CDA-bestuurdersvereniging en andere belangstellende CDA-leden.

Men kan zich als deelnemer opgeven, tot 17 april, bij CDA-bestuurdersvereniging, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag; tel.070-924021. Gelieve te vermelden of u al dan niet wilt deelnemen aan de lunch (alleen voor verenigingsleden gratis), of u lid van de CDA-bestuurdersvereniging bent, en of u het maartnummer van Bestuursforum wilt ontvangen (prijs ƒ 5,75).

Maartnummer CD-Verkenningen:

Maken onderhandelingen met Sovjets kans?

Verschillen in taxatie van de Russische bereidheid om in overleg tot wederzijdse doorbreking van de bewapeningsspiraal te komen, spelen een belangrijke rol in de discussie over de vraag of ons land medeverantwoordelijkheid moet gaan dragen voor een mogelijke modernisering van nucleaire middellange afstandswapens. Het is een onderwerp dat de emoties niet onberoerd laat: dat is begin van deze maand weer gebleken naar aanleiding van de reactie van het ministerie van Buitenlandse Zaken op de rede die partijsecretaris Breznjev heeft gehouden voor het 26e congres van zijn partij.

Bij de verschillen van inzicht die men kan hebben over de werkelijke intenties van de Sovjetleiders is het niet altijd duidelijk, of de stellingnames terzake, ook binnen het CDA, gebaseerd zijn op een nuchtere analyse van geschriften en redevoering van de Sovjetleiders, of dat men vooral uiting wil geven aan een verlangen omtrent een Russisch optreden zoals men dat graag zou willen zien.

Dit heeft de redactie ertoe gebracht prof. Feldbrugge uit te nodigen te schrijven over de recente veranderingen in het communistische blok en over de invloed die daarvan kan uitgaan op de verhouding met de westerse wereld. Het is duidelijk dat het oude beeld van twee monolithische blokken tegenover elkaar allang niet meer opgaat; de vraag wordt gesteld welke dreiging er in de huidige tijd uitgaat van het communistische systeem en de communistische politiek. Deze vraag komt mede op naar aanleiding van de niet geringe interne spanningen die zich in het communistische blok recentelijk voordoen, onder meer in de verhouding USSR/China, de ontwikkelingen in Afghanistan, de recente gebeurtenissen in Polen.

De redactie hoopt in de loop van dit jaar op dit thema terug te komen, gelet op de betekenis hiervan voor de beslissingen over de mogelijke vervanging van de middellange afstandswapens in Europa.

Emancipatie

Mevrouw Groensmit-van der Kallen schrijft vervolgens over emancipatie. Zij vervolgt daarmede de discussie in dit blad die is ingezet door mevrouw Leyten in het nummer 0/81, waarop, ook in dit nummer, wordt gereageerd door mevrouw De Wit-Mulder.

In deze bijdrage van mevrouw Groensmit overheersen minder dan in beide andere bijdragen de te volgen beleidsmaatregelen op het terrein van de emancipatie; de schrijfster zet uiteen hoe zijzelf de emancipatie ervaart.

Filosofie CDA-program

Drs. A.M. Oostlander is secretaris geweest van de commissie die het verkiezingsprogram van het CDA heeft opgesteld. De redactie heeft hem uitgenodigd te schrijven over de filosofie van het CDA-program en de kenmerkende verschillen tussen de benadering van PvdA, VVD en D'66. De programvergelijking wijst uit dat er genoeg verschillen tussen de vier grote partijen te vinden zijn voor een echte, politieke keuze. De tegenstellingen verlopen echter allerminst via een eenvoudig patroon. Soms kan het links-rechts schema (overheid-particulier) worden teruggevonden. Maar meestal slaat dat nergens op. De waardering voor levensbeschouwelijke verscheidenheid (gekleurd-algemeen) bepaalt in diverse sectoren de tegenstellingen. Ook verschilt men terzake van de mate van solidariteit met kwetsbare groepen.

D'66 komt naar voren als een zeer modebewuste groepering. Deze partij vertoont treffende overeenkomsten en verschillen met het CDA. D'66 kan worden getypeerd als een CDA met nadrukkelijk doorgekraste C. De programs van PvdA en VVD blijken traditionele sporen te volgen. Een keuze tussen deze twee bij de volgende kabinetsformatie ligt niet zonder meer voor de hand.

Tenslotte bespreekt drs. A.J. van Dulst het boek van G. Abma: Confessionele partijvorming in Friesland 1850-1870.

christen democratische verkenningen

BON

Ik abonneer mij op Christen Democratische Verkenningen voor
° *f* 40,– per jaargang
° *f* 30,– per jaargang (lid CDJA, student) (mijn leeftijd is . . . .).

Naam: .....

Adres: .....

Postcode/plaats: .....

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, Antwoordnummer 1904, 2500 WB 's-Gravenhage.

Steun het CDA verkiezingsfonds giro: 15008 Den Haag.

Sleepdienst Broedertrouw B.V.
v/h Fa. C. den Boer & zonen
Ringdijk 432 - Zwijndrecht
Telef. 078-12.61.66 (4 lijnen) - Telex 29406.
ALLE TRANSPORTEN TE WATER.

JAN BRIELES GELUIDSINSTALLATIES
Voor de verkiezingen
GELUIDSAPPARATUUR
VERKOOP - VERHUUR - REPARATIE
Geluidswagen-apparatuur
Vergader-discussiesystemen
GROTE MANIFESTATIES
Adr.: Vlampijpstraat 74
(oude Fabr. terrein Werkspoor)
UTRECHT - Tel. 030-446166
Postadr. p.b. 2299, 3500 GG Utrecht.

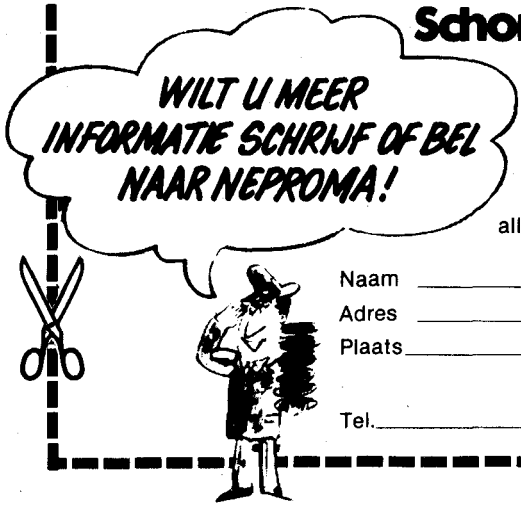

Schone was bon

Kunt u mij meer informatie sturen over uw all-in-wassysteem

Naam _____

Adres _____

Plaats _____

code _____

Tel. _____

Deze bon zonder postzegel sturen naar:

Neproma
textielservice bv

Antwoordnummer 656
6800 VC ARNHEM
Telefoon 085-62 91 62

IN DONKERE DAGEN

Mijn God, soms maakt het leven me zo bang,
Soms voel ik mij zo nameloos alleen...
Er is geen mens bij wie ik schuilen kan.
Mijn God, het is zo donker om mij heen!
Is dat Uw stem Heer, die ik hoor?
„Vrees niet, Ik ging dit zelfde leven door!
En in het duister der verlatenheid
doorleed Ik ook jouw eenzaamheid!"
Maar Heer, het leven maakt me vaak zo moe,
Zo eind'loos moe, dan kan ik haast niet meer,
Wat is de zin van alles wat ik doe?
Ik wéét het niet, ik ben zo bang o Heer!
Is dat Uw stem Heer, die ik hoor?
„Vrees niet, Ik draag je zelf het leven door,
de raadsels zul je straks verstaan.
Kom nu Mijn kind, achter Mij aan!"
Maar Heer, die donk're oorlogsdreiging dan?
De angst benauwt me keer op keer...
En om de kinderen ben ik zo bang,
hun toekomst is zo angstig donker Heer!
Is dit Uw stem Heer, die ik hoor?
„Wees maar niet bang, ik ga toch vóór?
In elke pijn, in elk verdriet
ben Ik erbij, heus vrees maar niet!"
Maar Heer, mijn zwarte zonden dan?
Zo vaak heb ik U pijn gedaan...
Ja Heer, dáárvoor ben ik het meeste bang
dat ik eens oog in oog met U zal staan.
Maar 't is Uw stem Heer, die ik hoor:
„Mijn kind, daar stierf Ik immers voor!
Kom toch Mijn kind, achter Mij aan,
Want al je schuld is weggedaan!"
„Kom dan Mijn kind, hier is Mijn hand
Ik leid je naar het Vaderland!"

(Dien de Haan)

TEGEL met bovenstaand Gebed, verkrijgbaar bij J. Hoogendoorn, Zijdstraat 63, Aalsmeer, tel. (02977) 2 44 29.
Wanneer u f 12,50 overmaakt op postgiro 3340900 t.n.v. restauratie Dorpskerk te Aalsmeer onder vermelding van „In donkere dagen", ontvangt u de tegel franco thuis.
NIEUW!! Ook hebben wij een gedichtenbundel van Geeske Wiersma, met 43 gedichten, prijs f 10,-.

B.V. TIMMER- EN AANNEMERS-BEDRIJF

v/h Fa. A. Peters

brp

Voor al uw:
* Verbouwingen
* Renovatie
* Onderhoudswerken

Kantoor en werkplaats:
Amstelveenseweg 686 1081 JJ Amsterdam
Tel.: 020-44 53 35

Spreekbeurten

agenda

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker	Onderwerp
6 april			
	R.K. Havo Ubbergen	J. v. Houwelingen	
	Vledder	J. v. Houwelingen	
20.00 uur	Het Anker, Ee	H. C. Couprie	Actuele Politiek
19.30 uur	Stationskoffiehuis, Ravenstein	H. Eversdijk	Kernenergie
20.00 uur	„De Schakele", Soestdijkseweg 49b De Bilt	W. J. Deetman	Onderwijs
19.30 uur	„Klein Speijck", Oisterwijk	P. Bukman	
20.00 uur	„Het Trefpunt", Noordwijk CDA-Vrouwenberaad	A. van Heel-Kasteel	
7 april			
	CDA-Leeuwarderadeel, Stiens	B. J. M. Hermsen	
20.00 uur	Gereformeerde Kerk, Britsum	B. J. M. Hermsen	
8 april 20.00 uur	Vrouwenberaad, Gouda	L. de Graaf	
	„De Arke", Drachten CDA-Smallingerland	J. de Koning	
9 april			
	De Lier	H. A. de Boer	
	Fijnaart	G. v. Leijenhorst	
10 april			
	Weert	R. F. M. Lubbers	
20.00 uur	„Unitas", St. Nicolaasga Heino	G. v. Leijenhorst T. Frinking	

Jan Dijks werd ridder

Op voordracht van het voormalig dagelijks bestuur van de KVP benoemde Z. H. de Paus, Jan Dijks in de Orde van Sint Silvester. Daarmee werd van kerkelijke zijde de alom bestaande waardering voor het vele werk dat Jan Dijks in de achter ons liggende 50 jaar, zowel op politiek terrein als op sociaal gebied heeft verricht, op een bijzondere wijze onderstreept.
Jan Dijks was en is een begrip, niet alleen in Amsterdam, maar ook in het voormalig verband van de KVP en thans in het CDA.
De onderscheiding werd hem uitgereikt door de oud-voorzitter van de KVP, thans vice-voorzitter van het CDA, Piet van Zeil, tijdens een bijeenkomst die op 6 maart jl. in 'n kleine kring in Amsterdam plaats vond.
De hierbij afgedrukte foto toont Jan Dijks op het spreekgestoelte tijdens een vergadering van de partijraad van de KVP in de eerste helft van de 70er jaren. Zo kennen velen hem: altijd aanwezig en altijd een woord, dat tot bezinning aanleiding gaf!

vorming

Kamerkring Maastricht

De CDA-afdeling Geleen, in samenwerking met de Stichting Kader en Vormingswerk, organiseert een tweetal cursusavonden. Deze bijeenkomsten worden gehouden op 14 april om 19.30 uur in „het Plenkhoes", Bachstraat 2 in Geleen, en op 21 april om 19.30 uur in „Het Volkshoes", Pastoor Schoenmakersstraat 8 in Geleen.
De deelnemerskosten bedragen *f* 5,– per avond.
De onderwerpen zijn: **het CDA-programma** met een uitwerking naar Christen Democratie in praktijk door H. Gualtherie van Weezel, lid van de Tweede Kamer, en „Het Sociaal Economisch Beleid" door de heer Bennebroek, Vormingswerkconsulent van het CDA.
Verder het CDA-programma t.o.v. verschillende politieke partijen programma's.
Voor nadere inlichtingen over deze cursusavonden kan men zich wenden tot de heer Dreessen in Geleen, telefoon 04494-46512.

CDA christen democratisch appèl

De CDA-Tweede Kamerfractie roept sollicitanten op voor de functie van

beleidsmedewerk(st)er

Sociale Zaken

Deze medewerk(st)er heeft tot taak de fractie-commissies Sociale Zaken en Ambtenarenzaken en Pensioenen te assisteren bij de inhoudelijke voorbereiding van de behandeling van regeringsvoorstellen en voorts bij de beleidsvoorbereiding op langere termijn.
Het salaris voor deze interessante functie is afhankelijk van opleiding en/of ervaring.
Verwantschap met de politiek van het CDA wordt verwacht.

Sollicitaties te richten aan: Stichting Fractiebureau CDA t.a.v. de heer G. H. C. Halleen, Postbus 20018, 2500 EA Den Haag.

Uw caravan - uw tweede woning

Op de mooie Noord-Veluwe aan de Verbindingsweg van Wezep en Wapenveld (Molenweg) ligt ons

kampeer- en recreatiecentrum

ENNERVELD

8191 KA WAPENVELD
Tel. 05206-78552-78773-78351.

Met moderne voorzieningen zoals: verwarmde zwembaden, midget-golf, sauna, wasserette, restaurette, jeugdkantine, recreatiezaal e.d.

Tijdens hoogseizoen recreatie-programma.

- Verhuur van bungalows en sta-caravans.
- Seizoen- en jaarplaatsen beschikbaar.
  ANWB hoogste klasse.

Folders op aanvraag.
Sta-caravans.
Nieuw en occasions op standplaats te koop.
VELUWE-WAGEN nieuwste model.
OCCASIONS IN TOER- EN VOUWCARAVANS.
BAGAGE-AANHANGWAGENS.

Onze zalen, voor 25-300 personen zijn te huur voor party's, bruiloften, exposities e.d.

Ruime parkeergelegenheid.

CONSTRUCTIEBEDRIJF

LEUSHUIS

Veelzijdig constructie- en lasbedrijf.
Voor enkelstuks en seriewerk.
Toeleverend aan alle sectoren industrie
(scheepvaart, off-shore, bouw, chemie)

LCR

Berlikumerweg 13,
8811 HR Ried (Friesland)
Telefoon: 05171-307-337

1E JAARGANG NO. 27 – 11 APRIL 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

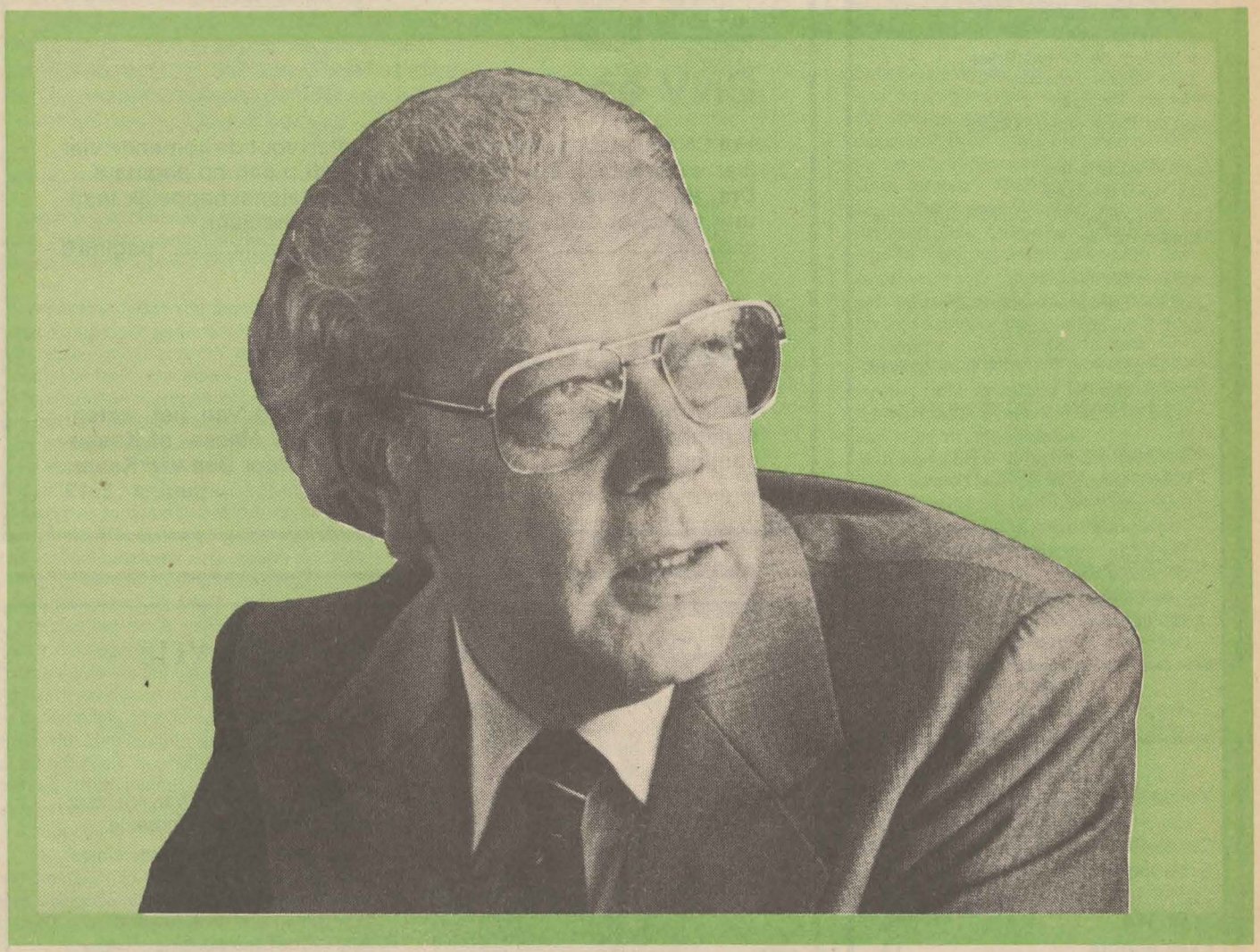

Albeda over toekomst Centraal Overleg
Opvallende verwantschap CNV-CDA
Ben van Kaam over het media-beleid

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
Mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Inhoud:

Het Centraal Overleg

Op verzoek van de redactie geeft minister Albeda van Sociale Zaken zijn persoonlijke visie op de toekomst van het Centraal Overleg.
..... **pagina 3, 4 en 5**

CNV en CDA

Het CNV heeft deze week zijn beleidsplan voor de komende vier jaar vastgesteld. Een samenvatting treft u aan op pagina 8. Drs. Hans Borstlap, werkzaam bij het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, geeft een eerste commentaar.
..... **pagina 9**

Media-beleid

Het vorige week uitgekomen mediarapport van het wetenschappelijk instituut voor het CDA getiteld Massa- of Kassacommunicatie wordt uitvoerig besproken door Ben van Kaam.
..... **pagina 12, 13**

CDA-VERKIEZINGSMANIFESTATIE

op zaterdag 11 april

Zaterdag 11 april start de CDA-verkiezingscampagne met een manifestatie te Utrecht, Jaarbeurs Congrescentrum, aanvang 10.30 uur.
In de ochtend vindt uitvoerige informatie plaats over de opzet van de verkiezingscampagne. De CDA-verkiezingscampagne. De CDA-verkiezingsfilm „Samen verantwoordelijk" wordt vertoond.
Verder een audio-visuele presentatie van het verkiezingsmateriaal en een instructie over benadering van de kiezer.
Het middaggedeelte van de bijeenkomst is **openbaar.** Lijsttrekker Van Agt houdt om 15.00 uur een verkiezingsrede.

Aan de dag werken onder andere mee:
- partijvoorzitter P. Bukman
- minister van CRM mw. Gardeniers
- de Steelband „High Chaparral"

Sluiting van de bijeenkomst is omstreeks 15.45 uur.
Toegangsbewijzen voor deze bijeenkomst kunt u aanvragen bij het CVC-secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, tel. 070-924461 (Annemarie van Bree of Virga van Kooten).

Verder in dit nummer

Commentaren	**3, 5, 7**
Grondpolitiek	**6**
Stichting Ombudsman	**7**
Zwart Wit	**10**
Examennota	**14**
Europese Gehandicapten	**15**
EVP-bijeenkomst	**16**
CDJA	**18, 19**
Uw mening	**17, 21**
Spreekbeurten	**23**

Het centraal overleg, nu en in de toekomst

Er is duidelijk onvrede over het centraal overleg tussen werkgevers, werknemers en de overheid, zoals dat tot nu toe ieder najaar wordt gevoerd. Eénmaal slechts werd een accoord bereikt. Vandaar uitdrukkingen als „poppenkast", „jaarlijkse rituele dansen" en „circus" waarmee het centraal overleg in de wandelgangen wordt aangeduid. Het denken over nieuwe vormen van centraal overleg is sterk in beweging.

Zo heeft SER-voorzitter de Pous eind december nog eens ideeën ontwikkeld over een nieuwe opzet, waarin een centraal overleg in het voorjaar over het te voeren sociaal-economisch beleid op de middellange termijn centraal staat. Van verschillende kanten is daar adhesie voor betuigd. MHP-voorzitter Van der Schalie heeft onlangs gepleit voor drie-maandelijkse gesprekken tussen sociale partners en regering. Minister Albeda kondigde kortgeleden in de Eerste Kamer een adviesaanvrage aan de SER aan over de verschillende overlegvormen op centraal niveau. Op verzoek van CDActueel schrijft de minister dit artikel over „het centraal overleg, nu en in de toekomst".

door dr. W. Albeda

minister van sociale zaken

Het Nederlandse centrale overleg is uniek in de wereld. Het is een verworvenheid van de naoorlogse periode en we zitten er wat mee.

Een verworvenheid: Het loonpeil is een belangrijk economisch gegeven. Het heeft invloed op de prijzen (maar er is ook een omgekeerde invloed). Het heeft invloed op de werkgelegenheid (maar is daar niet onafhankelijk van). Het is bepalend voor ambtenarensalarissen en uitkeringen en daarmede voor 60% van het budget van de overheid. Deze verwevenheden komen niet dwingend genoeg aan de orde wanneer de lonen worden gevormd op het niveau van onderneming en bedrijfstak, waar specifieke omstandigheden en belangen een grotere rol zullen spelen. Op het centrale vlak kan men de landelijke gevolgen van een landelijke verandering van het loonpeil het beste meewegen. Daarom is centraal overleg een nuttige en zelfs noodzakelijke zaak. Wie wil dat bij de loonvorming rekening wordt gehouden met de werkgelegenheid, met de koppelingsmechanismen en dus met de positie van ambtenaren en uitkeringstrekkers kan dit het beste doen in het centraal overleg.

Maar we zitten ermee: In de afgelopen twintig jaar is er éénmaal een centraal overleg geweest dat uitmondde in een akkoord, een akkoord dat een nogal omvangrijk arbeidsconflict niet kon voorkomen (1973). Ieder keer blijkt het onmogelijk te zijn om tot zinvolle afspraken te komen. Hoe komt dat dan, gezien het bovenstaande? En moeten we ermee doorgaan grote bijeenkomsten te houden in oktober en november om dan in december te constateren, dat het centrale overleg weer mislukt is?

Argumenten voor decentralisatie

Eén van de oorzaken waardoor het centrale overleg niet functioneert is nu juist, dat het centraal overleg, d.w.z. de partners in het centrale overleg onvoldoende gezag hebben over wat er in de ondernemingen en bedrijfstakken gebeurt. Of anders gezegd, de partners in het centrale overleg worden door hun achterban niet in voldoende mate gemachtigd om afspraken te maken, omdat die achterban zelf de besluiten wil nemen.

Een zekere moedeloosheid over het centraal overleg kan zich gemakkelijk van ons meester maken. Dan gaan de argumenten vóór decentralisatie van het arbeidsvoorwaardenoverleg aan gewicht winnen. Zijn die er? Zeer zeker.

1. Het democratische argument. Mensen hebben er recht op mee te beslissen over hun arbeidsvoorwaarden. Dat recht krijgt meer inhoud naarmate er onderhandelingsruimte bij hen ligt. Mensen worden geen lid van een vakvereniging om vanuit een centraal niveau beknibbeld te worden.
2. Het efficiency-argument. Alleen op het niveau waar de arbeidsvoorwaarden functioneren weet men precies wat al of niet mogelijk is. Het centrale niveau gaat uit van burokratische normen, die niet altijd passen bij de situatie in onderneming en bedrijfstak.
3. Het arbeidsmarktargument. Werkgevers en werknemers zijn redelijke mensen, al zal die redelijkheid zich uitdrukken in de profilering van gedeeltelijk tegengestelde belangen. Binnen dat gegeven mag men ervan uitgaan dat beiden hun opstelling mede zullen laten bepalen door de concrete arbeidsmarktomstandigheden. Daarbij zijn twee opmerkingen te maken. Ten eerste is, zoals gezegd, een zekere onderhandelingsruimte, d.w.z.

(Vervolg op pagina 4)

commentaar

Olie

Zoals een demissionair kabinet na het verstrijken van de tijd steeds meer op een normaal kabinet gaat lijken, zo gaat ook een normaal kabinet tegen de verkiezingen demissionaire trekjes vertonen. Het is dan ook begrijpelijk wanneer de Kamer niet meer de zwaarste wapens uit de kast haalt om uitvoering van het door haar gewenste boycot-beleid tegen het Zuidafrikaanse apartheidsregime te bewerken.

Er is tegen een aansluiting van Nederland bij de olieboycot wel aangevoerd dat die weinig effect zou sorteren. Wat dat betreft is de opmerking van minister van der Klaauw aan de Scandinavische landen verhelderend waar hij zegt: „De groeiende ernst van de situatie in Zuid-Afrika heeft de Nederlandse regering ervan overtuigd dat zelfs een *minder effectief* embargo de gebeurtenissen in Zuid-Afrika wezenlijk zou kunnen beïnvloeden..." Het is jammer dat de regering deze lijn niet doortrekt en het toch nodig blijft vinden „dat de groep deelnemende landen zodanig is dat voldoende druk kan worden uitgeoefend".

Men kan ook te bescheiden zijn. De Nederlandse rol bij olietransporten naar Zuid-Afrika is immers niet gering. En toepassing van de sanctiewet maakt iedere Nederlander strafbaar die meewerkt aan het doorbreken van een ingesteld embargo. Daarnaast mag ook een politiek-psychologisch effect verwacht worden van juist een Nederlands signaal aan het land van Blikoortje en Pieter Maritz.

In het Deense parlement zal naar verwachting deze maand nog een boycot-motie worden ingediend.

In ons land moet de zaak nu maar duidelijk worden vastgelegd bij de kabinetsformatie. Uitgangspunt kan, wat ons betreft, zijn de klare taal die premier Van Agt in Salisbury heeft gesproken over het beleid van de Zuidafrikaanse regering.

CDaddertje

katerwet maatschappelijk onwelzijn.

(Vervolg van pagina 3)

differentiatie, gewenst. Uitstralingseffecten kunnen worden voorkomen door de differentiatie uitdrukkelijk niet te beperken tot de loonsom, maar uit te strekken tot een breder veld van onderhandelbare onderwerpen (zie blz. 5).

In de tweede plaats moet erop worden gewezen, dat een te sterk vertrouwen op matigingsbereidheid op basis van de arbeidsmarktsituatie, angst voor baanverlies en lage winstvoeten een conserverende werking kan hebben op de economische structuur. Dat betekent: differentiatie ja, maar niet onbeperkt, zeker niet waar het de loonontwikkeling-sec betreft.

4. Het bestuurlijk argument loonbeheersing vanaf het centrale niveau is moeilijk zelfs dubieus te noemen. Geen overheidsorgaan kan werkelijk garanderen, dat er nergens overschrijdingen van de centraal vastgestelde norm zal plaatsvinden.

   Bovendien: als het zo zelden gebeurt, dat men het eens wordt, moet de regering wel ingrijpen. Kan ze dat vooral over een langere periode bezien waar maken?

   Om kort te gaan: Het hoeft wellicht helemaal niet, het is bovendien niet zeker dat het effectief werkt. Daar komt nog een laag bij de gronds maar politiek wèl relevant argument bij: Deze aanpak leidt snel tot impopulair beleid, het komt erop neer, dat een regering die de rol van de partners overneemt, in de praktijk steeds tegenover de vakbeweging lijkt te staan (en naast de werkgevers, die ze vervolgens toch tegenover zich vindt).

Decentralisatie is democratisch, goed voor de arbeidsverhoudingen op elk niveau, efficient en effectief. Zullen we het centraal overleg dus maar vergeten?

Toch centraal overleg?

Deze laatste overweging schijnt velen, zowel aan de kant van de werkgevers als aan de kant van de vakbeweging ertoe te brengen om hetzij teleurgesteld zich af te wenden van centraal overleg, hetzij met vreugde en overtuiging de weg van de decentralisatie op te gaan. Een wat andere positie neemt Wim Kok, de voorzitter van de FNV in, wanneer hij zegt geleide loonpolitiek eventueel bespreekbaar te vinden, wanneer niet alleen de lonen, maar ook alle andere inkomens, en de andere macro-economische grootheden (investeringen, en daarmede de werkgelegenheid) beheerst worden. Over deze opstelling heb ik vroeger al eens gezegd, dat dit erop neerkomt, dat ondernemers zich verzetten tegen sociaal economische planning over de gehele linie, met één uitzondering, de lonen, en dat de vakverenigingen graag sociaal economische planning zouden willen met één uitzondering, de lonen. In de praktijk plannen we dan uiteraard niets, en lijden allen onder de gevolgen. Een iets meer pragmatische opstelling zou daarom geen kwaad kunnen. Het is niet vol te houden, dat wij hier zoals Wim Kok zegt een vrije kapitalistische economie zouden hebben waarin de economische krachten onbelemmerd hoogtij vieren. Onze economie wordt van meer dan één kant bijgestuurd, al blijft de markt een belangrijke rol spelen. Eliminering van de markt leidt overigens tot enorme problemen. Ook zonder een gedetailleerd beleid tot het sturen van de investeringen is een inkomensbeleid dat o.m. een loonbeleid omvat, de moeite waard. Maar, toegegeven, een eenzijdig loonbeleid bij vrije maatschappelijke krachten bij inkomensvorming elders in de economie is moeilijk aanvaardbaar, maar ook moeilijk te verwezenlijken. Echter uitgangspunt van deze redering is toch de aanvaarding van de feitelijkheid van de sleutelrol van de loonvorming en de bereidheid daar – onder bepaalde voorwaarden – conclusies uit de trekken. Dat uitgangspunt is nog steeds geldig. Wel is het zo dat de concretisering van die bereidheid afhankelijk is van een – in de tijd verschuivend – pakket van voorwaarden. In de huidige situatie blijken we nadrukkelijk ook aandacht te moeten geven aan de mogelijkheden van decentralisatie. Opnieuw is de vraag aan de orde hoe we decentralisatie kunnen combineren met verantwoorde loonkostenontwikkeling. Naast de vormgeving van het loonbeleid, waar ik in de slotparagraaf op inga, wil ik een viertal elementen naar voren brengen:

- maximalisatie en onderlinge afstemming van de beleidsruimte op de verschillende niveaus;
- inhoudelijke verbreding van het overleg;
- vermogensaanwasdeling, werkgelegenheidsfonds, investeringsloon;
- een zelfstandiger beleid van de overheid ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden van het overheidspersoneel.

Aan dit laatste moet worden toegevoegd, dat een sterk gegroeid deel van de beroepsbevolking (ambtenaren, kwartaire sector en andere trendvolgers) onder de collectieve sector valt. Daarmee is het des te minder voor de hand liggend geworden, dat de arbeidsvoorwaarden in deze sector worden bepaald dóor andere omstandigheden dan een eigen winstpositie.

Naarmate deze collectieve sector groeit wordt het minder voor de hand liggend, dat wat overal bepaald wordt, in feite wordt bepaald door onderhandelingen in een klein aantal belangrijke bedrijfstakken. De nieuwe arbeidsmarkt, waarin de collectieve sector de grootste groep werkenden omvat, waarbij bovendien miljoenen uitkeringstrekkers de regelingslonen volgen, is niet meer geschikt voor het loven en bieden in een paar goed gesitueerde bedrijfstakken.

Vormgeving geleide loonpolitiek

Ik laat daar de vraag of „geleide loonpolitiek" een gelukkige term is. Misschien is centraal begeleide loonvorming beter.

Maar in wezen moet duidelijk zijn waarom het gaat. Een stelsel van loonvorming, waarbij in centraal overleg op tripartite basis normen ontwikkeld worden, die richting gevend zijn voor wat er gebeurt in de ondernemingen en bedrijfstakken. Het is duidelijk, dat de starheid van zulke normen afhankelijk zal zijn van de ernst van de economische situatie.

Een loonbeleid, door de overheid beheerst via een onafgebroken serie loonmaatregelen, wijs ik af.

Het is van het allergrootste belang, dat de vakbeweging een substantiële rol kan blijven spelen, zowel op het landelijk vlak als op het niveau van bedrijf en bedrijfstak.

Het gaat er nu om, tot een verantwoord beleid te komen zonder de vrije onderhandelingsruimte te verstikken. Het gaat om een aanpak waarbij we niet de mogelijkheden ongedaan maken om binnen de afgesproken ruimte naar bedrijven en bedrijfstakken gedifferentieerd, te onderhandelen over vraagstukken als

- loonstruktuur,
- toeslagen voor onaangenaam werk,
- kwantiteit en kwaliteit van de arbeid,
- knelpunten op de arbeidsmarkt.

Het lijkt mij dat een centrale en door de drie partijen begeleidde loonpolitiek de vakbeweging aanknopingspunten kan bieden om haar invloed op alle niveaus veilig te stellen, in plaats van die op enig niveau in te leveren. In CDA-termen: in gespreide verantwoordelijkheid past het niet dat de vakbeweging de mond wordt gesnoerd.

Ik kan me vinden in de woorden van Groenevelt die vorig jaar schreef: „De fout van de vroegere geleide loonpolitiek was (. . .) niet dat ten behoeve van de werkgelegenheid de loonontwikkeling werd gematigd, de fout was dat de vakbeweging monddood werd gemaakt (en dat daardoor de loonmatiging werd voortgezet toen de werkgelegenheid al lang was hersteld)".

De pijn in het huidige systeem zit niet in de invloed van de vakbeweging of van de werkgeversorganisaties op zichzelf, maar in de moeite die we hebben om de ruimtes op centraal en decentraal niveau op elkaar af te stemmen.

Het onderhandelen op centraal niveau laten bepalen door een optelsom van micro-doelstellingen die leven in de achterban kan niet tot verantwoord resultaat leiden.Maar we kunnen ook niet werken met een systeem waarbij we de konkrete CAO-onderhandelingen volledig afhankelijk maken van, zelfs doodslaan onder voorschriften die voortspruiten uit macro-economische overwegingen. Zowel voor de werkgevers- als de werknemersorganisaties geldt dat de verhoudingen tussen het centrale bestuursniveau en de leden kunnen verbeteren door afbakening van wederzijdse invloedssferen en verantwoordelijkheidsgrenzen. De grimmige uitspraak van Cees Schelling in de marge van het laatste FNV-congres[2]): „Ik ben voorzitter van de Voedingsbond en niet van de FNV, hou dat even goed in de gaten" zou dan van klankkleur veranderen!

Ik vind dat zo'n loonpolitiek moet uitgaan van een eigen speelruimte, maar dan wel binnen de grenzen van afstemming tussen totaal- en deelbeleid, dat is nodig voor effectief beleid. En deze kanttekening gaat evenzeer op voor het werkgelegenheidsoverleg, dat op weg is zowel op cen-

Minister Albeda aan het woord op een vorige week gehouden CDA-studiedag.
Foto Nick Morelis

traal als decentraal niveau tot integrerend onderdeel van het onderhandelingspatroon uit te groeien – ik constateer dat met enige voldoening –.

Een spel zonder knikkers heeft geen spelregels nodig. Spelen met hoge inzet: welvaart, werkgelegenheid en verzorgingspeil vraagt wèl om preciese reglementering en toegesneden institutionele verhoudingen. Niet alleen op het vlak van afstemming tussen de niveaus maar ook voor wat betreft het centrale niveau zelf.

De tijd lijkt rijp voor de drie partijen om enkele plannen en ideeën van de laatste jaren – waaronder ook van SER-voorzitter De Pous – op korte termijn tot konkrete voorstellen uit te werken. Daarbij zullen we gezamenlijk antwoorden moeten vinden op tal van konkrete vragen, o.a. die welke de CNV-voorzitter onlangs heeft opgeworpen[3]): Wat moet er gebeuren als werkgevers en vakbeweging het niet eens kunnen worden over centrale normen voor de lonen?

Wie beslist dan, wat wordt de rol van het parlement? Zulke vragen zullen we moeten oplossen om tot een konkreet voorstel te komen.

In mijn visie zou het in het bijzonder de volgende elementen moeten omspannen:

- de inhoudelijke verbreding en verdieping van het overleg en de noodzaak langer dan 1 jaar vooruit te zien en middellange termijn-visies een rol te laten spelen, leiden tot de behoefte om het overleg gedeeltelijk uit te halen onder de te grote druk van beperking van het arbeidsvoorwaardenoverleg op centraal niveau tot enkele najaarsgesprekken;
- De vervlochtenheid van sociaal-economisch overheidsbeleid en het arbeidsvoorwaardenbeleid, als ook de noodzaak van een strakkere begeleiding van de loonontwikkeling, leiden tot de wens van een meesturende rol van het parlement. Het parlement zou met de regering een standpunt moeten vaststellen over de voor een bepaald jaar beschikbare ruimte en de globale verdeling van die ruimte over lonen, winsten, overheidsuitgaven en sociale zekerheidsuitkeringen. Tussen het overlegcircuit en het politieke circuit moet meer wisselwerking tot stand worden gebracht.
  In dit kader moet ook een oplossing worden gevonden voor het vraagstuk van trendsetters en trendvolgers.
- tot slot: reglementering en structurering van het overleg over arbeidsmarkt– en werkgelegenheidsvraagstukken, vrijwillig – en dat lijkt te lukken – maar zo nodig langs wettelijke weg. Dit zou moeten worden ingebed in richtinggevende indikatieve meerjarenplannen met een van jaar tot jaar, aan de hand van konkrete ontwikkelingen verschuivende opvulling van – in de woorden van De Pous[4]) „een sociaal-economische politiek, die door globale en gerichte beïnvloeding sturing geeft aan de vorming, verdeling en besteding van het nationale inkomen".
  Het is duidelijk dat de rigiditeit van zulke normen afhankelijk zal zijn van een combinatie van ernst van de economische situatie en de bereidheid van de partijen, het elkaar op andere punten dan de lonen naar de zin te maken.

Noten

1) Fin. Dagblad juli 1980
2) H.P. 11-10-1980
3) Trouw 13-2-1981
4) ESB 24/31-12-80

commentaar

Een nieuwe periode, een nieuw beleid

VVD-lijsttrekker Wiegel heeft dezer dagen ter gelegenheid van een aanval op minister Albeda uitgeroepen dat „een stem op het CDA geen absolute garantie geeft voor een voortzetting van het huidige beleid". Dat klopt want dat is natuurlijk ook niet de bedoeling van verkiezingen. Wij gaan een nieuwe periode in met nieuwe problemen.
De periode '77-'81 is de periode '81-'85 niet. Daarom heeft het CDA ook een nieuw program vastgesteld en dat is bepaald niet identiek aan het coalitie-kabinetsbeleid van een vorige periode.
Bovendien hebben de huidige coalitiepartners zich beiden uitgesproken voor een andere regeringssamenstelling. De VVD wil eigenlijk een „nationaal kabinet". Het CDA-congres heeft zich uitgesproken voor „de wenselijkheid van een brede basis voor een parlementair meerderheidskabinet", zodat ook een brede ondersteuning van het beleid vanuit de samenleving wordt bevorderd.
Deze factoren bij elkaar zullen voor de nieuwe periode een vernieuwd beleid te zien geven. Verkiezingen gaan niet in de eerste plaats om het vorige maar om het volgende kabinet. Een absoluut gegarandeerde voortzetting van het beleid '77-'81 is dan ook niet wat het CDA-program „Om een zinvol bestaan" voor de nieuwe periode bepleit.

Nieuw Mediarapport

Op 2 april is verschenen het rapport **„massa- of kassa-communicatie?** Dit is een rapport van een commissie van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Leden van de commissie waren: mr. P. J. Boukema (voorzitter), prof. dr. J. Klapwijk, drs. C. J. Klop (secretaris), A. de Kwant, mr. C. J. A. v. Lede, dr. G. W. Noomen (rapporteur), ing. O. Postma, D. Rebel, ds. Y. Schaaf, R. Schoonhoven, drs. M. Veenendaal, mr. L. B. M. Wüst, drs. M. Beinema (waarnemend lid).
Bestelwijze: stort *f* 4,– op giro 137000 t.n.v. CDA, 's-Gravenhage.

door Hans van den Broek

Grondpolitiek goed geregeld

Ongeveer 20 jaar lang is er politiek over gestoeid, drie pogingen tot wetgeving faalden, het kabinet-Den Uyl struikelde erover in 1977 en dit kabinet is het tenslotte gelukt.
Afgelopen week werd de zolang omstreden wijziging van de onteigeningswet met steun van CDA en VVD, DS'70 en de kleine confessionele partijen in de Tweede Kamer aanvaard.

Waar ging het om?

Onteigening is een harde en diep-ingrijpende maatregel, maar in het algemeen belang soms onvermijdelijk. Het behoort tot de taak van de overheid te zorgen voor sociale woningbouw, voor de aanleg van wegen, bruggen, of voor ander openbare werken. Daarvoor is grond nodig en dat is in ons land een schaars artikel. Zo kan het gebeuren dat van een boer of een andere grondbezitter gevraagd wordt zijn bezit af te staan terwille van het publiek belang, Goedschiks of kwaadschiks, d.w.z. ofwel vrijwillig door minnelijke verkoop, danwel door onteigening, bijv. als men het over de prijs niet eens kan worden. En die prijsbepaling bij onteigening was al jarenlang onderwerp van politieke strijd. Was de overheid te royaal of kon de onteigende een te hoge vergoeding eisen? Want wat is een rechtvaardige prijs? Met name was de vraag in hoeverre de onteigende ook aanspraak mocht maken op waardestijging van zijn goed als die meerwaarde uitsluitend door het optreden van de overheid was veroorzaakt. Als bijv. de gemeente landbouwgrond aanwijst als bouwgrond voor woningen, zal dat ook in beginsel waardestijging van die grond tot gevolg hebben. Wanneer een gemeente verkeersvoorzieningen treft, waardoor een particulier perceel beter toegankelijk wordt gemaakt, zal de waarde van dat perceel toenemen. Omgekeerd zijn ook planologische beperkingen denkbaar waarbij overheidsoptreden de waarde drukt.
In de thans aangenomen wet zal die meerwaarde, ontstaan door overheidsoptreden, in beginsel niet worden gecompenseerd. En daarbij wordt de onteigeningsrechter de ruimte gegeven om op basis van de bijzondere omstandigheden van ieder individueel geval er voor te zorgen dat de onteigende geen onevenredig financieel voordeel noch nadeel van de onteigening ondervindt. Dit eenvoudige, maar uiterst belangrijke beginsel ligt ook verankerd in onze Grondwet (art. 165), die de overheid dwingt tot volledige schadeloosstelling ingeval van onteigening. Met voor- en nadelen dient gelijktijdig rekening te worden gehouden.
Tevens wordt hiermee voldaan aan het elementaire beginsel van de rechtsgelijkheid tussen de burgers. Het mag in de opvatting van het CDA niet zo zijn, dat een onteigende bovenop het enkele feit dat hij zijn grond, huis of bedrijf onvrijwillig kwijtraakt, ook nog financieel extra zou worden getroffen. Uit een oogpunt van rechtsgelijkheid mag hij per saldo niet slechter af zijn dan iemand die buiten onteigening zijn goed kan verkopen. En die incasseert **wel** de meerwaarde, als de gemeentelijke overheid vóór zijn huis een fraai plantsoen projecteert zal zijn woning (door dit overheidsoptreden) een waardestijging ondergaan die bij verkoop onverkort kan worden geïncasseerd. Legt diezelfde gemeente dwars door een bestaand plantsoen bij zijn huis een weg aan, dan zal dit waardedrukkend werken. Daaruit blijkt dat buiten onteigening de voordelen van overheidsinvloeden niet worden afgeroomd, waar tegenoverstaat, dat de nadelen in beginsel niet worden vergoed.

Evenwicht bij de prijsbepaling

Tegen deze achtergrond heeft het CDA door de jaren heen vastgehouden aan het standpunt dat ook bij onteigening de waardestijging door overheidsinvloeden slechts van de prijs mag worden afgetrokken indien en voorzover de eventuele waardevermindering ook bij de prijs wordt opgeteld.
En over dat noodzakelijk evenwicht bij de prijsbepaling hebben wij het met de PvdA nooit eens kunnen worden. De socialisten hielden vast aan vergoeding op basis van de zgn. „gebruikswaarde", hetgeen inhoudt dat elke waardestijging de onteigende wordt onthouden zonder dat tegelijkertijd ook geleden schade wordt vergoed. Een PvdA-amendement van die strekking – dat niet werd aangenomen – bevestigde nog eens hoezeer de socialisten aan die onevenwichtigheid, om niet te spreken van onrechtvaardigheid, ook op de dag-van-vandaag blijven vasthouden.
Stellig heeft dit te maken met een fundamenteel verschil van visie op de functie van de grondeigendom. Het PvdA-program bepleit dat alle grond in overheidshanden moet worden gebracht. Een vorm van nationalisatie. Vanuit dat vertrekpunt ligt het voor de hand dat gezocht wordt naar een prijsbepaling die tot een zo laag mogelijke vergoeding leidt, anders blijft dat „ideaal" eeuwig onbetaalbaar.
Het CDA zweert niet bij staatseigendom. Evenmin verklaart het CDA de particuliere eigendom heilig. Het gaat dus niet om maximaal bezit, maar om optimaal bezit, d.w.z. een zorgvuldig beheer, goed rentmeesterschap, staat centraal. Daaraan dient de eigendomsvraag ondergeschikt te zijn. Soms is de overheid de eerst aangewezene (bijv. bij publieke werken), de andere keer verdient particulier eigendom de voorkeur ten dienste van de mens en samenleving. Lichtvaardige onteigening, laat staan tegen onvolledige vergoeding, mist dan ook elke rechtvaardigheisgrond.

Belofte ingelost

Er zou nog veel meer te zeggen zijn. Maar weinig dat in de afgelopen jaren al niet eerder is gezegd. De nieuwe wetsbepalingen zijn uitdrukkelijk zo gekozen dat zij zich niet nodeloos ver verwijderen van de gedurende vele jaren opgebouwde rechtspraak die door alle deskundigen als zeer waardevol wordt erkend.
Essentiële elementen vooral op het gebied van de waardebepaling zijn thans voor ieder zichtbaar in de wet overgenomen. Meer dan voorheen is verzekerd dat het incasseren van ongerechtvaardigde meerwaarde bij onteigening wordt tegengegaan, terwijl eveneens gewaakt wordt tegen eenzijdige afwenteling van schade op de onteigende.
Dat is een goede zaak waarmee ook de rechtszekerheid is gediend voor alle betrokkenen.
Met dit wetsontwerp, voorafgegaan door de aanvaarding van de Wet Voorkeursrecht Gemeenten en de Wet Agrarisch Grondverkeer, heeft het kabinet-Van Agt zijn grondpolitieke beloften uit het regeeraccoord volledig ingelost. Dat is geen geringe verdienste, gelet op de vele eerdere vergeefse pogingen gedurende vorige kabinetsperioden.
Tot slot een woord van welgemeende dank aan onze partijgenoot Prof. De Haan, die als landelijk erkend deskundige, ons met zijn heldere adviezen terzijde stond.
In de vorige periode adviseerde hij onze oud-fractiecollega Leo de Bekker, wiens naam ook thuishoort in de rij van voorvechters voor een verantwoorde prijsbepaling bij onteigening. Collega Harry Aarts komt de eer toe binnen de fractie het grondpolitieke programma zorgvuldig te hebben bewaakt en gecoördineerd, waardoor de langdurige voorbereidingen tijdig konden worden afgerond.

CDAddertje

Van Nieuwenhuyzen: Aantjesjager.

uit de fractie

Toch subsidie voor ombudsman

Door Hans de Boer

Het parlement heeft zich de afgelopen week op voorstel van de CDA Tweede Kamerfractie opnieuw uitgesproken voor subsidiëring van de Stichting Ombudsman. De Kamer sprak uit dat zij ervan uitging dat de bij de behandeling van de rijksbegroting 1981 van CRM gevoteerde gelden voor de stichting alsnog zullen worden besteed.
Met deze uitspraak gaat een grote meerderheid van de Kamer in tegen de wens van de regering om thans over te gaan tot beëindiging van de subsidiëring.

Verleden

Het is niet de eerste maal dat deze zaak in het parlement aan de orde komt. In september 1979 debatteerde de Kamer ook over de beslissing van staatssecretaris Wallis de Vries om de subsidie aan de ombudsman te staken. Bij die gelegenheid aanvaardde de Kamer een CDA/VVD motie waarin het oordeel werd uitgesproken dat het werk van de ombudsman erkenning verdient. Dat geldt voor wat betreft de CDA-fractie nog steeds. Daarnaast werd er aan de regering gevraagd een drietal aspecten te onderzoeken. Nagegaan diende te worden of er een van de omroepwereld onafhankelijke positie ingenomen zou kunnen worden; daarnaast of er vormen van samenwerking met andere organisaties mogelijk zouden kunnen zijn en tenslotte of de ombudsman een hogere financiële bijdrage zou kunnen inbrengen. In de loop van de tijd werd dus de voortgang van de ombudsman aan voorwaarden gebonden.

Heden

Bij brief van 6 februari j.l. deelden de bewindslieden mede dat zij van oordeel waren dat de stichting niet aan de gestelde voorwaarden voldeed en dat zij derhalve niet bereid waren de gevoteerde bedragen die gereserveerd waren op de begroting '81, uit te geven.
De CDA-fractie was teleurgesteld door de reactie van de bewindslieden; teleurgesteld omdat op een ondergeschikt punt als het onderhavige – ondergeschikt in vergelijking met de problemen waarvoor wij in dit land staan – de regering niet de volksvertegenwoordiging wilde volgen. Een volksvertegenwoordiging die bij herhaling en in grote meerderheid haar voorkeur voor dit werk had uitgesproken.
Teleurgesteld ook omdat de CDA-fractie positief oordeelt over het werk van de ombudsman en zo mogelijk een voortzetting mogelijk wil maken. De fractie baseerde haar oordeel op het feit dat de eerste voorwaarde, n.l. een juridisch onafhankelijke positie van de ombudsman, los van VARA, is vervuld. Daarnaast is er van een begin van verbreding naar andere organisaties sprake en er zijn lijnen naar het maatschappelijk werk uitgezet en experimenten zijn begonnen.
De uitwerking van één en ander vraagt echter meer tijd. Tijd, omdat daar waar de werkwijze, doelstelling en identiteit van een organisatie aan de orde is, er grenzen zijn; grenzen die niet alleen van toepassing zijn op christelijke organisaties, maar ook dienen te gelden voor het particulier initiatief, in dit geval de ombudsman.
De plannen om te komen tot een hogere financiële bijdrage liggen klaar, maar zolang de stopzetting van de subsidie – en daarmee het voortbestaan van de ombudsman – de stichting boven het hoofd hangt, motiveer je weinig mensen. Belangrijker is dat je anderen niet de zekerheid kunt geven en het vertrouwen dat de gelden ook daadwerkelijk voor de hulpverlening aangewend zullen worden.
Voor wat betreft het functioneren van de ombudsman dient er dan ook naar de mening van de CDA-fractie duidelijkheid te komen voor wat betreft de toekomst. In ieder geval kan en moet de subsidie voor 1981 aangewend worden voor die taken waarvoor de ombudsman in het leven is geroepen; daarnaast dient krachtig gestreefd te worden naar de verbreding.

Toekomst

Duidelijk is dat er in de toekomst veel meer geld voor de ombudsman niet inzit. Zeker niet, wanneer de nationale ombudsman – de bedoeling is dat deze per 1 januari 1982 aan de gang gaat – concurrerend dan wel overlappend zou gaan werken.
Dat is dan ook de reden waarom het CDA de regering gevraagd heeft, mogelijkheden te verstrekken en het overleg te openen tussen de Nationale Ombudsman en de Stichting de Ombudsman, zodat de Stichting de Ombudsman op goede wijze haar werkzaamheden desgewenst moet kunnen laten overgaan in de bredere activiteiten van de Nationale Ombudsman.

CDaddertje

J. N. Scholten, berustend politicus te Andel.

commentaar

De basisschool

De Tweede Kamer heeft het wetsontwerp basisonderwijs aanvaard. Verwacht wordt dat ook de Eerste Kamer met het wetsontwerp zal instemmen. Dit betekent, dat omstreeks 1984/1985 de kleuterschool en de lagere school zullen gaan verdwijnen, en dat daarvoor in de plaats komt een nieuw schooltype, n.l. de basisschool. Wat opvalt is, dat de invoering van de basisschool een onomstreden zaak is, zowel in het onderwijs als in de politiek. Een verschijnsel dat overigens zeldzaam is in het onderwijs.
Tot zo'n grote mate van eenstemmigheid kon het komen doordat het overheidsbeleid en de opvattingen in het onderwijsveld zelf steeds op elkaar aansloten. Dit is in de afgelopen 5 à 6 jaar vooral te danken aan de Innovatie Commissie Basisonderwijs, een ministeriële adviescommissie. Onderwijsvernieuwing- en ontwikkeling gedijt pas goed in situaties, waarin niet te veel strijd is, in ieder geval niet te veel politieke strijd is. Het zou daarom goed zijn, dat aan het vernieuwingsproces basisonderwijs conclusies worden verbonden voor het doorvoeren van veranderingen elders in het onderwijs. Bij dit laatste kan m.n. gedacht worden aan de discussies over het al dan niet invoeren van een middenschool of zoals de middenschool ook wel wordt aangeduid van geïntegreerd voortgezet onderwijs aan 12- t/m 15-jarigen.

***

De invoering van de basisschool betekent niet alleen het fuseren van kleuterschool en lagere school. In het onderwijs zelf verandert ook het een en ander. Het onderwijs zal meer afgestemd gaan worden op de ontwikkeling en mogelijkheden van de individuele leerling. Hierdoor krijgen leerlingen meer kansen in het onderwijs. Dit is eenvoudig gezegd, maar de realisering in de schoolpraktijk is geen eenvoudige opgave. Veel zal worden gevergd van leerkrachten en schoolbesturen. Het is daarom van belang, dat de rijksoverheid individuele scholen stimuleert tot het opzetten van vernieuwingsplannen. Jammer is, dat Minister Pais daarvoor tot nu toe weinig oog heeft gehad. Dit minpunt in het beleid mag niet onvermeld blijven nu de invoering van de basisschool in zicht begint te komen.

Samenvatting van het CNV-rapport „Om werk en welzijn"

Sociaal en politiek programma CNV 1981-1985

Deze week heeft het CNV het rapport „Om werk en welzijn" vastgesteld. Een samenvatting is hierbij afgedrukt. Een eerste reactie werd op verzoek van de redactie door Hans Borstlap (hiernaast) geschreven.

„Om werk en welzijn" gaat uit van de realistische verwachtingen van het Centraal Planbureau dat rekening moet worden gehouden met stijging van de werkloosheid en een daling van de inkomens.
In zo'n situatie dreigt het gevaar van een totale ontwrichting van de maatschappij. Het is niet denkbeeldig dat onze samenleving uiteenvalt in elkaar bestrijdende groeperingen. Gedacht moet dan worden aan actieven en niet-actieven, ambtenaren en niet-ambtenaren, buitenlanders en binnenlanders Zo'n houding past niet in de gedachtenwereld van het CNV, dat is opgericht om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van een maatschappij, waarin ieder mens kansen moet krijgen en waarin de verantwoordelijkheid van mensen ten opzichte van elkaar een overheersende rol speelt. Zwakke en achtergebleven groepen zouden het eerst de dupe worden. Het CNV pleit daarentegen voor een maatschappij, waarin wederzijds begrip, rechtvaardigheid en naastenliefde de boventoon voeren.

Internationale prioriteit

In „Om werk en welzijn" wordt niet alleen gekeken naar de problemen in ons eigen land, maar ook naar die in de landen van de derde wereld. Verkleining van de schrijnende verschillen tussen rijke en arme landen is een eis van christelijke rechtvaardigheid. De kwaliteit van onze samenleving wordt niet alleen bepaald door de mate, waarin wij onze problemen kunnen oplossen, maar ook door de bijdragen, die ons land kan leveren aan de oplossing van soms nog veel grotere problemen in andere landen.
De bijdrage van de overheid zal in elk geval op 1,5 procent van het netto nationaal inkomen moeten worden gehandhaafd. Dit is noodzakelijk, niet alleen voor de ontwikkeling van de betreffende landen zelf, maar ook voor het garanderen van een bevredigende ontwikkeling van de wereldeconomie in haar geheel. Dit laatste is voor Nederland van zeer groot belang.
Internationale samenwerking wordt daarom door het CNV hoger gewaardeerd dan het streven van landen en blokken van landen om hun eigen problemen op te lossen, dikwijls ten koste van andere landen.

Doelstellingen

Het programma van het CNV kent twee hoofddoelstellingen.
In „Om werk en welzijn" wordt gesproken over noodzakelijk herstel van de economie, waarbij de industrie als meest bedreigde sector wordt aangeduid en over het opwerpen van een dam tegen de ontwrichtende gevaren, die de maatschappij bedreigen. „Om werk en welzijn" geeft aan op welke manier deze twee onlosmakelijk met elkaar verbonden doelstellingen in evenwicht kunnen worden gebracht.
In de inleiding van het sociaal-politiek programma is vastgesteld dat deze doelstellingen niet kunnen worden gerealiseerd zonder het brengen van offers. In de ledenvergaderingen is naar voren gekomen dat de leden bereid zijn die offers te brengen, omdat zij er van overtuigd zijn dat alleen door zelfbeheersing en een positieve instelling perspectief kan worden geboden voor een leefbare samenleving op langere termijn. Vanuit deze gedachte is de idee van een werkgelegenheidsfonds voortgekomen. Via zo'n fonds wordt beperking van de koopkracht zichtbaar en direct gekoppeld aan het ontstaan van arbeidsplaatsen. In wezen gaat het om de vraag welke toekomst deze generatie de jeugd te bieden heeft.
De leden van het CNV menen dat alleen door zo'n houding het „doemdenken" kan worden bestreden en egoïsme kan worden beteugeld.

Voorwaarden

In „Om werk en welzijn" is vastgesteld dat het brengen van offers geen eenvoudige zaak is. De leden van het CNV menen dat daling van de koopkracht aanvaardbaar is onder de volgende voorwaarden:

1. De lasten moeten billijk, dus naar draagkracht, over alle bevolkingsgroepen worden verdeeld.
2. De werknemers moeten volledige inspraak hebben bij de besteding van gelden, die als gevolg van loonmatiging beschikbaar komen.
3. Een gelijke behandeling van alle groepen moet gewaarborgd zijn.

Het voldoen aan deze voorwaarden is van doorslaggevende betekenis voor maatschappelijke acceptatie van ingrijpende beslissingen.

Overlegstructuur

Naar de mening van het CNV is de opbouw van een leefbare samenleving alleen mogelijk indien er zodanige structuren worden geschapen dat ieder mens de mogelijkheid wordt geboden de maatschappelijke ontwikkeling te beïnvloeden. Op sociaal-economisch gebied betekent dit dat werknemers en hun organisaties moeten kunnen meebeslissen.
Nationaal gezien streeft het CNV naar versterking en verdieping van het overleg in de Stichting van de Arbeid en de Sociaal-Economische Raad. Op provinciaal niveau denkt het CNV aan organen in de geest van de Sociaal-Economische Raad met een gelijke vertegenwoordiging van werkgevers en werknemers. Voor het oplossen van bedrijfstaksproblemen heeft het CNV reeds in het vorige sociaal-politiek programma de invoering van bedrijfstaksraden bepleit.

Hoofdlijnen van het beleid

In het licht van de dubbele doelstelling, te weten herstel van de economie en het tegengaan van maatschappelijke ontwrichting, komt het CNV tot het stellen van een aantal prioriteiten.

Werkgelegenheid

Ter wille van herstel van de werkgelegenheid en het aantrekken van de industrie is het CNV bereid in het arbeidsvoorwaardenbeleid wat de lonen betreft een gematigde opstelling te kiezen. Daarvoor is aan de ene kant een gericht beleid van de overheid noodzakelijk en aan de andere kant een gemeenschappelijke aanpak door het bedrijfsleven zowel nationaal, regionaal als bedrijfstaksgewijs.
Het herstel van de werkgelegenheid is noodzakelijk om werklozen, onder wie een onaanvaardbaar aantal jongeren, vrouwen en minderheden, perspectief te bieden en om de druk op de sociale zekerheid te verkleinen.
Bij het bevorderen van de werkgelegenheid dient uiteraard rekening te worden gehouden met het verband tussen economische groei en het gebruik van energie en de belasting van het milieu.
In het werkgelegenheidsbeleid dient voorrang te worden gegeven aan

- versterking van de internationale economische samenwerking;
- opbouw van een industriebeleid in de Europese Gemeenschap;
- versterking van de industrie in ons land door een slagvaardig subsidiebeleid, grotere samenwerking tussen werkgevers en werknemers per bedrijfstak op het gebied van exportbevordering, arbeidsmarktbeleid (met name scholing) en een innovatiebeleid gericht op energiebesparing, alternatieve nieuwe energiebronnen en bescherming milieu;
- verbetering van het arbeidsmarktbeleid van de overheid (scholing en bemiddeling).

Met het Europees Vakverbond is het CNV van mening dat arbeidstijdverkorting een belangrijke bijdrage kan leveren aan een betere verdeling van werk. Het CNV spreekt geen voorkeur uit voor een bepaalde vorm van arbeidstijdverkorting, omdat dit per bedrijfstak of groep werknemers verschillend zal zijn.

Opvallende verwantschap CNV-CDA

Wanneer men kennis zou nemen van de hoofdlijnen van de CNV-nota „Om werk en welzijn" zonder te weten uit welke hoek dit stuk komt, dan is verwarring met het CDA-program zeer wel denkbaar. Vooral als men kennis neemt van de nota zelf (een samenvatting zoals hiernaast is opgenomen schiet toch altijd tekort in het aangeven van de sfeer van waaruit wordt geschreven) is het opmerkelijk hoezeer er verwantschap is in analyse en in benadering op hoofdpunten van de grote vraagstukken waarvoor wij staan. Er zijn natuurlijk ook verschillen en het CNV-program is op een aantal punten te weinig concreet; maar de grondverhoudingen van waaruit het CDA-program en deze CNV-nota zijn geschreven, stemmen overeen. Het is het gedachtengoed van het christelijk sociaal denken dat beide stukken aan elkaar verbindt.

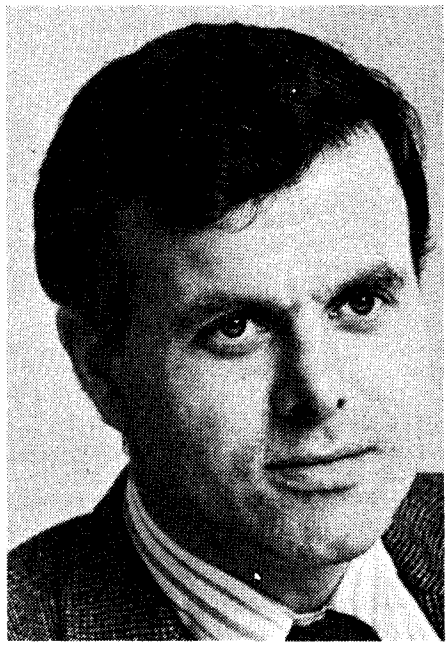

door Hans Borstlap

Economische groei

Het CNV constateert dat de economische groei teneinde is. Dat stelt ons uiteraard voor grote problemen maar zo erg is het nu ook weer niet, zo proef ik uit de nota. De teruggang stelt ons juist in de gelegenheid een aantal scheefgegroeide zaken van de afgelopen jaren recht te zetten. Mensen kunnen niet alleen bij economische activiteiten leven. Het is het christelijk sociaal denken nooit uitsluitend om de broodvraag gegaan; en daarom is dat ook niet ons enige probleem nu het puur economisch wat minder gaat. Het zich wel bevinden is inmmers niet alleen afhankelijk van materiële zaken. Bovendien zijn er de schaduwzijden van nadelige effecten op het milieu en de natuur. Economische vragen mogen ons handelen niet overheersen. Nu is er extra noodzaak, en er komt ook meer ruimte, voor een meer ontspannen en een meer evenwichtige levenshouding. Dit betekent tevens dat de remedie van de huidige kwalen niet gevonden moet worden in een streven naar herstel van de omvangrijke economische groei die wij gehad hebben in de jaren '60. Het CDA spreekt in dit verband van een „economie van het genoeg" om het anders te gaan doen. Soortgelijke gedachten zijn ook te signaleren in kringen van de christelijke werkgevers, het NCW, getuige bijvoorbeeld de recent verschenen brochure: „Anders werken".

Een tweede element dat mij opvalt is dat het CNV de moeilijkheden niet zoekt in structuren of in een falend overheidsbeleid. De gezindheid is bepalend voor de richting van toekomstige ontwikkelingen, zo staat er ergens in de nota. De winstzucht en het egoïsme zijn de veroorzakers van de moeilijkheden van nu. Het zijn zinnen die sterk doen denken aan enkele passages uit het program van uitgangspunten van het CDA. Het spreekt vanzelf dat deze benadering van de vraagstukken ook iets zegt over de aanpak van de problemen waarvoor wij staan, en over de plaats en taak van de politieke overheid daarin.

Ontwikkelingssamenwerking

Een derde opvallende overeenstemming vind ik dat het CNV de ontwikkelingshulp prioriteit blijft geven. Ook daarin ligt een belangrijke verwantschap met het CDA-program. Hoe omvangrijk onze problemen ook zijn, het zijn en blijven problemen in een welvaartstaat die in geen verhouding staan tot de armoede en het ontbreken van elementaire basisvoorzieningen in de arme landen.

Ten vierde. Bij de vermelde prioriteiten vallen vanzelf die punten eruit die geen voorrang krijgen: de inkomensontwikkeling. Het CNV is daar zeer duidelijk in. Er zijn offers nodig. Iedereen zal achteruit moeten. Van koopkrachthandhaving kan ook voor de minimum geen sprake zijn, hoe moeilijk het ook is dat te constateren. Maar het CNV durft het aan om het zwaarst te laten wegen wat ook het zwaarst is. Het CNV verbindt er wel nadrukkelijk een aantal voorwaarden aan: iedereen naar draagkracht terug, inspraak over de besteding van de met loonmatiging verkregen extra gelden en een gelijke behandeling van actieven en niet actieven.

Verandering

Er zijn ook kritische kanttekeningen te maken bij het CNV-stuk. De Nederlandse economie staat voor een enorme herstructurering. Er verdwijnen banen omdat bepaalde soorten werk niet meer renderend in ons land verricht kunnen worden omdat dit bijvoorbeeld beter vervuld kan worden in de arme landen. Maar er komen ook nieuwe banen bij wanneer wij maar kans zien daarvoor de noodzakelijke voorwaarden te scheppen. Het zijn echter wel andere banen, op een andere plaats veelal, en waarvoor dikwijls een andere scholing vereist is.

(Vervolg op pagina 11).

(Vervolg van pagina 8)

Enkele overige punten

Het CNV streeft naar uitbreiding van de medezeggenschap per onderneming door middel van de versterking van de positie van de Raad van Commissarissen; een volledig adviesrecht voor de ondernemingsraad, waarbij ondernemingen in het buitenland zijn betrokken. Ook moeten experimenten met medezeggenschap worden bevorderd.

Het beleid is er op gericht de koppeling tussen actieven en niet-actieven in stand te houden. Overwogen moet worden om naast de premieheffing op arbeidsinkomens te zoeken naar een andere wijze van financiering.

Voor een goed volumebeleid is het noodzakelijk om een relatie tot stand te brengen tussen de sociale verzekeringsorganen en de arbeidsmarkt. Werkgevers zullen verplicht moeten worden tenminste 5 procent van het totaal aantal arbeidsplaatsen door minder-validen te laten bezetten.

Het CNV gaat uit van de gelijkberechtiging van man en vrouw, waarbij met name wordt gekeken naar de arbeidsmarkt, het sociale zekerheidsstelsel en de pensioenen.

Welzijn

Om de tweede hoofddoelstelling van het CNV – ontwrichting van de maatschappij te voorkomen – te bereiken wordt in het beleid grote waarde toegekend aan vraagstukken, die met het welzijn te maken hebben. Hierbij behoort dat de burgerij meer bij het welzijnsbeleid wordt betrokken.

Inkomensverdeling

Het CNV hecht grote waarde aan het overleg over inkomens en werkgelegenheid per bedrijfstak. De collectieve arbeidsovereenkomst is een onmisbaar instrument. In het kader van de gelijke behandeling dienen alle werknemers onder de werkingssfeer van een cao te worden gebracht. Van de overheid verwacht het CNV dat met de bonden van overheidspersoneel en trendvolgers open en reëel overleg wordt gevoerd.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Geheim wapen?

Drs Jaap Boersma heeft (tijdens een radiogesprek) verklaard dat hij voor de aanstaande verkiezingen voor het CDA zou gaan bedanken. Hij zegt zijn lidmaatschap (dus) op termijn op. Waarom het bedankbriefje niet voor de radio-uitzending verstuurd? De vertraging schijnt te zitten in de omstandigheid dat Boersma nog niet weet bij welke andere partij hij zich zal aansluiten. Er blijft (hem blijkbaar) maar één mogelijkheid over: D'66. Maar als het zo simpel ligt, waarom dan de knoop niet doorgehakt? Of zal Boersma (vlak voor de verkiezing) als een „geheim wapen" (van D'66) gaan functioneren? (*Friesch Dagblad*).

Geen conservatisme

Vraag van Trouw aan prof. I. A. Diepenhorst: „Is de drijfveer van de loyalisten niet een zekere beduchtheid dat het CDA zich wat al te behaaglijk in het midden nestelt en wellicht afglijdt naar rechts?" Diepenhorst: „Het CDA zal nooit een bolwerk van conservatisme vormen. De CHU wil dat niet bewust. De ARP is van nature geneigd tot een kritische benadering en de KVP heeft de les van de nacht van Schmelzer wel geleerd".

Vrees voor loyalisten

Als ik het goed weeg is de distantie van de loyalisten van een verdergaande mate dan tot nog toe. Als zij zeggen: wij steunen een minderheidskabinet-Den Uyl, dan stelt op datzelfde moment het CDA praktisch geen barst meer voor. Nee, mijn vrees dat ze straks zetels gappen is niet kleiner geworden. (Prof. F. Duijnstee in gesprek met *Vrij Nederland*).

Beter in de oppositie?

Er gebeurt in dit land vrijwel niets zonder de christen-democraten en dat werkt wel eens een zekere gemakzucht in de hand. Met de loyalisten deel ik de beduchtheid dat het CDA wel eens naar het conservatisme zou kunnen afglijden. Daarom zou het misschien goed zijn als het CDA in de oppositie terechtkwam. Maar ja, zolang PvdA en VVD elkaar uitsluiten . . . (Minister Albeda in *Trouw*).

Niet zo makkelijk

Over het algemeen is het gemakkelijker om in de oppositiebanken te belanden dan er uit te komen. Daar kunnen bijvoorbeeld Den Uyl c.s. én de Westduitse christen-democraten over meepraten. (*Friesch Dagblad*).

Politiek ondergeschikt

Ik stel het kabinet, de politiek van de dag absoluut ondergeschikt aan Gods plan met deze wereld. De middellange afstandsraketten zijn volstrekt onnodig en er zijn mensen die omwille van het bondgenootschap of de coalitie dan maar ja zeggen. Mijn compromisbereidheid is enorm groot, maar als de zaak er niet mee gediend wordt, dan aarzel ik niet. (CDA-Kamerlid Couprie in *Trouw*).

Ieder zijn jargon

Iedere partij heeft haar eigen jargon. Wat bij de PvdA solidariteit heet, heet bij het CDA medemenselijkheid en bij de VVD sociale verantwoordelijkheid of iets dergelijks. Men bedoelt ongeveer hetzelfde en dat is daarom niet zo interessant. Het gaat er om wat men doet. (Kamervoorzitter Dick Dolman in *Hervormd Nederland*).

Desnoods met CDA

PvdA-voorzitter Max van den Berg (tijdens spreekbeurt): Ik voel er niets voor om op voorhand te zeggen: als er geen progressieve meerderheid komt, dan gaan we maar in de oppositie. Want ook regeren met het CDA kan in de huidige crisis van belang zijn. (Weekboek Haagse Post).

Zo werkt dat

Er is een krappe (regerings)meerderheid. De linkervleugelleden van het CDA willen wrikken aan het beleid en dienen moties in die nog net de genade van hun fractie konden verwerven en dus door de Kamer worden aangenomen. Ze verwerven echter niet de genade van het kabinet en worden dus niet uitgevoerd. Dan komt de oppositie er met een motie overheen om het parlement op zijn strepen te laten staan. Zo werkt dat. (Kamervoorzitter Dick Dolman in *Haagse Post*).

De beste kansen

Jan Terlouw tijdens spreekbeurt in Nuenen: sociaal-economisch staat mijn partij dicht bij het CDA, maar wat zaken als abortus en de omroep betreft weer dichter bij de PvdA, zodat ik voorspel: geen partij kan ooit zoveel van haar beleid verwezenlijkt krijgen als de onze in die combinatie. (*Haagse Post*).

Er zijn meer terreinen

Voor de beeldvorming rond het CDA en voor de bewustheid van eigen politieke filosofie zal het ongunstig zijn als bij de vraag naar de meest gewenste regeringscombinatie uitsluitend de overeenkomsten op één beleidsterrein, bijvoorbeeld het sociaal-economische, als doorslaggevend zouden worden beschouwd. (Drs A. M. Oostlander in Christen Democratische Verkenningen).

Grote dwaling

Voorzover de socialisten geen genoegen nemen met het bestaande is er sprake van een houding die in het algemeen iemand die reformatorisch denkt geweldig zint. Maar binnen de PvdA is ook sprake van een brok marxisme en een blinde collectivisatiedrang en dat is iets afschuwelijks. Dat het marxisme als zodanig enige binding zou hebben met het christendom is één van de grootste dwalingen van de laatste jaren. (Prof. I. A. Diepenhorst in gesprek met *Elseviers Magazine*).

Bekwaam senator

Friesch Dagblad: Het is buiten kijf dat Diepenhorst een bekwaam senator is, waar het CDA mee voor de dag kan komen. Degenen, die er aan meegewerkt hebben, dat dat binnenkort niet meer mogelijk is, dragen een grote verantwoordelijkheid.

Vierkant achter CDA

Het zou een goede zaak zijn als er van loyalistische kant klip en klaar gesteld wordt, dat men vierkant achter het CDA staat en er zin in heeft het verkiezingsprogram in de komende campagne met elan te verdedigen. Voor de betrokkenen is dat vanzelfsprekend, maar voor de partij zelf zou zo'n psychologisch signaal uitermate goed werken. Bovendien wordt VVD en PvdA de kans ontnomen het CDA verder uit elkaar te spelen. Want daar zijn ze hard mee bezig. (Friesch Dagblad).

CDB werkt loyaal mee in CDA

Afgelopen zaterdag hield het Christen Democratisch Beraad een bijeenkomst te Utrecht. Na discussie werd een verklaring opgesteld over de oogmerken van het CDB, de hoofdpunten van het CDA-beleid in het verkiezingsprogram, de verkiezingsstrategie en de formatiecriteria. Deze verklaring zal met een begeleidende brief aan het CDA-bestuur gezonden worden.
Met nadruk stelde het CDB zaterdag vast dat loyaal in het CDA zal worden meegewerkt; dat discussies over breken met het CDA tot het verleden behoren, dat er geen sprake kan zijn van een „club binnen de club". Het CDB riep op tot actieve deelname aan de campagne-activiteiten van het CDA.
Het CDB sluit zich aan bij de vier formatiecriteria van het CDA en stelt in zijn verklaring dat „Op grond van de CDA-formatiecriteria nu reeds kan worden vastgesteld dat met name het program en de gewenste brede parlementaire basis de voorkeur inhouden voor een politiek anders samengesteld kabinet dan het huidige.

Program-accenten

In de CDB-verklaring worden 11 accenten verlegd op CDA-programmapunten. De accenten zijn steeds gelegd op onderdelen van het CDA-verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan". Alleen op het punt van de plaatsing van de gemoderniseerde kernwapens in Nederland, wijkt de verklaring af: Het moderniseringsprogramma m.b.t. de Amerikaanse kernwapens in Europa staat dan ook op gespannen voet met een veiligheidsbeleid zoals dat in het CDA-program wordt voorgestaan. De plaatsing van middellange afstandswapens in Nederland zal moeten worden afgewezen".
Op het gebied van Ontwikkelingssamenwerking en de mensenrechten spreekt de verklaring met waardering over het CDA-program. De inspanningen t.b.v. de ontwikkelingssamenwerking moeten worden opgevijzeld; de positie van EG is daarbij van cruciale betekenis.
De CDA-benadering van „de economie van het genoeg" spreekt het CDB zeer aan, evenals de paragraaf „En Tenslotte. . ." van het CDA-program: „de oproep tot matiging moet in onlosmakelijk verband worden gezien met maatschappijveranderende maatregelen", aldus het CDB.
Ingrepen in het sociale zekerheidsstelsel kunnen niet achterwege blijven, maar het CDB spreekt zich uit voor koppeling van de uitkeringen van niet-actieven aan de inkomens van de actieven.
Over energie wordt o.a. opgemerkt dat Nederland geen nieuwe kerncentrales bouwt in de komende 4 jaar, en de nadruk wordt gelegd op de voortzetting van de energiebesparingscampagne.
In de verklaring wordt een koppeling gelegd tussen het beleid, gericht op de ruimtelijke ordening, milieu, verkeer en vervoer. „Om een zinvol bestaan" spreekt over een drastische ombuiging van het vervoersbeleid, waarbij aspecten als veiligheid, leefbaarbeid en energieverbruik meer nadruk krijgen. Het CDB onderschrijft ook die benadering en stelt, dat daarom grote terughoudendheid moet worden betracht bij de aanleg van nieuwe autowegen, terwijl meer voorzieningen worden getroffen voor de voetganger en de fietser. Het minderhedenbeleid dient zich te richten op het wegwerken van achterstandssituaties, waarbij de positie van de vrouwen en de jongeren in het bijzonder aandacht verdient. Het CDB is van mening dat de Kaderwet Specifiek Welzijn een goede aanzet is om o.a. de medezeggenschap van alle betrokkenen bij welzijnsinstellingen te regelen.
Tenslotte kiest het CDB – weer op basis van het CDA-program – voor opvoering van de druk op het Zuidafrikaanse apartheidsregime. „De sanctiewet biedt voor de instelling van een olieboycot het beste instrument", aldus de CDB-verklaring.

(Vervolg van pagina 9)

Ik ben ervan overtuigd dat er op langere termijn perspectief voor de werkgelegenheid is, als wij maar willen veranderen. Dat is een sleutelwoord dat niet mag ontbreken in de beleidsstukken. Er is zorg of de economische herstructurering zoals die thans op wereldschaal al aan de orde is niet te snel gaat; kan de sociale mobiliteit de economische wel volgen? Wij moeten dan ook een zeer gericht en verantwoord beleid terzake voeren. De sociale zekerheidswetgeving ontmoedigt te vaak deze noodzakelijke mobiliteit en noodzaak tot verandering. Als zij de sociale zekerheid willen behouden (en dat willen wij) dan zullen wij de elementen die tot verstarring leiden moeten herzien. Passende arbeid verruimen, ook financiële prikkels inbouwen voor extra inspanningen, voor vuil en smerig werk, omscholen zonodig verplicht stellen, werkgevers verplichten tot het aanpassen van arbeidsomstandigheden aan gedeeltelijk arbeidsongeschikten: **deze elementen tasten ons sociale zekerheidsstelsel niet aan; ze zijn juist nodig om dat stelsel te behouden.**
De CNV-nota maakt op mij de indruk dat men deze verandering veel meer lijdzaam ondergaat dan dat men er actief een rol in wil spelen. Er wordt te weinig op ingespeeld; de verandering wordt te weinig nadrukkelijk opgezocht.
Waarom bijvoorbeeld in de beschouwing over de koppeling van de uitkeringen aan de nettolonen niet opgemerkt dat er vooral zorg is voor de echte minima (zij die één inkomen hebben èn nog de zorg voor anderen). Is het handhaven van de koppeling voor de „onechte" minima nu werkelijk een prioriteit?

Gelijkheid versus medeverantwoordelijkheid

Een tweede kritische kanttekening. Het CNV spreekt van centrale doelstellingen: voorkomen dat de economische basis onder het bestaan verdwijnt en een gelijke behandeling van alle groepen (met name in het inkomensbeleid), omdat wij anders elkaar bevechtende belangengroepen krijgen. Maar het CNV hecht ook aan het uitbreiden van de medeverantwoordelijkheid van werknemers in ondernemingen.
Mijn indruk is dat het streven naar gelijkheid in inkomensontwikkeling en de wens tot medeverantwoordelijkheid in ondernemingen met elkaar op gespannen voet staan. Het gelijkheidsstreven roept immers een centraal overheidsbeleid op en dat ontneemt werknemers in de ondernemingen voor een belangrijk deel de medeverantwoordelijkheid die hen toekomt. Ik denk dat wij in de huidige fase van ons sociaal-economische ontwikkeling thans voorrang moeten geven aan het verdiepen van de medeverantwoordelijkheid van werknemers in ondernemingen.
Vergelijk in dit verband artikel 2.9 in het CDA-program. Werknemers moeten medebeslissingsrecht krijgen binnen ondernemingen over (in onderlinge samenhang) investeringen, de noodzakelijke rendementen nodig voor behoud van de werkgelegenheid, arbeidsomstandigheden en ook over de inkomens die uitbetaald kunnen worden. Haal je de inkomens uit deze afweging (en laat je die in Den Haag bepalen) dan beperk je tezeer de mogelijkheden om op het niveau van de onderneming de medeverantwoordelijkheid te dragen voor de grote sociaal-economische problemen waar de centrale overheid echt niet meer uitkomt. De overheid moet daarbij uiteraard wel vloeren leggen in de sfeer van een wettelijk minimumloon, basisvoorzieningen sociale zekerheid en randvoorwaarden in de sfeer van milieu, ruimtelijke ordening etc. Het resultaat van deze benadering kan zijn, dat er minder sprake is van gelijkheid, omdat men in het ene bedrijf anders zal beslissen dan in het andere. Er dringt zich hier dus een keuze op tussen het streven naar gelijkheid en het streven naar medeverantwoordelijkheid. Ik meen dat het CNV die keuze enigszins ontloopt.

Niettemin: de overeenkomsten overheersen. Dat is een belangrijke constatering voor het CDA. De christen-democratie leeft bij de gedachte dat lang niet alle sociaal-economische problemen ook politieke problemen zijn. De filosofie van het CDA kan alleen levensvatbaar zijn, indien er krachtige maatschappelijke groeperingen zijn die een eigen verantwoordelijkheid opeisen voor hun leef- en werksfeer. Het CDA is niet meer (maar ook niet minder) dan de politieke component van een brede christen-democratische beweging die op tal van sociale en culturele terreinen present is en weet wat haar te doen staat. Dat bevestigd te zien in „Om werk en welzijn" is wat mij betreft het meest overheersende en tevens bemoedigende in deze CNV-nota.

Tegen „Gooise legenden en spookverhalen"

Wat is er in het regeer-akkoord komt te staan na de verkiezingen over het media-beleid, weet op dit moment nog niemand. Maar dat het een belangrijke paragraaf zal worden, staat wel vast. Belangrijke bouwstenen daarvoor zijn thans aangedragen in een verrassend media-rapport van een commissie van het Wetenschappelijk Instituut van het CDA: MASSA- of KASSACOMMUNICATIE?

Van de eerste tot de laatste pagina wordt in dit rapport het bevorderen van een ontwikkeling afgewezen waarin de publieke informatie-voorziening onderwerpen wordt aan de wetten van de „markt". Waar dat op zal uitdraaien is duidelijk: beheer van de Nederlandse omroep door buitenlandse exploitanten, althans voor een beduidend deel, 'n overdadige hoeveelheid programma's van hetzelfde vervlakkende soort waarom de consument niet gevraagd heeft maar voor de kosten waarvan hij wel moet opdraaien, opheffingen en fusies van in nood geraakte kranten, drastische abonnementsprijsverhogingen. We doen slechts een greep uit de voorspelbare ellende die we over ons halen wanneer niet op korte termijn een verantwoord mediabeleid door de overheid wordt ontwikkeld.

Nuchter CDA-rapport

Niet tegen te houden? Heel goed tegen te houden, is de strekking van het CDA-rapport. Het gaat in deze problemen niet over natuurrampen; het is een kwestie vn politieke keuze, voor de VVD, die nog wat antieke principes koestert uit de vorige eeuw, net zo goed als voor elke andere partij. Na de vele, vaak nogal oppervlakkige panieklektuur over de toekomst van de media is het aangenaam eens een gedegen rapport over dit onderwerp te lezen, dat niet door „doemdenken" wordt beheerst. Mits een duidelijke politieke keuze wordt gedaan welk mediabeleid we willen, en Omroepwet en Telegraaf- en Telefoonwet tijdig worden gemoderniseerd, is er voor paniek in het geheel geen reden. Het niet-commerciële omroepsysteem is voor de CDA-commissie in het geheel geen verloren zaak waarvoor nog slechts achterhoedegevechten kunnen worden geleverd. Integendeel. Aanbevolen wordt zelfs om – analoog aan het omroepbestel – een niet-commercieel stelsel te bevorderen voor de opiniepers. Een uitstekend idee. Het dagblad De Tijd had wellicht nog bestaan, wanneer er zoiets was geweest.

Voorzitter van de commissie, die het CDA-rapport vervaardigde, was mr. P. J. Boukema, leden waren prof. dr. J. Klapwijk, drs. C. J. Klop, A. de Kwant, mr. C. J. A. van Lede, dr. G. W. Noomen, ing. O. Postma, D. Rebel, ds. Y. Schaaf, R. Schoonhoven, drs. M. Veenendaal, mr. L. B. M. Wüst en drs. M. Beinema. Er is een jaar aan gewerkt. Behoefte aan een dergelijke studie die ontstond omdat het parlement duidelijk onzeker reageerde op de snelle technische ontwikkelingen. Wie kon het allemaal overzien? Technisch en juridisch gaat het om gecompliceerde zaken. Wat betreft de kabel b.v. zou het parlement in de jaren zeventig stellig heel andere uitspraken hebben gedaan wanneer het een helder beeld had gehad van de ontwikkelingen. Wat men wilde was wel duidelijk, maar de feitelijke keuzes die werden gemaakt klopten er niet mee. 't Werd hoog tijd voor studie.

Prof. Steenkamp en drs. Oostlander, resp. voorzitter en directeur van het Wetenschappelijk Instituut van het CDA, achten het belangrijkste in het rapport dat **„staande in een christendemocratische traditie van vele jaren, de commissie er in geslaagd is een uitzicht te bieden op een toekomst waarin de culturele waarden in de samenleving niet ondergeschikt raken aan andere machten".**

Welke machten?

Economische concentraties, zo kan men uit het rapport opmaken – nauwkeuriger: in het buitenland gevestigde ondernemingen die hun oog op Nederland hebben laten vallen als „markt" voor commerciële omroep. Men behoeft winst geen vies woord te achten om niet mee te willen werken aan het uitleveren van de Nederlandse omroep aan buitenlandse exploitanten.

Na een omroepstrijd van 40 jaar is Nederland erin geslaagd een omroepstelsel in de wet te regelen, dat internationaal geldt als een waarborg voor een hoge mate van communicatievrijheid. Zowel overheidsbemoeienis is buiten de deur gehouden als men in de V.S. noemt: „dollar-censuur". Wie er voorstander van is dit systeem vanuit het buitenland te laten overwoekeren door een gebrekkiger stelsel, mag het zeggen. Het CDA is daarvan duidelijk géén voorstander.

Juist is ook de verwijzing in het voorwoord naar een **„christen-cemocratische traditie van vele jaren"**, waarop de commissie heeft voortgebouwd. Het Nederlandse omroepstelsel is voor een niet gering deel vrucht van in de schoolstrijd ontwikkelde opvattingen over democratie in de christelijke emancipatiepartijen. Samen met de sociaal-democraten, die al even weinig heil verwachten van een door winststreven beheerste informatievoorziening, is het van de grond gebracht.

Is dit bestel echt ten dode gedoemd, zoals een veelal door belanghebbenden verspreide onheilsmare ons wil doen geloven? Geen sprake van, zo leert het nuchtere deskundigenrapport van het CDA. Men kan het wel moedwillig laten verongelukken door zich te verzetten tegen modernisering van de bestaande verouderde wetgeving. Ook dat is een politieke keuze. Wie dat wil, mag de vinger opsteken.

Veel paniek over de te verwachten „buitenlandse concurrentie" voor de Nederlandse omroep is ongegrond. De minister dient alleen tijdig bevoegdheid te krijgen en te bepalen welke buitenlandse zenders wel of niet via de kabel zullen worden doorgegeven. „De PvdA moet een eind maken aan de overbodige paniek in de Heuvellaan."

Eind maart maakt het CDA-rapport echter aan het verhaaltje over ontwikkelingen, die niet tegen te houden zouden zijn. Wie daar nu nog mee aankomt, laadt de verdenkig op zich een ontwikkeling te willen bevorderen, zonder daarvoor de verantwoordelijkheid te willen nemen.

Aanbevelingen

Wat beveelt het rapport aan voor maatregelen? Terecht is eerst uitvoerig aandacht besteed aan de **pers,** die in veel benarder omstandigheden is geraakt dan de omroep. Een derde van de kranten zit al in de rode cijfers. De „materiele persvrijheid" in ons land vermindert in hoog tempo. Een nieuwe omroep stichten kan nog, maar een nieuwe krant is volstrekt onmogelijk. Zoals het er nu uitziet zijn alleen maar nog meer fusies en opheffingen te verwachten. Op korte termijn beveelt het CDA-rapport dan ook invoering aan van het BTW-nultarief (op „informatie" behoort geen „consumentenbelasting" te worden geheven), voorts afschaffing van de zgn. „SIR"-heffing en met de meeste spoed invoering van een compensatieregeling. Langer treuzelen is onverantwoord.

In het CDA-rapport wordt verbetering van het economisch klimaat voor de pers principieel onderbouwd. Uit Grondwet en Verdrag van Rome vloeit volgens het rapport een verplichting van de overheid voort **„een zodanig beleid te voeren dat van de drukpersvrijheid ook daadwerkelijk gebruik kan worden gemaakt. Met name moet worden opgetreden als de verscheidenheid in de informatievoorziening wordt bedreigd aangezien in dat geval de vrije meningsvorming in het gedrang kan komen".**

De commissie blijkt zich niet te hebben gebogen over de vraag of de **STER-reclame** moet worden uitgebreid, misschien omdat men deze gedachte te absurd vond in de huidige omstandigheden. Maar het is duidelijk hoe op een dergelijk idee zou zijn gereageerd. Ook regionale sterreclame wordt afgewezen. Een voorstel tot wetswijziging, die tot effect zal hebben dat een deel van de reclame-geldstroom verlegd wordt van de kranten naar de omroep, is wel het slechts denkbare mediabeleid dat men zich kan inden-

ken. Het zou de NOS en de STER sieren, wanneer men de desbetreffende verzoeken bij de regering introk.
Op langere termijn denkt de commissie aan bevordering van de opiniepers op niet-commerciële basis. Een nieuwe studie-commissie van het CDA zou dat denkbeeld het komende jaar eens moeten uitwerken.
Voor wat betreft de **omroep** bepleit het rapport de toelating tot ether en kabel te reserveren voor onafhankelijke omroeporganisaties,die representanten zijn van geestelijke of maatschappelijke stromingen. Dat betekent niet dat alles moet blijven zoals het is. De koppeling van lidmaatschap en abonnement op een omroepblad, blijft één van de mankementen aan het huidige systeem. Geopperd wordt over te gaan tot een concessiestelsel. Daar zit wel wat in. Het dwingt niet tot de huidige nerveuze kijkersjacht. Bovendien is er een sterkere prikkel om zich te houden aan de bepalingen in de omroepwet. Een omroep die deze keer op keer aan zijn laars lapt, riskeert dat de concessie na afloop van de termijn niet wordt verlengd.
Van zeer groot belang zijn de voorstellen van de commissie voor wat betreft de huidige kabelchaos. Gesteld wordt dat het hier gaat om een openbare nutsvoorziening. Dat is eigenlijk nu al zo, maar zeker in de toekomst, wanneer ook het PTT-telefoonnet wordt opgenomen in één uni-

Ben van Kaam bespreekt het CDA-rapport over het media-beleid: „Massa- of kassacommunicatie?"

verseel landelijk net. De commissie beveelt aan daarnaar te streven en aanleg en exploitatie in handen te leggen van de PTT. De gedachte sluit aan bij het vroeger ten onrechte door het parlement weggewuifde CAS-plan, door staatssecretaris Smit-Kroes eind vorig jaar terecht weer uit de motteballen gehaald. Want wie is eigenlijk gediend met die gemeentelijke variatie aan systemen en uiteenlopende tarieven? En de prijsverschillen gaan straks nog groter worden als men de boel op z'n beloop laat.
Zeer belangrijk is het ook dat in de Omroepwet de keuzebevoegdheid wordt geregeld welke buitenlandse programma's wordt doorgegeven. Wie voorselecteert bedrijft omroep en daartoe zijn niet bevoegd de slechts met PTT-machtigingen werkende kabelexploitanten. Op langere termijn (waarom niet direct?) beveelt de commissie aan een Orgaan in het leven te roepen, dat de taak toebedeeld krijgt het door te kabelen zenderpakket vast te stellen. Verschillende bij de omroep betrokkenen zouden in dat orgaan vertegenwoordigd moeten zijn. Ook consumentenorganisties, zou men daaraan kunnen toevoegen. Want we groeien snel toe naar de figuur dat voor elk buitenlands programma dat in het pakket wordt opgenomen door de consument extra zal moeten worden betaald aan auteursrechten.
In ieder geval dient direct in Omroepwet en T- en T-wet te worden geregeld dat de Minister van CRM de bevoegdheid heeft te bepalen welke buitenlandse zenders wel of niet via de kabel zullen worden doorgegeven (in een later stadium kan deze bevoegdheid dan worden gedelegeerd aan een publiek-rechtelijk orgaan). Is dit essentiële punt geregeld, dan is het hele punt van die zogenaamde bedreiging van het bestel door b.v. een Luxemburgse satelliet verdwenen.
Wanneer deze aanbeveling van de commissie in het regeerakkoord terechtkomt, zal er zeer waarschijnlijk nooit een op Nederlands publiek gericht programma in Luxemburg worden uitgezonden, om de doodeenvoudige reden dat Nederland voor een commerciële exploitant niet interessant meer is wanneer hij geen toegang tot de kabel weet te verwerven. Er zal niets behoeven te worden tegengehouden bij een vooruitziend regeringsbeleid. Het gevreesde probleem zal dan niet eens komen opdagen.
Aan de NOS ontvalt dan wel een argument om de langbegeerde zendtijduitbreiding door te drukken. Schermend met het argument van de te verwachten „buitenlandse concurrentie" wil de NOS meer zenduren, meer geld en meer STER-reclame. Terecht bleek de CDA-commissie niet geïmponeerd door dit verhaal. Mits de wetgeving wordt gemoderniseerd, wordt in de Nederlandse omroep in het geheel niet bedreigd. Koeltjes klinkt het in het rapport **„Zendtijduitbreiding als middel tot behoud en versterking van de uitgangspunten van het omroepbestel dient te worden beoordeeld op haar vermogen bij te dragen aan een vergroting van de openheid en pluriformiteit van dat bestel.** „Nog niet eens wordt gesteld: „als het publiek blijk geeft daaraan behoefte te hebben", want dan was de NOS nergens. Blijkens een eigen NOS-onderzoek vindt meer dan driekwart van de kijkers de huidige zendtijd voldoende.
Het is een verdienste van de commissie dat men heeft weten te onderscheiden wat de werkelijke problemen zijn en wat gerekend moet worden tot de categorie „Gooise legenden en spookverhalen". Misschien kan het rapport ook het opgewonden VARA-personeel een beetje tot bedaren brengen, dat zich in panische angst voor de toekomst reeds in het stof wentelt voor de commercie, het verward geraakte PvdA-kamerlid Kosto meesleurend in deze treurige positie. Hopelijk maakt de PvdA tijdig een eind aan de overbodige paniek in de Heuvellaan.
Want het lijkt me dat de PvdA als mogelijke coalitiepartner aan aantrekkelijkheid inboet voor het CDA wanner het lood-om-oud-ijzer wordt of men of het punt van de omroeppolitie te maken heeft met Kosto of met Keja.

door drs. G. van Leijenhorst

Getuigschrift – geen diploma – voor staatssecretaris

Dezer dagen werd de nota „Examens voortgezet onderwijs" in de Tweede Kamer behandeld. Feitelijk deed de staatssecretaris min of meer examen . . . in de examens, een artikel dat nu omstreeks deze tijd ook weer veelvuldig aftrek gaat vinden. Wordt het straks helemaal anders voor onze lieve jeugd . . . maar, wat mòet er eigenlijk veranderen? Bijvoorbeeld: het diploma weg . . . en daarvoor in de plaats een getuigschrift? Voorlopig zal er in het reguliere onderwijs niet zoveel veranderen; wel echter met name daar waar projecten en experimenten plaatsvinden, daar moeten natuurlijk examenregelingen komen, welke aan de omstandigheden ter plaatse, d.w.z. ook aan de leerlingen, optimaal tegemoet komen.

Vóór de behandeling van de nota „Examens voortgezet onderwijs" was er uit het „veld" al heel wat kritiek losgekomen. Dat ligt al een beetje aan het onderwerp. Er is nooit veel eensgezindheid geweest op het gebied van de examens. Zoveel hoofden, zoveel zinnen. Daarom is er op zichzelf al moed voor nodig om met zo'n nota uit te komen.
De staatssecretaris is die moed niet uit de weg gegaan. Dat siert hem.
Maar de kritiek richtte zich vooral op wat anders. Hem werd namelijk verweten dat hij via deze Examennota alsnog probeerde binnen te halen wat hem vorig jaar bij de behandeling van het Ontwikkelingsplan Voortgezet Onderwijs (het OPVO) door de Kamer niet werd toegestaan. Daarbij ging het vooral om voorstellen die met de structuur van het onderwijs te maken hebben. Om deze en dergelijke redenen vond men over een breed front dat deze Examennota afgewezen moest worden.
Wij vonden deze kritiek te ver gaan. Immers, ook wanneer het OPVO niet verschenen zou zijn, zouden er maatregelen getroffen moeten worden. Sinds 1970 bijvoorbeeld heeft ook de tijd niet stilgestaan, er zijn talloze examenbesluiten gekomen, voor de mavo-3 examens, voor de mavo-4 examens, voor havo en vwo, en eveneens voor de lbo-sector. Ook zonder het OPVO zou het onderwijs zich verder ontwikkeld hebben. Vanzelfsprekend, het onderwijs is geen stilstaand water. En thans zijn er een aantal projecten – of men ze allemaal even goed vindt is een tweede, maar ze zijn er – en daarvoor moeten evenzeer examenvoorzieningen getroffen worden; niet in het minst ook omdat hier veel kinderen bij betrokken zijn, die immers verder moeten. Daarom kan men niet ieder stukje nieuw beleid afhouden omdat er eens een OPVO is geweest. Dat is dan een al te goedkoop verhaal.

Dit neemt evenwel niet weg dat staatssecretaris De Jong zich toch wel wat te kwetsbaar heeft opgesteld. Dat is jammer. Zijn nota bevat inderdaad een aantal elementen die tè sterke structurele kanten hebben. Daarbij denken we allereerst aan de met te grote stelligheid uitgesproken wenselijkheid om het mavo met het lbo te verbinden. En voorts aan de integratie van bv. het havo en het vwo. Daarin ging de bewindsman inderdaad te ver. Zeker wanneer hij daar nog middellange of lange termijn-voornemens van maakt ook. Bij het OPVO-debat hebben Deetman en ik ons daar sterk tegen verzet. Voor wat er structureel moet gebeuren, zijn nu juist een groot aantal experimenten en projecten opgezet en de resultaten daarvan zullen moeten uitwijzen welke structuur past bij hetgeen inhoudelijk met onze doelstellingen te bereiken valt. Eén en ander is neergeslagen in een CDA-motie van vorig jaar en vervolgens vertolkt in ons nieuwe CDA-program. Omstreeks 1985 moet er dan zo mogelijk een beslissing genomen worden omtrent de meest gewenste structuur van het voortgezet onderwijs.

In onderwijskringen was door deze „suggesties" in de Examennota grote onrust ontstaan: men vreesde de „smalle middenschool" van lbo en mavo, met als gevolg dat o.a. mavo en havo uit elkaar gedreven zouden worden. Tevens konden enkele passages de indruk wekken, dat niet zo zeer de categoriale mavo's en lbo-schooltypen de „goede" scholen zijn, maar dat hèt neusje-van-de-zalm eigenlijk de gemengde school (zoals in Wychen) is. Wij hebben deze indruk willen wegnemen – waar de staatssecretaris het overigens mee eens was – door aan bedoelde examenregelingen voor „gemengde" scholen alleen een praktische betekenis toe te kennen en deze slechts te beoordelen onder het voorbehoud van onze OPVO-motie van 1980.
Daarnaast moeten we ook kwijt, dat we evenmin behoefte hebben om met de (nieuwe?) Van Kemenade in zee te gaan, die twee weken geleden in NRC/Handelsblad schreef, dat in het regeerakkoord geregeld moet worden, dat er in de komende kabinetsperiode een wet op de middenschool komt. Met het CDA zou daarover wel te praten zijn, zo suggereerde hij. Ik vind: laat hij dat maar snel uit zijn hoofd zetten en ik verwijs daarbij graag opnieuw naar onze motie, mitsgaders ons program. Aan zes strijdpunten van de PvdA hebben we overigens al genoeg.

Vrijheid van onderwijs

Men doet de Examennota tekort door er alleen de riskante topics uit te willen halen. De nota is een degelijk werkstuk, zij geeft een goed beeld van vele jaren examenpraktijk, alsmede van wat er nu allemaal gaande is. Het doet weldadig aan dat de vrijheid van het bijzonder onderwijs zo uitdrukkelijk wordt erkend en uitgesproken. Nagegaan wordt in hoeverre op deze basis de eigen inrichtingsvrijheid kan worden vergroot.
Een belangrijk element daarin is de schoolbeoordeling naast het centraal examen. Wij vinden die schoolbeoordeling van wezenlijke betekenis, omdat daarin het eigene (de eigen doelstellingen) van de school goed kan (kunnen) uitkomen. De ontmenging van beide examenonderdelen kreeg onze instemming. De schoolbeoordeling krijgt dus een zelfstandige betekenis.
Andere nieuwe dingen vormen onder meer:
- De invoering van een getuigschrift, vooralsnog alleen voor gemengde examenregelingen (avo-lbo of lbo-lbo).
- Verder worden er ruime mogelijkheden geboden om zijn profiel te verbeteren (in een nieuw examenjaar examen doen op een „hoger niveau") of zich te herprofileren (idem met andere vakken). In een vademecum kan men precies aflezen wat men voor een bepaalde vervolgstudie nodig heeft.
- Gezakte leerlingen in havo en vwo kunnen voor die vakken waarvoor ze een voldoende halen een certificaat krijgen. Op een avondschool behoeven ze deze vakken dan niet meer in hun pakket op te nemen. Ze zijn dus al een eind op dreef.
- Mavo en havo verplichten leerlingen 7 vakken in hun pakket op te nemen. Een goede zaak o.i.; immers enige verbreding is (weer) noodzakelijk. Alleen het wordt wel dringen met al die vakken binnen 30 uur. Laat godsdienst en de expressievakken er maar niet de dupe van worden!

Voldoende

Niet de hele nota van 88 bladzijden – afgezien nog van de bijlagen – werd besproken. Op voorstel van de heer De Jong volstond de Kamer met het al of niet positief bejegenen van een aantal beslispunten. Van de 15 was voor ons tweederde deel positief, ruim voldoende dus. De regering kan voort.
Samen met de VVD bepleitten wij de gedachte om eens na te gaan, de hoofdzaken m.b.t. de examens in een kaderwet te regelen. Dan wordt ook de verantwoordelijkheid van de overheid, mitsgaders die van het „vrije bijzonder onderwijs", heel duidelijk afleesbaar in de wet. De eisen van deugdelijkheid waarover artikel 208 van de Grondwet spreekt, kunnen toch nergens beter geregistreerd staan.

Europese acties voor de gehandicapten

Het internationale jaar van de gehandicapten heeft ook z'n weerklank gevonden in het Europees Parlement. In de recente maartzitting vond een groot debat plaats over hun positie in de Lidstaten van de Gemeenschap. De christen-democratische fractie had, samen met andere fracties, via resoluties aangedrongen op dit debat.

Al sinds 1970 houdt de Europese Gemeenschap zich bezig met de verbetering van de positie van deze kwetsbare groep. Modelacties op het gebied van de huisvesting en op het gebied van de beroepsrevalidatie hebben daarbij tot nog toe de belangrijkste plaats ingenomen.
Zo kent de Gemeenschap sinds 1974 een netwerk van 30 centra die een voorbeeldfunctie vervullen op het gebied van de beroepsrevalidatie. Deze centra ontvangen subsidies uit het Europees Sociaal Fonds. In 1980 stond hiervoor 196 miljoen gulden op de Europese begroting. Deze Europese subsidies gaan in de eerste plaats naar de armere streken van Europa, reden waarom Nederland, met 2 projecten in respectievelijk Hoensbroek en Groesbeek, slechts in bescheiden mate profiteert van deze acties.
In de resoluties die door de diverse fracties waren ingediend, werd gevraagd om dit beleid verder uit te breiden.
De Engelse socialiste Ann Clwyd (oud radioomroepster in Wales) had op verzoek van de parlementscommissie voor Sociale Zaken een rapport opgesteld over de positie van de gehandicapten in Europa. In dit rapport, waarin een groot aantal van de suggesties uit de diverse fractieresoluties waren overgenomen, werd m.n. gevraagd om:
Europese normen voor de toegankelijkheid van openbare gebouwen en in het openbaar vervoer, bestrijding van de armoede onder deze groep en verbetering van de arbeidspositie via een quota-regeling op Europees niveau.

door Hanja May-Weggen

Lid Europees Parlement voor EVP en CDA

Integratie onderwijs

De verregaande specialisatie in onze westerse samenleving heeft o.a. gezorgd voor vele schoolsoorten t.b.v. gehandicapte kinderen: blinde of slechtziende, dove of slechthorende, motorisch gestoorde, epileptische, psychisch gehandicapte, autistische en vele andere kinderen met kleinere of grotere problemen kunnen kiezen uit evenzoveel onderwijssoorten.
In toenemende mate wordt de vraag gesteld of deze ontwikkeling wel zo gunstig is voor de opvoeding en scholing van onze jongere generatie. Gehandicapte kinderen worden al op jonge leeftijd geïsoleerd in specifieke en beschermde scholen, en gezonde kinderen leren nauwelijks met hun jonge gehandicapte medeburgers om te gaan: vervreemding over en weer is het gevolg en heeft z'n weerslag op het latere leven.
Het rapport pleit dan ook voor een zo groot mogelijke herintegratie van de gehandicapten in het gewone onderwijs en adviseert de Commissie om scholen die model willen staan op dit gebied, subsidies te verstrekken uit het Europees Sociaal Fonds.
De slechte toegankelijkheid van openbare gebouwen en van het openbaar vervoer is voor tal van gehandicapten een dagelijks terugkerend schrikbeeld. „Wie wil weten hoe erg het eigenlijk is moet maar eens proberen om één week in een rolstoel te gaan zitten" aldus één van de CD woordvoerders.
Overigens blijkt uit het rapport dat deze zaken in het ene land veel beter zijn geregeld dan in het andere. Meestal hangt dit samen met nationale wettelijke verplichtingen.
Vooral in West-Duitsland en Denemarken werken dergelijke voorschriften erg goed.
Het rapport pleit dan ook voor Europese Richtlijnen op dit gebied.

Bestrijding van de armoede

Invaliditeit, zo bleek tevens uit het rapport, leidt in verschillende lidstaten tot schrijnende armoede. Een recent onderzoek over armoede in het Verenigd Koninkrijk heeft uitgewezen dat in 58% van de gezinnen die onder de armoedsgrens leefden, één van de volwassenen min of meer invalide was, terwijl ook het bezit van een gehandicapt kind vaak tot een hoge armoedescore leidde.
Het derven van inkomsten uit beroepsarbeid, hoge verzorgingskosten en onaangepaste sociale voorzieningen vormden de voornaamste oorzaken.
Ook blijkt dat, mede als gevolg van de economische crisis, de mogelijkheden voor gehandicapten om beroepsarbeid te verrichten (vaak na jarenlange revalidatie) steeds geringer worden, terwijl tegelijkertijd de sociale voorzieningen voor deze groep worden ingekrompen. Dit sociale mechanisme doet zich de laatste jaren in alle EG-Lidstaten voor.
Vooral de christen-democratische woordvoerders in het debat waarschuwden voor deze ontwikkeling.
Mede om deze redenen pleit het rapport van de Parlementscommissie voor Sociale Zaken voor de invoering van een quotumregeling t.b.v. arbeidsplaatsen voor gehandicapten.
Frankrijk en West-Duitsland kennen al een dergelijke regeling volgens welke zowel overheidsinstellingen als particuliere bedrijven verplicht zijn een bepaald percentage (resp. 10 en 6) gehandicapten op te nemen. In Nederland is een dergelijke wetgeving in voorbereiding en in Ierland en Denemarken is dit onderwerp in discussie.

Alle reden dus om na te gaan of deze zaak op Europees niveau kan worden geregeld, waarbij de meest effectieve nationale wetgeving (volgens velen is dat het Duitse systeem) als leidraad kan gelden.

De **Christen-Democratische-fractie** zette 5 woordvoerders in dit debat in. Ieder ging in op één van de specifieke thema's, maar allen benadrukten dat het niet aangaat de gevolgen van de economische crisis af te wentelen op de schouders van kwetsbare groepen zoals de gehandicapten. „Of het voor onze gehandicapten goede of slechte jaren worden hangt niet af van het noodlot of van het toeval, maar hangt af van de spankracht van onze solidariteit. Juist voor christen-democraten ligt hier een grote uitdaging en een specifieke opdracht", aldus CD-collega Gherco (oud directeur-generaal van het Italiaanse Ministerie van Volksgezondheid).
Commissie en Raad reageerden positief op de voorstellen van het Parlement.
Commissaris Ivory Richard deelde mee dat de Commissie bezig is de laatste hand te leggen aan een studie over de inkomstenpositie van de gehandicapten in de diverse Lidstaten. Hij zegde toe in het najaar te zullen komen met concrete voorstellen ten gunste van de gehandicapten en was bijzonder ingenomen met de goede voorstellen van het parlement.
In het kader van het Nederlandse EG-Voorzitterschap vertegenwoordigde staatssecretaris Lou de Graaf de Europese Ministerraad. Zijn interventie, waarin hij de gevaren van een slechte bijwerking van de economische crisis onderstreepte en zich zeer positief uitliet over een quoteringssysteem, oogstte veel sympathie.
Het debat werd bijgewoond door ca. 1000 gehandicapten die verspreid door het hele gebouw de debatten volgden. Zij vormen de afgevaardigden van de in ca. 20 miljoen gehandicapte burgers in de Europese Gemeenschap.

Bijeenkomst EVP over vrede en veiligheid

Op 2 en 3 maart jl. vond in Brussel een bijeenkomst plaats van de Europese Christen Democratische Unie (ECDU) en de Europese Volkspartij (EVP). Hoofdschotel van de discussie was een resolutie over vrede en veiligheid. Al in de periode voorafgaande aan het congres was gebleken dat sommige van onze Europese zusterpartijen bijzonder somber oordeelden over de huidige veiligheidssituatie in Europa. Dit leidde ertoe dat in de aanvankelijke ontwerpresolutie wel erg zwaar de nadruk was komen te liggen op de defensie-aspecten van de veiligheid. Het streven naar ontspanning en wapenbeheersing was naar CDA inzicht onderbelicht geraakt.

door ir. T. de Rijck

lid van de werkgroep Internationale Politiek

Via amendementen van CDA-zijde was vòòr de bijeenkomst (die na twee jaar voorbereiding in de werkgroep veiligheid en verdediging) al getracht een evenwichtiger resolutie tot stand te brengen. Dit was echter slechts voor een deel gelukt want een aantal belangrijke, van CDA-zijde voorgestelde, wijzigingen kon geen genade vinden bij de voorbereidingscommissie.
Vandaar dat de partijdelegatie, die onder leiding stond van Piet Bukman en Ruud Lubbers, bij het begin van het congres nog heel wat lastig werk voor de boeg had. Na twee dagen van soms heftige maar ook diepgaande en interessante debatten toonde het congres aanzienlijke tegemoetkomendheid op alle voor het CDA essentiële punten. Het eindresultaat van de resolutie „Vrede en veiligheid" draagt weliswaar op enkele plaatsen duidelijk de kenmerken van een compromis, maar doet geheel recht aan onze opvattingen over een vrede- en veiligheidspolitiek zoals die ook in het verkiezingsprogramma worden geformuleerd.
Op twee hoofdthema's van de discussie, namelijk de Oost-West verhouding en de Europese samenwerking wordt hieronder nader ingegaan.

De Oost-West verhouding

Met zorg wordt in de resolutie het tekortschieten van de ontspanningspolitiek geconstateerd (par. 2 en 3).
De Sovjet invasie in Afghanistan en de voortgaande massale bewapeningsopbouw worden als bedreigend ervaren, zowel voor de westelijke wereld als ook voor de onafhankelijkheid van de landen van de derde Wereld. Wat dit laatste betreft was van Nederlandse kant gewaarschuwd om conflicten in de Derde Wereld niet steeds te plaatsen in het licht van de Oost-West tegenstelling, maar integendeel het recht van die landen te erkennen om buiten de confrontatie van de twee machtsblokken te blijven.
In de resolutie werd tevens opgenomen dat een grotere samenwerkingsinspanning op ontwikkelingsgebied nodig is om een rechtvaardiger verdeling van de welvaart tot stand te brengen. Dit laatste wordt naast naleving van de mensenrechten en internationale gerechtigheid een onmisbare factor genoemd voor het behoud van de wereldvrede.

Een gehele, van oorsprong Nederlandse paragraaf (par. 7), is gewijd aan het streven naar wapenbeheersing en ontwapening.
Opgeroepen wordt tot nieuwe impulsen in de MBFR-onderhandleingen en een spoedige hervatting van het SALT proces waarin ook de nucleaire middellange afstandswapens in Europa ter sprake moeten komen.
Daarnaast wordt steun uitgesproken voor het Franse voorstel voor een Europese Ontwapenings Conferentie, zoals dat bij de CVSE bijeenkomst in Madrid is ingediend. Eveneens wordt een Deens VN initiatief gesteund voor een studie over de conventionele wapenhandel. Ernstige zorg wordt uitgesproken over onvoldoende voortgang bij het streven van verspreiding van kernwapens in de wereld tegen te gaan.

Eveneens op Nederlands initiatief werd een paragraaf (/9) opgenomen met eisen die gesteld moeten worden aan de eigen defensieinspanning. Behalve dat deze inspanning voldoende moet zijn om agressie of buitensporige politieke druk te voorkomen, dient ze ook gekenmerkt te worden door matiging, gericht op het vermijden van een bewapeningswedloop. Daarnaast dient ze gericht te zijn op wapenvermindering, vooral v.w.b. nucleaire wapens.
Tenslotte dient de strategische eenheid van het Atlantisch Bondgenootschap te worden bewaard.
Dit laatste punt is een duidelijke afwijzing, in de huidige situatie, van een van de VS onafhankelijke Europese defensie.
Een aantal Europese zusterpartijen wenste in de resolutie een uitnodiging opgenomen te zien aan Spanje om lid te worden van de NAVO. Formeel lijken hiervoor geen beletselen te bestaan, immers: de NAVO is een regionaal bondgenootschap van landen met gelijke idealen en doelstellingen. Het huidige Spanje voldoet daaraan. Toch werd een dergelijke uitnodiging van Nederlandse kant niet verstandig geacht omdat het Spaanse volk zich hierover nog niet heeft uitgesproken. Het is bovendien de vraag of er een meerderheid voor toetreding zou zijn. De tekst van de resolutie (par. 5) werd in Nederlandse zin herzien en legt nu het zwaartepunt daar waar het behoort; bij Spanje zelf.

De Europese Samenwerking

De resolutie spreekt enkele malen over het versterken van de „Europese peiler" in het Atlantisch bondgenootschap.
In de hieraan gewijde paragraaf (par. 8) wordt gesteld dat het Europese Parlement zich ook bezig zal moeten gaan houden met Europese veiligheidsvraagstukken. Leden van het Parlement zouden voor dat doel met waarnemersstatus deel moeten gaan nemen aan de bijeenkomsten van de Assemblee van de West-Europese Unie.
Tevens wordt gevraagd om de oprichting van een Europees Centrum voor bestudering en voorbereiding van een gemeenschappelijke buitenlandse politiek, waardoor meer continuiteit zou kunnen worden verkregen in het Europese buitenlands beleid in de perioden tussen de bijeenkomsten van de Europese Raad en de Raad van Ministers van Buitenlandse Zaken.
Een dergelijk Centrum dat zou ressorteren onder de Europese Raad, zou ook veiligheidsvraagstukken ter hand dienen te nemen. Volgens de tekst van de resolutie kan de Europese Raad zonodig ook andere Europese landen, die géén lid zijn van de Gemeenschap, maar wel van de NAVO, uitnodigen indien vraagstukken van veiligheid en defensie aan de orde zijn.
Deze laatste toevoeging vond op Nederlands voorstel plaats om te voorkomen dat andere Europese landen waarmee wij in defensie-opzicht nauw samenwerken (Noorwegen, Portugal, Turkije) van Europees overleg over veiligheids- en defensievraagstukken zouden worden uitgesloten, en omdat naar onze mening de Europese Raad als orgaan van alleen de tien zich niet met defensie aangelegenheden zou moeten bezighouden.
Tenslotte wordt opgeroepen tot meer Europese standaardisatie en interoperabiliteit in wapensystemen alsmede een grotere Europese samenwerking op het gebied van wapenproduktie. Op Nederlands initiatief werd hieraan nog toegevoegd dat dit niet mag leiden tot verhoging van wapenexporten.

Hoor en wederhoor

Na het verrassend snelle reageren van het Dagelijks Bestuur van de voormalige Antirevolutionaire Partij mijnerzijds volledigheidshalve ook puntsgewijs het volgende.
In een op 29 april 1980 gedateerd schrijven ontving ik bericht van secretaris Bremmer dat men op 20 maart 1980 besloten had „in de vergadering van het Dagelijks Bestuur met de betrokken Statenleden en vertegenwoordigers van de Provinciale Comité's mijn Eerste Kamerlidmaatschap te beëindigen in 1981. Redenen werden niet opgegeven.
Op 7 juni deelden leden der desbetreffende Provinciale Comité's die ik om opheldering verzocht had, mij tijdens een vergadering van de Partijraad in de koffiekamer mee, dat men gelet op de verlangens van Noord-Brabant nu eens een agrariër in de Senaat op prijs stelde, en verder dat voor een enkele mijn schrijven in Elseviers Magazine minder aannemelijk was. Allen dachten zij dat het Dagelijks Bestuur der partij met mij de zaak had besproken en zij vonden het vreemd dat dit niet gebeurd was. Men meende verder dat eigenlijk ten onrechte op beslissingen in 1981 te nemen was vooruit gelopen.
Met leden van het Dagelijks Bestuur had ik een kort onderhoud op 16 juni. Door mij was hierom schriftelijk verzocht en na aanvankelijk uitstel was een telefonische afspraak gemaakt: ik was de enige die op tijd verscheen. De voorzitter, de heer H. de Boer, verklaarde bij de aanvang dat alles reeds geheel in kannen en kruiken was en slechts op formele afronding wachtte. Hij vond het op zijn beurt vreemd, dat de provinciale afgevaardigden nooit met mij hadden gepraat, want het stellen van kandidaten was een „provinciale" bevoegdheid. Hij legde alle schuld op een gebrekkige communicatie bij de provincies, er aan toevoegend dat bij hun houding een rol hadden gespeeld als overwegingen a) het reeds vermelde schrijven in Elseviers Magazine en b) een gebrekkig meeleven met partij en partijorganen. Andere toelichting bleef uit; materiële gronden werden niet genoemd.
Op 20 juni 1980 heb ik toen een brief gericht over deze gang van zaken – waarin zelfs geen begin van hoor en wederhoor was betracht – aan het Bestuur der partij met een beknopte weergave van het gepasseerde. Op 17 september 1980 berichtte secretaris Bremmer mij, dat hij de ontvangst van dit schrijven d.d. 20 juni bevestigde, dat het Partijbestuur, over de candidaatstelling voor de Eerste Kamer handelend, er kennis van had genomen en dat er contact met mij zou worden opgenomen, daar de zaak zich niet voor schriftelijke afwikkeling leende; men zou zich met mij in verbinding stellen.
Sedertdien hoorde ik niets meer en hief de partij zich op. Ik ben benieuwd wie nu weer namens de voormalige partij antwoordt. Zelf geef ik er de voorkeur aan het Christen Democratisch Appèl krachtig te blijven steunen.

I. A. Diepenhorst

Nogmaals om commentaar gevraagd deelde oud-ARP-ondervoorzitter Kuiper het volgende mee:

1. Het doel van mijn eerste naschrift in CDActueel van 28 maart was duidelijk te maken dat statutair en feitelijk het zwaartepunt van de kandidaatstelling der Eerste Kamer bij de statenfracties lag. Dit teneinde te ontzenuwen de onjuiste interpretaties in commentaren en brieven dat het dagelijks bestuur van de ARP of zelfs een bepaalde stroming daaruit de hand zou hebben gehad in het niet-kandideren van de heer Diepenhorst.

2. In maart 1980 bleek dat de statenfracties van Utrecht, Zeeland en Noord-Brabant a) de heer Diepenhorst niet opnieuw wilden kandideren en b) elk voor zich een andere kandidaat in diens plaats voorstelde. Deze kandidaten waren overigens het CDA op een met de heer Diepenhorst vergelijkbare wijze toegedaan. Pas na een dringend beroep van het dagelijks bestuur waren de statenfracties bereid de heer Diepenhorst voor een nieuwe zittingsperiode van 1 jaar te kandideren, zij het onder voorwaarde dat deze bij de volgende te voorziene kandidaatstelling niet meer gesteld zou worden. Dit laatste besluit is de heer Diepenhorst op 29-4-1980 schriftelijk en op 16-6-1980 mondeling meegedeeld, en is september 1980 inderdaad uitgevoerd.

3. Naar mijn persoonlijke indruk ging het de statenfracties in maart 1980 niet zo zeer om materiële bezwaren tegen de heer Diepenhorst, al zijn in dit verband wel overwegingen genoemd, maar om de positieve kwaliteiten van de door hen gestelde kandidaten, van wie drs. P. Bukman de eerste plaats kreeg. Dat de ingewikkelde besluitvormingsprocedure, gefragmenteerd over dagelijks bestuur, statenfracties, partijbestuur, en nog eens statenfracties in een vergadering van het dagelijks bestuur, veelal ondoorzichtig, en soms, ook in dit geval, uit menselijk oogpunt zeer onbevredigend was, is ook mijn oordeel. De ARP heeft er dan ook aan meegewerkt dat in het nieuwe CDA een duidelijker procedure zal gelden, waarbij de rollen tussen statenfracties en dagelijks bestuur zijn omgekeerd.

4. Als huidig lid van het dagelijks bestuur van het CDA onderschrijf ook ik voor mijzelf de voorkeur van de heer Diepenhorst voor krachtige ondersteuning van het CDA.

D. Th. Kuiper,
oud-ondervoorzitter ARP.

uw mening

Waddinxveen

Het artikel van Mr. A. G. Smallenbroek over het conflict in Waddinxveen is nogal eenzijdig. De burgemeester stelt als acties: a. bewustwording in Waddinxveen voor ontwikkelingshulp en b. een concreet plan in Toma.
Daar lijkt mij geen bezwaar tegen, integendeel. Iedereen kan daaraan bijdragen en meedoen naar eigen wens en behoefte.
Het is mooi dat het college van B. en W. zo enthousiast is dat het de gemeenteraad meekrijgt met haar ideeën; maar in hoeverre ligt hier een gemeentelijke taak?
Hulp aan de derde wereld kan beslist **niet** van de hoogste prioriteit zijn voor Waddinxveen. En waarom toevallig alleen voor Waddinxveen? Een landelijk aspect is hier evident!
In deze blijft de argumentatie van de heer Smallenbroek zeker **niet** „binnen het kader van het standpunt, zoals destijds ingenomen door de minister. . . enz." Kom nou, laten wij toch nuchter blijven.
Sedert wanneer heeft B. en W. of de gemeenteraad het recht om iedereen voor projecten, die niets met gemeentebelangen te maken hebben, belasting te laten betalen? Ik ben verbaasd wanneer de Gedeputeerde Staten het een taak van de gemeente zouden vinden, om aan de ontwikkelingshulp zoveel activiteit te besteden, dat ze in de gemeentebegroting moet worden opgenomen, en iedereen **gedwongen** moet worden om mee te betalen.

Zwolle, Dr. Ir. G. M. M. Houben

Naschrift redactie

Voor de goede orde zij vermeld dat het in de provincie Zuid-Holland niet gaat om de vraag of een gemeente gelden mag uitgeven voor ontwikkelingssamenwerking of niet. GS is immers al sinds jaren van oordeel dat dit wel kan. Het gaat hier om de mate waarin dat gebeurt. De aanvaarde norm is maximaal 50% uit de gemeentekas en 50% uit de bijdragen van de bevolking. Het debat van 18 maart in de Provinciale Staten heeft tot gevolg dat in het geval Waddinxveen in afwachting van een algeheel rapport over de ontwikkelingssamenwerking de besluitvorming is aangehouden. Het is redelijk om aan te nemen dat GS na het debat in de toekomst verder zal gaan dan in het verleden.

In de rubriek uw mening worden korte reacties geplaatst van lezers op in CDActueel gelezen artikelen. Plaatsing in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

CDJA

Resoluties AB CDJA

Afgelopen zaterdag vergaderde in Amersfoort het Algemeen Bestuur van het CDJA. Het bestuur nam bij deze gelegenheid twee resoluties aan, over de aanleg van Rijksweg 27 in het natuurgebied Amelisweerd en over de toestand in Zuidelijk Afrika.

Olieboycot Zuid-Afrika

Het algemeen bestuur van het CDJA heeft met teleurstelling kennisgenomen van het feit dat de Nederlandse regering geen steun heeft kunnen vinden bij andere West-Europese landen voor een olieboycot tegen Zuid-Afrika.
Het apartheids- en Namibië-beleid van dit land leiden tot ernstige spanning in Zuidelijk Afrika met alle gevolgen van dien voor de internationale vrede en veiligheid. Recentelijk heeft Zuid-Afrika militaire interventies gepleegd in Angola en Mozambique. Bij acties in Mozambique, waartegen premier Van Agt terecht fel gereageerd heeft tijdens zijn bezoek aan Zimbabwe, was een directe aanleiding voor een vlootbezoek door de Sovjet-Unie aan het betrokken land. Ook de Verenigde Staten dreigen dieper in de conflikt-situatie in die regio betrokken te raken, blijkens de plannen voor hulp-verlening aan de door Zuid-Afrika gesteunde UNITA-groepering in Angola. Bovendien zijn de perspectieven voor wezenlijke veranderingen in de situatie nog verslechterd. Door toedoen van Zuid-Afrika is de Namibië-conferentie mislukt. De regering van Botha wordt door de Verkramptes gedwongen tot een hardere opstelling, terwijl deze regering ondanks de afschaffing van de kleine apartheid het thuisland-beleid onaangetast laat.
Gezien de ernst van deze situatie vindt het algemeen bestuur van het CDJA economische sancties, met name een olieboycot, onverkort een gerechtvaardigd middel om Zuid-Afrika te dwingen tot een wezenlijk ander beleid. Daarop moet ook het beleid van de Nederlandse regering gericht blijven. In dat kader mag de regering een eenzijdige stap niet uit de weg gaan, omdat dit een belangrijke signaalwerking kan hebben, mits ingebed in een voortdurend actief beleid, waarmee met name de Europese en Atlantische partners de Nederlandse zienswijze onder de aandacht wordt gebracht, teneinde in een later stadium hun daadwerkelijke steun te krijgen voor een olie-boycot.
In dat verband dienen met name de van Zuid-Afrika economisch afhankelijke buurstaten geholpen te worden. De eventuele economische nadelen voor ons land van tegen-maatregelen wegen allerminst op tegen de zeer reële gevaren voor Nederlandse belangen bij een confrontatie tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie in Zuidelijk Afrika.

Oud Arjosvoorzitter Klaas de Vries niet meer op kandidatenlijst

Duidelijkheid ontbreekt

Oud Arjosvoorzitter Klaas de Vries heeft zich teruggetrokken als Tweede Kamerkandidaat voor het CDA. Klaas de Vries is inmiddels de vijfde Anti-Revolutionair die zich van de lijst heeft laten schrappen. Eerst Goudzwaard, Aantjes, Hannie van Leeuwen, Wilma Noorda-Ritzema en nu Klaas de Vries.
Hij heeft zich van de kandidatenlijst laten afvoeren omdat hij het verkiezingsprogramma „Om een zinvol bestaan" niet kan onderschrijven daar waar het gaat om het kernwapenbeleid.
In zijn brief aan het partijbestuur schrijft Klaas de Vries:
„Ik ben tot het besluit gekomen nu gebleken is dat het verkiezingsprogramma de kiezers over het standpunt van het CDA ten aanzien van de plaatsing van de nieuwe nucleaire middellange afstandswapens in het ongewisse laat".

Geen gravamen

Klaas de Vries heeft geen gravamen ingediend omdat „een gravamen is bedoeld om aan te tonen dat je kunt afwijken van het programma als je in de Tweede Kamer komt. De kans dat ik in de Kamer zou komen is vrijwel uitgesloten. Het gravamen heeft dan alleen betekenis in de campagne. Maar omdat ik zo laag op de kandidatenlijst sta is het politiek gewicht hiervan erg klein".
Voorzitter Bukman schrijft in CDActueel van vorige week: „een opvatting over het niet plaatsen van kruisraketten kan geen gravamen zijn in de eigenlijke zin, want in de programtekst wordt geen standpunt voor of tegen uitgesproken.
Klaas de Vries vindt het bezwaar hiervan dat de kiezer geen duidelijkheid wordt geboden. De kiezer wordt in het ongewisse gelaten. Klaas de Vries moet nog zien of de 17 briefschrijvers die duidelijk hebben gemaakt dat ze tegen zullen stemmen, maar geen gravamen hebben ingediend, de ruimte kunnen krijgen om hun standpunt vol te houden. Stel dat er tijdens de formatieonderhandelingen met de PvdA geen duidelijkheid komt over de plaatsing. In het partijprogramma „Om een zinvol bestaan" wordt gezegd dat in december een beslissing genomen moet worden. De briefschrijvers zullen er zich dan ook formeel tijdens de formatie niet over kunnen uitspreken.

Duidelijk

Klaas de Vries heeft absoluut niet de neiging om degenen te veroordelen die een andere weg bewandeld hebben om hun kernwapenstandpunt duidelijk te maken. „Ik hoop ook dat men mij niet zal veroordelen". „Als Arjosvoorzitter heb ik steeds een duidelijk standpunt verkondigd en ik wil nu niet met een programma de campagne in dat op het belangrijkste onderdeel niet duidelijk is".

CDA

Klaas de Vries blijft aktief lid van het CDA en is o.a. lid van de gemeenteraad in Delft.

„Ik ben christen-democraat. Het program van uitgangspunten en het verkiezingsprogram kan ik onderschrijven. Alleen op een belangrijk onderdeel heb ik bezwaren tegen het program.
Als kamerkandidaat wordt het onderschrijven van het hele program gevraagd. Dat kan ik niet. Maar ik ben wel bereid de rest van het program uit te dragen".

Anneke Raven

Het algemeen bestuur doet dan ook een beroep op de CDA-fractie in de Tweede Kamer om de bovenstaande lijn door te trekken in het Kamerdebat van komende week en bij de aanstaande. kabinetsformatie.

Rijksweg 27

Het algemeen bestuur van het CDJA bijeen op 4 april 1981, stelt, naar aanleiding van de juridische en inhoudelijke discussies in de Tweede Kamer, de Raad van State en de gemeenteraad van Utrecht:
na ingezien te hebben dat Amelisweerd een uniek natuur-, stilte- en recreatiegebied is;
lettende op het feit dat de geraamde kosten juist in deze tijd extravagant hoog zijn;
dat de beperking van de geluidsoverlast in Utrecht-Oost niet langer als argument kan worden gehandhaafd om Rijksweg 27 aan te leggen, mede omdat de aan te leggen weg een sterke verhoging van het geluidsniveau in Amelisweerd tot gevolg hebben;
dat de oorspronkelijke verkeersprognoses in belangrijke mate zijn bijgesteld door het dalend autogebruik en dat deze ontwikkeling ook in het CDA-verkiezingsprogram als gewenst wordt aangemerkt;
dat het doortrekken van Rijksweg 27 door het rivierkleibos Amelisweerd ten stelligste afgewezen dient te worden.

Minister De Geus tot CDJA

CDJA

Leidend ethisch beginsel: Gevaar mag niet toenemen

Minister de Geus had de wens te kennen gegeven met het CDJA te spreken over het vraagstuk van vrede en veiligheid. Zaterdag j.l. was het zover: De Geus kwam naar de algemene bestuursvergadering in Amersfoort. De bewindsman hield eerst een korte inleiding, daarna werden talloze vragen op hem afgevuurd. Impressies daarvan volgen hieronder.

In zijn openingswoorden onderstreepte De Geus dat de bewapening met inbegrip van kernwapens niet de oorzaak maar het gevolg is van de onveiligheid in onze wereld.
Het Westen, met in hoofdlijnen dezelfde opvattingen over democratie, economische orde, wetenschap en cultuur, moet zich veiligstellen tegen de groeiende militaire macht en ideologie van de Russen. Dat beschermen van fundamentele waarden kan ook alleen in samenwerking met andere volkeren (de NAVO). Daarbij past noch verkettering van de ander, noch verheerlijking van jezelf. „Verschil in opvattingen en handelen stempelt de volkeren achter het IJzeren Gordijn nog niet tot vijanden".
De Geus toonde zich een voorstander van een zeker militair evenwicht tussen NAVO en Warschaupact. Het Nederlandse defensiebeleid moet gericht zijn op het voorkomen van oorlog, bevorderen van ontspanning en het leveren van een gerechtvaardigde bijdrage aan de NAVO inspanningen. Ook aan de kernbewapening moet Nederland bijdragen. Daarbij tekende De Geus aan dat het denken over kernbewapening sedert de 50-er jaren wel degelijk is veranderd. De strategie van de „massive retaliation" (1), is vervangen door die van de „flexible response" (2). De minister erkende de gevaren van de z.g. gevechtsveldwapens, die meer „hanteerbaar" dreigen te worden. Daarom heeft het CDA zich terecht gekeerd tegen een nucleaire rol van de 155 mm artillerie en tegen „mini"-kernwapens. Daarom ook zullen atoommijnen en nucleaire anti-lucht raketten vervangen worden door conventionele wapens. De totale verdediging moet in staat zijn een eventuele conventionele aanval te stuiten. Daartoe zijn kernwapens aan westerse zijde helaas nodig: ter afschrikking van mogelijke aanvallers. De onzekerheid bij de ander over de inzet van (welke) kernwapens, moet deze weerhouden van agressie.

Ethisch verantwoord?

De Geus meende dat als leidend ethisch beginsel moet gelden dat op weg naar minder afhankelijkheid van kernwapens, het gevaar in de wereld niet mag toenemen. Op deze grond wijst het CDA eenzijdige stappen door Nederland terecht af. Daarbij wees de bewindsman op de uiterst belangrijke positie en ligging van Nederland in het bondgenootschap. Binnen de NAVO moeten dan beginselen als gespreide verantwoordelijkheid en samen verantwoordelijk worden toegepast. De Geus rondde zijn betoog af met een aantal opmerkingen met betrekking tot de middellange afstandswapens.

Inmiddels zaten vele AB-leden te popelen om vragen te stellen of opmerkingen te maken. Uit vele vragen bleek de enorme ongerustheid onder jongeren over de kernwapens. Hoe de bewapeningswedloop te doorbreken? De minister ontkende het bestaan van een bewapeningssiraal. In de vijftiger jaren heeft met name het Westen veel kernwapens geplaatst. Maar vanaf de zestiger jaren hebben de VS de kernmacht slechts kwalitatief verbeterd. Daarbij moet niet onderschat worden, dat onder president Carter de B52-bommenwerpers niet zijn vervangen, de neutronenbom niet is ingevoerd en 1.000 kernkoppen uit Centraal Europa zijn teruggetrokken. Het Warschaupact heeft daar met betrekking tot kernbewapening helemaal niets tegenovergesteld. „Het gaat hier om konkrete eenzijdige Westerse stappen, die onbeantwoord zijn gebleven".

Angstpsychose

De bewindsman moest toegeven dat de wapenbeheersingsbesprekingen moeizaam en traag verlopen door onder andere het wederzijds wantrouwen. Op een vraag bevestigde De Geus dat Salt II, hoewel niet ondertekend en op den duur nadelig voor de VS, in de praktijk ook door de VS wordt nageleefd. Verschillende AB-leden achtten het betoog van de minister te rationeel, te weinig ethisch bewogen „Bewapening is immers duivels, we mogen daarin niet berusten, u bent te optimistisch". De defensieminister waarschuwde tegen het kweken van een soort angstpsychose. Vanuit emotionele overwegingen komen we niet tot oplossingen voor het bewapeningsvraagstuk. We moeten zeker ons verstand gebruiken. Duidelijk zag minister De Geus een koppeling tussen het plaatsingsbesluit in december 1981 t.a.v. middellange afstandswapens en andere door Nederland uit te oefenen kerntaken. De gegevens ontbreken om nu al een uitspraak over plaatsing te doen. Daarmee dient een regeerakkoord na de verkiezingen ook rekening te houden. De Geus stelde met nadruk in december '81 te willen beslissen. Op een vraag of het kabinet de discussie in den lande over (kern)bewapening niet teveel aan het IKV had overgelaten, antwoordde De Geus dat dat deels waar is. Hij toonde zich een snelle leerling door aan het eind van de bijeenkomst een brochure uit te delen van het ministerie van defensie. Anderzijds verweet de minister het IKV demagogie. Bijval kreeg De Geus met zijn opmerking over het te vaak ontbreken van wederzijds respekt. Altijd nog 72-78% van het Nederlandse volk steunt de NAVO.
Tenslotte ontkende de minister het bestaan van een ongrijpbaar militair-industrieel complex. „In Nederland is nooit één geweer teveel gekocht. . . het beleid ligt vast in de Defensienota 1974".
Geen minister zal opdrachten verstrekken alleen om de militaire industrie te stimuleren. In de plannen en het plaatsen van de orders kan het werkgelgenheidsaspect wel meewegen.
Twee en een half uur duurde de gedachtenwisseling. Of alle partijen tevreden waren? Het valt te betwijfelen. Handicap is dat sommigen slechts vanuit hun loopgraven wensen te discussiëren, een enkele opmerking is soms voldoende om iemand tegen je in het harnas te jagen. Het open vizier is vaak zoek. Hier en daar zou een „vertrouwenwekkende maatregel" niet misstaan. Ach ja, al was „het hele Warschaupact CHU" – zoals minister De Geus verzuchtte – dan nog zullen wij in het CDJA de degens kruisen over het vraagstuk van vrede en veiligheid. En terecht!

Aat de Jonge

Noten

1) „massive retaliation" is de in 1954 afgekondigde strategie die inhield dat ieder militair conflict het massaal inzetten van kernwapens tegen Sovjet-grondgebied tot gevolg zou hebben.
2) „flexible response" is de sinds 1976 bestaande NAVO-strategie, inhoudende dat de inzet van militaire aan westerlijke zijde aangepast wordt bij de omvang en aard van het conflict.

Egypte
15-d. rondreis
Cairo - Aswan - Luxor
f 2205,-

19-d. rondreis met Felukkatocht over de Nijl van Aswan naar Luxor
f 2285,-

sindbad tours
Leenderweg 189, Eindhoven.
Tel. 040-111444.

Open dag van de Christen Turken in Amsterdam

Aktie 41+ organiseert op zaterdag 25 april 1981 een open dag in de Mozes en Aäronkerk aan het Waterlooplein 55 te Amsterdam. Tussen 11 uur 's morgens en 5 uur 's middags kan iedereen informatie krijgen over Syrisch-Orthodoxe/Assyrische en Armeense asielzoekers in Nederland. Met deze dag willen we de Syrisch-Orthodoxe en Armeense gemeenschap in Amsterdam in kontakt brengen met de Amsterdammer. Er zal een gevarieerd programma aangeboden worden maar vooral kunnen we met deze minderheidsgroep in Nederland praten over hun veelzijdige problemen.

Gasprijzen glastuinbouw

De CDA-besturen en raadsfracties van de gemeenten Bergschenhoek, Berkel-Rodenrijs, Bleiswijk en Pijnacker hebben in een open brief aan parlement, regering, Gasunie en landbouwschap hun ernstige verontrusting kenbaar gemaakt over de mogelijke nieuwe extra gasprijsverhogingen.
Nu al raken gezonde bedrijven als gevolg van gasprijsaanpassingen in moeilijkheden aldus de briefschrijvers. De beste waarborg is voor het voortbestaan van de glastuinbouw geen extra verhoging van de gasprijzen.

Steun het CDA-verkiezingsfonds
giro: 15008
Den Haag.

JAN BRIELES
GELUIDSINSTALLATIES

Voor de verkiezingen
GELUIDSAPPARATUUR
VERKOOP - VERHUUR - REPARATIE

Geluidswagen-apparatuur
Vergader-discussiesystemen
GROTE MANIFESTATIES

Adr.: Vlampijpstraat 74
(oude Fabr. terrein Werkspoor)
UTRECHT - Tel. 030-446166
Postadr. p.b. 2299, 3500 GG Utrecht.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA
AANNEMERSBEDRIJF

't Harde
Bovenweg 7.
Tel. 05255-1666.

CDA christen democratisch appèl

De CDA-Tweede Kamerfractie roept sollicitanten op voor de functie van

beleidsmedewerk(st)er
Sociale Zaken

Deze medewerk(st)er heeft tot taak de fractiecommissies Sociale Zaken en Ambtenarenzaken en Pensioenen te assisteren bij de inhoudelijke voorbereiding van de behandeling van regeringsvoorstellen en voorts bij de beleidsvoorbereiding op langere termijn.
Het salaris voor deze interessante functie is afhankelijk van opleiding en/of ervaring.
Verwantschap met de politiek van het CDA wordt verwacht.

Sollicitaties te richten aan: Stichting Fractiebureau CDA t.a.v. de heer G. H. C. Halleen, Postbus 20018, 2500 EA Den Haag.

uw mening

Kernwapens

Als dr. A. Veerman vanuit de synodale uitspraak: „kernwapens zijn uit de boze en in strijd met Gods gebod" en een CDA-programma: „staande op de grondslag van de Bijbelse openbaring" de jongste geschiedenis objectief nog eens overziet, dan hoeft hij geenszins te zitten met de vraag voor of tegen kernwapens.
NAVO en Warschaupact zijn de afgelopen 30 jaren steeds meer gaan functioneren als militaire bolwerken in dienst van een militair-wetenschappelijk industrieel complex, dat niet beantwoord aan de oorspronkelijke bedoeling van vredes-instrumenten.
Zou men het kwade doen opdat het goede daaruit voortvloeit, dat zij verre van ons!
Zeggen: „ik ben maar een domme jongen, ik weet het ook niet" en dan tòch een keuze suggereren is oneerlijk tegenover zichzelf en voor allen die het artikel lezen èn in strijd met het uitgangspunt in de eerste alinea bedoeld.

Ommen, J. Weezenaar.

Bezorgdheid op het schellinkje

Het wordt ambitieuze CDA'ers „aan de basis" steeds moeilijker gemaakt de partij trouw te blijven.
Ik ben serieus KVP- later CDA-lid geweest in Maastricht, Nuenen, Vaassen, Uithoorn en nu in Wijchen. In Vaassen zelfs kaderlid.
Je hebt dus zo je kennissen, practisch allen KVP/CDA-lid en gesprekken van noord tot zuid over het CDA en diens toekomst. En helaas bespeurt men dan veel ongenoegen en twijfels. Dit bleek weer eens uit zeer recente uitlatingen, omdat:
- De linkse flank bekwame politici als Schakel en Diepenhorst (als te rechts!) er uit wisten te werken. De leeftijd was statutengekronkel;
- men vreest zijn stem te verlenen aan een dissident/loyalist, opdat deze weer met kunst- en vliegwerk binnen de club gehouden kan worden en „net tot het randje" met eisen komen. Dit hoeven geen oud-ARP'ers te zijn. Blijkens de Nijmeegse oorlog zijn er ook oud-KVP-dissidenten/loyalisten;
- de oud-verzetsstrijders, die tevens lid waren van ARP, CHU of KVP wel acuut zullen afhaken door de affaire Aantjes. En dat waren de slechtsten niet!;
- omdat Boersma zo nodig moest afhaken (nu hij binnen is), omdat hij onder dwang CDA'er geworden was. Net of hij dat niet eerder had kunnen voorkomen. Het tekent een mentaliteit, een gammele flank aan het CDA;
- ondanks het afhaken van Lubbers deze toch 20% van de stemmen kreeg voor het lijsttrekkerschap. Een links grapje van gespletenheid.

Dit als greep uit het ongenoegen aan de basis. Overigens leeft daar ook de gedachte, dat in gemeenteraden, provinciale staten en zelfs in de kamer de gezapigheid overheerst. Zeer tot ongenoegen van uiterst links, want daar schreeuwen ze ongehinderd verder. Stuurt u met de verkiezingstoernee mensen die tegen links kunnen opschreeuwen.

A. M. Jansen - Wijchen

Naschrift redactie

Geen politieke kronkels ditmaal om uw mening te bestrijden, doch het volgende: uit uw brief voelen we wel dat bij u serieus ongenoegen leeft. Ook proeven we wel dat u het niet zo op „links" heeft begrepen. Tot zover is alles duidelijk. Maar over de inhoud van de door u gewenste of verwenste CDA politiek komen we niet veel verder.
Het lijkt ons goed dat u zich niet zozeer werpt op de vraag wie er links/rechts/gezapig/gammel of schreeuwerig is, maar dat u uw enthousiasme besteedt aan de inhoudelijke politieke zaken. Voor CDA'ers betekent dat in ons uitgangspunt citerend: hoe geven we vandaag politiek antwoord aan de oproep die het Evangelie aan ons doet.
Daarover met elkaar bezig zijn is een verrijkende ervaring: voor u, voor het CDA en bovendien beter voor de bloedsomloop.

In Memoriam Anna de Waal

Op 21 maart 1981 overleed te Arnhem op 74-jarige leeftijd mevr. dr. Anna de Waal, de eerste vrouwelijke staatssecretaris in ons land.
Na werkzaam te zijn geweest in het middelbaar onderwijs en als wetenschappelijk medewerkster, werd zij in 1952 lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal voor de KVP. Zij was staatssecretaris van onderwijs, kunsten en wetenschappen in twee opeenvolgende kabinetten, namelijk van 1 februari 1953 tot 16 maart 1957.
Ook was mevr. de Waal lid van de gemeenteraad in Utrecht, alsmede lid van Provinciale Staten van Utrecht. Daarnaast was zij aktief werkzaam in verschillende vrouwenorganisaties.
In al haar functies getuigde mevr. de Waal van betrokkenheid, deskundigheid en verantwoordelijkheid. De christen-democratie in al haar geledingen gedenkt daarom ook in dankbaarheid hetgeen mevr. de Waal in verschillende functies voor de Nederlandse samenleving heeft willen betekenen.

Piet v. Zeil

agenda

Ontmoetingsbijeenkomst culturele minderheden

Op donderdag 23 april a.s. organiseert het CDA in hotel-restaurant Engels te Rotterdam een ontmoetingsbijeenkomst van culturele minderheden in Nederland. Aanvang 19.00 uur.
Op deze avond zullen vertegenwoordigers van diverse minderheidsgroepen zich presenteren in woord, gezang, dans en cabaret. Presentatie: Anneke Pruiksma-Wong Sie Kwie en Herman Emmink. Tevens zal Piet van Zeil, vice-voorzitter van het CDA en lid van de Tweede Kamer, het woord voeren.
Een groot aantal CDA-parlementariërs zal de bijeenkomst bijwonen, terwijl ook de lijsttrekker van het CDA, Dries van Agt, een gedeelte van de avond aanwezig hoopt te zijn.
Voor belangstellenden is nog plaatsruimte beschikbaar. Zolang de voorraad strekt zijn gratis toegangskaarten te bestellen bij het landelijk secretariaat van het CDA, dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag; tel. 070–924461 (vragen naar Nel van der Zande).

Conferentie over volkshuisvesting

In CDActueel van 21 maart jl. (pag. 21) is reeds aangekondigd dat de CDA-bestuurdersvereniging op zaterdag 25 april a.s. een conferentie over volkshuisvesting houdt. Ter herinnering volgen hier in telegramstijl de belangrijkste gegevens:
- Plaats: Congrescentrum Engels, Rotterdam
- Onderwerpen: Financiering volkshuisvesting en woonlasten; decentralisatie; stads- en dorpsvernieuwing.
- Sprekers: mr. A.J. Bransen, ir. N. Buijsert, P. van Gemeren en drs. R.F.M. Lubbers.
- Documentatie: maartnummer Bestuursforum
- Doelgroepen: leden CDA-bestuurdersvereniging en andere belangstellende CDA-leden.

Men kan zich als deelnemer opgeven, tot 17 april, bij CDA-bestuurdersvereniging, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag; tel.070-924021. Gelieve te vermelden of u al dan niet wilt deelnemen aan de lunch (alleen voor verenigingsleden gratis), of u lid van de CDA-bestuurdersvereniging bent, en of u het maartnummer van Bestuursforum wilt ontvangen (prijs *f* 5,75).

B.V. 's-Gravenhaagsche
Zwem- en
Sauna-inrichting
„MAURITSKADE"

ZWEMBAD. Tel. 64.25.75

Zwemmen f 2,-. Terras f 0,50.
Maandag t/m vrijdag 12-14, 14-16, 16-18 uur.
zaterdag 9-11, 11-13, 13-15 uur

SAUNA. Tel. 46.68.12

Dames- en herenafd.
Entree f 6,- plus f 3,- per uur.
maandag t/m vrijdag 12-22 uur
zaterdag 9-18 uur

Bij de entree is het gebruik van twee baddoeken, Turks bad en solarium inbegrepen.

Wijzigingen voorbehouden.

Uw caravan -
uw tweede woning

Op de mooie Noord-Veluwe aan de Verbindingsweg van Wezep en Wapenveld (Molenweg) ligt ons

kampeer- en recreatiecentrum

ENNERVELD

8191 KA WAPENVELD
Tel. 05206-78552-78773-78351.

Met moderne voorzieningen zoals: verwarmde zwembaden, midget-golf, sauna, wasserette, restaurette, jeugdkantine, recreatiezaal e.d.

Tijdens hoogseizoen recreatie-programma.

- Verhuur van bungalows en sta-caravans.
- Seizoen- en jaarplaatsen beschikbaar.
  ANWB hoogste klasse.

Folders op aanvraag.
Sta-caravans.
Nieuw en occasions op standplaats te koop.
VELUWE-WAGEN nieuwste model.
OCCASIONS IN TOER- EN VOUWCARAVANS.
BAGAGE-AANHANGWAGENS.

Onze zalen, voor 25-300 personen zijn te huur voor party's, bruiloften, exposities e.d.

Ruime parkeergelegenheid.

CONSTRUCTIEBEDRIJF

LEUSHUIS

Veelzijdig constructie- en lasbedrijf.
Voor enkelstuks en seriewerk.
Toeleverend aan alle sectoren industrie
(scheepvaart, off-shore, bouw, chemie)

Berlikumerweg 13,
8811 HR Ried (Friesland)
Telefoon: 05171-307-337

Spreekbeurten

agenda

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
13 april	Kaderschool Gem. Politie Zutphen	J. v. Houwelingen
	Capelle	H. A. de Boer
	Wisch/Ter Borgh	mw. Gardeniers
	Almelo	P. R. B. de Geus
	Borger	G. v. Leijenhorst
	Boxtel	G. Ph. Brokx
	Buitenpost	W. Albeda
14 april 20.00 uur	„De Helling" Lemmer	P. A. C. Beelaerts van Blokland
	Voorschoten	P. Bukman
20.00 uur	Salvatorkerk, Vredelustlaan 94, Den Haag	J. de Boer
20.00 uur	Vriezeveen	G. v. Leijenhorst
	Kaatsheuvel	A. J. Hermes
	Groningen	K. de Jong
	Leiderdorp	A. A. Th. M. van Trier
15 april 20.00 uur	Singer Concertzaal Laren	W. Albeda
	Ned. Centrum voor directeuren Amsterdam	J. v. Houwelingen
	Wormer	S. J. M. Dijkman
	Sleen	L. de Graaf
	Eindhoven	A. A. Th. M. van Trier

14 april

West-Brabant

Eerste lijsttrekkerdag Van Agt

13.45: **Breda:** ontvangst lijsttrekker in Rôtisserie (naast Turfschip) en bezoek aan antiekmarkt.
14.30: **Breda:** bezoek aan bejaardensoos „Heuvelkwartier" in de Hogendorpstraat.
15.30: **Breda-Noord:** opleidingsschool voor volwassenen in de Regenbeemd.
17.00: **Etten-Leur:** gesprek lijsttrekker met vak- en standsorganisaties in „de Notelaer", Anna van Berghemlaan 2.
18.00: persconferentie
20.00: **Etten-Leur:** avondbijeenkomst in theaterzaal „de Notelaer".
21.45-22.30: forum met Brokx, Van Amelsfoort en Van den Toorn.

Landmeetkundige werkzaamheden

Postbus 15 - Spakenburg - Tel. 03499-1966.
Bijkantoor: Oosterhoutstraat 11 - Assen.
Tel. 05920-13400.

- **Opmetingen:**

T.b.v. uitbreidingsplannen - saneringsgebieden - wegverbeteringen - verkavelingen - revisie (basis)-kaarten.

Als: kaartenvervaardiging - hoogte-grootte-inhoudber. - coördinatieberekeningen - berekeningen - matenplannen - en uitzetgegevens.

UITZETTEN

- Weg- en waterbouwkundige werken
- Bouwkundige werken.

Begeleiding komplete uitbreidingsplannen, wegen, rioleringen, leidingen, havens, enz., hoekpunten woningblokken, stramienlijnen grote bouwwerken, palenplan, controlemetingen.

Een boekje met meer gegevens, o.a. over de tarieven sturen wij u graag per omgaande toe.

Steenhouwerij

DE KUYPER

Nieuwstraat 26 -
MIDDELBURG
Tel. (01180)-1.25.79.

Levering van alle soorten natuursteen

Ook voor grafstenen het juiste adres

B.V. TIMMER- EN AANNEMERS-BEDRIJF

v/h Fa. A. Peters

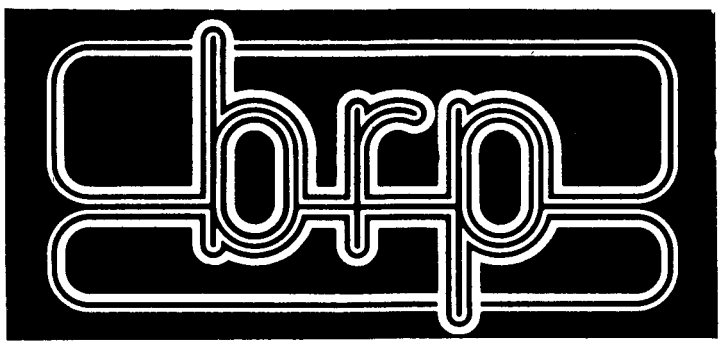

Voor al uw:
* Verbouwingen
* Renovatie
* Onderhoudswerken

Kantoor en werkplaats:
Amstelveenseweg 686 1081 JJ Amsterdam
Tel.: 020-44 53 35

1E JAARGANG NO. 28 – 18 APRIL 1981

Ledennummer

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

Begin van de lange mars naar 26 mei

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
Mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Inhoud:

Campagne gestart

Vanaf deze week steeds veel campagnenieuws in CDActueel. Een verslag van de start in Utrecht jl. zaterdag van de CDA-campagne vindt u op ..... pagina 6, 7

Interview De Graaf

Staatssecretaris Louw de Graaf in gesprek met Piet van Tellingen en Hans Schipper over zijn werk gedurende de afgelopen jaren zoals werkgelegenheidsbeleid en maatregelen op het gebied van de sociale zekerheid.

Piet Steenkamp spreekt weer

Ben Pauw in gesprek met ere-voorzitter Steenkamp over o.a. het CDA-program, de werkgelegenheid, de kabinetsformatie ..... pagina 16, 17, 18

Cursusweek voor jongeren

Van 6 t/m 12 juli organiseert de Sichting Kader- en Vormingswerk zoals ieder jaar weer een cursusweek voor jongeren in de Spaarnberg te Santpoort.
Naast politiek inhoudelijke onderwerpen wordt veel aandacht besteed aan vaardigheden als vergaderen en het eigen functioneren.
Tijdens deze week waar je samen met andere jongeren bezig bent is ook ruimte voor ontspanning samen met anderen. Dus eigenlijk een vakantie waar je ook nog wat leert. Zo'n kans mag je niet missen!
Inlichtingen bij Stichting Kader- Vormingswerk van het CDA 070-924461 en vragen naar Wim Eikelboom, Pieter Dudink of Harm Waterborg.
Volgende week verschijnt in CDActueel het hele programma met een opgaveformulier. Maar je kunt je ook nu al opgeven.

Verder in dit nummer

Commentaren 5, 7
Partijvoorzitter 8
Fractievoorzitter 9
Zwart-Wit 11
CDJA 20, 21
Vorming 23, 24
Campagnenieuws 6, 7, 27, 29
Spreekbeurten 31

H. R. VAN TRIEST B.V.
Hoogeveen
Meer dan 20 jaar specialist in ruw veevoer.

Verkiezingstijd in Nederland

De Nederlandse kieswet bevat een aantal alleraardigste bepalingen. Zo leert ons art. 1-34-2e lid dat „De kiezers ongewapend in het stemlokaal dienen te verschijnen." De wetgever heeft kennelijk destijds niet gewild dat een morrend landvolk zich met dorsvlegels en knotsen gewapend naar het stemlokaal begaf teneinde de uitslag in voor hen gunstige zin te beïnvloeden. Geen geweld dus in het lokaal, maar ook geritseld kan er niet worden: iedereen kan er met zijn neus bovenop komen zitten want art. 1-34 verklaart in het 1e lid dat „. . . de kiezers gedurende de tijd dat het stembureau zitting houdt, bevoegd zijn in het stemlokaal te vertoeven voorzover de voortgang der stemming niet wordt belemmerd". Wie dus op 26 mei een dagje warm en droog wil zitten kan in de stemlokalen terecht en meteen de boel een beetje in de gaten houden. De kieswet heeft het allemaal goed geregeld.

Keurig geregeld

Dit is nog niet alles: „de tafel", zo vertelt artikel I-16, „is zodanig geplaatst, dat de kiezers de verrichtingen van het stembureau kunnen gadeslaan." Er is dus geen sprake van dat de leden van het stembureau in een duister hoekje gaan zitten knoeien. En wanneer U op de prille ochtend van de 26e mei een burgemeester op weg ziet naar een oude openbare school, om daar met de tafels en stoelen te gaan schuiven, dan vindt dat zijn verklaring in artikel I-4 van de Kiewswet: „De burgemeester zorgt voor de inrichting van het stemlokaal."
Wij zijn een goedgeregelde natie en laten weinig aan het toeval over. De Nederlandse Kieswet regelt een ordentelijk verloop van de verkiezingen. Zelfs de wijze van sluiten van de schuif in het deksel van de stembus is minutieus geregeld. De formele condities voor het aangeven van de gewenste politieke koers door de Nederlandse burger zijn rimpelloos geregeld. Hoe zit het met de inhoudelijke kant? Hoe wordt de verkiezingstijd benut?

Politiek staat centraal

Voor het functioneren van politieke partijen zijn het hoogtijdagen. Zij hebben hun programma's geformuleerd, hun mensen erbij gezocht en willen die nu graag den volke presenteren. Zij geloven in beide: zij willen nu graag iedereen overtuigen dat dit de koers moet zijn en dat deze mensen die kunnen uitzetten. Daartoe trekken de partijen wervelend en wervend het land door. Bezorgde bejaarden en bevlogen jongeren worden met materiaal bestookt en hen wordt geduldig uitgelegd dat het allemaal toch iets anders in elkaar zit en dat juist deze partij hun vertrouwen waard is. De politiek neemt een aantal weken scherm, radio en krant in bezit en de kans dat gesprekken over iets anders gaan dan het weer van morgen en het aantal strepen op het shirt van Johan Cruyff is groter dan normaal. De partijen willen vooral winnen – hoewel het soms niet direct duidelijk is in ons land wie er nu gewonnen heeft: winnende partijen staan wel eens hinderlijk buitenspel.

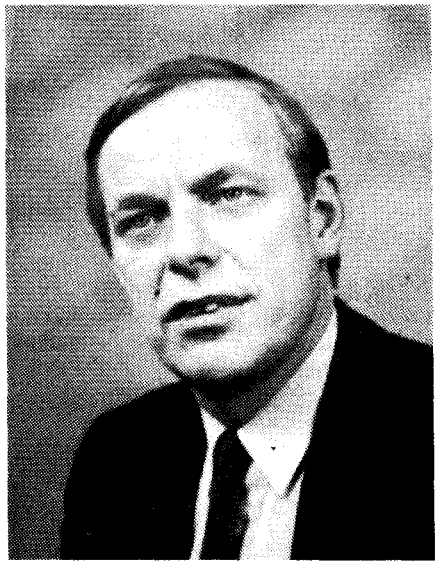

Mr. S. J. Hartkamp

Naast het directe doel: winnen, is er nog een belangrijk facet aan verkiezingen. Het is een uitgezochte gelegenheid voor de politieke partijen – die in onze kieswet niet eens voorkomen – om het belang van de politiek en de politieke organisatie naar voren te schuiven. Zonder die partijen waren die democratische verkiezingen immers vrijwel een lege huls? De partijen presenteren zich, werven leden en abonnees voor hun blad *(zie bon op blz. 15 of bel: 070-924461).*

Intelligent

Men kan van de verkiezingstijd overigens niet zeggen dat het nu de meest intelligente periode uit het politieke leven is. En het is een – belangrijke – vraag of de belangstelling gewekt wordt van diegenen die die nog niet hadden. Het is ook de tijd van versimpeling van de problemen, van goedkoop gelijk, van halve waarheden. Voor diegenen die willen weten hoe de grote problemen nu het best zouden kunnen worden aangepakt is het niet allemaal diepzinnigheid en nuance wat de klok slaat. Standpunten van tegenstanders worden regelmatig onjuist weergegeven, bewust of onbewust. Als het bewust gebeurt is dat weinig fraai, als het onbewust gebeurt is dat al niet veel beter: het blijkt dat men elkaar wel bestrijdt, maar nauwelijks kent. Vaak worden niet de standpunten van de tegenstanders bestreden, maar karikaturen daarvan. Soms worden de standpunten in het geheel niet bestreden, maar de tegenstanders zelf. Ook de verleiding om eens uit de doeken te doen hoeveel meningsverschillen er wel niet bij de anderen zijn is volop aanwezig.
Eén en ander vormt niet het meest chique element van de verkiezingstijd. Het heeft bovendien niet zo veel zin: medestanders behoeven niet te worden overtuigd en de overigen worden nog wantrouwender. Die achten de ene partij niet de meest aangewezene om voorlichting te geven over de andere. Bovendien is het jammer wanneer het verkiezingsnieuws dagenlang voornamelijk gaat over de vraag of kandidaat P nu wel of niet in Oud-Gastel heeft gezegd, dat kandidaat Y hem in Nieuw-Weerdinge een „labiel warhoofd" heeft genoemd. De kwestie is niet interessant en leidt de aandacht van de politiek af.

En samen kunnen we dat

Wij zullen de komende nummers veel aandacht aan de verkiezingen besteden. Ons karakter zal er tijdelijk ook wel een beetje door veranderen: iets minder nadruk op – zoals het in ons redactiestatuut heet – „de opinievorming met betrekking tot de politieke koers van het CDA" en „discussiepodium voor leden en geestverwanten" – iets meer nadruk op organisatie, informatie en voorlichting. Wij zullen vooral veel aandacht besteden – via teksten, artikelen en interviews – aan het verkiezingsprogram. Wij willen proberen aan te geven waar het om gaat, en vooral ook waarom het niet gaat.
Wij zullen ook aandacht aan andere partijen besteden. En ook al zullen we af en toe wel eens een verhelderende prik uitdelen, we zullen pogingen doen hun programma's recht te doen! Want verkiezingsvoorlichting moet anders in Nederland en samen kunnen we dat.

S.J.H.

CD-addertje

Max van den Berg tot campagneteam: „Mensen waar zijn jullie in vredesnaam mee bezig?"

Terug naar af

Op weg naar 26 mei

door dr. A. Veerman

Als we zeggen, dat het kabinetsbeleid per definitie nooit inzet van de verkiezingen kan zijn, dan is dat een stelling, die met sterke (theoretische) argumenten te verdedigen is. Kort gezegd: kabinetsbeleid is (alweer per definitie) altijd een compromis, waar je als partij tevreden mee kunt zijn of niet, maar waarmee je niet de verkiezingen ingaat, dat doe je met het program. Zo is het. Maar het is theorie, het is wat abstract. Daarom ben ik blij, dat men vanuit de VVD zo boven op minister Albeda gevalen is. Wiegel en ook vanuit de fractie. Goed zo. Want zo wordt eens duidelijk bevestigd, dat het kabinet uit twee delen bestaat, twee partijen, met grote versschillen en toch tot een compromis gekomen.

Oud verhaal

Kijk, Albeda heeft gewoon een oud verhaal verteld, het verhaal waar we in '77 allemaal mee begonnen zijn, de hele fractie in elk geval, n.l. dat het in de rede lag een kabinet te vormen, gedragen door PvdA en CDA. En D'66 mocht er ook wel bij. Zo'n kabinet sloot aan op de uitslag van de verkiezingen, paste bij de getalsverhoudingen in de Kamer. Zo'n kabinet zou – zo mochten wij denken – een voldoende breed draagvlak hebben in de maatschappij. En op basis van de partijprograms was wel een aanvaardbaar kabinetsprogram op te stellen. Welnu, wat wil je nog meer. Zo redeneerden we in de zomer van '77. En Albeda voorvoelt, dat de situatie in de zomer van '81 daar wel eens veel op zou kunnen lijken.

Puzzelaar

Toen heeft de PvdA het goed van eieren gemaakt. Dat Den Uyl moeilijk deed met het program is nog tot daar aan toe. Hij probeerde er uit te braden, wat er in zat. Zo gaat het bij een formatie. En hij had immers in Burger van 1973 een aansprekend voorbeeld, al moet je niet denken, dat een zo grote maat klompen iedereen zomaar past. Maar dat hij bij dat program voor de oplossing van toch heel niet onoplosbare puzzles, de assistentie nodig had van een hele colonne informateurs (knap, wie ze nog allemaal op weet te noemen) dat was toch een aanwijzing dat Den Uyl niet zo'n lenig puzzelaar was als wij bij een formatie nodig hebben. En toen kwam de aap uit de mouw. We kwamen aan de verdeling van de portefeuilles en het aanwijzen van de dames en heren die deze zouden gaan beheren. Toen spitste de diskwalificatie van het CDA, waarin Burger in '73 had geëxelleerd, maar die we hoopten in '77 overwonnen te hebben – maar het tegendeel was eigenlijk al gebleken – zich toe in de diskwalificatie van mensen. Er kan veel in de politiek, soms misschien niet zo fijntjes. Maar dàt nou net niet. Daarop liep de zaak dan ook onvermijdelijk stuk.

Geen schijnvertoning

Toen kwamen de liberalen in het beeld. Niet in de rol van reddende engelen, als redders in de nood. Want zij zijn geen engelen en wij zaten niet in de nood. Ook niet als liefdevolle vaders van verloren zonen. Want wij waren niet verloren en zij niet liefdevol. Als bekwaam politicus zag Wiegel zijn kans. En pakte die. Geen fractie of partijraad versperde hem de weg. Politiek hoeft ook niet zo moeilijk te zijn. Als je het maar een beetje eenvoudig houdt. En dat is ook nu zo – en straks na 26 mei. Misschien zijn we weer gewoon terug bij af. Dan moeten we gewoon het spelletje opnieuw spelen, waarin het gaat over programs, verkiezingen en uitslag, situatie en verhoudingen. En de zaak niet ingewikkeld maken door te doen alsof de relatie van CDA en VVD iets moois was, iets fijns, dat toch bewaard moet blijven. Evenmin doen, alsof we in deze vier jaar een morele band hebben gekregen, morele verplichtingen, die we niet mogen wegwerpen. Ik vind dat er wat zat in de redeneringen van december '77, – toen Van Agt en Wiegel een akkoord hadden bereikt over het program en de zetels – tòèn ging het niet aan te doen alsof er niets gebeurd was. Alsof er – zoals dat heet – geen commitment (verplichting red.) was tot stand gekomen. De goede trouw eiste toen m.i. een honorering van gedane zaken. De formatie Van Agt-Wiegel mocht geen schijnvertoning worden.
Ik vind ook, dat men in principe een kabinet maakt voor een volle periode en dat een tussentijdse crisis als het even kan vermeden moet worden. Dat eist – in het algemeen – ook het belang van het land, het belang van een goede politiek.

Schone lei

We hebben van beide verschijnselen wel voorbeelden: van (delen van) formaties die eigenlijk een schijnvertoning waren – de Kort in '63 – en van crises die er nooit hadden moeten komen – de woningbouwcrisis van 1960 (motie van Eibergen). Twee voorbeelden; ik bewaar aan beide geen positieve herinneringen. Ik ben blij, dat de periode van december '77 tot mei '81 er niet nog een geval aan toegevoegd heeft. Maar we zijn als CDA natuurlijk niet met de VVD getrouwd. We staan in de zomer van '81 voor een kabinetsformatie – in principe met een schone lei. Natuurlijk niet zonder meer. We kennen de programs, de verkiezingsakties, de uitslag, de situatie van het land. We hebben ook onze ervaringen: 4½ jaar Den Uyl, 3½ jaar Van Agt. Subjectieve ervaringen jawel, maar die de betrokkenen als volwassen mensen moeten verwerken. Zo staan we daar in juni, als gezegd: terug bij af. Toch wel een zaak in de democratie met duidelijk goede kanten, dat je om de zoveel tijd opnieuw kunt beginnen. Want levenslang Den Uyl of levenslang Van Agt – allebei toch wel vermoeiend op den duur.

Een christen met toekomstvisie telt dubbel

Drie pakketten Bijbelstudies naar lezingen van Ir. D. J. Christiaanse.

Eerste pakket: 1. De naam boven alle naam *f* 5,-; 2. 32. Geloofsmannen *f* 4,-; 3. Genade en waarheid *f* 4,-; 4. 14 Brieven aan Paulus (2e druk) *f* 5,-; 5. Het jaar 2000 *f* 3,-; 6. Gods geheimenissen *f* 3,-; 7. Christus in de Psalmen en de Profeten *f* 4,-; 7 tegelijk slechts *f* 14,-.

Tweede pakket: 1. Overdenkingen over de vier evangeliën, 144 blz. *f* 6,-; 2. De Heilige Geest woont in ons *f* 3,-; 3. Lichtend uitzicht op morgen *f* 3,-; 4. De geestelijke wapenrusting *f* 3,-; 5. De kerkgeschiedenis in vogelvlucht *f* 4,-; 6. De gemeente van Christus *f* 2,-; 7. Het gebed *f* 3,-; 7 series gelijk *f* 12,-. **Beide pakketten** *f* 25,-.

Derde pakket: Alle boeken van het N. Testament, 5 delen, 604 blz. *f* 15,-.
Vierde pakket: Alle boeken van het O. Testament, 1.100 blz. *f* 15,-.
UNIEK AANBOD: Alle 4 pakketten *f* 35,-.

Alles franko na girostorting op 1793613 Bijbelcursus Oudewater P.B. 44.

CDA-jongeren en verkiezingscampagne

Op zaterdag 25 april a.s. wordt er een bijeenkomst belegd voor jongeren die zich voor de CDA-campagne inzetten of willen inzetten, in de Kamerkring Dordrecht.

Er zal gesproken worden over de activiteiten die je wilt of kunt ondernemen en over de plaats van de jongeren in het CDA.
Enkele CDA-Kamerleden zullen aanwezig zijn.
Plaats van bijeenkomst: Restaurant Engels, Lippizanerzaal te Rotterdam, aanvang 14.30 uur.

Oproep tot bezinning:

van Het Spectrum

De Nederlandse Natie

Redaktie en voorwoord:
S. W. Couwenberg
Negen beschouwingen over de vraag: wat houdt de Nederlandse Natie nu en in de toekomst nog bijeen? Geprojekteerd tegen de ontwikkeling van ons land tot een multiraciale samenleving komen vele intrigerende aspekten aan de orde. De auteurs: J. Berting, A. Chorus, S. W. Couwenberg, F. Hartog, J. P. van Praag, P. Thoenes, J. J. Vis, J. J. C. Voorhoeve, H. J. G. Waltmans.
Aula 677, 144 blz., f 7,90

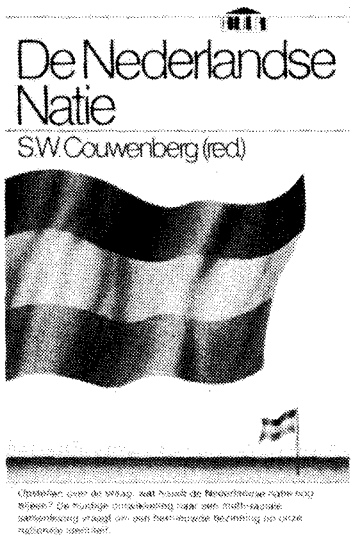

Het Spectrum brengt het Uw boekhandel heeft het

300.60.43 © 1981 INTRES intern reclamebureau spectrum

GRATIS evangelisch nieuws!

Elke maand minimaal 12 pagina's boeiende informatie over allerlei vormen van evangelisatiewerk, zending en hulpverlening.
Met aktiviteiten-agenda, onderwerpen voor voorbede, hulp bij bijbelstudie e.d.

Uitdaging heeft geen abonnementsprijs.
Wel wordt een vrijwillige bijdrage op prijs gesteld.

Stuur mij die maandkrant

Naam
Adres
Woonplaats
Postcode

Uitdaging is een uitgave van het Instituut voor Evangelisatie, Postbus 81, 3970 AB Driebergen

commentaar

Specifiek welzijn I

Een jarenlange beweging tot decentralisatie in welzijnsland is een grote stap verder gekomen. Decentralisatie betekent dat niet meer het rijk doch de gemeenten moeten gaan uitmaken aan welke welzijnsvoorzieningen ze hun geld uitgeven: een VOS-cursus, een amateurtoneelvereniging of een buurthuis. De gemeenten krijgen van het rijk het geld mee en een hele bundel voorschriften over de verdeel-procedure. Er zijn natuurlijk een aantal voorzieningen nationaal veilig gesteld en voorts komt er nog wel iets meer bij kijken dan we hier kunnen noteren. Het kader voor de hele operatie is de Kaderwet. Waarom die operatie? Wel, in de eerste plaats vanuit een oprecht bestuurlijk streven om in ons land meer te decentraliseren. In de tweede plaats omdat de rijks-welzijns-wagen vastliep. Het vergelijken vanuit Den Haag van appels uit Eijsden met peren in Den Helder werd een steeds onmogelijker zaak. En tenslotte zal het Rijk, nu de middelen schaarser worden, het niet betreuren deze politiek gevoelige materie aan de gemeenten te kunnen laten. In gemeentekringen circuleert dan ook het verhaal dat decentraliseren betekent dat je voortaan zelf geld mag verdelen dat er niet is.
Bij alle kritiek die er vanuit de praktijk te leveren is op de Kaderwet Specifiek Welzijn is het een grote stap vooruit wanneer deze wet binnenkort kan worden afgehandeld.
Het lijkt van groot belang dat zowel het rijk bij het uitvaardigen van uitvoeringscirculaires als de gemeenten bij de toepassing ervan, ervoor zorgen dat het geld dat beschikbaar is direct het welzijn van de burgers ten goede komt. Het moet niet zo zijn dat de (personeels)kosten van planningsprocedures niet meer in verhouding staan tot de te verlenen subsidies. Dan wordt de lak duurder dan de brief.

CD-addertje

bouwterreinen Zaandam, Den Helder enz.:

het venijn zit in de straat

Enthousiaste start CDA-campagne

Onder grote publieke belangstelling en met veel enthousiasme is het CDA zaterdag zijn verkiezingscampagne gestart. Uit het hele land waren leden van de plaatselijke en regionale campagneteams en vele kandidaten naar Utrecht getogen om de laatste instructies voor de campagne te krijgen.

Misverstanden over waar deze laatste voorbereidingen voor de campagne getroffen werden waren uitgesloten: de wandelgangen van het Jaarbeursgebouw waren immers bevolkt door in CDA-kleuren fraai uitgedoste dames. Daarnaast waren grote hoeveelheden materiaal, affiches, programs, sjaaltjes etc. aanwezig allemaal wachtend op de gunst van de kiezer.

In de congreszaal gaf campagneleider Ries Smits een uiteenzetting van een groot aantal zaken waaronder het fenomeen „lijsttrekkerdag". Op zo'n dag legt lijsttrekker Van Agt een middagbezoek af aan een bepaalde regio; daaraan is een grote avondmanifestatie gekoppeld waar de lijsttrekker een korte rede houdt en daarna met de kiezers in discussie gaat. Ook andere kandidaten zullen aan dit avondgedeelte deelnemen.

Verkiezingstrein

Vanaf 15 mei zal het CDA een verkiezingstrein door het land laten rijden met „aan boord" kandidaten die op deze manier het land doorkruisen op zoek naar de gunst van de kiezer. Met buskaravanen zullen de plaatsen bezocht worden die niet per trein bereikbaar zijn. In de regio's die een bepaalde dag met de trein en bussen wordt bezocht, wordt telkens ook een grote avondmanifestatie gehouden.

Materiaal

Elke zichzelf respecterende partij belaagt de kiezer behalve met kandidaten met verkiezingsmateriaal. Ook het CDA heeft naast het program, dat behalve in een complete ook in een populaire versie verkrijgbaar is, vele soorten materiaal.

Toch is ook hier voor wat de hoeveelheid betreft de broekriem aangehaald. Dit vertelde adjunctsecretaris Gerrit v.d. Berg tijdens een audiovisuele introductie van het beschikbare materiaal.

Verantwoord omspringen met het materiaal is dus noodzaak.

Benadering kiezers

Een gedegen inleiding over de manier waarop kiezers benaderd dienen te worden gaf vervolgens public-relations-adviseur Jan Groenendijk. Begeleid door aanschouwelijke diabeelden benadrukte hij het belang van het „persoonlijk in contact treden met de kiezer". Dit dient niet in de eerste plaats in zalen te gebeuren maar op straat, op het werk, in scholen etc. Zending en missie bedrijven onder de kiezers dus in plaats van het alleen maar spelen van thuiswedstrijden op de eigen ledenvergaderingen. De noodzaak hiervan wordt bevestigd door opinie-onderzoekken die uitwijzen dat het CDA naast een vaste groep kiezers nogal wat zwevende kiezers moet bewegen CDA te stemmen. De politici moeten naar die kiezers toe om ze te overtuigen van het belang hun stem op het CDA uit te brengen.

„Gewapend" met materiaal naar de kiezer (foto Nick Morelis)

Film

Om in het kort en op een aantrekkelijke manier de CDA-standpunten weer te geven werd een film vertoond getiteld „Samen verantwoordelijk", dat ook dit keer weer het motto van de CDA-campagne is. In deze instructie-film beantwoorden Van Agt, De Koning en Lubbers een aantal kernvragen die bij kiezers leven. Het is de bedoeling dat deze film gaat rouleren in het land (de meeste kamerkringen hebben een kopie van deze film aangeschaft). Een prima methode om de kiezer met de hoofdpunten van het CDA-program voor de komende jaren vertrouwd te maken.

Toespraken

Uiteraard ging de dag niet voorbij zonder de nodige enthousiaste toespraken. Zo sprak minister Gardeniers over de rol van de vrouw in de politiek. Omstandig ging zij in op de historische (achterstands)positie van de vrouw. Over het heden merkte zij o.a. op: Vrouw en politiek, politiek en vrouw moet méér inhouden dan emancipatiebeleid, méér inhouden dan het verbeteren van wet- en regelgeving naar de veranderde samenleving toe waar mannen en vrouwen in het arbeidsproces samenwerken. De vrouw moet zich betrokken voelen, betrokken weten met alle besluitvorming ook de voorbereiding daarvan in de politiek; en:

„Wij allen in het CDA zullen in de komende verkiezingsweken worden aangesproken op de plaats die het CDA aan de vrouw toekent in de Nederlandse samenleving. Het programma kan daarbij richting geven, doordat u als een draad, een vingerwijzing, op allerlei plaatsen „de invalshoek vrouw" zult aantreffen.

Fragmenten van andere toespraken treft u elders aan in dit blad.

Lijsttrekker Van Agt bij opening campagne:

CDA binnenkort grootste partij

„De lange mars naar 26 mei is begonnen. Met in onze ransel een reeks identiteitspapieren zoals program van uitgangspunten, grondslag en program, en een onuitputtelijk élan, enthousiasme en een hartverwarmend optimisme. Op onze aífiches prijkt nu nog het cijfer 2, maar binnenkort zal het CDA de grootste partij zijn." Zo begon lijsttrekker Van Agt zijn speech tijdens de officiële start van de verkiezingscampgane van het CDA.
Uitgangspunt voor het CDA is „samen verantwoordelijk". Dat reikt over de grenzen heen, bijvoorbeeld waar het de ontwikkelingssamenwerking betreft. „Bij het CDA staat de ontwikkelingshulp op de eerste plaats. Bij ons als enige", aldus Van Agt. Als meest kwetsbaren in eigen land, waarvoor het CDA pal staat, noemde hij de culturele minderheden en de werkloze jongeren.

PvdA-advertentie: „Demagogie ten top"

Hij haalde fel uit naar de PvdA, die kortgeleden in een pagina-grote advertentie in de dagbladen onder de kop „Waar zijn ze in vredesnaam mee bezig..." op een rijtje had gezet, „wat deze regering met ons voor heeft". Van Agt noemde het treurig, dat de advertentie doortrokken was van: houden wat je hebt. Bovendien „deugt van het hele verhaal geen draad". Als voorbeeld noemde hij de prijsstijging van het aardgas. „Juist het kabinet Den Uyl heeft de prijzen van het aardgas gekoppeld aan de snel stijgende olieprijzen en ook het BTW-tarief voor aardgas van 4 naar 18% gebracht." Als tweede punt uit de advertentie noemde hij de stijging van de huren met 6%. „Klopt, want dat is precies het systeem van Marcel van Dam." De voorstelling van zaken op het punt van de verdeling van de lasten, noemde Van Agt ronduit „demagogie ten top". „Noch de bejaarden noch de werklozen worden met 8% inleveren getroffen. Zeker als men naar de netto-bedragen kijkt, is deze voorstelling van zaken door de PvdA ronduit schandelijk."

Maximum aan saamhorigheid

Als andere belangrijke punten naast de ontwikkelingshulp noemende de CDA-lijsttrekker voor zijn partij de werkloosheid, het milieu, de wapenwedloop en de waarde van het particulier initiatief in de welzijnssector en het onderwijs.
Waar het de werkloosheid betreft waarschuwde hij voor defaitisme en riep hij op tot aan maximum aan saamhorigheid en een minimum aan verkettering. „Aan opdeling en polarisatie heeft ons land minder dan ooit behoefte", zo zei hij. Van levensbelang noemde hij het om de wapenwedloop te stuiten, maar dat kan geen solowerk van Nederland zijn. Hij haalde uit naar de opstelling van de PvdA, die ertoe leidt dat het lidmaatschap van de Nato alleen nog maar op papier bestaat. Teleurstellend vond hij, dat in de VVD zo moeiteloos en onbewogen over kernraketten wordt gesproken. „Alsof het over de plaatsing van kampeertenten gaat", aldus Van Agt.

„Met handen en voeten"

Over het particulier initiatief tenslotte zei de CDA-lijsttrekker, dat alleen zijn partij op komt voor de waarden, die het particulier initiatief heeft. In het onderwijs, de welzijnszorg en de gezondheidssector. Het particulier initiatief wordt allerwege belaagd, maar wij zullen ervoor zorgen, dat de waarden ervan kunnen blijven bestaan." Aan het slot van zijn rede noemde Van Agt de verkiezingsbijeenkomst „hartverwarmend". „Als ik dit allemaal zie... Wij gaan dat samen maken. Ik doe een appèl op u staat in mijn speech. Nou, dat is helemaal niet nodig. U hebt een appèl op mij gedaan met deze manifestatie. Met handen en voeten zal ik eraan beantwoorden. Samen verantwoordelijk dus voor kwaliteit en kwantiteit van het Christen-Democratisch Appèl." aldus Van Agt.

UW EIGEN THEELEPEL

ten bate van o.a.
KERKRESTAURATIE
NIEUWBOUW
ORGELBOUW

met eigen reliëf-motief vanaf 500 st.

met eigen emaille-motief vanaf 250 st.

Ook diverse andere aktieartikelen, zoals suikerscheppen, sleutelhangers, boekenleggers, onderzettersets, ballpoints, enz.

Vraag **gratis monsters** en informatie **rechtstreeks bij de fabriek:**

ZILVERSTAD-SCHOONHOVEN BV
Postbus 507 – Schoonhoven Tel. 01823 – 4044

commentaar

Specifiek welzijn II

Het is een goede zaak dat het vuurtje dat rond deze wet dreigde op te laaien door goed overleg tussen de regeringsfracties kon worden gedoofd. Men heeft – het ging om de plaats van particuliere organisaties in het geheel – elkaar kunnen vinden op een formule die ons inziens strookt met het regeeraccoord. Zowel aan de eigen verantwoordelijkheid van de gemeentebesturen als aan de authentieke plaats van de particuliere organisatie is op deze wijze recht gedaan. Een intrekking van het wetsontwerp is hiermede voorkomen. Een dergelijke intrekking zou overigens een onmogelijke situatie hebben geschapen. Op de Kaderwet wordt immers in allerlei maatregelen reeds lang in de praktijk vooruitgelopen. De ene gelegenheidsconstructie na het andere juridisch monstrum zou op het departement moeten worden ontworpen om totale stagnering van de welzijnszorg te ontgaan.
Wij maken nog enkele kanttekeningen: duidelijk mag na de hele discussie toch wel zijn dat het het CDA niet te doen is geweest om ondeugdelijke en verkalkte particuliere instellingen de hand boven het hoofd te houden, confessioneel of niet-confessioneel. Men weet – misschien juist wel bij het CDA – dat het niet allemaal goud is wat er „confessioneel" blinkt. De eisen van democratisering en doelmatigheid kunnen verfrissend werken. Daarnaast: de eigen positie die door het CDA bepleit is voor het particulier initiatief geldt evenzeer humanistische organisaties als instellingen van christelijke signatuur. Het feit dat de eerste categorie getalsmatig zwakker is verandert dat principe niet.
Tenslotte: er is wellicht – in eigen kring – wel enige koudwatervrees ten aanzien van de gemeenten. Die staan in het algemeen bepaald niet te popelen om het werk van goeddraaiende organisaties over te nemen.

CD-addertje

Van Agt: „En samen kunnen ze me wat"

van de partijvoorzitter

Perspectief bieden

Wij moeten als CDA perspectieven openen en nieuwe wegen wijzen. Nieuwe wegen naar een verantwoordelijke maatschappij, zoals ons program zegt. Daarbij moeten we onze drijfveren, zoals verwoord in onze grondslag, goed op spanning houden. Anders verliezen we snelheid of raken we uit de koers. Die grondslag is geen uithangbord, geen bezweringsformule. Het is onze inspiratiebron, ons eerste en beste houvast.

Ons program van uitgangspunten is een tweede houvast. Als het gaat om de vraag: welke rol moet de overheid spelen bij de oplossing van onze problemen; is de overheid een soort glasstortbak waar de samenleving z'n nog bruikbaar afval in deponeert; of is de overheid de stuurman-eerste klas, die je gerust het roer in handen kunt geven? Ons program van uitgangspunten zet ons op het goede spoor. **De overheid is geen van beide.** De overheid dient de samenleving naar de norm van de gerechtigheid. Zij komt op voor de zwakken, schept voorwaarden voor het dragen van eigen verantwoordelijkheid door de burgers, individueel en in hun maatschappelijke verbanden. Zo'n houvast als partij heb je nodig als de maatschappij z'n hoorn des overvloeds aan eisen en verlangens leegstort voor de deuren van de Haagse departementen. De tijd is aangebroken, dat de vraag welke verantwoordelijkheid wij dragen voor de overheid en de samenleving belangrijker wordt dan de vraag welke verantwoordelijkheid de overheid voor ons en de samenleving draagt. Ons verkiezingsprogram pikt de draad van grondslag en program van uitgangspunten op en geeft de lijn aan voor het beleid 1981-1985. Hard en duidelijk bij de analyse van de werkelijkheid. Appellerend op de menselijke verantwoordelijkheid. Perspectieven biedend, niet in het minst voor wie juist in de komende jaren de grootste risico's lopen: jongeren die niet aan de slag kunnen komen; mensen met kleine gebreken, die naar de WAO worden verwezen; minderheden die niet aan de bak kunnen komen en altijd weer ervaren dat er overal nog zoveel wachtenden voor hen zijn; bewoners van oude centra in uitzichtloze woonsituaties, zonder licht of lucht; kleine zelfstandigen die in de maalstroom van de schaalvergroting worden fijn gewreven; om maar niet te spreken over de derde wereld, die vaak niets te verdelen heeft.

Dat kost wat. Geen perspectief zonder prijs, geen uitzicht zonder plicht.

Meer werk. Ja, maar dan ruimte scheppen voor het bedrijfsleven door matiging van loonkosten. Inleveren naar draagkracht. De uitspraak: „het moet maar eens afgelopen zijn met dat genivelleer", komt in ons program gelukkig niet voor.

Extra inkomensgaranties voor de echte minima kan niet zonder extra matiging waar men niet weet wat een smalle beurs is.

Meer huizen en betere huizen. Ja, maar dan behoorlijk betalen voor een behoorlijk huis; met een regeling voor wie de huur echt niet kan opbrengen. Handhaven van goede werkloosheidsvoorzieningen. Ja, maar dan ook inschikkelijkheid ten aanzien van het aanvaarden van ander werk.

Handhaven van ons sociale zekerheidsstelsel in het algemeen. Ja, maar er dan voor zorgen dat het alleen wordt toegepast voor wie het echt nodig hebben. Anders gaat het aan zichzelf ten onder.

Met zo'n program gaan we naar de kiezers toe. Nuchter, verantwoordelijk, solidair en duidelijk. Concreter en gedetailleerder dan ooit. Dat moet als je nieuwe wegen wijst. Voor oude wegen is een slogan voldoende. Met zo'n program gaan we naar de kiezers toe. Niet tweeslachtig, maar eendrachtig. Daar is geen twijfel over.

Als CDA zijn we principieel bereid tot samenwerking met de andere partijen. De programvergelijking, die ons wetenschappelijk instituut opstelde, heeft nog eens onderstreept, dat het niet zonder meer voor de hand ligt een voorkeursuitspraak te doen inzake eventuele regeringspartners. De programmatische overeenkomsten en verschillen tussen het CDA en de andere partijen lopen kriskras door de hoofdstukken heen.

Het gaat ons uiteindelijk meer om het program, waarmee de komende regering in zee gaat dan om de partijcombinatie. In het program willen wij zoveel mogelijk terug vinden van wat wij wezenlijk vinden, en wat daarom goed is voor het land. Wij zullen constructief onderhandelen, maar wel beslist. Kabinetten formeren is voor ons geen kwestie van strijdpunten noteren, maar van overeenstemming zoeken, in wederzijds respect.

Het gaat de komende jaren niet om het gewoon jezelf kunnen zijn, maar om er gewoon voor de ander te zijn; het gaat niet om weerwerk, maar om meer werk; het gaat niet om het centraliseren van de verantwoordelijkheid, maar om het spreiden ervan; het moet niet per sé anders, maar het moet constructief; het gaat niet om de vechtstaat, maar om de rechtstaat; het gaat niet om polariseren, maar om samen verantwoordelijkheid dragen; het gaat niet om nationale binnenvetterij en betweterij, maar om de internationale kaders; het gaat niet om de waarde van het getal, maar om de kwaliteit van de waarden.

Zó gaan wij de campagne in op weg naar een goed verkiezingsresultaat. Wij hebben een duidelijke boodschap, een aanspreekbaar program. We zetten de perspectieven en de plichten duidelijk op een rij. We denken niet in links-rechts-schema's, die de werkelijkheid geweld aan doen en op een grove wijze versimpelen, door over allerlei overeenkomsten en verschillen een rookgordijn te leggen.

In die val lopen we niet. Daar lopen we omheen, met een wijde boog.

Ons appèl aan de kiezer is: samen inhoud geven aan een zinvol bestaan; langs nieuwe wegen. Voor elkaar en met elkaar.

U gaat daarbij een belangrijke rol spelen. Van uw inzet, uw enthousiasme hangt veel af. We hebben wat goeds aan te bieden. We starten de campagne. Op weg naar de champagne op 26 mei.

Piet Bukman

Dit zijn fragmenten uit de redevoering van de partijvoorzitter, gehouden bij de start van de campagne op 11 april jl.

van de fractievoorzitter

Het noodverband

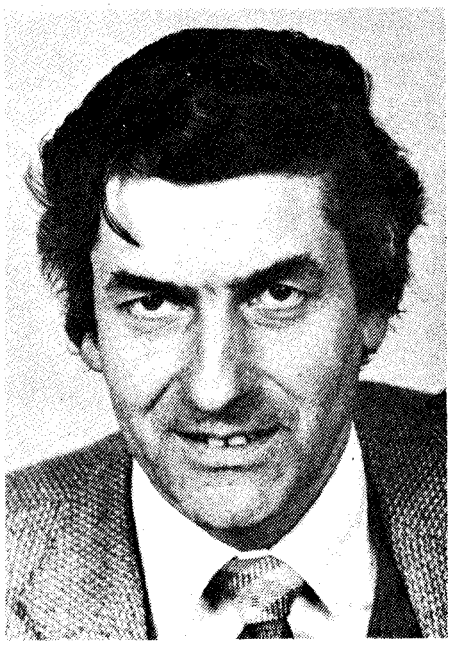

Vorige week werd in de Tweede Kamer gedebatteerd over een financieel noodverband.
Dit noodverband, kort voor de verkiezingen, was nodig om te voorkomen dat, gegeven de grote aantal uitkeringstrekkers en lagere belastinginkomsten, de overheid teveel tekort zou komen.
Beheerst de overheid dat tekort niet, dan drijft zij zelf de rentestand op. Zij moet dan immers meer geld lenen. Hogere rente betekent echter het gevaar van nog minder investeringen; in en door de bedrijven maar ook in de bouw. Vandaar een pakket om het te hoge financieringstekort van meer dan *f* 20 miljard met zo'n 2,5 miljard in 1981 te beperken.

Geen gemakkelijke operatie, zeker niet nu het al half april is. Zeker ook niet waar het broodnodig was naast deze *f* 2,5 miljard nog *f* 250 miljoen te vinden om zo'n 10.000 extra woningen dit jaar te realiseren om daarmee de stijgende werkloosheid in de bouw tot staan te brengen.
Van deze *f* 2,5 miljard werd door de regering voorgesteld het overgrote deel te verdelen tussen minder overheidsuitgaven en een inkomensbeperking bij de burger. Een goed deel van die inkomensbeperking bij de burgers wordt gerealiseerd door, met een beroep op het solidariteitsmotief, de WW-premie met 1% en de AOW-premie met een ½% te verhogen. (Technisch krijgt dit gestalte door bij ambtenaren en uitkeringstrekkers het salaris, resp. de uitkering, zodanig terug te brengen, dat het effect op het netto inkomen hetzelfde is als voor de werknemer in een bedrijf, die de premies verschuldigd is).
Het geheel werd gecompleteerd met een voorstel de belasting te verhogen met *f* 250 miljoen middels een verhoging van benzine- en dieselaccijns.
Bij het voorleggen van dit noodverband moest de regering melding maken van nog een andere forse tegenvaller; namelijk de prijzen. Door veel hogere invoerprijzen dan voorzien stijgen de prijzen met 1,5% meer.
Het één met het ander betekent een zeer forse koopkrachtdaling. Het is met name daarom, dat de CDA-fractie een tweetal wijzigingen in het pakket heeft aangebracht

Fractiestandpunt

Allereerst zal de fractie alleen instemmen met de lastenverzwarende premieverhogingen als er een netto uitkering (duurtetoeslag) in de tweede helft van dit jaar voor de zgn. echte minima komt. Onder de echte minima verstaan wij diegenen die van een minimum-inkomen niet alleen zichzelf maar ook nog anderen moeten onderhouden. Bij deze minimum-gezinsinkomens is een koopkrachtverlies van 3% echt niet aanvaardbaar.
Daarom stelde de CDA-fractie een netto uitkering van *f* 250,– plus *f* 100,– per kind voor. Op deze wijze is het mogelijk voor de echte minima zonder kinderen het koopkrachtverlies te beperken tot 1½% en voor een gezin met 2 kinderen tot zeg een ½%. Zo wordt bereikt, dat het koopkrachtverlies van lagere tot hogere inkomens niet 3% tot 5% zal worden, maar 0,5% tot 5%.
(Deze verbetering kan alleen voor de **echte minima** bereikt worden. Anders wordt het te kostbaar. Van de mensen met een minimum-inkomen blijkt immers slechts een zeer klein deel tot de zgn. echte minima te horen).
Een tweede wijziging is, dat de fractie het niet verantwoord vindt dit jaar een aanvang te maken met afbouw van bepaalde historische uitkeringsrechten, de zgn. WAM-toeslagen. Dat zijn uit het verleden resterende rechten, die mensen die de laatste jaren arbeidsongeschikt zijn geworden, resp. zullen worden, niet zullen krijgen.
Wij moeten hoe dan ook constateren, dat het koopkrachtverlies voor deze groep, zonder de afbouw reeds 4% is. Daar nu nog enkele procenten op te stapelen wordt te gortig. Daarom wordt nu deze groep van uitkeringstrekkers ontzien.
Wel is afgesproken dat de eigen bijdragen voor die Nederlanders, die permanent in inrichtingen verpleegd worden en van wier inkomen alleen de verpleegde hoeft te leven, verhoogd zullen worden. Het heeft immers geen zin spaarpotjes voor de nabestaanden te creëren en tegelijk de gemeenschap de dure voorzieningen té laten betalen.
Langs bovenstaande lijnen is het „noodverband" bijgesteld, zodat de strijdigheid met ons verkiezingsprogram is weggenomen. Intussen blijft het wel een noodverband.

Accijnsverhogingen

Tenslotte is er het nodige gekrakeel geweest over de benzine- en de dieselaccijnsverhoging. De laatste is wellicht onverstandig en de eerste wellicht wat te hoog ingezet. Enig medelijden met de bewindslieden van Financiën is hier intussen wel op zijn plaats. Immers, in de ons omringende landen België en Duitsland vinden gelijksoortige verhogingen wel plaats. Een troost is er intussen wel. Allerlei deskundigen en belanghebbenden rekenen ons voor, dat er een nauw verband tussen accijns en omzet is. Welnu, dan zal het zo geslagen gat wel meevallen en door het grensverkeer, met name van Belgen die in Nederland tanken, nog minder zijn. Dit probleem op te lossen door alle primaire levensmiddelen een procent duurder te maken (door verhoging van het lage BTW-tarief), zoals de VVD voorstelde, werd ons echter te gortig. Je verzetten tegen te hoge accijnzen is één zaak, maar de rekening afwentelen op diegenen die te arm zijn om een auto te hebben en die om precies die reden ook een verhoudingsgewijs groot deel van hun kleine inkomens aan primaire levensmiddelen kwijt zijn is iets heel anders. Dat kun je niet maken.

Ruud Lubbers

en als het om buizen gaat kies dan voor Van Leeuwen Buizen dan zit u zéker goed!

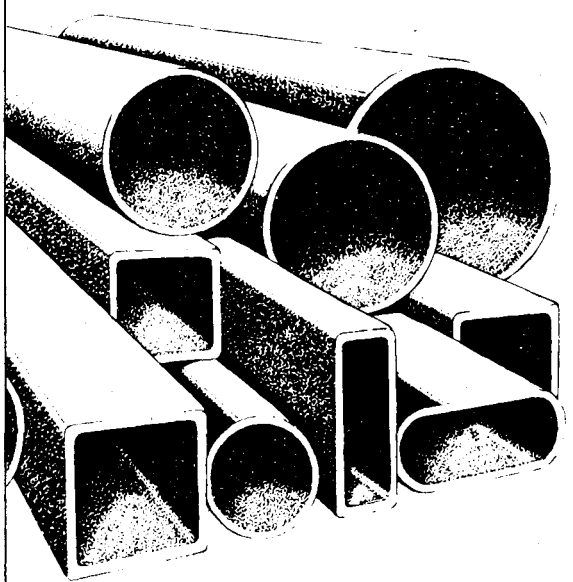

Van Leeuwen levert stalen buizen. Voor alle denkbare doeleinden.

Naadloze en gelaste buizen. Dunwandige en dikwandige buizen. Ronde en geprofileerde buizen. Verzinkt, gemenied, geasfalteerd of met kunststof bekleed. U zegt het maar. Met diameters van 4 millimeter tot meer dan 5 meter. In lengten of op maat gezaagd.

Van Leeuwen houdt méér dan 8.000 verschillende soorten voor u in voorraad. En alle denkbare hulpstukken. Snel uit voorraad leverbaar.

Dagelijks rijden Van Leeuwen wagens door heel Nederland. Vestigingen zijn er in vele landen. Van Leeuwen is dus altijd in de buurt. Daarom is voor Van Leeuwen geen opdracht te groot, maar ook nooit te gering.

't is goed werken met VAN LEEUWEN

Buizen • Fittings • Flenzen • Lasbochten

Postbus 1 - 3330 AA Zwijndrecht, Holland.
Tel. (078) 11 59 11 (70 lijnen) Telex 29176 (15 lijnen).

Hoofdkantoor:
P. VAN LEEUWEN Jr's BUIZENHANDEL B.V.
Zwijndrecht

Dochtermaatschappijen:
VAN LEEUWEN BUIZEN
Vilvoorde bij Brussel - België
HUSTINX S.A.
Herstel bij Luik - België
LIONTUBE S.A.
Chalette sur Loing en Arles - Frankrijk
LEON TUBOS S.A.E.
Alcala de Henares - Spanje
LION TUBE & STEEL COMPANY
Londen en Middlesbrough - U.K.
VAN LEEUWEN PIPE AND TUBE CORP.
Houston, New Orleans, Corpus Christi - U.S.A.
VAN LEEUWEN PIPE AND TUBE (PTY) LTD.
Durban, Johannesburg, Kaapstad - Zuid Afrika
VAN LEEUWEN PIPE & TUBE (FAR EAST) PTE. LTD.
Singapore - Maleisië
P. VAN LEEUWEN Jr's BUIZENHANDEL
Sharjah en Abu Dhabi - U.A.E.
VAN LEEUWEN PIPE & TUBE CORP. N.V.
Curaçao - N.A.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Conspirerend Appel

Een politieke partij kan zoveel politieke wil en standpuntbepaling in zich hebben als de meest dwarsliggende subgroep toestaat, hoe hoog en steil de andere duigen ook mogen zijn. Enkele dissidenten doen het niveau aanmerkelijk dalen. CDA zou in dit opzicht best kunnen doorgaan voor conspirerend (samenzwerende) dissidenten appel. *(De Banier).*

Verschijnsel beperken

Volgens PvdA-Kamerlid Van Thijn (sprekend in Sneek) moet het verschijnsel „loyalist" in elk geval tot een minimum beperkt blijven. „Mochten we straks met het CDA regeren, dan zullen er wellicht ter rechterzijde van dergelijke CD-dissidenten zijn. De regeerbaarheid begint daardoor te zwabberen. Hopelijk kunnen we zonder CDA regeren", zo zei hij. (Verslag Friesch Dagblad).

Een forse blokkade

Er ligt een forse blokkade in de Nederlandse politieke verhoudingen door de conservatieve opstelling van de Partij van de Arbeid. Die partij wil liever regeren met de CPN dan met het CDA en wil in het geheel niet regeren met de VVD. Mijn politieke groepering is daarom genoodzaakt ons land mee te helpen regeren, een oppositierol is voor ons nog niet weggelegd. Ik vind dat jammer. (CDA-Kamerlid S. C. Weijers in *Algemeen Dagblad).*

Gradaties mogelijk

We praten nog niet over deelname van de communisten aan een regering. Dat wordt niet alleen in Nederland bepaald, kijk maar naar Italië. We zullen zo hoog grijpen als we maar kunnen maar de realiteit niet uit het oog verliezen (. . .) Als de communisten deel uitmaken van een progressieve meerderheid moet je ze bij het program betrekken. En dan zijn er allerlei gradaties mogelijk, van deelname aan de regering tot samenwerking op parlementair niveau. (CPN-voorzitter Henk Hoekstra in gesprek met *Volkskrant).*

Paasraport

De tegenstellingen tussen kabinet en fractie waren soms onnodig groot waardoor het vertrouwen in het CDA werd geschaad. De loyalisten hebben hun eigen machtspositie redelijk goed gebruikt, maar dat ging dan wel ten koste van de machtspositie van het gehele CDA. Een onvoldoende dus voor dat aspect. Een minpunt was het vertrek van gekozen volksvertegenwoordigers. Maar al met al gebeurt er in ons land meestal domweg wat het CDA wil. Een 7 dus (op het Paasrapport van Politieke Partijen in Elseviers Magazine).

Twijfels blijven

Het D'66-congres heeft de mogelijkheid van een kabinet van CDA, VVD en D'66 nadrukkelijk uitgesloten. Maar dat wordt nog steeds gehoopt door de VVD en gevreesd door de PvdA. Jan Terlouw zal tot 26 mei blijven wijzen op de duidelijke uitspraken van z'n congres. Maar de twijfels daaraan zullen noch bij de VVD, noch bij de PvdA verdwijnen. En daaraan valt niets te doen. (Bob Groen in *Volkskrant).*

Samen kunnen we dat

Simpelheid troef: „Het moet anders. Samen kunnen we dat!" Maar hoort Van Agts CDA (en Albeda) daarbij? Wordt het dan echt anders? De PvdA ontloopt de vraag aan de kiezers om regeren zonder CDA mogelijk te maken. De duidelijke voorrang die het congres heeft gegeven aan zo'n regering wordt verdoezeld achter de kretologie dat de PvdA moet gaan regeren om het anders te maken. (Jan Joost Lindner in *Volkskrant).*

Geen contract gesloten

Wiegel neemt de pose aan van bezadigd staatsman die teleurgesteld is over vermeende collegiale ontrouw (alsof Albeda een contract voor meer perioden met de VVD zou hebben gesloten), maar achter die pose steekt die van Wiegel-van-vroeger die demagogie bedrijft nadat hij de toehoorders essentiële informatie heeft onthouden. Met zulke poses worden de kiezers belazerd en wellicht effectiever dan vroeger. (Volkskrant).

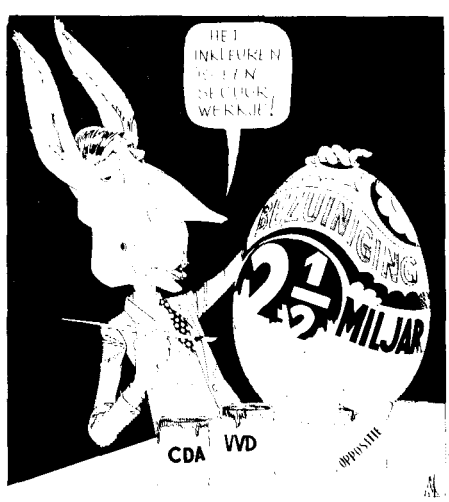

Geknipt uit Algemeen Dagblad

Compromis in kader

Voorstanders van de Kaderwet kunnen blij zijn dat de Tweede Kamer-fracties van CDA en VVD elkaar gevonden hebben op een compromis over de rol van particuliere welzijnsinstellingen. Als dit ambitieuze wetgevende experiment nu al in het moeras was geraakt, zouden de locale bestuurders die de kaderwet op proef mogen toepassen met hun goede bedoelingen zijn blijven zitten. De toekomst van alle ideeën er achter zou er bovendien somber uit zijn gaan zien. *(NRC/Handelsblad).*

Basis voor uitholling

Het CDA zal er later als de kippen bij zijn om regeerders te laten optreden tegen gemeentebesturen die te weinig ontzag tonen voor de welzijnszuilen. Waarna die regeerders – bijvoorbeeld in het parlement – weer links en de liberalen op hun dak krijgen, omdat ze onnodig de gemeentelijke autonomie uitholden. Voor die uitholling is in dit compromis de basis gelegd. Een betreurenswaardige en weinig flinke concessie van de VVD. *(Volkskrant).*

Wederzijds gerustheid

De nieuwe formule van de Kaderwet spreekt uit dat de gemeente de pluriformiteit op het welzijnsterrein moet waarborgen en zonodig dient te bevorderen. Daarmee is in ieder geval bij de liberalen de ongerustheid weggenomen als zou de gemeente tot machteloosheid zijn gedoemd. Het CDA kan daarentegen gerust zijn dat de pluriformiteit in een gemeente gewaarborgd blijft (Trouw).

Hoesa te lestich?

Yn dizze krante koene wy lêze hoe 't it lid fan de Twadde Keamer Henk Couprie (CDA) sein hat, dat froulju better net by de marine en by de plysje kinne. 't Is te lestich, mient Couprie. Hoesa te lestich? (. . .) Krekt sokke flotte sprekkers as Henk Couprie stelden (yn it Israelyske parlemint) út om de froulju yn Israël dan mar te ferbieden om tusken jûns âlve en moarns fiif oere bûtendoar te kommen, doe riisde Golda Meir oerein mei de fraach: „Acht hearen, we ferkrêftsje der eins? (Tiny Mulder in *Friesch Dagblad).*

Kerk en politici

De kerken doen tegenwoordig ook uitspraken op politiek gebied waar politici toch erg veel verantwoordelijkheid dragen. Ik vind het daarom goed dat men elkaar geregeld spreekt. Hoe je dat moet organiseren blijkt een belangrijke vraag. We zijn er in het CDA tot nu toe niet goed in geslaagd. (Mevr. Kraayeveld-Wouters in *Centraal Weekblad).*

Interview met staatssecretaris De Graaf

„Van puinruimen zoals de VVD wenste, is geen sprake geweest"

Louw de Graaf, CDA-staatssecretaris van sociale zaken is er de man niet naar om bij de pakken te gaan neerzitten. Ondanks het feit, dat ons veel geroemde sociale zekerheidsstelsel onder zware druk staat ziet hij de toekomst niet somber in. Hij werkt hard aan een ingrijpende herziening van het sociale stelsel. Voor dat stelsel, geschoond en ontdaan van allerlei oneigenlijke elementen, ziet hij reële overlevingskansen. Piet van Tellingen en Hans Schipper in gesprek met oud-vakbondssecretaris en tevens kamerkandidaat Louw de Graaf.

„Hoe we het ook wenden of keren de uitgaven, die een gevolg zijn van ons sociale zekerheidsstelsel rijzen de pan uit. De invloed van deze kosten op het totale financieringstekort van het rijk zijn zo groot, dat aan bezuinigingen niet valt te ontkomen."
De Graaf wil de pijn zo eerlijk mogelijk verdelen. „Het grote probleem waar we voor staan is ervoor te zorgen, dat sociale uitkeringen daar terecht komen waar ze het hardst nodig zijn."
Dit houdt onder meer in, dat op dit moment wordt uitgezocht waar de nood het hoogst is. Deze speurtocht naar de mensen, die van een sociale minimumuitkering moeten leven is nog in volle gang.
„Het is verschrikkelijk moeilijk om dat gegeven boven water te krijgen. Een commissie is bezig met het uitzoeken van dit probleem."
De verwachting is, dat dit onderzoek nog deze maand zal zijn afgerond, waarna er meer duidelijkheid kan ontstaan. „Of dit kabinet nog beleidsconclusies aan het uit te brengen rapport kan verbinden is voor mij de vraag. Als dat niet het geval is, dan zal deze problematiek van de werkelijke minima zeker ter tafel moeten komen bij de kabinetsformatie", aldus de staatssecretaris.

Niet te trappelen

Louw de Graaf stond niet te trappelen van ongeduld toen hem werd gevraagd staatssecretaris van sociale zaken te worden. „Ik heb er heel lang over moeten nadenken. Ik paste ervoor om in een klimaat van puinruimen, zoals destijds door de VVD vurig werd bepleit, met de botte bijl op ons sociale zekerheidsstelsel in te hakken. Mede onder invloed van Albeda ben ik toch begonnen aan ingrijpende correcties. En ik moet eerlijk zeggen, dat het me niet is tegengevallen. Het was bekend, dat er moest worden omgebogen in een niet geringe omvang. Toch geloof ik te kunnen stellen, dat het probleem zo breed mogelijk is aangepakt en dat er niet uitsluitend naar de sociale zekerheidssector is gekeken."

Als CNV-vakbondsman stond u bekend als een strijdvaardig en gedreven man met de tong voor in de mond. U lijkt nu wat rustiger? Komt dat ook een beetje door het regeren met de VVD?

„Het heeft niets te maken met de VVD, onze coalitiepartner, al moet ik hier wel aan toevoegen, dat het voor een ex-vakbondsman niet makkelijk was om met de VVD te gaan regeren. Het komt uitsluitend door het feit, dat ik nu een geheel andere verantwoordelijkheid draag dan vroeger. Bij het CNV vormde een belangrijk deel van mijn werk het mee-beïnvloeden van de publieke opinie. Als ik nu iets zeg, weet ik, dat van mij verwacht mag worden om mijn woorden in daden om te zetten."

Kritiek vanuit de vakbeweging op de bezuinigingsplannen van het kabinet raakt De Graaf zeker wel.

„Toch verzet ik me tegen de opvatting, dat de relatie van dit kabinet met de vakbeweging slecht zou zijn. Dat is mythevorming.
Natuurlijk worden we soms flink aangepakt. Maar dat kan toch ook haast niet anders, als je let op de geweldige problematiek, waarvoor we staan en de eigen functie van de vakbeweging in dit geheel. Waarbij ik wel moet zeggen, dat de houding van het CNV vaak redelijker is dan die van de FNV. Overigens wil ik er niet aan voorbijgaan dat het ook voor de hand ligt, dat een kabinet van deze samenstelling het haast automatisch moeilijker met de vakbeweging heeft dan een kabinet waarin de PvdA zit."

Ingrijpende veranderingen

Naar de opvatting van staatssecretaris De Graaf zal er in ons sociaal zekerheidsstelsel een aantal ingrijpende wijzigingen doorgevoerd moeten worden om te voorkomen, dat het geld om alles te betalen straks niet meer aanwezig is.
Zijn idee is het invoeren van basisuitkeringen aangevuld met extra uitkeringen.
Zo wil De Graaf een nieuwe regeling op poten zetten voor uitkeringen bij werkloosheid. Er zijn nu drie regelingen met verschillende uitkeringspercentages: de WW, de WWW en de RWW. Deze drie regelingen zouden in elkaar geschoven moeten worden tot één regeling. Die regeling mondt dan uit in een basisvoorziening voor in beginsel alle Nederlanders, die gewerkt hebben. Of gescheiden vrouwen ook onder deze regeling zullen gaan vallen is nog een punt van onderzoek. Bij deze basisvoorziening zal net als bij de AOW onderscheid gemaakt worden tussen echtparen en alleenstaanden. Een alleenstaande krijgt deze uitkering voor 70%, een echtpaar krijgt 100%. Daarnaast komt er een aanvullende verzekering alleen voor werknemers, die in relatie staat tot hun inkomen. Wel tot een zeker maximum. Hoe lang men kan profiteren van die aanvullende verzekering zal afhangen van de periode, die het dienstverband heeft geduurd.

Bezuiniging

De belangrijkste bezuiniging in vergelijking met het huidige systeem wordt verkregen, doordat in de aanvullende uitkering het verschil van de basisvoorziening tussen gehuwden en ongehuwden (100 tegen 70%) niet meer wordt weggewerkt.

Voorbeeld

In een recent interview in het Parool heeft De Graaf het volgende voorbeeld uitgewerkt.
„Ik zal het proberen te verduidelijken aan de hand van de al bestaande regeling bij arbeidsongeschiktheid. Daar hebben we in feite al zo'n basisvoorziening namelijk de AAW (Algemene Arbeidsongeschiktheids Wet).
Die geeft al 100% voor een echtpaar en 70% voor een alleenstaande. En daarnaast hebben we een aanvulling voor ex-werknemers via de WAO. Eenvoudigheidshalve laat ik even buiten beschouwing de in de AAW al gerealiseerde gelijke behandeling tussen man en vrouw."
„Goed, laten we nu eens een vrijgezel nemen, die ƒ 50.000,– verdiende en nu in de WAO zit. Uit de AAW krijgt hij 70% van het minimumloon als basisvoorziening, laten we zeggen – bij wijze van eenvoudig voorbeeld, want de feitelijke bedragen zijn anders – ƒ 7.000,–. Maar op grond van de WAO krijgt hij 80% van die ƒ 50.000,–, dat is dus ƒ 40.000,– (inbegrepen die ƒ 7.000,–)
Een gehuwde WAO'er in dezelfde omstandigheden echter krijgt uit de AAW 100% dat is dus ƒ 10.000,– maar komt via de WAO toch ook op die ƒ 40.000,– (inclusief die ƒ 10.000,–).
In mijn ogen krijgt de vrijgezel dus ƒ 3.000,– teveel. Met andere woorden het solidariteitselement in die basisvoorziening vernietigen we weer in de aanvullende regeling, de WAO. Dus

Staatssecretaris De Graaf

de WAO is onnodig duur. Wat we willen is straks niet meer in de WAO dat verschil, die 30% wegwerken."
Naar de stellige overtuiging van staatssecretaris De Graaf levert dit een aanmerkelijke besparing op.

Weduwenpensioen

Eenzelfde werkwijze wil De Graaf ook gaan toepassen bij de weduwenpensioenen en bij de oudedagsvoorziening. Hoeveel deze ingrepen besparen weet de staatssecretaris nog niet. Dat hangt ook af van de wijze van invulling. „Maar ik ben ervan overtuigd, dat ons sociale stelsel miljarden guldens goedkoper kan. Met behoud van het solidariteitsbeginsel. Wij moeten bereid zijn het stelsel op verantwoorde wijze on te turnen om het geheel weer betaalbaar te houden en bovendien meer doorzichtig te maken.

Ambtenaren

Staatssecretaris De Graaf vindt het niet meer dan logisch, dat niet alleen naar de sociale verzekeringen wordt gekeken maar ook naar de ambtenaren als het om ombuigingen gaat. „Zonder aantasting van hun rechtspositie lijkt het mij mogelijk een aantal door hen verkregen rechten, in de sfeer van de AOW-premiebetaling en ziektekostenverzekering aan een nader onderzoek te onderwerpen. De overheid als grootste werkgever in Nederland zal meer en meer trendsettend dan trendvolgend moeten worden. Dan ook zal de voorbeeldwerking voor het bedrijfsleven effectiever kunnen zijn dan nu."
Naar schatting leven in Nederland zo'n 2 miljoen mensen van een sociale uitkering. Van die 2 miljoen hebben 1,5 miljoen naast hun basisvoorziening nog een aanvullende uitkering. Bij minder dan 250.000 mensen, zo is althans de voorzichtige schatting, is de nood het hoogst.
„Dat zijn dus de echte minima en die groep hebben we nog niet in het vizier. Overigens ben en blijf ik van mening, dat de echte minima door ieder kabinet, van welke kleur dan ook een voorkeursbehandeling moeten krijgen."

Grenzen

Met zijn minister is staatssecretaris De Graaf van mening, dat er grenzen zijn aan het verkleinen van de inkomensverschillen.
„Wel vind ik dat wij moeten blijven streven naar een meer rechtvaardiger inkomensverdeling. We moeten het meer zoeken bij bijzondere groepen. Gerichte maatregelen, zoals bij de medische specialisten blijk ik wel noodzakelijk vinden. Het probleem hierbij is ook, dat je als overheid wel van alles kan willen, maar dat het je ontbreekt aan middelen en mogelijkheden. Aan excessen, zoals de hoge salarissen van sommige betaalde voetballers en van omroepmedewerkers, erger ik me net zo mateloos als ieder ander. Ik denk, dat we het bij dit soort uitwassen vooral moeten zoeken in belastingmaatregelen."

Pensioenen

Staatssecretaris De Graaf betreurt het dat hij er (nog) niet in is geslaagd een algemene regeling pensioenvoorziening van de grond te krijgen.
„Sommige zaken duren langer voor je ze rond hebt dan je wilt. Al jaren heb ik mij een voorstander getoond van een algemeen geldende pensioenvoorziening voor particulieren. Het verbrokkelde systeem, zoals dat nu functioneert moet nodig op de helling. In de nieuwe regeling zou ook een eind gemaakt moeten worden aan de z.g. pensioenbreuk, die ontstaat wanneer iemand van werkkring verandert. Er ontstaat dan vermindering van het aantal pensioenjaren en indirect werk je dus mee aan het „blijf zitten waar je zit"-systeem, terwijl we meer beweging op de arbeidsmarkt best kunnen gebruiken. Ik hoop, dat men ook in werknemers- en werkgeverskringen haast wil maken met het oplossen van deze zaak, want het is de hoogste tijd om met wetgeving op dit terrein te komen. Aan mijn ijver zal het in dit verband niet liggen."

Nu we het toch over pensioenen hebben. Hoe moeten de pensioenfondsen hun gelden beleggen?

„Een pensioenfonds moet een zodanig beleid voeren, dat het belegde geld een optimaal rendement oplevert voor de verzekerden. Ik ben er beslist geen voorstander van dat er gelden belegd worden beneden de marktrente. Dat sociaal beleggen lijkt mij onrechtvaardig. Je bent immers bezig om van één groep Nederlanders een bijdrage te vragen voor een bepaald doel. Het oplossen van de stadsvernieuwing is een algemeen doel, dat betaald dient te worden uit de algemene middelen. Ik vind het wel van belang, dat er nadere richtlijnen komen, zeg maar beleggingsvoorschriften, voor pensioenfondsen, mogelijk op te stellen door een pensioenkamer die binnenkort van de grond komt."

De jeugdwerkloosheid

„Een verschrikkelijk probleem, waar we niet genoeg aan kunnen werken. Een actief beleid blijft nodig, al vind ik wel, dat dit onze aandacht voor die groepen, waar de werkloosheid zich nog heviger manifesteert niet mag versluieren. Dan denk ik met name aan de minderheidsgroepen in onze samenleving en de werkloosheid onder oudere werknemers. Die hebben het denk ik nog moeilijker dan de jongeren."

Basisinkomen

„De overigens niet nieuwe gedachten over één basisinkomen voor iedere Nederlander vind ik niet meer dan een schone wensdroom. De nadelen zijn zo groot, dat ik er op dit moment helemaal niets in zie. Het lijkt mij veel beter om meer te doen aan een rechtvaardiger verdeling van het werk. Het hebben van werk is van groot belang voor iedereen. Door actief te werken aan een herverdeling van de beschikbare arbeid kunnen we meer mensen dan nu aan het werk krijgen."

De toekomst

„In vier jaar kun je hoogstens aanzetten voor een beleid geven. Het invoeren van veranderingen kost tijd en veel overleg. Gelet op de ingrijpende verandering van ons sociale stelsel, waarvoor de eerste lijnen op papier zijn gezet zou ik ook de definitieve afronding bestuurlijk en politiek voor mijn rekening willen nemen. Ik zou dus best – en graag samen met Albeda – de kar van sociale zaken willen blijven trekken. Of dat in een kabinet zal zijn van een zelfde samenstelling als het huidige valt nu nog niet te voorspellen. Aan een uitspraak naar welk soort kabinet mijn voorkeur uitgaat waag ik me niet. Ik kan me wat dit betreft zeer goed vinden in de formatiecriteria van het CDA. Gezien ook de opstelling van de andere politieke partijen (met name de PvdA) vind ik het verstandig nog geen voorkeursintentie uit te spreken, al verloochen ik in deze mijn afkomst uit de vakbeweging niet."

Kritiek als zou dit kabinet vooral een VVD-signatuur uitgestraald hebben wijst De Graaf met klem van de hand.

„Ik heb het al eerder gezegd: wat wij hebben gedaan is iets heel anders dan het puin ruimen van de VVD. Dat houd ik staande. Ondanks de kritiek van andere politieke partijen en de vakbonden. Ik moet nog zien, dat welke politieke combinatie dan ook, straks na de verkiezingen, de maatregelen, die wij hebben doorgevoerd zal gaan terugdraaien. Ik geloof er niets van. Dit kabinet heeft op verantwoorde wijze zijn eigen verantwoordelijkheid ingevuld en als CDA-man durf ik hier aan toe te voegen, dat dit ook op een zo rechtvaardig en menswaardig mogelijke wijze is gebeurd. Natuurlijk is er pijn geleden, maar ik houd staande, dat die pijn zo eerlijk mogelijk is verdeeld."

KOSMOS + OEKUMENE

We kunnen ons niet aan de indruk onttrekken, dat de oekumene zoals deze wordt beleefd in het samen optrekken van de meeste kerken in ons land, van geheel andere aard is dan die waarvan in het CDA sprake is.
(Jenze Tamminga)

IS HET CDA OEKUMENISCH?

Oordeel zelf en neem een abonnement op **KOSMOS + OEKUMENE,** maandblad gewijd aan het samenleven in kerk en wereld. **Kosmos + Oekumene** geeft informatie over de achtergronden en aktualiteit van de oekumenische beweging, zowel plaatselijk als (inter)nationaal.

In 1981 vindt u een keur van artikelen over kerken in Oost-Europa, oekumene in België, Oosters-Orthodoxe kerken, de opkomst van de elektronische kerk, Jezus in Joods licht, vrouwen in het pastoraat, oekumenische liturgie, interkommunie, gemengd huwelijk, katholieken en de raad van kerken, bijbelse ethiek en vele andere onderwerpen.

Een interessant tijdschrift voor oekumenische groepen, pastores, predikanten, lokale raden van kerken, gemengd gehuwden en voor ieder die de éne kerk en het samen christenzijn ter harte gaat.

KOSMOS + OEKUMENE

verschijnt 10 maal per jaar. Abonnement *f* 37,50.

Giro 80 1919, t.n.v. St. Willibrord Vereniging,
Walpoort 10, 5211 DK 's-Hertogenbosch.

Het begon met bakstenen
en rookbommen . . .
Nu is haar populariteit
groter dan ooit!

Lees en kijk wat er gebeurde in

HET JAAR VAN
Beatrix

Het mooiste, meest komplete herinneringsalbum.
Volledig in kleur.
Ruim 200 kleurenfoto's!

Een greep uit de inhoud:
• De inhuldiging • De provinciebezoeken • Afscheid van moeder • Naar de Antillen • Beatrix als regerend vorstin • De nieuwe hofhouding • Claus • Gasten van de Koningin • Beatrix als echtgenote • Beatrix als moeder • Margriet neemt waar • Op vakantie

Extra: • Enquête-uitslag Hoe denkt Nederland een jaar later over zijn Koningin? • Beatrix particuliere agenda

HET JAAR VAN
Beatrix
1980-1981

Het jaar van Beatrix Overal verkrijgbaar, prijs f 17,50
Uitgeverij Media 2000 bv, Amsterdam

Het enige waarin het CDA misschien niet te geloven is...

Als lid krijgt u nu 1 keer per vier weken CDActueel al als zogenaamd ledenblad in de bus. Dat is natuurlijk mooi meegenomen. Maar wel drie nummers te weinig om goed op de hoogte te blijven en de zaken goed te kunnen volgen.

Ongelooflijk dat zoiets kan. Dat kun je misschien alleen als grote politieke partij. Vandaar dat politiek weekblad CDActueel. De meest actuele en meest gelezen uitgave van het CDA. Het eerste nummer verscheen op de dag van de fusie op 11 oktober vorig jaar. Vandaag tellen we nummer 28. En aan het einde van dit jaar zitten we inmiddels op 64.
Dat wil zeggen, van nu tot 1982 nog zo'n 36 CDActueel's.
DIE KRIJGT U DAN VOOR NOG GEEN 25 GULDEN! VOOR NOG GEEN DRIE KWARTJES PER NUMMER DUS.

zo'n politiek weekblad als CDActueel, voor nog geen 25 gulden tot 1982.

Waarom zou u dan vandaag, aan het begin van de campagne, al niet kiezen voor zo'n politiek weekblad. Een goed blad van een goede christen-democratische grote partij. Een blad dat de politiek binnen het CDA en daarbuiten op de voet volgt. Vandaar de naam CDActueel. Met commentaren, columns van Lubbers en Bukman, veel interviews, reportages en verslagen, artikelen ook over buitenlandse onderwerpen enz. enz. En met wat zelfspot en verstrooiing op z'n tijd.

Kies dus vandaag al: schrijf of bel, voor een abonnement op CDActueel!

Telefoon 070 - 924461

AANMELDINGSBON

Ondergetekende,
Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats + postcode: .....

.....

geeft zich als abonnee op

CDActueel, per jaar ƒ 39,–, voor dit jaar echter nu slechts ƒ 24,–

Gelieve de bon te zenden, zonder postzegel aan:
CDA, Antwoordnummer 1700 2508 CE Den Haag.

Zes maanden lang heeft Piet Steenkamp zich stil gehouden. Geen interviews en geen spreekbeurten. Hij had zich zelf dat zwijgen opgelegd bij zijn afscheid als CDA-voorzitter tijdens het fusie-congres op 11 oktober vorig jaar. Hij wilde zijn opvolger Piet Bukman niet voor de voeten lopen. Het heeft hem wel moeite gekost, geeft hij toe, maar hij heeft zich er aan gehouden. Ondanks de verwachting van velen, dat het hem niet zou lukken. Op de kop af de dag dat die periode van zelfgewilde zwijgzaamheid is afgelopen – 11 april – had CDActueel een interview met hem. Ben Pauw sprak met de bouwer, eerste en ere-voorzitter van het CDA prof. P.A.J.M. Steenkamp. In het Utrechts Hoog Brabant, 5 minuten van het Jaarbeursgebouw waar het CDA-kader zich opmaakte voor de start van de verkiezingscampagne.

Piet Steenkamp (na 6 maanden zwijgen):

Piet Steenkamp maakt een montere indruk. Zijn jasje hangt over een stoel. Naast zich een plastic zak met rauwe worteltjes, waar hij regelmatig van eet. Op een bloknote voor zich heeft hij zelf ook wat punten opgeschreven. Hij stemde alleen toe in het gesprek, wanneer Bukman er geen bezwaar tegen had. „Die zes maanden heb ik mezelf opgelegd om Piet Bukman niet met uitspraken voor de voeten te lopen. De naam Steenkamp was nou eenmaal sterk aan het CDA gekoppeld. Ik vind het fijn nou weer mijn mond open te kunnen doen. Mijn mond is een beetje „mijn boterham". Ik ga nou ook weer spreekbeurten houden in het land."

Hij maakt het prima en wijst daarbij op drie dingen: een uitstekende CDA-voorzitter en presidium, die „uiterst moeilijke problemen" knap hebben opgelost; ten tweede op zijn voorzitterschap van het wetenschappelijk instituut van het CDA en tenslotte op zijn lidmaatschap van commissie Wagner, een door de regering ingestelde commissie van onafhankelijke deskundigen, die vóór 1 juni a.s. moet adviseren over de verdere aanpak van het rapport over de „plaats en toekomst van de Ned. industrie" van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR).

Als zaken, die het presidium knap heeft opgelost noemt hij: het erdoorkrijgen van het CDA-program, ondanks een aantal minderheidsstandpunten; het restant aan organisatorische problemen van de fusie, dat nog moest worden opgelost; de kwestie van „de wat afzonderlijke opstelling" van mensen in het CDA; en de gravamina.

Afzonderlijke groepen

Waren er momenten waarop u de afgelopen maanden had willen ingrijpen?

Eerlijk gezegd ja. Met name bij de afzonderlijke opstelling van CDA-leden. Er waren momenten waarop ik dacht: ik wou dat ik daar nou wat aan kon doen. U herinnert zich misschien nog mijn optreden in Dronten op een vergadering van de werkgroep Niet Bij Brood Alleen? Ik heb altijd geprobeerd de mensen zoveel mogelijk binnen het CDA te houden. Daarop heb ik veel kritiek gehad. Ik vond het altijd verschrikkelijk als mensen zeiden: laat ze toch gaan. Vandaar dat het jammer is, dat een aantal CDA-leden uit die groep heeft afgehaakt. Maar dat is zeker niet de schuld van Piet Bukman. Dat wil ik heel duidelijk stellen.

Is het CDA, zoals u dat voor ogen had geslaagd?

Het ideale wordt nooit bereikt. Je wilt natuurlijk altijd meer. Meegevallen is, dat de samenstellende delen zo snel naar de achtergrond zijn verdwenen en dat er nog maar zo weinig in de termen van de afzonderlijke KVP, CHU, ARP en rechtstreekse leden gedacht en gesproken wordt. Mij is tegengevallen het ontstaan van nieuwe afzonderlijke groepen. Het CDA mag niet de indruk maken een verdeeld huis te zijn.

En dat gevaar blijft er op die manier in zitten. Wat natuurlijk niet betekent, dat er geen afwijkende opvattingen mogen zijn. Op een aantal punten heb ik die ook wel. Dat is inherent aan een brede volkspartij. Er is een essentieel verschil, of bijvoorbeeld iemand idividueel actie gaat ondernemen of dat je dat als aparte groep doet. Zeker als zich dat zou herhalen. Ik vind dus dat je erg voorzichtig moet zijn met afzonderlijke groepen. Want wat je de één toestaat, kun je de ander niet onthouden.

Studie naar CDA-colleges

Nog eens herhaalt de bouwer en architect van het CDA, dat hij niets dan lof heeft voor het huidige CDA-presidium. Hij heeft geen kritiek. Dat geldt ook voor een ander punt, wat volgens hem binnen het CDA misschien nog iets beter zou moeten. Steenkamp vindt sommige van de colleges en besturen van het CDA te groot om efficient te kunnen werken. Hij neemt ook niets terug van de verantwoordelijkheid, die ook hij als toenmalig CDA-voorzitter voor de genomen besluiten op dat punt draagt. Maar als zou blijken, dat de afzonderlijke partijen waaruit het CDA is opgebouwd in feite niet meer bestaan, zou de samenstelling van die colleges nog eens moet worden bezien. „Uiteraard laat ik dat helemaal over aan de verantwoordelijkheid van mijn opvolger, maar ik geloof dat het zinvol is om na de verkiezingen daar een studie naar in te stellen."

Verkiezingsprogram

Wat vindt u van het CDA-verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan"?

Het is een goed program, waar we de verkiezingen mee in gaan. Dáármee gaan we de verkiezingen in en dus niet met het kabinetsbeleid.

Op welke punten zou u een gravamen (een „voorbehoud", BP) hebben willen indienen?

Daar wil ik niet op antwoorden, want dat leidt al gauw tot de onterechte indruk van een verdere verdeeldheid binnen het CDA. En ik ben de laatste, die daarop uit is.

Maar ik wil wel bekennen, dat ik zelf overwogen heb ook bepaalde gravamina in te dienen. Dat ik dat niet gedaan hebt, betekent niet, dat ik anderen het recht ontzeg om wel van het middel gebruik te maken, zoals een atoompacifist, die dat doet op het punt van de kernbewapening. In een brede volkspartij is zo'n middel heel goed om een aantal mensen die principiële bezwaren op onderdelen hebben toch binnen de partij te

houden. Wat ik ga doen, als zo'n punt waarop ik een gravamen had willen indienen aan de orde komt? Mij houden aan het program.

U vindt het CDA-program goed om de verkiezingen mee in te gaan. Maar het punt, dat pas in december beslist zal worden over de plaatsing van nieuwe kernwapens, is dat duidelijk?

. . . U probeert toch mij te laten uitspreken, met welke punten in het program ik moeite heb. Inderdaad, je zou op dat punt iets meer duidelijkheid willen hebben.

Maar het is de vraag of dat reëel is, want er was al een meerderheids-/minderheidsopvatting in de programcommissie. En het is erg knap, dat men die met deze formulering op één noemer heeft weten te brengen. Ik vind, dat men elkaar de ruimte moet geven voor verschillende opvattingen op dit geweldig ingrijpende onderdeel. Bovendien geeft het program wel een duidelijke mededeling en de criteria, waaraan de beslissing moet worden getoetst. Dat is in ieder geval beter dan het standpunt van de PvdA, waarmee die partij zich in feite met één been buiten de Navo plaatst. En dat vind ik een volstrekt veroordelingswaardige zaak. Buiten de Navo betekenen wij immers niets.

Waar het sociaal-economische politie betreft vindt Steenkamp, dat het CDA-program een aantal gedurfde stappen zet op het terrein van de inkomens en de sociale zekerheid.

„Ik hoop, dat men ook de moed heeft die stappen te realiseren. Zeker, als we zien, dat die natuurlijk maar een onderdeel zijn van wat er in feite zou moeten gebeuren om de werkloosheid tegen te gaan. Want het is oorlog zoals Koning Boudewijn kortgeleden zei, en waarmee ik het helemaal eens ben.

De werkgelegenheid en werkloosheid is het grootste probleem, dat ons de komende jaren bedreigt. Het is écht oorlog waar het de werkloosheid betreft. Om dat tegen te gaan zou, vind ik, heel veel moeten wijken. Of dat het centrale thema van de verkiezingen zou moeten zijn? Dat MOET het centrale thema zijn. Het is een volstrekte vertekening van de situatie, dat de verkiezingen gaan om de kruisraketten. Mag ik in het kort even mijn filosofie ontwikkelen?"

Werkgelegenheid centraal

Piet Steenkamp is bevlogen van het probleem van de werkloosheid. Hij is het eens met de benadering van de Belgische koning, die begin april de regering én de sociale partners bij zich riep en ze de mantel uitveegde, vanwege hun gekissebis en omdat ze niet samen de werkloosheid te lijf gaan. Volgens Steenkamp zouden ook in Nederland alle te nemen maatregelen moeten worden bekeken op de werkgelegenheid. De zwakken van vandaag zijn immers vooral de werklozen van morgen.

Na alle sociale maatregelen tijdens de economische groei, is de werkgelegenheid de grootste sociale maatregel van vandaag. Het CDA-program schetst dat ook, maar dat is niet voldoende. Men zou kunnen zeggen: over het bedrijfsleven hangt een grote grauwsluier. De initiatieven zijn weg, men ziet het niet meer zitten, de mensen durven een baan in de industrie niet meer aan. Onzekerheid is troef. We laten het allemaal afweten. Die grauwsluier moet weg. Steenkamp vindt dat een appèl op iedereen moet worden gedaan. Een appèl van bijv. de Stichting van de Arbeid, zoals na de Tweede Wereldoorlog, is niet genoeg, omdat het ook moet doorwerken naar de politiek, want daar worden uiteindelijk alle besluiten genomen. Volgens hem kan er overeenstemming worden bereikt tussen de sociale partners en de politiek over een grootscheeps pakket maatregelen.

meerdere stappen terug

U hebt zo'n 40 maatregelen op een lijstje, zegt u, die nodig zijn voor de bestrijding van de werkloosheid. Wat voor maatregelen zijn dat?

Ik kan ze onmogelijk allemaal noemen nu. Maar de meesten zijn nieuw. Daar is een aantal punten bij, waarvoor geen geld beschikbaar is of de politieke wil ontbreekt. Het gaat om zaken, die zowel het arbeids- als ondernemingsklimaat betreffen. Want altijd zal de steun van werknemers en werkgevers nodig zijn. Om nou eens een punt te noemen. Ik ben het eens met de a.s. president van de Nederlandse Bank dat een bloedtransfusie voor de Nederlandse industrie nodig is (Duisenberg noemde een bedrag van 40 miljard). Dat geld kan alleen op tafel komen door matiging van de inkomens, sociale uitkeringen en van de overheidsuitgaven. Het is één van de verdiensten van de laatste weken, dat we elkaar beginnen te vinden op de noodzaak om de echte minima op te sporen. Want die moeten zoveel mogelijk worden ontzien. Met dat als uitgangspunt zal niet één, maar zullen meerdere stappen terug op alle terreinen nodig zijn om zo'n bedrag op tafel te krijgen.

En de controle op de besteding van die besparingen ten gunste van het bedrijfsleven?

Daar is geen twijfel over mogelijk. Die moet er zijn. Het is onmogelijk dat de werknemers hun medewerking geven aan een broodnodig industriebeleid, wanneer een aantal van hun rechtmatige verlangens met name waar het de informatie betreft niet wordt gerealiseerd. Dat was ook een breekpunt bij de Nehem (de Nederlandse Herstructureringsmaatschappij, BP), waarvan ik destijds voorzitter was. Ik heb dat ook zeer betreurd. Ook bijv. zaken als het investeringsloon en arbeidstijdverkorting zijn maatregelen, die het arbeidsklimaat kunnen verbeteren. Want we moeten ook de werknemers achter de maatregelen zien te krijgen, die nodig zijn om de economie te verbeteren.

Werkgelegenheid is de toetssteen

Als u op het punt van het sociaal-economisch beleid – volgens u dus het allesoverheersende en centrale thema in de verkiezingscampagne – het CDA-program legt naast die van de andere partijen, wat is dan uw conclusie?

Ik ben het helemaal met Bukman eens, dat wij op dit terrein het dichtst bij D'66 staan. Maar ik wil het wat verengen, want de werkgelegenheid – een onderdeel van het sociaal-economisch beleid – is het belangrijkste. De werkgelegenheid is mijn belangrijkste maatstaf ook bij de vergelijking met de andere programma's en bij de kabinetsformatie.

Het CDA moet dus bereid zijn om ten behoeve van de doelstelling van de werkgelegenheid op andere punten veel toe te geven?

Daaraan zou ik inderdaad een heleboel andere zaken – behalve echt principiële punten – ondergeschikt willen maken. Maar ik heb de indruk, dat het best mogelijk is om met de belangrijkste andere partijen daarover op hoofdlijnen overeenstemming te bereiken. Zo langzamerhand groeien we toe naar overeenstemming op dit punt.

Als u zo praat, is de indruk dan juist, dat u voor de bestrijding van de werkloosheid best voorstander zou zijn van een nationaal kabinet. Klopt het, wanneer er wordt gezegd, dat u daar niet tegen bent?

Dat hoort u mij niet zeggen. Het CDA heeft daarover geen officieel standpunt en Piet Bukman is niet erg enthousiast. Maar als je dit allemaal ziet, dan heb ik de indruk, dat je zo'n mogelijkheid niet ten allen tijde moet uitsluiten. Want er is oorlog op het punt van de werkgelegenheid. Dat betekent, dat alle partijen hun eigen belangen en verlangens zoveel mogelijk opzij moeten zetten en maximaal bereid moeten zijn om tot samenwerking, tot één front tegen de werkloosheid, te komen.

Noemt u eens één punt bij de VVD en bij de PvdA, waarin u zich het meest herkent?

Op het terrein van de buitenlandse politiek sta ik het dichtst bij de VVD. Ook al, deel ik hun opvatting over de kernbewapening niet – die is mij wat te gemakkelijk – waar het de Navo betreft is de VVD 18-karaats. En dat vind ik heel belangrijk. In de PvdA herken ik mij het best in de benadering van de zwakken in de samenleving. Als ik daar met mensen van de PvdA over praat, dan klikt er

(Vervolg op pagina 18)

„Mij is tegengevallen het ontstaan van nieuwe afzonderlijke groepen. Het CDA mag niet de indruk maken een verdeeld huis te zijn".

(Vervolg van pagina 17)

daar wel wat van af – maar vooral in hun grondhouding ten opzichte van de zwakken in de samenleving.

Het blijft: „Rooie Piet"

Vooral als Piet Steenkamp daar over praat, is hij emotioneel. Meer dan hij altijd al is.

Is de benaming „Rooie Piet" nog steeds van toepassing?

Ik hoop, dat dat zo blijft tot het einde van mijn dagen, zegt hij. Die bewogenheid voor „de minste der mijnen". Hij hoopt niet arrogant te zijn, als hij zegt dat dat een van de belangrijkste richtsnoeren is in zijn leven. „Daarom vind ik ook, dat de werkgelegenheid als allerbelangrijkste punt moet worden aangepakt. Want de mensen die geen werk meer hebben of zonder komen te zitten, dat zijn „de minsten der mijnen" vandaag in Nederland", aldus Steenkamp.

Voldoet het beleid van het kabinet-Van Agt aan dat uitgangspunt?

Het voldoet daaraan, voorzover dat in een coalitie met de VVD bereikbaar was. Het is volstrekte onzin om Van Agt het verwijt te maken (hij wordt nu echt kwaad) dat hij geen CDA-beleid heeft gevoerd. Jarenlang hebben wij ten tijde van het kabinet-Den Uyl gezegd, dat het CDA werd ondergesneeuwd.

Datzelfde verwijt zou men ons nu hebben kunnen maken, als Van Agt alleen maar het CDA-beleid had doorgedrukt. Het is volkomen juist, dat een gemengd CDA/VVD-beleid is gevoerd. Dat zou ik zelfs op spreekbeurten verdedigen. Het is logisch, dat in dit kabinet de VVD op een aantal punten haar zin heeft gehad en niet de PvdA. Want het is de eigen schuld van de PvdA, dat de VVD en niet zij in de regering zit. En als ze zo doorgaan lopen ze dat risico weer!

Mag daaruit worden afgeleid, dat de zorg voor de zwakkeren in een CDA/VVD-coalitie minder gerealiseerd kan worden dan in een coalitie met de PvdA en dat u vanwege uw hoge prioriteit op dat punt liever met de PvdA in zee zou willen gaan?

Dat mag u daar niet uit afleiden. Albeda en De Koning hebben daar als ik de kranten mag geloven uitspraken over gedaan. Ik doe dat als oud-voorzitter liever niet en hou me bij de lijn-Bukman. N.l. dat een brede basis in het parlement moet worden nagestreefd.

Een zo breed mogelijk maatschappelijk draagvlak, betekent dat, dat ook de vakbeweging zich zo goed mogelijk in het komende kabinet moet herkennen?

Als dat een poging is om langs een omweg toch een uitspraak te ontlokken over mijn voorkeur voor een regeringssamenwerking met de PvdA, geef ik geen antwoord. Als u bedoelt, dat de vakbeweging zich zo goed mogelijk in het beleid moet herkennen, zeg ik ja. Maar ook de ondernemers en zelfstandigen.

Met moeite is de oud-CDA-voorzitter ertoe te krijgen iets te zeggen over de in theorie mogelijke kabinetsformaties na 26 mei. Hij is bang, een voorkeur uit te spreken. Vandaar alleen enkele spontane opmerkingen.

CDA-VVD: 77 zetels is erg weinig en de opinie-peilingen wijzen er niet op, dat dat meer wordt.

CDA-VVD-D'66: Terlouw zit met een congresuitspraak, die dat onmogelijk maakt. Zeker in deze tijd, nu het om de toekomst van het land gaat, zouden de politieke partijen een maximum aan manouvreerruimte moeten behouden. Gezien de problematiek van de werkgelegenheid, mag het niet meer gaan om politieke spelletjes.

CDA-PvdA met of zonder D66: Dat zit er getalsmatig in. Maar hoe moet dat gezien de ononderhandelbare punten van Den Uyl? In een situatie van zo grote nationale nood, moet je je niet buiten spel laten plaatsen. Nodig is een maximale bereidheid tot samenwerking, zonder voorwaarden vooraf.

Linkse partijen: daar gelooft Den Uyl zelf ook niet in. Misschien dat hij er ooit van droomt.

PvdA-VVD-D'66: niet mogelijk omdat ze elkaar uitsluiten. Uitsluiten, ook dat vind ik volstrekt fout. Korte antwoorden, omdat ook hier de voorzichtigheid van Piet Steenkamp de rode draad is. Bovendien moet hij over een kwartier in het Jaarbeursgebouw zijn, bij „mijn politieke vrienden", die bijeen zijn in een grootse manifestatie ter opening van de campagne. En Steenkamp is een man van de klok, zegt hij. Accoord met nog een paar afsluitende vragen.

Ministerschap uitgesloten

Is een kabinet zonder CDA denkbaar?

Zou op zich helemaal niet zo gek zijn wanneer regeren een keer door oppositie wordt afgewisseld. Maar ik zit daar niet op te wachten. Niet uit machtsoverwegingen, maar omdat men zijn beleid het beste kan realiseren vanuit regeringsverantwoordelijkheid. De heer Den Uyl heeft dat ook ongetwijfeld gemerkt. In de oppositie ben je vrijwel machteloos.

De uitspraak van Van Agt in CDActueel, dat hij na 3 maanden kabinetsformatie de noodzakelijke keuze tussen premierschap of fractievoorzitterschap wil openhouden?

Dat moet hij helemaal zelf weten. Hij heeft volstrekt het recht om te kiezen. De keuze zal uiteindelijk afhangen van de situatie van dat moment.

Denkbaar dat Steenkamp, net als in 1971, weer informateur zou worden?

Ik antwoord nooit op aanbiedingen, die me niet zijn gedaan. Dat is helemaal een zaak van het staatshoofd.

In het blad van de TH Eindhoven zou u gezegd hebben best minister te willen worden.

a. Die kop boven het verhaal gaf de inhoud niet juist weer. Vandaar dat ook de berichten in de kranten niet juist waren. Het was een antwoord op een volstrekt extreem hypothetische vraag. Wat ik zou doen als men mij de enige geschikte minister zou vinden voor een beleid ter bestrijding van de werkloosheid, wilt u weten? Dan zou ik blozen en gauw een paar andere namen noemen. Neen, ook niet als men een dringend beroep op mij zou doen, zie ik niet gebeuren, dat ik minister word. Ik heb verschillende keren voor zo'n verzoek gestaan en altijd nee gezegd. En dat zal zo blijven. Ik ben meer voor andere functies in de wieg gelegd, denk ik.

Waarvoor dan?

Ik ben nu hoogleraar en ik heb een hele grote betrokkenheid bij het vraagstuk van de werkgelegenheid en het industriebeleid. Als ik naast mijn hoogleraarschap daar in de één of andere functie nog wat verder aan zou kunnen werken, dan zou ik dat graag doen.

Abortuswet aannemen

U zit voor het CDA in de Eerste Kamer. Heeft de Senaat nog steeds een essentiële rol in ons staatsbestel?

Dat vind ik van wel.

Maar u had toch al in program-Steenkamp in 1970 een andere opvatting over de competentie van de Senaat?

Dat klopt en dat is ook vandaag nog zo. Dat betreft met name de politieke invloed, die naar mijn mening zou moeten worden teruggebracht. De Senaat zou zich niet meer met de begrotingsbehandelingen moeten bezig houden, maar alleen met wetsontwerpen. Als check.

Het wetsontwerp over de abortus ligt nog bij de Eerste Kamer.

Hoe het gaat lopen bij de andere fracties en binnen onze fractie, is nog onduidelijk. Mijn collega's weten, dat ik er een sterk voorstander van ben, dat het wetsontwerp wordt aangenomen. Dan moet de discussie ook gesloten zijn.

Mis veel sinds 11 oktober

Is er veel veranderd in uw leven sinds u 6 maanden geleden een punt zette achter 13 jaar sjouwen voor een christen-democratische partij?

Er is inderdaad sinds 11 oktober veel veranderd in mijn leven. Erg veel. Ik mis veel. Contacten, telefoontjes, ik sta er wat verder van af. Ik kan emotioneel praten, maar denk rationeel. Maar ik denk dat het heel goed was, dat er een nieuwe groep kwam. Telkens als ik het mis, is dat een troost. Dan moet ik even slikken, maar direct denk ik dan: zo is het beter.

Piet Steenkamp moet nu echt weg. Een broodje is er ook bij ingeschoten. Moeiteloos heeft hij zijn eerste interview na 6 maanden zwijgen gegeven.

Gedreven en overtuigend pratend. Emotioneel en toch zakelijk. Of hij zelf nog wat heeft? Piet Steenkamp: „(Aarzeling, en dan) u weet, dat ik een diepe bewondering heb voor de vermoorde aartsbisschop van San Salvador. Met instemming wil ik graag een uitspraak van Romero citeren en aan de mensen meegeven: „Het pacifisme speelt de machtigsten in de kaart".

BON

omdat ik 't zeker wil weten

Ik wil alle informatie over die moderne verzekeringen van UBO. Gratis en vrijblijvend.

Mijn naam is: _____

Straat : _____

Postcode : _____

Plaats : _____

Ik ben vooral geïnteresseerd in:

- ☐ reisverzekering
- ☐ pleziervaartuig-verzekering
- ☐ caravanverzekering
- ☐ autoverzekering
- ☐ ongevallenverzekering
- ☐ aansprakelijkheidsverzekering
- ☐ brandverzekering
- ☐ inboedelverzekering
- ☐ bromfietsverzekering
- ☐ aanvullende pensioenverzekering
- ☐ uitvaartverzekering
- ☐ levensverzekering
- ☐ verzekering met belastingvoordeel
- ☐ termijnspaarplan

CDA

Vul 'm in.

Dan weet u meteen waar uw zekerheden liggen. En waarom 't CNV hier achter staat.

De postzegel is niet meer nodig.
Daar zorgt UBO wel voor. U zorgt voor 't invullen.
En voor de envelop. Zet daarop:
UBO, Antwoordnummer 445, 3500 VB Utrecht.
En dan hup op de post.

verzekeringen

BON

Vul deze bon in en u ontvangt per omgaande onze gratis reisgids thuis.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: ..... **Postcode:**.....

Opzenden aan: Reisbureau VAN BLOOYS

states express

Interkerkelijke Vakantie Reizen
Slaak 30, 3061 CS Rotterdam.
Telefoon 010-114197.

CDA

Griekenland

22-d. kampeertrektocht:
Athene - Tolon - Epidouros - Olympia - Ionannina - Meteora - Itea - Piraeus - Kreta.

Inclusief lijnvlucht KLM
A'dam-Athene v.v.

f 1470,-

sindbad tours

Leenderweg 189, Eindhoven
Tel. 040-111444.

Uw adres voor:

Begrotingen

(per uur, per dag, per week)

J. VAN DER WEES B.V.

- **nieuwbouw**
- **verbouw**
- **restauraties**

ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 - Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande.
Tel. 01748-4593.

partijnieuws

Dagelijks bestuur tegen leeftijdsgrens

Tijdens het CDA-fusiecongres op 11 oktober 1980 werd een resolutie aanvaard, waarin het partijbestuur van het CDA wordt opgeroepen de leeftijdsgrensbeperkende bepalingen voor vertegenwoordigende functies in de statuten en reglementen van het CDA te willen veranderen.

Op 13 april 1981 heeft het dagelijks bestuur van het CDA besloten het partijbestuur voor te stellen om de leeftijdsgrens beperkende bepalingen in reglementen en statuten af te schaffen. Het dagelijks bestuur is tot dit advies gekomen na overleg met diverse ouderenorganisaties en na heroverweging van de argumenten die bij de invoeging van de leeftijdsgrens beperkende bepalingen zijn gehanteerd. Bij het opstellen van het advies aan het partijbestuur heeft mede een rol gespeeld dat ook voor 11 oktober 1980 de leeftijdsgrens beperkende bepaling een controversiële zaak is geweest en destijds met een geringe meerderheid van stemmen is aanvaard. Het partijbestuur zal op 11 mei 1981 over het advies van het dagelijks bestuur spreken.

Plattelandsjongeren zitten met zorgen

KPJ
Katholieke Plattelands Jongeren

Dat de interesse van jongeren voor politiek in het algemeen niet erg groot is, en voor confessioneel getinte politiek nog minder, zijn feiten die helaas door niemand kunnen worden ontkend. Toch zijn er in Nederland nog veel jongeren die zich niet schamen voor hun overtuiging en achtergrond uit te komen. De Katholieke Plattelands Jongeren (KJP) is een bloeiende vereniging waar zulke jongeren voor gezelligheid, sport en vorming terecht kunnen.

Ad van de Voort (23), voorzitter van het gewest Tilburg van de KPJ, vertelt er 't volgende over. „De KPJ is een jongerenorganisatie voor christelijke plattelandsjongeren met afdelingen over het hele land. De KPJ wordt vaak gezien als een soort „boerenclub". Ten onrechte. Veel van onze leden hebben weliswaar een agrarische achtergrond, maar er zijn ook veel scholieren, studenten en werkende jongeren onder."

Het gewest Tilburg omvat de provincies Zeeland, Noord-Brabant en het zuidelijke deel van Gelderland. Met 14.500 leden en zo'n 200 afdelingsgroepen mag toch wel van een flinke organisatie worden gesproken. Het gewestelijke secretariaat in Tilburg wordt gerund door 4 full-time en 2 part-time beroepskrachten. De rest is vrijwilligerswerk. Naast het secretariaat hebben 16 kringbesturen in het gewest een belangrijke taak bij de kadertraining en begeleiding van de locale besturen.

Activiteiten

„Sinds 1972 heeft de KPJ een geweldige verjonging ondergaan. Het lidmaatschap stond tot dan alleen open voor 16- tot 30-jarigen. Maar het werd toen ook voor 11-15-jarigen mogelijk om zgn. aspirant-lid te worden". De afgelopen vijf jaren valt ook een lichte groei van het ledental te constateren, zo'n 100 per jaar. „Niet spectaculair", zegt Ad van de Voort, „maar wel permanent."

De activiteiten van de KPJ-ers kunnen worden samengevat onder de noemers sport, cultuur en vorming. Er zijn een aantal „tradities" als de jaarlijkse zomerkampen voor aspiranten, sportdagen en de culturele kring- en interkringdagen. Er zijn handbal, voetbal- en andere competities, knutsel- of andere gezellige avonden, en in het kader van de vorming discussie-avonden over onderwerpen als alcoholgebruik, werkloosheid, kernenergie of derde wereld-problematiek.

De KPJ is nadrukkelijk géén organisatie, al zullen veel leden zich persoonlijk met het CD(J)A verwant voelen. Eén aspect van de KPJ-activiteiten heeft wel een politiek tintje, namelijk het agrarisch jongerenwerk. De Agrarische Commissie van de KPJ doet een belangrijk stuk belangenbehartiging voor de jonge agrariër, die tegenwoordig geconfronteerd wordt met erg hoge overnamekosten van het bedrijf, hoge grondprijzen, hoge investeringen en momenteel ook de extreem hoge rentestand. Van de overheid wordt verwacht hiervoor ook begrip te hebben en zeker de eerste jaren voor een verlichting van lasten te zorgen om ook jonge boeren een redelijk inkomen en bestaansvooruitzichten te verzekeren.

Knelpunten

Het overheidsbeleid bezorgt op een aantal punten ook de KPJ kopzorgen. Neem nu het decentralisatiestreven. Ad van de Voort: „Wij zitten als gewestelijke KPJ in drie provincies: Zeeland, Noord-Brabant en Gelderland. Die streven niet naar samenhang tussen hun plannen en verordeningen. Wij moeten nu driemaal onze begroting indienen, driemaal inspraakprocedures volgen, etc. Kortom: veel extra organisatorisch werk dat ten koste gaat van het basiswerk. Dit kan nooit de bedoeling zijn geweest van het decentralisatiebeleid."

Überhaupt komt volgens Van de Voort het jeugd- en jongerenwerk in de knel omdat het achterstandsbeleid (integratieprojecten, buitenlanders, druggebruikers etc.) bij gelijkblijvende geldmiddelen een hogere prioriteit krijgt. „Ten onrechte. Niet alleen buitenlanders, maar ook mensen die in kleine dorpen en dorpjes wonen, leven in een achterstandssituatie. In veel kleine kernen zijn veel te weinig woon- en leefvoorzieningen. Geen scholen, winkels of uitgaansmogelijkheden. Wanneer er dan ook niet meer gebouwd mag worden moeten jonge mensen wel wegtrekken om elders een huis te bouwen en een gezin te stichten. Dat komt een vereniging als de KPJ indirect ook niet ten goede."

„Maar ook direct het jeugd- en jongerenwerk afkappen is niet verstandig", vindt Ad. „Een vereniging met erg veel vrijwilligers als de KPJ is relatief voor de overheid erg goedkoop. Wij bereiken met weinig middelen veel leden. Meer professionele club- en buurthuiswerkers zijn een stuk duurder en hebben een veel kleiner bereik. Ook heeft de KPJ een zekere preventieve funktie t.a.v. achterstandssituaties. Door onze activiteiten worden veel jonge mensen nuttig bezig gehouden. Onder onze leden zijn er maar heel weinig met een alcohol- of drugprobleem, en ook werkloosheid komt onder onze leden gelukkig relatief minder voor."

Wat de KPJ ook zorgen baart is de zgn. regionalisatie van de steunfuncties. De provincie Gelderland ziet liever dat elke aparte jongeren- of hulpverleningsorganisatie haar eigen beroepskrachten heeft, maar dat er regionaal een aantal beroepskrachten worden gebundeld, waar organisaties voor bepaalde activiteiten een beroep op kunnen doen. Ook de provincies Noord-Brabant en Zeeland willen regionale steunfuncties tot stand brengen waar de beroepskrachten worden ondergebracht. Ad van de Voort ziet zo'n „servicebureau" niet erg zitten. „Ik vraag me af of het wel veel effectiever is en of diverse bureaus in de regio makkelijker gebeld worden dan één groter eigen secretariaat in de provincie."

Maar een groter probleem vindt hij dat de medewerkers van die regionale bureaus natuurlijk algemeen georiënteerd moeten zijn. „Daar heeft de KPJ als identiteitsorganisatie die nog waarde hecht aan de „K" en de „P" wel moeite mee. Een „neutrale" medewerker kan onze uitgangspunten moeilijk verdedigen en in de praktijk brengen. Alle jongerenorganisaties zullen gelijk behandeld moeten worden. Dan wordt het identiteitsgebonden jeugd- en jongerenwerk binnen de kortste keren de nek omgedraaid."

Willem van der Putten

Nadere informatie is verkrijgbaar bij de KPJ, Spoorlaan 350, Postbus 91, 5000 MA Tilburg, tel. 013-352425.

Fbg. Binnenlands Bestuur

De fractiebegeleidingsgroep Binnenlands Bestuur houdt op zaterdag 18 april a.s. opnieuw een bijeenkomst.

Om circa 10.00 uur wordt begonnen ten huize van Sjoerd Veerman, Wilgenhorst 68 te Waddinxveen.

Op het programma voor die dag staat het werken aan het voorontwerp op een nieuwe gemeentewet. Belangstellenden zijn van harte welkom! Voor nadere informatie: Hans Brüning, Aak 50, Barendrecht, tel.: 01806–8185.

Kanttekening

door Johan de Leeuw
voorzitter CDJA

CDJA

Het CDA en de jongeren

Afgelopen zaterdag is in Utrecht de verkiezingscampagne gestart. Dit zijn fragmenten uit de daar uitgesproken rede.

In allerlei enquêtes en onderzoeken alarmerende berichten over de aanhang, die het CDA onder de jongeren heeft. Of beter gezegd: die het CDA onder de jongeren niet heeft.

Ach, zo heb ik eens iemand horen opmerken, verstand komt met de jaren en zo ook de keuze van het CDA. Dat lijkt mij een volstrekte miskenning en ontkenning van de feiten.

Schets van de problemen

Hoe komt het nu, dat het CDA niet aanslaat bij jongeren?

1. Jongeren kiezen niet meer op basis van traditie. Dat hangt samen met het feit, dat de politiek aan gezag heeft ingeboet. De politiek moet zichzelf steeds meer bewijzen.
2. Het gaat ook samen met twijfels over de effectiviteit van de politiek. Bij heel scherpe en vaak zeer schrijnende tegenstellingen verwachten jongeren klip en klare antwoorden. Bij tegenstellingen als arm en rijk, recht en onrecht, macht en onmacht, oorlog en vrede. Onduidelijk is vaak, welk perspectief de politiek en het CDA jongeren bij deze vraagstukken biedt.
3. Steeds nadrukkelijker vragen jongeren zich af wat die partij ten diepste beweegt en waarom dat leidt tot de standpunten die men kiest. Waarom dan die compromissen, dat geschipper, dat zwalkende? Reactie in plaats van actie. Veelal berustend in plaats van inspirerend en creatief.
4. Men vraagt zich af, wat het CDA doet bij zaken die jongeren heel direkt raken. Er zijn volstrekt onvoldoende woningen en kamers voor jongeren en de nood is onder jongeren zeer hoog. Hetzelfde geldt voor de jeugdwerkloosheid. Bovendien is het pakket van maatregelen, kortheidshalve aangeduid als „verlaging van minimumjeugdlonen", een harde klap geweest voor grote groepen jongeren en hun organisaties.

Wat te doen

Hierin kan, mag en hoeft het CDA niet te berusten. Dit vraagt van het CDA inzicht en erkenning van de zojuist geschetste problemen.

- Het moet erkend worden, dat jongeren een van de belangrijkste groepen zijn in de campagne. Dat vraagt om extra aandacht en extra activiteiten. Het CDA zal de jongeren moeten opzoeken en niet de jongeren het CDA. Dat betekent gaan praten op scholen, sociëteiten etc.
- Dat betekent, dat daar niet alleen maar vertegenwoordigers van een lagere garnituur naar toe gestuurd moeten worden, maar ook de hoogstgeplaatste kandidaten op de lijst.
- Dat betekent, dat het CDA voortdurend in de campagne zelf contact moet zoeken met maatschappelijke en andere jongerenorganisaties.
- Laat jongeren ook door jongeren benaderen, maar denk daarbij niet dat dan de ouderen er vanaf zijn.
- Allemaal, jongeren èn ouderen zullen op pad moeten naar de jongeren.
- Breng de CDA-visie duidelijk en herkenbaar voor jongeren, voortdurend en bij herhaling.

Daarbij zal ook voortdurend aan de volgende inhoudelijke punten aandacht besteed moeten worden, namelijk:

- Dat het CDA positie blijft kiezen voor de zwakkeren in de samenleving dichtbij en veraf. Dat betekent een hoge prioriteit aan de ontwikkelingssamenwerking toekennen, waarbij de hulp steeds minder gebonden zal moeten zijn. Terecht is dat het eerste hoofdstuk in het CDA-program! In eigen land betekent dat de koopkrachtgarantie voor de echte minima.
- Ten behoeve van de terugdringing van de jeugdwerkloosheid worden in het program enkele maatregelen voorgesteld. Daarbij worden van werkgevers én van de jongeren zelf extra inspanningen verwacht.
- Op het terrein van de volkshuisvesting stelt het program extra inspanningen voor om meer eenheden voor twee- en eenpersoonshuishoudens te krijgen en om een groter en beter aanbod van kamers te krijgen voor verhuur, gekoppeld aan betere huurbescherming.
- Het CDA moet zo duidelijk mogelijk positie kiezen op het gebied van kernenergie en de brede maatschappelijke discussie bepleiten. Voor heel veel jongeren is de weg van kernenergie een heilloze, met daaraan gekoppeld een grote bereidheid om andere wegen te bewandelen.
- Leg bij het vraagstuk van vrede en veiligheid sterk de nadruk op de benadering van het CDA, zoals aansprekend verwoord in het program van uitgangspunten en de benadering in hoofdstuk 11 van het verkiezingsprogram

Tot slot

Door jongeren te benaderen vanuit een kennen van hun problemen en achtergronden, door actief als CDA de jongeren op te zoeken in de campagne en door duidelijk te maken, dat het CDA ook inhoudelijk veel duidelijke en voor jongeren inspirerende punten heeft, kunnen de jongeren weer actief bij de politiek en het CDA betrokken worden.

Dan kan toch niet anders bij een partij die de gerechtigheid, het verantwoordelijkheidsbesef, de solidariteit èn de vernieuwingsgezindheid voorop stelt. Een partij die echt serieus inhoud geeft aan die begrippen en daar in de praktische politiek voortdurend mee werkt doet toch op een voor jongeren aansprekende wijze aan politiek! Een zinvol bestaan is alleen maar te bereiken door daadwerkelijk de nieuwe wegen naar die verantwoordelijke samenleving op te zoeken en te creëren.

Dat blijft een geweldige taak en opdracht voor het CDA nu, in de campagne en vooral ook straks na de campagne.

Jongeren vliegen liever weg

De meeste mensen houden niet van politiek. Jongeren zeker niet. Ze vliegen er liever uit. Ze gaan met vakantie of gewoon uit naar de bios, de bar, de disco-dancing of naar „FC Utrecht wowowowow".

Veel werkende jongeren hebben werkelijk een hekel aan politiek.

Voor studerende jongeren worden politieke fora gehouden tijdens de lessen maatschappijleer of staatsinrichting. Als er 's avonds iets georganiseerd word zie je veel minder scholieren. Politiek trekt niet. De toekomst is onzeker en dan kun je beter genieten van elke leuke dag dan nadenken over al die problemen. I'l fly away. Wegvliegen. Luisteren naar muziek, dansen, drinken, schreeuwen; dat is toch veel prettiger dan praten over politiek. Toch zijn er nog jongeren die wel over politiek willen praten. Op de bijeenkomsten draait het bijna altijd om dezelfde punten: jeugdwerkloosheid, jongerenhuisvesting, kernenergie en kernwapens, waarbij de laatste twee soms raar door elkaar lopen.

In de discussies dringt de drang tot lijfsbehoud door: we willen werk, we willen een gezond milieu, we willen niet vernietigd worden. Dat houdt veel jongeren bezig. Maar er is meer, denk ik. Velen missen een wereldbeschouwing en de geestelijke kracht om de problemen te overzien en tegemoet te treden. Natuurlijk, er is nog een groepje evangelisch geïnspireerde jongeren, een soort Gideons-bende, die zich luid laat horen. Maar de meeste jongeren moeten niets meer hebben van de kerk en verlangen naar een nieuwe levensvulling. De vlucht in alcohol, herrie en lol voldoet ook niet meer. Jongeren willen een nieuwe ideaal, een nieuw Rijk wellicht en een zinvol bestaan. Dat is wat wij moeten bieden. Jongeren kunnen worden gewonnen. In toekomende jaren zal blijken in welke netten ze te vangen zijn. De wereld is in barensweeën. Wacht maar. Tijdens het leven van deze generatie jongeren zal alles veranderen!

Ronald van Mill

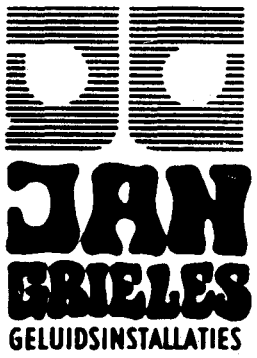

Voor de verkiezingen
GELUIDSAPPARATUUR
VERKOOP - VERHUUR - REPARATIE

Geluidswagen-apparatuur
Vergader-discussiesystemen
GROTE MANIFESTATIES

Adr.: Vlampijpstraat 74
(oude Fabr. terrein Werkspoor)
UTRECHT - Tel. 030-446166
Postadr. p.b. 2299, 3500 GG Utrecht.

Vakantie-bungalow te huur. Rust en privacy gratis.

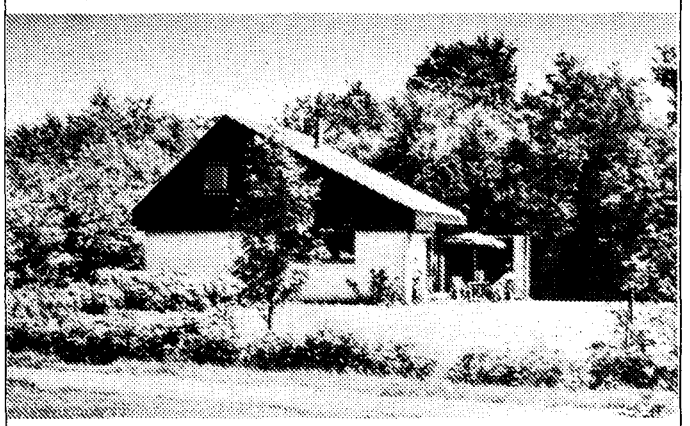

Midden in het fraaie Drentse landschap, aan de rand van een vredig bos en vlakbij een ruige heide, ligt bungalowpark "Het Zuiderveld". Niet zomaar een vakantie-oord, want u vindt er voor alles rust en ruimte.

De bungalows staan vrij, met veel eigen grond eromheen en ze zijn omgeven door struiken en bomen. Het wonen is er meer dan ruim. Uiteraard is er tv en cv. Voor kinderen is er speelgelegenheid te over. Bovendien organiseren we 's zomers leuke kinderbezigheden.

Zò wil zelfs de regering zijn eigen advies wel opvolgen: vakantie in eigen land!

Inlichtingen? Of meteen reserveren?

'Het Zuiderveld'

Recreatief Beheer
Witte Menweg 4A,
7917 TK Geesbrug
tel. 05249 - 3 50

en buiten het seizoen:
- extra lage prijzen
- speciale 65+ korting

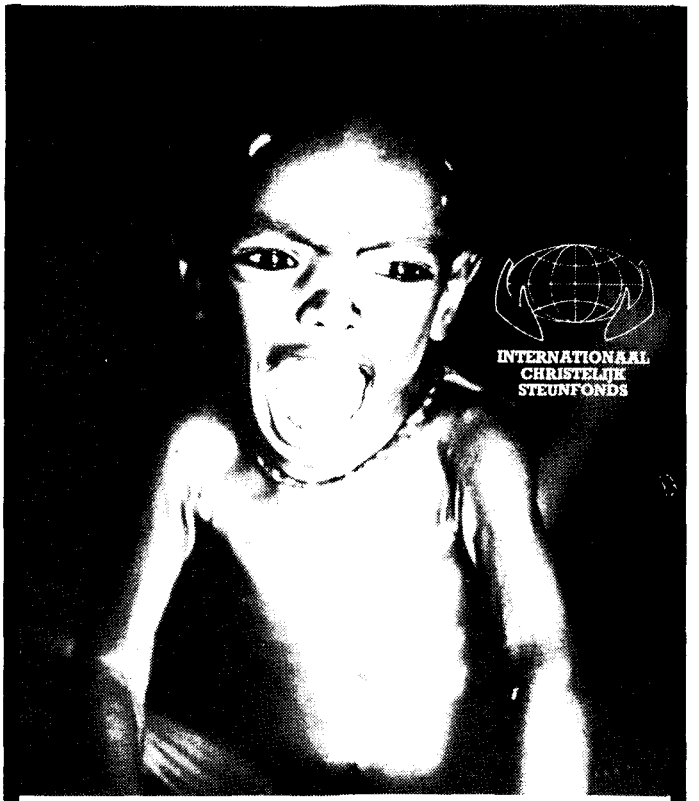

SOMALIË SCHREEUWT OM WATER

ICS doet er wat aan

Op verzoek van de VN en de regering in Mogadisjoe heeft ICS besloten krachtig steun te verlenen aan de oplossing van het ernstige droogteprobleem in de vorm van personeel en grote hoeveelheden brandstof voor de waterpompen die 24 uur per dag in bedrijf gehouden moeten worden.

De catastrofe van 1974 dreigt zich te herhalen. Wij roepen U dringend op ons financieel bij te staan.

Uw gift gaat levens redden!

ICS SOEST
GIRO 70730

Raad van Advies en Toezicht: Ir B. W. Breunesse c.i., Rijswijk, secr. Dr. F. T. Diemer-Lindeboom, Rotterdam • Prof. Dr G. A. Lindeboom, Amsterdam Mr D. Schaafsma, Hilversum • Ir W. R. Sweep, Alkmaar

Secr. ICS - Postbus 300 - 3760 AH Soest - Telefoon 02155-113 44

Nogmaals: de kosten van het wonen

De 38 werkgroepen (317 deelnemers), die het werkstuk „De kosten van het wonen" door drs. A. A. M. Jacobs [1]), besproken hebben, denken verdeeld over tal van aspecten van de volkshuisvesting.

Woonrecht voor jongeren wordt zeer verschillend geïnterpreteerd, de benadering van de woonlasten geeft eveneens verschillende invalshoeken te zien. De opbouw van de stichtingskosten staat duidelijk onder kritiek en het eigen woningbezit blijft aanleiding geven tot veel misverstanden bij eigenaars en niet-eigenaars. De antwoorden op de vragen, die hier ruwweg en uiterst beknopt gerubriceerd zijn, leveren dan ook geen echt helder beeld op.
Aardig is, dat er naast de rapportage van de werkgroepen ook steeds reacties van lezers binnenkomen. We zoeken nog naar een manier om deze extra-reacties goed te verwerken, zodat deze niet tussen de wal en het schip raken.

Recht op huisvesting

Op **vraag 1**, of iedereen van 18 jaar of ouder recht heeft op eigen huisvesting, zeggen 4 groepen zonder reserve ja.
De andere groepen, op de 8 die principieel tegen zijn na, vinden wel dat dit recht bestaat, maar zij verbinden daar voorwaarden aan. Een zestal vindt dat de lokale woningmarkt het toe moet laten. Vier andere zeggen ja, maar men moet het wel zelf betalen. Vier groepen vinden dit recht alleen gelden als zelfstandig-wonen noodzakelijk is voor bijvoorbeeld studie. Vijf groepen zeggen dat men ouder moet zijn om dit recht te kunnen claimen.
Vijf andere groepen willen niet dat er voor de overheid een verplichting bestaat.

Eisen

Vraag 2a. Denkt u dat het mogelijk is de stichtingskosten van woningen te beperken, levert een scala van mogelijkheden op van beperking door versobering in kwaliteit (15x) tot beperking door verspilling en diefstal op bouwlocaties tegen gaan (1x). Daartussen ziet men „verkorting van procedures", „bezuinigen op grondkosten", „het bouwen van kleine wooneenheden" en „de verbetering van bouwsystemen" als mogelijke oplossingen.
Zeven groepen menen echter, dat dit beperken van de stichtingskosten al helemaal niet meer tot de mogelijkheden behoort.
Vraag 2b. Over de eisen die de overheid stelt met betrekking tot de geluidshinder en de warmte-isolatie, antwoorden 15 groepen dat deze eisen absoluut gesteld moeten worden; 12 groepen echter willen deze eisen beperkt gesteld zien en 4 groepen zeggen dat men zelf (vrijwillig) geluidshinder dient te beperken. Drie groepen spreken zich uit voor mentaliteitsverbetering.
Waar het gaat over het stellen door de overheid van eisen met betrekking tot warmte-isolatie, zijn de groepen zeer duidelijk: 19 groepen willen de overheid eisen laten stellen; 10 groepen vinden dat de overheid beperkt recht heeft eisen te stellen; 2 groepen vinden dat dit aan de bewoner zelf dient te worden overgelaten.
Heel duidelijk kan men uit de antwoorden distilleren dat warmte-isolatie en geluidshinder-isolatie als basis-eisen moeten worden beschouwd waarop niet bezuinigd kan worden.
Deze eisen zijn echter in strijd met de versobering in kwaliteit die door veel groepen wordt voorgestaan.

Vraag 3a. Waar een oordeel wordt gevraagd over de stelling dat de huur de sluitpost is van een gezinsbudget, reageren de groepen heel duidelijk: 15 groepen zeggen dat dit absoluut niet mag, 11 groepen zeggen dat dit in de praktijk niet zo is, 9 groepen vinden dat de huur eerste prioriteit moet hebben en 3 groepen vinden dat de huur inderdaad sluitpost moet zijn.
Drie groepen merken op dat in Nederland het wonen te goedkoop is. In de omringende landen liggen de huren veel hoger en daar is men dus genoodzaakt meer van het inkomen voor huur te reserveren.
Op de vraag of de overheid altijd huisvesting moet garanderen, menen 23 groepen dat dit niet onder alle omstandigheden kan, 5 groepen vinden dit zelfs een onmogelijkheid. Eén groep wil dat de overheid dit garandeert, maar de huurprijs moet aanvaardbaar zijn. Eén groep zou dit willen voor buitenlanders, die in het bezit van een verblijfsvergunning zijn.

Woonlasten

Vraag 4. Hoe hoog dient het maximale percentage te bedragen van het belastbare inkomen dat een ieder aan woonlasten zou moeten besteden?
Bij een minimum inkomen mag dat maar 10% zijn, bij een zeer groot inkomen 30%, zeggen verschillende groepen. Andere groepen vinden dat het van 10% bij minimum inkomen tot 12% bij modaal moet gaan.
Drie groepen willen luxe woningen extra belasten. Dit zou via een waarderingstabel kunnen.
Drie groepen zeggen dat te allen tijde de individuele huursubsidie gehandhaafd dient te blijven.
Vraag 5. Dienen woonlasten van eigenaar-bewoners precies gelijk te zijn aan die van huurders, dit in relatie tot bevordering van het eigen woningbezit.
Twee groepen zeggen hier zonder meer ja op.
Twee groepen hebben hier geen mening over.
Twee groepen vinden dat mensen met een eigen woning zelf moeten kunnen bepalen hoeveel geld ze per maand voor hun huis over hebben. Acht groepen willen zover gaan dat ze een huurbelasting ingevoerd zouden willen zien, om zo het eigen woningbezit te stimuleren.

vorming

CDA-WERKGROEPEN
VERZAMEL RAPPORT
CDA-WERKGROEPEN

Elf groepen vinden dat het verschil tussen huur- en woonlast (van de eigenaar) niet te groot mag zijn.
Vier groepen vinden dat alle lasten (b.v. onderhoud) in aanmerking genomen moeten worden als men woonlasten bekijkt.
Acht groepen wijzen erop dat, wanneer er nu lagere woonlasten bij eigenaar-bewoners worden geconstateerd, deze verkregen zijn dankzij zeer zware offers eerder. Vaak is men niet op vacantie geweest gedurende de eerste jaren na de aankoop van een huis.

De aftrekbaarheid van de hypotheekrente zou aan een plafond gebonden moeten worden (*f* 200.000,–) vinden 2 groepen. Zeven groepen zeggen dat de woonlasten voor eigenaar-bewoners hoger mogen zijn. Vier groepen vinden daarentegen dat deze lasten voor eigenaar-bewoners lager zouden moeten zijn.
Tot slot willen twee groepen pleiten om de onderhoudskosten weer aftrekbaar te maken.

Gonnie van der Heiden-van der Eerden.
Zie ook het commentaar op pag. 24.

[1]) zie CDActueel van 31 januari jl. blz. 20).

Werkgroepen werk

In het CDA zijn 100 werkgroepen, die zich 6 maal per jaar buigen over werkstukken, die een actueel, politiek vraagstuk aan de orde stellen.

Wie belangstelling heeft voor een werkgroep, zelf mee zou willen doen, of er een zou willen oprichten kan zich wenden tot mevr. G. v.d. Heijden-v.d. Eerden, (secretaris Centrale Werkgroep), Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA 's-Gravenhage, tel. 070–924461 ('s morgens van 9.30 uur tot 13.30 uur).

Kosten van het wonen in discussie

Opvallend is de grote verscheidenheid van de antwoorden op de verschillende vragen. Vergelijking van deze uitkomsten met de teneur van de reacties die tot voor enkele jaren geleden bij de fractie binnenkwamen, wijst erop dat ook binnen de partij het denken over het recht op huisvesting en over de kosten van het wonen volop in discussie is.

Ik denk bijvoorbeeld aan de eigen bijdrage die van de burgers mag worden gevraagd voor het wonen. De sterk toegenomen woningnood en de knellende problematiek van de sterk gestegen overheidsuitgaven waar onvoldoende inkomsten tegenover staan, zijn kennelijk bij een aantal werkgroepen bij het beantwoorden van de vragen een belangrijk punt van overweging geweest – en terecht. Zo zitten we, nadat minister Gruijters – de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in het Kabinet-Den Uyl – verklaarde dat de woningnood was opgelost en waarschuwde tegen leegstand, thans weer met een woningtekort van 150 à 250 duizend afhankelijk van de criteria die men hanteert. De belangrijkste reden hiervoor is de sterk teruggelopen gemiddelde woningbezetting o.a. door het toegenomen aantal echtscheidingen en veel meer kleinere huishoudens. Door de teruggelopen woningbezetting is in de periode van 1975 tot 1980 een extra vraag van circa 350.000 huizen ontstaan. Natuurlijk heeft ook de tijdens het Kabinet-Den Uyl teruggevallen woningproduktie van 150 naar 105 duizend huizen per jaar bijgedragen aan een weer snel oplopen van de woningnood.

Woonrecht

Antwoord op vraag 1

Ik heb grote moeite met de opvatting van de meerderheid van de rapporteurs die zich thans keert tegen het woonrecht voor iedereen van 18 jaar en ouder, of er op zijn minst niet de financiële konsekwenties van wil aanvaarden. Aan het destijds aanvaarde beginsel lagen immers maatschappelijke ontwikkelingen ten grondslag. Ik wijs bijvoorbeeld op de ontwikkeling om op jonge leeftijd het ouderlijke huis te verlaten – veelal noodgedwongen – vanwege studie of werk ver van huis. Ook is het onmiskenbaar dat jonge mensen thans op jongere leeftijd besluiten met de levenspartner te gaan samenwonen. Ook al zal deze ontwikkeling zeker niet door iedereen worden toegejuicht, ontslaat dit de overheid niet van de verplichting om het woningbouwprogramma af te stemmen op de maatschappelijke behoefte. Ik zou er dan ook grote bezwaren tegen hebben om in tijden van economische malaise en noodzakelijke bezuinigingen het destijds op goede gronden gekozen beginsel terug te draaien. De toegenomen woningnood stelt hoge eisen aan het beleid met betrekking tot woonruimte-verdeling en woonruimte-toewijzing. Hoewel uiteraard de leeftijd niet de enige en de meest bepalende faktor voor de urgentie is, zullen de zeer jonge woningzoekenden bij een rechtvaardig toewijzingsbeleid veelal niet als de meest urgenten uit de bus komen. Maar nogmaals, bij de urgentie-bepaling zijn een groot aantal faktoren in het geding.

Antwoord op vraag 2

Ik kan me goed vinden in de teneur van de antwoorden dat met kracht moet worden gestreefd naar beperking van de stichtingskosten door sober en efficiënt te bouwen. De grote nadruk die men legt op het vasthouden aan noodzakelijke eisen op het gebied van warmte-isolatie en geluidshinder-bestrijding, spreekt me aan. Beperking van de stichtingskosten is één van de meest dringende opgaven in de woningbouw. Wij hebben dan ook om een krachtig beleid op dit punt gevraagd en een aantal suggesties daarvoor gedaan die kunnen leiden tot lagere stichtingskosten met behoud van de echte kwaliteit.

Woonlasten

Antwoorden op vragen 3 en 4.

In deze antwoorden zie ik een bevestiging van onze opvatting dat het werkelijk prioriteit geven aan het wonen ook consequenties heeft voor het bestedingspatroon. De uitgaven van de burgers voor het wonen zijn de laatste decennia gemiddeld genomen achtergebleven bij de kosten van het wonen. Een gevolg daarvan is dat de overheidssubsidies voor het wonen de laatste 10 jaar bijna zijn vertienvoudigd. Het schrijnende van de situatie is dat de woonlasten zo onevenredig zijn verdeeld. Wij geven daarom prioriteit aan het beter richten van de subsidies op de mensen die deze het hardst nodig hebben, en hebben aangedrongen op een spoedige indiening van een wetsontwerp over de individuele huursubsidie. Het uit de antwoorden naar voren komende beeld, dat van een hoger inkomen ook een hoger percentage voor het wonen mag worden gevraagd, strookt met het door ons gevoerde beleid, zij het dat er altijd een relatie zal moeten blijven bestaan tussen de kwaliteit van de woning en de daarmee samenhangende huurprijs. Wij achten, gelet op de in ons verkiezingsprogramma bepleite forse opvoering van het woningbouwprogramma, verhoging van het zelf te betalen aandeel in de huur verantwoord en noodzakelijk.

Eigen woningbezit

Antwoord op vraag 5.

Deze vraag was zo algemeen geformuleerd dat een eenduidig antwoord niet was te verwachten. Ik onderschrijf de nadruk die in de antwoorden gelegd wordt op het belang van het bevorderen van eigen woningbezit enerzijds en de samenhang met de woonlasten van huurders anderzijds. Mede door de forse stijging van de hypotheekrente zijn de woonlasten van de beginnende eigenaar-bewoners de laatste jaren sterker gestegen dan die van de gemiddelde huurders en zien wij bij een tegenvallende inkomensontwikkeling mensen in ernstige problemen raken. Daar staat weer tegenover dat grote groepen eigenaars-bewoners die in een goedkope tijd hun woning hebben verworven met een lage hypotheekrente, nu met een betrekkelijk lage woonlast zitten. Een zorgvuldig en genuanceerd beleid is op dit punt dan ook geboden, mede gelet op de werkgelegenheidseffecten.

Dit commentaar is geschreven door P. A. M. Cornelissen, lid Tweede Kamer.

De auteur van dit artikel P. A. M. Cornelissen op de verkiezingsmanifestatie te Utrecht zaterdag jl.

nòg lekkerder met....

Postbus 42 Lopik
Tel 03475 - 2814*

drukkerij de Kok
Charloisse Kerksingel 24-26
Tel. (010) 291463-295215.
3082 DB ROTTERDAM

SKIPPER CLUB CHARTER

T 05155-1599

Een vaarvakantie in het Friese merengebied is uniek.
Wij verhuren uitstekend verzorgde nieuwe dieselmotorjachten van 7.5 tot 11 m.
Vaarervaring niet noodzakelijk, uitgebreide instructie bij afvaart. Vraag gratis kleurenfolder aan.

Voor- en naseizoen korting!

Postbus 5 8650 AA IJlst (Fr.)

Frans Kotterer in Het Parool.

Een ongehoord goede thriller.

Thriller rond een politiek schandaal, geïnspireerd op situaties en personen uit de Nederlandse politiek. Koos van Zomeren schreef "ik ben bang dat lang niet alles uit dit boek verzonnen is".

Na ongehoord goede recenties in de Nederlandse pers nú al in herdruk! Paperback 17.90.

bruna

Lees een krant met overtuiging

BON VOOR TWEE WEKEN TROUW GRATIS.

Noteer mij als abonnee op Trouw. De eerste twee weken ontvang ik alle nummers van Trouw gratis.(f 8,25 wordt met de eerste acceptgirokaart verrekend.)

Naam: _____

Adres: _____

Postcode/Plaats: _____

Deze bon in open envelop zonder postzegel zenden aan: Trouw, Antwoordnummer 2792, 1000 PA Amsterdam. Bellen kan ook 020-659388

CDA

KOMEN „De Spiegel" EN DE „PRINSES" WEER TERUG .....?

Dat hangt er van af of u dat wilt of niet!

Vast staat, dat ze enorm gemist worden! Ondanks alle andere bladen die er in de boekwinkels en kiosken liggen. En daar zijn erg mooie bij, van allerlei soort en kleur. **Maar een christelijk weekblad ligt er niet!!!** Wel is in verschillende winkels en kiosken verkrijgbaar het maandblad

HORIZON

CHRISTELIJK GEZINSBLAD VOOR NEDERLAND

Het plan is nu om van dat maandblad een christelijk weekblad te maken, waarin „De Spiegel" en de „Prinses" te vinden zullen zijn. Dus naast vele andere interessante zaken o.a. met verhalen, interviews, reportages en... veel foto's!

Wat zou u dáárvan denken?

Nu kost de uitgaven zo'n weekblad enkele miljoenen per jaar, en daarom zijn er 50.000 abonnees nodig om dat te kunnen financieren. Dat aantal kan natuurlijk best gehaald worden, maar dan moet **ook u** meedoen. Wat anderen kunnen, kunnen wij toch ook? Zou dat aantal niet gehaald worden, dan kan altijd nog bekeken worden of **Horizon** om de veertien dagen kan verschijnen! Welnu, in het blad dat u nu in handen hebt zit een dubbele **antwoordkaart.** Met de eerste kaart kunt u zichzelf als abonnee opgeven (als u dat tenminste nog niet bent!) en met de andere een familielid, een vriend(in), kennis, collega en ga zo maar door. Een postzegel plakken is niet eens nodig. Zo gemakkelijk is het! **De vraag is alleen: wilt u weer een christelijk weekblad in huis?** Zo ja, vult u dan een kaart in. Liefst alle twee! Tenslotte: mensen die slechts een minimumloon hebben of alleen van een uitkering moeten leven, ontvangen t.z.t. op de dan geldende nieuwe abonnementsprijzen een grote korting, die bij de **tweede betaling** zal worden verrekend! Wij zijn er van overtuigd dat er veel kaarten zullen komen. Zal de uwe er ook bij zijn?

Stemmen bij volmacht

organisatienieuws

Stemmen bij volmacht kan op twee manieren gebeuren, namelijk: a. door **schriftelijk** een gemachtigde aan te wijzen; b. door **onderhandse overdracht** van de ontvangen oproepingskaart aan een andere kiezer.

a. Schriftelijke aanwijzing van een gemachtigde

Wil men schriftelijk een gemachtigde aanwijzen, dan dient men uiterlijk op de 14e dag vóór die van de stemming een verzoekschrift daartoe in te dienen bij de burgemeester van de gemeente, waar men op de dag van de kandidaatstelling – dit is medio april 1981 – in het kiezersregister is opgenomen. Het formulier voor het verzoekschrift is vanaf ± dinsdag 14 april 1981 kosteloos bij elke gemeente verkrijgbaar. Voorts brengt de burgemeester van elke gemeente medio april 1981 de mogelijkheid tot het verlenen van schriftelijke volmacht ter openbare kennis. Als gemachtigde kan alleen een andere kiezer worden aangewezen.
Indien het verzoek wordt ingewilligd, wordt aan de gemachtigde een volmacht-legitimatiekaart toegezonden, waarmee hij voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer in elke gemeente de volmachtstem kan uitbrengen.
Een gemachtigde, die b.v. in Amsterdam woont en stemt voor een kiezer in Den Haag, kan – als hij op de dag van de stemming niet in Amsterdam is – de volmachtstem uitbrengen in de gemeente, waar hij op die dag dan verblijft.

De kiezer, die een volmacht heeft verleend, kan deze niet meer intrekken en kan ook niet meer in persoon aan de stemming deelnemen.
Een kiezer mag niet meer dan 2 volmachten aannemen.
Verliest de gemachtigde de volmacht-legitimatiekaart, dan wordt geen nieuwe verstrekt.

Als de kiezer die als gemachtigde is aangewezen, niet aan de gestelde voorwaarden voldoet – of niet in staat is van de reeds gegeven volmacht gebruik te maken – kan men binnen de hiervoor genoemde termijn een andere kiezer als gemachtigde aanwijzen.

b. Overdracht van de oproepingskaart

Tenminste 14 dagen voor de stemming ontvangt men een oproepingskaart. Die oproepingskaart kan onderhands aan een andere kiezer worden overgedragen, dus buiten de gemeente om. Daarbij zijn wel enige beperkingen gesteld.

a. De oproepingskaart kan alleen worden overgedragen aan een kiezer die staat **ingeschreven in hetzelfde stemdistrict.** Het nummer van dat stemdistrict staat op de voorzijde van de oproepingskaart vermeld.
b. Op de voorzijde van de oproepingskaart staat een formulier afgedrukt, dat moet worden ingevuld en door beiden – dus zowel door de volmachtgever als de volmachtnemer – moet worden ondertekend.
c. De aldus gemachtigde kiezer moet zijn volmachtstem tegelijk met zijn eigen stem in het stembureau uitbrengen.

Ook hier geldt, dat men na onderhandse overdracht van de oproepingskaart, niet meer zelf aan de stemming kan deelnemen, terwijl de gemachtigde **niet meer dan twee** van die onderhands overgedragen volmachtstemmen **tegelijk** met zijn eigen stem kan uitbrengen.

Geconcludeerd kan worden dat de laatste wijze van volmachtstemmen, het onderhands overdragen van de oproepingskaart aan een andere kiezer, de eenvoudigste weg is. Men behoeft hier immers de gemeente niet in te schakelen. Een moeilijkheid kan misschien zijn wie men als gemachtigde moet aanwijzen, als er geen huisgenoten zijn. Wellicht een goede buur, maar geen verre vriend, want die is niet in hetzelfde stemdistrict ingeschreven.

Nogmaals de spreekbeurtenregeling

In dit nummer willen wij u graag nogmaals de kernpunten uit deze regeling onder de aandacht brengen.

Alle verzoeken indienen bij uw Kamerkringcampagneteam

De adressen van de KCT-sprekerscoördinatoren vindt u elders in dit blad. Een afschrift van uw brief aan de sprekerscoördinator(en) waarin om een spreker wordt gevraagd kunt u sturen naar het CVC, afdeling spreekbeurten, t.a.v. de heer J. Piet, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

Voor de goede orde: het contact legt u dus met de KCT-sprekerscoördinator zowel als het gaat om beschermde sprekers als om niet beschermde spekers.

Beschermde sprekers

Ministers, staatssecretarissen, partij- en fractiepresidium, en nog enkele andere topkandidaten worden door het Centraal Verkiezings Comité beschermd. Zij worden bijzonder veel gevraagd. In nauw overleg met de Kamerkringcampagneteams zijn spreekbeurten van de beschermde kandidaten verdeeld over de Kamerkringen.
Indien u dus nog een aanvraag wilt indienen, dient u er ernstig rekening mee te houden, dat aanvragen voor beschermde kandidaten veelal moeten worden afgewezen!

Afhandeling van aanvragen

Velen zijn nog steeds in de veronderstelling dat de sprekerscoördinator van de Kamerkring „overgeslagen" kan worden, en nemen rechtstreeks contact op met Den Haag teneinde uitsluitsel over de ingediende aanvraag te verkrijgen. Per dag komen soms 50 à 60 telefoontjes binnen, tijd om te coördineren, afspraken te maken, snel reageren op spoedeisende verzoeken, ontbreek dan ten enenmale!

Volg dus de juiste procedure, vraag aan bij de sprekerscoördinator van uw eigen Kamerkringcampagneteam, van hem/haar krijgt u **zo spoedig als mogelijk is** uitsluitsel.

Spreekbeurten coördinatoren

Groningen
K. v. d. Heide
050 - 56 55 80
Friesland
J. Postma
05110 - 36 68
Drenthe
C. A. H. van den Hout
05240 - 39 90
Overijssel
Mevr. M. Meulenbeld - Smoes
05499 - 18 02
Gelderland
J. Reezigt
055 - 33 36 50
Utrecht
Mevr. Schrier
03434 - 33 12
Den Helder
M. Musch 02993 - 66857
Amsterdam
F. L. Tamminga
020 - 97 14 67
Haarlem
W. Dubbeldam
070 - 924461 (ma., di.)
020 - 457532 (overige dagen)
Leiden
Drs. ir. R. W. de Groot
01736 - 58 98
Den Haag
Drs. A. A. M. Boersma
070 - 54 23 27
Rotterdam
Ir. C. D. H. Harteveld
010 - 77 16 56
Dordrecht
J. D. Looije
01740 - 28 18 9
Zeeland
M. Juursema
01106-29 27
Noord-Brabant
CDA-bureau Brabant
073 - 13 20 71
Limburg
L. Frissen
04490 - 19 33 3

International Secretary Services.
Uitzendbureau voor en door secretaressen.
Kantoren te Den Haag, tel. 070-654900,
Rotterdam, tel. 010-136860,
Amsterdam, tel. 020-220644.

nim neon
LICHTREKLAME IN ELKE VORM
020-733928 v.ostadestraat 215 AMSTERDAM
01621-14939 lissenveld 43 RAAMSDONKSVEER

PROTESTANTS CHRISTELIJKE
OUDEREN
willen ook na hun 60e (!)

Mee-doen
Mee-denken
Mee-beslissen

De **PROTESTANTS CHRISTELIJKE OUDERENBOND** in Nederland ijvert voor handhaving van hun **WETTELIJKE RECHTEN.**

AANMELDINGSFORMULIER

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Inzenden aan: **P.C.O.B.**
Postbus 260 - 7460 AG Rijssen.
Telefoon 05480-6916.

DE BOODSCHAP VAN PASEN GEEFT ONS ZICHT OP DE TOEKOMST!

Aantal vluchtelingen uit Vietnam verdrievoudigd!
Hagelstormen maken veel vluchtelingen in kamp Ban-Vinai dakloos!
Werk van Christelijk Medisch Team blijft noodzakelijk in 1981!
„Landbrug" voor vervoer van voedsel- en landbouwpakketten gaat opnieuw van start!

De hulpverlening aan de ontheemden in en uit Zuid-Oost-Azië is daarom nog steeds dringend nodig!

HELP MEE OM ANDEREN EEN BEETJE KIJK OP HUN TOEKOMST TE GEVEN!

ZOA

De Stichting Hulpverlening Zuid-Oost-Azië geeft hulp met betrekking tot:
- eerste opvang van vluchtelingen in kampen
- begeleiding van Vietnamezen in Nederland (eigen maatsch. dienst)
- voorbereiding opname van vluchtelingen in een z.g. „derde land"

Z.O.A. neemt verder deel aan **projecten** onder de vluchtelingen, t.w. aan:
- aanleg van watervoorzieningen
- z.g. „help-je-zelf"-projecten, zoals
  verzorging groentetuinen
  inrichting naaimachinecentrum
  realisering varkens/kippen project
- onderwijs
- verstrekking van voedsel- en landbouwpakketten en materialen
- inrichting (nood)hospitalen
- medische verzorging (uitzending Chr. Medisch Team naar Thailand)
- etc.

Bij Z.O.A. is verder verkrijgbaar het prachtige HANDWERK-MATERIAAL vervaardigd door de vrouwen in de kampen in Thailand.

U kunt het werk van de Stichting Hulpverlening Zuid-Oost-Azië doelgericht steunen door financieel deel te nemen in een project.
Ook kunt u de vluchtelingen helpen door donateur te worden van onze Stichting. U krijgt dan het informatiebulletin ZOA-nieuws toegezonden.
Wenst u nadere informatie? Belt u dan: 050-777428.
Help Z.O.A. haar christelijke opdracht te vervullen!

Stichting Hulpverlening Zuid-Oost-Azië
Postbus 1527 - 9717 KN Groningen.

Giro: 29.14.600.
Bank: Slavenburgs Bank, rek. 64.11.46.256

Z.O.A. zorgt ervoor dat uw geld verantwoord wordt besteed!
Wilt u ons echt helpen in ons werk voor de verre naaste?
Wacht dan niet tot morgen, doe het nu!

Het verkiezingsmateriaal in de CDA-campagne

Het CDA zal dit jaar op sobere wijze gebruik moeten maken van verkiezingsmateriaal. Ten opzichte van 1977 en 1979 is het budget voor te verstrekken propagandamaterialen drastisch teruggeschroefd. In deze tijd van versobering is dat ook alleszins gewenst en gerechtvaardigd. In het afgelopen jaar is in voortdurend overleg met de regionale campagneteams van de Kamerkringen het volgende beleid uitgestippeld.

Soorten verkiezingsmateriaal

Bij de materialen is onderscheid gemaakt tussen campagne-ondersteunende producten en informatief-campagnemateriaal. Bij de eerste categorie behoren bijvoorbeeld affiches (in verschillende maten), stickers, ballonnen, speelgoedballetjes e.d., terwijl bij de tweede categorie onder andere gerekend wordt het verkiezingsprogram (ook in populaire vorm) pamfletten, folders enz.
Voorts is afgesproken dit jaar ook een beperkt aantal producten te vervaardigen, die verkocht kunnen worden.
Dat zijn bijvoorbeeld stropdassen, vlaggen, aanstekers, drinkbekers.

Verspreiding

Uiteraard is een campagne niet geslaagd als geen goed gebruik wordt gemaakt van het materiaal dat geboden wordt.
Velen zullen in het bezit willen komen van diverse beschikbare documentatie en producten. In onderling overleg is nadrukkelijk afgesproken dat de verstrekking van materialen uitsluitend geschiedt vanuit de zogenaamde permanente depots, die elke Kamerkringcampagneteam kent. In een apart kader treft u de adressen van deze depots aan. U kunt er het beste rechtstreeks contact mee opnemen. Het is derhalve in tegenstelling tot 4 jaar geleden, niet de bedoeling dat „Den Haag" op aanvraag materiaal ter beschikking stelt. Het bureau zal slechts fungeren als doorgeefluik naar de diverse teams in de regio, die vervolgens voor de afwikkeling zullen zorgen.

Het grote voordeel hiervan is, dat men veel beter kan overzien waar materiaal wordt uitgezet en wat er uiteindelijk mee gedaan wordt. Dat kan bovendien weer bevorderlijk zijn voor een redelijk zuinig beleid ter zake.

Beschikbaarheid

In het kader van een enigermate zuiniger omgaan met de diverse produkten is al in een heel vroeg stadium met de campagneteams afgesproken dat de materiaal niet al te vroeg voor de regio en plaatselijke afdelingen beschikbaar zouden komen. Deze week wordt alle materiaal en documentatie op de regio-depotadressen afgeleverd.

Kamerkringcampagneteams zorgen vervolgens voor verspreiding in hun eigen regio, zodat omstreeks de Paasdagen elk gemeentelijk campagneteam de beschikking heeft over bestelde produkten (voorzover aan die bestelling qua aantal en kosten ook redelijk voldaan kan worden).
Wij benadrukken derhalve nogmaals, dat het verre de voorkeur verdient rechtstreeks contact op te nemen met het depotadres in de eigen regio. Desgewenst kunt u daar ook een lijst verkrijgen van de verschillende soorten propagandamateriaal voor de komende Tweede Kamerverkiezingen.

Materiaaldepots Kamerkringcampagneteams

Groningen
A. Poort
Smaragdstraat 44
9701 BE Groningen
050–779041

Friesland
Trefpunt
Schrans 90
8932 NH Leeuwarden

Drenthe
mw. G. Heeling
Rutgerswal 3
7854 PM Zweeloo
05917–1691

Overijssel
Joh. Kappert
Oosterhulst 4
7711 BG Nieuwleusen
05296–1353

Gelderland
CDA-Bureau Gelderland
Markt 38
6811 CJ Arnhem
085–427159

Utrecht
A. F. M. van Dijk
Van Lynden van Sandenburgweg 6
3945 PB Cothen
03436–2244

Den Helder
J. P. Klaver
Westdijk 23
1812 MC Schermer
02204–203

Amsterdam
F. L. Tamminga
Bijlmermeer 2
1108 AC Amsterdam
020–971467

Haarlem
D. J. Groeneweg
Noorddammerweg 108
1187 ZV Amstelveen
020–450226

Leiden
Depotadres Leiden
p/a Middenweg 8
Leidschendam
070–274701 (Paardekoper)

Den Haag
mevr. J. B. Janssen van Raay-Fokke
Van Soutelandelaan 121
2597 EX Den Haag
070–249386

Rotterdam
C. Monster
Hoflaan 34
3062 JH Rotterdam
010–123665

Dordrecht
G. van Baalen
St. Jorispad 10A
2671 MZ Naaldwijk
01740–25840

Zeeland
M. Juursema (CDA-bureau Zeeland)
Oosterguitestraat 6
4451 AP Heinkenszand
01106–2927

Noord-Brabant
Provinciaal
CDA-Bureau
Walpoort 12
5211 DK Den Bosch
073–132071

Noord-Oost Brabant
Leo Ceelen
Rijksweg 136
5384 AJ Heesch

Zuid-Oost Brabant
A. Mikkers
Mr. van Hooffstraat 6a
5472 CA Boekel
en
T. Scherf
Laar 14
Eindhoven

Midden Brabant
H. Spijkers
Bergdijksestraat 92
5025 VH Tilburg

West-Brabant
J. van de Stee-van Agtmaal
Langeweg 19a
4771 RA Langeweg

Limburg
CDA-bureau Limburg
Overhovenerstraat 24
6131 BZ Sittard
04490–19333

Voor ouders die moeilijkheden hebben met de schoolopleiding van hun zoon, kon dit wel eens belangrijk zijn

Alle kinderen vanuit het gezin naar school laten gaan is een ideaal, dat niet altijd te verwezenlijken blijkt. Ons internaat is er juist op gericht om dan een alternatief te bieden. Wij stellen ons immers tot doel jongens te begeleiden in hun studie van

gymnasium - atheneum - havo - mavo

In ons internaat is plaats voor 60 leerlingen. Zij zijn naar leeftijd en klas onderverdeeld in groepen, die toch ook weer niet helemaal op zichzelf staan.

Naast een serieuze begeleiding van de studie, besteden we heel wat aandacht aan kulturele, sociale en godsdienstige vorming, terwijl ook de leefbaarheid onze volle aandacht heeft. Als u het de moeite waard vindt om wat meer inlichtingen te vragen kunt u die bij de rector krijgen. Het adres is:

R. K. Internaat „Beresteyn"

Leidseweg 191, Voorschoten, telefoon 01717-2341.

ALS U

voor kortere of langere tijd in het buitenland moet gaan werken en wonen, terwijl het belang van uw kinderen eist dat zij in Nederland het onderwijs blijven volgen,

OF ALS U

in Nederland wonend - door omstandigheden wordt gedwongen de zorg voor uw kinderen tijdelijk aan anderen over te laten,

DAN VINDT U

in Baarn een goede mogelijkheid voor het opvangen van jongens en meisjes van 6 tot 20 jaar.

Tijdig reserveren voor '82-'83 wordt aanbevolen!

De LOUISA-STATE is een gezinsvervangend internaat waar uw kinderen die zorg ontvangen die opvoeding tot volwassenheid vereist.
Een staf van deskundige medewerkers is belast met de studiebegeleiding van jongelui die VWO, HAVO, MAVO of basisonderwijs volgen.
Kinderen die voorheen geen Nederlands onderwijs hebben gevolgd en /of de Nederlandse taal niet machtig zijn, hebben de bijzondere aandacht van de staf.
Naast de studie en het „leren studeren" geniet persoonlijkheidsvorming de hoogste prioriteit.
De LOUISA-STATE - gelegen in een bosrijke omgeving - beschikt over ruime mogelijkheden voor rekreatie en sportbeoefening, o.a. door een eigen sportveld, tennisbaan en menagerie

LOUISA-STATE

Gerrit van der Veenlaan 16, 3743 DN Baarn, telefoon (02154) - 20441

Voordelige leningen voor ambtenaren

via Disconteringsmaatschappij en Voorschotbank. bel.02263 - 3644.

geen informatie bij uw werkgever. U heeft kwijtschelding bij overlijden. Overname goed lopende leningen desgewenst mogelijk. Wij geven u jaarlijks een opgave van de fiscaal aftrekbare rente

in handen	36x	48x	60x
10.000	345	275	234
15.000	513	414	350
20.000	690	550	467
25.000	863	690	585
30.000	1036	830	705
35.000	1209	969	820

Persoonlijke leningen met langere looptijden

f 17.500 is 96 x f 308.....f 22.500 is 96 x f 392
f 27.500 is 96 x f 477.....f 32.500 is 96 x f 561

Doorlopend Krediet

in handen	rente en aflossing	in handen	rente en aflossing
10.000	200.–	25.000	437.50
15.000	262.50	30.000	525.–
20.000	350.–	35.000	612.50

2e of 3e hypotheken. Geen taxatie-, afsluit- of behandelingskosten. Inklusief kwijtschelding bij overlijden tot f 45.000,–.

f 17.000 is 240 x f 192.....f 32.000 is 240 x f 352
f 22.000 is 240 x f 244.....f 37.000 is 240 x f 405
f 27.000 is 240 x f 297.....f 60.000 is 240 x f 790

BURO FRISIA b.v.
PARTICULIERE VOORSCHOTBANK
KLAPROOS 2
1716 VS OPMEER N-H

02263 - 3644*

kantoortijden : 08.30 - 21.00 uur
's zaterdags : 09.00 - 16.00 uur

INTERNATIONALE SCHOOL BEVERWEERD

Internaatsschool voor 130 jongens en meisjes van 12-18 jaar biedt een all-round opleiding van hoofd, hand en hart.

De Nederlandse school leidt op voor:
- diploma mavo
- toelating tot de 4e klas havo
- toelating tot de 4e klas atheneum

De Anglo-Amerikaanse afdeling leidt op voor:
- toelating tot U.S. colleges
- Internationaal Baccalaureaat examens

Een I.B. certificaat geeft toelating tot een aantal over de gehele wereld verspreide universiteiten w.o. Nederlandse. De Anglo-Amerikaanse afdeling kan ook aantrekkelijk zijn voor leerlingen met 3 jaar havo of atheneum en een goede kennis van de Engelse taal.

De school biedt daarbij nog:
- een uitgebreid sportprogramma
- een keuze uit vele kreatieve vakken
- een efficiente studiebegeleiding

Brochure en verdere informatie bij de direkteur, Ir. A. van der Wal.
INTERNATIONALE SCHOOL BEVERWEERD
Kasteel Beverweerd, Werkhoven - 2765. Tel. 03437-341.

Spreekbeurten

agenda

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
21 april	Uden	de Geus
	De Wittenhorst	
	Schoolstraat 6	F. v.d. Gun
	Halsteren	
20.00 uur	Zutphen	H. v.d. Broek
	Makkum	W. Albeda
	De Vinkenhof	
	Vinkenlaan	J. van Iersel
	Noordwijk	
	Utrecht	R. van Mill
	Montfoort	B. Bakker
	Weert	W. Paulis
		R. Domen
	CDJA Rotterdam	J. v. Houwelingen
22 april		
20.00 uur	Hotel Worst	
	Meppel	drs. G. Gerritse
	Tilburg	dhr. Rambocus
	Schijndel	P. A. M. Cornelissen
20.00 uur	Leende	D. Cornelissen
	Boxmeer	P. A. J. M. Steenkamp
20.00 uur	Apeldoorn	H. A. de Boer
	Castricum	H. C. Couprie
	Blokker	P. Bukman
	(bij Hoorn)	bezoek presidium
	restaurant de Nadorst	openb. ledenvergadering
	Schoonhoven	Kamerkring Den Helder
	Oude Pekela	prof. Diepenhorst
	Hefshuizen	B. de Vries
14.00 uur	Veendam	mw. Kraaijeveld
20.00 uur	„Ons Dorpshuis"	F. H. v. Meijenfeldt
	Kruiningen	P. B. R. de Geus
23 april		
20.00 uur	Dorpshuis Nijesleek	
	Vledder	B. J. M. Hermsen
20.00 uur	„De Vogelsangh"	
	Dwingeloo	P. Bukman
	Boekel	C. L. J. v. Lent
	St. Michielsgestel	D. Cornelissen
	Oncle Jean	
	Jongerencentrum	J. N. Scholten
19.30 uur	Breda	
20.00 uur	Zevenaar	De Wit
	Dieren	J. v. Houwelingen (forum)
20.00 uur	Wageningen	
20.00 uur	Landbouw Hogeschool	mw. v. Vliet-Boers
20.00 uur	Zaltbommel	R. v.d. Toorn

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
23 april	Hattem	S. Faber
	's-Gravendeel	P. v.d. Sanden
	Koog a/d Zaan	J. J. M. Penders
	Zoetermeer	Th. M. Hazekamp
		H. C. Couprie
20.00 uur		J. de Leeuw
20.00 uur	Zegveld	D. Hoek
	Soest	G. Gerritse
	Aduard	B. Fennema
	Bellingwolde	B. de Vries
20.00 uur	Beetgumermolen	P. B. R. de Geus
	De Nieuwe Slof	
	Kerkstraat 46	P. H. van Zeil
	Beverwijk	
24 april		
20.00 uur	Studentenflat	
	Cleyndertweg	F. Borgman
	Amsterdam	(forum)
20.00 uur	Distelweg 4	
	Amsterdam	A. Simon (forum)
20.00 uur	Pelgrims Kerk	
	Amsterdam	E. Heerma
	Hotel Meursinge	
20.00 uur	Westerbork	H. Gualthérie
		v. Weezel
20.00 uur	„Op de Helte"	I. A. Diepenhorst
	Roden	P. Bukman
	De Vogelsangh	
	Heuvenlenweg 29	
24 april	Dwingeloo	
20.00 uur		
	Hotel de Boer	G. Gerritse
	Dalen	mw. Kraaijeveld
	Eindhoven	
	't Cromwiel	J. N. Scholten
20.00 uur	Krommeweg 1	
20.00 uur	Steenbergen	H. v.d. Broek
	Lent	J. de Koning
	Putten	A. J. Kaland
12.00 uur	Vlissingen	R. van Mill
	Amersfoort	B. de Vries
	RHLS Groningen	J. v. Houwelingen
	Warffum	B. de Vries
25 april	Winsum	
10.00 uur		J. N. Scholten
	Woudrichem	L. de Graaf
	CDJA Arnhem	B. Bakker
	Blokker	J. J. P. de Boer
	Alphen a/d Rijn	W. Deetman
	Capelle a/d IJssel	B. de Vries
	Nivon Groningen	

Overzicht komende lijsttrekkerdagen c.q. avonden

23 april: Roermond
24 april: Rotterdam
27 april: Deventer (alleen 's avonds)
28 april: Haarlem
29 april: Gelderland
1 mei: Amersfoort
6 mei: Dordrecht
8 mei: Amsterdam
11 mei: Groningen
12 mei: Leiden/Gouda (vanaf 16.00 uur)
13 mei: Leiden/Woerden (09.30–12.00 uur)
14 mei: Zeeland
15 mei: Den Haag
18 mei: Noord-Holland (alleen 's-avonds)
19 mei: Friesland
20 mei: Assen
21 mei: Hengelo
22 mei: Nijmegen
23 mei: Kerkrade
25 mei: Den Bosch (tevens slotmanifestatie)

waar kiest u voor: inhoud of verpakking?

PROGRAM-VERGELIJKING

Een per onderwerp gegroepeerd overzicht van de standpunten van politieke partijen die aan de Tweede Kamerverkiezingen deelnemen. Prijs: f 2,60.

PROGRAM-VERGELIJKING EMANCIPATIE

Een gegroepeerd overzicht van de standpunten van politieke partijen die aan de Tweede Kamerverkiezingen deelnemen, over de positie van de vrouw en de maatregelen die zij voorstellen om verandering aan te brengen in die positie. Prijs: f 2,60.

DOSSIER VERKIEZINGEN 1981

Een uitgave over de vele aspecten van de Tweede Kamerverkiezingen.
De rol van verkiezingsprogramma's en hun schrijvers, de verkiezingscampagne, lijsttrekkers, de formatie, vrouwen in de politiek, de (on)macht van de kiezer, program-vergelijking. Auteurs: Willem Breedveld, Hans Goessens, Harry van Wijnen, Jet Bruinsma, Redmar Kooistra e.v.a. Prijs: f 5,95.

ÉÉN HOKJE ROOD

Een bewerking van het eerder verschenen boekje over de Tweede Kamer en de verkiezingen: 'Het rode potlood'. Verkiezingen, verkiezingsprogramma's, campagneleiders, het werk van een kamerlid, de kiesraad, de kabinetsformatie, de werkwijze en macht van de Kamer, Auteur: Jan Stroes. Prijs: f 6,40.

HOE KUNT U BESTELLEN
Bestellen is mogelijk door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 150.11.69 t.n.v. Stichting Burgerschapskunde te Leiden. Vergeet niet te vermelden hetgeen u wenst te ontvangen! Telefonisch bestellen kan ook: 071-89 92 72.

POLITIEK IS KIEZEN

In dit boekje worden vier onderwerpen behandeld aan de hand van de verkiezingsprogramma's van CDA, PvdA, VVD en D'66: sociaal-economisch beleid, volkshuisvesting, energiebeleid en abortus.
Een uitgave i.s.m. de redactie voortgezet onderwijs van Malmberg, Den Bosch. Prijs: f 6,-.

POLITIEK: VEELSTROMENLAND

Een serie van 8 boekjes met volop informatie over de meest toonaangevende stromingen in de Nederlandse politiek uit het heden en verleden.
Fascisme (dr. A.A. de Jonge), Katholicisme (dr. J.P. Gribling), Anarchisme (dr. A.L. Constandse), Marxisme (drs. J.J.A. Bartels), Liberalisme (H.J.L. Vonhoff), Socialisme (drs. J. Th. M. Bank), Calvinisme (dr. D. Th. Kuiper) en Nieuwe Stromingen (drs. J. de Lange). Prijs f 41,50. Per stuk f 6,70.

MENEER DEKKER GAAT IN DE POLITIEK

Een dagboek met foto's, behorende bij de gelijknamige TV-cursus politiek van de Open School.
Hoe meneer Dekker de verkiezingen won, kamerlid en minister werd en tenslotte een kabinetscrisis veroorzaakte..... Auteur: Jelte Rep. Prijs: f 11,30.

STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE

Nederlands Centrum voor Politieke Vorming

Postbus 349, 2300 AH Leiden
Telefoon (071) 89 92 72

1E JAARGANG NO. 29 – 25 APRIL 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

Wandelend door Breda (foto Nick Morelis)

Van Agt op verkiezingspad in West-Brabant
Reagan honderd dagen aan het roer

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
Mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Inhoud:

Campagne

West-Brabant was de eerste regio die door lijsttrekker Van Agt in de campagne bezocht werd.
Een verslag met foto's ..... pagina 12, 13

Zuid-Afrika

Een terugblik op het laatst gehouden Kamerdebat door Jan Nico Scholten. Het door de fractie aanvaarde beleidsplan inzake Zuid-Afrika is in extenso afgedrukt ..... pagina 6, 7

Honderd dagen Reagan

Redactielid Ton de Kok analyseert de confrontatiepolitiek van de nieuwe Amerikaanse regering, de verhouding met het Oostblok en de relatie West-Europa – Verenigde Staten pagina 4, 5

Abortuswetsontwerp

H. Algra doet een beroep op de Eerste Kamer het wetsontwerp Ginjaar-de Ruiter te aanvaarden ..... pagina 14

Programma lijsttrekkerdagen

27 april, Deventer (alleen 's avonds)

20.00 uur: verkiezingsmanifestatie in de Open Hof, Karel de Grotelaan,

28 april, Hilversum

14.00-15.00 uur: wandeling van Hof van Holland naar winkelcentrum Hilversthofs via Kerkstraat
15.00-16.00 uur: bezoek woningbouwproject Slokker
16.00-17.00 uur: bezoek PTJ
17.00-18.00 uur: interview Radio Zieken-omroep Laren
20.00-23.00 uur: verkiezingsmanifestatie in de Expohal.

29 april, Aalten

14.30-15.30 uur: gesprek met scholieren en werkende jeugd
15.30-16.30 uur: gesprek met vakbeweging
16.30-17.30 uur: gesprek met standsorganisaties
19.30 uur: verkiezingsmanifestatie.

Alle activiteiten vinden plaats in centrum „De Pol".

1 mei, Amersfoort

14.00 uur: aankomst lijsttrekker bij boerderij, adres: Heideweg 13, Hoogland
14.45 uur: aankomst te Amersfoort bij autobedrijf Van Keulen B.V., adres: Heliumweg 10
16.00 uur: bezoek speeltuinvereniging Van Randwijck, Maghelhaenstraat 35
16.30 uur: wandeling door het winkelcentrum
17.30-18.00 uur: persconferentie
20.00 uur: verkiezingsmanifestatie in cultureel centrum „De Flint". Discussie met kandidaten Van Leyenhorst en De Graaf.

Verder in dit nummer:

Kabinetsformatie 3
Commentaren 5, 7, 9, 11
V. Korte over Omgangsrecht 8, 9
Zwart-Wit 10
Van Houwelingen – Ombuigingen 11
Nieuwe Engelse partij (SDP) 20
CDJA 18, 19
Spreekbeurten 23

Moet een kabinetsformatie per definitie lang duren?

Als vanzelfsprekend wordt vaak aangenomen dat de komende formatie wel weer zo lang zal duren als de twee vorige formaties. Records werden toen gebroken. De resultaten waren toen even verrassend als geforceerd. De vraag is of de formatie na 26 mei wel zo lang moet duren als de vorige keren. Dat hangt in sterke mate van de verkiezingsuitslag af en van de interpretatie die de fracties daaraan geven. Het is de politieke opstelling van de pas gekozen volksvertegenwoordigers die via hun fractiebeleid bepalen hoe lang een formatie gaat duren. Maar moeten we gelaten accepteren dat het toch lang gaat duren? Zijn er geen mogelijkheden in de procedure aan te geven die tot verkorting kunnen leiden? Ik wil een poging doen een weg tot een kortere formatie aan te geven. Niet gehinderd door staatsrechterlijke deskundigheid. Staatsrecht wordt tenslotte in de politieke praktijk geboren, dus zo deskundig hoef je nu ook weer niet te zijn om over formaties te oordelen.

Tot drie keer toe heb ik formaties mee gemaakt. Vooral de twee laatste formaties waren zowel slopend als dramatisch. De lengte van de formatie maakte het gebeuren voor alle betrokkenen slopend. En de uitkomst van beide formaties zorgde voor een forse dramatiek. Waar lag de lange duur van de formatie aan? Ik noem, uit de losse hand, een aantal oorzaken die vooral de vorige formatie lang maakte.

- De fracties maakten, soms tot in details een regeeraccoord na een behoorlijk aantal struikelblokken. Dat vergde ellenlange vergaderingen, interpretatie-verschillen die voor emoties zorgden, – en die zijn nooit goed voor de sfeer tijdens een formatie –, en het risico dat een accoord snel achterhaald is door nieuwe feiten. Ik vind dat het primaat voor formaties bij de fracties moet liggen, maar de vraag is of dat zo op deze wijze moet.
- Er was opgeklopt wantrouwen ontstaan door de verschillen in het kabinet Den Uyl en door de verkiezingscampagnes, die nu eenmaal de temperatuur in de politiek doen oplopen en er op gericht zijn onderlinge verschillen te benadrukken. Door dat wantrouwen werden waarschijnlijk de regeeraccoorden zo lang en gedetailleerd. Omdat partijen elkaar niet vertrouwen, moeten de zaken in het regeerakkoord worden geregeld tot in details.
- Gehannes met personen. Het bij voorbaat wantrouwen van christen-democraten door socialisten die een forse vinger in de pap van de formatie hadden. Maar ook persoonlijke ambities, ook bij christen-democraten, en het bekende kwartetspel van personen in een federatief opgezet CDA. Dat laatste zal hopenlijk bij de komende formatie niet zo'n grote rol spelen.
- Het was vooral de hoogmoed van de PvdA die voortdurend het CDA hinderde. De winst van de PvdA moest vertaald worden in vaak onmogelijke eisen aan het CDA. En hoogmoed komt voor de val, zo luidt een oud gezegde. Dat zal de PvdA bij de komende verkiezingsuitslag wel merken als ze de weg terug moet aanvaarden.
- Zij die formeerden konden geen afstand nemen van de bellenblazerij van hun eigen partijen. Den Uyl met name kon men het moeilijk kwalijk nemen dat hij zich zeer betrokken voelde bij de positie van zijn eigen partij in de formatie. Dat leidde tot forse, soms wat overspannen reacties van de andere kant.

Wat mij vooral irriteert in al die verhalen over „de formatie zal wel weer lang duren" is dat het landsbelang daarmee een forse knauw krijgt. Want zonder een echt kabinet dat niet demissionair is, kan er niet geregeerd worden. En dat in een tijd dat de werkloosheid toeneemt, de buitenlandse politiek ook onze aandacht vereist, en slechts maatregelen worden genomen om te voorkomen dat ons land naar de knoppen gaat. Want een demissionair kabinet mag slechts lopende zaken behandelen en neemt slechts besluiten die nu eenmaal moeten gebeuren. Dat alleen al zou vooral het CDA (als partij die mild en genuanceerd wil opereren) aan moeten zetten er alles aan te doen de formatie kort te houden. Ik geef grif toe dat dit zal moeten gebeuren met inachtneming van de formatiecriteria die wij als CDA hebben. Ik noem ze nog maar eens: streven naar een parlementair meerderheidskabinet op brede basis, ons eigen program, de verkiezingsuitslag en gelijkwaardigheid van partijen. Met zulke uitgangspunten moet toch een formatie te bekorten zijn.

Vooral twee punten zouden ten opzichte van de vorige formatie anders moeten. Het voorwerk voor een formatie moet niet door een partijpolitieke hoofdrolspeler gebeuren, ook niet als het om onze eigen voorman gaat. Laat zo'n rol vervullen door bekwame buitenstaanders die het slagveld kunnen overzien en afstandelijk kunnen oordelen en beslissen. Een tweede verandering waar ik voor zou willen pleiten is het afschaffen van een gedetailleerd regeeraccoord. Als fracties die weg op gaan wordt het een eindeloos touwtrekken, een toneelspel vol rituele dansen. Hoofdlijnen van beleid dàt op z'n best. De rest kan men toch overlaten aan een nieuw te vormen kabinet? Dan is de Tweede Kamer niet al bij voorbaat een applausmachine van het kabinet en blijft er in het parlement nog wat te bevechten. Snelheid kan worden gevonden door op meer extra-parlementaire basis fracties te vragen parlementaire verantwoordelijkheid voor een te vormen kabinet te willen dragen. Een extra-parlementair kabinet dat bij voorbaat kan rekenen op een brede steun in het parlement en dus van een andere samenstelling als het huidige. Programma's van aan het kabinet deelnemende partijen zouden de programmatische grondslag moeten vormen. En er kan gedacht worden aan een pre-constituerend beraad van een kabinet dat in overleg met de fracties op hoofdpunten knopen doorhakt, voordat het echte regeren gaat starten. Het zijn zo maar wat losse ideeën die zich best in een snellere procedure voor een kabinetsformatie laten vangen. Het gaat tenslotte om ons aller belang, na 26 mei dit land aan een kabinet te helpen dat kan regeren. Dat is een verkiezingsuitslag honoreren.

door Piet van Tellingen

commentaar

Vergelijking

Een democratie geeft via vrijheid van drukpers, vrijheid van (politieke) vereniging en vergadering en tenslotte via vrije verkiezingen haar burgers rechten en mogelijkheden om de inrichting van de samenleving drastisch te veranderen – zo zij dat wensen.

Een democratische rechtsstaat heeft dan ook het recht – en de plicht – om resoluut en ondubbelzinnig te reageren op diegenen, die met voorbijgaan van democratische wegen, een gewelddadige omwenteling voorstaan. De stijl waarmee een rechtsstaat dat doet ontleent zij aan haar eigen normen – niet aan de normen van haar vijanden.

In de Bondsrepubliek bestaat een terroristische organisatie van fanatieke gederailleerde intellectuelen. De organisatie heeft „de oorlog" verklaard aan het Westduitse kapitalistische systeem en schuwt bomaanslagen en politieke moord niet. De strijd van de Duitse justitie is grimmig en hardhandig en omgeven met een sfeer van massaprocessen, zware vrijheidsstraffen, eenzame opsluiting, hongerstaking en zelfmoord. Amnesty International heeft de Westduitse justitie over haar gevangenis-regiem gekritiseerd.

In Spanje heeft een groep fanatieke militairen onlangs een gewapende aanslag ondernomen op het Spaanse Parlement, teneinde de (jonge) democratie omver te werpen. Dezer dagen zijn 35 van deze militairen „ter gelegenheid van de traditionele paas-gratie" vrijgelaten.

De Spaanse en Westduitse reactie op aanslagen op de democratische rechtsstaat kunnen niet allebei kloppen.

Misschien kloppen ze wel geen van beiden.

100 dagen Reagan

door Ton de Kok

Met het pistool op tafel

Enkele weken voordat de Amerikaanse verkiezingen zouden plaatsvinden, schreef ik voor CDActueel een concept-commentaar. Dit naar aanleiding van de berichten dat Reagan mogelijk Kissinger een vooraanstaande plaats in zijn toekomstige regering zou geven.
Achteraf bleken deze berichten niet meer dan een verkiezingsballonnetje dat door een storm van verontwaardiging binnen een deel van Reagan's behoudende aanhang, al spoedig aan de einder verdween.
De berichten over Kissinger waren slechts de aanleiding tot het schrijven van het commentaar. De reden was de grote twijfel die ik had ten aanzien van de kwaliteiten van Carter en zijn adviseur, de van communistenhaat vervulde Brzezinski. Van deze twijfel maakte ik in mijn concept geen geheim en ik gaf het – mogelijke – span Reagan-Kissinger het voordeel van de twijfel.
Daar commentaren onder de verantwoording vallen van de hele redactie, stortte de voltallige vergadering zich op mijn concept en onder luid krijgsgehuil werd het voor een deel aan stukken gescheurd. Toen alle papieren weer op tafel waren gedwarreld bleek dat mijn lichte voorkeur voor Reagan toch, hoewel zwaar gehavend, overeind was gebleven.
De vraag is nu natuurlijk of het geachte redactielid – na 100 dagen Reagan – nog steeds van mening is dat Reagan de voorkeur verdient boven zijn voorganger.
Wie de Amerikaanse confrontatiepolitiek van de afgelopen honderd dagen op zich laat inwerken, ziet zich door haar eenvoud en schijnbare duidelijkheid ongewild geplaatst voor een keuze vóór of tegen. De Amerikaanse buitenlandse politiek van vandaag vraagt ook niet meer. De vóór- en tegenstanders komen ruim aan hun trekken. Voor de voorstander die al lang van mening was dat Moskou de oorzaak is van alle ellende in de wereld, die vindt dat de Sovjetleiders al jaren niets anders doen dan terroristen opleiden, schurkachtige dictators koesteren en moordenaars over de bol aaien, is het heerlijk als hij het nu ook eens van een ander hoort, zeker als die ander de Amerikaanse president is. Als hooggeplaatste medewerkers van de president dan ook nog hardop verklaren dat de sociale voorzieningen van de West-Europeanen haast bij de konijnen af zijn, – iets wat hij altijd al heeft gezegd – kan er voor hem, wat Reagan betreft niets meer kapot.
Ook de tegenstanders van confrontatiepolitiek triomferen. De Amerikaanse beer is los. Daar staat hij in zijn volle gedaante, als de oorlogshitser bij uitstek. Nee, het verbaast hen niets. Het waren toch altijd de Amerikanen die de bewapeningsspiraal opjoegen, zij dwongen toch de Russen tot tegenmaatregelen en zij willen toch weer de sterkste worden in de wereld! Voor wie zich niet thuis voelt in een dergelijk „vóór- of tegen"-positie is er helaas weinig ruimte voor nuances. Wie er toch naar zoekt heeft het niet makkelijk.

Wereldheerschappij

Een van de uitgangspunten van het huidige buitenlands beleid is de herhaalde malen verkondigde overtuiging dat Moskou uit is op wereldheerschappij. Totaal nieuw is deze visie op Moskou niet. Onder vele Amerikanen heerst nog steeds angst voor het communisme, een angst die doet denken aan de vrees van primitieve stammen van onbekende natuurverschijnselen. Reagan en zijn medewerkers schijnen daar ook niet geheel los van te zijn. In de verkiezingsstrijd zei Reagan dat hij nauwelijks voordelen zag in de Russisch-Chinese kloof. Beide landen – zo zei hij – zijn communistisch en dus uit op de verovering van de wereld. Nu is het juist dat Lenin in zijn werken heeft gesproken over het zegevierende communisme, en ook nu nog zijn de Sovjetleiders niet te beroerd te verklaren dat het socialisme in de wereld zal overwinnen en het kapitalisme ten onder zal gaan. Wie durft deze overwinning trouwens uit te sluiten. Als je het socialisme ziet als een leer die de rechtvaardige verdeling van rijkdom, kennis en macht voorstaat – en zo zag Marx zijn ideale wereld – dan heb ik vrede met een zegevierend socialisme. En als deze rechtvaardige wereldgemeenschap dan de ondergang van het kapitalisme met zich meebrengt, is er voor mij maar een reactie mogelijk: „So what?" Of Moskou deze rechtvaardige verdeling ook voor ogen heeft als zij spreekt over het zegevierend socialisme, is moeilijk te zeggen. Voor de Amerikaanse president denken de Sovjet-leiders echter niet in die termen. Als ik op zijn verbale geweld afga dan ziet hij de communistische horden uitzwermen over de heerbanen van deze aardbol om te vuur en te zwaard hun leer te doen zegevieren en zodoende de wereld aan zich te onderwerpen.
Maar ziet u dat voor u, Moskou als hoofdstad van de wereld, Moskou als superhoofdkwartier van waaruit de operaties op deze aarde worden geleid.? Zoiets kunnen serieuze politici toch niet menen! Moskou is niet eens in staat – anders dan met dwang – haar eigen volkeren te leiden. Sinds de Tweede Wereldoorlog heeft zij links en rechts in Oost-Europa met tanks en soldaten opstandjes de kop in moeten drukken. Haar sociaal-economisch systeem is gelijk een papyrusrol waar vooral geen lucht uit het Vrije Westen bij mag komen. Maar waarom roert

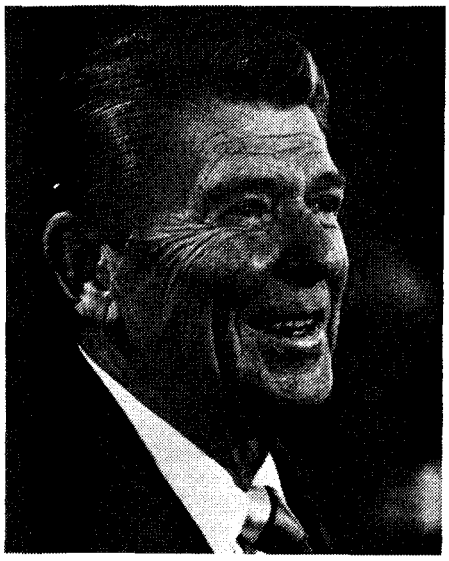
President Reagan

Washington dan toch regelmatig die „wereldoverheersingstrom"? Is het – zoals oud-senator Vanderburg eens tegen Truman zei – „to scare the hell out of the country" (om het land de doodschrik aan te jagen) om voldoende publieke steun te krijgen voor de niet misselijke defensieplannen van de nieuwe regering? Het zou een droeve zaak zijn als de permanent latente angst onder de Amerikaanse bevolking voor het communisme zou worden misbruikt ten behoeve van de defensieve kracht van het Westen. Het voortdurend op peil houden van de Westerse defensie is een noodzaak maar dan alleen tegen de achtergrond van een vastlopend Sovjetsysteem. Moskou is moe. Het historisch optimisme dat de hoop op een grootse toekomst lang overeind heeft gehouden is verdwenen. Het systeem staat er slecht voor; toch durven de Sovjetleiders fundamentele veranderingen niet aan. Ze hebben geen ervaring met een meer gedecentraliseerd economisch stelstel en weten niet hoe koerswijzigingen door te voeren zonder de machtsbasis van de partij aan te tasten. De ontwikkelingen in Polen moedigen hen niet aan.
Slechts één onderdeel van het systeem marcheert en dat is de moderne omvangrijke krijgsmacht. En naarmate het Sovjetsysteem verder in het moeras wegzinkt zal deze krijgsmacht voor West-Europa een steeds grotere bedreiging worden naarmate de eigen verdediging meer wordt verwaarloosd. Het zal niet de eerste keer zijn in de geschiedenis dat een in verval rakende wereldmacht zijn doodstrijd ten koste van anderen tracht te verlengen.
Het gevaar is dat een ontbindend Sovjetsysteem voor het Westen met zich mee brengt, is voor de Amerikaanse regering blijkbaar een te rationeel argument voor een nationaal en bondgenootschappelijk appèl. Het is te rationeel om angst in te boezemen en naar haar mening dus ongeschikt om de vrije mens zijn portemonnaie te laten trekken voor het op peil houden van zijn

eigen verdediging. Dus wordt het aloude communistische spook uit de kast gehaald en zien de specialisten van de Amerikaanse regering weer achter elke graspol een communistische guerrilla bewegen die het op het hart van de Amerikaanse samenleving zou hebben voorzien. De gevolgen van een dergelijke simplistische politiek zijn in West-Europa dan ook merkbaar. Met argwaan en de hakken in de grond laat het de Amerikaanse politiek op zich afkomen. Wat de West-Europeaan graag wil is een eerlijke voorstelling van zaken die op een beheerste politiek verstandige manier wordt gebracht. Als dat zou zijn gebeurd, (ook door de regering Carter) zou er in Europa en vooral in ons land, minder weerstand zijn gegroeid tegen de voorgestelde verbeteringen en modernisering van ons veiligheidsstelsel. Gelukkig ziet de grote meerderheid van de West-Europeanen – enquêtes bewijzen dat telkens weer – in dat we niet in een ideale wereld leven en dat een goed defensie-apparaat een noodzaak is. Die meerderheid beseft ook dat een goed defensie-systeem af en toe gemoderniseerd moet worden wil het predicaat „goed" van toepassing blijven. Maar een verzoek om een steentje bij te dragen voor de eigen veiligheid moet wel goed onderbouwd worden en dat geldt te meer als er niet om een steentje maar om een steen wordt gevraagd. Maar als we over onderbouwen praten dan rijst bij menigeen al gauw enige twijfel over de veelgenoemde achterstand op het Oostblok, over de sterktecijfers van de Rode vloot en de vergelijkingsmodellen die zijn gebruikt. Ook zetten velen vraagtekens die z.g. geweldige defensiebestedingen van Moskou, vooral omdat een aantal gerenommeerde Westerse specialisten andere geluiden laat horen.

Ook heeft zelfs een blinde in de gaten dat er in presentaties, gegeven door Amerikaanse regeringsfunctionarissen, over de verschoven krachtsverhoudingen opvallend weinig wordt gezegd over de – voor het Westen mooi meegenomen – feiten zoals de onbetrouwbaarheid van Moskou's bondgenoten en de met territoriale verlangens vervulde Chinezen. Twijfel slaat bij velen over in ergernis als tijdens de pijnlijke moderniseringsdiscussies de minister van Defensie Weinberger in de straat verschijnt om tegen beter weten in nogmaals met de neutronenbom te leuren. En als kort daarop de heer Haig hardop voor zich uit mompelt dat die Europeanen liever rood dan dood zijn dan breken er heel wat klompen.

Kern

Jammer dat de Amerikaanse regering deze voor West-Europa zo gevoelige zaken met tuinhandschoenen aanpakt. Juist in deze tijd waarin Europa naarstig naar zichzelf zoekt en de rest van de wereld meer en meer afstand neemt van het Westen is het van belang dat wij met onze Amerikaanse bondgenoten op een lijn komen. Natuurlijk zit er een kern van waarheid in Reagan's tirade aan het adres van Moskou, natuurlijk lopen er Europeanen rond die liever rood dan dood zijn en natuurlijk moeten we in ons sociaal paradijs hier en daar de pas inhouden. Het gaat als op vele gebieden vooral om de aanpak en de toon. De juiste heeft Reagan c.s. nog niet gevonden. Wat in de Oost-West-verhouding geldt, geldt ook in de West-West-verhouding: Met een pistool op de borst en een verstandig woord bereik je meer dan met een pistool alleen.

commentaar

Na U?

In allerlei para-politieke rubrieken kan men sappige speculatieve verhalen aantreffen over de vraag welke politici gezellig met elkaar kunnen eten, wie niet met wie kan opschieten en wie niet in „wiens" kabinet zou willen zitten. We vinden zulke berichten niet zo interessant. We hebben het tenslotte niet over het liefdeleven van Hollywood-sterren maar over leiders van politieke richtingen. Deze leiders belichamen de politiek-functionele tegenstellingen die tussen hun groeperingen bestaan – en voorzover die er bestaan. Zij zijn politieke tegenstanders. Ze mogen elkaar persoonlijk best waarderen, verplicht is dit niet. Hoofdzaak is dat ze elkaar, wanneer de politieke situatie zulks vraagt, kunnen vinden, niet of ze elkaar *aardig* vinden. Dit laatste zal wel een rolletje meespelen, als het echter een hoofdrol zou worden is het Binnenhof kennelijk wat te klein voor grote politiek.

De lijsttrekkers van de twee grote partijen hebben onlangs op staatsmannen-niveau deze oneigenlijke elementen uit de verkiezingsstrijd waarin ze zijn gewikkeld verwijderd.

Nadat premier Van Agt al eerder – in AVRO's „Vragenvuur" – aimabel had medegedeeld eventueel best bereid te zijn als minister te dienen in een kabinet geleid door de heer Den Uyl heeft de laatste in KRO's „Brandpunt" verklaard – eventueel ook tegen het omgekeerde geen bezwaar te hebben.

Dit is des te meer te prijzen daar de eigen achterban dit soort dingen niet graag hoort; de ware partijganger huivert bij de gedachte het licht van zijn voorman onder de korenmaat van de ander gezet te zien. Recente reacties binnen de PvdA bevestigen dit weer eens.

Beide lijsttrekkers hebben natuurlijk hun „mitsen". Maar dat zijn politieke „mitsen". Want zelfs al zouden de lijsttrekkers in het particuliere leven de neiging hebben de deur voor elkaar open te houden, politiek gesproken zal de vraag of zij door één deur kunnen en zo ja in welke volgorde, bepaald worden door program, partij en mogelijke marges in beleid. Dat moet de komende weken maar eens scherp uit de verf komen.

En daarna zullen de kiezers wel een uitspraak doen.

Zuid-Afrika: Sancties of revolutie?

door mr. J.N. Scholten

Binnenkort worden er verkiezingen gehouden in Zuid-Afrika. Gevraagd wat deze verkiezingen te betekenen hadden voor de zwarte meerderheid van de bevolking, antwoordde op de Nederlandse t.v. de secretaris-generaal van de Zuidafrikaanse Raad van Kerken met slechts één woord: „nothing". Inderdaad, van deze verkiezingen heeft de vernederde meerderheid niets te verwachten, zij bepalen die uitslag niet en de verkiezingsstrijd is er vooral één tussen de regerende nationale partij en de ultra-rechtse oppositie: conservatief tegen reactionair!
Het gaat steeds slechter in Zuid-Afrika: de interne onderdrukkingspolitiek neemt toe en de externe agressie eveneens. Beide werden scherp veroordeeld onlangs door nr. 1 en nr. 2 op de CDA-kandidatenlijst voor de Tweede Kamer. Zowel minister-president Van Agt als minister De Koning veroordeelden op een conferentie in Salisbury het beleid van de Zuidafrikaanse blanke minderheidsregering in scherpe woorden.
Ook de CDA-Tweede-Kamerfractie is buitengewoon verontrust over deze ontwikkelingen en de vraag rijst wat kan de buitenwereld doen om een wreed bloedbad in Zuid-Afrika te voorkomen? President Kaunda van Zambia wees er onlangs voor de Nederlandse t.v. op, dat er verschrikkelijke dingen staan te gebeuren en hij wees op de grote verantwoordelijkheid die met name westerse landen hebben. Deze landen voorzien Zuid-Afrika in belangrijke mate van olie en stellen zo dit land in staat zijn militaire agressie en interne onderdrukking voort te zetten. President Kaunda en leiders van de andere frontlijnstaten zien de noodzaak van sancties tegen Zuid-Afrika. Hun stemgedrag in de Algemene Vergadering van de Ver. Naties te New York enkele weken geleden geeft dit ook aan. Letterlijk zei president Kaunda, dat het niet eerlijk is, de positie van de frontlijnstaten te gebruiken om tegen een olie-embargo te zijn. Weliswaar zijn deze staten kwetsbaar, maar zij willen offers brengen voor de vrijheid van hun zwarte broeders. Wel is de westerse wereld verplicht om naast sancties tegen Zuid-Afrika de frontlijnstaten zoveel mogelijk te vrijwaren van nadelige gevolgen van deze sancties.

CDA-beleid

Dat nu is precies het beleid van de CDA-fractie: èn economische sancties tegen Zuid-Afrika èn steun aan de frontlijnstaten. Deze brede aanpak is door de Tweede Kamer in juni 1980 overgenomen door een aanvaarding van een CDA-motie terzake. Inmiddels is deze brede aanpak nader uitgewerkt, neergelegd in een op 7 april jl. door de fractie aanvaard beleidsplan voor Zuidelijk Afrika, dat tevens is doorgesproken met vooraanstaande CDA-ers buiten de fractie. In dit plan zitten voorstellen voor ophogen van politieke en economische druk op Zuid-Afrika.
Heeft pressie op Zuid-Afrika zin, zoals met name door Afrika, de derde wereld en de overgrote meerderheid van de lid-staten van de V.N. wordt gevraagd? Een wiskundig bewijs voor een bevestigend antwoord is niet te geven, maar er zijn wel aanwijzingen in die richting. In ieder geval is het het laatste wat de wereld kan doen nu de politiek van dialoog faalt. Sancties zullen door de vernederde bevolking worden gezien als teken van solidariteit en zijn tevens een waarschuwing voor het blanke minderheidsregime, dat de grenzen zijn genaderd of overschreden. Vooral wanneer met het achterwege blijven van sancties, zoals olie, een regelrechte versterking van het regime gepaard gaat, is duidelijk wat er zou moeten gebeuren.

Het CDA heeft tezamen met de grote meerderheid van de Kamer in deze periode een geprofileerd Zuidelijk-Afrikabeleid gevoerd. Veel ervan is – soms traag – in het kabinetsbeleid verwerkt: ik denk b.v. aan het instellen van een visumplicht en de opzegging van het cultureel accoord. Uitermate positief beoordeelt de fractie het zgn. steunbeleid van de 9 landen in Zuid-Afrika, die zich verenigd hebben om zo de levensvoorwaarden voor eigen bevolking te verbeteren en tevens minder afhankelijk te worden van Zuid-Afrika. Het kabinet heeft dit prima gedaan.
Helaas weigerde het kabinet een door de grote meerderheid van Kamer en fractie gewenst olieembargo in te voeren, terwijl daar juist de hartslagader van de onderdrukkingspolitiek is gelegen. De positieve elementen in het kabinetsbeleid maakten, dat een deel van de voorstanders van een olie-embargo een „nu niet" accepteerden, terwijl een ander deel met waardering voor de positieve punten vond dat de noodzaak om een embargo in te voeren zo was toegenomen, ook vanwege het torpederen door Zuid-Afrika van de conferentie van Genève, waar over de toekomst van Namibië had moeten worden beslist, dat die leden slechts met grote moeite in een „nog niet" van een embargo berusten. De Nederlandse politiek komt van discussies over Zuid-Afrika niet meer af. Namens de fractie heb ik nog eens gewezen op de grote gevaren voor blank en zwart van een niet meer beheersbare geweldssituatie en voor de risico's die daarin zijn gelegen voor vrede en veiligheid. Juist daarom is volle inzet, ook in de toekomst, zo nodig, om zo mogelijk een bijdrage ten goede te leveren.

CDA-instructiefilm

De CDA-film „Samen verantwoordelijk" is op de start van de CDA-campagne in de Jaarbeurs te Utrecht vertoond.
Een aantal Kamerkringen hebben deze film besteld. Gemeentelijke campagneteams die deze film graag willen vertonen moeten zich bij hun Kamerkring melden.

De film is een instructie over het CDA-verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan", op hoofdpunten.

Een projector voor de CDA-instructiefilm kan gehuurd worden bij: KIEL-FILMPRODUKTIES, Olmen 30, IJmuiden, tel. 03402–44411.
De prijs voor het huren van een projector bij Kiel Filmprodukties bedraagt *f* 35,– voor 24 uur, de projector behoort u zelf op te halen en terug te brengen. Indien u ook een operator wenst voor het bedienen van de projector bedragen de kosten *f* 50,– **exclusief** kilometervergoeding.
Het verdient overigens aanbeveling om een operator in te schakelen bij het afdraaien van de film. U loopt dan de minste kans dat de zaken fout lopen.

Initiatief CDA Tweede Kamerfractie

Beleidsplan Zuidelijk Afrika

Dit plan is vastgesteld in de CDA-fractievergadering van 7 april j.l.

Uitgaande van de grote waarde, die de fractie toekent aan de zaak van de mensenrechten en van vrede en veiligheid, wordt het door ons geëntameerde brede en samenhangende beleid voortgezet en waar nodig geïntensiveerd. Dit beleid is erop gericht in het belang van zwart en blank vreedzame oplossingen te bevorderen, zowel in Namibië als in Zuid-Afrika.

Dit beleid dient driesporig te zijn, t.w.:
- gericht op het doen toenemen van politieke en economische druk op het blanke minderheidsregime in Z.A., teneinde het te bewegen een vreedzame oplossing van het rassenconflict te aanvaarden; deze druk is tevens een teken van solidariteit met de onderdrukte bevolking;
- gericht op economische steun aan de landen in Zuidelijk Afrika, verenigd in de SADCC, met het doel de levensomstandigheden van de betrokken bevolkingen te verbeteren en de afhankelijkheid van deze staten t.o.v. Zuid-Afrika te verminderen;
- gericht op vrijheid en zelfstandigheid van het volk van Namibië, op basis van het door de Veiligheidsraad goedgekeurde plan voor de onafhankelijkheid van Namibië.

Dit beleid vraagt internationale en nationale aktie. In concreto wordt het volgende beleid gewenst:

1. Nederland ijvert in de internationale wereld voor het opvoeren van politieke en economische druk op Z.A., met name ten aanzien van de partners in NAVO, EEG en Benelux, die zich tot dusver terzake terughoudend hebben opgesteld. De inzet van economische instrumenten door Nederland als drukmiddel op de blanke minderheidsregering wordt niet alleen beoordeeld tegen de achtergrond van het oordeel van westerse landen, maar ook en met name tegen de achtergrond van ontwikkelingen in de internationale volkerengemeenschap. Daarbij zal in het bijzonder aandacht gegeven moeten worden aan feitelijke ontwikkelingen en opvattingen in Zuidelijk Afrika, geheel Afrika en de derde wereld.
2. Continuering door Nederland van de financiële steun aan de zgn. frontlijnstaten, verenigd in de SADCC; tevens is het beleid erop gericht deze steun te vergroten langs internationale weg, w.o. de EEG.
3. Humanitaire steun wordt verleend aan bevrijdingsbewegingen en andere groepen die zich verzetten tegen de apartheidspolitiek en het blanke minderheidsregime in Namibië, terwijl de slachtoffers van deze politiek, w.o. politieke vluchtelingen, worden gesteund. Nederland zet zich actief in voor de vrijlating van politieke gevangenen in Zuid-Afrika en Namibië.
4. Nederland honoreert relevante besluiten van de Verenigde Naties inzake Zuid-Afrika en Namibië voorzover terzake geen uitdrukkelijk voorbehoud is gemaakt. Deze honorering betreft m.n. een actieve naleving van het wapen-embargo tegen Zuid-Afrika en het tegengaan van contacten met de Zuidafrikaanse overheid op het gebied van cultuur, wetenschap en sport. Het cultureel akkoord wordt opgezegd en een visumplicht ingesteld. Nederland zet zich in voor honorering van decreet nr. 1 van de Raad van Namibië.
5. Nederland onderhoudt met Zuid-Afrika die contacten die een positieve mogelijkheid bieden een bijdrage te leveren aan de bestrijding van de apartheidspolitiek. O.m. worden organisaties in staat gesteld contacten te onderhouden en steun te verlenen aan overeenkomstige groepen in Zuid-Afrika die zich verzetten tegen het apartheidsregime.
6. Na de voortgezette weigering van Zuid-Afrika mee te werken aan een vreedzame oplossing van het Namibië-conflict, waarbij onder toezicht van de VN verkiezingen worden gehouden en het volk van Namibië zijn onafhankelijkheid verkrijgt, dient ter honorering van oproepen van de V.N. de politieke druk op Zuid-Afrika te worden vergroot, o.m. door het instellen van economische sancties.
   Nederland werkt actief mee aan een eventuele Uniting for peace-procedure, indien de V.R. de oproep van de Algemene Vergadering om economische sancties in te stellen, afwijst en in gebreke blijft de impasse op andere wijze te doorbreken.
7. Ook op grond van zelfstandige verantwoordelijkheid wordt door Nederland op het terrein van de economische betrekkingen met Zuid-Afrika de druk opgevoerd, met name met gebruiknaming van onderstaande drie instrumenten:
   - Nederland neemt, wat zijn aandeel betreft, op de meest effectieve wijze deel aan het bestaande vrijwillige olie-embargo tegen Zuid-Afrika als primair instrument;
   - Nederland voert een investeringswet in à la Zweden;
   - Nederland beperkt bepaalde importen uit Zuid-Afrika, bijv. kolen.

   Hierbij wordt uiteraard rekening gehouden met aangegane internationale verplichtingen, zoals de Benelux Economische Unie en de inzetbaarheid c.q. wenselijkheid van aanpassing van het nationale wettelijke instrumentarium, terwijl de inzet van de onderscheiden instrumenten verder een zaak is van politiek doelmatige fasering (zie punt 1).

commentaar

Bisschop Tutu

Bisschop Tutu mag van de Zuidafrikaanse regering niet meer reizen, dat gebeurde na een reis in het buitenland die hem o.a. in Nederland bracht. Deze Zuidafrikaanse secretaris van de Raad van Kerken aldaar, heeft in Nederland uitvoerig gesproken met de vaste Kamercommissie van Buitenlandse Zaken en met minister Van der Klaauw. Bisschop Tutu is een vurig strijder tegen de apartheidspolitiek. Hij schuwde daarvoor een dialoog met de Zuid-Afrikaanse regering niet. Hoewel zo'n dialoog zinloos bleek, omdat de Zuidafrikaanse regeerders niets toegeven, maar zich vast bijten in de verderfelijke apartheidspolitiek. Tutu vecht voor zijn mensen op de wijze zoals Martin Luther King dat deed: vasthoudend, bereid tot een gesprek, maar zeer overtuigd van de onderdrukking van zijn zwarte medebroeders. Van dit getuigenis in het buitenland moet de Zuidafrikaanse regering blijkbaar niets hebben.

Om dit tegen te gaan gebruikt deze regering middelen die wij kennen van dictaturen om de meerderheid van de bevolking te blijven onderdrukken en monddood te maken.

Als zelfs mensen als Tutu bewegingsbeperkingen wordt opgelegd dan moet dat voor ons een teken aan de wand zijn. Eerder overkwam dat reeds dominee Bijers Naudée.

Een teken dat zelfs mensen die de dialoog voorstaan in Zuid-Afrika worden gemuilkorfd. Dat maakt ons nog somberder dan wij al waren over de situatie in Zuid-Afrika.

Het wordt tijd dat de westerse wereld deze sombere tekenen gaat verstaan, zeker ook Nederland met zijn historische bindingen met Zuid-Afrika. Terwille van mensen als Tutu moeten de Zuidafrikaanse machthebbers met harde middelen wakker worden geschud. Zeker nu een dialoog geen resultaat boekt. Dat moet gebeuren voor het te laat is en een gewelddadige oplossing uitbreekt.

CD-addertje

GALGENWAARDELOOS?

Wetsontwerp omgangsrecht aanvaard

Verbeterde echtscheidingsprocedure

In 1980 werden er in ons land 90.000 huwelijken gesloten (in 1979: 86.000), en er werden 26.000 huwelijken door echtscheiding ontbonden (in 1979: 24.000). Een absolute toename van het aantal huwelijken t.o.v. echtscheidingen van 2 : 1, maar procentueel van 4.7 tot 8.35.
Het Sociaal en Cultureel Rapport 1980 constateert dat een goed huwelijksleven in 1966 voor 35.2 van de ondervraagden de belangrijkste zaak in het leven is; dit daalde van 27.3% in 1975 tot 19.6% in 1979. Ook de tevredenheid met het huwelijks- en gezinsleven moest een veer laten: in 1969 was 92.3% tevreden, in 1975: 82.9% en in 1979 zakte dit tot 81.9%. Maar het aantal ,,tamelijk tevredenen" liep op: van 6.8% via 14.9 tot 16.1%, en 2% was in 1979 echt ontevreden.

Zeggen deze cijfers wat? Ieder zal er zijn eigen verhaal aan vastknopen en conclusies trekken. Voor het onderhavige artikel is het van belang te weten dat jaarlijks veel mensen (in 1980: 52.000) gaan scheiden en dat daar jaarlijks veel minderjarige kinderen bij zijn betrokken: 26.000! Het ging bij het laatste Kamerdebat niet alleen om het omgangsrecht: het wetsontwerp bevatte ook verbeteringen van de procedure rond de echtscheiding. Vervallen is b.v. het verplichte verschijnen van het echtpaar voor de rechter om uitdrukkelijk uit te spreken dat men wil scheiden. Tot 1971, toen ons echtscheidingsrecht indringend gewijzigd werd, had de rechter de wettelijke verplichting te trachten de echtelieden alsnog met elkaar te verzoenen. Men moest eerst naar de ,,verzoenkamer", voordat men met het proces kon gaan beginnen.

Lange geschiedenis

Het omgangsrecht heeft een lange geschiedenis. In 1901 kwamen de begrippen ouderlijke macht en voogdij in onze wet: gezag als beide ouders met elkaar gehuwd zijn en voogdij als er sprake is van een kind bij één ouder, tengevolge van echtscheiding of overlijden van de andere ouder.

Door de echtscheiding werd ieder recht op contact met het kind, – normaal tijdens het huwelijk – afgesneden als de voogd/voogdes er niet mee instemde.

Ook kan de niet-voogd een omgangsregeling vragen. Een verzoek dus, geen recht om met je kind na echtscheiding om te gaan.

De behoefte aan een verdergaande regeling is niet ontstaan uit veranderende inzichten in relaties tussen mensen, hier tussen ouders en kinderen; er is ook een juridische basis voor een recht van kinderen en ouders om, ook na echtscheiding, met elkaar in contact te blijven. Ik lees dit in de Verklaring van de Rechten van het Kind en in het Europees Handvest van de Rechten van de Mens.

door Virginie Korte-van Hemel

Wat komt er in de wet te staan?

Het belangrijkste vind ik, dat de wet uitspreekt dat het een recht is van het kind en zijn ouders, ook nà echtscheiding met elkaar om te gaan, en van de niet-aanwezige ouder om geïnformeerd te worden over en inspraak te hebben bij belangrijke momenten van het leven van het kind.
Het CDA heeft bij de voorbereiding van dit wetsontwerp als zijn ideaal uitgesproken dat er eigenlijk niet méér van het ouderlijk gezag door de echtscheiding moet worden afgenomen dan strikt noodzakelijk is. Wat er nu uit de bus gekomen is, gaat in die richting.
Bij echtscheiding gaan man en vrouw uit elkaar, ze blijven tegelijk vader en moeder van hun kind(eren).
Het emotionele proces, voortvloeiend uit het eerste, moet gecombineerd worden: ,,verstandig" ouderschap. Helaas dikwijls een moeilijke, soms te moeilijke opgave.
De plannen van de Minister hebben afwisselend grote lof geoogst en grote boosheid opgeroepen.
Lof van de voorstander van méér contact met het kind na echtscheiding, boosheid en verontwaardiging uit kringen van de ouder-voogd, die zich verzetten tegen het geven van ,,rechten zonder plichten" aan de ouder-niet voogd, wat naar hun mening de strekking van dit wetsontwerp is.

Het kind centraal

Bij het debat in de Kamer stond centraal het kind; een aantal amendementen en wijzigingen in de wet heeft zijn positie aanmerkelijk versterkt!
Het spreekt voor zich dat een wet niet kan volstaan met het uitspreken dat er een recht is; er moet ook een reëel handvat aanwezig zijn om het te kunnen uitoefenen.
De Minister van Justitie beschreef heel duidelijk in die stukken, hoe hij het zich voorstelt. ,,De bevoegdheid tot omgang is altijd aanwezig, de mogelijkheid van uitoefening daarvan, de reële inhoud, kan door regeling door de ouders of door de rechter of door ontzegging door een rechter varieren van honderd tot nul procent".

Gelukkig komt meestal een regeling door de ouders zelf tot stand; men schat zo'n 96% van de gevallen. De rechter kan – als het de ouders niet lukt – een regeling vaststellen, maar heeft ook de bevoegdheid de omgang te ontzeggen. Dit kan hard aankomen. Daarom zijn de gronden, na uitvoerige discussie in de Kamer, zorgvuldig geformuleerd in de wet opgenomen.
a. Allereerst, als de ouder-niet-voogd door de rechter niet in staat of geschikt wordt geacht. Te denken valt aan een situatie waarin een vader sexueel misbruik maakte van zijn kind, of er mishandeling van de moeder was.
b. De tweede ontzeggingsgrond richt zich naar het kind; als een kind van 12 jaar of ouder ernstige bezwaren heeft tegen de omgang, is dit ook een reden voor ontzegging. De rechter zal moeten beoordelen wat ,,ik wil niet" van een 12-jarige en oudere betekent. Is er geen regeling tot omgang getroffen dan kan – zo is de wet nog gewijzigd – een kind zich via een telefoontje, of briefje tot de rechter wenden en er om vragen. Ook als een kind een wijziging in de vastgestelde regeling op prijs stelt, kan het naar de rechter gaan.
e. De derde grond tot ontzegging is aanwezig als de uitoefening van de bevoegdheid tot om-

gang ernstig nadeel zou opleveren voor de geestelijke of lichamelijke ontwikkeling van het kind.
Dit klinkt misschien vaag, maar geeft ruimte voor het afwegen van de belangen van het kind, de ouder bij wie het blijft en de andere ouder door de kinderrechter, die de ouders en het kind kent. De rechter kan de vastgestelde regeling in de stukken rondom de echtscheiding opnemen, en daarbij ook plaats, tijd, duur van de omgang beschrijven.

Op mijn vraag heeft de Minister gezegd dat de rechter – als dat gewenst is – ook in de regeling kan opnemen wie de kosten van het bezoek betaalt, maar ook b.v. dat de omgang alleen in Nederland mag plaatsvinden, wat vooral voor gescheiden buitenlandse vrouwen of Nederlandse ex-echtgenoten van buitenlanders van belang is.

Effectuerings-maatregelen

De angst dat de ouder-niet-voogd (meestal de vader) na echtscheiding een kind meeneemt naar zijn vaderland, is helaas niet denkbeeldig. Maar een recht én een bevoegdheid tot omgang én een op papier vastgelegde regeling voor plaats en tijd etc. zijn op zich nog geen garantie dat alles naar wens verloopt. De Nederlandse Gezinsraad noemde de hulpverlening die de rechter, als het hem geraden voorkwam, eigenerbeweging aan de ouders kon opleggen, net het duwtje in de rug dat gewenst zou zijn om een omgang tot stand te brengen.

De CDA-fractie ondersteunde dit. Deze ongevraagde hulp riep geweldige reacties op. Twijfels aan het effect van zo'n hulpverlening bij andere fracties leidde tot een herschikking van de effectuerings-maatregelen. Hulpverlening – door het CDA van harte toegejuicht – kan nu op verzoek van de ouders worden verleend, maar ook als een kind daarom vraagt.

Maar als het kind lijdt onder het niet of slecht functioneren van de omgang, kan het tot een ondertoezichtstelling komen, waarbij de omgangs-gezinsvoogd aanwijzigingen geeft aan de ouder-voogd. Dat uithuis-plaatsing tot de mogelijkheden behoort kan – onder omstandigheden, door de kinderrechter te beoordelen – wenselijk voor een kind zijn. Een verblijf op neutraal terrein, bij familie of goede vrienden, biedt dan de broodnodige rust aan een kind.

„Wetten" heeft de huidige Minister van Justitie, mr. J. de Ruyter, eens gezegd: „zijn er om bijdragen te leveren aan een gelukkig leven voor de mensen". Hopelijk helpt deze wet die omgang regelt, daartoe een klein beetje.

commentaar

Ontwerp-SER-advies

Het deze week gepubliceerde ontwerp-advies van de SER over het sociaal-economisch beleid voor de periode 1981-1985 heeft terecht ruime aandacht gekregen. Ondanks dat het nog wordt besproken binnen werkgevers- en werknemerskring en pas daarna defenitief kan worden vastgesteld in de voltallige SER op 15 mei a.s.
Wat rechtvaardigt al die aandacht?
Allereerst de SER zelf. Niet zomaar een club buiten de werkelijkheid staande kamergeleerden, maar het belangrijkste adviesorgaan voor de regering op sociaal-economisch gebied. En wat nog belangrijker is: behalve een aantal door de Kroon benoemde onafhankelijke deskundigen, zitten in de SER vertegenwoordigers van de centrale werkgevers- en werknemersorganisaties. En die nemen geen standpunten in, die niet door hun achterbannen worden gedragen. Met andere woorden: als het SER-advies over een paar weken in grote lijnen eenstemmig blijft, rust het daarin aanbevolen beleid op een breed maatschappelijk draagvlak. Ook al zullen op een aantal onderdelen accentverschillen blijven bestaan.

Ontwerp-SER-advies (2)

Dan de inhoud van het ontwerp-advies. Naast een groot gedeelte uiterst verduidelijkende analyses bevat het de grote lijnen voor een economisch herstelprogramma, dat onze economie en werkgelegenheid de komende jaren weer op de been kan helpen. Een programma waarin centraal staat een versterking van de marktsector (het bedrijfsleven), maar waarin tegelijkertijd gepleit wordt voor het gebruiken van de mogelijkheden voor werkgelegenheid in de collectieve sector en voor spreiding en verdeling van de werkgelegenheid. Een versterking van de economie en daaruit voortvloeiende werkgelegenheid is immers niet van de ene dag op de andere voor elkaar. Een van de kardinale punten in het aanbevolen herstelprogramma is, dat we de komende jaren wat minder zullen moeten consumeren om wat meer te investeren in het bedrijfsleven. We zullen dat dan ook allemaal in onze portemonnaie voelen, terwijl ook de aanbevolen verdeling van werk, bijvoorbeeld door arbeidstijdverkorting nog een bijdrage van het particuliere inkomen zal vragen. Maar als de investeringen toenemen en de productiecapaciteit wordt vergroot betekent dat behalve meer arbeidsplaatsen ook een minder ongunstige ontwikkeling van de particuliere inkomens en een geringere stijging van de collectieve lasten. Ook al blijven bepaalde keuzen in het ontwerp-advies nog open, het bevat wel de richting waarin het beleid zou moeten gaan en het laat onverbloemd zien, wat voor een herstel van de economie nodig is.

Ontwerp-SER-advies (3)

Het ontwerp-advies is nog om een derde reden van belang. Het laat zien, dat de sociale partners elkaar steeds dichter naderen in een gezamenlijke poging om de sociaal-economische problemen aan te pakken. Nadat zij in maart in de Stichting van de Arbeid – hun centraal overlegorgaan – overeenstemming bereikten over een aantal aanbevelingen over de werkgelegenheid en de arbeidsmarkt, lijken ze elkaar nu een eind genaderd te zijn in het beleid op middellange-termijn. Over de analyses zijn ze het eens, over de doelstellingen zijn ze het eens en over de richting, waarin het beleid moet gaan, zijn ze het ook eens. Dat is heel wat, ook al bestaan op een aantal punten best nog verschillen. Maar als het klimaat op centraal niveau blijft zoals het nu lijkt te zijn, is dat op zich al een behoorlijke stap op weg naar een gezamenlijke aanpak ter versterking van de economie en verbetering van de werkgelegenheid.
Het vierde punt tenslotte, waaraan het ontwerp-advies zijn waarde ontleent, vormt het tijdstip, waarop het wordt uitgebracht. Een paar weken vóór de kabinetsformatie na de verkiezingen op 26 mei. Terecht zei SER-voorzitter de Pous in het NOS-Journaal dat het advies belangrijke bouwstenen bevat voor het komende kabinetsbeleid. Die bouwstenen zijn in ieder geval, waar het de inhoud van het beleid betreft, materieel van aard. Ook een goed sociaal klimaat zou een belangrijke bouwsteen kunnen betekenen, zij het van immateriële aard. Wat voor kabinet er ook komt, steun van de sociale partners bij het sociaal-economisch beleid kan een voorwaarde zijn voor een doeltreffend beleid om uit de economische malaise te komen, waarin we tenslotte een behoorlijk eind zijn weggezakt.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Politiek weerbericht

De meerderheid van de Nederlandse kiezers vindt, dat mr. Van Agt na de komende verkiezingen minister-president moet blijven. Tijdens een enquête van de tv-rubriek *Brandpunt* wilde 35 procent van hen Van Agt als premier terugzien, 30 procent koos voor Den Uyl, 9 procent voor Terlouw en 4 procent voor Wiegel.

Vraag en antwoord

Zo'n nationaal kabinet dat Wiegel namens de VVD bepleit, zou dat niet iets zijn? Dan zijn we gelijk van het gekissebis af dat sommigen politiek noemen, of niet?
Ja, maar dat moet dan een nationaal kabinet worden zonder de PvdA, want die wil niet met deze VVD regeren. Of zonder de VVD, want die wil niet met deze PvdA regeren. Wiegel zal wel niet aan een nationaal kabinet zonder de VVD denken. (J. M. Bik in NRC/ Handelsblad).

Forse uitglijder

In PvdA-kring is men er van overtuigd dat lijsttrekker Den Uyl een forse uitglijder heeft gemaakt met zijn bereidverklaring als minister onder premier Van Agt te willen dienen. Na wekenlang aarzelen door Den Uyl wordt deze knieval nu „ongeloofwaardig" genoemd. Sommige socialisten waren zo woest dat ze in een eerste opwelling weigerden verder nog aan de campagne mee te werken. *(Trouw).*

Nieuw realisme

Het nieuwe realisme van de PvdA vergde van Den Uyl dat hij verklaarde zelfs onder Van Agt in een kabinet te willen werken. Ogenschijnlijk is de jarenlange vete tussen de twee lijsttrekkers daarmee beslecht. Maar eigenlijk wil de PvdA natuurlijk een tweede kabinet-Den Uyl vormen en een tweede kabinet-Van Agt voorkomen. In '77 kon dat worden gezegd, nu niet. *(Volkskrant).*

Een heel ander beleid

De voorwaarde die Den Uyl aan zijn stapje in de richting van Van Agt verbond, zijn weinig hoopgevend voor de utopisten die in een Van Agt-Den Uyl-kabinet wensen te geloven. „Mits er een heel ander beleid gevoerd wordt" liet Den Uyl weten. In CDA-kringen wordt dat als volgt begrepen: Den Uyl wil best in de schoenenzaak van Van Agt gaan werken, mits er voortaan grutterswaren worden verkocht. (Elseviers Magazine).

Nog niet aan de orde

Voor de Dries-of-Joop-vraag echter aan de orde is, zal het formatietoneel waarschijnlijk bol staan van de inhoudelijke conflicten. En mochten die allemaal opgelost worden, dan doen Dries en Joop er goed aan voor de verandering eens wel goed uit eten te gaan. Persoonlijke conflicten zijn wel aardig voor gezelschapsspelletjes maar de kiezer is toch meer gebaat bij echte politieke uitkomsten. *(Trouw).*

Glibberig

Het VVD-Kamerlid Nijpels zei in Helmond: „Naarmate de verkiezingen naderen, worden de uitspraken van vooraanstaande CDA'ers steeds glibberiger". Hij doelde met name op de voorkeur die de CDA-ministers Albeda en De Koning voor samenwerking met de PvdA hebben uitgesproken. Hij vindt dat de betrokken ministers weglopen voor het gevoerde beleid. *(Trouw).*

Loyaal met het CDA

Minister Albeda in gesprek met Bibeb (Vrij Nederland): „Mijn laatste loyaliteit ligt bij het CDA. Ik hoop op een regering met PvdA en D'66, maar zolang het CDA niet erkend wordt als een op zich zelf staande partij, maar wel als een gezelschap bestaande uit VVD- en PvdA-sympathisanten kan de samenwerking met de PvdA nooit wat worden. Het gaat om het respect voor onze partij. Dat zal Den Uyl moeten opbrengen... Deze verkiezingen winnen wij. Het CDA wint! Wij hebben verantwoordelijkheid gedragen in moeilijke jaren. De PvdA koos de makkelijkste weg, bleef langs de kant. Zij zullen verliezen."

Op een gevel in Limassol (Cyprus) ontdekte een lezer een reclame-bord voor CDA. De reproductie is wat vaag gebleven zodat herkenning moeilijk is. Dat het CDA-verkiezingsteam hier aan 't werk was, is echter hoogst onwaarschijnlijk.

Elke hand gevuld

In de politiek is er niets onduidelijker dan een mokkende politicus. Tegen links zegt Albeda dat hij wèl anders zou *willen;* rechts kan hij voorhouden dat hij het *niet doet.* En zo is elke hand gevuld. Het CDA-campagneteam kan trots zijn op deze speerpunt. *(De Tijd).*

Ongepaste suggestie

Het past het CDA niet te suggereren dat wij moeiteloos met kernbewapening zouden omspringen. (Als gold het de plaatsing van kampeertenten). Ons afgrijzen van kernwapens is even groot als die van elk ander. De bitter harde realiteit toont echter aan dat ze er aan beide zijden nu eenmaal zijn. Ik mag toch aannemen dat het CDA evenzeer hecht aan het nakomen van bondsgenootschappelijke verplichtingen als wij. (VVD-fractievoorzitter *Rietkerk* in Groningen).

Eerlijk toetsen

Het ongewone van het CDA zal zijn dat we altijd bereid zijn tot een eerlijke toetsing van wat tegenstanders brengen. Zelfs zouden we zo mogelijk rekening met hen moeten houden op voor hen saillante punten, als het beleid daardoor niet wordt geschaad. (Drs. A. M. Oostlander in Bestuursforum).

Te vaag

Van het kabinet-Van Agt en het CDA moet Goudzwaard niets meer hebben. De vaagheid over de kernraketten vertrouwt hij niet. „Ik ben bang dat het CDA de facto toch akkoord zal gaan met plaatsing". Over de economie lijken de meningsverschillen op het eerste gezicht kleiner: hij is voorstander van bezuinigingen bij de overheid en vooral van een forse loonmatiging. Toch is die eensgezindheid, zo blijkt later, schijn. (*NRC/ Handelsblad* in gesprek met prof. Bob Goudzwaard).

Door studenten gestempeld

Mijn analyse van het verschijnsel Goudzwaard is als volgt: hoogleraren zetten met hun denkbeelden een stempel op studenten, maar je hebt er ook die de invloed van studenten zo sterk ondergaan dat zij het stempel van hun studenten opgedrukt krijgen. Goudzwaard heeft zich te sterk met de denkbeelden die op de sociale faculteit heersen geïdentificeerd. (Lange stilte, roerloos staren). „Wat hij wil komt dicht in de buurt van de PPR" (Wil Albeda in gesprek met Bibeb – *Vrij Nederland).*

Jongeren solidair

Ik vind dat het CDA in deze periode een stuk loyaliteit van ons (christen-democratisch jongeren-appèl) mag verwachten. We proberen ons wel critisch-solidair op te stellen ten opzichte van de moederpartij. Daarmee geef je aan dat je achter de christen-democratische beweging staat, maar dat je vanuit een eigen opvatting je ideeën in het CDA naar voren brengt. (Johan de Leeuw, CDJA-voorzitter in Elseviers Weekblad).

Verdergaande ombuigingen onontkoombaar

De CDA-fractie is op hoofdlijnen accoord gegaan met de door het Kabinet voorgestelde ombuigingsvoorstellen. Niemand kan de ogen sluiten voor de verslechteringen in de economische ontwikkelingen van de afgelopen maanden. Het dieptepunt in de economische recessie waarmee alle westerse landen worden geconfronteerd, is nog niet bereikt. In zo'n situatie zijn verdergaande aanpassingen onontkoombaar. Ook twee maanden voor de verkiezingen kan en mag men niet om deze realiteit heen. Hoewel het Kamerdebat nog niet geheel kon worden afgerond zijn er toch wel enkele conclusies te trekken.

door Jan van Houwelingen

Open dialoog

Opvallend voor velen was de wijze waarop ook de regerings-fracties in dit debat, dialoog met het Kabinet hebben gevoerd. Op een constructieve wijze werden de verschillende voorstellen beoordeeld en getoetst aan de eigen-partij-politieke opvattingen. Ook zo direct voor de verkiezingen leek het mogelijk op een open wijze, op basis van de eigen verantwoordelijkheid, standpunten in te nemen. Ondanks de partij-politieke risico's is dat m.i. toch positief voor onze parlementaire democratie. De CDA-fractie heeft de voorstellen getoetst aan de uitgangspunten van een rechtvaardige verdeling van de lasten, het instandhouden van de essentie van ons sociale zekerheidsstelsel en de effecten voor de werkgelegenheid.

Beperkte mogelijkheden

Ook de overheid heeft slechts beperkte mogelijkheden om in te grijpen in het sociaal economisch beleid. De beleidsvoorstellen van nu kunnen dan ook moeilijk anders aangemerkt worden als een „nood-oplossing". De door het centraal planbureau gepresenteerde beleidsvarianten hebben immers heel duidelijk gemaakt dat in feite in deze situatie een algemene inkomensmatiging, gekoppeld aan gerichte stimuleringsmaatregelen het meest effectief en wenselijk zou zijn geweest. De regering heeft hiervan afgezien omdat zo'n pakket onmogelijk gerealiseerd kan worden zonder de directe medewerking van de sociale partners. Tegen de achtergrond van de gemaakte besluiten in het verleden en de noodzaak van maatregelen op korte termijn heeft de CDA-fraktie hierin moeten berusten. Op langere termijn zal deze aanpak opnieuw moeten worden overwogen. Het is de enige manier om een aantal doelstellingen tezamen te bereiken, zoals verbetering van de rendementen-concurrentiepositie van het bedrijfsleven, de werkgelegenheid, beperking van de consumptie ter wille van investeringen en verlaging van de collectieve uitgaven.

Inkomens-verdeling

Moeite heeft de CDA-fractie met de verdeling van de lasten. Vooral de forse aantasting van de koopkracht ook voor de minima is een moeilijk te aanvaarden consequentie. Opgemerkt moet worden dat dit beeld vooral veroorzaakt werd door externe factoren zoals de onverwachts hoge import-prijsstijgingen. De voorgestelde beleidsmaatregelen hebben hierin slechts een beperkte bijdrage geleverd. Toch heeft de CDA-fractie enkele voorstellen gedaan om dit negatieve effect zo veel mogelijk te voorkomen. Prioriteit is gegeven aan de groep van „echte minima". Dit zijn de huishoudens van 2 of meer personen die van één minimum inkomen leven. De CDA-fractie heeft hiervoor een eenmalige duurtetoeslag bepleit van ± *f* 250,- voor 2 personen en een aanvulling van *f* 100,- voor elk kind. De Regering heeft reeds toegezegd bereid te zijn hierop positief in te willen gaan. Bezwaar werd door de CDA-fractie ook aangetekend tegen de afschaffing van de toeslagen die uitkeringsgerechtigden momenteel genieten krachtens de wet aanpassingsmechanismen. De CDA-fractie had indertijd deze toeslagen krachtig bepleit o.a. gebaseerd op het uitgangspunt van de verkregen rechten. Beëindiging nu zou o.i. een te forse aantasting van de koopkracht van deze groep betekenen. Als compensatie voor deze wijziging heeft de CDA-fractie voorgesteld een eigen bijdrage te vragen van daarvoor in aanmerking komende verpleegden in AWBZ-inrichtingen.

Terugdringing financierings-tekort

Een van de belangrijkste argumenten voor het aanvullende beleidspakket was de tegenvallende ontwikkeling van het financieringstekort van de overheid. Niemand zal kunnen ontkennen dat het ongekend hoge financieringstekort niet uitermate zorgelijk is. Het op zijn beloop laten van deze ontwikkeling zou kunnen leiden tot een bijna onoplosbaar probleem met ernstige en verstrekkende consequenties, óók voor de werkgelegenheid. De regering heeft daarom gekozen voor een verhoging van de werknemer premies (WW en AOW) en verhoging van de benzine en diesel-accijns. Argumenten voor deze keuze zijn: sterk gestegen werkloosheidsuitkeringen (uitgangspunt van solidariteit) en ook de hogere benzineprijzen in de meeste EEG-landen. De CDA-fractie heeft toch enkele kanttekeningen gemaakt bij dit beleidsonderdeel. Nadeel van de premieverhoging is het denivellerende effect op de inkomens-verhoudingen en bovendien zou zo'n vorm van lastenverhoging weer snel leiden tot afwenteling. Voor wat betreft de accijnsverhoging voor benzine en dieselolie heeft de CDA-fractie gewezen op de sterk negatieve consequenties voor de werkgelegenheid in deze branche en met name in de sector beroepsgoederenvervoer. Als alternatief werd door onze woordvoerder v. Dijk gewezen op de mogelijkheid van de BTW-verhoging. De Regering moet echter duidelijk zijn dat de CDA-fractie geen BTW-verhoging alleen voor het laagste tarief (primaire levensbehoeften) in plaats van de accijnsverhogingen zal kunnen aanvaarden. (Zoals de VVD-fractie voorstelde). Wij achten dit sociaal gezien onaanvaardbaar. Verweg de voorkeur geven wij aan een forsere BTW-verhoging op het lage en hoge tarief als gedeeltelijke vervanging van de voorgestelde premieverhoging en accijnsverhoging. Ook in het verleden hebben wij deze keuze bepleit als middel om de consumptie te beperken en tegelijkertijd met de beschikbare middelen investeringen te stimuleren. Hoewel ook een ander alternatief, de verhoging van de premiegrenzen aantrekkelijk is, zeker met betrekking tot de inkomensverhoudingen achten wij zo'n ingreep te fundamenteel (het principe van de verzekering) om dit op zo'n korte termijn door te voeren.

Werkgelegenheid

Meer dan tot nu toe zal in het beleid extra stimulansen moeten voorkomen om de werkloosheid te bestrijden, met name in de bouw. Ook exportstimulering is van essentieel belang ten behoeve van de werkgelegenheid op langere termijn. Dat hiervoor de middelen nu niet beschikbaar zijn is duidelijk, hoewel de voorgestelde *f* 250 miljoen zeker een belangrijke aanzet betekenen. Bij de formatie zal hieraan echter opnieuw prioriteit moeten worden gegeven.

CD-addertje

„Samen aan het werk!" Welk werk?

Het leven is goed in mijn Brabantse land

Bij de (omscholings)-opleiding voor volwassen vaklieden

Om beurten, afwisselend, galmden „Het leven is goed in mijn Brabantse land" en „Abortus is vrij" door de binnenstad van Breda, waar een kleine optocht van CDA-vips, (very important people) mannen en vrouwen, met Van Agt voorop zich een weg baanden door het winkelend publiek en de zich opdringende „abortusvrije meiden". Een komisch contrast – het ethisch réveil van Van Agt en het onethisch réveil van de feministen.

Met veel tam tam, een luidspreker-wagen alle aandacht opeisend, streek de CDA-stoet neer vanuit een kolossale CDA-bus, die een rondtocht begon vanaf het Turfschip, de Rôtisserie, waar ik als onverwachte gast, namens de redactie van CDActueel, naar binnendrong. In de hal, op bankjes, goedlachse Brabantse mensen, geduldig wachtende nonnetjes op zoek naar Van Agt. Zij konden bovendien onze nationale voorzitter Piet Bukman bewonderen, de landelijke secretaris, provinciale bestuursleden en statenleden, fractieleden en bestuursleden van Breda en enige zittende kamerleden.

Opzet van de dag was, ik hoef het u nauwelijks uit te leggen, de basis, het stempublieк, te overtuigen van het refrein van het Brabantse lied

„Het leven is goed in m'n Brabantse land
waar het CDA is ontstaan
Daar heb ik voor altijd m'n hart aan verpand
die club doet m'n hart sneller slaan".

Maar ook de mensen te overtuigen van alles wat het CDA de afgelopen periode in het kabinet gedaan heeft èn de komende periode van plan is te gaan doen. Vooral voor de lijsttrekker zou het een dag van hard werken worden, een dag bovendien van veel CDA-vlagvertoon. Tussen het Turfschip èn de avond in de Nobelaer in Etten-Leur zou een lang, goed gevuld programma, de revue passeren.

Al in de binnenstad trok de lijsttrekker er letterlijk goed aan. De CDA-groep kon hem nauwelijks bijbenen, in een flits terug naar de bus. Te weinig tijd, te weinig materiaal kon worden uitgereikt, te weinig kontakt met het publiek, met de zonnende jongeren op de grastapijten van Breda. Wij moesten ze „links laten liggen".

14.30 uur. Aankomst bejaardensoos „Heuvelkwartier" aan de Hogendorpstraat. Kaartende, keuvelende, biljartende ouderen. De laatsten, die onmiddellijk bereid waren keu en bal aan Van Agt af te staan. „Geen folder van het CDA, want ik ben bij het NVV" riep een kaarter luidkeels. Sommige ouderen gingen onverstoord in hun spel door. Lieten zich even onderbreken over hun krappe aow. Alleen de behulpzame leidsters, o.l.v. mevrouw De Weert, waren bereid wat informatie te geven. Honderd mensen per dag, biljarten, reisjes, sjoelen, handwerkmiddagen, Paasmiddag. Dat alles wordt tegen een bijdrage van *f* 1,– door de Stichting voorgeschoteld.

65 cent te besteden – 35 cent afdracht als bijdrage voor de maandelijkse huur.

„Voor de nieuwe generatie bejaarden zullen andere wensen ontstaan. Zij weten beter met hun vrije tijd om te gaan. Er zullen meer hobbyclubs nodig zijn bijvoorbeeld". Na een korte tijd „buurten" hield een parmantig baasje mij buiten staande:

„Mevrouw, het CDA doet het niet goed. Als oud-vakbondsman met veel ervaring, kan ik u verzekeren, dat wanneer de koopkracht achteruit gaat, de middenstand achteruit gaat; dat is fout. Minimumloon niet aantasten! Niet te hard bezuinigen. Als het de arbeider en de middenstand goed gaat, gaat alles goed". „Weet u waar mijn geld heengaat, mijn spaarcentjes? Een gedeelte voor hier, omdat ze van hun aow niets kunnen missen; de rest zit in het buitenland". Nauwelijks konden wij ons losmaken van deze mensen, boordevol levensverhalen maar de bus wachtte ons op om ons vervolgens af te zetten bij een opleidingsschool voor volwassenen in Breda Noord, aan de Regenbeemd.

15.30 uur aankomst bij het *„Centrum voor vakopleiding voor volwassenen".*

Een rondgang – veel uitleg aan de lijsttrekker. Een project van Sociale Zaken – omscholing van 400 mannen en een handjevol vrouwen per jaar – duur van de opleiding hoogstens 10 maanden. Mensen uit de bouw, uit verschillende beroepsgroepen. Autotechniek, metaalwerken. 94% van de hier opgeleide mensen komen weer aan het werk. De meesten met een mavo-vooropleiding. Ook meisjes, die vroeger in het huishouden werkten of jarenlang als boekhoudster kwamen hier om nieuwe vakkennis op te doen.

17.00-18.00 uur „Gesprek lijsttrekker met vaken standorganisaties in „de Nobelaer" in Etten

Leur. Onder voorzitterschap van gedeputeerde v.d. Heyden.
Een bomvolle zaal, luidruchtige jongeren met affiches *„Deze partij doet geen moer voor werkende jongeren"*. Vragen over het minimumloon, over het jeugdloon, over garantie voor werkgelegenheid. De KWJ (kath. werkende jongeren) bezorgd over de positie van de werkende jongeren. Over de verlaging sociale uitkering enz. enz.
Van Agt probeerde hen te overtuigen dat internationaal gezien het jeugdloon op een zeer hoog niveau stond in Nederland, dat door lagere lonen de werkgelegenheid in bedrijven – de concurrentiepositie van Nederland in het buitenland verbeterd moest worden. Maar zij bleken niet te overtuigen – maakten veel stampij. Kwamen vervolgens aan het woord de voorzitters van de Kamer van Koophandel, van de NCB, van de werkgevers en werknemersorganisaties, van het FNV afd. Etten Leur, van het Midden- en Kleinbedrijf.

door Maria Chorus-Menken

Opdracht was in de afgelopen periode de collectieve sector te stabiliseren, de explosie in de sociale zekerheidssfeer te beteugelen en te herstructureren, aldus Van Agt. Vragen over de gasprijzen voor de tuinbouw, die Europees nog steeds te laag zouden liggen. Discussie over de overlevingsgelden voor het bedrijfsleven om afzet naar het buitenland veilig te stellen. Over multinationals-gelden, hun winsten zo veel mogelijk in Nederland te beleggen. Geen winsten – geen dividenden.
Voor het midden- en kleinbedrijf bedrijfskrediet te verbeteren; rentepeil verlagen, participatiekredieten enz.
Een eigen minister voor het midden- en kleinbedrijf. Kritiek op de nota Regionaal sociaal-economisch beleid. Alle aandacht naar Twente, Nijmegen e.o., Oost-Groningen en Zuid-Limburg?
Noodzakelijke huurverhogingen, werkgelegenheidsfonds, exportverbeteringen enz. enz. Letterlijk en figuurlijk was het een levendige discussie in het Brabantse.
Nog vóór de „avondvoorstelling" had ik de gelegenheid naar een tiental jongeren, meisjes en jongeren van de KWJ, te luisteren. Wat bezielde hen, dat zij het nodig vonden de orde te verstoren, steeds weer aandacht op te eisen en geneigd waren ruw uit de verf te komen. Doet het CDA echt „geen moer voor de werkende jongeren?"
Een explosie van wensen en gedachten:
- waarom de werkgevers het minimumloon ontdoken?
- de kinderbijslag werd ingetrokken.
- participatieonderwijs werd door de werkgevers tegengehouden. Onwettig werd door de werkgevers opgetreden. Geen sancties voor het ontduiken van het jeugdmin. loon.
- In de omgeving van Etten Leur meer dan 35% werkloosheid. Aanbod arbeidsplaatsen staat in geen verhouding tot de werkzoekenden.
- Veel te veel wetjes.
- RWW uitkering niet voldoende om van te leven, maar gaat wel omlaag. Dat betekent dubbel gepakt worden.
- Belasting heffen op de kapitaalexport.
- Woningnood: Brokx wil de huursubsidie omlaag doen. We willen uitleg. De leegstandswet zou alleen tegen de speculatie gaan, niet ter verbetering van de huisvestingsproblemen. Is er naar het CNV-huizenbouw project geluisterd.
- CDA is te vaag.
- Omscholingscursussen is een centrum via de uitzendbureaux mensen weer aan het werk krijgen.
- Het KWJ wil wel eens zien of er naar ze geluisterd wordt. (Adres: Piet Looyen – Philipslaan 78, Roosendaal).

Avondbijeenkomst

Een grote zaal vulde zich met CDA-kiezers. Een forum met lijsttrekker Van Agt, Braks, Brokx, Aarts, v.d. Toorn en voorzitter van de statenfraktie Wagtmans. Een korte inleiding van Van Agt met punten over het sociaal-economisch beleid, over rechtvaardigheid, over meer werk, minder inkomen, meer woningbouw, meer investeerders, over landbouwprijzen. De vraag „met wie samen regeren" leverde voor Van Agt geen problemen op: „als wij er maar in komen".
Een hernieuwde discussie volgde. Problemen uit West-Brabant, over nationale en internationale problemen. Over zwakzinnigenzorg en subsidieverlening, over de Brabantse kerktorens, waarvoor geen rijkssteun in grote mate te verwachten valt. Landbouw-vragen toegespitst op Braks – woningbouwvragen op Brokx.
Werd de avond opgeluisterd met het dwarsfluitensemble Tibia van de plaatselijke school voor kunstzinnige vorming. Lieten de CDJA-ers zich luidkeels horen met het Brabantse lied „M'n heerlijke, machtige, prachtige, gastvrije Brabantse land".
In de pauze de verkiezingsfilm, muziek, discussie enz.
Na de pauze nog wat vragen over land- en tuinbouwvraagstukken – over grensoverschrijdende aktiviteiten aan Van de Toorn. Jammer genoeg bleven vragen aan Aarts over buitenlands beleid en ontwikkelingssamenwerking buitenwege. Wel discussie over de kernwapens!
Burgemeester Houben wist ons te verzekeren, dat starten in Etten Leur met de verkiezingscampagne altijd tot overwinning leidt, zo heeft de geschiedenis geleerd!

Een gesprek onder vier ogen in de bejaardensoos „Heuvelkwartier" in Breda

Doorbraak in polderland

door dr. H. Algra

Een vertelling met een toepassing

De zeedijk was doorgebroken. Een Hollandse polder was overstroomd. Door het gat in de dijk stuwde ieder etmaal twee keer de vloed naar binnen, en tweemaal per etmaal sleurde de ebstroom nieuwe buit mee naar zee. De afbraak was begonnen. Het stroomgat werd al wijder en vooral ook voortdurend dieper.

Toen is er onder de ingelanden een discussie ontstaan **die jaren duurde.** Een discussie over de vraag, hoe het gat kon worden gedicht en de polder weer op de zee veroverd zou kunnen worden. En gedurende die jaren werd het gat al maar breder en dieper. Het is onvoorstelbaar, wat zo'n stroomgat allemaal tot diep in de bodem wegvreet.

Even in het voorbijgaan een heel concreet voorbeeld als bewijs. Vóór 1300 mondde in de oude Middelzee, die in Friesland Westergo van Oostergo scheidde, een rivierarm uit, ongeveer 3 km ten zuiden van Leeuwarden. Toen enkele jaren geleden door dit gebied een nieuwe autoweg werd aangelegd, is dat gedeelte van de weg, dat die oude rivierarm kruiste, aanvankelijk enkele jaren niet geasfalteerd, maar met klinkers bestraat, omdat er zich nog telkens verzakkingen voordeden. Zó had die eeuwenlange getijdestroom de bodem tot in de diepte aangetast. De overdenking dubbel waard.

Ik keer terug tot mijn vertelling.

De debatten tussen de ingelanden over de redding en het herstel van de polder waren soms heftig en bleven niet zonder harde verwijten.

Intussen tekenden zich langzamerhand drie stromingen af. Sommigen zeiden: het gat moet worden gedicht, de oude dijk moet worden hersteld. Men moet komen tot een resoluut besluit. Geen duimbreed prijsgeven aan de zee.

Er is een heel andere stroming, en zij, die van daaruit aan het woord komen, zeggen: er is niets aan te doen. **De krachten van de natuur en de tijd zijn te sterk.** Laat de polder maar het lot delen met het land van Reimerswaal, al was de plaats van die naam eens de derde stad van Zeeland. Of van de heerlijkheid Saeftinge, die door de Westerschelde voorgoed is heroverd.

Maar er is ook een derde stroming. Die pleit voor een **inlaag.** Het directe herstel van de dijk is een onmogelijke zaak geworden na tien ruïneuze jaren. We moeten hetzelfde doen, wat al zo vaak na een dijkdoorbraak is gedaan: een inlaag maken zoals aan de Schouwense zuidwestkust herhaaldelijk is gedaan. We moeten een inlaagdijk aanleggen. Binnen de polder, en zó ver van het gat, dat met een behoorlijke kans op succes de aanleg van een dijk mogelijk wordt, **een dijk, die het houdt,** die ook bij noodweer verdedigd kan worden.

De keus van de plaats is heel belangrijk maar ook even moeilijk. Te dicht bij het gat betekent een te groot risico, en te ver er vandaan wil zeggen dat we onnodig een te groot stuk van de polder prijsgeven, voor altijd misschien. Hier eindigt mijn vertelling.

De toepassing

Het zal wel duidelijk zijn, wat ik met deze vertelling bedoel. Minstens tien jaar zijn de bepalingen in het Wetboek van Strafrecht betreffende het **misdrijf** van de abortus provocatus een dode letter geweest. De gevolgen daarvan zijn niet meer te herstellen. De dijk is voorgoed kapot. De activiteiten tégen de toepassing van de uitdrukkelijke bepalingen van het Wetboek van Strafrecht hebben voor een deel plaatsgehad met steun van politieke partijen en zelfs van Ministers der Kroon. Toen een abortuskliniek bezet was om optreden van de Justitie te verhinderen, kregen de bezetters telefonische adviezen uit het Catshuis van een minister, mevrouw Irene Vorrink. Om voorlopig nog bij de bezetting te volharden.

Maar hier is niet alleen van betekenis het verzuim van de overheid. Er is een verandering van mentaliteit. Van geesteshouding onder het volk. Vrouwen en moeders hebben in haar spandoeken laten schilderen de volstrekt heidense leuze: Baas in eigen buik. Heidens, omdat zij lijnrecht ingaat tegen wat de christen met dankbaarheid aanvaardt als de waarheid Gods omtrent **het wonder van het nieuwe leven in de schoot van de moeder,** en er geen rekening mee houdt, dat het ongeboren kind niet alleen een moeder maar ook een vader heeft.

Hier is een materialisme en egoïsme aan het woord, dat alleen de kop kan opsteken als de ontkerstening als een ontbindende kracht werkt in het volksleven. Het is nog niet zo lang geleden, dat het „wegmaken" van een ongeboren kind in de volksbuurten bijna unaniem werd veroordeeld. Nu zegt zelfs een vrouwelijke staatssecretaris openlijk: „als ik nu zwanger werd, zou ik mij laten aborteren". De geestelijke verandering op dit punt is heel snel gegaan.

En het is een vreselijk trieste zaak, dat verscheidene kamerleden deze heidense leuze zó gerechtvaardigd vinden, dat zij haar in hun politiek handelen bijna met huid en haar overnemen. Dubbel triest, wanneer het kamerleden betreft, die persoonlijk als gelovige christenen willen handelen, maar die gebonden aan hun partij, zij het aarzelend, **toch dit nihilistisch naturalisme in de wetgeving willen erkend of toegepast zien.**

De rechterlijke macht

Ook de houding van de rechterlijke macht wijst op een voortgaande ontkerstening. Bij het overlijden van mr. J. Donner onlangs heb ik er aan herinnerd, hoe hij de vader is geweest van de bepaling in het wetboek van strafrecht, waarbij smalende godslastering wordt strafbaar gesteld. En hoe hem dat tot een gewetenszaak is geweest.

In de praktijk is dit artikel, dat precies een halve eeuw geleden werd vastgesteld, een dode letter geworden. Zou ergens nog een strafvervolging worden begonnen, dan wordt er onmiddellijk in allerlei kring groot alarm geslagen, en komt er een meute in actie. Dat niet alleen: op een aanklacht van uiterst brutale godslastering volgde vrijspraak. Een ander geval van een zo gemene godslastering door een student dat sommigen bezwaar hebben de tekst verder bekend te maken, wordt geseponeerd, omdat **het openbaar ministerie de klacht niet serieus wil nemen,** haar willekeurig disqualificeert als een uiting van een strijd om de macht.

Ik ben van mening dat er zonder twijfel verband is tussen de opvattingen omtrent abortus provocatus en euthanasie, ook bij de rechterlijke macht.

Beperkte mogelijkheid

Ik vat de vertelling omtrent de dijkdoorbraak nog even op. Het is duidelijk, dat zij, die zonder meer herstel van de oude situatie wensen, een dijk wensen op een plaats, waar die dijk geen bodem meer vindt. Zij **vragen het onmogelijke.** We kunnen ook zeggen: zij vragen een wettelijke regeling, waarvan het bij voorbaat vaststaat, dat zij een dode letter zal blijven. Bij de behandeling van de bepalingen omtrent de zondagswet heeft het toenmalige lid van de Tweede Kamer, prof. dr. J. Severijn, behorende tot de fractie van de ARP, eens gezegd, dat de wetgever niet meer kan opleggen, dan de volksconsciëntie kan dragen. De formulering is tegenwoordig aanvechtbaar, omdat er nog nauwelijks een volksconsciëntie bestaat. Zo is het geestelijk leven van een natie ontbonden en verpulverd.

Maar wel kan worden gezegd, dat ook nu de overheid er geen goed aan doet, wanneer zij wettelijke bepalingen maakt, waarvan zij wéét, dat die door een groot deel van de natie, artsen en rechters daarbij inbegrepen, en de woordvoerders in de media vooral niet te vergeten, zullen worden geminacht en gesaboteerd. Maar evenmin gaat de overheid vrij uit, wanneer zij daarom maar zou besluiten, nergens meer een dijk aan te leggen en **het volksleven, wat de eerbied voor het weerloze mensenleven betreft, maar over te laten aan de verwoestende invloed van de wilde vloeden der wetteloosheid.**

De **enige** mogelijkheid is dus het aanleggen van wat men in het polderwezen vroeger noemde een **zorgdijk.**

En ter discussie staat de vraag, wáár die zorgdijk zò kan worden getraceerd, dat hij met succes tegen die wilde vloeden kan worden verdedigd. Het enige, wat dus mogelijk is, is een compromis. Met alle bezwaren daaraan verbonden. Maar een andere mogelijkheid is er niet. Men kan alleen verschillen over de vraag, of het juiste compromis is gevonden.

Maar ook al heeft men daaromtrent zijn twijfels, dan komt er nu nog een andere zaak in zicht. Namelijk het m.i. onweersprekelijke feit, dat het dezer dagen in de Eerste Kamer gaat om de overweging van en de beslissing over de **laatste kans, om nog èrgens zo'n zorgdijk aan te leggen.**
Het ware te hopen, ook de christenen in de PvdA dit begrepen. Het oud-lid van de Tweede Kamer, drs. H. M. Franssen te Assen, heeft zijn partijgenoten daartoe opgeroepen.

Het noodlottige misverstand

Tegenwoordig stuit men intussen bij christenen soms op een misverstand, hardnekkig en onbegrijpelijk. Dat misverstand laat zich het best als volgt omschrijven: de overheid stelt bepaalde handelingen strafbaar en andere handelingen leiden niet tot een confrontatie met de wet en de rechter. Die **laatste handelingen staan dus iedere Nederlander vrij.** De **overheid verleent die vrijheid.** Iedere burger, ook de christen, mag er gebruik van maken. Met een goed geweten. Het màg immers?
Het is onbegrijpelijk, dat een christen zo iets kan denken. Hij wéét immers, dat het Goddelijk gebod veel wijder om zich heengrijpt en veel dieper tast dan wat de overheid regelt.

Toenemend gevaar

Wanneer zich de gedachte post vat: als het van de Nederlandse overheid mag, dan mag de Nederlandse christen het **dus ook,** dan zal het gevaar van ontkerstening van het christelijk leven toenemen. Want het is meer dan waarschijnlijk, dat in toenemende mate een ontkersteningsproces in onze samenleving om zich heen gaat grijpen en dat zulks ook repercussies heeft voor wetgeving en bestuur. Maar de christen màg zich daarbij niet aanpassen. Hij moet zich steeds meer bewust worden, ook bij zijn optreden in het publieke leven, dat van hem geldt het apostolische woord: Maar gij **geheel anders:** gij hebt Christus leren kennen.

Slot

In 1874 verscheen er in Engeland een nog altijd lezenswaardig boek van **John Richard Green:** Short History of the English People.
De mooiste bladzijde handelt over de ontbinding van de Ironsides, het merkwaardige puriteinse leger van Crommwell. De politieke macht van deze mannen nam in 1660 een einde met de Restauratie van de Stuarts. De mannen gingen naar huis, naar hun werk op de akker of in de werkplaats. Maar van dat ogenblik begon er een nieuwe, een blijvende verovering: deze sobere puriteinen maakten veroveringen in het hart der natie. Daar kwam geen wet meer aan te pas. Maar wel het feit, dat duidelijk werd, hoe zij in soberheid en eenvoud de weg gingen van de gehoorzaamheid aan die geboden, die eens geschreven werden op stenen tafelen, en daarna in de harten van mensen.
Zij wisten van een andere vrijheid, dan die een nieuw regime hun scheen te bieden.

Kaderdag land-en tuinbouw

De Kaderdag land- en tuinbouw vindt plaats op **zaterdag 2 mei** in gebouw Orpheus **te Apeldoorn.** De aanvang is 10.00 uur.

Inleiders zullen zijn de christen-democratische bewindsman van landbouw Gerrit Braks en het CDA Tweede Kamerlid René van der Linden.
De door de inleiders verdedigde stellingen zullen eerst in groepsverband worden bediscussieerd. Daarna vindt een plenaire discussie plaats met een forum waarin naast de inleiders ook Jaap v.d. Veen, voorzitter van het Centrale Landbouworganisatie-overleg (CLO) zitting zal hebben.
Het forum wordt voorgezeten door Piet van Zeil, vice-voorzitter van het CDA, die ook de leiding van de kaderdag heeft.

De bijeenkomst zal worden bijgewoond door kaderleden van het CDA uit alle Kamerkringen. Daarnaast is er nog **beperkte** ruimte voor belangstellende CDA-leden. Wanneer u geïnteresseerd bent kunt u zich aanmelden bij het secretariaat van het CDA, dr. Kuyperstraat 5 te Den Haag, tel. 070-924461 (vragen naar mej. Van der Zande). De deelname is gratis.

REIS MEE MET DE CDA-CARAVAAN

Vanaf vrijdag 15 mei reist er een CDA-verkiezingscaravaan door Nederland.
Met trein en bus gaan de CDA-kandidaten op verkiezingspad. De CDA-verkiezingscaravaan trekt van 15 t/m 25 mei door het land.
Indien CDA-leden belangstelling hebben om één of meerdere dagen met deze verkiezingscaravaan mee te reizen, zijn zij van harte welkom. Wij zullen de opgaven voor deelname aan de verkiezingscaravaan ter hand stellen aan de Kamerkring Campagneteams, binnen welk gebied belangstellenden woonachtig zijn.
In overleg met de betrokken KCT's wordt dan een definitieve indeling voor de CDA-caravaan gemaakt.

ROUTE-SCHEMA TREIN-BUSCARAVAAN CDA-VERKIEZINGSCAMPAGNE

15 mei: Zeeuwse- en Zuidhollandse eilanden – Breda – Dordrecht – Gorinchem – Schiedam – Den Haag.
16 mei: Leiden – Bollenstreek – Haarlem – Kennemerland – IJmond 3B-hoek – Leidschendam – Voorburg – Rijnstreek.
18 mei: Hilversum – Amersfoort – Veluwe – IJsselmeerpolders – Zwolle.
19 mei: Meppel – Heerenveen – Leeuwarden + Noord-Oostpolder – Gaasterland – Sneek.
20 mei: Leeuwarden – Dokkum – Grijpskerk – Groningen – Delfzijl – Winschoten – Assen + Waddeneilanden.
21 mei: Hoogeveen – Emmen – Coevorden – Hardenberg – Mariënberg – Almelo – Enschede – Hengelo – Zwolle – Deventer.
22 mei: Achterhoek – Arnhem – Apeldoorn – Nijmegen.
23 mei: Venlo – Roermond – Sittard – Maastricht – Kerkrade.
25 mei: Eindhoven – Helmond – Boxmeer – Tilburg – Waalwijk – Den Bosch.
Vanuit de omgeving van bovenstaande opgaven zullen vanuit diverse plaatsen bussen vertrekken.

Ondergetekende,

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

stelt het op prijs een deel van de verkiezingscaravaan mee te maken en wel op

.....

(gelieve hierboven de datum/data te vermelden waarop u aan de verkiezingscaravaan wenst deel te nemen).

Inzenden aan:
CDA-bureau
t.a.v. Annemarie van Bree Virga van Kooten,
Dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag.

P.S. U zult tijdig worden geïnformeerd over de plaats en het tijdstip van instappen in de bussen van de verkiezingscaravaan.

T-shirts
screen- of vlokdruk,
met k. of lange mouwen
vanaf 15 stuks
Stickers, vaantjes, relatieartikelen, trainingspakken, sweaters en petjes
RIJKO
HANDELS-ONDERNEMING
postbus 383, Tilburg.
Tel. (013) 43 58 09.

Noordkaap
24-d. Kampeertrektocht:
Kopenhagen - Oslo - Narvik - Hammerfest - Noordkaap - Rovaniemie - Helsinki.
Inklusief chartervlucht Helsinki-Amsterdam.
f 1185,–
sindbad tours
Leenderweg 189, Eindhoven,
tel. 040-111.444

CDA Studiedag Emancipatie

Ruimtegevende relaties en economisch onzichtbare vrouwen

„De werkgelegenheidsproblematiek is niet op te lossen door de vrouwen weer keurig naar huis te sturen. Definitief is in de wet vastgelegd het individueel recht op arbeid. Vrouwen zijn géén conjuncturele arbeidsreserve. Bovendien worden afgewezen alle één-baan-per-gezin-filosofieën".
Duidelijke taal van Minister Albeda op de Studiedag Emancipatie van het CDA op 4 april jl. in Utrecht, waaraan zowel mannen als vrouwen deelnamen.

Rechtdoen

Op heldere wijze leidde de voorzitter van de studiedag, mr. A. Nooteboom, de besprekingen in. „Nog geen eindmodel hebbend als CDA zien wij toch heel goed dat wat nu aan emancipatie ontbreekt. Wij mensen zijn in ons leven op weg. Op weg naar de erkenning van een maatschappelijke vertaling van wat het betekent als man en vrouw – in een volledig menszijn van man en vrouw – aan onze plaats in dit aardse leven vorm te geven. Ons staat voor ogen dat ook de vrouw haar bestaan ook zelfstandig zal mogen beleven, dus zonder bij voorbaat uit een afhankelijkheidspositie te moeten functioneren. Dat betekent geen oproep tot ongebreideld individualisme, maar een oproep om zelf mens te zijn. En wie ontkent in het CDA dat een mens alleen om zichzelf leeft."

Emancipatiebeleid

Na de heer Nooteboom nam staatssecretaris mevrouw Kraaijeveld-Wouters het woord. Zij sprak over de vele goede zaken die in de afgelopen regeringsperiode tot stand zijn gebracht, maar ook over de vele arbeid die nog verricht moet worden. Er is een infrastructuur ontwikkeld waardoor de mogelijkheden vergroot worden voor interdepartementale samenwerking en coördinatie van het beleid.
Er komt een Emancipatie Raad als opvolger van de Emancipatie Kommissie, die de unieke adviesverplichting kent voor alle bewindslieden (zelfs Financiën).
De principiële gelijkberechtiging man/vrouw resulteerde in een aantal wetswijzigingen die alle gerealiseerd zijn of in vergevorderd stadium verkeren. Uitbanning van discriminatie op grond van geslacht zal geregeld worden in de Wet tegen sexediscriminatie, gehoopt wordt de ontwerpwet nog voor de verkiezingen gereed te hebben. Voorts stipte de staatssecretaris met tal van voorbeelden aan hoe de trefwoorden *inhalen achterstand en stimuleren tot persoonlijke en gemeenschappelijke emancipatie en verbetering minder gunstige positie vrouw t.o.v. man,* qua regelingen, wetten en wetswijzigingen hun uitwerking zullen hebben.

Na de rede van mevrouw Kraaijeveld mocht de zaal zelf aan het werk. In zes discussiegroepen werden sterk de verbeelding prikkelende stellingen besproken door een even sterk gemotiveerd publiek. Globaal de lijn der discussie en de resultaten van de rapportages overziend kan het volgende worden opgemerkt.

Het kind

Over de rol van het onderwijs m.b.t. emancipatie kwam men tot de conclusie dat de school hier een belangrijke rol heeft. De relatie school-ouders achtte men niet optimaal. Juist met betrekking tot dit onderwerp zou een intensief contact school-ouders mede vormend en scholend ten opzichte van de ouders kunnen werken en zodoende uiteenlopen van school- en gezinsmilieu kunnen voorkomen. Het kind dient centraal te staan, niet alleen op school, maar bij alles wat de ouders doen. Vandaar ook dat men er voor pleitte bij verkorting van de werkdag, bij navenant lager of zelfs te laag inkomen, een der ouders te compenseren voor inkomensderving, zodat het kind zijn verzorging gewaarborgd houdt. Hierbij viel het woord huisvrouwenloon.

Huishouden

Dat de werkdagen verkort zullen moeten was geen punt, men vond dat we althans in de komende decennia wel zullen moeten leren willen, er zit niets anders op, zo was de conclusie.
De juiste lading van het begrip emancipatie werd wel gevonden in de discussiegroep die uitsprak dat „ieder mens de opdracht heeft zijn talenten optimaal te benutten in samenhang met zijn situatie en zijn verantwoordelijkheid tot de medemens".
Plenair werd dit nog eens met instemming beaamd, evenals trouwens de uitspraak dat „elke relatie ruimte dient te geven aan de ontplooiingsmogelijkheden van de relatiepartners". Weer een andere groep sprak zich uit voor economische waardering van het huishoudelijk werk (het zichtbaar maken), voor niet direct afwijzen van het begrip basisloon voor een ieder, voor verruiming van het begrip arbeid en voor ruim ouderschapsverlof. Elders weer vond men dat de overheid via wetgeving best vooruit mag lopen op mentaliteitsveranderingen.
Men was ook van mening dat de sturing via beleidsinstrumenten van de overheid, die immers gericht zijn op mannen en vrouwen dan ook door mannen én vrouwen dient te geschieden, hetgeen nog bij lange na niet het geval is. Ten slotte achtte men de gezinsverantwoordelijkheid ten opzichte van het bewustwordingsproces emancipatie groot. Daar dient de kiem gelegd te worden, daar dient ruimte te zijn voor ieders eigen functioneren, voor het bijdragen aan elkaars ontplooiing, daar ligt ook de verantwoordelijkheid om van de bestaande gelijke kansen in het onderwijs gebruik te maken.

Mr. A. Nooteboom en staatssecretaris Kraayveld op de studie.

Fout

Bij de aanvang van de middagzitting werden de rapportages bekend gemaakt, waarna de inmiddels gearriveerde spreker, minister W. Albeda van Sociale Zaken het woord kreeg. Enkele saillante uitspraken konden genoteerd worden „Sprekend over de plaats van de arbeid wil ik het begrip arbeid definiëren als doelgericht handelen ten behoeve van de naaste en de samenleving. Ergens in de historie is er iets fout gegaan toen dat begrip werd verengd tot (betaalde) gesegregeerde arbeid van een industriële samenleving.

Als het gaat om de verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid tussen man en vrouw en in samenleving, dat wil zeggen een verdeling op grond van sexe in plaats van op grond van vrije keuze onhoudbaar is. Er moet een nieuwe verdeling komen, maar de vraag is welke nieuwe verdeling en met welke middelen."
De minister vertelde voorts dat er op dit moment gewerkt wordt aan herziening van de Algemene Ouderdoms Wet en de Werkeloosheidsregeling. Hoe het plaatje er uit komt te zien is nog niet geheel en al bekend, maar wel noemde spreker enkele kenmerken die vanuit het oogpunt van emancipatie daarbij van belang zijn, te weten het uitgaan van een individueel basisrecht voor

mannen en vrouwen, gehuwd of ongehuwd. Toeslagen zijn daarbij mogelijk afhankelijk van de vraag of het gaat om alleenwonenden, dan wel iemand met een partner met of zonder eigen inkomen.
Ten tweede het rekening houden met het gezinsinkomen ook in uitkeringen boven het minimum, echter zonder de zelfstandigheid van rechten aan te tasten.
Ten slotte is het belangrijk er op toe te zien dat in regelingen een stimulans zit tot gelijk delen van arbeid door man en vrouw, b.v. door te letten op het effect van deeltijdarbeid.

De minister stipte ook de belastingwetgeving aan, met name de in 1979 bij de Kamer ingediende Nota „Op Weg" van de toenmalige staatssecretaris Nooteboom, waarin een systeem wordt gehanteerd zoals spreker zelf ook noemde bij de in te voeren veranderingen in de werkloosheidswet en de AOW.
De minister stipte uiteindelijk aan dat Nederland juist omdat het nogal traag is geweest bij het inspelen op emancipatoire ontwikkelingen nu de prijs daarvoor betaald krijgt doordat dat nu neerkomt op een verzwaring van de problematiek als het gaat om de verdeling van de arbeid.
In de hierop volgende – zoals gebruikelijk veel te korte – plenaire vergadering ging de zaal met het forum, waarin behalve mevrouw Kraaijenveld en de heren Nooteboom en Albeda plaatsnamen mevrouw Hanske Evenhuis-van Essen (CDA Tweede-Kamerfractie) en mevrouw Berthe Groensmit-van der Kalle (CDA Eerste Kamer), in debat.
Vanzelfsprekend kregen de toekomstige sociaal-economische ontwikkelingen een ruime mate van aandacht. Toch poogde men evenzeer de christen-democratische onderbouw van het geheel met elkaar te bespreken en tastte men in goede sfeer gezamenlijk af waar de grenzen liggen van individueel kunnen en moeten, raken aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid van mensen in relatie tot elkaar. Positief was het hierbij te constateren dat men hier niet sprak van of/of, maar van en/en.

Brood

Aan het slot van de studiedag vatte Willemien Montfrans, CDA-wethouder van Broek in Waterland het besprokene puntig samen. De drie door haar geschetste lijnen, te weten beleid ten behoeve van de basis, algemeen beleid en inventarisatie van knelpunten en onderzoek zijn alle even belangrijk. Er is nog heel wat aan de hand, nog heel wat mis, maar er wordt hard aan gewerkt.

Vrij maken van onvrijen, kansen geven aan kansarmen, gewoon ook: eerlijk delen, gelijkheid ook als het slecht gaat, goede christendemocratische kernbegrippen.

„Vandaag ook weer," zo besloot spreekster, „hebben we met z'n allen een recept gemaakt, en zoals je een goede bakker herkent aan zijn brood en niet aan het recept, zo vraag ik thans CDA wat bakt u ervan?"

Eske Sleijser-Tegelaar.

gesignaleerd

In de rubriek „gesignaleerd" wordt de lezer in kort bestek geattendeerd op levenswaardige artikelen in andere bladen.

Welzijn

In „Bestuursforum"[1]) van april gaat mr W. C. D. Hoogendijk, hoofd van de welzijnsafdeling van de provinciale griffie van Zuid-Holland en voordien directeur van de Dr. Kuyperstichting, in op de tegenstelling overheid/particulier initiatief in de welzijnswereld.
In een artikel „De nationale welzijnswinkel-problemen bij de organisatie van het welzijnsbeleid" trekt hij de conclusie dat het traditionele dilemma „overheid of particulier initiatief" voor de huidige situatie wel eens niet meer een bruikbaar dilemma zou kunnen zijn; en als de probleemstelling vals is, leidt dat ook tot onjuiste antwoorden.
Vroeger was dat dilemma wèl juist; de levensbeschouwelijke organisaties zijn ontstaan in een tijd toen bepaalde groeperingen voor *zichzelf* instituties oprichtten, naar *eigen* inzicht, naar *eigen* behoefte en naar *eigen* signatuur. Onder omstandigheden konden „buitenstaanders" er gebruik van maken, zij dienden dan de eigen signatuur op de koop toe te nemen. De overheid hoefde niet anders te doen dan volgens het beginsel der verdelende gerechtigheid de verschillende groeperingen te subsidiëren volgens objectieve voorwaarden.

Gewijzigde situatie

Binnen de gesubsidieerde instelling heeft zich een proces van functiesplitsing voltrokken. Hoogendijk laat achtereenvolgens de beheerstaak, de beroepsbeoefening en het gebruiksbelang de revue passeren. Hij constateert, dat het merendeel der welzijnsinstellingen voor de totale bevolking in een bepaald gebied functioneert. Daardoor verandert de positie van het bestuur: was het bestuur vroeger de representant van de eigen – levensbeschouwelijke – klanten-kring, het is nu beheerder van een openbare voorziening geworden: een basisvoorziening voor allen die daaraan behoefte hebben. Maar hoe moeten nu de belangen van de afnemers gestalte krijgen? Welke rechtsgrond is er om de levensbeschouwelijke signatuur van een bestuur veilig te stellen, indien de kring van afnemers intussen gelijk is met de doorsnee van de Nederlandse bevolking?
De overheden, die jaarlijks vele duizenden millioenen subsidies uitgeven, kunnen zich niet permitteren dit geld ter vrije beschikking in beheer te geven aan een ontelbaar aantal autonoom werkende besturen van welzijnsinstellingen.
De besturen dragen naast een interne verantwoordelijkheid, ook een externe: zij beheren een openbare voorziening, ook al is deze in een privaatrechtelijke vorm gegoten.
Ten aanzien van de beroepsbeoefenaren merkt H. o.m. op dat de kwartaire sector ook uit een oogpunt van sociaal-economische politiek niet als een autonome aangelegenheid van de daarin opererende besturen beschouwd kan worden. Het gebruikersbelang, aldus H. is een probleem op zich: in welzijnsland dreigt de gebruiker de minst mondige partij te worden.
Hoogendijk acht de term „particulier initiatief" voor de huidige situatie eigenlijk niet meer bruikbaar. Met een verwijzing naar de dreigende botsing in de Tweede Kamer onlangs tussen confessioneel- en niet-confessioneel over de Kaderwet Specifiek Welzijn waarschuwt hij dat ten onrechte de suggestie van een „tweede schoolstrijd" zich aandiende. De dilemma's uit die tijd zijn echter in de huidige situatie niet over te planten.
Hoogendijk pleit er voor dat „voor het merendeel der voorzieningen én de overheid én datgene wat vroeger met een verzamelnaam particulier initiatief werd genoemd, gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen". „In de komende jaren" – zo sluit hij zijn beschouwing af – „zal het erom gaan hoe aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokkenen in de welzijnssector gestalte te geven. Het gaat om een nieuwe toedeling van verantwoordelijkheden tussen rijk, provincie en gemeente; het gaat ook om het samenspel tussen overheden en verschillende geledingen van betrokkenen en belanghebbenden".
Tenslotte pleit hij voor een „creatieve inspanning" van alle betrokkenen bij de vormgeving van een eigentijdse welzijnsorganisatie. Gelet op de onbevangenheid waarmee hij zich op deze – in eigen kring gevoelige – materie heeft gestort ware het te wensen dat hij daaraan meedoet. Bijvoorbeeld door in een vervolgartikel zijn gebleken creativiteit eens te laten gaan over mogelijke modellen waarin deze gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid en particulier initiatief zijn uitdrukking vinden kan.

(sjh)

(1) „Bestuursforum" maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders. Redactie-adres: dr. kuyperstraat 5, Den Haag.

Dit artikel is de laatste bijdrage in een reeks van artikelen die over homofilie op deze pagina's gestaan hebben.

Homofilie

Artikel 2 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens luidt: „Een ieder heeft aanspraak op alle rechten en vrijheden, in deze Verklaring opgesomd, zonder enig onderscheid van welke aard ook, zoals ras, kleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, eigendom, geboorte of andere status".
Wat is de taak van de overheid, van de leden van het parlement en van de fraktie ten opzichte van de positie van de homofiel.
Zaken, die mede naar aanleiding van de artikelen vanuit het CDJA, alsook de reacties hierop, om een antwoord vragen.
Dat het program van het CDA: „Om een zinvol bestaan", hier de nodige handreikingen biedt, is een goede basis:
„Het CDA gaat er in zijn politieke benadering van uit dat mensen, individueel en in hun leefgemeenschappen of organisaties van kleine of grote schaal hun eigen verantwoordelijkheid tegenover God en de naaste kunnen beleven.
Het CDA gaat uit van de gelijkwaardigheid van alle mensen, ongeacht hun geslacht, ras, geaardheid, afkomst, religieuze of politieke overtuiging, economische posities of het deel uitmaken van een minderheidsgroepering. De rechtsstaat is geen statisch begrip, maar een dynamisch proces. Kenmerk van de rechtsstaat is, dat voor ieder dezelfde fundamentele rechten gelden, terwijl de overheid ook zelf is onderworpen aan democratisch tot stand gekomen regels."
Toch weten wij dat er discriminatie ten opzichte van de homofilie bestaat, maar vragen ons ook af of je een mentaliteit door wetswijzigingen kan veranderen. Het is wel de overheid, die verantwoordelijkheid is voor de handhaving van de rechten van de mens en daarom lijkt mij het aangekondigde Ontwerp van Wet tegen de seksediscriminatie, waarbij het rapport over de homofilie als non-discriminatie betrokken wordt, een goede aanzet! Twee CDA-bewindslieden dragen hier de eerste verantwoordelijkheid voor.
Ook wanneer er een registratie komt van samenlevingsvormen, die vergelijkbare rechten en plichten wensen als in een huwelijk, is het duidelijk dat homofiele samenwonenden hier gebruik van kunnen maken, net als twee samenwonenden van verschillend geslacht.
Overigens, op vragen gesteld in de Tweede Kamer, deelde Minister De Ruiter mee, dat in de gegevens voor de registratie van de herkenningsdiensten van de politie geschrapt zullen worden onder meer aanduidingen als „homolesbisch" en „bi-sexueel".
Een belangrijk aspect is bovendien de wettelijke bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

door Hanske Evenhuis

Lid Tweede Kamer CDA

Ieder mens heeft recht op zijn privacy en het moet onmogelijk zijn, gegevens die hem alleen aangaan, aan derden te verstrekken, zeker wat betreft de sexuele geaardheid.
Wat betreft de Volkshuisvesting: bij de wijziging van bepalingen met betrekking tot huur en verhuur van woningen, die hun beslag hebben gekregen bij de jongste wijzigingen terzake van het Burgerlijk Wetboek heeft de CDA-fractie ruime aandacht geschonken aan de rechtspositie van andere samenlevingsvormen. Bij de voorbereiding van die wetswijziging is dankbaar gebruik gemaakt van de commentaren van het COC. Staatssecretaris Brokx heeft er bij circulaire op gewezen, dat bij toewijzing van woningen geen discriminerende maatstaten gehanteerd mogen worden met betrekking tot andere samenlevingsvormen.
Het Ministerie van CRM voert een subsidiebeleid onder meer gericht op bevordering van emancipatieprocessen. Ook groepen, die werken aan een emanciperend proces ten opzichte van homofielen kunnen als subsidiegerechtigd worden aangemerkt. Op diverse plaatsen in ons land ontvangen dan ook organisaties als de COC reeds daartoe strekkende subsidies. Vanzelfsprekend heeft de overheid wel te allen tijde het recht de doelstelling van gesubsidieerde instellingen kritisch te toetsen aan de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, zodat geen discriminerende activiteiten door de overheid worden gesubsidieerd.

Bij de behandeling van de Nota Mensenrechten in de Tweede Kamer werden verschillende moties ingediend, mede-ondertekend door de leden van het CDA, de heren Scholten en Gualthérie van Weezel. De inhoud van de eerste motie was: „overwegende, dat in verschillende landen mensen worden vervolgd op grond van hun homosexualiteit, hetgeen niet zelden leidt tot langdurige vrijheidsstraf of zelfs tot doodstraf; van oordeel, dat discriminatie op grond van iemands sexuele voorkeur strijdig is met de rechten van de mens; verzoekt de Regering in haar mensenrechtenbeleid ook te betrekken discriminatie van homosexuele vrouwen en mannen", terwijl de tweede motie luidde: „kennis genomen hebbende van de bepalingen van de Ierse strafwet betreffende homosexualiteit; overwegende, dat Ierland als lidstaat van de E.G. een land is waarmee Nederland politiek nauw verbonden is; van mening, dat deze bepalingen niet stroken met tegenwoordig algemeen aanvaarde denkbeelden en derhalve aanpassing behoeven; verzoekt de Regering, deze mening ter kennis te brengen van de Ierse Regering".
Regelmatig wordt ook aan leden van onze fractie verzocht hun handtekening te zetten onder protesten waaruit blijkt, dat homofielen gediscrimineerd worden en natuurlijk doen deze leden dat. Wij zijn en blijven alert op deze vorm van discriminatie en op de nodige knelpunten, die er nog zijn, dat spreekt voor zichzelf.
Als christen-democraten moeten wij met respect voor de verschillende zienswijzen in de kerken komen tot wettelijke regelingen, die alle burgers recht doen.

Mentaliteitsverandering is een langdurig proces, wij kunnen alleen al verwijzen naar de emancipatie van de vrouw, de positie van de culturele minderheden en de homofilie.
De overheid als wetgever behoort zonder aanzien des persoons de belangen van alle burgers te behartigen. Dus geen uitzonderingen. De problematiek van de homofilie heeft zeker zijn politieke kanten, maar ook de maatschappelijke knelpunten vormen op het moment grote barrières.
Daaraan te werken is een algemeen maatschappelijke opdracht, waarbij een goed stuk voorlichting meer inzicht kan geven.

CDJA-bezoek Midden-Oosten

Het is de bedoeling dat eind juni, begin juli een aantal CDJAers een bezoek zal brengen aan Egypte en Israël. Deze reis die is opgezet door de buitenlandcommissie heeft vooral een informatief karakter. Er kunnen contacten worden gelegd, die later ingebracht kunnen worden in het CDA en de Europese organisaties waarin het CDJA deelneemt. Op deze manier hoopt het CDJA een bescheiden eigen bijdrage te kunnen leveren aan het overbruggen van de onderlinge tegenstellingen in het Midden-Oosten en aan de totstandkoming van een gericht vredesbeleid in Nederlands en Europees verband ten opzichte van het Midden-Oosten.
Voor de kosten is subsidie aangevraagd bij CRM in het kader van de culturele accoorden met Israël. Hierover is ook contact gelegd met de Egyptische Ambassade. Niettemin zal rekening gehouden moeten worden met een bepaalde eigen bijdrage van de deelnemende CDAers. Naast vier leden van bestuur en buitenlandcommissie die q.q. meegaan, is er in de delegatie plaats voor twee andere CDJA-leden. Een goede beheersing van het Engels is daarvoor wel voorwaarde, evenals een redelijke mate van kennis van en belangstelling voor de problematiek van het Midden-Oosten.
Belangstellenden kunnen zich tot 15 mei a.s. schriftelijk bij het secretariaat aanmelden.

Graag verzoeken wij belangstellenden bij de aanmelding een overzicht te geven van relevante ervaring en de motieven voor aanmelding. Nadere inlichtingen met name over het reisprogramma zijn op het secretariaat te verkrijgen.

CDJA Groningen

Het CDJA-Groningen organiseert op 15, 16 en 17 mei 1981 een studieconferentie in de vakantieboerderij ,De Slikken" te Westernieland (Pieterburen). Het thema van deze studieconferentie is ,,parlementaire democratie en burgerlijke ongehoorzaamheid".

Deze studieconferentie is met name bestemd voor CDJA'ers in de provincie Groningen. Ook belangstellenden uit de provincie Groningen en CDJA'ers uit andere provincies zijn echter van harte welkom. Voor nadere informatie kunt u terecht bij: T.T. de Jong, Goeman Borgesiuslaan 509, Groningen. Tel. 252955.

Olie-dom

,,Het CDA staat bij veel jongeren te boek als de partij van het geschipper, het gesjoemel, de compromissen, het niet willen kiezen, het jamaar, het onduidelijke, het midden, het behoud". Aldus het Handboek voor de verkiezingen CDA, geciteerd in Trouw.
Vorige week hebben we er weer een triest voorbeeld van kunnen zien: de olieboycot Zuid-Afrika.
Deze kwestie speelt al lange tijd. Het kabinet heeft er nooit aan gewild. Het had vele argumenten die langzamerhand van de tafel zijn geveegd.
Zo was de opstelling van Zuid-Afrika in het Namibiëoverleg een test-case; Zuid-Afrika heeft het Namibië-overleg gefrustreerd.
Internationaal zou er te weinig steun zijn. Op 9 maart sprak de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties zich uit voor economische sancties en met name een olieboycot tegen Zuid-Afrika; 114 landen stemden voor.
De buurlanden en met name Zimbabwe zouden niet willen; Zimbabwe stemde op 9 maart voor.
Het heeft alleen zin in EEG-verband en bovendien moeten we onze belangen niet vergeten..
Mag ik het kabinet, waarin een meerderheid van christen-democratische ministers, die apartheid afwijzen, de volgende uitspraak van Prof. Rothuizen voorleggen?
,,De ethiek verschaft je niet de weelde om na je zedelijk over van alles en nog wat druk te hebben gemaakt nu nog eens wat aan politiek te gaan doen. De politiek heeft immers al lang wat aan de ethiek gedaan. De maatschappelijke verhoudingen, waarin de ethiek groeit hebben de ethiek al een eindweegs gemaakt of gebroken eer ze het beseft".

In plaats van allang een boycot te hebben afgekondigd, gaat men nu zich afvragen wat te doen.
Nog erger; men weigert op grond van dubieuze motieven om alsnog een boycot af te kondigen.
Nog erger: dit weigeren volhardt men ondanks een parlementaire meerderheid voor een boycot (vorige debat).
Nog erger: Men heeft er zelfs een kabinetscrisis voor over (vorige debat).
De CDA-fractie hobbelde dit maal voltallig achter het kabinet aan. Een argument om niet voor een motie van wantrouwen te moeten stemmen werd gevonden: er werd een beleidsplan gelanceerd. Alsof de boycot niet onderdeel is van een totaal Zuid-Afrikabeleid zoals de fractie hem al tijden voorstond!
We hebben dus blijkbaar een ander Zuid-Afrikabeleid nodig. En daar is dus blijkbaar een ander kabinet voor nodig. Een citaat uit het CDA-Handboek:
,,Voor vele jongeren is de samenstelling van het kabinet Van Agt (CDA-VVD) niet de eerste keus en een voor de toekomst onwenselijke". Om te onthouden.

Ko Scheele

CDJA

De sociaal-economische fractiebegeleidingsgroep van het CDJA

Deze f.b.g. is opgestart in januari jl. Na een korte oriëntatieperiode zijn we hard aan het werk gegaan. De f.b.g. is bijvoorbeeld begonnen met het bespreken van, en discussiëren over, het onderwerp ,,basisloon". Dit onderwerp is zeer actueel. Zo heeft laatst de Voedingsbond van de FNV een nota over basisloon gepubliceerd en horen we steeds meer politici over dit onderwerp spreken. Indien mogelijk zal er uit de discussies, die binnen de f.b.g. gevoerd worden, een brochure resulteren. Ook worden er misschien nog meer beloningssystemen, die een alternatief zijn voor het huidige, besproken.
Naast deze discussies over deze beloningssystemen is er elke bijeenkomst (ongeveer één per maand) gelegenheid om actuele gebeurtenissen, uitspraken van politici, wetsontwerpen e.d., op het zeer brede gebied dat deze f.b.g. bestrijkt, aan de orde te stellen. We proberen ons hier dan een mening over te vormen en is het onderwerp van veel belang dan proberen we die mening in een concept-resolutie te zetten. Het AB van het CDJA beslist dan of dit een CDJA-resolutie zal worden. Ook zal er in de nabije toekomst misschien contact gelegd moeten worden met de vele maatschappelijke organisaties die zich met sociaal-economische problemen bezighouden zoals vakbonden, werkgeversorganisaties e.v.a.

Basisloon

Zoals je merkt is er werk te verrichten in deze f.b.g. Een zeer interessante f.b.g. bovendien door z'n vele raakvlakken met andere beleidsterreinen. Om in deze f.b.g. mee te draaien is het echt niet noodzakelijk om alle economische theorieën te kennen, wel moet je bereid zijn om je in bepaalde problemen te verdiepen en eventueel hierover wat literatuur bestuderen. Tenslotte wil ik nog opmerken dat economie niet alleen een zaak is voor mannen. Zeker niet nu we als onderwerp ,,basisloon" genomen hebben waarbij we zullen gaan praten over vrouwen op de arbeidsmarkt, belonen van huishoudelijk werk en vele andere aspecten die ook vrouwen raken.
Heb je belangstelling of wil je meer informatie over deze f.b.g. dan kan je contact opnemen met de coördinator: Leen Roosendaal, Heemraadssingel 273a, 3023 BE Rotterdam, 010-257611.

De Mini-Metro van de Engelse politiek

Op een ongebruikelijk tijdstip vond op 26 maart jl. in Londen een persconferentie plaats, 09.00 uur. Dat was, voor Engelse begrippen, voor een even ongebruikelijk feit: de presentatie van een nieuwe nationale partij, de SDP. De belangstelling van de pers was overweldigend. Eind maart telde sociaal-democraten al 10.000 leden. Nu al 40.000! Bijna 900.000 gulden werd aan een campagne uitgetrokken. De opiniepeilingen geven opzienbarende verschuivingen in het Engelse partij-systeem te zien. Deze week schetst Aat de Jonge in CDActueel enkele achtergronden van deze ontwikkelingen.

Waarom een nieuwe partij?

De SDP kent (voorlopig) een collectief leiderschap, bestaande uit Shirley Williams, eens candidaat premier voor Labour, Roy Jenkins, oud-voorzitter van de EG, David Owen, oud-minister van buitenlandse zaken en William Rodgers, ook oud-kabinetslid. Vier vooraanstaande socialisten, de Engelse pers spreekt van de „bende van vier"! Onvrede met de gang van zaken binnen Labour is de eerste reden voor oprichting van de nieuwe partij. Op het Labourcongres in januari '81 boekte de radicale vleugel enkele belangrijke overwinningen. Zo werd o.a. besloten de partijleider niet langer te laten kiezen door de parlementsleden, maar door een door vakbonden beheerst kiescollege. De laatste berichten duiden overigens op een voortgaande strijd tussen Michael Foot en Tony Benn over het „deputy leadership", van wie Tony Benn weinig steun ondervind van vakbondszijde.
Een andere reden voor „de vier" om met een nieuwe partij te komen is gelegen in de algehele teleurstelling in de politiek van Margareth Thatcher. De huidige premier is zeer impopulair. Engeland staat voor enorme sociaal-economische problemen. In dit opzicht is de presentatie van de SDP goed getimed. David Owen vatte e.e.a. alsvolgt samen: „Every day I pray that M. Thatcher and M. Foot will be the leaders at the next elections. What could be better than run against those two?"

Doelstellingen

De sociaal-democraten hebben geen uitgebreid programma gepresenteerd. Zij beperken zich tot een twaalftal punten. Het eerste daarvan duidt meteen op de positie in het politiek krachtveld: een ander politiek systeem zonder klassentegenstellingen, zinloze conflicten en dogma's. De SDP is voorstander van een stelsel van evenredige vertegenwoordiging in plaats van het heersende districtenstelsel. Te begrijpen, omdat de SDP anders het risico loopt veelal „second best" te blijven. Overige punten zijn: een economisch systeem met winstdeling en medezeggenschap, eerlijke verdeling van welvaart, genoeg vrijheid voor het bedrijfsleven, betere sociale voorzieningen. De olierijkdom moet aangewend worden voor stimulering van de investeringen van voornamelijk kleine bedrijven. Daarnaast staat de SDP internationale samenwerking voor in EG- en Navoverband, daarmee nucleaire bewapening aanvaardend. Vooral de laatste twee punten onderscheiden de SDP zeer van Labour. Al met al zijn de twaalf punten wel erg vaag.

Gevolgen

De politicoloog Ivor Crewe meent dat de kansen voor een derde grote partij in Engeland nog nooit zo gunstig zijn geweest. Natuurlijk denkt Michael Foot daar anders over: „Hun invloed zal nihil zijn". Toch meen ik dat de oprichting van de SDP voor grote veranderingen in de Engelse politiek kan zorgen. De SDP wil een doorbreking van dogmatische grenzen, ondanks trouw aan socialisme en democratie. Een vergelijking met D'66 dringt zich hier op. De SDP kiest positie tussen de extremen ter linker (Labour) en ter rechter zijde (Conservatils). Dientengevolge zal de SDP stemmen van links en rechts trekken. De voorzitter van de conservatieven, Lord Thoneycroft, het gevaar onderkennende, vraagt consessies van Thatcher. Maar ook David Steel onderschat de aantrekkingskracht van de SDP niet. Immers opiniepeilingen wijzen uit dat een coalitie van liberalen en sociaal-democraten kan rekenen op ruim 40% van de kiezers. De conservatieven scoren 25% en Labour 32%. Dat betekent dat genoemde coalitie zou kunnen gaan regeren. David Steel voelt niets voor een bijwagen rol en stelt aan de SDP een ultimatum. Binnen 3 maanden moet èn een volledig programakkoord, èn afspraken over kandidaten een beleid gereed zijn. Zo'n coalitie van liberalen en sociaal-democraten kan het districtenstelsel op de helling zetten.

Het klinkt wat academisch, omdat deze twee partijen middels het heersende districtenstelsel aan een meerderheid zullen moeten komen. Bovendien kiezen deze twee partijen ieder een verschillend alternatief voor het districtenstelsel. Een en ander kan ook gevolgen hebben voor het zogenaamde monistische systeem, dat Engeland kent. Na verkiezingen behoeft niet dadelijk een van de partijen een meerderheid te hebben, die zich op grond daarvan belast met de regering. Engelsen zullen wellicht moeten gaan wennen aan coalitieregeringen. Maar dan rijst onmiddellijk de vraag wie „leader of Her Majesty's opposition most loyal" wordt. De verhouding tussen parlementaire meerderheid en regering komt in zo'n geval in een ander licht te staan, omdat liberale parlementariërs bijvoorbeeld, SPD bewindslieden niet direct zullen aanmerken als hún vertegenwoordigers. Nogmaals, het zijn bespiegelingen, de toekomst is nog onzeker.

Toekomst voor sociaal-democraten?

Een vergelijking tussen de nieuwe Britse SDP en de Duitse SPD gaat in zoverre niet op, dat de Westduitse socialistische partij de grootste socialistische partij in de Bondsrepubliek is. In West-Duitsland is „sociaal-democratisch" een equivalent voor „socialistisch". In een aantal andere landen heeft sociaal-democratisch de betekenis van anti-radicaal-socialistisch. Ervaringen met sociaal-democratische partijen zijn weinig hoopgevend.
In Italië splitste zich de socialistische partij na de Tweede Wereldoorlog, later keerden de sociaal-democraten terug. Maar in 1969 deed zich een nieuwe afscheiding voor, die bij de verkiezingen in 1979 nog geen 4% van de stemmen behaalde. Japan geeft een zelfde beeld te zien en in Australië leidt de Democratic Labour Party een pover bestaan. In Frankrijk verlieten 10 parlementariërs de socialistische partij in 1978, omdat deze te nauw wilde samenwerken met de communisten in een „Unie van Links". Slechts 2 van hen werden herkozen. Maar ook in kleinere landen tonen sociaal-democratische partijen zich weinig levensvatbaar. Bijvoorbeeld DS'70 in Nederland: in 1971 5,3% van de stemmen, 8 zetels, 2 ministers in het kabinet Biesheuvel. In 1977 reikte DS'70 echter niet verder dan 1 zetel en de opiniepeilingen voor de aanstaande verkiezingen geven geen kentering voor DS'70 te zien. In Luxemburg vond in 1974 een sociaal-democratische „doorbraak" plaats met 9%. Een percentage dat in 1979 weer gedaald was tot 6%.

Links is verdeeld

In alle grote socialistische partijen komen op dit moment spanningen voor. De Amerikaan Michael Harrington wijst op het ironische ervan, dat het socialisme kon bloeien toen „het kapitalisme" voorspoedige tijden doormaakte. Nu de wereld kampt met grote sociale en economische problemen, blijkt „links" ook in een crisis te raken. De ironie daarvan valt te betwijfelen. Het is een uiting van een zoeken naar de juiste wegen, die moeten leiden tot oplossingen van de (inter)nationale vraagstukken. Daarbij doet zich een ideologische strijd voor tussen radicalen en pragmatici. Opvallend is wel dat deze strijd ter

linker zijde opleeft terwijl zogenaamde centrumregeringen aan het bewind zijn.
Een enkel voorbeeld. Binnen de Duitse SPD doen zich meningverschillen voor over de levering van onderzeeërs aan Chili, tanks aan Saoedi-Arabië, de kruisraketten en de kernenergie. (Bokdorf). In Frankrijk bestaat de „Unie van Links" allang niet meer (1977). De Spaanse communistische partijleider Carillo staat een van Moskou onafhankelijke partijlijn voor. Anderen wensen daarentegen een pro-Russische koers. Berlinguer weet in Italië de communisten op een onafhankelijke weg te verenigen. De toenadering tot de socialisten, als alternatief voor de christen-democraten, wordt door de socialisten tot nu toe afgehouden. Waarschijnlijk zal een expansionistische politiek van Moskou een onafhankelijk Euro-communisme bevorderen. In de Nederlandse PvdA leidde het kernwapenvraagstuk tot grote meningsverschillen. Terwille van de verkiezingen lijken deze voorlopig „toegedekt". De opiniepeilingen geven tot nog toe aan dat kleine linkse partijen (PSP en CPN) zullen winnen. Daarmee zal de verdeeldheid toenemen en verdwijnt een links volksfront, ironisch genoeg, uit het gezicht. Zeker, wanneer D'66 (behoorlijk) wint, omdat de partij er niets voor voelt samen te werken met de communisten.

Diana helpt niet

Terug naar de Engelse situatie. Het Franse blad l'Express formuleerde het fraai: „Zal de wind van verandering die tot nu toe over Groot-Brittannië waait sterk genoeg zijn om de zeilen van het SDP-bootje kracht bij te zetten? De
SDP heeft nu 14 afgevaardigden in het Lagerhuis, van wie 13 afkomstig uit Labour en 1 van de conservatieven. De sociaal-democraten zullen hun kracht willen beproeven in tussentijdse verkiezingen. Maar vooralsnog zit Thatcher in het regeringszadel. De eerste zorgen voor de SDP zijn een uitgebreider program, het kiezen van een leider, de onderhandelingen met de liberalen en het vormen van een schaduwkabinet met een schaduw-premier. Bovendien zullen zij op Europees gebied aansluiting moeten zoeken. Genoeg problemen die het nieuwe elan kunnen doven, voordat zal blijken of de SDP echt levensvatbaar is? In Romeinse tijden had „de bende van vier" zich kunnen wenden tot de godheid Diana, de godin van geboorte en vruchtbaarheid. De Engelsen hebben hún Diana, die tot veel in staat bleek, maar hier niet kan helpen.
De presentatie van de nieuwe Engelse partij is te vergelijken met de introductie van de mini-metro, het autootje dat het noodlijdende autoconcern British-Leyland uit de zorgen moet halen. De toekomst zal leren of de SDP erin zal slagen, de vastgeroeste verhoudingen in de Engelse politiek te doorbreken.

Spreekbeurten

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
25 april	Youth for Christ	
14.00 uur	Driebergen	H. C. Couprie
	Woudrichem	J. N. Scholten
	Blokker	B. Bakker
	Alphen a/d Rijn	J. J. P. de Boer
	Capelle a/d IJssel	W. Deetman
	NIVON	
	Groningen	B. de Vries (forum)
27 april	De Meervaart	J. Achterstraat
20.00 uur	Amsterdam	
20.00 uur	Cafe Centraal	G. Gerritse
	Paterswolde	(forum)
	Menso Altingcollege	
	De Tamboer	W. Deetman
20.00 uur	Hoogeveen	(forum)
20.00 uur	Dorpshuis Molen-akkers, Annen	J. v. Noord (forum)
	Drunen	J. v. Houwelingen
	Willemstad	B. Hennekam
	Rosmalen	B. Beumer
	Oss	G. Ph. Broks
	Asten	M. J. J. v. Amelsvoort
20.00 uur	Zaltbommel	H. v. d. Broek
	's-Gravenzande	
	Vrouwenberaad	
	Dordrecht	
	Honselersdijk	F. Borgman
	Erasmusuniversiteit	C. P. van Dijk
	Rotterdam	(forum)
	Warmond	H. C. Couprie
	Den Haag	
14.30 uur	Tesselsestr. 57-63	J. v. Iersel (forum)
20.00 uur	Centraal Station	mw. D. Cornelissen
	Den Haag	G. v. Muiden
20.00 uur	Terneuzen	R. F. M. Lubbers
	Zendenrustcollege	
27 april	Capelle a/d IJssel	V. Korte-v. Hemel
	Alphen a/d Rijn	H. Evenhuis-van Essen
	Benthuizen	G. v. Muiden
	Katwijk	M. A. M. F. Gardeniers-Berendsen
	Moordrecht	J. G. Kraaijeveld
	Zespunt	Wouters

LW

het beste wat zweden te bieden heeft, een klasse apart!

*) ESTHETISCH VERANTWOORD

*) AKOESTISCH OPTIMAAL

*) EENVOUDIGE MONTAGE

EFFEN

dikte:
ca. 12,5 mm

afmetingen:
ca. 40,6 x 40,6 cm
ca. 61 x 61 cm
ca. 30.5 x 61 cm

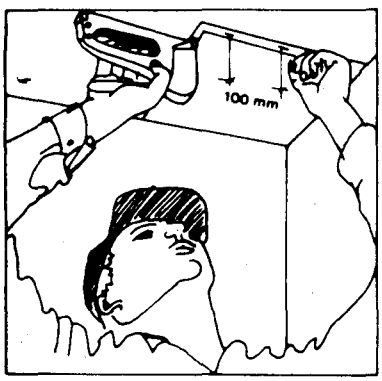

De platen worden met een niet-pistool en 14-mm nietjes of met 314" gegalvaniseerde spijkers met onderlinge afstand van 100 mm bevestigd.

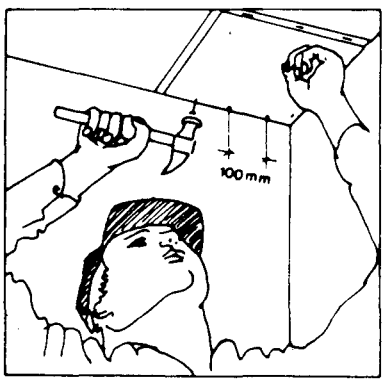

Langs de muren spijkert men door de platen.

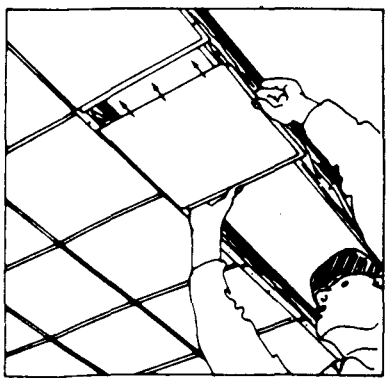

De ene plaat na de andere wordt in de groef van de vorige plaat geschoven.

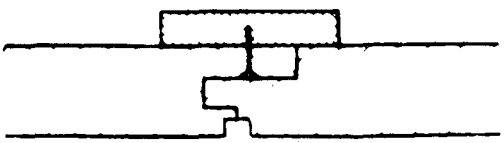

Bomatex

Danzigerkade 16
Loods 12
1013 AP Amsterdam
Telefoon 020-825305

Spreekbeurten

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
20.00 uur	Rijnsburg	J. N. Scholten
	Abcoude	A. C. H. M. de Kok
	Loppersum	B. de Vries (forum)
20.00 uur	Ontmoetingskerk	
	Lelystad	J. de Koning
20.00 uur	Sociale Academie	
	Diamonthorst/hoek	D. Cornelissen
	Saffierhorst	
	Den Haag	
20.00 uur	Trefpuntzaal	
	Schans 90	M. Andela-Baur
	Leeuwarden	
28 april	Reimerswaalstr. 3	J. Achterstraat
20.00 uur	Amsterdam	
20.00 uur	„De Voorhof"	P. van Zeil
	Westerbork	
	Dussen-Hank	H. Aarts en J. N. Scholten
20.00 uur	Didam	mw. v. Vliet-Boers
20.00 uur	Valburg	mw. Nagel
	Klaaswaal	G. van Weezel
	Kon. Inst. voor Ingenieurs	J. Mommersteeg
	Prinsessegracht 23	
	Den Haag	
	Heerhugowaard	Beelaerts
	Sassenheim	Deetman
	Rijnsburg	v. Leijenhorst
	Scholengem. „De Breul"	
13.00 uur	Zeist	R. v.d. Toorn
	Mijdrecht	B. Bakker
	Utrecht (kanaleneiland)	A. C. H. M. de Kok
	Oldehove	B. de Vries
	Delfzijl	G. van Muiden (forum)
20.00 uur	Heerlen	W. Paulis
	Vlissingen	van Dijk
	NCW	(forum)
	Nieuwkoop	H. C. Couprie
20.00 uur	Obrechthuis	
	Jac. Obrechtstr. 26	S. Dijkman
	Amsterdam	
	Dokkum	K. de Jong
20.00 uur	It Mienskiphûs	
	IJlst	J. Mulder
29 april	Amsterdam	H. Borstlap
20.00 uur	Hotel Bellevue	H. Woldring
	Assen	(forum)
	Neuman College	H. de Wit
	Breda	
	Waalwijk	J. de Ruiter
	Steenbergen	de Geus

agenda

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
	Arnhem	
13.15 uur	Rivaschool	mw. Demmers
	Brummen	mw. v. Vliet (forum)
14.00 uur	Aalten	lijsttrekkerdag
	Emmanuëlkerk	Bukman
	Schoemakerstr. 1	
	Delft	
	Bleskengraaf	v.d. Sanden
	Pulchri-studio	
20.00 uur	Lange Voorhout 15	Albeda
	Den Haag	
	Noordwijkerhout	mw. Gardeniers
	Ontmoetingshal	
20.00 uur	Adventskerk	Beelaerts v. Blokland
	Gerbrandysingel	
	Bunschoten/ Spakenburg	
12.00 uur	Ubbo Emmiusschool	A. J. Berger
	Groningen	
	PvdA Gouda	J. v. Houwelingen
1 mei	„De Brinkhof"	
20.00 uur	Norg	B. J. M. Hermsen
	Grave	H. A. de Boer
20.00 uur	Zevenaar	Mateman
20.00 uur	Nunspeet	mw. Kraaijeveld
	Meliskerke	G. Braks
20.00 uur	Oosterwolde	v.d. Stee
	„De Zon"	
	Alphen a/d Rijn	J. de Ruiter
	Streektrefcentrum	P. Bukman, v.d. Linden
20.00 uur	Doenrade	J. Pleumeekers
	Willibrord College	
	Goes	Eversdijk
19.45 uur	Hervormd Centrum	
	Nijverdal	J. de Koning
20.00 uur	De Molewjuk	
	Beetgumermolen	de Geus
20.00 uur	„De Opdracht"	J. de Leeuw
	Drachten	
	„De Rank"	
	Huizumerlaan	Th. Steenkamp
	Leeuwarden	
	„Goerres"	
20.00 uur	Akkrum	T. Tolman
	Kanadeeskestr.	
2 mei	Jeugdsoos „Goeroe"	H. Faber
14.00 uur	Schoonebeek	
	Jongerencentrum	
	De Singel	T. Bot v. Gijzen
	Ridderkerk	
10.00 uur	Kasteel Hoensbroek	Limburgse lijst
	Hoensbroek	(behalve top)
	PSP	
	Amsterdam	van Dijk

en als het om buizen gaat kies dan voor Van Leeuwen Buizen dan zit u zéker goed!

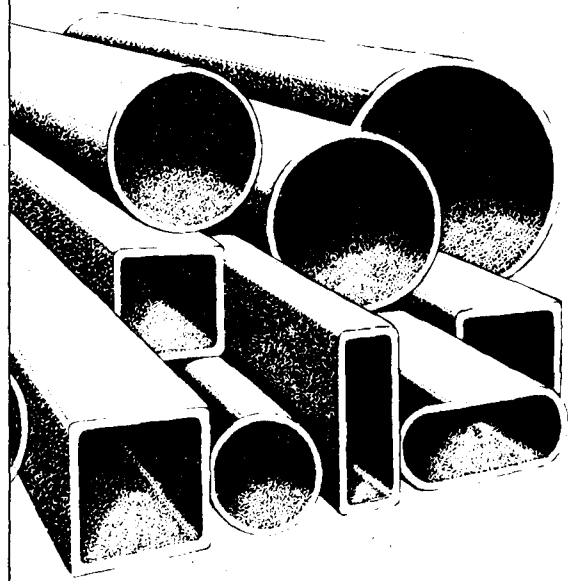

Van Leeuwen levert stalen buizen. Voor alle denkbare doeleinden.

Naadloze en gelaste buizen. Dunwandige en dikwandige buizen. Ronde en geprofileerde buizen. Verzinkt, gemenied, geasfalteerd of met kunststof bekleed. U zegt het maar. Met diameters van 4 millimeter tot meer dan 5 meter. In lengten of op maat gezaagd.

Van Leeuwen houdt méér dan 8.000 verschillende soorten voor u in voorraad. En alle denkbare hulpstukken. Snel uit voorraad leverbaar.

Dagelijks rijden Van Leeuwen wagens door heel Nederland. Vestigingen zijn er in vele landen. Van Leeuwen is dus altijd in de buurt. Daarom is voor Van Leeuwen geen opdracht te groot, maar ook nooit te gering.

't is goed werken met VAN LEEUWEN

Buizen • Fittings • Flenzen • Lasbochten

Postbus 1 - 3330 AA Zwijndrecht, Holland.
Tel. (078) 11 59 11 (70 lijnen) Telex 29176 (15 lijnen).

Hoofdkantoor:
P. VAN LEEUWEN Jr's BUIZENHANDEL B.V.
Zwijndrecht

Dochtermaatschappijen:
VAN LEEUWEN BUIZEN
Vilvoorde bij Brussel - België
HUSTINX S.A.
Herstel bij Luik - België
LIONTUBE S.A.
Chalette sur Loing en Arles - Frankrijk
LEON TUBOS S.A.E.
Alcala de Henares - Spanje
LION TUBE & STEEL COMPANY
Londen en Middlesbrough - U.K.
VAN LEEUWEN PIPE AND TUBE CORP.
Houston, New Orleans, Corpus Christi - U.S.A.
VAN LEEUWEN PIPE AND TUBE (PTY) LTD.
Durban, Johannesburg, Kaapstad - Zuid Afrika
VAN LEEUWEN PIPE & TUBE (FAR EAST) PTE. LTD.
Singapore - Maleisië
P. VAN LEEUWEN Jr's BUIZENHANDEL
Sharjah en Abu Dhabi - U.A.E.
VAN LEEUWEN PIPE & TUBE CORP. N.V.
Curaçao - N.A.

1E JAARGANG NO. 30 – 2 MEI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

CDA in gesprek met ethnische „minderheden"

(foto Nick Morelis)

„Het ellendige van vreemdelingenbeleid is, dat het altijd goed is voor de ene en slecht voor de ander. . ."
(Staatssecretaris Haars op ontmoetingsavond in Rotterdam).

CDA campagne

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
***f* 39,– per jaar**

Verder in dit nummer:

Commentaar 3, 5, 11
4 en 5 mei 3
In gesprek met E. van Ruller 4, 5
Column Veerman 6
Partijvoorzitter 7
Zwart-Wit 8
Kandidaat in de kijker 9
Programma lijsttrekkerdagen; Van Agt over loyalisme 17
CDJA ..... 18 en 19
Verslag conferentie volkshuisvesting 21
Spreekbeurten 22, 23

Inhoud

CDA en minderheden

In het CDA-program wordt veel aandacht besteed aan minderheden in ons land. Zo werd er o.a. een apart hoofdstuk in het program aan gewijd ..... **pagina 11**

Gerard van Leijenhorst werd een dag gevolgd bij een bezoek aan Turkse Christenen in Twente ..... **pagina 10, 11**

Een verslag van de ontmoetingsavond met minderheden vindt u op ..... **pagina 12, 13**

Een visie op de CDA-aanpak vanuit het program op landelijk en lokaal niveau wordt door 3 verschillende schrijvers gegeven **14, 15, 16**

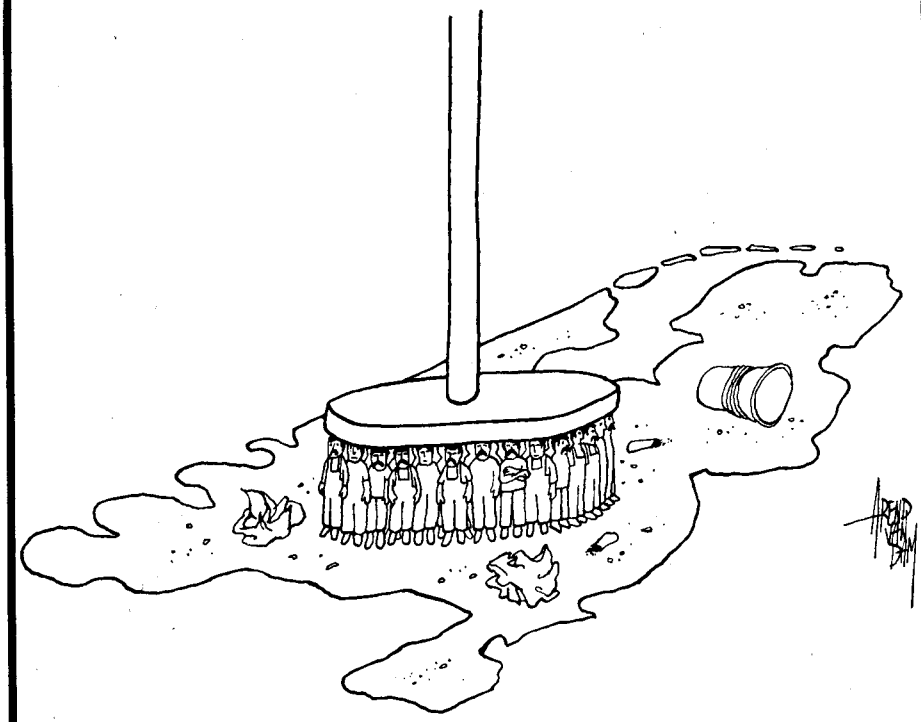

4 en 5 mei

Dodenherdenking en bevrijdingsdag naderen weer. Het herdenken van de gevallenen in de Tweede Wereldoorlog. Zij maakten het mede mogelijk dat wij de bevrijding kunnen vieren. Deze 2 dagen horen bij elkaar: bevrijding kan niet gevierd worden zonder de mensen die meegestreden hebben, te herdenken. Gelukkig is er in Nederland nog steeds de gewoonte van 2 minuten stilte rond 20.00 uur. En gelukkig vinden er nog steeds herdenkingen en kransleggingen plaats.
Ook de jongeren voelen steeds sterker de noodzaak deze dagen te herdenken, om uiting te geven aan hun eerbied voor de gevallenen. Zij begrijpen de les die uit de oorlog te leren valt. Er is niet alleen blijdschap over de bevrijding dat toen de strijd tegen het fascisme en de verderfelijke leer van Hitler gewonnen werd. Velen zijn beducht voor het opkomende fascisme en antisemitisme. Velen voeren actie tegen partijen als van Glimmerveem c.s. Partijen die in ernst menen dat Nederland blank moet worden en dat zwarten en bruinen minder zijn. Bij een film als Charlotte – een Joods-Duits meisje dat voor de oorlog uit Berlijn naar haar grootouders in Zuid-Frankrijk vlucht en zich toch in 1943 moet melden om nooit weer terug te komen – zijn veel jongeren aanwezig. Mensen die de oorlog niet meegemaakt hebben, maar die dankzij herdenkingen en de aandacht van bijv. de Anne Frankstichting voor de oorlog en de betekenis daarvan, beducht zijn voor uitingen van fascisme, en vooroordelen t.o.v. andere gekleurden of andersdenkenden.

De oorlog is in Nederland en niet alleen hier, een emotioneel en zwaar beladen onderwerp. Terecht ook.
Maar is het niet te zwaar beladen geweest, zodat er amper echt over gesproken kan worden, waarbij men toch rekening houdt met de emoties en het leed dat de oorlog bij velen veroorzaakt heeft?
Toen ik klein was, dacht ik altijd dat ik vast wel goed geweest zou zijn, als ik in de oorlog geleefd had. Nu hoop ik dat ik het geweest zou zijn.
Beseffend dat er moed en inzicht voor nodig is geweest, om direct door te hebben hoe fout de Duitse leer was, en hoe moeilijk het was om dat te uiten en daadwerkelijk daaraan gevolg te geven. En je hoopte dat ouders ook goed waren geweest. Maar om de één of andere reden was het moeilijk daarnaar te vragen. Vanwege misschien de emoties; of misschien omdat je teleurgesteld zou zijn over het antwoord. Ik geloof dat tussen ouders en kinderen in veel gezinnen die vraag niet uitgesproken is en dus onbeantwoord is gebleven. En ook ouderen onderling, die de oorlog wel meegemaakt hebben, zullen er vanwege die emoties niet graag over praten. Of misschien wel omslaan in het tegenovergestelde; om erover heen te praten dat ze het eigenlijk ook niet zo goed doorhadden, of er niet tegen in durfden te gaan (wat op zich geen schande is), en zich daarvoor nu schamen.
Ze waren ook zo graag goed geweest of hadden zo graag uitgeblonken in verzetsdaden. Roept daarom de oorlog zoveel emoties op? Niet alleen door de herinnering aan het leed, wat velen aangedaan is, maar ook uit angst voor confrontatie en schaamte? Kan daarom niet echt over de oorlog gesproken worden? En is daarom de oorlog een maatstaf geworden voor het handelen jaren daarna?
Is het goed geweest zijn in de oorlog een vrijbrief voor de latere daden en ingenomen standpunten? Is fout of een beetje fout geweest zijn in de oorlog iets dat nooit meer goed gemaakt kan worden?
Ik zou verwachten dat iemand die toen goed was, die toch in woord of daad vocht tegen de bezetters en hun theorieën, toch op de bres zou gaan staan tegen theorieën, die bijv. de zwarten als inferieur aan de blanken beschouwen; zou strijden tegen onrecht en onrechtvaardigheid, mensen aangedaan vanwege hun politieke overtuiging of hun geloof.
Ik kan me heel goed voorstellen dat iemand zal zeggen dat hij dat 5 jaar lang al heeft gedaan en nu de fakkel overgeeft aan een ander. Maar dan nog zal hij toch in woord moeten blijven protesteren. Moet iemand die fout was in de oorlog, maar dat ingezien heeft en daarna heeft proberen te vechten en te protesteren tegen onrecht, die fout niet een keer vergeven worden?
Is eens fout altijd fout, en eens goed altijd goed. Ongeacht wat we later gedaan of gezegd hebben?

Misschien is het goed wanneer een ieder zich hiervan rekenschap zou geven, en bij zichzelf eens te biecht ging. Heb ik altijd geprotesteerd tegen onrechtvaardigheden? Heb ik geprobeerd onrecht in mijn omgeving te veranderen? Was mijn eigen houding tegenover die andere wel rechtvaardig en zonder vooroordelen? Of heb ik mijn ogen gemakshalve even gesloten?
Het is zo gemakkelijk een vinger naar een ander uit te steken. Laten we liever in ons eigen handelen en ons eigen denken de les die we uit de oorlog geleerd hebben, te laten doorklinken, laten we proberen onze naaste echt mens te laten zijn.

Philie Burgers

CD-addertje

eerste jaarsprogram PvdA: Den Uyl een groentje?

commentaar

Medelanders

Het weekblad Vrij Nederland weet wat snerend te melden dat het CDA onlangs de ethnische minderheden heeft „ontdekt". Het blad suggereert dat het ontwerp-program in het geheel geen, maar het uiteindelijk program opeens wèl een paragraaf over minderheden bevatte. Het gaat hier minstens om een journalistieke slordigheid, mogelijk om een wat kwaadaardige halve waarheid. De hele waarheid is, dat het ontwerpprogram een groot aantal, over de diverse hoofdstukken verspreide programmapunten over minderheden bevatte en dat die punten in het definitief programma van een overkoepelende paragraaf zijn voorzien.
Minstens zo merkwaardig is de opmerking in het blad over de „onverwachte nadruk op de ontwikkelingslanden". Voor wie kwam dat eigenlijk onverwacht? Voor VN? Is het werkelijk mogelijk voor iemand die de Nederlandse politiek een beetje volgt om verbaasd te zijn over het feit dat hulp aan ontwikkelingslanden een zwaar punt is in christelijk-politieke kring? Dat is toch waarlijk niet iets van de laatste vijf jaar! Hebben de opeenvolgende ministers, Udink, Pronk en De Koning veel last gehad van een op ontwikkelingshulp beknibbelende CDA-fractie?
Men mag het CDA kritiseren – VN ziet daar vast wel kans toe – maar men moet het wel een beetje recht doen. Het valt op dat dit vaak het moeilijkst valt bij die onderwerpen die niet goed passen in de traditionele links-rechts schema's. Ontwikkelingshulp en minderhedenbeleid zijn zulke punten.
Welnu: op grond van zijn grondslag en zijn uitgangspunten mag van het CDA verwacht worden dat zij de rekening van een stagnerende welvaartseconomie niet afwentelt op arme landen of op minderheden in eigen land. „Medelanders" zoals die dezer dagen treffend in Sonja's Show werden genoemd.
Het ware beter dat VN – in plaats van verbaasd te zijn over het feit dat het CDA wellicht tegen de electorale draad in thema's als minderheden en ontwikkelingssamenwerking centraal stelt – het CDA daarin bijvalt en zonodig aanmoedigt.
En anders zullen de kerken dat wel doen.

In gesprek met E. van Ruller

„Anarchisten" of „Bevrijders"

door
mr. Rien van de Wetering

E. van Ruller

Nederland in 1944. Een gewapende overval. Er vallen slachtoffers. De daders ontsnappen met hun buit: bonkaarten en legitimatiepapieren. De bezetters voeren het politiestandgerecht in; dat betekent een snelle doodstraf voor overvallers. Dit wordt door de bezetters gemotiveerd met de stelling dat de buit uit zucht naar geldelijk gewin in de zwarte handel pleegt te verdwijnen en voor misdadige doeleinden wordt aangewend. De meeste Nederlanders schrijven terecht de overval toe aan de verzetsbeweging die zo aan de bevrijding van Nederland werkt en de slachtoffers van de bezetting te hulp komt.

Een herkenbaar verhaal

We zien in dit verhaal dat wie voor de één een bevrijder is, voor de ander een anarchist kan zijn. Dat is een herkenbaar verhaal. Kom je dat niet dagelijks in de krant of op de televisie tegen? Zo'n verhaal speelt zich dan niet in Nederland af; dat hebben we mede te danken aan die „anarchisten" van de jaren veertig. Dat moeten we niet vergeten en blijven gedenken. De verhalen van nu komen uit het soms ver verwijderde buitenland; verhalen over overvallen en gewapende strijd. Volgens de één betreft het een bevrijdingsbeweging; volgens de ander gaat het om terroristen. Je kunt het er knap moeilijk mee hebben om voor je zelf uit te maken wie het bij het rechte eind heeft. Zeker wanneer om daadwerkelijke steun wordt gevraagd. Hoe zit dat in El Salvador, in Namibië? Is het in Zuid-Afrika zover dat de gevolgen van een economische boycot een aanvaardbaar, ja noodzakelijk, onderdeel zijn van de principiële strijd tegen een racistisch bewind?

Het recht op de gewapende overval

Was het in de veertiger jaren dan allemaal zoveel eenvoudiger? Achteraf kan dat zo lijken. Toch moest ook toen het recht van de gewapende overval worden verdedigd. Vooral tegenover Nederlanders die vreesden dat door deze overvallen de chaos nog zou groeien en dat de ellende alleen maar groter zou worden. Zou de voedselvoorziening niet in gevaar komen en zou de demoralisatie niet toenemen? In het nummer van het destijds zo gretig gelezen illegale blad „Trouw" van medio maart 1944 vindt men een voorbeeld van deze verdediging. Een artikel met de titel: Het goed recht van den overval.

„Schieten zij dan schieten wij ook"

De anonieme schrijver van dit artikel voert ter ondersteuning van zijn stelling de volgende argumenten aan. In de eerste plaats, zo stelt hij, is het oorlog. Bij de oorlog past geen vredeshouding die op opbouw en instandhouding is gericht. Dan past een oorlogshouding waarin vernietiging van de vijand en van alles wat hem dient, voorop moet staan. Desnoods wordt dan de taktiek van de verschroeide aarde toegepast. Letterlijk schreef hij: „In den slag is er dan maar één houding en die is VERNIETIGEN. DAT IS ONS RECHT". Hij voegt er aan toe: „Dit gaat niet zonder strijd gepaard. Als de vijand mensen op ons pad plaatst grijpen wij ze aan. Als deze mensen gewapend zijn, nemen wij ook wapens mee. Schieten zij, dan schieten wij ook, bij voorkeur iets eerder dan de man die 's vijands goed verdedigt". Want: „Niet wij maar zij zijn de aanvallers".

Voor onze lieve Heer zetten

Zijn tweede argument is dat het verzet, ook het gewapend verzet, een rechtsstrijd is omdat het het rechtstreeks gevolg is van een christelijke levenshouding. Gewapend verzet en geestelijk verzet sluiten op elkaar aan. Het is bovendien in de lijn van de Nederlandse traditie wanneer verzetsmensen tot God bidden en Hem danken voor en na het gevecht. Zo wordt het verantwoord wanneer Gestapo-agenten en andere verraders die rechtstreeks het leven van de naaste bedreigen, worden neergeschoten. En dan volgt een historische gebeurtenis; „Hoor het de jonge Rooms-Katholieke jonge kerel zeggen die juist genoodzaakt was het recht van noodweer te oefenen en een verrader neer te schieten: „Het is wat, mijnheer, als je iemand zomaar voor onze lieve Heer moet zetten".
Wat moet er van zo'n artikel een dreigende werking zijn uitgegaan in de richting van de Duitsers, en wat zullen de Duitsers gebeten zijn geweest op verzetsmensen met zo'n mentaliteit!

Ver van ons bed?

In de bezettingstijd hadden blijkbaar veel mensen moeite om een „vredeshouding" te vervangen door een „oorlogshouding". Zouden de meesten van ons die immers net als de Nederlanders van de jaren veertig nooit een oorlogssituatie hebben meegemaakt, daarmee niet dezelfde moeite hebben? Een voorbeeld: vinden wij dat wij nu al moeten afspreken dat de computerbanden waarop de gegevens staan van alle ambtenaren, óók die nodig zijn voor de uitbetaling van hun salarissen, bij een dreigende bezetting moeten worden vernietigd, of vinden wij dat dat niet kan omdat de salarissen moeten kunnen worden uitbetaald?

Een vredeshouding die ons als het ware zit „ingebakken", kan ons ook belemmeren om een goed zicht te krijgen op de situatie van bevrijdingsbewegingen van deze tijd. Toch moeten we ons daarover een oordeel vormen, want veelal wordt onze financiële, morele of politieke steun gevraagd. Aan weloverwogen partij kiezen kun je en mag je je niet onttrekken al lijkt het ver van je bed. Er zijn dan ook redenen genoeg om eens aan iemand die in het verzet heeft gezeten te vragen wat hij er van vindt. Dat veel verzetsmensen intussen zijn overleden bleek onlangs opnieuw in een gesprek met de man aan wie de groep-Vrij, die in Limburg een zgn. pilotenlijn verzorgde, zijn naam ontleende. Het werd tenslotte een gesprek met de man die in overleg met anderen het artikel in Trouw over het goed recht van de overval heeft geschreven. Zijn naam, die uiteraard niet onder dat artikel stond, is E. van Ruller, voor de oorlog redacteur van het dagblad De Rotterdammer, en in de christelijke politiek een bekende figuur.
In zijn huis – verbaast het u dat het „Vrijheid" heet? – hebben we hem een aantal vragen gesteld. Aanvankelijk vroeg hij zich af of iemand die vooral bij de illegale pers en het politieke verzet was betrokken, wel het goede adres zou kunnen zijn. Waarom niet eerder iemand van de KP?
Tenslotte beantwoordt de 77-jarige toch resoluut de vragen. Het gebeurt weloverwogen maar zonder aarzeling. Af en toe vult zijn vrouw hem aan met een illustratieve gebeurtenis uit de jaren veertig. Het lijkt wel alsof voor hen de oorlog de dag van gisteren was, en niet een periode die al vele decennia achter hen ligt.

Strijd tegen de ideologie

Wat was volgens Van Ruller de belangrijkste rechtvaardiging van het gewapende verzet? Het antwoord luidt: het karakter van de oorlog. Het ideologische karakter daarvan, de strijd tegen levensgevaarlijke ideeën. In een „gewone" oorlog is niet elke verzetshouding geoorloofd. In het

begin van de bezettingstijd was er terecht niet een houding van: dood aan elke Duitser. Maar later worden de mensen opgepakt: ze worden bij de vleet doodgeschoten. Dan is er geen sprake meer van dat je je daartegen niet met de wapens zou verzetten. Het feit dat er formeel van een oorlog sprake was, was in zoverre van belang dat je je op bepaalde spelregels kon beroepen, het Landoorlogsreglement. Daaraan was in elk geval de bezetter gebonden. Toen die zich daar niet aan hield was dat een extra rechtvaardiging om je tegen hem te keren. Bij herhaling wijst Van Ruller er overigens op dat het niet juist is om in te algemene bewoordingen te spreken over de vraag wanneer wel en wanneer niet (gewapend) verzet geboden is. Elke situatie is weer anders. Dat geldt ook voor de beoordeling van de vraag wanneer een bevrijdingsbeweging zich aandient. De vraag of de manier waarop zo'n beweging verzet pleegt en bevrijding nastreeft, gerechtvaardigd en geoorloofd is, hangt van de concrete situatie af; die moet je dan goed voor ogen hebben. Iedere verzetsbeweging moet bijvoorbeeld ook goed hebben afgewogen de mogelijke reactie van de tegenstander tegen wie een verzetsdaad zich richt.

Geestelijk weerbaar

Maar hoe zit dat dan bij het boeordelen van die situatie? De één doet dat dan blijkbaar nogal eens anders dan een ander. We zijn het er over eens dat dat ook iets te maken heeft met geestelijke weerbaarheid. Maar wanneer zijn mensen geestelijk weerbaar? Van Ruller noemt daarvoor twee dingen. Van groot belang bleek destijds dat het Nederlandse volk georganiseerd was in principiële organisaties. Want in zakelijke organisaties gaan mensen tegenover een bezetter of een onderdrukker snel door de knieën. En verder vindt hij dat met het oog op bijzondere omstandigheden ook al in vredestijd aandacht moet worden geschonken aan de nodige karaktervastheid en wijsheid van benoemde functionarissen als burgemeesters, wanneer zij zich als candidaat voor dergelijke functies aandienen. Die constateringen vanuit het verleden zijn van belang voor nu. Steenkamp heeft het heel goed gezien, zegt Van Ruller. Een principiële en grote partij als het CDA van christelijke signatuur, is van groot belang voor de geestelijke weerbaarheid, nu en in de toekomst. Het principiële onderscheidingsvermogen moet in stand blijven met het oog op de valse ideologieën die op je af kunnen komen. Mevrouw Van Ruller vertelt er tussendoor dat haar man zijn krant al vrij snel in de bezettingstijd verliet om illegaal verder te gaan, omdat hij het niet langer verantwoord vond om dingen op te schrijven die principieel fout waren zonder dat je dat er bij mocht zeggen. Pas later zagen anderen hoe hij het bij de beoordeling van de concrete situatie als een van de weinigen het bij het rechte eind had gehad. Van Ruller is niet gewoon veel over de bezettingstijd te vertellen. Dat is in het gezin Van Ruller ook niet gebeurd. Hij vindt wel dat indirect zijn ervaringen hebben doorgewerkt op zijn latere doen en laten. Zo ook op de beoordeling van de situaties van nu. En zo komen we nog even terecht bij de samenwerking met bijvoorbeeld communisten of andere marxistisch georiënteerde groepen in een gemeenschappelijke strijd tegen een onderdrukker. Van Ruller is van oordeel dat in de bezettingstijd terecht met de communisten is samengewerkt tegen de Duitsers, maar dat even terecht ook in die tijd het principiële verschil niet onder stoelen of banken werd gestoken. Dat behoefde aan het onderling respect niets af te doen. Ook hier weer: het is de concrete situatie die de doorslag moet geven bij de beoordeling van bevrijdingsbewegingen die met communisten of andere marxisten samenwerken.

Herdenken is meer dan met eerbied stil staan bij de verzetsbeweging van toen. Het is ook „herdenken", opnieuw denken, opnieuw overwegen. Wat toen gebeurde blijkt ook nu van belang, en is niet een afgesloten hoofdstuk uit de vaderlandse geschiedenis. Wij hebben de vruchten van de inzet van het eigen leven van de verzetsstrijders geplukt, maar misschien nog niet alle. Misschien zien we er wel eens een paar over het hoofd. Zoals het inzicht in de noodzaak van een goede geestelijke weerbaarheid. Zoals het verschil tussen een vredeshouding en een oorlogshouding. Kent u mensen uit het voormalig verzet? Er valt met hen ook in mei 1981 in méér dan één opzicht iets te herdenken.

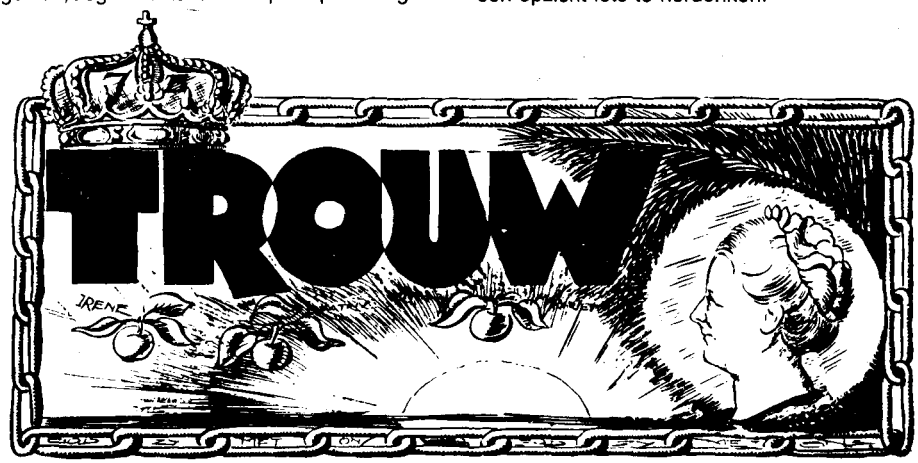

commentaar

Geestelijke wapenrusting

Er is in deze weken, waarin we de 4e en de 5e mei herdenken, ellendig genoeg discussie nodig over de vraag of een fascistoïde lijst toegelaten kan worden tot de verkiezingen. Is het niet beter dergelijke abjecte groeperingen van meetaf aan verre te houden van het gebruik van democratische rechten die zij zelf wensen te vertrappen? Nee, dat is niet beter. Wij moeten ons niet laten verleiden om terwille van een dergelijke groepering af te stappen van de principes van onze democratische rechtsstaat. Dat zou een eerste succes voor zo'n groep betekenen. Die vreugde zij hen niet gegund. Wanneer een lijst voldoet aan de eisen van de kieswet, kan zij meedoen aan de verkiezingen. In een zelfbewuste democratie mogen burgers zich zelfs verenigen om – via het parlement – de democratie te wijzigen. Moet men dergelijke groeperingen dan maar laten begaan? Nee, dat moet men niet. Justitie en strafrechter dienen zo'n groep scherp in het vizier te houden. Daarnaast dienen kerken, levensbeschouwelijke groeperingen en politieke partijen hun geestelijke bagage nog eens terdege te inspecteren. Is, met alle aandacht die de militaire bewapening krijgt, de geestelijke wapenrusting nog scherp genoeg het beest van racisme en discriminatie te onderscheiden en te bestrijden?

Staan de geestelijke waarden waarvoor mensen zich in '40–'45 met hun leven hebben ingezet ons nog net zo scherp voor ogen?

Het is maar beter dat een stroming die er i s in ons land, zich openlijk manifesteert. Dan kunnen we de 4e en de 5e mei goed besteden: met een principiële bezinning op onze geestelijke waarden.

Daarnaast gunnen we zo'n groep het martelaarschap niet. Laat men zich maar openlijk manifesteren.

En tenslotte is het met het politieke milieu niet anders dan met het natuurlijk milieu: giftige en schadelijke stoffen moeten op duidelijk geregistreerde terreinen worden gestort.

Sterke benen om de weelde te dragen

Op weg naar 26 mei

door dr. A. Veerman

Het belooft een spannende nek-aan-nek race te worden die op 26 mei z'n finish heeft. Zo wijzen de verkiezingspolls uit. Van Agt en Den Uyl wisselend aan kop. Nu ook in ons land het gokwezen goed blijkt te gedijen – toto's en lotto's tieren welig – moet men zich niet verbazen als er ook een verkiezingstoto georganiseerd wordt door een instituut (met een cultureel of menslievend doel uiteraard) met Van Agt en Den Uyl als de kanspaarden – of kanshonden.

Ik ben het, weer tot serieuze politiek terugkerend, eens met degenen, die op grond van de verhoudingen een moeizame formatie na 26 mei zien aankomen. Daarover ditmaal enkele opmerkingen. Ik heb geen behoefte daar schamper over te doen, zoals men niet zelden tegenkomt. Het lijkt mij een heel begrijpelijke ontwikkeling, die samenhangt met de verandering van de positie van het kabinet. Vroeger – heel vroeger – hield de overheid zich vooral bezig met wetgeving (naast rechtspraak en uitvoering – de bekende trias). In formele zin bedoeld; dus echt wetten maken, waarbij ook de Staten-Generaal hun woordje meespreken. Dat regelt de Grondwet; die gaf de Staten-Generaal het recht van amendement – en als het kabinet het liet afweten het recht van initiatief. Twee machtscentra, die elkaar wel in evenwicht hielden. Geleidelijk breidde de Regering haar gebied uit, of liever het leven werd veel meer gecompliceerd, zodat de overheid wel moest optreden om de zaken goed te laten verlopen, rechtvaardig, waarbij allerlei belangen van de mensen beschermd dienden te worden. Dat kon niet slechts door wetgeving (in formele zin) maar moest vaak door middel van algemene maatregelen van bestuur of zelfs door andere maatregelen, door uitvoerend beleid. Dat betekent dat de greep van de Staten-Generaal op de gang van zaken verslapte, dat de macht van de Regering (en haar ambtenaren!) toenam. Het parlement voelde zich vaak buiten spel gezet. Allerlei ontwikkelingen, die de aandacht trekken, zijn op deze wijze voor een goed deel te verklaren. In historische volgorde was er eerst het toenemen van het aantal aan de Regering gerichte Kamervragen. „Is het de minister bekend. . . ?" Natuurlijk ja. Maar dan ook: „wil de minister meedelen. . ."; dat is: zijn beleid ter zake verantwoorden. Vervolgens werd de stroom breder, kwamen de (openbare) commissievergaderingen, en het mondeling overleg; dan de moties, ieder jaar meer. Het is een voortdurend doorrollende bal. Er kwamen steeds meer nieuwe ontwikkelingen: nota's (in plaats van wetten) en amenderende moties. Ik geloof daarbij niet primair te moeten denken aan verlangen naar veel publiciteit van Kamerleden; dat speelt misschien ook een rol; maar dat was vroeger ook zo. Ik denk, dat de verschijnselen vooral te verklaren zijn uit de drang (de zelfs gerechtvaardigde drang) van het parlement om in de voor hun ongunstige omstandigheden een greep op de zaken te houden.

Formatie

Er zouden nog veel beschouwingen hierover te houden zijn. Maar ik kom nu tot de moeizame formatie. Die past n.l. helemaal in dit beeld. De formatie is immers **het** moment waarop het parlement aan de bak komt en zijn invloed kan laten gelden. Invloed op het program van het kabinet; op de verdeling van de portefeuilles; op het aanwijzen van de mannetjes (of vrouwtjes). Die onderdelen, die van het grootste belang zijn voor het beleid van de eerstvolgende jaren, waarop het parlement op dat tijdstip dus nog invloed heeft, indirect maar effectief. Juist in ons land, waar geen partij of echt homogene groep meer de meerderheid achter zich heeft. Het heeft geen zin, schamper te doen over compromissen; over touwtrekkerij. Het is onvermijdelijk, dat het beleid een compromissoir karakter draagt; daar zit zelfs iets goeds in, althans dat kan; een element van verdraagzaamheid tegenover minderheden.

Maar ook: de formatieperiode is de tijd, dat politici bewijzen van hun bekwaamheid moeten geven, de tijd, dat zij aan het beleid van de komende jaren z'n gestalte kunnen geven. En in dat opzicht zijn Den Uyl en de PvdA in 1977 te kort geschoten, gezakt. Als een baksteen.

Wat doen we nu met dit verhaal in 1981, na 26 mei? Ik ben van oordeel, dat wij het spel ('t is overigens de hoogste ernst) met grote zorgvuldigheid moeten spelen. De beginfout van '77 is geweest, dat Den Uyl na een daverende verkiezingsuitslag meteen – als formateur – te zeer vrij spel meende te hebben. Zijn tweede fout (en die van de PvdA-partijraad) was, dat hij na enkele malen vastgelopen te zijn, niet als een gewaarschuwd man behoedzaam de zaak tot een goed einde bracht.

Welnu, als het CDA de grootste fractie wordt (en dat is mogelijk) dan moeten we de kracht van onze benen (om die weelde te dragen) niet overschatten. De benen van de lijsttrekker niet en de benen van de gekozenen, de nieuwe fractie, niet. Daarom ook: laten we de nieuwe man niet direct uit het politieke krachtscentrum halen; als hij bij de eerste poging niet slaagt (en dat is in de Nederlandse politiek niet ongewoon) zijn we hem misschien daarna kwijt. Het meest gebaat zijn we m.i. met een informateur (uit onze kring dan) die net ver genoeg afstaat van de hete politiek om de zaak voldoende afstandelijk te bezien; die net genoeg politieke ervaring heeft om de zaak met fijnvoelende vingers te behandelen; die net genoeg gezag heeft om ook zijn persoonlijke invloed te doen gelden. En het grappige van de situatie vind ik op dit ogenblik, dat ik zonder meer in staat zou zijn, nu een half dozijn namen te noemen van mensen, die echt in dit plaatje passen. Maar dat doe ik niet, om het niet bij voorbaat voor ze te bederven. Vogels die te vroeg zingen, zijn voor de poes.

Sleepdienst Broedertrouw B.V.
v/h Fa. C. den Boer & zonen
Ringdijk 432 - Zwijndrecht
Telef. 078-12.61.66 (4 lijnen) - Telex 29406.
ALLE TRANSPORTEN TE WATER.

Stelt u prijs op
VAKWERK
KWALITEITSARTIKELEN
dan **VAN ZEBEN'S**
Woninginrichting N.V.
Laarstraat 12-20 - Zutphen.

van de partijvoorzitter

Eensgezind voor de kar

Het CDA heeft de oppositie in eigen huis. Ik weet niet precies meer wie dit zei, geen vriend van het CDA natuurlijk. Het is wel duidelijk op wie het slaat: op de loyalisten, de groep van CDA-Kamerleden, die bij de kabinetsformatie in 1977 grote moeite bleek te hebben met de coalitie CDA-VVD, zonder evenwel het ontstaan van die coalitie te willen blokkeren. Hun specifieke positie, hun grote reserves, zijn destijds door de fractie aanvaard en zo kon het kabinet er toch komen. Het oorspronkelijke aantal loyalisten, is door de jaren heen afgenomen, doordat enkelen van hen uit de Kamer gingen. Er zijn in de loop van de jaren echter ook fractieleden bijgekomen, die zich verwant voelden met de loyalisten in hun kritische opstelling ten opzichte van het kabinet.
Conclusie één: de loyalisten vormen een groepering die in 1977 onder de toen geldende omstandigheden is ontstaan en is erkend.
Ik maak een sprong naar vandaag. Het kabinet zit nog en zit de rit uit. Dat staat vast. (Tussen haakjes: dit is het derde na-oorlogse kabinet, dat de vier jaar vol maakt; de andere twee stonden ook onder leiding van christen-democraten: De Quay en De Jong).
Een knap staaltje van een kabinet dat kon rekenen op niet meer dan 77 zetels in de Tweede Kamer. Dat is een grote verdienste van het hele kabinet, onder leiding van de minister-president Dries van Agt, nu onze lijsttrekker. Maar niet minder een grote verdienste van de **hele** fractie, eerst onder leiding van Willem Aantjes en – later – onder Ruud Lubbers. De hele fractie, wel te verstaan.
Conclusie twee: de bezwaarde minderheid is kritisch geweest, maar heeft toch zo'n rol gespeeld dat het kabinet niet halverwege is gestruikeld. Onze lijsttrekker zei het deze week: „achteraf bezien zijn ze inderdaad loyaal geweest".
Vanwege de hele kleine meerderheid, waarop het kabinet-Van Agt rust heeft elk in de CDA-Tweede Kamerfractie afwijkend stemgedrag erg veel publiciteit gekregen, omdat steeds het voortbestaan van het kabinet in het geding kon zijn.
Conclusie drie: de loyalisten/dissidenten hebben mede door de smalle parlementaire basis van het kabinet extra veel publiciteit gekregen. Het is echter zonneklaar, dat zij in de overgrote meerderheid der gevallen het kabinet hebben gesteund. De CDA-Tweede Kamerfractie heeft in 98% van de gevallen unaniem gestemd! Ik weet niet of de andere grote fracties dezelfde hoge score op hun naam hebben. En waar de fractie niet unaniem was liep de scheidslijn lang niet altijd tussen de loyalisten en de anderen. Denk aan de abortus, denk aan Taiwan. Kortom, in de publiciteit is de afgelopen jaren een zeer eenzijdig beeld van de loyalisten naar voren gekomen. En nu de toekomst. Het loyalisme moet beschouwd worden als een gedateerd verschijnsel; d.w.z. gebonden aan deze kabinetsperiode. Het is dus zeker geen regel voor de toekomst. Integendeel. Het moet eenmalig zijn. Een parlementair meerderheidskabinet berust op de steun van fracties als geheel. Dat is de regel. Loyalisme was een uitzondering. Zo hebben de loyalisten zich de laatste tijd ook opgesteld. Zij willen de volgende periode zeker niet meer in die zin functioneren. Dat moet ook niet. Nogmaals, parlementaire kabinetten behoren op de steun van fracties te berusten. Dat zal meestal wel discussie vragen, omdat binnen een fractie nooit precies gelijk wordt gedacht. Dat hoeft ook niet. Maar in de fractie worden wel de knopen doorgehakt en dan is het fractiestandpunt er. Intussen gaat de campagne voort. Grauwsluiers en matheid troef, staat er in de kranten. Daar hoeven wij niet aan mee te doen. Met zo'n program en zo'n goed koppel Kamerkandidaten en zo'n schare enthousiaste mensen in het land. We blijven er tegen aan gaan. We hebben wat te bieden. Wat goeds. Goed voor de mensen, goed voor het land. Laten we ons niet van de wijs laten brengen.

Piet Bukman

radio en televisie

Radio- en T.V. optredens van Dries van Agt

Zaterdag 2 mei 16.00 uur – 18.00 uur: rechtstreekse uitzending TROS-Aktuaradio
Zaterdag 9 mei 14.00 uur: debat Van Agt – Den Uyl (Rooie Haan Vara-radio)
Zaterdag 9 mei plm. 21.30 uur Brandpunt KRO speciaal met daarin Van Agt
Donderdag 14 mei 16.30 uur: optreden Van Agt in AVRO-radio programma Slag bij Nieuwspoort special.
Zaterdag 16 mei plm. 21.00 uur: T.V.-debat Van Agt-Den Uyl. Brandpunt KRO.

Zondag 24 mei 's avonds: T.V.-debat tussen Van Agt, Den Uyl, Wiegel en Terlouw in AVRO Televizier.

Maandag 25 mei 09.30 uur: Van Agt, Den Uyl, Wiegel en Terlouw in programma Plein Publiek NCRV-radio.

Zaterdagavond 2 mei in Brandpunt: gesprek tussen Lubbers en Schillebeeks over kerk en politiek.

Het is mogelijk dat de aanvangstijden van bovengenoemde radio- en t.v.-optredens nog wijzigen. Raadpleeg daarom t.z.t. de krant en de omroepbladen.

CDA campagne

CD-addertje

Terlouw is zo aardig dat hij zelfs niets kwaads van zichzelf wil zeggen

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Voorlichting

„Verkiezingsvoorlichting moet anders in Nederland en samen kunnen we dat". De kans dat deze schone, zij het ongespecificeerde wens (van CDActueel) waarheid wordt, lijkt niet groot. Ogenschijnlijk hebben CDA, VVD en D'66 een stijl van soberheid in hun campagnes geprogrammeerd. Verantwoordelijke mannen en vrouwen die weten wat we in de crisis nodig hebben: geen gekissebis. Daarmee trachten zij de PvdA te isoleren die hamert op de noodzaak van „een ander beleid". *(NRC/Handelsblad).*

Grijze gehaktballen

De journalisten lijken te zijn aangestoken door het Dries- en Hansvirus, ze geloven ook al dat de verschillen klein zijn en de weg omlaag gaat. Kortom: de grijze gehaktballencampagne '81. Zelfs in De Volkskrant blijkt de inspiratie weg te zakken. (Max van den Berg in Heerenveen).

Spelen met vuur

De lijsttrekker van het CDA bewijst de politiek geen dienst door allerlei debatten met zijn collega-aanvoerder van de andere grootste partij uit de weg te gaan. Maar dit neemt niet weg dat de PvdA zelf ook afkeer van de politiek wekt door een zekere vergroving in haar eigen campagne. Suggesties bijvoorbeeld dat leden van dit kabinet handenwrijvend fabrieken staan te sluiten gaan te ver. Het in het geding brengen van de geloofwaardigheid van „de politiek" lijkt op het met vuur spelen van een tovenaarsleerling. *(NRC/Handelsblad).*

Men wil geen ruzie

Dat betekent dat je met dat CDA eigenlijk alle kanten uit kunt. Men wil geen ruzie. Ze zijn zelfs bereid hun lijsttrekker op te offeren aan de lieve vrede met de PvdA en D'66. Ik ben bang dat dit CDA, ondanks het feit dat de partij de verkiezingen gaat winnen, een willoos slachtoffer zal worden van de politieke pressie van PvdA en D'66. Met de maximale kans dat Van Agt buitenspel wordt gezet. (Wijlen prof. dr. F. J. M. Duynstee in *Elseviers Weekblad).*

Gestook

Bij dat alles was prof. Duynstee, zoals algemeen bekend, een hartstochtelijk liefhebber van lobbyen en van gestook achter de schermen. Dat verhalen over het effect daarvan, bijvoorbeeld terzake van de jongste kabinetsformatie, daarbij de grens van de historische waarheid rijkelijk overschreden, zag hij met sardonisch genoegen. (Herman van Run in De Tijd).

Geen wegwerpgoed

Kunt u zich voorstellen dat de linkervleugel van het CDA eventueel liever een kabinet-De Ruiter of -De Koning dan weer een kabinet-Van Agt ziet? Piet Bukman: het is niet zo dat de lijsttrekker voor ons wegwerpgoed is omdat we er toch nog een stuk of zes achter de hand hebben. Onze lijsttrekker is ook de premier. Als hij een goed verkiezingsresultaat haalt, is Van Agt onze eerste kandidaat voor het premierschap. *(Vrij Nederland* **in gesprek met CDA-voorzitter)**

Loopgravenoorlog

De PVDA kan in feite weinig beloven over betere resultaten, maar moet met een andere (en meer actieve) aanpak zien te overtuigen. En wel zó klemmend, dat CDA en VVD in de tegenaanval moeten gaan. Dan worden de verkiezingen een open strijd in plaats van een bangelijke loopgravenoorlog. (Jan Joost Lindner in *De Volkskrant).*

Het nieuwe program is er

Terwijl andere partijen nog amechtig bezig zijn de gunst van de kiezer af te smeken, presenteerde PvdA-lijsttrekker Den Uyl aan de media het „eerstejaars program" voor een nieuw kabinet. In '77 won de PvdA de verkiezingen maar verloor de formatie; in '81 lijkt de PvdA zich voorgenomen te hebben de formatie te winnen nog voordat de verkiezingen – naar de sombere prognosen doen vermoeden – verloren zijn. (NRC/Handelsblad).

PSP doet niet mee

Als men ons vraagt mee te doen aan een formatie, zegt Van der Spek (PSP) zal mijn vraag zijn: willen jullie de totale ontwapening en de totale socialisering van Nederland proclameren? Zo niet dan is het meteen afgelopen. Wij doen niet mee aan medebeheer van het kapitalisme en verloedering van onze beginselen. *(Haagse Post).*

Met jou wil ik gráág in een kabinet zitten

(wordt vervolgd)

(Geknipt uit Elseviers Weekblad)

Raketten uitstellen

Volgens (oud-minister) Vredeling leidt het PvdA-standpunt (inzake de kernwapens) ertoe dat we gewoon niet meer in NAVO-verband mee kunnen doen, terwijl een ja tegen de raketten op grote binnenlandse problemen stuit. De binnenlandse politieke problemen leiden ertoe dat de beslissing moet worden uitgesteld en wel over de hele komende kabinetsperiode heen. Technisch kan dat best, aldus Vredeling. *(Trouw).*

Niet zonder CDA

Als lijsttrekker riep Van Agt dat een kabinet zonder het CDA ondenkbaar is („als wij er maar bij zijn"), als minister-president liet hij op zijn persconferentie weten dat door de verslechterde economische vooruitzichten aan het regeren „geen pret meer aan is". „Het lijkt steeds aantrekkelijker om in de oppositie te gaan" zo mijmerde hij. (NRC/Handelsblad).

Niet met Van Agt

PvdA-leider Den Uyl ziet in feite geen mogelijkheden voor een coalitie van zijn partij met het CDA. Althans niet zolang de christen-democraten geleid worden door Van Agt, aldus Den Uyl in gesprek met onze parlementsredactie. Hij zei een voorkeur te hebben voor een progressief kabinet, maar mocht dat niet mogelijk zijn dan zal een eventueel akkoord tussen PvdA en CDA „zich altijd bewegen op een vlak waar het Van Agt in feite uitsluit". *(Friesch Dagblad).*

Geen halve dag terug

Over het vertrek bij de KVP heb ik nooit wakker gelegen. Als ik nu het gedoe zie, hoe met de meest merkwaardige krampachtigheid vanuit het CDA de indruk wordt gewekt dat men van christelijke uitgangspunten vertrekt, wordt voor mij bevestigd dat ik er nog geen halve dag zou willen terugkeren. (Mr. H. W. van Doorn in gesprek met *Elseviers Weekblad).*

Niet zwetsen

De PPR zweeft nog steeds weg in de sfeer van „een hemel op aarde" en „nu is het beste nog niet goed genoeg". Maar utopisch wegdromen kan nooit een excuus wezen om in de huidige situatie (als Ria Beckers) over „huizen en werk bij de vleet" te zwetsen, zeker als onderdeel van een verkiezingscampagne. (Jan Joost Lindner in Volkskrant).

Kandidaat in de kijker

De kandidatenlijst van het CDA telt tientallen namen. Voor het merendeel bekende en vertrouwde gezichten van bewindslieden en zittende Kamerleden. Maar er zijn ook „nieuwelingen", vers vanuit de basis. In de resterende vier nummers van CDActueel 'n plaatje en 'n praatje" met de eerste 8 nieuwelingen. Deze eerste keer in „Kandidaat in de kijker": Hajé Schartman en Thijs van Vlijmen.

M. B. M. J. van Vlijmen
nummer 14

Roepnaam: Thijs, geboren 1930, wonende te Heemstede; getrouwd; vijf kinderen.
Opleiding en beroep: Komt uit zakenmilieu, gespecialiseerd in de marketing sector en distributie planologie. Vandaaruit gespecialiseerd in de stedelijke planologie en problemen van de grote steden. „Ik heb een bureau voor de stadsproblematiek met name Amsterdam (maar ook Den Haag) gehad in Amsterdam".

Waarom kandidaat gesteld?
Ik ben mijn hele leven lang al politiek actief geweest. Eerst in de KVP (1955-'65) daarna bij de Christen-Radicalen met o.a. Lubbers, de Gaay Fortman (sr en jr), D. Th. Kuiper. Ik ben niet meegegaan naar de PPR omdat die christen radicalen de nadruk te sterk op het tweede deel van de naam van de groepering legden. Ben in 1974 zodra de mogelijkheid daartoe bestond rechtstreeks lid van CDA geworden. Kwam spoedig in het algemeen CDA-bestuur terecht. Later in het partijbestuur en vanaf '78 in het dagelijks bestuur CDA".
Belangrijk in de politiek is voor mij de normering (de evangelische grondslag) die aan politieke beslissingen ten grondslag ligt.

Op welke terreinen zet u zich in de Kamer het liefst in?
Op twee gebieden die voor mij onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, nl. ruimtelijke ordening en verkeer.

Nieuwe ideeën?
Er moet veel sterker rekening gehouden worden met de onderlinge afhankelijkheid van deze twee bovengenoemde terreinen. Je kunt geen ruimtelijke ordening bedrijven zonder infrastructurele aspecten daarbij heel nauw te betrekken. Verder verdienen de steden meer aandacht. Dit heeft ook grote voordelen voor het platteland. Goed functionerende steden voorkomen een enorme toeloop vanuit de stad naar het platteland.

Wat zijn, vindt u, de vijf hoogste prioriteiten voor de nieuwe CDA-fractie?
- Het Nederlandse huishoudboekje weer gezond maken
- Het werkgelegenheidsprobleem aanpakken
- De woningbouw uit het slop halen en woonproblemen oplossen
- Vasthouden aan het voorrang geven van ontwikkelingssamenwerking („Dit leeft onvoldoende in de publieke opinie")
- Het handhaven van het sociale zekerheidsstelsel in essentie. Dus de „echte minima" ontzien, maar wildgroei en misbruik van deze voorzieningen tegengaan.

Waarom moet de kiezer CDA stemmen?
„Het CDA is de enige grote partij waaraan je vertrouwen kunt geven omdat je weet dat beslissingen op de juiste genormeerde basis genomen worden".

H. J. Schartman
nummer 54

Roepnaam: Hajé, geboren in 1937 en wonend in Delden (ov). Samen met vrouw Truus Derboven en 3 kinderen. Opleiding: gymnasium bêta. Beroep? „Ik ben gecommitteerde en vice-voorzitter van het gewest Twente sinds 1 januari 1978. Een fulltime baan. Toen hebben mijn vrouw en ik dan ook de twee textielzaken (baby- en kinderkleding) van de hand gedaan. Was in die tijd ook voorzitter van een grote winkeliersvereniging in Enschede. Grote belangstelling voor de problemen van het midden- en kleinbedrijf. Als gecommitteerde van het gewest heb ik in mijn portefeuille: ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, agrarische aangelegenheden en recreatie.

CDA campagne

Daar spelen 'n hoop zaken, zoals het nieuwe streekplan Twente en de zorg voor meerdere Twentse recreatiegebieden.
Waarom kandidaat gesteld?
„Ik was raadslid in Stad Delden en fractievoorzitter. Ook voorzitter geweest van de statenkring Hengelo. Draai dus al een groot aantal jaren, eerst in de KVP en daarna het CDA, mee. Ik heb me in al die tijd het programma helemaal eigen gemaakt. Daarin ligt mijn motivatie. Ik wil het CDA-program verder uitdragen.
Op welke terreinen zet u zich in de Tweede Kamer het liefst in?
„Erg graag op het beleidsterrein van het midden- en kleinbedrijf. Daarvoor ben ik ook kandidaat gesteld. Maar ook ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en recreatie hebben mijn interesse".
Nieuwe ideeën?
„Nou, dat vind ik wat prematuur. Misschien het midden- en kleinbedrijf. Daar liggen kansen voor vernieuwingen en voor de werkgelegenheid. Er worden erg veel experimentele projecten uitgevoerd".
Wat zijn, vindt u, de 5 hoogste prioriteiten voor de nieuwe CDA-fractie?
Schartman: „Werkgelegenheid staat voorop. En mede in dat verband ook de volkshuisvesting. Het particuliere initiatief is ook erg belangrijk; zowel in het welzijn als waar het bepaalde overheidstaken betreft. Nooit een ambtenaar achter de tapkast. Als vierde staat ontwikkelingshulp bovenaan; de volgende generatie mag ons ter verantwoording roepen voor wat we daaraan hebben gedaan. En als vijfde punt noem ik het midden- en kleinbedrijf, waarin we gebruik moeten maken van de aanwezige kansen".
„Waarom de kiezer op het CDA moet stemmen?
Om de inhoud, die wij als CDA aan het leven willen geven. En vanwege onze verantwoordelijkheid voor elkaar. Dat staat centraal in met het name het CDA-program".
Wat zijn uw kansen?
„De 54e plaats . . . . . Na de formatie schat ik die erg hoog. Neen aan een voorspelling over de verkiezingsuitslag waag ik me niet. Zal rondom de 50 zetels schommelen. Ik heb in ieder geval erg veel vertrouwen in ons program, in onze mensen en in de mogelijkheid om de kiezers te motiveren".

CD-addertje

't zal wel om de zoon van de broer van Luns gaan

Een dagje politiek in Twente

Minderheden zullen ons wél een zorg zijn

Anne Vondeling heeft een paar behartenswaardige opmerkingen gemaakt over „land en volk kennen", zéker als het Kamerleden betreft. Vrijwel alle delen van Nederland zouden iets meer dan globaal gekend en hèrkend moeten worden als men een zitplaats in 's Lands Vergaderzaal ten volle wil waarmaken.
Gerard van Leijenhorst, bijna 10 jaar Tweede Kamerlid met als één van zijn taken: voorzitter van de bijzondere Kamercommissie Minderheids-beleid, beseft dat eveneens. Hij weet dat de leus „de provincie in gaan" niet zo maar een-verplicht-aantal-corvée's-in-verkiezingstijd inhoudt, maar hij probeert dat ook buiten de spitsuren van de vier-jaarlijkse campagne vol te houden. En dan ook zinvol! Derhalve gekoppeld aan parlementair werk, en vragen die vanuit het Binnenhof aan de mensen in het veld gesteld mòèten worden. Anders treedt onherroepelijk vervreemding op en verstoppen de informatiekanalen naar de gewone kiezers vèr van het Haagse circuit.

door Jan van den Assem

Met dit alles in het achterhoofd vergezelden we Gerard van Leijenhorst op dinsdag 14 april jl. richting Twente. Twee nuttige dingen combineren: eerst de problematiek van de minderheden te Hengelo (Ov.) en daarna een CDA-spreekbeurt in het iets noordelijker Vriezenveen.

Hengelo

Op het stadhuis te Hengelo worden we al gelijk „in het diepe" gegooid. We spreken er met de wethouders Bijsterbosch (o.a. soc. zaken) en Van der Vegt (o.a. woonruimtezaken), beiden een overgroot deel van het vraagstuk „minderheden en buitenlandse werknemers" overziend en vorm gevend aan beleid op die terreinen.
Overvloed aan werk in de „goede jaren" en daarna gezinshereniging, hebben Hengelo een relatief hoog percentage Mohammedaans-Turkse inwoners verschaft (tussen 2500 en 3000 op ca. 75.000 inwoners).
Daarnaast naar schatting 800 Christen-Turken, waarvan de helft asylgerechtigd en de andere helft asylzoekend. Een grove schatting: dit is 20% van alle Christen-Turken in Nederland. Onzekerheid en slechte woonomstandigheden zijn trefwoorden. Onzekerheid over de asylaanvragen, erkend te worden als vluchteling, en voor het overige... hoe zich te voegen naar ons cultuurpatroon. Over dat laatste kregen we uitvoerig informatie van mevr. J. J. Hilgenberg-Keers, onderwijs-coördinatrice van het Chr. onderwijs t.a.v. culturele minderheden. Van Leijenhorst zegde toe onmiddellijk werk te maken van haar voornaamste zorg: de kinderen van de asylzoekenden. Deze proberen – een asylaanvrage beloopt soms 2 tot 3 jaar – in veel gevallen in de tussentijd goed mee te draaien in onze onderwijs-mogelijkheden, maar worden door het niet-weten-waar-aan-toe-te-zijn ernstig gehinderd.
De huisvesting was de volgende rode draad in deze zaak. Hier ligt een belangrijk werkveld van de motie Evenhuis-Van Essen. Deze behelsde immers vermindering van overheidssubsidie aan de Vereniging Vluchtelingenwerk Nederland en dit geld ten goede laten komen aan de opvang van asylzoekende Christen-Turken. Er bestaan diverse schrijnende gevallen. Eén ervan hebben we zelf grondig bekeken. In dit pand aan de Paul Krugerstraat woonden 18 personen. Het waren er zelfs meer dan 30 geweest. En dat in slechts een 4 à 5-tal kamers. Indien asyl wordt verleend moet de overheid buitengewoon snel iets doen aan huisvesting, volwaardig naar gemiddeld Nederlandse begrippen, zo stelde Van Leijenhorst vast.

Kern van problematiek

Onmiddellijk – je bent de drempel nog niet over – dring je bij deze mensen door tot in de kern van hun problematiek: vervolging en discriminatie in het land van oorsprong, een onzekere sprong naar onze samenleving, daarbij veel, soms té veel verwachtend van onze acceptatiemogelijkheden, en ons aanklampend met „jullie zijn toch een land van Christelijke medebroeders" en „dat jullie Christelijk onderwijs hebben... innig te waarderen... bij ons zoiets ondenkbaar".
In die geest werd het eveneens vertolkt door Julius Çiçek, de Syrisch-Orthodoxe bisschop te Hengelo, bij wie we daarna in audiëntie ontvangen werden. Hij deed een hartstochtelijk beroep op juist het CDA als partij van Christenen om de juiste afmetingen van het leed van deze „grote familie" te willen peilen. Rondom en in het kerkgebouw was inderdaad – zelfs op een doordeweekse middag – het „bijeenklonteren" van een geloofsgemeenschap te merken. Uit diverse opmerkingen bleek ons ook, dat er van dit gebouw en van deze geestelijke zó'n bindende kracht

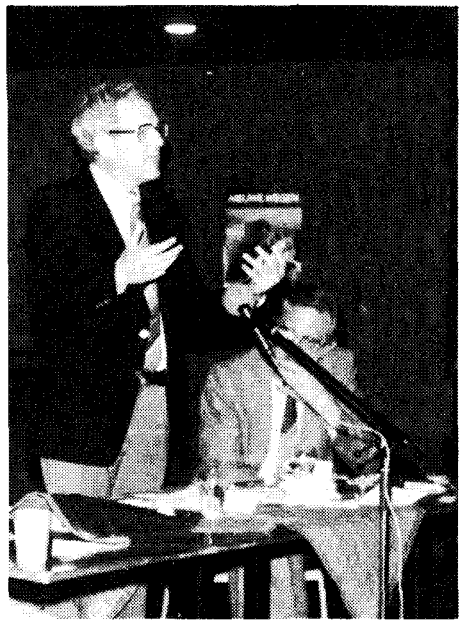

Van Leijenhorst tijdens zijn spreekbeurt in Vriezenveen

uitgaat dat huisvesting vér van Hengelo, ver van het gemeenschapscentrum, als een bezwarende factor wordt ervaren. Nog een illustrerend cijfer: het kerkbezoek in deze groep bedraagt veelal 80–85%. Kerkelijke, culturele uitwisseling, kennis van elkaars verleden en situatie, dit alles vindt al op bescheiden en zinvolle wijze plaats. Uitbreiding gewenst.
We begrepen al dat dramatische weken zouden volgen. Inmiddels is daar al iets van gebleken. Om alle standpunten recht te doen: belangrijk is in dit verband ook de opmerking van mevrouw Haars, dat het ook en vooral een zaak van de Turkse regering is en blijft. Dat wij weliswaar hárd schijnen als we afwijzen, maar dat dán juist ook onze zorg niet mag ophouden. Deze geloofsgemeenschap zou juist in eigen land moeten kunnen overleven. Met onze zorg en hulp. Dat geeft een dimensie meer aan de problematiek.
Het zal ons inderdaad een belangrijke zorg zijn, verklaarde Van Leijenhorst. Eén van de toetsstenen waaraan kritische buitenstaanders ons als CDA beoordelen!
Jammer – en in tegenspraak met bovenstaande – was daarbij wel dat „Hier en Nu" in een reportage over dezelfde zaken meende te moeten opmerken, dat politici zich hier, als ware het onïnteressant in de verkiezingen, niet laten zien.

Vriezenveen

Dan naar Vriezenveen. Spreekbeurt voor aandachtig gehoor van meest doorgewinterde CDA'ers. Gerard van Leijenhorst spreekt over

juist dié zaken, die hier gevoelig liggen: het bijbels uitgangspunt, hoe gaan we daarmee om in het CDA. We hechten aan gezin en huwelijk, naast alle andere samenlevingsvormen mogen deze niet verschralen. En de ethische vraagstukken: alles wat kan, mag dat ook? Daar worden flinke vraagtekens bij gezet.
Het blijkt ook in de latere discussie: in een gemeente als deze – en er zijn er talloze zo – is de verleiding om b.v. RPF te stemmen sterk aanwezig. Onze CDA-spreker begrijpt die verleiding wel, maar neemt ondubbelzinnig stelling. Zulke getuigenispolitiek noemt hij onverteerbare luxe. Wij moeten als één geheel in een gebroken wereld verder. Verwijst naar Algra's abortusstandpunt (vgl. CDActueel van 25/4 jl.). We hebben een gebrekkige binnendijk gelegd. Ieder in de fractie heeft er véél moeite mee gehad. De „abortus-dissident" Van Leijenhorst die tegen stemde, valt zijn 47 andersdenkenden geheel niet af in pogingen breuklijnen te scheppen. Integendeel! Maar hij blijft voor zichzelf de hoogte en de stevigheid van de nu gelegde „dijk" in geweten afwijzen.
Toch dient men zich in het CDA goed rekenschap te geven dat de discussie met hen, die fundamentelere getuigenispolitiek wensen te voeren, nog lang niet grondig genoeg gehouden is. Wij hoeven ons daarover niet te schamen, we hebben krachtige argumenten, en in wederzijds respect kan veel schade, onnodige „overloop" voorkomen worden.
Er zijn ook té traditionele geluiden. We zijn een eigentijds Appèl aan een veranderende wereld. We dienen ons daarbij beslist niet in „liberale" en „socialistische" hokjes te laten opdelen.
Het enthousiasme van Dries van Agt en ook vóór hem blijkt in dit sterk reformatorisch gekleurde deel van Overijsel goed aan te slaan. Zo gaan we – met de hele lijst erachter – goede verkiezingen tegemoet. Bij de bovenste „hap" op die lijst zit ook Gerard van Leijenhorst. Hij opereert in die landelijke kopgroep niet altijd opvallend, maar wordt door veel afdelingen „in den lande" wel opvallend gewaardeerd.
Het is laat als we terugrijden. Mevrouw Van Leijenhorst – vergezelt haar man heel vaak en vindt dat in alle opzichten nuttig – haalt ons over nog even in Garderen brood en soep te eten. We hebben een serie uiteenlopende indrukken opgedaan. Dit is zomaar een dagje politiek. Het is nuttig en leerzaam geweest.

IX. B. Nieuwe minderheden *(uit: CDA program „Om een zinvol bestaan")*

1. Analyse

Door een sterk toegenomen immigratie is de Nederlandse samenleving geconfronteerd met de aanwezigheid van enkele honderdduizenden mensen van buiten ons land: buitenlandse werknemers, Surinamers, Antillianen, vluchtelingen enz.
Gezinshereniging en een hoog geboortecijfer doen verwachten, dat de omvang van de zogeheten culturele minderheden tot 1990–1995 nog zeer sterk zal toenemen.
De positie van deze minderheidsgroepen is alles behalve benijdenswaardig. Op de arbeidsmarkt, bij de huisvesting, in het onderwijs, bij de toegankelijkheid van welzijnsvoorzieningen, op al deze terreinen bevinden zij zich min of meer ontheemd, en gevreesd wordt, dat de eigen cultuur en leefwijze langzaam maar zeker verloren gaan. Dit zou kunnen leiden tot een isolatie van deze nieuwe minderheden van de hen omringende samenleving door ghettovorming.
Vooral voor de jongeren uit de minderheden (de 2e generatie) en in het bijzonder voor de vrouwen is zo'n ontwikkeling fnuikend. Wezenlijk is dat de culturele minderheden in staat worden gesteld hun eigen identiteit te beleven. Een duidelijk respect voor hun eigen aard, gepaard gaande met een straf optreden tegen discriminatie, is een essentiele voorwaarde voor een gelijkwaardige positie van de minderheden en met wie wij immers tezamen de Nederlandse samenleving vormen.

2. Benadering

a. Respect voor de verscheidenheid in de Nederlandse samenleving is een onmisbare voorwaarde voor de culturele, sociale en economische emancipatie van minderheden. Van dit inzicht dienen op hun beurt ook de nieuwe minderheden te profiteren. Vanuit de politiek dient eraan te worden bijgedragen dat de vergroting van de culturele pluriformiteit als een positief feit wordt gewaardeerd. De structuur van de Nederlandse samenleving zal zich derhalve verder in pluriforme zin moeten ontwikkelen om aan de emancipatie van minderheden ruimte te geven.
b. Het overheidsbeleid dient zich te richten op een wederzijds proces van toegroeien naar een multiculturele samenleving, een acculturatie met respect voor elkaars identiteit.
Daarom moeten zowel de sociaal-economische achterstandssituatie als de sociaal-culturele beperkingen in samenhang worden aangepakt.
c. Dit vereist een goede coördinatie van het beleid door een intensivering van de al in gang gezette initiatieven. Het overheidsbeleid dient echter niet eenvormig te worden opgezet, maar juist als een differentiatie naar de onderscheiden minderheden toe. Dit om te voorkomen, dat „de minderheden" als één enkele categorie worden beschouwd en een stigmatiserende werking op de mensen uit deze groepen zal uitgaan.

3. Artikelen

In het kader van het program en de daaruit voortvloeiende visie op de (nieuwe) minderheden zijn de beleidsartikelen welke (mede) op genoemde materie betrekking hebben, geheel geïntegreerd in diverse andere hoofdstukken van dit program (zie o.a. de hoofdstukken II, III, V, VI, VII, IX.A).

commentaar

Ontwerp-Minderhedennota

Hoewel met vertraging is dan toch de lang verwachte minderhedennota verschenen.
Weliswaar is het nog maar een discussienota: d.w.z. een regeringsstuk dat het land wordt ingezonden om dáár besproken te worden. Mede aan de hand van de hierop geleverde kritiek – dit kan gebeuren tot 1 oktober a.s. – wordt er een beleidsnota opgesteld welke dan ergens in 1982 in de Tweede Kamer behandeld wordt. Een wat langdurige zaak, dat wèl.
Maar gelukkig is er dan na de goede inzet van dit kabinet op dit terrein een prima nota op tafel gelegd (336 bladzijden) een uitstekende inventarisatie en beloften inhoudend voor een respectabel beleid.
Er wordt eerlijk toegegeven dat Den Haag zich op de gevolgen van de immigratiestroom heeft verkeken: o.a. te eenzijdig gericht op het welzijnsbeleid, te weinig coördinatie en te weinig inspraak van de betrokkenen zelf.
Als doelstelling wordt nu algemeen geformuleerd: „Het minderhedenbeleid is gericht op de totstandkoming van een samenleving, waarin de in Nederland verblijvende leden van minderheidsgroepen ieder afzonderlijk en als groep een gelijkwaardige plaats en volwaardige ontplooiingskansen hebben."
In de nota worden een groot aantal maatregelen genoemd om dit waar te maken, o.a. op het gebied van het onderwijs, huisvesting en werkgelegenheid. In voldoende samenhang? Samenhang in opbouw! zouden we willen zeggen. Nog geen lange termijnwerk, wel voor de korte en middenlange termijn, met enigszins afgemeten financieringsdoelstellingen. Te bemeten misschien in het licht van de geschetste ambities?
De nota is een serieus discussiestuk. Wellicht zal niet iedereen de tijd voldoende vinden – 5 maanden minus de zomer – om er het zijne/hare van te zeggen. Zeker wanneer de nota nog in verschillende talen vertaald zal worden. Van dit laatste gaan wij tenminste stilzwijgend uit. Want alleen dan kunnen alle meest betrokkenen er echt over meepraten.

(foto Nick Morelis)

CDA in gesprek met „minderheden"

Herman Emmink („ingehuurd om de muzikale onderdelen aan elkaar te praten") zorgt voor de presentatie samen met CDA-fractiemedewerkster in de Tweede Kamer Anneke Pruiksma-Wong Sie Kwie. Zij in prachtig wit gewaad, Herman Emmink in stemmig blauw. „Het duo Black and White" zegt hij. Eerst een optreden van Zigeunerorkest „Hamidofik", vader, moeder en kinderen met violen, bas, accordeon en wasbord. „Zigeuner illegaal op CDA-feestje", meldt de krant de volgende dag.

Pleidooi voor inspraak

Dan voert de heer M. F. Mual, voorzitter van het inspraakorgaan Welzijn Zuid-Molukkers het woord. Hij spreekt liever niet van „culturele minderheidsgroepen", maar van „etnische bevolkingsgroepen". „Wij kunnen niet rechtstreeks kiezen. Ook na 26 mei zijn de etnische bevolkingsgroepen afhankelijk van wat de politieke partijen in het parlement naar voren brengen." Daarom pleit hij voor reële inspraakmogelijkheden en om de absolute noodzaak ook de minderheden bij het beleid te betrekken. Na 5 jaar Zmolukse inspraak via het inspraakorgaan heeft de overheid nog onvoldoende voorwaarden geschapen. Dat het CDA-program op dat punt een „omissie" zou bevatten betreurt hij vooral „omdat een aantal gedachten in uw program mij aanspreken". Zoals de prioriteiten ten gunste van de etnische minderheden op het terrein van de werkgelegenheid, het onderwijs, welzijn en huisvesting. Evenals de voorwaarden voor behoud van de eigen culturele oriëntatie en entiteit van deze bevolkingsgroepen. „Ik hoop, dat het CDA ook na 26 mei bereid zal zijn te luisteren naar wat wij belangrijk vinden", aldus Mual.

Een incident

Vervolgens is het woord aan „de onvermoeibare voorvechter voor de minderheden in en buiten de Tweede Kamer", Piet van Zeil. Vrij Nederland noemde hem „de onderkoning van Suriname". Aan het begin van de avond werd hij al door veel Surinaamse, Hindoestaanse, etc. etc. aanwezigen begroet. Een incident dient zich aan. Een 10-tal Surinaamse jongeren loopt naar voren en ontrolt twee spandoeken. Het ene tegen het kabinet en het andere voor mensenrechten voor de nationale minderheden. Ze roepen: „weg met de visumplicht. Weg met de 1 novemberwet". En: „legalisatie illegalen nú". Op verzoek van de organisatoren gaan ze weer terug naar hun plaatsen. Piet van Zeil spreekt van „een intermezzo" en begint zijn speech. Volgens hem bevinden zich 700.000 mensen in Nederland, die elders geboren zijn. Als oorzaak noemt hij de arbeidsverdeling in de wereld, het verschil in welvaart en het tekort aan menswaardige posities in de wereld. Vandaar dat allen, die verantwoordelijkheid dragen, moeten werken aan andere en meer rechtvaardige verhoudingen en omstandigheden in de wereld. „Dat kost veel tijd en enorm veel inspanningen", aldus Piet van Zeil. CDA-bewindslieden als De Ruiter en Haars van Justitie en mevr. Kraaijeveld-Wouters van CRM, kamerleden als Van Leijenhorst en Van de Broek zitten verspreid in de zaal. Temidden van „buitenlandse" mannen en vrouwen, in vaak kleurige en fraaie kledij.

Multi-culturele samenleving

„Voor het CDA staat vast, dat Nederland een multi-culturele samenleving blijft", zegt de vicevoorzitter van het CDA. De aanwezigheid van mensen van elders betekent een verrijking van het leef-en cultuurpatroon van de Nederlandse samenleving. Maar wij worden geconfronteerd met discriminatie en intolerantie. „Het CDA verafschuwt dit verschijnsel, acht dat niet christelijk en bestempelt het als onaanvaardbaar." Hij noemt ook de problemen op het terrein van wonen, werken, onderwijs en wetgeving. Problemen die wij „alleen met u" kunnen oplossen. Samen zullen wij de kaders moeten aangeven waarbinnen de verscheidenheid en pluriformiteit vorm en inhoud kunnen krijgen en houden. Vanuit het CDA willen wij daarvoor, met u samen, daarvoor verantwoordelijk zijn." Vandaar dat de culturele minderhedenproblematiek „één van de centrale punten van ons beleid voor de komende jaren" is. Zo wordt binnen het CDA binnenkort een afzonderlijk en speciaal orgaan opgericht t.b.v. culturele minderheden. Ook moet de benoeming van een aparte „bewinds-persoon" in het nieuwe kabinet serieus worden bekeken. Aldus Piet van Zeil. Ook de volgende spreker S. Rambocus een vertegenwoordiger van de Hindoestanen en CDA-raadslid in Utrecht vraagt aandacht voor het CDA-program. Een onevenredig deel van geld en aandacht moet aan de problemen van de etnische minderheden in ons land worden besteed. Zij behoren immers tot de zwakkeren in de samenleving.

Praten met Haars

In de pauze verdringen de aanwezigen zich voor de stalletjes met „inheemse specialiteiten", die

Terwijl over al in het land de politieke partijen in verkiezingsbijeenkomsten proberen een zo groot mogelijke meerderheid van potentiële kiezers achter zich te krijgen, houdt het CDA in het Rotterdamse groothandelsgebouw een „Ontmoetingsbijeenkomst voor culturele minderheden". „Wij kunnen niet rechtstreeks kiezen, maar staan langs de zijlijn", zal later op de avond de voorzitter van het Inspraakorgaan Welzijn Zuid-Molukkers M. F. Mual namens de talloze „vreemdelingen" in ons land zeggen.
Het is donderdagavond 23 april. In het nabijgelegen Rotterdamse Centraal Station staan groepjes buitenlanders doelloos te wachten. De avondbladen melden weer nieuws over de „Kerk-Turken".

in grote bakken door de „nieuwe Nederlanders", zoals een van de inleiders had gezegd, zijn aangevoerd. Mais, loempia's, gekruide meelfrituren etc. Staatssecretaris Haars feliciteert in een aangrenzende zaal een Nederlandse bruid. „Je moet nu eenmaal aan je kiezers denken," zegt ze. Ik vraag, wat ze vindt van haar vreemdelingenbeleid. Mevr. Haars: „Het ellendige van het vreemdelingenbeleid is, dat het altijd goed voor de ene is, en slecht voor de ander. In de wet zijn nu eenmaal voorwaarden voor verblijf opgenomen. Maar uit de kritiek blijkt, dat ik wel het nodige heb gedaan." Ze is erg blij met deze ontmoetingsavond. Ze staat niet op de verkiezingslijst. Komt ze helemaal niet terug? „Ik heb me niet aangeboden. Er moet veel gebeuren, wil ik 't toch doen." Mevr. Haars vindt het CDA-program voor het minderhedenbeleid het best. In het PvdA-program kan ze niets ontdekken, „wat we niet al doen". Haar opvatting over de Christen-Turken? „Ik wou dat men nou eens begreep, dat de verantwoordelijkheid voor de illegalen niet ophoudt bij de grens. Ook ontwikkelingssamenwerking, zending en missie is de verantwoordelijkheid van de Kerken. Ze steunen de mensen niet alleen door ze in kerken te houden." Ze zegt verder, dat 20 à 30% van de illegale vreemdelingen wordt toegelaten op hu-

door Ben Pauw

manitaire gronden. „Wij proberen zo humanitair mogelijk en zo snel mogelijk te beslissen. Wij hebben zeer veel mensen binnengelaten, terwijl Den Uyl als premier ook al had gezegd: we laten ze één keer toe, maar verder niet."
Dan Piet van Zeil even vragen naar zijn reactie op de korte demonstratie tijdens zijn speech. Van Zeil: „Ik heb daar begrip voor. Vaak worden zij intolerant behandeld en gediscrimineerd. Vandaar hun behoefte. Herman Emmink drukt een oude vrouw, van blijkbaar Indonesische afkomst, de hand. Even een vraag voor CDActueel. Wat hij van zo'n avond vindt? „Ik geloof dat je door mensen van verschillende culturen bij elkaar te brengen, drempels kunt verlagen".
De presentator vraagt stilte voor de gevolmachtigde minister van de Nederlandse Antillen, de heer R. Cassares. Deze prijst het CDA voor deze ontmoetingsbijeenkomst, „terwijl het nog niet eens om stemmers gaat". Hij constateert in ons land een steeds toenemende afwerende houding tegenover de minderheden, die vaak worden beschouwd als „een probleemscheppende groep". Door het isoleren van de zgn. migrantenproblemen, worden zij gepersonifieerd als een probleem; op straat, op het werk of in de buurt. Maar de problemen als criminaliteit en drugs zijn algemene problemen in een afnemende welvaartsstaat. „Het is een groot onrecht om dit soort zaken als typische migrantenproblemen te beschouwen. De identificatie van de migrant als probleemgroep is té ver voortgeschreden. Er zijn te weinig mogelijkheden geweest om de buitenlanders in hun eigen cultuur te ontmoeten. Ik heb een gering optimisme, dat dat in de toekomst misschien beter kan worden." Hij hoopt, dat ook na 26 mei meer van dit soort (CDA)-manifestaties zullen plaatsvinden. Dan worden kleine „plastic glaasjes" rondgedeeld met Curaçaose likeur en Coec Coei, ook daarvandaan. De gevolmachtigd minister: „Ik wil graag toasten op het welzijn van de Antillianen in Nederland."
Dan vraagt en krijgt „een Turkse jongen", zoals hij zich noemt het woord. „Waarom met de verkiezingen voor de deur nu ineens zo'n belangstelling?" vraagt hij. „Waarom worden de culturele minderheden niet meegeteld?" Het blijft een retorische vraag. Of is het optreden van de Arabische muziekgroep „Oriental", die nu op het programma staat, dat? Ritmische muziek. Twee Arabische landgenoten dansen spontaan mee. M. Slaby vraagt dan namens zijn collega-buitenlandse werknemers om wat meer aandacht en begrip van de Nederlandse samenleving. Hij woont nu 16 jaar in Nederland. Hij suggereert, dat het werk van de Stichtingen Buitenlandse werknemers ook door Nederlanders kan worden gedaan. „Zo komen we onvoldoende tot de Nederlandse samenleving." Hij vraagt het CDA om meer mogelijkheden voor de buitenlandse werknemers, o.a. uitbreiding van de zendtijd, meer aandacht voor scholing en vorming en voor de tweede generatie buitenlanders. Ook moet de wetgeving worden bezien op discriminatoire elementen. Zoals zo vaak vanavond wordt de juistheid van zijn woorden door applaus onderstreept.

Het meerderheidsprobleem

De CDA-lijsttrekker, inmiddels in „Engels" gearriveerd, glimlacht bescheiden. Het is nu zijn beurt voor een kort woord. „Het was een goeie avond, om de Nederlanders te laten luisteren naar wat u te zeggen had. Meestal is dat andersom en dan nog vaak in verwijtende zin. We spreken vaak over het nieuwe probleem van de etnische minderheden. Maar er is maar één probleem en dat is het meerderheidsprobleem. Omdat we niet behoorlijk weten om te gaan met mensen, die wij hebben toegelaten. Als deze avond op dat wezenlijk punt een verbetering kan brengen, ook ver over vandaag heen, dan is het vooral daarom een heel goeie avond geweest," aldus Dries van Agt. „Lang leve dé CDA," roept een mevrouw in Indonesisch gewaad. Zij drukt de lijsttrekker ontroerd de hand. „Het was een goede avond," zegt zij.

(foto Nick Morelis)

Het CDA-verkiezingsprogram en gemeentelijk minderhedenbeleid

door D. Corporaal

Een verkiezingsprogram geeft een opsomming van voornemens van een politieke partij. Daarbij vecht een partij: de volksvertegenwoordigers maken zich sterk om uit te voeren wat in het program staat. Het CDA-program is zo opgezet, dat van een aantal belangrijke onderwerpen ontleed wordt hoe de problemen liggen. Vervolgens geeft het program de CDA-benadering van de problematiek weer. In artikelen wordt vervolgens aangegeven hoe het CDA de zaken wil aanpakken.

Niet alle artikelen bevatten concrete uitgangspunten. Vele malen worden zinnen gebruikt als: verdient extra aandacht; voorrang moeten krijgen; . . . zijn voorwerp van bijzondere zorg; het beleid, dat . . . wordt voortgezet; de zorg gaat de komende jaren uit naar . . . ; de overheid brengt tot uitdrukking . . . ; voorrang moeten activiteiten krijgen, die . . .

Het staat vast dat deze formules – die onvermijdelijk lijken in verkiezingsprograms – bedoelingen duidelijk maken, maar nog niet vertellen wat dat beleid nu precies gaat inhouden. Het zijn aanwijzingen, die een richting verklaren.

Begrippen

Wie praat over minderheden komt begrippen en woorden tegen als: respect, discriminatie, emancipatie, pluriformiteit, identiteit, acculturatie, coördinatie, intensivering, initiatieven, differentiatie, categorie, stigmatiserend, facciliteitenbeleid. Voor waar niet het meest eenvoudige Nederlands. Maar ja, we praten dan ook over beleid ten aanzien van culturele minderheden. Het gaat over erg veel buitenlanders en dan blijkt tenminste dat wij bereid zijn erg veel woorden uit andere talen over te nemen. De gewraakte woorden zijn gemeengoed onder volksvertegenwoordigers. Voor bredere groepen uit ons volk leveren ze moeilijkheden op. Daarom is vertaling en invulling van die woorden nodig om over te brengen wat wordt bedoeld.

Als politieke partij slagen we er onvoldoende in gewoon Nederlands te gebruiken. Ik denk, dat veel politici en bestuurders de ervaring zullen hebben dat je heel snel geneigd bent „vaktaal" te gebruiken zonder te beseffen, dat het nogal eens „geheimtaal" is voor hen die verder van de politiek en het politieke bedrijf af staan.

Plaatselijk vlak

Wat doe je nu op het plaatselijk vlak met de inhoud van de artikelen uit hoofdstuk „Nieuwe minderheden"? Kun je er iets mee doen en is er plaatselijk iets mee tot stand te brengen?

Het program is geschreven voor de landelijke politiek. Dat betekent, dat de hogere overheid – de regering – beleidsmaatregelen moet nemen. Die beleidsmaatregelen zullen in gemeenten, waar minderheden wonen, uitgevoerd moeten worden.

Er zijn natuurlijk wel artikelen, die ook voor het plaatselijk beleid van belang zijn en die voor iedere gemeente met minderheden aan de orde zijn, maar die toch om een eigen invulling vragen. Ik denk aan punt g. uit de benadering van het hoofdstuk Justitie en Binnenlands Bestuur. Op blz. 68 van het verkiezingsprogram staat: „gelijkwaardigheid van alle mensen staat voorop, ongeacht geslacht, ras, geaardheid, afkomst, religieuze of politieke overtuiging, economische positie of het deel uitmaken van een minderheidsgroepering. Minderheidsgroeperingen in onze samenleving moeten zich ook zelf in eigen kring houden aan de Nederlandse rechtsorde".

Dan begint het echter pas. Hoe pas je die gelijkwaardigheid toe bij welzijn, bij onderwijs, huisvesting, werk en noem maar op. Artikel 9.22 uit het program staat dan levensgroot voor je „de aanwezigheid van grote groepen buitenlandse werknemers in ons land heeft gevolgen voor het ter beschikking stellen van huisvesting, het toelatingsbeleid voor gezinshereniging en het bieden voor mogelijkheden om, indien door buitenlandse werknemers gewenst, opname in het Nederlandse maatschappelijke leven te bewerkstelligen".

Het is allemaal heel logisch, maar wat doe je daar concreet mee. Het program zegt heel nuchter in aansluiting op het weergegevene: „Hiervoor moeten voorzieningen worden getroffen, waartoe het beleid moet worden gecoördineerd".

Daarmee zijn we dan bij de kern van de zaak. Het beleid op de verschillende departementen moet op elkaar worden afgestemd, maar daarnaast zal de rijksoverheid voorzieningen moeten treffen om de gevolgen op te vangen. Voorzieningen treffen betekent heel gewoon: „zelf middelen beschikbaar stellen om de gevolgen op te vangen".

Financiële regeling

Met ingang van 1 januari 1981 is er een bestuurskostenregeling van toepassing, die gemeenten met minderheidsgroeperingen zeer beperkte financiële middelen ter beschikking stelt om in de sfeer van de bestuurskosten e.e.a. te doen. Het biedt slechts beperkte mogelijkheden, die uitgebreid moeten worden, willen de voornemens van het CDA werkelijkheid worden. Een vaste uitkering uit het gemeentefonds, gekoppeld aan het aantal buitenlanders in een gemeente, is een goede waarborg om lijn in het beleid te brengen.

Overigens is de tekst van een program van beperkte betekenis. Zo staat in artikel 9.22 van het program dat het aantal buitenlandse werknemers niet verder wordt uitgebreid. Eén van de gevolgen van gezinshereniging is echter, dat daardoor het aantal buitenlandse werknemers toch toeneemt omdat op den duur een aantal vrouwen een plaats op de arbeidsmarkt zal vragen, maar op veel kortere termijn reeds vaak de kinderen.

Zaken als voorlichting over elkaars cultuur, informatie over onderwijs, de inrichting van de Nederlandse samenleving, enz. zijn broodnodig. Dat geldt ook voor eigen literatuur in bibliotheken, voor multi-culturele kinder-opvangmogelijkheden, versterking van deskundigheid van hulpverleners, jeugdbegeleiders, enz. door middel van opleiding en omscholing.

Het zal in iedere gemeente uitgevoerd moeten worden, maar er dienen wel geldmiddelen voor beschikbaar te komen. Het is uitgesloten, dat gemeenten dit zelf kunnen financieren uit de middelen die zij normaal ter beschikking hebben. Ik denk dat de uitvoering van het minderhedenbeleid staat of valt met de beschikbare mankracht en beschikbaar geld.

Hetzelfde moet gezegd worden van het beleid ten aanzien van het onderwijs. Het program spreekt van een duidelijk faciliteitenbeleid. Het doelt daar o.a. op aangepaste leerplannen en opvangmiddelen, scholing van buitenlandse docenten, uitbreiding aantal contactpersonen, meer mogelijkheden voor de Nederlandse leerling om kennis te nemen van de culturen van minderheidsgroepen.

Ik heb het nu nog niet eens gehad over een van de meest nijpende vraagstukken: de huisvesting van de minderheidsgroepen. Het program heeft dit punt niet veel uitgewerkt. Ook hier dient echter in eerste instantie de rijksoverheid het raakwerk en de beschikbare middelen vast te stellen. Vormgeving zal per gemeente moeten geschieden en het zal de nodige inspanning vergen om tot goede oplossingen te komen.

Gemeenten en gemeentebestuurders kunnen met deze punten erg veel doen, mits de prijs betaald kan worden. Veel werk staat nog in de kinderschoenen, maar het is de moeite waard er verder aandacht aan te schenken.

Het gaat om niet minder dan het leven en samenleven van generaties in ons land. Spanningen zijn er zeer snel. Alleen wanneer we bereid zijn de prijs te betalen voor een multi-culturele samenleving zal die multi-culturele samenleving leefbaar zijn en leefbaar blijven. Het is de moeite waard ons daarvoor in te zetten en het program biedt daartoe mogelijkheden, maar het zal er vooral op aankomen of we het plaatselijk waar kunnen maken.

De auteur is burgemeester van Leerdam en lid van het dagelijks bestuur van het CDA.

De vreemdeling die in uw poorten is

Er wonen nu ongeveer 600.000 buitenlanders en Antillianen in ons land. Het regeringsbeleid is er mede gelet op de sociaaleconomische situatie op gericht om de toelating beperkt te houden. Denk in dit verband aan de instelling van de visumplicht voor Turken en Surinamers. Niettemin blijft toelating op grond van gezinshereniging en de vluchtelingenstatus mogelijk. Denken we daarbij voorts aan de vruchtbaarheidsgraad van deze groeperingen, dan valt te verwachten dat we omstreeks het jaar 2000 ca. 1 miljoen buitenlanders in ons midden hebben. Een gigantische opdracht voor de overheid, rijk- en gemeenten én voor de samenleving om deze ontwikkelingen in goede banen te leiden. Zal het minderhedenprobleem niet het grootste vraagstuk zijn nà de Sociaaleconomische problematiek van de tachtiger jaren?

door drs. Gerard van Leyenhorst

Kabinet en CDA actief

Feitelijk zijn we ons van de draagwijdte van deze problematiek nog maar kort bewust, tenminste voorzover dit al het geval is.
Het kabinet Van Agt heeft als eerste deze zaak fors aangepakt. In het kabinet Den Uyl is eigenlijk alleen de zgn. 1 november-wet (de wet arbeid buitenlandse werknemers) vermeldenswaard.
Wapenfeiten van de huidige regering zijn o.a. de coördinatie van het minderheidsbeleid onder een apart directoraat op Binnenlandse Zaken, verder tal van activiteiten op onderwijsgebied (Pais bracht o.a. een concept-nota onderwijs culturele minderheden uit) voorts een reeks van faciliteiten aan (grote) steden met grote groepen minderheden. En tenslotte de lang verbeide discussie-nota minderhedenbeleid – welke zo juist verschenen is – en die een belofte inhoudt voor een ambitieus samenhangend beleid.
Het CDA heeft zich op dit terrein eveneens bijzonder actief getoond. Vanuit de CDA-fraktie in de Tweede Kamer ontsproot het initiatief om een Bijzondere Kamercommissie Culturele Minderheden in te stellen. Deze draait nu ongeveer een jaar. Ook binnen de partij is men druk bezig, in het CDA-program krijgt deze problematiek extra aandacht: zij is zelfs een van de 7 prioriteiten waarmee wij ons thans tot de kiezers richten.
Het minderhedenvraagstuk is niet zo'n populair punt misschien, er is electoraal weinig mee te verdienen. Toch moeten we hieraan willen tillen, omdat we deze verantwoordelijkheid, welke tevens een uitdaging is, niet uit de weg mogen gaan. Het liefst samen met andere partijen, c.q. maatschappelijke verbanden; het gaat hier immers om een nationale inspanning.

Invoelbaar beleid nodig

Hoofdkenmerk van het beleid zal moeten zijn dat het samenhangend, voortvarend, doorzichtig en bovenal ook wijs zal zijn. Wijs, dat wil ondermeer zeggen: invoelbaar èn naar de onderscheidene minderheidsgroeperingen èn naar de Nederlandse toe. Grote fouten zoals in het verleden gemaakt t.a.v. de KNIL-militairen en Zuid-Molukkers moeten persé vermeden worden. Relevant onderzoek, een intensieve informatieverstrekking en uitgebreide voorlichting spelen daarin een belangrijke rol. Mede daardoor kan discriminatie in haar velerlei varianten – als een der oerzonden in de samenleving – systematisch bestreden worden. Het bevorderen van open contacten tussen alle culturen (jeugdbeleid) is hierbij van groot belang. Uit onderzoeken en ervaringen is gebleken dat vooroordelen verminderen wanneer men elkaar ontmoet. Ook de politieke partijen kunnen hieraan een steentje bijdragen. Rotterdam, 23 april, vormde daartoe een goede aanzet. En laten we eerlijk zijn, ook in eigen kring valt in dit verband nog het een en ander uit te leggen: het accepteren van het vreemde als gelijkwaardig met het voor ons zo vertrouwde is niemand op het lijf geschreven. Het overwinnen van welke vorm van discriminatie danook lijkt mij de primaire vooronderstelling van een overigens verantwoord te voeren beleid.
De gelijkwaardigheid van alle rassen en culturen moet ook voor christen-democraten het onbetwiste uitgangspunt zijn. Hiermee hangt samen het recht tot beleving van de eigen culturele identiteit, welke niettemin in de ontmoeting met de Nederlandse cultuur (wederzijds) reeds in beweging is. In deze tijd van economische teruggang zal een extra krachtsinspanning nodig zijn om een en ander inhoud te geven. Een club als de Volksunie bestrijdt je echter het best door deze onder ons volk overbodig te maken.

Een optreden op de minderhedenavond die het CDA vorige week belegde.

„Masterplan"

Op basis van het voorgaande is zoals gezegd een beleid nodig dat doorzichtig en samenhangend is, o.a. door bv. de juiste verbinding te leggen tussen de zachte en harde sectoren (onderwijs, sociaal-cultureel werk, bestrijding drugsgebruik etc. resp. huisvesting en werkgelegenheid), alsmede tussen de verschillende overheidsorganen onderling (horizontaal en verticaal) en de particuliere instellingen. Zonder te willen overdrijven denk ik dat de taalbarrière en het daaruit voortvloeiende gebrek aan opleiding (voor Surinamers en Antillianen geldt met name het laatste) de wortel van verreweg de meeste ellende vormen. Daardoor is de plaats van de autochtonen zo ongunstig op de arbeidsmarkt. Circa 25% van hen is thans werkeloos. Daarom moet de spits gericht zijn op (taal)onderwijs aan jongeren en ouderen, onder wie met name ook de meisjes en de vrouwen, die het hier toch al zoveel moeilijker hebben (en dus meerdere aandacht behoeven).
In dit kader zou ik willen pleiten voor een „masterplan" om het totale onderwijs binnen- en buitenschools – t.b.v. alle leeftijdsgroepen eens systematisch op te zetten.
Onderwijs en vorming zullen zowel hun materiële als geestelijke en culturele kansen het allermeest dienen.
Dit betekent niet dat we dan uit de zorgen zijn. De omstandigheden zullen voor deze mede-burgers – vooral op de arbeidsmarkt – voorlopig beroerd blijven. Maar we scheppen dan wel de voorwaarden dat de kans op verbeteringen groot is.

Meerderheden-probleem

Het minderhedenbeleid is dus een aangelegenheid van langere adem. Maar minder lang naarmate we er eerder doortastend mee aan de slag gaan. Eigenlijk is het veelszins een meerderheden probleem.
Wat brengen we er namelijk als Nederlandse bevolking van terecht om een zodanige samenleving te scheppen waarin een ieder – gelijkwaardig aan de ander – zich veilig voelt?
Echte democratie houdt met name ook rekening met de minderheden; christen-democratie op grond van geloof en traditie niet minder ook met de vreemdeling die in onze poorten is. Het CDA rekent het zich tot een eer die politieke opdracht – welke tevens geestelijke en culturele aspecten heeft – met élan mede gestalte te geven.

Aandacht minderheden in CDA-program terecht

Nederland vertoont steeds meer de kenmerken van een multicultureel en multi-etnische samenleving. Er wonen thans ongeveer 700.000 personen, die gerekend kunnen worden tot de etnische minderheden, dat betekent dat 1 op 20 mensen die men tegenkomt niet tot de Nederlandse autochtonen gerekend zouden kunnen worden.

Over het algemeen zijn de gezinnen van de buitenlanders groter. Het is dan ook te verwachten, dat hun aantal in de nabije toekomst zal toenemen, ook mede onder invloed van de gezinshereniging en geboorte-overschot.

Jarenlang heeft de Nederlandse samenleving in de veronderstelling verkeerd, dat buitenlandse werknemers en (ex) Rijksgenoten na een zeker verblijf in Nederland weer huiswaarts zouden terugkeren.

Deze veronderstelling is in de praktijk niet bewaarheid. De regering is eindelijk tot de conclusie gekomen, dat een zéér groot deel van de minderheden (zoals deze mensen worden aangeduid) zich hier niet tijdelijk, maar permanent zal vestigen. Die erkenning leidt er dan ook toe, dat voor deze mensen een permanente en passende plaats gevonden zal moeten worden in deze samenleving.

Het multiculturele karakter van de Nederlandse samenleving vraagt en vereist een andere aanpak dan tot nu toe gebruikelijk is. Voorlopige hoofdlijnen van dit ander beleid worden aangegeven in de reactie van de Regering op het rapport „Etnische Minderheden" van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

Onlangs is op het Ministerie van Binnenlandse Zaken een afdeling Coördinatie Minderhedenbeleid ingesteld. Aangezien de bestuurlijke organisatie van Nederland vanuit dit Ministerie wordt geregeld, werd de Minister van Binnenlandse Zaken aangewezen als coördinerend bewindsman voor het minderhedenbeleid, dit mede om de decentralisatie van de uitvoering van dit beleid te bevorderen.

Ook het CDA is zich van de moeilijke positie van minderheden bewust, getuige het partijprogram. We moeten ons dan ook bezinnen op de toekomst en de plaats van deze nieuwe bewoners van Nederland.

Het CDA past het principe van de verdelende rechtvaardigheid toe. Er zal nu een onevenredig deel van onze welvaart en aandacht juist aan deze groeperingen besteed moeten worden. Terecht heeft de partijraad dan ook het conceptprogramma van het CDA aangevuld met een apart hoofdstuk gewijd aan de minderheden. Het congres van het CDA heeft op 21 februari 1981 het minderhedenbeleid als een van haar zeven beleidspunten vastgesteld. Het CDA onderkent de achterstandspositie waarin de minderheden verkeren. Het beleid is dan ook gericht op het opheffen c.q. inlopen van achterstanden op de diverse terreinen z.a.:

Huisvesting

Buitenlanders hebben vaak grote gezinnen. Het huidige woningbestand is niet berekend op het huisvesten van dergelijke gezinnen. Bij nieuwbouw en stadsvernieuwing moet vooral gelet worden op de speciale huisvestingsproblemen van grote gezinnen. Het CDA is voorstander van gespreide huisvesting op basis van vrijwilligheid. Ghetto vorming in sloppen-buurten moet worden voorkomen.

Werkgelegenheid

Door de economische teruggang neemt het aantal toe. Ook het aantal werklozen onder de buitenlanders neemt versneld toe. Bij het invullen van vacatures is er een zekere selectiviteit merkbaar. Arbeidsbemiddeling specifiek t.b.v. deze groepen is een bittere noodzaak.

In de bedrijven moeten ook de buitenlandse werknemers voldoende kansen krijgen. Spanningen op de arbeidsmarkt moeten niet opgelost worden door het wegzenden van werknemers van buiten de EG-lidstaten. Een zorgvuldig toelatingsbeleid is noodzakelijk. Gezinshereniging krijgt bijzondere aandacht. Buitenlandse werknemers, die legaal in Nederland zijn, krijgen een behandeling die volledig gelijk is aan die van Nederlandse werknemers.

Onderwijs

Het aantal leerlingen van buitenlandse afkomst zal toenemen. De overheid c.q. het schoolbestuur zal de nodige maatregelen moeten nemen.

(foto Nick Morelis)

Ten aanzien van het onderwijs aan minderheden brengt de overheid – rekening houdend met een geleidelijke groei naar een multi-culturele samenleving – deze zorg naast een gericht faciliteitenbeleid tot uitdrukking in onder meer:

- stimulering van het tot stand komen van aangepaste leerplannen en opvangmiddelen;
- scholing van buitenlandse docenten voor een Nederlandse onderwijsbevoegdheid;
- uitbreiding van het aantal contactpersonen tussen school en ouders van leerlingen uit minderheidsgroepen;
- goede voorlichting over het Nederlands onderwijs en met name ook over het recht van de ouders om volgens de bepalingen van de wet eigen scholen op te richten;
- vergroting van de aandacht bij scholing en nascholing voor het geven van onderwijs aan een multi-culturele schoolbevolking;
- aanpassing van de examens zonder aantasting van het niveau, o.a. door de mogelijkheid te openen de moedertaal als examenvak te kiezen;
- meer mogelijkheden voor de Nederlandse leerling om kennis te nemen van de culturen van minderheidsgroepen;
- speciale aandacht binnen het volwassenenonderwijs voor deelname van personen uit culturele minderheidsgroeperingen;
- de mogelijkheid van verkleining van de klassen.

Identiteitsbevordering

In het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR) lezen wij: „Wederzijdse aanpassing in een multi-culturele samenleving met gelijke kansen voor allen".

Het CDA vindt, dat het recht op een actieve cultuurbeleving voor en door minderheden in het ondersteuningsbeleid voor culturele aktiviteiten tot uiting komen. Activiteiten die het accent leggen op ontmoeting van verschillende culturen verdienen voorrang.

In het jeugd-beleid moet de wederzijdse kennismaking van jongeren uit de verschillende culturen in Nederland sterk worden bevorderd.

Minderheden moeten voluit de kans krijgen om hun eigen cultuur binnen de Nederlandse rechtsorde te ontplooien.

(Vervolg op pagina 17)

7.3. Gelet op de concentratie van de woonnood bij de lagere inkomensgroepen, blijft de sociale woningbouw de hoeksteen van het volkshuisvestingsbeleid. Bijzondere aandacht is vereist voor de huisvesting van één- en tweepersoonshuishoudens, alsmede voor buitenlandse werknemers, gehandicapten en andere specifieke groepen.

uit: CDA program „Om een zinvol bestaan"

Van Agt in gesprek met jongeren

(foto Jos Overmars)

Lijsttrekker Van Agt sprak in Deventer met een groot aantal jongeren uit het CDJA.

Van Agt over einde loyalisme

Achteraf bezien zijn ze inderaad loyaal geweest. Het kabinet zit nog. Hoe moeilijk de bezwaarden in de CDA-fractie het op enkele punten ook met het kabinet hadden: in 98% van de gevallen stemde de fractie unaniem. Ook vergeet men soms dat de meerderheid van de fractie de bezwaarde minderheid van het begin af aan heeft aanvaard door met het kabinet in zee te gaan, ook al kende men de moeite die deze daarmee had.

Inmiddels is bekend dat de loyalisten zich hebben voorgenomen de volgende periode niet meer zo te functioneren. Zij achten het zelf ook ongelukkig. Het moet ook niet meer: een kabinet steune op fracties, niet op individuele Kamerleden.

Overigens zijn verschillen van opvatting legitiem, mits men zich baseert op één en dezelfde grondslag.

De problemen moeten worden opgelost bij het opstellen van het regeerakkoord. Tijdens onderhandelingen over het regeerakkoord zal er in de fractie voldoende overeenstemming moeten zijn, opdat de fractie zich als zodanig achter de voorstellen kan scharen.

Een proces van geven en nemen. Waarbij niet iedereen voor 100% aan z'n trekken komt, als er tenminste meningsverschillen zijn. Maar waarbij de fractie zich uiteindelijk wel in z'n geheel achter het akkoord plaatst.

Iedereen is het er over eens dat de fractie vervolgens opereert volgens de richtlijn van het „samen verantwoordelijk".

Fragment uit de rede van lijsttrekker Van Agt in Hilversum op 28 april

(Vervolg van pagina 16)

Positie van de vrouw

De rol van de vrouw is in het land waar zij vandaan komt een geheel andere. Extra aandacht is dan ook nodig voor de positie van vooral deze vrouwen.

Uit het voorgaande blijkt, dat het CDA de nieuwe bewoners van Nederland de aandacht schenkt, die deze mensen nodig hebben. Gelijkwaardigheid en menswaardigheid zullen centraal staan. Gezien de bestuurlijke indeling van Nederland dient het minderhedenbeleid primair ter plaatse te worden gevoerd, daar waar de mensen werken, wonen, onderwijs krijgen en elkaar ontmoeten.

Het Rijksbeleid heeft hierbij een ondersteunend en corrigerend karakter.

De Gemeenteraden zullen moeten kiezen en duidelijk prioriteiten moeten stellen. Het minderheden-beleid zal in de gemeente-programma's die plaats moeten krijgen overeenkomstig de beleidsvoornemens verwoord in het verkiezingsprogramma, waarin een goed perspectief is ingebouwd voor een zinvol bestaan in een veelvormige samenleving.

S. Rambocus
lid CDA gemeenteraads-fractie te Utrecht.

Programma lijsttrekkerdag Amsterdam: 8 mei.

13.30 uur: Aankomst lijsttrekker Van Agt bij de V.U. Ontmoeting met docenten, studenten en medewerkers.
14.30 uur: Richting Amstelstation.
15.00 uur: Metro-rit naar station Holendrecht (Zuidoost). Uitstappen bij het nieuwe Academisch Ziekenhuis.
15.30 uur: Bustocht naar Gaasperplas (Floriade, Woningnieuwbouw).
16.00 uur: Metro-rit naar Centraal Station.
16.30 uur: Te voet naar Victoria-hotel, tegenover Centraal Station.
16.45 uur: Perskonferentie in Trompzaal van hotel Victoria.
19.00 uur: Vertrek met bus naar Keizersgrachtkerk voor de avondmanifestatie.
19.30 uur: Avondmanifestatie CDA-Amsterdam met redevoering van de lijsttrekker. Muzikale medewerking van de latin-group „Acuarela".
20.45 uur: Pauze. Vertrek lijsttrekker.
21.15 uur: Voortzetting avondmanifestatie met een forum, bestaande uit mevr. Evenhuis-van Essen en de heren Mommersteeg, Heyne, Bruins Slot, Heerma.
22.30 uur: Sluiting.

CDA campagne

Programma Kamerkring Dordrecht 6 mei.

13.30 uur: Bezoek aan de streekmarkt te Zuidland.
14.30 uur: Vertrek naar Oud-Beyerland via Simonshaven en via veerpont Hekelingen (gem. Spijkenisse).
15.15 uur: Aankomst in Oud-Beyerland. Bezoek markt en winkelcentrum (naast elkaar gelegen) in de Westvoorstraat en aan de Oost- en Molendijk.
15.35 uur: Vertrek naar Nieuw-Beyerland.
15.45 uur: Aankomst in Nieuw-Beyerland. Bezoek aan Metaalfabriek de Driehoek B.V. Julianastraat met rondgang door fabriek.
16.45 uur: Vertrek naar Oud Beyerland.
17.00 uur: Aankomst in de Lindehoeve. Gesprek met jongeren en vrouwen.
17.45–18.15 uur: Perskonferentie voor regionale en evt. landelijke pers.
19.30 uur: Vertrek naar Klaaswaal.
20.00 uur: Verkiezingsavond in „de Rank", Kerkstraat 20, met o.a. inleiding van en discussie met lijsttrekker.
21.15 uur: Vertrek lijsttrekker, voortzetting discussie met overige kandidaten.

Afscheid mevrouw Van Beukering

(foto Nick Morelis)

Na vijftien jaar lang werkzaam geweest te zijn bij de CHU en sinds de fusie bij het CDA, in bijzonder voor CDActueel, nam mevrouw van Beukering deze week afscheid wegens het bereiken van de pensdioengerechtigde leeftijd. Wij wensen haar nog vele jaren in goede gezondheid toe! (red.)

door Marc Wortmann

Voorzitter Jonge Socialisten:

„Over 4 jaar kan Den Uyl geen voorbehoud meer maken"

In een statig herenhuis aan de Nicolaas Witsenkade te Amsterdam huist sinds ongeveer een jaar het bureau van de Partij van de Arbeid. Binnen vindt men een kantoorpand, dat aan alle hedendaagse eisen voldoet. Het zenuwcentrum van de grootste oppositiepartij wijkt wat organisatie en sfeer betreft weinig af van ons eigen Dr. Kuyperhuis.
Eén kamer vormt een uitzondering. Wanneer ik de gang van de eerste verdieping afloop, zwelt het geluid van een heftige discussie aan, om te verstommen als ik op de deur klop en naar Rob van Gijzel vraag.

De voorzitter van de Jonge Socialisten voert mij naar een leegstaande ruimte, waar ik mijn vragen op hem af kan vuren.
Het uitgangspunt van de JS is belangenbehartiging voor jongeren. Wij geloven dat het socialisme de enige richting is die uitzicht biedt op de emancipatie van jongeren. Daarom richten wij ons sterk op de PvdA, al vinden wij dat die teveel aandacht schenkt aan het parlementaire gebeuren. Wij zien meer in maatschappelijke acties, de mensen zèlf mobiliseren, ideeën overdragen. De JS zijn wel altijd aanwezig op congressen en partijraden. We hebben daar ook wel invloed, bijvoorbeeld het pushen van de anti-NAVO-lijn.
De JS zullen loyaal meewerken aan de verkiezingsstrijd van de PvdA (Rob kijkt overigens wat niet begrijpend als ik het woord „loyaal" gebruik), al is men in een aantal programmapunten wat teleurgesteld.
De strategie van de PvdA biedt voldoende aanknopingspunten, het programma ook wel, hoewel wat magertjes. Een zo groot mogelijke partij is na de verkiezingen toch erg belangrijk om je ideeën verwezenlijkt te zien. Onze leus is immers „doorbreek de muur" voor een linkse meerderheid.

De JS willen in de komende tijd 6 thema's benadrukken: 1) Linkse meerderheid. Rob spreekt liever over een „progressieve" meerderheid, omdat D'66 erbij is (. . . .).
Als de kabinetsformatie uitloopt op regeren met het CDA zal de positie van JS gigantisch moeilijk worden. Ik vraag me dat overigens ook op programmatische gronden al af, gezien het verschil van mening over kernenergie, kernbewapening en het sociaal-economisch beleid.
2) Vrede en veiligheid.
De JS pleit voor het verwijderen van alle kernwapens van Nederlands grondgebied en voor uittreden uit de NAVO. Op dit punt hebben we wel het meeste moeten inleveren in de partij, al gaat er invloed uit van ons standpunt (met anderen zoals het IKV). Zo'n voorbehoud dat Den Uyl gemaakt heeft, dat kan niet meer over 4 jaar.
3) Jongerenhuisvesting.
Het partijprogramma ziet er wat dit betreft goed uit. 80.000 woningwetwoningen, waarvan minimaal de helft voor jongeren.
Veel partijen (waaronder het CDA) willen meer laten betalen voor het wonen.
Het ligt er maar aan in welke sector je wilt bouwen. Er is geen partij die zoveel wil bouwen in de woningwetsfeer als de PvdA.
4) Kernenergie. De JS wil de kerncentrales zo spoedig mogelijk sluiten als technisch maar mogelijk is en ook de opwerkingsfabriek (UCN) sluiten; conform met partijprogramma.
5) Jeugdwerkeloosheid. Hier speelt het Plan voor de Jeugdarbeid een belangrijke rol.
Via projecten moet werkgelegenheid voor jongeren geschapen worden in nieuwe instellingen. Verder moet extra mogelijkheid voor scholing worden geboden en moet het werk maatschappelijk nuttig zijn (bijvoorbeeld onderwijs aan buitenlandse kinderen, alternatief vervoer, groenvoorzieningen). Het plan voorziet in 70.000 banen, hetgeen 100 miljoen moet gaan kosten plus de uitkeringen die anders nodig zouden zijn.

De JS zitten regelmatig om de tafel met andere politieke jongerenorganisaties om gezamenlijke acties te bespreken. Het actievoeren speelt trouwens een belangrijke rol en het komende congres van de JS zal er aan gewijd zijn.
We gaan in de richting van meer structureel overleg, wat nodig is, want de verrechtsing en de apathie zijn alom. Terwijl dat toch niet nodig is, er is voldoende perspectief te bieden.
Op sociaal-economisch terrein is er ad hoc samenwerking met andere jongerenorganisaties, zoals die van de vakbonden.
Toch stellen die zich terughoudend op als het gaat om zich duidelijk politiek te richten.

Rob van Gijzel ziet wel kansen voor een progressieve meerderheid.
Er is voor het eerst echt uitzicht op. Toch zal het economisch nog wel problemen geven. D'66 beschouwt de economie als een soort koffiedikkijkerij, terwijl dat voor socialisten toch het kernpunt is in de maatschappij. Zij kijken toch heel anders tegen overheidsbemoeienis aan als wij. Ik heb overigens de indruk dat D'66 geen echt blijvertje is. Vandaag zijn ze nog wel duidelijk, maar wat ze morgen doen. . . ? Ik denk dat de mensen voor de verkiezingen toch voor een deel naar de oude partijen terugkeren.

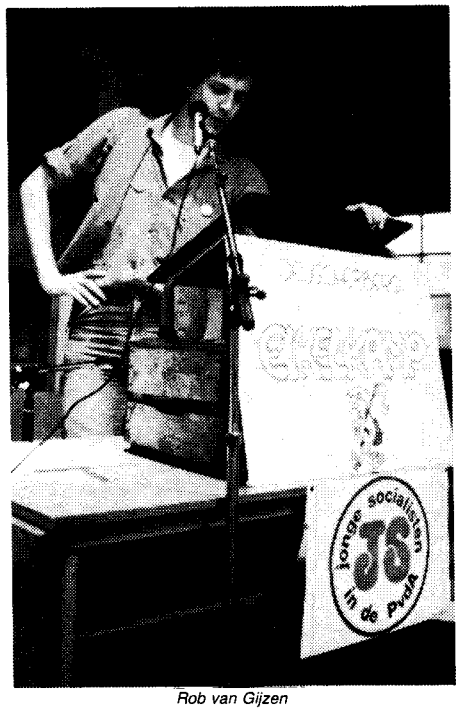

Rob van Gijzen

FBG-Justitie

Onlangs is er een fractiebegeleidingsgroep justitie gevormd. Wellicht zijn er leden, die belangstelling hebben voor deze fbg, maar zich nog niet als zodanig hebben opgegeven. Zij zijn van harte welkom op de eerstvolgende vergadering, welke gehouden wordt op 7 mei, tijdstip 20.00 uur, bij Peter van Akenborgh, van Lieflandlaan 16 in Utrecht (te bereiken vanaf Utrecht-CS met buslijn 1 of 8, richting Overvecht, uitstappen bij de Kardinaal de Jongweg óf vanaf NS-station Utrecht-Overvecht 3 minuten lopen). Op deze vergadering kunnen de leden met elkaar kennismaken en zullen de werkwijze van deze fbg en een keuze van eventueel te behandelen onderwerpen besproken worden. Voor verdere inlichtingen: Peter van Akenborgh, tel: 01804-19972 óf 030-732403.

Politiek-vaardigheid-recreatie

CDA cursusweek voor jongeren van 5 tot 15 juli

Politieke onderwerpen, vaardigheidstraining, recreatie waaronder sport-activiteiten, dat zijn de ingrediënten voor de cursusweek welke de Stichting Kader- en Vormingswerk voor jongeren uit het CDA organiseert. Al een aantal seizoenen organiseert het landelijk vormingswerk naast vele andere projekten ook een kadercursus. Deze cursus die een zestal dagen in beslag neemt, wordt steeds drukker bezocht zodat een grotere regionale spreiding of een uitsplitsing naar doelgroepen van de cursus steeds meer noodzakelijk wordt.

Door de cursus lopen twee centrale lijnen: de **politieke lijn** begint met de grondslag van het CDA en de daaruit ontleende politieke uitgangspunten. Alle volgende vaak politiek actuele zaken die aan de orde komen, worden steeds getoetst aan die grondslag en uitgangspunten. De **vaardigheidslijn** start met de bestudering van vergadermethoden, hoe deze beter te doen verlopen en wat er aan de eigen inbreng kan worden verbeterd. Een en ander wordt dan in een rollenspel of op een andere manier getraind.

Om nog meer jongeren in de gelegenheid te stellen van de diensten van de Stichting Kader- en Vormingswerk gebruik te maken en specifiek van deze kadercursus, is deze wat omgevormd en aangepast.

Om een maximaal effect te bereiken is gekozen voor een cursus die de hele week duurt, zodat steeds de drie dagdelen beschikbaar zijn: de ochtend, de middag en de avond.
De cursus wordt gegeven in de Spaarnberg te Santpoort en vangt aan op zondagavond 5 juli 1981 en zal duren tot zaterdagmiddag 11 juli 1981.
Een extra accent wordt in deze week gelegd op de eigen activiteiten van de deelnemers, onder meer door zelf een stukje van de organisatie in handen te nemen, maar ook door de uitgebreidere trainingsmogelijkheden, welke in deze weekcursus zijn ingebracht. Zondagavond 5 juli 1981 wordt gebruikt voor aankomst van de deelnemers, kennismaking met elkaar, verder uitleg van wat er die week allemaal gaat gebeuren en verdeling van taken.

Politiek

De politieke onderwerpen die aan de orde zullen komen, zijn zoals gezegd:
- grondslag van het CDA.
- beginselprogramma's van socialisten en liberalen.
- de presentatie van het CDA naar buiten.
- sociaal-economische politiek.
- het welzijnsbeleid.

Vervolgens bestaat er nog de mogelijkheid om een door de deelnemers zelf uit te kiezen onderwerp of onderwerpen te behandelen.

Vaardigheden

Na het ontbijt vangt elke cursusdag aan met anderhalf uur bestudering van politieke vaardigheden in theorie. Dit onderwerp is uitgesplitst naar vijf onderdelen:
1. vergaderen.
2. het voorbereiden van een vergadering.
3. spreken in het openbaar.
4. notuleren.
5. onderhandelen.

Aan de hand van het die dag aan de orde zijnde politieke onderwerp wordt, later op de dag of in de avond, het op dezelfde dag besproken onderdeel van vaardigheden in een rollenspel of op een andere manier in een praktische training nog eens aan de orde gesteld. Daarbij zal in veel gevallen gebruik worden gemaakt van videoapparatuur om achteraf het eigen functioneren te kunnen beoordelen.

Recreatie

Gezien de ligging van de Spaarnberg in een zeer bosrijke omgeving en om een beetje fit te blijven, zal elke dag voor het ontbijt voor de liefhebbers begonnen worden met een rondje trimmen. Bij de Spaarnberg is ook een tennisbaan, een basketveld en een voetbalveld aanwezig. Van deze accommodatie zal gedurende de week gebruik worden gemaakt.

Deelname

Deelname aan deze cursus is mogelijk voor CDA jongeren, waarbij wij een grens hanteren tot 30 jaar. In een bijzonder geval kan daarvan worden afgeweken.
Wij willen ons vooral richten op die jongeren, die op een of andere manier in de jongerenorganisatie of in de partij reeds aktief zijn. In het totaal zullen niet meer dan 25 deelnemers aan deze week kunnen meedoen.
Daarom is het verstandig niet al te lang met de inschrijving te wachten. Met uitzondering van de reiskosten en een deelnemersbijdrage zijn aan deze week geen andere kosten voor de deelnemers verbonden. De deelnemersbijdrage is gesteld op *f* 100,–.

Inschrijven door het invullen van bijgaande inschrijfbon. Na inschrijving zal een bevestiging worden toegezonden met de volledige agenda van de week en het nodige cursusmateriaal.

De Stichting Kader- en Vormingswerk en eerdere deelnemers hebben het bovengeschetste projekt als een aantrekkelijke, maar vooral ook leerzame cursus ervaren. Voor de duidelijkheid alle condities nog even op een rijtje:
- Aankomst zondag 5 juli 1981 tussen 18.00 uur en 18.30 uur; vertrek in de loop van zaterdag 11 juli 1981.
- Plaats: Conferentie- en vergadercentrum „De Spaarnberg" te Santpoort.
- Deelname: jonge CDA leden tot 30 jaar.
- Kosten: reiskosten voor rekening van de deelnemers, deelnemersbijdrage *f* 100,– per persoon.

Pieter Dudink

CD-addertje

Abortusdiscussie beëindigd: opgeruimd staat netjes

Inschrijfbon CDA-cursusweek Santpoort (gem. Velsen)

Naam: .....
Voornaam: .....
Adres: .....
Plaats: .....
Leeftijd: .....
Lid van: CDA, CDJA★)
Beroep, studie: .....

★) doorhalen wat niet van toepassing is.

Nog geen deelnemersbijdrage overmaken.
Deze bon zenden aan:
Stichting Kader- en Vormingswerk CDA
Dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag

Voor nadere informatie hetzelfde adres, of telefonisch: 070-924461 (P.F. Dudink of W. Eikelboom)

LW

het beste wat zweden te bieden heeft, een klasse apart!

*) ESTHETISCH VERANTWOORD

*) AKOESTISCH OPTIMAAL

*) EENVOUDIGE MONTAGE

EFFEN

dikte:
ca. 12,5 mm

afmetingen:
ca. 40,6 x 40,6 cm
ca. 61 x 61 cm
ca. 30.5 x 61 cm

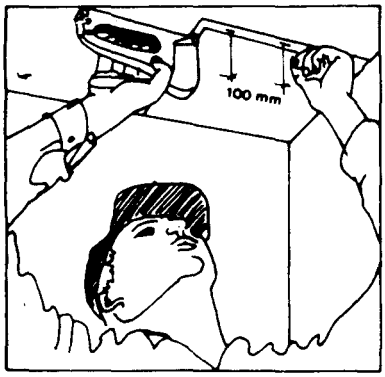

De platen worden met een niet-pistool en 14-mm nietjes of met 314" gegalvaniseerde spijkers met onderlinge afstand van 100 mm bevestigd.

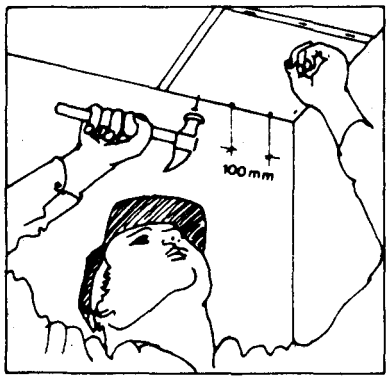

Langs de muren spijkert men door de platen.

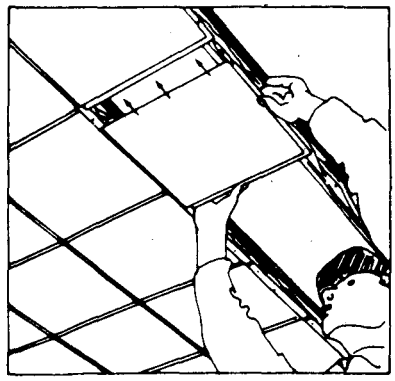

De ene plaat na de andere wordt in de groef van de vorige plaat geschoven.

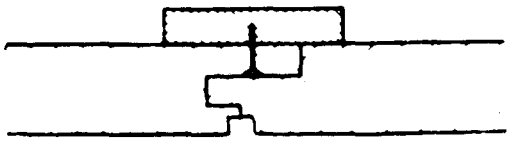

Bomatex

Danzigerkade 16
Loods 12
1013 AP Amsterdam
Telefoon 020-825305

CDA bestuurders praatten over volkshuisvesting

Op zaterdag 25 april jl. kwam een groot aantal CDA-bestuurders bijeen in het Congrescentrum ENGELS te Rotterdam om te praten over het thema VOLKSHUISVESTING. De leiding van deze conferentie was in handen van wethouder De Boer uit Amersfoort.

(foto Nick Morelis)

door Wil van Dinter-Vroegindeweij

In zijn openingswoord zei de voorzitter van de CDA-Bestuurdersvereniging, de heer Scheenstra, dat wonen een eerste levensbehoefte is, een sociaal grondrecht en zeker geen kil spel van vraag en aanbod.

Wonen kost minder geld dan u denkt

De spits van deze dag werd afgebeten door de heer **Van Gemeren,** directeur van de Woningstichting Patrimonium te Delfshaven. In een pittig en stimulerend betoog schetste hij de problematiek rond de financiering van de volkshuisvesting en de woonlasten.

Een pleidooi voerde hij voor een financieringsfonds dat gevoed wordt door de rente en aflossing van bestaande woningwetleningen en leningen van pensioenfondsen en levensverzekeringsmaatschappijen tegen een **maatschappelijke** rente (een rente die niet beïnvloed wordt door monetair beleid). Het is wenselijk dat een gematigd systeem van dynamische calculatie van huurprijzen wordt gehanteerd; voorkomen moet worden dat te veel lasten van nu verschoven worden naar de toekomst.

Over woonlasten in relatie tot de huishoudenssituatie zei hij dat er dringend behoefte is aan een huurquote-beleid, gebaseerd op budget-onderzoeken bij de inkomens vanaf de regelingslonen (lonen volgens CAO vastgesteld) en daaronder. „De overheid zou de moed moeten hebben net zo hard huren te verlagen als zij nu jaarlijks de huren verhoogt".

Decentralisatie van de volkshuisvesting

Aan de hand van een zes-tal stellingen sprak vervolgens gedeputeerde Buijsert. Als de overheid, zo zei hij, het beleid dichter bij de burger wil brengen, hetgeen meer werk voor ambtenaren betekent, dan moeten daarvoor wel de financiële middelen beschikbaar zijn.

Hij wees in dit verband ook op de problematiek rond de decentralisatie van het welzijnsbeleid, waar ook de financiële middelen ontbreken.

De heer Buijsert sloot zijn betoog af met de opmerking dat een snelle, ingrijpende gemeentelijke herindeling noodzakelijk was, omdat – naar zijn mening – een aantal (kleine) gemeenten onvoldoende toegerust waren om de decentralisatie te realiseren. Hij noemde daarbij het aantal van 10.000 inwoners.

Na de film „Kijk op de Stadsvernieuwing" was het woord aan wethouder **Bransen** uit Utrecht over de Stads- en Dorpsvernieuwing.

Kilo's papier worden gebruikt voor het maken van doelstellingennota's. Met dat papier zouden heel wat woningen gebouwd kunnen worden.

Ook over het wetsontwerp Stads- en dorpsvernieuwing werd door hem gesproken. Het artikel (7) over de inspraak vond hij overbodig (iedere gemeente is daar reeds mee bezig). De leefmilieuverordening was een goede zaak; en hij pleitte voor een hechte samenwerking van bewoners, woningbouwcorporaties en gemeenten, gebaseerd op correcte en openhartige informatie. Bewoners hebben recht op eigen deskundigen die wel politieke idealen mogen hebben maar geen irreële stokpaardjes mogen berijden.

Na de lunch volgde een discussie met forumleden waaraan naast de inleiders ook staatssecretaris Brokx en het CDA Tweede-Kamerlid Dijkman deelnamen.

Over de verschillende inleidingen werd fors gediscussieerd. Punten als woonlastenproblematiek, de decentralisatie, de gemeentelijke herindeling, het systeem van de vergelijkingshuren (het is onterecht dat dat alleen voor de 4 grote steden geldt) kwamen aan de orde.

Ook de forumleden zelf wilden nog wel wat kwijt. Zo stelde **de staatssecretaris** dat te weinig CDA-bestuurders alert zijn op het bij de Collegevorming in handen krijgen van de Portefeuille Volkshuisvesting die veelal naar de PvdA gaat. Wethouder Bransen was vóór invoering van huurbelasting en een financieringsfonds (dit in tegenstelling tot de staatssecretaris).

Gedeputeerde Buijsert hield – ondanks een vurig pleidooi vanuit Ameide – vast aan gemeentelijke herindelingen en het CDA-Tweede-Kamerlid Dijkman stelde dat grotere kortingen op de huurtabel ook in andere gemeenten gehanteerd zouden kunnen worden mits daarvoor de financiële middelen ter beschikking worden gesteld.

De conferentievoorzitter concludeerde vervolgens dat de woonlastenproblematiek een blijvende studie en discussie vereist. Voorts legde hij de nadruk op de beschikbare financiële middelen bij het decentralisatiebeleid en hij riep de CDA-bestuurders op vooral de bewoners bij het stad- en dorpsvernieuwingsbeleid te betrekken.

In zijn slottoespraak stelde fractievoorzitter **Lubbers** dat het volkshuisvestingsbeleid in de afgelopen periode zeker de test der kritiek kan doorstaan. Wij dienen „harde" inhoud te geven aan het samen leven. Hij bepleitte het bouwen van betaalbare, sobere woningen en daarbij met name te letten op de gevolgen voor de „echte minima". Voorts had hij geconstateerd dat bij het doorlezen van de verschillende verkiezingsprogramma's het CDA als enige partij een duidelijk volkshuisvestingsbeleid heeft geformuleerd. Of, zo vroeg hij zich af, moeten wij het onlangs verschenen boekje van oud-staatssecretaris Schaeffer als het PvdA-beleid terzake beschouwen?

De Verenigingsvoorzitter sloot vervolgens de vergadering met de woorden „CDA-bestuurders, let op ons kenmerk: het stuurwiel, grijp dit wiel en geef richting aan een goed christendemocratisch beleid".

Tour de France, Bourgondië, Camargue, Carcassonne.

Kampeerfietsreizen

f 495,– tot f 840,–

sindbad tours

Leenderweg 189, Eindhoven, tel. 040-111.444

Spreekbeurten

Datum en aanvang	Plaats	Spreker
3 mei 10.00 uur	Eijs-Wittem	G. Braks; R. v. d. Linden
4 mei	Maasdam	P. v. d. Sanden
5 mei	CDJA-Gemert Dordrecht Jongeren-praatgroep	Th. Steenkamp J. van Houwelingen
6 mei		
20.00 uur	Reimerswaalstraat 3 Amsterdam	K. v. d. Steenhoven (forum)
20.00 uur	Dorpshuis v. d. Plaatstraat 15 Rijpwetering	G. C. van Dam
	Sjelter	
	Leiderdorp	H. C. Couprie
	Barendrecht	De Graaf
	Maasland	H. Eversdijk
15.00 uur	Paramaribostraat 21 Den Haag	H. Gualthérie van Weezel
20.00 uur	„Ichtus" Emmen	drs. J. de Koning

CDA campagne

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
20.30 uur	Café de Molen Gronsveld-Eijsden	R. v. d. Linden; W. Paulis; P. v. Zeil; Brokx; M. v. Amelsvoort; M. Vleugels; R. Oomen; J. Pleumeekers
20.00 uur	Pancratiehoes Heerlen	R. Oomen; D. Cornelissen; mw. v. d. Velden; J. Tacken; M. van Soest-Jansbeken
19.30 uur	Cultureel Centrum „De Oranjerie" Roermond	T. Frinking
	Oosterhout	K. de Jong
	Oisterwijk	P. J. A. M. Steenkamp
	Valkenswaard	J. de Ruiter
	Bowlingcentrum Helmond	mw. D. Cornelissen
	Vrouwenraad Breda	mw. M. Chorus-Menken
	Zundert	Th. M. Hazekamp
13.15 uur	Rivaschool Arnhem	mw. Demmers-Vriens

Voordelige leningen voor ambtenaren

via Disconteringsmaatschappij en Voorschotbank, bel. 02263 - 3644.

geen informatie bij uw werkgever. U heeft kwijtschelding bij overlijden. Overname goed lopende leningen desgewenst mogelijk. Wij geven u jaarlijks een opgave van de fiscaal aftrekbare rente

in handen	36x	48x	60x
10.000	345	275	234
15.000	513	414	350
20.000	690	550	467
25.000	863	690	585
30.000	1036	830	705
35.000	1209	969	820

Persoonlijke leningen met langere looptijden

f 17.500 is 96 x f 308.....f 22.500 is 96 x f 392
f 27.500 is 96 x f 477.....f 32.500 is 96 x f 561

Doorlopend Krediet

in handen	rente en aflossing	in handen	rente en aflossing
10.000	200.–	25.000	437.50
15.000	262.50	30.000	525.–
20.000	350.–	35.000	612.50

2e of 3e hypotheken. Geen taxatie-, afsluit- of behandelingskosten. Inklusief kwijtschelding bij overlijden tot f 45.000,–.

f 17.000 is 240 x f 192.....f 32.000 is 240 x f 352
f 22.000 is 240 x f 244.....f 37.000 is 240 x f 405
f 27.000 is 240 x f 297.....f 60.000 is 240 x f 790

BURO FRISIA b.v.
PARTICULIERE VOORSCHOTBANK
KLAPROOS 2
1716 VS OPMEER N-H
02263 - 3644*

kantoortijden : 08.30 - 21.00 uur
's zaterdags : 09.00 - 16.00 uur

CDA christen democratisch appèl

HET CDA IN DE PROVINCIE DRENTE
vraagt op korte termijn:

een jonge medewerker (m/v)

Voor deze part-time funktie (plm. 2 dagen per week) zullen de werkzaamheden naast de begeleiding van de Statenfraktie, bestaan uit voorkomend bureauwerk t.b.v. het gehele CDA in onze provincie.

Gegadigden dienen te beschikken over
- politieke belangstelling
- goede contactuele eigenschappen
- opleiding op middelbaar niveau
- voldoende typevaardigheid

Geboden wordt een afwisselende funktie waarin zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid worden gevraagd.

Inlichtingen kunnen worden ingewonnen bij de heer G. Numan te Vries, tel. 05921-2300 en de heer Jan van Noord te Dwingelo, tel. 05291-7266.

Sollicitaties kunnen tot 16 mei a.s. aan het volgende adres worden toegezonden: Jan van Noord, Lhee 7a, 7991 PE Dwingelo.

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
(vervolg)		
20.00 uur	Loenen	Van Leijenhorst
20.00 uur	Harderwijk	P. Bukman
	Hotel rest. IJsselmeer	
	Bolsward	R. Lubbers; F. Borgman
	Harenkarspel	P. J. A. v. d. Sanden
	Utrecht (stad)	A. de Kok
	Obdam	R. v. d. Toorn
	Leusden	J. J. P. de Boer
	Marum	C. Hoogstraten
	Adorp-Sauwerd	B. de Vries
20.00 uur	St. Anna Parochie	F. Borgman
	„Ons Huis"	Ph. Burgers
20.00 uur	„Trebol"	
	Harlingen	K. Tuinstra
20.00 uur	„De Arke"	
	Wolvega	S. Faber
20.00 uur	Rest. „Landsend"	
	Havenplein	J. de Geus
	Den Helder	
20.00 uur	Recreatiegebouw	
	Berlijnseplein	Mw. C. H. Evenhuis
	Zwijndrecht	
20.00 uur	Nieuwe Slof	
	Kerkstraat 46	W. Albeda
	Beverwijk	
7 mei	Numansdorp	F. Borgman
	Rhoon	C. P. van Dijk
	Hellevoetsluis	Mw. Bot-van Gijzen
	Maasdijk	v. d. Sanden
20.00 uur	„Het Wapen van Leiden"	
	Vries	B. de Vries
13.00 uur	Maastricht	R. v. d. Linden
20.00 uur	Beesel-Reuver	Th. Stroeken
20.00 uur	Stein-Elsloo-Geulle-	J. Pleumeekers, H. Notenboom
	Urmond	W. Paulis, E. Mastenbroek
	Maaslandcentrum	L. de Graaf
	Eindhoven	mw. M. Leyten
	Hoge Zwaluwe	B. Hennekam
	Asten	P. A. M. Cornelissen
	Dorpshuis Taverne	
	Rijksweg 134	J. N. Scholten
	Nieuwendijk	
	Oosterhout	G. Brokx
20.00 uur	Gorssel	H. v. d. Broek
20.00 uur	Zaltbommel	Lansink
	Purmerend	mw. Heel-Kasteel
	IKV-Goes	Beinema
	Rhenen	G. van Muiden
	Utrecht	A. de Kok
	Maarssen	P. Bukman
	Maarsseveensevaart	
	Paviljoen „Wilgenplas"	
12.00 uur	Groningen	B. de Vries (forum)
	Studentenpastoraat	
	Groningen	G. van Muiden (forum)
	Onstwedde	S. Faber
	Groningen	A. v. Bochove (forum)
13.00 uur	Vervoersakademie	
	Tilburg	H. Eversdijk

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
20.00 uur	CDA-Grijpskerke	H. Eversdijk
	CDA-Hardinxveld	J. van Houwelingen
20.00 uur	Joure	H. A. de Boer
	Drachten	S. Faber
	Rijkspedagogische Ac.	
9.30 uur	Rest. „Fletionare"	
	Esdoornlaan 3	mw. Evenhuis
	De Meern	
8 mei		
20.00 uur	Houtrustweg 2	
	Den Haag	J. van Iersel
20.00 uur	Pancratiehoes	J. v. Iersel; O. Matti; L. Daems;
	Heerlen	M. v. d. Zwaag; H. Savelsberghs;
		P. Bijsmans; J. Pleumeekers
20.00 uur	Vaals	P. Steenkamp; R. v. d. Linden;
		G. v. Leijenhorst; J. Drummen;
		M. Vleugels (o.v.)
	Jeroen Boschcollege	
	Den Bosch	A. van Baars
20.00 uur	CDA-Vrouwenberaad	W. Montfrans
	Laren	
20.00 uur	Brakel	W. Mateman
20.00 uur	Buren	A. Lansink
20.00 uur	Arnhem	J. de Koning
20.00 uur	Elst	v. d. Toorn
20.00 uur	VVD jongerenforum	
	Apeldoorn	mw. v. Vliet-Boers
	Koudum/Warns	S. Dijkman
	Janke Tromphoeve	
	Texel	J. Kraaijeveld-Wouters
	Niedorp	G. C. van Dam
	Goes	Balkenende
	Doorn	T. Gardeniers
	Haren	J. de Ruiter
	Leek	L. de Graaf
	Ten Boer	Van Dam (forum)
	Ichtuscollege	
	Enschede	J. van Houwelingen
	CDA-Goor	J. van Houwelingen
20.00 uur	Jongerencentrum	
	„Open Smoes"	F. Borgman
	Sloten	
9.00 uur	Schuttevaer	
	Werkendam	H. Eversdijk
20.00 uur	Renesse	H. Eversdijk
20.00 uur	Huizen	R. F. M. Lubbers
20.00 uur	Bleiswijk	G. Braks
9 mei		
14.00 uur	Ln. Copes v. Catten-	
	burg 72	A. van Heel-Kasteel
	Den Haag	
	CDJA-Roosendaal	R. F. M. Lubbers
		+ Tindemans
	distrikt Noord-Oost	G. Braks
	Brabant	
	Marken	J. van Houwelingen
13.45 uur	Het Hof van Gelre	
	Hoofdstraat 21	mw. Korte-van Hemel
	Apeldoorn	

en als het om buizen gaat kies dan voor Van Leeuwen Buizen dan zit u zéker goed!

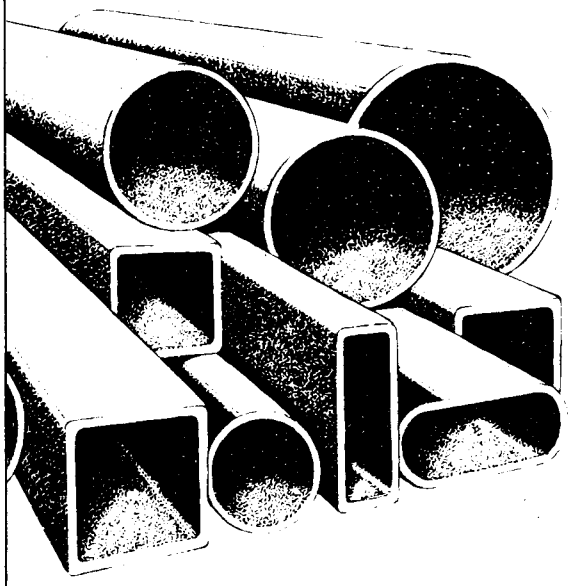

Van Leeuwen levert stalen buizen. Voor alle denkbare doeleinden.

Naadloze en gelaste buizen. Dunwandige en dikwandige buizen. Ronde en geprofileerde buizen. Verzinkt, gemenied, geasfalteerd of met kunststof bekleed. U zegt het maar. Met diameters van 4 millimeter tot meer dan 5 meter. In lengten of op maat gezaagd.

Van Leeuwen houdt méér dan 8.000 verschillende soorten voor u in voorraad. En alle denkbare hulpstukken. Snel uit voorraad leverbaar.

Dagelijks rijden Van Leeuwen wagens door heel Nederland. Vestigingen zijn er in vele landen. Van Leeuwen is dus altijd in de buurt. Daarom is voor Van Leeuwen geen opdracht te groot, maar ook nooit te gering.

't is goed werken met VAN LEEUWEN

Buizen • Fittings • Flenzen • Lasbochten

Postbus 1 - 3330 AA Zwijndrecht, Holland.
Tel. (078) 11 59 11 (70 lijnen) Telex 29176 (15 lijnen).

Hoofdkantoor:
P. VAN LEEUWEN Jr's BUIZENHANDEL B.V.
Zwijndrecht

Dochtermaatschappijen:
VAN LEEUWEN BUIZEN
Vilvoorde bij Brussel - België
HUSTINX S.A.
Herstel bij Luik - België
LIONTUBE S.A.
Chalette sur Loing en Arles - Frankrijk
LEON TUBOS S.A.E.
Alcala de Henares - Spanje
LION TUBE & STEEL COMPANY
Londen en Middlesbrough - U.K.
VAN LEEUWEN PIPE AND TUBE CORP.
Houston, New Orleans, Corpus Christi - U.S.A.
VAN LEEUWEN PIPE AND TUBE (PTY) LTD.
Durban, Johannesburg, Kaapstad - Zuid Afrika
VAN LEEUWEN PIPE & TUBE (FAR EAST) PTE. LTD.
Singapore - Maleisië
P. VAN LEEUWEN Jr's BUIZENHANDEL
Sharjah en Abu Dhabi - U.A.E.
VAN LEEUWEN PIPE & TUBE CORP. N.V.
Curaçao - N.A.

1E JAARGANG NO. 31 – 9 MEI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

Positie gezinsbedrijf in landbouw niet ondergraven

(Minister Braks (foto boven) en CBTB-voorzitter Van der Veen (foto links onder) spraken op CDA-kaderdag te Apeldoorn.

Spijkers met koppen slaan bij de bestuurlijke organisatie op rijksniveau

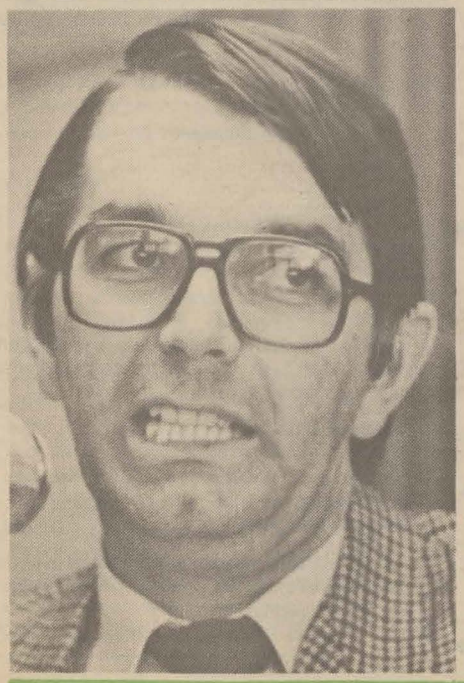

Lijsttrekker Dries van Agt op pad in Amersfoort *(foto's Nick Morelis)*

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Verder in dit nummer:

	pagina
Campagneleider	3
Commentaar	3,5,7,11
De Kwaadsteniet: een zaak van politieke (on)wil	4
CDA-Vrouw-Verkiezingen	5
Fractievoorzitter	6
Zwart-Wit	10
Nieuw begin	11
Opinielepeilingen	14
Kandidaat in de kijker	15
Campagneweekboek	16
Uw mening	17
CDJA	18,19,32
Spreekbeurten	22,23

Inhoud

Inkomenspolitiek

CDA-Tweede-Kamerlid Gerritse geeft in kort bestek weer wat het CDA-inkomensbeleid voor de komende periode inhoudt ..... pagina 8,9
Redactielid Maria Chorus in gesprek met iemand die van een uitkering leeft en concrete ideeën over de gewenste inkomensverdeling heeft

Kaderdag Landbouw

Een verslag van deze druk bezochte kaderdag door Pieter Jan Biesheuvel ..... pagina 12,13

Reis mee met de CDA Karavaan

Vanaf vrijdag 15 mei reist er een CDA-verkiezingscaravaan door Nederland.
Met trein en bus gaan de CDA-kandidaten op verkiezingspad. De CDA-verkiezingscaravaan trekt van 15 t/m 25 mei door het land.
Indien CDA-leden belangstelling hebben om één of meerdere dagen met deze verkiezingscaravaan mee te reizen, zijn zij van harte welkom.
Wij zullen de opgaven voor deelname aan de verkiezingscaravaan ter hand stellen aan de Kamerkring Campagneteams, binnen welk gebied belangstellenden woonachtig zijn.
In overleg met de betrokken KCT's wordt dan een definitieve indeling voor de CDA-caravaan gemaakt.

ROUTE-SCHEMA TREIN-BUSCARAVAAN CDA-VERKIEZINGSCAMPAGNE

15 mei: Zeeuwse- en Zuidhollandse eilanden – Breda – Dordrecht – Gorinchem – Schiedam – Den Haag.
16 mei: Leiden – Bollenstreek – Haarlem – Kennemerland – IJmond 3B-hoek – Leidschendam – Voorburg – Rijnstreek.
18 mei: Hilversum – Amersfoort – Veluwe – IJsselmeerpolders – Zwolle.
19 mei: Meppel – Heerenveen – Leeuwarden + Noord-Oostpolder – Gaasterland – Sneek.
20 mei: Leeuwarden – Dokkum – Grijpskerk – Groningen – Delfzijl – Winschoten – Assen + Waddeneilanden.
21 mei: Hoogeveen – Emmen – Coevorden – Hardenberg – Mariënberg – Almelo – Enschede – Hengelo – Zwolle – Deventer.
22 mei: Achterhoek – Arnhem – Apeldoorn – Nijmegen.
23 mei: Venlo – Roermond – Sittard – Maastricht – Kerkrade.
25 mei: Eindhoven – Helmond – Boxmeer – Tilburg – Waalwijk – Den Bosch.
Vanuit de omgeving van bovenstaande opgaven zullen vanuit diverse plaatsen bussen vertrekken.

Ondergetekende,

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

stelt het op prijs een deel van de verkiezingscaravaan mee te maken en wel op

.....

(gelieve hierboven de datum/data te vermelden waarop u aan de verkiezingscaravaan wenst deel te nemen).

Inzenden aan:
CDA-bureau
t.a.v. Annemarie van Bree/Virga van Kooten,
Dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag.

P.S. U zult tijdig worden geïnformeerd over de plaats en het tijdstip van instappen in de bussen van de verkiezingscaravaan.

Samen de schouders eronder...

Samen hebben we op 11 april jl. in Utrecht een ongelofelijke goeie start van onze campagne gemaakt.
Er waren toen meer mensen dan we verwacht hadden. Er was ook meer enthousiasme dan we verwacht hadden. Dit beeld treffen we ook aan op de vele verkiezingsmanifestaties die reeds hebben plaatsgevonden. En we zullen het in toenemende mate aantreffen naarmate de verkiezingsdatum nadert. Van christen-democraten met hun bijzondere, van anderen te onderscheiden boodschap, mag men dit ook verwachten. Een goeie boodschap, veel mensen en een grote dosis enthousiasme is echter niet genoeg.

Het zijn wel voorwaarden om samen tot goeie resultaten te komen. We hebben samen nog zo'n kleine drie weken te gaan om de ander te ontmoeten. Om de ander de boodschap van het CDA door te geven. Anderen te overtuigen van het waardevolle van onze uitgangspunten en ons verkiezingsprogram. Ook anderen te overtuigen, door de oprechtheid van onze bedoelingen en levenshouding.
Bij dit alles zal veel doen nog onvoldoende zijn. Sterrenwichelaars en opiniepeilers voorspellen al maanden vooraf de verkiezingsuitslag. Eigenlijk kwalijke tendensen. Het lijkt wel of deze wichelaars ons lot wel zullen bepalen. De kiezer komt niet meer van pas. Kenmerk van deze tijd? Me dunkt van wel. We zijn er zo ontzettend aan gewend dat anderen het wel voor ons zullen doen en bepalen, dat zelf doen en eigen verantwoordelijkheid bijna tot categorie beschermde diersoorten gerekend mogen worden.
Gelukkig staat in ons program niet: „voederen verboden".
We hebben samen nogal wat om uit te delen. Meer dan voldoende voor elke kiesgerechtigde en niet-kiesgerechtigde Nederlander. En dan nog houden we voldoende over.

Op pad

Ook u, heb ik gehoord, gaat de komende weken op pad. Fijn dat u erbij wilt horen, dat u zich wilt inzetten en u zich ook in dit opzicht niet van anderen wil onderscheiden.We zullen het nodig hebben, want we geloven immers niet in sterrenwichelaars.
Dat betekent dat vanaf deze week de kleur groen in Nederland domineert. De vlag uit, liefst een CDA-vlag. Een zo groot mogelijk affiche voor uw raam. Geef uw jarige buurman die er nog geen heeft er één cadeau voor zijn verjaardag. Inpakken is niet nodig, want het affiche is al feestelijk genoeg. Op de achterruit van uw auto plakt u een groene sticker. Wees niet bang dat uw achterligger u te dicht zal naderen, want de sticker valt al van ver op.
Uw overbuurvrouw die boert plaatst in de wei

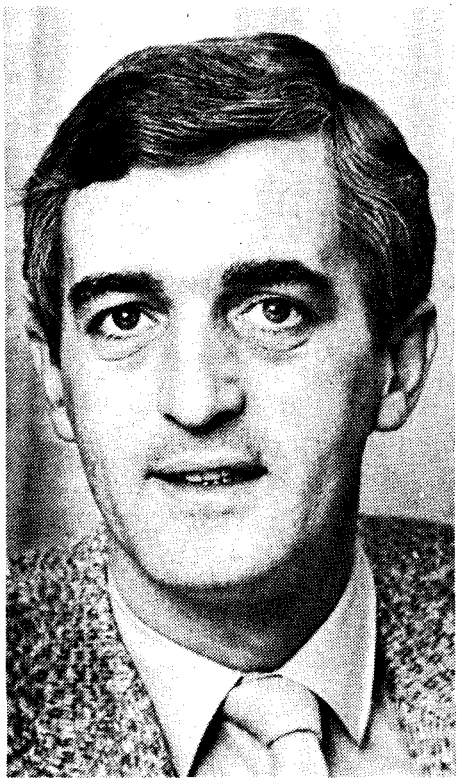

langs de drukke spoorlijn een aantal grote CDA affiches. Prima!
Uw groenteboer levert nog uitsluitend groenten af in CDA draagtassen. En pils smaakt de komende weken slechts indien het op een CDA-viltje staat. Nam u al contact op met een plaatselijke campagneleider om huis aan huis te bezorgen en om te plakken?
Op 15 mei start onze verkiezingscaravaan. Het hele CDA gaat vanaf die datum het land door. Geen eiland en geen streek wordt vergeten. Het deed me erg goed te horen dat u de plaatselijke pers goed informeerde over de activiteiten die op het moment in uw plaats gehouden zullen worden.
Vergeet u niet alle CDA-leden uit uw plaats voor deze activiteiten te mobiliseren? Zorg ervoor dat de activiteiten in uw plaats zo'n indruk maken dat wij dat op en na 26 mei zullen merken.
Het CVC heeft er zin in. De lijsttrekker, onze Dries van Agt is reeds fors op verkiezingspad. Daarvan zult u de komende dagen steeds meer horen. Samen de handen uit de mouwen en de schouders eronder.

Ries Smits
campagneleider

commentaar

Rijk rekenen

Mensen stemmen bij voorkeur op een partij die ook werkelijk gaat regeren. Men stemt niet graag op een partij die toch niet veel te vertellen krijgt. Dat weten partijen heel goed. Daarom storten begaafde partij-rekenaars zich gretig op ieder opinie-onderzoek om een meerderheid te construeren waarin hun partij voorkomt.
Zo rekent de VVD zich naar binnen in een nationaal kabinet of in een kabinet met CDA en D'66. Het eerste wil vrijwel niemand in politiek Nederland. Tegen het tweede heeft D'66 zich expliciet uitgesproken terwijl het CDA in haar congres als formatiecriterium aangaf „de wenselijkheid van een b r e d e basis voor een parlementair meerderheidskabinet zodat ook een brede ondersteuning van het beleid vanuit de samenleving wordt bevorderd".
Dat riekt nu niet in de eerste plaats naar het door de VVD bij elkaar gerekende kabinet. De ontstaansgeschiedenis van het huidige kabinet – naar een herhaling waarvan wij niet verlangen – schijnt gemakshalve ook te zijn vergeten.

Burgerlijk rekenen

De nog altijd even boeiende als lepe mr. J. A. W. Burger heeft nog iets veel leukers bij elkaar gerekend. Hij heeft een linkse meerderheid ontdekt door gemakshalve D'66 in te lijven bij PvdA, PSP, PPR en CPN. Zijn trukendoos vermeldt vervolgens een kabinet waar PSP, PPR en CPN niet aan deelnemen – dat zou toch ook Burger te hinderlijk worden. Deze partijen wordt een gedoogplicht opgelegd. (Je zult er – als PvdA en D'66 maar van afhankelijk wezen). Mr. Burger heeft de Nederlandse politiek als formateur al eens eerder een geneesmiddel toegediend waarvan althans PvdA en CDA nog steeds het maagzuur hebben.
Het ontgaat deze olijke politieke scrabbelaar kennelijk dat de problemen waar ons land thans voor staat een regeringsconstructie vragen die langer stand houdt dan zijn vondsten. Een regeringscombinatie die in ieder geval vier, maar mogelijk acht jaar stand houdt lijkt in de huidige situatie geen luxe.

Zaak van politieke (on)wil

door dr. Willem de Kwaadsteniet

Bij de kabinetsformatie zal de bestuurlijke organisatie op rijksniveau een wezenlijk punt van bespreking moeten zijn. Eén en andermaal heb ik daarop, onder andere ook in CDActueel van 4 april jl. gewezen.

Herstructurering van de rijksdienst, (re)organisatie van het landsbestuur, is een zaak, waarover velen al zo'n jaar of tien praten, studeren en schrijven.

Diverse (belangrijke) rapporten zijn verschenen. De laatste en breedste rapportage is van de bekende, naar haar voorzitter genoemde, commissie-Vonhoff. Het wordt nu tijd om spijkers met koppen te slaan.

Het gaat natuurlijk niet om het organiseren of het reorganiseren als zodanig, zo in de geest van: het kan aardiger of fraaier. Het gaat in feite om het in deze tijd goed voeren van het politieke beleid in de samenleving, zodat er geen beslissingen los naast elkaar worden genomen met een samenhang van los zand, maar een goed gecoördineerde en geïntegreerde besluitvorming mogelijk is en metterdaad tot stand komt. Dat is de wezenlijke zaak waaraan nodig het een en ander moet worden gedaan. Naar veler mening, maar het komt er blijkbaar niet gemakkelijk van.

Veranderingen in eenmaal gegroeide structuren komen niet gemakkelijk tot stand. Ter vergelijking kan bijvoorbeeld gewezen worden op de grote moeite betreffende de ombuigingen in de collectieve sector.

Om tot structuuraanpassingen te komen is het dringend nodig, dat de mensen, dat alle betrokkenen meewerken en met een loyale mentaliteit de zaak krachtig aanpakken. Het is duidelijk, dat veranderingen nogal eens met (enige) pijn, met moeilijkheden gepaard gaan. Dat moet dan de gezamenlijke moeite van alle betrokkenen zijn, waarbij de politici met name de goede verhoudingen in het oog houden en met beargumenteerde wensen zoveel mogelijk rekening houden. Het is bij zo'n onderneming, bij een zo belangrijke algemene problematiek, van het grootste gewicht te streven naar zoveel mogelijk overeenstemming tussen hoofdrolspelers en rolspelers. Politici en betrokken ambtenaren moeten, zo mogelijk gesteund door (wijze) buitenstaanders, de handen ineenslaan om de zaak aan te pakken en op korte termijn zo goed mogelijk te verbeteren.

Het belangrijkste is, dat bij de kabinetsformatie de politieke wil en kracht blijkt om deze problematiek aan te pakken en verder tijdens de volgende kabinetsperiode af te ronden.

Het leek goed deze problematiek, die boven het politieke getouwtrek van alle dag uitgaat, nog een keer duidelijk aan de orde stellen. Betere taakuitoefening van de ministerraad, minder departementen, minder ministers, mogelijk iets meer staatssecretarissen met een aangepaste positie en taak, zijn de publieke en aansprekelijke trefwoorden. Maar daar ligt bij wijze van spreken een wereld van organisatie en politieke beleidsvorming voor de dagelijkse praktijk achter.

Organisatiewet

Behalve het treffen van een aantal urgente maatregelen op het punt van de genoemde trefwoorden bij de kabinetsformatie, is ook verdere activiteit noodzakelijk. Ten aanzien van de organisatie van de rijksdienst is verdergaande studie en ook onderzoek nodig. In een totaal pakket van maatregelen is daarbij o.a. ook plaats voor een „organisatiewet op de rijksdienst". Daarin moeten procedurele en structurele aanwijzingen over de hoofdlijnen van het functioneren van de rijksdienst worden vastgelegd. Een (kleine) staatscommissie zou naar ons oordeel op korte termijn zo'n ontwerp-organisatiewet moeten voorbereiden, waarna regering en parlement spoedig de totstandkoming van die wet bevorderen.

In een dergelijke organisatiewet kunnen bijvoorbeeld bepalingen opgenomen worden over ministerraad, onderraden, coördinerende bewindspersonen, interdepartementale commissies, departementen, wetgeving, planning, financiering, personeel adviesorganen, enz.

Dit is een betrekkelijk omvangrijke materie. Het zal derhalve verstandig zijn te bedenken, dat in zo'n wet niet alles tegelijk geregeld kan en behoeft te worden. Er kan gescheiden begonnen worden, terwijl in de loop van de tijd aanvullingen kunnen worden gemaakt. Bovendien is het wijs niet naar te strakke regelingen te streven. De wet moet ruimte laten om in de praktijk flexibel te kunnen handelen.

Men moet trouwens goed beseffen, dat het maken van regels niet alles is. De zaak moet in de praktijk gedragen worden door alle betrokkenen; regering, parlement, instanties. Het lijkt overigens ook het overwegen waard om op het juiste moment te komen tot de aanstelling van een regeringscommissaris voor de organisatie van de rijksdienst.

Decentralisatie

Het is in dit verband van veel belang nog het volgende onder ogen te zien. Het taakveld van de overheid is zeer breed geworden. Het lijkt een utopie te verwachten, dat de rol van de overheid in het maatschappelijk leven (in belangrijke mate) structureel terug te dringen is. Men kan langdurige gewenning en gewekte verwachting niet voorbij zien. Ontlasting van de rijksoverheid moet voornamelijk gezocht worden in een fundamentele functionele en territoriale decentralisatie.

Ook dit is al jaren lang een uiterst moeizaam op gang te brengen proces gebleken. Velen praten erover, weinigen zijn er toe bereid of in staat. De indruk bestaat, dat zowel de huidige als de vorige minister van Binnenlandse Zaken op dit punt wel wilden, maar dat collegae-bewindslieden – om zo te zeggen – niet erg sterk waren in het verlenen van medewerking. Het is van bijzonder veel belang, dat bij de kabinetsformatie terzake harde afspraken worden gemaakt en dat besloten wordt te komen niet alleen tot incidentele decentralisatie op enkele punten, maar tot – wat genoemd kan worden – een samenhangend beleidsplan tot decentralisatie.

Tenslotte

Er moet nogmaals op gewezen worden, dat deze problematiek een essentieel punt wordt bij de kabinetsformatie. Tevens is het in het algemeen gesproken van het grootste belang, dat met deze gehele materie zich én parlement én fracties én politieke partijen in het bijzonder grondig bezig houden. Veelal houdt men zich wel met minder belangrijke aangelegenheden bezig.

Het interessante van deze gehele problematiek is, dat de politieke partijen in het algemeen die wel zien. Dat is gunstig. Partijpolitiek behoeft hier geen grote problemen te geven. Ook al kunnen er nuances zijn of ontstaan, het is een zaak, welke gezamenlijk en eendrachtig kan worden aangepakt.

Inbraak CDA-secretariaat

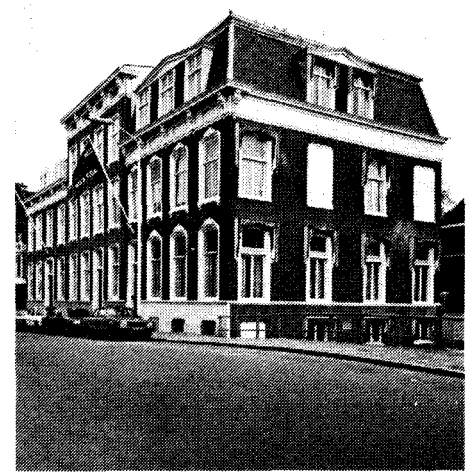

Uit het CDA-secretariaat zijn in de nacht van zondag op maandag een aantal voorwerpen ontvreemd. Zo verdween de sabel van Colijn en een aantal historische wandelstokken. Daarnaast wordt een klein bedrag aan geld vermist. De tweewieler van huismeester Witteveen verdween eveneens.

CDA-vrouw-verkiezingen

Ziet het CDA de vrouw staan in de verkiezingen? Wat stelt het CDA-program op dit punt voor? Welke rol is de vrouw en haar belang toebedacht in de campagne?

Prikkelende vragen, die vaak gesteld worden en waarop het antwoord niet afwezig mag blijven. Dat antwoord is er, en het is een behoorlijk bevredigend antwoord ook nog, hetgeen jammer is voor hen die graag het CDA in dit opzicht als een minder-goed-in-de-markt-liggende partij wensen af te schilderen.

Om met het program te beginnen zij gemeld dat vrouwen volop hebben meegedaan aan de vaststelling van de inhoud van dat program; zij hadden daar zelfs dubbelop gelegenheid voor. Eerstens langs de normale partijlijnen, als lid van het CDA dus. Tweedens had hun organisatie, het CDA-Vrouwenberaad, het recht amendementen in te dienen en dat is ook gebeurt.
Al in eerste lezing stonden er vele emancipatoire punten in het concept-program en was bij andere belangrijke beleidsonderdelen dat emancipatoire aspect evenmin vergeten. Geheel naar de wens van de vrouwen zelfs was er geen afzonderlijk „vrouwenhoekje" in dat program ingericht, maar waren deze punten normaal geïntegreerd opgenomen.
Toch vroegen nog enkele programpunten extra aandacht en met succes kregen de vrouwen via amendementen gedaan dat:

- m.b.t. de regeling alimentatieverplichting toetsing door de onafhankelijke rechter werd opgenomen, zodat individuele beoordeling mogelijk werd;
- erin is opgenomen een onderzoek naar de oorzaken van maatschappelijke achterstand van vrouwen en meisjes;
- bij de criteria voor ontwikkelingshulp zorgvuldig wordt gewaakt voor onjuiste beïnvloeding daarvan op de positie van de vrouwen aldaar;
  mb.t. de fiscale wetgeving draagkrachtprincipes en verdere verzelfstandiging van de positie van de vrouw zo harmonieus mogelijk worden uitgewerkt; het nu al aangeven langs welke weg, achtten de vrouwen te prematuur en het gegeven voorbeeld daarvan in het concept-program werd verwijderd;
- de mogelijkheid van een tegemoetkoming in de kosten die vrijwilligers moeten maken, in studie wordt genomen, zodat dit werk voor allen toegankelijk blijft;
- duidelijker tot uiting komt het principiële punt dat beide ouders de eerst aangewezenen zijn als verantwoordelijk voor opvoeding en zorg voor de kinderen. Ook in andere programteksten is nu sterker opgenomen dat het belang en de rechten van het kind zo goed en zo zorgvuldig mogelijk moeten worden bevorderd en bewaakt.

In het hele CDA-program komt tot uiting dat het CDA man én vrouw ziet als gelijkwaardige mensen, in staat en bereid tot het dragen van verantwoordelijkheid voor zichzelf, voor elkaar en voor de hele samenleving. Arbeid tegen betaling, vrijwillig bezigzijn ten dienste van de naaste, veraf en dichterbij, behoren beide tot de opdracht van elk mens afzonderlijk en van mensen in relatie tot elkaar. Het samen verantwoordelijk zijn is draagvlak van dit functioneren. Gelijkberechtiging in samenlevingsvormen naar de kant van de wetgever toe, hoort daarbij, hetgeen onverlet laat de eigen verantwoordelijkheid van het individu jegens God. Gelijke kansen voor meisjes en jongens in het onderwijs, inhalen achterstanden voor vrouwen, strikte naleving en uitvoering van de drie Europese richtlijnen t.a. v. gelijke beloning, gelijke arbeidsvoorzieningen en (binnenkort) gelijke behandeling in de sfeer der sociale voorzieningen en uitkeringen, zijn enkele van die vele kernpunten uit het CDA-program.

Campagne

Teneinde de vrouw in de campagne niet „te vergeten", werd al heel vroeg een stafwerkgroep Vrouwen opgericht. Een actieve groep die met voortvarendheid te werk ging. Het CDA-Vrouwenberaad werd geadviseerd een eigen brochure in de campagne mee te laten draaien. Die ligt er nu en draait mee (met succes!). Er kwam een zogenaamde Vrouwenfolder, waarin de kernpunten van het program kort en krachtig werden verwoord en enkele items uit het emancipatiebeleid speciale aandacht kregen. Zeven vrouwelijke kandidaten kregen met foto en trefwoord een plaatsje erin. De folder ligt er en als we niet oppassen is de hele oplaag al weg vóór de campagne halverwege is. . . Intensieve contacten met de overal in regio en plaats opererende campagneteams zorgden voor het ook daarin volop meedraaien van vrouwen. Plaatselijk bekende vrouwen zullen heel veel aandacht krijgen, tenminste net zoveel als hun mannelijke collega's. Tips over het voeren van zo'n campagne werden landelijk verspreid. Er kwamen spreekschetsen over tal van „vrouwenthema's", er werden trainings- en bijspijkerdagen gehouden, speciaal bestemd voor vrouwelijk kader of voor hen die daartoe de ambitie hadden. Veelal dubbel overtekend en met succes bezocht. In een grote studiedag emancipatie kregen de belangrijkste knelpunten van de toekomst aandacht

Samen

Kortom, het zal niet aan het CDA liggen als vrouwen niet meedraaien en niet als volwaardige, gelijkwaardige mensen die aandacht krijgen waar ze recht op hebben. Het CDA ontveinst zich niet dat er nog vele voetangels en klemmen liggen op de weg die nog begaan moet worden voor er van een voltooid emancipatieproces sprake is.
De terreinen die thans betreden worden, zijn beleidsvelden met een diepe verankering in traditioneel gegroeide cultuurpatronen, en veranderingen daarin aanbrengen is een moeilijk proces.
Toch zal er veelal geen weg terug meer zijn en zal het een zware, doch ongemeen boeiende opdracht voor het hele CDA, man en vrouw, jongere en oudere, zijn, juist met de zijn kenmerkende zorgvuldigheid en gevoel voor het leggen van verantwoordelijkheden daar waar ze horen, die opdracht tot een goed einde te brengen. Daaraan werken ook de CDA-vrouwen van harte en met volle inzet van hand en hoofd mee.

Marlies Nagel-Cornelissen
Eske Sleijser-Tegelaar

commentaar

Onzedelijk alternatief

Het bontst van alle rijk-rekenaars maakte het de voorzitter van D'66, Zeevalking. Deze berekende voor de VARA-microfoon een regeringsmeerderheid door D'66, PvdA en... „de loyalisten uit het CDA" bij elkaar op te tellen.
Een dergelijke opmerking is nogal onthullend. Er blijkt uit dat een partij die een imago heeft opgebouwd van netheid en vriendelijkheid, zich er niet voor geneert – als er maar verkiezingen in de buurt zijn – om, wat in de volksmond heet „te stoken in een goed huwelijk". De opmerking toont ook aan dat de voorzitter van D'66 niets begrepen heeft van datgene wat mensen van verschillende generatie, kerk, cultuur, karakter en belang heeft bewogen om onlangs één politieke beweging te stichten. Zij toont ook aan dat men in die kring weinig begrijpt van de manier waarop rond een gemeenschappelijk aanvaard uitgangspunt wordt gesproken over belangrijke meningsverschillen. Wie meent CDA'ers op deze wijze tegenover elkaar te kunnen uitspelen heeft van het CDA weinig en van de beweegredenen van loyalisten niets begrepen.
Hans de Boer heeft voor de KRO-microfoon de suggestie-Zeevalking dan ook als „onzedelijk" op zijn plaats gezet. „Loyalisten zijn er niet om D'66, PvdA of wie ook aan de macht te helpen of om programma's van andere partijen te helpen uitvoeren. Loyalisten zijn er om het CDA aan een goede verkiezingsuitslag te helpen en om het CDA-program te helpen uitvoeren".
Het ware voor de frisheid van de relatie tussen CDA en D'66 te wensen dat dergelijke wroeterige suggesties niet worden herhaald.

van de fractievoorzitter

Met moeite, maar toch doen

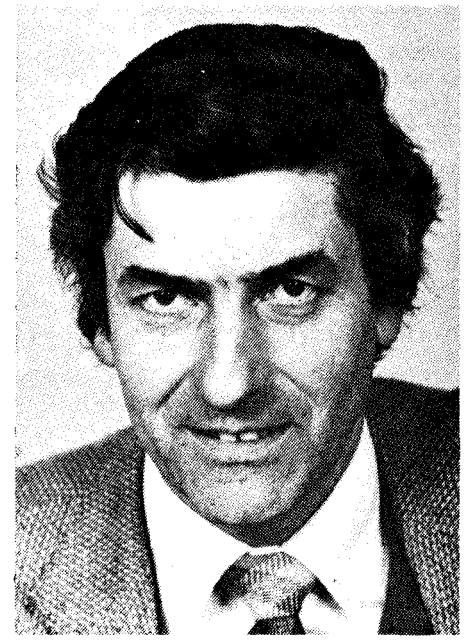

Het doet deugd, dat de Raad van State in haar advies m.b.t. de voorgenomen premieverhogingen zo duidelijk dezelfde stelling als de CDA-fractie heeft betrokken. Hoe noodzakelijk de beheersing van het financiële tekort ook is: in één jaar 3% voor de minima is teveel. De fractie heeft daarom in het beleidsdebat in de Tweede Kamer het pleidooi voor de „echte minima" gehouden; dat zijn diegenen die van het minimum ook nog eens een ander moeten onderhouden.
Een duurtetoeslag dit jaar, gericht op zo goed mogelijk behoud van koopkracht, stuit op tal van technische bezwaren. Toch heeft het CDA terecht vastgehouden. Met zo'n toeslag wordt het koopkrachtverlies voor de echte minima gehalveerd en voor de grotere gezinseenheden kan zelfs meer bereikt worden. Een individuele melding en toetsing zal nodig zijn, maar wat wil je anders als je je maatregelen wilt nemen voor diegenen die het echt nodig hebben. Bij deze moeilijke en belangrijke operatie hierbij nog enkele kanttekeningen.
Allereerst de kosten. Deze worden besomd op 125 miljoen. Bij de krapte in de Rijksschatkist is dat een belangrijk bedrag. Maar tegelijkertijd is het klein als men het vergelijkt met bepaalde vormen van verbruik in de samenleving. Een ruw rekensommetje leert, dat één procent duurdere benzine of één cent meer betalen voor één telefoontik in onze samenleving de middelen kan verschaffen om voor de echte minima de hele koopkracht van die huishoudingen met 1% te ontzien. Inkomenspolitiek is haalbaar en betaalbaar mits zij gericht is. Een tweede kanttekening is, dat zo'n gerichte maatregel erg veel moeite kost. Alle bezwaren zijn de Kamer voorgelegd. Als daar niet de politieke overtuiging tegenover stond, dat je de echte minima niet in de kou kan laten staan, dan zou geen Regering de moed tot zo'n maatregel hebben. Het kan alleen met heel veel moeite, maar die moeite is het dan ook waard.
Die invalshoek „met moeite" komen wij vaker tegen. Recentelijk heeft het CNV opnieuw aandacht gevraagd voor de gedachte het systeem van de prijscompensatie aan te vullen met de mogelijkheid een deel van die prijscompensatie te bestemmen voor een Werkgelegenheidsfonds, respectievelijk Investeringsloon. De gedachte van het Werkgelegenheidsfonds is ook opgenomen in het CDA-program. Ook het Investeringsloon kan een goede bijdrage zijn aan de werkgelegenheidsdoelstelling. Hoeveel bedrijven lopen niet vast op de te beperkte financiële middelen? Ook hier weer een principieel goede zaak. De praktische uitwerking zal wel moeite kosten. Maar het is wel dubbel en dwars die moeite waard. Het betekent werkgelegenheid, en het past uitstekend in de gespreide verantwoordelijkheid van het CDA. Het zal moeite kosten, maar het moet kunnen.
Laat de politiek zich hierachter stellen en werknemers en werkgevers tot afspraken komen. Met moeite, maar het moet.
Dat geldt ook voor het vinden van oplossingen in bedrijven en bij de overheid voor de velen die nu, al of niet arbeidsongeschikt, aan de kant gezet worden. Dat geldt ook voor deeltijdbanen scheppen. Vooral voor jongeren. Het zal allemaal moeite kosten, maar het moet en het kan wèl. In ons program staat heel precies beschreven hoe wij langdurige werkloosheid uit willen bannen: stages, voorrang bij vacatures, op vakmanschap gerichte bijscholing, ga zo maar door. Ook hier tientallen bezwaren, maar het moet en het kan wel.
Alleen, het kost moeite. In het CDA-program wordt concreet uitgestippeld wat wij moeten doen. Er wordt bijgezegd, dat voor de uitvoering een bondgenootschap nodig is. Een bondgenootschap van mensen van goede wil, die de mouwen op willen stropen. Dat is nodig, èn vanwege de belangentegenstellingen, èn vanwege de moeite die het kost iets nieuws op gang te brengen. Ons program, gericht op werkgelegenheid en het in de economische winter niet in de kou staan van bepaalde groepen, van jeugdigen tot kleine zelfstandigen, van ouderen tot de moeder van opgroeiende kinderen, is hard en nuchter. Maar het is wèl een program, en met veel moeite zullen we het uitvoeren. Laten wij ons niet ontmoedigen door de kreten van links en rechts, die de gemakkelijke oplossing prediken; die alleen prediken over verschuiving van de macht. Het gaat er juist niet om de baas over anderen te spelen, het gaat ons als volkspartij om een bondgenootschap. Niet tègen, maar mèt.

Ruud Lubbers

CDA-program op geluidscassette

Als onderdeel van het campagnemateriaal is een geluidscassette gemaakt waarop zijn opgenomen:
- het gesproken populair program
- het geluid van de film „Samen verantwoordelijk", waarin gesprekken van Willemien van Montfrans met lijsttrekkers Dries van Agt, Jan de Koning, Ruud Lubbers en Piet Bukman
- een interview met Til Gardeniers over het beleid voor gehandicapten in het algemeen en blinden en slechtzienden in het bijzonder.

Het bandje duurt twee keer 45 minuten en is op de eerste plaats voor blinden en slechtzienden bestemd, maar ook bijvoorbeeld ouderen die moeilijker horen kunnen er baat bij hebben.
Het cassettebandje is te bestellen op telefoonnummer 070-942261, de prijs is *f* 2,– inclusief verzendkosten.

CDA campagne

Uit de Campagne

Bukman over D'66

CDA-voorzitter Bukman is zeer verontwaardigd over de suggestie van D'66-voorzitter Zeevalking dat er met een deel van het CDA voor een progressief kabinet zaken zouden zijn te doen. Alle partijen, ook D'66 zouden eindelijk eens moeten inzien dat het CDA niet te splijten is en dat speculeren daarop blijk geeft van weinig politiek inzicht.
Het CDA zal als eenheid opereren. Bukman vindt het hoogst onfatsoenlijk dat de voorzitter van D'66 op deze manier campagne wenst te voeren.

Van Leijenhorst over RPF

De RPF probeert als zoveelste christelijke partij haar plaats in de Kamer in te nemen. Dat is haar democratisch recht. Maar tegelijk zeer te betreuren, gezien vanuit de christelijke politiek, want daardoor maakt zij de verdeeldheid nog groter. De RPF brengt bovendien niets nieuws, haar sociaal economische paragraaf b.v. met de zo typische „vrije spel der krachten-opvatting" kon zo uit een oud-liberaal program weggelopen zijn.

De slogan van de RPF zoals deze onder meer in haar verkiezingsadvertenties verkondigd wordt, te weten dat zij de voortzetting zou zijn van de oude ARP en CHU, getuigt helemaal van onbescheiden overmoed. Om van misleidende propaganda maar niet te spreken! ARP en CHU zijn opgegaan in het CDA: met overtuiging, omdat

Van Leijenhorst

het CDA immers op dezelfde (bijbelse) grondslag staat.
Als grootste christelijke partij kan het CDA bovendien de politieke besluitvorming in dit land beslissend beïnvloeden. Een stem op de RPF zal daartoe niet leiden.

commentaar

Zoals het CDA voorstaat... (1)

Jelle Zijlstra is een van die wijze staatslieden, die vooral de confessionele partijen die nu het CDA vormen, de afgelopen decennia hebben voortgebracht. Na een premierschap in de jaren zestig werd hij president van de Nederlandse Bank, de bewaker van de staatskas en de adviseur voor de regeringen – van welke samenstelling dan ook – op financieel-economisch en monetair terrein. Vorige week publiceerde hij zijn laatste jaarverslag als president van de Nederlandse Bank, voor hij die stoel binnenkort zal overdragen aan oud-minister van Financiën Duisenberg. De financieel deskundige van de PvdA, die zo goed is in het verdedigen van CDA-beleid. Ook in zijn laatste jaarverslag laat Zijlstra nauwelijks ruimte voor onduidelijkheid: voor het keren van het tij op financieel en economisch terrein is matiging van arbeidskosten gedurende een reeks van jaren nodig én een wezenlijke verbetering van de overheidsfinanciën. Alleen dan wordt de inflatie bestreden en krijgt het bedrijfsleven wat meer lucht. Zonder dat kunnen we een verbetering van de werkgelegenheid wel vergeten. Ook het CDA kiest daarvoor met overtuiging. Terwille van werk voor iedereen die kan en wil werken én terwille van handhaving van onze sociale zekerheid.

... (2)

Die keuze vraagt echter duidelijke offers. Gezamenlijke offers waar het de overheidsuitgaven betreft en individuele offers waar het inkomen betreft. Dat alleen een dergelijke benadering kans van slagen heeft blijkt nu ook weer uit de woorden van Zijlstra. De andere grote partijen daarentegen bepleiten een beleid, dat gekenmerkt wordt door een zekere eenzijdigheid. De PvdA laat de collectieve sector teveel buiten schot en mikt alleen op inkomensmatiging. Maar dan wel een inkomensmatiging mét koopkrachtgarantie. Zo'n beleid rust op drijfzand. Datzelfde kan men zeggen van het VVD-beleid, omdat dat alle heil verwacht van beperkingen in de collectieve sector. Eveneens een eenzijdige benadering. Want er moet in die benadering wel heel wat op de collectieve sector gekapt worden, wil de economie er baat bij hebben. Bovendien is daarin onvoldoende solidariteit terug te vinden met de zwakken in de samenleving. Het beleid dat het CDA voorstaat is daarentegen meer evenwichtig en wordt wel gekenmerkt door solidariteit. Naast bezuinigingen bij de overheid, zullen de komende jaren de inkomens erop achteruit moeten. De mensen met de hoogste inkomens meer en die met een laag inkomen minder. Maar de huishoudens die echt van een minimum-inkomen moeten rondkomen zullen daarbij worden ontzien. Dat is een keiharde garantie die het CD geeft. Alle technische moeilijkheden die dat natuurlijk met zich mee brengt ten spijt. Want het moet wel heel raar lopen, wil het CDA een dergelijk principe door de uitvoeringstechniek opzij laten zetten. Zo raar, dat niemand dat werkelijk kan geloven.

... (3)

Daar kunnen de kiezers van op aan. Inclusief Den Uyl, die dat natuurlijk best weet, maar graag iedere serieuze belofte van het CDA ombuigt tot loze kreet. Best begrijpelijk, omdat men in die kringen gewend is vaak het omgekeerde te doen. Zoals men daar ook geneigd is andere stappen wat gauw te zetten. Zo schuift PvdA-lijsttrekker Den Uyl het CDA ook in de schoenen de conclusie uit een recent rapport, nl. de subsidieuitgaven van de overheid denivellerend zouden werken. M.a.w. allerlei overheidssubsidies zouden meer opleveren voor de hoger betaalden dan die met lagere inkomens. Hoe kan Van Agt nou steun beloven voor de échte minima, wanneer zo'n conclusie uit een rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau naar voren komt? aldus Den Uyl. Het is de vraag of de PddA-lijsttrekker met zo'n vraag helemaal aan het goede adres is. Want gaat het rapport niet over „Profijt van de overheid in 1977"? Een jaar, waarin vier jaar Den Uyl nog nauwelijks waren afgelopen. Belangrijker echter is, dat als de conclusies uit het rapport juist zijn, het CDA het eerste zal zijn om eventuele denivellerende effecten van subsidies zoveel mogelijk op te heffen en te voorkomen. Want ook dat ligt in de CDA-benadering van een eerlijke inkomensverdeling. Ook wanneer het gaat om de zgn. tertiaire inkomensverdeling, waarvan hier sprake is.

Tijdelijk de pas inhouden

CDA-inkomenspolitiek

door G. Gerritse

CDA-Tweede Kamerlid

De stijging van het inkomen krijgt in de komende periode bij het CDA geringere prioriteit dan behoud en verbetering van de werkgelegenheid. Het CDA vindt dus meer werk belangrijker dan meer inkomen. Dat betekent niet dat het voeren van een inkomenspolitiek dan minder nodig wordt. Neen, je zou zelfs kunnen zeggen dat die meer nodig wordt, opdat de juiste, vaak moeilijke, keuzen gemaakt zullen worden.

Werk en inkomen

Inkomen heeft namelijk verschillende kanten, het speelt verschillende rollen, die allemaal op de gewenste manier naar voren zullen moeten komen. Inkomen moet met werken verdiend worden. Het is in de productie dan aan de ene kant een kostenpost: de totaal verdiende inkomens bepalen mee de prijs van de producten die met dit werken gemaakt worden. En als die prijs te hoog is worden er minder producten verkocht en dat geeft minder werk.
Het totale inkomen dat we allemaal samen verdienen, wordt op verschillende manieren verdeeld. Deels gaat het via belastingen en sociale premies naar de overheid, deels blijft het bij de bedrijven en deels gaat het in de vorm van lonen en salarissen direct naar de werkers. Al deze groepen geven dit inkomen ook weer uit, de overheid bijv. aan onderwijzers, ambtenaren, wegen en sociale uitkeringen, de werkers aan eten, kleding, onderdak, vacantie en auto's en de bedrijven kopen machines en gebouwen. Zodoende leiden die uitgaven indirect of direct weer tot werk.

De laatste jaren en waarschijnlijk ook de komende jaren zien we nu dat het resultaat van ons gezamenlijke werken minder oplevert. Veel van onze producten verkopen we in het buitenland om met de opbrengst daar goederen te kunnen kopen. De buitenlandse goederen worden sneller duurder dan de onze. We kunnen minder kopen voor onze productie, we hebben dus minder te verdelen.
En bij de verdeling in Nederland zijn vooral de bedrijven er bekaaid afgekomen. De mogelijkheid en de lust om te investeren zijn daardoor gedaald. Dat heeft tot gevolg gehad dat de werkgelegenheid in de bedrijven daalde en dat de overheid minder belasting binnen kreeg en ook in de problemen raakte.

Het CDA, wil daarom in de komende periode een inkomenspolitiek die eraan bijdraagt dat onze producten goed te verkopen zijn en die bij de verdeling van ons nationaal inkomen zorgt dat de bedrijven weer mogelijkheden voor en lust tot investeren krijgen. Dat bevordert dan de werkgelegenheid waardoor ons gezamenlijk inkomen weer kan stijgen.

Verdeling van offers

Meer voor de één, betekent minder voor de ander. Het CDA wil het aandeel van de overheid in ons inkomen gelijk houden. Dat betekent dan dat de particuliere inkomens wat achteruit lopen. Het CDA vindt dat ieder daaraan moet bijdragen, maar dan wel naar draagkracht.
Uit de becijferingen volgt dat de lage inkomens er in koopkracht (door de prijsstijging niet in geld) misschien één procent op achteruit gaan en de hoge inkomens vier procent.
Het CDA wil dus de offers voor meer werkgelegenheid verdelen. En deze verdeling moet niet enkel eerlijk zijn naar draagkracht, maar het beleid moet ook zorgen dat alle inkomensgroepen hun deel leveren. Dus niet alleen de C.A.O.-lonen of de sociale uitkeringen, ook de vrije beroepen.
Voor deze vrije beroepen is een regeling ontworpen die hun inkomenshoogte en hun inkomensontwikkeling in verhouding tot de overige inkomens zal brengen. Zonodig kan de overheid dit afwingen. De C.A.O.-lonen zijn een zaak van werkgevers en werknemers èn hun gevoel voor verantwoordelijkheid. Het CDA vindt dat de overheid in zijn beleid tegenover zijn ambtenaren meer als voorbeeld voor het particuliere bedrijfsleven moet gaan werken en niet meer uitsluitend de loonontwikkeling volgen zoals nu.

Koppeling uitkeringen - lonen

De sociale uitkeringen zijn gekoppeld aan de C.A.O.-lonen. Dat moet zo blijven volgens het CDA. Waarom zouden mensen die tegen hun zin in niet kunnen werken, slechter behandeld moeten worden dan werkenden? Dit legt een verantwoordelijkheid op sociale partners om bij hun beleid de gevolgen voor de betaalbaarheid van de uitkeringen in de gaten te houden. De overheid moet dit, op een afstand, bewaken. In het uiterste geval mag ze, volgens het CDA, ingrijpen in het loonbeleid.

De koppeling van uitkering aan lonen betekent dat wanneer hogere inkomens een extra veer moeten laten, dat ook geldt voor hogere uitkeringen.
Het geven van een harde koopkracht-garantie voor bepaalde inkomensgroepen is méér dan we waarschijnlijk waar kunnen maken. We willen een uitzondering proberen te maken voor de echte minima, dus minimum-inkomens waarvan een gezin of samenlevingseenheid moet leven. Die inkomens moeten ontzien worden. Bij het inkomensbeleid hoort rekening gehouden te worden met de gezinsdraagkracht.

Je zou het CDA-inkomensbeleid, heel ruw gekenschetst, kunnen samenvatten als een gericht beleid, waarin ieder tijdelijk naar draagkracht de pas wat inhoudt voor werkgelegenheid en ons sociale stelsel.

Programma lijsttrekkerdagen

(het programma van Zeeland staat op pagina 21).

Groningen: maandag 11 mei

14.00 uur: Bezoek lijsttrekker aan Sint Maartenscollege, Rijksstraatweg 24 te Haren.
15.15 uur: Vertrek naar Groningen.
15.45 uur: Gesprek met werknemers van de bedrijfsgroep Hoog Kerk-Peizerweg in de kantine van Nijdam expeditiebedrijf Peizerweg te Groningen.
16.30 uur: Wandeling. Start: Heerenstraat, eindigend: CDA-huis aan de Nieuwe Ebbingestraat 25, Groningen.
17.30-18.00 uur: Persconferentie in CDA-huis.
20.00 uur: Avondbijeenkomst in Martinihal, Stadspark Groningen. Voortzetting avond met Albeda en De Jong. De lijsttrekker vertrekt om 21.15 uur.

Gouda: 12 mei

16.00 uur: Aankomst van Agt bij Kleiwegbrug (Thalia).
17.00 uur: Wandeling van Agt over Kleiweg – Markt v.v.
17.00-18.00 uur: Veemarktrestaurant, koffiedrinken met Van Agt. Voor iedereen toegankelijk - Van Agt schenkt koffie en praat met bezoekers.
18.00 uur: Van Agt begeeft zich naar sporthal „de Mammoet".
18.15-18.30 uur: Persconferentie.
20.00 uur: Openbare avondmanifestatie met inleiding door lijsttrekker.
20.20-21.30 uur: Gelegenheid tot discussie met Van Agt.
21.30 uur: Pauze, vertrek Van Agt.
21.45-23.00 uur: Forum. Forumleden: G. Brokx - L. de Graaf - R. v.d. Toorn.
23.00 uur: Sluiting.

Politici moeten meer bij de mensen komen

Maria Chorus-Menken

„Werkeloos zijn is even erg als een ex-gevangene zijn. Ik ben van het kastje naar de muur gestuurd. Ik ben vernederd door ambtenaren en door eigen vrienden. Werkloos zijn betekent instanties aflopen en vechten voor je bestaan."

Aan het woord is de heer Van Onna een ruime veertiger, een blijmoedige man ogenschijnlijk. Maar door zijn vele ervaringen zo langzamerhand op de rand van verbittering. Daarom reageerde hij zo heftig op het artikel van Harm v.d. Meulen in CDActueel nr. 17 van 31 januari jl. Zijn eigen reactie kon u lezen in CDActueel nr. 21.

„Ik vond het geweldig dat er vanuit het CDA opgebeld werd. Ik kreeg weer hoop. Zullen ze bij het CDA dan toch nog aandacht hebben voor de mensen zelf inplaats van verdronken te zijn in nota's, commissies enz?" Politici moeten veel meer bij de mensen komen. Ze hebben geen idee van wat er leeft aan de basis."

Nog even ter opfrissing. In CDActueel schrijft H. v.d. Meulen over het sociaal-politiek-programma van het CNV „Om werk en welzijn". Ombuiging, christelijke hoop, verkleining van verschillen tussen rijk en arm is eis van de christelijke rechtvaardigheid. Voor de wereldvrede is het van belang maar ook voor het eigen belang (opleving wereld-handelsverkeer). Internationaal de problemen aanpakken, het werkgelegenheidsfonds staat ter discussie . . . aldus Van der Meulen.

Van Onna schrijft het er niet mee eens te zijn internationaal te moeten beginnen, maar wel individueel of in een kleine groep. Er is geen weg van geleidelijkheid, van „naar draagkracht lasten dragen" mogelijk. Geleidelijkheid betekent het geleidelijk groeien van de verbittering van de armsten. De minimumloontrekkenden, de werklozen, de arbeidsongeschikten. „Stel je eens voor meer draagkrachtige dan minimumloontrekkende in wat voor een ellende jij zal verkeren als je al zo lang als wij van het minimum had moeten leven". Ik mis de radicale stap bij Harm v.d. Meulen. We praten nog te mooi.

Privé-bezit en christen

Van Onna twijfelt niet aan de goede bedoeling van het CNV, maar het zijn holle vragen. Ik mis het appèl van de C.

Hij vertelt over zijn ervaringen eerst als priester, door zijn huwelijk niet meer in de kerk te handhaven. Komt als eerste-graads leraar godsdienst en maatschappijleer tot de ontdekking dat je een smak geld verdient maar dat je niet meer waard bent dan de walser bij de hoogovens, of welke man of vrouw achter de machine. Waarom ik ƒ 70.000,– verdiende en die walser ƒ 25.000,–? C betekent verandering in denkwijze. We hebben elkaar totaal nodig, maar zijn gebonden aan privé-bezit. Toe-eigening is gemeengoed geworden. Hier in Limburg zeggen we: „alles wat riek is, is gestolen van de armen".

Ook de kerk heeft ons een rampzalige richting uitgeduwd. Hebben we recht op meer dan ƒ 25.000,–? Ik besefte dat ik niet meer dan die walser mocht verdienen. De rest samen delen. Naar hongerigen en dorstigen, naar die 800 miljoen die onder de armoedegrens leven.

Ik heb niet gekozen voor geld en ik word er voor gestraft. Het wordt je door je eigen omgeving onmogelijk gemaakt."

Bij zijn inspanningen om voor werklozen, niet alleen voor zichzelf, maar ook voor hen die minder strijdlustig zijn, werkverruimende maatregelen te krijgen, om hen tijdelijk aan het werk te krijgen, werd hij afgewezen. Mij werd gedreigd de uitkering te stoppen. Feit is dat ieder voor zichzelf moet vechten. Hij spreekt over fiasco bij het intellect, fiasco bij de politici die niet met de gewone mensen praten.

Wat betekent de geleidelijkheid. Vanuit ƒ 70.000,– stilletjes toch hopen op ƒ 80.000,–? Wat ons als christen te doen staat is verantwoordelijkheid te voelen bij bv. de woningnood. Er is een spanning tussen de grote lijn en de basis. Met subsidies zijn we op de verkeerde weg; dat is energieverspilling. Hij pleit voor een basisloon voor iedereen, voor een basisloon uit gelijkwaardigheid. De PvdA doet een beroep op de instinctdrang van de mens. Meer dan het verdient. Het is oneerlijk meer te beloven. Dat is oneigenlijke promotie."

In de ervaringen in Afrika heeft hij geleerd dat we arm zijn omdat we rijk zijn. Zij, de Afrikanen zijn rijk omdat ze zo arm zijn. Internationale solidariteit, de wereldhandel, mag geen eigen belang zijn, zegt Van Onna. Met het werkgelegenheidsfonds verdedigt Harm v.d. Meulen zijn mensen. Hij biedt alleen macht en geld aan. „Alles is te koop" zeggen we tegen de jongeren. Ze kunnen nog geen wiel onder een kar zetten. Creatief zijn is niet mogelijk. Laten we recreatief worden. Kunnen we niet meer voorliggen als christenen. Van Onna gelooft niet in de geleidelijke aanpak van de problemen. Geen beloftes van naar draagkracht lasten dragen. Dat is een te langzame oplossing.

„Mensen menen alles voor anderen te moeten regelen. Inzet mag gehonoreerd worden of je nou een leraar bent of een walser, maar iemand mag ook luisteren. Je mag gehonoreerd worden niet naar inhoud van je werk maar wel naar inzet. Het is een vrije keuze hoe je inzet is. Onderscheid tussen werken en niet-werken moet weggenomen worden. Ik ben bezig aan de WW-strijd zegt hij. Gelukkig, is het een groot geluk dat ik een enthousiaste jonge vrouw naast me heb die alles nuchter bekijkt. We leven van ƒ 1100,– per maand maar we hebben hoop. Kamerleden moeten onder de mensen komen. Belachelijk om dag en nacht in Den Haag te zijn.

Recht op werk is niet zaligmakend het is ouderwets. Dat is een foutieve ontwikkeling. Werken en daarna leven. Christenen zijn geen projectontwikkelaars. We zullen de rechtsorde bij moeten stellen. De C van het CDA eist kiezen voor de armen aan de basis. Dan pas kijken wat verder met de pomp moet gebeuren.

Van Onna heeft zelf mee de afdeling CDA-Maastricht opgericht. Hij wil CDA-er blijven wanneer het CDA echt voor de C kiest, maar niet wanneer het CDA voor de kernwapens kiest; 50% van de kinderen heeft geen toekomst; 70% van de Amerikaanse leerlingen geloven in een kernoorlog. Laten we het Evangelie niet tot een dood woord doen verworden, aldus Van Onna.

Woerden: 13 mei

9.20 uur: Aankomst Van Agt bij de Rijksscholengemeenschap. In de aula antwoorden op vragen van leerlingen en docenten.

9.50 uur: Vertrek per kaasbrik naar de markt. Aankomst 10.00 uur.

10.15 uur: Op spreektribune voor Zomerlust. Toespraak Van Agt: beantwoorden van vragen uit publiek, hierna rondgang over markt.

11.00 uur: Per kaasbrik door de stad naar de Kalsbeekscholengemeenschap.

11.10 uur: Aankomst Kalsbeekschool.

11.30 uur: Stoet door de stad weer naar de markt. Alternatieve lunch in Arsenaal.

12.00 uur: Gezelschap Van Agt per brikken van Arsenaal naar stadsgrens. Einde bezoek lijsttrekker.

20.00 uur: Voortzetting lijsttrekkerdag in het Arsenaal, waar als spreker aanwezig zal zijn een van de eerste 5 kandidaten van de lijst, gevolgd door discussie.

Den Haag: vrijdag 15 mei

16.15 uur: Aankomst lijsttrekker met CDA-trein op Centraal Station; wandeling via Herengracht naar Groenmarkt.

17.15 uur: Vertrek naar Scheveningen.

17.30 uur: Wandeling op de pier.

18.15 uur: Vertrek naar Kijkduin.

18.45 uur: Wandeling lijsttrekker over winkelgalerij Kijkduin.

20.30 uur: Vertrek naar Caraïbisch Centrum, Assendelfstraat 16.

21.00 uur: Aankomst centrum; muzikaal eindfeest; speeches lijsttrekker en andere kandidaten.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Cijferslot

Praten over zo'n links kabinet is net of je in het donker staat te morrelen aan een cijferslot, maar dan met letters. Als PvdA + D'66 + PPR + PSP + CPN bij de Tweede Kamerverkiezingen meer dan 75 zetels krijgen, kunnen zij dan samen het slot van de macht openmaken? *(NRC/Handelsblad).*

Linkse regering?

Het ideaal van de socialisten – een linkse regering – vindt Van Agt (sprekend in Rotterdam) een verhaal van lik-me-vestje omdat D'66 („Die rappe rakkers") nooit en te nimmer in een kabinet zitting zal nemen waarin ook de CPN zit. En over de PvdA: „Of zij vernaggelen de zaak of blindheid heeft deze lieden geslagen" (Algemeen Dagblad).

Schijnoplossing

Beelaerts (sprekend in Spakenburg) ziet echter geen heil in een zakenkabinet na de verkiezingen. Evenmin in een nationaal kabinet. „Dat is vluchten voor een schijnoplossing. Alleen in een oorlogssituatie kan dat noodzakelijk zijn". (*Trouw*).

Nooit meer zo'n kans

De sociaal-economische politiek van de socialisten deugt niet, vinden wij, dus kunnen we samen met de christendemocraten verhinderen dat die wordt uitgevoerd. En omgekeerd zullen we op punten als democratisering van het bijzonder onderwijs en abortus met de socialisten tegen de christendemocraten kunnen optrekken. We krijgen nooit meer zo'n kans om in de regering onze eigen politiek uit te voeren. (Jan Terlouw in *Haagse Post*).

Vele kansen

Het gezwatel (van D'66) over een kabinet met PvdA en VVD is vooral een campagnetruc. Terlouw wil niet te snel aan de PvdA alleen gebakken zitten, nu de kansen op een formatiemislukking tussen PvdA en CDA allerminst denkbeeldig zijn. De vele kansen die D'66 heeft in een kabinet met de PvdA zijn wel iets om over te dagdromen voor een politieke leider, maar de kiezers mogen er zo weinig mogelijk aan denken, want ze konden eens kopschuw worden. (Jan Joost Lindner in de Volkskrant).

In moeilijk parket

De christen-democraten bevinden zich in een moeilijk parket. Aan de ene kant is er waarschijnlijk verlies in de richting van de VVD. Als men daar een dam tegen wil opwerpen, is het gevaar echter niet denkbeeldig, dat er een verdere afkalving plaatsvindt in progressieve richting. Dat zou dus neerkomen op dweilen met de kraan aan. Het is voor het CDA te hopen, dat men het niet nu gaat zoeken in allerlei taktische snufjes en soepele redeneringen. (*Friesch Dagblad*).

Keuze maken

De vraag of je voor een kabinet CDA/VVD of CDA/PvdA stemt probeert het CDA tot een middenpartij te maken met zoveel gram van PvdA en zoveel gram van VVD. Alsof het CDA stemmers heeft die eigenlijk PvdA of VVD zouden moeten kiezen. Hoewel het CDA soms wellicht aanleiding geeft tot het bestempelen als middenpartij, moet het die kant niet op. Zo'n partij maakt zichzelf overbodig. Het CDA moet duidelijk laten zien hoe het zich onderscheidt van andere partijen. (Staatssecretaris *Kl. de Jong* in Dokkum).

Verdeeldheid overwinnen

Een beslissing dit jaar om het moderniseringsbesluit wederom uit te stellen zal met vrij grote waarschijnlijkheid de dreiging oproepen van een kabinetscrisis halverwege de rit... Het CDA zal op de een of andere manier zijn innerlijke verdeeldheid ten aanzien van de plaatsing van kernraketten voor de middellange afstand moeten zien te overwinnen. Het zal niet langer de aanblik mogen bieden van een grote Nederlandse partij die op een van de belangrijkste kruispunten uit de na-oorlogse geschiedenis niets anders weet te doen dan te weifelen. (Henk Neuman in Trouw).

Laagste inkomens

Gezien zijn samenstelling is het vooral voor het CDA van belang de belofte af te dwingen dat de regering meer voor de laagstbetaalden zal doen dan zij nu van plan is. Alleen op die manier lijkt het iets te kunnen terugwinnen van het vertrouwen dat het, blijkens de opiniepeilingen, juist de laatste weken bij de kiezers heeft verspeeld. *Algemeen Dagblad*).

Nieuwe wet staat onbevoegd genezen toe

(Geknipt uit de Volkskrant)

Wèlke laagste?

CDA-lijsttrekker Van Agt daagt de PvdA uit te vertellen hoe die partij de koopkracht voor de laagste inkomens denkt te handhaven. Geldt dat ook voor de echtgenote van een hoogbetaalde functionaris die een bijbaantje met het minimumloon heeft? (*Van Agt* in Amersfoort).

De dissidenten

De VVD heeft haar lot vooralsnog verbonden aan dat van Van Agt. Het biedt redelijkerwijs, de enige garantie om straks weer in het Catshuis terug te keren. Van Agt wordt daarom in de VVD-campagne niet aangepakt. Voorzover het CDA wordt aangevallen, geldt dit de dissidenten. Het liberale Kamerlid Ploeg zette daarvoor de toon: „Ze zijn een nagel aan mijn doodskist". (Trouw).

Goed werk gedaan

De CDA-loyalisten hebben naar de mening van minister Beelaerts van Blokland (sprekend in Spakenburg) wel degelijk goed werk geleverd in de Tweede Kamer. VVD-lijsttrekker Wiegel ontkent dat volgens hem uitsluitend ambtshalve om onzekerheid in de CDA-gelederen te zaaien.

Politiek stratego

Het is na de oorlog nog nooit voorgekomen dat een coalitie die tot aan de verkiezingen heel bleef door de kiezers naar huis werd gestuurd (minder dan 75 zetels haalde). En dus door een nieuwe coalitie moest worden vervangen. Het ziet er meer en meer naar uit dat het dit jaar wel gaat gebeuren – en als het gaat gebeuren is dat het grote nieuwe gegeven in het stratego van de Nederlandse politiek. (Mr. J. J. Vis in *NRC/Handelsblad*).

Een zakenkabinet?

Betwijfeld moet worden of een „nationaal kabinet" (van lijsttrekkers van de vier grootste partijen) zal leiden tot een geloofwaardig, homogeen en slagvaardig ministersteam. Met de term kan ook een extra-parlementair of zakenkabinet (van niet altezeer partijpolitiek gekleurde deskundige bewindslieden) worden bedoeld. De uitslag op 26 mei zal medebepalend zijn voor de vraag of er bij de komende formatie ook in deze richting gezocht zal worden. (Friesch Dagblad).

Nu niet al te hatelijk

Niemand gelooft echt in een links kabinet. Het meest aannemelijk is toch een regeringscombinatie van PvdA, CDA en D'66. Daardoor gebeuren de leuke dingen pas in de kabinetsformatie. Nù moeten PvdA, CDA en D'66 ervoor zorgen niet al te hatelijk tegen elkaar te worden. (Jan Terlouw in gesprek met *Trouw*).

Een nieuw begin

De jeugd heeft de toekomst. Een mooie zegswijze. Vandaag aan de dag wil het eigenlijk alleen nog maar zeggen dat een jongere een heel leven voor zich heeft. De betekenis die er vroeger aan gegeven was: hoop, belofte, spannende verwachting over wat het leven zou bieden, is verdwenen.

Want zonder nu beschuldigd te kunnen worden van doemdenken, kan je heel reëel en nuchter stellen dat de jeugd weinig toekomst, in die oude betekenis, meer heeft. Je moet naar school om een vak te leren of een diploma te halen. Want daar heb je zoveel aan voor later. „Later" houdt misschien in dat je de hele dag naar je mooie diplomaatje ingelijst aan de muur kunt kijken. Al teveel uitzicht op werk is er niet. Bezuinigingen, personeelsstops, sluitingen van fabrieken en bedrijven, iets anders hoor je amper. Voor het overige is de toestand ook niet al te rooskleurig. Eventuele plaatsing van kernraketten, een nieuwe Amerikaanse president die de neutronenbom toch wil invoeren. Dreigingen in Polen, Midden-Oosten, Verre Oosten. Oorlogen in allerlei landen. Dictaturen en ga zo maar door.

T.a.v. het gebruik van kernenergie zal er eerst een brede maatschappelijke discussie gehouden worden. Maar onlangs zijn er alvast contracten goedgekeurd door het parlement, zodat er over een aantal jaren kernafval naar Nederland terug komt. Waar het spul opgeborgen moet worden is onbekend. Wel weten we dat het afval tientallen jaren radio-actief zal blijven en gevolgen zal hebben voor ons nageslacht.

Nu al zitten we met de ellende van de chemische industrie. Gifbelt hier, gifbelt daar. Huizen moeten afgebroken worden, zodat we de grond schoon kunnen graven. Nu al wordt gezegd, dat deze oplossing niet in alle gevallen financieel haalbaar is. Moeten we ermee leren leven? Waar beginnen we in vredesnaam aan: afval van kernenergie met enorme gevolgen voor het nageslacht en het milieu? De redenering lijkt te zijn om als een struisvogel de kop in het hopelijk nog niet besmette zand te steken. En dan zien we wel verder.

Deze opsomming is voor uitbreiding vatbaar. Dan nog kijkt men verbaasd op als mensen wegvluchten uit deze realiteit, in drugs, religieuze sektes of geweld. Gevoelens van onmacht en machteloosheid moeten hun uitweg kunnen vinden. De één doet het op die manier, de ander doet het in baldadigheid en agressie. Die gevoelens zullen alleen maar sterker worden. Immers daar waar nog enige hoop vandaan zou moeten komen, gebeurt dat niet. Op politici, regering en parlement, rust naast hun gewone, zware taak nog een extra verantwoordelijkheid. Hoop verschaffen op enige verbetering in deze situatie.

De regering slaagt daar niet in, maar ook het parlement faalt. Het is toch de waanzin ten top dat de werkloosheid onder bouwvakkers enorm groot is en de woningnood navenant. Het is toch onvoorstelbaar dat we in onze maag zitten met chemisch afval, en contracten ondertekenen, waardoor we ook nog met kernafval komen te zitten, zonder daar eerst een oplossing voor te bedenken. We moeten ons bewapenen met kernraketten, in principe om deze niet te gebruiken. Maar in geval van nood zullen we die wapens niet ongebruikt laten staan. Kinderen in Japan geboren, ondervinden nog steeds de gevolgen van de atoombom op Hirosjima. Mogen we dan alsjeblieft zelf beslissen of we dat ook willen, of moeten we klakkeloos andere landen volgen?

En wat doen degenen die ons hoop moeten verschaffen, ons parlement? Het keurt zoals gezegd, contracten goed, waarvan de inhoud niet volledig bekend is. Staatsrechtelijk wordt er een oplossing geboden, maar wat hebben we daaraan bij het terugsturen van het kernafval?

Zuid-Afrika heeft een verderfelijk apartheidssysteem. De Kamer is dan ook voor een olieboycot. Maar als de regering die boycot niet wil uitvoeren, legt de Kamer zich daarbij neer. De ene keer omdat er meer landen aan mee moeten doen, de andere keer omdat de verkiezingen voor de deur staan.

Zo gaat dat telkens. De Kamer gaat, na ferme uitspraken in eerste instantie, door de knieën, of durft de consequenties van haar opvatting niet aan. Wanneer men zo doorgaat, gaat het geloof in de politiek hard achteruit. Uitspraken van Kamerleden worden niet meer geloofd. Want als puntje bij paaltje komt, sluit men een compromis of trekt ze weer in. Eerlijkheid heeft al het langst geduurd.

Politici zijn mede verantwoordelijk voor de gevoelens van machteloosheid, omdat zij hoop op verbetering zouden kunnen bieden, maar het niet doen. Lood om oud ijzer, het maakt allemaal niets uit.

Het wordt de hoogste tijd dat politici zich dit realiseren. Op hen rust de taak een ommekeer aan te brengen in de machteloosheid en gelatenheid. Zij worden gekozen door het volk. Het volk heeft er dan ook recht op dat de gekozene consequent en standvastig is, hij uitspraken probeert waar te maken en zijn beloften over verandering door juiste maatregelen inlost, zodat er een hoopvollere toekomst kan ontstaan, een echte toekomst. Politici krijgen een nieuwe kans bij de verkiezingen; daarna kunnen ze een steentje bijdragen aan die nieuwe, betere toekomst. Die hoop doet blijven leven.

Philie Burgers

CD-addertje

De vijanden van Neelie
zijn mijn vrienden

commentaar

EVA huilt om verloren paradijs

EVA bijt flink van zich af! „EVA bijt door" is een landelijke adviesgroep emancipatie. De vijf medewerksters worden betaald door CRM. De vijf EVAatjes, die ongeveer vier jaar geleden door CRM zijn aangesteld om met een proefproject emancipatie ervaring op te doen voor een uit te stippelen emancipatiebeleid, zullen in een andere structuur moeten gaan werken. EVA is nu geschrapt uit de begroting en zegt daarover ontzettend kwaad te zijn. Waarom eigenlijk? EVA weet van het begin af aan, dat het een proefproject voor drie jaar zou zijn. Deze tijd is om. Het is geen kwestie van bezuiniging, dát is verdraaiing van de feiten.

„EVA bijt door" accepteert dit evenwel niet en gaat op zondag 10 mei een grote manifestatie om het emancipatiebeleid van CRM te kraken organiseren. EVA heeft haar tijd gehad. EVA weigert te erkennen dat het een experiment voor 3 jaar is. Het was een suksesvol experiment, waarvoor veel lof en erkenning is geoogst. Met zo'n geslaagd experiment wordt wel iets gedaan. „EVA bijt door" staat model voor de emancipatiebureau's en emancipatiewerkers, die het werk van EVA gaan voortzetten. Naast positieve zegt EVA boze plannen voor de toekomst te hebben. EVA gaat een zwartboek maken over de erbarmelijke subsidieverstrekking voor emancipatieactiviteiten. Verdoezeling van de feiten is het gevaar, want EVA kondigt niet aan dat de voorlichtingsdienst van CRM regelmatig overzichten publiceert waarin staat met motivatie en al wie wel en wie geen subsidie hebben gekregen.

EVA heeft een gouden tijd achter de rug en huilt nu tranen met tuiten om het verloren paradijs. EVA publiceert hoe zalig het heeft gewerkt: geen structuren, geen verantwoording af te leggen, geen lastige pottenkijksters. Lekker aanrommelen. Om creatief iets nieuws te bedenken: een optimale voedingsbodem. Helemaal mee eens! Maar EVA vergeet volwassen te worden en een volwassen bijdrage te leveren aan een toekomstig emancipatiebeleid, gezien de oproep tot de manifestatie. Al met al toch een storm in een glas water!

Fiscaal meer erkenning voor kleine zelfstandige nodig

door Pieter Jan Biesheuvel

Het gezinsbedrijf neemt in de land- en tuinbouw een zeer belangrijke plaats in; het is de meest voorkomende bedrijfsvorm in deze sector. De praktijk heeft meerdere malen aangetoond, dat het gezinsbedrijf zich flexibel kan aanpassen aan gewijzigde omstandigheden. Toch kan er aan deze elasticiteit een einde komen, met name wanneer er te zware wissels getrokken worden op de kleine zelfstandige en de leden van zijn gezin.

Uitgangspunt van het beleid is: Op het gezinsbedrijf moet met een redelijke arbeidstijd (die vaak boven de 40 uur uitstijgt) een inkomen behaald kunnen worden, waarmee het gezin op een verantwoorde manier onderhouden kan worden en investeringen in het bedrijf gedaan kunnen worden.

Op de CDA-kaderdag over de problemen in de land- en tuinbouw, die op 2 mei jl. te Apeldoorn is gehouden, nam het gezinsbedrijf een belangrijke plaats in de discussie in. Na de inleidingen van het CDA-Tweede-Kamerlid René van der Linden en CDA-minister van landbouw Gerrit Braks, kwamen behalve het hierboven vermelde onderwerp tevens de fiscale problematiek van de zelfstandige, de grondpolitiek en de energiekosten in de tuinbouw aan de orde.

Niet meer, maar beter

Het CDA-Tweede-Kamerlid René van der Linden is van mening dat de te hoge grondprijzen een van de belangrijkste knelpunten in de land- en tuinbouw vormen. In zijn inleiding bracht hij naar voren, dat een snelle en vrij strakke inwerkingtreding van de landbouwkundige toetsing noodzakelijk is; op die manier kunnen kwalijke gevolgen van te hoge grondprijzen, zoals het gevaar van overfinanciering, het probleem van zware lasten voor de jonge boer die een bedrijf overneemt en de uitholling van het pachtsysteem effectief weggenomen worden.

Door het feit dat de afzetmarkten als gevolg van het wegsmelten van de economische groei minder ruimte bieden, is het noodzakelijk geworden, dat er meer aandacht aan produktiebeheersing wordt besteed. De heer Van der Linden gebruikte voor het beleid van de jaren '80 in dit verband het motto „niet meer, maar beter".

Het inkomen voor de boer en tuinder moet primair uit de markt komen.

Gezonde marktverhoudingen bieden hierbij de beste inkomensgaranties. Het is van belang voor de boer en tuinder zelf, dat voorkomen wordt dat de markten overvoerd worden en prijsbederf optreedt: daarom is produktiebeheersing noodzakelijk.

Fiscaal

René van der Linden had meer verwacht van het onlangs in de Tweede Kamer gehouden mondeling overleg met de staatssecretaris van financiën over de fiscale zaken in land- en tuinbouw. Hij had gehoopt op meer concrete toezeggingen; overigens mogen de boeren en tuinders naar zijn mening niet klagen over hetgeen tot nu toe op dit gebied bereikt is: de landbouwvrijstelling is overeind gebleven; de fiscale oudedagsreserve is aangepast; de zelfstandigenaftrek is structureel geworden; bovendien kan in dit verband de WIR genoemd worden.

De heer Van der Linden is van mening, dat het op den duur onvermijdelijk is, het 1% BTW-plafond (d.i.: elke EG-lidstaat dient een bedrag tot maximaal 1% van de geheven BTW af te dragen aan de gemeenschappelijke „pot" te Brussel) te doorbreken.

Stabiel

CDA-landbouwminister Gerrit Braks is ervan overtuigd, dat de land- en tuinbouw een blijvende en stabiele rol in onze maatschappij kunnen vervullen. In zijn inleiding wees hij op het gevaar van hernationalisatie; het gemeenschappelijk EG-beleid moet overeind blijven. De minister vond, dat budgettaire redenen niet de oorzaak mogen zijn van het aantasten van de fundamenten van het EG-landbouwbeleid. Hij is dan ook bereid over de 1% BTW-grens heen te gaan.

Voor Nederland is de EG van zeer groot belang. Nederland neemt een belangrijke exportpositie in: 55 à 60% van onze produktie wordt over de grens afgezet; daarvan gaat 80% naar de EG-markt.

De minister verdedigde de medeverantwoordelijkheidsheffing voor granen vanuit Europees gezichtspunt: „hoe moet anders aan de Fransen duidelijk gemaakt worden, dat voor granen niet en voor melk wel een medeverantwoordelijkheidsheffing aanwezig is; met name in Frankrijk zijn de uitbreidingsmogelijkheden voor granen nog enorm".

Minister Braks vindt dat de jongeren meer gebruik zouden kunnen maken van het Borgstellingsfonds.

Hij waarschuwde voor het te ver doorvoeren van een aantal zaken rondom de Vestigingswet.

Hij wil de Wet Agrarisch Grondwerken geleidelijk invoeren. De CDA minister zal zich ertegen verzetten, wanneer gelden voor milieu-aangelegenheden eenzijdig uit de landbouw-pot worden gehaald.

Hij waarschuwde voor een te groot optimisme rondom het fiscaal beleid; er zijn studies toegezegd; er kan niet te gemakkelijk met privileges omgesprongen worden.

Aandachtig gehoor op CDA-kaderdag te Apeldoorn. *(foto Nick Morelis)*

(foto Nick Morelis)

Energie

Vanwege de actualiteit was het onvermijdelijk, dat de minister zou ingaan op de aanpassing van de prijs van aardgas aan die van de olie.
Voorop stelde hij, dat hij slechts bemiddelbaar is tussen de aardgasbedrijven en Landbouwschap, die tot een (privaatrechtelijke) overeenkomst moeten zien te komen.
Evenals andere EG-landen heeft Nederland te maken met explosieve ontwikkelingen van de olieprijs; in het vorige aardgascontract is een clausule opgenomen, dat bij sterke olieprijsstijgingen aanpassingen van de aardgasprijs zou moeten plaatsvinden. Daar komt nog het volgende bij: i.v.m. de EG-concurrentieregels willen de andere EG-landen, dat Nederland op dit gebied orde op zaken stelt; wanneer dit niet gebeurt, is het denkbaar dat landen hun grenzen voor Nederlandse tuinbouwprodukten gaan sluiten, aangezien men de in hun ogen goedkope levering van gas aan de Ned. tuinbouw ziet als concurrentie-vervalsing.
De minister is zich bewust van de problemen in de tuinbouw; mede vanuit die situatie heeft hij als bemiddelaar ƒ 300 miljoen ter beschikking gesteld voor energiebeperkende maatregelen om het Landbouwschap over de brug te helpen.

Discussie

De stof, die door beide inleiders ter overweging aan de deelnemers van de kaderdag werd meegegeven, gaf aanleiding tot levendige discussies in de gespreksgroepen en tijdens de slotzitting. Er werd volop gebruik van gemaakt om de inleiders nader aan de tand te voelen. Tevens

„Positie van het gezinsbedrijf in de land- en tuinbouw mag niet door structurele achterstand worden ondergraven" zegt CBTB-voorzitter Jaap van der Veen.

kreeg CBTB-voorzitter Jaap van der Veen de gelegenheid zijn visie naar voren te brengen over de knelpunten in land- en tuinbouw.
De heer v. d. Veen vond andere kostenstijgingen dan die van de grondprijs op dit moment het meest hinderlijk voor de boer en tuinder; hij bepleitte dan ook meer matiging van overheidsuitgaven. Verder had hij de indruk, dat de politiek wel eens te licht tilt aan de concurrentiepositie van Nederland.
De CBTB-voorzitter is van mening, dat de positie van het gezinsbedrijf niet ondergraven mag worden door een structurele achterstand m.b.t. het inkomen.
De agrariër is een zelfstandig ondernemer; hij is bereid risico's te aanvaarden, ook t.a.v. een produktie-omvang.
De produkten suiker en granen vindt hij te zwaar belast met heffingen. De heer Van der Veen is niet tevreden over de fiscale benadering van de kleine zelfstandige; hij constateert dat het kabinet de beloofde driedeling van de functie van het inkomen van een zelfstandige (reserveren, investeren en consumeren) niet uitgevoerd heeft.
Tevens werden de lange wachttijden naar voren gehaald voor de uitbetaling van de WIR-gelden.
De heer v. d. Veen zei, dat het vorige aardgascontract de tuinders zwaar op de maag ligt; nu er nog eens 6 cent per m³ bij, is niet te accepteren. Er zullen honderden bedrijven over de kop gaan, wanneer een dergelijke verhoging wordt opgelegd.
„Het is niet, dat we onze ogen sluiten voor reacties uit andere EG-landen; de tuinbouw in ons land kan gewoonweg een forse aanpassing niet in één keer opvangen", aldus Jaap van der Veen.
Er werd tijdens de discussie een warm pleidooi gehouden voor inpoldering van de Markerwaard. Tevens werd naar voren gebracht, dat randverschijnselen in de gezondheidssfeer, die via incidenten in de publiciteit komen, de faam van de agrarische sector weer jaren achterop werpen.

Regelmatig

De voorzitter van deze CDA-kaderdag, Piet van Zeil, kon bij de sluiting terugzien op een bijeenkomst, die volledig had voldaan aan zijn bedoelingen. Over het land- en tuinbouwbeleid is een inhoudelijke discussie gevoerd, waaraan de direct verantwoordelijken binnen het CDA intensief deelnamen. Op deze manier wordt de betrokkenheid binnen het CDA over dit onderwerp vergroot. Dergelijke kaderdagen zullen ook in de nabije toekomst regelmatig worden gehouden.

Van Agt in de campagne

PvdA

Bij de PvdA is een combinatie met CDA en D'66 een tweede rangs voorkeur.
Van Thijn vindt het „fantastisch" zonder de CDA te regeren.
Inderdaad, geheel denkbeeldig. Is dat duidelijk?

Souvenir in Amersfoort

(foto Nick Morelis).

D'66

D'66 kent twee varianten:
1. Regeren met de PvdA en CDA
2. Regeren met PvdA en VVD

Mijnerzijds 2 kanttekeningen:
a. D'66 durft kennelijk niet zonder de PvdA, „grote broer" moet er kennlijk bij.
b. In beide combinaties zou D'66 als regeringspartner kunnen worden gemist. Toppunt van zelfopoffering. Is dat duidelijk?

Zwaar werk in Hilversum

(foto Lorette-Dorreboom).

Opheffings-uitverkoop

Goudvoorraden verkopen + aardgas opsouperen betekent opheffingsuitverkoop zonder je om de volgende generatie te bekommeren. Het CDA belooft dat de echte minima zullen worden ontzien, d.w.z.: de mensen die van één minimumloon ook huisgenoten moeten onderhouden.

(uitspraken van de ijsbrekker in de achterliggende campagneweek).

Een enquête is geen verkiezingsuitslag!

Politici reageren gevoelig op de verkiezingsenquêtes. Hoe dichter 26 mei nadert des te duidelijker wordt dit. Het is natuurlijk leuk om te baden in de glorie van 23 zetels, zoals D'66 dat nu doet. Het is ook leuk om herinneringen op te roepen aan de gang van zaken in 1977, toen de PvdA rond de start van de campagne op 42 zetels stond. Het eindigde immers met de grootste overwinning die deze partij ooit gekend heeft.

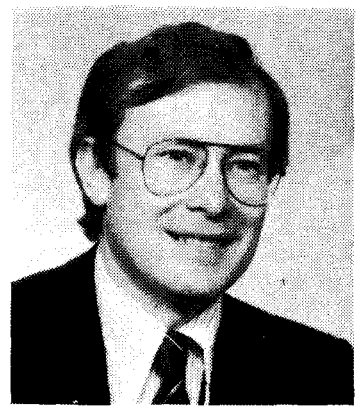

door J. Dzsingisz Gabor

Sprekend voor de televisie is het al te gemakkelijk om een paar globale uitspraken te doen. Niemand onderbreekt je en het is ook niet aantrekkelijk om gedetailleerd uit te leggen dat verkiezingsenquêtes wel een betekenis hebben maar dan toch niet in die zin dat men ver van tevoren de uitslag van de stemming kan voorspellen. Wat dit laatste betreft moet ik een uitzondering maken voor die enquêtes die op de dag van de verkiezingen bij de stembureaus worden gehouden. Deze zijn namelijk wel zeer betrouwbaar voor de voorspelling van de uitslag.

Het zijn vooral de volgende drie redenen waarom een verkiezingsonderzoek slechts een beperkte voorspellende waarde heeft:

1. Momentopname

Een enquête is een momentopname en geeft alleen een indicatie omtrent de politieke voorkeur van de geënquêteerde op dat moment. Hoe verder dit moment verwijderd is van de echte verkiezingsdag, des te minder betrouwbaar is dit beeld. Bovendien kunnen zich tijdens de verkiezingsstrijd bepaalde feiten voordoen waardoor grote groepen mensen hun aanvankelijk voornemen wijzigen. Uitspraken als: „Ik wil best minister onder Van Agt worden" brengen de eigen achterban redelijk in verwarring en dat heeft effect op de opstelling van de kiezer. De geloofwaardigheid van de betrokkene neemt hiermee niet toe, wel wordt duidelijk dat de les van 1977 inmiddels wel geleerd is. Ook het feit dat D'66 een partij die na de verkiezingen een sleutelpositie kan krijgen, zich tegen een zogenaamd progressief kabinet op uiterst smalle basis uitspreekt, heeft effect.
Het feit dat de voorzitter van deze partij ondertussen speculeert op een afsplitsing van het CDA is even onthullend als verbijsterend ten aanzien van de verwarde geestestoestand waarin de leiding van deze zo succesvol lijkende partij zich bevindt.
Zo hebben in 1977 de feiten dat het kabinet voor de verkiezingen ten val was gebracht en dat daags voor de verkiezingen zich een gijzelingsaffaire had afgespeeld een grote invloed gehad op de uitslag.
Het kan bijvoorbeeld nu ook nog gebeuren dat onze lijsttrekker die voor zeer velen een duidelijk herkenbare figuur is zich tegen het einde van de verkiezingsstrijd veel meer in de discussies mengt dan tot nu toe. Er kan nog van alles gebeuren.

2. Geen volledig beeld

Een grote handicap waarmee alle onderzoekingen te maken hebben is het feit dat een groot deel van de kiezers zich niet uitspreekt over de partij waarop gestemd zal worden. Op dit moment weet circa 20 à 25% van de kiezers nog niet wat zij zullen stemmen. Welnu een vijfde tot een kwart van de kiezers vertegenwoordigt nog altijd 30 à 40 kamerzetels. Als u in uw krant de uitslagen van een opinieonderzoek leest dan ziet u telkens dat alle 150 kamerzetels naar de politieke partijen zijn toebedeeld. Ik vind dit een nogal suggestieve presentatie ook al wordt het percentage „niet weters" vermeld. Het ware veel duidelijker aan te geven op hoeveel zetels de partijen uitgaande van een volledige opkomst op basis van de opiniepeiling kunnen rekenen en hoeveel kamerzetels nog zwevende zijn.
Uiteraard valt niet aan te nemen dat al de zwevende kiezers aan één partij zouden toevallen. Ook valt aan te nemen dat de kleine partijen in de laatste weken niet meer op een onevenredig groot deel van de zwevende kiezers mogen rekenen. De strijd gaat dan tussen de drie grote partijen en de vierde die groot wil worden.
Dat een groepering op 26 mei relatief meer zwevende kiezers aan zich kan binden acht ik zeer reëel. Dat verschil is dan bepalend voor de uitslag. Maar dit verschil is in al die enquêtes niet meetbaar!

3. Ongewisse opkomst

In geen enkele enquête kan het opkomstpercentage worden voorspeld. Toch is de opkomst bepalend voor de uitslag. Om het nog ingewikkelder te maken dan het al was, het is niet de totale landelijke opkomst die bepalend is voor de uitslag maar vooral het verschil in opkomst tussen de grote steden, het platteland, en de forensengemeenten.
Naarmate het verschil tussen de opkomst in deze gemeenten groter is wordt de uitslag voor het CDA gunstiger. Om u een paar oriëntatiepunten te geven het volgende: in 1977 was de landelijke opkomst 87,5%. In de grote steden was de opkomst 3,2% lager, in de plattelandsgemeenten 3,9% hoger. Als het verschil in opkomst bij de komende verkiezingen tussen deze twee verschillende typen gemeenten 10% of meer wordt dan zal het CDA ongetwijfeld de grootste partij worden. Eén en ander vloeit voort uit het verschil in sterkte tussen de PvdA en het CDA in deze twee verschillende typen gemeenten en anderzijds uit het feit dat een grotere opkomst over het algemeen een gunstige uitslag te zien geeft voor de ter plaatse sterkste groepering.
Voorzover mij bekend houdt geen enkel onderzoekbureau bij de vertaling van een opinie-onderzoek rekening met de invloed van de potentieel verschillende opkomst per gebied.

Noodzaak van motivatie

Zo vlak voor de verkiezingen is het gewenst om iets te zeggen over de mogelijke uitslag in relatie tot de huidige „enquêteresultaten". Uit de mij ter beschikking staande gegevens blijkt dat er geen sprake is van een toeloop van CDA stemmers naar andere partijen. Integendeel, het CDA heeft het hoogste percentage trouwe aanhang. Echter op dit moment ook het hoogste aantal twijfelaars. Met name opvallend veel roomskatholieken en veel vrouwen hebben nog geen definitieve keuze bepaald. Eén en ander brengt mij tot de conclusie dat nog heel wat moet gebeuren om onze eigen achterban te motiveren en te inspireren. In hoeverre wij daarin zullen slagen zal op 26 mei blijken.

Koffiedikkijken

Er kan nog heel wat gebeuren tot 26 mei. Voor mij staat echter vast dat de CPN en de PSP veel van het in 1977 aan de PvdA verloren terrein zullen terugwinnen. Het leegzuig-effect zal dan van zeer voorbije aard blijken te zijn geweest voor de PvdA.
Ook lijkt mij een juiste verwachting dat de PvdA 3 à 4 zetels aan D'66 kwijt raakt. Of het CDA 50 zetels haalt hangt af van het motiverend effect dat al of niet uitgaat van de laatste dagen van de campagne.
De VVD zal enig terrein moeten prijsgeven aan D'66.
De verzamelpot van 26 mei zal ongetwijfeld D'66 zijn. Als deze partij het aantal zetels meer dan verdubbelt, hetgeen naar mijn mening van het nog aarzelende deel van het CDA afhangt, staat vast dat deze partij bij de komende formatie een onevenredig grote invloed zal krijgen. Ik meen te moeten betwijfelen of daarmee de door velen zo gewenste politieke duidelijkheid gediend wordt.

Kandidaat in de kijker

Van de 8 eerste nieuwelingen op de CDA-kandidatenlijst voor de a.s. verkiezingen ditmaal een plaatje en een praatje van P. J. Biesheuvel en J. van Noord.

J. van Noord

nummer 44

Roepnaam: Jan, geboren in 1930 en wonend te Dwingeloo (Drente); getrouwd, vier kinderen.
Opleiding en beroep: „Ik ben landbouwer of beter veehouder. Daartoe middelbare landbouwschool voltooid. Geslachtenlang heeft mijn familie zich al met de landbouw in Drente beziggehouden."
Besteedt nogal wat tijd aan andere functies: voorzitter Drentse CBTB, bestuurslid CBTB en bestuurslid van het Landbouwschap; en op politiek gebied: voorzitter CDA-statenfractie (lid sinds 1966, voor de ARP) en voorzitter van de Dwingelose raadsfractie: „kwantitatief een kleine fractie" (totaal 11 leden met 2 CDA'ers).
En kwalitatief?
„Dat oordeel laat ik aan anderen over."
Waarom kandidaat gesteld?
„Ik heb niet in de eerste plaats zelf gesolliciteerd naar een plaats op de kandidatenlijst. De CBTB heeft aandrang op mij uitgeoefend om mij kandidaat te stellen. Men vond dat er te weinig landbouwdeskunigen na het vertrek van Braks (minister) en Tolman (Europees Parlement) in de Kamer zaten. Daar was ik het wel mee eens."
Op welke terreinen zet u zich in de Kamer het liefst in?
„Ik heb een brede belangstelling. In voorkeursvolgorde: landbouw, ruimtelijke ordening, milieu en volkshuisvesting (ervaring als voorzitter van een regionale woningstichting)."
Nieuwe ideeën?
„Nog prematuur, maar ik vind dat aan het landinrichtingsbeleid (zoals ruilverkaveling en het beleid t.a.v. reservaten) de nodige aandacht gegeven moet worden. Dat is volgens mij fundamenteel voor het gezond houden van de land- en tuinbouw."
Wat vindt u in dat verband van de Markerwaard?
„Ik ben vóór inpoldering met een grotendeels agrarische bestemming. De inpoldering komt trouwens ook de grote steden goed van pas."
Wat zijn, vindt u de vijf hoogste prioriteiten voor de nieuwe CDA-fractie?
- ontwikkelingssamenwerking
- werkgelegenheidsbeleid
- beteugeling van de loonkosten en sociale voorzieningen
- nadere invulling van de grondpolitiek
- de positie van kleine zelfstandigen verbeteren

Waarom moet de kiezer CDA stemmen?
„Als enige grote partij baseert het CDA zijn politiek op het richtsnoer van het evangelie. Dat is een goed uitgangspunt. Daarnaast wil het CDA terecht mensen als individu en als groep verantwoordelijkheid laten dragen. Dit in tegenstelling tot sommige andere partijen die verwachten dat de overheid wel alles zal oplossen. Daar geloof ik niet in."

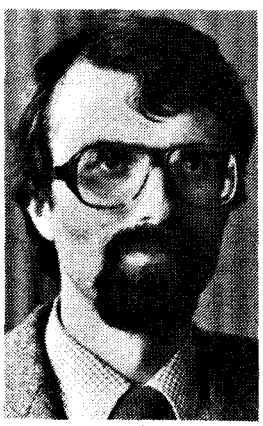

P. J. Biesheuvel

nummer 51

Roepnaam: Pieter Jan. 31 jaar geleden geboren in Voorburg. Studeerde na gymnasium rechten aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Kwam daarna in dienst op het landelijk secretariaat van de Nederlandse Christelijke Boeren- en Tuindersbond in Den Haag. Een organisatie waaruit ook CDA-minister De Koning en CDA-voorzitter Bukman afkomstig zijn. Pieter Biesheuvel doet daar Sociale Zaken en Akkerbouw. Met zijn vrouw en 3 kinderen woont hij in Den Haag.
Waarom kandidaat gesteld?
„Het politieke werk boeit mij, omdat het er in de Tweede Kamer om gaat het standpunt van je partij, waar je achter staat, zoveel mogelijk zonder kleerscheuren door te krijgen. Bovendien geloof ik, dat je het beste in een fractie kunt proberen de doelstellingen uit je program te realiseren. Heel belangrijk is, dat we het vertrouwen bij de kiezers proberen terug te winnen, om ook vanuit de politiek mee te helpen de economie weer in het spoor te krijgen. De kloof tussen de politiek en de maatschappelijke werkgelegenheid moet zeker in de huidige problemen worden verkleind. Daar zit een grote uitdaging in."
Op welke terreinen wilt u zich in de Tweede Kamer het liefst inzetten?
„Het agrarische beleid en op het sociaal-economisch terrein. Waar het 't eerste betreft is erg belangrijk een verbetering van de fiscale positie van de kleine zelfstandigen. We hebben daar ook in het programma „Niet bij brood alleen" immers beloften voor gedaan. Op sociaal-economisch terrein gaat het er vooral om met elkaar in overeenstemming te brengen een consolidatie van de sociale zekerheid en behoud van het stelsel én het betaalbaar houden ervan. Het – en dat is het allerbelangrijkste – instandhouden van de positie van de sociaal zwakkeren.
De vraag met welke nieuwe ideeën hij eventueel de Kamer binnenkomt, vindt Pieter Jan Biesheuvel „erg moeilijk". Vervolgens zegt hij: „We hebben zo'n goed program, dat daarbuiten moeilijk wat nieuws te verzinnen is."
Wat zijn, vindt u, de vijf hoogste prioriteiten voor de nieuwe CDA-fractie?
„De werkgelegenheid moet heel erg hoog staan. En daar hangt trouwens ontzettend veel mee samen, zoals een perspectief voor de jongeren en het draaiende houden van de maatschappij. Ten tweede de woningbouw gekoppeld aan stadsvernieuwing. Dan het vraagstuk van vrede en veiligheid. De derde wereldproblematiek, waarbij we er naar moeten streven het percentage van het nationaal inkomen voor ontwikkelingshulp op 2% te brengen. En als laatste punt noem ik goed onderwijs, goed christelijk onderwijs. We moeten in dit verband de verworvenheden van onze voorouders hooghouden. Je ziet heel duidelijk, dat men geneigd is voor de kinderen eerder de openbare school op de hoek te kiezen, dan de christelijke school drie straten verder".
Waarom moeten de kiezers op het CDA stemmen?
„Om Van Agt een zo sterk mogelijke positie bij de kabinetsformatie te geven. De formatie zal niet gemakkelijk zijn, omdat de partijen en belangrijke programmapunten elkaar uitsluiten. Hoe sterker de positie van Van Agt bij de formatie, hoe groter de kans is, dat het CDA-program in beleid kan worden omgezet. Want ons program is het waard om verdedigd te worden.
Een prognose vindt Pieter Jan Biesheuvel gewaagd. Voor stabilisatie ziet hij echter een goeie kans. „Dat zou voor een partij die de afgelopen jaren in het landsbestuur zijn nek heeft uitgestoken, een enorm succes zijn".

CD-addertje

Links meerderheidskabinet: dat had je wa- wa-wa-waanzinnig gedroomd

Campagneweekboek

door Hans de Boer

dinsdag 28 april

Optreden van Dries van Agt in Hilversum's Expohal. Til Gardeniers en schrijver dezes verzorgen het na-gedeelte. Werkende jongeren zorgen voor veel lawaai, rookbommen, gegil, geschreeuw. Alles onder de leus „bazen spekken, jongeren verrekken". Van Agt doet z'n uiterste best hun vragen serieus te beantwoorden. Maar allengs wordt het duidelijk dat rotzooi trappen het enige doel is. De lankmoedigheid van achter de tafel, onder leiding van Dik Kuyper, is zeer groot. De politie zet de roerigste elementen er tenslotte toch uit. Veel mensen hebben dan al de zaal verlaten. Velen kunnen niet verkroppen dat zo weinigen het voor velen verpesten. Van Agt spreekt o.a. over de loyalisten. Gespitste oren. Ik kan mij in zijn verhaal geheel vinden. In het bijzonder de zin „bij de kabinetsformatie zullen de afspraken over het dragen van regeringsverantwoordelijkheid dusdanig moeten zijn dat de gehele fractie zich daarin kan vinden" heeft mijn hartelijke instemming. Daar gaat een tweede kabinet met de VVD, denk je dan. De na-ronde voor Til en mij levert weinig op. De mensen komen, terecht, voor de lijsttrekker. De campagneleiding moet zich eens afvragen of zij de sprekers in de na-ronde niet veel doelmatiger apart elders had kunnen inzetten.

woensdag 29 april

Optreden in de spreekkuil in Maassluis. Wil van Dinter brengt me er langs de kortste route. Een uitstekend leidende voorzitter, zeer veel vragen, een open sfeer. Je merkt dat je in de buurt van het Westland zit. Vragen over gasprijzen in relatie tot inkomens in de glastuinbouw. Kunnen we de toelaatbaarheid van methylbromide niet opnieuw bekijken? Waar ik denk dat er destijds te paniekerig is opgetreden, lijkt mij een objectieve studie naar de gevaren van dit spul op z'n plaats. Elke spreekbeurt levert je vragen over de kernbewapening op. Een atoompacifist krijgt altijd aanvallers en verdedigers te verduren. Het procedurele standpunt van ons CDA over de kruisraketten laat zich ook niet gemakkelijk uitleggen. De mensen vinden het onduidelijk, en hebben ze eigenlijk geen gelijk? Om 10 uur vliegensvlug terug naar het Haagse Binnenhof, er moet gestemd worden. En na die stemmingen begint voor de zittende kamerleden de campagne eerst goed.

donderdag 30 april

Nederland oranjeland. Jammer genoeg miezert het in het Velsense de hele dag. Het wordt een rustig dagje, met extra aandacht voor de mensen met wie je dagelijks door het leven mag.

vrijdag 1 mei

De roden roepen. Maar tegenwoordig zo zacht dat je ze bijna niet meer hoort. Een grote meiviering in onze streek levert een bezetting van nauwelijks 25% van de zaalcapaciteit. Voor ons allemaal geldt dat de vormen op de tocht staan. En naar een vertaling van normen die het waard zijn naar morgen meegenomen te worden zijn we op zoek.
Met mijn medewerker Hajé Walch in zijn Hilversumse flat de toespraak voor die middag opgesteld. Daarna naar sportcentrum Papendal bij Arnhem. Met Ed van Tijn, Dirk Blauw en Chiel Mertens in een forum over „sport en politiek". De sportpers en sportbestuurders bevinden zich aan de andere kant van de tafel. De stilte nà de mislukte Moskouboycot houdt ons bezig. De sport zal door de politiek op de huid gezeten blijven worden. Hun speerpuntfunctie doet hen daarvoor geëigend zijn. De zaak van de mensenrechten laat zich niet wegdrukken door brood en spelen. 's Avonds naar het Brabantse land. In het stadje Grave is het CDA uitermate actief. Voor de spreekbeurt gaan we nog de straat op om mensen op de discussie-mogelijkheden te wijzen. Het spreken gebeurt in een soort co-productie met Oost-Brabantse CDJA'ers, die zich de materie van sociaal-economische vragen en de problematiek van vrede en veiligheid op een degelijke wijze eigen hadden gemaakt. De werkloosheid beheerst de discussie. Onvrede over man en vrouw uit één gezin, beiden met een goed salaris, en in een ander gezin werkloosheid. Moet één van de twee dan maar niet thuis blijven? Ook langs deze weg komt de emancipatie weer op je af. Deeltijdbanen? Een W.W.-uitkering zonder een klein deeltijdbaantje levert je meer op dan mèt werken in deeltijd. De mentaliteitsvraag dringt zich levensgroot aan ons op.
Iemand geadviseerd maar VVD te stemmen. Hij wilde een partij die zonder meer „ja" zegt als het om de plaatsing van middellange afstandswapens gaat. Dat soort gemakkelijke duidelijkheid is er bij het CDA niet bij. Hopelijk zijn we daar allemaal gelukkig mee.
Zoals gewoonlijk, op het middernachtelijke uur weer thuis.

zaterdag 2 mei

Een journalist van het ANP aan de lijn. Van Agt zegt voor de Tros dat hij met de loyalisten afspraken heeft gemaakt over hun „niet-meer-zijn" na 26 mei. Vertel eens iets over dat gesprek. Radio niet gehoord. Eén ding weet ik wel zeker: met Van Agt geen gesprek gehad over loyalisme. Met niemand trouwens. Leidt tot ANP-bericht wat verkeerd over komt. Misverstanden over en weer.

zondag 3 mei

Die misverstanden komen er wat mij betreft eerst op de zondag uit wanneer Bukman en Van Agt bellen, eerst dan verneem ik dan de suggesties van Zeevalking. Dat komt er van wanneer je zaterdagavond bij collega Fred Borgman en zijn vrouw Cobi op visitie gaat, en de hele politiek vergeet.
De ontuchtige voorstellen van de D'66-voorman moeten worden afgewezen, de communicatiestoornissen in eigen kring opgehelderd. Een verklaring voor het ANP gemaakt. Loyalisten zijn én betrouwbaar, én CDA-ers. Hoe komt het toch dat men maar geen klem op het inhoudelijke van onze opstelling, in relatie tot nota bene ons eigen programma, wenst te leggen, maar alleen valt en daar bij blijft liggen, over verdeeldheid? Het verhaal van de boodschap en de boodschapper. De KRO komt de duidelijke loyalistenboodschap aan het adres van D'66 opnemen. Daarna een geweldige preek van ds. Boelens over de hoop die ihristenen diep in hun hart, bij alle troep om hen heen, mogen blijven hebben. Compleet met waartoe die boodschap ons dan dient aan te zetten.
Het inspireert om er voor het CDA en z'n idealen, tegenaan te gaan.

radio en televisie

Zaterdag 9 mei plm. 21.30 uur Brandpunt KRO-special met daarin Van Agt.

Donderdag 14 mei 16.30 uur: optreden Van Agt in AVRO-radio programma Slag bij Nieuwspoort special.

Zaterdag 16 mei plm. 21.00 uur: T.V.-debat Van Agt-Den Uyl. Brandpunt KRO.

Op 12 en 19 mei zal de lijsttrekker te zien zijn in NCRV's Hier en Nu (tv). De thema's voor deze uitzendingen zijn werkgelegenheid en inkomenspolitiek.

Op 16 mei a.s. gaat G. Ph. Brokx voor de Rooie Haan VARA (radio) in debat met M. van Dam van de PvdA.

Couprie en vrouwen

In het blad van deze week las ik over een gesprek met de heer Couprie uit de Tweede Kamer, waar ik toch wel erg boos van werd. Die meneer vergelijkt vrouwen met kippen en zegt ook nog dat ze de pest zijn voor een schip.
Ik ben de weduwe van een zeeman, hij was stuurman en hij vond het heel fijn als ik af en toe een reis meemaakte en dat vond de bemanning ook.
De rederij vond dat goed als het niet te vaak gebeurde. Ik heb daar alleen maar fijne herinneringen aan. Dat waren heus geen binnenvaartjes, ik ging mee naar New York, naar de Philippijnen en waar de vaart maar heen ging, soms een hele lange reis ook. Vele zeelieden vonden het heerlijk een tijdje een vrouw aan boord, dan kwam er een beetje huiselijkheid en gezelligheid en konden ze ook eens apart met me praten als ze heimwee hadden, maar dat niet wilden weten voor de anderen. Ik deed het graag. Dat is wat anders dan de pest aan boord. Foei dat zo'n man dat woord durft te gebruiken.

Ik heb het bij iemand nagevraagd, maar die zei dat zoiets ook eigenlijk volgens de wet niet mag. Dat is discriminatie en dat is strafbaar.

Ik begrijp ook niet dat een man uit de Kamer zo over vrouwen praat.
Heeft hij dan zelf geen andere ervaringen opgedaan door praten met zijn eigen vrouw of z'n dochters als hij die heeft. Ik heb zelf ook een dochter en van jongere mensen leer je veel. Ze denken vaak anders maar zijn daar heus niet slechter door. Mijn dochter is met een politieman getrouwd en ze hebben twee kinderen. Ze werken allebei, mijn dochter niet hele dagen en ik pas vaak met plezier op als dat nodig is. Het is heus een heel fijn gezin en geef mijn dochter groot gelijk dat ze ook wat verdient en mijn schoonzoon denkt er net zo over. Ik ga ook wel eens naar politieke vergaderingen van de CDA-vrouwen. Daar moest zo'n meneer Couprie eens naar toe gaan, dan kon hij zelf eens horen wat helemaal niet zo geleerde vrouwen, huisvrouwen en anderen, van de dingen denken en hoe ze leren en praten en mee willen doen. Dat zijn toch ook geen kippen, dat zijn fijne vrouwen en het wordt hoog tijd dat er eens naar hen geluisterd wordt. Kan meneer Lubbers daar niet eens wat aan doen. Er zitten toch ook aardige en knappe vrouwen in de Kamer, hoe laten die dan dat soort schrijven en praten toe, dat kan toch helemaal niet.

U doet allemaal uw best in het CDA-blad, maar dit was erg fout en heeft een heleboel vrouwen vast verdriet gedaan en boos gemaakt. Zet dat dan ook maar eens in uw blad.

Utrecht **A. van Schagen-Weesbeek**

P.S. Mijn dochter was ook boos en heeft dit getypt.

Naschrift redactie
Uw dochter heeft gelijk; mijnheer Couprie kan als oud-marineman nog wat opsteken van koopvaardij-vrouwen!

uw mening

Cartoon (1)

In ons partijblad van deze week trof ik op pagina 5 een tekening van Arend van Dam. Op bijzonder smakeloze wijze wordt hierin het nationaal-socialistische hakenkruis in verband gebracht met de Amerikaanse vlag. Mogen wij het niet eens zijn met de Amerikaanse politiek ten aanzien van El Salvador, om dit op zo'n manier te benadrukken is stijlloos.
Het waren Amerikanen die in 1945 voor ons het hakenkruis vertrapten. Zeker in deze dagen zal men zich dit realiseren.
Het getuigt inderdaad van weinig smaak om een op zich te eerbiedigen symbool als een nationale vlag op dergelijke manier te misbruiken.
Verontschuldigingen, als zou het hier om de persoonlijke politieke visie van de tekenaar gaan, aanvaard ik niet.
De redactie blijft te allen tijde verantwoordelijk voor pennevrucht én tekening. Dat zult u begrijpen.

IJmuiden, **Harrie van der Laan**

Cartoon (2)

In nummer 29 van CDActueel kom ik op pagina 5 een tekening tegen waarover ik zeer verontwaardigd ben. Ik klim niet zo gauw in de pen omdat ik nuchter genoeg ben om te begrijpen dan niet alles wat in zo'n blad staat of wat je partij doet je instemming hoeft te hebben om het toch te blijven lezen of lid te blijven. Maar deze tekening van Arend van Dam, die de Amerikaanse vlag vertekent tot er een hakenkruis uit komt is m.i. ronduit schandalig.
Natuurlijk is het mogelijk bepaalde daden en positiekeuzen van de regering af te wijzen, er zelfs gegriefd of erger door te zijn, maar haar van nazisme te beschuldigen of haar vlag tot een nazi-vlag te verlagen is een belediging zó diep dat er geen enkele vergoelijkende „verklaring" voor te geven is.
Dat u zoiets opneemt! De vergroving waaraan het publieke leven in toenemende mate bloot staat moest m.i. in u toch een dam vinden. Ik hoop er voor bewaard te worden dergelijke missers in uw blad meer tegen te komen; de particuliere inzichten van een tekenaar hoeven niet per se in een blad als dit van een partij als de onze geventileerd te worden; daarmee verlaagt hij (en u in dit geval dus ook) het peil van het politieke denken en doen in ons land, dat tóch al niet om te roemen is.

Barchem, **J. G. Marseille**

In de rubriek uw mening worden korte reacties geplaatst van lezers op in CDActueel gelezen artikelen. Plaatsing in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

Subsidie partijen

Dezer dagen las ik in „Trouw", dat minister de Koning zijn plan heeft laten varen om buitenlandse aktiviteiten van Nederlandse politieke partijen te subsidiëren uit de pot voor ontwikkelingssamenwerking.
Ik ga niet in op de voorgeschiedenis van deze zaak.
Wèl konstateer ik, dat het CDA blijkbaar een speciale stichting Dom Helder Camera heeft opgericht tot steun aan de christen-demokraten in Latijns-Amerika.
Op zichzelf ben ik blij met dit initiatief en in verband hiermede zou ik graag het volgende willen vragen:
- Zou CDActueel informatie willen verschaffen over de christen-demokratische partijen in Zuid-Amerika en willen aangeven, dat zij zich inzetten voor vrijheid en gerechtigheid?
- Zou CDActueel willen aangeven waarvoor het geld uit het Dom Helder Camera-fonds precies aangewend wordt?
- Zouden we niet beter kunnen beginnen met een aktie onder alle CDA-leden om gelden bijeen te krijgen voor dit doel? Ik denk, dat dààr het begin moet liggen!

Vlissingen **L. van der Jagt**

Op verzoek van de redactie deelde de heer M. A. Kolster, secretaris commissie buitenland CDA, het volgende mee:

De materie waarom het gaat is helaas te voortijdig in de publiciteit gekomen. Immers, de minister moest de ministerraad nog raadplegen en pas daarna de vaste Kamercommissie. Het ging om het **mede**-financieren door de Rijksoverheid van ontwikkelingsprojecten in de landen van de Derde Wereld.
Deze ontwikkelingsprojecten zouden gericht zijn op democratische bewustwording van de meest gedepriveerde groepen in deze landen. Aan deze mede-financiering zouden stringente voorwaarden worden verbonden. Ook binnen het CDA was deze gehele materie nog in voorbereiding. De naam Helder Camarastichting was ook een voorlopig voorstel. Dat had nog niet naar buiten mogen komen. Immers, Dom Helder Camara moest nog gevraagd worden om zijn toestemming om zijn naam aan een dergelijke stichting te verbinden.
In de afgelopen jaren is in een bescheiden fonds enige reserve voor dit doel gekweekt, omdat ook de partij zelf uiteraard behoort mee te financieren. Op welke wijze dit fonds jaarlijks zal worden aangevuld vanuit de partij vormt nog een onderwerp van studie. De voortijdige publicatie heeft de minister er toe gebracht deze hele zaak aan zijn opvolger toe te vertrouwen. Het CDA moet op deze zaak zeer attent blijven. Mede gelet op ons verkiezingsprogram.

Ik zou willen, dat het CDA staat aan de kant van de mensen die niet hebben

door Ko Scheele

Eén van de schrijnende problemen van nu is de woningnood. Vele mensen met name jongeren, vluchten in de weg van eigenrichting om aan onderdak te komen: kraken. Om deze jongerenproblematiek eens meer onder de loup te nemen, had ik een interview met een ex-kraakster, CDJA-ster in Groningen. Naast de diverse vormen van kraken en onderscheid in de kraakbeweging, komt ook het geweldsaspect, de leegstandswet en de CDA politiek aan de orde.

Kun je iets vertellen over de kraakorganisaties in Groningen?
Je hebt er twee: KOG en PKG. Het KOG kraakt om de aktie, bij hen staat het politiek-demonstratieve voorop. Het PKG daarentegen kraakt „praktisch" het helpt woningzoekenden aan kamers. Ze wil daarbij niet het woningtoewijzingsbeleid van de gemeente doorkruisen en werkt daarom met de gemeente samen. Er wonen nu zo'n 2000 mensen in kraakpanden.

Wat kraakt men: In principe elk leegstaand pand of legt men criteria aan?
Men kraakt alleen panden die lang leeg staan en bij voorkeur die, welke onderhevig zijn aan speculatie en het mag het gemeentelijk beleid niet doorkruisen. Om een voorbeeld te noemen: de hotels Indië en Baulig stonden al 6 jaar leeg toen ze werden gekraakt. In die zes jaar waren ze 60 keer verkocht via BV's maar uiteindelijk in dezelfde handen gebleven. De prijs was meer dan 200% gestegen.
Daarnaast „kraakt" men renovatie woningen. Deze woningen staan op het punt om opgeknapt te worden en daarom wil men er geen huurder meer in hebben. Krakers mogen er dan tot het daadwerkelijke moment van de renovatie in wonen. De woningbouwverenigingen werken daaraan mee en verstrekken zelfs vaak de sleutels! Je zit daar zonder rechten, maar dat is beter dan helemaal geen dak boven je hoofd.

Groningen bezit het grootste kraakpand van Nederland, het voormalig Rooms Katholiek Ziekenhuis (RKZ). Hoe is dat indertijd gegaan?
Het RKZ zou verhuizen naar een nieuw pand in het uiterste zuiden van Groningen. Het oude leek geschikt voor één en twee persoons huishoudens, maar de gemeente dacht daar niet aan. Een projektontwikkelaar wilde daar dure koopwoningen en kantoren plaatsen. Het is toen de nacht voordat de buldozers zouden komen, gekraakt. Achteraf is het nog positief geweest voor die projecthandelaar, door het inzakken van de huizenmarkt.

Wat deed de gemeente?
Na zeer veel overleg en touwtrekkerij tussen krakers en de gemeente, is er uiteindelijk een brede werkgroep RKZ geformeerd, waarin dus

CDJA

zowel krakers als gemeente vertegenwoordigd zijn. Deze werken een plan uit waaruit blijkt, dat het best mogelijk is dat het RKZ verbouwd wordt tot één en twee persoons eenheden. Een subsidieaanvraag is inmiddels bij staatssecretaris Brockx van volkshuisvesting in behandeling, maar of dat loskomt...

Bij kraken komt soms geweld voor. Wat is naar jouw mening daarvan de oorzaak?
Mijn broer is marechaussee, en wordt wel als ME'er ingezet, b.v. in Amsterdam. Hij zegt, dat hij zijn plicht moet doen als ordebewaarder, en ook dat hij door de krakers heel erg wordt geprovoceerd. En als ze dan bevel krijgen, gaan ze er ook flink op los, en ontzien ze niemand. Maar van ordebewakers verwacht ik iets anders. De politie intimideert ook. Bijv. ME-busjes rijden in op een menigte. De oorzaak ligt niet aan één kant en de hamvraag is: wie begint? Maar het meeste geweld komt van de disco-punkers, die aangelokt worden door de actie. Het komt voor dat krakers worden beschermd tegen hen door de politie.

Hoe gaat dat nu bij hotel Indië?
De krakers daar zijn naamloos gedagvaard, een zeer omstreden zaak in het procesrecht. Dan kun je in hoger beroep gaan, maar dan moet je je naam bekend maken en kun je alsnog er uitgezet worden. Als nu naamloos dagvaarden zomaar mogelijk is, kan elke kraker eruit getrapt worden. Als je er dan een rotzooi van maakt (barricaderen) dan zal, denkt men, de burgemeester zich wel bedenken voordat hij vaker tot ontruiming zal overgaan. De goodwill van het publiek wordt ermee verspeeld, maar als je geen dak boven je hoofd hebt, doe je gekke dingen. Overigens, zowel krakers als gemeente als de eigenaar pogen een confrontatie te voorkomen. Men blijft praten en naar een oplossing zoeken.

Denk je, dat het kraken zal verminderen door het aannemen van de leegstandswet?
Het is wel leuk dat de grote politieke partijen erachter staan, waar Scholten zo juichend schreef in dit blad, maar de Leegstandswet heeft een aantal negatieve punten. Allereerst is de vordering van panden door de gemeente wel vergemakkelijkt, maar echte grote panden die verbouwd zullen moeten worden, zullen in de praktijk toch moeten worden aangekocht door de gemeente en dat terwijl ze moeten bezuinigen! Voorts wordt kraken strafbaar en is naamloos dagvaarden mogelijk! Tenslotte moeten de lege panden aangemeld worden door de eigenaar en hij alleen, kraakorganisaties en buurtcomités kunnen dus niet zeggen: dat pand staat leeg. Kraken zal dus wel verminderen, maar of de woningnood er echt minder van wordt...

Hoe is het contact tussen gemeentelijk CDA en krakers?
Dat is er niet! Men zegt: we hebben wel contact met de woningbouwverenigingen. Bovendien zegt het CDA niets kritisch over het politiebeleid bij ontruimingen. Een enorme, zwaar bewapende politiemacht, dat is vragen om moeilijkheden.

Wat vind je van de opstelling van het CDA landelijk m.b.t. de woningnood?
In het verkiezingsprogramma stond en staat het bevorderen van het eigen woningbezit. Dat is gemakkelijk gezegd. Wat doet het CDA eraan om iedereen **onderdak** te verschaffen? Dat heilige eigendom... Dat merk je in de discussie omtrent de aftrekbaarheid van hypotheekrente. Een CDA raadslid uit Groningen zei: Het is schandalig dat er gepraat wordt over de *f* 400.000,–, want hoeveel mensen komen daar nu aan toe? Deze gedachte zou gemeengoed moeten zijn.

Heb je dan het idee dat CDA'ers wat dat betreft conservatief zijn?
Het is schrijnend, dat mensen geen dak boven hun hoofd hebben. Kraken is dan wel eigenrichting, maar het wordt wel erg snel veroordeeld, en dat dan door mensen die nauwelijks weten wat de problemen zijn. Men bekijkt het van de comfortabele kant van de bezitters; het raakt hen niet. Ze hebben iets gelijk en willen dan totaal gelijk krijgen, gemakshalve de problemen verdoezelend. Dat vind ik van CDA'ers onvergeeflijk. Ik zou willen dat het CDA aan de kant staat van de mensen die niet-hebben.

Kenia
24-d. Kampeersafari
Nairobi - Masai Mara - Naivasha - Nakuru - Thomson Falls - Samburu - Naru Moro - Amboselli - Tsavo - Malindi - Mombassa - Nairobi.
f 2750.-
sindbad tours
Leenderweg 189, Eindhoven,
tel. 040-111444

Kanttekening

Programvergelijking

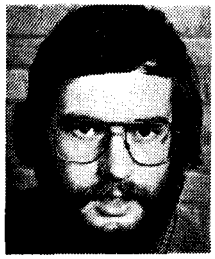

Het kan geen kwaad in het heetst van de verkiezingsstrijd nog eens aandacht te besteden aan het artikel van Oostlander in CD-verkenningen van april jl. „links-rechts, ondersteboven", een vergelijking van vier verkiezingsprogramma's. We hebben daarover in het dagelijks bestuur van het CDJA gediscussieerd en wat lijnen bepaald.
Dat is met name van belang, omdat programvergelijking bij coalitiebesprekingen straks een zeer belangrijk gegeven is. Overigens geldt dat zeker ook voor het vereiste van een brede parlementaire meerderheid, omdat de gigantische problemen van de komende jaren alleen echt opgelost kunnen worden door politieke keuzes, die ook echt wortelen in de samenleving.

Eigen uitgangspunt

Het is duidelijk, dat het CDA als politieke partij in uitgangspunt en programma verschilt van alle andere politieke hoofdstromingen.
Dat geldt voor het oude erfgoed uit liberale en socialistische kring die om het hardst vaak de links-rechts tegenstelling in de Nederlandse politiek hebben gepropageerd. Dat geldt ook voor D'66, dat zich profileert op grond van het sterk op het individu gerichte en aan wie een zekere modieusheid niet vreemd is. Op tal van andere punten is weer te geven waarom voor het CDA een structurele keuze voor samenwerking met één van de drie andere grote partijen uitgesloten is.
Terecht wordt vanuit het CDA ten diepste gestreden tegen het doodgelopen individualisme, het verstikkend collectivisme en een ongebreideld groeigeloof. Het is van fundamenteel belang de ontwikkeling van de samenleving, ook in sociaal-economisch opzicht te toetsen aan de normen van de gerechtigheid, de solidariteit en het rentmeesterschap. Een daadwerkelijke invulling van alles wat we bedoelen met „de economie van het genoeg" vraagt om omkering in het denken van mensen. Nadrukkelijker wordt het beroep op het verantwoordelijkheidsbesef van mensen.
Het bovenstaande vaststellend en respecterend kan het geen kwaad om eens te kijken naar enkele concrete beleidsterreinen. We kunnen dan kijken naar de punten die het CDA prioriteit geeft de komende periode en daarbij verwijzen naar het verkiezingsprogram.

- het waarmaken van onze financiële hulp aan de opbouw van de arme landen. Het gaat daarbij om het tot stand brengen van een rechtvaardiger internationale economische orde. Bij het ontwikkelingsbeleid moet het recht van de arme voorop staan (Zie par. 2 van Internationale Solidariteit)
- het behouden en voor velen verschaffen van werkgelegenheid. In het kader van een „economie om het anders te doen" liggen de accenten op de herverdeling van arbeid (deeltijdarbeid, herinschakeling van nu uitgerangeerde mensen etc.) Inkomensbeleid (met ontzien van de echte minima) moet ten dienste staan van het verkrijgen van voldoende en zinvol werk voor iedereen die wil en kan werken. Een ieder naar zijn mogelijkheden (zie par. 2 van Sociaal Economisch Beleid)
- het fundamenteel behouden van ons stelsel van sociale zekerheid. Vele concrete maatregelen worden bepleit om het stelsel van de sociale zekerheid fundamenteel te behouden en de koppeling van de sociale minima aan het minimumloon te handhaven (artikel 2.32 t/m 2.45).
- nieuwe impulsen van de woningbouw en de stadsvernieuwing. Nadrukkelijk wordt beoogd de woningbouw zo goed mogelijk af te stemmen op de werkelijke behoefte. Het budget voor de stadsvernieuwing moet verdubbeld worden (resp. par. 2 van Volkshuisvesting en art. 7.7).

Wanneer de programma's van de grote partijen op deze punten vergeleken worden en wanneer we ons realiseren vanuit welke benadering het CDA de politieke problemen aanpakt, denk b.v. aan de benadering van het veiligheidsbeleid waarbij de terugdringing van de afhankelijkheid van de nucleaire wapens centraal staat, dan is de conclusie duidelijk: de afstand tot de VVD is groter dan die tot D'66 en de PvdA. Een met inachtneming van overige door CDA en CDJA gestelde criteria voor formatiebesprekingen geen vrijblijvende conclusie.

Johan de Leeuw voorzitter CDJA

CDJA

CDJA spreekt met Van Agt

Maandag 27 april had het algemeen bestuur van het CDJA een gesprek met lijsttrekker Van Agt. Nadat enige leden van het dagelijks bestuur al twee keer een gesprek met hem hadden gehad was het nu de beurt aan het AB. Lang niet iedereen was er, maar het tijdstip was daar ongetwijfeld debet aan. Vanwege de drukke werkzaamheden die een combinatie van het lijsttrekkerschap met het premierschap met zich brengt, was het gesprek gepland van half vijf tot half zeven. Het vond plaats in Deventer waar Van Agt die avond zou spreken.
Het AB was voor deze gelegenheid versterkt met een lid van de werkende jongeren CNV, iemand van de Katholieke Werkende Jongeren en een lid van de christelijke plattelandsjongeren, die tevens lid van het CDJA waren.
De bedoeling van het gesprek was om, gegeven de geringe aantrekkingskracht van het CDA op jongeren, de heer Van Agt te confronteren met de belevingswereld van jongeren. Een poging dus om iets te laten blijken van hoe jonge mensen tegenover de vele problemen van deze tijd staan en welke problemen daarbij in het bijzonder hun aandacht hebben. Met het oog op dat laatste was afgesproken dat het gesprek zich zou concentreren op vijf thema's nl.: De relatie grondslag – politiek handelen, (jeugd-)werkloosheid, (jongeren-)huisvesting, (kern-)bewapening en (kern-)energie.
De eerste vraag luidde of Van Agt een onderwerp aan zou kunnen geven uit het kabinetsbeleid, waarin de evangelische notie doorklonk zoals het CDA die uit wil dragen. Hij noemde daarop de ontwikkelingshulp, waarvoor èn het CDA èn het kabinet pal hebben gestaan en zullen blijven staan.
Over de werkloosheid werd met name gesproken door de vertegenwoordigers van de werkende jongeren. In het bijzonder het besluit van de regering om de minimumjeugdlonen te verlagen (waar het CDJA zich tegen heeft uitgesproken) werd bekritiseerd. Aan Van Agt werd geschilderd dat de werkloosheid, zeker als je net van school komt bepaald geen rooskleurig toekomstperspectief biedt. Ook werd gesteld dat het geen evenwichtig beleid is om eerst de laagst betaalden te laten matigen. Van Agt liet blijken dat hij zich die problemen kon indenken, maar stelde dat de kortingen o.a. nodig waren omdat het bedrijfsleven de lonen niet meer kon opbrengen. Bovendien was het zo dat ook van

(vervolg op pagina 21)

GEO-MEETDIENST

Landmeetkundige werkzaamheden

Postbus 15 - Spakenburg - Tel. 03499-1966.
Bijkantoor: Oosterhoutstraat 11 - Assen.
Tel. 05920-13400.

• **Opmetingen:**
T.b.v. uitbreidingsplannen - saneringsgebieden - wegverbeteringen - verkavelingen - revisie (basis)-kaarten.

Als: kaartenvervaardiging - hoogte-grootte-inhoudber. - coördinatieberekeningen - berekeningen - matenplannen - en uitzetgegevens.

UITZETTEN
• Weg- en waterbouwkundige werken
• Bouwkundige werken.
Begeleiding komplete uitbreidingsplannen, wegen, rioleringen, leidingen, havens, enz., hoekpunten woningblokken, stramienlijnen grote bouwwerken, palenplan, controlemetingen.

Een boekje met meer gegevens, o.a. over de tarieven sturen wij u graag per omgaande toe.

Steenhouwerij

DE KUYPER

Nieuwstraat 26 -
MIDDELBURG
Tel. (01180)-1.25.79.

Levering van alle soorten natuursteen

Ook voor grafstenen het juiste adres

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde
Bovenweg 7.
Tel. 05255-1666.

B.V. 's-Gravenhaagsche
Zwem- en
Sauna-inrichting
„MAURITSKADE"

ZWEMBAD. Tel. 64.25.75

Zwemmen f 2,-. Terras f 0,50.
Maandag t/m vrijdag 12-14, 14-16, 16-18 uur.
zaterdag 9-11, 11-13, 13-15 uur

SAUNA. Tel. 46.68.12

Dames- en herenafd.
Entree f 6,- plus f 3,- per uur.
maandag t/m vrijdag 12-22 uur
zaterdag 9-18 uur

Bij de entree is het gebruik van twee baddoeken, Turks bad en solarium inbegrepen.

Wijzigingen voorbehouden.

NSV

(vervolg van pagina 19)

bijvoorbeeld notarissen en specialisten een forse bijdrage wordt verlangd.
Met betrekking tot jongerenhuisvesting werd o.a. gevraagd hoe meer aan de behoefte van jongeren aan zelfstandige woonruimte tegemoet zou kunnen worden gekomen. Van Agt zag daartoe wel mogelijkheden maar extra bouwen voor woonvoorzieningen voor jongeren zou volgens hem wel gevolgen hebben voor de huurprijzen en inspraakmogelijkheden.
Over het onderwerp kernbewapening werd vooral verontrusting uitgesproken en werd er door iemand op aangedrongen dat Nederland een actievere houding in de NAVO zou innemen t.a.v. wapenbeheersing.
Vragen rond energie hadden vooral betrekking op de problemen bij de ontwikkeling van nieuwe energiebronnen en de mogelijke gevolgen voor het milieu. Volgens Van Agt kunnen daarover hooguit in de jaren negentig pas concrete en werkbare voorstellen worden verwacht. Ook voor de opslag en verwerking van nucleair afval verwachtte hij tegen die tijd wel een oplossing en hij voorzag dan ook geen problemen rond de opwerkingscontracten die onlangs door Nederland met Engeland en Frankrijk werden gesloten. Het staat daarbij volgens hem niet eens vast dat het nucleair afval door deze landen in 1990 zal worden teruggestuurd.
Met het gesprek over dit laatste onderwerp werd nog eens duidelijk geïllustreerd dat de besluitvorming van nu, gevolgen heeft in en voor de toekomst. Dat geeft tegelijk het concrete belang aan van jongeren bij de huidige politieke keuzes. Politici die nu beslissingen nemen, die voor generaties na hen nog gevolgen hebben, doen er goed aan bij de afweging van hun beslissingen hun oor bij jongeren te luister te leggen. In dat kader kan dit gesprek dan ook als een goede aanzet gezien worden voor een voortdurend contact tussen CDA en haar jongerenbeweging. Een goede aanzet, waar hopelijk meer contact op zal volgen omdat in krap anderhalf uur toch onvoldoende gezegd kan worden over en weer. Wel is ook hier gebleken dat binnen het CDA de problemen verschillend benaderd worden. De heer Van Agt deed eigenlijk geen poging om zijn antwoorden expliciet te onderbouwen, vanuit wat hijzelf na een vraag daarover noemde, „gewijde begrippen" als solidariteit en rechtvaardigheid, rentmeesterschap en gespreide verantwoordelijkheid.
Het blijft echter een bestaansvoorwaarde voor het CDA dat we ons ook wat verschil van benadering betreft, open en eerlijk tegenover elkaar uitspreken.

Bert Westerink

CDJA'ers in gesprek met de lijsttrekker te Deventer (foto Overmars).

Twee dingen...

van Het Spectrum

Joop den Uyl geportretteerd door tijdgenoten

Aat de Kwant/Evert Mathies
Inleiding: mr. J. A. W. Burger
Zijn gezicht, zijn stem, gebaren en meningen . . . . . iedereen kent ze. Maar wilt u weten hoe hij werkelijk is? Lees dan dit boek.
Twee dingen . . . bevat interviews met een kleine 20 mensen die Joop den Uyl in allerlei hoedanigheden hebben meegemaakt. Zowel politieke mede- als tegenstanders komen aan het woord, waardoor een heel genuanceerd en levendig portret van deze politicus van het jaar is ontstaan. En Joop zou Joop niet zijn als hij zelf ook niet aan het woord kwam. Spectrum Paperback, 208 blz., f 17,50

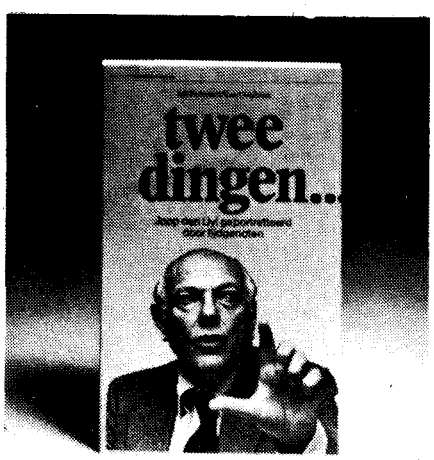

Het Spectrum brengt het
Uw boekhandel heeft het

Programma lijsttrekkerdag Zeeland: 14 mei

CDA campagne

13.20 uur: Aankomst lijsttrekker op het veerplein te Kruiningen.
13.30 uur: per boot van Kruiningen naar Perkpolder.
13.50 uur: Aankomst Perkpolder.
14.00 uur: Vertrek richting Terneuzen.
14.15 uur: Aankomst in Terneuzen, o.a. korte toespraak door de lijsttrekker.
15.15 uur: Vertrek naar het bejaarden-centrum de Blide, aankomst om 15.30.
16.10 uur: Vertrek naar Breskens, ontmoeting met vertegenwoordigers van div. organisaties.
16.40 uur: Aankomst te Breskens.
17.25 uur: Vertrek boot Breskens-Vlissingen.
18.00 uur: Vertrek naar Middelburg.
20.00 uur: Avondbijeenkomst in de Concertgehoorzaal, met forum van kandidaats-kamerleden, een korte toespraak van de lijsttrekker gevolgd door discussie.
22.15 uur: Sluiting.

Spreekbeurten

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
11 mei	KK Leiden	C. P. van Dijk (forum)
20.00 uur	Schepershof	
	Breukelen	mw. Haars
	St. Oedenrode	Hennekam
	Lekstreek, Langerak	P. J. A. v.d. Sanden
20.00 uur	Brielle	H. Eversdijk
20.00 uur	Jaarbeurscongres-centrum Utrecht	mw. Gardeniers
	Rehoboth Wilhelminaplein 2	A. B. M. Frinking
	Berkel en Rodenrijs Hotel „Neuf"	
	Boskoop	C. P. van Dijk
	JOVD Utrecht	J. van Houwelingen
20.00 uur	Beetsterzwaag	S. Faber
	Nuenen	Th. Steenkamp
	Vught	Th. Hazekamp
	Best	P. A. M. Cornelissen
	Hilvarenbeek	D. Cornelissen
	Geldrop	G. Brokx
	Cuyk	A. van Baars
20.00 uur	Hervormde Kerk Badhoevedorp	F. Borgman
19.30 uur	Bosbeek	
	Heemstede	M. B. M. J. v. Vlijmen
	CDA-Huissen	W. A. Mateman
12 mei	„Het Open Hof"	
20.00 uur	Delft	F. Borgman
20.00 uur	Hilversum	M. B. M. J. v. Vlijmen
14.00 uur	Wenckebach MTS Beverwijk	M. B. M. J. v. Vlijmen
20.15 uur	Cultureel Centrum Amstelveen	V. N. M. Korte-van Hemel
20.00 uur	Den Haag Hotel Cocagne	J. Krajenbrink (forum)
	Vestdijk 47 Eindhoven	P. Bukman
	Werkendam	J. N. Scholten-H. Eversdijk
	Veghel	M. Chorus
	Nistelrode	P. A. M. Cornelissen, J. de Geus, B. v. Hezewijk
	Sprang-Capelle	C. J. L. v. Lent
	Breda	D. Cornelissen
	Den Bosch	H. de Wit
	Tilburg	R. F. M. Lubbers
	Deurne (neerkant)	A. Appels
	Terheijden	H. Aarts
	Dongen	J. de Leeuw
20.00 uur	Etten-Leur „De Baai", Baai 154	E. Borm-Luykx
	Schayk	T. van Baars
20.00 uur	Europalaan kerk Heerenveen	S. Faber

CDA campagne

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
20.00 uur	Baarn	J. de Ruiter
13.30 uur	Sneek	D. de Graaff-Nauta
	CDA-Nieuwe Pekela	J. van Houwelingen
10.00 uur	CDA-Vrouwenberaad Provinciehuis Koningskade 1 Den Haag	R. Lubbers en mw. Korte-van Hemel
20.30 uur	Dorpscentrum Schoolstraat 6 Wassenaar	J. de Boer
	Lijsttrekkerdag GOUDA	V. Agt, L. de Graaf G. Brokx, R. v.d. Toorn
20.00 uur	Park-Hotel Breelaan 19 Bergen N.H.	S. Dijkman
	CDA-Overschie	C. P. van Dijk
	Bleskensgraaf	P. J. A. v.d. Sanden
	CDA-Vriezenveen	W. A. Mateman
13 mei		
20.00 uur	„Reehorst" Ede	mw. Gardeniers en W. Mateman
(overdag)	Gouda, bejaardencentrum	P. J. A. v.d. Sanden
9.30 uur	Loods achter de geref. kerk aan de Zijde, Boskoop	mw. C. H. Evenhuis-v. Essen
20.00 uur	Burgerzaal (raadhuis) Heemstede	J. de Koning
20.00 uur	„Het Witte Paard" Nootdorp Ureterp	W. F. de Gaay Fortman J. van Houwelingen
20.00 uur	„Hof in Dordrecht" Dordrecht	mw. A. M. van Heel-Kasteel
20.00 uur	De Mienskar Oosterbierum	K. de Jong
	Liempde (landbouwdag)	G. Braks
20.00 uur	Deurne	G. Braks
	Tilburg	M. Chorus-Menken
20.00 uur	Kampen/IJsselmuiden	R. F. M. Lubbers
11.00 uur	Rijks Ped. Ac. Maria-hoeve - Den Haag	A. B. M. Frinking
20.00 uur	CDA-Medemblik	F. Borgman
20.00 uur	LTS Zijdelweg Uithoorn	V. H. Bruins Slot
19.30 uur	De Wintertuin Stationsplein Haarlem	P. Bukman

Datum en aanvang	Plaats	Spreker
14 mei	Calvijnzaal Emmaweg 22	
20.00 uur	Zandvoort Zaal Igesz Markt 22	F. Borgman
9.30 uur	Schagen De Nieuwe Slof Kerkstraat 46	mw. Korte-van Hemel
20.00 uur	Beverwijk	mw. Korte-van Hemel
20.00 uur	Naarden/Bussum	J. A. J. Johanisse
13.30 uur	Comenius College Bisonlaan 1 Hilversum	M. B. M. J. v. Vlijmen
20.00 uur	Hilversum	S. J. M. Dijkman
20.00 uur	Zevenaar	J. Krajenbrink (forum)
	Veenendaal	A. B. M. Frinking
	Raamsdonkveer	B. Hennekam
	Oss	D. Cornelissen
	Drunen	H. Aarts J. N. Scholten
	Veghel	prof. Steenkamp
	Rosmalen	L. de Graaf
	Heeze	A. van Trier
	Helmond	J. v.d. Heijden
	Waalwijk	A. Kolen
20.00 uur	Tzum	mw. Gardeniers
20.00 uur	Krasnapolsky Amsterdam	mw. Evenhuis-v. Essen
	CDA-Voorburg	J. van Houwelingen
20.15 uur	Koningskerk B. Ingenhouszlaan 2 Ouderkerk a/d IJssel	C. P. van Dijk
	Rijnsburg	Lansink
	Werkbezoek N. Brabant	P. J. A. v.d. Sanden
20.00 uur	Motel Heiloo Heiloo/Limmen	J. de Koning
	Renkum	H. v.d. Broek
20.00 uur	CDJA Rijnsburg in de voorhof	A. Lansink
15 mei	Bergen op Zoom	mw. Gardeniers
	Utrecht	C. P. van Dijk (forum)
	Gemert	J. de Leeuw
	Krimpen a/d IJssel „De Ruif"	P. Bukman. G. Braks
	Stationsstraat 34 Pijnacker	H. C. Couprie
20.00 uur	Bontelaar Waddinxveen	J. de Boer
20.00 uur	Geref. Jeugdgebouw Julianalaan Sassenheim	L. de Graaf
	Schoonhoven	W. Deetman
	CDA-Bemmel	J. van Houwelingen
	Veldhoven	J. N. Scholten
20.00 uur	„De Gearte" Bakhuizen	T. Tolman
	Breda	G. Brokx, P. B. R. de Geus
	Helmond	Beelaerts v. Blokland
	Prinsenbeek	Th. Steenkamp
	Uden	D. Cornelissen
10.00 uur	Alblasserdam	A. B. M. Frinking
	Lexmond	A. B. M. Frinking (forum)

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
14.00 uur	Scholengemeenschap Hoorn	F. Borgman
20.00 uur	Oude Posthuis Herenweg Heemstede	M. B. J. M. v. Vlijmen
20.00 uur	Amstelveen	Boomgaard
	Eerbeek	H. v.d. Broek
	Geesteren	S. C. Weijers
20.00 uur	Wijhe	J. Buikema
	CDA-Valburg	W. A. Mateman
	NCATB Rotterdam	B. Bakker
16 mei	Zwolle	J. Buikema
	Den Bosch	H. v.d. Broek
	Kempenland	G. Braks
	Bergen op Zoom	R. v.d. Toorn
	Oss	A. Appels; Th. Steenkamp H. Aarts, H. v.d. Broek J. Scholten, Mommersteeg
	Voorschoten	J. de Boer
	Hilversum	J. de Leeuw
	KK Dordrecht	P. J. A. v.d. Sanden

Voordelige leningen voor ambtenaren

via Disconteringsmaatschappij en Voorschotbank. bel.02263 - 3644.

geen informatie bij uw werkgever. U heeft kwijtschelding bij overlijden. Overname goed lopende leningen desgewenst mogelijk. Wij geven u jaarlijks een opgave van de fiscaal aftrekbare rente

in handen	36x	48x	60x
10.000	345	275	234
15.000	513	414	350
20.000	690	550	467
25.000	863	690	585
30.000	1036	830	705
35.000	1209	969	820

Persoonlijke leningen met langere looptijden

f 17.500 is 96 x f 308.....f 22.500 is 96 x f 392
f 27.500 is 96 x f 477.....f 32.500 is 96 x f 561

Doorlopend Krediet

in handen	rente en aflossing	in handen	rente en aflossing
10.000	200. –	25.000	437.50
15.000	262.50	30.000	525. –
20.000	350. –	35.000	612.50

2e of 3e hypotheken. Geen taxatie-, afsluit- of behandelingskosten. Inklusief kwijtschelding bij overlijden tot f 45.000,–.

f 17.000 is 240 x f 192.....f 32.000 is 240 x f 352
f 22.000 is 240 x f 244.....f 37.000 is 240 x f 405
f 27.000 is 240 x f 297.....f 60.000 is 240 x f 790

BURO FRISIA b.v.
PARTICULIERE VOORSCHOTBANK
KLAPROOS 2
1716 VS OPMEER N-H
02263 - 3644*

kantoortijden : 08.30 - 21.00 uur
's zaterdags : 09.00 - 16.00 uur

en als het om buizen gaat kies dan voor Van Leeuwen Buizen dan zit u zéker goed!

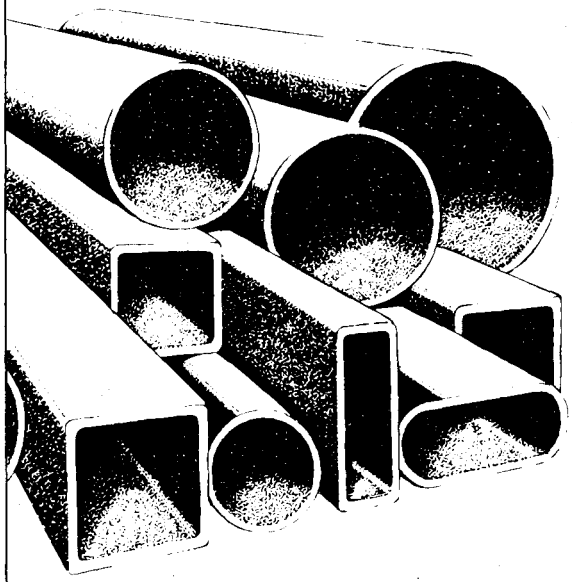

Van Leeuwen levert stalen buizen. Voor alle denkbare doeleinden.

Naadloze en gelaste buizen. Dunwandige en dikwandige buizen. Ronde en geprofileerde buizen. Verzinkt, gemenied, geasfalteerd of met kunststof bekleed. U zegt het maar. Met diameters van 4 millimeter tot meer dan 5 meter. In lengten of op maat gezaagd.

Van Leeuwen houdt méér dan 8.000 verschillende soorten voor u in voorraad. En alle denkbare hulpstukken. Snel uit voorraad leverbaar.

Dagelijks rijden Van Leeuwen wagens door heel Nederland. Vestigingen zijn er in vele landen. Van Leeuwen is dus altijd in de buurt. Daarom is voor Van Leeuwen geen opdracht te groot, maar ook nooit te gering.

't is goed werken met VAN LEEUWEN

Buizen • Fittings • Flenzen • Lasbochten

Postbus 1 - 3330 AA Zwijndrecht, Holland.
Tel. (078) 11 59 11 (70 lijnen) Telex 29176 (15 lijnen).

Hoofdkantoor:
P. VAN LEEUWEN Jr's BUIZENHANDEL B.V.
Zwijndrecht

Dochtermaatschappijen:
VAN LEEUWEN BUIZEN
Vilvoorde bij Brussel - België
HUSTINX S.A.
Herstel bij Luik - België
LIONTUBE S.A.
Chalette sur Loing en Arles - Frankrijk
LEON TUBOS S.A.E.
Alcala de Henares - Spanje
LION TUBE & STEEL COMPANY
Londen en Middlesbrough - U.K.
VAN LEEUWEN PIPE AND TUBE CORP.
Houston, New Orleans, Corpus Christi - U.S.A.
VAN LEEUWEN PIPE AND TUBE (PTY) LTD.
Durban, Johannesburg, Kaapstad - Zuid Afrika
VAN LEEUWEN PIPE & TUBE (FAR EAST) PTE. LTD.
Singapore - Maleisië
P. VAN LEEUWEN Jr's BUIZENHANDEL
Sharjah en Abu Dhabi - U.A.E.
VAN LEEUWEN PIPE & TUBE CORP. N.V.
Curaçao - N.A.

1E JAARGANG NO. 32 – 16 MEI 1981

Ledennummer

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

Mis de (CDA) trein niet: Tien dagen CDA-politici kris kras door het land per speciale bus en trein!

Voorts o.a. in dit nummer:

Albeda over werkgelegenheid

In gesprek met Jan de Koning

(foto Nick Morelis)

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Verder in dit nummer:

Commentaren 3, 5, 7
Column Veerman 4
Den Bosch maakt er wat van 5
Campagneweekboek 6
Turkse christenen 8
Franse verkiezingen 9
Grondwetsherziening 10
Hoofdredacteur 11
Fractie-voorzitter 12
Partij-voorzitter 13
Zwart-Wit 14
Abortus 15
Kandidaat in de kijker 16
Programvergelijking ..... 26 – 28
CDJA 32, 33
Werkstuk Vorming 36, 37
Spreekbeurten ..... 45 – 47

Inhoud

CDA en Werkgelegenheid

Minister Albeda, staatssecretaris Hazekamp en kamerlid Van Dijk over het werkgelegenheidsbeleid voor de komende regeerperiode ..... pagina 18 – 22

Interview met Jan de Koning

Hans Schipper sprak met de minister van ontwikkelingssamenwerking en tweede man op de CDA-kandidatenlijst over zijn vakgebied en algemene politieke zaken.

Campagne

Het routeschema voor de CDA-tein en de bussen die vanaf 5 mei het land „doorkruisen" op zoek naar de kiezer..... pagina 40 – 43

H. R. VAN TRIEST B.V.
Hoogeveen
Meer dan 20 jaar specialist in ruw veevoer.

Nog tien dagen

Op het moment dat dit nummer van CDActueel bij u in de bus valt, is de CDA-Expres onderweg. De trein, omgeven door veel „uitwaaierende" bussen is in Middelburg van start gegaan, om na een tiendaagse veldtocht door het gehele land op 25 mei te eindigen in 's-Hertogenbosch. Daar zullen we met z'n allen de campagne besluiten, vol vertrouwen op een goede uitslag.

Maar voor het zover is, kan en moet er nog heel wat gebeuren. Met alle andere kandidaten zal ik de komende dagen opnieuw en met een nog grotere inzet de CDA-boodschap doorgeven aan de kiezers.
Duidelijk maken waarop een stem op het CDA een goede investering voor de naaste toekomst is. Oproepen tot steun voor onze uitgangspunten, ons program, ons verantwoordelijkheidsgevoel dat wij samen met anderen willen dragen.

Maar ook u kunt nog heel wat doen voor het 26 mei is.
- meehelpen bij de organisatie van de activiteiten rond trein en bussen in uw regio;
- folders en pamfletten huis-aan-huis verspreiden;
- weifelaars in uw omgeving overtuigen van de kwaliteit van het CDA;
- brieven sturen aan vrienden die een „duwtje" nodig hebben;
- affiches ophangen bij uzelf en anderen als dat nog niet gebeurd is;
- kiezers die afwezig zijn op 26 mei wijzen op de mogelijkheid om bij volmacht te stemmen;
- vervoer regelen naar de stembus voor diegenen die daaraan behoefte hebben;
- huisbijeenkomsten organiseren met kennissen en een kandidaat;
- ingezonden brieven schrijven als u meent dat het CDA-geluid onvoldoende doorklinkt in uw krant.

Kortom uw enthousiasme voor het CDA overdragen op anderen die nog net niet zijn aangestoken door de verkiezingskoorts.
Met elkaar zullen wij de laatste tien dagen op pad zijn. Wij zullen elkaar daarbij ontmoeten, als kandidaten en campagne-voerders. Maar nog belangrijker is de ontmoeting met de kiezers. Daarvoor moet ook u op pad. Iedere dag weer, met z'n duizenden. In het belang van een goede uitslag.
Zodat wij sterk de formatie in kunnen gaan, ten behoeve van een kabinet van saamhorigheid, met een brede steun in het parlement.
Zodat de komende jaren een beleid kan worden gevoerd met een sterke CDA-inbreng, gebaseerd op gerechtigheid, solidariteit, rentmeesterschap, gespreide verantwoordelijkheid en onze evangelische overtuiging. Zodat wij kunnen bereiken wat wij op het congres met elkaar afspraken:
- handhaving van de ontwikkelingsinspanningen op tenminste het bestaande niveau;
- scheppen van nieuwe perspectieven voor de nationale economie en de werkgelegenheid;
- behoud van de fundamenten van ons stelsel van sociale zekerheid en afremming van de uitstoot van mensen naar de sociale verzekeringen;
- bestrijding van de woningnood en stimulering van de stads- en dorpsvernieuwing;
- bevordering van een gelijkwaardige plaats voor de culturele minderheden;
- voorrang geven aan een samenhangend welzijnsbeleid voor diegenen die moeilijk voor zichzelf kunnen opkomen en zorgen;
- bevorderen van een vredes- en veiligheidsbeleid binnen het NATO-bondgenootschap, gericht op terugdringing van de kernwapens.

Daarvoor ben ik op pad. En u. Samen verantwoordelijk.

Dries van Agt

commentaar

Ommezwaai

Het was een krachtige omzwaai en een doffe dreun: Mitterrand president. Aan wie men ook de voorkeur gaf, iedere democraat moet er zich over verheugen dat de Fransen een normale aflossing van de wacht meemaken. Dat was allang geleden: de Derde Republiek onder de voet gelopen door Hitler, het Vichy-bewind weggevaagd bij de bevrijding, de Vierde Republiek bezweken aan de Algerijnse oorlog, de Gaulle tussentijds weggestemd in een referendum en Pompidou in het harnas gestorven.

En aan wie men ook de voorkeur gaf, het was niet goed dat constructief-links steeds in de oppositie was en dat alleen met rechts kon worden geregeerd.
Wat nu? Voorlopig weinig. Eerst parlementsverkiezingen en dan weten we of Mitterrand een nieuwe meerderheid kan opbouwen.
Voor het centrum, waaronder het CDS, de Franse christen-democraten, breken interessante tijden aan. Doet het mee aan een nieuwe centrum-linkse meerderheid, als tegenwicht tegen communisten en als voorkomers van een volksfront? Ontsnapt het CDS aan de tweedeling die het naar rechts dreef? Of blijft centrum-rechts in het parlement de baas met een patstelling als gevolg?
Afwachten maar. Lukt 't Mitterrand, dan krijgt ook hij – net als Giscard – te maken met interne problemen: beheersing van communisten, looneisen, inflatiedreiging en kapitaalvlucht.
Te hopen valt dat daarnaast iets meer gevoel voor Europees beleid te constateren zal zijn.

Samaritaans vuile handen

Op weg naar 26 mei

door dr. A. Veerman

Eén van de dingen uit m'n politieke verleden, waarvoor ik me echt een beetje geneer, is dat ik me heb laten verleiden tot het (mee) instellen en tot het lidmaatschap van de commissie duidelijkheid van het CDA. Niet zozeer voor het rapport van die commissie, geneer ik mij, maar voor het bestaan ervan; voor het feit dat wij toen (rond 1970) gezwicht zijn voor de (modieuze) fabels van de (on)duidelijkheid. Het beroerde is, dat dat woord het bij velen nog steeds „doet", terwijl het niets dan pragmatische humbug is. Alsof de „duidelijkheid" afhangt van de toespitsing van een verkiezingsprogram op concrete punten. Kort gezegd – en dat had ik destijds beter moeten beseffen – een partij heeft het recht op z'n eigen duidelijkheid, op een eigen opvatting daarover en dus op z'n eigen vorm van duidelijkheid. Ik constateer met vreugde, dat dit bij de verkiezingen van 1981 beter uit de verf komt dan tevoren.

Ik ga geen voorbeelden geven, dat de zogenaamde duidelijkheid bij anderen nu ontbreekt; ze liggen voor het oprapen en er is al genoeg over geschreven. Ik herinner er aan, dat Trouw een overzicht van diverse programs gaf en dat Willem Breedveld in een beschouwing daarbij tot de conclusie kwam: de kiezer zegt geen ja en geen nee. Ik treur daar niet om. Wie n.l. pragmatische duidelijkheid brengt – zegt te brengen, meent te brengen – duidelijkheid in zijn concrete program (en de programs zijn ontzettend uitvoerig en gedetailleerd tegenwoordig) bedot zichzelf en dus ook anderen. Misschien is het niet immoreel, want niet zo bedoeld. Maar wie de politieke praktijk overdenkt moet concluderen, dat men iets nastreeft wat gewoon niet **kan.**

In de eerste plaats niet omdat niemand vier jaar vooruit kan kijken (of vijf à zes jaar, want de nieuwe programs komen al ruim vóór de verkiezingen tot stand). In 1977 wist men niet van de economische ontwikkeling die komen zou. Men kon misschien iets veronderstellen, maar de één is optimistischer dan de ander en – mag dat soms? Ik weet niet wat er de komende vier jaar ons te wachten staat. Ik heb diep respect gehad voor economen en gedacht dat zij veel wisten en veel konden beïnvloeden, maar ik ben van dat geloof afgevallen. Een program is altijd en kan niet meer zijn dan een program onder voorbehoud. Ceteris paribus zei Van Agt. Onder gelijkblijvende omstandigheden. Dat zou je er bij veel punten en bij ieder hoofdstuk bij moeten schrijven. En dan zegt de kiezer: Gooi het maar in m'n pet.

Je weet bij het opstellen van een verkiezingsprogram ook niet met wie je in een kabinet zult gaan samenwerken (ook dat is niet alleen zo voor het CDA). En welke compromissen je daardoor zult moeten sluiten. Zijn er voor die compromissen dan geen grenzen? vraagt nu de dominee in ons. Mijn antwoord op die tegenwerping is nuchter maar hard: neen, eigenlijk niet. Politiek bedrijven is praktisch bezig zijn. Iedere daad of ieder niet-doen heeft gevolgen en je bent verantwoordelijk niet alleen voor de daad (of het niet-doen) maar ook voor de gevolgen. Zeiden onze vaderen dan niet: „Ziende op het gebod, blind voor de toekomst?" Ik denk dat deze uitspraak vaak misbruikt wordt. Hij luidt immers niet: Ziende op het gebod, blind voor de gevolgen.

Wij mogen geen gebod tot abstractie maken, maar moeten dit altijd in de werkelijkheid plaatsen, met gevolgen en al. Het gebod tot een abstractie maken – dat deden de Farizeeën in Jezus' dagen: „witgepleisterde graven" zegt de Bijbel. In onze beeldspraak zeggen we: „schone handen". Hoe vuil mijn handen mogen worden, dat weet ik niet precies. Daar is geen voorschrift voor. Ik denk: desnoods erg vuil; om zo te zeggen: Samaritaans vuil. Dat wil zeggen: barmhartig vuil.

Waar ligt dan onze duidelijkheid? Natuurlijk moeten we ook een zo goed mogelijk verkiezingsprogram hebben. Een program dat past bij onze wezenlijke gedachten over landsbestuur. Maar ook een program dat gelezen moet worden en begrepen moet worden vanuit ons wezen. Wel, ik ben daar niet zo ongelukkig over. Wanneer ik commentaren lees over onze partij en ons program, dan weet men in de regel ons en ons program aardig te plaatsen. En in al dat gezeur (dat is het eigenlijk) over onduidelijkheid zit eigenlijk ook een portie gemakzucht: het wordt voor de scribenten veel gemakkelijker wanneer we enkele ferme, maar onrijpe of onverantwoorde uitspraken doen.

Waarvoor we moeten zorgen, dat is dat men goed weet (althans kan weten), wie wij willen zijn en wat wij doen. Blijven publiceren, dat is goed voor ons zelf en voor anderen. We hebben, meen ik, een voortreffelijk program van uitgangspunten. Maar die vier punten: gerechtigheid en solidariteit, gespreide verantwoordelijkheid en rentmeesterschap, daar zit de spanning en daarmee een portie onduidelijkheid ingebakken. Daar moeten wij voortdurend mee bezig zijn – nogmaals voor ons zelf (onze eigen groei) en voor anderen (ons visitekaartje).

En dan: wat we doen. Wat het kabinet doet en wat de fractie doet. Wat het kabinet doet – met compromissen en al. Want uit die compromissen kan men ook weten hoe vuil we onze handen willen maken als het belang van het land en de mensen het vraagt. En wat de fractie doet – enerzijds wat dichter bij ons eigen program staand, ons eigen wezen; anderzijds wat meer pluriform. Dat hoort ook bij onze duidelijkheid, dat het CDA niet grauw is van eenvormigheid. Abraham Kuyper noemde eenvormigheid al de vloek van het moderne leven – en wat wist hij er een kleine eeuw geleden nog van, van dat moderne leven? Fusie is niet samen koekoek één zang willen zijn. We zijn er niet benauwd voor duidelijk ons gezicht te laten zien. Dat is dus duidelijk: het CDA is een partij, die de interne discussie niet schuwt. Maar om te kunnen discussiëren moet je het over wezenlijke zaken eens zijn.

Het grootste gevaar voor het CDA zou zijn, dat de onderlinge discussie zou ophouden, dat wij elkaar niets meer te zeggen zouden hebben. En de voornaamste taak van een CDA-bestuur moet zijn, de discussie op gang houden en zo een levende partij te blijven.

Dat moet onze vorm van duidelijkheid zijn; niet pragmatische, programmatische duidelijkheid, waar de bank geen dubbeltje voor geeft, omdat zij onverplichtend is. Denk maar aan „Keerpunt" of aan „puinruimen". Maar echte duidelijkheid over de kern en het doel van Christen-democratische politiek. Daarom is ook de toelichting bij onze programs „Niet bij brood alleen" en „Om een zinvol bestaan" eigenlijk belangrijker dan de concrete uitwerking. Nogmaals: daarvoor is het concrete program veel te veel tijdgebonden.

Een christen met toekomstvisie telt dubbel

Vier pakketten Bijbelstudies naar lezingen van ir. D.J. Christiaanse.

Eerste pakket: 1. De naam boven alle naam *f* 5,-; 2. 32. Geloofsmannen *f* 4,-; 3. Genade en waarheid *f* 4,-; 4. 14 Brieven aan Paulus (2e druk) *f* 5,-; 5. Het jaar 2000 *f* 3,-; 6. Gods geheimenissen *f* 3,-; 7. Christus in de Psalmen en de Profeten *f* 4,-; 7 tegelijk slechts *f* **14,-.**

Tweede pakket: 1. Overdenkingen over de vier evangeliën, 144 blz. *f* 6,-; 2. De Heilige Geest woont in ons *f* 3,-; 3. Lichtend uitzicht op morgen *f* 3,-; 4. De geestelijke wapenrusting *f* 3,-; 5. De kerkgeschiedenis in vogelvlucht *f* 4,-; 6. De gemeente van Christus *f* 2,-; 7. Het gebed *f* 3,-; 7 series gelijk *f* **12,-. Beide pakketten *f* 25,-.**

Derde pakket: Alle boeken van het N. Testament, 5 delen, 604 blz. *f* 15,-.

Vierde pakket: Alle boeken van het O. Testament, 1.100 blz. *f* 15,-.

UNIEK AANBOD: Alle 4 pakketten *f* 35,-.

Alles franko na girostorting op 1793613 Bijbelcursus Oudewater P.B. 44.

Impressies rond het „Rooie Haan-debat"

Den Bosch maakt er iets van

Voor elke onvoorbereide bezoeker aan het centrum van 's-Hertogenbosch werd het afgelopen zaterdag snel duidelijk: hier was iets aan de hand. CDA-affiches aan lantaarnpalen, groene geluidswagens en stands van de PvdA en het CDA voor het Casino. 's-Hertogenbosch was getuige van een historisch feit: het eerste rechtstreekse debat tussen de lijsttrekkers van de twee grootste politieke partijen in Nederland. En het CDA in Den Bosch had er dan ook iets van gemaakt, zowel buiten als binnen het Casino.
Dries van Agt is dan ook gelijk na aankomst in de goede stemming. Met de zeer geslaagde lijsttrekkerdag in Amsterdam nog vers in het geheugen, de uitvoerige reportages daarover in de ochtendbladen nog maar half gelezen en de ochtendzitting van het congres van de Unie BLHP net achter de rug, doet de overduidelijke aanwezigheid van het CDA voor het Casino hem zichtbaar goed.
Binnen een bomvolle zaal waar het groen van het CDA het rood van de PvdA overheerst. Hoewel in aantal gelijk, hebben de CDA-ers duidelijk meer materiaal mee naar binnen gesleept. Achter de schermen rust in de kamertjes waar de beide lijsttrekkers voor de laatste maal hun papieren inkijken. En dan – klokslag twee – naar de zaal, omringd door een horde fotografen. Joop is iets eerder op het toneel en wordt ovationeel door zijn aanhang begroet. Het geluid verdubbelt als Dries zich bij hem voegt en de zaal op de hem bekende wijze begroet en aanmoedigt tot nog meer toejuichingen.
Rode rozen, een snelle handdruk tussen beide, nog meer foto's en dan de loting om te bepalen wie als eerste het woord zal krijgen. Het wordt Dries met „munt". En opeens is het toneel leeg, op de beide hoofdrolspelers na, Dries achter een tafel met een groen kleedje en Joop met een dito rood; tussen hen in Henk van Hoorn die als eerste onderwerp de werkloosheidsbestrijding aan de orde stelt. De eerste cijfers vliegen over de tafel, gevolgd door argumenten, vergelijkingen, verwijten, programpunten, citaten, etc. De zaal juicht, applaudisseert, interrumpeert af en toe en voelt dat zij „hun" lijsttrekker kunnen steunen. Het debat vindt niet alleen plaats op het toneel, maar ook in de zaal. Applaus bij een aanval van Den Uyl wordt overstemd door toejuichingen bij een snedig antwoord van Van Agt. Een omgekeerd. Na de werkgelegenheid, komen als hoofdonderwerpen volkshuisvesting, energievoorziening en defensie aan de orde.
Als de energie aan de orde is herinneren de CDA-ers Joop aan de sluiting van de mijnen terwijl de PvdA-aanhangers luidruchtig van hun afkeuring blijk geven over het CDA-standpunt. Dries raakt bij dit onderwerp even zijn concentratie kwijt omdat zijn juist begonnen betoog wordt onderbroken door het nieuws over de blokkade van Borssele.
Maar hij herstelt zich snel en valt de PvdA fel aan op het terrein van de defensie. Joop verwijt het CDA onduidelijkheid over de kruisraketten; Dries wijst op de noodzaak om in bondgenootschappelijk verband tot terugdringing te komen. En herinnert de PvdA-lijsttrekker aan de standpunten van socialisten elders in Europa. Als deze fel wijst op de recente bijeenkomst van de Socialistische Internationale in Nederland – een betoog van steun aan hem als lijsttrekker van de PvdA – herinnert Dries hem nuchter aan een televisieoptreden van Willy Brandt dat in genen dele blijk gaf van steun aan de opvattingen van de PvdA.

En dan opeens – nog vrij onverwacht – is het afgelopen. Zijn de kansen op samenwerking in een volgend debat tussen CDA en PvdA toe- of afgenomen, vraagt Henk van Hoorn. „Gelijk gebleven," vindt Dries; Joop antwoordt dat een kabinet met de PvdA geen kruisraketten zal plaatsen. De aanhangers in de zaal pogen elkaar te overstemmen in hun toejuichingen.
Meer bloemen, nog meer foto's, handdrukken. Een gelijk spel, vinden sommigen; winst op punten voor Dries menen anderen; hij had er nog meer uit kunnen halen, stellen de respectievelijke begeleiders van de beide lijsttrekkers over hun eigen kandidaat vast. „De leerling heeft bewezen dat hij veel van de leermeester heeft geleerd", zegt Dries in een eerste reactie tegen een journalist.

De rust na afloop van het debat is voor hem maar kort. De Bossche CDA-ers hebben de smaak te pakken. Het centrum van de stad moet ook nog even merken dat de lijsttrekker van het CDA vandaag aanwezig is. En als Joop het Casino verlaat om met muziek en zijn aanhangers op weg te gaan naar een nieuw te openen bureau van de PvdA, wordt hij luidruchtig „begroet" door honderden CDA-ers die „hun" Dries toejuichen. Waarna beide karavanen vertrekken. Groene geluidswagens melden de Bosschenaren van het succesvolle debat van Dries van Agt. En onder de stralende zon trekt het CDA over de Parade, Hinthamerstraat, markt en verder, drie kwartier lang. Dries klimt boven op de bus, spreekt zijn aanhang toe, praat dan weer met vele voorbijgangers; het is duidelijk, de CDA-ers in Den Bosch stimuleren hem geweldig. En omgekeerd is zichtbaar dat de mensen in Den Bosch een geweldige impuls krijgen om er de laatste weken nog eens extra tegen aan te gaan.

Ook dit behoort bij de winst van deze zaterdag. En het staat vast dat het CDA in andere plaatsen het de laatste weken net zo zal doen.
In ieder geval mag van de laatste campagnedag op 25 mei in Brabant en Den Bosch nu heel veel verwacht worden.

commentaar

Koninginnedag in Breda

Iemand is onschuldig, tenzij het tegendeel is bewezen. Dit is één van de grondbeginselen van het Nederlandse strafrecht. Ook al wordt iemand opgepakt en voor de rechter gebracht, hij blijft onschuldig en alléén ervan verdacht iets tegen de wet te hebben gedaan. Hij blijft verdacht totdat de rechter heeft beslist dat er een bepaald feit is gepleegd, dat het feit strafbaar is, dat de persoon die verdacht is, dat strafbare feit heeft gepleegd, en dat er geen gronden zijn die zijn strafbaarheid en schuld opheffen of uitsluiten. Pas dan wordt iemand veroordeeld.
Op deze procesgang is op koninginnedag in Breda inbreuk gedaan. De methodeValken deed hier zijn intrede: mensen werden, voordat men wist of ze onheil zouden aanrichten, voordat ze op de plaats des onheils zouden zijn en voordat ze een overtreding konden begaan, opgepakt; als verdacht van...?
Ja, van wat? Van het vermoeden dat er mogelijkerwijs binnen afzienbare tijd een strafbaar feit gepleegd zou kunnen worden door een of ander persoon. Als voordeel van deze methode wordt aangevoerd dat de eventuele rellen beperkt zullen zijn en niet zullen uitlopen op massale verstoring van de openbare orde. Maar met deze methode is men op de verkeerde weg om de rellen te bestrijden. Mensen horen niet opgepakt te worden, zolang niet met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid vaststaat, dat zij een strafbaar feit hebben gepleegd.
In zo'n geval mag men iemand aanhouden en meenemen voor verhoor naar het politiebureau. Maar iemand meenemen, omdat hij/zij jong is en iets anders dan een oranje vlaggetje in de handen houdt, is uit den boze, welke openbare orde er ook verdedigd moet worden, met of zonder koningin.

CD-addertje

Wiegel en Smit-Kroes: de lijsttrekker en de treklijster

Campagneweekboek

door Hans van den Broek

Maandag 4 mei

Het politiek ethergeweld van het afgelopen weekend dendert nog wat na in de ochtendbladen.
De valse lokgroep van Zeevalking (vz D'66) naar de loyalisten in De Rooie Haan en het afdoende vinnige commentaar daarop van Piet Bukman en Hans de Boer; in Brandpunt Ruud Lubbers als inspirerend theoloog tegenover Prof. Schillebeekx als vooringenomen politicus; opnieuw de kernraketten, dit keer in Vals Plat (VPRO) tussen CDA, PvdA en VVD. Daarvan hield ik de vraag over hoe we bij zoveel nationale verdeeldheid ooit tot internationale overeenstemming denken te komen. Zal Nederland internationaal een rol van betekenis kunnen blijven spelen of alleen schone maar tegelijkertijd lege handen overhouden?
Een bezoek aan het CDA-bureau Gelderland brengt je in het zenuw-centrum van de regionale campagne. Directeur Frans Geenen en z'n medewerkers, een formidabel team, gunnen mij een extra portie verkiezingsmateriaal vergezeld van een ernstige vermaning tot selectief gebruik en een kop koffie toe.
We zien nog veel te weinig raambiljetten hangen. Jammer, want zo'n teken van herkenning is een waardevolle bemoediging voor die zeer velen die zich in deze weken belangeloos voor ons CDA inzetten. Raambiljetten zijn wat dat betreft nog doeltreffender dan de aanplakborden waarop afwezigheid nu eenmaal meer opvalt dan aanwezigheid.
Van Agt moet er wat harder tegenaan, vindt Gelderland, vooral wat agressiever tegen de valse verwachtingen die de oppositie wekt over het koopkrachtbehoud gedurende de komende jaren; dat gaat ten koste van de werkgelegenheid en schept nieuwe risico's voor de sociale zekerheid. Het verkondigen van een ernstige waarheid is altijd nog beter dan een opgewekte leugen die straks op de meest kwetsbaren terugslaat.
De dodenherdenking legt de dag even doodstil. Een ogenblik voor hernieuwing van de beloften de waarden hoog te zullen houden waarvoor zovelen hun leven gaven. Wat een bovenmenselijke inzet. Na het Wilhelmus voelen de kinderen zich weer vrij en hervatten onbekommerd hun spel.

Dinsdag 5 mei

Wel of geen officiële feestdag? De ambtenaren vrij, bedrijfsleven hier wel, daar niet, de winkels normaal open. Ook hier eist de financiële malaise z'n tol. Van de traditionele feestelijkheden is nauwelijks sprake in tegenstelling tot koninginnedag dat zo uitbundig was gevierd. Herbezinning lijkt mij nodig over de wijze waarop wij bevrijdingsdag in ere denken te houden. Wellicht toch eenmaal in de 5 jaar of een bestaande vrije dag inruilen voor een echte vrije 5e mei?
Kamerwerk en campagne beperken zich vandaag tot telefonische contacten. Verschillende asielzaken, vooral Turkse Christenen blijven indringend aandacht vragen. Leidt het opnieuw openstellen van kerken om uitzetting te voorkomen niet tot valse verwachtingen? Gerard van Leijenhorst zal deze week in TROUW nog eens de problematiek toelichten waarover naar onze indruk veel misverstand bestaat. Intussen houden wij bij het Departement en de hulpverleners wel degelijk de vinger aan de pols.
Bobby Sands overleden; tragisch dieptepunt in een lange reeks van onmenselijkheden die ook christenen elkaar kunnen aandoen. En Noordlerland is zo dichtbij. Ik walg van de media die met toenemend ongeduld de massale onlusten voorspellen die alsmaar niet in voldoende omvang willen uitbreken. Bestaat er dan niet zoiets als een „zindelijkheids-code"?
In de lijvige campagne documentatie ontbreekt ten onrechte een beknopt overzicht van de belangrijkste wetgeving en beleidsdaden van dit kabinet. Vooral zaken waarin geen voorgaand kabinet tot resultaat kwam zoals abortus, grondpolitiek, inkomensbeleid vrije beroepen, verlaging ambtelijke en politieke topsalarissen mogen niet onvermeld blijven. Toekomstbeloften zijn prachtig, maar laat toch ook zien wat mede met onze steun intussen werd gerealiseerd, en schep niet voortdurend zo'n volstrekt kunstmatige afstand tot het gevoerde kabinetsbeleid waarvoor het CDA volledige mede-verantwoordelijkheid draagt.
Met deze overpeinzingen stap ik 's avonds in de trein naar Den Haag om de morgenochtendspits te ontlopen. Bovendien gaat Josée namens het gemeentelijke CDA-vrouwenberaad poolshoogte nemen in een soortement vrouwencafé waar de Rooie vrouwen domineren en mannen (dus?) niet welkom zijn. Samen verantwoordelijk?

Woensdag 6 mei

Vroeg in de Kamer om wat stapels achterstallige post weg te werken. Eindelijk een opgewekt bericht uit het bedrijfsleven. Fokker gaat het (nieuwe vliegtuig) helemaal maken samen met VS-gigant. Straks goed voor zo'n 3000 extra arbeidsplaatsen. Maar ook en vooral in midden- en kleinbedrijf liggen nog massa's kansen als men er maar in gelooft en het CDA doet dat gelukkig (eerder en meer dan andere partijen).
In het fractiebestuur bespreken we de agenda voor de 3 laatste Kamer-dagen van volgende week. Ombuigingsvoorstellen en nog verdere inkomensmatiging zijn geen aantrekkelijke onderwerpen zo vlak voor de verkiezingen. Toch moet het en het kabinet komt ons stellig een eind tegemoet. Samen verantwoordelijk.
De oppositie zal ongetwijfeld weer bewijzen dat het voeren van een verantwoord uitgavenbeleid voor hen even moeilijk is als voor een hond om een worstvoorraad aan te leggen.
Verder wisselen we informaties en suggesties uit voor de steeds beter op gang komende campagne. Spreeksuggesties voor onze topkandidaten zijn doorlopend welkom bij het CVC. Tenslotte dan een eerste verkennende bespreking over de meest gewenste samenstelling van het fractiebestuur tijdens de komende formatie. Het zal mij een eer zijn m'n plaats zonodig aan Van Agt af te staan.

Donderdag 7 mei

Staking van het plaatselijk openbaar vervoer maar het is fraai weer dus lopen naar het Binnenhof. Ruud Lubbers is alweer vroeg op pad daarom laten we de gelukwensen met z'n verjaardag thuis achter bij zijn Ria die hem 's avonds nog even hoopt te zien. Om een zinvol bestaan?
De vergadering met minister Van der Klaauw over de Mensenrechten in ons Buitenlands beleid duurt de gehele dag. Tussentijds menig telefoongesprek onder meer alarm uit de regio wegens dreigende uiteenzetting van een buitenlands gezin met 6 kinderen. Ik zal bij het departement de zaak nagaan en zien hoe hulp geboden kan worden. Lof oogsten voor het vreemdelingen beleid zal geen enkele regering beschoren zijn. Er blijft altijd spanning tussen hoofd en hart, wensen en mogelijkheden.
In de trein op weg naar spreekbeurt in Eefde valt m'n oog op advertentie van de 18 PvdA-economen die steun vragen voor Den Uyl. Wonderlijk is dat het economisch recept dat ze daarbij aan-

(Vervolg op pagina 7).

(Vervolg van pagina 6)
bevelen veel dichter staat bij het CDA en D'66-program dan bij dat van de PvdA. En een goed recept werkt alleen goed als het niet in verkeerde handen terecht komt. Al eerder bleek dat eerlijk adverteren niet de sterkste kant van de socialistische campagne is.
In Eefde leven veel vragen over de economische perspectieven vooral voor midden- en kleinbedrijf dat daar sterk vertegenwoordigd is. Het CDA ziet het goed met de extra aandacht voor deze sector. De waarzeggerij over de meest gewenste afloop van de formatie is ook hier zeer in trek. Met Dries van Agt constateer ik dat een stem op de VVD een links kabinet dichterbij brengt zolang de winst van de VVD ten koste gaat van het CDA. Alleen een groot CDA maakt eventuele voortzetting mogelijk van de huidige coalitie danwel een coalitie met de PvdA waarin voldoende van ons eigen program herkenbaar is. Daaraan kan een stem op de VVD niets veranderen. Wiegel vindt dat niet leuk maar, om zijn eigen spraakgebruik te hanteren „het is natuurlijk wel waar".

Van Agt op lijsttrekkersdag in Gouda.

Vrijdag 9 mei

Collega Ton van Baars vraagt juridisch advies over verruiming van de mogelijkheden tot onteigening in de komende wet op de Stadsvernieuwing. Zes weken terug mocht ik de onteigeningswet in de Kamer behandelen maar de details heb ik niet meer paraat. Toch maar even goed bekijken, stadsvernieuwing heeft hoge prioriteit in ons program. Weer een noodkreet uit de gevangenis waar een eenzame man al jaren vergeefs probeert z'n straftijd bekort te krijgen. Meer dan morele steun kan ik niet geven. Je beseft weer eens wat vrijheid waard is.
En wat geloof aan troost kan geven.
's Avonds met Arend Voortman (PvdA) in een politiek café in Dieren over, hoe kan het anders, de minima, kernenergie en kernbewapening. De discussie was even vriendelijk als vruchteloos. Niettemin een fraaie bos bloemen en een visitekaartje namens 98% van de aanwezigen: een plastic roos in een vuist van gips. Nog 16 dagen en ik voel dat het goed gaat.

commentaar

FNV-plan té mooi om waar te zijn

Het vorige week gepubliceerde FNV-plan „aan de slag" is voer voor commentatoren en politici. Wiegel had er geen goed woord voor over, Den Uyl prees het en de werkgevers spraken van „een slag in de lucht". Niet verwonderlijk, want de FNV wil met haar „aanpak voor de komende jaren" nogal wat. Zo moeten er de komende 4 jaar 450 duizend extra arbeidsplaatsen bijkomen, 230 duizend via een grootscheepse „produktie- en werkgelegenheidsplan" en 220 duizend via arbeidstijdverkorting. Het produktie- en werkgelegenheidsplan kost jaarlijks zo'n 7 à 8 miljard, maar daar heeft de FNV wel een oplossing voor. Zoals: versnelde aardgaswinsten, exportwinst op aardgas, afromen van gaswinsten van oliemaatschappijen, opschonen van het zwarte circuit, beleggingsvoorschriften voor pensioenfondsen en andere institutionele beleggers en een stroomlijning van subsidieregelingen.
De voorgestelde arbeidstijdverkorting, moet behalve uit bijdragen van werknemers betaald worden door de sterke bedrijven en uit een voorschotregeling bij de sociale fondsen en de overheid. Het FNV-plan lijkt een té ambitieus plan waar het de doelstelling van extra werkgelegenheid betreft en té optimistisch, soms ook onwerkelijk, waar het de aan te boren financieringsbronnen betreft.
Inderdaad allemaal té mooi om waar te zijn. Dat optimisme geldt ook de veronderstelde economische groei en zgn. inverdieneffecten. Op al deze punten dringt een vergelijking met het op dit soort punten te optimistische en té irreële verkiezingsprogram van de PvdA zich op.
Toch is misschien een iets mildere opstelling tegenover het FNV-plan op zijn plaats. Zo wordt ditmaal niet gesproken van eisen, maar van „bouwstenen" voor een beleid. Bovendien is de FNV een zgn. „belangenorganisatie", waardoor een sociaal-economische „cri de coeur" meer begrijpelijk is. Wat echter het meest steekt in het FNV-plan, is dat de noodzakelijke matiging in inkomens en collectieve sector zo in het vage blijft. In plaats daarvan worden allerlei financiële bronnen aangeboord, voordat ze verdiend zijn of via maatregelen, waarbij grote vraagtekens op hun plaats zijn.
Is het FNV-plan te beschouwen als een stem-advies? Als men wil, kan men dat er inderdaad in lezen. Zeker als men kijkt naar de overeenkomsten met „Weerwerk" van de PvdA.
Men kan het echter ook beschouwen als een oproep tot een (ander) beleid, waarin de verantwoordelijkheid van de vakbeweging zoveel mogelijk tot zijn recht kan komen.
Een duidelijk punt bijvoorbeeld in het CDA-program. Net zo goed hebben de christelijke werkgevers (het NCW) bijv. vorige week bij monde van voorzitter van Eykelenburg ook gepleit voor een ander beleid zonder daarmee een duidelijk stemadvies te hebben gegeven.
Net zo goed als andere serieus bedoelde voorstellen tot verbetering van de economie en de werkgelegenheid moet ook het FNV-plan op tafel blijven. Inderdaad als „bouwstenen", niet meer en niet minder, voor een effectief beleid ter verbetering van de economie en van de werkgelegenheid.

Kerkbezettingen

door Phillie Burgers

Is uw kerk ook bezet? Voorheen was uw kerk misschien gespaard gebleven voor bezettingen door christen-Turken. Toen was het waarschijnlijk ook gemakkelijker een oordeel te hebben. Wellicht dat ons land al zo vol is, en dat het heus wel mee zal vallen met de vervolgingen in Turkije. Maar wat te doen nu de eigen kerk bezet is? Christenen uit een ander land hebben hun toevlucht gezocht tot de kerk, hun laatste redmiddel. Mag de kerk hen dan wegzenden?

Historie

De Turkse christenen bestaan uit Armeniërs en Assyriërs. Na de Eerste Wereldoorlog wilde de Turkse regering een sterk Turkije creëren (Turkije had de oorlog verloren, het stond immers aan de kant van Duitsland en Oostenrijk). Een fanatiek en religieus-nationalistisch beleid dreef de Turkse regering ertoe minderheden tegen elkaar uit te spelen. Met behulp van Koerdische stamhoofden werden 1,5 miljoen Armeniërs uitgemoord of gedeporteerd. Velen vluchtten. Van de oorspronkelijke 2 miljoen Armeniërs die in Klein-Azië woonden, waren er na 1918 nog 200.000 over. Ook de Assyrische christenen werden bij duizenden vermoord.

Sindsdien wordt er op alle minderheidsgroepen een sterke druk uitgeoefend om te verturksen. Die druk is nooit afgenomen, en zeker niet onder het huidige Turkse regime. Onlangs werd er nog tegen 97 Koerden de doodstraf geëist. Het Koerdisch en het Assyrisch werd als taal verboden. De christelijke minderheden (de Assyriërs en de Armeniërs) staan van alle kanten onder druk. Van de zijde van de overheid, omdat zij niet willen verturksen; van de zijde van de plattelandsbevolking, omdat zij geen moslims zijn; en van de zijde van de grijze wolven, omdat zij geen echte Turken zijn.

Vervolging

De christenen zijn meestal weerloos. Verkrachtingen van de vrouwen en meisjes, moordpartijen vinden regelmatig plaats. Stukken grond worden afgenomen. In het leger kunnen ze geen hoge rang bekleden, omdat zij christenen zijn. Jongens worden gedwongen besneden. De Turkse overheid onderneemt niets om een einde te maken aan de vervolgingen waaraan deze mensen bloot staan. En daarmee is een overheid mede schuldig aan vervolging. Immers een overheid heeft ook tot taak bescherming te bieden aan al zijn onderdanen, tot welke groep ook behorend. Turkije heeft daartoe ook verdragen ondertekend.

Velen hebben hun familieleden verloren en zijn daarom gevlucht. Anderen hebben zelf aan den lijve vervolgingen ondervonden.

Zo'n 1,5 jaar geleden werd de Dom in Den Bosch door Turkse christenen bezet. Er werden pogingen ondernomen, o.a. gesteund door de Raad van Kerken, om deze mensen onderdak te brengen. Zo mogelijk in Duitsland of België. Nu hebben zij wederom aangeklopt bij de kerk. Want zij worden door de Nederlandse regering veelal niet als vluchteling erkend.

De Nederlandse vreemdelingenwet kent het criterium, dat men gegronde vrees voor vervolging vanwege ras, geloof, politieke overtuiging, afkomst e.d. moet hebben, wil men als vluchteling erkend worden. Voldoet men niet aan dit criterium dan kan men om humanitaire redenen ook toegelaten worden en een verblijfsvergunning krijgen. Tegen de beslissing die mevr. Haars, de eerst verantwoordelijke op vreemdelingengebied, kan men in beroep gaan bij de afdeling rechtspraak van de Raad van State. Maar deze hanteert momenteel een hard en strak criterium. Men wordt veelal niet erkend als vluchteling, omdat de vervolging niet van de kant van de overheid komt.

In een zaak van een Syrisch-Orthodoxe asielzoeker uit het zuid-oosten van Turkije had de Hoge Commissaris voor Vluchtelingenzaken bij de Verenigde Naties voor het eerst t.a.v. deze groep geadviseerd de man als vluchteling te erkennen. Er waren in het dorpje al verschillende christenen gedood. De man zelf was ook beroofd en bedreigd, evenals zijn zoon. De bevolking voelde zich bedreigd. Hij werd echter niet als vluchteling erkend, en de Raad van State besliste in deze zaak, nadat de man in beroep was gegaan: de man kan niet erkend worden als vluchteling, want hij had zich elders in Turkije kunnen vestigen, zonder dat hij zou blootstaan aan daden van geweld, waartegen de overheid hem geen bescherming kon bieden.

De man mocht ook niet om humanitaire redenen in Nederland blijven, want „de Nederlandse staat heeft zich in redelijkheid op het standpunt kunnen stellen dat de door de asielzoeker aangevoerde bezwaren tegen terugkeer naar Turkije geen klemmende redenen van humanitaire aard opleveren voor toelating in Nederland".

Dichterbij het regeringscentrum Istanbul is de kans om aan vervolgingen blootgesteld te worden, inderdaad kleiner. Maar ook christenen die wel eerst in Istanbul zijn gaan wonen, zijn daarvandaan weggevlucht vanwege de angst voor vervolging. Of ze worden, omdat ze een gevaar gaan vormen voor de stad (vanwege hun grote aantallen), per expressetrein buiten de grenzen van Istanbul gezet. En het is veeleer zo, dat de overheid niets doet om deze mensen bescherming te bieden. De overheid speelt een passieve rol, i.p.v. een actieve rol, die zij zou moeten spelen. Daarom is de overheid schuldig.

De uitspraak van de Raad van State biedt deze mensen weinig heil en vooruitzichten op beter. In veel gevallen zal zo'n algemeen geformuleerde beslissing opgeld doen. Er wordt geen motivatie of verwijzing naar individuele omstandigheden gegeven.

De christenen hebben nu hun toevlucht elders gezocht uit angst voor justitie en politie. Zij kloppen aan bij de kerk en deze heeft hen toegelaten. De kerken die deze mensen op hun weg gekregen hebben, proberen een oplossing te vinden, zonder nu direct in te gaan tegen justitie. De Nederlandse Raad van Kerken probeert een uitwijkplaats te vinden in het buitenland. De vreemdelingenwet geeft iemand die uitgewezen dreigt te worden, het recht zelf een oplossing te zoeken. Het toelatingsbeleid van Duitsland en België is veel ruimer dan het Nederlandse. Misschien kunnen zij daar terecht. In Duitsland zijn al zo'n 1100 Turkse christenen als asielzoeker toegelaten en als vluchteling erkend.

Door deze erkenning zullen er nog velen eveneens asiel kunnen krijgen. De Duitse minister erkent de moeilijke positie van deze christenen, de positie van de minderheidsgroep. Minister Van der Klaauw zegt daarentegen dat er niets aan de hand is. Je kan je kop natuurlijk in het zand steken, maar dat lost niets op. In België is eveneens een groot deel van de asielzoekers erkend als vluchteling.

Verbetering?

De christenen willen nu dat het Nederlandse beleid op één lijn gezet wordt met het Belgische en Duitse beleid. Het is toch te triest dat het verschil uitmaakt of je nog net vóór Emmerich strandt, of toch nog bij Lobith Nederland binnenkomt.

De Raad van Kerken steunt hen bij het zoeken naar mogelijkheden om in onze buurlanden asiel te krijgen. Verder wil de Raad van Kerken via de Wereldraad druk uitoefenen op Turkije om hulp te verlenen aan christenen. Men wil ook via minister Van der Klaauw het schenden van de rechten van de christelijke minderheden aan de kaak stellen. Maar eerst zal minister Van der Klaauw ervan overtuigd moeten worden dat hier wel degelijk iets aan de hand is. Misschien kan hij eens de rapporten van Amnesty International lezen. Dan pas kan bereikt worden dat de Turkse regering de Syrisch-Orthodoxe Kerk zal erkennen, toe zal staan dat er een instantie komt voor hulpverlening aan gevluchte christenen in Istanbul, en de garantie zal geven dat teruggezonden asielzoekers in Turkije niet worden lastig gevallen of gestraft.

Tot slot wijst de Raad mevr. Haars er nog op dat het totaal van de omstandigheden van deze asielzoekers een royaler toelatingsbeleid in Nederland rechtvaardigt.

Laten mevr. Haars en de Raad van State zich alsjeblieft iets van deze dringende oproep van de kerken aantrekken. Dat christenen niet meer hun toevlucht hoeven te zoeken in kerken. Dat zij een normaal leven kunnen leiden, hetzij in Nederland, hetzij in België of Duitsland. Mevr. Haars en de heer Van der Klaauw krijgen op een presenteerblaadje de kans aangeboden om nu eindelijk eens initiatieven in internationaal verband te ontplooien. Op de valreep kunnen zij nog wat goed maken. Tot die tijd zullen de kerken hopelijk hun medechristenen blijven steunen en hun kerken open houden.

President Mitterand: een onzekere factor

De Franse verkiezingen hebben een verrassing opgeleverd: een ruime meerderheid voor François Mitterrand die tot voor enkele weken nog steeds werd geacht zijn reputatie als geboren verliezer eer aan te doen. Langzaam maar zeker begon echter duidelijk te worden dat het rijk van Giscard ten einde liep.

Deze verkiezingen zijn in de eerste plaats een persoonlijke nederlaag voor de zittende president. Zij zijn in de tweede plaats een teken van vertrouwen bij de Franse bevolking dat een klassiek volksfront, zoals in het verleden steeds het geval is geweest, niet tot stand zal komen. In de derde plaats levert deze uitslag een uitgangspositie op om het politieke midden van Frankrijk een duidelijk stempel op het beleid te doen drukken. Er zal veel van afhangen of deze opzet slaagt.

Wat de Europese samenwerking betreft verkeren we eveneens in het onzekere. Het is ondertussen duidelijk dat de voorwaarden waaronder Frankrijk zal worden geregeerd pas vastgesteld kunnen worden aan de hand van de uitslag van de Parlementsverkiezingen die op 21 en 28 juni a.s. zullen plaatsvinden. Er wordt al gesproken van een „derde ronde" van de presidentsverkiezingen. Bij die gelegenheid immers zal blijken, of het electoraat ook een socialistisch/communistisch georiënteerd parlement wil of dat centrum en rechts overeind blijven.

Parlementsverkiezingen

Inderdaad moeten we spreken van een persoonlijke nederlaag van Giscard d'Estaing en tegelijkertijd van een overwinning voor de verandering. De grondwet van de Vijfde Republiek, geconcipieerd door De Gaulle, had ten doel een tweedeling in de Franse politiek te bevorderen, als gevolg waarvan enerzijds stabiliteit zou worden bereikt en anderzijds links, en hieronder in het bijzonder de communisten, buiten de Regering zouden worden gehouden. Dit heeft met zich meegebracht dat Frankrijk 23 jaar is geleid vanuit centrum en rechts. Het verlangen naar verandering zat er de vorige keer, zeven jaar geleden, ook al in. Giscard haalde toen maar 400.000 stemmen meer dan Mitterrand. Bovendien had hij toen in dit centraal geleide land met nogal wat autoritaire structuren meer vrijheid beloofd. Na enige pogingen daartoe is zijn bewind echter in toenemende mate gekenmerkt door een technocratische aanpak. In de financieel-economische politiek, waarop het accent zeer sterk kwam te liggen, heeft dit Frankrijk geen windeieren gelegd. Iedereen zal hoe dan ook moeten erkennen dat het regiem-Giscard de modernisering van het Franse produktiepotentieel sterk heeft bevorderd. Ook is men erin geslaagd om de basis van politiek prestige, die door De Gaulle en Pompidou was gelegd, te verbreden tot het economisch terrein.

door mr. J. P. van Iersel

Mondiaal heeft Frankrijk op vele fronten zijn positie wederom bevestigd. Binnenslands echter bleef er sprake van wat men het „immobilisme" noemde. Daarbovenop zijn de energie- en economische crisis gekomen die alle regeringen in de westelijke wereld parten spelen. De werkloosheid is dus opgelopen en in een land als Frankrijk speelt ook de hoge inflatie een duchtig woordje mee. Wanneer men daar tegenover niet meer dan een kil beleid weet te plaatsen, dat bovenal door een zeer koele president wordt gepresenteerd, dan moet daarvoor ook worden betaald.

Vervolgens ontstond een duidelijke opening voor Mitterrand, met het ingrijpend verlies van de communistische Marchais bij de eerste ronde. De angst voor een volksfront is in Frankrijk diep geworteld. Maar aangenomen moet toch worden dat dit keer velen in het politieke centrum Mitterrand hebben gesteund, omdat zij dit volksfront minder duchten dan in het verleden. Het is overigens nog maar de vraag, hoe dit in de praktijk zal lopen. Weliswaar hebben de communisten bij de eerste ronde een flinke tik moeten incasseren, maar doorslaggevend wordt pas de uitslag van de parlementsverkiezingen. Wat dat betreft liggen de kaarten nog open. Nu de socialist Mitterrand tot president is gekozen, zal dit waarschijnlijk stemmen voor zijn partij opleveren. Maar hoeveel? Er is al uitgerekend dat 15% van de Gaullisten (Chirac) afgelopen zondag voor Mitterrand hebben gestemd! En daarnaast natuurlijk massa's communisten. Maar bij de parlementsverkiezingen kan iedereen in de eerste ronde weer zijn eigen partij stemmen. Haalt in de kiesdistricten één der kandidaten niet 50% der stemmen, dan gaan de twee hoogsten op voor de tweede ronde. De vraag is dan of socialisten en communisten tot een akkoord zullen komen om elkaars kandidaten over en weer te steunen. Maar welke prijs zullen met name de socialisten moeten betalen om een dergelijke toezegging van de communisten te verkrijgen? En dan nog: zal in het zicht van een linkse meerderheid in het Franse parlement, waarbij de socialisten op voorhand nogal wat concessies aan de communisten moeten doen, het electoraat zich niet alsnog bedenken en midden of rechts kiezen.

Chirac gokt hierop. Hij poneert zich als de enige leider van de huidige meerderheid en wil een klip en klaar antwoord op de dreiging van links, zoals hij het noemt. Maar zo eenvoudig is het niet. De partij van Giscard, de UDF, wil de weg naar versterking van het politieke midden open houden. Dit geldt in het bijzonder ook voor de christen-democraten, die de tweedeling in de Franse politiek al jaren achtereen met lede ogen gadeslaan. Zij zijn door het stelsel van De Gaulle

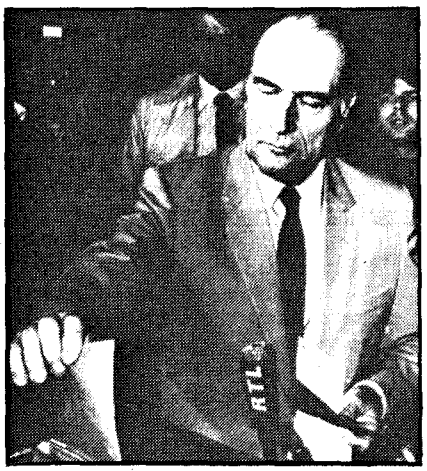

gedecimeerd en zij willen weer terug naar het proportionele kiesstelsel van weleer. Vandaar dat zij in sommige opzichten met hun opvattingen bij de socialisten terecht kunnen, die ook voorstander zijn van een proportioneel kiesstelsel. Bovendien sluit het denken van veel vooraanstaande Franse socialisten nauw aan bij opvattingen die leven in het politieke midden, waarvan het Centre des démocrates sociaux van de christen-democraten een vertegenwoordiger vormt. Zo zullen de parlementsverkiezingen doorslaggevend zijn voor de vraag, of de meerderheid van rechts op dit ogenblik simpelweg zal worden vervangen door een meerderheid van links of dat er toch meer profiel komt van het politieke midden, waaraan Frankrijk – het leidt geen enkele twijfel – zo dringend behoefte heeft. Maar daarmee wordt deze uitslag tevens bepalend voor de manoeuvreerruimte van president Mitterrand. Wanneer de communisten zich handhaven en Chirac niet wegglijdt, wordt het buitengewoon moeilijk om tot een werkbaar regeerakkoord te komen. Dit akkoord zal ook de buitenlandse politiek niet onberoerd laten. Wat betreft de verhouding tot de Sowjet-Unie is een akkoord tussen socialisten en communisten ondenkbaar. De een staat meer dan wie ook in Europa onder appèl, terwijl de ander Atlantisch is georiënteerd. Wat betreft de Europese samenwerking is van Mitterrand bekend dat zijn opvattingen parallel lopen aan die van Giscard. Maar hoe dat in de praktijk uitwerkt hangt ook weer van de coalitie af. En met al zijn beloften over meer werkgelegenheid koerst Mitterrand bijna automatisch naar meer protectionisme. We kunnen daar nog zure pruimen van te eten krijgen.

En dit terwijl we hadden mogen verwachten dat Giscard bij zijn herverkiezing juist met nieuwe impulsen met betrekking tot Europa zou zijn gekomen. Meer in het algemeen moeten we vaststellen dat de politieke stabiliteit van Frankrijk onzeker is geworden. Maar een eindoordeel over wat ons in de komende periode te wachten staat kan pas op 28 juni worden gegeven.

Grondwetsherziening

door
dr. W. de Kwaadsteniet

De Tweede Kamer en – vorige week – de Eerste Kamer hebben nog net op tijd voor de verkiezingen de behandeling van de algehele grondwetsherziening voltooid. Dat wil zeggen de behandeling in eerste lezing; de behandeling in tweede lezing moet plaatsvinden door na verkiezingen nieuw gekozen Kamers. Daartoe worden de thans zittende Tweede Kamer en Eerste Kamer ontbonden in verband met de grondwetsherziening.
Die ontbinding, met daarop volgende verkiezingen, valt samen met de normale periodieke verkiezingen voor de Tweede Kamer.
Deze verkiezingen bedoelen dus mede de kiezers in de gelegenheid te stellen via hun keuze zich over de grondwetsherziening uit te spreken. Tot weinig kiezers zal dit doordringen. Het is ons ook nog niet opgevallen, dat enige partij, temidden van alle mogelijke onderwerpen die de aandacht vragen, de kiezers op de grondwetsherziening attent maken.
Dit kan in zekere zin een gunstig teken geacht worden. Er is namelijk in het algemeen een brede politieke overeenstemming geweest ten aanzien van de feitelijke aanpassingen en moderniseringen in de grondwet. Er zijn stellig wel onderdelen waarover van mening wordt verschild. Maar die waren niet van zo krachtig doorslaggevende betekenis, dat er politieke stormen door ontstonden.
Het Nederlandse staatsrecht zal door de grondwetsherziening geen grondige verandering ondergaan. Eerder zal de aan de in de loop van vele jaren gegroeide ontwikkeling beter aangepaste grondwet verdere praktische eigentijdse ontwikkeling ruim baan laten. Gelet op de Nederlandse politieke verhoudingen verandert evenwel noch het geschreven noch het ongeschreven staatsrecht snel. Het zal overigens goed zijn in de komende tijd bepaalde onderwerpen eens afzonderlijk onder de loep te nemen.
De algehele grondwetsherziening is tot stand gekomen via een dertigtal wetsontwerpen. In eerste lezing was een gewone meerderheid voor aanvaarding voldoende. In tweede lezing is een meerderheid van tweederden in beide kamers noodzakelijk.
Of die meerderheid na de verkiezingen aanwezig zal blijken te zijn is niet zeker. Wij menen evenwel, dat na de vele jaren lange voorbereiding, begonnen in 1963, het goed zou zijn wanneer met geven en nemen de herziening over de gehele linie definitief tot stand zou komen.
Een nieuw onderwijs-artikel kon nog niet tot stand worden gebracht. Daarnaast is door de Eerste Kamer het defensiehoofdstuk verworpen. Terzake zullen dus nog nieuwe wetsontwerpen in de volgende periode moeten worden ingediend.

Zeldzaam gedrag Eerste Kamer

Een aparte geschiedenis heeft het grondwetsartikel betreffende het voorzitterschap van de Verenigde Vergadering van de beide Kamers der Staten-Generaal doorgemaakt. Wij willen bij dit kleine onderdeel nog een ogenblik vertoeven, gezien het zeldzame feit, dat de Eerste Kamer tot tweemaal toe een tweemaal door de Tweede Kamer geamendeerd artikel verwierp.
Hoe is de situatie? Voor enkele gelegenheden komen de Tweede Kamer en de Eerste Kamer in een verenigde vergadering bijeen. De bekendste is de verènigde vergadering op Prinsjesdag. Wie is de voorzitter dan? De huidige grondwet bepaalt: „De voorzitter van de Eerste Kamer heeft de leiding der vergadering".
In het nieuwe wetsontwerp wilde de regering deze bepaling handhaven. Het enigszins aangepaste tekstvoorstel luidde: „De voorzitter van de Eerste Kamer is tevens voorzitter van de verenigde vergadering".

De Tweede Kamer wijzigde deze tekst bij amendement in: „De voorzitter van de Tweede Kamer is tevens voorzitter van de verenigde vergadering". Het betreffende amendement – De Kwaadsteniet werd praktisch Kamerbreed aanvaard; slechts SGP en GPV stemden tegen.
De aldus geamendeerde tekst werd in de Eerste Kamer besproken. Bij de stemming over het betreffende wetsontwerp was op 16 december jl. de uitslag 35 tegen 35. Bij de dus noodzakelijke herstemming was op 23 december jl. de uitslag zo, dat het wetsontwerp alsnog met 40 tegen 24 door de Eerste Kamer verworpen werd.
De regering diende daarop haar oorspronkelijke voorstel weer in bij de Tweede Kamer. Opnieuw amendeerde de Tweede Kamer dit, maar nu als volgt: „De Kamers in verenigde vergadering benoemen uit de leden een voorzitter". Ook dit amendement-De Kwaadsteniet verwierf zeer brede steun in de Tweede Kamer. Slechts SGP, GPV en VVD stemden tegen.
Vorige week heeft nu de Eerste Kamer niettemin opnieuw het betreffende door de Tweede Kamer geamendeerde wetsontwerp verworpen met 31 tegen 24 stemmen.
Dat betekent feitelijk, dat de zaak dus blijft zoals de huidige grondwet bepaalt; de voorzitter van de Eerste Kamer behoudt de leiding van de verenigde vergadering.

Gevecht

Hoe nu dit boeiende „gevecht" tussen beide Kamers te beschouwen? Het begin ligt, wat ons betreft, in de benadering van de regering zelf, die destijds in de memorie van toelichting op het betreffende, meer dingen omvattende wetsontwerp, stelde, dat het beter was om in de grondwet eerst de Tweede Kamer te vermelden – vanwege de grote betekenis van die Kamer – en vervolgens de Eerste Kamer. In het voorlopig verslag lieten wij weten dit nogal subtiel te vinden. Het zou dan wellicht beter zijn te bepalen, dat de voorzitter van de Tweede Kamer voorzitter van de verenigde vergadering is. De regering vond dat echter kennelijk een beetje griezelig tegenover de Eerste Kamer. Zij verzon zelfs, dat dit in strijd zou zijn met uitgerekend een aanvaarde motie-De Kwaadsteniet van 1975, volgens welke de Eerste Kamer de haar thans toekomende taken en bevoegdheden zou moeten behouden. Dat zou – volgens de regering – nu ook betrekking hebben op de voorzitter van de Eerste Kamer. In de Tweede Kamer is kort gezegd breedvoerig uiteengezet, dat dit natuurlijk nergens op sloeg. De regering heeft dan ook terecht in beide gevallen de door de Tweede Kamer geamendeerde tekst in de Eerste Kamer verdedigd, zij het – zo mag gezegd – zonder grote overtuigingskracht.
De beide door de Tweede Kamer geamendeerde teksten waren zeer verschillend van aard. De eerste bepaalde zonder meer, dat de voorzitter van de Tweede Kamer voortaan voorzitter zou zijn van de verenigde vergadering.
De tweede bepaalde, dat de voorzitter van de verenigde vergadering door die vergadering uit haar midden zou worden verkozen. Die tweede amendering sloot nog het meest aan bij de andere bepalingen, namelijk dat ook elk der kamers afzonderlijk uit de leden een voorzitter kiest.

Zot

Maar de Eerste Kamer kon dit niet over haar eigen hart verkrijgen. Zij verzon argumenten tegen zoals: er was geen overleg met haar gepleegd, overwegingen betreffende hoffelijkheid, behoorlijkheid en courtoisie. Dat leek er allemaal op dat de Eerste Kamer van oordeel was, dat de Tweede Kamer terzake van een oordeel over een wetsontwerp eerst de Eerste Kamer zou moeten raadplegen. Zotter kan het natuurlijk niet. Het bontst maakte de PPR Eerste Kamerfractie het door te stellen, dat het tweede amendement van de Tweede Kamer „niet anders (kan) worden beschouwd dan als „doordrenzen" en als een onderschatting van het bij Eerste Kamerleden aanwezige vermogen tot tellen".
Voor elke objectieve leek was toch duidelijk, dat van „doordrenzen" slecht sprake had kunnen zijn, wanneer de Tweede Kamer opnieuw haar eerste amendement had doorgedrukt. In plaats daarvan kwam de Tweede Kamer echter met een nieuw, geheel ander amendement. Maar wat dachten de vreesachtige tellers in de Eerste Kamer blijkbaar? Kennelijk het volgende. De Tweede Kamer heeft 150 leden, de Eerste Kamer 75, dus wordt bij verkiezing in de verenigde vergadering de voorzitter van de Tweede Kamer gekozen. Dit moet toch zeker aan de kaak worden gesteld als een beetje navelstaren.

Vervolg op pagina 11

Bij het twee-en-dertigste nummer

Verkiezingen zijn een vitaal moment in het leven van een politieke partij. Dat is logisch: een politieke partij is immers een organisatie van mensen die een zo groot mogelijke invloed probeert te verwerven voor het realiseren van de door hen gewenste inrichting van de samenleving. Verkiezingen zijn hèt moment om die invloed te vergroten.

Inhoud

Toch – en het is even moeilijk als belangrijk om dat in de verkiezingsroes te blijven onderscheiden – zijn ook verkiezingen maar één facet in het leven van een politieke partij. Het andere deel van de definitie „de gewenste inrichting van de samenleving" blijft evenzeer aandacht eisen.
Verkiezingen zijn een momentopname. Een partij moet verder kijken dan het resultaat van actuele verkiezingen. Een partij met voortreffelijke ideeën, die nauwelijks aanhang verwerft is politiek overbodig. een partij met grote aanhang zonder behoorlijke inhoud is nog erger.
Dat heeft het CDA in zijn ontstaansfase zeer goed begrepen. Daarom is er op niveau langdurig gewerkt aan grondslag en politieke uitgangspunten. Er zijn belangwekkende 4-jarenprogramma's geformuleerd: „Niet Bij Brood Alleen" en „Om een Zinvol Bestaan". Er moet ook na de start als één partij in oktober '80 en de verkiezingen van mei '81 nog veel worden opgebouwd, georganiseerd en gedacht om te komen tot een visionair en dynamisch centrum van eigentijdse christelijke politiek.

Mr. S. J. Hartkamp

Dat is geen geringe ambitie. Maar met minder kunnen we gelet op onze grondslag niet toe. Dan hadden we er beter niet aan kunnen beginnen. Daar is nogal wat voor nodig. Standpunten, accenten en tradities uit drie vroegere politieke culturen zullen moeten worden „her-ijkt"

Vragen

Wezenlijke discussies zullen moeten worden gevoerd en standpunten aangedragen, niet voor de problemen van gister, maar voor die van morgen. We doen een greep:
beleven we de ontwikkelingssamenwerking als charitas of als internationaal rechtssysteem? En hoe houden we dat staande als dat „impopulair" zou zijn in donkere economische dagen? Aanvaarden we onze samenleving werkelijk als multi-raciaal en doen we dat ook nog zodra er b.v. meer Mohammedanen dan Gereformeerden in ons land zouden wonen? En hoe geven we daaraan vorm?
Wordt de welzijnspolitiek door ons alleen beleden bij gratie van de aanwezigheid van een hoogconjunctuur?
Wordt onze politieke stijl beheerst door de gangbare politieke cultuur in ons land? Is er – schoorvoetend – een andere stijl van politiek bedrijven nodig en kunnen we dat, ook al zou dat eens een zeteltje kosten? Is er ook een kloof tussen de „inner circle" van politiek actieven en de – overgrote – rest van de samenleving? Zo ja, hoe komt dat? Kan dat het gehalte van onze parlementaire democratie ook bedreigen? Wat is dat eigenlijk, die democratie? Hoe zien we taak en plaats van de overheid in de samenleving? Wordt daar niet wat slordig over gedacht – als er al over gedacht wordt? Welke overheid overigens? Rijks-, provinciaal of gemeentelijk?
Wat zijn eigenlijk de waarden die we verdedigen willen en met welke middelen is die verdediging nog te verdedigen?
Hoe is de maatschappelijke rol van de vrouw? Van de man? Hoe die van de jeugd? Praten we daarover maar wat soepel mee of zit daar een doordachte overtuiging achter?

Antwoorden

Het zijn maar wat vragen en een andere vraagsteller zal er andere aan toe voegen. Wortelend in een eeuwenoude Boodschap zullen we tastend onze antwoorden moeten zoeken. Iedere serieuze partij moet dat doen, maar het – nieuwe – CDA in ieder geval. Met zijn langlopender vragen dan de – niet onbelangrijke – items uit de verkiezingsdiscussies: hoeveel procent groei en hoe groot is het „gat" van wie.

Aap uit de mouw

Er is werk aan de winkel voor een politieke partij. Inzet, discussie, ernst, verstand en informatie zijn nodig.
Een heel belangrijk instrument bij politieke meningsvorming is – en hier komt de aap uit de mouw van dit verhaal – een eigen politiek weekblad. Wil een partij als de onze een levende toekomst tegemoet gaan dan is van belang dat aan haar basis – de leden – ideeën worden gevoed en uitgewisseld, informatie wordt doorgegeven, gedachten worden geprikkeld. Nodig is ook, zonder in propaganda te vervallen, naar buiten te brengen wat het CDA denkt, doet en beoogt. Daarom vervaardigen we sedert oktober iedere week een blad met informatie, opinie en achtergronden uit en rond het CDA. We proberen ons ook te richten op hen die niet „in de politiek zitten" maar zich er wel voor interesseren. Mensen wier basis-informatie bestaat uit wat het journaal en een behoorlijk dagblad hen vertelt.
Na 32 nummers leggen we de schroom waarmee we ons in het 1e nummer tot de lezers hebben gewend af. We constateren uit het groeiend aantal abonnees, uit de reacties uit het hele land en uit de medewerking die we ontvangen, dat we op de goede weg zijn.
De redactie heeft nog heel wat wensen, maar ziet ook terdege mogelijkheden. Daartoe is nodig dat – nu de startperiode achter ons ligt – het aantal abonnees wordt verdubbeld. Dat kan best. Een beetje geïnteresseerd CDA'er moet er geen genoegen mee nemen om zich dit blad een paar keer per jaar gratis te laten toesturen. En ook al komt men niet iedere week tot zelf lezen: het is minstens bruikbaar om de vooroordelen van de buurman tot bedaren te brengen of om de geëngageerde dochter te laten lezen wat het CDA ècht doet en wil. De prijs kan moeilijk een bezwaar zijn.
Het is geen gebruik dat redacties op wervingspad gaan. Wij zullen er ook geen gewoonte van maken. Maar deze keer doen wij het wel: wij geloven in dit blad.
En als iedereen zich nu even abonneert dan kunnen wij weer rustig aan het werk om van CDActueel iets hèèl moois te maken...

s.j.h.

(vervolg van pagina 10)

Het is immers volstrekt duidelijk, dat bij verkiezing van een voorzitter in verenigde vergadering de scheidslijn niet alleen maar gaat lopen via 150 Tweede Kamerleden en 75 Eerste Kamerleden, maar dat dan allerlei andere overwegingen een rol gaan meespelen. Zo zullen verwante fracties mogelijk van invloed kunnen zijn. Zo zullen de politieke verhoudingen aan de orde kunnen komen. Zo zal het mogelijk kunnen zijn de ene keer de voorzitter van de Eerste Kamer, de andere keer de voorzitter van de Tweede Kamer te kiezen. Ook zal het mogelijk zijn een andere voorzitter dan één van die twee te kiezen.
De conclusie kan niet anders zijn dan dat de Eerste Kamer zich heeft laten kennen.
Dat is niet erg, alleen een beetje jammer.
Het doet een beetje afbreuk aan het gezag van de Eerste Kamer. De Eerste Kamer is (terecht) vaak geprezen vanwege haar „wijze terughoudendheid". Die heeft zij in dit geval vergeten. Daarmede heeft zij, bij wijze van spreken, zonder tussen Scylla en Charybdis proberen door te varen, een Pyrrus-overwinning geboekt. Hetgeen voor haar slechts jammer is.

van de fractievoorzitter

Kiezen voor onderhandelen

De recente NAVO-ministersconferentie in Rome heeft nog eens duidelijk gemaakt hoe terecht het is, dat Nederland de besluitvorming over de middellange afstandswapens in samenhang ziet met de onderhandelingen over wederzijdse wapenvermindering met de Sovjet-Unie.
Binnen het NAVO-bondgenootschap was er najaar 1979 een scheur. De andere Navo-landen gaven er de voorkeur aan eerst tot een besluit tot plaatsing te komen, en daarbij tegelijk aan te bieden met de Sovjet-Unie alsnog te gaan onderhandelen teneinde tot wederzijdse vermindering – kon het zijn tot nul – te komen.
Nederland vond het beter eerst te gaan onderhandelen en pas aan de hand daarvan al of niet tot plaatsing te besluiten. Uiteindelijk zegde Nederland toe eind 1981 de zaak opnieuw te bekijken aan de hand van de onderhandelingen over de middellange afstandswapens tussen Oost- en West. Tegelijkertijd zou een vermindering van korte afstandswapens en van andere Nederlandse nucleaire taken voorbereid kunnen worden. Tenslotte werd daarbij door Nederland aangenomen dat SALT II, een volgende fase in het onderhandelingsproces over de strategische kernwapens, dan rond zou zijn.

Balans

Maken wij nu de balans op dan blijkt het volgende:
Het onderhandelingsproces over de nucleaire wapens is ernstig gestagneerd. Eigenlijk op alle fronten. Strategisch, middellang en korte afstand. Eén van de belangrijke redenen voor deze stagnatie is gelegen in de inval van de Sovjet-Unie in Afghanistan. Toch is het nu zo ver dat onderhandelingen tussen de V.S. en de Sovjet-Unie weer op gang komen. Bondskanselier Schmidt, maar ook andere West-Europese politici, hebben zich daarvoor ingezet. Terecht, want het ging in 1979 om een dubbel besluit, waarvan onderhandelingen een wezenlijk deel uitmaakten. Deze onderhandelingen vinden plaats op basis van het besluit tot stationering van middellange afstandswapens van de overige landen en de opvatting van Nederland te beslissen aan de hand van onderhandelingen.
Tot zover de internationale situatie.
Wat is er intussen in Nederland gebeurd?
De PvdA heeft inmiddels gesteld hoe dan ook niet aan middellange afstandswapens mee te willen werken. Daarmee torpedeert de PvdA voor wat betreft Nederland het onderhandelingsproces. Welk belang zou de Sovjet-Unie nog hebben bij onderhandelen, als bij voorbaat reeds gezegd wordt dat wij in ieder geval toch geen plaatsing van nieuwe nucleaire wapens zouden overwegen? Het neen van de PvdA is daarom ondoelmatig en zet bondskanselier Schmidt als voorvechter van de onderhandelingen in de kou.
Begrijp mij goed. Voor atoompacifisten kan ik respect opbrengen, hoezeer ik ook met hen van mening verschil. Respect kan ik opbrengen voor hen die menen dat het karakter van atoomwapens ons niet toelaat die te bezitten, zelfs als wij met die houding het risico lopen onze vrijheid te verliezen. Ik kan mij óók een onomwonden neen tegen slechts bepaalde nucleaire wapens voorstellen. De CDA-fractie zei dan ook neen tegen bijvoorbeeld het neutronenwapen. De redenen daarvoor zijn bekend, en de Sovjet-Unie heeft zich dat wapen óók niet aangeschaft.

Gegoochel

Wat ik niet kan respecteren is het gegoochel van de PvdA, die in één adem het onderhandelingsproces tussen Oost en West frustreert, èn het CDA verwijt mistig te zijn, als het CDA juist met het oog op die onderhandelingen zich niet op het neen wil vastleggen.
D'66 is ook op dit punt minder precies dan het CDA. Die partij zegt immers „onder de huidige omstandigheden" niet plaatsen. Maar D'66 geeft daarbij niet duidelijk aan dat het bij de besluitvorming om het onderhandelingsproces gaat. Toch draagt deze programmatische opstelling van D'66 althans nog iets bij tot druk op de Sovjet-Unie en kan zo ten gunste van het onderhandelingsproces geduid worden.
Het volstrekte neen van de PvdA torpedeert echter de onderhandelingen over wederzijdse wapenvermindering. Onderhandelingen die het CDA juist wil. Het gaat immers om minder kernwapens in de wereld. De PvdA hult zich nu op nucleair gebied in een mist. Immers, niet alle kerntaken worden meteen afgeschaft.
Waarom eigenlijk niet? Als men zo overtuigd is van het noodzakelijk neen tegen nucleaire wapens, dat men het belang van internationale onderhandelingen daarover aan zijn laars lapt, respectievelijk daaraan tegen de opvattingen van Schmidt en Mitterrand in, dan moet men toch eigenlijk gemotiveerd atoompacifist zijn. Waarom dan toch één of twee atoomtaken behouden?
Neen, erg geloofwaardig is de opstelling van de PvdA niet.
Of wil Den Uyl de weg terug naar bondgenootschappelijk overleg en het onderhandelen met de Sovjet-Unie open houden? Zullen Mitterrand en Schmidt Den Uyl niet tot andere gedachten brengen? De toekomst zal het leren.
Intussen noemt de PvdA de keus voor onderhandelingen van het CDA onduidelijk. Dat is politiek op z'n smalst. Op het ogenblik staat het CDA in Nederland immers alleen in zijn strijd om via onderhandelen de kernwapens in de wereld te verminderen. Andere partijen steken daarvoor hun nek niet uit. Onderhandelen is de moeite waard. Het CDA kiest dan ook bewust voor onderhandelen om tot vermindering van kernwapens te komen. Laten die onderhandelingen in vredesnaam ruim kans krijgen.

Ruud Lubbers

van de partijvoorzitter

Verder omhoog

Nog even er tegenaan met z'n allen. 26 mei is vlak bij. Wat er de laatste tien dagen voor de verkiezingen gebeurt kan veel invloed hebben op de uitslag. Zo leert de ervaring. Daarom moet de eindspurt goed zijn. We zitten gelukkig in de lift (naar boven) dankzij de inzet van velen, maar we zijn nog niet waar we willen uitkomen. Wat kan er nog? Plakken! Er is nog veel te weinig van de goede kleur groen in onze steden en dorpen. Onze kleur groen moet het straatbeeld gaan bepalen. We moeten naar onze eigen bijeenkomsten om te laten zien dat we massaal campagne voeren. We moeten ook naar bijeenkomsten van andere partijen, systematisch.
Uit eigen ervaring weet ik hoe de aanwezigheid van vertegenwoordigers van andere partijen op onze bijeenkomsten de discussie kan verlevendigen, waardoor we soms ook onszelf scherper kunnen profileren. Dat geldt natuurlijk ook voor onze aanwezigheid bij manifestaties van andere partijen. Ga er op af en doe mee aan de discussies. We hebben een goed verhaal, we hebben een best program. Daarmee kunnen we overal voor de dag komen. We staan voor onze zaak en dat moeten we laten blijken. Er is nog veel te doen. Een telefoontje naar het bestuur van de plaatselijke afdeling is voldoende.
De campagne verloopt goed. In de slotweek zwermen we uit over het hele land. De bel voor de laatste ronde. Dan zullen we nog een keer overal in het land onze boodschap laten horen.

- We zijn geen partij die zwalkt tussen links of rechts, maar een beginselpartij, die probeert de boodschap van het Evangelie te vertalen in de politiek voor vandaag en morgen. Dat is de eigen weg van de christen-democratie.
- We hebben verantwoordelijkheid gedragen voor het regeringsbeleid van de afgelopen jaren. We staan voor onze inbreng daarbij. Er is onder moeilijke omstandigheden veel goeds tot stand gekomen en dat gaat niet de prullebak in. Integendeel.
- We willen ook de komende jaren verantwoordelijkheid dragen. Samen met anderen, in de politiek en daarbuiten. Want alles concentreren bij de politiek en alles in handen geven van de overheid willen we niet. Samen verantwoordelijk betekent ook: gespreide verantwoordelijkheid.
- We hebben voor de komende jaren een program dat perspectief biedt. We blijven niet hangen in zwartgallige analyses van de werkelijkheid, maar we bieden uitzicht op herstel. Stappen terug en offers zijn daarop gericht. We moeten weer vaste grond onder de voeten krijgen.
- We stellen de solidariteit met de zwakken voorop, omdat de risico's die zij lopen in tijden van teruggang sterk toenemen. Daarom staat ontwikkelingssamenwerking in ons program voorop.

Daarom willen we de koopkracht van de echte minima handhaven.
Daarom willen we ons sociale zekerheidsstelsel op peil houden voor wie het echt nodig hebben.
Daarom willen we niet van de individuele huursubsidie af.
Daarom willen we voorrang voor de bestrijding van de jeugdwerkloosheid.
Daarom willen we WAO-ers terug in het arbeidsproces via deeltijdbanen.
Daarom hebben we veel aandacht voor de positie van de culturele minderheden in ons land.
En tenslotte: we hebben de mensen, de goede mensen, kandidaten voor de volksvertegenwoordiging, bewindslieden en velen die op andere posten als christen-democraat veantwoordelijkheid willen dragen.
Dat alles zullen we de kiezer zeggen. Het kan bijna niet anders of de lift zal naar boven blijven gaan. Onze partij is het waard in die lift te zitten.

Piet Bukman

CDA Vrouwenberaad steunt staatssecretaris

Het CDA Vrouwenberaad heeft in een persverklaring van vrijdag 8 mei j.l. haar verwondering uitgesproken over de voor zondag 10 mei belegde protestmanifestatie van de „Eva-bijt door" groep, gericht tegen het emancipatiebeleid van staatssecretaris Jeltien Kraaijeveld-Wouters. Emancipatiebeleid is meer dan subsidiebeleid. Protesteren tegen het gehele beleid omdat één groepje niet weer opnieuw verlenging van subsidie krijgt lijkt onterecht. Er moet nog veel gedaan worden, aller samenwerking is daarvoor nodig.

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)

BEGROTINGEN

- nieuwbouw
- verbouw
- restauraties

J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 - Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

drukkerij de Kok
Charloisse Kerksingel 24-26
Tel. (010) 291463-295215.
3082 DB ROTTERDAM

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Jeugdig loyalisme

Het partijbestuur heeft moeten erkennen dat het CDA onvoldoende aanslaat bij met name de jongere generatie. Het is zeker niet onwaarschijnlijk dat dit probleem een beetje samenvalt met wat wel wordt gezien als het loyalistenprobleem. Ruwweg zijn de loyalisten rechter door zee, uitgesprokener in hun stellingneming en het zou wel eens zo kunnen zijn, dat zij daarmee de band van het CDA met de jongere generatie in stand houden (*Trouw*)

Geen avonturen meer

Vier jaar geleden heeft de toenmalige fractieleider het loyalisme in de partij aanvaard. Dit soort avonturen kan natuurlijk niet meer. Natuurlijk mag een fractielid wel eens van harte oneens zijn met de fractie. Maar de loyalisten hadden een ander vertrekpunt. Zij stonden steeds vooraf al afkerig tegen het kabinet. (Ruud Lubbers in Bolsward)

Dank zij alle 49

Het CDA-Kamerlid Van Zeil noemde het in Amsterdam onbegrijpelijk en onjuist van de VVD om af te geven op de loyalisten in het CDA. „De VVD moet goed bedenken dat dit kabinet de rit heeft voltooid. Dat is niet in de laatste plaats te danken aan alle 49 leden van de CDA-fractie".

Wat blijft (1)

Het gaat er de loyalisten om het CDA zo sterk mogelijk uit de verkiezingen te laten komen en om vervolgens gezamenlijk het CDA-verkiezingsprogram te realiseren. Het verdwijnen van het loyalisme als groepering betekent niet dat ook de geestelijke en politieke motivatie achter het loyalisme verdwijnt. (*Jan Nico Scholten* in verkiezingsrede).

Wat blijft (2)

Straks als op grond van de wet maatregelen tegen de huidige abortuspraktijk worden genomen moet de dam zodanig worden verhoogd, dat abortus concreet wordt teruggedrongen. In een nieuw kabinet zal deze problematiek blijvend aan de orde moeten komet (Gerard van Leijenhorst in Vaals).

Tragische vergissing

Hans de Boer **in Joure: Ik ben misschien wel PSP-er voor de P, maar niet voor de S. De EVP is ook geen alternatief. Ik hecht meer waarde aan een grote politieke partij, waarbij ik voor zestig procent van de lijn eens ben, dan aan een partij met één of twee zetels, waarbij ik het voor honderd procent eens ben. Ik vind, dat mijn vrienden in de EVP een tragische vergissing hebben gemaakt.**

Willens en wetens

Nee, ik ben de laatste maanden erg bitter geworden. Het kabinet heeft de laagste inkomens willens en wetens een opdoffer verkocht. Albeda is daarvoor volledig verantwoordelijk. Daarnaast wekt hij nog eens een keer de indruk dat het welletjes is met de inkomensnivellering in ons land. (Joop den Uyl in gesprek met *Trouw*)

De rek is er uit

Prof. dr. C. de Galan, hoogleraar economie in Groningen en lid van de PvdA, gelooft niet in de doelstelling van zijn partij dat de laagste inkomens de komende vier jaar in koopkracht gehandhaafd kunnen blijven. Hij kiest in het „nivelleringsdebat" partij tegen zijn eigen lijsttrekker en schaart zich achter de opvatting van CDA-minister Albeda dat de „rek" in de nivellering er grotendeels uit is. (NRC/Handelsblad).

Mager grondthema

Verdediging van de verzorgingsstaat is een te mager grondthema voor een kabinet-Den Uyl, want te defensief en te steriel. Spreiding van macht, inkomen, kennis en vooral werk reikt al verder, temeer omdat dat de eerste maal nog zo beperkt lukte.
De dreiging van Nieuw Rechts is uiterst reëel, maar linkse politiek hoort op veel meer te berusten dan angst. (Jan Joost Lindner in de *Volkskrant*).

Zondebok

De onmacht van het socialistisch denken om werkelijke oplossingen aan te dragen voor de problemen van de verzorgingsstaat moet worden verhuld door een zondebok te creëren. Een aanpak, naar ik meen, uit vervlogen tijden. (*Dries van Agt* in verkiezingsrede)

SIEGFRIED WOLDHEK

DE TWEEDE KAMER

(Geknipt uit NRC/Handelsblad).

Straks meer realistisch

Ik vraag Den Uyl of er geen kloof dreigt: nu worden Van Agt en het CDA voortdurend gek verklaard, maar straks moet er hoogstwaarschijnlijk mee worden samengewerkt. Den Uyl: Zeker. Daarom sluiten we geen personeel van het CDA uit. Er zijn toch geen uitspraken gedaan die de deur dichtgeslagen hebben? Naarmate de verkiezingen naderen zullen we op een meer realistische manier met het CDA om de tafel moeten gaan zitten. (NRC/Handelsblad)

Mooi meegenomen

De PvdA heeft vier jaar gedurig schande geroepen tegen (bezuinigings) voorstellen van het kabinet. Maar als de socialisten straks weer gaan regeren, zijn al die bezuinigingen toch mooi meegenomen en er is geen socialist die erover denkt die wetten weer terug te draaien. (*Elsevier***)**

Draagvlak

Een nieuw krachtig beleid kan alleen worden gerealiseerd als aansluiting wordt gevonden bij een zo groot mogelijke maatschappelijke beweging. Als een nieuw kabinet kan steunen op de pijlers van de PvdA, CDA en D'66, is dat maatschappelijk draagvlak gegarandeerd en dan zou een gemeenschappelijke aanval op de werkloosheid kunnen worden ingezet (*De Tijd*).

Een sprookje

Wat de PvdA doet is heel verkeerd. Die wekt de indruk dat de vakbonden alles zullen goedvinden als er een kabinet komt met een breed maatschappelijk draagvlak. Een kabinet dus met de PvdA. Dat is een sprookje. Het is bovendien nu toch wel bewezen dat je met een kleine meerderheid uitstekend werken kunt. (Staatssecretaris Brokx in gesprek met Bibeb Vrij Nederland).

Waar blijven de andere?

Het werkgelegenheidsfonds van het CNV kreeg voluit „Ja" van Dries van Agt. Harm van der Meulen: Ik wacht nu op reacties van de andere grote partijen, PvdA, VVD en D'66. Begin april presenteerde het CNV een nader uitgewerkte versie van het fondsplan. Ik zou graag zien dat nu de andere drie lijsttrekkers zich in dezelfde ronde bewoordingen als het CDA uitspreken over ons plan. (Harm van der Meulen in gesprek met *Trouw*).

Stevige meerderheid

Het enige dat ik echt hoop is dat er een regering komt met een stevige meerderheid in het parlement, in ieder geval van aanmerkelijk meer dan twee zetels. Er moeten niet teveel mensen uit de boot kunnen vallen. Dat werkt verlammend. Je krijgt veel te machtige posities van eenlingen binnen de fractie. Dat hebben we nu wel gezien. (Minister Van der Stee in *De Tijd*).

Geen nieuw abortus-wetsontwerp

De aanvaarding van het wetsontwerp zwangerschapsafbreking op 27 april jl. door de Eerste Kamer heeft een einde gemaakt aan een discussie, die meer dan tien jaar heeft geduurd. Alvorens het regeringswetsontwerp werd aanvaard strandden zo'n zeven wetsontwerpen, hetzij in de Tweede Kamer, hetzij in de Eerste Kamer. In de afgelopen week is vanuit de PvdA de opvatting naar voren gebracht, dat het parlement weliswaar een wetsontwerp heeft aanvaard, maar dat daarmee de kous nog niet af is. De onderhavige kwestie zou tijdens de komende formatie wederom aan de orde moeten komen. Nu het parlement na zeer intensieve debatten heeft ingestemd met een wettelijke regeling inzake zwangerschapsafbreking, zal die regeling ten uitvoer moeten worden gebracht. Voorts is het uitgesloten, dat het CDA een andere en verdergaande wettelijke regeling dan de thans door het parlement aanvaarde regeling – een streven van de PvdA – zal kunnen accepteren.

door drs. W. Deetman

lid CDA-Tweede-Kamerfractie

De bedoelingen

Met betrekking tot de bedoelingen van het wetsontwerp zijn er nog steeds misverstanden. Gesteld en gesuggereerd wordt, dat het nu aanvaarde wetsontwerp zwangerschapsafbreking zou legaliseren. Dit is volstrekt onjuist. Een en andermaal is verklaard door het kabinet, dat het niet de bedoeling is in de huidige praktijk en zwangerschapsafbreking in het algemeen te legaliseren. De bedoeling van het wetsontwerp is tweeërlei, nl.:

- het geven van rechtsbescherming, d.w.z. bescherming vanwege de overheid, aan het ongeboren menselijk leven;
- het vastleggen van het recht op hulp van de vrouw, die door een niet gewenste zwangerschap in nood is geraakt.

Deze bedoelingen kunnen ook anders worden geformuleerd. De achterliggende gedachte van het wetsontwerp is het scheppen van een maatschappelijke situatie, waarin niet gewenste zwangerschappen zo min mogelijk voorkomen en voor zoverre zij voorkomen andere oplossingen worden gevonden, dan die van de zwangerschapsafbreking.

Vandaar èn rechtsbescherming van ongeboren menselijk leven èn het recht op hulp van de vrouw.

De stelling of suggestie, dat het nu aanvaarde wetsontwerp alleen legalisering van zwangerschapsafbreking betekent gaat voorbij aan de bedoelingen en daarmee aan de inhoud van dit wetsontwerp, en berust meer op een op voorhand ingenomen standpunt.

De noodzaak van een wettelijke regeling

Er is verzet gevoerd tegen de aanvaarding van het regeringswetsontwerp door het parlement. Dit wetsontwerp zou te ver gaan. Diegenen, die dit standpunt huldigen, gaan aan drie gegevenheden voorbij.

1. Een niet aanvaarden van het wetsontwerp zou betekend hebben, dat de huidige praktijk inzake zwangerschapsafbreking onverminderd blijft voortduren. Een praktijk overigens ten aanzien waarvan de overheid geen mogelijkheid meer heeft in te grijpen. Immers door velerlei ontwikkeling zijn de decennia lang gegolden hebbende wettelijke bepalingen tot een dode letter geworden. Het is opvallend, dat diegenen, die voorstander zijn van legalisering van zwangerschapsafbreking zonder meer, in toenemende mate het standpunt innemen, dat een nieuwe wettelijke regeling niet nodig is. Derhalve kan en mag men in de huidige situatie niet berusten, indien men beoogt het ongeboren menselijk leven rechtsbescherming te geven.
2. In de tweede plaats kan men er niet omheen, dat de macht van de overheid, ook ten aanzien van zwangerschapsafbreking, beperkt is.
   Het heeft geen nut een wet te aanvaarden, waarvan de uitvoering – zelfs niet voor een klein deel – verzekerd kan worden. Het nu aanvaarde wetsontwerp kan wel uitgevoerd worden en de uitvoering ervan kan wel verzekerd worden. Immers zwangerschapsafbrekingen kunnen alleen plaats vinden in klinieken of ziekenhuizen, die daartoe een vergunning hebben verkregen. Om een vergunning te verkrijgen en te behouden moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Het voert in dit verband te ver die voorwaarden uiteen te zetten. Wel moet worden opgemerkt dat onder het nieuwe wettelijk regiem alleen dan sprake kan zijn van een zwangerschapsafbreking indien de noodsituatie van de vrouw zulks onontkoombaar maakt.
3. Tenslotte dient men zich te realiseren dat een wettelijke regeling zoals deze door het CDA wordt gewenst, niet op voldoende steun in het parlement kan rekenen. Derhalve moest worden gestreefd naar een wetsontwerp, dat wel op voldoende steun kon rekenen en waarin het CDA zich kon herkennen. Het regeringswetsontwerp is zulk een wetsontwerp. Lettend op de huidige situatie inzake abortus en rekening houdend met een veel verdergaande alternatieve wetgeving, is terecht steun verleend aan het regeringsontwerp in zowel de Tweede en Eerste Kamer. Terecht i.v.m. het streven naar de rechtsbescherming van het ongeboren menselijk leven èn het recht op hulp van de vrouw. Zij die hen, die het wetsontwerp hebben gesteund, daarover verwijten maken gaan volstrekt aan dat streven voorbij. Een streven, dat overigens altijd door het CDA is verdedigd.

De rol van de overheid

Er is verzet tegen het regeringswetsontwerp geweest vanuit een geheel andere hoek. Betoogd is, dat het wetsontwerp niet ver genoeg gaat en afbreuk doet aan de huidige abortuspraktijk. En de overheid zou geweld doen aan het eigen verantwoordelijkheidsbesef van de vrouw.

Het wetsontwerp haalt inderdaad abortus niet uit het Wetboek van Strafrecht. Het verruimt (liberaliseert) geenszins de mogelijkheid tot zwangerschapsonderbreking en het bindt die mogelijkheid aan een aantal stringente voorwaarden. Hierdoor wordt de huidige abortuspraktijk ingedamd. Maar diegenen, die het CDA dit verwijten in heftige bewoordingen, gaan voorbij aan de betekenis van de overheid zoals het CDA deze ziet.

Het CDA meent, dat ook de overheid onderworpen is aan datgene wat onze Schepper ons gebiedt. Mensen dienen eerbied voor elkanders leven te hebben, ook als het gaat om het ongeboren menselijk leven. Die eerbied dient de overheid te garanderen en vast te leggen in wetgeving. Vanuit deze visie heeft het CDA nu en in het verleden niet anders kunnen doen dan zich met hand en tand te verzetten tegen een wettelijke regeling, waarin niet van de bedoelde garantie wordt uitgegaan.

Tenslotte

Het parlement heeft een nieuwe wettelijke regeling aanvaard. Bedoelingen en opzet van deze regeling zijn zo even in het kort weergegeven. Dit brengt mee, dat de nu aanvaarde regeling strikt en overeenkomstig haar bedoelingen moet worden uitgevoerd. Daarvoor moet worden zorggedragen.

Kandidaat in de kijker

CDActueel heeft de laatste nummers voor 26 mei een praatje en een plaatje van de eerste acht nieuwelingen op de CDA-kandidatenlijst.
Ditmaal mevrouw H.J. Janmaat-Abee en F.L.A.J. Wolters, respectievelijk nummer 48 en 32 op de lijst.

H. Janmaat-Abee

Nummer 48

Mevrouw H. Janmaat-Abee uit Nieuwe Pekela (O.Groningen) staat nummer 48 op de lijst. Zij is de vierde kandidaat van de rechtstreekse leden. Haar voornaam is Minouche, ze is getrouwd en heeft drie zonen van 10-16 jaar. „Ik vind het erg leuk, dat jullie mij bellen. Ik volg de verkiezingscampagne noodgedwongen passief. Net twee weken in het ziekenhuis gelegen en moet nu nog enkele weken rust houden. Natuurlijk wel jammer, maar de gezondheid gaat voor.
Ik ben blij, dat ik in feite de campagne al begin dit jaar ben gaan voeren. Met spreekbeurten en zo." Na de middelbare school volgde zij een verpleegstersopleiding. Is tegenwoordig actief in het onderwijs en geeft les in Nederlands en machineschrijven aan volwassenen. In het kader van volwasseneneducatie.

Wat motiveert u om op de kandidatenlijst voor het CDA te staan?
Mevrouw Janmaat: „Het opereren aan het front. Vanaf 1975 was ik fractie-assistente voor het CDA in Provinciale Staten van Groningen. Daar merkte ik hoe afhankelijk je in de regio vaak bent van „Den Haag". Vandaar dat ik nu graag aan het front wil gaan werken."

Op welk beleidsterreinen gaat zij zich het liefst in de Kamer inzetten?
„Als rechtstreeks lid van het CDA (ja, vrijwel direct vanaf het begin) ben je niet regionaal gebonden, maar landelijk als kandidaat gekozen. Via in feite zeer strenge landelijke selectie-criteria. Ik zeg dat graag even, omdat men vaak niet weet, hoe de rechtstreekse CDA-kandidaten op de lijst zijn gekomen. Mijn keuze zou naar de volgende beleidsterreinen uitgaan: volksgezondheid, sociale zaken, onderwijs, emancipatie en de „m" van CRM.

Met welke nieuwe ideeën gaat u naar Den Haag?
„Ik zou graag willen, dat ook eens gekeken wordt naar deeltijdarbeid voor Kamerleden. Ik werd er om weggelachen in een forum. Maar ik meen dat serieus. Voor allerlei beroepen wordt deeltijdarbeid bekeken, maar in de Kamer niet. De juridische en practische consequenties zijn natuurlijk niet eenvoudig. Maar ik vind het verkeerd, dat momenteel veel in Kamerwerk is afgestemd op mannen."

Levert een full-time kamerlidmaatschap voor u dan problemen op?
„Oh nee, we hebben over een eventueel lidmaatschap van de Kamer intensief gesproken. En het hele gezin heeft er „ja" op gezegd. Trouwens, ik vind dat je kamerleden moet kiezen op hun capaciteiten. En niet omdat ze nou toevallig uit Groningen komen en vrouw zijn. Daar gaat het bij de emancipatie niet om."

De vijf hoogste prioriteiten voor de nieuwe CDA-fractie?
„De werkgelegenheid. De minderhedenproblematiek. De volksgezondheid, waarop zonder dat dat ten koste gaat van de kwaliteit, best gericht bezuinigd kan worden. Neem bijvoorbeeld ook al het geld, dat aan verkiezingsvoorlichting besteed wordt, en dat terwijl de gehandicapten niet eens naar de stembus kunnen. Als vierde prioriteit noem ik de emancipatie en als vijfde het maatschappelijk werk. Dat laatste vooral in de sfeer van de gezondheidszorg.

Waarom moet men CDA stemmen?
„Ik zag vanavond Van Leijenhorst in Tijdsein. Hij zei: ondanks hun goede bedoelingen blijven de kleine christelijke partijen in de marge. Om ook aan de uitvoering van het beleid mee te doen, moet je een grote fractie CDA-fractie hebben. Daar ben ik het helemaal mee eens. Daarom moet men op het CDA stemmen."

(Vervolg van derde kolom)

Dit dreigt anders onbetaalbaar te worden.
– het „eiland-denken" verlaten. De wereld is groter dan Nederland. We moeten meer in Europese verbanden denken en werken.
Waarom moet de kiezer CDA stemmen?
Het CDA is de enige partij die de verhouding individu-gemeenschap goed regelt. Bovendien: „we hebben een goed program. Elke stem op het CDA vergroot de mogelijkheid zoveel mogelijk van dit program te realiseren."
Verkiezingsuitslag?
Resoluut: Vijftig zetels voor het CDA.

F.L.A.J. Wolters

nummer 32

Roepnaam: Frans, geboren in 1943 en wonende te Venlo.
Burgerlijke staat: ongehuwd.
Opleiding en beroep: „Ik heb de gymnasium-bèta opleiding gevolgd en voltooid. Daarna gestudeerd aan de Tilburgse Katholieke Hogeschool.
In 1969 afgestudeerd. Daarna 4½ jaar gewerkt in een familiebedrijf in de detailhandel."
Sinds 1974 (voor de KVP, later CDA) wethouder in Venlo. Mijn portefeuille bestaat uit sociale zaken, volksgezondheid, personele organisatie, financiën. In een eerdere periode heb ik me ook met volkshuisvesting beziggehouden.
Waarom kandidaat gesteld?
Een combinatie van persoonlijke ambitie en regionale aandrang om mij kandidaat te stellen. Noord-Limburg had na het vertrek van Harry Nootenboom geen vertegenwoordiger meer in het parlement.
Op welke terreinen zet u zich in de Kamer het liefst in?
Ik heb een voorkeur me bezig te gaan houden met het midden- en kleinbedrijf. Dat deel van mijn wethouderswerk heeft mij steeds sterk aangesproken. Maar ik heb vanuit mijn huidige bezigheden genoeg alternatieven.

Nieuwe ideeën?
Ach, ik moet eerst het handwerk van Kamerlid leren. Het grote verschil is denk ik dat je als plaatselijk bestuurder veel sneller resultaat ziet van je werk dan een Kamerlid. Bij het laatste is het vaak lange termijn werk.
Maar wat het midden- en kleinbedrijf betreft vind ik dat we vooral de sterkte van deze bedrijven moeten bevorderen. Het Kabinet Van Agt heeft daar meer aan gedaan dan het vorige kabinet.
Wat zijn volgens u de vijf hoogste prioriteiten voor de nieuwe CDA-fractie?
– ontwikkelingssamenwerking
– werkgelegenheidsbeleid, met name bestrijding van **jeugdwerkloosheid** (50% van de werklozen in Noord-Limburg is jonger dan 23!)
– stadsvernieuwing; „dat is ook werkgelegenheid scheppen!"
– het sociale zekerheidsstelsel in essentie behouden.

(Zie vervolg tweede kolom)

Zo gezegd in de campagne

Ford Amsterdam

De problemen bij Ford bewijzen hoe belangrijk het is om in de politiek te zoeken naar een krachtige internationale aanpak. De christen-democraat Beumer heeft in het Europees Parlement bewezen dat dit succes oplevert. Hij heeft in onderhandelingen met de Europese direktie van Ford utizicht op resultaten geopend en is daarvoor van alle kanten geprezen. Internationaal de oogkleppen opzetten en binnenlands een „nieuw rechts" denkbeeld oproepen leidt tot niets. Het CDA geeft het goede voorbeeld van een aanpak die de problemen werkelijk tot een oplossing kan brengen.

Uit de rede van mr. Van Agt op 8 mei te Amsterdam.

D'66: „Politiek allegaartje"

Bij het politieke krachtenveld staat D'66 in het geriefelijke midden tussen CDA en PvdA en leunt ondertussen met de rug tegen de VVD. D'66 kiest de standpunten beurtelings uit deze en dan weer uit gene partij en gedraagt zich daarbij als een toverfee die alles wat zij met haar stokje aanraakt tot goud maakt.
Is dat nu de vernieuwende kracht die D'66 zegt te betekenen. In ieder geval lijkt het mij geen bijdrage tot de stabiliteit in de Nederlandse politiek die wij voor de toekomst zo zeer behoeven. De drijvende kracht van dit „politieke allegaartje" is een ver doorgevoerd, kil aandoend individualisme, toegesneden op mensen die zichzelf wel kunnen redden, maar ongeschikt als leidend beginsel in een tijd, waarin zorg voor elkaar en bescherming van het zwakke mede leidende beginselen dienen te zijn.

Uit de rede van minister J. de Ruiter te Haren (Groningen).

agenda

Partijraad 20 juni

De eerste vergadering van de CDA partijraad zal op 20 juni a.s. plaatsvinden te Apeldoorn in zaal Orpheus. Hebt u belangstelling deze vergadering bij te wonen stort dan *f* 17,50 (toegang inclusief lunch) op giro 137000 van CDA Den Haag onder vermelding partijraad 20 juni. Vergaderstukken worden u dan automatisch toegestuurd.

Pas op voor kleine partijen

Een stem op het Reformatorisch Politiek Federatie en op de Evangelische Volkspartij is een verloren stem. Te verwachten is dat beide partijen geen zetel halen. Daarmee gaan de stemmen naar andere partijen, met name de grotere. Voor het RPF geldt nog dat GPV en SGP al voldoende gedachten hebben die het RPF overbodig maken. Het RPF voert daarnaast nog een campagne die christelijke politiek verengt tot het slaken van goedkope, goedklinkende leuzen die vroom klinken, die geen zetels opleveren en derhalve dus niet tot resultaat leiden. Het EVP is een tragische vergissing.

Uit de rede van H.A. de Boer op 8 mei te Amsterdam.

CDA – VVD

Het CDA staat zoals altijd voor het eigen program voor de komende vier jaar. Maar dat betekent zeker niet dat het CDA wegloopt voor het gevoerde beleid.
VVD'ers praten nu wel over loyalisten maar juist zij hebben zèlf het beleid vaak bemoeilijkt. Een voorbeeld: de door het CDA bepleite inkomensmatiging werd jarenlang door de VVD verdacht gemaakt. Tegelijkertijd lag de liberale minister Pais steeds dwars als het ging om ombuigingen.

Uit de rede van drs. Lubbers op 8 mei te Huizen.

Noorden des landS

Het kabinet heeft onlangs de waardering van de drie noordelijke provinciebesturen geoogst met de toezegging dat er in de komende twaalf maanden 5500 arbeidsplaatsen in het noorden bij komen. Hieruit blijkt hoezeer het kabinet, ondanks de grote economische problemen en ondanks de schrikbarende werkloosheid in de grote steden van het westen, zijn toezeggingen nakomt. Dat is wel wat anders dan de Sinterklazerij van de socialistische lijsttrekker in Limburg.

Uit de toespraak van Van Agt te Groningen, 11 mei.

„Bijtende Eva's verslikken zich"

Het CDA vindt zo'n financiële ondersteuning van de emancipatie-ontwikkelingen aan de basis van groot belang. Mannen en vrouwen hebben gezamenlijke verantwoordelijkheden binnenshuis en buitenshuis. Emancipatie van vrouwen vergt emancipatie van mannen. Gezinsemancipatie is noodzakelijk, wil emancipatie van gezinsleden werkelijk gelukken. In het emancipatiebeleid dat ons voor ogen staat wordt onder meer voorrang gegeven aan vrouwen in kwetsbare posities.
Velen zien in dat het CDA met dit beleid een goede koers vaart. Als de „Eva's" naar het CDA bijten willen zeg ik: pas op, u verslikt zich!

Uit de rede van mevrouw Kraaijeveld-Wouters te Nieuw-Lekkerkerk op 11 mei.

Het CDA beschouwt de na veel strijd verworven vrijheid van onderwijs als een groot goed. We hebben dan ook daarvoor moeten knokken toen Van Kemenade (PvdA) minister van onderwijs was, maar we moesten daarmee doorgaan, toen Pais (VVD) zijn plaats innam.

Uit de rede van G. van Leijenhorst te Hoevelaken.

Minderheden

CDA-Kamerlid Van Leijenhorst meent dat voor de jaren tachtig het vraagstuk van de culturele minderheden na de sociaal-economische problematiek ongetwijfeld het meest ernstige knelpunt zal zijn. Daarom zal er door alle politieke partijen samen met grote wijsheid aan gewerkt moeten worden om de honderdduizenden buitenlanders in ons land een gelijkwaardige positie te bieden.

Uit de toespraak van G. van Leijenhorst, te Almkerk.

Werkgelegenheid in de jaren '80

Het is niet zo moeilijk aan te geven, waardoor het uitgestippelde beleid niet de bedoelde opbrengst leverde. Voornamelijk door van buiten komende oorzaken, lag de economische groei nog beduidend beneden de door ons in 1977/'78 geraamde mogelijke groei van 3% per jaar. In werkelijkheid daalde de groei snel van 2% in 1978 naar 1% in 1981. Daardoor bleven de in Bestek '81 aangewezen oorzaken voor de onvoldoende werkgelegenheid doorwerken: een relatief hoog loonpeil (1978 en 1979 gaf ondanks alle waarschuwingen waarvan Bestek '81 wemelde) nog reële loonstijgingen te zien van respectievelijk 3 en 2%.

Wellicht past het hier de veel geciteerde passage uit de miljoenennota '79 nog eens ten tonele te voeren. Gegeven de toen verwachte groei van ruim 3% stond daar: „De regering acht het noch realistisch, noch gewenst, erop te rekenen dat voor een reeks van jaren grote groepen van de bevolking in koopkracht achteruit zullen gaan". Dit is vaak uitgelegd als een verwerping van het matigen. Dat is onjuist, het was de verwerping van een minlijn op een groei van (het bruto nationale produkt voor het gehele OESO-gebied) voor 1978 respectievelijk 1979 van 3½% respectievelijk 3¼% op jaarbasis.

Een te groot beslag van de collectieve sector op het nationaal inkomen, zich vertalend in een veel te zware druk van belastingen en sociale premies zowel op de particuliere inkomens als, door de daardoor bestaande afwentelingsmechanismen, op de bedrijvensector. Daarbij kwam dan nog de ongunst van de wereldconjunctuur: door de herhaalde stijging van de energieprijzen stagneerde de wereldhandel, terwijl ons bedrijfsleven onvoldoende in staat bleek de technologische ontwikkeling van Japan bij te benen. Voeg daarbij op opkomst van nieuwe industrielanden (als Zuid-Korea- Taiwan, Singapore) die door een laag loonpeil de arbeidsintensieve produktie afdoende beconcurreren en het beeld is compleet.

Een werelddepressie van ongekende omvang treft ons land, dat door scheefgegroeide financieel-economische verhoudingen toch al een handicap heeft t.o.v. andere industrielanden.

De C.P.B.-publicatie „Nederland in 1985" geeft een somber beeld van de ontwikkeling die we in de jaren tachtig mogen verwachten. In het kort komt die verwachting erop neer, dat de economische groei een trendbreuk heeft ondergaan. Eigenlijk al sinds 1976 zitten we op een lager groeipercentage. Meer dan 1,5% mogen we eigenlijk niet verwachten. Maar iedereen kan op z'n vingers narekenen wat dat betekent.

Bij een groeipercentage, dat zo laag ligt, is er geen ruimte om de snel groeiende beroepsbevolking aan een voldoende aantal banen te helpen. Gelijk blijvend beleid moet onafwendbaar leiden tot werkloosheidscijfers, die snel de 500.000 gaan benaderen en bereiken.

Toen Bestek '81 werd gepresenteerd, werd ook een doelstelling geformuleerd voor de werkgelegenheid: de werkloosheid moest worden teruggebracht tot 150.000. Wij weten nu wat daarvan gekomen is: de werkloosheid moet op jaarbasis thans geraamd worden op 350.000. En niemand durft harde garanties te geven, dat het daarbij blijft.

Toch is, ondanks principieel verzet en veel misbaar, Bestek '81 in grote lijnen uitgevoerd. Zelfs werd meer gedaan. In plaats van de 10 miljard waarom „Bestek" vroeg, werd royaal 16 miljard bezuinigd.

Aan het slot van de kabinetsperiode is er daarom alle aanleiding toe, ons nog eens kritisch te bezinnen op de vraag naar het „hoe nu verder?"

Zó kan het niet

Er is maar één conclusie: zó kan het niet. Geen politieke partij kan zich bij dit perspectief neerleggen en aanvaarden dat dit het beeld van de jaren tachtig gaat worden. Maar wat dan wèl? Dat is de vraag, die ons op dit moment méér dan alle andere moet bezig houden, die eigenlijk centraal moet staan in de komende verkiezingen, en die de kabinetsformatie behoort te beheersen.

Tot zover neem ik aan, dat er in Nederland een volledige politieke consensus bestaat: werkloosheid is probleem no. 1. Voor de bestrijding van die werkloosheid moeten andere doelstellingen wijken. Maar wat betekent dat precies?

Ik denk dat we nog een volgende stap kunnen doen in de redenering, zonder de vrees dat de politieke consensus zal verdwijnen: er is geen oplossing voor dit probleem zonder een **herstel van de rentabiliteit** van de particuliere sector. En dat houdt weer in:

- matiging in de inkomensontwikkeling
- vermindering van de lasten
  èn op de particuliere inkomens (gegeven het gevaar van afwenteling)
  èn op de ondernemingen.

Ook over de conclusies is men het redelijk eens. Maar de vertaling in concreet beleid blijkt nogal wat politieke onenigheid op te leveren.

Daarbij gaat het om drie vragen:

a. hoe bereik je inkomensmatiging?
b. hoe bereik je lastenvermindering?
c. hoe bereik je een betere verdeling van het werk.

Wie bij de beantwoording van vraag b kiest voor een drastische beperking van de overdrachtsuitgaven (sociale zekerheid en volksgezondheid) hoeft zich iets minder zorgen te maken over a.: zo bepleiten VNO en NCW (dus de gezamenlijke ondernemingsorganisaties) ontkoppeling van de sociale uitkeringen van de lonen, zodanig dat er zowel een forse besparing ontstaat als een sterkere prikkel voor niet-actieven om toe te treden tot het arbeidsbestel. Tevens bepleiten zij een decentralisatie van de loonvorming en dus een verzwakking – of zelfs het verlaten van het centraal overleg.

De vakbeweging daarentegen is uiterst terughoudend ten aanzien van dit soort bezuinigingen (al zijn er nuances) en verklaart zich (maar ook op dat punt zijn er nuances) bereid tot een gematigde opstelling bij de loonvorming (mits ook andere inkomens gematigd worden).

Wie het CDA-program kent, vindt daarin een duidelijke opstelling: men kiest voor een nogal straffe matiging (1½% per jaar) en tevens voor een, zij het voorzichtige, aanpak van de overdrachtsuitgaven.

Het kabinet-Van Agt heeft een beleid gevoerd van bezuinigingen op het gehele budget (w.o. ook sociale zekerheid en ambtenarensalarissen) gecombineerd met een zich wat verhardend beleid t.a.v. de inkomens. Ik heb zelf de laatste tijd gepleit voor een vorm van geleide loonpolitiek (mits uitgevoerd in een permanent overleg met de sociale partners).

De snelle verslechtering van de situatie leidde tot de heroverwegingsprocedure: het kabinet maakt een inventarisatie van mogelijke bezuinigingen, opdat het volgende kabinet zijn keus kan maken.

Een eenvoudig rekensommetje leert dat Nederland bij ongewijzigd beleid in 1985 ongeveer 720.000 werklozen zou tellen.

Deze raming (afkomstig van het CPB) houdt o.m. in dat de bereikte matiging niet ongedaan wordt gemaakt.

Matigen en bezuinigen met verstand

Maar daarmede ligt er nog geen regeringsprogram op tafel. Een program van bezuinigen en matigen is niet genoeg, het kan zelfs onder bepaalde omstandigheden averechts werken.

Eerst het laatste punt. Al te harde klappen per jaar moeten worden voorkomen. Wat dat betreft stelde de snelle verslechtering in 1981 ons voor bijzonder grote problemen. Moesten wij het groeiende financieringstekort van de overheid maar accepteren om de conjunctuur-teruggang niet te versterken? Of moest een beperking van dat tekort prioriteit hebben, ook al paste het slecht in de conjunctuur? Met andere woorden: moest conjunctuur of structuur, korte of lange termijn, de doorslag geven?

Eigenlijk is zó het probleem nog niet eens volledig gesteld. Men kan immers niet ontkennen, dat een te grote conjuncturele klap ook de structuur

kan schaden. Economische politiek vraagt in een tijd als deze een mate van „fine tuning", die in het politieke spel niet geheel vanzelfsprekend is.
Voorkomen moet immers worden, dat we afkoersen op een economisch evenwicht (sluitende betalingsbalans, lage graad van inflatie, redelijk financieringstekort) maar bij een te laag niveau van werkgelegenheid, of nog erger, dat we terecht komen in een neerwaartse spiraal, waarbij bezuiniging en matiging er zó inhakken dat zij een zelfstandige bron voor verdergaande verslechtering gaan vormen.

Matigen en bezuinigen is niet genoeg

Naast een verstandig beleid dat erop gericht is de inflatie te beperken zonder de economie om hals te brengen, is een doelgericht werkgelegenheidsprogramma nodig. Zo'n program heeft twee belangrijke onderdelen:
1. Een werkgelegenheidsbeleid, gericht op volledige werkgelegenheid;
2. Een arbeidsmarktbeleid dat, gegeven het onder 1 genoemde beleid, de aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt moet realiseren.
Op dit moment is het werkgelegenheidsbeleid in de hierboven vermelde zin het belangrijkste en het moeilijkste te realiseren. Het heeft de volgende elementen:
a. Het zoveel mogelijk op peil houden van de koopkracht binnenlandse vraag. Tenslotte gaat 70% van de afzet van onze bedrijven naar 't eigen land. Maar hiervóór is reeds uiteengezet hoe moeilijk het is, deze doelsteling te combineren met de noodzakelijke matigingen en bezuinigingen. Hier ligt een moeilijke opgave voor de jaren tachtig. Moeilijker wellicht dan de opgave was in de jaren dertig.
b. Een beleid gericht op het behouden of verwerven van een goede concurrentiepositie tegenover het buitenland. Hiervoor is een beleid van loonmatiging heel belangrijk. Maar er is meer nodig. Hiervóór betoogde ik, dat wij ook te maken hebben met een nieuwe concurrentie voor onze arbeidsintensieve industrie. (En het industrialisatiebeleid van 1950/1970 heeft toch nogal wat arbeidsintensieve bedrijven aangetrokken).
Daarbij komt, dat de gunstige ligging van Nederland er ook toe geleid heeft, dat zich hier nogal wat bedrijven gevestigd hebben, die georiënteerd zijn op de beschikbaarheid van goedkope energie.
Wij moeten dan tegelijkertijd omschakelen van arbeidsintensieve naar meer kapitaalsintensieve – of „brain" intensieve – produkten, en van energie-intensieve naar produktie met een iets mindere behoefte aan energie. Bovendien is er de noodzaak dat het Nederlandse bedrijfsleven zich in versterkte mate werpt op de nieuwe technologie. De zwaarste component van dit algemene werkgelegenheidsbeleid behoort dus het industriebeleid te zijn. De W.R.R. heeft met het P.T.N.I.-rapport (plaats en toekomst van de Nederlandse industrie) een goede voorzet gegeven voor een nieuwe aanpak. Zo'n aanpak zou uiteraard niet een volledige breuk moeten betekenen met het bestaande industriebeleid, maar zou neerkomen op een intensivering van het beleid, met wellicht wat meer aandacht voor meer **gericht** beleid (d.w.z. beleid dat selectief tewerk gaat en er op uit is bepaalde produktieprocessen eerder te bevorderen dan andere).
c. Een beleid tot verdeling van het beschikbare werk.
Onder de verschillende vormen van werktijdverkorting, bijv. fut verdienen twee vormen bijzondere aandacht, te weten verdere stimulering van de deeltijdarbeid en verkorting van de werkweek.
Het aantal deeltijdbanen dat nu zo'n 600.000 bedraagt zal in de komende 5 jaar de grens van één miljoen moeten overschrijden.
Verder zullen werkgevers en werknemers moeten proberen om in de CAO-onderhandelingen te komen tot een geleidelijke invoering van een kortere werkweek.
Gedacht kan worden aan een werkweek van 39 uur – als eerste fase – te bereiken in een periode van bijvoorbeeld 2 jaar.
Er zal daarbij een oplossing moeten worden gevonden voor allerlei organisatorische problemen. Gestreefd moet worden naar een eventuele verlenging van de bedrijfstijd en vanzelfsprekend zullen de loonkosten door de verkorting van de werkweek niet mogen stijgen.

3. Naarmate het industriebeleid succes heeft zal ook het gewicht van het arbeidsmarktbeleid verder toenemen. Het arbeidsmarktbeleid is nodig, omdat de arbeidsmarkt onvoldoende of in een verkeerde richting werkt. Laat men de arbeidsmarkt aan het „vrije spel van maatschappelijke krachten" over, dan komen bepaalde groepen niet meer aan de bak: vrouwen, jongeren, minderheidsgroepen, maar ook bijvoorbeeld langdurig werklozen.

door dr. W. Albeda
Minister van Sociale Zaken.

Arbeidsmarktbeleid

Arbeidsmarktbeleid zorgt voor een goed marktoverzicht bij werkgevers en werknemers, versterkt de arbeidsmarktpositie van zwakkere groeperingen (bijvoorbeeld door subsidies, door het verschaffen van her-, om- en bijscholing) enz.
Men kan spreken van arbeidsmarktbeleid aan de vraagzijde van de arbeidsmarkt, wanneer het gaat om het scheppen van blijvende en tijdelijke arbeidsplaatsen. Ook wanneer in het geval van collectief ontslag een transferregeling wordt ingevoerd, waardoor werknemers die moeten afvloeien – naar gelang van hun leeftijd – gedurende 6 of 7 maanden met behoud van salaris in de zich herstructurerende onderneming geplaatst kunnen blijven, terwijl ondertussen gezocht wordt naar herplaatsingsmogelijkheden.
Bij arbeidsmarktbeleid aan de aanbodzijde gaat het vooral om de bescherming door het meer weerbaar maken van zwakke groepen op de arbeidsmarkt. Men kan onderscheiden de zgn. „plaatsingsbevorderende maatregelen" (vooral loonkostensubsidies) en maatregelen die de arbeidsmarktmobiliteit bevorderen, zoals scholing (beroepsmobiliteit) en verplaatsingskostensubsidies (geografische mobiliteit).
Scholing wordt sterk gestimuleerd door de verdubbeling van de capaciteit van de Centra voor vakopleiding, die in 1985 al zijn gerealiseerd.
Voor de zwakste groepen op de arbeidsmarkt bestaan speciale maatregelen. Ik wijs op de Centra voor Beroepsoriëntatie en Beroepsbeoefening, waar de leden van minderheidsgroepen beroepsopleiding en oriëntatie op de Nederlandse arbeidsmarkt ontvangen. Zo bestaan er ook specifieke maatregelen voor schoolverlaters (schakelcursussen, het leerlingwezen voor gehandicapten (nieuwe wetgeving in voorbereiding) en vrouwen.
Via het arbeidsmarktbeleid kan men maar in beperkte mate de vraag naar arbeidskrachten vergroten. Wel is het mogelijk ruimte te scheppen op de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld door vervroegde uittreding bij particuliere werkgevers en bij de overheid. Daarnaast is er de mogelijkheid door deeltijd het aantal banen te vergroten. Er is de laatste jaren een spontane groei van het aantal deeltijdbanen te constateren. Maar dit is nog niet voldoende en daarom is er een subsidieregeling voor werkgevers die banen, die normaal niet in deeltijd worden verricht, willen splitsen, en voor werknemers, die een volle baan willen omzetten in een deeltijdbaan.

Tenslotte iets over de onderlinge aanpassing van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. De tijd waarin deze zaak in hoge mate actueel was, ligt nu achter ons. Bij de huidige werkloosheid kan vrijwel iedere werkgever de mensen vinden die hij zoekt.

Zolang er vooral regionaal nog gespannen situaties waren op de arbeidsmarkt lag dat anders. Toch blijft het van belang aan deze problematiek aandacht te besteden. Di geldt met name voor het moeilijke veld van de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De laatste jaren is het contact tussen de ministeries van Onderwijs en Wetenschappen en Sociale Zaken sterk geïntensiveerd. Daarbij komt, dat meer en meer instellingen worden ontwikkeld die de kloof tussen onderwijs en arbeidsmarkt opvullen. Reeds noemde ik de schakelcursussen en de Centra voor vakopleiding. Verder is te denken aan het kort middelbaar Beroepsonderwijs, dat zich richt op 16- tot 18-jarigen die onvoldoende vooropleiding hebben, en aan de nieuwe zgn. „Beroepskwalificerende educatieve activiteiten", die op experimentele basis worden opgezet om met inzet van regionaal beschikbare onderwijs- en scholingsmogelijkheden jongeren en wat oudere werknemers een aanvullende scholing te geven.

(Vervolg op pagina 20)

Werkgelegenheidsbeleid

De hardnekkige en veel te grote werkloosheid heeft vele dieper liggende oorzaken, die niet eenvoudig zijn weg te nemen. Gelukkig pretendeert het CDA-program niet, dat wij dit probleem in vier jaar zouden kunnen oplossen, zelfs al geven we aan die oplossing voorrang.

door drs. C. P. van Dijk

lid CDA Tweede Kamerfractie

Er zijn sterke buitenlandse invloeden: de opkomst van nieuwe industrielanden, de schoksgewijze stijging van de olieprijzen, de stagnerende wereldhandel, de toenemende protectie, de monetaire onzekerheid en de inflatie – allemaal factoren die onze open economie in hoge mate beïnvloeden zonder dat wijzelf veel invloed op die krachten kunnen uitoefenen.

Maar daarnaast wordt ons werkloosheidsniveau mede bepaald door binnenlandse ontwikkelingen: de toestroming van nieuwe groepen werkzoekenden, het niet voldoende soepel werken van de arbeidsmarkt, de kwetsbaarheid en eenzijdigheid van onze economische structuur, de concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven en de kwaliteit en slagvaardigheid van de Nederlandse ondernemer. Als we onze positie in de wereldeconomie willen behouden en versterken, zal vooral aan die laatste factoren zeer veel aandacht moeten worden geschonken.

Positie van het Nederlandse bedrijfsleven

Voortdurend toenemende arbeids- en energiekosten enerzijds en teruglopende afzetmogelijkheden op een wereldmarkt waar de concurrentie steeds scherper is geworden, hebben de financiële positie van grote delen van het Nederlandse bedrijfsleven zodanig aangetast dat voor een slagvaardig inspelen op nieuwe mogelijkheden eenvoudig geen middelen meer beschikbaar zijn. De loonkosten per eenheid produkt hebben in Nederland jarenlang aanzienlijk boven dat van de andere EEG-landen gelegen (en lopen pas sinds vorig jaar weer in de pas) terwijl onze belasting- en premiedruk tot de hoogste ter wereld behoort. Het deel van de bedrijfsinkomsten, dat overblijft als rendement op het kapitaal – en daaruit moeten vaak de vernieuwingen worden gefinancierd – is steeds verder ineengeschrompeld en ook de investeringen zelf vertonen reeds jaren een dramatische terugval. Als we dit proces van rendementserosie niet stoppen door een beleid dat consequent op kostenmatiging is gericht (en dat kan niet zonder inkomensmatiging), zal elke hoop op economisch herstel een illusie blijken. Het CDA-verkiezingsprogram geeft blijk van deze noodzaak.

Economische vernieuwing

Hoe noodzakelijk die kostenmatiging ook moge zijn, voldoende is zij niet zonder een krachtig beleid gericht op vernieuwing van onze economische structuur en het produktie-apparaat. De situatie van de zestiger jaren, waarin we zonder veel inspanning alles konden verkopen wat we produceerden, keert niet terug. We zullen ons aan moeten passen aan de radicaal gewijzigde omstandigheden van de tachtiger en negentiger jaren. Die vernieuwing heeft vele kanten.

Onze industriële structuur is nogal eenzijdig: geconcentreerd op enkele bedrijfstakken, kwetsbaar voor energie-prijsstijgingen en niet voldoende afgestemd op de opkomst van nieuwe afzetgebieden. Verbreding en meer hoogwaardige produktie zijn dringend gewenst en de moeilijkheden van de zeventiger jaren (energie, grondstoffen, nieuwe industrielanden) geven tevens de richting aan waarin nieuwe initiatieven noodzakelijk zijn. In vele bedrijfstakken valt niet aan pijnlijke saneringsprocessen te ontkomen – en die sanering zal niet vanzelf gaan en evenmin in elke vorm sociaal aanvaardbaar zijn. Daarvoor zijn nieuwe overleg- en besluitvormingsprocessen nodig, mits die de vernieuwing bevorderen en niet vertragen of belemmeren. Ook in dit opzicht wijst het CDA-program een weg.

Maar ook vele bestaande produktieprocessen zijn aan technologische en organisatorische vernieuwing toe. Ook al kunnen daarbij op zichzelf en op korte termijn veel arbeidsplaatsen verloren gaan – we hebben daarbij weinig keus als we niet hopeloos willen achterblijven in de internationale concurrentiestrijd. Krampachtig vast houden aan bestaande werkgelegenheid in de afzonderlijke ondernemingen, zonder rekening te houden met de bredere gevolgen op de wat langere termijn, zou een bedreiging kunnen gaan vormen voor de noodzakelijke vernieuwing.

Die noodzaak tot vernieuwing beperkt zich echter niet tot de industriële structuur en de produktieprocessen maar strekt zich uit tot de financiële, organisatorische en leidinggevende processen. Mobilisatie op grote schaal van nieuw risicodragend kapitaal is dringend gewenst. De wijze waarop binnen de ondernemingsorganisatie beslissingen worden genomen door mensen die als mondig wensen te worden erkend – ook daaraan wijdt ons programma behartenswaardige woorden. De eisen die aan het leiding geven worden gesteld, zullen dienovereenkomstig zwaarder zijn en het kader waarbinnen „kosten" en „baten" worden afgewogen aanzienlijk breder.

Rol van de overheid

En daar ligt natuurlijk een element van onzekerheid waarover geen politieke contrôle mogelijk is. De overheid kan en moet langs velerlei wegen de voorwaarden scheppen voor deze veelvoudige vernieuwing – maar het antwoord daarop in de vorm van concrete initiatieven moet komen van hen die samenwerken en beslissingen nemen in het Nederlandse bedrijfsleven.

Het behoort zeker tot de sterke punten van het CDA-program dat het niet is gevlucht (zoals PvdA en D'66) in dirigistische richting, zoals het geven van beleggingsvoorschriften, of toevlucht heeft gezocht tot „pijnstillers" zoals snellere uitputting van onze aardgasreserves of verkoop van goud. Maar veel zal afhangen van de veerkracht van de particuliere sector.

(Vervolg van pagina 19)

Bestrijding jeugdwerkloosheid

Wellicht de grootste inspanning op het terrein van het arbeidsmarktbeleid vraagt de jeugdwerkloosheid. Schoolverlaters worden thans geconfronteerd met een arbeidsmarkt met onvoldoende mogelijkheden. Dit is een sociaal kwaad, waarbij geen regering zich kan en mag neerleggen.

In het beleidspakket voor 1981 is 30 mln. extra (en voor 1982 nog eens eenzelfde bedrag) gereserveerd voor de bestrijding van de jeugdwerkloosheid. Door dit bedrag te combineren met een herschikking van andere bedragen voor arbeidsmarktbeleid willen wij dit jaar een aanzet geven voor een beleid, dat er op gericht is met name de jongere schoolverlaters (16-18 jaar) een zo compleet mogelijk pakket aan te bieden voor scholing, omscholing, plaatsingsbevordering en -verruiming.

Ik vind dat dit zou moeten uitmonden in de loop van de jaren '80 in een „jeugdgarantieplan", dat deze kwetsbare groep òf onderwijs, òf om- en bijscholing, òf werk moet bieden.

Het zal moeilijk zijn voor zo'n plan de middelen bij elkaar te krijgen. Zo nodig moeten onorthodoxe middelen, zoals het benutten van uitkeringen voor banen, hiertoe worden ingezet. Men kan niet mooie verhalen houden over de toekomst en intussen de jeugd in de kou laten staan.

Werkgelegenheid in het midden- en kleinbedrijf

Het is opmerkelijk, dat bij de huidige sombere economische ontwikkelingen zo plotseling aandacht voor de mogelijkheden van het midden- en kleinbedrijf is gerezen.

De groeikracht van het midden- en kleinbedrijf, juist als gevolg van soepele aanpassing aan verschuivingen in de markt en ontwikkelingen in de technologie, moet zeker onderkend, zij het niet overdreven worden. Met name de korte beslissingslijnen binnen deze kleinere bedrijven en de informele organisatiestructuren maken grote wendbaarheid mogelijk. Goede informatie en marktinzicht zijn daarbij wel vereisten.

door Th. M. Hazekamp
Staatssecretaris Economische Zaken

De één doelt dan op industriële bedrijven met 100 tot 500 werknemers, de ander juist op de bedrijven beneden 100 werknemers in de dienstverlening. Van de grootindustrie verwachten we de grote groei niet en voor uitbouw van de overheidssector en gesubsidieerde diensten is geen geld of is een overgang naar combinaties met vrijwilligerswerk en semi-commerciële aanpak méér wenselijk.

Na jarenlange teruggang tijdens de explosieve groei van de massamarkt, is sinds 1976 de werkgelegenheid in de kleinste bedrijven (tot 10 man) weer gestegen en zelfs meer dan in grotere bedrijven. In de periode 1977/1979 met 8%, respectievelijk 3%.

Voor wat de toekomst betreft zijn de investeringsverwachtingen bij de bedrijven beneden 50 werknemers duidelijk optimistischer dan bij de grotere bedrijven, met uitzondering van de handel. Opmerkelijk daarbij is het dat op het gebied van onderzoek en „spontane" innovatie het kleine bedrijf niet onderdoet voor het grote bedrijf. Wel ligt bij het grote bedrijf meer accent op het onderzoek.

Uitgangspunten

Voor het beleid dat voor het midden- en kleinbedrijf moet worden gevoerd zullen een aantal uitgangspunten van grote betekenis zijn.

Allereerst zal het noodzakelijk zijn deze beginnende en groeiende bedrijven niet te veel te belemmeren met talloze regels, vergunningen, procedures e.d. Een soepele opstelling geeft hen de meeste ruimte. Daarbij is van veel betekenis dat het bestuur zekerheid geeft, besluiten neemt in plaats van voor zich uit schuift en handelt met een positieve benadering van nieuwe technologieën in plaats van angst voor het nieuwe. Vooral de links-politieke stromingen zijn erg behoudzuchtig.

In het sociaal-economische en financiële beleid zal beperking van de kostenfactoren wezenlijk van belang zijn. Dat betreft enerzijds de loonkostenfactor (lonen en sociale lasten), anderzijds de investeringen (premies). Voor de binnenlandse markt, b.v. de detailhandel en vele diensten en ambachten, is er dan duidelijke voorkeur voor bezuiniging in de collectieve sector teneinde de koopkracht niet te ver onder de nullijn te laten zakken en derhalve via fiscale lastenverlichting en premieverlichting de vooral het arbeidsintensieve bedrijf (en dus de werkgelegenheid) treffende compensaties te vervangen.

Speciaal probleem voor onze bedrijvigheid zijn de sterk oplopende kosten van energie. Voor het binnenlandse aanbod betekent dat extra prijsstijging (inflatie), voor de im- en export dreigt er op langere termijn een ongunstige verhouding aangezien het buitenland zich via kernenergie in toenemende mate los probeert te maken van de gebondenheid aan de olieprijsontwikkeling. In de kostenstructuur zou dit betekenen dat extra matiging bij andere kostenfactoren moet worden gerealiseerd, indien geen goede/niet te dure energie-alternatieven op korte termijn beschikbaar komen.

Voor de zelfstandige ondernemers is aparte aandacht nodig voor hun inkomensontwikkeling, waarbij via het inkomen ook de bedrijfscontinuïteit en dus de werkgelegenheid op het spel staat. Dat dit mogelijk is blijkt uit de resultaten van gevoerd beleid. In de jaren 1970 t/m 1973 bleef het reële inkomen van zelfstandigen ca. 19% achter bij dat van de modale werknemer (excl. incidenteel). In de oliecrisis 1974 en 1975 wederom ca. 15%. Nadat in 1975 het beleid bewust gericht werd op vergelijkbare ontwikkeling kon in de jaren 1976 en 1977 een verbetering van ca. 2% en in de periode van het kabinet-Van Agt een verbetering met ca. 8% worden bereikt.

Overig beleid

Op het hierboven genoemde basisbeleid moet het overige beleid worden gebouwd. Dat betreft uitbouw van de financiële weerstand middels participatie, garanties en specifieke investeringssteun en het meer praktisch richten van beroepsonderwijs, dat nu nog al eens achter de ontwikkelingen aan loopt. Aanzetten in die richting zijn duidelijk gegeven.

Teneinde de ondernemer voldoende en tijdig informatie en markthulp te geven is een vrij uitgebreid net van adviesmogelijkheden opgezet. Naast centrale instituten zijn er voor de nijverheids- en bondsconsulenten, de exportvoorlichters, de innovatiehulp en een 22-tal regionale dienstencentra. Met die – verder uit te bouwen – steun zal de ondernemer zelf zijn kansen moeten waarmaken.

In versneld tempo zal de micro-elektronica ook in het midden- en kleinbedrijf zijn toepassing vinden.

Bijscholing, advisering en toegang tot nieuwe technieken zullen hoge prioriteit moeten hebben. Allerwegen heerst aktiviteit op dit gebied en gelukkig komen ook de hogescholen uit hun theoretisch isolement. Met gebruikmaking van de computermogelijkheden wordt ook de exportvraag voor midden- en kleinbedrijf toegankelijk gemaakt.

Knelpunten

Afzonderlijk zal voor een aantal knelpunten in het beleid aandacht nodig zijn. Sectoren met groeikansen zouden met speciale programma's gesteund moeten worden. Het vijfjarenplan voor de toeristische sector (*f* 50 miljoen per jaar) is daarvan een voorbeeld.

Zo zal ook de aktie voor het kleine ambacht, het herlevend ambacht, ambachtshuisvesting en het onderhoudsambacht moeten worden voortgezet. De geïntensiveerde beunhazerijbestrijding past in dit kader, evenals experimenten voor het opzetten van kleine ambachtbedrijven zoals onlangs voor Oost-Groningen is gestart.

De structurele benadering van bedrijven in stadsvernieuwingsgebieden en in kleine kernen zal waar nodig uitgebouwd of bijgestuurd moeten worden, maar de basisaanpak is gerealiseerd.

In de handelssector is er thans bij dalende koopkracht een onevenwichtige situatie ingetreden, waarbij planologisch en gemeentelijk vestigingsbeleid meer aandacht gaan vragen. Voor de rijksoverheid zal met name het mededingingsbeleid van belang zijn aangezien de concentratietendenzen in deze sector sterk spelen. Minimumprijzen en ondersteuning van bepaalde verdedigende ondernemersafspraken zullen in de komende jaren nodig blijken.

Het is duidelijk dat veel van de ondernemer gevraagd zal worden. Niet elk bedrijf zal overeind blijven. Daarom is voor de sociale opvang de bedrijfsbeëindigingshulp sterk verbeterd.

Het klinkt hard, maar het in stand houden van te zwakke bedrijven via individuele steun is verlengde ellende voor ondernemers en werknemers en werkt veelal ten nadele van andere wél gezonde bedrijven. Daar zal het beleid harder moeten zijn en dat geldt niet alleen ten aanzien van midden- en kleinbedrijven.

De miljarden welke voor het beleid ten behoeve van zelfstandige ondernemers en werknemers in het midden- en kleinbedrijf worden uitgegeven, dienen structureel effect te hebben, juist voor het behoud van een gezond en breed gespreid midden- en kleinbedrijf.

Chip: nu ook politieke werkelijkheid

De chip, hard maar vrijwel onzichtbaar symbool van de micro-electronica, is al geruime tijd onderwerp van maatschappelijke discussie. De ingewikkelde geïntegreerde schakelingen in de minuscule schijfjes silicium zijn weliswaar ongemerkt de samenleving binnengedrongen, in polshorloges en wasmachines, in speelgoed en in televisie-ontvangers, in fototoestellen en computers. Maar geleidelijk zijn ook de twijfels toegenomen van degenen, die de micro-electronica een bedreiging achten voor de mens, voor het welzijn en de werkgelegenheid. De micro-electronica, eigenlijk slechts een hulpmiddel zoals destijds de mechanica van de krachtwerktuigen en de chemie van de kunststoffen, die micro-electronica moest dus vroeg of laat de aandacht van de politiek trekken. Dat is gebeurd, aan de late kant.

door Ad Lansink

In Nederland is de discussie over chips pas goed op gang gekomen na de publicatie van het rapport van de commissie-Rathenau, een eind 1978 ingestelde adviesgroep, die de Regering moest adviseren over de maatschappelijke gevolgen van de micro-electronica. Van de commissie-Rathenau werden ook aanbevelingen verwacht over de belangrijkste knelpunten: de onzekerheid inzake de werkgelegenheid, de zorg voor vervreemdingsverschijnselen, de negatieve kanten van machtsconcentratie aan de ene en bescherming van de persoonlijke levenssfeer aan de andere kant. De nog onoverzienbare gevolgen voor de werkgelegenheid hebben in de discussie vanzelfsprekend de meeste aandacht getrokken, temeer waar die werkgelegenheid door de sociaal-economische ontwikkelingen toch al op de tocht waren komen te staan. Overigens: van het begin af aan ging de aandacht voor de negatieve maatschappelijke gevolgen van de micro-electronica wel gepaard met het besef, dat de ontwikkeling van deze geavanceerde technologie niet was tegen te houden. Waar het om ging en gaat is het sturen in een richting, die de positieve effecten stimuleert en de negatieve gevolgen zo veel mogelijk vermijdt. Het beheersen van een techniek als de micro-electronica vereist wel kennis van zaken en inzicht in de materie. De vaststelling, dat Nederland de ontwikkelingen rond de chip maar ternauwernood kon bijbenen, was daarmee tegelijk een punt van zorg, ook voor politici die maar al te goed weten dat Nederland geen eiland is.

Micro-electronica

Redenen te over voor de Tweede Kamer, in het bijzonder de Vaste Commissie voor Wetenschapsbeleid, om zich met de micro-electronica te bemoeien. Dat gebeurde al (!) in 1978, bij de behandeling van het Wetenschapsbudget 1979, met als gevolg, dat de al genoemde commissie-Rathenau werd ingesteld. Die commissie was binnen een jaar met het denkwerk gereed. De Regering nam vervolgens een klein jaar de tijd om de aanbevelingen van de adviesgroep van een commentaar te voorzien, meestal positief, hoewel niet alle aanbevelingen werden overgenomen. De Vaste Commissie voor Wetenschapsbeleid wierp zich vervolgens op het Regeringsstandpunt, via een groot aantal schriftelijke vragen die – zoals altijd – keurig maar niet steeds afdoende werden beantwoord. Tenslotte is de Kamer met Minister Van Trier in de slag gegaan tijdens een tweetal uitgebreide commissievergaderingen, op 2 februari en 9 maart jl. Alle aandacht is daarbij – ten onrechte – gevallen op de verschillen van inzicht tussen de Vaste Commissie en de Regering, en nauwelijks op de punten van overeenstemming. Die overeenstemming betrof vooral de aanpak van de knelpunten via een gericht onderwijsprogramma, zo mogelijk in alle sectoren van het onderwijs, en het beleid op het gebied van de werkgelegenheid, ook via het onderwijs, en door de stimulering van de positieve aandachtsgebieden van de micro-electronica. Ter illustratie noem ik de sector van het energie(besparings)beleid, van de volksgezondheid, van het milieu, terwijl ook het voorkomen van geestdodend en eentonig werk bij de positieve punten gerekend mag worden. Over werk gesproken: nader onderzoek wordt verricht naar de effecten op de werkgelegenheid en op het arbeidsklimaat, terwijl ook de positie van de vrouw nog verdere aandacht krijgt.

Accenten

De Tweede Kamer plaatste accenten bij een aantal beleidsvoornemens, met name het overheidsaankoopbeleid, ter stimulering van de al eerder genoemde positieve effecten via een motie van de PvdA-fractie, die overigens de automatiseringsheffing door de Kamer zag verworpen, terecht natuurlijk. De CDA-fractie pleitte via een tweetal moties voor het evenwichtig inspelen van het onderwijs op de maatschappelijke gevolgen van de micro-electronica, en voor een structurele aanpak van de beheerste ontwikkeling en stimulering van de micro-electronica door middel van een konkreet actieplan. De Kamer aanvaardde ook een motie van D'66, welke een verband legde tussen de z.g. „technology assessment" (de beoordeling van concrete technologische ontwikkelingen en projecten) en de eigen verantwoordelijkheid van het Parlement. Die eigen verantwoordelijkheid van de Tweede Kamer leidde overigens tot een tamelijk felle en ook langdurige discussie met Minister Van Trier over het enige harde punt in de voorstellen van de Regering, de instelling van het centrum voor micro-electronica, waarvoor zich op voorhand al een viertal plaatsen kandidaat had gesteld: Twente (Enschede dus), Nijmegen, Eindhoven en Delft. De CDA-fractie had sterke voorkeur voor het ene centrum volgens het model van de commissie-Rathenau. Minister Van Trier verraste tijdens de eerste discussie de Kamer met een harde stellingname waarin het centrum werd opgedeeld over drie kernen, ook wel zwaartepunten genoemd, met een zekere taakverdeling.

Die kernen waren en zijn Twente, Eindhoven en Delft, niet toevallig vestigingsplaatsen van Technische Hogescholen. Hernieuwd beraad met de vasthoudende bewindsman – van CDA-huize – leverde onvoldoende toenadering, met als gevolg een tweetal moties, van CDA en PvdA, mede-ondertekend door D'66, waarin een versterking van het overkoepelend orgaan – feitelijk het bestuurlijk centrum – werd gevraagd alsmede een nader overleg met de Kamer, nadat meer inzicht was verkregen in de taken van, de taakverdeling tussen de deelkernen en in de rechtsvorm. Minister Van Trier bleef de Vaste Commissie voor het Wetenschapsbeleid brieven sturen, hetgeen niet onverstandig bleek. Een nieuw commissieberaad – op 2 april jl. – leverde uiteindelijk zoveel duidelijkheid op, dat de Tweede Kamer in eensgezindheid de intussen verduidelijkte moties van CDA en PvdA kon steunen, met als gevolg dat de Minister van Wetenschapsbeleid toch nog met een zekere opluchting op 10 april naar Eindhoven kon vertrekken, wellicht ook naar Enschede of Delft. In Nijmegen wordt intussen weer naar iets anders uitgezien.

De voorkeur van de CDA-fractie voor het ongedeelde centrum voor micro-electronica was gebaseerd op de beperkte deskundigheid in Nederland, de noodzaak om de krachten te bundelen en de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk te gebruiken. De voorkeur daarbij voor Twente was en is terug te voeren op de wens het ene centrum ook in regionaal-economische zin tot een stimuleringsfactor te komen. De aanvaarding van het zwaartepuntenmodel, met een herkenbaar bestuurlijk middel- en coördinatiepunt is overigens mede ingegeven door de wens ook snel te kunnen beginnen. De achterstand dient te worden ingelopen, allereerst ten behoeve van het midden- en kleinbedrijf, maar ook voor anderen, die de chip als maatschappelijk instrument, hoe klein dan ook, willen gebruiken.

Het enige waarin het CDA misschien niet te geloven is...

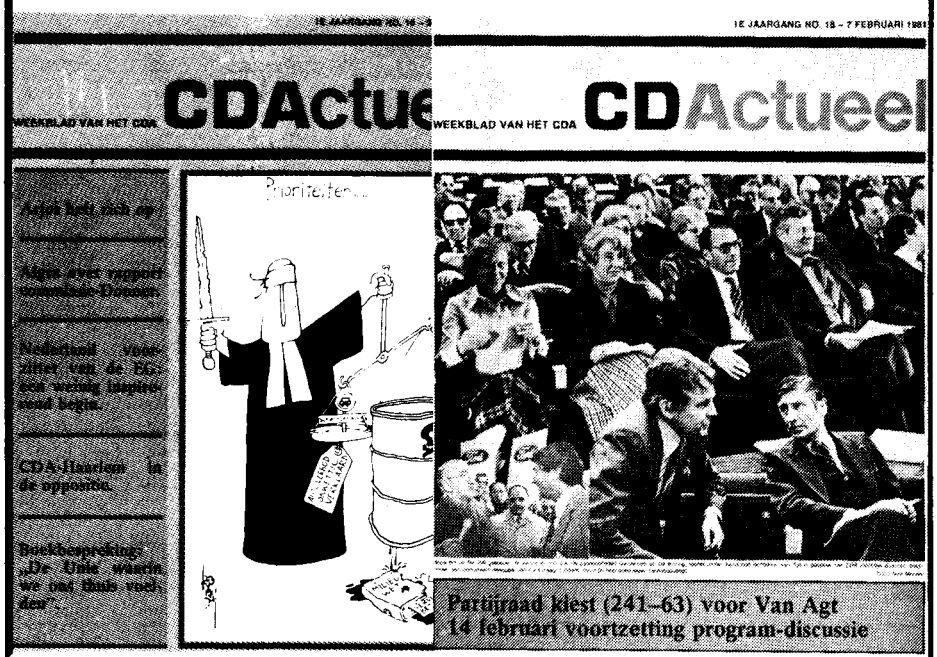

zo'n politiek weekblad als CDActueel, voor slechts 10 gulden tot 1982

Zie de aanmeldingsbon op pagina 25

Als lid krijgt u nu 1 keer per vier weken CDActueel al als zogenaamd ledenblad in de bus. Dat is natuurlijk mooi meegenomen. Maar wel drie nummers te weinig om goed op de hoogte te blijven en de zaken goed te kunnen volgen.

CDActueel Twee-en-dertig

CDActueel verscheen als nieuw weekblad voor het eerst op 11 oktober 1980, de oprichtingsdatum van het CDA. Sindsdien zijn 32 nummers verschenen. Interviews werden gepubliceerd o.m. met minister-president Van Agt, prof. Tinbergen, de Haagse burgemeester Schols, mevr. De Graaff-Nauta, wethouder Heerma van Amsterdam, de ministers De Geus, Van der Stee en De Ruiter; (CDJA)-gesprekken werden genoteerd met o.m. de Katholieke Plattelands Jongeren, de Jonge Socialisten en staatssecretaris De Graaf.

Informatie, beschouwingen en commentaren werden gegeven over een breed gevarieerd terrein. Een alfabetische greep uit 30 nummers levert bijdragen op over: *abortus, Bondsrepubliek, chips, deeltijdbanen, El Salvador, fiscale fraude, grondpolitiek, hypotheekrente, innovatie, kunstpolitiek, leegstandswet, minima (echte), niet-bij-brood-alleen, omroepbeleid, Polen, querulanten, Reagan, specialisteninkomens, Taiwan, de Unie-waarin-we-ons-thuis-voelden, voetballen in Uruguay, wapenbeheersing, xenofobie en Zuid-Afrika.*

Naast bijdragen van de redactie lichtten een veertig-tal Kamerleden onderwerpen toe of namen deel aan discussies. Artikelen verschenen voorts van de hand van de scribenten *Klijn, Franken, Nooteboom, Ernst, Van Kaam, Von Meyenfeldt, Diepenhorst* en vele anderen.

Aan partij-aangelegenheden werd aandacht besteed middels verslagen van congressen, program-toelichting, publicaties uit het vrouwenberaad, organisatienieuws, spreekbeurten-vermelding, werkstukken stichting kader- en vormingswerk enz. Het CDJA verzorgde steeds een aantal pagina's. Enige malen werden teksten van verklaringen van het partijbestuur opgenomen.

Een lezers-rubriek („Uw Mening"), boekbesprekingen (o.m. memoires Van der Goes van Naters, dr. L. de Jong – deel 10), foto's, cartoons, cryptogrammen en cryptograppen („addertjes") korte berichten en radio en t.v. aankondigingen completeerden het geheel.

Een zestal nummers werd gratis aan alle leden verzonden. Abonnees (**ƒ 10,– voor de rest van het jaar,** zowel CDA-leden als anderen) ontvingen 32 nummers.

„Christelijke politiek doe je niet me je ogen dicht"

Drs. Jan de Koning, minister van Ontwikkelingssamenwerking en tweede op de lijst van het CDA spreekt alsof hij een lange brief aan het dicteren is. Rustig, weloverwogen, zelfverzekerd.
De inhoud van de brief is bestemd voor het gehele volk. „Ik onderschrijf van harte de opvatting van de vroegere AR-bestuurder professor Bavinck uit Kampen, die heeft gezegd, dat politiek de kunst is om een volk te regeren. Wat dat betreft stoor ik me er wel eens aan, niet alleen tijdens verkiezingscampagnes, dat wij te vaak de neiging hebben om het onze eigen cliëntele naar de zin te maken. Een politieke partij moet een beleid presenteren, dat de beste resultaten oplevert voor een volk als geheel."

Volgens minister De Koning liggen de werkelijke problemen van vandaag en morgen buiten ons land. „Kijk, onze binnenlandse problemen zijn in beginsel beheersbaar. Als we, om het simpel te zeggen allemaal zouden doen wat Jelle Zijlstra ons met klem adviseert dan zouden we door het dal heenkomen. Maar een snelle oplossing van de twee grote vraagstukken, namelijk het armoedeprobleem in de wereld en de griezelige bewapeningswedloop is niet voorhanden," zegt hij nuchter analyserend.

Nationale problemen

De aandacht in de campagne voor de nationale problemen en het feit, dat ook veel CDA-leden gefixeerd zijn op wat er binnenslands gaande is vindt hij wel begrijpelijk, maar het is wel een grove vertekening van de werkelijkheid.

„En juist ook voor een partij als het CDA, waarvoor de meest essentiële uitdaging is, inhoud te geven aan het begrip naastenliefde zou een mondiale gerichtheid een opvallend en steeds terugkerend kenmerk van politiek handelen moeten zijn. Dat leidt overigens haast automatisch ook tot een voortdurend gevecht tegen gemakzucht, kortzichtigheid en machteloosheid. Christelijke politiek doe je niet met je ogen dicht."

Op de laatste partijraad van de ARP heeft De Koning een fel pleidooi gehouden voor een internationale oriëntatie van christen-democraten. Het CDA zou naar zijn mening in dit opzicht meer mogelijkheden bieden dan een zelfstandige ARP.

„Ik ben dat ook nu nog van mening en ik vind dat die wereldpolitieke rol van het CDA redelijk uit de verf is gekomen. Zowel in het praktisch politiek handelen alsook in het program van uitgangspunten is die internationale gerichtheid duidelijk zichtbaar. Het werkterrein van het CDA is de wereld. Hoe ernstig onze nationale situatie ook is de problemen van armoede en bewapening zijn vele malen ernstiger en belangrijker voor onze toekomst."

Machteloosheid

Hij kan zich heel goed voorstellen dat velen, ook jongeren, getroffen worden door een verlammend gevoel van machteloosheid.

„Het verwezenlijken van idealen is een lange weg. Het vraagt uithoudingsvermogen. De vooruitgang is vaak moeilijk meetbaar. Maar wegvluchten in radicale en op het oog snel werkende oplossing leidt ook tot niets. Er zijn mensen, die als ze het over ontwikkelingshulp hebben zeggen: de armoede in de wereld is een gevolg van uitbuiting van de armen door de rijke landen. Ontwikkelingshulp in die situatie kan nooit wezenlijk helpen. Het versterkt in sommige gevallen zelfs de mate van uitbuiting. Er moet eerst een revolutie komen, die de verhoudingen grondig verandert.

Die mensen vergeten dan dat voor zo'n revolutie alle voorwaarden ontbreken. Arme landen hebben in conflictsituaties met rijke landen geen schijn van kans. Ze kunnen eenvoudigweg geen machtsfactor van betekenis zijn. Door deze wijze van aanpak voor te stellen loop je achter een illusie aan, die leidt tot dadeloosheid.

Voor christendemocraten geldt bij uitstek de lange weg van het langzaam verbeteren van de structuren van de wereldeconomie. Het CDA zal de mensen voortdurend moeten oproepen tot uithoudingsvermogen.

Het absolute „neen" van de PvdA tegen plaatsing van kruisraketten vind ik hoogst onverstandig. Ruimte om met de Russen te onderhandelen moet zoveel mogelijk worden uitgerekt.

Bewaring

„Een soortgelijk verhaal kan ik houden over de oost-westverhouding met de toenemende nucleaire bewapeningsdreiging. Er wordt te gemakkelijk gespeeld met vluchtwegen. De standpuntbepaling van het IKV vind ik ook zo'n vluchtweg. Zonder af te doen aan de grote waarde van het IKV waar het gaat om het aanzwengelen van een publieke discussie over de kernbewapening vind ik toch, dat het IKV tekort schiet in een rationele motivering van hun (onmiskenbare) politieke keuze. Dat geldt ook voor de PvdA. Het afstoten van enkele kerntaken oogt mooi, maar door zo te handelen heb je de hoofdtaak namelijk: „de kernwapens de wereld uit", nauwelijks fundamenteel aangepakt. Het lijkt aantrekkelijk, want je doet iets concreets. Daar staat dan wel tegenover als gevolg van dat PvdA-standpunt: vermindering van invloed in de NAVO, op welk niveau vraagstukken als dat van de kernbewapening wordt besproken. De kans op een geïsoleerde positie wordt vergroot. En dat zou voor mij het laatste zijn, waarnaar ik zou willen streven."

Overigens hoopt minister De Koning, dat de PvdA zich wat het plaatsingsbesluit betreft van de kruisraketten niet al te negatief zal opstellen tijdens de kabinetsformatie.

„Ik vind het absolute neen tegen plaatsing van de PvdA op dit moment hoogst onverstandig. Het lijkt mij ook in het belang van de PvdA in een gesprek over een mogelijk regeerakkoord, dat die partij, als het CDA het nog niet verantwoord vindt om „nee" te zeggen, het CDA niet voortijdig tot een „nee" dwingt," aldus minister De Koning.

Als er na de verkiezingen met de PvdA over een regeerakkoord onderhandeld moet worden, dan zal de kwestie van de plaatsing van de kruisraketten één van de belangrijkste en moeilijkste punten zijn, meent De Koning. „De verschillen op sociaal-economisch terrein zijn een peuleschil vergeleken bij dit probleem."

Minister De Koning vindt ook nu nog, dat eind '79 een juiste beslissing is genomen. Hij is van mening, dat er „zo laat" mogelijk een definitief besluit genomen moet worden. „De ruimte om te onderhandelen met de Russen moet zoveel als mogelijk uitgerekt worden. Ik weet dan ook niet of we voor een finale beslissing aan eind '81 moeten denken, al is die termijn destijds wel genoemd. Ik prik me op dat tijdstip in ieder geval nu niet vast."

Ook al zijn er volgens minister De Koning weinig lichtpuntjes te vermelden, toch is hij van mening, dat tot het uiterste gegaan moet worden om tot overleg te komen. „De brief van de Russische partijleider Breznjev met een uitnodiging voor een gesprek heeft de deur op een heel klein kiertje gezet. En ook al ben ik persoonlijk niet hoopvol gestemd op een positief resultaat, iedere toenaderingspoging dient op zijn waarde en bruikbaarheid getoetst te worden."

Ontwikkelingssamenwerking

Terug naar de ontwikkelingssamenwerking.
Minister De Koning vindt het verheugend en kenmerkend, dat het CDA zijn verkiezingsprogramma begint met een hoofdstuk over ontwikkelingssamenwerking. „De prioriteit van Ontwikkelingssamenwerking bij christen-democratische politiek wordt gehandhaafd." „En dat het hier niet alleen bij woorden blijft wordt geïllustreerd door het feit, dat het CDA meer dan welke andere partij ook, tevens de financiële positie van de ontwikkelingshulp wil verbeteren," zo voegt minister De Koning hier aan toe. De omvang van de hulp blijft gehandhaafd op 1,5 procent van het netto nationaal inkomen. In absolute bedragen steeg de hulp daarmee van *f* 3.347 miljoen in 1978 tot *f* 4.047 miljoen in 1981.
Het CDA wil, op initiatief van minister De Koning wel een ingrijpende verandering van de wijze, waarop de begroting wordt gefinancierd. „Die financiering werkt belemmerend op de mogelijkheden van hulpverlening," aldus de minister.

Schatkist

„Onder het vorige kabinet is de afspraak gemaakt, dat van de 4 miljard gulden op de begroting van Ontwikkelingssamenwerking 20 procent, zeg dus maar zo'n 800 miljoen gulden op de vrije kapitaalmarkt dus via banken geleend moest worden. De rente van deze leningen komt geheel ten laste van de begroting. Aanvankelijk valt die rentelast wel mee, maar na verloop van tijd zou de gehele begroting er door dichtslibben. Een onhoudbare ontwikkeling. Vandaar dat het CDA bereid is om de rentelast in 8 jaar tijds af te bouwen. Dat kost het rijk 100 miljoen aan schatkistmiddelen per jaar. De hulpverlenings-

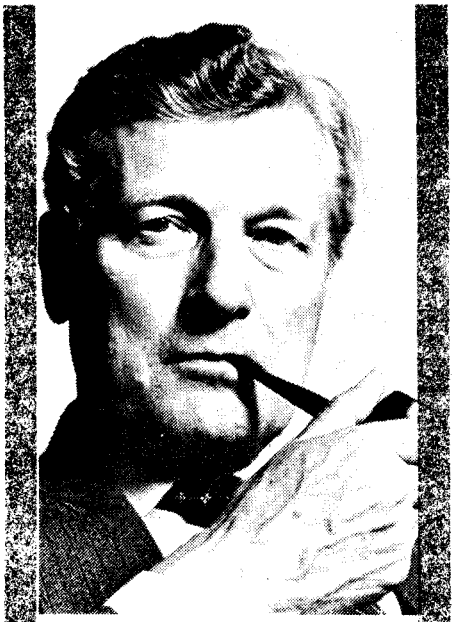

Minister de Koning: Als ieder net zo goed zou passen op de 98½ cent van iedere gulden, die men voor zichzelf houdt als ik op de 1½ cent die voor ontwikkelingssamenwerking is bestemd, dan leefden we nu in een meer verantwoorde samenleving.

door Hans Schipper

capaciteit wordt op deze wijze in ieder geval gehandhaafd. Je kunt natuurlijk wel roepen, zoals andere partijen, verhoog die ontwikkelingshulp, maar het structurele probleem, namelijk de wijze, waarop de begroting wordt gefinancierd los je dan niet op."

Blijvend

Hoewel minister De Koning tevreden is met de hoge financiële prioriteit, die ontwikkelingssamenwerking inneemt, veel moeilijker is het veranderingen tot stand te brengen, waardoor de positie van de armen ten opzichte van de rijken wezenlijk en blijvend wordt versterkt. Zowel op het terrein van de internationale handelspolitiek en de monetaire wereldpolitiek zullen nog heel wat knopen moeten worden doorgehakt. „Maar ook hier geldt, dat Nederland alleen het niet zal klaarspelen. Het is een gemeenschappelijke zaak en taak van de gehele industriële wereld."

Zelfstandigheid moet blijven

Minister De Koning zal zich fel verzetten tegen de opvatting als zou een aparte minister van ontwikkelingssamenwerking niet meer nodig zijn. „Het zou een hele slechte zaak zijn als dit gebeurt. Door velen in en buiten de derde wereld zou dit opgevat worden als een stap terug en het zou de reputatie van Nederland in ontwikkelingslanden schade doen. Daarnaast zie ik niet goed in hoe het praktisch mogelijk is een minister van Buitenlandse Zaken, waar de portefeuille Ontwikkelingssamenwerking dan naar toe zal gaan met dit werk te belasten. Dat zou gelet op de vele werkzaamheden, die een minister van Buitenlandse Zaken al moet verrichten absoluut tot problemen aanleiding geven. De huidige combinatie met Buitenlandse Zaken heeft goed gewerkt. Maar wel met twee ministers, die elk hun eigen verantwoordelijkheid hebben," vindt minister De Koning.

Vrijwilligers

Met behulp van de Nederlandse regering zijn op het ogenblik zo'n 2000 projecten in ontwikkelingslanden in uitvoering. Er werken in derde wereldlanden een 1500, rechtstreeks door Ontwikkelingssamenwerking gefinancierde deskundigen en vrijwilligers. „Ik vind, dat die mannen en vrouwen in het veld veel en goed werk verzetten. Er is geen land in de wereld, dat naar verhouding zoveel mensen in ontwikkelingslanden op de been heeft als Nederland," aldus minister De Koning.
Komt die financiële en andere hulp altijd wel goed terecht?
„Ik durf daar, voorzover het geld van Ontwikkelingssamenwerking afkomstig is mijn hand voor in het vuur te steken. Verhalen, die daarover de ronde doen in negatieve zin kloppen niet met de werkelijkheid. En als er al eens iets mis gaat wordt er snel ingegrepen. De ware gang van zaken komt echter nooit in de krant. Wel het vermoeden en dat bericht blijft hardnekkig lang hangen. Een voorbeeld? Alhoewel het verhaal zo'n twintig jaar geleden voorpagina-nieuws was word ik er ook nu nog steeds mee geconfronteerd. Het verhaal werd gepubliceerd, dat een minister in Ghana van ontwikkelingsgeld een gouden bed gekocht had. Er werd – en als het waar zou zijn terecht – schande over gesproken, dat dit zomaar kon gebeuren. Het vervolg is echter nooit in de krant gekomen. Dus niemand weet, dat die betreffende minister de gevangenis is ingedraaid, dat zijn vrouw in armoede is gestorven en dat het bed nooit gekocht is.

Partijbestuur tegen leeftijdsgrens

Tijdens het CDA-fusiecongres op 11 oktober 1980 werd een resolutie aanvaard, waarin het partijbestuur van het CDA wordt opgeroepen de leeftijdsgrensbeperkende bepalingen voor vertegenwoordigende functies in de statuten en reglementen van het CDA te willen veranderen.

Op 13 april j.l. heeft het dagelijks bestuur van het CDA besloten het partijbestuur voor te stellen om de leeftijdsgrens beperkende bepalingen in reglementen en statuten af te schaffen. Het dagelijks bestuur is tot dit advies gekomen na overleg met diverse ouderenorganisaties en na heroverweging van de argumenten die bij de invoeging van de leeftijdsgrens beperkende bepalingen zijn gehanteerd.
Het partijbestuur heeft op 11 mei het advies van het dagelijks bestuur aanvaard.

Vier verkiezingsprograms vergeleken

door drs. A. M. Oostlander

Links-rechts, ondersteboven

Drs. A.M. Oostlander, directeur van het wetenschappelijk instituut voor het CDA, publiceerde in het maartnummer van Christen-democratisch Verkenningen een programvergelijking tussen PvdA, CDA, VVD en D'66. Deze programvergelijking wordt hier verkort weergegeven.

Uitgaande van de observatie dat minder dan 1% van de kiesgerechtigden deelneemt aan de keuze der kamerkandidaten, kan vrijelijk worden aangenomen dat hoogstens enkele duizenden Nederlandse kiezers tot bestudering van meerdere partijprograms komen. Deze verkiezingsperiode zal op die regel bepaald geen uitzondering zijn. Toch hebben de partijen (we behandelen hier PvdA, CDA, VVD en D'66) zich meestal en terecht veel moeite getroost om, rekening houdende met de omstandigheden, creatief en met een zekere ideologische hardnekkigheid verkiezingsprograms op te stellen. Het program van het CDA staat daarbij, wat betreft uitvoerigheid en gedetailleerdheid aan de top met D'66 als goede tweede.

Benadering van de problemen

Sociale en economische vragen

Hoewel de sociaal-economische problematiek in de media momenteel het drukst besproken wordt, zijn er partijen die deze pre-occupatie enigszins afzwakken, omdat andere factoren door hen van niet minder belang worden geacht.

Het CDA relativeert deze problematiek in de titel van zijn program en door het aangeven van een mondiale achtergrond van onvergelijkelijk veel groter nood. D'66 relativeert door „de nieuwe schaarsten" van natuur, milieu, energie, ruimte en wonen voorop te stellen. Beide benaderingen leiden tot kritiek op de vroegere, zo eenzijdige economische groei-ideologie

Groei

Van het voorop stellen van groei verwachten CDA en D'66 niet alleen maar goeds. Bij PvdA en VVD is de oude nadruk op groei echter nog duidelijk aanwezig. De PvdA heeft ook de hoogste gemiddelde groei-veronderstelling (2½% tegen CDA 1¾% en VVD en D'66 1½%). De PvdA legt sterke nadruk op „groei", deze moet echter een selectief karakter dragen, rekening houdend met energie en grond-stoffenschaarste, natuur en milieu etc. Van de VVD gaat een nog krachtiger roep om economische groei uit. De nadruk op selectiviteit wordt danig afgezwakt. De teneur van de groeifilosofieën wijst uit dat CDA en D'66 op gedeeltelijk verschillende basis (de rechten van de derde wereld worden in het CDA-program extra benadrukt), het dichtst bij elkaar staan. De PvdA volgt op afstand en de VVD staat het verste weg.

Banen

De rangschikking van cijfers in de werkgelegenheidsplannen is niet altijd duidelijk. De vier programs verschillen onderling niet in het aantal te realiseren banen (± 300.000). Bij alle vier gaat het om in te schakelen mensen, niet om volledige betrekkingen. De verwachtingen die men van deeltijdbanen heeft, lopen bijzonder sterk uiteen. D'66 voert er meer dan 300.000 op, wat inhoudt dat ook heel wat bestaande banen in tweeën gesplitst moeten worden. De PvdA heeft de laagste verwachtingen (100.000) terwijl VVD (140.000) en CDA (170.000) tussenposities innemen. Deze keuzen kunnen evenwel betekenen dat ongeveer de helft van de extra banen deeltijdbanen zullen moeten zijn.

De uitkeringsgerechtigden worden in de regel ontzien. De netto-netto koppeling tussen sociale uitkering en andere inkomens wordt gehandhaafd. Intoming van de overheidsuitgaven wordt door middel van het volumebeleid nagestreefd en door enig snoeiwerk inzake oneigenlijk gebruik. Alleen de VVD heeft later „koppeling" van vraagtekens voorzien.

Als over bezuinigingen gesproken wordt wijst de VVD (in tegenstelling tot de PvdA) nadrukkelijk naar de collectieve uitgaven en met name naar de overdrachtsuitgaven daarin. Over de inkomens wordt niet gedetailleerd gesproken. Wel ziet de VVD in dat ook daar gematigd moet worden en dat daarbij de minimum gezinsinkomens moeten worden ontzien. De inkomensplaatjes van D'66 en CDA lopen parallel: iedereen op een minlijn die sterk progressief oploopt voor de hogere inkomens (de matiging loopt van –1 tot –4%). De minimum gezinsinkomens wil het CDA beschermen. De PvdA gaat nog steeds, tegen de zin van diverse partijbestuurs- en fractieleden in, uit van een koopkrachthandhaving voor de minimum inkomens. De inkomensmatiging is bij PvdA en VVD kennelijk een moeilijk te bespreken onderwerp. Op sociaal-economisch gebied komt D'66 meestal dicht bij de CDA-lijn uit.

Have en goed

Ten opzichte van de eigendom zijn VVD en PvdA nog als modellen voor rechts en links denken op te vatten. De VVD hecht bijzonder aan een over privé personen gespreide eigendom, waarbij de omgang daarmee wordt bepaald door marktmechanismen. Men ziet de overheid liever niet op dit terrein verschijnen. Dit geldt vooral voor de grond, maar ook legt de VVD een bijbehorende nadruk op het eigen woningbezit, waarbij ook de eigenaars van zeer luxe woningen (volledige en onbeperkte aftrekbaarheid van hypotheekrenten) zich in de zorg van de VVD kunnen verheugen. De PvdA legt een soortgelijke nadruk, maar dan op collectieve eigendom. De grond moet ook geleidelijk in gemeenschapshanden overgaan. Er is een krachtige voorkeur voor erfpacht, de particuliere verhuur van woningen wordt toch min of meer wantrouwig bekeken (hoewel men gaarne beleggingen van grote investeerders in de woningbouw tegemoet ziet). Aan de aftrekbaarheid van de hypotheken voor dure woningen (hypotheken boven *f* 300.000,–, het bedrag wordt evenwel in het program niet als zodanig genoemd) moeten beperkingen worden opgelegd. Eigen woningbezit wordt door het CDA nog steeds een belangrijke zaak geacht, maar de aftrekbaarheid van hypotheekrenten (boven vier ton) vervalt. Ook D'66 heeft op dit soort zaken een praktische kijk. De rente op hypotheken van boven de drie ton moet volgens dit program nog maar ten dele aftrekbaar blijven. Voor de regeling van de handel in grond worden diverse voorstellen gedaan die het marktmechanisme inperken.

Instrumenten

De vier programs laten zien dat de partijen uitdrukkelijk in methoden en stijl van aanpak van elkaar verschillen. Het VVD-program onderstreept de *individuele* keuzevrijheid van mensen, en in het verlengde daarvan de rol van een vrije markteconomie, waarvan eventuele nadelige effecten door sociale randvoorwaarden worden beperkt. Toch is er één zaak waar de overheid wat aan moet doen. En dat is de economische groei. Aan het herstel daarvan zal de overheid zelfs alles moeten doen, aldus het VVD-program. Voor de keuze voor economische groei heeft de VVD geen alternatief. De belangrijkste activiteit van de overheid schijnt volgens het program echter te liggen in een bezuiniging op de collectieve uitgaven, en vooral op de overdrachtsuitgaven.

De PvdA spreekt totaal anders over de rol van de overheid, terzake van het sociaal-economisch beleid. Het program pleit juist voor veel meer overheidssturing dan nu. Een flink aantal sturingsinstrumenten, waar met name de overheid een belangrijke positie in wordt toegekend, wordt genoemd. Hoewel in het program op diverse plaatsen blijkt dat men wel inziet dat de overheid onder al de naar haar toegeschoven taken,

zowel in financieel opzicht als wat betreft democratische mogelijkheden, zwaar gebukt gaat, worden daaruit toch niet de politieke consequenties getrokken.

D'66 presenteert zijn eigen instrumenten met de nodige bescheidenheid. Men beweert niet pasklare oplossingen voorhanden te hebben. Gepleit wordt voor methodieken die aansluiten bij de menselijke maat. De nadruk valt op de persoonlijke verantwoordelijkheid en op de rol van het bedrijfsleven en de sociale partners. D'66 is voor de totstandkoming van een sociaal contract door middel van overleg tussen de regering en georganiseerd bedrijfsleven. Gepleit wordt voor een college van rijksbemiddelaars nieuwe stijl dat alle CAO's toetst aan normen van rechtvaardiger inkomensverdeling. CAO's die een negatieve bijdrage leveren tot rationalisering van de inkomensverdeling, kunnen dan onverbindend verklaard worden.

Tegenover de nadruk op sturingsmechanismen voor de overheid die door de PvdA worden voorgestaan, stelt D'66 zijn streven naar een democratisch geordende markteconomie.
Over de vakbeweging wordt minder gesproken dan onder sociaal-democraten en christen-democraten gebruikelijk is. Het CDA pleit voor een economische orde waarin de organisatie van produktie, distributie en consumptie maatschappelijk aanvaardbaar is en gebonden aan een aantal randvoorwaarden betreffende de beschikbaarheid van energie en grondstoffen, een gezond milieu en de humanisering van de arbeidsomstandigheden. Hiervoor wordt het begrip georiënteerde markteconomie gehanteerd. De verantwoordelijkheid en zeggenschap in zo'n economische orde is zoveel mogelijk gesprek. De regio's en bedrijfstakken vormen niveaus waarop verantwoordelijkheden kunnen worden georganiseerd. De regels voor het bedrijfstakoverleg op deze niveaus worden wettelijk vastgelegd. De arbeidsmarkt wordt regionaal meer gedecentraliseerd. Aan de regionale ontwikkelingsmaatschappijen worden zelfstandige bevoegdheden toegekend. Voor het macro-economische beleid draagt de centrale overheid de eerste verantwoordelijkheid. De doeltreffendheid van dit beleid wordt gesterkt door consultatieve planning. In een structuurnota zullen deze punten concreet moeten worden uitgewerkt.

Welzijn, cultuur en onderwijs

Structuur
Deze sector wordt, naast die van het sociaaleconomisch beleid, in de regel als zeer profilerend voor het CDA opgevat. En dat is ook het geval. In de eerste plaats denken we dan natuurlijk aan de rol van het levensbeschouwelijk particulier initiatief. Het CDA-program benadrukt daarvan op verschillende plaatsen het grote belang. Deze nadruk is een wezenlijk element van onze democratie-opvatting. Gepleit wordt voor een verbetering van de bestuurskracht van het particulier initiatief door middel van bijscholing, onbetaald verlof voor het behartigen van taken in besturen en dergelijke, versterking van de relaties met de achterbannen. Meer mogelijkheden moeten worden geboden om ook het openbaar onderwijs in handen van ouders en sympathisanten te geven. Van de drie andere wordt in het VVD-program nog de meeste positieve opmerkingen over het particulier initiatief gevonden.

De PvdA staat wat betreft de vrije organisaties nog iets verder van ons af. Het program spreekt over het doorbreken van bestaande machtsstructuren en zal daarbij met name het christelijk particulier initiatief op het oog hebben, aangezien vanuit socialistische zijde een belangrijke achterstand bestaat, wat betreft de maatschappelijke organisatievormen buiten de overheidssfeer. Toch legt de PvdA, met name terzake van het onderwijs, een nadruk op de vrijheid van richting en inrichting van de scholen. Meer dan bij de VVD worden opmerkingen gevonden over de democratisering van het bestuur. Dat geldt zowel voor de scholen (ouders, docenten, leerlingen en vertegenwoordigers van breder gemeenschapsbelang) als voor welzijnsinstellingen.
D'66 is op dit terrein waarschijnlijk onze felste tegenstander. Over vrijheid van richting wordt in hun program niet gesproken, wel over die van inrichting. Bij de democratisering van besturen worden de, bij de PvdA genoemde, vertegenwoordigers van breder maatschappelijk belang niet eens meer genoemd. Men acht het belangrijk dat het organisatieleven los komt te staan van „maatschappelijke dogma's". Het particulier initiatief op sportgebied vindt wel waardering.

Onderwijsdoelstelling
Uit de onderwijsdoelstellingen, zoals geformuleerd door de vier grote partijen, blijken de verschillen al direct. De PvdA ziet het onderwijs in de eerste plaats als een instrument tot maatschappelijke bewustwording. Beroepsvoorbereiding wordt nauwelijks genoemd. De VVD haalt beroepsvoorbereiding en vakkennis juist nadrukkelijk naar voren als een noodzakelijk onderdeel van de zo fel verdedigde „persoonlijke ontplooiing" van de leerling. Ok D'66 noemt persoonlijke ontplooiing als onderwijsdoelstelling, maar kent beroepsvoorbereiding weer minder prioriteit toe. Het CDA wil, door een evenwicht tussen sociale vaardigheden en scholing tot vakbekwaamheid, het verantwoordelijkheidsbesef van de leerling voor zijn omgeving stimuleren.

Ruimte en leefmilieu

Ruimtelijk en huisvestingsbeleid
Het CDA geeft stadsvernieuwing een zeer hoge prioriteit, ook financieel. Bij de PvdA valt hier eveneens een sterke nadruk op. Hoewel D'66 aan dit onderwerp wel een redelijke aandacht geeft, blijft hun program vaag terzake de financiële inspanning. De VVD spreekt slechts over het op peil houden van de inspanning ten bate van stadsvernieuwing. Alle partijen achten huurverhoging onvermijdelijk.
CDA, D'66 en PvdA spreken allen over vernieuwing van het stelsel van woningbouwcorporaties. Zeggenschap en verantwoordelijkheid zouden meer aan de bewoners zelf moeten toevallen.
In het voorgestelde verkeersbeleid zitten treffende verschillen. De VVD spreekt vrijwel uitsluitend over het particulier vervoer en pleit voor aanpassingen gericht op „vlotte doorstroming van het verkeer". De PvdA spreekt nauwelijks over dat particuliere vervoer, maar neemt het alleen maar op voor het openbaar vervoer. D'66 wil een verschuiving naar openbaar vervoer en langzaam verkeer, door een op „Weerwerk" gelijkend beleid. D'66 wil overmatig autogebruik afremmen en wenst overigens een niet dogmatisch snelheidsregiem. Het CDA stelt maatregelen voor om een selectief autogebruik te bewerkstelligen. Het openbaar vervoer krijgt heel veel aandacht, maar het tarievenbeleid wordt bij de vordering daarvan uitdrukkelijk niet genoemd.

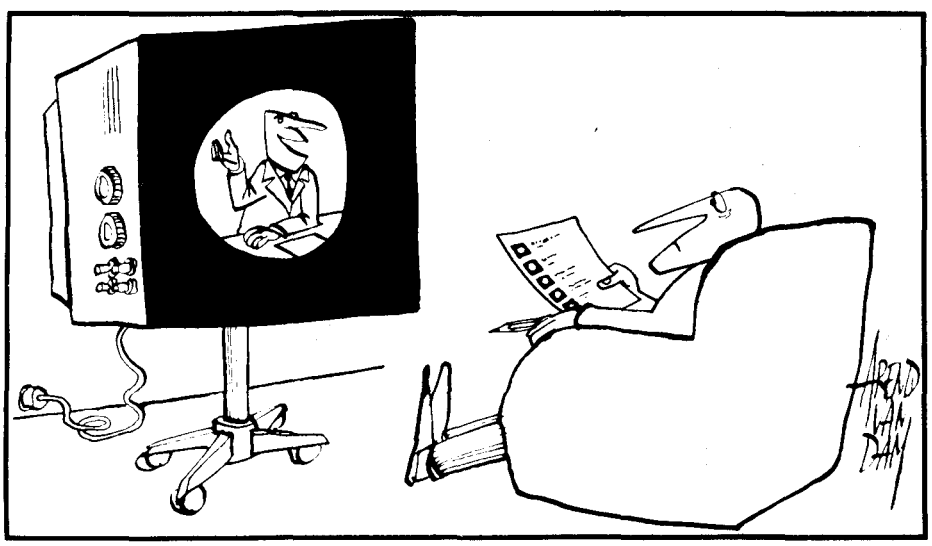

Vervolg op pagina 28

(Vervolg van pagina 27)

Dit program schrijft overigens een restrictief snelheidsregiem voor.

Milieu en natuur
Het D'66-program stelt de belangen van natuur en milieu op een volstrekt absolute wijze. In het VVD-program wordt er tegen gewaarschuwd om de eisen van milieu- en natuurbehoud eenzijdig te stellen zonder met de economische factoren rekening te houden. Deze laatste worden nadrukkelijk onderstreept. CDA en PvdA nemen wat dit betreft een tussenstandpunt in.
Bij de behandeling van het kernenergievraagstuk liggen de verhoudingen weer iets anders. De PvdA wil alle activiteiten op dit terrein stoppen. Zowel de sluiting van de kerncentrales als die van de fabriek in Almelo komt hierbij aan de orde. D'66 heeft wat betreft de sluiting van de kerncentrales na de duidelijke aarzeling het PvdA-standpunt gevolgd. Toch wil men daar niet van een volstrekte staking van activiteiten weten, omdat men verwacht dat het onderzoek over de kernfusie nog tot gunstige resultaten zal leiden. Het CDA wenst niet tot uitbreiding van het huidige aantal kerncentrales over te gaan. Eerst moet een oplossing zijn gevonden voor het afvalvraagstuk. Het VVD-program echter pleit onomwonden voor het gebruik van kernenergie.

Binnenlands bestuur en justitie

Decentralisatie van bestuur
Na alle plannen voor de reorganisatie van het binnenlands bestuur zijn de partijen nogal verward in hun uitspraken terzake. D'66 spant daarbij de kroon met pleidooi voor een vierde bestuurslaag (gewestvorming). De PvdA zit nog op de lijn van „20 à 25 provincies". In het VVD-program wordt enerzijds uiterste terughoudendheid ten opzichte van uitbreiding van het aantal provincies bepleit, maar tegelijkertijd wordt de vorming van stadsagglomeratiebesturen voorgesteld. Deze nieuwe organen moeten de status van provincie hebben. Het CDA laat een geringe uitbreiding van het aantal provincies toe en wijst de vierde bestuurslaag ondubbelzinnig af. De voorstellen over de reorganisatie van de politie hangen niet logisch met bovenstaande beleidslijnen samen. D'66 wil geheel (inter)gemeentelijk georganiseerde politiekorpsen, zoals ook de CDA-Bestuurdersvereniging destijds heeft voorgesteld. De PvdA legt eveneens het zwaartepunt bij de gemeenten. Daarentegen streeft de VVD nog naar een landelijke organisatie met een provinciaal en gemeentelijk beheer.

Minderheden
Tezake het minderhedenbeleid staan D'66, PvdA en CDA maatregelen voor, die het recht van minderheden op onwikkeling van eigen cultuur en levensbeschouwelijke instelling de kans geven. Het CDA gaat daarin het verst. Bij de VVD is ook wel oog voor de rechten op de eigen ontwikkeling, maar streeft men op de wat langere termijn naar assimilatie van de betreffende bevolkingsgroepen.

Justitie
Tussen het CDA en de andere partijen bestaan hier traditionele tegenstellingen, waarvan we enkele sprekende voorbeelden noemen:
Abortus en euthanasie: „Om een zinvol bestaan" is het enige van de vier programs dat niet spreekt over abortus. De andere drie pleiten nog steeds voor verdergaande liberalisatie en voor een eenduidig beslissingsrecht voor de vrouw. De PvdA, VVD en D'66 pleiten eveneens voor het niet strafbaar stellen van vormen van euthanasie. Het CDA-program acht echter een wetswijziging op dit punt niet noodzakelijk.
Terzake de zedelijkheidswetgeving wordt door PvdA en D'66 voor afschaffing gestreden. Vooral de „beknotting van de sexuele vrijheid" zit D'66 hoog, terwijl de remmen op porno in het PvdA-program als onverteerbaar punt worden opgevoerd.
Merkwaardig is tevens dat de PvdA nog steeds pleit voor herziening van de „strenge" internationale verdragen inzake soft-drugs.
Het individualistische vrijheidsideaal blijkt onder het hoofdstuk justitie bij D'66 en PvdA zijn krachtigste kampioenen te vinden.

Buitenland, defensie, ontwikkelingssamenwerking

Van de vier programs is alleen dat van de PvdA gekenmerkt door een duidelijke terughoudendheid ten opzichte van de Europese Gemeenschap. De PvdA onderstreept het vetorecht dat Nederland terzake van belangrijke beslissingen heeft. De andere drie partijen zijn duidelijk pro-Europees
Een interessant punt is ook in hoeverre in de verschillende programs rekening wordt gehouden met de Nederlandse positie in het internationaal kader. Zo pleiten D'66 en PvdA zonder meer voor een boycot van Zuid-Afrika, ook als dit een Alleingang van Nederland betekent. In het CDA-program wordt de mogelijkheid van boycot van Zuid-Afrika ook nadrukkelijk gesteld, maar het program legt toch wel sterk de nadruk op pogingen om dit soort boycots samen met andere landen tot uitvoering te brengen. Het VVD-program wijst een boycot van Zuid-Afrika zonder meer af.

De rol van de internationale kaders spreekt uiteraard het sterkste in de defensieparagrafen van de vier partijen. PvdA en VVD nemen hier de beide extreme posities in. De PvdA wil vier à vijf van de zes kerntaken van Nederland schrappen, de invoering van kruisraketten zelfs niet overwegen, het defensiebudget omlaag brengen, en tegelijkertijd wel kritisch lid van de NAVO blijven. Het overleg met de NAVO-bondgenoten kan in de conceptie van de PvdA maar weinig betekenis hebben voor de uitvoering van het eigen beleid. De vraag is dan ook wel gesteld in hoeverre de stelling, dat zij desalniettemin kritisch NAVO-lid zouden willen blijven een serieuze betekenis heeft.
Bij de VVD bestaat een treffend gebrek aan bezorgdheid over het bewapeningsvraagstuk. Het program legt er slechts de nadruk op dat wij niet zwakker moeten worden dan het Oostblok. Om die reden moeten de kruisraketten worden ingevoerd.

CDA en D'66 beschikken over vrij gedifferentieerd uitgewerkte defensieparagrafen, hetgeen te maken heeft met de genuanceerde benadering van het bewapeningsvraagstuk. Beide groeperingen leggen steeds de nadruk op de waarde van Oost-West onderhandelingen, de waarde van de kleinere stappen en van de wederzijdsheid in het wapenbeheersingsproces.

Het voorbehoud tegen plaatsing van kruisraketten wordt in het CDA-program wat uitvoeriger beschreven dan in dat van D'66. Van een definitieve standpuntbepaling terzake, kan men in beide programs nog niet spreken. Inzake de ontwikkelingssamenwerking heeft CDA de meest gedetailleerde en vergaande voorstellen. Dit beleid is ook veel breder, dus niet alleen of hoofdzakelijk sociaal-economisch, gericht dan bij andere partijen het geval is. De niet-gouvernementele hulporganisaties krijgen veel aandacht. De PvdA legt eveneens de nadruk op dit beleidspunt. D'66 spreekt voorzichtig over „het streefcijfer van 1½% van het netto nationaal inkomen ten behoeve van ontwikkelingsgelden". (PvdA en CDA zijn in dat opzicht minder terughoudend met een tendens tot enige uitbreiding van de budgetten!) De VVD wil de huidige inspanning handhaven, maar pleit op voorzichtige wijze voor harmonisatie met eigen nationale belangen (eigen kennis en eigen bedrijfsleven bepalen de richting van de hulp).

Verval van een indelingsmodel

In het voorgaande zijn hoofdzakelijk die beleidsvragen aan de orde gesteld, waarop de vier programs met onderling verschillende voorstellen reageren. Overzien we het patroon van antwoorden, dan is het moeilijk om daarin een vaste regelmaat te ontdekken. De verhoudingen tussen de programs wisselen steeds. In duidelijk minder dan de helft van de gevallen is van een links/rechts tegenstelling sprake. Deze polariteit geldt alleen daar waar de keuze betrekking heeft op de vraag: publiek of privaat, overheid of individu. Ook is die polariteit aanwezig op het beleidsterrein defensie (met een uitstraling „uiteraard" naar toepassing van kernenergie).

Hoe sterker de oude links rechts dimensie een rol speelt, des te meer overeenstemming is er tussen D'66 en CDA. Deze partijen verwerpen de oude instrumenten van VVD en PvdA. De VVD ziet mogelijkheden voor oplossing van problemen in de vermindering van overheidsinvloed, afschaffing van tal van regels, beëindiging van overheidstaken. De PvdA, als voorspelbare tegenhanger, wijdt wel aandacht aan de problemen van een steeds meer overbelaste overheid, maar meent deze te moeten beheersen door een drastische toename van overheidsinvloed.

CDA vrouwenberaad Individualisering

Emancipatie is een proces van verandering dat mensen ondergaan. Mensen – mannen en vrouwen.
Emancipatie betekent de mens leren zichzelf te vinden. De positie van de mens opnieuw te bepalen.
Emancipatie is een proces tot volledige ontplooiing van ieder individu, hetgeen man en vrouw de beste toerusting biedt tot medeverantwoordelijkheid in gezin, maatschappij en werksituatie.
In het „Program van uitgangspunten van het CDA" en in het verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan" wordt dit in meer passages onder woorden gebracht met de begrippen: gespreide verantwoordelijkheid, solidariteit, rentmeesterschap en gerechtigheid.
Het aanspreken van ieder mens op eigen verantwoordelijkheid betekent in de praktijk individualisering, mede in de wetgeving.
Op een aantal terreinen is dit reeds gebeurd o.m. in de uitwerking van de „Europese richtlijnen" voor gelijk loon, gelijke behandeling van man en vrouw etc. Ten aanzien van de fiscale en sociale wetgeving moet de komende jaren het één en ander gebeuren.

Het CDA-Vrouwenberaad is van mening dat:
- individualisering of verzelfstandiging op fiscaal en sociaal terrein geen op zichzelf staand doel is maar een methode om te komen tot een gezamenlijke en individuele verantwoordelijkheid in gezin huishouden en maatschappij.
- in een gezin huishouden de keuzemogelijkheid moet blijven bestaan of er één of meer personen betaald werk verrichten.

Het CDA-Vrouwenberaad stelt voor:
- de belastingvrije voet van man, vrouw en alleenstaande gelijk te trekken. De belastingvrije voet van de partner die aan huis gebonden is voor verzorging van gezinsleden tot uitdrukking te bregen in het verdubbelen van de belastingvrije voet van de alleen-verdiener.
  De solidariteit komt tot uitdrukking in de progressieve tariefstructuur, rekening houdend met bijzondere gezins huishoudens-omstandigheden.
- Ook is het CDA-Vrouwenberaad de mening toegedaan dat het betalen van premies en belasting, recht geeft op zelfstandig pensioen en uitkeringen.
- Het CDA-Vrouwenberaad is voorts van mening dat jeugdigen geleidelijk toegroeien naar mondigheid en dat de kinderbijslag verder gedifferentieerd – ofwel geïndividualiseerd wordt naar de leeftijd van het kind, waarbij het uitgangspunt is dat met de leeftijd de „kosten" toenemen; de differentiatie mag niet leiden tot onevenredige toeneming van lasten voor grotere gezinnen.

Vastgesteld in de vergadering van het Landelijk Bestuur van het CDA-Vrouwenberaad op 11 mei te Utrecht.

Christen-democratische middenstanders

Voor het eerst is onlangs de werkgroep van christen-democratische middenstanders in Nederland bijeengekomen buiten de eigen kring. Met een aantal genodigden uit kringen van kleine en middelgrote ondernemingen, enkele gasten uit middenstandskringen van de CDU in Duitsland, en de voorzitter van de Europese middenstandsvereniging in de EVP uit België teneinde met partij en fractie van het CDA te discussiëren over de te voeren politiek met betrekking tot het midden- en kleinbedrijf. Daartoe waren partijvoorzitter Piet Bukman, Tweede Kamerlid Joost van Iersel en Kamerkandidaat Frans Wolters naar Velp gekomen. De bijeenkomst, die geslaagd mag worden genoemd, werd namens de werkgroep voorgezeten door Rob van den Toorn, terwijl Harry Notenboom de discussie aanzwengelde met een aantal onderzoekspunten.

De reacties van partijvoorzitter en Kamerfractie – die de rol van het ondernemen en risico-dragen wezenlijk achtten, met name ook voor de toekomst van ons land met erkenning dat de laatste tijd de ondernemers in een hoek zijn gedrukt waardoor zij hun functie onvoldoende konden vervullen – brachten een levendige discussie waarbij de kritiek niet werd gespaard maar waaruit anderzijds toch globaal vertrouwen blijkt, mede gegeven vanuit de politieke verhoudingen in ons land.
Partijvoorzitter Bukman verklaarde zich bereid tot herhaling van dit soort gesprekken terwijl de werkgroep, gesteund door de genodigden zich voornam verdere initiatieven te nemen ter kritische begeleiding van het beleid van partij en fractie.
Overigens met inachtneming van het feit dat de werkgroep primair is opgericht met het oog op de in de EG te voeren politiek voor de kleine en middelgrote ondernemingen. Zij is daartoe door het CDA erkend als de Nederlandse poot in de in 1980 in Brussel opgerichte Europese middenstandsvereniging in de EVP. In het bestuur daarvan maken de heren Notenboom en Van den Toorn deel uit.
In het algemeen bleek er waardering te bestaan voor wat in Nederland wordt gedaan voor ondernemers op kleine en middelgrote bedrijven, die in moeilijkheden zijn geraakt. Veel kritischer was men ten opzichte van het beleid, dat ruimte moet scheppen voor ondernemers, die hun bedrijf graag verder willen ontwikkelen. Die krijgen onvoldoende kansen en ondervinden te veel belemmeringen.
Partijvoorzitter Bukman onderstreepte nog eens de hoge prioriteit die het CDA toekent aan een goed beleid met betrekking tot het midden- en kleinbedrijf vanwege:
- de belangrijkheid van deze sector voor de werkgelegenheid
- de grote economische betekenis van deze sector
- het maatschappelijk belang van het zelfstandig ondernemerschap en van kleinschalige ondernemingen.

Resolutie Beumer

Het Europees Parlement heeft vorige week tijdens het debat over actuele zaken een resolutie van Bouke Beumer (CDA) unaniem aangenomen.

Als woordvoerder namens de gehele fractie der EVP wees Bouke Beumer op de ernstige onevenwichtige verhouding (25 tegen 1) tussen in- en uitvoer van auto's van en naar Europa van Japan. Deze ontwikkeling heeft op dit ogenblik ingrijpende gevolgen voor de Europese arbeidsmarkt.

In zijn reeks vragen aan de commissie had Beumer het hoofdzakelijk over de draagwijdte en de gevolgen voor Europa van het auto-akkoord tussen de Verenigde Staten en Japan. Voorts vroeg hij welke initiatieven de commissie overwoog om het hoofd te bieden aan een grotere druk van Japan op de Europese automarkt. Meer in het bijzonder wilde Beumer weten of het akkoord tussen de Verenigde Staten en Japan tot Europa kon worden uitgebreid. Zo dit niet het geval zou zijn of er dan een apart akkoord tussen Europa en Japan overwogen werd.

Bouke Beumer was van mening, dat een vrijwillig **zelfbeperkings-akkoord** in het voordeel van beide partijen zou zijn.
Eveneens ging hij er vanuit dat in het akkoord naar een grotere mate van wederkerigheid zou worden gestreefd. Immers, nu is de export naar Japan heel moeilijk door technische handelsbelemmeringen.

Zonder een dergelijk akkoord zal het individueel protectionisme van de lidstaten alleen maar toenemen en uiteindelijk tot een vermindering van de handel leiden.
Dat is tenslotte ook nadeling voor de werkgelegenheid.

NIM neon
LICHTREKLAME IN ELKE VORM
020-733928 v.ostadestraat 215 AMSTERDAM
01621-14939 lissenveld 43 RAAMSDONKSVEER

Cryptogram

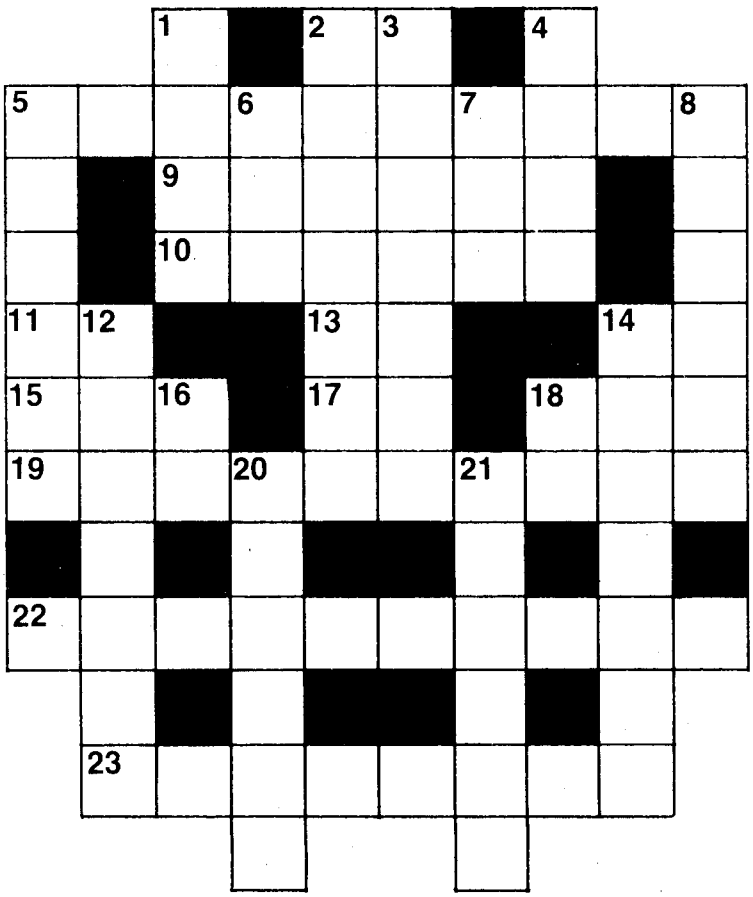

Horizontaal

2. Zonder AR wordt de omroep één van je ouders.
5. Pek voegt de aap bij onze zuiderbuur en men eet typisch CDA-banket.
9. Minister te paard?
10. Uit deze scandinavische plaats komt de oerrob?
11. En... sprak Mitterand.
13. Als io zich uit opgeld verwijdert, verwijder u!
14. Vormt met 11 steenkamp op populaire wijze.
15. +51 en dan die letter langgerekt.
17. Centraal in Indonesië met 2 horizontaal.
18. Econoqm met schrijfstift.
19. Corridor met doktoren daar is ze bang voor, ga 'r stangen met die gedachte.
22. De gast in 't zopie had ook de p in, toen hij zoiets miersmakend moest drinken.
23. Men bewillige zonder 50 in die niet vaststaande affaire.

Vertikaal

1. 5 Romeinen voor deze omroep?
2. Zoemde met letter 9 en 10 op gevel
3. Dries' kermisattractie bij uitstek... maar ook zijn beroep!
4. Hans de AR-voorzitter verwart vloeibaar in Spanje.
5. Toen men van Dé baaldag 24 uur afhaalde, werd het weer iets voor sociale zaken.
6. Werelddeel zonder je grootvader gaat vlotter qua schrijfwijze.
7. 6 met honneur vereist andere klinker.
8. Volgens de grondwet liever niet in 't buitenland, volgens onze eerste CDA-prioriteit juist zo veel mogelijk in de ontwikkeling aldaar!
12. U woelt 'r nog redelijk alternatief tussen de jeugdboeken, Jan.
14. Dat is anoniem en geniepig pas als gei weggaat wordt het weer klinkende munt.
16. Voor de vuist weg ook in het debat met 11.
18. In Midden-Amerika na moeder de vrouw.
20. Stelletjes zonder lel kunnen bij tennis.
21. Blote pinda is dit, of denkt u op 15 Lpa te mengen?

CDAddertje:

Cryptograppen

NIEUWE VOORZITTER NCOV

De Verbondsraad van het NCOV (Nederlands Christelijk Ondernemers Verbond) heeft de heer **S. Veninga** gekozen als Verbondsvoorzitter. Veninga is daarmee de opvolger van de heer D. Zuidhof.

De nieuwe Verbondsvoorzitter is nu nog secretaris van de Christelijke Bond van ondernemers in de Binnenvaart en van de Federatie van Schippersbonden.

Hij is – voor het CDA – wethouder, tevens locoburgemeester van de gemeente Nieuwerkerk a/d IJssel, o.a. belast met de portefeuille onderwijs en sociale zaken.

Oplossing Cryptogram nr. 25

Horizontaal:

6. Plakploeg; 9. Lepel; 10. Knoei; 11. E.B.U.; 13. Sad; 15. Kei; 16. Ali; 17. Tel; 18. Roe; 19. Ore; 20. Ien; 21. Na; 23. T.O.; 24. Nr.; 26. Cor; 28. E.T.; 29. Schroot; 32. Vat; 33. Sla.

Vertikaal:

1. Spreektoon; 2. Valkuilen; 3. Opponent; 4. Polisario; 5. Ogendienst; 7. Ken; 8. Lee; 12. Beer; 14. Aloe; 22. Acht; 23. Tros; 25. R.S.V.; 27. O.R.; 28. ETA; 30. Ca.; 31. O.L.

JAN BRIELES
GELUIDSINSTALLATIES

Voor de verkiezingen
GELUIDSAPPARATUUR
VERKOOP - VERHUUR - REPARATIE

Geluidswagen-apparatuur
Vergader-discussiesystemen
GROTE MANIFESTATIES

Adr.: Vlampijpstraat 74
(oude Fabr. terrein Werkspoor)
UTRECHT - Tel. 030-446166
Postadr. p.b. 2299, 3500 GG Utrecht.

Vakantie-bungalow te huur. Rust en privacy gratis.

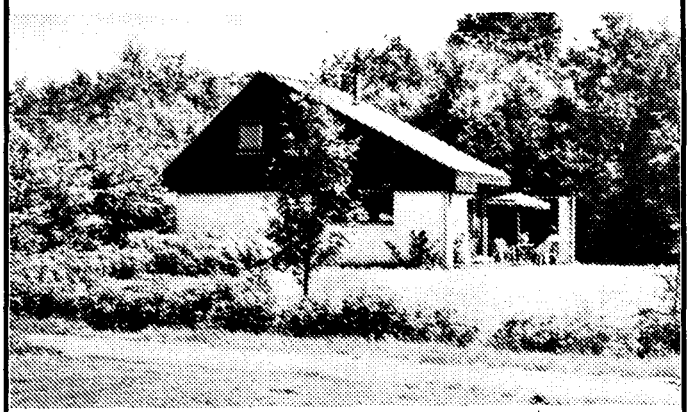

Midden in het fraaie Drentse landschap, aan de rand van een vredig bos en vlakbij een ruige heide, ligt bungalowpark "Het Zuiderveld". Niet zomaar een vakantie-oord, want u vindt er voor alles rust en ruimte.

De bungalows staan vrij, met veel eigen grond eromheen en ze zijn omgeven door struiken en bomen. Het wonen is er meer dan ruim. Uiteraard is er tv en cv. Voor kinderen is er speelgelegenheid te over. Bovendien organiseren we 's zomers leuke kinderbezigheden.

Zò wil zelfs de regering zijn eigen advies wel opvolgen: vakantie in eigen land!

Inlichtingen? Of meteen reserveren?

'Het Zuiderveld'

Recreatief Beheer
Witte Menweg 4A,
7917 TK Geesbrug
tel. 05249 - 3 50

en buiten het seizoen:
- extra lage prijzen
- speciale 65+ korting

BON
omdat ik 't zeker wil weten

Ik wil alle informatie over die moderne verzekeringen van UBO. Gratis en vrijblijvend.

Mijn naam is:

Straat :

Postcode :

Plaats :

Ik ben vooral geïnteresseerd in:
- ☐ reisverzekering
- ☐ pleziervaartuig-verzekering
- ☐ caravanverzekering
- ☐ autoverzekering
- ☐ ongevallenverzekering
- ☐ aansprakelijkheidsverzekering
- ☐ brandverzekering
- ☐ inboedelverzekering
- ☐ bromfietsverzekering
- ☐ aanvullende pensioenverzekering
- ☐ uitvaartverzekering
- ☐ levensverzekering
- ☐ verzekering met belastingvoordeel
- ☐ termijnspaarplan

CDA

Vul 'm in.
Dan weet u meteen waar uw zekerheden liggen. En waarom 't CNV hier achter staat.

De postzegel is niet meer nodig.
Daar zorgt UBO wel voor. U zorgt voor 't invullen.
En voor de envelop. Zet daarop:
UBO, Antwoordnummer 445, 3500 VB Utrecht.
En dan hup op de post.

UBO
verzekeringen

Kernwapens de wereld uit, of uit Nederland

(of: wie is er nu eigenlijk duidelijk?)

In deze verkiezingstijd wordt het CDA al gauw verweten ten aanzien van de kernbewapening (gezien de smalle marges op sociaal-economisch terrein het meest besproken verkiezingsonderwerp) onduidelijk te zijn, ofwel geen standpunt in te nemen.

Niet duidelijk? Ons program zegt dat in december 1981 *positief* kan worden besloten over de plaatsing van 48 kruisraketten, indien 1) de onderhandelingen tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie leiden tot een verminderde afhankelijkheid van kernwapens, én 2) het aantal tactische kernwapens in Europa daardoor zal afnemen én 3) het aantal Nederlandse kerntaken daardoor verminderd kan worden. Wordt aan deze criteria voldaan, dan moet Nederland – aldus het CDA – een negatieve beslissing nemen.

Toch verwijt men ons voor de verkiezingen niet te kiezen tussen wel en geen plaatsing. Met andere woorden: het CDA wordt verweten zijn beslissing af te laten hangen van factoren in de rest van de wereld. Om het nog scherper te stellen: het CDA wordt verweten de beslissing over het al dan niet plaatsen als *instrument* te gebruiken in de internationale politiek.

Want daar komt het wel op neer. Immers, wanneer je een besluit neemt dat niet beïnvloed

CDJA

wordt door die internationale politieke situatie, dan geef je daarmee de mogelijkheid prijs die situatie (te weten de onderhandelingen over vermindering van de kernwapens) te sturen. Leg uw toehoorders in de campagne maar eens het volgende dubbelspel voor:

1) De Sovjet-Unie heeft voor het NAVO-besluit van december '79 herhaalde malen verklaard dat een positief moderniseringsbesluit zou betekenen dat met haar niet meer te praten viel. Nu dat besluit gevallen is wil men wel praten. Wat zou de Sovjet-Unie gedaan hebben als de NAVO negatief had besloten? SS-20 raketten terugtrekken?

2) Het Nederlands voorbehoud heeft er (mede) toe geleid dat de Amerikanen nu ook willen onderhandelen. Zou Nederland zich in '79 al tegen plaatsing hebben uitgesproken dan zouden zij hun standpunt alleen maar hebben verhard (smoezen genoeg te vinden: Polen, Afghanistan etc.).

Anderzijds een positief Nederlands besluit zou geen druk op de VS hebben betekend om te gaan onderhandelen. Wachten met een beslissing kan soms meer invloed hebben dan het nemen ervan.

Intussen is het verbazingwekkend in welk tempo de Reagan-administratie het verzet in West-Europa tegen de kruisraketten mobiliseert. Het lijkt wel of de machtswisseling in Amerika heeft geleid tot het openzetten van het hek van een al te volle hondenkennel. Luid keffend, over elkaar heen rollend en verwarring stichtend zijn de hondjes over de wereld uitgezwermd in de vorm van ministers en functionarissen, die eens even komen vertellen hoe het allemaal moet. De voormalige jachthond Haig is er nog verlicht bij en wordt daarom bijna wekelijks in zijn staart gebeten.

De Russen spinnen er garen bij, want zij kunnen wachten. Wachten, omdat ze niet elke vier jaar herkozen hoeven te worden. Wachten tot de westerse bondgenoten elkaar afvallen en omdat hun eigen situatie allerminst stabiel is (Polen!).

Het is opmerkelijk hoe weinig er in Nederland wordt nagedacht over de positie van de Russen in het ontwapeningsproces. Wat zij willen, wat zij vinden, dáár hoor je nooit iemand over. Een gunstige uitzondering vormt Christen Democratische Verkenningen, het blad van het Wetenschappelijk Instituut van het CDA, waar onlangs een analyse van Prof. Feldbrugge stond. Al eerder heeft Jean Penders (van de EVP-fractie in het Europees parlement) op de Europese dimensie van het vraagstuk gewezen in datzelfde blad.

Het is noodzakelijk om de kiezers duidelijk te maken dat het kernwapenvraagstuk niet een exclusief Nederlands vraagstuk is. Die isolering maakt het wel een stuk gemakkelijker, omdat je er je verantwoordelijkheid mee verkleint. Daar doen wij niet aan mee, ook niet wanneer men ons die keuze voorhoudt. „Samen verantwoordelijkheid" houdt niet bij de landsgrenzen op.

Marc Wortmann

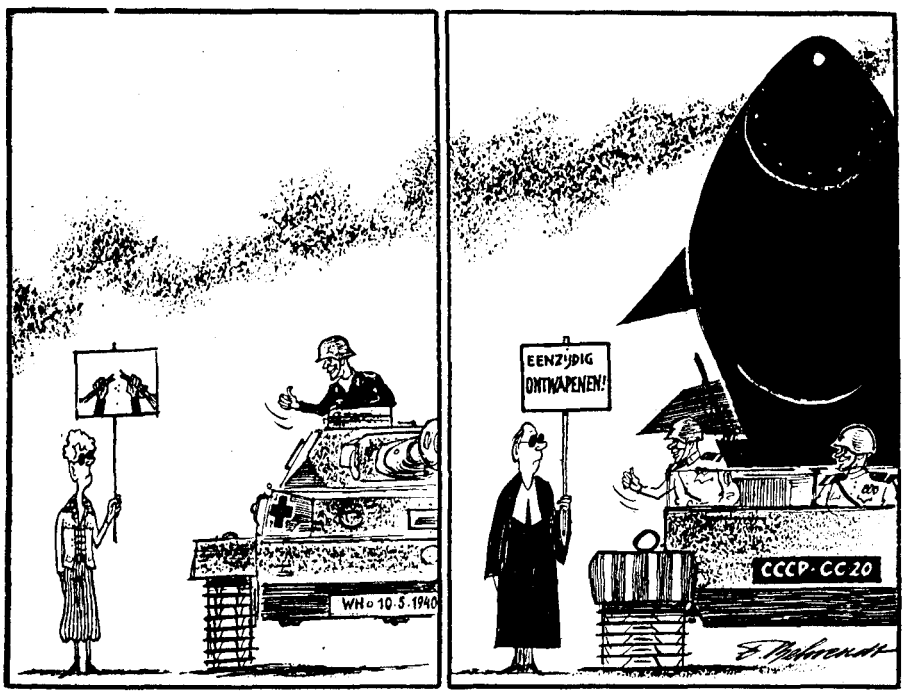

Laat ons een goed voorbeeld geven . . .

(geknipt uit het Parool).

Hypotheken tot 130%!
* tot 130% van de executiewaarde; * rente v.a. 11,2% (9-3-'81) * inkomen echtgenote telt mee bij beoordeling; * geen afsluitprovisie; * desgewenst volledige gratis begeleiding bij de aankoop van uw huis; * landelijke service. Tevens overbruggingskredieten.
Stoorvogel Hypotheken
Nieuwe Tuinen 19, 2678 AH De Lier
Tel. 01745 - 5600-5800.

Belangstelling als wapen

Een titel ontleend aan het opschrift van een paragraafje in „Kiezen en Delen", een uitgave speciaal voor jonge kiezers. Om ze aan te moedigen hun stem te laten horen. Dat hoeft tegen de jongeren waarvoor ik in diverse forums sprak niet meer gezegd te worden. Dié kwamen, ook al viel de bijeenkomst vlak na toch intensieve lessen. Belangrijk, want van lethargie die sommigen onder jongeren menen te bespeuren was dan niets te merken. Aan goed voorbereide vragen geen gebrek. Enkelen „brandden" naar eigen zeggen van verlangen om nog meer pijlen af te vuren. Zoiets diende geblust, niet om reden dat het minder belangrijk zou zijn, maar ze waren niet de enigen.
Vraag: wat ik het liefst in mijn achtertuin zou willen hebben, een kernreactor of een berg steenkool? Nu heb ik geen achtertuin, maar daar gaat het natuurlijk ook niet om. De vraag is exemplarisch want het achterliggende probleem wordt door jongeren van Breda tot Zevenaar naar voren gebracht. Een korte inventarisatie leert dat vragen over kernenergie en – vaak daaraan gekoppeld – kernwapens het meest gesteld worden. Niet de sociaal-economische vraagstukken. Dat komt wellicht pas als ze een baan proberen te krijgen. Kernwapens en kernenergie, beide worden met grote argwaan bekeken. Dat is op zich genomen een goed teken. Jammer alleen dat een discussie erover al snel geen ruimte voor nuancering meer laat.
Dat een voor nog geruime tijd afhankelijk zijn van olie als brandstof niet zonder gevaar is – een groot deel komt tenslotte uit politiek zeer instabiele gebieden – schijnt op die momenten geen wezenlijk punt. In de zwart-wit tekening van feiten en omstandigheden worden dan helaas vaak grote hoeveelheden lucht verplaatst. Aan kreten uit de lappenmand van linkse en rechtse partijpolitici heeft niemand wat. Jongeren wel het minst, en dat terwijl juist zij recht hebben op een antwoord waarin de zaak van meerdere kanten benaderd wordt zodat echte keuzemogelijkheden ontstaan. Dan is het CDA een wezenlijk alternatief en heeft hun belangstelling als wapen het meest effect.

Harrie de Wit.

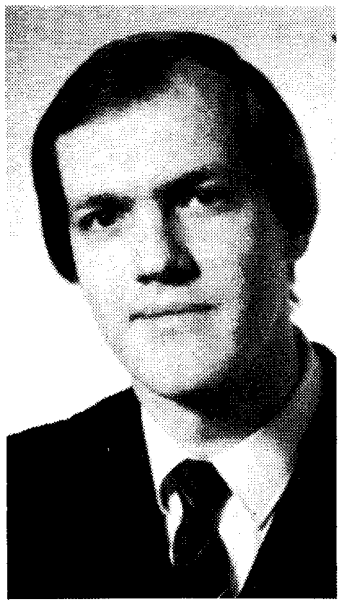

radio en televisie

Zaterdag 16 mei plm. 21.00 uur: T.V.-debat Van Agt-Den Uyl. Brandpunt KRO.
Op 12 en 19 mei zal de lijsttrekker te zien zijn in NCRV's Hier en Nu (tv). De thema's voor deze uitzendingen zijn werkgelegenheid en inkomenspolitiek.
Op 16 mei a.s. gaat G. Ph. Brokx voor de Rooie Haan VARA (radio) in debat met M. van Dam van de PvdA.

Egypte
15-d. rondreis
Cairo - Aswan - Luxor
f 2205,-
19-d. rondreis met Felukkatocht over de Nijl van Aswan naar Luxor
f 2285,-
sindbad tours
Leenderweg 189, Eindhoven.
Tel. 040-111444.

Zuid-Afrika reizen
Rotunda Tours
anvr
Het nieuwe reishandboek is uit. 26 pagina's vol informatie en prijzen voor vliegreizen, auto- en camperhuur, hotels, safari's en bustours.
Bestel nú de gratis gids.
BON Invullen en in gefrankeerde envelop zenden naar: Rotundatours, Meerstraat 22, 7815 XG Emmen. Telefoon 05910-16400.
Stuurt u mij het reishandboek.
Naam: .....
Adres: .....
Postcode en plaats: .....

CDJA

Samen onderweg naar morgen

Vragen, vragen, vragen, dat zijn de impressies die je bijblijven na een aantal (en vooral de jeugd-)fora. Vragen om vrede en veiligheid, vragen om solidariteit, vragen om woonruimte. Vragen waarheen wij gaan, vragen waar wij morgen zullen uitkomen.

Als al die vragen op je afgevuurd worden, dan merk je dat ons partij-program „Om een zinvol bestaan" zeer degelijk in elkaar zit. Daarnaast ondervind je sterke steun van het vele malen doorlezen van het Programma van Uitgangspunten en de Steenkamp-nota „Gespreide Verantwoordelijkheid".

Maar toch . . . met al die nota's alleen kom je er niet. Je kunt geen zekerheden bieden, terwijl de zaal voor je daar letterlijk en figuurlijk om schreeuwt. Met verbazing merk je dan dat oudere, geharde politieke tegenstanders met een grap, een grol en de nodige bluf de zaal voor een deel plat krijgen.
Vaak is dat voor zo'n avond meer dan genoeg. Zoiets leer je snel en na twee of drie avonden kun je het al net zo goed.
Maar ook daar geldt dat „toch" . . . Net zo min als dat zo'n hele zaal overtuigd is, vind je voor jezelf dat je bevredigend bezig bent.
En dan, dan poog je echt de CDA-route op weg naar morgen aan te geven. Een eerlijke route, waarin je stelt dat politici niet alles in de hand hebben, dat zij een stuk „onrecht" niet even met een handomdraai „recht" kunnen buigen. Op die route wordt de werkelijkheid niet gesimplificeerd, de waarheid niet in mootjes gehakt. Losstaande zekerheden komen in zo'n betoog niet voor, wel zekerheden in verbondenheid, van mensen in relatie tot andere mensen. Al die hele moeilijke, concrete vragen worden op basis van zo'n stuk christelijke inspiratie op zijn minst een stuk makkelijker. Vrede vloeit dan voort uit zelf-iets-meer-tevreden-zijn, veiligheid uit het voor-anderen-bereikbaar-zijn, meer-winst voor meer-werk uit materiële naast immateriële solidariteit. Zo'n boodschap is vaak hard; met name ouderen valt het proces van herwaardering (o.a. van inkomens) en bevrijding door solidariteit zwaar. Zwaarder zelfs dan het voor veel jongeren is om de betrekkelijkheid van onze nationale „macht" op die grote aardbol in te zien, om toe te geven dat kansen alleen liggen op de keerzij van risico en dat een overheid niet alles kan sturen.
Het is echter de weg: de weg van het samen naar morgen. Op die route vol initiatief is er geen behoefte aan een redelijk alternatief.

Theo Schmitz

Voor ouders die moeilijkheden hebben met de schoolopleiding van hun zoon, kon dit wel eens belangrijk zijn

Alle kinderen vanuit het gezin naar school laten gaan is een ideaal, dat niet altijd te verwezenlijken blijkt. Ons internaat is er juist op gericht om dan een alternatief te bieden. Wij stellen ons immers tot doel jongens te begeleiden in hun studie van

gymnasium - atheneum - havo - mavo

In ons internaat is plaats voor 60 leerlingen. Zij zijn naar leeftijd en klas onderverdeeld in groepen, die toch ook weer niet helemaal op zichzelf staan.

Naast een serieuze begeleiding van de studie, besteden we heel wat aandacht aan kulturele, sociale en godsdienstige vorming, terwijl ook de leefbaarheid onze volle aandacht heeft. Als u het de moeite waard vindt om wat meer inlichtingen te vragen kunt u die bij de rector krijgen. Het adres is:

R. K. Internaat „Beresteyn"

Leidseweg 191, Voorschoten, telefoon 01717-2341.

KOSMOS + OEKUMENE

We kunnen ons niet aan de indruk onttrekken, dat de oekumene zoals deze wordt beleefd in het samen optrekken van de meeste kerken in ons land, van geheel andere aard is dan die waarvan in het CDA sprake is.
(Jenze Tamminga)

IS HET CDA OEKUMENISCH?

Oordeel zelf en neem een abonnement op **KOSMOS + OEKUMENE,** maandblad gewijd aan het samenleven in kerk en wereld. **Kosmos + Oekumene** geeft informatie over de achtergronden en aktualiteit van de oekumenische beweging, zowel plaatselijk als (inter)nationaal.

In 1981 vindt u een keur van artikelen over kerken in Oost-Europa, oekumene in België, Oosters-Orthodoxe kerken, de opkomst van de elektronische kerk, Jezus in Joods licht, vrouwen in het pastoraat, oekumenische liturgie, interkommunie, gemengd huwelijk, katholieken en de raad van kerken, bijbelse ethiek en vele andere onderwerpen.

Een interessant tijdschrift voor oekumenische groepen, pastores, predikanten, lokale raden van kerken, gemengd gehuwden en voor ieder die de éne kerk en het samen christenzijn ter harte gaat.

KOSMOS + OEKUMENE

verschijnt 10 maal per jaar. Abonnement *f* 37,50.

Giro 80 1919, t.n.v. St. Willibrord Vereniging, Walpoort 10, 5211 DK 's-Hertogenbosch.

BDU

OFFSETROTATIE
BOEKDRUK
OFFSET
REKLAME-STUDIO

BARNEVELDSE DRUKKERIJ EN UITGEVERIJ B.V.

BDU-KRANTENKOMBINATIE

NIEUWSTRAAT 15
3771 AS BARNEVELD
POSTBUS 67
3770 AB BARNEVELD
TELEFOON 03420-16141
TELEX B.D.U. 40.261
TELECOPIER: 03420-13141

UITGEEFSTER VAN:
BARNEVELDSE KRANT
DE WOUDENBERGER
SCHERPENZEELSE KRANT
LEUSDER KRANT
DE STAD AMERSFOORT
DE STAD NIJKERK
HOEVELAKENS NIEUWSBLAD
EDE STAD
BENNEKOMS NIEUWSBLAD
LUNTERS NIEUWSBLAD
TEMPO EXPRESS
KOMBINATIE MIDDEN-NEDERLAND

Stadsvernieuwing

Geachte heer Schols,
Ik heb met buitengewone belangstelling het interview met u in CDActueel d.d. 28 maart 1981 met als titel „Rijk draagt veel te weinig bij aan stadsvernieuwing" gelezen.
Met name het gedeelte onder de kop „Rijksoverheid" heeft mijn aandacht getrokken.
U stelt daarin dat ooit eens is afgesproken dat de steden alle kosten bij het Rijk mochten indienen en dat de overheid daar echter op teruggekomen is.
Ik hecht er waarde aan u mijn reactie op dat gedeelte van het interview met u bij deze te doen toekomen.
Ik ben ervan uitgegaan dat u bij uw uitlatingen refereerde aan de Beschikking geldelijke steun stadsvernieuwing 1977 (de zogenaamde Interim-Saldoregeling) die sinds 1977 voor uw gemeente van toepassing is verklaard.

uw mening

Op voet van de ISR-regeling wordt het door het Rijk goedgekeurde negatieve saldo van kosten en baten van een vernieuwingsgebied in de zin van de ISR door het Rijk vergoed. Ik wil u er in dit verband op wijzen dat de ISR in werking is gesteld nadat geconstateerd werd dat het stadsvernieuwingsproces in delen van grote en middelgrote steden met de bestaande, op stadsvernieuwing toegespitste, regelingen maar nauwelijks op gang kwam. De ISR-regeling werkt derhalve aanvullend op deze regelingen.
Indien een aanwijzing van een gebied in het kader van de ISR goedgekeurd is zullen alle overige bestaande regelingen met voorrang toegepast worden en zijn de benodigde gelden daarvoor bij mijn departement in principe gereserveerd.
Indien door een gemeente derhalve in ISR-plannen kosten opgevoerd worden die als zodanig niet in de ISR erkend worden doch bestreden dienen te worden met de overige relevante regelingen zullen deze kosten bij de beoordeling van de betreffende plannen geschrapt worden.
Correcties als boven weergegeven worden uiteraard voor alle plannen van alle bij de ISR betrokken gemeenten gepleegd.
De ervaring heeft mij geleerd dat correcties van deze aard met name bij de overige ISR-gemeenten geen nadelige invloed op de realisatie van de stadsvernieuwing hebben.
De bij de ISR betrokken gemeenten zijn van meet af aan op de hoogte geweest van de niet in de ISR erkende kostensoorten.
Ik ben dan ook van mening dat geen sprake kan zijn van het terugkomen van de overheid op in het verleden gemaakte afspraken.
Met hoogachting,

De Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,

Beelaerts van Blokland

Gevraagd om een reactie deelde burgemeester Schols het volgende mee:

De minister heeft geen ongelijk maar Den Haag mist toch ƒ 160 miljoen!
Hetgeen de Minister VRO schrijft is in feite juist. Waar de Minister evenwel aan voorbij gaat zijn de lacunes, die van meet af aan in de ISR hebben bestaan. Reeds bij de presentatie van de concept-regeling is op de bestaande lacunes gewezen en is op bijstelling van de regeling aangedrongen. Niet alleen Den Haag heeft hiervoor gepleit, maar ook de andere grote gemeenten. Ook hebben de grote gemeenten gezamenlijk geopereerd.
Alle inspanningen hebben evenwel niet mogen baten. De lacunes zijn blijven bestaan.
De lacunes zijn:
- het niet-vergoeden van de exploitatieverliezen, waaronder renteverliezen, geleden vóór de datum van goedkeuring van het gemeentelijke aanwijzingsbesluit. M.b.t. de aangewezen Haagse vernieuwingsgebieden gaat het hier alleen al om een bedrag van rond ƒ 30 mln.;
- het niet-in aanmerking nemen van de volledige verwervingskosten van de zgn. 80%-gebieden. T.l.v. de gemeente blijft in die gevallen de resterende 20%. Hier gaat het om een bedrag van rond ƒ 2 mln.

De ISR kan inderdaad worden beschouwd als aanvulling op bestaande regelingen op het vlak van de stadsvernieuwing. Het probleem is evenwel, dat in de praktijk die bestaande regelingen niet voldoende soulaas bieden om het stadsvernieuwingsproces integraal te doen slagen. Gedoeld wordt hier op de ontoereikendheid van de financiële regeling m.b.t. de aankoop van woningen door de gemeente met het oogmerk deze te verbeteren c.q. tijdelijk in stand te houden. Tot nu toe zijn alle kosten, die door Den Haag in de exploitatie-begrotingen terzake van deze activiteit zijn opgevoerd, door de Minister in overeenstemming met de regeling geschrapt. Naar aanleiding van de daartegen naar voren gebrachte bezwaren heeft de Minister opdracht gegeven te onderzoeken in hoeverre de hier bedoelde regeling aanpassing behoeft t.b.v. aankoop en woningverbetering in de ISR-gebieden. Op dit moment heeft de Minister de deur derhalve nog niet definitief gesloten.
In de praktijk blijkt de Minister eenheidsprijzen voor openbare werken te hanteren, die lager liggen dan de door de gemeente aangehouden prijzen. Ook stelt de Minister wel de geraamde grondopbrengsten voor niet-woningbouwterreinen op hogere bedragen vast.
Hoewel Den Haag bekend is met de bestaande lacunes in de regeling en met de wijze, waarop die regeling in de praktijk toepassing vindt, is onverkort vastgehouden aan het opstellen van integrale exploitatiebegrotingen. Daarin worden derhalve niet alleen opgenomen de kosten die naar de letter onder de werkingssfeer van de ISR vallen, maar ook de kosten, die dit niet doen, maar die naar de geest van de regeling in feite (alsnog) onder de werkingssfeer van de regeling behoren te worden gebracht. Deze laatste kostensoorten blijft de Minister consequent schrappen en daardoor kan worden gesteld, dat van de door Den Haag geclaimde nadelige exploitatiesaldi maar slechts circa 50% door het Rijk wordt vergoed. Het streven is er op gericht, dat in de toekomst integrale exploitatie-begrotingen zullen blijven worden opgesteld. Het eigenlijke probleem – geen integrale vergoeding van de kosten van stadsvernieuwing door het Rijk – zal blijven bestaan. Daarom zal de gemeente er voor moeten blijven ijveren, dat ook de (nu nog) niet door de ISR erkende kostensoorten geheel door het Rijk zullen worden afgedekt.

Schols

Weerwoord van de tekenaar

Twee briefschrijvers vonden mijn tekening in CDActueel van 25-4 jl., waarin ik de Amerikaanse steun aan de junta in El Salvador scherp veroordeelde door de Amerikaanse vlag uit massagraf en hakenkruis op te bouwen, „stijlloos" en „schandalig".
Vooropgesteld zij dat ik tenvolle besef dat het voor een belangrijk deel aan de Amerikanen (van toen) te danken is dat wij van een gruwelijk bewind werden verlost en nu in vrijheid kunnen leven. Maar al kwam het nazibewind aan z'n eind, het fascisme werd in 1945 niet uitgeroeid. Evenmin is het exclusief aan Duitsland gebonden.
In diverse Nederlandse dagbladen is ons de afgelopen maanden herhaaldelijk getoond hoe in El Salvador de heersende rijke „elite" op onvoorstelbaar beestachtige wijze de eigen bevolking terroriseert en afmaakt. Als Amerika dat bewind steunt, met geld, wapens, adviseurs of anderszins, dan steunt Amerika het fascisme in z'n gruwelijkste vorm. Dan is het de Amerikaanse regering zelf die haar vlag en haar bevrijdersreputatie bezoedelt.
En juist wij, bevrijde Nederlanders, zijn het aan onze vrijheid verplicht om onvrijheid elders, ook al is het ver van ons bed, aan de kaak te stellen en om tegen fascisme zo scherp mogelijk te protesteren.

Arend van Dam

CDAddertje:

Terlouw: Ome Joop doet zo lelijk tegen mij!
Van Agt: Geeft niks makker, daar ben ik groot van geworden.

Democratisering in particuliere organisaties

Democratisering is het streven naar een meer democratische manier van besturen. De verwarring hier omheen begint al meteen bij de formulering. Wat is „democratisch" tenslotte? Dat de helft plus 1 z'n zin krijgt? Soms is dat democratisch, heel vaak ook niet.

De westerse democratie, zoals die ook in ons land functioneert, is een regeringsbestel, waarin de staat bestuurd wordt door regeerders, die verantwoording schuldig zijn aan de volksvertegenwoordiging. Een parlementaire democratie noemen we dat. Kernpunt van de democratie is dus: het verantwoording schuldig zijn aan de door de kiezers aangewezen vertegenwoordiging.

Op grond hiervan kunnen we preciezer vaststellen wat met democratisering bedoeld wordt. Zoals er in het staatsbestel kiezers en gekozenen zijn, zo zijn er in verenigingen en instellingen leden/deelnemers en bestuurders.

Met democratisering wil men dus bereiken, dat bestuurders meer verantwoording afleggen voor hun beleid aan de andere betrokkenen. Dat betrekt die betrokkenen ook meer bij het beleid in de vereniging of instelling.

De christen-democratie kan zich hier heel goed in vinden. Vanuit het ontstaan van de christendemocratische beweging in de strijd voor „de school aan de ouders" is de nadruk op de betrokkenheid van mensen bij de samenleving in al haar facetten een centraal thema geweest. Ons streven naar een verantwoordelijke maatschappij is hierop geënt. Essentiële begrippen als rentmeesterschap en gespreide verantwoordelijkheid zijn alleen realiseerbaar bij een sterk besef van betrokkenheid en medeverantwoordelijkheid bij een ieder. Democratisering kan daartoe een middel zijn.

Nu kan men terecht stellen, dat de democratie in een staatsbestel iets heel anders is dan het besturen van een instelling of vereniging. Een vereniging of een stichting is een vorm van particulier initiatief (ook wel p.i. genoemd).

door Pieter Gerrit Kroeger

beleidsmedewerker CDA Tweede Kamerfractie

Zulke p.i.-organisaties worden meestal opgericht voor een speciaal doel. Voorbeelden daarvan zijn schoolverenigingen, stichtingen voor maatschappelijk werk op levensbeschouwelijke grondslag, kruisverenigingen, enz.

Ook in andere maatschappelijke sectoren is men echter stapsgewijs een vorm van democratisering gaan invoeren. In het bedrijfsleven (ook een vorm van p.i.!) kent men ondernemingsraden en andere medezeggenschapsregelingen. Het is dus wel mogelijk, om het democratiseringsstreven op een aan de organisatiesoort aangepaste manier te verwezenlijken. In bedrijven ligt bijvoorbeeld de nadruk op medezeggenschap van de werknemers. Een sportclub kun je moeilijk dezelfde regels gaan voorschrijven, als een multinationaal bedrijf met duizenden werknemers.

In het onderwijs heeft minister Pais voorgesteld, om de medezeggenschap te bundelen in een raad. Daarin moeten het personeel van de school, de ouders en de leerlingen hun zegje kunnen doen. Deze twee grote en heel verschillende delen van onze samenleving hebben dus heel verschillende soorten democratisering.

De behoefte zal ook verschillen. Al naar gelang van de behoefte kunnen mogelijkheden en onmogelijkheden worden bekeken per sector. De indruk bestaat in ieder geval, dat het niet goed mogelijk is en daarom ook niet erg zinvol om een éénvormige regeling te maken voor democratisering in de verschillende sectoren.

Gevolgen democratisering

Afgezien van het hoe en wat van het regelen van democratisering kunnen we ons afvragen wat de gevolgen kunnen zijn van zo'n streven naar democratisering. Pas dan kan men bezien welk soort maatregelen het beste past bij de verschillende behoeften. Op dit vlak liggen de meeste voetangels en klemmen. Het bevorderen van zaken als inspraak, meer betrokkenheid, werkoverleg, enz. kàn namelijk onverwachte effecten opleveren. Bijvoorbeeld: als men van mening is, dat cliënten/deelnemers bij een instelling inspraak moeten hebben, betekent dat dan ook, dat zij die instelling moeten (mee-)besturen? Dit is daarom zo'n netelige zaak, omdat veel maatschappelijke instellingen in ons land georganiseerd zijn via particulier initiatief op godsdienstige en andere levensbeschouwelijke grondslag. Zulke instellingen doen hun werk dus vanuit een bijzonder sociaal engagement, dat voort komt uit de grondslag. Veelal is het een voortzetting of uitvloeisel van kerkelijk sociaal en diaconaal werk. De vraag doet zich in dezen ook voor: hoe zorg je voor èn democratisch bestuur en beheer, èn respect voor de eigen signatuur van instellingen? Voor de goede orde nog even dit: eigen signatuur hoeft niet persé levensbeschouwelijk gericht te zijn. Ook andere karakteristieke elementen kunnen zo'n eigen aard bepalen, zoals de gerichtheid op één speciale groep (bijv. Moluks Welzijnswerk), de regionale functie van een instelling (bijv. Friese bibliotheek), of de speciale aanpak (bijv. een Montessori-school). Dit soort eigenheid van een organisatie heeft een belangrijke functie in de samenleving. Het feit, dat bepaalde groepen in ons land het initiatief nemen tot het vormen van eigen instellingen op allerlei gebied, is erg waardevol. Immers, zo wordt de zo gewenste betrokkenheid van de samenleving echt verwezenlijkt. Het particulier initiatief is een uiting van de betrokkenheid, die men door democratisering wil bevorderen.

Afbreuk eigen aard?

Hoe kan nu worden vermeden, dat eisen m.b.t. democratisering afbreuk gaan doen aan de eigen aard van organisaties? Hiervoor is het goed terug te denken aan wat het wezen van het democratiserings-streven is. Het kernpunt was betrokkenheid bevorderen.

Daarop aansluitend hoeven „eigen aard" en „democratisering" elkaar niet te bijten. Het is goed mogelijk, dat de betrokkenheid van allen de eigen aard van een instelling weer meer vitaliteit geeft. Binnen de grenzen, die de eigen aard aan een instelling stellen kan, is het heel wel mogelijk de betrokkenheid van medewerkers en deelnemers of cliënten te stimuleren. Overlegraden voor de medezeggenschap van het personeel is bijvoorbeeld één van de mogelijkheden. Daarin kan men ook vertegenwoordigers van de deelnemers zitting laten nemen.

Moeilijker is het, om de bestuurssamenstelling in dit licht te bekijken. Het bestuur mag worden beschouwd als hèt orgaan, dat de eindverantwoordelijkheid draagt voor het functioneren van de eigen aard, naast de persoonlijke verantwoordelijkheid van een ieder. Een bestuur bepaalt immers het aanstellingsbeleid en de hoofdlijnen van het beleid van de organisatie. Men kan

Werkgroepen werk

In het CDA zijn 100 werkgroepen, die zich 6 maal per jaar buigen over werkstukken, die een actueel, politiek vraagstuk aan de orde stellen.

Wie belangstelling heeft voor een werkgroep, zelf mee zou willen doen, of er een zou willen oprichten kan zich wenden tot mevr. G. v.d. Heijden-v.d. Eerden, (secretaris Centrale Werkgroep), Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA 's-Gravenhage, tel. 070–924461 ('s morgens van 9.30 uur tot 13.30 uur).

zich voorstellen, dat een bestuur daarom zekere garanties wil hebben bij het samenstellen van het bestuur. Binnen die voorwaarden is het dan mogelijk vertegenwoordigers van b.v. de medewerkers, de leden en cliënten zitting te doen nemen in het bestuur. Ook hier geldt natuurlijk weer, dat zoiets b.v. in een bejaardenhuis anders geregeld zal worden dan in een kinderopvangtehuis.
Belangrijk is natuurlijk welk soort voorwaarden op het punt van de bestuurssamenstelling een rol kunnen spelen. Ter bevordering van de medezeggenschap kan een voorwaarde zijn, dat tenminste één bestuurslid uit de medewerkers moet komen. Ook andere criteria, zoals percentages van het aantal bestuursleden, zijn denkbaar.

Speciale eisen

Een heel gevoelige kwestie is in dit verband de garantie voor de eigen aard. De vrees doet namelijk opgeld, dat sommige bestuursleden, als vertegenwoordiging van een groep binnen de organisatie, zich minder gebonden voelen aan de identiteit. Zeker bij grote instellingen als ziekenhuizen zal niet elke medewerker/-ster bijvoorbeeld dezelfde godsdienst belijden. Het is daarom een moeilijke zaak of men het aanvaardbaar vindt, dat een instelling van een „bepaalde kleur" medebestuurd kan worden door iemand, die geen band heeft met die eigen aard. Niet elke organisatie zal dit zonder moeite zien gebeuren. Het is zeker zo, dat bij het aantrekken van medewerkers/-sters van de identiteit en de houding daartegenover rekenschap kan worden gevraagd. Maar daarmee is de kous niet af. Van bestuursleden mag men verlangen, dat zij zich met éian inzetten voor de instelling, juist ook waar het „de kleur" of het „profiel" van de instelling betreft. Vandaar, dat bij het aantrekken van bestuursleden speciale eisen kunnen worden gesteld.
Wanneer nu bestuursleden moeten worden benoemd vanuit de medewerkers of deelnemers op grond van een wettelijk democratiseringsbesluit, dan moet binnen die regeling het stellen van zulke speciale eisen mogelijk zijn. Het staat instellingen in die situatie dus vrij om van bestuursleden respect en engagement voor de eigen identiteit van de instelling te verlangen.
Naast het belang van democratisering als middel tot grote betrokkenheid speelt er nog een belangrijk element mee. Het is in de realiteit namelijk niet zo, dat elke instelling op levensbeschouwelijke grondslag de eigen identiteit zonder reserves tot uiting brengt. Bijvoorbeeld bij benoemingsprocedures ziet men daar niet altijd kans toe. Daarom kan de democratisering een herijking bevorderen van de beleving van de identiteit. Men zal zich opnieuw kritisch moeten afvragen: is die identiteit nog echt van onszelf? Dit zal heus wel eens leiden tot verlies van restanten van een niet meer levenskrachtige identiteit. Maar daar waar men werkelijk iets waar wil blijven maken van de grondslag zal dit zelfonderzoek bij kunnen dragen tot het actueel en levend houden van levensbeschouwelijke grondslagen van uiteenlopende aard. De vrees voor verlies van de eigen aard kan aldus worden omgezet in meer besef van de waarde van die eigen aard.

Vragen bij het werkstuk

1. *Bent u het eens met de benadering van democratisering, die uitgaat van meer betrokkenheid van de burger zowel in de overheidssector als daarbuiten?*
2. *In welke mate mag de centrale overheid voorschriften stellen voor democratisering in niet-overheids-instanties? Aan welke wijze geeft u de voorkeur; per sector of per algemene regeling?*
3. *Vindt u het waardevol voor de samenleving, dat de eigen aard van instellingen op verschillend maatschappelijk terrein gerespecteerd wordt?*
4. *Vindt u het een goede zaak, dat vertegenwoordigers van de medewerkers en de cliënten zitting krijgen in het bestuur van een particuliere organisatie? Vindt u, dat daarvoor minimumaantallen vereist moeten kunnen worden?*
5. *Vindt u, dat particuliere instellingen voorwaarden mogen verbinden aan de benoeming van bestuursleden op grond van de identiteit van de instelling? Vindt u, dat dit een beletsel vormt voor democratisering?*

De antwoorden dienen **vóór 12 juni** naar de Commissie Werkgroepenwerk te worden gezonden.

Literatuur:

1. Rapport van de Commissie van advies inzake het democratisch en doelmatig functioneren van gesubsidieerde instellingen.
(Staatsuitgeverij 1977) (Rapport commissie van der Burg)
2. Definitief Regeringsstandpunt inzake de aanbevelingen van de commissie-Van der Burg. (5 november 1980. Tweede Kamer 15 360, nr. 18).
3. Program van uitgangspunten van het CDA (artikel 24. 26. blz. 24).
4. Om een zinvol bestaan (Hoofdstuk III)

CDA cursusweek voor jongeren

Politieke onderwerpen, vaardigheidstraining, recreatie waaronder sport-activiteiten, dat zijn de ingrediënten voor de cursusweek welke de Stichting Kader- en Vormingswerk voor jongeren uit het CDA organiseert.

Door de cursus lopen twee centrale lijnen: de **politieke lijn** begint met de grondslag van het CDA en de daaruit ontleende politieke uitgangspunten. Alle volgende vaak politiek actuele zaken die aan de orde komen, worden steeds getoetst aan die grondslag en uitgangspunten. De **vaardigheidslijn** start met de bestudering van vergadermethoden, hoe deze beter te doen verlopen en wat er aan de eigen inbreng kan worden verbeterd. Een en ander wordt dan in een rollenspel of op een andere manier getraind.

Wij willen ons vooral richten op die jongeren, die op een of andere manier in de jongerenorganisatie of in de partij reeds aktief zijn. In het totaal zullen niet meer dan 25 deelnemers aan deze week kunnen meedoen.

Voor de duidelijkheid alle condities nog even op een rijtje:
– Aankomst zondag 5 juli 1981 tussen 18.00 uur en 18.30 uur; vertrek in de loop van zaterdag 11 juli 1981.
– Plaats: Conferentie- en vergadercentrum „De Spaarnberg" te Santpoort.
– Deelname: jonge CDA leden tot 30 jaar.
– Kosten: reiskosten voor rekening van de deelnemers, deelnemersbijdrage *f* 100,– per persoon.

Inschrijven door het invullen van bijgaande inschrijfbon. Na inschrijving zal een bevestiging worden toegezonden met de volledige agenda van de week en het nodige cursusmateriaal.

Inschrijfbon CDA-cursusweek Santpoort

Naam: .....
Voornaam: .....
Adres: .....
Plaats: .....
Leeftijd: .....
Lid van: CDA, CDJA★)
Beroep, studie: .....

★) doorhalen wat niet van toepassing is.

Nog geen deelnemersbijdrage overmaken.
Deze bon zenden aan:
Stichting Kader- en Vormingswerk CDA
Dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag

Voor nadere informatie 070-924461

Er zijn belangrijker zaken dan de auto.

Sterker bedrijfsleven.

Betere toekomst.

Maar je kunt 'n dubbeltje maar één keer uitgeven.

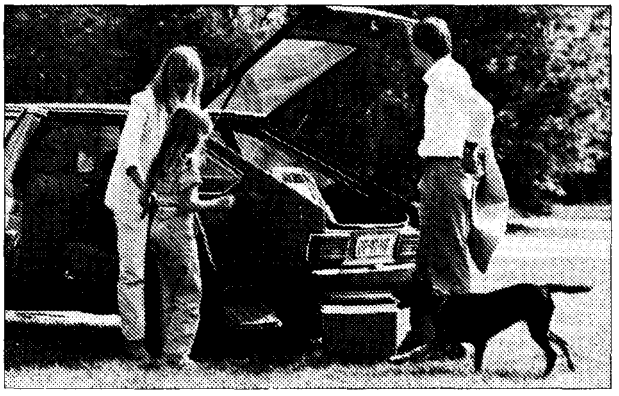

De verkiezingsstrijd ontbrandt in volle hevigheid. Politici proberen ons te overtuigen van het gelijk van hùn partij. Ze willen vooral: òn ze stem. En werven daarnaar door ons duidelijk te maken hoe zij vinden dat Belangrijke Zaken aangepakt dienen te worden.

Opvallend in alle discussies en argumenten is dat zelden of nooit de auto naar voren komt. Al was daar tot voor kort ook weinig reden toe. Immers: er kwamen steeds meer auto's in ons land. En steeds meer automobilisten. Die verbazend gedwee de toenemende achterstand in onze verkeersvoorzieningen slikten. Die zonder morren steeds dieper in de buidel tastten bij elke volgende lastenverzwaring.

Maar: die buidel heeft ook een bodem! Want hoeveel de meeste Nederlanders ook overhebben voor het nut, het gemak en het plezier dat hun auto ze biedt, je kunt een dubbeltje maar één keer uitgeven.

Zoals in 1980 dan oòk overduidelijk bleek. Het negatieve autobeleid, de onbegrijpelijke verhoging van de Bijzondere Verbruiksbelasting, accijnsverhogingen op brandstof, verhoging van wegenbelasting; al deze factoren samen maakten dat de Nederlandse autobranche een véél diepere deuk kreeg dan die in wèlk buurland ook.

Daarom wordt het hoog tijd dat politici èn hun partijen eens gaan beseffen dat zelfs die autobranche kwetsbaar is. Dat gewone mensen die alle lasten voor hun auto uit hun eigen portemonnee moeten betalen, niet méér betalen kunnen. Dat daarmee een gezonde branche in grote problemen komt. Dat er in autobedrijven al een verlies aan arbeidsplaatsen te betreuren valt van 10%!

En dat daarmee een uiterst belangrijk inkomensbestanddeel voor de overheid zèlf aangetast wordt. Zodat de gedachte, dat uit een verhoging van autolasten middelen kunnen vrijkomen voor het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen, niet eens meer kan worden afgedaan als: "het ene gat met het andere stoppen". Het is: twee gaten maken waar er eerst maar één was!

De auto heeft een belangrijke plaats in onze samenleving. Qua vervoersprestatie. Qua werkgelegenheid. Qua belang voor de economie. En qua overheidsinkomen. Dat is nú zo. En dat kan in de toekomst zéker zo blijven. Als er straks tenminste een regering komt die visie genoeg heeft om geen roofbouw te plegen.

Die het gezondhóúden van een kansrijke branche, minstens zo doeltreffend acht als het gezondmáken van andere branches. Die het de gewone mensen niet onmogelijk maakt hun auto te gebruiken. En als er maar volksvertegenwoordigers komen die het algemeen belang hoger achten dan hun partijbelang en hun stokpaardjes.

Zó'n parlement hopen we straks met z'n allen te gaan kiezen.

Blij Dat ik Rij

Een initiatief van BOVAG en R.A.I., postbus 41067, 1009 EB Amsterdam.

Routeschema CDA-Verkiezingstrein

Vanaf 15 mei rijdt de CDA-verkiezingstrein door Nederland. In dit schema is de route opgenomen en de tijden wanneer de trein de genoemde NS-stations aandoet! Uiteraard zijn wijzigingen mogelijk. Kom echter naar de stations!

Vrijdag 15 mei

Route	Aankomst	Vertrek
Middelburg	9.12	11.08
Kruiningen-Yerseke	11.27	11.37
Roosendaal	12.04	12.55
Dordrecht	13.20	15.33
Rotterdam CS	15.48	15.49
Schiedam	15.53	15.54
Den Haag CS	16.14	

Maandag 18 mei

Hilversum	8.20	9.10
		spoor 11
Amersfoort	9.22	11.23
Harderwijk	11.40	15.45
Zwolle	16.08	
		spoor 5

(van 16.20 uur tot 17.00 uur)

Dinsdag 19 mei

	Aankomst	Vertrek
Vanaf 8.30 uur te Zwolle op spoor 14.		
Zwolle		8.57
Meppel	9.15	11.40
Heerenveen	12.03	16.25
		spoor 1
Leeuwarden	16.44	
Spoor 3 tot 17.30 langs perron.		

Woensdag 20 mei

Leeuwarden	10.30	11.09
Grijpskerk	11.44	12.06
Groningen	12.29	17.25
Assen	17.44	18.00

Donderdag 21 mei

Assen	8.16	8.42
Hoogeveen	9.00	11.30
Zwolle	12.01	12.10
Mariënburg	12.42	13.30
Almelo	13.48	16.49
		spoor 2A
Hengelo	17.01	
(spoor 3B tot 17.45 langs perron).		

Vrijdag 22 mei

Hengelo	8.00	8.20
		(spoor 2B)
Deventer	9.00	9.24
Zutphen	9.39	9.49
Arnhem	10.10	14.00
Nijmegen	14.15	15.00
		(langs perron)

Zaterdag 23 mei

Nijmegen	8.15	8.39
		(langs perron)
Venlo	9.38	11.40
Roermond	12.02	12.06
Sittard	12.25	13.11
		(spoor 1B)

Maandag 25 mei

	Aankomst	Vertrek
Weert	8.46	9.01
Eindhoven	9.19	9.30
Tilburg	9.59	
		(spoor 3)
11.54 omrangeren naar spoor 4).		
Tilburg		12.58
		(spoor 4)
's-Hertogenbosch	13.14	14.35
		(spoor 1)

Routeschema CDA-Verkiezingsbussen

Niet alleen per trein maar met een grote hoeveelheid bussen gaat het CDA op zoek naar de kiezer. De routeschema's staan op deze pagina' vermeld. Wijzigingen zowel voor wat betreft tijden, plaatsen en deelnemende kandidaten voorbehouden. Bovendien: elke bus bevat nog meer kandidaten èn verkiezingsmateriaal. Komt dat zien!

Zaterdag 16 mei

Route	Aankomst	Vertrek
Actiebus:		
Leiden (staion)	8.45	9.00
Sassenheim	9.30	10.00
Lisse	10.15	10.45
Hillegom	11.00	11.30
Bennebroek (Linneaushof)	11.45	13.00
Santpoort	13.15	14.00
IJmuiden	14.15	15.00
Beverwijk	15.15	16.00
Deelnemers: Lubbers (ook naar Heemskerk), de Ruiter, de Boer.		
Bus Beuk 1:		
Leiden (Haagsche Schouw)	8.45	9.00
Zoeterwoude	9.30	10.00
Koudekerk	10.15	11.00
Alphen a.d. Rijn	11.15	13.00
Bodegraven	13.30	14.30
Boskoop	15.00	15.45
Deelnemer: De Koning.		
Bus Beuk 3:		
Leiden (Haagsche Schouw)	8.45	9.00
Oegstgeest	9.15	10.00
Rijnsburg	10.15	10.45
Valkenburg	11.00	11.20
Katwijk	11.30	13.00
Noordwijk	13.15	13.40
Noordwijk aan Zee	13.45	14.15
Noordwijkerhout	14.30	15.00
Voorhout	15.15	15.45
Deelnemers: mw. Gardeniers (tot 1 uur), Bukman, Van Lent.		
Bus Beuk 4:		
Leiden (Haagsche Schouw)	8.45	9.00
Voorschoten	9.30	10.00
Voorburg	10.30	11.00
Nootdorp	11.15	11.45
Pijnacker (via Berkel)	12.00	12.30
Bergschenhoek	13.00	13.45
Bleiswijk	13.50	14.15
Zoetermeer	14.30	15.10
Leidschendam (via Stompwijk)	15.35	16.00
Deelnemers: Van der Stee, van der Toorn.		
Bus Beuk 5:		
Haarlem (Centraal) Station, Stadszijde)	9.30	9.50
Haarlem (Smedesstr.)	9.55	10.10
Haarlem (Verwulft)	10.20	10.50
Haarlem (Schalkwijk)	11.15	12.30
Overveen/Bloemendaal	13.10	13.40
Zandvoort	14.00	15.45
Deelnemers: Hermes, de Graaf, mw. Kraaijeveld.		
Bus Beuk 2:		
Gorinchem (Motel)	8.30	10.30
Nieuwegein	11.15	11.45
IJsselstein	11.35	11.50
Montfoort	12.03	12.15
Vinkeveen	12.45	13.00
Amsterdam	13.30	16.00
Deelnemers: Albeda, van Zeil.		

Bus Beuk 6:

Amsterdam (Postjesweg)	9.45	10.00
Amsterdam (Plein 40–45)	10.30	11.30
Amsterdam (Nrd.)	12.00	13.00
Amsterdam (Kamperfoelieweg)	13.30	15.30
Amsterdam (Dam)	16.00	

Deelnemer: Beelaerts.

Maandag 18 mei

Route	**Aankomst**	**Vertrek**
Beuk 1:		
Hilversum (woonwijk)	8.15	9.30
Abcoude	9.50	10.40
Weesp	11.05	12.00
Muiden	12.10	13.15
Almere	14.15	15.45
Lelystad	16.30	18.00

Deelnemers: H. de Boer, van Hulst, Brockx, v. d. Toorn, Hazekamp.

Actiebus:

Hilversum (station)	8.15	8.30
Hilversum (techn. sch.)	8.45	9.30
Bussum	9.45	10.30
Huizen	10.45	11.30
Laren	11.45	12.15
Baarn	12.30	13.15
Bunschoten/Spakenburg	13.40	14.45
Harderwijk	15.30	

Deelnemers: Lubbers, Bukman.

Bus Beuk 2:

Amersfoort	9.15	9.30
Harderwijk	10.00	11.15
't Harde	11.30	12.15
Elburg	12.30	13.30
Dronten	13.45	14.45
Kampen	15.15	16.15
IJsselmuiden	16.20	17.15
Zwolle	17.30	

Deelnemers: de Geus, de Ruiter.

Bus Beuk 4:

Amersfoort	9.30	9.45
Leusden	10.00	10.45
Barneveld	11.15	12.15
Voorthuizen	12.30	13.15
Putten	13.45	14.15
Ermelo	14.30	15.15
Harderwijk	15.30	

Deelnemers: van Leijenhorst, van Trier.

Bus Beuk 3:

Harderwijk	11.30	11.50
Nunspeet	12.30	13.45
Epe	14.00	14.45
Heerde	15.00	15.30
Hattem	15.45	16.45
Zwolle	17.15	

Deelnemers: de Koning, van Amelsvoort.

Dinsdag 19 mei

Route	**Aankomst**	**Vertrek**
Bus Beuk 1:		
Lelystad	8.50	9.00
Kamperhoek	9.15	9.45

Het CDA gooit de beuk erin met deze verkiezingsbus.

Tollebeek, Espel, Creil	9.55	10.45
Lemmer	11.00	11.10
Lemmer (industrieterrein)	11.15	12.00
Sloten	12.15	12.35
Balk (Scholengemeenschap)	12.45	13.30
Koudum (Hoofdstraat)	14.10	14.55
Workum (Bejaardencentrum)	15.10	15.40
Workum (marktplein)	15.45	15.50
Makkum	16.10	16.30
Harlingen	16.45	17.15
Leeuwarden	17.45	

deelnemers: De Ruiter, De Graaf, Van Leijenhorst

Actiebus:

Meppel	9.00	9.20
Nijeveen	9.35	10.40
Wolvega	11.00	12.25
Oosterwolde	12.40	12.50
Appelscha	13.10	14.10
Gorredijk	14.25	15.15
Boornbergum	15.30	15.45
Drachten	15.55	16.45
Opeinde	16.55	17.00
Leeuwarden	17.30	

deelnemers: Van Agt, De Jong, H. de Boer

Bus Beuk 3

Meppel (start)	9.00	
Meppel (terugkomst)	11.30	

(vertrek bus ± 11.45 uur)
deelnemers: De Koning, Kraaijeveld-Wouters, Braks

Beuk 2:

Sneek (station)	8.45	9.00
Sneek (Schaapsmarktplein)	9.15	10.30
Joure (Kerkplein)	11.00	12.15
Bolsward (Broereplein)	13.00	14.00
Wommels	14.15	14.20
Tzum	14.30	15.30
Sexbierum	15.45	16.45
St. Annaparochie	17.00	17.05
Leeuwarden	17.30	

deelnemers: Albeda, Van Zeil, Van Trier

Per auto naar Vlieland: De Graaf
Per auto naar Terschelling: Braks
Per auto naar Ameland: Beelaerts
Per auto naar Schiermonnikoog: Kraaijeveld-Wouters
Ook woensdag bezoeken deze kandidaten de eilanden!

Woensdag 20 mei

Route	**Aankomst**	**Vertrek**
Bus Beuk 1:		
Leeuwarden	8.45	9.00
Stiens	9.15	10.00
Hallum	10.15	11.00
Marrum	11.15	11.20
Ferwerd	11.25	12.00
Holwerd	12.15	13.00
Dokkum	14.00	16.30
Leeuwarden	± 17.00	

deelnemers: De Koning

Bus Beuk 2:

Grijpskerk	11.45	12.00
Kornhoren	12.30	12.35
Marum	12.45	13.15
Leek	13.30	14.00
Roden	14.15	15.00
Peize	15.10	15.30
Eelde	15.40	16.15
Vries	16.35	17.15
Assen (station)	17.30	18.00
Assen (sporthal De Sprong)	± 18.45	

deelnemers: Van Leijenhorst, Van Lent

Bus ESA 1:

Grijpskerk	11.45	12.00
Winsum	12.30	13.45
Baflo	14.00	15.00

Routeschema slotweek

Uithuizen	15.15	16.30
Groningen (station)	17.15	

deelnemers: Van de Toorn, Hermes

Actiebus:

Leeuwarden	8.45	9.00
Hardegarijp	9.15	9.30
Bergum	9.45	10.45
Grijpskerk	11.45	11.55

deelnemers: De Boer, Albeda, Van Leijenhorst

Groningen (station)	12.25	12.35
Appingedam	13.00	14.15
Delfzijl	14.30	15.15
Winschoten	16.00	17.00
Assen (station)	17.45	18.00
Assen (sporthal De Sprong)	18.45	

deelnemers: Van Agt, Albeda, Lubbers

Bus Beuk 3:

Groningen	12.15	12.35
Hoogezand/Sappemeer	13.00	14.15
Veendam	14.30	15.30
Assen (station)	17.45	18.00
Assen (sporthal De Sprong)	± 18.45	

deelnemers: De Boer, De Jong, Brockx

Per auto:

Groningen	12.15	12.35
Haren	13.00	15.00
Groningen (winkelcentrum Paddepoel)	15.30	

deelnemers: De Boer, Albeda, Van Leijenhorst

Donderdag 21 mei

Route	Aankomst	Vertrek

Bus Harmanni:

Assen	8.15	8.30
Borger	9.00	9.30
Emmen	10.15	11.00
Coevorden	11.30	12.00
Mariënberg	12.45	

deelnemers: De Geus, Van Leijenhorst

Bus Fokkens 1:

Assen	8.15	8.30
Smilde	8.50	9.15
Diever	9.45	10.00
Dwingeloo	10.00	10.50
Hoogeveen	11.20	

deelnemers: De Ruiter, Kraaijeveld-Wouters

Actiebus:

Assen	8.15	8.30
Beilen	9.00	9.30
Westerbork	9.45	10.00
Zweeloo	10.15	10.45
Sleen	11.00	11.10
Gees	11.25	11.35

deelnemers: Van Agt, De Graaf

Mariënberg	12.45	13.00
Hardenberg	13.15	14.15
Tubbergen	14.45	15.00
Oostmarssum	15.15	15.50
Denekamp	16.00	16.30
Oldenzaal	16.45	17.30
Losser	17.50	18.30
Enschede	18.45	

Bus Beuk 2:

Hoogeveen	9.00	9.15
Steenwijk	9.45	10.45
Meppel	11.00	12.00
Staphorst	12.15	13.00
Dedemsvaart	13.30	14.15
Ommen	14.30	15.30
Hellendoorn	16.00	18.00
Hengelo	16.30	

deelnemers: Gardeniers, De Jong

Bus Beuk 3:

Zwolle	8.45	9.50
Heino	10.00	10.50
Raalte	11.00	12.15
Heeten	12.25	13.00
Holten	13.10	13.50
Rijssen	14.00	15.30
Deventer	16.00	

deelnemers: Brockx, v. d. Toorn, Van Hulst

Bus Beuk 1:

Mariënberg	8.45	9.00
Den Ham/Vroomshoop	9.20	10.20
Vriezenveen	10.40	11.45
Wierden	12.00	13.15
Nijverdal	13.30	14.45
Borne/Zenderen	15.20	16.30
Hengelo	16.40	

deelnemers: Haars, Van Trier, Van Amelsvoort

Bus De Jager:

Zwolle	8.45	9.00
Emmeloord	10.00	11.30
Urk	11.50	12.45
Brederwiede, Wanneperveen	13.15	15.20
Hasselt	15.40	16.30
Zwartsluis	16.45	17.40
Hengelo	18.30	

deelnemers: Bukman, H. de Boer

CDA campagne

Vrijdag 22 mei

Route	Aankomst	Vertrek

Bus Beuk 1:

Hengelo (station)	8.15	8.45
Goor	9.00	9.45
Haaksbergen	9.55	10.45
Eibergen	11.00	11.20
Groenlo	11.35	11.55
Winterswijk	12.10	12.30
Aalten	12.45	13.10
Terborg	13.25	13.35
Doetinchem	13.45	14.15
Wehl	14.25	14.45
Zevenaar	15.00	15.25
Pannerden	15.30	15.45
Doornenburg (via veerpont)	16.05	16.15
Gendt	16.20	16.30
Bemmel	16.40	17.10
Lent	17.20	17.30
Nijmegen	17.40	

deelnemers: Van Trier, Braks, Van Leijenhorst

Bus Beuk 2:

Hengelo	8.15	8.30
Enschede	8.45	10.15
Lochem	10.45	11.15
Laren	11.25	11.45
Gorssel	12.00	12.15
Warnsveld	12.35	12.50
Vorden	13.05	13.25
Steenderen/Bronkhorst	13.55	14.15
Zutphen	14.35	15.30
Brummen	15.45	16.10
Dieren	16.20	16.45
Rheden	17.00	17.15
Velp	17.25	17.40

Deelnemers: Van Amelsvoort, Beelaerts, Van Lent.

Bus Beuk 3:

Deventer (markt)	8.45	9.15
Twello	9.40	10.25
Tenge	10.45	11.15
Apeldoorn	11.30	16.05
„Woeste Hoeve"	16.25	16.35
Groenendaal	17.00	17.15
Apeldoorn	17.45	

Deelnemers: Lubbers, De Jong.

Bus: Van Dongen 1:

Zutphen	9.15	9.50
Klarenbeek	10.30	10.50
Beekbergen	11.00	11.20
Loenen	11.30	12.00
Hoenderloo	12.25	13.00
Ede	13.30	18.00

Deelnemers: Gardeniers, Bukman.

Actiebus:

Arnhem (station NS)	10.00	10.20
Oosterbeek	10.35	10.50
Wageningen	11.15	11.35
Maurik	12.10	12.25
Culemborg	12.45	13.30
Geldermalsen	13.55	14.15
Buren	14.25	14.40
Tiel	14.50	15.25
Kesteren	15.40	15.45
Zetten	16.05	16.10
Andelst	16.20	16.35
Elst	16.55	17.20
Nijmegen	17.45	

Deelnemers: Van Agt, De Geus.

Bus Van Dongen 2:

Arnhem (station NS)	10.00	10.20
Arnhem	10.25	13.15
Huissen	13.30	14.35
Duiven	14.40	15.10
Westervoort	15.15	15.45
Doesburg	16.05	16.45
Nijmegen	17.45	

Deelnemers: Brockx, Albeda.

Zaterdag 23 mei

Route	**Aankomst**	**Vertrek**

Actiebus:

Nijmegen	8.30	8.40

Mook	9.00	9.30
Venray	10.05	11.00
Horst	11.15	11.35
Helden/Panningen	12.00	12.30
Weert	12.45	13.40
Thorn	14.00	15.00
Maastricht	15.45	19.00
Kerkrade (Rodahal)	19.30	

Deelnemers: Lubbers, Van Amelsvoort, Van Trier, Van der Toorn, de Ruiter, H. de Boer, de Graaf.

Bus Beuk 1:

Venlo (stadhuis)	10.15	10.40
Blerick	10.50	11.15
Venlo (stat.)	11.30	11.40
Sittard (Markt)	12.30	14.00
Geleen (Rijksweg-Centrum)	14.10	15.15
Brunssum	15.50	16.50
Heerlen	17.00	17.35
Rolduc	17.50	19.20
Kerkrade	19.30	

Deelnemers: Van Agt, Van Leijenhorst, Hazekamp, Bukman, Hermes.

Bus Jacobs:

Venlo	9.30	9.50
Tegelen	10.00	11.00
Reuver	11.10	11.30
Roermond	12.00	12.45
Hoensbroek	13.15	16.30
Schaesberg	16.45	17.45
Rolduc	17.50	19.20
Kerkrade	19.30	

Deelnemers: de Koning, Kraaijeveld-Wouters, Braks, Beelaerts, de Jong, van Zeil, van Lent.

Maandag 25 mei

Route	**Aankomst**	**Vertrek**
Bus Beuk 2:		
Weert	8.30	9.00
Someren	9.30	10.15
Gemert	11.00	13.30
Deurne	14.00	15.15
Helmond	15.30	17.30
Den Bosch (Brabant Hallen)	17.45	

Deelnemers: Lubbers, de Geus, Hazekamp, de Jong, van Trier.

Bus Beuk 1:

Eindhoven (Station centrumzijde)	9.00	9.30
Eersel	10.15	11.15
Bladel	11.30	13.30
Budel	14.00	15.00
Maarheze	15.15	16.45
Den Bosch (Via Leende)	17.30	

Deelnemers: Hermes, Braks, de Graaf, van der Stee, Haars.

Actiebus:

Eindhoven (station centr. zijde)	9.00	9.25
Eindhoven (St. Jozefziekenh.)	9.45	10.45
Eindhoven (Piazza-winkelcentr.)	11.00	11.20
Eindhoven (Sch. van Cons. ber.)	11.30	12.15
Eindhoven (Techn. Sch.)	12.20	13.00
Veldhoven	13.30	14.00
Nuenen	14.30	15.00
Den Bosch (Prov. huis)	16.00	16.15
Den Bosch (Markt of fabr.)	16.30	17.15
Den Bosch (Brabanth.)	17.30	

Deelnemers: Van Agt, de Koning, van Hulst, Kraaijeveld-Wouters, van Lent.

Bus

Eindhoven (st. centr. zijde)	9.00	9.30
Vierlingsbeek/Venray	10.15	10.20
Boxmeer	10.45	11.30
Cuyk	11.45	12.45
Uden	13.10	15.30
Oss	16.00	17.30
Den Bosch (Brabanthallen)	18.00	

Deelnemers: De Ruiter, Gardeniers, H. de Boer, van der Mei, van Zeil, Brockx.

Bus

Tilburg (st. NS)	9.45	10.15
Tilburg (verpl. huis of dienstencentr.)	10.30	12.00
Tilburg (detailh. school)	12.15	13.15
Waalwijk	14.00	16.00
Den Bosch (via Drunen en Vlijmen)	17.30	

Deelnemers: Albeda, van Leijenhorst, Bukman, v. d. Toorn, Beelaerts, van Amelsvoort.

Lees een krant met overtuiging

BON VOOR TWEE WEKEN TROUW GRATIS.

Noteer mij als abonnee op Trouw. De eerste twee weken ontvang ik alle nummers van Trouw gratis. (f 8,25 wordt met de eerste acceptgirokaart verrekend.)

Naam: _____

Adres: _____

Postcode/Plaats: _____

Deze bon in open envelop zonder postzegel zenden aan: Trouw, Antwoordnummer 2792, 1000 PA Amsterdam. Bellen kan ook 020-659388

CDA

Een week na Avro Televiziers documentaire over

SOMALIË...

Weet u het weer?
We vergeten zo snel, en deze advertentie valt in het niet bij de grote stroom informatie die op u afkomt.

Even een herinnering.
Medische teams van TEAR FUND werken, ook vandaag, onder de honderdduizenden vluchtelingen in Somalië.
In de documentaire werden enkele teamleden geïnterviewd.

Dit medische werk heeft uw steun hard nodig.

Internationaal Evangelisch Hulpfonds

TEAR FUND

Giro 41400
Postbus 156, 3940 AD Doorn.
Tel. 03430-5030.

Zend mij informatie over Tear Fund ☐

Zend mij in het vervolg het gratis tweemaandelijks blad Tear Front ☐

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: ..... CDA

Herdenken of nadenken?

Fascisme, wat is dat precies?
Zes-en-dertig jaar na de bevrijding wordt er weer meer over dit verschijnsel gepraat dan ooit, ook aan de VU. Daar was de vraag het afgelopen jaar meer dan een theoretisch probleem. Een feitenrelaas daarover in het nieuwe nummer van VU-magazine.

VU MAGAZINE
'n opinieblad waar studie achter zit!

BON
Noteer ook mij als abonnee op VU-magazine voor f 23.50 per jaar.
Naam: .....
Adres: .....
Woonplaats: .....
Datum: .....
Handtekening: .....
Opsturen aan VU-magazine, antwoordnr. 1771, 1000 SN Amsterdam. Géén postzegel!
CDA

OV bank

N.V. ONDERLINGE VOORZORG VAN 1894
bank voor ambtenaren

Zonnehof 1
Amersfoort
tel. 033 - 64 49 22
(na 18.00 uur 033 - 17 2 66)

PERSOONLIJKE LENINGEN

Snel en diskreet voor (semi) overheidspersoneel in vaste dienst, tegen rente beneden de wettelijke tarieven. Tussentijdse verhogingen en/of overname elders lopende verplichtingen mogelijk. Kontant geld. Kwijtschelding bij overlijden.

ENKELE VOORBEELDEN:

Netto in handen	Maandelijkse aflossing 24 mnd	48 mnd	60 mnd	Rente doorl. krediet
f. 5.000,-	f. 245,-	f. 142,-	f. 121,-	1,3 %
f. 10.000,-	f. 485,-	f. 275,-	f. 234,-	1,2 %
f. 15.000,-	f. 727,-	f. 414,-	f. 350,-	1,2 %
f. 20.000,-	f. -------	f. 550,-	f. 467,-	1,2 %
f. 25.000,-	f. -------	f. 690,-	f. 585,-	1,15%

* Alle bedragen zijn vermeld in gehele guldens.
* Wijzigingen voorbehouden.

Bel bovenstaand nummer of schrijf (zonder postzegel) naar O.V. Bank, antwoordnummer 173, 3800 VB Amersfoort en u ontvangt vrijblijvend dokumentatie met uitgebreide tabel.

Ook voor doorlopend krediet!!

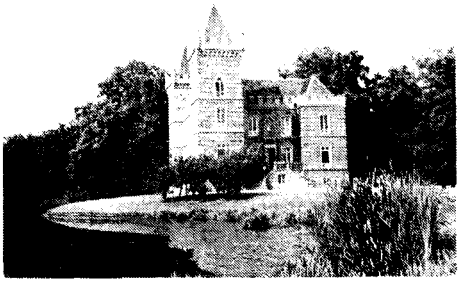

INTERNATIONALE SCHOOL BEVERWEERD

Internaatsschool voor 130 jongens en meisjes van 12-18 jaar biedt een all-round opleiding van hoofd, hand en hart

De Nederlandse school leidt op voor:
- diploma mavo
- toelating tot de 4e klas havo
- toelating tot de 4e klas atheneum

De Anglo-Amerikaanse afdeling leidt op voor:
- toelating tot U.S. colleges
- Internationaal Baccalaureaat examens

Een I.B. certificaat geeft toelating tot een aantal over de gehele wereld verspreide universiteiten w.o. Nederlandse. De Anglo-Amerikaanse afdeling kan ook aantrekkelijk zijn voor leerlingen met 3 jaar havo of atheneum en een goede kennis van de Engelse taal.

De school biedt daarbij nog:
- een uitgebreid sportprogramma
- een keuze uit vele kreatieve vakken
- een efficiente studiebegeleiding

Brochure en verdere informatie bij de direkteur, Ir. A. van der Wal.
INTERNATIONALE SCHOOL BEVERWEERD
Kasteel Beverweerd, Werkhoven - 2765, Tel. 03437-341

Spreekbeurten

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
18 mei		
	Montessori Lyceum	
13.30 uur	N. Bredastraat 5	W. J. Deetman
	Den Haag	
20.00 uur	Mariahoeve	A. B. M. Frinking
	Den Haag	
	Aikes-Tallenhuis	
20.00 uur	Schoonebeek	W. A. Mateman
	Stedelijk Gymnasium	
	Fruinlaan	J. J. P. de Boer
	Leiden	
	Hazerswoude	P. J. Biesheuvel
	Zevenhuizen	J. Schouten
	Maassluis	Vergeer
20.00 uur	De Ontmoeting	
	Emmeloord	P. van Zeil
20.00 uur	Bunnik	J. van Houwelingen
	Bergum	F. Borgman
	LIJSTTREKKERDAG	
20.00 uur	ALKMAAR	mr. A. A. M. van Agt
		Hermes en H. de Boer
	Vormingscentrum	
9.30 uur	Kerkrade	M. v.d. Zwaag
20.00 uur	Stramproy	R. Oomen
	Nederweert	R. v.d. Linden
	Huissen	H. v.d. Broek
20.00 uur	Groenlo	A. G. W. J. Lansink (forum)
20.00 uur	Elburg	Beelaerts v. Blokland
20.00 uur	Barneveld	R. B. R. de Geus
20.00 uur	Maasdriel	R. F. M. Lubbers
	Aduard	J. van Noord
	Veendam	B. de Vries
	Groningen	mw. Janmaat (forum)
	Vlachtwedde	Th. M. Hazekamp
	Dongen	P. A. M. Cornelissen
	Middelbeers	P. A. M. Cornelissen
	Cuyck	mw. Kraaijeveld-Wouters
	Den Bosch	mw. Gardeniers, mw. Chorus
	(Vrouwenberaad)	mw. Cornelissen
	Heeswijk-Dinther	mw. Gardeniers
	Berkel-Enschot	H. Driessen, J. Scholten
		H. Aarts
	Sch. gem. Melanchton	
	v. Bijnkershoekweg 97	A. Gerritsen (forum)
	Rotterdam	
20.00 uur	Bergum	F. Borgman
20.00 uur	Oude Posthuis	
	Berenweg	V. N. M. Korte-v. Hemel
	Heemstede	
20.00 uur	De Goede Rede	
	Almere	M. B. M. J. van Vlijmen
20.00 uur	POC Weesp	J. W. van Hulst
	Jeugdsoos	
	in de bocht	
	Goor	H. Schartman
	Nieuwleusen	S. C. Weijers

CDA campagne

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
	Staphorst	H. Wisselink
	Zwolle	J. de Koning, v. Amelsfoort
	avondmanifestatie	G. v. Leijenhorst
	Lelystad	J. de Ruiter, G. Brokx,
	avondmanifestatie	R. v.d. Toorn
	Hardenberg	P. Bukman
	Jongerensoos	
	Delden	A. Ossevoort-Koebrugge
	Udenhout	J. N. Scholten
20.00 uur	Ermelo	J. Krajenbrink
20.00 uur	Stiens	
	's Landswelvaren	S. Faber
	„De Olden Maten"	
14.00 uur	Werkhorst 30	P. Mulder-van Dam
	Meppel	
20.00 uur	Sch. gem. Pr. Juliana	A. Doelman-Pel
	Groningen	
19 mei		
	„Zandvliet"	
10.00 uur	Bezuidenhoutseweg 40	J. van Iersel
	Den Haag	
20.00 uur	„De Boerhoorn"	
	Zuidwolde	B. J. M. Hermsen
	Studentenvereniging	
	Minerva	
20.00 uur	Breestraat 50	J. J. P. de Boer
	Leiden	
	Capelle a/d IJssel	P. B. R. de Geus
	Leiden	mw. Gardeniers
	Alphen a/d Rijn	W. J. Deetman
	Zwijndrecht	P. Bukman
	Hoge Landbouwschool	
	Dordrecht	P. v.d. Sanden
	Kath. St. v. Soc. Cult.	
	werk „De Stoof"	
	Troelstraweg 129	mw. Bot-van Gijzen
	Dordrecht	
	Bernisse	B. de Vries
	Naaldwijk	P. v.d. Sanden (forum)
	Papendrecht	C. P. van Dijk (forum)
	Hoek van Holland	A. B. M. Frinking
	Utrecht	G. C. van Dam
	Houten	B. Bakker
	LIJSTTREKKERDAG	van Agt, v. Leijenhorst,
	LEEUWARDEN	J. de Ruiter, de Graaf
	Zaanstad	R. F. M. Lubbers
	Heerhugowaard	S. J. M. Dijkman
	Langedijk	G. Gerritse
	Cultureel Centrum	

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
20.00 uur	Begijne	R. v.d. Linden, F. Wolters
	Venlo	Tiemstra
20.00 uur	Geleen	W. Paulis
14.00 uur	Apeldoorn	J. van Houwelingen (forum)
20.00 uur	Apeldoorn	J. van Houwelingen
	Titus Brandsmacollege	D. Cornelissen
	Oss	
	Someren	J. N. Scholten, H. Aarts
	Baarle-N.-Alphen	G. Brokx
	Haaren	v. Amelsvoort, Th. Steenkamp
		T. Arts-Kuppens
	Etten-Leur	Steenkamp
20.00 uur	„De Baai" Baai 154	
	Nuenen	P. A. M. Cornelissen
	Ganzenhoef	
20.00 uur	Amsterdam	P. H. van Zeil
	School v. Ber.onderw.	
	De Windroos	F. J. v.d. Heijden
	Benthemstraat 6	(forum)
	Rotterdam	
	Nieuw Unicum	
20.00 uur	Zandvoort	F. Laning-Boersema
20.00 uur	Mendelcollege	
	Haarlem	Gualthérie van Weezel
20.00 uur	Jongerencentrum Blieb	
	Aalsmeer	F. Borgman
20.00 uur	't Spant	
	Bussum	V. M. N. Korte-v. Hemel
20.00 uur	C.O.C.	
	Hoorn	M. B. M. J. v. Vlijmen
20.00 uur	Jeugdraad Hilversum	A. G. W. J. Lansink
	Glanerbrug	H. J. Schartman
	Bathmen	L. de Graaf
	Vriezenveen	J. C. Wolthuis
	Millingen	H. v.d. Broek
20.00 uur	Wemeldinge	
	Dorpshuis	H. Eversdijk
20.00 uur	Zoetermeer	van Heel-Kasteel
20.00 uur	Gebouw Rehoboth	
	Kerkplein 7	J. Krajenbrink
	Stolwijk	
20.00 uur	Vita Nova	
	Middelstum	J. de Koning
	Oosterwolde	S. Faber
20 mei		
	„De Spreng"	
20.00 uur	Vredeveldsweg 57	LIJSTTREKKERDAG
	Assen	
	„Mallegat"	
20.00 uur	Voorstraat 83	W. J. Deetman
	Katwijk	
20.00 uur	Vlaardingen	J. de Koning
	Marnixlaan 19	
	„Het Groenewoud"	
20.00 uur	Weert	M. van Soest
14.00 uur	Nederlands Congresgeb.	R. v.d. Linden
	Den Haag	
	Vormingscentrum	
9.30 uur	Kerkrade	M. Vleugels-v.d. Hoeven
14.30 uur	Markt Venlo	Th. Stroeken

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
20.00 uur	Velp	H. v.d. Broek
20.00 uur	Heerde-Wapenveld	G. Braks
	„De Molenberg" Delfzijl	W. Albeda
	Hotel de Kruisweg	H. A. de Boer
	Marum	
	„Concordia"	mw. J. G. Kraaijeveld
	Baflo	
	„Esborg"	R. F. M. Lubbers
	Scheemda (Winschoten)	
	„Ducdalf"	
	Veendam	P. B. R. de Geus
	Aalburg	J. Scholten en H. Aarts
	Veldhoven	P. van Zijl
	Erp	mw. M. Leyten
	Oss	P. A. M. Cornelissen
	Boxtel	J. N. Scholten
	Helmond	M. Chorus-Menken
	Eersel	Th. Steenkamp
	Spes Bona	
	Dalweg 1	M. Gardeniers
	Rotterdam	
14.30 uur	Pius X College	M. B. M. J. v. Vlijmen
	Beverwijk	
20.00 uur	Het Hof van Holland	V. N. M. Korte-v. Hemel
	Hilversum	
20 mei		
	Dedemsvaart	H. J. Schartman
	Thijcollege	H. J. Schartman
	Oldenzaal	
	Hengelo	J. Buikema
	Asperen	A. B. M. Frinking
10.00 uur	Oostburg	H. Eversdijk
20.00 uur	Het Anker	
	Vlissingen	H. Eversdijk
10.00 uur	NSAV congres	
	Utrecht	mw. Gardeniers
5.00 uur	P.C. Hooftprijs	
	Muiderslot	mw. Gardeniers
21 mei		
	HBOJ	
13.00 uur	de Ruyterstraat 36	H. F. Happel
	Den Haag	
13.45 uur	dr. Nassaucollege	H. Woldring (forum)
	Assen	
20.00 uur	Hotel Meursinge	J. van Noord (forum)
	Westerbork	
	Waddinxveen	R. F. M. Lubbers
	Leidschendam	P. v.d. Sanden
	Pijnacker	J. de Koning
	Brielle-Ridderkerk	mw. Bot-van Gijzen
	CDA-vrouwenberaad	
	Utrecht	A. C. H. M. de Kok
	Nieuwegein	Beelaerts van Blokland
20.00 uur	Hertenheim	W. Paulis, R. Oomen
20.00 uur	Schinnen	J. van Iersel
20.00 uur	Scherpenzeel	P. Bukman
	Tilburg	P. A. M. Cornelissen
	Sprang-Capelle	H. Aarts, J. Scholten, A. Driessen
16.00 uur	Den Bosch	G. Braks
	Eindhoven	A. van Baars

Datum en aanvang	Plaats	Spreker
	Eindhoven (Effenaar)	R. Bosch, M. Mesch
20.00 uur	Nederhorst den Berg	F. Borgman
	Tubbergen CDJA	W. v.d. Camp
	Ommen	G. v. Muiden
	Vollenhove	M. Smits
	AVONDMANIFESTATIE	R. v.d. Toorn
	DEVENTER	G. Brokx, J. de Geus
	AVONDMANIFESTATIE	J. de Ruiter, G. v. Leijenhorst
	ENSCHEDE	L. de Graaf
	LIJSTTREKKERDAG	Gardeniers, Van Agt,
	HENGELO	de Boer, de Jong Ozn.
	Echteld-Kesteren	W. Mateman
	Kootwijkerbroek	H. v.d. Broek
20.00 uur	Zeldenrust college	H. Eversdijk
	Terneuzen	
20.30 uur	De Hoeksteen	
	Vinkhuizen	C. Hoogstraten
	Schoonrewoerd	J. de Leeuw
20.00 uur	Naaldwijk	mw. van Heel-Kasteel
22 mei		
20.00 uur	Hotel Talans	mw. Gardeniers
	Coevorden	
9.30 uur	prof. Kohnstammschool	H. Bouwers
	Assen	
	Lisse	D. F. v.d. Mei
	Leimuiden	W. J. Deetman
	Wijkavond Geref. Kerk	mw. Bot-van Gijzen (forum)
	Dordrecht	
	Sliedrecht	H. A. de Boer
	Leusden	P. B. R. de Geus
	Patronaat Tegelen	
	Spoorstraat 60	F. Wolters
	Brunssum	M. v.d. Zwaag
	Vormingscentrum	
9.30 uur	Kerkrade	J. Schreurs
	Maastricht	R. v.d. Linden
v.a.	LIJSTTREKKERDAG	v. Trier, de Ruiter, Brokx
14.00 uur	NIJMEGEN	A. A. M. van Agt
20.00 uur	Apeldoorn	R. F. M. Lubbers
20.00 uur	Winterswijk	Beelaerts v. Blokland
20.00 uur	Geldermalsen	W. Albeda
	Leek	B. de Vries (forum)
	Tilburg	R. Bosch
	Heesch	G. van Leijenhorst
	Andel	J. N. Scholten
	Breda	A. Appels
	Breda	E. Winsemius
	CDJA Rotterdam	J. van Houwelingen
	Koinonia	M. Beinema
	Mauritsweg 29	J. de Leeuw
20.00 uur	Hoofddorp	F. Borgman
	Poeldijk	P. v.d. Sanden
	Enschede	J. Buikema
20.00 uur	Arnemuiden	H. Eversdijk
	Hardegarijp	S. Faber
23 mei		
10.00 uur	„De Tinck"	B. Hermsen, H. Faber
	Hoogeveen	J. van Noord

Datum/ aanvang	Plaats	Spreker
20.00 uur	„De Stadsherberg"	G. Gerritse
	Assen	
20.00 uur	Keulen	C. A. B. v.d. Hout (forum)
12.00 uur	Oud-Beijerland	P. v.d. Sanden
20.00 uur	SLOTMANIFESTATIE	
	Rodahal	A. A. M. van Agt e.v.a.
	Kerkrade	
10.00 uur	Simpelveld/Bocholtz	A. A. M. van Agt, e.v.a.
	Apeldoorn	W. Mateman
	Delfzijl	mw. Janmaat (forum)
	Binnenstadsdag	Van Dijk, Gerritsen
	Rotterdam	De Kwaadsteniet,
		v.d. Heijden
	Winkelcentrum	
13.00 uur	Diemen	F. Borgman
	Sociaal Cultureel	
	Centrum	H. J. Schartman
	Haaksbergen	
	Midden-Brabant	J. N. Scholten
	Hengelo	J. Buikema
14.00 uur	Delfzijl	J. van Dijk (forum)
	Maassluis	J. de Leeuw
11.00 uur	Borsselen/Wisse	mw. Gardeniers
14.30 uur	De Stenge	
	Heinkenszand	mw. Gardeniers
20.00 uur	Kerkrade	mw. Gardeniers

NCOV

Centrale organisatie voor ondernemers in het midden- en kleinbedrijf.

Al meer dan 60 jaar behartigt het NCOV de belangen van bij haar aangesloten vakorganisaties, regionale organisaties en ondernemersverenigingen op nationaal, provinciaal en plaatselijk niveau.

Met verschillende diensten staat het NCOV de ondernemers in het midden- en kleinbedrijf met raad en daad ter zijde, zoals:

- *de juridische dienst*
- *de bedrijfseconomische voorlichtingsdienst*
- *personeelsconsulenten*
- *de diensten ruimtelijke ordening en regionaal beleid*

Het Nederlands Christelijk Ondernemersverbond

vraagt een

administrateur (m/v)

Funktie-informatie:
- verzorgen van de financiële administratie en begrotingsbewaking
- voorbereiden van begrotingen en het financiële jaarverslag;
- samenstellen van periodieke overzichten;
- werkzaamheden t.a.v. inning van contributies etc.

Funktie-eisen:
- MBA of gelijkwaardige opleiding;
- ervaring in een soortgelijke funktie;
- positieve instelling m.b.t. christelijk sociale organisaties;
- studie SPD strekt tot aanbeveling

Geboden wordt:
- salariëring afgeleid van de regeling voor het overheidspersoneel;
- afwisselende funktie in een dynamisch werkklimaat

Sollicitaties binnen 14 dagen richten aan: Algemeen Secretaris NCOV, Treubstraat 25, 2288 EH Rijswijk ZH. Inlichtingen over de funktie bij: N. Schouten (tel. 070-992722).

en als het om buizen gaat kies dan voor Van Leeuwen Buizen dan zit u zéker goed!

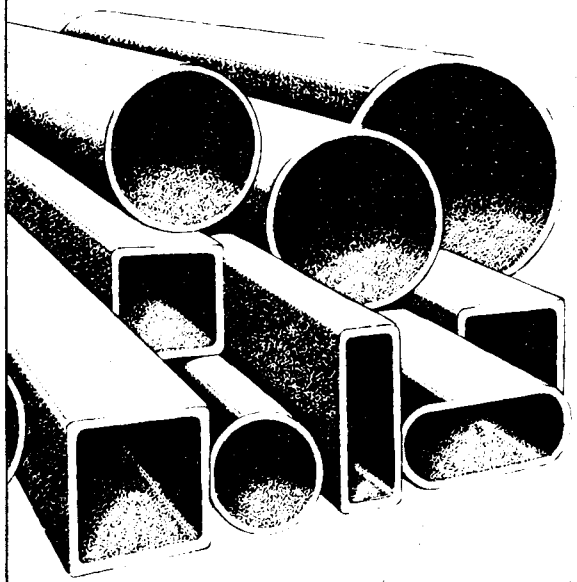

Van Leeuwen levert stalen buizen. Voor alle denkbare doeleinden.

Naadloze en gelaste buizen. Dunwandige en dikwandige buizen. Ronde en geprofileerde buizen. Verzinkt, gemenied, geasfalteerd of met kunststof bekleed. U zegt het maar. Met diameters van 4 millimeter tot meer dan 5 meter. In lengten of op maat gezaagd.

Van Leeuwen houdt méér dan 8.000 verschillende soorten voor u in voorraad. En alle denkbare hulpstukken. Snel uit voorraad leverbaar.

Dagelijks rijden Van Leeuwen wagens door heel Nederland. Vestigingen zijn er in vele landen. Van Leeuwen is dus altijd in de buurt. Daarom is voor Van Leeuwen geen opdracht te groot, maar ook nooit te gering.

't is goed werken met VAN LEEUWEN

Buizen • Fittings • Flenzen • Lasbochten

Postbus 1 - 3330 AA Zwijndrecht, Holland.
Tel. (078) 11 59 11 (70 lijnen) Telex 29176 (15 lijnen).

Hoofdkantoor:
P. VAN LEEUWEN Jr's BUIZENHANDEL B.V.
Zwijndrecht

Dochtermaatschappijen:
VAN LEEUWEN BUIZEN
Vilvoorde bij Brussel - België
HUSTINX S.A.
Herstel bij Luik - België
LIONTUBE S.A.
Chalette sur Loing en Arles - Frankrijk
LEON TUBOS S.A.E.
Alcala de Henares - Spanje
LION TUBE & STEEL COMPANY
Londen en Middlesbrough - U.K.
VAN LEEUWEN PIPE AND TUBE CORP.
Houston, New Orleans, Corpus Christi - U.S.A.
VAN LEEUWEN PIPE AND TUBE (PTY) LTD.
Durban, Johannesburg, Kaapstad - Zuid Afrika
VAN LEEUWEN PIPE & TUBE (FAR EAST) PTE. LTD.
Singapore - Maleisië
P. VAN LEEUWEN Jr's BUIZENHANDEL
Sharjah en Abu Dhabi - U.A.E.
VAN LEEUWEN PIPE & TUBE CORP. N.V.
Curaçao - N.A.

1E JAARGANG NO. 33 – 23 MEI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

Dries van Agt in Kijkduin

foto Nick Morelis

Wat het CDA wil met de volkshuisvesting
Albeda en Van der Meulen in discussie
Interviews met Ruud Lubbers en Klaas de Jong

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Verder in dit nummer

	pagina
Commentaren	3, 5, 7
Gesprek campagneleider	3
Campagneweekboek	10,11
Campagne-impressies	12
Zwart Wit	14
De Kwaadsteniet: „geen hoge dunk"	20
Deetman: de financiering va . het onderwijs	21
Zo gezegd in de campagne	24, 25
CDJA	26, 27
Uw mening	28, 29
Spreekbeurten en slotmanifestatie Den Bosch	31

Inhoud

CDA over wonen

Het huurbeleid van het CDA voor de komende periode wordt uiteengezet door staatssecretaris Brockx en puntsgewijs door lijsttrekker Van Agt ..... pagina 4 en 5
Kamerlid Dijkman legt uit dat stadsvernieuwing een (noodzakelijke) hoge prioriteit dient te hebben ..... pagina 7
Ten slotte bespreekt Wil van den Bos het onlangs verschenen boek van de Amsterdamse wethouder Schaefer en vergelijkt dit met het CDA-program ..... pagina 6

Interviews met Ruud Lubbers en Klaas de Jong

Fractievoorzitter Ruud Lubbers over het CDA als volkspartij, loyalisme, het CDA-program, de formatie en campagnes van de verschillende partijen ..... pagina 16-19

Klaas de Jong heeft zes jaar lang en in twee kabinetten als staatssecretaris van onderwijs gewerkt. Een vraaggesprek over wat hij heeft kunnen doen en wat hij van wezenlijk belang vindt voor het onderwijs ..... pagina 8 en 9

Albeda en Van der Meulen

Minister Albeda heeft een flink aantal punten vanuit de verschillende partij-programs op een rijtje gezet onder het motto: „als ik de formateur tegenkom". CDActueel geeft hiervan een samenvatting. CNV-voorzitter Harm van der Meulen geeft een korte reactie ..... pagina 12 en 13

Vrijwilligerswerk

Staatssecretaris Jeltien Kraaijeveld geeft op basis van het CDA-program haar visie op de betekenis en omvang van het vrijwilligerswerk. Redactielid Annelies van den Beld belicht in dit kader de praktijk van het vrijwilligerswerk ..... pagina 22 en 23

CDA-campagneleider Ries Smits:

„Verkiezingsstrijd geconcentreerd op laatste dagen"

„De verkiezingsstrijd concentreert zich ditmaal voor het eerst op de laatste weken en dagen voor de verkiezingen. Dat is een nieuwe ontwikkeling, want vroeger strekten de campagnes zich over een veel langere tijd uit. Opvallend is ook, het zeer klein aantal raamaffiches, waarmee deze verkiezingscampagne wordt ondersteund".

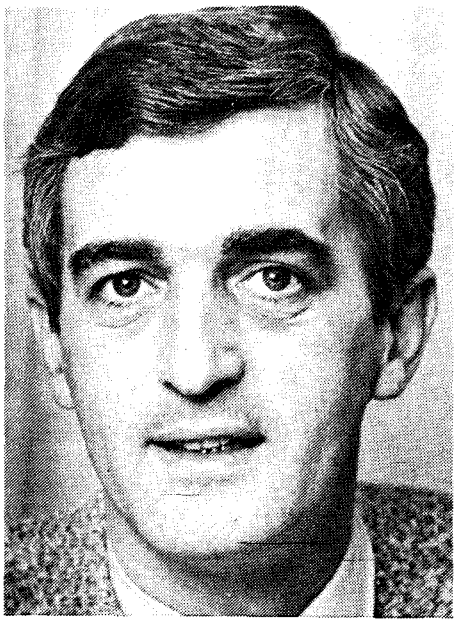

Dat laat de CDA-campagneleider drs. Ries Smits desgevraagd aan CDActueel weten. Hij spreekt van een totaal nieuwe benadering, die zich ditmaal voor het eerst heel duidelijk heeft gemanifesteerd.
Onderdeel daarvan is de belangrijkere rol dan vroeger van t.v., radio en kranten in de verschillende campagnes.
Daarentegen is de rol van het eigen papieren materiaal, zoals affiches, folders etc. minder groot geworden.
Smits wijst op een aantal Amerikaanse onderzoeken en op recente literatuur waaruit blijkt, dat dit soort ondersteunend materiaal per saldo weinig stemmen oplevert. „Het blijkt eigenlijk alleen maar een functie te vervullen voor de herkenbaarheid naar de eigen leden toe. Die kunnen daardoor worden geënthousiasmeerd om aan de verkiezingscampagne mee te doen."
Een nieuw element in de campagne is ook de beperking van het aantal grote verkiezingsdebatten. Ook in CDA-kring heeft men dat zeer zorgvuldig en selectief benaderd. Het valt de campagneleider van het CDA op, dat de andere partijen in hun campagnes zo weinig aandacht hebben besteed aan de jongeren, vrouwen en aan het emancipatiebeleid.
Het CDA heeft daar wel de nodige nadruk op gelegd.
Ries Smits is bijzonder tevreden over het overleg met de campagneleiders van andere partijen, dat een paar maal heeft plaatsgevonden. Daarin werd o.a. gesproken over de deelname aan verkiezingsforums, het begin van de campagne, radio- en t.v.-debatten en over eventuele ordeverstoringen tijdens verkiezingsbijeenkomsten.
Volgens Smits heeft CDA-lijsttrekker Dries van Agt tot nu toe een sterke en prima campagne gevoerd. Vooral naar inhoud, maar ook naar vorm. Hij noemt het „volstrekte onzin" dat, wat in artikelen werd gesuggereerd, Van Agt zijn eigen gang zou gaan in de campagne. „Organisatorisch en inhoudelijk houdt hij zich volledig aan de gemaakte afspraken."
De campagneleider van het CDA vindt, dat tijdens een volgende campagne bij het CDA een paar zaken anders moeten worden geregeld. Op de eerste plaats moet veel eerder met de voorbereidingen worden begonnen. Een tweede belangrijk punt is, dat het Centraal Verkiezingscomité van het CDA, het kloppend hart van de CDA-campagne moet worden gesplitst in een organisatorisch-technische „poot" en een politieke „poot". Verder zal, aldus Smits in een voorlopige reactie, het campagnebeleid nog wat meer centralistisch moeten worden gevoerd. Alleen op deze manier kunnen de zaken over het hele land nog iets beter worden gecoördineerd, doublures werden voorkomen en eventuele extra accenten werden ingevoerd. Van essentieel belang vindt Smits ook, dat de partijen meer dan tot nu toe in contact treden met kritische groepen, met de niet-kiezers. Momenteel gaat het vaak om „preken voor eigen parochie".
De slotverkiezingsbijeenkomst van het CDA zal aan de vooravond van de verkiezingsdag worden gehouden in Den Bosch met vertegenwoordigingen uit het hele land, een Poolse en een Mexicaanse zanggroep, een steelband en vaandelzwaaiers. Dries van Agt en Piet Bukman zullen het woord voeren voor een gehoor van o.m. een groot aantal prominente CDA-ers.
De verkiezingsavond houdt het CDA, met het volgen van de uitslagen etc., in Pulchri Studio aan het Lange Voorhout in Den Haag.

B. P.

commentaar

Geestelijken

Geestelijken hebben in ons land een belangrijke bijdrage geleverd aan het sociale en politieke leven. Onder de voortrekkers van emancipatiebewegingen van verschillende volksdelen vindt men – naast anderen – predikanten en priesters. Aan de totstandkoming van velerlei maatschappelijke organisaties op het gebied van gezondheidszorg, reclassering, vakbeweging, woningbouw, onderwijs en zwakzinnigenzorg is hun naam verbonden. Zij deden dat vaak omdat zij – evenals bijvoorbeeld artsen of onderwijzers – door hun werk geconfronteerd werden met het falen en het onrecht in de maatschappij; zij zagen hun ijveren voor deze zaken als logisch gevolg van het liefdegebod.
Sommigen van hen hebben zich op het terrein begeven waar de inrichting van een rechtvaardige samenleving in de eerste plaats gestalte kon krijgen: het terrein van de politiek. De Nederlandse parlementaire geschiedenis dankt er beroemde namen aan.
Schaepman, Nolens, Kuyper, Talma, Domela Nieuwenhuis, Slotemaker de Bruïne, Van der Voort van Zijpp, Brummelkamp, Donner, Stokman, Fokkema, Beaufort, Van der Zaal.
Deze mensen deden hun parlementaire werk niet als formele representanten van de kerken waaruit zij stamden. Zij deden dat wel vanuit dezelfde geloofsovertuiging die hen tot hun geestelijk ambt bracht. De politieke vertaling van hun beginselen van geloof en ethiek in het parlementaire werk was hun persoonlijke verantwoordelijkheid.
Waarom dit verhaal? Wel omdat dezer dagen een kerkelijk hoogwaardigheidsbekleder zich dezer dagen formeel, in die hoedanigheid, heeft ingelaten met het stemgedrag van een CDA-parlementariër. Zo moet de communicatie tussen kerk en politiek natuurlijk niet verlopen. Het is te hopen dat deze uitglijder geen navolging vindt.
Een politieke opmerking tot slot: het pikante van het geheel is dat een ander stemgedrag dan het gelaakte (het betrof de abortuswet) de weg zou hebben opengelegd naar een situatie waarvan dezelfde hoogwaardigheidsbekleder wel zou hebben moeten gruwen.
En dat is nu precies het terreinverschil tussen kerk en politiek.

Verhoging gemiddeld huurniveau onontkoombaar

door G. Ph. Brockx

Staatssecretaris volkshuisvesting en ruimtelijke ordening

Een van de grootste problemen van de volkshuisvesting vormen de huren. Na de oorlog zijn de huren, gemiddeld genomen, ver achtergebleven bij de lonen en bij de andere prijzen. Kort na de oorlog paste de lage-huren-politiek in het lage-lonen-beleid. De bedoeling was, dat het loonpeil laag gehouden zou worden in vergelijking met andere landen. Daardoor zou het bedrijfsleven goed met andere landen kunnen concurreren.

Die opzet is aanvankelijk geslaagd. De lage huren hebben sterk bijgedragen tot het relatief hoge welvaartspeil van ons land. Toen echter, juist door die welvaart, èn door de inflatie, lonen en prijzen toch sterk gingen stijgen, is de lage-huren-politiek niet op tijd losgelaten. Te lang zijn de huurstijgingen beperkt gehouden en te lang is gedacht, dat verhuurders in onderling overleg wel huurverhogingen zouden overeenkomen. Het laag blijvende huurniveau van bestaande woningen maakte het noodzakelijk, dat de nieuwe woningen steeds zwaarder gesubsidieerd moesten worden om de woonlasten te laten aansluiten bij het huurpatroon van de woningvoorraad. De subsidielast in de vorm van jaarlijkse bijdragen in de exploitatie groeide van jaar tot jaar. Nu de groei van de welvaart is omgeslagen in een nationale verarming, is die subsidielast bijna niet meer op te brengen. Voor de komende jaren dreigt een ramp voor de volkshuisvesting als niet tijdig het gemiddelde huurniveau wordt opgetrokken, waardoor de subsidies in de woningexploitatie kunnen worden verminderd.

Huurharmonisatie

De verhoging van het gemiddelde huurniveau zal voor het grootste deel moeten komen van de woningen, waarvan de huren laag zijn in verhouding tot de woningkwaliteit, de zogenaamde huurharmonisatie.

Iedereen weet dat het na-oorlogse huurbeleid en het subsidiebeleid tot gevolg hebben gehad, dat zeer uiteenlopende huren zijn gaan gelden. Sommige woningen van goede kwaliteit zijn zeer goedkoop gebleven. Andere woningen, vooral de wat nieuwere, zijn veel duurder, zonder dat ze meer kwaliteit hebben. Deze ongelijkheid van huren werkt onbillijk uit op het bestedingspatroon. Sommige mensen kunnen zich, dankzij een lage huur, allerlei andere uitgaven veroorloven. Een versnelde harmonisatie zal gevolgen hebben voor dit bestedingenpatroon.

Daarom is het een pijnlijke maatregel, die op weerstand zal stuiten. Toch is deze maatregel rechtvaardig. Bedacht moet worden dat de huurders van woningen met een lage huurprijs ten opzichte van de woningkwaliteit jarenlang een voordeel hebben genoten, dat ze nu geleidelijk gaan verliezen.

Waarborgen

Omdat het een pijnlijke maatregel is, zullen er wel een tweetal waarborgen moeten zijn. In de eerste plaats betreft dit de woningkwaliteit. Deze zal correct bepaald moeten worden. Daartoe dient het zogenaamde puntenstelsel. We zullen nauwkeurig moeten volgen of dit stelsel goed werkt of misschien bijgesteld moet worden.

Ook zal de onderhoudstoestand goed moeten zijn; bij slecht onderhoud zal geen huurharmonisatie mogen plaatsvinden. De huurcommissies zullen in staat gesteld moeten worden om dit goed te kunnen beoordelen. En de gemeentebesturen zullen via Bouw- en Woningtoezicht op dit beleid moeten inspelen.

Een tweede waarborg moet de individuele huursubsidie zijn. Wanneer de huur wordt opgetrokken op grond van woningkwaliteit, moet de woonlast wel in overeenstemming blijven met de draagkracht.

Individuele huursubsidie

De hoogte van de individuele huursubsidies vormt een punt apart. De individuele huursubsidies moeten voorkomen, dat de woonlast te hoog wordt in verhouding tot het inkomen. Die redelijke woonlast wordt normhuur genoemd. De normhuren die thans aan de individuele huursubsidies ten grondslag liggen, zijn beïnvloed door de gewenning aan het gemiddeld lage huurniveau. Wanneer we dit gemiddeld lage huurniveau willen optrekken is het rechtvaardig ook de normhuur te verhogen. Anders zou de zaak op zijn kop gezet worden: de mensen met de laagste inkomens zouden dan dankzij hun huursubsidie in de duurste woningen kunnen gaan wonen, omdat voor hun de vraaghuur niet telt, maar de relatief lage normhuur. Via de individuele huursubsidies zouden zo de besparingen van exploitatiesubsidies bovendien weer weglekken. Bij de verhoging van de normhuren zal er wel op gelet moeten worden, dat er geen onaanvaardbaar grote additionele aantasting van de koopkracht plaatsvindt.

Trendmatige huurverhoging

Het trendmatige huurstijgingspercentage zal in de komende jaren nauwgezet bepaald moeten worden op basis van de ontwikkeling van de bouw- en exploitatiekosten. We kunnen ons niet veroorloven om de huurstijging weer achter te laten lopen bij deze kostenstijging, omdat dan opnieuw extra exploitatiesubsidies nodig zouden worden.

Er kan zelfs de situatie ontstaan, dat de subsidies voor de volkshuisvesting alleen in stand gehouden kunnen worden, indien over de hele linie ook de eigen bijdrage van de bewoners in de kosten van het wonen groter wordt. In dat geval zou het noodzakelijk kunnen blijken, dat de trendmatige huurverhoging gedurende een aantal jaren hoger wordt bepaald en dat ook de bezitters van eigen woningen hun steentje bijdragen door een extra verhoging van het huurwaardeforfait. Dit is de belastingheffing over het voordeel dat een bezitter van een eigen woning heeft doordat hij voor zijn huis geen huur betaalt. De bezitters van eigen woningen zullen ook overigens naar draagkracht moeten bijdragen aan de financiering van de volkshuisvesting. Het huurwaardeforfait zal dus de ontwikkeling van het huurniveau moeten volgen. Daartegenover zullen ook de lasten van eigen woningbezitters moeten meewegen in het beleid.

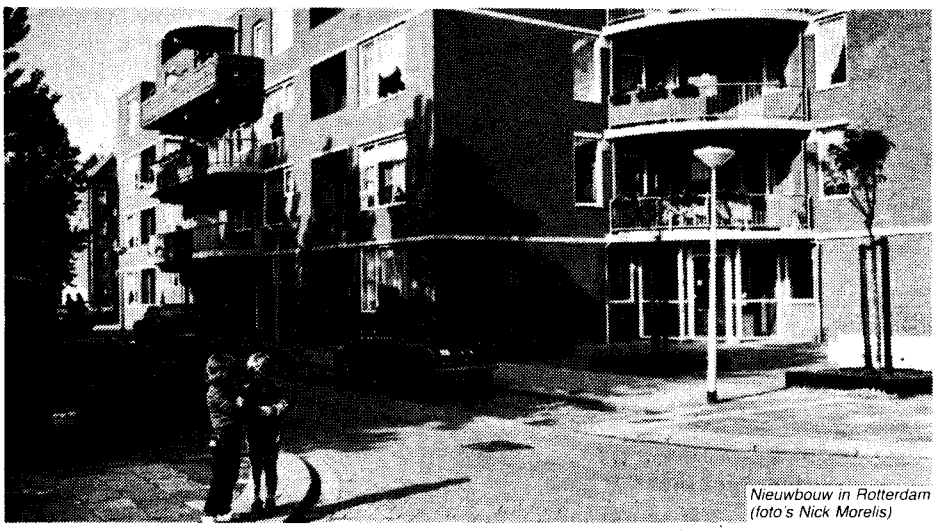

Nieuwbouw in Rotterdam (foto's Nick Morelis)

Van Agt over toekomstige huren

1. In het t.v.-debat voor Brandpunt van zaterdag 16 mei heeft drs. Den Uyl het CDA ervan beticht dat het „de huurders" gemiddeld tien procent van hun inkomen meer aan huur wil laten gaan betalen.

2. Drs. Den Uyl baseerde deze bewering op een **kranteknipsel.** Hij beriep zich **niet** op het **CDA-program.**

3. Ik heb deze bewering aanstonds van de hand gewezen. Met het CDA-program is die bewering volstrekt in strijd. In het CDA-program wordt het beginsel van de Huurprijzenwet woonruimte, dat de huurprijs in overeenstemming moet zijn met de woningkwaliteit, nog eens benadrukt.

4. Wat staat er wel in het CDA-program?

a. Het CDA wil in de komende kabinetsperiode een produktie van **120.000 woningen en wooneenheden per jaar.** Daarnaast aanzienlijke inspanningen voor verbetering van bestaande en voor stadsvernieuwing.

b. Om dat alles te kunnen **financieren:**
- zal de **overheid** extra middelen hiervoor moeten vrij maken (binnen de ruimte voor de totale collectieve sector) en
- zullen de **burgers** een groter deel van hun inkomen moeten gaan besteden aan het wonen.

c. Vandaar **algemene huurverhogingen** met het oog op de ontwikkeling van de bouw- en exploitatiekosten.[1]) Vandaar verder een versnelling van de onder het kabinet-Den Uyl begonnen **huurharmonisatie** (dit betreft die woningen, waarvan de verhoging van de huren in het verleden is achtergebleven bij de kwaliteit). Dit is ook van belang om doorstroming te bevorderen. Een en ander met overeenkomstige **verhoging van de woonlasten van eigenaren.**

d. **Hoeveel huur iemand ten hoogste** zal moeten opbrengen wordt afhankelijk gesteld: **niet alleen** van de kwaliteit van de woning, **maar ook** van de **draagkracht** van de huurder.

e. Thans ontvangen huurders met een bescheiden inkomen **individuele huursubsidie,** voorzover de huur een zeker percentage van hun inkomen te boven gaat.
- Voor minimuminkomens wordt dat percentage 11,14% op 1 juli a.s..
- Voor modale inkomens wordt het op die datum 15,65%.
- Bij ruim *f* 40.000,– (het maximuminkomen waarbij men nog in aanmerking komt voor individuele huursubsidie) wordt het percentage per 1 juli a.s. 17,95%.

f. Het CDA vindt een **geleidelijke verhoging** van die percentages redelijk en wel met een half procent per jaar. De reeks gaat dan dus aan het einde van de volgende kabinetsperiode lopen van **13** tot **20%**. Volgens het PvdA-program is een percentage van 17% van het belastbaar inkomen een redelijke huurquote voor een modaal inkomen. Dit komt dus overeen met het CDA-program.

5. Hieruit volgt dat er in de verste verte geen sprake van zal zijn dat **de** huurders gemiddeld 10% van hun inkomen meer aan huur moeten gaan betalen, als door de heer Den Uyl wordt beweerd.

De waarheid is dat volgens het CDA-program:
- mensen met een **minimuminkomen** (*f* 20.400,– per jaar) volgend jaar ***f* 9,– per maand meer huur** zouden gaan betalen[2]) en zo de daaropvolgende jaren verder;
- mensen met een **modaal** inkomen (*f* 27.500,– per jaar) volgend jaar ***f* 11,50 per maand meer huur** en zo verder;
- mensen met een inkomen van ruim *f* 40.000,– per jaar (het maximuminkomen voor huursubsidie) volgend jaar *f* 20,– per maand meer huur [3]) en zo verder.

6. De heer Den Uyl heeft dus in zijn verwijt aan het CDA de waarheid geweld aangedaan. De verkiezingsstrijd moet wel op een **eerlijke** wijze worden gevoerd.

elementen uit de rede van de lijsttrekker te Alkmaar op 18 mei

[1]) De extra huurverhogingen waarvan het CDA-program ook spreekt mogen gemiddeld een half procent koopkracht per jaar niet te boven gaan.

[2]) In het door het kabinet opgestelde plan ***f* 4,50 meer per maand.**

[3]) In het door het kabinet opgestelde plan zou dat ***f* 30,– zijn.**

commentaar

Goed initiatief kabinet Van Agt

De ontwikkelingen en vernieuwingen in het onderwijs hebben geleid tot een breed apparaat van dienstverlenende instellingen aan de scholen. Deze instellingen verlenen in verband met specifieke onderwijskundige vraagstukken direct of indirect diensten aan de scholen en worden ook wel aangeduid met de term onderwijsverzorgingsinstellingen. Tot deze instellingen worden gerekend: De landelijke pedagogische centra, etc.

Met betrekking tot deze instituten zijn er tal van subsidieregelingen. Het ligt voor de hand, dat allang werd gestreefd naar een wettelijke regeling van de bekostiging van de onderwijsverzorgingsinstellingen.

Vanuit het CDA is daarop steeds aangedrongen. Daarom werd in de regeringsverklaring van het kabinet Van Agt expliciet vermeld, dat een wettelijke regeling van de onderwijsverzoring zou worden voorbereid. Tegen deze achtergrond is het verheugend dat staatssecretaris Hermes er in is geslaagd inzake deze ingewikkelde materie een voorontwerp van wet als discussiestuk op tafel te leggen.

Daarmee is door het kabinet een belangrijke stap gezet in de richting van een door het CDA vaak geuite wens. Het voorontwerp staat nog volop ter discussie. Doch enkele elementen krijgen bijzondere aandacht. Allereerst wordt het dienstverlenende karakter van de instellingen aan de scholen onderstreept. Vervolgens wordt vastgehouden aan het versterken van de interne deskundigheid van de scholen. Tenslotte wordt de sektor van de onderwijsverzorging nadrukkelijk in verband gebracht met het grondwetsartikel waarin de vrijheid van het onderwijs wordt geregeld. Dit laatste is terecht. Aldus behouden de bijzondere scholen ook inrichtingsvrijheid inzake aktiviteiten, die verband houden met de ontwikkeling en vernieuwing van het onderwijs aan de eigen school. Van voorontwerp wordt gekomen tot wetsontwerp en van wetsontwerp tot wet. Het is van groot belang dat de zoëven genoemde drie punten het stramien van de definitieve wettelijke regeling blijven bepalen. Daarvoor zal het CDA zich ook in de komende jaren sterk moeten maken.

Volkshuisvestingsfonds nodig

door Wil van de Bos Czn.)*

Wie het boekje **„Plan voor de steden"** van oud-secretaris en huidig wethouder stadsvernieuwing van Amsterdam Jan Schaefer leest, is geneigd te concluderen dat zijn boodschap een héél eenvoudige is. Pomp méér geld in de stadsvernieuwing en de bejaarde bewoner heeft straks naast zijn A.O.W. weliswaar minder pensioen maar betere huisvesting. Hij zal, als hij nadenkt, voor het laatste kiezen. Het hierbij te laten, zou Schaefer onrecht aandoen. Maar het moet gezegd: zijn boekje over méér woningen tegen lagere huren verschijnt natuurlijk niet voor niets in de verkiezingstijd. Aangetoond moet dan natuurlijk worden dat het volkshuisvestingsbeleid van dit kabinet niet deugt en vervangen moet worden door een beter, in casu socialistisch beleid (Jan Schaefer?).

Toch moet je maar durven te beweren dat er beduidend méér moet worden gebouwd dan het huidige woningbouwprogramma aangeeft. Juist omdat dit woningbouwprogramma (met name het aandeel woningwetwoningen daarin) het hoogste is sinds vele jaren, en beduidend hoger dan de prognoses over 1981 van het kabinet-Den Uyl. Toen beweerde minister Gruyters zelfs dat binnen een aantal jaren de kwantitatieve woningnood zou zijn opgelost!

Sommigen vergeten snel. Het is goed dit nog eens te memoreren. De conclusie hieruit is in ieder geval dat woningbouwprognoses voor meerdere jaren moeilijk te geven zijn. Temeer is daarom nodig dat permanent regionale woningbehoefte-onderzoekingen worden gehouden, die qua uitkomsten kunnen worden opgeteld zodat een nationaal jaarcijfer ontstaat. Een eerste aanzet daartoe is door het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening gegeven.

Terug naar het boekje. (De belangrijkste voorstellen van Schaefer zullen worden vergeleken met het CDA-verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan".)

Onze steden nieuwe ghetto's?

Schaefer geeft een treffende analyse van de grote knelpunten van de grote stad. Slechte woonomstandigheden, sociale achterstanden, opkomend racisme. Willen we dat bestrijden, dan moet aan stadsvernieuwing en volkshuisvesting eerste prioriteit gegeven worden. Ik denk dat wat nu in Amsterdam gebeurt, over 10 jaar in de middelgrote steden plaats vindt, tenzij wij het willen voorkomen. Christen-democraten dienen daarom voorop te gaan bij het bestrijden van woningnood, achterstanden en opkomend racisme.

Als er in grotere mate in de stad wordt gebouwd, behoeft er minder polderland aan woningbouw te worden opgeofferd. Schaefer vat dat kernachtig samen: méér stad is méér platteland. In ons verkiezingsprogram worden de oudere stadsgedeelten de concentratiepunten van maatschappelijke achterstand genoemd en wordt erkend dat de woningtekorten in die gebieden het grootst zijn.

Concluderend mag gesteld worden dat eensluidend wordt gedacht over de problemen in onze steden. Er moet dus het één en ander gebeuren, maar **hoe**? Schaefer pleit voor een opvoeren van de sociale woningbouw met een daartoe benodigd aanvullend financieringsprogram.

Méér woningwetwoningen.

Er dienen beduidend méér woningwetwoningen en premie A-woningen te worden gebouwd. Tevens dient het woningverbeteringsprogramma te worden uitgebreid. Tezamen wordt voor de komende jaren gedacht aan een jaarlijks productieniveau van 120.000 woningen. Dit aantal komt precies overeen met de cijfers uit ons verkiezingsprogram: 120.000 eenheden (art. 7.1).

In ons program staat dat een **goede volkshuisvesting** een **sociaal grondrecht** is (en een grondrecht mag de burger niet onthouden worden!). Hieruit volgt dat voor die burgers die dat grondrecht niet zonder financiële steun kunnen uitoefenen, de overheid de benodigde middelen naar draagkracht verstrekt. Het program zegt het zo: de erkenning van het wonen als sociaal grondrecht rechtvaardigt ook in een economisch moeilijke periode een hoge prioriteit – ook financieel – voor dit beleidsterrein.

Tijdens de CDA-bestuurdersconferentie over volkshuisvesting (25 april j.l.) toonde Patrimonium's directeur Van Gemeren (Rotterdam) cijfermatig aan dat voor een groeiende groep binnen onze samenleving de kosten van normaal levensonderhoud (waaronder het wonen) zonder één centje luxe welhaast niet meer op te brengen is.

Financiering.

De kern van het financieringsverhaal van Schaefer luidt als volgt. Er worden per jaar miljarden uitgezet door banken, pensioenfondsen en levensverzekeringsmaatschappijen. Een kleine groep, die nauwelijks wordt gecontroleerd, bepaalt in welke richting deze kapitaalinvesteringen uitgaan. Kort en goed: er dient méér in de woningbouw te worden geïnvesteerd. De daarvoor benodigde leningen zouden moeten worden verstrekt tegen een zogenaamde **maatschappelijke rente** die ongeveer 2½% lager ligt dan de marktrente. Hierdoor ontstaan uiteraard lagere huren.

In vele perscommentaren is dit voorstel afgedaan als niet-realistisch. Want wie vergoedt het renteverschil? Zijn dat de pensioengerechtigden? Zo ja, zij alleen? Kortom, hierover is het laatste woord nog niet gezegd. Maar het is toch van de gekke, dat er pensioenfondsen zijn, die wel beleggen in luxe bungalowdorpen in Frankrijk (met soms hoge risico's!) en de Nederlandse steden zouden laten verpauperen. Een beleid dat hieraan méér richting wil geven, wordt door ons program ondersteund.

Daarnaast denkt Schaefer aan de instelling van een **woningbouwfonds.** De voeding daarvan vindt plaats via de rijksbegroting (de huidige woningwetleningen) en via de kapitaalmarkt (zie hierboven).

Verder moet er een woonlastenheffing komen (een variant op het voorstel van minister Schut in eind 1960) gebaseerd op de idee dat zoveel mogelijk iedereen naar draagkracht woont.

Op de eerder genoemde bestuursconferentie bleek géén eensgezindheid over de instelling van een **volkshuisvestingsfonds.** Toch lijkt mij invoering gewenst om de hoge prioriteit die het CDA aan stadsvernieuwing en volkshuisvesting geeft, financieel te waarborgen. Dat betekent tevens dat de rentebetalingen en aflossingen van in het verleden verstrekte woningwetleningen opnieuw naar de volkshuisvesting gaan, en **niet** zoals nu, afvloeien naar de algemene middelen. In ons program worden in art. 7.16 een aantal financiële maatregelen bepleit met als slotconclusie dat er „nauwlettend op wordt toegezien dat de extra baten ten goede komen van de volkshuisvesting". Waarvan akte.

Kabinetsformatie.

Tot slot kan het volgende worden geconcludeerd. Op het boekje „Plan voor de steden" is genoeg af te dingen. Het moet zeker worden ontdaan van alle verkiezingsfranje. Over blijft toch een te waarderen poging om de volkshuisvesting nieuwe impulsen te geven.

Gelet op de vergelijking op een aantal punten met ons verkiezingsprogram is de conclusie niet te boud dat bij de aanstaande kabinetsformatie, als CDA en o.a. PvdA geroepen zouden worden om samen regeringsverantwoordelijkheid te gaan dragen, het mogelijk is betreffende stadsvernieuwing en volkshuisvesting het snel eens te worden.

**) Van den Bos Czn is wethouder volkshuisvesting c.a. van Gouda.*

Handhaving prioriteit stadsvernieuwing terecht

door mr. S. J. M. Dijkman

lid CDA-Tweede Kamerfractie

Indien in Nederland gesproken wordt over woningnood, gaan de gedachten doorgaans uit naar het woningtekort in aantallen, ofwel woningnood in kwantitatieve zin. Evenwel dient ter goed onderscheid ook de kwalitatieve woningnood nauw in het oog te worden gehouden. Het betreft dan in het algemeen de bouw- en woontechnische situatie van de woningvoorraad.
Dient ter opheffing van de kwantitatieve woningnood in het bijzonder een adequaat, op de werkelijke behoefte afgestemd, nieuwbouwbeleid te worden gevoerd, ter opheffing van de kwalitatieve woningnood is een beleid gericht op stads- en dorpsvernieuwing noodzakelijk. Dat algemeen deze noodzaak wordt gevoeld, weerspiegelt zich in de prioriteit, die deze regering en de CDA-Tweede Kamerfractie aan de stadsvernieuwingsproblematiek hebben toegekend. Dit komt tot uitdrukking in het zoveel mogelijk buiten schot laten van het stadsvernieuwingsbudget bij bezuinigingen op de rijksuitgaven, alsmede in de vergroting van de financiële inspanning van de rijksoverheid, zoals blijkt uit de vergelijking tussen 1976 (1,8 miljard) en 1979 (3,4 miljard).

Verpaupering

De problematiek van verpaupering van steden en dorpen is omvangrijk, vooral tot uitdrukking komend in een sterk verslechterend woon- en leefklimaat. Rond de eeuwwisseling zijn m.n. in de steden tienduizenden woningen gebouwd die dringend aan verbetering c.q. vervanging toe zijn. De woonomgeving is vaak slecht: nauwe straten, weinig groenvoorzieningen, onvoldoende inlaat van licht etc. Voorts bestaan doorgaans knellende problemen i.v.m. het gemotoriseerde verkeer en de stank- en geluidsoverlast die daarvan het gevolg is, alsmede de parkeerproblemen. De bevolkingssamenstelling wordt eenzijdiger, de groepen jongeren, bejaarden en etnische minderheden zijn, afgezet tegen het landelijk gemiddelde, sterk oververtegenwoordigd. Vooral gezinnen met kinderen trekken de steden uit, veelal naar de omringende groeikernen.
Uiteraard heeft deze demografische ontwikkeling gevolgen voor het onderwijs en het bedrijfsleven (m.n. winkels en andere voorzieningen). Er zijn wijken waarin meer dan 10% van de bevolking werkloos is. In Amsterdam, Rotterdam en Den Haag tezamen bedraagt het aantal werklozen 20% van het landelijk totaal.

Omvangrijke behoefte

Enige tijd geleden (juli 1980) verschenen de resultaten van een onderzoek naar de kwaliteit van de woningvoorraad. Een belangrijke conclusie was, dat de behoefte aan herstel en verbetering niet alleen gevoeld wordt in de grotere gemeenten, maar ook in de kleinere en kleinste: 30% van de landelijke woningvoorraad is toe aan een omvangrijke herstelling c.q. verbetering. De kosten die verbonden zijn aan een dergelijke operatie worden geschat op 25,7 miljard gulden (prijspeil 1-1-'78). Van dit bedrag is ongeveer 16,5 miljard nodig voor groot herstel. Mij dunkt, dat deze gegevens tot nadenken stemmen, zonder het daarbij overigens te laten.
Zeer recentelijk presenteerde de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening een nota over de stads- en dorpsvernieuwing, mede ter uitvoering van een eerder door de Tweede Kamer aanvaarde motie-Lauxterman/Dijkman. In deze nota wordt een uiteenzetting gegeven van de veronderstelde behoefte aan middelen voor de stadsvernieuwing, en worden deze gegevens geconfronteerd met de beschikbare rijksfinanciën.

Twee modellen

Voor de berekening van de behoefte aan middelen is uitgegaan van twee modellen. In het ene model wordt uitgegaan van een jaarlijks stadsvernieuwingsprogramma dat ligt op het niveau van het programma 1981. De achterstand in de stadsvernieuwing zal dan in 50 jaar zijn ingelopen. Aldus kan de behoefte aan rijksmiddelen worden geraamd op 2,7 miljard gulden per jaar.

Het andere model gaat ervan uit dat de gehele stadsvernieuwingsoperatie in het jaar 2000 is voltooid. De behoefte aan rijksmiddelen kan dan worden begroot op 5,9 miljard per jaar. Daarbij moet worden opgemerkt, dat het hier niet alleen de verbetering van de woningvoorraad betreft, maar de gehele woonomgeving (tot en met het verplaatsen van hinderlijke bedrijven).

De Nota doet geen echte uitspraken over het te voeren beleid op middellange termijn: daarover moet het volgende kabinet beslissingen nemen, zo heet het. Het zal daarom duidelijk zijn, dat in de komende formatiebesprekingen dit onderwerp een belangrijk punt van bespreking vormt, temeer nu een vergroting van het rijksbudget voor de stadsvernieuwing aanzienlijke impulsen voor de werkgelegenheid in de bouwnijverheid tot gevolg heeft. Zo berekent het Centraal Planbureau in het rapport „De Nederlandse Economie in 1985" dat een verhoging van het stadsvernieuwingsbudget met 2,7 miljard gulden tot een vermindering van de werkloosheid leidt met 25.000.

Hoge prioriteit

Wat zal nu de positie van het CDA zijn? Het verkiezingsprogramma verschaft daarover voldoende duidelijkheid. Aan de stadsvernieuwing wordt wederom hoge prioriteit toegekend en m.i. terecht. In de komende regeringsperiode dient gestreefd te worden naar een verdubbeling van het stadsvernieuwingsbudget. Het kwaliteitsbeheer van de gehele bestaande voorraad moet worden verbeterd, teneinde onnodige veroudering en verslechtering tegen te gaan, waarvoor noodzakelijk instrumenten worden aangereikt.
Naar mijn oordeel bevat dit programma-onderdeel voldoende impulsen om te komen tot een beleid, gericht op een snelle verbetering van het woon- en leefklimaat in steden en dorpen met oude bebouwing.

commentaar

Stemmen

Als er één publiek is waarvoor de traditionele vermaning dat men toch vooral moet gaan stemmen volstrekt overbodig is, dan is dat wel het lezerspubliek van CDActueel: dat zijn immers de politieke „bewustelingen". Maar ook in de directe omgeving van „bewustelingen" verkeren politiek bewustelozen. Of gemakzuchtigen. Of mensen die denken dat het vanzelf wel goed komt en het „toch niet op mij aankomt".
Insiders weten wel beter. Zoals de laatste druppel de emmer doet overlopen, de laatste slok het glas ledigt en de laatste gulden de belastingbetaler in een hogere tariefgroep brengt zo kan de laatste stem een zetel zijn. Dat betekent één complete parlementariër meer. Laten wij daaraan denken op dinsdag 26 mei a.s.

Het constructief onderwijsbeleid heeft zijn grenzen bereikt

Vraaggesprek met staatssecretaris Klaas de Jong

door W. J. Deetman en P. G. Kroeger

Staatssecretaris De Jong heeft in zes jaar en twee kabinetten het onderwijsbeleid als christen-democraat mede vormgegeven. Wat heeft hij kunnen doen, dat hij van wezenlijk belang vindt voor het onderwijs?

De Jong: Een zeer belangrijk punt is het in een nieuwe vorm gieten van het middelbaar huishoud- en nijverheids-onderwijs (MHNO-MSPO) in 10 nieuwe beroepsopleidingen. Die zaak is van groot belang voor tienduizenden leerlingen in het beroepsonderwijs. Toen ik in 1975 kwam heb ik een beleidsnota laten opstellen. De kamer steunde mijn plannen en in 1979 zijn de proefprojecten van start gegaan. Nu ligt de definitieve invoeringswet bij de Kamer en is een evenwichtig spreidingsplan voor 135 nieuwe instituten plaatsen in heel het land tot stand gekomen.

– Welke kosten zijn daarmee gemoeid geweest?

De Jong: Zo'n *f* 250 miljoen toch wel. Het kabinet ging daarmee accoord, omdat vooral in deze moeilijke financiële situatie initiatieven in sectoren als het beroepsonderwijs van groot belang zijn. Daar zit een groot stuk arbeidsmarkt-politiek in, zeker op de langere termijn.

– Zijn er meer van zulke plannen gerealiseerd?

De Jong: Laat ik als tweede punt wijzen op het Kort-Middelbaar Beroepsonderwijs. Het CDA bepleitte dat al in 1977. Van verschillende kanten werd betwijfeld of zo iets nieuws er nu wel moest komen. Dat hebben we toch doorgezet, omdat voor de jongeren tussen 16 en 18 jaar te weinig mogelijkheden waren op dit gebied. Met minister Albeda samen is hier een nieuw soort vakopleiding voor tot stand gebracht. 26 vestigingen zijn nu al actief. In 1983 moet de verdere invoering komen. Dat zal in de kabinetsformatie vooral ook financieel gegarandeerd moeten worden. Ik vind dat een heel wezenlijk beleidspunt.

– Welke beleidsplannen van de laatste jaren vindt u verder nog van belang, ook voor de komende jaren?

De Jong: Het Mavo-project, laten we dat niet vergeten. Het gaat hier om de grootste schoolsoort. Hierin staat de onderwijskundige vernieuwing centraal. ± 300 scholen doen daar nu aan mee. De financiële kant van dit project hebben we kunnen versterken. Ook een ander hard CDA-punt wordt hierbij uitgevoerd = de nascholing wordt in aansluiting op dit project verder verbeterd. Zo zou ik uiteraard nog wel meer punten kunnen noemen.

– Een veelbesproken onderwerp is de toekomst van het voortgezet onderwijs. De PvdA wil de middenschool meteen tot wet verheffen. Wat moet volgens u gebeuren, vooral met de eerste fase van het voortgezet onderwijs?

De Jong: We kunnen van de vernieuwing van het voortgezet onderwijs alleen een succes maken als er in het onderwijs zelf en in het parlement een brede overeenstemming ontstaat. Die is er nu eenvoudig niet. Daarom richten wij het beleid op een brede én intensieve aanpak in verschillende projecten: het brugproject, het middenschoolproject, en het scholengemeenschappen-project. Die hebben gemeenschappelijke uitgangspunten waar we het wèl over eens zijn. Ik noem: een verbreed aanbod van onderwijs en vorming, de opheffing van onderwijs-achterstanden, een uitstel van studie- en beroepskeuze. Zulke projecten worden in samenhang uitgevoerd en rond 1985 beoordeeld op hun uitkomsten. Onmisbaar is het, dat de scholen zelf het vernieuwingsproces medeontwikkelen. Daarvoor is bijvoorbeeld vandaag een Almanak uitgebracht, waarin men te rade kan gaan.

– Waarom is een uitstel van studie- en beroepskeuze zo belangrijk?

De Jong: Die keuze op 12-jarige leeftijd valt te vroeg. De cijfers tonen dat aan. Kinderen met een achterstand in het onderwijs worden dan belemmerd in hun ontplooiing. Het zijn dus vooral psychologische en sociale argumenten die voor zo'n uitstel pleiten.

– Hoe wilt u bereiken, dat in het onderwijs een brede overeenstemming ontstaat over dit punt? De PvdA lijkt daaraan voorbij te gaan.

De Jong: Het is opvallend, dat de organisaties van onderwijsgevenden in het voortgezet onderwijs zich niet achter het idee stellen, om nú met die middenschool-wet te komen. De docenten zien in het opleggen van zo'n wet weinig heil voor hun werk. Daarom moet het vertrouwen in de vernieuwing versterkt worden door de scholen zelf in te schakelen in een brede ontwikkelingsstrategie.
Trouwens, de voorstanders van de middenschool hebben nog geen helder plan voor wat er met de bestaande scholen gaat gebeuren. Moeten bij invoering scholen gaan verdwijnen? De Mammoetwet heeft geleerd, dat alleen een goed uitgewerkte aanpak op dit punt, dat soms bedreigend overkomt, kans van slagen heeft.

– En welke gevolgen ziet u voor de werkgelegenheid?

De Jong: De daling van de aantallen leerlingen speelt een grote rol, ook hierbij. Gebeurt er niets aan, dan is het vernieuwingsproces onuitvoerbaar. Dus moet er wel eerst een meerjarenplan voor de werkgelegenheid in het voortgezet onderwijs komen.

– Rond 1985 zullen de projecten beoordeeld gaan worden. Op welke wijze, vindt u, moet dat gebeuren?

De Jong: De criteria voor die beoordeling worden al heftig bediscussieerd. De overheid is hierin partner van het onderwijsveld en moet die gedeelde verantwoordelijkheid goed beseffen. Sommigen willen hoe dan ook een Middenschool als einduitkomst. Zo de discussie voeren is verkeerd. Dat frustreert. De heer Van Kemenade heeft op dat punt een zwenking ten kwade gemaakt. In 1974 hield hij de einduitslag van de beoordeling van de projecten nog wel open. Nu niet meer.

– Voor het bijzonder onderwijs is de plan-procedure voor nieuw te stichten scholen van groot belang. Vanuit de PvdA, D'66 en VVD is hierop nogal eens kritiek. Hoe heeft zich dit ontwikkeld de laatste jaren?

De Jong: Er zijn veel witte vlekken op de scholenkaart ingevuld in de afgelopen periode dankzij het „Plan van Scholen" dat onder mijn verantwoordelijkheid valt. Die planprocedure is daar-

Mijn ervaring is dat vanuit het CDA-extra gewaakt moet worden voor de positie van het bijzonder onderwijs, wanneer de minister van PvdA- of VVD-huize is.

om zo goed, omdat daarmee de grondwettelijke vrijheid van onderwijs objectief uitvoerbaar wordt gemaakt. Het vormt een garantie voor het recht op het verlangde (levensbeschouwelijke) onderwijs. Verder kan men tot bij de Raad van State in beroep gaan en een verantwoorde besluitvorming vragen. Dat is een belangrijk stuk democratie in de praktijk.
De afgelopen zes jaar heb ik zeker 1000 scholen of afdelingen op het Plan geplaatst. Slechts 1% gaf weleens reden tot ontevreden reacties. Daarbij is de houding van politieke partijen vaak opmerkelijk. Het CDA komt duidelijk op voor de bijzondere (confessionele) scholen. Op dat punt blijft men alert. In het tegenstrubbelen daartegen vinden PvdA, VVD en D'66 elkaar. Men pleit daarnaast alleen voor neutraal onderwijs. Voor het confessionele onderwijs is hun houding veelbetekenend.

– Er wordt nu al gespeculeerd over welke partij de volgende minister van Onderwijs gaat leveren. Wat is uw opvatting daarover?

De Jong: Ik heb twee kabinetsperiodes van nabij meegemaakt, met ministers van verschillende partijen. Mijn ervaring is, dat vanuit het CDA extra gewaakt moet worden voor de positie van het bijzonder onderwijs, wanneer de minister van PvdA of VVD-huize is.
Ook om die reden is het essentieel, dat er nu een CDA-man of vrouw op Onderwijs komt. Een gespreid bedje zal men niet aantreffen, gelet op de financiële perikelen. Zaken als een verantwoorde besluitvorming over de toekomst van het voortgezet onderwijs en het garanderen van de onderwijsvrijheid zijn heel wezenlijk. Onderwijs moet daarom bij het CDA bovenaan de lijst staan van verlangde ministerzetels.

– Het verwijt klinkt nogal eens, dat het bijzonder onderwijs maar een lege huls is. Hoe kunnen de bijzondere scholen zelf aantonen, dat ze met hun eigen identiteit wel degelijk ernst maken?

De Jong: Daarvoor is in de nieuwe Wet op het Basisonderwijs een uitstekend middel geschapen: het schoolwerkplan. Zo'n werkplan kan heel duidelijk profilerend werken, ook in het voortgezet onderwijs trouwens. Je wordt namelijk, als je grondig nagaat wat je doet en waarom, veel meer bewust van het feit, dat onderwijs nooit waardenvrij is. Men kan in het schoolwerkplan het besef van de eigen identiteit bewuster tot uiting brengen. De prioriteiten en de inhoud van het vakkenaanbod is veel identiteitsgevoeliger dan vaak op het eerste gezicht lijkt. Ook de beoordeling en begeleiding van leerlingen is nauw verbonden met de identiteit van het onderwijs.

– Moet daarom de centrale overheid niet er voor zorgen, dat de scholen daar voldoende ruimte voor behouden?

De Jong: De overheid moet er zeker op toezien, dat ze zelf niet teveel voorschrijft. We hebben – gelukkig – een zogeheten constructief onderwijsbeleid ontwikkeld. Maar dat heeft nu wel zijn grenzen bereikt.

Klaas de Jong is op 27 februari 1926 te Drachten geboren. Hij studeerde aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Hij sloot zijn studie aan die universiteit af met het doctoraal examen geschiedenis met als bijvakken Nederlands en muziekgeschiedenis.
Van 1953 tot 1975 was hij werkzaam bij het onderwijs, zeven jaar als leraar (te Dokkum) en vijftien jaar als rector (achtereenvolgens te Goes en te Amersfoort). Hij bekleedde in de loop der jaren diverse functies in onderwijs- en culturele organisaties. Van 1970 tot 1975 was de heer De Jong voorzitter van de Algemene Vereniging van Schoolleiders en van 1972 tot 1975 van het Christelijk Cultureel Studiecentrum te Rijswijk. De heer De Jong is staatssecretaris van onderwijs en wetenschappen sinds 28 augustus 1975.

christen democratische verkenningen

Laatste nummer CD-Verkenningen

- Energie en de Nederlandse toekomst, door prof. dr. H. van der Laan
- Energiebeleid, door J. van Houwelingen
- Gespreide verantwoordelijkheid: ook binnen de overheidssector? door drs. H. Bleker
- Gesprek over het thema „Onderwijs/Arbeidsmarkt", door drs. M. Davidse, mr. F. H. A. M. Kruse, mr. dr. G. J. Leibbrandt, dr. R. A. de Moor, drs. J. C. Oudshoorn, ir. E. Puylaert, drs. F. P. J. M. Sweens en dr. A. Wattèl, o.l.v. mr. dr. A. Postma.
- Boekbespreking van K. E. H. Oppenheimer: In de tijd der catastrofen, door dr. E. Schroten

Bon

Ik abonneer mij op Christen Democratische Verkenningen voor

☐ *f* 40,– per jaargang
☐ *f* 30,– per jaargang (lid CDJA, student) (mijn leeftijd is . . . . .)

Naam: .....
Adres: .....
Woonplaats met postcode: .....
Ingangsdatum abonnement: .....

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, Antwoordnummer 1904, 2500 WB 's-Gravenhage.

Campagneweekboek

door Hanske Evenhuis Van Essen

Maandag 11 mei.
Om kwart over 8 in de auto naar Alkmaar. Ik kijk tevreden naar mijn nieuwe voorruit. Zaterdag, op weg naar Apeldoorn, een steen tegen de voorruit en een daardoor steeds waziger wordend buitengebeuren.
Een behulpzame jongeman sloeg de voorruit eruit en zo kon ik verder naar huis. De gele gids zorgde voor uitkomst en zo rijd ik nu weer rustig naar Alkmaar. Er is door de Stichting Dienstverlening Alkmaar-Heilo een dag georganiseerd voor ouderen (mensen boven de 55 jaar) over politiek, waarbij elke politieke partij bovendien een aandachtspunt toegewezen heeft gekregen. Voor mij is dat ouderenemancipatie. Ik heb het gevoel, wanneer het woord emancipatie valt, dat het direct aan mij doorgeschoven wordt, ongeacht wat er voor of achter staat!
Op tijd kom ik aan en zie een gezellig aangeklede CDA-stand, waar ik natuurlijk ga buurten.
De partij-programma's worden ieder op eigen wijze aan de man gebracht. Ook de toren van Babel komt aan de orde en ik maar denken, wat heeft dat nu met het partijgebeuren te maken.
De zaal is behoorlijk gevuld, een liedjeszanger vrolijkt tussen de bedrijven de dag wat op en de vragen komen mondeling en schriftelijk binnen, waarbij – volgens de pers – de positie van de ouderen niet genoeg aan de orde komt. De kleine partijen brengen het bekende eisenpakket op tafel en beloven veel goeds wanneer zij het voor het zeggen krijgen. Wij behoren tot die politieke partij die het – zoals men dat tegenwoordig uitdrukt – „waar moeten maken". Gelukkig kan ik met ons program goed uit de weg, ook op dit gebied. De laatste ontwikkelingen heb ik in het weekend nog nagelezen, zodat ik goed geïnformeerd ben. Om 4 uur 's middags huiswaarts. Thuisgekomen wacht mij een zorgzame man, die mij van eten en drinken voorziet.

Dinsdag 12 mei.
Drie Kamerdagen, alsof er geen verkiezingen zijn! Om 10 uur ontvangen wij, als vrouwelijke CDA-kamerleden, een afvaardiging van de groep „Vrouwen voor Vrede". Naar mijn idee is iedereen, vrouwen en mannen, vóór vrede, alleen hoe bereiken wij dit doel gezamenlijk? Omdat dit onderwerp mij erg emotioneert door mijn betrokkenheid, voel ik dat ik fel ga reageren. De wijze, waarop ook deze vrouwen het CDA-standpunt en onze inzet onderschat, zijn daar ongetwijfeld debet aan.
De discussie verloopt echter zo, dat wij – hoewel het niet altijd met elkaar eens – toch in een geest van verbondenheid over dit onderwerp praten. Het valt mij op, dat wij elkaar als CDA-vrouwen goed aanvullen, een rustige, zakelijke en felle betoogtrant wisselen elkaar af. De laatste vraag, gesteld door Virginie Korte-van Hemel, nl.: „waar was u tijdens onze moeizame beslissing t.a.v. de abortusproblematiek, als het leven u zo na staat" geeft aanleiding om tot een nieuw gesprek op een later tijdstip te besluiten.
Een deel van de fraktie-vergadering kan ik toch nog meemaken. De vele vragen en opmerkingen m.b.t. de campagne worden toegelicht door Ries Smits. Uit een dergelijk vragenuurtje blijkt hoe intensief wij allen bezig zijn met de verkiezingen.
Voor de fraktie-vergadering Emancipatie 's middags is geen belangstelling, hoewel belangrijke punten op de agenda staan, zoals een Mondeling Overleg met de Staatssecretaris en het woordvoerderschap m.b.t. Onderwijs in juni. Zoals meestal hebben de vrouwelijke afwezigen een goede reden, spreekbeurten, ander overleg e.d. en van te voren gemeld, waar helaas waar blijven de mannelijke leden?
De problematiek van de vluchtelingen, o.a. Turkse Christenen, blijft ons bezig houden. Met Steef Weijers, Hans v.d. Broek en Jan Buikema ontvangen wij een delegatie om weer te praten en oplossingen te zoeken voor groepen Turkse Christenen. Een rechtsstaat brengt met zich mee, dat zorgvuldig onderzoek en de mogelijkheid in beroep te gaan, veel tijd kost, met als gevolg dat men soms al enkele jaren hier verblijft en dan toch een negatieve beslissing ontvangt. Natuurlijk zullen wij ons inzetten voor een snellere procedure, mits dit niet ten koste gaat van de zorgvuldigheid. Deze problemen hadden wij overigens al aan de orde gesteld in de fraktiecommissie Minderhedenbeleid en bij de behandeling van de begroting van CRM.
De verdere dag blijft ongeregeld, zoals elke Kamerdag.

Woensdag 13 mei.
Vroeg naar Boskoop. Het CDA-Vrouwenberaad organiseert een ochtend, waar o.m. over de jongere generatie gesproken gaat worden en ook de direkte politiek natuurlijk aan de orde komt. Een goede ochtend, opbouwende vragen over o.a. werkgelegenheid, emancipatie en ook het jeugdvandalisme, waar Boskoop helaas ook problemen mee heeft.
Dan snel naar het Binnenhof, want er zijn stemmingen. Er wordt gefluisterd dat er „hoofdelijke stemmingen" zullen komen, maar dat blijkt loos alarm te zijn. Daarna woon ik de fraktie-vergadering Volksgezondheid bij en dan vlug even naar de kapper.
Terug in de Kamer het bericht dat er een aanslag is gepleegd op de Paus. Ontsteltenis, een gevoel van onmacht omdat het geweld lijkt toe te nemen en machteloosheid omdat het niet te voorkomen lijkt. De gebeurtenissen in Ulster, oorlogen en geruchten van oorlogen, waar gaan wij naar toe. . .

Donderdag 14 mei.
In de Kamer ben ik de 75ste, die tekent, het is 9.17 uur en de Kamer kan beginnen.
Mijn zeer gewaardeerde hulp thuis heeft gevraagd of zij het gebouw en het gebeuren daarin eens van nabij mag zien. Zij moet zich atlijd bij ons thuis alleen redden, zodat ik bij dit verzoek direkt een afspraak maakte. Om 10 uur gaan wij samen naar het vragenuurtje, waar Minister Pais aan de tand gevoeld wordt en wij pikken een stukje Volkshuisvesting van staatssecretaris Brokx mee. Mijn kamer wordt bezichtigd en samen met mijn medewerkster gaan wij even naar „Nieuwspoort", waar Jeltien Kraaijeveld als Staatssecretaris voor Emancipatie het Nederlandse Aktieplan aan de pers aanbiedt. Een goede inleiding, veel nieuwe initiatieven, een emancipatiebeleid dat door een CDA-staatssecretaris flink van de grond getild is.
Vaak wordt vergeten, dat er van 1975 – Jaar van de Vrouw – t/m 1977 slechts een Emancipatiecommissie geweest is, die veel goed werk verricht heeft, maar aan uitvoering nauwelijks toegekomen is.
Dan verschillende commissievergaderingen en het Mondeling Overleg met staatssecretaris Kraayevelt over „vrouwenprojekten", waarbij mijnerzijds enkele vragen gesteld worden.
Stemmingen, waaronder hoofdelijke, vulden de namiddag en een spitse speech van kamervoorzitter Dolman voordat wij ons verder in de verkiezingsstrijd werpen. Hij ambieert geen Ministerschap, blijft het liefst één van de onzen en het Kamervoorzitterschap is hem, heb ik de indruk, goed bevallen, dus . . .

De IKON wacht mij, om 17.55 uuur in de NOS-studio op voor een reaktie op de gang van zaken m.b.t. de Vereniging voor Vluchtelingen en het gesprek met de minister. Over gesprekken, waarbij ik niet betrokken ben, kan ik moeilijk oordelen, wél verdedig ik onze motie, ingediend bij de begroting van CRM, waarbij wij stellen dat vluchtelingen niet langer dan 3 maanden in een opvangcentrum moeten verblijven en zo spoedig mogelijk naar hun plaats van bestemming moeten verhuizen, alwaar verdere opvang door de gemeenten noodzakelijk is.
Om 18.20 uur per auto naar Amsterdam, Krasnapolski. Ook daar organiseert het CDA-Vrouwenberaad een verkiezingsavond.
Een avond, vol politieke problemen, emancipatie en werkgelegenheid.
Om kwart over 12 's nachts kom ik thuis en ontdek dat het avondeten er bij ingeschoten is, een glas melk en een boterham en dan gauw naar boven!

Vrijdag 15 mei.
Post, post en nog eens post, telefoontjes die al geruime tijd wachten.
Lees rustig CDActueel en natuurlijk valt mijn oog op de resolutie van het CDA-Vrouwenberaad over individualisering.
De discussie over de nota „Op Weg, naar gelijke fiscale behandeling van de (werkende) gehuwde vrouw en haar man, en van deelgenoten van vormen van samenleven en samenwonen" is nog lang niet beëindigd.
Ik ga een eind lopen om één en ander de revue te laten passeren. Het onbegrip, waarschijnlijk over en weer, over enerzijds individualisering, EEG-richtlijnen, emancipatie en anderzijds de vrees dat waarden als gezin en de keuzevrijheid in de samenleving daardoor verloren gaan, blijft aanwezig. Een fundamentele discussie is nodig, niet alleen in de Belastingcommissie van het Wetenschappelijk Instituut of in het CDA-Vrouwenberaad òf in de fraktie-commissies Financiën en Emancipatie, teneinde eerlijk te pogen een nieuwe basis te zoeken, waarbij de veranderende positie van de vrouw in de samenleving betrokken wordt en waar niet zijdelings de economische teruggang een rol meespeelt.
Verder bereid ik verschillende onderwerpen voor, die voor volgende week op mijn bordje liggen.

Zaterdag 16 mei.
Amsterdam, CDA-dag. Hoofddorpplein. Mensen van het nut van het CDA overtuigen via folders. Met de bus naar de Albert Cuypmarkt. Bewonder de inzet en het enthousiasme van de organisatoren, vlotte oproepen via een microfoon om op ons te stemmen, een minister Albeda, die de discussie op straat niet schuwt, en ook regelmatig de microfoon gebruikt om zijn gelijk toe te lichten. Rembrandtplein en dwars door de stad naar het Leidscheplein, uitdelen, praten enz.
Op een terras een glaasje cassis en daar een ontmoeting met een bakfiets van het CDJA. Hartverwarmend al die enthousiaste hardwerkende CDA-ers.

lijsttrekker Dries van Agt op campagne in Woerden (foto Nick Morelis)

Met spanning gekeken naar het debat Den Uyl – Van Agt. Voor mijn gevoel is Dries rustig, duidelijk, eerlijk en niet op de goedkope verkiezingstoer, maar ja, ik ben partijdig.

Zondag 17 mei.
Dag voor bezinning. Corinthe 15, 20-23.
Ja, het heeft mij bemoedigd, de tijd tussen Pasen en Pinksteren is een tijd van hoop en toekomst. Het inspireert mij meer dan het gezegde van de dominee, die mij eens vroeg of ik wel tijd had om over kernbewapening na te denken en per ongeluk sprak over confessionele bewapening!
Wilte heeft de trein uitgezocht voor morgen, 8.15 uur Hilversum. Met de verkiezingscaravaan mee. In Baarn dan op de trein naar Den Haag om de installatie bij te wonen door de Minister President van de Emancipatie Raad in de Ridderzaal. 's Avonds een forum in Amsterdam.

Nog even en dan is het 26 mei. Het gaat goed. De grootste partij zien te worden, niet om de macht, maar ten dienste van de samenleving!

CD-addertje

R.P.F., E.V.P., P.P.R., S.G.P., G.P.V.: elke ketter heeft zijn letter.

10 punten voor kabinetsformateur van minister Albeda

„Als ik de kabinetsformateur tegenkom"

Dr. W. Albeda, de CDA-minister van Sociale Zaken, heeft de programma's van de drie grote partijen PvdA, CDA en VVD, alsmede van D'66, en de recente plannen van CNV en FNV en van de andere sociale partners met elkaar vergeleken.

Op basis van deze programma's komt dr. Albeda tot 10 aanbevelingen aan de kabinetsformateur voor een samenhangend industrialisatieplan. Dr. Albeda vergelijkt de huidige situatie met de jaren 50, toen ons land voor een soortgelijke opgave stond. Hij heeft zijn aanbevelingen doorgesproken met de CDA-top.
De 10 punten zijn:

1. Industrialisatieplan
- Gerichte steun voortrekkersindustrieën (energie -extensief, research- en technologie-intensief); accent op exportindustrieën en op de bouw. Resultaten commissie-Wagner afwachten.
- Industrieparken: ondersteunende faciliteitenbureau's voor kleine en middelgrote bedrijven.
- Transferpunten: technologische ondersteuning vanuit universiteiten en hogescholen voor bedrijfsleven bij innovatie.
- Financiering: uit forse inkomensmatiging en extra aardgasopbrengsten. Geen extra aardgas winnen. Wel een meer gerichte financiële steunverlening.

2. Internationale initiatieven
- Verlagen rentestand met 2 punten.
- Europese Raad van Ministers voor de Werkgelegenheid („Jumboraad") aktiveren.
- Impulsen Noord-Zuid-dialoog: op basis belangenparallelliteit gezamenlijke aanpak werkloosheid en armoedeprobleem.

3. Gemiddeld allemaal 2% per jaar achteruit
- Voorrang echte minima; min 4 voor de 4 x modale inkomens.
- Geen verdere nivellering tussen minima – even boven modaal.
- Samenhangendheid inkomensbeleid: gerichte aanpak ongerechtvaardigd hoge inkomensposities.
- Middellange termijnafspraak met sociale partners.

4. Werkgelegenheidsfonds
- Om werkgelegenheidseffecten van inkomensmatiging zichtbaar te maken.
- Financiering: uit prijscompensatie en uit extra aardgasopbrengsten.
- Beheersvorm: werknemers, werkgevers, overheid (waaronder externe deskundigen).
- Te ondersteunen innovatieprojecten laten aanmelden door onderneming.

5. Verdelen van arbeid
- Alle nadruk op tot staan brengen van de groei van de werkloosheid.
- 1% arbeidstijd-verkorting met parallelle inkomensmatiging en handhaven bedrijfstijd.
- In 1985 één miljoen deeltijdbanen.

6. Geen dictaat overheid: nieuwe impulsen medeverantwoordelijkheid
- Overheid alleen vertilt zich aan problemen.
- Nieuwe impulsen medeverantwoordelijkheid: directe verkiezing Raad van Commissarissen, bedrijfstakraden wettelijk regelen met investeringsmelding.

7. Doorbreken starheid op arbeidsmarkt (jeugdwerkloosheid)
- Dynamisch arbeidsmarktbeleid.
- Meer verplichtingen werkgevers en werknemers.

(vervolg op pagina 13)

CNV-voorzitter Van der Meulen:

Eens met strekking van 7 van de 10 punten van Albeda

CNV-voorzitter Harm van der Meulen is het waar het de hoofdlijnen en strekking betreft eens met 7 van de 10 punten van CDA-minister Albeda voor de kabinetsformateur. Die punten zijn: het industrieplan, de internationale initiatieven, de gemiddeld 2% inkomensmatiging per jaar met voorrang voor de echte minima en een samenhangend inkomensbeleid, het werkgelegenheidsfonds, de verdeling van arbeid, nieuwe impulsen voor medeverantwoordelijkheid, en als laatste het regionaal beleid. Naar zijn mening stroken deze 7 punten in hoofdlijnen redelijk goed met het sociaal-politiek program van het CNV.
Harm van der Meulen heeft dat dinsdagavond desgevraagd aan CDActueel meegedeeld.
„Als ik Albeda tegen zou komen, zou ik zeggen: als je deze punten nou 4 jaar geleden bij de kabinetsformateur op tafel had gelegd . . . .", aldus de CNV-voorzitter.
Hij beoordeelt de punten – zegt hij nadrukkelijk – los van wat er de afgelopen 4 jaar aan sociaaleconomisch beleid is gevoerd. Daarin was er vooral te weinig ruimte voor een eigen verantwoordelijkheid voor het bedrijfsleven.
Over 2 van de 10 punten van Albeda zou Van der Meulen eerst de nadere uitwerking willen zien, voordat hij daar „ja" op kan zeggen. Dat betreft: het arbeidsmarktbeleid en de herziening van de belastingwetgeving. Deze punten zijn voor hem nog onbeslist. Hij zou met Albeda verder nog eens fors willen discussiëren over de afschaffing van het trendbeleid van ambtenaren en over de samenstelling van de Raden van Commissarissen.
Over de door Albeda genoemde herstructurering van de sociale zekerheid heeft hij grote achterdocht. „Waar het om gaat is, dat er minder mensen een beroep hoeven te doen op verzekeringen in het kader van WW, ZW en WAO. Ik vind, dat dat moet gebeuren door de mensen weer aan het werk te helpen. Maar als men het aantal uitkeringsgerechtigden zou willen terugdringen door lagere uitkeringen, dan zou ik dat absoluut verkeerd vinden. Vandaar mijn achterdocht op dit punt."
Van der Meulen beschouwt de 10 punten van Albeda – en dan voor de 7 waar hij het qua strekking mee eens is, afgezien van de nadere uitwerking als een soort raamgedachte, waar een (in)formateur een heel eind mee zou kunnen komen.

B. P

- Initiatieven voor zinvolle aktiviteiten voor werklozen op basis van vrijwilligheid.
- Jeugdwerkloosheid: men mag tussen 16 en 18 jaar niet werkloos worden: hetzij via cursussen of tijdelijke arbeidsplaatsen.

8. Herstructureren sociale zekerheid

- Geen vangnet maar springplank om weer aan de slag te kunnen.
- Netto-netto-koppeling uitgangspunt.
- Onderscheid echte – onechte minima.
- Algehele herziening werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en ziektekosten-verzekering.

9. Herziening belastingwetgeving

- Lagere tarieven loon- en inkomstenbelasting parallel aan saneren aftrekposten.
- Dit ter versterking van het draagkrachtbeginsel en ter vereenvoudiging.

10. Regionaal beleid

- Meer beleidsruimte provincies, vooral op terreinen arbeidsmarktbeleid, (onderwijs - arbeidsmarkt, regionale apo's, v.u.t.).
- Grotere medeverantwoordelijkheid regionale sociale partners.

De heer Albeda legde in zijn betoog meer de nadruk op datgene dat politieke partijen en sociale partners verbindt dan op datgene wat hen scheidt. Naar zijn opvatting zal immers na de 26e mei een gedurfd sociaal-economisch beleid gevoerd moeten worden dat gedragen wordt door een brede politieke en maatschappelijke ondersteuning.

Dit is de samenvatting van een uitvoerige rede van minister Albeda gehouden te Gorkum op 15 mei jl.

Met de CDA-bus op tournee

Impressie van een deelnemer

Redelijk goed weer is een heel belangrijke voorwaarde gebleken voor het welslagen van een actie zoals die door het CDA door middel van propaganda-bussen wordt georganiseerd. Het gaat er daarbij immers om, een zo groot en breed mogelijk publiek rechtstreeks te benaderen. Daarom wordt bijzondere aandacht geschonken aan winkelstraten, winkelcentra, bejaardenhuizen e.d. Bij minder gunstige weersomstandigheden wordt het boodschappen-doen uiteraard zoveel mogelijk beperkt en gaat men graag snel weer naar huis. Voor gesprekken met politieke propagandisten heeft men dan nauwelijks aandacht.

Dit was de onmiskenbare ervaring van de groep die zaterdag 16 mei jl. de plaatsen Oegstgeest, Rijnsburg, Katwijk, Noordwijk, Noordwijkerhout en Voorhout aandeed. Eén van de vier bussen welke die dag vanuit Leiden diverse gebieden rondom die stad voor hun rekening namen. Tezamen met een 20-tal lokale CDA-ers namen CRM-minister mevrouw Gardeniers, partijvoorzitter de heer Bukman en o.m. enkele Kamerkandidaten aan eerstgenoemde tocht deel.
In de vermelde plaatsen hadden de lokale CDA-organisaties gezorgd voor een propagandastand, welke actie werd ondersteund door de aanwezigheid gedurende circa een half uur van de CDA-bus, die op zijn beurt de steun kreeg van een geluidswagen, die luide de komst respectievelijk de aanwezigheid van de CDA-bus aankondigde. Zoals gezegd werkte het weer die dag niet erg mee. Niettemin kon veel propagandamateriaal worden uitgereikt en hadden diverse mensen gelegenheid om met de aanwezige „prominenten" te spreken: vragen te stellen, kritiek te spuien en suggesties te doen. Enkele malen kwam het daarbij tot een ietwat verhitte discussie, hetgeen uiteraard extra publiek trok en derhalve een goede gelegenheid bood om propaganda te maken. En daar ging het om! Behalve over folders had men daarvoor de beschikking over CDA-kaatsballen, -ballonnen, -potloden, -lucifers, -stickers en -raambiljetten. Deze vonden alle goede aftrek.

Heeft het zin?

Heeft zo'n bus-actie zin? zo vroegen enkele deelnemers zich op deze dag af. Het resultaat is uiteraard nooit te meten. Maar de algemene indruk was toch dat een dergelijke persoonlijke benadering door het publiek wordt gewaardeerd, vooral de mogelijkheid om „prominente" personen rechtstreeks te kunnen aanspreken.
Deze bus-actie was de tweede van een reeks van dergelijke dagen (van 15 t/m 25 mei) die het gehele land bestrijken. In dezelfde periode rijdt ook een CDA-verkiezingstrein door Nederland. Deze acties zullen straks mede de verkiezingsuitslag bepalen. Hoe die ook uitvallen, de actiedeelnemers hebben zich voortreffelijk geweerd, waarbij opviel met hoeveel enthousiasme vele jonge mensen eraan deelnamen. Een hoopvol teken!

L. V.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Conservatief-links

De grote verwarring in de Nederlandse politiek zit hierin, dat ten onrechte vooruitstrevendheid en links tot synoniem zijn gemaakt. Naar mijn wijze van zien zijn er conservatieve en vooruitstrevende socialisten, conservatieve en vooruitstrevende christen-democraten en vooruitstrevende en conservatieve liberalen. (Ruud Lubbers in *Elseviers Magazine).*

Wat is progressief?

Als er één partij is die (om Den Uyl te citeren) door D'66 in een fauteuil naar de macht wordt gedragen is dat de Partij van de Arbeid.
Waarom is Den Uyl dan zo zenuwachtig? Zijn wij niet te vertrouwen als progressieve partner in een PvdA-D'66-CDA-kabinet? Dat kan niemand aantonen. Ik heb geen zin om me te laten voorschrijven wat progressief is. (Jan Terlouw in Arnhem).

Waarom CDA nodig?

Waarom formuleert D'66 in haar blijmoedigheid en zelfvertrouwen niet het kabinet-Den Uyl/Terlouw (Beckers), in ruil voor Van Agt/Wiegel?
Denkt men de zetels niet te halen of durft men een regering met de PvdA niet aan zonder hulp van CDA (de eerste keus) of VVD (tweede keus)? Wie het weet mag het zeggen. (Ruud Lubbers in *Elseviers Magazine).*

D'66 is nog niet groot

Ik heb grote bezwaren tegen de mening die uitgaat van de Nederlandse politiek als een „vierstromenland". Die vierde partij is dan D'66.
Maar zo'n mening is alleen gebaseerd op prognoses. D'66 is helemaal geen grote partij. De verwachting is dat ze het wordt. Politieke prognoses dreigen een te grote rol te spelen. Het verbod in Frankrijk na een bepaalde datum, voorafgaande aan de verkiezingen, nog prognoses te publiceren is eigenlijk zo gek nog niet. (Staatssecretaris *Kl. de Jong* in Oosterbierum).

Moeilijk onder een ander

Je moet de persoonlijke tegenstellingen tussen Den Uyl en Van Agt niet overdrijven. Ze hebben zelfs waardering voor elkaar. Alleen zie ik niet zo gauw een kabinet waarin zowel Den Uyl als Van Agt zitting heeft. Beiden kampen met het probleem dat ze minister-president zijn geweest. Dan is het zonder meer moeilijk onder een ander te gaan dienen. Dat doe je niet zo makkelijk. (Prof. W. C. L. van der Grinten in Elseviers Magazine).

Spel moet nog beginnen

De kiezers verschaffen (verdelen) de fiches van de macht en hebben in die zin invloed. Maar het spel moet daarna nog beginnen. Waar politici de suggestie oproepen dat de kiezers eigenlijk voor een regering kiezen, bezondigen ze zich minstens aan overdrijving. Ze kunnen eigenlijk weinig meer aanbieden dan intenties (wat evenzeer voor het beleid geldt). En zelfs die intenties zijn bij Den Uyl, Terlouw en Van Agt niet ondubbelzinnig. *(De Volkskrant).*

Al te mooi

In feite zegt de FNV met zoveel woorden dat het werkgelegenheidsplan van de PvdA in zijn geheel moet worden uitgevoerd. Dat is mooi, dat is heel mooi, dat is te mooi om waar te zijn. Want tussen de PvdA en de FNV bestaat één levensgroot meningsverschil en dat betreft de financiering van het gemeenschappelijke werkgelegenheidsplan. (Hans van den Doel in Haagse Post).

Verkijkt u zich niet

Van Agt heeft de mogelijkheden in zich uit te groeien tot het leiding geven in bredere kring dan zijn onmiddellijke aanhang. Verkijkt u zich niet op hem. Hij voert een vrij duidelijke lijn. Hij staat nog maar aan het begin van zijn loopbaan, je moet zo iets minstens acht jaar kunnen doen. Den Uyl is tenslotte ook maar een torso gebleven. (Prof. I. A. Diepenhorst in gesprek met Vrij Nederland).

Smalle marges

Van Agt heeft zijn politieke eigenaardigheden niet meer nodig om zich in het uitgebalanceerde wereldje van Den Haag te handhaven en tegelijkertijd toch de band met zijn kiezers te kunnen handhaven.
Van Agt kent nu de smalle marges en hij weet ze naar zijn hand te zetten. Een bekwaam hanteren van de spelregels betekent overigens nog niet dat daarmee ook de koers van het CDA vaststaat. Op dit punt hult de zo langzamerhand tot de Olympus van de Vaderlandse politiek gestegen politicus Van Agt zich enigszins in nevelen. *(Trouw).*

Fascinerend verschijnsel

Zeker heeft Van Agt zich in de afgelopen vier jaar ontpopt als een veel bekwamer politicus dan iemand in 1977 had kunnen denken. Ook – misschien als gevolg daarvan – heeft hij de laatste tijd niet meer gecoquetteerd met zijn afkeer van de politiek. Hij schijnt er eerder door gefascineerd te zijn geraakt. In elk geval is hij zelf een fascinerend verschijnsel – voor voor- en tegenstanders. (J. L. Heldring in *NRC/Handelsblad).*

Ieder z'n eigen geweten

Het CDA zal ook de eigen oren moeten laten hangen naar de kleinere christelijke partijen en niet soeverein in zelfverheerlijking moeten optreden. Tegelijk zullen die partijen zichzelf niet moeten overschatten door te stellen dat zij het geweten van het CDA zijn. Het geweten ligt bij de CDA-leden zelf en grotere partijen worden niet door kleine splinters beïnvloed. (Kamerlid Schakel).

Priester-politicus

De Limburgse priester M. G. J. (Jos) Schreurs mag van Gijsen niet langer voor het CDA als volksvertegenwoordiger in de Eerste Kamer fungeren. Schreurs: de zaak is het waard om haar uit te vechten. Het gaat om de vrijheid van de katholieke politicus. Maar als Gijsen me nog verder desavoueert bewijs ik dan mijn partij en fractie nog een dienst? Ik vind geloofsinspiratie, ook in de politiek, erg belangrijk. Maar voor alles wil ik priester zijn en blijven. *(De Tijd).*

Geen ideale verbinding

Helemaal afgezien van de christelijke houding tegenover het abortusvraagstuk, is de verbinding van politicus en geestelijk ambt toch niet ideaal... Anderzijds dienen kerk en partij aan een geestelijke de ruimte verschaffen om zelf in volle vrijheid tegenover God te kiezen, op welke wijze hij in de kerk en in de politiek meent te mogen en te moeten functioneren. *(Friesch Dagblad).*

(Geknipt uit Trouw)

Kandidaat in de kijker

CDActueel heeft de laatste nummers voor 26 mei een praatje en een plaatje van de eerste acht nieuwelingen op de CDA-kandidatenlijst.
Ditmaal mevrouw R. G. H. C. Oomen-Ruyter en J. G. H. Krajenbrink, respectievelijk nummer 46 en 28 op de lijst.

R.G.H.C. Oomen-Ruyten

nummer 46

Roepnaam: Ria, geboren in 1950 in St. Joost en thans wonend in Maasbracht.
Burgerlijke staat: gehuwd.
Opleiding en beroep: Ik werk bij afdeling public relations van de provinciale Limburgse electriciteitsmaatschappij. Daartoe heb ik een opleiding gevolgd aan het instituut voor hoger beroepsonderwijs te Eindhoven. Ik heb toegelaten tot het Ned. Genootschap voor public relations. Mijn huidige werk doe ik met bijzonder veel plezier.

Waarom kandidaat gesteld?
„Ik heb grote interesse in de politiek waarin ik de laatste 9 jaar actief in heb gefunctioneerd. Het is na mijn lidmaatschap van de KVP (in 1972) pas goed begonnen in 1976 toen ik gevraagd werd de jongerenorganisatie van de KVP nieuw leven in te blazen. De jongerenorganisaties van de partijen werden toen voor het eerst door het rijk gesubsidieerd. In het tweede jaar van het federatieve CDJA ben ik voorzitter geweest. Was inmiddels lid van het partijbestuur en van het CDA-algemeen bestuur".

Op welke terreinen zet u zich in de Kamer het liefst in?
„Ik houd er niet van om nu al claims op tafel te gaan leggen maar er zijn een aantal zaken waarvoor ik me hoop in te gaan zetten: mediabeleid, sociale zaken, energie, milieu en volksgezondheid."

Nieuwe ideeën?
Wat betreft mediabeleid: „ik hecht veel waarde aan het huidige bestel maar voor nieuwe situaties (satellieten etc.) moeten we niet de ogen sluiten maar er op inspelen."

Sociale zaken: komend uit Limburg interesseert ze zich nogal voor het regionale beleid. „De problemen zijn hier groot maar met gericht beleid kan veel gewonnen worden. Wat ik in dit verband ook van belang vind zijn goede contacten met de vakbeweging, in Limburg veelal FNV. Het CDA moet bereid zijn ook de dialoog met het FNV gaande te houden."

Wat zijn volgens u de vijf hoogste prioriteiten voor de nieuwe CDA-fractie?
- werkgelegenheidsbeleid: behoud èn scheppen van banen.
- energiebeleid: hier zit een groot werkgelegenheidsaspect aan; denk maar aan besparende en isolerende methoden en nieuwe productiewijzen. (Over de brede maatschappelijke discussie: „Wat eerst nodig is, is een grootscheepse voorlichtingscampagne!")
- ontwikkelingssamenwerking: bestuursstructuren eenvoudiger maken.
- het program, voor zover in een coalitie mogelijk, zo goed mogelijk uitvoeren.

Waarom moet de kiezer CDA stemmen?
„Het CDA is een ware democratische partij omdat het echt uitgaat van het motto „Samen verantwoordelijk."
„Je bent niet teruggeworpen op jezelf. Om dat motto gestalte te geven heeft de overheid een voorwaarden-scheppende taak."
Bovendien is het CDA erin geslaagd haar grondslag te vertalen in een concreet program voor de komende vier jaar.

Verkiezingsprognose?
„Wij verliezen niet."

Mr. J. G. H. Krajenbrink

nummer 28

Roepnaam: Jan, geboren in 1941 in Oostwold (Old) te Groningen. Thans wonend in Bleiswijk.
Burgerlijke staat: gehuwd; vier kinderen tussen 6 en 13 jaar.
Opleiding en beroep: Na gymnasium alpha rechten gestudeerd te Groningen, afgestudeerd in 1965, daarna in militaire dienst (inlichtingendienst).
Daarna 1½ jaar inspecteur der domeinen in Den Bosch.
Vanaf 1968 tot 1973 medewerker bij de Kuyperstichting (Wetenschappelijk Instituut ARP).
Van 1973 tot de fusie CDA in 1980 secretaris van het CDA.

Sedertdien vice-voorzitter van het Centraal Verkiezingscomité.

Andere politieke functies?
„Van 1965–1970 fractievoorzitter in de gemeenteraad te Bleiswijk; verder ben ik lid van de adviesraad van het Ned. Instituut voor Vredesvraagstukken."

Waarom kandidaat gesteld?
„Van jongsaf heb ik grote politieke belangstelling gehad. Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat je in het centrum van de politiek werkzaam wilt zijn. Verder heb ik als secretaris van het CDA het parlementaire gebeuren van nabij kunnen volgen. Ik heb op het parlement ook wel kritiek gehad. Nu wil ik wel eens ervaren wat het is om zelf Kamerlid te zijn."

Op welke terreinen zet u zich in de Kamer het liefst in?
„Ik heb een brede belangstelling. Daarbij heb ik een voorkeur voor binnenlands bestuur en justitie (minderheden en vreemdelingenbeleid) en CRM (omroepbeleid).
Ook andere beleidsterreinen zoals defensie hebben mijn interesse."

Nieuwe ideeën?
„Wie ben ik om te pretenderen dat ik die nu al heb? Het CDA-program geeft nogal wat „nieuwe wegen" aan, dacht ik."

Wat zijn volgens u de vijf hoogste prioriteiten voor de nieuwe CDA-fractie?
- wapenbeheersing (zowel conventioneel als nucleair); in de CDA-benadering kan ik me goed vinden, de praktijk heeft bewezen dat deze benadering effectief is.
- werkgelegenheidsbeleid; over het begrip „arbeid" moet meer nagedacht worden.
- ontwikkelingssamenwerking en minderhedenbeleid behoren voor een christen-democratische partij van grote betekenis te zijn en zijn dat ook.
- belangrijke prioriteit voor de fractie is ook: in de praktijk duidelijk maken waarom bij uitstek het christen-democratische motief van het „Samen Verantwoordelijk" „de enig begaanbare weg is" voor de oplossing van de huidige problemen.

Waarom moeten kiezers CDA stemmen?
„Dit hangt samen met het zojuist genoemde. De kiezer ziet vaak door al de bomen het bos niet meer. Hij wil zich kunnen herkennen in een grondgedachte, een benadering en een stijl bij voorkeur geschreven op het lijf van een persoon. Het CDA heeft duidelijk een eigen benadering van de problemen. Het doet een beroep op diepere gevoelens dan die van het directe eigenbelang. De gedachte van het „Samen Verantwoordelijk" vraagt om ook in de politiek boven dat eigenbelang uit te stijgen en te komen tot verantwoordelijkheid voor en dienst aan de ander; de minder bedeelde, de zwakke. Die gedachte verdient alle steun."

Verkiezingsuitslag?
„Het CDA haalt tussen de 45 en 55 zetels".

Ruud Lubbers: telkens proberen het beter te doen

Het zou stemmen opleveren om je als middenpartij aan te prijzen maar die prijs is mij te hoog.

„Ik ben bezeten van het begrip „volkspartij", een hoofdkenmerk van het CDA. Daarin zit iets bijbels, in de zin van: samen onderweg zijn. Het andere hoofdkenmerk is, dat wij een grondslagpartij zijn. Dat wil zeggen dat we de basis-normen in het Evangelie telkens eigentijds gestalte moeten geven. Want niet alleen de wereld verandert voortdurend, ook de mensen zelf lijden aan een zekere „vervetting". Dat vraagt om een nieuwe inhoud van de bijbelse waarden, zoals gerechtigheid, naastenliefde, hoop en vertrouwen. Het telkens proberen het beter te doen. Dat betekent, dat je ook op zoek moet zijn naar de waarheid en niet mag opeisen de waarheid in pracht te hebben, wat jammer genoeg verschillende kleine partijen, die zich op het evangelie baseren, doen."

Ruud Lubbers praat als Brugman. De vraag was om nog eens kort uit te leggen, wat het wezenlijke van het CDA is. Kortgeleden discussieerde hij daarover met aanzienlijk méér woorden in Brandpunt met de Nijmeegse theoloog Schillebeekx. Hij zegt: „Het moet bruisen in de partij. Maar dan wel met één duidelijke vóór-waarde: er moet gestreefd worden naar een gezámenlijk optrekken en eensgezindheid binnen de partij. Wíj moeten niet meedoen aan mannetjesmakerij. Kenmerk bij ons is, dat we het sámen maken."

„Samen" handelsmerk CDA

„Sámen, een sleutelwoord in de campagnes. Lubbers vindt het merkwaardig en opvallend, dat zowel VVD („samen aan het werk") als PvdA („en samen kunnen we dat") dit „handelsmerk" – noemt hij het – van het CDA („samen verantwoordelijk") hebben overgenomen. „Blijkbaar hebben ze de polarisatie afgezworen."

Ondanks dat „samen verantwoordelijk" krijgt het CDA vaak het etiket van „verdeeld huis" opgeplakt. Is dat terecht gezien de afgelopen 4 jaar fractiebeleid?

Lubbers: „We hebben als fractie best wel een aantal moeilijkheden gehad. Terwijl eensgezindheid door de kleine meerderheid van de coalitie in de Kamer juist bij vitale kwesties noodzakelijk was. Maar men mag dat ook niet overdrijven. Ik heb daar 3 opmerkingen over. Allereerst heeft het kabinet – als tweede sinds de oorlog – de rit volledig uitgezeten. En dat heeft toch veel te maken met voldoende eensgezindheid en met het feit, dat we elkaar „vast hielden". Ten tweede, verdeeldheid is er natuurlijk in alle partijen, misschien zelfs meer dan bij ons. Alleen bij ons werd er zo de nadruk op gelegd vanwege onze sleutelpositie in de Kamer. Een derde punt is, dat de coalitie de afgelopen jaren ook andere verdeeldheden buiten het CDA heeft laten zien, die misschien ernstiger schade hebben opgeleverd. Neem nou als voorbeeld: de VVD heeft in de eerste periode van het Bestekbeleid weten door te drukken, dat particuliere inkomensmatiging pas op de tweede plaats hoefde, ná forse bezuinigingen in de collectieve sector. Particuliere inkomensmatiging was niet zo nodig. We zien nu, dat dat wel degelijk nodig was. Vandaar dat behoorlijke gaten geslagen werden in het Bestekbeleid en het kreupel werd gemaakt. Het CDA heeft daarmee een zware prijs moeten betalen aan de coalitie. Ik zal die ervaring nog lang met mij meedragen. Daarnaast waren ook minder spectaculaire gevallen die wel desondanks erg onplezierig waren voor de coalitie. Zoals het lidmaatschap van het koninklijk huis, dat het niet haalde, doordat een aantal VVD'ers uit de boot viel.

Verder moet je niet vergeten, dat het CDA bij uitstek een open partij is. Een goed ding. Maar het betekent wel, dat de kleinste meningsverschillen vaak breedvoerig naar buiten komen. En nogmaals, verschillen van mening zijn een normale zaak in iedere levende politieke partij."

Loyalisme als verschijnsel kan niet

Ook wanneer dat de vorm gaat aannemen van groepsvorming, zoals bij de loyalisten?

Lubbers: „Ik geloof, dat we voor het loyalisme niet meer zo bang hoeven te zijn. Toen het ontstond zaten we nog volop in het fusie-proces, terwijl we nu één partij zijn. Ik vind, dat het loyalisme als verschijnsel in een fractie niet kan. Groepsvorming past niet in een fractie en zeker niet, met de bedoeling om het eigen kabinet telkens een rapportcijfer te geven. Dat betekent natuurlijk niet, dat individuele fractieleden niet op sommige punten een eigen oordeel en standpunt kunnen innemen. Anders kun je niet gezond functioneren, noch als fractie, noch als fractielid. Het gaat er alleen om, dat er geen aparte groep ontstaat met een eigen lijn ten opzichte van het (kabinets)beleid."

De loyalisten hebben overigens lang niet altijd als groep gefunctioneerd. Bovendien zij hebben vóór de totstandkoming van dit kabinet hun eigen positie bekend gemaakt. We wisten dus met elkaar waar we aan toe waren.

Waar het de plaats in het politieke krachtenveld betreft vindt Ruud Lubbers, dat het CDA zich niet het gemakkelijke links/rechts-schema moet laten opdringen. Het CDA neemt in de Nederlandse politieke verhoudingen een geheel eigen plaats in. Die van een partij, die probeert weg te

komen uit de versimpeling van zo'n schema, aldus Lubbers. En dat lukt ons tot op zekere hoogte heel goed.
Lubbers: „Het gaat bij ons niet om de plaats op het brede politieke spectrum, maar om de inhoud van het program. Daar gaat het bij ons om. Omdat tegelijkertijd D'66 het midden zoekt, bestaat het gevaar, dat het CDA rechts wordt „weggezet". Nog afgezien van het feit, dat de VVD ons naar rechts trekt en de PvdA ons die kant op duwt. Ongetwijfeld ligt het electoraal misschien beter, als je je als midden-partij aanprijst. Maar ik zou die prijs ten koste van de inhoud van ons program niet willen betalen. Wij gaan onze eigen weg."

Niet-CDA stemmen geen zaak van flinkheid

Met kracht wijst hij van de hand, dat het CDA een „bejaardenpartij" zou zijn. Zelf !!! jaar, spreekt hij van een toenemend aantal jongeren, dat, als ze eenmaal een beetje in de samenleving aan de gang zijn, de waarden en positieve kanten van de christen-democratie (opnieuw) gaan ontdekken. Een extra handicap is wel de voortdurende deconfessionalisering en ontkerkelijking. Ten onrechte bestaat – zegt hij – dan de neiging om in de politiek het christen-democratisch denken een lagere plaats te geven. Hij vindt ook, dat het „geen zaak van flinkheid" is om iets anders dan CDA te stemmen. „Het afzetten tegen vroegere tijden is een absoluut onvoldoende argument om niet CDA te stemmen."
Dan over naar het CDA-program „Om een zinvol bestaan" waarmee de partij de verkiezingen is ingegaan. Het verbaast niet, dat hij het een goed program vindt „en het meest duidelijk, moedig en volledig van allemaal". Lubbers benadrukt de geheel eigen benadering in het CDA-program, die zich vooral manifesteert op punten als werkgelegenheid en kernwapens.
Lubbers: „Op het punt van de werkgelegenheid maken wij de meest doelbewuste keus om het aantal mensen met een uitkering en zonder een baan zoveel mogelijk te verminderen. Niet door in de sociale zekerheid te hakken, maar ook niet door er een absoluut taboe op te leggen. Om een aantal mogelijkheden te noemen, waarmee wij die keus maken:
1. het opnemen in bedrijven van mensen, die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn, maar nog heel graag willen werken; 2. jongeren, die net van school komen binnen 3 maanden aan het werk helpen; en als dat niet lukt ze de kans geven om verder geschoold te worden of door stageplaatsen mogelijk te maken; 3. het stimuleren en mogelijk maken van deeltijdbanen, waardoor binnen 4 jaar 200.000 mensen extra aan het werk komen.
Ook nu weer is het CDA op sociaal-economisch terrein trendsettend, zoals al jaren. Niet alleen naar de uitkomsten, maar ook naar de nieuwe ideeën van het beleid. Telkens zie je de andere partijen hun beleid bijbuigen naar het CDA. Dat geldt niet alleen voor bijv. ons beleid op het punt van de WAO, en de inschakeling van gedeeltelijk arbeidsongeschikten, maar ook op dat van deeltijdarbeid. Met vertraging volgt de PvdA. Dat is voorspelbaar.

Drs. Ruud Lubbers beleeft voorlopig zijn laatste dagen als fractievoorzitter van het CDA in de Tweede Kamer. Na 26 mei komt er een nieuwe fractie, die vervolgens haar voorzitter zal aanwijzen. Dat dat uiteindelijk weer Lubbers zal zijn, is niet onmogelijk. Maar in de eerste plaats zal dat afhangen van de verkiezingen met alles wat daar aan vastzit. Ruud Lubbers staat nummer 4 op de CDA-kandidatenlijst, na Van Agt, de Koning en Van Leijenhorst. „Kleur op kleur", zoals dat heet. Na interviews met de eerste drie, praat CDActueel aan de vooravond van de verkiezingen met Lubbers. In de hitte van de campagne. In regenachtig weer op 16 mei per CDA-actiebus onderweg van Bennebroek naar Santpoort en IJmuiden.

door Ben Pauw

Uitstel beslissing kernwapens

En de kernwapens?
Lubbers: „Ons devies is: kies voor onderhandelingen. De VVD-benadering van „ongeclausuleerd plaatsen" is onverantwoord en die van de PvdA „onvoorwaardelijk niet-plaatsen" – lost niets op. Zij versimpelen de zaak op deze manier en houden geen rekening met de realiteit dat er onderhandelingen met Rusland op stapel staan over een vermindering van kernwapens. Alleen de CDA-benadering geeft voor die onderhandelingen een ruime kans."

In CDActueel van 16 mei schrijft u: „Laten die onderhandelingen in vredesnaam ruime kans krijgen". Bedoelt u ook in de tijd?
Lubbers: „Zo nodig ook in de tijd, ja. Als dat zinvol is. We moeten negatief toetsen: indien enig besluit – een té gemakkelijk ja of nee – de onderhandelingen schaadt, dan is dat daarmee een fout besluit".

Dat betekent dat u wilt loslaten, dat er per se eind dit jaar een besluit over plaatsen van middellange afstandswapens moet worden genomen?
Lubbers: „Als dat nodig is, inderdaad. Wij hebben altijd trouwens gezegd, dat de beslissing tot al dan niet plaatsing moet worden genomen gekoppeld aan het onderhandelingsproces. De onderhandelingen zijn aanzienlijk vertraagd, zodat het steeds waarschijnlijker wordt dat eind 1981 nog geen betrouwbaar uitzicht bestaat op het resultaat van de onderhandelingen. We moeten dat eind '81 bezien, en dan in overleg met de bondgenoten eventueel onze beslissing nog wat aanhouden. Ik sluit overigens niet uit, dat ook andere Westeuropese Navo-landen steeds meer onze richting uitgaan.
Formeel is Nederland één tegen de rest. Maar feitelijk zijn bijvoorbeeld landen als België en West-Duitsland in onze richting opgeschoven. België, door de zaak ieder half jaar opnieuw te bekijken en West-Duitsland, door de effectuering van haar genomen besluit te koppelen aan de onderhandelingen. Als zich dat proces doorzet, worden de verschillen steeds kleiner en ontstaat er een geïntegreerde benadering, die wat meer is dan het simpel ja of neen van december 1979. Het tragische bij de PvdA is, dat er – afgezien van de atoompacifisten – mensen zijn, die denken, dat hun categorisch „neen" een bijdrage aan de onderhandelingen is. Ik sluit niet uit, dat mensen als Schmidt en Mitterrand deze opvatting binnen de PvdA nog kunnen bijbuigen.

Vier CDA-strijdpunten

Denkt u dat de strijdpunten van de PvdA echte strijdpunten zijn? Of zal het wel meevallen?
Lubbers: „Ik denk dat in formele zin bij de PvdA alles onderhandelbaar is. De mate waarin iets in feite onderhandelbaar is zal – vermoed ik – afhankelijk zijn van de verkiezingsuitslag. Een belangrijk punt is ook de positie van D'66. D'66 is gevangene van de PvdA, maar ook andersom. Want als de PvdA altijd bij D'66 wil blijven, zitten de marges van het PvdA-program in dat van D'66.

Heeft het CDA ook strijdpunten?
Lubbers: Ik noem vier punten, die voor ons zo belangrijk zijn, dat men ze strijdpunten kan noemen, als men dat woord ten minste wil gebruiken.
1. de werkgelegenheid, waarbij het CDA van de eigen sociaal-economische benadering een hard punt moet maken.
2. abortuswetgeving; het CDA kan geen afspraken aanvaarden om de abortuskwestie weer opnieuw op de helling te zetten.
3. onderwijs en de particuliere welzijnssector: het CDA kan een verdere „verstatelijking" niet aanvaarden.
4. kernwapens: wij moeten overeind houden ons beginsel, dat we een positieve bijdrage moeten leveren aan het onderhandelingsproces.

Typering campagnes

Geeft u eens een typering van de verschillende campagnes?
Lubbers: „D'66 voert een angstige campagne, waarin ze moeite heeft om een goed antwoord te geven over haar positie. De voortdurende discussie tussen PvdA en D'66 is onwaarachtig. D'66 wil niet mee doen aan een links blok – dat had ze veel eerder moeten zeggen – maar tege-

(vervolg op pagina 19)

Open Brief aan de Onderhandelaar van het CDA tijdens de Formatie van jongeren die op het CDA willen stemmen

Den Haag, mei 1981

Nederland is niet meer zo vriendelijk voor jongeren.
Wij schrijven deze brief nu alvast omdat wij bang zijn, dat wanneer u eenmaal aan uw werk begonnen bent de jongeren niet zo veel aandacht meer zullen krijgen.

Wij ondertekenaars zijn allemaal nog jong, velen van ons gaan voor het eerst naar de stembus. Wij hebben niet de pretentie om voor alle jonge mensen te spreken. Dat zou ook niet kunnen, want wij hebben nog wel „geloof in de politiek" zoals dat schijnt te heten.

Maar we voelen ons onzeker.
De problemen zijn in aantal groot en ze zijn ingewikkeld. Ze worden ook ingewikkeld gebracht: het lijkt meer een zaak van rekenen en percentages, dan een zaak van en voor mensen.
Wij hebben soms het gevoel dat er een spelletje gespeeld wordt en dat wij pionnen zijn.

Wij krijgen onvoldoende kansen om een bijdrage te leveren aan de manier waarop we willen leven, wonen, werken en gelukkig worden. Op de een of andere manier lijkt het er steeds meer op dat de maatschappij niet meer gelooft dat wij iets zelf kunnen maken, dat er iets kan veranderen.

Ook als je jong bent heb je al heel sterk ervaren dat veel voor je geregeld wordt. Op school, op het werk als je werkloos bent of een baan zoekt. Maar ook als je bijvoorbeeld nog wilt studeren of als je kamers zoekt.

Daarom willen wij een keer duidelijk onder uw aandacht brengen, dat kreten als „jongeren hebben geen idealen meer" en „ze zijn volstrekt gedemotiveerd" niet waar zijn. Het is meer een kwestie van weinig kans krijgen dan van geen zin hebben.

Kortom wij vragen tijd en ruimte om te leven, tijd en ruimte om onze kansen te wagen.

Wat wij willen is een overzichtelijke samenleving, waarin geen plaats is voor bureaucratie en ambtenarij in de slechte zin van het woord. Geen onmondigheid.
Wij willen een veilige en vreedzame wereld.
Wij willen dat er voldoende werk blijft zonder dat we het milieu langzaam vergiftigen.

Wij leggen u dit voor omdat tijdens de formatie van alles en nog wat geregeld zal worden.
Met deze brief voor ogen zou u misschien voor ons willen opkomen.

Wij vragen het juist aan u, omdat het CDA politiek wil bedrijven met naastenliefde als uitgangspunt.
Volgens ons is naastenliefde „anderen de ruimte geven", „anderen tot hun recht laten komen".

Misschien kunt u ons even laten weten of wij aan het goede adres hebben geschreven, als u begrijpt wat wij bedoelen.

Margriet Akkermans, Valkenswaard; G. W. Alberts, Vlaardingen; P. J. W. Alberts, Vlaardingen; Jan van Alebeek, Arnhem; Peter van den Anker, Schaesberg; Koos van Baalen, Elst (U); Ronald Bakker, Amsterdam; Ien Baltussen, Leuth; Harry van Beers, Brunssum; Erik v. d. Berg, Rhenen; Monique van den Berg, Woerden; Agaath Berkelmans, Nijmegen; Arjan Blokland, Elsloo; Aart van Boschove, Groningen; Tonie Borgers, Millingen a/d Rijn; Rob Bosch, Hoensbroek; Martin Breeman, Zelhem; Evelyne Breukers, Grubbenvorst; Piet Broekharst, Wageningen; Nico Bijl, Brunssum; Theo Camps, Nijmegen; Frans Carré, Venlo; Seth Castroo, Sittard; Henk Clevers, Grubbenvorst; Jos Coenen, Sittard; Frank Cox, Geleen; Monique Custers, Sittard; Henk van Dalen, Eijgelshoven; Patricia Daeman, Roermond; Tim v. Dasselaar, Woerden; Patricia Deckers, Roermond; Johan Degen, Elst (Gld); Willem Dekker, Lunteren; Erik Demmers, Nijmegen; Gerrie Dorlo, Eijsden; Paul Duitsenberg, Nieuwenhagen; Leo van Dijk, Tegelen; Hans Eikelenboom, Waalwijk; Jos Erkens, Sittard; Hans Evers, Valkenswaard; Ted Eijffius, Amerongen; Syb Feenstra, Sittard; Jo Florie, Kerkrade; Carlos Gielen, Maastricht; Peter Gielen, Baarlo; Hein de Gooyer, Arnhem; Marja Goulding, Geleen; A. Gresel, Veldhoven; Henriëtte Groot Koerkamp, Enschede; Dirk te Grootenhuis, Eibergen; Gerard Hannen, Baexem; Boudewijn Haverkot, Lichtenvoorde; Trudy van Heel, Malden; Ine Hellwigg, Maastricht; T. Hendriks, Weert; Viktor Hendriks, Brunssum; Paul Henzen, Rhenen; Bertus Hesselink, Borculo; Annet Hoek, Zelhem; Jacques v. Hoof, Valkenswaard; Han Hoogma, Maastricht; Jeroen Hooijen, Utrecht; Henk Hop, Rhenen; H. van der Hoven, Druten; Anja Hulsbergen, Druten; Jan Paul Huijdts, Nijmegen; Jan Jansen, Horst; Anja Janssen, Brunssum; Fred Janssen, Brunssum; Hans de Jong, Nijmegen; Maja Kateman, Venray; Leo v. d. Kerkhof, Valkenswaard; Jaco Keijzer, Woerden; W. Kik, Veldhoven; Taco Kingma, Woerden; Jan Klein Wolterink, Aalten; Frank de Klerck, Nijmegen; Wim Knippenbergh, Baarlo; Mirjam Knoors, Obbricht; Tonni Kolkman, Zieuwent; Andre Kolobziejak, Posterholt; Bennie Kossink, Borculo; Hinne Krolis, Weesp; Ineke Krolis, Weesp; Ruud Lamers, Oss; Christiaan de Langen, Liende; Marcel Lankhorst, Zelhem; Johan de Leeuw, Dongen; Ton Lenders, Blerick; Harry Lucassen, Velden; Hans Lutgens, Sittard; Heleen van Lijenhorst, Gaanderen; Harry Mertens, Bingelrade; Frans Meurkens, Valkenswaard; Tonie Mombarg, Millingen a d Rijn; Godelief Mostermans, Valkenswaard; Leendert Mostert, Papendrecht; Rogier Moulen, Nijmegen; Jan Frans Mulder, Papendrecht; Ton Mulders, Venray; Gielo Muysers, Nijmegen; S. Nederend, Lopik; Herman Olde Rechterschot, Rhenen; H. Os, Asenray; Janny Oskam, Linschoten; C. Overbeek-van Oosterom; Marie Jose Paes, Nijmegen; Dinie Pathuis, Arnhem; J. van Pelt, Noordwijk; Jos Penders, Roosteren; Rejean Pinckaers, Gronsveld; Els Poels, Venray; Peter Pustjens, Roosteren; Willem van de Putten, Nijmegen; Rein Pijls, Nijmegen; Mathieu Rosedaal, Millingen a/d Rijn; Rod Roijen, Wijnandsrade; Mart Salden, Berg a/d Maas; Willem Schenkel, Veenendaal; Theo Schoenmakers, Schiedam; Gerard Schreur, Silvolde; Henk Souren, Heerlen; Jo Spätgens, Sittard; Bern Starink, Heerlen; Ton Strien, Lopik; Rhea Stroes, Winterswijk; Marina Styns, Nijmegen; Rogier Tesson, Silvolde; Frans Theunissen, Nieuwenhagen; Arthur Thomas, Maastricht; Henriëtte Titulaer, Blerick; Gerard Toussaint, Valkenswaard; Theo Toussaint, Valkenswaard; Alet Veldhuijzen-ten Kate, Dordrecht; Govert Veldhuijzen, Dordrecht; Leo Verstoep, Woerden; P. Verhoef, Lopik; Bert Vis, Rhenen; Wilma Visser, Zelhem; Th. de Vos; Harrie Vreuls, Nieuwenhagen; Henk Walschot, Geleen; Ton Walschot, Geleen; Harm Waterborg, Venlo; Henriëtte Weelink, Oosterbeek; Chris Westerlaken, Ede; J. M. G. van der Weijden, Puiflijk; Cyril Widdershove, Nieuwstad; Peter Wilders, Valkenswaard; Jack Willems, Susteren; Hermand v. d. Wind, Woerden; Alex Woltering, Winterswijk; W. van Zeil, Lopik.

CDA trendsetter in sociaal-economisch beleid

(vervolg van pagina 17)

lijk weigert ze daaruit de conclusie te trekken, nl. bereidheid om te onderhandelen met alle partijen. Inhoudelijk zie ik niet zoveel verschil tussen de programma's van ons en van hen. Vooral niet op sociaal-economisch terrein. Bovendien heeft ook D'66 de ruimte om te onderhandelen over de kernwapens.
Dan de VVD. Die is laf gestart, door de zaken, die de afgelopen jaren niet gerealiseerd konden worden, op rekening te schrijven van de loyalisten. Dat is wegschuilen achter anderen. Daarentegen neemt de hele fractie van het CDA verantwoordelijkheid voor het beleid van de afgelopen 4 jaar. Verder valt op, dat de VVD gekozen heeft voor een rustige campagne, maar wel gericht op publiciteitsshow. Het beeld van Wiegel in volle zalen, en Nelie Smit-Kroes en dan een hele tijd niets. Ik mis de wel gebruikelijke tegenstelling Wiegel-Den Uyl. Het zou juist zijn, als die alsnog zou komen.

De PvdA heeft wel „samen" in haar vaandel, maar dan alleen met links. Het beeld ook van één grote linkse familie met advertenties van de VARA, PvdA-economen en als het aan Den Uyl lag ook de FNV die zich echter formeel afzijdig houdt. De PvdA slaagt er niet in de inhoud van haar beleid duidelijk te maken, het verhaal wordt ook steeds zwakker. Het door Den Uyl opgeroepen idee van „Nieuw rechts" bestaat niet en is alleen maar opgevoerd om de eigen verdeeldheid te camoufleren. Het PvdA-program staat wel bol van de cijfers, maar de kernvragen over bijv. de sociale uitkeringen en de betaalbaarheid daarvan worden niet gesteld. Den Uyl verwijt ons in ons program doemdenken, terwijl als er één duidelijk program is, dat het van het CDA is. Onze moed om de sociaal-economische problemen doelbewust en eerlijk aan te pakken vertaalt hij in doemdenken. Wij hebben Den Uyl vroeger nooit dat etiket opgeplakt, toen hij al al zijn speeches in het teken stelde van: het wordt nooit meer zo als vroeger."

Eerst program, dan samenwerking

Wat voor coalitie moet er komen?
Lubbers: „Het CDA-program is toegesneden op de grote problemen en moet zich vertalen in een regeeraccoord. Verder is nodig een zo breed mogelijke meerderheid en coalitiebereidheid van zoveel mogelijk partijen. In welke mate de partijen tot een coalitie bereid zijn, beantwoordt je niet met het uitspreken van voorkeuren nu al. De kans op een samenhangend beleid wordt daardoor niet groter. Het uitspreken van voorkeuren is ook intolerant tegenover de anderen. Vóór de verkiezingen gaat het om de kwaliteit van het program en daarna om de samenwerking." De verkiezingsuitslag is daarbij van groot belang.
Lubbers noemt het van belang dat de formatie na de verkiezingen zo snel mogelijk tot stand komt. Vooral vanwege de moeilijke sociaal-economische situatie. Een informateur zou de zaken in kaart moeten brengen en de coalitiebereidheid van de verschillende partijen moeten aftasten.
Terugkijkend op de afgelopen jaren zegt hij zijn fractievoorzitterschap als positief te hebben ervaren. Zowel naar de interne verhoudingen binnen de fractie als naar de relatie met Van Agt en de CDA-bewindslieden in het kabinet bezien. Hij noemt het een goed ding, dat op aandrang van met name de CDA-fractie steeds meer een meersporenbeleid op sociaal-economisch terrein zichtbaar werd en dat er opvallend veel structurele zaken via wetgeving op allerlei terrein geregeld zijn.

De laatste dagen

Hoe verder met Ruud Lubbers in de politiek?
Lubbers: „Als het aan mij ligt blijf ik graag in de Kamer. Tenzij er een hele goede reden is om dat niet te doen. Of een ministerschap zo'n reden is, vraagt u? Neen, alleen wanneer dat vanwege de totale samenstelling van een kabinet van belang zou zijn.
Wat moet er in de resterende dagen van de CDA-campagne nog gebeuren?
Lubbers: „Ik hoop, dat de CDA-leden de laatste dagen een extra groot zelfvertrouwen aan de dag zullen leggen. Om duidelijk te maken, wat de eigen benadering in het CDA-program is. Er is in het land een welwillende houding tegenover het CDA, maar er is nog meer voor nodig om de mensen op ons te laten stemmen. Vandaar dat een extra grote inzet nodig is op een breed vlak. Je kunt zeggen: een laatste mond-op-mond-beademing in de samenleving. Of, met een bijbelse uitdrukking: gaat en vermenigvuldigt u."

CDAddertje:

Ga niet agteloos door het leven.

CDA cursusweek voor jongeren

Politieke onderwerpen, vaardigheidstraining, recreatie waaronder sport-activiteiten, dat zijn de ingrediënten voor de cursusweek welke de Stichting Kader- en Vormingswerk voor jongeren uit het CDA organiseert.

Door de cursus lopen twee centrale lijnen: de **politieke lijn** begint met de grondslag van het CDA en de daaruit ontleende politieke uitgangspunten. Alle volgende vaak politiek actuele zaken die aan de orde komen, worden steeds getoetst aan die grondslag en uitgangspunten. De **vaardigheidslijn** start met de bestudering van vergadermethoden, hoe deze beter te doen verlopen en wat er aan de eigen inbreng kan worden verbeterd. Een en ander wordt dan in een rollenspel of op een andere manier getraind.

Wij willen ons vooral richten op die jongeren, die op een of andere manier in de jongerenorganisatie of in de partij reeds aktief zijn. In het totaal zullen niet meer dan 25 deelnemers aan deze week kunnen meedoen.

Voor de duidelijkheid
alle condities nog even op een rijtje:
– Aankomst zondag 5 juli 1981 tussen 18.00 uur en 18.30 uur; vertrek in de loop van zaterdag 11 juli 1981.
– Plaats: Conferentie- en vergadercentrum „De Spaarnberg" te Santpoort.
– Deelname: jonge CDA leden tot 30 jaar.
– Kosten: reiskosten voor rekening van de deelnemers, deelnemersbijdrage *f* 100,– per persoon.

Inschrijven door het invullen van bijgaande inschrijfbon. Na inschrijving zal een bevestiging worden toegezonden met de volledige agenda van de week en het nodige cursusmateriaal.

Inschrijfbon CDA-cursusweek Santpoort

Naam: .....

Voornaam: .....

Adres: .....

Plaats: .....

Leeftijd: .....

Lid van: CDA, CDJA★)

Beroep, studie: .....

★) doorhalen wat niet van toepassing is.

Nog geen deelnemersbijdrage overmaken.
Deze bon zenden aan:
Stichting Kader- en Vormingswerk CDA
Dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag

Voor nadere informatie 070-924461

Geen grote dunk

door
dr. W. de Kwaadsteniet

Verrassend is, dat in de bekende „grote" „van Dale" de aanduiding „een lage dunk" niet voorkomt als men bij „dunk" zoekt (9e druk, 1970). Men treft die aanduiding wel aan als men bij „laag" zoekt.
Wat leest men dan onder nummertje 10? Het volgende: „zo dat men neerziet op het object, minachtend, met verachting; laag op iemand of iets neerzien; laag over iemand of iets spreken; – een lage dunk van iemand hebben; –".
Hoe komen wij tot dit taalonderzoek? Wel, de publiciteitsmedia lieten ons ongeveer twee weken geleden weten, dat Tweede Kamerleden in het algemeen een lage dunk hebben van de kiezers. Radio, televisie en schrijvende pers brachten dit bericht. Hier en daar werd dit in de schrijvende pers van een geschreven commentaar voorzien. En wat het effect van de zo gebrachte mededeling via radio en televisie was laat zich slechts raden.
De media hadden dit bericht – het zij mede tot hun verontschuldiging gemeld – niet zelf verzonnen. Waar kwam deze mededeling dan echter wel vandaan? Die kwam van de zijde van een universiteit!

Enquête

De Erasmus Universiteit Rotterdam liet een persbericht (d.d. 24 april 1981) verschijnen betreffende een uitgave, getiteld: „leden van de Staten-Generaal. . .". Kamerleden over de werking van het parlement. Deze uitgave verscheen onder de redactie van drie hoogleraren: prof. dr. M. P. C. M. van Schendelen (Erasmus Universiteit), prof. dr. H. Daudt (Universiteit van Amsterdam) en prof. dr. J. J. A. Thomassen (TH Twente) en werd op 6 mei jl. in het Perscentrum Nieuwspoort gepresenteerd. Het betreft een „politicologische" enquête onder de leden van de Staten-Generaal, mogelijk gemaakt door (mede) de Nederlandse Organisatie voor Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek (ZWO).
Er heeft tussen oktober 1979 en februari 1980 een mondelinge en schriftelijke ondervraging van de Kamerleden plaatsgevonden. De vragenlijst omvatte een schriftelijk deel van ruim vijftig vragen en een mondeling deel van ruim tweehonderd vragen. Een niet gering aantal. Wat men in één keer niet even allemaal aan de weet wil komen en wat men niet even gauw allemaal moet beantwoorden!
Over de bevindingen uit het onderzoek worden in het persbericht in een enkele zin zo'n vijftigtal samenvattingen gegeven. Men mag aannemen om het de media gemakkelijk te maken. Te gemakkelijk! Eén van die samenvattingen luidt: „Tweede Kamerleden hebben in het algemeen van de kiezers een lage dunk. Men meent dat de kiezers in het algemeen gespeend zijn van een behoorlijke politieke kennis, van interesse voor de politiek en van zorg voor het algemeen belang".
Belangrijk is stellig de vraag of dit nu een juiste objectieve, (zuiver) wetenschappelijke weergave is van hetgeen op dit punt uit de enquête is gekomen.
Een diepere studie van het verslag van de enquête – die in deze korte tijd niet mogelijk was – is stellig de moeite waard. Niettemin lijkt een ontkennend antwoord op de hiervoor gestelde vraag op zijn plaats, lezende wat o.a. geschreven is.
Wij willen op twee onderdelen ingaan, namelijk „Het beeld dat Tweede Kamerleden van burgers hebben" en „Het beeld dat Tweede Kamerleden hebben van de kiezers van hun partij".
Een eerste serie van drie stellingen werd voorgelegd:
1. de meeste burgers hebben geen behoorlijke politieke kennis; 2. burgers letten meer op hun eigen belang dan op het algemeen belang; 3. de meeste burgers hebben weinig interesse voor politiek.
Verreweg de meeste Kamerleden hebben geen van deze drie stellingen ontkend, („dus een zeer negatief beeld", aldus de verslag-schrijvers).
Een tweede serie van drie stellingen was de volgende:
1) veel kiezers van mijn partij hebben geen duidelijke politieke voorkeuren; 2) . . . zijn onvoldoende op de hoogte van de idealen van onze partij; 3) . . . hebben politieke opvattingen die in strijd zijn met ons verkiezingsprogram.
Hier bleek de enquête een iets gunstiger beeld op te leveren. Vooral gunstiger dan over wat genoemd wordt „de eigen achterban".

Nog enkele zinnen uit de tekst van het verslag. „Toch zijn de gegevens over het beeld dat Kamerleden hebben van de burgers en de eigen kiezers het vermelden waard. Burgers zijn politieke onbenullen. Zo kan men het beeld samenvatten dat Kamerleden van burgers hebben." En ook nog het volgende citaat uit het verslag „. . . „Burgers", zo lijken Kamerleden te denken, „zijn politieke onbenullen, maar de kiezers van mijn partij, dat is andere koek". . .".
De schrijvers van het verslag schijnen deze wijze van verslaggeving interessant of pikant te vinden. Eigenlijk is dat wat merkwaardig, gelet op enkele andere passages. Daarvan citeren wij er hier ook twee.
„Wanneer we ons realiseren dat, blijkens onderzoek onder kiezers, geen enkele grote politieke partij in Nederland zich kan beroepen op een achterban die wat betreft politieke kennis en interesse werkelijk drastisch afwijkt van de Nederlandse samenleving als geheel, kan zo'n attitude toch wel wat merkwaardig genoemd worden.
Er zijn politicologisch beschouwd gewoon geen goede redenen om over de eigen achterban zoveel gunstiger te oordelen dan over de burgers in het algemeen".
En ook nog het volgende citaat uit het verslag. „Gezien de vele gegevens over de lage politieke kennis en interesse van burgers die door diverse onderzoekingen zijn aangedragen, mag het ons niet verbazen dat Kamerleden een negatief beeld van de burgers hebben".
Als die laatste citaten juist zijn, is het een beetje bevreemdend, dat in het verslag van de enquête Kamerleden afgeschilderd worden als mensen die de burgers, de kiezers politiek niet zien zitten. Daarmede wordt bij de burgers, lijkt ons, op dit punt althans een vertekend beeld van de Kamerleden overgebracht.

Onzorgvuldig

De citaten zijn niet van de Kamerleden, maar zijn het taalgebruik van de schrijvers van het verslag.
„Burgers zijn politieke onbenullen" is een vertaling van het verslag, zijn géén woorden van de Kamerleden. Het verslag zegt „een zeer negatief beeld". Het persbericht van de Erasmus Universiteit zegt, dat Tweede Kamerleden in het algemeen „een lage dunk" van de kiezers hebben; niet de Kamerleden zeggen dat.
Wij willen dit onwetenschappelijk taalgebruik hierbij als onzorgvuldig ontmaskeren.
Kamerleden denken ten aanzien van het aan de orde zijnde punt anders en tenminste genuanceerder. Het is wellicht goed daar nog eens een apart artikel aan te wijden. Hier in dit verband nog slechts een paar korte opmerkingen.
De burgers, het kiezerscorps van dit land, vormen een zeer gevarieerd gezelschap, met verschillende belangstellingssferen. Velen hebben over talrijke politieke vraagstukken stellig slechts een globale kennis en een globale belangstelling. Van sommige problemen hebben velen zelfs helemaal geen kaas gegeten. Dat weerspiegelt zich trouwens ook in zekere zin onder de Kamerleden. Voor sommige onderwerpen moet men bij bepaalde Kamerleden, (waaronder schrijver dezes het zij er voor alle zekerheid maar bij vermeld) ook niet aankomen. Niet iedereen weet precies alles.
Maar dit alles leidt natuurlijk nog niet tot de boude uitspraak, dat – volgens het persbericht – Tweede Kamerleden menen, „dat de kiezers in het algemeen gespeend zijn van een behoorlijke politieke kennis, van interesse voor de politiek en van zorg voor het algemeen belang".
Mogelijkerwijs heeft hier de vraagstelling bij de enquête – zeer beperkt en simpel – alsmede de beperkte antwoordmogelijkheid – waar, niet waar, weet niet, geen antwoord – een rol gespeeld. De lezer kan zelf proberen de hierboven weergegeven vragen simpel met de aangeduide mogelijkheden te beantwoorden.
De Kamerleden hadden de moeilijkheid van het kiezen van een antwoord enigermate kunnen ontlopen, door de uitweg: „weet niet" of „geen antwoord". Dat hebben echter slechts enkelingen gedaan. Als iedereen dat gedaan had was

(vervolg op pagina 21)

De financiering van het onderwijs

De beroering in onderwijsland over de bezuinigingsplannen van minister Pais krijgt nauwelijks kans om te betijen. De jongste voorstellen van de minister hebben evenals die van het vorige jaar tot actie geleid, zij het in aanmerkelijk mindere mate. Over de laatste voorstellen is eind april overleg gepleegd tussen de Vaste Kamercommissie voor Onderwijs en Wetenschappen en de minister. Het is opvallend dat in dat overleg de PvdA zich in het geheel niet wilde uitspreken.
Het is kennelijk eenvoudiger in een handboek over het onderwijs te reppen over noodzakelijke bezuinigingen op de salarissen van onderwijsgevenden dan daarover een standpunt in te nemen in de Kamer. D'66 liet het bij enkele kanttekeningen en het herhalen van de opvatting, dat reeds voor dit jaar de zgn. interimregeling ziektekosten door de fiscus belast zou moeten worden.

Beoordeling

De voorstellen zijn niet aanvaard op die punten waar zij blijvend ingrijpen in de rechtspositie van het zittende personeel. Het gaat dan m.n. om het personeel in de sector van de onderwijsverzorging en de nieuwe lerarenopleidingen voor het voortgezet onderwijs.
Evenmin kon worden ingestemd met maatregelen ter beperking van de groei van het aantal leraren in het voortgezet onderwijs. Deze maatregelen zouden tot grote onrechtvaardigheid leiden. Scholen in gelijke omstandigheden en met een zelfde aantal leerlingen zouden dan een verschillend aantal leraarlessen krijgen. Eenvoudigweg omdat de ene school groeit in het aantal leerlingen en de andere daalt.
Tenslotte kon niet worden ingestemd met de voorgestelde maatregelen ter beperking van de uitgaven in de sector van de onderwijsverzorging voor 1982 en volgende jaren.

De meeste stof deed het plan opwaaien, waarin

door drs. W. J. Deetman

de salarissen van de onderwijsgevenden minder snel het maximum bereiken. In dit plan zouden alle onderwijsgevenden op 46-jarige leeftijd op het voor hen geldende maximumsalaris komen. Nu wordt het maximum op jongere leeftijd bereikt.
De CDA-fractie heeft bij herhaling – ook in de bekende motie-Rietkerk/Lubbers – gepleit voor een grondige doorlichting van de salarisstructuur in het onderwijs. Die structuur bestaat al weer een zeer geruime tijd en daarin zijn in vergelijking met de inkomensstructuur bij de overige ambtenaren en die welke in het bedrijfsleven aanwezig is, onevenwichtigheden gegroeid. Het kan niet worden aanvaard, dat deze onevenwichtigheden gehandhaafd blijven in een tijd met grote financieel-economische problemen.
Binnenkort komen de eerste resultaten van de zo even genoemde doorlichting op tafel. In de Kamer heeft de minister nadrukkelijk verklaard, dat de voorgestelde verschuiving van de leeftijd waarop een onderwijsgevende het maximumsalaris bereikt in het verlengde ligt van de resultaten van de doorlichting.
Dit zo zijnde heeft de CDA-fractie gemeend dat voldaan is aan de voorwaarde die in de motie-Rietkerk/Lubbers wordt genoemd, nl. dat de koppeling tussen de salarissen van onderwijsgevenden enerzijds en anderzijds die van de ambtenaren gehandhaafd moet blijven.

Tenslotte

Het verschuiven van de leeftijd waarop het maximumsalaris wordt bereikt is financieel niet onaantrekkelijk. Deze maatregel, waarbij niemand behoeft in te leveren op het salaris dat hij nu ontvangt en waarbij het uitzicht op het maximum-salaris gehandhaafd blijft, levert in 1981 ƒ 17,6 mln op en in 1985 ƒ 272 mln. Zowel nu als in de komende jaren staan wij in ons land voor grote financiële problemen, waarbij de eerste zorg uitgaat naar het handhaven van de inkomenspositie van de minima. Ook tegen deze achtergrond is de voorgestelde maatregel, waarbij onderwijsgevenden op wat latere leeftijd het maximumsalaris bereiken alleszins aanvaardbaar. Daarom heeft de CDA-fractie zich in tegenstelling tot de fractie van de PvdA eind april wel duidelijk in de Kamer uitgesproken. De CDA-fractie kon, mocht en wilde niet voor haar verantwoordelijkheid weglopen.

(Vervolg van pagina 20)

er ook geen goed beeld ontstaan. Denkt u zich dat maar eens in.

Oppervlakkige presentatie

Er zal naar wegen gezocht moeten worden tot betere enquêtering, want voor afschaffing willen wij niet pleiten. Er komt uit enquêtes best heel wat leerzaams. Maar er moet daarbij dan wel gestreefd worden naar zo groot mogelijke zorgvuldigheid, omdat anders geen juist, maar een min of meer vertekend beeld te voorschijn komt. Daarbij is ook de wijze van presentatie van belang.
Van de oppervlakkige presentatie van het verslag van deze enquête op alle gesignaleerde punten hebben wij geen grote dunk.

organisatienieuws

Nieuwe lesbrief uit!

Parlementaire democratie en verkiezingen

In deze lesbrief wordt het ontstaan en de werking van ons parlementaire stelsel en ons kiesstelsel beschreven. De in de lesbrief opgenomen discussievragen en opdrachten maken het de gebruiker mogelijk op eigen wijze met de stof bezig te zijn.

Bestellingen

Eén lesbrief kost ƒ 3,– per exemplaar.
Bij meerdere afname geldt een aanzienlijke korting:
- 2 t/m 3 lessen ƒ 2,50 per exemplaar
- 4 t/m 5 lessen ƒ 2,00 per exemplaar
- 6 t/m 7 lessen ƒ 1,75 per exemplaar
- 8 en meer lessen ƒ 1,50 per exemplaar

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 3966745 ten name van Stichting Kader- en Vormingswerk CDA, Den Haag, m.v.v. gewenste les en aantal.

Vrijwilligerswerk hoog in het vaandel

„Als alle vrijwilligers en vrijwilligsters in Nederland er morgen het bijltje bij neer zouden gooien, dan zou de samenleving praktisch verlamd zijn". Wel wat overdreven misschien, maar er zit een kern van waarheid in deze uitspraak. Meer dan drie miljoen mensen verrichten vrijwilligerswerk. Zij zetten zich in – onbetaald – in één of ander georganiseerd verband. We treffen ze aan in zeer vele werkvormen. In zorg- en hulpverlening aan mede-mensen, in vele vormen van jeugdwerk, de organisatie van amateuristische kunstbeoefening, van sport, van politieke aktiviteiten, het besturen van scholen en van vele belangrijke maatschappelijke organisaties, bij het organiseren van aktiviteiten in dienstencentra voor bejaarden, in clubhuizen, buurthuizen, speeltuinen, in het zeer bonte vrouwenwerk binnen vrouwenorganisaties en andere organisatie-vormen, bij bezoek aan gevangenen, het opvangen van en reageren op SOS-signalen, behoud van het milieu, het knotten van wilgen en zo kunnen we doorgaan!
Het CDA heeft het vrijwilligerswerk hoog in het vaandel geschreven. Terecht biedt ons verkiezingsprogram t.a.v. vrijwilligersbeleid een flink aantal positieve punten, die wij willen realiseren in de komende regeerperiode! Dat sluit geheel aan bij de hoge prioriteit die de CDA-bewindslieden en -Kamerleden de laatste jaren aan het vrijwilligerswerk hebben gegeven. Wij hebben als CDA daarvoor diverse redenen.

Verantwoordelijkheid

Wij roepen in de verkiezingstijd alle burgers op om samen verantwoordelijk te willen zijn voor vele belangrijke zaken, waarover in de komende jaren beslissingen moeten worden genomen en om zichzelf daarbij ook in te willen zetten.
De verantwoordelijke mens staat in ons program centraal. De mens die bereid is verantwoordelijkheid te dragen voor eigen welzijn en voor dat van anderen. De mens die – vanuit wat voor overtuiging ook gemotiveerd – bereid is tot dienst aan de medemens en ook tot persoonlijke inzet voor een goed beheer van de aarde, de natuur, het milieu.
We moeten het wel zó inrichten dat mensen hun verantwoordelijkheid ook werkelijk kunnen beleven en realiseren.
Beroepshalve, maar zeker ook in vrijwillig werk kunnen mensen hun verantwoordelijk mens-zijn en medemens-zijn waarmaken.
Met eigen capaciteiten en mogelijkheden zich „voor niets" inzetten voor de ander en voor de samenleving – dat betekent handen en voeten geven aan persoonlijke verantwoordelijkheid op kwalitatieve wijze.
Het raakt ook de kwaliteit van het bestaan. In ons verkiezingsprogram worden nogal wat punten opgesomd, gericht op het wegwerken van belemmeringen die vrijwilligers in hun werk ondervinden en op het vergroten van hun mogelijkheden. Legt u ons pamflet over het vrijwilligerswerk met de diverse programpunten maar naast dit artikel.

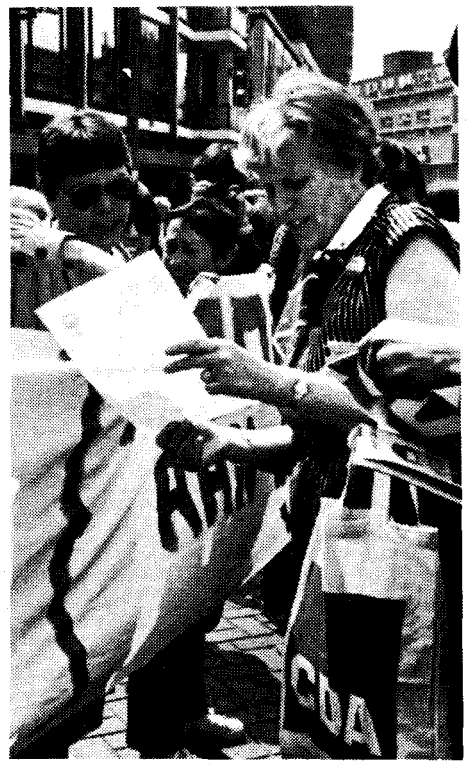

op Campagne

door Jeltien Kraaijeveld-Wouters
Staatssecretaris van CRM

Particulier initiatief

Veel van wat vandaag tot grote welzijnsvoorzieningen is uitgegroeid vindt zijn oorsprong in het initiatief van kleine groepen mensen (soms zelfs van enkelingen), die vanuit een levensovertuiging, een levensbeschouwelijke motivatie aan de gang gingen; Veel welzijnswerk is vanuit ideële en sociale bewogenheid van enkelingen begonnen. Ook vandaag nog zijn er vele nieuwe particuliere initiatieven. Bv. geïnspireerde jongeren, maar ook volwassenen reageren op nieuwe noden, vullen leemten en vangen gebreken op van de bestaande welzijnssystemen. De beroepskrachten zijn van groot belang in vele werksoorten.
Het is niet de bedoeling hun plaatsen weer te laten innemen door vrijwilligers. Deze blijken in vele gevallen echter onontbeerlijk, niet alleen om het werk mee uit te voeren en te dragen, maar ook om de herkenbaarheid van de instelling voor de buurt- en wijkbewoner, voor de cliënten, te vergroten en te bevorderen. Het is van groot belang dat de voorziening, de aktiviteit wordt ervaren als „van ons", aansluitend bij wat echt leeft bij de mensen. Het CDA-program stelt dat het beleid erop gericht moet zijn dat burgers verantwoordelijkheid kunnen dragen voor bestaande voorzieningen en dat ruimte voor initiatieven van burgers en hun organisaties optimaal aanwezig is.
Het is van levensbelang voor het zeer brede welzijnsveld (en dan denken we aan CRM-beleid, maar ook aan de Gezondheidszorg, aan Justitiebeleid, aan Onderwijs etc.) dat grote plurifomiteit mogelijk is; dat instellingen zoveel mogelijk instellingen van en voor de mensen zelf zijn; dat ook levensbeschouwelijke waarden en opvattingen ruimte krijgen en van invloed kunnen zijn in en op het zo gevarieerde welzijnswerk.
Het gaat daarbij immers om zeer belangrijke zaken. Het gaat om zorg en hulpverlening (niet alleen materieel, financieel, maar vooral ook immaterieel terzijde staan van de mens in moeilijkheden), om educatie, scholing, vorming, bewustmaking (van jongeren, van volwassenen), om informatie-voorzieningen ook, met alle beïnvloedingsmogelijkheden die daarin verscholen zijn. Zoveel mogelijk inschakelen van „particulier initiatief" in al z'n rijke geschakeerdheid kan de noodzakelijke, beter nog gezegd de onmisbare plurifomiteit in het welzijnsaanbod sterk bevorderen.

Waardering

Het vrijwilligerswerk is voor de samenleving „onbetaalbaar" en verdient hoge waardering, is onze CDA-opvatting.
In de dagelijkse praktijk blijkt vrijwillig werk nog maar een lage status te hebben. Het lijkt dikwijls net of een betaalde baan mensen pas echt mee laat tellen. Zie maar eens naar iemands pijnlijke ervaring als hij werkloos wordt. Let maar eens op het aanzien wat de huisvrouw geniet van wie het hooggekwalificeerde beroep, met verzorgende, huishoudelijke en opvoedende taken, nog niet eens als beroep wordt gezien. Kijk maar eens naar de „banen" van sommige vrijwilligers en vrijwilligsters die op de vraag „werk jij?" om geen misverstand te wekken maar „nee" antwoorden.
In ons verkiezingsprogram zijn wij uit op versterking van de waardering van het vrijwilligerswerk. Niet alleen betaald werk verdient erkenning. Ook van deze gedachte is concrete uitwerking in het program te vinden.

Om een zinvol bestaan

De titel van ons program dekt als een hoopvolle, groene vlag de lading. Het gaat ons erom zó'n beleid te realiseren dat mensen – ook naar hun

(vervolg op pagina 23)

Vrijwilligerswerk en sport

door Annelies van den Beld-Pott

Elk rechtgeaarde CDA-er heeft het vrijwilligerswerk hoog in het vaandel. Het terrein waarop vrijwilligers actief zijn, is zo veelomvattend en zo geschakeerd in allerlei geledingen, dat het een onmogelijke taak is om in kort bestek een totaal overzicht van en inzicht in deze materie te bieden.
Het vrijwilligerswerk mogen we wel zien als een pijler waarop het welzijn van velen in onze samenleving rust. In het CDA-verkiezingsprogramma „Om een zinvol bestaan" wordt in het hoofdstuk Welzijn aandacht daaraan geschonken.
Wat betekent dit concreet? Door geregeld een facet van het veelkleurige vrijwilligerspalet in te kleuren hopen wij meer zicht daarop te verschaffen.

Tot het zich welbevinden van mensen behoort de beoefening van sport. In Nederland staan wel 4 miljoen sportbeoefenaars geregistreerd. Uit onderzoek-gegevens blijkt dat 400.000 tot 600.000 mensen week-in-week-uit bezig zijn de sportverenigingen te laten draaien. Voor het overgrote deel zijn dat vrijwilligers. Het Nederlandse sportgebeuren zou helemaal vastlopen indien deze vrijwilligers zich niet belangeloos inzetten om de sportmachinerie op gang te houden. Deze gigantische inzet verdient onze aandacht. Daarom kiezen wij nu als eerste in deze serie het onderwerp Sport en Vrijwilligerswerk. De heer Ton Schmitz, doet via zijn professionele arbeid veel vrijwilligerswerk. Werkweken van 60 uur zijn voor hem normaal. Dat komt mede omdat hij meestal samenwerkt met vrijwilligers, die pas beschikbaar zijn wanneer hun werktijd erop zit. De heer Schmitz is directeur van de Nederlandse Katholieke Sportfederatie (NKS). Hij heeft met ons gesproken over de achtergronden en het streven van de NKS, waarbij 15 (leden-) verenigingen (takken van sport) en een 5-tal technische bonden zijn aangesloten. Technische bonden zijn leden die een eigen bondsbureau hebben. Dit zijn de Nederlandse Katholieke Gymnastiekbond, de 2 motorsportbonden, de Nederlandse Wielrenbond en de Nederlands Dameskorfbalbond.

„Een eerste voor de hand liggende vraag is: wat wil nu de NKS?"

De NKS is vlak na de oorlog, zo'n dertigtal jaren geleden, opgericht als een samenwerkingsverband tussen een aantal sportbonden op katholieke grondslag. Een belangrijk uitgangspunt is dat deze bonden een aantal gemeenschappelijke belangen in eigen verband willen behartigen. Wat is nu dat gemeenschappelijke belang? Dat is gelegen in het feit dat de katholieke sportbonden ervan uitgaan de sport te zien als middel op weg naar volwassenheid. Dat wil zeggen, dat je in de sport een aantal zaken een grotere nadruk geeft. Wij denken daarbij vooral aan de opvang en begeleiding van jeugdigen. Wij zorgen ervoor dat degenen, die daaraan leiding moeten geven, met voldoende motivatie en met gezonde opvattingen dat werk doen. Dat houdt in het overbrengen van de filosofie, dat sport vooral moet worden beoefend om het plezier dat je eraan beleeft. Wij willen duidelijk maken dat de prestatie niet op de eerste plaats komt. Alhoewel prestatie bij sport natuurlijk niet onbelangrijk is, vinden wij toch vanuit onze optiek dat het plezier in sporten, het ontmoeten van mensen en het leggen van sociale contacten belangrijker zijn.
Dit betekent dat de NKS zich nagenoeg niet bezig houdt met zaken als topsport. Wel natuurlijk met de normen en de ethische aspecten die eraan verbonden zijn. Topsport heeft wel een voorbeeldfunctie, het trekt nu eenmaal mensen om sport te gaan doen, in zoverre is het wel belangrijk. Maar allerlei negatieve aspecten die eraanzitten, die kunnen wij bepaald niet waarderen.

„Hoe komen katholieke verenigingen in deze tijd waarin men veel minder voor de K kiest, nog aan hun leden? Kiezen de mensen bewust voor een katholieke sportvereniging of is de keuze meer een toevallige?"

De keuze van een sportvereniging gebeurt toch vaak heel bewust. Bewust omdat mensen, ouders of kinderen, zelf kiezen voor een sfeer binnen een vereniging. Zij kiezen in eerste instantie ook voor de vraag of al dan niet prestatiegericht wordt gewerkt. Het is bekend dat van oudsher in katholieke verenigingen het sociaal contact een zeer belangrijke rol vervult. Er zijn verenigingen die duidelijk helemaal vanuit een aantal mensopvattingen opereren en waarvoor ouders ook heel bewust kiezen. Dat komt vooral tot uiting in de wijze waarop de mensen met elkaar omgaan binnen de vereniging, in de sfeer die daar wordt gecreëerd en vooral ook in de wijze waarop men met zijn tegenspelers omgaat. Want veel sporten kunnen alleen maar worden bedreven doordat er een tegenspeler is. Zo'n tegenspeler behoeft niet altijd een tegenstander of een vijand te zijn. Vaak is een tegenpartij nodig. Die moet dan de ruimte krijgen op te spelen. Bij nadenken daarover komt men toch terecht bij kwesties als: hoe wordt een zodanige mentaliteit bevorderd, dat een gezonde en evenwichtige sportbeoefening mogelijk is.

„Hoe is nu zo'n beoogde mentaliteit te bereiken? Hoe streeft men naar het gestelde ideaal?"

Om te beginnen moet er veel energie worden besteed aan de opleiding van het vrijwillige sportkader. De mensen willen zich erg graag daarvoor inzetten, maar het is wel moeilijk om te voldoen aan al die vragen naar cursussen en opleidingen. Er zijn vaak niet voldoende mogelijkheden. Gebrek aan voldoende mankracht en financiële armslag telt hierbij ook mee.

„Ieder weet dat de rol van de vrijwilligers bij de sport belangrijk is. Als ik u goed begrijp betekent de vrijwilliger de kurk waarop de sport drijft."

Zeker. Daar drijft zo ongeveer de hele sport op

(vervolg op pagina 24)

(vervolg van pagina 22)

eigen ervaring – zinvol maatschappelijk kunnen functioneren.
Dat kan door zinvolle arbeid – in een betaalde baan maar ook in een vrijwillige baan, in prodeo-arbeid, in een thuisbaan of in buitenshuiswerk. Dat kan mede door een zinvolle besteding van vrije tijd die mensen al of niet vrijwillig wordt toebedeeld.
Het CDA beijvert zich o.a. voor het realiseren van voldoende werk en ook een juiste verdeling daarvan, vrijwilligerswerk daarbij inbegrepen. Gezamenlijke taken en gezamenlijke mogelijkheden samen delen, dat is echte solidariteit.
Het CDA ziet wat in vrijwilligerwerk. Omdat het verantwoordelijke mensen kansen biedt. Omdat medemensen (en ook de schepping) er zoveel baat bij kunnen hebben. Omdat inzet van vele mensen broodnodige pluriformiteit kan opleveren. Omdat een zinvol bestaan dichterbij kan worden gebracht. Het vrijwilligerswerk blijft voor het CDA, een boeiende en een bloeiende zaak, zegt ons verkiezingspamflet. Zo is het!

(vervolg van pagina 23)

en dat is ook wel nodig, want zou men al wat aan werkzaamheden gebeurt gaan omzetten in geld, dan komt men op een bedrag van tenminste 1½ miljard gulden per jaar. Ook al zou men de mensen maar een zeer bescheiden honorarium per uur geven, het is niet op te brengen.
Bovendien zijn er erg veel taken, die zich binnen een beperkte tijd afspelen, nl. op momenten dat sportwedstrijden moeten worden gespeeld. Dan moet het hele circus draaien.
Men moet niet vergeten, dat het bezig zijn in een sportvereniging, of dat nu is als bestuurder, als kantine-beheerder, als lijnentrekker, als scheidsrechter of als ouder die de kinderen rijdt, voor veel mensen een heel zinvolle besteding is van vrije tijd.
Het biedt de mensen ook mogelijkheden om zich in die funkties te ontplooiien. Op grond daarvan alleen al is het goed en de moeite waard om dit werk in stand te houden. We denken dat wanneer men gaat praten over vragen van wel of niet verder professionaliseren, dat dergelijke elementen heel zwaar moeten meewegen in de besluitvorming. De sport biedt aan veel mensen veel mogelijkheden naar gelang ieders aanleg tot ontplooiing.

„Bent u tevreden over de aandacht, die de sport in ons program „Om een zinvol bestaan" heeft gekregen?"

Ja en nee. Natuurlijk ben ik blij dat de sport op dit moment een drie- of viertal aandachtspunten heeft. Ik vind dat een goede zaak. Alleen ben ik niet zo gelukkig met de benadering van de sport terzake van de verruwing. Hier wordt misschien toch wat te veel het accent gelegd op een negatief aspect – dat er natuurlijk wel is – maar ik denk dat een zekere vergroving in de hele samenleving aanwezig is, en dat heeft natuurlijk ook zijn weerslag op sport en sportgedrag.
Wij vinden dat het sportgebeuren moet worden bezien als een echt welzijnsartikel, dat heel goed past binnen het totale welzijnsbeleid. Het inzicht dat sport enorme vormende en recreatieve elementen heeft, mag best beter worden benadrukt. Goed sportbeleid betekent dat gelden gaan naar vormende, recreatieve activiteiten. Waardoor misschien ook wel een aantal curatieve activiteiten, die op een gegeven moment nodig zullen zijn, kunnen worden voorkomen. Met andere woorden gezegd: als mensen happy zijn en zich gelukkig voelen dan moeten we ervoor zorgen dat het zo blijft.
Dat is veel beter dan achteraf hulp te moeten bieden wanneer mensen om wat voor reden ook in de nesten zijn gedraaid. Veel geld extra moet er dan worden besteed om de problemen op te lossen.
Het zal u duidelijk zijn, dat de leden van de NKS zich verantwoordelijk voelen voor de ontwikkeling, de kwaliteitsverbetering en de mentaliteitsbeïnvloeding van de sporters, die voor deze organisatie hebben gekozen. Zij proberen zo een zinvol bestaan te verwerkelijken.

Zo gezegd in de campagne

„Den Uyl liegt"

Huurders worden bang gemaakt via een valse voorstelling van zaken en zo probeert de Partij van de Arbeid bij de kiezers in de gunst te komen.

Het CDA-huurbeleid is niet gebaseerd op hebzucht maar op de gedachte van de bewonerssolidariteit.
Wie kan moet in beginsel de aan het wonen verbonden kosten betalen. Wie dat niet kan wordt door de overheid via de zgn. individuele huursubsidie gesteund.

Via de huurharmonisatie wordt het verschil tussen de zgn. kwaliteitshuur en de bestaande huur geleidelijk weggewerkt. Dit leidt wel tot extra huurverhogingen zoals ook thans reeds gebruikelijk, maar deze liggen mijlenver van de suggestie van Den Uyl, nl. dat iemand met een modaal inkomen van ƒ 250,– meer aan huur moet betalen. De PvdA-lijstaanvoerder liegt helaas, zo ernstig is dat, aldus Scholten.

Het CDA-beleid wil de mensen die om een huis vragen zo spoedig mogelijk helpen. Vanwege de kosten kan dit alleen wanneer zij, die thans reeds goed wonen daarvoor wat meer gaan betalen, voor zover zij dat kunnen (anders individuele huursubsidie!).

Deze politiek van solidariteit is absoluut nodig, willen wij perspektief bieden en uit de problemen geraken. De Partij van de Arbeid meent echter op de gunst van de reeds zittende huurders, die ten koste van woningzoekenden kennelijk moeten worden ontzien en schroomt niet daarbij misleidende voorlichting te geven. Over een sociaal huurbeleid gesproken . . ., aldus het kamerlid.

Uit de rede van mr. J. N. Scholten te Udenhout

RPF

De RPF getuigt. Maar zij verwerpt het compromis. Zij constateert misstanden in de samenleving en keurt die af. Maar zij weigert mede te werken aan wetgeving die de misstanden wil tegengaan, als dat zou moeten gebeuren op een manier die afwijkt van wat zij haar principiële stellingname noemt.

Daarom zal de RPF niet in staat zijn regeringsverantwoordelijkheid te dragen. Zij zal niet meer kunnen doen dan het geven van een getuigenis. Maar in de practische politiek blijft zij aan de kant staan. Hierbij dient te worden aangetekend dat een partij, die niet wenst te handelen, toch verantwoordelijk blijft voor het resultaat van die politiek. Want in de politiek is niets doen óók een daad. En een stem op de RPF is dan ook een stem voor de passiviteit.

Uit de rede van partijvoorzitter Bukman te Hardenberg

Jeugdwerkloosheid

Een van de grootste problemen op het terrein

Minister de Ruiter

van de werkgelegenheid betreft de jeugdwerkloosheid.
Voor schoolverlaters zijn er onvoldoende mogelijkheden op de arbeidsmarkt.
Dat is een sociaal-kwaad, waarbij geen regering zich neer kán of mág leggen. Mede dankzij CDA-bewindslieden is dit jaar in het beleidspakket dertig miljoen gulden extra gereserveerd voor de bestrijding van de jeugdwerkloosheid. Ook voor 1982 is eenzelfde bedrag uitgetrokken.

Minister De Ruiter pleit voor het bevorderen c.q. verplichten dat jeugdige werklozen voor een beperkte periode (een half jaar of een jaar) worden ingeschakeld in het bedrijfsleven, particuliere instellingen of overheidsinstellingen, met opleidingselementen en een met de te verrichten arbeid verband houdende beperkte extra tegemoetkoming boven de basis-werkloosheiduitkering. Een en ander onder begeleiding van organisaties van werkende jongeren en sociale partners. Het CDA-program is daarover erg duidelijk. Hij voegde daaraan toe dat van jongeren een grotere bereidheid tot aanvaarden van ander werk gevraagd mag worden dan van ouderen. Ander werk zowel naar aard, beloning en plaats.

Uit de rede van minister De Ruiter te Zwaagwesteinde

Kernenergie

- Het CDA acht het van wezenlijk belang dat de voor- en nadelen van toepassing van kernenergie in breed verband in de Nederlandse samenleving bediscussieerd worden.
- Om aan de discussie recht te doen zal in die periode geen besluit tot verdere uitbouw en geen besluit tot sluiting van bestaande kerncentrales mogen worden genomen.
- De PvdA is niet meer geïnteresseerd in deze discussie en wil bestaande centrales sluiten. De VVD-lijsttrekker is onduidelijk over de waarde van de discussie.
- PvdA beroept zich op sterk bij de bevolking levende gevoelens. De Brandpunt-enquête van 9 mei toont echter aan dat de meerderheid van de Nederlandse bevolking de bestaande centrales wil laten draaien. (Voor PvdA'ers was het percentage 45).
- De noodzaak van een zorgvuldige besluitvorming doet zich meer dan ooit voor.
- Het ziet er naar uit dat het CDA als enige grote politieke partij de resultaten van de B.M.D. serieus zal nemen.

Uit de rede van partijvoorzitter Bukman te Eindhoven

CNV

Zonder steun van de Christelijke Vakbeweging kan er voor het CDA nauwelijks geregeerd worden. Het CDA zoekt bij zijn beleidsvoering nauwe aansluiting bij (creatie) ideeën die bij de Christelijke Vakbeweging leven.
Het sociaal denken van CDA en CNV is identiek. De actiedoeleinden van het CDA en CNV komen dan ook aardig overeen.
Het CDA laat het niet bij mooie woorden in het program, maar wenst dat ook te vertalen in een regeerakkoord dat de vakbeweging aanspreekt. Dat betekent bijv. dat bij verdergaande matiging hogere inkomens grotere offers moeten brengen. Dat betekent speciale bescherming van de sociale minima. Dat betekent een strijd tegen de werkloosheid, die werknemers laat zien dat dat inkomen in werk wordt omgezet.
Vandaar ons positief staan tegenover het CNV-idee van een werkgelegenheidsfonds.
Ik ben het met Albeda eens, die dit een moedig en constructief plan noemde.
Het CDA zal een sociale politiek voeren, die steun verwerft van hen die van kleine inkomens moeten leven. Dat is één van onze eerste prioriteiten tijdens de komende formatie.

Uit de rede van H. A. de Boer

Midden- en Kleinbedrijf

Het Midden- en Kleinbedrijf is vanwege de flexibiliteit en kleinschaligheid bij uitstek geschikt om een belangrijk deel van de goede beroepsbevolking zinvolle werkgelegenheid te bieden. Het is een gelukkige ontwikkeling dat sinds 1976 het aantal kleinere bedrijven, in tegenstelling tot de ontwikkeling in het groot bedrijf, weer groeit.
In de periode 1977 tot 1979 is het aantal arbeidsplaatsen in het kleinere bedrijf toegenomen met 8% (55.000 arbeidsplaatsen) en in het groot bedrijf met slechts 2%.
Het CDA zal zich ook in de komende jaren blijven inzetten voor de positie van het Midden- en Kleinbedrijf.

Uit de rede van J. de Koning te Heemskerk

Van Agt in Den Haag (foto Nick Morelis)

Van Agt stelt giraffe ten voorbeeld aan politici

„Ik hoop dat je een voorbeeld mag zijn voor Nederlandse politici, van wie velen niet verder kijken dan 26 mei 1981 en de meesten niet verder dan mei 1985, terwijl de problemen van ons land het noodzakelijk maken verder in de toekomst te kijken en daarnaar te handelen."

Met deze woorden gaf onlangs CDA-lijsttrekker Van Agt in het dierenpark Wassenaar een jonge giraffe de naam „Verrekijker".
De naam is door hem gekozen uit een 40-tal door scholieren ingezonden suggesties.

Vertrouwen in jongeren

Eén van de belangrijke besluiten die het kabinet-Van Agt heeft genomen is de afwijzing van een beroepsleger. De dienstplicht blijft gehandhaafd en dus houden we een krijgsmacht voor het volk, door het volk. aldus minister De Geus (Defensie) in een CDA-bijeenkomst te Breda.

In de jaren '70 heeft de krijgsmacht een proces van vermaatschappelijking doorgemaakt. Er is aansluiting tussen wat er leeft onder het Nederlandse volk en de gang van zaken in het leger.

De voortdurende stroom van dienstplichtigen draagt daar belangrijk aan bij. Ik heb groot respect, aldus minister De Geus, voor de wijze waarop de dienstplichtigen hun werk doen.

Zij vormen de doorsnee van de Nederlandse jongeren en als ik dus mijn vertrouwen uitspreek in de dienstplichtigen, geldt dat in feite de hele Nederlandse jeugd.

Uit de rede van minister P. R. B. de Geus te Breda

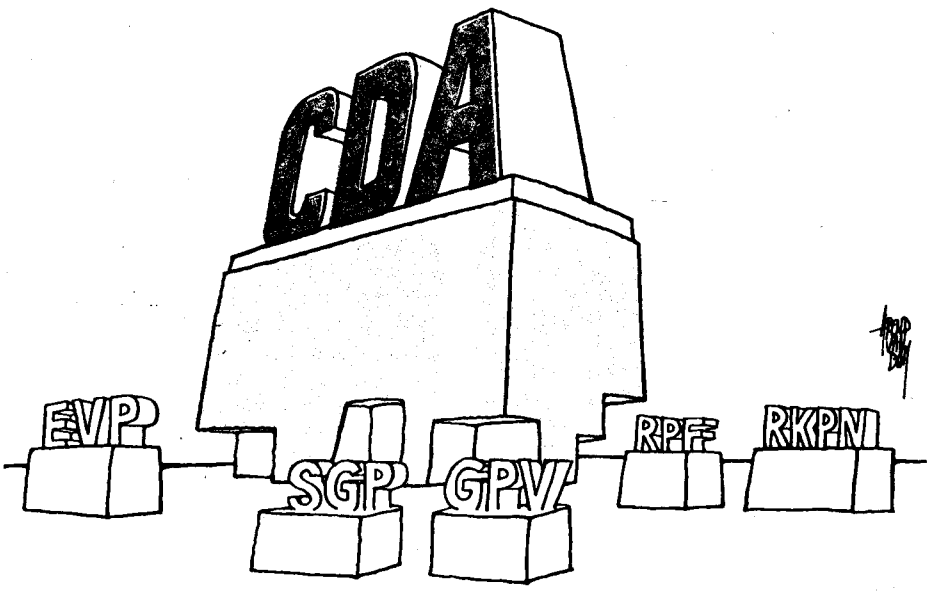

CDJA

Welk perspectief heeft de schoolverlater anno 1981?

door J. S. Vroege

Over enkele maanden zullen ongeveer 260.000 jongeren de schoolbanken verlaten om een job op de arbeidsmarkt te bemachtigen. Dat ze in de huidige economische situatie geen benijdenswaardige positie gaan innemen, staat buiten kijf.

Toch moeten we de situatie niet te pessimistisch aanschouwen daar in april j.l. van de jongeren die vorig jaar van school gekomen zijn toen reeds 90% een baan had. Er zijn helaas enkele categorieën schoolverlaters die het in het algemeen gesteld zeer moeilijk zullen krijgen zoals:

- meisjes met een LHNO-opleiding (lager huishoud- en nijverheidsonderwijs)
- mavo-abiturienten, die hun studie als een eindstation beschouwen; zelfs havo mag in principe geen eindopleiding zijn.
- diegenen, die voortijdig van school gegaan zijn, dus zonder diploma en daardoor in principe ongeschoold.
- afgestudeerden van PA's en Klossen (onderwijsgevenden t.b.v. het kleuter- en lager onderwijs).

Hoewel ik slechts enkele belangrijke categorieën genoemd heb, moet toch vastgesteld worden dat velen met een adekwate onderwijsopleiding de dupe worden van de slechte arbeidsmarkt. Nu zijn de onderwijsdoelstellingen gelukkig ruimer gesteld dan alleen op het terrein van de arbeidsmarkt. De onderwijsdoelstellingen omvatten nl.: een zo breed mogelijke ontplooiing van de mens, het bevorderen van een aktief democratisch staatsburgerschap en de bevordering van een goede economische en maatschappelijke weerbaarheid van de mens. Alleen met onderwijsdoelstellingen komen we er niet. De vraag rijst wat het huidige Kabinet gedaan heeft voor de schoolverlater. In de eerste plaats subsidie op arbeidsplaatsen. Iedere schoolverlater die vanaf 15 september minstens twee weken als werkloze staat ingeschreven, levert een werkgever die hem in dienst neemt *f* 120,– per week (*f* 4560,– „subsidie" per jaar; totaal 38 arbeidsweken). Totale kosten dit jaar 35 miljoen gulden. In de tweede plaats verlaging van de minimum jeugdlonen, zodat werkgevers eerder geneigd zijn jongeren in dienst te nemen. Helaas hebben de jongerenorganisaties inclusief het CDJA naar mijn mening te negatief gereageerd op deze maatregel. In de derde plaats kunnen jeugdige werklozen een gratis schakelcursus gaan volgen op een van de ongeveer dertig streekscholen voor beroepsbegeleidend onderwijs. Vaak leiden de excursies tijdens de opleiding tot vast werk. Last but not least is tijdens deze Kabinetsperiode het Kort Middelbaar Beroepsonderwijs, speciaal bestemd voor bepaalde categorieën LTS'ers en Mavo'ers van de grond getild.

Belangrijker dan wat er reeds tot stand gekomen is, is de CDA-visie voor de komende 4 jaar. Het CDA staat in haar programma een nuchtere maar harde aanpak voor nl.: het bevorderen (c.q. verplichten) dat jeugdige werklozen voor een beperkte periode (een half jaar of een jaar) worden ingeschakeld in het bedrijfsleven, particuliere instellingen of overheidsinstellingen met opleidingselementen en een met de te verrichten arbeid verbandhoudende beperkte extra tegemoetkoming boven de basis-werkloosheidsuitkering. Een en ander onder begeleiding van organisaties van werkende jongeren en sociale partners. Ook vraagt het CDA van jongeren een grotere bereidheid tot aanvaarden van ander werk dan van ouderen. Ander werk zowel naar aard, beloning en plaats. In samenhang daarmee moeten de faciliteiten versterkt worden die mobiliteit vergemakkelijken, zoals verhuiskostenregelingen. Het tot stand komen van (om) scholingsfaciliteiten is hiertoe een voorwaarde. Verder wil het CDA een beter samenspel tussen onderwijs en bedrijfsleven bevorderen. Tenslotte wil ik wijzen op het werkgelegenheidsplan van het CDA voor de komende 4 jaar nl. het creëren van 295.000 hele en halve nieuwe banen bij een economische groei van 1,75%. Dit actieplan biedt juist voor jongeren een goede toekomst. Schoolverlaters wordt een realistisch maar hard programma aangeboden. Hopelijk zal daardoor de werkgelegenheidssituatie de komende jaren door deze aanpak niet verslechteren.

Het CDA en de jongeren

Nu de verkiezingen snel dichterbij komen, gaan de daden van het kabinet, waarin een meerderheid van christendemocratische ministers zit, des te zwaarder wegen. Dat zal ook de reden zijn, dat van daden nauwelijks meer gesproken kan worden.

Het is mijn bedoeling in dit artikel een aantal daden van het kabinet met betrekking tot een specifieke groep – jongeren – te analyseren. Al in het tweede nummer van CDActueel (van 18 oktober 1980) merkte de redactie in een commentaar op: „Het CDA staat er in het algemeen bij jongeren niet te best op". Het blad maakte deze opmerkingen naar aanleiding van opvattingen van premier, nu ook lijsttrekker, Van Agt over de minimum jeugdlonen, die volgens hem te hoog waren.

WAREN, want hoog zijn ze niet meer. De kortingen lopen op tot bijna 50% voor vijftienjarigen. En wat zegt de heer Van Agt in een interview met CDActueel van 28 februari j.l. op de vraag, of jongeren het moeilijk met hem hebben?

„Tijdens de partijraad van begin deze maand onder andere heb ik inderdaad bemerkt dat jongeren kritisch staan tegenover mij. Het is moeilijk te beoordelen of die geluiden algemeen zijn."

Nou, dat zijn ze wel degelijk, en zeker niet alleen vanwege te forse en slecht beargumenteerde kortingen op de minimum jeugdlonen, waar het CDJA terecht tegen geprotesteerd heeft.

Ondergetekende heeft het genoegen gesmaakt in fora voor jongeren te zitten onder andere in het kader voor de verkiezingen. Dat zijn uitstekende gelegenheden om te ondervinden wat jongeren beweegt. Op het moment dat de jeugdlonen ter sprake komen ben ik maar wat blij, dat ik mij met de CDJA-uitspraak in de hand, kan distantiëren van de kabinetsmaatregel. Maar niet alleen de kortingen krijg je op je brood: er zijn ook nog onderwerpen als de kernbewapening, kernenergie, huisvesting en Zuid-Afrika.

Er zijn weinig jongeren die niet een kleine eenzijdige stap met betrekking tot de kernwapens willen doen in tegenstelling tot het kabinet. Geen forum waar het punt van de kernbewapening niet aan de orde komt.

Jongeren staan uitermate kritisch tegenover kernenergie in tegenstelling tot de lijsttrekker van het CDA.

Pluspunt is dat het kabinet flink veel één- en tweepersoons huishoudens heeft gerealiseerd. Daarentegen is het Zuid-Afrika beleid ronduit triest. Men schermt met argumenten die worden weerlegd en dan valt men maar terug op de eigen economische argumenten. En dan heb ik het nog niet eens gehad over de vaagheid en mistigheid van het politieke spel in het algemeen, het naast zich neerleggen van moties etc. Fractieleider Lubbers heeft op de partijraad van 31 januari gezegd dat het partijprogram hard is voor jongeren. Hij voegt daaraan toe dat er kansen moeten komen voor jongeren. „De samenleving zal dan niets anders kunnen dan voorkeursbehandelingen en deeltijdbanen te organiseren en ga zo maar door". Daarin heeft Lubbers volkomen gelijk. Het CDA zal daarin het voortouw moeten nemen zo spoedig mogelijk. Want zoals het er nu voorstaat is het CDA voor jongeren weinig aantrekkelijk. Wij zitten dringend verlegen om argumenten om jongeren te kunnen oproepen om CDA te stemmen. Met alleen een „C" en een aantal uitgangspunten kom je er namelijk niet.

Rolf van der Weide.

Bericht uit de bush: ontwikkelingswerk in Zambia

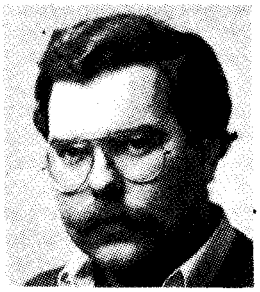

Drs Ernst Eicher is dierenarts en werkt voor de Food and Agricultural Organization van de VN in Zambia. CDActueel vroeg hem enige ervaringen op papier te zetten. Een jongere uit de praktijk aan het woord.

Zoals veel ontwikkelingslanden is Zambia een land van tegenstellingen: in de hoofdstad Lusaka rijden dure mercedessen af en aan, ondanks de schaarse benzine, die al gauw een minimum dagloon per liter kost.
De macht is in handen van het centraal comité van de (enig toegestane) partij, met aan het hoofd Kenneth Kaunda. Hij vervult deze functie al sinds de onafhankelijkheid in 1964. Kaunda is de geestelijke vader van de nationale ideologie: het Zambiaans humanisme. Dit is een vreemde mengeling van communisme, socialisme en christendom.
De economie van het land is geheel afhankelijk van de mijnbouw: koper, cobald en uranium. Pas de laatste jaren breekt het besef door dat landbouw, **voedsel-zelf-voorziening** de basis vormt van een gezonde economie.

Gebrek aan vlees en melk

Hoewel Zambia de hoogste urbanisatiegraad heeft van Afrika en bovendien zeer veel werklozen telt, zijn de uitgestrekte onderbevolkte gebieden zeer wel geschikt voor landbouwproductie. Op een bevolking van 5,8 miljoen (ongeveer 12 per km^2) zijn er nog geen 2 miljoen runderen, inclusief 200.000 stuks mestvee en 9.000 stuks melkvee. Dit melkvee wordt door de blanke boeren gehouden, die voor de markt produceren. Mede door de slechte veterinaire gezondheidszorg en de slechte infractructuur is de afzet in de traditionele sector zeer gering. Daarom is er gebrek aan vlees en melk.
Tegen deze achtergrond heeft de FAO het project: Disease Control gestart in 1977. In dit project werk ik als dierenarts-epidemioloog. Er zijn drie doelstellingen: vaccinproductie, verbetering van de diagnostiek en het vaststellen van prioriteiten op het terrein van de dierziektebestrijding. Ik werk mee aan een onderzoek naar de kalversterfte. Per maand zit ik daartoe één à twee weken in de binnenlanden. Alle dieren, die individueel gemerkt zijn, worden dan onderzocht. Er worden bloed- en serummonsters genomen. In het laboratorium worden de monsters onderzocht. Dit onderzoek moet enkele jaren achtereen uitgevoerd worden, om zo een beeld te krijgen van de belangrijkste factoren die een rem vormen voor een expansie van de veehouderij.
Zambia is geen ideaal land om te wonen en werken: hoge prijzen, slechte wegen, veel alcoholisme, weinig discipline en coöperatie, heb ik onlangs toch voor een tweede jaar bijgetekend. Gelukkig zijn er ook ontwikkelingen die je weer hoop voor de toekomst geven.

Taak voor Christen-democraten

Dit is maar een klein voorbeeld van ontwikkelingswerk. Ligt hier een taak voor Christen-democraten, jong en oud? Eerlijkheidshalve moet het mij van het hart dat in een land als Zambia zelf enorm veel moet veranderen: structurele economische veranderingen, meer particulier initiatief, stabielere prijzen voor de boeren, maar vooral een mentaliteitsverandering onder de bevolking gericht op gemeenschapszin en samenwerking, verantwoordelijkheid en discipline. Dat hebben Zambianen vooral nodig. Daarbij zal ontwikkelingssamenwerking moeten aansluiten. Daar ligt een grote taak voor Christen-democraten.

CDA program '81-'85

1.12 De rol van particuliere organisaties op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking, zoals van missie en zending, moet worden gehandhaafd en waar nodig versterkt.
1.14 De Nederlandse ontwikkelingsinspanning bedraagt minimaal 1,5% van het netto nationaal inkomen. Eventuele noodzakelijke bezuinigingen in het totale budget van de overheid mogen hierin geen verandering brengen.

Uit de CDA- folder:

Solidariteit met de derde wereld is geen eenvoudige zaak. We moeten in veel opzichten nog leren hoe we die in de praktijk kunnen brengen. 800 miljoen mensen leven onder de armoedegrens en dat aantal stijgt nog steeds. Het CDA vindt dat wij onze problemen niet ten koste van de landen in de derde wereld mogen oplossen.

1.5. Door een evenwichtig samenstel van maatregelen op het gebied van de internationale verdeling van de voedselproductie, de handel in voedselproducten en de opbrengst daarvan, voedselhulp en door rechtstreekse bevordering van voedselproductie in ontwikkelingslanden moet een bijdrage worden geleverd aan de vermindering van de voedselproblematiek van ontwikkelingslanden.

Conferentie Gesprekscentrum agenda

Van 28 juni t/m 1 juli wordt weer de jaarlijkse conferentie van het Gesprekscentrum gehouden. Wat is dit Gesprekscentrum?

Het is een platform voor jonge christen-democraten om contact met elkaar te onderhouden en inhoudelijke discussies aan te gaan over politieke zaken.

Lid van het Gesprekscentrum zijn de jongerenorganisaties van de christen-democratische partijen van Denemarken, Zweden, Noorwegen, Zwitserland (niet erg trouw) en Finland. Van Nederland was, tot vorig jaar, de Arjos hierbij aangesloten en nu dan het CDJA. Dit laatste is nog wel even een moeilijkheid geweest, omdat het Centrum tot dan toe altijd voor jonge protestantse politieke organisaties bestemd was. In de Scandinavische landen zijn vrijwel geen katholieken **en** de Christelijke partijen zijn Luthers. Toch is het CDJA geaccepteerd als lid, terwijl er ook de mogelijkheid is, dat er nog andere katholieke politieke jongerenorganisaties lid worden (bijv. de Ieren en de Belgen).

Het Gesprekscentrum slaat dus een heel nieuwe weg in. Wat deze weg inhoudt en politiek betekent, zal op deze conferentie aan de orde komen: wat betekent het, een politiek te baseren op de bijbel, en hoe ziet zo'n politiek eruit; ook bezien vanuit een katholieke en een protestantse manier van politiek bedrijven.

Er kunnen vanuit het CDJA 10 deelnemers mee. De conferentie wordt dit jaar gehouden in Frekhaug, dicht bij Bergen, in Noorwegen. Kosten zijn ongeveer *f* 200,- per peroon. De taal op de conferentie is Engels.
Opgaven moeten voor 1 juni gedaan worden bij het secretariaat van het CDJA. Daar kunnen de inlichtingen worden ingewonnen.

CDJA

Belasting voor defensie

Het weigeren belasting te betalen, omdat een deel daarvan besteed wordt aan defensie, dreigt een nieuwe mode te worden. Het eerste geval heeft inmiddels ruimschoots de publiciteit gehaald. Ook de Eerste Kamervragen zijn intussen gesteld.
De gedachte achter deze vorm van – nu nog – burgerlijke ongehoorzaamheid is globaal de volgende. De Nederlandse wetgeving kent op verschillende punten de mogelijkheid wegens gewetensbezwaren onder een verplichting uit te komen. Dan is er wel een vervangende verplichting, zoals bij de gewetensbezwaren militaire dienst. Ook bij bepaalde financiële verplichtingen bestaat deze mogelijkheid. Waarom dan niet bij belastingen?
Toch wil staatssecretaris Van Amelsvoort daar nog niet aan. Terecht, zou je zeggen. Het zou een mooie boel worden als iedereen zelf zou uitmaken waar zijn belastinggeld heenging. Waar hebben we anders een democratie voor? Maar ja, die democratie, daar zit nu net het probleem. Je ziet op steeds meer gebieden, dat niet alles wat de overheid beslist geaccepteerd wordt. Regelmatig moeten daarom politie en ME ingeschakeld worden om een overheidsbesluit uitgevoerd te krijgen. „Uw rechtsorde is de onze niet", wordt er dan wel gezegd. Kortom, de meningsverschillen in de maatschappij nemen toe. Het zou een politieke partij eraan gelegen moeten zijn die meningsverschillen terug te brengen. Niet meteen door het beleid te veranderen, zoals ik bij het schrijven van dit artikel de PSP over de radio hoorde zeggen. Dat zou inhouden, dat iedereen die bezwaar heeft tegen een overheidsbesluit zijn zin maar krijgt. We zouden dan bij het recht van de sterkste uitkomen. Maar wel door open te staan voor wat er in de maatschappij gebeurt.
Dan toch een weigermogelijkheid voor defensiebelasting? Dat durf ik nog niet te zeggen. In Engeland is die mogelijkheid er nu wel, las ik in het mededelingenblad van Pax Christi. Maar ik weet niet of je daarmee op de goede weg bent. Als iemand weigert voor defensie te betalen, is het moeilijk aan te geven waarom hij voor wegenonderhoud, subsidie aan het onderwijs of het instandhouden van het ambtenarenapparaat wel zou moeten betalen. De discussie kan dus nog even voort.

Jan Stevers

Discussie-avond Midden-Oosten

Op 20 mei a.s. organiseert de (onafhankelijke) Werkgroep Midden-Oosten een discussieavond. Het onderwerp is het Egyptisch-Israëlisch vredesproces en de positie van de Palestijnen. Daarbij komen o.a. de volgende thema's aan de orde: zelfbeschikkingsrecht, autonomie en het Europese Midden-Oosteninitiatief.
Aan de discussie nemen deel officiële vertegenwoordigers van de Egyptische en Israëlische ambassades in Nederland.
Het geheel staat onder leiding van mr. M. de Bloois, docent Internationaal Recht van de RU Leiden. Hij houdt ook een inleiding over zelfsbeschikkingsrecht.
De Buitenlandcommissie van het CDJA beveelt de belangstellenden ten zeerste aan deze discussie-avond bij te wonen.
Plaats: Stationsplein 10, zaal 2 van het Instituut voor Culturele Antropologie;
Datum: 20 mei 1981;
Aanvang: 19.30 uur.

Verkiezing voorzitter CDJA-Utrecht

Op 2 juni zal het CDJA-Utrecht (provincie) een nieuwe voorzitter kiezen. Door het bestuur zijn als kandidaten voorgedragen: Wim Walsteijn, Marc Wortmann en Henk André Kroon. Tot zeven dagen voor de vergadering (dus tot 26 mei) kunnen nog andere kandidaten worden gesteld. Zo'n kandidaatstelling dient uiterlijk op die datum, ondersteund door drie Utrechtse CDJA-leden, in het bezit te zijn van de secretaris van het CDJA-Utrecht, Henk André Kroon, Heermoeshof 12, Houten.

uw mening

Discriminatie?

Wat jammer, dat mevrouw A. van Schagen-Weesbeek niet eerst met mij contact opgenomen heeft, alvorens haar boze ingezonden stuk naar CDActueel te sturen. En wat jammer, dat ook de redactie van CDActueel niet hetzelfde heeft gedaan, alvorens dit in een naschrift nog eens extra aan te dikken. In beide gevallen weet ik zeker, dat men er dan anders over gedacht zou hebben.
Nu kunnen dan de lezers lezen, dat ik mij in het interview met Truus Bot-van Gijzen uitermate discriminerend en zelfs strafbaar heb opgesteld, omdat ik mij het grapje heb gepermitteerd een bij zeelui bekend gezegde te herhalen. Een uitspraak uit oud-koloniale tijden, toen vrouwen scheep plachten te gaan naar de Oost, wat onderweg soms tot zoutwater-liefde aanleiding gaf en tot jaloezie en steekpartijen.
Zoals het soms op die schepen ook tot hygiënisch en medisch minder prettige situaties kon leiden als er kippen als levende have werden meegevoerd. En dat heeft dan een van de vele scheepstermen opgeleverd waaraan de Nederlandse taal zo rijk is, namelijk dat een vrouw en een kip de pest kunnen zijn op een schip. Een scheepsterm, die ik als grapje heb herhaald in de uitermate plezierige ambiance van het afgenomen interview, maar die wel de kop van het artikel haalde.

Een interview dat toch qua strekking nadrukkelijk de gelijkwaardigheid van vrouwen en mannen – juist in Bijbelse zin – onderstreepte en waarin ik ook de intentie uitgesproken heb er in alle opzichten aan mee te willen en zullen werken dat de bestaande achterstanden van vrouwen op velerlei terreinen zullen verdwijnen. Onbegrijpelijk dan, mevrouw Van Schagen, dat u als CDA-vrouw aan dit alles voorbij gaat, mijn intenties onderwaardeert en uw gram alleen maar richt op mijn slechts zijdelings uitgesproken mening over de (on)mogelijkheid om vrouwen in oorlogssituaties in zware gevechtsfuncties aan boord van oorlogsschepen te plaatsen en dienst te laten doen.

U trekt daarbij een vergelijking met uw ervaring als vrouw van een stuurman die af en toe een wereldreis mocht meemaken. Een vergelijking, mevrouw, die toch echt niet opgaat. Want hoe kunt u in alle redelijkheid de prettige situatie, waarin u toen verkeerde en waarover u dan ook met veel nostalgie schrijft, vergelijken met die op onze toenmalige en huidige, kleine en grote oorlogsschepen? U kunt uzelf, als vrouw van een der scheepsofficieren, die op uw reizen met uw man een betrekkelijk comfortabele officiershut mocht delen en die verder als passagiere mocht genieten van de zeereis en van de landen en steden, die werden aangedaan, toch niet vergelijken met die van het vrouwelijke marinepersoneel, dat straks, als alles onverhoopt doorgaat, beroepsmatig als zeelieden aan boord van beslist niet zo comfortabele oorlogsschepen zal worden geplaatst in een wereld van mannen, die in de vele weken en maanden dat ze soms van huis zullen zijn ook liever hun eigen vrouwen of vriendinnen in de buurt zouden willen hebben?

Mannen die – als de eerste lol van een gemengde bemanning er af is – zullen ervaren dat ze veelal het zware werk van hun vrouwelijke „scheepsmaten" erbij zullen moeten doen.

(vervolg op pagina 29)

Waar kiest u voor

Een vraag die voor de hand ligt als u op 26 mei a.s. uw stem moet uitbrengen. Het zou óók logisch zijn als ik nog eens een aantal punten uit het verkiezingsprogramma van het CDA zou lichten en daarop – al dan niet in vergelijking met andere partijen – de aandacht zou vestigen. Op grond daarvan zou ik b.v. kunnen pleiten waarom de keuze voor het CDA de beste is.

Ik doe dat niet, omdat er iets is, dat naar mijn mening **veel** belangrijker is voor die keuze op 26 mei, iets dat in feite als een leidend beginsel door het CDA-programma loopt en wat ik eens wil onderstrepen.
Wat hebben wij heden ten dage voor een maatschappij? Wat is er overgebleven van de saamhorigheid en de solidariteit, waarmede wij ons tegen de bezetter verzetten en bij de bevrijding het voornemen maakten ons land weer op te bouwen?
Wij hoeven er de krant niet voor op te slaan of de toets van de radio en TV niet voor in te drukken, om het te weten of om er een beeld van te krijgen. Wij weten het wel. Toch wil ik dat beeld, met een aantal willekeurig gekozen beelden, eens wat scherper omlijnen.

- er worden – aan natuur en gebouwen – geweldig veel vernielingen aangericht;
- op heel veel plaatsen wordt – door groot en klein – alles volgekalkt; vaak met weinig fraaie leuzen;
- respect voor andere mensen, voor hun kennis, voor hun ervaring, voor hun wijsheid of gewoon voor hun ouderdom, neemt zienderogen af;
- respect voor het leven is steeds minder in tel, als we b.v. zien hoe men denkt over abortus of hoe terreur meer en meer als dwangmiddel wordt gehanteerd;
- er is een toenemende vanzelfsprekendheid om mensen te discrimineren omdat zij van

uw mening

In de rubriek uw mening worden korte reacties geplaatst van lezers op in CDActueel gelezen artikelen. Plaatsing in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

een ander ras zijn, een bepaalde godsdienst hebben, van een ander geslacht zijn of bepaalde ideeën hebben;
- het grote aantal slachtoffers in het verkeer wijst erop dat men weinig oog heeft voor de **mens** achter die andere verkeersdeelnemer;
- mensen eisen steeds meer rechten op (steun, woningen, werk) zonder zich erom te bekommeren of daardoor van een ander datzelfde recht wordt afgenomen;
- huwelijk, huwelijkstrouw en zorg voor het gezin komen steeds meer achterop;
- mensen deinzen er steeds minder voor terug om andermans eigendom te respecteren of te ontzien;
- wie niet mee doet aan het op de één of andere wijze ontduiken van de plicht tot belasting betalen, wordt voor gek versleten.– we vinden het de gewoonste zaak van de wereld om ons afval kwijt te raken wáár wij dat willen;
- wij bekommeren ons er niet om of wij met onze afvalstoffen bodem, lucht en water onherstelbaar verontreinigen;
- wij vinden het volstrekt normaal om sociale voorzieningen op te eisen, ofschoon wij daar geen recht op hebben;
- wij doen niets voor niets;
- wij kunnen steeds minder van anderen – of van de overheid – verdragen; de ander moet maar rekening houden met **ons**!
- wij verdringen elkaar bij bus, tram of trein en we vertikken het nog langer om voor een ander op te staan;
- wij vinden dat **wij** moeten bepalen hoe hard onze radio staat en wij vinden dat een ander er maar tegen moet kunnen;
- wij eisen steeds meer voorzieningen van de overheid en zijn steeds minder bereid om daar zelf óók aan bij te dragen;
- wij gaan er bij voorbaat van uit, dat de ander niet te vertrouwen is en schromen niet om anderen op de meest grove wijze te bejegenen.

Dit is een beeld van **onze** maatschappij in de jaren tachtig!
Overtrokken! Wie eerlijk bij zichzelf te rade gaat, moet tot de conclusie komen dat voorgaande voorbeelden echt waar zijn. Die dat doet moet vaststellen, dat het **materialisme**, het **individualisme,** het **egoïsme**, de hebzucht van de mensen van dat alles de oorzaak is. Eigenschappen die de laatste 35 jaar van alle kanten zijn gevoed en gekoesterd, óók door een aantal politieke partijen.
Natuurlijk, veiligheid, werkgelegenheid, woningbouw en een gezonde economie zijn voor een samenleving geweldig belangrijke dingen. Het spreekt dat een politieke partij daarvoor moet opkomen. Ook het CDA moet dat en wil dat.
Wij moeten ons de hierbovengenoemde punten als een spiegel voorhouden en in alle nederigheid durven bekennen, dat ook wij ons daaraan schuldig maken.
Als consequentie daarvan moeten wij ons voornemen in het CDA samen te werken om bovengenomende uitgangspunten in daden om te zetten, voor een betere maatschappij, waarin ik weer mijn broeders hoeder wordt. Voor die samenleving moeten wij kiezen, die samenleving, die ook voor de andere problemen oplossingen kan vinden. Het CDA wil die kant op, Kies **daarvoor**!

Alphen a.d. Rijn **H. W. M. Hopman**

(vervolg van pagina 28)

U vraagt u af of ik dan zelf geen andere ervaringen over vrouwen heb opgedaan bijvoorbeeld door met mijn eigen vrouw te praten (. . .) of met andere CDA-vrouwen of met mijn vrouwelijke collega's in de Kamer.

Ja, wat moet ik daar nu op zeggen? Mijn vrouw deelt mijn standpunt. Zij kent het leven van een zeemansvrouw en het alleen zijn met de kinderen, soms maandenlang en dan niet zoals u met de kans ooit eens mee te mogen varen. Wat de CDA-vrouwen betreft, als kamerlid pleeg ik op spreekbeurten nogal eens met CDA-vrouwen te spreken, maar ben nog nooit aangesproken op mijn uitspraken. En wat mijn vrouwelijke collega's betreft, zij konden zich – met onze staatssecretaris voor emancipatie mevrouw Kraayeveld-Wouters, die het interview wel goed gelezen heeft – goed vinden in de inhoud ervan, ook al zouden ze het zelf wat anders geschreven hebben, zoals ze verklaarden.
Eerlijk gezegd hebben we over het opschrift van de „vrouw en de kip" nogal wat plezier gehad, wat bewijst dat we niet alleen „aardige" en „knappe" vrouwen in de Kamer hebben, zoals u suggereert, maar ook vrouwen met gevoel voor humor.

Drs. H. C. Couprie
Tweede-Kamerlid CDA

Hetzelfde gevoel voor humor verwachten we ook bij de heer Couprie waar het onze onderschriften betreft. (Red.)
(Door de redactie bekort, discussie gesloten.)

Commentaar Breda

Op het commentaar Koninginnedag in Breda in het laatste nummer van CDActueel zijn schriftelijke en telefonische reacties binnengekomen.
De redactie heeft inmiddels de CDA-afdeling Breda gevraagd hun visie op deze zaak te geven en zal in het volgende nummer hieraan aandacht besteden.

CD-addertje

Centrum Partij:
Jan Maat en zijn rap.

In voorraad: **Stalen kantoorkasten**
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC

Direktie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

PSORIASIS?

Als importeur beschikken wij over moderne en veilige zonnehemels voor de bestrijding van psoriasis.
Bespaar u zelf onnodige teleurstellingen en **HUUR** zo'n toestel alvorens u iets koopt.

Voor vrijblijvende informatie kunt u zich wenden tot:

Helarium Holland

Agathastraat 7, 4363 BC Aagtekerke.
Telefoon 01188-2445 (ook 's avonds).

UITGEKEKEN
OP
CRUISES

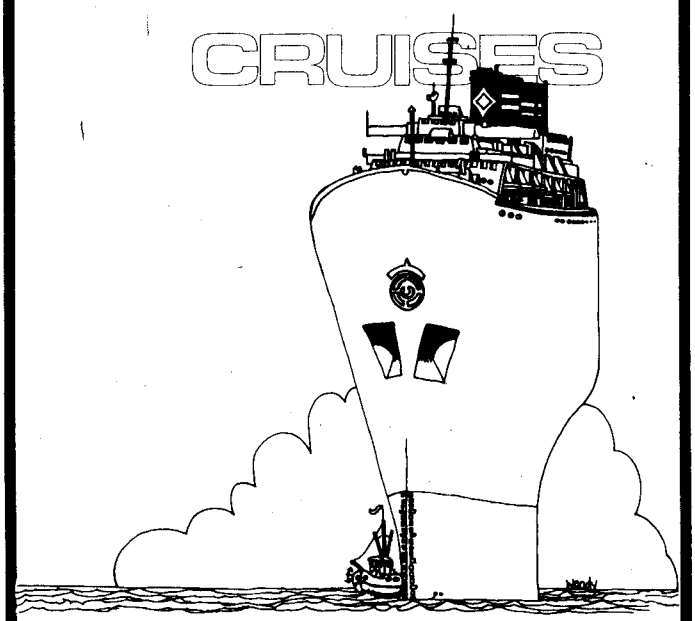

boek dan één van die aktieve vakanties van youth for christ
bel 03438-15744 ml

T-shirts

screen- of vlokdruk,
met k. of lange mouwen
vanaf 15 stuks

Stickers, vaantjes, relatieartikelen, trainingspakken, sweaters en petjes

RIJKO
HANDELS-ONDERNEMING
postbus 383, Tilburg.
Tel. (013) 43 58 09.

Griekenland
22-d. kampeertrektocht:
Athene - Tolon - Epidouros - Olympia - Ionannina - Meteora - Itea - Piraeus - Kreta.

Inclusief lijnvlucht KLM
A'dam-Athene v.v.
f 1470,-

sindbad tours
Leenderweg 189, Eindhoven
Tel. 040-111444.

Voordelige leningen voor ambtenaren

via Disconteringsmaatschappij en
Voorschotbank. bel. 02263 - 3644.

geen informatie bij uw werkgever. U heeft kwijtschelding bij overlijden. Overname goed lopende leningen desgewenst mogelijk. Wij geven u jaarlijks een opgave van de fiscaal aftrekbare rente

in handen	36x	48x	60x
10.000	345	275	234
15.000	513	413	350
20.000	681	544	463
25.000	851	680	579
30.000	1022	816	694
35.000	1212	967	820

Persoonlijke leningen met langere looptijden
f 17.000 is 96 x f 294 ..... f 22.000 is 96 x f 378
f 27.000 is 96 x f 463 ..... f 30.000 is 96 x f 514

Doorlopend Krediet

in handen	rente en aflossing	in handen	rente en aflossing
10.000	200.–	25.000	437.50
15.000	262.50	30.000	525.–
20.000	350.–	35.000	612.50

2e of 3e hypotheken. Geen taxatie-, afsluit- of behandelingskosten. Inklusief kwijtschelding bij overlijden tot f 45.000,-
f 17.000 is 240 x f 192 ..... f 32.000 is 240 x f 352
f 22.000 is 240 x f 245 ..... f 37.000 is 240 x f 405
f 27.000 is 240 x f 299 ..... f 60.000 is 240 x f 763

BURO FRISIA b.v.
PARTICULIERE VOORSCHOTBANK
KLAPROOS 2
1716 VS OPMEER N-H
02263 - 3644*
kantoortijden : 08.30 - 21.00 uur
's zaterdags : 09.00 - 16.00 uur

Grootse slotmanifestatie CDA-Campagne

Dat gaat naar Den Bosch toe

Het CDA sluit zijn landelijke verkiezingscampagne op 25 mei af in de provinciehoofdstad van Noord-Brabant Den Bosch. Om u dit massaal mee te laten maken zijn de Brabanthallen afgehuurd. Van deze manifestatie zal een laatste oproep dienen uit te gaan naar het gehele Nederlandse volk, stem CDA op 25 mei.
Uiteraard is ieder van u hierbij van harte welkom. Neem als u met de auto komt altijd een tweede passagier mee en zelfs gan er zeker ook vier passagiers in uw auto. Met de trein zijn de Brabanthallen eveneens makkelijk te bereiken, ± 10 minuten gaan van het station.
Naast het zware politieke element wordt ook aandacht besteed aan het culturele aspect. Zo zal er o.a. een dans in bovenkledij en in Mexicaanse kledij te zien zijn. Het begint normaal om 19.30 uur als het gilde Sint Theoabaldis uit Overloon zijn gildegroet compleet met 25 trommelaars ten beste komt geven. Dit is een uitermate fraai schouwspel wat u niet mag missen. Onze lijsttrekker Dries van Agt zal daar zijn landelijke slotrede van deze verkiezingen houden. „Dat belooft wat".

Naast onze lijsttrekker zal nog gesproken door partijvoorzitter Bukman en Ton Wagemakers, voorzitter CDA-Brabant. Het culturele aspect bestaat naast eerder genoemde dansen ook nog uit eenoptreden van harmonie Sint Cecilia en een optreden van cabaretier Pierre Huyskens. Deze is bekend van radio en t.v. Laat ons CDA niet in zijn hemd staan en kom massaal naar Den Bosch. Dit is de laatste mogelijkheid de duizenden c.q. tienduizenden vrijwilligers die deze campaone ondersteunen te laten zien dat het gehele CDA dit waardeerde. U rekent op hen, zij rekenen op u. Toon Nederland dat het CDA weer de grootste partij is, H. Scherf, voorzitter organisatiecomité.

Partijraad 20 juni

De eerstvolgende vergadering van de CDA partijraad zal op 20 juni a.s. plaatsvinden te Apeldoorn in zaal Orpheus. Hebt u belangstelling deze vergadering bij te wonen stort dan ƒ 17,50 (toegang inclusief lunch) op giro 137000 van CDA Den Haag onder vermelding partijraad 20 juni. Vergaderstukken worden u dan automatisch toegestuurd.

Een CDA voetbalteam speelde in Volendam tegen een artiestenelftal (foto Anefo)

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)

BEGROTINGEN

- nieuwbouw
- verbouw
- restauraties

J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 - Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

Spreekbeurten

Plaats	Spreker	25 mei aanvang
Slotmanifestatie Den Bosch „P. A. de Eekhorst"	A. A. M. van Agt, P. Bukman	
Assen	G. Gerritse (forum)	12.00 uur
Meppel	W. Albeda	20.00 uur
Voorburg	J. de Koning	
Zoetermeer	C. L. J. van Lent	
Utrecht	R. F. M. Lubbers	
N. Schelde	M. Beinema	
Z. Schelde	H. Eversdijk	20.00 uur
Cultureel Centrum Amstelveen	A. Groensmit-v.d. Kallen F. Borgman, W. v. Gelder	20.00 uur
POC Herengracht 36 Weesp	V. N. M. Korte-V. Hemel	20.00 uur

en als het om buizen gaat kies dan voor Van Leeuwen Buizen dan zit u zéker goed!

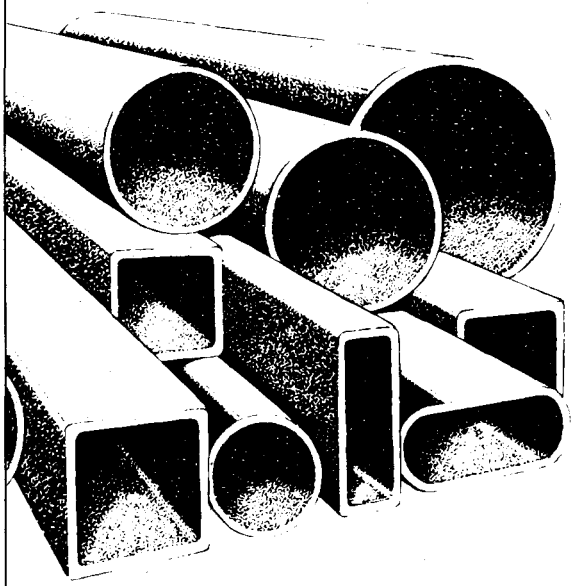

Van Leeuwen levert stalen buizen. Voor alle denkbare doeleinden.

Naadloze en gelaste buizen. Dunwandige en dikwandige buizen. Ronde en geprofileerde buizen. Verzinkt, gemenied, geasfalteerd of met kunststof bekleed. U zegt het maar. Met diameters van 4 millimeter tot meer dan 5 meter. In lengten of op maat gezaagd.

Van Leeuwen houdt méér dan 8.000 verschillende soorten voor u in voorraad. En alle denkbare hulpstukken. Sniel uit voorraad leverbaar.

Dagelijks rijden Van Leeuwen wagens door heel Nederland. Vestigingen zijn er in vele landen. Van Leeuwen is dus altijd in de buurt. Daarom is voor Van Leeuwen geen opdracht te groot, maar ook nooit te gering.

't is goed werken met VAN LEEUWEN

Buizen • Fittings • Flenzen • Lasbochten

Postbus 1 - 3330 AA Zwijndrecht, Holland.
Tel. (078) 11 59 11 (70 lijnen) Telex 29176 (15 lijnen).

Hoofdkantoor:
P. VAN LEEUWEN Jr's BUIZENHANDEL B.V.
Zwijndrecht

Dochtermaatschappijen:
VAN LEEUWEN BUIZEN
Vilvoorde bij Brussel - België
HUSTINX S.A.
Herstel bij Luik - België
LIONTUBE S.A.
Chalette sur Loing en Arles - Frankrijk
LEON TUBOS S.A.E.
Alcala de Henares - Spanje
LION TUBE & STEEL COMPANY
Londen en Middlesbrough - U.K.
VAN LEEUWEN PIPE AND TUBE CORP.
Houston, New Orleans, Corpus Christi - U.S.A.
VAN LEEUWEN PIPE AND TUBE (PTY) LTD.
Durban, Johannesburg, Kaapstad - Zuid Afrika
VAN LEEUWEN PIPE & TUBE (FAR EAST) PTE. LTD.
Singapore - Maleisië
P. VAN LEEUWEN Jr's BUIZENHANDEL
Sharjah en Abu Dhabi - U.A.E.
VAN LEEUWEN PIPE & TUBE CORP. N.V.
Curaçao - N.A.

1E JAARGANG NO. 34 – 30 MEI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CDActueel

We hebben het deksels goed gedaan

Het echtpaar Van Agt brengt zijn stem uit in Groesbeek

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Verder in dit nummer

Commentaren 3,5,7,9,11
CDA manifestatie in Den Bosch en Den Haag 5
Zwart/Wit 10
Wisselink over Libanon 11
Beinema: Kaderwet Maatschappelijk Welzijn 14,15
CDJA 17-20
Boeken 17
Uw mening 21,23
Agenda 23

Inhoud

Terugblik verkiezingen

Exclusief voor CDActueel blikt lijsttrekker Dries van Agt terug op de verkiezingen. Ook gaat hij in op de consequenties van deze verkiezingsuitslag ..... pagina 12,13
Een verklaring van het dagelijks bestuur CDA over de verkiezingsuitslag treft u aan op ..... pagina 13
Verder gesprekken met CDA prominenten over de verkiezingsuitslag, de coalitievorming, de duur van de formatie, etc. ..... pagina 6,7
Voorts schrijft redactielid De Kwaadsteniet over de kabinetsformatie ..... pagina 4

Breda

De redactie gaat in op een aantal reacties naar aanleiding van het commentaar Koninginnedag in Breda (CDActueel d.d. 16 mei) 8

Emancipatieraad

De onlangs door de Minister-President geïnstalleerde emancipatieraad wordt nader geïntroduceerd ..... pagina 15,16

Verkiezingsuitslag in zetels vertaald

	1981	1977	1972	1971
PVDA	44	53	43	39
CDA	48	49	48	58
VVD	26	28	22	16
D'66	17	8	6	11
SGP	3	3	3	3
PPR	3	3	7	2
CPN	3	2	7	6
GPV	1	1	2	2
PSP	3	1	2	2
RVP (BP)	0	1	3	1
DS'70	0	1	6	8
RKPN	0	0	1	0
RPF	2	0	–	–
EVP	0	–	–	–
Overige	–	–	–	2
Totaal	150	150	150	150

Dank voor inzet van velen

De campagne is afgesloten, de stemmen zijn geteld. Het CDA heeft een uitslag behaald die er wezen mag: 48 zetels. Het CDA heeft zich, in aanmerking genomen dat wij verantwoordelijkheid hebben gedragen voor een moeilijk en soms diep ingrijpend regeringsbeleid, voortreffelijk gehandhaafd.
Bovendien: het CDA is glansrijk de grootste partij van Nederland geworden. Mede, maar niet alléén daarom: dank aan allen die dit goede resultaat mogelijk hebben gemaakt. De duizenden vrijwilligers, het CDA-kader, de sjouwers in het land die wekenlang op pad zijn geweest. Alle hulde voor hun grote inzet gedurende de campagne. Het enthousiasme in het land tijdens de campagne was groot. Met trein en bussen heeft het CDA de kiezer echt opgezocht en in 10 dagen tijds alle provincies aangedaan. Maandenlange voorbereidingen zijn vruchtbaar gebleken. De CDA benadering van de kiezers heeft duidelijk gewerkt. Wij gaven in de campagne eerlijke informatie, wij zeiden duidelijk hoe het er voor staat en gaven aan wat onze oplossingen zijn, ook al zullen die oplossingen vooral op sociaal-economisch gebied vaak diep moeten ingrijpen.

Anders dan de opiniepeilingen voorspelden heeft het CDA het ook goed gedaan bij de nieuwe jonge kiezers. Natuurlijk, het kan nog beter, maar de stijgende lijn heeft het CDA hier te pakken. Dat is hoopgevend en wij zullen dat moeten uitbouwen. Hoopgevend is ook het feit dat de CDA-aanhang zich in de grote steden heeft gestabiliseerd.

Het CDA heeft onder moeilijke omstandigheden de afgelopen jaren regeringsverantwoordelijkheid gedragen. De kiezers hebben dat op waarde weten te schatten. Het door de PvdA gewenste linkse kabinet is door hen afgewezen. Het komt er nu op aan dat er zo snel mogelijk een nieuw kabinet komt. Een parlementair meerderheidskabinet op brede basis is wat het land nodig heeft. De problemen zijn er groot genoeg voor. Het CDA staat opnieuw klaar verantwoordelijkheid te nemen ook, ja juist nu er aan het economisch herstel gewerkt moet worden. Het CDA wil dat doen samen met anderen, zowel in de politiek als daar buiten. Samen verantwoordelijk was ons motto in de campagne, samen verantwoordelijk geldt vanzelfsprekend ook voor de komende jaren, meer dan ooit.

Dries van Agt **Ruud Lubbers** **Piet Bukman**

commentaar

Verkiezingen '81

Het leek er in de loop van de verkiezingsavond even op of het niet ging om de vraag wie er won, maar wie er het minst verloor: de PvdA of het CDA. Dat was begrijpelijk, gelet op de toespitsing in de loop der verkiezingen op de grote twee. Gegeven ook het feit dat al jaren ingecalculeerd was dat D'66 overal stemmen zou gaan wegzuigen.
Wie de uitslag beziet kan – of hij dat leuk vindt of niet, en wij vinden het leuk – niet anders constateren dan dat het CDA goed uit de slag te voorschijn is gekomen: stabilisatie. Beide partijen hadden gerede redenen om enig verlies te accepteren. De PvdA kan wijzen op al te spectaculaire winst in '77, op de concurrentie van het redelijke midden enerzijds, en het onversneden getuigenis-pascifisme anderzijds.
Het CDA had meer rechtvaardigingsgronden voor teruggang. Het kan wijzen op geboorteperikelen; een terugval op het geboortegewicht is ook bij niet-politieke baby's normaal.
Het kan wijzen op het dragen van regeringsverantwoordelijkheid. Het kan tenslotte wijzen op een pacificatiewetgeving in de abortuskwestie die door delen van de eigen aanhang moeilijk meegemaakt kon worden.
Alles wijst erop gelet op de geringe teruggang van het CDA dat eigenlijk alleen de laatste factor is overgebleven, waardoor een derde reformatorische splinter zich kan melden bij het electoraat.
Het is geen kwestie van zich rijk rekenen om te constateren dat het CDA zich overtuigend heeft geposteerd in het politiek krachtenveld. De problemen die ons land tegemoet gaat kan een CDA dat door het electoraat op deze wijze is bevestigd, goed gebruiken. En wat de andere grote partij betreft: het is te wensen dat de PvdA verantwoordelijker omspringt met haar opdoffer in '81, dan het deed met haar triomf in '77.

CD-addertje

En nu samen verantwoordelijk aan het werk, kunnen we dat redelijk?

Na Kamerverkiezingen nu kabinetsformatie

door
dr. W. de Kwaadsteniet

De verkiezingstijd is voorbij. De formatieperiode is begonnen. Die moet kort duren. Je zou zeggen dat dit ook zou moeten kunnen. Er is immers over de samenstelling van een nieuw kabinet in ons land in de verkiezingscampagne al heel wat vooraf gefilosofeerd. Dat filosoferen nam haast de vorm aan van een in ons land zeer wijdverbreid gezelschapsspel. Alle mogelijkheden werden beschouwd. Het is goed te beseffen dat sommige mogelijkheden er alleen zogenaamd zijn. Als wij tenminste serieus met elkaar bezig zijn.

Voorkeuren

Natuurlijk mocht in de verkiezingscampagne de PvdA best zeggen, dat haar eerste voorkeur was een links kabinet. Het behoort alleen niet tot de reële mogelijkheden. Want, afgezien van de levensgrote vraag of men D'66 bij links zou kunnen indelen, dan nog zou er geen reële linkse basis zijn voor een minimaal meerderheidskabinet. Trouwens D'66 wil dat niet. Nu had en heeft D'66 wel niet zoveel te zeggen, maar dit is in ieder geval wel genoeg om te zorgen, dat er geen links kabinet komt.
Maar dit alles is geen probleem. Zeer terecht heeft de PvdA een tweede voorkeur, de eerste reële, namelijk een kabinet van CDA, PvdA en D'66, hetgeen voor D'66 zelfs de eerste voorkeur is. Overigens wilde D'66 tijdens de verkiezingscampagne ook wel een kabinet van PvdA, VVD en D'66. Je zou haast zeggen: laat althans D'66 daarop dan maar wachten.

Criteria van het CDA

Wat wil het CDA dan wel zo duidelijk ten aanzien van de kabinetsformatie? Dat is vrij duidelijk geformuleerd in de zogenaamde formatie-criteria van het CDA-congres. Het CDA gaat uit van vier criteria:
1. het CDA-verkiezingsprogram;
2. de verkiezingsuitslag;
3. de wenselijkheid van een brede basis voor een parlementair meerderheidskabinet, zodat ook een brede ondersteuning van het beleid vanuit de samenleving wordt bevorderd;
4. de gelijkwaardigheid der coalitiepartners.

Dat is op zichzelf korte en goede taal. Samenwerken, onderhandelen en opnieuw bouwen van een toekomstig beleid. Dat moet met de steun van parlementaire fracties, die elkaar weten te vinden.
Het CDA pleit niet voor de VVD-gedachte van een nationaal kabinet. Dan moet de rampspoed in dit land wel bijzonder groot zijn. Beter is in onze Nederlandse parlementaire democratie naast een kabinet met een sterke basis ook een redelijke, eventueel ook alternatieve oppositie.
Wij menen, dat de kabinetsformatie niet te lang mag duren. Een week of zes à acht moet uiteindelijk toch voldoende zijn. Wij moeten er geen gewoonte van maken de formatie een half jaar te laten duren en dat nog gewoon te vinden ook. Wat is trouwens de winst van zes maanden boven twee maanden?
Dat is eerder een verlies.
In dit verband moet ook opgemerkt worden, dat het tevens goed zou zijn moeilijkheden van personele aard te voorkomen. Wat is namelijk het geval?

Bewindspersoon en kamerlid

Er stonden op sommige kandidatenlijsten voor de Tweede Kamer nogal wat kandidaten, die momenteel minister of staatssecretaris zijn. Volgens de huidige grondwet kunnen deze bewindspersonen slechts gedurende drie maanden het ambt van bewindsman of -vrouw en dat van kamerlid combineren. Daarna moeten zij kiezen voor het één of het ander. Overigens is die vrijheid van keuze eigenlijk niet aanwezig. Het aftreden als bewindspersoon om een kamerzetel te behouden is immers eigenlijk nauwelijks te accepteren, zeker niet in het geval een formatie nog wel enige tijd kan duren. Theoretisch doorgeredeneerd zou, als alle bewindspersonen ook als kamerlid zouden zijn gekozen, het na drie maanden opteren van allen voor de kamerzetel betekenen, dat er geen kabinet meer zou zijn.
Dit is natuurlijk ondenkbaar. Dit betekent evenwel in principe, dat na drie maanden eigenlijk alle bewindspersonen, die tevens als kamerlid gekozen zijn, hun kamerzetel moeten opgeven om bewindspersoon te blijven.
Dat behoort uit een oogpunt van staatsrecht en politiek eigenlijk ook geen probeem te zijn. In het verleden is wel voorgekomen, dat een enkele staatssecretaris en minister koos voor de kamerzetel inplaats van het door hem beklede ambt van minister of staatssecretaris. In omstandigheden behoeft deze keuze met name wanneer het een staatssecretaris betreft niet al te grote problemen op te leveren wanneer het een enkel incidenteel geval betreft. Waar dit theoretisch toe kan leiden hebben wij hiervoor evenwel vermeld.
Uitgesloten lijkt in dit verband evenwel echter de keus van ministers in het algemeen en van de (vice-)minister-president in het bijzonder, zoals in het verleden ook is gebleken.
Interessant is bij deze formatieperiode natuurlijk, dat daarbij voor het eerst koningin Beatrix betrokken is. Overigens is hier uiteraard geen sprake van een staatsrechtelijk andere situatie dan voorheen. Ingevolge onze grondwet is de koning de koning.
Bij de kabinetsformatie hoort de koning een aantal adviseurs, waaronder als regel de vice-president van de Raad van State, de beide kamervoorzitters en de voorzitters van de in de Tweede Kamer aanwezige fracties. Op basis van de verkregen adviezen benoemt de koning een (in-)formateur.

Informateur

Het zou ons inziens wijs zijn wanneer gekomen wordt tot de aanwijzing van een informateur. Enkele fracties – gelet op onze criteria – moeten het proberen eens te gaan worden. De politieke problemen dienen derhalve geinventariseerd te worden en aansluitingen van programs op elkaar dienen boven water te komen. Al of niet aanwezigheid van politieke wil om tot samenwerking en coalitievorming te komen dient vastgesteld te worden.
Het lijkt zeer onverstandig een van de campagne-hoofdmannen – zo juist komende uit de campagne-strijd – met deze taak te belasten. Enige afkoeling is zinvol. Een rustig persoon moet de politieke situatie in kaart brengen. Een stevige meerderheid dient de basis te gaan vormen van een nieuw te vormen kabinet, dat de niet geringe problematiek aan kan. Een zinvol overleg van de betrokken fractie-voorzitters namens hun fracties dient, nadat de kiezers hun stem hebben uitgebracht, een nieuw kabinet te bevorderen.
De Nederlandse samenleving, de kiezers hopen en verwachten, dat een bezield en inventief kabinet wordt gevormd, dat de problemen soepel en krachtig aanpakt.
In de politiek gaat het om macht. Macht, niet om te heersen, maar om te dienen. Misschien is dan het woord macht beter te vervangen door kracht. Geput uit idealen.
Wij moeten ons laten inspireren door het Evangelie om bezig te zijn in de samenleving, dichtbij en veraf.
Wij moeten streven naar een maatschappij, waarin de Bijbelse gerechtigheid meer gestalte krijgt. Daarbij moeten gehanteerd worden solidariteit en rechtvaardigheid, rentmeesterschap en verantwoordelijkheid. Dat vraagt van ons – ook nu bij de kabinetsformatie – initiatief en durf.

CD-addertje

De EVP: non rien de Rien

In Den Bosch begint de verkiezingsvreugde

„Dat gaat naar Den Bosch toe". Met deze kop wekt dit blad alle CDA-ers op naar de slotmanifestatie van de verkiezingscampagne. Vol spanning trekken velen maandagavond 25 mei naar de Brabantse hoofdstad.
Wat zal de 26e mei brengen? Victorie? Tegenslag? Kloppende harten, nerveuze gemoederen. Op vijftienhonderd man is de zaal berekend. **Drieduizend** komen er opdagen. Tafeltjes de zaal uit. Alle uithoeken opvullen.
Dan gebeurt het: één ontlading van geestdrift voor het CDA. Voor de toespraak van Piet Bukman. Voor de speech van Van Agt, zichtbaar ontroerd door aanhankelijkheidsbetuigingen. Uit volle borst wordt een inzettend CDA-lied meegezongen. Ballonnen de lucht in. Eén zuidelijk feestgewoel. Het lijkt een complete Amerikaanse „verkiezingsconvention". Voor één keer even alle campagne-inspanningen vergetend, de gemoedsteugels vierend.

De grootste partij

Eén dag later de Haagse Pulchri-studio: zeven uur 's avonds spanning op aller gezichten.
Met het kwartier toenemende ontspanning. „Zo gek nog niet". Het valt mee. 47 zetels lijkt nu wel zeker. De grootste partij! Wat, 49 zetels? Piet Bukman: „de trend bevalt me wel." Van Agt: „we hebben het „deksels goed" gedaan. Het CDA: een echte volkspartij." Hans de Boer op de televisie: „ik houd me aan m'n lijsttrekker, met splinters is dit land niet te regeren." Toenemend enthousiast. Binnenstromend publiek. Pers achtervolgt Dries, rukt commentaar uit zijn mond. 's Avonds laat begint het formatiespel op de t.v. Ome Joop ziet lichtpuntjes. Jan Terlouw weet het zeker: een kabinet van CDA-PvdA-D'66. Wiegel: een nationaal kabinet ook nu. Van Agt neemt het formatie-voortouw. Honderdzestigduizend CDA-leden gaan met tevreden gevoelens onder de wol. De komende maanden houden zo. Verkiezings-winnaars als formatieverliezers is net iets te vaak voorgekomen.

commentaar

Grootste

Het CDA is door het verlies van de PvdA de grootste partij van het land geworden. Wij zullen daar niet te lang over pochen. De winst is er niet om te heersen, maar om beter te kunnen dienen.

Wat is de betekenis van deze positie? In de eerste plaats een versterking van het zelfvertrouwen in een zoekend, tastend en aarzelend begonnen nieuwe politieke configuratie. Door deze verkiezingen is het CDA van een experiment definitief een partij geworden.

In de tweede plaats betekent het dat aan CDA het voortouw zal toekomen om een nieuw kabinet te vormen. Een kabinet, te vormen volgens door hàar geformuleerde criteria: programmatische overeenstemming, coalitiebereidheid en een brede parlementaire basis. Voor een parlementair meerderheidskabinet dit alles in het perspectief van de verkiezingsuitslag.

Dien Cornelissen wordt door Piet Steenkamp geridderd. Beelaerts en Brockx kijken hoofs toe. (foto's Nick Morelis)

Algemeen oordeel van politici: snelle kabinetsformatie gewenst

Er heerst een laaiende feeststemming in de grote zaal van Pulchri Studio. Nog geen 1½ maand geleden werd minister Albeda tijdens een spreekbeurt in hetzelfde gebouw getracteerd op rook- en verfbommen. Nu alleen veel mensen en veel CDA-affiches onder de felle t.v.-lampen. Onder de aanwezigen waren ook veel demissionaire bewindslieden en Tweede Kamerleden. CDActueel vroeg een paar mensen om hun eerste reactie.

De Koning: D '66 niet „neen" blijven zeggen

Nummer 2 op de lijst, minister voor Ontwikkelingssamenwerking drs Jan de Koning vindt, dat de kiezers het CDA beloond hebben voor 4 jaar regeren in moeilijke tijden. De CDA-campagne

was bovendien inhoudelijk en organisatorisch zeer goed, zonder stuntwerk. De uitslag laat volgens hem niet direct een voor de hand liggende coalitie zien. De Koning zou het op prijs stellen, wanneer D '66 niet „nee" zou blijven zeggen tegen het betrekken van de VVD bij een eventuele coalitie. Over het beleid zegt hij: „De noodzaak van een beleid van matigen wordt nu beter ingezien dan 4 jaar geleden. Het kabinet-Van Agt zal de geschiedenis ingaan als het kabinet dat daadwerkelijk met dit matigingsbeleid is begonnen."

Bukman; D '66 blijft parkeerbaan

Voorzitter Bukman vindt, dat het CDA door deze eerste campagne en door de goede uitslag pas echt één CDA is geworden. „Ontdaan van de hypotheken rondom de fusie, is de partij nu opgeveerd." De PvdA heeft volgens hem „een geweldige dreun" gehad en is „terug naar af". Hoe dat verlies komt? Bukman noemt 3 dingen: de ongeloofwaardige oppositie, de leugenachtige campagne tegenover het CDA en het verlies aan de linkerkant. Bij de VVD is volgens hem sprake van „een knappe come-back" in een campagne „met veel propaganda en weinig inhoud". De grote winst voor D '66 schrijft hij toe aan het feit, dat teruggaande tijden altijd 2 verschijnselen laten zien: óf een trek naar de uitersten óf een trek naar wat nieuws. Vooral dat tweede heeft volgens hem dit maal de winst voor D '66 bezorgd. Bukman herhaalt nogmaals, dat hij vindt dat D '66 een parkeerbaan is. „En dat blijft ze tot ze

meer een principieel liberale partij wordt. Ik hoop, dat D '66 wat duidelijker wordt". Volgens Bukman moet er gauw een informateur worden benoemd, met name voor het sociaal-economisch beleid. De 10 punten van Albeda vormen daarbij een goede basis. Op basis van zo'n program moet het CDA dan vragen, welke andere partijen erbij willen komen, en niet andersom. „Het gaat ons om het beleid, en niet om de coalitie." De formatie moet – vindt de CDA-voorzitter – binnen 2 maanden rond zijn. Voor de coalitie zijn er 3 mogelijkheden: CDA/VVD/D'66, CDA/PvdA/D'66 en CDA/PvdA. Ook al heeft D'66 de eerste mogelijkheid vooralsnog uitgesloten, Bukman sluit niets uit.

Albeda: 10 kernpunten voor program

Voor CDA-(oud)-minister dr. Wil Albeda is de uitslag wat tegengevallen. Hij had gemikt op 50 zetels. Het CDA zou dat verdiend hebben, omdat zij het voortouw heeft genomen bij het so-

ciaal-economisch beleid en impopulaire maatregelen niet uit de weg is gegaan. Desondanks heeft het CDA zich veel beter gehouden dan de meeste mensen dachten. „Onze partij is sterk ingeplant in het kiezersvolk, naar nu blijkt. Dat is hartverwarmend." Het initiatief behoort gezien de uitslag – vindt Albeda – nu bij het CDA te liggen. Ook hij noemt zijn eigen 10 punten als een goede basis. Daarin is immers ook met de verschillende andere programma's rekening gehouden. „Het zijn 10 kernpunten voor een programma van de informateur en formateur. Geen van de vier grote partijen kan er inhoudelijk tegen zijn. Het hangt uiteindelijk af van hun vooroordelen, waarvan met name D'66 en PvdA blijk hebben gegeven. Het CDA moet proberen daar door heen te breken." Albeda noemt de winst van D'66 een „negatief fenomeen". Hij schrijft die winst toe aan het feit, dat het geloof in de PvdA verloren is gegaan, de VVD te conservatief gevonden wordt en dat men moeite heeft met het christelijke karakter van het CDA.

CDA/PvdA zonder D'66

Hij plaatst vraagtekens bij de toekomst van D'66. Het verlies voor de PvdA grijpt terug naar de teleurstelling over 1977, waarbij Den Uyl de kiezers in de steek liet. Hij spreekt ten opzichte van Den Uyl van „een tragiek, waar ik gevoel voor heb". De PvdA moet daar naar zijn mening nu niet nog eens voor gestraft worden, door haar buiten de formatie te laten. Het is nu nood, waarin het „alle hens aan dek" geldt. „De PvdA behoort betrokken te zijn bij de regering in Nederland." Wat is de voorkeur van Wil Albeda?
Hij antwoordt zonder aarzelen: „CDA en PvdA. Maar zonder D'66, omdat die partij onvoldoende duidelijkheid in het beleid laat zien. Behalve dan op sociaal-economisch terrein." Evenals Bukman vindt ook Albeda, dat een formatie binnen 2 maanden moet kunnen. Duurt dat langer, dan is het „fout".

Gardeniers: „Niet verrast"

Mw. Til Gardeniers, CDA-minister van CRM, is niet verrast over de uitslag, die dicht in de buurt komt van haar voorspelling in de Rooie Haan. Zij vindt het een goede uitkomst. Aanstaande maandag moet er volgens haar een informateur kunnen zijn. Iemand „met politiek inzicht en sociaal-economisch geschoold". Als meest wenselijke coalitie noemt zij een combinatie van CDA/VVD/D'66. Daaraan hebben de kiezers

blijkens de uitslag hun steun gegeven. Wat na de informatie? Til Gardeniers: „De informatieperiode mag max. 3 à 4 weken duren. Daarna, denk ik, dat 2 formateurs zouden moeten worden benoemd, één voor het sociaal-economisch beleid en één voor de meer politieke zaken."

De Ruiter: „geen rekenkundige logica"

CDA-minister Job de Ruiter van Justitie is „zeer tevreden" over de uitslag, na een „uitstekende campagne". Over de coalitievorming kan hij moeilijk wat zeggen. „Die worden niet altijd volgens rekenkundige logica opgebouwd. De coalitie vloeit niet rechtstreeks uit de uitslag voort. Het CDA wilde met de verkiezingen een goede startpositie en die hebben we nu gekregen. „Net als de meeste andere CDA-woordvoerders heeft ook De Ruiter voorkeur voor een informateur met een wat grotere distantie van de politiek dan de politieke voormannen van de partijen.

De Graaf: „Patstelling niet onwaarschijnlijk"

De laatste die CDActueel om commentaar vraagt is staatssecretaris Louw de Graaf van Sociale Zaken. „De uitslag voor het CDA is mij tegengevallen. Ik had in de Rooie Haan 51 zetels voor ons voorspeld. Maar ik ben blij, dat we de grootste partij zijn geworden. Dat is een goede zaak."

Ook Louw de Graaf vindt, dat er een informateur moet komen buiten de directe politiek. De 10 punten van Albeda voor het soicaal-economisch beleid zijn volgens hem „heel belangrijk" de komende tijd, misschien zelfs „essentieel". De informatie moet in augustus klaar zijn, vindt hij. Daarna moet de formatie snel worden afgerond. Hij is daar echter niet gerust op. Vooral niet vanwege de vraag welke combinatie mogelijk is. „Ik hou rekening met een patstelling, omdat misschien partijen toch niet op één program zijn samen te brengen." Maar wat dan? De Graaf: „Een zakenkabinet op brede basis." Een dergelijke ontwikkeling acht hij niet uitgesloten, ook al hoopt hij het niet. Uitgaande van de brede parlementaire steun die het CDA wil zijn er volgens De Graaf twee mogelijkheden voor de coalitie: CDA/PvdA/D'66 en CDA/D'66/VVD. Die tweede mogelijkheid heeft D'66 echter uitgesloten. Vandaar dat de eerste een realistische mogelijkheid is, waarbij bovendien het voordeel is de brede maatschappelijke steun, vooral ook naar de vakbeweging toe. Volgens De Graaf is de winst van D'66 grandioos te noemen. Een winst trouwens die een bevestiging is van het gevoerde beleid op sociaal-economisch terrein.

Zwak is de onvoldoende relatie van D'66 naar de vakbeweging. Het verlies van de PvdA wijt hij aan de onduidelijkheid waarvan bij deze partij sprake is geweest. „De PvdA is gaan zwabberen en had bovendien de weg naar het CDA wat meer open moeten houden. Een verdiend verlies ook vanwege de ongenuanceerdheid van de gevoerde campagne." De Graaf vindt wel, dat we moeten vergeten, wat er in de campagne allemaal is voorgevallen. Maar dan zal de PvdA wel wat moeten inbinden.

Kandidaten in Den Bosch o.a. mw. Gardeniers, Braks, van der Mei, de Ruiter, mw. Kraaijveld, Beelaerts en de Graaf.
(foto Nick Morelis)

commentaar

D'66

Een – al niet kleine – partij, die zich in Nederland in één verkiezing weet te verdubbelen is een gelukwens waard. Die krijgt deze partij dan ook van ons. De overwinning van D'66 is voor de andere partijen ook leerzaam. Leerzaam voor de PvdA in wijze van oppositie voeren. Leerzaam voor de VVD als voorbeeld van liberale tolerantie. Het overdenken voor allen voor de toon van politiek bedrijven. Het is voor de politieke verhoudingen van belang hoe de rol van D'66 in het politieke krachtenveld gaat worden. Gaat D'66 de rol van neo-liberale partij vervullen, waarbij de VVD kiest voor een ronduit conservatieve opstelling?

Zal D'66 – dat sociaal-economisch niet ver staat van het CDA – er in slagen meer vertrouwen bij de vakbeweging te verkrijgen?

Zal D'66 – gelet op zijn besluitvormingsstructuur en zijn wat modieuze aanhang – de positie van grote partij aankunnen?

Vragen, waarop het antwoord nu nog niet te geven is, maar waarop D'66 in de komende tijd antwoorden zal moeten geven. Zoals ook duidelijkheid zal moeten ontstaan of deze partij, onder het beminnelijk-informeel leiderschap van Terlouw, ook als grotere partij politiek vuurvast en hittebestendig zal zijn.

Nogmaals: Rechtsstaat en Openbare Orde

Bestuur, justitie en politie zijn niet te benijden in hun taak de rechtsorde op adequate wijze te beschermen tegen gewelddadige aanslagen daarop. Allerlei onlusten kregen de laatste jaren een harder karakter met alle gevaarzettingen voor demonstranten, politie, overige burgers en openbare eigendommen die dat met zich bracht.

Overigens – niet om te bagatelliseren maar om nuchter te blijven –: wie het gevoel heeft dat thans in het bijzonder het einde nadert moet maar eens studie maken van het palingoproer of het aardappeloproer in Amsterdam in 1918. Men leze er Wibaut maar eens op na.
Ontegenzeggelijk zijn er grimmige elementen binnengedrongen in velerlei – op zich vreemdzame – milieudemonstraties, kraakacties, politieke betogingen en supportersfestijnen. Elementen die om een aangepaste reactie vragen. Wie zich realiseert hoeveel moeite, spanningen, tijd en geld er gaat zitten in een verantwoord „mannen" van de openbare orde bij allerlei manifestaties – terwijl men het achteraf bovendien nooit goed doet – begrijpt dat er regelmatig op de gewenste aanpak wordt gestudeerd.

Christopher Lee
DE LAATSTE TIEN JAAR

Christopher Lee, defensie correspondent voor de BBC-televisie geeft inzicht in het militair-politieke bedrijf in Oost en West. Hij vertelt in begrijpelijke taal hoe nucleaire en chemische wapens werken, waar de raketten staan opgesteld, hoe de militairen zijn voorbereid op hun taak en aan welke gevolgen de burgerbevolking zal komen bloot te staan als de bom werkelijk barst. Een hoogst actueel boek. Prijs f 29,50 Verkrijgbaar in de boekhandel

VEEN, UITGEVERS UTRECHT

Verleiding

Het is niet onbegrijpelijk dat juist bij degenen die primair met deze verantwoordelijkheid zijn opgeknapt daarbij de verleiding ontstaat uitvoerige preventieve maatregelen te nemen. Niet alleen organisatorische (zoals het sluiten van een geheel stadsdeel voor het publiek) maar ook preventieve maatregelen tegen potentiële aantasters van de openbare orde. Voorkomen is beter dan genezen nietwaar, en men kent zijn „pappenheimers". Het zou heel wat risico's en ellende voorkomen wanneer men er bij bepaalde manifestaties zeker van was dat op de gouvernementele inslag van het aanwezige publiek kon worden vertrouwd. Tenslotte neemt ook een ME-man liever een achterstallige vrije dag op dan achter zijn medeburgers aan te rennen. Zuiver vanuit het „politie-vak" bezien zou het een zeer practische methode zijn om mogelijke ordeverstoorders tijdelijk op te bergen.

Rechtsstaat

Alleen: in onze rechtsstaat kan dat niet. In een rechtsstaat is de overheid zelf gebonden aan de rechtsregels die ze zelf stelt. In Rusland kan zoiets wel: tijdens de Olympische Spelen werden degenen van wie demonstraties konden worden verwacht – nog vóór zij zich daaraan schuldig hadden gemaakt – uit Moskou afgevoerd.
Wat dat betreft is een rechtsstaat altijd in het nadeel tegenover hen die het op haar rechtsorde voorzien hebben: zij heeft één hand zelf op haar rug gebonden. Zij houdt zich aan haar eigen wetten.
Bij ons is niet strafbaar wat iemand denkt, beoogt, vindt, betoogt of van plan is, maar alleen wat iemand doet. Iedere andere benadering is levensgevaarlijk voor de eigen rechtsorde. Bergt het gevaar in zich van willekeur; bergt ook het gevaar in zich dat van cultureel of politiek afwijkende groepen voor alle zekerheid al te snel wordt verondersteld dat ze wel strafbare handelingen zullen plegen. Bergt ook het gevaar in zich dat de afkeuring van de gezagshandhaver over de politieke opvattingen van sommige medeburgers een rol gaat spelen bij de ordehandhaving zelf.
Al zullen de vingers soms jeuken – dit is de enige principiële weg. Daarom vinden wij ook – al jeuken onze pennen – dat de heer Glimmerveen zendtijd moet hebben; de strafrechter moet hem vonnissen zodra hij onze wetten overtreedt. Daarom moeten ook bij openbare manifestaties burgers worden aangehouden z o d r a zij onze regels overtreden.
Om deze redenen wijzen wij de suggestie-Valken – het preventief afvoeren van potentiële wetsovertreders – af.

In dit artikel gaat de redactie uitvoerig in op de reacties ontvangen op het in het twee weken geleden in dit blad gepubliceerde commentaar omtrent de gebeurtenissen rond de Koninginnedag in Breda.

Breda

Wij hebben veertien dagen geleden in onze commentaarkolom enige kanttekeningen geplaatst bij de methode van ordehandhaving tijdens de Koninginnedag in Breda. Wij deden dat omdat, blijkens de berichtgeving hierover, zich daarbij preventieve aanhoudingen zouden hebben voorgedaan. Wij hebben daarover geschreven – dit was de kern van ons commentaar –
„ . . . met deze methode is men op de verkeerde weg om rellen te bestrijden. Mensen horen niet opgepakt te worden, zolang niet met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid vaststaat, dat zij een strafbaar feit hebben gepleegd."
Hierop is nogal wat kritiek binnengekomen (zie: „Uw mening" pagina 21, 23).

Op dit commentaar is tweeërlei kritiek mogelijk.
1. Wij hebben ten onrechte aangenomen dat in Breda van een dergelijke aanpak sprake is geweest;
2. Een dergelijke methode is toelaatbaar.

Het eerste punt van kritiek is betrekkelijk eenvoudig. Wanneer de redactie ten onrechte heeft aangenomen dat in Breda van preventieve aanhouding sprake is geweest is het commentaar voor wat dat betreft een miskleun en moet de redactie met de billen bloot.
Dat is niet zo'n groot probleem. Een commentaar dat nergens op slaat verdient ook weinig opwinding.

Ongetwijfeld heeft in Breda een groot aantal aanhoudingen terecht plaatsgevonden (b.v. verboden wapenbezit, verboden demonstratie). Er zijn over deze kwestie vragen in het parlement gesteld en bovendien door betrokkenen een groot aantal klachten ingediend bij de hoofdofficier van justitie. De gegevens waaruit zal blijken dat de redactie het bij het verkeerde eind had komen dus wel boven tafel.
Wij wachten dat af. Voorlopig hebben wij – gelet op de uitlating van de Bredase hoofdcommissaris dat de toegepaste methoden „lopen op de rand van de rechtsorde was" en de verklaring van de burgemeester dat zes burgers ten onrechte zijn aangehouden en vastgehouden –

commentaar

Een onmogelijke positie

De Algemene Bond van Onderwijzend Personeel (ABOP) heeft zich uitgesproken voor het verwijderen van kernwapens uit Nederland, het terugbrengen van de conventionele bewapening en het verlaten van de Navo. Deze uitspraak heeft de ABOP gedaan ter bevordering van een actief vredesonderwijs op de scholen.
Over de inhoud van deze uitspraak kan heel wat gezegd worden. Er is echter een ander aspect, dat de aandacht verdient. De leden van de ABOP zijn voor het overgrote deel werkzaam bij het openbaar onderwijs. Het gaat derhalve ook om de positie van het openbaar onderwijs.
De openbare school wordt door sommigen gezien als de ontmoetingsschool, d.w.z. de school waar een ieder ongeacht zijn maatschappelijke en culturele achtergrond welkom is, waar een eenzijdige beïnvloeding uit den boze wordt geacht en waar het respecteren van de opvatting en de cultuur van de ander hoog in het vaandel wordt geschreven. Anderen zien de openbare school als een noodoplossing, omdat in de buurt geen bijzondere school van de eigen levensovertuiging aanwezig is. Zij menen, dat het onderwijs op de openbare school zo neutraal als mogelijk is moet worden gegeven. De Grondwet gaat er in ieder geval van uit, dat de openbare school voor een ieder toegankelijk moet kunnen zijn en spreekt van de eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen.
Hoe men de openbare school ook moge benaderen, de uitspraak van de ABOP leent zich niet zonder meer voor realisering, in de openbare school. Deze uitspraak is immers vanuit verschillende overtuigingen voor bestrijding vatbaar. Het is opvallend, dat de ABOP zich niet heeft gerealiseerd, dat aan het openbaar onderwijs grenzen zijn gesteld. Het openbaar onderwijs is niet zoals het bijzonder onderwijs vrij onderwijs.

Overigens wordt weer eens duidelijk hoe onmogelijk de positie van het openbaar onderwijs wordt, wanneer gepoogd wordt dat onderwijs positief te vullen.

Tenslotte nog dit. De gemeentebesturen en het Rijk zijn de schoolbesturen van het openbaar onderwijs. Zij zullen ervoor moeten zorgen, dat het karakter van de openbare school gehandhaafd blijft. Een niet eenvoudige taak nu een grote organisatie van leerkrachten bij het openbaar onderwijs zich kennelijk niet meer druk maakt over het karakter van de openbare school.

nog geen houvast om het gewraakte commentaar in te slikken.
De tweede kritiek is belangrijker. Het lijkt ons goed om in de toekomst nog eens dieper in te gaan op de principiële vragen die hier liggen en daartoe zowel uit de hoek van bestuur en justitie als van politiek en staatsrecht scribenten uit te nodigen. Voorlopig vragen wij ons af of briefschrijvers deze kritiek ook zo licht zouden uiten als ze zelf eens waren opgepakt en in de cel gestopt.
Totdat wij op dit punt bekeerd worden houden wij het erop dat er beter één schuldige vrij kan rondlopen, dan dat er één onschuldige vast zit. Of, om het met Dostojewski te zeggen: „Men kan zich beter in de clementie, dan in de straf vergissen."
Over de overige kritiek kunnen we kort zijn. Een enkeling trekt onze monarchale gezindheid in twijfel of verdenkt ons ervan dat wij het opnemen voor ordeverstoorders. Wanneer men kritiek oefent op de werkwijze van de brandweer is men toch nog niet meteen een pyromaan? Onze keuze als CDA voor een constitutionele monarchie onder het huis van Oranje staat buiten twijfel.
Wij nemen het niet op voor anarchisten, fascisten, Utrecht-supporters of andere vandalen, wij nemen het op voor de rechtsorde. De kern van het verhaal draait ook niet om de Koninginnedag of om Breda. Het had ook het bloemencorso in Aalsmeer of een kraakaktie in Groningen kunnen zijn. Het gaat om de vraag: Is het uit voorzorg oppakken van burgers in ons land toelaatbaar en heeft zich dat voorgedaan?
En als er mensen zijn die zich op grond van dit ene commentaar afvragen of ze wel lid van het CDA moeten blijven dan kunnen wij die moelijk adviseren. Zij kunnen het beste onderzoeken waarom zij er lid van zijn geworden en zelf hun conclusies trekken.

Ergernis

Wij zijn wat uitvoeriger dan we gewoon zijn ingegaan op de reacties. In de eerste plaats omdat wij ons in de gevoelens van ergernis en irritatie over allerlei verstoorde manifestaties en festiviteiten goed kunnen verplaatsen. Ook wij gruwen van de wijze waarop regelmatig manifestaties worden verstoord waar andere burgers van willen genieten.
In de tweede plaats omdat wij vinden dat we ons door onze ergernis er niet toe mogen laten verleiden om slordig om te springen met de verworvenheden van onze rechtsstaat.
In de derde plaats omdat wij – met minister De Ruiter – door alle ergernissen heen steeds moeten blijven kijken naar de maatschappelijke oorzaken van onmaatschappelijk gedrag.

Red.

In het meinummer van Christen Democratische Verkenningen:

De parlementaire fractie
door mr. P. J. Boukema

De christen-democratie in Europa en in de wereld
door dr. K. J. Hahn

Praktijkervaringen met decentralisatie van rijkstaken
door drs. A. G. W. Schapenk

De organisatie van het welzijnswerk: solidariteit, profijt en deskundigheid
door drs. G. J. Hazenkamp

Boekbespreking: De identiteit van katholieke wetenschapsmensen
door prof. dr. Th. L. M. Thurlings

BON

Ik abonneer mij op Christen Democratische Verkenningen voor

O *f* 40,– per jaargang

O *f* 30,– per jaargang (lid CDJA, student)
O (mijn leeftijd is . . . . .)

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats met postcode .....

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, Antwoordnummer 1904, 2500 WB 's-Gravenhage.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Brood-en-boter campagne

Beleidsinhoudelijk zijn de (verkiezings)campagnes niet erg opzienbarend geweest, maar dat was vroeger niet anders. De partijen brengen noties over aan de kiezers, direct vooral via de tv en indirect via de kaders en „opinion leaders". De „brood- en boter"-kwesties overheersten ten opzichte van de filosofie achter het sociaal-economisch beleid. (Jan Joost Linder in *De Volkskrant).*

De beste premier

„Wie is volgens u de beste minister-president na de verkiezingen?" werd door het NIPO gevraagd. Van Agt krijgt de meeste stemmen (31 pct van alle ondervraagden), maar Den Uyl niet veel minder (28 pct.). Van CDA-stemmers kreeg Van Agt 79 pct en Den Uyl van eigen aanhang eveneens 79 pct. (Elseviers Magazine).

Meer water in CDA-wijn

Feit is dat CDA en PvdA de Democraten, zuiver getalsmatig gezien, niet nodig hebben voor een parlementair kabinet. Maar de socialisten willen ook in hun eigen belang D'66 bij zo'n nieuwe regering betrekken. In een CDA-D'66-PvdA kabinet hebben de twee progressieve partijen namelijk een duidelijke meerderheid. Gevolg: de christen-democraten zullen in de onderhandelingen met PvdA en D'66 meer water in hun wijn moeten doen. (D'66-Eerste Kamerlid Glastra van Loon in *Elseviers Magazine*).

Tot samenwerking bereid

De VVD is een trouwe coalitiepartner geweest en die zal ik op 27 mei of daaromtrent niet als een baksteen laten vallen. Maar aan de andere kant: betekent dat, dat ik de PvdA niet meer zie staan? Ik ben bereid tot gesprekken over samenwerking. Aan ons zal het niet liggen, dat deze grote en democratische partij in de oppositiebanken zal belanden. (Premier Van Agt in verkiezingsrede te Leeuwarden).

Wat Wiegel betreft...

Het redelijk alternatief van Terlouw komt altijd weer uit bij de PvdA. Hij heeft D'66 volledig aan Den Uyl uitverkocht. Hun oppositie was echter alleszins redelijk en positief en wat mij betreft mogen Terlouw en de zijnen ondanks alle verwijten in deze campagne straks best mee doen in een kabinet CDA en VVD. (*Hans Wiegel* in verkiezingsrede).

Christen-midden

Al meer dan een halve eeuw stemt het Nederlandse kiezerscorps christen-midden, ook al wil de grote meerderheid dat niet: twee grote minderheden willen het tegengestelde en dus blijft het zo. (A. de Swaan in *NRC/Handelsblad*).

Niet met de VVD

Een coalitie PvdA, CDA, VVD en D'66 is uitgesloten, omdat de VVD op veel punten lijnrecht tegenover onze partij staat... De KVP-ers hebben al een eeuw aan de regering deelgenomen. Als het redelijk alternatief van D'66 is om de KVP'ers naar de oppositie te verwijzen, kunnen we samen een progressief meerderheidskabinet vormen (PvdA Kamerlid Aad Kosto in verkiezingsrede).

Andere opzet

Hervormd Nederland **zegt het kabinet vaarwel door de presentatie van een kabinet „dat Nederland nodig heeft". Een andere opzet van het kabinet en andere namen: Den Uyl premier, CNV-voorzitter Van der Meulen op sociale zaken, Mansholt op landbouw, Mient Jan Faber op ontwapening en Harry Mulisch op CRM. Slechts één minister uit het huidige kabinet mag weer meedoen: De Ruiter.**

Geloof en politiek

Het gaat om de combinatie – misschien is dat wel het goede woord – van geloof en politiek. Politiek moet de inspiratie van het geloof hebben en politiek blijven. Daarmede wil ik tevens zeggen dat het verwijt, als zou het CDA in een compromis-achtige sfeer werken, volkomen ongegrond is. (Minister De Ruiter in *Centraal Weekblad*).

Sterke combinatie

Ik denk dat Nederland zou moeten kiezen voor een sterke combinatie uit CDA en PvdA. Naar ik aanneem is het CDA soepel genoeg om al te starre en weinig effectieve PvdA-extremen wat buigzamer te maken. Lukt dit, dan kunnen we samen aan het werk. Met D'66 in het midden. (Prof. Nic. Douben in De Tijd).

Centrum-links

Nu CDA en VVD blijk hebben gegeven de problemen niet aan te kunnen en omdat een links meerderheidskabinet een illusie is, staat het voor ons vast dat een centrum-links kabinet de beste garantie is voor zo'n vernieuwend beleid. PvdA, CDA en D'66 hebben voldoende programmatische raakvlakken om de ook aanwezige barrières te overwinnen. *(De Tijd).*

Herhaling niet zeker

Het belangrijkste doel van de regeringscoalitie is uiteraard het behoud van de parlementaire meerderheid: 76 of meer zetels. Als dat doel wordt gehaald is een herhaling van de huidige coalitie niet zeker (want de loyalisten alsmede de ministers Albeda en De Koning zullen flink gaan dwarsliggen), maar de trend in de richting van herhaling zal sterk zijn. (Mr. J. J. Vis in *NRC/Handelsblad).*

Norm en wetgeving

Er is een Goddelijke norm, maar de overheid kan maar heel weinig daarvan in wetgeving neerleggen. De overheid moet ook niet met wetten komen, die geen grond vinden in het besef van het volk. Bij de komende formatie mag het abortusvraagstuk niet opnieuw worden „opengebroken". Het feit dat „links" zozeer tegen de wet is, sterkt mij in de mening dat het – in de gegeven omstandigheid – inderdaad een goede wet is. (Hendrik Algra in Friesch Dagblad).

Middenschool

Vraag van *Trouw* aan Jos van Kemenade: Als er over (de door u bepleite) wetgeving inzake de middenschool tijdens de kabinetsformatie geen akkoord wordt bereikt, zoudt u dan als minister willen optreden? Van Kemenade: dat lijkt me erg onwaarschijnlijk.

Positie Pais

Op de vraag of er nog een mogelijkheid is dat Pais op zijn post (als minister van onderwijs) terugkeert, antwoordt CDA-onderwijsspecialist Martin Beinema: „In het kader van het hele onderwijsveld zeg ik: nee, inderdaad niet." Reactie Minister Pais: „Als de VVD weer in de regering komt en als onderwijs weer aan ons toevalt, dan kom ik terug om het werk af te maken. Dat kan ik u verzekeren". *(Folio Civitatis).*

Linker- of rechterbeen

Jet CDA stapt altoos of met het linker- of met rechterbeen uit bed, nadat de verkiezingsafmattingen zijn weggerust. Dat was zo de gewoonte van de KVP en zo doet zij het nog nu het dubbel huwelijk met ARP en CHU tot stand is gekomen. Op de slangeweg van de kabinetsformatie zullen wel weer ettelijke kronkel-excercities te zien zijn. (De Banier).

Bij onze manschappen in Unifilgebied

TUSSEN TWEE VUREN

Met recht kan gezegd worden dat onze manschappen in het Unifilgebied in Zuid-Libanon tussen twee vuren zitten. Blijkens recente uitlatingen van Israëlische zijde zouden die Nederlanders geen stuiver waard zijn. Gelukkig is dit later weer tegengesproken, maar van zulke kritiek blijft toch een nare smaak over. Ook de P.L.O. toont de nodige minachting, maar dan meer in bedekte termen.
De Nederlandse militairen hebben de ondankbare taak, strijdende partijen in dit politiek verwarde land uit elkaar te houden, omdat de Libanese Regering in feite machteloos is. Er is geen sprake meer van een rechtstaat, zodat het Libanese leger en de politie niet durven op te treden. Het recht wordt in eigen hand genomen. Familievetes worden b.v. 's nachts uitgevochten met het geladen geweer.
Het „geitenpad" opgaan, noemen ze dat daar. Dat zijn dezelfde smalle paadjes waarlangs de P.L.O.-ers door het Unifilgebied proberen te sluipen richting Israël. De vrij ongeorganiseerde troepen van majoor Haddad in de zuidelijke grensstrook van Libanon doen het anders. Zij sluipen niet in de nacht, maar schieten graag met mortieren en geweren om schrik aan te jagen.

Toenemende spanning

Tot nu toe is het allemaal nogal goed afgelopen voor onze militairen, maar de spanning neemt duidelijk toe. Reden voor de delegatie van de Vaste Kamerkommissie voor Defensie, bestaande uit de leden Ploeg (VVD), Van der Stoel (PvdA), Wolf (CPN), schrijver van dit artikel en Griffier De Gou, om de moeilijke situatie te bespreken met alle betrokken autoriteiten. Overste Van de Heuvel, commandant van het bataljon, stelt de veiligheid van de jongens als hoogste prioriteit. De mannen zijn er niet om te vechten maar om de strijdende partijen uit elkaar te houden. Hebben dus een politionele en feitelijk geen militaire taak. Daar zijn zij niet voor opgeleid.
Het is natuurlijk wel even wennen zodra ze in Zuid-Libanon worden ingezet.
Ik heb bewondering voor de moed, de inzet en betrouwbaarheid van onze manschappen. Na een half jaar worden zij weer afgelost. Enkelen tekenen vrijwillig bij, maar nog een periode blijven is in de meeste gevallen ongewenst. De voertuigen hebben veel te lijden. De herstelpelotons hebben handen vol werk, evenals de verzorgingscompagnie.
Het eten wordt door Unifil gekocht in de omringende landen. Over het algemeen is de kwaliteit goed. De sfeer vond ik er beter dan thuis op de legerplaatsen.
In verband met de primitieve omstandigheden wordt er extra aandacht geschonken aan de lichaamskonditie.

Snellere postverbinding nodig

De verhouding tussen kader en soldaten was open, ongedwongen en toch correct. In feite was er maar één hartewens, nl. een snellere postverbinding met het thuisfront.
Door het uitvallen van de luchthaven van Beiroet ontstaan er geregeld grote vertragingen in de postverbindingen.
Dat moge dan zo zijn, maar onze militairen hebben er recht op, dat op korte termijn hiervoor een alternatieve oplossing wordt gevonden. De Kamerdelegatie is bij dit bezoek dan ook vooral opgetreden als pleitbezorger t.b.v. de Nederlandse soldaten van Unifil.
Uit dien hoofde werden er pittige gesprekken gevoerd zowel met P.L.O.-leiders als met majoor Haddad, met de Regeringen van Israël en Libanon en uiteraard ook met generaal Callaghan.
Het Nederlandse detachement werd door iedereen geprezen. Erkend werd, dat wanneer de Unifiltroepen zouden worden teruggetrokken er chaotische toestanden in het land zouden ontstaan.

een Unifilsoldaat

Hoe lang nog?

Maar de vraag is wel hoe lang het nog moet duren voor het streven van Callaghan bewaarheid gaat worden, dat de taak door Libanese soldaten en politie-eenheden overgenomen kan worden.
Op dit moment speelt het oorlogsgeweld zich meer af over de hoofden van onze militairen heen in de meer noordelijk gelegen gebieden, waarbij het steeds duidelijker gaat lijken op een confrontatie tussen Israël en Syrië.
Israël gebruikt daarbij het voorwendsel dat de Christenen beschermd moeten worden. Syrië daarentegen wil de Palestijnen helpen.
Tegen die achtergrond is het de vraag of de opdracht van Unifil niet herzien moet worden.
Wij waren blij dat de betrokken partijen verklaarden onze militairen te zullen respecteren, zodat de risico's niet worden vergroot.

H. Wisselink,
lid van de Tweede Kamer

commentaar

Uitgeboerd

Gestart in 1963 met drie zetels, tot ongekende hoogte geklommen in 1967 met 7 zetels, vervolgens verbrokkeld en verpleterd is de Boerenlijst van Hendrik Koekkoek na 18 jaar van het politieke toneel verdwenen. Ontstaan uit onlustgevoelens van door noodzaak tot schaalvergroting in het nauw gedreven kleine boeren kwam de partij al snel in het vaarwater van ultra rechts simplisme: tègen belastingen, tègen overheidsregulering en tègen nog veel meer.
Dankzij de – bedoeld of onbedoeld – komische talenten van lijsttrekker Koekkoek ging diens simpele rekenkunde er aanvankelijk nog wel in. Er is een tijd geweest dat de boerenpartij de meeste aanhang had in het gefortuneerde Apollokwartier in Amsterdam-zuid.
Toen de aardigheid van dit simplisme af was deden dubieuze organisatie en gebrek aan verdere kwaliteit de rest.
Ontegenzeggelijk heeft ook het feit dat de VVD met candidaten als Wiegel en Smit-Kroes een wat populistischer koers ging varen dan in de tijd van b.v. Toxopeus, Geertsema en Vonhoff de neergang van de boerenpartij mede veroorzaakt.
Behalve een aantal cabaretiers en imitatoren zullen niet velen het verdwijnen van deze partij betreuren. Wij in elk geval niet.

Terwijl Dries van Agt de trom roerde peinsde Wil Albeda (rechts op de foto) op bouwstenen voor nieuw kabinet.

„In één woord een magnifieke campagne, die is uitgemond in een zeer goede uitslag. Die zou nooit mogelijk geweest zijn zonder die massale steun, die we de afgelopen weken vanuit het hele CDA in het land hebben ervaren. Eén en al inzet en enthousiasme. Daar ben ik al die mensen heel erg dankbaar voor."
Dat zegt CDA-lijsttrekker Dries van Agt in een exclusief mini-interview met CDActueel in de bestuurskamer van het Haagse Pulchri Studio. In Pulchri hebben de verschillende zalen zich al vroeg met honderden CDA-prominenten, -werkers, en -enthousiastelingen gevuld. De temperatuur is navenant. Van Agt was op weg naar de auto om naar de NOS te vertrekken. Maar CDActueel kon hij niet laten zitten.

Van Agt in (exclusief) gesprek met CDActueel:

„Tien punten van Albeda bouwstenen nieuw kabinet"

CDActueel: Wat gaat er nou gebeuren?
Van Agt: „Ik denk, dat er nu het beste een informateur kan komen, die een plan moet opstellen voor een economisch herstel. De bouwstenen voor zo'n plan liggen in de 10 punten, die minister Albeda kortgeleden heeft gepresenteerd „als ik de formateur tegen kom". Die punten waren mede gebaseerd op de andere partijprogramma's. De informateur moet nagaan, wie en in welke mate aan een dergelijk plan steun kan betuigen."
Dries van Agt benadrukt voor de zoveelste keer, dat het CDA streeft naar een kabinet met een zo breed mogelijke samenstelling. De verwijten over en weer van de afgelopen verkiezingsweken moeten naar de achtergrond worden geschoven, vindt hij.

Nederlaag PvdA

CDActueel: Hoe verklaart u de nederlaag van de PvdA?
Van Agt: „De nederlaag van de PvdA, een geweldige nederlaag, moet aan tenminste twee factoren worden toegeschreven. Allereerst hebben vier jaar oppositie van de PvdA de mensen blijkbaar niet overtuigd van de levensvatbaarheid van de alternatieven, die de PvdA voor het beleid op tafel heeft gelegd. Bovendien wisselden die alternatieven elkaar de afgelopen jaren snel af. Ze waren ook nauwelijks innerlijk consistent. Integendeel, het werd steeds duidelijker, dat de PvdA meer ging beloven, zonder dat van geloofwaardigheid sprake kon zijn."

CDActueel: Wat vindt u van de afgelopen campagne?
Van Agt: „De CDA-campagne ging aarzelend van start. Ik ervaarde in verschillende delen van het land een gebrek aan zelfvertrouwen bij het kader en bij de kiezers. De laatste twee à drie weken deed zich echter een spectaculaire wending voor. De campagne werd zelfverzekerder en enthousiaster en is tenslotte de avond vóór de verkiezingen in Den Bosch in een euforie geëindigd."
Van Agt wijst er in dit verband nog eens op, dat de CDA-campagne het meest eerlijk is geweest in de zin van: „we beloven u weinig". „Wij hebben de kiezers duidelijk gemaakt, dat het beleid de komende jaren weinig aan materiële extra's te bieden zal hebben. Maar juist, dat een beleid van matiging en zuinigheid noodzakelijk is. Ik beschouw de uitslag dan ook als een ondersteuning voor een dergelijke beleid. Zeker als men daarbij in aanmerking neemt, dat de twee zetels, die de RPF in de wacht heeft weten te slepen, alleen maar zijn toe te schrijven aan het abortus-wetsontwerp, dat na vele jaren eindelijk als een beschermende regeling uit de bus is gekomen."
Van Agt spreekt van „een opdoffer" voor de

„CDA regeert graag met partijen die in de formatie blijk geven van inzicht en inschikkelijkheid"

PvdA en van „een gelukwens", die de D'66 uitslag volgens hem verdient.
Dan nogmaals tegenover CDActueel: „Ik ben het CDA-kader en de CDA-kiezers heel erg dankbaar voor wat zij voor het CDA hebben bereikt en voor de geweldige steun, die zij ons program hebben gegeven. Met dat; program gaan we de komende weken verder in zee."
Omstuwd door CDA-officials, fanaten en veiligheidsmensen stapt hij daarna de auto in.

Hard beleid nodig

Voor zijn gesprekje met CDActueel had Van Agt de propvolle echte verkiezingszaal toegesproken. „Al met al hebben wij het in de CDA-campagne deksels goed gedaan. Ondanks de gemakkelijke manier, waarop de PvdA meende ons de afgelopen jaren en weken te moeten kritiseren. Wat we nu nodig hebben is een solide en dapper beleid, dat in het belang van het land wel een hard beleid zal moeten zijn. Het CDA moet de leiding nemen bij de formatie en moet een goed sociaal-economisch program maken."
De zaal applaudisseert enkele malen en zingt „Heja Van Agt, heja Van Agt. . . etc." op een bekende voetbal-melodie. Den Uyl legt intussen vanuit het PvdA-verkiezingscentrum op de t.v. toestellen in Pulchri uit, hoe het verlies voor de PvdA van op dat moment 10 zetels moet worden gezien met een omhaal van woorden van pijn-, spijt- en niets-zeggendheid tegenover de partijen, die het beter deden.
Een kwartier later geeft Dries van Agt een geïmproviseerde persconferentie. Zo te zien en te horen gaat het meer om de leuke plaatjes dan dat er politieke harde verklaringen uit komen. De Engelse vraag van een buitenlandse journalist geeft de indruk dat de verkiezingsuitslag ook internationaal van belang is.
Als belangrijke punten aan de hand waarvan het CDA nu aan de slag gaat, noemt de (ex) CDA-lijsttrekker: de uitslag van de verkiezingen „en met wie we het best kunnen samengaan", welke programma's staan het dichtste bij het CDA-program, wat zal de coalitiebereidheid van de andere partijen zijn en tenslotte hoe krijgen we een kabinet, dat kan rekenen op een zo breed mogelijke grondslag in het parlement. „De belangrijkste vraag is niet: wie gaat met wie, maar wat moet er gebeuren."

Beleid niet veroordeeld

Of dat met de PvdA kan? wordt hem gevraagd. Van Agt: „Vaststaat, dat de PvdA heel wat zal moeten terugnemen van wat zij de afgelopen weken heeft bewoord. Ik denk, dat de PvdA dat ook wel zal doen. Want in het algemeen gedragen de politieke partijen zich in de verkiezingstijd anders dan normaal. Volgens hem gaat zich nu aftekenen, wanneer men de verkiezingsuitslagen ziet, dat de kiezers het gevoerde beleid, waarin het CDA het voortouw had, niet veroordelen. „Het gevoerde beleid van matiging, versobering en herstel van de sociaal-economische situatie zal moeten worden voortgezet."
Volgens hem is het klaarblijkelijke succes van de RPF „tijdgebonden", omdat de oud-CDA-kiezers, die op de RPF stemden, dat wellicht alleen maar hebben gedaan op grond van de totstandgekomen abortus-wetgeving. „Zonder de zetels voor de RPF zou het CDA nog sterker zijn geweest. Maar ondanks dat, laat de uitslag nu al zien, dat de kiezers het beleid niet hebben veroordeeld."

D'66 een gelukwens waard

De overwinning voor D'66 is de CDA-lijsttrekker „een gelukwens waard", zegt hij. Desondanks blijft hij reden houden om zich af te vragen, of D'66 politiek en sociaal-maatschappelijk bezien wel voldoende ondergrond en duidelijkheid heeft.

Nog een laatste vraag: met wie regeert het CDA het liefste? Van Agt:
„Het CDA regeert graag met die partijen, die in de formatie blijk geven van inzicht en inschikkelijkheid."

Tegen de honderden warmgelopen aanwezigen in de zaal zal hij nog zeggen, dat voor het CDA de verkiezingsuitslag „een doorslaand succes" is. Zeker als men bekijkt, dat het CDA de afgelopen jaren de eerste verantwoordelijkheid heeft genomen voor een realistisch regeringsbeleid onder moeilijke omstandigheden, terwijl andere lange zich verdrongen om ons weg te jouwen en af te katten. Apart noemt Van Agt de zeer royale aanhang, die het CDA blijkbaar heeft genoten onder de jongeren en van honderdduizenden werknemers in Nederland. „Opnieuw is gebleken dat het CDA de volkspartij van Nederland is. Wij zijn bereid om met al die jongeren en werknemers verantwoordelijkheid te nemen voor het bestuur van het land." Aldus Van Agt in Pulchri Studio in hartje Den Haag.

Dagelijks Bestuur CDA over verkiezingsuitslag

Het dagelijks bestuur van het CDA heeft met voldoening kennis genomen van de verkiezingsuitslag die voor het CDA 48 zetels heeft opgeleverd.
Het bestuur is van opvatting dat de hoge opkomst en de volstrekte afwijzing van de NVU en de Centrumpartij een bewijs zijn voor het goed functioneren van de Nederlandse democratie en voor de betrokkenheid van de burgers bij het politieke gebeuren in dit land.
Het DB van het CDA spreekt zijn grote waardering en erkentelijkheid uit voor de wijze waarop binnen alle geledingen in de partij en meer in het bijzonder door de lijsttrekker mr. A. A. M. van Agt de beginselen en het programma van het CDA zijn uitgedragen.
De verkiezingsuitslag bevestigt de positie van het CDA als volkspartij op christelijke grondslag. Het bestuur acht deze uitslag, zo kort na het ingrijpende fusieproces van grote betekenis voor de politieke verhoudingen in ons land.
Met voldoening konstateert het bestuur dat veel kiezers zijn aangesproken door het appèl van het CDA verwoord in het verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan".
In dit program, dat in de CDA-campagne centraal stond, wordt voor de komende vier jaren een sociaal-economisch en maatschappelijk beleid ontwikkeld dat omwille van de toekomst van ons volk grote offers vraagt. De nuchtere en realistische benadering die uit dit program spreekt heeft brede weerklank gevonden.
De uitslag geeft aan dat het CDA onder alle leeftijdscategorieën goede weerklank vindt. Het bestuur signaleert een aansprekende betrokkenheid onder jongeren voor christen-democratische politiek. Als volkspartij heeft het CDA ook duidelijk bij kiezers in de diverse maatschappelijke groeperingen aangesproken.
Het bestuur herinnert nogmaals aan de inhoud van de formatie-criteria zoals vastgelegd in de congresresolutie van 21 februari jl.:

1. Het CDA-verkiezingsprogram;
2. De verkiezingsuitslag;
3. De wenselijkheid van een brede basis voor een parlementair meerderheidskabinet, zodat ook een brede ondersteuning van het beleid vanuit de samenleving wordt bevorderd;
4. Gelijkwaardigheid der coalitie-partners.

Het DB spreekt de wens uit dat op korte termijn een regeer-akkoord kan worden gesloten dat in belangrijke mate is gebaseerd op het CDA-program.
Het DB is tenslotte van opvatting dat deze uitslag een goede basis legt voor de verdere uitbouw en profilering van het CDA en dat dit bovendien aan het CDA verplichtingen oplegt ten aanzien van de kiezers.

Kaderwet Specifiek Welzijn aangenomen

Naarmate in de zestiger jaren het welzijnsbeleid noodzakelijkerwijs uitgebreid werd, ging dit steeds meer lijken op een deken van elkaar soms onnodig ver overlappende werksoorten, die tezamen een onoverzichtelijk patroon vormden.

In de bekende motie-Andriessen (1973) vroeg de Tweede Kamer aan de Regering om door middel van wetgeving daarin verbetering te brengen. Vervolgens deed een beraadsgroep met voorbeeldige spoed 1974 de zgn. Knelpuntennota verschijnen en het kabinet-Den Uyl diende op zijn valreep een ontwerp van de Kaderwet Specifiek Welzijn in.

Het kabinet-Van Agt trok, aangevuurd door minister Gardeniers, die lijn door, maar bracht wel een aantal wijzigingen aan, die de mogelijkheid tot harmonisatie met andere wetten vergrootten en die, naar onze opvatting, de positie van het particulier initiatief beter tot haar recht deden komen.

De Kaderwet is gericht op vier hierna te noemen hoofddoeleinden. De komende – maar zo mogelijk ook bestaande – wettelijke regelingen op Welzijnsbeleid dienen met elkaar in overeenstemming te worden gebracht (harmonisatie); dat betreft niet alleen werkterreinen van CRM, maar ook, zo nodig, sectoren van andere departementen (Volksgezondheid, Onderwijs, Justitie, etc.).
De voorzieningen moeten, op elkaar afgestemd, in weloverwogen plannen en programma's worden opgenomen (planning). De voorbereiding en besluitvorming daartoe dient op een zo laag mogelijk niveau te geschieden (decentralisatie). En de mensen voor en door wie al dat welzijnswerk gedaan wordt, moeten bij voorbereiding, besluitvorming en uitvoering nauw betrokken worden (democratisering).

Tussen deze vier doeleinden moet het evenwicht bewaard blijven. Eenzijdig nastreven van één of meer daarvan brengt niet alleen de andere in gevaar, maar kan ook de belangen van andersoortige beginselen schaden.
Decentralisatie zou bijvoorbeeld ten onrechte zo ver doorgevoerd kunnen worden, dat plaatselijk wel bezien wordt welke kwaliteitseisen gesteld en welke rechtspositie gegeven moeten worden. Te ver gaande harmonisering houdt geen rekening met de eigen aard van de in het geding zijnde sectoren. En een alleen maar getalsmatige democratisering, die versimpeld wordt tot beslissingen van de helft plus één kan minderheden de mogelijkheid ontnemen eigen maatschappelijke of levensbeschouwelijke opvattingen in welzijnsactiviteiten tot uiting te laten komen.

Gewijzigde tekst

De kamerbehandeling van de Kaderwet spitste zich vooral toe op de plaats van het particulier initiatief. Moet dat particulier initiatief nevengeschikt zijn aan het overheidsinitiatief of behoort het een voorrangspositie te hebben?
PvdA en VVD kozen voor de eerste mogelijkheid en dus tegen de tekst van art. 23, die luidde: „Het programma wijst met betrekking tot de voorzieningen (. . .) aan door welke organisaties of instellingen die voorzieningen worden uitgevoerd. Daarbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de pluriformiteit van de samenleving. Indien geen organisatie of instelling voor de uitvoering van een voorziening in aanmerking komt, wordt daarvoor een gemeentelijke instantie aangewezen."
Uit andere artikelen blijkt dat het de gemeenteraad is die het programma van kaderwetwelzijn vaststelt én dat er aan de uitvoerende instellingen eisen worden gesteld t.a.v. doelmatigheid en democratisering.
Onzerzijds is bij herhaling betoogd dat dit artikel dus niet, zoals in en vooral buiten de Kamer gesuggereerd is, een **absolute** voorrang van het particulier initiatief inhield maar een zekere voorrang. De gemeenteraad wordt op deze wijze immers niet gedwongen om een particuliere instelling automatisch aan te wijzen, alleen tot het feit dat die instelling bestaat. De raad die beoordeelt of een instelling **in aanmerking komt** moet dat positief-kritisch doen en kan daarbij, in de eigen plaatselijke situatie ook nog andere elementen meewegen dan die van doelmatigheid en democratisering.

Het verschil in waardering tussen CDA en VVD van art. 23 leidde tot de verklaring van de VVD-woordvoerster, mevrouw Kappeyne van de Coppello, dat een grote meerderheid van haar fractie zou stemmen voor een PvdA-amendement dat beoogde art. 23 te beperken tot de eerste volzin. Dat was voor ons uiteraard onaanvaardbaar van een coalitie-partner, waarmee een regeerakkoord gesloten is en waarin uiterst positief gesproken wordt over pluriformiteit en particulier initiatief.

De kamerbehandeling werd enkele weken geschorst; de VVD ging over op een andere woordvoerder, de heer Hermans, met wie langdurig maar niet onplezierig overleg werd gevoerd, dat uiteindelijk leidde tot een nieuwe tekst van art. 23, waarin zowel particuliere als gemeente-instellingen duidelijk(er) tot hun recht komen. Die nieuwe, inmiddels door de Kamer aanvaarde formulering, luidt als volgt:
„Het programma wijst met betrekking tot de voorzieningen (. . .), aan door welke organisaties, instellingen of gemeentelijke instanties die voorzieningen worden uitgevoerd.
Daarbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de pluriformiteit van de samenleving, waarbij de gemeenteraad met inachtneming van waarborgen voor deugdelijkheid, doelmatigheid en democratisch functioneren, eigen initatief en verantwoordelijkheid van de burgers bevordert".
In de bij een eventueel Arob-beroep evenzeer van belang zijnde toelichting wordt van die voor ons wezenlijke pluriformiteit gezegd dat die „onder meer tot uiting moet kunnen komen in organisaties en instellingen van particulier initiatief."
De elders in de wet al vermelde eisen van doelmatigheid en democratisering worden nu ook in dit artikel genoemd. Dat verandert dus aan de wet in zijn totaliteit niets, maar laat eens te meer blijken dat het onze bedoeling uitdrukkelijk niet is om, zoals de PvdA voortdurend valselijk verwijt, verouderd en slecht functionerend particulier initiatief kunstmatig in het leven te houden.

De gemeentelijke instellingen zijn in de nieuwe formule naar voren gehaald en het formele uitgangspunt is daarmee dat ze naast de particuliere genoemd staan. Bepalend is echter dat de Raad bij het kiezen tussen die twee mogelijkheden als norm voorgehouden krijgt zoveel mogelijk rekening te houden met de pluriformiteit die zich – zie toelichting – moet kunnen uiten in instellingen van particulier initiatief.
Pas als daarbij de grens van het mogelijke is bereikt, komen eventuele gemeentelijke instellingen voor uitvoering aan de beurt. Eigen initiatief van de burgers heeft dus stellig een zekere voorkeur.

In de formuleringen van wetsartikel en de toelichting daarop wisselen de nieuwe term „eigen initiatief" en de gevestigde term „particulier initiatief" elkaar af.
We bedoelen daarmee nog eens te laten blijken dat het ons allereerst gaat om ruimte voor de levensbeschouwing, in al zijn veelkleurigheid, die naar onze stellige overtuiging de diepste motieven van het welzijnswerk bepaalt. Dat geldt niet alleen voor onze eigen levensbeschouwing,

Nieuwe emancipatieraad geïnstalleerd

Op 18 mei jl. werd door minister-president Van Agt in de Ridderzaal op het Haagse Binnenhof de Emancipatieraad geïnstalleerd. Deze raad is bij wet ingesteld en zal de regering gevraagd en ongevraagd adviseren over het emancipatiebeleid van de regering in het algemeen en de samenhang van voorzieningen en maatregelen van emancipatiebeleid in het bijzonder.

De ministers en staatssecretarissen zijn verplicht de raad advies te vragen over alle belangrijke voornemens specifiek gericht op de emancipatie van vrouwen, alsmede over die belangrijke voornemens die aanzienlijke gevolgen kunnen hebben voor de positie van vrouwen en voor de rolverdeling tussen vrouwen en mannen.

Bij de installatie waren aanwezig enkele leden van het kabinet, w.o. de staatssecretaris voor emancipatiebeleid, mevrouw J. Kraaijeveld-Wouters, leden van Eerste en Tweede Kamer van de Raad van State en een groot aantal personen werkend aan emancipatieprocessen in de Nederlandse samenleving, of met belangstelling daarvoor.

In zijn installatierede belichtte de minister-president het belang dat de regering hecht aan het emancipatiebeleid.

„Het komt er op aan mensen, vrouwen en mannen, zoveel mogelijk tot hun recht te laten komen en recht te doen wedervaren.

In emancipatiebeleid vertaald betekent dat: daartoe kansen bieden en voorwaarden scheppen, onnodige beperkingen wegnemen, ongelijke behandeling omzetten in gelijkberechtiging. Vrouwen en mannen in kwetsbare posities verdienen daarbij de hoogste aandacht: mishandelde vrouwen, vrouwen van culturele minderheidsgroepen in ons midden, vrouwen in derde en vierde wereldlanden, oudere ongehuwden in de laagste inkomensgroepen en nog is de opsomming niet volledig.

Zorgvuldigheid in het omgaan van mensen met elkaar en ook van groepen van mensen is mede

Annelies van den Beld-Pott

voorwaarde voor een bestaan dat als zinvol kan worden ervaren. Emancipatiebeleid kan daartoe stimuleren. Het moet zich immers richten op de verschuiving in taken van mannen en vrouwen, het herwaarderen en herverdelen daarvan; het zal ook een verschuiving in de relatie tussen vrouwen en mannen teweeg moeten brengen. Het is gericht op het doorbreken van automatismen en het wil kansen bieden aan het gezamenlijk dragen van verantwoordelijkheden, waarvoor mannen en vrouwen tezamen staan. Het stimuleren van ieders eigen verantwoordelijkheid is zeker in het emancipatiebeleid een leidend beginsel. Mannen en vrouwen moeten in het maatschappelijk leven fundamenteel gelijkwaardig kunnen functioneren en verantwoordelijkheden tezamen kunnen dragen voor wat zich aan taken voordoet, zowel binnenshuis als buitenshuis.

Wat de gelijkberechtiging van mannen en vrouwen betreft, er is reeds nieuwe wetgeving ontwikkeld en elementen van ongelijke behandeling zijn al uit bestaande wetgeving verwijderd. Naar volledige uitbanning van discriminatie zijn we goed op weg. Het gaat er vooral om vrouwen steun te bieden bij het inhalen van achterstanden in scholing, vorming en maatschappelijke participatie. Er wordt op ruimhartige schaal financiële steun verleend aan veelvormige activiteiten van vrouwenorganisaties en -groeperingen, die vrouwen steun en informatie bieden bij hun persoonlijke emancipatie.

Dat de overheid het proces van emancipatie van vrouwen (en van mannen) heeft te steunen en te bevorderen, vloeit voort uit haar taak de gerechtigheid te dienen en wordt begrensd door de zorgvuldigheid die de overheid past bij het afwegen van velerlei maatschappelijke belangen en door het respect dat zij verschuldigd is aan de eigen verantwoordelijkheid van de vrouw en van de man om naar eigen inzicht persoonlijke en maatschappelijk taken te vervullen."

De premier was niet van mening dat de Emancipatieraad overbodig was, omdat er al genoeg adviezen en adviesorganen zouden zijn. De Emancipatieraad zal juist in de komende periode een essentiële functie in de verdere ontwikkeling van het emancipatiebeleid kunnen en moeten vervullen, aldus de heer Van Agt.

Belang Emancipatieraad

Over het belang van de raad merkte de minister-president tevens op dat door haar onafhankelijkheid en door haar deskundigheid op verschillende terreinen van overheidsbeleid, de Emancipatieraad (door gevraagde en ongevraagde advisering) een waardevolle bijdrage aan de verdere ontwikkeling van het emancipatiebeleid kunnen leveren.

Voor twee zaken vroeg de minister-president tenslotte nog bijzondere aandacht: de mogelijkheden tot emancipatie van in Nederland verblijvende vrouwen die behoren tot de culturele minderheden en: het belang van een bezinning op de vraag hoe mannen meer bij de emancipatieontwikkelingen kunnen worden betrokken.

De premier besloot zijn rede als volgt: „Emancipatiebeleid ontwikkelen lijkt soms op fietsen op vals plat! Ogenschijnlijk lijkt de weg horizontaal, dus niet al te moeilijk begaanbaar. Onderweg blijkt hij toch pittig te stijgen en grote inspanning te vergen. Juist dan komt het er op aan – op volharding bij de coureurs en op samenwerking in de ploeg". Hij wenste de raad veel wijsheid en succes toe.

Mevrouw drs. Eegje Schoo, voorzitter van de Emancipatieraad, wees in haar toespraak op de ernst van de problematiek en op de vastbeslotenheid van de Emancipatieraad de regering te

(vervolg op pagina 16)

(vervolg van pagina 14)

D'66, dat ze christelijke levensbeschouwing van individuele leden wel respecteren, althans trachten dat te doen, maar kopschouw worden zodra die levensbeschouwelijkheid zich in maatschappelijke organisatie-vormen uit.

Wij zijn voor de komende kabinetsformatie goed gewaarschuwd!

Tenslotte is het goed er op te wijzen, dat weliswaar nu al in proefgebieden en in rijksbijdraageregelingen geëxperimenteerd wordt met elementen van de Kaderwet, maar de precieze betekenis en de reikwijdte van de Kaderwet zullen pas over een jaar of vier, vijf, bij de aanvaarding van de zgn. Invoeringswet vastgesteld worden.

Marten Beinema.

maar evenzeer voor andere: nieuw eigen initiatief kan ook voortvloeien uit Hindoeïsme of Marxisme.

Voor of tegen levensbeschouwing

Dat juist de PvdA bij de Kaderwetbehandeling zo weinig oog heeft gehad voor nieuw „particulier" initiatief is opmerkelijk. Overigens ondervond het PvdA-amendement dat dit aspect uit de wet wilde wegsnijden warme steun van D'66 en, zij het slechts aanvankelijk, ook van de VVD. Dat deze laatste fractie uiteindelijk een andere koers koos, kwam voort uit de verplichtingen van coalitie en regeerakkoord.

Onder deze oppervlakte blijft een dieperliggend punt van overeenkomst tussen PvdA, VVD en

(vervolg van pagina 15)

blijven wijzen op de noodzaak van een samehangend, integraal emancipatiebeleid. Zij sprak zich uit voor het regeringsvoorstel aan de kabinetsformateur om de coördinatie van het emancipatiebeleid in handen te leggen van een minister, opdat de verantwoordelijkheid op het hoogste politieke niveau komt.
Mevrouw Schoo, sprekend over de verzorgingsstaat wees op een aantal crisis-achtige verschijnselen in de sociaal-economische sfeer, die nopen tot een grondige herbezinning op een aantal uitgangspunten van de verzorgingsstaat. Dat biedt, zo vervolgde zij met nadruk, tevens de gelegenheid bij uitstek om – eindelijk! – ook het emancipatoire aspect van meet af aan in al die heroverwegingen mee te nemen. Men zou van een geluk bij een ongeluk kunnen spreken, dat overigens alleen een geluk kan worden als ook inderdaad en met effect het emancipatieaspect integraal doorwerkt in alle beschouwingen. De voorzitter besloot haar betoog met haar gehoor voor te houden dat veranderingen in diepgewortelde cultuurpatronen pijn doen en weerstanden veroorzaken. Slechts een inspirerende culturele beweging kan het keurslijf van bestaande rolpatronen doorbreken. Doordringen in het politieke systeem is noodzaak daarbij en daarmee komt men dan te staan voor de moeilijkheid dat onze verzorgingsstaat ook een hecht conglomeraat is van deelbelangen, weinig openstaand voor een integrale benadering. De thans benoemde Emancipatieraad zal ook aan dit vraagstuk de nodige energie wijden.

Leden

Leden van de nieuwe raad zijn mw. mr. I. P. Asscher-Vonk, mw. drs. M. Bruyn-Hundt, mw. mr. C. Evenhuis, mw. drs. A. Grewel, mw. C. C. Kakes-Veen, drs. H. J. A. van der Kamp, mw. drs. J. van Vaalen, ir. H. Vredeling, mw. mr. Ph. M. Weijenborg-Pot. Voorzitter is mw. drs. E. Schoo.
Aardige bijzonderheid is dat wederom een lid van de redactie van dit blad op dit niveau de regering van advies gaat dienen. Annelies v. d. Beld-Pott, redactielid, was lid van de voorganger van de Emancipatieraad, t.w. de Emancipatie Kommissie, die op 28 april jl. haar werkzaamheden beëindigde. Nu heeft het redactielid Eske Sleijser-Tegelaar, in het dagelijks leven adjunct-directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, haar benoeming tot lid van de Emancipatieraad aanvaard, zodat wat de lezers betreft de continuïteit is gewaarborgd! Ook de andere CDA-vrouwen in de nieuwe raad, t.w. Ina Kakes-Veen (CDA Vrouwenberaad, Ned. Chr. Vrouwen Bond, CDA en Int. werk Ned. Vrouwen Raad) en Philo Weyenborg-Pott (advocaat, CDA Vrouwenberaad, werkgr. Gezin en Maatschappij, Kath. Vrouwendispuut, CDA) zullen hun grote kennis en ervaring in dit veld in dit nieuwe lidmaatschap kunnen benutten. Ook Harry v. d. Kamp, (socioloog, Ned. Chr. Werkgevers, Cie Vrouwenarb. SER) één van de twee mannen in de Raad is CDA'ers. Voor het overige bestaat de Emancipatieraad (inclusief de voorzitter) nog uit 4 PvdA'ers, 2 D'66'ers, 2 VVD'ers en 1 politiek ongebondene, die vanzelfsprekend als geheel mede voor een aanzienlijke hoeveelheid inbreng uit tal van wetenschappelijke disciplines en maatschappelijke bezigheidsvelden borg staan.

Eske Sleijser-Tegelaar

Nieuwe lesbrief uit!

Parlementaire democratie en verkiezingen

In deze lesbrief wordt het ontstaan en de werking van ons parlementaire stelsel en ons kiesstelsel beschreven. De in de lesbrief opgenomen discussievragen en opdrachten maken het de gebruiker mogelijk op eigen wijze met de stof bezig te zijn.

Bestellingen

Eén lesbrief kost *f* 3,– per exemplaar.
Bij meerdere afname geldt een aanzienlijke korting:
- 2 t/m 3 lessen *f* 2,50 per exemplaar
- 4 t/m 5 lessen *f* 2,00 per exemplaar
- 6 t/m 7 lessen *f* 1,75 per exemplaar
- 8 en meer lessen *f* 1,50 per exemplaar

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 3966745 ten name van Stichting Kader- en Vormingswerk CDA, Den Haag, m.v.v. gewenste les en aantal.

CDA cursusweek voor jongeren

Politieke onderwerpen, vaardigheidstraining, recreatie waaronder sport-activiteiten, dat zijn de ingrediënten voor de cursusweek welke de Stichting Kader- en Vormingswerk voor jongeren uit het CDA organiseert.

Door de cursus lopen twee centrale lijnen: de **politieke lijn** begint met de grondslag van het CDA en de daaruit ontleende politieke uitgangspunten. Alle volgende vaak politiek actuele zaken die aan de orde komen, worden steeds getoetst aan die grondslag en uitgangspunten. De **vaardigheidslijn** start met de bestudering van vergadermethoden, hoe deze beter te doen verlopen en wat er aan de eigen inbreng kan worden verbeterd. Een en ander wordt dan in een rollenspel of op een andere manier getraind.

Wij willen ons vooral richten op die jongeren, die op een of andere manier in de jongerenorganisatie of in de partij reeds aktief zijn. In het totaal zullen niet meer dan 25 deelnemers aan deze week kunnen meedoen.

Voor de duidelijkheid
alle condities nog even op een rijtje:
- Aankomst zondag 5 juli 1981 tussen 18.00 uur en 18.30 uur; vertrek in de loop van zaterdag 11 juli 1981.
- Plaats: Conferentie- en vergadercentrum „De Spaarnberg" te Santpoort.
- Deelname: jonge CDA leden tot 30 jaar.
- Kosten: reiskosten voor rekening van de deelnemers, deelnemersbijdrage *f* 100,– per persoon.

Inschrijven door het invullen van bijgaande inschrijfbon. Na inschrijving zal een bevestiging worden toegezonden met de volledige agenda van de week en het nodige cursusmateriaal.

Inschrijfbon CDA-cursusweek Santpoort

Naam: .....

Voornaam: .....

Adres: .....

Plaats: .....

Leeftijd: .....

Lid van: CDA, CDJA★)

Beroep, studie: .....

★) doorhalen wat niet van toepassing is.

Nog geen deelnemersbijdrage overmaken.
Deze bon zenden aan:
Stichting Kader- en Vormingswerk CDA
Dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag

Voor nadere informatie 070-924461

Het dilemma van een partij die geen partij wil zijn

De vraag of men een politieke partij dan wel een boven de partijen staande politieke beweging wil zijn, heeft sinds de oprichting van D'66 in de onderlinge discussie een rol gespeeld. Dit dilemma heeft het optreden van de Democraten altijd enkele paradoxale innerlijk tegenstrijdige trekken gegeven. Het onlangs verschenen boek „D'66, beeld van een partij" vormt een goede illustratie van deze problematiek.

Bij het optreden als politieke partij legde men de nadruk op het tijdelijk karakter hiervan omdat de beweging D'66 het, in de ogen van de Democraten, verouderd partijbestel zo spoedig mogelijk wilde laten ontploffen. Momenteel presenteert D'66 zich echter als vierde stroming binnen het bestaande partijbestel. In het voortdurend – soms krampachtig – zoeken naar een onafhankelijke opstelling zit echter nog een element van het klassieke uitgangspunt: „Wij tegen de rest". Aanvankelijk legden de Democraten in hun arbeid de nadruk op de pragmatische methodiek. Aan een ideologische grondslag hechtte men weinig, terwijl de ideologie van de overige partijen als verouderd werd afgewezen.
Met behoud van de pragmatische methode wordt thans de principiële en permanente hervormingsgezindheid en het zoeken naar eigentijdse oplossingen, op voorzichtige wijze, als ideologie van D'66 gehanteerd; met als leidend issue: het „redelijk alternatief".

Verschoven doelstellingen

De verschijning van dit boek dat als een documentaire geschiedenis op overzichtelijke wijze een beeld geeft van de ruim 14-jarige aktiviteit van D'66, is op zich zelf ook een paradox. Aangenomen moet worden dat dit boek, toekomstgericht, ter ondersteuning van de verkiezingscampagne is gepubliceerd.
D'66 toont namelijk een sterke gefixeerdheid op de toekomst. De Democraten hebben weinig belangstelling voor de geschiedenis. Zij worden in het parlementair debat niet graag herinnerd aan het verleden van hun partij. Dit betreft met name opmerkingen over de ontwikkeling van twee doelstellingen die D'66 aanvankelijk een stormachtige groei gaven: de gekozen minister-president en het districtenstelsel. Dit boek laat de koerswijziging zien die op deze punten sinds 1975 is ingeslagen. Deze doelstellingen zijn, aldus D'66, gelet op de politieke ontwikkeling, van de korte naar de lange termijn verschoven.
Op zichzelf een redelijke verklaring. Toch is het opvallend dat deze twee punten in het verkiezingsprogram niet meer voorkomen. Zelfs niet op een onopvallend plaatsje onder verwijzing naar de toekomst.

Dit voorbeeld is niet alleen symptomatisch voor de werkwijze van D'66, maar hieraan inhaerent. Deze permanente vernieuwingsdrang, gericht op eigentijdse oplossingen waarbij – volgens het verkiezingsprogram 1981 – „elke zekerheid van vandaag morgen weer ter discussie kan staan als de omstandigheden zich wijzigen", houdt het gevaar in dat men vervalt in louter opportunisme. De politiek wordt dan geconcentreerd op zaken die goed bij de kiezers blijken te liggen.

Streven naar centrumpositie

Ook het „redelijk alternatief" lijkt, tegen de hierboven geschetste achtergrond, wellicht ongewild, ethischer te worden voorgesteld aan de kiezers dan de praktijk laat zien. Dit boek maakt duidelijk dat D'66 vanaf haar oprichting in verschillende situaties (de Progressieve Volkspartijgedachte; het stembusakkoord in 1971 en 1972; en de onafhankelijke opstelling nadien) steeds heeft gestreefd naar een plaats in het centrum van het politieke krachtenveld: naar een wippositie, waarin men, gesteund door de kiezersgunst, een centrale rol in de besluitvorming kon spelen. Zit achter deze als constructieve, bemiddelende rol gepresenteerde opstelling niet een permanent zoeken naar politieke macht?

In de politiek is dit niet verwerpelijk. Maar het is wel bedenkelijk wanneer men dit tracht te verbergen achter een masker van redelijkheid en goedwillendheid.
Het hanteren van het „redelijk alternatief" als richtsnoer voor het politiek handelen leidt ertoe dat D'66 gedwongen is door het zoeken van – soms naar opportunisme tenderende – eigentijdse oplossingen voor aktuele problemen, en met behulp van een tot de verbeelding sprekende lijsttrekker, bij elke verkiezing de zwevende kiezers aan zich te binden teneinde haar positie in het centrum van het politieke krachtenveld te bevestigen.
Zolang men erin slaagt een grote groep zwevende kiezers achter zich te krijgen, kan deze werkwijze een redelijk succes opleveren. Tast men in de keuze van zijn aktuele doelstellingen echter mis, dan leidt deze methode – zoals het verleden van D'66 heeft geleerd – tot grote verliezen. Het stemgedrag van de zwevende kiezers is onvoorspelbaar. Voor de toekomst zal de kruik van het „redelijk alternatief" der Democraten net zo lang te water gaan tot zij barst.

H. van Spanning

Vivian Voss: „D'66: beeld van een partij; de documentaire geschiedenis van D'66"; uitg. De Haan, Haarlem; 172 pag.; prijs *f* 19.50.

CDJA

Boodschap aan de formatie-onderhandelaars

De verkiezingsuitslag betekent nog lang niet het einde van de verkiezingsstrijd. Pas wanneer een kabinet is geformeerd dat de eerste confrontatie met de nieuw samengestelde Tweede Kamer goed heeft doorstaan, is het echte resultaat bekend.
Dat – en vooral: hoe – de kabinetsformatie na de verkiezingen door veelal keiharde onderhandelingen van de grootste partijen tot stand komt, is een „traditie" die het afgelopen decennium veel verzet heeft gewekt. Deze afkeer is in 1977 door de progressieve partijen mede tot inzet van de verkiezingen gemaakt. De PvdA won toen veel zetels van kleine linksere broeders, maar droeg zelf door haar onderhandelingswijze bij aan nog meer afkeer bij de kiezer. Vaak ook onbegrip. Waarom moet een en ander zo lang duren? Waarom kunnen de twee verreweg grootste partijen het niet eens worden over hoe ze de grote problemen kunnen aanpakken? Is het dan een wonder dat menig leek zijn geloof in de politiek en in de waarde van zijn of haar stem dreigt te verliezen?
Een aantal jonge kiezers, CDA-leden en sympathisanten, hebben nu voorzorgsmaatregelen genomen. Vóór ze dinsdag jongstleden hun stem aan het CDA hebben gegeven, hebben ze een open brief aan „hun" formatie-onderhandelaar geschreven. De brief was in diverse kranten en in dit blad te lezen.
Deze jongeren schrijven zelf nog wel geloof in de politiek te hebben. Maar zij vrezen uiteindelijk, ondanks hun stem, over het hoofd te worden gezien. Vandaar die brief.
Waarschijnlijk vrezen meer jonge en oudere, zieke en gezonde, werkende en werkloze Nederlanders en niet-Nederlanders de komende tijd het gevoel te krijgen weer vergeten te worden wanneer de onderhandelaars elkaar vol vuur punten en komma's afvangen. Dat willen zij niet. Zij willen op korte termijn overeenstemming over een duidelijke en krachtige aanpak van de problemen van deze tijd. Dat is de belangrijke boodschap aan alle onderhandelaars.

Willem van der Putten

CD-addertje

DS'70-'81

Grondslagdiscussie toch enkel een fusie-perikel?

In de komende weken wil de redactie-commissie van het CDJA aandacht besteden aan de grondslag. In dit kader verschijnt in dit nummer een overzicht van de discussie tot nog toe, van Wim van de Camp, vice-voorzitter van het CDJA.
In komende nummers zullen diverse aspecten van de grondslagdiscussie nader aan de orde komen.

„Het CDJA wil de Bijbelse Boodschap „vertalen" in de politiek. Een groepering met die intentie zal slechts kunnen functioneren en als zodanig herkenbaar zijn, als al degenen die deze groepering dragen ook persoonlijk vanuit deze intentie politiek willen bedrijven".

Geschiedenis

De hierboven weergegeven passage vormt het slot van de CDJA-grondslag verklaring. Deze grondslagverklaring maakt deel uit van de zogenaamde fusiestukken. Artikel VIII van het fusieprotocol CDJA luidt dan ook: 1. Het CDJA aanvaardt de als bijlage 1 aan dit fusie-protocol gehechte grondslagverklaring als neerslag van zijn opvattingen over de wijze waarop in christendemocratische politiek de grondslag moet functioneren. Lid 2 van artikel VIII: Het CDJA spreekt de intentie uit dat de discussie rond de grondslagverklaring en het rapport waarop zij gebaseerd is, zal worden voortgezet.
Tezamen met het Politiek Pamflet en de statuten, waarin de organisatorische structuur van onze vereniging is neergelegd, vormt de grondslagverklaring een van de drie pijlers van de CDJA-fusie. Maar de grondslagverklaring speelt niet alleen een rol in het formele kader van de vereniging, belangrijker is haar rol als conclusie, gebaseerd op het CDJA grondslagrapport „Heelmaken, wat gebroken is". Naast het Politiek Pamflet is dit een van de werkstukken van het federatieve CDJA. Het rapport is verschenen in het voorjaar van 1979, als uitvloeisel van bijna anderhalf jaar commissie arbeid onder leiding van Klaas de Vries, de oud-ARJOS-voorzitter. Het grondslagrapport heeft tot veel discussies, studie en bezinning aanleiding gegeven. De discussies werden gevoerd door middel van studieweekenden (o.a. voor leden, Arnhem 1978 en besturen, Apeldoorn 1979), tijdens de Algemene Ledenvergaderingen van de drie samenstellende delen van het CDJA en begeleidende artikelenseries in de partijbladen.

door Wim van de Camp
(vice-voorzitter C.D.J.A.)

Inhoud

Het rapport „Heelmaken, wat gebroken is" getuigt van een opmerkelijke strijdlust. Een strijdlust, die, na analyse van onze huidige samenleving, het aangeven van de zwakke en verkeerde zaken daarin, de samenleving wil veranderen. Geen veranderen omwille van het veranderen, maar veranderen om tot een nieuwe stijl van leven te komen. Vanuit de Bijbelse Boodschap moet de christen-democratie de gerechtigheid dienen, de vrede dienen, ruimte scheppen voor al wat leeft en bouwen aan een verantwoordelijke samenleving. Ik moet mij beperken tot de hoofdlijnen, maar ik mag een ieder aanraden het grondslagrapport en de grondslagverklaring er nog eens uitgebreid op na te lezen en zich te realiseren wat daar staat afgedrukt.
De inhoud van het grondslagrapport is zeker niet „zo maar" tot stand gekomen. Ik vertel niets nieuws door te constateren dat Katholieken, Gereformeerden, Hervormden en andere „nuance" groepen binnen de Christelijke Kerk ieder op hun manier tegen de Bijbelse Boodschap aankijken en belangrijker nog ieder er op hun eigen manier mee omgaan. Voor Katholieken zijn de lijnen vanuit de Heilige Schrift naar de politiek van alledag nu eenmaal minder direct dan voor protestanten, maar is een katholiek daarom minder principieel in zijn opstelling? Het katholieke mens- en wereldbeeld is positiever van aard dan dat van andere groepen binnen het CDA. Binnen de protestantse kerken is bovendien (nog eens) sprake van verschillende geloofsbelevingen: de Bijbelse Boodschap kan en wordt op verschillende manieren gelezen en geïnterpreteerd. Voor de één staat alles onomstotelijk vast, de hoofdlijnen waar langs geleefd moet worden zijn duidelijk en in principe onveranderbaar. De ander zoekt aan de hand van de Bijbelse Boodschap zijn weg in deze samenleving, probeert met vallen en opstaan iets te verwezenlijken van God's Koninkrijk op aarde. Maar sluit de ene weg de andere uit? Gemakkelijk zou het geweest zijn voor de grondslagcommissie om deze geheel verschillende meningen en wegen op te sommen, te constateren dat er veel verschillen zijn, maar dat de grondhouding goed is en dat de tijd wel eensgezindheid kan brengen. Dit is echter niet gebeurd. Zorgvuldig is nagegaan waarin we verschillen, en meer nog waarin we overeen komen met elkaar. Uit deze analyse zijn mede de hoofdlijnen voor de toekomst gehaald: wat willen we en waar willen we voor staan? Nu dit laatste vind ik prima, daarnaast kort en duidelijk, verwoord in de grondslagverklaring.

Hoe nu verder

Na de fusieperikelen van 25 oktober 1980 tot 19 januari 1981 heeft het CDJA vooral zijn tijd besteed aan de organisatorische opstart. Politiek inhoudelijk werd veel tijd besteed aan de amendering van het CDA-programma en de verkiezingsstrijd. De voortdurende en hernieuwde grondslagdiscussie dreigt daarbij vergeten te worden. Lof verdient dan ook het initiatief van de redactie-commissie van CDJA om, ondanks de haar zo beperkt toegemeten ruimte, een artikelreeks te wijden aan de grondslag van onze politieke richting.
De grondslagdiscussie kan nu gevoerd worden zonder de druk van een te realiseren fusiedatum; de tijdslimiet hoeft niet meer te leiden tot oneigenlijke druk of tot een geforceerde overeenstemming, zonder dat alles tot op de bodem werd uitgediept.

Fundament

Hernieuwde discussie is nodig; het CDJA moet zijn bestaansrecht waarmaken, zijn politieke ideeën funderen, ontwikkelen en uitkristalliseren. Daarnaast, en ik vind het vervelend om deze opmerking te maken, want ik ben zeker geen pessimist en wil ook niet de ouwelijke profeet uithangen, zijn de problemen van de 80-tiger en 90-tiger jaren groter dan we nu kunnen overzien; hoe ontwikkelt zich de Derde Wereld en in welke relatie staan wij tot die landen? Wat voor rol spelen alles vernietigende technologieën in de internationale verhoudingen? Hoe zal de mens-mens verhouding zich ontwikkelen in onze hoog technocratische en complexe maatschappij?
In eerste instantie zal het CDJA de antwoorden

moeten en kunnen vinden in de Bijbelse Boodschap. Geen concrete antwoorden, maar hoofdlijnen tot antwoorden vinden we in de Heilige Schrift. Daarom is de grondslagdiscussie zo van belang; de basis van onze waarden en normen moet ons voortdurend helder voor de geest staan om in de concrete politiek te kunnen optreden, de prioriteiten te kunnen stellen en de uiteindelijke keuzes te kunnen maken.

Intern – extern

Op één punt hoop ik dat de grondslagdiscussie van een andere aard zal zijn dan de discussies uit het verleden; de zin van de discussie is niet enkel het funderen van onze eigen politieke opvattingen naar binnen toe, is niet een aanspreekbaarheid enkel gericht op eigen mensen (Vergelijk de zeer omvangrijke en soms de problemen vertroebelende discussies die het CDA daarover gehad heeft). Veel meer dan in het nabije verleden moeten we de grondslagdiscussie voeren met een wervend, naar buiten toe gericht karakter. Veel meer jongeren moeten te bereiken zijn, worden aangesproken door onze manier van politiek bedrijven. Het gelijk in eigen kring, weten dat jouw Bijbel-uitleg het beste is voor de zwakkere zegt mij zo weinig als de jongeren in mijn omgeving, op mijn school, op mijn werk me alleen laten staan met mijn eigen gelijk. Onze grondslag kan de confrontatie met anderen uitstekend doorstaan. Laten wij dan ook zorgen dat die confrontatie er komt. Door naar buiten te treden, te spreken en te denken met anderen kunnen wij getuigen van onze Bijbelse inspiratie.
Van groot belang is ook dat de door ons gevoerde politiek de confrontatie met onze eigen grondslag kan doorstaan. Een veel gehoord verwijt aan het CDA/CDJA is immers: jullie Bijbelse geïnspireerdheid is ondergeschikt aan de politieke praktijk, jullie politiek handelen is eerder in strijd met de Bijbelse boodschap, dan een vervolg daarop, lijken soms wel twee verschillende zaken. En ook al probeer ik met name het CDA te verdedigen, zo objectief mogelijk te beoordelen, ik kan de tegenstanders niet altijd ongelijk geven: het CDA slaagt er onvoldoende in de Bijbelse Boodschap en de politieke praktijk van alle dag met elkaar in overeenstemming te brengen, laat zich misschien wel te veel door die politieke praktijk op sleeptouw nemen. Ik denk dat met name het CDJA het hierboven weergegeven spanningsveld in de discussie moet betrekken, zoeken hoe het beter kan, met een sterke signaalfunctie naar het CDA toe.

De vraag waarmee ik deze beschouwing opende mag en kan niet bevestigend beantwoord worden. Voor mij en vele andere CDJA'ers is de grondslagdiscussie een voortdurende stimulans tot motivering van je politieke opstelling. De eigenheid van de Christen-Democratie ligt in haar grondslag. Als wij deze grondslag onvoldoende door laten klinken in ons politieke beleid of erger nog als we afstand gaan nemen van de grondslag, de Bijbelse Boodschap, dan is het CDA/CDJA ten dode opgeschreven.

CDJA vormingswerk

Enkele weken geleden schreef onze voorzitter over de geringe belangstelling van jongeren voor politiek. De Vormingscommissie (VOC) van het CDJA nu, is er voor om aan dat politiek bewustzijn van jongeren wat te doen.
Per 1 januari 1982 worden de verschillende politieke jongeren-organisaties gesubsidieerd door CRM juist vanwege hun vormingsactiviteiten, voor zowel leden als niet-leden. Daarmee is het belang van vormingswerk voldoende aangetoond.
De afgelopen maanden heeft de VOC zich voornamelijk met de volgende twee zaken bezig gehouden.
Ten eerste het produceren van een notitie over vormingswerk door het CDJA; in onze visie op vormingswerkactiviteiten staan drie motieven centraal:

1) **Rentmeesterschapsmotief:** als handelingsgrond waarvanuit CDJA-leden politiek bedrijven.
2) **Kwaliteitsmotief:** het vergroten van de handelingsbekwaamheid, d.w.z. verbetering van politieke kennis, inzicht en vaardigheden bij jongeren,
3) **Stimuleringsmotief:** het vergroten van de handelingsbereidheid van zowel nieuwe als van actieve leden in CDJA-kader en andere jongeren in meer algemene politieke kaders of activiteiten;

Deze notitie zien we als een fundering voor ons vormingswerkhuis.

Een tweede activiteit van de VOC is het opzetten van een planning (tot en met december 1981), waarbij aan de volgende zaken gedacht werd:

a) het houden van introductieconferenties in samenwerking met de Organisatiecommissie,
b) het geven van een cursus voor kernenbestuurders,
c) het gaan draaien van een „schoolproject" op twee scholen; een programma voor niet-leden dus (wie weet er nog een school?, informatie bij Dik Koopmans, tel. 070-924461).
d) het „werven" van mensen die in 1982 het schoolproject kunnen gaan draaien,
e) het opstellen van een informatieboekje opdat mensen in de kernen en provincies zichzelf een beetje wegwijs kunnen maken indien ze wat aan vormingswerk willen gaan doen,
f) het geven van een basiscursus aan mensen in Twente; reeds lange tijd lag er een verzoek van hen voor een dergelijke cursus.

Dit laatste punt geeft al aan hoe de VOC over de organisatie en inhoud van het vormingswerk denkt.

Wij stellen ons zo voor dat de mensen in de kernen en de provincies ons meedelen waaraan zij behoefte hebben.

Als jullie al ideeën c.q. wensen hebben voor 1982 laat ons dat dan voor medio juni weten; hopelijk kunnen wij aan jullie verzoeken voldoen.

Namens de VOC,
Joba Jansen

Verklaring d.b. CDJA over de verkiezingsuitslag

Het Dagelijks Bestuur van het CDJA,
kennis genomen hebbende van de verkiezingsuitslag;
overwegende,
dat een kabinet moet steunen op een ruime parlementaire meerderheid;
dat de verschillen in program en benadering tussen CDA en VVD groter zijn dan tussen CDA, D'66 en PvdA;
spreekt uit,
dat een nationaal kabinet vanwege de politieke onduidelijkheid moet worden afgewezen;
dat de grote actuele problemen op de beste manier kunnen worden aangepakt door een kabinet van CDA, D'66 en PvdA;
En doet een klemmend beroep op de betreffende partijen om de onderhandelingen zodanig te voeren (geen absolute voorwaarden vooraf), dat gekomen wordt tot een voor alle partijen aanvaardbaar regeeraccoord.

Weerwoord op een commentaar

Op de avond van 30 april laatstleden kon Breda terugzien op een geslaagde viering van Koninginnedag. Nauwelijks waren echter de laatste vuurpijlen de lucht ingegaan, of dit feest kreeg een nasleep in een aantal naar sensatie riekende persberichten.

Gemeld werd dat een groot aantal mensen alleen al op een punk-achtig uiterlijk zouden zijn aangehouden en zonder pardon in bewaring gesteld. Berichten, die hun vervolg kregen in Tweede Kamervragen, uitspraken over politieoptreden van politieke prominenten op verkiezingstoer, en in Breda zelf in een gemeenteraadsdebat op 14 mei laatstleden. [1]

Opmerkelijk is dat ook CDActueel zich een commentaar veroorloofde, blijkbaar afgaande op redactionele geruchtvorming en zonder zich van de feitelijkheden op de hoogte te stellen zoals die zich in Breda hebben voorgedaan.

Van belang lijkt het daarom de uitgangspunten van het politionele beleid in Breda op die dag eens op een rijtje te zetten evenals de feitelijkheden zoals die zich hebben voorgedaan.

Op grond van verspreiden van pamfletten en berichtgeving in de pers, was in Breda al eerder bekend dat men op Koninginnedag een demonstratieve optocht wilde houden, waarvan overigens geen kennis was gegeven conform art. 10 van de Algemene Politie Verordening. Bovendien had informatie geleerd dat een aantal demonstranten bereid was tot gewelddadige confrontaties, teneinde de orde te verstoren.

In het driehoeksoverleg dat de Hoofdofficier van Justitie, de burgemeester en de Commissaris van Politie voerden, om het beleid voor die dag uit te zetten, werd als uitgangspunt gehanteerd dat de veiligheid van het koninklijk gezin, eveneens de veiligheid van de te verwachten grote aantallen burgers en de ongestoorde voortgang van Koninginnedag in principe gegarandeerd moesten worden.

Men ging uit van het standpunt dat de rechtsorde in de stad gehandhaafd diende te worden door het voorkomen van het geweld. Geweld, hetzij door de burgerij, hetzij door de politie.

Men kwam bij dit overleg tot de conclusie dat dit het best gerealiseerd kon worden door in een vroeg stadium over te gaan tot het aanhouden van hen, die van strafbare feiten werden verdacht. Van een preventieve aanhouding van willekeurige burgers was dus geen sprake. Aanhoudingen zijn geschied op grond van een redelijk vermoeden van schuld aan strafbare feiten, zoals die vermeld staan in het Wetboek van Strafrecht en de Algemene Politie Verordening in Breda. De grenzen van het politie-optreden moeten achteraf worden getoetst, enerzijds door de politieke organen, anderzijds door de onafhankelijke rechter waarbij het criterium gehanteerd moet worden of de politie zich conform de regels zoals neergelegd in onze Grondwet en het Verdrag van Rome met betrekking tot de rechten van de mens.

> Zoals vorige week in dit blad reeds aangekondigd geeft het CDA Breda naar aanleiding van het commentaar „Koninginnedag in Breda" (CDActueel dd 16 mei) haar visie op de gebeurtenissen. Een redactioneel artikel hierover vindt u op pagina 8.

Artikel 28 van de Politiewet draagt aan de politie, met uitsluiting van ieder ander de daadwerkelijke handhaving van de orde op.

Dit houdt in dat aan de politie de bevoegdheid is gegeven tot het nemen van fysieke maatregelen. Fundamentele voorwaarden voor dit optreden zijn:

- ondergeschiktheid aan bevoegd gezag en overeenstemming met de geldende rechtsregels.

Zoals wij boven reeds vermeldden, bij de uitgangspunten voor het beleid zoals vastgesteld in het driehoeksoverleg, was het politie optreden ondergeschikt aan het bevoegd gezag.

Bij de behandeling van het politie-optreden in de gemeenteraad van Breda, heeft de CDA-fractie de uitganspunten van het gevoerde politiebeleid, zoals hierboven geschetst, na uitvoerige informatie op een aantal indringende vragen, onderschreven. Wat het politie-optreden betreft, schetste de fractievoorzitter de moeilijkheden van de individuele politieman die vaak alleen een beslissing moet nemen wanneer de door de corpsleiding gegeven instructies moeten worden uitgevoerd.

Hij vroeg om een politieke discussie op landelijk, zowel als op lokaal niveau met de verschillende groeperingen, signalerende dat degenen die de politie verwijten maken vaak dezelfden zijn die proberen hoever ze kunnen gaan.

Constaterende, dat dit politie-optreden er toe heeft geleid dat eigenrichting, geweldescalatie en confrontatie zijn voorkomen, nam de raad in meerderheid de volgende motie aan:

De gemeenteraad van Breda, in vergadering bijeen op 14 mei 1981.

Gehoord de discussie omtrent het politie-beleid in Breda op 30 april 1981;

Overwegende dat:

- de viering van Koninginnedag in Breda tienduizenden burgers op de been zou brengen,
- de veiligheid van de Koningin en haar gezin en van de burgers en een ongestoorde voortgang van de feestelijkheden gegarandeerd dienden te worden;

Voorts constaterende dat:

1. dankzij het daartoe gevoerde beleid van de politie ordeverstoringen zijn uitgebleven;
2. het politie-optreden escalatie van geweld heeft voorkomen;

keurt het de burgemeester terzake gevoerde beleid goed;

en gaat over tot de orde van de dag.

Een motie van dezelfde strekking van de zijde van de VVD werd eveneens aanvaard,

J. van Rooij-v. d. Heuvel
secretaris CDA-fractie
gemeenteraad Breda

noot:

115 aanhoudingen zijn geschied op grond van art. 7, 10 en 36 van de Algemene Politieverordening Breda en art. 184 Wetboek van Strafrecht.
11 gevallen, aanhoudingen op grond van wapenwet.
7 gevallen andere strafbare feiten (diefstal, belediging).
5 gevallen geen procesverbaal.
6 gevallen mogelijk onterecht.

CDJA

CDJA-raad

Op 13 juni vergadert in Utrecht de CDJA-raad voor de tweede keer. Hoofdmoot van de discussie zal gevormd worden door het energiebeleid voor de toekomst. Raadsleden hebben een uitnodiging toegestuurd gekregen. Andere belangstellenden voor het bijwonen van deze vergadering kunnen zich telefonisch aanmelden bij het secretariaat (Pia Poot, tel. 070-924461).

Muziekfestival tegen Apartheid

Op 13 juni organiseert de Anti-apartheidsbeweging Nederland een muziekfestival „Beat Apartheid" in de Jaap Edenhal te Amsterdam.

Daar treden 's middags en 's avonds een serie popgroepen op met als hoogtepunt de wereldberoemde reggaeband van Peter Tosh. Tussendoor zijn er verschillende pauzeprogramma's met vooral een culturele inbreng vanuit zuidelijk Afrika.

Belangstellenden voor dit ook door het CDJA gesteunde festival kunnen kaarten à *f* 25,– bestellen aan de AABN, tel. 020-237335/257952.

uw mening

In de rubriek uw mening worden korte reacties geplaatst van lezers op in CDActueel gelezen artikelen. Plaatsing in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

Breda (1)

Langs deze weg zou ik een krachtig protest willen laten horen in verband met uw „commentaar" uit de laatste CDActueel met betrekking tot het preventief werk van de Bredase politie.
Ik beschuldig u bij deze van kwade trouw en bedrog, iets wat opdit vlak heel ernstig is. Het minste wat de achterban toch mag verwachten is, dat diegenen, die het gezicht van de partij bepalen in eerlijkheid de mensen voorlichten, zeker als het dergelijke uiterst gevoelige zaken betreft.
Ik hoop dat u bij een volgende gelegenheid zich beter op de hoogte stelt, en geen extra verwarring sticht.

Br. Casimirus Kuypers,
Huybergen

Breda (2)

Uw commentaar over „Koninginnedag in Breda", heeft zozeer onze woede opgewekt, dat we ons CDA-raambiljet wel zouden willen weghalen; en ophouden met nog verder CDA-reclames in bussen te stoppen.
Hierbij wil ik u dan laten weten, dat duizenden Nederlanders dankbaar zijn, dat ze z.g. „methode Valken" heel Nederland de mogelijkheid heeft gegeven, via de TV, het bezoek van onze jonge Koningin met plezier te kunnen meebeleven.
Zonder deze door u aangevallen methode, was het **niet** gelukt, want zelfs nú konden wij tijdens de redevoeringen van de Koningin en van de Burgemeester onrust op de achtergrond waarnemen.

Amsterdam,
H. Timman.

Breda (3)

U gaat er m.i. ten onrechte vanuit, dat in Breda de grondbeginselen van het Nederlandse strafrecht werden aangetast, omdat u de betreffende wetsartikelen zo interpreteert, dat een strafbaar feit eerst gepleegd moet zijn, eer tot arrestatie kan worden overgegaan. Zoals u bekend kan zijn, kan arrestatie ook plaatsvinden bij een sterk vermoeden van overtreding. In Breda was zelfs geen sprake van vermoeden, men wist met zekerheid, dat een kleine groep raddraaiers de feestelijkheden bewust wilde verstoren.
Ook uit het verslag van de laatste Gemeenteraadsvergadering van Breda is dit duidelijk naar voren gekomen, zelfs de PvdA wilde niet onomwonden uitspreken, dat het optreden van de politie in z'n geheel genomen fout was geweest.
Meer dan 83% van het Nederlandse volk is voor de Monarchie en bijna 100% wenst een gezellige, ongestoorde viering van de Koninginnedag.
Uw CDA-commentaar zwijgt, zoals gewoonlijk, over deze kant van de zaak en wekt zo de indruk, dat u gewelddadigheden als deze goedpraat.
Als iemand als Glimmerveen en zijn geestverwanten hun ondemocratisch gedrag op straat demonstreren en de politie daar terecht – en ook preventief – tegen optreedt, juicht iedereen van links tot rechts dit toe, bij preventief optreden van de politie bij gelegenheden als in Breda klinkt van links – en nu ook vanuit het CDA – alleen maar een bestraffend woord t.a.v. de politie. Iets meer begrip voor het beheerste optreden van de overheid in Breda was op z'n plaats geweest.
„Nederland, let op uw zaak!"

H. W. Hammer,
M. de Vos-Schimmel,
Apeldoorn.

Breda (4)

Uw commentaar op Koninginnedag in Breda van uw blad van 16 mei jl. wordt u door mij niet in dank afgenomen en wat meer zegt door zeker 99½% van de inwoners van onze stad!
Van de 148 arrestaties die verricht zijn, zijn er uiteindelijk maar 6 zonder procesverbaal naar huis gestuurd wegens gebrek aan bewijs. Die 148 zijn ook helemaal niet zomaar opgepakt, zoals u schrijft, zij hadden namelijk of verboden spullen bij zich of weigerden gehoor te geven aan een bevel van de politie.
Het lijkt mij dan ook niet verstandig om zo vlak voor de verkiezingen een dergelijk stukje te schrijven: „welke openbare orde er ook verdedigd moet worden, met of zonder Koningin". Dit is zo'n journalistiek zinnetje, waaromtrent je je terecht kunt afvragen hoe uw gezindheid is tegenover onze monarchie. Aangezien ik de monarchie als een groot goed voor ons land zie, zou ik gaarne van u willen vernemen, of u vóór de monarchie bent, er tegen of neutraal.
Ook hoop ik, maar dat is iets waar wat inzicht en verstand voor nodig is, dat u de monarchie als een bindende factor in een land wilt zien, als een neutrale instantie boven de partijen, wat de rust en eenheid in een land zeer bevordert. U moet maar eens om u heen kijken: in alle landen waar geen monarchie is, is het communisme veel sterker dan in landen waar nog wel een Koning of Koningin is. Merkwaardig vindt u niet?
Misschien kunt u daar eens een volgend commentaar aan wijden.
Gaarne uw antwoord wachtend.

Breda,
W. van Vlokhoven.

Breda (5)

Naar aanleiding van uw commentaar over Koninginnedag Breda de volgende opmerking.
Allemaal juridisch misschien juist. Maar in onze verkrachte democratie komen we er niet met theoretisch geredeneer. Men gaat niet naar een feest met ploertendoders of wat dies meer zij, ik heb waardering voor het optreden van de politie in Breda en velen met mij, ga toch alstublieft is met beide benen op de grond staan, en zie de praktijk dit is beter als Amsterdam.
Recht en ordeverstoorders worden beschermd ook door uw commentaar.

B. Klein Entink, Winterswijk

Nieuwbouw van woningen

Mijn standpunt is nu dat gezien **de grote achterstand** betreffende de woningbouw en de bestaande problematiek hierover, vooral bij de jeugd in Nederland, en gelet op **de financiële situatie** bij de respektieve overheden en bij particuliere personen, en voorts gelet op de **samenstelling van de gemeentelijke lijsten van ingeschreven woningzoekenden** (het gaat overwegend om aanvragen voor 2- en 3-persoonshuishoudens) dat men goed doet de eerstvolgende jaren een 135.000 nieuwe woningen **per jaar** te bouwen, waarbij dan een 80.000 kleinere woningen en een 55.000 gewone woningen.

Die kleinere woningen (voor toewijzing van het gemeentelijk contingent per stuk bijv. slechts meetellend als 2/3 woningeenheid) zijn geschikt o.a. voor: a.s. echtparen, jonggehuwden, kleine en onvolledige gezinnen, samenwonenden en bejaarden. 80.000 kleinere woningen (dan bijv. 7 m of 7½ m bij 10 m en een inhoud veelal van 200 à 225 m³) met daarbij een kelder-, schuur- of bergruimte van ongeveer 25 m³ hoeven niet meer te kosten, met grond en incl. BTW, dan *f* 100.000,– per stuk.
Bij voorkeur bouwt men met 2 etages, één dak eventueel met vliering is aldus benodigd per 2 woningen en liefst 3 eenheden naast elkaar, dus 6 woningen bijeen (lange rijtjes woningen bouwen is niet in alle opzichten voordelig en plezierig) mèt zo mogelijk schuurtjes en carports aan de achterzijde van de woningen bereikbaar, dus uitdrukkelijk niet aan de wegzijde.
Aldus bouwt men 3 woningen tegen anders 2 in dezelfde tijd en voor hetzelfde geld, dit kost per woning ook flink minder subsidie, eventueel minder huursubsidie, ook zijn deze woningen voor eigendom betaalbaar èn men lost in een fiks tempo de woningnood op!

ir. G. Aardema
Putten

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)

BEGROTINGEN

- nieuwbouw
- verbouw
- restauraties

J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 - Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

PSORIASIS?

Als importeur beschikken wij over moderne en veilige zonnehemels voor de bestrijding van psoriasis.
Bespaar u zelf onnodige teleurstellingen en **HUUR** zo'n toestel alvorens u iets koopt.
Voor vrijblijvende informatie kunt u zich wenden tot:

Helarium Holland

Agathastraat 7, 4363 BC Aagtekerke.
Telefoon 01188-2445 (ook 's avonds).

In voorraad: **Stalen kantoorkasten**
Stalen schrijfbureaus
Bureaustoelen
Kantinetafels en -stoelen
Magazijnstellingen
Folderrekken

AVAC
Direktie: Gijs van de Scheur
Lagekamp 3 - Apeldoorn
Tel. 055-21.15.00

Geopend van 13.00-17.30 uur.

BETONFABRIEK „VRIJENBAN"

A. M. HOEKE
Rotterdamseweg 376 - Delft.
Telefoon 015-560193 b.g.g. 570909.

BETONWAREN

Wilt u een miniatuur van de Rijkskroon bij u thuis?

De vaardige handen van de zilversmid maakten deze bijzondere theelepel. Het sierlijk opengewerkt kroontje is met de hand gegoten en deze kwaliteitslepel is zwaar verzilverd (basis 90).

Een lepel om cadeau te geven met de komende feestdagen en niet in het minst om zelf te bezitten.

afbeelding op ware grootte

Prijs per stuk	f 15,50	bestelnr KTC1
Doosje van 2 stuks	f 29,50	bestelnr KTC2
Luxe cassette van 6 st	f 87,00	bestelnr KTC6

De lepels worden zonder extra kosten bij u thuis bezorgd.

Zo bestelt u: maak het te betalen bedrag over op girorekeningnr. 289900, ten name van W. van Veluw bv Zeist, onder vermelding van bijbehorend bestelnummer.

zilverfabriek
W. van Veluw bv
email-zilver-goud
Fred. Hendriklaan 30
3708 VC Zeist-Holland
Tel. 03404-21324

Noordkaap
24-d. Kampeertrektocht:
Kopenhagen - Oslo - Narvik - Hammerfest - Noordkaap - Rovaniemie - Helsinki.
Inklusief chartervlucht Helsinki-Amsterdam.

f 1185,–

sindbad tours
Leenderweg 189, Eindhoven,
tel. 040-111.444

Steun het CDA verkiezingsfonds

giro: 15008
Den Haag.

uw mening

Breda (6)

Als medelid van het CDA wens ik mijn ernstige bezwaar in te dienen tegen hetgeen geschreven werd in het commentaar „koninginnedag in Breda".
Met een dergelijk formalisme offert u de rechtsstaat op. Een Latijnse spreekwijs luidt: het hoogste recht, het hoogste onrecht: summum jus, summa iniuria. Dat bedrijft u met dit artikeltje.
Ik behoor tot de velen, die dankbaar zijn voor dit verstandige optreden van de politie en ben dan ook blij, dat de gemeenteraad van Breda in meerderheid het beleid heeft goedgekeurd.
Ik weet, dat iedere politieke partij plus en minpunten heeft. Maar wanneer deze commentaar de unanieme mening van het CDA weergeeft aarzel ik om straks op deze partij te stemmen.

Baarn – J. M. Snethlage

Breda (7)

Met verbazing en tegenzin namen wij kennis van uw commentaar in CDActueel van 16 mei m.b.t. het politieoptreden in Breda op Koninginnedag. Ter uwer informatie delen wij u mede dat op onze laatstgehouden ledenvergadering dit optreden, in discussie met ons regionale kamerlid, aan de orde kwam. Daarbij bleek dat wij erg ingenomen waren met de uitbundige en waardige wijze waarop de regio in staat was om Koninginnedag in Breda te vieren. De wijze waarop de politie is opgetreden heeft daartoe een onmisbare bijdrage gegeven. Uw kritische stellingname slaat daarbij kant noch wal, het is inmiddels u toch ook wel bekend dat het verantwoordelijke gemeentebestuur op grond van goede argumenten ook achteraf dit optreden volledig gesanctioneerd heeft. Naar onze overtuiging is er niets onrechtmatigs gebeurd. Het valt ons daarbij op dat u uw commentaar vermoedelijk geschreven heeft zonder dat u de moeite nam om contact met uw partijgenoten in de regio te nemen. Overigens is volgens krachtenberichten inmiddels gebleken dat de voorzitter van de Algemeen Christelijke Politiefederatie, de heer Teeuwen, na informatie van de plaatselijke afdeling van de politie zijn oorspronkelijke kritiek ruiterlijk heeft ingetrokken. Mede uit oogpunt van het gewenste goede contact tussen de redactie van CDActueel met het CDA in de regio zou eenzelfde stap van de redactie u zeker sieren.

CDA Afd. Gemeente Hooge en Lage Zwaluwe

Breda

Meneer de redacteur, die dat geschreven heeft, ziet u nu zelf niet in dat u flink zit te zwammen, over de Rechtsstaat of hoe u dat verder ook noemen mag?
Het is bekend, dat een aantal lieden er zijn die er een „beroep" van maakt overal te verschijnen, waar tegen de huidige rechtsorde kan worden aangetrapt.
Ze hadden kennelijk kwaad in de zin, dat getuigden de spullen die zij bij zich hadden. Dit werd door de politie verhinderd. Wat gaat u nu doen. Dat afkeuren.
U had dus veel liever gezien, dat hun opzet was gelukt. Is dat nu een CDA-standpunt? Geef mijn portie dan maar aan Fikkie.
Uw en anderens commentaar wacht ik dan ook graag af, alvorens een definitief bedankje voor het CDA op de post te doen.

S. A. Jumelet Az.
Bruinisse

agenda

Het vormingscentrum De Klencke te Oosterhesselen organiseert van 3 - 8 augustus 1981 een cursus voor vrouwen:

actief worden!

Actief worden als vrouw. Waar denk je aan? Aan een baan, meespreken en meewerken in politieke organen, energiegroepen, actiegroepen, . . . aktief zijn in woningbouw, buurt en onderwijs en gestalte geven aan de vrouwenorganisatie. Daarover hebben wij in deze week gesprekken en werken we met anderen. Dat doen we door middel van film, video, rollenspelen en andere creatieve middelen.
Kinderen hebben een eigen programma met eigen kinderleiding.
De kosten zijn *f* 230,– per persoon (korting voor kinderen t/m 15 jaar).
Inlichtingen: vormingscentrum De Klencke, Witte Zand 18, 7861 BJ Oosterhesselen. Tel. 05248-1651.

Algemene werkgroep Utrecht

Deze werkgroep vergadert op 2 juni a.s. om 19.45 uur in het stadhuis te Utrecht (CDA-fractielokaal).

Vrouwenberaad Overijssel

Het provinciaal CDA-Vrouwenberaad Overijssel heeft op 2 juni a.s. in het Hervormd Centrum te Nijverdal haar eerste algemene openbare jaarvergadering. Aanvang 9.45 - 15.00 uur.
Doel van deze dag is zowel ontmoeting als een bestuursverkiezing, waarbij 2 plaatsen vacant zijn, met name mevr. A. Timmerman-de Jong en G. van Midden-Goselink. Beiden treden af en zijn niet verkiesbaar.
Verder zal op deze ontmoetingsdag het project Vrede- en Veiligheid ingeleid worden door dhr. drs. A. M. Oostlander, directeur wetenschappelijk instituut CDA.
Dit project van het CDA-Vrouwenberaad gaat na de zomer van start met huiskamergesprekken zoals „Kom eens dichterbij" in 1978.
Aan deze dag kunnen alle CDA-Vrouwen en aspirant CDA-Vrouwen deelnemen. Kosten zijn *f* 10,– inclusief lunch en consumpties en deze te voldoen in de zaal.

Opgave schriftelijk bij het secretariaat (G. van Midden-Goselink, Hazendijk 16, 7544 ZX Enschede) of telefonisch bij mevr. C. Muiser 053-352134.

Partijraad 20 juni

De eerstvolgende vergadering van de CDA-partijraad zal op 20 juni a.s. plaatsvinden te Apeldoorn in zaal Orpheus. Hebt u belangstelling deze vergadering bij te wonen stort dan *f* 17,50 (toegang inclusief lunch) op giro 720800 t.n.v. Stichting CDA-secretariaat (Partijraad en Congres) te Den Haag onder vermelding partijraad 20 juni. Vergaderstukken worden u dan automatisch toegestuurd.

CDA UTRECHT

Donderdag 4 juni a.s. een buitengewone algemene ledenvergadering in het Jaarbeurscongres centrum te Utrecht. Aanvang 20.00 uur. Aan de orde zal komen of met een gelijkluidende lijst en een lijsttrekker uitgekomen zal worden bij de statenverkiezingen 1982.

Verder op de agenda:
Bespreking van het verslag van de CDA-fractie in de provincie Utrecht.

CD-addertje

„CDActueel is één van de vele blaadjes die circuleren binnen het CDA", aldus Hennekam. *(„De Stem")*

Hennekam één van de vele Kamerleden

WAAROM IK?

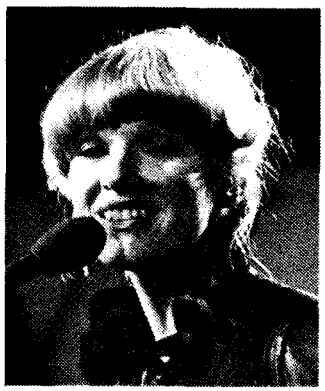

Martine Bijl: "Het Rode Kruis helpt iedereen en waar ook ter wereld, daarom help ook ik het Rode Kruis altijd".

Simon Carmiggelt: "Ik ben nu 67 en al mijn héle leven lang is het Rode Kruis voor mij hetzelfde als: helpen hier en overal".

Willem van Hanegem: "Overal waar iets ernstigs gebeurt zie je de rode kruisvlag en dan weet je gewoon dat ook onze hulp nodig is".

Willy Walden: "Omdat al het geld dat wij samen geven aan het Rode Kruis, daar terecht komt, waar het het meest nodig is. En dát is een garantie".

Zangeres zonder Naam: "Als ik aan het Rode Kruis denk dan is dat: hulp aan alle mensen in nood, in alle omstandigheden, waar ook ter wereld".

Hans van Hemert: "Omdat er nooit tevergeefs een beroep wordt gedaan op het Rode Kruis:.

OMDAT HET RODE KRUIS VAN ONS ALLEMAAL AFHANKELIJK IS!

Boven delen enkele bekende Nederlanders mede waarom zij het Rode Kruis altijd steunen. Gaarne vragen wij ook Uw steun. Bent U thuis niet benaderd door het Rode Kruis, of bent U de collectant misgelopen, of U wilt dit jaar iets extra's doen, stort dan Uw bijdrage via de giro of bank op giro 6868 van het Nederlandse Rode Kruis - Den Haag.

GEEF! ✚ GIRO 6868

Deze publikatie werd mogelijk gemaakt door een werkgever uit Zuid-Holland

Na de storm, doch voor de stilte

In verkiezingstijd presenteert iedere partij zich als de vermoedelijke winnaar. Men wedt nu eenmaal liever op een „winning horse" en een partij die er blijk van geeft enig verlies te verwachten wekt de indruk niet eens in zichzelf te geloven: hoe zou men dan anderen tot dat geloof overhalen?

de oude partijen plus de niet te verwaarlozen groep „rechtstreekse" leden ging over naar het nieuwe CDA. Aan de AR-flank was de pijn van de fusie nog het meest voelbaar. Een aantal gerenommeerde partijleden dat jarenlang een actieve rol had gespeeld kon in het nieuwe verband niet worden begroet. Sommigen omdat ze de stap definitief niet, anderen omdat ze hem

we CDA en al snel doorradicaliseerde en heimwee cultiveerde naar een toestand die nooit heeft bestaan.

Daarnaast speelden andere factoren. Het kabinet waaronder het CDA zich politiek moest profileren en presenteren, was er een dat na het sluiten van een regeeraccoord met de ene partij, met een geheel andere moest worden gevormd.

nr. 35

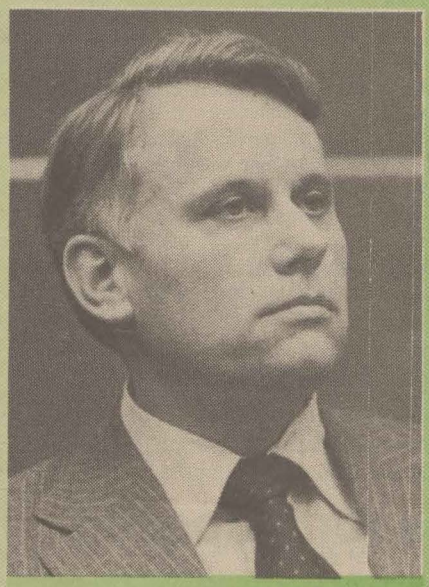

Prof. dr. Sijbren Cnossen:
„Economische verstarring met belasting-hervorming doorbreken"

Foto's van de nieuwe CDA-Tweede Kamerfractie

Bijlage:
Ontwerp-Model Gemeente- en Provincie-program 1982–1986

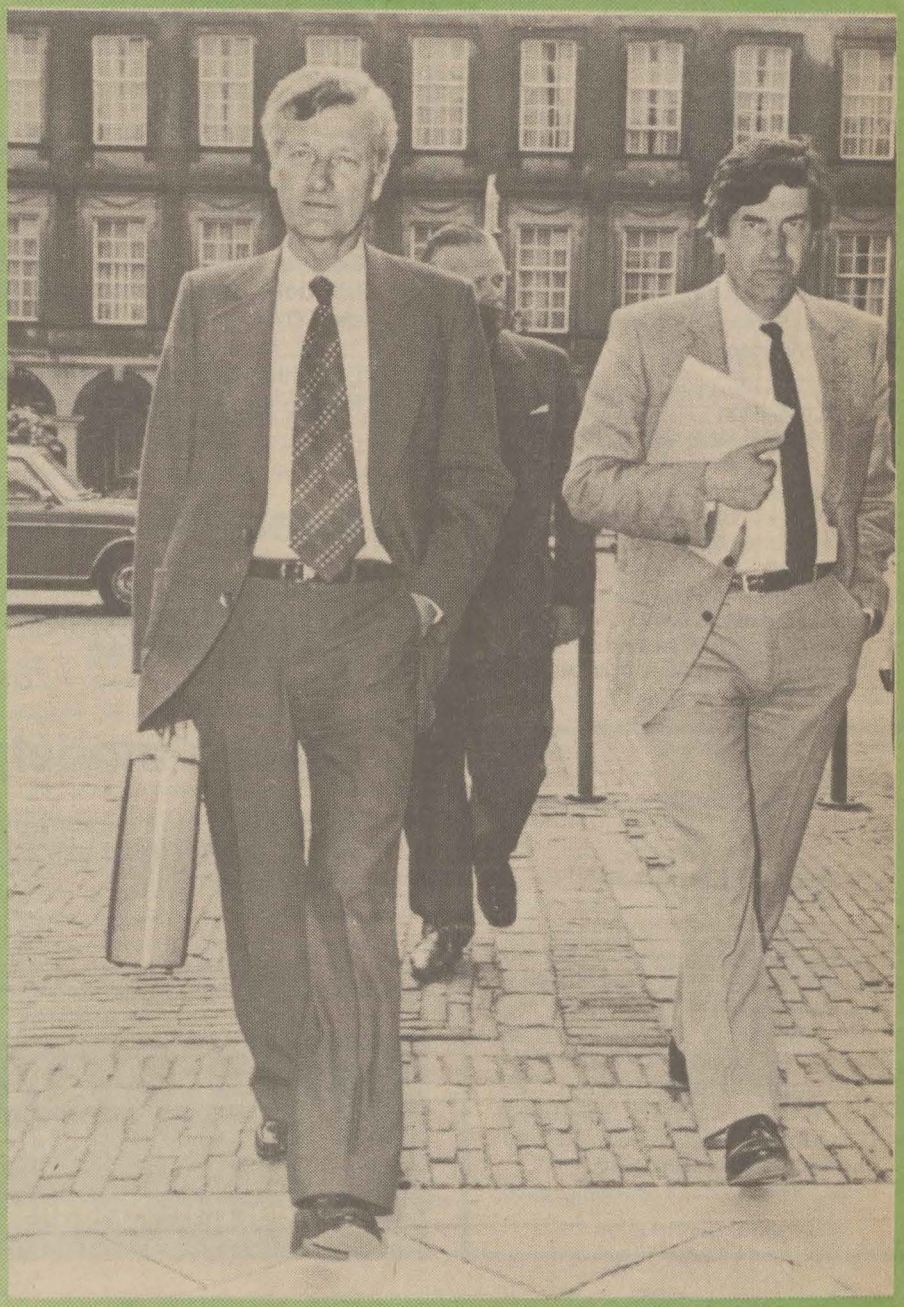

WAAROM IK?

mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp
Ton Huijssoon

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman.

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs
ƒ 39,– per jaar

Verder in dit nummer:

Commentaren 5,7
Verkiezingsuitslagen per provincie 10,11
Partijvoorzitter 12
Zwart-Wit 20
Verzamelrapport vormingwerkstuk 21
CDJA 22,23
Uw mening 26,28
Middenstandsvereniging in de EVP 28

Redactieid Gabor: uiteenlopende verkiezingsuitslag over het hele land
..... **pagina 6,7**
W. Haeser: de opmars van het eigen gelijk ofwel de triomf van de schijnduidelijkheid
..... **pagina 8,9**

Nieuwe CDA-Tweede Kamerfractie

Een verslag van de eerste fractievergadering, foto's van alle 48 fractieleden en achtergrondinformatie over de organisatie van de CDA-fractie

..... **pagina 14-19**

Een overzicht van de samenstelling van de CDA Eerste Kamerfractie na de verkiezingen

..... **pagina 19**

Interview professor Cnossen

Theo Schmitz in gesprek met fiscaal-econoom prof. dr. Cnossen die stelt dat belastinghervorming de economische verstarring moet doorbreken

..... **pagina 24, 25, 27**

Bijlage modelprogram

Het ontwerp model gemeente en provincieprogram 1982–1986 dat op de partijraad van 20 juni a.s. wordt vastgesteld, is in extenso afgedrukt

..... **pagina 31-48**

(zie ook pagina 5)

H. R. VAN TRIEST B.V.
Hoogeveen
Meer dan 20 jaar specialist in ruw veevoer.

Na de storm, doch voor de stilte

In verkiezingstijd presenteert iedere partij zich als de vermoedelijke winnaar. Men wedt nu eenmaal liever op een „winning horse" en een partij die er blijk van geeft enig verlies te verwachten wekt de indruk niet eens in zichzelf te geloven: hoe zou men dan anderen tot dat geloof overhalen?

Ook een partijblad doet daaraan – uit pure loyaliteit ten opzichte van haar partij en om die onvermoeibare geesten van het campagneteam niet met sceptische beschouwingen voor de voeten te lopen – dapper mee. In ons (leden-)nummer van 18 april hebben we ook aangekondigd gedurende de verkiezingstijd wat minder de klemtoon te zullen leggen op onze discussiefunctie en wat meer op verkiezingsvoorlichting. We hebben middels interviews, artikelen en teksten veel aandacht aan het verkiezingsprogramma „Om een zinvol bestaan" besteed. We hebben uitspraken van lijsttrekker en „beschermde kandidaten" breed uitgemeten en veel campagnenieuws gegeven. We zijn zelfs zover gegaan dat we onze kolommen hebben afgedamd voor ongevraagde discussiebijdragen, om er zeker van te zijn dat alle violen in dezelfde toonladder zouden musiceren in het grote CDA-gemengd-ensemble. Als je een paar verkiezingsnummers achter elkaar doorbladert, kun je je nauwelijks voorstellen dat er nog één sufferd in Nederland te vinden is die op 26 mei op iets anders dan het CDA stemde.

Past zo'n houding een redactie? Jazeker, we zijn niet alleen onafhankelijk, we zijn ook aanhankelijk. Gelet op het in ons land in zwang zijnde gebruik, waarbij lijsttrekkers de studio betreden met een grote map knipsels van ongelukkige uitlatingen van partijgenoten van hun discussiepartners, was het ook tactisch niet onverstandig om een paar relativerende opmerkingen even achter de kiezen te houden.

Dat wil niet zeggen dat het verstand in die weken geheel op nul werd gezet. We hadden onze gedachten intussen wel en het was bepaald wel spannend om te zien hoe het electoraat zou reageren op het nu als één partij opererende CDA.

Een identificatiemogelijkheid met de „eigen" oude partij, zoals die er bij vorige verkiezingen nog was ontbrak nu de federatie in een fusie was omgezet. Als er drie emmers worden leeggegoten in één nieuw vat, hoeveel water wordt er dan naar redelijke verwachting gemorst? Als drie bedrijven fuseren schieten de jaarcijfers niet direct omhoog. Bottle-necks in de organisatie, personele wrijvingen en onthechting bij de klanten doen de lijn aanvankelijk dalen.

Partij

De partij zelf lijkt het fusieproces goed doorgekomen. Het overgrote merendeel van de leden van de oude partijen plus de niet te verwaarlozen groep „rechtstreekse" leden ging over naar het nieuwe CDA. Aan de AR-flank was de pijn van de fusie nog het meest voelbaar. Een aantal gerenommeerde partijleden dat jarenlang een actieve rol had gespeeld kon in het nieuwe verband niet worden begroet. Sommigen omdat ze de stap definitief niet, anderen omdat ze hem nòg niet wilden zetten. Een duidelijke keus van het AR-partijbestuur onder aanvoering van Hans de Boer – toch bepaald niet de oppervlakkigste politicus – beperkte ook hier uiteindelijk de schade. Intussen stelde de partij zich snel in op het nieuwe geheel en verdwijnt het vroegere groepsdenken zeer snel, al lijkt het in de partijafdelingen en organen sneller te gaan dan in de vertegenwoordigende lichamen.

Electoraat

Maar de partijleden vormen – erg genoeg – nog geen 10% van de CDA-kiezers. Hoe zou deze laatste groep, veel minder betrokken bij en bekend met de ontwikkelingen in de nieuwe partij, reageren?

Hoeveel „lekwater" zou zich bij deze 90% voordoen? Moest geen rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat voor een deel van het electoraat, dat traditionele banden had met één der partijen, het verdwijnen van die partijen het moment was om de confessionele partijvorming vaarwel te zeggen?

Het samensmelten van twee protestantse en één katholieke groep – in de partij nauwelijks een probleem – zou bij het electoraat nog gewenningsproblemen kunnen opleveren. Bij de katholieke kiezers vermoedelijk het minst. In de eerste plaats omdat men lijsttrekker en fractievoorzitter als zodanig kon herkennen. In de tweede plaats omdat de éénheidstraditie daar sterker is en men – anders dan in het Calvinistische kamp – niet meteen een partijtje voor zichzelf begint als men het ergens niet mee eens is. In de derde plaats omdat het katholieke alternatief dat er dan wèl was niet serieus werd genomen. Klaas Beuker is geen Welter.

Bij de protestantse achterban zou dat anders kunnen liggen. Een scala van reformatorische lijsten was voorhanden waarvan – door het kerkelijk gesloten klimaat van SGP en GPV – de RPF als reactie op de vernieuwingsbeweging in de christelijke politiek het meest voor de hand liggende uitwijkadres was voor verontruste protestanten. De voor velen emotioneel moeilijk te aanvaarden pacificatiewetgeving inzake de abortus zou door deze groep dankbaar worden aangegrepen en vermoedelijk op niet erg fijnzinnige wijze.

Aan de andere flank meldde zich de EVP, een groep die weigerde fiducie te hebben in de evangelische vernieuwingsgezindheid van het nieuwe CDA en al snel doorradicaliseerde en heimwee cultiveerde naar een toestand die nooit heeft bestaan.

Daarnaast speelden andere factoren. Het kabinet waaronder het CDA zich politiek moest profileren en presenteren, was er een dat na het sluiten van een regeeraccoord met de ene partij, met een geheel andere moest worden gevormd. Eén en ander veroorzaakte nogal wat pijn en moeite in de Tweede Kamerfractie, stuurmanskunst bij de fractievoorzitters Aantjes en Lubbers en verwarring bij de achterban. Voeg daarbij het conflictueus vertrek van drie voormannen van lijsttrekkersniveau: Kruisinga, Aantjes en Andriessen en de programprofeet Goudzwaard en het is duidelijk dat er vele redenen waren om de verkiezingsverwachtingen met enige relativering tegemoet te zien.

Blijkens de beperkte omvang van het verlies van het CDA, hebben daar belangrijke positieve factoren tegenover gestaan. Echte deskundige verkiezings-analitici zullen dat – te beginnen in dit nummer van CDActueel – wel haarfijn uitleggen. De prestatie van een kabinet dat de volle periode overeind bleef, de trouw van de grote vaste aanhang, vertrouwen in de lijsttrekker, het élan van degenen die al lang op één onverdeelde partij hebben gewacht – zoals belichaamd in de tienduizenden „rechtstreekse leden" –, de kwaliteit van partij, program en vele kandidaten horen ongetwijfeld tot die factoren. Dat alles stemt tot tevredenheid.

Maar niet tot zelfgenoegzaamheid. Het CDA moet zich niet rijk wanen omdat de PvdA-buurman nog armer is geworden. De in 1981 behaalde 48 zetels zijn, gelet op de omstandigheden relatief een succes. Wie het een absoluut succes acht dient zich te realiseren dat het er in 1971 nog 58 waren. In het Noorden waar vanouds het meest trouwe electoraat huist was de tik gevoelig. In Friesland stemde niet alleen 2% op de RPF maar ook 1% EVP. In het zuiden switchten velen naar D'66.

Het is maar om nuchter te blijven. Een partij die zich – dwars tegen alle links/rechts schema's van de Nederlandse politiek – presenteert met de pretentie vanuit het christelijk geloof een belangrijke bijdrage te kunnen leveren aan de benadering van de grote vragen van deze tijd mag er niet mee tevreden zijn dat „het verlies beperkt blijft" of dat ze de „grootste" is.

Zo'n partij moet hard aan haar kwaliteit werken en zijn principiële belijndheid tonen aan al diegenen in de christelijke kerken die voor een dergelijke integere benadering gevoelig zijn en daar misschien wel op wachten.

s. j. h.

CD-addertje

D'66: parkeerbaan of agtbaan?

Nakaarten, een vermakelijk en leerzaam spel

Op weg naar 1985

door dr. A. Veerman

De verkiezingsactie 1985 is vandaag al begonnen. Dit idee behoeft ons (politieke) leven niet van moment tot moment te fixeren, maar we moeten het ons wel bewust zijn. En de consequenties ervan.
Kijk, Den Uyl heeft in 1981 een (oud) koekje van eigen deeg te eten gekregen. Het koekje was wel een beetje „slof" zeiden de mensen bij ons op het platteland. In 1977 was zijn leuze: kies de minister-president. Nu, die hebben we gekozen, maar niet in 1977. Au.
Hoe komt het – daar gaat het verhaal primair over – dat bij deze verkiezingen de poppetjes zo in het centrum van de belangstelling stonden? Misschien niet volledig anders dan vroeger, maar wel meer dan vroeger. Daar zijn meerdere oorzaken voor te noemen.
Ik denk dan in de eerste plaats aan die gekozen minister-president, een streven dat past in een politieke tweedeling die niet van Nederlandse bodem is. Ik zou wensen, dat de PvdA nu eindelijk eieren voor haar geld koos. Zich bewust werd van het overduidelijke feit dat ons nationale stelsel meer pluriform is. Dat het geen meerderheid kent, gegroepeerd rond de PvdA. Dat is een heilloze gedachte, waarvan de PvdA zelf al bijna vier jaar lang de kwade vruchten geplukt heeft en ook nu zou kunnen plukken, als niet anderen zo verstandig zijn ons (en de socialisten) daarvoor te behoeden.
Daarbij komt nog de even heilloze polarisatie-gedachte, die door de linkse politieke profeten tot leidend principe is verheven. Naast de grote polarisatie tussen Den Uyl tegen Van Agt kwam daar nog bij de kleine polarisatie van Wiegel tegen Terlouw, oude tegen nieuwe liberalen, waarin (dit tussen haakjes) Wiegel de laatste weken heel wat punten gescoord heeft; hij beheerst het politieke spel inderdaad tot in de finesses.
En dan is er de macht van het medium, de invloed van de T.V. Die mensen kennen zo langzaam aan de kracht van hun „wapen". Zij zien het over de grenzen volop; vanzelfsprekend (het is hun vak en het zijn goede vaklui) introduceren zij ook hier methodes, die zij elders toegepast zien. Zij willen het plaatje – het ietwat folkloristische plaatje als aardige randversiering (Meindert Leerling leende zich daar goed voor; en een breiende juffrouw; en Fred van der Spek ook een prijs) – maar overigens geconcentreerd in enkele, spoedig stereotype geworden figuren. Liefst met een zo simpel mogelijke probleemstelling. Zo werkt de politiek anno 1980 en zo zal zij wel blijven werken.

Ideeën tijdig inbrengen

Daar zitten, voor wie politiek een heel serieuze zaak vindt, wel onplezierige kanten aan; maar het heeft geen zin te vechten tegen deze keiharde bierkaai. Het is niet goed, als de strijd meer om personen gaat dan om ideeën, programs. Maar de t.v. brengt ook over vier jaar zeker primair personen; dat kan gewoon niet anders.
Als het bij ons om de ideeën gaat – en dat gaat het – dan zullen wij die tijdig en op een passende manier moeten inbrengen. Vier jaar lang. Beetje bij beetje, slok voor slok. Bouwen aan ons image: wat is dat eigenlijk, een christendemocratische, een Evangelische politiek! In de tachtiger jaren! Daar is best een verhaal over. Dat moeten we brengen; altijd weer.
En dan geen traditionele christelijkheden, geen achterhoedegevechten voor verloren zaken – uit de oude doos. Nee, voorhoedegevechten, zaken, nieuwe zaken, die wij op onszelf, op ons eigen luie vlees bevechten moeten. En op datzelfde luie vlees bij onze geloofsgenoten. Dat kan. Wij hebben zeker de mensen, die het voortouw kunnen nemen, katholieken en protestanten. Laat de partij het in goede banen leiden, vanaf heden. Wij hebben de P.P.A.C.[1]) gehad, goed bedoeld, maar verkeerd uitgevoerd. Te weinig voorhoede. Nieuwe punten, geloofspunten, die ook (speciaal) jongeren toespreken. Ze vragen erom. Ik wil wat concreet worden; anders blijven het slagen in de lucht.
Dat het kan – daarvan is voor mij een duidelijk voorbeeld Siewerd Bruins Slot. In zijn (jongere) politieke jaren heeft hij ons van een erg nationalistisch denktrant afgeholpen, ons Europees, Atlantisch leren denken.
En na '63 heeft hij op allerlei terrein nieuwe doelen gewezen. En wat de ontwikkelingssamenwerking betreft hebben we van het begin af aan in het voorste gelid gelopen, ik denk: mee dank zij Barend Biesheuvel.
Zo ligt er ook vandaag het een en ander. Wij moeten natuurlijk van de atoombom af. Ik denk niet op de manier van het IKV. Maar het moet wel! Dat moet ons gewoon een voortdurende zorg zijn.
En dan het hele complex van ontwikkelingen rond huwelijk en gezin; de positie van de vrouw daarbij, ook in de samenleving. De gedachte dat alleen een traditionele benadering een normatieve is, is echt al te simpel. Er is een ontwikkeling aan de gang (al jaren) die ook normen wil kennen, maar ook andere vormen. Hoe vertalen we dat in onze politiek?
En, om nog één complex te noemen, de hele serie-vraagstukken naar aanleiding van mensenrechten, minderheden, apartheid. Daar hebben wij toch ons eigen, bijbels-geïnspireerd, verhaal over. Dat we dan ook hard moeten (proberen te) maken.
Heb ik teveel gezegd, dat de verkiezingsactie 1985 nu begonnen is? Ja en nee. 't Is niet de verkiezingsactie, die begonnen is. 't Is onze actie van zijn of niet-zijn, zin of geen-zin, traditie of toekomst. Daar hebben we toch samen het CDA voor!

[1]) permanente program advies commissie.

Pinksteren

En uw jongelingen zullen gezichten zien,
en uw ouden zullen dromen dromen:
ja, zelfs op mijn dienstknechten en mijn
dienstmaagden zal ik in die dagen van mijn
Geest uitstorten en zij zullen profeteren.

(uit de Pinkstertoespraak van Petrus
Handelingen 2 vs. 17b, 18.).

gemeente- en provincieprogram gereed

Het partijbestuur heeft begin deze week de tekst van het model gemeente- en provincieprogram 1982–1986 vastgesteld. Begin dit jaar belastte een door het partijbestuur ingestelde commissie, onder voorzitterschap van prof. de Gaay Fortman, zich met de taak om een modelprogram op te stellen.
De partijraad van 20 juni a.s. zal de tekst definitief bekrachtigen. Spoedig daarna zal een gedrukte versie ervan gereedkomen. In diverse gemeenten en provincies is men al gestart met de voorbereidingen voor het opstellen van verkiezingsprogramma's t.b.v. de verkiezingen van Raden en Staten die volgend voorjaar zullen plaatsvinden.
Het in dit nummer afgedrukte ontwerpmodel-program wil een handreiking bieden aan het CDA-kader dat op gemeente en provinciaal niveau belast is met het samenstellen van de verkiezingsprogramma's.
Het gaat om een handreiking. De diverse suggesties en benaderingswijzen zijn niet uitputtend en geven niet altijd pasklare antwoorden. Elke gemeente en provincie moet een op zijn specifieke situatie toegesneden programma opstellen en tot nadere invulling komen van de handreikingen die dit model biedt.
Vanwege de fusie en verkiezingscampagne is de behandeltijd van dit ontwerpmodelprogram korter dan anders het geval geweest zou zijn. Daarom is ook besloten tot publikatie in dit ledennummer, zodat géén afzonderlijke verzending naar de partijafdelingen behoeft plaats te vinden. (zie pagina 31 en verder).

Dezer dagen ontvangen de besturen van de kamerkringen en gemeentelijke afdelingen bericht over de wijze van behandeling i.v.m. de voorbereiding van de partijraad van 20 juni a.s.

Amendementen op dit ontwerp dienen uiterlijk 16 juni op het CDA-secretariaat te zijn. De resterende tijd is nodig voor pre-advisering, waarover het partijbestuur op 19 juni zal besluiten.

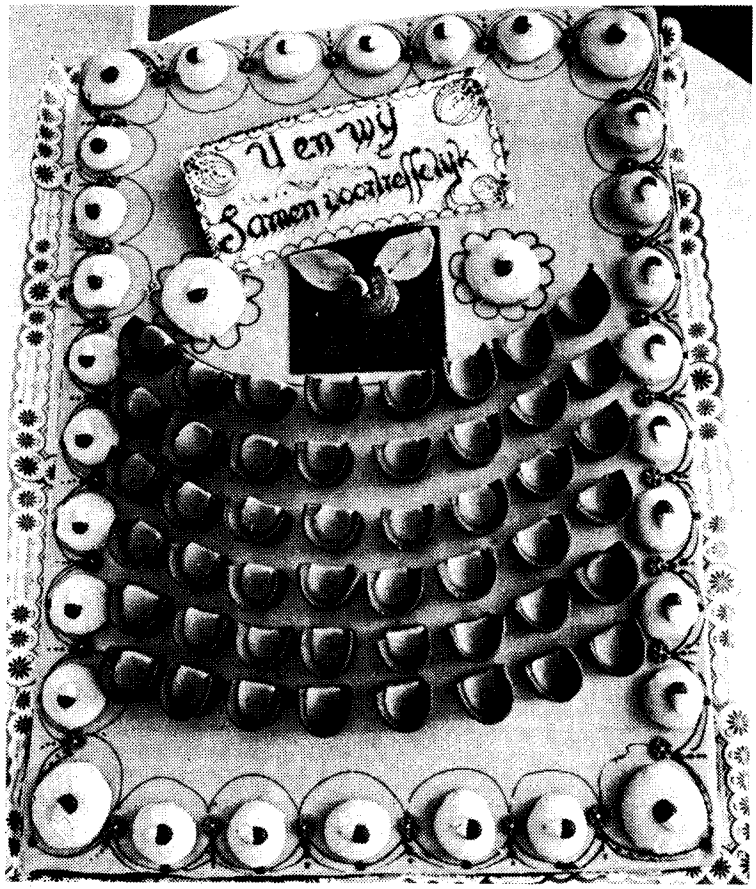

Daags na de verkiezingen door reclamebureau N.P.O. aangeboden: een taart met 48 zetels (foto Meyer)

commentaar

Het snoeven van Maurice de Hond

Eens in de maand gingen de harten van politici sneller kloppen. De enquête van de Rooie Haan. De barometer die goed of slecht weer voor een politieke partij voorspelde. De hele ambiance van deze voorspellingen van de verkiezingsuitslag straalde een grote stelligheid uit. Zo groot was de aanhang nu en daarmee basta. Op zich kan het gedurende de jaren voor landelijke verkiezingen best een aardige graadmeter zijn zulke verkiezingsonderzoeken. Maar de vertaling naar zetels toe en de toenemende stelligheid waarmee naar mate de verkiezingen naderen door Maurice de Hondt wordt geopereerd is nauwelijks wetenschappelijk verantwoord.
Toch speelden deze voorspellingen een grote rol. Ondanks het verlies van twee zetels voor de VVD en één zetel voor het CDA toonden beide partijen een redelijk grote tevredenheid. Dat komt omdat deze uitslag opgehangen werd aan de laatste voorspellingen die een groter verlies aangaf voor beide partijen. Het wordt tijd dat deze ballon wordt doorgeprikt. Want wat kwam Maurice de Hondt als supervoorspeller zaterdag jl. in de Rooie Haan mededelen? Dat hij in de voorspellingen vóór de verkiezingen waarschijnlijk het CDA voortdurend te laag heeft gewaardeerd, vooral door de wat gemakkelijke stemgedragingen in het Zuiden. Daarmee hebben veel CDA'ers zich ten onrechte vele weken ongerust gemaakt over grote te vrezen verliezen. Dat moet ons te denken geven. Daardoor zou wellicht een te groot gevoel van tevredenheid ontstaan bij onszelf, als zou één zetel verlies gezien alle voorspellingen toch een meer dan redelijk resultaat zijn. En voortaan moeten voorspellers van de uitslag bescheidener opereren. Terwille van hun eigen geloofwaardigheid.

CD-addertje

De Koning en de Koningin samen aan 't werk: dat moet wel een nationaal kabinet worden.

Uiteenlopende verkiezingsuitslag over het hele land

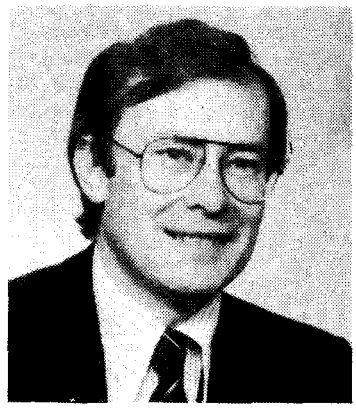

door J. Dzsingisz Gabor

Dat een enquête nog geen verkiezingsuitslag is werd op 26 mei bewezen. De opkomst bleek heel anders dan voorspeld. Ook werd op deze dag definitief afgerekend met het fabeltje dat een grote opkomst altijd gunstig zou zijn voor de PvdA. Het verschil waarmee het CDA de race met de PvdA won is opmerkelijk groot en werd in geen enkele enquête voorspeld. Het aantal jongeren dat op het CDA stemde was in tegenstelling tot alle negatieve voorspellingen even groot als het aantal dat afzonderlijk op de andere grotere partijen stemde. De PvdA verloor weliswaar 2 à 3 zetels aan klein links (PSP, CPN) maar het belangrijke verlies van deze partij, 3 à 4 zetels ging ter rechter zijde naar D'66, hetgeen ook al niet verwacht werd.
Zoals ik in mijn artikel van 9 mei in dit blad veronderstelde verloor het CDA niet zo zeer stemmen aan andere partijen, maar aarzelde op dat moment nog een groot aantal CDA stemmers. Kennelijk zijn wij in de laatste fase van de campagne er in geslaagd deze stemmers te motiveren CDA te stemmen.

Opkomst-theorie onder het mes

Sedert enkele jaren betoog ik dat het voorspellen van het gevolg van een grote dan wel lage opkomst niet zo eenvoudig is als men u in brede kring wil laten geloven. Niet het landelijke opkomstcijfer is belangrijk (afgezien van de wens van alle goede democraten om een zo hoog mogelijke opkomst te hebben) maar het verschil in opkomst tussen de verschillende typen gemeenten. Als bijvoorbeeld het verschil tussen de grote steden en het platteland groter wordt is dat altijd gunstig voor het CDA. Deze verkiezingen hebben de juistheid van deze stelling, na de Europese verkiezingen, andermaal bewezen.
Enige nuancering rond de algeheel ingeburgerde maar nu gelogenstrafte opkomst-theorie is dus gewenst.
Het verschil in opkomst tussen de plattelandsgemeenten, het verstedelijkt platteland (relatief veel CDA kiezers) en de opkomst in de grote steden (waar de PvdA relatief sterk is) is verder uit elkaar gelopen dan bij vorige verkiezingen.

Het verschil in opkomst tussen de plattelandsgemeenten en de grote steden was in 1977 7,1%. Dit verschil is nu 9,1% geworden, hetgeen toch echt wel een positieverslechtering van de PvdA tot gevolg heeft gehad.

CDA stak gunstig af in de randstad en Zeeland

In de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland verloor de PvdA verreweg het meest, 7,1 respectievelijk 6,7%. Dit verlies ligt aanzienlijk boven het landelijk gemiddelde verlies van 5,5%. De PvdA had in deze provincies meer dan elders last van een wat lagere opkomst en van de kleinere partijen ter linker zijde.
In deze twee provincies, waar 38% van de Nederlandse stemmers woont, heeft het CDA de beste resultaten geboekt. Het verlies is beperkt tot 0,2 respectievelijk 0,9%. Den Haag is daarbij de enige stad boven de 100.000 inwoners waar het CDA bovendien werkelijk winst heeft geboekt. Ook in de omliggende gemeenten, Rijswijk, Leidschendam en Wassenaar heeft het CDA winst geboekt. Er zijn tevens goede resultaten geboekt in Den Helder, Bloemendaal, Bussum en Hilversum. Hoewel Zeeland niet bij de randstad mag worden ingedeeld moet hier worden vermeld dat de verkiezingsuitslag voor het CDA in deze provincie net zo goed was als in Noord-Holland.

Gelijke achteruitgang CDA en PvdA in het noorden

In de provincies Groningen, Friesland en Drenthe hebben het CDA en de PvdA ongeveer even sterk aan terrein verloren. De RPF en de EVP scoorden in deze provincies het dubbele van hun landelijke gemiddelde. Het valt aan te nemen dat deze stemmen ten koste van het CDA zijn gegaan. Opvallend sterk is het verlies van het CDA in Friesland (4,2%), een verlies dat zelfs boven dat van de PvdA ligt. Friesland is overigens de enige provincie waar de VVD enigszins gewonnen heeft.

Verandering van de aanhang per partij t.o.v. 1977 in %

	PvdA	CDA	VVD	D'66
Groningen	−3,1	−2,9	−0,9	+4,4
Friesland	−4,1	−4,2	+0,5	+5,5
Drenthe	−3,1	−2,3	−0,4	+4,9
Overijssel	-4,1	-1,9	0,0	+5
Gelderland	−4,9	−1,1	−0,6	+5,4
Utrecht	−5,6	−1,6	−0,2	+4,8
Noord-Holland	−7,1	−0,2	−0,5	+5
Zuid-Holland	−6,7	−0,9	−0,1	+5,9
Zeeland	−5,4	−0,4	−0,3	+5,5
Noord-Brabant	−5,3	−1	−1,2	+6,2
Limburg	−4,7	−1,3	−2,1	+7,9

De VVD handhaaft zijn positie in het midden van het land

De VVD heeft de meest gunstige resultaten behaald in Overijssel, Gelderland en Utrecht. Hier was de achteruitgang van het CDA meer dan gemiddeld maar in middelgrote plaatsen als Barneveld, Putten, Rhenen heeft het CDA toch winst geboekt.

D'66 de winnaar in het Zuiden

In Noord-Brabant en in Limburg heeft D'66 meer dan proportioneel winst geboekt. Echter niet ten koste van de PvdA of het CDA. Neen, hier heeft de VVD een veer moeten laten ten gunste van de jonge liberalen of zoals men D'66 gezien zijn aanhang ook zou kunnen noemen, de gematigde socialisten.
Het is interessant te zien dat het CDA in plaatsen als Roosendaal, Helmond, Oss en Venlo winst heeft geboekt, terwijl het CDA in Breda gelijk bleef.

Verschil in opkomst per type gemeente in 1977 en in 1981

	plattelands gemeenten		stedelijk platteland		forensen gemeenten		steden tot 100 000		grote steden		landelijke opkomst	
	'77	'81	'77	'81	'77	'81	'77	'81	'77	'81	'77	'81
opkomst in %	91,5	91,4	88,9	88,5	89,9	86	87,1	86,2	84,5	82,3	87,6	86,1
verschil t.o.v. het landelijk gemiddelde	+3,9	+5,3	+1,4	+2,4	+2,4	−0,1	−0,4	−0,1	−3,2	−3,8		

(vervolg van pagina 6)

Vrouwen bepaalden het verschil tussen CDA en PvdA

Het is van oudsher bekend dat het CDA meer vrouwen dan mannen onder zijn kiezers telt. Ook nu weer zou het verkiezingsresultaat niet zijn behaald zonder de overweldigende steun van de vrouwelijke stemmers.

Stemgedrag mannen en vrouwen in % van het totaal+

	man	vrouw
CDA	28,6	31,7
PvdA	28,2	27,7
VVD	19,1	16,16
D'66	11,8	11,8

+ ontleend aan het Intomarkt onderzoek.

Het belangrijk groter aantal vrouwen dat op het CDA heeft gestemd dan op de PvdA was goed voor een verschil van iets meer dan 3 zetels in de Tweede Kamer.

Conclusies:

- het grote verschil tussen de verkiezingsuitslag in de randstad van de PvdA (slecht) en het CDA (goed) heeft er toe geleid dat het CDA overduidelijk de grootste werd;
- het verschil in opkomst heeft uiteindelijk ten gunste van het CDA gewerkt, daar met name in die gemeenten waar het CDA relatief sterker is de opkomst groter was;
- gelet op het grote aantal twijfelaars in eigen kring en gelet op de verkiezingsuitslag staat vast dat het CDA in de laatste fase van de verkiezingscampagne er in geslaagd is de eigen aanhang te motiveren om op het CDA te stemmen;
- het meer dan proportioneel op het CDA stemmen van vrouwen heeft een gunstig effect gehad dat gelijk staat aan ongeveer drie kamerzetels;
- het CDA en de PvdA hebben evenveel verloren in de noordelijke provincies. Dit is deels het gevolg van het optreden van de RPF en deels het gevolg van het optreden van de EVP;
- de VVD heeft in Limburg en Noord-Brabant belangrijk terrein verloren aan D'66, maar zijn positie in Midden-Nederland gehandhaafd;
- het CDA heeft weliswaar terrein verloren op het platteland, maar heeft in vele middelgrote en grotere steden zijn positie versterkt;
- in feite laten deze verkiezingen een aan 1977 tegenovergesteld beeld zien. In 1977 wonnen de drie grote partijen 17 zetels. De drie grote partijen verloren nu 12 zetels terwijl de kleinere partijen even veel sterker werden. Een van de kleinere van toen begint nu ook aanspraak te maken om bj de grotere te horen.

De moraal:
Men zal moeten leren leven met nog meer onzekerheden dan voorheen.

commentaar

Het machtswoord van Schmidt en Genscher

Sommigen suggereren wel eens dat de modernisering van de kernwapens waarover in Nederland zo'n heftige politieke strijd heeft gewoed en mogelijk weer gaat woeden, in het buitenland niet begrepen wordt. Zelfs niet door daar als progressief bekend staande partijen. Het is typisch Nederland dat weer de dominee van de wereld wil spelen. Het land dat met het vingertje wijst, zo wordt dan gezegd. Maar zie, het toch niet als revolutionair bekend staande West-Duitsland kent twee partijen waar de modernisering van kernwapens in West-Europa even omstreden is als in de meeste grotere partijen in Nederland. Genscher en Schmidt moesten zelfs dreigen met aftreden om het „nee" tegen de modernisering van kernwapens in hun partijen te voorkomen.
Wij willen dit slechts constateren. Alleen maar om aan te tonen dat Nederland zich voor zo'n politieke discussie over kernwapens niet hoeft te schamen.

Verklaring partijbestuur over formatie

Het partijbestuur van het CDA, bijeen in zijn vergadering op 1 juni 1981 te Utrecht:
1. spreekt zijn dank uit aan allen in de partij die hebben bijgedragen tot het verkiezingsresultaat van onze partij. Dat geldt in het bijzonder lijsttrekker Van Agt;
2. onderschrijft de verklaring van het Dagelijks Bestuur d.d. 27 mei jl. over de verkiezingsuitslag, inclusief de daarin genoemde en door het congres vastgestelde formatiecriteria;
3. heeft met voldoening kennisgenomen van de aanwijzing door H.M. de Koningin van de heren De Koning en Lubbers tot informateur met de opdracht „de mogelijkheden te onderzoeken van de vorming van een kabinet dat mag vertrouwen op een zo breed mogelijke steun in de volksvertegenwoordiging";
4. is van oordeel dat er niet gestreefd dient te worden naar de totstandkoming van een zogeheten nationaal kabinet en evenmin naar een kabinet dat mede afhankelijk is van gedoogsteun van kleine partijen;
5. is van opvatting dat de bij de komende besprekingen betrokken partijen zich open en constructief dienen op te stellen en verwerpt derhalve het op voorhand onbespreekbaar maken door de betrokken partijen van eigen programmapunten;
6. acht het voor de hand liggend dat uit de grootste partij in het toekomstige kabinet de minister-president voort moet komen;
7. acht voorts een voortvarend verloop van deze kabinetsformatie geboden en roept alle betrokken partijen op daartoe hun bijdragen te leveren;
8. spreekt tenslotte het vertrouwen uit, dat de heer Van Agt als onderhandelaar van het CDA erin zal slagen de opvattingen van het CDA-verkiezingsprogram in voldoende mate te doen weerspiegelen in het toekomstige regeeraccoord.

Een christen met toekomstvisie telt dubbel

Vier pakketten Bijbelstudies naar lezingen van ir. D.J. Christiaanse.

Eerste pakket: 1. De naam boven alle naam *f* 5,-; 2. 32. Geloofsmannen *f* 4,-; 3. Genade en waarheid *f* 4,-; 4. 14 Brieven aan Paulus (2e druk) *f* 5,-; 5. Het jaar 2000 *f* 3,-; 6. Gods geheimenissen *f* 3,-; 7. Christus in de Psalmen en de Profeten *f* 4,-; 7 tegelijk slechts *f* **14,-.**

Tweede pakket: 1. Overdenkingen over de vier evangeliën, 144 blz. *f* 6,-; 2. De Heilige Geest woont in ons *f* 3,-; 3. Lichtend uitzicht op morgen *f* 3,-; 4. De geestelijke wapenrusting *f* 3,-; 5. De kerkgeschiedenis in vogelvlucht *f* 4,-; 6. De gemeente van Christus *f* 2,-; 7. Het gebed *f* 3,-; 7 series gelijk *f* **12,-. Beide pakketten *f* 25,-.**

Derde pakket: Alle boeken van het N. Testament, 5 delen, 604 blz. *f* 15,-.
Vierde pakket: Alle boeken van het O. Testament, 1.100 blz. *f* 15,-.
UNIEK AANBOD: Alle 4 pakketten *f* 35,-.

Alles franko na girostorting op 1793613 Bijbelcursus Oudewater P.B. 44.

De opmars van het eigen gelijk – ofwel de triomf van de schijnduidelijkheid

In feite is het onmogelijk binnen anderhalve week na de verkiezingsuitslag reeds in te gaan op de vraag welke motieven van de kiezers deze hebben bepaald. Immers, er is nog maar een beperkte hoeveelheid informatie voor het beantwoorden van deze vragen voorhanden. En bij de hier aan de orde zijnde vragen gaat het in wezen om de onderstromen van het kiezersgedrag waarover onderzoeksmateriaal voorlopig ontbreekt.

Hetzelfde moet geconcludeerd worden over de recente gebeurtenissen in de verkiezingscampagne. Het is thans niet bekend welke effecten o.a. de debatten tussen de lijsttrekkers, de emoties van Wiegel voor de TV en de wijze van campagne voeren door de PvdA, hebben gehad.

Het is gebruikelijk dat overtuigde aanhangers van een partij in dergelijke gebeurtenissen hun eigen opvattingen bevestigd zien; het gaat echter vooral om de niet-meer-overtuigde kiezer.

Wat u dan ook door mij krijgt voorgeschoteld is niet meer dan een keuze uit de indrukken, opgedaan in een zeer actief tegen de politieke gebeurtenissen van de laatste jaren aankijken, in het licht van de verkiezingsuitslag. Ik wil dit doen aan de hand van het thema dat boven dit artikel is geplaatst; de opmars van het eigen gelijk. Naar mijn stellige indruk kan bij een analyse van de politieke ontwikkelingen van de zeventiger jaren niet aan dat begrip voorbij worden gegaan. Het beginpunt ligt in feite eerder, namelijk in de zestiger jaren. Toen ontstond de roep naar meer duidelijkheid. De oude ideologische verschillen tussen de bestaande partijen zouden hebben afgedaan, en door nieuwe staatkundige en politieke verhoudingen zouden de kiezers meer invloed op het regeren van Nederland krijgen. Deze inzet is mislukt, maar wel blijft het streven naar duidelijkheid allesbeheersend.

Het gevolg is echter geweest dat steeds sterker actuele twistpunten zowel binnen als tussen de partijen de aandacht gingen trekken. Het gelijk van de eigen partij of van de eigen club binnen de partij wordt steeds meer richtinggevend. Het leidt in feite tot ingewikkelde besluitvormingsprocessen binnen de grote partijen, tot het bedenken van steeds weer nieuwe strategieën, het vaststellen van wezenlijke beleidsuitgangspunten of strijdpunten, en het voortdurend hameren op het links-rechts-schema. Omdat het onderling verkeer sterker een „strijdkarakter" krijgt worden de coalitie-mogelijkheden minder. En van grote betekenis is de zaak die voor de kiezer wel zo ingewikkeld is geworden als vroeger terug te brengen tot enkele actuele zaken. Daarbij is het een noodzakelijke voorwaarde de beeldvorming van de kiezers over de andere partijen te beïnvloeden.

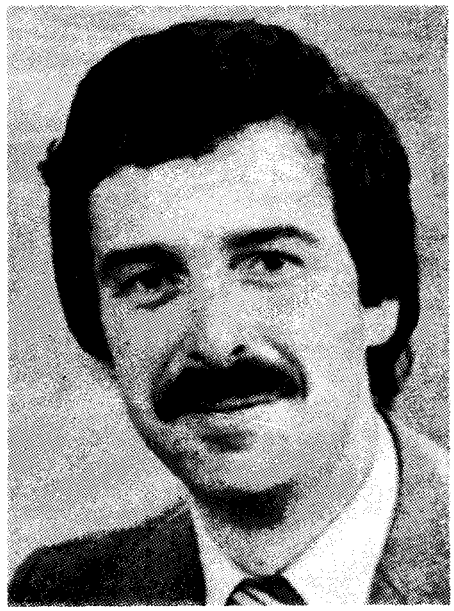

door drs. Wout Haeser

Veel van deze ingrediënten waren in de afgelopen verkiezingscampagne te onderkennen. De oorzaken moeten echter mede in de jaren daarvoor gezocht worden.

De verkiezingsuitslag van 1977

Een van de belangrijkste verklaringen voor de verkiezingsuitslag van nu moet daarom in de vorige aflevering gezocht worden. Immers, door de verkregen winst kon de PvdA in het verlengde van de toen gevoerde campagne niet meer de juiste politieke verhoudingen recht doen, omdat dit tot grote interne spanningen leidde (congresuitspraken e.d.). De kiezer had gesproken en het CDA moest zich er maar bij neerleggen dat de PvdA het voor het zeggen zou krijgen in Nederland. De uitkomst van die strategie, is bekend. De PvdA verdween in de oppositie, bezield met maar één gedachte: dat tweede Kabinet-Den Uyl, dat komt er toch. De verkramptheid en de schijnduidelijkheid die erop gericht was het regeerkasteel weer te veroveren heeft deze partij echter niet het gewenste resultaat gebracht. Verlies zowel naar links (PSP, CPN en PPR) als naar rechts (D'66). De vraag tot wat voor type partij de PvdA zich in de komende tijd zal ontwikkelen is dan ook van niet geringe betekenis. Zal deze partij echt verantwoordelijkheid willen dragen met alle lusten – maar in de huidige omstandigheden vooral ook de lasten – daarvan, of kan de geest van de ver doorgevoerde duidelijkheid en profileerlust niet meer in de fles? Voorshands profiteert D'66 van de labiele positie waarin de PvdA zich heeft gemanoeuvreerd. Het is nog te vroeg om te voorspellen of deze partij zich heeft ontwikkeld tot een van de politieke hoofdstromen van Nederland, of dat deze partij toch alleen maar een „redelijk alternatief" blijft. Door de omvang die deze partij bij deze verkiezingen heeft gekregen, kunnen de woordvoerders ervan niet meer volstaan met een kritisch commentaar met een vriendelijke ondertoon over het gedoe van anderen. De verkiezingsuitslag van 1977 stelde deze partij daartoe nog in de gelegenheid.

De omvang die D'66 in 1981 heeft verworven verplicht deze partij middenin de arena te gaan, en onder het licht van die schijnwerpers valt elke fout op! Dan zal ook blijken hoe moeilijk het is staande te blijven in de opgeklopte links-rechts-verhoudingen. Daarbij moet vanzelf ook rekening gehouden worden met de positie van de VVD, die een en andermaal te kennen heeft gegeven de enige politieke uitdrukking van het liberale erfgoed te willen zijn. Deze partij is beter uit de stembus gekomen dan nog niet zo lang geleden was voorspeld bij de opiniepeilingen. Daarmee zijn we tegelijk bij een andere belangrijke factor in het geheel aangeland.

De rol van de opiniepeilingen

Waarom worden er op de momenten dat er geen verkiezingen zijn eigenlijk opiniepeilingen gehouden. Naar mijn mening is hier sprake van een gevaarlijke vermenging van nieuwsgierigheid, wetenschappelijkheid en machtspolitiek. Voortdurend moet op wetenschappelijk verantwoorde wijze nagegaan worden hoe de verhoudingen tussen de machtsblokken zich wijzigen. Doen „we" het goed en hoe staat het met „hen". Ook hier kan de schijnduidelijkheid van grote invloed zijn. Naarmate de barometers beter of slechter staan is het in de publieke opinie meer of minder mogelijk bepaalde beleidsmaatregelen te nemen.

Het is wel vaker gezegd, maar het moet nog maar eens herhaald worden. Niet zozeer is belangrijk of de opiniepeilers gelijk of ongelijk hebben gekregen, maar wel welke processen daardoor op gang zijn gebracht.

Ik heb namelijk niet de behoefte en evenmin de reden om betrouwbaarheid van de enquetes aan te vechten. Wel gaat het er om wat doen we met zulke gegevens. Mijn bezwaar is dat door de voortdurende aandacht voor de relatieve sterkte van partijen nog sterker bevorderd wordt dat in het politieke proces maar selectief wordt inge-

(vervolg op pagina 9)

(vervolg van pagina 8)

gaan op beleidszaken. Uiteindelijk kan een dergelijke politisering alleen maar leiden tot ontpolitisering. Ik schrijf een deel van de matheid in de verkiezingscampagne dan ook hier aan toe. En gezien de weerstand die aan alle zijden opborrelt als het CDA zich weer eens niet wil voegen in de traditionele links-rechtsschema's, zal de partij ook aan dit soort verschijnselen aandacht moeten blijven geven.

Het definitieve totstandkomen van het CDA

De verkiezingsuitslag was voor het CDA niet spectaculair. Ten opzichte van de vorige kamerverkiezingen het verlies van één zetel. Overigens moet niet te snel worden voorbijgegaan aan het feit dat de teruggang t.o.v. 1978 (Staten- en Raadsverkiezingen) groter is. Indien deze ontwikkeling zich ook volgend jaar zal manifesteren, moet gerekend worden met een teruglopend zeteltal in provinciale staten en gemeenteraden.
Een belangrijke gebeurtenis die ik van invloed acht op de verkiezingsuitslag is het totstandkomen van het CDA als één partij. In 1977 deden de drie bestaande partijen in federatief verband voor de eerste keer met 1 lijst mee. Voor het eerst werd de teruglopende trend van de drie oude partijen gestopt, en een winst van 1 zetel geboekt. Veel kiezers gaven het CDA toen het voordeel van de twijfel. Verder was er in de uitgebrachte voorkeursstemmen nog een duidelijke binding aan de oude partijen te constateren.

Wat er daarna gebeurde is is niet weinig. Er werd een coalitie gesloten met de VVD, Voor een groot deel van de CDA-kiezers tweede keus, voor niet weinigen maar moeilijk te verteren. De spanningen tussen fractie en kabinet, binnen de fractie (de loyalisten) en binnen de partij (Niet Bij Brood Alleen) zijn niet gering geweest. Uiteindelijk haakte een groep m.n. voormalige AR-leden af bij de fusie, en werd de EVP opgericht. Het onbehagen over de onduidelijkheid van het CDA, waarvan alom wordt beweerd dat deze zich ontwikkelt tot een kleurloze centrumpartij en de wens tot het innemen van een geprononceerd standpunt inzake kernenergie en atoombewapening, versterkten in belangrijke mate het onthechtingsproces.

Noch de oproep van Prof. Goudzwaard om deze keer aan de EVP een stem te geven, en evenmin het vergaand overeenstemmen van de EVP-benadering van de hiervoor genoemde vraagstukken met die van de kerken, hebben het resultaat opgeleverd waar men op hoopte.

Ik stel dit zonder enig leedvermaak vast omdat ik deze verbrokkeling betreur. Maar ik zie in deze uitslag toch ook weer een bevestiging van het feit dat er voor een linkse, christelijke partij geen plaats is. Veel van de potentiële kiezers zitten reeds bij PPR, PvdA en D'66. In bredere zin moeten echter de effecten van het verschijnsel, dat vele christenen die veranderingen in de samenleving nastreven zich niet in het CDA zeggen thuis te voelen, niet worden onderschat. Het recruteringsveld van het partijkader wordt namelijk gaandeweg smaller en met name op den duur kan het CDA daardoor ongemerkt behoudender worden. Een ontwikkeling die door anderen, die in het totstandkomen van het CDA een verslechtering in de eigen machtspositie ervoeren, niet zonder genoegen zal worden gadegeslagen èn uitgebuit.

Meer succes was er voor de RPF. Ik verklaar het succes van deze partij vooral structureel, dat houdt dus in dat deze partij geen eendagsvlieg zal blijken te zijn. Er is rond de Evangelische Omroep een beweging gaande die zich op verschillende terreinen openbaart. Lectuurvoorziening, conferentieoorden, toogdagen, evangelisatiewerk e.d., dit alles geeft de indruk van een alom actief bezig zijn. De keuze van een duidelijke representant uit deze beweging, de EO-medewerker Meindert Leerling is mede van invloed op het succes. Men is erin geslaagd ontevreden voormalige trouwe- AR- en CH- kiezers te trekken, dat blijkt wel uit de uitslagen uit de Noordelijke provincies alsook in traditionele protestantse plaatsen. Deels is er ook sprake van het politiek bewust maken van mensen uit de Pinkster- en volle Evangelie-richtingen. De doorslag heeft echter de abortuskwestie gegeven. Dat heeft deze partij in principiële zin de gelegenheid gegeven zich principieel te profileren tegenover het CDA. Dat andere onderdelen van het programma, o.m. het sociaal-economische , eerder een afspiegeling zijn van de vrije markteconomie dan van de christelijk-sociale gedachte is maar bijzaak gebleken. Ook hier dus een opmars van het eigen gelijk en de schijnduidelijkheid, en ik benadruk nog maar eens dat deze ontwikkeling in deze hoek van het protestantisme niet onderschat moet worden.

Tenslotte

Het CDA heeft altijd kunnen rekenen op een groot deel trouwe kiezers. Dat is ook deze verkiezingen weer gebleken ondanks de afbrokkelingstendensen aan beide zijden van de partij die de aandacht vragen. Bepalend in de komende tijd zal zijn welke positie anderen het CDA in het politieke krachtenspel willen opdringen, en met welke positie wijzelf genoegen zullen nemen. De opgave om in de huidige situatie èn de grootste partij te blijven èn tegelijk een principiële christen-democratische partij te blijven is niet gering.

Dat laatste houdt voor mij in dat de partij zal moeten blijven benadrukken dat voor wie het Evangelie richtsnoer voor het politiek handelen is, de centrumpositie in het links-rechts schema onaanvaardbaar is. Liever daarom onduidelijk genoemd, dan de luxe van de schijn-duidelijkheid van het centrum.

De auteur is beleidsmedewerker bij de centrale directie Volkshuisvesting bij het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

CDA cursusweek voor jongeren

Politieke onderwerpen, vaardigheidstraining, recreatie waaronder sport-activiteiten, dat zijn de ingrediënten voor de cursusweek welke de Stichting Kader- en Vormingswerk voor jongeren uit het CDA organiseert.

Door de cursus lopen twee centrale lijnen: de **politieke lijn** begint met de grondslag van het CDA en de daaruit ontleende politieke uitgangspunten. Alle volgende vaak politiek actuele zaken die aan de orde komen, worden steeds getoetst aan die grondslag en uitgangspunten. De **vaardigheidslijn** start met de bestudering van vergadermethoden, hoe deze beter te doen verlopen en wat er aan de eigen inbreng kan worden verbeterd. Een en ander wordt dan in een rollenspel of op een andere manier getraind.

Wij willen ons vooral richten op die jongeren, die op een of andere manier in de jongerenorganisatie of in de partij reeds aktief zijn. In het totaal zullen niet meer dan 25 deelnemers aan deze week kunnen meedoen.

Voor de duidelijkheid
alle condities nog even op een rijtje:
– Aankomst zondag 5 juli 1981 tussen 18.00 uur en 18.30 uur; vertrek in de loop van zaterdag 11 juli 1981.
– Plaats: Conferentie- en vergadercentrum „De Spaarnberg" te Santpoort.
– Deelname: jonge CDA leden tot 30 jaar.
– Kosten: reiskosten voor rekening van de deelnemers, deelnemersbijdrage *f* 100,– per persoon.

Inschrijven door het invullen van bijgaande inschrijfbon. Na inschrijving zal een bevestiging worden toegezonden met de volledige agenda van de week en het nodige cursusmateriaal.

Inschrijfbon CDA-cursusweek Santpoort

Naam: .....

Voornaam: .....

Adres: .....

Plaats: .....

Leeftijd: .....

Lid van: CDA, CDJA★)

Beroep, studie: .....

★) doorhalen wat niet van toepassing is.

Nog geen deelnemersbijdrage overmaken.
Deze bon zenden aan:
Stichting Kader- en Vormingswerk CDA
Dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag

Voor nadere informatie 070-924461

Zo stemden de provincies op 26 mei

Provincie Groningen

Inwoners: 1-1-'81: 556.856

	KAMER 1977 perc.	KAMER 1977 stemmen	KAMER 1981 perc.	KAMER 1981 stemmen
OPKOMST = GELDIG	**88,5**	**343664**	88,5	359149
PVDA	42,4	145782	39,3	141012
CDA	24,3	83539	21,4	76893
VVD	14,3	49355	13,4	48173
D'66	4,4	14999	8,8	31662
SGP	0,3	950	0,2	785
PPR	1,9	6470	2,2	8037
CPN	4,3	14685	4,1	14741
GPV	4,0	13757	3,7	13355
PSP	1,3	4396	2,6	9348
RVP (BP)	0,7	2281	0,2	647
DS'70	0,6	1940	0,4	1486
OVERIGEN	1,5	5510	3,7	13073
SPECIFICATIE OVERIGEN 1981				
RKPN	0,1	515	0,1	382
LN	–	–	0,1	205
SP	0,3	917	0,4	1360
RPF	0,8	2891	1,7	6160
R'81	–	–	0,0	78
IKB	–	–	0,0	131
NVU	0,2	861	0,2	628
CP	–	–	0,1	159
EVP	–	–	1,1	3885
SOS	–	–	0,0	85
OV. PART. 77/78	0,1	326	–	–

Provincie Friesland

Inwoners: 1-1-'81: 589.241

	KAMER 1977 perc.	KAMER 1977 stemmen	KAMER 1981 perc.	KAMER 1981 stemmen
OPKOMST = GELDIG	**91,1**	**350025**	91,1	374338
PVDA	37,3	130718	33,2	124297
CDA	37,4	131075	33,2	124275
VVD	12,3	42995	12,8	47685
D'66	4,4	15318	9,5	35607
SGP	0,9	3019	0,8	2930
PPR	1,3	4484	1,8	6589
CPN	1,5	5279	1,7	6184
GPV	1,6	5527	1,4	5332
PSP	0,7	2641	1,7	6371
RVP (BP)	0,6	2170	0,1	472
DS'70	0,6	2001	0,4	1266
OVERIGEN	1,4	4798	3,4	13330
SPECIFICATIE OVERIGEN 1981				
RKPN	0,1	402	0,1	227
LN	–	–	0,0	113
SP	0,1	300	0,1	459
RPF	0,9	3189	2,1	7811
R'81	–	–	0,0	112
IKB	–	–	0,0	66
NVU	0,2	585	0,1	467
CP	–	–	0,0	125
EVP	–	–	1,0	3864
SOS	–	–	0,0	86
OV. PART. 77 78	0,1	322	—	—

Provincie Drenthe

Inwoners: 1-1-'81: 421.589

	KAMER 1977 perc.	KAMER 1977 stemmen	KAMER 1981 perc.	KAMER 1981 stemmen
OPKOMST = GELDIG	**90,5**	**252913**	90,9	270128
PVDA	41,5	105022	38,6	104319
CDA	27,1	68551	24,8	66989
VVD	18,2	46148	17,8	48032
D'66	4,4	11239	9,3	25094
SGP	0,4	973	0,3	824
PPR	1,4	3468	1,6	4374
CPN	1,2	3087	1,3	3510
GPV	1,8	4622	1,6	4298
PSP	0,6	1488	1,3	3389
RVP (BP)	1,3	3263	0,3	765
DS'70	0,6	1420	0,4	1006
OVERIGEN	1,5	3632	2,7	7528
SPECIFICATIE OVERIGEN 1981				
RKPN	0,2	373	0,1	183
LN	–	–	0,0	122
SP	0,2	422	0,2	512
RPF	0,7	1823	1,5	4116
R'81	–	–	0,0	43
IKB	–	–	0,0	36
CP	–	–	0,1	152
EVP	–	–	0,8	2297
SOS	–	–	0,0	67
OV.PART. 77 78	0,4	1014	—	—

Provincie Overijssel

Inwoners: 1-1-'81: 1.027.579

	KAMER 1977 perc.	KAMER 1977 stemmen	KAMER 1981 perc.	KAMER 1981 stemmen
OPKOMST = GELDIG	**91,5**	**604059**	90,7	639951
PVDA	31,0	187374	26,9	171983
CDA	39,6	238885	37,7	241551
VVD	13,2	79698	13,2	84436
D'66	4,2	25593	9,2	59013
SGP	2,9	17422	2,8	17910
PPR	1,3	7859	1,5	9702
CPN	1,1	6516	1,1	6710
GPV	2,2	13231	2,1	13217
PSP	0,5	3171	1,2	7692
RVP (BP)	1,2	7508	0,2	1523
DS'70	0,4	2665	0,3	2122
OVERIGEN	2,4	14137	3,8	24092
SPECIFICATIE OVERIGEN 1981				
RKPN	0,4	2107	0,2	1124
LN	–	–	0,1	319
SP	0,2	1337	0,3	1714
RPF	1,5	9295	2,4	15367
R'81	–	–	0,0	172
IKB	–	–	0,0	85
NVU	0,2	1062	0,1	941
CP	–	–	0,1	359
EVP	–	–	0,6	45
SOS	–	–	0,0	166
OV.PART. 77 78	0,1	336	–	–

Provincie Gelderland

Inwoners: 1-1-'81: 1.695.350

	KAMER 1977 perc.	KAMER 1977 stemmen	KAMER 1981 perc.	KAMER 1981 stemmen
OPKOMST = GELDIG	**89,4**	**1007016**	85,0	1061934
PVDA	30,9	310582	26,0	276557
CDA	35,5	357732	34,4	365620
VVD	17,2	173519	16,6	176316
D'66	4,8	48328	10,2	108268
SGP	3,7	37216	3,4	35793
PPR	1,7	17498	2,1	22617
CPN	0,6	5890	0,8	8110
GPV	0,7	7388	0,5	5506
PSP	0,9	8955	2,1	22125
RVP (BP)	1,4	13908	0,3	2701
DS'70	0,6	5482	0,4	4144
OVERIGEN	2,0	20518	3,2	34177
SPECIFICATIE OVERIGEN 1981				
RKPN	0,4	3625	0,2	1798
GMO	–	–	0,0	90
LN	–	–	0,0	576
SP	0,4	4400	0,4	4561
RPF	0,9	9476	1,7	17951
R'81	–	–	0,0	113
IKB	–	–	0,0	242
NVU	0,2	2265	0,2	1948
CP	–	–	0,1	655
WWB	–	–	0,0	85
EVP	–	–	0,6	6018
SOS	–	–	0,0	140
OV.PART. 77 78	0,1	752	–	–

Provincie Utrecht

Inwoners: 1-1-'81: 907.799

	KAMER 1977 perc.	KAMER 1977 stemmen	KAMER 1981 perc.	KAMER 1981 stemmen
OPKOMST = GELDIG	**88,4**	**530980**	87,4	560274
PVDA	28,2	149639	22,6	126320
CDA	30,5	162194	28,9	161961
VVD	22,1	117577	21,9	122933
D'66	6,6	35075	11,4	63698
SGP	3,2	17245	3,0	16616
PPR	1,9	9827	2,5	14105
CPN	0,9	5012	1,4	8076
GPV	1,6	8385	1,4	7726
PSP	1,3	6859	2,5	14213
RVP (BP)	0,7	3486	0,1	767
DS'70	0,7	3839	0,6	3288
OVERIGEN	2,3	11842	3,7	20571
SPECIFICATIE OVERIGEN 1981				
RKPN	0,4	2034	0,2	1178
LN	–	–	0,1	363
SP	0,5	2591	0,4	1990
VP	–	–	0,0	96
RPF	0,9	4790	1,8	9840
R'81	–	–	0,1	332
IKB	–	–	0,0	159
NVU	0,3	1525	0,3	1836
CP	–	–	0,2	1059
EVP	–	–	0,6	3546
SOS	–	–	0,0	172
OV.PART. 77/78	0,2	902	—	—

Provincie Noord-Holland

Inwoners: 1-1-'81: 2.315.649

	KAMER 1977 perc.	KAMER 1977 stemmen	KAMER 1981 perc.	KAMER 1981 stemmen
OPKOMST = GELDIG	**86,9**	**1410820**	85,0	1414329
PVDA	35,4	499375	28,3	399843
CDA	22,9	323507	22,7	320527
VVD	21,8	306799	21,3	301087
D'66	7,3	102609	12,3	174527
SGP	0,5	6877	0,4	6271
PPR	2,1	30260	2,4	33655
CPN	4,5	63725	5,3	74438
GPV	0,4	5724	0,3	4065
PSP	1,5	20975	3,5	49555
RVP (BP)	0,6	8539	0,1	2104
DS'70	1,2	16572	1,0	13743
OVERIGEN	1,8	25858	2,4	34654
SPECIFICATIE OVERIGEN 1981				
RKPN	0,4	6012	0,2	3550
PVR	–	–	0,0	498
LN	–	–	0,1	1290
SP	0,2	2450	0,2	2853
VP	–	–	0,0	384
RPF	0,4	5771	0,8	4196
R'81	–	–	0,1	796
IKB	–	–	0,0	329
CP	–	–	0,4	5471
PLN	–	–	0,1	943
WWB	–	–	0,0	115
EVP	–	–	0,4	6171
SOS	–	–	0,1	800
KP	–	–	0,0	183
NEP	–	–	0,0	75
OV.PART	0,8	11625	–	–

Provincie Zuid-Holland

Inwoners: 1-1-'81: 3.106.572

	KAMER 1977 perc.	KAMER 1977 stemmen	KAMER 1981 perc.	KAMER 1981 stemmen
OPKOMST = GELDIG	**87,1**	**1858894**	85,3	1885988
PVDA	37,9	704940	31,2	588013
CDA	24,6	457111	23,7	447859
VVD	19,9	370380	19,8	3733322
D'66	6,1	112645	12,0	226106
SGP	3,8	69802	3,5	66163
PPR	1,5	27820	1,7	31238
CPN	1,3	24592	1,9	53423
GPV	0,8	14790	0,7	12314
PSP	0,8	15193	1,8	34805
RVP (BP)	0,4	8315	0,2	2983
DS'70	0,9	16454	0,8	14849
OVERIGEN	2,0	36852	2,7	52912
SPECIFICATIE OVERIGEN 1981				
RKPN	0,3	5193	0,2	3368
PVR	–	–	0,0	135
LN	–	–	0,1	1848
SP	0,2	3996	0,3	6321
VP	–	–	0,0	99
RPF	0,6	11772	1,4	26005
R'81	–	–	0,0	195
IKB	–	–	0,0	529
CP	–	–	0,1	2612
WWB	–	–	0,0	86
EVP	–	–	0,6	11061
SOS	–	–	0,0	654
OV.PART. 77/78	0,9	15891	–	–

Provincie Zeeland

Inwoners: .-1-'81: 351.648

	KAMER 1977 perc.	KAMER 1977 stemmen	KAMER 1981 perc.	KAMER 1981 stemmen
OPKOMST = GELDIG	**88,2**	**204530**	87.6	216799
PVDA	32,6	66609		58949
CDA	29,9	61051		63996
VVD	17,3	35432		36952
D'66	4,4	9059		21467
SGP	8,4	17145		17283
PPR	1,5	3135		3859
CPN	0,4	890		1580
GPV	1,6	3370		2635
PSP	0,5	926		2438
RVP (BP)	1,0	2127		447
DS'70	0,6	1125		848
OVERIGEN	1,8	3661		6345
SPECIFICATIE OVERIGEN 1981				
RKPN	0,3	678	0,2	313
LN	–	–	0,1	141
SP	0,1	186	0,1	279
RPF	1,0	1966	1,9	4063
R'81	–	–	0,1	103
IKB	–	–	0,0	33
CP	–	–	0,1	281
EVP	–	–	0,5	1069
SOS	–	–	0,0	63
OV.PRT. 77 78	0,4	831	–	–

Provincie Noord-Brabant

Inwoners: 1-1-'81: 2.070.978

	KAMER 1977 perc.	KAMER 1977 stemmen	KAMER 1981 perc.	KAMER 1981 stemmen
OPKOMST = GELDIG	**85,5**	**1136778**	84,9	1223831
PVDA	28,8	327059	23,6	289332
CDA	43,7	496553	42,7	522670
VVD	15,7	178933	14,5	177065
D'66	5,0	56471	11,2	136704
SGP	0,5	5817	0,5	5955
PPR	1,6	18031	1,9	23241
CPN	0,6	6447	0,9	10673
GPV	0,2	1869	0,1	1621
PSP	0,8	8785	1,9	23517
RVP (BP)	1,1	12080	0,3	3230
DS'70	0,4	5248	0,4	4385
OVERIGEN	1,6	19485	2,0	25438
SPECIFICATIE OVERIGEN 1981				
RKPN	0,5	5759	0,3	3980
LN	–	–	0,1	1173
SP	0,5	6393	0,6	8026
RPF	0,1	1595	0,3	4083
R'81	–	–	0,0	128
IKB	–	–	0,0	252
NVU	0,2	2635	0,3	3241
CP	–	–	0,1	857
WWB	–	–	0,0	433
EVP	–	–	0,2	2229
SOS	–	–	0,1	1036
OV. PART 77/78	0,3	3103	–	–

Provincie Limburg

Inwoners: 1-1-'81: 1.071.642

	KAMER 1977 perc.	KAMER 1977 stemmen	KAMER 1981 perc.	KAMER 1981 stemmen
OPKOMST = GELDIG	**83,1**	**595263**	83,4	635960
PVDA	30,1	179194	25,4	161332
CDA	44,6	265498	43,3	275099
VVD	14,7	87566	12,6	80079
D'66	3,3	19564	11,2	71147
SGP	0,1	312	0,1	562
PPR	1,9	11432	1,9	12284
CPN	1,1	6693	1,1	6710
GPV	0,1	456	0,1	571
PSP	0,8	4447	1,6	10023
RVP (BP)	1,0	6092	0,3	1781
DS'70	0,4	2575	0,3	1815
OVERIGEN	1,9	11434	2,1	14567
SPECIFICATIE OVERIGEN 1981				
RKPN	1,1	6494	0,8	5165
GMO	–	–	0,1	804
LN	–	–	0,4	2388
SP	0,2	1409	0,3	2218
RPF	0,1	322	0,1	758
R'81	–	–	0,0	145
IKB	–	–	0,0	143
NVU	0,2	1335	0,2	1230
CP	–	–	0,0	323
WWB	–	–	0,0	216
EVP	–	–	0,1	651
SOS	–	–	0,1	526
OV.PART 77/78	0,3	1874	8	8

van de partijvoorzitter

Doorgaan

Onze partij maakt een tevreden indruk. Duizenden mensen hebben zich ingezet voor een goed verkiezingsresultaat. Dat alleen al is waardevol. Samen actief voor het goede doel, dat werkt. Daar is behoefte aan in een jonge partij. De wijze waarop Dries van Agt de kar heeft getrokken heeft erg inspirerend gewerkt. Ook dat is iets om blij mee te zijn. En de verkiezingsuitslag was voor het CDA boven verwachting; althans boven de verwachting van de opiniepeilers. Bijzondere pluspunten: één: de stabilisering van onze positie in de grote steden, twee: de veel grotere aanhang onder de jonge kiezers dan was voorspeld en drie: we werden de grootste, en hoe. Allemaal prima!

Toch is het goed om even naar de andere kant van de medaille te kijken, het beeld te completeren van onze startpositie voor de volgende ronde. Er is terecht gezegd, dat de christen-democratie nog nooit zo'n lage score heeft gehad bij de kiezers. Geen dramatische teruggang, maar wel één, die we in de gaten moeten houden. Waar schieten we in werfkracht tekort en hoe komt dat.

Nadere analyse

Een nadere analyse van de verkiezingsuitslag kan ons veel leren. We zijn als CDA eigenlijk alleen ten opzichte van de PvdA echt goed uit de bus gekomen. De VVD heeft net als wij een klein verlies geleden. D'66 heeft z'n positie in het algemeen, en ook ten opzichte van ons versterkt. Van de kleine concurrerende firma's hebben RPF en EVP kiezers bij ons weggesnoept. Nogmaals, alleen onze positie ten opzichte van de PvdA is aanmerkelijk versterkt; wat natuurlijk verheugend is, maar waarmee onze plaats in het politieke krachtenveld maar ten dele is geschetst.
Wij zullen echt veel aandacht moeten schenken aan de wijze, waarop we als beginselpartij wervend bezig kunnen zijn.
De keuze van een christelijke politieke partij, wordt namelijk steeds minder vanzelfsprekend, steeds minder automatisch, steeds minder een vast bestanddeel van een levensstijl, waarbij ook horen kerklidmaatschap, christelijk onderwijs, een christelijke krant, een christelijke vakorganisatie enzovoorts.
Het maatschappelijk instrumentarium, waarvan mensen met een christelijke levensovertuiging zich bedienen, wordt veel minder éénvormig, vandaar dat de **a** van appèl in de naam van onze partij dik onderstreept moet worden. De keuze voor de christen-democratische richting in de politiek zal steeds minder een traditionele worden en steeds meer een bewuste. Daar moeten we ons op instellen bij onze campagne die natuurlijk gewoon door moet gaan.

Stevige basis

Daarbij behoeven we gelukkig niet als een soort gewichtslozen stuurloos om ons heen te graaien. Integendeel we kunnen opereren vanuit een stevige basis. De partij is er, heeft z'n karakter bevestigd, heeft in grote eensgezindheid campagne gevoerd, heeft informateurs in het veld, die open, snel en degelijk werken, zoals de partij dat graag ziet; goed voor het land bovendien.
Kortom, de partij heeft redenen genoeg om tevreden te zijn. Er is een stevige basis gelegd. De vaart zit erin en moet erin blijven.

Piet Bukman

Politiek? Kom nou! Les 4

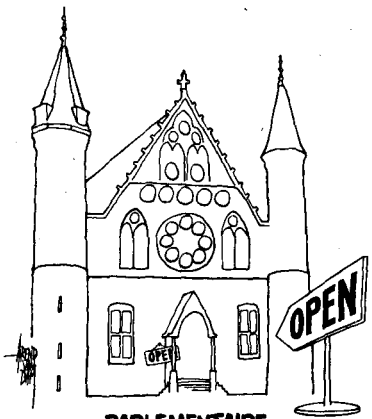

PARLEMENTAIRE DEMOCRATIE en VERKIEZINGEN

Nieuwe lesbrief uit!

Parlementaire democratie en verkiezingen

In deze lesbrief wordt het ontstaan en de werking van ons parlementaire stelsel en ons kiesstelsel beschreven. De in de lesbrief opgenomen discussievragen en opdrachten maken het de gebruiker mogelijk op eigen wijze met de stof bezig te zijn.

Bestellingen

Eén lesbrief kost *f* 3,– per exemplaar.
Bij meerdere afname geldt een aanzienlijke korting:
- 2 t/m 3 lessen *f* 2,50 per exemplaar
- 4 t/m 5 lessen *f* 2,00 per exemplaar
- 6 t/m 7 lessen *f* 1,75 per exemplaar
- 8 en meer lessen *f* 1,50 per exemplaar

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 3966745 ten name van Stichting Kader- en Vormingswerk CDA, Den Haag, m.v.v. gewenste les en aantal.

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

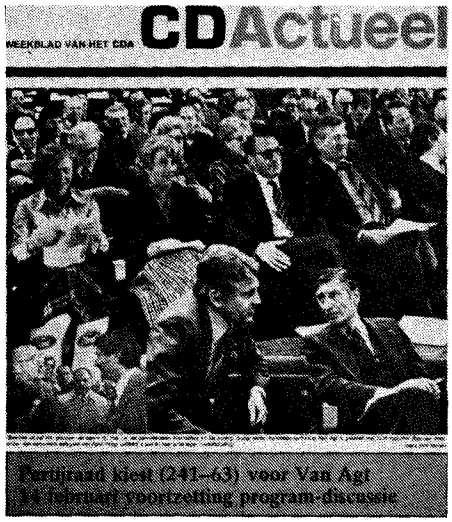

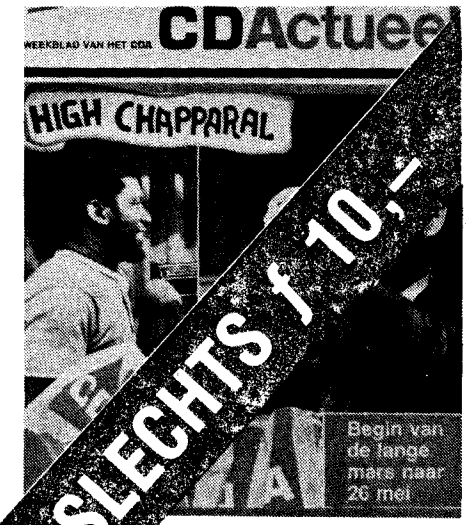

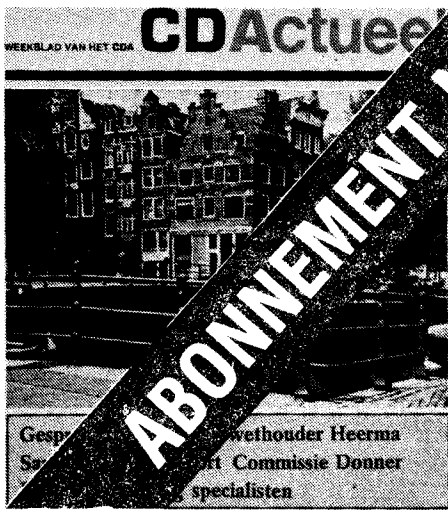

ABONNEMENT NU SLECHTS ƒ 10,–

DRIES VAN AGT:
CDActueel
lees ik iedere week graag

PIET BUKMAN:
Dries van Agt heeft gelijk

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: ..... Woonplaats: .....

☐ abonneert zich op het CDA-weekblad **CDActueel** (ƒ 39,– per jaar, voor 1981 nu slechts ƒ 10,–)

☐ abonneert zich op **CDActueel** en komt in aanmerking voor gereduceerd tarief. Dit geldt voor jongeren tot 25 zonder eigen inkomen.

☐ wenst een machtigingskaart te ontvangen voor automatische giro-afschrijving van het abonnementsgeld.

Wilt u in het betreffende hokje een kruisje zetten. Stuur nog géén geld. U krijgt een acceptgirokaart toegezonden.

Als lid krijgt u nu 1 keer per vier weken CDActueel al als zogenaamd ledenblad. Dat is natuurlijk mooi meegenomen. Maar wel drie nummers te weinig om goed op de hoogte te blijven en de zaken goed te kunnen volgen.

CDActueel groeit als kool

CDActueel

- weekblad van het CDA
- met nieuws, commentaren en interviews
- met analyses, achtergronden en beschouwingen
- over politieke en maatschappelijke ontwikkelingen
- op Europees, landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau

CDActueel

- voor iedereen van het CDA
- of gewoon voor iedereen die politiek bij wil blijven
- in een handzaam magazine formaat
- iedere week weer
- en goedkoop ook nog

Kies dus vandaag voor

CDActueel

Telefoon 070-924461

Of stuur de bon op in een envelop (zonder postzegel) naar
CDA
Antwoordnummer 1700
2500 XK Den Haag

Nieuwe fractie voor het eerst bijeen

Ruggesteun voor Dries van Agt

Sinds enkele weken is de CDA Tweedekamerfractie uitgebreid met een extra voorlichter: Ton Huijssoon. Voor CDActueel zal hij wekelijks een parlementair overzicht verzorgen. Ditmaal uitgebreid aandacht voor de nieuw-gekozen CDA-fractie.

Daags na de verkiezingen kreeg lijsttrekker en fractievoorzitter Van Agt de steun van de fractie in nieuwe samenstelling voor zijn voorstel om aan Koningin Beatrix te adviseren één of twee informateurs van CDA-huize te benoemen. Een advies dat – zoals bekend – inmiddels royaal is gehonoreerd door de benoeming van de fractieleden Lubbers en De Koning tot informateur. Van Agt lichtte woensdagmiddag 27 mei uitvoerig zijn voorstel aan de fractie toe en kreeg daarna mandaat, om uitgaande van de informateur(s) uit eigen kring zijn werk verder te doen. Het geven van het groene licht aan de nieuwe fractieleider Van Agt sloot woensdagmiddag 27 mei een vergadering af, die uiteraard wat het verloop betreft afweek van een „normale" fractievergadering. Nieuwgekozen kamerleden zochten hun plaats in de fractiekamer en een aantal stoelen werd bezet door demissionair geworden ministers en staatssecretarissen, die drie maanden lang zowel op de kamerzetel als op de ministersstoel mogen zitten.

Lijst één

De aanwezigheid van tv-camera's en journalisten in de gang bij de fractiekamer onderstreepte eveneens het bijzondere karakter van de eerste vergadering van de fractie in nieuwe samenstelling. Lijsttrekker Van Agt kreeg van Steef Weyers een verkiezingsplakkaat met zijn naam er op, waarop het cijfer twee was vervangen door een één. Dat gaf eigenlijk het beste weer hoe de stemming tijdens die eerste vergadering was: tevredenheid over het minieme verlies van één zetel, en blijdschap over het gegeven dat het CDA in de Tweede Kamer nu de grootste fractie vormt.

Voortouw

Hoe belangrijk dat is, maakte Van Agt in zijn eerste toespraak tot de fractieleden al duidelijk. Hij onderstreepte dat de verkiezingsuitslag betekent dat het CDA bij de (in)formatie het voortouw neemt. De nieuwe fractievoorzitter begon zijn inleiding overigens met zelf zijn tevredenheid over de uitslag niet onder stoelen of banken te steken en hij dankte dan ook iedereen die aan dit eindresultaat heeft meegeholpen.

Terug naar de informatie. De CDA-fractie vindt dat op grond van de verkiezingsuitslag één of twee informateurs van CDA-huize aan het werk moeten, hetgeen dus inmiddels is gebeurd. De fractieleider wees er op dat zij in ieder geval de mogelijkheden dienen te onderzoeken van een kabinet op een zo breed mogelijke parlementaire basis. Daarbij moet de enorme probleemsituatie op sociaal-economisch vlak allereerst zeer duidelijke aandacht krijgen.

Tweetal

Het opstellen van een sociaal-economisch plan moet prioriteit krijgen. Het pakket van overige problemen dat een dringende oplossing vraagt rechtvaardigde volgens Van Agt de benoeming van een tweetal.

Lijsttrekker Van Agt toonde zich geen voorstander van de benoeming van een informateur uit D'66-kring. Het aantal zetels dat deze partij heeft gehaald – 17 – geeft daartoe geen aanleiding.

Nadat een groot aantal fractieleden een bijdrage had geleverd tot de discussie die daarna ontstond, kon Van Agt tenslotte de discussie afronden en vaststellen dat zijn voorstel meer dan de ruime ondersteuning kreeg.

Rijstebrijberg

De gang van zaken daarna is inmiddels onderwerp van brede belangstelling en bekendheid geworden, maar het is aardig hier op te merken dat Van Agt die ruime ondersteuning kreeg én dat inmiddels twee fractieleden doende zijn zich als informateur door de rijstebrijberg van problemen heen te worstelen. Zoals te doen gebruikelijk aan het begin van de nieuwe zittingsperiode moest er een aantal verkiezingen plaats hebben voor ondermeer het fractiebestuur. De fractie werkte zich hier in een bijzonder vlot tempo doorheen. Het oudste lid in jaren, Mommersteeg, presideerde de vergadering. In de volgorde van het alfabet namen de kamerleden hun plaats in.
Na de stemmingen maakte voorzitter Mommersteeg plaats voor zijn „opvolger" Van Agt, die samen met enkele overige leden van het fractiebestuur – zie voor de samenstelling elders – zijn plaats achter de bestuurstafel innam.
Twee nieuwkomers in de fractie, Ria Oonen en Frans Wolters, konden al tijdens de vergadering de ether in: ze kregen een interview ter introductie voor de Regionale Omroep Zuid, dit voor de luisteraars in hun Limburgse thuisbasis.

Samenstelling nieuwe Tweede Kamerfractie

(Zie ook het foto-overzicht van alle CDA Tweede Kamerleden)

In de Tweede Kamerfractie van het CDA heeft een groot aantal nieuwe leden hun plaats ingenomen. Voor een deel zijn de nieuwe leden oude bekenden omdat enkele ministers en staatssecretarissen uit het thans demissionaire kabinet tevens lid van de fractie zijn geworden. De 48 leden tellende fractie ziet er in nieuwe samenstelling als volgt uit;

A. van Agt, Groesbeek; J. de Koning, Voorschoten; G. van Leijenhorst, Garderen; R. Lubbers, Rotterdam; R. van den Toorn, Zevenbergen; J. de Ruiter, Naarden; H. Eversdijk, Heinkenszand; mw. M. Gardeniers-Berendsen, Leiden; mw. J. Kraaijeveld-Wouters, Heerhugowaard; W. Deetman, Gouda; G. Braks, St. Michielsgestel; H. de Boer, Velsen-Zuid; C. van Dijk, Rotterdam; M. van Vlijmen, Heemstede; P. van der Linden, Nuth; L. de Graaf, Naarden; P. Beelaerts van Blokland, Amstelveen; P. Cornelissen, Best; P. van Zeil, IJsselstein; P. van der Sanden, Rijswijk; mw. G. Cornelissen, Boxmeer; S. Faber, Hardegarijp; S. Dijkman, Berkhout; J. Mommersteeg, Amsterdam; H. van den Broek, Velp; G. van Dam, 's-Gravenhage; G. Gerritse, Soest; J. Krajenbrink, Bleiswijk; A. Hermes, Heiloo; H. Aarts, Tilburg; B. Hermsen, Emmen; F. Wolters, Venlo; M. Beinema, Middelburg; W. Mateman, Aalten; G. Brokx, Teteringen; S. Weijers, Hengelo (Ov.); M. van Amelsvoort, Veldhoven; J. van Houwelingen, Putten; W. de Kwaadsteniet, Rotterdam; B. Hennekam, Prinsenbeek; B. de Vries, Bergschenhoek; mw. C. Evenhuis-van Essen, Amsterdam; A. Frinking, Rijswijk; J. van Noord, Dwingelo; J. de Boer, Lisse; mw. M. Oomen-Ruijten, Maasbracht; J. Gualthérie van Weezel, 's-Gravenhage; mw. H. Janmaat-Abee, Nw. Pekela.

Van Agt als CDA-onderhandelaar op bezoek bij de informateurs Lubbers en De Koning (foto Nick Morelis)

Voor het eerst in de Kamer

Al direct de dag na de verkiezingen zette woensdagmiddag een aantal voor het eerst gekozen kamerleden voet in het kamergebouw voor het bijwonen van de eerste vergadering van de nieuwe Tweede Kamerfracties. De kersverse kamerleden zijn:
R. E. J. M. van den Toorn, M. B. M. J. van Vlijmen, J. G. H. Krajenbrink, F. L. A. J. Wolters, J. van Noord, mevrouw M. G. G. C. Oomen-Ruijten en mevrouw H. Janmaat-Abee

Nieuw bestuur van CDA Tweede Kamerfractie

Lijsttrekker Dries van Agt is tijdens de eerste vergadering van de nieuwe Tweede Kamerfractie van het CDA op 27 mei gekozen tot fractievoorzitter. Ruud Lubbers werd gekozen tot waarnemend fractievoorzitter.
De fractie in nieuwe samenstelling koos daarna vlot de overige leden van het fractiebestuur: Hans de Boer, eerste vice-voorzitter; Gerard van Leijenhorst, tweede vice-voorzitter; Huib Eversdijk, secretaris-penningmeester; en Jan de Koning en Dien Cornelissen als leden.
Voor deze verkiezing was een wijziging nodig in het fractiereglement. Het werd mogelijk een waarnemend voorzitter te verkiezen naast beide vice-voorzitters. Dit kan volgens het reglement, als de voorzitter – zoals nu – tevens minister (of staatssecretaris) is en beide functies gedurende de drie maanden dat dit wettelijk mag samen wil vervullen. De waarnemend fractievoorzitter is dan zijn eerste vervanger. Voornaamste argument voor de reglementswijziging is de continuïteit in het werk.
De tweede kandidaat van de CDA-lijst, De Koning, stelde tijdens de fractievergadering voor De Boer te verkiezen tot vice-voorzitter van de fractie. Ook hier speelde de continuïteit van de werkzaamheden een rol. Bovendien is De Koning minder vaak beschikbaar in verband met zijn demissionaire ministerschap.

(Nog) niet terug in Tweede Kamer

Enkele leden van de fractie van de Tweede Kamer in de oude samenstelling keren (nog) niet terug op hun zetel. Dat komt vooral omdat demissionaire ministers en staatssecretarissen uit het kabinet-Van Agt een kamerzetel hebben ingenomen.
Niet uitgesloten is dat een aantal fractieleden na de formatie naar een departement gaat en dat daarmee een kamerzetel vrij komt, die door één van de niet-gekozenen kan worden bezet.
Nu komen niet terug Virginie Korte-van Hemel, Fred Borgman, Ad Lansink, Henk Couprie, Jan Nico Scholten, Gerard van Muiden, Mieke Andela-Baur, Ton van Baars, Jan Buikema, Joost van Iersel, Ben Bakker, Vincent van der Burg, Walter Paulis en Annemiek van Heel-Kasteel.

Alle 48 CDA-Tweede Kamerleden

A. van Agt

J. de Koning

G. van Leijenhorst

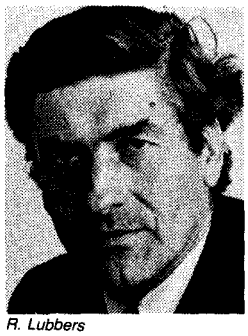
R. Lubbers

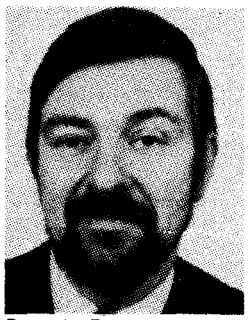
R. van den Toorn

J. de Ruiter

H. Eversdijk

M. Gardeniers-Berendsen

J. Kraaijeveld-Wouters

W. Deetman

G. Braks

H. de Boer

C. van Dijk

M. van Vlijmen

P. van der Linden

L. de Graaf

P. Beelaerts van Blokland

P. Cornelissen

P. van Zeil

P. van der Sanden

mw. G. Cornelissen

S. Faber

S. Dijkman

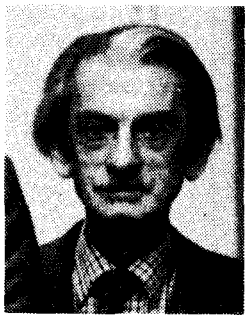
J. Mommersteeg

H. van den Broek

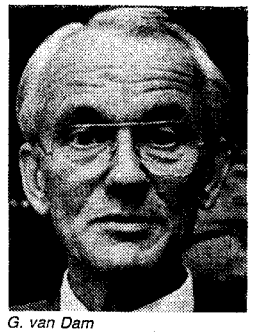
G. van Dam

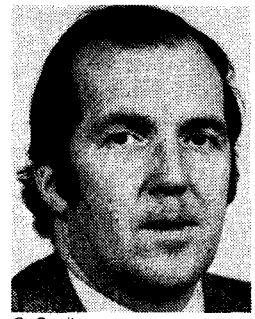
G. Gerritse

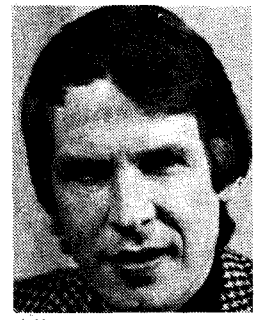
J. Krajenbrink

A. Hermes

H. Aarts

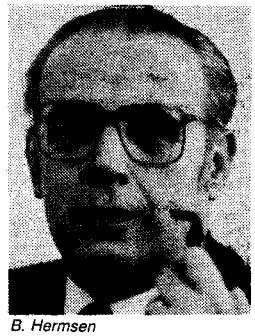
B. Hermsen

F. Wolters

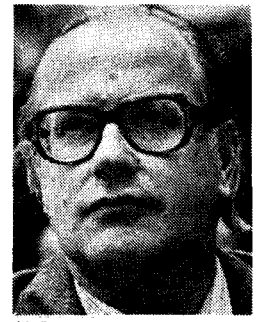
M. Beinema

W. Mateman

G. Brokx

S. Weijers

M. van Amelsvoort

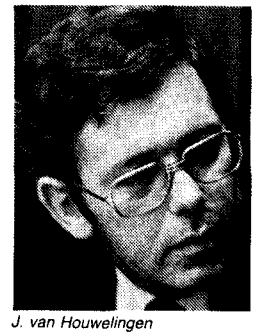
J. van Houwelingen

W. de Kwaadsteniet

B. Hennekam

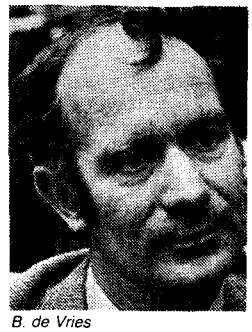
B. de Vries

C. Evenhuis-van Essen

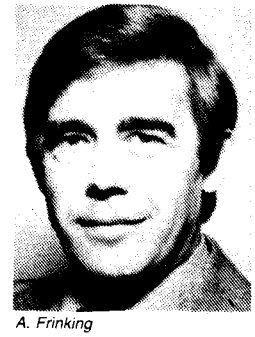
A. Frinking

J. van Noord

J. de Boer

M. Oomen-Ruijten

J. Gualtherie van Weezel

H. Janmaat-Abee

De organisatie van de CDA-Tweede Kamerfractie

door drs. H. Eversdijk

secretaris-penningmeester van de CDA-Tweede Kamerfractie

De dag na de verkiezingen, op woensdag 27 mei , kwam de nieuw gekozen CDA-Tweede Kamerfractie al meteen bijeen. Natuurlijk werd er gesproken over de gunstige verkiezingsuitslag en vanzelfsprekend werd het advies aan de Koningin besproken.
Er werden echter ook een aantal organisatorische zaken geregeld, die voor zo'n grote fractie noodzakelijk zijn.

Fractie reglement

De nieuwe fractie moest eerst het reglement voor de fractie vaststellen. Dat reglement week enigszins af van het vorige en daar moest natuurlijk eerst over worden gestemd. Het is tekenend voor de grote eensgezindheid waarin deze eerste fractievergadering verliep, dat deze reglementswijzigingen, opgesteld door het oude fractiebestuur, vlot werden aangenomen. De belangrijkste wijziging betrof het feit, dat de fractie, naast de beide vice-voorzitters, ook een waarnemend voorzitter kan aanwijzen. Dat kan alleen als de voorzitter ook tegelijk lid is van de regering. Het werk als fractie-voorzitter is zo veelomvattend en het lidmaatschap van de ministerraad ook, dat er om practische motieven alles voor is te zeggen in zo'n geval een waarnemend voorzitter te benoemen.

Fractiebestuur

Op basis van het gewijzigde fractiereglement werd vervolgens het fractiebestuur gekozen, dat er als volgt uitziet:
1) mr. A. A. M. van Agt – voorzitter
2) drs. R. F. M. Lubbers – waarnemend voorzitter
3) H. A. de Boer – eerste vice-voorzitter
4) drs. G. van Leijenhorst – tweede vice-voorzitter
5) drs. H. Eversdijk – secretaris/penningmeester
6) drs. J. de Koning – lid
7) mevr. G. M. P. Cornelissen – lid

De keuze van de leden van het fractiebestuur verliep geheel zonder problemen. Alle leden werden in de eerste stemmingsronde gekozen. Het fractiebestuur vergadert als regel twee maal per week, namelijk op dinsdagmorgen en op donderdagmiddag. De partij-voorzitter, drs. P. Bukman, woont als gast de meeste fractiebestuursvergaderingen bij.

De fractie

De CDA-Tweede Kamerfractie vergadert als regel ook twee maal per week. Dat gebeurt op dinsdag van 11.00 tot 14.00 uur en op woensdag vanaf 17.00 uur. Deze vergaderingen worden gehouden in onze eigen fractiekamer in het hoofdgebouw van de Tweede Kamer. Zoals velen wellicht weten, kent de Kamer een groot aantal commissies. Er zijn vaste commissies en bijzondere commissies. De vaste commissies zijn permanent en vallen in grote lijnen samen met de verschillende departementen. Zo zijn er vaste commissies voor: Binnenlandse Zaken, Buitenlandse Zaken, Economische Zaken, Verkeer en Waterstaat, Kernenergie, Visserij, Landbouw, Defensie, Financiën, Nederlandse Antillen, Handelspolitiek etc.
De CDA-fractieleden, die lid of plaatsvervangend lid van een vaste commissie zijn, vormen met elkaar de CDA-fractiecommissie voor dat betreffende onderdeel. De meeste fractiecommissies vergaderen als regel 1 maal per week of 1 maal per veertien dagen. Alle CDA-fractieleden zijn in principe van 4 à 5 vaste commissies lid. Totaal zijn er in de Kamer 30 vaste commissies. Naast lid van een aantal vaste commissies zijn alle kamerleden ook nog plaatsvervangend lid van 4 à 5 andere vaste commissies.
Naast de vaste commissies kent de Tweede Kamer een groot aantal bijzondere commissies. Op dit moment maar liefst een goede 80! Deze commissies zijn tijdelijk en worden ingesteld om een bepaald onderwerp of een bepaalde nota te behandelen. Zo zijn er b.v. bijzondere commissies voor: Spreiding Rijksdiensten, Waddenzee, Nota Landelijke Gebieden, Grondwetsherziening, Structuurschema Vaarwegen, Integraal structuurplan Noorden des Lands, Minderhedenbeleid, etc.
Alle CDA-Kamerleden zijn van een groot aantal bijzondere commissies lid of plaatsvervangend lid.

Het fractie apparaat

Zo'n grote fractie als de CDA is gebleven, heeft een flinke staf nodig. Totaal zijn er momenteel niet minder dan 32 mensen in vaste dienst van de CDA-Tweede Kamerfractie. Dit aantal zal binnenkort nog kunnen worden uitgebreid. We kennen in onze fractie in feite drie afdelingen te weten:

a. **beleidsafdeling** – hiervan is drs. Hans van Spanning de coördinator
b. **afdeling voorlichting** – hiervan is Gerard van der Wulp de chef
c. **secretariaat** – hieronder vallen de secretaresses, waarvan mevr. Agaath Reuchlin de coördinatrice is

De heer Guido Halleen heeft de functie van ambtelijk secretaris, tevens personeelschef, waardoor hij het totale apparaat organisatorisch, administratief en personeelstechnisch regelt en dus de rechterhand van de secretaris is.

Beleidsafdeling

De beleidsafdeling behoeft nog een nadere toelichting. In totaal hebben we 17 beleidsmedewerkers in dienst, alle op academisch of daarmee gelijk te stellen niveau. Zij zijn vaste medewerker van één of meer fractiecommissies. Deze fractiecommissies zijn administratief gegroepeerd in 5 blokken, die er in grote lijnen als volgt uitzien:
1. SEF: Sociale Zaken, Economische Zaken en Financiën, Handelspolitiek, Midden- en kleinbedrijf en kernenergie
2. BOD: Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking en Defensie
3. WELZIJN: Onderwijs en Wetenschappen, CRM, Volksgezondheid en Milieu, Minderheden, volwassenen-educatie
4. RUIMTE: Landbouw en Visserij, Verkeer en Waterstaat, Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
5. BESTUUR: Justitie, Binnenlandse Zaken, Algemene Zaken, Civiele Verdediging

Al die blokken hebben weer een eigen bloksecretaresse. Het is van veel belang dat onze fractie een stevige beleidsafdeling heeft, om tegenspel te kunnen bieden van hoge kwaliteit, omdat de regering nu eenmaal over een uitgebreid ambtelijk apparaat beschikt.

(vervolg van pagina 18)

Voorlichting

Steeds belangrijker is de afdeling Voorlichting geworden. Daar werken nu konstant vier mensen full-time. Onder leiding van Gerard van der Wulp werken hier verder Ton Huyssoon, Jan de Swart en Cecilia Michel-Tjin A Tsoi. In de verkiezingscampagne hebben velen met één van hen te maken gehad. Zij zijn namelijk volledig ingezet bij deze verkiezingscampagne.
Deze afdeling, maar ook andere medewerkers en medewerksters van de fractie hebben waar mogelijk en nodig actief in de campagne meegewerkt. 't Is voor een politieke fractie van enorm belang om over een enthousiaste afdeling voorlichting te beschikken, dat spreekt vanzelf.

Secretariaat

Tenslotte nog een enkele opmerking over het secretariaat. Vooral in drukke en spannende tijden wordt op deze afdeling onder hoogspanning gewerkt. De telefoon staat nooit stil, er moeten stukken worden gefabriceerd en gedistribueerd, fractieleden moeten worden gewaarschuwd en wat niet al. Deze afdeling is vaak een soort zenuwcentrum van onze fractie, waar het een komen en gaan is van kamerleden, medewerkers en persoonlijke assistenten van kamerleden.

Persoonlijke medewerkers

Hierdoor komen we op de persoonlijke medewerkers van de Kamerleden. Elk Kamerlid mag namelijk een persoonlijk medewerker of medewerkster benoemen. Die mensen zijn in dienst van het betrokken Kamerlid en worden door de Tweede Kamer betaald. Men kan het daarvoor beschikbare bedrag ook gebruiken om voor een deeltijdbaan b.v. twee medewerkers (sters) in dienst te nemen.
Bijvoorbeeld een secretaresse voor vijf halve dagen en iemand die meer inhoudelijk werk doet voor de rest van de tijd. Dat mag het Kamerlid zelf regelen, de fractie heeft daar niets over te vertellen.

Al met al is die CDA-Tweede Kamerfractie een druk bedrijf, waar heel wat om gaat en waar flink wat geregeld en georganiseerd moet worden. Maar we gaan er opnieuw met enthousiasme tegen aan, zeker nu de kiezer ons groot heeft laten blijven!

Partijvoorzitter Bukman Senator

CDA wint één zetel bij Eerste Kamerverkiezingen

Senator Van Hulst: afscheid Eerste Kamer

Leden CDA Eerste Kamerfractie

Herkozen: P. A. J. M. Steenkamp, Eindhoven, F. C. de Jong, Roosendaal. J. J. M. S. Leyten-Wijkerslooth de Weerdesteyn, Tilburg. M. G. G. J. Schreurs, Heerlen. E. L. M. Uijterwaal-Cox, Utrecht. A. J. Kaland, Zoutelande. J. H. Franssen, Hulsberg. R. P. H. Oudenhoven, Almelo. L. C. van Dalen, Den Haag. F. H. von Meijenfeldt, Groningen. W. Netjes, Emmeloord. A. M. van der Werf-Terpstra, Ermelo. A. M. C. V. Groensmit-Van der Kallen, Beverwijk. J. J. Schouten, Voorhout. P. Tjeerdsma, Witmarsum. K. de Vries, Leeuwarden. R. Eijsink, Rotterdam. H. J. A. M. Vrouwenvelder, Den Haag. J. H. Christiaanse, Rotterdam. M. H. G. van Soest-Jansbeken, Arcen. Th. L. M. Thurlings, Wageningen.

Nieuw-gekozen: J. A. H. Hendriks, Oosterbeek, P. Bukman, Voorschoten. W. Albeda, Rotterdam. C. J. Rijnvos, Laren. N. Buijsert, Alphen aan den Rijn. R. J. H. Kruisinga, Wassenaar, W. M. J. Russell, Amsterdam.

Niet-herkozen: J. Achterstraat, Badhoevedorp.

Niet-herkiesbaar: I. A. Diepenhorst, Zeist. J. W. van Hulst, Amsterdam. W. F. de Gaay Fortman, Den Haag. F. H. Terwindt, Nijmegen. H. M. van Kuik, Mierlo.

Zetelverdeling Nieuwe Eerste Kamer

	nieuw	oud	winst/ verlies
CDA	28	27	+1
PvdA	28	26	+2
VVD	12	13	-1
PPR	1	3	-2
D'66	4	2	+2
CPN	1	1	-
GPV	0	1	-1
SGP	1	1	-
PSP	0	1	-1
	75	75	

W. F. de Gaay Fortman: niet terug in Eerste Kamer

Twee actuele brochures

Welzijnspolitiek in gemeente en provincie

De visie van het CDA op welzijn, particulier initiatief en welzijnsbeleid. Een handreiking voor CDA-bestuurders en -kaderleden met het oog op een christen-democratische welzijnspolitiek in gemeente en provincie.
64 pag., *f* 6,50 incl. verzendkosten

Politie, een lokale zorg

Commentaar van de CDA-bestuurdersvereniging op het voorontwerp van een nieuwe politiewet. Een pleidooi voor lokale in plaats van provinciale politie.
62 + VI pag., *f* 6,– incl. verzendkosten
Beide brochures zijn uitgegeven door de CDA-bestuurdersvereniging, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag; tel. 070-924021; postrekening 3930421. Bestellingen bij voorkeur per giro. Bij 6 of meer exemplaren 25% korting.

CD-addertje
RPF: de abortuswet heeft toch twee zetels gebaard.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Gevaarlijk beroep (1)

Politiek vraagt veel van je buitenkant. Het brengt je in gevaar dat je een tweede persoonlijkheid ontwikkelt, een masker opzet, een buitenkant creëert die nuttig en hard is en waarachter je kunt kruipen. Dat is heel slecht voor je persoonlijkheid. Je binnenste verkommert. (Els Veder-Smit in *Elseviers Weekblad*)

Gevaarlijk beroep (2).

In de verkiezingscampagne waren de vier lijsttrekkers van de grote partijen Van Agt, Den Uyl, Wiegel en Terlouw vrije schietschijven voor iedere gestoorde, voor iedere politieke fanaticus die met moordplannen rondliep. Maar vooral Wiegel en Van Agt fungeerde in de campagne als bliksemafleiders voor een brok ongecoördineerde agressie, die gemakkelijk uit de hand had kunnen lopen. (Elseviers Magazine).

Passende stijl

Laten we constateren dat de PvdA nu tot haar normale peil is teruggekeerd en daaraan de hoop verbinden dat dat ook een terugkeer betekent naar een wat duidelijker in de Nederlandse politieke cultuur passende stijl. (*Trouw*).

Met benen op de grond

Het CDA streeft naar een kabinet dat kan steunen op zo breed mogelijke steun in het parlement. In hoeverre dat doel gehaald wordt, zal in belangrijke mate afhangen van de PvdA. Vier jaar geleden viel er niet te praten met de socialisten. Misschien staan ze na de verkiezingsdreun eindelijk met beide benen op de politieke grond. En dat zou dan in ieder geval winst zijn. (*Friesch Dagblad*).

Feit erkennen

Het CDA is er intussen werkelijk als (grootste) partij die voor meerderheidsvorming onmisbaar is en die zich niet door „duidelijke" resoluties of dwingende strategieën laat wegjagen. Dat feit komt zo langzamerhand voor een (desnoods vreugdeloze) erkenning in aanmerking. Erkenning van de werkelijkheid is toch niet depolitiserend en zij sluit op zichzelf politieke strijd toch ook niet uit? (J.M. Bik in NRC/Handelsblad).

Formatie-slag

Van Agt heeft de verkiezingen gewonnen, maar het is de vraag of hij ook de fomatie zal winnen. Vier jaar geleden kwam Den Uyl met tien zetels winst niet in het Catshuis en het gevaar dreigt dat hij nu met negen zetels verlies wel regeringsverantwoordelijkheid krijgt. Wij verwachten dat de VVD, ondanks de bewezen diensten, bij de kabinetsformatie voorlopig aan de kant wordt gezet. (*Elseviers Magazine*).

Niet zo-maar aanschuiven

PvdA-voorzitter Max van den Berg voorspelt een hevig intern debat over oppositievoeren of meeregeren. Wat hem betreft wil de PvdA graag regeren, „maar zo dat onze mensen zeggen: Dáárvoor hebben we Joop gestemd. Ook bij deze uitslag schuiven we niet zomaar aan bij Van Agt. Er zullen geen kernwapens geplaatst worden als de PvdA in de regering zit" (*NRC/Handelsblad*).

Ernstige ontwikkeling

Norbert Schmelzer in De Tijd: Ik vind dat zich in de PvdA een bijzonder ernstige ontwikkeling heeft voltrokken. Als het standpunt van de PvdA in het kabinetsprogramma zou worden overgenomen – bezuinigingen op defensie, het eenzijdig afstoten van nucleaire taken en nu reeds zeggen dat de kruisraketten niet mogen worden geplaatst, dan bewijzen wij de vrede en de ontspanning een bijzonder slechte dienst.

Brandoffers

Het moeilijkste onderdeel is wellicht nog dat het normale formatiewerk in hoge mate wordt bemoeilijkt door de identificatie met personen. Tal van figuren roepen polariserende gedachten op. Het zou daarom wel eens zo kunnen zijn, dat zo'n combinatie alleen maar tot stand kan komen bij een ruime brandoffering van een aantal politieke ambities. (Wim Breedveld in *Trouw*).

Personele problemen

Waar de eerste aanspraak op het premierschap op grond van de verkiezingsuitslag aan Van Agt toevalt, zal de eventuele „welwillendheid" van de huidige premier, n.l. om als eerste man plaats te maken, tot op grote hoogte beslissend zijn voor de oplossing van dit personele probleem. En, zo kan men zich nu al afvragen, welke prijs zou de PvdA daarvoor in de programmatische sfeer en bij de portefeuilleverdeling dan moeten betalen? (*NRC/Handelsblad*).

In afwachting van vertrek

Een compromis: 6-6-3 met CDA-premierschap of 7-6-2 met Terlouw als premier, Van Agt op Buitenlandse Zaken en Den Uyl. . . ? Economische Zaken tegen heug en meug of een fractieleiderschap in afwachting van vertrek uit de politiek. Die laatste variant kan – wellicht evenwijdig daaraan – ook voor Van Agt gelden. Zonder deze beiden zou de politiek verlost zijn van veel oud zeer en moeilijke symboliek. (Volkskrant)

Huiswerk over doen

Wat het zwaarst is moet het zwaarst wegen. En de prijs voor een kabinet CDA, PvdA, D'66 kon wel eens hoog zijn. Het alternatief is echter een minderheidskabinet. En dat zou er wel eens toe kunnen leiden dat de kiezers hun huiswerk spoedig moeten overdoen. (*Trouw*).

Verantwoordelijkheid

De laatste, en misschien de voornaamste reden om te denken aan Terlouw als formateur is de duidelijkheid. Het risico is inderdaad aanwezig dat Nederland binnenkort opnieuw naar de stembus moet. Het is dan uiterst belangrijk voor de kiezers precies te weten wie verantwoordelijk is voor wat. (H.C. Faas in *Trouw*)

Lastige vragen

De CDA-fractie laat Van Agt wel ruimte; men heeft de aanvoerder niet vastgelegd op een keuze voor een kabinet met PvdA, D'66 en CDA. Maar de fractie houdt de vinger aan de pols. Als Van Agt lijkt aan te sturen op voortzetting van de huidige colatie – die vrees bestaat ook bij een aantal CDA-Kamerleden – staat hem ongetwijfeld een aantal heel lastige vragen te wachten. (Volkskrant).

Homogeniteit

Het ontbreken van homogeniteit binnen de fractie over de wenselijkheid een kabinet al of niet te aanvaarden, is niet alleen een bedreiging voor het voortbestaan van dat kabinet, maar kan ook de kiem vormen voor fractie- en partijscheuring. (Mr. P.J. Boukema in *CD-Verkenningen*)

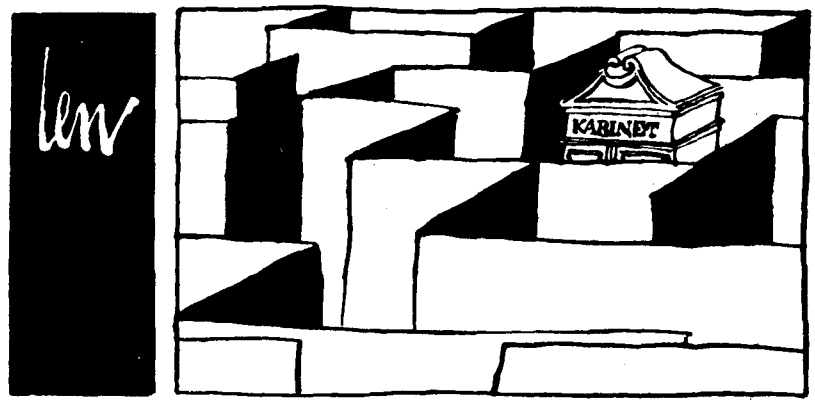

(geknipt uit *Trouw*)

Werkgroepen buigen zich over gevolgen economische teruggang

door Gonnie van der Heijden-van der Eerden

Het leidt geen twijfel: we moeten allemaal een stapje terug, met uitzondering van de echte minima (waarbij meer mensen van één minimum inkomen afhankelijk zijn). Deze dienen onaangetast te blijven.
Tot deze conclusie komen bijna alle 34 werkgroepen.
Over de vragen behorend bij het werkstuk „Economische teruggang aanzet tot een nieuwe levensstijl" door drs. H. Borstlap, bogen zich 242 leden van werkgroepen.
Heel uitgesproken meningen worden ook gegeven over hoe de overheid, in de naaste toekomst met het sociale zekerheidsbeleid aan de gang dient te gaan.
Heel opvallend is dat er slechts in een enkel geval van misbruik van sociale voorzieningen, gewag gemaakt wordt.

Vraag 1, waar gevraagd wordt naar de oorzaken van de economische recessie brengt direct duidelijk aan het licht dat de werkgroepen terugkijkend naar de jaren waarin de welvaart niet op kon, nu toch wel de vinger kunnen leggen op de zere plekken.
Veertien groepen noemen als eerste oorzaak de veel te veel gestegen lonen.
Het opsouperen van het aardgas wordt door zeven groepen naar voren gehaald en het te ver doorvoeren van de sociale voorzieningen vinden vijftien groepen een belangrijke oorzaak.
De energiecrisis, die de geweldige prijsstijging vooral van de olie ten gevolge hadden, zien acht groepen als boosdoeners.
Vier groepen brengen naar voren dat de meeste mensen de laatste jaren veel meer hebben uitgegeven dan ze verdienden, wat een vertrouwd beeld aan het worden is zo langzamerhand. Er volgen dan nog een aantal opmerkingen van te hoge overheidsuitgaven tot het inwilligen van eisen van pressiegroepen toe.

Van kapitaalsvlucht tot het vestigen van Nederlandse industrieën in landen waar arbeidskrachten goedkoop zijn.
Heel speciaal is de opmerking over immateriële oorzaken, statussymbolen, afgunst, afbrokkelend normbesef.
Hierdoor wordt het najagen van materiële zaken bevorderd, dit gaat natuurlijk gepaard met het opvoeren van uitgaven.

Op **vraag 2:** „Moet iedereen als het nodig is verkassen?" Van vijftien groepen komt het antwoord ja, zonder restricties. Andere groepen, ook vijftien in dit geval, vinden dat dit wel moet maar dat er dan goede voorwaarden gesteld moeten worden aan het beleid dat hieraan ten grondslag ligt.
Men denkt hier speciaal aan goede behuizing aan verhuispremies. Dat leeftijd een rol speelt is duidelijk, mensen tot veertig jaar kunnen zich beter aanpassen aan nieuwe situaties. Omscholen vindt men een goede zaak, cursussen en overbruggingstoelagen moeten door *de overheid en het bedrijfsleven gefinancierd worden. Zes groepen vinden het noodzaak dat pensioen plichten en rechten overgenomen worden door nieuwe werkgever.*
Slechts twee groepen vinden dat dwang altijd averechts werkt. Langere reistijden moeten worden geaccepteerd. Men moet echter opletten, reiskostenvergoeding is verkapt loon.

De **vraag 3** over het terug moeten in inkomen, en wat dit betekent voor a) het inkomensbeleid en b) het sociale zekerheidsbeleid laat niets aan onduidelijkheid over. De meeste groepen vinden allemaal terug, maar bijvoorbeeld procentueel meer inleveren naar mate het inkomen hoger is, vrije beroepen moeten aangepakt. Vooral aandacht richten op de huishoudens met dubbele inkomens. Tien groepen zeggen teruggang oké, maar de echte minima dienen onaangetast te blijven.

Uitzondering moet gemaakt worden voor beroepen die gevaarlijk of onaangenaam werk behelzen of in laag maatschappelijk aanzien staan. Hier moet zelfs extra beloning tegenover staan. Slechts vier groepen vinden dat het afgelopen moet zijn met het nivelleren anders verdwijnt de stimulans om te werken.
Vier groepen pleiten voor inkomensverschil tussen werkenden en uitkeringtrekkenden.
De grote verdienste van het kabinet Van Agt is geweest dat men de mensen rijp heeft gemaakt voor maatregelen.

Over het sociale zekerheidsbeleid wordt door vier groepen gepleit voor het laten bestaan, maar er moeten wel scherpe criteria gehanteerd.

Verder vinden enkele groepen dat misbruik krachtig bestreden moet worden eventueel met boetes als sancties.
Een werkgroep is voorstander van het loskoppelen van de sociale verzekeringen van de hoogte van het laatst genoten loon.
Een andere groep wil voor iedereen een zelfde uitkering net als de AOW.
Het snijden in de sociale uitkeringen wordt door twee groepen als oplossing gezien.

Vraag 4 welke taak heeft de overheid ten aanzien van de sociaal economische problemen?
Het antwoord op deze vraag heeft twintig verschillende antwoorden opgeleverd, waarvan er enkele die hier genoemd zullen worden, door meerdere groepen worden gestipuleerd.
Tien keer komt naar voren dat de overheid moet stimuleren en bijsturen. Eventueel voorzieningen moet treffen en een goed ondernemingsklimaat scheppen. Dan zeggen er vier dat de overheid een sociaal beleid moet voeren en zorgen voor goede sociale wetgeving. Drie vinden het een taak van de overheid om zinvolle arbeid te creëren. Vijf groepen zeggen dat de overheid de medezeggenschapsverhoudingen goed moet regelen er moeten ook meer werknemers bij de bedrijfsleiding betrokken worden.
Duidelijk komt van vijf groepen een opgestoken vinger in de richting van de overheid, deze mag de rol van de ondernemer niet overnemen.

Vraag 4b over de verantwoordelijkheden die de sociale partners de bedrijfsgenoten hebben binnen ondernemingen. Maar liefst tien groepen zeggen dat ze samen verantwoordelijk dienen te zijn. Vijf groepen vinden dat de medezeggenschap beter georganiseerd moet worden en uitgebreid. Hierbij aansluitend zeggen drie groepen dat werknemers ook risico moeten dragen. Eén groep blijkt overigens tegen het uitbreiden van medezeggenschap. Slechts twee groepen merken op dat, bovengenoemden moeten zorgen dat werknemers het gevoel hebben nuttig

(vervolg op pagina 23)

Werkgroepen werk

In het CDA zijn 100 werkgroepen, die zich 6 maal per jaar buigen over werkstukken, die een actueel, politiek vraagstuk aan de orde stellen.

Wie belangstelling heeft voor een werkgroep, zelf mee zou willen doen, of er een zou willen oprichten kan zich wenden tot mevr. G. v.d. Heijden-v.d. Eerden, (secretaris Centrale Werkgroep), Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA 's-Gravenhage, tel. 070–924461 ('s morgens van 9.30 uur tot 13.30 uur).

CDJA

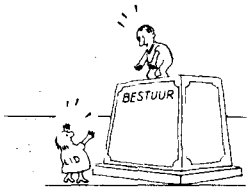

AB-INFO

Zaterdag 30 mei jl. kwam het AB van het CDJA in Utrecht bijeen. Voor een belangrijk deel was deze gewijd aan de verkiezingen. Aat de Jonge vroeg een aantal AB-leden zelf de AB-info rubriek samen te stellen met hun korte reacties.

Wim Kuiper: brede basis

Ik was enorm opgelucht dat het CDA als grootste uit de bus kwam. Dit betekent dat het CDA nu de eerste verantwoordelijkheid heeft voor de formatie, iets dat gezien haar houding in de verkiezingscampagne zeker verdiend is. Nu er volgens mij eigenlijk nog maar één coalitiemogelijkheid overblijft en geen van de partijen zich meer arrogant of veeleisend kan opstellen, hoop ik dat „de brede basis er dit keer wél inzit. Onder de nieuwe kiezers is het CDA niet achteruitgegaan, maar het resultaat blijft ondermaats. De vaak modieuze nietszeggendheid van D'66 moet met christen-democratische duidelijkheid beantwoord worden.
Het nu behaalde resultaat biedt in ieder geval een goede basis en een hoopvol uitgangspunt om er de volgende keer weer tegenaan te gaan.

Frank ten Have: weerwerk in oppositie

Modieus, moderne, redelijke alternatievelingen kunnen met hun snelle tandpasta-glimlach zetels veroveren. Net zoveel als een verkrampte PvdA, die aan de macht mocht ruiken maar er net niet aan kon komen, verliest, in een – wat mij betreft – verdiende afstraffing. Een VVD die met verve de campagneprijs voor deze verkiezingen in de wacht sleept en een CDA waarvan de lijsttrekker met staatsman-achtige allures boven het partij-gekissebis uitstijgt en daarvoor ruim (gezien prognoses en opkomst) door de kiezers is beloond.
En nu maar hopen dat Den Uyl lekker alternatief in de oppositie weerwerk gaat leveren, Terlouw eindelijk echt redelijk wordt en met Van Agt en Wiegel in gezamenlijke verantwoordelijkheid samen aan het werk gaan om een regering te vormen, opdat het u wel ga!

Aart van Bochove: we zullen zien...

Gelaten heb ik als jongere mijn partij naar een uitslag zien reiken die gerust een overwinning mag heten. Niet enthous ast, omdat de vraag opduikt wat met mijn stem zal gebeuren. Zal nu eindelijk een politiek van vernieuwing tot stand komen? Kan nu eindelijk een olie-embargo tegen Zuid-Afrika ingesteld worden? We zullen zien...

Wat doe je als jongere die amper verwantschap voelt met het gevoerde kabinetsbeleid? Simpel: je werkt! Dat hoort bij „loyalisme". Folders verspreiden (die gelukkig minder op de lijsttrekker waren gericht en meer op de zaken), spreekbeurten op scholen, jongerencentra, bij vredeswerkgroepen etc. Af en toe kan je vanuit het CDA-program verrassend concrete dingen melden aan je leeftijdgenoten (jeugdwerkloosheid, onderwijs). Maar een ramp blijkt de kernwapenparagraaf: onduidelijk, rommelig, onverdedigbaar. Volgende keer een betere paragraaf graag! Advocaat van de duivel zijn is vermoeiend.

Corien Kool: RPF is signaal voor CDA

We mogen blij zijn met de verkiezingsuitslag! Onder aanvoering van lijsttrekker Van Agt heeft het CDA de boodschap „Om een zinvol bestaan" duidelijk weten te maken, getuige de 48 zetels.
Uit de steun die de regeringspartijen CDA en VVD hebben gekregen, blijkt dat in de formatie het gevoerde kabinetsbeleid niet veronachtzaamd kan worden.
Belangrijk vind ik ook de stijgende lijn in het aantal jonge kiezers dat hun stem aan het CDA geeft. De aandacht voor jongeren dient van blijvende aard te zijn. Het succes van de RPF viel ook op. De aandacht was in het CDA de afgelopen jaren weleens teveel op een bepaalde groep gericht, zodat andere stromingen niet aan bod konden komen. Het verschijnsel RPF kan een eenmalige zaak zijn, maar is tevens een signaal voor de weg die het CDA zal moeten gaan in de toekomst.

En nu formeren

De verkiezingsuitslag is bekend. Het CDA is als grootste politieke partij uit de bus gekomen. De opiniepeilingen wezen op een behoorlijk verlies, maar door een volwassen campagne, niet gericht op mannetjes (zoals PvdA), maar op het program, is het verlies gering gebleken. Het CDA heeft wat ingeleverd aan D'66, die garen spon bij haar redelijke oppositie en aan nieuwkomer RPF. Niet erg verrassend was het geringe aantal stemmen voor de EVP. De presentatie van deze partij was zwak, het vertrouwen in de lijsttrekker gering en het program vertoonde ontstellende gaten. Daarnaast ontbrak een kopstuk als Goudzwaard. Tenslotte hebben de christendemocratische jongeren, waar de EVP het van zou moeten hebben zich bekend tot het CDA, al kostte het soms wat moeite. De hoop dat het CDA zich de komende jaren in zal zetten voor een veranderingsgezind beleid is nog springlevend.

Jongeren

Verheugend is dat, meer dan voorheen, jongeren het CDA vonden. Er is hard gewerkt door CDJA-ers in deze campagne, met name op scholen. Het werd hen wel eens moeilijk gemaakt (kernenergie en kernwapens!), maar toch wisten ze het beeld van het CDA als vernieuwende partij goed op te houden.
Overigens zijn we er nog niet. De jongeren zijn nog steeds 9% ondervertegenwoordigd. Wat zeer bedenkelijk is: slechts 70% van de jongeren stemde (tegen 86% van alle stemgerechtigden). Deze kloof tussen jongeren en politiek moet zo snel mogelijk dicht. Lubbers gaf het indertijd al aan: het CDA-program is hard voor jongeren, maar daar tegenover staat de bereidheid van het CDA om zich in te zetten voor het oplossen van de (jeugd) werkloosheid en de (jongeren)woningnood.

CDA

De grote vraag is natuurlijk wat het CDA gaat doen met zo'n verkiezingsuitslag. Terecht heeft ze het voortouw in deze formatie. De benadering ervan is evenwel vreemd. In plaats van het kijken naar de politieke constellatie kijkt men naar de economische constellatie. Dit heeft een aantal nadelen.

1. *Er bestaat een kans dat politieke partijen die normaal gesproken geen kans maken in deze formatie (zoals de VVD), op dit gebied gaan onderhandelen, zodat de formatie onnodig wordt vertraagd.*
2. *De verkiezingsuitslag wijst duidelijk in de richting van een CDA-PvdA-D'66 kabinet. CDA en VVD hebben geen meerderheid; met splinters valt niet te regeren; D'66 wil niet samenwerken met de VVD en de PvdA wil met D'66 regeren. Waarom moeilijk doen als het gemakkelijker kan?*
3. *CDA en CDJA spraken zich uit voor een kabinet op basis van* **politieke** *en niet op basis van economische criteria.*
4. *Over de economische situatie bestaat een zekere mate van overeenstemming, gelet op de reacties op de punten van Albeda. Maar op terreinen als kernenergie en kernbewapening liggen de problemen. Waarom dan deze niet eerst proberen op te lossen?*

Ongetwijfeld ligt aan deze economische benadering wat oud-zeer (nl. de oude combinatie) ten grondslag. Sommigen vrezen dat het een truc is om alsnog de VVD in het kabinet te loodsen. Persoonlijk geloof ik daar niet in. Ze onderschatten de serieusheid van het CDA en bovendien zijn de CDA-criteria en de uitslag te duidelijk: er is gekozen voor een ander beleid, maar wel met een flink CDA-stempel erop.

Ko Scheele

Kanttekening

Campagne-verkiezingen en formatie

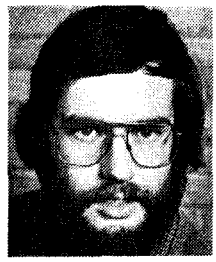

Campagne en verkiezingen

Verheugend is de uitslag voor het CDA: 48 zetels. De grootste partij. Een betere uitslag dan verwacht. Vooral het percentage jongeren (20 à 22%) valt mee, als je bedenkt dat voorspellingen 10 à 15% aangaven. Belangrijker dan de macht van het getal, is de vraag of dat deel van de jongeren zich aangesproken voelt door de uitgangspunten en daarop gebaseerde vernieuwende politieke vertaling van het CDA. Op grond van ervaringen uit de campagne, denk ik van wel. Op sociaal-economisch terrein b.v. het werkgelegenheidsfonds en de inschakelingswet. Het werkgelegenheidsfonds, zoals door het CNV voorgesteld, maakt een voor mensen zichtbaar gericht beleid mogelijk. Het wordt niet eenzijdig van de overheid of individuele bedrijven verwacht. Mensen zijn er samen verantwoordelijk voor en moeten bereid zijn daar samen voor te matigen in hun inkomen, naar draagkracht. De inschakelingsweg heeft als doel een ieder, die niet (naar onze tegenwoordige maatstaven!) 100% arbeidsgeschikt is, toch een kans te geven op een volwaardige arbeidsplaats overeenkomstig zijn of haar mogelijkheden. Om op die wegen door te gaan met jongeren en om in gesprek te blijven komen met jongeren, is een planmatige aanpak nodig ook na de campagne. Spreekbeurten zijn er ook voor na de campagne. Mensen motiveren. Je duidelijk als beginselpartij profileren en uitdragen wat dat in de praktijk betekent. Dat zijn beginselen als gerechtigheid, solidariteit, rentmeesterschap en verantwoordelijkheid. Geen loze kreten. Als CDA en CDJA is er werk genoeg aan de winkel de komende periode.

Formatie

Als CDJA kunnen we inhoudelijk tevreden zijn met de lijn zoals die zich ontwikkelt. De informateurs Lubbers en De Koning zijn bezig de mogelijkheden van een kabinet CDA/PvdA/D'66 te bekijken. Dat is een lijn, die we als CDJA (vergelijk de vorige Kanttekening in CDActueel nr. 31 en de d.b. verklaring van 26 mei) bepleitten. Nogmaals, erkennen dat we principieel van alle andere partijen verschillen en vaak sterk verschillen. Maar voortbordurend op de inhoudelijke prioriteitspunten van het CDA (werkgelegenheid, woningbouw, sociale zekerheid en ontwikkelingssamenwerking) en die met anderen vergelijkend en het noodzakelijke brede parlementaire en maatschappelijke draagvlak maakt een dergelijk kabinet wenselijk. Daarbij ga ik er vanuit, dat **alle** partijen de daarvoor noodzakelijke coalitiebereidheid tonen. Ik wens de informateurs sterkte, wijsheid en vooral veel creativiteit toe.

Creativiteit

Want spreken over vernieuwingsgezindheid van een partij en de wenselijkheid van een bepaalde formatie, dan vraagt dat om creativiteit in christen-democratische politiek en bij cd-politici. Want, wanneer we de boodschap van het Evangelie leggen naast de praktijk van elke dag, dan is dat een samenleving die niet deugt, dan is vernieuwing nodig, dan komt het aan op het zoeken naar nieuwe wegen om de problemen het hoofd te bieden. Dat betekent bereidheid in je hebben om de problemen te analyseren, te onderzoeken. Machtsrelaties te willen zien en bloot te leggen. Machtskoncentraties te ontmaskeren. Je afvragen of macht gebruikt wordt **ten dienste** van al degenen die er direct of indirect onder vallen. Macht moet er zijn, **niet** om recht te verkrijgen, maar **wel** om recht te verschaffen aan hen die hulpeloos zijn om zichzelf recht te verwerven. Christen-democraten lijken vaak zo weinig creatief, terwijl juist van hen extra creativiteit gevraagd mag worden. Het „meer dan het gewone" doen, zoals ons voorgehouden wordt in de Bergrede, in Mattheüs, heeft iets in zich van datgene doen wat we zelf en anderen eigenlijk van ons, mensen, niet verwachten. Pinksteren werkt dan inspirerend. De werking van de Geest en creativiteit in de politiek zijn met elkaar verbonden. Mensen spelen daarbij een belangrijke rol. Functionerend als mensen van deelnemende partijen of als informateurs bij een kabinetsformatie.

Johan de Leeuw **voorzitter CDJA**

Verzamelrapport *(Vervolg van pagina 21)*

werk te doen, dat mensen aangepast werk hebben, dat het werk eerlijk verdeeld wordt dat ook de continuïteit van werkgelegenheid verzekerd is.

De algemene opmerkingen waarin de vijfde vraag naar gevraagd wordt, leveren een groot aantal opmerkingen op:
De meeste opvallende worden hier genoemd, te beginnen met de overheid moet het goede voorbeeld geven, door meer mindervalide mensen in dienst te nemen. Er wordt ook een pleidooi gehouden om vuil werk beter te betalen. Er dient hard opgetreden te worden tegen vandalisme. Er moet een mentaliteitsverandering komen ten aanzien van de belastingen. (hierbij wordt aan de belastingontduiking gedacht) Verder zijn er opmerkingen over het beter waarderen van onbetaalde arbeid tot het herwaarderen van huishoudelijk werk, van alleen met de PvdA regeren als het niet anders kan, tot het kabinet moet op brede basis samengesteld worden.
Eén groep merkt op dat het werkstuk een aanzet was tot een zeer goede discussie.

Mr. A.A.M. van Agt, 4 jaar bovenaan.

De kracht van van Agt blijkt uit het feit dat hij één van die zeldzame minister-presidenten is die de hele rit hebben uitgedient. Een bijzondere man die een geheel eigen stempel op de Nederlandse politiek heeft gedrukt. Even roeren in de geschiedenis levert de bekende uitspraak op: De honden blaffen, maar de karavaan trekt verder. U reist mee met de lijstaanvoerder. Een beminnelijk mens, wiens portret nu deze unieke herinnerings- en jubileumlepel siert. Hij is verkrijgbaar in twee uitvoeringen. Verzilverd voor slechts **ƒ 12,50**. In waardevolle zilveren uitvoering voor **ƒ 49,–**. Bestel ze door overmaking **op girorekening nr. 79198 of door toezending van uw bank- of giro-opdracht naar ons adres,** onder vermelding van bestelnummer EM-1. Boonstoppel B.V., Postbus 13, Schoonhoven. U ont vangt de lepel na 14 dagen in luxe verpakking. Méér inlichtingen: **03475-1321**

„Onze fiscale wetten en voorschriften zijn in de loop der jaren een lappendeken geworden. Aan allerlei kanten heeft men er eerst stukjes af geknipt om er vervolgens weer nieuwe lapjes aan te breien. Het belastingenstelsel is daardoor niet alleen minder doorzichtig geworden, maar ook minder doeltreffend; het leidt tot ernstige verstoringen van het economisch gedrag. Een hervormd en beter ingebed fiscaal stelsel zou een wezenlijke bijdrage kunnen leveren tot het realiseren van onze sociaal-economische doelstellingen: impulsen zullen er van uitgaan op besparingen en investeringen, de werkgelegenheid zal er door worden gestimuleerd en de maatschappelijke betrokkenheid en verantwoordelijkheid jegens gezin en bedrijf er door vergroot. Zelfs maak ik mij sterk dat het nationaal inkomen door belasting- en premie-hervormingen met 3 tot 5 procent zal kunnen groeien."

Aldus professor dr. Sijbren Cnossen (Erasmus Universiteit Rotterdam) één van onze CDA-top-experts op fiscaal-economisch gebied in een gesprek met Theo Schmitz. Na 12 jaar Washington (IMF) keerde hij terug naar Nederland. Hij is thans o.a. bestuurslid van het CDA-wetenschappelijk instituut, publiceerde drie boeken en schrijft regelmatig in binnen- en buitenlandse tijdschriften, onlangs nog over de BTW.

Belastinghervorming moet economische verstarring doorbreken

Pratend met professor Cnossen komen wij al snel terecht op de totale premie- en belastingdruk:

„Nederland geniet de twijfelachtige eer dat de totale collectieve lasten (belastingen, premies en aardgasopbrengsten) in 1980 opliepen tot een internationaal record van 62% van het nationaal inkomen. Als wij daarenboven nog rekening houden met het financieringstekort, dan ging van iedere verdiende gulden zelfs 67 cent naar de overheid. Ik denk dat deze hoge druk op den duur een soepel functioneren van onze volkshuishouding zal gaan belemmeren en er zijn tekenen die er op wijzen dat dat nu al het geval is."

Maar onze overheid is toch niets meer of minder dan een doorgeefluik, een zo rechtvaardig mogelijk (her)verdelende instantie, die tevens een bodem in onze economie legt? Zeven-en-zestig cent i.p.v. dertig cent, dat kun je op zich toch niet meer of minder rechtvaardig of democratisch noemen?

„Het gaat mij er om dat de overheid een traag reagerende bureaucratie is. Als onze economie zich de komende jaren met al haar (export-)producten op de internationale markten wil handhaven, dan zal zij het moeten hebben van snelle, alerte reacties, van particuliere initiatieven, van verantwoordelijkheden aan de basis. Wij zullen vóóraan in de informatie-kanalen moeten zitten, wij zullen onze beslissingsprocedures moeten stroomlijnen. In zo'n afslankingsproces ten behoeve van wat meer internationale beweegruimte is iedere vorm van bureaucratie uit den boze. Let wel, wat ik zeg geldt niet alleen voor de overheid maar net zo goed voor het bedrijfsleven. In beide gevallen walst institutionele verstarring stukje bij beetje het initiatief plat. . . . Terug nu naar uw vraag; ik keer die om: Onze veel te hoge collectieve lasten kunnen omlaag zonder dat daarmee het democratisch gehalte van onze economische beslissingen wordt aangetast of de door ons nagestreefde rechtvaardige inkomensverdeling verloren gaat."

Kunt u voorbeelden geven?

„Neem de hoge lastendruk, met name door de steeds verder stijgende premies. Vele actieven zullen harder en langer gaan werken om hun besteedbare inkomen te handhaven, waardoor zij de toegang tot de arbeidsmarkt blokkeren voor jeugdigen, werklozen en gedeeltelijk arbeidsongeschikten. Door verlaging van de sociale premies zouden wij een stuk van die productiviteitsgroei (toename productie per man) als het ware kunnen inruilen voor meer werkgelegenheid. Een tweede voorbeeld: wij hebben een aantal ten dode opgeschreven bedrijven gesubsidieerd, waarvan wij – om Talleyrand te parafraseren – beter het einde hadden kunnen bespoedigen. Nu hebben wij een aantal jonge, nog dynamische bedrijven via een dergelijke concurrentievervalsing het leven zuur gemaakt. En dan te beseffen dat het rendement van jonge bedrijven tot zelfs vier maal zo hoog ligt. Juist die werkgelegenheids- en productiviteitsgroei hadden wij niet moeten verkwisten. In totaal liepen de gemiddelde kosten per product door dit alles op en verslechterde onze concurrentiepositie nodeloos."

Hoofdlijnen

Als ik het goed begrepen heb, staat u thans een belasting-hervorming voor ogen als gevolg waarvan onze economie een eind uit het steeds dieper wordende dal van werkloosheid en groeitegenvallers zou kunnen geraken. Kunt u allereerst de hoofdlijnen van dat plan voor ons schetsen?

„Uitgangspunt voor mij is het weer tot leven brengen van onze economie; de om zich heen grijpende verstarring moet doorbroken worden. Naast vernieuwing in de vorm van investeringen door overheid en bedrijfsleven is ons aller inzet absoluut noodzakelijk. Investeringen worden daarbij gevoed uit besparingen, inzet moet worden aangemoedigd door betere beloning. De volgende hoofdlijnen voor herziening van ons

Onze veel te hoge collectieve lasten kunnen omlaag zonder dat de door ons nagestreefde rechtvaardige inkomensverdeling verloren gaat.

belastingenregime zou ik dan willen trekken:

1. Wat betreft de inkomstenbelasting: verlaging van de totale druk, verbreding van het inkomensbegrip, herziening van aftrekposten en vereenvoudiging van de inningsprocedures.
2. Wat betreft de Vennootschapbelasting: het beëindigen van de dubbele heffing op uitgekeerde winsten.
3. Het ontwerpen van een spaarregeling, waarbij bovenal de persoonlijke zeggenschap wordt gewaarborgd.
4. De BTW-tarieven moet dichter bijeen gebracht worden."

Lijn 1: Inkomstenbelasting

Verlaging van de inkomstenbelasting, stelt u?

„Ja. De huidige inkomstenbelasting staat onder veel te hoge druk, waardoor veel mensen haar zijn gaan ontduiken of ontlopen via allerlei „constructies". Van het hoogste belang is thans dat wij het inkomensbegrip verbreden en dat wij de huidige tariefsopbouw van 17%-72% terugbrengen tot 10%-50%. Heel wat verstoringen van het economisch bedrag zouden wij daarmee kunnen elimineren, hetgeen overigens niet hoeft te betekenen dat hoge inkomensgroepen minder belasting zullen gaan betalen: Immers, daarvoor is het gemiddelde tarief bepalend. De fijne stofkam moet vervolgens eens door allerlei onbelaste vergoedingen worden gehaald. De belastingwetgeving moedigt veel te veel dure status-uitgaven aan zoals grote auto's, luxe kantoorinrichtingen, buitenlandse reizen en – niet te vergeten – pensioenvoorzieningen. Veel beter zou men prikkels, die prestatie-verhogend werken, kunnen bevorderen. Ik denk dat maar weinig werknemers er moeite mee zouden hebben als meer verantwoordelijkheid beloond wordt met meer verdiensten in plaats van via dure auto's of fraaie bureau's. Wat de aftrekposten betreft, zouden wij in de eerste plaats de zogenaamde gemengde uitgaven met zowel een zakelijk als een persoonlijk element kunnen inperken. Ik denk daarbij aan congres-kosten, representatie-kosten en kosten van woon-werkverkeer. Aan echte kosten van verwerving kan maar weinig gesleuteld worden, hoewel daar misschien meer met forfaitaire bedragen zou kunnen worden gewerkt."

Lijn 2: De vennootschapsbelasting

Wat de Vennootschapsbelasting betreft, bracht u de dubbele heffing van uitgekeerde winsten ter sprake.

„Inderdaad. Gelukkig tekent zich een steeds bredere consensus af om daar een einde aan te maken. Het is immers noch rechtvaardig noch efficiënt om winst eerst met vennootschapsbelasting te treffen om haar vervolgens – voorzover uitgekeerd – ook onder het juk van de inkomstenbelasting door te laten gaan. Zoiets leidt er alleen maar toe dat winsten niet meer worden uitgekeerd maar in het bedrijf blijven. En dat terwijl winsten juist via de kapitaalmarkt op zoek zouden moeten gaan naar hogere rendementskansen. Vervolgens heeft zo'n dubbele heffing waarschijnlijk tot gevolg dat bedrijven liever vreemd dan eigen vermogen zullen aantrekken, aangezien rente (vreemd vermogen) wel aftrekbaar is in tegenstelling tot dividend (eigen vermogen). Het stootkussen van het eigen vermogen wordt daardoor steeds dunner met alle gevolgen van dien in magere economische jaren. Een verrekeningsstelsel, bijv. het Duitse, lijkt derhalve het overwegen waard."

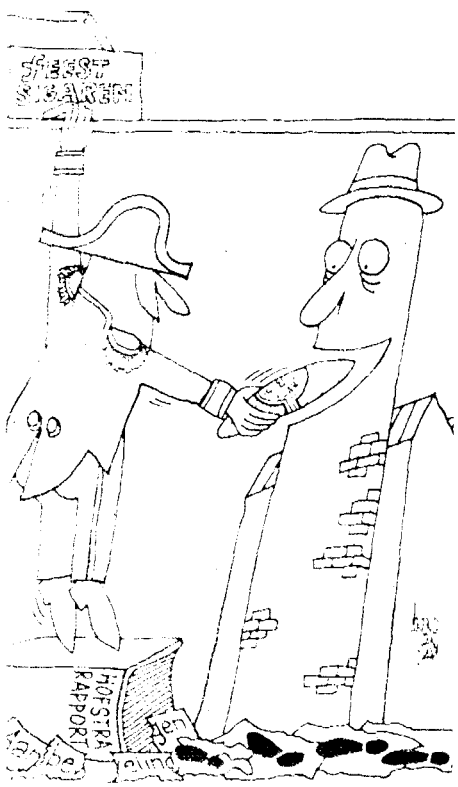

Lijn 3: Dynamisch sparen

„Vervolgens de spaarregeling. Ik zou wat dat betreft willen voortborduren op de uitgangspunten van ons partij-programma: van iedere werknemer of zelfstandige wordt een vast percentage van de arbeidsinkomsten vrijgesteld van de loon- of inkomstenbelasting. Andere vormen van belastingvrij sparen zoals pensioen-, lijfrentepremies en donaties aan oudedagsreserves worden echter op dat bedrag in mindering gebracht. Het restant kan dan vrijelijk in de onderneming of op de kapitaalmarkt worden belegd; belastingheffing (inclusief op genoten rentes) vindt eerst plaats indien er geld voor consumptieve doeleinden wordt opgenomen. In een dergelijk nationaal spaarplan zouden ook de winstdelingsregelingen van werknemers kunnen worden opgenomen. Een ieder zou zodoende meer betrokken raken bij het reilen en zeilen van zowel het eigen bedrijf als de nationale volkshuisvesting.

Waarom ik het sparen via pensioenfondsen en levensverzekeringsmaatschappijen op de jaarlijks vrijgestelde bedragen in mindering breng? De reden daarvan is gelegen in het feit dat ik de inspraak van de gewone spaarder in het economisch gebeuren wil vergroten. Teveel is die inspraak thans geïnstitutionaliseerd; in feite is er niets van overgebleven. Een werknemer met eigen centen op zo'n spaarrekening kan zich vrijer ten opzichte van zijn werkgever opstellen dan een werknemer die middels pensioenpremies spaart. Daarom tenslotte ook beperk ik mijn spaarplan tot inkomsten uit arbeid: het gaat mij bovenal om die kleine man. Vermogens worden tegenwoordig in de regel in de financiële sfeer gevormd en zijn nog maar in zeer beperkte mate de vruchten van arbeid. Ook die trend wil ik via het spaarplan ombuigen. Alleen op deze wijze kan immers een echt effectief tegenwicht worden geboden voor de „vrije machten" op de economische markt."

Rapport Hofstra

Op de politieke tafel ligt intussen nog het Hofstra-rapport waarin rente-ontvangsten en betalingen worden gecorrigeerd voor de invloed van de inflatie. Zou u de Hofstra-suggesties kunnen of willen inpassen?

„Eigenlijk liever niet. Wat de rente-ontvangst betreft, zou je inflatie-vrij sparen namelijk veel beter buiten het belastingsysteem om kunnen bevorderen, met name omdat dit de meest doeltreffende methode is om lagere inkomensgroepen met besparingen te ontzien. Voor hogere inkomensgroepen daarentegen is een inflatiecorrectie niet nodig, omdat de waardeveranderingen van de onderliggende vermogensbe-

(vervolg op pagina 27)

Een jeugdgarantieplan

In het artikel in CDActueel van 16 mei van onze minister van sociale zaken, de heer W. Albeda, dat ik met veel belangstelling en instemming heb gelezen, wordt in het slotgedeelte aandacht besteed aan de bestrijding van de jeugdwerkeloosheid.
De heer Albeda doet aan het slot de suggestie in de jaren '80 tot een **jeugdgarantieplan** te komen.
Omdat het ontwerpen van een toekomstperspectief mèt en voor onze jeugd wellicht een van de belangrijkste opdrachten zou kunnen zijn die het CDA zichzelf te geven heeft verdient deze gedachte ondersteuning.
De jeugdwerkeloosheid wordt immers mede veroorzaakt door de overgang tussen twee tamelijk rationeel bepaalde systemen te weten het onderwijssysteem en het productiesysteem. De abstractie van het ene systeem wordt hoofdzakelijk bepaald door het overdragen en kunnen reproduceren van kennis en vaardigheden met de spelregels van de school, terwijl het productiesysteem wordt beheerst door het produceren tegen een redelijke vergoeding waarbij in de arbeidsmarkt honderd en één spelregels gelden waarop de scholier nauwelijks is voorbereid.

Eén van de problemen die bij bedrijven en overheid optreedt is dat het aantrekken van jeugdigen vaak niet eenvoudig te verantwoorden is, omdat er op korte termijn onvoldoende resultaten tegenover staan. Mede door het relatief hoge (jeugd-)loon ontstaat er een soort intolerantiemechanisme, waardoor oudere collega's en werkgevers te weinig bereid zijn de jongeren op te vangen. Zo van: „Je wilt toch (net) zo veel verdienen (als ik), nou dan moet je je eigen boontjes maar doppen" of „Ik heb er liever één die tenminste een beetje ervaring heeft".

Elke maatregel of elk plan dat iets doet om deze drempel te verlagen verdient daarom aanbeveling; ook al zijn er al een aantal regelingen. De vraag is of de volgende suggestie wellicht in een jeugdgarantieplan zou passen, namelijk een
Algemene jeugdstageregeling (A.J.S.R.)

Zulk een regeling zou inhouden dat werkgevers jongeren in principe voor twee jaar aannemen, waarbij het uitbetaalde salaris als volgt verloopt: een half jaar 50% van het normale loon, een half jaar 75%, een jaar 100%.
- Bij tussentijds ontslag in deze tweejarige periode krijgt de jeugdige alsnog 100% dat wil zeggen, dat de werkgever het uitgespaarde bedrag alsnog aan de werknemer meegeeft. Het eerste jaar geldt als proeftijd.
- Bij faillissement garandeert het rijk de uitbetaling van het opgespaarde.
- Een variant is, dat de gespaarde bedragen per bedrijf in een fonds komen waaruit speciale voor jeugdigen nodige faciliteiten kunnen worden bekostigd (na goedkeuring door de ondernemingsraad of soortgelijk orgaan).
- De regeling zou in principe voor schoolverlaters moeten gelden. De start van de periode zou dan binnen twee jaar na de leerplichtige periode moeten liggen.
- Wellicht zou het geen algemeen verplichte regeling moeten worden, maar meer een „niet strafbare met garanties omgeven onderbetaling" die tussen werkgever en werknemer, bijvoorbeeld met goedkeuring van de ouder(s) van de werknemer, overeengekomen wordt en aangemeld bij het arbeidsbureau.
- Een variant zou kunnen zijn de leeftijdsperiode iets opwaarts verschuifbaar te maken voor minder snelle studeerders, afhankelijk van het moment waarop ze de school verlaten.
- Nagegaan zou moeten worden of de regeling ook nog voor hogere opleidingen zou kunnen gelden en of deze niet moet worden uitgesloten indien de betreffende opleiding reeds over een goedwerkende stage-periode beschikt. Men zou in dit opzicht aan het al of niet invoeren per bedrijfstak kunnen denken.

De **voordelen** van deze A.J.S.R. zijn:
- soepele overgang van school naar job, zoals bovengenoemd;
- besparingen bij de bedrijven en overheidsdiensten – immers sparen is het uitstellen van uitgaven;
- minder risico verbonden aan het aannemen van jongeren;
- nauwelijks kosten voor ministerie van sociale zaken (alleen bij faillissement)
- de werkgevers, ook de kleinere, worden gestimuleerd meer aan de opleiding van jongeren te doen;
- te verwachten extra arbeidsplaatsen voor jongeren;
- bestaande banen hoeven niet in te leveren;
- het propageren en invoeren van de regeling stimuleert tot nadenken over het betreffende probleem en benadrukt dat de maatschappij zelf mede het probleem moet helpen oplossen (samen verantwoordelijk).

Het spreekt vanzelf dat de invoering van een dergelijke regeling de medewerking van de vakbonden behoeft en dat uit het overleg met de bonden nog de nodige garanties zullen voortvloeien om misbruik ervan te voorkomen en om vast te stellen welke (opleidings-)faciliteiten nodig zijn.

Ir. J. A. Vonk

uw mening

In de rubriek uw mening worden korte reacties geplaatst van lezers op in CDActueel gelezen artikelen. Plaatsing in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

In CDActueel van 23 mei jl. stond een verslag van een redevoering van J. N. Scholten onder de titel „Den Uyl liegt".
Dit ging over de valse voorlichting voor Den Uyl inzake de komende huurverhogingem.
Maar nu het volgende:
Mijn bruto-inkomen ligt tussen minimum en modaal, dus tussen ƒ 20.400 en ƒ 27.500.
Sinds april 1940 woon ik in een huis van de woningstichting „Patrimonium". Volgens de heer Van Agt tijdens een uitzending van Brandpunt van een debat tussen de heren Van Agt en Den Uyl zouden de mensen met een modaal inkomen bij de komende huurverhogingen hoogstens ƒ 11,50 per maand meer gaan verwonen oftewel ƒ 138,- per jaar, maar volgens Den Uyl zou dit zeker ƒ 250,- bedragen.
Uitgerekend op de dag van de verkiezingen krijg ik, nadat mijn vrouw en ik trouw CDA gestemd hebben, een brief van „Patrimonium" met de mededeling, dat met ingang van 1 juli a.s. de netto-huur van mijn huis is verhoogd van ƒ 197,45 tot ƒ 219,45. Dat is ƒ 22,- (11,1%).
Wie heeft er nu gelijk? Van Agt of Den Uyl? Komt het soms door de puntentelling?
Volgens de puntentelling is mijn woning op 102 punten gewaardeerd, dus niet zo hoog. Overigens is deze puntentelling op sommige onderdelen gewoon maar kletskoek.
Volgens het boekje „Huuraanpassingen in 1980", dat zowaar gratis werd bijgevoegd, moeten voor een woning in 1940 gebouwd 12 punten worden afgetrokken. Patrimonium brengt maar 5 punten in mindering.
Voor de speelgelegenheid voor oudere kinderen werd 1 punt bijgeteld. Larie!! De enige speelgelegenheid is de straat.
Voor verkeersoverlast wordt notabene 1 punt bijgeteld. Daar had men wel 10 punten voor mogen aftrekken, want vooral 's avond kun je je.... niet keren vanwege al de geparkeerde auto's.
Zoudt u hieraan eens uw aandacht willen schenken?

J. Reij **Hilversum**

Naschrift redactie

Het vooral door de PvdA hoog opgespeelde conflict over de huren betrof niet de uit de huidige regelingen voortvloeiende huurverhoging (daar zijn de partijen het min of meer over eens). Het conflict ging over de extra huurverhogingen in de komende jaren (om geld vrij te krijgen voor extra woningbouw t.b.v. het groeiende aantal woningzoekenen). De PvdA deed alles om te doen geloven dat het CDA de huren met honderden guldens extra wilde verhogen. Dat was onwaar. De extra huurverhoging die het CDA de komende jaren aan iemand met een modaal inkomen in de komende kabinetsperiode wil vragen is exact gelijk aan hetgeen in het PvdA-program staat.

(vervolg van pagina 25)

standdelen (vermogenswinsten) ook niet worden belast. Daar komt nog bij dat we nauwelijks iets afweten van het verband tussen reële en nominale rente, d.w.z. elke correctie is een slag in de lucht."

Lijn 4: BTW-tarieven

Nu ik de eerste drie hoofdlijnen van uw betoog heb aanhoord met de verschillende „plussen" en „minnen" voor de overheidsbegroting, vraag ik mij af hoeveel tijd u nodig denkt te hebben voor al die gewenste hervormingen. Hoe denkt u daarnaast de begroting voortdurend sluitend te houden?

„De gedachten die ik hier ontwikkel zijn natuurlijk niet in één jaar te verwezenlijken. Dat zal stap voor stap moeten geschieden. Om het budget daarbij sluitend te houden zullen wij met één oog kritisch naar de uitgaven moeten kijken en met het andere oog naar de inkomsten. Wat de uitgaven betreft, denk ik dat het stelsel van sociale zekerheden in alle redelijkheid en rechtvaardigheid nog wel aanknopingspunten biedt voor afslanking. Buiten kijf is dat de allerarmsten, d.w.z. de „echte minima", daarbij zoveel mogelijk ontzien worden. Datzelfde geldt natuurlijk ook voor het proces van inkomensmatiging, waarvan ik overigens vind dat wij het niet te lang zonder de uitdrukkelijke nevenvoorwaarde van het aantrekken van de investeringen moeten uitvoeren. Die voorwaarde is echt klemmend: vinden investeringen en industriële vernieuwingen niet plaats, dan zitten wij binnen de kortste keren in een neerwaartse spiraal van minder-omzet, meer werklozen, hogere premies, hogere kosten, minder omzet, etc. Investeren moet dus en snel.
Wat de inkomsten betreft vind ik dat er nog wel wat ruimte in de BTW en de accijnzen zit. Als je het tarief van de BTW zou unificeren rond 13-14% en daarna het tarief stapsgewijs met zeg 2 punten zou verhogen, dan zou dat al ongeveer 4 miljard opleveren. Een accijnsverhoging zou eenzelfde bedrag kunnen opbrengen. Tenslotte zouden we specifieke heffingen op sommige duurzame consumptiegoederen kunnen leggen, met name indien de gebruiker profijt heeft van daaraan gerelateerde overheidsvoorzieningen. In mijn ogen dienen wij daarbij het midden- en kleinbedrijf sterk te ontzien. Zo sterk zelfs dat hun positie er ten opzichte van nu op vooruitgaat. Ik kan niet genoeg benadrukken hoe belangrijk ik deze groep acht voor onze economie. Zij is een belangrijke vorm van ondernemerstalent en potentiële werkgelegenheid. Wat de BTW betreft zou je bv. de vrijstellingen onder de kleine ondernemersregeling kunnen verhogen.

Epiloog

Uw fiscale hervormingenplan ten behoeve van meer besparingen lijkt mij thans duidelijk genoeg toegelicht. Hoe weten wij echter zeker dat daar ook meer investeringen en vervolgens meer werkgelegenheid uit zal voortvloeien?

„Laten wij wel zijn. Investeringen worden bepaald door afzetverwachtingen, die op hun beurt positief worden beïnvloed door lage productiekosten. De zich thans verbeterende exportpositie toont als eerste lichtpunt aan wat inkomensmatiging en inflatiebestrijding – denk daarbij o.a. aan de zgn. Lubbers-afruil – vermag te bereiken. Ook mijn belastingen-hervormingsplan richt zich op kostenmatiging: beide kosten-componenten, arbeidskosten en kapitaalkosten worden inter-actief omlaag gedrukt. Extra voordelig voor de export is daarbij de genoemde BTW-unificatie, met name indien je de extra middelen zou gebruiken om de werkgeverspremies voor de sociale verzekeringen te verlagen. Maar het allerbelangrijkste is misschien wel het aanscherpen van eigen verantwoordelijkheden en mogelijkheden. Ook daar zou ik nadrukkelijk ons partij-programma willen onderstrepen: laat de werknemers delen in informatie en medezeggenschap. Verantwoording naar de basis; de basis als alert, wakend oog."

Lees een krant met overtuiging

BON VOOR TWEE WEKEN TROUW GRATIS.
Noteer mij als abonnee op Trouw. De eerste twee weken ontvang ik alle nummers van Trouw gratis.(f 8,25 wordt met de eerste acceptgirokaart verrekend.)

Naam: _____

Adres: _____

Postcode/Plaats: _____

Deze bon in open envelop zonder postzegel zenden aan: Trouw, Antwoordnummer 2792, 1000 PA Amsterdam. Bellen kan ook 020-659388.

CDA

europa

Ook Nederlandse afdeling

Middenstandsvereniging in de EVP.

Enkele weken geleden keurde het Politiek Bureau van de **Europese Volkspartij** (onze partijfederatie in de EEG) een resolutie goed, die was ingediend door de Europese Middenstandsvereniging in de EVP op het Congres te Keulen (sept. '80).
Een vereniging, die in 1980 in Brussel is opgericht in aanwezigheid van EVP voorzitter Leo Tindemans.
Ondergetekende leidde op verzoek de oprichtingsvergadering en lichtte in Keulen als interimvoorzitter genoemde resolutie toe met de bedoeling, dat de EVP een aantal politieke doelstellingen van het klein- en middenbedrijf voor zijn rekening zou nemen. Dit is dus nu geschied, nadat ook weer de Nederlander Beumer lid van het politiek bureau, de resolutie had onderzocht en met een positieve aanbeveling kwam.
In Nederland kennen wij geen verenigingen binnen het CDA, gericht op deelbelangen. In sommige andere landen is dat wel het geval. Zo bestaat in de Europese Unie van Christen-Democraten de Europese Christen Democratische Arbeidersvereniging. Wanneer de EVP deze activiteiten zou buiten sluiten, zou veel dynamiek verloren gaan. Dynamiek, die wellicht in andere kanalen geleid, bovendien die van de EVP zou kunnen verzwakken.

De EVP heeft de Europese Middenstandsvereniging erkend en de inmiddels gekozen voorzitter, Lieven Lenaerts uit België, heeft in die hoedanigheid toegang tot het Politiek Bureau. Evenals de vertegenwoordiger van de Arbeidersvereniging, de jongeren, de vrouwen en de bestuurdersvereniging.
Vice-voorzitters van de Middenstandsvereniging zijn de Duitser Jochen van Aerssen, en ondergetekende, beiden lid van het Europees Parlement. Men bedenke, dat in Europa Midden- en Kleinbedrijf reikt tot 500 werknemers en veelal ook vrije beroepen omvat.

In Nederland is door een aantal CDA'ers in 1980 opgericht de „Werkgroep Christen-Democraten Middenstand Nederland" [1], met doel o.m. de Nederlandse „poot" te zijn van genoemde Europese vereniging. Daardoor kon vanuit Nederland ook meegewerkt worden aan genoemde oprichting in Brussel. Rob van de Toorn vertegenwoordigt de Nederlandse werkgroep in de Europese Vereniging. De werkgroep is inmiddels door de Commissie Buitenland van het CDA erkend en zet zich nu aan de beïnvloeding vanuit Nederland van het middenstandsprogram, dat de Europese Vereniging op verzoek van de EVP gaan maken. Maar de werkgroep deed méér.
Vlak na Pasen hield hij samen met een aantal genodigden een studiemiddag in Velp o.a. in aanwezigheid van de partij-voorzitter en een aantal Kamerleden. De werkgroep wenste nog vóór de verkiezingen de grote zorg uit te drukken over de positie van kleine- en middelgrote bedrijven in de Nederlandse economie en wenste uitleg over het gevoerde beleid. Erg mals was het niet, maar wel heel nuttig.
De werkgroep is gevraagd zulke „toetsingsbijeenkomsten" vaker te houden, hetgeen waarschijnlijk zal gebeuren, maar ze zal zich toch voornamelijk bezig houden met de Europese politiek i.v.m. het midden- en kleinbedrijf, mede tot ondersteuning van het betreffende CDA-Europarlementariërs.
Commissaris Andriessen heeft zijn medewerking aan de studiedag over Europees mededingingsbeleid en midden- en kleinbedrijf al toegezegd. Maar er zijn veel meer aspecten.

Resolutie

De resolutie, waarmee we begonnen, gaat uit van het feit, dat we staan voor 'n tijd van diepingrijpende veranderingen op politiek, sociaal, economisch en technologisch gebied i.v.m. veranderingen in de wereld.
Ze wenst een Europese samenleving te bevorderen, waarin zoveel mogelijk burgers economische en politieke verantwoordelijkheid dragen, en komt dan op de bijdrage die een politiek t.b.v. het klein- en middenbedrijf daartoe kan leveren. Uiteraard worden de positieve eigenschappen en krachten die schuilen in het midden- en kleinbedrijf daarbij gememoreerd. Op Europese, nationale en lagere instanties, wordt een appel gedaan die krachten te erkennen, en te benutten.

Ernstig wordt erop gewezen, dat de risicobereidheid en de persoonlijke verantwoordelijkheid daalt, wanneer de lid-staten van zeer grote ondernemingen de gevolgen van economische tegenslagen overnemen en anderzijds kleine ondernemingen het volle risico voor hun economisch voortbestaan in noodgevallen moeten dragen.

De resolutie is te lang om hier in extenso af te drukken, maar het moge voor de ondernemers in het midden- en kleinbedrijf en alle daarin geïnteresseerden tot voldoening stemmen, dat in Europa impulsen worden gezet, die broodnodig zijn voor de toekomst en dat de politiek in Nederland zowel daaraan bijdraagt als naar ik hoop de positieve gevolgen ervan zal ervaren.

Harry Notenboom,
lid Europees Parlement,
lid Werkgroep Christen Democraten
Middenstand Nederland.

[1]) Secretaris van de Werkgroep is de heer M. Ocker, Postbus 26, 6870 AA Renkum.

uw mening

De kosten van het wonen

In het nummer van 18.4.81 geeft de heer Cornelissen commentaar op de mening van de werkgroepen over de vraag of „iedere 18 jarige recht heeft op een eigen woning". De overgrote meerderheid van de werkgroepen zegt hierop niet volmondig ja.
Hij schrijft: „Ik heb grote moeite met de opvatting van de meerderheid van de rapporteurs (bedoeld wordt werkgroepen!) die zich thans keert tegen het woonrecht vanaf 18 jaar, of op z'n minst de financiële consequenties hiervan niet wil aanvaarden. Aan het destijds aanvaarde beginsel lagen immers maatschappelijke ontwikkelingen ten grondslag!"
Als je dat zo leest komt de vraag boven of er inderdaad „maatschappelijke ontwikkelingen" aan dit besluit voorafgingen of domineerden daarbij electorale overwegingen? Paste deze toezegging in het modebeeld van die tijd n.l. „Het geven van „leuke dingen" voor linkse mensen"? Weinig doordacht en soms zelfs absurd. De laatste stuiptrekking van de „kan-niet-op" periode! Het oude modebeeld waarvoor nu de peperdure rekening aan ons volk gepresenteerd wordt!
De werkgroepen zijn zo arrogant dat ze nu durven zeggen „Parlement en Kabinet", jullie hebben in deze zaken je hand overspeeld!" Politici hebben moeite met die erkenning. Werkgroepen zijn er mede voor om hen deze feiten bij te brengen.

Vlissingen P. Wilderom.

agenda

Partijraad 20 juni

De eerstvolgende vergadering van de CDA-partijraad zal op 20 juni a.s. plaatsvinden te Apeldoorn in zaal Orpheus. Hebt u belangstelling deze vergadering bij te wonen stort dan ƒ 17,50 (toegang inclusief lunch) op giro 720800 t.n.v. Stichting CDA-secretariaat (Partijraad en Congres) te Den Haag onder vermelding partijraad 20 juni. Vergaderstukken worden u dan automatisch toegestuurd.

Hypotheken tot 130%!
* tot 130% van de executiewaarde; * rente v.a. 11,2% (9-3-'81) * inkomen echtgenote telt mee bij beoordeling; * geen afsluitprovisie; * desgewenst volledige gratis begeleiding bij de aankoop van uw huis; * landelijke service. Tevens overbruggingskredieten.
Stoorvogel Hypotheken
Nieuwe Tuinen 19, 2678 AH De Lier
Tel. 01745 - 5600-5800.

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)

BEGROTINGEN

- nieuwbouw
- verbouw
- restauraties

J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 - Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

Vakantie-bungalow te huur. Rust en privacy gratis.

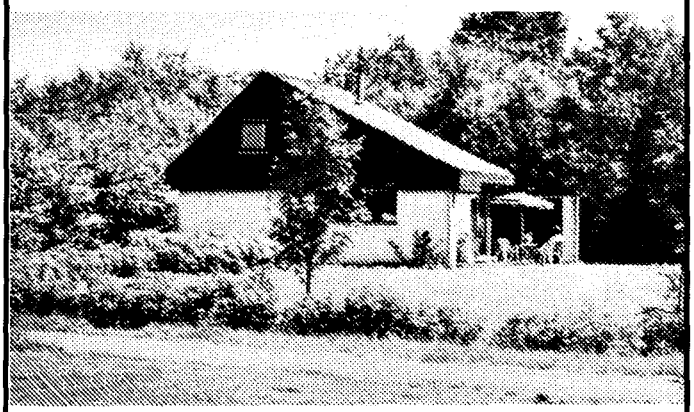

Midden in het fraaie Drentse landschap, aan de rand van een vredig bos en vlakbij een ruige heide, ligt bungalowpark "Het Zuiderveld". Niet zomaar een vakantie-oord, want u vindt er voor alles rust en ruimte.

De bungalows staan vrij, met veel eigen grond eromheen en ze zijn omgeven door struiken en bomen. Het wonen is er meer dan ruim. Uiteraard is er tv en cv. Voor kinderen is er speelgelegenheid te over. Bovendien organiseren we 's zomers leuke kinderbezigheden.

Maak in de periode 20 juni t/m 4 juli kennis met ons park voor de halve prijs!

Inlichtingen? Of meteen reserveren?

'Het Zuiderveld'

Recreatief Beheer
Witte Menweg 4A,
7917 TK Geesbrug
tel. 05249 - 3 50

en buiten het seizoen:
- extra lage prijzen
- speciale 65+ korting

Steun het CDA-verkiezingsfonds giro: 15008 Den Haag.

BON

omdat ik 't zeker wil weten

Ik wil alle informatie over die moderne verzekeringen van UBO. Gratis en vrijblijvend.

Mijn naam is: _____

Straat : _____

Postcode : _____

Plaats : _____

Ik ben vooral geïnteresseerd in:
- ☐ reisverzekering
- ☐ pleziervaartuig-verzekering
- ☐ caravanverzekering
- ☐ autoverzekering
- ☐ ongevallenverzekering
- ☐ aansprakelijkheidsverzekering
- ☐ brandverzekering
- ☐ inboedelverzekering
- ☐ bromfietsverzekering
- ☐ aanvullende pensioenverzekering
- ☐ uitvaartverzekering
- ☐ levensverzekering
- ☐ verzekering met belastingvoordeel
- ☐ termijnspaarplan

CDA

Vul 'm in.

Dan weet u meteen waar uw zekerheden liggen. En waarom 't CNV hier achter staat.

De postzegel is niet meer nodig.
Daar zorgt UBO wel voor. U zorgt voor 't invullen.
En voor de envelop. Zet daarop:
UBO, Antwoordnummer 445, 3500 VB Utrecht.
En dan hup op de post.

UBO verzekeringen

Vredesopbouw

Blad Vredesopbouw

maandblad voor vredesvraagstukken met artikelen over be-/ontwapening, acties voor de vrede, vredesopvoeding enz. Prijs *f* 25,00 p.j. (studerenden *f* 20,00 p.j.).
Proefnummer gratis.

Themanummer „Een ander veiligheidbeleid"

Over het gewenste veiligheidbeleid in de komende kabinetsperiode.

Woordvoerders uit politieke partijen en vredesbeweging zoals K. de Vries (P.v.d.A.), J.J.P. de Boer (C.D.A.), Bart Tromp, Philip Everts, Harry Zeldenrust e.a. geven hun visie.

De redaktie heeft ook zelf een aantal punten voor een **Programma voor Vrede en Veiligheid** opgesteld.

Prijs van dit nummer *f* 3,50.

Overige publikaties:

- De opkomst van de Koude Oorlog, door J.W. Nobel *f* 6,50.
- Politiek Geweld, bevat o.a. artikelen van B.V.A. Röling, Hylke Tromp, Abel J. Herzberg *f* 8,00.
- Pedagogiek voor de vrede, bevat artikelen over vredesopvoeding van o.a. B.V.A. Röling, A.J. Beekman, Lea Dasberg, S.J. Redmeijer, L.J.A. Vriens, *f* 20,00.

Vredesopbouw is een centrum voor informatie, vorming en onderwijs. Adres: Parkstraat 9, 3581 PA Utrecht, tel.: 030-316925. (Alle prijzen zijn excl. porto).

OV bank

N.V. ONDERLINGE VOORZORG VAN 1894
bank voor ambtenaren

Zonnehof 1
Amersfoort
tel. 033 - 64 49 22
(na 18.00 uur
033 - 17 2 66)

PERSOONLIJKE LENINGEN

Snel en diskreet voor (semi) overheidspersoneel in vaste dienst, tegen rente beneden de wettelijke tarieven. Tussentijdse verhogingen en/of overname elders lopende verplichtingen mogelijk. Kontant geld. Kwijtschelding bij overlijden.

ENKELE VOORBEELDEN:

Netto in handen	Maandelijkse aflossing 24 mnd	48 mnd	60 mnd	Rente doorl. krediet
f. 5.000,-	f. 245,-	f. 142,-	f. 121,-	1,3 %
f. 10.000,-	f. 485,-	f. 275,-	f. 234,-	1,2 %
f. 15.000,-	f. 727,-	f. 414,-	f. 350,-	1,2 %
f. 20.000,-	f. -------	f. 550,-	f. 467,-	1,2 %
f. 25.000,-	f. -------	f. 690,-	f. 585,-	1,15%

* Alle bedragen zijn vermeld in gehele guldens.
* Wijzigingen voorbehouden.

Bel bovenstaand nummer of schrijf (zonder postzegel) naar O.V. Bank, antwoordnummer 173, 3800 VB Amersfoort en u ontvangt vrijblijvend dokumentatie met uitgebreide tabel.

Ook voor doorlopend krediet!!

Voor ouders die moeilijkheden hebben met de schoolopleiding van hun zoon, kon dit wel eens belangrijk zijn

Alle kinderen vanuit het gezin naar school laten gaan is een ideaal, dat niet altijd te verwezenlijken blijkt. Ons internaat is er juist op gericht om dan een alternatief te bieden. Wij stellen ons immers tot doel jongens te begeleiden in hun studie van

gymnasium - atheneum - havo - mavo

In ons internaat is plaats voor 60 leerlingen. Zij zijn naar leeftijd en klas onderverdeeld in groepen, die toch ook weer niet helemaal op zichzelf staan.

Naast een serieuze begeleiding van de studie, besteden we heel wat aandacht aan kulturele, sociale en godsdienstige vorming, terwijl ook de leefbaarheid onze volle aandacht heeft. Als u het de moeite waard vindt om wat meer inlichtingen te vragen kunt u die bij de rector krijgen. Het adres is:

R. K. Internaat „Beresteyn"

Leidseweg 191, Voorschoten, telefoon 01717-2341.

Tour de France, Bourgondië, Camargue, Carcassonne.

Kampeerfietsreizen
f 495,– tot *f* 840,–

sindbad tours
Leenderweg 189, Eindhoven,
tel. 040-111.444

dok

drukkerij de Kok

Charloisse Kerksingel 24-26
Tel. (010) 291463-295215.
3082 DB ROTTERDAM

nim neon

LICHTREKLAME IN ELKE VORM

020-733928
v.ostadestraat 215
AMSTERDAM

01621-14939
lissenveld 43
RAAMSDONKSVEER

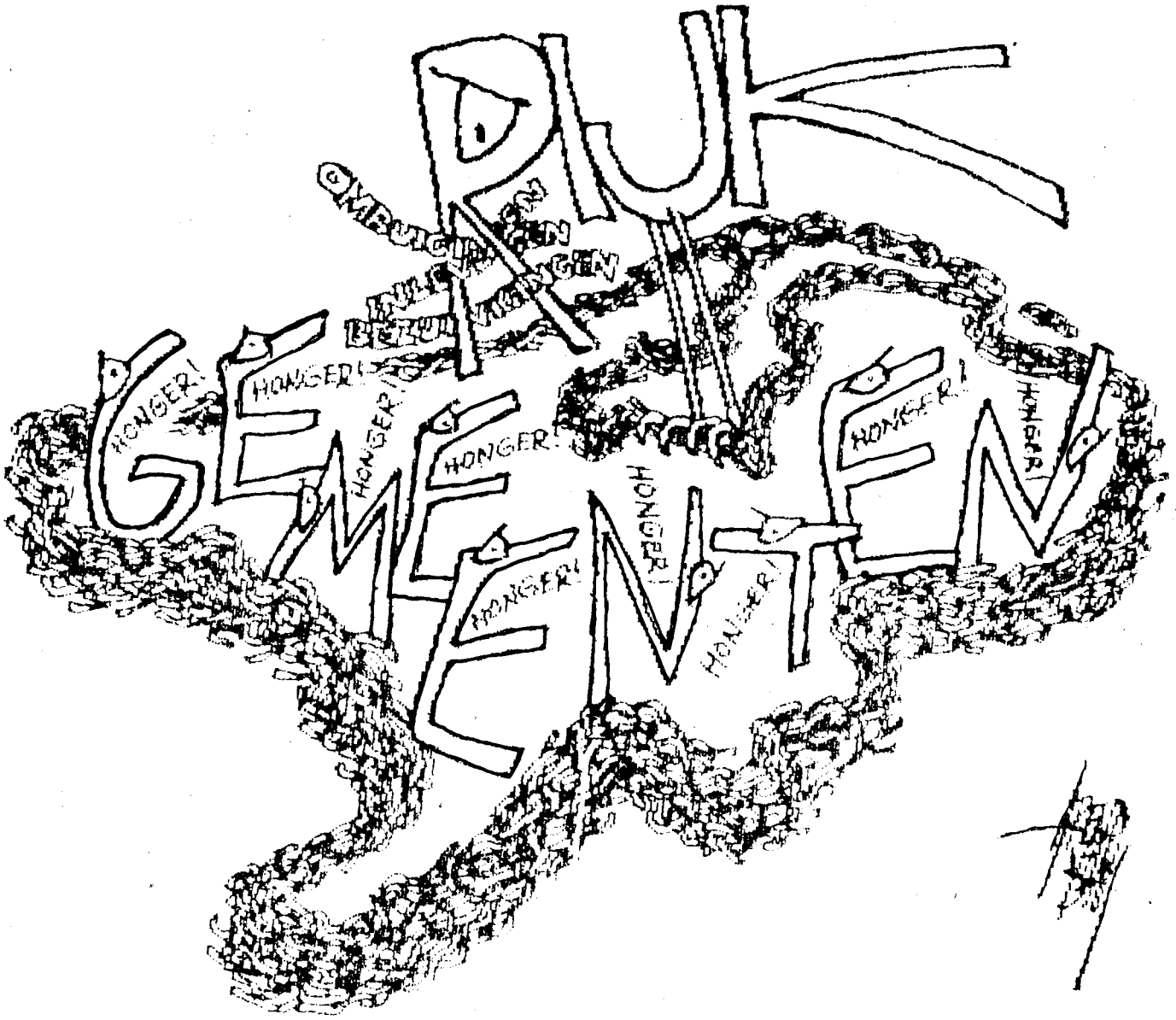

Ontwerp Model Gemeente- en Provincie-program 1982–1986

INHOUD

Hoofdstuk I: Het CDA in gemeenten en provincies
Hoofdstuk II: Volkshuisvesting, stads- en dorpsvernieuwing
Hoofdstuk III: Minderhedenbeleid
Hoofdstuk IV: Sociaal-economisch beleid
Hoofdstuk V: Ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer, milieu en waterbeheer
Hoofdstuk VI: Openbare orde, vieligheid en hulpverlening
Hoofdstuk VII: Welzijnsbeleid
Hoofdstuk VIII: Financiën, belasting, begroting
Hoofdstuk IX: Inrichting van het bestuur

1. Inleiding: Het CDA in gemeenten en provincies

Het Evangelie roept alle mensen op tot het dienen van God en tot dienst aan de medemens. Vanuit de bereidheid zich te stellen onder de voortdurende kritiek van het Evangelie is het CDA bezig met de samenleving. Daarom is voor een christen-democraat de naaste belangrijk. Wij willen bevorderen dat mensen verantwoordelijk zijn voor elkaar, individueel en in hun maatschappelijke verbanden. Men zou ons beleid voor de komende jaren kunnen schetsen met de kernzin „Samen verantwoordelijk in een maatschappij met zeer geringe economische groei". Te moeten leren leven met minder is niet eenvoudig, wanneer men jarenlang aan méér gewend geraakt is. Er ligt echter ook een uitdaging in om wegen te zoeken voor een groei van de kwaliteit van het bestaan. Dit vergt van de politieke partijen de moed om een duidelijk standpunt in te nemen over de rol van de overheid in een periode van beperkte financiële mogelijkheden.

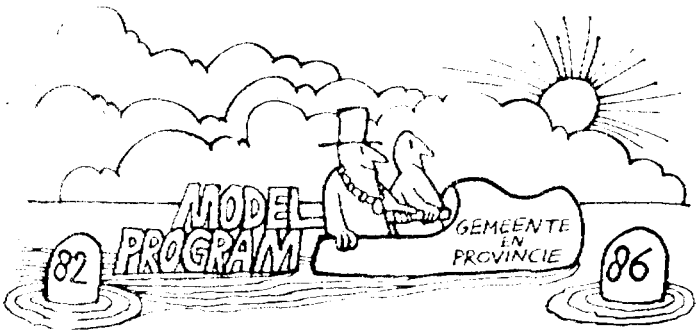

De taak van de overheid

Voor het CDA betekent dit een doelbewust streven naar een verantwoordelijke maatschappij. Een maatschappij waarin niet alleen de overheid, maar ook burgers en hun maatschappelijke verbanden verantwoordelijkheid dragen voor taken die in het algemeen belang zijn. De eigen taak van de gemeentelijke en provinciale overheid is daarbij telkens te vatten in vier kernbegrippen, zoals die in ons Program van Uitgangspunten zijn opgenomen.

a. De overheid is geroepen de samenleving te dienen naar de norm der **gerechtigheid**; zij zet zich in voor recht en vrede.
b. De overheid **komt op voor de zwakken,** zij zorgt voor de financiële en sociale bestaansvoorwaarden, waardoor ook zij verantwoordelijk deelhebber aan de samenleving kunnen zijn.
c. De overheid schept **voorwaarden voor een samenleving van verantwoordelijke mensen en maatschappelijke verbanden**. Zij eerbiedigt de gewetensvrijheid.
d. Het **rentmeesterschap** verplicht ook de overheid tot zorgvuldige omgang met de Schepping; uit dit perspectief normeert zij de maatschappelijke ontwikkelingen.

Deze doelstellingen van het overheidsoptreden vormen de grond van de politieke voornemens van het CDA op tal van beleidsterreinen. Het dienen van de samenleving naar de norm der gerechtigheid spitst zich thans toe op de vormgeving en handhaving van een democratische rechtsorde. Daarbij moet thans in het bijzonder aandacht worden gegeven aan het voorkomen van discriminatie en eigenrichting. Een en ander hangt nauw samen met het tweede doel: het opkomen voor de zwakken. Immers discriminatie en eigenrichting zijn mede het gevolg van concurrentie tussen groepen mensen in de strijd om een menswaardig bestaan, om onderdak, om werk, om de mogelijkheid het leven naar eigen inzicht in te richten. Het bevorderen van de gerechtigheid is niet alleen een taak voor de overheid, maar evenzeer van de burgers, van hun maatschappelijke verbanden en van de kerk. Daarmee is tegelijkertijd het derde doel verklaard: een mentaliteit van „ieder voor zich en de overheid voor allen" verwerpen wij, omdat daarbij jeugdige werklozen, culturele minderheden, arbeidsongeschikten, ouderen, gehandicapten, woningzoekenden, kleine zelfstandigen en andere groepen niet de ruimte krijgen volwaardig aan de opbouw van de samenleving deel te nemen.

Prioriteiten

Het afnemen van de financiële middelen zal ons dwingen tot moeilijke keuzen. Voor het CDA gaat het in de komende jaren in gemeenten en provincies vooral om:

a. voldoende en rechtvaardig verdeelde woonruimte en verbetering van oude woningen en wijken;
b. voldoende, rechtvaardig verdeelde en menswaardige arbeid en waar deze ontbreekt: zorgen dat mensen volwaardig ingeschakeld blijven in het maatschappelijk leven;
c. het zich richten op een samenleving, waarin mensen van verschillende herkomst in harmonie met elkaar kunnen leven;
d. bescherming en herstel van het milieu;
e. handhaving van de rechtsstaat.

Voor het bereiken van deze doeleinden zullen (vooral door de rijksoverheid) financiële offers gevraagd worden: hogere woonlasten, lagere inkomens. Het CDA meent dat wij die stap terug moeten doen, om de mogelijkheden voor een menswaardig bestaan voor allen te behouden.

Ombuiging overheidstaken

Deze taken uitvoeren en tegelijk alle bestaand beleid willen handhaven, is onmogelijk. De financiën laten dat niet meer toe. Er zullen dus taken afgestoten moeten worden. Welke dat zullen zijn, toetsen wij aan bovengenoemde doeleinden van de overheidstaak: de zorg voor de gerechtigheid, de zwakken en de schepping en het bevorderen van een verantwoordelijke maatschappij; daaraan moet het CDA herkenbaar zijn. De ombuiging van overheidsactiviteiten zal op de eerste plaats gezocht moeten worden in een zo groot mogelijk efficiency, een scherpe toetsing en eventueel herschikking van taken, een sobere wijze van het bouwen in de volkshuisvesting, enzovoorts.
Op de tweede plaats moet gestreefd worden naar het overdragen van taken aan burgers en hun organisaties en het versterken van de verantwoordelijkheid der maatschappelijke verbanden. Men kan denken aan overdracht van de openbare school aan ouders en sympathisanten, een grotere verantwoordelijkheid voor woningbouwcorporaties en beleggers en voor regionale werkgevers- en werknemersorganisaties, en dergelijke. Op de derde plaats zal men nieuwe taken, die zich aandienen, moeten beoordelen op de vraag of zij beter door de overheid dan door particulieren kunnen worden verricht.

Opzet van dit modelprogram

In dit modelprogram zijn de **prioriteiten** van het CDA uitgewerkt voor de verschillende beleidsterreinen. Daarbij is rekening gehouden met het landelijke verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan". Geen aandacht wordt besteed aan lopend beleid of het uitvoeren van wettelijke verplichtingen door gemeentebesturen. In een model kan men voorts niet alle bijzonderheden, die in de gemeenten en provincies aan de orde zijn, opnemen. Plaatselijke partij-afdelingen moeten hun eigen programma opstellen. Dat betekent dat in dit model genoemde onderwerpen in bepaalde plaatselijke programma's niet van toepassing zijn, terwijl andere opgevoerd moeten worden.
Wij hopen dat dit modelprogram zal bijdragen tot een inspirerend christen-democratisch antwoord op de problemen van deze tijd.

Hoofdstuk II: Volkshuisvesting, stads- en dorpsvernieuwing

Analyse:

De komende jaren zullen de volkshuisvesting en de stads- en dorpsvernieuwing nog meer aandacht vragen van de gemeentelijke en provinciale overheid dan tot dusver al het geval was. Hoewel regionaal vrij sterk uiteenlopend, worden wij geconfronteerd met grote tekorten aan woningen. Het sterk toegenomen aantal alleenstaanden en onvolledige gezinnen vergt aangepaste huisvesting. De woonsituatie van culturele minderheidsgroeperingen eist bijzondere aandacht, omdat achterstanden voor deze groepen leiden tot verpaupering en discriminatie. Zij dienen gelijke kansen te hebben ten opzichte van andere woningzoekenden. Aan de wens van

gehandicapten en ouderen, om op volwaardige wijze aan het maatschappelijk leven te kunnen deelnemen, moet mede via aangepaste huisvesting worden tegemoet gekomen.
Een extra inspanning is nodig voor het totstand brengen van huisvesting voor jongeren en alleenstaanden, aangezien er sprake is van een achterstandssituatie.
De tekorten op de woningmarkt zijn duidelijk in de stedelijke gebieden het grootst. De huisvestingsproblematiek is daar nog knellender, doordat naast de grote tekorten de kwaliteit van zeer veel woningen sterk te wensen overlaat. En niet alleen van de woningen. Het gehele stedelijke leefmilieu is ernstig aangetast. Juist in deze vervallen woonbuurten zijn de maatschappelijk zwakste groepen uit onze samenleving samengekomen. De slechte woonsituatie brengt deze groepen nog verder achterop. Door de stadsvernieuwing zal daarom in de eerste plaats de positie van deze groeperingen moeten worden verbeterd.
Ook in veel dorpen wordt – zij het op kleinere schaal – de leefbaarheid bedreigd door de veroudering van de bebouwing en financiële belemmeringen voor nieuwbouw. De aanpak daarvan is evenzeer belangrijk.
Voor de kwantitatieve woningnood zal de oplossing behalve in de bouw van nieuwe woningen, ook gezocht moeten worden in een meer rechtvaardige woonruimte-verdeling. Teveel mensen wonen, in verhouding tot hun inkomen, in te goedkope woningen.
Ook de langdurige leegstand van grote aantallen woningen staat in schrille tegenstelling tot de problemen van grote groepen van de bevolking bij het vinden van huisvesting. De komende jaren zal het optreden van de overheid tegen deze situatie nodig zijn.

Benadering

a. Goede huisvesting vormt een elementaire levensbehoefte. Het is de taak van de overheid er voor zorg te dragen dat hierin voor een ieder wordt voorzien. De rechtvaardigheid eist dat de zorg van de overheid zich daarbij in de eerste plaats richt op diegenen die niet zelf in staat zijn in deze behoefte te voorzien, zoals de minst draagkrachtigen, ouderen en gehandicapten.
Door middel van woonruimteverdeling, nieuwbouw, woningverbetering, aangepaste voorzieningen in woningen en subsidies zal het aanbod van woonruimte plaatselijk en streeksgewijs beter afgestemd moeten worden op de woonbehoefte van de bevolking, waarbij met de financiële positie van de woningzoekende in toenemende mate rekening moet worden gehouden.

b. Een goed rentmeesterschap vraagt thans om eenvoudige plannen voor nieuwbouw en renovatie, waarbij de huidige kwaliteit van de nieuwbouw als uitgangspunt moet worden genomen. Daarnaast moet zorgvuldig beheer en onderhoud van de bestaande woonruimte worden bevorderd.
Provincie en gemeente dienen voor een goede afstemming van het volkshuisvestingsbeleid op het ruimtelijk beleid zorg te dragen.

c. Het Rijk zal binnen enkele jaren het beleid met betrekking tot de volkshuisvesting en de stads- en dorpsvernieuwing grotendeels overdragen aan provincies en gemeenten. Dit beleid kan dan beter worden afgestemd op de lokale en regionale omstandigheden.
Provincie en (in regionaal verband samenwerkende) gemeenten moeten reeds nu zoveel mogelijk inspelen op deze overdracht van bevoegdheden. De keuze die wij doen voor een verantwoordelijke maatschappij, vergt van de overheid een actief beleid tot inschakeling van de bevolking en haar organisaties zowel bij de nieuwbouw en de aanpak van stads- en dorpsvernieuwingsprojecten als bij het beheer van woonruimte en woonomgeving.

Artikelen

Provincie

1. *De provincie stimuleert overleg van de gemeenten in de regio, teneinde tot afspraken over de opvang van de woningbehoefte en woonruimteverdeling te geraken.*

Gemeente

2. *Ten behoeve van de rechtvaardige verdeling van de woonruimte wordt (voor gebieden waar de woonruimtewet van toepassing is) naast de hantering van de woonruimteverordening, zo nodig overgegaan tot een vorderingsbeleid. Ter voorbereiding van dit beleid wordt een commissie ex. artikel 61 Gemeentewet ingesteld, waarin de woningbouwcorporaties en maatschappelijke groeperingen vertegenwoordigd zijn.*
3. *Gemeente en woningbouwcorporaties moeten terughoudend zijn met het verkopen van woningwetwoningen. Deze woningen mogen niet door verkoop worden onttrokken aan de woonruimteverdeling.*
4. *Het bezit van tweede woningen in gemeenten met een woningtekort wordt tegengegaan.*
5. *De splitsing van woningen met het oog op verkoop wordt zoveel mogelijk tegengegaan. Deze woningen mogen niet door splitsing aan de woonruimteverdeling worden onttrokken. De bewoners worden door de gemeente geïnformeerd over de aanvraag tot splitsing.*
6. *De gemeente stimuleert het eigen woningbezit, o.m. in het belang van de doorstroming.*
7. *Het speculeren met monumentenpanden wordt tegengegaan door middel van een anti-speculatiebeding in de subsidievoorwaarden.*
8. *Aan de huisvesting van ouderen en gehandicapten wordt gerichte aandacht geschonken, opdat zij zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen.*
9. *In nieuwbouwprogramma's en bij woonruimteverdeling krijgt de huisvesting van één- en tweepersoonshuishoudens de haar toekomende plaats.Verbouw van bestaande grote panden is daartoe één van de middelen.*
10. *De gemeente zoekt naar mogelijkheden, om de kosten van nieuwbouw en renovatie te beperken. Gestimuleerd wordt dat zaken, die aankleding van de woning betreffen, in overleg met de toekomstige bewoners worden aangebracht. De extra kosten van voorzieningen boven een zekere standaardnorm komen dan voor rekening van de bewoners.*
11. *De gemeente stimuleert het aanbrengen van warmte- en geluidsisolatie.*
12. *De gemeente voert een actief aanschrijvingsbeleid met betrekking tot het onderhoud van de woningen.*
13. *Bij de realisatie van stads- en dorpsvernieuwingsplannen gaat de gemeente zoveel mogelijk uit van het instandhouden van bestaande stads- en dorpsdelen (inclusief nieuwbouw). Dit heeft als belangrijk voordeel dat de bestaande infrastructuur gehandhaafd kan worden. De diversiteit van bevolkingsgroepen na de vernieuwing dient gewaarborgd te worden.*
14. *Ten behoeve van de volkshuisvesting en de stads- en dorpsvernieuwing voert de gemeente een actief aan- en verkoopbeleid ten aanzien van grond en opstallen.*
15. *In de gemeentelijke organisatie wordt een scheiding aangebracht tussen beheer van het gemeentelijk woningbezit enerzijds en het voeren van het volkshuisvestingsbeleid en het houden van toezicht op de woningbouwcorporaties anderzijds. Zo veel mogelijk van het gemeentelijk woningbezit wordt overgedragen aan de woningbouwcorporaties.*
16. *De gemeente stimuleert de totstandkoming van experimenten met nieuwe vormen van zeggenschap voor de bewoners van huurwoningen. Hierbij wordt gedacht aan:*
    - *vormen van maatschappelijk gebonden eigendom en gemeenschappelijk beheer via woningbanken;*
    - *het stimuleren van de instelling van bewonerscommissies, zowel bij corporatie- en gemeentewoningen, als bij complexen van institutionele beleggers en particulieren.*
17. *De herverkaveling van het bezit van woningbouwcorporaties in wijk- en streekgebonden beheerscorporaties wordt niet van overheidswege nagestreefd.*
18. *De medezeggenschap van de bewoners over hun woonomgeving wordt bevorderd.*
19. *De stads- en dorpsvernieuwingsprojecten worden in projectgroepen met de belanghebbenden voorbereid.*
20. *In nieuwe woonwijken dient door middel van architectonische vormgeving de herkenbaarheid van de wijk voor de bewoners te worden bevorderd.*

Hoofdstuk III: Minderhedenbeleid

1. Analyse

Door een sterk toegenomen immigratie wordt de Nederlandse samenleving geconfronteerd met de aanwezigheid van zo'n 700.000 mensen van buiten ons land: buitenlandse werknemers, Surinamers, Antillianen, vluchtelingen enz. Een groot deel van deze bevolkingsgroepen heeft zich blijvend in ons land gevestigd en een grote bijdrage geleverd aan onze economie. Hoewel nieuwe buitenlandse werknemers niet meer worden aangetrokken, doen gezinshereniging, een hoog geboortecijfer en een blijvend groot aantal vluchtelingen in de wereld (waarvan Nederland in beginsel een vaste hoeveelheid per jaar toelaat) echter verwachten, dat de omvang van de zogeheten culturele minderheden nog zeer sterk zal toenemen tot 1990–1995.
Geconstateerd moet worden dat delen van de Nederlandse bevolking het moeilijk hebben met de aanwezigheid van deze groepen, met name wanneer men in een zekere concurrentieverhouding staat op de arbeids- en woningmarkt. In het algemeen zal het overheidsbeleid gericht moeten zijn op het opheffen van deze achterstanden bij alle bevolkingsgroepen, ongeacht hun herkomst. Toch verkeren de nieuwe minderheden vaak in een extra moeilijke positie. Op de arbeidsmarkt, bij de huisvesting, in het onderwijs, bij de toegankelijkheid van welzijnsvoorzieningen, op deze terreinen voelen zij zich min of meer ontheemd en wordt gevreesd, dat de eigen cultuur en leefwijze langzaam maar zeker verloren gaat. Dit zou kunnen leiden tot ghettovorming. Temeer daar de houding van de meerderheid vaak kwetsend is. Vooral voor de jongeren uit de minderheden (tweede generatie) en in het bijzonder voor de vrouwen is zo'n ontwikkeling fnuikend.

De positie van de trekkende bevolking heeft een cirkelgang doorgemaakt. Stond de woonwagen vroeger bij de boer op het erf en zocht de marskramer zijn toevlucht op het dorsplein, in de zestiger jaren van onze eeuw is het overheidsbeleid gericht geweest op centralisatie in grote woonwagencentra. De woonwagenbewoner raakte daardoor geïsoleerd. De centra werden in zekere zin vrijplaatsen. Maatschappelijke verplichtingen konden er worden ontdoken, criminaliteit kreeg kansen.
De verslechterende arbeidskansen brachten velen tot het leven van sociale voorzieningen. De mobiliteit nam sterk af en de pendel toe. De beeldvorming van de gehele categorie verslechterde.
Hoewel de negatieve gevolgen van het grote centra beleid zich al vroeg aftekenden, is het beleid toch doorgezet. Nu, tien jaar later, gaat men toch weer terug naar „af". Alle provincies hebben een woonwagenplan opgesteld, dat gericht is op opheffing van de grote en het stichten van kleine centra. Hoe de woonwagenbewoner dit beleid ondergaat, laat zich denken. Het betekent grote onzekerheid wat betreft woon-, leef- en werkomstandigheden. Ook voor de burgerij in de ontvangende gemeenten geldt dat, zij het in mindere mate. Ook van hen vergt het noodzakelijk beleid bereidheid tot aanpassing.

2. Benadering

a. Tot de taak van de overheid behoort het scheppen van een klimaat, waarin alle mensen – ongeacht overtuiging, ras, geslacht, geaardheid, afkomst en/of economische positie – zich kunnen ontplooien en zich gelukkig kunnen voelen.
Het beleid dient gericht te zijn op een samenleving, waarin mensen van verschillende herkomst in harmonie met elkaar kunnen leven.
b. De overheid voert een samenhangend beleid met betrekking tot huisvesting, onderwijs, werkgelegenheid, gezondheidszorg en sociaal-culturele voorzieningen, teneinde achterstanden tegen te gaan en discriminatie te voorkomen.

3. Artikelen

a. Provincie

1. *Waar leden van culturele minderheden verspreid wonen, stimuleert de provincie de totstandkoming van bovenlokale voorzieningen. Te denken valt aan ontmoetingsruimten, gelegenheid tot ritueel slachten, begraafplaats etc.*
2. *De provincie stimuleert de totstandkoming van bouwlokaties en bedrijfsterreinen, waarbij rekening wordt gehouden met de extra behoeften, die voortvloeien uit de aanwezigheid van minderheden, inclusief vluchtelingen.*
3. *Voortvarend wordt gewerkt aan de uitvoering van het woonwagenplan. De provincie stimuleert de gemeenten om zoveel mogelijk gelijktijdig kleine centra in te richten en grote op te heffen.*
4. *De provincie ziet er, bij de goedkeuring van bestemmingsplannen, op toe dat lokaties voor woonwagencentra worden opgenomen en dat rekening wordt gehouden met de ligging ten opzichte van voorzieningen (winkels, scholen etc.).*

b. Gemeente

5 a. *Het openbare onderwijs dient alle leerlingen voor te bereiden op een maatschappij, waarin mensen met verschillende afkomst en cultuur in harmonie met elkaar samenleven.*
   b. *De gemeente draagt er zorg voor dat op de openbare scholen voldoende passend onderwijs aan kinderen uit culturele minderheidsgroepen kan worden geboden.*
   c. *Ook bij de inrichting en het middelenpakket van de openbare school wordt rekening gehouden met leerlingen van verschillende herkomst. In samenwerking met het buurtwerk dienen opvangmogelijkheden voor kinderen van werkende ouders mogelijk gemaakt te worden.*
6. *De gemeente bevordert de totstandkoming van voldoende volwassenonderwijs voor leden van culturele minderheden, in het bijzonder gericht op alfabetisering, het leren van de Nederlandse taal en cultuur. Bij voorkeur met inschakeling van het eigen initiatief van de bevolking. Bijzondere aandacht voor de positie van de vrouw.*
7. *Leden van culturele minderheidsgroepen worden in staat gesteld hun eigen cultuurpatroon te handhaven. Daartoe bevordert de gemeente onder meer:*
   - *de totstandkoming van eigen ontmoetingsruimten, gelegenheid tot ritueel slachten en begraafplaatsen.*
   - *de aanwezigheid van eigentalige literatuur in bibliotheken;*
   - *speciale aandacht van buurt- en clubhuizen en centra voor kunstzinnige vorming voor programma's voor en door leden van deze minderheden;*
   - *de voorlichting aan Nederlanders over de eigen cultuur en leefgewoonten van hun buitenlandse stads- en dorpsgenoten.*
8. *Achterstanden op het gebied van huisvesting worden weggewerkt. Ghettovorming in vervallen buurten dient voorkomen te worden. Daartoe voert de gemeentelijke overheid een beleid van gebundelde spreiding, op basis van vrijwilligheid en overleg. Voldoende woningen voor grote gezinnen dienen daartoe aanwezig te zijn. Brandgevaarlijke pensions worden voortvarend aangepakt. Speciale initiatieven voor de huisvesting van vluchtelingen blijven nodig.*
9. *Speciale arbeidsbemiddeling en scholing voor werklozen onder de leden van culturele minderheden, met name voor jongeren. De gemeente overlegt hierover met het arbeidsbureau, de centra voor vakopleiding en de centra voor beroepsbegeleiding en stimuleert maatregelen op dit gebied.*
10. *Culturele minderheden worden bij het beleid betrokken door middel van inspraak. Zij krijgen actief en passief kiesrecht in wijkraden, na drie jaar in ons land gewoond te hebben.*
11. *Voortvarend wordt gewerkt aan het tot stand brengen van kleine woonwagencentra. De lokatie dient het woonwagengezin een wezenlijke kans te geven om algemene voorzieningen te gebruiken en contact te leggen met de woonomgeving.*
12. *Voor voldoende werkterreinen wordt gezorgd.*
13. *De overgang van grote naar kleine centra gebeurt in principe op basis van vrijwilligheid. De gemeente dient de grote centra echter tijdig te kunnen sluiten. Voor de kleine centra gelden geen zwaardere toelatingscriteria, dan welke in het volkshuisvestingsbeleid in het algemeen gelden.*

14. *Om de integratie te vergemakkelijken, wordt ook op de grote centra al overgegaan op individuele bemetering en inning door nutsbedrijven.*
15. *De gemeente draagt zorg voor een vroegtijdige voorlichting aan en inspraak van omwonenden en toekomstige bewoners van een nieuw centrum, zodat men zich goed kan voorbereiden. Zij zoekt daartoe contact met groeperingen, die meningsvorming in de samenleving op gang kunnen brengen, zoals de kerken, bewonersorganisaties, wijkorganen enz.*
De in woonwagenschappen opgedane kennis en ervaring dient daarbij ten nutte te worden gemaakt.

Hoofdstuk IV: Sociaal-economisch beleid

1. Analyse

De werkloosheid is het grootste vraagstuk van deze jaren. Met name de jeugdwerkloosheid is een zaak die in de toekomst tot schrikbarende gevolgen kan leiden. Gemeenten en provincies worden direct geconfronteerd met bedrijfssluitingen, werkloosheid en arbeidsongeschiktheid. Hoewel deze problemen primair een landelijke aanpak vragen, zullen zij daaraan een belangrijke ondersteunende en deels ook een eigen bijdrage kunnen leveren.
Voor de provincie betreft dit vooral de zorg voor voldoende bedrijfsterreinen en de spreiding van werkgelegenheid en welvaart.
Daarnaast is decentralisatie te verwachten van beleid m.b.t. de regionale arbeidsmarkt en arbeidsvoorziening en het herinschakelingsbeleid. Het spreidingsbeleid wordt bemoeilijkt door de slechte sociaal-economische toestand. De gewenste selectieve ontwikkeling van de economische bedrijvigheid, binnen de randvoorwaarden van milieu en ruimte, komt eveneens onder druk te staan.
Het inzicht in de werkgelegenheidssituatie per regio is vaak nog gebrekkig. Bij de reservering en toewijzing van bedrijfsterreinen zijn er ruimtelijke belemmeringen.
Gemeentebesturen voelen zich verantwoordelijk voor de plaatselijke werkgelegenheidssituatie en de ontwikkeling van de bedrijvigheid.
Dit kan echter niet los gezien worden van ontwikkelingen in de regio. Bovendien zijn gemeenten individueel veelal niet in staat veel uit te richten. Intergemeentelijke overlegorganen verdienen daarom, ondanks de budgettaire krapte, de blijvende steun van de deelnemende gemeenten. De gemeenteraad zal, vanuit zijn visie op de functie van de gemeente in de regio, moeten aangeven in hoeverre en op welke wijze binnen de gemeentegrenzen werkgelegenheid geschapen moet worden.
Door het bedrijfsleven wordt het grote aantal bedrijfsenquetes als hinderlijn ervaren, evenals de vaak traag verlopende afhandeling van vergunningenaanvragen.
Van groot belang voor de werkgelegenheid is voorts de energiepolitiek. Provincies en gemeenten zijn met name betrokken bij energieproductie, distributie en besparing.

2. Benadering

a. Het streven naar behoud en verdeling van voldoende menswaardige werkgelegenheid behoort mede tot de zorg van provincies en gemeenten. Spreiding van werkgelegenheid en welvaart blijven doelstellingen van het beleid. Meer waardering voor onbetaalde arbeid is tevens noodzakelijk.
Economische processen worden gestimuleerd binnen een kader dat een verantwoord gebruik van de ruimte en energie en het behoud van het milieu veilig stelt. Provincie en gemeente bevorderen een zuinig energiegebruik, alsmede de ontwikkeling van veilige energievormen.
b. Gestreefd wordt naar een meer in provinciaal verband beleefde verantwoordelijkheid van overheid en sociale partners voor het regionale arbeidsmarkt- en werkloosheidsbestrijdingsbeleid.

Artikelen

Provincie/Gemeente

1. *Aan het bedrijfsleven wordt zoveel mogelijk service verleend d.m.v. voorlichting, begeleiding bij vestigingsbeslissingen, ruimtelijke ordeningszaken, subsidie-kwesties, energiebeleid etc. Een bureau bedrijfscontacten in provincies, regio's en de grote gemeenten is een belangrijk middel daartoe.*
2. *Onderzocht wordt welke functies zich lenen voor deeltijdarbeid. In eigen diensten bevorderen provincie en gemeente de mogelijkheid tot deeltijdarbeid met name voor WAO-ers, schoolverlaters en andere langdurig werklozen. Daartoe worden ook andere werkverruimende regelingen zoals T.A.P. en V.U.T. intensief benut.*
3. *Het energiebesparingsbeleid richt zich op het verbeteren van de isolatie en op de verwezenlijking van warmte-krachtcombinaties. De tariefstelling moet erop gericht zijn de consument tegen zo laag mogelijke kosten de nodige energie te leveren. De opbouw der tarieven moedigt energiebesparing aan.*

Provincie

4. *De provincie speelt actief in op de te verwachten decentralisatie van het beleid met betrekking tot de regionale arbeidsmarkt, de regionale arbeidsvoorziening en het herinschakelingsbeleid van gedeeltelijke arbeidsongeschikten en langdurig werklozen.*
5. *De provincie zal zich adviseren door een provinciale sociaal-economische raad. Deze raad krijgt uitsluitend adviserende bevoegdheden.*
6. *De provincie bevordert de totstandkoming van gecoördineerde gegevensverzameling op regionaal niveau ten einde een adequaat inzicht in de bedrijvigheid en de werkgelegenheid te verkrijgen. Bundeling van alle gegevens tot een bedrijfsregister wordt nagestreefd.*
7. *De provincie bevordert dat gemeentebesturen in onderling overleg komen tot bindende afspraken over:*
   - *planning van aan te leggen bedrijfsterreinen;*
   - *gezamenlijke acquisitie;*
   - *de doorverwijzing van vestigingskandidaten.*

Gemeente

8. *De gemeente ontwikkelt in samenspraak met andere gemeenten en de provincie een werkgelegenheidsbeleid voor de regio, waarin de gewenste hoeveelheid arbeidsplaatsen, bedrijfsterreinen en de vestigingscriteria worden vastgelegd, alsmede een schets van het arbeidsaanbod en de infrastructuur. In dit verband passen het aanleggen van een bedrijfsregister alsmede afspraken over doorverwijzing van vestigingskandidaten, gezamenlijke acquisitie en het gezamenlijk opzetten van projecten voor werklozen.*
9. *De gemeenteraad stelt criteria voor de uitgifte van grond aan bedrijven vast, die aansluiten bij de aard van de beroepsbevolking, de bescherming van het milieu en de functie van de gemeente, zoals in ruimtelijk verband vastgesteld.*
   (Niet bedoeld wordt een sociaal vestigingsstatuut).
10. *De gemeente neemt initiatieven om in overleg met het particulier initiatief, het arbeidsbureau en andere instanties:*
    a. *te komen tot een banenmarkt, een vacaturebank voor vrijwilligers e.d.;*
    b. *mogelijkheden te vinden om werklozen met behoud van hun uitkering:*
       - *bepaalde (vrijwillige) activiteiten te laten verrichten;*
       - *gedurende bijvoorbeeld 6 maanden een eigen bedrijfje te doen ontwikkelen.*
11. *Gemeenten dienen in hun beleid speciale aandacht te besteden aan de voorlichting aan schoolverlaters, voorzover dat niet door anderen gebeurt, en de opvang van tussentijdse schoolverlaters.*

Hoofdstuk V: Ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer, milieu en waterbeheer

1. Analyse

De hoge bevolkingsdichtheid van ons land en de snelle welvaartsontwikkeling hebben geleid tot een intensief gebruik van de ruimte.
Deze druk op de ruimte zal blijven bestaan. De gezinsverdunning, de stadsvernieuwing en de bevolkingsgroei noodzaken tot de aanwijzing van nieuwe woonlokaties. Het bedrijfsleven kampt, met name in delen van de Randstad met een tekort aan vestigingsmogelijkheden. De behoefte aan ruimte voor openluchtrecreatie zal in de toekomst verder stijgen. De ontwikkelingen bedreigen de nog resterende open ruimte, met daarin hoogwaardige landbouwgronden en gebieden, die uit landschappelijk, natuur- en milieuoogpunt hoog gewaardeerd moeten worden. De grondprijzen waren hierdoor in een aantal gebieden tot onaanvaardbare hoogten gestegen. Binnen de landelijke gebieden doen zich spanningen voor tussen de noodzaak tot behoud en versterking van de landschappelijke en natuurwaarden enerzijds en de behoefte aan ruimte voor de landbouw anderzijds, waar agrarische bedrijven terwille van hun bestaanszekerheid genoodzaakt zijn over te gaan tot bedrijfsvergroting en intensivering van het grondgebruik.

In de stedelijke gebieden vinden – dicht opeen gepakt – tal van activiteiten plaats. Geluidshinder, stank en andere vormen van overlast tasten daar het woonklimaat aan. Dit leidt tot een trek van de bevolking naar de landelijke gebieden. De mede daardoor ontstane behoefte aan uitbreiding van de kernen doet afbreuk aan het karakter van het landelijk gebied. Elders weer trekt de bevolking weg uit de kleine kernen, waardoor het draagvlak aan het gemeenschapsleven en de voorzieningen ontvalt.

Provincie en gemeenten dragen, via de opstelling van streek- en bestemmingsplannen zorg voor een rechtvaardige verdeling van de ruimten op regionale en lokale schaal. Dat is geen eenvoudige taak. Door ingewikkeldheid van de problematiek neemt de voorbereiding en vaststelling van de plannen veelal jaren in beslag. De doorwerking van de plannen in inrichting en beheer van gebieden verloopt eveneens moeizaam.
M.n. via de vaststelling van bestemmingsplannen, wordt diep ingegrepen in de eigendoms- en gebruiksrechten van de betrokken burgers. Deze directe invloed van ruimtelijke beslissingen dwingt tot een weloverwogen voorbereiding van de planvorming en inspraakmogelijkheden voor de burger. Anderzijds is het met het oog op zowel het voorkomen van ongewenste ontwikkelingen als op de rechtszekerheid van de burger noodzakelijk dat besluiten binnen een aanvaardbaar tijdsbestek worden genomen.

Verkeer en vervoer spelen een vitale rol bij het functioneren van de moderne samenleving. Zij bieden de mens mogelijkheden tot ontplooiing van en deelname aan de maatschappelijke activiteiten. Het hedendaagse verkeers- en vervoersstelsel is ingewikkeld, het bijbehorendevverplaatsingspatroon is gevarieerd, terwijl het geheel slechts in geringe mate beïnvloedbaar is. Niettemin wordt van de overheid verwacht dat zij ordenend optreedt, daarbij de meest kwetsbare verkeersdeelnemers beschermt en de nadelige gevolgen van het verkeers- en vervoerspatroon bestrijdt.
Voor de invoering van het verkeers- en vervoersbeleid als geheel is een adequaat bestuurlijk-juridisch kader onontbeerlijk. Dit ontbreekt nog. Verwacht mag worden, dat in de periode 1982–1986 een wettelijke regeling van de planningsstructuur verkeer en vervoer tot stand zal komen, met als belangrijkste kenmerken:
– geïntegreerde planvorming en besluitvorming op elk overheidsniveau;
– beleidsafstemming tussen de overheden.
Provincie en gemeenten zullen in de komende periode derhalve moeten inspelen op deze nieuwe structuur.

De zorg voor het milieu staat in het middelpunt van de belangstelling. Het besef is gegroeid dat de mens niet ongestraft kan doorgaan met het verstoren van het natuurlijk evenwicht, zonder het bestaan van zichzelf, toekomstige generaties en de dieren- en plantenwereld op het spel te zetten. Desondanks neemt de vuillast nog steeds toe en wordt de opvangcapaciteit van het milieu overschreden. Dit uit zich in milieuvervuiling en fucntieverlies van bodem, water en lucht.
Zonder te letten op de mogelijke gevolgen is op tal van plaatsen giftig afval gestort. De kwaliteit van de bodem en het grondwater is hierdoor aangetast.
De vervuiling van het oppervlaktewater beperkt de gebruiksmogelijkheden

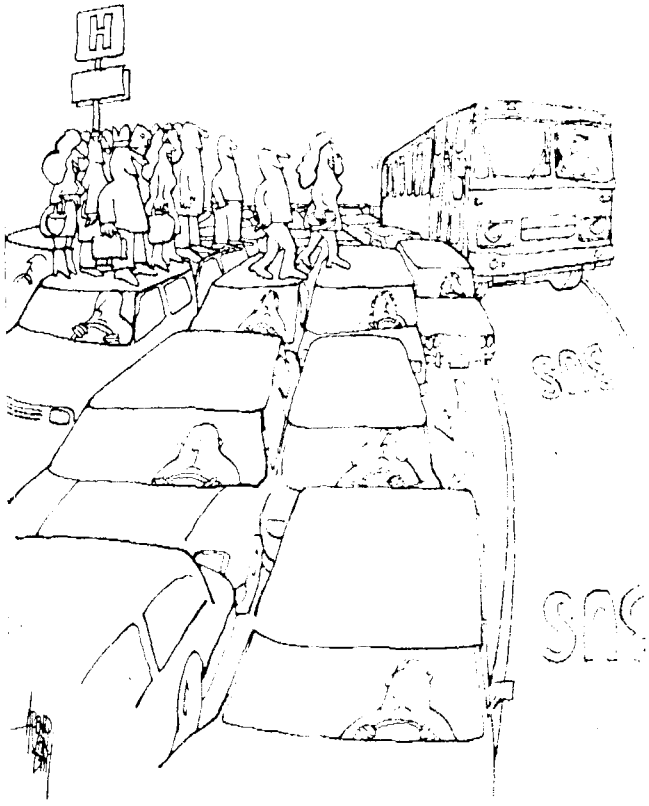

daarvan voor bijvoorbeeld de drinkwatervoorziening, de recreatie en de landbouw.
De geluidshinder – een te lang onderschat probleem – geeft ergernis en kent als gevolg, blijvende schade aan de gezondheid.
De luchtverontreiniging heeft ernstig nadelige invloed op de gezondheid van mens, dier en plant.
Ondanks de toegenomen aandacht voor het milieu, die o.m. tot uitdrukking komt in de snelle totstandkoming van de wetgeving op dit gebied, kan soms niet aan de indruk worden ontkomen, dat incidenten het milieubeleid bepalen.
Een tweetal oorzaken kunnen hiervoor worden aangegeven. In de eerste plaats kan vervuiling als een vorm van verspilling worden aangemerkt.
Het is goedkoper te lozen en afval in de grond te stoppen, dan dure voorzieningen te treffen voor hergebruik. De anti-verspillingstechnieken worden pas aantrekkelijk bij het stijgen van de prijs van de grondstoffen (door schaarste en uitputting) en bij het van overheidswege stellen van strengere milieuvoorschriften.
Daarnaast moet worden geconstateerd dat provincies en gemeenten in organisatorische en bestuurlijke zin nog op het toegenomen takenpakket moeten inspelen.
In de komende jaren zal op provincie en gemeente in toenemende mate de taak rusten van systematische uitvoering en controle op de naleving van de gestelde regels. Een en ander op een zodanige wijze dat de burger overtuigd raakt van de noodzaak van die regels.

De zorg voor de waterkering en waterhuishouding is van essentieel belang voor de leefbaarheid van ons land. Het veilig kunnen wonen en werken, het behoud van natuur en landschap en de bruikbaarheid van bodem en water is sterk afhankelijk van de voortdurende zorg voor een goed onderhoud en beheer van grond- en oppervlaktewater. Vormden de waterkering en peilbeheersing jarenlang de belangrijkste onderdelen van de waterstaatzorg, thans vergt daarnaast in de steeds verder geïndustrialiseerde samenleving de zorg voor de kwaliteit van het water grote aandacht.
Het veranderende takenpakket van de waterschappen maakte aanpassingen noodzakelijk met betrekking tot de omvang, bestuursinrichting en het ambtelijk apparaat. Het aantal waterschappen is daardoor inmiddels sterk

teruggebracht. Thans vergt de bestuursopbouw nog nadere aandacht. Naast de grondeigenaren is het gewenst dat ook andere belanghebbenden in het bestuur zitting kunnen nemen.

2. Benadering

a. Uit het oogpunt van het rentmeesterschap zijn we geroepen tot een zorgvuldig omgaan met Gods schepping.
Voor de ruimtelijke ordening, het verkeers- en vervoersbeleid, het milieubeleid en de waterstaatzorg is dit uitgangspunt essentieel.

b. Bij de toedeling van de ruimte wordt de verscheidenheid van de schepping beschermd. Het ruimtelijk beleid is er op gericht om zoveel mogelijk de aantasting van de open ruimte met daarin de waardevolle natuur- en landschapselementen en hoogwaardige landbouwgronden te voorkomen. Daarnaast zal in de stedelijke gebieden de leefbaarheid door een goede onderlinge afstemming van wonen, werken, verplaatsen en recreëren gewaarborgd moeten worden.
De overheid heeft tot taak de ruimte op rechtvaardige wijze toe te delen. Een zorgvuldige voorbereiding van de besluitvorming en afweging van de betrokken belangen vergt dat gelegenheid tot inspraak door de bevolking wordt gegeven.

c. In het verkeers- en vervoersbeleid verdienen de aspecten van veiligheid, leefbaarheid en energiegebruik naast andere technisch-kwalitatieve aspecten de aandacht. Daarbij staat de zorg voor de meest kwetsbare verkeersdeelnemers voorop. Bij het nemen van maatregelen ter bevordering van de verkeersveiligheid betrekt de overheid de bevolking.
Maatregelen worden genomen om de individuele burger tot een selectief autogebruik te brengen, teneinde de ongewenste effecten daarvan in te dammen.

d. Mens, dier en plant worden verzekerd van hun voortbestaan en beschermd tegen schade aan gezondheid en groei. Met grondstoffen en energie wordt zuinig omgesprongen, zodat deze langer beschikbaar blijven. Door zijn specifieke karakter legt de bescherming van het leefmilieu randvoorwaarden op aan economische activiteiten en stelt grenzen die niet overschreden mogen worden. Deze zorg voor het milieu is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid en samenleving.

e. De zorg voor waterkering, peilbeheersing en kwaliteitsbeheer van het water is van vitaal belang voor de leefbaarheid van ons land.
De water- en zuiveringschappen hebben daarin een belangrijke taak, die zij ook in de toekomst moeten blijven vervullen.
De provincie streeft naar een doelmatige vorm en inrichting van de waterschappen, toegesneden op de taakstelling en de waterstaatkundige omstandigheden in de betrokken gebieden. Hierbij gaat zij uit van het waterschap als functionele democratie.

3. Artikelen

A. Ruimtelijke Ordening

Provincie

1. *De aanwijzing van nieuwe woonlokaties vindt zoveel mogelijk plaats binnen de reeds bestaande stedelijke zones. Bij de lokatiekeuze van woongebieden, bedrijfsterreinen en recreatieobjecten worden de gebieden met grote landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarde en hoogwaardige landbouwgronden ontzien.*
2. *Het behoud van de leefbaarheid van de kleine kernen wordt nagestreefd. Door middel van sectorale maatregelen, zo mogelijk gericht op een aantal bij elkaar liggende kernen gezamenlijk, wordt het voorzieningenniveau en het gemeenschapsleven op een aanvaardbaar peil gehouden.*
3. *De provincie draagt bijzondere verantwoordelijkheid voor de aanwijzing van reservaten en beheersgebieden. Indien in een gebied een zodanige verweving van functies noodzakelijk wordt geacht, dat de bedrijfsvoering van de agrarische sector moet worden beperkt, wordt het betrokken gebied in principe tot beheersgebied aangewezen.*
Gebieden die uit een oogpunt van natuurbehoud uiterst waardevol zijn, worden tot reservaat aangewezen. Indien de aanwijzing tot reservaat uit financiële overwegingen vooralsnog achterwege moet blijven, wordt het gebied in het streekplan niet als zodanig aangewezen.
4. *In gebieden waar de inrichting ondoelmatig is, dan wel uit een oogpunt van natuur- en landschapsbehoud en/of uitbreiding van mogelijkheden voor openluchtrecreatie een herinrichting van het gebied gewenst is, wordt de verbetering van de inrichting bij voorkeur via een integrale landinrichtingsprocedure, nagestreefd.*
Hierbij worden de belangen voor landbouw en natuur- en landschapsbehoud op evenwichtige wijze afgewogen.
5. *In het bijzonder met het oog op de landschapsbescherming wordt het ontgrondingbeleid afgestemd op het ruimtelijken beleid (lokaties opnemen in het streekplan).*

Gemeente

6. *De gemeente stelt vast in welke volgorde de opstelling van bestemmingsplannen voor haar grondgebied zal plaatsvinden.*
7. *Afhankelijk van de lokale situatie wordt bij de vaststelling van een bestemmingsplan door het gemeentebestuur aangegeven welke bestemmingen met voorrang moeten worden gerealiseerd.*
8. *Ingrijpende bestemmingswijzigingen worden slechts in een bestemmingsplan opgenomen voorzover verwacht mag worden dat met de realisering van deze bestemmingswijzigingen in de planperiode een aanvang kan worden gemaakt. De gemeente draagt zorg voor de tijdige aanpassing van bestemmingsplannen op bijvoorbeeld de lokale woningbehoefte.*
9. *Bij de aanleg van nieuwe woongebieden en bedrijfsterreinen wordt zorgt gedragen voor een tijdige ontsluiting van deze gebieden door het treffen van infrastructurele voorzieningen. Hierbij wordt met name gedacht aan openbare vervoervoorzieningen en infrastructuur voor het langzame verkeer.*
10. *Vanaf de aanvang van de bewoning van nieuwe wijken dienen voorzieningen in de dienstverlenende sfeer aanwezig te zijn. De lokatiekeuze zal er doorgaans op gericht moeten zijn de blijvende centrumfunctie van stad of dorp te waarborgen.*
11. *Mede ter bescherming van de waarden van natuur en landschap wordt prioriteit gegeven aan de vaststelling van de bestemmingsplannen buitengebied. Daarbij wordt terughoudendheid betracht met betrekking tot vestigingen, die niet functioneel in het gebied thuishoren. Aan agrarische bedrijven wordt ruimte geboden voor mogelijkheden tot bedrijfsaanpassing en bedrijfsontwikkeling.*
12. *Bedrijven en verkeerswegen kunnen de leefbaarheid van de omgeving door allerlei vormen van overlast aantasten. Bij de aanwijzing van lokaties en tracés geeft de gemeente zich hier van rekenschap. Hinderbeperkende maatregelen worden waar nodig getroffen.*
13. *Vooruitlopend op landelijke wetgeving wordt het gemeentelijk grondbeleid, in het bijzonder wat de voorwaarden bij verkoop en uitgifte in erfpacht betreft, in een verordening vastgelegd, teneinde aan behoorlijke rechtswaarborgen te voldoen.*
14. *Bij gronduitgifte verdient in het algemeen verkoop de voorkeur boven uitgifte in erfpacht. Met name in centra en in stadsvernieuwingsgebieden kan het echter geboden zijn grond in erfpacht uit te geven.*

B. Verkeer en vervoer

Provincie/Gemeente

15. *Bij de opstelling van het provinciaal c.q. gemeentelijk verkeers- en vervoersplan heeft de totstandkoming van het deelplan voor de verkeersveiligheid prioriteit.*
16. *Via het ruimtelijk beleid oefenen de provincie en gemeente invloed uit op de beperking van de mobiliteit en op verkorting van de verplaatsingsafstanden.*

Provincie

17. *Provinciale Staten stimuleren het verkeersveiligheidsbeleid door:*
   - *het benoemen van een coördinerend portefeuillehouder binnen het dagelijks bestuur van de provincie;*

– *het oprichten van regionale verkeersveiligheidsorganen.*

18. *Het onderhoud en de instandhouding van het provinciale wegen- en fietspadennet wordt mede terwille van de verkeersveiligheid zeker gesteld.*
19. *Bij noodzakelijke prioriteitstelling geniet de aanleg van fietspaden voor woon-werk/woon-schoolverkeer de voorkeur boven de aanleg van recreatieve fietspaden.*
20. *Ter bestrijding van het sluipverkeer worden zonodig regionale verkeerscirculatieplannen opgesteld.*
21. *Natuur- en recreatiegebieden worden, behoudens ontheffingen voor minder-validen, auto- en bromfietsvrij gemaakt. Deze gebieden dienen goed bereikbaar te zijn, bij voorkeur met het openbaar vervoer en de fiets. In de directe nabijheid wordt voorzien in voldoende parkeer- en stallingsruimte.*
22. *De provincie volgt en stimuleert de buurtbusprojecten.*

Gemeente

23. *Bij de instandhouding en verbetering van het verkeers- en vervoersstelsel wordt uitgegaan van de voorzieningen voor de meest kwestbare verkeersdeelnemers: fietsers en voetgangers. Een netwerk van routes voor deze weggebruikers vormt de ruggegraat van het verkeersstelsel. Terwille van het leefklimaat worden in woongebieden verkeersluwe straten en speelstraten ingericht.*
24. *Op grond van uit onderzoek verkregen overzichten van onveilige situaties of routes, wordt in een combinatie van technische verbeteringen en een systematisch surveillanceplan naar grotere veiligheid gestreefd.*
25. *De gemeente stimuleert de inschakeling van „ouderbrigades" en „klaar-over" groepen voor de beveiliging van kinderen op de woonschool-route.*
26. *Burgers en hun organisaties worden via een speciaal adviesorgaan betrokken bij het verkeersveiligheidsbeleid.*
27. *Het meerijden met anderen wordt bevorderd, o.a. door het aanleggen van parkeergelegenheden bij op- en afritten en het bieden van parkeerfaciliteiten in de binnensteden.*

C. Milieuzorg

Provincie

28. *Als uitgangspunt voor het provinciaal milieubeleid geldt het beginsel dat de bestaande kwaliteit van het schone milieu moet worden behouden en dat verontreinigde gebieden gesaneerd moeten worden. Een milieubeleidsplan ligt hieraan ten grondslag.*
29. *De snel groeiende taken op het gebied van de milieuzorg vergen een deskundig, voldoende groot, gecoördineerd werkend ambtelijk apparaat. Ook binnen het collegiaal bestuur is coördinatie nodig. De provincie biedt ondersteuning aan kleinere gemeenten bij de behandeling van complexe en specifieke deskundigheid vragende milieuvraagstukken.*
30. *Vergunningen, die onder voorwaarden door de provincie zijn verleend, worden effectief gecontroleerd. Het verdient aanbeveling om een onderscheid te benadrukken in een controlerende en vergunningverlenende functie binnen het provinciaal apparaat. De efficiënte werking van het provinciaal alarmnummer wordt bevorderd.*
31. *Procedures voor de verlening van vergunningen worden zo kort mogelijk gehouden. Vooroverleg tussen de vergunningaanvrager en de provincie draagt hieraan bij. Met het betrokken gemeentebestuur wordt zonodig overleg gepleegd over het moment van afgifte van de bouwvergunning.*
32. *Bij grootschalige projecten vormt de milieu-effectrapportage een belangrijk hulpmiddel. De milieu-effectenrapportage omvat risico-analyses en veiligheidsrapporten. Daarnaast neemt de provincie een milieuparagraaf op in de streekplannen.*

33. *De provincie bevordert door een actief aankoopbeleid de bescherming van natuurgebieden. De op dit terrein werkzame stichtingen moeten daartoe de nodige financiële armslag verkrijgen.*
34. *Bijzondere aandacht wordt besteed aan het onderhoud en de verbetering van het landschap. Hiertoe worden, naast de activering van het landschapsonderhoud door vrijwilligers, onderhoudsovereenkomsten met de betrokken eigenaar en gebruikers aangegaan.*
35. *De tracés van wegen en hoogspanningsleidingen worden zorgvuldig ingepast in het landschap.*
    Electriciteitskabels worden in gebieden met grote landschappelijke waarde bij voorkeur ondergronds aangelegd. Het gedecentraliseerd oprichten van kleinere centrales verdient nadere studie.
36. *Vervuiling door electriciteitscentrales wordt tegengegaan door het*

nemen van technische maatregelen en door de keuze van de brandstoffen; de kosten hiervan worden in de kostprijs van de electriciteit ondergebracht.

37. *In het provinciaal afvalstoffenplan krijgt de scheiding van afvalstoffen prioriteit.*
    De provincie stimuleert de regionalisering van de verwijdering van afvalstoffen.
38. *De provincie zorgt voor de sandering van ongewenste inrichtingen voor afvalverwerking en stortterreinen.*

Gemeente

39. *De afgifte van bouw- en milieuvergunningen wordt zoveel mogelijk gecoördineerd. In overleg met de vergunningaanvrager wordt voor de afgifte van de bouwvergunning nagegaan of de milieuvergunningen te zijner tijd verleenbaar zullen zijn.*
40. *Procedures voor de aanvraag van vergunningen worden zo kort mogelijk gehouden, onder meer door het vooroverleg tussen gemeente en vergunningaanvrager.*
41. *Vergunningen, die onder voorwaarden worden verleend, worden effectief gecontroleerd op de naleving ervan.*
    Het verdient aanbeveling onderscheid te maken tussen het vergunning-verlenende en het controlerende deel van de afdeling Hinderwet.
42 a. *Het milieubewust handelen door de gemeente (milieubewust maaien van wegbermen, beperkt pekelen van wegen) – draagt bij tot het bijbrengen van milieubesef bij de bevolking. Doelgerichte voorlichting is hierbij een hulpmiddel. Er dient een vertrouwensrelatie te zijn tussen de gemeente en de burger, die op het gebied van milieuhygiëne actief is.*
    b. *De gemeente stimuleert activiteiten van en door de jeugd die tot een grotere kennis bijdragen aan een beter milieu-beheer. Mogelijkheden zijn boomplantdagen, plantsoen-onderhoud en het opzetten en beheren van heemtuinen in samenwerking met scholen.*
43. *Gebieden, die nog relatief schoon zijn, worden schoon gehouden, mede via het instrumentarium (lokatiekeuze van industrievestigingen, zoneringen in bestemmingsplannen) van de ruimtelijke ordening. De landschappelijke waarden worden beschermd door een scherp toezicht op clandestiene bouw in de buitengebieden.*
44. *De gemeente heeft aandacht voor het behoud van natuurwaarden en waardevolle landschapselementen. Het afsluiten van onderhoudsovereenkomsten met de grondgebruiker wordt bevorderd.*
45. *Behoud en uitbreiding van openbare groenvoorzieningen wordt bevorderd. Het vroegtijdig treffen van schermvoorzieningen tussen industrieterreinen en woongebieden verdient aanbeveling. (Inspelen hierop door bijvoorbeeld deelname aan boomplantdag).*
46. *Regionale samenwerking op het gebied van de vuilverwerking is gewenst, waarbij gezocht wordt naar die vormen van vuilverwerking die het milieu zo weinig mogelijk schade berokkenen. De wekelijkse inzamelplicht kan hierdoor ook in kleinere gemeenten worden gehandhaafd.*
47. *Tarieven voor huisvuilverwerking worden in de regionale samenwerkingsgebieden geuniformeerd.*
48. *Een actief beleid wordt gevoerd ten aanzien van hergebruik van glas en papier en andere materialen. Het gescheiden ophalen van huisvuil en plastic en het voorzien in lokale inleverplaatsen van bepaalde soorten vuil dragen hieraan bij. Vrijwilligers worden gestimuleerd in het gescheiden inzamelen van met name papier en karton.*

D. Waterstaat

Provincie

49. *De provincie stelt prioriteiten ten aanzien van de binnen haar grondgebied te verrichten waterstaatstaken, hetzij in eigen beheer, hetzij door de water- en zuiveringschappen.*
    Ten behoeve van het kwaliteitsbeheer wordt een afzonderlijk waterkwaliteitsplan opgesteld.
50. *De provincie bevordert het opstellen van rioleringsplannen en de uitvoering van zuiveringswerken door zuiveringschappen en gemeenten.*
51. *De provincie bevordert het doen van onderzoek en controles met betrekking tot de kwaliteit van het water.*
52. *De provincie neemt, waar nodig, saneringsmaatregelen. (Voorbeeld: het dempen van buiten gebruik zijnde grondwaterwinningsputten).*
53. *In het bestuur van het waterschap dienen de categorieën van belanghebbende, die een duidelijk en specifiek belang bij de taakuitoefening van het waterschap hebben, te zijn vertegenwoordigd. Bij wijziging van het takenpakket wordt de bestuursopbouw daarop afgestemd.*
54. *Het bestuur van een waterschap kan de uitvoering van de detailontwatering delegeren aan districten. Waar nodig wordt dit door de provincie bevorderd.*

Gemeente

55. *De gemeente stelt een rioleringsplan op.*

Hoofdstuk VI: Openbare orde, veiligheid en hulpverlening[1])

1. Analyse

De burgers mogen van de overheid verwachten dat hun veiligheid gewaarborgd wordt. Een democratische samenleving staat of valt met een aantal spelregels en normen die gehandhaafd moeten worden, juist om de meest kwetsbaren te beschermen.
Onze democratische rechtsorde dreigt te worden aangetast door toenemende overtreding van de lregels gepaard gaande met agressief gedrag in het openbaar. Optreden daartegen is, ter bescherming van de burger, vereist. De overheid zal echter haar optreden niet mogen beperken tot handhaving van een bevredigend peil van orde en rust. Zij zal moeten ingaan op de oorzaken van de agressie en de motieven van degenen, die het recht in eigen handen nemen. Vooral voor de jongeren lijkt er een gebrek aan perspectief; de werkloosheid onder hen is schrikbarend.

---

[1]) Bij het opstellen van de tekst ten behoeve van het onderdeel politie is uitgegaan van artikel 9.29 van het landelijk verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan". De commissie heeft kennis genomen van de op 21 februari 1981 door het CDA-congres aangenomen resolutie terzake van dit artikel, waarin geen afstand wordt genomen van de tekst van artikel 9.29 maar slechts wordt uitgesproken „dat er naar gestreefd moet worden de in voorbereiding zijnde politiewet zo goed mogelijk bij te stellen naar de thans door de partijraad uitgesproken opvattingen".

Het woningtekort treft met name de minimuminkomens en de jongere mensen. Ook het toegroeien naar een maatschappij, waarin mensen van verschillende herkomst in harmonie met elkaar samenleven, gaat schoksgewijs en gepaard met aanpassingsproblemen. De overheid zal deze problemen niet ineens kunnen oplossen, wel zal zij uitzicht moeten bieden op een samenleving, waarin sociale rechtvaardigheid wordt betracht. Indien de overheid nalaat of niet bij machte is een duidelijk, daarop gericht beleid te voeren, wordt ook door haarzelf de aanvaarding van de rechtsorde ondergraven.

De omstandigheden, waaronder wij leven, maken het noodzakelijk dat de politie grote aandacht besteedt aan de bestrijding van ernstige misdrijven, ordeverstoringen en ontoelaatbaar verkeersgedrag. Het betreft hier zaken die een ernstige terugslag hebben op de samenleving niet alleen door de direct toegebrachte schade of het veroorzaakte leed, maar ook door de indirecte gevolgen, zoals vrees bij de burgers voor herhaling of agressie ten opzichte van de veroorzakers.

Naast het bestrijden van de oorzaken van agressie zal tevens bij voortduring moeten worden gezocht naar middelen om het politieapparaat voor zijn taak berekend te houden.

De snelle stijging van de welvaart en de daarmee samenhangende ontwikkelingen op technisch gebied hebben in de afgelopen jaren nieuwe gevaren voor de mens geïntroduceerd. Er is sprake van verhoging van risico's voor het leven en de gezondheid van de mens en zijn omgeving. Het risico van het ontstaan van rampen moet zoveel mogelijk worden uitgesloten en de schadelijke gevolgen moeten tot een minimum beperkt worden. Ondanks alle voorzorgsmaatregelen moet echter ook worden zorg gedragen voor een op de hedendaagse eisen afgestemde rampenbestrijdings- en hulpverleningsorganisatie. Daartoe is inmiddels een reorganisatieproces op gang gebracht, dat o.m. de opheffing van de organisatie Bescherming Bevolking en het onderbrengen van de taken van deze organisatie bij de brandweer omvat.
De opbouw van goed functionerende hulpverleningsorganisaties zal in de komende jaren veel aandacht eisen van gemeents en provincie.

2. Benadering

a. De overheid als Dienaresse Gods is geroepen de samenleving te dienen naar de norm der gerechtigheid. Bij de handhaving van de rechtsorde zal overreding voorrang moeten hebben, maar zonodig ook dwang worden gebruikt.
b. De overheid draagt verantwoordelijkheid voor de bescherming van mens en goed tegen ongevallen en rampen. In geval van nood draagt zij er zorg voor dat de schade tot een minimum beperkt blijft.
c. De politie verricht een aantal uiterst essentiële taken in onze samenleving. Het politiebeleid moet dan ook mede gedragen worden door de burgers. Daartoe betrekt de burgemeester de gemeenteraad bij de bepaling van dat beleid.
d. De overheid draagt verantwoordelijkheid voor de bescherming van mens en goed tegen ongevallen en rampen. In geval van nood draagt zij er zorg voor dat de schade tot een minimum beperkt blijft.
e. De hoge eisen waaraan de hulpverleningsorganisatie thans moet voldoen, mag geen afbreuk doen aan de actieve betrokkenheid van de burger. Dit betekent dat op gemeentelijk niveau de band met de hulpverlenings-organisaties moet blijven bestaan en zonodig versterkt, maar dat tevens de regionale samenwerking tussen gemeenten onmisbaar is.

3. Artikelen

A. Openbare orde en politie

Gemeente

1. *De gemeentelijke overheid waakt tegen uitholling van de democratische rechtsorde, zowel van buitenaf, als van binnenuit. Daartoe draagt zij er zorg voor dat legale wegen effectiever blijven dan illegale, met name in het leegstands- en milieubeleid.*
2. *Van geweld wordt in geval van ingrijpen door de politie slechts in uiterste noodzaak, gebruikt gemaakt.*
3. *De Algemene Politieverordening dient toegesneden te zijn op de problematiek van de hedendaagse samenleving. Zonodig vindt bijstelling plaats.*
4. *De betrokkenheid van de gemeenteraad bij de uitoefening door de burgemeester en zijn bevoegdheden inzake gezag en beheer van de politie, wordt verzekerd door:*
   a. *de instelling van een raadscommissie;*
   b. *het uitbrengen van een jaarlijks verslag door de korpsleiding over de politie-activiteiten aan het bevoegd gezag (burgemeester en officier van justitie);*
   c. *de toezending van het onder b. bedoelde verslag door de burgemeester vergezeld van zijn/haar oordeel aan de gemeenteraad.*
5. *Het driehoeksoverleg tussen politie, burgemeester en officier van justitie krijgt inhoud door het opstellen van een beleidsplan, waarin de prioriteiten van het politiebeleid zo goed mogelijk worden vastgelegd. Als voorbeeld van mogelijke prioriteiten in dit politiebeleidsplan wordt hier genoemd:*
   Geweldsdelicten, handel in verdovende middelen, milieudelicten, verkeersveiligheid, kleine criminaliteit.
   Het beleidsplan wordt zowel in de betreffende raadscommissie als in de gemeenteraad besproken.
6. *De (hoofd)officier van justitie wordt periodiek uitgenodigd vergaderingen van eerdergenoemde commissie bij te wonen, met het oog op de toelichting van het onder 5 bedoelde plan en om mededelingen te doen over beleidsvoornemens van justitie.*
7. *Permanente begeleiding en nascholing van het politiekorps, bijzondere aandacht voor jeugdige agenten.*
8. *Het instituut wijkagent dient te worden bevorderd.*

B. Hulpverlening en rampenbestrijding

Provincie

9. *De toenemende kans op omvangrijke ongevallen vergt de samenwerking tussen gemeenten, regio's en in de provincie werkzame diensten. De provincie stimuleert en bewaakt deze samenwerking.*
10. *Voorwaarde voor een gewenste mate van effectiviteit bij hulpverleningsbijstand is een zekere uniformiteit in optreden, procedures en inzet van middelen. Gemeentelijke en regionale rampen- en rampenbestrijdingsplannen worden hierop beoordeeld.*
11. *Ten behoeve van de individuele burger wordt op spoedige realisatie van het stilgelegde „alarmnummer 0011-project" aangedrongen. Indien dit project uit financiële overwegingen landelijk niet of zeer gefaseerd wordt ingevoerd, overweegt de provincie of zij eigen middelen daartoe zal aanwenden.*
12. *De provincie treedt coördinerend op ten aanzien van gemeentelijke bepalingen op het gebied van vervoer, routering en opslag van gevaarlijke stoffen.*

Gemeente

13. *De uitbouw van de brandweer tot de kern van een algemene hulpverlenings- en rampenbestrijdingsdienst wordt voortgezet. De grenzen van alle hulpverleningsgebieden vallen zoveel mogelijk samen met de grenzen van de brandweerregio's. De overname van de noodwachten en het daarbij behorende takenpakket door de brandweer dient met kracht ter hand genomen te worden.*
14. *Plannen voor rampenbestrijding in normale en buitengewone omstandigheden worden ontwikkeld en door middel van oefeningen op bruikbaarheid getest. Via voorlichting en toezicht wordt aandacht geschonken aan brand-, ongevallen- en rampenpreventie.*
15. *Vrijwillige deelname aan hulpverleningsdiensten en -activiteiten wordt gestimuleerd. Bijvoorbeeld door de subsidiëring van kaderopleidingen.*

Hoofdstuk VII: Welzijnsbeleid

1. Analyse

Het aantal mensen dat niet op eigen kracht in staat is te leven als verantwoordelijk deelhebber aan de samenleving neemt weer toe.
Langdurig werklozen worden teruggeworpen op zichzelf en vervallen in apathie; met name voor jongeren is dit fnuikend. Kinderen uit culturele minderheden dreigen tussen wal en schip te raken van twee culturen. Hoogbejaarden missen aandacht en contact, anders dan van beroepsmatige verzorgers, die op hun beurt overbelast zijn. Veranderingen in normen, waarden en rolpatronen maken mensen onzeker en gespannen. Vergeleken met vroeger verwisselen mensen sneller van baan en van woonplaats. Het aantal echtscheidingen is schikbarend hoog.
Dat leidt ertoe dat mensen meer zelf hun weg moeten vinden en minder vaak steun overvinden van een meelevende omgeving.
De zorg voor elkaar is primair een opdracht voor de naaste omgeving, het gezin, de familie, de school, het verenigingsleven, de kerk, de arbeidsplaats, de buurt. Beroepsmatige hulpverlening zou deze primaire zorg moeten ondersteunen, maar weet zijn plaats niet altijd goed te vinden. Vaak maakt het de cliënt nog meer afhankelijk, van deskundigen, van verzorgers, van een bureaucratische organisatievorm. Dit komt mede door de losmaking van de beroepsmatige zorg uit de maatschappelijke voedingsbodem, waaruit deze is voortgekomen en door de specialisatie en professionalisering. Een heroriëntatie is gaande. Ook in levensbeschouwelijke zin: hier onderkent men nieuwe bezinning op de eigen uitgangspunten, daar juist voortgaande veralgemenisering. Beide zijn, terecht, vormen van eigen initiatief en verantwoordelijkheid van de bevolking.
De zorg van de gemeentelijke en provinciale overheid gaat al lang ook uit naar het welbevinden en de ontplooiing van de burger, zoals die worden bevorderd door zorg, educatie en recreatie. De laatste jaren is de rijksoverheid begonnen haar bevoegdheden over te dragen aan gemeenten en provincies. Zij moeten nu gaan beslissen wie wel en wie niet gesubsidieerd worden. Dat brengt een omvangrijke papierwinkel met zich mee. De kosten van de planning nemen een groot deel van het voor subsidiëring beschikbare bedrag in beslag. De uitvoerende organisaties zijn niet altijd in staat adequaat aan dit planproces deel te nemen, waardoor het gevaar van een geleide welzijnszorg ontstaat. Ook de burger laat het bij inspraakprocedures veelal afweten, enkelen bijten zich daarentegen vast in details. Het onderwijs is op dit punt vanouds het meest stabiel georganiseerd en het beste wettelijk beschermd. Inhoudelijk staat het onderwijs thans onder druk. Ouders zijn geneigd de carrière van hun kinderen voorrang te geven ten koste van de individuele ontplooiing en de gelijke kansen van de leerlingen op een bij de persoon passende opleiding en vorming. Dit geldt in het bijzonder het algemeen vormend voortgezet onderwijs. Het nieuwe basisonderwijs, dat in de komende jaren ingevoerd wordt, gaat met name van de individuele ontplooiing van de leerlingen uit.
De gemeente heeft in dit verband de directe verantwoordelijkheid voor de leer- en schoolwerkplannen van het openbaar onderwijs.
In het sociaal-cultureel werk en de maatschappelijke dienstverlening is de overheidsinvloed willekeuriger, waardoor de werksoort minder houvast heeft. Een onderscheid tussen openbare en bijzondere welzijnszorg dringt zich hier op. In de sector volksgezondheid evenzeer. Daarbij speelt nog een heel ander probleem: de plicht tot gezond leven komt onvoldoende tot zijn recht en is er de oorzaak van dat de winst van steeds betere geneeskunde tenietgedaan wordt door verkeerde voeding, onverantwoord verkeersgedrag, misbruik van geneesmiddelen, alcohol, roken en spanningen.
Cultuurbeleid, sport en recreatie staan enigszins op zichzelf. Toch zullen ook zij onderdeel worden van een meer samenhangend beleid van de lagere overheden. In het cultuurbeleid is de geestelijke vrijheid vanouds erkend en van wezenlijk belang, met name nu zich snelle veranderingen in normen en waarden voltrekken. De sport lijdt onder verruwing en commercialisering. Het rentmeesterschap ten aanzien van het eigen lichaam staat hiermee op gespannen voet. Reclame en deskundigenmacht bedreigen de lokale/regionale omroep.
De toenemende vrije tijd, o.m. vanwege werkloosheid, werktijdverkorting, VUT-regeling, etc. enerzijds en de grotere spanning, waaraan mensen blootstaan anderzijds, vergen voorts een actief recreatiebeleid.

2. Benadering

a. Voorrang voor eigen initiatief en verantwoordelijkheid van de burgers in al zijn uitingsvormen: de overheid voert een beleid, dat de burgers in staat stelt het welzijn, zoals dat voor hen zin en betekenis heeft, zelf gestalte te geven. De geestelijke vrijheid in grondslag van dit beleid: elk initiatief krijgt een gelijke behandeling, mits men over een minimumaanhang onder de bevolking beschikt.
b. Waar uit de bevolking geen initiatieven voortkomen om de zorg voor groepen burgers op zich te nemen, die op eigen kracht niet in staat zijn tot een menswaardig bestaan, heeft de overheid een eigen taak.
c. Onderwijs en vorming richten zich op toerusting tot verantwoordelijkheid en dienst aan medemens en samenleving. Het overheidsbeleid richt zich op het realiseren van gelijkwaardige kansen op een bij de persoon passende opleiding. Ouders/verzorgers dragen de primaire verantwoordelijkheid voor het onderwijs en de vorming van hun kinderen. De vrijheid van richting, inrichting en oprichting van scholen als verankerd in de grondwet, alsmede daaruit voortvloeiende spelregels worden nauwkeurig in acht genomen.
d. Zorg voor de gezondheid is allereerst een zaak van persoonlijke verantwoordelijkheid. Recht op gezondheidszorg houdt in de verkrijgbaarheid van voor een ieder betaalbare en bereikbare hulp, die hij of zij behoeft. Dit recht, dat financiële grenzen heeft, kent als tegenhanger de plicht tot gezond leven. De aanmoediging van gezondheidsbevorderend gedrag heeft hoge prioriteit.
e. Voor de besteding van vrije tijd bevordert de overheid de mogelijkheden die deelname aan onderwijs en vorming, actieve kunstbeoefening, sport, vrijwilligerswerk, openluchtrecreatie etc. bieden.
f. De overheid bevordert de verscheidenheid en de actieve deelname van brede lagen van de bevolking aan de kunstbeoefening. De burgers dienen inspraak te hebben over het artistieke aspect van hun leefmilieu.
g. Het emancipatiebeleid is erop gericht, dat vrouwen en mannen zelfstandig en gezamenlijk verantwoordelijkheid kunnen dragen voor de taken in het gezin en in het maatschappelijk leven.

3. Artikelen

A. Onderwijs

Gemeente

1. *Algemene taken:*
   a. *Het onderwijs wordt gezien als onderdeel van het totale welzijnsbeleid. Met name voor wat betreft het jeugdwelzijnsbeleid en de volwasseneneducatie.*
   b. *In haar voorwaardenvervullend beleid geeft de gemeente grote aandacht aan een in opdracht van en voor het onderwijs functionerende schoolbegeleiding. De school- en beroepskeuze verdient daarbij extra aandacht.*
   c. *In een overlegorgaan, waarin openbaar en bijzonder onderwijs op basis van gelijkwaardigheid deelnemen, vindt afstemming plaats ten aanzien van multifunctioneel gebruik van de gebouwen en*

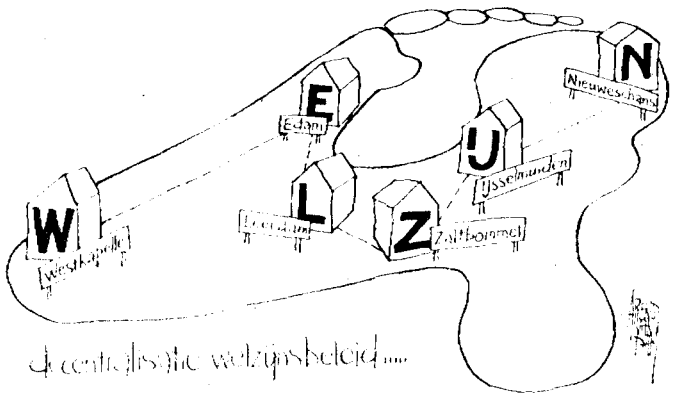

accommodaties, leerlingenvervoer, verkeersveiligheidsmaatregelen en eventuele deelneming door scholen aan van rijkswege opgezette ontwikkelingsprojecten. Een en ander met stipte inachtneming van de grondwettelijke vrijheid van onderwijs.

d. Het overleg, om tussen de verschillende schoolsoorten regionaal de vakanties en vrije dagen op elkaar af te stemmen, moet worden bevorderd.

2. Taken als bevoegd gezag van het openbaar onderwijs:

a. In verband met de invoering van de basisschool stelt de gemeente een integratieplan op met zorgvuldig voorbereide en uitgevoerde inspraak van personeel en ouders.

b. In verband met zowel de integratie kleuter-lager onderwijs, als met de terugloop van het aantal leerlingen is een goed personeelsbeleid op grond van een zorgvuldige procedure gewenst.

c. Bij het vaststellen van leer- en schoolwerkplannen worden als criteria gehanteerd: het streven naar gelijke kansen op ontwikkelingsmogelijkheden en op het verwerkelijken van een gekwalificeerde opleiding voor allen. Daarnaast wordt nauwkeurig toegezien dat de programma's van basis- en voortgezet onderwijs op elkaar aansluiten.

d. Voor godsdienstonderwijs op de openbare school dienen optimale faciliteiten aanwezig te zijn.

e. Wanneer en nader te bepalen deel van de ouders van de leerlingen van een openbare school de wens daartoe te kennen geeft, dient de betrokken overheid de school over te dragen aan een door deze ouders te vormen vereniging of stichting tenzij direct tot stichting van een nieuwe openbare school zou moeten worden overgegaan.

B. Maatschappelijke dienstverlening, sociale zaken en volksgezondheid

Provincie

3. De bestaande overcapaciteit aan ziekenhuisbedden moet worden weggewerkt, zonder dat de voorzieningen in dunbevolkte gebieden in gevaar komen. Naar gelang de mogelijkheden van de eerste lijn en de poliklinische hulp toenemen, wordt het aantal bedden verder verminderd.

4. Gestreefd wordt naar vormen van budgettering in de gezondheidszorg, waarbij in regionaal verband beroepsbeoefenaars, verzekeraars, patiëntenorganisaties en overheid de tweede lijnsvoorzieningen plannen.

5. De ouder wordende mens moet zich zo lang mogelijk in eigen omgeving kunnen handhaven. De voorzieningen dienen op deze situatie te worden afgestemd. Dit betekent dat in bejaardenoorden meer mensen zullen wonen, die grote behoefte aan verzorging hebben. De provincie stimuleert deze ontwikkeling en houdt hiermee rekening bij het plannen van de bejaardenoorden.

Gemeente

6. Prioriteit in het gemeentelijk beleid krijgt de zorg voor het voorkomen van ziekten en het aanmoedigen van gezondheidsbevorderend gedrag. Gezondheidsvoorlichting en opvoeding dient op de basisschool een belangrijk vak te zijn. De gemeente schept voorwaarden hiertoe, die door de scholen zelf naar eigen levens- en wereldbeschouwing kunnen worden ingevuld. Ook in het sociaal-cultureel werk wordt hieraan grote aandacht besteed.

7. Grote zorg gaat uit naar de opvang van drugverslaafden. Preventiebeleid staat voorop. Te denken valt aan het bestrijden van de jeugdwerkloosheid en de handel in verdovende middelen.
Bij de keuzen van de (te subsidiëren) behandelingswijzen dient naar de stand van de zich evoluerende kennis terzake te worden gehandeld. Een krachtige aanpak over een breed front is gewenst.
De gemeente schakelt waar mogelijk het particulier initiatief in. Opvang, begeleiding en nazorg vergen de inzet van grote aantallen vrijwilligers.

8. Het gemeentebestuur bevordert de totstandkoming van een toereikende en onderling samenhangende eerste lijns gezondheidszorg. Zo nodig wordt een gelijkmatige spreiding gewaarborgd door een vestigingsbeleid. De gemeente beschermt de keuzevrijheid van de patiënt. Gezondheidscentra moeten zich in beginsel zelf kunnen financieren.

9. De gemeentelijke sociale dienst, die naar het zich laat aanzien geconfronteerd zal worden met grote aantallen langdurig werklozen, dient overeenkomstig de Algemene Bijstandswet de hulpverlening te blijven afstemmen op de persoonlijke omstandigheden van de cliënt.
In samenwerking met het maatschappelijk werk en ander particulier initiatief wordt gestreefd naar versterking van zelfstandigheid en maatschappelijke weerbaarheid van de cliënten, o.a. door budgetvoorlichting en aanmoediging van persoonlijke activiteit.

10. Als het particulier initiatief in gebreke blijft, ontwikkelt de overheid zelf projecten voor bijvoorbeeld jeugdige werklozen gericht op hun inschakeling in het arbeidsproces.

11. Op geen enkel maatschappelijk terrein kan misbruik worden getolereerd. Waar zij kan, bestrijdt de gemeente het misbruik van sociale uitkeringen.

12. De gemeente heeft zelf tenminste 5% van haar arbeidsplaatsen beschikbaar voor gehandicapten. Het personeelsbeleid wordt hierop realistisch afgestemd.

13. De gemeente draagt zorg voor de toegankelijkheid voor gehandicapten van openbare gebouwen.

14. Het roken in openbare gebouwen wordt tegengegaan.

15. De GSD wordt bij voorkeur bestuurd door een functionele commissie met vergaande bevoegdheden, teneinde een vergelijkbare democratisering te bewerkstelligen als van particuliere instellingen gevergd wordt.

16. De GSD wordt voor inventarisatie en het voeren van een samenhangend welzijnsbeleid opgenomen in de planning van de maatschappelijke dienstverlening.

17. Om de bestuurskracht van organisaties van burgers te versterken, moeten de beheers- en bestuurskosten subsidiabel zijn vergelijkbaar met de middelen, die voor openbare diensten ter beschikking staan.

18. Bij de te verwachten decentralisatie van de planning van de maatschappelijke dienstverlening gaat prioriteit uit naar groepen mensen, die moeite hebben om op eigen kracht te komen tot de ontplooiing van een menswaardig bestaan. Te denken valt aan alcoholverslaafden, gezinnen met grote schulden, vereenzaamden, gescheiden mensen en hun kinderen, arbeidsongeschikten, kinderen en vrouwen uit culturele minderheden, etc. Het beleid dient gericht te zijn op herstel van de mogelijkheden om het bestaan naar eigen inzicht in te richten. Daartoe worden ook de oorzaken van gesignaleerd „on-welzijn" geïnventariseerd en ingebracht in het beleid op terreinen als volkshuisvesting, werkgelegenheidsbeleid, sociaal-cultureel beleid, enz.

C. Sociaal-cultureel beleid, kunstbeleid en emancipatie

Provincie

19. De provincie draagt zorg voor bovenlokale activiteiten en steunfuncties op sociaal-cultureel gebied.
Steunfuncties staan onder particulier beheer.
De provincie werkt niet mee aan losmaking van steunfuncties uit de bedding van de vrije organisaties.

20. Het beleid met betrekking tot vrouwenemancipatie wordt ingebracht in het sociaal-cultureel beleid. Samenwerking tussen vrouwenorganisaties dient te worden geforceerd.

21. In het cultureel beleid gaat prioriteit uit naar een door het particulier initiatief bestuurd centrum voor kunstzinnige vorming dat als steun-

functie fungeert voor de amateuristische kunstbeoefening.

22. *Samen met de gemeenten draagt de provinciale overheid zorg voor een zo groot mogelijke spreiding van kunstuitingen over de provincie door steun te verlenen aan gewestelijke kunstinstellingen en instellingen van kunstuitleen, eventueel door gebruik te maken van de mogelijkheden in bibliotheken en wijkgebouwen.*
23. *Voor lokale/regionale omroep wordt een statuut vastgesteld, waarin de redactionele onafhankelijkheid van de zendgemachtigden wordt vastgelegd, alsmede regels voor de betrokkenheid van de kijkers/luisteraars bij het beleid van de zendgemachtigden.*
    De programma's dienen uit overheids-, dan wel particuliere middelen te worden gefinancierd, maar reclame wordt afgewezen.
    De zendgemachtigden dienen de lokale/regionale pluriformiteit te weerspiegelen en niet gericht te zijn op het maken van winst.
    De beslissing over het doorgeven van buitenlandse programma's, voorzover toegelaten door de minister van CRM, dient door de kijkers/luisteraars op democratische wijze beïnvloedbaar te zijn.

Gemeente

24. *Bijzondere aandacht gaat uit naar mensen, die op eigen kracht minder goed in staat zijn een menswaardig bestaan te ontplooien. Te denken valt aan mensen met een onderwijsachterstand, analfabeten, mensen die de Nederlandse taal niet beheersen, mensen afkomstig uit twee culturen, vereenzaamden, arbeidsongeschikten, mensen die moeite hebben met veranderingen in normen en waarden, met veranderingen in de man-vrouwverhouding. Prioriteit krijgen ook de voorlichting inzake culturele minderheden en de gezondheidsvoorlichting. De voorzieningen dienen gericht te zijn op herstel van de eigen mogelijkheden, en op (her)inschakeling in het maatschappelijk leven.*
25. *Vrijwilligerswerk in het particulier initiatief wordt ondersteund door subsidiëring van met name overheadkosten. Activiteitenkosten moeten door vrijwilligers en deelnemers in beginsel zelf opgebracht worden, als blijk ervan dat men de werksoort belangrijk vindt.*
26. *Gesubsidieerde kinderopvang is in principe bestemd voor alleenstaande ouders. Een eigen bijdrage naar draagkracht mag worden gevraagd.*
27. *De gemeente maakt zelf jeugd-honken met belangrijke bijdragen van jongeren zelf mogelijk. Jongeren moeten tijd, energie en creativiteit tonen, ten behoeve van eigen accommodatie (geen kant en klare welzijnstempels meer).*
28. *Kunstenaars dienen vroegtijdig te worden ingeschakeld bij het opstellen van nieuwbouwprojecten, ook kleinschalige, en bij het ontwerpen en inrichten van openbare gebouwen. Hierbij zal een actief gebruik gemaakt worden van de percentage-regeling.*
29. *De gemeente zorgt, eventueel in samenwerking met andere gemeenten, voor een goede uitvoering van de Beeldende Kunstenaarsregeling. Zij bevordert dat beroepsmatige kunstinstellingen en kunstenaars ondersteunend functioneren ten aanzien van de amateuristische kunstbeoefening.*
30. *De gemeentelijke overheid bevordert de totstandkoming van de nodige faciliteiten, zoals huisvesting, oefen-, speelruimte e.d., voor de kunstbeoefening en de kunstzinnige vorming.*
31. *De gemeentelijke overheid waakt over het behoud van monumenten, van cultuur alsmede van typische stads- en dorpsgezichten door middel van het aanleggen van een gemeentelijke monumentenlijst naast die van het Rijk en via een actief aanschrijvingsbeleid van de zijde van Bouw- en Woningtoezicht, alsmede door het ondersteunend stimuleren van het particulier initiatief bij restauratie.*

D. Sport en recreatie

Provincie

32. *De provinciale overheid ontziet bij de opstelling van streekplannen de in het plangebied aanwezige onvervangbare natuurgebieden en landschappen en bevordert dat deze gebieden met inachtneming van redelijke eisen op het gebied van natuurbescherming zoveel mogelijk dienstbaar worden gemaakt aan de openluchtrecreatie.*
33. *Waar nodig bevordert de provincie ten behoeve van recreatieve voorzieningen samenwerking tussen meerdere gemeenten in de vorm van recreatieschappen.*
34. *De provincie geeft ondersteuning aan de provinciale sportorganisaties door hun taken op het terrein van het sporttechnische kader en de administratie. De sportieve recreatie wordt in samenwerking met de georganiseerde sport bevorderd.*

Gemeente

35. *De gemeente geeft prioriteit aan sport- en recreatieve voorzieningen ten behoeve van burgers, levend in achterstandssituaties, zoals jongeren in oude wijken, mensen die buiten het arbeidsproces komen te staan, alsmede aan het gemakkelijker toegankelijk maken van deze voorzieningen ten behoeve van gehandicapten en bejaarden.*
36. *De gemeente geeft de gebruikers van sportaccommodaties in beginsel deze voorzieningen in eigen beheer, teneinde eigen verantwoordelijkheid te bevorderen alsmede in ruil voor een verlaagde gebruiksvergoeding de onderhouds- en beheerskosten door middel van vrijwilligers zoveel mogelijk te beperken.*
37. *Rekening houdend met de belangen van de gebruikers uit de georganiseerde sportsector, bevordert de gemeente het mede-gebruik van de sportaccommodaties t.b.v. de belanghebbenden uit de niet-georganiseerde sport-sector alsmede ten behoeve van de recreatie van de in de buurt van dit soort accommodaties woonachtige burgers.*
38. *Vooral met het oog op een zinvolle vrijetijdsbesteding van met name de jongeren treft de gemeente de nodige voorzieningen voor het oprichten van sleutelwerkplaatsen, zo nodig met gebruik van tijdelijk leegstaande gebouwen en met inschakeling van technisch deskundige vrijwilligers.*
39. *In overleg en in samenwerking met sportorganisaties, scholen, jongeren-organisaties, buurtbewoners en surveillancepolitie waakt de gemeente tegen verruwing en baldadigheid in sport en spel.*
40. *Bijzondere aandacht voor de openings- en sluitingstijden van kantines op sportvelden en toelaatbaarheid van alcohol-gebruik aldaar.*
41. *Met inachtneming van redelijke eisen op het gebied van natuurbescherming bevordert de gemeente de openstelling voor het publiek van op haar grondgebied aanwezige natuurgebieden, waarbij tevens – zoveel mogelijk onder inschakeling van vrijwilligers – voorzien wordt in de educatieve begeleiding.*

E. Planning en verantwoordelijkheden

Provincie/Gemeente

42 a. *Welzijnsplanning wordt in samenwerking met de overheid en met inspraak van de cliënten voorbereid door het in sectorraden gebundelde eigen initiatief van de bevolking, ingedeeld naar de kernfuncties zorg, educatie en recreatie.*
   b. *Deze raden hebben bij voorkeur een private rechtsvorm. Ondersteuning bij deelname aan democratische welzijnsplanning wordt organisatorisch ondergebracht bij deze particilier initiatief-raden.*
   c. *Opbouworganen beperken hun taken tot documentatie, onderzoek en inspraakbegeleiding.*

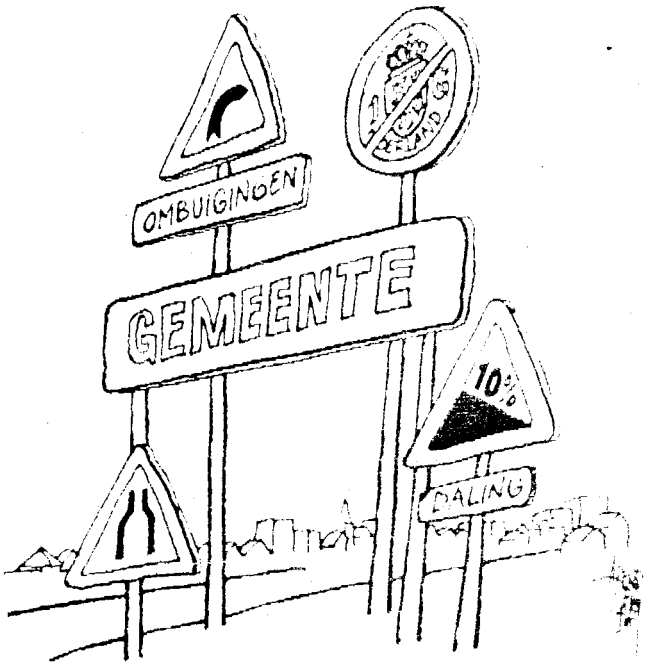

Hoofdstuk VIII: Financiën, belastingen, begroting

1. Analyse

De inkomsten van de lagere overheden zullen de eerste jaren als gevolg van de ongunstige financieel-economische ontwikkelingen afnemen. Minder bouw betekent minder leges en minder OGB. Lagere inkomsten voor de energiebedrijven door energiebesparing. De rente is hoog en het kasgeld krap. Bovendien: ombuigingsoperaties van het Rijk zullen een bres slaan in de beschikbare geldmiddelen van de lagere overheden. De lopende uitgaven zullen met name bij gemeente echter ten dele blijven toenemen vanwege de algemene kostenstijging, die het gevolg is van inflatie, hoe matig die ook is.
In elk geval zal de tering naar de nering moeten worden gezet.
De afgelopen jaren was voornamelijk sprake van een verdeling van de groei van inkomsten. Nu zal het een kwestie van herverdeling van lopende (c.q. teruglopende) inkomsten worden. Hierdoor noodzaakt de praktijk in wezen tot een nieuwe stijl van besturen. Zowel de gemeentelijke als de provinciale volksvertegenwoordig(st)ers als het ambtelijk apparaat zullen op hun verantwoordelijkheid worden aangesproken. Politici zullen de moed moeten hebben impopulaire maatregelen voor hun rekening te nemen.

2. Benadering

a. Inspelen op actuele maatschappelijke ontwikkelingen, noden en behoeften zal de komende tijd goeddeels ten koste moeten gaan van bestaande voorzieningen. Heroverweging van overheidstaken is noodzakelijk. De belangen van de meest kwestbaren worden daarbij ontzien.
b. Voorts zal nog meer nadruk moeten worden gelegd of een efficiëntere en effectievere benutting van de ter beschikking staande middelen.
c. In ons staatsbestel wordt een structureel begrotingsbeleid aan de hand van overwegingen van het sociaal-economisch beleid gevoerd door de centrale overheid. Gemeenten en provincies dienen zich te houden aan de regels van sluitende begrotingen.

3. Artikelen

Provincie/Gemeente

1. *Begrotingen gaan vergezeld van jaarlijks bij te stellen meerjarenramingen (vijf jaar) en budgetprognoses met daarop aansluitende investeringsplannen. Daarbij zijn nodig:*
   a. *toepassing van sterke begrotingsdiscipline;*
   b. *verbetering van inzicht in de uitvoering van de begroting;*
   c. *temporiseren (op een laag pitje zetten) van bepaalde grote uitgaven;*
   d. *zo mogelijk wat ruimte inbouwen;*
   e. *de afwegingsmethodiek voor nieuwe beleidsvoornemens verder verfijnen;*
   f. *de personele capaciteiten in relatie tot de bestaande activiteiten kritisch in ogenschouw nemen.*
2. *Provincies en gemeenten starten onderzoeken naar die overheidstaken die bij aanvaardbare kwaliteit goedkoper door burgers en hun organisaties kunnen worden uitgevoerd, dan wel door de gemeente in samenwerking met andere gemeenten. Daarbij gaan de gedachten uit naar:*
   – *het uitbesteden van het werk dat thans verricht wordt door ambtelijke stedebouwkundige bureau's, accountantsdiensten, aan onderhoud en aanleg van wegen, plantsoenen en sportparken en het ophalen van huisvuil;*
   – *overdracht van de openbare school, het gemeentelijk woningbezit, de openbare bibliotheek, bejaardentehuizen, etc. aan door cliënten en sympathisanten op te richten verenigingen of stichtingen.*
3. *Schoksgewijze verhoging van belastingen en tarieven moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Zolang de inflatie niet sterk beteugeld is, zal het onvermijdelijk zijn de heffingen jaarlijks bij te stellen. Het streven is gericht op beperking van de collectieve sector.*
4. *Van de burgers wordt een reële eigen bijdrage voor het gebruik van voorzieningen gevraagd. De eigen zeggenschap over de voorzieningen dient daarbij in gelijke mate vergroot te worden.*
5. *Ambtenaren worden tijdig voorbereid op beleidsombuigingen, die van invloed kunnen zijn op hun positie en functioneren binnen het ambtelijk apparaat.*

Aanbeveling

De plaatselijke programcommissies dienen de financiële consequenties van hun ontwerp-program te laten berekenen.

Hoofdstuk IX: Inrichting van het bestuur

A. Collegevorming, politieke stijl

Artikelen

Provincie/Gemeente

1. *Colleges (van B & W of GS) worden gevormd op basis van een beleidsprogram, waarover partijen overeenstemming hebben bereikt.*
2. *Alle constructieve democratische partijen worden na de verkiezingen uitgenodigd door de grootste fractie voor een gesprek over het op te stellen beleidsprogram. Geen afspraken vooraf.*
3. *Er zal de komende jaren een krachtig en zo breed mogelijk gesteund college dienen op te treden. Criteria voor eventuele beperking van het aantal partijen dat het beleidsprogram onderschrijft zijn:*
   a. *duidelijkheid over het noodzakelijk te voeren beleid;*
   b. *bereidheid tot werkelijke samenwerking.*
4. *De politieke verhoudingen tussen de partijen die het beleidsprogram steunen dienen zoveel mogelijk in de samenstelling van college tot uiting te komen.*

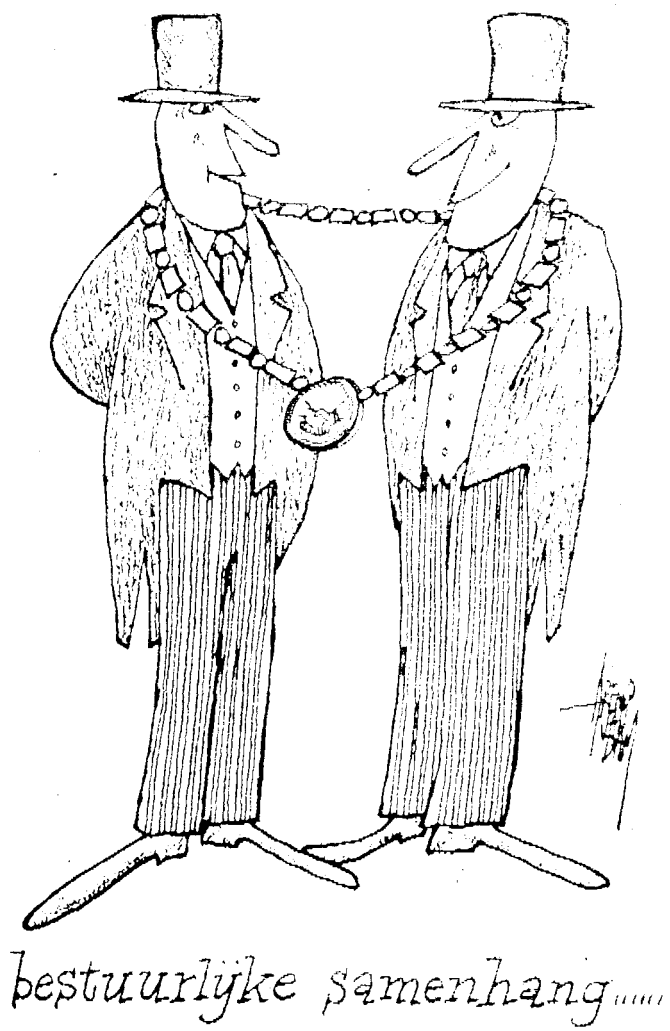

5. *De voorzitter van het college wordt niet alleen op de hoogte gehouden van de onderhandelingen, maar dient ook tijdig te kunnen adviseren.*
6. *De eventueel niet in het college of aan het beleidsprogram deelnemende minderheid wordt regelmatig op de hoogte gehouden van het voorgenomen beleid. Zij heeft recht op ondersteuning bij het uitwerken van beleidsalternatieven en dient voorœ haar opvattingen volwaardig te kunnen presenteren.*
7. *De fractie is verantwoordelijk voor de collegevorming. Met het CDA-afdelingsbestuur wordt overlegd alvorens definitief te beslissen.*

B. Samenwerking tussen provincie en gemeenten

1. Analyse

In ons bestuurlijk stelsel in sprake van drie bestuurslagen. Schaalvergroting en intensivering van overheidszorg hebben het evenwicht in de taakstelling van de drie overheidslagen verstoord. Voor provincie en gemeente speelt vooral de regionale problematiek. Maatschappelijke ontwikkelingen doen zich voor op een schaal die de omvang van gemeenten te boven gaat, doch evenmin samenvallen met de huidige provinciale indeling.
Verschillende oplossingen zijn de afgelopen jaren de revue gepasseerd, maar een duidelijke keuze is vooralsnog uitgebleven. De zogenaamde vierde bestuurslaag wordt thans afgewezen, en de mogelijkheden tot samenwerking tussen gemeenten worden beperkt. Een algehele provinciale herindeling wordt niet doorgezet. Door middel van gemeentelijke herindeling vindt versterking plaats van het lokale bestuur. Dit biedt echter geen oplossing voor de regionale problematiek.
De maatschappelijke ontwikkelingen die de vraag om een regionale aanpak versterken zullen doorgaan. De decentralisatie van rijkstaken en de aanpak in de bijzondere wetgeving zullen dit proces nog versterken. In de huidige situatie betekent dit dat de regionale taken grotendeels aan de provincies zullen toevallen. Het is de vraag of de provincie in staat zal zijn doeltreffende maatregelen te nemen voor de onderscheiden problemen van de verschillende regio's. Is dit niet het geval dan zal ongetwijfeld de vraag om provinciale schaalverkleining weer toenemen.

2. Benadering

a. Het streven blijft gericht op de handhaving van drie volwaardige bestuurslagen.
b. Ten behoeve van de aanpak van de regionale problematiek is complementaire samenwerking tussen gemeente en provincie noodzakelijk. Het loslaten van het hierarchisch denken vergt een verandering van mentaliteit van bestuur.
c. De provincie moet als bestuurslaag met een integrerende taak over adequate coördinerende en stimulerende bevoegdheden beschikken.
d. de gemeente moet, als bestuurslaag die de meest directe relatie met de burger heeft, in staat gesteld worden tot het voeren van een samenhangend beleid.

3. Artikelen

Provincie/Gemeente

8. *De intergemeentelijke samenwerking wordt voor wat betreft de verzorgende taken versterkt door de bundeling en integratie van samenwerkingsvormen. Deze intergemeentelijke taakuitoefening dient duidelijk bij de gemeenten zelf verankerd te zijn (begrotingstoezicht door de gemeenteraad).*
9. *De coördinatie en planning door samenwerkende gemeenten beperkt zich tot de gezamenlijke voorbereiding van de besluitvorming door de afzonderlijke gemeenten en wordt niet als een zelfstandige activiteit door de samenwerkingsverbanden ontplooid. De provincie zal aandacht moeten krijgen voor deze taak t.b.v. de regio.*
10 a. *De regionale problematiek vergt de bereidheid tot complementaire samenwerking tussen provincie en gemeenten: gemeenten bereiden gezamenlijk de besluitvorming voor, komen tot overeenstemming, op basis waarvan de provincie beslist. Dus vrijwilligheid voorop, eerst daarna dwingende aanwijzingen (conform de wettelijke regels).*

b. *Met betrekking tot het integraal provinciaal beleidsplan houdt dit in dat het accent moet komen te liggen op het opstellen van deelplannen voor de regio's in samenwerking tussen de gemeenten. Op basis daarvan komt de provincie tot één integraal beleidsplan.*

11. *Het lokale bestuur wordt, zonodig door gemeentelijke herindeling versterkt.*

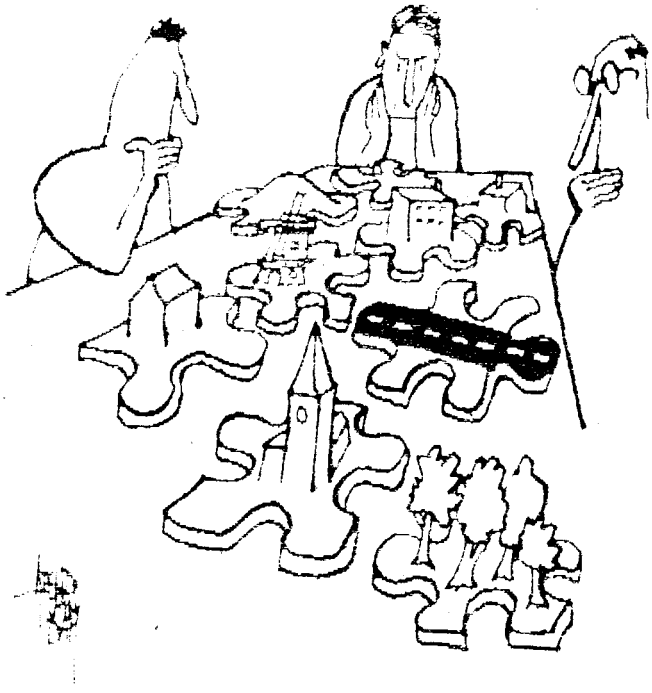

C. Openbaarheid, inspraak en planning

1. Analyse

De overheid heeft het recht op informatie van de burger erkend. Voorlichtings- en inspraak activiteiten zijn daaruit voortgevloeid. De inspraak kan de kwaliteit van de besluitvorming verhogen, mits goed gehanteerd.
In tijd en geld dienen de inspraakmogelijkheden duidelijk begrensd te zijn. Het is van groot belang dat het optreden van de overheid kan worden getoetst aan van te voren duidelijk vastgelegde en openbare uitgangspunten voor het beleid. De overheid zal zich echter moeten hoeden voor een overtrokken planningsdrift die een doeltreffende uitvoering in de weg staat en die voorbij gaat aan – en zelfs treedt in de eigen verantwoordelijkheid van de burger en zijn organisaties.

2. Benadering

De kern van de dienende taak van de overheid is de publieke voorwaarden te scheppen die de mens behoeft om tot verantwoordelijkheid te komen. Dit dient ook in de relatie burger/bestuur tot uitdrukking te komen. Dit noopt ook gemeenten en provincies tot:
- het voeren van een actief beleid met betrekking tot het verstrekken van informatie aan de burger over het te voeren en gevoerde beleid.
- het tijdig betrekken van burgers in het algemeen en belanghebbenden in het bijzonder bij de totstandkoming van het beleid d.m.v. inspraak.
- planmatig handelen, d.w.z. het tijdig vastleggen en bekendmaken van uitgangspunten en voornemens van beleid.
- het stimuleren van organisaties van burgers tot het opstellen van eigen beleidsplannen voor de terreinen, waarvoor zij verantwoordelijkheid dragen.

3. Artikelen

Provincie/gemeente

12. *Provincie en gemeente voeren een terughoudend beleid bij het maken van uitzonderingen op het beginsel van openbaarheid van vergaderingen en stukken.*
13. *In het belang van de persoonlijke levenssfeer van de burgers is het gewenst dat gegevens, die op hen betrekking hebben, worden beschermd. Tot de bescherming van persoonsgegevens behoren:*
    - *toezicht op het gebruik conform de doelstelling van de verzameling;*
    - *inzage- en correctierecht voor de gereigstreerden:*
    - *een mogelijke protocolplicht voor de registreerder;*
    - *een adequate beroepsgang.*
14. *Burgemeester en wethouders houden regelmatig spreekuren voor de bevolking, ook buiten de normale werktijden en desnoods per wijk. Bij het afleggen van bezoeken door leden van GS vinden openbare bijeenkomsten plaats.*
15. *Inspraak draagt bij aan de verhoging van de kwaliteit van de besluitvorming.*

Daartoe zijn voorwaarden dat:
- *de inspraakmogelijkheden vroegtijdig worden gegeven, d.w.z. in een stadium dat nog zinvol over alternatieven kan worden gesproken;*
- *burgers in het algemeen, doch belanghebbende in het bijzonder tijdig op de hoogte worden gebracht van de besluitvorming van provincie en gemeente;*
- *ondersteuning wordt gegeven aan het opstellen van beleids-alternatieven door burgers;*
- *bij voorbaat vaststaat binnen welke termijn en welk beleidskader de inspraak dient plaats te vinden;*
- *zoveel mogelijk wordt gestreefd naar het totstandbrengen van uniforme inspraakprocedures voor alle beleidsterreinen.*

16. *Organisaties van burgers, zoals woningbouwverenigingen, schoolverenigingen, organisaties voor maatschappelijk werk, worden gestimuleerd tot het opstellen van eigen beleidsplannen.*

Gemeente

17. *Zodra de gemeentegrootte daartoe aanleiding geeft, worden deelgemeenteraden ingesteld met eigen budget en bevoegdheden.*

Het enige waarin het CDA misschien niet te geloven is . . .

zo'n politiek weekblad als CDActueel, voor slechts 10 gulden tot 1982

Zie de aanmeldingsbon op pagina 13

Als lid krijgt u nu 1 keer per vier weken CDActueel al als zogenaamd ledenblad in de bus. Dat is natuurlijk mooi meegenomen. Maar wel drie nummers te weinig om goed op de hoogte te blijven en de zaken goed te kunnen volgen.

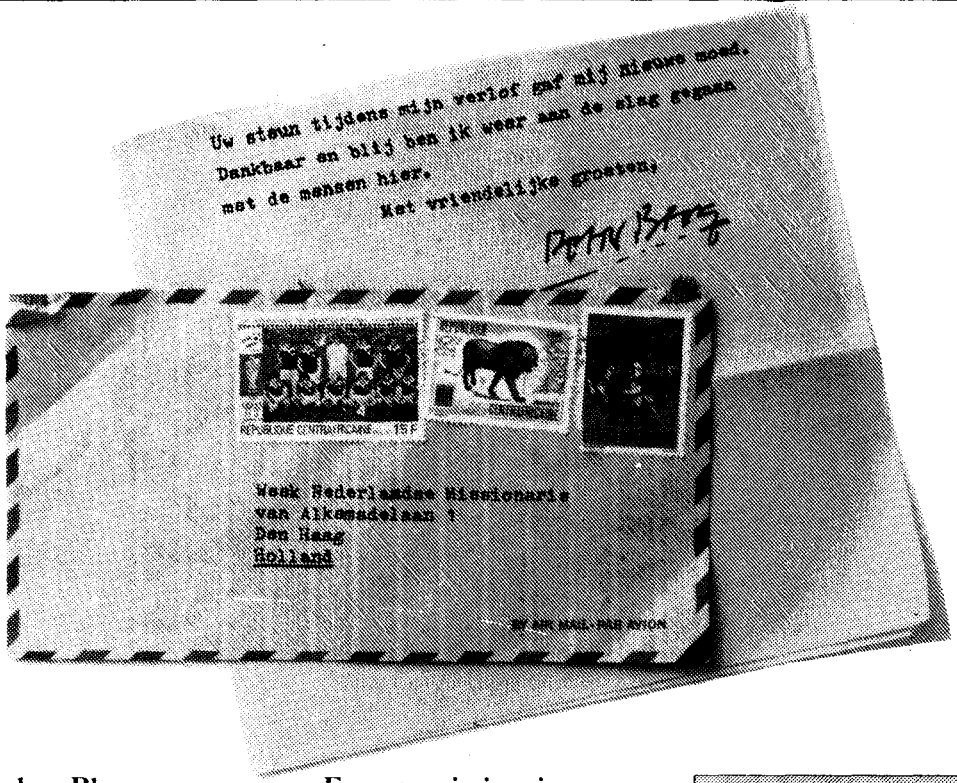

Bisschop Bluyssen over missionarissen.

"Zij kunnen niet werken zonder ons. Daarom vraag ik uw hartelijke steun, uw mede-zorg. Uw steun is onmisbaar". Aldus de voorzitter van de Week voor de Nederlandse Missionaris.

Voor missionarissen op verlof.

Elk jaar, rond Pinksteren, is er de Week voor de Nederlandse Missionaris. Een week van aktie voor mensen met een missie. Een aktie voor het persoonlijk welzijn van meer dan 5.000 Nederlandse missionarissen. Hun inzet, ervaring en deskundigheid zijn nog vaak onmisbaar. Voor de jonge kerken in de Derde Wereld zijn zij de levende getuigen van onze zorg om hen.

En voor missionaire vrijwilligers.

Ook mensen met een missie. Mensen die afzien van een ruim salaris hier, maar een paar jaar gaan werken voor de kerken in de Derde Wereld. Uit de Pinksteraktie wordt een half miljoen gulden besteed aan hun uitzendkosten als reisgeld, verzekeringen en voorbereidingscursussen.

Een boekje over deze vrijwilligers.

Ervaringen en meningen van missionaire vrijwilligers uit Guatemala, Brazilië, Papua Nieuw Guinea, Indonesië, Uganda, Ghana en Congo-Brazzaville.

Bestel dit boekje zo:

Maak een gift (of tenminste f 5,-) over op giro 676 van Nederlandse Missionaris in Den Haag met vermelding "LEERSCHOOL". U krijgt het dan thuisgestuurd.

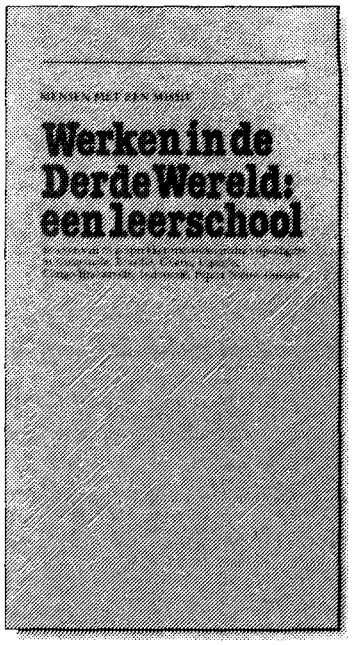

Week voor de Nederlandse Missionaris

Pinksteraktie voor mensen met een missie

Kerkkollekte 7 juni Giro 676 Den Haag

1E JAARGANG NO. 36 – 13 JUNI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

Een deel van de CDA-fractie tijdens de laatste zitting van de Tweede Kamer in oude samenstelling. (foto Nick Morelis)

Deeltijdarbeid: lap- of wondermiddel?

Interview met Rob van den Toorn

Afscheid van vijftal CDA-Tweede Kamerleden

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Inhoud

Deeltijdarbeid

Redactielid Eske Sleijser gaat naar aanleiding van de onlangs verschenen CNV-nota over deeltijdarbeid en rapporten van andere organisaties, dieper in op dit actuele onderwerp ..... pagina 3, 4

Interview Rob van den Toorn

Daags na de verkiezingen had CDActueel een gesprek met Rob van den Toorn, nummer vijf op de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer en afkomstig uit de voormalige rechtstreekse CDA-leden ..... pagina 8

Terugblik verkiezingen

Dr. Dick Boonstra blikt terug op de jongste Tweede Kamerverkiezingen en gaat na van welke partijen het CDA stemmen weggehaald heeft resp. aan welke partijen stemmen zijn verloren ..... pagina 12, 13

In het volgende nummer o.m.:

Gesprek met het afgetreden Eerste Kamerlid Schreurs.

Afscheid van een aantal Senatoren.

De toekomst van de Markerwaard.

Verder in dit nummer:

	pagina
Commentaren	3, 5
Uit de fractie o.a. afscheid vijf Tweede Kamerleden	5–7
Zwart-Wit	10
Europees vervoersbeleid	11
Bestrijding verslaving	13
CDJA	14, 15

agenda

Kader- en vormingswerk Limburg (Gulpen)

Op 16, 23 en 30 juni a.s. zal in het CIVOS te Cadier en Keer in het kader van de basiskursus Kader- en Vormingswerk voor de Statenkring Gulpen een 3-tal bijeenkomsten plaatsvinden. De bijeenkomsten, die telkens om 20 uur beginnen, zijn de volgende.

16 juni: – organisatiestructuur CDA (door Wim Thuis)
– politieke stromingen (door Kees Bennebroek)

23 juni: – functioneren van gemeenteraadsfracties (door Pierre Verhagen)

30 juni: – CDA-uitgangspunten
– rollenspel gemeenteraadspolitiek (o.l.v. mevr. Muijlkens en Kees Bennebroek)

Partijraad 20 juni

De eerstvolgende vergadering van de CDA-partijraad zal op 20 juni a.s. plaatsvinden te Apeldoorn in zaal Orpheus. Hebt u belangstelling deze vergadering bij te wonen stort dan ƒ 17,50 (toegang inclusief lunch) op giro 720800 t.n.v. Stichting CDA-secretariaat (Partijraad en Congres) te Den Haag onder vermelding partijraad 20 juni. Vergaderstukken worden u dan automatisch toegestuurd.

Deeltijdarbeid Lap- of wondermiddel?

„Deeltijdarbeid is slechts een element in het streven naar de verkorting van de arbeidstijd(duur)". „Verkorting van de arbeidstijd is een noodzakelijk onderdeel van de bestrijding van werkloosheid". Twee zinnen gelicht uit de in april j.l. verschenen discussienota van het CNV over deeltijdarbeid. Twee zinnen ook, die heel duidelijk aangeven dat naar de visie van het CNV deeltijdarbeid vooral niet gezien kan en mag worden als het wondermiddel dat de kwaal der immer toenemende werkloosheid helen kan. Hoogstens vormt deeltijdarbeid een van de vele ingrediënten waaruit de medicijn wordt bereid.

In de discussienota wordt een helder overzicht gegeven van veel wat uit de kring der lagere en hogere overheden, van ondernemingsorganisaties, van Europese vakbonden, uit de SER over dit onderwerp is opgemerkt. In de opsomming mis ik het toch niet onbelangrijke rapport van de Emancipatie Kommissie, n.l. het Advies Arbeid, uitgebracht in oktober 1980 n.a.v. een adviesaanvrage van de Minister van Sociale Zaken. De relatie die bestaat tussen deeltijdarbeid en de positie van met name de vrouw op de arbeidsmarkt is het CNV zeker niet ontgaan, getuige de gegevens daarover die de CNV-nota vermeldt. Waarom dan niet meteen in kort bestek meegenomen de opmerkingen daarover die in genoemd rapport van de EK zijn neergelegd en waarin de rol die deeltijdarbeid speelt of kan spelen in het emancipatieproces wordt beschreven?

Rapporten

Toch komt uit de discussienota zelf heel duidelijk naar boven welke rol deeltijdarbeid speelt en welke mogelijkheden er liggen voor sterke uitbreiding daarvan. Wij halen uit de analyse van standpunten enkele zaken aan:

EDO (Werkgroep Emancipatie en Deeltijdarbeid als aspecten van het overheidspersoneelsbeleid): „Het naast elkaar bestaan van een personeels-, een emancipatie-, en een werkgelegenheidsaspect (naast bovendien een inkomens-, een fiscaal- en een sociaal-economisch-verzekeringsaspect) vraagt om een integrale benadering van de problematiek. Aanbevolen wordt (t.a.v. het overheidspersoneelsbeleid) het bevorderen van deeltijdarbeid zowel onder vrouwen als mannen".

Gemeente Rotterdam: Nota Deeltijdarbeid: „Speciale aandacht voor:
- het stimuleren van deeltijdwerk bij mannen;
- het sectorgewijs stimuleren van deeltijdarbeid;
- het stimuleren van deeltijdarbeid bij functies van midden en hoger niveau.

Europees Vakbondsinstituut: Congres München 1979: „Arbeidstijd(duur)verkorting vormt

door
Eske Sleijser-Tegelaar

één van de mogelijkheden om een aanzet tot oplossing van het meest klemmende probleem in het Europa van nu te geven".

SER (Advies verbetering arbeidsmarktpositie vrouwen): „Het verrichten van deeltijdarbeid kan dan pas effecten hebben m.b.t. de emancipatie van de vrouw als ook mannen meer belangstelling hiervoor krijgen. Tevens dient het werken in deeltijd meer door te dringen tot hogere functies. Sectorgewijze stimulering lijkt minder kans op succes te hebben".

Het CNV zelf spreekt uit dat verkorting van de arbeidstijd een noodzakelijk onderdeel is van de bestrijding van werkloosheid. Het CNV wil zich niet star vastleggen op één bepaalde vorm van arbeidstijdverkorting, daar de keuze voor die vorm afhankelijk zal dienen te zijn van hetgeen sociaal wenselijk is, rekening houdend met de situatie in de betreffende bedrijfstak en onderneming. Ook in 1981 zal echter moeten worden voortgegaan met arbeidstijdverkortende maatregelen. Hiertoe behoren o.m. het vervroegd uittreden, het educatief verlof, het betaald en onbetaald verloof i.v.m. gezinsomstandigheden.

(vervolg op pagina 4)

CD-addertje

VERONICA: Je bent Out en je wilt wel eens wat (verdienen)

commentaar

Omroep en commercie

De regeringscommissaris voor de omroep, mr. Custers heeft rapport uitgebracht over de commerciële nevenactiviteiten van Veronica en de Tros. Het onderwerp is niet nieuw: in maart 1979 vestigde Vrij Nederland al de aandacht op de zakelijke vervlechtingen tussen Vroom en Dreesmann, Muziekexpress (VNU) en Veronica. Het tragi-komische van dit weekblad is echter dat zijn „onthullingen" altijd zo smeuig en suggestief worden geredigeerd dat iedereen denkt dat „het wel mee zal vallen".

Het valt echter niet mee, zo blijkt nu ook uit het degelijke verhaal van de regeringscommissaris voor de omroep.

We zijn in ons land terecht trots op ons democratisch en veelkleurige omroepstelsel. We moeten er wel zuinig mee zijn.

We hebben ons systeem democratisch vastgelegd in de Omroepwet. De Omroepwet regelt de toelating van omroepen tot de ether. Zij stelt o.m. als eis dat een omroep representatief is voor een „maatschappelijke, culturele of godsdienstige stroming". Daarnaast wordt een getalscriterium gehanteerd.

Het is langzamerhand de vraag of Veronica wel als omroep is aan te merken. Vertegenwoordigt Veronica „een maatschappelijke, culturele of godsdienstige stroming"? Of vertegenwoordigt het veeleer een syndicaat van verkopers van grammofoonplaten, tijdschriften, drive-in shows die een „gat in de jeugdmarkt" zien? Veronica zal niet nalaten verongelijkt op zijn aanhang te wijzen. Maar representatief zijn voor een stroming is nog weer iets anders dan het opbouwen van een klantenkring via populaire uitzendingen en commerciële aanbiedingen.

Artikel 61 van de Omroepwet geeft de mogelijkheid omroepen zendtijd te ontnemen, die in strijd handelen met de omroepwet. De minister heeft zich totnogtoe beperkt tot berispingen. Het lijkt zaak dat de minister van CRM in het kabinet dat nu in de maak is, de politieke ruimte vindt om, ter bescherming van ons stelsel tegen commerciële avonturiers, pittiger op te treden. Tenzij betrokkenen tijdig zelf orde op zaken stellen.

(vervolg van pagina 3)

Arbeidstijdverkorting

Een verkorting van het aantal arbeidsuren per week wordt door het CNV nagestreefd in ondernemingen waar volcontinu wordt gewerkt, door daar b.v. over te stappen van een vierploegensysteem naar een vijfploegensysteem. Wel dient arbeidstijdverkorting in combinatie te geschieden met bedrijfstijdhandhaving c.q. verlenging. Omdat de behoefte aan deeltijdbanen zich voordoet bij zowel werkenden als bij werkzoekenden, streeft het CNV naar een uitbreiding van het aantal banen dat in deeltijd kan worden uitgeoefend.

Het CNV wijst nadrukkelijk de conclusie af dat:
- deeltijdarbeid uit een geheel van arbeidstijd-(duur) verkortende maatregelen gelicht kan worden als mogelijke oplossing voor de toenemende werkloosheid en een gelijke verdeling van arbeid tussen man en vrouw.

Naar de mening van het CNV is de noodzaak tot arbeidstijd(duur)verkorting veel groter en gevarieerder dan dat alleen deeltijdarbeid daartoe een oplossing kan bieden.
Wel is deeltijdarbeid op zichzelf van belang, mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan.
Allereerst zal het stimuleringsbeleid zich tot mannen en vrouwen moeten richten. Dan zal de rechtspositie van de deeltijdwerkers sterke aandacht moeten krijgen. Momenteel zijn er verschillen in CAO's te signaleren, zijn bepaalde voorzieningen niet toegankelijk voor de deeltijdwerker of minder gunstig geregeld etc. Uitgangspunt zal dienen te zijn de gelijke behandeling van deeltijdwerkers en full-time-werkers. In de Wet gelijk loon voor mannen en vrouwen wordt dit ook m.b.t. de beloning (naar rato? van het aantal gewerkte uren) gelijk geregeld. Naar de mening van het CNV zal ook de Ondernemingsraad van een bedrijf er op moeten toezien dat niet automatisch deeltijdwerkers als eerste ontslagen worden bij reorganisatie, inkrimping e.d. Het CNV somt enkele staaltjes op van gevaren die op de loer liggen. Zo wordt de Wet gelijk loon soms uitgelegd als gelijk netto loon. Het belastingsvoordeeltje dat gezien de progressie in de tarieven dan te behalen is, benut dan de werkgever als onbedoelde inverdienmogelijkheid. Ook wordt m.n. in enkele grootwinkelbedrijven deeltijdarbeid toegepast zodanig dat minder mensen meer werk moeten doen. Drie hele banen worden dan niet zes halve, doch slechts vijf. Dit verlies aan arbeidsplaatsen is eveneens niet de bedoeling.

Sociaal zekerheidsstelsel

Tenslotte maar zeker niet als onbelangrijke voorwaarde is er het sociale zekerheidsstelsel dat niet geheel en al gelijkelijk en naar rato is toegesneden op de deeltijdwerkers. Zo is b.v. de minimumdagloonbepaling niet meer van toepassing op parttimers. Hiermee week de Minister in 1980 af van een unaniem advies van de Sociale Verzekeringsraad hierover. De gehuwde vrouw in deeltijdarbeid zit momenteel nog steeds uitermate slecht in werkloosheidswetten. Zij dient tenminste mede-kostwinster te zijn om voor een uitkering in aanmerking te komen. De kans daarop is nog kleiner naarmate zij in deeltijd minder verdient: Pensioenregelingen benadelen degene die vrijwillig de laatste jaren in deeltijdarbeid gaat werken. Ook mogen soms deeltijdwerkers niet meedoen in pensioenregelingen van bedrijven. Is de deeltijdwerker een vrouw dan kan het ook nog voorkomen dat zij als vrouw niet het recht heeft op deelneming in een pensioenregeling: dubbele discriminatie. Regeling van al deze punten zal de positie van de deeltijdwerker gelijkwaardig maken aan die van de full-timer. Zijnerzijds brengt – zo hebben onderzoekingen uitgewezen – een deeltijdwerker een hogere productiviteit per uur met zich mee en schijnt ook het verzuim lager te liggen dan van full-timers. Meer deeltijdwerkers betekent ook in het algemeen het kunnen benutten van een breder scala aan kennis en ervaring hetgeen ook weer gunstig de productiviteit beïnvloedt.
De rijksoverheid kent een aantal deeltijdbevorderende maatregelen, die echter nog niet dat effect hebben gehad dat er wellicht mee beoogd wordt. Zo is de 30% loonkostensubsidie en de Tijdelijke ArbeidsPlaatsenregeling nogal stringent in de voorwaarden, zodat er slechts een klein deel van de werkzoekenden in deeltijd mee geholpen is; anderen die wel willen maar er „naar het oordeel van de directeur van het GAB niet op aangewezen zijn" of die een aantal dagen per week i.p.v. elke dag een paar uur willen werken, vallen niet onder de werkingssfeer.
Wel is bij wijze van experiment voor een jaar (1981) een andere subsidieregeling in werking getreden die de gehele overheidsdienst omvat inclusief de gesubsidieerde instellingen die onder de a.b.p.-wet vallen. De subsidie beloopt maximaal *f* 2.500,– per nieuw gecreëerde deeltijdplaats.

Alles overziende meent het CNV dat wat deeltijdarbeid betreft:
- een ieder die betaalde arbeid verricht onder de werking van de wet en een CAO moet vallen;
- het verrichten van deeltijdarbeid pas dan effect kan hebben m.b.t. de emancipatie van de vrouw als ook mannen meer belangstelling hiervoor krijgen;
- dan ook het stimuleringsbeleid gericht dient te zijn op zowel man als vrouw;
- het werken in deeltijd dient meer door te dringen tot de hogere functies;
- uitgangspunt in het beleid dient te zijn de gelijke behandeling van deeltijdwerkers en fulltimers;
- de positie van de deeltijdwerker in een aantal sociale zekerheidsregelingen en in de pensioensfeer moet worden verbeterd.

Waardevolle bouwsteen

Duidelijk blijkt ook uit deze discussienota van het CNV dat inderdaad deeltijdarbeid niet hét wondermiddel bij uitstek is. Of het slechts een lapmiddel is, zal nog moeten blijken. Wellicht zal deeltijdarbeid op de juiste manier ingepast en volstrekt gelijkwaardig t.o.v. mannen en vrouwen uitwerkend, een waardevolle bouwsteen kunnen zijn van een geïntegreerd beleid gericht op een toekomst waarin werk voor allen die werken kunnen en willen, geen utopie is. Vakbonden, werkgeversorganisaties, overheden en overheidsorganen samen zullen ieder voor zich én samen, rekening houdend met die noodzaak tot integrale aanpak, bouwstenen daarvoor kunnen aandragen.

Kenia
24-d. Kampeersafari
Nairobi - Masai Mara - Naivasha - Nakuru - Thomson Falls - Samburu - Naru Moro - Amboselli - Tsavo - Malindi - Mombassa - Nairobi.
f 2750.-
sindbad tours
Leenderweg 189, Eindhoven, tel. 040-111444

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)
BEGROTINGEN
• nieuwbouw
• verbouw
• restauraties
J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 - Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

Sleepdienst Broedertrouw B.V.
v/h Fa. C. den Boer & zonen
Ringdijk 432 - Zwijndrecht
Telef. 078-12.61.66 (4 lijnen) - Telex 29406.
ALLE TRANSPORTEN TE WATER.

uit de fractie

CDA'er als premier

In het nieuwe kabinet moet het CDA de minister-president leveren. Tot die conclusie kwam de CDA-Tweede Kamerfractie tijdens de tweede vergadering over de stand van zaken bij de kabinetsformatie op woensdag 3 juni. Ook kon men in de vergadering beluisteren dat er breed werd uitgegaan van de vanzelfsprekendheid dat het CDA voor dat premierschap een uitstekend man in huis heeft in de persoon van lijsttrekker, fractievoorzitter, onderhandelaar bij de formatie en demissionair minister-president, Dries van Agt.

Fractievoorzitter Van Agt zette in hoofdlijnen uiteen, welke vorderingen beide informateurs Lubbers en De Koning met hun werk hebben gemaakt. De stand van zaken tijdens de fractievergadering – dus op 3 juni – kwam er op neer dat beide informateurs nog volop aan het verkennend stadium bezig zijn en dat er daardoor nog vele wegen open liggen.

Juist omdat de informatie nog in dat stadium verkeert was Van Agt dan ook wat behoedzaam in zijn toelichting. Hij meende dat beide informateurs „een verrassende mate van inorthodoxie" aan de dag leggen. Fractievoorzitter Van Agt beantwoordde in de loop van de fractievergadering tal van vragen die leden over het verloop van de informatie hadden gesteld. Getalsverhoudingen in het nieuwe kabinet en claims op bepaalde ministeries kwamen daarbij aan de orde. In het huidige stadium zijn dat evenwel zaken die later aan de orde komen, aldus Van Agt.

Onder voorzitterschap van Gerard van Leijenhorst boog de fractie zich voorts over de vraag wie voorzitter moet worden van de Tweede Kamer, nu het CDA de grootste fractie is geworden en daarmee recht heeft op dat voorzitterschap. De fractie besloot de huidige voorzitter Dolman (PvdA) voor de periode 10 juni en Prinsjesdag in ieder geval te steunen. Ieder jaar na Prinsjesdag kiest de Tweede Kamer opnieuw de kamervoorzitter. Zo zal dus de Kamer in september opnieuw voor de jaarlijkse vraag staan wie kamervoorzitter moet worden.
Hoe groot de belangstelling van de media is voor het reilen en zeilen van onder meer CDA-onderhandelaar Van Agt tijdens de informatieperiode bleek na de fractievergadering: een voorlichtingsbijeenkomst voor de pers trok de belangstelling van zeker 50 journalisten.

Ook dinsdagmiddag 9 juni kwam onderhandelaar Van Agt opnieuw de stand van zaken rond de informatie toelichten. Omdat ook toen de informateurs nog steeds doende waren met het voeren van verkennende besprekingen, kon de demissionaire minister-president weinig nieuwe dingen meedelen. Wel somde hij een lijstje op van tien hoofdpunten die de informateurs De Koning en Lubbers met de drie partijen, met wie ze om de tafel zitten, willen doornemen. Vanuit de fractie kwamen daarop nog enkele aanvullingen. Onderhandelaar Van Agt neemt die verder mee in zijn besprekingen met de informateurs.

Ton Huijssoon

Nieuw presidium Tweede Kamer

In het presidium van de Tweede Kamer zijn twee CDA-fractieleden in het presidium gekozen. Het presidium bestaat uit een voorzitter en een aantal ondervoorzitters. Tot voorzitter werd voor de komende parlementaire periode (de zogenaamde „bijzondere zitting" die loopt tot Prinsjesdag) gekozen het PvdA-Tweede Kamerlid dr. D. Dolman. Hoewel volgens de ongeschreven regel in de Tweede Kamer de grootste fractie de voorzitter levert, ging de CDA-fractie toch wel akkoord met het aanblijven van de heer Dolman als voorzitter.
Twee CDA-Kamerleden werden vervolgens gekozen tot ondervoorzitter van de Kamer. Het zijn mevrouw G.M.P. Cornelissen en drs. H. Eversdijk. Het presidium van de Tweede Kamer ziet er thans als volgt uit:

mw. G. Cornelissen

Voorzitter Dolman (PvdA)
eerste ondervoorzitter mw. Cornelissen (CDA)
tweede ondervoorzitter Joekes (VVD)
derde ondervoorzitter Brinkhorst (D'66)
vierde ondervoorzitter Eversdijk (CDA)
vijfde ondervoorzitter Poppe (PvdA)

commentaar

Woningwetbouw

Het is bekend, dat sinds eind '78 de markt voor particuliere woningen en premiekoopwoningen stagneert.
Om te voorkomen dat hierdoor de woningnood toeneemt zal – zo zou men denken – de instorting van de bouw van koopwoningen moeten worden gecompenseerd door de bouw van meer woningwetwoningen.
Zo zou men denken, ja. Maar zo is het niet. Voor er woningen kunnen worden gebouwd in een nieuwe wijk moet er grond worden gekocht, straten aangelegd, riolen aangebracht, etc.
De kosten van deze zaken worden omgeslagen over de te bouwen woningen. Particuliere woningen en premiekoopwoningen dragen relatief meer bij in deze kosten dan woningwetwoningen. Als er geen, of weinig, koopwoningen worden gebouwd ontvangen de gemeenten geen of te weinig middelen om de bouw van woningwetwoningen te kunnen bestuiveren. Hierdoor ontstaat de paradoxale toestand dat, terwijl door het uitblijven van de bouw van koopwoningen de behoefte aan huurwoningen groeit, de bouw van huurwoningen steeds onmogelijker wordt. Met het instorten van de koopmarkt, zakt ook de sociale woningbouw binnenkort in elkaar. Die rampzalige toestand is in vele gemeenten in ons land aan het ontstaan. De gemeenten proberen dat tegen te gaan. Bijvoorbeeld door hun plannen „in te dikken": meer woningen op een terrein te bouwen dan het plan was. Op die manier kunnen – met een concessie aan de leefbaarheid – de kosten over meer woningen worden uitgesmeerd. Maar ook dat heeft zijn grenzen.
Het tekort van de gemeentelijke grondbedrijven dit jaar zal stijgen tot ƒ 699 miljoen. Dat betekent dat als de rijksoverheid niet inspringt binnenkort, na de koopmarkt, ook de sociale woningbouw instort. Dat inspringen zal voor thans vastlopende plannen moeten betekenen dat er een financiële saneringsregeling komt.
Voor toekomstige plannen zullen hogere kostenvoor woningwetwoningen moeten worden aanvaard. Een samenhangend huur-, subsidie- en inkomensbeleid zal daarbij nodig zijn om te voorkomen dat de hogere lasten daarvan uitsluitend op de huurders van nieuwe woningen drukken.

Bij de foto (van links naar rechts): A. Veerman, W. Bremen, mw. B. Borm-Luykx, M. Schakel en H. Wisselink. *(foto Nick Morelis)*

Vijf scheidende CDA-Kamerleden kijken op de valreep om en vooruit

Dinsdagmiddag 9 juni, drie uur: kamervoorzitter dr. D. Dolman opent de laatste vergadering van de Tweede Kamer in oude samenstelling. Onder de leden die hun bankjes opzoeken bevinden zich er vijf uit de CDA-fractie die het Binnenhof vaarwel zeggen: Maarten Schakel, Wiel Bremen, Anton Veerman, Herman Wisselink en Bets Borm-Luykx. Met dit vijftal verliest de fractie enkele tientallen jaren aan parlementaire ervaring, als je hun dienstjaren bij elkaar optelt.

Ze zijn het er, bij het scheiden van de markt, alle vijf over eens: hun werk in en buiten de bankjes was boeiend en veelzijdig. Toch hebben ze er bewust een punt achter gezet. Voorzitter Dolman gewaagde die dinsdagmiddag in zijn afscheidstoespraak van de uiterst plezierige contacten die hij met zijn vertrekkende collega's heeft gehad. Inmiddels is het parlement in nieuwe samenstelling aangetreden en kijken de vijf oud-kamerleden even achterom.

Schakel

Maarten Schakel verbleef sinds Prinsjesdag 1964 op en rond het Binnenhof. Hij combineerde zijn kamerlidmaatschap met een uitgebreid aantal nevenfuncties. Die blijft hij voortzetten, althans deels. Dolman kon het in zijn afscheidstoespraak – tot veler hilariteit – niet nalaten op dat pakket nevenfuncties te wijzen. „Vaarwel, eerste ondervoorzitter der Kamer, voorzitter voor de vaste commissie voor verkeer en waterstaat, beste redenaar onder ons, ruiterlijk tegenstander en trouwe vriend, wij benijden al diegenen die van de toegenomen tijd voor al je nevenfuncties zullen profiteren."

Schakel heeft 17 jaar lang intens meegeleefd met het gebeuren op het Binnenhof. Als hij in de Kamer het woord voerde, gebeurde dat doorgaans uit het hoofd of via een papiertje met wat korte punten daarop. „Als u mij vraagt wat ik in die jaren het meest boeiend of bijzonder heb gevonden moet ik nogal wat noemen. Natuurlijk de behandeling van de zaak-Aantjes in dit huis, maar er is meer. Het besluit over de Oosterschelde, de kamerdebatten over de kapingen, het behandelen van de reorganisatie van de politie, de bestuurlijke reorganisatie en dan natuurlijk de troonsbestiging van koningin Beatrix."

„Ik ga, nu ik uit de kamer ben, verder met het uitoefenen van mijn nevenfuncties. Mijn burgemeesterschap natuurlijk, en daarnaast heb ik nogal wat bestuursfuncties. Dat werk blijf ik gewoon doen."

Boeiend jaar

Bets Borm verbleef krap een jaar in 's Lands vergaderzaal. Dat was van tevoren de bedoeling. Zelf heeft ze deze betrekkelijk korte periode van het kamerlidmaatschap als bijzonder

Vijf leden van de CDA-Tweede Kamerfractie hebben het parlement vaarwel gezegd. Aanleiding hen te vragen een korte indruk te geven van hun ervaringen in de kamerbankjes en van hun visie op de toekomst van het CDA.

boeiend ervaren. „Ik wist dat het maar een korte periode zou zijn, maar ik ben erg prettig opgevangen en ik heb zeker niet het gevoel gehad dat ik er voor spek en bonen heb bijgezeten. Anders was ik er trouwens niet eens aan begonnen. Ik blijf verder actief in de Limburgse politiek en blijf mijn werk als statenlid voor het CDA voortzetten. Dat klein jaar in Den Haag heb ik in ieder geval uiterst plezierig gevonden".

Vaderlijk pedagoog

„Een vaderlijk pedagoog", noemde kamervoorzitter Dolman Anton Veerman in zijn afscheidstoespraak. Veerman, oud-staatssecretaris van onderwijs en oud-voorzitter van de ARP was 12 jaar kamerlid. Na de eerste periode van 1962 tot 1963 was hij vier jaar lang niet beschikbaar. In 1967 kwam hij op verzoek van het partijbestuur van de ARP weer terug. „De boeiendste periode vond ik die van 1968 tot 1973. Toen kwam de totstandkoming van het CDA aan de orde en kreeg je binnen de ARP te maken met de radicalen. Nu ik uit de Kamer ben, hoop ik tijd te hebben voor lezen en wat studeren. Misschien zal ik nog eens wat publiceren."

Defensie

Nog niet zo heel lang geleden prijkte op de agenda van activiteiten van de Tweede Kamer een dia-vertoning over „onze jongens in Libanon', het Unifil-detachement, te geven door Herman Wisselink. Hij was kamerlid vanaf 3 augustus 1971 en heeft dus bijna de tien jaar als zodanig volgemaakt. Wisselink was – dat mag uit bovenstaande blijken – nauw betrokken bij het wel en wee van onze krijgsmacht, wat tot uiting kwam in het voorzitterschap van de fractiecommissie voor defensie. Naast een bezoek aan Unifil in de hitte was Wisselink als defensiespecialist op bezoek bij de mariniers in het koude Noord-Noorwegen.
„Uit de tien jaar bewaar ik herinneringen aan de val van het kabinet-Biesheuvel en de lijmpoging daarna van Tilanus. Boeiend was ook de totstandkoming van het kabinet-Van Agt-Wiegel en natuurlijk de totstandkoming van het CDA-Tweede Kamerfractie en het voorbereidende werk dat daaraan vooraf ging, wat ik samen kon doen met Cor Kleisterlee en Gerrit van Dam."

CD-addertje

RPF: „God's little acre"

Wisselink blijft actief buiten de Kamer: hij is voorzitter van de ruilverkavelingscommissie in Bathmen en verder krijgt hij veel meer tijd voor zijn hobby's stenen zoeken, tuinieren en botaniseren.

„Boeken gesloten"

Wiel Bremen, lange tijd Limburgs kamerlid, bewaart liever het stilzwijgen als hij wordt gevraagd om het geven van een terugblik. „Ik zeg er liever niets over. Je kunt zeggen dat ik mijn boeken nu gesloten heb."
De vijf scheidende kamerleden hebben allen het volste vertrouwen in de toekomst van het CDA. „Zonder meer positief" is het oordel van Bets Borm. En Maarten Schakel sluit zich daarbij graag aan. „Rooskleurig noem ik die toekomst zeker. Maar dan is het wel nodig dat de eenheid naar buiten waargemaakt wordt," zegt Herman Wisselink. „Verder moet het CDA zich noch naar links noch naar rechts buigen en moet er worden gewaakt dat het Christelijk beginsel duidelijk naar voren komt." Oud AR-voorzitter Veerman heeft ook vertrouwen in de toekomst van het CDA. „Er is een goede toekomst mogelijk, mits a) de drie „bloedgroepen" elkaar cordiaal vinden en b) het CDA niet teert op het grootse verleden van de drie partijen maar open staat voor een nieuwe toekomst van een politiek met een vaste overtuiging."
Die dinsdagmiddag is het scheidende vijftal nog eenmaal te vinden in de vergaderzaal van de Tweede Kamer, als de fotograaf hen groepsgewijs opstelt. Er was een informeel afscheid in de rookzaal aan vooraf gegaan, dat evenals de officiële afscheidszitting van de Kamer sober van karakter was. Uit andere Kamerfracties vertrokken 17 leden. Hun kamers op het Binnenhof zijn inmiddels ontruimd en gereed gemaakt voor nieuwe bewoners.
Die hebben inmiddels de wacht afgelost voor de komende zittingsperiode van vier jaar.

Ton Huijssoon.

Aan de trouwe abonnees van CDActueel

Als u dit nummer even missen kunt, wilt u het dan onder de aandacht brengen van een CDA-lid dat zich (nog) niet als abonnee opgaf?
Best mogelijk dat hij/zij bij nader inzien toch eigenlijk óók liever elke week op de hoogte wordt gehouden (in plaats van éénmaal per maand via het „ledennummer").

(foto Nick Morelis)

Scheurs niet terug Eerste Kamer

De Heerlense priester Schreurs, werkzaam in het bisdom Roermond; lid van de Eerste Kamer voor het CDA en onlangs in dat college herkozen heeft zijn kandidatuur niet aanvaard.
De reden hiervoor is gelegen in het feit dat bisschop Gijssen de heer Schreurs toestemming onthoudt om het Kamerlidmaatschap voort te zetten. (Die toestemming is op grond van kerkrechtelijke verhoudingen een vereiste). Gijssen is het oneens met het stemgedrag van Schreurs bij de behandeling van het abortuswetsontwerp (Schreurs stemde voor dit ontwerp). Schreurs is het principieel oneens met de opvatting van de bisschop dat hij aan hem verantwoording verschuldigd is voor zijn parlementaire werk en acht dat onverenigbaar met de grondwetsbepaling waarin staat dat Kamerleden „zonder last of ruggespraak" dienen te handelen.
Partijvoorzitter Bukman betreurt de gang van zaken ten zeerste: „Het is onbegrijpelijk dat een bisschop een Eerste Kamerlid zegt dat hij er niet alleen met een mandaat van de kiezers zit maar ook met een mandaat van de Kerk." „Ik acht de heer Schreurs geweldig hoog en betreur het zeer dat hij door zijn bisschop voor zo'n dilemma is geplaatst."
Bukman beschouwt het gebeurde als een gelocaliseerde moeilijkheid: een incident in Limburg. De redenen dat Schreurs zich desondanks bij Gijssens eis heeft neergelegd zijn dat zijn werk als aalmoezenier van Sociale werken door het conflict wordt belast en dat de verhouding tussen Kerk en politiek er door wordt geschaad.

Volgende week in dit blad: een uitvoerig gesprek met Schreurs

In gesprek met Rob van den Toorn:

„Knabbelen aan ontwikkelingssamenwerking? Dat zou schandalig zijn. . .”

Was je altijd al lid van één van de CDA-partijen?

Nee, in 1967 werd ik lid van D'66 en tot 1972 ben ik dat gebleven. Ik behoorde tot degenen die meenden dat gekomen moest worden tot een ontploffing van de politieke verhoudingen in ons land. D'66 kon als bijwagen van de PvdA die rol niet vervullen. In 1974 werd ik rechtstreeks lid van het CDA. Ik hoorde tot de eerste 300 rechtstreekse leden! Ook al heeft de totstandkoming van het CDA wel te lang geduurd, ik ben overtuigd, van het belang van één grote confessionele partij.

Als er nu eens geen rechtstreekse leden waren geweest?

Rob haalt zijn schouders op en antwoordt heel direct: „dan had het CDA van nu nooit bestaan, omdat het niet verder was gekomen dan een federatie".

Na zijn studie volgde Rob van den Toorn de opleiding buitenlandse betrekkingen in Den Haag. Hij werkte 3½ jaar op de directie Europa van het ministerie van Buitenlandse zaken. „Mijn vrouw was inmiddels geassocieerd in een advocatenpraktijk. Was ik naar het buitenland gegaan dan had zij dat moeten opgeven. Ik ben toen zelf ook de advocatuur in gegaan".

Rot gevoel

Van den Toorn toont zich in 't algemeen tevreden over de gevoerde campagne, ook al kwam niet overal uit de verf dat het dient te gaan om de ontmoeting met zoveel mogelijk kiezers. Dat kan de volgende keer beter!

En het resultaat? Verrassend, ik had dat zelf niet ingeschat. Kennelijk is het gewaardeerd dat wij rustig zijn gebleven met name de laatste weken. Het spreekt mensen aan als je gewoon fatsoenlijk blijft en realistisch. Kijk, hoe Den Uyl zo'n verkiezingsuitslag uitlegt, dat is toch buiten iedere realiteit. Zeg gewoon, mensen we hebben op het verkeerde paard gegokt en we zitten verkeerd, we zullen alles op een rijtje zetten en ons beraden op een ander beleid. Wat ook beter kan een volgende maal, is de aandacht voor de jeugd. Halverwege de campagne heeft Van den Toorn op het belang daarvan gewezen in het dagelijke bestuur van het CDA.

Ook in de komende tijd moet het beleid gericht zijn op de jongeren. Ontzettende indruk op mij heeft gemaakt toen ik in Tilburg in het zogenaamde Baanlozencentrum moest optreden. Moet je voorstellen: een oude fabriekshal, door jongeren een beetje opgeknapt, gevuld met ongeveer 500 werkloze jongeren. Dat is zó desolaat! Wat kan ik hen nu bieden? Dat het over 4 à 5 jaar wel weer beter zal gaan? Het kan waar zijn, maar het geeft je een rot gevoel.

De formatie

Wat de formatie betreft pleit Rob van den Toorn voor een overleg tussen twee partijen, CDA en PvdA. Onderhandelingstechnisch is het gemakkelijker niet direct D'66 erbij te betrekken. Anderzijds meent hij dat de democraten, aangezien zij de grote overwinnaars zijn, wel in het toekomstig kabinet moeten meedoen.

De kiezers hebben dat uitgesproken. Maar het CDA heeft de afgelopen periode samengewerkt met de VVD; zetten wij die partij dan zomaar aan de kant?

Van den Toorn peinst even, strijkt door zijn ringbaard en zegt: „Prioriteit voor mij heeft een kabinet van CDA, PvdA en D'66. Ik ben niet voor een andere mogelijkheid: CDA, VVD en D'66. Over twee dingen is met mij echter niet te praten. Als de PvdA eist dat in het regeeraccoord de sluiting van de twee kerncentrales moet staan, sluit zij zichzelf buiten. Bovendien, als nu al uitgesproken moet worden dat nieuwe middellange afstandswapens niet geplaatst zullen worden, dan is de zaak natuurlijk ook afgedaan. Maar. . . ook Den Uyl is een redelijk denkend mens."

ROB VAN DEN TOORN

was, als een van de vertegenwoordigers van de „rechtstreekse" leden, nummer vijf van de CDA-lijst voor de Kamerverkiezingen. Hij werd in 1947 te Arnhem geboren. Na vooropleiding gymnasium beta studeerde hij internationaal recht te Nijmegen en kwam toen met de Europese Beweging in kontakt. „Zo groeide de belangstelling voor de politiek bij mij," zegt het nieuwe kamerlid in een gesprek dat Theo Schmitz en Aat de Jonge voor CDActueel met hem hadden.

Als kamerlid zal Van den Toorn zich vooral gaan bezighouden met Ontwikkelingssamenwerking en Europese zaken. Hij ontsteekt bijna in toorn als we twijfel uitspreken over de zin van Europese samenwerking. . .

„We vergeten weleens dat ook Nederland een geweldige afzetmarkt heeft gekregen door de Europese samenwerking. Dat was tien jaar geleden wel anders. Natuurlijk zijn er problemen in Europa, maar we zeuren weleens te veel over allerlei institutionele zaken. Het zou meer om inhoudelijk beleid moeten gaan. Het is afgelopen met de gemeenschap als we te werk gaan op de manier van Margareth Thatcher, die stelt dat de gelden die een land stort in de EG-pot ook weer moeten terugvloeien naar dat land zelf. Overigens mag er best een zekere relatie bestaan tussen wat je betaalt en wat je als lidstaat ontvangt. We moeten naar een systeem waarin we gewoon een aantal punten BTW afdragen".

CDA-program uitvoeren

Van afschaffing van de post van minister voor Ontwikkelingssamenwerking wil Van den Toorn niets weten. In de Kamer zal hij zich inzetten voor het CDA-program.

„We zullen geen stemmen winnen met zo'n opstelling, want de consequenties van ontwikkelingssamenwerking zullen we ook in eigen land voelen. Dat merkte ik in de campagne wel in Twente en West-Brabant. In ons program staat bijvoorbeeld glashard dat de westerse markt meer open gesteld moet worden voor de derde wereld landen. We zijn er niet met het sturen van geld. Structurele veranderingen zijn nodig, hier en elders. Nu komt het aan op de uitvoering!

Gelukkig heb ik ervaren dat vele jongeren bereid zijn het CDA hierin te volgen. Naast een hulp van 1½% van het nationaal inkomen zullen ook in andere begrotingen complementaire voorzieningen moeten worden opgenomen.

Bijvoorbeeld bij Landbouw ter opvang van werkloos geraakte boeren, bij Economische Zaken gericht op o.a. textielarbeiders. Knabbelen aan de Ontwikkelingssamenwerking? Dat zou schandalig zijn.

Kwart voor twee. Rob van den Toorn trekt zijn colbertje weer aan, schuift zijn stropdas nog wat aan en strijkt zijn kapsel in model. Opgewekt verlaat hij het partijbureau, op weg naar zijn eerste fractievergadering.

Voorkeurstemmen

Weet u nog de grote aantallen voorkeurstemmen bij de vorige kamerverkiezingen uitgebracht op de drie vroegere fractievoorzitters.
Dat lag nu wel eventjes anders verdeeld. Nummer 4 van de lijst Ruud Lubbers kreeg nu na Van Agt de meeste voorkeur uit de kiezerswinkkel: 65.674 voorkeurstemmen.

Wie volgen?

Jan de Koning 15.871, Gerard van Leijenhorst 12.523, Til Gardeniers 4793, Hans de Boer 4289, Jeltien Kraaijeveld 3425 en Job de Ruiter 2307.

Van de kandidaten op één of meer regionale lijsten:

René v.d. Linden 8232, Jan Nico Scholten 3477, Ria Oomen 3360, Gerrit Braks 2913, Hanske Evenhuis 2163, Frans Wolters 2084, Huib Savelsbergh 2057, Sytse Faber 1704, Wim Mateman 1528, Huib Eversdijk 1407, Dien Cornelissen 1338, mevr. Vleugels 1109, Jan van Houwelingen 1052, en Walter Paulis 1046.

Met excuses aan de hier niet vermelden. Er diende ergens een grens getrokken en voor hen die slechts weinig voorkeurstemmen haalden één troost: wellicht bent u in het buitenland beter bekend dan in Vierpolders, Stompetoren of Lutjebroek.
Proficiat CDA, proficiat voorkeurs-kandidaten en nu alle voorkeuren opzij en samen aan het werk binnen de ene grote stroombedding van het CDA!

Jan de Swart

Parlementair jaar afgesloten

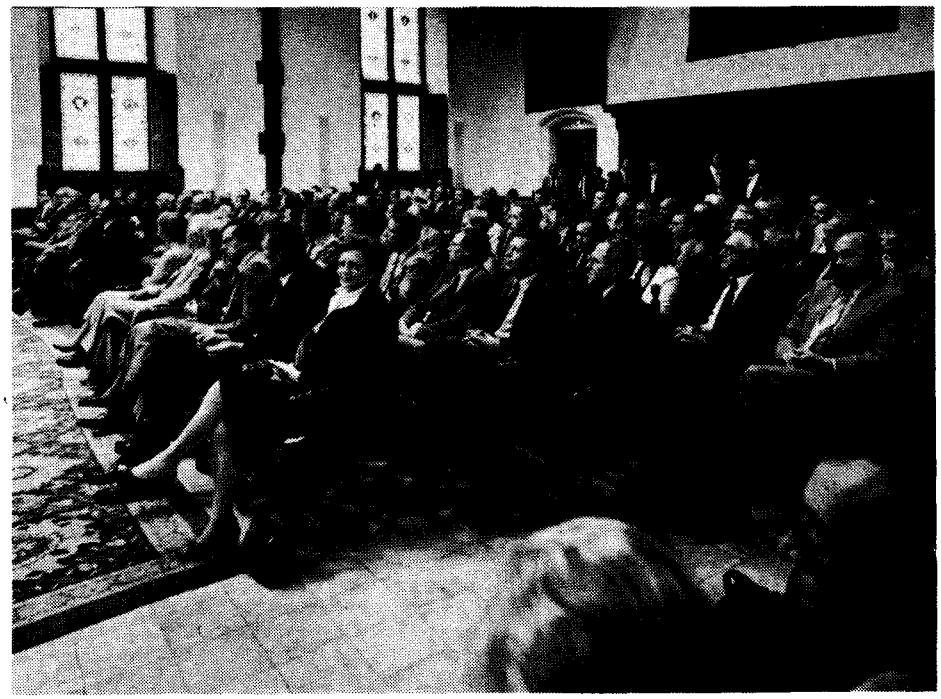

Afgelopen dinsdag 9 juni heeft minister Wiegel het parlementair jaar van de beide Kamers afgesloten. Dit gebeurde in een gezamenlijke zitting van Tweede- en Eerste Kamer in de Ridderzaal.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Geen echte christenen

Lubbers dient zijn eega aan bij Leerling en wenst hem geluk. „Ik respecteer uw politiek, meneer Lubbers" zegt Meindert, „er zijn zoveel CDA'ers die geen echte christenen zijn, dat bent u wel. En ik houd van duidelijkheid. Misschien is dat een basis voor goede samenwerking". Ruud hoopt het ook. (Weekboek *Haagse Post*).

Vier christenen

Belt een mevrouw uit Deventer, die had een week eerder met drie andere dames bijeen gezeten, alle vier christenen maar de één stemde dit en de ander dat... Toen hadden ze besloten het in hun gebed te brengen en de uitkomst op een briefje te zetten: „Kijken of de Here God ons leiden wil". Nou, die middag waren ze weer bij elkaar gekomen, het eerste briefje ging open: RPF, het tweede RPF... alle vier RPF! „Ongelooflijk dat zoiets kan, zo'n stuk leiding". (Meindert Leerling (Ref. Pol. Federatie) in gesprek met De Tijd).

Realistisch beleid

Zijn idealen dan niet goed? Welzeker, maar met mate. Voor het individuele gedrag is er niets zo goed als het praktiseren van goede idealen. Maar op het vlak van overheidsbeleid kan men zich niet straffeloos te ver van de realiteit begeven. Een echt idealistisch overheidsbeleid dient realistisch te zijn, hetgeen wat anders is dan pure „Real-politik". (Prof A.J. Vermaat in *Trouw*).

Geen inkadering

Het gaat er nu om, te voorkomen dat het CDA door een permanente samenwerking met de VVD het rechtse alternatief voor de PvdA wordt. Hoe comfortabel deze positie ook zou schijnen, zij doet geen recht aan het unieke uitgangspunt van het CDA: de evangelische inspiratie, die permanente inkadering bij rechts, net zo min verdraagt als de permanente behuizing ter linkerzijde. (Prof. W. Albeda in *Trouw*).

Minimum-modaal

Ik ben met bijvoorbeeld Albeda van mening dat wij nu inderdaad in Nederland het punt hebben bereikt dat tussen minimumloon en modaal eigenlijk nauwelijks meer te nivelleren valt. Ik denk wel dat je bij 1.5 maal modaal een procent meer kunt matigen dan bij de minimumlonen, je moet het nou ook niet overdrijven. (Prof. Galan in Haagse Post).

Een goede neus

Uit de hele gang van zaken rond dit plan (de tien punten van minister Albeda is duidelijk dat de betekenis ervan voornamelijk een politieke is. Het CDA heeft op niet te miskennen wijze het voortouw willen nemen bij de informatie en heeft door de lancering van dit plan een bodem in de markt gelegd. Albeda die bekend staat om zijn goede neus voor wat er politiek in de lucht zit, heeft die reputatie weer eens bevestigd. (Dr. A. van der Zwan in *NRC/Handelsblad*).

Goed missiewerk

De christen-democratische strategen zitten op rozen. Het missiewerk van Albeda is zo gek nog niet geweest. Zijn tien punten voor de formateur ook niet. Die komt de demissionaire minister heus nog wel tegen. Al met al een alleszins aantrekkelijke positie om de informatieperiode met CDA, PvdA en D'66 te beginnen. Kijken waar we uitkomen. En op Wiegel letten. Als hij zijn mond opendoet, moeten de kaarten geschud zijn. (*Elseviers Weekblad*).

Niet zo eenvoudig

Overeenstemming tussen PvdA en CDA ligt helemaal niet zo voor de hand. De socialisten willen hun zes „strijdpunten" in essentie handhaven. Er is al een groep opgericht ter controle hiervan. Ook wordt er in socialistische kring nog openlijk gehoopt dat Ome Joop weer premier kan worden en dat Van Agt zich terugtrekt, opdat deze om zijn persoon de kabinetsformatie niet zou willen bemoeilijken. De omgekeerde wereld dus. De grote verliezer zou een nieuw kabinet moeten gaan leiden en Van Agt zou voor deze ambitie het veld moeten ruimen. (Dr. F.A. Hoogendijk in Elseviers Magazine).

Strijdpunten vasthouden

Max van den Berg, PvdA-voorzitter, wil vasthouden aan zijn strijdpunten: „Daar heb ik geen enkele aarzeling over. We hebben ze voor de verkiezingen opgesteld juist voor het geval dat we moeten praten met het CDA. Die situatie doet zich nu voor. Dat is redelijk. Dat is constructief". (*Vrij Nederland*).

Beknibbeling het beste

Als een progressief regeringsbeleid de PvdA lief is zal een zekere beknibbeling op het eige program – tot en met de strijdpunten – het beste zijn. Andere partijen noemen dat compromissen. Zeker als een partij met een fikse dosis „ononderhandelbaar" de verkiezingen is ingegaan, is het sluiten van compromissen in feite een stukje kiezersbedrog. Maar het is in het belang van de gewenste brede coalitie dat de PvdA zich daaraan bezondigt. (*De Tijd*).

Denkbaar maken

Zowel in programmatisch opzicht als wat de zetelverdeling in het nieuwe kabinet betreft zal voor de PvdA-kaders nogal wat ondenkbaars in het verkeer met CDA en D'66 denkbaar moeten worden. Zolang dit niet gebeurt ziet het er voor de kansen van het zo noodzakelijke meerderheidskabinet voorshands somber uit. (NRC/Handelsblad).

Samen één vuist

PvdA en D'66 zouden een vuist kunnen maken tegenover het CDA door gezamenlijk Den Uyl als premier voor te dragen. Dit veronderstelt echter een eensgezindheid tussen socialisten en Democraten die tot dusver niet is te bespeuren. Voorlopig is en blijft het CDA de lachende eerste. (Leo van Atten in *Algemeen Dagblad*).

Toch maar slikken?

Ik vind dat we (soms te gouvernementeel) maar bijvoorbeeld op sociaal-economisch gebied eerder op beslissende momenten te weinig gouvernementeel zijn geweest. Ik vond onze stem tegen de loonmaatregel niet zo sterk, nadat Den Uyl er ook drie getroffen had. We hebben in de doem gestaan van de ongeloofwaardigheid. „Dus het CDA?" Dat is de hamvraag. Die ham moeten we dan maar eten, mits die ons niet door de keel gedouwd wordt. We zijn alleen in voor een herkenbaar beleid anders zijn we er niet voor in. (Ed van Thijn in *Vrij Nederland*).

Terlouw voor tijdelijk

Formeel zou, nu Nederland in overwegende mate rechts heeft gekozen, een rechts kabinet moeten optreden. Als dat niet gebeurt, moet er volgens mij maar een kabinet-Terlouw komen. Dat gelieve dan snel te bezwijken onder de hypotheek van de onvermijdelijke compromissen die de geboorte ervan mogelijk zou maken. De Nederlandse kiezers zouden zich dan in tweede instantie duidelijker dan nu is gebeurd voor rechts of links moeten uitspreken. (Gerard van den Boomen in Groene Amsterdammer).

Formatie-boodschappen

Binnenkort is er een CDA-partijraad, Waarom zou zo'n partijraad niet mogen wat het partijbestuur wel doet? Met andere woorden: waarom zal die partijraad niet (als het CDA-bestuur gedaan heeft) proberen om de Tweede Kamerfractie en onderhandelaar Van Agt met een formatie-boodschap op te zadelen? Maar op die manier zit men in de kortst mogelijke tijd in hetzelfde schuitje als waarin de PvdA de vorige keer zat. (*Friesch Dagblad*).

Macht verdelen

Romme en Schouten regeerden vanuit de Kamerbankjes. De teneur is nu dat alles vanuit het kabinet gebeurt (....). Wellicht is het een idee voor het CDA om de macht als vanouds te verdelen. Van Agt zou dan als de grote Romme wat meer gewicht aan het parlement kunnen geven door te kiezen voor het fractievoorzitterschap. Minister De Ruiter zou dan zolang het regeerkasteel kunnen beheren. (Wim Breedveld in *Trouw*).

Europees Vervoersbeleid hard nodig

Alhoewel aan het vervoer een apart hoofdstuk in het EG-Verdrag is gewijd is deze sector altijd zo stiefmoederlijk bedeeld, dat de Commissie voor Vervoer bij herhaling heeft overwogen de Raad van Ministers officieel in gebreke te stellen en tegen hem een procedure aanhangig te maken voor het Hof van Justitie te Luxemburg.

door
mr. J. L. Janssen van Raay

(lid van de Commissie voor Vervoer van het Europees Parlement)

De feitelijke vervulling van de prioriteiten als onlangs door het Europese Parlement vastgesteld voor de jaren '81, '82 en '83 is een goede toetssteen om te zien of het rechtstreeks gekozen Europese Parlement een sterkere druk op de twistende Raad van Ministers vermag uit te oefenen dan het oude teneinde eindelijk eens ernst te maken met de door de Commissie voorgestelde en door het Europese Parlement goedgekeurde concrete voorstellen.
Ik doe een greep uit de onderwerpen die volgens de Commissie nog vóór eind 1981 tot besluiten van de Raad zouden moeten leiden:
- Stelsel van marktobservatie voor het goederenvervoer per spoor, over de weg en over de binnenwateren tussen de lid-staten.
- Verbetering van de kansen voor interregionale luchtdiensten.
- Behartiging van de belangen van de Gemeenschap in de zeevaartrelaties van de lidstaten met derde landen.
- Controle op de naleving van de internationale veiligheidsnormen door schepen in de havens van de lid-staten.
- Toegang tot de markten van het vervoer over de binnenwateren: voorwaarden met betrekking tot het behoren tot de binnenscheepvaart van de lid-staten („effectieve" band).
- Technische voorschriften voor binnenschepen.
- Verordening betreffende financiële bijstand voor vervoer-infrastructuurprojecten van communautair belang.
- Vervoersrelaties met Oostenrijk.
- Onderhandelingen met derde landen over gecombineerd spoor-wegvervoer.

Het Europese Parlement voegde hier nog vóór 1981 aan toe:
- Vrijdom van rechten op brandstoffen welke zich in de normale reservoirs van bedrijfsvoertuigen bevinden.

Deze beperking van het aantal liters brandstof is voor ons grensoverschrijdend wegvervoer uitermate hinderlijk, en het is te gek dat één land (West-Duitsland) zijn toestemming aan de afschaffing alleen maar onthoudt om wat wisselgeld te hebben voor een ander gebied.
Het Europese Parlement voegde voorts drie andere hoge prioriteiten toe aan het lijstje:
1. Maatregelen ter versoepeling van het grensoverschrijdend verkeer. Het is schrijnend te moeten constateren dat zoveel jaren na de invoering van één gemeenschappelijke markt colonnes vrachtwagens uren, en soms dagen aan de grens worden opgehouden. Dit oponthoud heeft drie evidente nadelen:
- nodeloze brandstofverslinding. Deze mammoets van de weg staan urenlang met draaiende motoren of rijden met een slakkegang van 1 km. per uur. Dit kost handenvol energie!
- dit nutteloze oponthoud druist in tegen ieder elementair sociaal beleid. De chauffeurs worden weggehouden van huis en haard en verdoen hun tijd met wachten en het invullen van overbodige formulieren.
- kapitaalverkeer: De vervoersondernemingen zien hun kostbare materieel onbenut aan de grenzen toeven.

Maar nog erger dan deze drie treurige gevolgen vind ik het ideologische punt: de Europese burger ziet met zijn eigen ogen dat Europa, nog niet bestaat, een illusie is. Het betreffende euvel kan met weinig geld worden opgelost. Het enige wat noodzakelijk is, is de ambtelijke onwil van nationale administraties te overwinnen. Hier ligt een duidelijke taak voor het Europese Parlement.
2. Verhoging van lucht- en wegverkeersveiligheid. Weer zo een punt dat voor de Europese burger van onmiddellijk belang is.
In een vorig artikel over Eurocontrol wees ik al op een belang van één Europese luchtverkeersleiding voor de veiligheid van de luchtreizigers.
Op het gebied van de wegverkeersveiligheid is er in communautair verband de laatste jaren helemaal niets gebeurd. Toch kunnen ook hier met spoed maatregelen getroffen worden die weinig of geen geld kosten. Wanneer komt er bijvoorbeeld eens één maximum-snelheid voor de Europese snelwegen?
3. Maatregelen ten behoeve van de zeehavens. Een Europees havenbeleid is tot nu toe uitgebleven, voornamelijk door onwil van enige Duitse havens. Ik hoef hier niet te onderstrepen hoe belangrijk de havens, en echt niet alleen Rotterdam, voor de Nederlandse economie zijn. Maar wat die haven bedreigt is oneerlijke concurrentie. Denkt u maar aan al dan niet verkapte staatssubsidies. Of het verschillend interpreteren (of erger: het niet naleven) van veiligheidsvoorschriften. Terecht heeft het Europese Parlement dit belangrijke punt aan zijn algemene prioriteitenlijst toegevoegd.
Vervoer, over de wateren, door de lucht, over de weg en per spoor is voor Nederland van eminent belang. In alle sectoren hebben wij een groter gedeelte van de koek dan ons naar bevolkingsmaatstaven zou toekomen. Daarom hebben wij belang bij de Gemeenschappelijke Markt, en daarom moet het Europese vervoersbeleid eindelijk eens behoorlijk van de grond komen.

CD-addertje
Een stem op Reckman
is een stem op Wiegel

Nieuwe lesbrief uit!

Parlementaire democratie en verkiezingen

In deze lesbrief wordt het ontstaan en de werking van ons parlementaire stelsel en ons kiesstelsel beschreven. De in de lesbrief opgenomen discussievragen en opdrachten maken het de gebruiker mogelijk op eigen wijze met de stof bezig te zijn.

Bestellingen

Eén lesbrief kost ƒ 3,– per exemplaar.
Bij meerdere afname geldt een aanzienlijke korting:
- 2 t/m 3 lessen ƒ 2,50 per exemplaar
- 4 t/m 5 lessen ƒ 2,00 per exemplaar
- 6 t/m 7 lessen ƒ 1,75 per exemplaar
- 8 en meer lessen ƒ 1,50 per exemplaar

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 3966745 ten name van Stichting Kader- en Vormingswerk CDA, Den Haag, m.v.v. gewenste les en aantal.

Het CDA en de kiezers

De verkiezingscampagne is voorbij; de stemmen zijn geteld; de zetels verdeeld en de kiezers bedankt. Het werk is nu voor informateurs, formateurs en fracties.
Men kan het betreuren dat de inspraak van de kiezer in ons politiek bestel niet verder reikt dan het zich uitspreken voor een politieke partij, maar het is nu eenmaal de realiteit. De vertogen van sommige politici over wat de kiezers nu eigenlijk met het uitbrengen van hun stem hebben bedoeld tot uitdrukking te brengen, zeggen vooral iets over de bedoelingen van deze politici zelf. Alleen de kiezer zelf weet met het oog waarop hij/zij op het CDA, D'66 of op een andere partij heeft gestemd.

door dr. Dick Boonstra

Dit neemt niet weg dat het voor een partij van belang is na te gaan hoe zij door de kiezers is ontvangen. Wij zullen dit doen op basis van gegevens uit het verkiezingsonderzoek dat door het bureau Intomarkt op de dag van de verkiezingen is gehouden. Zoals u zich misschien nog wel herinnert, kon op basis van dit onderzoek een heel betrouwbare voorspelling worden gegeven over de einduitslag. De onderzochte kiezers vormen met elkaar een goede steekproef van het toale kiezerscorps of electoraat. Maar, het blijft een steekproef. De percentages die in het onderzoek worden genoemd, kunnen in werkelijkheid één à twee procent hoger of lager zijn.
De kiezers die hun stem hebben uitgebracht kunnen we in vier categorieën verdelen. Allereerst in kiezers die zowel bij de verkiezingen van 1977 als nu op het CDA hebben gestemd, de zg. **blijvende kiezers.** Ten tweede in kiezers die in 1977 wel, maar bij deze verkiezingen niet meer op het CDA hebben gestemd, de zg. **emigranten.** Ten derde in een categorie die nu op het CDA heeft gestemd, maar bij de verkiezingen in 1977 op een andere partij heeft gestemd, de zg. **immigranten.** En, ten vierde, in een categorie kiezers die dit jaar voor het eerst heeft gestemd en besloten heeft zijn stem aan het CDA te geven van de zg. **nieuwe kiezers.**
Welke gegevens zijn over deze categorieën voorhanden?

Blijvende kiezers

Van de kiezers die in 1977 op het CDA hebben gestemd, heeft ± 83 procent ook nu weer op deze partij gestemd. Het CDA heeft niet het hoogste percentage blijvende kiezers: dat is te vinden bij de SGP, nl. ± 88 procent. Interessant is dat ook een hoog percentage VVD-kiezers uit 1977 nu weer op deze partij heeft gestemd, nl. ± 84, maar dat dit percentage voor de PvdA wat lager ligt, nl. ± 78. Genoemde percentages zijn hoog als je ze vergelijkt met bijvoorbeeld D'66 (± 63).
Men kan deze cijfers ook wat anders weergeven. Van elke duizend kiezers die in 1977 op het CDA heeft gestemd, waren er ± 830 van mening dat zij deze partij ook nu weer hun steun moesten verlenen. Met enige voorzichtigheid kan worden gesteld dat deze kiezers, globaal genomen, tevreden zijn geweest over wat het CDA in de afgelopen vier jaar heeft gezegd en gedaan.

Emigranten

Men kan natuurlijk ook zeggen dat van elke duizend kiezers die in 1977 op het CDA hebben gestemd ± 170 besloten hebben deze partij niet langer te steunen. Waar is dit „verlies" heengegaan?
Het CDA heeft duidelijk verloren aan de VVD en D'66 en, in mindere mate aan de PvdA. Van de genoemde 170 kiezers zijn er ± 50 overgestapt naar de VVD, ± 40 naar D'66 en ± 25 kiezers zijn naar de PvdA toegegaan. De overige kiezers hebben zich verdeeld over de verschillende politieke partijen, waarbij er bij de RPF nog de meeste zijn terecht gekomen, nl. ± 20. De zuigkracht van de drie overige grote partijen, PvdA, VVD en D'66 is toch sterker geweest dan de zuigkracht van de kleinere partijen als EVP en RPF.
Zoals u wel vermoedt heeft de PvdA vooral verloren aan D'66 en in geringe mate aan het CDA en de VVD. Zie tabel I.
De VVD heeft met name verloren aan het CDA, en in mindere mate aan D'66. Van de kiezers die in 1977 op D'66 hebben gestemd, is ± 10 procent overgegaan naar de VVD, ± 11 procent naar de PvdA en ± 7 procent naar het CDA.
Het is, alles bij elkaar genomen, een ingewikkeld patroon van „leentje-buur" en „haasje-over" geworden. Het toont in ieder geval aan, dat algemene uitspraken over kiezers hoogst dubieus zijn.

Immigranten

Van alle kiezers die in 1981 op het CDA hebben gestemd, heeft ± 84 procent ook in 1977 op deze partij gestemd. Of, anders gezegd, van alle duizend kiezers die nu op het CDA hebben gestemd, heeft ± 160 bij de vorige verkiezingen of op een andere partij gestemd, of helemaal niet gestemd. Van welke partijen komen deze kiezers vandaan?
De meeste komen uit de VVD, nl. ± 40. Ook de PvdA heeft aan het CDA kiezers moeten afstaan (± 30), evenals D'66 (± 20). De overige partijen hebben slechts een zeer geringe bijdrage geleverd aan het resultaat van het CDA.
Van alle duizend kiezers die nu op de VVD hebben gestemd, komen er niet minder dan ± 90 van het CDA. Voor alle duidelijkheid, de aantallen van 40 en 90 kun je niet zomaar met elkaar vergelijken. Het gaat immers steeds om duizend kiezers die op een partij hebben gestemd. Het CDA heeft meer duizendtallen dan de VVD. Toch komt het me voor, dat per saldo het CDA aan de VVD heeft verloren.
Waar kwam de grote winst van D'66 vandaan? Natuurlijk in de eerste plaats van de PvdA. Van elke duizend kiezers die nu op D'66 heeft gestemd, hebben ± 230 bij de vorige verkiezingen op de PvdA gestemd. Maar ook het CDA heeft een bijdrage geleverd aan de winst van D'66. Van elke duizend D'66 kiezers, komen er ± 100 uit onze eigen kring. Zie tabel II.

Bij het bekijken van de cijfers dringt de conclusie zich op dat de belangrijkste electorale verschuivingen zich hebben voorgedaan binnen de vier grote partijen. De bijdrage van de overige kleine

(vervolg op pagina 13)

Gestemd in 1977	Gestemd nu					
	PvdA	CDA	VVD	D'66	Overige	Totaal
PvdA	78,6	3,3	2,3	9,3	6,5	100
CDA	2,7	83,5	5,2	4,0	4,6	100
VVD	1,7	8,0	84,3	3,9	2,1	100
D'66	11,3	7,5	10,1	63,4	7,7	100

Bron: Verkiezingsonderzoek
Bureau Intomarkt

Tabel 1

Bestrijding verslaving: een politieke zaak

Iedere tijd kent zijn eigen problemen en verantwoordelijkheden. Zo ook vandaag.
De moderne mens weet van zekerheden niet meer hoe hij in onzekerheid terecht kan komen. Ik bedoel dit: men bezit materieel veel, zo niet alles, en dus wenst men wat anders. Altijd zoekt men het betere en het meerdere. Een voortdurend proces, dat een cirkelgang vertoont. Ook in geestelijk opzicht geldt dit. Steeds meer weten, steeds meer zekerheid brengt steeds minder kennis, minder houvast. Het eeuwig zoeken eindigt nimmer en doet de labiele mens vluchten voor de werkelijkheid. Een van de middelen daartoe is de roes, de bedwelming, de vlucht naar voren of in het hogere. Kijkt u nu eens om u heen. Tallozen, jong en oud, geletterd of minder ontwikkeld, harde werkers of tot nietsdoen gedoemden, rijk of arm, zij zoeken de vlucht in de verslaving. U moet heus niet alleen aan de harddrugverslaafden denken. De sport, de vrije tijd, de genotzoeker, de arbeid, de kennisverrijking, zij allen kennen hun verslavingsslachtoffers. Moderne zieken in een maatschappij, die deze ziekte niet bestrijdt doch aanwakkert en zelfs de ziektekiemen verspreidt. Ten bate van wat? Van de vooruitgang, de techniek, de wetenschap of de welzijnsbevordering? Och kom toch. Vaak en bijna altijd ter verbetering van eigen genot, materiële welstand of toekomstmogelijkheden. De totale gebondenheid aan een bepaalde zaak noemt men verslaving. Leest u de Bijbel er nu eens op na en u komt vanzelf de voorbeelden tegen (David, Paulus, Petrus en Mozes).
Deze gebondenheid maakt de mens blind en doof voor de behoeften en belangen van de ander, de naaste. Egoïsme voert in doen en denken de hoofdtoon. Tot in het extreme toe. Ja zelfs zover dat men wetten en normen overtreedt en alles over heeft ter bereiking van het gestelde doel. Geest en lichaam worden ondergeschikt gemaakt aan dat ene, dat onzichtbare, dat onbereikbare. Dat is het verslavings- of ziektebeeld.

Niet louter praktische oplossingen

In het kader van het bovenstaande zal u wel duidelijk zijn, dat alle problemen die uit de verslaving voortkomen veel aspecten hebben. Religieuze, ethische, medische, sociaal-maatschappelijke en dus ook politieke. Om de laatste gaat het hier nu. De politiek – en naar mijn gevoelen vanzelfsprekend de christelijke politiek – raakt het hart van de problemen en dus het hart van de mensen. Daar gaat het om. Wordt dit echter wel altijd in de praktische politiek beleefd en beleden? Ik weet het niet zeker, doch mis het wel eens. Zeker in het kader van de verslavingsproblematiek. Veel te veel worden praktische en financiële oplossingen gezocht. Begrijpelijk en doch niet juist. Daar gaat wat aan vooraf. De erkenning dat b.v. drugverslaafden veel en wellicht alles missen wat hen in onze cultuur en maatschappij onbedreigd doet leven, dat is het uitgangspunt van de bestrijding van dit hoogst ernstige probleem. Dat duidt ook al aan hoe onoplosbaar het vaak schijnt. En toch! Juist de Bijbel geeft als uitweg in de hopeloosheid wegen aan die niemand verwacht had en die toch uitkomst gaven. Pasen is er een voorbeeld van.
Alles goed en wel zult u zeggen, maar nu de praktijk. Akkoord, doch dan wel uit het gemeenschappelijk uitgangspunt, dat de mens als schepsel Gods waard is, geholpen, begrepen en beluisterd te worden. Deze redenering neemt alle angels weg uit harde beoordelingen en overtuigingen. Dit effent de weg, tot begrip, hulp en respect. Tegen dit laatste wordt nogal eens gezondigd ook in eigen kring.
En nu nog wat praktijkgegevens. De bestrijding van dit fenomeen is niet alleen een zaak van geld doch in de eerste plaats een van medemenselijkheid of naastenliefde. Persoonlijke inzet voor de medemens zal de basis moeten leggen voor de ontwenning. Vrijwilligers zijn daarbij onontbeerlijk. De kerken zullen meer dan tot nu toe bereidheid moeten tonen geestelijke steun te verlenen en zich moeten verdiepen in deze hoogst ernstige menselijke problematiek.
Deskundigen op de reeds genoemde deelgebieden zullen samen, luisterend naar elkaar en voor de verslaafde, de handen ineen moeten slaan om zo tot snelle en doeltreffende hulp te komen. De politiek behoort daar ook en zeker bij. Ik mis veel van het hierboven gesignaleerde doch de praktijk kennende zeg ik u dat er haast bij is. In grote verantwoordelijkheid zullen ook politici uit goede overtuiging en naastenliefde lijnen moeten trekken, die aangeven hoe de verslaafde geholpen kan worden. De tijd dringt en spoedig kan het te laat zijn. Veel slachtoffers zijn al gevallen, te veel zelfs. Ouders kunnen u vertellen hoe hun kind is ondergegaan. Prioriteiten zullen gesteld moeten worden. Dit is allemaal noodzakelijk doch in de eerste plaats wordt u bewogenheid met deze mensen gevraagd. Ook in de politiek. Ja zelfs in de politiek.

W. M. van Andel

oud-commissaris van de Haagse kinder- en zedenpolitie, thans vice-voorzitter van de Stichting opvang en hulpverlening drugverslaafden in Den Haag.
De redactie is van plan dit onderwerp in de nabije toekomst nader te belichten.

CD-addertje

Werkgroep Socialistische Politiek: Wiardi Reckman Stichting

(vervolg van pagina 12)

partijen aan de verlies- en winstrekening van de vier grote partijen is marginaal te noemen.

Nieuwe en jonge kiezers

Speciale aandacht verdient de positie van het CDA onder de jonge kiezers. Daarover heerst toch enig misverstand in onze kring. We moeten elkaar daarover niets wijs maken. De positie van het CDA bij de jonge kiezers is gewoon slecht. Van het totale kiezerskorps behoort ± 19% tot de leeftijdskategorie 18-24 jaar. Waren de jonge kiezers normaal vertegenwoordigd binnen het CDA-kiezerscorps, dan had ± 19 procent van dit corps ook moeten behoren tot deze leeftijdskategorie. Dit is niet het geval. Van het CDA-electoraat behoort slechts ± 13 procent tot deze kategorie. Hetzelfde geldt voor de SGP. Beide partijen hebben, relatief gesproken, de minste jeugdige kiezers weten te mobiliseren. Het vervelende voor het CDA is dat ook de leeftijdskategorie 25-34 jaar ondervertegenwoordigd is. Naar verhouding heeft het CDA ook de minste kiezers in de leeftijdsklasse 25-34 jaar weten te boeien. Dat is niet het geval bij de SGP.
Geconstateerd moet worden dat het CDA er bij deze verkiezingen niet in is geslaagd aan de jonge kiezers duidelijk te maken dat zij een goed programma en goed beleid in gedachten heeft om de positie van jongeren in onze samenleving te versterken.

Gestemd in 1977	Gestemd nu			
	PvdA	CDA	VVD	D'66
PvdA	81,5	3,1	3,6	22,9
CDA	3,0	84,1	8,8	10,5
VVD	1,0	4,1	72,7	5,2
D'66	3,1	1,9	4,3	42,0
Overige	11,4	6,0	10,6	19,4
Totaal	100	100	100	100

Bron: Verkiezingsonderzoek Bureau Intomarkt

Tabel 2

CDJA

Eén woord, twee opvattingen, drie overheden

In nummer 34 van CDActueel opende Wim van der Camp een serie artikelen over de grondslag. Ditmaal een bijdrage van Ko Scheele over, vooral, de positie van de overheid. Een volgende keer zal de plaats van de kerk aan de orde komen. Maar... wanneer kom jij eens aan de beurt met jouw reactie, vragen, kritiek, heldere gedachten?
Je was net van plan om in de pen te klimmen? Dan is het goed! (red. commissie CDJA)

Voor de fusie is er in het CDA en in het CDJA een heftige grondslagdiscussie gevoerd. Voor het CDJA leidde dit tot het rapport „Heelmaken wat gebroken is". Ik wil proberen om een aantal achtergronden die meespelen bij de grondslag weer te geven en in verband te brengen met het begrip overheid. Omdat dit onderwerp zodanig is dat niet in een klein geheel alle nuanceringen tot hun recht kunnen komen wil ik de lezer vragen vooral te letten op de strekking van dit artikel.

Opvattingen over de Schrift

Het richtsnoer van het politieke handelen in de christen-democratische organisatie is de Bijbel. De vraag is hoe de Bijbel in deze tijd gelezen dient te worden. Daarbij leven in onze kring dacht ik twee opvattingen die ik in navolging van ds. Stam de mechanische en de organische opvatting zal noemen.

Mechanisch

Deze opvatting ziet de bijbel als een bovennatuurlijk geschrift dat ons vanaf boven is gegeven. De uitleg is gericht op het ontstaan van de Schrift d.w.z. de uitleg vanuit de oorsprong in het verleden. Het centrale woord in deze opvatting is „heil". De mens is van nature geneigd tot het kwaad, maar in de komst van Jezus en zijn kruis laat God zien dat de mens niet in zijn zonde hoeft te berusten. Zijn zonden zullen hem indien hij overeenkomstig Gods wetten leeft vergeven worden: Gods heil komt en de ogen zijn daarop gericht.

Organisch

Deze opvatting (o.m. door Kuyper gehanteerd) ziet de Bijbel niet als een bovennatuurlijk dictaat maar als Gods Woord gegeven door tussenkomst van mensen. In de moderne opvatting van deze leer relativeert men met name het onfeilbare van de mensen die Gods Woord optekenden:

- zo maken de evangelisten in overeenstemming met de in het Oosten geaccepteerde praktijk, gebruik van een historische vormgeving om de blijde boodschap van Jezus Christus vanuit het Oude Testament te prediken. Daarom is kennis van de historische omstandigheden nodig.
  Zo komen straffen in het Oude Testament ons onmenselijk voor, maar gelet op die tijd waren ze juist menselijk.
- ook zijn, te goeder trouw gemaakte, vergissingen mogelijk, met name als een woord duidelijk het stempel van de persoonlijkheid en/of het leven van de schrijver draagt (Paulus!).

Het gaat dus niet alleen om het ontstaan van de Schrift, maar met name om het **ver**staan ervan: de werking van de Schrift in het heden.

Daarmee is de Schrift dus geen stelsel van altijd geldende waarheden. Het centrale woord is „zin": de zin van het bestaan van de mens. De Schrift geeft geen pasklare antwoorden; God verwacht van ons dat wij zelf in onze situatie de passende keus zullen doen op grond van Zijn Woord. Als mens moet je pogen Gods Koninkrijk op aarde al een stuk gestalte te geven. Dat hoeft niet in te houden dat wij precies weten wat Gods Wil is, maar dat wij een deel zijn van Gods heilsbeweging, dat je mens op aarde bent naar Gods bedoelingen.

Het CDJA

Het CDJA heeft m.i. gekozen voor de organische opvattingen, niet vanuit het idee dat ze daarmee de absolute waarheid in pacht zou hebben, maar het is wel haar visie op de wijze waarop de grondslag zou moeten werken.
Een paar citaten:
„Het evangelie van Jezus Christus is een boodschap die ons zegt dat het wat God betreft ergens heen moet met ons leven en met de wereld en het zegt ons ook wat dat ergens is: Het Koninkrijk van God, de nieuwe aarde."
„God handelt als Bevrijder in de geschiedenis. Het is hem om een bewoonbare wereld te doen. Een wereld die weer wordt zoals zij bedoeld is, een wereld van gerechtigheid en vrede."
Hij wil heelmaken wat gebroken is.
„Uit het Evangelie zijn geen directe politieke consequenties voor vandaag te lezen. Als wij in het spoor van Jezus van Nazareth de Heelmaker van Godswege, van vandaag naar morgen willen gaan, dan zullen wij het Evangelie voor onze tijd moeten vertalen".
Het gaat dus om de bevrijdende beweging. Men dient dus uitermate voorzichtig te zijn om ge- en verboden (b.v. op het gebied van de zedelijkheid) rechtstreeks op deze tijd van toepassing te achten. Daarnaast moeten wij vragen beantwoorden die men in Bijbelse tijden niet kende als bijvoorbeeld het vraagstuk van de kernbewapening.
Dat is wellicht mogelijk vanuit de centrale begrippen die in de Bijbel worden genoemd, zeg maar de rode draad.
Het CDJA komt tot een viertal uitgangspunten: het dienen van de gerechtigheid, het dienen van de vrede, het scheppen van ruimte en een verantwoordelijke samenleving.
Is er dan ook een bepaalde overheidsvisie?

Drie overheden

1. Het Oude Testament. In onze kring wordt als overheidsbegrip wel dat uit de Koningspsalmen genoemd: de overheid dient gerechtigheid uit te oefenen.

2. Het Nieuwe Testament. Er zijn mensen die hun overheidsbegrip afleiden uit Romeinen 13. Kortweg: de onderdanigheid aan de overheid en diens zwaardmacht. Andere mensen nuanceren dit beeld door te wijzen op Openbaringen 13, inhoudende dat de overheid kan verworden tot iets demonisch. Als Christenen moeten kiezen tussen overheid of God, dan moeten ze uiteraard kiezen voor God en dat kan een radicaal „ja" of „neen" inhouden.

3. Onze tijd.
Het mechanisch van toepassing achten van de Nieuwe Testament-visie is dacht ik voor onze tijd niet juist. In de dagen van Jezus was er sprake van een overheid **tegenover** wie de Christenen zich een houding moesten aanmeten. En de overheid in de dagen van de profeten en koningen (OT) was de absolute monarch van wie gerechtigheid werd geëist, terwijl hij op zijn beurt gehoorzaamheid kon eisen.
In onze tijd van democratie zijn **wij**zelf een deel van de overheid. Christenen participeren actief in overheidsorganen en machtscentra. Dat stelt ons voor nieuwe vragen. Immers: de Christen beschouwt het soevereine gezag van God en niet primair de volkswil als grondslag van het overheidsgezag. Maar daar we zelf in de democratie functioneren kiezen we zelf voor de volkswil. We moeten ons dus koste wat kost steeds afvragen of zaken wel in overeenstemming met Gods bevrijdende beweging zijn. Keiharde principiële discussies over abortus en kernbewapening vind ik daarom een groot goed. In feite zouden ze op elk terrein moeten plaatsvinden.

Conclusie

Politieke standpunten worden niet rechtstreeks uit de Bijbel geput, maar vanuit de Bijbel richt men zich op **de problemen in deze tijd in het licht van Gods Koninkrijk,** waar wij aan dienen mee te bouwen. Wij vragen dus niet, God vraagt van ons te handelen.
Dit handelen hoeft niet vanuit een gesloten overheidsvisie te gebeuren. Er is in feite niet een eenduidige overheidsvisie uit de Bijbel voor deze tijd van toepassing, omdat de Christenen zelf onderdeel zijn geworden van de overheid. De bezinning dient veeleer te gaan over de politieke aktie vanuit de uitgangspunten (gerechtigheid, vrede, ruimte en verantwoordelijkheid); aan het werken aan deze ontluisterde wereld.

Ko Scheele.

Oost en West-Europa: bijdrage aan de NIEO

Draagt Oost-Europa mede-verantwoordelijkheid voor de groeiende kloof tussen arm en rijk? Kan Oost-Europa een bijdrage leveren aan de totstandkoming van de Nieuwe Internationale Economische Orde (NIEO)? Welke aanpassingen zijn in de westerse landen een noodzakelijke voorwaarde voor een rechtvaardiger internationale economische orde? Kunnen jongeren uit Oost- en West-Europa een bijdrage te leveren aan de NIEO?

Deze vragen speelden door mijn hoofd bij de voorbereiding op het weekend van 23/24 mei jl. Een werkgroep, bestaande uit vijftien jongerenorganisaties kwam toen bijeen, zowel uit oost- als uit west-Europa. Het thema was de NIEO.
Deze bijeenkomst is een onderdeel van het activiteitenplan in 1981 van de Pan Europese jeugd en studenten samenwerking (Eng. afk. AEYSC). Eind vorig jaar is het raamwerk voor contacten tussen jongeren (organisaties) uit oost en west vastgesteld, net als het activiteitenpakket.
Belangrijkste doel van de bijeenkomst was het formuleren van een aantal belangrijke punten m.b.t. de NIEO.
De werkgroep stond o.l.v. de jongerenvereniging voor de Nieuwe Internationale Orde [1]). Ondergetekende nam deel als vertegenwoordiger van de Europese Unie van Jonge Christen Democraten.

Punten

Nadat de verschillende jongeren zich hadden voorgesteld en de ervaring van hun organisatie over NIEO hadden uiteen gezet, werden de volgende punten geformuleerd:
- internationale samenwerking (o.a. rol VN, voedselprobleem)
- souvereiniteit over natuurlijke hulpbronnen (o.a. politieke en economische rechten van ontwikkelingslanden, democratische gehalte van de NIEO)
- relaties tussen ontwikkeling en bewapening (o.a. verspilling van menselijke en natuurlijke hulpbronnen door bewapening)
- interne politieke en sociaal-economische veranderingen in ontwikkelingslanden (o.a. democratische participatie sociale rechtvaardigheid)
- verschillende ontwikkelingsmodellen (o.a. consumptiegewoonten in ontwikkelingslanden, self-reliance, ecologie)[2])

Aan alle lidorganisaties van de AEYSC (zie boven) wordt gevraagd één of meerdere onderwerpen nader uit te werken. De ontvangen bijdragen zullen worden samengevat en voor verdere actie worden opgestuurd naar alle organisaties. Ook zal een lijst met belangrijke informatie over de NIEO worden samengesteld en rondgestuurd. Organisaties moeten vermelden welke soort inlichtingen zij nodig hebben. [3]).

Vervolg

Eind oktober komt de werkgroep opnieuw bijeen.

Wij ontvingen een artikel over een bijeenkomst van jongeren uit Oost- en West-Europa, die samen willen nadenken over de houding rijk-arm in onze wereld.
Wij onderstrepen wat Foppe zelf al schrijft: dit is een bijdrage die ook wil uitnodigen tot reacties. Jij misschien? (Red. commissie CDJA)

Dan om m.b.v. de samenvatting een „definitieve" tekst op te stellen. Tevens moet een plan van activiteiten voor 1982/83 worden gemaakt. De algemene vergadering van de AEYSC zal eind november de resultaten en plannen van de werkgroep moeten goedkeuren.
Tot zover in het kort (te kort [4])) iets over de mogelijkheden voor samenwerking tussen jongeren uit oost en west inzake de NIEO. Deze uitwisseling van ideeën zijn in ieder geval zinvol voor de deelnemers zelf. Het is echter hard nodig meer jongeren (en ouderen) uit het CDA te betrekken bij de gesprekken over en activiteiten t.b.v. de NIEO.
Dit artikel is slechts een aanzetje.
Reacties van CDJA'ers, bijv. over één van de hierboven genoemde onderwerpen, kunnen ons verder helpen.

Foppe de Haan

Noten:

1) adres NIO-youth: Leliegracht 21, 1016 GR Amsterdam
2) self-reliance=zelfbewustzijn, ecologie=leer van betrekkingen tussen dieren en planten en de omgeving waarin zij leven
3) voorbeelden van ICDA-News uitgave van „International Coalition for Development Action", Londen en „Global Negotiations Notes" met informatie over belangrijke internationale onderhandelingen.
4) via het CDJA-secretariaat kunnen lezers meer informatie over de AEYSC krijgen.

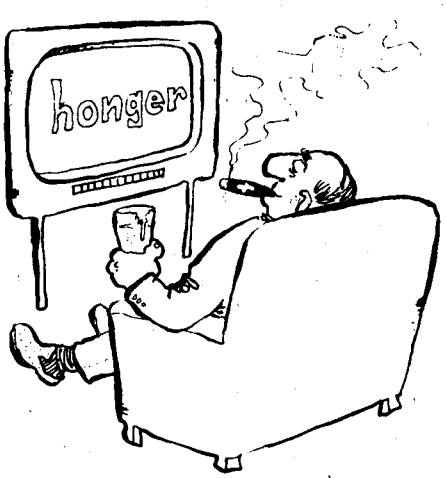

CDJA

CDA en/of PvdA en/of D'66?

Al geruime tijd vóór dat de verkiezingsuitslag bekend zou worden, hoorde je al stemmen opgaan voor een zgn. breed kabinet van CDA, PvdA en D'66. Ook het d.b. van het CDJA sprak twee weken geleden op deze CDJA-pagina's, direct na de verkiezingen, onomwonden haar voorkeur uit voor een CDA-PvdA-D'66-kabinet. Zelf vind ik deze combinatie niet zo voor de hand liggen. De argumenten die tot nu toe zijn gehoord zijn m.i. minstens een kanttekening waard. Om precies te zijn wel drie.
1. Dat „een kabinet moet steunen op een ruime parlementaire meerderheid" is in deze dagen een veel gehoorde kreet. Móet dat nu echt? Staatsrechtelijk niet. Ook een minderheidskabinet is theoretisch mogelijk, maar een meerderheidskabinet (dus 76 of meer van de 150 zetels in de Tweede Kamer) is praktisch wenselijk. Een extra ruime meerderheid in de Kamer is aardig, maar niet noodzakelijk.
2. Het „democratisch" element: de verkiezingsuitslag moet belangrijk „meewegen" in de formatieplannen. Móet dat? De in 1977 sterk winnende PvdA kwam toen niet in de regering. Deze partij, die vorige maand erg fors heeft verloren, staat nu wel op de verlanglijst. D'66 heeft weliswaar haar zetelaantal verdubbeld, maar andere partijtjes hebben hun aantal Kamerzetels verdrievoudigd. Ja maar, zo wordt nu zeker geroepen, D'66 is nu een gróte partij. Is dat werkelijk zo? Qua ledenbestand (nog) niet. Met een kiezersbestand van 11,05% vind ik, ook niet. Partijen die bij de Nederlandse kiezers plm. 30% wegslepen, die zijn groot, Eén derde daarvan is hoogstens middelgroot.
3. Om het te verwachten beleid van een CDA-PvdA-D'66-kabinet te kenschetsen is het het eenvoudigst Glastra van Loon (Eerste Kamerlid, D'66) uit Elseviers Magazine te citeren: „Feit is dat CDA en PvdA de Democraten, zuiver getalsmatig gezien, niet nodig hebben voor een parlementair kabinet. Maar de socialisten willen in hun eigen belang D'66 bij zo'n nieuwe regering hebben. In een CDA-D'66-PvdA-kabinet hebben de twee progressieve partijen namelijk een duidelijke meerderheid. Gevolg: de christen-democraten zullen in de onderhandelingen met PvdA en D'66 meer water in de wijn moeten doen". Conclusie: wanneer van het christen-democratisch verkiezingsprogram zoveel mogelijk gerealiseerd moet worden is een regeringscombinatie van alleen de twee grootste partijen een stuk gunstiger. Vraag: móet van dat program wel zoveel mogelijk gerealiseerd worden? Antwoord: ja, want dat hebben behalve ik nog 2.676.524 andere kiesgerechtigden bedoeld toen ze hun stem op het CDA uitbrachten.

Willem van der Putten

GEO-MEETDIENST
BUREAU VOOR LANDMEETKUNDE

Landmeet-kundige werkzaam-heden

Postbus 15 · Spakenburg · Tel. 03499-1966.
Bijkantoor: Oosterhoutstraat 11 · Assen.
Tel. 05920-13400.

• **Opmetingen:**
T.b.v. uitbreidingsplannen - saneringsgebieden - wegverbeteringen - verkavelingen - revisie (basis)-kaarten.

Als: kaartenvervaardiging - hoogte-grootte-inhoudber. - coördinatieberekeningen - berekeningen - matenplannen - en uitzetgegevens.

UITZETTEN
• Weg- en waterbouwkundige werken
• Bouwkundige werken.
Begeleiding komplete uitbreidingsplannen, wegen, rioleringen, leidingen, havens, enz., hoekpunten woningblokken, stramienlijnen grote bouwwerken, palenplan, controlemetingen.

Een boekje met meer gegevens, o.a. over de tarieven sturen wij u graag per omgaande toe.

Steenhouwerij

DE KUYPER

Nieuwstraat 26 -
MIDDELBURG
Tel. (01180)-1.25.79.

Levering van alle soorten natuursteen

Ook voor grafstenen het juiste adres

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde
Bovenweg 7.
Tel. 05255-1666.

B.V. 's-Gravenhaagsche
Zwem- en
Sauna-inrichting
„MAURITSKADE"

ZWEMBAD. Tel. 64.25.75

Zwemmen f 2,-. Terras f 0,50.
Maandag t/m vrijdag 12-14, 14-16, 16-18 uur.
zaterdag 9-11, 11-13, 13-15 uur

SAUNA. Tel. 46.68.12

Dames- en herenafd.
Entree f 6,- plus f 3,- per uur.
maandag t/m vrijdag 12-22 uur
zaterdag 9-18 uur

Bij de entree is het gebruik van twee baddoeken, Turks bad en solarium inbegrepen.

Wijzigingen voorbehouden.

NSV

1E JAARGANG NO. 37 – 20 JUNI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

Samen aan 't werk voor nieuw kabinet

Formateurs Lubbers en De Koning in gesprek met fractievoorzitters Den Uyl, Van Agt en Terlouw)

Afscheid van vijf Eerste Kamerleden

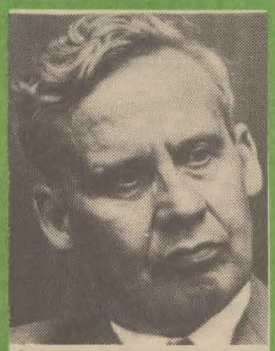

I. A. Diepenhorst

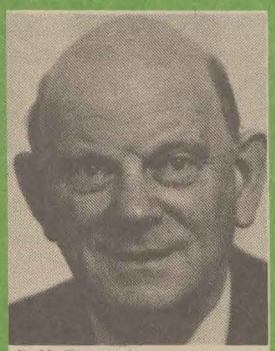

F. H. Terwindt

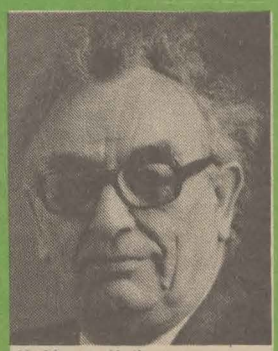

H. M. van Kuik

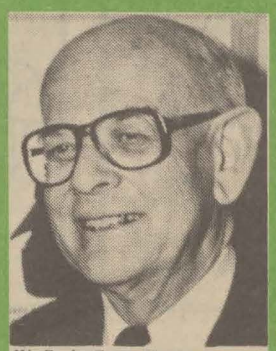

W. F. de Gaay Fortman

J. W. van Hulst

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Verder in dit nummer: pagina

Commentaren 5, 7, 9
Partijvoorzitter 6
Uit de fractie 7, 9
Afschrikking . . . kan het ook anders? 10, 11
Vrouwenorganisaties bij de informateurs 13
Zwart-Wit 14
Emancipatie en individualisering 15, 16
Een vreemde eend in de bijt 16, 17
Portret Frida Katz
Incompatibiliteiten en cumulatie van functies 20
CDJA 21–23

Inhoud

De drie maanden van bewindspersoon en Kamerlid

Redactielid de Kwaadsteniet over de combinatie van het fractielidmaatschap en het deel uitmaken van het kabinet ..... pagina 4 en 5

De positie van Israël

Naar aanleiding van de recente Israëlische aanval op de Iraakse centrale gaat prof. Alting von Geusau in op de positie van Israël ..... pagina 8

Gesprek met Schreurs

Zoals vorige week reeds aangekondigd heeft Redactielid Gabor een uitvoerig gesprek gehad met aalmoezenier Schreurs over zijn vertrek uit de Eerste Kamer ..... pagina 12

Afscheid Senatoren

De vijf scheidende Eerste Kamerleden in het kort geportretteerd ..... pagina 18, 19

Een stortvloed van nota's

Duizenden pagina's aan gegevens en adviezen op sociaal-economisch gebied zijn, tendienste van de kabinetsformatie, volgeschreven. Het belangrijkste van deze activiteit is misschien wel dat alles nu eens precies in kaart werd gebracht.

Rondom de Pinksterdagen – het feest van de H. Geest – zag een aantal indrukwekkende rapporten en adviezen van ambtelijke en onafhankelijke deskundigen op sociaal-economisch gebied het licht. Onder prozaïsche namen als „Een nieuw industrieel elan", „CEC-nota" en Nota's „Heroverweging collectieve uitgaven" dwarrelden zij in duizenden pagina's nog slechts getikte tekst op de tafel van de informateurs Lubbers en De Koning. Twee heren, die zowel uit de verkiezingscampagnes als uit de boodschap van de Koningin natuurlijk allang hadden begrepen, dat het sociaal-economisch beleid en bestrijding van de werkloosheid één van de hoofdpunten zou (moeten) worden bij de vorming van een nieuw kabinet. Dat werd nog eens onderstreept door de verlanglijstjes die de gesprekspartners aan de informatiebesprekingen, Van Agt, Den Uyl en Terlouw inmiddels ook al bij hen hadden gedropt.

SER-voorzitter de Pous had de informateurs intussen ook al uit de doeken gedaan, dat de SER op 15 mei j.l. een belangrijk advies voor het sociaal-economisch beleid op middellange termijn had afgescheiden. Met eenstemmige opvattingen van werkgevers, werknemers en kroonleden op een aantal belangrijke hoofdpunten van dit advies. Mensen als Van Agt en Kombrink (financieel specialist in de Tweede Kamerfractie van de PvdA) hadden dat SER-advies vóór de verkiezingen al bestempeld als „een belangrijke basis voor het beleid in de komende vier jaar" (Kombrink). Behalve de eensgezindheid in de SER, straalden vakbeweging en werkgeversorganisaties echter ook grote verdeeldheid uit over de richting van het beleid in hun eigen, apart uitgegeven nota's als „Om werk en welzijn" (CNV), „Aan de slag" (FNV) en „Herstel van evenwicht" (Raad van Centrale Ondernemingsorganisaties (RCO). Al met al een rijstebrij aan papieren, met een lawine van voorstellen en suggesties, een vat vol tegenstellingen, en een subcultuur van nota's, adviezen en rapporten. Het geheel is tenslotte nog gecompleteerd door 10 of meer „punten-plannen" van deskundige, individuele sociaal-economische coryfeeën als Albeda (CDA) en De Galan (PvdA).

Korte studie-tijd

Knappe jongens, die zich in één Pinksterweekend door heen konden worstelen. Het belang van het merendeel van deze stukken is echter omgekeerd evenredig aan de voor bestudering beschikbare tijd.

Dat geldt natuurlijk voor de nota's van werkgevers en werknemers, maar die waren in grote lijnen al bekend. Bovendien gaat het daarbij om de wensen van belangenorganisaties. Zoals de voorstellen van de werkgevers om tot 1985 te bezuinigen via fors snijden in de sociale uitkeringen en het ontkoppelen van het minimumloon van de andere lonen. En de voorstellen van bijvoorbeeld de grootste werknemersorganisatie, de FNV om in 1985 in totaal 450.000 nieuwe arbeidsplaatsen te realiseren, waarvan 200.000 via arbeidstijdverkorting. Eén en ander zou behalve uit een matiging van de lonen vooral betaald moeten worden uit 7 à 8 miljard gulden per jaar uit nieuwe geldbronnen (zoals versnelde aardgaswinning, afromen gaswinsten oliemaatschappijen, beleggingsvoorschriften voor institutionele beleggers). En last but not least een punt als het werkgelegenheidsfonds van het CNV. Allemaal dus min of meer bekende of op zijn minst te verwachten voorstellen.

Iets anders ligt dat met het rapport van de Adviescommissie inzake het Industriebeleid („Een nieuw industrieel elan"), de nota van de Centraal Economische Commissie onder voorzitterschap van mr. G.A. Wagner (een interdepartementale commissie van topambtenaren (de CEC) en de rapporten inzake de „Heroverweging" van de collectieve uitgaven. Daar gaat het niet om zgn. belangen-rapporten, maar om studies van onafhankelijke resp. ambtelijke deskundigen.

Industrieel élan

Het rapport „Een nieuw industrieel elan" geeft een aantal voorstellen om tot een nieuw industriebeleid te komen. De commissie – bestaande uit topmensen vanuit het bedrijfsleven, uit de kringen van vakbeweging, politiek en wetenschap – heeft zich daar echter niet toe beperkt, maar heeft tevens een aantal voorstellen gedaan voor een verbetering van het algemene sociaal-economische klimaat, waardoor ook de bestaande en kansrijke industriële activiteit weer wat meer lucht krijgt. Herstel van de economische groei en een nieuwe industrialisatieronde zijn nodig voor herstel van welvaart en werkgelegenheid. Het rapport van de zgn. Commissie-Wagner heeft de nodige instemming gekregen vanwege de zakelijke aanpak, die ervan uitstraalt. Niet onbegrijpelijk is, dat met name vanuit de kring van de vakbeweging tegen een aantal voorstellen, o.a. die waarin differentiaties worden aangebracht in de loonontwikkeling van de verschillende categorieën werknemers wordt gesteigerd. Ook heeft men grote moeite met de aantasting van het trendbeleid voor ambtenaren en met het loslaten van de koppeling tusse actieven en niet-actieven, waartoe de voorstellen van de Commissie in feite zouden leiden. Dat neemt echter niet weg, dat waarschijnlijk ook in de ogen van de vakbeweging een voldoende groot aantal voorstellen overblijft, waarmee geprobeerd kan worden om de komende jaren een verbetering van de economie en de werkgelegenheid te realiseren. Een helder, maar des te pijnlijker beeld biedt ook het CEC-rapport. Voor een stabiele druk van de collectieve lasten op het nationaal inkomen in 1985 zullen in dát jaar ombuigingen van niet minder dan 12 miljard gulden nodig zijn. Zou men de collectieve lastendruk in 1985 met 1 procent willen terugbrengen wat eigenlijk voor de nodige ruimte voor investeringen door het bedrijfsleven gewenst zou zijn – dan zou dat 21 miljard gulden besparingen vergen. Voorwaar, geen gemakkelijke opgave.

Dat daar toch mogelijkheden voor bestaan laten de rapporten „Heroverweging" zien. In die rapporten is door een groot aantal commissies en werkgroepen op elk departement in een tijdsbestek van 3 maanden de stofkam gehaald door de hele overheidszorg, de sociale zekerheid en bijstand, volksgezondheid en de arbeidsvoorwaarden in de collectieve sector. Een nieuw kabinet kan tot 1985 tussen 12 en 24 miljard gulden op al die uitgaven bezuinigen, zo luidt de hoofdconclusie: tussen de 3 en 10,5 miljard op de begrotingen, 4,8 tot 7 miljard op de sociale zekerheid, op de arbeidsvoorwaarden van ambtenaren en trendvolgers 4 tot 6 miljard en 1,2 miljard op de uitgaven van volksgezondheid. In de „technische" mogelijkheden voor al deze bezuinigingen zitten echter niet alleen „maatregelen" tot meer efficiëncy en doelmatigheid, maar ook „voorstellen" tot nogal fundamentele wijzigingen in het sociale zekerheidsbeleid en het arbeidsvoorwaardenbeleid voor ambtenaren, om maar eens wat te noemen. Met andere woorden, het is nog maar de vraag welke van al deze voorstellen maatschappelijk gewenst resp. haalbaar zijn. Desondanks blijft de grote verdienste van deze hele operatie, die overigens een permanent karakter zou moeten krijgen, dat heel precies in kaart is gebracht, waar bezuinigingen het beste mogelijk zijn, zonder in beginsel de kwaliteit van de overheidszorg aan te tasten.

Het nieuwe kabinet komt voor de taak te staan uit de veelheid van suggesties uit alle genoemde rapporten een evenwichtig beleidspakket samen te stellen, dat enerzijds is gericht op een verbetering van de economie en werkgelegenheid, maar waarin anderzijds de waarde van overheidszorg en de positie van de mensen aan de onderkant zoveel mogelijk worden ontzien.

B.P.

CD-addertje

Partijraad PvdA
Congressen kopen minder straaljagers dan ooit.

De drie maanden van bewindspersoon en kamerlid

door dr. W. de Kwaadsteniet

Een lid van de Staten-Generaal kan niet tegelijkertijd minister of staatssecretaris zijn. Dat bepaalt zowel de huidige Grondwet (art. 106) als de nieuwe Grondwet (art. 3.1.8), die thans in eerste lezing is vastgesteld.
Niettemin kunnen bewindspersonen na verkiezing tot Kamerlid het ambt van bewindsman of -vrouw en dat van Kamerlid enige tijd combineren. De huidige Grondwet zegt: „ten hoogste drie maanden na zijn toelating als lid".
De nieuwe Grondwet zal, indien in tweede lezing aangenomen, een onbepaalde, dus geen min of meer vaste termijn meer bevatten. Bepaald wordt alleen, dat een minister of staatssecretaris, die zijn ambt ter beschikking heeft gesteld, dit ambt met het Kamerlidmaatschap kan verenigen, totdat omtrent die beschikbaarstelling is beslist.
De grondwettelijke regeling is vooral van betekenis voor de kabinetsformatieperiode. Bewindspersonen, die lijsttrekker waren (zoals Van Agt en Wiegel) kunnen – indien zij tevens tot fractievoorzitter worden gekozen – momenteel drie maanden lang ook nog fractievoorzitter zijn en derhalve als zodanig namens hun fractie de formatieonderhandelingen voeren.
De op zichzelf duidelijke termijn van drie maanden is in zoverre toch enigermate „onbepaald", dat de toelating als Kamerlid kan worden uitgesteld. De inzending van de geloofsbrieven behoeft namelijk niet onmiddellijk te geschieden, maar „binnen vijf weken" (art. U 3 Kieswet). En pas na de inzending vindt de beëdiging plaats. Nu doet zich thans het geval voor, dat de Tweede Kamer van 26 juni tot en met 21 augustus met zomerreces is. De inzending kan dus in het zomerreces plaatsvinden. De eerste vergadering daarna is 25 augustus. Als dan de beëdiging plaats vindt bestaat de combinatie-mogelijkheid tot 25 november.
Wiegel en de andere VVD-bewindspersonen, die tevens als kamerlid gekozen zijn, hanteren nu deze mogelijkheid. Zij hebben zich woensdag 10 juni jl. niet laten beëdigen, zulks in tegenstelling tot Van Agt en de andere CDA-bewindspersonen. Voor Van Agt c.s. loopt de combinatieperiode derhalve slechts tot 10 september a.s. Wiegel c.s. hebben dus, om zo te zeggen, twee-en-een-halve maand „verdiend". Wiegel en zijn vier medestrijders zorgen er ook voor dat de Tweede Kamer tot 25 augustus a.s. in feite niet 150 leden telt, maar slechts 145 leden. De vijf zijn wel als Kamerlid gekozen, maar zijn geen beëdigde Kamerleden en kunnen als zodanig niet aan het werk van de Kamer deelnemen.
Dat brengt met zich mee, dat het kabinet Van Agt in sommige gevallen o.m. bij stemmingen moeilijker tot een meerderheid kan komen omdat nu vijf potentiële VVD-stemmen ontbreken, terwijl er reeds drie stemmen minder zijn vanwege het verkiezingsverlies van 1 CDA-zetel en 2 VVD-zetels.
Van deze door Wiegel c.s. toegepaste praktijk is in het verleden door sommigen ook wel gebruik gemaakt. Het lijkt ons geen fraaie methode.
„Tegen deze praktijk zijn bezwaren gerezen", zo staat dan ook terecht vermeld in de memorie van toelichting op het wetsontwerp (14223), dat de betreffende grondwetsbepaling wilde herzien. De toelichting is ondertekend door de minister-president en de minister van Binnenlandse Zaken, destijds respectievelijk Den Uyl en De Gaay Fortman, daarna overgenomen door Van Agt en Wiegel.
De bezwaren lijken terecht. Ook al kan men stellen, dat de uitgerekte combinatie-termijn geen directe schending van de Grondwet betekent, de uitrekking is stellig niet in overeenstemming met de geest van het bestaande Grondwetsartikel te achten. Het is niet voor niets, dat er tegen deze praktijk bezwaren zijn gerezen; dat in het verleden sommigen er wel gebruik van maakten, maar anderen daarentegen niet; dat de huidige minister van Binnenlandse Zaken en vice-minister-president, Wiegel, er wel gebruik van maakt, maar daarentegen de huidige minister-president, Van Agt, – destemeer nadrukkelijk – niet.
De vraag kan rijzen of dit allemaal zo belangrijk is. De uitrekking van de termijn kan plaatsvinden en is reeds eerder toegepast.
Bovendien is er een nieuwe bepaling op komst, wanneer het betreffende wetsontwerp tot wijziging van de Grondwet in tweede lezing door de beide Kamers wordt aanvaard. Moeten wij dan zo nauw kijken? Wij zouden die vraag toch bevestigend willen beantwoorden. Men moet zich goed bedenken voordat men – bijvoorbeeld voor het gemak en omdat het niet zó belangrijk lijkt – niettemin aan de bedoeling van de Grondwet voorbijgaat.
Er is natuurlijk nog een andere vraag te stellen. Waarom wordt van de driemaanden-periode zo'n punt gemaakt, al maandenlang?
De termijn is op zichzelf natuurlijk van belang voor alle bewindspersonen, die tevens als Kamerlid zijn gekozen. Maar het spitst zich duidelijk toe op de premier en vice-premier, die toevallig beide lijsttrekker waren, vervolgens tot fractievoorzitters werden gekozen en daarmede in de huidige situatie eerste betrokkenen bij de kabinetsformatie.
Het punt is reeds aan de orde gekomen in een interview met Van Agt in CDActueel van 28 februari jl. Daaruit het volgende citaat.

Vraag: U mag drie maanden na de verkiezingen het premierschap met het Kamerlidmaatschap combineren. Maar daarna? Is het gezien de politieke situatie niet beter om voor het fractievoorzitterschap te kiezen?

Van Agt: Fascinerende vraag. Het zou voor de continuïteit van de onderhandelingen beter zijn, maar het feit dat ik minister-president ben maakt het kiezen belangrijk moeilijker dan voor andere ministers. Ik heb nog geen beslissing genomen.

Vraag: Dus is het niet onmogelijk dat u kiest voor het fractie-lidmaatschap?

Van Agt: Het is niet onmogelijk.

Einde citaat.

Wel, onmogelijk is het theoretisch niet. Eerder is er onzerzijds evenwel reeds op gewezen, dat als alle bewindspersonen ook als Kamerlid gekozen zouden zijn, het na drie maanden opteren van allen voor de Kamerzetel zou betekenen, dat er geen kabinet meer zou zijn. Dat is natuurlijk òòk een theoretische situatie. Maar ja: het is niet onmogelijk.
Kan men nog zeggen, dat het – wanneer het een staatssecretaris betreft – voor een korte termijn praktisch niet zo'n probleem is, wanneer het een minister betreft moet dit als regel toch als uitgesloten worden geacht; temeer wanneer het een vice-premier betreft en tenslotte zeker de minister-president in het bijzonder.
Om de gestelde vraag te beantwoorden moet men ook nog terug naar 1973. Er wordt nogal eens gesteld, dat de wisseling van fractievoorzitterschap bij de ARP – Biesheuvel werd na drie maanden formeren opgevolgd door Aantjes – uiteindelijk het kabinet-Den Uyl dichterbij bracht. Dat wordt ook weer gesteld door mr. J. J. Vis (lid Eerste Kamer voor D'66) in NRC-Handelsblad d.d. 13 juni 1981. (Eveneens door Hans Goslinga in Trouw d.d. 12 juni 1981). In dit kader volstaan wij met slechts twee vragen.
Een eerste vraag is dan of dit niet een wat oppervlakkige en versimpelde weergave van de toenmalige situatie is. Een tweede vraag is of iets vergelijkbaars dan ook weer het geval zou zijn bij wisseling van het fractievoorzitterschap van de huidige CDA-fractie.
Deze gesignaleerde benadering laat het er teveel op lijken alsof de politieke dienst wordt uitgemaakt door een fractievoorzitter alleen, in plaats van door de fractie bij monde van haar voorzitter. Het lijkt onjuist een leidersprincipe te aanvaarden. Zeker kan men opmerken, dat de

ene speler de andere niet is en dat het in het spel nogal wat kan uitmaken hoe het spel gespeeld wordt. Maar de inhoud van het spel wordt uiteindelijk door de fractie bepaald, niet door de voorzitter. Het spelen op de persoon en met een persoon zou betekenen, dat de fractie geen knip voor de neus waard was. Een kwestie van politieke zwakte. Het gaat, door de personen heen, wel om de politieke benadering van een partij ten dienste van het landsbelang.
Vis schrijft o.a.: „Gegeven de verondersteide voorkeur van Van Agt voor het fractievoorzitterschap moet Wiegel dan na 10 september als premier optreden".
Wel, dat zou nog eens een fraai constitutioneel spectakel opleveren! Van Agt zal wel wijzer zijn. Dat zou immers mooi zijn: het kabinet-Van Agt laten eindigen als een kabinet-Wiegel. En dat dan vanwege „de continuïteit van de onderhandelingen". Daarvoor kan de CDA-fractie via haar daarna optredende voorzitter zeker niet zorgen?
Volgens Vis zou het probleem van de beperkte combinatietermijn opgelost kunnen worden door snelle invoering van de onbeperkte termijn via de nieuwe Grondwetsbepaling. Dat zou dan volgens hem blijkbaar moeten betekenen, dat de Tweede Kamer en de Eerste Kamer even gauw tussen 25 augustus en 10 september het betreffende wetsontwerp zouden moeten goedkeuren – ter gedeeltelijke wijziging van de bestaande Grondwet, die algeheel wordt herzien – en dat dan ook even gauw de plechtige afkondiging zou moeten plaatsvinden. Grondwetsherziening als noodwetgeving?
Het is maar wat je constitutioneel elegant noemt! Waarschijnlijk is Vis echter niet representatief voor de Eerste Kamer, de Kamer van heroverweging.
Misschien wil ook Vis trouwens zijn (journalistieke?) suggestie nog eens (als Eerste Kamerlid) heroverwegen. [1])
Wij zouden willen blijven bij onze benadering. Wij menen, dat het uiterst wijs is te mikken op een betrekkelijk korte periode van kabinetsformatie. Gewoon zorgen dat wij op tijd klaar zijn. De Nederlandse samenleving heeft er recht op, dat de gekozenen er binnen afzienbare tijd wat van maken. Een week of zes à acht (desnoods een paar meer) moet uiteindelijk toch voldoende zijn.
Wij moeten er geen gewoonte van maken de formatie ongeveer een half jaar te laten duren en dat dan nog gewoon te vinden ook. Wat is trouwens de winst van zes maanden boven twee (desnoods drie) maanden? Dat is eerder verlies! Laten wij het niet te ver zoeken.

[1]) In hetzelfde vaarwater als Vis lijkt het ex-Eerste Kamerlid Diepenhorst (I.A.) te zitten, wanneer hij in Elseviers Magazine d.d. 6 juni 1981, in een hele bloemrijke maar weinig exacte „lofrede" op Van Agt, o.a. de volzin neerschrijft: „Hij is kennelijk uitgegroeid boven zijn omgeving. Men kan zich voorstellen de meewarigheid die hem vervult zo vaak hij stuit op pruilend of verscholen jaloers optreden van er maar op losbouwende geestverwanten, die soms toch de kwaadsten niet willen zijn, hoewel zij niet enkel bij de abortus, maar ook bij mr. Van Agts leiderschap der fractie de „driemaandengrens" wensen te hanteren". Wellicht wil ook deze schrijver het door hem geschrevene alsnog heroverwegen.

Russell houdt vast aan Kamerlidmaatschap

Eerste Kamerverkiezingen verlopen altijd volgens een ingewikkelde reken- en berekenmethode. Zo kunnen er tussen de partijen bepaalde afspraken („als jullie nu op die en die stemmen dan zullen wij" etc.) en lijstbindingen worden aangegaan.
In nauw overleg met het partijbestuur spreken de leden van de Provinciale Staten af hoe en op wie te stemmen. Als één of meerdere Statenleden zich hier niet aan houden loopt het fout. Dat kan niet alleen **tussen** de partijen problemen geven, echter ook **in** een partij zelf. Dat laatste deed zich bij de laatstgehouden Eerste Kamerverkiezing bij het CDA voor. Een aantal Noord-Hollandse Statenleden stemden namelijk bewust anders dan in de bedoeling lag. Het gevolg was, dat de heer Russell (voormalig KVP) wèl en de heer Achterstraat (voormalig ARP) niet in de Eerste Kamer werd gekozen. Kortom, anders dan was afgesproken. Geen man overboord zal men zeggen. Toch wel, want hierdoor werd de zetelverdeling tussen de 4 voormalige CDA-componenten (ARP, CHU, KVP en rechtstreekse leden) ruw verstoord. De voormalige KVP-component binnen de nieuw gekozen Eerste Kamer had door bovenvermeld afwijkend stemgedrag één zetel te veel en de voormalige ARP-component één zetel te weinig. Deze zetelverdeling ligt namelijk vast in het zogenaamde CDA-fusieprotocol dat het CDA op 11 oktober 1980 bekrachtigde en waaraan zich een ieder binnen het CDA heeft te houden.
Om de fusieprotocol-afspraken toch na te komen moest een zittend en opnieuw gekozen Eerste Kamerlid (van voormalig KVP-huize) dus van zijn/haar verkiezing afzien. Bovendien moest dit iemand zijn die was gekozen op de Noord-Hollandse/Friese lijst, zodat de heer Achterstraat – die ook op die lijst stond – alsnog zou worden gekozen. Het lag voor de hand dat de heer Russell zich zou terugtrekken maar deze weigerde dit. Na uitvoerig overleg heeft men toen gekeken naar een voormalige KVP'er op die lijst die in het normale geval als laatstgekozene van deze component zitting zou nemen. Dit bleek de heer J. J. Schouten te zijn. Deze heeft zich – begrijpelijk zeer tegen zijn zin – uiteindelijk teruggetrokken en zich daarmede gehouden aan de afspraken en de door elke kandidaat tevoren ondertekende verklaring.

Hierdoor kon de heer Achterstraat namelijk – zoals afgesproken – toch nog tot Eerste Kamerlid worden beëdigd.

commentaar

De partijraad, de zwaluw en de zomer

In ons commentaar op de verkiezingsuitslag schreven we op 30 mei in deze kolom: „. . . het is te wensen dat de PvdA verantwoordelijker omspringt met haar opdoffer '81 dan het deed met haar triomf in '77. . ."
De PvdA heeft intussen haar partijraad gehouden. Eén van de woordvoerders vertolkte de stemming aldaar aldus: „. . . 4 jaar geleden konden we niet tegen de winst, laten we tonen, dat we wel tegen ons verlies kunnen. . ."
We durven niet te hopen dat socialisten hun wijsheid uit CDActueel putten, maar de gelijkenis tussen beide uitspraken is opvallend. Het is duidelijk dat de partijraad, die bij de vaststelling van het program „Weerwerk" nog wel eens over de Sinterklaasrol dacht, nu zelfs niet meer voor het baantje van Zwarte Piet voelt.
Wij noteerden nog meer uitspraken: „Wij willen meeregeren om iets te bewerkstelligen van wat wij willen" en „Wij moeten iets van ons beleid herkennen". Wel, dat lijkt – zo geformuleerd – niet te veel gevraagd. Iets van zichzelf herkennen dat zal, iedere partij die zich zelf, zijn program en zijn kiezers respecteert, mogen verlangen. Dat zal iedere partij ook andere partijen gunnen. Die zelfherkenning zal – al naar gelang van de verkiezingsuitslag voor de één groter mogen zijn dan voor de ander.
Als de redelijkheid waarmee de PvdA-partijraad onderhandelingsruimte schiep voor de PvdA-fractie representatief is voor de verdere houding van deze partij dan hebben we mogelijk te maken met een zwaluw die zomer brengt.
Wij weten dat niet iedere zwaluw dat doet. En om nog even in de dierenwereld te blijven: wij wachten nog even af of we van doen hebben met een zwaluw die zomer brengt, of met een vos die passie preekt.

CD-addertje

Kruisraketpuzzel
Wat is de grootste gemene deler van ja mits, ja maar, neen tenzij en voorlopig niet?

van de partijvoorzitter

Wat krijgen we nou!

Wat krijgen we nou? De VVD buitenspel, dat kan toch niet. En Dries van Agt geen minister-president? Dat is helemaal het einde, het absolute einde.
Zo kan ik vele brieven en telefoontjes over het verloop van de werkzaamheden van de kabinetsformateurs typeren en samenvatten.
Wat is er aan de hand?
Ons congres heeft op 21 februari de volgende criteria vastgesteld voor de kabinetsformatie:

1. het CDA-verkiezingsprogramma
2. de verkiezingsuitslag
3. de wenselijkheid van een brede basis voor een parlementair meerderheidskabinet, zodat ook een brede ondersteuning van het beleid vanuit de samenleving wordt bevorderd.
4. de gelijkwaardigheid der coalitiepartners.

De enige onzekerheid bij deze punten zat 'm in de verkiezingsuitslag. Die uitslag is nu bekend.
Wij zijn de grootste partij geworden. De PvdA heeft zwaar verloren, de D'66 evenveel gewonnen en de huidige regeringscoalitie heeft haar toch al erg krappe meerderheid in de Tweede Kamer verloren.
Het partijbestuur heeft op 1 juni in het licht van de verkiezingsuitslag en in lijn met de discussie in de Tweede Kamerfractie een noodzakelijke verduidelijking gegeven van de formatiecriteria in deze zin, dat

a. er niet gestreefd dient te worden naar de totstandkoming van een zogeheten nationaal kabinet, en
b. evenmin naar een kabinet, dat mede afhankelijk is van gedoogsteun van kleine partijen.

Daarmee zijn de grenzen, waarbinnen de kabinetsformatie zich volgens het CDA zou moeten afspelen ten naaste bij aangegeven. Binnen die grenzen zijn er uiteraard nog verschillende mogelijkheden, zoals een combinatie CDA/PvdA, een combinatie CDA/PvdA/D'66 en een combinatie CDA/VVD/D'66.
Het is niet meer dan logisch, dat er informateurs gestart zijn met te mikken op de tweede combinatie. In de eerste plaats, omdat daarbij de parlementaire meerderheid het grootste is, en ten tweede, omdat die combinatie niet is belast met blokkades, die voor de verkiezingen zijn uitgesproken door deze of gene partij.
Zo'n blokkade geldt er in feite ten aanzien van de combinatie CDA/PvdA, omdat de PvdA heeft verklaard alleen samen met D'66 te willen opereren. Ten aanzien van de combinatie CDA/VVD/D'66 geldt, dat D'66 blijkbaar niet wil afstappen van z'n grote bezwaar tegen regeren met CDA en VVD samen. Dat zijn de feiten waarmee de informateurs moeten rekenen. Zij hebben mijns inziens in het licht van de hen door Hare Majesteit verstrekte opdracht de enig juiste en logische weg gekozen. Dat is een ander verhaal dan de VVD zo maar even buitenspel zetten. Hun keuze past ook geheel in het door de partij aanvaarde kader. Laten we dat niet vergeten.
Het tweede punt, dat in de partij veel stof heeft doen opwaaien is de kwestie van het minister-presidentschap. Voor CDA-ers is de zaak vanzelfsprekend. Volgens goed gebruik levert de grootste regeringspartij de minister-president. Wel, wij zijn de grootste. Onze lijsttrekker heeft de partij aangevoerd in de campagne. Het verkiezingsresultaat mag er zijn. Hij heeft vier jaar de leiding van het kabinet gehad. Hij verstaat het vak van minister-president uitnemend en er is derhalve geen twijfel mogelijk over wie het CDA in het Catshuis wenst.

De andere partijen, die aan tafel zitten met de informateurs weten dat ook. Zij hebben inmiddels in onderling overleg besloten toch eerst maar eens verder te grasduinen in het programmatische mijnenveld, om dan later weer terug te komen op de bezetting van de posten. Niemand kan echter enige twijfel hebben over de houding van het CDA inzake het minister-presidentschap.

Eigen inbreng

Wat speelt er op de achtergrond bij de andere partijen, PvdA en D'66, als het om dit punt gaat.
De redenering is ongeveer als volgt: een regeringscombinatie CDA/PvdA/D'66 zal een wezenlijk ander beleid voeren dan het huidige kabinet en dat betekent dat het CDA eigenlijk ook andere mensen zou moeten inzetten. Dat geldt speciaal voor de minister-president, onder wiens vlag het schip vaart. In die redenering zit een grote storende fout. Zoals het CDA principieel en praktisch bereid is regeringsverantwoordelijkheid te dragen met andere partijen van verschillende kleur, zo kunnen ook CDA-bewindslieden van de ene coalitie naar de andere overstappen. Ook de minister-president. Kenmerkend voor het CDA is niet met welke partner er wordt geregeerd, maar de eigen inbreng, vanuit het eigen program. Het is ook een misvatting, dat er twee soorten CDA-ers zouden zijn; één soort, geschikt voor combinaties op links en één soort, geschikt voor combinaties op rechts. Achter zo'n wijze van redeneren steekt het oude simplisme van het links-rechts-schema in de politiek, dat de eigen weg van de christen-democratie in wezen ontkent. Dat simplisme wijzen wij op goede gronden af.

Piet Bukman.

uit de fractie

Afscheid van vijf fractieleden

Nadat de Tweede Kamer al officieel afscheid had genomen van enkele vertrekkende kamerleden, deed de CDA-fractie dat tijdens het jaarlijkse uitstapje op vrijdag 12 juni nog eens dunnetjes over. Plaats van handeling: het recreatiecentrum Aqua Delta in het Zeeuwse Bruinisse, eindpunt van het jaarlijkse fractie-uitstapje, dat dit jaar uit een vaartocht over Oosterschelde en Veerse Meer bestond.
Tijdens het diner ging waarnemend fractievoorzitter Ruud Lubbers in op de verdiensten van de vijf scheidende kamerleden Maarten Schakel, Bets Borm, Anton Veerman, Herman Wisselink en Wiel Bremen. Van de vijf vertrekkenden voerde – we zouden bijna zeggen uiteraard – Maarten Schakel het woord.
In een betoog van zeker tien minuten – zijn gewoonte getrouw zonder aantekeningen uitgesproken – vatte hij de ontwikkeling samen van een jong en overtuigd AR-lid van kort na de oorlog tot een even overtuigd CDA-politicus die tot de ontdekking kwam dat er met de broeders van Roomse en CHU-huize zeer wel viel samen te werken en die die samenwerking dan ook als verrijkend heeft ervaren.

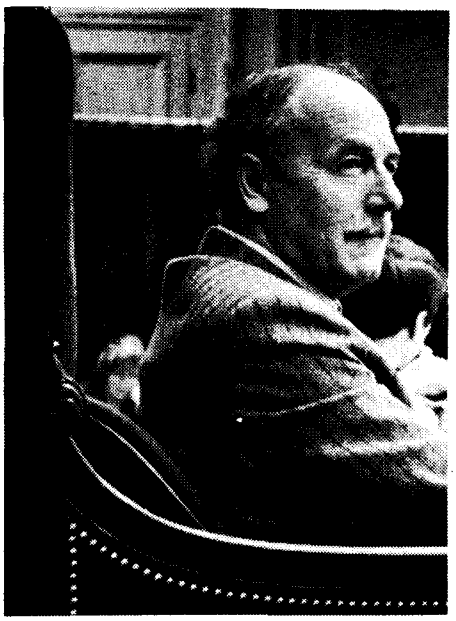

Schakel zoals weinigen hem kenden: als (onder)voorzitter van de Tweede Kamer.

Schakel liet blijken niet voetstoots tot het CDA te zijn bekeerd. Als jong AR-lid trok hij al vroeg op pad om overal in den lande spreekbeurten te houden en daar de AR-beginselen te verspreiden. Het zijn er honderden, ja duizenden geweest. Uitgesproken in scholen, verenigingsgebouwen, kerkzalen en consistories.
„In 1963 ben ik dan tenslotte kamerlid geworden. Dat viel in de AR-partij van toen niet mee. Je had natuurlijk gereformeerden in de AR, maar ook bonders uit de hervormde kerk en christelijk gereformeerden en vrijgemaakten. En dan moest er iemand in van het CNV, van de christelijke werkgevers en van allerlei andere organisaties. Zo werd toen die fractie samengesteld en toen ben ik er ingekomen."
Met de nodige aarzeling bezag Schakel aanvankelijk de ontwikkelingen in de Christen-democratische politiek die langzaam, maar zeker gingen naar één partij. „Ik wil niet ontkennen dat ik daar moeite mee heb gehad," aldus Schakel, daaraan toevoegend dat hij geleidelijk de wenselijkheid van deze ontwikkeling inzag.
Samenvattend kon Schakel zich dan ook dankbaar tonen niet alleen voor een langdurig kamerlidmaatschap, maar ook voor de totstandkoming van één groepering waarin Christenen vanuit verschillende kerkelijke achtergrond elkaar hebben kunnen vinden.
Fractiesecretaris Huib Eversdijk kon na Schakels betoog het oud-kamerlid een cadeautje aanbieden. Dat gebeurde in de vorm van de mededeling, dat Schakel anderhalf uur daarvoor grootvader was geworden van Cornelis Niels.
Het uitstapje waaraan fractieleden en fractiemedewerkers deelnamen zagen vrijdagavond een optreden van de bejaardendansgroep De Klompendansers uit 's-Heerenhoek, allen in Zeeuwse klederdracht en allen – volgens de fractiesecretaris – CDA-aanhangers. Fractievoorzitter Van Agt en waarnemend fractievoorzitter Lubbers kregen een pop in klederdracht aangeboden.

Ton Huijssoon.

Voorkeurstemmen

Vorige week stonden de hoeveelheden voorkeurstemmen vermeld van CDA-Kamer-kandidaten. Daarbij zijn twee kandidaten te laag bedeeld: Hans de Boer had 4746 stemmen (i.p.v. 4289) en Dien Cornelissen 1480 (i.p.v. 1338).

Markerwaard

Door omstandigheden zal het vorige week aangekondigde artikel over de Markerwaard eerst in het volgende nummer verschijnen.

CD-addertje

afscheid in de Senaat:
van Hulst tot Diepenhorst: maar
die de Gaay is nu toch ook vort man!

commentaar

Volgende ronde

Terwijl de stembussen voor de Tweede Kamerverkiezingen nog maar nauwelijks zijn opgeborgen heeft het CDA de bel voor de volgende ronde al weer geluid met het lanceren van het Ontwerp Model Gemeente- en Provincieprogram 1982-1986. A.s. zaterdag wordt dat ontwerp in de partijraad te Apeldoorn besproken. De keerzijde van de geslaagde krachttoer om het program nog in de zomerpartijraad te behandelen is dat de tijd voor bespreking in de afdelingen wel erg kort is geweest. Het zij zo.
Met dit program beschikt het CDA over een basisbenadering voor de provinciale- en gemeentepolitiek, vanuit het Program van Uitgangspunten. Dit zal een verdere – noodzakelijke – profilering van het CDA als christelijke programpartij ten goede komen.
Natuurlijk is de ene gemeente de andere niet en zullen in de ene provincie de knopen anders liggen dan in de andere. Plaatselijke en provinciale programcommissies zullen op basis van deze plattegrond hun aangepaste woningen bouwen. Maar met dezelfde stijl kenmerken: Van Goes tot Grijpskerk en van Schoorl tot Schijndel zal er één als zodanig herkenbare christen-democratische gemeentepolitiek moeten zijn. In de eerste plaats door oriëntatie aan het model-program. En vervolgens door bij het zoeken naar antwoorden op eigen specifieke plaatselijke vragen steeds terug te gaan naar de wortels van het CDA. Dat zijn de stukken: „Grondslag en politiek handelen" en Program van Uitgangspunten van het Christen-Democratisch Appèl".
Dat zal niet steeds eenvoudig zijn. Maar zonder dat kan het niet; dan wordt CDA-politiek plaatselijke gelegenheidspolitiek en worden CDA'ers tegen elkaar uitgespeeld.
Het verschijnen van het model-program op dit moment heeft nog één groot voordeel. Nu kunnen eerst de plaatselijke en provinciale programs worden vastgesteld en vervolgens de bijpassende kandidaten worden uitgenodigd zich (weer) beschikbaar te stellen. Want dat moet de logische volgorde zijn. En niet andersom.

Toenemende isolatie Israël gevaar voor stabiliteit Midden-Oosten

De recente Israëlische luchtaanval op het kernreactor complex bij Bagdad in Irak heeft opnieuw aangetoond, hoe explosief de situatie is in het Midden-Oosten en hoe onzeker de overlevingskansen op wat langer termijn zijn voor de staat Israël in dat gebied.

door prof. F. A. M. Alting von Geusau

Sinds zijn ontstaan in 1948, heeft Israël geen vrede gekend en is het de doelstelling van de Arabische staten en de Palestijnen gebleven aan het bestaan van Israël een einde te maken. Israël heeft sedertdien gepoogd zijn voortbestaan veilig te stellen door de opbouw van een sterke en slagvaardige legermacht, daarin gesteund door de Verenigde Staten. De Verenigde Staten hebben bij voortduring gepoogd Israël, de Arabische Staten en de Palestijnen te bewegen tot onderhandeling over een vredesregeling.

Na de oorlog van oktober 1973 kwam er enig uitzicht op een regeling door onderhandelingen. De troepenscheidingsaccoorden met Egypte (1973, 1975) en Syrië (1974) zorgden voor enige rust in het gebied van de Sinaï-woestijn en de Golan hoogvlakte. Zij bereidden de weg voor de Camp-David accoorden (1978) en het Egyptisch-Israëlische vredesverdrag (1979). Vooral het vredesverdrag moet gezien worden als de eerste, werkelijk positieve stap naar vrede tussen Israël en de Arabische landen. Het vredesverdrag bracht bovendien een belangrijke verbetering in de veiligheidssituatie van Israël. Zonder deelname van Egyptische strijdkrachten, was de kans op een vernietigende oorlog met conventionele middelen duidelijk afgenomen.

Toenemende instabiliteit

Het jaar 1973 markeerde echter ook het begin van een periode van toenemende instabiliteit in het gehele Midden-Oosten èn van een toenemende diplomatieke en politieke isolatie van Israël.

De kennelijke bereidheid van de olie-exporterende landen hun economische rijkdom politiek te gebruiken, miste zijn uitwerking niet op het Midden-Oosten beleid van de olie-importerende landen. De landen van West-Europa – onder aanvoering van vooral Frankrijk – koersten in de richting van een eigen (d.w.z. van de V.S. afwijkende) Midden-Oosten politiek, die een groeiend begrip voor de Palestijnse zaak en de Arabische opvattingen, paarde aan een toenemende kritiek op Israël.

Belangrijker nog was de bereidheid van de Westelijke landen, de olie-exporterende landen te voorzien van de meest moderne wapen-systemen en militair bruikbare technologie, teneinde zó hun olie-invoer veilig te stellen.

Het meest bedenkelijke voorbeeld van deze bereidheid is te vinden in de accoorden voor nucleaire samenwerking, die Irak kon sluiten met Frankrijk, Italië en Brazilië. Alle gegevens wijzen er immers op, dat Irak hiermede kon beschikken over het potentieel voor de productie van kernwapens. Natuurlijk ontkende Irak de intentie – als partij bij het non-proliferatie verdrag –; overtuigend was het niet. Het Iraakse programma wees niet in de richting van vreedzame toepassing (die voor het olie- en gasrijke land ook nauwelijks interessant is).

Volgens de Strategic Survey (jaarlijkse uitgave van het instituut voor Strategische Studies te Londen, uitgave april 1981) maakte de president van Irak de toespeling dat de verbeteringen in Iraks technologie zijn land een totaal verschillende vijand in de toekomst zouden maken.

Zo een uitspraak moet te denken geven, wanneer zij komt van een land, dat bereid blijkt te zijn militaire macht (tegen Iran) aan te wenden èn tegelijkertijd één van de leidende staten is van het Arabische verwerpingsfront tegen het Egyptisch-Israëlisch vredesverdrag.

Premier Begin

Toenemende isolatie

Israël is door deze ontwikkelingen in een merkwaardig, tegenstrijdige positie gekomen.

Op de korte termijn is haar relatieve militaire positie versterkt door het vredesverdrag met Egypte en de verdeeldheid, spanning en strijd in en tussen de overige Arabische landen. Op wat langer termijn wordt haar positie bedreigd door de nog steeds groeiende stroom van wapens en technologie naar de Arabische wereld, vanuit zowel de Westelijke landen als de Sovjetunie. De kans, dat Israël in een toekomstige oorlog een snelle overwinning kan behalen en dus kan overleven, neemt dus af.

Diplomatiek kampt Israël sedert 1973 en ondanks het vredesverdrag met Egypte met een toenemende isolatie. Het lijkt soms wel alsof de Verenigde Naties voornamelijk bezig zijn met het veroordelen van Israël. Israël's traditioneel bevriende naties, lijken er alleen nog op uit te zijn, haar tot concessies te dwingen, op grond van de illusie, dat aanvaarding van een Palestijnse staat, vrede in het hele Midden-Oosten zal brengen.

Het gevolg hiervan is, dat in Israël zelf die politieke krachten veld winnen, die meer heil zien in het selectief en preventief gebruik van militaire kracht, dan in een politiek van onderhandelingen. Daaruit moet ook de actie tegen het kernreactor complex bij Bagdad verklaard worden. Wanneer de Westelijke landen niet bereid zijn hun invloed aan te wenden om de Arabische staten van het verwerpingsfront tot matiging te bewegen; wanneer sommigen zelfs zover gaan mee te werken aan een schending van het non-proliferatie verdrag door één van hen (dat Israël zelf overigens niet heeft ondertekend); dan wordt de neiging wel heel sterk, het recht in eigen hand te nemen en het dreigende gevaar preventief af te wenden.

Een dergelijk beleid kan Israël's veiligheid op de korte termijn wellicht verzekeren. Het draagt niet bij tot de noodzakelijke aanvaarding van Israël als staat in het Midden-Oosten, op wat langer termijn. De daartoe noodzakelijke onderhandelingen zouden echter meer kans krijgen, indien de Westeuropese landen hun heilloos Midden-Oosten beleid zouden opgeven ten gunste van steun aan de Amerikaanse pogingen, de vrede te bouwen op de uitgangspunten van Camp-David en het Egyptisch-Israëlisch vredesverdrag.

De auteur is directeur van het J.F. Kennedy Institute te Tilburg.

uit de fractie

Spoor niet meer dan acht procent duurder

Hoeveel duurder mogen tram, trein en bus per 1 oktober 1981 worden? De Tweede Kamer was het er deze week over eens dat een tariefsverhoging onvermijdelijk is. Vooral de Nederlandse Spoorwegen zien zich voor onoverkomelijke problemen gesteld, als de tariefsverhoging er niet komt. De Tweede Kamer verschilde echter duidelijk met de regering van mening over de mate waarin het treinkaartje duurder mag worden.

Minister Tuijnman wil een tariefsverhoging van vier procent méér dan normaal, PvdA en D'66 keerden zich tegen dat plan en CDA-woordvoerder Pam Cornelissen meende dat een extra verhoging van twee procent voldoende is. Hij diende daartoe een motie in.
Pam Cornelissen was het in principe met de minister eens, dat bij de NS snel een aantal knelpunten in het spoorwegnet moet worden weggewerkt en dat daarvoor ook geld beschikbaar moet komen. Tuijnman dreigde geen toestemming voor het aanpakken van die knelpunten te geven als de kamer de extra tariefsverhoging niet zou slikken.

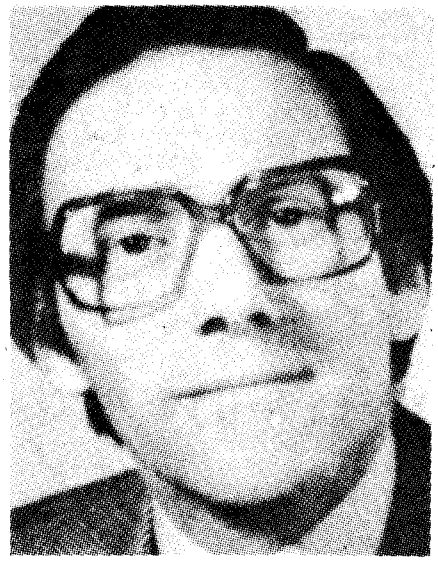

P. A. M. Cornelissen

Goede voorbeeld

„Gelet op de noodzakelijke inkomensmatiging die bij vele mensen hard aankomt, menen wij dat uiterste terughoudendheid is geboden bij verhoging van overheidstarieven. Laat de overheid het goede voorbeeld geven", vond Pam Cornelissen. De tarieven zijn trouwens al hoog genoeg: „Als je in dit land een kilometer of 50 wilt reizen per trein ben je voor een retour per persoon al een vijftien gulden kwijt. Dat hakt er voor veel mensen toch wel in".
Op korte termijn kan er weinig aan de knelpunten in het spoorwegnet worden gedaan. Om technische en planologische redenen kan er in 1981 en 1982 nauwelijks voor 12 miljoen vertimmerd worden en om dat te betalen zou een tariefsverhoging van twee procent extra meer dan voldoende zijn, rekende Pam Cornelissen voor. Hij viel de stelling van de minister, die praten over een extra verhoging van twee of vier procent „kruidenierswerk" had genoemd, dan ook flink aan. Een verhoging van acht procent per 1 oktober is volgens de CDA-woordvoerder dan ook genoeg.
Over de afloop van het kamerdebat bestaat onzekerheid. De minister blijft bij zijn voorstel tot een extra verhoging van vier procent, er ligt de motie-Cornelissen en de PvdA- en D'66-fracties zijn tegen een extra verhoging. Waardoor het de vraag wordt of er voor één van de standpunten volgende week een meerderheid zal zijn.

Informatie

Fractievoorzitter Dries van Agt verschafte dinsdagmiddag aan de fractie weer wat informatie over de vorderingen van beide kabinetsinformateurs Lubbers en De Koning. Ook nu was hij terughoudend in zijn mededelingen. De drie onderhandelaars hebben op verzoek van de informateurs in hun fracties alleen de eigen standpunten toegelicht en zwijgen over wat hun medeonderhandelaars daarvan vinden. Van Agt kan dan ook niet meer dan een globaal verslag geven.
De fractie stemde in met een door de informateurs voorgestelde procedure met betrekking tot de wijze waarop de fractie goedkeuring verleent aan het sociaal-economisch financiële deel van een eventueel tot stand te brengen regeerakkoord. Die procedure komt er op neer dat de informateurs conclusies neerleggen, dat deze conclusies aan de fracties worden voorgelegd als de fractievoorzitter dit akkordeert, dat de fractievoorzitters deze conclusies verdedigen en dat amendering vanuit de fracties mogelijk is.

Ton Huijssoon.

commentaar

Wet tegen discriminatie

In deze kolommen is al vaker gesignaleerd dat het afgeven van niet-Jood verklaringen en andere soortelijke verklaringen, voornamelijk door het bedrijfsleven, een verwerpelijke zaak is.
Onder de huidige wetgeving was het moeilijk iets te ondernemen tegen deze praktijk. Topmensen van het bedrijfsleven konden dan ook het afgeven van niet-Jood verklaringen vergoeilijken met het argument dat men daartoe economisch gezien wel gedwongen was. Het is de vraag of het toegeven aan deze eis noodzakelijk was voor het onderhouden van contacten met het Arabisch bedrijfsleven. Met een ferm optreden vanaf het begin was het waarschijnlijk niet zo ver gekomen. Immers, toegeven maakt het Nederlands bedrijfsleven tot doelwit van verdergaande eisen die discriminerend zijn voor groepen van onze medeburgers.
Wanneer het bedrijfsleven zelf niet pal staat, dient de wetgever op te treden. Minister De Ruiter komt in deze een compliment toe.
Binnenkort wordt nu diegene strafbaar gesteld die in de uitoefening van beroep of bedrijf onderscheid maakt tussen personen vanwege hun ras. De ruimere delictomschrijving dan voorheen (toen er sprake moest zijn van achterstelling en dit dan bij slechts enkele aspecten van het zakelijk verkeer) betekent een meer principiële opstelling en zal het gemakkelijker maken dergelijke overtredingen te bewijzen.
Een boete van maximaal *f* 10.000,– op overtreding van deze bepaling zal ook voor grote bedrijven preventieve werking kunnen hebben. Blijkbaar is het noodzakelijk met harde middelen een andere houding van het bedrijfsleven te bewerkstelligen.
Het wachten nu is op het voor de rechter brengen van bedrijven die niet-Jood verklaringen afgeven. Een actief beleid van het Openbaar Ministerie, onder verantwoordelijkheid van diezelfde minister De Ruiter, dient ten zeerste aangemoedigd te worden.

CD-addertje
Lubbers' telefoon thuis geeft informatietoon

Afschrikking. . . . . kan het ook anders?

door Aalt van de Glind

Voortdurend lezend, luisterend, nadenkend, discussiërend over het vraagstuk van vrede en veiligheid, word ik meer en meer gestaafd in mijn stelling dat we onvoldoende logisch en onvoldoende creatief denken.
We zijn bezig elkaars standpunten te bestrijden en we kunnen ons denken niet of nauwelijks losmaken van die woordenstrijd. We verliezen dus doende al te vaak het feitelijke doel uit het oog en daarmee belanden we op een heilloze weg. Dit artikel wil op die weg een obstakel zijn.

We wensen, zo wordt vaak betoogd, het onverzoenlijke te verenigingen. We willen veilig zijn ten aanzien van (Russische) agressie – het veiligheidsaspect – èn we willen de bewapeningswedloop ombuigen – het vredesaspect –.
De afschrikkingstheorie belijdt met de mond het vredesaspect, maar heeft in de praktijk de bewapeningswedloop tot gevolg; zo menen critici.
De ontwapeningstheorie op haar beurt heeft wel oog voor het veiligheidsaspect, maar in de praktijk leidt het tot overheersing door de Russen; zo zeggen hier de critici. Die patstelling moet doorbroken worden. Dat kan. Daarbij probeer ik mij in dit artikel te verplaatsen in de schoenen van hen die grote waarde hechten aan het bewapeningsevenwicht op basis van de afschrikkingstheorie.

Logisch denken

De simpele logica van deze theorie zegt: zij nieuwe wapens, dan wij ook.
Inderdaad gedurende zekere periode werkte het zo en zijn er duidelijke aanwijzingen (bewijzen zijn niet te geven!) dat door deze theorie in de praktijk te brengen, de vrede en de veiligheid, daarin vooral de veiligheid in West Europa, bewaard is gebleven.
De afschrikking heeft met angst voor de tegenstander te maken, of liever met angst voor de mogelijke slagen die de tegenstander kan toebrengen. Die „mogelijke slagen" hebben inmiddels het stadium van „allesvernietigend" bereikt. Daarmee zijn we, door de technische ontwikkelingen, geleidelijk beland in een situatie waarin de „mogelijke slagen" niet meer gelijk zijn aan de vernietigingskracht van de tegenstander.

Wij leven in een wereld waarin bijvoorbeeld Oost en West elkaars grote steden onder schot hebben met een vuurkracht gelijk aan alles wat tot dusverre tezamen verschoten is. (Christen-Democratische Verkenningen, januari '81, blz. 66.) Welnu, daar ben ik doodsbang voor. Terecht gaven de medici in hun advertentie (rond de kerstdagen) van de ernst der situatie blijk. Banger dan doodsbang kan niet; de angst is hiermee geoptimaliseerd en daarmee de afschrikkingskracht. Of de Russen nu de mogelijkheid hebben het Westen een keer of dertig (ook dat is nu wederzijdse realiteit) volledig plat te branden, of dat ze het door middel van hun SS-20 programma nog vaker kunnen, het maakt niets meer uit.
Logisch, strategisch geredeneerd brengt derhalve kernwapenvernieuwing geen grotere afschrikkingskracht met zich mee.

We veronderstellen het offensieve karakter bij de tegenstander en het defensieve karakter bij onszelf. Dat doen zij trouwens ook. Ik laat even in het midden wie het gelijk aan zijn kant heeft, wel wil ik hier uitgaan van het defensieve karakter, althans de wens daartoe, van het Westen.
De consequentie hiervan is dat onze eerste doelstelling luidt: „De Russen buiten de deur houden" en niet: „Rusland vele malen plat branden".
Opnieuw zien we een geleidelijke verschuiving waarbij middel en doel in toenemende mate verward werden. Het doel was: „De Russen zo afschrikken dat ze buiten de deur blijven". Het middel daartoe was: „Wij net zo veel wapens als zij". Door de jaren heen hebben beide partijen van dat middel steeds meer doel in zichzelf gemaakt. Dit is strijdig met de wens naar vrede, maar waar het mij hier om gaat, het lijkt me ook gevaarlijk met het oog op het veiligheidsaspect. Immers, wie zijn doel niet voor ogen houdt, loopt grote kans er langs te schieten.

In Trouw van 9 maart jl. poneerde drs. L. Sütö dat de Afschrikking gelijk is aan het produkt van drie factoren: de hoeveelheid Middelen, de Geloofwaardigheid van de middelen in de ogen van de tegenstander en de Wil die middelen te gebruiken; oftewel A =Middelen x Geloofwaardigheid x Wil.
Wanneer we hier vanuit wensen te gaan zijn er in ieder geval twee problemen.
Dit is allereerst de Wil om de (atoom-)wapens eventueel te gebruiken. Of we het juist vinden of niet, maar de militaire strategie zal er rekening mee moeten houden dat naarmate de (atoom-) Middelen toenemen kennelijk de Wil om ze te gebruiken afneemt; niet alleen in de samenleving maar ook binnen het leger (de legers) valt dit duidelijk waar te nemen. Nogmaals, ik ga niet in op de vraag of het juist is of niet; waar ik op wil wijzen is dat een militaire strategie die dit gegeven uit het oog verliest bezig is een luchtkasteel te bouwen.
Een tweede vraagpunt is gelegen in de totale vernietigingskracht, deze is namelijk maximaal. In de rekenkundige vondst van Sütö heet dat oneindig. De logica van de wiskunde maakt duidelijk dat oneindiger dan oneindig niet kan. Om de afschrikking groter te maken, c.q. de veiligheid meer te verzekeren, zullen we derhalve moeten zoeken naar elementen die we erbij op kunnen tellen; we zullen op zoek moeten naar andere middelen, andere strategieën dan het plaatsen van 572 raketten in West Europa.
Zij die bang zijn voor Russische overheersing vrezen dikwijls tegelijk de SS-20 raketten. Het lijkt mij niet konsekwent. Immers reeds met de huidige raketten kunnen de Russen het Westen vernietigen en wel zodanig dat overheersing nadien totaal onmogelijk is! De radio-aktieve straling van hun eigen wapens zal hun hoogste doel, wereldoverheersing, tevens onmogelijk maken. Ook hier konstateer ik dat doorgaan met de bewapeningsrace in feite neerkomt op het verwaarlozen van onze oorspronkelijke zorg!

Creatief denken

Wanneer we de veiligheid ten aanzien van agressie willen verhogen, dat was onze eerste zorg, dan zullen we nieuwe wegen moeten bewandelen.
Een intrigerende stelling daarbij is: **We hebben te veel gelet op de militair-materiële kracht van de tegenstander en te weinig op de zwakheid van de tegenstander.**
Allereerst kijken we naar grootmachten in het verleden, wat was hun zwakheid? In ieder geval zijn Napoleon en Hitler mede ten onder gegaan aan de grootheid van hun macht. De afstand tussen hen, aan de top, en de uitvoerenden, in den lande en aan het front, werd te groot. Zijn er mensen in opleiding (taal, gewoontes, etc.) om dit element van zwakte uit te buiten? De aanvoerlijnen naar de fronten werden te lang. Is het Navo-leger voldoende getraind om door middel van kleinschalige akties aanvoerlijnen af te snijden?
In de tweede plaats kijken we naar het communisme zelf. De relatieve armoede is meestal hun kracht. De zwakte voor het communisme zit derhalve in het aanwezig zijn van een eerlijk verdeelde welvaart. Het Cuba van weleer, het Zuid Vietnam van gisteren, El Salvador vandaag, het zijn toch schrijnende voorbeelden van een machts-strategie van het Westen die louter militair-materiaal denkt en mede daarom jammerlijk faalt. Waarom de ontwikkelingssamenwerking niet ook gezien in relatie tot het vraagstuk van vrede en veiligheid?
Hoe verliep het in Iran en maakten we daarmee zelf „Afghanistan" mogelijk?
Terwijl ik bezig ben met dit artikel zie ik het journaal van 28 mei: Amerika hoopt dat de nieuwe Nederlandse regering zal besluiten de 48 raketten te plaatsen.
Het volgende bericht: Amerika en Rusland gaan praten over het hervatten van de graanleveranties van Amerika aan Rusland. Het op zichzelf staan van de militaire macht komt in deze twee berichten pijnlijk duidelijk naar voren.
In de derde plaats noem ik het totalitaire karakter van het Russische systeem. De zwakte van elk totalitair systeem zit in de logica van het verzet daartegen.
We hebben in '40–'45 te maken gehad met een totalitaire overheerser. De verzetsorganisaties van toen maken zich nu vooral ook druk om de

bestrijding van het IKV-standpunt; wellicht mede omdat de Navo-deskundigen kennelijk geen boodschap hebben aan wat toen aan verzetservaring is opgedaan. Waarom binnen de Navo daar niet veel meer aandacht voor.

Een tweede stelling is: **We hebben teveel gelet op de laatste, door ons gevoerde oorlog en te weinig naar recente slagvelden gekeken.**
Dan valt allereerst te konstateren dat het Westen in gebieden waar het op strijd aankwam zich (tot nu toe!) alleen wist te handhaven door het invoeren van het nota bene door onszelf zo verafschuwde totalitaire systeem. (Zd. Korea, Chili.)
Vervolgens valt te konstateren dat guerrilla-aktiviteiten suksesvol zijn. De Amerikanen hebben dat in Vietnam geleerd, de Russen zijn bezig hetzelfde in Afghanistan te leren. Waarom zou Breznjev anders opeens toeschietelijker zijn? Waarom duurde het zo lang voor het Westen onderhandelen wilde? Gebeurt het serieus genoeg?
Ook op basis van het recente verleden kunnen we terecht de vraag stellen: In hoeverre is de Navo getraind op guerrilla-aktiviteiten?

Als laatste noem ik het sukses van Israël op het strijdtoneel. In ieder geval is dat niet te danken aan een militair-materieel overwicht. Wellicht wel aan de volgende faktoren:
- Gezag van een hogere, niet op basis van strepen, maar op basis van deskundigheid en inzet. Geldt dit in dezelfde mate voor de Navo?
- Kracht van het materieel, niet in het materieel zelf, maar in de deskundigheid van velen om met verschillend materieel om te gaan. Specialiseert de Navo niet te veel?
- Een totaal-strategie die er niet op uit is de tegenstander te vernietigen, maar de eigen veiligheid te garanderen. Dienen nieuwe raketten onze veiligheid of om de tegenstander nog een keer extra te kunnen vernietigen?

Als derde stelling breng ik naar voren: **We bepleiten een Navo-eenheid die er in feite niet is.**
Ik licht dit toe vanuit twee invalshoeken: materieel en immaterieel.

Voor wat betreft het laatste is er de vermeende ontrouw, de vermeende verstoring van de eenheid, wanneer Nederland zou besluiten geen nieuwe raketten te willen plaatsen. En dat niet op grond van een schone-handen-politiek (versimpeling van elkaars standpunten!) maar op grond van de wens tot wapenbeheersing èn op grond van de wens tot veiligheid.
Vermeende ontrouw, immers, en ik gebruik weer een voorbeeld ter illustratie: wanneer ik om verschillende redenen niet mee wens te doen aan één der vele buitenschoolse aktiviteiten, maar me voor andere aktief inzet, dan verstoor ik de éénheid niet, dan ben ik geen ontrouw lid van het docentenkorps!
Wanneer we alle defensie-inspanningen vergelijken met het al dan niet plaatsen van raketten, dan valt het laatste bij het totaal in het niet.
Daarom is gepraat over ontrouw niet een gevolg van eenheid op basis van vrije keuze, maar krijgt die eenheid het karakter van dwang en verliest daarmee het recht op die betiteling!
Voor wat betreft het materiële heb ik al weer enige tijd geleden een onthullende reportage gezien, waaruit bleek dat de Navo-landen, elk voor zich, veel te graag aan defensie verdienen willen. Het gevolg:
De munitie van het éne land past niet in de wapens van het andere, de tanks van de één passen niet op de diepladers van de ander, de technici van de één kunnen het materieel van de ander niet repareren, enz.
Met andere woorden, wanneer we kleinschaliger zouden opereren, zou de gevechtskracht toenemen en dus de afschrikking.

Tenslotte

Soms lijkt het er op alsof ik de Russen eerst maar wilde laten komen om het ze vervolgens onmogelijk te maken en ze daarmee duidelijk te maken dat ze maar beter weg kunnen blijven. In zekere zin is dat zo. al besef ik zeer wel het fragmentarische karakter van het bovenstaande. Maar een onzinnige redenering? Ik meen van niet, althans ze is minstens even goed het onderzoeken waard als de redenering: Nieuwe wapens plaatsen om te onderhandelen over de afschaffing daarvan.
Ondanks alle kritiek die ook ik direkt bij dit verhaal kan schrijven denk ik toch dat op deze weg betere middelen gevonden kunnen worden om de hoofddoelstellingen „vrede" en „veiligheid" dichter bijeen en dichter bij verwezenlijking te brengen.

Wanneer we daarbij de moed zouden hebben ook de praktijk van de geweldloze weerbaarheid bij ons volk ingang te doen vinden, dan zou dit naast het hierboven omschrevene, ook de burgers kunnen betrekken in een totaalstrategie.
Het geloof dat God ons de verantwoordelijkheid gegeven heeft, voor elkaar en voor de wereld, en de hoop op zijn toekomst, moeten doemdenken veranderen in logisch en kreatief denken.

Aalt van de Glind is docent maatschappijleer/godsdienst te Woerden.

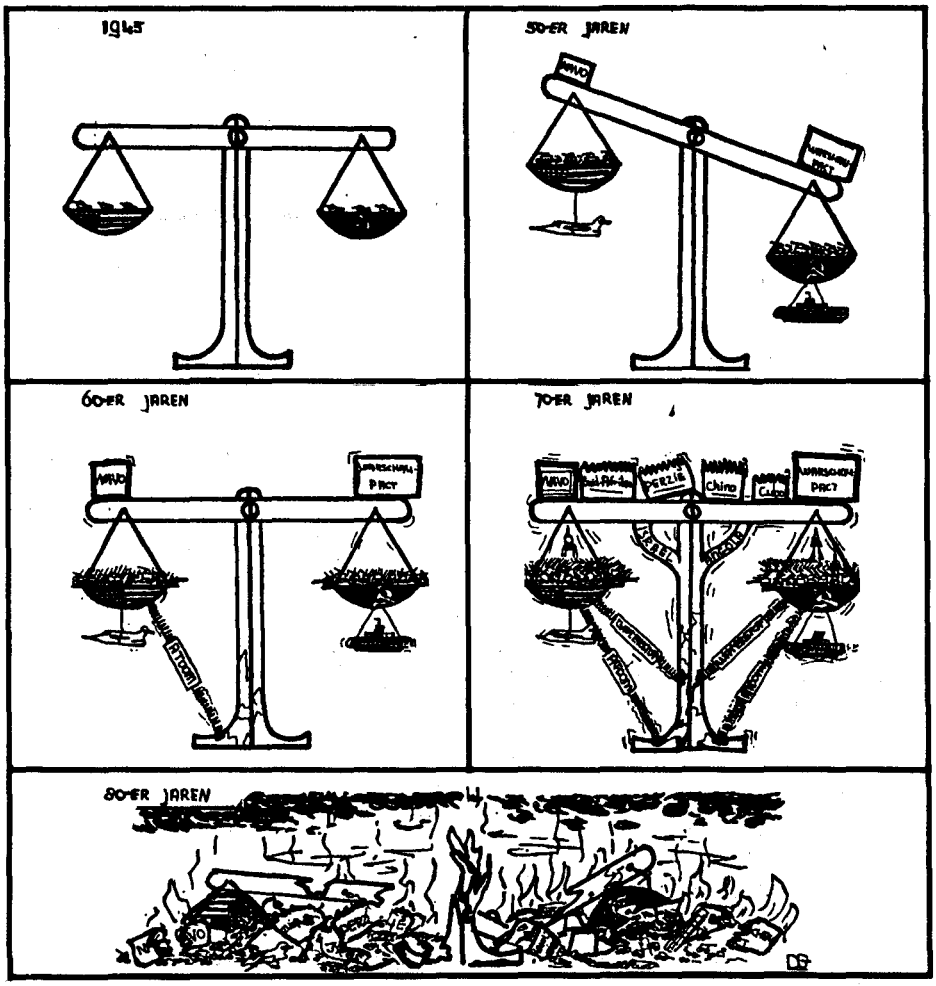

De militaire macht op aarde; *Uit: „Je mag" Aalt van de Glind (Kok Kampen).*

Aalmoezenier Schreurs over zijn vertrek als CDA-Kamerlid

Blijvend conflict met bisschop zou voor partij en kerk een slechte zaak zijn geweest

Zoals bekend is CDA-senator Schreurs wel herkozen op 1 juni maar aanvaardt hij zijn herverkiezing niet. De oorzaak is een brief van zijn bisschop gedateerd 7 mei waarin hij verzocht werd zich uit de Eerste Kamer terug te trekken. De concrete aanleiding tot deze bisschoppelijke brief was het stemgedrag van senator Schreurs in het abortusdebat op 28 april. Schreurs is aalmoezenier van sociale werken in de oostelijke mijnstreek waar hij zich blijvend wenst in te zetten voor de medemens. J. Dszingisz Gabor had voor CDActueel een gesprek met de aftredende senator.

U bent betrekkelijk kort lid geweest van de Eerste Kamer. Bent u voordien politiek actief geweest?

Ik ben na de Eerste Kamer verkiezingen van september 1980 lid van de Kamer geworden als rechtstreeks lid van het CDA. Voor die tijd heeft men mij gevraagd of ik kandidaat wilde zijn voor de Tweede Kamer. Dit zou echter hebben betekend dat ik mijn huidige functie had moeten opgeven. Dat was teveel gevraagd. Dit hoefde niet bij de Eerste Kamer, daarom heb ik ja gezegd. Voordien heb ik als rechtstreeks lid van het CDA geen bijzondere functie vervuld binnen de partij.

Heeft u vóór uw kandidaatstelling toestemming gevraagd bij de bisschop?

Ja zeker. Voor een priester is voor het vervullen van een dergelijke functie een kerkelijke toestemming nodig.

Heeft u die verkregen?

Ja. Voorafgaande aan de definitieve kandidaatstelling heb ik deze kwestie doorgesproken met mijn bisschop.

Hij stelde het op prijs de zaak eerst in de bisschoppelijke vergadering (de gezamenlijke vergadering van de Nederlandse bisschoppen) aan de orde te stellen alvorens definitief te antwoorden. Het bevestigend antwoord kwam heel spoedig.

Heeft men u bij deze toestemming voorwaarden gesteld?

Neen. Dat had ook niet gekund want een volksvertegenwoordiger behoort in Nederland zonder last of ruggespraak te kunnen functioneren. Men had de toestemming uiteraard kunnen weigeren. Ik had mijn eed in de Kamer nooit kunnen afleggen als mijn lidmaatschap aan bepaalde voorwaarden zou zijn gebonden. Denk in dit verband aan de scheiding tussen kerk en staat!

Heeft u voorafgaand aan de stemming van 28 april het abortusvraagstuk met de bisschop besproken?

Ja. In februari was ik voor een gesprek uitgenodigd. In dit gesprek is informatief van gedachten gewisseld. Over de ethische kant van de zaak bestaat en bestond geen verschil van mening. Abortus is fout. Maar als Kamerlid meewerken aan wetgeving op basis van een ethische overtuiging, is een eigen en aparte verantwoordelijkheid. Bij dit gesprek heb ik daarom gevraagd mijn onafhankelijkheid als Kamerlid te willen respecteren.

Wist u bij het uitbrengen van uw stem op 28 april dat dat het einde van uw lidmaatschap van de Eerste Kamer zou betekenen?

Helemaal niet. Als politiek oordeel onderschrijf ik de nu aangenomen wet die in belangrijke mate overeenstemt met mijn eigen ethische overtuiging. Immers in de wetgeving is – en blijft – de publieke verantwoordelijkheid voor het ongeboren leven verankerd. Een belangrijke reden voor mij om voor te stemmen.

Bovendien legt de wet vast dat abortus slechts toegestaan wordt als het onontkoombaar is. De arts krijgt geen toestemming maar de straf wordt uitgesloten.

Dit is een groot verschil. Van de huidige wetgeving gaat tevens een zedelijk appèl uit om de bestaande praktijk terug te dringen. Allemaal overwegingen waarom ik ook nu nog voor deze wetgeving zou stemmen.

Heeft de bisschop van Roermond in zijn brief van 7 mei sancties verbonden voor het geval u niet zou bedanken?

Neen. Het was een stringent geformuleerd verzoek waaruit bleek dat de toestemming niet opnieuw verleend zou worden. Strikt genomen had ik geen nieuwe toestemming nodig want die had ik al eerder zonder voorwaarden gekregen.

Waarom vertrekt u als Kamerlid? Waarom gaat u niet naar een ander bisdom?

Het zou zowel voor het CDA als voor de kerk een slechte zaak zijn indien een conflict zoals dit in leven wordt gehouden. Ook de relatie van het CDA met de kerk in Limburg zou voortdurend blootgesteld zijn aan onnodige spanningen.

Toen de zaak ging spelen waren er twee kanten. Op de eerste plaats werd de principiële vraag van de verhouding tussen kerk en staat aan de orde gesteld en op de tweede plaats mijn persoonlijke betrokkenheid. Kardinaal Willebrands heeft de principiële vraag met zijn stellingname snel uit de wereld geholpen. Ik was erg blij met zijn verklaring dat een volksvertegenwoordiger zonder last of ruggespraak behoort te opereren. Daarmee was het staatsrechtelijk probleem uit de wereld. Wat overbleef was de persoonlijke opvatting van de bisschop van Roermond over mijn functioneren als parlementariër.

Het elders werkzoeken beschouwde ik als een juridisch foefje om mijn lidmaatschap van de Kamer te kunnen continueren. Ik heb een grote emotionele betrokkenheid bij mijn werk in de oostelijke mijnstreek. Deze betrokkenheid met het wel en wee van de mensen was voor mij de reden om mee te doen in de politiek. Ik wil in deze streek als aalmoezenier werkzaam blijven.

Hoe heeft u de reacties op uw besluit ervaren?

Ik heb ook honderden brieven ontvangen, zowel voor de stemming als nu. De persoonlijk geschreven brieven die ik kreeg voor het abortusdebat in de Eerste Kamer heb ik beantwoord. Ik heb daarin trachten uiteen te zetten voor welke keuze wij als Kamerleden stonden bij de behandeling van de wet: moeten we deze wet verwerpen omdat ze niet geheel beantwoordt aan onze ethische overtuiging maar met de kans dat een geheel verwerpelijke wet er voor in de plaats komt? Of moeten we deze wet aannemen die zo goed mogelijk overeenstemt met onze ethische overtuiging?

Het deed mij deugd dat vele mensen mij terugschreven met de boodschap dat zij na mijn antwoord veel meer begrip voor onze opstelling hadden gekregen dan voorheen.

Blijft u actief in de politiek?

Ja zeker. Indien het CDA in Limburg mij bij het gewone partijwerk nodig heeft ben ik beschikbaar.

Vrouwen met eigen verlanglijstje bij informateurs

De gezamenlijke vrouwen- en emancipatie-organisaties van CDA, PvdA, VVD, D'66 en PPR hebben aan de formateurs een stuk aangeboden over **Emancipatie en Arbeid.** Maandag j.l. werd dit door de informateurs tijdens een gesprek in ontvangst genomen. Voor het CDA Vrouwenberaad was voorzitter Riet ten Hagen-Pott aanwezig.
De genoemde organisaties hebben overeenstemming bereikt over de hieronder volgende wensen en eisen, en dringen er op aan, de hoofdlijnen hiervan op te nemen in het regeeraccoord. Samengevat bestaat dit pakket uit de volgende punten:

1. doorbreking van gescheidenheid van beroepen en functies

Bij de verdeling van taken en werkzaamheden neemt de doorbreking van de huidige gescheidenheid van beroepen en functies een zeer belangrijke plaats in.
De tot nu toe genomen maatregelen om de toegang van vrouwen tot de zg. mannenberoepen en -functies te vergroten, hebben nog onvoldoende effect gesorteerd.
Daarom dienen in het bijzonder de ministers van Onderwijs & Wetenschappen en van Sociale Zaken, samen met de minister van Emancipatie Zaken, op korte termijn een **plan** van samenhangende maatregelen op te stellen, inclusief uitvoeringswijze, -termijnen en financiering, opdat deze gescheidenheid in zowel onderwijs als arbeid effectief wordt bestreden.
Daartoe worden vele suggesties gedaan.

2. algemene arbeidstijdverkorting

Invoering van algemene arbeidstijdverkorting zal nodig zijn om de hierboven genoemde eerlijke (her)verdeling en deelname van vrouwen en mannen aan betaalde en onbetaalde arbeid te realiseren. Alle mogelijke vormen van arbeidstijdverkorting dienen te worden getoetst aan de consequenties voor: a. werkgelegenheid; b. verdeling van arbeid binnens- en buitenshuis; c. organisatie in de bedrijven; d. rechtvaardige verdeling van inkomens en gelijke rechten op sociale zekerheid; e. mogelijkheden van werknemers om buiten de betaalde arbeid deel te nemen aan maatschappelijke activiteiten.

3. deeltijdarbeid

Uitbreiding en bevordering van deeltijdarbeid is slechts aanvaardbaar, indien dit voor zowel vrouwen als mannen geldt, toepassing vindt in alle sectoren en niveaus, en indien rechtspositie, arbeidsvoorwaarden en promotiekansen worden gelijkgeschakeld met die van volletijdarbeid. Voorkomen moet worden, dat naast de arbeidsmarkt voor volletijdsarbeid een arbeidsmarkt ontstaat voor deeltijdbanen die „tweederangsarbeid" wordt en voornamelijk voor vrouwen zal zijn gereserveerd.

4. werkloosheidsbestrijding

De werkloosheid is niet alleen onder mannen en jongens, maar zeker en vooral ook onder vrouwen en meisjes onaanvaardbaar hoog. Het werkloosheidspercentage van vrouwen bedraagt inmiddels 11,1%.

Teneinde de gelden die voor werkloosheidsbestrijding beschikbaar worden gesteld zo effectief mogelijk aan te wenden, dient aanzienlijk meer dan nu, bijvoorbeeld de helft voor vrouwen en meisjes te worden bestemd; zij immers zijn in elke kategorie het meest kwetsbaar op de arbeidsmarkt.

5. oudere ongehuwde

Aan oudere ongehuwden met een langdurig arbeidsverleden en een laag inkomen dient de komende regering een financiële tegemoetkoming te geven, zodat een extra verkorting van het aantal arbeidsuren voor deze groep mogelijk wordt zonder financiële risiko's.

Herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid, óók over de seksen

6. inkomen en sociale zekerheid

Gekoppeld aan het zelfstandig recht op arbeid, dienen vrouwen en mannen ieder een eigen recht op inkomen te hebben, evenals een eigen recht op daarmee samenhangende sociale zekerheid. Waar het de minima betreft dient onderscheid naar leefomstandigheden en/of sekse te worden afgewezen.
Inkomen en uitkering dienen niet afhankelijk te zijn van bijvoorbeeld de hoogte van inkomen en uitkering van eventuele partners en/of andere huisgenoten.
Zolang niet van alle vrouwen kan worden verwacht dat zij zich een zelfstandig inkomen uit arbeid verwerven, mag rekening gehouden worden met het draagkrachtbeginsel, zij het echter alleen in de fiscale sfeer.

7. meewerkende echtgenote

De in het eigen bedrijf meewerkende gezinsleden bestaan voor het overgrote deel uit vrouwen. Daar over de mate van hun betrokkenheid en het inkomen dat uit hun arbeid voortvloeit, weinig bekend is, zal op korte termijn onderzoek moeten worden gedaan. Tevens dient onderzocht te worden, op welke wijze hun rechten op sociale zekerheid kunnen worden geregeld. In elk geval dient de belastingheffing, die aan deze meewerkende vrouwen o.m. een zeer laag forfaitair aandeel in de bedrijfswinst toerekent, op korte termijn te worden verbeterd.

8. wetgeving

Aangedrongen wordt op spoed inzake de voorgenomen wet tegen de seksediskriminatie en inzake de aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan de 3e E.G.-richtlijn m.b.t. sociale zekerheid.

9. de komende regering dient op korte termijn:

– de periode van het bevallingsverlof te verlengen; onbetaald ouderschapsverlof in te voeren; (betaald) verzorgingsverlof in te voeren voor vrouwen èn mannen tot een zeker maximum aantal dagen, ingeval van ziekte van huisgenoten; de verschillende vormen van kinderopvang zo spoedig mogelijk en met kracht uit te breiden, tussen- en buitenschoolse opvang en continuroosters en gelijkschakeling van school- en vakantietijden te bevorderen.

10. in het beleid ten aanzien van vrijwilligerswerk dient de komende regering:

- (wettelijke) kaders te scheppen opdat taken en verantwoordelijkheden van de vrijwilliger duidelijk worden omschreven, medezeggenschap in de organisatie wordt gegarandeerd, en vrijwilligers behoorlijk zijn verzekerd
- te voorkomen dat vrijwilligerswerk de plaats inneemt van betaalde arbeid
- in het eigen personeelsbeleid de in vrijwilligerswerk opgedane ervaring mee te laten wegen als selectiecriterium bij aanstelling en promotie, en als medebepalend bij de vaststelling van de salarishoogte; en dit bij de particuliere ondernemingen te stimuleren.

11. een eerlijke verdeling over de seksen van huishoudelijk-verzorgende en opvoedende werkzaamheden dient de komende regering te bevorderen door o.m.:

- de openingstijden van winkels en dienstverlenende instanties uit te breiden
- in te voeren, vanaf het basisonderwijs, een vak huishoudkunde, praktische technische kennis en gezondheidsopvoeding

12. minister van Emancipatie Zaken

Omdat het emancipatiebeleid van essentieel belang is voor de toekomst van onze samenleving, en vrijwel alle facetten van beleid betreft, zal een minister van Emancipatie Zaken noodzakelijk zijn.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Burgermanstaal

Het CDA is een burgermanspartij, met burgermansgedrag, een burgermanstaal een burgermans voorzichtigheid, en dat is meteen de ware inhoud van het Appèl. Het CDA valt alleen uit de Nederlandse politiek te verwijderen door een derde deel van het volk over de grens te duwen. In deze partij is de burgerij van het midden eindelijk, met een minimum aan godsdienstige franje, duidelijk gepolitiseerd.
(Henk Hofland in *Haagse Post*).

Had beter gekund

Indien de Evangelische Volkspartij – die de steun van de hoogleraar Goudzwaard genoot – en de Reformatorische Politieke Federatie niet waren opgetreden had het Christen Democratisch Appèl nog beter resultaat behaald. Het is, hoezeer ook te betreuren, zoals steeds het oude liedje: men wil krachtig getuigen en brengt de grote zaak om zeep. (Prof. I.A. Diepenhorst in Centraal Weekblad).

Christelijke politiek

Christelijke politiek mag niet met het evangelie vereenzelvigd worden, maar dan niet omdat 't politiek is, maar omdat zo'n vereenzelviging in deze wereld nergens op haar plaats is. Ook niet bij christelijk onderwijs. Of bij christelijke theologie...
Christelijke politiek is om te beginnen goede politiek. Maar zo moet christelijk onderwijs allereerst echt onderwijs zijn. (Dr. Okke Jager in *Hervormd Nederland*).

Heb ik nooit gezegd

Ik ben niet iemand die zegt: je moet niet met het CDA samenwerken. Daar heb ik nooit ... Ik lees een citaat voor waarin Reckman, namens Sjaloom, steun toezegt aan links „mits het uit zou zijn met alle gezeur over samenwerking met confessionele partijen". Reckman: „De laatste tijd moet ik zeggen, in de achterban van het CDA, aan de sociale basis, daar beweegt betrekkelijk veel. Sociaal-politiek gesproken is het niet verstandig om die te frustreren. (Piet Reckman in gesprek met *Vrij Nederland*).

Kiezer bedoelde niks

Voor de een was de verkiezingsuitslag een ruk naar rechts (Den Uyl), voor de ander een adhesiebetuiging aan klein links, voor de een een goedkeuring van het gevoerde regeringsbeleid, voor de ander juist een afkeuring daarvan. Het kiezersvolk is een onvoorspelbaar en moeilijk te sturen monster. Wie serieus meent dat met een bepaald stemgedrag iets wordt bedoeld, houdt zichzelf voor de gek. (Henk Hage in De Volkskrant).

Niet beide mogelijk

Komt er, op het punt van modernisering van kernwapens, bij de kabinetsformatie een oplossing die binnenlands-politiek haalbaar is, of komt er een die internationaal-politiek (enige) kans heeft? Want dat alle twee mogelijk zou zijn, mag uitgesloten heten, zoveel zal bijv. oppositieleider Den Uyl uit gesprekken met zijn geestverwanten, kanselier Schmidt en president Mitterrand wel hebben begrepen. (*NRC/ Handelsblad).*

Geen definitief „neen"

Nee kunnen we altijd nog zeggen, maar het is beter alvorens met definitieve uitspraken te komen eerst te onderzoeken wat wij concreet zouden kunnen doen om de risico's van de kernbewapening nu eens daadwerkelijk belangrijk te verminderen. Nu kan het nog; zo'n mogelijkheid krijgen we misschien nooit weer. (Mr. B.J. *van Eenennaam*, bestuurslid wetenschappelijk bureau D'66).

Grote coalitie bedreigd

De kwestie van het premierschap is – zeker na Van Agts bolle weerpraatjes – nu een zeer grote bedreiging van de Grote Coalitie geworden en steeds meer Binnenhovelingen houden rekening met een mislukking. De kans dat de PvdA Van Agt accepteert is uitermate klein en ook in D'66 is de weerstand enorm. Het meest logische compromis lijkt een CDA-premierschap zonder Van Agt. (Jan Joost Lindner in De Volkskrant).

Niet dezelfde man

Er zijn goede argumenten voor, aldus Terlouw, dat het CDA de minister-president levert – maar niet dezelfde man. „Het CDA bevindt zich in de eigenaardige positie dat het naar centrum-rechts en centrum-links kan uitvallen en daar hoort de keus van hun man bij. Nee, het mag niet dezelfde man worden, dat is voor de PvdA niet te accepteren, maar voor ons ook niet. (Jan Terlouw tegenover *Elseviers Weekblad*).

DE FORMATIE VIII

„Als je zó in 1977 was geweest was ik nu al vier jaar Minister- President."

(Opland in de Volkskrant)

De beste papieren, maar...

Het CDA heeft ongetwijfeld de beste papieren voor deze post, maar de energie en de emotie waarmee deze kwestie naar voren wordt gebracht kan alleen maar verklaard worden als een reactie op de wijze waarop de PvdA in 1977 onder de leus: „Kies de minister-president, kies Den Uyl" het premierschap naar zich toe heeft gehaald. Het blijft echter een te zwaar ingezette kaart, die door ons politieke systeem op geen enkele wijze wordt gerechtvaardigd. Wij kennen geen presidentsverkiezingen (Willem Breedveld in *Trouw*).

Lange formatie

De wraak voor 1973 en 1977, de noodzaak van een plan à la Wagner, de vaste hoop D'66 los te weken („Tegen Prinsjesdag wordt het toch tijd dat Jan Terlouw het land gaat redden") het oprechte wantrouwen jegens de PvdA, het saboteren van de mogelijkheid om via een kabinet met socialististen alvast een opvolger van Den Uyl via een ministerspost de politiek binnen te loodsen (Kok of Van der Louw dus): het zijn allemaal zeer aantrekkelijke uitgangspunten voor een lange formatie. (Vrij Nederland)

Als er een breuk komt

Informateur De Koning mag dan de kans van slagen van de huidige onderhandelingen „beduidend hoger dan 50%" schatten, zijn optimisme wordt lang niet door iedereen gedeeld. Mocht er een breuk tussen CDA en PvdA komen, dan kan D'66 zijn ware gezicht laten zien. Of het een partij is die op eigen benen kan staan, of echt het handje van de PvdA nodig heeft. (*Elseviers Magazine*).

Een boze gedachte

De boze gedachte dringt zich op dat Van Agt opzettelijk zo zwaar tilt aan het leiderschap van een volgend kabinet om zijn makkers van PvdA en D'66 al zo snel mogelijk zo hard mogelijk voor het hoofd te stoten. Als de formatie op dit punt zou barsten zou naar een andere constructie kunnen worden gezocht en kunnen die vervelende gesprekken over zaken als kernbewapening en kerncentrales mooi achterwege blijven... Van Agt droomt van een coalitie tussen CDA, VVD en D'66 maar dat is de bedriegelijkste droom van de hedendaagse politiek (*Algemeen Dagblad*).

Geen overschatting svp

Wat ik vurig hoop is dat de „overschatting" van de eigen positie, (als in 1977 bij de PvdA) nu niet ontstaat binnen het CDA. Dat zou jammer zijn. CDA en PvdA moeten elkaar namelijk in deze formatie serieus nemen. Anders moeten ze geen zaken met elkaar doen. Gelukkig zijn de informateurs Lubbers en De Koning goed begonnen. (Mr. Th.J.A.M. van Lier, staatsraad en adviseur van Den Uyl).

Emancipatie, individualisering en het gezinsdraagkrachtbeginsel

Er is al heel wat afgepraat en geschreven over de nota „Op weg naar gelijke fiscale behandeling van de werkende gehuwde vrouw en haar man en van deelgenoten van samenleven en samenwonen".
In de wandeling wordt de nota de „Nota Nooteboom" genoemd, maar de CDA-staatssecretaris van financiën, die deze nota aan de Tweede Kamer presenteerde.
De staatssecretaris voor Emancipatie, Jeltien Kraayeveld-Wouters en de huidige staatssecretaris voor financiën, Van Amelsvoort, verdedigden de nota met overtuiging, maar helaas de woordvoerders van de politieke partijen waren niet bereid de nota enthousiast tegemoet te treden.
Het gezinsdraagkrachtbeginsel kwam in velerlei vormen om de hoek kijken en natuurlijk kan niemand ontkennen dat in een huishouding veel basiskosten gelijk zijn, of het nu een gezin met meerdere verdienende volwassenen of een alleenstaande of een alleenverdiener betreft.
Ook in het kader van de emancipatie kun je de vraag stellen of het anti-emancipatoir is om rekening te houden met het besparend effect van een gezamenlijke huishouding en dientengevolge het gezinsdraagkrachtbeginsel in stand te houden en ook waarom zou het anti-emancipatoir zijn om er van uit te gaan dat de draagkracht, die een inkomen vertegenwoordigt, mede afhankelijk is van de vraag of en zo ja welk inkomen de partner heeft.
Deze vragen kunnen niet beantwoord worden dan in relatie met een reactie van de staatssecretaris van financiën Van Amelsvoort tijdens de Uitgebreide Commissie Vergadering van 16 maart jl.
„Ik onderstreep nog eens, dat wij een principiële discussie voeren, vandaag. Daarbij wens ik als uitgangspunt te hanteren dat de fiscus de maatschappelijke ontwikkelingen dient te volgen" en: **„Systemen waarin het tarief, dat op het inkomen van de gehuwde vrouw wordt toegepast, mede afhangt van de hoogte van het inkomen van de man, kan ik moeilijk zien als verzelfstandiging. Ik acht het nog minder een vorm van zelfstandige behandeling". Tot zover de staatssecretaris. Dit laatste was tevens het antwoord op de tweede vraagstelling.**

Eerst zelfstandig

Vóór de tweede emancipatiegolf in de zestiger jaren werd het „gewoon" gevonden het arbeidsinkomen van de gehuwde vrouw te beschouwen als „aanvulling" op het door de man („kostwinner") verdiende gezinsinkomen. In 1973 bleek het echter maatschappelijk noodzakelijk geworden (en wetstechnisch heel goed uitvoerbaar)

door Hanske Evenhuis-van Essen
Lid Tweede Kamer CDA

de gehuwde werkende vrouw zelfstandig te belasten voor het door haar zelf verdiende inkomen uit arbeid (staatssecretaris Scholten CHU). Daar zelfstandige belasting van de gehuwde vrouw ook inhield een lagere fiscale opbrengst dan voorheen toen nog beide inkomens van man en vrouw werden opgeteld (progressie in de tarieven) werd deze lagere opbrengst toen gecorrigeerd door een beduidend hogere belastingvrije voet voor de mannelijke inkomensverdiener dan die voor de werkende gehuwde vrouw. Het verschil tussen beide voeten bedraagt nog steeds ruwweg 8 mille.
Reeds 8 jaar reageerden velen – en met name de vrouwenorganisaties en individuele vrouwen – negatief op dit hoge verschil in belastingvrije voeten. Toch werd toen niet te veel pressie uitgeoefend op de regering, omdat nu eenmaal **eerst** de stap naar zelfstandige fiscale belasting op inkomen uit arbeid voor de vrouw **moest** worden gezet: later zou hopelijk een verdergaande verzelfstandiging komen, die meer recht zou doen aan de gelijkwaardigheid van de (gehuwde) vrouw ook in het belastingrecht (inkomstenbelasting).

Dan gelijk

De EG-richtlijnen, gelijke beloning voor gelijke arbeid; gelijke behandeling van de vrouw ongeacht haar burgerlijke staat en in 1984 de individualisering van de sociale wetgeving, gaan duidelijk in de richting van een rechtvaardiger behandeling van de vrouw.
Maar ook het feit,dat het niet meer vanzelfsprekend is alimentatie na echtscheiding te ontvangen en er politieke partijen zijn, die begrenzing van de alimentatie voorstaan, tendeert naar „de vrouw kan best voor zichzelf zorgen", blijkbaar ongeacht haar opleiding of gebrek daaraan en haar arbeidsleven.
Maatschappelijke veranderingen, die 25 jaar geleden, toen de vrouw nauwelijks handelingsbekwaam was, ondenkbaar waren.
Ook bij de jeugd voltrekt zich een veranderingsproces. Was het vroeger „norm" dat jeugdigen tot het eind van hun opleiding thuis woonden op een kleine geprivilegeerde groep na, pas met 23 jaar stemrecht hadden en inkomen uit arbeid voor het grootste deel bijdroegen aan het gezinsinkomen, nu is het norm dat jongeren van 18 jaar zelfstandig willen wonen, stemrecht hebben en van hun inkomen uit arbeid slechts een bescheiden bijdrage leveren aan de voor hen gemaakte kosten thuis.
Kortom, de samenleving verandert en regelmatig dient de overheid deze veranderingen te toetsen en zo mogelijk te volgen.
Doet dan de Nota „Op Weg" wezenlijk geen recht aan de in CDA-kring levende opvattingen over gezinsdraagkracht? Ja en nee. Gaat men er van uit dat het weliswaar een vrije keuze is dat man én vrouw of man óf vrouw in een tweeeenheid deelnemen aan het arbeidsproces, maar dat in geen geval een tweetal werkenden fiscaal gunstiger mag worden behandeld dan een gezin waarvan slechts één de kost verdient, dan geeft de Nota een licht voordeel aan de twee-verdieners. Bij een echtpaar, die beiden betaalde arbeid verrichten, zou ieder voor zich recht krijgen op een belastingvrije voet van 6 mille. De alleenverdiener een belastingvrije voet van 10 mille. De verschillen in totale belastingheffing van beide echtparen rechtvaardigt de Nota door te wijzen op de kosten, die het werkend echtpaar moet maken in de huishoudelijke sfeer, terwijl de alleenverdiener belastingvrij kan rekenen op een arbeidsloos inkomen van zijn partner in de vorm van gratis geleverde arbeid.

De vrouwen zelf

U kunt zich voorstellen, dat de reactie van het CDA-Vrouwenberaad [1]), waarin als haar mening gesteld wordt dat
„a) individualisering of verzelfstandiging op fiscaal en sociaal terrein geen op zichzelf staand doel is maar een methode om te komen tot een gezamenlijke en individuele verantwoordelijkheid in gezin/huishouden en maatschappij;
b) in een gezin/huishouden de keuzemogelijkheid moet blijven bestaan of er één of meer personen betaald werk verrichten en waarin het CDA-Vrouwenberaad voorstelt:
c) de belastingvrije voet van man, vrouw en alleenstaande gelijk te trekken. De belastingvrije

(Vervolg op pagina 17)

Een vreemde eend in de bijt

door A. van Dam

Het CDA is vrij ruim behuisd in een gebouw met vele vertrekken, trappen en gangen. Als gevolg daarvan is er een vrij omvangrijke muuroppervlakte waarvan een deel benut is om afbeeldingen uit de historie van de partijen, die thans zijn samengevloeid in het CDA, ten toon te stellen. Dat betreft in hoofdzaak portretten en tekeningen van hen die in het verleden een grote rol gespeeld hebben in de politieke en parlementaire geschiedenis.
Al bij al gaat het om zoveel figuren van vroeger dat ze te verdelen zijn in verschillende categorieën. Bijv. in heel groten (die veelvuldig voorkomen) die iedereen nog herkent en wat minder groten, die in hun tijd een vooraanstaande rol gespeeld hebben, doch nu niet meer zo algemeen herkend worden. Of in bijzonder goed geslaagde afbeeldingen van de hand van een kunstenaar en wat minder goed uitgevallen portretten.
De overgrote meerderheid heeft één ding gemeen. Het geheel van onvergetelijke en bijna alweer vergeten figuren, van kunst en wat kunst had kunnen zijn bestaat uit afbeeldingen van al vrij- tot hoogbejaarde heren.
Dat is gewoon logisch, politiek was vroeger nu eenmaal een „mannenzaak" en dan nog in de regel van „wijze" dus reeds bejaarde mannen. Jongeren van laten we zeggen zo onder de vijftig kwamen er nauwelijks en vrouwen in het geheel niet aan te pas.
Vrij recent is in dit patroon een opvallende verandering ontstaan omdat op een ereplaats, een schoorsteen in één der vergaderzalen, een schilderij opgehangen is dat nogal de aandacht trekt omdat het uit de toon valt bij de talrijke oude heren, die in de omgeving ervan of elders, neerzien op het wel en wee van het CDA.
Het is nl. een portret van een nog jonge vrouw in toga, kennelijk een rechtsgeleerde, die zowel door leeftijd als geslacht zo weinig in het geheel past, dat er gesproken kan worden van „een vreemde eend in de bijt". Daardoor wordt bij herhaling de vraag gesteld wie dat wel kan zijn?

Eén van de zes

Om die vraag te beantwoorden dienen we terug te gaan naar het verleden. Dat is in dit geval de tijd toen er nog strijd gevoerd moest worden voor algemeen kiesrecht voor mannen (omdat alléén de meer welgestelden dat recht hadden) èn voor vrouwenkiesrecht (omdat deze daarvan helemaal uitgesloten waren). Wat dit laatste betreft leeft er nog een herinnering aan o.m. dr. Aletta H. Jacobs die reeds in februari 1894 betrokken was bij de oprichting van een vereniging voor vrouwenkiesrecht. Tengevolge van de langdurige strijd van deze vereniging en andere groepen waaronder de in februari 1907 gestichtte „Nederlandsche bond voor vrouwenkiesrecht" is het er tenslotte van gekomen dat bij de eerste verkiezingen voor de Tweede Kamer met algemeen mannenkiesrecht in 1918 óók vrouwen tot Kamerlid gekozen konden worden (hoewel deze zelf nog geen stemrecht hadden). Direct kwam er toen reeds een vrouw in de Kamer en wel een vertegenwoordigster van de toenmalige SDAP (thans zo ongeveer de PvdA) Suzanne Groeneweg.
Bij de daarop volgende Kamerverkiezingen in 1922 hadden de vrouwen naast dit passieve stemrecht ook actief stemrecht verworven zodat ze toen voor het eerst zelf mee konden stemmen.
Het merendeel van de toenmalige partijen plaatsten toen één of meerdere vrouwen op min of meer verkiesbare plaatsen en het eindresultaat was dat mevr. Groeneweg herkozen werd en tevens nog vijf andere dames gekozen werden. Het ging o.m. om nog één Socialistische alsmede van de toenmalige Vrijheidsbond (nu VVD) en de Vrijzinnige-Democratische Bond (welke wel eens vergeleken is met wat nu D'66) elke één vertegenwoordigster. Deze partijen behoorden tot de toenmalige linkerzijde van de Kamer waarbij de zaak van het vrouwenkiesrecht op minder weerstand gestuit was dan bij de voormalige rechterzijde (in grote lijnen het huidige CDA).

Hierbij geldt dan dat de strijd voor het vrouwenkiesrecht gestreden was door getalsmatig niet zulke grote groepen, die allerminst op massale steun van de massa van de Nederlandse vrouwen hadden kunnen rekenen. De voorvechtsters ervan werden aanvankelijk beschouwd als min of meer zonderlinge schepsels, die bepaald niet bijzonder gewaardeerd werden.
Hun streven werd wel gesteund door sommige mannen, zo ontstond in september 1908 een „Mannenbond voor Vrouwenkiesrecht", doch bleef maar een bondje. Ter Rechterzijde was er naast het algemene onbegrip nog sprake van een aantal motieven waarop het geheel aanvankelijk veroordeeld of afgewezen werd.
Desondanks kwamen er in 1922 toch twee vertegenwoordigsters van de Rechterzijde in de Kamer en wel één van de toenmalige RKSP (later KVP) en één van de CHU. Deze laatste was mr. C. F. Katz (toen en later algemeen bekend als Frida Katz).
Deze completeerde dus tezamen met de RKSPster, mevr. S. C. C. Bronsveld-Vitringa, het eerste halve dozijn vrouwelijke Tweede Kamerleden.
Dit moeten alle zes bijzondere vrouwen geweest zijn, alleen al omdat ze ondanks zeeën van weerstand en bergen van bezwaren de moed gehad hebben zich hiervoor beschikbaar te stellen en daarnaast de capaciteiten om ook nog gekozen te worden.

Op grond daarvan zou het ophangen van een schilderij van elk van deze vrouwen al terecht zijn.

Eén van de drie

Doch Frida Katz, de jonge vrouw van het schilderij, is niet zonder meer één van de zes geweest. Dat het om een heel bijzondere vrouw ging blijkt bijv. uit hetgeen kort na haar intrede in de Tweede Kamer gepubliceerd werd in „Parlement en Kiezer" (uitgave 1922/'23) en wel:
Katz. Mr. C. F., lid sedert 26 Juli 1922, c.h. Weteringschans 233, Amsterdam. Geb. 29 Juli 1885. – Bezocht de lagere school en het gymnasium te Amsterdam, studeerde aan de universiteit aldaar in de rechten en promoveerde in 1916. Studeerde daarna te Zürich. – Wijdde zich aan sociaal werk, nam actief deel aan de vrouwenbeweging, o.a. in den Bond voor vrouwenkiesrecht en den Vrouwenraad. – Is advocaat en procureur bij de arrondissements-rechtbank te Amsterdam, waarnemend griffier bij het Gerechtshof aldaar, lid van den gemeenteraad van Amsterdam, lid van den Hoogen Raad van Arbeid. [1])

[1]) *in een latere publicatie nog met de toevoeging actieve deelname aan de vredesbeweging.*

Ze had dus ook buiten het politieke terrein toen reeds zeer veel bereikt, temeer daar een dergelijke staat van dienst in 1922 nog heel wat zeldzamer was dan nu.
Ze springt er o.m. uit door de vermelding van actieve deelname aan de strijd voor het vrouwenkiesrecht. Dat geldt ook voor Suzanne Groeneweg en de toentertijd eveneens zeer bekende mevr. B. Bakker-Nort van de Vrijz.-Democr. Bond.

Frida Katz

De staat van dienst van de overige drie dames noemt resp. werkzaam in sociale en charitatieve verenigingen (gemeenteraadslid), zenuwarts en directrice van een meisjesschool, doch geen vooraanstaande rol in de feitelijke kamp die aan hun verkiezing voorafging. In deze was ze er dus één van de drie.
Daarnaast is het na de enorme sprong vooruit van één naar zes in 1922 niet zo voorspoedig verlopen met het aantal vrouwen in de Tweede Kamer. Bij de verkiezingen van 1925 werd mevr. Bronsveld vervangen (door mevr. J. M. J. A. Meijer) en bleef het aantal overigens gelijk. In 1929 kwam er nog even een zevende vrouw bij (de VDB had er toen twee) en daarna ging het snel bergafwaarts zodat bij de verkiezingen van 1937 nog slechts drie vrouwen herkozen werden: mevr. A. E. J. de Vries-Bruins (SDAP) tezamen met mevr. Bakker-Nort en Frida Katz (inmiddels gehuwd en sindsdien baronesse Mackay-Katz). Dit drietal behoorde tot het oorspronkelijke zestal[1]) waarnaast er dus in de gehele periode vanaf 1922 tot de laatste verkiezingen voor de grote Wereldoorlog slechts een tweetal „nieuwe" vrouwen voor korte tijd Kamerlid geweest waren, doch tezamen met de helft van het oorspronkelijke zestal al weer verdwenen waren.
Van alle partijen die vrouwen in de Kamer gebracht hadden, was dus het aantal toen reeds gehalveerd òf was men weer helemaal teruggeschakeld op mannen. Alleen de CHU had en hield Frida Katz.
Dat deze teruggang mogelijk bleek zonder tumult in de vrouwenwereld (van uitgebreid protest over de terugval van het aantal vrouwelijke Kamerleden blijkt niets) zegt wel iets over de stand van zaken met de emencipatie toentertijd. Of het aan de mannen gelegen heeft die gezegd kunnen hebben „nu is 't wel leuk geweest maar 't moet niet gekker worden" of aan de vrouwen die gefaald kunnen hebben bij het naar voren brengen van geschikte figuren blijft een open vraag.
In ieder geval was Frida Katz één van de drie vrouwen die lange tijd bleven (tot 1940 en officieel zelfs tot 1945). Die drie moeten dus zo ongeveer wel uitgegroeid zijn tot nationale figuren.

Eén van de twee

Wat de voorgeschiedenis van het huidige CDA betreft blijkt dat daarvan voor de oorlog nimmer meer dan twee vrouwen tegelijk deel uitgemaakt hebben van de Tweede Kamerfracties.
Frida Katz was er steeds één van de twee en tenslotte bleef ze alleen over en dat maakt haar bijna al:

Helemaal uniek

Doch dat was ze reeds vanaf de aanvang, de verkiezingsstrijd van 1922 en de aanloop naar die tijd.
Er is reeds iets gezegd over de tegenstelling die haar portret veroorzaakt omdat het niet alléén gaat om één vrouw tussen véle mannen, doch om een nog betrekkelijk „jonge" vrouw en tamelijk „bejaarde" mannen.
In 1922 was het nog zeer ongebruikelijk om Kamerleden van beneden de veertig jaar te kiezen. De paar die jonger waren vormden een hoge uitzondering. Van alle honderd leden van de Tweede Kamer was Frida Katz in 1922 de jongste op één na. En die allerjongste was nog niet „jong" maar „oud", het betrof nl. de later zeer vermaard geworden mr. P. J. Oud (geb. 5 december 1886). Wat de dames betreft die met en na haar gekozen werden blijkt dat deze alleen tussen de ruim vijf en bijna negentien jaar ouder waren.
Bij die andere dames waren er die lang vóór 1922 reeds een zekere mate van bekendheid hadden en in eigen omgeving reeds over een bepaalde aanhang beschikten zoals Suzanne Groeneweg en mevr. J. Westerman van de Vrijheidsbond, die in hun „eigen" steden (woonplaats) resp. 1.764 en 2.107 voorkeurstemmen verwierven.
Daar de meeste dames slechts in enkele Kamerkieskringen candidaat gesteld waren is alleen een zuivere vergelijking mogelijk tussen de toen ook reeds overbekende mevr. Bakker-Nort (VDB) en Frida Katz die in alle 18 Kamerkringen (dus in het gehele land) op de lijsten voorkwamen. Mevr. Bakker verzamelde 8.684 voorkeurstemmen, wat neerkomt op zo ongeveer 6% van alle stemmen die op haar partij uitgebracht werden. Frida Katz slechts 1.953 stemmen, waarvan 505 in haar directe omgeving (Amsterdam), 210 in Den Haag en de rest verdeeld over alle provincies tot 19 in Limburg toe. Dat komt overeen met slechts ruim 0.6% van de stemmen die toen op de CHU uitgebracht zijn. Dus de steun die ze kreeg van voornamelijk de vrouwen uit haar eigen kring was ongeveer ééntiende vergeleken met de achterban van mevr. Bakker.
Gewoon omdat ze toen nog maar vrij kort op de voorgrond stond, daarnaast naar veler mening veel te jong was voor een plaatsje in de Tweede Kamer, voortkwam uit de strijdgroepen voor het vrouwenkiesrecht – bij Rechts nog minder populair dan bij Links – en dan nog candidate was voor de CHU die net afscheid had moeten nemen van de zeer bejaarde heer De Savornin Lohman en op z'n zachtst uitgedrukt toch geen grote behoefte had aan een radicale vernieuwing en verjonging van de fractie.
Van alle vrouwelijke candidaten op een kansbiedende plaats moet ze het in feite wel het moeilijkste gehad hebben. Het moet voor haar een vrijwel onmogelijke opgave geweest zijn er in de verkiezingstijd op uit te trekken. Desondanks treft men berichten aan over succesvol optreden, o.a. te Rotterdam waar vele vrouwen lid werden van de kiesverenigingen.
Het betreffende schilderij is niet gedateerd en ook de schilder is niet bekend. Het kan haar best weergeven zoals ze er omstreeks 1922 uitgezien moet hebben. Dat was dus nog betrekkelijk jong (zeker voor die tijd), erg gedecideerd en bekwaam en vooral moedig.
Ze heeft alleen door dat laatste haar plaatsje tussen al de bejaarde heren meer dan verdiend. Met dat al zijn we niet toegekomen aan slechts een enkel woord over haar verdere verdiensten in en buiten het parlement. Dat gebeurt wellicht een andere keer.

De auteur is werkzaam op het CDA-partijsecretariaat.

1) Mevr. De Vries-Bruins heeft niet onafgebroken deel uitgemaakt van de Kamer.

(Vervolg van pagina 15)

voet van de partner die aan huis gebonden is voor haar verzorging van gezinsleden tot uitdrukking te brengen in het verdubbelen van de belastingvrije voet van de alleen-verdiener. De solidariteit komt tot uitdrukking in de progressieve tariefstructuur, rekening houdend met bijzondere gezins/huishoudensomstandigheden;
d) het CDA-Vrouwenberaad is de mening toegedaan dat het betalen van premies en belasting recht geeft op een zelfstandig pensioen en uitkeringen", in mijn gedachtengang zeker past.
Helaas zijn velen in de Tweede Kamer w.o. een groot deel van de CDA-fractie daar nog niet van overtuigd.

Hiërarchie

Emancipatie is een woord dat te pas, maar meer te onpas, uit de hoed getoverd wordt wanneer het gaat om een zelfstandige behandeling ook in de fiscale wetgeving, van de vrouw. Natuurlijk heeft emancipatie op zich niets te maken met het besparend effect van het voeren van een gezamenlijke huishouding en dientengevolge de gezinsdraagkracht in stand houden, maar wél of het niet in strijd is met de emancipatiedoelen, dat er binnen de verdieners in een huwelijk of andere samenlevingsvorm direct of indirect een hiërarchie wordt aangebracht. Of die hiërarchie dan bestaat tussen ouders en kinderen of tussen samenlevende volwassenen onderling doet dan niet ter zake.
Er zal een geïntegreerd inkomensbeleid moeten worden bevorderd waar, door de fiscus, naar rato de zwakke en sterke „schouders" worden aangeslagen.
Dit sluit aan bij het streven naar herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid, werkzaamheden binnen- en buitenshuis, zodat mannen en vrouwen in eigen verantwoordelijkheid hun talenten in dienst van samenleving kunnen stellen.

Bovenstaand artikel wordt ook in „Vrouwenbelangen" gepubliceerd.

[1]) Verklaring Landelijk Bestuur CDA Vrouwenberaad d.d. 11 mei jl.

Eerste Kamer heeft onvervangbare functie

Gedurende twee periodes was de heer Diepenhorst lid van de Eerste Kamer. De eerste periode was van 1952-1965, de tweede periode liep van 1971 tot 9 juni jl.
Als senator heeft de heer Diepenhorst zich vooral beziggehouden met justitie en onderwijs. Maar zeker in vroeger jaren kwam het veelvuldig voor dat hij ook bij andere onderwerpen het woord voerde zoals buitenlandse zaken (o.a. het probleem van de statenlozen).
Een grote verandering in de werkwijze van de Eerste Kamer betekende het jaar 1956. Toen werd het aantal zetels van de Eerste Kamer uitgebreid van 50 naar 75.
Fractievorming is sinds die tijd steeds meer een aanvaard verschijnsel geworden, iets wat de scheidende senator niet als een voordeel bestempelt.

Historische fout

De Eerste Kamer heeft in ons bestel aldus Diepenhorst een onvervangbare functie („afschaffen zou een historische fout zijn") vanwege de grotere afstand waarmee senatoren tegen de politieke zaken aankijken dan Tweede Kamerleden. „De horizon van de Tweede Kamerleden wordt veelal begrensd door de muren van het Binnenhof."
In de Tweede Kamer worden de zaken nogal eens te scherp geslepen en te zeer gepolitiseerd. Verder zijn de leden van de Tweede Kamer vaak te zeer gebonden aan een maatschappelijke organisatie of een gewest (bijv. door kandidaatstelling) dat het gevaar aanwezig is dat deelbelangen prevaleren boven het algemeen belang.

Daarnaast vormt de Eerste Kamer een goede controle op de deugdelijkheid van de wetgeving. Tenslotte gaat de Eerste Kamer zich in tegenstelling de Tweede Kamer niet te buiten aan nachtelijke zittingen waardoor een heldere kijk op de zaken gewaarborgd blijft. Diepenhorst is ervan overtuigd dat de „Nacht van Schmelzer" niet zou hebben plaatsgevonden wanneer de zitting destijds verdaagd zou zijn geweest naar de volgende dag.

Blijft hij politiek actief?

In het kader van de verkiezingen heeft hij nog menige spreekbeurt vervuld en hij sluit niet uit dat dit ook in de toekomst nog nader zal doorgaan.

Prof. W. F. de Gaay Fortman uitgewerkt!?

Hoe kan iemand die nog volop zijn antennes heeft uitstaan voor toekomstige problemen, die regelmatig opduikt in de publiciteit, van wiens diensten met graagte gebruik wordt gemaakt, om leeftijdsredenen de senaat verlaten?
Hier past geen afscheidswoord, hier past slechts de oproep: blijf gewoon meedoen.
„Gaius", de vriendennaam voor prof. mr. W. F. de Gaay Fortman, verliet deze maand de Senaat, waar hij jarenlang op enige afstand maar met grote interesse de politiek volgde. En als er één afstandelijk maar toch betrokken, relaterend maar ook principieel, met kennis van zaken, maar ook speels, loyaal maar nimmer slaafs, het politieke bedrijf verrijkt heeft en het gelukkig nog steeds doet, is het deze Senator. En waarom zou deze markante ex-ARP-er nog niet eens een volgend rondje minister kunnen zijn? (tip voor de informateurs!). Menig jong politicus zal het afleggen tegen de bekwaamheid

van de ex-senator, die pas in het laatste decennium echt die waardering in zijn partij kreeg die hij verdiende.
Meer woorden zijn niet nodig; er is geen enkele reden voor een echt afscheid. Integendeel; wel voor een tussentijdse blijk van waardering. En voor een aansporing; laat hij eens in CDActueel schrijven!

Senator in hart en nieren...

Deze aanhef komt onwillekeurig bij je op in gesprek met de scheidende CDA-fractievoorzitter-Eerste Kamer, Prof. dr. J. W. van Hulst. Nagenoeg een kwart eeuw heeft hij „de kamer van reflectie en heroverweging" (zijn eigen woorden) met vlijt gediend. En het tegendeel van de karikatuur, die men gewoon is van het modale Eerste-Kamerlid te maken. Hij heeft meer dan wie ook, eerst in de CHU en later in het CDA het gebeuren in de senaat op een uiterst welsprekende manier gepopulariseerd, ja, beter nog, alledaags en vertrouwd gemaakt voor kader en achterban. Tekenend was in dit verband altijd het moment geschuif in de CH-Unieraad, uitmondend in een aandachtige stilte... men ging „er eens goed voor zitten", en dan begon Van Hulst. Links en rechts en tegenstanders van de Eerste Kamer hadden meestal al na vijf minuten enige rake en vooral spirituele draaien om de oren te pakken. Daarbij bleef hij èn stijlvol èn het traditioneel-degelijke Hoofd Eener School, met een enkele beweging van de leidsels het vertrouwde span kilometers verder sturend.
Dat laatste bleek ook en vooral toen hij de functie van CH-Unievoorzitter vervulde in de voor die groepering zo roerige jaren 1969-1972. Hij wilde bundeling, vernieuwing, maar had tegelijkertijd geduld en begrip voor grote groepen die daar schier onoverkomelijke moeite mee hadden. Die arbeid heeft veelvoudig vrucht voortgebracht, gelet op het „CDA, je krijgt de Unie helemaal", uitgesproken door zijn opvolger bij het binnenhalen van de oogst, najaar 1980.
In de senaat speelde de CHU een relatief grote rol. Korte tijd zelfs (eind '76-mei '77) waren er meer CH-senatoren dan 2e kamerleden. In die tijd valt ook een van de meest dramatische hoogtepunten uit de loopbaan van Van Hulst aan gene zijde van het Binnenhof: de verwerping van het abortus-wetsontwerp van PvdA en VVD. Nog steeds is het voor hem: een moedige daad van de VVD-fractie, die het land daarmee voor een ramp behoedde. Duidelijke taal. Ook over het onderwijs. Zijn stokpaardje bij uitnemendheid. Als ik hem vraag een paar regels politiek testament te geven, komen onmiddellijk de vrijheid van onderwijs en de middenschool op de proppen. Bijna 25 jaar standvastig op dezelfde bres. Ook al rond 1960, bezwaren tegen de Mammoetwet uitdiepend en onderbouwend. Vrijheid van stichting, richting en inrichting, èn voor het Ulo-Mulo (voor hem zaliger gedachtenis) én voor de nu van sommige kanten bedreigde vormen van voortgezet onderwijs. Zoals het Atheneum en Gymnasium, die zullen verschrompelen tot een jachtige volgepropte bovenschool... als de voorstanders van een verplichte middenschool hun zin krijgen. Laat de middenschool maar bestaan voor die ouders, die er zelf een willen stichten. Die vrijheid... welnu daar is zij dan.

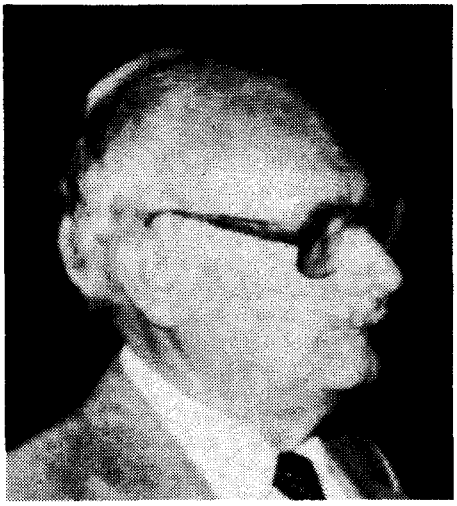

Allerbelangrijkst vindt Van Hulst het, dat – en daar dragen practisch alle kabinetten schuld – de Eerste Kamer op een ernstige manier wordt belemmerd in het her-overwegende en bespiegelende werk door het opjagende tempo dat de regering hen opdringt. „Meer dan onverantwoord", en de informateur zou dat maar eens goed moeten noteren. Grondpolitiek en collegegelden, hete hangijzers van vorige kabinetten, of waren we dat al weer vergeten, moesten zo onlangs „tussen neus en lippen" de tafel van Thurlings passeren.
Daarnaast nog iets over het verschil tussen 1956 en '81, gezien vanuit de senaatsbanken. Uiterlijk was het toen stijlvoller, inhoudelijk werd er langduriger doorgepraat. Twee redevoeringen hield men eertijds wel: een in de vergaderzaal en een voor in 't Voorlopig Verslag. De departementen zuchtten diep op de Memorie van Antwoord. Twee dagen vergaderen was toen regel, zelfs een avondvergadering op gezette tijden, nu is dat alles een uitzondering. Veel politiek wordt bedreven met een aantal gerichte vragen. Maar de ministers persen – het is tevoren al gezegd – in een moordend tempo te veel in de huidige zittingsperioden. Tegen de recessen aan of zelfs erin vergaderen is en blijft een slechte zaak.
Overheerst bij dit alles bezorgdheid, maar ook trots. Voor en op de Eerste Kamer, een deel van hem zelf geworden. Gepaste trots ook, fierheid is beter, vanwege de onderscheiding van de staat Israël, Yad-Vashem, die hij als enige Nederlandse parlementariër draagt. Trots op handen, die in WO II goed mochten staan tot bijstand aan velen. En bovenal goede moed en goede wensen voor het CDA.
Hij blijft een van de peetvaders van dat Appèl. En een peetvader die mooi vertellen kan is iets om iedere jonggeborene toe te wensen. Vertellen om de werkelijkheid te leren kennen. Dat is echt het onderwijs. En bij Van Hulst was het onderwijs en Eerste Kamer beide. Voor hem immers bijna hetzelfde . . . want hij deed het ook beide in hart en nieren.

H. M. van Kuik: Pas op voor verschraling van de politiek

Sommige politici weten niet van ophouden. Zo blijft de onlangs afgetreden senator Van Kuik lid van de Provinciale Staten te Brabant. Van Kuik is in 1971 in de Eerste Kamer gekomen na verkiezingen die noodzakelijk waren vanwege ontbinding van beide kamers omdat een Grondwetherziening behandeld moest worden. Bij dezelfde gelegenheid treedt hij nu 10 jaar later uit dit college terug.
Van Kuik heeft een bewogen politieke carrière achter de rug. Van leerling-timmerman tot burgemeester zou het motto kunnen zijn. Na in de bouwnijverheid opgeklommen te zijn werd Van Kuik na de oorlog wethouder van Mierlo. In 1968 verruilde hij dit voor het voorzitterschap van het college in dezelfde plaats.
Vanaf 1971 tot deze maand was hij tevens senator.
In de Kamer hield hij zich de eerste jaren met maatschappelijk werk bezig en daarna vooral met volkshuisvesting en ruimtelijke ordening. Hoogtepunt in zijn zittingsperiode noemt hij de kroning van koningin Beatrix.
De combinatie van deze functies heeft hij immer als een voordeel beschouwd. Over de incompatibiliteiten (onverenigbaarheid van functies) die het CDA sinds de fusie hanteert is hij nog niet erg te spreken. Behalve wanneer functies qua tijd niet met elkaar te combineren zijn vindt hij beperkende regels op dat gebied overbodig. Het leidt tot verschraling en verarming van de politiek.

Van het bestaansrecht van de Eerste Kamer is hij heilig overtuigd. Weerstand tegen het instituut Eerste Kamer heeft er van het begin af bestaan en dat zal wel zo blijven is zijn mening.
Merkwaardig blijft hij het vinden dat de vraag naar het bestaansrecht van de Eerste Kamer steeds actueel wordt wanneer door deze Kamer iets verworpen is.

F. H. Terwindt: Geen dag spijt gehad

De heer Terwindt heeft na een periode van achttien jaar afscheid van de Eerste Kamer genomen. Spijt heeft hij van zijn lidmaatschap van de Eerste Kamer nooit gehad. Integendeel met plezier heeft hij het werk steeds gedaan.
Afkomstig uit werkgeverskringen hield Terwindt zich als senator de eerste zes jaar bezig als commissievoorzitter met economische zaken.

Daarna een viertal jaren met Suriname en de Antillen en vanaf 1973 vooral met financiën. Het hoogtepunt in zijn senatorschap vormt ook voor hem de inhuldiging van koningin Beatrix. Maar er zijn talloze andere hoogtepunten geweest b.v. de onafhankelijkheid van Suriname.
Bestaansrecht heeft de Eerste Kamer zeker in zijn visie. Zo zijn de algemene beschouwingen in de Eerste Kamer vaak de leidraad geweest voor het in de toekomst te voeren beleid. Door de mindere mate van politisering (in vergelijking met de Tweede Kamer) slaagt de Eerste Kamer erin op duidelijke wijze grote lijnen uit te zetten. In vergelijking met de beginperiode is er in de Eerste Kamer ook wel het één en ander gewijzigd: In de zestiger jaren stond de geest van naoorlogse samenwerking nog hoog in het vaandel terwijl fractievorming in de Eerste Kamer de laatste jaren een zwaarder accent krijgt. Senator zijn is ook veel tijdrovender geworden door de toenemende ingewikkeldheid van de problemen.
Terwindt heeft na zijn vertrek vanwege de leeftijdsgrens, geen overige politiek-vertegenwoordigende functies meer. Maar in het bedrijfsleven is hij via een aantal commissies nog actief. De redactie ondervond dit „aan den lijve": het kostte vele telefoontjes om in gesprek te komen met de scheidende senator. Hetgeen op de valreep dan toch nog is gelukt.

Onverenigbaarheden en cumulatie van functies

Sinds de fusie op 11 oktober 1980 kent het CDA in zijn statuten en huishoudelijk reglement bepalingen over de zogenaamde incompatibiliteiten en cumulatie van functies. Incompatibiliteiten of eenvoudiger gezegd: onverenigbaarheden; cumulatie van functies oftewel opeenhoping van functies.

Onverenigbaarheden

De hoofdregel met betrekking tot de onverenigbaarheden is verwoord in artikel 190 van de CDA-statuten. Daarin staat dat het lidmaatschap van meer dan één vertegenwoordigend lichaam is uitgesloten. Met andere woorden men kan bijvoorbeeld niet **en** lid van de Tweede Kamer zijn **en** lid van de gemeenteraad of een ander voorbeeld: niet en lid van de Provinciale Staten en lid van de gemeenteraad.
Bovendien is het niet toegestaan om naast dat lidmaatschap van een vertegenwoordigend lichaam ook nog een bestuurslidmaatschap uit te oefenen van een partij-orgaan of partij-verband op hetzelfde niveau. Met andere woorden een Kamerlid mag niet bestuurslid zijn van een Kamerkring of provinciale afdeling; een lid van de gemeenteraad mag niet tevens bestuurslid zijn van de gemeentelijke afdeling. Een uitzondering op dit laatste wordt gemaakt voor wat betreft de fractievoorzitter of zijn plaatsvervanger. Deze mag namelijk wel **adviserend** lid van het bestuur van een partij-orgaan of partijverband op hetzelfde niveau zijn. Op deze wijze wordt gewaarborgd dat de partij op de verschillende niveaus die zij kent, contact blijft onderhouden met haar vertegenwoordigers in de vertegenwoordigende lichamen.
In het huishoudelijk reglement van het CDA worden in de artikel 60 t/m 62 enkele andere functies genoemd die niet gecombineerd mogen worden met het lidmaatschap van een vertegenwoordigend lichaam. Het betreft hier dus een nadere uitwerking en opsomming van aanvullende onverenigbaarheden van functies. Zo zijn onder andere de navolgende politieke combinaties uitgesloten: gemeenteraadslid en bestuurder van een wijk- of dorpsafdeling; wethouder in een gemeente met meer dan 30.000 inwoners en iedere andere full-timefunctie; lid van Gedeputeerde Staten en iedere andere full-timefunctie; lid van Tweede of Eerste Kamer en burgemeester of wethouder commissaris van de Koningin en bestuurder van een partij-orgaan of partijverband danwel iedere andere full-timefunctie; burgemeester en bestuurder van een wijkafdeling c.q. gemeentelijke afdeling etc. etc. Bij al de hierboven genoemde combinaties gaat het er dus om dat men een keuze moet maken, men mag niet de functies combineren behoudens ontheffing.

Ontheffing

Ten aanzien van de onverenigbaarheden geven de statuten aan dat ontheffing mogelijk is. Zo'n ontheffing is slechts mogelijk in **uitzonderlijke** gevallen en wordt verleend door het partijbestuur c.q. de partijraad op voorstel van het partijbestuur. Een ontheffing is bijvoorbeeld gerechtvaardigd in gevallen, waarin een gebrek aan beschikbare krachten zou leiden tot onaanvaardbare bestuurlijke situaties. Dan zijn ontheffingen op beperkte schaal denkbaar. Overigens heeft het partijbestuur op zijn eerste vergadering na de fusie besloten een overgangsperiode in te stellen m.b.t. de combinatie van vertegenwoordigende functies. Deze overgangsperiode houdt in dat men meer dan één vertegenwoordigende functie mocht blijven combineren tot aan de afloop van de eerste de beste zittingsperiode van een vertegenwoordigend lichaam. De onlangs nieuw gekozen Tweede en Eerste Kamerleden mogen bijvoorbeeld die functie nu niet meer combineren met een Raadslidmaatschap en/of Statenlidmaatschap of enig andere vertegenwoordigende functie. Personen die nu bijvoorbeeld een functie van Statenlid met het Raadslidmaatschap combineren kunnen dit handhaven tot juni 1982 de datum waarop een nieuwe zittingsperiode begint voor de Provinciale Staten. Echter op dat moment zal men een keuze dienen te maken.

Cumulatie

Behalve de hierboven vermelde onverenigbaarheden zeggen de CDA-statuten ook iets over de zogenaamde cumulatie (opeenhoping van politieke met maatschappelijke functies).
Onder politieke functies worden ondermeer verstaan lid van de Raad van State, minister, lid Tweede Kamer, lid Eerste Kamer, lid Europees Parlement, commissaris van de Koningin, gedeputeerde, gecommiteerde, burgemeester en leden van het Dagelijks Bestuur. Alle personen die dergelijke politieke functies vervullen of gaan aanvaarden dienen: (neven-)functies die zij uitoefenen alsook de (neven-) functies die zij overwegen te aanvaarden aan de beoordeling van een zogenaamde toetsingscommissie te onderwerpen. Deze toetsingscommissie wordt op voordracht van het partijbestuur benoemd door de Partijraad. De taak van de commissie bestaat hierin dat zij per geval dient te besluiten of een politieke functie zich verdraagt met een bepaalde maatschappelijke (neven-)functie. De commissie moet haar besluiten nemen aan de hand van een aantal criteria die in de statuten ook worden vermeld. Genoemd worden belangenvermenging, fysieke belasting, aanzien van het ambt en spreiding van functies. Het spreekt vanzelf dat de statuten geen melding maken van de diverse maatschappelijke functies die er zoal bestaan. Dit zou uiteraard een onbegonnen werk zijn. Daarom dient de toetsingscommissie onder andere aan de hand van de vermelde criteria van geval tot geval beslissingen te nemen. Aangenomen mag worden dat de commissie c.q. de partij in de loop van de tijd een bepaalde gedragslijn zal ontwikkelen die enig houvast biedt. Men zal ongetwijfeld typen van maatschappelijke functies uitsorteren die al dan niet gecombineerd mogen en kunnen worden met een politieke functie.
Om verwarring te voorkomen dient men te bedenken dat de cumulatie van politieke met maatschappelijke functies duidelijk onderscheiden moet worden van de eerder vermelde onverenigbaarheden. In het laatste geval gaat het om bepaalde functies die men **niet** mag combineren en bij de cumulatie gaat het om de vraag of de vervulling van een politieke met een maatschappelijke functie gewenst danwel toelaatbaar is.

Filosofie

Men kan de vraag stellen wat toch de achtergrond is van deze uitvoering statutaire bepalingen ten aanzien van de onverenigbaarheden en de cumulatie van functies. Voor een goed begrip geldt daarbij het volgende. Met ingang van de fusiedatum zijn door het CDA na een breedvoerige en lange termijn van besprekingen in de oude partijverbanden de statuten ed. bekrachtigd.
De achtergronden en de filosofie is geweest om onverenigbaarheidsbepalingen aan te laten sluiten bij recente maatschappelijke ontwikkelingen. Daarbij is ondermeer uitgegaan van een aantal uitgangspunten. Men denke aan de gedachte van de spreiding van functies. Met andere woorden geen concentratie van functies bij één persoon. Ook de zuiverheid van de verhoudingen zijn in het geding. Daarom geen vertegenwoordigende en bestuursfunctie op hetzelfde niveau. Door de spreiding van functies kan worden bevorderd dat leden van de partij daadwerkelijk bij de activiteiten van, in en voor het CDA worden betrokken.
Ten aanzien van de cumulatie van functies geldt dat het in het belang is van een politieke partij indien zij een opeenhoping van politieke met maatschappelijke nevenfuncties zo veel mogelijk voorkomt. Onbedoeld kan er immers toch sprake zijn van of gevaar bestaan op het door elkaar halen van politieke en maatschappelijke belangen. De partij dient daarom te kunnen ingrijpen bij een ongewenste opeenhoping van politieke met maatschappelijke functies.

CD-addertje

De in-formateurs van vandaag: de ex-formateurs van morgen?

CDJA-raad raakt ingewerkt

Een redelijk geanimeerd verloop had de tweede vergadering van de CDJA-raad. Dit orgaan, dat de politieke lijn van het CDJA bepaalt, kwam op zaterdag j.l. bijeen in Utrecht. Een kleine honderd kaderleden bogen zich daar over het energiebeleid als papieren hoofdmaaltijd van deze dag. De belangrijkste resultaten daarvan zijn elders op deze pagina's vermeld.
Pittig ging het eraan toe bij de bespreking van de actuele politieke situatie. Twee resoluties haalden de eindstreep. Maar voordat het zover was, waren er al heel wat woorden gevallen.
Aan voorzitter Gerrit Kroeger, oud-gediende onder de rechtstreekse leden, heeft dat niet gelegen. Hij deed zijn best om de discussie binnen de perken te houden. Dat dit af en toe minder lukte, lag meer aan de zelfbeheersing (of het gebrek daaraan) van de sprekers.
Het eerste vuurwerk deed zich al voor bij de verkiezing van twee vice-voorzitters. Een functie die op zich weinig spectaculair is. De verwachting was dan ook dat Johan Groen en Klaas Beutel zonder veel problemen gekozen zouden worden. Een derde kandidaat verscheen echter ten tonele, in de persoon van Jeroen Hooijer. In een nek-aan-nek race versloeg hij Klaas als tweede vice-voorzitter met 45 tegen 44 stemmen.

Politiek

Bij de bespreking van de actuele politieke situatie kwamen heel wat ingrijpender zaken ter sprake. Als enthousiast gebruikers van het openbaar vervoer hadden heel wat raadsleden moeite met de extraverhoging van de treinkaartjes, die minister Tuijnman per 1 oktober wil doorvoeren. Een resolutie van de Zeeuwse fractie in de raad, om deze verhoging te beperken tot 6-7, kreeg met gemak een meerderheid. Tot genoegen van de penningmeester van het CDJA, die, als de Tweede Kamer ook nog meegaat, wat opgeluchter kan ademhalen.
Dezelfde weg als de Zeeuwse resolutie ging een voorstel van Zuid-Holland over de positie van de minister van wetenschapsbeleid. Deze minister, die in de loop van een kabinetsperiode weinig van zich laat horen, komt rond de formatie meestal plotseling in de belangstelling. De raad gaf als zijn mening te kennen, dat deze ministerspost niet opgeheven mag worden, maar juist verzwaard moet worden. Ook het energiebeleid moet daarom aan de taak van de minister van wetenschapsbeleid worden toegevoegd.

Op de goede weg

Bij deze discussies was te merken, dat de raad stukje bij beetje beter ingespeeld begint te raken. Een betere voorbereiding bleek uit het aantal ingediende resoluties en amendementen. Soms slaat dit naar de andere kant door, maar het goede evenwicht zal wel gauw gevonden worden. Verheugend is ook dat de CDJA-raad zich niet door het bestuur laat inpakken, iets waar bij de oprichting van het CDJA wel eens voor gevreesd werd. Het CDJA kan zo een duidelijk politiek gezicht krijgen.

Jan Stevers

Israëls aanval op Osirak

Zondag 7 juni heeft Israël de research reactor Osirak bij Bagdad via een luchtaanval verwoest. Premier Begin noemde deze actie een legitieme vorm van militaire preventie als daad van nationale zelfverdediging. Markant is wel dat Israël zelf, zo wordt aangenomen, atoomwapens kan maken. Overigens behoort Begin tot de tegenstanders van atoomwapens in het Midden-Oosten. Hij pleitte eerder voor een atoomwapenvrije zône. Maar waarom ondertekent Israël dan het non-proliferatieverdrag niet? Anderzijds, zekerheid dat researchreactoren toch misbruikt worden voor de productie van kernwapens, bestaat niet. (vgl. India.)
Zowel de bouw van dergelijke reactoren als de Israëlische actie, brengen de vrede niet dichterbij.
Wellicht dat Syrië een waarschuwing in de Israëlische aanval ziet. Direct positieve gevolgen t.a.v. de raketcrises tussen Israël en Syrië zijn niet te verwachten. De slepende rivaliteit tussen Syrië en Irak dreigt aangewakkerd te worden. Iran zal tevreden zijn over de Israëlische actie. Immers, Iran is met Irak in oorlog en probeerde zelf al eens de kernreactor in Irak te vernietigen. Khomeini zal hieruit moed putten om zijn islamitische strijd voort te zetten.
Andere Arabische landen, bijv. Jordanië, zullen, geschrokken van de – militair gezien – geslaagde luchtaanval, vragen om meer en veiliger wapens. Dit, terwijl het Midden-Oosten al één van de grootste wapen-import gebieden van de wereld is. En Egypte? De juistheid van de pro-Amerikaanse koers lijkt bevestigd te worden en brengt Sadat zelf tot de uitspraak dat Egypte lid van de Navo moet worden, i.g.v. toenemende Russische dreiging.
Hoofdkritiek van de Israëlische Arbeiderspartij (Peres) betrof niet zo zeer de actie zelf, als wel het tijdstip: enkele weken voor de verkiezingen van 30 juni. Wanneer Begin premier blijft, is te hopen dat hij, gedekt door de vrede met Egypte en zich gesteund wetend door de huidige militaire kracht, zich flexibeler zal optstellen t.a.v. de uitbouw van de vrede op basis van de Camp David-akkoorden. Stationering van de SAM-raketten, bouw van kernreactor, luchtaanvallen en aanleg van nederzettingen uit verdediging, de PLO-opstelling, het karakter en de stijl van leiders in verschillende Midden-Oosten-landen, dat alles brengt een tweede holocaust slechts dichterbij. En Israël zal die alleen niet kunnen voorkomen. Daarom is te hopen dat de Verenigde Staten voldoende invloed op het hele Midden-Oosten zullen kunnen blijven uitoefenen.

Aat de Jonge

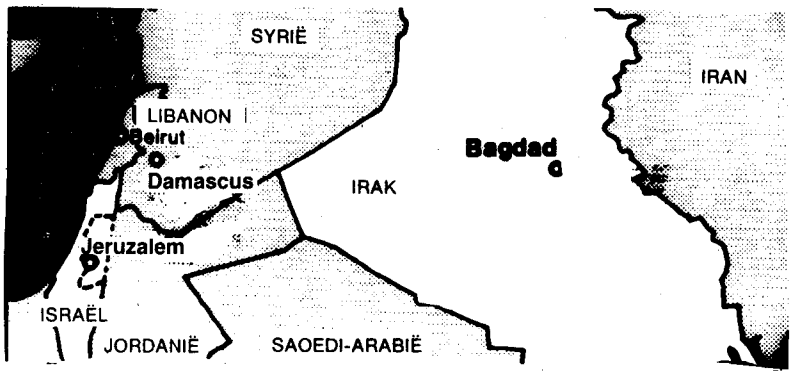

Voorzitter Johan de Leeuw:

Verkiezingen hoopgevend voor CDJA

Die boodschap viel duidelijk te beluisteren in de toespraak, waarmee CDJA-voorzitter Johan de Leeuw de tweede vergadering van de CDJA-raad opende. In deze vergadering zou het energiebeleid centraal staan: hieraan zou Johan dan ook een paar hartige opmerkingen wijden. Maar voor het zover was vroegen verkiezingen en formatie om een eerste commentaar.

Het CDA mag tevreden zijn, zo constateerde Johan. De teruggaande lijn die er toch al een aantal jaren inzit, is nu bijgebogen tot slechts één zetel verlies. Vooral bij de jonge kiezers is de ontwikkeling hoopgevend: meer dan 20% van de jonge stemmen is naar het CDA gegaan, meer dan verwacht werd. Reden genoeg voor het CDJA om er flink tegenaan te gaan, en te gaan werken aan een verdubbeling van het ledental. Wat de andere partijen betreft: het is leerzaam dat de PvdA, juist in de grote steden, sterk is teruggevallen. Misschien heeft dat toch te maken met de stijl van campagne voeren.

Over de VVD valt weinig te zeggen, en D'66 is de grote winnaar. Die kan zich nu gaan profileren. Versterkt zijn de RPF en in mindere mate, de EVP. Johan betreurde het vertrek van mensen naar splinterpartijtjes, die weinig inbrengen, ten koste van de discussie in het CDA.

Formatie

De start van de formatie is nog niet erg spectakulair, maar het verloop is goed. De criteria die het CDJA voor de formatie had gesteld – programma, verkiezingsuitslag, voldoende steun in parlement en maatschappij, oplossingen geven voor de actuele problemen – worden behoorlijk gevolgd.

Natuurlijk zijn er grote en principiële verschillen tussen de programma's van de vier grote partijen. Het CDA gaat uit van normen die mensen te boven gaan, en geeft daarom voorrang aan ontwikkelingssamenwerking, werkgelegenheid, behoud van sociale zekerheid en aanpak van de woningnood. Op al deze punten zijn de verschillen tussen CDA en VVD groter dan tussen CDA, PvdA en D'66. Zo is bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking uitgesloten. Op het gebied van de werkgelegenheid zijn er bij CDA en D'66 meer nieuwe ideeën dan bij VVD en PvdA. De verschillen met de benadering van de VVD zijn groter dan die van PvdA en D'66, aldus de CDJA-voorzitter.
Een kabinet CDA/PvdA/D'66 is dan ook het meest wenselijk, ook gelet op het draagvlak in parlement en samenleving. Dan moeten wel strijdpunten als strijdbijlen van tafel. Voor die strijdpunten zijn oplossingen trouwens goed mogelijk, zoals bij het economische beleid en het serieus nemen van de maatschappelijke discussie over kernenergie. En bij de plaatsing van middellange afstandswapens moet het mogelijk zijn om vanuit een visie, die afwijzend staat tegenover kernwapens, te komen tot effectieve stappen tot het terugdringen van kernbewapening.

Energiebeleid

Als start van de discussie op het vervolg van de dag gaf Johan in het kort zijn visie op het energiebeleid. Centraal stonden de beperking van het verbruik van energie en het afwijzen van kernenergie. Standpunten, die in de discussie niet evenveel instemming kregen. Het vraagstuk van het energiebeleid is een goed voorbeeld, zo besloot Johan, van de wereld waar wij in leven.

We gaan allerminst zuinig om met aarde en grondstoffen. Mensen gaan niet met elkaar om in verantwoordelijkheid voor elkaar. In die wereld bestaan wantrouwen en eenzaamheid.

Maar daar ligt ook een taak voor christelijke politiek, aldus Johan, en verwees daarbij naar de inspiratie van Pinksteren. Daarmee kan aan de begrippen verantwoordelijkheid, rentmeesterschap en gerechtigheid inhoud gegeven worden. Maar daar hebben we elkaar, studie en zeker ook Pinksteren bij nodig.

Nieuwe vice-voorzitters Raad

Zaterdag 13 juni koos de CDJA-Raad twee vice-voorzitters. Wie zijn zij? **Jeroen Hooyer,** 23 jaar is 4e jaars rechtenstudent in Utrecht, waar hij op kamers woont. Hij tennist en is actief binnen de roeivereniging Triton. Zijn dagelijkse krant? De Volkskrant. Voor de fusie aktief in de C-HJO, als CDA'er lid van de fbg justitie en de programcommissie voor gemeenteraads- en provinciale verkiezingen. in zijn vrije tijd (?) medewerker van Tweede Kamerlid Van Leijenhorst. Jeroen was door Utrecht tegenkandidaat gesteld, maar niet erg verrast over zijn verkiezing zegt hij: „De Raad is belangrijk als discussie-platform, die functie kan wel wat versterkt worden, ook bijvoorbeeld door vaker bij elkaar te komen. De voorbereidingen moeten dan wel beter zijn dan nu voor de energiediscussie." Jeroen meent dat het DB in het CDJA een al te dominerende rol vervult, „zo zou de taak van de Raadsvoorzitter meer inhoudelijk kunnen zijn."
Ook gekozen als vice-voorzitter is **Johan Groen.** Hij is 26 jaar en afgestudeerd jurist, samen met zijn vrouw bewoont hij een etage in Rotterdam. Als tenor zingt hij in een oratoriumvereniging. Gevraagd welke krant hij leest, antwoordt hij lachend: „Wat denk je. . . Trouw natuurlijk!" Ervaring heeft Johan vanuit de Arjosraad. Het vice-voorzitterschap van de Raad ziet hij meer als een technische dan als beleidsmatige functie. „De afstand enerzijds tussen leden en CDJA-top en anderzijds ook tussen bestuur en Raad moet verkleind worden. Het dualisme tussen de laatste twee komt middels de resoluties van de Raad tot uiting." Johan heeft weinig nieuws in de energiediscussie gehoord als vervolg op het politiek pamflet.
Zo weten ook de Raadsleden die er zaterdag de 13e niet waren of konden zijn (een beetje) wie tot vice-voorzitters zijn gekozen. Jeroen en Johan, succes!

Aat de Jonge

agenda

CDJA Amsterdam/ Amstelveen

Komt er toch een kabinet Den Uyl, Van Agt, of wordt Wiegel de lachende derde?
Aanstaande donderdagavond 25 juni kunnen jullie van Piet van Zeil, Tweede Kamerlid en vice-voorzitter van het CDA horen of Van Agt een kans maakt of niet.
Ook over de verkiezingsuitslag van afgelopen 26 mei zullen we samen discussiëren.
Aan het begin van de avond zal een bestuur gekozen worden zodat het CDJA Amsterdam/ Amstelveen de oprichtingsfase achter zich kan laten. Kortom op 25 juni verwachten we alle CDJA-ers uit Mokum en omstreken.
Het begint om 19.45 uur in Krasnapolsky (ingang kleine zalen).

Borssele en Dodewaard open

CDJA

De meest opvallende uitspraak die de CDJA-raad afgelopen zaterdag over het energiebeleid deed, stond meteen in het centrum van de actualiteit. Links en rechts (maar voornamelijk links) wordt tegenwoordig gepleit voor het sluiten van de twee op de praktijk gerichte kerncentrales, die Nederland rijk is. Met de uitspraak van de raad werd een duidelijk standpunt ingenomen in de energie-discussie.

Aan duidelijke uitspraken overigens geen gebrek. De verwerping van de resolutie die door het algemeen bestuur was opgesteld, gaf duidelijk de onvrede van de raad weer over de voorbereiding, en over de formulering en die resolutie. Wel aangenomen werden twee andere resoluties, die vanuit de raad waren ingediend.

Voorbereiding

Op de voorbereiding was inderdaad wel iets aan te merken. Het was de bedoeling dat de discussie gevoerd werd over het rapport, dat door een speciale commissie was opgesteld. Dat rapport was er uiteindelijk wel, maar kon door de verkiezingsdrukte op het CDA-partijbureau niet op tijd worden vermenigvuldigd. De raadsleden moesten het daarom met een korte samenvatting doen. Geen wonder dan ook, dat de discussie zich al gauw toespitste op de resolutie. Een enkele fractie bracht het nog tot algemene beschouwingen, maar kreeg daarop weinig weerwoord. Forse kritiek kwam er vanuit Friesland, geuit door Kees Bangma. Anne de Baat zette namens Zuid-Holland het energiebeleid tegen de achtergrond van de economische ontwikkeling, de internationale verhoudingen en de technologie.

Kernenergie

De afwijzing van kernenergie was vrij algemeen onder de raadsleden, zij het dat niet iedereen dit ook met zoveel woorden zei. De lijn van het algemeen bestuur, in de ochtend door Johan de Leeuw aangegeven en uitgewerkt door Piet Paul, werd hier wel gevolgd. Hetzelfde gold voor de beperking van het gebruik van energiebronnen die opraken, en die voorkeur voor onbeperkte bronnen zoals zon en wind (stromingsbronnen). Desondanks was er zoveel bezwaar tegen de tekst van de bestuursresolutie, dat deze werd verworpen. Sommige raadsleden vonden de resolutie te veelomvattend en daarom onduidelijk, andere waren het niet eens met de beslissing over de bestaande centrales, en weer anderen hadden moeite met een progressief tarief-stelsel (een hoger tarief naarmate ernergie verbruikt).

Ontwikkelingslanden

Wat overbleef was een uitspraak tegen sluiting van de bestaande centrales. Amendementen voor sluiting, ingediend door de Brabantse fractie, werden verworpen. Tot geruststelling van de provincie Zeeland nam de raad ook nog een resolutie aan dat, mocht Borssele toch worden gesloten, het Rijk de kosten daarvan op zich moest nemen. Die zouden namelijk in de miljarden gaan lopen.
Ook de provincie Zuid Holland kreeg zijn zin met een diepgravende resolutie over de invloed van het energievraagstuk op de ontwikkeling van de derde wereld-landen. Door aanvaarding van deze resolutie vroeg de raad om een overheidsbeleid, waardoor de ontwikkelingslanden kennis zouden krijgen over energiebronnen, die op hun eigen behoeften en mogelijkheden zijn afgestemd. Ook werd gevraagd om een oplossing van het energievraagstuk, die recht doet aan de behoefte van de ontwikkelingslanden. De uitvoering van deze resolutie zal de komende tijd nog genoeg stof voor studie en discussie voor het CDJA bieden.

Jan Stevers

Het rapport van de commissie energiebeleid „Blik op oneindig" is binnenkort verkrijgbaar bij het secretariaat van het CDJA.

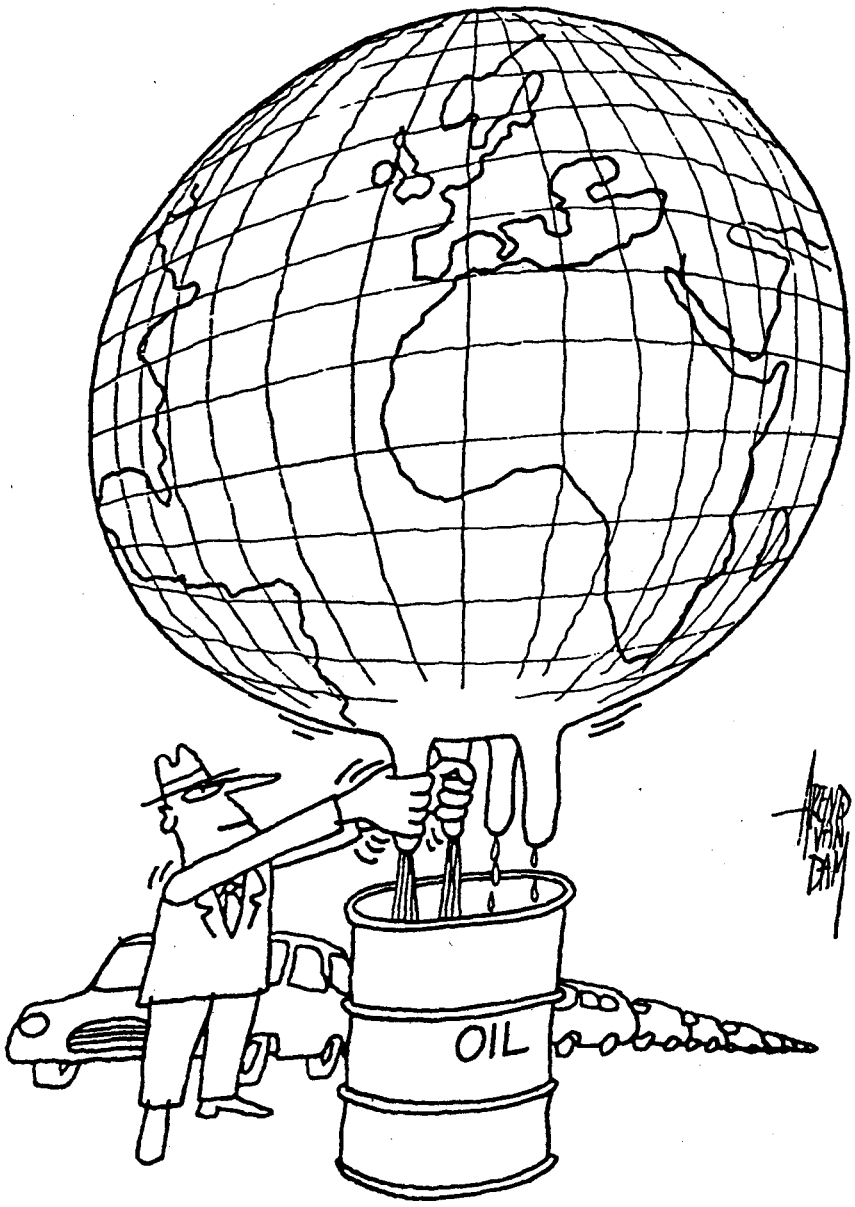

Slechts ƒ 19,50
Inclusief portokosten.

Bestel dit boek bij CDA
Antwoordnummer 1700
2500 XK Den Haag

(Postzegel niet nodig).

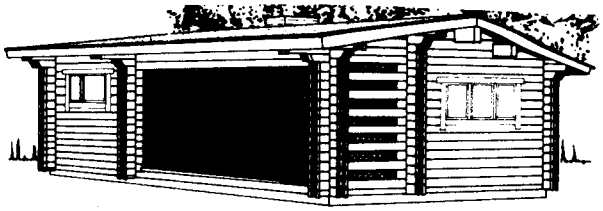

Finnware Houtbouw importeert landhuizen en bungalows voor zowel permanent als rekreatief gebruik, gebouwd in traditionele finse stijl. Woningen van Finnware bezitten optimale warmte-isolerende eigenschappen, aangepast aan de koude finse winters. Dit garandeert een behaaglijk verblijf en een voortdurende besparing op uw stookkosten. Finnware begeleidt uw plannen van begin tot eind; van een vrijblijvend schetsontwerp tot en met de oplevering. Levering van bouwpakketten is echter ook mogelijk. Hierdoor ontstaan grote mogelijkheden tot zelfwerkzaamheid, waarmee aanzienlijke besparingen op de bouwkosten worden bereikt. Finnware beschikt over een groot aantal standaardmodellen, maar kan ook zorgdragen voor een ontwerp welk geheel is aangepast aan uw eisen en mogelijkheden, ongeacht of dit een rekreatiewoning of woning voor permanente bewoning betreft.

Wilt u meer informatie? U belt of schrijft naar onderstaand adres en u ontvangt onze brochure. Of nog beter, u maakt met ons een afspraak. Dan vertellen wij u hoe snel uw plannen gerealiseerd kunnen zijn.

finnware houtbouw
achterhuis 15
1261 kp blaricum
telefoon 02152-50007

FINNWARE

Wat doen de Gezamenlijke Nationale Christelijke Stichtingen?

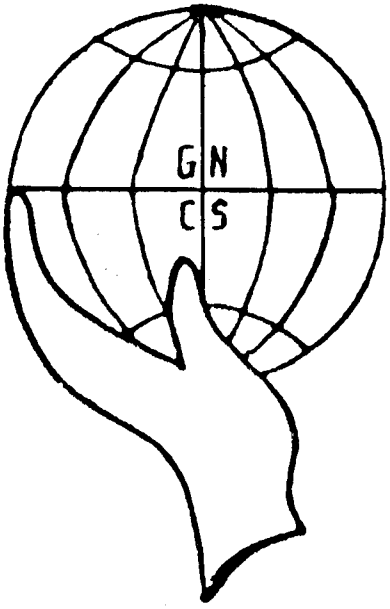

Als particuliere organisatie op interkerkelijke grondslag verlenen de Gezamenlijke Nationale Christelijke Stichtingen hulp aan vluchtelingen of anderszins gedupeerden in Oeganda - Pakistan - alle Sahellanden, alsmede de gekleurde bevolking die in Zuid-Afrika onder de apartheidspolitiek aldaar moeten leven.

Voorts verstrekken wij voedsel, kleding en medicamenten aan vluchtelingen uit Angola en Mozambique. Hulp bij scholing en intergratie. G.N.C.S. doen wat zij kan om de grote menselijke nood in deze landen te lenigen.

Omdat te kunnen blijven doen heeft het dringend hulp nodig.

N.C.B. Hoorn
Bankrekening-nummer
23 88 59 827

G.N.C.S. blijft helpen! U ook?

Hartelijk dank voor uw gift die voor belastingaftrek in aanmerking komt!

Secretariaat G.N.C.S.
Postadres: Postbus 408
1620 AK Hoorn N.-H.
Telefoon: 05173-1725.

1E JAARGANG NO. 38/39 – 27 JUNI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

Terugblik Partijraad

Inzage in de correspondentie van de informateurs

Frankrijk na de parlements verkiezingen

Penders en Van der Mei in discussie over Nederlands voorzitterschap EG

Toekomst Markerwaard gebied

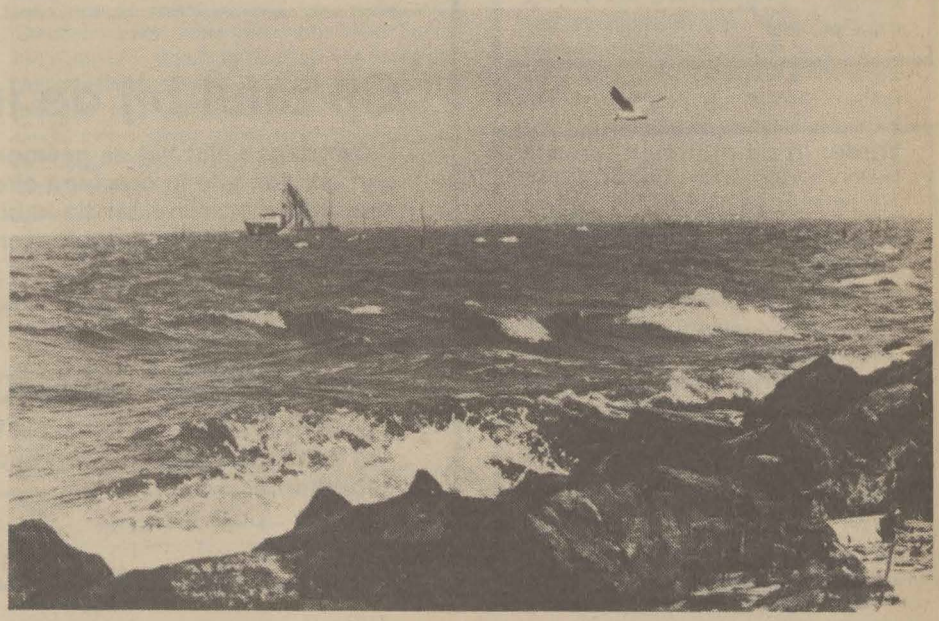

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Verder in dit nummer

pagina
Gesprek met H. v. d. Broek 3
Commentaren 3, 7, 9
Rubriek dr. A. Veerman 4
Zwart-Wit 10
Uit de fractie (o.a. gesprek met Dien Cornelissen) 16, 17
Frankrijk na de verkiezingen mr. J. P. van Iersel 18
Oostenrijkse delegatie bezoekt CDA – drs. J. Penders 19
CDJA 20, 21, 22
Uw mening 23

Inhoud

Gelijke behandeling mannen en vrouwen

Harry van der Kamp licht op verzoek van de redactie de jongste door de Sociaal Economische Raad aanvaarde nota toe..... pagina 5

Partijraad

Een verslag van de vorige week zaterdag gehouden partijraad vindt u op ..... pagina 6 en 7
De aangenomen resolutie over de Turkse christenen staat op pagina 9
Delen van de redevoeringen van resp. partij- en fractievoorzitter Bukman en Van Agt treft u aan op ..... pagina 14 en 15
Een fotoreportage van deze partijraad staat op de achterpagina.

Penders en Van der Mei over Nederlands voorzitterschap EG

Europees parlementariër Jean Penders heeft forse kritiek op het (bijna beëindigde) Nederlands voorzitterschap van de EG. Staatssecretaris Van der Mei geeft zijn mening..... pagina 8 en 9

Op tafel bij de informateurs

Dezer dagen lijkt het de gewoonste zaak van de wereld te worden om van alle in ons land circulerende correspondentie een afschrift te sturen naar de kabinetsformateurs.
Redactielid Ben Pauw analyseert dit fenomeen ..... pagina 11

Toekomst Markerwaardgebied

Op verzoek van de redactie zet Willemien van Montfrans uiteen wat er met datgene wat er nog over is van het IJsselmeer moet gebeuren..... pagina 12, 13

CDA-Kamerlid Van den Broek:

Christen-Turken hoeven vóór 23 juli niets te vrezen

De 250 Christen-Turken, die uit angst voor uitzetting uit Nederland, hun heil hebben gezocht in diverse kerken in ons land, hoeven voor 23 juli a.s. niets te vrezen.
Tot die datum hoeven ze niet bang te zijn door de vreemdelingenpolitie te worden aangehouden. Dat maakt CDA-Tweede-Kamerlid, mr. Hans van den Broek, op uit toezegging van het Ministerie van Justitie om in ieder geval tot 23 juli a.s. „de grootst mogelijke terughoudendheid" te betrachten tegenover de in ons land in kerken verblijvende Turken.
Op die datum zal een vervolggesprek plaatsvinden met Justitie over een plan voor de Christen-Turken, dat vorige week vrijdag aan staatssecretaris Haars is aangeboden. Mocht Justitie voor 23 juli toch iets tegen de Christen-Turken ondernemen, dan zal het CDA de staatssecretaris daarover ter verantwoording roepen.

Dat zegt Hans van den Broek, die zich in de CDA-fractie onder meer bezighoudt met de vluchtelingenproblematiek in een gesprek met CDActueel. Momenteel verblijven ongeveer 250 Christen-Turken, die met uitzetting worden bedreigd, in een aantal kerken in ons land. Zij maken deel uit van de in totaal 400 Turken, die om asiel gevraagd hebben. Wanneer men rekening houdt met vrouwen en kinderen, gaat het in totaal om zo'n 1500 mensen. Een andere groep van circa 1600 Turkse Christenen verkreeg reeds eerder een verblijfsvergunning in ons land.

Emigratie naar andere landen

Hans van den Broek legt uit, dat het plan van de Raad van Kerken er op gericht is mogelijkheden voor emigratie in andere landen te vinden voor de Turken, die niet voor een verblijfstitel in Nederland in aanmerking komen, maar voor wie terugkeer naar Turkije erg moeilijk is. Hij heeft veel vertrouwen in het plan van de Raad van Kerken die speciaal voor dat doel een oud-topman van het Hoge Commissariaat voor de vluchtelingen van de VN in Geneve, heeft aangetrokken.
Deze voormalig VN-functionaris, de Belg Jaeger, beschikt over goede contacten met de diverse landen, die de Turken eventueel als emigrant zouden kunnen opnemen.
De Turken zouden positief staan tegenover de mogelijkheid te emigreren. Volgens Hans van den Broek is een belangrijk punt, hoe betrokkenen die in een kerk verblijven, voldoende vertrouwen kunnen krijgen in de belofte van Justitie tot de „grootst mogelijke terughoudendheid" en in het welslagen van het plan van de Raad van Kerken. Om zoveel mogelijk de vinger aan de pols te houden heeft Van den Broek het ministerie gevraagd de Kamer verslag uit te brengen over het beleid van Justitie ten opzichte van de Christen-Turken.

Geen groepsbeslissingen, maar individueel

Hij wijst erop, dat het probleem van de Christen-Turken in feite is versterkt bij de maatregel tot regularisatie van illegale buitenlanders – zij het onder bepaalde voorwaarde – van de toenmalige staatssecretaris van Justitie, Zeevalking, in 1976. Die regeling ging – in tegenstelling tot wat het CDA voor ogen stond en staat – uit van groepsbeslissingen. Het CDA is voorstander van een indivudele benadering. Van geval tot geval moet bekeken worden of een asielzoekende in ons land verblijvende Christen-Turk inderdaad onmogelijk naar Turkije terug kan. Omdat die regularisatie destijds tot een zo grote nieuwe toestroom heeft geleid, is een achterstand bij de afhandeling van verzoeken om toelating tot verblijf ontstaan, die zich nu laat zien in het vraagstuk van de Christen-Turken.
Hans van den Broek wijst er verder op, dat er – ondanks de ruimte in het voorgelegde plan tot emigratie – een spanning blijft bestaan tussen de benadering van de Raad van Kerken en de verantwoordelijkheid van regering en parlement. De Raad van Kerken staat op het standpunt, dat de asielzoekende hier verblijvende Christen-Turken onder geen beding naar Turkije terug mogen, terwijl het, aldus het Kamerlid, taak van regering is om, per individueel geval de juistheid van de asielmotieven te bekijken.
Volgens hem zullen de mensen, die een definitief „neen" te horen hebben gekregen, ook na een verzoekschrift bij de Raad van State, prioriteit moeten krijgen in de uitvoering van het plan van de Raad van Kerken.
Hij waardeert overigens de betrokkenheid van de Kerken bij de problematiek van de illegale Turken. Maar volgens hem mogen kerkgebouwen geen vrijplaatsen worden, waar de mensen een grotere rechtsbescherming genieten en waar men zich in feite buiten de toepassing van democratisch genomen wetten en beslissingen kan plaatsen.
Op die manier kunnen democratische beslissingen ontdoken worden. „Ik begrijp dat de Kerken zich aangesproken voelen maar Christenen hebben geen voorrang bij de toepassing van de wet boven niet-christenen", aldus Van den Broek.

commentaar

Kirchentage

Zowel in het Westduitse Hamburg als in het Oostduitse Görlitz zijn dit weekeinde Kirchentage gehouden. Op beide kerkelijke manifestaties kwamen zaken aan de orde, o.m. de kernbewapening – die de respectievelijke overheden onwelgevallig waren. Tot zover de overeenkomsten.
Nu de verschillen: terwijl de Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt zich naar Hamburg spoedde om zich daar midden in de discussies op de Westduitse Kirchentag te storten, verklaarde de Oostduitse regering de stad Görlitz tot „Sperrgebiet" voor journalisten uit het westen, een eer die al eerder aan de synodezittingen van de Evangelische Kirche te beurt gevallen was.
Voor diegenen die in hun ideëel ijveren het zicht wel eens dreigen te verliezen op het fundamenteel verschil tussen de vrijheid van meningsuiting en godsdienst in het westen en de onderdrukking daarvan in communistische totalitaire landen is dit een leerzaam verschil.
Toch is ook de overeenkomst leerzaam. Het is duidelijk dat het uitzichtsloze status-quo denken inzake de bewapening, dat totnogtoe de wereld sinds Hiroshima per dag ontplofbaarder heeft gemaakt vanuit de kerken steeds vasthoudender zal worden gecritiseerd.
Het mond-dood maken van het kerkelijk getuigenis in het Oostblok zal niet zijn evenknie mogen vinden in het „negeren" daarvan in het westen.
Zo ergens, dan zal bij dit onderwerp het door het CDA verfoeide links-rechts denken moeten worden doorbroken.
Voor het CDA – met zijn worteling van kerken – ligt hier een bijzondere taak; een bijzondere kans ook. Het CDA, zo heeft het het in zijn politiek statuut [1] bij de oprichting geformuleerd, wil „niet berusten in de aanwezigheid van massale vernietigingsmiddelen, omdat deze de schepping als zodanig bedreigen en niet in overeenstemming zijn met de bestemming en de roeping van de mens". „Niet berusten": dat is een rusteloze bezigheid. Het CDA zal dan ook aan zijn onrust op dit punt voortdurend herkenbaar moeten zijn.

[1]) Program van Uitgangspunten, artikel 18.

Politiek, toch een nobile officum

Op weg naar 1985

door dr. A. Veerman

Wie aan het staatshoofd de namen van deze twee informateurs gesuggereerd heeft, dat zal het geheim van de Korte Voorhout blijven, maar zeker is, dat het twee evenwichtige en nuchter-verstandige mensen zijn, die de zaak goed in de hand houden. De formatietijd wordt daarom geen tijd van politieke hoogspanning of journalistieke hoogstandjes, in tegendeel er zit voor de journalisten nauwelijks brood in; je moet in de kranten bijna zoeken naar informatie-nieuws. Maar deze informateurs bewijzen door hun optreden de politiek an sich een goede dienst; zij laten zien dat het wel degelijk een nobile officium, een heel eerzame zaak, kan zijn.
Toch zijn er opmerkingen genoeg in pers en publiek om een verhaaltje te schrijven over een aantal misvattingen rond de formatie.

Ik begin maar met dat nationale kabinet, dat door de VVD als hogere politieke wijsheid wordt aangeprezen. Het vaderland is immers in nood. Nu weten we wel dat de situatie, waarin ons land sociaal-economisch verkeert, ernstig is. Maar een nationaal kabinet zou echt een novum zijn. Zelfs tijdens de eerste wereldoorlog deden we het met een liberaal kabinet, zij het dat dit wel voor de pacificatie zorgde. Dat was niet niks. Maar voor politiek is het niet heilzaam, wanneer de „choc des opinions" ontbreekt. Politiek is, dunkt me, het beste wanneer deze door het kabinet bevochten moet worden. Met argumenten onderbouwd.
Dat was – bij al het negatieve, dat er ook was; het hoeft voor mij niet meer – toch een goede kant van het loyalisme, dat het nl. niet allemaal vanzelf sprak. Een kabinet, dat de oppositie gering schat, dat niet voor zijn punten vecht, niet hoeft te vechten, omdat de meerderheid toch verzekerd is, dat is voor de democratie niet zo'n goede zaak.
Ik denk, dat een nationaal kabinet niet nodig is voor het land; misschien wel voor de VVD, om een vinger in de pap te hebben. Ik vind het een a-politieke suggestie. Dat geldt ook voor de opmerking, die je wel hoort, dat we maar spoedig nieuwe verkiezingen moeten hebben. Ik vind, dat tot de regels van het (democratische) politieke spel behoort, dat we het doen, zo goed mogelijk doen, met de normaal gekozen volksvertegenwoordiging. Natuurlijk kan een tussentijdse crisis wel eens roet in het politieke eten gooien, maar dat is geen ideaal – nee, roet, dat het eten bederft. Daarom is het goed, dat het kabinet-Van Agt het vier jaar volgehouden heeft.
Zo hoort het.

Misverstand

Wat mij eigenlijk het meest irriteert is de niet zelden gehoorde kritiek dat je nu maar weer ziet wat politieke beloften waard zijn. Niets! Dat is een volslagen miskenning van de politiek en een volledig onjuiste interpretatie van de zin van een verkiezingsprogram.
Daarin staat wat een partij – vanuit haar uitgangspunt en in de gegeven politieke situatie – in de komende periode hoopt te kunnen bereiken; zich als doel stelt, waarnaar zij wil sturen. Een verkiezingsprogram is geen belijdenis, geen opsomming van schone beloften, maar een reeks van doelstellingen waarnaar men zegt te zullen streven. Nogmaals, daar spelen natuurlijk de uitgangspunten van een partij een rol bij, die worden betrokken op de actuele situaties. Maar van beloften is geen sprake. Het zijn hoogstens eindselen, om een term van Zuidema/Goudzwaard te gebruiken. Daarom zijn de informateurs niet met iets bezig, wat nauwelijks behoorlijk is. Zij gaan na, tasten af hoe een kabinetsprogram is op te stellen, dat voor een voldoende meerderheid aanvaardbaar is; dat door een kabinet, met steun van het parlement uitgevoerd kan worden. Daarin spelen de verkiezingsprograms van de eventuele regeringspartijen mee (i.c. CDA, PvdA en D'66), maar niet integraal. Als iedere partij honderd procent van haar program eist (of zoiets), is het land onregeerbaar.
Daarom was de sfeer rond de formatie-Burger in 1973 fout, ook al stond tenslotte in het kabinetsprogram dat zowel het program van de PvdA als dat van het CDA i.o. voor het kabinet maatgevend was. En mede daarom belandde de formatie-Den Uyl in 1977 tenslotte in het moeras, omdat de PvdA dacht de formatie te kunnen dicteren.
Daarom is de term „onbespreekbaar" in de sfeer van de onderhandelingen eigenlijk onbruikbaar. Niet voor niets, lijkt me, maakte Van Agt zich daar met een grapje vanaf. Want de sfeer is die van het compromis, waarbij niets onbespreekbaar is. Uiteraard is het wel zo, dat men zich bij het ene punt harder opstelt dan bij het andere, omdat men aan het ene programpunt meer waarde hecht dan aan het andere, ongetwijfeld ook omdat men tijdens de verkiezingsactie aan het ene punt meer accent gegeven heeft dan aan het andere.

Speel het spel

Ik vind en herhaal dat deze informateurs er duidelijk aan werken de politiek ook in de formatietijd te laten zijn – wat het kan zijn, maar niet altijd is – een nobile officium, een eerzame bezigheid (net zo eerzaam als de advocatuur). Wat niet wegneemt, dat de ene speler het spel met grotere bekwaamheid speelt dan de ander. Je mag best proberen, er uit te halen, wat er maar inzit. Daar zijn die mensen tenslotte ook voor gehuurd. En dat is ook hun enige belofte.

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)

BEGROTINGEN

- nieuwbouw
- verbouw
- restauraties

J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 - Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

Verschijningsdatum CDActueel

In de maanden juli en augustus zal CDActueel één maal per twee weken verschijnen.
Het volgende nummer komt dus op 11 juli a.s. uit (red.)

Unaniem SER-advies brengt beleid gelijke kansen voor mannen en vrouwen dichterbij

Door unaniem akkoord te gaan met de nota „Gelijke Behandeling Mannen en Vrouwen" heeft de SER op 19 juni jl. het gelijke-kansenbeleid voor vrouwen en mannen weer wat dichterbij gebracht.
Een eerste belangrijke stap was het ook al unanieme advies van oktober 1979 over de versterking van de positie van de vrouw op de arbeidsmarkt. Ondanks de sombere werkgelegenheidsperspectieven sprak de Raad zich toen eensgezind uit over het zelfstandig recht van vrouwen op betaalde arbeid. Maar de SER constateerde tegelijk, dat vrouwen bij de realisering van dat recht nog een grote achterstand hebben en er in feite nog geen sprake is van gelijke kansen.

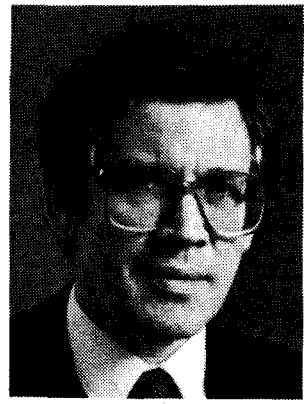

door drs. Harry van de Kamp

Bestseller

Daarbij werd gewezen op drie oorzaken, die – en het is maar dat (in)formerend Den Haag het weet – op dit moment nog evenzovele knelpunten zijn:

1. de rolbevestigende positie van meisjes en vrouwen in onderwijs en beroepsvoorbereiding;
2. het feit, dat ook als de vrouw buitenshuis werkt zij de eerst-verantwoordelijke blijft voor de taken binnenshuis;
   en – mede als gevolg van 1 en 2 –
3. de uitermate zwakke positie van de vrouw op de arbeidsmarkt.

De SER deed in het advies van 1979 ruim dertig concrete aanbevelingen om deze knelpunten op te lossen. Alle reden om bij al het emancipatiemateriaal dat de informateurs de laatste weken op tafel kregen, ook dit praktische en informatieve advies te betrekken. In ieder geval blijkt vanuit het land nog steeds een grote vraag naar het inmiddels al enkele keren herdrukte advies. SER-voorzitter De Pous noemde het zelfs een bestseller!

Geen volgbeleid

Terug naar de SER-nota Gelijke Behandeling (waarvan inmiddels besloten is om ze in grote oplage, maar in handzamer vorm te verspreiden). De nota is vooral bedoeld als handleiding voor de werkgevers en werknemers die in de praktijk met de Wet Gelijke Behandeling van 1980 worden geconfronteerd. De eerste hoofdstukken bevatten een heldere uiteenzetting over achtergronden, inhoud en interpretatie van de wet en de diverse procedures om naleving ervan te bevorderen. Maar, daarmee wordt niet volstaan. Om de achterstand van vrouwen weg te werken, is het niet genoeg om je te houden aan de letter van de wet, zo constateert de nota. Ook een zogenaamd volgbeleid, waarmee alleen formele beperkingen worden weggenomen schiet te kort. Daarom kiest de SER uitdrukkelijk voor een beleid, dat actief inspeelt op toekomstige veranderingen in de maatschappelijke positie van vrouwen en mannen. Dat niet alleen: het beleid moet tevens gericht zijn op verbetering van de voorwaarden waardoor die veranderingen mogelijk worden.

Verstrekkend

Deze SER-uitspraak is van verstrekkende betekenis. Zij legt op het bedrijfsleven de verantwoordelijkheid actief mee te werken aan de realisering van gelijke kansen voor vrouwen en mannen in de arbeidswereld.
In de nota worden daartoe concrete suggesties gedaan. Gewezen wordt op de cao's als mogelijkheid voor partijen om via afspraken verder uit te bouwen wat bij wet verplicht is. Maar ook de ondernemingen zelf hebben een belangrijk aandeel; daar moeten de gelijke kansen hun beslag krijgen. De SER-nota hecht veel waarde aan een in overleg met de Ondernemingsraad op te stellen „intentieverklaring". Daarna kan men binnen de onderneming besluiten tot een inventarisatie van knelpunten, zoals bijvoorbeeld in 1979 de Nederlandse Middenstandsbank heeft gedaan.
Hierdoor worden ondernemingsleiding, OR, chefs, en vooral de collega's zich meer bewust van de problematiek en kunnen vooroordelen worden weggenomen. Het sociale jaarverslag (zoals het onlangs gepubliceerde van Koninklijke Bijenkorf Beheer) kan speciale aandacht besteden aan de problematiek. Als meer concrete maatregelen noemt de SER-nota vervolgens een meerjarenplanning voor de werving, gericht advertentiebeleid, creëren van deeltijdbanen, kinderopvang en doorstroom van vrouwen naar midden- en hoger kader.

Meer vrouwen in mannenfuncties

„Bij al deze mooie plannen moeten wij ons niet verhelen, dat de werkgelegenheidsperspectieven voor vrouwen zo mogelijk nog somberder zijn geworden" aldus werkgeverswoordvoerder en NCW-voorzitter Van Eijkelenburg bij de behandeling van de SER-nota. Het werkloosheidspercentage voor vrouwen steeg van 1977 tot 1980 van 6,6% naar ruim 10%. In dezelfde tijd daalde de openstaande vraag naar vrouwen van 1,6% naar 0,9%. In 1979 rekende het Centraal Plan Bureau voor 1980 tot 1990 nog op een extra aanbod van 325.000 vrouwen, die om 165.000 „mensjaren" zouden vragen. Sindsdien heeft de Emancipatiecommissie in 1980 haar „Advies Arbeid" gepubliceerd. Vergeleken met de cijfers van het Centraal Plan Bureau wordt daar gerekend met een extra arbeidsaanbod van vrouwen van 400.000 tot 540.000 in de komende tien jaar. Volgens Van Eijkelenburg dringt de deeltijdoptie zich nu steeds meer op als instrument om dit extra-arbeidsaanbod op te vangen. Maar daarnaast is hij met de SER-nota van mening dat het accent de komende jaren evenzeer moet liggen op het gaan werken van meer vrouwen in „mannenfuncties".

Verbod nachtarbeid opheffen

Daartoe moeten dan wel nog steeds bestaande, maar onnodig beschermende bepalingen voor vrouwen worden weggenomen. In dat verband heeft de regering enige tijd geleden bekend gemaakt het verbod op nachtarbeid voor vrouwen te willen opheffen. Juist voor de arbeidsmarktpositie van vrouwen is het nu zaak de voorgenomen wetswijziging zo snel mogelijk te publiceren.

Behalve het wegnemen van formele beperkingen is ook een stimulerend beleid noodzakelijk. Onderwijs en beroepsvoorbereiding zullen gericht moeten worden op roldoorbreking in gezin en beroepsleven. Voorts kunnen de ministeries van CRM, Onderwijs en Sociale Zaken door beroepsvoorlichting ertoe bijdragen, dat meisjes en vrouwen eerder kiezen voor traditionele jongensopleidingen en mannenberoepen. Ook de GAB's hebben bij de beroepskeuze een belangrijke functie. De SER-nota dringt daarom aan op aanpassing van het voorlichtingsmateriaal, opdat vrouwen en meisjes eerder op het idee komen „mannenfuncties" te kiezen. De arbeidsmiddeling zal daarop actief gericht moeten zijn. Maar welk beleid men voert, voorwaarde is dat het aanbod van vrouwen voor traditionele mannenberoepen zich aanzienlijk verruimt. Dit past in de CDA-filosofie, dat het initiatief ook van de vrouwen zelf zal moeten uitgaan.

Drs. Harry van de Kamp is secretaris Sociaal beleid bij het NCW. Hij combineert deze functie sinds kort met het lidmaatschap van de Emancipatieraad, waarvoor zijn kandidatuur werd ondersteund door het CDA. Namens het NCW maakt hij deel uit van de Commissie Vrouw en Arbeid van de SER, die de nota heeft voorbereid.

Partijraad wijst verzoek om ontheffing af

Burgemeesters geen Kamerlid

Er is op de Partijraad in Apeldoorn een stevig woordje gesproken over de toepassing van de regeling ter voorkoming van ongewenst geachte combinaties van functies. Bij de fusie van partijen zijn daar stringente afspraken over gemaakt. Nu ging het er om, zoals voorzitter Bukman in zijn openingswoord zei, „dat we die afspraken ook serieus gaan invullen."

Met de desbetreffende bepalingen in het fusieprotocol hebben partijen als uitgangspunt concentratie van functies bij één persoon te vermijden. Voorts de zuiverheid van verhoudingen tussen vertegenwoordigende en bestuursfuncties en het betrekken van meer leden van de partij bij CDA-activiteiten. Tegen ongewenste cumulatie van functies moet het partijbestuur kunnen ingrijpen.

De regelingen als zodanig waren nu niet (meer) aan de orde doch wel de ingediende verzoeken om in enkele gevallen ontheffing te verlenen. In uitzonderlijke gevallen laten de statuten ontheffing toe, maar dan moeten het „uitzonderlijke gevallen" zijn. De beslissing ligt bij het partijbestuur, c.q. de partijraad op voorstel van het partijbestuur.

Over het algemeen ging de partijraad wel akkoord met de beslissingen welke het bestuur ten aanzien van ingekomen ontheffings-aanvragen had genomen. Verschil van mening bestond echter over de vraag of twee leden van de Eerste Kamer die tevens burgemeester zijn (R. P. H. Oudenhoven van Diepenveen en mw. R. van Soest-Jansbeken te Arcen L.) overeenkomstig hun verzoek beide functies kunnen blijven combineren. „Neen" zei (in grote meerderheid) het bestuur. Maar de afgevaardigde van Almelo vond dat er ten aanzien van Oudenhoven van „een uitzonderlijk geval" kon worden gesproken. Om zijn kennis van onderwijszaken is Oudenhoven in de Eerste Kamer hoog gewaardeerd. Dit motief om de gevraagde ontheffing te verlenen werd ook uit de kring van CDA-Eerste Kamerleden nadrukkelijk onderstreept. Prof. Van Hulst bracht het dringend naar voren en Eerste Kamerlid De Vries herinnerde er aan dat twee ervaren onderwijs-deskundigen (Diepenhorst en Schreurs) de Eerste Kamer hebben verlaten. Haal dus nu ook Oudenhoorn daar niet weg.

Niet sjoemelen

(Burgemeester) Corporaal zag echter geen enkele reden om nu van toepassing van de zorgvuldig voorbereide regelingen af te wijken. Een burgemeester heeft een volledige dagtaak. Er is een goede opvolger voor de Eerste Kamer beschikbaar dus laten we niet met structurele uitzonderingen op de bepalingen beginnen.

Hans de Boer (die volgend jaar het raadslidmaatschap van Velsen ook niet met dat van de Tweede Kamer zal mogen combineren) hield de bezorgde Eerste Kamerleden voor dat niemand onmisbaar is. 't Gaat er om eigen regelingen nu serieus te nemen. Anders gaan we weer, naar hij vreesde, de kant op van „sjoemelen" waardoor het CDA zich toch al een kwade reuk bezorgd heeft.

Bij stemming werd met 133 tegen 43 stemmen besloten de heer Oudenhoven de gevraagde ontheffing niet te verlenen. (De bestuursleden Van Zeil en Veenhof behoorden tot de tegenstemmers.) Ook mw. Van Soest-Jansbeken zal voor de derde dinsdag in september tussen het Eerste Kamerlidmaatschap en haar burgemeestersfunctie moeten kiezen.

De partijraad besloot in navolging van het partijbestuur wel ontheffing te verlenen aan Kamerleden die deze functie combineren met het lidmaatschap van provinciale staten of gemeenteraad. Het argument was dat zij als staten- of raadslid waren voor de statuten van kracht werden. Maar na de volgende raads- en statenverkiezingen zal ook deze combinatie niet meer worden toegestaan.

Naar de verkiezing van het Noordhollandse statenlid Russell tot Eerste Kamerlid zal een onderzoek worden ingesteld. Onderzocht moet o.a. worden of en in hoeverre het afwijken van gemaakte afspraken door Statenleden de verkiezing van Russel mogelijk hebben gemaakt. Ook Russell heeft partij-besluiten en -verzoeken naast zich neergelegd. „Hij dient zo spoedig mogelijk uit de Eerste Kamer te verdwijnen" vond een der sprekers.

Voor wat betreft de combinatie partijvoorzitter en Eerste Kamerlid stemde de Partijraad in met het verzoek van de heer Bukman. Uit de toelichting op het fusieprotocol en bij de totstandkoming van de statutaire bepalingen over de onverenigbaarheden is met name op deze mogelijkheid van ontheffing gewezen.

Terwijl een aantal afgevaardigden zich met het ontwerp-model gemeente- en provincieprogram bezig hield, bevond (het zij met enige schaamte geboekstaafd) in de vergaderzaal een groter aantal zich in de wandelgangen van Orpheus. De besprekingen werden geleid door mevrouw De Graaf-Nauta. Namens de commissie die het program samenstelde beantwoordde prof. De Gaay Fortman de vragen en opmerkingen. Vooral kleinere gemeenten zullen in het program betrouwbare aanwijzingen vinden. Voor grotere gemeenten kunnen de inleidende beschouwingen richtinggevend zijn. Het program is als „handreiking" bedoeld. Gemeente- en provinciebestuurders zullen het aan eigen behoeften en prioriteiten moeten aanpassen.

(Een overzicht van de door het Partijraad in het ontwerp aangebrachte wijzigingen worden in ons volgend nummer opgenomen.) **G. J. B.**

Tijdens de behandeling van huishoudelijke zaken was het in de wandelgangen van „Orpheus" voller dan in de congreszaal. (Foto Nick Morelis).

„Partijraden verkopen geen lijsttrekkers"

De twee informateurs, Lubbers en De Koning, moesten zaterdag verstek laten gaan op de vergadering van de Partijraad in Apeldoorn. Zij waren elders bezig bouwstenen te zoeken voor het nieuwe kabinet en partijraden hebben niet de faam daarvoor de steen der wijzen op zak te hebben. Er werd in Orpheus trouwens weinig met stenen gegooid. Zeker niet naar de eigen (in)formateurs, maar ook nauwelijks in de richting van de boze tegenpartij. Mits deze erkent dat het CDA, als grootste partij, het recht heeft haar eigen lijsttrekker als minister-president voor te dragen.

Van Partijraden was al bekend dat zij (naar het woord van Vredeling) geen straaljagers kopen. Het besef dringt door dat zij ook geen kabinetten samen stellen (soms wel in diggelen slaan) en de nieuwste variatie werd nu in Apeldoorn gehoord: Partijraden verkopen geen lijsttrekkers. „Voorlezend uit eigen werk" herhaalde voorzitter Bukman o.a. wat hij in CDActueel had geschreven: er zijn geen twee soorten CDA-ers, de ene geschikt voor combinaties op links, en de andere voor combinaties op rechts. Het CDA wordt niet gekenmerkt door zijn partners, maar door eigen beginsel en politieke overtuiging, door eigen program en eigen beleid, door eigen mensen en eigen consistentie". (veel applaus). Van Agt heeft over de formatie-pogingen in Apeldoorn niet veel los gelaten. Hij prees de informateurs en achtte het juist dat deze geen tijd verloren lieten gaan door te streven naar de breedst-mogelijke combinatie (dus met de VVD) nu twee partijen deze al door openbare uitspraken hadden geblokkeerd. „Dat is iets anders," zei Van Agt, „dan dat onze goede partners uit de voorbije jaren zomaar terzijde werden gesteld." Overigens waagde Van Agt zich zaterdag niet aan voorspelling voor de kans op welslagen van de nu ondernomen pogingen. Ten aanzien van inhoud van het beleid, de zetelverdeling en -bezetting is op veel punten overeenstemming bereikt. Op veel andere (ernstige en minder ernstige) niet. Of nóg niet. Er zijn echter door geen van de partijen „rituele woorden" gesproken die voortgaande besprekingen blokkeren. Daarom leek hem zelfbeperking bij de toelichting hem nu verstandig.

Bukman had trouwens ook gezegd over de formatie „met de van hem bekende terughoudendheid" te zullen spreken. Bovendien had hij last van een klein hoestje. Sommige andere sprekers werden daardoor kennelijk niet gehinderd. Een afgevaardigde noemde het verloedering van de PvdA als de PvdA, op grond van de

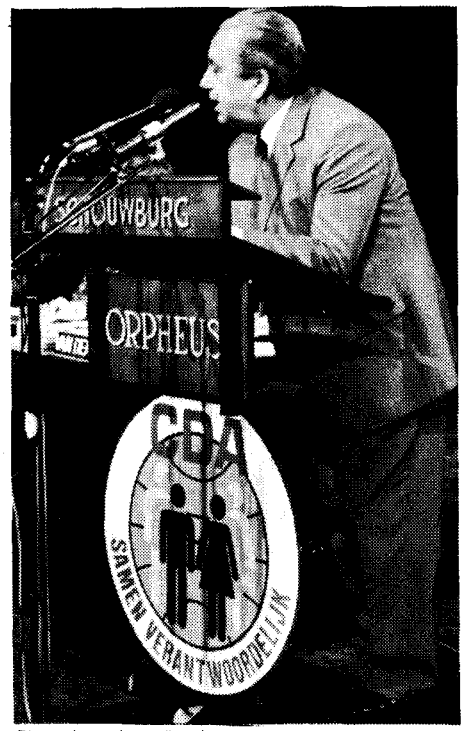

Discussie op de partijraad.
CDA Brabant-voorzitter Wagemakers: er is voor ons maar één minister-president: Dries van Agt.

verkiezings-uitslag een heel ander beleid durft te eisen, terwijl zij als oppositie-partij negen zetels verloor. De PvdA heeft haar partij met kunst- en vliegwerk bij elkaar moeten houden. Maar een CDA dat trouw blijft aan zichzelf, blijft trouw aan Van Agt, verzekerde deze spreker. En hij kreeg veel applaus. De Gelderse afgevaardigde was blij dat de informateurs geen discriminatie van de VVD hebben bedoeld en hij was het ook die verklaarde dat de Partijraad geen lijsttrekkers verkoopt.

Het zal u niet verbazen, zei ook een afgevaardigde van Brabant, dat er voor ons maar één minister-president kan zijn en dat is Dries van Agt. Overigens liet deze spreker zich erg vriendelijk uit over D'66. „Ze hebben nog geen regeringservaring, maar ja, om die te krijgen moeten ze toch ooit ergens beginnen". En een andere Brabander: de kiezers spraken zich uit voor het doorgaan met dit kabinet en wensen duidelijk dat D'66 daarbij wordt betrokken. Nu twee partijen die uitspraak blokkeren, mogen zij, volgens hem, in geen geval meer ministers-zetels krijgen als het CDA. Een volgende spreker vulde aan: als het een CDA-PvdA-D'66-combinatie moet worden dan de helft van de zetels voor het CDA, de andere helft te verdelen tussen PvdA en D'66. („Een hartig openingsbod bij de onderhandelingen" vond Van Agt.)

Overigens werd door verscheidene sprekers ook ernstig gewaarschuwd tegen dergelijke pogingen om mee te formeren. Zeker moet niet nu al met getals-criteria worden gewerkt. Er is alle reden om de informateurs en de fractie ons volle vertrouwen te geven. Laten we dankbaar zijn dat we eensgezind uit de verkiezingen zijn gekomen (zei Corporaal) en dat we eensgezind met de formatie konden beginnen.

Op de duidelijke vraag aan Van Agt hoe hij denkt over een regeringscombinatie met de kleine confessionele partijen zei deze het niet passend te achten zich over andere combinaties uit te laten dan waarmee de informateurs zich in opdracht van de koningin nu bezig houden. En op een verzoek zich, wat de kerncentrales betreft, zo dicht mogelijk aan het CDA-program te houden, antwoordde Van Agt: „Ik doe niet anders."

G. J. B.

commentaar

Lacherig

Een verschijnsel als een volkstelling leidt bij Nederlanders al snel tot verschijnselen van balorigheid en lacherigheid. Of dat nu terecht is of niet – het is niet het meest verontrustende trekje in ons volkskarakter.

Nu kan van de laatste volkstelling – het was in 1971 – ook moeilijk beweerd worden dat het een succes was. De deelname was verre van algemeen; hoewel tot medewerking kan worden verplicht werd toch teruggeschrokken voor toepassing van sancties op niet-medewerking. Kon dus aan de representativiteit van de verkregen cijfers al worden getwijfeld, ze kwamen bovendien zo traag ter beschikking voor de beleidsdoeleinden waar ze voor nodig waren, dat ook het nut kon worden betwijfeld.

Telt men daarbij de zware organisatie van een algemene volkstelling, de kosten en de irritatie dan rijst de vraag of er in 1981 niet op eenvoudiger manier per beleidssector aan de nodige gegevens gekomen kan worden, die op zich hard nodig zijn.

De Tweede Kamer heeft ingestemd dat de volkstelling '81 niet doorgaat. Het ziet er zelfs naar uit dat een – vereenvoudigde – volkstelling eerst in '91 zal worden gehouden.

De wet op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (privacy-wet) moet er nu eerst maar eens komen. Zowel om de volkstellingen een voor de burger vertrouwenwekkende belijning te geven als om een dam op te werpen tegen de computerregistraties van allerlei gespecialiseerde databanken.

Geen twijfel over Europese gezindheid Nederlandse regering

Van der Mei wijst kritiek Penders af

Het Europese Parlement heeft vorige week weinig waardering uitgesproken over het voorzitterschap van de EG, dat het afgelopen halfjaar door Nederland werd bekleed. Ook de enige Nederlandse woordvoerder Jean Pender (EVP) had geen waardering. CDActueel heeft de heer Penders gevraagd zijn kritiek nog eens kort op papier te zetten. Cor van Santen en Ben Pauw vroegen staatssecretaris drs. Durk van der Mei om zijn reactie.

Staatssecretaris Van der Mei

„Met grote verontwaardiging heb ik van die kritiek kennisgenomen. Het verwijt komt er – heb ik begrepen – in feite op neer, dat wij de slechte omstandigheden hebben misbruikt om volledig passief te blijven als voorzitter van de EG. Een dergelijk verwijt suggereert, dat de Nederlandse regering een gebrek aan Europese gezindheid heeft laten zien. En dat is volstrekt onwaar!"
Dat zegt staatssecretaris drs. Van der Mey, speciaal belast met EG-zaken op de kritiek van Penders.

Maar wat zijn dan uw argumenten?

Ik kan er zo een aantal noemen. Allereerst de Jumbo-raad, die kortgeleden op ons initiatief heeft plaatsgevonden tussen de ministers van Economische Zaken, Sociale Zaken en van Financiën van alle EG-landen over een gecoördineerde aanpak van de werkloosheid. Tegen de stroom in heeft Nederland als voorzitter van EG volgehouden, dat zo'n Jumbo-raad er moest komen. Iedereen zei achteraf ook, dat het een zeer nuttige vergadering is geweest. Mijn tweede argument. Wij zijn er het afgelopen half jaar in geslaagd de oplossing van de staalsector in de Gemeenschap naderbij te brengen. Als je vergelijkt wat men vorig jaar dacht, dat mogelijk was, met wat de afgelopen maanden gerealiseerd is, dan blijkt daar een behoorlijke vooruitgang uit. De herstructurering heeft economische en sociale gevolgen. Tijdens ons voorzitterschap is een pakket met sociale maatregelen ontwikkeld om die gevolgen op te vangen. Die lijn is nu vrij algemeen geaccepteerd. Een derde punt vormen de landbouwprijs-voorstellen. Het is door onze minister van Landbouw Braks, dat die voorstellen – in tegenstelling tot vroeger – ditmaal op tijd op tafel lagen. En dan tenslotte, maar zeker niet in het minst door de reis die minister Van der Klaauw als voorzitter van de EG-ministers van buitenlandse zaken de afgelopen maanden door het Midden-Oosten heeft gemaakt. Vrij algemeen wordt erkend, dat die reis

(Vervolg op pagina 9)

Kritiek Jean Penders op Nederlands voorzitterschap EG

In een rede die hij namens de EVP-fractie in het Euro-Parlement op 17 juni uitsprak heeft Jean Penders nogal wat kritiek geuit op Nederlandse voorzitterschap van de EG dat zoals bekend op 1 juli afloopt. (Groot-Brittannië neemt dit dan voor de tweede helft van 1981 op zich).
CDActueel vroeg Jean Penders de balans nog eens op te maken.
Als positieve punten noemt Penders dat er een jumboraad (een vergadering van alle ministers van financiën, economische- en sociale zaken in de EG) is gehouden.
Veel is er uit deze raad niet gekomen maar de kans is groot dat dit Nederlands initiatief herhaald wordt. Als tweede positieve punt noemt Penders de snelle vaststelling van de landbouwprijzen. Hoewel dit wel een kostbare zaak is geworden. Tenslotte vindt Penders het van belang dat voortaan ook over veiligheidsvraagstukken gediscussieerd zal worden.

Matte aanpak

Als negatieve punten noemt Penders de reis naar het Midden-Oosten van minister Van der Klaauw. Dat was weinig meer dan het overdoen van de reis van – de huidige voorzitter van de Europese Commissie – Thorn van vorig jaar. Het geringe resultaat wordt afgedaan met een beroep op het feit dat er een nieuwe Amerikaanse regering was met een nog niet bekende politiek en de op handen zijn Israëlische verkiezingen.
Tweede negatieve punt is het feit dat er niets gedaan is aan de herstructuering van de Europese begroting. Met als excuus dat er volgende maand een stuk van de Europese Commissie op dit punt komt.
Teleurgesteld is Penders in het feit dat aan de zetel-kwestie van het Europees Parlement niets is veranderd. (Het parlement heeft drie vergaderplaatsen: Brussel, Straatsburg en Luxemburg.) Op de Europese top in Maastricht is besloten de status quo hieromtrent te handhaven. Betreurd wordt bovendien dat premier Van Agt als voorzitter van de EG niet persoonlijk het Europees Parlement is komen informeren over de resultaten van diezelfde Europese top in Maastricht.
Al met al concludeert Penders dat er sprake was van een matte aanpak en dito presentatie van het Nederlandse EG-voorzitterschap. Omstandigheden en obstakels werden te veel als excuus gebruikt om nieuwe initiatieven achterwege te laten.
Kritiek op het Nederlandse voorzitterschap kwam niet alleen van de (Penders eigen) EVP-fractie maar van alle fracties behalve de conservatieve fractie aldus Penders.

heeft bijgedragen tot een verbetering van de sfeer tussen de EG en het Midden-Oosten.

Maar waarom dan die toch niet malse kritiek?

Ik denk, dat de verklaring voor een gedeelte gezocht moet worden in de slechte economische omstandigheden. Die leiden er allereerst toe, dat pas oplossingen op de langere termijn mogelijk zijn, terwijl een eerste rechtstreeks gekozen Europees parlement natuurlijk snel concrete problemen wil zien ter rechtvaardiging van het eigen werk. De economische problemen leiden er verder toe, dat in de verschillende lidstaten nationalistische trekken zich beginnen te vertonen. Daardoor kan de gemeenschap ook moeilijker functioneren.

Een punt kan ook zijn, dat het Europees parlement krachtens de verdragen beperkte bevoegdheden heeft, terwijl het – als eerste rechtstreeks gekozen parlement – juist streeft naar een zo groot mogelijke invloed. Ook daaruit kan de kritiek, die – ik zeg dat nogmaals – volledig ten onrechte is, te verklaren zijn.

Heeft Nederland als voorzitter van de EG voldoende recht gedaan aan het Europese parlement?

Wij hebben gedaan wat wij konden om het Europese parlement alle erkenning te geven, die het toekomt. Om een paar punten te noemen. Verschillende Nederlandse bewindslieden hebben als voorzitter van de desbetreffende Europese ministerraad vergaderingen bijgewoond van commissies van het parlement. We hebben ook extra aandacht gegeven aan de resoluties van het parlement. En ook waar het betreft de begroting – daar ligt een bron van moeilijkheden, omdat het Parlement met name op dit punt vrijwel geen bevoegdheden heeft – hebben wij geprobeerd zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de wensen van het parlement. Ook hebben we er alle moeite voor gedaan, dat onder het voorzitterschap van Engeland, het komend halfjaar, er nog meer gelegenheid is voor gesprekken over de begroting dan tot nu toe. Men kan dus zeker niet zeggen, dat wij onvoldoende aandacht hebben besteed aan het parlement.

Het heeft ook nogal wat kritiek opgeroepen, dat premier Van Agt als Europees regeringsleider, ondanks zijn eerdere belofte, niet zelf verslag heeft uitgebracht in Luxemburg over de top in Maastricht afgelopen maart.

Collega Van der Klaauw heeft uiteindelijk verslag uitgebracht over de Europese top. Uiteindelijk kon Van Agt dat moeilijk doen, omdat de Franse president overeenkomstig het Franse staatsrecht nooit in het parlement van zijn land verschijnt. Als Europees voorzitter kan hij dat dan ook zeker niet doen ten opzichte van het Europese parlement. Als de Nederlandse premier dat wel zou hebben gedaan, zou er een moeilijk precedent zijn geschapen.

Voelt u zich gegriefd en verontwaardigd door de kritiek op het Nederlands voorzitterschap?

Ik spreek onwaarheid, als ik zou zeggen „neen". Ik heb er begrip voor, dat men kritiek heeft. Maar die moet wel zo objectief mogelijk zijn. Bovendien moet bij kritiek rekening gehouden worden met de goede trouw. Bij de geuite kritiek was noch van één noch van het ander sprake.

Resolutie met betrekking tot de christenen uit Turkije in Nederland [1]

De CDA-partijraad, in vergadering bijeen op 20 juni 1981 te Apeldoorn,

overwegende

- dat de positie van de Christenen uit Turkije sinds de militaire machtsovername niet verbeterd is;
- dat de groep asiel zoekende Christen-Turken in Nederland het aantal van ongeveer 1500 personen niet te boven gaat en dat het remmend effect van de ingestelde visumplicht zorg draagt voor een afname van het aantal vluchtelingen en asielbezoekers;
- dat de Raad van Kerken in Nederland zich inspant om een blijvende goede oplossing te zoeken voor de in de Nederlandse kerken verblijvende groep en daarvoor nog enige tijd nodig heeft;

Roept de CDA-fractie in de Tweede Kamer en de partij op zich intensief bezig te blijven houden met de opvang en opname van Christen-Turken;
Verzoekt de CDA-fractie in de Tweede Kamer er bij de regering met klem op aan te dringen geen maatregelen te nemen tegen de groep asielzoekende Christen-Turken zolang het door de Raad van Kerken ingestelde onderzoek naar een blijvende goede oplossing niet is afgerond,

en gaat over tot de orde van de dag.

[1]) *Zie ook gesprek met kamerlid Hans v. d. Broek op pagina 3 (red.).*

commentaar

Gelijke kansen

De Rotterdamse brandweerlieden hebben wat problemen met de emancipatie. De – volledig uit mannen bestaande – bluseenheden zijn van mening dat er sprake is van „een onaanvaardbare uitholling van de brandweertaak voor de mannelijke collega's, indien men vrouwen gaat inzetten voor speciale brandweertaken". Onthullender is de opmerking „dat de opname van vrouwen in de parate brandweerploegen mogelijk negatieve effecten zal hebben op de teamgeest." Zegt dat nu iets over de vrouwen of over het gehalte van de aanwezige teamgeest?

Het CDA-program spreekt van een gelijkberechtiging van mannen en vrouwen en van de mogelijkheid voor *mensen* tot eigen keuzen te komen. De keus tot brandweervrouw – voor wie dat wenst – hoort daar dus bij. En wie daar nog even aan moet wennen hoeft niet per se een kijkje te nemen in het Cubaanse leger, de Israëlische kibboets of het Franse platteland. Men kan ook dichterbij wel eens informeren bij de Nederlandse politie en de landbouwscholen.

Waardering verdient dan ook de mededeling van staatssecretaris Kraaijeveld aan de Kamer dat het tijd wordt het verbod op havenarbeid door vrouwen (zoals neergelegd in de stuwadoorswet) op te heffen. Deze wet is ook in strijd met de richtlijnen van de Europese Gemeenschap over gelijke behandeling van mannen en vrouwen in het arbeidsproces. Nog meer waardering verdient misschien wel de recente SER-nota over gelijke behandeling, mannen en vrouwen.

De toespitsing op het gelijke-kansen beleid voor mannen en vrouwen op de traditioneel fysiek „zwaardere" beroepen is om twee redenen interessant.

In de eerste plaats brengt het aan het licht in welke mate de – ook door mannen – met de mond algemeen beleden emancipatiepolitiek werkelijk innerlijk aanvaard wordt; in de tweede plaats wordt de emancipatiestrijd nog al eens gevoerd vanuit reeds geheel of gedeeltelijk geëmancipeerde, intellectuele, beroepsgroepen. De emancipatiebeweging zal ongetwijfeld aan realiteitszin en overtuigingskracht winnen wanneer die zich ook afspeelt in typische beroepen als brandweervrouw en havenarbeidster.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Wat krijgen we nou...

Bukman weet zelf heel goed wat we nou krijgen: nou krijgen we Van Agt opnieuw als premier in het Catshuis. Nu is dat lang niet uitgesloten en Bukman draagt er genoeg argumenten voor aan, maar het is misschien weleens nuttig erop te wijzen dat die kans kleiner wordt naarmate er meer artikelen in deze sfeer worden geschreven... Hij zou zich vergissen als hij meent dat hij Van Agt het Catshuis in kan schrijven, want zulke artikelen (als in CDActueel) werken averechts. (Leo van Atten in *Algemeen Dagblad*).

Gepast terughoudend

Is voor de verkiezingen de partij aan zet, daarna is vooral de fractie aan bod. Zo doen we dat in het CDA. Tussen gepaste terughoudendheid en stilzwijgen ligt echter voldoende ruimte voor het maken van enkele opmerkingen. (Piet Bukman op CDA-Partijraad te Apeldoorn).

Driesje spelen

De CDA-collega's (in de Tweede Kamer) zijn zeer vechtlustig en vastberaden. Van zachtmoedige, christelijke naastenliefde is weinig te bespeuren... Het gemor binnenskamers over die rare onbegrijpbare Dries is verstomd en op een enkele uitzondering na speelt een ieder nu zelf Driesje. (PvdA-Kamerlid H. van den Bergh in *Algemeen Dagblad*).

Hoog spel

Maar Van Agt is het gezicht en het hoofd en de belichaming van het CDA, het één en ondeelbare CDA. Dissidenten zijn opgedoekt, weggedoekt of ondergedoekt of wat. In ieder geval bestaan zijn officieel niet meer. Het kan evenwel geen kwaad (bij de formatie-besprekingen) bijzonder fel anti-Van Agt te zijn. Als je tenslotte je erbij neerlegt kun je wellicht nog een hoge troostprijs bedingen... (De Banier (SGP)).

Sprookjessfeer

Nu is er een sprookjessfeer geschapen. Maar in de wandelgangen en bij informele besprekingen blijkt, dat de PvdA volstrekt niet bereid is tot inleveren. Van Van Agt als premier moet men helemaal niets hebben. Op het punt van kernwapens is men onvermurwbaar. Daar verandert Den Uyls bezoek aan Moskou, meteen na de Partijraad, helemaal niets aan. (Elseviers Magazine).

Slechts één kandidaat

Het is volstrekt begrijpelijk en verdedigbaar, zeker ook naar de kiezers, dat het CDA – waarvan iedereen bij voorbaat kon weten dat het verschillende kanten uit kan en eventueel ook wil – bij alle denkbare regeringscombinaties dezelfde politicus, in dit geval dus de heer Van Agt, op de voorgrond plaatst. (Dr. J. van Putten in *NRC/Handelsblad*).

Afmattend gevecht

Het belooft een afmattend gevecht te worden, omdat de krachtsverhoudingen ongeveer gelijk zijn. Eerst zal de PvdA afhaken. De informateurs zullen vervolgens een poging wagen met CDA, VVD en D'66. Tegen die tijd al Jan Terlouw wel afvallen, omdat hij nu eenmaal aan de kiezers heeft beloofd zo'n kabinet niet te willen en dan rest als laatste mogelijkheid een minderheidskabinet van CDA en VVD met gedoogsteun van kleinrechts. Een kabinet dat vrijwel zeker in de ogen van de CDA-fractie geen genade zal kunnen vinden en dan ligt de weg weer open voor een nieuwe confrontatie tussen de oude rivalen. (*Trouw*).

Een ander gezicht

Een PvdA-congres, dat het formatieresultaat moet beoordelen, zal nooit een kabinet accepteren, waarvan het gezicht wordt bepaald door de premier van het vorige kabinet. Trouwens, welke socialistische voorlieden zouden in zo'n kabinet zitting willen nemen? Van Kemenade? Meijer? Pronk? Max van den Berg? (Willem Breedveld in Trouw).

Deelakkoorden

Narmate de drie onderhandelaars meer deelakkoorden bereiken, wordt het bezwaar van de PvdA tegen een hernieuwd premierschap van Van Agt (immers) moeilijker te handhaven, terwijl Den Uyls claim dat het beleid zó anders zal worden dat er ook een andere premier móet komen dan niet aan kwaliteit wint. (*NRC/Handelsblad*).

Landsbelang...

Wel een CDA-premier maar niet Van Agt. Dat zal voor de CDA-achterban wel even slikken zijn, maar het is een testcase voor een stroming die zo vaak belijdt dat landsbelang boven partijbelang gaat. Landsbelang wil in dit geval zeggen: het welslagen van de vorming van een coalitie van CDA, PvdA en D'66. Trouwens, het is toch niet waar dat het CDA alleen bestaat bij Van Agt alleen? (Rob Vermaas in De Tijd).

Klare wijn gevraagd

Indien D'66 inzake het premierschap de kandidatuur van Den Uyl zou steunen, behoort een coalitie van CDA, PvdA en D'66 niet tot de mogelijkheden. Als D'66 daarentegen de kandidatuur van Den Uyl zou afwijzen, kunnen Den Uyl en de PvdA het premierschap vergeten. En dat zou de formatie aanmerkelijk kunnen bespoedigen. Kortom, het lijkt gewenst dat Terlouw klare wijn schenkt. (*Friesch Dagblad*).

Onze tijd komt nog...

Een minderheidskabinet van CDA-VVD met steun van de kleine rechtse partijen? „Ik constateer wel, als ik naar de financieel-economische politiek kijk, dat die partijen meer in onze richting denken dan in de richting van de PvdA. Dat geldt ook voor D'66. Kijk maar hoe ze op het rapport-Wagner reageerden. Maar ik zeg daar verder liever niets over. Dat is niet verstandig. Neem één ding van mij aan: onze tijd komt nog." (Hans Wiegel in gesprek met Elseviers Magazine).

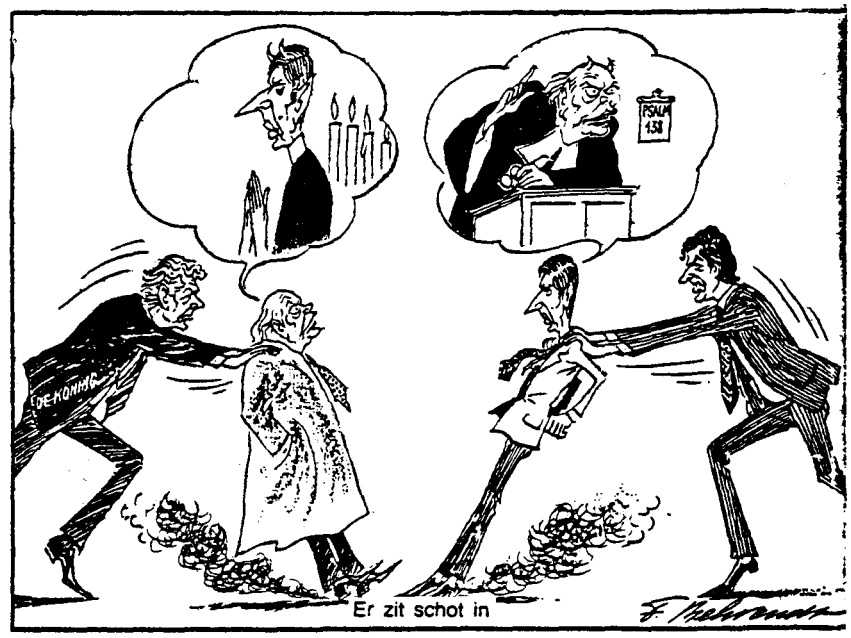

(Frits Behrendt in Parool)

Drukwerk van pressiegroepen

„Brieven aan de informateurs . . ."

door Ben Pauw

Heeft uw vereniging, organisatie of pressiegroep ook al zijn wensen bij de informateurs Lubbers en De Koning op tafel gelegd? Gauw doen anders, voor het te laat is. Want als je de kranten mag geloven is de beide informateurs „als zodanig" nog maar een kort leven beschoren. En voor zover ze nog wel „als zodanig" functioneren, hebben ze misschien geen tijd meer om tussen al die gesprekken door ook nog uw stuk te lezen.

Na die tientallen andere stukken, die ze al door hebben moeten worstelen. Variërend van 10-punten op anderhalf A-4-velletje tot heuse boekjes. Want bij zo'n informateur moet je je natuurlijk wel netjes presenteren.

Het gaat om „nota's voor de informateurs", „brieven aan de heren Lubbers en De Koning", „wensenlijstjes voor de komende kabinetsperiode" en hoe ze verder ook mogen heten.

Afkomstig van organisaties uit het bedrijfsleven, vakbeweging, middenschool, emancipatieraad, grote steden, regionale omroepen, verenigde Nederlandse gemeenten en ga zo maar door. Met als gemeenschappelijk kenmerk: opkomen voor het eigen belang. „Alsjeblieft, heren, frommel onze puntjes ook nog even in de onderhandelingen met Van Agt, Den Uyl en Terlouw of met wie jullie ook verder om de tafel zult komen te zitten".

Wanneer je die lawine van goed bedoelde schrifturen van pressiegroepen – „druk"-werken, zogezegd – op je ziet afkomen denk je al gauw aan de theorie van de „ijzeren ring" in ons Nederlands staatsbestel. Een uitvinding, van de oud-Tweede-Kamerleden van de PvdA Van den Berg en Molleman. De eerste is één dezer dagen benoemd tot directeur van de Wiardi-Beckman Stichting (het wetenschappelijk bureau van de PvdA), de tweede is bij Binnenlandse Zaken belast met het minderhedenbeleid. Waarmee overigens niets kwaads gezegd wil zijn over hun theorie. Wat die „ijzeren ring" inhoudt? In het kort gezegd komt het erop neer, dat het beleid in Nederland in feite door kleine kringen van specialisten bepaald wordt. Daardoor vindt over het algemeen geen algemene politieke afweging plaats bij het landelijk bestuur door regering en parlement. In de „ijzeren ring" spelen de pressiegroepen een vrij centrale rol. Door hun vertakkingen naar de specialisten op de departementen, naar de vakministers en -staatssecretarissen en naar de specialisten van de fracties in het Parlement spelen zij een overwegende rol bij de beleidsvoorbereiding en -formulering.

Realistisch?

Het is de vraag, of deze benaderingswijze (nog) wel een realistische kijk verschaft op de wijze waarop het beleid in de praktijk gestalte krijgt. Daar zijn de staatsrechtgeleerden en politicologen het onderling nog niet over eens. Laat staan, dat CDActueel daarop in een of twee pagina's het verlossende antwoord zou kunnen geven. Feit is wel, dat de verschillende pressiegroepen – met een zuiver particulier of een meer officieel karakter – in deze dagen van de kabinets(in)formatie stuk voor stuk hun wensenlijstjes bij de informateurs Lubbers en De Koning op tafel leggen. Als al die wensen in een uiteindelijk regeerprogram zouden zijn terug te vinden, moet het geloof in de „ijzeren ring" misschien weer worden opgepoetst.

Vaak gaat het bij die lijstjes om elkaar uitsluitende verlangens of om voorstellen, die wanneer ze zouden worden uitgevoerd de beschikbare overheidsmiddelen in een veelvoud zouden overtreffen. Dat kan natuurlijk niet. Het algemeen belang is tenslotte nog steeds niet een optelsom van deelbelangen. Het gaat immers altijd om een afweging van het één tegenover het andere, rekening houdend met de beschikbare middelen, de hoogste noden of de dringendste taken. Volgens Van Dale is een informateur niet alleen een „politicus die onderzoekt of een kabinetsformateur kans van slagen zou hebben met een opdracht of werkend in een bepaalde richting", of „hij die informeert", maar ook een „beambte belast met het inwinnen van inlichtingen op sociaal gebied". Met andere woorden, in plaats van dat onze informateurs zelf op pad moeten om allerlei inlichtingen te verzamelen, leveren de pressiegroepen en belangenorganisaties die in ieder geval bij hen af.

Ook voor het gemak van onze abonnees Lubbers en De Koning hieronder wat punten uit die lawine van papieren „bestemd voor de informateurs", een selectie. Voorzover daarin niet voorkomen de verlangens van de RK Haagse Volleybalvereniging, de humanistische jongerenkring. de christelijke bond van spruitjesdetailhandelaren en de liberale bond van koppelbazen, zijn die buiten de selectie gevallen. Het kan ook zijn, dat men net bezig is zijn wensen op papier te zetten, of dat men ze juist heeft gepost.

„Aan de kabinetsinformateurs, de heren Lubbers en De Koning, p/a gebouw van de Eerste Kamer, Binnenhof (nummer en postcode zelf opzoeken) Den Haag".

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten schreef (in brochurevorm) een „open brief aan de kabinetsformateur". „De gemeenten staan onder druk", vormt het motto.

M.a.w.: verlos ons van die druk. Het zal niet verbazen dat de Nederlandse Vereniging van Bouwondernemers en het Algemeen Verbond Bouwbedrijf aandringen op meer ruimte in het volkshuisvestingsbeleid en de bouwinvesteringen in het algemeen. Naast het 10-puntenplan van Albeda vindt het Nederlands Christelijk Ondernemersverbond „nog een 10-puntenplan nodig", speciaal voor het midden- en kleinbedrijf. Tien kleine puntjes dus. Het NVV-jongerencontact vraagt om „een ander beleid", dat o.a. de verslechteringen van de minimum jeugdlonen en de RWW-uitkeringen voor schoolverlaters moet terugdraaien. De regionale omroepen, althans hun overlegorgaan, dringen er bij de informateurs op aan, dat er „snel een regionaal omroepbeleid van de grond moet komen", terwijl de bouwbonden FNV aandacht vragen voor de werkloosheid in de bouw. Het Bosschap vraagt 1400 mensen voor het onderhoud van de bossen. En niet voor het „rooien" naast het „snoeien" op de rijksbegroting, waarom de Raad van Centrale Ondernemingsorganisaties vraagt in zijn nota „Herstel van Evenwicht". De colleges van B. en W. van de vier grote steden hielden speciaal (in Den Haag) een „demonstratieve vergadering" om de informateurs een „resolutie" te kunnen sturen over hun problemen. Ze waren er ook mee in het NOS-journaal, na de STER-reclame, die de Nederlandse Dagbladpers blijkens een brief aan de informerende heren niet verder wil uitbreiden. En dan hebben we het nog niet gehad over de Adviescommissie Middenschool, die vindt dat de middenschool er moet komen terwijl middenstandsvoorzitter Perquin (van het Koninklijk Nederlands Ondernemersverbond) liet weten, dat de middenstand er moet blijven.

Blijven (in Den Haag?) willen blijkbaar ook de gezamenlijke dienstcommissies van de Centrale Directie PTT, want zij dringen er bij de informateurs op aan de voorgenomen spreiding ingrijpend te herzien. Spreiding wil men blijkbaar wel op het niveau van het centrale beleid, getuige het pleidooi van o.a. het Interkerkelijk Vredesberaad om „een zware minister" voor ontwikkeling en ontwapening, en dat van de emancipatiebeweging voor een minister voor de emancipatie. En in de tussentijd maakt de wetenschap zich sterk voor handhaving van een minister voor wetenschapsbeleid. Alle ook aan de informateurs aangeboden voorstellen van de commissie-Vonhoff om het aantal ministeries terug te brengen ten spijt.

Grote aandacht verdient ook het landbouwschap, dat vraagt rekening te houden met „de positie van de belangen" van de landbouw. Ook hier weer een volstrekt onverwacht pleidooi. En de ambtenaren niet te vergeten, die in een „open brief" afspraken willen over het overleg met hun werkgever.

En zo ontvangen de heren Lubbers en De Koning dagelijks stapels informatie post van pressiegroepen en belangenorganisaties. Omdat een kabinetsinformatie misschien nog een van die weinige gelegenheden is, waar zij hun boodschap kunnen deponeren? Of omdat de „ijzeren ring" van Molleman en Van den Berg anders niet gesloten is. Het regeerprogram zal het ons leren . . .

Om de toekomst van het Markerwaardgebied

Land veroveren op water spreekt tot onze verbeelding, en het appelleert aan het algemene gevoelen van „we zijn met zovelen, het is in ons land zo vreselijk vol".
En nu wordt ons de vraag voorgelegd of in het Markerwaardgebied moet worden ingepolderd en zo ja voor welk deel.
Zijn er voldoende gegevens en argumenten beschikbaar om tot een verantwoorde beslissing te komen?
Het is de moeite waard om de regeringsnota „De ontwikkeling van het Markerwaardgebied" te leggen naast de reactie daarop van de Vereniging tot behoud van het IJsselmeer „gewogen en . . . te licht bevonden". Daarbij dient men de analyse en benadering van hoofdstuk VI van het CDA-program „Om een zinvol bestaan", Ruimtelijke ordening en milieuhygiënebeleid er nog eens op na te slaan. Daaruit citeer ik, als voorbeeld: „Dit actieve rentmeesterschap houdt in dat niet alleen de menselijke behoeften het geschik van de ruimte mogen bepalen, maar dat ook andere aspecten van de schepping waarden vertegenwoordigen, die evenzeer gerespecteerd, beschermd en ontwikkeld moeten worden".

De belangrijkste reactie van de Vereniging komt hier op neer: Naast de regeringsnota „De ontwikkeling van het Markerwaardgebied" dient een tweede nota geproduceerd te worden „Verkenningen IJsselmeergebied". Daartoe dienen ook de ontwikkelingsmogelijkheden van het „natte" IJsselmeergebied zorgvuldig te worden onderzocht en als keuzemogelijkheid voorgelegd. Dat is het natte hart van Nederland en de directe omgeving ervan waard.
Er dient een globaal ontwikkelingsplan, een structuurschets te worden gemaakt, uitgaande van de huidige en te versterken biologische landschappelijke en cultuur-historische waarden, en tevens aangevend verdere ontwikkelingsmogelijkheden voor b.v. vissrij, recreatie e.d. Daarbij dienen ook voorstellen gedaan te worden voor een mogelijke bestuursvorm voor het betrokken gebied t.b.v. een samenhangend beleid.
De opdracht voor een dergelijke nota zou gegeven moeten worden door degene die wil inpolderen – de regering dus. Pas dan is een goede afweging polder-ja, polder-nee mogelijk. De Vereniging vraagt opschorting van de planologische herbeslissing totdat een alternatief „Verkenningen IJsseimeergebied" gereed is.

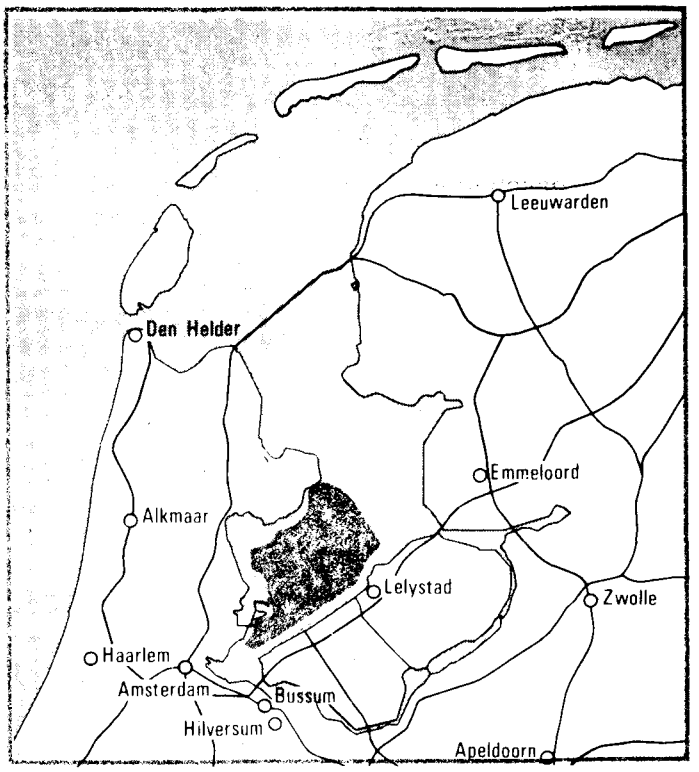

Een van de nu besproken varianten van de begrenzing van de Markerwaard. (op de tekening donkergroen aangegeven!)
Bij deze variant blijven na de inpoldering ruime randmeren vrij.

Wat willen we met datgene wat nog over is van het IJsselmeer?

door
Willemien van Montfrans

Vragen beantwoorden

Wanneer men tot inpoldering zou besluiten zullen er mijns inziens een heel aantal vragen beantwoord moeten zijn in de geest van „waarom wel" en „hoe precies".

Ik wil er een aantal van noemen:
– is het wel reëel om de Markerwaard te zien als oplossing voor alle mogelijke ruimteproblemen die we op het oude land hier de baas kunnen? Daarvoor is een analyse van de oorzaak van die problemen nodig en die zou soms ook heel wel kunnen leiden tot een andere aanpak ervan.
Het is de vraag of het aanbieden van meer ruimte voor wonen, werken, recreëren en verkeer ook de enige oplossing is of dat we ons moeten afvragen of een efficiënter ruimtelijk beleid mogelijk is.
– Voor wat het wonen betreft: de Zuiderzeecommissie van de Raad van Waterstaat kwam in 1976 tot de conclusie „dat er onvoldoende argumenten zijn om op dit moment te concluderen dat vanuit het aspect „wonen" op middellange tot lange termijn behoefte aan grondgebied in de Maarkerwaard zal ontstaan t.b.v. een woonbestemming". Laten we hopen dat we de woningnood sneller aan kunnen pakken. En op andere wijze, realistischer. Steden hebben mensen nodig en vooral ook gezinnen.
Over verplaatsing van werkgelegenheid zijn ook nog heel wat vraagtekens. Weliswaar levert de aanleg en inrichting veel werk, maar de toekomstige bestemming moet uitmaken wat er op lange termijn gebeurt.
Er gaat ook heel duidelijk werkgelegenheid ver-

Hoe gaan we om met de ruimte die ons ter beschikking staat, te land en te water?
We hebben als Nederlanders land en water altijd streng geschupden uit lijfsbehoud. We hebben heel lang gedacht dat uit water land moest worden gemaakt als dat tenminste technisch uitvoerbaar was. Daarbij speelden dan ook waterstaatkundige aspecten een rol zoals veiligheid en beheersbaarheid.
Land was ons in het verleden meer waard dan water. Méér land kan oplossingen bieden aan een veelheid van problemen op het oude land.
Op verzoek van de redactie schrijft Willemien van Montfrans, wethouder te Broek in Waterland over de toekomst van het Markerwaardgebied.

loren bij aanleg. Komt er wel iets terug voor de werkgelegenheid in de visserij en in aanverwante werksoorten, en voor de werkgelegenheid die is ontstaan omdat de huidige kust zo aantrekkelijk is?

Unieke gebieden

Willen we recreatiegebieden scheppen terwijl we juist door inpoldering unieke recreatiegebieden verliezen? De plassengebieden zijn overvol. Er is een zekere doorstroming – het Markermeer biedt een heel andere vorm van recreatie aan in de huidige randmeren.

– we praten over een uniek watervogelgebied van internationaal belang. Samen met andere waterdieren en planten vormen de vogels een leefgemeenschap (zie regeringsnota).
Het Markermeer is het meest voedselrijke deel van het IJsselmeer, waarvan ook de rust en de openheid niet vervangen kunnen worden. Natuurbouw in een nieuwe polder is geen alternatief. Wat is het behoud van het Markermeer ons waard?
– De Oostkust van het Markermeer is van grote cultuur-historische waarde. De oude plaatsen zijn met een open water gebouwd – het wijde wateroppervlak bepaalt de sfeer en de aard. (De Bond Heemschut pleit voor het behoud van een groot Markermeer).
– Het is de vraag wat de waterstaatkundige gevolgen zijn van inpoldering voor de waterkwaliteit en de waterhuishouding. Het Markermeer is een heel groot zoetwaterbekken. Het is schoon. De waterkwaliteit van de randmeren is slecht. Dat heeft verstrekkende gevolgen voor gebruik van het water en voor de natuur.

Wat zijn de invloeden op het oude land van Noord-Holland? De gevolgen voor de waterstand worden op dit moment door allerlei deskundigen bestudeerd. Die zal zeker beïnvloed worden tot diep in Noord-Holland, en dat kan vergaande gevolgen hebben voor de paalfunderingen van de zo rijkelijk aanwezige historische bebouwing.
Ook natuurgebieden, b.v. de veenweidegebieden in Waterland, een toekomstig Nationaal Landschap, zullen daar de gevolgen van ondervinden. En wat gebeurt er met betrekking tot zoute Kwel? Dat is in Noord-Holland op sommige plaatsen veelal een probleem. Wat valt er door deskundigen te voorspellen – is e.e.a. beheersbaar, en wie betaalt de schade?
– De urgentie in verband met een tweede nationale luchthaven, is weg. En omwille van militaire oefeningen leggen we geen polder aan.
– Wat betreft het kouwenverhaal zijn een aantal zaken nog niet duidelijk. Het is belangrijk dat er meer gegevens op tafel komen. Los daarvan zou een groot beslag gelegd worden op de financieringsmiddelen van de overheid voor de eerstvolgende decennia.
– In de regeringsnota worden zoveel uiteenlopende zaken naar de Markerwaard toegewenst, dat nu al voorspelbaar is dat een aantal ervan elkaar niet zal verdragen.

Noodzaak inpoldering aantonen

Zo valt er nog veel te noemen.
Niet de mogelijkheden die een polder biedt moeten doorslaggevend zijn in de beslissing, maar alleen het aantonen van de noodzaak van de aanleg ervan kan doorslaggevend zijn.

Naar mijn mening valt die op dit moment met de huidige argumenten niet voldoende te bewijzen. Dat betekent: (nog) niet inpolderen. Of zo u wilt: een „natte" reservering-opschorting van de planologische kernbeslissing.
Intussen kan het „plan Lieverse" [1] op zijn haalbaarheid en zijn voor- en nadelen worden getoetst; ook in verband met een mogelijke relatie met de beslissing omtrent het wel of niet bouwen van nieuwe kerncentrales verdient dat een serieuze bestudering.
Tegelijkertijd kan er een structuurschets worden gemaakt, en kan bestuurlijke duidelijkheid geschapen worden onder andere over de (bestuurlijke) indeling van het gebied.

[1] een deel van het IJsselmeer gebruiken om via waterkracht energie op te wekken (red.).

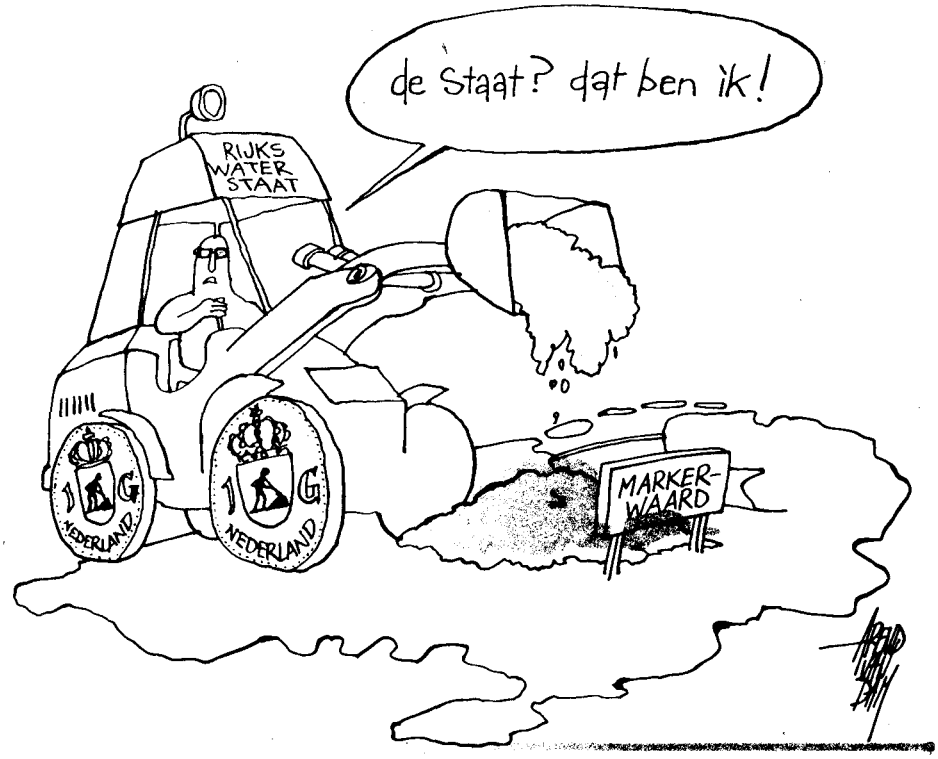

van de partijvoorzitter

Permanente campagne

Het lijkt erop dat de partij tevreden is met de verkiezingsuitslag. Hoe komt dat, want we hebben als christen-democraten nog nooit zo laag gescoord (30,8% van de stemmen). Dat betekent dat er nog steeds sprake is van een wat teruglopende aanhang.
Toch vinden we uitslag zo slecht nog niet. En laten we eerlijk zijn: het is ook zo slecht nog niet;
Eén zetel verlies is eigenlijk tien te veel, maar we zijn royaal eerste geworden, we hebben ons opmerkelijk goed gehandhaafd in de steden en we hebben een beduidend grotere aanhang onder de jeugd dan was voorspeld.
Echter de keuze voor een type partij als het CDA is steeds minder een vanzelfsprekendheid. Wij zullen daarom met ons beginsel en ons program, met ons beleid en met de mensen uit onze kring die een eerstelijns verantwoordelijkheid dragen, permanent op pad moeten.
We zullen mensen moeten overtuigen van de juistheid van onze weg. De begaanbare weg van een beginselpartij, die verantwoordelijkheid dragen niet ontloopt. Niet even vlug vlak voor de verkiezingen, maar door een permanente campagne.
Met een grote nadruk op de jongeren, voor wie de partijkeuze in het algemeen een zeer open zaak is.
Met gerichte aandacht voor de positie van de vrouw die nog te weinig betrokken is en wordt bij het politieke werk.
Dat betekent werk aan de winkel voor de partij als geheel en voor het CDJA en het CDA-Vrouwenberaad in het bijzonder.
De deconfessionalisering, de ontzuilingstendenties in de maatschappij kunnen nadelige effecten hebben voor ons als CDA. De groeiende mondigheid van de kiezer geeft echter tal van nieuwe kansen voor de opbouw en uitbouw van een bewust en gemotiveerd christen-democratisch electoraat.
Is voor de verkiezingen de partij aan zet, daarna is vooral de fractie aan bod. Zo doen we dat in het CDA. Tussen gepaste terughoudendheid en stilzwijgen ligt echter voldoende ruimte voor het maken van enkele opmerkingen.
De opdracht waar de informateurs mee bezig zijn past bij onze eigen formatiecriteria. Dat is buiten kijf. Op ons congres wisten we nog niet hoe de verkiezingsuitslag zou zijn. Dat weten we nu wel. De PvdA heeft zwaar verloren, D'66 even zwaar gewonnen, de VVD wat verloren, en wij zijn weliswaar de grootste partij geworden, maar zijn ook een zetel kwijt geraakt, zodat de huidige regeringscombinatie z'n meerderheid verspeelde. Een meerderheid, die overigens toch al te krap was om zich als kabinet ontspannen te kunnen inspannen. In het licht van die uitslag heeft het partijbestuur de formatiecriteria nog eens verduidelijkt in deze zin, dat
a) er niet gestreefd dient te worden naar een nationaal kabinet; b) evenmin naar een kabinet, dat mede afhankelijk is van de gedoogsteun van kleine partijen.
Daarmede zijn de grenzen, waarbinnen deze kabinetsformatie zich volgens ons zal moeten afspelen zo ongeveer aangegeven. Er is in zeer brede kring voldoening uitgesproken over de aanwijzing van onze voorhoedespelers De Koning en Lubbers tot informateur. Terecht, want zij staan garant voor snel, eerlijk, creatief en degelijk werk.
Zij hebben in het licht van de hun verstrekte opdracht, rekening houdend met de realiteit van de op zichzelf onverstandige in- en uitsluitingen van enkele partijen onderling, de juiste en logische weg gekozen door te proberen een combinatie CDA/PvdA/D'66 tot stand te brengen. Dat is een ander verhaal, dan het veel gehoorde commentaar, dat de VVD rauwelings buiten de deur is gezet. Zo liggen de kaarten niet. Hun keuze past ook binnen het kader van wat wij als partij aan formatiecriteria hebben aanvaard.
Wij zullen er als CDA uiteraard van harte aan meewerken, dat de informateurs hun ontvangen opdracht kunnen volbrengen. Wij zijn geen partij van veto's en blokkades. Wel van beslistheid, vasthoudendheid, rekening houdend met de politieke realiteit.
Bij die realiteit behoort, dat de verkiezingsuitslag een flinke portie christen-democratie in het regeeraccoord rechtvaardigt.

Als wij als CDA aan een kabinet deelnemen doen we dat niet met lange tanden, maar met een volledige inzet. Dat is onze instelling. Dat wordt ons des te gemakkelijker gemaakt naarmate de van te voren gemaakte afspraken, neergelegd in het regeeraccoord, duidelijker zijn.
Met onduidelijke afspraken het regeerkasteel betreden betekent met ingebakken problemen naar binnen gaan. Daar hebben we weinig behoefte aan.
Tot slot zou ik graag wat willen zeggen over de zaak van het minister-presidentschap in een toekomstige regering waarvan het CDA deel zal uitmaken. Voor de CDA-ers gaat het hier om iets vanzelfsprekends. Volgens goed gebruik levert de grootste regeringspartij de minister-president. De grootste zijn wij. Dat is één.
Onze lijsttrekker heeft de partij aangevoerd in de campagne, heeft vier jaar de leiding van het kabinet gehad en verstaat het vak van minister-president uitnemend. Er is derhalve geen twijfel mogelijk over de vraag wie het CDA op goede grond in het Catshuis wil zien. Dat is twee.
Wat speelt er op de achtergrond bij de andere partijen als het om dit punt gaat. Naar mijn mening redeneert men daar als volgt: een regeringscombinatie CDA/PvdA/D'66 zal een wezenlijk ander beleid voeren als het huidige kabinet en daarom moet het CDA met andere mensen voor de dag komen; dit geldt speciaal voor de minister-president, als eerst verantwoordelijke voor het beleid. In die redenering zit op z'n minst één grote fout. Men heeft niet door, dat de principiële en praktische bereidheid van het CDA om regeringsverantwoordelijkheid te dragen met partijen van verschillende richtingen impliceert, dat CDA bewindslieden ook naar een andere coalitie kunnen overstappen.
Het is een volslagen misvatting, dat er twee soorten CDA-ers zouden zijn: de ene soort geschikt voor combinaties op links en de andere voor combinaties oprechts. Zo'n manier van redeneren is een vrucht van het oude simplisme, dat het enig wezenlijke onderscheid in de politiek is dat tussen links en rechts.
Het is jammer voor de simplisten, maar in dat schema past de christen-democratie niet, en zal de christen-democratie nooit passen.

Elementen uit de rede van partijvoorzitter Piet Bukman op de partijraad van 20 juni jl.

van de fractievoorzitter

De discussie is nog niet geblokkeerd

Daar staan we dan, de eerste partij van Nederland. Dat is een positie met een geprononceerde verantwoordelijkheid. We nemen nu een sleutelpositie in de formatie in. Hoe ons land de komende jaren gaat worden bestuurd hangt natuurlijk niet alleen van ons af, maar wel in hoge mate. Hoe geven wij aan die verantwoordelijkheid gestalte? Laat ik u voor zover de situatie dat toe laat enig beeld geven van het verloop van de kabinetsformatie.
Hare Majesteit heeft twee voortreffelijke mensen uit ons midden benoemd tot informateur. Zij hebben de opdracht meegekregen de mogelijkheden te onderzoeken van de vorming van een kabinet met een zo breed mogelijke steun in de volksvertegenwoordiging. Mede gezien de noodzaak voortvarendheid te betrachten hebben de informateurs geen combinaties aanstonds meegenomen waarvan de totstandkoming al door openbare uitspraken van betrokken partijen is geblokkeerd. Daarom geen kabinet van de vier grootste partijen tezamen.

Coalitie CDA, PvdA en D'66

Na een eventueel vier partijen kabinet zou een coalitie tussen CDA, PvdA en D'66 de breedst mogelijke zijn.
Bij elkaar immers 109 zetels. De informateurs hebben dan ook ingevolge hun opdracht die mogelijkheid te onderzoeken. Dat is niet zomaar het terzijde schuiven van de VVD, onze goede partner in de voorbije jaren.
Van onbehoorlijk gedrag jegens de VVD zou pas gesproken mogen worden als die partij naar willekeur buiten het speelveld zou worden gezet. Maar daarvan is geen sprake. CDA en VVD hebben geen meerderheid meer. En met D'66 erbij, hetgeen die partij overigens afwijst, zou een zeteltal worden bereikt van 91, een mooi cijfer, maar aanmerkelijk minder breed dan de 109 zetels coalitie die thans wordt beproefd.

Zal de nu ondernomen poging slagen? Aan een voorspelling daarover waag ik mij niet. De problemen zijn talrijk, ernstige en minder ernstige. Ze hebben te maken met de inhoud van het programma van het te vormen kabinet en er liggen kwesties van zetelverdeling en zetelbezetting.
De informateurs spannen zich zeer in om mogelijke oplossingen aan te reiken. De onderhandelaars zijn het op veel punten met elkaar eens. Op veel andere echter niet. Of moet ik zeggen: nog niet. Maar geen van de drie heeft tot dusver rituele woorden gesproken. Anders gezegd, de discussie is tot op heden nergens geblokkeerd.
Binnenkort zal een aantal conclusies ter bespreking aan de fracties worden voorgelegd. Dat legt mij vandaag natuurlijk een vergaande zelfbeperking op.
Toch mag ik wel, zonder volledig te zijn, enkele zaken noemen die zo veel waarde voor het CDA hebben dat wij daarop in de onderhandelingen grote nadruk leggen.
Onze partij heeft in haar program en in de daarop gebaseerde campagne de kiezers voorgehouden dat bij ons het best gewaarborgd zou zijn de beveiliging van het bijzonder onderwijs en ook de ontplooiing van het op levensbeschouwing georiënteerde particuliere initiatief.

Onze partij heeft voorts stem gegeven aan het ideaal „Samen Verantwoordelijk" zijn, dat wil zeggen, de mensen hebben zich daadwerkelijk te bekommeren om elkaars welzijn. Het gaat niet aan steeds maar problemen af te schuiven op de gemeenschap met de overheid als adres.

Gedurfd advies commissie Wagner

„Samen Verantwoordelijk" dat heeft ons ook gebracht naar een duidelijke keuze voor werkgelegenheid boven koopkracht. Maar inkomensmatiging zal alleen niet toereikend zijn om werkgelegenheid te scheppen. Om onze volkshuishouding weer gezond te maken zal er een einde gemaakt moeten worden aan de voortgaande expansie van de collectieve uitgaven.
Het CDA-program vraagt dit ook en daarmee bevinden wij ons in het gezelschap van top-economen van allerlei poltieke herkomst.
Onze industrie moet weer op poten worden gezet. En ons midden- en kleinbedrijf verkeert her en der in moeilijkheden. In aansluiting op het waardevolle rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (Plaats en Toekomst van de Nederlandse Industrie) heeft onlangs de adviescommissie industriebeleid, beter bekend als de commissie Wagner, een gedurfd en heel concreet advies uitgebracht hoe wij die problemen te lijf moeten.
Dat advies is met eenstemmigheid uitgebracht; dus ook met stemmen van hoog gekwalificeerde mensen uit de kringen van CNV en FNV! Dat is een evenement in Nederland dat zich in het bijzonder kenmerkt door nimmer eindigende discussie. Een gebeurtenis van de eerste orde.
Laten wij er toch op toe zien dat niet in de weken die volgen dit document weer aan flarden wordt gepraat. Laten wij nu doen wat daar staat.
Er liggen natuurlijk nog veel meer problemen op de onderhandelingstafel. Eén daarvan is, hoe vatten wij verder onze taken en verantwoordelijkheden in het NAVO-bondgenootschap op. De vrede dienen; de veiligheid bewaren. Doen wat we kunnen om de wapenwedloop te stuiten: Om op een wederzijdse en evenwichtige wijze de arsenalen aan kernbewapening te vernietigen.
In de Westelijke Alliantie ons gedragen als een bondgenoot, die niet alleen kritisch is maar wiens kritiek ook gehoor blijft vinden.

Dit is het grootste deel van de rede van fractievoorzitter mr. A. A. M. van Agt op de CDA-partijraad op 20 juni jl.

Tweede Kamer toe aan nieuwbouw

Er moet heel snel een beslissing vallen over de nieuwe huisvesting van de Tweede Kamer. Tot die conclusie kwam CDA-Tweede Kamerlid drs. H. Eversdijk woensdag toen de Kamer de „eigen" huisvestingsproblemen behandelde.
De behuizing van dit moment is niet meer voor haar doel geschikt. Eversdijk zei woensdagmiddag in de Tweede Kamer dat de overgrote meerderheid van de CDA-fractie ervan overtuigd is dat er snel een nieuwe vergaderzaal voor de 150 kamerleden moet komen. Overigens blijft de huidige zaal waarschijnlijk zo ongeveer in de oude staat.

Het kamergebouw barst op het moment zo ongeveer uit zijn voegen. De behuizing van de kamerleden is vaak krap en door het stijgen van het aantal fractiemedewerkers is het woekeren met de ruimte.
Ook liggen werkvertrekken vaak bepaald niet op loopafstand van fractiekamers of de vergaderzalen. Van een centrale ligging is vaak geen sprake. De kamers en kamertjes liggen soms her en der in het gebouw.

Plannen voor nieuwe accomodatie bestaan al geruime tijd. Er zijn nogal wat alternatieven aangedragen. Tegen één suggestie, het gebruik van de Ridderzaal als vergaderzaal van de Tweede Kamer, nam Eversdijk uitdrukkelijk stelling. Het zou in zijn visie het karakter van de Ridderzaal te veel aantasten en bovendien is het zo onhandig om de vergaderzaal en de rest van het werk zo sterk te scheiden.

Aanpassen van de huidige vergaderzaal wordt te duur en zou bovendien het historisch karakter van dit deel van het kamergebouw te zeer aantasten.
Eversdijk merkte overigens op dat de huisvesting van de Nederlandse volksvertegenwoordigers maar primitief is. Na de verkiezingen moesten in het kamergebouw weer de meest wonderlijke capriolen worden uitgehaald om de ruimte zo redelijk mogelijk te verdelen. De huisvestingsproblemen zijn nog actueler geworden, omdat inmiddels ook minister Wiegel van Binnenlandse Zaken zijn mening hierover heeft gegeven. Wiegel wil; kort samengevat, de huidige vergaderzaal handhaven en verzet zich tegen nieuwbouw.
„Het hart van de democratie klopt in de huidige zaal," meent de bewindsman.

Met dat laatste is Eversdijk maar deels eens. Naar zijn mening is „harttransplantatie" best mogelijk, omdat „het hart van de democratie in een nieuwe vergaderzaal net zo stevig klopt". Wiegel strijkt met zijn standpunt dan ook de kamerleden en medewerkers die nieuwbouw hebben voorbereid stevig tegen de haren in.
Tenslotte had de CDA-woordvoerder nog een ander probleem: de parkeergelegenheid op en rond het Binnenhof.
Het tekort aan parkeerruimte zou voor een deel kunnen worden opgelost door de aanleg van een parkeergarage onder de Hofvijver. Wenselijkheid en mogelijkheid daarvan moeten dan ook snel worden bekeken, vindt Eversdijk.

Treinkaartje

CDA-Tweede Kamerlid Pam Cornelissen toonde zich dinsdagmiddag uiterst tevreden: met ruime meerderheid nam de Tweede Kamer zijn

(Vervolg op pagina 17)

Wat doen de Gezamenlijke Nationale Christelijke Stichtingen?

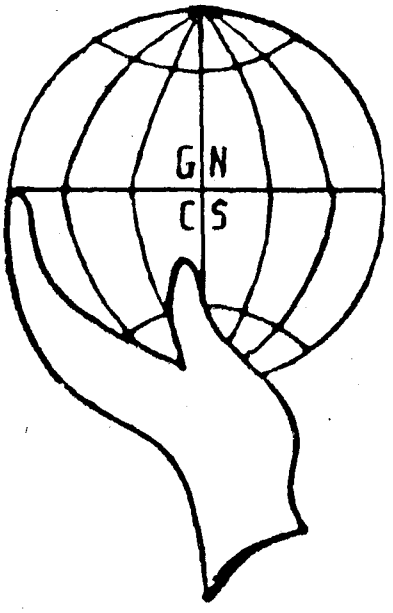

Als particuliere organisatie op interkerkelijke grondslag verlenen de Gezamenlijke Nationale Christelijke Stichtingen hulp aan vluchtelingen of anderszins gedupeerden in Oeganda - Pakistan - alle Sahellanden, alsmede de gekleurde bevolking die in Zuid-Afrika onder de apartheidspolitiek aldaar moeten leven.

Voorts verstrekken wij voedsel, kleding en medicamenten aan vluchtelingen uit Angola en Mozambique. Hulp bij scholing en intergratie. G.N.C.S. doen wat zij kan om de grote menselijke nood in deze landen te lenigen.

Omdat te kunnen blijven doen heeft het dringend hulp nodig.

N.C.B. Hoorn
Bankrekening-nummer
23 88 59 827

G.N.C.S. blijft helpen! U ook?

Hartelijk dank voor uw gift die voor belastingaftrek in aanmerking komt!

Secretariaat G.N.C.S.
Postadres: Postbus 408
1620 AK Hoorn N.-H.
Telefoon: 05173-1725.

Dien Cornelissen eerste vrouwelijke ondervoorzitter Tweede Kamer

uit de fractie

Woensdag 17 juni. Met een forse tik en met een „klein beetje de zenuwen" opent CDA-fractielid Dien Cornelissen de vergadering van de Tweede Kamer. Ze zit de vergadering voor het eerst voor als eerste ondervoorzitter en dus als eerste vervangster van kamervoorzitter Dolman. Dat „de zenuwen in" komt niet door gebrek aan kennis van de huisregels. De kersverse eerste ondervoorzitter moet zeker aan het begin van de vergadering raad weten met het arsenaal aan knopjes, dat de kamervoorzitter hanteert om de gang van zaken in het huis goed te laten lopen. Die woensdagmorgen noteren diegenen die over een doorwrochte kennis van de geschiedenis van 's Lands Vergaderzaal beschikken een nieuwigheidje: voor het eerst een vrouwelijk Kamerlid als eerste ondervoorzitter.
Oud-Kamerlid mevrouw J. M. Corver-van Haaften van de VVD boekte tot dusver de hoogste score: zij was tweede ondervoorzitter. Met het vertrek van Maarten Schakel ontstond in de CDA-fractie, die de eerste ondervoorzitter moet leveren, een vacature, die door Dien Cornelissen is ingevuld. Ze heeft haar benoeming met zichtbaar plezier aanvaard.
„Het is", zegt Dien Cornelissen, „een kwestie van natuurlijke doorstroming geweest. Toen Cor Kleisterlee indertijd wegging, werd Maarten Schakel in diens plaats eerste ondervoorzitter en werd ik vijfde ondervoorzitter. Een beetje ervaring had ik dus al, maar nu zal ik dat voorzitten natuurlijk wel vaker gaan doen".
„Als eerste ondervoorzitter hou je je natuurlijk erg bezig met de organisatorische kanten van het werk in de Tweede Kamer. Ik ben voorzitter van een commissie die de belangen van het personeel behartigt. Er werken in de Tweede Kamer nog altijd zo'n 400 mensen. Maar ook de inhoudelijke kant is belangrijk: je bent nauw betrokken bij de vaststelling van de kameragenda, bij de werkwijze die de Kamer zal volgen bij de procedure", zegt Dien Cornelissen. Omdat ze zo dicht „bij het vuur" zit vindt ze dat ze juist als vrouw extra goed in het kamergebeuren kan functioneren.

„Mevrouw de voorzitter mijn fractie meent..."

Progressief

De kandidatuur van Dien Cornelissen voor het eerste ondervoorzitterschap leverde noch in de fractie, noch in de Kamer zelf problemen op. Dien is daar tevreden over.
„Daaruit blijkt dan toch maar dat het CDA als progressieve geëmancipeerde fractie mij als vrouw op deze plaats heeft gezet. Mij verwondert dat niet, want CDA'ers zijn van nature progressief. Ik kneep hem trouwens wel behoorlijk, woensdag, want ik had nog nooit een vergadering geopend.
En dan al die knopjes voor de geluidsinstallatie, die moet je kennen en erg alert bedienen. Je hebt er voor de woordvoerders, voor de interruptiemicrofoons, voor de bewindslieden en ga zo maar door. En dan moet je zorgen dat je alles op tijd indrukt."

Het lidmaatschap van het presidium kent enkele privileges. Zo heeft ieder lid van het presidium recht op een eigen werkruimte. Maar het presidium heeft inmiddels besloten, van dat voorrecht af te stappen. Dien Cornelissen: „we kampen in het kamergebouw toch al met ruimtegebrek, dus hebben we besloten daar maar van af te zien".
Voor haar eerste vergadering als ondervoorzitter had Dien Cornelissen enige lectuur meegenomen zoals enkele knipselkranten om de inhoud van de dagbladen tijdens de kamerzitting globaal tot zich te nemen. „Maar daar ben ik niet aan toegekomen. Je bent constant bezig. Steeds komen mensen je wat vragen en bovendien moet je goed opletten, als er interrupties en zo zijn. Je hoort niet alles wat de woordvoerders zeggen, maar dat hoeft ook niet steeds. Als je de hoofdzaken maar bijhoudt."

Volgens Dien Cornelissen nemen alle leden van het kamerpresidium met plezier plaats op de zetel van voorzitter Dolman. „Ik geloof dat ze het allemaal erg leuk vinden om te doen. Nogmaals, ik ben blij dat ik als vrouwelijk kamerlid zo kan meefunctioneren. Als regel is de voorzitter zelf aanwezig als er zittingen zijn, maar als ie er niet is ben ik graag beschikbaar".

Ton Huijssoon

---

motie aan, die minister Tuijnman van verkeer en waterstaat vraagt de verhoging van de spoorwegtarieven dit jaar tot acht procent te beperken.
Zoals bekend is de bewindsman voorstander van een aanzienlijk duurder spoorkaartje, maar daar stak een kamermeerderheid een stokje voor. De meerderheid vond, ondanks het verzet van de minister, een extra verhoging van het treinkaartje met twee procent meer dan voldoende.

Het debat in de kamer kreeg dinsdag een verrassende ontwikkeling. Er was aanvankelijk tussen PvdA/D'66 enerzijds en CDA anderzijds geen overeenstemming over de spoortarieven. De PvdA en D'66 wilden de kosten evenredig laten stijgen met de kosten van het levensonderhoud, het CDA wilde bij monde van Pam Cornelissen met het oog op de problemen waarmee de NS kampen een extra verhoging van hooguit twee procent toestaan.

Na enig onderhandelen konden Pam Cornelissen en de woordvoerders Castricum (PvdA) en mevrouw Lambars-Hacquebard (D'66) zich tenslotte vinden in een nieuwe motie, die ook door CDA-fractielid Piet van Zeil werd ondertekend. De kamermeerderheid vindt dat de minister de NS snel moet machtigen knelpunten in het spoorwegnet aan te pakken of het „wegwerken" daarvan voor te bereiden.
In de begroting van 1982 moeten nadere voorstellen komen om de knelpunten van na 1983 te financieren. Er was tenslotte een kamermeerderheid voor de motie omdat de eerder ingediende moties geen van alle op een meerderheid konden rekenen. Overleg tussen de fractiewoordvoerders leidde tot deze nieuwe motie en tot het intrekken van reeds ingediende moties.

Formatie

Al bijna gewoontegetrouw gaf fractievoorzitter Dries van Agt dinsdag aan de fractie weer enige informatie over de stand van zaken rond de kabinetsformatie. Ook nu was die informatie nog beknopt. De premier gaf overzicht van de hobbels die reeds zijn genomen en de hobbels die nog op weg naar de finish te nemen zijn. Van Agt deelde mee er bij de formateurs op aan te hebben gedrongen de concept-conclusies over alle onderwerpen die in de onderhandelingen ter sprake zijn geweest zo snel mogelijk aan de fracties te sturen, zo mogelijk inclusief een voorstel over de zetelverdeling in een nieuw te vormen kabinet. Donderdag heeft de fractie conclusies uitgebreid doorgesproken.

Ton Huyssoon

Frankrijk: verandering ja, maar waarheen?

door mr. J. P. van Iersel

De teerling is geworpen. De verschuiving die zich op 10 mei jl. in het politieke krachtenveld in Frankrijk heeft voltrokken, heeft zich nu versterkt in het Parlement bevestigd. We moeten ons hiervan geen geringe voorstelling maken. Een ware aardverschuiving voltrekt zich in het bezetten van de politieke posten in het land. De Regering totaal vernieuwd, het Parlement met gehalveerd centrum en rechts, maar ook met een sterk teruggevallen communistische fractie, wordt met 293 nieuwe socialisten bezet. Op regionaal en lokaal niveau zal deze invloed ook snel doorwerken. De socialistische vakbeweging CFDT zal zeker een voorkeursbehandeling gaan krijgen. En dan niet te vergeten de gevolgen van de verschuiving voor de posten in het gepolitiseerde maatschappelijke bestel in Frankrijk, zoals de media en de genationaliseerde en semi-genationaliseerde ondernemingen, om twee van de belangrijkste sectoren te noemen.

Bij dit alles moeten we niet uit het oog verliezen, dat in Frankrijk de technocratie als zodanig een bijzonder belangrijke rol speelt. Ook Mitterrand omgeeft zich met „énarques" (de intellectuele élite afkomstig van de beste universiteiten). Deze technocratie heeft tijdens de Vierde Republiek (1945–1958), toen 23 Regeringen elkaar in hoog tempo hebben afgewisseld, voor de continuïteit zorg gedragen. Ondertussen was één van de gevolgen van het gebrek aan politieke leiding dat de positie van Frankrijk internationaal weinig voorstelde, terwijl ook de wederopbouw en de modernisering binnenslands niet in gelijke mate als elders in Europa van de grond kwam. De Gaulle heeft Frankrijk internationaal weer gezicht gegeven en ook binnenslands een eerste aanzet gegeven tot het inhaalproces. Zonder twijfel is één van zijn belangrijkste verdiensten geweest dat hij Frankrijk weer het noodzakelijke zelfvertrouwen heeft gegeven om over de malaise van de oorlogen in Oost-Azië en Algerije heen te komen. Zijn regiem was er een van sanering. Pompidou en Giscard hebben gezorgd voor de consolidatie. Consequent is doorgewerkt langs de lijn van modernisering van het economisch potentieel en van versterking van de politieke, inclusief de militaire positie van het land. In de jaren zeventig houdt Frankrijk zich relatief goed staande. Het heeft de handicaps van een enorme grondstoffenafhankelijkheid, maar het weet dit in aanmerking nemend zijn betalingsbalans redelijk in evenwicht te houden, zij het met behulp van het gevaarlijke instrument van wapenexporten: na de VS en de USSR is Frankrijk de grootste wapenexporteur ter wereld. Een nieuwe industriepolitiek krijgt vorm. Het grootste probleem vormt het ingewikkelde weefsel van economische, maatschappelijke en familiebelangen die wat de economie betreft een patroon van een onafzienbare reeks van kleine en middelgrote, op de Franse thuismarkt gerichte, en vaak weinig rendabele bedrijven, te richten op modernisering, de export en de wereldmarkt. Maar het beleid werpt vruchten af en op het ogenblik geldt Frankrijk na de Bondsrepubliek, Japan en de VS als een goede vierde met goede vooruitzichten. Wat zijn veiligheidsbeleid betreft trekt De Gaulle Frankrijk in 1965 terug uit de militaire organisatie van de NATO en bouwt hij tegelijkertijd aan een onafhankelijke nucleaire „force de frappe". Ook wat dit betreft consolideren Pompidou en Giscard het beleid, daarbij oog in oog staand met het permanente Franse dilemma van het bewaren van de onafhankelijkheid en de noodzaak van inbedding van het Franse belang in vaste allianties. Dit betreft zowel de NATO als de EG. De toenadering tot de VS wordt ondertussen steeds duidelijker, hoewel er geen sprake is van terugkeer in de NATO. In de EG kenmerkt de Franse houding zich door het tweeslachtige standpunt van enerzijds het pleidooi voor een „Europe européenne" en anderzijds een nationalistisch ingesteld beleid dat geen enkel eigenbelang laat vallen. Ook in zijn Europese politiek biedt Frankrijk echter meer openingen, hetgeen onder andere tot uitdrukking komt in een geprononceerde Frans-Duitse samenwerking.

Vraagtekens

Ontdaan van alle franje wordt de erfenis van „23 jaar rechts regiem" voor Frankrijk met een positief saldo afgesloten. Zijn plaats in de wereld is erkend en parallel daaraan is ook de binnenlandse ontwikkeling geleidelijk aan verbeterd. Met een links bewind zou Frankrijk achter zijn gebleven, als al de besluitvorming niet volledig geblokkeerd zou zijn geweest wegens de uitzichtloze verdeeldheid tussen socialisten en communisten. Het verrassende is nu echter dat de communisten zijn uitgeschakeld. In feite schuift men naar het midden met nieuwe kansen. Maar hoe zal het uitpakken? Zeer veel zal van president Mitterrand afhangen en daarover weet men niet veel meer dan dat hij een ervaren en geslepen tacticus is. Wat betreft de buitenlandse politiek heeft hij zich openlijk voor het NATO-dubbelbesluit uitgesproken ter ondersteuning van Schmidt die zijnerzijds steun aan de Franse frank heeft toegezegd, daarmee de basis van de Frans-Duitse samenwerking onderstrepend. De Franse socialisten tellen van oudsher militante Europeanen in hun gelederen en het is een gunstig teken dat enkelen onder dezen hoge posten in de Regering hebben gekregen. Nieuwe Europese impulsen van Franse zijde zijn dan ook niet uitgesloten. In de buitenlandse politiek kan men aan de hand van uitspraken al zien dat in een aantal brandende

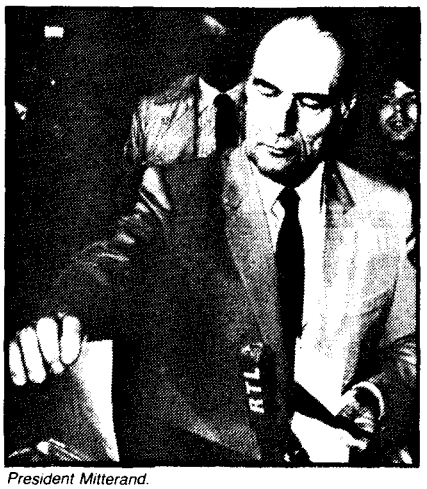

President Mitterand.

kwesties aansluiting wordt gezocht bij de EG-lijn, wat grosso modo neer lijkt te komen op een voortzetting van het beleid van het vorige regiem, met onder andere als uitzondering – terecht – een positieve houding tegenover de Camp Davidakkoorden. Er wordt ook gewerkt aan een voortzetting van de goede verstandhouding met de VS. De keuze van Cheysson wijst op een actiever beleid tegenover de derde wereld. Frankrijks positie en handelen in de EG zal echter op doorslaggevende wijze afhangen van de binnenlandse aanpak van de financieel-ekonomische vraagstukken. Frankrijk staat er niet slecht bij, dat is waar, maar het is een wankel evenwicht. De tussentijdse verhoging van het minimumloon, de pensioenen en de uitkeringen zullen in niet geringe mate tot het socialistisch succes hebben bijgedragen, maar de rek is er nu dan ook wel volledig uit. Het inflatiegevaar en ekonomische terugval liggen permanent op de loer met voor Nederland het gevaar van een nationalistische politiek. Zal Mitterrand alle stromingen in zijn veelkleurige partij rustig kunnen houden, zeker nu grote verwachtingen gewekt zijn? Hoe brengt men stabiele bestuurservaring in? Hoe zal men de economische krisis gaan verwerken? Met welke afspraken gaan de communisten regeringsverantwoordelijkheid dragen? Vergissen we ons niet. Het gaat om zaken waarvan de afloop voor Frankrijk èn voor Europa, en dus ook voor Nederland, van grote betekenis zijn. We kunnen nu echter niet anders dan in onzekerheid afwachten.

CD-addertje

CDA stelt zijn eigen Russell-tribunaal in.

Degelijk contact met Oostenrijkse Volkspartij

door Jean Penders

lid Europees Parlement

Half juni ontving onze partij een delegatie van de christen-democratische Oostenrijkse Volkspartij (OVP). Een sterke delegatie met partijvoorzitter Alois Mock, wellicht in de toekomst Bondskanselier van Oostenrijk, en met buitenland-, agrarische en defensiespecialisten. Van CDA-kant waren present partijvoorzitter Bukman, drs. N. Schmelzer, voorzitter Commissie Buitenland CDA, minister Gardeniers en staatssecretaris Van Amelsvoort, leden van de commissie Buitenland en enkele fractieleden.

Belang van dit bezoek

Het is belangrijk voor het CDA om bilateraal contact met zusterpartijen te onderhouden. We hebben in het verleden bijna al onze internationale energie gestoken in internationale organisaties: Verenigde Naties, NAVO en EEG. Dat was goed en dat blijft goed. Maar we hebben ook gemerkt dat internationaal en Europees beleid opgebouwd wordt vanuit nationale staten en dat bij het ontwerpen van en vorm geven aan dat beleid nationale zienswijzen, belangen en eigenaardigheden een rol spelen.

Draaischijf tussen Oost en West

Oostenrijk is een interessant land. Het kreeg in 1955 zijn onafhankelijkheid na de Hitler-tijd en de daarop volgende geallieerde bezetting terug. Echter onder voorwaarde van een permanente neutraliteit. Oostenrijk moest dat accepteren hoewel het geestelijk bij het democratische vrije Europa behoort. Het probeert alles van zijn positie te maken. Het fungeert als draaischijf tussen Oost en West, speelt een prominente rol op de conferenties over de Slotacte van Helsinki over veiligheid en samenwerking in Europa. Het mag geen lid zijn van de Europese Gemeenschappen (vanwege het politieke einddoel van de EG), maar probeert door handelsaccoorden economisch zo dicht mogelijk in de buurt van de EG te blijven. Oostenrijk is prominent in de Verenigde Naties: het doet mee aan VN-vredesoperaties, huisvest grote VN-organisaties, zoals de Internationale Atoomenergie Organisatie, en heeft Kurt Waldheim (lid van de OVP) als secretaris-generaal aan de VN afgestaan.

De EDU, de OVP en het CDA

Nog om een andere reden was het bezoek zeer de moeite waard. De Oostenrijkse Volkspartij is lid van de Europese Democratische Unie (EDU) en daarvan bekleedt OVP-voorzitter Mock tevens het voorzitterschap.
Wat is de EDU? Het is een samenwerkingsverband van voornamelijk christen-democratische en conservatieve partijen in Europa. De deelnemende christen-democratische partijen zijn daarnaast ook nog lid van de Europese Volkspartij (de christen-democraten in de tien EG-landen die ook deel uitmaken van het Europees Parlement) en/of de Europese Unie van Christen-democraten, de EUCD, een Europees verband waarbij ook partijen uit niet EG-landen, zoals b.v. Spanje en Portugal aangesloten zijn.

Het CDA heeft wat moeilijkheden met de EDU. De ideologische en principiële basis bestaat vooral uit een weinig uitgewerkt, nogal conservatief-liberaal aandoend vrijheidsideaal. In de praktijk betekent dit dat de EDU een samenbundeling van anti-socialistische krachten is. De voornaamste belanghebbende bij de EDU zijn de Britse conservatieven, want die hebben nu een internationaal platform gevonden voor samenwerking met de Westduitse Christen-democraten (CDU/CSU).
Het CDA is geducht voor christen-democratisch identiteitsverlies bij ideologische samenwerking met conservatieven en vindt daarnaast dat het scheppen van een anti-socialistisch blok de gematigde Sociaal-democratische partijen in Europa in de armen drijft van meer radicaal-socialistische en marxistische elementen.

Stevige discussie

De discussie met de OVP was stevig en openhartig. Conclusies werden niet getrokken en dat was ook niet de opzet. Frappant is dat de opstelling van zowel OVP als CDA in sterke mate wordt bepaald door ieders binnenlandse situatie. Wij kennen een driestromenland, waarin samenwerking met anderen nodig is en geen democratische partij op voorhand wordt uitgesloten. De OVP is in feite de rechterhelft van de in de twee helften opgedeelde Oostenrijkse politieke landkaart.
De linkerhelft wordt bezet door socialisten van een tamelijk radicaal ideologisch soort. Het Austromarxisme was vanouds een extreme socialistische variant en stond ook zeer vijandig tegenover de religie.

De OVP-ers wensten een zgn. twee-sporenstrategie voort te zetten. Dus van de ene kant samenwerken met christen-democraten alleen, in de EUCD, de „Innere Kern" zoals Mock het noemde, en van de andere kant de EDU hooghouden en uitbouwen als tegenhanger van de Socialistische Internationale. Beduchtheid voor christen-democratisch identiteitsverlies kende de OVP niet.

Van CDA-zijde werd vooral ook onderstreept dat in de internationale samenwerking de meeste energie zou moeten worden gestoken in de „Innere Kern" en niet in de EDU. Daarover bestaan nl. gerede twijfels.

Ontvangst op de Oostenrijkse Ambassade van de delegatie: v.l.n.r. de ambassadeur, daarnaast OVP-voorzitter Mock, daarnaast A. Hoytinck (ministerie van Buitenlandse Zaken, mevr. Gardeniers, Bukman en Schmelzer.

NIEO vraagt om nieuwe levensstijl

Foppe de Haan nodigt in CDActueel van 13 juni jl. jongeren uit tot een discussie over de NIEO. Wat betekent dat eigenlijk, NIEO? Een Nieuwe Internationale Economische Orde, Ja, maar wat houdt die nu precies in? In onderstaand stukje wil ik hier wat nader op ingaan.

Internationaal overleg

De jaren 1960-1970 werden door de VN uitgeroepen tot het eerste ontwikkelingsdecennium (Development-Decade I). Na DD-I volgde in de zeventiger jaren DD-II, waaraan een ontwikkelingsstrategie met doelstellingen en maatregelen gekoppeld werd.
We naderen het ontstaan van de NIEO: het jaar 1974. In een „zesde speciale zitting" kwam de Algemene Vergadering van de VN tot een declaratie en een actieprogramma voor een Nieuwe Internationale Economische Orde (resoluties 3201 en 3202). De voorafgaande oliecrisis en het tot dan toe vrij teleurstellende resultaat van de ontwikkelingsdecennia waren de directe aanleiding tot deze stappen.
Essentieel voor het NIEO-denken (ook voor de tijd na '74) is de gedachte, dat vraagstukken als landbouw, industrie, voedsel, energie, grondstoffen, schuldenlast als verschillende facetten van één probleem beschouwd worden. Een integrale aanpak is nodig; Noord en Zuid moeten zich gaan oriënteren op een ander soort economische orde in de wereld. Dit betekent dan een verandering van bestaande economische structuren.
Het is duidelijk dat op 31 december 1980, toen het tweede ontwikkelingsdecennium afliep, de kloof tussen Noord en Zuid groter was dan ooit. Daarom was opnieuw beraad nodig: een ontwikkelingsstrategie voor DD-III zag het licht.
Intussen had de zgn. Noord-Zuiddialoog (1975-1977) in Parijs weinig opgeleverd. Pogingen werden gedaan deze discussie te doen herleven. Problemen zijn de procedure en de agenda van zo'n „New Round of Global Negotiations"[1]
In welke volgorde, in welke samenhang komen punten aan de orde? De elementen van de discussie zijn niet los van elkaar te denken. Welke onderwerpen zijn de heetste hangijzers en het moeilijkst aan te vatten? Waar zijn concessies mogelijk?
Een „New Round" kan dus nu nog niet starten. Mogelijk kunnen toppolitici uit verschillende Noord-Zuid-landen (w.o. niet Nederland) de discussie opnieuw aanzwengelen, als zij in september in Mexico bijeenkomen (initiatief Brandt). Punten, die in het nieuwe Noord-Zuid-overleg in ieder geval aan de orde komen zijn: monetaire zaken, energie (10-21 augustus conferentie Nairobi over energiebronnen), grondstoffen en het voedselvraagstuk.

Nieuwe levensstijl

De economische crisis in de rijke landen maakt het die landen moeilijker, welvaart af te staan aan de Derde Wereld. Het zal niet voldoende zijn, af en toe een financiële bijdrage te geven, in een situatie die voor ontwikkelingslanden nog penibeler is dan voor ons. Een Nieuwe Internationale Economische Orde vraagt om herstructurering. Dat kan moeite kosten. Dat vraagt om een andere benadering. Kijken in wereldwijd perspectief. Zien wat duizenden kilometers verder weg gebeurt. De schrijnende armoede, de honger, de droogte. Misbruik dat sommigen maken van de situatie van anderen. Een integrale aanpak is nodig. Onze welvaart, onze grondstoffenconsumptie, onze milieuvervuiling, onze uitputting van bronnen hangt wezenlijk samen met een gebrek aan eerste levensbehoeften van miljoenen in de Derde Wereld. Wat willen wij er voor over hebben, deze onrechtvaardige situatie uit de wereld te helpen? In de jaren zeventig werd het idee gelanceerd van een „nieuwe levensstijl". Een nieuwe levensstijl, die ruimte geeft aan degenen, die jaren in het nauw gedreven zijn geweest. Het lijkt me, dat in het bijzonder CDJA-ers zich, vanuit hun uitgangspunt, op deze nieuwe stijl van leven in wereldwijd verband kunnen en moeten bezinnen. Dit stukje kan daartoe een (kleine) bijdrage zijn.

Ellen van Schouten

[1]) Nieuwe ronde van wereldwijde onderhandelingen.

Israël

Pinksterzondag. Feest van vuur, feest van wind. Israël vernietigt een Iraakse kerncentrale; enige mensen komen om het leven. Het feest van vuur. . . een erg wrange betekenis. Israël heeft als bedreigde natie in het Midden-Oosten onze sympathie. Denk aan de talloze aanslagen, oorlogen e.d. Maar nu? Geeft het verbondsvolk nog wel het goede voorbeeld?
De sympathie voor Israël staat onder druk. Een golf van internationale kritiek over Israël. Het verweert zich, maar niet echt geloofwaardig. Je denkt verder. Dit is niet het eerste bombardement. Jarenlang voert Israël al acties uit; bombardeert ze Palestijnse vluchtelingenkampen. Een week voor de aanval in Irak nog.
Was er toen ophef?
Een strofe van Bertold Brecht schiet me binnen:
„Denn die Einen sind im Dunkeln
und die Andern sind im Licht
Und man sieht die im Lichte
Die im Dunkeln sieht man nicht".
Ondanks alles lijkt Israël haar positie te verharden. Begins harde houding in de zgn. raketten-crisis (met Syrië) en de bombardementen lijken hem zelfs de overwinning te gaan bezorgen in de komende verkiezingen. Angst. Het drijft mensen over grenzen heen, maar een goede raadgever is het nooit geweest.
Israël is tot de tanden toe bewapend, tot en met atoombommen. Grenzen aan de beveiliging worden niet gesteld. Gejaagde natie, zichzelf drijvend in een spiraal van isolement. Wordt het geen tijd dat Europa zich actief gaat bezighouden met de Midden-Oostenproblematiek.
Nederland bekleedde het voorzitterschap van de EEG de laatste maanden. Nam ze wel het voortouw in deze kwestie?
Je zou willen dat zowel Israël als de PLO naar de conferentietafel gesleept worden, blokkades ten spijt. Iets als indertijd met de betrokken partijen in Rhodesië. Maar dan zal ook Israël concessies moeten doen. Hopelijk zullen ze dat ook gaan beseffen. Hopelijk gaat er ook in Israël een andere wind waaien.

Ko Scheele

Palestijns vluchtelingenkamp door Ismael Shammet

Kanttekening

Asielzoekende Christen-Turken

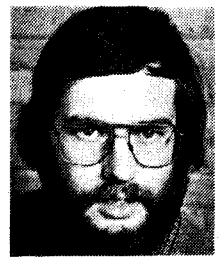

Enkele honderden asielzoekende Christen-Turken verblijven al maandenlang en op dit moment nog steeds in een twaalftal kerken in Nederland, o.a. de kerkzaal van de VU en in Rijssen.
Het zijn voornamelijk Syrisch-orthodoxen en Armeniërs. Een wanhoopsdaad een onhoudbare situatie ook. Daar kan en mag het CDA niet omheen, want ook in „incidentele" situaties zal de politiek oplossingen moeten geven. Dat geldt zeker voor een partij, die in het Program van Uitgangspunten en het verkiezingsprogram formuleert, dat de overheid moet opkomen voor de zwakken, vervolgden en ontheemden (art. 4, Program van Uitgangspunten) en dat onze rechtsstaat een ruimhartige toelating aan vluchtelingen moet verlenen, die vanwege discriminatie in welke zin dan ook in hun land aan vervolging bloot staan. (Art. 12 Program van Uitgangspunten en art. 9.21 Verkiezingsprogram.)

Onderzoek Raad van Kerken

Op dit moment wordt vooral door de Raad van Kerken in Nederland gezocht naar oplossingen voor die asielzoekenden, die na een negatieve beschikking en voor of na de uiteindelijke beslissing van de Raad van State ons land uit moeten. Er wordt gezocht naar een blijvende goede oplossing, want naar hun land kunnen ze niet terug. De situatie is daar voor hen onhoudbaar en te zeer risicovol.
Diverse onderzoeksrapporten (zoals van Amnesty International) tonen dat aan, hoe moeilijk dat ook is, omdat het in algemene termen spreken over Turkije bijna onmogelijk is. Het gaat altijd over verhoudingen van groeperingen en landsdelen ten opzichte van elkaar. De beste oplossing voor het probleem van de asielzoekende christen-Turken (het gaat in totaal om ongeveer 1500 mensen) is dat de regering garandeert, dat er geen maatregelen tegen hen genomen worden ztlang het onderzoek van de Raad van Kerken niet is afgerond. Dat kan best nog enkele maanden duren. De CDA-partijraad heeft zich daar afgelopen zaterdag voor uitgesproken.
Het is nu aan de fractie en aan mevr. Haars om deze woorden in daden om te zetten. 23 juli is er weer een overleg met betrokkenen. Het zou goed zijn als dit voor die tijd geregeld zou zijn. Dan kunnen die mensen de kerken uit en behoeven ze niet in angst te zitten of ze van de een op de andere dag op het vliegtuig gezet worden terug naar Turkije.

Aan dit concrete probleem zit een algemener aspect. Dat betreft het probleem van de schorsende werking. Op dit moment is het zo, dat na een negatieve beschikking over de asiel aanvraag van een vluchteling, deze het land uit moet.
Dat kan in principe direkt, zodat hij/zij niet in de gelegenheid is hier de hele periode te blijven gedurende welke de beroepsmogelijkheden tot in hoogste instantie (de Raad van State) toe aan de orde zijn.
Dat is een zeer onrechtvaardige situatie. Zo laten wij de vluchtelingen opdraaien voor onze (te) lange procedures.
Het wordt hoog tijd, dat de schorsende werking (d.w.z. dat de uitvoering van een negatieve beschikking wordt opgeschort, totdat een eventueel beroep tot in hoogste instantie heeft gediend) wettelijk geregeld wordt.

Werkgroep vluchtelingenbeleid

Ik besef, dat hiermee slechts enkele aspecten aan de orde zijn van het totale vluchtelingenbeleid. Dat is veelomvattender. Internationale inzet, voorzieningen hier in Nederland, niet altijd alleen maar de letter maar vooral ook naar de geest van een beleid handelen. Een vraagstuk, dat van een partij een voortdurend contact vraagt met mensen die zich daar dagelijks mee bezighouden.
Ik pleit daarom voor een permanente werkgroep vluchtelingenbeleid met mensen uit de fractie en de partij om voortdurend actief en inventief met het vluchtelingenvraagstuk bezig te zijn.

Johan de Leeuw
voorzitter CDJA

CDJA

Minister-president

„Onze lijsttrekker heeft de partij aangevoerd in de campagne, heeft vier jaar de leiding van het kabinet gehad en verstaat het vak van minister-president uitnemend. Er is derhalve geen twijfel mogelijk over de vraag wie het CDA op goede grond in het Catshuis wil zien."

Deze woorden sprak CDA-voorzitter Bukman afgelopen zaterdag op de partijraad. Wie de minister-president moet worden in het nieuw te vormen kabinet lijkt het grootste probleem te worden voor de informateurs Lubbers en De Koning.

Voor menigeen op de partijraad was het vraagstuk minder ingewikkeld. Met voorzitter Bukman was een aantal spreeksters het er over eens dat Van Agt de enige kandidaat is voor het premierschap. Overigens heeft de partijraad zich hier formeel niet over uitgesproken.

Er lag geen resolutie ter tafel met een dergelijke strekking CDJA-voorzitter Johan de Leeuw liet een wat ander geluid horen. De stelligheid waarmee andere partijgenoten Van Agt als de aangewezen premier zagen, ging hem duidelijk te ver. En terecht!

Het gaat er daarbij niet om dat Van Agt geen geschikte kandidaat zou zijn. Of dat hij een kabinet van een andere samenstelling dan een CDA/VVD-kabinet niet zou kunnen leiden. Het gaat om de stelligheid waarmee het CDA Van Agt als enige kandidaat naar voren schuift. De starre houding van het CDA begint verdacht veel te lijken op die van de PvdA in 1977.

Toen is de formatie stuk gelopen op de „mannetjes". Dat lijkt nu weer te gebeuren. Overigens maakt niet alleen het CDA zich hier schuldig aan. De PvdA en D'66 houden zich ook zeer star. Het partijbelang lijkt belangrijker te worden dan het landsbelang. „Mannetjes" en de verschillende rapporten blijken belangrijker te zijn dan de politieke programma's. Dat is een kwalijke zaak.

Zeker in een tijd waarin zo snel mogelijk een kabinet moet worden geformeerd van een zo breed mogelijke samenstelling met een breed maatschappelijk draagvlak.
Van Agt sprak op de partijraad hierover een duidelijke voorkeur uit.

Ook al zou D'66 willen mee regeren in een kabinet met de VVD dan nog moet eerst gekeken worden naar de mogelijkheid voor een kabinet met CDA, PvdA en D'66. Deze combinatie heeft 109 zetels en het is altijd beter dan de 91 zetels van CDA, VVD en D'66, aldus Van Agt.

Anneke Raven.

CDJA

Oproep belangstellenden voor de buitenlandcommissie

Met ingang van augustus a.s. is er een vacature in de buitenlandcommissie van het CDJA (Buco).
De Buco onderhoudt de externe contacten van het CDJA op het terrein van de buitenlandse politiek, de ontwikkelingssamenwerking en defensie, bijv. met actiegroepen, Kamerleden en buitenlandse zusterorganisaties.
Verder adviseert de Buco het Algemeen Bestuur van het CDJA over alle zaken op haar werkterrein, bijv. over het deelnemen aan actiegroepen, resoluties over actuele onderwerpen, e.d. Daarnaast is de Buco belast met de coördinatie van fractiebegeleidingsgroepen die zich met afzonderlijke onderwerpen van buitenlandse politiek bezighouden. Deze coördinatie vormt één van de functies binnen de Buco. In beginsel zal degene die de vacature gaat vervullen met deze functie worden belast.
Belangstellenden kunnen zich opgeven bij het secretariaat van het CDJA, t.a.v. Govert Veldhuizen, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, telefoon 070-924461. Bij hem kun je ook nadere informatie krijgen.

En nu formeren

Met verbazing las ik de dwaze conclusie van Ko Scheele in CDActueel van 6 juni 1981.
Waarom toch moedwillig de waarheid verdraaien?
De verkiezingsuitslag leert duidelijk het volgende:

1. groot vertrouwen in mr. A. A. M. van Agt als minister-president en als lijsttrekker van het CDA;
2. vertrouwen in de regering van de afgelopen vier jaren (geen wegzending);
3. scherpe afwijzing van de rooie rakkers;
4. kans geven aan D'66, omdat deze partij gematigder optreedt.

Ergo: de verkiezingsuitslag wijst pertinent één richting uit, nl. CDA - VVD - D'66. De rest is geklets.
En nu maar zien of de kiezers voor de gek gehouden worden.

Hilversum **D. G. de Voogd**

Naschrift:

Wel vaker komen reacties bij de CDA-redactie binnen op artikelen die gestaan hebben op de CDJA-pagina's in CDActueel. De eerste verantwoordelijkheid voor de jongerenpagina's rust bij de CDJA-redactiecie.
Lezers kunnen de jongerenpagina's herkennen aan de aanduiding in de inhoudsopgave op bladzijde 2 en aan de balkjes „CDJA" op de desbetreffende pagina's.
Natuurlijk kunnen, naast CDJA'ers ook CDA-leden reageren op hetgeen jongeren schrijven. Een voorbeeld is de reactie van de heer De Voogd. Mogen wij daar op het volgende antwoorden:

ad 1. Wij hebben de indruk dat dit vertrouwen het CDA in het algemeen betreft en het programma in het bijzonder.
ad 2. CDA en VVD bezaten voor de verkiezingen 77 zetels; nu nog 74. Van wegzending van deze coalitie kan niet gesproken worden, omdat het daarom niet gaat bij verkiezingen. Echter, primair zal de mogelijkheid van een bredere coalitie onderzocht dienen te worden (vgl. informatieopdracht).
ad 3. Indien de heer De Voogd met „rooie rakkers" de PvdA bedoelt, delen wij zijn opmerking dat de 9 zetels verlies voor deze partij „een scherpe afwijzing" genoemd mag worden. Wel constateren wij een winst van 3 zetels voor de linkse oppositie.
ad 4. Probleem is dat de heer De Voogd het zgn. D'66 veto veronachtzaamt: D'66 wil niet met én CDA én VVD in één kabinet samenwerken.

Ergo wij vrezen dat de heer De Voogd vooralsnog zichzelf voor de gek houdt.

De CDJA-redactiecommissie

In het juninummer van Christen Democratische Verkenningen

christen democratische verkenningen

Albeda, Beelaerts, Gardeniers, De Geus en De Ruiter over hun beleid

Koers houden bij tegenwind door dr. W. Albeda

Het beleid, barrières en bottlenecks door jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland

Knelpunten in het welzijnsbeleid door mevr. M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen

Knelpunten in het defensiebeleid door drs. P. B. R. de Geus

Justitieel terugblikken en vooruitzien door mr. J. de Ruiter

Boekbespreking door dr. H. van Ruller van: dr. U. Rosenthal, De overheid; gewelds-monopolie als onderdeel van de staatstaak.

BON

Ik abonneer mij op Christen Democratische Verkenningen voor

O *f* 40,– per jaargang

O *f* 30,– per jaargang (lid CDJA, student)
O (mijn leeftijd is . . . . .)

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats met postcode .....

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, Antwoordnummer 1904, 2500 WB 's-Gravenhage.

Nogmaals Breda (1)

In CDActueel van 30 mei las ik over 't algemeen met veel instemming het „Weerwoord op een commentaar" en de vele ingezonden stukjes onder de rubriek „Uw Mening". Helaas geldt die instemming niet het redactionele „Nogmaals: rechtsstaat en Openbare Orde". In plaats van de ruiterlijke erkenning dat men het hier mis heeft gehad, wringt men zich in allerlei bochten, juridische spitsvondigheden en dooddoeners. Men schrijft dan wel over miskleun en „met de billen bloot" voor het geval dat men het bij het verkeerde eind had (hetgeen inmiddels toch wel duidelijk genoeg was), maar gaat haastig over tot het ach en wee geschreeuw over de 6 burgers die ten onrechte zijn vastgehouden en dat er beter één schuldige vrij kan rondlopen, dan dat er één onschuldige vast zit. In het onderhavige geval zijn er 133 aanhoudingen terecht, 5 wel terecht maar geen procesverbaal en 6 **mogelijk** onterecht.

Nee redactie het spijt me wel, maar van u had ik „faire amende honorable" verwacht. Ik denk hierbij dan aan het woord van dr. A. Kuyper die gezegd moet hebben „het boetekleed ontsiert de mens niet".

Amstelveen **J. van Rijs**

Nogmaals Breda (2)

Met een gevoel van teleurstelling heb ik kennis genomen van uw reactie op de reacties die u werden toegezonden naar aanleiding van uw commentaar op de Koninginnedag in Breda.

Uitgaande van het feit, dat in uw redactieteam een aantal juristen is vertegenwoordigd, neem ik aan, dat ook voor u bij de beoordeling van een procesgang, het Wetboek van Strafvordering uw uitgangspunt is. Dit wetboek begint niet met een schuldige of een onschuldige, maar met een **verdachte** en geeft duidelijk aan wat onder het begrip verdachte wordt verstaan. Zie art. 27 waarin wordt gesteld, dat als verdachte wordt aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een **redelijk vermoeden** van schuld aan **enig** strafbaar feit voortvloeit.

Ten aanzien van deze verdachte heeft de politie krachtens dit wetboek enkele bevoegdheden, zoals staande- en aanhouden (u ongetwijfeld bekend).

Dit is bepaald anders dan wat u stelt in uw commentaar jl. „mensen horen niet opgepakt te worden, zolang niet met **aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid vaststaat,** dat zij een strafbaar feit gepleegd hebben.

Deze (uw) definitie ken ik niet in onze wetgeving. In Breda zijn volgens de burgemeester zes mensen ten onrechte aangehouden. Zij bleken kennelijk geen verdachte te blijven tijdens het onderzoek. De overigen kregen een proces-verbaal als verdacht van een door hen gepleegd strafbaar feit. Het schuldig of onschuldig zijn zal de rechter t.z.t. uitspreken. Zij waren wel verdachte en daaraan is de aanhoudingsbevoegdheid gekoppeld.

uw mening

Een beoordelingsfout maken is menselijk; óók als dit het te snel schrijven van een commentaar betreft.

Waakzaamheid t.o.v. een machtsapparaat als de politie is geboden maar wordt door u het politieoptreden bij ongeregeldheden zodanig geacht dat een reactie als deze noodzakelijk was?

Geldt misschien t.a.v. hen die voor het politieoptreden in Breda verantwoordelijk waren uw stelling „iemand is onschuldig, tenzij het tegendeel is bewezen" niet?

Het komt mij voor, dat een ruiterlijk toegeven uwerzijds, dat het door u gegeven commentaar toch wel de nodige grond voor een veroordeling miste, beter op zijn plaats was geweest. De wijze waarop u in uw commentaar van 31 mei jl. reageert op de over deze zaak ingezonden stukken vind ik zéér matig en teleurstellend. Ik betreur het, dat u niet verder hebt kunnen komen dan te zeggen, dat u voorlopig nog geen houvast heeft om het gewraakte commentaar in te slikken.

Groningen **L. Wit**

Nogmaals Breda (3)

Uw nogmaals: „Rechtstaat en openbare orde" probeert de zaak „Breda" nog weer eens naar uw inzicht om te buigen. De „Uw Meningschrijvers" hebben echter een juistere kijk op de zaak en ook de gemeenteraad van Breda geeft blijk van gezond verstand.

Ik begrijp niet hoe het mogelijk is om in een volle stad juist die personen te pakken die rotzooi willen maken, gewoon een compliment waard. Had u liever gezien dat zoals met de inhuldiging van Koningin Beatrix de T.V. verslaggevers met een zekere wellust tussen het feest door de „bende" op straat lieten zien omdat ze vonden dat dat op deze dag zo belangrijk was.

Dat kostte een omroepvereniging gelukkig heel wat leden. Jammer vind ik wel dat enkele briefschrijvers met hun CDA-lidmaatschap rammelen.

Rotterdam **J. Schiereck**

Naschrift redactie:

De briefschrijver Schiereck en Van Rijs luchten hun hart weliswaar maar gaan jammer genoeg niet in op de principiële vragen die hier liggen. De heer Wit preciseert terecht het begrip verdachte als degene „te wiens aanzien uit de feiten en omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan enig strafbaar feit voortvloeit". Op de vraag hoe dit uitgangspunt zich verhoudt tot preventieve aanhoudingen en of er sprake is van preventieve aanhoudingen gaan wij – zoals aangekondigd in ons nr. van 30 mei – t.z.t. omstandiger in.

Voor het huidige sluiten wij – na twee bijdragen onzerzijds en 12 van onze lezers – de discussie af.

STAATSSECRETARIS VAN FINANCIEN

Belastingweigeraars

In het nummer van 23 mei jl. schrijft Jan Stevers, dat er in Engeland nu een mogelijkheid is om te weigeren belasting voor defensie-doeleinden te betalen. Dat bericht is inderdaad gepubliceerd. Het is echter onjuist. De Britse belastingdienst heeft dat kort na die publicatie meegedeeld. Mij spijt het, zoals u zult begrijpen, dat die ontkenning in Nederland geen publiciteit heeft gekregen, behalve in een bericht in Trouw d.d. 17 juni. Jan Stevers heeft overigens groot gelijk als hij aangeeft welke bezwaren er zijn tegen een mogelijkheid om belasting betalen voor welk overheidsdoel dan ook te weigeren.

Ik ben wat laat met deze reactie; daaraan zijn de trubbels rond de verkiezingen debet.

drs. M. van Amelsvoort.

agenda

Vrouwen voor Vrede

Women of Peace
Vrouwen voor Vrede
Frauen für den Frieden
Femmes pour la Paix
Donne per la Pace

Uitnodiging voor alle vrouwen, die dit blad lezen:

In augustus zullen de Nederlandse Vrouwen voor Vrede – behorend tot de internationale vrouwen vredesbeweging – voor de derde maal in de geschiedenis de wacht betrekken bij het Haagse Vredespaleis.

Om het leed te herdenken, dat op 6 augustus 1945 werd veroorzaakt door het tot ontploffing brengen van de eerste atoombom op Hiroshima. Vrouwen voor Vrede zullen drie dagen van bezinning houden, omdat de internationale (on-) veiligheid hen elk jaar meer gaat verontrusten. Op donderdag 6, vrijdag 7 en zaterdag 8 augustus zullen de vrouwen met diverse evenementen[1]) de aandacht vragen als protest tegen de voortschrijdende kernwapenwedloop en het steeds meer verfijnen van wapenarsenalen.

Komt u ook naar Den Haag om te getuigen van uw eerbied voor en uw ernst ten aanzien van het bezig zijn met VREDE.

Inlichtingen: Inge Schrofer 020-643176, Janneke van Beuzekom 070-243542, Nel Kingma 070-239654, Gerry v. d. Ven 070-644725.

De bestuurstafel tijdens de behandeling van het ontwerp model gemeente en provincieprogram.

Een onderonsje met minister De Ruiter.

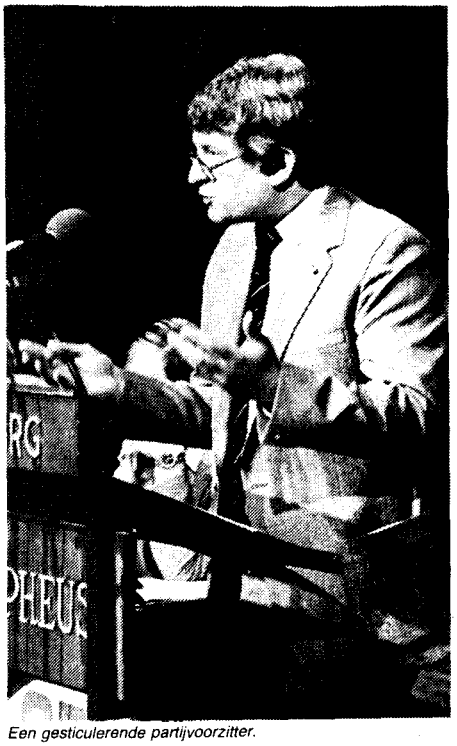
Een gesticulerende partijvoorzitter.

Til Gardeniers en Wim Deetman.

Tijdens de stemmingen.

Van Leijenhorst en Van Leeuwen.

1e JAARGANG NO. 40/41 - 11 JULI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

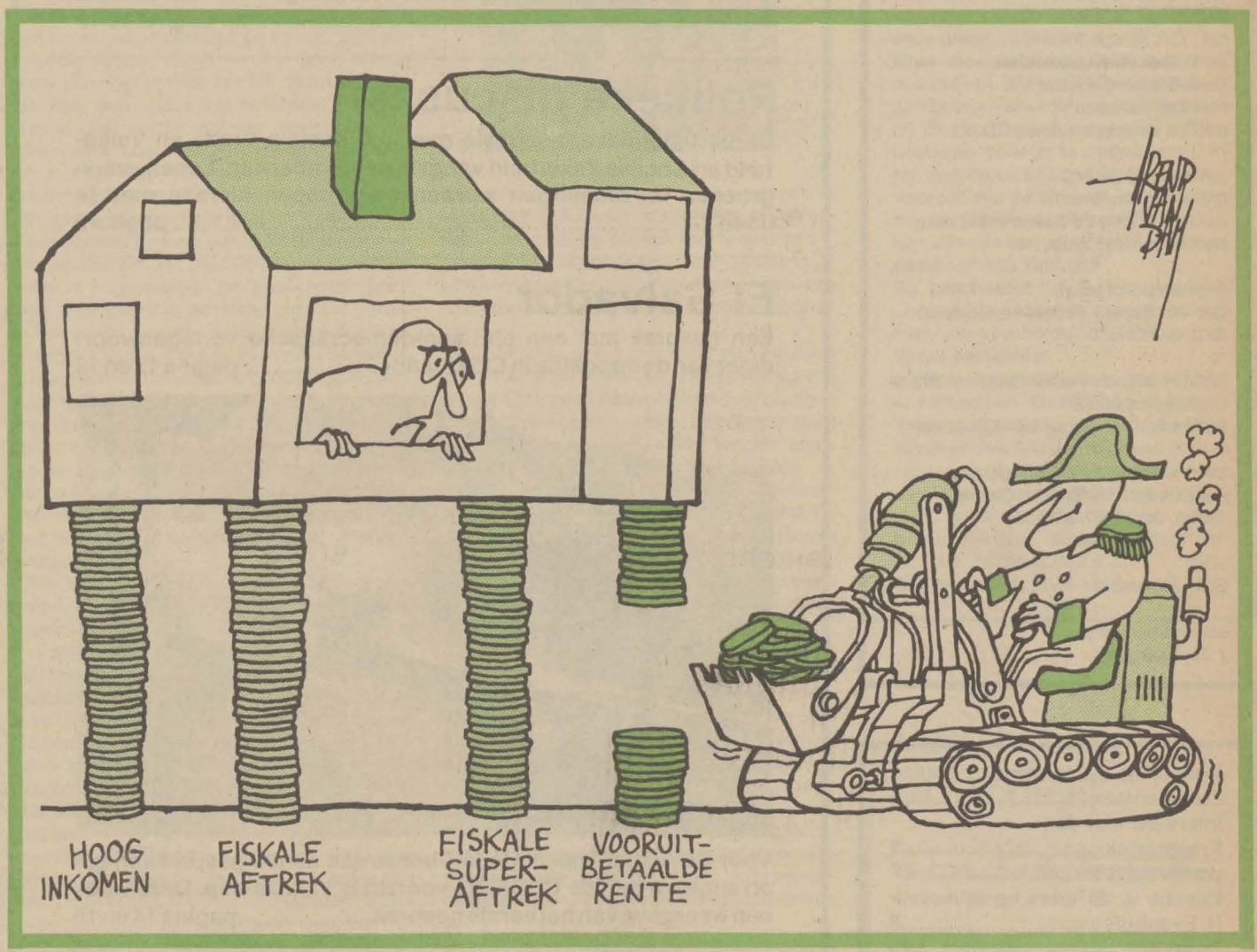

Kritiek Beumer op Europese Commissie
Interview met Jan Krajenbrink
Partijpolitieke discussie van start!

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Verder in dit nummer pagina

Commentaar 3, 5
interview met Jan Krajenbrink 6
partijvoorzitter 7
Reactie B. de Vries op artikel H. Evenhuis 8
Zwart Wit 10
Uit de fractie 4, 11
Naar een neutraal Europa 17
Het CDA, de Navo en de internationale veiligheid 18
Boeken 19
CDJA 20, 21
Uw mening – partijnieuws 23

Inhoud

Beleidsstuk nieuwe Europese commissie

Bouke Beumer, voorzitter van de CDA-parlementariërs in de EVP fractie van het Europees Parlement gaat in op het voorstel van de Europese Commissie over de bijdragen van de lidstaten aan de EEG. ..... pagina 4 en 5

Politieke discussie

De partijpolitieke discussie over de thema's Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid vangt in september aan. Leden, werkgroepen en afdelingen worden opgeroepen hieraan mee te doen ..... pagina 9

El Salvador

Een gesprek met een christen-democratische vertegenwoordiger van de oppositie in El Salvador ..... pagina 12 en 13

Voor CDActueel heeft Maria Chorus een aantal gesprekken gearrangeerd met de CEBEMO-voorzitter Van Gennip. Deze week een weergave van het eerste gesprek ..... pagina 14 en 15

Belastingwetgeving

Het wetenschappelijk instituut voor het CDA heeft deze week een rapport over de herziening van de belastingwetgeving gepresenteerd. Een samenvatting vindt u op ..... pagina 16 en 17

De honderden telefoontjes en brieven

Als een belangrijke voetbalvereniging het beleid laat bepalen door haar trouwste supporters dan wisselt de trainer elke week van spelers, dan worden scheidsrechters de paria's van de voetbalvelden, en zit er elke week een ander bestuur. En als de resultaten toevallig goed zijn dan worden spelers heiligen, de trainer een afgod en het bestuur is wijzer dan Salomo.
Dat kan dus niet, want anders gaat de club naar de knoppen. Als een gemeentebestuur alleen maar z'n oor laat hangen naar wat de meerderheid van de bevolking wil dan komt er nergens een kamp voor woonwagenbewoners, gaat alle industrie de stad uit en wordt er geen woning meer gebouwd terwille van het groen. Ook dat kan niet, want dat is niet bevordelijk voor het gemeentelijk welzijn. Als een provinciebestuur alleen maar doet wat provincialen goed dunkt zal er nooit meer een samenvoeging van gemeenten plaatsvinden, en wordt de ruimte niet fatsoenlijk geordend. Zo gaat het ook met ons landsbestuur. Alleen maar beslissingen nemen die populair zijn, zal ons land binnen de kortste keren in nog moeilijker omstandigheden brengen. Maar is er dan geen reden om blij te zijn dat in een beleid rekening wordt gehouden met de meningen van hen die de beslissing aangaat? Natuurlijk wel. Het is niet meer dan fatsoenlijk te luisteren naar de wensen en er ook rekening mee te houden. Het verhoogt de kwaliteit van het beleid en het motiveert betrokkenen alleen maar als de overheid het samen doet met hen die het aangaat en rekening houdt met redelijke wensen. Maar een overheid, een bestuur moet afwegen. Vroeger heette dat: het algemeen belang dienen.
De overheid kan niet met één deelbelang rekening houden zonder tekort te doen aan andere aspecten. Een bestuur of regering moet alle in het geding zijnde factoren afwegen en dan een beslissing nemen. Vaak is dat de minst slechte beslissing. Dat is besturen en regeren. Dat alleen dient op langere termijn de voetbalclub, de gemeente, de provincie en het land.
Waarom dit gezegd? Vorige week toonden de kranten koppen als: „CDA wordt bestormd met telefoontjes en brieven „Dries moet blijven" in een fase van de formatie waarin buiten het CDA de vraag werd gesteld of hij de man was die in aanmerking moest komen voor het leiden van een PvdA-D'66-CDA coalitie. Het journaal liet zelfs hardwerkende telefonistes zien, die hun vrije zaterdag moesten opofferen om de stroom adhesiebetuigingen te registreren. Nu gaat het hier niet om de kwestie zelf. Binnen het CDA staat deze vraag buiten discussie.
Maar het gaat hier om het gegeven: hoe zwaar moet een golf van sympathiebetuigingen, van brieven en telefoontjes, wegen? Is dat de enige basis om een beslissing te nemen? Het kan nooit het enige criterium zijn. Natuurlijk, er moet rekening gehouden worden met de gedachten

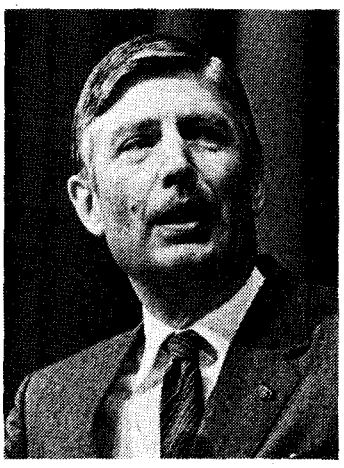

die leven in de achterban, al wordt in een politieke partij daar wel eens te snel gebruik van gemaakt om moeilijke beslissingen te ontlopen.
Denk aan de manier waarop de PvdA zich in de vorige formaties zo vastpinde op de wil van haar achterban dat er niet redelijk te onderhandelen viel.
De PvdA wilde toen alleen maar populair doen voor haar eigen achterban. Een politieke partij als het CDA heeft haar politieke overtuiging in haar program geformuleerd. Dat program moet door haar aangewezen politici worden uitgevoerd. Dat betekent compromissen sluiten.
Program en kandidatenlijst zijn op democratische wijze tot stand gebracht. Dat schept de verplichting dat voortdurend aan de daarvoor aangewezen partijorganen en media verantwoording wordt afgelegd over de gemaakte compromissen. Dat betekent ook dat bijsturing vanuit de achterban plaats moet vinden.
Hier slechts een waarschuwing voor een te snel grijpen naar het zo democratisch lijkende middel van de honderden telefoontjes en brieven die op grond van begrijpelijke, deels terechte, emoties worden afgescheiden, die de basis zouden moeten vormen van een belangrijke beslissing.
Ook de leiding van het CDA, democratisch gekozen, moet voortdurend afwegen.
Partijbelang tegenover landsbelang, omdat die meestal wel, maar niet altijd parallel lopen. Bestuur en fractie kunnen niet alleen maar populaire beslissingen nemen, niet die applaus ontlokken.
Dat nu juist is ook een karaktertrek van goede christen-democratische politiek. Bereid te zijn keuzen te doen die op grond van de eigen overtuiging nodig zijn, zonder eerst het al snel verdovende applaus van de eigen aanhangers te willen horen.
Daarna bereid te zijn die eigen overtuiging uit te dragen en aan de kiezers uit te leggen. Zo blijf je lang en eerlijk in de Nederlandse politiek werkzaam. (Red.)

commentaar

Premier van Agt

PvdA en D'66 lijken thans, uiteraard onder allerlei voorwaarden en kanttekeningen, in te stemmen met de heer Van Agt als premier in het nieuwe kabinet. Wij zijn daar blij om.
Deze nieuwe positie van de heer Van Agt zal wel even wennen zijn, zowel voor de PvdA als voor Van Agt zelf. Laatstgenoemde heeft zich zelf ook in deze geest uitgelaten.
Maar men moet de problemen niet overdrijven. Als van iedere dorpsburgemeester verwacht mag worden dat hij in staat is een uit meer partijen bestaand college te coördineren, te representeren en zonodig te bezielen, waarom zou de zittende premier dan niet de objectieve personificatie kunnen zijn van een progressief-christen democratisch kabinet?
Zo beschouwd is de nu genomen „hobbel" in de onderhandelingen nog meer van psychologische dan van politieke betekenis.
Blijft de vraag of dit beoogde kabinet er komen kan. Over program en personen zal nog stevig worden onderhandeld. Het lijkt daarbij goed zich te realiseren dat personen alleen maar tegen personen en zaken slechts tegen zaken kunnen worden ingebracht. Personen en zaken zijn onderling niet verhandelbaar.
Dat kan alleen in de koehandel.

Verschijning CDActueel

In de maanden juli en augustus zal CDActueel één maal per twee weken verschijnen.

Het volgende nummer komt dus op 25 juli a.s. uit (red.)

CD-addertje

Van Agt is vast naar de Tour geweest om te kijken wat het goede „verzet" is.

Noodverband voor Engeland?

Eerste beleidsstuk van de nieuwe Europese commissie

Tijdens twee vergaderingen van de Europese regeringsleiders in de eerste helft van 1980, legde mevrouw Thatcher minzaam een ijzeren vuistje op tafel, dat ze er pas afhaalde toen ze haar zin had.

Waar ging het om?

Op Duitsland en Engeland na ontvangen de EEG-lidstaten allemaal wat méér uit de gezamenlijke EEG-posten dan ze er aan bijdragen. Nederland bijvoorbeeld ongeveer 1,5 miljard gulden. Omdat het Engelse nationale inkomen ruim 25% lager ligt dan het Duitse vond mevrouw Thatcher dat het zo niet langer kon. Dit ondanks het feit dat alles verliep volgens (o.a. met haar partijgenoot Heath) herhaald gemaakte duidelijke afspraken met Engeland bij de toetreding. Ze had het daarbij vooral gemunt op het Europese Landbouwbeleid dat ze te duur (overschotten o.a.) vond.
De Engelsen hebben zelf een nogal beperkte agrarische sector (grote netto importeurs) en die levert hen niet, zoals bijvoorbeeld Denemarken en de Benelux-landen, begrotingsvoordelen op.
Op 30 mei 1980 namen de regeringsleiders toen twee besluiten:

a. de Engelsen kregen voor twee jaar een zeer belangrijke korting op hun EEG-bijdrage (grotendeels op te brengen door Duitsland, maar het kostte Nederland toch ook nog bijna 500 miljoen gulden)
b. de Europese commissie – zeg maar het Dagelijks Bestuur van de Gemeenschap – moest voor 30 juni 1981 voorstellen voor een blijvende oplossing op tafel leggen. Deze opdracht staat bekend als het **Mandaat van 30 mei** (1980)

De commissie heeft inmiddels het resultaat van haar huiswerk overlegd en helaas moet geconstateerd worden dat een voldoende er eigenlijk niet af kan. Waarom niet?
Toen de nieuwe Europese commissie dit jaar aantrad, verklaarde haar voorzitter Thorn, dat veel meer dan voorheen nauw met het Europese Parlement zou worden samengewerkt. Wat blijkt nu? In de mandaatnota zijn niet of nauwelijks standpuntbepalingen in het Parlement terug te vinden of wordt er tenminste naar verwezen.
Zo heeft het Parlement bijvoorbeeld uitgesproken dat het géén boekhoudkundige benadering („juste retour") voor wat betreft de Gemeenschapsbijdrage wilde. Dus niet voor elk land gemiddeld evenveel bijdragen als ontvangen.
De grondslag voor de Gemeenschap is immers de solidariteit, positieve discriminatie ten gunste van de armere, zwakkere landen en gebieden.

door Bouke Beumer

lid Europees Parlement

Daar komt nog bij dat de via de Gemeenschap ontstane grotere markt, voor elk land handelsvoordelen heeft opgeleverd, die daar ver boven uitgaan.
Engeland, dat de Gemeenschap het méést bekritiseert, zag na de toetreding een sterke toename van haar export naar de EEG-landen optreden. Dat wordt bij die „juste-retour"-benadering gemakshalve maar „vergeten".

De commissie stelt nu voor, dat de landen die méér krijgen dan betalen, maar zelf niet tot de armere landen behoren (zoals Ierland en Italië) voorlopig een deel van de Engelse bijdrage gaan betalen.
Met dit voorstel wordt echter een bedenkelijke weg ingeslagen:

1. dit voorstel komt neer op een vereffening (juste-retour) in de agrarische sector, een weg die het Parlement van de hand heeft gewezen.
2. Het is best denkbaar, dat vergelijkenderwijs meer bevoordeelde landen meer zouden moeten bijdragen. Dan zal men echter de verdelingssleutel principieel moeten herzien. Nu dreigen er nogal willekeurig kortingen te worden aangebracht op volgens geldende regels verkregen uitkomsten.

Het lijkt mij dan ook beter, als de commissie via de geëigende kanalen: Sociaal Fonds en Regionaal Fonds tot evenwichtiger verhoudingen komt. Zij geeft daartoe ook wel een aanzet door in hetzelfde stuk terecht te spreken over concentratie van die fondsen op de écht grote problemen in de écht achterblijvende gebieden.

In haar beschouwing over het landbouwbeleid (waarvan de principes niet mochten worden aangetast) komt zij dicht bij de opstelling, van het Parlement, maar er wordt nergens naar verwezen.
Belangrijke elementen: het vaststellen van een kwantum per produkt waarboven de garantieprijs niet (of in sterk mindere mate) geldt;

b. het zich dichter willen bewegen bij de wereldmarktprijzen
c. eventuele inkomenstoelagen voor kleinere bedrijven die moeilijk mee kunnen komen.

Zijn de voorstellen onder a en b wel aangeduid maar nog niet uitgewerkt, het voorstel onder c – als dat, zoals het nu lijkt, via de lidstaten zou lopen – heeft het niet onbelangrijkste nadeel van re-nationalisme.

Geen duidelijkheid

De commissie zegt in haar mandaatnota, niet alleen de begrotingsproblematiek in engere zin te willen bekijken, maar tevens een bijdrage te willen leveren aan doorbreking van de huidige (stagnerende) gemeenschapsontwikkeling.
Ik moet helaas konstateren, dat voorzover bepaalde sectoren worden aangesneden eerder bloemrijke taal wordt gebruikt dan echt duidelijkheid wordt verschaft over voor te stellen stappen.

Wat moet ik me bijvoorbeeld bij het volgende proza voorstellen?
„. . . terugkeer tot het institutionele evenwicht van de verdragen, zal bijdragen tot een herstel van de eenheid in doelstelling, die bestond bij oprichting van de gemeenschap". Mag ik daaruit dan afleiden dat de commissie voorstelt de unanimiteitsregel bij besluitvorming in de Raad tenminste in te perken, zoals Thorn op 13 juni in een interview in „die Welt" bepleitte? Ik weet het niet.
Of wat te denken van het volgende:
„de behoeften van de communautaire economie en de stand van het economisch monetaire stelsel vormen gerede aanleiding voor het bewerkstelligen van beslissende en snelle (!) vorderingen op de weg naar een geïnstitutionaliseerd economisch monetair stelsel".
Moet ik nu denken aan de instelling van het zogenaamde Monetaire Fonds, waardoor op **Europees** niveau koersschommelingen beter in de hand kunnen worden gehouden? Moet ik denken aan een veel zelfstandiger rol van de ECU, de Europese (geld-)rekeneenheid? Moet ik denken aan beide? Er ligt een uitstekend rapport van het Europees Parlement op dit terrein. Waarom het niet in positieve en/of kritische zin aangehaald?

De Europese Commissie zal ervaren, dat dit direct gekozen parlement in toenemende mate ook als kritisch kontrole orgaan wil fungeren. Kontrole voor wat betreft de vraag wat met haar eigen adviezen (niet) wordt gedaan, maar ook voor wat betreft het eigen en oorspronkelijk initiatiefrecht van de commissie zelf. Er zal daarom een vooral duidelijker en gedurfder commissierapport op tafel moeten komen, waarin het Parlement zich kan herkennen.

Daarmee zullen commissie en Parlement gezamenlijk een grotere druk op de Raad moeten uitoefenen.

Bijvoorbeeld ten aanzien van de eigen financiële middelen van de Gemeenschap die te beperkt zijn om aan te pakken, wat beter gemeenschappelijk kan (zoals op het gebied van het energie- en industriebeleid).

Kanttekening achteraf

Het Nederlands voorzitterschap van de EG is sterk bekritiseerd en ook naar mijn mening kon, anders bij het nog veel kleinere Luxemburg, niet een vonk van bezieling en inzet overkomen.

Toch was het laatste wel degelijk aanwezig. Het is achteraf daarom toch meegenomen dat nog net onder het Nederlandse voorzitterschap het besluit is gevallen dat de voorzitter van de Europese Raad voortaan verslag zal gaan uitbrengen aan het Europese Parlement. Een zaak met name door Nederland bepleit, die ongetwijfeld prestigewinst voor het Parlement betekent. Winst is ook, dat de Raad besloten heeft in een eerder stadium dan tot dusver gebruikelijk, het Parlement over de begrotingsvoorstellen van de commissie te raadplegen.

Tenslotte dient vermeld het – ondanks Duitse bezwaren – tot stand gekomen staalaccoord. Naast terecht geuite kritiek verdienen deze valreep-resultaten gesignaleerd te worden.

Zijlstra niet beschikbaar

De voorzitter van de CDA-fractie in de Tweede Kamer heeft woensdag in een brief aan de leden van de fractie en van het dagelijks bestuur een verklaring gegeven voor het feit dat hij afgelopen zaterdag in de vergaderingen van fractie en dagelijks bestuur zich niet direct zelf uitsprak over de handhaving van zijn kandidatuur voor het premierschap.

De heer Van Agt schrijft onder meer dat steeds duidelijker was geworden dat in de andere partijen, vooral in de PvdA, ernstige bezwaren bestonden tegen de CDA-kandidatuur voor het premierschap, en dat in de tweede helft van de vorige week de dreiging acuut werd dat de poging om het CDA-PvdA-D'66-kabinet te vormen daarop zou stranden. Overleg in het fraktiebestuur en met de partijvoorzitter (uiteraard in opperste vertrouwelijkheid gevoerd) leidde tot de slotsom dat er goede redenen waren om te onderzoeken of dr. J. Zijlstra eventueel bereid zou zijn de leiding van het te vormen kabinet op zich te nemen, aldus de fractievoorzitter. Hij betoogt dat het uitzonderlijke gezag dat dr. Zijlstra in en buiten Nederland heeft, hem zozeer kwalificeert voor de vervulling van het ambt van minister-president dat de leden van het CDA het van harte zouden aanvaarden dat hij daarvoor alsnog zou worden gekandideerd.

De heer Van Agt en partijvoorzitter Bukman hebben zich dan ook veroorloofd zich met dr. Zijlstra te verstaan. De heer Zijlstra heeft echter, na zorgvuldig beraad over ons verzoek, laten weten dat hij aan het beroep niet kan voldoen, aldus de heer Van Agt. De heer Van Agt heeft daarna, maandagochtend 6 juli jl. aan de informateurs en aan de heren Den Uyl en Terlouw laten weten dat in de eerder door het CDA gestelde kandidatuur voor het premierschap geen wijziging komt. In dat overleg liet de CDA-fractievoorzitter ook weten dat de eerlijkheid hem gebood daaraan toe te voegen dat in die kandidatuur ook geen verandering meer zou komen.

Tenslotte heeft de fractievoorzitter begrip gevraagd voor het feit dat hij fractie en dagelijks bestuur pas in een later stadium van een en ander op de hoogte kon brengen, in verband met de aard van het toen lopende beraad dat uiterste vertrouwelijkheid en zwijgzaamheid vergde.

Ton Huyssoon

Verklaring dagelijks bestuur CDA over de formatie

Het dagelijks bestuur van het CDA heeft zich op 4 juli 1981 beraden over de stand van zaken in de kabinetsinformatie en de posities die daarin tot op heden door de onderhandelende partners zijn betrokken.

Het dagelijks bestuur van het CDA blijft vasthouden aan de congresresolutie van 21 februari 1981 en de resolutie van het partijbestuur van 1 juni jl.

Het dagelijks bestuur van het CDA betreurt dat PvdA en D'66 de totstandkoming van de beoogde coalitie dreigen te blokkeren door de kandidatuur van de CDA-fractievoorzitter in de Tweede Kamer voor het premierschap af te wijzen.

Het dagelijks bestuur van het CDA spreekt volledig vertrouwen uit in het beleid dat de CDA-Twede Kamerfractie inzake de informatieonderhandelingen voert en onderstreept de conclusies die de fractie heden heeft getrokken.

De overstelpende hoeveelheid reacties van leden en kiezers geven aan dat het CDA in eensgezindheid zich blijft opstellen achter de heer Van Agt, die namens het CDA de onderhandelingen voert.

commentaar

Onverenigbaarheden

Het opbouwen van een nieuwe organisatie, zoals bij een fusie meestal gebeurt, is een goede gelegenheid om de onderlinge verhoudingen, lijnen en verantwoordelijkheden weer eens scherp neer te zetten. Nieuwe bezems vegen schoon. Zo is het CDA bij zijn oprichting nogal rigoreus te werk gegaan bij het vaststellen van de zgn. incompatibiliteiten. Men wilde – nu een nieuwe start te maken viel – een eind maken aan het verschijnsel dat dezelfde mensen op plaatselijk, provinciaal en/of landelijk niveau volksvertegenwoordiger zijn. „Staatsrechtelijk" kleven daar inderdaad bezwaren aan; bovendien is het voor een partij – die toch al de naam heeft een bestuurdersclub te zijn – niet gezond. Geconfronteerd met de toepassing van deze nieuwe regels wordt er hier en daar in het CDA hevig „au" geroepen. Ten aanzien van sommige vertegenwoordigende organen – vooral de vanouds nogal veel gemeentebestuurders tellende Statenfracties – wordt voor continuïteit en kwaliteit gevreesd. Voorts is ten aanzien van individuele volksvertegenwoordigers de toepassing van de incompatibiliteitenregeling nogal rauwelijks overgekomen.

De jongste partijraad heeft nogal lakoniek op dergelijke signalen gereageerd. De partij voelde er – bij een aantal concrete verzoeken om dispensatie – niets voor de toepassing van een „verse" regeling meteen al te versoepelen.

Hoeveel principiële juistheid er ook in de regeling steekt, het is te hopen dat de partij niet de Duivel met Beëlzebul gaat uitdrijven. Dit zou namelijk het geval zijn wanneer de lege plaatsen van de vertrekkende bestuurders zouden worden opgevuld door een grote schare (semi-)ambtenaren.

De beoogde brede maatschappelijke representativiteit van de CDA-fracties zal in ieder geval niet bereikt worden door de wethouders heen te zenden en de (semi-)ambtenaren binnen te halen. De maatschappij is toch nog wel meer schakeringen rijk dan gemeentebestuurders en ambtenaren. Het lijkt van belang over een aantal jaren eens te evalueren of de nieuwe regeling tot het beoogde doel heeft geleid, dan wel dat bijstelling gewenst is.

Onderscheid maken tussen christelijke en niet-christelijke onderwerpen onjuist

Als secretaris van het federatieve CDA heb je vele campagnes meegemaakt. Hoe kijk je daarop terug in vergelijking met de onlangs gevoerde campagne?

„In voorgaande campagnes was de federatieve structuur van het CDA natuurlijk merkbaar, al moet ik zeggen dat ook toen gold dat de geledingen nadrukkelijk werden gesloten als de echte campagne aanbrak. (Het eenheidsmodel kwam sterker naar voren). De besluitvorming die aan een campagne ten grondslag lag vond vóór de fusie echter wel plaats via de federatieve lijnen. Dat was lang niet altijd eenvoudig. Bij de campagne die we nu net achter de rug hebben speelde dat laatste niet meer en dat is uiteraard een groot winstpunt geweest."

Hebben de verkiezingscampagnes invloed gehad op het fusieproces?

„Ja, dat hebben ze zeker. De campagnes hebben nadrukkelijk in het voordeel gewerkt van de uiteindelijke totstandkoming van het CDA. Ik herinner me nog heel goed de golf van enthousiasme voor het CDA bij de staten- en raadsverkiezingen van 1974.

Na 1977 is dit proces versneld. Het ontstaan van één CDA-Tweede Kamerfractie is volgens mij een cruciaal moment geweest in het gehele fusieproces. Daarna bestond er voor het brede publiek eigenlijk al één CDA. Verder geloof ik dat voor de eenheid van het CDA de onlangs gevoerde campagne goed heeft gewerkt."

„De partij moet meer aan politiek doen" is een veel geuite wens.

Is de rol van de partij op dit punt toegenomen sinds de fusie?

„De partij heeft zich wel meer in politieke zin geuit. Denk bijvoorbeeld aan de partijraad en het Congres. In het verleden waren de drie federatiepartners – als het ging om politieke uitspraken in CDA-verband – altijd zeer huiverig om aan politiek te doen.

Men wilde alle problemen vermijden die het fusieproces konden bemoeilijken. Overigens: de drie partijen waaruit het CDA is ontstaan hadden ieder zo hun eigen historie voor wat betreft de relatie tussen de partij en de fractie. Bij de CHU werden deze twee altijd zeer sterk gescheiden. Bij de ARP bestond er een theoretische scheiding (ieder een eigen verantwoordelijkheid), maar de betrokkenheid van die partij bij het directe politieke gebeuren was duidelijk sterker dan bij de CHU. Bij de KVP was de bemoeienis eigenlijk het sterkst. Het CDA zal vanuit die drie verschillende achtergronden een eigen weg moeten zoeken hoe zij aan politiek wil doen in relatie tot de fractie."

Krajenbrink wijst op de grenzen die er in dit verband bestaan! „Enerzijds mag men niet vervallen in PvdA-achtige situaties, waarbij de partij op sommige punten het laatste woord heeft als het om de politieke besluitvorming gaat. Denk b.v. aan het buitengewoon PvdA-congres die het eindoordeel geeft over de formatie. Anderzijds zal de partij betrokken willen zijn bij juist die zaken waar het functioneren van de partij zelf mee te maken heeft.

Denk b.v. aan de abortusproblematiek die zeer sterk in de partij heeft geleefd.

Echter het zal altijd in adviserende en stimulerende zin moeten gebeuren. Ik vind dat de fractie op haar beurt dan ook niet te kribbig moet reageren als de partij uitspraken doet. Voor alles is een goede communicatie noodzakelijk. De partijvoorzitter woont de fractievergaderingen bij en de fractievoorzitter woont de partijbestuursvergaderingen bij.

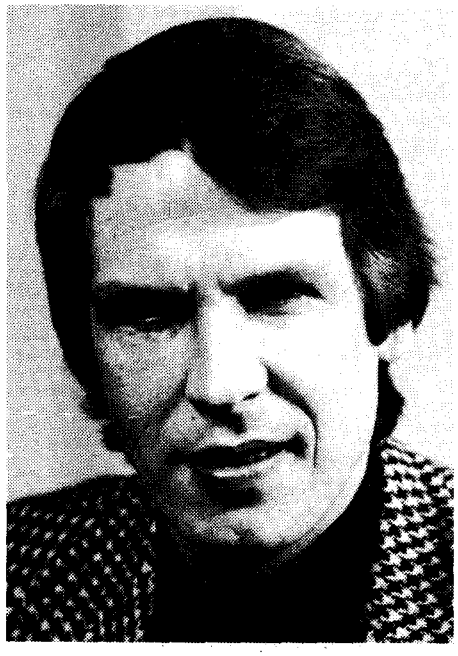

Jan Krajenbrink, één van de vier vertegenwoordigers van de rechtstreekse leden in de nieuwe CDA-Tweede Kamerfractie werd als nummer 28 op de CDA-lijst gekozen.
Geboren in Midwolde, studeerde hij rechten in Groningen en werd al snel actief in de christen-democratie. Van 1968 tot 1973 was Krajenbrink als stafmedewerker verbonden aan de Kuyperstichting, (wetenschappelijk instituut ARP).
Daarna was hij secretaris van het federatieve CDA tot aan de fusie. In de campagne was hij actief als vice-voorzitter van het Centraal Verkiezings Comité. Jan Willem Lohman had voor CDActueel een gesprek met hem.

Is het christelijk karakter vergeleken met de campagne in 1977 nu voldoende tot uiting gekomen?

„Wellicht dat het christelijk karakter in 1977 sterker overkwam omdat de abortusproblematiek door het CDA nadrukkelijk naar voren werd gebracht. Ik meen echter dat het volstrekt onjuist is om onderscheid te maken tussen christelijke en niet-christelijke onderwerpen. Ik vind de abortuskwestie niet christelijker dan bv. de minderheden problematiek. Bij alle onderwerpen die er zijn moet je de vraag stellen hoe zou ik vanuit het christen-democratische denken deze problematiek willen aanpakken. Je ziet bij de RPF dat zij een paar punten verheffen tot haar hoofdzaken zoals b.v. abortus en euthanasie alsof dàar het christelijk karakter veel nadrukkelijker aanwezig zou zijn.

Ik acht dit een geweldig misverstand. Misschien hebben we dat in de campagne als CDA onvoldoende duidelijk gemaakt."

Op de vraag of hij het kamerlidmaatschap niet een grote overgang vindt na het secretarisschap van het CDA antwoordt Krajenbrink: „Je zit natuurlijk wel in een andere invloedssfeer. Als secretaris heb je in zo'n bestuur relatief gezien een belangrijkere rol, dan als één van de 48 personen in een fractie, zeker als nog opnieuw beginnend kamerlid. Het functioneren en je invloed in de fractie hangt natuurlijk ook van je kwaliteiten af."

Als specialist in de fractie begint Krajenbrink niet. Wel erkent hij de noodzaak om daar naar toe te groeien. Binnenlandse zaken, justitie (met name het vreemdelingengebied), en defensie zijn de terreinen waar hij zich onder andere mee bezig zal houden. Aan het specialisme kleven zijns inziens wel de nodige gevaren. Hij hoopt zich dan ook toch zo veel mogelijk als generalist te kunnen ontwikkelen.

Zijn ervaringen in de fractie tot nu toe noemt hij zeer positief. „Ik vind de fractie geen optelsom van 48 individualisten al heeft men wel duidelijk zijn/haar eigen winkels. Het „wij gevoel" is in de fractie echter duidelijk aanwezig.

Het gesprek loopt ten einde en Jan Krajenbrink maakt zich op om naar een vergadering van het zogenaamde BOD-blok (Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking en Defensie) van de fractie te gaan.

Hij bekent al eens een keer verdwaald te zijn in het gangendoolhof van het Binnenhof, maar over het algemeen toch ter bestemder plaatse te arriveren.

van de partijvoorzitter

Wij willen doorgaan

De PTT heeft vorige week een goeie gehad aan het CDA. Het simpele feit, dat fractievoorzitter Van Agt meedeelde zich gedurende het weekend nog eens te willen beraden over zijn kandidatuur voor het minister-presidentschap heeft een lawine van reacties teweeg gebracht.
Postzakken vol brieven, honderden telegrammen en de telefoon twee dagen roodgloeiend.
Allereerst dit. Onze fractievoorzitter, vóór 26 mei lijsttrekker, heeft met de partij een uitstekende campagne gevoerd en het verkiezingsresultaat was er dan ook naar! Daarna is de informatieperiode begonnen, waarbij van het begin af aan met name door de PvdA in uiteenlopende toonaarden is bezongen, dat onze eerste man eigenlijk geen premier zou mogen worden in de beoogde coalitie. Door D'66 is wat dat betreft steeds een milder standpunt ingenomen. Jan Terlouw heeft zijn beide collega-onderhandelaars vorige week gevraagd of zij beiden af zouden willen zien van een kandidatuur voor het premierschap, die zetel aan een andere CDA-er overlatend.
De reacties, zowel van onze fractievoorzitter als van onze partij zijn begrijpelijk. Dat Dries van Agt bij alle kritiek en tegenstand, overwegende dat zijn kandidatuur een grote hobbel dreigde te worden op de weg naar de beoogde coalitie, één en ander nog eens wilde overdenken ligt voor de hand. Wie zou het hem euvel duiden. Dat hij samen met het fractiebestuur en mijzelf als partijvoorzitter heeft gezocht naar een andere goede oplossing behoort ook bij de verantwoordelijkheden die men op zulke momenten draagt.

Informateurs verder aan het werk

De reacties vanuit de partij zijn niet minder begrijpelijk. We gaan toch onze eerste man niet laten vallen? De partij heeft ondubbelzinnig duidelijk gemaakt, dat zij achter de fractievoorzitter staat en dat wie aan hem komt, aan de partij komt. Kom nou! Zo hebben ook de Tweede Kamerfractie en het dagelijks bestuur van de partij zaterdag gereageerd. Unaniem en vierkant achter Dries van Agt. Het verloop van zaken daarna is inmiddels bekend. D'66 heeft als eerste gezegd Van Agt als premier te aanvaarden en de PvdA is na langdurig beraad D'66 op die weg gevolgd.
Daarmee is er nog geen nieuw kabinet. Er zal zeker nog stevig moeten worden onderhandeld over het te voeren beleid en de zetelverdeling. De informateurs kunnen hun werk echter voortzetten, nadat het er aanvankelijk op leek, dat hun verwoede pogingen toch schipbreuk zouden leiden. En dat zou erg triest geweest zijn, want ook bij het CDA is de politieke wil aanwezig deze brede coalitie aan te gaan.
Daar kan geen misverstand over bestaan, getuige de uitspraken van het dagelijks bestuur en de Tweede Kamerfractie. Ook voor ons moeten de voorwaarden waaronder echter redelijk zijn.

Nieuwe bedding

Er wordt wel eens geschamperd over het feit, dat ik het CDA alsmaar een jonge partij blijf noemen.
De christen-democratische richting is immers al zo oud als de weg naar Kralingen! Dat laatste is waar, maar de bedding waarin de stroming zich bevindt is nieuw. En dan is het van veel belang hoe de eerste ervaringen zijn, want die zijn trendsettend voor de komende jaren.
De eerste ervaringen zijn bemoedigend. We hebben samen een program gemaakt, dat als herkenningsmelodie voor onze partij fungeert. Wij hebben een zeer geslaagde campagne achter de rug, waaruit bleek hoezeer het CDA is aangeslagen in ons volk en hoe gemotiveerd men meedoet in het land. Wij zijn in gesloten gelid de informatie ingegaan, en wij hebben tenslotte ervaren hoe deze solidariteit van partijbestuur en fracties een weerspiegeling vormt van de solidariteit onder de leden.
De duizenden hartverwarmende reacties van de laatste week spreken duidelijke taal. Dat vormt met elkaar zeker een voldoende basis om met vertrouwen mee te blijven doen aan de vorming van een regering op brede basis, waar het land zo'n behoefte aan heeft.

Piet Bukman.

Emancipatie, individualisering en het gezinsdraagkrachtbeginsel

Het artikel van mijn collega Hanske Evenhuis over de Nota Op Weg in CDActueel van 20 juni j.l. heb ik met meer dan gewone belangstelling gelezen. Wie weet dat ik namens de CDA-fractie het woord over deze nota in de Kamer heb mogen voeren, zal zich daarover niet verbazen.

Dat Hanske behoefte heeft gevoeld van haar afwijkende opvatting blijk te geven is evenmin verrassend. Ik weet dat zij zich sterk bij deze problematiek betrokken voelt en vanaf het begin nogal wat moeite heeft gehad met de, door de overgrote meerderheid van de fractie, gekozen benadering. In een partij als het CDA moet een open en eerlijke discussie over zulke verschillen in opvatting mogelijk zijn. Juist met het oog daarop lijkt het me nuttig wat kanttekeningen bij het artikel van Hanske te maken. Voor een uitvoeriger weergave van de fractielijn verwijs ik naar de artikelen die ik daarover heb geschreven in CDActueel van 21 en 28 maart j.l.

Zelfstandigheid en draagkracht

Een eerste kanttekening betreft hetgeen Hanske Evenhuis opmerkt over het, in ons verkiezingsprogram sterk beklemtoonde, beginsel van de gezinsdraagkracht. Dat vraagt dat bij het vaststellen van iemands draagkracht rekening wordt gehouden met het besparend effekt van een gezamenlijke huishouding. Hanske erkent dat dat op zichzelf niet anti-emancipatoir hoeft te zijn. Zij erkent ook dat de draagkracht van een inkomen mee afhangt van de vraag of en zo ja welk inkomen de partner heeft.

Als je je dan afvraagt welke consequenties zij daaraan verbindt verwijst zij naar de staatssecretaris, die gezegd heeft: „Systemen waarin het tarief, dat op het inkomen van de gehuwde vrouw wordt toegepast mede afhankelijk is van het inkomen van de man, kan ik moeilijk zien als verzelfstandiging".

Wat hier in feite gebeurt is dat tegenover het beginsel van de draagkracht een ander beginsel wordt gezet, namelijk dat van de verzelfstandiging. En als er dan gekozen moet worden gaat het beginsel van de verzelfstandiging vóór dat van de draagkracht. In het debat over de Nota heeft D'66 dat standpunt, als enige van de grotere fracties, expliciet verdedigd. De VVD deed dat eigenlijk ook, maar verbond er de consequentie aan dat we het draagkrachtbeginsel dan ook maar beter konden vergeten en moesten kiezen voor een systeem waarbij iedereen hetzelfde percentage van zijn belastbare inkomen aan belasting betaalde. Persoonlijk ben ik blij dat de overgrote meerderheid van de CDA-fractie het zwaarst wilde blijven tillen aan het beginsel van de draagkracht per leefeenheid.

Zelfstandigheid en gelijkheid

Gelijke behandeling is niet hetzelfde als verzelfstandiging in de zin van volstrekte individualisering. Wie kiest voor een leefeenheid met een

door dr. Bert de Vries,
Lid Tweede Kamer CDA

partner aanvaardt verantwoordelijkheid voor die partner, ook in financiële zin. De wetgever spreekt in het geval van een huwelijk zelfs van een onderhoudsplicht en het inkomen dat binnenkomt valt zelfs toe aan „de gemeenschap". Feitelijk is het ook dat de levensstandaard die partners zich kunnen veroorloven mede afhangt van het inkomen van de partner. Wat is er dan logischer dan dat deze aspecten ook meewegen bij het vaststellen van de fiscale draagkracht? Het tarief dat wordt toegepast op het inkomen van de man zal in dat geval evengoed afhangen van het inkomen van de vrouw als omgekeerd. In die zin is er dan ook geen sprake van ongelijke behandeling van mannen en vrouwen. Er is slechts sprake van een verschil in behandeling van mensen die in een verschilllende positie verkeren. Wie deel uitmaakt van een leefeenheid wordt anders behandeld dan wie dat niet doet.

Vrije voeten

Sinds de invoering van de gescheiden heffing in 1973 is de vrije voet (het gedeelte van het inkomen waarover geen belasting verschuldigd is) voor de gehuwde man ongeveer *f* 8.000,– hoger dan voor de vrouw.

Is dat onrechtvaardig tegenover de vrouw zoals Hanske Evenhuis suggereert? Dat hier meer aan de hand is zal duidelijk zijn als ik vermeld dat gelijke voeten voor de fiscus een voordeel van ca. *f* 150 mln. zouden opleveren. Daar zijn we in deze tijd best tuk op. Niet elke man heeft een vrije voet die *f* 8.000,– boven die van de gehuwde vrouw ligt. Ongehuwden jonger dan 35 jaar hebben een vrije voet die maar *f* 4.000,– hoger is. De gehuwde man heeft die hoge vrije voet omdat hij geacht wordt ook in het levensonderhoud van zijn vrouw te voorzien. Als dat niet meer hoeft omdat zijn vrouw een eigen inkomen heeft vervalt dat motief en zou zijn vrije voet dus met *f* 4.000,– verlaagd kunnen worden, zodat tegelijkertijd de vrije voet van zijn vrouw met *f* 4.000,– verhoogd kan worden. Waarom is dat niet gebeurd? Omdat het inkomen van de man meestal hoger is dan dat van de vrouw. Door de verlaging van de vrije voet zou de man dan *f* 4.000,– op de top van zijn inkomen krijgen. De extra belasting die hij daarvoor betaalt zal vaak aanzienlijk meer zijn dan het voordeel dat zijn vrouw geniet als haar vrije voet *f* 4.000,– hoger wordt. Vooral als de man een wat hoger inkomen heeft kan dat ertoe leiden dat het gezin er maar weinig beter van wordt als de vrouw een klein inkomen bijverdient. Dat zou ontmoedigend kunnen werken op de deelname van de vrouw aan het arbeidsproces. Dat voorkomen is de enige reden die er bestond en bestaat om het verschil in belastingvrije voeten te handhaven. Is dat anti-emancipatoir? Het zijn in ieder geval geen anti-emancipatoire overwegingen lijkt mij. Niettemin was onze fraktie bereid te pleiten voor gelijke vrije voeten indien ook onze eigen vrouwenbeweging daar prijs op stelt.

Hanske Evenhuis kijkt als het gaat om de vraag of de Nota Op Weg recht doet aan het beginsel van de gezinsdraagkracht alleen naar de hoogte van de vrije voeten. Zij constateert dan een licht voordeel voor de twee-verdieners, omdat die samen een vrije voet hebben die *f* 2.000,– hoger is dan bij de alleenverdiener. Dat verschil is echter met enige goede wil in veel gevallen nog wel te verdedigen. Het is zeker niet de moeite waard om messen over te trekken.

Maar er is iets anders en Hanske Evenhuis zal zich heel goed herinneren, dat daar het zwaartepunt in de hele discussie heeft gelegen, namelijk dat door de gescheiden heffing de progressie bij de twee-verdieners vergaand wordt uitgeschakeld. Dat leidt tot belastingvoordelen die sterk toenemen naarmate het inkomen hoger wordt. Bij zeer hoge inkomen kan het oplopen tot ca. *f* 24.000,–. Bij een gezamelijk inkomen van rond *f* 100.000,– kan het al oplopen tot ca. *f* 10.000,–.

Het is op dit punt dat en de CDA en de PvdA-fraktie hebben gesteld, dat het draagkrachtbeginsel volstrekt onvoldoende meer tot zijn recht komt. Het doet mij daarom ook wat verdriet dat Hanske Evenhuis deze problematiek in haar artikel eenvoudig doodzwijgt. Zo kom je niet tot een eerlijke en open uitwisseling van argumenten.

Aan het slot van haar artikel maakt Hanske Evenhuis een opmerking, waar ik het van harte mee eens ben. Dat betreft de opmerking dat het in strijd is met de emancipatiedoelen als er tussen verdieners in een huwelijk of samenlevingsvorm een hiërarchie wordt aangebracht. Ik leid daaruit af dat zij van mening is dat het leggen van een relatie tussen het inkomen van beide partners op één lijn staat met het aanbrengen van een hiërarchie; zulk een relatie zal dan kennelijk onvermijdelijk tot gevolg hebben een bovenschikking van het inkomen van de man en een onderschikking van het inkomen van de vrouw. Ik zou haar toch willen vragen daarover nog eens na te denken. Als het bedrag aan belasting dat de man moet betalen net zo goed afhankelijk is van het inkomen van de vrouw als omgekeerd dan is er toch in geen enkel opzicht sprake van een hiërarchie?

Mannen en vrouwen worden dan toch volstrekt gelijk behandeld? Het maakt zelfs niet uit of er sprake is van een man/vrouw relatie; het gaat er slechts om of er sprake is van twee mensen die een gezamelijke huishouding voeren. Dat kunnen ook twee vrouwen of twee mannen zijn. Daarbij speelt dan op de achtergrond slechts één beginsel, waarover we het samen eens zijn, namelijk dat zeker bij de belastingheffing het beginsel, dat de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen, een zo goed mogelijke invulling vereist.

Politieke discussie: blaas uw partij mee!

„Het begint nu pas echt; d.w.z. het politiek functioneren van het CDA als partij.
Het gaat erom allen die praktisch politieke verantwoordelijkheid dragen in vertegenwoordigende functies bij hun werk in Nederlandse politieke arena een duidelijke background te geven en ze inhoudelijk de kaders te verschaffen waarbinnen de partij ze graag ziet functioneren. Dialogen binnen onze partij-organisatie zijn een onmisbaar middel om uiteindelijk tot gezamenlijke politieke lijnen te komen."
O.a. met deze woorden gaf partijvoorzitter Piet Bukman op 11 oktober 1980 aan dat de fase van organisatorische opbouw van het CDA werd afgesloten en dat de fase van het politiek optuigen van de partij was aangebroken.

Thema's: Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid

Thans wordt daarom onder coördinerende leiding van een stuurgroep de partijpolitieke discussie geopend over 2 thema's die het partijbestuur heeft vastgesteld namelijk, Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid. Daarover wordt van september a.s. tot maart 1982 in de gehele partij gestudeerd, gesproken, gediscussieerd en geconcludeerd.
De thema's worden behandeld in te vormen werkgroepen, die een keus moeten doen uit één van de twee onderwerpen.
Alle CDA-afdelingen, bestaande CDA-werkgroepen en CDA-leden kunnen zich voor deelname aan de partijpolitieke discussie aanmelden bij de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.
De deelnemers die zich hebben aangemeld worden met medewerking van de vormingswerkconsulenten en de door kamerkringen c.q. provinciale organisaties aangewezen personen of commissies in werkgroepen bijeengebracht, danwel aan reeds bestaande werkgroepen toegevoegd.
De aldus geformeerde werkgroepen wijzen een contactpersoon aan, die tijdens de duur van de werkzaamheden van de werkgroepen de contacten met de stuurgroep en met de door de kamerkringen c.q. provinciale organisaties aangewezen personen of commissies onderhoudt.

- Eind augustus stelt de stuurgroep de discussiestukken vast, die gedurende de laatste week van augustus en de eerste week van september aan de dan bekende werkgroep-contact-personen worden toegezonden. Dan worden ook de discussievragen en een handleiding bij de groepsbesprekingen toe gezonden.
- Van a.s. september t/m november komen de werkgroepen, die daartoe zelf een werk- en vergaderschema moeten opstellen regelmatig bijeen.
- Begin december stellen de werkgroepen hun bevindingen en hun opvattingen voor het behandelde thema op schrift en rapporteren deze uiterlijk 18 december a.s. aan het kamerkringbestuur c.q. aan de door de kamerkring resp. provinciale afdeling aangewezen personen of commissie.
- In januari en februari 1982 beleggen de kamerkringen c.q. Provinciale organisaties (c.q. worden onder hun verantwoordelijkheid belegd) studiedagen waarop de door de werkgroepen behandelde thema's aan de orde zijn.
- Uiterlijk 6 maart 1982 rapporteren de kamerkringen c.q. Provinciale organisaties de op de studiedagen verkregen en de uit rapportages van de werkgroepen voortvloeiende, conclusies aan de stuurgroep.
- De stuurgroep brengt deze conclusies ter kennis van het partijbestuur en bereidt een discussie in het partijbestuur voor met het doel het opstellen van conceptresoluties ter bespreking op de voorjaarspartij 1982, die op 8 mei gehouden wordt.
- Alle deelnemers zullen dan worden uitgenodigd deze discussies over Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid bij te wonen en daaraan deel te nemen.

Nadere inlichtingen kunnen verkregen worden bij W. Eikelboom, stafmedewerker Kader- en Vormingswerk tel. 070-924461 of bij de vormingswerkconsulenten.

Adressen CDA-vormingswerkconsulenten

Kamerkring Leeuwarden
B. Dijkstra
Van Boelenslaan 6
9244 EM Beetsterzwaag
tel. 05126-2340 th.
05120-19659 knt.
Kamerkring Zwolle
T.H. van Osch
Tjariet 36
8032 LM Zwolle
tel. 05200-34297 th.
05200-77177 knt.
Kamerkring Arnhem
mw. C.H. Reitsma-van Spanje
Sparrenlaan 3
8162 CX Epe
tel. 05780-14819 th.
Kamerkring Nijmegen
G.J. Mombarg
Van Goghstraat 39
6566 ZB Millingen a/d Rijn
tel. 08813-2061
Kamerkring Haarlem
mw. M. Verheul-Verhulst
Willem Denijslaan 11
2101 EN Heemstede
tel. 023-289625
Kamerkring Dordrecht
mw. A.J. Bakker-Osinga
Oranjepark 3
3311 LP Dordrecht
tel. 078-147010
Kamerkring Dordrecht
mw. W. van Dinter-Vroegindeweij
Merellaan 357
3145 EM Maassluis
tel. 01899-15309 th
tel. 070-614911 tst. 3291
Kamerkring Maastricht
C.Th. A. Bennebroek
Kruisstraat 14
6151 BP Munstergeleen
tel. 04490-17790 th
04494-63835 knt.
Kamerkring Maastricht
W. Thuis
Rietbeek 10
6166 GV Geleen
tel. 04494-45717 th.
04490-66269 knt.
Kamerkring Rotterdam
H. van Oostende
Hontenissestraat 17
3086 KA Rotterdam
tel. 010-801481 th.
010-811144 knt.
Kamerkring Utrecht
mw. M.Ch. Bruins Slot-Vis
Willem Alexanderstraat 48
2474 JT Zegveld
tel. 03489-686 th.
030-333141 knt.
Kamerkring Den Helder
J.J. Verhoog
Tulpstraat 10
1738 CC Waarland
tel. 02262-1793
Kamerkring Assen
mw. C.W.M. Jongma-Roelants
Jan Steenweg 24
9761 HJ Eelde
tel. 05907-3367

Ja, ik doe mee aan de partijpolitieke discussie, en wel aan het onderwerp

Vrede en Veiligheid/Sociale Zekerheid *)

Naam: .....

Adres: .....

Postcode + Woonplaats: .....

Tel.: .....

behorend tot kamerkring/
provinciale afdeling: .....

*) doorhalen wat **niet** van toepassing is

Dit formulier zenden aan:
Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (tel. 070-924461),
Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

De een noch de ander

Een Grote Coalitie zou een soort wapenstilstand moeten zijn in de strijd om de langzamerhand sleetse CDA- en PvdA-symbolen. Dat is eigenlijk alleen goed te doen, wanneer beide partijen beseffen dat Van Agt noch Den Uyl kunnen als premier... Het is zelfs de vraag of de aanwezigheid van beiden (op ongeveer gelijk niveau) of van een van beiden in dit kabinet verstandig is. (Jan Joost Lindner in de *Volkskrant*)

De een na de ander

De leukste theorie is deze, speels naar voren gebracht door een vooraanstaand CDA-er: op het moment dat Den Uyl zich terugtrekt uit de politiek en weet dat hij nooit meer in het Catshuis zal komen, verdwijnt ook Van Agt uit de residentie. Dan is immers zijn levenstaak volbracht. (Hans Verstraaten in Haagse Post).

Geen twee CDA's

Ik verwerp ten principale alle pogingen om Van Agt weg te werken. Dat is voor ons onaanvaardbaar. Van Agt wegsturen zou fataal zijn. Dan zou je de situatie krijgen dat er twee CDA's bestaan. Eentje voor links en eentje voor rechts en dat zou de tweedeling van de politiek natuurlijk zeer bevorderen. Bovendien zou het onaanvaardbaar kiezersbedrog zijn. (Sytze Faber in *De Tijd*).

Beentje lichten

Het spot met alle regels van rationaliteit in de politiek dat de wens van PvdA, D'66 en zeker ook een deel van het CDA om tot een centrum-linkse coalitie te komen, wordt getorpedeerd door de politieke ambities van de man uit de Heilige Landstichting. En toch is dat zo, en het zal zo blijven, zolang niemand in het CDA de politieke moed vindt om de voorman beentje te lichten. (*Groene Amsterdammer*).

Volstrekt logisch

Het is volstrekt logisch dat het CDA het op zijn beurt als kiezersbedrog zou ervaren, als het de succesvolle lijsttrekker Van Agt zou laten vallen als candidaat voor het ministerpresidentschap. Het lijkt daarom uitgesloten, dat het CDA bij deze kwestie tegemoet zal komen aan de bezwaren van PvdA en D'66. (Friesch Dagblad).

Onafhankelijk van kleur

De angst om de pas gesmede eenheid in gevaar te brengen, houdt de hele club, tot en met de ex-dissidenten, loyaal bijeen rond de populaire volksfiguur Dries van Agt. Een blokkade die niet te nemen is door de andere partijen. Daarom zal Van Agt, op zichzelf al van gewapend beton, wel premier worden, onafhankelijk van de kleur van een kabinet. (Piet Goosen in *Elseviers Weekblad*).

Kleur mengen

Maar geeft u toe dat er een ander beleid beoogd wordt, en geen voortzetting? Van Agt: „Och ja, kijk, het CDA is laten we zeggen geel en de PvdA rood, dat wordt samen groen. („Oranje" corrigeert menigeen). En de VVD is blauw, dat wordt met geel ook groen. Telkens anders, maar telkens evenveel CDA". (Weekboek *Haagse Post*).

Niet zoveel anders

Niemand kan thans voorspellen of de pas gegroeide eenheid van het CDA een désaveu van zijn lijsttrekker zal overleven, al dringen PvdA en D'66 daar ook nòg zo op aan... Bovendien zal het beleid van een nieuwe regering, waar ook het CDA aan deelneemt, nooit op alle punten zoveel anders kunnen zijn als PvdA en D'66 thans zeggen te wensen. (Henk Neuman in Trouw).

Ongeacht de persoon

De PvdA zal eerst werkelijk een behartenswaardige stap hebben gezet, wanneer zij het premierschap royaal aan het CDA zou hebben gegund ongeacht de persoon. Dat zij als tegenprestatie meer garanties in de programmatische sfeer zou hebben gevraagd, was in dat geval niet meer dan vanzelfsprekend geweest. Het heeft echter helaas niet zo mogen zijn. (*Trouw*).

Geen sprake van

Van Agt is het bindend middel van de partij. Als katholiek heeft hij ook weinig moeite om electoraat in het Noorden en Oosten van het land te winnen – hij, en geen ander, is door de achterban aangewezen als de vóórman. U denkt toch niet dat zo'n man zich dan uit de politiek kan terugtrekken, omdat het dat makkelijker maakt voor Den Uyl? Daar is geen sprake van. (Prof. I. A. Diepenhorst in gesprek met *Haagse Post*).

Het helpt ook niet

Wanneer Van Agt zich terugtrekt ten gunste van een partijgenoot, dan is daarmee het welslagen van de formatie nog in het geheel niet gegarandeerd. Zo'n stap zou nog te verklaren zijn wanneer CDA, PvdA en D'66 het over de hoofdlijnen van een regeerprogramma eens zouden zijn, maar dat is nog allerminst het geval. (Algemeen Dagblad).

(Geknipt uit de Volkskrant)

Beter breukpunt

Den Uyl en Terlouw zijn het broederlijk met elkaar eens, dat Van Agt niet de aangewezen man is om een centrum-linkskabinet te gaan leiden. Dat is dus voor de socialisten een beter breukpunt in de formatie dan inhoudelijke punten als: wel of geen verhoging van de collectieve lasten, wel of geen kernenergie, wel of geen kernwapens. Op deze belangrijke punten staan CDA en D'66 dichter bij elkaar dan de socialisten en de christen-democraten. Wanneer dit openlijk naar buiten komt zou een coalitie CDA-VVD-D'66 aan de horizon verschijnen. En dat is het laatste wat de socialisten willen. (*Elseviers Magazine*).

Ontslag weigeren

De beste – en vermoedelijk enige – manier om de kiezer zijn rechten te hergeven is een prolongatie van het kabinet Van Agt/Wiegel. Het is bovendien de snelste methode, want het kan door een eenvoudige ontslagweigering... Het lijkt uitgesloten dat D'66 tijdens de formatie terugkomt op de belofte, dat zij zich niet bij Van Agt en Wiegel zal voegen. Bij concrete voorstellen van het geprolongeerde kabinet kan dat anders liggen. (Henny C. Faas in *Haagse Post*).

Samen op vakantie

Daarom nog maar eens deze vraag gesteld: zouden Van Agt en Den Uyl voor de verandering niet eens een weekje samen op vakantie kunnen gaan? (Wim Breedveld in Trouw).

Mits met aanhang

Het heeft alleen zin dat Den Uyl en Van Agt samen op vakantie gaan als lange rijen touringcars vol wederzijdse fans en fractiegenoten volgen. Dat zou vast heel gezellig worden, maar een vakantietrip van CDA'ers met de aanhangers van het SGP brengt natuurlijk meer theologische diepgang. En wellicht een (uitgesteld) Ethisch Reveil. (Jan Joost Lindner in de *Volkskrant*).

Niet te lang zeuren

Mr. G. A. Wagner (van het rapport-Wagner) in gesprek met *Elseviers Weekblad*: We moeten niet te lang zeuren over het kabinet. Direct aanpakken. We are fiddling whilst Rome is burning. Werkelijk hoor. – „U hebt geen ambities om het zelf aan te pakken?" Helemaal niet. Ook niet als ik gevraagd zou worden.

De Grote Sprong Voorwaarts en de Lange Mars

uit de fractie

Van de huidige kabinetsformatie kan slecht worden gezegd, dat ze geen boeiende ontwikkelingen kent. Nadat het afgelopen weekeinde onderhandelaar en fractievoorzitter Dries van Agt na zeer diepgaand beraad besloten had, zijn kandidatuur voor het premierschap van een CDA-PvdA-D'66 kabinet te handhaven, besloot D'66 leider Ter Louw maandagavond laat alsnog met die kandidatuur accoord te gaan. PvdA-leider Den Uyl liet dinsdag weten onder strakke voorwaarden zijn bezwaren eventueel opzij te willen zetten. Waardoor de in problemen geraakte kabinetsinformatie weer een beetje lucht kreeg. Het verdere verloop ervan blijft op het moment dat dit wordt geschreven – woensdagmorgen – nog onvoorspelbaar.

De kabinetsinformatie kwam eind vorige week in een dermate kritiek stadium, dat de CDA-fractie werd bijeengeroepen voor een extra vergadering op zaterdag 4 juli. Zoals gebruikelijk bracht Van Agt de fractie op de hoogte van het verloop van de onderhandelingen, maar wilde hij ook het oordeel weten van de leden over het werkelijke breekpunt: het al dan niet handhaven van zijn eigen kandidatuur voor het premierschap.

Van Agt liet er daarnaast geen twijfel over bestaan, dat er ook op het punt van het programma nog heel wat hobbels zijn. Op essentiële beleidspunten als defensie en het beleid ten aanzien van de collectieve sector bestaan forse verschillen van inzicht, die nog eens werden vergroot toen PvdA-onderhandelaar Den Uyl opnieuw een fors pakket amendementen te voorschijn haalde en bij de informateurs deponeerde. Ook de CDA-fractie had heel wat wijzigingen aangedragen, die in een brief van Van Agt aan de informateurs werden verwoord en die later in de vorm van amendementen werden aangeboden.

In een brief aan de informateurs had de fractievoorzitter namens de fractie de volgende kanttekeningen geplaatst:

Sociaal-economisch beleid

1. De fractie heeft waardering voor de doelstellingen van het voorgestelde sociaal-economisch en financieel beleid. Het is inderdaad geboden nu vast te leggen dat de collectieve lastendruk wordt gestabiliseerd (overigens met inbegrip van binnenlandse niet-belastingopbrengsten). Het is ook van vitale betekenis dat het financieringstekort zo spoedig mogelijk wordt teruggebracht naar het structureel aanvaardbare niveau: nadere afspraken zijn gewenst omtrent de wijze waarop en het tempo waarin deze vermindering zal worden gerealiseerd. In de fractie heerst aanmerkelijke twijfel of deze doelstellingen werkelijk kunnen worden verwezenlijkt door middel van een zo geringe ombuiging van de collectieve uitgaven als in uw voorstellen wordt voorzien, mede in aanmerking genomen de omvang van de inkomensmatiging waarvan u bent uitgegaan. Zijn, mede blijkens het werkstuk van het Centraal Planbureau, enige vooronderstellingen die aan uw conclusies omtrent het sociaal-economisch en financieel beleid ten grondslag liggen, niet al te optimistisch? Ik denk b.v. aan de veronderstelde economische groei. De fractie vreest dat die groei lager zal uitvallen dan u hebt aangenomen. In verband daarmee acht de fractie het onmogelijk een absolute garantie te geven dat de minimuminkomens niet verder zullen teruggaan dan 1%.
2. Naar het oordeel van de fractie valt het moeilijk te rijmen om enerzijds te stipuleren dat de maatschappelijke discussie over de toepassing van kernenergie in ons land doorgang zal vinden en anderzijds te bepalen dat een beslissing over het al dan niet in bedrijf houden van de twee bestaande kerncentrales zal worden genomen „binnen beperkte tijd" en „met spoed", d.w.z. op een tijdstip waarop die maatschappelijke discussie nog niet voltooid kan zijn.
3. De fractie stelt hoge prijs op een aanzienlijke amendering van de conclusies ten aanzien van de volkshuisvesting. In het bijzonder gaat het hier om het tempo van de huurharmonisatie, het niet-introduceren van een zgn. volkshuisvestingsprijs, de normhuurquote voor de minimuminkomenstrekker en de bevordering van het eigen woningbezit.
4. De fractie weet geen raad met de voorgestelde voorbereidingswet geïntegreerd voortgezet onderwijs. Als die wet alleen regelingen zal bevatten (en uw voorstel terzake is, terecht, limitatief geformuleerd) over de drie onderwerpen die u hebt opgesomd, dan is zij overbodig naast de reeds bestaande Experimentenwet.

Van grote betekenis is de herziening van artikel 208 van de Grondwet in het kader van de algehele grondwetswijziging. Het gaat hierbij met name over het vijfde lid, maar ook om het zevende lid van dit grondwetsartikel.

5. In de fractie leven niet geringe bedenkingen tegen de inhoud van de conclusies inzake defensie. Mij is tot taak gesteld het redelijkerwijs mogelijke te doen om die conclusies dichter te brengen bij het CDA-program.
6. Ten aanzien van de zetelverdeling: D'66 krijgt veel en natuurlijk leven er in mijn fractie diverse wensen tot wijziging van de portefeuilletoedeling. Maar als de beide medeonderhandelaars het door u gedane voorstel zouden willen aanvaarden, doet mijn fractie het ook. Daarbij spreekt het overigens vanzelf dat het voorstel van de commissie-Vonhof tot het ten tonele voeren van integrerende ministers nog onderwerp van beraad moet zijn.
7. De fractie onderschrijft wat ik u heb doen weten omtrent de politieke en personele bezetting van Algemene Zaken.

Kans kleiner

In de loop van de vorige week werd duidelijk dat de kans op slagen kleiner en kleiner werd. Van Agt besloot toen tot het doen van een serieus, maar ook zoals hij het zaterdagochtend noemde, „curieus voorstel": hij toonde zich bereid alle bovengenoemde amendementen van de fractie te laten vallen teneinde daarmee de informatie uit het slop te helpen. „Dat was, om het de Grote Roerganger Mao na te zeggen: Een Sprong Voorwaarts. Ik wilde weg uit de gijzeling waarin we waren terechtgekomen. Waarom deed ik dat? Omdat ik toen al zeer sterk het gevoel had dat het al maar moeizamer werd".

Inmiddels zat ook D'66-leider Terlouw niet stil: hij deed een beroep op zowel Van Agt als PvdA-onderhandelaar Den Uyl hun claim op het premierschap op te geven en aan een nieuw kabinet via een ministerschap wel hun talenten maar niet hun naam te geven.

Die zaterdagmorgen zei Van Agt te moeten constateren dat een nieuw kabinet met socialisten en democraten werd benadrukt, „uiteraard op redelijke termen.

De fractie zei in de verklaring het te betreuren dat PvdA en D'66 de totstandkoming van zo'n coalitie blokkeren door de kandidatuur van de CDA-fractievoorzitter voor het premierschap af te wijzen en sprak vervolgens nadrukkelijk het vertrouwen uit in de voorzitter bij het nemen van verdere besluiten die zo'n kabinet toch mogelijk zouden moeten maken.

Menig fractielid ontkwam in het weekeinde daarna niet aan de vele telefoontjes van de massale groep Nederlanders die alléén Van Agt in het Catshuis wil zien. Ook de ochtend van de laatste fractievergadering stond de telefoon bij secretariaat en afdeling Voorlichting van het CDA in de Tweede Kamer roodgloeiend en stapelden brieven en telegramman met adhesie-betuigingen zich op.

Na de Grote Sprong een Lange Mars? De lange en uiteindelijke richting van de marsroute waren woensdagmorgen nog niet helemaal duidelijk. Maar zulke dingen kunnen veranderen, zoals maandagavond en dinsdagmiddag plotseling duidelijk werd. De onderhandelingen worden voortgezet.

Ton Huijssoon

Verdeeldheid in El Salvador

El Salvador is één van de kleinste landen van het Amerikaanse continent. Toch is het regelmatig in het nieuws. Doorgaans als zoveel nieuws in negatieve zin. Schendingen van mensenrechten; gevechten tussen legereenheden en guerrillastrijders etc. Volgens Amnesty International zijn sinds januari 1980 18.000 mensen gedood bij de politieke machtsstrijd die in dit 4½ miljoen inwoners tellende land woedt. Wrang detail is dat daarbij christen-democraten deels voor de in het zadel zittende junta strijden terwijl een (groter?) deel van de christen-democraten aangesloten zijn bij het democratisch revolutionair front (FDR). Dit front bestrijdt de uit militairen en burgers bestaande junta. Tevens doet dit brede oppositiefront talrijke pogingen politici in de Verenigde Staten en Europa te bewegen hun steun aan de junta onder leiding van de eens zo gevierde christen-democratische leider José Napoleon Duarte stop te zetten teneinde langs politieke wegen een op kleine schaal reeds gevoerde burgeroorlog te beëindigen.

CDActueel had een exclusief gesprek met de nieuwe FDR-afgezant voor Westeuropa de christen-democraat Victor Mata.

Voor een goed begrip van de situatie in El Salvador is het nodig te kijken naar de laatste tien jaar van de roerige historie van dit land.
De verkiezingen van 1972 werden gewonnen door een coalitie van christen-democraten, sociaal-democraten en communisten. Toch kwam deze coalitie niet aan het bewind. De leiding van het land kwam via frauduleuze handelingen van de zijde van het leger in handen van een kandidaat welke het leger goed gezind was. De meest populaire politicus van het land op dat moment, de christen-democraat Duarte, werd geen president.
In plaats daarvan kreeg kolonel Molina de macht in handen. Deze kolonel voerde onder druk van de Verenigde Staten wel enige hervormingen uit die in de praktijk echter weinig voorstelden.
Het bewind van Molina werd in het eerste regeringsjaar bedreigd door een (militaire) coup die door de brede coalitie van christen-democraten, sociaal-democraten en communisten gesteund werd.
Ook Duarte riep het volk op tegen de verkiezingsfraude in opstand te komen. Dit gebeurde echter niet. In plaats daarvan werd Duarte in de Venezolaanse ambassade gearresteerd (een diplomatieke schending van de eerste orde).
Na een periode van gevangenschap en marteling werd Duarte verbannen naar Venezuela. Deze periode van ballingschap duurde 7 jaar, slechts onderbroken door een bliksembezoek aan zijn land in 1975, bij welke gelegenheid hij als nationale held ontvangen werd.
Kortom op dat moment was Duarte nog steeds de door het Salvadoriaanse volk erkende leider. In 1977 waren er opnieuw verkiezingen. Duarte mocht geen kandidaat zijn voor de Christen-Democratische partij. Zijn ballingschap duurde onverminderd voort. De christen-democraten hadden zich evenals in 1972 verbonden in een coalitie met sociaal-democraten en communisten. De geschiedenis herhaalde zich: opnieuw won deze brede coalitie de verkiezingen. Maar ook nu weer zijn fraude en manipulaties aan de orde van de dag waardoor de verkiezingsuitslag niet betekent dat deze coalitie ook aan het bewind komt. Wederom kwam er een kandidaat gesteund door het leger aan het bewind: ditmaal generaal Romero.

De christen-democraten lopen zware averij op: veel leiders worden naar het buitenland verbannen.

Wijziging strategie

De strategie van de nog aanwezige christen-democratische leiders verandert dan nogal aanzienlijk.
De nederlaag van tweemaal de verkiezingen winnen maar niet aan het bewind komen wordt door een deel van de christen-democraten uitgelegd als een bewijs voor de noodzaak om niet alleen langs democratische wegen macht te verwerven, maar ook met strijdbare middelen.
Militante groeperingen waren al sinds 1974 in El Salvador actief in het bestrijden van de heersende militaire regeringen. Deze groeperingen wonnen na de verkiezingen van 1977 veel aanhang. Dit ging o.a. ten koste van de christen-democraten. Vandaar de koerswijziging die nodig was volgens sommige leidende christen-democraten.
De Verenigde Staten onderkennen het gevaar van een brede volksopstand. Uit angst voor communistische invloeden verlenen de Verenigde Staten steun aan een militaire coup tegen alleenheerser Romero in oktober 1979. Vervolgens komt er een junta tot stand gesteund door christen-democraten, sociaal-democraten en communisten.
Dit kabinet gaat de geschiedenis in onder de naam van de Eerste Junta.
De christen-democraten hebben echter sinds 1977 veel aanhang verloren. Zo komen bij de terugkomst van Duarte uit Venezuela slechts 2000 mensen op de been om hem te verwelkomen. Door de gematigde c.q. berustende houding van de leiding van de christen-democraten tegenover de militaire regimes hadden grote delen van het volk zich van deze partij afgekeerd. Intussen waren de Verenigde Staten niet tevreden over de gepleegde coup omdat ook de communisten deelnemers aan de regering waren geworden. Behoudende legerofficieren vonden dit ook. Deze tegenstand tegen de eerste junta tastte de regeermogelijkheden dermate aan dat aan het eind van het jaar (op 31 december) de socialisten en communisten het regeerkasteel teleurgesteld verlaten.

Breuk bij christen-democraten

Nog dezelfde dag vindt een ontmoeting plaats tussen Duarte en de militaire leiders van het land.
Op 6 januari 1980 vindt er dan een congres plaats van de christen-democraten. Daar waren globaal twee stromingen te onderscheiden: a. Duarte c.s.; b. de „tendenzia popular".
Duarte die op dit congres met 70% de meerderheid van de christen-democraten had stelde dat het mogelijk was een door het leger gesteunde regering te vormen en tegelijkertijd hervormingen door te voeren (o.a. op agrarisch gebied). De tegenstanders van Duarte hielden dit voor onmogelijk. Het kwam op dat moment nog niet tot een breuk in de christen-democratische partij. Dat gebeurde wel korte tijd daarna. Op 10 januari vormt Duarte een nieuwe regering met steun van militairen.
Aan het eind van de maand vindt er een grote demonstratie tegen deze junta plaats. Van de vele demonstranten worden er 50 gedood. Eind februari is de **breuk** na een nieuw congres in de christen-democratische partij compleet: de „tendenzia popular" treedt uit, met haar verlaten veel intellectuelen de partij.

Victor Mata is een 35-jarige advocaat die vorig jaar op de universiteit van El Salvador afstudeerde. Door de politieke situatie en zijn eigen politieke opstelling was het niet mogelijk voor hem een praktijk als advocaat te starten. Op dit moment is hij als vertegenwoordiger van de FDR bezig in Europa in contact te treden met christen-democratische partijen om begrip te kweken voor zijn eigen politieke groepering FDR.

Het verzet tegen de junta wordt sterk aangewakkerd in maart 1980 wanneer militairen de gematigde bisschop Romero (die kritiek geuit had op de regering Duarte) vermoorden. Dit was aanleiding tot het oprichten van het democratisch revolutionair front (FDR) waarvan Victor Mata de vertegenwoordiger in Europa is.

De FDR is een breed front dat bestaat uit christen-democraten, sociaal-democraten, communisten en guerrillastrijders. Het gezamenlijke doel van deze groeperingen is oppositie te voeren tegen het bewind van Duarte c.s. Erkend wordt dat de regering Duarte wel enige hervormingen uitvoert maar de kritiek van de FDR is dat deze maatregelen veel te oppervlakkig zijn. Dat is ongeveer de situatie waarin El Salvador zich op dit moment nog steeds bevindt: twee strijdende partijen waarbij de christen-democraten over deze twee partijen verdeeld zijn.

Steun uit het buitenland

Intussen proberen de (verdeelde) christen-democraten elk steun voor hun positie te krijgen in Amerika en Europa. Zo is bekend dat de Duitse christen-democraten op de lijn van Duarte zitten. Italianen en andere partijen zijn nog bezig met een standpuntbepaling.
Op de vraag hoe een beweging als de FDR aan geld komt antwoordt Mata diplomatiek dat financiële steun van iedereen welkom is. Hij ontkent dat specifieke buitenlandse geldschieters de FDR steunen. De regering Reagan meende kort na haar aantreden te kunnen bewijzen via allerlei „witboeken" dat het verzet in El Salvador voornamelijk Cubaanse en Russische financiële en militaire steun kreeg. Deze beschuldiging is volgens Mata onjuist.
De bewijskracht van de witboeken is ook door Westeuropese regeringen sterk in twijfel getrokken, stelt hij.

Voor Mata is Nicaragua een voorbeeld van hoe de toekomst van El Salvador eruit kan zien. Maar om dit ideaal te realiseren is het wel nodig dat de Verenigde Staten stoppen met steun aan de junta te verlenen en haar adviseurs terugtrekt. Dan is de val van de junta zeer nabij meent Mata. Van de christen-democraten verwacht hij dat met name de wereldunie van christen-democraten maar ook de christen-democraten in Europa Duarte tot onderhandelingen zullen bewegen met de FDR.

Politieke oplossing

De positie van Duarte, eens het troetelkind van het El Salvadoriaanse volk is niet sterk volgens Mata. Duarte is in zijn visie niet veel meer dan een gegijzelde van de door militairen gedomineerde junta.
Het is duidelijk dat Mata kansen ziet voor een politieke oplossing. Vandaar zijn intensieve pogingen om via contacten met de Westeuropese christen-democraten begrip te kweken voor het brede oppositiefront FDR.
In dit front, zo benadrukt hij, zit hij in de eerste plaats als christen-democraat.
Ook stelt hij nog eens nadrukkelijk dat eigenlijk het hardste nodig is: een gesprek van de christen-democraten in de oppositie met de christen-democraat Duarte.
Op onze vraag of hij niet bang is dat de FDR een beweging is die, indien eenmaal aan de macht, door onderlinge strijd uit elkaar zal vallen, antwoordt hij met een stellige ontkenning. Zelfverzekerd: „Wij hebben een economisch herstelplan en zijn volwassen genoeg om met een bekwame regering een democratische samenleving in El Salvador te vestigen. Met alle moeilijkheden van een derde wereldland", maar zo besluit hij, „anything better than this".
En met dat laatste doelt hij o.a. op het feit dat sinds januari 1980 reeds 18.000 mensen in de strijd om de macht het leven hebben gelaten. (opgave van Amnesty International).

Cor van Santen
Jan Willem de Savornin Lohman

CD-addertje

CDA ministerposten:

een iegelijk achte de ander
uitnemender dan zichzelf

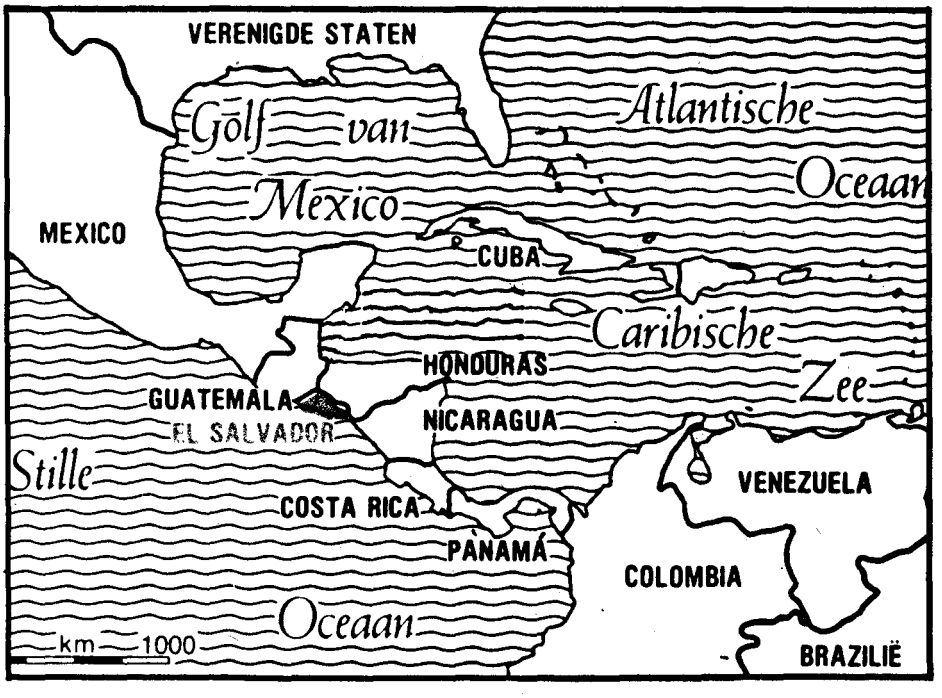

Samenwerking met derde wereld meer richten op plaatselijke ontwikkeling

In gesprek over ontwikkelingshulp
(door Maria Chorus-Menken)

Onder het beleid van minister De Koning hebben particuliere organisaties in de wereld van ontwikkelingshulp nieuwe impulsen gekregen. Hoe ligt dat bij de CEBEMO, één van de organisaties, die zich bezig houden met de medefinanciering van ontwikkelingsprogramma's? De redactie legde deze vraag voor aan Cebemo-directeur mr. J. van Gennip. In een korte serie artikelen zullen, naast het Nederlands beleid, het landbouwbeleid, de voedselvoorziening, het EEG-beleid, en het particuliier initiatief in de ontwikkelingssamenwerking de komende periode aandacht krijgen in CDActueel.

CEBEMO is gevestigd in een herenhuis aan de Van Alkemadelaan in Den Haag. De sfeer in het huis geeft je niet meteen het beeld mee van primitieve stammen, geen houten koppen met lange baarden, geen dreigende speren aan de muren, nee, slechts een bescheiden collectie missionarissenportretten sieren de schoorsteenmantel in de werkkamer van de heer Van Gennip. Dat hij het werk van deze ondernemende zendelingen krachtig ondersteunt, zal uit het volgende blijken.

Het Nederlands beleid

Van Gennip is blij met het besluit van het CDA om ontwikkelingssamenwerking als eerste prioriteit in het verkiezingsprogram op te nemen.
De problemen van de over-welvaart kunnen immers niet afgewenteld worden op de ontwikkelingslanden. Nederland heeft een dubbele opdracht, we moeten onszelf toestaan te groeien – bij daling van ons nationaal inkomen zakt de ontwikkelingssamenwerkingbegroting. Bovendien kan ontwikkelingssamenwerking een stimulans zijn voor ons eigen bedrijfsleven, er komen tegenorders uit voort.
Dat Nederland de moed heeft er mee door te gaan, terwijl in andere landen ontwikkelingssamenwerking een sluitstuk van het budget is geworden, is een goede zaak. Evenals onze sociale voorzieningen, zoals onderwijs, is ontwikkelingssamenwerking een plicht geworden. De zwaksten kunnen nooit iets afdwingen. Veel voor de armsten overhebben, dat is bij het CDA in goede handen, temeer omdat de achterban van het CDA missie en zending als een oud en levendig ideaal met zich meedraagt. Het is ons letterlijk met de paplepel meegegeven. Er wordt dan ook door Nederland veel werk verricht, zo stelt Van Gennip, alleen is het de kunst om hier bekendheid aan te geven. Voorlichting en informatie zijn onmisbaar.

Geen onzorgvuldigheid

Het is een té negatieve benadering om steeds te zeggen, dat de armsten steeds armer worden. We zullen een marge van fouten moeten toestaan; overzee worden er natuurlijk ook fouten gemaakt. Bij de voorlichting mag dat ook gemeld worden. Wat niet mag voorkomen, is onzorgvuldigheid en corruptie. Er moet voorlichting zijn over de geldenbesteding. Wat gebeurt er met ons geld, ons overheidsgeld en ons particulier geld?
Soberheid in bestedingen wordt door de minister nagestreefd, terwijl de kwaliteit van de hulp verbeterd is. „De ministers hebben alle landen, die onze hulp ontvangen, kunnen bezoeken en wij zijn niet somber over de kwaliteit. We bekijken of onze gelden niet in corrupte handen terecht komen, maar werkelijk bij de armen. Vraag blijft, of je de armsten, de landlozen moet helpen of de jonge boeren, zodat er voedsel in het land komt."

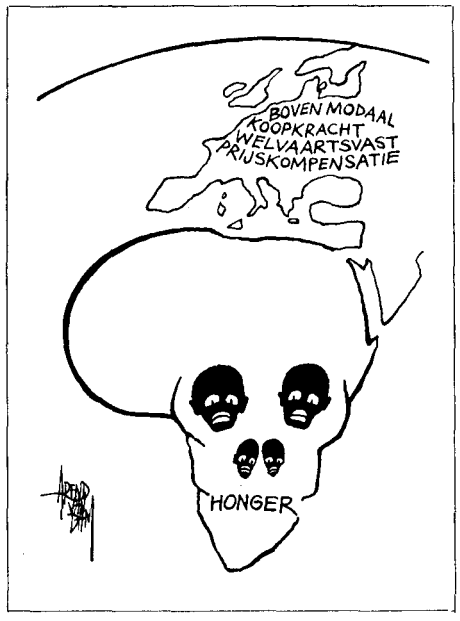

Van binnenuit ontwikkelen

Wat willen ze zelf? Dat is een essentiële vraag, die we ons voortdurend zullen moeten blijven stellen. Ziektebestrijding of moderniseren? Zij willen liever een dak boven hun hoofd en goede medische verzorging. Geen vernietiging van hun leefpatroon. We zullen dan ook formules moeten ondersteunen om hun eigen cultuur te laten behouden. Van Gennip wijst op de uitgave van Cebemo „Christenen en ontwikkeling", een congresverslag 1980, waarin de inleiding van Mgr. J. X. Labayen van de Filippijnen, in een „Aziatisch perspectief" uit de doeken doet, dat de kerk ook fouten heeft gemaakt.
Wat de synode betreft, was een duidelijk winstpunt, dat de Afrikaanse bisschoppen zelf de huwelijkssluiting mogen laten inpassen in de eigen culturen. In Zuid-Amerika proberen de Peruaanse bisschoppen hun Indianen te beschermen. Aan ons de taak instrumenten te geven om te overleven, met behoud van de eigen culturen dus. Er zit veel creativiteit in de mensen, met geheel eigen technieken. Van Gennip noemt Paul Freire uit Brazilië, die weliswaar geremd werd door zijn eigen regeringssysteem. „Aan het volk wordt voorgehouden, dat sterke militaire regeringen nodig zijn voor de nationale veiligheid. Nooit tevoren zijn zij echter zo bedreigd door hun eigen regeringen als op dit moment," aldus Labayen in „Christenen en Ontwikkeling".

Beleid van minister De Koning

„De minister heeft ons, particulier initiatief, 6% van de begroting gegeven. We hebben dus een goede kans gekregen als particuliere organisatie. De PvdA kwalificeerde De Koning als „Het is de slechtste nog niet". De kwaliteit van het beleid, aldus Van Gennip, heeft grote indruk gemaakt. Daarnaast was de internationale lijn, de vooruitstrevendheid en de openheid van belang. Er is gewerkt aan andere machtverhoudingen. Herstructurering – verplaatsen van industrieën naar de Derde Wereld – doet hier, in ons land, bij veel mensen pijn. Dat moet dan ook over de gehele samenleving verdeeld worden. De pijn mag niet bij bepaalde groepen van ons land terecht komen. We denken hierbij aan het multivezelakkoord, aan het Europees akkoord in de textielindustrie, aan onze textielarbeiders. Overigens overdrijven we de rol van de ontwikkelingslanden, wat betreft de textielimport. De Oosteuropese landen, Taiwan, Hongkong, zijn immers de grote exporteurs van goedkope textielprodukten.
Uit het bezoek van de delegatie Prins Claus is gebleken, dat India bereid is tegenorders te plaatsen bij export naar ons land. Ethische mo-

tieven spelen daarbij ook een rol. We vragen ons steeds af hoe de armen er beter van worden. Aan de andere kant zullen we de sociale kant in de gaten moeten houden, hier en daar. De Indiase minister van industrie bijvoorbeeld garandeerde ons land, dat de export zich concentreert op familie-bedrijfjes. Kleine boertjes worden geholpen in zijn land.
Van Gennip ontkent niet, dat het beleid per land kan wisselen. Kunnen we onze vooruitgang niet stilzetten, aan de andere kant kunnen we onze hulp niet stoppen. Van Gennip attendeert ons op de basiszaken, die in gevaar komen door de slechte betalingsbalans van de ontwikkelingslanden. Gaan ze failliet, dan gaan belangrijke ontwikkelingen stagneren. Hoe te overleven, wordt dan aandachtspunt nummer één. Hebben de mensen in die landen de discipline om de ontwikkeling voort te zetten? Bij minder gelden komt bijvoorbeeld de gezondheidszorg direct in gevaar; goede noodzakelijke medicijnen worden weggelaten. Problemen van overleven komen ook om de hoek kijken bij landen met geen eigen energiebronnen. Produkten worden duurder enz.
En hoe reageert Europa, wanneer de VS besluit ontwikkelingsuitgaven in te dammen. Van Gennip wijst niettemin op grote programma's, die uitstekend geslaagd zijn, van de FAO, Unicef en andere.

Voorstellen voor de toekomst

Zonder aarzelen noemt Van Gennip een aantal punten op, die de ontwikkelingssamenwerking moet verbeteren:
1) Nederland moet het accent verleggen naar plaatselijke ontwikkeling en voedselverbetering.
2) Kwaliteit van de hulp op Europees niveau moet verbeteren. Hoelang is het verantwoord om honderden miljoenen guldens in voedselhulp te steken zolang het voedselhulpbeleid vpornamelijk een overschottenbeleid is?
3) Geen dure subsidies aan Europese produkties besteden.
4) Sommige internationale organisaties moeten eens uit hun hoofdkwartieren komen en meer basisgericht en kleinschalig te werk gaan. Niet denken maar doen.
5) Het concentratielandenbeleid moet omgezet worden in sectorenbeleid, b.v. sociale woningbouw, werkgelegenheid, verwaarloosde jeugd, voedselproduktie.
De tragiek is, zegt Van Gennip bezorgd, dat het makkelijker is degene te helpen die te paard zit dan degene, die er op geholpen moet worden!

Eigen inspiratiebron

Van Gennip heeft een groot deel van zijn hart liggen bij het werk van de missionarissen, zendelingen en vrijwilligers. Ook de missie-ijver overeind houden is zijn opdracht.
En wat ons eigen land betreft, teruggaand naar 1880, onze plattelandsgeschiedenis, toen het Europees platteland een grote verandering onderging. Stoomschepen met graan uit Amerika veroorzaakten een enorme landvlucht. In Nederland werd o.a. door de NCB (Noordbrabantse christelijke boerenbond) hierop ingespeeld door goede voorlichting te geven. Het leren hanteren van de problemen was belangrijk. Ook de kerken hebben hirin een gunstige rol gespeeld. Werken in een christelijke sociale organisatie – van dominees en religieuzen – is een grote inspiratiebron. Ondanks de structurele handicaps is er heel veel te bereiken, aldus Van Gennip.

Mr. J. J. A. M. van Gennip is directeur van CEBEMO. De katholieke organisatie voor medefinanciering van ontwikkelingsprogramma's. Het bureau is gevestigd in Den Haag.

Hallo,

Sinds 1974 werkt de CDB in hulpverlening, voorlichting en opleiding. Dat was hard nodig. Was het voldoende? Eigenlijk niet, maar we deden ons best. Met velen van u hadden wij reeds contact op een voorlichtingsavond. Of via een studiepakket.
Jezus sprak erover dat de velden wit zijn om te oogsten, maar de arbeiders zijn er tekort. En dat we er voor mochten bidden dat die er meer zouden komen. Dat laatste doen wij ook. Bidt met ons mee; en misschien is ook jouw taak wel in deze richting?! Wist je al dat we jaarlijks in september met een nieuwe opleiding starten in diverse plaatsen van Nederland en België. Dit is een parttime cursus gegeven in 7 weekenden op vrijdagavond en zaterdag. Daarnaast start er straks ook nog D.V., een dagopleiding. Denk er maar eens over na. Je kunt vrijblijvend informatie erover aanvragen bij de CDB, postbus 12 te Balkburg. O.a. door een studiepakket aan te vragen via overmaking van 3 gulden op giro 3501922 ten name van de Christelijke Drugs Bestrijding te Balkburg.
Tot ziens of tot horens, namens de CDB,
Groetend, W. Jurg.

P.S. Als je een studiepakket bestelt, schrijf dan op je overmaking: Studiepakket.

Drs. W. Jurg, coördinator CDB.
Postbus 12, 7707 ZC Balkburg.
Tel. 05230-56764 b.g.g. 13531.
Postgiro: 3501922.

CDB

bouwbedrijf morren b.v.
Woudenberg

- verzorgt zowel uw kleine als grote opdrachten
- voor ambachtelijk vakmanschap
- ook voor beton- en staalkonstrukties
- voor éénmalig of doorlopend onderhoud (laat u zich door ons eens adviseren over een onderhoudsschema voor uw gebouwen. Hierdoor gespreide vaste kosten. U voorkomt dan de onverwachte grote tegenvallers).
- legt ook voor u de kontakten met de bij uw situatie passende architekt of konstrukteur
- verzorgt uw transakties onroerend goed
- is ook 's avonds bereikbaar, op het volgende adres:

Griftdijk 3
3931 MC Woudenberg
Tel. 03498-2614

Nieuw rapport over belastingwetgeving bepleit minder progressie en minder aftrekposten

Een sterke vermindering van de progressie in het tarief loon- en inkomstenbelasting tot maximaal 60%, tegelijk met een beperken van de aftrekposten en een beperkte toepassing van het splitsingstelsel voor gehuwden.
Dit zijn de belangrijkste aanbevelingen uit het rapport „Herziening van de Belastingwetgeving", dat 7 juli is uitgebracht door het wetenschappelijk instituut voor het CDA. De studiecommissaris stond onder leiding van prof. mr. J. H. Christiaanse. Een samenvatting treft u hier onder aan.

Aanleiding voor de studie

Aanleiding voor de studie binnen het wetenschappelijk instituut voor het CDA is geweest de verscherping van de weerstand die de laatste jaren merkbaar is tegen belastingen. Er zijn signalen die erop duiden dat steeds meer mensen de belastingheffing als fundamenteel onrechtvaardig beschouwen.
In het woord vooraf wijst het bestuur van het wetenschappelijk instituut erop dat dit ernstige signalen zijn omdat daarmee niet alleen de belasting kan worden ontdoken, maar, en dat is wellicht nog belangrijker, in een verstoorde belastingwetgeving zich ook een verstoorde verhouding manifesteert tussen overheid en burger.

Tariefsvoorstellen

Een verlaging van de tarieven in de loon- en inkomstenbelasting wordt voorgesteld over de gehele linie, oplopend van 12% over inkomens tot *f* 25.000,– tot 60% over inkomens boven *f* 100.000,–.
Er komt voor iedereen één gelijke belastingvrije som van *f* 5.000,– (peil 1980).

De commissie stelt voorts voor een verschuiving aan te brengen van de loon- en inkomstenbelasting naar de omzetbelasting. Gedacht wordt aan een gefaseerd verhogen van het lage tarief van de omzetbelasting van 4 naar 6% in een eerste fase en in een tweede fase aan een aanpassing van het lage zowel als het hoge normale tarief, voor zover dat dan budgettair noodzakelijk is.

De commissie bepleit met betrekking tot de tarieven bovendien een globaal evenwicht tussen de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting, mede om een vlucht in de BV-vorm tegen te gaan. Daartoe zou het tarief vennootschapsbelasting enigszins verhoogd moeten worden.

Belastingheffing gehuwden/ongehuwden

In het bestaande belastingsysteem zitten met name grote verschillen in de belastingheffing

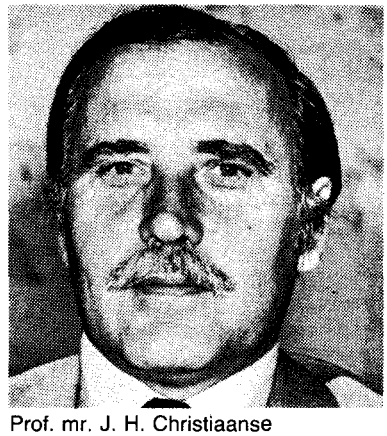
Prof. mr. J. H. Christiaanse

van gehuwden waar één van de partners buitenshuis werkt met die van gehuwden en anders samenlevenden, waarbij beiden buitenshuis werken. Op deze wijze wordt de belastingheffing naar draagkracht, in de zin van gezinsdraagkracht, geweld aangedaan. Vanuit de CDA-gedachte dat de gezinsdraagkracht of de draagkracht van een ander samenlevingsverband bepalend moet zijn voor de belastingheffing, wordt de weg naar volledige individualisering afgewezen. Wel moet de fiscale wetgever zoveel mogelijk neutraal staan tegenover het al dan niet huwen en tegenover het al dan niet gaan werken van de man of de vrouw. De commissie bepleit daarom een splitsingstelsel waarbij de inkomens van de partners bij elkaar worden opgeteld. In verband met de draagkrachtverhogende werking van het samenleven wordt voorgesteld dit gezamenlijk inkomen niet door 2 maar door 1,8 te delen en hierop na aftrek van de belastingvrije som het schijventarief toe te passen.
Toepassing van dit splitsingstelsel dient achterwege te blijven indien het inkomen beneden *f* 40.000,– blijft, dan wel het gezamenlijk inkomen minder dan *f* 60.000,– is. In de situatie dat beide partners buitenshuis werken en de zorg hebben voor kinderen jonger dan 16 jaar vindt de commissie dat een (forfaitaire) inkomensaftrek voor de uitgaven voor huishoudelijke hulp of kinderoppas moet worden gegeven. Een aanslag met toepassing van het splitsingstelsel opgelegd, moet worden gesteld ten name van beide gehuwden dan wel de samenlevenden.

Aftrekposten

De tariefsvoorstellen, die vooral ten doel hebben de belastingmoraal te verbeteren en het tariefsysteem te vereenvoudigen, zullen vooral „gefinancierd" moeten worden uit een beperken van de mogelijkheden aftrekposten op te voeren.
Voorgesteld wordt:
- een verlaging van de minimum reiskostenaftrek van *f* 300,– naar *f* 120,– voor de eerste 15 km. in plaats van de eerste 10 km.;
- de 4%-regeling voor de overige aftrekbare kosten bij een dienstbetrekking wordt een 2%-regeling met een minimum van *f* 60,–, en een maximum van *f* 600,–. Indien de werkelijke kosten hoger zijn dan mogen deze in aftrek worden gebracht;
- bij de neveninkomsten dient een afzonderlijke vrijstelling te worden gegeven van *f* 700,–. Hierdoor ontstaat er meer ruimte voor de uitoefening van nevenfuncties t.b.v. allerlei maatschappelijke, sociale, culturele en sportinstellingen;
- buitengewone lasten:
  de drempel voor uitgaven voor levensonderhoud van bepaalde bloed- en aanverwanten wordt verhoogd van *f* 200,– naar *f* 1.000,– ofwel 2% van het onzuivere inkomen. Voor de aftrek van studiekosten dient dezelfde drempel te gelden.
  De drempel voor de ziektekosten wordt verhoogd van 1,5 (was nu 1,25) maal de ziekenfondspremie en de vermenigvuldigingsfactoren van 1,25, 1,5 en 1,75 worden afgeschaft;
- persoonlijke verplichtingen:
  beperking van de rente voor schulden als persoonlijke verplichting tot *f* 5.000,–, het meerdere is niet meer aftrekbaar.

De giftenaftrek wordt gehandhaafd vanwege de belangrijke ondersteuning die hierdoor mogelijk blijft van tal van maatschappelijk nuttige activiteiten.

Premies en volksverzekeringen

De commissie bepleit een stroomlijning van de premieheffing volksverzekeringen in de tariefstructuur van de loon- en inkomstenbelasting. Dit vooral vanwege een noodzakelijke vereenvoudiging. Daartoe worden de premies volksverzekeringen en de loon- en inkomstenbelasting opgelegd op basis van dezelfde inkomensgrondslag. De commissie hecht er evenwel aan te benadrukken dat de verzekeringsgedachte ook met betrekking tot de volksverzekeringen benadrukt moet blijven; zij bepleit geen „fiscalisering" van de premies volksverzekeringen.
Dit betekent dat de premieheffing volksverzekeringen niet wordt verwerkt in het schijventarief van de loon- en inkomstenbelasting.
Het gezamenlijk percentage van de premies volksverzekeringen kan in deze opzet volgens de commissie worden verlaagd van 21 naar 18%.

Inflatieneutrale belastingheffing: hypotheekrente

De Commissie is van mening dat er maatregelen genomen moeten worden om te komen tot een inflatieneutrale belastingheffing. Ten aanzien van de bedrijfswinsten wordt bepleit dat elk jaar een herrekening van het beginvermogen met een algemene prijsindex wordt toegepast. Het

inflatiedeel van rentebaten zal ook uitgeschakeld moeten worden. De commissie bepleit dat voor alle rentebaten aan het begin van elk jaar een bepaald percentage van de rente wordt toegeschreven aan de inflatie, op basis van de feitelijke inflatie in het daaraan voorafgaande jaar.
In principe stelt de commissie dat ook voor rentelasten dezelfde regeling zou moeten gelden als terzake de rentebaten, echter wel met twee belangrijke randvoorwaarden:

1. met betrekking tot de hypotheekrente bepleit de commissie een gefaseerde invoering van dit systeem in een periode van 15 jaar. In het eerste jaar zal het systeem dan voor 1/15 moeten gelden, het tweede jaar voor 2/15, etc.
2. de toepassing van dit systeem op hypotheekrente zal mede afhankelijk moeten worden gesteld van het noodzakelijk herstel van het evenwicht tussen koop en huurlasten.

Andere voorstellen

- De commissie denkt aan een (vanwege uitvoeringsproblemen beperkte) vermogenswinstbelasting op enkele specifieke vermogenswinsten, waaronder een belastingheffing op gerealiseerde winsten op speculatieve onroerend-goed-transacties.
- De commissie bepleit een verhoging van de algemene belastingvrije voet voor de vermogensbelasting tot ƒ 150.000,– onder gelijktijdige afschaffing van de nog maar zeer geringe kinderaftrek.
- Om een zeker globaal evenwicht tussen inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting te bereiken dient enerzijds het hoogste marginale IB-tarief verlaagd te worden tot 60% maar anderzijds het vennootschapsbelastingtarief enigszins verhoogd te worden.

Kenmerken goed belastingstelsel

De commissie is van mening dat de omvang en de wijze waarop economische offers worden opgelegd zodanig moeten zijn, dat geappelleerd wordt aan een verantwoordelijkheid voor gemeenschapsvoorzieningen. Daarnaast zal er, ook in financiële zin, voldoende ruimte moeten overblijven voor mensen en maatschappelijke verbanden voor een kunnen beleven van een verantwoordelijkheid voor de eigen leefsfeer.
Belastingen behoren voorts naar draagkracht opgelegd te worden; dit betekent ondermeer dat rekening gehouden moet worden met het samenlevingsverband waarin de belastingplichtige verkeert.
Het invoeren van andere dan fiscale overwegingen in de belastingstructuur dient dan ook slechts na zorgvuldige afweging met andere methoden dan het fiscale instrument (met name subsidiëring) plaats te vinden. De commissie benadrukt de betekenis van rechtszekerheid en rechtsbescherming, wijst erop dat belastingwetten fraudebestendig opgezet en geformuleerd moeten worden en stelt tenslotte dat belastingwetten ook uitvoerbaar moeten zijn.

Voor de bestelwijze van het rapport zie pag. 19.

Prof. T. Malloch:

Naar een neutraal Europa

Vorige week donderdag heeft de Amerikaanse hoogleraar T. Malloch voor de CDA-werkgroep internationale politiek een inleiding gehouden over de kernbewapening en de dreiging die daarvan uitgaat voor de mensheid. Professor Malloch verricht vredesonderzoek voor een Amerikaanse christelijk-politieke groepering (Association for Public Justice) en doceert aan het Jordan College in Wenham. Hij kwam naar Nederland op uitnodiging van het wetenschappelijk instituut van de partij.

Velen van hen die in deze tijd een uitnodiging krijgen een inleiding te houden over de kernbewapening, zullen een aarzeling moeten overwinnen voordat ze besluiten de uitnodiging aan te nemen. De afgelopen twee jaar hebben zoveel deskundigen hun min of meer helder licht over de problematiek laten schijnen dat (weer) een andere deskundige nauwelijks iets nieuws te melden kan hebben. Professor Malloch had ook geen nieuws. Zijn verhaal was echter eigenaardig genoeg om op een tweetal punten in te gaan.
De eerste stap die hij wil zetten om de dreiging van een nucleaire oorlog te verminderen is de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie de bewapeningswedsloop te laten staken. Zij zouden moeten staken met het testen, produceren en opstellen van nucleaire wapens en ook zou de productie van overbrengingsmiddelen (raketten en vliegtuigen) die nucleaire wapens kunnen vervoeren moeten worden gestaakt. Alles zou controleerbaar moeten worden.
Als dit als vurige wens naar voren zou zijn gebracht zou ik daar niet de minste moeite mee hebben gehad. Het werd door Malloch echter als „een eerste stap" gezien; het was een serieus voorstel.
Ik had hiermee twee problemen. Allereerst is zijn voorstel nauwelijks „a first step" te noemen want volgende stappen zijn overbodig als zijn gedachten zouden worden verwezenlijkt. We zijn dan wat de Oost-Westverhouding betreft op nucleair gebied vrijwel uit de problemen. Immers als Moskou en Washington de nucleaire bewapeningswedloop zouden stoppen „they should stop the nuclear arms race") door het staken van proefnemingen, productie en stationering van atoomkoppen en overbrengingsmiddelen, vervallen de huidige atoomkoppen tot waardeloze wapens en de raketten en vliegtuigen tot schroot. Het onrealistische van een dergelijk „eerste-stap-voorstel" ligt er duimendik bovenop. Het idee zou aan geloofwaardigheid hebben gewonnen als hij er een handleiding bij zou hebben gegeven met aanwijzingen hoe en waarom het een en ander te bereiken. In feite zou professor Malloch zijn „eerste stap" in een groot aantal kleine stapjes moeten verdelen om zijn doel te kunnen verwezenlijken. Maar in het begin van de 70-er jaren was men al op dat idee gekomen. Om niet alles ineens te willen, heeft men toen de gehele bewapeningsproblematiek in elementen uit elkaar gehaald om daar stap voor stap afspraken over te maken. De resultaten zijn bekend. Noch het ABM-verdrag, noch Salt I c.q. II hebben de oplossing van de kernbewapeningsproblematiek een duim naderbij gebracht.

Mijn tweede probleem is dat slechts een pathologische optimist van de beide grootmachten (want alleen over hen sprak Malloch) zou vragen hun nucleaire potentieel te ontmantelen, terwijl China en nog een aantal (groot)machten-in spe het tegenovergestelde doen. Ik spreek bewust van „ontmantelen" omdat Malloch vraagt om bevriezing van het huidige nucleaire potentieel en om afzien van iedere modernisering. In de praktijk betekent dat, op de niet eens zo lange duur, ontmanteling door verval en veroudering.
Een ander idee van Malloch is Europa kernwapenvrij te maken. Europa kan dan het theater van de vrede worden. Hij stelt voor alle Sovjet- en Amerikaanse kernwapens van het Europese grondgebied te halen waardoor het SS-20/kruisraket-dilemma automatisch wordt opgelost.
Zijn idee is een variant van de IKV-leuze, alleen spreken de makers van deze leuze de hoop uit dat de nucleaire wapens en de wetenschappelijke kennis daaromtrent de wereld uit kunnen worden geholpen. Zover gaat Malloch niet. Hij stelt een gedenuclearisiseerd Europa als voorbeeld aan de wereld, in de hoop dat jonge opkomende kernmogendheden dit voorbeeld zullen volgen.
Het is jammer dat Malloch in zijn voorstel voor een kernwapenvrij Europa zo weinig inzicht toont in de politiek-geografische positie van de West-Europeanen. In feite suggereert hij opheffing van het NAVO-bondgenootschap en laat hij „zijn" neutrale Europa de hoop dat de Finnen zullen aantonen dat Finlandisering een niet bestaand begrip is.
Deze twee punten vormden de kern van het betoog van de heer Malloch Jammer dat hij zijn inleiding zo toespitste op de vraag: hoe krijgen we die nucleaire wapens weg, terwijl de vraag waarom beide grootmachten elkaar naar het leven staan, niet aan de orde kwam.

Malloch en zijn vredesbeweging zouden hun „eerste stap" moeten zetten op het terrein van het „grote historische wantrouwen". Zij zouden zich moeten afvragen waarom beide grootmachten van elkaar denken dat ze op wereldoverheersing uit zijn. Niet de SS-20 en de kruisraket vormen een bedreiging van de wereldvrede maar de gigantische achterdocht die de grootmachten jegens elkaar koesteren. Wie een manier weet om deze achterdocht te verminderen kan de weg wijzen naar verbetering van de Oost-Westverhouding en heeft mogelijk de sleutel tot oplossing van het vraagstuk van de kernbewapening.

Ton de Kok.

Het CDA, de NAVO en de internationale veiligheid

Het CDA streeft naar een te realiseren internationale rechtsorde waarin de klassieke en sociale mensenrechten worden gerespecteerd.
Essentieel daartoe is het behoud van het democratisch stelsel in de landen waar het gevestigd is en een uitbreiding van de geldigheid daarvan met vreedzame middelen. Het vredes- en veiligheidsbeleid zoals het CDA dat voorstaat moet in dit brede kader worden gezien.

Daarbij is de NAVO hoofdinstrument van het vredes- en veiligheidsbeleid. Wij vinden de NAVO noodzakelijk omdat een afzonderlijk, nationaal gevoerd Nederlands veiligheidsbeleid niet mogelijk is. Wij vinden ook dat het wapenbeheersingsbeleid met name in bondgenootschappelijk verband gevoerd moet worden. Afzonderlijk optreden kan zelfs een effectief vredes- en veiligheidsbeleid verstoren.
Het CDA is ervan overtuigd dat defensiebeleid en wapenbeheersings- resp. verminderingsbeleid twee kanten van eenzelfde politiek zijn. Zij kunnen niet ongestraft van elkaar worden losgemaakt. Daarom komt de NAVO ook centrale rol toe in de wapenbeheersingspolitiek.
„Detente" (ontspanning red.) is niet een „drug" dat de geesten benevelt, maar een noodzakelijk streven verbonden met onze defensie-inspanning. Zoals dit ook in de NAVO is vastgelegd.

Atlantische samenhang

De politieke en militaire samenhang tussen West-Europa en Noord-Amerika is essentieel voor defensie- en wapenbeheersingspolitiek. Deze Atlantische samenhang schept de beste mogelijkheden voor een defensie- en een wapenbeheersingsbeleid en moet derhalve worden versterkt. Niet alleen de regeringen ook de publieke opinies moeten derhalve de kans krijgen zich met het bondgenootschap te vereenzelvigen. Dat kan alleen bij een grotere betrokkenheid van de Westeuropese landen bij de besluitvorming ten aanzien van de NAVO-strategie, zowel waar het defensie als waar het wapenbeheersing betreft.
De consultaties tussen de Verenigde Staten en de andere bondgenoten (West-Europa) moeten worden versterkt opdat allen zich zo goed mogelijk in het beleid kunnen herkennen.
De visie van West-Europa op defensie- en wapenbeheersing zal dus een grotere rol moeten spelen binnen het bondgenootschap zodat verrassingseffecten die nadelig zijn voor het besef van medeverantwoordelijkheid worden vermeden.

Defensie-inspanning

West-Europa dient op die basis uiteraard een redelijk aandeel in de defensie-inspanning te dragen. De Nederlandse regering heeft de afgelopen jaren op dit punt steeds een serieus standpunt ingenomen, hetgeen o.m. tot uitdrukking komt in een respectabele conventionele bewa-

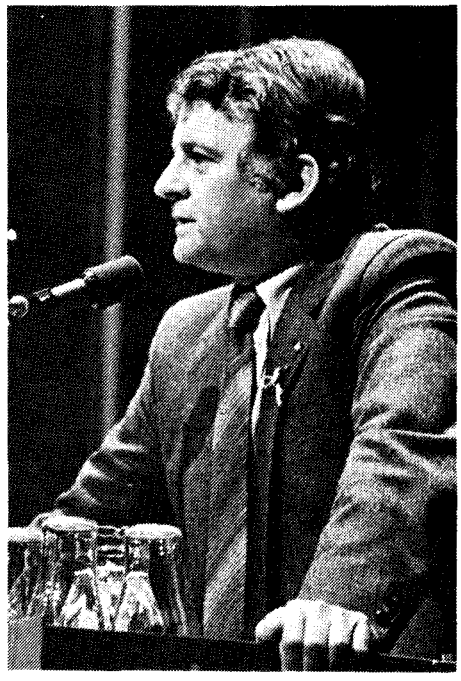

pening. Het kwantitatieve en kwalitatieve niveau van de drie krijgsmachtonderdelen is de laatste jaren nog verhoogd door het moderniseringsprogramma o.a. door aanschaf van nieuwe tanks, vliegtuigen en schepen.
De Nederlandse defensiepolitiek kan derhalve niet alleen worden beoordeeld op grond van de discussies over de produktie en plaatsing van middellange afstandsraketten.
Zo'n conclusie doet geen recht aan de defensieinspanning die ons land levert. Van neutralisme of pascifisme als kenmerk van het Nederlandse beleid is geen sprake!
Dat neemt niet weg dat er ook in onze partij een groeiende verontrusting is over de bewapeningswedloop, met name op nucleair terrein. Wij willen met alle kracht streven naar vermindering van de afhankelijkheid van nucleaire wapens.
Waar leidt deze benadering toe?
Enerzijds tot een krachtige inspanning ten bate van de conventionele bewapening. Anderzijds tot een streven naar een verhoging van de atoomdrempel. Dat laatste leidde tot afwijzing van de neutronengranaat en tot het streven naar terugtrekking van tactische wapens uit de voorste linies.
Waar mogelijk moet worden gestreefd naar vervanging door niet-nucleaire middelen zodat het risico van een nucleair conflict zo klein mogelijk blijft.
In dat kader past ook een krachtig anti-proliferatie beleid. [1]
Dit heeft betrekking op de export van proliferatiegevoelig materiaal en met name op het afzien van het bezit van atoomwapens. Het CDA wenst voor West-Europa geen bevoegdheid ten aanzien van de produktie en het beheer van atoomwapens, wel echter medezeggenschap over de defensiestrategie, welke mede op het bestaan van nucleaire bewapening is gebaseerd en in welk kader Nederland o.a. met enkele nucleaire taken is belast.
De nucleaire bewapening is er en kan onder de huidige omstandigheden helaas niet worden gemist bij het streven naar stabiele krachtsverhoudingen. De tendens om het evenwicht van krachten op een steeds hoger niveau te brengen, brengt echter op zichzelf aanzienlijke veiligheidsrisico's met zich en schept conflicten met de politieke ethiek waarop het CDA is gebaseerd.
Daarom moet naar ons oordeel van westelijke zijde krachtig worden gestreefd naar vertraging van die tendenzen en naar ombuigingen daarvan. De betekenis van onderhandelingen, vredesinitiatieven en verdragen wordt derhalve krachtig onderlijnd.
Het CDA onderkent de aanzienlijke bedreiging die van de produktie en opstelling van SS-20 raketten uitgaat, maar meent dat de maatregelen in de sfeer van de bewapening daartegen niet verder mogen gaan dan noodzakelijk is. Uit onderhandelingen tussen Oost en West zal moeten blijken welke maatregelen noodzakelijk zijn.

Andere maatregelen

Politieke stabiliteit wordt niet alleen via militaire middelen bereikt, maar steunt ook op maatregelen op ander terrein. Te noemen zijn de economische, culturele, wetenschappelijke en menselijke relaties. Deze zullen zo goed mogelijk versterkt moeten worden opdat de wederzijdse voordelen van een vrede tussen Oost en West duidelijk blijken. Langs deze weg kan tevens het respect voor de mensenrechten worden bevorderd en kunnen de levensomstandigheden van de betrokken bevolkingen worden verbeterd.
De Noord-Zuid verhoudingen hebben een uitdrukkelijke functie in het vredes- en veiligheidsbeleid. Door de versterking van de positie van de Derde Wereld kan de tegenstelling tussen Oost en West een meer relatieve betekenis krijgen. De opbouw van een rechtvaardiger economische orde en de versterking van de politieke en culturele positie van de Derde Wereld dragen bij aan de opbouw en versteviging van een internationale rechtsorde die beter bestand moet zijn tegen verstoringen door tegenstellingen tussen machtsblokken. Nederland loopt sinds lang in de westelijke wereld voorop wat betreft de financiële en politieke inspanningen op dit terrein.

Piet Bukman

Bovenstaande tekst werd door partijvoorzitter Bukman uitgesproken tijdens een colloquium, georganiseerd door de Europese Christen Democraten, over Inter-Atlantische betrekkingen in Brussel op 1 juli jl.

[1]) tegengaan van de verspreiding van materiaal, kennis etc. die een land in staat stellen atoomwapens te produceren. (red.)

„Van brede visie tot smalle marge"

boeken

Waardevolle studie – Het CDA ten voorbeeld

Het aantal (oud-)politici dat historische beschouwingen publiceert is – vergeleken met het buitenland – in ons land klein. In het persoonlijk contact zijn de meesten van hen wel bereid over hun ervaringen te vertellen. Gewoonlijk is het echter niet mogelijk hen er toe te bewegen hun verhaal op schrift te stellen. De verschijning van „Van brede visie tot smalle marge" is daarom reeds een opvallende gebeurtenis.
De samenstellers van deze bundel zijn er niet alleen in geslaagd enkele vooraanstaande representanten van de SDAP en de PvdA er toe te bewegen voor een gehoor van de afdeling Nieuwste Geschiedenis van de Utrechtse universiteit, een beschouwing te geven over een periode uit de historie van de grootste socialistische partij in ons land. Zij hebben bovendien daarna op kundige wijze de „geïmproviseerde" referaten voor publicatie geschikt gemaakt. Het resultaat van deze arbeid is neergelegd in een lezenswaardig boek dat voor de kennis van het verleden van de PvdA waardevolle informatie bevat.

Verschil in benadering

Interessant is daarbij de verschillende manier waarop de auteurs hun onderwerp benaderen.

Enkele van hen streven naar een zakelijke, enigszins afstandelijke, behandeling. Dat geldt voor mevrouw H. Verwey-Jonker (de periode 1930–1940); de – inmiddels overleden – G. M. Nederhorst (het Plan van de Arbeid, 1935); W. Thomassen (de oprichting van de PvdA, 1946) en Th. van Lier (de periode 1950–1960). Anderen geven een beschrijving waarin hun persoonlijke betrokkenheid duidelijk doorklinkt. Dit is het geval met de bijdragen van J. Scheps (de periode 1940–1945); M. van der Goes van Naters (1945–1950) en A. Peper (1970–1980). Er is hier overigens niet sprake van een absolute tegenstelling maar van een vloeiende overgang. Eén auteur noemden we nog niet: Ed van Thijn. Zonder af te willen dingen op de kwaliteit van de overige artikelen verdient hij een compliment voor de kundige wijze waarop hij in zijn beschouwing over de PvdA in de jaren zestig een evenwicht heeft gevonden in de weergave van zijn persoonlijke betrokkenheid bij de gebeurtenissen en zijn zakelijke analytische beoordeling, hiervan.
Centraal thema van deze bundel vormt de voortdurende discussie binnen de SDAP/PvdA tussen de in de oppositieperiodes ontwikkelde brede visie van socialistische maatschappijvernieuwing en de smalle marges van uitvoering van deze denkbeelden als regeringspartij in coalities met niet-socialistische partijen.
Twee facetten trokken daarbij onze aandacht. De problematiek waar de PvdA momenteel mee worstelt wordt helder geanalyseerd door Peper. Hij betoogt dat de PvdA de ervaringen van de in de jaren zestig en het begin van de jaren zeventig, tijdens de oppositionele periode, op gang gebrachte interne democratisering en de ontwikkeling tot actiepartij, nog steeds niet geheel heeft verwerkt. Voorts wordt duidelijk dat achter een naar buiten toe vrij krachtige opstelling van de PvdA vaak diepgaande, slechts gedeeltelijk bij de buitenwacht bekende, discussies kunnen schuilgaan. Dit blijkt uit Van Thijns beschrijving van de tegen de christen-democratische partijen gerichte polarisatiestrategie in de jaren zestig. Heftige interne strijd deed zich – blijkens de bijdragen van Van der Goes en Scheps – eveneens voor in de PvdA tijdens de Indonesische kwestie.

Navolging in het CDA?

De verschijning van deze bundel staat niet op zichzelf. De laatste jaren is – met Jan Bank als belangrijke stimulator – in PvdA-kring veel aandacht besteed aan contemporaine geschiedschrijving. Inmiddels zijn twee afleveringen verschenen van het „Jaarboek voor het democratisch socialisme". In het najaar zal de Wiardi Beckmanstichting de referaten uitgeven, die zijn gehouden op de studieconferentie ter gelegenheid van het 35-jarig bestaan van de PvdA. Dit voorbeeld verdient ons insziens navolging in het CDA. Bij de fusie in het najaar van 1980 hebben ARP, CHU en KVP stichtingen opgericht die tot taak hebben de bezinning op het verleden van deze stromingen te bevorderen. Verdient het geen aanbeveling dat deze stichtingen in onderling overleg samen met bij voorbeeld het wetenschappelijk instituut voor het CDA bezien hoe zij de studie en de publicaties over de geschiedenis van de christen-democratische stroming in ons land kunnen coördineren en stimuleren?

H. van Spanning

Jan Bank/Stef Temming: „Van brede visie tot smalle marge"; acht prominente socialisten over de SDAP en de PvdA; uitg. Sijthoff, Alphen a/d Rijn; 256 pag., prijs ƒ 22,50.

Nieuw rapport over herziening belasting-wetgeving

Deze week is verschenen het rapport „Herziening Belastingwetgeving", een uitgave van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, opgesteld door een commissie onder voorzitterschap van prof. dr. J. H. Christiaanse, met als leden drs. J. A. Adema, mr. drs. H. P. A. M. van Arendonk, C. P. A. Bakker, drs. H. Borstlap (secretaris), A. Deuzeman, prof. dr. J. E. A. M. van Dijck, mr. J. Hoogendoorn, dr. E. N. Kertzman, J. Kooiman, prof. dr. L. F. van Muiswinkel en mr. T. Rademaker.
Het rapport wil bouwstenen aandragen om op verantwoorde wijze aanbevelingen te doen tot het wijzigen van ons belastingstelsel, waartoe de noodzaak thans zo duidelijk aanwezig is.
Het rapport is te bestellen door overmaking van ƒ 9,– op giro 137000 t.n.v. Christen Democratisch Appèl te Den Haag.

CDJA

Kritiek op CDJA-raad

In het positief gestemde, optimistische verslag van Jan Stevers over de pas gehouden CDJA-raad, heb ik mij absoluut niet herkend. De vergadering vormde volgens mij een uiterst droevige vertoning. Dit lag allereerst aan enkele vergadertechnische zaken. Het vooraf noteren van sprekers voor de komende drie uur gaf de vergadering een rigide en weinig spontaan verloop. De eerste spreker in de algemene ronde, Anne de Baat, nam meteen maar een kwartier spreektijd zonder enige reactie van de voorzitter. Logisch dat ook Kees Bangma toen maar een kwartier nam. De „discussie" zelf, bevatte zoals Johan Groen terecht opmerkt, weinig nieuws. Ik heb slechts drie echt opvallende uitspraken van de raad gesignaleerd. Allereerst het verkiezen van Jeroen Hooyer tot vice-voorzitter boven Klaas Neuter.
De andere twee opvallende uitspraken van de raad maakten voor mij de vergadering ook politiek inhoudelijk tot een teleurstelling. De eerste betreft het verwerpen van een amendement dat pleitte voor sluiting van de bestaande twee kerncentrales. Dit is overigens wel iets anders dan de door Jan Stevers gesuggereerde positieve uitspraak voor het openhouden van Borssele en Dodewaard!
Een tweede amendement, uit Overijssel, dat kernenergie technisch en maatschappelijk bezien onaanvaardbaar is, werd eveneens op het nippertje verworpen. Daarmee werd in feite de lijn van het politiek pamflet doorgekapt.
Het is duidelijk, een aantal raadsleden wil het bestuur en de voorzitter van het CDJA rechts passeren. Bij een aantal mensen gaat dat, zoals ik gemerkt heb, gepaard met een triomfantalisme, iets dat ook spreekt uit de woorden dat de raad zich door het bestuur niet laat inpakken". Als we op die manier bezig zijn met elkaar in het CDJA, dan wordt het appèl dat we op jongeren doen wel erg ongeloofwaardig. De CDJA-raad zal zich als zij op de huidige weg doorgaat niet kunnen ontwikkelen tot een zinvol orgaan binnen het CDJA.

Wim Kuiper.

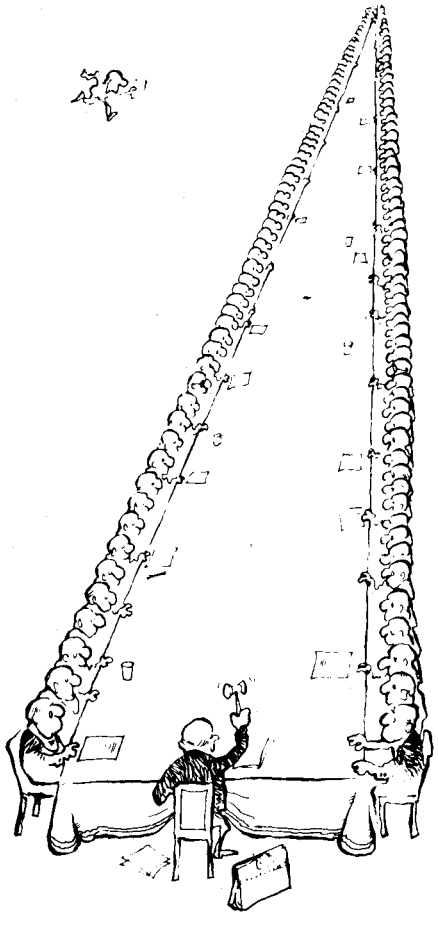

NASCHRIFT:

Hoor en Wederhoor

Als redactie passen wij hoor en wederhoor toe, daarom vroegen wij raadsvoorzitter Pieter-Gerrit Kroeger om een reactie op de kritiek van Wim Kuiper aan zijn adres. „Het Reglement van Orde voor de raad schrijft het instellen van een sprekerslijst voor, dat is punt één," zegt Pieter-Gerrit, en vervolgt: „In een algemene ronde op een dag die helemaal gewijd is aan één thema, moet je sprekers, die zich voorbereid hebben, niet te zeer beknotten in hun spreektijd. Bij de standpuntbepaling over amendementen moet men korter spreken. Dat is mijns inziens voortreffelijk gelukt. Wat het politiek pamflet betreft: de raad heeft juist tot taak de grote politieke lijnen uit te stippelen waarbij het politiek pamflet als uitgangspunt dient en niet als altijd geldend dogma."
Tot zover Pieter-Gerrit, wij voegen daaraan het volgende toe. We hebben de indruk dat Wim Kuiper zich niet geheel kan verenigen met de uitspraken die de raad (niet) deed. Jammer is dat hij dan opmerkt dat hij zich niet herkent in de verslaggeving van de raadsvergadering. Jan Stevers heeft op geen enkele wijze blijk gegeven van een persoonlijk standpunt inzake de energiediscussie. Dat is ook niet de taak van een redactielid, dat een bijeenkomst verslaat. Feit blijft dat de raad in meerderheid sluiting van de kerncentrales te Borssele en Dodewaard heeft afgewezen, en niet heeft willen uitspreken dat kernenergie technisch en maatschappelijk gezien onaanvaardbaar is. Dat signaleren wij slechts en dat heeft niets te maken met links of rechts. Blijkbaar kan het ene orgaan tot andere uitspraken komen dan een ander orgaan. Dat bedoelden wij met de opmerking dat de raad „zich door het bestuur niet laat inpakken", want in een politieke jongerenorganisatie lijkt ons dat een gezonde, democratische zaak. Maar dat zal ook het bestuurslid Wim Kuiper met ons eens zijn. Of willen hij en anderen misschien de raad links passeren?

Redactie-commissie CDJA

Van Agt krijgt duwtje in de rug

Van het CDJA-bestuur Voorschoten ontving de redactie-commissie van het CDJA een brief gericht aan de heer Van Agt. De brief is ondertekend door ongeveer 50 jongeren, die stellen:

„Met stijgende verbazing en in alle eerlijkheid ook met stijgende verontrusting nemen wij nu de toenemende stroom oneigenlijke en onlogische bezwaren tegen uw persoon als premier van een toekomstig kabinet waar".

De „50" willen een CDA/PvdA/D'66 kabinet mits met Van Agt als premier. „Elke politicus en/of wielrenner heeft van tijd tot tijd een duwtje in de rug nodig". Tot zover de CDJA'ers uit Voorschoten.

CDJA start energiediscussie

In de toekomst wil de redactiecommissie van het CDJA geregeld aandacht besteden aan het onderwerp energie. Daartoe zullen verschillende personen en/of instanties uitgenodigd worden bijdragen te leveren. Zo vroegen wij Gerard de Rijke en Marc Faasse een artikel te schrijven over een enquête die CDJA'ers in Borssele onder de bevolking hielden. Dit artikel zal in het volgende nummer verschijnen. De resultaten zijn neergelegd in een rapport „De kerncentrale; hoe denkt Borssele er zelf over?" Je kunt dit rapport bestellen bij Gerard de Rijke, Pr. Rooseveltlaan 101, 4383 BZ Vlissingen, tel. 01184-68058, even doen dus!

Handen af van Afghanistan

In de Engelse pers is de afgelopen week nogal wat aandacht besteed aan de reis van de Britse minister van Buitenlandse Zaken Carrington naar Moskou. Dit werd zeker niet alleen ingegeven door Engelse chauvinisme. De E.E.G. had Carrington het groene licht gegeven om zijn voorstel tot het beleggen van een internationale conferentie over Afghanistan, direct met Gromyko te bespreken.

Waarom dit plan van Carrington? De aanwezigheid van de Sowjet-Unie in Afghanistan met ongeveer 85.000 man troepen is een schending van de soevereiniteit van dat land. Daarom ook vormt het een bedreiging van de internationale situatie en is het een belemmering voor het op gang komen en de voortgang van wapenbeheersingsbesprekingen. Daarnaast is het waarschijnlijk dat de S.U. zich heeft verkeken op het verzet tegen haar optreden in Afghanistan zelf. Wellicht dat zij bereid is een oplossing zonder teveel politiek gezichtsverlies te aanvaarden.
Gesteld mag worden dat Carrington met zijn initiatief een goede start heeft gemaakt met het Engels voorzitterschap van de E.G. Carrington heeft veel goodwill na Lancaster-House-overeenkomsten, die leidden tot een oplossing van het conflict in Zimbabwe. Voor de V.S. zal het plan Carrington eveneens welkom zijn, aangezien daaruit een verbetering van de Amerikaans-Russische betrekkingen kan voortvloeien. Bovendien voorkomt Carrington op deze manier dat de kwestie Afghanistan in de vergetelheid raakt en verhoogt het de internationale druk op Rusland, dat zich eerder bezorgd schijnt te maken over de ontwikkelingen in Polen. Wij mogen niet vergeten dat inmiddels al bijna 2 miljoen Afghaanse vluchtelingen in m.n. Pakistan verkeren.
Hoopvol was dat Gromyko Carrington wenste te ontvangen. Na afloop was de laatste: „teleurgesteld maar niet verrast". Gromyko bestempelde het plan als „niet realistisch", maar een voortgaande dialoog werd niet uitgesloten, ook al zijn daarover geen harde afspraken gemaakt. Hoewel Gromyko erkende dat aan de kwestie Afghanistan internationale aspecten zitten, is wel merkwaardig dat hij op een persconferentie opmerkte „But as to internal matters... everybody must keep their hands off".
Daar gaat het nu net om, dat landen zich niet mengen in interne gelegenheden van andere landen; ook Rusland niet in Afghaanse zaken. Daarin wil het plan van Carrington juist voorzien.

Aat de Jonge

(geknipt uit de Sunday Times)

CDJA

Draagvlak of hechtheid

De afgelopen week was het dan zo ver, Den Uyl sprak zijn „veto" uit over Van Agt als premier. Zijn bezwaren gelden, althans dat beweert hij, niet zo zeer de persoon van Van Agt als wel zijn politieke verleden. In de ogen van Den Uyl is Van Agt de verpersoonlijking van het huidige CDA-VVD kabinet en alles wat ook maar „riekt" naar de VVD is nu eenmaal tabce in linkse kringen.

Het CDA hield evenwel onverkort vast aan zijn standpunt dat de grootste partij de premier levert en dat voor het CDA dat Van Agt is. Als tegenargument word door Terlouw naar voren gebracht dat het te vormen CDA-PvdA-D'66 kabinet een geheel ander beleid zal gaan voeren en dat hier ook een andere premier voor nodig is. Het klinkt aardig maar snijdt geen hout als je bedenkt dat er weinig ruimte is voor een zoveel linkser beleid met een centrum-rechtse meerderheid in beide kamers!

En dan nu de programmatische verschillen: defensie, kernenergie en de sociale minima gekoppeld aan even zovele strijdpunten. Strijdpunten die voor het CDA onverteerbaar zijn, wil het zijn eigen program overeind houden. De PvdA heeft weliswaar inmiddels door laten schemeren dat deze punten „bespreekbaar" zijn, maar laat dan vervolgens de informatie stranden op een ongeschreven strijdpunt te weten het politieke leven van Van Agt.

In een tijd die gekenmerkt wordt door grote economische en sociale problemen zou er behoefte bestaan aan een kabinet met een breed maatschappelijk draagvlak. Ik vraag mij dan af of een gammel bouwwerk op een breed draagvlak te prefereren valt boven een hecht bouwwerk op een schijnbaar wat smaller draagvlak. Het is immers van belang dat ons land weer spoedig beschikt over een hecht kabinet dat metterdaad de komende vier jaren de uitgezette lijnen van beleid van het eerste kabinet Van Agt voortzet. Maar daar ziet het vooralsnog niet naar uit...

Robert In den Bosch.

CD-addertje

Combinatie met „Klein Rechts":

met ir. Van Rossum (SGP) op Verkeer en Waterstaat krijgen we weer een autoloze zondag

Voorkom liever ongewenst bezoek

Laat u voorlichten over inbraakpreventie

Gereedschap en ijzerhandel

A. van de Fliert

Jan v. Schaffelaarstraat 60 - Barneveld.
Tel. 03420-13747.

De Algemeen Christelijke Politiebond (A.C.P.) is met ruim 21.000 leden de grootste politie-vakorganisatie in Nederland.

De A.C.P. is aangesloten bij het Christelijk Nationaal Vakverbond. Het hoofdkantoor is gevestigd te Utrecht.

Teneinde de serviceverlening voor de aangesloten leden nog verder uit te bouwen is besloten tot het instellen van een rechtskundig bureau.

Voor de bezetting van dit bureau wordt gezocht een

juridisch medewerker (m/v)

met een voltooide universitaire opleiding rechten, richting administratief bestuursrecht, dan wel afgestudeerd H.E.A.O. bestuursrecht.

Van de medewerker wordt een positieve instelling ten aanzien van de christelijke vakbeweging verwacht. Ervaring met rechtspositionele aspecten van arbeidsverhoudingen met de overheid strekt tot aanbeveling.

De medewerker zal onder meer worden belast met
- het optreden als raadsman bij administratieve rechtsgedingen;
- het zelfstandig voorbereiden en voeren van deze gedingen;
- de beleidsvoorbereiding van vakbonds-aangelegenheden van meer juridische aard.

Voor de arbeidsvoorwaarden van de aan te stellen medewerker zal zoveel mogelijk aansluiting worden gezocht bij die van de overheid. Aanstelling heeft plaats in schaal 103 B.B.R.A. (*f* 3192,00/ *f* 4078,00).

Belangstellenden worden verzocht hun sollicitatie binnen veertien dagen te richten aan het dagelijks bestuur van de A.C.P., Leidseweg 65c, 3531 BD Utrecht.

Nadere informaties kunnen worden ingewonnen bij de bondssecretaris, G. Koffeman, telefoon 030-939847 (kantoor) of 03486-2018 (privé).

uw mening

Het CDA, de RPF en Israël

Ik ben zelf uit de AR afkomstig en heb op plaatselijk niveau met overtuiging meegewerkt om tot een CDA-verband te komen.
Doch ik moet u bekennen, dat hoezeer ik me ook met het CDA verbonden voel, toch met verdriet op de RPF heb moeten stemmen. Ik kon het met mijn geweten tegenover God niet verantwoorden om op CDA te stemmen (op plaatselijk/provinciaal vlak behoef ik gelukkig nu niet voor dit dilemma te staan in 1982).
Ik heb het CDA/ARP reeds meerdere malen geschreven over het gevoerde beleid ten opzichte van Israël.
Daarom ben ik ook lid van het Israël Comité Nederland, waarin we o.a. de verkiezingsprogramma's toetsten.
Daar de RPF om Gods wil achter Israël staat, wat helaas niet meer van het CDA gezegd kan worden (ambassadeur en consul weg uit Jeruzalem enz.) heb ik met vele anderen op de RPF gestemd; echter in de hoop, dat het CDA zich om zal keren, zodat we in 1985 weer met vreugde op het CDA kunnen stemmen.

J. van Dam **Leijmuiden**

Kansel en politiek

Uit ingezonden stukken in dagbladen is genoegzaam gebleken dat dreigementen zoals in Drachten (een dominee die lid van de EVP is hetgeen hem door velen niet in dank afgenomen werd red.) – algemeen verontwaardiging en afkeur heeft opgeroepen.
Geen zinnig weldenkend mens uit CDA-kring heeft er een goed woord voor over! Ik weet niet of ds. Talsma zich heeft weerhouden zijn plicht te doen. Hem zij herinnerd aan de onverschrokken taal van Luther uit 1521: „Al waren er te Worms zoveel duivels als pannen op de daken – toch zal ik ter Rijksdag verschijnen." Niettemin acht ik het onverstandig van een gereformeerd predikant zich het vuur uit de sloffen te lopen voor een nieuwe partij, die blijkens de uitslag van de stemming de kiesdeler niet haalt, overigens met alle respect voor de nobele motieven en de klinkende namen ter aanbeveling.
Het is **beter binnen** het CDA te komen met getuigenis en gezonde kritiek, dan zich als gonzende horsels, tegen**over** het CDA op te stellen. Vanaf de kansel geen partijvoorkeur – noch van rechts – noch van links. Geen verkiezingsbiljetten aan kerkgebouwen e.d. Er blijft toch wel gelegenheid om het kerkvolk te wijzen op de eigen verantwoordelijkheid.

U. Wagenaar **Naaldwijk**

Modelprogram voor gemeente en provincie binnenkort gereed

De definitieve tekst van het model gemeente- en provincieprogram waarover wij op 6 juni in dit blad schreven, is inmiddels door de partijraad van 20 juni jl. vastgesteld.
Daarmee is een boeiende handreiking gerealiseerd. De gemeentelijke en provinciale commissies die binnenkort starten, danwel bezig zijn met het schrijven van hun program treffen in dit stuk tal van suggesties en benaderingswijzen aan voor het schrijven van hun politiek program. Op 24 maart 1982 zijn de verkiezingen voor Provinciale Staten en 2 juni 1982 voor de Gemeenteraden. Uiteraard zijn hierbij ook onmisbaar het CDA-Program van Uitgangspunten en het verkiezingsprogramma „Om een zinvol bestaan". Belangrijk is dat wij als CDA ook in gemeente en provincie bezig zijn met het ontwikkelen van een beleid dat een antwoord wil geven op de Evangelische oproep tot dienst aan God en de medemens. In de programma's zal dit ook duidelijk moeten weerklinken. Programma's schrijven is meer dan alleen een aantal wensen en verlangens op een rijtje zetten. Het gaat ook om het aangeven van een fundamentele benaderingswijze. Voor het CDA staan daarbij de beginselen van gerechtigheid, solidariteit, rentmeesterschap en verantwoordelijkheid centraal. Het modelprogram bouwt op deze begrippen voort. Over enkele weken is de tekst in druk gereed. Dan volgen nadere mededelingen over de mogelijkheden van bestelling.
Zit men dringend verlegen om de tekst, dan kan men vast een fotokopie van een getypte versie opvragen bij het CDA-secretariaat.

Een nieuwe bloem in Naaldwijk

Naast de bloemen vormde de laatste tijd het CDA één van de belangrijkste export artikelen uit Naaldwijk. Niet enkel de regiopers, ook de dagbladpers verhaalde over pogingen om in Naaldwijk een CDA-afdeling op te richten. Het is er blijkbaar makkelijker om een nieuwe bloemsoort te kweken dan het planten van een verse groene CDA-bloem in de vorm van een gemeentelijke afdeling.
Het oprichten van één gezamenlijke CDA-afdeling was tot nu toe niet mogelijk omdat de verschillende bloedgroepen het niet eens konden worden over de samenstelling van het nieuwe bestuur en de kandidatenlijst voor a.s. gemeenteraadsverkiezingen in 1982.
Desondanks is het nu gelukt. Ondanks boze voorspellingen waren de Westlanders in ruime mate opgekomen op de speciaal belegde vergadering op 25 juni jl. De meeste met al een meer dan acht-urige werkdag achter de rug.
Dat gold ook de samenroeper en voorzitter van de avondvergadering de heer L. de Snayer, voorzitter van de Kamerkring Dordrecht, die zeer veel tijd in de voorbereiding van deze avond had gestopt om maximaal verzekerd te zijn dat na zovele pogingen het dit keer zou lukken.
Jammer van zijn vele voorbereidingstijd, want het verloop van de vergadering was onverwacht. Er was een eensgezinde vergadering die unaniem besloot zand over het verleden te gooien en besloot een CDA-afdeling op te richten en vervolgens met het grootste gemak een nieuwe voorzitter en bestuur verkoos. Binnen drie kwartier was een tot in de kleine uren geplande vergadering met een beoogd resultaat beëindigd. De oprichting van de CDA-afdeling Naaldwijk op 25 juni j.l. is alleszins de moeite van het vermelden waard. Aan het bestuur van de CDA-afdeling nu de taak om de opgelopen achterstand snel in te halen.
Het eerste karwei zal zijn het – voor 1 september – afronden van het technische lijstvoorstel (invulling van de kandidatenlijst naar de bloedgroepen die het CDA vormen) voor de raadsverkiezingen van volgend jaar.

Rectificatie Markerwaard

In het vorige nummer waarin mevrouw van Montfrans een artikel schreef over het Markerwaard-gebied zijn enkele fouten geslopen:
pag. 12: 1e kolom regel 21-22: lees gebruik i.p.v. geschik; 3e kolom regel 4: niet i.p.v. hier; regel 20: woonnood i.p.v. woningnood.
pag. 13 introductie: gescheiden i.p.v. geschupden; 1e kolom, 2e gedachtenstreepje: de oude plaatsen zijn met een open water**front** gebouwd etc., laatste alinea, regel 2 **grond**waterstand, 2e kolom regel 8: nu al i.p.v. veelal; 3e kolom, 1e regel: Wat betreft het **kosten**verhaal etc. 22e regel: Het plan **Lievense.**
Excuus aan lezers en schrijfster voor deze storende fouten. (red.)

Gesprek met Van der Mei

In het gesprek met staatssecretaris Van der Mei (CDActueel 27 juni) staat op pag. 9 (2e kolom 2e zin) dat het Europees Parlement op het gebied van de begroting „vrijwel geen bevoegdheden heeft". Dit is onjuist: het Parlement heeft hier juist wèl bevoegdheden. De moeilijkheden liggen in het feit dat sommige lidstaten (niet Nederland) deze verdragsmatige bevoegdheden zo beperkt mogelijk interpreteren. Aldus een reactie van de staatssecretaris.

AUTORIJDEN ANNO 1981

een zeer serieuze zaak

Het is tegenwoordig moeilijk om in het geheel geen brokken te maken in het verkeer. Als je er onverwacht mee geconfronteerd wordt, wil je zo spoedig mogelijk alles hersteld zien. En nog goed ook. Begrijpelijk, natuurlijk. Kies daarom voor een goed adres, dat u uitsluitend vakwerk levert.

Laat uw keuze vallen op:

BOS & JONGMAN autoschade bv

erkend
FOCWA
autoschade-
specialist

Wij zijn uitgerust met de moderne richt- en trekbank voor het herstellen van alle autoschades.

Gildestraat 22 - Tel. 05202-21479 - 8263 AH Kampen - b.g.g. 05202-13230/21127.

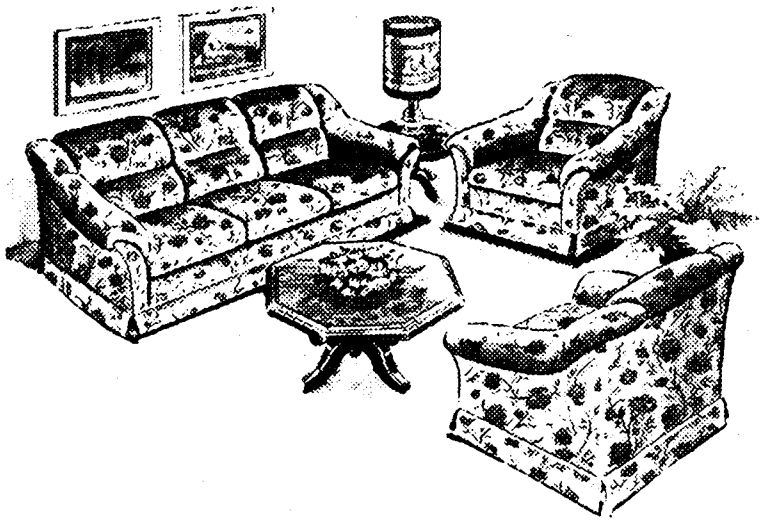

Een zeer elegant bankstel met een chique bloemstof bekleding. Heerlijke brede armleggers voor 'n uitmuntend zitkomfort.

De prijs voor zo'n klasse bankstel is laag. Zeer laag. 3 + 1 + 1-zits.

2595.-

8-hoekige eiken salontafel 485.-

van Belle meubelen

HERMESWEG 27 · VLISSINGEN · TEL. 01184-16188

1e JAARGANG NO 42/43 – 25 JULI 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

Nieuw kabinet in juli zou bijna wereldwonder zijn

„Patstelling" door „gekke" verkiezingsuitslag

VVD BUITENSPEL

Touwtrekken om het premierschap begint

'CDA denkt al aan kabinet met de VVD'

Terlouw wil Van Agt noch Den Uyl

Van Agt: Den Uyl doet schijnconcessie

Partijen zijn het eens over informateur Van Thijn

TOCH NOG EEN KANS OP DEN UYL ALS PREMIER

PREMIERSCHAP PvdA slikt Van Agt toch

Wiegel: informatie stelt weinig voor

CDA eist premierschap op

Mr. Van Agt: „Ik probeer te stralen"

Informatie lijkt mislukt

Alleen PvdA tevreden met akkoord nieuw kabinet

Wrevel bij CDA en D'66

Vijfenvijftig dagen (in)formatie weerspiegeld in krantenkoppen

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Verder in dit nummer

	pagina
Commentaren	3, 5, 9
Dilemma voor Moskou	3, 4
Economische Vooruitzichten voor 1982 – C. P. van Dijk	5
Rubriek dr. A. Veerman	7
Uit de fractie	8, 9
Zwart Wit	15
Europese christen-democratische vrouwen bijeen	18
Partijnieuws	19, 20
Uw mening	21
CDJA	22, 23

Inhoud

Enschede en de gemeentelijke inkrimpingen

. . . „waar er algemeen gesnoeid en ingekrompen moet worden in de samenleving lijkt het logisch en billijk dat dat ook in de gemeenten gebeurt. Zo eenvoudig ligt het echter niet" . . . Hoofdredacteur Siebold Hartkamp over de positie van de gemeenten ..... pagina 6, 7

El Salvador

Europarlementariër Wim Vergeer bezocht met een delegatie uit het Europees Parlement een aantal landen in Centraal Amerika. Doel van zijn reis: werken aan een politieke oplossing voor El Salvador pagina 10, 11

Kroniek informatie-periode

Ben Pauw geeft een weergave van de dagelijkse gang van zaken rond de informatie ..... pagina 12, 13, 14

Discussie drie maanden termijn

Hennekam en de Kwaadsteniet in discussie over de politieke en staatsrechtelijke mogelijkheden c.q. visies betreffende de eventueel te maken keuze van de demissionaire premier: het fractievoorzitterschap of het premierschap ..... pagina 16, 17

Voorpagina:

De formatie in krantenkoppen en tekeningen o.a. Frits Müller in NRC-Handelsblad

Soeslov is uitgepraat

Moskou voor een dilemma

De vrije arbeiders- boeren- en studentenverenigingen, de soepele toepassing van de censuur, de ongekende openheid in TV- en radiouitzendingen, het vrijwel vrije verkeer van mens en informatie tussen Oost en West, de jacht op corrupte partijbonzen, het tolerante optreden tegen de bond voor een onafhankelijk Polen, het tot zwijgen brengen van het Moskou getrouwe forum van Katowice, het beledigen en lastigvallen van Sovjetsoldaten, het besmeuren van monumenten voor de Russische gevallenen, de naar democratie riekende verkiezingscampagne in de afdelingen, de hondsbrutale geheime verkiezingen op het partijcongres en de schokkende nederlaag van een aantal conservatieve Moskou-aanhangers zijn gebeurtenissen waarop alle zo vaak gehanteerde en geciteerde werken van Lenin het antwoord schuldig moeten blijven.

door Ton de Kok

Soeslov, lid van het Sovjetrussische Politburo en partij-ideoloog, beleeft dan ook de moeilijkste dagen uit zijn politieke loopbaan. Waarschijnlijk de enige die nog weet hoe het Poolse probleem op te lossen, is de minister van Defensie en lid van het Politburo Ustinov. Dat geeft aan hoe zwaar het dilemma is waar Moskou zich voor geplaatst ziet. De keuze is: de ideologische grenzen verleggen of wederom tanks inzetten. Een tussenweg is er niet meer. Die is door het Poolse partijcongres, door het Poolse volk met de brokstukken van 35 jaar leugen geblokkeerd.

Ik denk dat er op dit moment heel wat Oost-Europa-specialisten in de Westerse wereld rondlopen die de Sovjetleiding graag zouden willen adviseren bij hun pogingen dit dilemma op te lossen.
Laten we ons eens door een wilde gedachte laten leiden en veronderstellen dat door bemiddeling van het Politburolid Andropov (KGB) zo iemand wordt uitgenodigd de Sovjetleiding te helpen bij het maken van de waarschijnlijk historische keus. Laten we maar wat doordraven en aannemen dat hij aanwezig is bij de eerstkomende vergadering van het Sovjetrussische Politburo. Brezjnev zit voor. Hij geeft zijn Westerse adviseur het woord.

„Mijnheer de voorzitter, de heer Soeslov heeft in zijn inbreng enkele minuten geleden de aanwezigen indirect duidelijk gemaakt dat de oprichting van onafhankelijke (vak)bewegingen en het definitief loslaten van het democratisch centralisme het ideologisch einde betekent van de Poolse communistische partij. Hij heeft gesteld dat er alleen door het verleggen van de doctrinaire grenzen mogelijk in Polen nog iets te redden valt. De ruimte die daardoor ontstaat – zo zei hij – zal de Poolse leiders nog de gelegenheid geven met de moederpartij op te lopen, zij het niet meer in de pas. De heer Soeslov besloot zijn inbreng met op te merken dat een dergelijke tolerantie de renegaat Bernstein postuum gedeeltelijk rehabiliteert. Mijne heren, ik zou hier aan de woorden van

(vervolg op pagina 4)

...Kameraad Kania heeft het woord...
(F. Behrendt in de Frankfurter Allgemeine Zeitung)

commentaar

Israël en Libanon

Een onontwarbare kluwen van problemen kun je het Midden-Oosten wel noemen. Niet alleen zijn er de interne problemen van Libanon, er is ook nog de oorlog tussen Irak en Iran. Hoofdprobleem blijft de oorlog tussen de Palestijnen en Israël. De wrede beelden keren regelmatig terug. Terreurgroepen die Israël binnen dringen en onschuldige burgers doden. Harde vliegtuigaanvallen van Israël die flatgebouwen en halve wijken in Libanese steden vernietigden. Ook hier vele onschuldige vrouwen en kinderen die slachtoffer zijn.

Nederland stáát voor het recht op zelfbeschikking van Israël. Daarvoor zijn Nederlandse regeringen altijd pleitbezorgers geweest. Ook het CDA heeft een krachtige solidaire houding aangenomen ten opzichte van Israël. Zolang de Palestijnen de vernieting van Israël in het vaandel hebben staan, blijft vrede tussen Palestijnen en Israël ver weg. Israël kan op onze steun rekenen. Maar er zijn grenzen en er is ook een vriend die feilen toont. Want zulke harde en grootschalige acties ontketenen in Libanon, zoals in de Fakehniwijk in Beiroet, lijken op een tactiek van de verschroeide aarde, en zetten eerder tot nog meer oorlogshandelingen aan dan dat zij geweld voorkomen. Toegegeven, het Palestijnse geweld is er ook. Maar de harde lijn van de regering Begin heeft zulke schadelijke gevolgen dat onderhandelingen met Palestijnen nog verder weg zijn dan ooit. En die moeten tenslotte wel een oplossing bewerkstelligen, die Israël in vrede kan doen leven.
Deze wilde oorlogsacties van Israël isoleren dit land, dat recht heeft op onze sympathie. Maar zulk geweld dat ten koste gaat van onschuldige burgerslachtoffers valt niet goed te praten. Israël moet oppassen zijn beste vrienden niet van zich te vervreemden. Geweld lokt geweld uit. Daarom onze hartekreet: Israël moet dat nu zo?

CD-addertje

Eén zwaluwstaart maakt nog geen zomer

(vervolg van pagina 3)

de heer Soeslov willen toevoegen dat deze – voor u revisionist – Bernstein de dictatuur van het proletariaat losliet en primair vocht voor hervormingen ter verbetering van het lot van de arbeidersklasse. U zult zich hem allen nog levendig herinneren – neem ik aan. . . . .
De vraag of de ideologische Bakens moeten worden verzet, laat de heer Soeslov begrijpelijkerwijs onbeantwoord. Hij wacht liever de commentaren af van de overige leden van dit gezelschap.

Voorzitter, de heer Ustínov, uw minister van Defensie, concludeerde uit de inbreng van de heer Soeslov kort maar krachtig dat deze dus de oplossing van het Poolse probleem aan hem laat voor het geval de vergadering zou besluiten de ideologische bakens te laten waar ze zijn. Mijne heren, staat u mij toe u op een paar zaken te wijzen voordat u de heer Ustínov het groene licht geeft.
In de eerste plaats zit u – zoals zo langzamerhand iedereen in het Westen weet – door uw weinig terughoudende buitenlandse politiek danig met Afghanistan in uw maag. De Pravda schildert uw volk weliswaar een niet te somber tafereel, maar de werkelijkheid is anders. Uit de Russische emigrantenbladen 'Posev' en 'Roesskaja Mysl' – bladen die u ongetwijfeld verafschuwt maar die het Westen vaak aardige informatie verschaffen – is op te maken dat uw land een behoorlijke tol betaalt voor deze – zoals u dat noemt – 'broederlijke hulp'.
Overgelopen officieren uit de Afghaanse regeringsgetrouwe troepen maar ook uit uw eigen strijdkrachten spreken over niet onaanzienlijke verliezen aan uw kant. Verder vertellen de rapporten van deskundigen dat de economische inspanning die u voor uw Afghaanse vrienden verricht zwaar drukt op de schouders van uw volk. Ik hoef u niet te vertellen dat de – voor de Sovjet-Unie niet alledaagse – relletjes in de Baltische stater en de Oekraïne mede door die inspanning werden veroorzaakt. Ik zeg mede, omdat de hoofdoorzaak van de ontevredenheid onder uw volk – waar die relletjes een uitvloeisel van zijn – natuurlijk niet gezocht moet worden in de economische inspanning die u voor de Afghaanse regering verricht, maar in de structuur van uw sociaal-economisch systeem. Heeft u onlangs op uw laatste partijcongres niet zelf gezegd dat uw systeem vast zit. Goed, u gebruikte verbale camouflage maar in gewone spreektaal kwam het daar op neer. U en uw collega's breken zich ongetwijfeld nu het hoofd hoe dat systeem in een ander spoor te krijgen. Hiermee, voorzitter, ben ik bij mijn tweede punt, de problemen in uw eigen land.

Hoe denkt u bijvoorbeeld uw voedselprobleem op te lossen zonder graanleveranties van het Westen, hoe denkt u uw bodemschatten te ontginnen zonder onze technologische hulp en hoe wilt u uw valutapositie verbeteren als de uitbreiding van de handelsbetrekkingen tussen Oost en West niet van de grond komt? Goed, de Sovjet-Unie heeft in haar eentje de afgelopen 60 jaar zonder twijfel grote successen geboekt. In de essentiële sociaal-economische vraagstukken bent u echter vastgelopen, u heeft dat toegegeven. Heren, u bent realist en weet dus net zo goed als ik dat de Sovjet-Unie het Westen in de toekomst steeds harder nodig zal hebben; waaraan ik wil toevoegen dat ik de laatste zal zijn die zegt dat wij het in de toekomst zonder uw gigantische land zullen kunnen stellen.
Voorzitter, na deze twee punten – het blok aan uw been Afghanistan en de sociaal-economische toestand van uw land – zou ik, de voor mij bijna rethorische vraag op tafel willen leggen of het tegen die achtergrond verstandig is uw minister van Defensie in Polen zijn gang te laten gaan. Mocht u over het antwoord op deze vraag aarzelen dan wil ik nog enkele overwegingen toevoegen.
Allereerst de problematiek van de middellange afstandsraketten. U bedreigt ons met de SS-20, althans dat vinden de meeste Westeuropeanen. Wij zijn van plan daar met de kruisraket iets tegen te doen. Als het allemaal wat meezit zal over deze zaak binnenkort worden onderhandeld. Denkt u dat er één zinnige Europeaan te vinden zal zijn die in de onderhandelingen concessies wil doen als Ustínov met zijn tanks Polen weer in de pas dwingt? Houdt u uw Rode Leger echter binnen de kazernes dan kunt u deze terughoudendheid mee laten spelen in de onderhandelingen, wellicht zelfs uitbuiten. Zelfs de Amerikaanse regering zal u dan een pluim voor goed gedrag niet meer kunnen onthouden.
Voorzitter, als afsluiting nog het volgende: u verkeert op alle fronten in een weinig benijdenswaardige positie. U kunt uw politiek in binnen- en buitenland natuurlijk op de oude voet voortzetten, ik zou haast zeggen tot de dood er op volgt, maar u kunt ook de bakens verzetten en u aanpassen aan de veranderde omstandigheden. De heer Soeslov liet in zijn inbreng duidelijk merken dat hij, op basis van de geldende doctrinaire spelregels, over Polen is uitgepraat. Hij suggereerde voorzichtig de mogelijkheid de bakens te verzetten, ook al is hij er zelf waarschijnlijk mordieus tegen. Aan u allen is de beslissing dit wel of niet te doen. Daarbij moet u bedenken dat het 'experiment Polen' voor u ook een positieve kant heeft. U zou er misschien lering uit kunnen trekken ten gunste van uw eigen in het slop geraakte systeem".

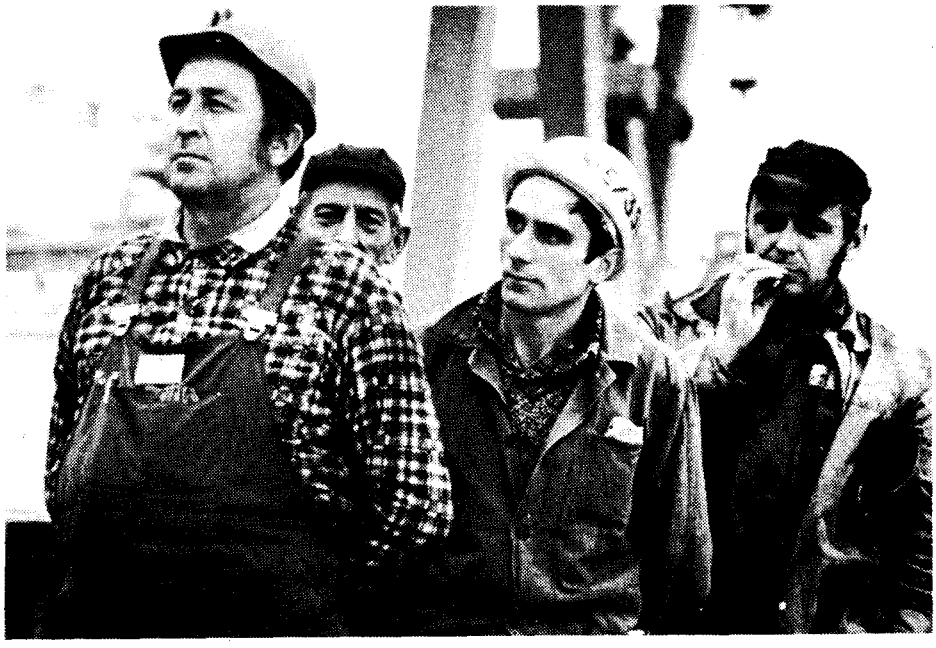

Arbeiders van de Leninwerf te Gdansk *(foto Nick Morelis)*

Tot zover onze Westerse adviseur.
Goed, het is maar een zondagmiddagfantasie van me, maar zou een dergelijke discussie niet zo kunnen verlopen? Ik geloof echter alleen niet dat de Sovjettop behoefte heeft aan een Westers advies. De situatie is duidelijk. De hamvraag blijft echter wat voor Moskou gevaarlijker is: Polen verder zijn gang laten gaan met een mooie kans op verdere desintegratie van het Sovjetblok of ingrijpen met het gevolg dat Moskou iedere technische en voedselhulp voor lange tijd wel kan vergeten (gesteld dat het Westen één front zal vormen) De chaos die dat uiteindelijk binnen het Oostblok zou kunnen veroorzaken is ook voor geen enkele partijleider aantrekkelijk. Het is wat beangstigend te moeten vaststellen dat de Amerikaanse politiek voor de Sovjet-Unie weinig hoopvol is. Van die kant is niets te verwachten of Moskou nu wel of niet in Polen ingrijpt. De keuze: wel of geen tanks wordt daardoor voor de Russische leiders een stuk makkelijker.

Economische vooruitzichten voor 1982

Lichte plekken aan een donkere hemel

door C. P. van Dijk
lid CDA-Tweede Kamerfractie

De meeste dagbladen vermeldden eerder deze maand enige optimistische berichten over de Nederlandse economie in 1982. Zo verwacht de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), waarin de geïndustrialiseerde landen samenwerken, dat de produktie in Nederland in 1982 met bijna 3% zal stijgen, de inflatie zal dalen, de export-opbrengsten flink zullen toenemen en onze betalingsbalans een overschot te zien zal geven van maar liefst 10 miljard gulden. Ook andere instanties houden rekening met een herstel van onze economie, dat in die orde van grootte ligt. Deze berichten zouden aanleiding kunnen geven tot voorbarig optimisme en tot een geringe geneigdheid voorrang te geven aan de soms pijnlijke maatregelen die nodig zijn voor ons economisch herstel. Het is daarom goed er enige kritische kanttekeningen bij te plaatsen en te trachten de voorspellingen op hun juiste waarde te schatten.
Allereerst dient bedacht te worden dat deze berichten ervan uitgaan dat zich in het komende jaar niet opnieuw grote tegenvallers zullen voordoen, zoals op het terrein van de olieprijzen. De geschiedenis van de afgelopen tien jaar heeft ons geleerd wat voorzichtig te zijn met deze veronderstellingen. Maar ook zonder grote schokken in de wereldeconomie is de waarde van dit soort economische prognoses nogal betrekkelijk. Nog niet zo lang geleden werd voorspeld dat het lopende jaar (1981) een krachtig herstel te zien zou geven.

Bijstellen

Sindsdien hebben we die verwachting voortdurend in benedenwaartse richting moeten bijstellen en het jaar 1981 dreigt in economisch opzicht buitengewoon ongunstig te zullen zijn. De Nederlandse produktie daalt dit jaar met bijna 1% en ons nationaal inkomen met het dubbele; bedrijfsinvesteringen en woningbouw vertonen een forse terugval, de werkloosheid loopt op tot ongekende hoogte, de inflatie klimt van 4,5% in 1979 tot 7,5% dit jaar, de collectieve lastendruk is ook dit jaar weer fors gestegen en desondanks dreigt het financieringstekort van de collectieve sector niet minder dan 7,5% van het nationale inkomen (of 22 miljard gulden) te zullen bedragen. Er is dus reden te over om wat sceptisch te zijn ten aanzien van optimistische verwachtingen omtrent een spoedig economisch herstel. Er zijn teveel onzekerheden, zoals de ontwikkeling van de wereldhandel, de groei in de ons omringende landen, de rentestand en valutabewegingen, de grondstoffenprijzen. Het is zeer wel mogelijk, dat dit jaar het dieptepunt van de economische recessie zal worden gepasseerd, maar zeker is het niet.

Een tweede vraag die gesteld dient te worden is of de verwachte verbetering in 1982 zo die zich zou voordoen, toegeschreven zou kunnen worden aan een blijvende versterking van onze economische weerbaarheid van ons concurrentievermogen en van de winstverwachtingen of slechts aan een aantal meevallers die slechts tijdelijk van aard zullen blijken te zijn? Een belangrijke rol in de verbeterde vooruitzichten speelt de verwachting dat onze goederenexport in 1982 krachtig zou stijgen – een stijging die hard nodig is om de stagnerende binnenlandse vraag te compenseren.
Voor een deel zijn die gunstige exportverwachtingen te danken aan de loonkostenmatiging die onze concurrentiepositie t.o.v. het buitenland heeft versterkt. Dit betekent dus dat de offers, die in de afgelopen jaren zijn gebracht, vruchten beginnen af te werken en het concurrentievermogen van onze industrie inderdaad wezenlijk zou zijn verbeterd. Voor een deel zijn de verbeterde exportkansen echter toe te schrijven aan de geringere waarde van de gulden, waardoor onze exporteurs voordeliger kunnen aanbieden – een factor die naar alle waarschijnlijkheid slechts tijdelijke betekenis zal hebben.
Tegenover het voordeel van de lagere guldenkoers voor onze export, staat het grote nadeel van de sterk gestegen invoerprijzen, die weer leiden tot hogere inflatie. Onder invloed daarvan moet verwacht worden dat de loonsomstijging in 1982 aanzienlijk hoger zou kunnen uitvallen dan dit jaar waardoor ook een deel van onze voorsprong op de exportmarkt weer verloren zou gaan. Er is dus alle reden om het matigingsbeleid voort te zetten.
Bij de voorspelling dat onze betalingsbalans in 1982 een aanzienlijk overschot zal vertonen dient ook nog de kanttekening te worden geplaatst dat een aanzienlijk deel daarvan is toe te schrijven aan de hoge opbrengsten van aardgasexporten – een meevaller, die niet is toe te schrijven aan een verbeterde prestatie van onze economie.
Wie verder zoekt naar tekenen van structurele verbetering, vindt weinig reden tot optimisme. Het beeld van een verzwakte economie met grote onevenwichtigheden dat het Centraal Planbureau ons schetste in de prognoses voor 1985 heeft niets van zijn realiteitswaarde verloren. De financiële positie van het bedrijfsleven is zwak, de bedrijfsrendementen zijn uitgehold en vertonen ook in 1982 geen verbetering. Daarmee wordt het ook twijfelachtig of de investeringen zich blijvend zullen herstellen en daarmee wordt ook het herstel van de werkgelegenheid onzeker. Het verlies aan arbeidsplaatsen zou in het gunstigste geval tot staan kunnen komen, maar er worden geen nieuwe geschapen om het groeiende arbeidsaanbod op te vangen. Er zijn ook geen aanwijzingen dat de arbeidsmarkt beter zal functioneren dan nu het geval is. Als de vooruitzichten niet bedriegen zou het financieringstekort in 1982 ook wat gunstiger kunnen uitvallen – een verbetering die ook voor een groot deel is toe te schrijven aan de sterk gestegen aardgasopbrengsten (6 à 7 miljard meer). Daartegenover zou de collectieve lastendruk, na in 1980 en 1981 fors te zijn gestegen, in 1982 weer verder toenemen. Samenvattend: het is niet ondenkbaar dat de internationale conjunctURele hemel in 1982 wat blauwe plekken te zien zou geven en de wind uit een gunstiger richting zou gaan waaien maar het schip van onze nationale economie is ernstig verzwakt, het maakt door grote onevenwichtigheden ernstig slagzij en de kansen op een voorspoedige en behouden vaart zijn nog steeds niet bijzonder gunstig.

commentaar

Kabinet Van Agt-II

Naar het zich laat aanzien (op het moment dat dit blad ter perse gaat is het besluit van de fracties nog niet bekend) is de weg vrij voor een kabinet CDA, PvdA en D'66. Dat betekent overeenstemming over program en zetelverdeling. In het accoord herkennen we de hoofdpunten van het CDA-verkiezingsprogram. Immers, wij gaven prioriteit aan de ontwikkelingshulp, de uitvoering van de abortuswet, terugdringing van het financieringstekort, etc.
Op al deze terreinen neemt het CDA in het kabinet sterke posities in. Dat dit niet voor alle beleidsterreinen geldt ligt voor de hand.
De bereidheid om met anderen samen te werken betekent de ander ook ruimte geven om zich in het beleid te kunnen herkennen.
Overigens blijft het kabinetsbeleid een verantwoordelijkheid van het gezamenlijk kabinet onder aanvoering van de eerste minister.
Of in het gezamenlijk beleid het CDA voldoende herkenbaar zal blijken hangt mede af van de kracht en de gezindheid waarmee de CDA-bewindslieden zich in het kabinet profileren.

Enschede en de gemeentelijke inkrimpingen

door mr. Siebold Hartkamp

Het bericht, dat de gemeente Enschede voornemens is om in vier jaar tijd haar personeel met ruim 10% te gaan inkrimpen, heeft nogal de aandacht getrokken. Terwijl de dagbladen in dezelfde periode middels berichtjes van slechts enkele alinea's vermelden dat bij voorbeeld Parley te Dokkum (140 man personeel) moet sluiten en de fusie tussen Spanbeton en Schokbeton 100 arbeidsplaatsen verloren doet gaan, wordt het bericht uit Enschede in vier-koloms koppen vermeld. Terwijl dan nog bedacht moet worden, dat het in het Enschedese geval – anders dan bij genoemde bedrijfssluitingen en fusies – eerder zal gaan om niet-vervullen van vacatures, dan om gedwongen ontslagen. Vanwaar die grote aandacht voor de Enschedese inkrimpingen? Is dat alleen omdat een dergelijk bericht een hardhandig einde maakt aan de hardnekkige legende dat „je bij de gemeente niet ontslagen kunt worden"?

Het bericht staat niet op zichzelf. Uit Arnhem komt het signaal over afschaffing van het schoolzwemmen; Rotterdam handhaaft zijn personeelsbestand – ondanks groeiende taken – al jaren op hetzelfde niveau; uit weer een andere gemeente komen berichten over „afbouw" van het – kostbare – muziekonderwijs, terwijl de gemeente Groningen het aantal vakleerkrachten bij het lager onderwijs wil inkrimpen.

Nu zijn dat natuurlijk allemaal pijnlijke beslissingen voor die gemeenten, maar, waar er algemeen gesnoeid en ingekrompen moet worden in de samenleving lijkt het logisch en billijk dat dat ook in de gemeenten gebeurt.

Zo eenvoudig ligt het echter niet. In de eerste plaats verwijt de immer alerte belangenorganisatie van de gemeenten, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de rijksoverheid dat deze haar financiële problemen onevenredig op de gemeenten afwentelt. De vereniging rekent vòòr dat de gemeenten voor 1981 ruim een half miljard te kort komen.

De inkomstenkant loopt dus sterk terug. Gemeenten ontvangen globaal 93% van hun inkomsten van het rijk. Compensatie van het teruglopen van de rijksinkomsten zou voornamelijk uit de onroerend-goed-belasting moeten komen. Minister Wiegel heeft de gemeenten al eens een hint in deze richting gegeven. Daar is – los van de vraag of het landelijk wenselijk zou zijn – nauwelijks soulaas van te verwachten.

Snoeien?

Er moet dus gesnoeid worden in de uitgaven. Een flink deel van de uitgaven ligt vast: dat zijn de renten (!) en afschrijvingen van vroegere investeringen. Een snoeimogelijkheid is het uitstellen (of: afstellen) van nieuwe openbare werken, en dat gebeurt dan ook allerwegen. Dat heeft weer een slechte invloed op de werkgelegenheid. De aannemerswereld weet er van mee te praten.

Daarna komt men al gauw bij de terreinen waar veel geld in gaat zitten: de kosten van allerlei voorzieningen (gezondheidsdienst, bibliotheek, creatief centrum, maatschappelijk werk, onderwijsbegeleiding, reiniging, plantsoenen, VOS-cursus, voetbalveld etc. etc.) of bij de eigen personeelslasten.

Het laatste terrein is lang ontzien. Maar het éérste is niet eenvoudig in te krimpen: de periode van economische groei gaf de mogelijkheid om allerlei nieuwe activiteiten aan te pakken, zonder de bestaande aan te tasten.

Zo ontstonden in de gemeenten allerlei – *niet zelden door het rijk via subsidies aangemoedigde* – voorzieningen, die in de loop der jaren door de burgers als vanzelfsprekend werden ervaren. Een burger, die zich in een plaats – waar dan ook in Nederland – vestigt, acht het een doodnormale zaak dat zijn of haar kind ergens veilig kan spelen, dat er af en toe een stadsbus langskomt, dat hij ergens een boek of een plaat kan lenen, dat er een wijkzuster, een wijkcentrum en liefst ook een wijk-agent is. Naar ieders verwachting bezoekt een tandarts op gezette tijden de school, die bij voorkeur via ongelijkvloerse kruisingen per fiets te bereiken is. Niet alleen een voetgangerswinkelgebied (annex parkeerterrein) doch ook een naburig sportveld is voor de Nederlander tot de grondrechten gaan behoren, terwijl een peuterspeelzaal en een consultatiebureau voor alcohol en drugs ook niet als een overdreven voorziening worden ervaren.

Nieuwe taken

Het „afbouwen" van dergelijke bestaande voorzieningen uit de 70er jaren is – zo het al aanvaardbaar is – ondankbaar en moeilijk. Maar het probleem voor de gemeenten is groter: de 80-er jaren komen met nieuwe geldverslindende gemeentelijke taken: de wijze waarop in de voorbije periode *vuil* werd gestort en verwerkt kan, naar algemene maatschappelijke opvatting, niet meer door de beugel en eist nieuwe, kostbare methoden. De wet op de *geluidshinder* stelt de locale overheid voor nieuwe zorgen. *De minderhedenproblematiek* eist aandacht en voorzieningen. De *sociale woningbouw* – die vroeger binnen de gemeente quitte speelde – vergt bijdragen uit de algemene middelen en datzelfde doet in het bijzonder de *stadsvernieuwing*. De gemeentelijke *sociale diensten* werken met een veelvoud van hun bezetting van 10 jaar tevoren tengevolge van de sociaal-economische situatie.

Het is dan ook geen wonder, dat zich in vrijwel alle Nederlandse gemeenten ingewikkelde excercities voltrekken om het tekort voor 1981 te beperken en de begroting '82 rond te krijgen. Allereerst natuurlijk door datgene te doen wat iedere dienst of bedrijf moet doen waar bezuinigd moet worden: de eigen efficiency bekijken en „versieringen" schrappen. Maar de meeste gemeenten zijn dat station al gepasseerd. Met het opschorten van „jumelages", het beperken van subsidie op schoolreisjes en het inkrimpen van het gemeentelijk voorlichtingsblad komt men er niet. Dat levert best wat op, maar daarna begint het zwaardere werk. Hoe de voorzieningen aan te tasten? En welke?

Allerlei bezuinigings-filosofiën met pakkende namen zijn in omloop. „Dor hout kappen" – zie boven. „Oud voor Nieuw" – dat zal betekenen dat een aantal sympathieke traditionele subsidies worden afgeschaft, terwijl van de opbrengst een geluidshinder-meter wordt aangeschaft. „Last come, first gone" – en onder die zinspreuk zal de vrouwen-bewustwordingscursus wel voor de bijl gaan.

Personeel

Het is begrijpelijk dat in die situatie een gemeente – bij voorbeeld Enschede, maar er zijn er meer – ook naar de personeelssector kijkt, wanneer zij drastisch moet bezuinigen. We laten even in het midden of genoemde gemeente daarbij ten opzichte van de bonden de overleg-procedures in acht heeft genomen die van het bedrijfsleven altiid – terecht – worden geëist.

Het is vaak duidelijk dat het rijk voorzichtig zal moeten zijn ten aanzien van beperking van de bijdragen aan de gemeenten, willen er geen nieuwe problemen worden opgeroepen. Bij de gemeenten werken zo'n 160.000 mensen. Naast zijn rol als *werkgever* heeft de gemeente als *opdrachtgever* grote invloed op de werkgelegenheid. Elke regeringsmaatregel die betrekking heeft op de gemeenten zal bezien moeten worden op zijn effecten voor de werkgelegenheid. Anders worden de problemen verplaatst, in plaats van opgelost.

Men zou ook mogen verwachten dat als het rijk taken overhevelt naar de gemeenten dat dan de arbeidsplaatsen en de middelen meekomen. De decentralisatie van de welzijnssector heeft wel geleid tot een enorme uitbreiding van het aantal gemeentelijke functionarissen; het aantal medewerkers op het departement van CRM is evenwel niet vergelijkbaar verminderd. Zoiets klopt niet.

Gemeenteprogram '82-'86

Maar bij welk rijksbeleid dan ook: de gemeentepolitiek zal de komende tijd ingrijpend veranderen. Het managen van de groei in de achterliggende jaren was wellicht moeilijk, maar het was dankbaar werk. Het managen van de stagnatie in de groei zal moeilijker zijn, en bovendien uiterst ondankbaar. Het is voor een raadslid aangenamer een subsidie te verhogen, dan een subsidie „af te bouwen". Programma's maken, candida-

(vervolg op pagina 7)

Principieel pragmatisme

Op weg naar 1985

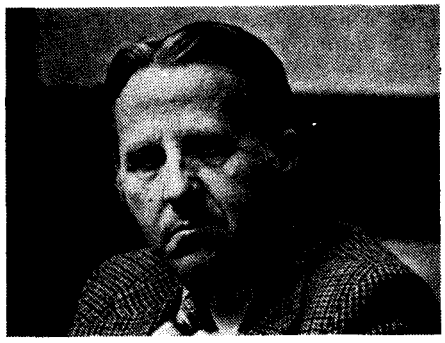

door dr. A. Veerman

Wat is de goede geestesgesteldheid om christen-Democratische politiek te beschrijven? Minister de Ruiter heeft het ons in het juni-nummer van Christen-Democratische Verkenningen nog weer eens voorgehouden. De hooggeleerde practicus zegt, dat hij tot het inzicht gekomen is, dat wij zouden moeten uitgaan van een door beginselen geleid pragmatisme, waardoor wij in een wereld vol verandering – ten goede en ten kwade – keuzen kunnen maken, geleid door onze uitgangspunten en die keuzen door erkenning van en aansluiting bij de feitelijke stand van zaken in de maatschappij ook effect kunnen geven. Behartenswaardige taal. Niet nieuw overigens.

Eigen weg

Deze uitspraak herinnert mij aan een uitspraak van prof. Anema, voorganger en geestverwant van De Ruiter, aan wie deze minister mij vaak doet denken; dikwijls net zo'n soort man, een beetje buiten de echte partijpolitiek, een man, die zijn eigen weg gaat maar bepaald een goed christen-democratische weg.

Wel, Anema heeft in een betoog eens gezegd: Alle politiek is per definitie praktische politiek. Politiek is immers praktisch handelen. En principiële politiek is dus praktische politiek geleid door beginselen. Aldus Anema in de Eerste Kamer. En ook dat was niet helemaal origineel.

Anema en De Ruiter spraken beide in de geest van Abraham Kuyper. Sprekend over beginselen zei die eens, – natuurlijk – dat deze ergens op moeten berusten (op het Evangelie, in onze spreektrant, op de Bijbel); maar hij noemde twee voorwaarden waaraan goede beginselen behoren te voldoen: a) ze moeten het hart aanspreken (zo zei men dat toen; niet zo gek – of was het specifiek de taal van Abraham Kuyper?) en b) ze moeten praktisch uitvoerbaar zijn.

Neem me niet kwalijk, dat ik met citaten kom van AR-huize; daar ligt nu eenmaal mijn politieke komaf. Misschien zijn ze daar ook het gemakkelijkst te vinden in deze materie; daar zijn ze nl. altijd het meest nodig geweest. Want daar is altijd de neiging erg groot geweest bij het gebruiken van het woord beginselen een gewijd gezicht te zetten, z'n Zondagse pak aan te trekken: „de radicaliteit van het Evangelie", zegt men er graag, maar niet zelden verkeerd, dopers opgevat en verwerkt; want er moet bij: „in het gewone, alledaagse, tijdelijke, praktische bestaan".

En nu zeggen onze citaten heel beslist: Nee, meneer. Bij het woord beginselen moet je heel gewoon je werkplunje aanhouden, als een bouwvakker. Want je bent bezig te bouwen aan de samenleving van elke dag, heel praktisch, zelfs pragmatisch. Maar je leven van elke dag wordt bij alle pragmatiek gestuurd door de uitgangspunten, de beginselen, die de Schrift je biedt.

Formatie

En nu full speed naar de formatie; want die heb ik hierbij steeds in het achterhoofd. Want deze geestesgesteldheid moet je bij christen democraten in hun politiek, ook bij de formatie, steeds kunnen herkennen. Stug, onverzettelijk, waar dat nodig is, waar het om wezenlijke dingen gaat; soepel, bereid om tot praktische oplossingen te komen, waar dat mogelijk is.

Natuurlijk viel er niet te praten over een andere premier, zeker niet met op de achtergrond de motivering van de onderhandelingspartners, als zou een nieuw kabinet een andere politiek moeten brengen, totaal anders zijn. En dat verkondigde de man van de „smalle marges"? Want al zal hij misschien achteraf een tikkeltje spijt hebben van die uitdrukking, die hem maar al te vaak achterna gedragen wordt, in feite had hij in de hedendaagse situatie en in de Nederlandse verhoudingen maar al te zeer gelijk; de marges van de politiek zijn smal, veel smaller dan de socialistische propaganda wil doen geloven. Een nieuw kabinet is bij ons nooit een „keerpunt" maar altijd in belangrijke mate continuïteit, hoogstens met nuanceringen, misschien zelfs hier of daar een bochtje uiteraard gevolg van de nieuwe samenwerking; wie zou de invloed daarvan willen ontkennen?

Anders genuanceerd

Maar terecht heeft het CDA de suggestie afgewezen, die zou uitgaan van een nieuwe premier, als zou het CDA twee gezichten hebben, één voor rechts en één voor links. Wij zijn ons goed bewust, dat een kabinet, zoals nu beproefd wordt, in deze constellatie het enig wel mogelijke is. Wij zijn dus bereid (om met De Ruiter te spreken) deze „feitelijke stand van zaken te erkennen", en daar de conclusies uit te trekken, maar wel: **onze** conclusies; dat hoeft niet te zijn de conclusies (of probeersels van conclusies) van onze partners. Wij blijven dezelfden, maar (binnen **onze** grenzen) anders genuanceerd.

(Vervolg van pagina 6)

ten vinden, programaccoorden sluiten in een tijd dat er overschotten waren op de gemeentereke-ningen was nog wel te doen.

Wanneer er echter in allerlei dierbare en nuttige voorzieningen moet worden gesneden, of personeel ontslagen, is dat veel moeilijker. Dan zullen er keuzen moeten worden gemaakt – politieke keuzen. Dat betekent dat de verschillende politieke groeperingen zich, meer nog dan vroeger, rekenschap moeten geven van hun mens- en maatschappijvisie, alvorens hun gemeenteprograms te formuleren. Wat mag de gemeenschap van de gemeente primair verlangen? De principiële discussie over de moderne verzorgingsstaat zal zich – concreet in begrotingsposten uitgedrukt – toespitsen op de gemeenten. Want gemeenten zijn het concrete integratiepunt van allerlei voorzieningen, dicht bij de burgers. Dàar staan de mensen voor de loketten en daar komen de dringende verzoeken om subsidie en medewerking binnen.

Daarom zullen de gemeenteprograms sterker dan ooit georiënteerd moeten zijn op de beginselprogramma's van de landelijke politieke partijen en de lijnen daarvan doortrekken. Ook als dat het ondankbare besluit zou opleveren om een populaire subsidie aan een profvoetbalclub in te krimpen ten behoeve van het behoud van hulpverlening aan – binnen – of buitenlandse – zwakken in onze samenleving.

Fractie heeft moeite met voorstel zetelverdeling

De informateurs Lubbers, De Koning en Van Thijn hebben dinsdagochtend de fracties van CDA, PvdA en D'66 flink wat huiswerk meegegeven: ze produceerden een lijvig stuk waarin het resultaat is samengevat van de besprekingen tussen de onderhandelaars Van Agt, Den Uyl en Terlouw over het door de nieuwe regering te voeren beleid Daarnaast was er een nader voorstel inzake de zetelverdeling, waarmee – na wat schuiven met ministerszetels – naar de mening van de informateurs alle deelnemende partijen zich zouden kunnen verenigen.

Om met de zetelverdeling te beginnen: van de vijftien krijgen in deze opzet CDA en PvdA er elk zes en D'66 drie. Belangrijker is de bezetting van die departementen. Minstens twee vormden een heet hangijzer: wie zou financiën en onderwijs krijgen?

In de nacht van maandag kwam een doorbraak, nadat aanvankelijk de meningsverschillen onoverbrugbaar waren gebleken. De informateurs en de fractievoorzitters kwamen tot de conclusie dat de post Onderwijs en Wetenschappen toch bij de PvdA terecht moest komen en dat de post financiën bij het CDA zou blijven.

Lubbers, De Koning en Van Thijn realiseerden zich dat binnen het CDA zeer grote bezwaren bestonden en bestaan tegen de toekenning van onderwijs aan de socialisten. „Toch", schrijven ze, „achten wij dit verantwoord; én in het licht van de programmatische conclusies terzake van onderwijs, én in het licht van de portefeuilles voor twee CDA-staatssecretarissen, zoals fractievoorzitters zich voorstellen die in de formatie te doen vastleggen".

In deze optiek zou financiën bij het CDA kunnen blijven. De informateurs voegden evenwel nog een ander belangrijk punt aan hun verdeling toe: de PvdA zou tevens sociale zaken krijgen, dat zou worden uitgebreid tot een departement voor sociale zaken en werkgelegenheid. Den Uyl zou deze post bezetten en als zodanig optreden als project-minister voor werkgelegenheid en integrerend minister voor de sociaal-economische sector. Daarnaast valt ook de post Antilliaanse Zaken aan Den Uyl toe.

Zetelverdeling

Zouden de voorstellen van de informateurs doorgaan dan komt men tot de volgende zetelverdeling:

CDA – Algemene Zaken, financiën, justitie, ontwikkelingssamenwerking, volksgezondheid en milieuhygiëne, landbouw en visserij.

PvdA – sociale zaken, onderwijs en wetenschappen, binnenlandse en buitenlandse zaken, cultuur, recreatie en maatschappelijk werk en volkshuisvesting en ruimtelijke ordening.

D'66 – Economische zaken, defensie, verkeer en waterstaat.

Verder zou D'66 ook een vice-premier moeten leveren. Verder zouden er zeventien staatssecretarissen komen, elk zeven voor PvdA en CDA en drie voor D'66.

Het programmatisch overleg heeft, zoals gezegd, geleid tot een uitgebreide rapportage, waaruit een aantal hoofdpunten kunnen worden gedestilleerd.

- de minima zullen zoveel mogelijk worden ontzien, het „koopkracht-offer van de minima mag niet hoger zijn dan één procent; harde garanties kunnen niet gegeven worden.
- in dat offer zit de kostenstijging ten gevolge van duurder aardgas en hogere huren.
- binnen zes maanden moet een studie klaar zijn naar de sluiting of stillegging van de kern- en energiecentrales te Borssele en Dodewaard, op basis waarvan het kabinet voorstellen zal doen;
- Nederland kan nog geen positieve beslissing nemen in het vraagstuk van de 572 nieuwe kernraketten. Dat besluit komt er pas als de onderhandelingen tussen Oost en West daartoe aanleiding geven. De PvdA liet nu al weten dit besluit alleen te beoordelen in het licht van haar verkiezingsprogramma dat zondermeer „nee" tegen de plaatsing zegt.
- door per jaar één op de honderd banen te splitsen kunnen er in de komende kabinetsperiode 175.000 mensen extra aan de slag;
- de Nederlandse gemeenschap moet meer dan nu gaan profiteren van de aardgasopbrengsten;
- er moet zo snel mogelijk een voorbereidingswet geïntegreerd voortgezet onderwijs worden ingediend die onderwijs experimenten zal regelen.

Bijpraten

Direct na de lange onderhandelingsronde in de nacht van maandag op dinsdag vergaderde dinsdagmiddag voor het eerst sinds twee weken de CDA-Tweede Kamerfractie weer. Fractievoorzitter Van Agt gaf een toelichting op de stukken van de informateurs, waarna de leden van de fractie er hun gedachten over lieten gaan. Van Agt zette uiteen op welke wijze de informateurs tot hun voorstellen zijn gekomen en liet blijken dat dat niet altijd zonder problemen is gegaan.

De drie informateurs v.r.n.l.: De Koning, Lubbers en Van Thijn. *(foto ANP)*

De fractievergadering van dinsdagmiddag en dinsdagavond was bedoeld als een eerste discussieronde, uitsluitend over het voorstel van de zetelverdeling en daarom werden er ook geen conclusies getrokken.
Veel van de fractieleden die het woord voerden lieten weten grote moeite te hebben met de voorstellen van de informateurs wat betreft de zetelverdeling. De hardheid van de afspraken rond de taakverdeling op het departement van onderwijs en wetenschappen en de positie van de nieuwe minister van sociale zaken en werkgelegenheid binnen het kabinet waren de grootste struikelblokken.

Moeite

Wat het eerste betreft: veel sprekers zeiden moeite te hebben met het „weggeven" van onderwijs aan de PvdA. Indien dat toch zou gebeuren, meenden ze dat harde afspraken moeten worden gemaakt over de taken van de twee CDA-staatssecretarissen die samen met de PvdA-minister het departement gaan leiden.
Het tweede: veel fractieleden stelden vragen over de „zwaarte" van de ministerspost die aan Den Uyl is toebedacht en informeerden of zo'n post geen „uitholling" zou betekenen van de ministersposten van economische zaken en onderwijs.
De fractievergadering is woensdagmiddag om 16.45 uur – terwijl CDActueel sloot met het opnemen van kopy – nog bezig met de discussie over de programmatische voorstellen.
Het was de bedoeling dat de fractie dan tot een uiteindelijk oordeel over de voorstellen van de informateurs zou komen. **Ton Huijssoon.**

CD-addertje
Defensie '66

uit de fractie

Verschijning CDActueel

In de maanden juli en augustus zal CDActueel één maal per twee weken verschijnen.
Het volgende nummer komt dus op 8 augustus a.s. uit (red.).

Hypotheken tot 130%

* tot 130% van de executiewaarde; * rente v.a. 11,2% (9-3-'81); * inkomen echtgenote telt mee bij beoordeling; * geen afsluitprovisie; * desgewenst volledige gratis begeleiding bij de aankoop van uw huis; * landelijke service. Tevens overbruggingskredieten.

Stoorvogel hypotheken
Nieuwe Tuinen 19, 2678 AH De Lier. Tel. 01745-5600-5800.

commentaar

Juist besluit

Het demissionaire kabinet heeft besloten voorbereidingen te treffen voor een bezuiniging van vijf miljard gulden op de rijksbegroting 1982. Twee miljard zal gezocht worden op de departementsbegrotingen, drie miljard op sociale zekerheid, ambtenarensalarissen en volksgezondheid. De precieze invulling van de afgesproken bezuiniging zal half augustus in de ministerraad aan de orde komen. Tenzij er tegen die tijd natuurlijk een nieuwe regeringsploeg in het Catshuis aanwezig is om volgens een eigen program en vanuit een eigen verantwoordelijkheid besluiten te nemen over de Miljoenennota voor het volgend jaar.
Met het principe-besluit heeft het kabinet een juiste beslissing genomen. Zelfs haar demissionaire status doet daar niets aan af. Voorkomen moet immers worden, dat noodzakelijke voorbereidingen en beslissingen in de sfeer van de rijksbegroting uitblijven. Ook tijdens de (in)formatie gaan de zaken door. Tijdens zo'n periode moet een demissionair kabinet „op de winkel passen". Niet meer maar ook niet minder. Daar hoort de voorbereiding van de miljoenennota bij. En daar hoort zeker ook bij ervoor te zorgen, dat het financieringstekort niet nog groter wordt, maar juist wordt teruggedrukt, en dat een verdere stijging van belastingen en sociale premies wordt voorkomen. Dat kan op dit moment niet anders dan door bezuinigingen in de overheidsuitgaven. De „boterzachte" optimistische voorspellingen van OESO en CPB voor de economische groei in 1982 bieden immers nog onvoldoende houvast. Zeker bij de precieze invulling van de voorgenomen bezuiniging lijkt het van belang, dat het demissionaire kabinet rekening houdt met de veranderde samenstelling van de Tweede Kamer.

Begrotingsproces op de helling

De directeur voor de rijksbegroting van het Ministerie van Financiën dr. B. le Blanc (de auctor intellectuaris van de operatie „Heroverweging") heeft er in NRC/Handelsblad voor gepleit fundamentele verbeteringen in te voeren bij de voorbereiding van de rijksbegroting en bij de besluitvorming daarover. Centraal in zijn voorstellen staan:

- **wettelijk kader voor de Miljoenennota**
- **eerdere inschakeling al bij de voorbereiding van het Parlement**
- **een voor meerdere jaren geldend begrotingskader.**

Op deze manier kan de „verloedering van het begrotingsproces" worden voorkomen. Het lijkt de moeite waard de voorstellen van Le Blanc serieus te nemen en te bekijken in het kader van de pogingen om de overheidsuitgaven meer beheersbaar te maken. Vooral een betere afweging van belangen en prioriteitenstelling wordt daardoor mogelijk. Terecht wijst Le Blanc erop, dat de huidige begrotingsvoorbereiding te laat en te weinig systematisch plaats vindt. Bovendien leidt het ontbreken van een wettelijk kader van de Miljoenennota er toe, dat bijstellingen door de Tweede Kamer later in het begrotingsjaar tijdens de behandeling van de aparte begrotingshoofdstukken niet meer kunnen worden afgewogen tegen de Miljoenennota als geheel. Daardoor kunnen gemakkelijk overschrijdingen ontstaan.
Het zou een goede zaak zijn, wanneer de nieuwe minister van Financiën – wie dat dan ook moge zijn – het gehele systeem van de rijksbegroting – voorbereiding en besluitvorming – bij zijn aantreden serieus onder de loupe neemt.

Op zoek naar vreedzame oplossing El-Salvador

Op initiatief van de christen democratische fractie in het Europese Parlement heeft een delegatie bestaande uit drie christen-democraten en twee socialisten een bezoek gebracht aan Mexico, El Salvador en Costa-Rica. De leiding van delegatie berustte bij Ien van den Heuvel en Wim Vergeer. Laatstgenoemde doet op verzoek van CDActueel verslag van deze reis.

Het doel van de delegatie was de mogelijkheden te onderzoeken voor een politieke, vreedzame oplossing van het conflict in El-Salvador en welke bijdrage het Europees Parlement hieraan zou kunnen leveren.
Hiertoe werden talrijke gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de regeringen, van de oppositie.
Van diverse organisaties werden feiten en meningen verzameld. Zo werd in El-Salvador gesproken met president Napoleon Duarte, de leden van de junta, ministers, vertegenwoordigers van het leger, de burgemeester van San Salvador en de ambassadeur van de Verenigde Staten.
Tot het program behoorden ook ontmoetingen met vertegenwoordigers van de kerk, de voorzitter van het Nationale Rode Kruis, familieleden van vermisten, weduwen van vermoorde burgers, leden van de commissie mensenrechten, professoren van de katholieke Universiteit etc. Er werd een bezoek gebracht aan de beruchte gevangenis in Santa Tecla, waarbij uitvoerig van gedachten werd gewisseld met gevangenen en aan een 800-tal vluchtelingen, die onder erbarmelijke omstandigheden hun toevlucht hebben gezocht in de tuinen van de Aartsbisschop. Voorts werd een project m.b.t. de landbouwhervorming bezocht.
Eerder vonden in Mexico ontmoetingen plaats met de staatssecretaris voor buitenlandse zaken, de voorzitter van het congres, de leiders van de sociaal-democraten en christen-democraten alsmede met de leiding van het FDR (democratisch revolutionair front[1]). Met de leiders van deze verenigde oppositie uit El-Salvador nl. Guillermo Ungo en Zamorra werd uitvoerig gediscussieerd over de politieke situatie in El-Salvador.
De missie werd afgesloten met een bezoek aan Costa-Rica waar gesproken werd met de president van de republiek Carazo, de minister van Buitenlandse Zaken Henhaus, de fractievoorzitters van sociaal-democraten en christen-democraten alsmede met een aantal ambassadeurs uit EEG-landen.

Machtsstrijd

Deze reis heeft mij opnieuw de overtuiging gegeven, dat Centraal-Amerika het slachtoffer begint te worden van een machtsstrijd tussen de twee grote mogendheden: de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. Deze strijd is in feite in gang gezet met de Cubaanse revolutie in 1956. Tot dat jaar was er sprake van een onbetwiste suprematie door de Verenigde Staten in Centraal-Amerika. De Cubaanse revolutie heeft echter een grote uitstraling gekregen in dit deel van Latijns-Amerika.
In een versneld tempo voltrok zich het politiek bewustwordingsproces in landen waar de bevolking tot dat moment op geen enkele wijze tot mede-participatie in de gelegenheid was geweest. De Katholieke kerk ontdeed zich in een aantal landen van haar traditionele passieve houding en kwam in verzet tegen de onhoudbare situatie waarin het overgrootste deel der bevolking (de armen!) zich bevond. De volksbewegingen kwamen van de grond en via guerrilla's werd de strijd voor de bevrijding van het imperialisme ingezet.
Nigaragua werd bevrijd van de barbaarse dictator Somoza en in El-Salvador werd in oktober 1979 via een militaire staatsgreep de dictator Romero uit het land verdreven en met hem de oliegarchie nl. de 14 families, die het grondbezit geheel in handen hadden.
Een junta, politiek pluriform samengesteld, stelde een sociaal-hervormingsplan op, dat na een jaar reeds tot mislukking was gedoemd. Daardoor kwam aan deze junta een vroegtijdig einde en alle politieke groeperingen, behalve de christen-democraten trokken zich terug.

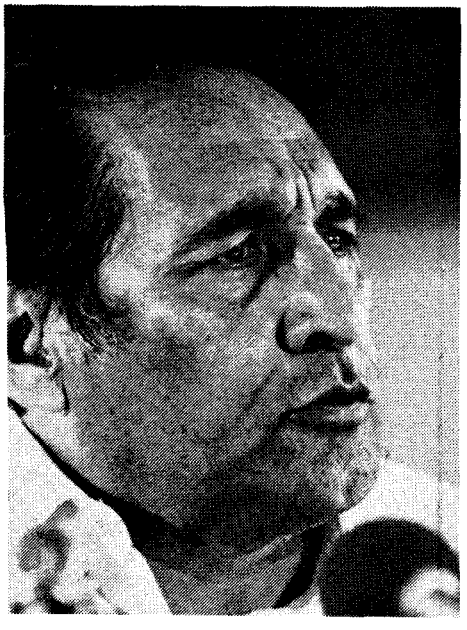

Napoleon Duarte, president El Salvador.

Vanaf dat moment is El-Salvador mede betrokken en tevens het slachtoffer geworden van de strijd tussen de twee grootmachten. Er ontstond een revolutionaire bevrijdingsbeweging aan de ene kant, nl. het FDR, resp. FLMN en de door Noord-Amerikaanse hulp versterkte strijdkrachten aan de andere kant waarbij de invloed van de oude oliegarchie duidelijk merkbaar is.
Door uittreding van verschillende politieke groeperingen uit de junta en toetreding van de christen-democraten tot de tweede junta ontstond bovendien verwijdering tussen de politieke partijen en nam de polarisatie in hevige mate toe en daarmee ook het geweld.

Toename van geweld

El-Salvador is vandaag een verscheurd land waar iedere dag onschuldige slachtoffers vallen, waar mensen als beesten worden afgeslacht. Men wordt geconfronteerd met het grenzeloos verdriet van mensen waarvan naasten zijn omgekomen resp. zijn vermoord en met de wanhopige angst van diegenen, waarvan dierbaren zijn ontvoerd en over wier lot geen enkele zekerheid bestaat.
Het is onjuist te denken, dat we in El-Salvador uitsluitend met politieke problemen te maken hebben. Grote sociaal-economische problemen liggen mede ten grondslag aan het conflict in dit land.
Ik heb de stellige indruk, dat het geweld, na mijn laatste bezoek vorig jaar, sterk is toegenomen. De versterkte Amerikaanse militaire hulp aan de strijdkrachten maar ook de militaire steun door de Sovjet-Unie via Cuba en Nicaragua aan de guerrilla's zijn hier in belangrijke mate debet aan. Het lijdt evenwel geen twijfel dat aan het geweld in El-Salvador de strijdkrachten het grootste aandeel hebben.
Op grond van gesprekken, indrukken, feiten en informaties is de delegatie tot de overtuiging gekomen, dat een voortzetting van de burgeroorlog geen oplossing kan bieden voor de problemen in El-Salvador. De algemene opvatting is dat gezocht moet worden naar een politieke resp. vreedzame oplossing van het conflict. Dit is de opvatting zowel van de zijde van de burgerleden van de junta en regering als van de leiders van het FDR, doch ook van regeringsautoriteiten en politici uit Mexico en Costa-Rica (incl. sociaal-democraten).
Hiertoe is nodig, dat alle democratische krachten uit El-Salvador onverschillig of zij zich binnen of buiten het land bevinden, aan een politieke oplossing meewerken. Deze moet voldoen aan de behoefte van het volk van El-Salvador. Er dient een dialoog tot stand te komen tussen de burgerleden van de junta en regering (christen-democraten) enerzijds en de leiders van het FDR anderzijds aangezien een vreedzame oplossing zonder inschakeling van het FDR onmogelijk is.

Algemeen is men van mening, dat m.b.t. het entameren hiervan Europa een belangrijke rol kan spelen evenals de Latijns-Amerikaanse landen Venezuela, Mexico, Panama en Costa-Rica. Aangezien El-Salvador in het snijpunt van de belangstelling van de grootmachten ligt en over de rug van het El-Salvadoriaanse volk ook een soort prestige-oorlog gevoerd wordt, is voor een politieke oplossing beëindiging van iedere militaire inmenging noodzakelijk.

Druk Verenigde Staten – bemiddelende rol Europa

Het is duidelijk, dat bij de pogingen een vreedzame oplossing te bereiken de medewerking van de Verenigde Staten onontbeerlijk is. Helaas moet het mij van het hart dat het langdurig gesprek met de Amerikaanse ambassadeur in El-Salvador niet erg hoopgevend was. Uit zijn mond klinken de woorden, die we de afgelopen maanden al meerdere malen van de Amerikaanse president Reagan gehoord hebben.
Wij hebben hem duidelijk gezegd, dat de ontoereikendheid van het huidige Amerikaanse beleid t.o.v. El-Salvador steeds duidelijker wordt ook in de Verenigde Staten zelf. Niet ten onrechte verklaarde zijn voorganger Robert E. White onlangs dat tot op heden de enige reactie van de regering in Washington is het tegengaan van diplomatieke initiatieven van welwillende regeringen en het ophangen van sterke verhalen over massale wapenzendingen vanuit Nicaragua. Verder worden de Salvadoriaanse strijdkrachten wegwijs gemaakt in het houden van opsporings- en vernietigingsacties tegen dorpen die men ervan verdenkt guerrillastrijders te herbergen.
Het is in ieder geval te hopen, dat de Amerikanen tot het inzicht komen dat het volk van El-Salvador slechts geholpen wordt via economische en humanitaire hulpverlening i.p.v. de levering van wapens. Hierdoor zou ook de positie van president Duarte en de burgerleden uit de regering versterkt worden t.o.v. de militairen.
Ik acht het waarschijnlijk, dat onze delegatie op korte termijn naar Washington zal gaan teneinde te spreken met leden van het Amerikaans congres en de publieke opinie trachten te beïnvloeden.
Met het oog op deze situatie en de noodzakelijkheid van een oplossing kan Europa vervolgens slechts secundair hulp aanbieden. Deze zou kunnen bestaan in onmiddellijke hulpverlening aan charitatieve instellingen, bv. het Internationale Rode Kruis. Vervolgens economische ondersteuning voor de wederopbouw van de verwoeste gebieden en voor de voortzetting van de sociale en economische hervormingen. Op het politieke vlak moeten vooroordelen worden afgebouwd en mogelijkheden voor een bemiddelende rol worden aangeboden.
Vooruitlopend op definitieve conclusies hopen wij, samen met de socialisten op korte termijn het Europees Parlement de volgende voorstellen te kunnen doen:

1. Beëindiging van het geweld in El-Salvador dient te geschieden door een Centraal-Amerikaanse, pluralistische politieke oplossing. Op het eind van dit proces moet het volk van El-Salvador via vrije verkiezingen zelf over zijn lot kunnen beslissen.
2. Onmiddellijke beschikbaarstelling van 5 miljoen ERE (± ƒ 14.000.000,–) uit het EEG-rampenfonds voor humanitaire hulp. (wezen, gewonden, gevangenen, vluchtelingen). De middelen moeten aan alle door het geweld getroffen Salvadorianen gelijkelijk ten goede komen, waar zij zich in het land of daarbuiten ook bevinden.
3. Voorbereiding van een concept voor economische hulp op lange termijn door de Europese Gemeenschap in samenwerking met andere democratische landen.

We hebben in El-Salvador een indruk gekregen van de harde realiteit maar zeker niet van alles. Nog steeds wordt er strijd geleverd en sterven onschuldige slachtoffers.
Ik hoop van harte, dat de delegatie uit het Europees Parlement er werkelijk toe kan bijdragen dat er in El-Salvador inderdaad vrede zal komen. Wij zullen doorgaan.

Wim Vergeer
vice-voorzitter EVP-fractie
in het Europees Parlement

[1] Zie ook CDActueel van 11 juli waarin is opgenomen een gesprek met een vertegenwoordiger van het FDR.

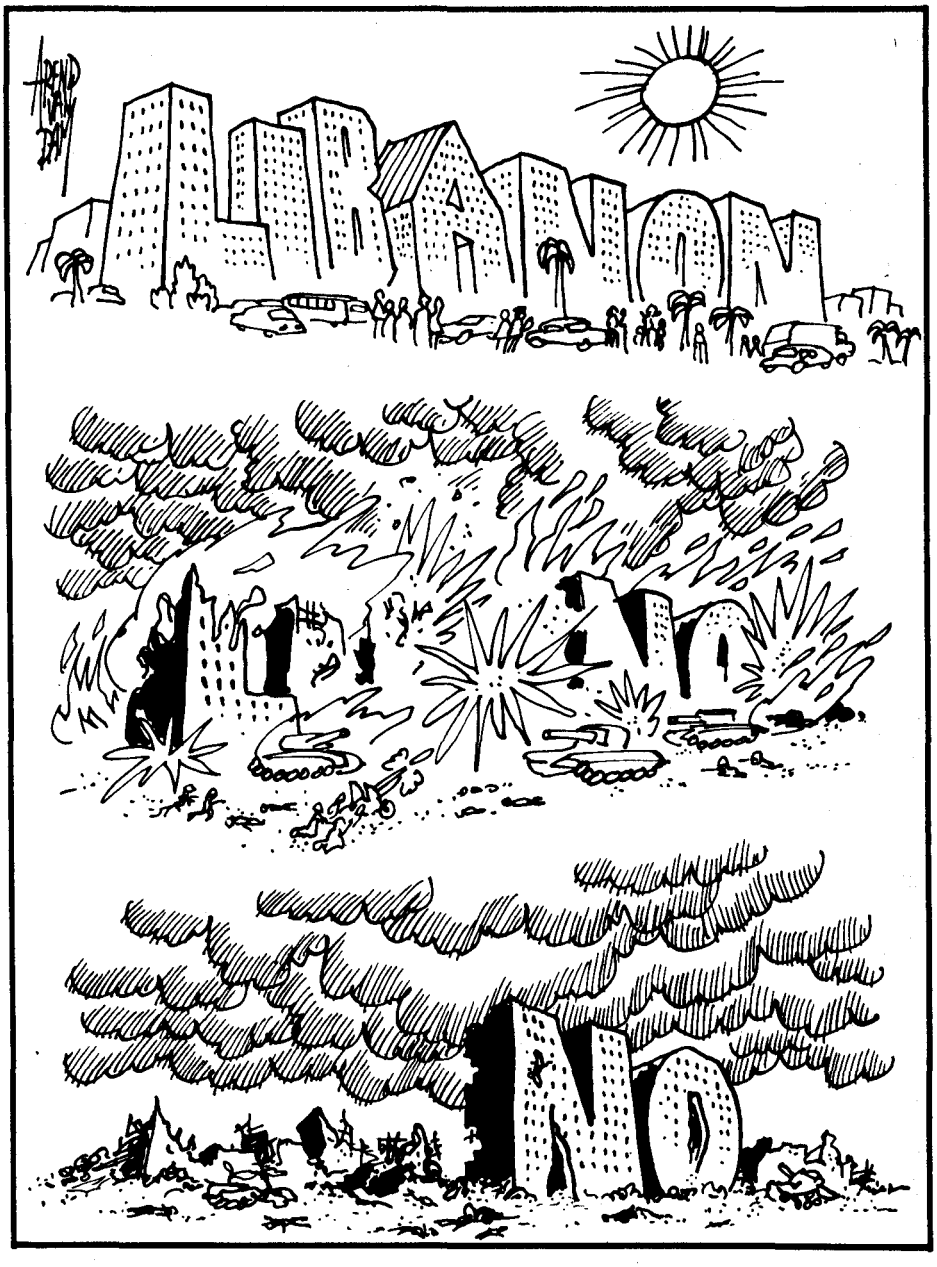

Kroniek van 55 dagen „concentrische aanpak"

Na 55 dagen informatie-arbeid lijkt het er toch eindelijk te komen: dat kabinet van CDA, PvdA en D'66, „dat mag vertrouwen op een zo breed mogelijke steun in de volksvertegenwoordiging". Zo'n kabinet had koningin Beatrix op zaterdag 30 mei de CDA'ers De Koning en Lubbers als informateurs opgedragen te helpen maken. Althans „de mogelijkheden van een dergelijk kabinet te onderzoeken". Het is vandaag dinsdag 21 juli en het lijkt erop, dat zij vanmorgen om 4 uur hun opdracht zo goed als hebben volbracht met hun collega (PvdA) informateur Van Thijn. Moegestreden en met dikke wallen onder de ogen verlaten de helden van de informatie-poging 1981 – de kortste in zijn soort – in het ochtendgloren het toneel van 8 weken hard onderhandelen. De informateurs De Koning, Lubbers en Van Thijn en de fractieleiders Van Agt, Den Uyl en Terlouw. Als hun fracties ook het groene licht geven is het regeer-akkoord rond, het premierschap geregeld en de zetelverdeling vast. Eén of meer formateurs hoeven dan alleen nog de spijkers in het kabinet te bevestigen. Een kroniek van 55 dagen „concentrische aanpak".

Zaterdag 30 mei. Na twee dagen fractieleiders, adviseurs en ministers van staat op het Lange Voorhout te hebben ontvangen besluit koningin Beatrix tegen de avond de heren drs. J. de Koning en drs. R. Lubbers te benoemen tot informateur. Hun opdracht is „het onderzoeken van mogelijkheden tot vorming van een kabinet dat mag vertrouwen op een zo breed mogelijke steun in de volksvertegenwoording". Dat zou moeilijk anders kunnen worden uitgelegd als een onderzoek naar een kabinet van CDA, PvdA en D'66, met in totaal 109 zetels in de op 26 mei gekozen Tweede Kamer. De adviezen van Van Agt, Den Uyl en Terlouw kwamen ook eigenlijk op zo'n kabinet neer.

Zondag 31 mei. De twee CDA-informateurs treffen hun voorbereidingen. Ze zullen maandag beginnen met een persconferentie.

Personen en program

Maandag 1 juni. Hun eerste persconferentie, waarvan er in de loop van hun informatie nog ettelijke zullen volgen. Zij hebben gekozen voor een „concentrische benadering", d.w.z. zij zullen de vraag „wie-met-wie" onderzoeken in samenhang met de programmatische punten. 's Middags afzonderlijke gesprekken met Den Uyl, Van Agt, Wiegel en Terlouw. De VVD-fractieleider krijgt de toezegging voor de echte gesprekken tussen de potentiële partners zullen starten nog voor een gesprek met de informateurs te worden uitgenodigd. In de avond vergaderen de besturen van PvdA en CDA. Voor het CDA ligt het premierschap van de grootste partij voor de hand. Van Agt wil bovendien meedoen in een poging met de PvdA, maar niet zonder D'66, de „smeerolie" in de gedachte coalitie. De PvdA – blij met de aanpak van de informateurs – zal vasthouden aan haar strijdpunten.

Dinsdag 2 juni. 's Morgens ontvangen de informateurs eerst de fractievoorzitters van de kleine partijen. In de middag beginnen daarna het tweede afzonderlijke gesprek met Van Agt, Den Uyl en Terlouw. Alle drie leggen zij de belangstelling van hun partij voor het premierschap op tafel. De PvdA: „Het nieuwe kabinet krijgt immers een progressieve inslag en de premier moet passen bij de aard van het kabinet en bij de inhoud van het program." Terlouw acht een CDA-premier wel denkbaar, maar niet Van Agt. De strijd om het premierschap, die later allesoverheersend zal worden, is begonnen. De informateurs vragen de drie een lijstje met punten in te leveren, die in ieder geval aan de orde moeten komen.

De informatie van dag tot dag door Ben Pauw

Woensdag 3 juni. 's Morgens praten de informateurs langdurig met SER-voorzitter De Pous. In de middaguren weer afzonderlijke gesprekken met de drie fractievoorzitters, die hun wensenlijstje meenemen. Na afloop laten Lubbers en De Koning weten, dat voor hen het CDA-premierschap „uitgangspunt" is. Den Uyl zegt eerst het verloop van de programmatische onderhandelingen te willen afwachten, terwijl Terlouw „onder omstandigheden" bereid is Van Agt eventueel als premier te aanvaarden, afhankelijk van het totale plaatje. De wens van een PvdA-premierschap vindt hij „even sterk". Het CDA gaat „er breed van uit dat een goede premier in huis te hebben in de persoon van Van Agt".

Donderdag 4 juni. De eerste gespreksronden zijn afgelopen. De informateurs brengen de koningin tussentijds verslag uit. De komende dagen zullen zij de onderwerpen voor de echte onderhandelingen selecteren en de nodige sociaaleconomische adviezen bestuderen. De Haagsche Courant meldt, dat het CDA behalve het premierschap in het nieuwe kabinet de posten onderwijs, justitie, ontwikkelingssamenwerking, landbouw en visserij en financiën wil. In dit lijstje heeft Financiën de laagste prioriteit. De Koning noemt het voor de t.v. „ondenkbaar", dat Van Agt geen premier wordt. Als de PvdA dat niet wil „zijn we weer terug bij het begin van onze informatieopdracht".

Vrijdag 5 juni. Ook vandaag geen onderhandelingen, maar samen aan het werk voor de informateurs. Voor de informatie belangrijke documenten zien achtereenvolgens het licht: het rapport-Wagner. „Een nieuw industrieel élan" en 4000 pagina's „Heroverweging" van overheidstaken. Volgens het Binnenhof zal het PvdA instemmen met een CDA-premierschap in ruil voor programmatische offers van het CDA. NRC/Handelsblad bericht het advies van het PvdA-bestuur voor de partijraad volgende week, dat de zes strijdpunten „in essentie" moeten worden geregeld. De Koning geeft het beoogde kabinet meer dan 50% kans. Van Agt over zijn premierschap: „Het is net zo bespreekbaar als de vraag of onze beleidsmakers zich niet alleen door het CPB, maar ook door sterrenwichelaars laten leiden."

Zaterdag 6 juni. Behalve de gister verschenen rapporten hebben Lubbers en De Koning ook nog een rapport van de Centraal Economische Commissie mee naar huis gekregen.

Zondag 7/maandag 8 juni. Terwijl tante La Haye Pinksteren houdt, zitten de informateurs gebogen over hun stukken.

Als het weer...

Dinsdag 9 juni. In afzonderlijke gesprekken met de onderhandelaars wordt de agenda voor de onderhandelingen, die donderdag beginnen, besproken. Den Uyl concludeert: samenstelling van

het kabinet, zetelverdeling en premierschap zijn onderhandelbaar. Terlouw: het premierschap moet bespreekbaar zijn. Van Agt: „Het premierschap is als het weer". Overeenstemming over de agenda, verder praten de informateurs met werkgeversvertegenwoordigers.

Woensdag 10 juni. Vandaag komen de werknemersvertegenwoordigers bij Lubbers en De Koning en Zijlstra van de Ned. bank. In de middaguren krijgt Wiegel officieel te horen, dat hij voorlopig buiten spel staat. In een brief na afloop schrijft Wiegel: „U hebt uw oren naar de PvdA laten hangen".

Donderdag 11 juni. De onderhandelingen beginnen. Van Agt toont zich bereid ook over het premierschap te praten. Afgesproken wordt, dat het punt premierschap ter tafel komt, wanneer de politieke wil tot samenwerking duidelijk gebleken is. Van Agt acht de kans op overeenstemming over het premierschap „niet hoog". Het eerste gesprek wordt „nuttig" genoemd, dat plaatsvond in een „aangename, zakelijke sfeer".

Vrijdag 12 juni. De onderhandelingen gaan verder, „in verkennende zin". Geconcludeerd wordt dat geen ononderhandelbare of onbespreekbare punten op tafel liggen. „Het mijnenveld is in kaart gebracht", laat de woordvoerder van de informateurs weten.

Zaterdag 13 juni. Voorzitter Van den Berg waarschuwt de PvdA-partijraad zich niet tot een hard „néé" tegen een premierschap van Van Agt te laten verleiden. En Den Uyl sprak van gemiste kansen, als de PvdA niet aan een regering meewerkt, ook al „kruipen wij er niet naar toe". Hij geeft het beoogde kabinet 60 procent kans.

Zondag 14 juni. De informateurs bereiden zich op de eerste echte onderhandelingen morgen voor.

Maandag 15 juni. Na afloop van de eerste echte onderhandelingen wordt van een „zeer constructief" gesprek gesproken. Over een aantal programmatische punten wordt overeenstemming bereikt. „Formatie vordert" schrijven de kranten. Informateurs en onderhandelaars spreken een terughoudende openbaarheid af. „Deze keer formeren wij niet via de „pers" aldus Terlouw.

Dinsdag 17 juni. Terwijl de onderhandelingen voortgaan, moet het CPB op verzoek van de informateurs allerlei sommetjes maken. Het punt van de koopkrachthandhaving voor de minima wordt doorgeschoven naar volgende week. „Informatiegesprek verloopt stroever dan gedacht" schrijven de kranten. De woordvoerder van de informateurs zegt dat het „redelijk snel gaat in vergelijking met vorige formaties".

Woensdag 17 juni. Tijdens de onderhandelingen vandaag wordt o.a. gesproken over kerncentrales, middenschool en aardgasprijzen. De tegenstellingen over de kerncentrales lijken overbrugbaar. De PvdA zou de koopkracht-garantie voor de minima hebben laten vallen.

Donderdag 18 juni. Geen onderhandelingen. Premier Van Agt moet zijn Japanse collega Suzuki ontvangen. Bukman schrijft in CDActueel, dat over het premierschap van Van Agt „geen twijfel mogelijk is". 's Avonds praten de informateurs daarover met Van Agt.

Vrijdag 19 juni. De informateurs stellen het premierschap aan de orde. Ook op andere punten worden geen conclusies getrokken. „De zaken liggen ongehoord moeilijk", aldus De Koning na afloop. „Informatie in impasse" schrijven de kranten, terwijl Wiegel in Elseviers Magazine laat weten: „onze tijd komt nog". De fractieleiders krijgen het verzoek bij hun fracties te peilen of verder kan worden onderhandeld.

Partijraad: Van Agt

Zaterdag 20 juni. De CDA-partijraad stelt zich unaniem achter Van Agt als kandidaat-premier. In zijn toespraak heeft Van Agt zelf het over de VVD als „onze goede partners in de voorbije jaren". Verder blijft hij op de vlakte: „De onderhandelaars zijn het op veel punten met elkaar eens, op veel andere echter niet". Op de D'66-adviesraad zegt Terlouw, dat er goede argumenten zijn voor een premier van de progressieve partijen, bijv. Den Uyl. PvdA-voorzitter noemt het „onredelijk en onverantwoord" dat het CDA aan Van Agt blijft vasthouden.

Zondag 21 juni. Lubbers en De Koning werken aan de formulering van hun conclusies.

Maandag 22 juni. Naar aanleiding van de verscherping van de kwestie premierschap schrijven de kranten: „De informatie komt in kritieke fase" en „Formatie vrij kansloos". Omdat De Koning ministeriële verplichtingen heeft praat Lubbers apart met de onderhandelaars over de concept-conclusies tot nu toe. Daarna gaan de onderhandelingen verder. Ook al zijn die „ver gevorderd", de oplossing van de aanwezige meningsverschillen hangen nauw samen met het premierschap. Terlouw constateert bij Van Agt „een verharding". In politiek Den Haag wordt gesuggereerd een wijze man als tussen informateur de zaak uit het slop te laten halen.

„Geen Van Agt"

Dinsdag 23 juni. De gedachte aan een tussen-informateur wordt verworpen. De besprekingen over het sociaal-economisch beleid worden afgerond. De informateurs brengen de koningin weer eens tussentijds verslag uit. Van Agt laat weten kost wat kost op 14 juli naar de Tour te gaan. De PvdA-woordvoerder verklaart onomwonden dat de premier van PvdA of D'66 moet komen. De spanning lijkt weer verder te zijn opgelopen. De Koning sluit eigen conclusies van de informateurs over het premierschap niet uit, maar zonder namen. „Wij werken niet aan een kabinet-Van Agt, maar aan een kabinet van CDA/PvdA/D'66". Volgens de CDA-woordvoerder hoeft het CDA naast het premierschap niet meer ministers te hebben dan de PvdA.

Woensdag 24 juni. De informateurs leggen de laatste hand aan hun conclusies, die zij morgen aan de fracties zullen sturen. Volgens Terlouw kan de formatie stuk lopen op de premier.

Donderdag 25 juni. Eerst praten de informateurs met de onderhandelaars over de tekst van hun conclusies, die vervolgens worden gepubliceerd. Met daaraan toegevoegd een eigen voorstel over de zetelverdeling. Van Agt is tevreden. „Het beleid wijkt weinig af van dat van het demissionaire kabinet. Het is alleen wat bijgebogen en wat PvdA erin." Den Uyl vindt het „een interessant discussiestuk" en wijst zeker 25 punten aan, waarop het beleid duidelijk verschilt van het huidige. Terlouw vindt dat het stuk „in het algemeen niet ongunstig" is. Alle drie vinden zij het „een voldoende basis" om verder te gaan.

PvdA en D'66 hebben wel kritiek op de zetelverdeling.

Vrijdag 26 juni. De overheersende krantenkoppen luiden: „Uitleg stuk informateurs loopt uiteen; basis akkoord wordt wankel", „Premierschap remt optimisme" en „Premierschap Van Agt blijft struikelblok". Het Vrije Volk schreeuwt:

(Vervolg op pagina 14)

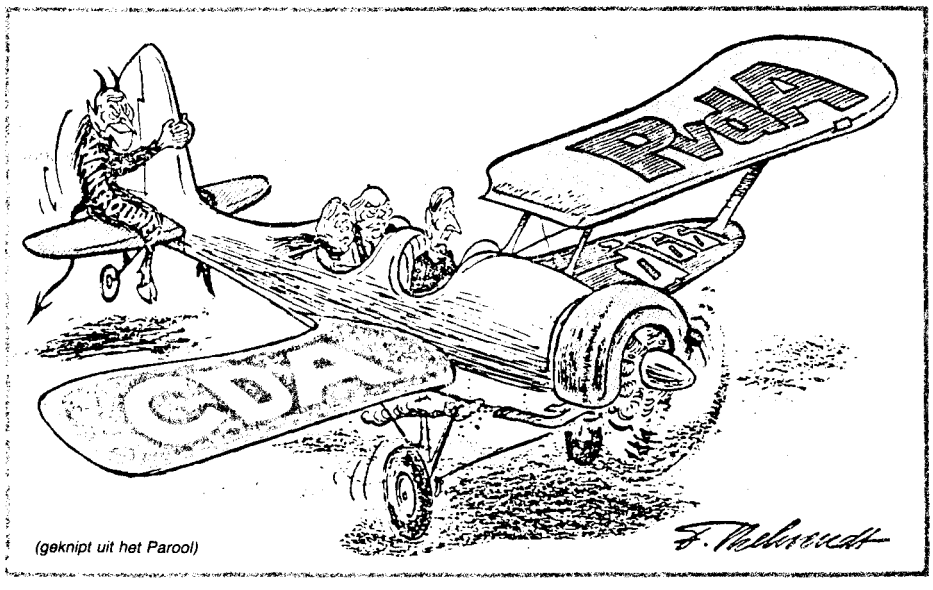

(geknipt uit het Parool)

Kroniek van 55 dagen kabinetsinformatie

(Vervolg van pagina 13)

„Program ja, Van Agt nee". Wiegel noemt het stuk van de informateurs „een vaag verhaal". Terlouw schrijft Van Agt een open brief, waarin hij hem vraagt zich bij de onderhandelingen wat „opener en ongeconditioneerder" op te stellen. De CDA-fractie bindt Van Agt op het hart, „dat het de formatie ten goede zou komen wanneer de fractieleider zich wat warmer gedroeg".

Zaterdag 27 juni. De fracties geven hun onderhandelaars het groene licht verder te onderhandelen, nadat zij de afgelopen twee dagen de conclusies van de informateurs kritisch hebben door-geëxcerceerd. Van Agt schrijft in zijn brief aan de informateurs: „Mijn fractie onderschrijft mijn standpunt over de politieke personele bezetting van het departement van Algemene Zaken". De „aanpuntingen" van CDA en PvdA op de conclusies lopen uit elkaar.

Zondag 28 juni. Van Agt licht zijn wijzigingsvoorstellen in een gesprek met de informateurs toe en vertrekt als voorzitter van de Europese ministerraad naar de „Luxemburgse top".

Maandag 29 juni. Een adempauze in de onderhandelingen. De informateurs bestuderen de reacties van de fracties. Den Uyl spreekt op de t.v. zijn twijfel uit over de goede wil van Van Agt om tot het beoogde kabinet te komen.

Dinsdag 30 juni. Den Uyl en Terlouw lichten in aparte gesprekken met de informateurs hun wijzigingsvoorstellen toe.

Spoedberaad

Woensdag 1 juli. De onderhandelingen worden hervat. De woordvoerder van de informateurs noemt ze „vrij beslissend". Den Uyl en Terlouw vinden, dat nou eindelijk het premierschap moet worden opgelost. Het PvdA-standpunt blijft dat een premierschap van Van Agt „ongeloofwaardig" is. Terlouw legt een brief op tafel, waarin hij voorstelt, dat de „patstelling" rond het premierschap te doorbreken door terugtrekking van de kandidatuur van zowel Van Agt als Den Uyl. Een andere CDA'er kan dan premier worden. In de avonduren komt de CDA-top voor spoedberaad naar het Catshuis.

Donderdag 2 juli. De krantekoppen: „Informatie op springen", „Van Agt beraadt zich op positie", „Van Agt overweegt terugtreding", „Den Uyl eist helderheid premierschap". Na Terlouw schrijft nu ook Den Uyl een brief, waarin hij zich „bereid" toont een andere CDA'er als premier te accepteren, waarmee de PvdA dan eventueel haar claim op het premierschap zou laten schieten „hoeveel pijn dat ook doet". Hij vraagt de informateurs dringend nu zelf met een voorstel te komen. „De sleutel ligt bij hen." Van Agt verklaart, dat hij „na rijp beraad met de partijleiding en het fractiebestuur" besloten heeft „mijn eerder gestelde kandidatuur niet in te trekken". De brief van Den Uyl noemt hij „een schijnconcessie", door af te zien van „een claim die geen realiteitswaarde meer had". 's Avonds vraagt hij zich in een t.v. interview af: „Kan een zo omstreden figuur als ik kennelijk ben, wel levensecht aan het hoofd staan van het kabinet dat nu in de maak is?" Wiegel noemt de houding van Den Uyl en Terlouw „brutaal"

Vrijdag 3 juli. Het fractiebestuur van het CDA blijft bij de kandidatuur van Van Agt. Op het CDA-bureau en bij het Min. van Algemene Zaken komen honderden telegrammen, telefoontjes, brieven en bloemstukken binnen ter adhesie voor Van Agt.

Zaterdag 4 juli. Ook de CDA-fractie en het partijbestuur concluderen unaniem tot handhaving van het premierschap van Van Agt. De houding van Den Uyl en Terlouw wordt „ontoelaatbaar" genoemd, maar wij hebben „nog steeds de politieke wil tot coalitie".

Den Uyl en Terlouw doen 's avonds in een t.v. uitzending een beroep op Van Agt om zich een eigen oordeel te vormen over de ontstane situatie, onafhankelijk van de steun van de partij. Terlouw weerspreekt, dat zijn brief, die de kwestie van het premierschap in een crisis veranderde, een blokkade bevatte tegen Van Agt.

Zijlstra gepolst

Zondag 5 juli. De CDA-top polst Zijlstra voor een eventueel premierschap als enig alternatief voor Van Agt. Zijlstra doet niet mee en Van Agt besluit zich niet terug te trekken.

Maandag 6 juli. De kranten met koppen als „Formatie lijkt vastgelopen", „Informatie nu vrij zeker mislukt" en „Grote coalitie lijkt onhaalbaar".

Bij het begin van de hervatte onderhandelingen feliciteert Den Uyl Van Agt met zijn „tien jaar in de politiek". Van Agt deelt zijn besluit zijn kandidatuur te handhaven mee. D'66 en PvdA zullen zich nader beraden. Tegen middernacht meldt Terlouw, dat zijn fractie instemt met het premierschap van Van Agt met als voorwaarde, dat D'66 zich voldoende kan herkennen in regeerakkoord en zetelverdeling. Den Uyl spreekt van „een buitengewoon onbevredigende situatie".

Dinsdag 7 juli. Na urenlange vergaderingen van de PvdA-fractie deelt Den Uyl mee, dat ook de PvdA het veto tegen Van Agt zal inslikken, maar niet dan onder zeer strakke voorwaarden. Het CDA zal daarvoor wel moeten betalen in de vorm van „fundamentele tegemoetkomingen" in het vervolg van de onderhandelingen over program en zetelverdeling.

Woensdag 8 juli. Bij de hervatting van de onderhandelingen vraagt Den Uyl een derde informateur in de persoon van de vice-fractievoorzitter van de PvdA drs. E. van Thijn. Na „de dramatische beslissing" om Van Agt als „mogelijke premier" te aanvaarden, moet de PvdA immers de absolute zekerheid hebben dat alternatieven absoluut onmogelijk zijn. Terlouw spreekt van een zeer invoelbare behoefte", maar Van Agt noemt de suggestie „onelegant" en „bijna beledigend".

Donderdag 9 juli. Met moeite gaat Van Agt met Van Thijn als derde informateur akkoord, maar dan moet het premierschap wel helemaal van tafel zijn. Lubbers en De Koning zijn bereid Van Thijn als derde informateur aan de koningin te adviseren „met het oog op een goede voortgang".

Vrijdag 10 juli. De koningin ontvangt drs. E. van Thijn en benoemt hem tot informateur naast Lubbers en De Koning. Zij krijgen tot opdracht „de thans voorliggende problemen tot een oplossing te brengen.

De onderhandelingen worden hervat en beslaan de middag en avond. Volgens Lubbers zijn Van Agt en Den Uyl elkaar „in figuurlijke zin in de armen gevallen" en hebben zij gezegd „wij gaan nu bouwen aan ons kabinet". Terlouw en Den Uyl verklaren schriftelijk, dat het CDA zijn eigen kandidaat voor het premierschap mag bepalen.

Zaterdag 11 juli t/m 14 juli. Rust voor de onderhandelaars: Van Agt vertrekt naar de Tour de France, Terlouw gaat zeilen en Den Uyl gaat een dagje mee.

Woensdag 15 juli. De informateurs hebben de laatste dagen goede voortgang weten te boeken. Voor een aantal geschilpunten konden voor alle partijen aanvaardbare compromissen worden bereikt. Verschil nog wel over de bezetting van Onderwijs en Wetenschappen. In Den Haag verwacht men een stroomversnelling.

Donderdag 16 juli. De onderhandelingen worden hervat. In belangrijke mate ontstaat overeenstemming over de inhoud van het regeerakkoord. O. en W. blijft het struikelblok. Het CDA is bereid Den Uyl als vice-premier op Financiën te accepteren, maar houdt vast aan Onderwijs.

„Onderwijs" strijdpunt

Vrijdag 17 juli. De tegenstellingen over Onderwijs verscherpen zich. Om 11 uur 's avonds is men nog niet verder gekomen, ondanks gesprekken onder vier ogen tussen Den Uyl en Van Agt. D'66 steunt de PvdA-claim op onderwijs, die de PvdA ziet als tegenprestatie voor het premierschap van Van Agt. De onderhandelaars krijgen een pakket programvoorstellen mee ter bespreking met hun specialisten.

Zaterdag 18 juli. De kranten melden: „Formatie loopt vast. Maandag beslissing".

Maandag 20 juli. Na een dag van afzonderlijke gesprekken krijgen de onderhandelaars een voorstel tot verdeling van de zetels voorgelegd. In de loop van de avond gaat men daarover praten. Zwaartepunt blijft Onderwijs. De programmatische kwesties spelen geen rol meer.

Dindsdag 21 juli. Om 4 uur in de ochtend is men eruit. De zetelverdeling wordt als volgt: „CDA: algemene zaken, financiën, justitie, ontwikkelingssamenwerking, volksgezondheid en milieuhygiëne, landbouw en visserij."

„PvdA: sociale zaken, onderwijs en wetenschappen, binnenlandse zaken, buitenlandse zaken, CRM, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening."

„D'66: economische zaken, defensie, verkeer en waterstaat."

Den Uyl is tevreden, Van Agt niet ontevreden, maar Terlouw wel. D'66 houdt defensie, terwijl het D'66 ministerie Economische Zaken volgens hem is „uitgekleed". De fracties zullen vandaag en morgen over het akkoord vergaderen.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Weinig tijd

De inboedel die het komende kabinet overneemt, verkeert, zo valt te vrezen, in veel slechtere staat dan al werd aangenomen. Opnieuw wordt hierdoor onderstreept dat de informateurs en de onderhandelaars van CDA, PvdA en D'66 maar weinig tijd hebben: de toestand van onze economie schreeuwt om een nieuwe regeringsploeg *(Algemeen Dagblad).*

Lippendienst

Er wordt nu een soort lippendienst bewezen aan de stelling dat formaties niet lang mogen duren, maar vervolgens neemt iedereen er de tijd voor. De lijsttrekker van het CDA gaat even de Tour de France bekijken. En openlijk wordt er gesproken dat er met Prinsjesdag nog geen kabinet zal zijn. En iedereen schijnt dat maar te accepteren. (Mr. J. Vis, Eerste Kamerlid D'66 in Haagse Post).

Bij de Tour

Terwijl de ongedwongen kout tussen Van Agt en toeschouwers van de Tour de France ontrolt, stapt plots een toeristenechtpaar onverschrokken nader. „Maar u blijft toch wel premier, nietwaar?" (CDA-aanhang, ten overvloede). De premier: „Nou eerlijk gezegd, ik denk van wel hoor. En nu verwacht u natuurlijk dat ik daar een blij gezicht bij zet. Dat zal me moeite kosten, want het is verduveld een heel zware klus, daar in Den Haag. *(Elseviers Weekblad).*

Wezenlijk (weinig) anders

In een kabinet met CDA - PvdA - D'66 zal het beleid op een groot aantal punten duidelijk andere accenten krijgen dan in een kabinet CDA - VVD, maar ook nu zullen de marges in de politiek weer smal blijken te zijn, smaller ook dan velen nu denken. Het bagatelliseren van de andere accenten in de nu voorgestane combinatie is even fout als het zo nadrukkelijk blijven hameren op het wezenlijk totaal andere beleid dat nu komende is. (Hannie van Leeuwen in *Centraal Weekblad).*

Geen kabinet ontkomt

Geen kabinet ontkomt eraan om in de komende vier jaar op vrij substantiële wijze iets te doen aan de sociale uitkeringen. Je kunt in afwachting van de invoering van dit fundamenteel nieuwe systeem op andere plaatsen veranderingen aanbrengen, waardoor in ieder geval de noodzakelijke ombuigingen plaatsvinden. Je kunt daarbij denken aan vijf à tien wachtdagen voor werkgevers in de ziektewet. (Minister Albeda in gesprek met Haagse Post).

Allerlei dikdoenerij

„Ik word er kotsmisselijk, kotsmisselijk van. Van die babbeltjes van Peper, van Van der Doef. Allerlei redeneringen. Allerlei dikdoenerij. En het komt altijd op hetzelfde, hetzelfde neer: flink knijpen, flink persen die uitkeringstrekkers". Hij is razend op de vice-voorzitters Peper en Van der Doef van de Partij van de Arbeid die ingrijpende voorstellen doen om het stelsel van sociale verzekeringen te veranderen. (FNV-bestuurder Herman Bode in gesprek met *Vrij Nederland).*

Regeerakkoord

Als het informateurstrio het eens wordt over het regeerakkoord zullen de fracties van CDA en PvdA zich wel tweemaal bedenken voordat ze zo'n akkoord afwijzen. D'66, dat geen „eigen" informateur heeft kan zich in principe het meest onafhankelijk opstellen. *(Friesch Dagblad).*

Lubbers moet wachten

Intussen heeft het er de schijn van dat Lubbers nog een paar jaartjes zal moeten wachten voor hij Van Agt als premier kan opvolgen.
Maar dàt hij op een goede dag wel eens minister-president zal zijn betwijfelt vrijwel niemand. (de Tijd).

Alternatief

Wanneer de PvdA nu afhaakt is niet de Staphorster variant het eerst aan bod (CDA/VVD met gedoogsteun van klein rechts) maar een minderheidskabinet van CDA en D'66 dat afwisselend leunt op de PvdA en op de VVD. . . . En wat ooit de potentiële kern leek te vormen voor een progressief blok in de Nederlandse politiek ligt uit elkaar. Er zijn al eens leukere tijden geweest voor links in Nederland. (Anet Bleich in *Groene Amsterdammer).*

(geknipt uit NRC-Handelsblad)

Niet formeel verboden

Vraag van *Vrij Nederland* aan Jan Terlouw: „hoe groot is de kans op een CDA - D'66-minderheidskabinet?" Antwoord: Die combinatie is door ons congres inderdaad niet uitgesloten. En ik had hem wel in gedachten toen we het allemaal formuleerden. Maar ja, dan hebben we de gedoogsteun van de VVD nodig. Die zouden die steun misschien wel willen geven, maar in feite doen we dan verkapt toch iets dat ons congres heeft verboden.

Ander alternatief

Als Den Uyl zich sterk had gemaakt voor een strategie waarin het CDA niet langer onmisbaar zou zijn, dan zouden we in de nabije toekomst een desnoods extra-parlementair kabinet Den Uyl - Terlouw - Wiegel kunnen begroeten. Dat lijkt me voor PvdA, VVD en D'66 een uiterst profijtelijk alternatief. (Dr. P. Maas in Elseviers Magazine).

Waarom niet?

Nu schuift de VVD wat naar links op en het CDA naar rechts. Van Agt verwerpt de aanduiding progressief. Waarom laten PvdA, VVD en D'66 het CDA niet rechts liggen en gaan samen aan de slag met dat program? Van Agt heeft daarvoor de weg gebaand. Het zou de politieke deconfessionalisering en daarmee de duidelijkheid dienen. (Wim Thomassen in gesprek met *Haagse Post).*

Gevecht gaat door

Eigenlijk is er maar één probleem: slechts weinigen zijn er van overtuigd dat Joop en Dries elkaar echt in de armen zijn gevallen. De oude rivalen zullen nog heel wat weg te slikken hebben en zo de brokstukken al niet in hun keel blijven steken, zal het gevecht in het nieuwe kabinet onverminderd worden voortgezet. *(Trouw).*

Vechtkabinet niet nodig

Den Uyls aanwezigheid in een tweede kabinet-Van Agt (heeft) het risico dat de kans op een „vechtkabinet", dat met het oog op 's lands economische toestand ongewenst is, weer groter wordt. Aan een nieuw kabinet als kortstondige tussenoplossing heeft het land geen behoefte. Een coalitiekabinet, geen vechtkabinet is nodig. (NRC/Handelsblad).

Sleutelposities

Als de PvdA er ook nog in zou slagen Financiën en Onderwijs weg te slepen bij het CDA zouden de socialisten samen met D'66, in de nieuwe ministerraad vrijwel alle strategische sleutelposities krijgen. Dat moet voor de christen-democraten en met name voor Dries van Agt geen aanlokkelijk vooruitzicht zijn. *(Elseviers Magazine).*

Kamerlid of minister Fractievoorzitter of Minister-President

Enkele weken geleden schreef collega De Kwaadsteniet in dit blad onder de kop „de drie maanden van bewindspersoon en kamerlid" een interessant artikel over de vraag hoe naar zijn mening omgegaan zou dienen te worden met de bepaling in de Grondwet die zegt, dat een minister tot lid der Tweede Kamer gekozen, ten hoogste drie maanden na zijn toelating als lid het ministersambt met het kamerlidmaatschap mag verenigen. De benadering van de Kwaadsteniet vraagt enig weerwerk.

door drs. Ben Hennekam

Lid CDA Tweede-Kamerfractie

Een reactie van De Kwaadsteniet op dit artikel treft u aan op pagina 17.

1. Kamerlid - minister

Ten eerste op zijn kritiek die hij heeft op de handelswijze van Wiegel c.s., die, door zich niet aanstonds te hebben laten beëdigen, in feite, door die opschuiving ruim twee maanden hebben „verdiend".
Daarover van mijn kant het volgende.
Misschien is de mogelijkheid waarvan Wiegel en vier andere VVD-bewindslieden gebruik hebben gemaakt, nl. het opschorten van de inzending van de geloofsbrieven, zo op het eerste gezicht niet fraai.
Nieuw is het in elk geval niet en het voltrekt zich geheel binnen de wettelijke spelregels.
Maar goed, over schoonheid valt te twisten.

Bedoeling van de wet

Waar evenwel collega De Kwaadsteniet beweert dat door zo te handelen men voorbijgaat aan de bedoeling van de Grondwet, gaat hij mijns inziens duidelijk in de fout. Er is nl. in het geheel géén sprake van strijdigheid met de bedoeling van de Grondwetgever. De geschiedenis bewijst dat. De uitzonderingsbepaling (d.w.z. combinatie minister-kamerlid) op ons dualistisch stelsel is ingegeven door het inzicht dat het vormen van een kabinet enige tijd zal vragen. Bedoeling van de grondwetsbepaling was de tot kamerlid gekozen demissionaire bewindslieden wat uitstel te geven voor het maken van een keuze.
Bij het neerleggen van deze bepaling in de Grondwet in 1938 had men kennelijk geen situatie op het oog waarbij een kabinetsformatie langer dan drie maanden kon duren. Een optimisme dat helaas niet meer van deze tijd is!

Bijgesteld

De huidige Grondwetgever heeft dit onderkend. Bij de voorstellen tot wijziging van de Grondwet heeft daarom de Kamer onlangs o.a. aanvaard de verenigbaarheid van minister en kamerlidmaatschap toe te staan totdat een nieuw kabinet zou zijn aangetreden. Daarmee de opzet van de vroegere grondwetgever nog eens onderstreept èn vorm gegeven voor deze tijd. Ziende nl. naar de lange duur van de kabinetsformaties.
Weliswaar is deze wijziging pas een feit wanneer ook de nieuwe Kamers zich daarvóór (in z.g. tweede lezing met gekwalificeerde meerderheid) hebben verklaard, maar er is geen enkele reden om aan te nemen dat dit straks niet het geval zal zijn. De termijn van drie maanden is dan vervallen en vervangen door de bepaling „zolang over zijn ontslagaanvrage als minister nog niet is beslist". Oftewel: tot het nieuwe kabinet gereed is.

Andere invalshoek

Meer relevant dan de staatsrechtelijke is natuurlijk de politieke invalshoek. Van hieruit is de houding van met name Wiegel t.a.v. het „oprekken" van de termijn alleszins begrijpelijk. Gedurende een langere tijd heeft hij zodoende 'n betere kans de vinger aan de politieke pols te houden. En wie kan en mag dat iemand kwalijk nemen die bij het begin van de (in-)formatie aan de zijlijn komt te staan (een feit dat hier slechts wordt geconstateerd) en slechts kan hopen op latere tijden?
Terzijde dit. De tranen schoten mij bijna in de ogen toen ik de woorden las van De Kwaadsteniet dat door de praktijken van Wiegel en consorten „het kabinet Van Agt in sommige gevallen o.m. bij stemmingen moeilijker tot een meerderheid kan komen omdat nu vijf potentiële VVD-stemmen ontbreken. . ."

2. Fractievoorzitter - minister-president

Een tweede kanttekening wil ik maken bij de keuze die ministers/fractieleden in september moeten maken, zo er dan nog geen nieuw kabinet is. Minister of fractielid. Een vraagstuk vooral van belang voor de man die als aanvoerder van twee ploegen opereert en bij één van die ploegen zal moeten afhaken: de heer Van Agt.
De Kwaadsteniet is zeer stellig in zijn opvatting: op de bewuste datum moet de heer Van Agt kiezen voor het minister-presidentschap en dus niet voor het fractievoorzitterschap. Argumenten die hij daarvoor aanvoert zijn: een mogelijk leegloop van het kabinet, het in blessuretijd zitten met het kabinet-Wiegel, maar vooral: het niet aanvaarden van een leidersprincipe. Met dit laatste wil hij benadrukken dat het niet zozeer gaat om degene die leiding geeft aan de fractie, alswel om de politieke stellingname van de fractie als geheel. Met name hiertegen richten zich mijn bezwaren.

Bijzondere positie

Op zich is er natuurlijk weinig tegenin te brengen dat het gaat om de politieke lijn van de fractie als geheel, maar het bergt het gevaar in zich van een onderschatting van de positie van de fractievoorzitter.
Juist in een (in-)formatieperiode is hij duidelijk méér dan de eerste onder zijns gelijken. Hij is de eerste onderhandelaar van zijn partij met als belangrijke opdracht vanuit de christen-democratische visie mede de bouwstenen aan te dragen voor een nieuw kabinet. Bij het bereiken van dat politiek akkoord zijn – en dit in tegenstelling tot wat een demissionair kabinet heeft te behandelen – wezenlijke zaken in het geding die de politieke waarde van de dag verre overschrijden. Vraagstukken van werkgelegenheid, energie, vrede en veiligheid, identiteit enz.

Stabiliteit

Voor die onderhandelingen is een stuk continuïteit en stabiliteit een uiterst wenselijke zaak, zowel in de richting van mogelijke toekomstige coalitiepartners als in de richting van de eigen fractie.
De vanzelfsprekendheid om te kiezen voor het minister-presidentschap en niet voor het fractievoorzitterschap deel ik daarom niet.
De geschiedenis heeft geleerd dat het verbreken van de continuïteit in de persoon van de fractievoorzitter tijdens een formatie-periode vèrgaande consequenties kan hebben. Dàt gegeven èn een mogelijk nog langer voortduren van de (in-)formatie kan er evengoed en juist voor pleiten dat gekozen wordt voor prolongatie van het fractievoorzitterschap. Het landsbelang wordt hiermede niet ondergeschikt gemaakt aan het partijbelang zoals sommigen weleens beweren. Integendeel, vooral het eerste vraagt om een snelle totstandkoming van een nieuw kabinet.

10 september: minister of fractievoorzitter?
De politieke omstandigheden van dat moment en de perspectieven die zich dan aftekenen zullen voor die keuze bepalend zijn.

Het behoeft uiteraard geen betoog dat het beter ware dat die keuze zich niet zou opdringen, nl. door de aanwezigheid van een nieuw kabinet.

Reactie op Hennekam

Wijze Wiegel! Domme Van Agt?

Het lijkt niet van belang ontbloot enkele kanttekeningen te maken bij het „weerwerk" van collega Hennekam betreffende mijn artikel in CDActueel van 20 juni jl. onder de kop „De drie maanden van bewindspersoon en Kamerlid". Het beste zou eigenlijk zijn wanneer de lezer mijn artikel nog eens zou kunnen nalezen, omdat daaruit voldoende kan blijken, dat het „weerwerk" niet deugdelijk is. Maar het is voor de lezer wellicht gemakkelijker, dat in ditzelfde nummer op Hennekams benadering ingegaan wordt.

door dr. Willem de Kwaadsteniet

De mogelijkheid, waarvan Wiegel c.s. gebruik hebben gemaakt, noemt Hennekam „misschien . . . zo op het eerste gezicht niet fraai". Op het tweede gezicht soms wel (een beetje) fraai?

Bezwaren

Ik citeerde in mijn artikel de memorie van toelichting op het wetsontwerp (14223), dat de betreffende grondwetsbepaling wilde herzien. Daar staat over het ontduiken van de drie maanden termijn: „Tegen deze praktijk zijn bezwaren gerezen". Ondertekend door de minister-president en de minister van Binnenlandse Zaken, destijds Den Uyl en De Gaay Fortman, daarna overgenomen door Van Agt en Wiegel. Dezelfde Wiegel, die nu zelf deze praktijk toepast. Van Agt heeft dat terecht en gelukkig niet gedaan. Had Van Agt, volgens Hennekam, beter anders kunnen handelen?

Hennekam gaat nog verder: „Nieuw is het in elk geval niet en het voltrekt zich geheel binnen de wettelijke spelregels". Neen, nieuw is het niet, maar het voltrekt zich dank zij wettelijke mazen. Het is maar wat men „fraai" noemt, om van „juist" maar niet te spreken.

Dan beweert Hennekam vervolgens, dat ik „duidelijk in de fout" ga wanneer ik over het ontduiken van de drie maandentermijn stel „dat door zo te handelen men voorbijgaat aan de bedoeling van de Grondwet".
Het is jammer, dat Hennekamp geen steekhoudende argumenten bij zijn bewering levert. De huidige Grondwet bepaalt voor de combinatie een termijn van drie maanden. Volgens de nieuwe op stapel staande Grondwet wordt de termijn van combinatie – eenvoudig gezegd – gekoppeld aan de duur van de kabinetsformatie. Maar nú geldt de huidige grondwet. Jammer?

Dat de huidige Grondwet wordt gewijzigd, zoals Hennekam meent te moeten meedelen, staat reeds in mijn artikel. Ik verwijs daarnaar nogmaals. Ik weet van deze materie ook wat af. Namens de CDA-Tweede Kamerfractie was bij de betreffende Grondswetherziening schrijver dezes immers de woordvoerder!
Hennekam op de voet volgend, kom ik nu bij zijn volgende boeiende uitspraak: „Meer relevant dan de staatsrechtelijke is natuurlijk de politieke invalshoek". Is dat zo „natuurlijk"? Hennekam voegt eraan toe: „Van hieruit is de houding van m.n. Wiegel t.a.v. het „oprekken" van de termijn alleszins begrijpelijk". Ja, het staat er: „alleszins begrijpelijk". Wijze Wiegel! Domme Van Agt? Neen, domme Van Agt staat er (natuurlijk) niet. Het gaat Hennekam om Wiegel, „iemand . . . die bij het begin van de (in-)formatie aan de zijlijn komt te staan . . . en slechts kan hopen op latere tijden". Heeft Wiegel anders in latere tijden geen invloed meer? En neemt de VVD Tweede Kamerfractie dan geheel andere standpunten in als Wiegel geen Kamerlid is?

„Bijna" tranen

Ik kom nu bij de „bijna" tranen in de ogen van Hennekam. Hoe zou dat nu moeten? Het is nog tot daaraan toe, dat ik dit niet (behoef te) begrijpen, maar erger is dat de lezer in het ongewisse wordt gelaten. Ik verwijs nu maar eenvoudig naar de tekst van mijn vorige artikel, die ook op dit punt uitvoeriger is dan Hennekam citeert.
Tenslotte komt Hennekam bij mijn mening, dat Van Agt na drie maanden dient te kiezen voor het minister-presidentschap en niet voor het fractievoorzitterschap. Ten aanzien van mijn argumenten heeft hij met name bezwaren tegen één daarvan, namelijk dat het onjuist is een leidersprincipe te aanvaarden. En waarmede begint Hennekam dan de uitstalling van zijn bezwaren? Met de mededeling, dat er „op zich . . . natuurlijk weinig tegen in te brengen (is) dat het gaat om de politieke lijn van de fractie als geheel . . .".
Zeer terecht, zo zou ik willen zeggen. Zó is dat!

Maar, voegt Hennekam er aan toe, „het bergt het gevaar in zich van een onderschatting van de positie van de fractievoorzitter". Ik heb geen enkele neiging tot onderschatting. Ook trouwens niet tot overschatting. Dat laatste moet ik, helaas, vrezen ten aanzien van Hennekam. Wat schrijft hij? „Juist in een (in-)formatieperiode is hij (dat wil zeggen de fractievoorzitter) duidelijk méér dan de eerste onder zijns gelijken".
„De eerste" is begrijpelijk en ook min of meer aanvaardbaar. „Duidelijk méér" dan de eerste? Wat zou dat dan wel betekenen? De super-eerste? Dan zijn er zeker nog meer gewone „eersten"!? Het lijkt toch goed zich van al tevergaande superlatieven te onthouden! Anders weet men niet meer waar men terecht komt.
Natuurlijk is de fractievoorzitter „de eerste onderhandelaar" van zijn partij. Hij is trouwens gewoon „de" onderhandelaar; er is geen tweede of derde. De onderhandelaar is dit overigens uitsluitend bij de gratie van zijn fractie. Geenszins op basis van een persoonlijke titel.
Schrijvende over de bouwstenen voor een nieuw kabinet betoogt Hennekam dan vervolgens: „Bij het bereiken van dat politiek akkoord zijn – en dit in tegenstelling tot wat een demissionair kabinet heeft te behandelen – wezenlijke zaken in het geding die de politieke waarde van de dag verre overschrijden". De strekking van de hoofdzin zal door niemand – en derhalve ook door mij niet – worden ontkend. De hoofdzin is dus eigenlijk tot niemand gericht. De tussenzin is wat boud, wanneer men bijvoorbeeld let op de beslissing van het demissionaire kabinet, dat er op de rijksbegroting voor 1982 voor een kleine vijf miljard gulden nieuwe bezuinigingen zullen moeten worden gevonden.
Hennekam zegt, dat voor de onderhandelingen „een stuk continuïteit en stabiliteit een uiterst wenselijke zaak" is. Daarom deelt hij niet „de vanzelfsprekendheid om te kiezen voor het minister-presidentschap en niet voor het fractievoorzitterschap". Hij stelt vervolgens, dat de geschiedenis heeft geleerd, dat het verbreken van de continuïteit in de persoon van de fractievoorzitter vèrgaande consequenties kan hebben.

Wijzer

Dit lezende vraag ik mij in gemoede af of Hennekam de inhoud van mijn artikel van 20 juni jl. eigenlijk wel goed tot zich heeft laten doordringen. Natuurlijk is continuïteit ook van belang. Het is alleen niet zo, dat die staat of valt met de fractievoorzitter, zoals ik reeds schreef. Die continuïteit staat of valt ook niet met het zijn van fractievoorzitter. Bovendien is de fractie vrij in het vinden van waarborgen voor de continuïteitshandhaving. Ook bij de geschiedenis heb ik in mijn vorige artikel reeds stilgestaan. Wil Hennekam nu werkelijk, dat de Koningin in september nog geconfronteerd wordt met de noodzaak van de benoeming van een nieuwe premier voor het thans zittende kabinet? In mijn vorige artikel schreef ik reeds: „Van Agt zal wel wijzer zijn". Als het goed is speelt dit allemaal overigens ditmaal geen praktische rol, omdat voordien een nieuw kabinet is aangetreden.
Tot besluit nog het volgende. Wij moeten althans een klein beetje redelijke, een christen-democratische staatsrechtelijke en politieke benadering in het oog blijven houden.

Dit was „enig weerwerk" mijnerzijds.
Daar werd wel om gevraagd!

Politieke discussie: blaas uw partij mee!

„Het begint nu pas echt; d.w.z. het politiek functioneren van het CDA als partij.
Het gaat erom allen die praktisch politieke verantwoordelijkheid dragen in vertegenwoordigende functies bij hun werk in Nederlandse politieke arena een duidelijke background te geven en ze inhoudelijk de kaders te verschaffen waarbinnen de partij ze graag ziet functioneren. Dialogen binnen onze partij-organisatie zijn een onmisbaar middel om uiteindelijk tot gezamenlijke politieke lijnen te komen."
O.a. met deze woorden gaf partijvoorzitter Piet Bukman op 11 oktober 1980 aan dat de fase van organisatorische opbouw van het CDA werd afgesloten en dat de fase van het politiek optuigen van de partij waş aangebroken.

Thema's: Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid

Thans wordt daarom onder coördinerende leiding van een stuurgroep de partijpolitieke discussie geopend over 2 thema's die het partijbestuur heeft vastgesteld namelijk, Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid. Daarover wordt van september a.s. tot maart 1982 in de gehele partij gestudeerd, gesproken, gediscussieerd en geconcludeerd.
De thema's worden behandeld in te vormen werkgroepen, die een keus moeten doen uit één van de twee onderwerpen.
Alle CDA-afdelingen, bestaande CDA-werkgroepen en CDA-leden kunnen zich voor deelname aan de partijpolitieke discussie aanmelden bij de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.
De deelnemers die zich hebben aangemeld worden met medewerking van de vormingswerkconsulenten en de door kamerkringen c.q. provinciale organisaties aangewezen personen of commissies in werkgroepen bijeengebracht, danwel aan reeds bestaande werkgroepen toegevoegd.
De aldus geformeerde werkgroepen wijzen een contactpersoon aan, die tijdens de duur van de werkzaamheden van de werkgroepen de contacten met de stuurgroep en met de door de kamerkringen c.q. provinciale organisaties aangewezen personen of commissies onderhoudt.

- Eind augustus stelt de stuurgroep de discussiestukken vast, die gedurende de laatste week van augustus en de eerste week van september aan de dan bekende werkgroep-contact-personen worden toegezonden. Dan worden ook de discussievragen en een handleiding bij de groepsbesprekingen toe gezonden.
- Van a.s. september t/m november komen de werkgroepen, die daartoe zelf een werk- en vergaderschema moeten opstellen regelmatig bijeen.
- Begin december stellen de werkgroepen hun bevindingen en hun opvattingen voor het behandelde thema op schrift en rapporteren deze uiterlijk 18 december a.s. aan het kamerkringbestuur c.q. aan de door de kamerkring resp. provinciale afdeling aangewezen personen of commissie.
- In januari en februari 1982 beleggen de kamerkringen c.q. Provinciale organisaties (c.q. worden onder hun verantwoordelijkheid belegd) studiedagen waarop de door de werkgroepen behandelde thema's aan de orde zijn.
- Uiterlijk 6 maart 1982 rapporteren de kamerkringen c.q. Provinciale organisaties de op de studiedagen verkregen en de uit rapportages van de werkgroepen voortvloeiende, conclusies aan de stuurgroep.
- De stuurgroep brengt deze conclusies ter kennis van het partijbestuur en bereidt een discussie in het partijbestuur voor met het doel het opstellen van conceptresoluties ter bespreking op de voorjaarspartij 1982, die op 8 mei gehouden wordt.
- Alle deelnemers zullen dan worden uitgenodigd deze discussies over Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid bij te wonen en daaraan deel te nemen.

Nadere inlichtingen kunnen verkregen worden bij W. Eikelboom, stafmedewerker Kader- en Vormingswerk tel. 070-924461 of bij de vormingswerkconsulenten.

Adressen CDA-vormingswerkconsulenten

Kamerkring Leeuwarden
B. Dijkstra
Van Boelenslaan 6
9244 EM Beetsterzwaag
tel. 05126-2340 th.
05120-19659 knt.
Kamerkring Zwolle
T.H. van Osch
Tjariet 36
8032 LM Zwolle
tel. 05200-34297 th.
05200-77177 knt.
Kamerkring Arnhem
mw. C.H. Reitsma-van Spanje
Sparrenlaan 3
8162 CX Epe
tel. 05780-14819 th.
Kamerkring Nijmegen
G.J. Mombarg
Van Goghstraat 39
6566 ZB Millingen a/d Rijn
tel. 08813-2061
Kamerkring Haarlem
mw. M. Verheul-Verhulst
Willem Denijslaan 11
2101 EN Heemstede
tel. 023-289625
Kamerkring Dordrecht
mw. A.J. Bakker-Osinga
Oranjepark 3
3311 LP Dordrecht
tel. 078-147010
Kamerkring Dordrecht
mw. W. van Dinter-Vroegindeweij
Merellaan 357
3145 EM Maassluis
tel. 01899-15309 th
tel. 070-614911 tst.
3291
Kamerkring Maastricht
C.Th. A. Bennebroek
Kruisstraat 14
6151 BP Munstergeleen
tel. 04490-17790 th
04494-63835 knt.
Kamerkring Maastricht
W. Thuis
Rietbeek 10
6166 GV Geleen
tel. 04494-45717 th.
04490-66269 knt.
Kamerkring Rotterdam
H. van Oostende
Hontenissestraat 17
3086 KA Rotterdam
tel. 010-801481 th.
010-811144 knt.
Kamerkring Utrecht
mw. M.Ch. Bruins Slot-Vis
Willem Alexanderstraat 48
2474 JT Zegveld
tel. 03489-686 th.
030-333141 knt.
Kamerkring Den Helder
J.J. Verhoog
Tulpstraat 10
1738 CC Waarland
tel. 02262-1793
Kamerkring Assen
mw. C.W.M. Jongma-Roelants
Jan Steenweg 24
9761 HJ Eelde
tel. 05907-3367
Noord-Brabant prov. bureau
Walpoort 12 - Den Bosch 073-132071

Ja, ik doe mee aan de partijpolitieke discussie, en wel aan het onderwerp

Vrede en Veiligheid/Sociale Zekerheid *)

Naam: .....

Adres: .....

Postcode + Woonplaats: .....

Tel.: .....

behorend tot kamerkring/
provinciale afdeling: .....

*) doorhalen wat **niet** van toepassing is

Dit formulier zenden aan:
Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (tel. 070-924461),
Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

Europese Christen Democratische vrouwen te Luxemburg bijeen

„Een verenigd Europa is hoofddoel van de Unie Christen Democratische vrouwen;
In een verenigd Europa ligt het antwoord op veel vragen van deze tijd;
Dit vereist van politici vooruitzien, moed en samenwerking;
Een verenigd Europa heeft een opdracht voor de wereld en kan oplossingen voor wereldproblemen bieden;
Voor Europa moet de emancipatie van mensen, van groepen mensen (o.m. minderheden) niet alleen een nastrevenswaardig ideaal, maar nog meer een concreet politiek doel zijn."

Deze selectie aanhalingen vielen in allerlei toonaarden en in wel zeven verschillende talen te beluisteren tijdens het congres van de Unie Christen-Democratische vrouwen. Dit congres, de tweede algemene vergadering van de UCDF, werd op 9 en 10 juli jl. in het Europa Centrum te Luxemburg gehouden.

De afgevaardigden uit dertien Europese landen (alle aangesloten bij de Raad van Europa) waren bijeengekomen om zoals voorzitter Franca Falcucci (Italië) in haar openingsspeech zei in verbondenheid met elkaar te bouwen aan een Verenigd Europa. Politici kunnen daaraan veel toe bijdragen door vooruit te zien, moedig en in goede samenwerking met elkaar oplossingen te zoeken en te geven. Politici moeten zich niet beperken tot de problemen in eigen land en in Europa, maar zich ook inzetten voor de enorme vraagstukken die de wereld in beroering houden. Zij spoort ieder aan actief mee te doen en niet thuis een afwachtende houding in te nemen. Tevens gaf voorzitter Falcucci een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen en activiteiten sedert de vorige algemene vergadering in 1978. Zij memoreerde onder meer de verkiezingscampagne voor het Europees parlement, de activiteiten in het kader van het jaar van het kind, de oprichting van de Wereld Unie Christen Democratische Vrouwen en de deelname aan de VN conferentie te Kopenhagen waarin de evaluatie van het wereldactieplan werd behandeld.

Toekomst

Aan dit congres ging een gedegen voorbereiding vooraf. Als centraal thema was gekozen voor Europa op weg naar de toekomst: de rol van de christen democratische vrouwen. Elk bij de Unie aangesloten landenorganisatie kreeg de opdracht te rapporteren over zijn visie ten aanzien van een vijftal aspecten van dit onderwerp nl.: de crisis van de welvaartmaatschappij; de jeugdproblematiek; medezeggenschap en gelijke kansen; solidariteit en eigen verantwoordelijkheid en solidariteit en ontwikkelingssamenwerking.
Nadat elk land zijn bevindingen had ingezonden, werden deze door de gekozen rapporteurs verwerkt tot een inleiding, die in de werkgroepen tijdens het congres zou worden besproken. Uit de resultaten van de discussies werden ontwerpresoluties voor de plenaire vergadering opgesteld.

Discussie

De discussie in zo'n werkgroep is een boeiende aangelegenheid. De taalproblemen worden meestal met elkaar goed opgelost. Er is weinig spraakverwarring. Problemen liggen meer op het gebied van de culturele verschillen. De accenten worden daardoor anders gelegd, ook het stellen van prioriteiten geeft de nodige aanleiding tot discussie. Uitgangspunt daarbij is wel het goede en het eigene van ieders cultuur zorgvuldig te bewaren.
Over de rode draad, die het samenzijn verbindt: grotere participatie van vrouwen in de samenleving op de onderscheiden niveaus, meer medezeggenschap, gelijkere kansen en behandeling wordt door elk der deelnemende delegaties eensluidend gedacht.
Het spreekt vanzelf dat niet op alle punten in alle werkgroepen eensgezinde resoluties konden worden gemaakt. In de plenaire vergadering werden dan amendementen ingediend, waarover men kon stemmen. Soms gaf het resultaat reden tot tevredenheid soms niet. De Nederlandse delegatie was bijvoorbeeld heel tevreden toen een door haar ingediend amendement werd aangenomen, waarin stond dat bij de jeugdproblematiek meer aandacht zal worden geschonken aan de tweede generatie buitenlandse werknemers.
„De Nederlandse delegatie rapporteerde over het onderwerp: „medezeggenschap en gelijke kansen – de rol van de arbeid in onze samenleving."
In deze werkgroep is besloten allereerst die punten in de resolutie op te nemen, waarover eenstemmigheid heerste. Zoals gelijke rechten en plichten, wet tegen discriminatie, recht en toegang tot gelijk onderwijs, gelijke kansen en behandeling in beroep en maatschappij, gelijke sociale verzekeringen, vrijheid van keuze tussen gezins- en beroepswerk, het voorkomen van dubbele taken bij vrouwen.
Omdat in deze werkgroep werd onderkend, dat er toch nog veel belangrijke aandachtspunten blijven, waarover de meningen nogal uiteenlopen, werd besloten ook dit aan de plenaire vergadering voor te leggen. In de ontwerp-resolutie werd verzocht deze punten aan een nadere studie te onderwerpen om daarna met elkaar daarover nog eens uitvoerig van gedachte te wisselen.
Het gaat vooral om vragen op het gebied van betaalde en onbetaalde arbeid, over de beloning en de sociale zekerheid, die daarmee een relatie hebben, over de verschillende schoolsystemen in Europa en over vragen op het gebied van huwelijk en gezin, andere samenlevingsvormen en zwangerschapsonderbreking.
Dit verzoek wekte in de plenaire vergadering enige opwinding omdat een delegatie de ontwerpresolutie niet goed had gelezen – was ook niet tijdens de discussie in de werkgroep aanwezig – en toen dacht dat de werkgroep met onoirbare voorstellen kwam. De emoties laaiden even heftig op, maar kunnen ook worden gezien als het zout in de pap.
Twee dagen lang is zinvol, ijverig en hard gewerkt. Als laatste punt op de agenda stond de bestuursverkiezing. De huidige voorzitter, de Italiaanse senatrice Franca Falcucci werd herkozen tot voorzitter van de UCDF. Als secretaris-generaal werd Monique Badenes gekozen.
Aan het slot van de vergadering verscheen tot ieders verrassing dr. Egon Klepsch, die namens de EVP-fractie de congresserende vrouwen nog eens een riem onder het hart stak.
De delegaties en hun deelneemsters kunnen zeker terugzien op een geslaagde bijeenkomst. Ieder kreeg de kans zelf actief mee te werken. Al te vaak is het gebruikelijk, dat vooraanstaande politici worden uitgenodigd om bij de opening via indrukwekkende redes hun idealen en ideeën te spuien. Zij zeggen dan hun ongetwijfeld zeer wijze zegje, dat de toehoorders gelaten aanhoren, maar dat hen tot weinig eigen creativiteit dwingt. Zo'n programma biedt dan meestal weinig ruimte voor discussies in werkgroepen.
In Luxemburg ging het deze keer wel geheel anders. Zeer verfrissend, dat mocht ook wel want de buitentemperatuur was tropisch.

Ina Scholten **Annelies van den Beld**

Stelt u prijs op
VAKWERK
KWALITEITSARTIKELEN
dan **VAN ZEBEN'S**
Woninginrichting N.V.
Laarstraat 12-20 - Zutphen.

organisatienieuws

Contributie 1981: nog 20.000 leden in gebreke

Op de fusiedatum van 11 oktober 1980 gaf een optelsom van de ledenbestanden van ARP, CHU, KVP en rechtstreekse leden een totaalledenaantal weer van ± 162.000.
In dit aantal zaten nogal wat „dubbele" leden besloten, d.w.z. leden die rechtstreeks lid van het CDA waren doch tegelijk ook contributie aan een van de moederpartijen overmaakten. Om een juist beeld van het werkelijke ledenaantal te krijgen moest het geïntegreerde bestand geschoond worden van deze dubbele leden. Thans, ongeveer 9 maanden na de fusie, lijkt dit karwei geklaard. Ondanks een gigantisch aantal afvoeringen (± 14.000) daalde het officiële ledental toch niet verder dan 158.000, omdat sedert de fusie bijna 10.000 **nieuwe** leden konden worden begroet.

Inning

In december 1980 startte de eerste fase van de contributie-inning 1981. Deze fase werd in maart afgesloten. Het resultaat was enorm, maar liefst 100.000 leden stuurden de toegezonden acceptgirokaart in. Het gemiddelde contributiebedrag lag even boven de *f* 44,00. Tegen deze achtergrond was het resultaat van de tweede fase teleurstellend. Van amper 20.000 leden kon de contributie worden geregistreerd. Nu moet hier onmiddellijk aan worden toegevoegd dat gedurende deze fase de financiële actie ten behoeve van de campagne van de Tweede Kamerverkiezingen van start ging. De uiteindelijke opbrengst van deze actie is enorm: *f* 1.200.000,–. Sedert de afsluiting van de tweede fase op 18 mei jl. is het totaal aantal contributies gestegen tot 130.000. Dit impliceert dat ongeveer 20.000 leden nog in gebreke zijn gebleven. Deze leden krijgen binnenkort bezoek van de plaatselijke penningmeester met het verzoek aan hem de contributie te voldoen. Dit bezoek kunt u voorkomen door **DEZE WEEK** de contributie nog te voldoen via de toegestuurde accept-girokaart of door overmaking op giro 712000 ten name van het CDA te Den Haag.

Afdelingspenningmeesters

De penningmeesters van de gemeentelijke afdelingen hebben enige tijd geleden het lijstenmateriaal ontvangen, behorende bij de afsluiting van de tweede fase van de contributie-inningsronde. Het zal met name deze penningmeesters er alles aan gelegen zijn nog-niet-betalers over te halen de contributie te voldoen. De gemeenteraadsverkiezingen van volgend jaar zullen een zware claim leggen op de afdelingskas en dus is een goede contributie-opbrengst ook van wezenlijk belang. Sommige afdelingen zullen blijkens de computergegevens thans reeds over enige contributie-opbrengst kunnen beschikken. Deze tegoeden zijn schriftelijk opvraagbaar bij het CDA-secretariaat, afdeling contributie-administratie, Dr. Kuyperstraat 5 te Den Haag.

In CDActueel zullen wij de contributie-ontwikkeling op de voet gaan volgen, waarbij de afgedrukte barometer als stimulator de laatste leden over de streep moet trekken.

U wilt toch niet de laatste zijn?

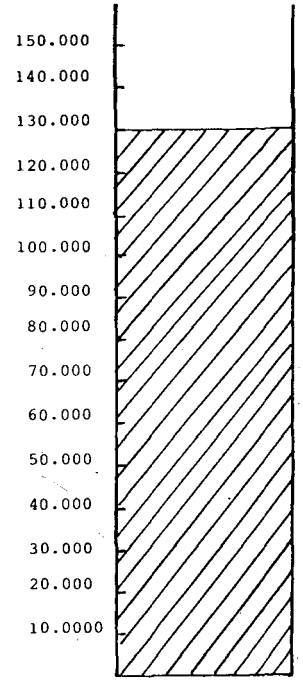

Nieuw rapport over herziening belastingwetgeving

Deze week is verschenen het rapport „Herziening Belastingwetgeving", een uitgave van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, opgesteld door een commissie onder voorzitterschap van prof. dr. J. H. Christiaanse.
Het rapport wil bouwstenen aandragen om op verantwoorde wijze aanbevelingen te doen tot het wijzigen van ons belastingstelsel, waartoe de noodzaak thans zo duidelijk aanwezig is.
Het rapport is te bestellen door overmaking van *f* 9,– op giro 137000 t.n.v. Christen Democratisch Appèl te Den Haag.

In memoriam H. Schouten

17 juli jl. hebben wij Huib Schouten op Westduin in Den Haag begraven.
Meer dan zestien jaar heeft hij voor de KVP het drukwerk verzorgd. De stencilkamer, tegelijkertijd postkamer, verzendafdeling, was zijn uitdrukkelijk domein.
Hier voelde hij zich uitermate verantwoordelijk voor. Het werk moest af, ook al zouden er nachtelijke uren aan opgeofferd moeten worden.
Hoeveel vellen papier er door zijn handen zijn gegaan, is moeilijk aan te geven, maar het zijn er heel wat geweest.
Dat partijraadsleden, leden van het partijbestuur, leden van het dagelijks bestuur en zovele anderen hun stukken goed verzorgd en op tijd kregen, danken zij in laatste instantie aan de werkkracht, ijver en nauwgezetheid van Huib Schouten.
Huib Schouten nam zijn verantwoordelijkheid voor het werk op het partijbureau van de KVP zeer serieus. Velen hebben dit in de loop der jaren kunnen ervaren en van hem kunnen horen.
De laatste jaren zijn voor hem niet gemakkelijk geweest. Na een ernstige hartaanval in 1976 dacht iedereen, dat hij niet meer terug zou komen.
Schoonzoon Henk Schrijver had zijn plaats reeds ingenomen, maar hij herstelde zich, en wel zo, dat hij ook over zou gaan naar het CDA, als chef van de repro-afdeling.
Verleden jaar bleek echter reeds, dat zijn gezondheid sterk achteruit ging. Hij heeft zich tegen dit verval van krachten tot het laatst toe verzet. Hij stierf onderweg en onverwacht, 49 jaar oud.
Toen wij bij zijn graf stonden onder de hoge bomen van Westduin, moest ik denken aan Zacheus. Deze was in de boom tussen de bladeren gekropen om de Heer langs te zien komen. Plotseling werd hij er uit gehaald met de mededeling: „Ik wil bij jou komen eten".
Een dergelijke onverwachte uitnodiging heeft Huib Schouten ook gekregen.
Wij denken aan hem met grote erkentelijkheid en wensen zijn vrouw en kinderen veel sterkte toe in deze moeilijke dagen.

M. A. Kolster.

uw mening

Ergernis

Met andere CDA-leden, die ik goed ken ergeren we ons aan de volgende punten, die in de Tweede Kamer door het CDA gesteund zijn.

1. Voorzitter van de milieucommissie een salaris van 2 ton. Psychologisch voor velen in deze bezuinigingstijd onverteerbaar.
2. Een ombudsman met ƒ 13.000,– per maand (!) onverteerbaar. Er zullen toch wel knappe mensen te vinden zijn die het voor de helft doen.
3. Een lening van 2 miljoen aan de „Waarheid" voor uitbreiding.
4. Helemaal onverklaarbaar: crêches in de Tweede Kamer à ƒ 10.000,– per crêche. De heer Dolman was de verstandigste in deze zaak.
   Alles onbegrijpelijk in de tijd, waarin men van iedereen aanneemt dat men bezuinigt.

J.M.N. Peerdeman **Woerden**

Naschrift redactie:
ad. 3: Als u voor vrijheid van meningsuiting bent en voor veelvormige persmedia – het CDA is dat – dan moet u voor dit besluit zijn.
ad. 4: dit is een idee dat nog lang niet gerealiseerd is.

(Gebrek aan) zelfkennis

CDActueel van 30 mei jl.: „We hebben het deksels goed gedaan". Is minder zetelverlies dan de PvdA deksels goed?! Hoe is dat te rijmen met de uitspraak van voorzitter Bukman in het nummer van 27 juni: „. . . want we hebben als christendemocraten nog nooit zo laag gescoord". Maar ook bij hem toch weer zo'n eigengereide schouderklop: „En laten we eerlijk zijn: het is ook zo slecht nog niet". In het nummer van 23 juni constateert het DB met gerechtvaardigde (?) trots: „De verkiezingsuitslag bevestigt de positie van het CDA als volkspartij op christelijke grondslag". Maar dan wel een volkspartij met teruglopende aanhang!
Het DB: „De uitslag geeft aan dat het CDA onder alle leeftijdscategorieën goede weerklank vindt. Het bestuur signaleert een aansprekende betrokkenheid onder jongeren voor christen-democratische politiek". En voorzitter Johan de Leeuw van het CDJA constateert (CDActueel 20 juni) dat vooral bij de jonge kiezers de ontwikkeling hoopgevend is: meer dan 20% van de jonge stemmen is naar het CDA gegaan. O ja? En hoe is deze constatering dan te rijmen met wat we lezen in het nummer van 13 juni op pagina 13: „De positie van het CDA bij de jonge kiezers is gewoon slecht. Van het totale kiezerskorps behoort ± 19% tot de leeftijdscategorie 18-24 jaar. . . Van het CDA-electoraat behoort slechts ± 13% tot deze catogorie. . . Het vervelende voor het CDA is dat ook de leeftijdscategorie 25-34 jaar ondervertegenwoordigd is. . . Geconstateerd moet worden dat het CDA er bij deze verkiezingen niet in is geslaagd aan de jonge kiezers duidelijk te maken dat zij een goed programma en goed beleid in gedachten heeft om de positie van jongeren in onze samenleving te versterken".
Weer zo'n klop op eigen schouder. Maar, het zou ook kunnen dat ons program en beleid in de ogen van de jongeren niet zo geweldig is.
En, wil het CDA toekomst hebben, dan zal het de jeugd aan zich moeten zien te binden. Niet door de jeugd te overtuigen van het CDA-gelijk, maar door te luisteren naar wat de jeugd te zeggen heeft. CDA, stop met dat zelfvoldane kloppen op eigen schouder en bezin je op je toekomst!
Een toekomst zonder de jeugd van nu ziet er verdraaid somber uit!

H.W.C.M. Brinkman **Bloemendaal**

Hoe kijk ik tegen het CDA aan?

Na veel moeite is het ene CDA tot stand gekomen. Persoonlijk ben ik daar nog steeds blij om. Gelukkig sta ik in dat gevoelen niet alléén!
Het is immers gelukt. Het is een politiek evenement genoemd.
Een partij(tje) oprichten is geen kunst; drie bestaande partijen met een jarenlange traditie in elkaar vlechten, vereist méér inspanning.
Ik constateer, dat het CDA aan zijn image moet werken, een image namelijk dat overeenkomt met de werkelijkheid.
Landelijk en plaatselijk moeten we eerst in de eigen gelederen in het reine komen. Het CDA heeft werfkracht. In tegenstelling tot kleinere partijen speelt het in op een breed elektoraat.
Het heeft kansen. Toch is de basis (de eigen aanhang) het belangrijkst.
Mijn stelling is: **ledenwinst is per definitie verkiezingswinst.** Een partij (een appèl nota bene) doet niet om de vier jaar, maar doorlopend een beroep on onze verantwoordelijkheid, onze inzet, onze deskundigheid, solidariteit en onze. . . liefde.
Daar moeten we aan werken. Procesmatig. Dat is prioriteit nummer één.

Valse beelden

We hebben van het CDA vernieuwing verwacht; een enthousiast werken aan een nieuwe wereld, waarin gerechtigheid woont.
Op grond van een stevige basis – het program van uitgangspunten – en een duidelijk program. Het is nog te vroeg om de balans op te maken. Te gemakkelijk spreken we echter in onze kring over „vleugels" (behoudenden en vooruitstrevenden).
Eénheid is de volgende prioriteit. Niet een eenheid omdat het wel leuk en fijn is, maar een bevochten eenheid op grond van de afspraken, die we met z'n allen gemaakt hebben.
Van alle kanten worden ons (valse) beelden opgeplakt:
Het CDA is een middenpartij; het CDA voelt zich behaaglijker bij VVD dan bij PvdA; het CDA is een oude-mannetjes-partij; is een vergrote KVP; het CDA houdt alle oude structuren in stand.
Waarschijnlijk kunt u er nog een aantal hele fijne items aan toevoegen. We gaan natuurlijk vooraan staan om deze valse beelden van ons af te schudden, maar. . . we hebben als CDA, wèl te onderzoeken of we aanleiding geven tot het ontstaan van die beelden.

Werkplaatsen

In de plaatselijke afdelingen zijn we te weinig creatief in onze verschijningsvorm. We recruteren vaak mensen, die al een paar „baantjes" hebben en zo slaan we aan 't vergaderen. Rijtjes stoelen en een aparte tafel voor het dagelijks bestuur. Kous af.
'k Heb niet direct andere methoden voorhanden, maar ongetwijfeld zijn ze te bedenken. Zeker gezamenlijk.
De belangrijkste vraag is echter: Wat willen we plaatselijk doen? Ik denk, dat we werkplaatsen moeten zijn. Broedplaatsen. Oriënteringsplaatsen. Actieplaatsen. Een ledenwerfactie op touw zetten.
Organisatorische zaken bespreken, ja – dat ook, maar vooral met maatschappij- en wereldvragen bezig zijn.

De jongeren

Na de jongste verkiezingen hebben we vastgesteld, dat het percentage jongere stemmers „niet tegenviel". Dat is goed getypeerd. We mochten nog niet mopperen! Sommigen maken zich er niet druk om. Als ze ouder worden komt immers het CDA weer in beeld!
Ik kan daar geen genoegen mee nemen, omdat onze verschijning zo jong dient te zijn, dat wij ook binnen het aandachtsveld van de jongeren komen. Ik denk, dat wij door **onze eigen interesses** te zwaar accent te geven ons vervreemden van de wereld van de jongeren.
Hun interesse wordt zwaar bepaald door **hun** directe ervaringswereld, los van bestaande kaders en instituties.

Het beeld van het CDA wordt grotendeels bepaald door wat radio/t.v. en de krant overbrengen van de personen uit kabinet en Kamer. Dat wel, maar laten we niet het gedrag vergeten van die CDA-man op kantoor en die CDA-collega op school, het gedrag van ons allemaal.

We zullen ons **persoonlijk** moeten investeren; van mens tot mens werken aan de opbouw van ons appèl.
We zijn blij met ons weekblad CDActueel en met zoveel andere dingen.
We krijgen ook impulsen van het landelijk apparaat.
Plaatselijk dienen we echter ook af te steken naar de diepte.
Een zakelijke benadering, geen luchtkastelen, wèl idealisme, wèl een stukje geloof.

L. van der Jagt,
secretaris CDA-Vlissingen

Inwoners van Borssele: kernenergie houwen zo!

Als er één onderwerp is dat de gemoederen in het huidige maatschappelijk leven danig beroert is het wel kernenergie.
Bijna wekelijks worden we via de media geconfronteerd met actiegroepen die zich beijveren voor sluiting van de bestaande kerncentrales in Nederland. Het lijkt soms wel of alleen actiegroepen een uitgesproken mening hebben over kernenergie en alles wat daarmee samenhangt. Zij worden gehoord en laten van zich spreken. Hoe zou het Nederlandse volk nu over één en ander denken? Weinige enquêtes zijn gehouden om de mening over kernenergie van het Nederlandse volk te peilen. Het leek ons als CDJA-Zeeland een goede zaak dat een bevolkingsgroep die zo dicht bij een kerncentrale woont zich ook zeker zou uitspreken over dit onderwerp. De inwoners van Borssele immers hebben de kerncentrale in hun tuin staan. Vandaar dat we als CDJA-Zeeland in december vorig jaar een enquête hebben gehouden onder de bevolking van het dorp Borssele vanaf de leeftijd van 14 jaar. De uitkomsten van deze enquête hebben we neergelegd in een rapport genaamd „De kerncentrale; hoe denkt Borssele er zelf over?" Interessant is te vernemen dat zij een meer positieve beoordeling geven over de bestaande kernenergiefaciliteiten dan de overige Nederlanders die wat verder van een kerncentrale wonen.
We vonden het een goed begin van de Brede Maatschappelijke Discussie toen we als CDJA-Zeeland in de gelegenheid werden gesteld het eerste exemplaar van het rapport te overhandigen aan mr. De Brauw bij zijn bezoek aan Zeeland in maart van dit jaar.

We hadden evenzeer het rapport de titel „Inwoners van Borssele: kernenergie houen zo!" mee kunnen geven.
Hoewel men zeer dicht bij de enige Nederlandse commerciële kerncentrale woont, vindt maar liefst 55,7% van de bevolking van Borssele dat zij door moet blijven draaien totdat ze versleten is. Dit cijfer ligt hoger dan het landelijk gemiddelde (34%; NIPO, oktober 1980). Aan de andere kant echter wil 61,9% niet dat er in Borssele een tweede kerncentrale gebouwd wordt.
Deze cijfers zijn ogenschijnlijk met elkaar in tegenspraak maar toch zijn ze verklaarbaar. Sluiting van de kerncentrale zou grote financiële en werkgelegenheidsproblemen met zich meenemen. Het gaat hier om een bedrag van 1-3 miljard gulden en ten minste 2000 arbeidsplaatsen. De inwoners van Borssele zijn zich ervan bewust dat sluiting een luxe is.
Voor wat een mogelijke tweede kerncentrale betreft is men echter bijzonder terughoudend, waarschijnlijk omdat de afvalproblematiek nog onopgelost is en omdat er met betrekking tot de toelaatbare radioactieve straling nog steeds onzekerheden bestaan.
Een meerderheid (55,9%) van de Borsselenaren is niet bang dat er een ongeluk zal gebeuren met de centrale dat schadelijke gevolgen heeft voor hun leefmilieu. Ook uit sommige opmerkingen die men op het enquêteformulier kwijt kon, blijkt dat men de deskundigheid en betrouwbaarheid van het PZEM-personeel hoger acht dan die van de Amerikanen die de kerncentrale te Harrisburg exploiteerden. Dit gegeven is natuurlijk verklaarbaar uit de gedachte dat als men voortdurend naast een potentiële gevarenbron leeft, men er vertrouwd mee raakt en na verloop van tijd ook op vertrouwt.
Men wil weinig offers brengen om van kernenergie af te komen. Voor electriciteit willen de inwoners van Borssele niet een hogere prijs betalen die kan voortvloeien uit sluiting van de kerncentrale. Als het mogelijk zou zijn om door energiebezuinigingen kerncentrales overbodig te maken, dan geeft 45,4% van de inwoners niet thuis.

CDJA

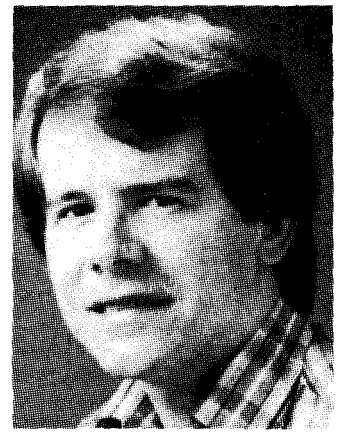

Mark Faasse

De samenstellers rapport De Kerncentrale; hoe denkt Borssele er zelf over?

Gerard de Rijke

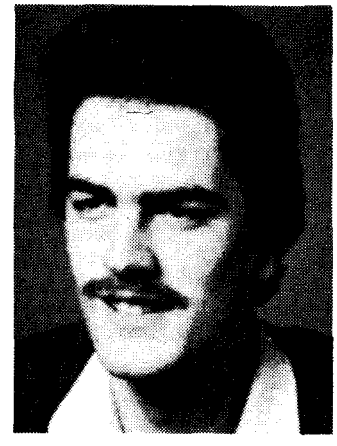

In maart hield het CDJA-Zeeland in Borssele een enquête onder de plaatselijke bevolking over de kerncentrale in deze plaats.
Aangezien de CDJA-redactiecommissie van plan is een energiediscussie te starten leek het een goede zaak de samenstellers van dit Zeeuwse rapport aan het woord te laten.

Blijkbaar mag een leven zonder kernenergie voor velen geen geld en geen moeite kosten.
Van demonstraties en blokkades tegen de kerncentrale moet men weinig hebben. Voor deze acties kan 63% geen begrip opbrengen. Er zijn zelfs Borsselenaren die beweren meer last te hebben van de demonstraties dan van de kerncentrale. Er zijn behoorlijk veel mensen (30,6%) die heil zien in de (Brede) Maatschappelijke Discussie over energie maar een groter deel (42,6%) vindt dat het kabinet moet beslissen over de kerncentrale.
Verder is de vraag gesteld of er eventueel in het noorden van het land een tweede kerncentrale gebouwd mag worden. Tegen was 48,5%, voor 41,2%.
Vergeleken met de eerder genoemde 61,9% die tegen een tweede kerncentrale in de eigen omgeving is, blijkt dat 13,4% zich meer om het eigen hachje bekommert dan om dat van een ander. Het blijft echter als een paal boven water staan dat slechts een minderheid van mening is dat uitbreiding van kernenergie-faciliteiten aanvaardbaar is.
Hiermee wordt dan de vraag beantwoordt die we niet in de enquête gesteld hebben, namelijk „Bent u voor of tegen kernenergie?" Omdat een antwoord op deze vraag altijd gepaard gaat met „ja maar" of „nee tenzij", hebben wij die vraag om praktis .che redenen niet gesteld. Het is dus wel mogelijk dit af te leiden uit andere antwoorden.

De jeugd

Bij het opstellen van het rapport is ook onderscheid gemaakt naar leeftijd. Het bleek dat de verschillende leeftijdscategorieën elkaar weinig ontliepen. Slechts één leeftijdsgroep sprong eruit en dat was die van 14-17 jaar. Van deze groep was twee derde tegen sluiting van de kerncentrale. Ook bij de andere vragen nam deze leeftijdsgroep het meest een pro-kernenergiestandpunt in. Dat juist de jongste deelnemers aan de enquête deze houding aannamen heeft bevreemding gewekt. Toen echter bleek dat bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen er onder de jeugd een verrechtsing plaatsgevonden heeft, hebben wij de relatie daarmee gelegd.

Introconferentie voor nieuwe leden

In de maand september worden in het land drie introductieconferenties voor nieuwe leden gehouden. Ze vinden verspreid plaats, zodat iedereen zo kort mogelijk hoeft te reizen. Op deze jaarlijks terugkerende conferenties bestaat de mogelijkheid om op een ontspannen wijze kennis te maken met het CDJA als organisatie en wordt duidelijk gemaakt hoe je daarin aktief kunt zijn. Ze worden altijd gehouden op een vrijdagmiddag en een zaterdag, zodat er ook voldoende gelegenheid is om de mensen te leren kennen die binnen de club aktief zijn. Al met al redenen genoeg om zo'n bijeenkomst te bezoeken.

De conferenties worden gehouden op:
4 en 5 september a.s., voor Noorden en Oosten,
11 en 12 september a.s., voor het Zuidoosten,
18 en 19 september a.s., voor het Westen.

Je kunt je aanmelden **vóór 29 augustus 1981** op het landelijk sekretariaat van het CDJA, dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, tel. 070–924461.

De kosten voor het bijwonen van een conferentie bedragen *f* 15,–. Reiskosten boven de *f* 10,– worden vergoed. Wij hopen dat er veel mensen van deze gelegenheid om elkaar te leren kennen, gebruik zullen maken.

CDJA

Landsbelang

Erg onredelijk van D'66 om de eventueel tweede keus voor een kabinet CDA–VVD–D'66 uit te sluiten. De kiezer heeft gesproken en wat blijkt nu?

1. Het huidige demissionaire kabinet verliest de meerderheid maar het is moeilijk hard te maken dat de kiezer het beleid zoals het gevoerd is heeft afgekeurd (gering verlies).
2. Het beleid dient naar links bijgesteld te worden blijkens de verkiezingsuitslag. Dat moet hoe dan ook gebeuren.
3. De PvdA heeft „een scherpe aanwijzing" ondergaan, dus het is geen must dat deze partij mede dient te zorgen voor de linkse bijstelling (Ondanks program-overeenkomsten met het CDA). Veeleer D'66 die de grote winnaar van de verkiezingen bleek te zijn.
4. Mr. A. A. M. van Agt is in zo'n positie gekomen dat redelijkerwijs gesproken het premierschap aan hem gegund dient te worden.

Enkel en alleen de **persoon Van Agt** kan en mag dit veranderen. Hem uit eigen kring gezien deze positie af te vallen zou **het CDA schade berokkenen** en Van Agt persoonlijk raken.
Om over kiezersbedrog maar niet te spreken.

Voor het landsbelang is nodig:
a. Snel een kabinet maar het recente verleden leert dat dit met de PvdA niet lukt (o.a. strijdpunten en personenkwesties)
b. Beleid wat in de huidige moeilijke omstandigheden door de kiezer is goedgekeurd (CDA-VVD) niet **extra** ombuigen omdat een zwaar gehavende PvdA zo nodig aan de bak moet. Dat is tijdverspilling en berokkent het land schade. Dan gaat er weer een paar jaar over heen eer er vruchten van dat sterk veranderd beleid geplukt kunnen worden. Dit is gewoon niet nodig.
c. Onder de huidige omstandigheden zou een CDA–VVD–D'66 kabinet een open mogelijkheid moeten zijn.

Gert Jan Batterink – Dedemsvaart

Haken en ogen

De publicitaire beslotenheid waarmee de kabinets(in)formatie gepaard gaat heeft er in de afgelopen weken toe geleid dat er erg veel aandacht is besteed aan de meest recente vrucht van het werk van ons ijverige Wetenschappelijk Instituut, en wel het rapport „Herziening Belastingwetgeving". Na deze eerste besprekingen is de indruk achtergebleven dat de verwijten dat het CDA met deze voorstellen weer eens de zwakken zou pakken, op deugdelijke wijze zijn gepareerd. De samenstellers hebben dan ook niet nagelaten in een aantal rekenvoorbeelden aan te tonen, dat met name de hogere inkomens alleen maar achteruitgaan bij verlaging van het tarief van de inkomstenbelasting met gelijktijdige afschaffing van een aantal aftrekmogelijkheden.
Het lijkt niet het meest aansprekende politieke onderwerp voor jongeren, die meestal nog niet het jaarlijkse weekend der zuchten van de invulling van een belastingformulier hoeven door te maken. Toch verdient het rapport onze aandacht ten volle; bij bestudering ervan blijken er namelijk nogal wat haken en ogen aan te zitten.

BTW-tarief

Een voorbeeld: het lage BTW-tarief (voor de consumptiegoederen voor de directe levensbehoeften) moet worden verhoogd van 4 tot 6%. Dit in verband met de scheve verhouding tussen directe en indirecte belastingen in dit land. „Verantwoord" volgens de samenstellers, „nu gebleken is dat de druk van de lage inkomens zo gestegen zijn, dat de bestedingen in het hogere tarief ook daar sterk zijn gestegen.
Zou dat voor de, al dan niet „echte", minima nog het geval zijn, dan mag men zich afvragen of dat ook geldt voor hen die daar nog ver onder zitten: minimumjeugdloners en studenten.

Studiekosten

*Een tweede voorbeeld: de studiekosten. Momenteel kunnen studiekosten worden afgetrokken voorzover zij meer bedragen dan *f* 200,–. Voorgesteld wordt deze niet aftrekbare bodem te verhogen tot *f* 1000,–. „In de praktijk is het soms moeilijk uit te maken of een bepaalde studie wordt ondernomen als een liefhebberij dan wel als een streven naar verhoging van kennis gericht op het uitoefenen van een beroep" schrijft de commissie daarbij. Ik zou erop willen zeggen, dat het voor die studenten die hun (recent verhoogde) collegegelden moeten opbrengen uit bijverdienste naast de (steeds verder verstrakte) studie beslist geen liefhebberij is. Voor hen is deze verhoging een directe aanslag op hun financiële positie. De zoveelste. En het wachten blijft op het nieuwe stelsel van studiefinanciering.*
Het is jongeren zeer aan te bevelen deel te nemen aan de discussie over dit nieuwe en in veel opzichten waardevolle CDA-rapport.

Govert Veldhuijzen

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)

BEGROTINGEN

- nieuwbouw
- verbouw
- restauraties

J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 - Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

Sleepdienst Broedertrouw B.V.
v/h Fa. C. den Boer & zonen
Ringdijk 432 - Zwijndrecht
Telef. 078-12.61.66 (4 lijnen) - Telex 29406.
ALLE TRANSPORTEN TE WATER.

Landmeetkundige werkzaamheden

Postbus 15 - Spakenburg - Tel. 03499-1966.
Bijkantoor: Oosterhoutstraat 11 - Assen.
Tel. 05920-13400.

• **Opmetingen:**
T.b.v. uitbreidingsplannen - saneringsgebieden - wegverbeteringen - verkavelingen - revisie (basis)-kaarten.
Als: kaartenvervaardiging - hoogte-grootte-inhoudber. - coördinatieberekeningen - berekeningen - matenplannen - en uitzetgegevens.

UITZETTEN
• Weg- en waterbouwkundige werken
• Bouwkundige werken.
Begeleiding komplete uitbreidingsplannen, wegen, rioleringen, leidingen, havens, enz., hoekpunten woningblokken, stramienlijnen grote bouwwerken, palenplan, controlemetingen.

Een boekje met meer gegevens, o.a. over de tarieven sturen wij u graag per omgaande toe.

Steenhouwerij

DE KUYPER

Nieuwstraat 26 -
MIDDELBURG
Tel. (01180)-1.25.79.

Levering van alle soorten natuursteen

Ook voor grafstenen het juiste adres

ZWEMBAD „MAURITSKADE"

Leer saunabaden en blijf gezond!

U bent van harte welkom voor een eerste kennismaking met het traditionele Finse- zowel als Turkse bad.

Solarium (eens echt zonnebaden) en buitenbad.

DAMES- EN HERENAFDELINGEN

U kunt bij ons zonder voorafgaande afspraak terecht op: maandag t/m vrijdag 12.00-22.00 uur; zaterdag 9.00-10.00 uur; zondag 9.00-13.00 uur.

070-46.68.12
070-64.25.75

Prijsidee: Twee uur bezoek kost u f 8,25 incl. handdoeken - gebruik solarium.

Zacht water d.m.v. eigen onthardingsinstall.

Dames:
make-up cabines en e.v.t. kapster aanwezig.

1e JAARGANG NO. 44/45 – 8 AUGUSTUS 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

Dries van Agt gesecondeerd door fractievoorlichter Gerard van der Wulp op èèn van de vele persconferenties in perscentrum Nieuwspoort.

Naar nieuw kabinet – weg met hobbels
De handelsbetrekkingen met Moskou
Een andere mening over Markerwaard

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Verder in dit nummer

	pagina
Commentaren	**3,5,9**
Zwart Wit	**6**
Van de partijvoorzitter	**7**
Uw mening	**12**
Buitenland	**12**
CDJA	**12,13**

Inhoud

. . . Een weg met hobbels

Ton Huyssoon geeft een impressie van de fractievergaderingen die ten lange leste uitmondden in de benoeming van twee kabinetsformateurs ..... pagina 3,4

Vervolgkroniek van 68 informatiedagen

Ben Pauw volgt de dagelijkse gang van de informatie vanaf dinsdag 21 juli tot dinsdag 5 augustus, deel II ..... pagina 8,9,10,11

Wel graan maar geen pijpen?

Ton de Kok neemt de handelsbetrekkingen met Moskou onder de loupe ..... pagina 14

De Markerwaard het maken waard

aldus fractie-voorzitter Groot Koerkamp van CDA-Lelystad in een reactie op een eerdere bijdrage in de discussie rond de Markerwaard van Willemien van Montfrans ..... pagina 15,16

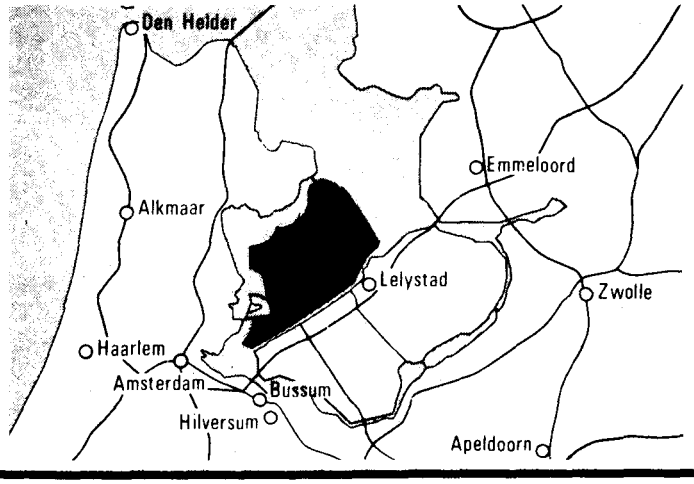

uit de fractie

Van informatie naar formatie, een weg met hobbels

Dinsdagavond even na zeven uur stond uiteindelijk vast dat de formatie van een nieuwe regering voor de Tweede Kamerfractie van het CDA een stapje dichterbij is gekomen. Een klein stapje maar, want de uiteindelijke weg naar een nieuw kabinet kan nog wel wat hobbels tellen.
De fractie, andermaal in recesperiode bijeengeroepen, had dinsdagmiddag nogal wat kritische vragen over het eindverslag dat de informateurs Lubbers, De Koning en Van Thijn aan de Koningin hadden uitgebracht. Fractievoorzitter en onderhandelaar Dries van Agt was in zijn eindconclusie heel duidelijk: er moet nu worden geformeerd. Een verslag over twee weken informatie en de rol van de fractie daarin kan rijkelijk worden gevuld met voorbeelden van voetangels en klemmen die gaandeweg moesten worden ontlopen dan wel verwijderd. Om er maar eens een paar te noemen: onderwijs, defensie en de sociaal-economische problematiek. Na soms erg moeizame onderhandelingen werd onderwijs in die zin opgelost, dat de taakverdeling tussen de bewindslieden op het ministerie van onderwijs bevredigend werd geregeld. In arren moede ging het CDA akkoord met een nieuwe door de informateurs opgestelde defensieparagraaf, die voor de CDA-fractie net acceptabel was. Onderhandelaar Van Agt is de afgelopen twee weken veelvuldig in de pen geklommen. Overigens, bij deze informatie regende het brieven van de betrokken onderhandelaars. Er was niet alleen een levendige correspontie met de informateurs, maar ook onderling.
In de fractievergadering van dinsdag zei Van Agt dat zijn brief van 30 juli aan de informateurs een zeer belangrijke betekenis heeft, zeker als het gaat om de invulling van de sociaal-economische paragraaf in het toekomstig regeerakkoord.
Fractievoorzitter Van Agt hield de fractie voor dat voor hem het slagen van de nieuwe coalitie tijdens de onderhandelingen erg zwaar heeft gewogen.
En het realiseren van een nieuwe coalitie CDA-PvdA-D'66 noopte naar zijn mening tot wat inschikkelijkheid, al zijn daaraan ook duidelijke grenzen. Met het regelen van de onderwijskwestie en met de voorgestelde verwijdering van de defensieparagraaf waren twee hobbels genomen.

In arren moede

„Het schrappen van de defensieparagraaf was geen schoonheidsoplossing, maar is een besluit in arren moede genomen. Ieder is in zijn waarde gelaten", aldus de voorzitter dinsdagmiddag tijdens de vergadering van de fractie.
Van Agt sprak nogmaals zijn bereidheid uit tot formeren te komen, maar hij meende dat dit alleen kan als over de sociaal-economische problemen nog eens grondig wordt gesproken, alvorens men besluit een huwelijk van vier jaar aan te gaan. En om aan te geven waar het in concreto om gaat volgt uit die brief van 30 juli een weergave:
„Met betrekking tot het sociaal-economisch-financiële deel van de door u voorgelegde teksten neemt de CDA-fractie de volgende positie in. De fractie, kennis genomen hebbende van dit tekstgedeelte, vertrouwt erop dat de coalitiepartners in spe bij het opstellen van een regeerakkoord in de formatie ook over de sociaal-economisch-financiële problematiek tot overeenstemming zullen komen. De fractie acht het noodzakelijk dat in het kader van de formulering van het regeerakkoord adviezen zullen worden ingewonnen van de sociale partners, alsmede van de President van de Nederlandse Bank en van de Directeur van het Centraal Planbureau over de sociaal-economisch-financiële problematiek en hetgeen daaromtrent is neergelegd in de programteksten die daarop betrekking hebben. De fractie rekent er op dat de onderhandelaars in de formatie deze adviezen in onbevangenheid tegemoet zullen treden en dat derhalve bij de

Vervolg op pagina 4

commentaar

Alles heeft zijn bestemde tijd

Met de nu afgesloten informatie is ook een periode van onderhandelen afgesloten. Met alle polemieken, plaagstoten en irritaties die daar bij behoren. Al kan men zich afvragen of alles wat bij deze informatie voorkwam daar ook noodzakelijkerwijs bij behoorde. In ieder geval zijn partijen, die een heleboel plausibele redenen hadden om elkaar niet aanstonds ontroerd in de armen te vallen, bereid gebleken om met elkaar een kabinet te gaan vormen, dat op een stevige parlementaire basis kan staan. Dat is niet in de laatste plaats de verdienste van het vasthoudende, geduldige en inventieve informatie-trio.

Nu van informatie wordt overgeschakeld op formatie, moeten de partners o.i. ook mentaal omschakelen van onderhandelen naar overleg. In de achterliggende periode kan iedere losse bijzin van een onderhandelaar een geïrriteerde hoofdzin van zijn partner oproepen, waar de eerste dan weer een verbijsterde alinea tegen aan kon goolen. Het aldus geschreven hoofdstuk kan nu worden afgesloten. Alles heeft zijn bestemde tijd wist de Spreukendichter al te melden. Zo is er een tijd om te informeren – en een tijd om te formeren.

Een onderonsje tussen Dries van Agt en kandidaat-staatssecretaris voor Onderwijs Wim Deetman. *(foto Nick Morelis)*

Vervolg van pagina 3

vaststelling van het regeerakkoord ook met de inhoud daarvan terdege rekening zal worden gehouden".

Stevig robbertje

Dat komt er op neer, dat er ook tijdens de formatie over de sociaal-economisch problematiek mogelijk nog een stevig robbertje zal moeten worden onderhandeld, liet voorzitter Van Agt de fractie weten. De fractie stemde daarmee unaniem in: ook zij wenst een snelle totstandkoming van de nieuwe regering maar acht een nadere beschouwing van de sociaal-economisch-financiële vraagstukken van essentieel belang. Zo kan Van Agt dinsdagavond een verklaring uitgeven waarin dat nog eens wordt onderstreept. „Voor het welslagen van de formatie zal het van wezenlijke betekenis zijn dat de mede-onderhandelaars uit PvdA en D'66 in ernst en zonder vooringenomenheid aanvullende onderhandelingen willen voeren over hetgeen het op te stellen regeerakkoord zal moeten zeggen over de sociaal-economisch-financiële problematiek". In die zelfde verklaring liet de fractie weten, na kennisneming van het eindverslag, en zich distantiërend van een aantal uitspraken die gezaghebbende parlementariërs daarover deden, bereid te zijn over te gaan naar de formatie van een kabinet CDA-PvdA-D'66.
Voor het groene licht aan de formatie kon worden gegeven – laat op dinsdagavond werd bekend dat de Koningin de commissaris van de koningin in Limburg dr. Sjeng Kremers en PvdA-informateur drs. Ed van Thijn heeft aangewezen als formateurs – is er in de laatste drie CDA-fractievergaderingen die aan die formatie voorafgingen uitgebreid van gedachten gewisseld over de situatie.

Voorzitter Van Agt kreeg in de vergadering van

De informatie-stukken werden afgelopen maandag in het CDA-partijbestuur besproken. Foto: het Brabantse bestuurslid Ton Wagemakers wrijft zich de ogen uit.

Dries van Agt en Piet Bukman praten met defensie-specialist Joep Mommersteeg. *(foto Nick Morelis)*

woensdag 29 juli een unanieme fractie achter zich: de pogingen om tot een nieuw kabinet te komen moeten slagen, maar er moet op enkele wezenlijke punten nog worden onderhandeld.
Voorzitter Van Agt schorste de woensdagvergadering kort na het begin en voerde tijdens de schorsing overleg met een aantal fractiespecialisten. Behoudens het al vermelde over zaken als onderwijs en defensie kwam de fractie tot de conclusie dat het inwinnen van adviezen over de sociaal-economische en financiële problematiek bij onder meer de sociale partners noodzakelijk is. Verder meende de fractie dat er één formateur van CDA-huize zou moeten komen. De fractie schaarde zich, zoals gezegd, die woensdagavond eenstemmig achter haar voorzitter.
In hun eindverslag aan het staatshoofd onderstrepen de drie informateurs de standpunten die de fractievoorzitter van het CDA met name inzake de kernbewapening en de sociaal-economische problematiek inneemt.
„Terzake van nucleaire wapens, zowel het vraagstuk van de middellange afstandswapens als dat van de substantiële vermindering van het aantal Nederlandse kerntaken, pleegt het kabinet consultaties met de bondgenoten. Het kabinet bepaalt op grond van zijn eigen oordeel tijdstip en inhoud van besluitvorming. De fracties waarop het kabinet steunt, zullen besluiten of het uitblijven daarvan mede beoordelen in het licht van hun programma's", aldus de informateurs in hun eindverslag.

Dat in het CDA-programma het najaar 1981 als tijdstip van beslissen over de middellange afstandswapens wordt genoemd, is voor de drie geen onoverkomelijk probleem: „Ons is gebleken dat de fractie van het CDA, gezien het tijdstip van de aanvang van de onderhandelingen met de Sowjet-Unie over dit vraagstuk en gezien de noodzaak van zorgvuldige consultaties, niet langer van dit tijdstip uitgaat. Deze opvatting met betrekking tot de besluitvorming van de CDA-fractie spoort met de opvatting van PvdA en D'66, hoezeer deze fracties ook in hun program van een andere benadering terzake uitgaan. Problemen over de in het CDA-program ter zake van besluitvorming genoemde datum van december 1981 hoeven dus niet verwacht te worden".

Crisisgevoelig

Overigens blijft de kernbewapening een – om het met de woorden van de informateurs te zeggen – „crisisgevoelige materie". Maar omdat de drie onderhandelaars een risico daarover aanvaardbaar vinden, mag dit de weg naar de formatie niet belemmeren. De informateurs menen verder dat consultaties over het te voeren sociaal-economisch beleid mogelijk moeten zijn, zeker omdat de sociale partners hen hebben laten weten daar prijs op te stellen. Maar in welke vorm dat moet worden gegoten, is een zaak van de twee formateurs. Haast is geboden, gelet op het vaststellen van de rijksbegroting voor 1982, aldus de informateurs.

Na een uitgebreide discussie gaf de CDA-Tweede Kamerfractie dinsdagavond het groene licht aan haar voorzitter om medewerking te verlenen aan het formeren van het nieuwe kabinet. Van Agt benadrukte dinsdagavond nog eens dat het CDA tijdens de moeizame onderhandelingen tijdens de informatieperiode heel wat concessies heeft gedaan, maar dat er grenzen zijn aan de toegeeflijkheid. Mede daarom zal tijdens de formatie afrondend moeten worden onderhandeld. Het ziet er thans dus naar uit, dat de formateurs Kremers van Van Thijn met hun werk kunnen beginnen, waaronder de invulling van de posten van ministers en staatssecretarissen. Na het moeilijke werk van de drie informateurs, die al heel wat hindernissen verwijderden, kunnen thans de formateurs aan de slag. Ook zij zullen nog heel wat problemen moeten oplossen.

Ton Huijssoon

organisatienieuws

Provinciale afdeling Noord-Holland

De gemeentelijke afdelingen van het CDA in de provincie Noord-Holland zijn onlangs ingelicht over de procedures die het komende seizoen gevolgd zullen worden bij de voorbereiding van de Statenverkiezingen 1982.

De eerste fase is, dat de gemeentelijke afdelingen **tot 16 september 1981** personen kunnen voordragen als kandidaat voor de CDA-lijst. Bij voldoende ondersteuning vindt plaatsing op de groslijst plaats.
Inlichtingen bij de sekretarissen van de gemeentelijke afdelingen.
Op 26 augustus 1981 gaan de fraktiebegeleidingsgroepen „welzijnsbeleid", „ruimtelijke ordening/verkeer en vervoer" en „gemeentelijke herindeling" van start. Deelname staat open voor alle CDA-leden in de provincie.
Op 12 september a.s. zal een algemene ledenvergadering worden gehouden. Naast een aantal huishoudelijke zaken w.o. de verkiezing van een nieuwe voorzitter, staat de presentatie van het nieuwe concept-verkiezingsprogramma voor de statenverkiezingen op de agenda. De stemhebbende leden zullen over enkele weken een uitnodiging ontvangen.
Opgave voor 26 aug. en 12 sept. is mogelijk bij de sekretaris van de provinciale afdeling: drs. H. Koetje, Okeghemstraat 38[11], 1075 PP Amsterdam, 020-643502.

Voorzitter Piet Bukman inventariseert de sprekerslijst op de partijbestuursvergadering. Rechts: vice-voorzitter Piet van Zeil en secretaresse Ursula Sardjoe. *(foto Nick Morelis)*

Verschijning CDActueel

In de maanden juli en augustus zal CDActueel één maal per twee weken verschijnen.
Het volgende nummer komt dus op 22 augustus a.s. uit (red.).

CD-addertje

Deetman staatssecretaris?

Redactie CDActueel: „Daar zal toch eerst met ons over onderhandeld moeten worden. Die man staat bij ons helemaal niet op de transferlijst."

commentaar

Nieuw?

CDA-voorzitter Bukman wordt in de parlementaire pers regelmatig geplaagd vanwege het feit dat hij het CDA consequent als een nieuwe partij aanduidt. Bukmans standpunt is duidelijk: voor hem bestaat er sedert 11 oktober 1980 een nieuwe politieke partij waarin de oude confessionele partijen – en tienduizenden anderen – zijn samengebracht; een gezindheidspartij die vanuit een gemeenschappelijk aanvaard uitgangspunt haar bijdrage wil leveren tot een rechtvaardige, solidaire en verantwoordelijke samenleving.
De critici zijn cynischer, maar ook duidelijk: voor hen is het CDA – om het met Jansen van Galen in de Haagse Post te zeggen – slechts „een reactie op de afkalving van het politieke confessionalisme". Wij vallen Bukman bij; maar dat zal de cynici niet overtuigen. Veel belangrijker is de reputatie die het CDA zelf zal weten te verwerven.
De principiële fundamenten zijn gelegd: in de stukken van de commissies van Verschuer („Grondslag en Politiek handelen") en -Kremers („Program van Uitgangspunten") zijn de grondtrekken overtuigend aangegeven. De lijnen zijn door de commissies-Goudzwaard en -Franken programmatisch uitgewerkt.
Voortreffelijke stukken maar dat is niet alles. Het gezicht van het CDA zal in de komende jaren zijn contouren krijgen in de concrete politiek en door de houding van concrete mensen daarin. Die mensen zullen door hun beleid en hun elan duidelijk moeten kunnen maken wat het CDA beweegt en wat voor samenleving het CDA voor ogen staat. Dat geldt niet in de laatste plaats voor hen op wie in de komende jaren een beroep zal worden gedaan om als CDA-bewindsman het land te dienen.
Een partij die zich Appèl noemt moet ook appelleren.
Bij alle persoonlijke relativering en noodzakelijke compromissen zal de CDA-bijdragen in het eerste kabinet na de oprichting van die nieuwe partij inspirerend moeten zijn. Opdat ook cynici en aarzelaars Bukman moeten bijvallen: hier is een nieuwe politieke beweging aan het regeren.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Aardiger zonder D'66

Het zou wel aardig zijn als VVD en D'66 allebei in de oppositie zaten. In het hele politieke spel is het gewoon beter als de oppositie niet te klein is. Met CDA/PvdA heb je al een ruime meerderheid. Bovendien is een formatie met twee in plaats van drie partijen gemakkelijker. En dat D'66 zegt zulke rare dingen, bij voorbeeld over de onmogelijkheid om met CDA en VVD in één kabinet te zitten. Dan zou ik tegen ze zeggen: nou jongens, dan blijven jullie er maar even buiten. (Prof. W. C. L. van der Grinten in gesprek met *Vrij Nederland).*

Gered wat te redden viel.

De CDA-fractie was *hels* over het ontwerpregeeraccoord. Als Van Agt de zaak had willen forceren, dan zou zonder enige twijfel een groot deel van de fractie nee hebben gezegd tegen het hele project. En dan waren we nog verder van huis geweest. Door terughoudendheid en handig manoeuvreren wist Van Agt de schade nu te beperken. In feite heeft hij gered wat er op dat moment te redden viel. *(De Tijd).*

Verdeeldheid

CDA-fractievoorzitter Van Agt sloot tegen zijn eigen inzichten in een programma-accoord, alleen om te laten zien dat hij er niet op uit was het kabinet met links tegen te werken. Van zo'n voorzitter kan echter nauwelijks worden verwacht dat hij daarna dit accoord ook door zijn fractie sleept wanneer daar de zakelijke bezwaren en de traditionele anti-linkse gevoelens overwonnen moeten worden. Zo kwam het kabinet met links echt in gevaar en kon de verdeeldheid niet uitblijven. (Trouw).

Een lachertje

Een negatief element is dat de fractie vindt dat de defensie-paragraaf geschrapt moet worden. Het kan toch niet de bedoeling zijn dat dit onderdeel in het uiteindelijk regeerakkoord ook zal ontbreken? Het zou een internationaal lachertje zijn als een kabinet zou aantreden, dat niets te zeggen zal hebben over het belangrijke vraagstuk van vrede en veiligheid. *(Friesch Dagblad).*

Een tijdbom

Sociaal-economisch zullen de bezuinigingen dieper hebben te kerven dan hier geschiedt. Met betrekking tot de defensie is – hoe iemand persoonlijk ook te dezen moge oordelen – onbegrijpelijk dat een regeringscombinatie met een tijdbom in het ruim van stapel loopt. (Prof. I. A. Diepenhorst in *Elseviers Magazine).*

Drietrapsraket

Een soort drietrapsraket werd gelanceerd, die kan afgaan tijdens de voorbereiding van de begroting-'82 (als het nieuwe kabinet er dan al is) of daarna, bijvoorbeeld als de Navopartners in december a.s. willen horen wat de Haagse opvattingen over de eventuele latere plaatsing van kruisraketten inmiddels zijn. (NRC/Handelsblad).

Lof voor vaagheden

Ik ben wel voor dit soort vaagheden. Je weet toch nooit wat er in die vier jaar gaat gebeuren. Je moet bij zo'n akkoord voor-al niet in detailleringen treden. Je moet de grote algemene lijnen aanhouden ..... Vaagheden zijn echt bevorderlijk voor het welslagen van het overleg. (Prof. W. C. L. van der Grinten in *Vrij Nederland).*

Volgende ronde

Het is de volgende ronde van Van Agts riskante spel en een nieuwe uitdrukking van de CDA-verrechtsing die socialisten pas in een regering vertrouwen, wanneer de hoofdpunten van het rechtse crisisbeleid vastgespijkerd zijn. Het geeft Van Agt ook de kans om in de trant van 1977 (maar met ongunstiger omstandigheden) de Grote Coalitie zo kapot te spelen dat iedereen in het CDA zuchtend voor enkele reis Staphorst kiest. (Jan Joost Lindner in *Volkskrant).*

Respect voor Staphorst

Binnen het kabinet als nu beoogd heeft het CDA, het premierschap ten spijt, een minderheidspositie als het op stemmen aankomt. Met behulp van VVD en klein rechts kan het CDA als het menens is en als het werkelijk moet een meerderheid mobiliseren, die de kabinetsmeerderheid kan overstemmen. Volstrekt van de baan is die Staphorster variant toch maar nooit. Overigens getuigt de zegswijs niet van respect voor wat in Staphorst leeft en werkt. (De Banier SGP).

Veel geld nodig

In de nieuwe constellatie blijft een christen-democraat het departement van financiën beheren en deze zou voor zijn noodzakelijke bezuinigingsmaatregelen op weinig medewerking kunnen rekenen van socialisten en democraten. Beiden hebben juist veel geld nodig voor departementale verlangens. Vooral de econoom Den Uyl zou zich op dit terrein in de ministerraad niet onbetuigd laten. (Prof. W. C. L. van der Grinten in *Elseviers Magazine).*

Aan knoppen van lege kassa

In een centrum-linkse coalitie bezet het centrum de departementen waar het inkomen wordt gevormd, terwijl links de departementen bezet waar het elders gevormde inkomen kan worden besteed. Links vindt dat leuk in een tijd van extreme hoogconjunctuur. Maar we zitten in een periode waarin de groei van het particulier inkomen stagneert en de belastingdruk wordt gestabiliseerd. In zo'n periode draait links dus aan de knoppen van een lege kassa. (H. van den Doel in *Haagse Post).*

Zelf om gevraagd

Het CDA had een uitgesproken voorkeur voor vijf van de zes toebedeelde ministersposten. Het CDA kreeg dus grotendeels waar het zelf om gevraagd had. En daarbij mag niet over het hoofd worden gezien, dat het alle vijf keren ging om een zittende CDA-minister. (Friesch Dagblad).

(Geknipt uit de Volkskrant).

van de partijvoorzitter

In gesloten gelid

De informateurs hebben hun werk beëindigd en Hare Majesteit meegedeeld: er kan ons inziens een kabinet worden geformeerd, dat kan rekenen op de steun van CDA, PvdA en D'66. Op basis hiervan heeft Koningin Beatrix de heren Kremers en Van Thijn een formatie-opdracht gegeven.

Daar zullen ze wel enige tijd mee bezig zijn, want zij hebben duidelijk meer te doen dan gesprekken voeren met kandidaat-bewindslieden. Al was het alleen maar vanwege de uitdrukkelijke wens van het CDA om de sociale partners en enkele belangrijke adviseurs van de regering nog eens te horen, alvorens het sociaal-economische deel van het program-akkoord in een definitieve vorm te gieten. Die nadere consultatie is natuurlijk niet bedoeld om wat nu op tafel ligt helemaal ondersteboven te gooien.

Aan de andere kant kan het ook niet zo zijn, dat je belangrijke personages en organisaties om nader advies vraagt met de mededeling op voorhand, dat hun advies per definitie geen enkele invloed meer kan uitoefenen op wat er tot op heden programmatisch is overeengekomen.

Dat zou te gek zijn.

Als ik de afgelopen negen weken nog eens overzie, dan is het opvallend hoe zeer de partij in al haar geledingen heeft meegeleefd. Dat geeft de burger moed. Ik herinner nog eens aan de stroom van reacties toen de kandidatuur voor het premierschap van Van Agt ter discussie stond, als zou dit geen vanzelfsprekende zaak zijn.

Er zijn ook veel reacties binnengekomen van mensen die zich afvroegen: waarom deze combinatie eigenlijk; waarom niet rustig doorregeren met de VVD; D'66 erbij en het is gepiept; lukt dat laatste niet, dan maar steun vragen van SGP, RPF en GPV; die partijen staan toch dicht bij ons.

Ik zou daar het volgende van willen zeggen. Ons verkiezingscongres van 21 februari heeft gezegd, dat er bij de formatie van de volgende criteria moet worden uitgegaan:

- het CDA-verkiezingsprogram
- de verkiezingsuitslag
- de wenselijkheid van een brede basis voor een parlementair meerderheidskabinet, zodat ook een brede ondersteuning van het beleid vanuit de samenleving wordt bevorderd
- de gelijkwaardigheid der coalitiepartners.

De Koningin heeft op basis van de door haar ingewonnen adviezen onze partijgenoten Lubbers en De Koning de opdracht gegeven de mogelijkheden te onderzoeken van een zo breed mogelijk parlementair kabinet. Een nationaal kabinet wilde de VVD. Daarna is CDA-PvdA-D'66 zo breed mogelijk.

Daarvoor zijn de informateurs zich gaan inzetten, wat zeker niet in strijd was met onze formatiecriteria. Nog afgezien van het feit, dat de informateurs, al komen ze uit onze kring, geen CDA-zetbazen zijn, maar mensen belast met een opdracht van Hare Majesteit. Zij, Lubbers, De Koning en later Van Thijn, hebben hun opdracht uitgevoerd met een reusachtige inzet, veel energie en veel fantasie. Het partijbestuur heeft daar maandag jl. z'n waardering over uitgesproken.

Uitsluitend gemeten aan de verkiezingsuitslag was de combinatie CDA-VVD-D'66 ook goed mogelijk geweest. Dat was echter in het kader van de opdracht van de Koningin zeker niet de eerste in aanmerking komende mogelijkheid. Bovendien had D'66 haar kiezers herhaalde malen plechtig beloofd die combinatie onder alle omstandigheden af te zullen wijzen.

Gegeven onze principiële stellingname dat wij bereid zijn met alle constructieve democratische krachten in ons land regeringsverantwoordelijkheid te dragen; gegeven ook onze positie in het politieke krachtenveld, komen wij als christen-democraten elke vier jaar weer voor de keuze in welke combinatie we willen gaan meeregeren. Elke vier jaar is dat weer een punt van discussie, van afweging en van besluitvorming.

Alles overwegende heeft de Tweede Kamerfractie besloten constructief mee te werken aan het welslagen van de aan de informateurs verstrekte opdracht. Het partijbestuur heeft de fractie in dezen gevolgd.

Dat bij de besprekingen niet alles van een leien dakje zou gaan was te voorzien. Een coalitie vormen tussen partijen die vier jaar lang elkaars opponenten zijn geweest kost moeite.

Er zijn grote programmatische verschillen. De wijziging in de onderlinge krachtsverhoudingen tussen de partijen – CDA nu de grootste, PvdA een grote stap terug en D'66 stevig gegroeid – maakt het ook al niet eenvoudiger.

En voor ons is het terugschakelen van een meerderheidspositie naar een minderheidspositie in een coalitie ook even wennen.

Toch heeft de fractie gezegd: we gaan de formatie in, want bij alles wat we op het punt van zetelverdeling en program anders en beter hadden gewild, vinden we toch dat er een pakket op tafel ligt, waarin we ons herkennen; zij het dat het sociaal-economische deel na eerdergenoemde adviezen opnieuw geijkt zal moeten worden; zij het dat wij ons distantiëren van de manier waarop de PvdA met de kernwapenparagraaf aan de haal gaat.

Het partijbestuur heeft maandag ongeveer in dezelfde geest gereageerd.

Geen tromgeroffel dus, geen trompetgeschal, want zo gaat het niet bij kabinetsformaties. Het is een kwestie van nuchter plus- en minpunten tegen elkaar afwegen. Blijft er voldoende plus over dan wordt het ja. Daarbij is het van wezenlijke betekenis dat er een geest van vertrouwen groeit tussen de coalitiepartners, dat het kabinet een hecht team wordt en dat wij als christen-democraten in gesloten gelid doormarcheren.

Piet Bukman

Vervolg-kroniek van 68 informatiedagen

Op 26 mei koos Nederland een nieuwe Tweede Kamer.
Het CDA kwam als grootste uit de bus met 48 zetels.
Grootste winnaar werd D'66, dat van 8 op 17 kamerleden kwam. PvdA verloor 9 zetels en kwam op 44 vertegenwoordigers in de Tweede Kamer. Een meerderheid van CDA en VVD, die de afgelopen 4 jaren hadden geregeerd, zat er niet meer in. Op 30 mei benoemde de koningin drs. Ruud Lubbers en drs. Jan de Koning (beiden CDA) tot informateurs.
Hun opdracht was te onderzoeken de vorming van een (CDA-PvdA-D'66) kabinet, „dat mag vertrouwen op een zo breed mogelijke steun in de volksvertegenwoordiging".
Op 3 augustus, de 68e informatiedag, brachten de genoemde informateurs – op 10 juli versterkt met informateur drs. Ed van Thijn (PvdA) – hun eindverslag uit aan de koningin. Zij concluderen, dat het „verantwoord" is over te gaan tot formatie van een kabinet CDA-PvdA-D'66. Op 4 augustus, in de loop van de avond, benoemt de koningin drs. E. van Thijn en dr. J. Kremers (CDA) tot formateur. Hun opdracht is de vorming van een kabinet (CDA-PvdA-D'66) dat – gebaseerd op de conclusies in de afgeronde informatie – kan rekenen op een zo breed mogelijke steun in de volksvertegenwoordiging".
In CDActueel van 25 juli brachten wij u een kroniek over de informatie.
Van het begin, zaterdag 30 mei t/m 21 juli. In dit nummer het tweede deel van de informatie van 21 juli t/m 4 augustus.

De informatie van dag tot dag door Ben Pauw (2)

Dinsdag 21 juli. De 55e informatiedag. We besloten onze „Kroniek van 55 dagen kabinetsformatie" in CDActueel van 25 juli met: „Om 4 uur in de ochtend is men eruit. (.....) Den Uyl is tevreden, Van Agt niet ontevreden, maar Terlouw wel." We pakken de draad weer op.
Den Uyl en Van Agt zullen het onderhandelingsresultaat in hun fracties verdedigen, de laatste alleen met een voorbehoud op de defensieparagraaf (kernwapens). Terlouw maakt een algemeen voorbehoud, overvallen als hij is over de buiten hem om gebakken zetelverdeling. Een super-minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Den Uyl) en een uitgeklede minister van Economische Zaken (Terlouw zelf) met daarbij nog gevoegd de bij het CDA onbespreekbaar gebleken post Ontwikkelingssamenwerking en de aan D'66 toegeschoven ondankbare post Defensie. Na het groene licht van de fracties zullen de informateurs adviseren Van Agt en Den Uyl tot formateur te benoemen, zeggen zij. In de middag gaan die fracties in conclaaf. Later blijkt dat ook morgen nog nodig zal zijn.
„Den Uyl **superminister**" schreeuwt de Haagsche Courant zo groot en breed als mogelijk is. Een nieuw woord en stof tot grote argwaan en irritatie bij het CDA. Ook het commentaar in dezelfde krant met als opschrift „PvdA-kabinet onder Van Agt" werkt verblindend en als een rode lap. Is het kwaad in het CDA daarmee geschied?

Nadere „besprekingen"

Woensdag 22 juli. De dag der waarheid. Vandaag moet het „definitief bescheid" bij de informateurs op tafel komen. Om drie uur 's middags ligt dat van Den Uyl er met een grimstralend „ja". Zes uur later komt Van Agt de verzamelde pers tegemoet met een andere boodschap. „Het CDA wil de pogingen voortzetten door in nadere onderhandelingen enkele zaken anders te regelen", zegt hij. Die zaken zijn de volgende: de bevoegdheden van de twee CDA-staatssecretarissen naast de PvdA-minister op Onderwijs (van Kemenade), de invulling van de ministerspost Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de kernwapens en de sociaal-economische paragraaf. De taakverdeling tussen Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Economische Zaken blijkt tegen middernacht ook het „pijnpunt" voor D'66. Den Uyl mag best projectminister voor de werkgelegenheid worden, maar de minister van Economische Zaken moet coördinerend bewindsman voor het sociaal-economisch beleid blijven. „Dit is een hard punt" aldus Terlouw. Den Uyl reageert „verbijsterd, ontzet en verbluft" op de CDA-eis tot heronderhandeling. Dat was niet de afspraak, want het ging om een „eindbod" van informateurs, een kwestie van „slikken of stikken". Op het komend kabinet preludiërende commentaren in de avondbladen met kwalificaties als „vechtkabinet", „schoolstrijd" of „de tijdbom ligt al klaar" zijn door het CDA-besluit achterhaald. Althans, voorbarig geworden.

Donderdag 23 juli. Niets aan duidelijkheid overlatende krantekoppen beantwoorden de schuldvraag voor de ontstane situatie met prozaïsch geweld: „Stugge CDA-fractie zet rem op formatie" (Vrije Volk), „Formatie stuit op CDA" (Gelderlander), „CDA verwerpt regeeraccoord" (Prov. Zeeuwsche Courant), „CDA blokkeert kabinet" (Haagsche Courant), „Formatie door CDA in gevaar" (de Stem) en zo nog meer. De Stem heeft ook nog een beschouwing over de „grote jongens, die Jantje Terlouw zijn knikkers hebben afgepakt". Niet onjuist, want informatie is geen spel, maar het gaat om de knikkers, onderhandelingsresultaat. Geen eindrapport van de informateurs al met al voor de koningin, maar opnieuw urenlange gesprekken. Met achtereenvolgens Van Agt, Terlouw en Den Uyl. Van Agt heeft zijn wensen voor de volledigheid in een brief neergelegd. „Nadere onderhandelingen" dus met als doel: betere taakverdeling tussen minister en staatssecretarissen op onderwijs, het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid terugbrengen tot wat het was, een termijn voor de beslissing over de Navo-kernwapens en een aantal „bijstellingen" op sociaal-economisch gebied. Mondeling voegt hij daaraan toe, dat over dit laatste eerst nog adviezen moeten worden ingewonnen van Zijlstra (Ned. Bank), van den Beld (CPB) en van de werkgevers- en werknemersorganisaties. Intussen is bekend geworden, dat Van Agt dinsdag en woensdag gesproken heeft met (partijgenoot) Zijlstra die felle kritiek zou hebben op de sociaal-economische paragraaf van informateur Lubbers, „onze goede Ruud, cum laude afgestudeerd in de economie", zoals Van Agt hem tijdens het fractieberaad betitelde. Vanuit die vergaderingen begint ook door te sijpelen, dat Van Agt zich niet als een warm pleitbezorger voor het onderhandelingsresultaat zou hebben opgesteld. Later komen weer andere versies; dat hij dat resultaat – „het monstrum van de eeuw" – aldus een fractielid met zeer felle kritiek voor de prullemand heeft behoed. Een woordvoerder van de Ned. Bank ontkent, dat „de Ne-

derlandsche Bank" een oordeel heeft uitgesproken over de sociaal-economische paragraaf in het ontwerpaccoord. Over contacten van CDA'er Zijlstra wordt niet gerept. Inmiddels hebben de informateurs duidelijk gemaakt niet tot heropening van de onderhandelingen bereid te zijn. Alleen over de „losse einden" (waarover voorbehouden zijn gemaakt) kan verder worden gepraat, terwijl op andere punten „verduidelijking" mogelijk is. De losse einden betreffen de kernwapens (Van Agt), het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Terlouw) en de bevoegdheden op onderwijs (Van Agt). Morgenmiddag worden de „besprekingen" (Van Agt: het verschil tussen „besprekingen" en „onderhandelingen" moet niet al te nauw worden genomen) voortgezet, waarna volgende week dinsdag het definitief „ja" dan „nee" van de fracties binnen moet zijn. Op woensdag krijgt de koningin dan het eindrapport van de informateurs. Wiegel laat vanaf de zijlijn weten, dat nu volstrekt duidelijk is dat de PvdA als verliezer in de verkiezingen als winnaar van de formatie en als sterkste in het kabinet naar voren komt. „En veel mensen in het CDA voelen dat ook zo", voegt hij daar vanuit Friesland aan toe.

Aparte politici

Vrijdag 24 juli. De in de middag hervatte „besprekingen" van informateurs en onderhandelaars leveren geen conclusies op. Het gaat vooral om „de nog niet geregelde kwesties" en om een „verduidelijking" van zaken als het sociaal-economisch beleid. Maar Van Agt blijft erbij, deze laatste problematiek maandag opnieuw aan de orde te stellen. Dan zullen de gesprekken worden voortgezet.
Lubbers bevestigt nog eens, dat de informateurs, evenmin als Den Uyl en Terlouw heropening dulden van de vorige week maandagnacht gemaakte afspraken. Ook een nieuwe adviesronde van externe sociaal-economische deskundigen behoort niet tot de mogelijkheden. Eerder al hebben met hen „indringende gesprekken" plaatsgevonden, zegt hij en bovendien past dat niet in het tijdschema.
„Na maandag zijn wij uitgepraat". De informateurs gebruiken met Van Agt het avondeten in hun chinees-indisch culinair informatiecentrum „Golden Valey" aan het Buitenhof. Terlouw praat met Den Uyl over de ministersposten van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Economische Zaken. PvdA-voorzitter Van den Berg doet via KRO's Echo een poging de lachende gezichten van de PvdA-fractie van twee dagen terug weg te strijken. Ook zijn partij heeft op een aantal belangrijke punten in het ontwerpaccoord „pijn" en „de ondergrens is bereikt".
De Haagsche Courant weet te melden, dat Antillen niet onder de superminister Den Uyl willen vallen, die zal immers – zo vreest men – zijn handen al vol hebben aan sociale zaken en werkgelegenheid.

Zaterdag 25 juli. De adviesraad van D'66 eist „meer acceptabele afspraken" over de ministeries van Sociale Zaken en Economische Zaken. Ook Terlouw herhaalt zijn „keiharde eis", dat EZ coördinerend ministerie voor het sociaal-economisch beleid moet blijven. „Anders komt er geen kabinet CDA-PvdA-D'66". Ook al is zo'n kabinet het enige alternatief. Op zijn aandringen wordt een motie om Defensie tegen Ontwikkelingssamenwerking in te ruilen ingeslikt. In een interview in het Parool noemt de Terlouw Van Agt „wel degelijk een politicus, vergis je niet, maar wel een aparte". En over zijn relatie met Den Uyl: „Er is geen hard woord gevallen. Hij is nog een dag met mij gaan zeilen (. . . . .) Grote blauwe trui, verweerd gezicht en zo. En hij heeft uren aan het roer gestaan." En over zichzelf: „Ik ben

Vervolg op pagina 10

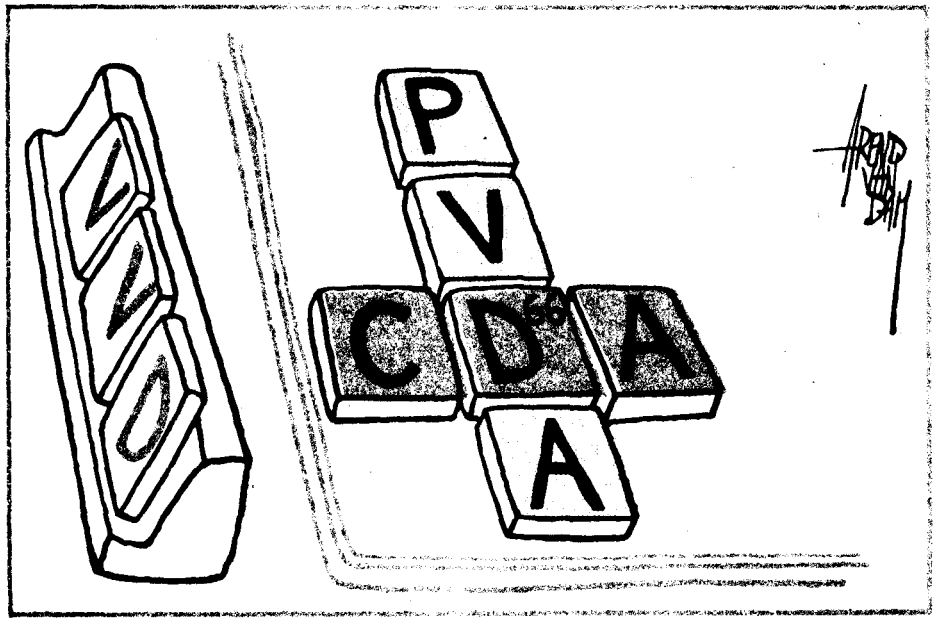

commentaar

Voetbal en reclame

De Nederlandse voetbalclubs hebben gekozen voor extra inkomsten uit reclame boven het uitzenden van voetbalwedstrijden door de NOS. Tot deze keuze zijn ze gedwongen door de nieuwe richtlijnen van minister Gardeniers.
Het is verheugend dat er eindelijk opgetreden wordt tegen deze „slinkse" wijze van reclame maken. Immers, er wordt al jaren misbruik gemaakt van het feit dat de televisie voetbalwedstrijden uitzendt. Door middel van reclameborden krijgen firma's en dergelijken de mogelijkheid om op eenvoudige wijze aan een miljoenenpubliek hun produkt te etaleren.
Voor de voetbalclubs betekenen deze extra inkomsten een mogelijkheid om hun financiële onmacht te camoufleren. In het verleden zijn de clubs gewaarschuwd dat zij de perken te buiten gingen: het medium televisie dient gebruikt te worden voor het tonen van voetbal en niet misbruikt voor reclame en dus commerciële activiteiten. Willen clubs dan toch van twee walletjes blijven eten – inkomsten uit reclame èn de t.v. op bezoek – dan moeten ze niet vreemd opkijken, wanneer ze de kous op de kop krijgen. Het feit dat die hoeveelheid reclame op televisie in het verleden getolereerd werd, ondanks waarschuwingen, geeft hen niet het recht nu hoog van de toren te blazen dat zij zich door de nieuwe richtlijnen van mevrouw Gardeniers niet aan hun langlopende contracten met de reclamewereld kunnen houden.
(Met de NOS heeft de KNVB trouwens een contract van 3 jaar waarvan er nu pas 2 jaar verlopen zijn). Dat risico hebben ze genomen, en daarvan komen de consequenties op hun schouders neer. Mevrouw Gardeniers heeft zich terecht op het standpunt gesteld, dat de stadions met een dergelijke hoeveelheid reclame van t.v. geweerd moeten worden. De verkapte uitnodiging van de clubs aan de NOS dat deze van harte welkom blijft bij voetbalwedstrijden, dient nog vierkant door de NOS en dus door mevrouw Gardeniers afgeslagen te worden.
Wie weet komen er meer mensen naar de stadions als er amper voetbal meer op t.v. komt.
Dat zou een prettige bijkomstigheid voor de clubs zijn.

Vervolg van pagina 9

waarschijnlijk de enige politicus die niet merkbaar verouderd is in al die jaren". De dagbladen brengen een grote variëteit aan „stemmings"-koppen met als rode draad: er is weinig vooruitgang en alles hangt op het CDA.

Zondag 26 juli. Evenals gisteren druk telefonisch overleg binnen het CDA. De top blijft echter bij haar verlangen de onderhandelingen te heropenen. Oud-KVP-voorzitter Aalbers zegt voor de AVRO-radio, dat de stelling dat onderhandelingen niet meer mogelijk zijn, „niet aanvaardbaar" is.

Niet uitgepraat

Maandag 27 juli. Volgens de ochtendbladen „houdt het CDA stug vol". Vandaag dus het laatste informatie-overleg. „Maandag zijn wij uitgepraat" voorspelden de informateurs. In de loop van de ochtend laten zij Van Agt nog eens schriftelijk weten, wat wel en niet kan vandaag. In de middag komen informateurs en onderhandelaars bijeen. De informateurs doen hun uiterste poging de vorige week maandagnacht getrokken conclusies tot een aanvaardbaar geheel voor met name Van Agt en in mindere mate Terlouw op te schonen. Tegen 1 uur in de nacht gaat men uiteen. De meningen blijven verdeeld. Den Uyl en Terlouw zullen de resultaten in hun fracties verdedigen, maar Van Agt kan die toezegging niet doen. Alleen op de zetelverdeling zullen de informateurs een nader voorstel doen.

Dinsdag 28 juli. Om 11 uur maken zij hun aanvullende stuk voor de fractievoorzitters bekend. Het „hangpunt" van Onderwijs wordt naar de formatie doorgeschoven, EZ is weer aangekleed tot coördinerend ministerie en de onderdelen „defensie" en „sociaal-economische problematiek" zijn „verduidelijkt".
„De marges over en weer zijn nu definitief vastgesteld", verklaart Lubbers. Vandaag moeten de fracties hun definitief bescheid geven. Binnen enkele uren kkmt een „ja" van D'66 en PvdA. „Informatie aan zijden draadje" melden de avondbladen. Het CDA vergadert tot half twee in de nacht, met een schorsing voor het avondmaal. Tussentijds verklaart een CDA-woordvoerder, dat „het een dubbeltje op zijn kant" is. Den Uyl heeft het nog eens over zijn punten, „die pijn doen". Maar het kabinet CDA-PvdA-D'66 móét er komen, vinden Terlouw en hij.

Woensdag 29 juli. Om half 2 in de ochtend is het hoge woord er bij de CDA-fractie uit. De overgrote meerderheid – het zou om ongeveer 2/3 van de fractie gaan – blijft bij „heropening van de onderhandelingen". De andere CDA'ers zouden de conclusies zonder meer willen aanvaarden hetzij nader in de formatie willen aansnijden. Van Agt geeft toe het ontwerp-accoord niet te hebben verdedigd. „Hier ligt het. Ik voel er niet veel voor", zou hij zijn fractie hebben voorgehouden. Men is gestoken door de onwil van Den Uyl en Terlouw vorige week om niet met heronderhandeling accoord te gaan. De Koning laat weten het CDA-antwoord niet voldoende te vinden, want „wij verwachten definitief bescheid". Voor de radio zegt Van Agt, dat hij bij „een serieuze kans van slagen" van de informatie blijft. In de loop van de ochtend schrijft hij Den Uyl en Terlouw elk een brief. „Bent u bereid met mij nadere onderhandelingen te voeren die kunnen leiden tot wijzigingen in de thans voorliggende teksten betreffende het programma en de zetelverdeling?", zo luidt zijn vraag. Zijn pogingen om tot inhoudelijke afspraken met hen te komen over de kwesties „die het CDA anders geregeld wil zien" hebben de afgelopen dagen immers „tot vrijwel geen tegemoetkoming aan de wensen van het CDA geleid", aldus Van Agt. De informateurs stuurt hij een afschrift en laat hen ook weten het op prijs te stellen, wanneer de voortgezette onderhandelingen onder hun voorzitterschap komen. Het antwoord van Den Uyl en Terlouw is afwijzend. Heropening van de onderhandelingen „berooft de besluitvorming tot dusver van haar betekenis" aldus de eerste en „wij zijn thans gehouden met een duidelijk ja of nee te antwoorden", schrijft de tweede aan de CDA-onderhandelaar. Van Agt brengt de informateurs van de antwoorden op de hoogte en zegt toe een „definitief bescheid" te geven na een bijeen te roepen fractievergadering de volgende dag.

Tot kabinetsformateurs zijn benoemd dr. J. Kremers (CDA), gouverneur van Limburg en drs. E. van Thijn (PvdA), vice-voorzitter van de PvdA-fractie.

Eén en ondeelbaar

Donderdag 30 juli. Voordat de CDA-fractie om 4 uur in de middag bijeenkomt, vindt uitvoerig overleg plaats in de top van de partij. Kort na het begin van de vergadering van de fractie schorst Van Agt voor overleg met enkele fractiespecialisten. Het gaat om de preciese formulering van een antwoord. Het wordt een „één en ondeelbaar voorstel" van de fractievoorzitter. Er wordt niet over gediscussieerd noch over gestemd. De fractie aanvaardt het. Een „voorbehoudsloos ja" tegen het ontwerp-program „zal ik niet meemaken" had Van Agt gezegd. Om kwart voor zeven is het beraad afgelopen. Het CDA is bereid de formatie in te gaan, nadat de onderhandelaars overeenstemming hebben bereikt over de taakverdeling op O. en W. en over verwijdering uit het ontwerpprogram van de passage over de kernwapens, inclusief de voetnoot van de PvdA. Bovendien moeten de „coalitie-partners in spe" het in de formatie eens zien te worden over de sociaal-economische en financiële paragraaf op basis van de nodige in te winnen deskundigheidsadviezen van Zijlstra, Van den Beld en van de sociale partners. Die adviezen moeten in „onbevangenheid" worden tegemoet getreden aldus Van Agt. Hij laat ook weten, dat de formatie onder leiding moet staan van „iemand uit het CDA", maar dat behoeft „niet noodzakelijkerwijs de kandidaatpremier" te zijn. Intussen blijken Van Kemenade (PvdA) en Deetman (CDA) als minister- en staatssecretariskandidaat voor Onderwijs overeenstemming te hebben bereikt over een taakverdeling.

In Vrij Nederland zegt de formateur van het CDA/VVD-kabinet in 1977 prof. Van der Grinten: „Van Agt en Den Uyl in één kabinet, dat is asking for trouble".

Vrijdag 31 juli. „CDA zegt nog geen ja", „CDA: voorwaardelijk ja", „CDA zet PvdA klem". Ook vanmorgen weer een gevarieerde exegese van het besluit van de grootste fractie in de Tweede Kamer. PvdA en D'66 hebben nog niet op dat

besluit gereageerd evenmin als de informateurs, die wel de Koningin op de hoogte hebben gebracht (van hun onmogelijkheid ook nu weer om eindverslag uit te brengen). Wel wordt binnen de PvdA gehoord, dat vooral de verlangde verwijdering van de kernwapen-passage onverteerbaar is. Daarmee wordt een hoeksteen uit het zorgvuldig opgebouwde ontwerp-accoord gehaald, zo luidt het, waardoor alles weer op losse schroeven komt te staan. De D'66-woordvoerder noemt een mogelijke ruil van Defensie en Ontwikkelingssamenwerking, waar men binnen het CDA aan denkt, „waarschijnlijk onaanvaardbaar". Het CDA-antwoord „ja, met tweemaal nadat en één keer mits" heeft voor een impasse gezorgd. Den Uyl en Terlouw zullen pas reageren na de informateurs, maar die beraden zich de hele dag. In de loop van de dag wordt informeel overlegd. Lubbers eet met Van Agt, terwijl De Koning en Van Thijn de maaltijd gebruiken met Den Uyl en Terlouw. Maandag zal men verder praten, zo wordt gezegd.

„In het slop"

Zaterdag 1 augustus. Volgens de ochtendbladen bevinden informatie zich respectievelijk „in het slop" en „op dood spoor" en informateurs in „een lastig parket". Duidelijk is wel, dat het nu buigen of barsten gaat. Trouw meldt alvast CDA'ers als mw. Klompé en de heren de Gaay Fortman en Veringa als mogelijke formateurs. SER-voorzitter De Pous werd een dag eerder al in de Haagsche Courant als belangrijkste kandidaat getipt. In een interview in het Parool laat de kandidaat-staatssecretaris voor Onderwijs Deetman weten, dat zijn gesprek twee dagen geleden met Van Kemenade „in beginsel een oplossing heeft geboden". Deetman wil „in goed overleg" werken met Van Kemenade en wil geen „waakhond" zijn.
Wiegel vertelt kijkend en luisterend Nederland voor de zekerheid nog eens, wat hij van de informatie denkt. Het komt er op neer, dat het maar een rommeltje is. Iets, „waar heel veel mensen, ook in het CDA, het met mij eens zullen zijn".

Zondag 2 augustus. Ook al blijkt daar niets van naar buiten, duidelijk is wel, dat telefonisch druk wordt gesleuteld aan een oplossing om uit de impasse te komen en tot een accoord tussen CDA, PvdA en D'66.

Maandag 3 augustus. Er staan geen officiële afspraken tussen informateurs en fractieleiders op het programma.
De drie informateurs Lubbers, De Koning en Van Thijn gaan naar een weekend druk telefoneren over mogelijke compromissen wel om de tafel zitten in hun werkruimte in het gebouw van de Eerste Kamer. Ze werken aan hun eindverslag, dat zij in de middag aan de koningin aan het Lange Voorhout aanbieden. Het onderhoud duurt enkele uren, na afloop is de laatste – de 68e – informatiedag ten einde.
Daarna worden van Agt, den Uyl en Terlouw bij de koningin genood. In de loop van de middag maken de (ex)informateurs hun eindverslag bekend. Op enkele van de bekende punten blijken zij in beperkte mate aan de bezwaren van de CDA-fractie tegemoet te zijn gekomen. Dat betreft vooral hun eerdere conclusies inzake kernwapens en defensie, en die op sociaal-economisch terrein. Waar het hun uiteindelijke conclusies over kernwapens en defensie betreft luiden die: „Het kabinet bepaalt op grond van zijn eigen oordeel tijdstip en inhoud van besluitvorming. De fracties, waarop het kabinet steunt, zullen besluiten of het uitblijven daarvan mede beoordelen in het licht van hun programma's." Dat betekent dus: PvdA-voetnoot weg en inbouw van een zekere termijnbepaling voor een besluit over de kernwapens.
Al met al blijft het volgens de informateurs „hoe dan ook een crisisgevoelige materie". Waar het de sociaal-economische paragraaf betreft hebben de informateurs geconcludeerd dat nadere adviezen o.a. van de sociale partners „zinvol" kunnen zijn en hebben zij het vertrouwen, „dat bij de beoordeling van de uit deze adviezen eventueel te trekken consequenties geen problemen zullen ontstaan die het beoogde regeerakkoord in gevaar brengen". Hun conclusie is, dat de belemmeringen om tot de formatie over te „gaan zijn weggenomen" en „dat het op basis van de bereikte overeenstemming over program en zetelverdeling verantwoord is tot formatie van een kabinet CDA-PvdA-D'66 over te gaan".
De eerste reacties van Van Agt en Den Uyl laten zien, dat de a.s. formatie niet zonder problemen zal zijn.
Beiden hebben verschillende interpretaties op genoemde punten in het eindverslag van de informateurs.

Nieuwe afspraken

Van Agt meent, dat in de formatie nieuwe afspraken te maken zijn over het sociaal-economisch beleid, Den Uyl noemt herziening „absoluut uitgesloten". Hooguit zullen enkele aanpassingen mogelijk zijn, b.v. naar aanleiding van nieuwe gegevens. Waar het de kernwapens betreft spreekt Van Agt van „een niet onaanzienlijke verbetering voor het CDA", terwijl Den Uyl met nadruk laat weten, dat een kabinet met PvdA niet zal meewerken aan de plaatsing van nieuwe kernwapens. Het punt, waarover het CDA noch in het verkiezingsprogram noch in de informatie enige inhoudelijke beslissing genomen heeft, behalve over de termijn waarbinnen de beslissing moet vallen. Helemaal razend is dan die van De Brauw destijds, een minister zonder portefeuille die belast was met het wetenschapsbeleid en het wetenschappelijk onderwijs. In de loop van de avond ontvangt de koningin de heren drs. E. van Thijn (PvdA) en dr. J. Kremers (CDA), waarschijnlijk over een hen op te dragen formateurschap.

Dinsdag 4 augustus. De verschillende uitleg van het eindverslag door Van Agt en Den Uyl is uiteraard de dagbladen niet ontgaan. Koppen als „Onenigheid duurt voort", „Tijdbom onder formatie", „Problemen te over" en „Ruziënd verder" trekken de aandacht van die lezers, die nou eindelijk een kabinet hadden willen zien. Ook de hoofdredactionele commentaren tonen geen overdaad aan optimisme.
Het Parool: „de laatste fase van de kabinetsformatie begint in een voor de verhoudingen kenmerkende sfeer van duidelijk wederzijds wantrouwen". Het Binnenhof: „Zonder sfeerverbetering somber perspectief", Haagsche Courant: „Leven met de bom", NRC/Handelsblad: „Van elkaar meugen zij niet en bij elkaar deugen zij niet", Telegraaf: „Voor een formatie lijkt geen enkele basis laat staan voor een kabinet van CDA, PvdA en D'66 aanwezig", de Volkskrant heeft het over „de schijn" van overeenstemming, die „bedriegt", Trouw: „Een wankele basis", en AD: „Formatie in 't vage". Voor zover het na zulke sombere voorspellingen al mogelijk is, moeten de fracties van CDA, PvdA en D'66 vandaag licht brengen in een eventueel te starten formatie. Tegen het eind van de middag komt van alle drie een „ja". Maar het blijkt wel een „ja" „met lange tanden", en „met groot gebrek aan geestdrift". De interpretatieverschillen van de vorige dag blijven onopgelost. Terlouw noemt de zaak „niet formatierijp", wil wel verder meedoen, maar dan uitsluitend op basis van het ontwerp-accoord van vorige week maandagavond. Den Uyl noemt de zaak „wel formatierijp", „ook al zijn niet alle punten bevredigend geregeld".
Een dag geleden nog sprak hij van „een breekbaar geheel".

PvdA-voorzitter Van den Berg zegt voor de radio, dat het PvdA-bestuur verzekerd heeft, „dat een kabinet met de PvdA erin, de kernraketten niet zal plaatsen".

„Vol vertrouwen"

In Hier-en-Nu-t.v. toont de geestelijke vader en ex-formateur van het vorige kabinet (CDA/VVD) zich „vol vertrouwen" over het welslagen van de aanstaande formatiepoging. Tegen middernacht, om kwart voor elf, laat het kabinet van de koningin weten, dat de formatie kan beginnen. Hare Majesteit Koningin Beatrix heeft tot formateurs benoemd drs. E. van Thijn (PvdA) en dr. J. Kremers (CDA) met als opdracht een kabinet te formeren, dat kan rekenen op „een zo breed mogelijke steun in de volksvertegenwoordiging". Jammer voor Terlouw, die op een derde, D'66-, formateur had aangedrongen. De Haagsche Courant oppert, dat de mogelijke formateursbenoeming van Kremers zou kunnen betekenen, dat uiteindelijk Van Agt toch geen premier zou willen worden in het beoogde CDA-PvdA-D'66-kabinet. Met de vaststelling op dit moment dat geen onrealistischer veronderstelling denkbaar is, sluit CDActueel deel 2 van de „Kroniek van de informatie". Waarbij wij schrijven: dinsdag 4 augustus 1981, de 69e dag in de vorming van een nieuw kabinet.

buitenland

Aden Robleh Awaleh, minister van transport, toerisme en verkeer van de Republiek Djibouti heeft maandag 20 juli in gezelschap van Faher Issa, directeur van Air Djibouti een bezoek gebracht aan het CDA-secretariaat.
Hij werd daar ontvangen door drs. W. K. N. Schmelzer, voorzitter Commissie Buitenland CDA, mr. M. Aarts, voorzitter van de Tweede Kamercommissie Ontwikkelingssamenwerking, mr. J. van Iersel, lid van de CDA-Werkgroep Internationale Politiek en M. A. Kolster, secretaris Commissie Buitenland CDA.
Er is gesproken over de situatie van de haven van Djiboeti, die door zijn natuurlijke ligging van internationale betekenis kan zijn.
Voorts is indringend gesproken over de sociale situatie van deze republiek, waar één op de vijf inwoners vluchteling is, slachtoffers van de voortdurende vijandelijkheden tussen Ethiopië en Indonesië.

uw mening

Zeelui vragen aandacht voor hun problemen

In „Om een zinvol bestaan" komt met hoofdstuk VIII het Verkeer en Vervoer ter sprake voor de jaren '81–'85. Terecht wordt daarin gesproken dat het goederenvervoer als economische bedrijfstak een eigen betekenis heeft. Werkzaam in een onderdeel van dit goederenvervoer namelijk de zeevaart dacht ik: daar zal je 't hebben. Mijn enthousiasme bekoelde al gauw toen rap bleek dat – hoe belangrijk het ook is – het selectief autovervoer, beveiliging taxi- en buschauffeurs, nieuwe wegen, goederenvervoer over de weg etc. behandeld werden. Doch de 35.000 zeelui zijn glad vergeten, en alle moeite die de werknemersorganisaties zich getroost hebben om een en ander in de publiciteit te krijgen is blijkbaar tevergeefs geweest.
In mei 1978 verscheen een studie van de Koninklijke Nederlandse Redersvereniging (KNRV) en in maart 1981 verscheen het vervolg met als titel „Voortvarend voortvaren". In beide nota's wordt aangekondigd te streven naar een forse vermindering van het aantal opvarenden aan boord van schepen in de Grote Handelsvaart. De reders in de Kleine Handelsvaart kwamen met soortgelijke ideeën, zij het in een andere verpakking. Hun verlangens kwamen neer op de verlegging van de 75 meter grens naar 90 meter. Het behoeft nauwelijks betoog dat beide zaken met veiligheid en leefbaarheid aan boord van schepen te maken hebben. Doch ook de opleiding, de plaatsing en de mogelijkheden van de jonge mensen, die nu nog op een zeevaartsschool zitten en in de toekomst dit beroep willen uitoefenen hebben hier mee te maken.
Schepen die onder goedkope vlag varen vormen een bedreiging voor de veiligheid, niet alleen in de haven (bekende voorbeeld van de geknakte tanker in Rotterdam) doch in veel sterkere mate ook op zee. Nog steeds zijn internationaal geen adequate maatregelen genomen om te waarborgen dat veiligheidseisen stringent nageleefd worden en dat behoorlijk opgeleide mensen op deze schepen verplicht worden.
De pleziervaart heeft al varend/zeilend een vrijgeleide op zee. Door beperkte kennis of helemaal geen kennis blijven organisaties als de KHZHRM doch ook de beroepsmatige zeeman met de zwarte piet zitten. Controle op hun doen en laten is niet mogelijk. Het moet toch mogelijk zijn een verplicht vaarbewijs op te leggen en verantwoording te laten afleggen naar de Raad van de Scheepvaart.
Een rederij is een dienstverlenend bedrijf dat leeft van hetgeen de exporteurs ten vervoer aanbieden. De Russische Koopvaardij, die tegen afbraakprijzen haar diensten aanbiedt, ondermijnt de Nederlandse Koopvaardij die in conference verband vaart. Beschermende maatregelen in EEG-verband kunnen toch voorgesteld en bepleit worden.
Waar blijft de visie van het CDA. Zeelui staan niet met borden langs de weg en trekken niet in protest op naar het Binnenhof. Moet het bekende gezegde „Uit het oog uit het hart" ook hier gaan gelden? Als troost kan gesteld worden dat geen enkele politieke partij het benul heeft gehad om aan de zeeman te denken.
H. J. Smith, Posterholt.

CDJA

Het CDA en El-Salvador

Bijna dagelijks verschijnen kranteberichten over de ernstige situatie in de Middenamerikaanse republiek El Salvador, waar een burgeroorlog aan de gang is. De bevolking wordt geteisterd door terreurgroepen van zowel extreem links als extreem rechts. De regering zegt machteloos te zijn en de oppositie beschuldigt de regering van samenwerking met sommige rechtse terreurgroepen.

Juist als christen-democraat moet je je wel aangetrokken voelen tot de problemen van dit landje, omdat christen-democraten deelnemen in de junta van El Salvador én in de de junta bestrijdende oppositie (FDR). Deze problematiek vormde de aanleiding voor een gedachtenwisseling in de buitenlandse werkgroep van het CDJA in de provincie Groningen en leidde tot een bezinning op de rol van het CDA in de oplossing van het conflict. Wij zijn van mening, dat de houding van het CDA in essentie duidelijk is, de onduidelijkheid begint met de EVP. In het hiernavolgende zullen we dit proberen te verklaren.
Middels een resolutie op het partijcongres van 21 februari van dit jaar, sprak het CDA zich uit tegen „iedere inmenging in El Salvador door het leveren van wapens of het zenden van adviseurs". Tevens werd afstand genomen van de christen-democratische leden van de junta, „christen-democraten die in het huidige bewind functies vervullen mogen niet langer de verantwoordelijkheid nemen voor de daden van de junta en haar troepen". In de Tweede Kamer werd een CDA-resolutie van dezelfde strekking door een kamerbrede meerderheid aangenomen. Daarentegen waren er naar aanleiding van het rapport-Vergeer (rapport van een delegatie van de EVP o.l.v. Vergeer naar El Salvador) reakties in de EVP, waarin juist de solidariteit met de christen-democraten in de junta van El Salvador werd uitgesproken.
Wij hebben de indruk, dat de houding door het CDA gedemonstreerd en de EVP-houding niet helemaal met elkaar te rijmen zijn. Toch heeft het CDA zich achter het EVP-standpunt geschaard. De reden hiervoor zou zijn, dat er alleen op Europees niveau, eventueel samen met de socialistische fractie in het Europese parlement, en niet vanuit het CDA mogelijkheden zouden zijn voor een oplossing van het conflict in El Salvador.
Wij vragen ons af of dit een juiste inschatting is en of het hopen op een Europese oplossing moet betekenen, dat je alle pogingen om vanuit een nationaal niveau veranderingen in El Salvador te bewerkstelligen naast je neer moet leggen. Dit laatste gebeurt in feite als het CDA zich

niet achter het „Brede platform tegen de VS-inmenging in El Salvador" schaart. Dit platform is opgericht naar aanleiding van de toenemende inmenging van de Verenigde Staten in Midden-Amerika in het algemeen en in El Salvador in het bijzonder. Een inmenging die tot nu toe niet tot een bevredigende oplossing van het conflict heeft geleid. Integendeel sinds de vergroting van de militaire hulp aan de junta is het aantal slachtoffers toegenomen. Zonder alléén de Verenigde Staten de zwarte piet toe te willen spelen is toch duidelijk, dat een gewelddadige oplossing van het conflict niet de juiste weg is. Het uiteindelijke doel van dit platform is daarom ook, dat allerlei instanties, waaronder het Nederlandse parlement en de regering bij de Verenigde Staten aandringen om haar inmenging te staken. Wij achten de deelname van het CDA en ook het CDJA aan dit platform een belangrijke bijdrage vanuit Nederland aan de oplossing van het conflict. Net zoals de christen-democraten in El Salvador hebben de christen-democraten, wat dit betreft, een sleutelpositie.
Wij zien in dit alternatief net zoveel heil, zo niet meer, dan een oplossing aangedragen door de EVP. Met name omdat er nogal wat verschillende meningen in de EVP rondgaan over de situatie in El Salvador. Om dit te illustreren een enkel voorbeeld. De commissie-Vergeer geeft in haar rapport aan, dat toen zij in El Salvador op het vliegveld aankwamen net de heer Wegener, hoofd internationale betrekkingen van de CDU uit El Salvador vertrok. Hij had via pers en andere media verkondigd, dat de junta op de onvoorwaardelijke steun van de CDU kon rekenen. De EVP-delegatie daarentegen wilde een onpartijdig onderzoek verrichten. Als dit typerend is voor de Europese eenheid dan kan een EVP-oplossing ten aanzien van El Salvador nog lang op zich laten wachten, om maar niet te spreken van een oplossing aangedragen door christen-democraten gezamenlijk met de socialisten.
Wij denken gezien bovenstaande, dat het juist is om op Europees niveau en via de Wereldunie van christen-democraten pogingen in het werk te stellen om tot een oplossing van de crisis in El Salvador te komen. Wij geloven echter niet, dat het de enige mogelijkheid is. Ook op nationaal niveau zullen mogelijkheden die zich aandienen gebruikt moeten worden.

Namens de buitenlandse werkgroep,

Harry Coerts,
Westerbinnensingel 8 b,
9718 BT Groningen.

CD-addertje

„De Brauw-plus", is dat soms een nieuwe salarisschaal?

Kantekening

CDA-PvdA- D'66 kabinet in zicht

Schrijven over de informatie en de formatie is een riskante zaak. De situatie kan per dag veranderen.
Toch maar een poging op dit moment, omdat er, naar het zich laat aanzien, afscheid genomen is van de informatie en overgestapt wordt naar de formatie.
Dit moment, dat wil zeggen maandagavond 1 augustus.

Balans

De laatste weken is de kabinetsinformatie in een stroomversnelling geraakt. Eindoordelen, definitieve bescheiden, ja mitsen en nee tenzij's waren bijna aan de orde van de dag. Uiteindelijk resulteerde dat in het standpunt van de CDA-fractie, zoals verwoord in de brief van 30 juli.
De CDA-fractie wil overgaan tot de formatie, **nadat** *overeenstemming bereikt is over de taken bij onderwijs en over verwijdering van de programteksten inzake kernwapens en defensie. De suggestie wordt eraan toegevoegd, erop te vertrouwen in de fase van de formatie over de sociaal-economische problemen adviezen in te winnen van sociale partners en de presidenten van de Nederlandse Bank en het CPB.*
Op 3 augustus boden de informateurs het eindverslag aan de Koningin aan. Daarover heeft men met de onderhandelaars overeenstemming bereikt. De taakverdeling met betrekking tot onderwijs is geregeld en met betrekking tot de defensieparagraaf is de tekst van 21 juli in die zin gewijzigd, dat de voetnoot van de PvdA verdwenen is. Het punt inzake de nucleaire bewapening (middellange afstandswapens en kerntaken) vermeldt, dat de besluitvorming van het kabinet door de fracties **mede** *getoetst wordt aan de verkiezingsprogramma's. Het punt vermeldt voorts, dat Nederland het aantal kerntaken substantieel verminderdt, dat het kabinet over de middellange afstandswapens op grond van eigen oordeel, tijdstip en inhoud van de besluitvorming bepaalt, dat er regelmatig consultaties plaatsvinden, evenals periodieke evaluatie.*
Dat betekent dus nu zeker geen positief besluit en uitstel van de definitieve beslissing inzake plaatsing middellange afstandswapens. De relatie wordt gelegd met het internationaal onderhandelingsproces en de plaats van Nederland in het bondgenootschap. een compromis op dit punt, dat zeker past in de defensieparagraaf van het CDA-program. Voor uitvoeriger argumentatie verwijs ik naar het artikel van Aantjes in Trouw (24 juli 1981).
Afgesproken is ook om de CDA-wens te honoreren om diverse sociaal-economische deskundigen te raadplegen bij de formatie.

Aan de slag

De vorming van dit kabinet past bij de formatiecriteria zoals gesteld door CDA en CDJA.
Het zal niet gemakkelijk worden. Een „vechtkabinet", zo is het al bij voorbaat getypeerd.
Er is water bij de wijn gedaan door alle partijen, ook het CDA. Maar, wie het akkoord legt naast het verkiezingsprogram komt ook tot veel punten van overeenstemming.
De benadering van de problemen, de ideeën met betrekking tot het werkgelegenheidsplan, de noodzaak tot matiging en stabilisatie van de collectieve lastendruk, de verkleining van het financieringstekort, investeringsloon en fondsvorming, arbeidstijdverkorting, herinschakeling, deeltijdarbeid, de bepalingen betreffende de minima en de werkgelegenheidsprioriteit etc. . . . sporen volstrekt met het verkiezingsprogram.
Ook andere paragrafen, bijv. Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (verdubbeling budget stadsvernieuwing), de BMD en het particulier initiatief getuigen daarvan.
Het CDA heeft naar mijn overtuiging, ondanks het hier en daar pijn lijden en de aanwezigheid van procedure-afspraken en „open-einden", over zetelverdeling en program niet te klagen. De informateurs verdienen een grote waardering voor hun krachtsinspanning en bereikte resultaat.
Nu nog de juiste mensen op de juiste plaatsen en de marges van de formatie benutten om enkele punten nader in te vullen. Dan blijft er nog voldoende ruimte over en is de uitdaging groot om als kabinet en fractie creatief aan de slag te gaan.
Nieuwe wegen naar een verantwoordelijke samenleving.
Een vernieuwend beleid spreekt uit de onderhandelingsresultaten tot nu toe en geeft hoop voor de toekomst.
Veel wijsheid toegewenst!

Johan de Leeuw
voorzitter CDJA.

Handelsbetrekkingen met Moskou

Wel graan maar geen pijpen?

Onlangs heeft in Ottawa een topconferentie plaatsgevonden waaraan de grote Westerse bondgenoten van de Verenigde Staten deelnamen. Het belangrijkste gespreksonderwerp waren de economische problemen waarmee vele Westerse landen in min of meer ernstige mate te kampen hebben. Hoe lost men die op, was de alles overheersende vraag. Het antwoord bleef in nevelen gehuld.

door Ton de Kok

Eén ding werd wel duidelijk: economische ontwikkelingen en bondgenootschappelijke veiligheid hebben vele raakvlakken. Zo bleek in Ottawa dat de Amerikaanse regering weinig op heeft met de plannen van haar West-Europese bondgenoten om in de nabije toekomst van de Sovjet-Unie aardgas te betrekken. Het gaat hier om de landen West-Duitsland, Frankrijk, België, Italië en Nederland.
Deze landen zouden de Sovjet-Unie helpen bij het financieren van het Siberische aardgasproject.
Het is de bedoeling dat de Russen de leningen en rente aflossen door jaarlijks veertig miljard kubieke meter aardgas aan West-Europa te leveren.
De Russen voeren de onderhandelingen met ieder land apart. De West-Duitsers zijn daarin met Moskou het verst gevorderd. Als alles mee zit, zal Brezjnev in november in Bonn het definitieve contract tekenen.
President Reagan liet in Ottawa zijn West-Europese bondgenoten duidelijk blijken dat hij met een dergelijke aardgasovereenkomst uit veiligheidsoverwegingen niet gelukkig was. Hij vreest op het gebied van de energievoorziening een te grote afhankelijkheid van zijn Navobondgenoten van de Sovjet-Unie. In een crisissituatie tussen Oost en West zou Moskou de kraan dicht kunnen draaien met alle mogelijke gevolgen van dien.
Natuurlijk, absoluut gezien wordt door een dergelijke leveringsovereenkomst de afhankelijkheid op het gebied van de energievoorziening vergroot.
Maar die vergroting is zo gering dat de Duitse regering terecht heeft verklaard zich niets van de Amerikaanse bezorgdheid aan te trekken. Het Russische aandeel in de primaire energievoorziening van de Bondsrepubliek zou toenemen van 3.5 naar 5 procent.
Washington is op dit punt overgevoelig. Een beetje spreiding van de energievoorziening kan geen kwaad. Totale afhankelijkheid van impulsieve Arabische leiders is ook niet alles en draagt bepaald niet bij tot grotere stabiliteit in de wereld.
Verder zou Washington toch begrip moeten kunnen opbrengen voor het werkgelegenheidsaspect van de voorgenomen transactie. Uiteraard gaat het allereerst om de levering van energie maar het ziet er naar uit dat de West-Europese deelnemers – tot nog toe vooral de Bondsrepubliek – kunnen participeren in de productie (aardgasbuizen en compressorstations) en aanleg van de gigantische 4500 km lange pijpleiding. Het Witte Huis kijkt toch anders tegen deze zaak aan en probeert de Bondsregering – de onderhandelingen met de andere liefhebbers van Russische aardgas zijn nog niet in een afsluitende fase – van haar plannen af te brengen door een vage toezegging steenkool en kernenergie gemakkelijker toegankelijk te maken voor West-Duitse afnemers. Afgezien van het feit dat geen mens nog weet wat „toegankelijk" inhoudt is het de vraag of Washington's aanbod überhaupt aantrekkelijk kan zijn als we het in milieuperspectief zien. Steenkool wordt nog steeds beschouwd als een brandstof waar men pas in uiterste nood op terugvalt en als men in West-Duitsland als alternatief voor Russisch aardgas versneld meer kerncentrales zou willen bouwen, dan zullen eerst de wegen vrijgemaakt moeten worden van de demonstranten die nog tegen de reeds bestaande demonstreren.
Overigens lijkt de opstelling van Washington in deze zaak uitvloeisel van het voornemen een meer stringente handelspolitiek te gaan voeren ten aanzien van de Sovjet-Unie.
De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Haig verklaarde onlangs dat hij strengere Westerse beperkingen wil op de verkoop aan de Sovjet-Unie van goederen die kunnen worden gebruikt voor militaire doeleinden. Als duidelijk zou kunnen worden vastgesteld wat een strategisch goed is, want daar hebben we het per slot van rekening over, dan is er waarschijnlijk wel een consistente boycot politiek te voeren. In de praktijk blijkt dat echter zeer moeilijk.

Wat bijvoorbeeld te zeggen van graan?
Als er één goed strategisch is, dan is dat graan als primair voedingsmiddel. Haig zou ten aanzien van de huidige Amerikaanse graanleveranties aan de Sovjet-Unie eens goed bij zichzelf te raden moeten gaan voordat hij de bondgenoten verzoekt zichzelf te beperken in de handel met Moskou. Inzake deze graanleveranties is het hemd echter aanzienlijk nader dan de rok. De Amerikaanse boeren zijn door Reagan in zijn verkiezingscampagne achter zijn kar gespannen met de belofte dat hij – eenmaal President – het verbod van graanleveranties aan Moskou zou opheffen. Hij heeft zijn belofte gehouden. Puur uit interne politieke overwegingen, sterker nog, uit louter „business is business" retoriek werd Moskou weer in genade aangenomen. Blijkbaar is het – om zo Haig's terminologie te hanteren – met „Schurken en terroristen" toch goed handel drijven en is het eisen van „goed gedrag" leuk als het maar geen geld kost.

Op zich is de hervatting van de graanleveranties natuurlijk een goede zaak, is elke uitbreiding van handels- en andere contacten met Oost-Europa een goede zaak.
Maar niet zelf A-doen en van de bondgenoten B-vragen. Per slot van rekening is graan strategisch even belangrijk zo niet belangrijker dan pijpleidingen of olietechnologie.
Als de Amerikaanse regering de veiligheid in Europa wil bevorderen zou zij de bondgenoten niet moeten vragen om strenger toezicht op de handel met Moskou, maar om een goed en doordacht plan om de betrekkingen met de Sovjet-Unie en de andere Oost-Europese landen te maximaliseren. Wanneer er voor Oost en West door intensieve (handels)betrekkingen veel op het spel komt te staan zal dat de veiligheidssituatie in Europa ten goede komen.

Rectificatie: in het artikel van Ton de Kok van 25 juli j.l. „Moskou voor een dilemma" stond: „(. . .) vrijwel vrije verkeer (. . .) tussen Oost en West". Dat moet zijn: tussen Polen en het Westen.

Vanuit de positieve ervaring met de mogelijkheden in een nieuwe polder, is er in Lelystad extra veel belangstelling voor de Markerwaard.

Die interesse is ook gericht op de eigen mogelijkheden in de toekomst voor Flevoland en speciaal voor Lelystad, de stad met momenteel 46.000 inwoners en ruim 2000 woningen in aanbouw.
Maar, dat is niet de reden om nu via CDActueel een bijdrage te willen leveren in de discussie rond de Markerwaard-aanleg.
Er is aanleiding om een reactie te leveren op artikel van mevr. W. van Montfrans uit Broek in Waterland in het nummer van 27 juni 1981.

Plussen en minnen voor de Markerwaard

door
Bertus Groot Koerkamp
Voorzitter C.D.A.-fraktie Lelystad.

Allereerst komen haar vragen (blijkbaar gepromoveerd tot CDA vragen) sterk overeen met de al sinds 1977 gelanceerde vragen en opmerkingen van de Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer (V.B.IJ.) te Edam.
Dat is verwonderlijk want er loopt momenteel nog een planologische kernbeslissing met een beleidsvoornemen waarin de regering aankondigde vóór inpoldering te zijn.
In de P.K.B.-procedure worden stapels informatie, gegevens en antwoorden over de Markerwaard openbaar gemaakt.
Antwoorden, die kunnen gelden als reaktie op de vele gestelde vragen in CDActueel.
Dat die uitkomsten niet voor iedereen bevredigend zijn, is bekend.
Het aktiefonds van de V.B.IJ. waarover deze vereniging op 15 april 1981 succesvol schrijft en bedankt, is immers alleen bedoeld „ter bescherming van het natte hart van Nederland".
Hun bijdrage is ook geen discussie met pro en contra, maar alleen contra. Vandaar dat de V.B.IJ. de Nederlanders vóorhoudt dat niet het tekort aan ruimte, maar de te grote vraag naar ruimte het probleem is.
Samenvattend de volgende antwoorden op het bewuste artikel: „Om de toekomst van het Markerwaardgebied" in CDActueel van 27 juni jl.:
De Markerwaard kan met 41.000 hectare ruimte wél een wezenlijke bijdrage leveren aan de oplossing van de ruimteproblemen, in het bijzonder aan die van Noord-Holland. Juist de C van CDA zou op de enorme ruimtelijke consequenties van het Nederlandse jaarlijkse bouwprogramma van ± 100.000 woningen, grotendeels in West-Nederland moet appeleren. In het bijzonder in deze hedendaagse zogenaamde luxe tijd, dat zovelen in Nederland niet tijdig aan een voor hen betaalbare woning kunnen komen.
In Noord-Holland – en ook in Amsterdam – ontbreekt het simpel allereerst aan de direkte ruimte om de sociale woningbouw uit te voeren. Karrevrachten goede bedoelingen en honderden kilo's goede plannen, maar woningen? 500.000 woningen in de komende 4 jaren vergen in elk geval 10.000hectares bouwgrond, liever nog en in feite redelijk gevraagd dubbel zoveel grond, dus 20.000 ha bouwlocaties. Maar waar liggen die vele nodige hectares klaar voor goedkope woningbouw in Nederland? Hoe verschrikkelijk lang zijn in vele steden de wachtlijsten woningzoekenden? De Markerwaard kan zowel direkt als indirekt belangrijk helpen in deze woningnood. Maar lost natuurlijk niet alle huisvestingsproblemen op, dat zou een irreëel verlangen zijn.
Als minister Lely indertijd niet een grote doordouwer was geweest, was er van het Zuiderzeeprojekt niets terecht gekomen, woonden er in de Noordoostpolder en Flevoland samen momenteel niet ± 120.000 inwoners, was er enz. enz. In Nederland vullen we de ingepolderde ruimte effectief en democratisch in naar de behoefte van de bij de actualiteit aansluitende situatie. Zeker in de tachtiger jaren is daar alleen kort tevoren over te beslissend in nationaal verband. Overigens volledigheidshalve: mijns inziens biedt Broek in Waterland helemaal geen ruimte voor honderden woningen, laat staan tienduizenden noodzakelijke goedkope wonningen.
Over voedselnood in de wereld discussiëren we veel te weinig. Velen denken zelfs dat we in Nederland maar raak landbouwgrond kunnen inleveren zonder enige compensatie en zonder daarvoor de straf te kunnen ontlopen (cultuurgrond in Nederland in 1968: 2.226.306 ha en in 1980: 2.020.237 ha, dus 206.000 ha „weg" of wel min ruim 9% in 12 jaar). Ook de V.B.IJ. propageert dat de agrarische produktie verminderd moet worden. Polen bewijst hoe snel men met niet gewenste gevolgen zit. Energie bewuste mensen moet het overigens aanspreken dat we bij vermeerdering van beste kleigronden voor een gelijkblijvende landbouwproduktie met minder kunstmest-gebruik kunnen volstaan.
De mogelijkheid voor het telen van hout in de Markerwaard wordt door vele tegenstanders van inpoldering weggeredeneerd. Mogen we ons in Nederland met onze enorme kwaliteiten om op weinig grond zeer veel te produceren, daarbij mede afvragen wat voor onze christelijke politiek de uitspraak betekent van de secretaris-generaal van de V.N.-conferentie te Nairobi over energiebronnen, dat tegen de eeuwwisseling ruim 2½ miljard mensen onvoldoende brandstof hebben om hun eten te koken. En wij maar hout importeren om o.a. veel papier te kunnen gebruiken. Het deel van de visserij dat door inpoldering van het Markermeer verloren gaat, moet vanzelfsprekend evenals in het verleden door het Rijk worden ecompenseerd. Overigens de aantrekkelijkheid van de huidige kust blijft behouden en kan via nog veel meer (kleinere) boten in de randmeren worden bewonderd. De recreatiemogelijkheden ter zee, ter land en in de lucht nemen toe door inpoldering van een deel van het Markermeer zijnde 41.000 hectare (= 22% van het IJsselmeer). Terwijl daarna ca. 145.000 ha water als IJsselmeer en randmeren overblijft. De geprojekteerde breedte van de randmeren in de P.K.B. varieert tussen 3 en 6 km (ter vergelijking: de Gouwzee tussen Noord-Holland en Marken bedraagt 2½-3 km).
Ook is de kwaliteit van de kustwateren van

Vervolg op pagina 16

Standbeeld op de Afsluitdijk van Dr. Ir. Cornelis Lely (1854-1929) grondlegger van het Zuiderzeeproject.

Vervolg van pagina 15

Noord-Holland door de aanleg van de dijk Lelystad-Enkhuizen al duidelijk verbeterd.
„Omwille van militaire oefenterreinen leggen we geen polder aan". Uit bovenstaande reaktie blijkt wel dat het moeilijk is om de argumentatie inzake pro en contra Markerwaard rationeel te presenteren. Maar... het CDA benadert de weerbaarheid van ons land toch niet met dergelijke kreten!! En wat gaat er nu toch in de Markerwaard gebeuren? Waar kan er wel geoefend worden door defensie?
Het grote beslag op de financieringsmiddelen van de overheid in de eerstkomende jaren is (weer) een veel gehoord argument om inpoldering minstens uit te stellen. Het heeft overigens zin om de investering van ca. 10 jaar maal ± 150 miljoen gulden per jaar te vergelijken met de kosten van b.v. het Deltaplan of de enorme financiële tekorten van het Nederlandse openbare vervoer. Als de financiële investering voor de Markerwaard overigens het struikelblok zou zijn, dan valt te overwegen of we het inpolderen weer gaan doen op de manier als in de tijd van de Schermer, de Purmer enz.
Ik denk dat er ook nu financiële interesse zou zijn van projekt-ontwikkelaars. Maar willen we dat politiek? Persoonlijk denk ik, dat de aardgaswinning ons veel heeft geleerd en dat de aanleg van de Markerwaard alleen 100%-projekt van de Rijksoverheid kan zijn.
In Nederland zullen we ons inderdaad ook in dezen met het door mevrouw Van Montfrans aangehaalde en hierna volgende citaat uit het CDA-program moeten confronteren n.l.:
„dit aktieve rentmeesterschap houdt in dat niet alleen de menselijke behoeften het gebruik van de ruimte mogen bepalen, maar dat ook andere aspecten van de schepping waarden vertegenwoordigen die evenzeer gerespecteerd, beschermd en ontwikkeld moeten worden".
Bij het invullen van deze **menselijke** behoeften zal de menselijke verantwoordelijkheid voorop moeten staan.
Hulp kun je niet geven als je in Nederland niet **alle** talenten gebruikt ten bate van anderen.
Bovendien wordt er gsnakt naar hulp. De nood is groot, dichtbe en veraf, op diverse gebieden van ruimte, voedsel, energie enz. Daarmee is ook de noodzaak van de aanleg van een nieuwe polder principieel aangetoond. Het aantonen van de noodzaak is inderdaad doorslaggevend. De mogelijkheden die een nieuwe polder biedt worden zelfs op rendementsbasis aangetoond. We praten over een uniek watervogelgebied van internationaal belang, schrijft mevr. W.v.M. en het Markermeer is het meest voedselrijke deel van het IJsselmeer.
Nou, ik blijf erbij dat als er maar een kwart gedeelte van het huidige water-gebied in het IJsselmeer als laatste portie wordt ingepolderd er ook nog plaats is voor vissen en vogels (en zelfs voor kapitale boten).
Samengevat: dat de Markerwaard het maken waard is, omdat we mensen met meer ruimte en met meer voedsel gaan helpen, in Nederland en in de wereld.
Gelukkig schept dat ook vele arbeidsplaatsen nu en in de verre toekomst.

CD-addertje

Als we de volgende keer meteen alle passages schrappen waarover we het niet eens zijn, is de formatie in een uurtje gepiept.

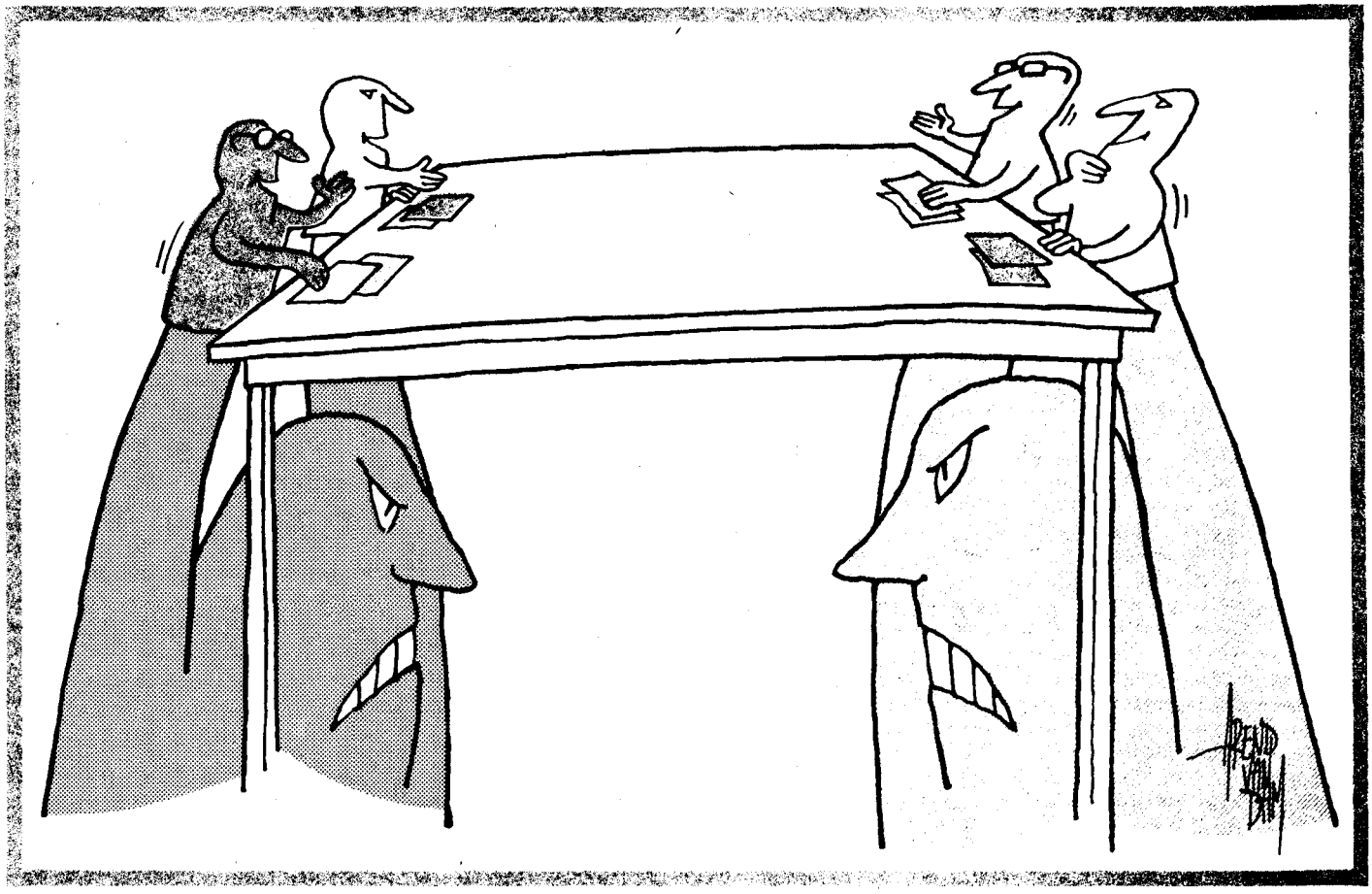

1e JAARGANG NO. 46/47 – 22 AUGUSTUS 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

(Foto Nick Morelis).

Ruud Lubbers en het informatie-accoord
Steef Weijers over deeltijdarbeid

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Inhoud

Accoord informateurs

Ex-informateur Lubbers toont aan dat het in de informatiefase bereikte accoord spoort met de adviezen van de Nederlandsche Bank en het Centraal Planbureau ..... pagina 3 en 5

Staatssecretarissen

Redactielid de Kwaadsteniet gaat in op de positie van de staatssecretaris in ons land pagina 4

Vakantie en politici

Fractievoorlichter Ton Huijssoon informeerde bij een aantal fractieleden hoe zij hun vakantie besteed hebben i.v.m. de kabinetsformatie. Een relaas van de echte slachtoffers van de lange formatie? Leest u zelf ..... pagina 10

Deeltijdarbeid

CDA Tweede Kamerlid Steef Weijers heeft een brochure geschreven over deeltijdarbeid. Eén van zijn conclusies: deeltijdarbeid is onmisbaar voor een eerlijke en structurele verdeling van arbeid tussen man en vrouw.
(in een volgend nummer zal deze brochure besproken worden door redactielid Eske Sleijser-Tegelaar
..... pagina 11

Verder in dit nummer:

	Pagina
Commentaren	3,5
Uit de fractie	6,7
Vervolgkroniek formatie	10-12
In memoriam prof. dr. Gielen	12
Zwart Wit	13
CDJA	14,15

Hypotheken tot 130%

* tot 130% van de executiewaarde; * rente v.a. 11,2% (9-3-'81); * inkomen echtgenote telt mee bij beoordeling; * geen afsluitprovisie; * desgewenst volledige gratis begeleiding bij de aankoop van uw huis; * landelijke service. Tevens overbruggingskredieten.

Stoorvogel hypotheken
Nieuwe Tuinen 19, 2678 AH De Lier. Tel. 01745-5600-5800.

Ruud Lubbers over sociaal-economische adviezen:

„Nederlandsche Bank en Planbureau onderschrijven richting informatieaccoord"

De adviezen die De Nederlandsche Bank en het Centraal Planbureau aan de formateurs hebben uitgebracht over het financieel/sociaal-economisch deel van het informatieaccoord van 28 juli onderschrijven voluit de richting van het meersporig beleid, dat in het accoord wordt voorgesteld. In die adviezen wordt geen ander beleid voorgesteld. Voor zover wel vraagtekens worden geplaatst bij de hardheid en de intensiteit van de uitvoering van het beleid, kunnen die via aanvullende verduidelijkingen en afspraken worden opgelost.

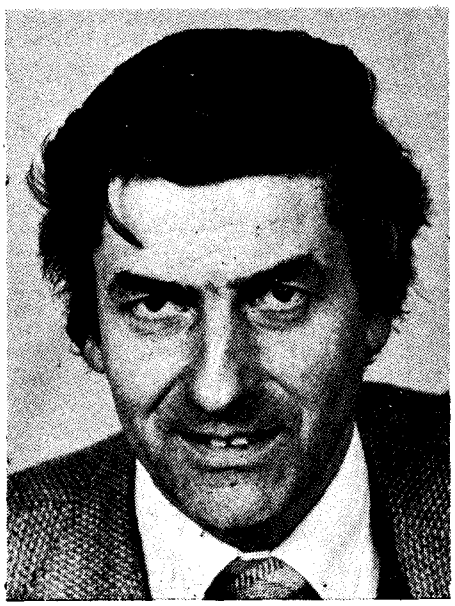

Dat schrijft drs. Ruud Lubbers, plv. fractievoorzitter van het CDA in een notitie, die hij dinsdag aan de fractie heeft gestuurd naar aanleiding van de adviezen, die de Ned. Bank, het Centraal Planbureau, de werkgevers en werknemersorganisaties begin vorige week desgevraagd aan de formateurs hebben uitgebracht over het financieel/sociaal-economisch deel van het informatie-accoord. Als informateur was Lubbers het meest direct bij dit onderdeel van het accoord betrokken. In zijn notitie aan de fractie schrijft hij: „De economische toestand verslechtert snel.

Dit betreft werkgelegenheid, financieringstekort en investeren. Beleid is dus snel nodig. Naarmate men langer afwacht moet men rigoureuzer ingrijpen. Daarom was „snel aan de slag" een vermaan aan politici".

Advies Zijlstra overgenomen

In zijn notitie laat Lubbers zien, dat de visie van de Ned. Bank, althans voor 1982 en 1983, spoort met die in het informatie-accoord. Dat is volgens hem ook niet verwonderlijk, omdat de informateurs daarin hebben overgenomen de doelstelling om het financieringstekort van de overheid met twee procent structureel terug te dringen. In zijn gesprek met de informateurs op 10 juni had Bankpresident Zijlstra daarop aangedrongen. Maar bovendien hebben de informateurs om de risico's zo klein mogelijk te houden, deze blijvende verandering van het financieringstekort zo opgenomen, dat één procent al in 1982 zou worden gerealiseerd en één procent in 1983. In aansluiting daarop hebben zij verder in de conclusies opgenomen, dat de ombuigingen hoofdzakelijk reeds in de eerste helft van de kabinetsperiode moeten plaatsvinden. Ook al heeft de Ned. Bank in zijn advies van vorige week twee elementen aan zijn visie van 10 juni toegevoegd, toch sluit, aldus Lubbers de visie van de Bank „opvallend nauw" aan bij die van de informateurs. In het informatie-accoord wordt het financieringstekort van de overheid van 7½ procent van het nationale inkomen, middels een blijvende vermindering van 2 procent en een tijdelijke vermindering van 1%, teruggebracht tot 4½ procent. Daarnaast buigen de informateurs nog extra om door geen sociale premiestijging te aanvaarden, wat een extra vermindering van het financieringstekort met ½ procent betekent.

Uit accoord volgt ombuiging 4,5 mld. in 1982

Lubbers noemt het een „interessant feit", dat uit het plan van de informateurs om het financieringstekort in hoofdzaak in 1982 en 1983 terug te brengen een ombuiging in 1982 volgt van 4 à 4,5 miljard, wat vrijwel overeenkomst met het cijfer, dat de werkgevers in hun advies noemen. Dat relatief hoge bedrag heeft, behalve met de in het accoord opgenomen beleidsvoornemens, ook te maken met de achterstanden, die het huidige kabinet in de ombuigingen heeft opgelopen. Naar aanleiding van een opmerking in het advies van de Ned. Bank noemt Lubbers het waardevol, wanneer nader bekeken wordt, of een grotere verlaging van het financieringstekort nodig is in verband met een eventueel tekort op de lopende rekening. Dat zou het gevolg kunnen zijn van verwezenlijking van het ambitieuze investeringsprogramma, dat in het accoord is opgenomen. Volgens hem kan in een jaarlijkse evaluatie bekeken worden of bijstellingen nodig zijn.

(vervolg op pagina 5)

commentaar

Formatie

Het is voor een eenvoudig politiek weekblad nauwelijks doenlijk om iets zinnigs over deze formatie te beweren. Iets, dat dan bovendien op het moment van verschijnen van het blad nog ergens op slaat. Vier weken geleden gingen wij er in deze kolom min of meer vanuit, dat er nu wel ongeveer een kabinet zou zijn. Niets is minder waar.

Hoe komt dat nu?

Natuurlijk, het formeren van een kabinet uit verschillende partijen bij een zeer zware landsproblematiek is geen sinecure. Maar Nederland is toch waarlijk niet het enige land waar koalitiekabinetten gesmeed moeten worden uit partijen en mensen die elkaar even tevoren vinnig bestreden? Een aantal basisgegevens ligt bovendien sedert 26 mei duidelijk op tafel: partijprogramma's, de CDA-formatiecriteria en een verkiezingsuitslag die aangaf welke partijen op elkaar aangewezen zijn om het land aan een stevig parlementair meerderheidskabinet te helpen.

Men zou dan – buiten het Binnenhof – verwachten dat er gebeurt wat er op ieder bestuursniveau in zo'n situatie gebeurt, of dat nu het zakenleven of een gemeente betreft; niet dat men elkaar opeens aardig gaat vinden maar dat op zakelijke wijze werkbare syntheses worden gezocht waar een ieder mee kan leven. Opdat er verder kan worden gewerkt.

Nu kan men terecht wijzen op de omvang van de te ontwarren politieke knopen. Maar voor dit – niet te onderschatten – karwei waren dan ook drie maanden en vele capabele (in)formateurs beschikbaar.

Dingen die binnen de subcultuur van het Binnenhof begrijpelijk en noodwendig lijken, zijn dat daarmee nog niet in overig Nederland. Intussen dreigt er veel goodwill en gezag voor de politiek verloren te gaan. Het is niet aan ons om ons in andere partijen te begeven. Op onze eigen volksvertegenwoordigers rust de moeilijke taak èn naar hun achterban en naar hun partners besluitvaardigheid te tonen. Op één en hetzelfde programma samengebracht en verkozen moet dat hen mogelijk zijn. Wij wensen hen alle wijsheid.

Staatssecretarissen

door dr. W. de Kwaadsteniet.

Zoals het er nu naar uitziet zal er bij deze kabinetsformatie nauwelijks iets of niets veranderen in functie en in positie van de staatssecretarissen. Zowel bij de behandeling van de grondwetsherziening als naar aanleiding van de rapporten van de commissie-Vonhoff (Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst) mag thans voorlopig in het algemeen weinig worden verwacht van een verandering in de taaktoedeling, een taakverbreding van deze bewindspersonen.

Ministers

Wij hebben hierover eerder geschreven in verband met een wenselijke vermindering van het aantal departementen evenals van het aantal ministers. Daarbij speelt een heroverweging van de taak van de ministerraad een belangrijke rol. Waar gaat het dan om?

Enerzijds is van belang het afstemmen van de beleidsbenaderingen van de individuele ministers op elkaar in de ministerraad. Dat is zeker met name een belangrijk punt van coördinatie. Anderzijds is van belang het in het oog vatten van het totaal van het beleid (om te beginnen de regeringsverklaring bij de aanvang van een kabinetsperiode), de visie op en het inhoud geven aan het algemeen regeringsbeleid, de totaliteit van de benadering van het regeerprogram. Dat is zeker met name een belangrijk punt van integratie.

Bij het laatste, de integratie, is het collectieve het uitgangspunt, terwijl bij coördinatie van het individuele het collectieve wordt bereikt.

Aan de collectiviteit van de ministerraad ten aanzien van hoofdpunten en ten aanzien van de samenhang van het gehele beleid zal grotere aandacht moeten worden besteed, zodat coördinatie en ook integratie tot hun volle recht komen.

Dat brengt een belangrijkere, meer-zwaarwichtige taak op dat gebied voor de ministerraad met zich mee; derhalve ook enige verschuiving van de taak van de ministers van de eigen departementale taakbehartiging naar de gezamenlijke ministeriële taakbehartiging, meer klemtoon op teamwork. Meer werk voor de ministers op dat niveau.

Staatssecretarissen

Vanuit deze gedachtengang past bij de staatssecretarissen een taakverbreding, een verandering in functie en in positie. Naast ruimere beleidsterreinen dan thans zouden zij mede meer bij de daadwerkelijke leiding van de departementen betrokken moeten worden. Zo gezien zou dan de aanduiding „onderminister" beter passend geacht kunnen worden, maar die naamgeving is uiteraard niet essentieel.

Maar, zoals gezegd, het lijkt erop dat een ontwikkeling als hierboven geschetst nog enige tijd vergt. Overigens kan achteraf worden vastgesteld of zich bij deze kabinetsformatie toch weer bepaalde, ontwikkelingen, eventueel incidenteel, hebben voorgedaan.

Sedert 1948

Het instituut van staatssecretaris is bij de grondwetsherziening van 1948 in Nederland ingevoerd. De eerste staatssecretaris (van Economische Zaken) was mr. W. C. L. van der Grinten, die vanaf 25 januari 1949 optrad onder het kabinet Drees-Van Schaik, een kabinet dat uiteindelijk reeds niet minder dan in totaal zeven staatssecretarissen telde. Zoals de hieronder geplaatste overzicht-tabel laat zien is dat aantal gegroeid tot zeventien onder het kabinet Den Uyl.

Het huidige kabinet Van Agt telt zestien ministers en zestien staatssecretarissen. Het thans beoogde kabinet zal vijftien ministers tellen. De minister zonder portefeuille belast met wetenschapsbeleid verdwijnt. De formule is 6-6-3 voor CDA-PvdA-D'66.

Er lijken nu echter weer zeventien staatssecretarissen te komen, volgens de formule 7-7-3, die in een onbewaakt ogenblik – in de plaats kwam van 7-7-2.

De zeventien staatssecretarissen komen op twaalf departementen. Er komt geen staatssecretaris op Algemene Zaken (minister-president) en Landbouw en Visserij. Evenmin is er een staatssecretaris naast de minister zonder portefeuille (ontwikkelingssamenwerking). Dit betekent, dat er op vijf departementen twee staatssecretarissen zullen zijn.

Dat is ste"i ook een punt om tijdens de komende kabinetsperiode nader stil bij te staan, mede gelet op de suggesties in de rapportage-Vonhoff en de discussies over deze problematiek. Het aantal staatssecretarissen mag niet onnodig groot zijn, evenmin als het aantal ministers en departementen. De gedachte, dat er meer dan één staatssecretaris per departement noodzakelijk zou zijn, is niet overtuigend. Ook dit heeft meer te maken met politieke overwegingen in de sfeer van toevallig gemakkelijker te hanteren verdeelsleutels.

Nabije toekomst

Op het gehele terrein van de herstructurering rijksdienst is op diverse fronten heel veel te doen. Gehoopt en (ook een beetje) verwacht mag worden, dat het komende kabinet daaraan (een beetje) veel doet.

Overzicht ministers en staatssecretarissen

Ministerie	Periode	Ministers	Staatssecr.	Totaal
Schermerhorn-Drees	24 juni '45-3 juli '46	15	–	15
Beel	3 juli '46-7 aug. '48	16	–	16
Drees-van Schaik	7 aug. '48-15 maart '51	15	7	22
Drees	15 mrt. '51-2 sept. '52	15	7	22
Drees	2 sept. '52-13 okt. '56	16	7	23
Drees	13 okt. '56-22 dec. '58	14	8	22
Beel	22 dec. '58-19 mei '59	10	4	14
De Quay	19 mei '59-24 juli '63	13	11	24
Marijnen	24 juli '63-14 apr. '65	13	12	25
Cals	14 apr. '65-22 nov. '66	14	13	27
Zijlstra	22 nov. '66-5 apr. '67	13	9	22
De Jong	5 apr. '67-6 juli '71	14	11	25
Biesheuvel	6 juli '71-11 mei '73	16	13	29
Den Uyl	11 mei '73-19 dec. '77	16	17	33
Van Agt	19 dec. '77-?	16	16	32

CDA-Vrouwenberaad vraagt meer vrouwelijke bewindslieden

De voorzitter CDA-Vrouwenberaad, mevr. Riet ten Hagen-Pot, heeft de formateurs een telegram gestuurd met de volgende inhoud:

„Het bestuur van het CDA-Vrouwenberaad heeft met verontrusting kennis genomen van recente krantenberichten dat voor de 14 door het CDA te leveren bewindslieden slechts één naam wordt genoemd voor een vrouwelijke kandidaat.

Wij zien niet in waarom het percentage capabele vrouwen in het CDA, lager zou zijn dan in de PvdA, waar het voornemen bestaat tenminste 25% van het aantal te leveren bewindslieden uit vrouwen te doen bestaan.

Wij menen voorts dat op de 53% vrouwelijke CDA-stemmen een voordracht van slechts één vrouwelijke kandidaat een vrouw-onvriendelijke indruk zou maken.

Wij verzoeken u met klem het aantal vrouwen onder de voor te stellen CDA-bewindslieden aanzienlijk te vergroten."

(vervolg van pagina 3)

In zijn notitie aan de CDA-fractie wijst Lubbers er verder op, dat in alle adviezen de hoofdlijn van het informatie-accoord: minder consumeren en meer investeren, wordt onderschreven.
Hij gaat ook in op de opmerkingen in het advies van het CPB over de haalbaarheid van het investeringsprogramma. Daarbij gaat het volgens hem om vier belangrijke zaken: de rendementen, de mogelijkheden van vernieuwing en innovatie, de afzetmogelijkheden en een toereikende financiering.
Waar het de rendementen betreft ligt het accent op beheersing van de arbeidskosten, via stabilisatie van de collectieve lastendruk en via een reële inkomensdaling van 1 procent. Vroeger is wel geprobeerd om de lonen strakker te matigen door een beheersing van het incidenteel (d.w.z. bizondere toeslagen i.v.m. leeftijd, dienstjaren, promotie e.d.). Maar met het oog op het functioneren van de arbeidsmarkt is voor het incidenteel 2 procent ruimte gelaten.
Waar het de afzetmogelijkheden betreft wijst hij erop, dat gezien de positie van ons land in de wereldhandel de verbeterende concurrentie-positie in beginsel voldoende mogelijkheden moet geven.

1¾ groei zeker niet overdreven

Maar blijft de vraag, of de economische groei van 1¾ procent, die uit het informatie-accoord moet voortvloeien te ambitieus is. Lubbers vindt van niet, wanneer men kijkt naar de cijfers van de OESO, die voor een land als het onze uitgaat van 2½ procent groei. „Dan is 1¾ procent zeker geen overdreven cijfer", aldus de oud-informateur.
Waar het betreft de inspanningen om tot vernieuwing en innovatie te komen, sluit het informatie-accoord aan bij de aanbevelingen in het rapport van de commissie-Wagner inzake het industriebeleid.

Over de ombuigingen schrijft Lubbers in zijn notitie, dat de adviezen op dat punt „een merkwaardige paradox" laten zien. Enerzijds wordt immers twijfel uitgesproken of de voorgenomen ombuigingen wel voldoende zijn, anderzijds wordt betwijfeld of die in het voorgenomen tempo wel haalbaar zijn. Volgens hem zit het verschil niet in het eerste deel van de kabinetsperiode, want daarin gaan „zelfs de strakke ombuigers" niet verder dan het informatie-accoord. Het zit hem vooral in de tweede helft en in het geloof dat men heeft in een effectiviteit van het voorgenomen beleid. Dat is via een jaarlijks evaluatie echter op te vangen. De zorg over het tempo noemt Lubbers „gerechtvaardigd". „Er dreigt in dit jaar van verkiezingen en formeren andermaal een achterstand in het ombuigen te ontstaan", schrijft hij. Een van de redenen waarom „tot het uiterste" geprobeerd is reeds in juli een nieuw kabinet te hebben. Alleen al door het feit dat dat niet gelukt is, dreigt volgens hem „1982 een verloren jaar te worden".
Hij wijst er verder op, dat sommige analyses erg eenzijdig spreken over alleen ombuigen als instrument voor herstel. Daar zitten grote risico's aan. Op die manier ondermijnt men zelf het vertrouwen in andere instrumenten en het tweede gevaar is, dat men wel een hoog bedrag aan ombuigingen opschrijft, maar het in feite niet realiseert.

Soliditeit program centraal

Als kern van het informatie-accoord noemt hij nogmaals het terugdringen van de consumptie ten gunste van investeringen, zowel in de particuliere als bij de overheidssector. „Daartoe worden in het informatieprogram ruimschoots aanzetten gedaan. Het gaat erom deze effectief te benutten. Soliditeit van het program moet centraal staan in deze moeilijke economische tijden. Daarom worden in onderlinge samenhang verschillende instrumenten uitgewerkt. Deze instrumenten, van ombuigingen tot loonmatiging, van meer sparen tot meer investeren, worden ieder tot hun maximum beproefd". Aldus Ruud Lubbers in zijn notitie aan de CDA-fractie naar aanleiding van de sociaal-economische adviezen over het informatie-accoord. **B.P.**

Protest CDA na uitwijzing Chileense politici

Het CDA heeft met verontwaardiging kennis genomen van de uitwijzing door de Chileense junta van vier vooraanstaande Chileense politieke leiders wegens steunverlening aan de nationale vakbondscoördinatiecommissie (Coordinadora).
Het betreft hier Jaimen Castillo, voorzitter van de nationale commissie mensenrechten en vicevoorzitter van de Chileense christen-democratische partij; Orlando Cantuarias, oud-minister van mijnbouw (Partido Radical), Alberto Jerez, oud-senator (Izquierda Christiana), en Carlos Briones, oud-minister van binnenlandse zaken (Partido Socialista).
Het CDA tekent mede in aansluiting op het verzoek van de Wereld Unie van Christen-Democraten (UMDC) krachtig protest aan tegen deze bruuske uitwijzing en acht deze flagrant in strijd met de ook door de Chileense regering ondertekende Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Het CDA doet een dringend beroep op de Chileense regering en met name op president Pinochet deze grove schending ongedaan te maken en een vrije terugkeer van bovengenoemde politici met de meeste spoed te bewerkstelligen. Tevens roept zij in dit kader de Chileense regering op tot herstel te komen van de meest fundamentele rechten van de mens, zoals het recht op vrije meningsuiting en vakbondsvrijheid.
Door het CDA zal aan de inter-Amerikaanse commissie voor de mensenrechten te Washington en de VN-commissie mensenrechten worden verzocht ter zake gerichte actie te ondernemen.

commentaar

Behoefte?

Na de Persraad heeft nu ook de Omroepraad de minister negatief geadviseerd over haar voornemen art. 32 van de Omroepwet zodanig te wijzigen, dat de reclamezendtijd drastisch kan worden verruimd.
Het advies van de Persraad kwam niet als een verrassing: iedere verruiming van t.v. reclame vergroot de toch al niet geringe moeilijkheden bij de exploitatie van de dagbladen.
Het advies van de Omroepraad is opmerkelijk. Anders dan de NOS, die de spreekbuis van de belanghebbende omroepverenigingen is, heeft dit onafhankelijke gezelschap de minister bericht haar niet positief te kunnen adviseren. Het is van de noodzaak niet overtuigd.
Het is inderdaad de vraag of de vraagstelling wel aan de goede kant begint. De redenering van de – meeste – omroepen is: Er moet meer zendtijd komen; meer zendtijd kost meer geld; dat geld moet uit meer reclame komen.
Die redenering zou nog eens nader onderzocht moetén worden. Een recente enquête van de NOS(!) *„vindt U de zendtijd voldoende, te weinig of teveel"* leverde als resultaat op dat 76% van de ondervraagden het wel voldoende vond. De volgende vraag – nl. hoe de zendtijduitbreiding bestuiverd moet worden, uit kijkgelden of uit reclame – lijkt dan nauwelijks meer relevant. Toch is het goed erop te wijzen dat onze omroepbijdrage één van de allerlaagste van Europa is.
De behoeftekant (wat wil de kijker en wat heeft hij er dan voor over) zou nog eens dieper moeten worden onderzocht, vòòrdat een nauwelijks bestaand probleem wordt opgelost ten koste van nieuwe problemen.
Problemen op het vlak van de pers, van een groeiende, onomkeerbare afhankelijkheid van de reclame, en van een behoorlijke programma-opbouw „rond" meer reclameblokken.
Misschien kan het CDA zich spiegelen aan de opvatting van de NCRV – die inderdaad aan de reclamelobby van de omroepverenigingen niet meedoet –: „Het is duidelijk dat een omroep als de NCRV, waar de discussie gaande is over de nieuwe levensstijl, een drastische uitbreiding van reclame moet afwijzen".

Sociaal-economisch-financieel beleid:

uit de fractie

Nog geen overeenstemming CDA, PvdA, D'66

„De conclusie lijkt onvermijdelijk dat er tussen de drie fracties geen werkelijke overeenstemming blijkt te bestaan over het sociaal-economisch-financiële beleid voor het komende jaar". Zo besloot dinsdag 18 augustus CDA-fractievoorzitter Dries van Agt zijn brief aan de formateurs. Die laatste zin gaf weer hoe groot de problemen rond de vorming van een nieuw kabinet waren geworden: de CDA-onderhandelaar stelde vast dat er schier onoverbrugbare tegenstellingen tussen de deelnemende partijen zijn.

De brief van Van Agt kwam nadat de CDA Tweede-Kamerfractie het er dinsdagmiddag over eens was geworden dat bij de formateurs Kremers en Van Thijn alsnog nadere informatie over de nog overgebleven geschilpunten moest worden verkregen, alvorens definitief ja of nee tegen de beoogde coalitie CDA-PvdA-D'66 te kunnen zeggen. Aanvankelijk werd het antwoord van de fractievoorzitters van de drie partijen op de vraag of het groene licht voor de nieuwe coalitie kon worden gegeven dinsdagavond om acht uur door de formateurs ingewacht.

Dat tijdstip werd verschoven naar woensdagmiddag 5 uur. De formateurs schreven dinsdagavond al een brief terug, waarin ze de CDA-fractievoorzitter vroegen zijn definitieve antwoord woensdagmiddag om vijf uur mee te delen. Maandagavond legden de formateurs de onderhandelaars de vraag voor of de formatie kon worden afgerond, nadat besprekingen waren gehouden over het sociaal-economisch-financiële beleid. Verder waren er nog een paar kwesties te regelen over organisatie en compententies.

Buiten de sociaal-economische-financiële zaken wilde de fractie nog opheldering over onderwerpen als abortus en defensie. Daarover schreef Van Agt:

1. In uw vraag aan de fracties ligt, zoals gezegd, een verwijzing besloten naar een aantal nog op te lossen kwesties van organisatie en competentie. Welke kwesties zijn dat? En in het bijzonder: behoort tot deze kwesties ook dat de onderhandelaars van de PvdA en van D'66 de wens kenbaar hebben gemaakt een zekere medezeggenschap te organiseren voor één of meer niet-CDA-bewindslieden in de uitvoering en toepassing van de onlangs tot stand gekomen Wet afbreking zwangerschap? Is het juist dat het hierbij gaat om medezeggenschap, anders dan in de ministerraad, in de opstelling van voorschriften ter uitvoering van de wet, in het vergunningenbeleid (het verlenen, wijzigen en intrekken van vergunningen aan ziekenhuizen en klinieken) en in de voortgaande evaluatie van de werking van de nieuwe wetgeving in de praktijk?
   Mag uit de formulering van de vraag die u gisteravond omtrent de afronding van de formatie hebt gesteld worden afgeleid dat de PvdA en D'66 uw vraag ook dan met ja zullen beantwoorden, indien de door hen verlangde medezeggenschap **niet** tot stand komt?
2. Geen van de onderhandelaars heeft voor de formatie-besprekingen het onderwerp defensie aangemeld. Mag daaruit dus worden afgeleid dat voor de wijze waarop de bewindslieden van het te vormen kabinet, dus ook die uit de PvdA, zich ten aanzien van de defensieproblematiek hebben te gedragen alleen maatgevend zal zijn hetgeen daarover is opgenomen in het eindverslag van de informateurs?
   Met andere woorden: dat niet (mede) maatgevend zal zijn hetgeen met betrekking tot de defensiekwestie is gezegd in de verklaring van de Tweede Kamerfractie van de PvdA van 4 augustus j.l.?

Verder bestond dinsdagmiddag onduidelijkheid over een aantal punten uit de sociaal-economische hoek, zoals het vasthouden aan verminde-

christen democratische verkenningen

In het zomernummer van CD-Verkenningen:

Europa
weergave van een gesprek tussen drs. H. A. Schaper, mr. dr. H. R. Nord, dr. L. Tindemans, drs. W. K. N. Schmelzer en ir. H. Vredeling o.l.v. prof. mr. P. H. Kooijmans

De Europese Politieke Samenwerking en de verhouding West-Eruopa–Amerika door M. van der Stoel

De verhouding Europees Parlement, Europese Commissie en Raad van Ministers
door drs. H. A. C. M. Notenboom

Institutionele verhoudingen in de EG bij een groeiende Europese identiteit
door mr. T. P. J. N. van Rijn

Van politieke wil tot openbaar bestuur
bespreking van de rapporten van de Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst (de commissie-Vonhoff) door mr. C. van Veen

BON

Ik abonneer mij op Christen Democratische Verkenningen voor

O *f* 40,– per jaargang

O *f* 30,– per jaargang (lid CDJA, student)

O (mijn leeftijd is . . . . .)

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats met postcode .....

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Antwoordnummer 1904. 2500 WB 's-Gravenhage.

ring van het financieringstekort met twee procent (ook bij tegenvallende economische ontwikkelingen), het niet rechtstreeks lenen in het buitenland door de overheid, het beschikbaar komen van de „vruchten van economisch herstel aan werkgelegenheid en echte minima", de fiscale aftrekbaarheid van hypotheekrente tot een geïndexeerde bovengrens van ƒ 375.000,-, de inkomensverdeling en bijstellingen voor inkomensmatiging en ombuigingen volgens een bepaalde verdeelsleutel.
Deze voorstellen waren, aldus Van Agt, bedoeld om te worden opgenomen in het regeerakkoord. „Voorzover over die voorstellen overeenstemming is bereikt, zal die overeenstemming worden neergelegd niet in het regeerakkoord zelf, maar in een brief van de formateurs aan de drie fractievoorzitters. Die brief over de redactie waarvan nog een finale overeenstemming verkregen moet worden, zal van gelijke kracht en waarde zijn als de inhoud van het regeeraccoord".
Onderhandelaar Van Agt onderstreepte in zijn brief dat hij klaarheid wilde over het te bezuinigen bedrag in 1982 ƒ 4,5 miljard bruto – omdat hem duidelijk was geworden dat de fractievoorzitters aan de gemaakte afspraken daarover elk een eigen interpretatie gaven. Die duidelijkheid is nodig omdat Van Agt ernstig vreest dat indien een dergelijke afspraak op dit moment niet te maken is, het nieuwe kabinet al heel snel diep in de problemen zou komen. Hij wilde daarom weten wat precies de bezwaren tegen dit voorstel zijn geweest en of die louter en alleen van staatsrechtelijke aard waren, dan wel ook inhoudelijk. Is dat laatste het geval, dan wilde Van Agt weten welke inhoudelijke bezwaren de fractievoorzitters van de PvdA en van D'66 hebben gemaakt?
Van Agt: „Is het juist dat de onderhandelaar van de PvdA **erkent,** zoals zijn mede-onderhandelaren doen, dat strikte toepassing van de programconclusies van de informateurs op 1982 voert naar een ombuiging van de collectieve uitgaven in dat jaar met een bedrag in de orde van grootte van ƒ 4,5 miljard **bruto** (d.w.z. inclusief de ruimte die moet worden vrijgemaakt voor nieuwe of verhoogde uitgaven), maar dat naar zijn oordeel deze uitkomst van strikte toepassing ongewenst is uit economisch en maatschappelijk oogpunt. Of heeft de onderhandelaar van de PvdA **betwist** dat strikte toepassing van de programconclusies het eerder vermelde bedrag aan ombuigingen oplevert?"

In hun antwoord bevestigen de formateurs dat PvdA en D'66 willen dat hun staatssecretarissen op justitie en volksgezondheid en milieuhygiëne mede betrokken worden bij de uitvoering van de Wet onderbreking zwangerschap. Maar over de detailuitwerking kunnen ze geen uitspraak doen. Ze wijzen erop dat dit punt volgens afspraak met de onderhandelaars na besprekingen met de beoogde ministers op betrokken departementen, nader aan de orde zou komen. Wat defensie betreft verwijzen de formateurs naar wat daarover in het eindverslag van de informateurs is

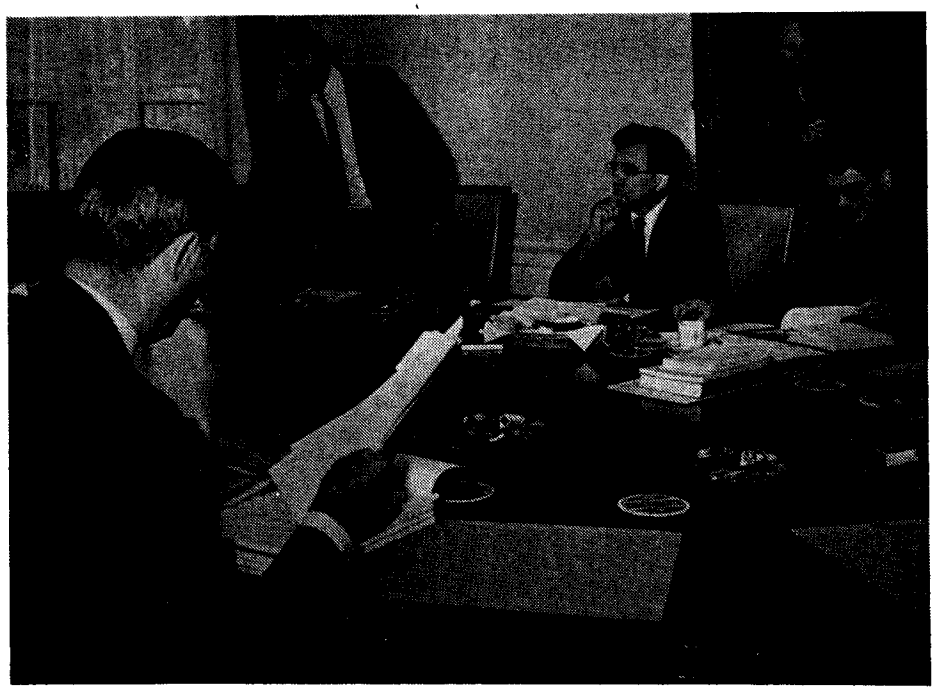

vermeld en naar een brief van Den Uyl aan de formateurs waarin de volgende zinsnede voorkomt: „Een reactie op uw weerwoord is gewenst omdat het daarbij gaat om de betekenis van de verklaring van de Tweede Kamerfractie van de PvdA van 4 augustus jl., een verklaring die niet zonder bedoeling ter kennis is gebracht van fractievoorzitters en van formateurs. De verklaring houdt in dat uit de relatie van bewindslieden van de PvdA tot het eigen program mag worden afgeleid „dat een kabinet met deelname van de PvdA niet zal kunnen besluiten tot plaatsing van kruisraketten".
Ik constateer, dat u noch in uw brief van 5 augustus, noch in die van 6 augustus de in de verklaring vermelde feitelijkheid bestrijdt. U acht ze echter in strijd met de inhoud van de defensieparagraaf in het eindverslag van informateurs. Ik betwist dat. De informateurs spreken over een eigen oordeel van het kabinet en over een oordeel van de regeringsfractie „mede" in het licht van hun programma's.
Maar evenzeer constateren informateurs, dat fracties zich uiteindelijk kunnen beroepen op het eigen program.
Welnu de fractie van de PvdA laat er geen twijfel over bestaan, dat hoezeer discussie en afweging van het eigen kabinet ernstig genomen worden, **uiteindelijk** het eigen program doorslaggevend is op dit punt. Het betekent niet dat het standpunt van individuele ministers van de PvdA bij voorbaat vastligt, het betekent wel dat politieke gevolgen zullen intreden bij strijdigheid van dat standpunt met het eigen program".
Overigens vinden de formateurs het niet op hun weg liggen de bezwaren van de heren Den Uyl en Terlouw tegen de CDA-voorstellen weer te geven, en zij verwijzen daarom naar persberichten van die fracties.
Bij het gereedmaken van dit nummer – woensdagmiddag – vergaderde de CDA-fractie over de uiteindelijke beslissing al dan niet ja te zeggen tegen de beoogde coalitie CDA-PvdA-D'66.

Ton Huijssoon

agenda

De Kamerkring Amsterdam, houdt op 26 augustus a.s. een ledenvergadering in het CDA Centrum, Herdenkingskerk, Postjesweg 150 (hoek van de Jan Tooropstraat).
Voor deze ledenvergadering is drs. H. Eversdijk, secretaris van de CDA Tweede-Kamerfractie, bereid gevonden om te spreken over kernenergie.

Model Gemeente- en Provincieprogram 1982–1986 verschenen

Met het oog op de verkiezingen van raden en staten in 1982 is door een commissie o.l.v. mr. W. F. de Gaay Fortman een modelprogram opgesteld.
Doel hiervan is de provinciale en gemeentelijke afdelingen een handreiking te bieden bij het opstellen van een eigen verkiezingsprogram.
Dit modelprogram is verkrijgbaar door overmaking van ƒ 3,– (incl. portokosten) op giro 137000 t.n.v. CDA, Den Haag, met vermelding van de titel.

Fractieleden steeds bereikbaar tijdens (in)formatie

Binnen vier uur weer op post

De kabinetsinformatie en -formatie hebben voor de leden van de CDA-Tweede-Kamerfractie nogal ingrijpende gevolgen gehad: van verre vakantiereizen kwam deze recesperiode niets. Indien nodig moesten de CDA-fractieleden in vier uur in Den Haag kunnen zijn. Daarmee werden de Canarische Eilanden, de safari in Kenia of het geplande bezoek aan de Verenigde Staten ingerulld voor de Zeeuwse stranden, de Hoge Veluwe of een dagje Scheveningen, met de Belgische Ardennen of het Sauerland als verste vakantiebestemming.

Tijdens het reces waren er regelmatig fractievergaderingen over de vorderingen rond de vorming van de nieuwe regering.

Fractiesecretaris drs. Huib Eversdijk: „De fractie moest uiteraard regelmatig bijeenkomen omdat ze haar mening over het vorderen van de onderhandelingen moest geven. We hebben vantevoren een aantal maatregelen getroffen om de leden zo snel mogelijk in Den Haag te krijgen. Zo hebben we met de leden afgesproken dat ze continu bereikbaar moesten zijn en dat de vakantie-adressen op het fractiesecretariaat beschikbaar zouden zijn. We konden ze telefonisch waarschuwen en na dat telefoontje zouden ze in vier uur in het Kamergebouw moeten zijn. Daarnaast beschikten de leden van het fractiebestuur over een semafoon".

Eversdijk, die zelf niet op vakantie ging maar thuis in het Zeeuwse Heinkenszand bleef: „Nu het reces bijna is afgelopen, moet ik zeggen dat ik eigenlijk best tevreden ben. Vrijwel ieder fractielid was op tijd op de fractievergadering, als die weer eens plotseling werd gehouden. Het ene fractielid was wel eens moeilijker bereikbaar dan het andere en vooral toen het reces pas begon hebben we nogal eens telegrammen moeten sturen. Het vervelende voor de leden was, dat ze ditmaal niet ver weg konden.

Een aantal fractieleden kon niet aan de geplande verre vakantiereis beginnen en bleef dus maar thuis. Fractielid Ria Oomen-Ruijten: „Ik ben eigenlijk nog nooit zo veel thuis geweest als in de afgelopen maanden. Normaal gaan mijn man en ik trekken, bij voorkeur in gebieden waar het warm is en dat zat er deze keer dus niet in. Je weet dat voortdurend een telefoontje kan komen dat er een fractievergadering is en dus blijf je automatisch in de buurt. Het was wel een heel andere vakantie dan ik gewend ben".

De meeste fractieleden voldeden – ongewild – aan de oproep de vakantie toch vooral in eigen land door te brengen. Voor fractielid Ben Hermsen werd het naast enkele weken thuis in Emmen, een bezoek aan het park De Hoge Veluwe. „Vóór het reces ben ik met mijn zoon naar Rome geweest, maar daarna ben ik in eigen land gebleven. Ik heb in Ede gelogeerd en van daaruit de omgeving bekeken. En bovendien moest ik mijn huis schilderen. Dat heb ik ook kunnen doen, omdat we er nu eenmaal toch moesten zijn".

Defensiespecialist Ton Brinking kwam niet verder dan Zuid-België. „Ik had met het gezin naar Frankrijk gewild, maar dat ging niet door. Het was gewoon te ver. Maar ook in Zuid-België zat je toch iedere dag zenuwachtig naar de Wereldomroep te luisteren om te volgen wat er gebeurde. Mijn gezinsleden zijn later zonder mij op vakantie gegaan. Daarbij komt dat juist de afgelopen maanden de hele zaak van de kruisraketten en alles daarom heen nogal speelde. Dat hield je natuurlijk ook bezig. Maar samenvattend kan ik zeggen dat de vakantieplannen die ik met het gezin heb gemaakt niet door konden gaan. En dat vind ik wel jammer".

Voor het nieuwe Kamerlid Minouche Janmaat-Abee uit Nieuwe Pekela was de eerste reserveperiode er één van voortdurend beschikbaar zijn. Ze had zich, omdat ze ging zeilen op de Friese meren, voorzien van een semafoon, die regelmatig zijn diensten bewees. „Als ik op het water zat en dat ding ging, kon ik over het algemeen redelijk op tijd in Den Haag zijn. Meestal liepen we snel ergens een haventje binnen, vanwaar ik dan met de trein naar Den Haag ging. Eén keer is me dat niet gelukt. We waren midden op de Grote Brikke en de semafoon ging. Het was toen volslagen windstil en we konden niet direct de wal bereiken, wát we ook probeerden. Toen was ik te laat op de vergadering".

Fractiesecretaris Huib Eversdijk: „Zo'n beschikbaarheidsregeling is natuurlijk niet leuk. De leden moesten vaak al gemaakte plannen veranderen of bleven alleen thuis achter. En ook voor de medewerkers van het secretariaat was het een hele klus als de fractie bijeengebeld moest worden. Nogmaals, de zaak is prima verlopen. De fractie was vrijwel steeds voltallig bijeen. Wat gezien het behandelde natuurlijk een goeie zaak is."

Dinsdag 25 augustus komt de Tweede Kamer terug van reces. Voor de leden van de fractie van het CDA kun je nauwelijks zeggen dat ze „terug zijn van weggeweest". Het volgend zomerreces zal – hopelijk – bredere perspectieven bieden.

Ton Huijssoon

De ansichtkaarten van vakantie- houdende Kamerleden kwamen ditmaal niet uit verre streken. Soms lukte het zelfs niet altijd om na het zoemen van de semafoon tijdig van de Friese meren op het Binnenhof te komen.

Voor eerlijke verdeling van arbeid is deeltijdarbeid onmisbaar

„Voor een samenleving is niets fnuikender dan een jonge generatie die geen behoorlijk perspectief op arbeid en toekomst kan worden geboden. Dat roept maatschappelijke en culturele spanningen op die de grenzen van de democratie ernstig zullen beproeven. Alleen om die reden is deeltijd geen mode meer, maar een heilig moeten". Dit schrijft voorzitter Steef Weijers van de commissie sociale zaken uit de Tweede-Kamerfractie van het CDA in een pas verschenen brochure „Delen van banen, een hels karwei", bedoeld als aanzet tot een maatschappelijke discussiestrategie voor invoering van deeltijdarbeid.

Weijers maakt in zijn brochure een eind aan het misverstand dat deeltijdbanen een modeartikel anno 1981 zouden zijn: zonder een eerlijker verdeling van de steeds schaarser wordende arbeid zal onze maatschappij het op den duur niet redden. Hij vindt deeltijdarbeid een essentieel onderdeel in de bestrijding van de toenemende werkloosheid, zeker als het gaat om mensen die voor het eerst aan het arbeidsproces willen deelnemen.

Daarbij komt, stelt Weijers, dat deeltijdarbeid een belangrijke bijdrage kan leveren tot een meer eerlijke en structurele verdeling van de arbeid tussen man en vrouw. Met een steeds groter wordend aanbod van werkzoekenden en een steeds kleiner aanbod van banen ligt het in Weijers' visie voor de hand dat man en vrouw samen de keuze maken hoe ze hun deelname aan dat arbeidsproces kunnen realiseren.

Maar man én vrouw alletwee een volledige baan: dát zit er door de situatie op de arbeidsmarkt voorlopig niet in, aldus het CDA-Tweede-Kamerlid. Hij vindt dat niet rechtvaardig ten opzichte van de jongeren. Daarnaast wil hij af van het idee dat vrouwen een soort van „harmonicamodel" aan arbeidsreserve zijn: in het huishouden als het conjunctureel slecht gaat en aan de slag buitenshuis als het allemaal wat beter gaat. Weijers vindt dat de deeltijdproblematiek onderwerp van zeer uitgebreide studie zou moeten zijn. Maar gelet op de huidige moeilijke situatie op de arbeidsmarkt kom je naar zijn mening in een vijf-voor-twaalfsituatie: er zal zo snel mogelijk iets moeten worden ondernomen en dan ligt een pragmatische aanpak het meest voor de hand.

Deeltijd, een hels karwei, maar ook een bittere noodzaak. Tussen die twee gegevens beweegt zich Weijers' brochure. De hoeveelheid beschikbare arbeid zal, zoals gezegd, afnemen, terwijl de vraag naar arbeid toeneemt. Naast deeltijdarbeid kan die toename mede worden opgevangen door VUT, vijfploegendiensten en een verkorting van de nominale arbeidsduur. Maar ook die mogelijkheden hebben hun grenzen.

Deeltijdarbeid is in de optiek van Weijers onlosmakelijk verbonden met de emancipatie van de vrouw en dan met name in het arbeidsproces. Om het wat geforceerd te zeggen: nog te vaak is het enige recht van de vrouw het aanrecht. „De vrouw heeft zich nu ook nog onvoldoende kunnen losmaken van het etiket huisvrouw. Ze had weinig deel aan het maatschappelijk gebeuren. Haar contacten bestonden overwegend uit die binnen vrienden- en kennissenkring. Zij had een ondergeschikte rol in het gezin, nam de opvoeding van kinderen voor haar rekening en deed de huishoudelijke arbeid. Deze rolverwachtingen zijn nog steeds voor een vast deel ingebed in onze cultuur. De man was in zekere zin superieur aan de vrouw, zowel in de samenlevingsvorm, als in de maatschappij", aldus Weijers.

Hij werkt zijn studie, die hij namens de fractiecommissie en in samenwerking met een medewerker van de Technische Hogeschool in Twente heeft gedaan, gedetailleerd uit. Nu en straks zal in CDActueel nader op die aspecten worden ingegaan. Afrondend verlangt Weijers een aantal maatregelen op korte termijn en trekt hij een aantal conclusies.

Die komen – samengevat – op het volgende neer:

- er moeten subsidies komen voor kostenverhogende factoren door deeltijdprojecten;
- er moeten maatregelen worden getroffen voor verbetering van rechtspositionele regelingen;
- er zou deeltijdarbeid moeten worden ingevoerd vanuit een systeem van „tienden" van de normale arbeidstijd;
- in de kwartaire sector moet men bijvoorbeeld desnoods bij verordening deeltijdarbeid opleggen.

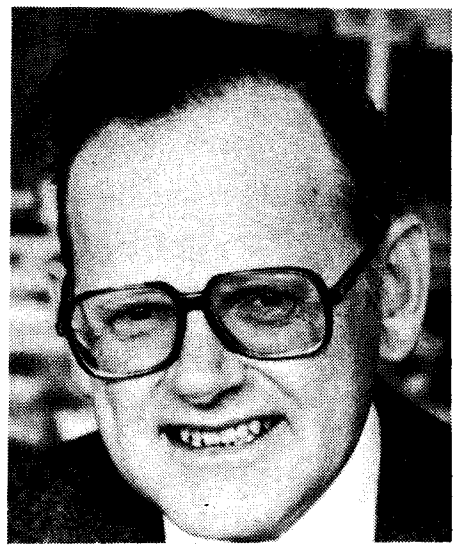

Steef Weijers bepleit het opstellen van een actieplan voor deeltijdarbeid, door werknemers, werkgevers en de overheid. In de marktsector zou dat in eerste instantie moeten gebeuren door overleg in de Stichting van de Arbeid en door harde afspraken over percentages deeltijdarbeidsplaatsen. In de kwartaire sector kan dit door overleg met de betrokken ambtenarenorganisaties. En dan is er een belastingaspect. Weijers: „Vanuit de economische eenheidsgedachte biedt deeltijdarbeid mogelijkheden om meerdere „volle-tijd-arbeidsinkomsten" fiscaal te ontmoedigen. Ook kan deeltijd vanuit deze gedachte fiscaal gestimuleerd worden voor vrouwen, werklozen en arbeidsongeschikten".

Tenslotte kunnen jongeren en schoolverlaters meer kans op een baan krijgen als het principe van deeltijdarbeid consequent wordt toegepast. Maar, herhaalt Weijers, voor alles vraagt deeltijdarbeid om een geïntegreerde aanpak. Hij loopt vast vooruit op de resultaten van de huidige kabinetsformatie: „Bij het regeerakkoord kan bijvoorbeeld een bewindsman de bijzondere taak toebedeeld krijgen deeltijdarbeid te bevorderen".

Dat er voor deeltijdarbeid veel belangstelling bestaat, blijkt uit de tientallen instellingen en particulieren, die bij de CDA-fractie inmiddels een brochure hebben opgevraagd. Het verzenden vergde op een gegeven moment een – volledige – dagtaak.

Ton Huijssoon.

Vervolg-kroniek van de (in)formatie

Het is dinsdag 18 augustus. De (in)formatie van een kabinet CDA-PvdA-D'66 – „een kabinet dat mag vertrouwen op een zo breed mogelijke steun in de volksvertegenwoordiging" – heeft een dramatisch hoogtepunt bereikt. PvdA en D'66 zeggen definitief „ja" tegen het formatieresultaat. Het CDA nog niet. De uiterste termijn is verschoven tot morgenmiddag 5 uur. Fractieleider en onderhandelaar Van Agt vindt „het schip nog niet zeewaardig" en heeft te kennen gegeven bij een „ja" van de fractie te overwegen zich als „beoogd" premier terug te trekken.
Deel 3 van de kroniek van een veelbewogen formatie, de 70e tot en met 83e dag. (Deel 1 in CDActueel van 25 juli, deel 2 in CDActueel van 8 augustus).

De informatie van dag tot dag door Ben Pauw

Woensdag 5 augustus. De 70e dag sinds het begin van de informatie op 30 mei. De formatie kan nu beginnen. Gisteravond laat wees de koningin drs. Ed. van Thijn (PvdA) en dr. Sjeng Kremers (CDA) als formateurs aan. Zij moesten „op basis van het eindverslag van de informateurs" een kabinet zien te vormen, dat mag vertrouwen op een brede steun in de volksvertegenwoordiging.
Kremers lijkt een onbeschreven blad in de harde Haagse politiek. Maar met veel krediet kan hij beginnen: van positief tot gewoon lovende portretten over deze Limburgse „gouverneur", die steevast wordt aangeduid als „kroonprins" of „erfgenaam" van Dries van Agt. Uit een NIPO-onderzoek wordt bekend, dat de voorkeur voor Van Agt als premier blijft groeien. Nu wil al 40% van de (doorsnee van de) bevolking hem hebben, acht procent meer dan een paar weken geleden. Het enige, waarover de onderhandelende partijen CDA, PvdA en D'66 het eens lijken, is dat de formatie kan beginnen. Voor de rest verschillen in uitleg en waardering voor het eindverslag van de informateurs. D'66 accepteert niet dát stuk, maar de voorstellen van 28 juli als uitgangspunt; Van Agt heeft van het eindverslag „kennis genomen" en vraagt van Den Uyl en Terlouw dat zij „in ernst en zonder vooringenomenheid" aanvullende onderhandelingen willen voeren over het financieel/sociaal-economisch deel: alleen Den Uyl heeft het eindverslag als zodanig aanvaard, zij het met een aantal interpretatieve opmerkingen over de defensieparagraaf; voor hem geldt het program-accoord ook op sociaal-economisch terrein als regeeraccoord, „tenzij bij wederzijds goedvinden aanvullingen worden overeengekomen". Van Agt en Den Uyl raken in een venijnige briefwisseling over elkaars interpretaties van eindverslag en reacties daarop.
De formateurs verzoeken hen daarmee op te houden.
„In hoog tempo" gaan ze aan het werk, ook al zijn er „een aantal moeilijke problemen", aldus Kremers op een persconferentie. Daar blijkt ook, dat ze een benoeming door de koningin tot formateur een dag in beraad hielden; Van Thijn om de reacties van de fracties op het eindverslag af te wachten en Kremers „om de nestgeur van Van Thijn op te snuiven".

Ze ontvangen de drie onderhandelaars in afzonderlijke gesprekken.
Eerst willen de formateurs de verdeling van de posten regelen. De president van de Nederlandse Bank, de directeur van het Centraal Planbureau en de werkgevers- en werknemersorganisaties in de Stichting van de Arbeid ontvangen het verzoek vóór volgende week woensdag commentaar te leveren op het financieel/sociaal-economisch deel van het program-accoord. Dit, overeenkomstig het verzoek van het CDA.

Donderdag 6 augustus. Voor het eerst sinds maandag 27 juli zitten de onderhandelaars weer aan één tafel, ditmaal met de formateurs. Binnen 3 uur wordt overeenstemming bereikt over de verdeling van de staatssecretariaten.
Die van de ministers lag al weken vast. Het CDA krijgt de volgende staatssecretariaten: onderwijs (2), buitenlandse zaken (Europese aangelegenheden), defensie (personeel), CRM, financiën en economische zaken (midden- en kleinbedrijf); de PvdA: financiën, sociale zaken, emancipatiezaken, binnenlandse zaken, verkeer en waterstaat, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening en defensie (materieel); D'66 krijgt staatssecretariaten van volksgezondheid en milieuhygiëne, economische zaken en justitie. Dat betekent dat de meeste departementen een minister en staatssecretaris van verschillende politieke kleur krijgen.
Alleen binnenlandse zaken, volkshuisvesting en sociale zaken worden uitsluitend door PvdA'ers bezet.
De PvdA levert een lijstje in met de namen van 5 van haar ministers-kandidaten: Den Uyl (sociale zaken en werkgelegenheid), Van der Stoel (buitenlandse zaken), Van Dam (volkshuisvesting en ruimtelijke ordening), Van Thijn (binnenlandse zaken) en Van Kemenade (onderwijs). Alleen CRM is nog niet ingevuld. Op het lijstje van D'66 staan: Terlouw (economische zaken), Van Mierlo (defensie, maar onder voorbehoud) en Zeevalking (verkeer en waterstaat).
Van Agt zal zijn lijstje morgen bij de formateurs afgeven. Ondanks het dringend beroep aan de onderhandelaars hun gekrakeel over uitleg van het eindverslag te staken, schrijft Van Agt toch weer een brief, maar nu vertrouwelijk.
Volgens hem is het PvdA-standpunt over de defensie-paragraaf „strijdig" met de inhoud van het eindverslag.
Bukman schrijft in CDActueel, dat „wij ons distantiëren van de manier waarop de PvdA met de kernwapenparagraaf aan de haal gaat".

Vrijdag 7 augustus. De formateurs beginnen met de ontvangst van de kandidaat-ministers. Maar eerst komt de gevolmachtigd minister van de Nederlandse Antillen even vertellen, dat er geen bezwaar bestaat tegen het onderbrengen van Antilliaanse zaken bij de minister van sociale zaken. Als CDA-kandidaat-ministers staan inmiddels vast: Van Agt (Alg. Zaken en premier), De Ruiter (Justitie), Van der Stee (Financiën), De Koning (Landbouw en Visserij), Van Dijk (Ontwikkelingssamenwerking). Alleen voor Volksgezondheid is nog geen kandidaat.
In kringen van het CNV en ook binnen de CDA-fractie zelf is inmiddels wat beroering ontstaan over het weggeven van het staatssecretariaat van Sociale Zaken, waardoor de oud-CNV'er Louw de Graaf als staatssecretaris moet opstappen. Ook de plotselinge verhuizing van De Koning naar Landbouw en Visserij wekt verbazing en de kandidatuur van Van Dijk voor De Koning's huidige post.
De KRO-radio maakt de resultaten van een onderzoek bekend: ruim één op de drie CDA-stemmers zou een kabinet met PvdA niet zien zitten en geeft de voorkeur aan een coalitie van CDA–VVD–D'66.

Zaterdag 8 en zondag 9 augustus. Binnen het CDA wordt druk gezocht naar een kandidaat voor het ministerschap van Volksgezondheid en Milieuhygiëne. De huidige CDA-minister van Landbouw en Visserij blijkt „pijnlijk getroffen" door de ministeriële schuifoperatie waardoor hij het veld moet ruimen.

Maandag 10 augustus. De formateurs gaan verder met de ontvangst van de kandidaat-mi-

nisters. D'66-kandidaat Van Mierlo voor Defensie is één van hen. Hij draagt nog bezwaren tegen de PvdA-opvatting over defensie met zich mee, maar die zouden later in een gesprek met de „beoogde" minister van Buitenlandse Zaken Van der Stoel voor een deel zijn weggenomen. Ook de voorbehouden van Van der Stee en Van Dijk (beiden CDA) over het sociaal-economisch beleid zouden wel zijn meegevallen. Zij zouden de formateurs slechts hebben gewezen op de standpunten van hun fractie. Inmiddels wordt de lijst met kandidaat-ministers gecompleteerd: voor CRM wordt Van der Louw (PvdA) voorgedragen en voor Volksgezondheid Til Gardeniers (CDA). In de loop van de dag worden de eerste sociaal-economische commentaren, waartoe de formateurs hadden uitgenodigd, gepubliceerd. FNV en CNV zijn gematigd positief, maar maken toch nog wel voorbehouden tot alle onduidelijkheden zijn ingevuld.
De FNV ziet in de voorstellen duidelijk een aanzet tot een ander beleid, maar een definitief oordeel zal afhangen van de concrete invulling. Het CNV vindt dat de voorstellen nog geen blijk geven van een helder structureel beleid, gericht op herstel van de werkgelegenheid en van de industrie. CNV-voorzitter Van der Meulen blijft pleiten voor een CDA-staatssecretaris naast Den Uyl op Sociale Zaken. Alleen door wat meer „politieke kruisbestuiving" kan een kabinet van vertrouwen ontstaan, in plaats van een „kabinet van wantrouwen". De Vakcentrale voor Middelbaar en Hoger Personeel laat de formateurs weten de afgesproken bezuinigingen van 10 miljard onvoldoende te vinden.
De informateurs hebben zich te rijk gerekend, aldus de MHP. De twee middenstandsorganisaties KNOV en NCOV betreuren het, dat in geen enkel opzicht het midden- en kleinbedrijf uitgangspunt is geweest van het sociaal-economisch beleid.

Dinsdag 11 augustus. Vandaag komen de commentaren van de Nederlandse Bank, het CPB en de centrale werkgeversorganisaties. Zijlstra en Van den Beld onderschrijven de hoofdlijnen van het ontworpen beleid, maar achten die absoluut onvoldoende financieel onderbouwd.
Volgens Zijlstra zijn aanzienlijk meer bezuinigingen nodig, terwijl Van den Beld bij de beoogde bezuinigingen van tegen de 10 miljard gulden „vrijwel geen ruimte" voor nieuw beleid aanwezig acht. Ook de Raad van de Centrale Ondernemingsorganisaties heeft op vele punten kritiek en vindt, dat er minimaal 6,5 miljard gulden extra moet worden omgebogen. De laatste twee kandidaat-ministers Van der Louw en Til Gardeniers komen bij de formateurs op bezoek. Van der Louw wil nog bedenktijd. De PvdA doet alle moeite hem te krijgen, maar Rotterdam zet een actie „Van der Louw moet blijven" in.
Op de staatssecretariaten wordt weer geschoven.

De tweede staatssecretaris op Financiën (CDA) verdwijnt, maar daarvoor in de plaats krijgt het CDA een staatssecretaris voor Minderheden.

Een poging van Van Agt tot stuivertje wisselen tussen de PvdA-staatssecretaris van Sociale Zaken en de CDA-staatssecretaris van Defensie mislukt.

Vorige week had Van Agt zo'n aanbod van Den Uyl immers zelf afgewezen en de PvdA heeft inmiddels kandidaten gepolst.
Als komend minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid legt Den Uyl bij de formateurs alvast een blauwdruk voor een werkgelegenheidsplan op tafel. De drie onderhandelaars bezoeken om de beurt als kandidaat-minister de formateurs.
Den Uyl en Terlouw benadrukken nogmaals, dat aan de sociaal-economische paragraaf niet meer gesleuteld kan worden.

Woensdag 12 augustus. Ook vandaag weer afzonderlijke gesprekken tussen de formateurs en de fractieleiders van CDA, PvdA en D'66 naar aanleiding van de ontvangen commentaren op de financieel/sociaal-economische paragraaf. Den Uyl en Terlouw blijven zich verzetten tegen heropening van de onderhandelingen op dit punt. Den Uyl: „Ik heb er niet één concreet voorstel in aangetroffen dat in de informatieperiode over het hoofd is gezien". Van Agt, die om de adviezen van Nederlandse Bank, CPB, werkgevers en werknemers had gevraagd, blijft er bij, dat op basis daarvan „aanvullingen, verduidelijkingen en verhelderingen" mogelijk zijn.

Donderdag 13 augustus. Vandaag moeten de gezamenlijke gesprekken van formateurs en onderhandelaars weer beginnen. De ochtendbladen hebben tegenstrijdig nieuws over de koers van CDA-onderhandelaar Van Agt. Het Brabants Dagblad heeft vernomen, dat de eis tot nieuwe onderhandelingen over het sociaal-economisch beleid geen politiek breekpunt meer is. Trouw weet, dat Van Agt van PvdA en D'66 de garantie gaat vragen tot een bezuiniging van 9 miljard in vier jaar.

Terwijl de GPD-bladen spreken van een nieuwe eis van Van Agt om nog tijdens de formatie de omvang van ombuigingen voor 1982 vast te leggen. Maar o.a. de Volkskrant meldt, dat het standpunt van het CDA over heronderhandelingen onveranderd is. Intussen verschijnen steeds meer achtergrondverhalen over wat „de broederstrijd" in het CDA wordt genoemd, waarbij gedoeld wordt op de verdeling van de staatssecretariaten over de verschillende „bloedgroepen" binnen het CDA. Volgens verschillende bladen zou binnen het CDA van een toenemende irritatie sprake zijn, die niet alleen de staatssecretariaten maar ook de ministersposten betreft en het geschuif daarin. Trouw spreekt van een „bewindslieden tombola". Bekend wordt, dat het vernietigende commentaar van de Nederlandse Bank (ditmaal, na het eerdere oordeel van CDA-lid Zijlstra) afkomstig zou zijn van oud-PvdA-minister van Financiën Duisenberg. Intussen gaat de tijd dringen, de voorbereiding van de rijksbegroting dreigt spaak te lopen.

Vrijdag 14 augustus. De formateurs praten met de financiële specialisten van de fracties van CDA, PvdA en D'66. Het gaat o.a. over de vraag of 9,5 miljard bezuinigen in vier jaar voldoende zal zijn en welk tempo daarbij moet gelden. De laatste CPB-cijfers komen op tafel en laten weer een somber beeld zien. Ook wordt gesproken over de mogelijkheden om zich al op de begroting voor 1982 voor te bereiden. Het gesprek duurt 5 uur. De formateurs spreken van een „verhelderend gesprek". Maar de verschillen blijken nog groot. Van Agt wil al voor 1982 een totale bezuiniging van 4,5 miljard vastleggen. De PvdA wil echter pas over een nadere invulling van het accoord – 9,5 miljard ombuigen in 4 jaar met de nadruk op de eerste twee jaren – praten, als het kabinet er is. Terlouw van D'66 voelt daarin mee, maar heeft toch al geopperd te komen tot principe-afspraken over de begroting voor 1982, met handhaving van de verantwoordelijkheid van het zittende (demissionaire) kabinet. Wiegel bevestigt in een radio-interview dat het kabinet nog geen ontwerp-begroting heeft opgesteld. Het zou weinig zin hebben begroting met noodzakelijke bezuinigingen te maken, want PvdA en D'66 „zouden het geld toch weer met bakken het raam uitgooien". Volgens Wiegel zou Van Agt er goed aan doen, PvdA en D'66 nu al te binden aan duidelijke bezuinigingen voor 1982. De formateurs noemen de kwestie van het financieel/sociaal-economisch program en het tempo van bezuinigingen „de laatste grote hobbel". Zij zullen in het weekend proberen een nieuw voorstel te maken op deze punten.
Zaterdag 15 augustus. Zoals met name zaterdags tijdens de nu al 80 dagen durende (in)formatiepoging ook vandaag weer veel politieke en daaraan verwante achtergrondbeschouwingen in dag- en weekbladen. Beschouwingen over het kabinet, dat er nu snel moet komen, over wie het eerst zijn pokerbekertje optilt, over zuinig met begroten, over opnieuw maar één vrouw als minister, over de eenzame fietser en over het feest van de Grote Coalitie.

Zondag 16 augustus. Formateur Van Thijn en a.s. fractievoorzitter van de PvdA Wim Meijer zijn jarig. Den Uyl nog niet, want hij krijgt 's middags via de AVRO-radio de wacht aangezegd door Van Agt.

(Vervolg op pagina 12)

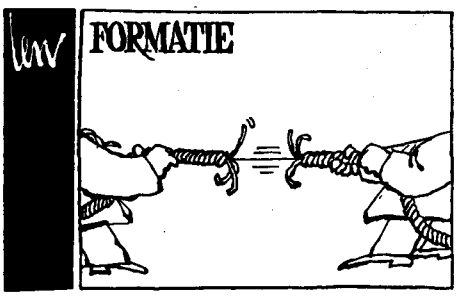

(geknipt uit Trouw)

(vervolg van pagina 11)

Vooral van Den Uyl eist hij antwoord op de vraag: „Of gij wel of niet bereid bent conclusies te trekken uit hetgeen inmiddels uit alle discussies op schrift is gebracht". Het komt erop neer, dat PvdA en D'66 bereid moeten zijn nu reeds akkoord te gaan met een bezuiniging van 4,5 miljard gulden voor 1982. „Anders komt dat kabinet er niet." Den Uyl noch Terlouw willen reageren, omdat juist net met de formateurs was afgesproken, dat in deze breekbare fase van de formatie geen publieke uitspraken zouden worden gedaan. Toch wordt vanuit de PvdA duidelijk, dat men het radio-optreden van Van Agt beschouwt als een poging om de zaak te laten stranden. Alom wordt diens uitspraak als een ultimatum beschouwd.

Maandag 17 augustus

Het dreigend karakter van Van Agt's praatje voor de Avro-radio gisteren beheerst de openingen van ochtend- en avondbladen. Voor de zoveelste keer koppen als „Formatie dreigt te mislukken" e.d. Het wordt afgezaagd. Tussendoor kleine berichtjes over de CDA-vrouwen, die meer vrouwen in het kabinet willen en over Albeda, die vindt, dat het kabinet er snel moet komen op basis van het sociaal-economisch accoord. De formateurs vragen Van Agt in een ingelast gesprek om opheldering over zijn uitspraken. Na afloop laat hij via zijn woordvoerder weten dat hij ze „niet ultimatief" heeft bedoeld.

D'66 denkt daar anders over. Na een fractievergadering zegt Terlouw, dat „de grens van wat de politieke moraal verdraagt is bereikt". Het CDA moet nu maar eens kiezen: voor aanvaarding van de voorstellen zoals die er liggen of onderhandelaar Van Agt machtigen uit te spreken dat het beoogde kabinet er niet kan komen.

Om 3 uur in de middag begint het gesprek van formateurs en onderhandelaars. Het gaat lang duren, want er komen broodjes langs. Tegen 10 uur in de avond is het afgelopen. De formateurs delen mee, dat over een aantal sociaal-economische punten overeenstemming is bereikt, maar over andere niet. Het resultaat zal aan de fracties worden voorgelegd „teneinde na te gaan of de formatie op grond van dit resultaat ja dan nee kan worden afgerond".

Terlouw en Den Uyl zijn bereid hun fracties „ja" te adviseren. Van Agt niet, want „het schip is nog niet zeewaardig". Hij trekt zich voor nader beraad met CDA-voorzitter Bukman terug in het Catshuis. Tegen middernacht maakt zijn woordvoerder bekend, dat Van Agt overweegt zijn kandidatuur voor het premierschap in te trekken als een groot deel van zijn fractie toch „ja" zou zeggen.

Dan wil hij „daarbij niet in de weg zitten".

Dinsdag 18 augustus

Zal vandaag dan „de dag der waarheid" zijn? Vóór 8 uur 's avonds willen de formateurs een „ja" dan „nee" van de fracties. In „Open Forum" in de Volkskrant waarschuwt oud-CDA-fractievoorzitter Aantjes voor misbruik van het advies van de Nederlandse Bank „als een hefboom om de vorming van een niet gewenste regeringscoalitie te verhinderen". Het gaat om de politieke wil en niet om een zakelijk deskundig advies als dat van de Bank.

„De spanning in Den Haag heeft dramatische vormen aangenomen" meldt een radioverslaggever tussen de middag.

De CDA-fractie is dan al een uur bijeen. Het fractiebestuur heeft afgezien van een advies. Er is sprake van een open discussie. Tegen vieren wordt de vergadering geschorst: nog geen beslissing, want eerst wil de fractie van de formateurs nog eens precies zwart op wit hebben op welke punten er tussen partijen overeenstemming bestaat en op welke niet en wat de bezwaren zijn. Aan het begin van de avond schrijft Van Agt de formateurs daar een brief over.

Hij besluit met zijn mening dat over het financieel/sociaal-economische beleid „geen werkelijke overeenstemming" bestaat.

In Den Haag-Vandaag t.v. spreekt CDA-senator De Gaay Fortman van „een zeer uitzonderlijke situatie", waarin „telkens weer oude vraagpunten langs andere wegen aan de orde worden gesteld". De CDA-fractie moet nu eindelijk kiezen vindt hij, want het moment is aangebroken „dat je uit een oogpunt van politieke zeden niet met verweermiddelen mag blijven doorgaan".

Nog voor middernacht heeft Van Agt een brief terug van de formateurs. Het ligt niet op hun weg, zo schrijven ze, uit de doeken te doen, welke bezwaren ieder der partijen heeft. De onderhandelaars zouden bovendien zelf hun fracties informeren over het resultaat van de onderhandelingen. Zij stellen vast, dat het CDA niet binnen de gestelde termijn heeft geantwoord. Dat antwoord moet nu uiterlijk morgen om 5 uur 's middags binnen zijn.

En daarmee is de zoveelste dag in de moeizame poging een CDA-PvdA-D'66-kabinet tot stand te brengen ten einde. De 83e dag sinds het begin van de informatie en de 15e formatiedag. Hoeveel er nog zullen komen zal vaststaan als CDActueel al op de persen ligt.

(geknipt uit NRC-Handelsblad)

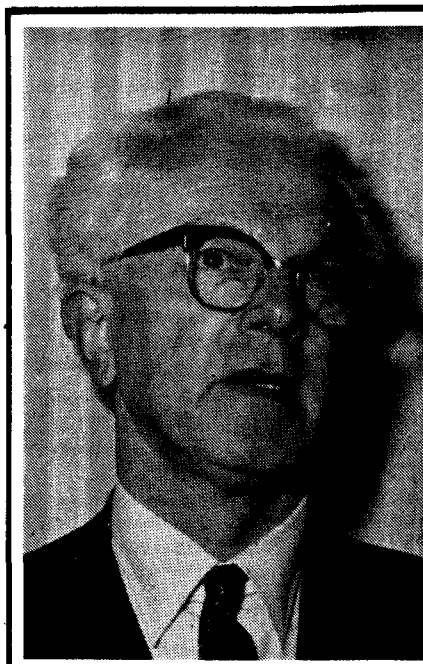

In memoriam prof. dr. Jos Gielen

Op 6 augustus j.l. overleed op 82-jarige leeftijd prof. dr. Jos Gielen. Voor velen in de partij, met name voor hen die uit de KVP afkomstig zijn, een zeer bekende persoonlijkheid, die op tal van plaatsen in en buiten de politiek, op een zeer deskundige en ook zeer inspirerende wijze activiteiten ontwikkelde.

In 1945 werd hij lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Gedurende de periode van juli 1946 tot augustus 1948 vervulde hij het ambt van minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Daarna keerde hij in de Tweede Kamer der Staten-Generaal terug en bleef lid van deze Kamer tot 1956. Toen deed hij zijn intrede in de Eerste Kamer der Staten-Generaal en maakte daarvan deel uit tot 1966.

De heer Gielen vervulde ook een flink aantal jaren bestuursfuncties in de toenmalige KVP. Bij het vervullen van die functie bewees hij zijn sterk ideologische inslag en ook daarbij kwamen velen onder de indruk van zijn deskundigheid en inspiratie.

In dankbaarheid willen wij hem op deze plaats gedenken en tevens doen blijken van onze grote waardering voor het vele dat hij in het belang van land, volk en partij heeft gedaan.

P.H. van Zeil.
(vice-voorzitter CDA)

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Vervangbaar

Meegaan met het standpunt van Van Agt betekent dat een nieuw kabinet, van welke kleur dan ook, maanden op zich kan laten wachten. Voortgaande vertragingen staan een goede aanpak van het werkloosheidsprobleem in de weg. Overwegingen van persoonlijke aard dienen daaraan ondergeschikt te zijn. De CDA-fractie mag ook wel eens bedenken dat personen vervangbaar zijn. *(Trouw)*

Gebakken peren

De CDA-fractie zit nu met de peren die men zelf te lang heeft laten aanbakken en het land zit met een misbaksel van een formatie opgescheept. Het maakt de indruk van duistere, rare spelletjes in het vale licht van de crisis. Voor zover die indruk juist is – en die is onmogelijk helemaal weg te praten – dient de aandacht geheel te vallen op de man die de regie voerde en zo uitbundig de hoofdrol vervulde: Van Agt. (Volkskrant)

Onbestaanbaar

In het formatie-akkoord worden vele zaken tot in de details geregeld. Waarom zou dat voor een zo'n belangrijke zaak als de bezuinigingen op de overheidsuitgaven niet kunnen gebeuren?
Het moet voor de CDA-fractie onbestaanbaar zijn onder deze omstandigheden haar voorzitter, lijsttrekker en huidige premier te laten vallen. *(Telegraaf)*

Vechtkans komt nog

PvdA'ers praten elkaar aan, dat weer in de oppositie belanden de nederlaag alleen maar zal verergeren bij volgende verkiezingen en dat eenmaal in het Catshuis nog prachtige vechtkansen voorhanden zijn. De grote vraag is wat van die vechtkansen overblijft als straks blijkt dat PvdA'ers banger voor crisis en nieuwe verkiezingen zijn dan het CDA. (Jan Joost Lindner in *Volkskrant*).

Geen mooie dingen

De komende jaren zal immers licht het beeld ontstaan van PvdA-voorman Den Uyl die allerlei mooie dingen nastreeft voor gewone mensen (. . . .) met daar tegenover de CDA-minister van financiën en de CDA-fractie die voortdurend moeten roepen dat al dat moois niet kan en dus niet mag. (Johan van Workum in Trouw).

Asociaal of socialistisch

Voor mij is het (regeer)programma gezien de uitwerking op langere termijn asociaal. Of is dat te scherp – want men bedoelt het toch goed? Laten wij dan zeggen dat het een socialistisch beleid is want dat is hetzelfde als een herkenbaar beleid. Echter. hoe ie het ook noemt, de gevolgen op langere termijn zijn er niet minder desastreus om. (Prof. dr. Th. A. Stevers (Tilburg) in *NRC/Handelsblad*).

Samenhangend beleid

Overigens spreekt het nieuwe regeerakkoord wel degelijk van noodzakelijke ombuigingen. En waarschijnlijk zal de PvdA die ook wel voor haar rekening willen nemen, echter alleen ingebed in een samenhangend beleid (Bijvoorbeeld terzake van de werkgelegenheid) en wat meer gespreid over de loop der jaren. (*Trouw*).

Minder slap svp

Als de regeringsverklaring even slap wordt geformuleerd als de sociaal-economische paragraaf van het nieuwe regeerprogram en als de ministerploeg pas over een aantal jaren uitgewerkte voorstellen presenteert, komt er weinig terecht van de industriële vernieuwingsmaatschappij. De plannen worden dan aan flarden gepraat. (Prof. W. J. Beek, D'66, lid commissie-Wagner in Elseviers Magazine).

VVD medeplichtig

Wat de (Nederlandse) Bank zegt over „het uit de hand lopen van de overheidsfinanciën" moet toch het nu nog zittende kabinet worden aangerekend. Zo bezien kunnen de VVD-ministers zich eigenlijk ook op politieke gronden niet onttrekken aan wat tenminste formeel-staatkundig (het opstellen van de begroting) hun verplichting is. Trouwens, de VVD heeft zich de afgelopen jaren toch niet doen kennen als een tegenstandster van collectieve besnoeiingen? *(NRC/Handelsblad).*

Minder carrière

Als geheel beleeft de CDA-fractie weinig plezier in de carrière-sfeer aan dit kabinet. Regeren met de VVD biedt veel meer ministers en staatssecretarissen en verdere promotie in en rond de fractie. Dit was ook een motief voor CDA'ers om onderhands aan PvdA'ers te suggereren D'66 er maar buiten te houden. Dat verdeelt prettiger. Bovendien is het CDA dan geen minderheid meer in het kabinet. (Jan Joost Lindner in *Volkskrant*).

Tien of zes

Wie kan er voorts met zijn verstand bij dat een kabinet met tien leden van het Christen Democratisch Appèl en zes leden van de Partij van de Vrijheid en Democratie een weinig aanvaardbare politiek zal voeren, daarentegen een kabinet met zes Christen-Democraten, zes Socialisten en drie D'66'ers als minister een voor hen die evangelische maatstaven aanleggen, vertrouwenwekkend beleid zal ontwikkelen? (Prof. I. A. Diepenhorst in Elseviers Magazine).

Prijs voor eenheid

Het fraaie gebaar naar de rechtstreekse leden in de vorm van een staatssecretaris komt ernstig op de tocht te staan. Noch de ARP, noch de KVP lijkt immers genegen om voor een fraai gebaar één van de eigen kandidaat-bewindslieden op te offeren. Om al te grote problemen in de partij te bezweren, zal de jongste loot aan de CDA-boom, het rechtstreekse ledenbestand, daarom een prijs voor de eenheid moeten betalen. (Ben Heinrichs in *Trou*.

Van Kemenade (1)

Het is feitelijk onmogelijk dat (onder Van Kemenade) het roer (bij Onderwijs) fors omgaat en dat de koers ingrijpend verandert. Als de minister dat zou proberen zou hij door de kamer snel en krachtig worden gecorrigeerd. Wel zal het wetgevingsproces worden versneld. Er komt een strakkere aanpak van de experimenten. En ik verwacht een veel betere samenwerking van de minister met zijn staatssecretarissen. (CDA-kandidaat staatssecretaris Deetman in gesprek met *De Tijd*).

Van Kemenade (2)

Het woord kemenade betekent vanouds het woonvertrek inzonderheid vrouwenvertrek in burchten. Wanneer zo'n burcht een langdurig beleg doorstond, dat op respectievelijke zenuwen uitwerkte, zullen er in die kemenaden wel eens emotionele explosies hebben plaats gegrepen. In die trant zou het met het getroffen accoord er ook wel eens kemenadiaans naar toe kunnen gaan op de burcht van Onderwijs. (De Banier SGP).

De Kamer spreke

Het kabinet moge demissionair zijn, de Kamer is dat niet. Juist waar een volwaardig kabinet ontbreekt, dient de Kamer in situaties, waarin een koersbepaling dringend vereist is (in casu inzake de VS en het neutronenwapen) zelfstandig tot een standpuntbepaling te komen. De regering behoort die dan te bestemder plaatse als officieel Nederlands standpunt over te brengen. (Wim Aantjes in *Trouw*).

Nu niet, later misschien

Ik behoor niet tot degenen, die van mening zijn dat wat er ook in de wereld gebeurt (. . . . .) Nederland onder alle omstandigheden nee zal moeten zeggen tegen plaatsing van wellicht een zeer beperkt deel (middellange afstandswapens). Voor mij is het uitgangspunt dat de beslissing hierover – ja dan nee – functioneel behoort te zijn binnen het klimaat van de ontwapening. (Mr. H. van Mierlo (D'66) kandidaat-minister voor defensie in *Trouw*).

CDJA

Reformatorische aandachtspunten in grondslagdiscussie

De begrippen gerechtigheid, gespreide verantwoordelijkheid, solidariteit en rentmeesterschap nemen bij het CDA een essentiële plaats in. Deze begrippen vragen om invulling en vervulling. In reformatorische kringen is hantering van bovengenoemde begrippen een onwennig verschijnsel. Niettemin is uit die kring altijd geprobeerd om te handelen vanuit die begrippen, die immers hoekstenen zijn voor de grondslag van het CDA en van grote betekenis voor de praktijk van alledag.

Voordat hierop nader wordt ingegaan is aanduiding van de plaats van de overheid, vanuit de reformatorische visie een goede zaak. De overheid immers is een instrument dat een bijdrage kan leveren aan de vervulling van bovengenoemde begrippen. Om der zonde wil is er de overheid. De ontbindende kracht van de zonde roept om een instrument, dat de wereld nog enigszins bindt en leefbaar maakt. Alleen de zonde heeft het overheidsgezag noodzakelijk gemaakt. Niet dat de overheid hierdoor souverein is. Alle overheidsgezag op aarde vloeit voort uit de souvereiniteit van God. Een politieke partij als het CDA richt zich op de overheid. Zij zal dan ook vanuit een bepaalde visie, bijvoorbeeld vanuit de reformatorische, proberen mede gestalte te geven aan een overheid, die tot uitdrukking brengt dat zij dienaresse Gods is, d.w.z. een dienende taak vervult t.o.v. de naaste als opdracht van God.

Eén van deze opdrachten is **gerechtigheid** betrachten. Geen mens heeft recht over een ander mens. Wanneer dit het geval is zal al vlug het recht van de sterkste gelden. Gerechtigheid betrachten houdt voorts in dat een meerderheid nooit zijn wil mag opleggen ten koste van en ten nadele van een minderheid. Net zo min een minderheid dat de meerderheid mag aandoen. Zoals hierboven reeds is gememoreerd is het overheidsgezag afgeleid van het gezag dat God heeft over de mens. Maar er bestaat niet alleen een overheid. Allerlei maatschappelijke verbanden en organisaties zijn in de samenleving aanwezig. Tussen de overheid en laatstgenoemden dient er een bepaalde verhouding te bestaan. In de reformatorische traditie probeert men deze verhouding gestalte te geven door uit te gaan van de souvereiniteit in eigen kring. De samenlevingsverbanden, het bedrijfsleven, de scholen etc. hebben een eigen verantwoordelijkheid. Een verantwoordelijkheid echter in het besef, dat God boven alles staat en dat de overheid zich hier niet tussen mag schuiven. De eigen aard moet in ere gehouden worden. In deze gebroken wereld is het een verademing te kunnen constateren, dat samenwerking van mensen door o.a. samen verantwoordelijk te zijn, mogelijk is. Een uitvloeisel van de algemene genade. Het calvinisme keert zich tegen opeenhoping van macht in welke vorm dan ook bij één persoon c.q. bij één instantie. **Verantwoordelijkheden** dienen dan ook **gespreid** te worden. Indien dit niet wordt nagestreefd zal de te betrachten gerechtigheid soms ver te zoeken zijn.

Solidariteit met het zwakke en ontrechte is in de calvinistische traditie een gegeven, dat naar gelang tijd en plaats van bijzondere betekenis was en is. In o.a. de filantropie en zending kwam en komt tot uitdrukking dat de naaste in nood niet aan zijn lot mag worden overgelaten. Deze dienst aan de naaste kan echter alleen tot ontplooiing komen als wordt beseft, dat één en ander een opdracht is van God, die alléén de naastenliefde kan bewerken. Liefde tot de naaste is onlosmakelijk verbonden met liefde tot God. Daadwerkelijke solidariteit met het zwakke in de samenleving bestaat alleen bij de gratie van de algemene genade.

God heeft de aarde geschapen en de mens is er om die te bebouwen en te bewaren. God heeft de beschikking over deze aarde en niet de mens. Die heeft slechts de opdracht om verantwoord om te springen met het goede wat de aarde te bieden heeft. De mens dient op deze aarde zodanig te werk te gaan dat hij voortdurend onderkent dat hij slechts beheert datgene wat van een Ander is.

Rentmeester zijn geldt voor ieder mens maar zeker ook voor een christen-democraat. Dan gaat hij niet autonoom om met alles wat op deze aarde is. Calvinisme siert zich door een tikkeltje bescheidenheid. Niet alleen t.o.v. de natuur; niet minder ook t.o.v. alle levensverbanden en levensuitingen in de wereld waarin we leven.

Gerard de Rijke

Grondslag 3

Voor de zomervakantie zijn we in de CDJA-kolommen begonnen met een artikelenserie over geloof en politiek. Wij vatten de draad daarvan nu weer op.

CD-addertje

Wat men tegenwoordig een formatie noemt heette vroeger moeizaam kabinetsberaad.

Energie

Wist jij al dat het CDJA deelneemt in de Werkgroep Energiediscussie? Deze werkgroep werd opgericht om samen met anderen activiteiten te ontplooien m.b.t. het onderwerp energie. Inmiddels hebben 53 organisaties in ons land de uitgangspunten van de Werkgroep onderschreven. Zo ook ons CJDA.

De Werkgroep heeft een groots Informatieproject opgezet. Het omvat: – vorming en begeleiding van kader en – algemeen voorlichtingsmateriaal (bijv. landbouw en energie, maatschappelijke aspecten van energie, brochures voor jongeren e.d.).

Zo probeert de Werkgroep mensen actief te betrekken bij de Brede Maatschappelijke Discussie (BMD), die binnenkort van start moet gaan. Het lijkt ons nuttig voor besturen van kernen en provinciale afdelingen even het adres van de Werkgroep te vermelden:

Werkgroep Energiediscussie, p/a NCDB, Singel 311, 1012 WJ Amsterdam, tel. 020–245265.

Mocht je informatie voor een thema-avond willen hebben, dan kan je op dit adres terecht. Natuurlijk kan je ook het CDJA-secretariaat bellen 070–924461.

Buitenland fractiebegeleidingsgroep Noord-Holland

Op 24 augustus wordt in de provincie Noord-Holland een nieuwe fractiebegeleidingsgroep opgericht voor buitenlandse zaken, ontwikkelingssamenwerking en defensie. Het lidmaatschap van de fbg staat open voor CDJA-ers uit Noord-Holland en omgeving.

Op de bijeenkomst krijgen de deelnemers informatie over de CDJA-activiteiten op internationaal terrein en wordt gepraat over de onderwerpen die deze fbg zal gaan behandelen.

Opgave voor deze avond en/of het lidmaatschap van de fbg is mogelijk bij Bert Valk, Hof van Zaenden 53, 1508 XD Zaandam, tel. 075–172517.

De bijeenkomst zal bij hem thuis plaatsvinden.

CDJA Zuid-Holland

Het CDJA Zuid-Holland heeft op zaterdag 5 september haar provinciaal congres in Hotel Centraal (vlak bij het station) Kruiskade 12 te Rotterdam.

Aanvang 10.00-16.30 uur.

In de ochtenduren zullen huishoudelijke zaken worden behandeld. Onder andere zullen er verkiezingen plaatsvinden voor nieuwe bestuursleden voor het provinciaal bestuur en voor de Zuid-Holland CDJA-raadsfractie.

Het middag gedeelte zal in het teken staan van de **culturele minderheden.**
Voor dit onderwerp zijn diverse zakenkundige sprekers uitgenodigd die in een forum zitting zullen nemen om met de bezoekers te discussiëren.
Het provinciaal CDJA-bestuur roept alle CDJA leden uit de provincie op om te komen. Ook belangstellenden uit de provincie Zuid-Holland en CDJA-ers uit andere provincies zijn voor het middag-gedeelte van harte welkom.
Theo Kralt, Oegstgeesterweg 197, Rijnsburg, tel. 01728-20809 en bij Wim Klein, Reiderland 38, Zoetermeer, tel. 079-212457 (na 18.00 uur).

Introconferentie: nog geen versleten activiteit!

Het oude behoeft niet altijd verkeerd te zijn. Jongeren zijn nogal eens geneigd het oude als versleten te beschouwen en als afgedaan.
In de oude organisaties was het de gewoonte om aan het begin van elk seizoen een introductieconferentie voor nieuwe leden te houden. En deze wijze van kennis laten maken met de organisatie heeft niet afgedaan. Daarvan is juist niet gezegd: die manier is versleten. Integendeel zelfs, de conferenties zijn uitgebreid en worden dit jaar (voor zo ver ik weet) voor het eerst regionaal gehouden.

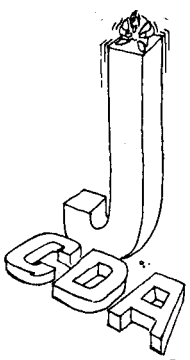

Wat wordt op zo'n conferentie gedaan? Wat is het doel. Kort gezegd komt het ongeveer hierop neer: de nieuwe leden laten kennis maken met de organisatie en laten zien hoe zij daarin zelf actief kunnen worden. Dat betekent dat op zo'n „intro" wordt verteld wie wat doet, hoe de organisatiestructuur in elkaar steekt, en waar je terecht kunt als je wat wilt gaan doen. Meestal wordt ook uitgebreid gesproken over het nut van een christelijke jongerenorganisatie en waarom wij de keuze hebben gemaakt christelijke politiek te bedrijven.
Daarnaast wordt aandacht geschonken aan de politiek zelf. Vaak m.b.v. rollenspelen, video e.d. wordt bekeken hoe bijv. de gemeenteraad of de Tweede Kamer functioneert. Dit alles speelt zich af tijdens een weekend, dat begint op vrijdagavond 20.00 uur en eindigt op zaterdagmiddag rond 16.30 uur.

Een doelstelling die eigenlijk nergens op papier staat is dat zo'n weekend gezellig en ontspannend moet zijn.
Vandaar ook dat het 3 dagdelen zijn, want op vrijdagavond na het programma kun je vaak pas echt met elkaar kennismaken.

Duidelijk is dat nieuwe leden of leden die zoiets nog nooit hebben meegemaakt zich onmiddellijk zullen opgeven.
Vroeger was de toeloop van „oude" leden vaak groter dan van de nieuwe. Juist doordat de „ouwe hap" wist hoe gezellig zo'n weekend is.

Wanneer en waar

Zoals gezegd, de conferenties worden regionaal gespreid gehouden en wel op
4 en 5 september a.s. te Roden, Drenthe
11 en 12 september a.s. te Arnhem, Gelderland
18 en 19 september a.s. te Den Haag, Zuid-Holland

Als je je middels onderstaande bon opgeeft krijg je t.z.t. informatie over de conferentie toegezonden.
Voor het geld hoef je het in elk geval niet te laten. Doordat het landelijk CDJA subsidieert kost het weekend slechts *f* 15,– en worden reiskosten boven de *f* 10,– vergoed.

BON

Naam: .....
Adres: .....
Postcode + woonplaats: .....
Tel.: .....
komt op de conferentie die wordt gehouden op

☐ 4 en 5 september 1981 te Roden, Drenthe
☐ 11 en 12 september 1981 te Arnhem, Gelderland
☐ 18 en 19 september 1981 te Den Haag, Zuid-Holland

(aankruisen op welke conferentie men komt)

CDJA

Formatie

Het al weer maanden durende gekrakeel rond de formatie zou de indruk kunnen wekken, dat er geen belangrijker dingen te doen zijn. En inderdaad, in de altijd slappe zomertijd is een kabinetsformatie een belangrijke kolommenvuller in de vaderlandse pers. Die indruk wordt overigens versterkt door het optreden van het nog altijd zittende kabinet. Geheel in overeenstemming met de staatsrechtelijke gewoonte vertoont het demissionaire kabinet nauwelijks enig teken van leven. Van dreigementen als „we zullen dan eens even echt gaan regeren" wordt weinig meer gehoord. Integendeel, zelfs van het opstellen van een fatsoenlijke begroting – de enige verplichting van een kabinet die echt vaststaat – komt weinig terecht.
Naar het schijnt hebben de VVD-ministers geen zin om nog de tanden in de noodzakelijke bezuinigingen te zetten, omdat een regering met linkse ministers „het geld toch weer met bakken het raam uit zou gooien". Een vreemde opstelling, lijkt me; een minister moet zijn werk blijven doen tot het bittere eind. Maar ook de PvdA kan er wat van. Men wil nog niet aan de (misschien mindere) bezuinigingen beginnen, omdat nog niet zeker is of er wel een CDA-PvdA-D'66-kabinet komt. Zo blijven we natuurlijk bezig; zo'n kabinet komt er nog maar niet, omdat de PvdA niet wil bezuinigen. Toch maar een CDA-minderheidskabinet?

Vreemd

Ook op andere manieren wordt de politieke besluitvorming met de formatie in verband gebracht. Minister Pais had uit het formatieakkoord afgeleid, dat er geen bezwaar is om het wetsontwerp medezeggenschap in het onderwijs door de Eerste Kamer te laten behandelen; immers, volgens het regeerakkoord zou dit wetsontwerp, eenmaal ingevoerd, op zijn werking onderzocht worden. PvdA-senator Oskamp was het hier niet mee eens: het is namelijk nog lang niet zeker, of het bedoelde kabinet op basis van dit akkoord er ook komt.
Beiden hebben ongelijk. Of een wetsontwerp met een demissionair kabinet behandeld kan worden, is natuurlijk niet afhankelijk van een (bijna) regeerakkoord, maar van de vraag of dat wetsontwerp al dan niet omstreden is. Minister Pais heeft niets te maken met een regeerakkoord dat gesloten wordt tussen Tweede Kamer-fracties, wanneer hij een wetsontwerp in de Eerste Kamer verdedigt. En wat Oskamp betreft: kennelijk probeert hij met procedure-argumenten een hem niet welgevallig wetsontwerp tegen te houden. Maar laat hij dat dan zeggen. Politici hebben soms nog veel te leren . . .

Jan Stevers

B.V. 's-Gravenhaagsche
Zwem- en
Sauna-inrichting
„MAURITSKADE"

ZWEMBAD. Tel. 64.25.75

Zwemmen f 2,-. Terras f 0,50.
Maandag t/m vrijdag 12-14, 14-16, 16-18 uur.
zaterdag 9-11, 11-13, 13-15 uur

SAUNA. Tel. 46.68.12

Dames- en herenafd.
Entree f 6,- plus f 3,- per uur.
maandag t/m vrijdag 12-22 uur
zaterdag 9-18 uur

Bij de entree is het gebruik van twee baddoeken,
Turks bad en solarium inbegrepen.

Wijzigingen voorbehouden.

BETONFABRIEK
A. M. HOEKE **„VRIJENBAN"**
BETONWAREN
Rotterdamseweg 376 - Delft
Telefoon 015-560193 b.g.g. 570909.

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)
BEGROTINGEN
- nieuwbouw
- verbouw
- restauraties

J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 - Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

Sleepdienst Broedertrouw n.v.
v/h Fa. C. den Boer & zonen
corr.adres Maasplein 9 - Zwijndrecht
Telefoonnummer 078-12.61.66 (4 lijnen)
ALLE TRANSPORTEN TE WATER

GEO-MEETDIENST

Landmeetkundige werkzaamheden

Postbus 15 - Spakenburg - Tel. 03499-1966.
Bijkantoor: Oosterhoutstraat 11 - Assen.
Tel. 05920-13400.

- **Opmetingen:**

T.b.v. uitbreidingsplannen - saneringsgebieden - wegverbeteringen - verkavelingen - revisie (basis)-kaarten.

Als: kaartenvervaardiging - hoogte-grootte-inhoudber. - coördinatieberekeningen - berekeningen - matenplannen - en uitzetgegevens.

UITZETTEN
- Weg- en waterbouwkundige werken
- Bouwkundige werken.

Begeleiding komplete uitbreidingsplannen, wegen, rioleringen, leidingen, havens, enz., hoekpunten woningblokken, stramienlijnen grote bouwwerken, palenplan, controlemetingen.

Een boekje met meer gegevens, o.a. over de tarieven sturen wij u graag per omgaande toe.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA
AANNEMERSBEDRIJF

't Harde
Bovenweg 7.
Tel. 05255-1666.

1E JAARGANG NO. 48 – 5 SEPTEMBER 1981

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Ledennummer

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

CDA-fractievoorzitter Lubbers en informateur De Gaay Fortman werden het eens. (Foto Nick Morelis)

Interview met Jan de Koning
CDA-fractie stemt in met accoord
Partijpolitieke discussie van start

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Verder in dit nummer:

	pagina
Hoofdredacteur	3
Uit de fractie	7
Partijvoorzitter	8
Chili-manifestatie	9
Kroniek (in-)formatie (4)	10, 11, 13
Deeltijdarbeid	12
Zwart-Wit	14
De kracht van de basis	19
Nolensherdenking	19
Uw mening	22, 23
Verklaringen bestuur	22
CDJA	24, 25
Agenda, organisatienieuws	30, 31

Inhoud

Kernbewapening, neutronengranaat en wapenbeheersing

Redactielid De Kwaadsteniet over de Nederlandse afwijzing van de neutronengranaat, de houding van de VS en de strategie van de NAVO-defensie-opstelling ..... pagina 4 en 5

Formatie-accoord

Bij de beoordeling van een program-accoord gaat het primair om de vraag of de uitkomsten van de onderhandelingen sporen met het CDA-program, aldus redactie- tevens fractielid Wim Deetman ..... pagina 6

Libanon

Een bedreigde ceder? H. Wisselink over het nieuwste boek van H. J. Neuman ..... pagina 15

Interview met Jan de Koning

Een uitvoerig gesprek met de ex-informateur en demissionair minister van Ontwikkelingssamenwerking over de eerste fase van de formatie.
De kansen van de Gaay Fortman sloeg hij maandag j.l. al hoog aan ..... pagina 16, 17, 18

Start partijpolitieke discussie

Een interview met Nico Schouten die als voorzitter van de stuurgroep de discussie georganiseerd heeft ..... pagina 20, 21

H. R. VAN TRIEST B.V.
Hoogeveen
Meer dan 20 jaar specialist in ruw veevoer.

De duurzame interne samenhang van het CDA

„HEBT U POTLOOD EN PAPIER BIJ DE HAND, DAMES EN HEREN? DAN VOLGEN HIER DE UITSLAGEN VAN DE STEMMINGEN IN DE CDA–FRACTIE"

Wie op deze wijze – zoals bij „Langs de Lijn" – Koos Postema in Den Haag Vandaag de juiste samenstellingen van 12-, 16-, en 18-tallen CDA-Kamerleden hoorde vermelden, beleefde als CDA'er temidden van andersdenkenden niet zijn gemakkelijkste momenten. Dat was evenmin het geval toen de altijd wat lacherige Cees Sorgdrager diagnoses stelde van ziektegevallen in CDA-kring of wanneer het onderlinge fanmail tussen de heren uit de doeken werd gedaan.
Terwijl het in de PvdA muisstil is van Reckman tot Wiardi Beckman en er in de VVD hooguit vanuit het Friese Ee af en toe dankbaar – en goed getimed – wordt gescoord, is het CDA volop in de publiciteit en het is de vraag of het daar blij mee moest zijn.
Wanneer uit de berichtgeving over de nu bijna een jaar bestaande partij een beeld oprijst van gespletenheid – of van besluiteloosheid om verdeeldheid te ontlopen dan stemt dat niet tot trots. Een tikkeltje genant wordt het zelfs wanneer dag- en weekbladen met precisie weten uiteen te zetten dat je er met een accoord met het CDA nog niet helemaal bent, maar dat de partij die als éénheid een Appèl deed op de kiezers, intern bij allerlei benoemingen nog weer met „bloedbataljons" moet accorderen.

Koren op molen

Het is wel allemaal koren op de molen van al diegenen die altijd beweerd hebben dat de relatie geloof-politiek, doorgetrokken naar de partijvorming, onbruikbaar is voor het doen van politieke keuzen. Dat je met het Evangelie immers alle kanten uit kunt, dat christelijke partijvorming een mistbank legt en dat, door het bestaan van het CDA, de Nederlandse politiek is opgezadeld met een grote ongewisse – want in wezen onpolitieke – factor. Het CDA, zo is de redenering zowel aan (neo)liberale als aan socialistische kant verenigt mensen die weliswaar één geloofsovertuiging hebben, maar bepaald niet één politieke overtuiging.

Relativeren

Natuurlijk is er aan dit sombere publiciteitsbeeld wel iets te relativeren. De christen-democraat hoeft zich er niet alles van aan te trekken. Zulke dingen gaan weer over, zoals ook de wenende vrouwen van het PvdA-congres uit de tijd van „Joop Atoom" weer uit het beeld verdwenen zijn. Bovendien mocht ook de meest ideële optimist in het CDA niet verwachten dat de politieke éénheid van het CDA er zonder kleerscheuren direct zou zijn. (We zullen Steenkamp maar weer eens interviewen). Veel beelden over het CDA zijn bovendien caricaturaal getekend;

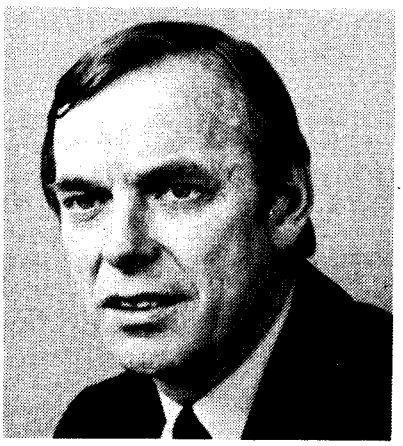

mr. S. J. Hartkamp

er is veel leuke-stukjesschrijverij, die meer als sardonisch amusement dan als zakelijke analyse wordt geschreven. Vleugels zijn bovendien inhaerent aan een grote partij; zonder vleugels – mits ze niet zwaarder worden dan de romp – kun je niet vliegen.
De zwakheden van het CDA zijn bovendien zo interessant omdat de kracht van het CDA zo interessant is. De richting van de Nederlandse politiek wordt voor een groot deel bepaald door de discussie in het CDA. In die partij gebeuren de dingen en daarom zal er altijd danig over geschreven en gespeculeerd worden.

Programpartij

Maar interne CDA-politiek als journalistiek volksvermaak is ook weer teveel van het kwade. Als er na aftrek van het bovenstaande toch iets over zou blijven van het verwijt dat je met de relatie geloof-politiek voor de partijvorming weinig begint en dat het de besluitvorming frustreert dan moet het CDA zich dat wel ernstig aantrekken.
Want die partij staat nu juist voor de opgave het tegendeel aan te tonen: dat het baseren van een partij op „het Evangelie als richtsnoer voor het politiek handelen " (art 2 Statuten CDA) wel degelijk leidt tot een duidelijke politiek-programmatische opstelling.
De oprichters van het CDA hebben zich terdege gerealiseerd dat met het samenbrengen van „kerkelijke" mensen zonder meer nog geen politieke partij ontstaat. Dat zou hooguit kunnen leiden tot verdediging van een aantal traditioneel kerkelijk-zedelijke opvattingen en enige belangenbehartiging van christelijke instituten. Niet onbelangrijk, maar met christelijke politiek heeft dat niet zoveel van doen. Dat kan ook wel op andere manieren geschieden.
Daarom is in de oprichtingsfase van het CDA hard gewerkt – b.v. door de commissie-Kremers – aan het uitwerken van de betekenis van de christelijke grondslag voor de politieke opstelling. De pretentie was dat – dwars door de verouderde links-rechts tegenstelling heen – vanuit deze levensbeschouwelijke basis een eigen programmatische bijdrage aan de Nederlandse politiek gegeven kon worden. Deze politieke visie werd neergelegd in het „Program van Uitgangspunten". Daarin zijn de kernthema's van christen-democratische politiek: Gerechtigheid, Solidariteit, Gespreide Verantwoordelijkheid en Rentmeesterschap ontwikkeld en uitgewerkt. In dat program is – zoals het in het voorwoord heet – „de duurzame interne samenhang van de partij neergelegd".
Daarin staat natuurlijk niet in welk tempo je in welk jaar hoeveel moet bezuinigen, maar het vormt wel – met het door de partij vastgestelde verkiezingsprogram de „geloofsbrief" van de CDA-kamerleden.

„Duurzame interne samenhang"

Deze 48 mannen en vrouwen – nog gekandideerd door hun vroegere partijen – staan nu, met alle persoonlijke verschillen in karakter, afkomst en cultuur voor de belangrijke taak de „duurzame interne samenhang" van het CDA te demonstreren.
Dat zal wel niet in één klap voor 100% lukken. De eerste proeve van bekwaamheid, de besluitvorming over een te sluiten regeeraccoord, was getuige Postema's verslag in de aanhef, niet imponerend. De tweede poging j.l. dinsdag over het nieuwe accoord viel aanmerkelijk beter uit!
Die duurzame interne politieke samenhang wordt uiteraard niet bereikt door onderling de links-rechts schema's toe te passen die men eerder als partij onbruikbaar verklaarde. Het is evenmin nuttig te informeren of men van Paulus dan wel van Petrus is. Ook een beroep op „clubtrouw" en solidariteit leidt – zonder politieke invulling daarvan – niet tot samenhang, en zeker niet duurzaam.
CDA'ers moeten vanuit hun gemeenschappelijke grondslag en op basis van hun gemeenschappelijke politieke program hun eenheid vinden op de inhoud van de politiek. Als dat blijvend niet zou lukken, dan is het CDA vergeefs opgericht.
De verantwoordelijkheid van de standpuntbepaling zelf ligt alleen bij de fractieleden zelf.
De partij kan – hoe graag sommigen anders zouden willen – alleen zijn program en zijn formatiecriteria bewaken.
En de stijl.

S. J. H.

CD-addertje

Lubbers: de accoorddanser.

Kernbewapening, neutronengranaat en wapenbeheersing

door dr. W. de Kwaadsteniet

Van ogenblik tot ogenblik dienen wij bezig te zijn met het behoud van vrede, het naderbij brengen van een mondiale rechtsorde en het bevorderen van een nieuwe internationale economische orde. Het gaat daarbij om de verhoudingen tussen west en oost, alsmede tussen zuid en noord. Behoedzaamheid is nodig. Ontspanning moet nagestreefd. Onderhandelingen zijn noodzakelijk. Wij moeten rond de tafel.

Stikken van de kernwapens

Dit is het kader, waarin wij in de samenleving bezig moeten zijn en dus onze politiek moeten voeren.
Binnen dat kader is een van de belangrijkste punten de bewapening in het algemeen en de kernbewapening in het bijzonder.
Het is opnieuw van belang bij de kernbewapening stil te staan. Wij stikken van de kernwapens; west zowel als oost. Niettemin worden er over en weer „meer" en „betere" gemaakt. Waarom? Is er niet genoeg? Er is meer dan genoeg om over en weer met de aanwezige kernwapens de ganse aarde een en andermaal volledig te vernietigen. Waarom dan toch „meer" en „beter"?
Angst, dreiging, overwichtsverlangen. Over en weer.
Wie doorbreekt de vicieuze cirkel – op dit al zo hoge bewapeningsniveau – nu eindelijk? Het (slechte?) oosten of het (goede?) westen?

Dubbelbesluit

De afgelopen twee jaren met name is de „westerse" productie-beslissing van de nucleaire middellange afstandswapens (d.d. december 1979) volop in discussie gebleven in het NAVO-bondgenootschap. Voor ons geldt, dat Nederland niet heeft geparticipeerd in die productiebeslissing, welke ook volgens het CDA-program een Amerikaanse aangelegenheid is.
De zaak van de middellange afstandwapens is niet slechts in Nederland nog steeds volop aan de orde, maar ook in de andere landen van het bondgenootschap. Dit is alleen reeds het geval vanwege het feit, dat de december 1979-beslissing een „dubbelbesluit" was; namelijk productie-beslissing en beslissing tot onderhandelingen met het Warschaupact c.q. Sovjet-Unie. („Modernisering" èn wapenbeheersing.)
Voor die onderhandelingen hebben de Verenigde Staten van hun kant nogal de tijd genomen, ook na de aanvankelijke terughoudendheid van de kant van de Sovjet-Unie na het dubbelbesluit. Het laatste jaar van president Carter kwam er niets van, gelet op de komende presidentsverkiezingen.
Het eerste jaar van president Reagan was blijkbaar nodig om zich in te werken. Een merkwaardige situatie van een om die redenen gedurende twee jaar stilliggen van gerichte, actieve politieke stappen van een supermogendheid.
Een zaak voor bespreking in het kader van het NAVO-bondgenootschap. Gehoopt mag worden, dat eindelijk eind deze maand een ontmoeting tussen Haig en Gromyko plaats vindt om een begin te maken met ontwapeningsonderhandelingen. Daarbij dient ook door de Verenigde Staten op korte termijn perspectief op resultaten te worden geschapen.

Neutronengranaat

Waar de nieuwe Amerikaanse president eerder mee tot actie kwam dan met concrete onderhandelingen, was o.a. een paar weken geleden de beslissing om en passant toch de neutronengranaat te gaan produceren en deze (voorlopig?) op te slaan in de Verenigde Staten.
Een besluit zonder rekening te houden met de eerder gedane toezegging, dat vooroverleg met de bondgenoten zou plaatsvinden. Een politieke stap met name ook, die een verdere invulling geeft aan het in het bijzonder door minister van defensie Weinberger voorgestane defensiebeleid, dat door Reagan gevolgd wordt.
Op de eerder geschapen ruimte op de Amerikaanse defensie-begroting volgt nu een invulling van de besteding van de gelden. De beslissing tot productie van de neutronengranaat is zeker niet de laatste stap. Ingrijpende beslissingen zullen binnenkort worden genomen, o.a. betreffende het zogenaamde MX-project, de productie van een nieuwe bommenwerper, e.d.
Dit alles blijkbaar in het kader van de strategie van de „flexible response" (aangepast antwoord), die m.i. wat al te snel wat al te flexibel dreigt te worden.

Nederland afwijzend

De Nederlandse regering heeft direct na de Amerikaanse beslissing nog eens afwijzend gereageerd ten aanzien van de neutronengranaat. Terecht. Die afwijzing sloot aan bij het reeds eerder door het Nederlandse parlement ingenomen standpunt, waarbij de Nederlandse regering zich vervolgens tenslotte ook had aangesloten.

Vorige week donderdag is bij deze zaak in de Tweede Kamer ten overvloede ook nog kort stilgestaan door middel van mondelinge vragen aan minister van buitenlandse zaken, Van der Klaauw. Zoals verwacht mocht worden herhaalde de minister, dat de Nederlandse regering tegen de invoering van de neutronengranaat blijft.

„Nooit"?

Te betreuren valt, dat de minister echter de mogelijkheid tot invoering niet onder alle omstandigheden wilde uitsluiten. Dit blijkbaar onder het bekende motto, dat je in de politiek nooit „nooit" moet zeggen.
Deze graag en soms of vaak terecht gebruikte opvatting kan natuurlijk ook misbruikt, althans ten onrechte gebruikt worden. Een „neen" waarop altijd nog weer een „ja" kan volgen, kan in de politiek een standpuntbepaling totaal krachteloos maken. Dat lijkt, ten onrechte, soms te gemakkelijk te worden vergeten.

Nederland is om twee redenen tegen de neutronengranaat; een politieke en een militaire.
Politiek, niet alleen omdat de neutronengranaat op grote weerstand stuit, maar met name ook vanwege de noodzakelijke doorbreking van de vicieuze kernbewapeningswedloop-cirkel.
Militair, (de neutronengranaat is met name een anti-tankwapen), omdat er veel niet-nucleaire wapens zijn om tanks tegen te houden en er voldoende geproduceerd kunnen worden.
De Verenigde Staten beogen voorlopig de neutronengranaat in de Verenigde Staten op te slaan. Van der Klaauw zei, dat de Verenigde Staten uitvoerige consultaties met de bondgenoten hebben toegezegd in het geval invoering in Europa zou worden overwogen. Welnu, als het met die consultaties precies zo gaat als met het overleg over de productie, dan stelt dit nul komma nul voor.
Bij dit alles doen wij er goed aan ons te realiseren, dat het bezitten van de neutronengranaat binnen de grenzen van de Verenigde Staten niets voorstelt. Het is een gevechts-veldwapen voor de korte afstand en derhalve alleen in het (Europese) „theater" praktisch bruikbaar.
„Eventuele invoering in Europa is thans niet aan de orde", verzekerde Van der Klaauw. Neen, dat willen wij best geloven. Daarvoor bestaan er teveel bezwaren in, gelukkig, te ruime kring binnen het bondgenootschap.
Een veel groter bezwaar dan tegen de productie van de neutronengranaat als zodanig, is te maken tegen de daarachter schuilgaande en daaraan ten grond liggende gedachte van de mogelijkheid van een zogenaamde beperkte kernoorlog. Hiermede komen wij dan bij de verdedigingsstrategie van het NAVO-bondgenootschap, waarbij wij hierna nog zullen stilstaan.
Intussen lijkt het van het grootste gewicht, dat de Nederlandse regering contacten legt met zoveel mogelijk bondgenoten en een poging onder-

neemt om met een gezamenlijke aanpak en benadering de eerstkomende NAVO-bijeenkomst in te gaan.

Standpunten

Het is volstrekt voor de hand liggend, dat hierop van onze zijde met de meeste klem wordt aangedrongen. De CDA-Tweede Kamerfractie heeft in februari 1978 als eerste grote fractie unaniem een duidelijk afwijzend standpunt ingenomen tegen de toevoeging van de neutronengranaat aan het arsenaal van de NAVO.

De Tweede Kamer heeft bij herhaling dit standpunt ingenomen, onlangs nog (4 februari jl.) in de motie-Van der Stoel, J. J. P. de Boer en Brinkhorst, waarbij de Nederlandse regering wordt uitgenodigd zich in het bondgenootschappelijk overleg op het standpunt te stellen, dat a) niet tot invoering van dit wapen moet worden overgegaan en b) Nederland niet bereid is dit wapen in de Nederlandse strijdkrachten te introduceren.

Wat het Nederlandse regeringsstandpunt betreft, kan – naast hetgeen Van der Klaauw verwoorde – gewezen worden op wat minister De Geus tijdens een bezoek aan de Verenigde Staten, als geen andere voorgaande Nederlandse minister van defensie, tegenover de media verklaarde.
Letterlijk (23 maart jl.) zei hij:
„Ik heb in dit verband overgebracht aan mijn nieuwe collega Weinberger wat de opvattingen van de Nederlandse regering, gesteund door het parlement, zijn wat betreft de neutronenwapens, dat wil zeggen dat wij daar beslist bezwaren tegen hebben".

Het CDA-program stelt: „De invoering van nieuwe nucleaire gevechtswapens (zoals de neutronengranaat), alsmede van wapens die de grens tussen nucleaire en conventionele bewapening vervagen, wordt afgewezen.'.

Maatregelen

Het laat zich aanzien, dat aan het voldongen ja van de Verenigde Staten ten aanzien van de neutronengranaat nauwelijks iets te wijzigen is.

Wij voegen hieraan toe, dat, als dat gewenst wordt, ook eens zinnig gesproken zou moeten worden over wat – via kretologie van sommigen – aangeduid wordt met Europees neutralisme, de Hollandse ziekte, Hollanditis en dat soort fraais meer.

Wat betreft defensie-aangelegenheden in het algemeen en kernbewapening in het bijzonder, zal er een beter „overleg" in het kader van de NAVO moeten komen; beter „echt" overleg; dat wil dus zeggen: een diepspittende gedachtenwisseling. Derhalve niet alleen luisteren naar van te voren klaar gemaakte en op papier gestelde verklaringen, die door dit of door dat land afgelegd worden, daarvan kennis (mogen) nemen en die dan maar min of meer accepteren. Nederland zal ter zake wijze initiatieven moeten nemen, samen met andere landen.

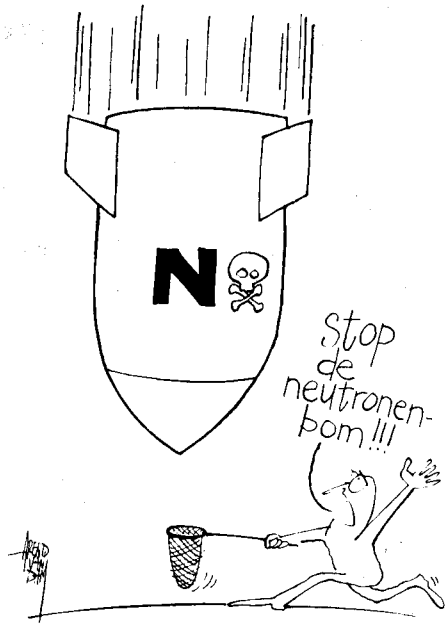

Dit betekent overigens niet, dat geen maatregelen meer mogelijk zouden zjn om op de verdere besluitvorming van de Verenigde Staten in te werken. Het wapen is nog niet in de NAVO ingevoerd en het Nederlandse beleid zal er op gericht dienen te blijven, in samenwerking met zoveel mogelijk bondgenoten, plaatsing in Europa te voorkomen.
Vervolgens is het zinvol een aantal maatregelen te treffen om introductie in de Nederlandse krijgsmacht te allen tijde te voorkomen. Zekerheid hierover kan op dit moment verkregen worden door de beoogde overbrengingsmiddelen – het 8 inch geschut en de Lance-raket – niet ter beschikking te stellen.

Hier kan er aan herinnerd worden, dat de CDA-Tweede-Kamerfractie tijdens de behandeling van de kernwapennota van minister Scholten, in een motie (van J. J. P. de Boer) heeft vastgelegd, dat aan het 715 mm geschut geen „dual capability", geen dubbele (conventionele en nucleaire) capaciteit mag worden toegekend. Bij datzelfde debat stelde De Boer, dat de CDA-fractie vooralsnog accoord ging met de dual capability van het 8 inch geschut, waarbij overigens bij vervanging de situatie geheel opnieuw bezien zou moeten worden en tevens de voorwaarde zou gelden, dat dit niet de introductie van de neutronengranaat of andere het gebruik bevorderende war-heads zou inhouden.

Na het Amerikaanse besluit tot productie van de neutronengranaat bestaat de mogelijkheid, dat het 8 inch geschut voor de overbrenging daarvan misbruikt wordt.
Onderzoek naar afdoende met name technische maatregelen is gewenst om dit te voorkomen. Datzelfde betreft ook het hanteren van de Lance-raket om neutronengranaten te verschieten. Mogelijk zijn naast technische en politieke ook juridische maatregelen te overwegen om te verhinderen, dat deze beide overbrengingsmiddelen voor de neutronengranaat worden gebruikt.

Solidariteit

Opgemerkt dient te worden, dat de zichtbare solidariteit – die bij de discussies over de modernisering van de middellange afstandswapens zo'n belangrijke rol speelde (diende te spelen) en resulteerde in voorgenomen plaatsingen in een aantal West-Europese landen (Nederland met name maakte een voorbehoud) – ten aanzien van de productie en de plaatsing van de neutronengranaat blijkbaar in het geheel niet van belang wordt geacht door de Verenigde Staten. Dit is des te ernstiger, aangezien de neutronengranaat in dit kader, gelet op aard en functie, juist bestemd is voor het Europese slagveld.

Tevens moet worden geconstateerd, dat uit het beleid van Reagan tot dusver niets of weinig blijkt van een tweezijdige benadering – modernisering èn wapenbeheersing – welke ten grondslag lag aan het zogenaamde NAVO-dubbelbesluit van december 1979.

Strategie-overleg

Tenslotte blijft bij dit alles overheersend de vraag naar de achterliggende strategie van de NAVO-defensie-opstelling. Daarover zou bondgenootschappelijk eens wat meer gesproken moeten worden. Wij hebben dit de afgelopen jaren reeds herhaaldelijk bepleit.

Zo dienen op de NAVO-agenda te komen a) de scheidbaarheid of onscheidbaarheid van de Verenigde Staten van Amerika en de Europese staten in de NAVO; b) de mogelijkheid of onmogelijkheid van een beperkte kernoorlog, waaraan gekoppeld de nucleaire afschrikkings-theorie; c) een in de huidige tijd passende filosofie van het zogenaamde aangepast antwoord (flexible response).

Dat is een andere, meer noodzakelijke, veel bredere discussie dan het nauwelijks besproken accepteren van ad hoc besluiten over het opvoeren van dit wapen en het afvoeren van dat wapen. Als het over „overleg" gaat in een bondgenootschap dient dit wel iets anders te zijn dan het alleen maar – eventueel min of meer pruttelend – volgen van hetgeen één of een paar bondgenoten zeggen. Het CDA-program stelt: „In de **NAVO behoort in goed overleg te worden vastgesteld,** welke militaire middelen nodig zijn".

CD-addertje

Lubbers: kijk maar, er staat niet wat er stond.

Accoord beoordelen in het licht van CDA-program

door drs. Wim Deetman

Op 19 augustus heeft de CDA-fractie een antwoord gegeven op de door de formateurs Kremers en Van Thijn gestelde vraag of op grond van de toen voorliggende stukken de formatie van een kabinet van CDA, PvdA en D'66 zou kunnen worden afgerond. Deze vraag is door de fractie ontkennend beantwoord. Naar buiten toe is bekend geworden, dat dit antwoord niet unaniem is gegeven.

Twaalf leden – geenszins een zekere groep vormend – hebben een bevestigend antwoord gegeven. Zestien leden gaven weliswaar een ontkennend antwoord, maar deden dat niet zo zeer om redenen verband houdende met het programma-akkoord, doch meer vanwege het feit, dat bij een bevestigend antwoord door de fractie de heer Van Agt niet beschikbaar zou zijn als minister-president van het te vormen kabinet. De overige leden gaven tenslotte een ontkennend antwoord.

Het is wellicht goed op enkele punten nader in te gaan. Voorop moet evenwel het volgende gezegd worden. De buitenwacht – en daaronder vallen ook de fracties van PvdA, D'66 en VVD – hebben slechts met één gegeven te maken, nl. het negatieve fractiebesluit. Men komt van een koude kermis thuis, indien van buiten de fractie op de loop wordt gegaan met standpunten, die individuele leden in de fractie innemen. De afgelopen jaren hebben dat bewezen op belangrijke en niet-belangrijke momenten.

Overigens blijft het een onhebbelijke gewoonte, dat een aantal individuele fractieleden om niet duidelijke redenen uit de school meent te moeten klappen.

Waar het niet om gaat

Bij de fractie en het partijbureau komen vele reacties binnen. Gezien deze reacties kan het geen kwaad aan te geven waarover er in ieder geval geen verschillen van mening bestaan in de CDA-fractie.

In de CDA-fractie is er geen verschil van mening over de vraag naar welke coalitie in eerste instantie gestreefd moet worden. Deze coalitie is er één van CDA, PvdA en D'66. Deze opvatting van de CDA-fractie ligt in het verlengde van de uitspraak van het CDA-Congres, waarin een kabinet met brede steun in het parlement wordt bepleit. Deze combinatie is daartoe de enige mogelijkheid omdat D'66 (helaas) weigert een coalitie VVD, CDA, D'66 zelfs maar te overwegen. Verder hangt deze opvatting samen met de uitslag van de verkiezingen van 26 mei jl.

Evenmin is er een verschil van mening over de vraag wie van een kabinet van CDA, PvdA en D'66 minister-president dient te worden. Toen de fracties van PvdA en D'66 bezwaren bleken te hebben tegen de heer Van Agt, heeft de CDA-fractie zich unaniem uitgesproken voor de heer Van Agt. Niet de PvdA en D'66 bepalen wie het CDA wel en niet naar voren mag schuiven voor het ambt van minister-president. Dit laatste bepaalt het CDA zelf en terecht werd enkele maanden geleden de heer Van Agt unaniem door de fractie aangewezen. Het heeft derhalve geen nut de positie van de heer Van Agt ter discussie te stellen in de onder leiding van de heer De Gaay Fortman hervatte onderhandelingen.

Waar het ook niet om ging

Op 19 augustus had het in de CDA-fractie voluit en alleen moeten gaan om een programmatische beoordeling. Van deze beoordeling is zeker sprake geweest. Hoe men het nu keert of wendt: indien de heer Van Agt de voor hem bedoelde portefeuille van minister-president niet op tafel had gelegd, dan zou zonder enige twijfel de CDA-fractie met een ruime meerderheid – hoger dan de veronderstelde 28 stemmen – hebben willen doorgaan met de formatie.

Dit laatste wel met meer en mindere bezwaren op een aantal punten. Thans is het moment niet geschikt om op de reeks argumenten pro en contra in te gaan. Daarvoor zal zich later nog wel een geschikt moment voordoen. Immers zolang het kabinet er feitelijk nog niet is, zijn de onderhandelingen nog gaande. Wel kan worden geconcludeerd, dat uiteindelijk de portefeuillekwestie van de heer Van Agt doorslaggevend is geweest. De programconclusies zijn niet doorslaggevend geweest.

Waar het om moet gaan

Toen de heer Van Agt voor het begin van de discussie in de fractie de portefeuillekwestie stelde, was één vraag van belang, nl. de vraag of dit feit hoe dan ook doorslaggevend diende te zijn. Het antwoord op deze vraag kan alleen maar ontkennend zijn. Zeker is het zo, dat aan het oordeel van een fractievoorzitter, die tevens de beoogde minister-president is, grote betekenis moet worden toegekend. Dat is geschied. In de fractie van 19 augustus is door vrijwel alle leden op grond van vele argumenten de heer Van Agt verzocht zijn oordeel te herzien en is een beroep op hem gedaan de portefeuillekwestie van tafel te halen. Zoiets doet men niet, indien men aan de persoon van iemand en aan zijn oordeel geen of weinig betekenis toekent. Toch kan het persoonlijk oordeel van de fractievoorzitter op belangrijke momenten in een kabinetsformatie niet doorslaggevend zijn.

Uiteindelijk zal ieder fractielid voor zich zelf moeten uitmaken of de uitkomsten van de onderhandelingen in het licht van het CDA-verkiezingsprogramma en lettend op de actuele politieke situatie de toets der kritiek kunnen doorstaan.

Het CDA wil een partij zijn, die vanuit een principiële grondslag politiek bedrijft. Dat wil zeggen een partij, die vanuit de grondslag tenslotte uitkomt bij een actueel programma, het verkiezingsprogramma. In dat programma wordt een antwoord gegeven op de actuele politieke vraagstukken. Anders gezegd: het CDA is primair geen partij, die om één of meer personen is gegroepeerd en van hen afhangt.

Waarom dit alles? De vele reacties, die vanuit de partij en vanuit het land binnen komen, zijn – alleszins begrijpelijk – nogal toegespitst op de persoon van de heer Van Agt. Hierbij wordt soms niet nagelaten de integriteit van individuele fractieleden aan te tasten. Geen enkel fractielid kan het recht worden ontzegd zich te verlaten op het verkiezingsprogramma en daaraan conclusies te verbinden. Dat recht zal juist in het CDA moeten worden geëerbiedigd. Geschiedt dit niet, dan staat één ding al wel vast, nl. dat in strijd met de bedoelingen en niet overeenkomstig het karakter van de vroegere KVP, ARP en CHU het CDA geen op de grondslag gebaseerde programmapartij zal worden.

Er is nog een vraag, nl. of de heer Van Agt terecht in de fractie de portefeuillekwestie stelde. Ook hier geldt, dat nu de onderhandelingen nog niet feitelijk tot een kabinet hebben geleid, het niet wijs is op deze vraag publiekelijk in te gaan. Dit zal later nog zeker wel gebeuren.

Na 19 augustus

Op 19 augustus heeft de fractie omtrent het doorgaan van de formatie een negatief besluit genomen. De informateur, de heer De Gaay Fortman, is begonnen met de mogelijkheid van een kabinet van CDA, PvdA en D'66 verder te onderzoeken. Zoals het bij een kabinetsformatie behoort heeft de minderheid zich gevoegd naar de meerderheid. Via opnieuw onderhandelen werd derhalve opnieuw gestreefd naar een voor het CDA aanvaardbaar akkoord. Een akkoord, als basis voor het tweede kabinet-Van Agt. Inmiddels is gebleken dat dit streven succes heeft gehad.

Dit is een ledennummer.
Wilt u CDActueel elke week?
Bel 070–924461 of zie pagina 32.

CD-addertje

Aangeboden:

nieuw kabinet, met fabrieksfout, gratis af te halen Meubelhal Fortman.

„Laten we de sprong wagen"

„Laten we insteken met wat is uitonderhandeld. Laten we de sprong wagen". Dinsdagavond: de CDA-Tweede Kamerfractie is voor de tweede maal die dag bijeen en uiteraard staat het punt kabinetsformatie weer centraal op de agenda. De avondvergadering wordt bijgewoond door oud-onderhandelaar en oud-fractievoorzitter Dries van Agt, die ditmaal als „gewoon" fractielid aanwezig is en zijn mening geeft over het resultaat dat onderhandelaar Ruud Lubbers alsnog uit de besprekingen met de fractievoorzitters van PvdA en D'66 en met informateur mr. W.F. de Gaay Fortman heeft verkregen. De conclusie van Van Agt is duidelijk: hij is tevreden over wat nog verder op sociaal-economisch gebied is overeengekomen en zegt als beoogd leider van het nieuw te vormen kabinet de sprong wel te willen wagen.
Van Agt deed dit nadat Ruud Lubbers het bereikte accoord had verdedigd en de fractie had geadviseerd, ja te zeggen.

De fractieleden waren het, zoals even later bleek, unaniem met Lubbers en Van Agt eens. Daardoor kwam de beoogde nieuwe regering weer een stapje naderbij.
De gebeurtenissen rond de vorming van een nieuwe regering hebben zich sinds het verschijnen van het laatste nummer van CDActueel zo snel opgevolgd dat een klein stapje terug in de tijd noodzakelijk is. Op dinsdag 24 augustus liet fractievoorzitter en onderhandelaar Dries van Agt de fractie weten door de ontwikkelingen van dat moment niet langer „zinvol en naar behoren als onderhandelaar kan functioneren". Maar, aldus Van Agt in zijn brief: „Ik wend mij niet af van de vorming van een coalitiekabinet als waaraan de afgelopen weken is gewerkt. Ik blijf bereid daarvan het voorzitterschap op mij te nemen. Maar dan moet die coalitie van start gaan op basis van afspraken die een duidelijk inzicht bieden op economisch herstel, herleving van de industrie en daardoor behoud van collectieve voorzieningen en verruiming van werkgelegenheid.
Zulks een startpositie is er nu niet. En om dat alsnog te bewerkstelligen moet de onderhandelaar ten overstaan van de informateur en jegens de fractievoorzitters van de PvdA en D'66 een stevige onderhandelingspositie hebben".

Hamvraag

Eén van de meest wezenlijke punten in de laatste fase van de onderhandelingen was dat in CDA-visie tijdens de formatie de afspraak moest worden gemaakt dat er voor 1982 in de collectieve uitgavensfeer 4,5 miljard gulden moest worden bezuinigd. Een bedrag van die omvang vloeit volgens het CDA voort uit de reeds overeengekomen programconclusies. Aan de bereidheid om die conclusies uit te voeren was de laatste weken bij het CDA twijfel gerezen. Dinsdag werden de onderhandelende partijen het eens over een ingewikkelde formulering die – in hoofdlijnen – inhoudt een vermindering van het feitelijke financieringstekort in 1982 ten opzichte van 1981 met één procent en stabilisatie van de collectieve lastendruk. Daarbij blijven „de normen van het inkomensbeleid, alsmede de in de programconclusies overeengekomen afspraken met betrekking tot de koopkracht van de minima ook dan van kracht".

Van Agt tot fractie:

„Deze forse buit nu fluks aannemen..."

Dries van Agt meende dat dit accoord hierover tot inderdaad een noodzakelijke bezuiniging van tenminste enige miljarden zal leiden. „Daarop heb ik onze fractie gezegd deze forse buit fluks aan te nemen", zei hij dinsdagavond. Overigens kwam PvdA-onderhandelaar Den Uyl nog niet tot de vaststelling van een bepaald bedrag. D'66-onderhandelaar Terlouw meende dat het bereikte accoord een bezuiniging van ongeveer 4,5 miljard kan inhouden.

Uit de brief van de informateur aan de fracties blijkt dat overeenstemming is bereikt over het te voeren beleid inzake technologie en industrie. De taakafbakening tussen de beoogde ministers van onderwijs en wetenschappen en van economische zaken is zodanig dat een krachtig industrie-beleid zal worden gevoerd. De beoogde minister van volksgezondheid mevrouw Gardeniers-Berendsen nam dinsdag met de informateur enkele zaken met betrekking tot de abortusproblematiek door. Ervan uitgaande dat de minister verantwoordelijk is voor het te voeren beleid in deze wil ze hierover wel overleg plegen met de beoogde staatssecretaris uit D'66-kring.

De Gaay Fortman: „De tussen u met mijn instemming bereikte overeenstemming schenkt mij het vertrouwen dat de informatiefase kan worden afgesloten en dat kan worden overgegaan tot de formatie van een parlementair kabinet van CDA-PvdA en D'66. Zulk een kabinet zal niet alleen kunnen steunen op het in de huidige omstandigheden breedst mogelijke parlementair draagvlak, maar tevens op het daarmee corresponderende en noodzakelijke maatschappelijke draagvlak. Ik hoef u niet te zeggen dat de tijd dringt. Ondernemersorganisaties en vakcentrales hebben mij er op gewezen dat het, gelet op de sociale en economische problemen waarmee zij geconfronteerd worden, noodzakelijk is dat een in volle rechten zittend kabinet de politieke beslissingen kan nemen die ten aanzien van die sociale en economische problemen noodzakelijk zijn".

Dinsdagavond omstreeks acht uur kon onderhandelaar en fractievoorzitter Lubbers de informateur meedelen dat wat de CDA-fractie betreft het licht voor de formatie op groen kan. Net vóór de honderdste dag van onderhandelen en beraadslagen kon informateur De Gaay Fortman woensdagmorgen de Koningin zijn eindrapport en verdere aanbevelingen aanbieden.

Ton Huyssoon

van de partijvoorzitter

Van Agt II

Het tweede kabinet-Van Agt komt nu toch in zicht. De informatie is achter de rug. Iedereen heeft iedereen zó uitvoerig geïnformeerd, dat er eigenlijk geen onduidelijkheden meer zouden mogen zijn. De ene tekst blijkt echter toch nog op verschillende wijzen gezongen te kunnen worden, zodat de formatie-activiteiten wel niet beperkt zullen blijven tot enkel en alleen het aanzoeken van bewindslieden.
De partij heeft zich gedurende de afgelopen maanden danig geroerd. Men heeft volop meegeleefd. Naar buiten toe is de indruk wel eens gewekt, dat de achterban alleen in de benen kwam als de positie van Dries van Agt in het geding was. Zo simpel is het niet. Als ik nog eens overzie wat er zoal vanuit de basis naar de fractie, het partijbestuur en het partijbureau toegekomen is, dan laten de reacties zich globaal indelen in drie categorieën d.w.z. reacties die betrekking hebben op de beoogde coalitie als zodanig, reacties die gaan over het program voor het beoogde kabinet en tenslotte reacties, waarbij de positie van de politieke leider centraal stond.

Waarom met de socialisten?

De beoogde coalitie. Waarom moet dat nou. Het ging toch goed met de VVD? Een beetje steun van klein rechts en we marcheren gewoon door. Waarom toch samen met die drammerige socialisten, die alles naar zich toe proberen te halen, alsof ze de verkiezingen hebben gewonnen in plaats van verloren. Begrijpelijke reacties, daar niet van. We hebben als CDA echter zeer weloverwogen gezegd, dat we een breed parlementair meerderheidskabinet willen, zodat ook gerekend kan worden op voldoende steun vanuit de samenleving. Van daaruit gezien was het volstrekt logisch om na de verkiezingen eerst de coalitie CDA-PvdA-D'66 uit te proberen. Als dat niet zou lukken zou een gooi gedaan kunnen worden naar CDA-VVD-D'66, maar daar lag een blokkade van D'66, gebaseerd op een belofte aan de kiezers. Niet wij zijn de eerstgeroepenen om D'66 te zeggen wat met zo'n blokkade moeten doen. Dat is hun eigen verantwoordelijkheid. De inzet bij de kabinets(in)formatie is politiek erg voor de hand liggend geweest en zeker niet in strijd met onze eigen formatiecriteria.
Het bereikte resultaat, tot op heden, zowel programmatisch als qua zetelverdeling. Daar is de tweede categorie reacties op gericht. Kijk nou toch eens! D'66 krijgt veel meer dan waar zij recht op heeft en de PvdA komt me daar eventjes uit de bus. Wij blijven gewoon nergens. Ik sta niet op het standpunt dat het voor het CDA allemaal zo prachtig is uitgepakt en dat we handenwrijvend van plezier de komende jaren tegemoet kunnen zien, vanwege onze ijzersterke positie. Wat anders is, of de resultaten van de onderhandelingen voor ons aanvaardbaar zijn, gezien het feit, dat wij in de beoogde coalitie niet vanuit een meerderheidspositie hebben geopereerd. Ik geloof dat onze Tweede Kamerfractie uiteindelijk terecht „ja" heeft gezegd tegen het pakket. Programmatisch ging het tot op het laatst om dingen die voor ons, bezien vanuit ons program, belangrijk waren. Leggen we het eindresultaat van de programmatische onderhandelingen naast ons eigen verkiezingsprogram, dan hoeven we ons niet te schamen. Iets dergelijks geldt voor de zetelverdeling. Als er kritiek is op de portefeuilles die het CDA worden toebedeeld, dan zeg ik: waar hebben we zelf in de verkiezingscampagne de nadruk op gelegd en welke ministersplaatsen zouden we in dat licht bezien willen inruilen voor andere, zonder de geloofwaardigheid der coalitiepartners (een CDA-formatiecriterium) geweld aan te doen. Ook hier geldt: natuurlijk hadden we het graag wat meer naar onze maat gesneden gezien, maar aanvaardbaar is het wel.

Van Agt.

Tenslotte de positie van onze eigen politieke leider Dries van Agt. Jullie laten Van Agt toch niet vallen? Als dat gebeurt kun je me schrappen als lid. Denk je dat ik daarom CDA heb gestemd? Het CDA heeft van het begin af aan gezegd en zekerheidshalve tussendoor regelmatig herhaald, dat het volgende kabinet het tweede kabinet-Van Agt zou moeten zijn. Niet alleen omdat de grootste coalitiepartner als regel de premier mag leveren, en dan natuurlijk zijn eigen kopman naar voren schuift. Natuurlijk is dat een begrijpelijke overweging, die op zichzelf al doorslaggevend zou kunnen zijn. Even belangrijk is echter, dat Van Agt in de Nederlandse samenleving zo'n breed vertrouwen geniet, dat hij onder de moeilijke omstandigheden van vandaag en morgen de aangewezen man is om het kabinet te leiden. Dat gaat nu gebeuren en dat is goed.
Alles overziende geloof ik, dat er geen reden is om te staan juichen over alles wat er (bijna) is gerealiseerd. We hebben dat bij andere formaties ook nooit gedaan. Er blijft altijd kritiek mogelijk, het had altijd beter gekund en dus is er altijd sprake van teleurstelling. Het is echter wel een verantwoorde zaak en ik wil graag mijn dank uitspreken aan allen uit onze partij, die eraan hebben bijgedragen het zover te brengen.
Nu gaat het er vooral om, dat er een ploeg mensen aantreedt die eensgezind de kar gaat trekken.

Piet Bukman.

Acht jaar Pinochet – geen vakantie voor de mensenrechten

11 september a.s. is het acht jaar geleden dat op brute wijze een einde werd gemaakt aan de regering Allende; een regering die hoop gaf in de harten van vele Chilenen, met name de armen. Na het grondwet-referendum van vorig najaar en de nieuwe buitenlandse politiek van de V.S. acht het Chileense regime zich vaster in het zadel dan ooit. Omwentelingen in het buurland Bolivia, waar de ideologie van de nationale veiligheid ook richtsnoer voor het handelen is versterken de posities alleen maar.
Hoewel het er in Chili vorig jaar even naar uitzag dat een zekere oppositie toegestaan was is elk uitzicht daarop wel volledig de bodem ingeslagen met de recente uitwijzingen van belangrijke politieke leiders. De voorzitter van de Christen Democratische partij, Zalvidar, mag niet naar zijn land terugkeren. Jaime Castillo, partijideoloog en vice-voorzitter van de C.D., tevens voorzitter van de nationale commissie mensenrechten werd over de grens gezet, omdat hij een verklaring van de overkoepelende vakbondsorganisatie ondertekend had. Met hem vele andere politieke leiders zoals de oud-minister van mijnbouw Orlando Centuarias. Arrestaties om het minste of geringste zijn in Chili weer aan de orde van de dag. Middels diverse verklaringen heeft het CDA krachtig geprotesteerd tegen deze uitwijzingen en stelselmatige schending van de mensenrechten.

Houding Algemene Bank Nederland

De Chili Beweging Nederland waarin het CDA participeert evenals de meeste andere Nederlandse politieke partijen en de vakbeweging heeft de afgelopen jaren voortdurend de zaak van Chili onder de aandacht van de Nederlandse bevolking en met name de politieke partijen gebracht. Ook het bedrijfsleven werd gewezen op haar verantwoordelijkheden. De Chileense junta is bij vermindering van steun van de Wereldbank en het Internationale Monetaire Fonds veel afhankelijker geworden van leningen die door het particuliere bankwezen worden verstrekt.
Na een aantal gesprekken met de Raad van Bestuur van de Algemene Bank Nederland waaraan het CDA actief deelnam heeft de ABN de volgende verklaring uitgegeven:
Nadat het Chili Komitee Nederland, de Onderzoeksgroep Multinationale Ondernemingen Latijns-Amerika (MOL) en het Transnational Institute september 1980 in een rapport bekend maakten dat twee internationale consortiumbanken waarin de Algemene Bank Nederland participeert, de Euro-Latinamerican Bank (Eulabank) in Londen en de Société Financière Européenne (SFE) in Parijs, tussen 1977 en 1980 hadden deelgenomen aan een aantal belangrijke leningen aan het Chileense militaire bewind, heeft een aantal gesprekken en een uitgebreide briefwisseling plaats gehad tussen de Chili Beweging Nederland enerzijds en de Algemene Bank Nederland anderzijds over de betrokkenheid van deze bank bij de bedoelde leningen.
In de loop van deze gedachtenwisseling heeft de ABN verklaard dat zij als zelfstandige bank sinds de staatsgreep van 1973 geen leningen aan de Chileense staat of staatsbedrijven heeft verstrekt en dat zij in de Eulabank en de SFE goedkeuring aan genoemde leningen heeft onthouden. Zonder dat leningen aan Chili hierdoor overigens voorkomen konden worden, heeft deze houding volgens de ABN er toe geleid dat iedereen in de internationale bankwereld weet dat de ABN onder de huidige omstandigheden niet wenst deel te nemen aan dergelijke leningen. In een brief aan de Chili Beweging Nederland van 4 mei 1981 heeft de ABN bovendien toegezegd dat zij zich ook in de toekomst van kredietverlening aan Chili zal onthouden zolang er naar haar oordeel geen „substantiële verbetering optreedt met betrekking tot het respecteren van de mensenrechten in Chili". De Chili Beweging Nederland constateert met tevredenheid dat de ABN zowel als zelfstandige bank als in het verband van beide consortiumbanken tegen het verstrekken van leningen aan het Chileense bewind is. Overigens blijft de Chili Beweging Nederland zich verzetten tegen leningen van de Eulabank en de SFE aan Chili.
Het CDA is uiterst verheugd over deze verklaring waarin een grote bankinstelling haar verantwoordelijkheid in deze onderkent en laat blijken dat zij zich niet alleen door economische criteria laat leiden.

11 september manifestatie

Traditie-getrouw organiseert de Chili Beweging Nederland op 11 september een manifestatie ter herdenking van de teloorgang van de democratie in Chili en de dood van Allende nu acht jaar geleden.
Tevens roept zij op tot solidariteit met het Chileense volk. Gezien de turbulente gebeurtenissen in dit continent met name in Midden Amerika zal ook aandacht gegeven worden aan El Salvador. Om 17.00 uur zal een demonstratie plaatsvinden vanaf het Jonas Daniël Meyerplein die op het beursplein zal eindigen. Hier zullen Latijns-Amerikaanse en Nederlandse politici verklaringen afleggen. Het CDA roept haar leden op met name in Amsterdam e.o. deze dag van hun solidariteit met het Chileense volk blijk te geven.

M. van Ditmarsch
voorzitter kerngroep mensenrechten CDA

commentaar

Nieuw kabinet

Het kabinet CDA-PvdA-D'66 lijkt er dan toch te komen.
Door de in de verkiezingstijd door sommigen ingenomen posities en door de verkiezingsuitslag is het nu – bijna – gevormde kabinet de enig realistische en juiste mogelijkheid voor een parlementair kabinet met brede steun in de volksvertegenwoordiging. Het brede draagvlak van dit kabinet, en het nu voorliggende regeerprogram maken een behoorlijke én aanvaardbare aanpak mogelijk.
Behalve de basis in de vorm van een program zal voor een goede uitvoering en effectuering van dat program nu bovenal een zakelijke vertrouwensbasis nodig zijn. Dat is niet iets, wat in knappe zinnetjes kan worden neergeschreven, maar moet groeien tussen partijen en vertegenwoordigers namens die partijen in een kabinet. Er liggen immers vier jaren achter ons van gescheiden posities in kabinet en oppositie, een felle verkiezingsstrijd en tenslotte enkele maanden onderhandelen met alle hobbels, misverstanden, onbegrip en fouten vandien.
Dat het accoord er is gekomen is uiteindelijk het resultaat van een proces van geven en nemen. Door alle betrokkenen. Omzien in wrok over wat niet kon worden binnengehaald heeft dan ook geen zin. Evenmin als het „plussen" en „minnen" over het resultaat. Uitgangspunt is het regeerprogram dat door de fracties van CDA, PvdA en D'66 is aanvaard. Het nieuwe kabinet zal snel aan de slag moeten om het daarin neergelegde beleid tot uitvoering te brengen. Juist gegeven het verloop van de onderhandelingen kan en mag het „ja" van Van Agt niet anders betekenen dan zijn politieke en persoonlijke wil om daaraan leiding alsmede gestalte te geven.
De fracties van CDA, PvdA en D'66 hebben, ondanks hun in de verkiezingsprogramma's voorkomende grote verschillen, terecht verantwoordelijkheid genomen voor de totstandkoming van het enig mogelijke parlementaire kabinet.
Ze moeten nu ook de verantwoordelijkheid nemen voor de instandhouding van dit kabinet.

Vervolg-kroniek van de (in)formatie

CDActueel heeft de 97 dagen van de (in)formatie sinds 30 mei op de voet gevolgd. Dit keer deel 4 van die kroniek van woensdag 19 augustus tot en met dinsdag 1 september, de dag van de uiteindelijke overeenstemming tussen de fracties van CDA, PvdA en D'66 over een programaccoord. Het kabinet, „dat mag vertrouwen op een zo breed mogelijke steun in de volksvertegenwoordiging", kan er nu binnen enkele dagen zijn. Deel 1 van de kroniek liep van 30 mei t/m 21 juli (CDActueel 42/43, 25 juli), deel 2 van 21 juli t/m 4 augustus (CDActueel 44/45, 8 augustus) en deel 3 van 5 augustus t/m 18 augustus (CDActueel 46/47, 22 augustus).

De informatie van dag tot dag door Ben Pauw (4)

Woensdag 19 augustus. De 84e dag van de (in)formatiepoging. De formateurs Kremers en Van Thijn beginnen aan hun 16e formatiedag. Om 5 uur vanmiddag moet het hoge woord van het CDA op tafel liggen: „ja" of „nee". Gisteren al zeiden de fracties van Den Uyl en Terlouw „ja" tegen de conclusies van de formateurs. Het CDA vroeg eerst nog om de punten van verschil en overeenkomst precies op een rijtje te hebben. Maar volgens Kremers en Van Thijn lag dat niet op hun weg. Om 12 uur begint de doorslaggevende fractie-vergadering. Tegen zessen gaat de deur van de fractiekamer open. Het nieuws inclusief preciese stemverdeling rolt naar buiten: De fractie is in meerderheid tegen. Van de 47 aanwezige leden hebben er 35 aldus gestemd. Maar na een stemverklaring van Lubbers lieten 16 van hen aantekenen alleen „nee" gezegd te hebben om van Agt als fractieleider niet te laten vallen. Die had zondag immers voor de radio zijn vertrek aangekondigd als de fractie in meerderheid het program-accoord zou aanvaarden. Buiten wordt Van Agt met gejuich en schouderklop ontvangen („zeker een paar bussen VVD'ers wordt gezegd"), Terlouw en Den Uyl valt alleen maar „boe" ten deel. Overal heerst grote verwarring over „wat nu?". De onderhandelaars van PvdA en D'66 tonen zich diep geschokt. De eerste spreekt van „een dag vol ontluistering", de tweede over „een schandaal". Maar pogingen moeten worden doorgezet. 's Avonds brengen de formateurs de koningin het eindverslag uit en schrijven „niet te kunnen komen tot vervulling van de ons gegeven opdracht". Het staatshoofd ontheft hen van de opdracht. Van Thijn ziet als grootste oorzaak voor de mislukking van het accoord „de bruidschat van 4,5 miljard" die Van Agt Den Uyl en Terlouw had gevraagd in de vorm van bezuinigingen voor 1982.

Donderdag 20 augustus. Veel treurige en droeviggestemde commentaren. Kritiek ook op het CDA, „waarin de barsten al zichtbaar zijn" en op Van Agt, „die het beoogde kabinet gewoon niet wil". In een van de kranten een citaat uit Dagboek van een onderhandelaar van Van Thijn in 1977: „De hele nacht worstel ik met het verschijnsel Van Agt". De CDA-fractievoorzitter geeft een persbericht uit, waarin hij tegenspreekt, dat een meerderheid van zijn fractie positief staat tegenover het ontwerp-regeeraccoord. „Een aanmerkelijk aantal" van de zestien leden, die alleen maar tegen zou hebben gestemd om Van Agt te behouden, „heeft – aldus Van Agt – ervan blijk gegeven ernstige bezwaren te hebben tegen het regeerprogramma". Vandaar dat het „een vertekening van de werkelijkheid" is om te stellen dat 28 fractieleden het totaal van de programmatische afspraken op zich zelf hebben aanvaard. Het kabinet van de Koningin deelt mee, dat het staatshoofd „voor een conferentie" achtereenvolgens op paleis Lange Voorhout heeft uitgenodigd de voorzitters van de beide kamers der Staten Generaal, de vice-president van de Raad van State en de voorzitters van alle fracties in de Tweede Kamer. Van Agt adviseert de koningin een informateur, een gezaghebbend CDA-lid, op een zekere afstand van de landspolitiek, deskundig op sociaal-economisch en financieel terrein en bovendien iemand die zich niet als voorstander van een bepaalde coalitie heeft doen kennen. Deze zou, „maar niet bij uitsluiting", de mogelijkheid om alsnog een kabinet van CDA-PvdA-D'66 te vormen moeten onderzoeken. Dat onderzoek zou met een schone lei moeten beginnen.

Den Uyl adviseert de benoeming van één CDA- en één PvdA-informateur die met behoud van het bereikte alsnog zo snel mogelijk het bedoelde kabinet moeten nastreven. Terlouw wil de breuk laten lijmen door een CDA-informateur. VVD-leider Wiegel klaagt in zijn advies aan de Koningin over de gang van zaken tot nu toe, waarbij de VVD werd buitengesloten. Bovendien is het zinloos en onjuist verder te werken aan een coalitie van CDA en PvdA. D'66 moet de blokkade tegen samenwerking met CDA en VVD openbreken, en zo niet, dan zou de Koningin als „ultimum remedium voor de ontstane crisissituatie" het ontslag van het zittende kabinet moeten weigeren. Laat in de avond wordt de benoeming bekend van prof. mr. W. F. de Gaay Fortman tot informateur. Zijn opdracht is „de mogelijkheden te onderzoeken op welke wijze op zo kort mogelijke termijn een kabinet kan worden gevormd dat zich verzekerd weet van een vruchtbare samenwerking met de Staten-Generaal, dan wel mag vertrouwen een ruime steun in de volksvertegenwoordiging te zullen ondervinden".

Vrijdag 21 augustus. In politiek Den Haag wordt verrast op benoeming van De Gaay Fortman gereageerd. PvdA en D'66 zijn blij. Bij het CDA moet men echter vaststellen dat hij niet past in het profiel dat Van Agt in zijn advies aan de Koningin heeft aangegeven. Men beschouwt zijn benoeming dan ook als een nederlaag van Van Agt, die „in het geheim van paleis Lange Voorhout" namen zou hebben genoemd van Steenkamp, de Pous en Scholten. En had Gaius zich niet al duidelijk uitgesproken vóór de Grote Coalitie? En had hij dinsdagavond niet Van Agt (en de fractie) in Den Haag Vandaag-tv behoorlijk de mantel uitgeveegd over het alsmaar weer aandragen van oude verweermiddelen in de onderhandelingen? De nieuwe informateur gaat aan het werk. Het eerste deel van zijn opdracht heeft betrekking op een parlementair kabinet, het tweede echter op een extra-parlementair kabinet. Hij zegt eerst op de Grote Coalitie aan te koersen – zonder „schone lei" – en begint met afzonderlijke gesprekken met de fractievoorzitters van PvdA, D'66 en VVD. Van Agt meldt zich ziek.

Met darmklachten, „een biologische recessie van conjuncturele aard". Een voorlopige afspraak dan maar voor maandag 5 uur. Ook het demissionaire kabinet moet het in de vergadering over de rijksbegroting zonder Van Agt te doen, evenals het voor 's avonds speciaal bijeengeroepen partijbestuur.

Zaterdag 22 augustus. Vandaag en morgen zit De Gaay Fortman diep in de stukken. Thuis aan de eetkamertafel, want het studeervertrek is in revisie. Veel aandacht weer in politieke beschouwingen over Van Agt en zijn verschijnsel en over het wantrouwen t.o.v. de PvdA.

Een groot landelijk ochtendblad geeft een inbraak-alarm tegen Den Uyl. Volgens parlementair redacteur Bert Steinmetz van het Parool kan Van Agt dit weekend „veilig in het ziekbed mooi gebruiken om eens te overzien wat en waar het nu is misgegaan". Een blijk van grote profetie. In Brandpunt dartelt de CDA-leider – in blik natuurlijk – vrolijk over het veld met brood voor de ganzen. Regeren met VVD was „heel fijn" ontboezemt hij.

CDA-voorzitter Bukman vindt, dat het ontwerpaccoord nu in de richting van Van Agt moet worden bijgebogen, want het CDA heeft geen „wegwerp-leider". Zeevalking waarschuwt, dat

Van Agt zich dan wel „met hart en ziel moet inzetten voor het beoogde kabinet. Ook Den Uyl nog even op de radio met zijn verhaal over de „inderdaad noodzakelijke ombuigingen" en over hetgeen „daar duidelijk tegenover moet staan". Hij zet zich af tegen Terlouw, die de socialisten in het kabinet nodig vond omdat de vakbeweging anders onvoldoende zouden willen matigen, en vertikt het „een schild van rechts" te zijn. CDA-fractiebestuurder Hans de Boer zegt in een interview in het Vrije Volk, dat het CDA moet erkennen, dat een kabinet CDA-PvdA-D'66 de enig te vormen coalitie is. Hij noemt het begrip vertrouwen „heel belangrijk" en vindt dat het wantrouwen bij Van Agt op belangrijke punten moet worden weggenomen.

Maandag 24 augustus. Overdag praat De Gaay Fortman uitvoerig met oud-informateurs De Koning en Van Thijn. Een poging om Van Agt thuis aan de lijn te krijgen mislukt. Om 5 uur 's middags staat hun eerste gesprek gepland. Maar de CDA-onderhandelaar blijkt nog ziek, de buik loopt nog. Tegen 10 uur in de avond ineens rep en roer in het Haagse. Zojuist is een brief van Van Agt aan zijn fractie gearriveerd. „Ik kan in deze situatie niet meer zinvol en naar behoren als onderhandelaar functioneren", laat hij weten. „In verband daarmee treed ik hierbij als fractievoorzitter af. Voor het ambt van minister-president blijf ik beschikbaar".

Maar slechts met een regeeraccoord, dat „de rechte weg gaat naar economisch herstel en daardoor meer blijvende werkgelegenheid" en dat „maar voor één uitleg vatbaar is en dus als zodanig geen bron kan zijn van conflicten bij het maken van beleid".

Als reden noemt hij de onduidelijkheid en verkeerde beeldvorming – met name door Lubbers' stemverklaring – over het standpunt van de fractie over het regeeraccoord, waardoor zijn positie „danig is verzwakt" en waarmee andere politieke partijen „volop hun voordeel doen".

Ook de benoeming van juist De Gaay Fortman tot informateur speelde een belangrijke rol.

In een reactie toont het CDA-bestuur zich „spijtig" over het terugtreden van Van Agt, maar blij met handhaving van zijn kandidatuur voor het premierschap. Volgens de PvdA moet nu eerst de politieke lijn van het CDA worden afgewacht. Terlouw spreekt van een „consequente daad". Wiegel laat weten, dat de stap van de (voormalig) CDA-onderhandelaar een „laatste kans" is om Van Agt te behouden door „spijkerharde eisen" aan PvdA en D'66.

Dinsdag 25 augustus. De kranten spreken in hun commentaren over een „wending" een „zwaar", „verstandig" en „logisch" besluit, een „stap opzij", „broedermoord", en over een „aangeschoten vogel" en nog meer. Ook uitvoerige achtergrondverhalen over Van Agt, die „omziet in wrok", en „in gevecht is met zichzelf, Lubbers en Den Uyl" vragen de aandacht.

De CDA-fractie wijst Lubbers unaniem aan als opvolgend onderhandelaar. Tegen de wil van zijn voorganger, die – volgens de wandelgangen – liever De Koning als opvolger zag. Unaniem is de fractie ook in haar mening, dat Van Agt premier moet worden. Lubbers noemt de breuk in de formatie „een politiek feit waar men niet omheen kan". „Als we toch een breuk hebben, laten we het dan goed doen." Het accoord is „te mager" en moet worden bijgesteld in de richting van Van Agt. „Van Agt via Lubbers" aldus een commentaar. De heden voormalig fractieleider krijgt bloemen in de Heilige Land Stichting. Op het partijbureau en bij de fractie komen telefoontjes en telegrammen binnen. Een groot deel met steun voor Van Agt. In enkele provincies wordt de achterban gemobiliseerd voor een actie „Dries moet blijven". De CDA-demissionaire minister van Trier begint een actie „Wetenschapsbeleid moet blijven". Hij is kwaad, dat deze portefeuille in het ontwerp-accoord is verdwenen. Verdwenen blijkt ook Marcel Bruyns – volgens Vrij Nederland „de pissebed" van de parlementaire journalistiek. Baas Wibo van Tros-Aktua-t.v. heeft hem teruggeroepen wegens „missers in de formatie".

Zoals die er meer waren.

Op verzoek van de onderhandelaars heeft de informateur informeel contact met FNV-voorzitter Kok en CNV-voorzitter Van der Meulen, die op meer spoed aandringen bij de vorming van het kabinet.

woensdag 26 augustus De Gaay praat vier uren lang met Lubbers, die vooral het „neen" van de CDA-fractie moet uitleggen. Namens zijn fractie toont hij zich bereid verder te werken aan een kabinet CDA-PvdA-D'66, maar met nieuwe besprekingen over het sociaal-economisch en financiële deel. Van Agt is nog ziek thuis en krijgt vandaag appels aan de deur aangeboden van de Oogstfee van Tiel, een kist „James Grieve". Ook Den Uyl lijkt geveld, maar hij door een „griepvirus".

donderdag 27 augustus Desondanks komt de PvdA-onderhandelaar naar Den Haag voor een gesprek met De Gaay. Hij is niet bereid tot nieuwe onderhandelingen, maar wel tot verheldering, beperkte aanpassing en tot een gesprek over alles „inclusief over het weer op Corsica."

Daarna komt Terlouw op bezoek. D'66 is bereid tot opnieuw onderhandelen over ten hoogste het sociaal-economische deel. Terlouw noemt Den Uyl's uitspraak een „woordenstrijd", die verdoelzelt, wat men aan het doen is. Lubbers wordt met overgrote meerderheid nu ook gekozen tot opvolger van Van Agt als fractievoorzitter. 's Middags blijkt Dries weer op de baan en schudt hij – tijdens een onverwachte ontmoeting op het Antillenhuis – de informateur de hand; zeggende: „Zo Gaius, het is goed hier te zijn". Desgevraagd laat hij journalisten weten zich niet als „een politieke wees" te beschouwen.

(geknipt uit Trouw)

Vandaag ontvangt de informateur, die „wil opschieten" voor de tweede keer sinds gisteren CDA-onderhandelaar Lubbers. Morgenvroeg verlangt hij een inventarisatie van punten, waarover nog problemen bestaan. Daarna kan het eerste gezamenlijk onderhoud plaatsvinden in zijn informatie-fase.

vrijdag 28 augustus CDA-kamerlid de Kwaadsteniet noemt in Trouw Wiegel's advies aan de koningin tot eventueel ontslagweigering aan het demissionaire kabinet „onwijs". Daarna starten de drie onder leiding van De Gaay hun besprekingen over het nieuwe kabinet. Het gaat vooral om „aanvullingen" en „verduidelijkingen" van het program-accoord. De vraagpunten vooral van CDA-kant zijn: prioriteit van de overheid, een bezuiniging van 4,5 mld. in 1982, stabilisatie van belasting- en premiedruk en de voorwaarde van geen nieuw beleid zonder daarvoor beschikbare ruimte. Ook enkele competentiekwesties rond de portefeuilles staan op de agenda. De CDA-woordvoerder veronderstelt „ongetwijfeld een zeer intensief contact" tussen Lubbers en Van Agt en spreekt van de mogelijkheid, dat „het CDA-kamerlid Van Agt, tevens beoogd premier eerst hoort van de resultaten van de besprekingen en dan pas de fractie". In ieder geval over verder. 's Avonds is Van Agt de gast thuis bij de informateur in Den Haag. Een gesprek „in zeer goede en vriendschappelijke sfeer" en ook „zeer open". Het kabinet onder leiding van vicepremier Wiegel komt rond met de opstelling van de begroting voor 1982 met een bedrag van 4,5 mld. aan bezuinigingen.

zaterdag 29 augustus Over het verloop van de besprekingen in de ochtend wordt niet veel bekend. Van verschillende andere politieke bijeenkomsten wel. De adviesraad van D'66 noemt Van Agt als leider van de Grote Coalitie „niet meer vanzelfsprekend". Hij zal het nieuwe kabinet „op enthousiaste wijze" moeten leiden. De CDA-jongeren spreken uit, dat de fractie nu de politieke wil moet tonen voor een kabinet van de drie partijen. In KRO-Brandpunt fietsen Lubbers en Van Agt „als tandem" (Van Agt) dwars door de lopende besprekingen heen met dreigende taal. Lubbers eist „harde garanties", anders komt het kabinet er niet. Van Agt: „Geen slap geklets meer in een tijd van diepe economische crisis, op weg naar een half miljoen werklozen."

zondag 30 augustus Den Uyl reageert voor de AVRO-radio op de harde uitspraken van Lubbers en Van Agt: zijn partij is niet bereid tot harde garanties voor zaken als bezuinigingen, financieringstekort en het inleveren van loon; als niet

Vervolg op pagina 13

Steef Weijers over deeltijdbanen

Een hels karwei

door Eske Sleijser-Tegelaar

Een hels karwei noemt Steef Weijers, lid Tweede-Kamerfractie CDA, zelf het op grotere schaal dan nu het geval is invoeren van deeltijdbanen.
In een onlangs verschenen brochure geeft hij „een aanzet tot een maatschappelijke strategie voor invoering van deeltijdarbeid".
Voor de in deze problematiek geïnteresseerden rolt dezer dagen het ene na het andere werkje van de persen. Het Christelijk Nationaal Vakverbond gaf een boekje uit dat eerder in dit blad besproken werd, de Federatie Ned. Vakverenigingen heeft zijn visie neergelegd, bij de Provinciale Staten van Noord-Holland ligt zelfs een voorstel van PvdA-zijde om deeltijd-gedeputeerden (!) mogelijk te maken etc. etc.

Verbetering positie deeltijdwerker

Vanwaar die zo sterke aandacht, terwijl werken in deeltijd toch al heel lang een voornamelijk door vrouwen in de lagere betaalde sectoren uitgeoefende vorm van betaalde arbeid is. Tja, daar ligt het steeds groter wordende probleem van de werkgelegenheid en heel langzaam begint het besef baan te breken dat een wat rechtvaardiger verdeling van de beschikbare arbeid over alle werkwilligen toch wel noodzaak zal zijn. Hoe, daar is nog niemand uit. Arbeidstijdverkorting zal een belangrijk instrument zijn, maar tussen algemene arbeidstijdverkorting en bevordering van het werken in deeltijdfuncties gaapt nog wel een grote kloof.
Immers arbeidstijdverkorting betekent dat de normale werkweek, normale werkdag niet meer 40 uur resp. 8 uur zal bedragen, maar minder; sommigen spreken dan ook van de wenselijkheid om zeer geleidelijk aan uit te komen op een 25 urige werkweek, resp. werkdagen van 5 uur. Dit natuurlijk met inlevering van salaris. Deeltijd echter houdt in dat men een deel van de normale werkduur arbeid verricht. Het patroon blijft dat van de normale werkweek van 40 uur, resp. 8 uur. Naast deeltijd blijft dan altijd – en dat zal voor het overgrote deel het geval zijn – de volledige functie van 8 uur per dag bestaan. Toch kan een sterk vergroot aanbod van deeltijdfuncties, mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan, werkloosheidverminderend werken. Deeltijd kan echter nooit gezien worden als hét (vrijwel enige) middel om de werkloosheid op te lossen, het hoort er wel bij. Wil deeltijdarbeid dus op veel groter schaal dan tot nu toe verricht worden dan moet er wel wat gebeuren. Dhr. Weijers gaat daar terecht in zijn beschouwing ook op in; ook naar zijn mening dient aan drie voorwaarden te worden voldaan.

1. deeltijdfuncties mogen mogelijk zijn niet alleen in de laagste betaalde functies, maar ook in de midden- en hoog gesalarieerde werksoorten.
2. deeltijdarbeid moet niet alleen beperkt blijven tot bepaalde eng afgepaalde sectoren van bedrijvigheid (lager kantoorpersoneel, winkelpersoneel, overige dienstverlenende sectoren etc.) maar dient te worden ingevoerd in zoveel mogelijk sectoren.
3. de rechtspositie van de deeltijdwerker (m.n. ook binnen de CAO's) moet worden verbeterd.

„Haarlemmerolie"

Hier past toch wel even de opmerking dat het toch wel jammer is dat vrouwen die al zo lang in deeltijdbanen werken deze vergroting van hun mogelijkheden en verbetering van hun positie misschien pas nu krijgen, nu deeltijd voor mannen en vrouwen aantrekkelijker moet worden gemaakt. Nu komen dan de pleidooien die zich n.b. ook op emancipatie-argumenten beroepen. Op zichzelf volkomen juist, maar tot nu toe bleven de vrouwenstemmen hierover geen gehoor vinden. Maar niettemin kunnen we er blij om zijn dat ook in bijna alle partijprogramma's (ook van het CDA) bovenstaande punten zijn opgenomen.
Weijers behandelt alleen deeltijdarbeid. Hijzelf zegt dat dit „geen Haarlemmerolie is voor al onze sociaal-economische kwalen, doch onderdeel is van een pakket maatregelen". Volkomen juist, doch ook wel enigszins een open deur intrappen want dát een integrerend, tal van beleidsterreinen omvattend, overheidsbeleid nodig is om „ál onze sociaal-economische kwalen op te lossen" is wel een ieder bekend. De vraag blijft echter staan, of deeltijdarbeid voor één van die kwalen, n.l. de werkgelegenheid, wel „Haarlemmerolie" kan zijn. Na lezing van de brochure-Weijers rijst zelfs de vraag of de door hem beschreven strategie ook maar een deeloplossing kán zijn en of de door hem gevraagde prijs wel op te brengen zal zijn.

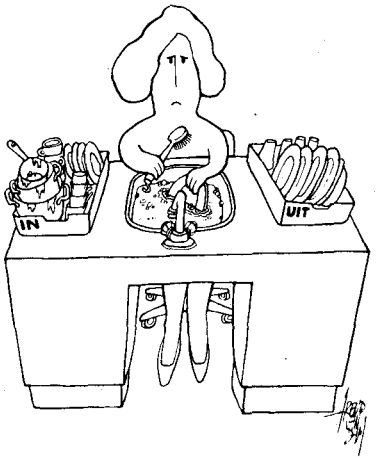

Strategie

Hoe het zover te brengen dat deeltijdfuncties alom in voldoende mate voor man en vrouw beschikbaar zullen komen? Die vraag probeert de auteur te beantwoorden. Voor de korte termijn ziet hij dan een gericht subsidiebeleid van de overheid, i.v.m. kostenverhogingen t.g.v. op grote schaal invoeren van deeltijdarbeid. Hij oppert voorts de mogelijkheid van het desnoods bij verordening (bindend dus) opleggen van deeltijdarbeid in de kwartaire sector (niet-commerciële dienstverlening). De deeltijdwerkers zelf zouden b.v. gelegenheid moeten krijgen van betaald educatief verlof ter vergroting van hun kansen op beter betaalde arbeid. Er is echter meer nodig en voor de langere termijn ziet dhr. Weijers dan ook als onontkoombaar dat van de fiscale wetgeving een ontmoedigingseffect resp. een aanmoedigingseffect uitgaat.

Ontmoedigd moet (via de fiscus) worden, het voorkomen van twee volledige banen per economische eenheid (zeg maar gezin). Weijers noemt dit ten onrechte „meervoudige dubbele banen", want ik moet aannemen dat hij geen bezwaren aantekent tegen het uitoefenen van méér betaalde functies (of hoofd- en nevenfuncties) door één persoon, hetgeen vooral in de hoger betaalde mannelijke regionen nog wel hier en daar voorkomt. Nee, Weijers bedoelt te zeggen dat man en vrouw niet ieder 8 uur per dag mogen werken, op straffe van een fiscale lastenverzwaring. Aangemoedigd daarentegen moeten worden die gezinsleden die in deeltijd gaan werken en dan heeft de auteur met name daarvoor op het oog (blz. 20, 21) vrouwen, werklozen en WAO'ers. Ook schoolverlaters en jeugdigen kunnen met deeltijdarbeid uit hun arbeidsloze positie geholpen worden. Een eerste vraag hierbij is, kunnen al die personen dan van zo'n deeltijdbaan leven, zelfs op minimumniveau? Indien niet moet er dus een aanvullende uitkering komen en verhelpt dit dan iets? Een veel belangrijker kanttekening moet echter gemaakt worden over het feit dat dhr. Weijers kennelijk alleen sterke bezwaren heeft tegen de gehuwde **vrouw** die een volledige baan heeft. Immers weliswaar wil hij de fiscus het echtpaar met ieder een 8-urige baan laten ontmoedigen, maar als hij vervolgens het echtpaar met 1 volle baan plus een deeltijdbaan aanmoedigt en nog eens extra via de fiscus vrouwen met deeltijdbanen over de bol aait, is het volstrekt duidelijk wat de bedoeling is: nl. De vrouw blijvend in deeltijdfuncties, de volledige banen voor de mannen. Weliswaar is het meegenomen als ook meer mannen deeltijd gaan werken, maar in de praktijk zal ook de auteur niet willen of kunnen ontkennen dat dit een vrij minieme portie zal betreffen. Dat de in deeltijd werkende gehuwde vrouw dan ook nog

mooi tijd overhoudt voor het hele huishouden vermeldt de auteur niet, maar ligt voor de hand. Haar dubbele belasting wordt zodoende afdoende en zelfs met medewerking van de fiscus overeind gehouden.

Muggen met ballpoints

Afgezien van deze bezwaren moeten ook grote vraagtekens gezet worden bij de mogelijkheid en de juistheid om de belastingwetgeving voor dit doel in te schakelen. Als men nagaat waarmee de fiscus de laatste tijd in allerlei publicaties wordt opgezadeld zoals „draagkrachtverschillen tussen „leefeenheden" in stand houden".

„Evt. ongewenste gevolgen van gelijke behandeling man en vrouw in de fiscale sfeer rechttrekken", „reductie van belasting om een pensioen op te bouwen voor een relatiepartner", vraagt toch de enigermate in de materie ingevoerde zich af of men wel beseft wat de echte reikwijdte van het fiscale instrument is en wat niet. Bovendien mag dan ook wel eens de vraag beantwoord worden hoe „neutraal" zo'n fiscus dan nog wel is.

Als Weijers zijn strategie tot uitvoering wil brengen, heeft hij daarvoor nodig een daartoe (tamelijk ver-)strekkende uitbreiding van b.v. de belastingdiensten" (blz. 28). „Informatievergaring zal nodig zijn, gericht op **relevante** dataverzameling over de economische eenheid". Vrij vertaald betekent dit niets meer en niets minder dan een groot aantal fiscale opsporings- en controle ambtenaren zich als een zwerm met ballpoint gewapende muggen over de Nederlandse samenleving uitstort en een ieder het hemd van het lijf vraagt over zijn „economische eenheid" en over de hoeveelheid werk die hij of zij verzet. Tandenborstels tellen en bij de buren informeren of de mevrouw van hiernaast niet toch hele dagen van huis is. Het lijkt mij dat hier toch een wereld geschapen wordt die ten eerste onleefbaar is, ten tweede de mensen volledig berooft van iedere mogelijkheid zelf in vrijheid en eigen verantwoordelijkheid hun eigen weg te vinden, ook wat betreft het verdienen van de kost en het vrijwillig onbetaald bezig zijn. Dat alles heeft ook geen tittel of jota meer te maken met emancipatie. Zo'n strategie is dan inderdaad alleen maar een „hels karwei".

(vervolg van pagina 11)

Kroniek (in-)formatie

aan het bereikte accoord wordt vastgehouden, „is voor de PvdA de zaak op".

maandag 31 augustus Informateur en onderhandelaars hervatten hun besprekingen. In de ochtend gaat het vooral om technische en organisatorische zaken. Later volgen weer de sociaal-economische en financiële vraagpunten. Na afloop klinkt enig optimisme, Den Uyl hoopt op „misschien nog één nachtje slapen" en Terlouw noemt het „niet onmogelijk dat we eruit komen". Eerder op de dag heeft Van Agt gekozen voor het premierschap – na het verstrijken van de 3-maanden termijn op 9 september – boven het kamerlidmaatschap. PvdA-voorzitter Van den Berg schrijft zijn partijgenoten, dat het CDA al vijf keer „nee" heeft gezegd tegen een „redelijk" accoord. 's Avonds eten Lubbers, Den Uyl en Terlouw gedrieën chinees op het Buitenhof. Onder de koffie worden belangrijke dingen opgeschreven, die de basis vormen voor morgen.

dinsdag 1 september Om 9 uur in de ochtend komen de drie onderhandelaars weer bij elkaar voor de tekst van gisteravond. Intussen praat De Gaay Fortman met de a.s. minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne mevr. Gardeniers over de uitvoering van de abortuswet. Een ochtendblad weet te melden, dat Engwirda van D'66 geen „beoogd staatssecretaris van EZ" meer wil zijn. Na een uur praten voegen de onderhandelaars zich voor een laatste gesprek bij de informateur. Men is eruit met een aantal nieuwe formuleringen in het program-accoord, die de Gaay zal verwerken in zijn conclusies en die de onderhandelaars bereid zijn te verdedigen. In de loop van de middag komt de brief van de informateur. De fracties gaan in beraad, om 10 uur vanavond moeten de antwoorden binnen zijn. Ruim daarvoor hebben de fracties van CDA (inclusief Dries van Agt), PvdA en D'66 hun volmondig „ja" geformuleerd. Volgens Den Uyl is aan het accoord „niets wezenlijks toegevoegd of afgedaan". Van Agt spreekt wel degelijk van een behoorlijke verandering: „Het verschil is, dat er nu fikse afspraken zijn, op basis waarvan een deugdelijk beleid mogelijk is; en die waren er veertien dagen geleden niet." Of hij nu ineens wel voldoende vertrouwen heeft? De kandidaat premier: „Dat vertrouwen moet gaandeweg groeien bij de uitvoering van het program." De regeltjes, die nu zijn toegevoegd „zullen hun uitwerking niet missen". Terlouw is moe, maar wel blij en gaat uit van het vertrouwen in de nieuwe coalitie van Van Agt. Lubbers spreekt begrijpelijk van „een goed onderhandelingsresultaat". Hij heeft het ontwerp-program voor een groot deel geschreven, verdedigd, (schijnbaar) laten vallen, aangevuld en herschreven. „Wat twee weken geleden niet kon, kan nu wel", zegt hij. De VVD laat weten het accoord niet zo snel te kunnen bestuderen, maar meent wel al, dat het „zo lubberiaans is, dat niet op het eerste oog te zien is of de ombuigingen spijkerhard of boterzacht zijn". De vraag wordt gehoord of nu enkele onbegrepen en betreurde zetelverschuivingen in het beoogde kabinet kunnen worden teruggedraaid. Bijv. de Koning terug op Ontwikkelingssamenwerking en Braks op Landbouw? Ook in de CDA-zetelbezetting moet de zaak nu definitief geregeld worden. De Gaay Fortman moet vanavond zijn eindverslag schrijven, dat hij morgenvroeg aan de koningin gaat aanbieden. Een formateur kan er dan binnen enkele dagen uit zijn, verwacht men. Na 97 dagen sinds het begin van de informatie.

Woensdag 2 september De Gaay Fortman brengt verslag uit aan de Koningin en adviseert een formatieopdracht te geven aan Van Agt. Na consultatie van de drie betrokken fractievoorzitters Lubbers, Den Uyl en Terlouw volgt in de loop van de middag de benoeming van mr. A. A. M. van Agt tot formateur. De laatste etappe naar een kabinet is begonnen.

commentaar

De a-sociale vakantiepremie

Een merkwaardig bericht sierde vorige week de kranten. Er waren vier extra vrije dagen te verdienen als een werknemer het geluk heeft dat virussen, bacteriën, breuken of ander ziekteleed hem voorbijgaan. Een idee, dat gelanceerd werd door werkgeversorganisaties in een commissievergadering van de Stichting van de Arbeid, zo vermeldde het bericht. Als hij toevallig wel de pech heeft ziek te worden, dan krijgt hij de vier vrije dagen niet. De „sterke" Nederlanders krijgen dus een extraatje ten koste van hun „zwakkere" lotgenoten, die ziek worden. Het bericht vermeldde voorts dat de werkgeversorganisaties zo een bijdrage willen leveren aan de bestrijding van het ziekteverzuim, dat in Nederland erg groot is. Als dit bericht juist is schromen wij niet dit een a-sociale vakantiepremie te noemen. Want het gaat uit van de veronderstelling dat blijkbaar dit ziekteverzuim op simulatie berust. Simpeler gezegd: mensen worden voor de lol ziek. Hebben de voorstellers van dit idee zelf alles gedaan om de arbeidsvreugde en de arbeidsomstandigheden te vergroten? Zouden die niet eerder de veroorzakers van het grote ziekteverzuim zijn, dan plichtsverzuim en gemakzucht?

Wij nemen aan dat deze gedachte niet ontsproten is uit de gedachtenwereld van christelijk-sociale (werkgevers)-organisaties. Het is al moeilijk genoeg te accepteren dat werknemers straks de eerste twee dagen van hun ziekte zelf moeten betalen.

Wij hopen dat de CDA-Tweede Kamerfraktie bij al deze gedachten de vinger aan de pols houdt. En zich bewust is van haar verantwoordelijkheid tegenover de christelijk-sociale beweging, die een schild voor de zwakken wil zijn.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Multiple choice

Het akkoord heeft veel weg van een multiple choice. CDA, PvdA en D'66 kunnen er uithalen wat ze willen zonder aan gezichtsverlies ten onder te gaan . . . De conclusie kan dan ook niet anders zijn dan deze: het moet zo maar, het kan niet anders *(Algemeen dagblad).*

Waarom nù wel?

Lubbers vroeg zich af waarom de PvdA in vier dagen weggaf wat eerder niet kon. Je kunt je echter eerder afvragen waarom Van Agt nu accepteert wat eerder niet kon, namelijk dat de vraag hoeveel er in 1982 wordt bezuinigd, zal moeten worden beantwoord door het nieuwe kabinet nadat het is geïnstalleerd. (Trouw).

Randvoorwaarden

Hopelijk is zijn (Van Agts) opgehitste achterban nu ook blij met „verstevigde randvoorwaarden". Anders komen er weer nare verhalen over een onvoldoende maatschappelijk draagvlak voor het kabinet. *(Volkskrant).*

Snel, maar degelijk

Ik ben het met u eens dat er zo snel mogelijk een kabinet moet komen. We werken aan een kabinet CDA/PvdA/D'66, maar wil dat kabinet ook echt kunnen werken en doen wat er in het akkoord staat, dan zullen we het over een aantal dingen goed eens moeten zijn. We hebben niks aan een kabinet dat binnen een paar maanden al verlamd wordt door misverstanden en door gebrek aan overeenstemming. (CDA-Kamerlid Cees van Dijk in gesprek met Haagse Post).

Nu kiezen

Het CDA komt nu voor de keuze te staan tussen Van Agt en Lubbers. Zowel voor wat betreft het leiderschap als wat betreft het sociaal-economisch beleid. Die keuze zal bepalend worden voor de politieke toekomst van Van Agt en Lubbers zelf, voor de politieke toekomst van het CDA en voor welk kabinet er uiteindelijk zal komen. *(Elseviers Magazine).*

Weinig verschil?

Duidelijk moet zijn dat Van Agt en de commissie-Wagner vragen om economisch herstel als aanjager van de werkgelegenheid op langere termijn terwijl het informatie-akkoord het herstel van de werkgelegenheid als eerste doel voor ogen heeft. Het heeft geen zin om politieke redenen te doen alsof er tussen die twee dingen weinig verschil is. *(NRC/Handelsblad).*

Hoera . . . .

Ton Frinking (CDA-defensie-specialist) vindt dat wij eigenlijk veel te veel zoeken achter de uitslag van woensdag en achter de pendulerende besluitvorming van fractie en/of fractieleiding. „Ik was voor het akkoord maar beslist niet tegen Van Agt. Als morgen blijkt dat de brede coalitie mogelijk is mèt Van Agt als premier, dan zal ik als eerste opspringen en hoera roepen. (Kamerlid Frinking in gesprek met De Tijd).

Verdwijn s.v.p.

Een superdraaitol als A. A. M. van Agt kwalificeert zichzelf als een man zonder pit en een non-valeur. Ik hoop dat de heer Van Agt razendsnel van het Nederlandse politieke toneel verdwijnt en wens hem beneden de rivieren veel plezier. Aggemar-leut-hèt. (Hans van den Doel in *Haagse Post).*

Nog stevige greep

Het valt gemakkelijk in te zien dat Van Agt zich andermaal een stevige greep op het formatiegebeuren heeft verschaft. De concrete invulling van de bezuinigingen door zijn oude kabinet stelt hem hoe dan ook in staat om PvdA en D'66 andermaal voor het blok te zetten: accepteren zij deze invulling of niet? Dat wordt de hamvraag de komende weken. *(Trouw).*

Dissidenten-rol

Het merkwaardige is dat, hoewel voor de verkiezingen in het CDA is afgesproken dat dit zou moeten verdwijnen, er in de fractie leidinggevende figuren zijn die zo opereren dat de voormalige loyalisten zich opnieuw in de rol van dissident gedrongen voelen. (Volkskrant).

Vleugels

Met name de spankracht van het CDA, waar de balans tussen de vleugels in formaties toch al hevig op de proef wordt gesteld, heeft Van Agt met zijn 4.5 miljard-eis hevig op de proef gesteld. En zo wierp hij een blokkade op voor het enig mogelijke kabinet. Van Agt blijft een probleem. Zelfs als hij gelijk heeft. *(De Tijd).*

De enige kans

Het is in het belang van het land, dat de enige kans op een breed parlementair meerderheidskabinet benut wordt. En voor de stabiliteit en de duurzaamheid van het kabinet is het van het grootste belang, dat niet een andere CDA'er dan Van Agt daar leiding aan zal geven. *(Friesch Dagblad).*

Minderheidskabinet?

Een minderheidskabinet – ook via een zogenoemde „ontslagweigering" van het huidige kabinet – is thans een fata morgana. Zo'n oplossing zal geen voldoende geadviseerde basis overeenkomstig onze staatsrechtelijke verhoudingen verwerven en, indien desondanks gepoogd, bij de politieke confrontatie in de Tweede Kamer niet acceptabel blijken. Wist Wiegel dat niet? (Dr W. de Kwaadsteniet in Trouw).

Extra-parlementair?

Als alternatief is door Van Agt wel de vorming van een extra-parlementair kabinet genoemd. Maar het staat op voorhand vast, dat de fractievoorzitter van het CDA geen premier van een dergelijk kabinet zal kunnen zijn. Kenmerkend voor een extra-parlementair kabinet is immers dat de bewindslieden niet afkomstig zijn uit de frontlinies van de partij-politiek. *(Friesch Dagblad).*

Taak voor Gaius

De Gaay Forman zal de aarzelende CDA-fractieleden ervan moeten overtuigen, dat als zij aan het persoonlijke element, dat ze Van Agt niet willen afvallen geen doorslaggevende zakelijke en politieke feiten kunnen toevoegen, de betrokken coalitie tot stand verdient te komen. Welke consequenties dat ook voor de demissionaire minister-president heeft. *(Hervormd Nederland).*

Inbraak?

Met de beste wil van de wereld kan deze informateur niet als onpartijdig ten aanzien van de PvdA worden gekenschetst. De heer De Gaay Fortman maakte in 1973 samen met zijn a.r. partijgenoot Boersma, via een inbraak van kabinetsformateur Burger in de christen-democratische gelederen, het kabinet-Den Uyl mogelijk. (Elseviers Magazine).

Geen overlopers

Boersma en De Gaay Fortman hadden de omzetting van hun principiële bereidheid (om tot een kabinet met socialisten toe te treden) in een daadwerkelijke, afhankelijk gesteld van het zogenaamde „groene licht" van de AR fractievoorzitter. Men kan hun dan ook geen groter onrecht doen dan door hun een soort overlopers-rol toe te dichten. De solidariteit met hun eigen fractie hebben zij in het kabinet ook jegens hun KVP-collega's in acht genomen. (Wim Aantjes in *Trouw).*

Vraag

Waartoe moeten wij mr De Gaay Fortman rekenen? Tot de twaalf Van Agt-verachters? Tot de zestien die alleen om Van Agt nee gezegd hebben? Hoe standvastig zullen de negentien zijn in de hogedruk-ketel? *(De Banier).*

Een amateur?

De Gaay Fortman heeft zich onlangs nog een amateur in de politiek genoemd. Wat daar ook van waar mag zijn, een feit is dat een handjevol full-profs binnen het CDA de komende tijd bepalen of De Gaay Fortman slaagt of slechts een oponthoud is op weg naar de VVD. (NRC/Handelsblad).

boeken

Libanon: De bedreigde Ceder

Onder de titel „De Bedreigde Ceder" heeft H. J. Neuman een boek geschreven over Libanon. Het boek is ontstaan uit door hem verzorgde inleidingen tijdens ouderdagen in Zuid-Laren en Assen voorafgaande aan de uitzending van Nederlandse eenheden.

Zoals bekend is in Zuid Libanon een vredesmacht van de V.N. gelegerd en onze regering heeft begin 1979 besloten daar met een militair contingent een bijdrage aan te leveren. Door dit besluit is in ons land de belangstelling voor Libanon in niet geringe mate toegenomen.

Het boek, uitgegeven door het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken beschrijft vooral de geografische ligging en de geschiedenis van het land. Vooral het laatste is een prestatie op zich, want de historie van Libanon is lang en zeer ingewikkeld.

In de Bijbel lezen wij dat de wijze koning Salomo in Libanon het prachtige cederhout kocht om zijn tempel er mee te bouwen. Thans zijn er bijna geen cederbomen meer te vinden vanwege de gepleegde roofbouw.

In de dagen van koning Salomo waren de stadstaatjes Tyrus en Sidon, gesticht door de Foeniciërs, erg machtig en welvarend. Toch kan Libanon niet bogen op langdurige perioden van zelfbestuur. Het land was en is innerlijk sterk verdeeld doordat geen enkele groepering qua religie of afstamming een meerderheid vormt. Steeds hebben de plaatselijke notabelen er de dienst uitgemaakt. Voor het merendeel gedragen deze heren zich feodaal. Politiek, zaken en familiebetrekkingen lopen sterk door elkaar en corruptie is een bijna dagelijkse bezigheid.

Drastische hervormingen bleven hierdoor uit. Men had de tijd immers te veel nodig om elkaar in de gaten te houden.

Pas na de tweede wereldoorlog werd het land geheel onafhankelijk, maar het uitroepen van de Staat Israël in 1948 heeft de toekomst van Libanon sterk beïnvloed. Het is zelfs nu nog niet te overzien wat de vruchteloze poging van de V.N. om het grondgebied van Palestina op vreedzame wijze tussen Joden en Arabieren te verdelen, voor gevolgen zal hebben. In al zijn verschrikkingen ontstond hierdoor immers het probleem van de Arabische vluchtelingen. Slechts een gering deel van de vluchtelingen werd Libanees. In overgrote meerderheid bleven zij vasthouden aan de eigen identiteit en idealen. De Christenen in Libanon, ongeveer de helft vormend van de oorspronkelijke bevolking, vrezen terecht hierdoor betrokken te geraken bij de inter-Arabische conflicten.

Deze vrees heeft feitelijk geleid tot de burgeroorlog tussen Christenen en Moslims. De Christenen voelden zich bedreigd. Ondanks het feit dat de gevechten van plaatselijke aard waren heeft Syrië aanleiding gevonden tussenbeide te komen. Immers wanneer Libanon uiteen zou vallen, zou Israël een voorwendsel hebben het hele gebied tot aan de rivier de Litani te bezetten. De weg naar Damascus door de Biqa vallei zou dan open liggen. De Camp David-accoorden tussen Egypte en Israël hadden tot resultaat dat de samenwerking tussen de Syriërs en PLO stukken beter werd. De Palestijnen verkregen volop wapens en namen de kans waar om vanuit Zuid-Libanon de landbouwnederzettingen in Noord Israël te bestoken.

Dit leidde tenslotte tot de operatie „Litani" in maart 1978 waarbij Israëlische eenheden in enkele dagen tijds het gebied zuiverden van Palestijnen. In de bijeengeroepen veiligheidsraad pleitte Libanon niet zonder succes voor een VN-Vredesmacht. In de bekende resolutie 425 stond dat deze macht er voor moest zorgen dat:

de terugtocht van de Israëlische strijdkrachten werd bevestigd;

de internationale vrede en veiligheid werd hersteld;

de regering van Libanon werd bijgestaan om haar gezag te vestigen.

Van de beide laatste opdrachten is tot op heden niets terecht gekomen.

Nog steeds geen gezag van de Libanese regering en verscherpte verhoudingen. Israël heeft zich in feite verplicht de Christelijke bevolking niet te laten uitroeien en liet toe dat de beruchte Majoor Haddad zijn bufferzone in het zuiden uitriep tot een onafhankelijke staat „Vrij Libanon". Syrië gaat nog steeds door met het plaatsen van raketten en Premier Begin huldigt het standpunt dat de aanval nog steeds de beste verdediging is. Unifil vervult de ondankbare taak om ingeklemd tussen een veelheid van partijen, in een land waar bijna iedere burger over vuurwapens beschikt, de vrede te bewaren.

De betrokken militairen vragen zich dan ook af waar zij eigenlijk mee bezig zijn. Volgens Neuman is het antwoord hierop dat zij erger helpen voorkomen. Hun aanwezigheid heeft tot gevolg dat niet alle remmen worden losgegooid.

Wie de moeite neemt dit goed gedocumenteerde boek over Libanon te bestuderen wordt zeker beloond met een betere kijk op de oorzaken van de problemen. Het boek is derhalve een goede handleiding voor politici, Unifil-personeel en zeker ook aan te bevelen voor de familieleden van de uitgezonden militairen. Wie belangstelling heeft voor het Midden-Oosten gebeuren kan zijn hart ophalen.

H. Wisselink

(Oud lid van de CDA Tweede-Kamerfractie.)

Het boek is uitgegeven bij de Staatsuitgeverij. NJW-reeks nr. 27

commentaar

Op het verkeerde spoor (1)

Twee feiten rond Zuid-Afrika vroegen de afgelopen weken de aandacht van de wereldopinie. Het was de opruiming van een krottenwijk als een uitvloeisel van de apartheidspolitiek. Arme kleurling-families waarvan de mannen werk hebben bij de rijkere blanken in de grote steden, moeten verhuizen naar hun thuisland, waar armoe, honger en ellende heerst. Deze grove deportatie van deze onderdrukte mensen, toont nog eens aan hoe verwerpelijk en onmenselijk de apartheidspolitiek is. Het recht van de sterkste moet zegevieren. Wij hebben er de grootste mogelijke moeite mee dat de blanke Zuid-Afrikanen dit vaak met de hand op de bijbel goed praten. Onze sympathie gaat uit naar die zwarte families in Zuid-Afrika die tot het laatst toe protesteerden tegen deze onmenselijke behandeling. Wat ons betreft mag de Nederlandse regering voortaan het initiatief nemen tot een krachtig protest tegen deze Zuidafrikaanse tirannieke maatregelen. En niet wachten op anderen.

Op het verkeerde spoor (2)

Hoe vaak wordt in deze wereld de strijd tegen het communisme niet gebruikt om agressief handelen te verontschuldigen. Zo doet ook Zuid-Afrika. De vrijheidsstrijders van Namibië, – het land dat door Zuid-Afrika ondanks een uitspraak van de Verenigde Naties nog steeds wordt bezet –, zijn simpelweg communisten. De regering van Angola wordt uiteraard door het internationale communisme geleid. Terwijl juist dit land kan meepraten van koloniale overheersing, omdat het pas sinds enige jaren bevrijd is van de koloniale overheersing van Portugal. Zo wordt een komplete Zuidafrikaanse invasie in Angola goed gepraat. Zo houdt een politiek van agressie en onderdrukking zich staande. Een politiek die in strijd is met het handvest en uitspraken van de Verenigde Naties.

Het wordt tijd dat de Westerse landen krachtig stelling nemen tegen deze poltiiek. Tot nu toe heeft alle druk op Zuid-Afrika gefaald. Dan rest slechts het harde middel van de boycot. Terwille van de onderdrukten in Zuid-Afrika.

Jan de Koning:

In accoord is de pijn redelijk tussen de partijen verdeeld

Daags voor de drie fracties overeenstemming bereikten had CDActueel een gesprek met drs Jan de Koning. Het was maandag 31 augustus, de 55ste verjaardag van de demissionaire minister van Ontwikkelingssamenwerking. Hij had zitting in de Eerste en in de Tweede Kamer, was voorzitter van de AR-partij en ontwierp, samen met Ruud Lubbers en Ed van Thijn als informateurs een regeeraccoord. Het bereikte resultaat werd door de CDA-fractie onvoldoende geacht. Jan de Koning over deze roerige beginperiode van de kabinetsformatie. Hij spreekt er over met een weldadig aandoende rust.

Al enige maanden wordt getracht een CDA-PvdA-D'66-kabinet samen te stellen. Is dat de meeste logische interpretatie van de verkiezingsuitslag?

Bij deze verkiezingsuitslag zou best wat te zeggen zijn, gelet op het verlies van de PvdA, voor een kabinet CDA-VVD-D'66.
In de verkiezingen heeft D'66 zich echter vastgelegd aan de PvdA. D'66 handhaaft dat standpunt van toen.
Dat betekent dat er maar één parlementair meerderheidskabinet gevormd kan worden, namelijk CDA-PvdA-D'66.
Voor het besturen van Nederland in de komende jaren is het van het allergrootste belang dat er een parlementair meerderheidskabinet komt. Dat is het enige kabinet dat voldoende gezag heeft om beslissingen te nemen en ook het nakomen daarvan te garanderen.

Met andere woorden: er zijn geen alternatieven?

Er zijn geen parlementair volwaardige alternatieven.
Wat overblijft zijn minderheidskabinetten en die zijn politiek gesproken inferieur en, vrees ik, onvoldoende krachtig om pijnlijke beslissingen niet alleen te nemen maar ook tot uitvoering te brengen.

Zonder Van Agt

Kunt u zich een kabinet CDA-PvdA-D'66 voorstellen zonder van Agt als premier?

Ik geloof dat zo'n kabinet binnen het CDA niet aanvaard zal worden als Van Agt daar geen leiding aan geeft.
Alleen Van Agt zelf zou een andere leiding aanvaardbaar kunnen maken. Dat is overwogen door Van Agt bij het aanzoeken van Zijlstra als mogelijk premier, begin juli.
Sinds de weigering van Zijlstra is die mogelijkheid naar het rijk der theorie verwezen.

Hoe verklaart u het dat als christen-democraten met liberalen onderhandelen het dan redelijk snel gaat en als ze met socialisten praten er sprake is van maandenlang getouwtrek?

Het CDA onderhandelt nu met twee voormalige oppositiepartijen waardoor de te overbruggen kloof veel breder is dan wanneer men onderhandelt met partijen die in de vorige periode ook met elkaar geregeerd hebben.
Verder denk ik dat socialisten met name op sociaal-economisch gebied verder van het CDA afstaan dan liberalen.
Met socialisten is er dus meer te onderhandelen, ook omdat ze meer gedetailleerde afspraken willen. Dit in tegenstelling tot liberalen die meer geneigd zijn om „op zien komen" te spelen.
Liberalen kunnen zich makkelijker vinden in het CDA-program dan dat socialisten zich erin kunnen vinden.
Het is niet zozeer wat ons altijd verweten wordt, nl. dat wij ons gemakkelijk kunnen vinden in het liberale program.
Dat is ook in de afgelopen vier jaar bewezen. Het beleid dat uitgevoerd is lag heel dicht bij het CDA-program.
Tenslotte erken ik dat er in CDA-kring een groep zit die een regering met socialisten ongeveer als het grootste kwaad zien wat mogelijk is.

Hoe verklaart u dat laatste?

Ik denk dat dat een heel diep in de geschiedenis liggende oorzaak heeft. Er was een tijd dat socialisten en christen-democraten en trouwens alle andere partijen in Nederland, behalve de CPN, diametraal tegenover elkaar stonden.
In de tweede plaats formuleren socialisten hun politiek met een heftigheid en agressiviteit die christen-democraten slecht ligt. Daardoor wordt de zakelijke afstand vergroot.
Liberalen hebben de neiging om politieke verschillen onderkoeld te behandelen, socialisten daarentegen om ze oververhit te behandelen.

Is het niet vreemd dat twee informateurs van CDA-huize met een ontwerp-re-

geeraccoord komen dat uiteindelijk alleen door hun eigen partij niet aanvaard wordt?

Zo vreemd is dat niet. We wisten als informateurs toen we begonnen dat het een heel smal pad was dat wellicht begaanbaar zou zijn tussen de drie partijen.
In het ontwerp-accoord is dat heel goed merkbaar. Ik denk dat we dat pad ook wel moesten kiezen, omdat wij het element van een parlementair meerderheidskabinet zo zwaar lieten wegen.
Een fractie is echter volstrekt vrij, ook al zijn het informateurs van eigen richting om toch dat pad af te wijzen. Juist omdat het komt van informateurs en niet van CDA-politici die alleen maar gebonden zijn aan een CDA-program.
De tweede reden is dat er over de richting van dat program geen verschil van mening bestond. Het ging veel meer om de garanties dat dat program ook inderdaad zou kunnen worden uitgevoerd. De fractie vond die onvoldoende. Die garanties kunnen natuurlijk altijd versterkt worden. Daar is Lubbers dan ook nu als onderhandelaar van de fractie mee bezig.

Wat is eigenlijk de macht c.q. wat zijn de mogelijkheden van een informateur?

De eigenlijke macht begint pas als je op een bepaald moment zegt: „en nu doen we een finaal voorstel".
Als één van de partijen dat finale voorstel verwerpt dan betekent dat dat de beoogde combinatie onmogelijk blijkt. Ieder van de drie partijen zal drie keer nadenken voordat zij zo'n finaal voorstel van de hand wijst zonder dat zij mogelijkheden openhoudt om toch nog tot nader overleg te komen. Wat er ook gebeurd is, is dat twee partijen het voorstel hebben aanvaard, ook niet zonder moeite natuurlijk, ik denk met erg veel moeite, meer dan ze uit tactische overwegingen hebben willen laten blijken. De derde partij (het CDA, red.) heeft gezegd: „zo kan het niet maar wij zien toch wel mogelijkheden om daarna verder te praten en tot een bijstelling te komen waardoor het wel zou kunnen."
Het was dus geen echt finaal voorstel want geen van de partijen heeft een finaal nee laten horen.

U heeft als informateur ook met D'66 te maken gehad. D'66 ziet zich als bruggenbouwer tussen CDA en PvdA. Heeft u daar iets van gemerkt?

Eigenlijk niet zoveel. Ik geloof dat D'66 te klein is om werkelijk als bruggenbouwer tusssen die twee partijen te kunnen functioneren. Ik geloof echter dat het D'66-standpunt op een aantal belangrijke punten vaak ligt tussen dat van CDA en PvdA. Dat suggereert dan dat ze een brugpositie innemen maar het is natuurlijk niet echt een brugpositie, het is gewoon een middenpositie. Niet meer, en ook niet minder. Dat betekent dat D'66 in deze onderhandelingen op een aantal belangrijke punten minder moeite heeft gehad dan CDA en PvdA want de weg tussen CDA en PvdA liep vlak langs het huis van D'66.

Voldoende herkenning

Vond u destijds als informateur dat in het ontwerp-accoord voldoende van het CDA-program, met name het sociaal-economisch gedeelte, te herkennen was?

Het CDA heeft in z'n verkiezingscampagne opgeroepen tot het brengen van offers; dat betekent minder consumptie op een wijze die meer werkgelegenheid mogelijk maakt.
Wel, dat is ook de essentie van het program dat wij hebben voorgelegd. Ik denk dat het CDA voor wat de lijn van het sociaal-economisch beleid zoals wij die hebben uitgezet betreft meer tevreden kan zijn dan b.v. op het punt van de veiligheidspolitiek. De kernwapenparagraaf is veel slapper dan die van het CDA-program. Op andere punten b.v. het redelijk vastleggen van een zo moeizaam gesloten abortusaccoord kunnen we meer tevreden zijn. Bovendien als je de harde standpunten ziet die de PvdA heeft ingenomen t.a.v. handhaving van koopkracht, sluiting van kernenergiecentrales, kernwapens (geen plaatsing van middellange afstandsraketten) en het aantal Nederlandse kerntaken dan vind ik dat de aanvaardbaarheid van dit program voor de PvdA objectief gezien moeilijker is dan voor het CDA.
Het blijft natuurlijk altijd een verdeling van de pijn.

pen voor het werkgelegenheidsprogram zoals dat in het accoord was vastgelegd.
De terughoudendheid, de bijna-weigering van de PvdA om zich op forse ombuigingen vast te leggen is inderdaad hoogst verontrustend. Ik geloof dat het één van de eerste taken is van de CDA-onderhandelaar-nu om hard aan te tonen dat de PvdA en D'66 tot zo'n operatie bereid zijn. Zonder die zekerheid is het voor het CDA niet verantwoord om met PvdA en D'66 in zee te gaan.

Tijdbom

Is de kernwapenformulering in het eerste informatie-accoord inderdaad een tijdbom onder het beoogde kabinet?

Dat kan het zijn wanneer er niets verandert in de opstelling van PvdA en D'66 enerzijds en wanneer anderzijds de spanningen tussen Oost en West toch zo hoog blijven oplopen dat een positief besluit t.a.v. middellange afstandswapens genomen moet worden.
Ik hoop dat dat niet het geval zal zijn. Dat met name die laatste voorwaarde niet vervuld zal worden maar dat in tegendeel onderhandelingen zullen leiden tot een verzachting van de tegenstelling tussen Oost en West waardoor de zaak zelf niet aan de orde hoeft te komen.
Maar zoals ik al zei op het terrein van het veilig-

„Met spijt weg bij Ontwikkelingssamenwerking, met plezier beginnen bij Landbouw..."

Goed, dat zegt u als informateur. En als CDA-fractielid?

Ook als CDA-fractielid ben ik over het sociaal-economisch program tevreden vanwege die nadruk op de werkgelegenheid. Echter er is bij mij toch twijfel gaan rijzen met name tijdens de laatste dagen van de formatie Kremers-Van Thijn over de bereidheid bij de PvdA om de offers t.b.v. de werkgelegenheid die dat program vraagt ook werkelijk te brengen.
In het accoord wordt heel duidelijk gesteld dat voorwaarde voor het werkgelegenheidsbeleid is het terugdringen van het financieringstekort en het stabiliseren van de collectieve lastendruk (belastingen, sociale premies red.)
Daaruit voortvloeiend vind ik dat Van Agt volkomen terecht aan de PvdA en D'66 gevraagd heeft: „zijn jullie bereid om volgend jaar de consequentie te trekken uit de overeenkomst, en dus fors om te buigen?"
Hij heeft dat de lakmoesproef genoemd. Daarbij zullen PvdA en D'66 de bereidheid moeten tonen ook echt de voorwaarden te willen schep-

heidsbeleid vind ik dat het CDA niet erg tevreden kan zijn.
Tegelijkertijd zegt de CDA-fractie ook dat er in eigen kring genuanceerd over het vraagstuk van vrede en veiligheid gedacht wordt. Het is dus weinig realistisch om sterke formules op te schrijven die later in de Kamer niet gerealiseerd blijken te kunnen worden.

Er is gesuggereerd dat de positie van Den Uyl als beoogd vice-premier te veel versterkt was ten koste van andere ministers.

Die indruk is inderdaad gewekt, ik geloof dat dat sterk overdreven is. Den Uyl heeft genoegen genomen met een overstap van Financiën, de eerste keuze van de PvdA, naar Sociale Zaken. Hij heeft toen gezegd dat hij als minister van Sociale Zaken de instrumenten wil hebben om er werkelijk werkgelegenheidsbeleid te voeren. Ik denk dat hij dat instrument ook gekregen heeft in de vorm dat hij project-minister zal worden

Vervolg op pagina 18

Vervolg van pagina 17

voor de werkgelegenheid. Dat is verreweg het belangrijkste instrument.
Niemand zal ontkennen dat dat ook thuis hoort bij de minister van Sociale Zaken. Dat wordt gecompenseerd doordat andere ministers, ook CDA-ministers, project-minister worden op andere terreinen. Daarmee heeft Den Uyl dus niets extra gekregen.

Gelooft u niet dat de informatiefase te vroeg afgesloten is en dat daardoor de formateurs Kremers en Van Thijn dermate weinig speelruimte kregen dat zij wel moèsten mislukken, juist omdat er op sociaal-economisch vlak nog zoveel verschil van mening bleef bestaan?

Aan het eind van de informatie-fase ontstond er enerzijds een situatie dat partijen verder uit elkaar dreigden te groeien dan dat ze op dat moment waren.
Dus een verslechtering in de overeenstemming tussen partijen. Anderzijds had ieder van de fractievoorzitters gezegd bereid te zijn tot formatie over te gaan. Als informateurs hebben wij in ons eindverslag dat laatste aangegrepen om te zeggen dat als de drie fractievoorzitters de bereidheid hebben tot formatie over te gaan deze dan moet beginnen. Echter de nieuwe druk die uitgaat van een formateur om tot overeenstemming te komen is toch niet voldoende gebleken. Dat is in sterke mate bevorderd door voortgaande onenigheid tussen partijen over de invulling van het program waarover ze het in de informatie-fase eens waren geworden.
De fase waar de heer De Gaay Fortman nu aan bezig is zal uiteindelijk moeten aantonen of er toch een nieuwe toenadering tot stand kan worden gebracht. Als dat niet het geval is dan is het naar mijn mening definitief afgelopen, met deze combinatie, althans voor deze periode.

De indruk bestaat dat uw fractiegenoot de heer Van Dijk niet zozeer voor de post van ontwikkelingssamenwerking is gevraagd maar meer om in de sociaal-economische driehoek het CDA te versterken.

Ik heb alle vertrouwen dat Van Dijk een goede minister van ontwikkelingssamenwerking zal zijn. Hij heeft jaren bij de Wereldbank gewerkt en heeft een brede kennis van het ontwikkelingsvraagstuk. Tevens heeft Van Dijk het voordeel dat hij macro-econoom is die in een team van CDA-ministers een nuttige functie kan vervullen. Echter zijn optreden als macro-econoom in een nieuw kabinet komt niet in mindering op zijn geschiktheid als minister voor ontwikkelingssamenwerking.

Hoe reageerde u erop dat u dan op landbouw zou komen?

Ik heb vijftien jaar lang met veel plezier landbouwpolitiek gedaan en ik zal als het zo loopt met veel ambitie minister van landbouw zijn. Maar dat neemt niet weg dat als je met hart en ziel ontwikkelingssamenwerking hebt gedaan je daar niet zonder spijt vertrekt. Maar met persoonlijke spijt vertrekken bij ontwikkelingssamenwerking wil niet zeggen dat je niet met plezier kunt beginnen bij landbouw.

Jan de Koning en Ruud Lubbers als informateurs op het Binnenhof (foto Nick Morelis)

Is het niet vreemd dat Lubbers nu namens het CDA onderhandelt over de sociaal-economische paragraaf terwijl die door hemzelf als informateur is geschreven?

Gesteld dat Lubbers en ik nu nog informateurs waren dan denk ik dat ook wij de behoefte zouden hebben om een aantal zaken nader te regelen. Wat Lubbers nu heeft opgevoerd op de agenda van de informateur is eigenlijk niets anders dan een bevestiging van datgene wat wij in het concept-accoord hadden geschreven.
En zeker als CDA-onderhandelaar, wat een totaal andere positie is dan informateur, heeft hij, denk ik, er geen enkele moeite mee om de zwaartepunten die het CDA in zijn verkiezingsprogram naar voren heeft gebracht nog eens een keer goed vast te nagelen in een concept-regeeraccoord.

Verrassing

De Gaay Fortman is nu informateur. Voor velen is zijn benoeming als een verrassing gekomen. Geldt dat ook voor u?

Ik zie het wel als een verrassing maar geen onaangename. De adviezen die door de fractievoorzitters zijn uitgebracht aan de Koningin waren nogal verschillend. PvdA heeft een formateurs- of informateurs-duo gevraagd: een christen-democraat en een socialist. Dat was ook niet onredelijk. De CDA-fractievoorzitter heeft een CDA-formateur of informateur gevraagd en daarvoor een naam genoemd.
De Koningin heeft getracht om beide adviezen met elkaar zo goed mogelijk te verzoenen door de heer De Gaay Fortman te benoemen als informateur. Ik zie eerlijk gezegd niet wat ze anders had kunnen doen.

Geen grond dus voor de kritiek dat de Koningin het verkeerd gedaan zou hebben?

Kritiek op de Koningin is altijd verkeerd. Als de adviezen niet gelijkluidend zijn dan is dat de verantwoordelijkheid van de adviseurs. De Koningin probeert die adviezen zoveel mogelijk met elkaar in evenwicht te brengen en ik vind dat ze daarin voortreffelijk is geslaagd.

Denkt u dat het voor het CDA als partij ook in de toekomst gezien consequenties kan hebben als deze combinatie niet lukt?

Als dit parlementair meerderheidskabinet niet tot stand komt dan verwacht ik dat er een instabiele regering zal komen.
Dat is niet goed voor het CDA. Het CDA draagt als grootste partij toch de eerste verantwoordelijkheid in de komende periode. In een instabiele regering, wat een minderheidsregering nou één keer per definitie is, zal het CDA die verantwoordelijkheid veel minder goed, en met veel meer risico, moeten dragen dan anders het geval zou zijn.
Daarom vind ik de nu voor de hand liggende combinatie ook voor het CDA verreweg de meest geschikte. De kans van slagen van de Gaay Fortman acht ik vanwege de belangen die er mee gemoeid zijn nog altijd aanzienlijk groter dan de kans op mislukken.

Cor van Santen
Jan Willem de Savornin Lohman

De kracht van de basis als basis van de kracht

Bij gouden sieraden is vaak vermeld 14 karaat of 18. En 18 is beter dan 14. Laatst las ik ergens dat men goud van lager gehalte wil verkopen gezien de steeds stijgende goudprijs, waardoor „echt" goud steeds duurder wordt. Wie ik de afgelopen week ook sprak over de kabinetsformatie uitte gevoelens van teleurstelling, soms verbazing, niet zelden ergernis. Vooral ook de onbegrijpelijkheid van het geheel. Goede CDA-informateurs. Dan de overgang naar de formateurs. Namen voor ministers enz. bekend en dan toch nog een breuk. Ik meen bovenal een gevoel van onmacht te bespeuren. Wat is het toch dat we, met goeden wil bezield, daar mogen we toch vanuit gaan, er niet in slagen het land die regering te geven die volgens de verkiezingsuitslag (D'66 had immers voor de verkiezing al gezegd niet met de VVD te willen samenwerken) het meest voor de hand ligt. Kortom, het vertrouwen in de politiek, in de integriteit van politici, in hun wil om het landsbelang boven alles te stellen heeft, wanneer mijn conclusies juist zijn een duw naar beneden gekregen.
Dat is natuurlijk nooit gewenst, maar gezien de grootte van de problemen nu, minder dan ooit.

De foto van Trouw

In Trouw stond een foto voorzien van uitleg zonder commentaar. Op de tafel van de CDA-fractie lag voor Lubbers de Psalmberijming van Gerhardt en van der Zeyde en voorts de Willibrordvertaling. Voor Van Agt lag de bijbel opengeslagen. Er werd aan toegevoegd dat de fractievergadering eens per week met een bijbelgedeelte wordt geopend. En soms met een gebed. Geen commentaar, maar je proefde als het ware de gedachte: wat betekent die opengeslagen bijbel in de werkelijkheid van het politiek bedrijf.

De kracht van de basis

Het Evangelie als richtsnoer voor het politiek handelen. Wie Evangelie zegt, zegt Jezus Christus, Het Lam Gods, Een vreemde Koning. De man die telkens grenzen doorbrak. De Heiland die zo anders reageerde dan men dacht en verwachtte. Het Evangelie als richtsnoer wil zeggen Jezus Christus volgen. Niet gekomen om te heersen, maar om te dienen. 70 maal 7 vergeven. De minste zijn.
We weten allen hoe moeilijk het is ook maar iets van het Evangelie werkelijk in de politiek te realiseren. We weten echter ook hoe noodzakelijk het is dat de evangelische waarden de politiek beheersen.
De basis is het Evangelie van de gekruisigde en opgestande Heer. Wie den Heer verwacht zal de kracht vernieuwen (Jesaja 40:31). Het Evangelie spreekt van bevrijding, van vergeving, van verzoening, van uitzicht.
Het Evangelie is de Boodschap waar je telkens een nieuw begin kunt, moogt en moet maken.
We hebben voor het CDA gekozen omdat we van een partij deel willen uitmaken die ernst maakt met het Evangelie als richtsnoer voor het politieke handelen. Dat moet merkbaar en zichtbaar zijn. In het programma en in het gedrag van allen die aan deze partij leiding geven.
De kracht van de basis is onuitputtelijk en onoverwinnelijk. Maar, het is de kracht van de „redevorst". Van het Lam dat zich liet slachten.
Ongetwijfeld zullen we tot de jongste dag bezig zijn met de vragen hoe we het Evangelie moeten en kunnen vertalen in de practische vragen van iedere dag. Maar het is duidelijk dat onbaatzuchtigheid, zorg voor de arme en verdrukte, totale inzet opdat zwaarden ploegscharen worden, gerechtigheid, strijd tegen honger en ziekte de belangrijkste facetten van het programma zullen zijn.
Anders gezegd, een evangelisch programma zal altijd iets wereldvreemds hebben omdat het spreekt van gehoorzaamheid aan die andere koning die toch meer macht had dan Herodes, Pilatus en de Romeinse keizer.

De basis van de kracht

Wat wij verwachten en willen zien is dat de kracht van de basis ook de basis is waarop de politieke kracht wordt ontwikkeld.
Dat wordt niet duidelijk in mooie woorden maar in kloeke daden. Wij moeten, meen ik, onze politici toeroepen: waag het vooral met de basis. Die is krachtig genoeg. Maar maak die basis herkenbaar. In het programma in de regeerakkoorden.

Het spreekt vanzelf dat het voor politici die vier jaar met de VVD samenwerkten niet gemakkelijk is een andere coalitie aan te gaan. Het spreekt van zelf dat allerlei menselijke en mogelijk al te menselijke factoren een rol spelen. Het spreekt ook vanzelf dat elke coalitiepartner zo graag in het programma van zijn eigen programma wil herkennen. Men moet een compromis, immers ook verkopen naar de achterban toe.
Wanneer de basis de kracht geeft dan begin je eindeloos weer opnieuw dan luister je telkens naar de stem van het Evangelie.

Het gaat er niet om schuldigen aan te wijzen voor de mislukkingen tot nu toe. Het gaat er om elkaar op te roepen en elkaar toe te roepen dat het Evangelie als richtsnoer voor het politieke handelen een hoog karaatsgehalte van dat handelen moet weergeven.
En eerlijk gezegd dat gehalte heb ik – en ik meen velen – de laatste weken erg gemist. Het kan zijn dat omwille van de basis sommigen die de afgelopen jaren vooraan stonden in de politiek terugtreden. Dat is geen schande of dat betekent geen persoonlijke mislukking. Integendeel dat kan een onderstreping zijn van wat het werkelijk betekent als de basis van de kracht de kracht van de basis is. We zijn het CDA ingegaan in de wetenschap dat er vaak van grote verscheidenheid sprake zou zijn en dat is niet erg maar tevens in de hoop en verwachting dat om zo te zeggen het CDA binnen de ring van het richtsnoer zou staan als voldoende basis.
Het is prettig wanneer we weten vele bedreven politici binnen het CDA te hebben. We hebben vooral behoefte aan gedreven politici. De tijden zijn er naar.

A. de Haan
Oegstgeest

Redactieraad

In mei vorig jaar werd door het toenmalige dagelijks bestuur van het CDA een rapport vastgesteld waarin de structuur van CDActueel werd vastgesteld. Voorts wordt in het rapport aangegeven dat naast de redactie die wekelijks CDActueel produceert er een redactieraad zal zijn, die een tweeledige functie heeft.
Alhoewel CDActueel verschijnt onder de verantwoordelijkheid van het partijbestuur, opereert de redactie van CDActueel onafhankelijk. Teneinde te voorkomen dat er competentiegeschillen zouden ontstaan tussen de redactie van CDActueel en het partijbestuur werd een redactieraad in het leven geroepen als een soort buffer tussen de redactie en het partijbestuur. Een tweede functie van de redactieraad betreft het optreden indien er zich binnen de redactie van CDActueel meningsverschillen voordoen.
Verder is één van de taken van de redactieraad het vervullen van een stimulerende, toezichthoudende en adviserende functie ten opzichte van CDActueel.
Leden van de redactieraad zijn:
mr. dr. A. Postma – voorzitter, H. W. van den Brink, drs. H. Glimmerveen, F. J. van der Heijden, J. M. Kwakkenbos, drs. H. van Spanning, dr. K. de Vries, Th. Westerwoudt, mr. C. v. d. Wetering.
Als secretaris treedt op drs. M. Smits, partijsecretaris van het CDA.

SPREEKT U GOED?
Leer vlot en overtuigend spreken in het openbaar en dagelijks leven! Overwin spreekangst, etc. Vraag uitgebreid GRATIS PROSPECTUS! INSTITUUT KONING, Afd. 15, 2000 AB Haarlem.

CDA start politieke discussie over Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid

Binnenkort start de partij een politieke discussie over de onderwerpen Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid. Reden voor CDActueel om met Nico Schouten, voorzitter van de stuurgroep, die verantwoordelijk is voor de organisatie van de discussie, te praten. Dit gesprek treft u hier aan. Hiernaast volgt meer organisatorische informatie.

Waarom start de partij deze politieke discussie?

Partijvoorzitter Bukman heeft bij de fusie gezegd dat het CDA nu al in zijn partijgeledingen politiek moet gaan functioneren. Daaraan heeft hij toegevoegd dat het goed is dat de partij de politici opstuwt in een bepaalde politieke richting. Al te lang nam de fractie de partij op sleeptouw. Dit is de herkomst en het doel van de politieke discussie. Deze discussie kan voor een geweldige activering van de partij – en met name de basis – gaan zorgen.

Er is voor de thema's Vrede en veiligheid en Sociale zekerheid gekozen. Waarom juist Vrede en veiligheid?

Vrede en veiligheid is een bijzonder thema om een aantal redenen. De kernwapendiscussie van december 1979 in het parlement heeft het – toen federatieve – CDA zeer sterk beziggehouden. Daarbij bleek een variatie van standpunten. Mensen waren daar ook emotioneel sterk bij betrokken. De partij heeft destijds de commissie Donner ingesteld die een rapport over de materie heeft uitgebracht.

Rapport Donner

Staat dat rapport ter discussie?

Het is niet de bedoeling dat de discussie zich zal beperken tot de vraag: wel of niet plaatsen van nucleaire middellange afstandswapens?
Ons Program van Uitgangspunten en verkiezingsprogram zien kernwapens als middelen die toekomstige generaties en de schepping als zodanig bedreigen. De opdracht voor het CDA is tot een samenhangend vrede- en veiligheidsbeleid te komen. Een weg van kleine stappen denk ik.

Is er in de discussie ruimte voor emoties?

Je moet ruimte geven aan het emotionele aspect bijv. doordat deelnemers aan de discussie de kans krijgen zich uit te spreken over wat hen bezighoudt bij dit thema. Angst over de bewapeningswedloop, Europa al mogelijk oorlogsslagveld en het toekomstperspectief voor jezelf en je kinderen kunnen daarbij aan de orde komen.

Is er in de discussie ruimte voor emoties?

Je moet ruimte geven aan het emotionele aspect bijv. doordat deelnemers aan de discussie de kans krijgen zich uit te spreken over wat hen bezighoudt bij dit thema. Angst over de bewapeningswedloop, Europa als mogelijk oorlogsslagveld en het toekomstperspectief voor jezelf en voor je kinderen kunnen daarbij aan de orde komen. Natuurlijk moeten we in de politiek niet bij de emotie blijven staan. Juist in de politieke discussie moet gezocht worden naar wegen om de bedreigingen en gevoelens van machteloosheid om te buigen naar een beleid, dat uitzicht biedt op een vrede- en veiligheidsbeleid.
Dat vraagt om een zo scherp mogelijke vraagstelling en benadering van de discussie. Er ligt immers nogal wat materiaal op tafel.

Knelpunten

Waarom Sociale zekerheid?

Het is een onderwerp dat de eerste tien jaar constant aan de orde zal zijn. Als je kijkt naar de ontwikkeling hier op het gebied van de werkgelegenheid liggen er vele knelpunten. Gesproken zal o.a. moeten worden over de toekomst van de verzorgingsstaat en het gebouw van de sociale zekerheid.
Natuurlijk zal ook de verhouding tussen actieven, en niet-actieven aan de orde komen. Sociale zekerheid heeft als thema veel te maken met de vormgeving van de samenleving in de komende jaren.

De politieke discussie moet uitmonden in een stellingname van de partij. Is er een garantie dat deelnemers hun standpuntbepaling daarin terug kunnen vinden?

De mogelijkheid dat de deelnemers hun standpunt kunnen terugvinden in de uiteindelijke standpuntbepaling van de partij is in de opzet van de partijpolitieke discussie zo goed mogelijk ingebouwd. Daarom komen de resultaten van de groepsdiscussies dan ook op het niveau van de kamerkring terecht. Daar wordt op een studiedag geprobeerd de standpunten vanuit de werkgroepen samen te brengen. Vervolgens zal het partijbestuur zich met deze resultaten bezighouden en zullen resoluties aan de partijraad worden voorgelegd. Kortom, er worden nogal wat aanslagen gepleegd op wat een bepaalde groep vindt en wat de uiteindelijke discussieuitkomst kan worden. Deelnemers moeten daarbij echter wel bedenken dat het hierbij niet uitsluitend gaat om wat je zelf vindt maar dat het de bedoeling is dat de partij een bepaald standpunt gaat innemen dat steun vindt bij zoveel mogelijk partijleden.

Een waagstuk?

Ja, maar een ieder moet bedenken dat ook in het CDA niet één haan koning kraait en dat het erom gaat om vanuit CDA-uitgangspunten tot een verantwoorde stellingname te komen.

Daarbij is het van belang dat leden van het partijbestuur, leden van de partijraad alsmede kamerleden de discussie niet pas starten als die op landelijk niveau aan de orde is maar dat ook zij naast vele leden plaatselijk en regionaal in de discussiegroepen mee gaan doen.

Is de discussie niet te laat nu de partij haar program voor de komende vier jaar al heeft vastgesteld

Een verkiezingsprogram vraagt om constante aanvulling en heroverweging. Omstandigheden blijven immers niet gelijk. Ik sluit niet uit dat deze discussie bovendien impulsen oplevert voor het volgende partijprogram.

Aanmeldingen

Hoe zit het met aantal aanmeldingen en de deelname vanuit CDJA en het Vrouwenberaad?

Op dit moment zijn er bijna 200 mensen die zich opgegeven hebben. Natuurlijk nog veel te weinig. Vrouwen zijn zelf bezig met een project vrede en veiligheid maar dat sluit niet uit dat ze ook aan deze discussie deel kunnen nemen. Hetzelfde geldt voor het CDJA. Beide organisaties kunnen én in de groepen én via hun eigen kanalen bijdrragen leveren aan deze discussie.

Wat verwacht je van de discussie?

Ik verwacht een goede discussie, dat wil zeggen, dat deelnemers wederzijds de bereidheid hebben elkaars standpunten aan te horen om vervolgens na uitvoerige discussie tot een standpuntbepaling te komen.

Neem nu een abonnement op CDActueel!

(Zie pagina 32)

Organisatie van de politieke discussie

De thema's worden behandeld in te vormen werkgroepen, die een keus moeten doen uit één van de twee onderwerpen.
Alle CDA-afdelingen, bestaande CDA-werkgroepen en CDA-leden kunnen zich voor deelname aan de partijpolitieke discussie aanmelden bij de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.
De deelnemers die zich hebben aangemeld worden met medewerking van de vormingswerkconsulenten en de door kamerkringen c.q. provinciale organisaties aangewezen personen of commissies in werkgroepen bijeengebracht, danwel aan reeds bestaande werkgroepen toegevoegd.
De aldus geformeerde werkgroepen wijzen een contactpersoon aan, die tijdens de duur van de werkzaamheden van de werkgroepen de contacten met de stuurgroep en met de door de kamerkringen c.q. provinciale organisaties aangewezen personen of commissies onderhoudt.

- Begin september stelt de stuurgroep de discussiestukken vast, die vervolgens aan de dan bekende werkgroep-contactpersonen worden toegezonden. Dan worden ook de discussievragen en een handleiding bij de groepsbesprekingen toe gezonden.
- Van september t/m november komen de werkgroepen, die daartoe zelf een werk- en vergaderschema moeten opstellen regelmatig bijeen.
- Begin december stellen de werkgroepen hun bevindingen en hun opvattingen voor het behandelde thema op schrift en rapporteren deze uiterlijk 18 december a.s. aan het kamerkringbestuur c.q. aan de door de kamerkring respectievelijk provinciale afdeling aangewezen personen of commissie.
- In januari en februari 1982 beleggen de kamerkringen c.q. Provinciale organisaties (c.q. worden onder hun verantwoordelijkheid belegd) studiedagen waarop de door de werkgroepen behandelde thema's aan de orde zijn.
- Uiterlijk 6 maart 1982 rapporteren de kamerkringen c.q. Provinciale organisaties de op de studiedagen verkregen en de uit rapportages van de werkgroepen voortvloeiende, conclusies aan de stuurgroep.
- De stuurgroep brengt deze conclusies ter kennis van het partijbestuur en bereidt een discussie in het partijbestuur voor met het doel het opstellen van conceptresoluties ter bespreking op de voorjaarspartijraad 1982, die op 8 mei gehouden wordt.
- Alle deelnemers zullen dan worden uitgenodigd deze discussies over Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid bij te wonen en daaraan deel te nemen.

Nadere inlichtingen kunnen verkregen worden bij W. Eikelboom, stafmedewerker Kader- en Vormingswerk tel. 070–924461 of bij de vormingswerkconsulenten.

Adressen CDA-vormingswerkconsulenten

- Kamerkring Leeuwarden B. Dijkstra, Van Boelenslaan 6, 9244 EM Beetsterzwaag. Tel. 05126–2340 th. 05120–19659 knt.
- Kamerkring Zwolle T. H. van Osch, Tjariet 36, 8032 LM Zwolle. Tel. 05200–34297 th.
- Kamerkring Arnhem mw. C. H. Reitsma-van Spanje, Sparrenlaan 3, 8162 CX Epe. Tel. 05780–14819 th.
- Kamerkring Nijmegen G. J. Mombarg, Van Goghstraat 39, 6566 ZB Millingen a/d Rijn. Tel. 08813–2061.
- Kamerkring Haarlem mw. M. Verheul-Verhulst, Willem Denijslaan 11, 2101 EN Heemstede. Tel. 023–289625.
- Kamerkring Dordrecht mw. A. J. Bakker-Osinga, Oranjepark 3, 3311 LP Dordrecht. Tel. 078–147010.
- Kamerkring Dordrecht mw. W. van Dinter-Vroegindeweij, Merellaan 357, 3145 EM Maassluis. Tel. 01899–15309 th; tel. 070-614911 tst. 3291.
- Kamerkring Maastricht C. Th. A. Bennebroek, Kruisstraat 14, 6151 BP Munstergeleen. Tel. 04490–17690 th; 04494–63835 knt.
- Kamerkring Maastricht W. Thuis, Rietbeek 10, 6166 GV Geleen. Tel. 04494–45717 th; 04490–66269 knt.
- Kamerkring Rotterdam H. van Oostende, Hontenissestraat 17, 3086 KA Rotterdam. Tel. 010–801481 th; 010–811144 knt.
- Kamerkring Utrecht mw. M. Ch. Bruins Slot-Vis, Willem Alexanderstraat 48, 2474 JT Zegveld. Tel. 03489–686 th; 030–333141 knt.
- Kamerkring Den Helder J. J. Verhoog, Tulpstraat 10, 1738 CC Waarland. Tel. 02262–1793.
- Kamerkring Assen mw. C. W. M. Jongma-Roelants, Jan Steenweg 24, 9761 HJ Eelde. Tel. 05907–3367.
- Noord-Brabant prov. bureau, Walpoort 12, Den Bosch. Tel. 073–132071.

Ja, ik doe mee aan de partijpolitieke discussie, en wel aan het onderwerp

Vrede en Veiligheid/Sociale Zekerheid *)

Naam: .....

Adres: .....

Postcode + Woonplaats: .....

Tel.: .....

behorend tot kamerkring/
provinciale afdeling: .....

*) doorhalen wat **niet** van toepassing is

Dit formulier zenden aan:
Stichting Kader- en Vormingswerk CDA (tel. 070-924461),
Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

Bij de hieronder afgedrukte reacties op de kabinetsformatie zij opgemerkt dat deze reacties alle geschreven zijn alvorens j.l. dinsdagavond de drie partijen een accoord bereikten. Schrijvers van ingezonden stukken worden er op gewezen dat deze bijdragen kort en bondig geformuleerd dienen te zijn. Te lange stukken worden zo mogelijk bekort of, indien dat niet mogelijk is, geretourneerd. (red.).

uw mening

Kabinetsformatie (1)

Wij menen dat de heer Van Agt gedurende de informatieperiode, ondanks fouten die hij ongetwijfeld gemaakt zal hebben, de enige was die koers gehouden heeft, en het landsbelang niet aan partijpolitieke doeleinden opgehangen heeft.

De houding van de fractie, op het kritieke moment, keuren we dan ook ten sterkste af – inplaats van als één man achter de heer Van Agt te staan – streeft elke groep zijn eigen zienswijze na. Verschil van mening achten we acceptabel; dit moet echter niet zover gaan, dat de eenheid hierdoor in gevaar gebracht wordt.

Havelte **P.S. de Boer**

Kabinetsformatie (2)

Wanneer men leest over de sympathie-betuigingen aan het adres van de heer Van Agt, zou men kunnen gaan denken, dat de CDA-achterban in zijn geheel de handelwijze van de heer Van Agt goed zou keuren. Ik ben bang dat deze gedachte t.z.t. een flinke kater op zal leveren, wanneer de heer Van Agt niet wat evenwichtiger te werk zal gaan. Wanneer wij hem zoals zaterdag j.l. in Brandpunt te werk zagen en als klap op de vuurpijl zijn „terugtreden" van deze week, dan houd ik mijn hart vast voor de volgende verkiezingen.

Velen met mij, hadden groot vertrouwen in de heer Van Agt. Nu echter dreigt dit vertrouwen om te slaan in een zekere gelatenheid, en ontgoocheling na de grote verwachtingen van de laatste verkiezingen. Het is nog niet te laat; maar laten we ook zuinig zijn op even waardevolle CDA-ers als een Lubbers, De Ruiter, De Koning, Fortman en ga zo maar door. Evenwichtigheid in de politiek en rekening houden met de gevoelens van je mede-bestuurders, zijn onmisbare facetten in het leven van een goede, politieke leider.

Oosterhout **A.J.A. van Engelen**

Kabinetsformatie (3)

Ik vraag me af waar de CDA Tweede Kamerfractie mee bezig is. Een verdeelde club die zich door Den Uyl in drieën laat splitsen. Den Uyl kan nu à la Burger gaan inbreken in de CDA-fractie.

Waar hebben de CDA mensen op gestemd? We hadden op 26 mei beter de piano kunnen laten stemmen!

Het is een fabeltje dat de kiezers alleen de combinatie CDA/PvdA/D'66 hebben mogelijk gemaakt. Ook een combinatie van b.v. CDA/VVD/D'66 is mogelijk, maar D'66 heeft een blokkade opgeworpen. D'66 maakt zo het land onregeerbaar en de CDA-fractie accepteert dat.

Lubbers heeft een regeeraccoord in de richting van Den Uyl zitten schrijven, getuige de tevredenheid van de PvdA-fractie! Van Agt heeft practisch alle CDA-stemmen op zich verenigd.

Behoudens 91000 stemmen op Lubbers zijn er weinig voorkeurstemmen uitgebracht. De massa is anti-Den Uyl. Bovendien heeft hij 9 zetels verloren. Onbegrijpelijk dat 28 CDA-fractieleden zo op de PvdA met Den Uyl zijn gesteld. Hoe dan ook wil Den Uyl de baas spelen en dat ziet Van Agt heel goed. Een kabinet met Den Uyl is hoe dan ook tot mislukken gedoemd. Als men Van Agt laat vallen kan het CDA het verder wel vergeten.

Voorburg **J. Keijzer**

Uitspraken dagelijks bestuur en partijbestuur over formatie

Nadat de heer Van Agt op 24 augustus de CDA-Tweede Kamerfractie had laten weten niet meer beschikbaar te zijn als fractievoorzitter en onderhandelaar van het CDA in de formatiebesprekingen hebben het dagelijks bestuur en het partijbestuur zich over de ontstane situatie beraden. Dit heeft geresulteerd in een tweetal verklaringen waarvan u de tekst hierbij aantreft:

Verklaring dagelijks bestuur CDA

Het dagelijks bestuur van het CDA heeft met grote teleurstelling kennis genomen van het feit, dat de heer Van Agt zich genoopt heeft gevoeld af te treden als voorzitter van de CDA-Tweede-Kamerfractie.
Het Dagelijks Bestuur is verheugd, dat de heer Van Agt beschikbaar blijft voor het premierschap van een kabinet CDA-PvdA-D'66, waaraan sedert 26 mei is gewerkt.

Het Dagelijks Bestuur heeft naar aanleiding van deze nieuwe ontwikkeling besloten tot een extra partijbestuursvergadering die zal plaatsvinden op dinsdagavond 25 augustus a.s.

Verklaring partijbestuur

Het CDA-partijbestuur, in vergadering bijeen op 25 augustus 1981, zich beradend over de huidige stand van zaken in de kabinetsformatie:

1. onderstreept de verklaring van het Dagelijks Bestuur van 24 augstus jl. met betrekking tot het terugtreden van mr. A. A. M. van Agt;
2. blijft vasthouden aan de Congresresolutie van 21 februari jl. over de formatiecriteria, luidende:
   a. het CDA-verkiezingsprogram
   b. de verkiezingsuitslag
   c. de wenselijkheid van een brede basis voor een parlementair meerderheidskabinet, zodat ook een brede ondersteuning vanuit de samenleving wordt bevorderd
   d. de gelijkwaardigheid der coalitiepartners.

   en bevestigt opnieuw de uitspraak van het partijbestuur van 1 juni jl.*)
3. spreekt zijn vertrouwen uit in de door de CDA-Tweede Kamerfractie aangewezen onderhandelaar drs. R. F. M. Lubbers.
4. blijft met het oog op het landsbelang hameren op een voortvarend verloop en een goede afloop van deze formatie, die zal leiden tot het beoogde kabinet onder leiding van mr. A. A. M. van Agt en doet een dringend beroep op alle betrokkenen hun bijdrage daartoe te leveren.

*) *daarin wordt onder punt 4 gesteld: „dat er niet gestreefd dient te worden naar de totstandkoming van een zogeheten nationaal kabinet en evenmin naar een kabinet dat mede afhankelijk is van gedoogsteun van kleine partijen."*
en onder punt 6 dat het voor de hand liggend is dat uit de grootste partij in het toekomstige kabinet de minister-president voortkomt (red.).

Kabinetsformatie (4)

Ik heb de kabinetsformatie met belangstelling gevolgd en heb steeds waardering gehad voor de heer Van Agt, maar bij mij is de maat nu vol. Ik begrijp niet waarom de fractie en het partijbestuur de prima-donna-allures van de heer Van Agt wil volgen. Ik vrees dat ons CDA in wezen dezelfde fout gaat maken als de PvdA in 1977. Dat is de PvdA zeer slecht bekomen; men mag terecht vrezen dat deze gang van zaken het CDA zal gaan opbreken. Ik had gehoopt dat dhr. Lubbers nu in alle opzichten de zaken zou overnemen; helaas blijkt dat niet het geval te zijn. Tenslotte zou ik er voor willen pleiten, dat bij een totstandkoming van het zo lang beoogde kabinet, de staatssecretaris van Sociale Zaken, de heer De Graaf op die plaats behouden zou blijven. Zelf werk ik al vele jaren in de sociale verzekering; wij hebben nu iemand, die verstand van zaken heeft, ook in technisch opzicht. De reorganisatie van de sociale verzekering vraagt thans een bij uitstek deskundige roerganger; dat is De Graaf.

Amsterdam **J.M.G. Kuin**

Voetbal en reclame

(Reactie op commentaar Voetbal en Reclame in CDActueel 8-8 jl.)

Wat is de bedoeling van de reclame? Juist, meerdere inkomsten voor de (prof)voetbalverenigingen, die terecht van hogerhand de aanzegging hebben gekregen, hun uitgaven te beperken en naar eigen (niet alleen subsidie) inkomen te streven. Dat kunnen zijn inkomsten uit recettes, maar ook uit reclame (in verenigingsblad, in het stadion enz.). Ik weet zeker dat diegenen die naar de sportrubriek op de NOS kijken, naar **voetbal** willen kijken. Ik kan mij niet indenken dat **die** reclame een t.v.-kijker er toe brengt zich wat van die reclame aan te trekken.

Daarbij komt dat er ook meerdere profclubs zijn (zoals de Graafschap in Doetinchem) die bijna geen NOS-journaal op hun terrein zien. Voor die mogelijke enkele maal dat dat wel het geval zou kunnen zijn, dient de club dan de reclame van het veld te halen? Waanzin. Ik ben blij met iedere activiteit die een club doet aan (meer-)inkomsten te komen. Wanneer men dat element gaat verbieden moet daar een royale subsidiëring van de overheid tegenover staan. Ik vraag mij trouwens af of de minister van CRM geen andere zaken te regelen heeft dan dit kinderachtig gedoe. Ik vind het kruidenierspolitiek. De gemeenschap heeft om deze stellingname van de minister niet gevraagd.

B.P. Bos **Doetinchem**

In de rubriek uw mening worden korte reacties geplaatst van lezers op in CDActueel gelezen artikelen. Plaatsing in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

Herdenking in dankbaarheid van priester-staatsman Nolens

Vorige week donderdag 27 augustus was het precies een halve eeuw geleden, dat monseigneur prof. dr. mr. Willem Hubert Nolens overleed, de (op 7 september 1860) in Venlo geboren priester-staatsman, die „in de geschiedenis van katholiek en politiek Nederland in de eerste decennia van deze eeuw de sleutelfiguur is geweest".

Volgens de onlangs teruggetreden CDA-senator (van CHU-huize) dr. J. W. van Hulst was Nolens „een schakel, een beslissende schakel in een keten van Katholiek denken en handelen, dat in het begin van de 19e eeuw begon". In de strijd om de emancipatie van het katholicisme is Nolens een hoogtepunt, een kroonpunt, aldus vervolgde Van Hulst, die in een plechtige, stijlvolle bijeenkomst in de Sint Martinus-kerk in Venlo een herdenkingsrede uitsprak.

Op 13 november 1896 deed Nolens zijn intrede in de Tweede Kamer als afgevaardigde van het district Venlo van de Rooms Katholieke Staatspartij (RKSP). Een periode van 35 jaren zou hij zijn land dienen als volksvertegenwoordiger. „Nolens was een waar Staatsman; hij heeft op richting en tempo van de Nederlandse politiek der laatste twintig jaren zijn persoonlijke stempel gedrukt. Zo was hij in wezen reeds jaren Minister van Staat, voordat hij recht kreeg op die titel. Levend uit zijn geloof heeft hij in zijn staatkundig leven zijn priesterlijke roeping op voorbeeldige wijze vervuld" – zo werd gezegd bij de herdenking (op 15 september 1931 in de Tweede Kamer), enkele weken na Nolens overlijden.

Dr. Van Hulst zei het op zijn manier: „Met ijzeren wilskracht heeft Nolens zijn partij tot de grootste en invloedrijkste gemaakt. De emancipatie van het katholicisme, voorzover het de staatkunde betrof, had hierin een hoogtepunt bereikt. Als fraktievoorzitter heeft Nolens de zo nodige discipline aangebracht; wat niemand voor mogelijk hield bracht hij tot stand: eenheid onder de Katholieke politici.

Naar de mening van dr. Van Hulst is de staatkundige betekenis van Nolens „ten nauwste" verweven met de wordingsgeschiedenis van de RKSP. Ook benadrukte Van Hulst dat Nolens doorlopend streefde naar een coalitie van RKSP met de ARP en de CHU, een streven, waarin „reeds vage contouren van het CDA zichtbaar worden".

Priester

De vroegere CDA-fractievoorzitter wees in zijn herdenkingstoespraak verder op de „onscheidbare" verbintenis tussen Nolens en Venlo en op de grote – ook internationale – betekenis van Nolens op de terreinen van het arbeidsrecht en de arbeidswetgeving. „Voor deze gigantische levenstaak heeft hij al zijn krachten ingezet; zonder te letten op de eigen gezondheid heeft hij zijn krachten daarin opgeteerd".

Ook onderstreepte Van Hulst de niet minder grote betekenis van Nolens voor de mijnwerker: „In en buiten de Tweede Kamer heeft niemand zoveel voor de mijnwerkers gedaan als Nolens", aldus de oud-senator die concludeerde dat Nolens – uitgegroeid tot een Europese figuur en staatsman – ook en vooral priester was. „Wij mensen van 1981 mogen dankbaar zijn, dat priesters zich met politiek hebben beziggehouden", aldus dr. Van Hulst die in dit verband de namen noemde van Schaepman en Nolens, van Titus Brandsma en van de Braziliaanse bisschop Dom Helder Camara.

Ter gelegenheid van de herdenking van de vijftigste sterfdag van Nolens wordt in het Goltziusmuseum in Venlo een expositie gehouden, gewijd aan het leven en werk van Nolens. Bij uitgeverij Terra in Zutphen verscheen van de hand van Theo Kroon een boekwerkje over deze grote zoon van Venlo – een (zoals de ondertitel luidt) portret van een groot staatsman.

J. de Swart

Interview Van Agt

Het zal niemand verbazen dat CDActueel in dit nummer ook graag een interview met Dries van Agt had willen publiceren. Tot tweemaal toe werd een interview-afspraak via Van Agts woordvoerder afgezegd. Ook daarna bleef Van Agt voor CDActueel onbereikbaar.

Echter: Zo lang er leven is, is er hoop; iedere week in KRO-Brandpunt wordt ook afgezaagd.

CDJA

Fbg-volksgezondheid

De Fbg-volksgezondheid gaat zich het komende seizoen bezig houden met de plaats van het vrijwilligerswerk in de hele ggzondheidszorg.
Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld:

de kosten kunnen in de gezondheidszorg omlaag gebracht worden als meer vrijwilligerswerk wordt ingeschakeld, maar kan de kwaliteit dan ook gewaarborgd blijven?

2. Moeten vrijwilligers een kostenvergoeding krijgen?
3. Is het mogelijk teams van beroeps- en vrijwilligerskrachten samen te stellen, die zich inzetten om
   a. mensen eerder vanuit een verpleeg- of ziekenhuis thuis te laten zijn en
   b. mensen thuis te begeleiden/verzorgen, die thuis willen sterven (in Amsterdam is onlangs een project opgezet).

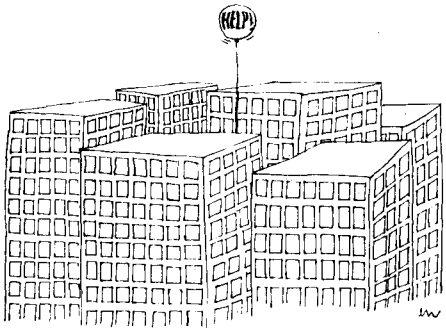

(geknipt uit Gezondheidszorg)

Aan deze onderwerpen zijn medische, verpleegkundige, rechtspositionele en ethische aspecten te onderkennen. Heb je er zin in om met ons de mogelijkheden aan het vrijwilligerswerk te onderzoeken en uit te diepen, neem dan zo snel mogelijk contact op met Jan van Wijk, Jan v. d. Gripstraat 32, 4003 XB Tiel, tel. 085–335051.
Onze eerstvolgende vergadering zal zijn op woensdag 23 september a.s. om 19.45 uur in de Pepperbox te Utrecht.

Hypotheken tot 130%!
* tot 130% van de executiewaarde; * rente 11,4% vanaf 6-8-'81; * ingekomen echtgenote telt mee bij beoordeling; * Desgewenst volledige gratis begeleiding bij de aankoop van uw huis; * landelijke service. Tevens overbruggingskredieten.
Stoorvogel Hypotheken
Nieuwe Tuinen 19, 2678 AH De Lier
Tel. 01745 - 5600-5800.

Kanttekening

Kabinetsformatie: vermenging van zaken en personen

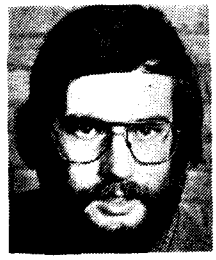

Je ontkomt er niet aan in deze tijd: schrijven over de formatie, terwijl je het risico loopt om achterhaald te zijn op het moment, dat het gelezen wordt. Onder die hypotheek dan toch maar, want er is alle reden toe! Ook het algemeen bestuur van het CDJA heeft zaterdag jl. gereageerd op de kabinetsformatie en de stand van zaken tot op dat moment. De elders op deze pagina's opgenomen verklaring is een zeer bescheiden afspiegeling van de vaak felle reacties.

Vanaf 26 mei...

26 mei, een duidelijke verkiezingsuitslag. Op basis van vier te respecteren partij-uitspraken (ach Piet, een congresuitspraak...) zijn kriteria voor formatie opgesteld. Een breed maatschappelijk draagvlak om de grote problemen aan te pakken en ook de (naast verschillen) aanwezige politiek inhoudelijke raakvlakken met PvdA en D'66 (vooral op sociaal-economisch terrein) maken maar één echt kabinet mogelijk: dat van CDA–PvdA–D'66.
Daar is naast voldoende overeenstemming over een regeerakkoord, vooral ook de politieke wil voor nodig en het vertrouwen om vanuit eigen beginselen en program d a a r m e d e gestalte aan te geven. Politieke wil en vertrouwen daaraan heeft het in deze periode bij de fractie ontbroken. Dat heeft de situatie opgeleverd dat er weinig begrip geweest is voor de handelwijze van de fractie. Maandenlang onderhandelen; voortdurend toch ook resultaten, afgemeten aan het feit dat er aan een coalitiekabinet gewerkt wordt. Een voorbeeld. De problematiek van de minima. Een koopkrachtoffer van – 1% (bladzijde 26 akkoord Lubbers-De Koning). Op sterk aandringen van het CDA wordt bij meevallende economische ontwikkeling het beleid gericht op een zo goed mogelijk behoud van de koopkracht van de minima, met inachtneming van de werkgelegenheidsprioriteit (er stond: werkgelegenheidsdoelstelling). Op verder aandringen van het CDA formuleren Van Thijn en Kremers: bij meevallende economische ontwikkeling zou een e e r s t e prioriteit gegeven worden aan de werkgelegenheid en een t w e e d e aan het behoud van koopkracht van de minima. Eén van de strijdpunten van het CDA uit de eerste informatieperiode is volledig ten gunste van het CDA uitgevallen, terwijl uitgerekend daarover de PvdA toch al een speciaal congres moet beleggen. Wegen wij dit soort aspecten bij ons eindoordeel mee?
De indruk bestaat dat het CDA vooral onder invloed van de hypotheek van de fractievoorzitter heeft besloten. Veel jongeren in opperste verbazing en vertwijfeling als gevolg van de weinig principiële benadering van zaken. De afkeer van de politiek neemt toe. Is dat niet erg goed te begrijpen?
Zou enig vertrouwen in D'66 op sociaal-economisch terrein echt misplaatst geweest zijn? Vergelijk de verkiezingsprogramma's maar eens. Bepalender lijken te zijn geweest de gaten die het CDA–VVD-kabinet heeft laten vallen in de huidige begroting. Het puin ruimen moet nu echt beginnen. Een fiks toegenomen financieringstekort is de erfenis van dit kabinet.

Vermenging van zaken en personen

Een bedenkelijke ontwikkeling van en voor de politiek en van en voor het CDA is, dat personen en zaken niet gescheiden worden.
Was dat de laatste jaren bij verkiezingen al het geval (de overdreven aandacht voor personen), bij de formatie is het niet anders.
Personen gaan boven de inhoud van het beleid. De discussies zijn dan niet meer eigenlijk. Juist in een partij als het CDA, waarin dienstbaarheid centraal staat als het om mensen gaat, moeten de mensen elkaar vinden in de discussies over de politieke overtuiging, uitgangspunten en daarop gebaseerd beleid. Dat moet centraal staan.
Afwegingen in de politiek moeten zakelijk zijn, ook tijdens de formatie. Hopelijk is er op zeer korte termijn verandering bespeurbaar bij de CDA-fractie en hebben we spoedig een kabinet van de meest gewenste samenstelling.
Ja hopelijk is deze wens reeds bij lezing in principe vervuld.

Johan de Leeuw,
voorzitter CDJA.

Verklaring CDJA

Zaterdag 29 augustus vergaderde het algemeen bestuur van het CDJA in Utrecht. Het bestuur besprak onder meer de stand van zaken bij de kabinetsformatie. Na afloop werd de volgende persverklaring uitgegeven:

„Het algemeen bestuur van het CDJA op 29 augustus 1981 in vergadering bijeen, spreekt haar teleurstelling uit over de in eerste instantie mislukte poging van CDA, PvdA en D'66 om een kabinet te vormen dat steunt op een brede parlementaire meerderheid.

Het algemeen bestuur van het CDJA keurt de opstelling van de CDA-fractie af, die heeft geleid tot het mislukken van de formatie onder leiding van de heren Kremers en Van Thijn. Daarbij is met name de weinig principiële afweging door de CDA-fractie van de formatie-resultaten, reden tot deze bezorgdheid.

De onderhandelingen die sinds 26 mei zijn gevoerd hebben het aanzien van de politiek zeker niet vergroot. Jongeren verwachten terecht van politici een inhoudelijke benadering van de meningsverschillen.

Het algemeen bestuur van het CDJA doet dan ook een krachtig beroep op de CDA-fractie nu haar politieke wil te tonen om een kabinet van CDA, PvdA en D'66 tot stand te brengen."

Introconferentie: nog geen versleten activiteit!

Het oude behoeft niet altijd verkeerd te zijn. Jongeren zijn nogal eens geneigd het oude als versleten te beschouwen en als afgedaan.

In de oude organisaties was het de gewoonte om aan het begin van elk seizoen een introductieconferentie voor nieuwe leden te houden. En deze wijze van kennis laten maken met de organisatie heeft niet afgedaan. Daarvan is juist niet gezegd: die manier is versleten. Integendeel zelfs, de conferenties zijn uitgebreid en worden dit jaar (voor zo ver ik weet) voor het eerst regionaal gehouden.

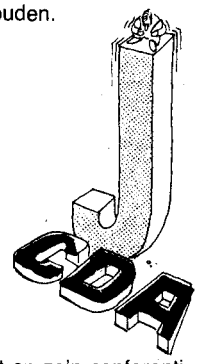

Wat wordt op zo'n conferentie gedaan? Wat is het doel. Kort gezegd komt het ongeveer hierop neer: de nieuwe leden laten kennis maken met de organisatie en laten zien hoe zij daarin zelf actief kunnen worden. Dat betekent dat op zo'n „intro" wordt verteld wie wat doet, hoe de organisatiestructuur in elkaar steekt, en waar je terecht kunt als je wat wilt gaan doen. Meestal wordt ook uitgebreid gesproken over het nut van een christelijke jongerenorganisatie en waarom wij de keuze hebben gemaakt christelijke politiek te bedrijven.

Daarnaast wordt aandacht geschonken aan de politiek zelf. Vaak m.b.v. rollenspelen, video e.d. wordt bekeken hoe bijv. de gemeenteraad of de Tweede Kamer functioneert. Dit alles speelt zich af tijdens een weekend, dat begint op vrijdagavond 20.00 uur en eindigt op zaterdagmiddag rond 16.30 uur.

Een doelstelling die eigenlijk nergens op papier staat is dat zo'n weekend gezellig en ontspannend moet zijn.

Vandaar ook dat het 3 dagdelen zijn, want op vrijdagavond na het programma kun je vaak pas echt met elkaar kennismaken.

Duidelijk is dat nieuwe leden of leden die zoiets nog nooit hebben meegemaakt zich onmiddellijk zullen opgeven.

Vroeger was de toeloop van „oude" leden vaak groter dan van de nieuwe. Juist doordat de „ouwe hap" wist hoe gezellig zo'n weekend is.

Zoals gezegd, de conferenties worden regionaal gespreid gehouden en wel op

11 en 12 september a.s. te Arnhem, Gelderland
18 en 19 september a.s. te Den Haag, Zuid-Holland

Als je je middels onderstaande bon opgeeft krijg je t.z.t. informatie over de conferentie toegezonden.

Voor het geld hoef je het in elk geval niet te laten. Doordat het landelijk CDJA subsidieert kost het weekend slechts ƒ 15,– en worden reiskosten boven de ƒ 10,– vergoed.

BON

Naam: .....
Adres: .....
Postcode + woonplaats: .....
Tel.: .....
komt op de conferentie die wordt gehouden op

☐ 11 en 12 september 1981 te Arnhem, Gelderland

☐ 18 en 19 september 1981 te Den Haag, Zuid-Holland

(aankruisen op welke conferentie men komt)

(CDJA, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag).

CDJA

Verdeeldheid fractie speelt Joop in de kaart

De laatste weken zijn er weer containerladingen verwijten over het CDA en zijn lijstaanvoerder heen gestort. Aan de ene kant moet dit CDA'ers goed doen, daar zij de indruk zullen krijgen in het middelpunt van de Nederlandse politiek te staan, anderzijds in de meer serieuze momenten vraag je je af waar het allemaal toe leidt én of het wel zo nodig is.

De breed uitgemeten meningsverschillen in het CDA en met name in de fractie hebben intussen als geweldig nadeel, dat de PvdA zich kan veroorloven aan haar standpunt vast te houden en geen centimeter toe te geven in eventuele onderhandelingen. Met andere woorden: de Zwarte Piet bij het CDA te laten.

Een comfortabele positie, op korte termijn tenminste. Op de langere termijn bezien is het voor de regeerbaarheid van ons land natuurlijk beter wanneer de – gehele – partijen met elkaar in zee gaan. Den Uyl moet dan duidelijk gemaakt worden, dat er geen „handlangers" voor hem aan het werk zijn in onze fractie, of het er nu 12, 16 of 28 zijn, maar dat hij gewoon zaken moet doen met een gehele partij.

Om op die verwijten terug te komen: het is merkwaardig dat deze zich alleen richten op Van Agt of de 12/16/28 en niet op Den Uyl. Want wie is er nu eigenlijk onredelijk? Wie blokkeert al meer dan een maand elke oplossing? De vraag of Den Uyl van harte een kabinet met het CDA wil wordt nooit gesteld. Hij mag een grenzeloze, ongeëvenaarde botheid etaleren en wordt daarvoor nog beloond ook! Namelijk met twijfelende en verdeelde CDA'ers. Met open ogen lopen zij in de val en zolang ze daar niet uitkomen zal de formatie in een impasse blijven zitten. Het paradoxale is dan, dat diegenen die de formatie kost wat kost willen laten slagen, hem door hun houding tenminste vertragen!

Als we dus de Grote Coalitie (om een tendentieuze term van de Volkskrant maar eens over te nemen) echt willen, zullen we als CDA echt eensgezind moeten zijn. En laten we wel wezen: een brede basis, een groot draagvlak juist ook in de samenleving voor het te formeren kabinet (waar ik van harte achtersta) is niet mogelijk zonder Dries van Agt.

De oude KVP-traditie, om na de verkiezingen de lijsttrekker af te danken, moet op 11 oktober jl. begraven zijn. Want zo iets is slecht voor de democratie, zowel in de partij als naar de kiezers.

Marc Wortmann.

door Gonnie van der Heijden-van der Eerden

Zorgen over identiteit van particuliere organisaties

Bij het verzamelen en rubriceren van de gegevens van het werkstuk „Democratisering in Particuliere organisaties" is als een paal boven water komen te staan dat de CDA'ers grote zorgen hebben over de eigen identiteit van de particuliere organisaties (op confessionele grondslag).

Duidelijk is ook dat dit soort problemen veel meer in de randstad en de grotere steden speelt dan op het platteland. De werkgroep Ittervoort geeft het het meest ongenuanceerd aan als men unaniem het werkstuk naast zich neerlegt met de opmerking dat het werkstuk te socialistisch is en opgeklopte problemen aan de orde stelt.

27 groepen met 202 deelnemers reageerden echter wel.

Betrokkenheid van de burger

Als we naar vraag 1. kijken waar de benadering van democratisering die uitgaat van meer betrokkenheid van de burger zowel in overheidssector als daarbuiten, dan blijken vijftien groepen het daar zonder meer mee eens te zijn. Drie groepen zijn het er wel mee eens maar, zeggen wel dat te veel inspraak niet goed is.

Twee groepen vinden dat dit alleen voor de overheidssector geldt, en er veel meer terughoudendheid betracht moet worden waar het p.i. instellingen betreft. Twee zeggen ja maar tekenen er wel bij aan dat dit niet hoeft te leiden tot het opnemen van bestuurden (vrijwilligers, cliënten, beroepskrachten) in het bestuur.

Vervolgens zegt één groep dat het 't beste alternatief is tegenover autoritair gezag en gedrag; dat democratie belangrijk is i.v.m. het afleggen van verantwoording; dat de medezeggenschap van ambtenaren uitgebreid moet worden.

Slechts één groep zegt neen, want door „informeel" overleg kan meestal meer worden bereikt. Door één groep wordt de speciale wens geuit: „om overheidsinstellingen die dezelfde zelfstandigheid hebben als particuliere instellingen te laten veranderen in P.I.'s.

Bij vraag 2. waar aan de orde komt in welke mate de centrale overheid voorschriften mag stellen voor democratisering en niet-overheidsinstanties en aan welke wijze voorkeur gegeven wordt, per sector of per algemene regeling, zeggen zes groepen ja, zonder verdere aanvulling, zeggen zes andere groepen ja, maar direct vullen zij dit aan met: **„maar eigen aard en identiteit mag niet worden aangetast".**

Weer zes andere groepen zeggen ja, maar er moet slechts een raamplan komen van de overheid en de instelling moet dan zelf de details kunnen invullen. Drie groepen zeggen ja, maar alleen als het niet anders kan, men wil maximale inspraak van de instelling zelf behouden zien. Eén groep zegt ja, maar vindt dat de financiële gevolgen bekeken moeten worden.

Zonder nadere uitleg komt van drie groepen een „neen", terwijl één groep „neen" laat horen, wanneer de instelling zonder financiële (overheids)steun werkt.

Zeer eensgezind reageren de groepen op het tweede deel van de vraag, als vijfentwintig groepen zeggen dat dit per sector geregeld dient te worden. Eén keer wordt de restrictie aangebracht dat het eigen initiatief gewaarborgd dient te worden.

Slechts twee groepen zeggen voor algemene regelingen te zijn.

Geen belemmering

In vraag 3 wordt gevraagd of men het waardevol vindt voor de samenleving dat de eigen aard van instellingen op verschillend maatschappelijk terrein gerespecteerd wordt, twintig groepen zeggen hier volmondig ja op.

Twee groepen vinden dit vooral belangrijk voor het onderwijs. Dan volgt de rest van de groepen, die ook ja zeggen maar daar verschillende, voor hen belangrijke, motiveringen voor geven o.a.: „dit is van levensbelang voor vele instellingen; dit is een fundamentele voorwaarde voor christelijke politiek; dit is noodzaak om democratie te waarborgen; dit voorkomt generalisering".

Eén groep zegt wel ja, maar verbindt hier de voorwaarde aan dat de eigen aard van de instelling wel kritisch bekeken dient te worden. En één groep zegt ook ja, maar de democratie in het algemeen mag niet belemmerd worden.

Vindt u het een goede zaak, (vraag 4) dat vertegenwoordigers van de medewerkers en de cliënten zitting krijgen in het bestuur van een particuliere organisatie en moeten daarvoor minimum aantallen vereist kunnen worden, wordt er door twintig groepen ja geantwoord, waarbij beperkingen van verschillende aard bij sommige werkgroepen toegevoegd worden.

Men zegt b.v. ja, maar continuïteit moet gehandhaafd blijven. Een andere groep zegt ja, maar niet in alle gevallen, of ja, maar met getrapte verkiezingen. Terwijl één groep voorstander is om alleen medewerkers op te nemen, wil een andere groep juist alleen cliënten in het bestuur zien.

Drie groepen verklaren zich tegenstander van deze zaak.

Vier groepen zijn ook tegenstander, maar zij willen wel een adviesorgaan voor het bestuur. Eén groep is tegen, maar wil wel een ondernemingsraad en een overlegorgaan.

Een enkeling constateert dat de democratisering te ver is gegaan, en dat daardoor instellingen slechter functioneren.

Het tweede gedeelte van de vraag ligt duidelijk. Er zijn maar zes groepen die „neen" zeggen, vijftien groepen zeggen ja, daarbij onderscheiden we vier groepen die ja zeggen zonder verdere opmerkingen en vier groepen zeggen ja, maar willen wel **maximum** aantallen vastleggen (in ieder geval minder dan de helft) een andere groep wil **minimum** aantallen vastleggen (in ieder geval minder dan de helft). Er moet een goede verdeelsleutel zijn is de eis van twee groepen en weer twee andere groepen brengen weer het veiligstellen van de eigen identiteit naar voren.

Bedreiging

Op vraag 5 vindt u dat particuliere instellingen voorwaarden mogen verbinden aan de benoeming van bestuursleden op grond van de identiteit van de instelling?

Vindt u, dat dit een beletsel vormt voor democratisering? Op het eerste deel van de vraag komt van alle groepen een bevestigend antwoord, van zestien groepen ja, zonder meer, van vier groepen ja met nadruk, van drie groepen ja, want voorwaarden stellen past zeker in een democratie.

Men stelt hierbij wel de vraag of dit kan afhangen van het deel van het land waar de organisatie gevestigd is en bovendien van de activiteiten van de instelling.

Op de vraag of dit een beletsel vormt voor democratisering, is er slechts één groep die dit vindt, zij het in geringe mate. De andere groepen vinden dit geen beletsel en enkelen geven zelfs aan dat het een absolute eis is om identiteit te bewaren. Een enkeling gaat verder en zegt dat de huidige democratisering als een bedreiging voor de identiteit gezien wordt.

Opgemerkt wordt dat steeds minder mensen te vinden zijn voor bestuursbaantjes.

Democratisering in particuliere organisaties

Opmerkelijk vind ik allereerst dat rondom de drukke verkiezingstijd toch weer zoveel reakties zijn verschenen. Het werkstuk stond o.a. gepubliceerd in CDActueel van 16 mei

Opmerkelijk vind ik ook bij de bestudering van de antwoorden zoveel overeenstemming aan te treffen over de grote lijnen. Dit onderlijnt alleen maar het belang ervan.

door mr.
Virginie Korte-van Hemel
(oud-lid CDA Tweede Kamerfractie)

CDA-WERKGROEPEN COMMENTAAR CDA-WERKGROEPEN

De probleemstelling belicht door Pieter Gerrit Kroeger, beleidsmedewerker CDA fraktie, gevolgd door een vijftal duidelijk geformuleerde vragen was aan de leden van de werkgroepen voorgelegd. De eerste vraag die instemming vroeg met een benadering van democratisering die uitgaat van meer betrokkenheid van de burger zowel in de overheidssector als daarbuiten kreeg de grootst mogelijke meerderheid.

„Wanten"

Uiteraard met enkele „maren", interessanter echter zijn de „wanten"; „democratie is het beste alternatief tegenover autoritair gezag en gedrag", en „democratie is belangrijk in verband met het afleggen van verantwoording".
Dat „de medezeggenschap van ambtenaren moet worden uitgebreid" lijkt mij als reactie meer een deelprobleem aan te duiden.
Een viertal groepen vindt – de tweede vraag beantwoordend – in zijn „nee" geen steun in het CDA program nl. een „nee" tegen de vraag of en in welke mate de Centrale overheid voorschriften mag stellen voor democratisering in niet overheidsinstanties.
Immers artikel 3.3a bepleit dat door middel van een wettelijke regeling het voor de groeperingen van leden of donateurs, medewerkers (werknemers en vrijwilligers) en cliënten – gebruikers mogelijk wordt gemaakt zeggenschap te krijgen in de bestuurscolleges van particuliere instellingen.
Dit program wijst dus duidelijk naar een wettelijke regeling om de democratisering kracht bij te zetten.

Dat wel werkgroepen aan hun „Ja" een voorwaarde verbonden (zoals: eigen identiteit mag niet worden aangetast; maximale inspraak van de instelling; slechts een raamplan van de overheid, details in te vullen door de instelling) kan zowel angst als oprechte zorg uitdrukken. Zoals steeds vind ik angst een slechte raadgever; oprechte zorg daarentegen drukt uit dat de instelling zijn eigen identiteit de moeite waard vindt: een oprechte confrontatie behoeft dan ook niet uit de weg gegaan te worden.

Ik wijs de gedachte af van één werkgroep die uitdrukt: hoe meer subsidie van de overheid des te groter mag de invloed van de overheid zijn. Ik vind dit een slechte koppeling die tot onjuiste beleidsconclusies kan leiden.
Deze zienswijze zou ook in de praktijk tot onmogelijkheden leiden, denk bv. maar aan de financiering door de overheid van het bijzonder onderwijs.

Dat de voorkeur voor sectorale regeling zeer groot is vind ik niet zo verwonderlijk en sluit ook enigszins aan bij het program.
3.3b van het CDA program, beoogt dat het aantal bestuursleden dat gekozen of benoemd wordt door de groeperingen leden – donateurs, en/of gebruikers – cliënten en/of medewerkers, zal zijn afgestemd op de aard van de instelling en tevens op de eis die een doelmatig funktioneren stelt. Het is duidelijk dat deze beide criteria te weten: aard van de instelling en de eis van doelmatig funktioneren, per sector kan verschillen.

Pluriformiteit

Het volmondig „Ja" dat zeer veel werkgroepen zeggen op de vraag of het voor de samenleving als zodanig waardevol is dat de eigen aard van onze instellingen op verschillend maatschappelijk terrein gerespecteerd wordt, typeert mijns inziens het grote goed van onze pluriforme samenleving, en vraagt dan ook consequenties in het beleid.

Haarscherp tekent zich af hoe hier één spanningsveld ligt, wanneer de ene groep zegt „Ja" tegen deze vraag, want „dit is noodzaak om de democratie te waarborgen" en een ander eveneens „Ja" „maar de democratie in het algemeen mag niet belemmerd worden". Beide antwoorden dragen een groot stuk gelijk in zich.

Vervolgens zegt een ruime meerderheid van de werkgroepen „Ja", gevraagd of het een goede zaak is, dat vertegenwoordigers van zowel de medewerkenden als de cliënten zitting krijgen in het bestuur van particuliere organisaties.
Een aantal zagt „Ja, maar met enige restricties" (handhaving continuïteit, slechts door getrapte verkiezingen, maximale begrenzing); niettemin volop instemming met deze gedachte.
Ik vind dit een politiek belangrijk feit. Dit feit logenstraft toch immers de opvatting, die anderen het CDA nogal eens willen toedichten, dat behoudzucht de drijfveer zou zijn die het CDA zich zo doet inspannen voor het particuliere initiatief en de eigen instellingen.

Dat tenslotte de werkgroepen er zich unaniem voor uitspreken dat bij de benoeming van bestuursleden voorwaarden op grond van de identiteit van de instelling een rol mogen spelen, zonder dat dit overigens een beletsel vormt voor de democratisering, weliswaar met nuances, lijkt mij een logische konsekwentie van hun beantwoording van de eerder genoemde vragen en getuigen van een afweging om zoveel mogelijk alle betrokkenen bij de instelling te betrekken en tevens een terechte zorg te hebben voor de identiteit van de instelling zonder hierover krampachtig te doen.

(Vervolg op pagina 28)

organisatienieuws

De laatste contributie-loodjes

De maand september wordt in contributie-termen aangeduid als de maand van de plaatselijke CDA-penningmeester. De man van de penningen tracht in deze fase van de contributie inning de laatste leden over de contributiestreep te trekken, hetgeen hem nogal wat uurtjes van huis bezorgt. Vooral wanneer we bedenken dat het deze rit om gemiddeld 25 leden per gemeentelijke afdeling gaat.

Inning

In december 1980 startte de eerste fase van de contributie-inning 1981. Deze fase werd in maart afgesloten. Het resultaat was enorm, maar liefst 100.000 leden stuurden de toegezonden accept-girokaart in. Tegen deze achtergrond was het resultaat van de tweede fase minder opvallend. Van amper 20.000 leden kon de contributie worden geregistreerd. Nu moet hier onmiddellijk aan worden toegevoegd dat gedurende deze fase de financiële actie ten behoeve van de campagne van de Tweede Kamerverkiezingen van start ging. De uiteindelijke opbrengst van deze actie is enorm: *f* 1.300.000,–.
Sedert de afsluiting van de tweede fase is het totaal-aantal contributie gestegen tot 130.000. Dit impliceert dat ongeveer 20.000 leden nog in gebreke zijn gebleven.

Schoning

De penningmeesters van de gemeentelijke afdelingen hebben enige tijd geleden het lijstenmateriaal ontvangen, behorende bij de afsluiting van de derde fase van de contributie-inningsronde. Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen van volgend jaar is een goede contributieopbrengst van wezenlijk belang. Het zal met name de penningmeesters er alles aan gelegen zijn nog niet-betalers over te halen de contributie te voldoen. Een belangrijk aspect van de laatste fase van de contributie-inning is de zogenaamde schoning van het ledenbestand.
Door de verhoogde activiteiten van de penningmeesters komen vaak gegevens vrij, waaruit blijkt dat mutaties niet of nog niet in het centrale bestand zijn aangebracht. Met het oog op de contributie-inning 1982 is het van groot belang dat het bestand uiterlijk voor 1 november is geschoond van fouten. Om deze reden verzoeken

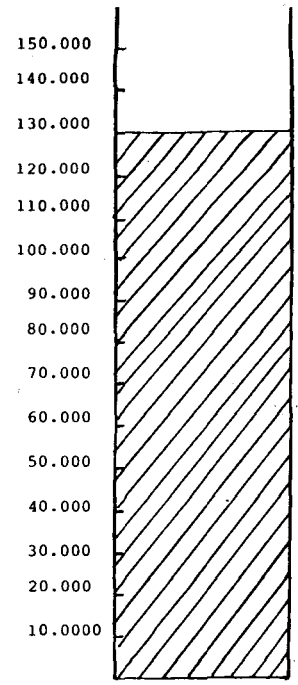

wij alle secretarissen en penningmeesters van de gemeentelijke afdelingen mutaties zo spoedig mogelijk aan ons door te geven.

Democratisering in particuliere organisaties

(vervolg van pagina 27)

Actuele betekenis

Heeft, zo kan men zich afvragen, zo'n werkstuk, de bestudering ervan en de discussie erover nu ook enige actuele betekenis?
Ongetwijfeld.
Al in september 1979 vergaderde een Bijzondere Commissie uit de Tweede Kamer een hele dag over het democratisch en doelmatig functioneren van gesubsidieerde instellingen aan de hand van een brief van de Minister President en de Minister van CRM.
Woordvoerder voor de CDA fractie was toen de heer Wim Deetman, die vervolgens ook onze woordvoerder was op 23 maart 1981, toen weer deze Bijzondere Commissie de hele dag vergaderde over het regeringsstandpunt inzake de algemene aanbevelingen van de commissie-Van de Burg. Deze commissie was door de regering benoemd om aanbevelingen te doen voor het democratisch en doelmatiger functioneren van de gesubsidieerde instellingen.
Onze woordvoerder kon zich in grote lijnen vinden in het definitieve regeringsstandpunt, maar meende dat de wet en de regelingen dan ook niet meer te lang mogen uitblijven. Net als de regering, vergelijkt de CDA fraktie de democratisering met de grondrechten of met algemene beginselen van behoorlijk bestuur. En daarom was er ook een pleidooi voor de totstandkoming van één algemene democratiseringswet.
Andere argumenten daarvoor zijn: de gewenste samenhang tussen deze regelingen, één formeel toetsingskader en het doorzetten van één regeling, gaat sneller dan een reeks van regelingen voor diverse beleidsterreinen.
Zo'n regeling zou dan moeten worden ingevoegd in het Burgelijk Wetboek (BW). Kritiek had de CDA fraktie op de regeringsopvatting, dat niet voldoende duidelijk geworden is wanneer er nu wel of niet sprake is van een monopolie positie. De heer Deetman maakte zich tenslotte sterk voor de mogelijkheid van ontheffing van democratiseringsvoorschriften in verband met de identiteit.
Hoe gaat dit nu verder, nu er een regeeraccoord op dit moment gesloten gaat worden? In het eindrapport van de informateurs Lubbers en de Koning worden conclusies getrokken terzake van het eigen initiatief burgers (6.3) „Op het stuk van de democratisering van bestuur en beheer van gesubsidiëerde instellingen, zijn nadere initiatieven nodig."
Van de aldaar genoemde drie hoofdonderdelen is voor dit artikel belangrijk dat de democratisering van het bestuur hier genoemd wordt.
De democratisering van het bestuur wordt omschreven als het geven van invloed van de betrokken categorieën, met name aan: cliënten, medewerkers en vrijwilligers. Volgens dit regeeraccoord zal ook worden nagegaan wat geregeld zal moeten worden in een wet „algemene bepalingen democratisering" en wat te regelen zal zijn via het Burgerlijk Wetboek. Hoogst actueel is dus de inhoud van dit werkstuk, de mening van onze leden en de weerslag die e.e.a. zal hebben in de zeer nabije toekomst.

Een christen met toekomstvisie telt dubbel

Vier pakketten Bijbelstudies naar lezingen van ir. D.J. Christiaanse.

Eerste pakket: 1. De naam boven alle naam *f* 5,-; 2. 32. Gelooofsmannen *f* 4,-; 3. Genade en waarheid *f* 4,-; 4. 14 Brieven aan Paulus (2e druk) *f* 5,-; 5. Het jaar 2000 *f* 3,-; 6. Gods geheimenissen *f* 3,-; 7. Christus in de Psalmen en de Profeten *f* 4,-; 7 tegelijk slechts *f* 14,-.

Tweede pakket: 1. Overdenkingen over de vier evangeliën, 144 blz. *f* 6,-; 2. De Heilige Geest woont in ons *f* 3,-; 3. Lichtend uitzicht op morgen *f* 3,-; 4. De geestelijke wapenrusting *f* 3,-; 5. De kerkgeschiedenis in vogelvlucht *f* 4,-; 6. De gemeente van Christus *f* 2,-; 7. Het gebed *f* 3,-; 7 series gelijk *f* 12,-. **Beide pakketten *f* 25,-.**

Derde pakket: Alle boeken van het N. Testament, 5 delen, 604 blz. *f* 15,-.

Vierde pakket: Alle boeken van het O. Testament, 1.100 blz. *f* 15,-.

UNIEK AANBOD: Alle 4 pakketten *f* 35,-.

Alles franko na girostorting op 1793613 Bijbelcursus Oudewater P.B. 44.

Zo juist verschenen:

Ontmoetingen met anti-revolutionairen

door Dr. G. Puchinger

De Anti-revolutionaire Partij is opgeheven, maar de anti-revolutionaire gedachte waaruit ze geboren is, blijft bestaan als inspiratiebron voor allen die zich rekenschap willen geven van de nationale en internationale politieke werkelijkheid in het licht van het evangelie.

„Ontmoetingen" met o.a. Da Costa, Groen van Prinsterer, Kuyper, Colijn, Gerbrandy, Bruins Slot, Zijlstra en Roolvink.

Gebonden in linnen band, 356 pagina's.
Prijs *f* 34,–.

In dezelfde serie zijn verschenen:

Ontmoetingen met historici en
Ontmoetingen met theologen

Verkrijgbaar bij

Uitgeverij Terra,
postbus 188, Zutphen
tel. 05759-3141, of bij de boekhandel.

OV bank
N V ONDERLINGE
VOORZORG VAN 1894
bank voor ambtenaren

Zonnehof 1
Amersfoort
tel. 033 - 64 49 22
(na 18 00 uur
033 - 17 2 66)

PERSOONLIJKE LENINGEN

Snel en diskreet voor (semi) overheidspersoneel in vaste dienst, tegen rente beneden de wettelijke tarieven. Tussentijdse verhogingen en/of overname elders lopende verplichtingen waarmede door vervroegde aflossing kosten gemoeid kunnen zijn, is mogelijk. Kontant geld. Kwijtschelding bij overlijden tot *f* 20.000,-.

ENKELE VOORBEELDEN:

Netto in handen	Maandelijkse aflossing 24 mnd	48 mnd	60 mnd	Rente doorl. krediet
f 5.000,-	*f* 250,-	*f* 146,-	*f* 125,-	1,4 %
f 10.000,-	*f* 494,-	*f* 284,-	*f* 242,-	1,3 %
f 15.000,-	*f* 737,-	*f* 423,-	*f* 360,-	1,25%
f 20.000,-	*f*	*f* 561,-	*f* 479,-	1,25%
f 25.000,-	*f*	*f* 700,-	*f* 595,-	1,2 %

* Alle bedragen zijn vermeld in gehele guldens.
* Wijzigingen voorbehouden.

Bel bovenstaand nummer of schrijf (zonder postzegel) naar O.V. Bank, antwoordnummer 173, 3800 VB Amersfoort en u ontvangt vrijblijvend dokumentatie met uitgebreide tabel.

OOK VOOR DOORLOPEND KREDIET!!

STUDIO is het grote, kleurrijke programmablad van de KRO. Een blad zoals je dat van zo'n omroep mag verwachten: met elke week vele artikelen, interviews en reportages over de meest uiteenlopende onderwerpen: natuur, literatuur, politieke ontwikkelingen, film, wetenschap, muziek, kerk enz. En niet te vergeten: super-overzichtelijke programmagegevens van binnen- en buitenlandse televisie en radio, met veel toelichtingen.

En elke week 7 hele pagina's voor de jeugd, met o.a. een poster, strip en popnieuws.

Door een abonnement op STUDIO bent u meteen begunstiger van de KRO, een omroep die meer wil brengen dan louter knus amusement; waar plaats is voor geëngageerde programma's vanuit de katholieke overtuiging.

10,-
tot 1 januari

KRO
een omroep die de moeite waard is.

BON Ik geef me op als abonnee van STUDIO en betaal voor alle nummers tot 1 januari de speciale prijs van *f* 10,-.

Naam: _____
Adres: _____ C.D.A.
Postcode: _____
Woonplaats: _____

Deze bon in gesloten envelop sturen aan:
KRO, antwoordnummer 93, 1000 RA Amsterdam.
Een postzegel is niet nodig. U kunt ook bellen: 035 - 284333

vorming

Kader cursussen

Zoals al enige jaren gebruikelijk is organiseert de CDA-vormingsstichting ook dit jaar weer twee kadercursussen. Eén dit najaar in Nijmegen en een volgend voorjaar in Bergen op Zoom.

Wat is een kader cursus?

Een cursus ten behoeve van kaderleden van de partij, raadsleden, afdelingen, bestuursleden en mensen die er wel iets voor voelen om binnen het CDA actief te worden. De cursus bestaat uit drie delen, die steeds onderling samenhangen tijdens de cursusdagen aan de orde zullen komen. Het eerste deel omvat de politieke onderwerpen; grondslag van het CDA, politieke stromingen, een onderwerp uit de politieke discussie, de taak van de overheid en het werken van de Tweede Kamer en de gemeenteraad. Hiervoor worden steeds aparte docenten uitgenodigd.

Het tweede deel omvat de vijf aspecten van het praktisch politiek functioneren. 1. Vergaderen; 2. Het voorbereiden van een vergadering; 3. Spreken in het openbaar; 4. Notuleren; 5. Onderhandelen;

Het derde deel omvat het leren werken met de eerder geleerde delen, het in de praktijk brengen van een en ander.
Hierbij zal regelmatig gebruik worden gemaakt van videoapparatuur.
De afsluiting van deze cursus die 6 dagen en een weekeinde omvat bestaat uit een bezoek aan Den Haag; de Tweede Kamer, een ontmoeting met een of meer fractieleden en een bezoek aan het CDA-bureau.
De data voor de cursus in Nijmegen zijn: donderdag 15 oktober; vrijdag 30 oktober; zaterdag 31 oktober; donderdag 12 november; donderdag 26 november; donderdag 10 december; woensdag 16 december.
De data voor Bergen op Zoom zijn nog niet bekend.
Deze zullen in een van de volgende nummers verschijnen.
De cursus in Nijmegen wordt verzorgd door Harm Waterborg m.m.v. Gonnie van der Heijden-v.d. Eerden en Jan Mombarg. De deelnemerskosten bedragen *f* 75,–. Reiskosten boven *f* 12,50 per dag worden vergoed.
Hebt u interesse of wilt u nadere inlichtingen dan kunt u zich wenden tot Harm Waterborg of Gonnie v.d. Heijden, 070-924461.
U kunt zich ook opgeven door het insturen van onderstaande bon. (CDA, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag).

Bon

Kader cursus Nijmegen

Ik geef mij op

Naam .....

Adres .....

Postcode .....

Woonplaats .....

Telefoon .....

Functie(s) in de partij .....

.....

Leeftijd .....

Handtekening: .....

Twee nummers van Bestuursforum

Juni

- Het ontwerp voor een nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen; gemeenten mogen van Wiegel niet meer over hun grenzen kijken, door drs. W. B. A. M. Quaadvliet (secretaris van het Stadsgewest 's-Hertogenbosch);
- Provinciale beleidsplanning; een taak voor de provincies, een zaak voor de gemeenten!, door drs. A. J. Nieuwenhuizen (griffier van de provincie Noord-Brabant);
- Ontwikkelingen in het waterschapsbestel, door drs. B. M. J. Hennekam (lid van de Tweede Kamer en van de gemeenteraad van Prinsenbeek);
- Medezeggenschap voor het gemeentepersoneel; nieuwe verordening in Amsterdam, door mr. J. H. J. C. Spoelstra (wethouder van Amsterdam);
- Milieubeleid met terugwerkende kracht; de bodemverontreiniging, door dr. A. G. W. J. Lansink (oud-Tweede-Kamerlid, voorzitter CDA-fractie in de gemeenteraad van Nijmegen);
- Zeeuwse nota over milieuhygiëne, door J. Wouters (beleidsmedewerker provincie Zeeland);
- Leegstandwet schept belangrijke taken en bevoegdheden voor gemeenten, door mr. A. R. A. van den Ham (beleidsmedewerker CDA-Tweede-Kamerfractie);
- Een bedrijfsinformatiesysteem voor het grondbedrijf; meer zekerheid en openheid voor alle betrokkenen, door F. W. M. Smeltzer (hoofd grondzaken gemeente Eindhoven).

Juli-augustus

- Kabelbeleid is mediabeleid, door drs. H. M. Veenendaal (hoofd afdeling beleidsvoorbereiding NCRV);
- Het woonwagenbeleid anno 1981, door mevr. H. A. Strijd-Groenewegen (lid van gedeputeerde staten van Gelderland);
- Groesbeekse vestigingsregeling voor woonkernen onder het mes, door mr. G. J. Jansen (wetenschappelijk medewerker Rijksuniversiteit Leiden);
- Modelprogram kiest voor wonen, werken, minderheden en uitzuivering overheidstaken, door drs. C. J. Klop (stafmedewerker Wetenschappelijk Instituut voor het CDA);
- Overheid en particulier initiatief in welzijnsland, een reactie van mevrouw M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen, demissionair minister van CRM, op eerdere artikelen in Bestuursforum over dit onderwerp.

Verder in beide nummers diverse rubrieken

Prijs losse nummers: f 4,– incl. verzendkosten.

Bon

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**

☐ Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (*f* 31,– per jaar), met ingang van .....

☐ Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam: .....

Adres: .....

Postcode en plaats: .....

U kunt deze bon – zonder postzegel – in een **open** enveloppe sturen naar:
BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, 2500 VB 's-GRAVENHAGE.

Telefonische inlichtingen: 070-924021.

CDA-studiedag over afvalverwerking en bodembescherming

Op **zaterdag 24 oktober a.s.** wordt in het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht een studiedag gehouden over de problemen rond de verwerking van afvalstoffen en de bescherming resp. sanering van de bodem.
Deze dag wordt georganiseerd door de Stichting kader- en vormingswerk CDA in samenwerking met de Vereniging van christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders.
De doelstelling is de deelnemers te informeren over de politieke, bestuurlijke en technische aspecten van afvalverwerking en bodembescherming/-sanering. De studiedag is vooral bedoeld voor gemeente- en provinciebestuurders, maar ook andere geïnteresseerde CDA-leden zijn welkom. Met het oog op de doelgroep zal worden nagegaan hoe de beleidsvoornemens op de genoemde terreinen die zijn vervat in de CDA-programma's kunnen worden verwezenlijkt en aangescherpt.
Twee deskundige inleiders zullen de materie inleiden. Daarna volgen groepsgesprekken; 's middags vindt een forumdiscussie plaats. De studiedag begint om 10.00 uur en eindigt om 16.00 uur. Het programma en de namen van de inleiders/forumleden worden bekendgemaakt in een volgend nummer van CDActueel en in Bestuursforum. (Leden van de CDA-bestuurdersvereniging die de studiedag bijwonen, ontvangen de deelnemersbijdrage ter plaatse terug van hun vereniging).

Nadere inlichtingen: *Stichting kader- en vormingswerk CDA, t.a.v. mevrouw G. van der Heijden-van der Eerden, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, tel. 070-924461 ('s ochtends).*
Aanmeldingen: *Door overmaking van de deelnemersbijdrage (ƒ 15,–) op postrekening 3966745 t.n.v. Stichting kader- en vormingswerk CDA, Den Haag, met de vermelding „Studiedag 24 oktober".*

agenda

Provinciale Afdeling Zuid-Holland

Alle afdelingen in Zuid-Holland zijn per brief van 11-5-1981 verzocht vóór 1-9-1981 kandidaten voor de provinciale verkiezingen voor te dragen. De Algemene Ledenvergadering heeft deze datum verlengd tot **11 september 1981**. Het bestuur roept de afdelingen, die nog niet reageerden, op dit zo spoedig mogelijk te doen.
Er zij op gewezen dat behalve de namen van de zittende, beschikbare, statenleden de namen van personen op de groslijst komen, die drie of meer malen door de gemeentelijke afdelingen zijn genoemd, waaronder tezamen ten minste 500 leden ressorteren. Bij de opgave van namen en hun bekwaamheden dient ook vermeld te worden tot welke bloedgroep de kandidaat behoort.
Nadere inlichtingen zijn te verkrijgen bij P. Bovens en G. v.d. Berg, 070-924461. Opgave dient schriftelijk te geschieden bij de secretaris van het CDA-Zuid-Holland, P. Bovens, Malle Molen 55-58, 2585 XH Den Haag.

Provinciale afdeling Noord-Holland

Op **12 september a.s.** vindt vanaf 10.00 uur een algemene ledenvergadering plaats in hotel „De Wintertuin", Stationsplein 100 te Haarlem. Op de agenda staan het jaarverslag 1980, financiële stukken 1980 en 1981, verkiezing voorzitter in de vacature mevr. Groensmit-van der Kallen (alfabetische voordracht H. Caland te Amsterdam, A. J. Hubers te Beverwijk), enkele voorstellen m.b.t. de statenverkiezingen en een inleiding over het nieuwe verkiezingsprogramma door de voorzitter van de programcommissie, drs. Helmer Koetje.
Zij die willen deelnemen aan de lunch (ƒ 15,–) worden verzocht zich uiterlijk 9 september (het liefst schriftelijk) op te geven bij de secretaris, H. Koetje, Okeghemstraat 38IV, 1075 PP Amsterdam, tel. 020–643502.
De gemeentelijke afdelingen hebben tot **uiterlijk 16 september a.s.** de gelegenheid kandidaten voor de groslijst t.b.v. de statenverkiezingen voor te stellen.
Op 28 september start de statenfractiebegeleidingsgroep „Welzijnsbeleid" te Haarlem, Frederikpark 10, 20.00 uur. Inlichtingen en opgave bij A. Finke, Julianastraat 10, Koog a/d Zaan, tel. 075–168278.
De groepen „gemeentelijke herindeling" en „ruimtelijke ordening/verkeer en vervoer" zullen binnenkort ook starten. Inlichtingen en opgave bij resp. J. Verhoog, Tulpstraat 10, Waarland, tel. 02262–1793 en P. Bot, Turfhoek 2, Medemblik, tel. 02274–2445. Deelname staat open voor alle CDA-leden.

Tweede landelijke Raad van het CDA-Vrouwenberaad

Op maandag 21 september 1981 houdt het CDA-Vrouwenberaad haar tweede landelijke Raadsvergadering in het Jaarbeursgebouw te Utrecht.
In de ochtend zal het huishoudelijke gedeelte plaatsvinden terwijl in de middag Elise Boot en Hanja May-Weggen zullen spreken over respectievelijk „Europese organisaties en hun functioneren" en „Europese acties ten gunste van de vrouw in Europa".
De vergadering zal aanvangen te 10.00 uur en eindigen omstreeks 16.00 uur.
Belangstellenden kunnen zich opgeven door het invullen van onderstaande bon. Voor het gebruiken van de lunch zal een bijdrage van ƒ 10,– gevraagd worden, bij de ingang van de zaal te betalen. In verband met beperkte capaciteit van de zaal zullen verzoekjes in volgorde van binnenkomst gehonoreerd worden.
Uw ingevulde bon kunt u zenden aan: CDA-Vrouwenberaad, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA - Den Haag.

BON

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Postcode: .....

Tel.: .....

komt op de vergadering van de landelijke Raad van het CDA-Vrouwenberaad en neemt wel/niet deel aan de lunch.

vorming

Vormingswerk Gelderland

In Gelderland organiseert de Commissie Kader- en Vormingswerk in verband met de partij-politieke discussie 6 introductie avonden. Men krijgt hier inlichtingen over de bedoeling, de opzet en de uitwerking van deze discussie. Tevens zal op deze avonden aandacht worden geschonken aan de procedure betreffende de a.s. gemeenteraadsverkiezingen.
De avonden vangen aan om 20.00 uur en worden gehouden te: Ede, 17 september – Hotel Rest. Mon Rêve, Bennekomseweg 2, Ede (1500 meter van het station); Doetinchem, 21 september – Zalencentrum Wildebeest, Hubernoodtstr. 63; Apeldoorn, 24 september – de Open Hofkerk, Boerhaavel. 60; Tiel, 28 september – Hotel Rest. Oude Duikenbrug, Voorstr. 30, Echteld (aan de weg naar Tiel); Nunspeet, 1 oktober – gebouw de Wheme, Ds. de Bouterlaan 5; Wijchen, 6 oktober – Café 't Sterrebos, Kasteellaan 4–6.

Om de studieavond op 10 september te Arnhem in het Dienstengebouw van het Provinciehuis nog mee te kunnen maken moet men eerst contact opnemen met de consulenten.

Deze avond staat geheel in het teken van de a.s. gemeenteraadsverkiezingen met als sprekers de heren C. Klop en W. Eikelboom. Aanvang 19.30 uur. Telefoon consulenten: 08813-2061 – Jan Mombarg; 05780-14819 – Cora Reitsma-van Spanje.

nim neon
LICHTREKLAME IN ELKE VORM
020-733928 01621-14939
v.ostadestraat 215 lissenveld 43
AMSTERDAM RAAMSDONKSVEER

Vakantie-bungalow te huur. Rust en privacy gratis.

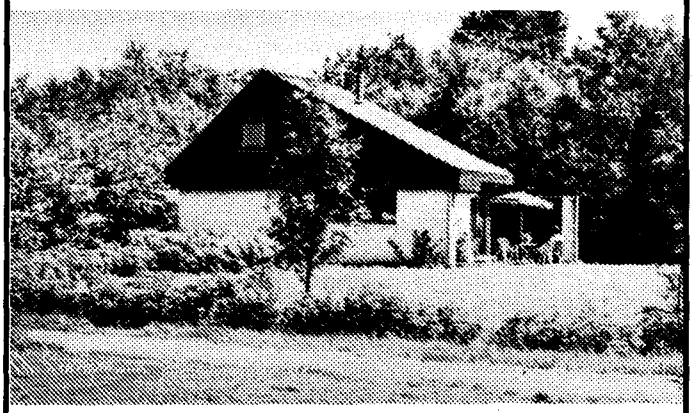

Midden in het fraaie Drentse landschap, aan de rand van een vredig bos en vlakbij een ruige heide, ligt bungalowpark "Het Zuiderveld". Niet zomaar een vakantie-oord, want u vindt er voor alles rust en ruimte.

De bungalows staan vrij, met veel eigen grond eromheen en ze zijn omgeven door struiken en bomen. Het wonen is er meer dan ruim. Uiteraard is er tv en cv. Voor kinderen is er speelgelegenheid te over. Bovendien organiseren we 's zomers leuke kinderbezigheden.

Nu de Drentse heide in bloei staat, kunt u heel voordelig kennis maken met ons park.

Inlichtingen? Of meteen reserveren?

'Het Zuiderveld'

Recreatief Beheer
Witte Menweg 4A,
7917 TK Geesbrug
tel. 05249 - 3 50

en buiten het seizoen:
- extra lage prijzen
- speciale 65+ korting

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)

BEGROTINGEN
- nieuwbouw
- verbouw
- restauraties

J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 - Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

Nieuwe Kernwapens in Nederland Ja of Nee?

Rapport van een studiegroep van de Atlantische Commissie, bestaande uit Mr. J. C. F. Bletz, Mr. B. J. van Eenennaam, Mevr. J. van Leeuwen, Dr. J. H. Leurdijk, Drs. J. W. van der Meulen, R. D. Praaning, Ir. H. Vredeling en W. Wierda.

Het eerste rapport dat de voors en tegens van de plaatsing van 48 kruisraketten op Nederlandse bodem overzichtelijk en in onderlinge samenhang op een rij zet.

Verkrijgbaar bij de Atlantische Commissie voor drie guldens.
Schrijf naar de Van Stolkweg 10, 2585 JP Den Haag.
Of bel: 070 - 50.33.26.

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

DRIES VAN AGT:
CDActueel
lees ik iedere week graag

PIET BUKMAN:
Dries van Agt heeft gelijk

Naam: .....
Adres: .....
Postcode: ..... Woonplaats: .....

☐ abonneert zich op het CDA-weekblad **CDActueel** (*f* 39,– per jaar, voor 1981 nu slechts *f* 10,–)
☐ abonneert zich op **CDActueel** en komt in aanmerking voor gereduceerd tarief. Dit geldt voor jongeren tot 25 zonder eigen inkomen.
☐ wenst een machtigingskaart te ontvangen voor automatische giro-afschrijving van het abonnementsgeld.

Wilt u in het betreffende hokje een kruisje zetten. Stuur nog geen geld. U krijgt een acceptgirokaart toegezonden.

Gelieve de bon te zenden, zonder postzegel aan:
CDA
Antwoordnummer 1700 2500 XK DEN HAAG

1E JAARGANG NO. 49 – 12 SEPTEMBER 1981

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

Lokale TV, de piraten en het CDA

Nederlandse achterstand invreemde talen

Discussie positie huisarts en verloskundige

Lubbers over werkgelegenheid en economisch herstel

Kroniek formatie

Harm van der Meulen (CNV) over regeeraccoord en troonrede

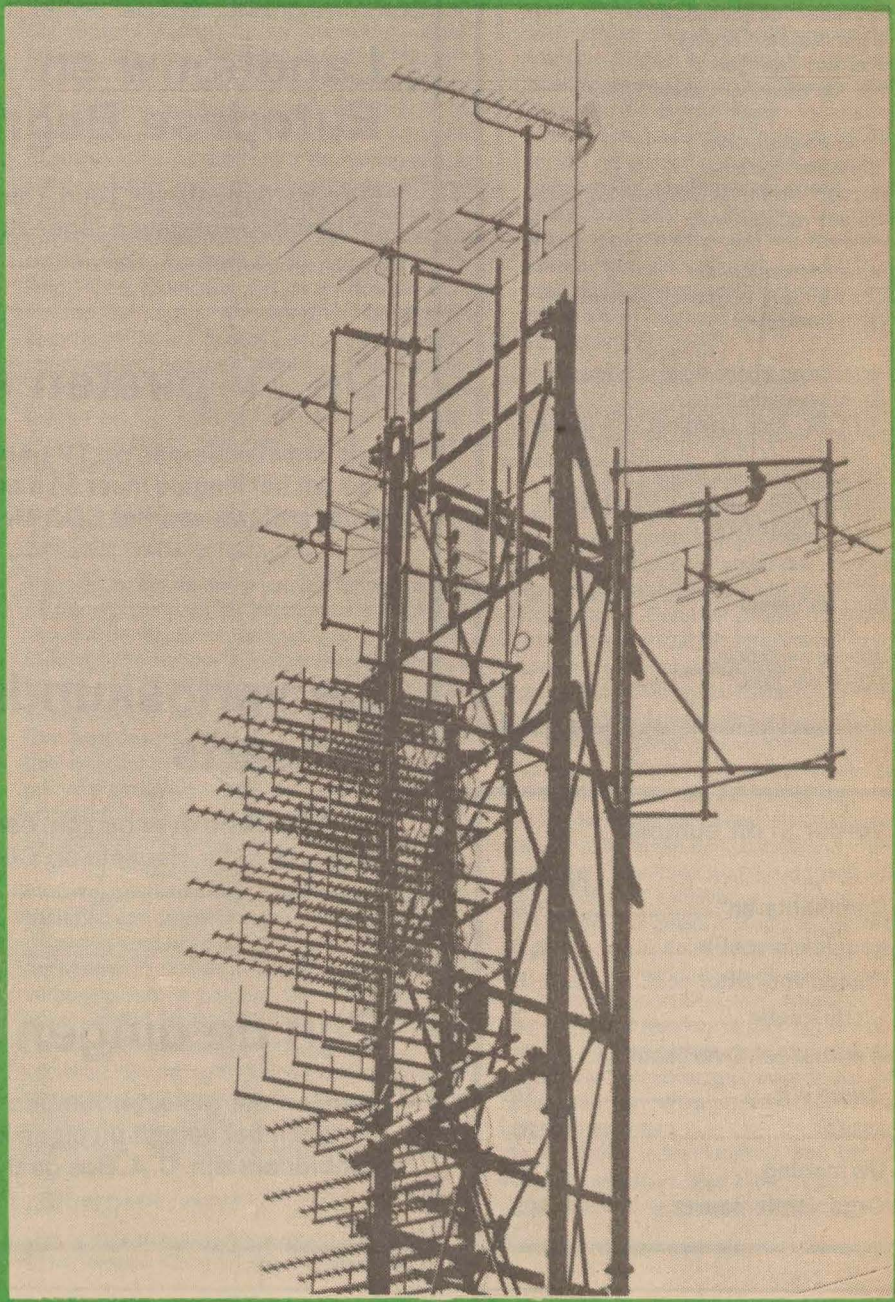

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Verder in dit nummer

	pagina
Commentaren	3, 5
Kroniek formatie	4, 5
Fractie voorzitter	6
Uit de fractie	7
Werkbezoek Overijssel	9
Zwart-Wit	10
CDJA	18, 19, 20
Uw mening	21, 22
Organisatienieuws	23

Inhoud

Nederlandse Achterstand in Vreemde Talen

„Nederland had de reputatie dat het een polyglotte bevolking had, dit is nu anders, in talenkennis blijven we achter", aldus oud-CDA parlementariër dr. W. J. Schuyt op ..... pagina 8 en 9

Landbouw en Europese Begroting 1982

Euro-parlementariër Teun Tolman concludeert dat ook in 1982 de landbouwuitgaven lager zullen zijn dan voorheen ..... pagina 11

De TV-piraten en het CDA

„de ontwikkelingen op TV-gebied mogen niet zover doorschieten dat het illegale meer en meer aanvaard gaat worden, zo stelt de secretaris van het CDA-Mediarapport Kees Klop ..... pagina 12 en 13

De verloskundige en de huisarts

een discussie over de zgn. eerstelijnsgezondheidszorg tussen huisarts Peter Heukels en CDA-fractielid Dien Cornelissen ..... pagina 14 en 15

Zijn de dingen nu eenmaal zo?

mensen die gekozen hebben voor het CDA lopen regelmatig op tegen het verwijt uit eigen kerkelijke kring dat ze status-quo aanbidders zijn. C. A. Bos gaat hier op in ..... pagina 16 en 17

CNV-voorzitter Van der Meulen:

„Wijzigingen nodig in Troonrede of in bijlage"

„Het is een van de eerste taken van het nieuwe kabinet van CDA-PvdA-D'66 om de nog door het vorige kabinet opgestelde begroting te wijzigen. In de troonrede of als dat staatsrechtelijk niet precies kan in een aparte bijlage bij de Troonrede en miljoenennota zal het nieuwe kabinet kort en krachtig moeten aangeven wat zij denkt te doen aan de bestrijding van de werkloosheid, de medezeggenschap van werknemers, de loonpolitiek en het bereiken van een redelijke inkomensverdeling. Als dat niet op of kort na prinsjesdag gebeurt, wordt het te laat in verband met het arbeidsvoorwaardenoverleg voor 1982 tussen overheid, werkgevers en werknemers."

Dat zei CNV-voorzitter Harm van der Meulen begin deze week desgevraagd aan CDActueel in een reactie op de gevolgen van de begroting, die door het demissionaire kabinet is vastgesteld en op het bereikte accoord tussen de fracties van CDA, PvdA en D'66 over een nieuw regeringsprogram.
Van der Meulen benadrukt, dat het CNV het in beginsel eens is met de in het regeeraccoord opgenomen matiging van 1% voor de minima. Maar dan moet er wel zicht zijn op een duidelijk werkgelegenheidsbeleid. En daarvan is volgens hem nog geen sprake. Grote bezwaren heeft het CNV ook tegen de onduidelijkheid over handhaving van trendbeleid en sociale zekerheid en over het te voeren loonbeleid.
Volgens Van der Meulen moet de sociale partners in beginsel alle vrijheid en verantwoordelijkheid worden gelaten over het in 1982 te voeren arbeidsvoorwaardenbeleid.
Maar daarover laat het regeeraccoord de sociale partners volgens hem totaal in het ongewisse.

Duidelijkheid ontbreekt

Het ontbreken van duidelijkheid in het regeeraccoord noemt de CNV-voorzitter een algemeen probleem. Niet alleen op de genoemde punten, maar ook op allerlei andere punten is het volstrekt onduidelijk. Hij voorziet voor het nieuwe kabinet dan ook grote problemen, onder meer vanwege de talloze onopgeloste zaken in het accoord.
Afgezien daarvan betreurt Van der Meulen het ook, dat het nieuwe kabinet, zoals hij zegt, „is geboren vanuit een negatief uitgangspunt." In dat verband wijst hij op de, begin deze week gedane, uitspraak van PvdA-voorzitter Max van den Berg, dat het kabinet er eigenlijk „bij gebrek aan beter" is gekomen en dat zijn partij in de regering altijd nog meer kan doen dan in de oppositie. Dit alles neemt naar de mening van de CNV-voorzitter niet weg, dat het nieuwe kabinet „gezien de verkiezingsuitslag het beste is."
Een dergelijk kabinet immers lijkt het meeste vertrouwen te vinden in de Nederlandse bevolking. Hij zegt „ontgoocheld" te zijn door de wijze waarop het kabinet na ruim drie maanden tot stand is gekomen. Daarbij vindt hij de besluitvorming anders dan gebruikelijk is bij de maatschappelijke organisaties als het CNV. „Als ik binnen het CNV gedaan zou hebben wat Van Agt bij de (in)formatie deed, zou ik allang zijn weggestuurd."

Primaire verantwoordelijkheid sociale partners

Een van de eerste taken van het kabinet noemt hij het wijzigen van de voorliggende begroting van het demissionair kabinet Van Agt/Wiegel. Die zou leiden tot een koopkrachtverlies voor de minima van 2% per jaar en een inkomensverbetering van 2% voor de hoger betaalden.
Een tweede essentieel punt is meer duidelijkheid over het te voeren loonbeleid, inclusief een primaire verantwoordelijkheid voor werkgevers en werknemers om op een verantwoorde wijze uit de problemen te komen en meer duidelijkheid over het werkgelegenheidsbeleid en over de medezeggenschap voor werknemers. Behalve bijstelling van de gevolgen van de demissionaire begroting voor het inkomensplaatje, noemt Van der Meulen in dat verband ook de voorgenomen verhoging van de gasprijs. Die verhoging moet ofwel worden verlaagd, ofwel worden gecompenseerd door andere maatregelen.
„Ik hoop dat de voorliggende begroting in de troonrede wordt gecorrigeerd of via een keurige waslijst van wijzigingen in de troonrede en miljoenennota" zegt de CNV-voorzitter.

„Sfeerbedervend"

Niet te spreken is hij ook over de uitspraak van CDA-Tweede Kamerlid Steef Weijers, die nu al een loonmaatregel door het nieuwe kabinet voor 1982 voorziet. De CNV-voorzitter noemt die uitspraak onverstandig. Niet alleen omdat daarmee de sociale partners de mogelijkheid wordt ontnomen in eigen verantwoordelijkheid te komen tot een goed arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1982, maar ook omdat die uitspraak onzorgvuldig is tegenover de nieuwe minister van Sociale Zaken, Den Uyl. „Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat Weijers daarmee zijn gram wil halen tegenover de socialisten en suggereert te hopen, dat Den Uyl zo'n maatregel moet treffen." In dat verband noemt Van der Meulen Weijers' uitspraak behalve onverstandig ook „sfeerbedervend". Essentieel voor het nieuwe kabinet noemt CNV-voorzitter Van der Meulen het, dat een klimaat wordt geschapen dat werkgevers en werknemers samen de schouders eronder kunnen zetten. Daarmee wil hij overigens volstrekt niet onder tafel schuiven de opvatting van de werkgevers, dat geloof in werkgelegenheidsverbetering nodig is. En wat denkt hij in dat verband van de aanbevelingen van de commissie Wagner in haar rapport over een „Nieuw industrieel élan"? Van der Meulen: „Ik ben ervan overtuigd, dat ook de werkgevers helemaal niet gelukkig zouden zijn met volledige invoering van de aanbevelingen van Wagner. Want op een aantal belangrijke punten, o.a. over de uitvoering van het te voeren industriebeleid, zou het rapport Wagner volledig in strijd zijn met de nadruk die de werkgevers leggen op het particulier initiatief."

B.P.

commentaar

Even wennen

De toekomstige minister van Binnenlandse Zaken, de PvdA'er Ed van Thijn, krijgt ongetwijfeld te maken met problemen rond de openbare orde. Daaronder kan ook de blokkade van Dodewaard vallen. Actiegroepen tegen de kernenergie pogen zodoende het functioneren van deze kerncentrale tegen te gaan. Ondanks andere beslissingen van regering en Tweede Kamer. In de verkiezingscampagne had Den Uyl als PvdA-lijsttrekker zich tegen blokkades uitgesproken. Vooral omdat er geweld werd gebruikt. Maar zie: de PvdA-voorzitter Max van de Berg betuigt sympathie met de blokkade van Dodewaard. Ondanks de eerder gesproken woorden van Den Uyl. Ondanks een toekomstig ministerschap van Ed van Thijn, die maar moet hopen dat de blokkade zonder geweld verloopt.
Het is blijkbaar even wennen voor Max van de Berg dat de PvdA nu regeringspartij is.

Vervolg-kroniek van de (in)formatie

De (in)formatie van een kabinet CDA-PvdA-D'66 – onder premierschap van Dries van Agt – heeft er nu 104 dagen opzitten. Het is vandaag dinsdag 8 september. Moeilijke en soms onbegrepen dagen voorbereiding voor het nieuwe kabinet liggen achter ons. Van dag tot dag beschreef CDActueel ze. Tot en met vandaag in 5 delen, „de informatie van dag tot dag". Als alles goed gaat zal Koningin Beatrix deze week nog het nieuwe kabinet CDA-PvdA-D'66 van Van Agt/Den Uyl/Terlouw officieel beëdigen.

De informatie van dag tot dag door Ben Pauw (5, slot?)

Woensdag 2 september. De meest betrouwbare van alle kranten, de Nederlandse Staatscourant, meldt: „Onder leiding van de informateur, professor De Gaay Fortman, hebben de fractievoorzitters van de bij de onderhandelingen over een nieuw kabinet betrokken partijen op 1 september jl. overeenstemming bereikt over het onderhandelingsresultaat."
CDActueel sloot met dat nieuws „de formatie van dag tot dag" vorige week al af. In gewoon Nederlands: de hopelijk definitieve formatie van een kabinet van CDA-PvdA-D'66 kan nu echt beginnen. Behalve dat melden de kranten vandaag als nieuws van gisteren de verschillende uitleg door betrokken partijen van het bereikte resultaat. Diverse commentaren blijken niet bijster optimistisch met strekkingen als: „onder curatele" (geldt voor Den Uyl) als beoogd minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid), „Ja, tenzij", „Het kan verkeren", „wankel accoord", „vechtend naar eindstreep", „Het moet maar zo", „Verstandshuwelijk" en „Dans op vulkaan". „Eindelijk. . .!" is vaak de teneur.
Over winst en verlies in het bereikte accoord is gisteren direct na het accoord al het nodige gezegd.

Van Agt formateur

Tijdens een persconferentie vandaag noemt De Gaay Fortman het „absurd", wanneer de Troonrede onder verantwoordelijkheid van het demissionair kabinet zou worden uitgesproken. Van der Stee, demissionair en tegelijk komend minister van Financiën, neemt een voorschotje en laat via de radio weten, dat in 1982 en 1983 voor 4,5 miljard bezuinigd moet worden. Geslaagd informateur De Gaay Fortman brengt eindverslag uit aan de Koningin en adviseert Van Agt aan te wijzen als formateur. Dat gebeurt later op de dag, voordat Van Agt zwaaiend met zijn benoemingspapieren het paleis aan het Lange Voorhout verlaat. Het commentaar van Wiegel – „schijnaccoord en moerassig verhaal" – blubbert nog na.
De CDA-fractie blijkt verdeeld over continuering van het Tweede-Kamer-voorzitterschap van Dolman. Volgens gebruik komt de voorzitter uit de grootste fractie, maar Dolman is zo goed.

Zonnig

Donderdag 3 september. Formateur Van Agt begint zijn werk met gesprekken met de fractieleiders van CDA, PvdA en D'66. Tegelijk beginnen verhalen over „touwtrekkerij" rond de formatie. De problemen zouden zich met name toespitsen op Troonrede, constituerend beraad en beëdiging. Desondanks moet het nieuwe kabinet er voor Prinsjesdag kunnen zijn.

Vrijdag 4 september. In de zonnige tuin van het Catshuis vinden vandaag besprekingen plaats tussen formateur en fractievoorzitters gezamenlijk. Ontspannen plaatjes voor de krant. Met op de achtergrond een griffier, je kunt immers maar nooit weten. Onderwerp van gesprek zijn vormgeving van regeeraccoord en inhoud van constituerend beraad.
D'66 draagt de Groningse hoogleraar mr. M. Scheltema voor als staatssecretaris van Justitie. Ir. Dik van een vleesfabriek in Oss is inmiddels voorgedragen als staatssecretaris van deze partij voor Economische Zaken. Vorige week nog schreef hij zijn werknemers harder te werken.
Na gisteravond al kandidaat-minister Van der Stee ontvangen te hebben, gaat Van Agt vandaag verder met ontvangen.
PvdA-burgemeester Van der Louw van Rotterdam en kandidaat voor CRM vraagt (nogmaals) bedenktijd tot maandag.
Kandidaat-minister Marcel van Dam en Hans van Mierlo krijgen, zo wordt bekend, de Zilveren Nipkow Schijf van t.v.-critici voor hun „Achterkant van het gelijk".
Generaal buiten dienst Von Meyenfeldt, oudgouverneur van de Koninklijke Militaire Academie laat via Hervormd Nederland weten zijn lidmaatschap van het CDA te hebben opgezegd, uit onvrede over „het verschrikkelijke" van de kabinetsformatie.

Gevangene

Zaterdag 5 september. Volgens een aantal kranten is het vandaag de **honderdste** dag van de formatie. CDActueel, die het als enige echt heeft bijgehouden vanaf de benoeming van Lubbers en De Koning op 30 mei tot informateur telde dat aantal gisteren.
Diverse achtergrondverhalen gaan over de vraag: „Waarom het zo lang moest duren". CDA-kamerlid en specialist voor Sociale Zaken Weijers spreekt van de mogelijke noodzaak van een loonmaatregel door PvdA-minister Den Uyl, met wie hij zich door de afspraak „geen nieuw beleid zonder financiële ruimte" overigens beschouwt als „gevangen tussen twee ijzeren tangen". Willem Breedveld van „Trouw" noemt Van Agt „veeleer de gevangene van zijn fractie", terwijl de Haagse Post het omslagverhaal schrijft over „Het CDA als de gevangene van Van Agt". Eerdere commentaren noemden de nieuwe combinatie een „verstandshuwelijk", het Binnenhof maakt er vandaag een „moetje" van. Verder veel speculaties over de datum van beëdiging.
Donderdag? Of niet.
Een, zoals vaak, eenzijdig Elseviers Magazine omschrijft Lubbers in een „portret", een slechte foto, als „het vlees geworden compromis met zichzelf".

(vervolg op pagina 5)

DRIES VAN AGT
wederom Algemene Zaken

TIL GARDENIERS
Volksgezondheid en Milieu

JAN DE KONING
naar Landbouw

CDA-ministers in het kabinet Van Agt II

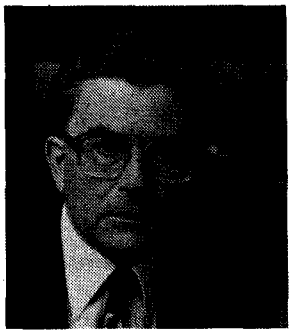

CEES VAN DIJK
Ontwikkelingssamenwerking

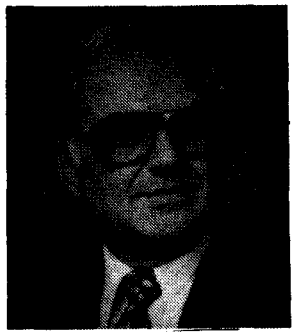

FONS VAN DER STEE
opnieuw Financiën

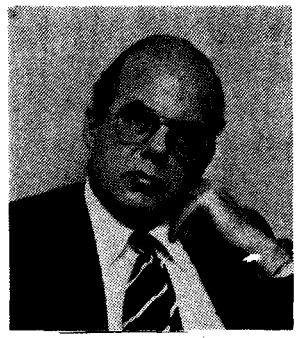

JOB DE RUITER
blijft op Justitie

Zondag 6 september. Behalve wat tweede echelons politieke erupties via de radio door o.a. Steef Weijers en Jan van Houwelingen van het CDA dit weekeind verder weinig drukte. Heilige rust in Landstichting en Buitenveldert. De Gaay Fortman is 45 jaar getrouwd, Den Uyl bezoekt de Amsterdamse Uitmarkt en Van Agt sleutelt wat aan de agenda voor het (pre)constituerend beraad.

HONGER IN POLEN
HULPAKTIE GESTART
GIRO
2962556
t.n.v. VC - SOEST

Uw gift zal weer vreugde brengen in een gezin in Polen

VERVOLGD CHRISTENDOM

Postbus 300 3760 AH Soest
Inl. 02155-1 07 00

Maandag 7 september. Van der Doef blijkt vorige week overeenstemming te hebben bereikt met a.s. minister van Verkeer en Waterstaat Zeevalking over zijn staatssecretariaat met speciale verantwoordelijkheid voor o.a. PTT. Verder zou Piet van Zeil staatssecretaris van Economische Zaken worden onder D'66-voorman Terlouw. Het PvdA-bestuur adviseert het congres, dat a.s. woensdag over het regeeraccoord moet besluiten, accoord te gaan. „Wesp"-leider Piet Reckman fungeert voor zover nodig nu juist als breekijzer en zegt al „ja". Een bericht in NRC, als zou Den Uyl (nadere) concessies hebben gedaan over de kernwapens wordt door PvdA-voorzitter Van den Berg met kracht tegengesproken.
Als de rest van het kabinet voor plaatsing stemt, zullen de PvdA-ministers uit-stappen. Van Agt gaat verder met de ontvangst van kandidaat-ministers en ontmoet onverwachte tegenstand van justitie-kandidaat De Ruiter. Die wil meer zekerheid over de financiën voor politie en gevangeniswezen. Van der Louw blijkt over zijn aarzelingen voor CRM te zijn heengestapt, een hele stap vòor zo'n man.

Summier

Dinsdag 8 september. Van Agt en Lubbers praten eerst even apart met De Ruiter. Ook het preconstituerend beraad met alle a.s. ministers verloopt „niet onbevredigend". De troonrede zal summier de hoofdlijnen van het nieuwe kabinetsbeleid bevatten. Kandidaat-minister Van Thijn eet in de Haagse Bistroquet met zijn a.s. voorganger Wiegel. Over eenzelfde lamp als Van Agt en Wiegel vier jaar terug.
Over de concessies van Den Uyl over de kernwapens wordt bevestigd, dat de – afwijzende – brief van de toenmalig onderhandelaar van 11 augustus geen deel zal uitmaken van de formatiestukken. Alleen de omslag van het accoord zal er naar verwijzen. Morgen dan – de 105e dag van de formatie – moet het PvdA-congres het groene licht geven voor wat omschreven wordt als de Grote Coalitie. Pas daarna, het officiële constituerende beraad de beëdiging?

commentaar

Het openbaar onderwijs en het CDA

In het CDA-verkiezingsprogramma en in het model gemeente- en provincieprogramma 1982–1986 wordt voorgesteld een openbare school om te zetten in een bijzondere school als een nader te bepalen deel van de ouders de wens daartoe te kennen geeft.
Dit voorstel heeft in de afgelopen weken de aandacht getrokken en de gemoederen nogal verhit. De discussies over de inhoud van dat voorstel zal nog wel even duren. Nu slechts twee opmerkingen in de marge.
Het verwijt is gemaakt, dat het CDA overhaast en daarmee onzorgvuldig gehandeld heeft. Dat verwijt is niet juist.
Het voorstel is tot twee maal toe aan de orde geweest in alle geledingen van de partij, nl. in het kader van de vaststelling van zowel het verkiezingsprogramma als het modelprogramma. Het voorstel heeft „pas" in de afgelopen weken aandacht buiten het CDA gekregen.
Voorts wordt het merkwaardig gevonden, dat het CDA zich expliciet bezighoudt met het openbaar onderwijs.
Van vrijwel alle openbare scholen zijn de gemeenteraden het bevoegde gezag, d.w.z. het schoolbestuur. In die raden zitten ook CDA'ers. Daarom ligt het voor de hand, dat het CDA zich ook de belangen van het openbaar onderwijs aantrekt en dat doet vanuit de eigen programmatische grondslag. Wellicht hebben de confessionele partijen in het verleden het openbaar onderwijs te weinig aandacht geschonken. Dat deze houding wordt gecorrigeerd is goed en vergt misschien enige gewenning buiten de kring van het CDA.

CD-addertje:

PvdA-congres: Komt socialisten, sluit de rijen monden!

van de fractievoorzitter

Werkgelegenheid en economisch herstel een dilemma?

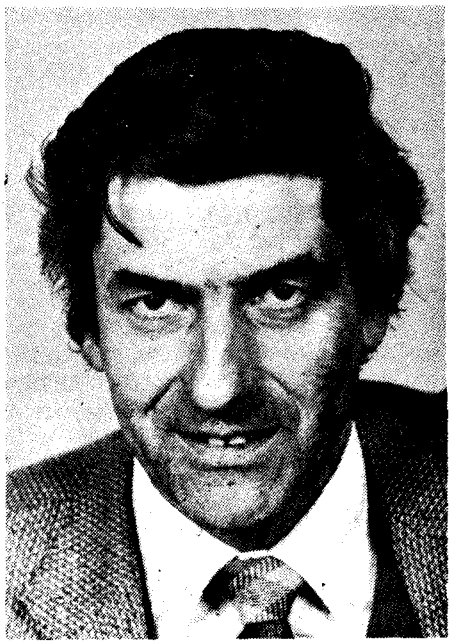

Als er geen nieuwe vertragende factoren optreden hebben wij al bij het verschijnen van dit nummer een nieuw kabinet. De moeizame twee weken na het „neen" tegen het gespreksresultaat van Kremers en Van Thijn liggen dan al weer ruim achter ons.
In het kort ter herinnering: eerst was er de sterk verdeelde fractie die in grote meerderheid wèl met Van Agt „neen" tegen Kremers en Van Thijn wilden zeggen, maar die tegelijkertijd nog steeds de brede coalitie die nu tot stand komt wenste. Vervolgens was er het terugtreden van Dries van Agt als fractievoorzitter, onder de aankondiging eventueel als beoogd premier beschikbaar te blijven. Tenslotte waren er de heronderhandelingen, die in enkele dagen tot een goed einde gebracht moesten worden.

Twee weken vol turbulente gebeurtenissen waarin ik het gevoel had – waar Dries van Agt toen tijdelijk „stuk zat" – de CDA-auto uit een slip te moeten halen waar deze in allerlei oliesporen terecht was gekomen. Een zware slip; met veel inzittenden en toeschouwers die in hun commentaar roepend vaak alleen maar duidelijk maakten dat zij òf niet wisten hoe te sturen in slipsituaties, òf inderdaad wilden dat het CDA in de sloot belandde.
Genoeg daarover.

Vraagpunten

Eén van de vraagpunten die tegen het eind van de formatie steeds weer opgeworpen werd is of de doelstellingen werkgelegenheid en economisch herstel (met beheersing van de overheidsfinanciën) in de praktijk niet met elkaar botsen. Daarover enkele opmerkingen.

Allereerst wijs ik erop dat terugdringing van de tekorten van de overheid een neerwaartse invloed heeft op de rentestand. Dat is voor de werkgelegenheid erg belangrijk. Een lagere rentestand betekent méér bouw, méér investeringen, en minder bedrijfssluitingen, omdat bedrijven onder de schuldenlast bezwijken.
Daarnaast zijn voor betere werkgelegenheid erg belangrijk: verbetering van het ondernemingsklimaat en innovatie, maar ook voortgaande loonkostenbeheersing en meer sparen om geld vrij te krijgen voor investeringen (investeringsloon). Allemaal zaken die de werkgelegenheid bevorderen en die toch geen, of vrijwel geen, beroep op overheidsmiddelen doen.
Integendeel, meer werkgelegenheid op deze wijze betekent minder uitkeringstrekkers en meer economische activiteit. Het een en het ander betekent juist lagere overheidstekorten.

Toch zullen er in de komende maanden met de uitwerking van het werkgelegenheidsplan wel spanningen optreden tussen de minister van Financiën (met de door hem primair te bewaken overheidsfinanciën) èn de minister voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid (met de door hem primair te bevorderen werkgelegenheid). De makkelijke weg naar meer werkgelegenheid op korte termijn is immers het doen van meer overheidsuitgaven. Maar die weg is in onze situatie, met overheidstekorten oplopend tot 8% van het nationaal inkomen, slecht begaanbaar. En dat dilemma zal nog wel een aantal jaren blijven gelden.

Reden te over dus om bij de aanpak van het werkgelegenheidsvraagstuk veel aandacht te geven aan andere invalshoeken.
Een belangrijke daarvan is de bevordering van deeltijdarbeid. Vooral voor de opgroeiende generatie liggen daar veel mogelijkheden. Mijn fractiegenoot Weijers heeft recentelijk in een brochure nog eens mogelijkheden en moeilijkheden op een rijtje gezet.
Van belang is dat de Nederlandse Bank in zijn hier en daar kritisch commentaar op het politiek programaccoord, erg positief was over de voorgenomen bevordering van deeltijdarbeid. Hier is een sterke start nodig.

Een tweede belangrijk punt vormt de begeleiding van jongeren die na enkele maanden nog geen werk gevonden hebben. In het CDA-program wordt de lijn gekozen deze te „achtervolgen" met aanvullende scholing, stage-overeenkomsten enz. maar tegelijk ook de bedrijven te „achtervolgen" om deze overeenkomsten af te sluiten, jongeren op te nemen, enz. Bij jongeren mag veel flexibiliteit verwacht worden; bij bedrijven met betrekking tot deze jongeren evenzeer.
Middels dit gerichte werk is nog een ander voordeel te bereiken. Nog steeds, zelfs bij de huidige hoge werkloosheid, hoor je bedrijven spreken over problemen bij de vervulling van bepaalde werkzaamheden. Welnu, in situaties waar dit echt zo is moeten via (eventueel bijgeschoolde) jongeren deze vacatures vervuld kunnen worden. Daar waar het geen echte vacatures zijn, zal het dan ook wel blijken.

Hopelijk zullen werkgevers en werknemers, die afgelopen zomer tot een gemeenschappelijke aanpak voor dit soort problemen kwamen, dit najaar in overleg met het nieuwe kabinet de handen ineen willen slaan. Alléén maar loonmatiging, en alléén maar ombuigingen zou immers een te smalle basis zijn voor een nationale aanpak. Een nationale aanpak van de problemen, waarbij iets van het bondgenootschap duidelijk moet worden, waar in het CDA-program zo sterk voor gepleit werd.

Ruud Lubbers

Dolman blijft voorzitter Tweede Kamer

Wie moet met ingang van het nieuwe parlementaire jaar plaatsnemen op de zetel van de voorzitter van de Tweede Kamer? Voor die vraag zag de Tweede Kamerfractie van het CDA zich 3 september gesteld. Volgens gewoonterecht mag de grootste fractie in de Tweede Kamer zijn kandidaat voor het voorzitterschap stellen, in dit geval dus de CDA-fractie.

Eveneens volgens dat gewoonterecht zo de huidige kamervoorzitter dr. Dick Dolman (PvdA) dus zijn zetel moeten opgeven. Maar dat gebeurt niet. Nadat fractievoorzitter Lubbers een uiteenzetting had gegeven besloot de fractie vorige week unaniem van het gewoonterecht af te wijken en de kandidatuur van Dolman opnieuw te steunen. Aanleiding daartoe vormden het gegeven dat Dolman nog maar vrij kort voorzitter is (sinds 17 juli 1979), hij het op de voorzitterszetel goed doet, en de samenhang met het voorzitterschap van de Eerste Kamer: Het is gebruik dat, indien de voorzitter van de Tweede Kamer tot de PvdA behoort, zijn collega uit de Eerste Kamer CDA-er is. Ook thans is dat het geval. Een CDA-Tweede Kamerlid als voorzitter zou inhouden een PvdA-voorzitter in de Eerste Kamer en ook daardoor bestond voor een dergelijke ruil geen aanleiding. Lubbers (in deze rubriek is ten onrechte nog niet vermeld dat de fractie hem inmiddels definitief tot voorzitter koos) kwam bij zijn uiteenzetting met de nodige feitjes over het kamervoorzitterschap voor de dag.

Bijzondere omstandigheden

Fractiemedewerker Joop van Rijswijk had nagegaan welk systeem er sinds 1945 gehanteerd

wordt bij het kiezen van de voorzitter. Daaruit viel af te leiden dat het leveren van de voorzitter door de grootste partij weliswaar altijd gebruik was, maar dat daar in bijzondere omstandigheden meermaals van afgeweken is. De verkiezingsuitslag in 1952 bijvoorbeeld was een probleem, zowel de PvdA als de toenmalige KVP behaalden elk 30 zetels. Met 93 van de 98 stemmen (de kamer had toen nog 100 leden) droeg men de KVP-er dr. L.G. Kortenhorst als voorzitter voor.
Die behield zijn zetel ook op 6 november 1956, hoewel de PvdA toen met 50 zetels tegen de toenmalige KVP met 49 zetels als grootste partij uit de stembus kwam.

En bij de uitbreiding van het aantal kamerzetels naar 150 bleef dat zo. Op 20 maart 1959 werd de KVP weer wel (met 49 zetels) de grootste partij. De PvdA kwam van 50 op 48 zetels. Andermaal werd Kortenhorst voorzitter, nu evenwel met de PvdA-stemmen tegen. Fractieleider Jaap Burger zette de socialistische handelwijze in een brief uiteen: Kortenhorst zou onvoldoende partijdigheid hebben betracht juist in de crisisperiode rond het laatste kabinet Drees, en kwam volgens de PvdA niet meer voor dat ambt in aanmerking. Toen dr. Kortenhorst in 1963 overleed besloot de Kamer met 100 van de 104 stemmen mr. F.J. van Thiel (KVP) als nummer 1 op de voordracht te zetten.
De verkiezingen van 1963 maakten van de KVP met 50 zetels andermaal de grootste partij; de PvdA viel terug tot 43 zetels. Vier jaar later bleef de KVP de grootste. Het gegeven dat zowel KVP als PvdA fors hadden verloren veranderde niets aan het kamervoorzitterschap. Weer vier jaar later (in 1971) werd de PvdA de grootste partij: 39 zetels tegen 35 voor de KVP. Maar de PvdA ging toen accoord met een heroptreden van mr. Van Thiel als voorzitter. Hij behaalde 143 van de 147 stemmen. Toen, in 1972, bij nieuwe verkiezingen de PvdA 43 zetels haalde en de KVP slechts 27 werd dr. Anne Vondeling (PvdA) met 116 van de 139 stemmen de voorzitter. Vondeling bleef dit tot 1979, toen hij naar het Europees Parlement ging, en werd opgevolgd door de huidige voorzitter. De PvdA was die periode overigens steeds de grootste partij.

Kabinetsvorming

Het is in deze rubriek de laatste tijd gewoonte dat het nieuws over de vorming van een nieuw kabinet – of beter over het uitblijven daarvan – op de eerste plaats kwam. Nu het kabinet er bijna is – we schrijven dinsdag – hebben we maar eens eerst aandacht aan een wat andere zaak geschonken. Wat niet inhoudt dat er over de formatie niets valt te melden.
Fractievoorzitter Lubbers deed in de fractievergadering van 8 september verslag van het overleg dat formateur Van Agt met de heren Terlouw en Den Uyl en hemzelf over de juiste omvang van het regeeraccoord heeft gepleegd. Na alle stukken die daarover in de diverse (in)formatiefasen waren verschenen was het tijd vast te stellen op welke punten men elkaar nu precies heeft gevonden. Men werd het daarover vrij snel met elkaar eens.

Dinsdagmiddag riep beoogd minister-president Van Agt zijn toekomstige collega-ministers bijeen voor een bijeenkomst in het Catshuis. Aangezien het toen nog niet vaststond of het PvdA-congres zou beslissen of de kandidaat-bewindslieden uit de PvdA zouden mogen toetreden tot het kabinet, kon deze vergadering slechts een pre-constituerend karakter dragen. De constituerende vergadering zou dan pas donderdag plaatsvinden. Overigens was het bij het afsluiten van dit blad – woensdagmiddag – ook nog niet bekend of het PvdA-congres het groene licht voor de nieuwe coalitie zou geven.

Ton Huyssoon

Correctie

In het artikel van dr. W. de Kwaadsteniet in CDActueel van 5 september zijn enkele onduidelijkheden geslopen:
– Het laatste deel in de eerste kolom op pagina 5 beginnend met „Wij volgen hier aan toe . . . etc. had aan het slot van de derde kolom op deze pagina moeten staan.
– In de tweede kolom op pag. 5 wordt gesproken over „715 mm geschut". Dit moet 155 mm zijn. Excuses aan lezers en schrijver voor deze onvolkomenheden. (red.).

CD-addertje:

Van der Louw opvolger Den Uyl?

en als Den Uyl nu ook Van der Louw eens opvolgde?

Meer kennis vreemde talen voor Nederland politieke noodzaak

In bijgaand artikel, ter plaatsing in CDActueel aangeboden door dr. W. J. Schuyt, wordt betoogd dat de talenkennis in Nederland afneemt, terwijl de behoefte er aan toeneemt. Mede terwille van onze export-positie acht de schrijver het hoog tijd dat regering en parlement daar iets aan doen.

door dr. W. J. Schuyt

Oud-lid Tweede en Eerste Kamer.
Oud-vice-voorzitter Europees Parlement.

Het vraagstuk van het vreemde-talenonderwijs is een van de vele (kleinere) problemen welke in Nederland aan de orde zijn. In het CDA-verkiezingsprogram wordt kennis van talen éénmaal vermeld bij de ontwikkelingspolitiek. In langjarige ervaring in internationale parlementen (Europees Parlement, Raad van Europa, WEU) ben ik met dit probleem geconfronteerd geweest. Vandaar mijn aandacht voor dit probleem.

Het probleem kan aldus worden omschreven. Belangenbehartiging in het internationale verkeer – politiek of zakelijk – vereist talenkennis. Welnu, de talenkennis was vroeger in Nederland vrij goed. Nederland had de reputatie dat het een polyglotte bevolking had. Deze situatie is veranderd. Deskundigen op alle terreinen – overheid, wetenschap, zakenleven – stellen vast, dat de talenkennis in Nederland achterblijft in de ontwikkeling. Anderzijds doet de voortschrijdende internationalisering van het maatschappelijk leven op deze terreinen een stuk groter beroep op talenkennis.

Kloof

Deze kloof tussen het afnemen van de internationale communicatie-vaardigheden en de toenemende behoefte daaraan is de kern van het probleem. Eén van de belangrijkste oorzaken is te vinden in het feit, dat de wetgeving op het z.g. algemeen voortgezet onderwijs (AVO/VWO), zoals deze haar beslag gekregen heeft in de Mammoetwet, berust op maatschappelijke situaties van ruim 30 jaar geleden.

Anglo-Saksische concepties, voor een groot deel uit Amerika overgewaaid, hebben onze onderwijsstructuur sterk beïnvloed. Steeds meer vakken moesten worden ingevoerd en dat ging natuurlijk ten koste van de uren voor het vreemde-talenonderwijs. Voorheen was dit de harde kern in ons onderwijs, gezien de geografische en culturele situatie van ons land. De Amerikaanse en Engelse voorbeelden hadden deze talenbehoeften niet – hun taal is wereldtaal – en dàt is de fout geweest van de Mammoet-ontwerpers. De vrije keuze van examenvakken en de doorstromingsidee – op zichzelf een goede zaak – hebben in de praktijk nadelig gewerkt voor het talenonderwijs.

Belangrijker dan de oorzaken zijn de gevolgen. Onze economie is aangewezen op export. Daarvoor zijn buitenlandse contacten nodig. Die legt men niet in het Nederlands!

Naast het belang van de handel krijgen we met steeds meer internationale activiteiten te maken in vele sectoren van de samenleving: de overheid en tal van internationale organisaties; politiek en internationale parlementen; vakverenigingen, milieu en consumentenorganisaties; culturele organisaties, sport en toerisme. Bovendien zal binnen de Europese Gemeenschap een gevoel van verbondenheid van de burgers en hun participatie in de ontwikkeling van deze nieuwe vorm van staatkundig samenleven ook taal-eisen gaan stellen.

Wie belang stelt in deze problematiek vindt overvloedig illustratiemateriaal in de zesdelige studie van het Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen over de behoeften aan moderne vreemde talen.[1])

Oplossing

Indien na het voorafgaande voldoende duidelijk is geworden, dat dit probleem er is èn dat het in de toekomst vanwege de gesignaleerde kloof tussen afnemende talenkennis en toenemende behoefte aan belang zal winnen, volgt logisch de vraag, aan welke oplossing daarvoor te denken is. Als de wetgeving aangepast zou moeten worden is dat een oplossing op lange termijn. Een taak voor regering en parlement. Wil men op kortere termijn de groeiende nadelige gevolgen voor de samenleving opvangen, dan moet men zich afvragen wat gedaan kan worden voor de doelgroep volwassenen, die voor de uitoefening van functie of beroep met een school-tekort aan talenkennis zitten opgezadeld.

Het gesubsidieerde avondonderwijs AVO/WVO, ook in één vak, is een goede zaak, mits inhoud en methodiek van het talenonderwijs afgestemd worden op die leerlingenpopulatie. Hoe goed dit ook is, het avond-AVO/WVO zal niet genoeg kunnen zijn om te voorzien in de behoeften aan taalvaardigheid tot het niveau dat de beroepsuitoefening vereist. Er is een duidelijke leemte in de onderwijsvoorzieningen tussen enerzijds het AVO/WVO en de op professionaliteit gerichte lerarenopleidingen en universitaire studie-mogelijkheden.

Dankzij het particuliere initiatief wordt deze leemte voor een deel opgevuld met instituten, die nu eens van culturele aard, dan weer zuiver commercieel zijn.

(vervolg op pagina 9)

Onvoldoende talenkennis?

Werkbezoek aan Overijssel

Een delegatie van CDA-fractieleden uit de Eerste en Tweede Kamer heeft maandag 7 september een werkbezoek gebracht aan Overijssel.

De kamerleden werden vergezeld van staten- en gemeenteraadsleden uit het Overijsselse en door afgevaardigden van bestuur en provinciaal bureau. De kamerleden konden kennisnemen van typisch regionale problemen, waarbij landbouw en werkgelegenheid, maar ook problemen in steden als Zwolle en Deventer centraal stonden. Tijdens het ochtendgedeelte van het werkbezoek bezocht een deel van de delgatie Deventer, waar een ontvangst plaatshad in het gemeentelijk informatiecentrum. Omdat het CDA in de Deventer raad in de oppositie is, gaven de leden van de raadsfractie Braaksma en Van der Pla enkele toelichtingen over woningbouw en stadsvernieuwing en culturele minderheden.

Verder werd een bezoek gebracht aan een expositie over de Deventer Woningbouw en wandelde men door het Noordenberg-kwartier en Buiten-Noordenberg, een lunch en een rondrit door Colmschate werd dit gedeelte van het werkbezoek afgesloten. Het andere deel van de delegatie begon de dag in een wat speelser omgeving: in het ponypark Slagharen, bekend van tv-reclame en van dagtocht 35 van NS. Temidden van de reuzenachtbaan, lachspiegels en enkele angstig hoge speelwerktuigen beluisterden de delegatieleden daar problemen rond landbouw en werkgelegenheid in het noordoosten van Overijssel. Per monorail ging de delegatie naar de 25-ste IKNO-tentoonstelling op het terrein van het ponypark, een expositie van bedrijven uit het noordoosten van Overijssel. Na een lunch in het ponypark vertrok men naar Zwolle, waar ook het andere deel van de delegatie arriveerde. In een uitvoerig gesprek met b. en w. van Zwolle en raadsleden van deze gemeente kwamen daar problemen rond stadsvernieuwing en interregionale samenwerking aan de orde. Met een drankje in de fraaie stadhuiskelder en een maaltijd op de bovenste etage van dit fraaie gebouw werd het werkbezoek beëindigd.

Een deel van de delegatie tijdens een bezoek aan het ponypark Slagharen.

Maandagavond was er tenslotte een bijeenkomst in het hotel Wientjes in Zwolle, waar de fractieleden Gerard van Leijenhorst en Steef Weijers hun visie gaven op de laatste ontwikkelingen rond de kabinetsformatie. Aan het werkbezoek namen deel de Eerste Kamerleden Oudenhoven, Netjes en Eijsink en de Tweede Kamerleden Janmaat-Abee, Van der Linden, Hermsen, Van Leijenhorst, Weijers, Krajenbrink, Gualtherie van Weezel en Hennekam. Verder waren er Europarlementariër Bouke Beumer en de oud-Tweede Kamerleden Herman Wisselink en Bets Borm-Luijkx.

Dat dit gat in de markt er is blijkt wel uit het feit dat Amerikaanse en Engelse instituten zich de laatste jaren in Nederland vestigen om een graantje van de winst mee te pikken.

Deze activiteiten stoppen enkele gaatjes, maar zijn geen oplossing. En daar gaat het om in dit verhaal.

Het post-secundaire onderwijs in vreemde talen vraagt om een structurele opzet. Die structurele opzet is o.m. vereist, omdat er nog veel ontbreekt aan essentiële kennis en middelen, die nodig zijn om tot een verantwoord en behoeftendekkend aanbod van vreemde-talenonderwijs te komen.

Tal van vragen zijn tot nu toe nog niet of onvolledig beantwoord. Hoe zet men een goede behoeftenanalyse in elkaar? Zijn er voor alle talen adequate leermiddelen voorhanden? Slechts specialisten kunnen voor een gerichte bepaling van de vereiste leerstof zorgen en dat is ook voor hen een gecompliceerde taak!

Ook op het stuk van de docenten-opleiding in deze materie kan nog veel gedaan worden. Speciale vraagstukken roept het onderwijs voor volwassenen op en weinig docenten zijn daarin thuis. Is kwaliteitscontrole mogelijk op dit onderwijs en hoe geschiedt deze? Een ieder werkt op zijn eigen instituut of instelling – wie zorgt voor een goede coördinatie? En ten slotte: hoeveel instellingen, bedrijven of particulieren stranden in het begin al, omdat zij de goede voorlichting niet kunnen vinden?

De kwestie waar het hier om gaat, is dat de behartiging van het algemeen belang van Nederland noopt tot een initiatief van hen die daarvoor de eerste verantwoordelijkheid dragen. De regering zou eerst geroepene zijn, maar dikwijls wacht deze op een stimulans uit de Kamer. De Kamer op haar beurt ontvangt opvattingen en ideeën voor een deel uit de programma's van de grote politieke partijen over dit „groei-vraagstuk". Toch is het hoog tijd dat er iets gaat gebeuren. Het particulier initiatief is – weliswaar reeds op bescheiden wijze – actief: een jaar geleden werd de Stichting „Nederlands Instituut voor Functiegerichte Opleidingen in Talen" (NIFOT) te Amsterdam opgericht. Het is een prijzenswaardig initiatief, maar ontoereikend zolang de overheid zich afzijdig houdt.

Rol voor CDA

Zou er voor het CDA, de partij met m.i. het breedste culturele en sociale spectrum, geen vruchtbare initiatief-mogelijkheid kunnen zijn om deze problematiek nader te bekijken en uit te werken. Tenslotte gaat het er om één van de voorwaarden tot betere economische ontplooiing en dus ook van de werkgelegenheid te versterken. Het is als zodanig een zaak van algemeen belang.

Bij versterking van „taalkundig" optreden kan het profijt veelzijdig zijn:[2])

- de Overheid kan nog doeltreffender deelnemen aan het veelvuldige en steeds toenemende internationale en Europese overleg. De „kwalitatief en kwantitatief onbevredigende"[3]) situatie van de Nederlandse vertegenwoordiging bij de Europese Commissie zou er door verbeterd kunnen worden.
- Het bedrijfsleven zou gebaat zijn met de wetenschap, dat er betrouwbare talen-opleidingen zijn met een hoog rendement. De wetenschappelijke en culturele wereld zou zich veelzijdiger dan thans het geval is kunnen ontplooien.[4])
- Tenslotte zou ook de burger zich beter thuis kunnen gaan voelen in de veeltalige levensgemeenschap, die de Europese Gemeenschap altijd zal blijven en waarbinnen toch steeds meer het dagelijkse lief en leed van de burger zich gaat afspelen. Onmisbare voorwaarde voor de „internationale solidariteit", waarvan alle politieke programma's bol staan.

Wie neemt de handschoen op?

Noten

1. Aan deze studies van het Nijmeegse Instituut voor Toegepaste Sociologie (ITS), waarvan het laatste deel in 1978 verscheen, is sedert 1973 gewerkt.
   De directe aanleiding daartoe is een door mij in 1971 gestelde vraag aan de minister van Onderwijs en Wetenschappen geweest of het departement bereid was tot een onderzoek naar de doelstellingen van het vreemde-talenonderwijs, alsmede naar de behoeften aan talenkennis in de huidige maatschappij.
   Het instituut heeft zich uiteraard beperkt tot de opdracht „huidige" behoeften. Het zou overigens van groot belang zijn iets meer te weten over de toekomstige behoeften, voorzover die af te leiden zou zijn uit de in gang zijnde ontwikkelingen van het maatschappelijk leven.
2. Het gaat hier niet alleen om de moderne vreemde talen. Het is met het oog op de veranderende machtsposities in de wereld en de verschuivingen in politiek en handel die daaruit in de toekomst kunnen voortvloeien belangrijk een breed opgezet talenbeleid op te bouwen, waarin Russisch, Arabisch, Chinees of Japans niet veronachtzaamd worden.
3. Zie resultaten onderzoek van de Europese beweging naar plaatsing Nederlanders bij internationale organisaties, in Europa van Morgen, 26 november 1980.
4. De grote verschillen die er zijn tussen de keuzepercentages voor respectievelijk Frans en Duits (namelijk bij het benutten van wetenschappelijke bronnen) vinden echter geen basis in de respectieve rol van die talen in de wetenschap. (ITS deel 5, bladzijde 272).

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Cor van Santen a.i.

Slechte voortekenen?

De grote vraag is nu of dit succes zal standhouden. De voortekenen zijn niet gunstig. De spanningen tussen CDA en PvdA via hun voormannen Van Agt en Den Uyl zijn groot. Zij zijn zeker niet alleen en vermoedelijk ook niet in de eerste plaats van persoonlijke aard. Die spanningen hebben namelijk vooral betrekking op de prioriteiten in het beleid. *(Financieel Dagblad)*

Platpraten

Elseviers Magazine over Lubbers: Zijn stijl is: op mensen inpraten, platpraten, sufpraten, gebruik makend van bezweringsformules die niemand helemaal begrijpt. Hij is tegelijk sfinx en orakel van het Binnenhof.

Toch perspectief

Al heeft Ruud Lubbers dan zelf de indruk gevestigd dat hij als nieuwe onderhandelaar van het CDA slechts spreekt als „his masters voice", het is niet weg te poetsen dat de CDA-fractie met Lubbers iemand heeft ingezet van wie vaststaat dat hij de politieke wil heeft om een centrum-links kabinet te bereiken. En dat biedt weer wat perspectief. *(De Tijd).*

Geen kortebaanwerk

De keuze die politici niet langer mogen ontlopen, is die tussen het dadelijke succes, het kortebaanwerk, het klatergoud, of moeilijke ingrijpende, veel van het geduld van mensen vergende maatregelen, die op enige termijn werkelijk structurele herziening van de situatie met zich zullen brengen. Dat staat ook zo duidelijk in het rapport Wagner. Laat dat nu eens duidelijk uitgedragen worden. (Van Agt in gesprek met *Elseviers Magazine*).

Haarscherp

Jarenlang heeft de natie geworsteld met de vraag wat de begrippen links en rechts inhouden. Welnu, Van Agt heeft de grens getrokken, oneigenlijk, maar haarscherp. Niet zozeer links en rechts als wel respectievelijk anti-rechts en anti-links. (De Tijd)

Rode Zee

(NRC/Handelsblad over Van Agt: **Juist hij moet „als garantie tegen onderdompeling in de Rode Zee" het onvermijdelijke kabinet met PvdA en D'66 leiden, is een vrij algemene redenering onder CDA'ers ongeacht hun AA (Agt Aanhankelijkheids)-score.**

Valse schijn

Het huidige CDA forceert zich tot een kabinet met links om de valse schijn op te houden dat het niet dicht bij de VVD staat. En de PvdA moet voor die valse schijn de maximale prijs aan concessies betalen. *(Volkskrant)*

Volkstribuun

Van Agt is één van de weinige politici, die heel bewust buiten de politieke kaders treedt door zich weinig of niets gelegen te laten liggen aan partijpolitieke overwegingen. Hij gedraagt zich niet als beroepspoliticus, maar als volkstribuun. Zijn machtsbasis ligt niet in de partij, maar in de kiezersaanhang van het CDA. (Haagse Courant)

Middenpartij

In het geding is de toekomst van het CDA. De nieuwe partij koos een leider, die haar begiftigde met een mentaliteit en een aanhang, die naar rechts neigen. En wel met zo'n zuigkracht, dat men hem nog slechts op straffe van zware electorale averij kwijt kan. Het succes van Van Agt als lijsttrekker dreigt het echec te worden van het CDA als middenpartij. *(Haagse Post)*

Populistisch

Het CDA is een populistische partij; de band met en de invloed van de achterban wordt op hoogte- en dieptepunten van het bestaan heel duidelijk zichtbaar. Zo was het bij de KVP al, de vermenging met het protestants-christelijke deel der natie heeft die trek niet weggenomen. *(Vrij Nederland)*

Einde taboe

De verbitterdheid over het onderhandelen met de ongrijpbare CDA-massa is sterk toegenomen de laatste maanden. Zo erg dat het in de Tweede Kamerfractie van de PvdA niet meer het taboe van begin dit jaar is om te praten over samenwerking met de VVD. Die zijn nauwelijks erger, en misschien wel zo degelijk om afspraken mee te maken. *(NRC/Handelsblad)*

Gevangene (1)

Het enige moment waarop Van Agt vervangen kan worden is het moment waarop hij zelf besluit om op te stappen.
Zo is het CDA de gevangene geworden van Van Agt. De elite wil dat het Christen Democratisch Appèl een middenpartij wordt, maar Van Agt zet de toon voor een centrumrechtse koers. En de elite heeft geen mogelijkheden zich van de leider te ontdoen. Hooguit zal de leider zich van de partij ontdoen. (Haagse Post)

Gevangene (2)

Het is gemakkelijk de CDA-fractie af te schilderen als de gevangene van Van Agt. Maar veeleer is Van Agt de gevangene van zijn fractie geworden, die in zekere zin tot het Catshuis is verbannen. De deur is bij wijze van spreken achter hem dichtgevallen en het klepperen van de brievenbus verraadt ook nu nog hoe onaangenaam hij deze gevangenschap ervaart. Er was echter geen weg terug, omdat de fractie de alternatieven bleef afwijzen en het werd helemaal onmogelijk toen minister Van der Stee in het laatste resterende conflict – dat van de sociaal-economische problematiek – het groene licht gaf. *(Willem Breedveld in Trouw)*

(geknipt uit Trouw)

Landbouw en EG-begroting 1982

Enige alarmerende krantenkoppen over de EG-begroting hebben nogal de aandacht getrokken. – Begroting uitgekleed – klap in het gezicht van werklozen etc. –
Wat is er aan de hand? Waarmee gaat het Parlement zich straks bezighouden? Een paar cijfers en feiten.

De Europese Commissie heeft de ontwerp-begroting 1982 gepresenteerd. De Ministerraad heeft zijn oordeel hierover gegeven en dat heeft geleid tot ingrijpende wijzigingen. Samengevat komt het hierop neer:

- 44 miljard gulden gaat naar landbouw. De Raad verlaagde dit bedrag met 1,3 miljard gulden. Dit bedrag blijft evenwel in reserve voor geval het nodig mocht zijn. Een stijging derhalve van ca. 13%
  N.B.: De landbouwuitgaven zijn krachtens de verdragen verplichte uitgaven.
- In de sector regionale- en sociale politiek en energie is meer gestreept. De Commissie wilde een verhoging van ca. 28%. Het werd maar 4,4%. Deze uitgaven horen thuis in de sector niet-verplichte uitgaven.
- Om de tegenstelling tussen „rijke" en „arme" leden in de Gemeenschap te overbruggen wilde de Commissie 5,7 miljard gulden uitgeven. Dit werd 4,8 miljard.

Dit zijn zeer globaal en kort samengevat de belangrijkste gegevens.

Is er meer mogelijk?

Zoals bekend mag worden verondersteld, zit de Gemeenschap nog steeds in het keurslijf van de 1% BTW. Dus er kan nauwelijks meer uitgegeven worden. We zitten bijna tegen het plafond. Gelukkig is er een kentering waarneembaar. Meer landen spreken zich uit om de 1% grens te verhogen. Na Nederland nu ook België en Frankrijk. West-Duitsland blijft nog tegen, evenals het Verenigd Koninkrijk. Zolang er géén verhoging van de 1% grens is, zijn de marges zeer gering. Eigenlijk is het meer een touwtrekken tussen landbouw en de andere sectoren. Of met andere woorden een strijd tussen verplichte en niet-verplichte uitgaven. De Raad heeft naar mijn mening een juiste richting aangewezen. Men kan toch moeilijk het enige en goed funktionerende landbouwbeleid gaan uitkleden. Dat kan nimmer de bedoeling zijn. De oplossing voor de overige zeer belangrijke sectoren van regionaal beleid ligt in de verruiming van de financiële middelen. Of van de meevallers in de landbouw zoals b.v. in 1981.

Begroting

Dat was een jaar met meevallers. Dit blijkt uit de gewijzigde begroting 1981. De sector landbouw kostte minder. Dankzij prijsstijgingen en een actief afzetbeleid zal een bedrag van 500 miljard rekeneenheden niet worden gebruikt. Een gunstige ontwikkeling was te voorzien. Toch moet bij het opstellen van een begroting met name m.b.t. de verplichte uitgaven de nodige voorzichtigheid betracht worden.

door Teun Tolman

Lid van het Europees Parlement voor de EVP

Welk perspectief?

Wat zijn nu de prognoses voor de landbouw? In twee belangrijke debatten is daarover meer duidelijkheid gekomen. De debatten over de prijzen 1981 zijn in het Parlement vlot verlopen. Een tweetal redenen kunnen daarvoor worden genoteerd: de problematiek van de overschotten is voorbij, althans veel minder omvangrijk; aan de sterk dalende inkomensontwikkeling in de landbouw moet een halt worden toegeroepen. Er was grote vrees indien er geen duidelijke beslissingen zouden worden genomen het leger van de werklozen nog meer zou toenemen. De trek van het platteland naar de stad met al de negatieve verschijnselen vandien.

Het debat over het structuurbeleid bracht twee elementen naar voren die genoemd moeten worden, nl. de acceptatie van minder gegarandeerde inkomens en de aanvaarding van een kwantumpolitiek (niet uitgewerkt) om omvangrijke ongewenste produktie te voorkomen. Hiermee werd politiek de brug geslagen tussen voor en tegenstanders van het gemeenschappelijk landbouwbeleid.

Overschotten – schaarste

Inmiddels is duidelijk geworden dat de gunstige ontwikkelingen op de grondstoffenmarkt blijven voortduren. De meest omstreden sector nl. de zuivelsector verkeert bepaald niet in een moeilijke situatie. Integendeel. We kunnen ervan uitgaan dat de overigens onhaalbare en onuitvoerbare contingentering minder in discussie zal komen. In de praktijk komt het erop neer dat er niets van komt.

europa

De Europese Commissie zal ongetwijfeld gaan nadenken over de kwantumtheorieën maar ook hier liggen nogal voetangels en klemmen. Vooral nu de produktie slechts een zeer beperkte groei vertoont en aan o.a. Poolse toestanden een einde moet worden gemaakt, zal het perspectief voor de landbouw gunstig blijven. De trend van de laatste jaren, dat procentueel het landbouwbeleid minder gaat kosten, zal voortgezet worden. Restituties worden regelmatig verlaagd en dat klinkt vooral niet-landbouw parlementariërs als muziek in de oren. Nog nimmer zijn de interventievoorraden zo gering geweest.

Verenigde Staten

Het is niet uitgesloten dat de toegenomen zuivelproduktie in de Verenigde Staten wel enige invloed zal hebben op de zuivelmarkt. Toch zal dit de markt niet gaan verstoren. In hoeverre de VS zullen gaan stormlopen tegen de Europese landbouwpolitiek tezamen met hun politieke vriend Australië valt nog te bezien. Er wordt momenteel forse taal gesproken. Hierbij moeten we niet vergeten dat de positie van Australië t.a.v. het Europese landbouwbeleid anders is dan de positie van de VS.
Met name de VS met hun gigantische agrarische grondstoffenexport naar de Gemeenschap en daarentegenover hun protectionistisch importbeleid hebben geen reden om een al te grote broek aan te trekken.

Conclusies

Samenvattend kan worden gesteld:

1. Commissaris Tugendhat (begrotingszaken) zal zich ten allen tijde moeten realiseren, dat zolang er geen verruiming van de financiële middelen plaatsvindt, er geen grote budgettaire verschuivingen kunnen plaatsvinden van landbouw naar regionale en sociale fondsen.
2. Commissaris Richard (sociale zaken) moet niet vergeten, dat sterke beperking van landbouwuitgaven en daardoor grotere mogelijkheden voor andere o.a. sociale fondsen geen oplossing is voor het werklozenvraagstuk. Het brengt alleen een verschuiving van werkloosheid in sectoren met zich mee, meer niet.
3. Landbouwuitgaven zullen procentueel ook in 1982 geringer zijn dan voorgaande jaren.
4. De visie en correcties van de Raad op de begroting getuigen van een nuchtere benadering en – rekening houdende met de beperkte mogelijkheden – kunnen deze met instemming worden begroet.

Plaatselijke televisie, de piraten en het CDA

De afgelopen weken is de mogelijkheid van plaatselijke televisie in de pers herhaaldelijk aan de orde geweest. Enerzijds vormden de piraten aanleiding voor smakelijke verhalen, zo rolde de opsporingsdienst in Amsterdam de Satanische Omroep op, niet in het minst tot vreugde van de overige piraten, die zich inmiddels al tot een vereniging met een eigen blad probeerden te organiseren.

In dit artikel gaat Kees Klop in op de meest recente ontwikkelingen en mogelijkheden als gevolg van de kabel-tv: de piraterij, abonnee-tv en de rol van de commercie.
Klop was secretaris van de CDA-commissie die het rapport Massa- of Kassacommunicatie uitbracht en is als medewerker aan het CDA-Wetenschappelijk Instituut werkzaam.

door drs. Kees Klop

Anderzijds bleek zowel de VARA als de Amsterdamse bioscoop City plannen te ontwikkelen om aan de Amsterdamse bevolking die op het kabelnet is aangesloten films tegen betaling aan te bieden. Deze vorm van kabelgebruik noemt men wel abonnee-tv. Ook in andere steden kan men na afloop van het Hilversumse programma illegaal uitgezonden programma's bekijken, die zowel porno en reclame bevatten als manifestaties zoals bijvoorbeeld het bloemencorso. Soms worden daarin ook nietsvermoedende hoogwaardigheidsbekleders geïnterviewd, soms zelfs werken zij bewust mee. Men ziet de piraterij als onschuldig vermaak, dat zelfs nog wel aardige vernieuwingen oplevert in de vorm van locale reclame, bijvoorbeeld voor de plaatselijke bowlingbaan. Het medium leent zich natuurlijk bij uitstek voor bewegende beelden, en wie ziet bovendien niet graag zichzelf op televisie? Soms ook ziet men de locale televisie als een goede mogelijkheid om een grotere betrokkenheid bij plaatselijke gebeurtenissen te [illegible]gen.
Vergelijkbare redeneringen kan men aantreffen terzake van regionale radio-omroep, waarvoor in tegenstelling tot locale televisie inmiddels door de minister van CRM voorstellen ter financiering in de ministerraad [illegible] uitgebracht. In tegenstelling tot de regionale radio, die in [illegible] instantie gewoon via de ether uitzendt, maakt de locale televisie gebruik van [illegible] middels in tweederde van ons land is aangelegd. Is het aantal beschikbare etherfrekwenties beperkt, de kabel biedt thans nieuwe [illegible] kanalen en in de toekomst zelfs nog veel meer mogelijk. Behalve Nederland 1, 2, 3 en drie buitenlandse zenders zijn er dus nog tegen ongebruikte kanalen. Bovendien [illegible] kanaal van de televisiezenders [illegible] dag beschikbaar voor radio. Op het gebruik van deze mogelijkheden spitst de discussie zich dan ook toe. Met name in de gemeenten. Welke opstelling dient het CDA te kenmerken?
[illegible] heeft een [illegible] commissie van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA een rapport uitgebracht getiteld „Massa- of Kassacommunicatie?" De titel brengt al tot uitdrukking dat het gaat om een keuze tussen omroep gebaseerd op vrije communicatie (op basis van levens- of wereldbeschouwelijke stromingen) of door commercie beheerste omroep. De commissie beveelt aan een onderscheid te maken tussen omroep en transacties tussen een individuele kijker en een programma-aanbieder. In dit laatste geval spreekt men van „pay-tv" of „dok-tv" zoals Trouw het vertaalde, of „kies-televisie".

„Pay-tv" of kiestelevisie

Het is denkbaar dat een plaatselijke bioscoop via de kabel films aanbiedt, welke de kijker kan bestellen door naar de bioscoop op te bellen (of in een andere technische vorm: met behulp van een afstandsbedieningsapparaat, gekoppeld [illegible] telefoon, zoals bij Viditel het geval is). In [illegible]eite geb[illegible]rt er dan niets anders dan wanneer de betre[illegible]ende kijker naar een winkel gaat en een video[illegible]band koopt die hij thuis afspeelt. Of wanneer hij een abonnement [illegible]theek heeft, zoals [illegible] boeken of grammofoonplaten [illegible] en daar thuis van [illegible]emt. [illegible] winkelier-verhouding [illegible] niet [illegible] wanneer de [illegible]kabel afspeelt. Er is geen sprake [illegible]roep. Thans verbiedt de omroepwet echter de kabelaansluiting [illegible] gebruikt worden voor het overbrengen van programma's die niet door een door de minister aangewezen instelling (lees: een van de omroepen) gemaakt zijn.
Er zijn hier gevolgen te verwachten voor het omroepbestel. Immers het zou aantrekkelijk kunnen worden om programma's te gaan produceren, waar veel vraag naar is, André van Duin bijvoorbeeld. Net als [illegible] de grammofoonplatenindustrie [illegible] de mogelijkheden van de omroepen zullen [illegible] door bepaalt worden, omdat de grote aanbieders onderwerp van commerciële onderhandelingen zullen worden. Toch meent de commissie dat deze vorm van kiestelevisie in principe toegelaten moet worden. Nader te regelen is in hoeverre daarbij tevens sprake van reclame kan zijn en wie de kabelkanalen toedeelt aan de aanvragers.

Abonnee-tv

In Amsterdam gaat het thans over een tussenvorm tussen kiestelevisie en omroep. De VARA- en Cityplannen noemt men wel **abonnee-tv.**
De kijker kan immers niet selecteren, hij abonneert zich op door VARA of City in principe aan alle kabelontvangers aangeboden films, welke maandelijks vervangen worden door andere.
Er is geen sprake van de aankoop of huur door een klant van één programma, maar van het zich abonneren op een kanaal zonder dat men invloed heeft op het aangebodene. Veenendaal noemt deze vorm in Bestuursforum ook omroep[1]) en meent dat het gebruik ervan voorbehouden moet blijven aan de omroepen. De handelwijze van de VARA is dus konsekwent. Hebben wij hier nu te maken met een ééndagsvlinder of zullen de omroepen zich op de locale televisiekanalen moeten gaan storten, eventueel via plaatselijke afdelingen? Met name van de VARA en de EO lijkt hier activiteit te verwachten, terwijl Veronica en de TROS zich ook niet onbetuigd zullen laten, zij het mede uit andere motieven. Het hangt ervan af hoe de politiek zich zal opstellen. CRM houdt blijkens de Volkskrant de boot vooralsnog af, men stelt dat de benodigde wetswijziging nog veel studie vergt. Het is verstandig om ons niet met deze redenering in slaap te laten wiegen, ook om andere redenen vraagt de lokale kabelomroep om een beleid. Daarbij dient men te denken aan de piraten en de niet-commerciële gebruiksmogelijkheden van het kabelnet.

Piraten

Tussen de ministers van CRM en de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat vond vorige week overleg plaats over de aanpak van de tv-piraterij. Mogen wij de kranten geloven dan draait het uit op een voorschrift aan de grote kabelexploitanten om het net af te sluiten als er geen officieel toegelaten programma's in de lucht zijn. Als de piraten vervolgens de legale programma's gaan onderbreken is te hopen dat dit bij de bevolking op grote weerstand zal stuiten. In elk geval mag van CDA-fracties in gemeenteraden verwacht worden dat zij de piraterij scherp afkeuren. Wellicht gaat het nu nog om amusante spielerei, de ervaring bijvoorbeeld in Italië leert dat de piraat-amateurzenders al snel in handen vallen van mensen die van de mogelijkheden gebruik maken om snel grote winst te maken en wie het in het geheel niet te doen is om omroep in de ware zin des woords. De publieke informatievoorziening dient in ons land te blijven berusten op een open en pluriform bestel. De beste manier om dat te garanderen is spoedig met een kabelbeleid te komen dat op deze criteria berust. En niet, zoals in het leegstands- en het milieubeleid, de ontwikkeling zover te laten doorschieten

dat het illegale meer en meer aanvaard gaat worden omdat legale wegen ontbreken of niet effectief zijn.

Locale televisie

Locale televisie vindt thans nog slechts plaats op basis van experimenten. Plaatselijke instellingen kunnen van de minister van CRM toestemming vragen voor éénmalige uitzendingen bij wijze van experiment. De belangrijkste reden voor het uitblijven van een beleid dat locale televisie mogelijk maakt op continue basis lijkt te zijn de verwachting die bij velen leeft dat de Rijksoverheid ook voor de financiering dient te zorgen. Het wordt hoog tijd dat dit soort denken verlaten wordt. Weliswaar schermt men met de redactionele onafhankelijkheid die gevaar zou lopen wanneer men van de locale overheden geld ontvangt, maar ten eerste zie ik niet in waarom de landelijke omroepen bij de rijksoverheid niet hoeven duchten wat de locale bij de plaatselijke overheden wel verwachten. Ten tweede echter vraag ik mij af waarom de overheid de eerstaangesprokene is. Het lijkt mij dat het oprichten van een locale zendgemachtigde goedkoper moet zijn dan het oprichten van een locale krant, het distributieapparaat ligt er immers al. Waarom zou dit niet op een particuliere basis tot stand kunnen komen als er werkelijk behoefte aan is? Denkbaar is, dat de overheid de infrastructuur betaalt en dat de zendgemachtigden de programma's uit eigen middelen betalen. Ik kan mij heel goed voorstellen dat kerkdiensten worden uitgezonden op kosten van de betrokken kerk, dat voorstellingen van een toneelgezelschap worden uitgezonden op kosten van dat gezelschap. Dat de afgelastingen van sportwedstrijden worden bekendgemaakt via het lokale kabelnet op kosten van de betreffende sportbonden. Dat geeft meteen een prima maatstaf voor de werkelijke behoefte aan deze uitzendingen. Eventueel subsidieert de gemeente in het kader van het welzijnsbeleid bepaalde achterstandsgroepen voor het maken van eigen programma's.

... van CDA-gemeenteraadsfracties mag scherpe afkeuring van de piraterij worden verwacht"

Lokale ster

In de discussie over financiering van locale televisie is ook de positie van locale kranten in het geding. Zij vervullen immers in principe dezelfde functie en kunnen niet op overheidssteun rekenen. Terecht wordt daarbij het argument naar voren gebracht dat kranten op advertentie-inkomsten kunnen rekenen, terwijl locale STER taboe is. De commissie van het Wetenschappelijk Instituut wijst locale STER af „mede met het oog op de schadelijke effecten voor de regionale pers". Stond dat woordje „mede" er niet, dan kon men wellicht soulaas vinden in een compensatieregeling voor de kranten. Kennelijk had de commissie ook principiële bezwaren tegen locale tv-reclame. Evenzo wenst de commissie geen op commerciële leest stoelende organisaties tot de locale kabel toe te laten (dus ook geen dagbladen), anders dan bij kiestelevisie. Logisch gesproken blijft er dan geen andere weg over dan financiering van programma's uit particuliere non-profit-middelen of uit overheidssubidiëring. Waar het welzijnsgeld met name ten goede moet komen aan de mensen die het het hardste nodig hebben bepleit ik dus vooral de eerstgenoemde inkomensbron. Wij moeten er in Nederland weer aan wennen dat voorzieningen ook door particulier initiatief tot stand gebracht kunnen worden. De locale televisie lijkt mij daarvoor een aardig begin. Maar dat moet dan wel wettelijk mogelijk zijn. Daarbij zou het toe te juichen zijn dat de zendvergunning niet, zoals thans, zozeer verleend wordt aan locale instellingen die representatief zijn voor de stad of streek, (dan worden het allemaal AVRO's) maar aan instellingen die representatief zijn voor geestelijke of maatschappelijke stromingen in streek of stad. Dat geeft een krachtiger maatschappelijke basis en benadrukt de eenheid van uitgangspunten van het omroepbestel.

Actie geboden

Verschillende ontwikkelingen op het gebied van de locale televisie vragen om een beleid terzake. Ik noemde de piraterij, de ontwikkeling van kiestelevisie en de ontwikkeling van locale non-profit omroep. Willen wij in de toekomst een bestel dat aan onze maatschappijvisie recht doet, dan moeten wij ons nu beraden op de ordening die politiek wordt aangebracht. „Hoe worden de verantwoordelijkheden verdeeld?", is een voorvraag die het CDA zich bij elk politiek vraagstuk stelt. Die vraag is nu in het locale omroepbeleid aan de orde. Het antwoord daarop bepaalt hoe de vraagstukken zich in de toekomst verder aan ons zullen voordoen. Daarom is nu actie geboden.

1) drs. H. Veenendaal, „Kabelbeleid is mediabeleid" Bestuursforum, juli-augustus 1981, p.225.

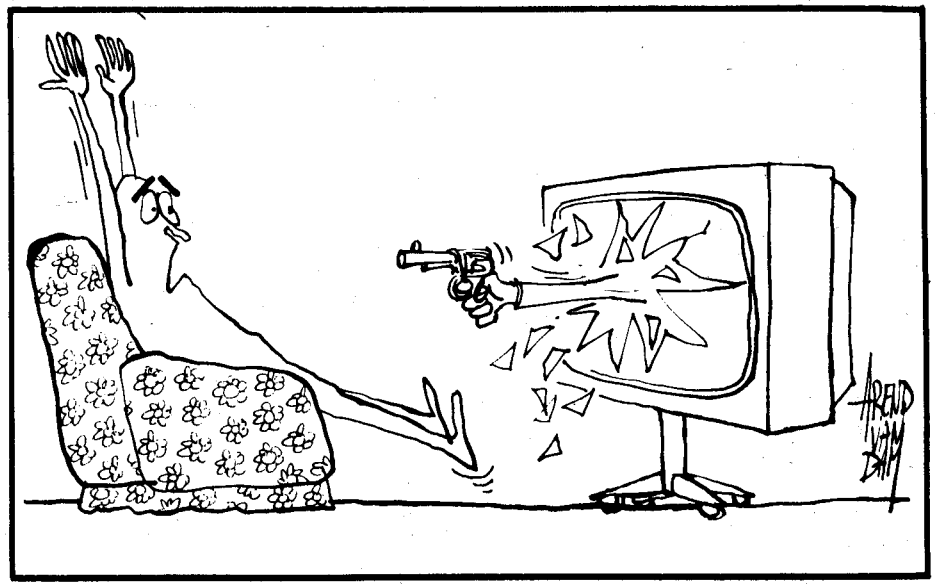

Mediarapport CDA

Onlangs is verschenen het rapport **„massa- of kassa-communicatie.** Dit is een rapport van een commissie van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Leden van de commissie waren: mr. P. J. Boukema (voorzitter), prof. dr. J. Klapwijk, drs. C. J. Klop (secretaris), A. de Kwant, mr. C. J. A. v. Lede, dr. G. W. Noomen (rapporteur), ing. O. Postma, D. Rebel, ds. Y. Schaaf, R. Schoonhoven, drs. M. Veenendaal, mr. L.B. M. Wüst, drs. M. Beinema (waarnemend lid).
Bestelwijze: stort *f* 4,– op giro 137000 t.n.v. CDA, 's-Gravenhage.

De eerstelijns-gezondheidszorg

Fractie laat kans op versterking liggen

De CDA-Tweede Kamerfractie heeft bij de discussie over de brief van de Staatssecretaris van Volksgezondheid over de verloskundige zorg een goede gelegenheid om de positie van huisartsen bij bevallingen gelijkwaardig te maken aan die van verloskundigen voorbij laten gaan. Wat is het geval?

Bij Ziekenfondsbesluit van 1941 werd het primaat van de verloskundige zorg toegewezen aan de verloskundige.

Verplicht verzekerden hebben vanaf dat ooment geen recht meer op verloskundige hulp door de huisarts voor rekening van het ziekenfonds, indien een vroedvrouw aanwezig is. De redenen die tot dit besluit geleid hebben, zijn met name achteraf moeilijk te achterhalen en worden bovendien door voor- en tegenstanders van dit besluit verschillend geïnterpreteerd. Een goede gelegenheid derhalve om deze belangrijke problematiek eigentijds en evenwichtig te benaderen.

Bevordering en samenwerking

In de CDA-motie-Cornelissen wordt gepleit voor bevordering van de samenwerking in de verloskundige zorg tussen al degenen die hierbij zijn betrokken. Het gaat dan om de verloskundige, de huisarts en de vrouwenarts. Dat lijkt een mooi initiatief, samenwerking bevorderen is altijd goed. Maar wie nauwlettend toeziet, merkt op dat de ziekenfondsverzekerde verloskundige hulp (als tevens een verloskundige beschikbaar) door de huisarts zelf moet betalen en dat de openstelling van ziekenhuis voor huisarts en verloskundige o.a. tot gevolg heeft dat de patiënt de kosten van het gebruik van de verloskamer bij een door een huisarts geleide bevalling zelf moet betalen i.t.t. een door de verloskundige geleide bevalling in het ziekenhuis. De fractie stelt dat het zeer terecht is dat de huisarts een rol vervult in het kader van de eerstlijnsgezondheidszorg (elgz), maar wanneer we kijken wat de invulling van dat begrip betekent, dan komt men weinig verder dan: de huisarts in kennis stellen van het feit dat er een baby geboren is en een onderzoek van de baby; een vorm van samenwerking waarbij de terecht veel gekritiseerde samenwerking huisarts/specialist buitengewoon goed afsteekt. Daarbij is de fractie van mening dat een bevalling door een verloskundige de voorkeur verdient boven een bevalling door een huisarts, **althans als betrokken vrouwen daarvoor kiezen.**

Keuzevrijheid

Maar de fractie geeft de betrokken vrouwen de kans niet om te kiezen, tenzij ze bereid zijn alle

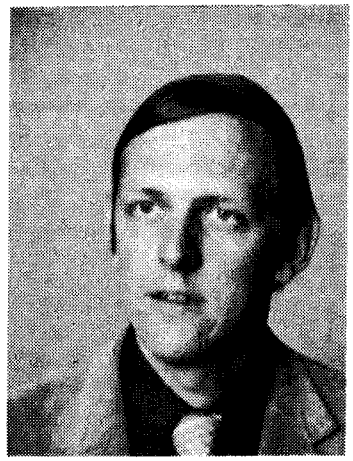

L. P. Heukels

kosten zelf voor hun rekening te nemen (enkele honderden guldens). Dat is geen echte en eerlijke keuzevrijheid van behandelaar, een vrijheid die in Nederland toch als een hoog goed wordt beschouwd. Ondanks 40 jaar ziekenfondsbesluit 1941 geeft nog steeds, volgens een onderzoek van het buro Lagendijk (1980: nationale steekproef met 1136 Nederlanders van 18 jaar en ouder) 53% van de ondervraagden als zijn mening dat huisartsen en verloskundigen in gelijke mate in aanmerking moeten komen voor zwangerschaps- en bevallingsbegeleiding, terwijl bovendien 19% van mening is dat in het beleid een voorkeur voor huisartsen dient te komen. In ieder geval is duidelijk dat een ruime meerderheid van de ondervraagden van mening is dat huisarts en verloskundige in de verloskundige zorg een gelijkwaardige plaats dienen in te nemen.

Waarom gebeurt dit dan niet? Daartoe worden vele redenen aangevoerd, met name van de kant van (hoe kan het anders) de Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (NOV).

Op een aantal van de belangrijkste van bovengenoemde redenen, zal ik nader ingaan:

– er wordt gesteld: „Het ontbreekt de (aankomende) huisarts aan voldoende kwaliteit".

Het blijkt dat dat het aantal door aankomende huisartsen geleide bevallingen in academische en geaffilieerde ziekenhuizen eerder toe- dan afgenomen is. Ook daarna in hun huisartsopleiding is er gelegenheid tot het opdoen van voldoende verloskundige ervaring. Daar komen echter nog een aantal kwalitatieve aspekten bovenop.

In de zorg voor de zwangeren vóór, tijdens en na de bevalling liggen vele mogelijkheden om preventief bezig te zijn en te voorkomen dat de zwangerschapszorg nog verder gaat vermedicaliseren en hospitaliseren. Het vroegtijdig opsporen en behandelen van hoge bloeddruk in de zwangerschap en de unieke mogelijkheid tijdens een bevalling om een gezin in moeilijke tijden, maar ook in blijde uren te kunnen observeren en bijstaan, vormen een belangrijke bijdrage ter versterking van de eerstelijnspositie van de huisarts.

Wil men thuisbevallingen handhaven, zoals ook prof. Kloosterman bepleit, dan verdient op selectie gebaseerde verloskunde, gelet op de resultaten, de voorkeur boven volledige hospitalisatie (iedereen wordt opgenomen). Tevens vormen een aantal direct hieraan grenzende vragen een directe taak voor de huisarts. Om er een paar te noemen: anti-conceptie, erfelijkheidsvoorlichting, geneesmiddelengebruik tijdens de zwangerschap, opsporen aangeboren afwijkingen enz. De huisarts als familie-arts kan hier een belangrijke functie vervullen.

Eén en ander wil overigens niet zeggen dat de verloskundige opleiding van huisartsen niet beter kan.

– „Huisartsen zijn niet of onvoldoende bereid verloskunde te „bedrijven". Uit het onderzoek van prof. Huygen „huisarts en verloskunde" komt naar voren dat in Nederlnd meer dan de helft (62,2%) van de huisartsen zelf bevallingen leidt en dat 90% van hen 20 of meer bevallingen per jaar leidt; bovendien dat in gebiedne waar geen vroedvrouw beschikbaar is, 95,8% van de bevallingen door huisartsen worden geleid. Het zal duidelijk zijn dat de meeste (aankomende) huisartsen bereid zijn verlossingen te doen.

– Bij de discussie over haar brief over de verloskundige zorg brengt de Staatssecretaris mw. Veder-Smit naar voren „dat de huisarts die dat wil en die de verloskundige praktijk wil blijven uitoefenen natuurlijk het voordeel heeft dat hij het gezin beter kent, i.h.a. de vertrouwensman van het gezin is en daarom uitstekend kan worden ingeschakeld. Een bezwaar blijft echter dat een aantal huisartsen, waarschijnlijk het merendeel niet over de op peil blijvende routine beschikt". Ondanks het feit dat 90% van de verloskunde bedrijvende huisartsen meer dan 20 bevallingen per jaar doet, is het natuurlijk begrijpelijk dat het in de huidige achterstandssituatie moeilijk is om voldoende bevallingen te blijven doen.

Voor de toekomst moet het mogelijk zijn dat de patiënt zijn vrije keuze van behandelaar herkrijgt en op grond van haar ervaring en wensen komt tot een keuze van verloskundige behandeling thuis of in het ziekenhuis, zonder dat dit voor de betrokkene extra kosten met zich brengt.

Conclusie

Bij de discussie over de brief van de Staatssecretaris van Volksgezondheid betreffende de verloskundige heeft de CDA-Tweede-Kamer-

Discussie over verloskundige zorg moet nog plaatsvinden!

Uiteraard is het prettig te bemerken, dat het werk van Kamerleden regelmatig kritisch wordt gevolgd door de Nederlandse burgers. Zeker is dit van toepassing op CDA-leden, die een bijdrage willen leveren aan de politieke invulling van het Program van Uitgangspunten aan de practische uitwerking van het CDA program.
Ten aanzien van het artikel van de heer Heukels is het gewenst, dat wij – naast woorden van waardering hiervoor – op zakelijke basis hierbij ook enkele kritische kanttekeningen plaatsen.

Met name kunnen wij de kritiek dat „de fractie de kans op versterking van de eerstelijns gezondheidszorg laat liggen", niet onderschrijven, omdat het CDA geen kans heeft gemist. Wij zullen dat ook aantonen.
Voorts wijzen wij er op, dat wij het ook thans niet juist achten al teveel waarde te hechten aan de in zijn artikel voorkomende cijfermatige gegevens, aangezien de hardheid en de zuiverheid hiervan ons nog niet zijn aangetoond.
Tijdens de uitgebreide commissievergadering van de Tweede Kamer op 19 juni vorig jaar heeft

Dien Cornelissen

de eerste ondertekenaar van deze reactie zich aangesloten bij de woorden van waardering, die Staatssecretaris E. Veder-Smit gewijd heeft aan het werk van de verloskundigen, de huisartsen en gynaecologen. Juist door hun inspanning is er in Nederland een goede verloskundige zorg. Kamerleden dienen er echter tevens voor te zorgen, dat hetgeen kwalitatief goed is in stand wordt gehouden en verbeterd wordt. Geuite kritiek in dit verband behoeft derhalve niet alleen eenzijdig te worden opgevat.
Vervolgens is aangegeven, dat er tot nu toe in Nederland in het algemeen, ook met betrekking tot de financiering, een zekere prioriteit gegeven is aan de mogelijkheid om de bevallingen te doen verrichten door de verloskundige.
Dit punt was op 19 juni 1980 **niet aan de orde** en daarom heeft de eerste ondertekenaar zich daarover niet uitgesproken.
Wij stellen er prijs op de hiernavolgende alinea van haar betoog thans letterlijk aan te halen: „Toch moet ik zeggen, dat wij graag willen dat dit principe gehandhaafd wordt, **ook al staat dit niet ter discussie.** Met name de Landelijke Huisartsenvereniging heeft met betrekking tot de vrije keuze van de vrouw, zeer behartigenswaardige opmerkingen gemaakt in een notitie. Dat neemt niet weg, dat de fractie van het CDA graag de prioriteit aan de verloskundigen blijft geven, óók vanwege het kwalitatief goede werk dat zij tot nu toe altijd gedaan hebben".

Voorbarig

Voor de aandachtige lezer van dit blad voegen wij hieraan toe, dat wellicht dit najaar of voorjaar '82 opnieuw een Kamerdiscussie over de verloskundige zorg zal plaatsvinden. Voorwaarde hiervoor is echter wel, dat de Ziekenfondsraad binnenkort advies zal uitbrengen over de terzake op 12 maart 1980 uitgegane adviesaanvraag van Staatssecretaris Veder-Smit. Uiteraard zullen de Kamerleden dan pas een standpunt kunnen bepalen, nadat de (komende) bewindsvrouw van Volksgezondheid en Milieuhygiëne haar visie terzake duidelijk heeft gemotiveerd!
Uit het bovenstaande blijkt duidelijk, dat de conclusie in het artikel van Peter Heukels wel wat erg voorbarig is, omdat het door hem bedoelde probleem niet aan de orde was.
Gaarne gaan wij in de rest van deze reactie wat meer diepgaand in op de inhoud van de motie-Cornelissen, Krijnen en Müller-van Ast, welke op 21 oktober 1980 unaniem door alle 18 aanwezige Kamerleden is ondersteund. De letterlijke tekst van deze motie luidt aldus:
„De Kamer, gehoord de beraadslaging;
overwegende, dat de samenwerking tussen al degenen die bij de verloskundige zorg betrokken zijn, noodzakelijk is om te komen tot kwaliteitsbewaking en kwaliteitsverbetering van deze zorg;
verzoekt de Regering aan de organisaties die betrokken zijn bij de verloskundige zorg of aan de Werkgroep Verloskundige Organisaties op te dragen **binnen één jaar** *te komen met nadere voorstellen die een verdergaande samenwerkingsvorm zullen kunnen bevorderen.*

(Vervolg op pagina 16)

(vervolg van pagina 14)

fractie de mogelijkheid laten liggen om de posities van verloskundigen en huisartsen gelijkwaardig te maken. Hierdoor zou een versterking van het thuisbevallingenbeleid en de eerstelijnsgezondheidszorg worden verkregen en medicalisering en hospitalisering van de verloskundige zorg worden tegen gegaan.
Ondanks de geformaliseerde achterstandssituatie van de huisarts in de verloskundige zorg blijkt nog steeds een ruime meerderheid van de huisartsen in staat en bereid verloskundige zorg van hoog niveau te leveren.
Een ruime meerderheid van de ondervraagden in de Lagendijkenquête en dus waarschijnlijk van het Nederlandse volk is van mening dat de huisarts in de verloskundige zorg een aan de verloskundige gelijkwaardige positie dient te krijgen. Een gelijkwaardige positie zal ook een einde kunnen maken an een ambivalente positie van het verloskundig onderwijs en huisartsen die verloskundige zorg willen gaan verlenen en daarvoor opgeleid zijn, ook in staat stellen dit daadwerkelijk te doen. In de toekomst zal de verloskundige zorg daardoor in kracht winnen en hoeven slechts die mensen in een ziekenhuis te bevallen, waarvoor een duidelijke indicatie aanwezig is.
Het is moeilijk te begrijpen, waarom de fractie deze kans tot verbetering van verloskundige zorg heeft laten liggen.

L. P. Heukels

De schrijver is huisarts in Den Ham en CDA-partijbestuurslid.

Nu eenmaal andermaal

Mensen die – zoals wij – gekozen hebben voor het CDA als instrument om de politieke vragen te lijf te gaan vanuit de bijbelse boodschap, lopen regelmatig tegen het verwijt op uit eigen kerkelijke kring, dat ze „status-quo" aanbidders zijn; – het vaak emotioneel en agressief getoonzette – verwijt is dat het CDA met een beroep op de realiteit, op de dingen „zoals ze nu eenmaal zijn", de bestaande toestand als uitgangspunt neemt. Met een beroep op de werkelijkheid worden de idealen regelmatig aan de kant gezet. Het verwijt is diepgaand genoeg om ernstig genomen te worden.

Een scherpe representant van deze critici is de theoloog en dichter Tom Naastepad.
In zijn – bij Kok in Kampen uitgegeven boekje „Het Gouden Kalf" – geeft hij een parafrase van het verhaal uit het bijbelboek Exodus, waarin het volk Israël een afgod verlangt. Tegenover de idealist Mozes, die van een afgod niet weten wil, voert Naastepad het CDA in, in de rol van Aäron, de man die met een beroep op de dingen, zoals ze **nu eenmaal** zijn, Mozes voorhoudt daarmee te rekenen en het „Gouden Kalf" te laten komen.

Banaal conservatisme

Naastepad noemt dit „een banaliteit vol berusting: de dingen zijn **nu eenmaal** zo".
Maar, zo schrijft hij verder, „de daemonische keerzijde van de banaliteit is wel dat de wereld is overgeleverd aan anonieme krachten; deze banaliteit komt men bijna woordelijk tegen in het CDA-program!" („Het Gouden Kalf", pag. 28).
Is dat nu een eerlijk verwijt? Ik heb Naastepad in oktober 1979 gevraagd: waar dan? Hij reageerde niet met verwijsplaatsen, maar spitste zijn bezwaar toe op de kernwapens.
Ik kan, noch in het program 77–81, noch in dat van 81–85 deze „banaliteit" niet vinden, zeker niet woordelijk en ook niet bij de kernwapenparagraaf.
Het is zeker niet in het algemeen waar dat het CDA-program een banaal conservatisme vertoont van „de dingen zijn nu eenmaal zo". Slag op slag wordt de status quo onder „voortdurende kritiek" gesteld (Program van Uitgangspunten p. 5) of moet de „samenleving vernieuwd" worden. De programs bevatten vele suggesties tot wezenlijke veranderingen op vele punten (zeggenschapsverhoudingen; onderwijs; internationale rechtsorde; ontwikkelingshulp). Men zou hoogstens kunnen zeggen dat het CDA-program relatief voorzichtig is op bepaalde punten.
De gereformeerde theoloog en publicist dr. O. Jager, bepaald geen aanhanger van het CDA, erkent in zijn boekje „wij zijn niet machteloos" dat het CDA-program 77–81 „ingrijpende voorstellen tot maatschappij-hervorming bevat".

Godslasterlijk

Zijn wij nu van de kritiek van Naastepad af?
Naastepad maakt het nog bonter: op blz. 67 van zijn boekje stelt hij nog: „Het is bepaald godslasterlijk hoe de christen-democraten in hun programma als bepalend voor hun beleid durven zeggen dat de zonde en de daemonieën er altijd zullen zijn: alsof ze er belang (!) bij hebben dat de verdrukkende systemen niet worden opgeheven"!
Een slot met een vuile suggestie! Men zal misschien moeten beginnen met aan berichten over christen-democraten in Italië te denken; helaas zal men ook vlakbij in Nederland christen-democraten individueel of collectief aantreffen, die „ergens" wel, bijv. financieel, belang hebben bij bepaalde toestanden, regelingen of zetels. (Er waren wel geen 49 aanhangers van koopsompolissen, maar die 1 of 2 waren al fraai genoeg!).
Maar Naastepad mag in ieder geval de vuile suggestie niet aan het **program** ophangen! Of hij die wel aan het beleid van b.v. de fractie mag ophangen, durf ik niet te beoordelen.
Het lijkt me eerst nuttig te herinneren aan het genoemde boekje van O. Jager, die daarin een soort prikkelende analyse geeft van hoe christenmensen, ook in de politiek, **soms** *werken met de „realiteit van de zonde" als uitgangspunt, terwijl hij meent te kunnen aantonen dat dezelfde christenen als het hun beter uitkomt, in andere gevallen juist een optimistische mensvisie, de hoop als uitgangspunt nemen. Hij erkent overigens wèl, dat „een christen altijd met twee woorden moet spreken (schepping èn val, breuk èn heil, discontinuïteit èn continuïteit)".*
Maar Jager meent dat er toch helaas een opportunistisch gebruik van wordt gemaakt zodat bijvoorbeeld als het om beloningsverschillen gaat, deze worden gerechtvaardigd met een beroep op de realiteit van 's mensen geldzuht als prikkel tot prestatie en socialisten plus liberalen gemakkelijk een „optimistisch mensbeeld" wordt aangewreven, doch anderzijds voor het aangehangen „harmonie-model" de algemene genade kan worden gebruikt!
Ik zal niet zeggen dat Jager in alles gelijk heeft, maar ik constateer wèl dat onder christenmensen, ook in de politiek, heel verschillend gebruik kan worden gemaakt van bijbelse gegevens. (Men weet meestal slechts van „geneigd tot alle kwaad" doch vergeet te citeren „tenzij hij door de geest Gods wedergeboren wordt"!)
Oppositie tegen democratisering heb ik horen voeren met een verwijzing naar de neiging tot anarchie en chaos die erin zit als het gewone volk ook mee gaat praten; anderzijds herinner ik me de sterke stelling dat de neiging tot zonde ook bij bestuurderen dermate groot is dat ze nodig democratisch gecontroleerd moeten worden!"

(vervolg op pagina 17)

(Vervolg van pagina 15)

En gaat over tot de orde van de dag".
Deze motie was uitdrukkelijk bedoeld zowel om injecties te geven voor de groei van deze samenwerking als om steun te geven aan het desbetreffende beleid van de Staatssecretaris.
Wat was namelijk het geval? De Staatssecretaris heeft in haar brief van 7 maart vorig jaar kunnen constateren, dat de Werkgroep Verloskundige Organisatie terzake tot een unanieme standpuntbepaling was gekomen. Aan haar en de Kamerleden was echter inmiddels gebleken, dat bij de uitwerking hiervan moeilijkheden waren ontstaan tussen de bij de verloskundige zorg betrokken beroepsbeoefenaren.

Discussiepunten

De resultaten van de pogingen van de Staatssecreataris om de beroepsbeoefenaren dichter bij elkaar te brengen zijn tot nu toe nog niet bij de Kamer bekend!
Zodra dit wel het geval zal zijn, zullen de Kamerleden straks zeker ingaan op de volgende punten:

a. de openstelling van de Nederlandse ziekenhuizen voor verloskundige en huisarts, bij voorkeur op basis van een goed reglement;
b. de eventuele verpleegkundige indicatie;
c. de eventueel geschapen meerdere kaders, waarin een betere samenwerking al gerealiseerd is dan wel binnenkort gerealiseerd zal kunnen worden;
d. de inschakeling van regionale gezondheidsdiensten bij de verloskundige zorg in dunbevolkte gebieden;
e. de opvatting van de Landelijke Huisartsenvereniging over een rechtstreekse consultatie van een gynaecoloog door verloskundigen;
f. de uitwerking van de wijziging van het „Besluit normen en voorwaarden voor de erkenning van ziekenhuizen";
g. de financiële consequenties van de voorgestelde maatregelen ter bevordering van een kwaliteitsverbetering van de verloskundige zorg.

In de voorgaande punten is bovendien nog niet ingegaan op de opleidingskwestie voor de diverse beroepsbeoefenaren, die betrokken zijn bij een goede verloskundige zorg.
De CDA-fracite zal zich terdege voorbereiden op de toekomstige discussie, betreffende de verloskundige zorg, waarbij wij een gesprek met de heer Heukels op hoge prijs zullen stellen.
Uiteraard zijn wij bereid voorstellen, die kunnen leiden tot een verbetering van deze zorg, positief te beoordelen.
Wel dient hierbij niet uit het oog te worden verloren, dat voorstellen, die zullen leiden tot een aanzienlijke stijging van financiële lasten, weinig kans van slagen zullen kunnen hebben.
C. M. P. Cornelissen, lid CDA-Tweede Kamerfractie.
L. C. M. Vijverberg, medewerker CDA-fractiecommissie Volksgezondheid.

„Nu eenmaal"

Nu kom ik toch terug op Naastepad:
Want zo niet in de verkiezingsprogramma's of het program van uitgangspunten dan toch wel in diverse discussiestukken en juist inzake kernbewapening, komt men nu eenmaal het „nu eenmaal" niet eenmaal doch herhaaldelijk tegen!
Ik verwijs naar mevr. Klompé die in CD-Verkenningen over dit vraagstuk schrijft: Wij staan *nu eenmaal* in een wereld waar het kwaad nog een grote invloed heeft".
Eveneens in CD-Verkenningen constateert de Commissie Donner: „Zij (kernwapens, red.) zijn er *nu eenmaal* hoe bevorderen wij dat er geen gebruik van wordt gemaakt?"
Een hele mooie is van minister de Geus in CDActueel (20–12–80, p. 21): „Een christenpoliticus moet een weg zien te vinden *tussen* zijn levensopdracht en zijn optreden in een wereld die in alle opzichten onvolmaakt is".
„Met inachtneming van de omstandigheden zoals die er *nu eenmaal zijn*". Dat woordje „tussen" duidt het afschuwelijk compromis aan!)

Heeft Naastepad dus toch gelijk? Men kan immers constateren dat CDA-beleidslieden werken met het „nu eenmaal"! De commissie Donner constateert in zijn rapport over de kernwapens dat „dreiging en afschrikking onmisbaar zijn als middelen tot vredebewaring en aanleiding voor hervormingen". Ja, er wordt mee gewerkt, zij het dus niet in het program, en zeker niet expliciet.
Het is echter de levensgrote vraag aan Naastepad of dat nu met „banaliteit" getypeerd moet worden en als „berusting". Het gaat erom of het een christen past *op een bepaalde manier* de „nu eenmaal"-realiteit van de zonde als uitgangspunt te nemen.
In ieder geval is m.i. aantoonbaar dat het „nu eenmaal" zeker niet te pas en te onpas door CDA-program of aanhangers gebruikt wordt om *berusting* te prediken.
Zelfs de Commissie Donner, over wier rapport de atoompacifist Hans de Boer m.i. opmerkelijk droevig is in genoemd CDActueel, *berust niet*, maar zoekt althans huns inziens *reëele* oplossingen.

Abortus

Laten we even een ander bekend voorbeeld van CDA-beleid nemen: is het feit dat minister De Ruiter c.s. de *realiteit* van de abortuspraktijk in Nederland anno 1978 als uitgangspunt nam, nu te typeren als „banale berusting"?
Sommigen zullen zeggen: Ja. Er is al berust toen Bloemenhove niet werd ontruimd, er is berust in een PvdA-VVD-meerderheidsstemming onder ons volk ten dezen. En toch weer niet: want ir het wetsontwerp is niet berust in een dreigende totale „legalisatie", althans totale „vrijheid", want er zijn waarborgen gegeven, althans beoogd.
Men zal toch moeten toegeven dat het hele terrein van justitie (niet slechts straffend, maar ook werend en regelend) niet getypeerd mag worden als doffe berusting in de realiteit van het kwaad, de zonde. Maar wel met erkenning van die realiteit, die „er nu eenmaal is". Het gaat er dus om: welke vorm van niet-berusten bij die realiteit kiezen we als de meest effectieve, het meest heil-oplevèrende?

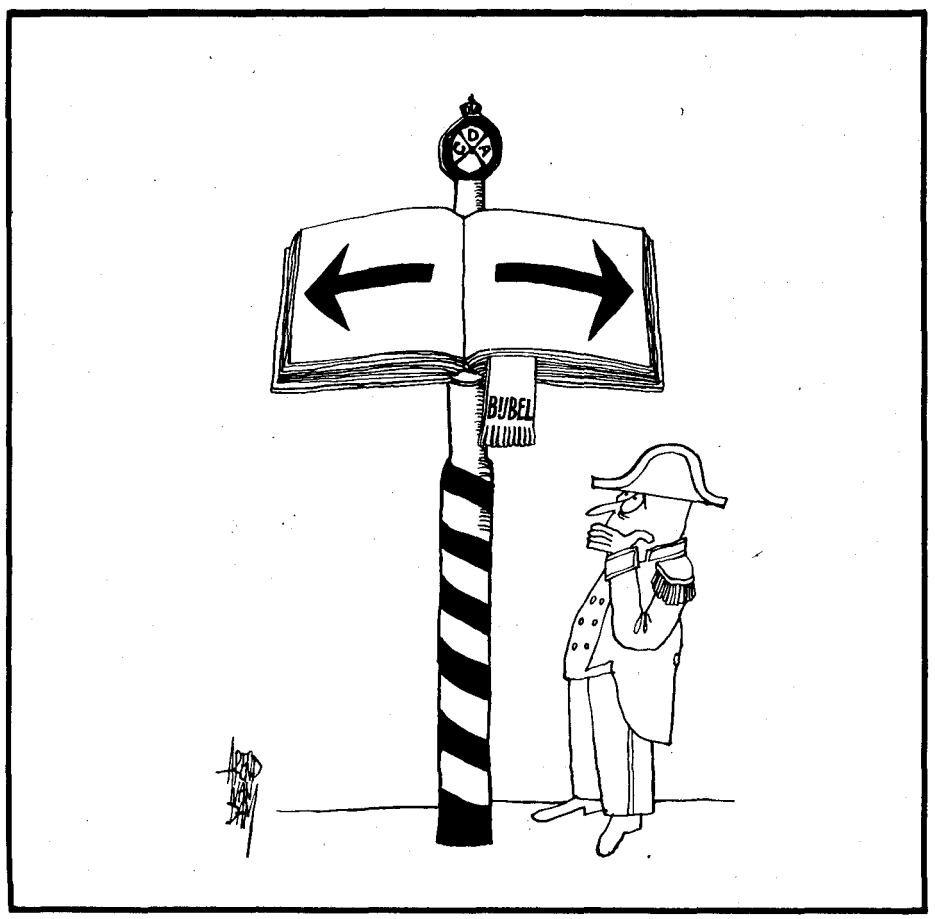

Kernbewapening

Maar die kernbewapening dan? Er wordt toch geredeneerd met argumenten als „die wapens zijn er nu eenmaal, en we krijgen ze (of de benodigde technologie) niet meer weg!"? Er wordt toch uitgegaan van wantrouwen en agressie in het Oostblok, en een soms wat merkwaardig vertrouwen in de goedheid van de andere kant!? Zeker, maar daar laat geen CDA-politicus het bij, zeker niet met z'n woorden of program.
Evenzeer als de IKV-man *hoopt* dat bij verwijdering van de kernwapens uit Nederland, dit gebaar zal worden nagevolgd, b.v. door Roemenië en steeds meer landen uit beide blokken en dat zelfs de Sovjet-Unie niet agressief zal blijken.
Of, indien wèl, de Here God ons voor agressie zal behoeden, of, indien Hij dat niet doet, wij toch als christenen een leven in verdrukking kunnen leven, evenzeer *hoopt* de CDA-man (van de Cie. Donner althansz dat zijn voorstellen voor een betere internationale rechtsorde waardoor conflictstof wordt vermeden of weggedaan voor besprekingen over wapenbeheersing en -vermindering, voor maatregelen tot een effectief afschrikkingsevenwicht, een ongedachte zegen van de Heer mogen verkrijgen in Zijn genadetijd.
En: hoop is geen berusting mits hopen en bidden gepaard gaan met werken!
Conclusie: a) ik weiger te aanvaarden dat CDA-program of -beleid in het algemeen, en ook t.a.v. de kernbewapening, getypeerd kan worden als „banale berusting".
b) ik denk dat christelijke politiek op eerlijke wijze zowel rekenen moet met de realiteit van de zonde (hardigheid des harten) als erop uit moet zijn tekenen van hoop op te richten, gelovend in een betere wereldœc) blijft de grote vraag of alles afwegend het concrete CDA-beleid en program inzake kernbewapening op het punt van effectiviteit een kans van slagen overtuigend en reëel is; ook de grote vraag of wij in de politiek onze handen dermate vuil mogen maken dat we zelfs deze demonische wapens kunnen gebruiken als afschrikking. Worden die handen er minder vuil van als we ze niet gebruiken-om-ze-niet-te-gebruiken?
Maar deze overweging is niet banaal of berustend, dacht ik.

C. A. Bos Zwolle

De auteur is als conrector in het voortgezet onderwijs werkzaam.

CDJA

Eigen stijl c-d politiek nodig

De christen-democratie in Nederland is oud en tegelijkertijd nieuw. Oud, omdat de drie richtingen die naast de rechtstreekse leden het CDA zijn gaan vormen een al lange en rijke historie achter de rug hebben. Tegelijkertijd nieuw, omdat de pogingen uit deze richtingen één partij te vormen dateren uit het einde van de zestiger jaren. Wie met die wetenschap door de redactie gevraagd wordt om vanuit een katholieke visie de betekenis van de grondslag voor het praktisch politiek handelen te beschrijven staat voor een niet gemakkelijke opgave.

Desondanks een poging, al was het alleen maar omdat het meer dan noodzakelijk is dat de verschillende groeperingen waaruit onze partij bestaat – met ieder die lange traditie achter zich – vertrouwd raken met elkanders taalgebruik. Meer nog, dat het CDA en CDJA een eigen taalgebruik gaan ontwikkelen is van belang om de eigen identiteit van de christen-democratische stroming in Nederland uit te laten komen. Die eigen identiteit moet dan zowel naar binnen als naar buiten toe verduidelijkend en niet afstotend werken. Daar kan deze discussie mede een bijdrage aan leveren.

Vooruitlopend een opmerking: van een „katholieke visie" kan geen sprake zijn. Wat wel bestaat is een „visie van katholieken". Die visie ligt overigens vaak wat weggescholen en daar zijn enkele historische redenen voor aan te geven. Ik beperk mij daarbij in dit kader tot een zeer algemene schets.

De partijvorming onder katholieken is aan het eind van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw op gang gekomen als een emancipatiestreven waarbij hoe belangrijk de beginselen waarop de katholieke voormannen zich baseerden ook waren, het meest bindende element toch dat eenmaal te bereiken doel was. Geen wonder dat theorie-vorming over de relatie beginselen-praktisch politiek handelen niet zo'n overheersende rol speelde.

Daar kwam nog bij dat de partij die de katholieken vormden een eenheidspartij was. Dat wil zeggen: alle sociale geledingen moesten zich er in kunnen vinden. Ook dat belemmerde in zekere zin de theorie-vorming want er kon dan wel nagedacht worden over de beginselen, een omzetting van die gedachten naar het vlak van praktische politiek moest brede lagen bevredigen. Katholieken handelden dus in de politiek meer vanuit een groepsbesef, namelijk het behoren tot de Katholieke kerk, dan vanuit een visie die hij of zij persoonlijk had op het leven en de wereld.

Ik maak een sprong naar de zestiger jaren, om precies te zijn de tijd na het Tweede Vaticaans Concilie. De kerk viel toen als integrerende factor weg. De ramen naar de wereld werden opengezet (het „aggiornamento" van Joh. XXIII) en de persoonlijke verantwoordelijkheid die de gelovige had, werd meer benadrukt. Die ommekeer maakte het voor organisaties van katholieken noodzakelijk hun bestaan op een andere wijze te rechtvaardigen. In deze fase van heroriëntatie bevinden de katholieke organisaties in Nederland zich nog steeds en ook dat maakt het ontdekken van „een visie van katholieken" niet gemakkelijk.

Grondslag (4).
De CDJA-redactiecommissie vroeg Harry de Wit een bijdrage te leveren aan de serie artikelen over de grondslag. De voorgaande artikelen stonden in de nummers 34, 36 en 46/47 van CDActueel. Een volgende keer zullen wij Gerard van der Wel aan het woord laten over de verhouding politiek-kerk.

Waarom nu wel een „visie van katholieken" en geen „katholieke visie"? Die omwisseling is geïnspireerd door wat de Franse filosoof Paul Ricoeur eens met betrekking tot de vraag hoe de christen in de Staat dient te staan heeft geschreven. Een van de fundamentele regels die bij dit vraagstuk in gedachte moet worden gehouden is, volgens Ricoeur, dat er uit een theologie geen politiek af te leiden valt. Ik vind deze stellingname ook voortdurend terug in de discussie die voorafging aan de totstandkoming van het CDA-rapport „Grondslag en Politiek handelen". Een veel vroeger voorbeeld van iemand die deze stellingname huldigde is De Savornin Lohman geweest en in het katholieke „kamp" een man als Aalberse (o.a. minister van arbeid 1918–1925). Met betrekking tot de op een theologie stoelende beginselen heeft de laatste eens gezegd dat ze als lantaarns langs een donkere weg zijn. „De richting geven ze aan, maar of gij voor een plas zult uitwijken of er fors doorheen stappen, of gij snel of langzaam lopen zult, dat wijzen de lantaarns (dus beginselen) niet uit".

Die voorzichtigheid bij het leggen van een directe relatie tussen beginselen en het praktisch politiek handelen is er altijd geweest.

Of om het anders te zeggen: geloof en Bijbel werden door katholieken liefst niet te snel in stelling gebracht wanneer praktisch politieke beleidsdaden verdedigd moesten worden. Door het wel te doen zou immers de gedachte kunnen worden gewekt dat er zoiets als „christelijke politiek" bestaat. En dat is niet het geval, zoals ook Ricoeur overtuigend aantoont. Wat er volgens hem wel bestaat is „een eigen stijl van de christen in de politiek". Dit houdt in dat de christen aan de politiek „een aangepaste plaats in zijn leven weet te geven: een voorname plaats maar niet de hoogste". Ricoeur vervolgt met de opmerking dat de politiek die voorname plaats verdiend door de mogelijkheid die zij biedt om de orde en rechtvaardigheid op deze wereld te behartigen. Echter niet de hoogste plaats, want de politiek verlost de mens niet, „ze bevrijdt hem niet radicaal van zichzelf en maakt hem niet „gelukkig" in de zin van de Zaligsprekingen". Uit dit besef vloeit de wens voort om tussen geloof c.q. beginsel en praktisch politiek handelen een brug te slaan. In de vorm van het scheppen van een politieke overtuiging of ideologie.

Die politieke overtuiging of ideologie heeft dan een dubbele functie. Enerzijds biedt ze een bescherming aan de grondslag, het Evangelie, tegen al te veel pretenties van feilbare christen-democratische politici. Anderzijds schept ze de mogelijkheid om de praktische politiek meer gericht te laten plaatsvinden doordat de uitgangspunten en prioriteits-stellingen er concreet in kunnen worden aangegeven.

Daaraan voorafgaand behoren CDA en CDJA een antwoord te geven op de vraag wat in de visie van christen-democraten de eigenlijke functie van de Staat dient te zijn. Ik vind daar in het rapport „Heelmaken wat gebroken is" betrekkelijk weinig over.

Duidelijker wordt de kwestie aan de orde gesteld in het CDA-rapport „Grondslag en politiek handelen", waarbij met name in aanbeveling tien belangrijke vragen worden geformuleerd omtrent de functie van de Staat.

Ricoeur's formulering van wat de eigen stijl van de christen in de politiek is zou bij de beantwoording van die centrale vraag een handreiking kunnen bieden en dus ook voor de vraag naar de relatie tussen grondslag en politiek handelen van belang kunnen zijn. De voorname plaats van de politiek steunt, zoals gezegd, op de ordenende functie ervan, een functie die gericht is op het bevorderen van de rechtvaardigheid.

In zoverre nu de Staat die functie uitbouwt dient hij door christen-democraten gesteund en gesterkt te worden. Tegelijkertijd dient de Staat als machtsfactor, als albeheerser en daardoor onderdrukker (helaas óók eigenschappen van het instituut Staat) bestreden te worden. Dat kan, zegt Ricoeur, onder andere door nieuwe manieren te zoeken om de burgers in de macht te laten delen. Het voert misschien te ver om uit deze ene op grond van beginselen geformuleerde prioriteit al praktische politieke consequenties te trekken maar mijn gedachten gaan dan bijvoorbeeld in de richting van de versterking van de medezeggenschap in de bedrijven, in de richting ook van het handhaven en liefst uitbreiden van de informatie-overdracht in scholen op een manier die ouders voor hun kinderen het beste achten.

Wat ook de verdere concrete uitwerking mag zijn, grensstellend in de discussie is de functie die christen-democraten voor de Staat weggelegd zien.

Harrie de Wit

El Salvador

(reactie op Harry Coerts, CDActueel d.d. 8-8-'81)

Harry refereert aan de resolutie door het CDA aangenomen op het partijcongres van 21 feburari 1981 waarin staat dat het CDA „iedere inmenging in El Salvador door het leveren van wapens of het zenden van adviseurs" afwijst.

Deze resolutie was o.a. de oorzaak van het feit dat het CDA-Amsterdam zich uit het A.i.p.-Amsterdam (Anti-interventie-platform) terugtrok. De doelstelling van het platform is nl.:

- het door middel van brede campagnes beïnvloeden van de publieke opinie teneinde aan te dringen bij de Nederlandse regering, parlement en internationale instanties om druk uit te oefenen op de regering van de V.S. om hun interventie in El Salvador en de overige landen van de regio stop te zetten of terug te draaien en te voorkomen dat deze verder eskaleert.
- het steunen van de bevrijdingsbewegingen in Midden-Amerika.

Deze doelstelling zou in de geest van de uitspraak op het partijcongres eigenlijk verbreed moeten worden tot „brede politieke steun te verwerven tegen **elke**, direkte of indirekte, vorm van buitenlandse interventie in Midden-Amerika", waarbij dan tevens duidelijk moet zijn dat gelden uit financiële akties alleen aangewend worden ten bate van humanitaire hulp. Er moeten derhalve waarborgen komen dat het geld, voor de bevrijdingsbewegingen opgehaald, niet besteed wordt aan wapentuig.

Het CDJA-Amsterdam/Amstelveen heeft echter niet de konklusie getrokken dat verder deelnemen in het A.i.p.-Amsterdam geen zin meer heeft. Wij stellen ons op het standpunt dat elke interventie te vergelijken met de V.S.-inmenging, moet worden afgewezen. De doelstelling die alleen spreekt over de V.S.-inmenging, is daarmee naar onze mening niet in strijd.

CDJA

Wij wensen verder eveneens de bevrijdingsbewegingen te steunen. Als absolute voorwaarde stellen wij echter dat de democratische gezindheid van de door ons gesteunde bevrijdingsbewegingen duidelijk is gebleken. Dat is voor ons voorlopig een voldoende waarborg dat het geld niet meteen aan wapens wordt besteed en dat met geweld zeer terughoudend wordt omgesprongen. Het is immers democratisch om de voorkeur te geven aan onderhandelingen en om economische en politieke druk op de junta te verkiezen boven geweld. Deze eis is door de deelnemende organisaties onderschreven.

Hoe het CDA en het CDJA zich landelijk op dienen te stellen is echter nog een vraag. Ik heb niet zo'n helder zicht op de organisatiestruktuur van het landelijk A.i.p.

Het opzetten van een duidelijke struktuur in het A.i.p.: reglementen – financiële verantwoording etc. en het duidelijk scheiden van akties die gevoerd worden door de verschillende deelnemende organisaties en akties die gevoerd worden namens het A.i.p., zijn wel de eerste vereisten. Ik hoop dan ook dat meer CDJA-kernen en eventueel ook provinciale afdelingen van het CDJA zich bij plaatselijke A.i.p.'s zullen aansluiten.

Robert van Lente, Amstelveen

vertegenwoordiger CDJA Amsterdam-Amstelveen in A.i.p.-Amsterdam.

Het CDA en de formatie

Als je dit leest is de formatie hoogstwaarschijnlijk ten einde. Het kabinet Van Agt II is geformeerd, tenzij op het allerlaatste moment nog roet in het eten is gegooid. In de formatie wordt, meer dan anders, een politieke partij op haar waarde beproefd. Ik sta even stil bij het onderhandelingsresultaat en de gevolgen van de formatie voor het CDA zelf.

CDA-PvdA-D'66

Het onderhandelingsresultaat mag er wezen. Zowel inhoudelijk als naar zetelverdeling is het CDA goed aan zijn trekken gekomen. Niet voor niets zei Van Agt dat we dit resultaat „fluks moesten aanvaarden". Het CDA-programma „Om een zinvol bestaan" bevat een aantal ambitieuze plannen inzake de werkgelegenheid, het handhaven van ons stelsel van sociale zekerheid en het gezond maken van onze economie. Doordat er in politieke kringen nogal werd gehamerd op het rapport van de commissie-Wagner dreigde het eerste en tweede punt wat verwaarloosd te worden. Maar de mensen hebben gestemd op „Om een zinvol bestaan" en niet op het rapport van de commissie-Wagner! Het is een verdienste van Lubbers geweest dat hij consequent heeft vastgehouden aan het CDA-programma en dat in het regeerakkoord veel van de CDA-ideeën terug te vinden zijn.

Ook qua zetelverdeling is het CDA er redelijk van af gekomen. Het premierschap is niet zo maar iets. Toegegeven, het CDA moest wel pal staan voor zijn kandidaat. En terecht heeft ze daaraan vastgehouden. Het CDA heeft te bepalen, als grootste partij, wie premier zal worden. Nu kon men enige scepsis van PvdA en D'66 wel voorstellen: Van Agt kwam met constant nieuwe strijdpunten en suggereerde meer dan eens dat hij een voorkeur had voor een coalitie met de VVD. Maar de vraag is natuurlijk of dit gemeend was, dan wel het opschroeven van de eigen onderhandelingspositie.

Hoe dit ook zij, vast staat dat de PvdA waarschijnlijk wel wat meer moeite zal hebben met het akkoord. Van haar zes strijdpunten bleef er één voor de helft overeind. De overige vijf werden mijdpunten. Het mag worden gezegd: de PvdA heeft geleerd van 1977; ze was inschikkelijker dan ooit.

Het CDA zelf

Mag dan naar buiten toe deze formatie goed zijn verlopen, het CDA heeft als partij wel wat klappen te verduren gekregen. Het solerende optreden van onze lijsttrekker, hoe goed bedoeld ook, heeft nogal wat pijn in eigen gelederen veroorzaakt. Ronduit teleurstellend was het terugtreden van Van Agt als fractievoorzitter. Welke kapitein verlaat zijn schip zo gemakkelijk? Daarnaast waren de aanvallen op Lubbers, De Gaay Fortman en de koningin beneden de maat. Daarmee werden bovendien zaken en personen verwisseld.

Maar ook dit zal door de tijd wel weer worden geheeld, zeker als Van Agt zijn achterban, de partij en niet KRO's Brandpunt, meer en beter raadpleegt. Ook kan hij zijn geschonden positie weer opfleuren door dit nieuwe kabinet bij elkaar te houden, wat veel inzet en geduld zal vergen.

Slot

Het is een goede zaak dat het CDA op dit moment met de PvdA en D'66 in zee gaat. Het is ontegenzeggelijk waar dat de PvdA een veel moeilijker partner is dan de VVD. Maar juist in deze sociaal-economische situatie is de weg van de minste weerstand de slechtste. Daarnaast bewijst het CDA dat het volwassen is geworden: ze heeft gekozen op basis van haar programma en op basis van haar congresuitspraak, andere verlokkingen ten spijt. Het samengaan in deze formatie met de PvdA heeft m.i. het CDA voor eigen deformatie behoed. Het is nu zaak voor de gehele partij om de CDA-idealen om te zetten in politiek beleid.

Ko Scheele

Algemene ledenvergadering CDJA

Hierbij roept het Algemeen Bestuur van het CDJA de leden op tot bijwoning van de jaarlijkse Algemene ledenvergadering van het CDJA op zaterdag 14 november te Utrecht. De agenda voor deze vergadering luidt als volgt:
1. openingsrede van de voorzitter, Johan de Leeuw; 2. benoeming van een stemcommissie; 3. vaststelling van de besluitenlijst van de vergadering van 1 november 1980; 4. ingekomen stukken en mededelingen; 5. jaarverslag 1980; 6. jaarrekening 1980 en verslag van de kaskommissie; 7. vaststelling kontributie 1982; 8. begroting 1982; 9. benoeming leden kaskommissie; 10. benoeming leden CDA-congres; 11. benoeming leden Algemeen Bestuur; 12. benoeming plaatsvervangende leden Kommissie van Beroep; 13. vaststelling redaktiestatuut; 14. goedkeuring reglement van orde van de raad en vaststelling deklaratieregeling raadsvergaderingen; 15. voorstellen van leden.

middagpauze

16. forumdiskussie over het thema „het nieuwe kabinet en de jongeren"; 17. behandeling binnengekomen resoluties; 18. rondvraag; 19. sluiting.
Toelichting bij de agenda:
De stukken welke betrekking hebben op de agendapunten 3, 13 en 14 liggen ter inzage op het sekretariaat. De stukken met betrekking tot de agendapunten 5, 6 en 8 zullen worden gepubliceerd in het nummer van CDActueel van 24 of 31 oktober.
Ten aanzien van punt 7 stelt het Algemeen Bestuur voor de kontributie 1982 vast te stellen als volgt:
- voor leden met een inkomen beneden ƒ 2.000,– per jaar: ƒ 22,– (was ƒ 20,–)
- voor leden met een inkomen tussen ƒ 2.000,– en ƒ 10.000,– per jaar: ƒ 28,– (was ƒ 26,–)
- voor leden met een inkomen tussen ƒ 10.000,– en ƒ 20.000,– per jaar: ƒ 36,– (was ƒ 33,–)
- voor leden met een inkomen boven de ƒ 20.000,– per jaar: ƒ 45,– (was ƒ 40,–).

Van op hetzelfde adres woonachtige leden betaalt het lid met het hoogste inkomen de volledige kontributie. De overige leden betalen de helft van de jaarkontributie (aan deze leden wordt dan slechts één exemplaar van CDActueel toegezonden).
Ten aanzien van punt 9 stelt het Algemeen Bestuur voor te benoemen tot leden van de kaskommissie: Jan Stevers, Jelle Kastra en Peter van Akenborg.
Ten aanzien van punt 10 besloot de vorige Algemene Ledenvergadering het Algemeen Bestuur te machtigen voorlopig benoemingen te verrichten op voordracht van de provinciale afdelingen. Deze benoemingen dienen thans te worden bekrachtigd. Een lijst van te benoemen leden ligt ter inzage op het sekretariaat. Ten aanzien van punt 11 dient de Algemene Ledenvergadering een aantal leden te benoemen op voordracht van provinciale afdelingen. Deze voordrachten zullen in het nummer van 24 of 31 oktober worden gepubliceerd. Bovendien dient de Algemene Ledenvergadering één lid van het Algemeen Bestuur te benoemen in de vakature Hajé Walch. Het Algemeen Bestuur stelt voor deze vakature het volgende tweetal voor: Hajé Walch, te Hilversum en Hans Brüning, te Barendrecht. Tot uiterlijk 15 oktober kunnen de namen van andere kandidaten schriftelijk bij het Algemeen Bestuur worden ingediend, mits deze kandidaatstelling door tenminste 30 leden wordt ondersteund en is mede ondertekend.
Tevens dient de Algemene Ledenvergadering een rooster van aftreden vast te stellen voor de te benoemen leden van het Algemeen Bestuur. Het voorstel daarvoor zal worden gepubliceerd in het nummer van 24 of 31 oktober. Ten aanzien van punt 12 stelt het Algemeen Bestuur voor tot plaatsvervangende leden van de Kommissie van Beroep te benoemen: Janette Stegeman, te Waddinxveen, en Jan Pommer, te Utrecht. De kandidatuur van een derde plaatsvervangend lid zal zo spoedig mogelijk worden gepubliceerd in CDActueel.

Tot uiterlijk 15 oktober kunnen minstens 5 leden bij het Algemeen Bestuur met redenen omkleed schriftelijk bezwaar maken tegen één of meerdere kandidaten.

Ten aanzien van punt 15 en 17 geldt dat voorstellen en resoluties tot uiterlijk 15 oktober door tenminste 25 leden kunnen worden ingediend, mits zij zijn voorzien van een schriftelijke toelichting.

Voor wat aktuele politieke zaken betreft kunnen ook tijdens de vergadering nog voorstellen en/of ontwerp-resoluties schriftelijk worden ingediend.

CDJA-Utrecht

Het CDJA-Utrecht organiseert op vrijdag 18 september om 20.00 uur een bijeenkomst over de toestand in Turkije.
Plaats van behandeling: sociëteit Symposium, Lucas Bolwerk 8,

INTRODUCTIE CONFERENTIE

Het kan nog. Uiterlijk a.s. maandag kun je je nog opgeven voor de introductie conferentie van het CDJA, die aanstaand weekend wordt gehouden in Den Haag.
Aanvang vrijdag 19.00 uur, afloop zaterdag 17.00 uur. Schrijf nog even een kaartje of bel vandaag of maandag naar het CDJA, 070-924461.
Grijp deze laatste kans om nader kennis te maken met onze organisatie.

Studieconferentie kernbewapening

Op zaterdag 3 oktober a.s. organiseert de buitenland kommissie van het CDJA een studieconferentie over de kernbewapening. Het is dan de bedoeling om het verschijnsel kernwapens – los van de aktualiteit rond middellange afstandsraketten, neutronengranaat e.d. – te plaatsen tegen de achtergrond van de ontwikkelingen in de internationale verhoudingen (in verleden, heden en toekomst) en van de ontwikkeling in de bewapeningstechnologie.
Ook zal de vraag aan de orde komen hoe je in de politiek ethische normen gestalte kunt geven in een zich evoluerende internationale samenleving.
Tijdens het ochtendgedeelte zullen deze thema's worden toegelicht door drs. A. M. Oostlander, direkteur van het Wetenschappelijk Instituut van het CDA, de brigadegeneraal G. C. Berkhoff en (waarschijnlijk) prof. dr. H. Tromp, hoogleraar in de polemologie aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Na groepsdiskussie tijdens het middaggedeelte zal de bijeenkomst met een plenaire diskussie worden afgesloten.
De konferentie zal plaatsvinden in restaurant De Poort van Kleef te Utrecht en zal beginnen om 10.30 uur en aflopen tegen 16.30 uur.
Zij staat open voor leden van het CDJA en belangstellenden. De toegang is voor leden gratis, voor niet leden ƒ 10,– p.p.
Reiskosten boven ƒ 10,– worden vergoed.
Opgave uiterlijk 26 september bij het sekretariaat van het CDJA, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, tel. 070-924461. De deelnemers krijgen een dokumentatiemap toegezonden.

CDJA-fbg-Justitie

De fractiebegeleidingsgroep-justitie van het CDJA vergadert weer op donderdag 17 september om 20.00 uur bij; Peter van Akenborgh, Van Lieflandlaan 16, Utrecht. Te bereiken vanaf Utrecht-CS met buslijn 1 of 8, richting Overvecht, uitstappen bij de Kardinaal de Jongweg of vanaf NS-station Utrecht-Overvecht drie minuten lopen. Wij denken ons bezig te gaan houden met de nieuwe Politiewet. Nieuwe leden of belangstellenden zijn van harte welkom. Voor verdere inlichtingen: tel. 030-732403 of 01804-19972 (Peter van Akenborgh).

El Salvador

Onder de kop „het CDA en El Salvador" schreef Harry Coerts van de CDJA-buitenlandse werkgroep een bijdrage in CDActueel van 8 augustus. Hierop is door een lid van de CDA-commissie buitenland de volgende reactie gekomen. Zie ook een reactie op de (CDJA)pagina 19.

De schrijver meent een tegenstrijdigheid te constateren tussen de congresresolutie van 21 februari jl. inzake El Salvador en de opstelling van het CDA in de EVP/EUCD in dezen. Dit is onjuist. Na de bewuste congresresolutie is geen resolutie of verklaring door de EVP/EUCD uitgebracht waarin solidariteit met de Christen-Democraten in de junta werd betoond. Het CDA heeft de CD-leden van de junta sterk bekritiseerd en hen gewezen op hun verantwoordelijkheden (zie o.a. verslag missie Vergeer juli 1980). Het CDA gaf op 23 maart nog een verklaring uit waarin gepleit werd voor een snel einde van de burgeroorlog langs de weg van onderhandelingen tussen leden van de junta en vertegenwoordigers van de FDR, het houden van verkiezingen onder de daartoe vereiste voorwaarden etc... Het initiatief van een delegatie van Christen-Democraten en Socialisten in het Europees Parlement naar El Salvador past in de CDA-visie tot het uiterste te streven naar een politieke oplossing die werkelijk recht doet aan de legitieme verlangens van de bevolking van El Salvador. In dat kader past het niet de verklaring van het „breed platform" tegen de VS inmenging in El Salvador te ondertekenen wegens de volstrekte eenzijdigheid resp. gekleurdheid van de tekst. De VS zijn **niet de enigen** de interveniëren in El Salvador. Zij dragen echter wel mede-verantwoordelijkheid voor het voortdurend bloedvergieten en hebben in feite de sleutel voor een politieke oplossing van het conflict in handen. Het CDA wijst de Amerikaanse politiek t.a.v. El Salvador met overtuiging af. Kwalijker is echter dat het de initiatiefnemers van het „breed platform" iedere groepering in de oppositie in El Salvador, die niet in de FDR vertegenwoordigd is, als niet geloofwaardig afschildert (b.v. samenwerkende vakbonden). Het volk van El Salvador zal echter zelf wel uitmaken wie haar vertegenwoordigt en hoe zij zich organiseert.
Om met name bovengenoemde reden hebben naast het CDA ook CLAT-Nederland, FNV en CNV afgezien van deelname omdat amendementen om te komen tot een werkelijk brede El Salvador-Beweging zelfs niet in overweging genomen werden.

M. van Ditmarsch,
vz. CDA-kerngroep
mensenrechten/Latijns-Amerika

uw mening

In de rubriek uw mening worden korte reacties geplaatst van lezers op in CDActueel gelezen artikelen. Plaatsing in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

Deeltijd „een hels karwei"

De reactie van mevr. Sleyser-Tegelaar (CDActueel 5 september) op het artikel van de heer Weijers over deeltijdarbeid getuigt van een onvoldoende doordenken van de financiële gevolgen van het invoeren van deeltijd. Voor een betere verdeling van het werk over de individuen is stimulering van deeltijd een goede zaak. Promoten van deeltijd betekent echter tevens dat huishoudens ertoe worden gebracht hun inkomen te delen in twee onder het huidige individueel gerichte belastingregime, apart behandelde delen.

In deze individuele benadering is een deeltijdinkomen fiscaal zeer aantrekkelijk. Immers een huishouden met één inkomen van *f* 40.000,– wordt veel zwaarder belast dan een huishouden met twee inkomens van *f* 20.000,–. Het rechttrekken van deze, in het licht van de draagkracht, scheve situatie, door middel van belastingheffing per gezin, moet niet worden uitgelegd als eenzijdige benadeling van de werkende gehuwde vrouw. Veeleer kan men staande houden dat in een huishouden met één relatief laag inkomen de niet werkende gehuwde vrouw zeer wordt benadeeld door de fiscale behandeling. Al snel wordt het inkomen van haar man als „bovenmodaal" aangemerkt.

Het is m.i. juist als hieraan een einde wordt gemaakt. Dan kan één ieder in vrijheid en eigen verantwoordelijkheid een eigen weg zoeken.

Het ene huishouden met twee deeltijdbanen, het andere huishouden met een volledige baan gecombineerd met b.v. vrijwillig onbetaald bezig zijn. De voorstellen van de heer Weijers moeten in deze zin worden uitgelegd. Eenzijdige veroordeling vanuit de optiek van de werkende gehuwde vrouw houdt geen rekening met de belangen van de niet-werkende gehuwde vrouw. De benadering van mevr. Sleyser houdt bovendien de grote verschillen in netto-besteedbaar inkomen tussen huishoudens met één en andere met twee inkomens in stand.

E. A. v. Valkengoed **Didam**

Naschrift

In mijn artikel ben ik ingegaan op de strategie-Weyers om te komen tot een zeer groot aantal deeltijdbanen. Ik heb de financiële (fiscale) aspecten van deze zaak nu niet behandeld. Dat is al eerder gebeurd, o.m. naar aanleiding van de behandeling van de Nota „Op Weg" van de CDA staatssecretarissen Nooteboom en Van Amelsfoort. Ook Weyers betrekt die fiscale draagkrachtelementen niet in zijn betoog.
Met de heer Valkengoed ben ik het volledig eens wat betreft de vrijheid en eigen verantwoordelijkheid ook voor het „de kost verdienen" voor een gezin. Het is echter géén vrije keuze als alleen vrouwen kunnen kiezen voor voortzetting huishoudelijke en gezinstaken plus evt. vrijwilligerswerk of hoogstens een betaald deeltijdbaantje. Via de juiste stimulering van deeltijdarbeid op grote schaal zou bereikt kunnen worden dat mannen en vrouwen komen tot een rechtvaardiger verdeling van én huishoudelijke taken, én vrijwillig bezig zijn én het de kostverdienen. Die strategie behoort echter niet tot hetgeen Weyers voorstelt en daar maakte ik bezwaar tegen, evenals tegen de verregaande inbreuk op hetgeen m.i. tot de eigen verantwoordelijkheid van gezinspartners behoort.

E. Sleyser-Tegelaar

Interview Van Agt

Mag de heer Van Agt misschien zelf bepalen welke interviews op een gegeven moment het meest zinvol zijn? En mag hij dus ook zelf het juiste tijdstip kiezen van een reactie op de formatieperikelen voor de CDActueel-lezers? Of zou de oorzaak van de afzegging van het interview met CDActueel of de redactie van dit blad te maken kunnen hebben?
Drie vragen waarover een redactie zich wellicht beter eerst kan buigen alvorens de heer Van Agt een openlijke terechtwijzing te geven voor zijn „onbereikbaarheid".

T. J. H. Stroeken **Venlo.**

Naschrift redactie:

Wij stellen het op prijs wanneer vooraanstaande CDA-functionarissen zich regelmatig tot onze lezers richten om hun gedachten voor hun eigen mensen uiteen te zetten.
Daarom hebben zowel partijvoorzitter Bukman als fractievoorzitter Lubbers hun veertiendaags terugkerende rubriek. Bij dit rijtje hoort degene die als lijsttrekker van het CDA gekozen is en als onderhandelaar namens de CDA-fractie optrad, evenzeer thuis. De functie die zij in en namens het CDA hebben aanvaard brengt hun beschikbaarheid voor het partijorgaan met zich mee. Vandaar het plaagstootje dat wij de vorige keer uitdeelden. Wij zijn ervan overtuigd dat de heer Van Agt daar best tegen kan. (red.)

uw mening

Ziekteverzuim

(Reactie op commentaar de a-sociale vakantiepremie"' CDActueel 5 september)

Dit commentaar was beslist mijn smaak niet. Als kleine ondernemer stem ik uit overtuiging op het CDA maar door het plaatsen van dergelijke commentaren maakt u het er voor mij niet aantrekkelijker op.
Dat de werkgeversorganisaties iets aan het ziekteverzuim willen doen is volgens mij alleen maar positief.

Heeft de schrijver een beter idee? We weten allemaal dat het ziekteverzuim in Nederland veel te hoog ligt. Om de werkgevers hiervan de schuld te geven vind ik geen eerlijke zaak, er zijn meerdere oorzaken aan te wijzen. Wie z'n ogen en oren de kost geeft kan dit zelf constateren. Volgens mij heeft de schrijver geen goede kijk op dit soort zaken en kan hij zich beter onthouden met het geven van dergelijk commentaar.

R. Posthuma **Wommels (Fr.).**

Durf

Op 27 augustus hoorde ik tijdens een interview voor de NCRV-radio, de heer Bukman zeggen dat de heer Van Agt door de mensen van het CDA, en ook daar buiten, op handen werd gedragen. Ik heb wat moeite met zoveel gelijkschakeling.
Waarschijnlijk is het zo dat mensen die Van Agt op handen dragen zich nu het meest roeren. Maar veel CDA-ers die men niet hoort, en ik weet van nabij dat het er veel zijn, kunnen het terugtreden van Van Agt best waarderen.
Het CDA moet niet opgehangen worden aan personen maar wel door personen herkenbaar gemaakt worden.
En velen willen een CDA wat een kant op durft te gaan waar nog geen weg is. Want alleen dan kan er een nieuwe weg komen. En die durf mis ik bij Van Agt.

Het CDA als grootste partij met een geweldige kennis binnen haar gelederen en gestuwd door het geloof, behoort moed, kracht en visie uit te stralen. Van zo'n club had ik gedacht lid te zijn. In ieder geval is dat wat anders dan een partij die van Van Agt is en bang is voor de PvdA.

H. Niezen **Andelst.**

agenda

„CDA Hillegersberg/Schiebroek"

Op donderdag 24 september houdt de wijkafdeling Hillegersberg/Schiebroek een ledenvergadering in de Goede Herderkerk (Kastanjeplein 28 te Schiebroek). Aanvang 20.00 uur. Spreker is drs. G. K. Timmerman over het thema „Kernbewapening en Politiek"

Afdeling Zuid-Holland

Op zaterdag 19 september zal van 9.30-13.00 uur in restaurant Engels te **Rotterdam** de jaarvergadering gehouden worden van de afd. Zuid-Holland van de **vereniging van christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders.** Met het oog op de verkiezingen van leden voor Provinciale Staten en Gemeenteraden is gekozen voor het thema: „Het functioneren van CDA-bestuurders, met een speciale blik naar de vrouw".
Dit thema zal worden ingeleid door een lid van Gedeputeerde Staten en een gemeenteraadslid Minister M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen zal deze bijeenkomst bijwonen en het slotwoord spreken.
Alle CDA-leden zijn van harte weikom.

Kamerkring Den Helder

De kader- en vormingscommissie in de kamerkring organiseert dit vergaderseizoen een aantal cursussen:
a. basiscursussen (met name voor nieuwe leden en belangstellenden);
b. kadercursussen, ter verrijking van de leden met de CDA-visie op een aantal onderwerpen;
c. cursussen voor bestuursleden van de afdelingen, ter verkrijging van vergadervaardigheden e.d.;
d. cursussen voor (aspirant)gemeenteraadsleden en hun begeleiders.
Elk van de cursussen omvat 4 cursusavonden. Zij worden verspreid in de kamerkring gegeven. Zowel individueel als per afdeling is deelname mogelijk.
Nadere informatie en opgave aan: J. J. Verhoog, Tulpstraat 10, 1738 CC Waarland, 02262-1793. Aan een cursus zijn nagenoeg geen kosten!

CDA Vrouwenberaad Limburg

Maandag 14 september vindt een studiedag over „Vrede en Veiligheid" in de Oranjerie te Roermond plaats. CDA-Tweede Kamerlid mr. H. Gualtherie-van Weezel zal een inleiding houden over dit thema. Dit zal door (o.a. in groepen) discussie gevolgd worden. Reiskosten worden vergoed. Lunchbijdrage *f* 5,– p.p. Aanvang 10.00 uur, sluiting 16.00 uur.

Emancipatie in modelprogram

Voor Gemeente- en Provinciebestuurders, die zich wijden aan het maken van een program voor de periode 1982-1986 zijn een aantal aandachtspunten voor emancipatie geïnventariseerd.
Deze brochure is te bestellen door *f* 2,– over te maken op gironummer 137.000 t.n.v. CDA-secretariaat met vermelding van aandachtspunten voor emancipatie in modelprogram 1982-1986.

1956 **1981**

Janny en Willem
de Kwaadsteniet-Spoelman

traden op 13 september 25 jaar geleden in het huwelijk.

Wie onze ouders ter gelegenheid van dit zilveren jubileum wil ontmoeten is hartelijk welkom op **zaterdag 19 september** tussen 14.00 en 18.00 uur bij ons thuis.

Willy en Rob.

Dalenoord 73, 3079 ZA Rotterdam.

Sleepdienst Broedertrouw n.v.
v/h Fa. C. den Boer & zonen
corr.adres Maasplein 9 - Zwijndrecht
Telefoonnummer 078-12.61.66 (4 lijnen)
ALLE TRANSPORTEN TE WATER

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)

BEGROTINGEN
- **nieuwbouw**
- **verbouw**
- **restauraties**

J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 - Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

Impressie van een vormingsweek voor jonge CDA'ers

Elke zich respecterende organisatie doet er goed aan dat zij jonge mensen opleidt en vormt tot goed functionerende medewerkers van de organisatie. Ook binnen het CDA wordt aan opleiding en vorming van jonge mensen gedaan. Naast het uitgeven van politiek vormende bulletins, het organiseren van introduktieconferenties, het aanstellen van vormingsconsulenten enz., wordt op een niet mis te verstane wijze bestaand jong en toekomstig kader gevormd. Heel intensief. Eénmaal per jaar, gedurende één week, komen circa 25 jonge mensen uit de CDA-gelederen bijeen om een echte kadertraining te ondergaan. Dit jaar gebeurde dat in een conferentieoord te Santpoort.

De meeste deelnemers hadden een week vakantie opgeofferd om een training te ondergaan georganiseerd door de stichting kader- en vormingswerk van het CDA.
Inspanning en ontspanning wisselden elkaar af. Dat gezelligheid en ontspanning een belangrijke plaats innam tijdens de vormingsweek, bewijst de aanwezigheid van een speciaal daartoe aangesteld man in de persoon van Jan Mombarg, die het „avondgebeuren" en alles wat daarmee samenhing voor zijn rekening nam.
Het „daggebeuren" stond onder de voortreffelijke leiding van Pieter Dudink en Wim Eikelboom. Wat werd er zoal gedaan die week? Er was een druk programma samengesteld. Een belangrijk programmaonderdeel vormde de zogenaamde vaardigheidstrainingen. Deze hielden in, dat raadsvergaderingen, onderhandelingen over collegevorming, partijvergaderingen etc. werden gespeeld, waarbij iedere cursist al of niet vrijwillig een bepaalde rol kreeg te vervullen. De aktieve dan wel passieve gedragingen van iedere cursist tijdens de zogenaamde rollenspelen werden in woord en beeld op de band vastgelegd. Bij het afdraaien op het beeldscherm werden door Pieter en Wim dikwijls kritische noten ten opzichte van de cursisten gekraakt. Iedereen werd, indien nodig, op zijn fouten gewezen. Geprobeerd werd af te leren datgene, waar de nodige kritiek op was. Maar er werd ook bijgeleerd. CDA-deskundigen op verschillend terrein gaven lezingen over verschillende onderwerpen zoals het ontstaan van de democratie, de christen-democratische visie op het sociaal zekerheidsstelsel en de aktuele politiek. De onderwerpen werden gedegen behandeld en je kon erop rekenen, dat op je vraag ook een gedegen antwoord volgde. Je was iedere dag druk bezig: luisteren naar lezingen, discussiëren, beoefenen van vaardigheden. Het was een echte vormingsweek, waarin men ook van elkaar leerde. Immers ook buiten de programmaonderdelen om (zoals onder het eten, 's avonds) werden soms onderling pittige discussies gevoerd, waarbij men elkaar niet ontzag, maar waarbij men wel respect toonde voor elkaars specifieke opvatting en achtergrond. Het is een bijzonder prettige ervaring om met „broeders en zusters van hetzelfde huis" gedurende een volle week om te gaan. Je leert allerlei vaardigheden bij het spreken in het openbaar, vergaderen enz., je maakt meer kennis met de opvattingen van het CDA, je leert met mensen om te gaan èn je leert jezelf een beetje beter kennen. Dit zijn denk ik de elementen, die de laatste vormingsweek in Santpoort zo aantrekkelijk hebben gemaakt.

Iedereen die op welke wijze dan ook wil functioneren binnen het CDA raad ik aan om de volgende keer zeker in te gaan op de uitnodiging om een week lang ergens in Nederland diè vorming te ondergaan, die nuttig en leerzaam voor jezelf is en die in je huidige dan wel toekomstige functioneren binnen CDA-verband zeker van pas komt!

Gerard de Rijke
één van de deelnemers

CDA heeft Buitenlandse afdeling

Kort vóór de Kamerverkiezingen heeft het Dagelijks Bestuur CDA de „Afdeling België-Brussel" officieel erkend. Daarmee heeft het CDA zijn eerste afdeling in het buitenland gekregen.
Sinds begin 1979 had zich een groep CDA-leden, die in België wonen, in een werkverband georganiseerd. Het betrof hoofdzakelijk een groep van Nederlandse ambtenaren bij de in Brussel gevestigde internationale instellingen (EEG, NATO), maar ook andere Nederlanders, die in België wonen en werken.

In totaal wonen er in België waarschijnlijk tegen de 100.000 Nederlanders. Men mag aannemen, dat ongeveer één derde daarvan op het CDA zou stemmen, **indien** zij zouden mogen stemmen. In Nederland is iets minder dan 10% van de CDA-stemmers ook daadwerkelijk lid van het CDA. Het ligt dus voor de hand, dat er in België 2000 tot 3000 Nederlanders wonen, die lid zijn van het CDA of bereid zouden zijn het te worden. Maar tot nog toe telt onze afdeling nog maar een honderdtal leden. Ik doe dan ook een beroep op alle CDA-ers of potentiële CDA-ers in België, die nog niet van het bestaan van de Afdeling België-Brussel weten, om met ondergetekende contact op te nemen en zich aan te sluiten.
Inderdaad is het groeperen geen gemakkelijke zaak geweest.

Wij zijn eenvoudig begonnen met het samenroepen van in België wonende Nederlanders, van wien wij wisten, dat zij lid waren van één der CDA-partijen of daarvoor belangstelling zouden kunnen hebben. Al gauw kregen wij actieve steun van de secretariaten dezer partijen. wij mogen ons verheugen op een sterke groei van ons aantal door toetreding van nieuwe leden. Omdat de leden in het buitenland, volgens de statuten van het CDA, onder de Kamerkring Den Haag vallen, valt ook de afdeling België-Brussel onder die Kamerkring. Daarom hebben wij al in een vroeg stadium vontact opgenomen met de Kamerkring Den Haag en vanaf het begin is de samenwerking zeer prettig geweest. Natuurlijk zijn de vraagstukken, waarvoor onze afdeling de meeste belangstelling opbrengt, vaak verschillend van de grootste zorgen van de Kamerkring. Maar wederzijdse waardering en goede wil zorgen ervoor, dat onze inbreng in de Kamerkring graag wordt aanvaard en dat wij dankbaar gebruik maken van de mogelijkheden, die werken in de Kamerkring bieden.
Deze maand wordt onze constituerende fase afgesloten met de keuze van een definitief bestuur en van onze vertegenwoordigers. Dan begint het politieke werk. Weliswaar hebben wij tot nu toe op dit gebied onze bijdrage in de mate van het mogelijke ook al geleverd (Europese verkiezingen, werkstukken, verkiezingsprogram 1981), maar wij willen en mogen ons niet beperken tot de onderwerpen, waarover in ons midden bijzondere kennis aanwezig is. Wij zullen ook onze rol spelen zoals iedere gemeentelijke afdeling dat in Nederland doet. Gevolg gevend aan de herhaalde oproep van partijvoorzitter Bukman zullen wij actief meedenken over alle andere onderwerpen, waarover het Nederlandse CDA een visie en ideeën moet ontwikkelen. CDA-leden in andere landen staan wij graag met raad en daad ter zijde bij het verwezenlijken van hun inbreng in het CDA.

A. Slingerland Elisabethlaan 16
1980 Tervuren (België)
(Tel. 2-767.58.76)

CDA-lepeltje

Met het oog op de komende verkiezingen voor Provinciale Staten en Gemeenteraad biedt het CDA-Zevenaar alle afdelingen de mogelijkheid het campagnemateriaal aan te vullen met een *verzilverd* lepeltje waarop het CDA-embleem in *groen-wit emaille* is uitgevoerd.
Het lepeltje kost:
10 t/m 25 stuks ƒ 4,75 per stuk.
26 t/m 50 stuks ƒ 4,50 per stuk.
50 t/m 10 stuks ƒ 4,25 per stuk.
meer dan 100 stuks ƒ 3,95 per stuk.
Verzending geschiedt onder rembours.
Bestellingen kunnen tot 1 oktober 1981 schriftelijk worden gedaan bij:
CDA-Zevenaar, Postbus 284, 6900 AG Zevenaar. Levering vindt plaats rond 1 december.

Landmeetkundige werkzaamheden

Postbus 15 - Spakenburg - Tel. 03499-1966.
Bijkantoor: Oosterhoutstraat 11 - Assen.
Tel. 05920-13400.

- **Opmetingen:**

T.b.v. uitbreidingsplannen - saneringsgebieden - wegverbeteringen - verkavelingen - revisie (basis)-kaarten.

Als: kaartenvervaardiging - hoogte-grootte-inhoudber. - coördinatieberekeningen - berekeningen - matenplannen - en uitzetgegevens.

UITZETTEN

- Weg- en waterbouwkundige werken
- Bouwkundige werken.

Begeleiding komplete uitbreidingsplannen, wegen, rioleringen, leidingen, havens, enz., hoekpunten woningblokken, stramienlijnen grote bouwwerken, palenplan, controlemetingen.

Een boekje met meer gegevens, o.a. over de tarieven sturen wij u graag per omgaande toe.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde
Bovenweg 7.
Tel. 05255-1666.

BON

omdat ik 't zeker wil weten

Ik wil alle informatie over die moderne verzekeringen van UBO. Gratis en vrijblijvend.

Mijn naam is: .....

Straat : .....

Postcode : .....

Plaats : .....

Ik ben vooral geïnteresseerd in:

- ☐ reisverzekering
- ☐ pleziervaartuig-verzekering
- ☐ caravanverzekering
- ☐ autoverzekering
- ☐ ongevallenverzekering
- ☐ aansprakelijkheidsverzekering
- ☐ brandverzekering
- ☐ inboedelverzekering
- ☐ bromfietsverzekering
- ☐ aanvullende pensioenverzekering
- ☐ uitvaartverzekering
- ☐ levensverzekering
- ☐ verzekering met belastingvoordeel
- ☐ termijnspaarplan

CDA

Vul 'm in.

Dan weet u meteen waar uw zekerheden liggen. En waarom 't CNV hier achter staat.

De postzegel is niet meer nodig.
Daar zorgt UBO wel voor. U zorgt voor 't invullen.
En voor de envelop. Zet daarop:
UBO, Antwoordnummer 445, 3500 VB Utrecht.
En dan hup op de post.

UBO
verzekeringen

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

1E JAARGANG NO. 50 – 19 SEPTEMBER 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

De gaande en de komende minister op Sociale Zaken Albeda en Den Uyl. *(foto Nick Morelis)*

Interview met Albeda
Kooijmans over Vredesweek, CDA en IKV
Formatie in vogelvlucht

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter).
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Wim Deetman
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman.
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Inhoud

Troonrede en miljoenennota

Wat is de sociaal-economische positie van Nederland na de aanbieding van troonrede en miljoenennota. Een artikel van Theo Schmitz ..... pagina 4 en 5

Aan de vooravond van de Vredesweek

Peter Kooijmans pleit voor een zakelijk gesprek tussen het CDA en de vredesbeweging met als gemeenschappelijke gespreksbasis de terugdringing van de rol van de kernwapens. Welke vragen komen daarbij aan de orde ..... pagina 8 en 9

Interview met Albeda

Een uitvoerig gesprek met de oud-minister van Sociale Zaken over: de formatie, het regeerakkoord, zijn conflict met Andriessen en het CDA in een oppositierol ..... pagina 12, 13 en 15

Fleers nieuwe vice-voorzitter CDA

Bert Fleers volgt Piet van Zeil op als vice-voorzitter van het CDA. Van Zeil is, zoals bekend, beëdigd tot staatssecretaris voor het Midden- en Kleinbedrijf in het nieuwe kabinet. Volgens het CDA-fusie-protocol vindt bij tussentijdse vacatures gedurende de eerste zittingsperiode de plaatsvervanging plaats vanuit de door de voormalige CDA-partijen en de rechtstreekse leden vóór de fusiedatum aangegeven plaatsvervangers. In dit geval ging het om een vacature in het Presidium en is Bert Fleers de eerst aangewezen plaatsvervanger.
Bert Fleers is geen onbekende in het CDA. Hij was reeds lid van het Dagelijks Bestuur van het CDA en bekleedde vóór de fusie de functie van vice-voorzitter van de KVP. Fleers is 39 jaar oud en burgemeester van de gemeente Ootmarsum.
Mevrouw Marlies Nagel-Cornelissen zal – omdat Fleers doorschuift naar het Presidium – zijn plaats in het Dagelijks Bestuur bezetten.

Verder in dit nummer

	pagina
Commentaren	**3, 17**
Europa	**6**
Kroniek Formatie (slot)	**7**
Zwart-Wit	**10**
Uit de fractie	**11**
Formatie in vogelvlucht	**15**
Reacties maatschappelijke organisaties op miljoenennota	**16, 17**
CDJA	**18, 19**
Personalia Staatssecretarissen	**21**
Uw mening	**22**

Troonrede en kabinetsbeleid

Het enige, wat eigenlijk van de Troonrede kan worden gezegd is, dat zij is uitgesproken. En datzelfde geldt voor de reacties daarop. Want veel is daar nog niet in te zien. Pas de komende weken zal het nieuwe kabinet van Agt II haar regeringsverklaring kunnen schrijven met de uiteenzetting van het beleid voor komend jaar en kabinetsperiode.

De Troonrede was zo kort als het bestaan van het kabinet tot nu toe. Vier kantjes voor een vier dagen oud kabinet, dat nog maar amper de gelegenheid had de spullen op de ministeries van voorgangers over te nemen.

Duidelijk is, dat het beleid in de miljoenennota niet in die boedel mee is overgenomen. Maar dat betekent niet, dat langs alles in de miljoenennota fluitend kan worden heengelopen.

Zoals langs de somberheid over wat ons te wachten staat.

De werkloosheid zal volgend jaar als het niet mee zit de 500.000 bereiken, vooral onder de jongeren.

In de overheidsuitgaven zal 4,5 miljard gulden moeten worden omgebogen, los van een forse inkomensmatiging, om het financieringstekort van de overheid terug te dringen en de collectieve lastendruk van belastingen en sociale premies niet verder te laten stijgen.

Hoe groot de problemen zijn blijkt, naast de te vrezen werkloosheid, uit het gegeven, dat in 1982 een economische groei van 3 procent nodig zou zijn om bij ongewijzigd beleid de stijging van de collectieve uitgaven op te vangen.

Vandaar dat bij een lagere groei nieuwe bezuinigingen nodig zijn. Dat nu zijn enkele keiharde gegevens, waar ook het kabinet van Agt II van CDA/PvdA/D'66 niet omheen kan. De werkloosheid moet terug, het financieringstekort van de overheid omlaag, er zal in de inkomenssfeer behoorlijk moeten worden gematigd en de industrie moet nieuw leven worden ingeblazen.

De nieuwe rijksbegroting geeft daarvoor een scenario aan met harde middelen, die er nogal op inhakken, zonder aanziens des persoons. Sterker nog: vooral de minima zullen door die klappen worden geraakt, terwijl de hogere inkomens juist buiten schot blijven. Reden voor exminister Albeda om zich beleidsmatig van de nu ingediende begroting de distanciëren.

Hoe men het ook wendt of keert, diepingrijpende maatregelen zowel in de collectieve sector als in de particuliere sector zullen nodig zijn om de economie te saneren. Maar het zal er daarbij vooral om gaan die pijn eerlijk te verdelen in overeenstemming met het regeeraccoord. Dat wil zeggen: vooral de minima beschermen.

Zowel de nu ingediende rijksbegroting als het regeeraccoord laten een ombuiging in 1982 van 4,5 miljard zien. Het zal voor het nieuw kabinet moeilijk zijn daar veel andere maatregelen voor aan te dragen dan in de miljoenennota zijn neergelegd. „De marges in de politiek zijn smal" blijft zeker in deze situatie een waar en gevleugeld woord van vice-premier Den Uyl. En dat geldt niet minder voor het door hem geïnspireerde „meerjarenplan voor de werkgelegenheid". „Daarvoor zal de nodige financiële ruimte worden vrijgemaakt", zei de koningin in de Troonrede. Dreigende taal of een zin vol beloften?

In ieder geval zal het een zware operatie zijn daaraan inhoud te geven. Extra financiële ruimte voor dat doel die nu al zo zwaar op onze maag liggen, en tot extra inkomensmatiging, waarvoor met name de vakbeweging een zware prijs en harde garanties zal vragen.

Uitgaande van de juistheid van de noodzakelijke ombuigingen in de collectieve en particuliere sector zal het een heksentoer, maar des te meer een uitdaging, zijn voor het nieuwe kabinet om dat „naar draagkracht" te realiseren, om zicht te bieden op economisch herstel en om medewerking daarvoor te verkrijgen van werkgevers en werknemers.

Een zware klus voor het nieuwe kabinet van Agt II dat in ieder geval het voordeel heeft van een brede maatschappelijke en parlementaire steun.

Red.

commentaar

Loon naar werken?

De rector magnificus van de Twentse TH, Prof. H. van den Kroonenberg, heeft in zijn rede „De nieuwe analfabeten", – uitgesproken bij het begin van het academisch jaar – een opmerkelijk plan gelanceerd met betrekking tot de salariëring van wetenschappelijk personeel. Het komt hierop neer: als het wetenschappelijk personeel een deel van zijn salaris (zo'n 70%) vast krijgt uitgekeerd, terwijl een ander deel afhankelijk is gesteld van speciale prestaties, zullen velen die er nu de kantjes van aflopen pas werkelijk gaan presteren wat van hen wordt verwacht. Van den Kroonenberg acht zijn voorstel een consequentie van het beginsel „loon naar verdienste", dat met de invoering van de tweefasenstructuur in wezen al is aanvaard. Ambtenarenbonden hebben het plan afgewezen; met hen valt hierover niet te praten. Er zitten inderdaad wat moeilijke kanten aan. Als het al een probleem is, dan geldt het misschien voor meerdere sectoren. En iemand die door omstandigheden niet op niveau kan werken (bijvoorbeeld door ziekte), moet hij vanwege de klaplopersbestrijding dan extra inleveren? Toch is de kerngedachte van het plan van Van den Kroonenberg niet onlogisch: nl. dat bij verworven rechten ook bepaalde plichten horen. Het is wel eens goed dit taboe – die rechten – ter discussie te stellen, want laten we wel wezen: als iemand werkelijk in zijn portemonnee gaat merken dat hij te weinig uitvoert (omdat hij op 70% wordt gezet), dan zal hij zijn inventiviteit (al uit die zich misschien niet altijd tussen 9 en 5 uur), werklust en ondernemerschap mobiliseren om weer op 100% te komen. „Het ondernemerschap geeft overal een antwoord op", zegt de Twentse rector magnificus ergens in zijn rede. Maar dat is misschien wat àl te optimistisch.

Reactie CDA-fractie op Miljoenennota

Bij een miljoenennota en begroting van een demissionair kabinet past slechts een sobere reactie.

De buitengewoon ernstige werkloosheid, met name onder de jongeren, moet eerste zorg zijn. Een hard economisch beleid is daarom nodig. Belangrijke ombuigingen zijn onvermijdelijk.

Financieringstekort en werkloosheid zijn tot record-cijfers opgelopen. Ook in andere landen is de werkloosheid erg hoog. Dat is temeer reden hier niet elkaar de schuld te geven van de ernstige economische situatie, maar de handen ineen te slaan, en onplezierige maatregelen niet uit de weg te gaan. Daarbij moet sterke voorkeur worden gegeven aan een aanpak, die voor de komende jaren toereikend is, boven een beleid dat alleen op korte termijn tot een zichtbaar resultaat leidt. Werkgevers en werknemers staan evenzeer als de politici, in de komende periode voor de noodzaak om het in zwaar weer samen eens te worden.

De nu voorgelegde miljoenennota draagt begrijpelijkerwijs de sporen van het feit dat deze is ingediend door een kabinet met een demissionaire status. Inmiddels is er een nieuw regeerakkoord, en is er een nieuw kabinet aangetreden.

De CDA-fraktie wacht alvorens een eerste oordeel over de concrete voornemens uit te spreken nu de regeringsverklaring en de dan definitieve begrotingsvoorstellen af.

Dat geldt ook voor andere belangrijke politieke vraagstukken, zoals het veiligheidsbeleid en het Europese beleid. Er is geen ruimte voor enig nationalisme, neutralisme of onverschilligheid. Een actief aandeel van Nederland in het veiligheidsbeleid van de NAVO èn in de Europese Gemeenschap is geboden.

Prognoses en verkenningen wijzen uit:

Economie roept om paardesprong van overheid

Waarheen zal de nabije toekomst ons brengen? Dat is zo'n vraag die een ieder zich zal stellen nu steeds duidelijker wordt dat onze overheid hopeloos bekneld is geraakt tussen haar streven om de werkloosheidsgroei in te dammen enerzijds en een onthutsende werkelijkheid anderzijds. Een werkelijkheid waarin al die superdure, nauwelijks meer te financieren collectieve uitgaven tevergeefs blijken door het toch nog weer verder oplopen van de werkloosheid.

De toverdoos leeg, de toverformules op. Dat lijkt de beste kenschets van de situatie waar de Nederlandse economie thans in terecht is gekomen. Niet te keren immers lijkt de groei van de werkloosheid, steeds magerder wordt 's lands inkomensgroei, steeds hoger torenen internationale rentestanden boven ons uit. N.a.v. de miljoenennota gaat drs. Theo Schmitz op een aantal actuele sociaal-economische zaken in.

En is er dan echt geen enkel lichtpuntje? Moet de bijl dan werkelijk in het met zo veel moeite opgebouwde stelsel van sociale zekerheden? Of zijn er wel degelijk oplossingen om dat te voorkomen, maar willen wij ze niet zien, houden wij ze verre van ons in de hoop zelf buiten schot te blijven? Staande op deze tweesprong worden de fundamenten van onze samenleving en het stelsel van sociale zekerheden zichtbaar. De komende jaren zullen duidelijk maken welke keuze wij gedaan hebben. Zullen wij kiezen voor ons zelf of gaan wij verder op het pad van solidariteit? Dát is de kern van dit artikel, dat daarnaast handelt over de onvolkomenheden van het ons ter beschikking staande economisch instrumentarium.

Nog smallere marges

Prinsjesdag 1981. Na een lange kabinetsformatie ligt slechts een „technische" miljoenennota van het demissionaire kabinet-Van Agt I ter tafel. Het echte beleidsplan van het nieuwe kabinet-Van Agt II moet nog komen, moet nog in details worden uitgewerkt. De vage contouren daarvan tekenen zich echter reeds in het regeer-akkoord af. Vage contouren, waarvoor de economen van het Centraal Planbureau alvast haarscherp de toekomst hebben geschetst in hun Macro Economische Verkenningen. Daarbij lieten zij er geen twijfel over bestaan: de marges zijn smaller dan zij ooit geweest zijn.

Zo daalde het nationale (= ons aller) inkomen ook in 1980 en wordt eerst in het najaar van 1981 een licht herstel verwacht. Een licht herstel dat zich ook over 1982 uitstrekt maar in belangrijke mate afhankelijk is van de zeer onzekere internationale conjunctuur. Het aantal mensen echter dat aan het arbeidsproces wil deelnemen, blijft onverminderd stijgen. Gevreesd wordt voor 460.000 werklozen in 1982. En dat is dan nog een optimistische raming want andere dan CPB-deskundigen houden het erop, dat er al vóór het einde van dit jaar 500.000 werklozen zullen zijn en maar liefst 700.000 in 1985.

Anderhalf procent groei en 460.000 werklozen in 1981. Het zijn zeer cruciale veronderstellingen voor het beleid. Mocht het misgaan, mochten er onverhoopt meer werklozen komen of minder groei, dan zitten wij met zijn allen fout. Dan zal ongetwijfeld ook de smalheid van de politieke marges blijken, die in het nieuwe regeer-akkoord getrokken zijn rondom het economisch beleid. Twijfelachtig immers is het of bij véél meer dan 460.000 werklozen een constante collectieve lastendruk te verwezenlijken is. Zoiets zou overigens ook niet kunnen lukken als wij via een woordenspel de aardgas-opbrengsten niet tot de collectieve lasten zouden rekenen.

Desalniettemin blijven onder deze twee kernveronderstellingen voortzetting van de inkomensmatiging (sommigen beweren zelfs 24%) en verdere ombuiging van de collectieve uitgaven (m.n. de sfeer van de sociale zekerheid) de aangewezen sleutel-oplossingen voor verbetering van onze concurrentie-positie en versterking van de werkgelegenheid. Dat bij beide oplossingen echter ook rekening moet worden gehouden met nogal wat „addertjes" onder het gras in de zin van minder gewenste economische en sociaal-politieke bij-effecten moge het uit onderstaande blijken.

Consequenties inkomensmatiging

Verdere inkomensmatiging. Dat lijkt een voor de hand liggende maatregel nu steeds meer mensen werk zoeken en de groei van het nationaal inkomen miniem is. Voor de hand liggend en ook al reeds een aantal jaren met succes toegepast in zowel de sferen van particuliere als „ambtenaren"-inkomens. Met wisselend succes overigens, want de „vertaling" van een duidelijk verbeterende concurrentie- en export-positie in méér banen blijft uit. Vooralsnog blijft dit effect steken op „minder minder" banen, hetgeen op zich ook niet zo verbazingwekkend is als men de zorgelijke toestand van een zeer groot aantal bedrijven in ogenschouw neemt.

Toch is de groei van het aantal klachten, protesten en bezwaren tegen verdergaande inkomensmatiging niet alleen gebaseerd op het uitblijven van dit effect (inclusief de bespreekbaarheid ervan in de ondernemingen). Er zijn ook andere bezwaren.

Zo grijpt verdere inkomensmatiging steeds dieper in in het uitgavenpatroon van het Nederlandse gezin (lees ook: huishouden). Steeds meer groepen worden gedwongen iedere gulden steeds kritischer „om te keren", ten gevolge waarvan ook andere Nederlanders minder in staat zijn om ergens iets aan te verdienen. Gaat u maar na: Tegen veel lagere kosten kun je zelf je plafond witten, voor hetzelfde geld koop je meer benzine bij een „zelf-tank" dan een service-station, het is goedkoper winkelen in een supermarkt dan bij een kleine middenstander. Waarmee de basis wordt gelegd voor een verdere „verschraling" van het nationaal inkomen. Om nog niet te spreken van de persoonlijke problemen die ontstaan als men bij matiging van het inkomen ook nog geconfronteerd wordt met sterk stijgende lasten.

Op zich zou men daarbij nog kunnen beweren dat dit soort problemen incidenten zijn of hindernissen op weg naar meer bijdetijdse uitgavenpatronen. Anders wordt het echter als blijkt dat het ene Nederlandse gezin wél matigt doch het andere gezin erin slaagt verdere inkomensdalingen te voorkomen door extra inkomens. Om maar te zwijgen over situaties waarin „tweede" inkomens „eerste" inkomens al dan niet direct uit de markt concurreren. Situaties die lang niet denkbeeldig zijn als het gaat om beter opgeleide, verantwoordelijker of ervarener part-time „tweede" inkomens, die op de koop toe ook nog minder salaris-eisen stellen dan al te jonge, onervaren of minder verantwoordelijke full-time „eerste" gezins-inkomensvormers. Met name in de grote steden bestaat wat dat betreft het gevaar dat de steeds omvangrijker „harde kern" van de werkloosheid (vele duizenden jongeren en immigranten) uit dit soort processen gevoed wordt.

Als conclusie van dit beknopte overzicht van negatieve bij-effecten van verdere inkomensmatiging moge hopelijk de consequentie worden getrokken, dat zowel het inkomensvormingsproces als het motto „de zwaarste lasten voor de zwaarste schouders" in een breed en zorgvuldig beleid zullen worden ingepast. Een breed beleid, waarin de vorming én belasting van inkomens niet alleen bezien zullen worden uit het oogpunt van arbeidsimpulsen per individu, net als in het verleden, maar ook van uit de „ge-

zins"-situatie van het betreffende huishouden. Vanzelfsprekend trekt zo'n beleid zware wissels op de flexibiliteit van ons economisch systeem. Mochten echter genoemde draagkracht- en gezinssituatie-principes niet in zo'n breed beleid tot uitdrukking gebracht kunnen worden, dan zullen steeds minder mensen bereid zijn tot matiging en dreigt een algemene doorbraak naar Van den Doels „economie van de onbetaalde rekening": iedereen zoveel mogelijk voor zich op kosten van de gemeenschap. Met alle geschetste negatieve consequenties van dien voor de toch al zo broze hypothesen van economische groei en werkloosheidsontwikkeling.

Productievere overheid

In het voorgaande werd aangegeven hoe broos de economische situatie in ons land is wat betreft werkgelegenheid en economische groei. Een beleidsmaatregel als inkomensmatiging kan daarbij talloze negatieve bij-effecten via het gedrag van de gezinshuishoudingen oproepen, als zij niet in een breed kader wordt ingepast. Een soortgelijke problematiek van geduldig „passen-en-meten" betreft ook de ombuigingen van de collectieve uitgaven en de beperking van het financieringstekort. Ook daar geldt dat al te drastische korte termijn-operaties op lange termijn gevolgd kunnen worden door méér werkloosheid en minder groei. Men behoeft daarbij slechts te denken aan allerlei investeringen van de overheid zelf (bijv. in de wegenbouw), die eerste op langere termijn hun productiviteit of rendement opleveren in de vorm van méér economische activiteiten, méér werkgelegenheid en méér economische groei.
Een ander voorbeeld speelt rond het financieringstekort dat thans moet worden ingedamd. Onder de huidige hoge rentestand immers jaagt het tekort zichzelf en de rentestand bijna automatisch nog verder op. Dat is met name zo gevaarlijk, omdat slechts zeer weinig middels leningen bekostigde projecten het (sociale) rendement kunnen opbrengen, dat zij ons op de kapitaalmarkt kosten.
In toenemende mate immers bestaat het pakket overheidsuitgaven uit overdrachten, d.w.z. uit (veelal regelmatig terugkerende) betalingen waarvan niet of nauwelijks vastgesteld kan worden of ze enige productiviteit kennen. Voorbeelden van dergelijke minder productieve overdrachten zijn inkomens-herverdelende subsidies, die niet terecht komen bij de mensen voor wie ze bestemd zijn; investerings-premies die gegeven worden aan bedrijven die zonder die premies ook het betreffende bedrag geïnvesteerd zouden hebben; onderwijsprojecten, die noch de productieve ontwikkeling van de leerlingen zelf dienen, noch bijdragen aan de vergroting van onze nationale (technische) kennis. Er moet met andere woorden een productiviteits-„stofkam" door de overheid worden gehaald. Niet alleen gaat het daarbij om het „schrappen" van uitgavenposten, maar met name ook om het weer functioneel c.q. functioneler maken van overheidsactiviteiten. Getracht moet worden in dat kader de functies van de overheid als werkgever, uitvoerder, verdeler etc. te versmelten met die van productiviteitsbevorderaar, met name ook in de richting van ons bedrijfsleven. Goed aansluitend onderwijs op toekomstige banen is daar een „schoolvoorbeeld" van.

Tabel Nederlandse werkgelegenheid per 1980 (manjaren)

Landbouw + nijverheid (exclus. Openbare Nutsbedrijven)	1.421.000
Diensten (Exclusief overheid + trendvolgers)	1.565.000
Overheid + trendvolgers + openb. nutsbedr.	1.172.000
Totaal	4.258.000

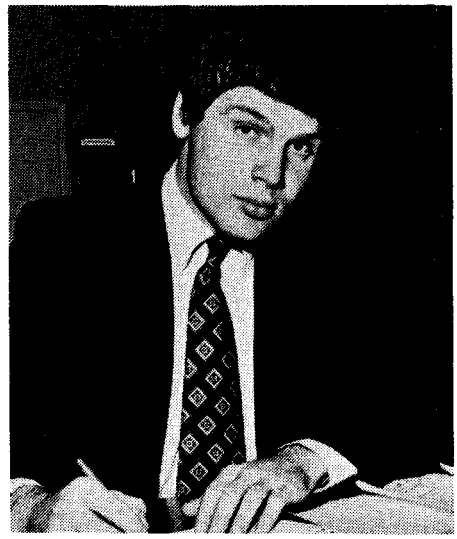

Theo Schmitz

Zekerheden veilig stellen

Redden wij het met dit soort lange-adem-en-veel-geduld-maatregelen, zo kan men zich afvragen. Kunnen wij op deze wijze ontkomen aan drastische herzieningen van ons sociale zekerheden stelsel. Drastische herzieningen die veel verder gaan dan de huidige lichte versoberingen of aanpassingen in verband met onbedoeld of overbodig („dubbel") gebruik?
Ernstig moet gevreesd worden van niet, met name niet vanwege de eerder genoemde broze vooronderstellingen van „slechts" 460.000 werklozen en anderhalf percent groei in 1982. En zelfs al zouden wij – bij wijze van spreken – hier en nu de zekerheid krijgen dat die vooronderstellingen in de praktijk wél zo uitkomen, zelfs dan moeten wij ons de vraag stellen of ons stelsel van sociale voorzieningen niet überhaupt gebaat zou zijn met veel dieper ingrijpende maatregelen in de verdeling van arbeid én inkomen. Maatregelen die inhaken op de wederzijdse verbondenheid van overheid en bedrijfsleven waar het gaat om werkgelegenheid en vorming van inkomens. Maatregelen die inkomensmatiging inpassen in een breder kader, waarbij rekening wordt gehouden met de geschetste negatieve bij-effecten ervan. Maatregelen, waarbij uitzicht wordt geboden op meer werkgelegenheid zonder dat het financieringstekort door allerlei peperdure werkgelegenheidsprogramma's nog verder oploopt en het mes diep in de sociale voorzieningen moet worden gezet.
Zijn er dan dergelijke maatregelen denkbaar? Wis en waarachtig: de Paardesprong van de overheid en het investeringsloon in het bedrijfsleven.

Paardesprong van de overheid

De Paardesprong van de overheid behelst een algehele arbeidstijdverkortende maatregel, waarbij de overheid het initiatief neemt om een dreigende economische en politieke pat-stelling te voorkomen. Een patstelling die ontstaat als de sociale partners en de overheid zelf niet meer kunnen of willen kiezen tussen meer of minder werkgelegenheid, meer of minder financieringstekort, meer of minder sociale voorzieningen.
De Paardesprong komt hierop neer:
1. op gelijke wijze als bij de zgn. Bestek '81-kortingen beperkt de overheid de half-jaarlijkse salaris-inflatie-aanpassingen van ambtenaren en andere trendvolgers (prijscompensatie)
2. zij doet dit zesmaal met gemiddeld 1,05% waarbij het principe geldt dat de zwaarste schouders de zwaarste lasten dragen: de minima tot modaal-inkomens dragen circa 0,7% per keer af, tweemaal modaal circa 1,5% etc.
3. op het moment dat de eerste ronde prijscompensatie „gekort" wordt, wordt de wekelijkse arbeidstijd van veertig uur verlaagd naar 39,5 uur. Op het moment dat de tweede korting wordt dat 39 uur, etc. totdat uiteindelijk een nieuwe werkweek van 37,5 uren wordt bereikt, d.w.z. 7,5 uur per dag.
4. De aldus vrijkomende fondsen worden – eveneens in een periode van 2½ à 3 jaar – aangewend voor vergroting van het aantal ambtenaren en andere trendvolgers. Uitgaande van onderstaande tabel zou dat neer kunnen komen op circa 75.000 manjaren, die bijv. uitgesplitst zouden kunnen worden in 50.000 full-time en 50.000 part-time (50%) banen. Het voordeel van deze Paardesprong-operatie is dat de werkgelegenheid wordt vergroot zonder dat er extra fondsen of middelen van de begroting behoeven te worden vrijgemaakt. Het is zelfs nog sterker: door de vergroting van de werkgelegenheid komen er gelden vrij (circa 0,75 à 1 miljard per 10.000 werklozen). Immers er behoeven minder premies te worden betaald, zodat de afspraken van een constante lastendruk uit het verse regeer-accoord eenvoudiger kunnen worden nagekomen.

Investeringsloon in het bedrijfsleven

In het begin van dit artikel werd duidelijk ge-

(vervolg op pagina 6)

(vervolg van pagina 5)

maakt dat matigingsoperaties een brede basis moesten hebben in de bevolking, anders dreigde er de zgn. „economie van de onbetaalde rekening". Wat in het algemeen geldt voor matigingsoperaties, geldt ook in het bijzonder voor de Paardesprong van de overheid. Ook door het bedrijfsleven zal over moeten worden gegaan tot arbeidstijd-verkorting, ook voor de werknemers daar zullen kortingen op de prijscompensatie moeten gelden.

Nu is het zeer moeilijk om in het bedrijfsleven een duidelijke ruil te maken tussen minder loon en meer werk. Een groot aantal bedrijven zal wellicht nog rondlopen met programma's van arbeidsplaatsen-uitstoot via het zgn. natuurlijk verloop. Het beste lijkt dan ook dat per onderneming wordt bezien hoe middels een meerjarencontract richting wordt gegeven aan vrijkomende fondsen, voorzover niet aangewend voor nieuwe arbeidsplaatsen.

Zeer aantrekkelijk zou het daarbij zijn om de evt. vrijkomende gelden te storten in Investeringsloon-fondsen. Van dergelijke fondsen gaat namelijk zowel een sterke investeringsimpuls uit als wordt de rentestand door minder vraag gedrukt. Bovendien gaat van een dergelijk investeringsloon uit prijscompensatie-gelden een drukkend effect op allerlei trendmechanismen uit.

Aan de ondernemingsraad zou daarbij de functie kunnen worden gegeven om te bepalen voor hoeveel (vrijkomende) arbeidsplaatsen in een meerjaren-contract investeringsloon wordt betaald. Dit geheel conform de gedachten die in het CDA-rapport Gespreide Verantwoordelijkheid zijn neergelegd.

Conclusies

De ontwikkeling van welvaart en welzijn in Nederland is de komende jaren sterk verweven met de groeimogelijkheden van het nationaal inkomen en de ontwikkeling van de werkloosheid. Sterk daarop van invloed is de ontwikkeling van de internationale conjunctuur. Daarnaast zullen binnenlandse economische beleidsprogramma's (i.c. matigingen en ombuigingen) bijzonder zorgvuldig in een breed pakket maatregelen moeten worden verpakt om te voorkomen dat de zgn. „economie van de onbetaalde rekening" vrije doortocht krijgt.

Waarom echter gewacht op het aantrekken van de internationale conjunctuur? Waarom zouden wij niet zelf iets doortastender de hand aan de ploeg slaan en het stelsel van sociale zekerheden veilig stellen middels bijv. een Paardesprong van de overheid (= algemene arbeidstijdverkorting) en het investeringsloon in het bedrijfsleven? Kunnen wij later alsnog én beter ervan genieten als de internationale conjunctuur aantrekt.

Theo Schmitz

Omstreden kandidaatstelling

Op 9 september heeft de Christen Democratische fractie haar kandidaat aangewezen voor het voorzitterschap van het Europese Parlement. De termijn van de huidige Liberale voorzitter Simone Veil loopt dit jaar af. Het werd Egon Klepsch, de Duitse fractievoorzitter en niet Leo Tindemans de Europese partijvoorzitter.

europa

door Bouke Beumer

delegatievoorzitter Nederlandse Christen-democraten in het Europees Parlement.

In Trouw van 12 september staat „de kandidaatstelling van Klepsch komt eigenlijk als een verrassing. De kaarten van de Belgische oud-premier leken aanvankelijk veel beter te liggen." Ik denk dat dit laatste veel eerder geldt voor het parlement zelf dan voor de fractie.

Beperkt verschil

In onze fractie maken de Duitsers 40% uit van het totaal aantal leden. Alleen al daarom is een Duitse kandidaat voor een post van betekenis kansrijk. Zeker als daarnaast Italiaanse (30% van de fractie) steun kan worden verworven. Die is met nieuwe verkiezingen in het vooruitzicht voor de Europese parlementscommissies niet uitgesloten.

Als netto-ontvangers binnen de EEG hebben de Italianen grote belangstelling voor het agrarisch, regionaal en sociaal beleid. Invloed daarop via bestuurlijke posten is daarom niet onintéressant. Tegen die achtergrond is het dan ook eerder opmerkelijk dat Tindemans met zo'n beperkt verschil verloor (56 tegen 48).

De Nederlandse delegatie heeft (op 1 lid na unaniem) Tindemans steeds gesteund; omdat hij allicht bredere steun zal hebben in het parlement; omdat hij over meer verbeeldingskracht beschikt en de Europese burger kan laten inzien, dat er volstrekt onvoldoende democratische controle op Europees niveau aanwezig is; omdat zijn benadering een politiek geladener is en daarin ook de christen-democratische opvattingen duidelijker aan bod komen, méér dan alleen maar zou passen bij een centrum of zelfs centrum-rechtse beweging. Hij zal één van de beste vertolkers zijn van die onmiskenbare en toch nog te weinig opgemerkte beweging in het Europees Parlement (dwars door alle fracties heen), die gelooft dat een nieuwe Europese dynamiek tenslotte toch van het parlement zal uitgaan.

Daarmee doe ik aan de duidelijke verdiensten van Klepsch niet af. Ik beschouw hem als de beste fractievoorzitter in het parlement. Organisatorisch sterk, op dit punt mogelijk zelfs meer dan Tindemans. Daar tegenover staat dat hij nogal eens de indruk wekt eensgezindheid in de fractie te zeer te laten prevaleren ten koste van één of meer kenmerkende inhoudelijke stellingnamen.

Positief is, dat hij geen zetbaas bleek van zijn eigen Duitse delegatie en bijvoorbeeld onze minimumeis fractie-samenwerking niet te beperken tot liberalen en conservatieven steeds heeft gehonoreerd.

Niet op eigen houtje

Naar onze mening heeft de verkiezing van de 9e september niet de beste kandidaat opgeleverd voor deze vacature; toch zijn er ook pluspunten. Ondanks druk van partijleider Kohl heeft ongeveer een kwart van de Duitse delegatie Tindemans gesteund, méér Europees dan Duits gedacht. In de voorbereidende fase is er met name door de Benelux-delegaties, Fransen en Ieren nauw samengewerkt.

De walk-over procedure, die Egon Klepsch zeker niet ten eigen nadele – had ontworpen heeft mede daardoor krachtige aanpassingen ondergaan. Zo zullen bijvoorbeeld de onderhandelingen met de andere fracties – op Nederlands voorstel – door een afzonderlijke commissie uit de fractie worden gevoerd en niet door de fractievoorzitter op eigen houtje. Zo vond tenslotte ook de stemming plaats onder het toeziend oog van een speciaal daartoe gekozen stemcommissie. Tindemans, had daarbij als zijn vertrouwensman Harry Nooteboom aangewezen. Niet zonder zorgen ben ik over de naar mijn indruk wat al te zeer ingeperkte vrijheid van onze Italiaanse collega's om zó te stemmen als zij politiek het meest juist achtten.

Er lijkt nogal eens een Romeins dictaat te liggen dat bij niet-nakomen eventuele politieke aspiraties van betrokkenen niet direct ten goede komt. Onder meer voor de Nederlandse collega's – wat minder gewend aan het zaken doen rond standpuntbepalingen – teleurstellend. Immers in hun opvattingen dat ons beleid wel wat minder op de scheidslijn wel of niet „socialistisch" dient te worden beoordeeld ontmoeten we elkaar nogal eens. Niettemin is de keuze gemaakt. Klepsch is de eerst in te zetten en te stemmen kandidaat van onze fractie. Alleen bij een impasse in het parlement zelf zou Tindemans nog een rol kunnen spelen. Ik acht die mogelijkheid niet onvoorstelbaar.

CD-addertje

Mis-Stelling

Vervolg-kroniek van de (in)formatie

107 dagen waren nodig voor de vorming van het kabinet Van Agt II van CDA/PvdA/D'66. Ben Pauw schreef daarover eerder in 5 afleveringen in CDActueel „van dag tot dag". Als slot volgen hier de laatste dagen van deze „Kroniek van een kabinetsformatie".

woensdag 9 september. In een afrondende discussie in de CDA-fractie over het bereikte regeeraccoord maakt niemand enig formeel voorbehoud. Dat betekent geen loyalisten of dissidenten de komende vier jaar. Desondanks blijven bezwaren en witte plekken overeind. Aan het begin van de avond begint het speciale PvdA-congres over de formatie. Kritische noten overheersen de discussies, maar eenstemmigheid het uiteindelijk „ja". De tegenstemmers moeten zich eenzaam voelen. De algehele teneur is dat meedoen aan het kabinet verre de voorkeur heeft boven (weer eens) vier jaar oppositie. Ondanks het weinige, dat uiteindelijk van de „strijdpunten" is overgebleven. Zelfgenoegzaamheid over PvdA's terughoudendheid, verantwoordelijkheid en ingetogen opstelling is troef in de verhalen van de top.
Met een congres van de „Rooie vrouwen" in het weekend in het verschiet en hun boosheid over het aantal kabinetsvrouwen, noemt Den Uyl de afwezigheid van PvdA-vrouwen in het kabinet „een ontzettend beroerde zaak". Of de PvdA gek is om regeringsverantwoordelijkheid te willen dragen? Den Uyl: „Wij zijn er zelf bij met zes ministers en zeven staatssecretarissen." Aan het slot showt de nieuwe vice-premier zijn 13 gelukkigen met bloemen en al.
Als hij al lacht, dan zeker vanavond, op dit gedenkwaardig moment. Het Utrechtse Nieuwsblad zal schrijven over „'t feest van de teleurstelling". Bij niemand echter echte verbazing over het „ja".

Korte troonrede

donderdag 10 september. Niets ligt meer in de weg aan het enig echte constituerende beraad, dat nodig is voor de beëdiging van het kabinet morgen door de Koningin. Moeilijkheden nog voor degenen, die ze persé willen zien.
Maar het beraad wordt snel afgerond. Premier Van Agt en zijn beide vice-premiers Den Uyl en Terlouw zullen zich zetten aan het schrijven van een troonrede, maar dan wel een korte. Een troonrede, die eigenlijk niets anders kan aankondigen, dan dat alles er beroerd voor staat en het kabinet daarvoor met plannen zal komen in de regeringsverklaring in de eerste weken van oktober. Allerlei kranten melden inmiddels in pagina-grote overzichten de samenstelling van het nieuwe kabinet met ministers en staatssecretarissen.

De informatie van dag tot dag door Ben Pauw (6, slot)

Met dank

vrijdag 11 september. Vandaag om 11 uur de grote apotheose van 107 dagen formatie vol kommer en kwel. Koningin Beatrix beëdigt haar (eerste) kabinet in paleis Huis den Bosch, het nieuwe Soestdijk in de residentie. Een behoorlijk staatsie-plaatje op het bordes, zoals gebruikelijk, gaat in regen ten onder. Vandaar een foto onder de trap. 14 mannen, 1 vrouw en 1 koningin in fraaie kledij.
Volgens Blokker in de Volkskrant allemaal in nieuwe kleren, „op Trix en Joop na". Den Uyl immers had het pak van '73 aan, terwijl Trix in haar jurk al een keer geloofsbrieven had ontvangen. Voorafgaand aan de beëdiging heeft de voortgezette premier als formateur eindverslag uitgebracht aan de koningin. Het mondt uit in het verzoek de nieuwe ministers te benoemen en de oude, die blijven zitten (Van Agt, De Ruiter, De Koning, Van der Stee en mevr. Gardeniers) niet te ontslaan, met dank „voor het door u in mij gestelde vertrouwen". Als bijlage is bijgevoegd een notitie van oud-informateur en de te benoemen PvdA-minister van Binnenlandse Zaken Van Thijn. Hij verenigt zich met het „agreement tot disagree" over de kernwapens, en verklaart zich accoord met het behoud van de eigen verantwoordelijkheid van de leden van het kabinet. Ook de andere PvdA-ministers zouden deze notitie onderschrijven.
De Raad van State wijst een verzoek van NRC-Handelsblad tot openbaarmaking van de politieke testamenten van de ministers van Van Agt I af.
Tussen de middag – na ook de beëdiging van de staatssecretarissen, zonder Van Houwelingen voor Defensie, die pas begin volgende week zal worden benoemd – een hapje en een drankje, en een praatje en een plaatje voor het nieuwe kabinet op het Catshuis. Den Uyl vermaakt zich met de vrouwelijke bewindslieden, terwijl Van Agt zich met zijn collega's uit de eigen partij pratend, wat afzijdig houdt. Het nieuwe kabinet van Agt II, ditmaal van CDA/PvdA/D'66 is er en neemt 's middags de respectievelijke departementale portefeuilles over. In de Zeestraat wordt voor Den Uyl een nieuw bordje in de grond gezet met „Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid". Na 107 dagen (in)formatie.....

Het resultaat van 107 dagen formatie. *(foto Nick Morelis)*

Vredesweek 1981: kernwapendiscussie gesloten?

Het aantreden en zich presenteren van een nieuw kabinet valt ditmaal ongeveer samen met de vredesweek. Troonrede kennen we al, naar regeringsverklaring zien we reikhalzend uit. Maar op het punt van de kernwapens zal die regeringsverklaring niet veel anders dan een flinke portie mist kunnen opleveren.

We staan aan de vooravond van de vredesweek 1981. De leuze waaronder de vredesweek de laatste jaren wordt gelanceerd: „Help de kernwapens de wereld uit, om te beginnen uit Nederland" lijkt steeds meer mensen aan te spreken; wellicht zelfs de meerderheid van de bevolking.
Een beschouwing van hoogleraar en oud-staatssecretaris van Buitenlandse Zaken Peter Kooijmans.

Vaag accoord

Tegenover de zekerheid (om niet te zeggen zelfverzekerdheid) en de duidelijkheid van het IKV-standpunt staat de onzekerheid en vaagheid van het regeeraccoord. Vaagheid is eigenlijk niet het juiste woord; want de boodschap van het regeeraccoord is eigenlijk heel duidelijk: op dit punt is er geen accoord; er gaapt een kloof binnen het kabinet en veelvuldig is dan ook al opgemerkt dat de kernwapenkwestie als een tijdbom onder het kabinet ligt, zonder dat overigens iemand weet voor welk tijdstip deze is afgesteld. Dat is een slechte zaak en dat niet alleen vanuit het gezichtspunt van de daaruit resulterende instabiliteit van het kabinet. Al gaat het te ver om met Hilterman te stellen dat Nederland thans het enige land binnen het bondgenootschap is dat er geen defensiebeleid op na houdt, toch is het zo dat – terwijl men normaliter op grond van een regeeraccoord mag zeggen: Regering, regeer nu – men op dit punt alleen maar kan concluderen: Regering, regeer niet!

Het is volstrekt onjuist deze stand van zaken alleen aan de PvdA toe te schrijven, al heeft deze partij de tijdbom wel voor iedereen zichtbaar neergelegd. Van de PvdA kan althans gezegd worden dat zij een duidelijk standpunt heeft, tenminste wat de plaatsing van nieuwe kernwapens betreft; ten aanzien van de kernwapenstrategie is zij minder duidelijk. De beide andere coalitie-partners zijn zo intern verdeeld dat zij ook zonder de PvdA niet tot een duidelijke stellingname zouden zijn gekomen. Men kan rustig stellen dat geen enkel kabinet, waaraan twee van de vier grote partijen hun steun verlenen, tot een heldere beleidsformulering ten aanzien van de kernwapens zou hebben kunnen komen.
De secretaris-generaal van de Navo, de heer Luns, heeft het vorige kabinet verweten dat het de eigen bevolking niet duidelijk geïnformeerd heeft omtrent de ware stand van zaken. Maar wat wil je? Na het geven van informatie volgt immers onmiddellijk de vraag: en welke conclusies verbindt u daaraan? En had – gezien de bestaande verdeeldheid binnen de grootste regeringspartij – die conclusie van regeringswege helder en eenduidig getrokken kunnen worden?

Relatie Europa-Amerika

Laten we daarom maar beginnen het probleem bij onszelf te onderkennen: de onzekerheid, de twijfel, de verdeeldheid ook, binnen het CDA, die een getrouwe afspiegeling is van de onzekerheid, de twijfel en de verdeeldheid binnen de Nederlandse bevolking.
Dat probleem bestaat, onafhankelijk van het feit dat de twijfel bij velen wordt verstrekt door de omstandigheid dat de belangrijkste bondgenoot, Amerika, op dit moment een beleid voert dat als enig antwoord op de ontegenzeggelijk toegenomen dreiging lijkt te zien een opvoering van de bewapening en steun aan elk regime dat anticommunistisch is, hoe onsmakelijk dat regime verder ook moge zijn. Dat is een zaak die op zichzelf zorgelijk genoeg is, omdat zij bijdraagt tot een verwijdering tussen Amerika en Europa op een tijdstip, dat dat allerminst gewenst en opportuun is, maar dat is niet het probleem dat ons thans beroert. Dat probleem is dat in toenemende mate de overtuiging bij steeds meer mensen postvat dat we fundamenteel op de verkeerde weg zijn door de bestaande kernwapenvoorraden maar telkens uit te breiden en te verfijnen.
Die overtuiging kan vanuit verschillende motieven postvatten (religieuze, ethische, humanitaire, koel-verstandelijke of meer op emoties berustende) en bij menigeen zal dat gebeuren op grond van een combinatie daarvan. Het zou op zichzelf interessant zijn om te onderzoeken hoe het komt dat die overtuiging juist in deze periode van de geschiedenis sterk groeiende is en dat gebeurtenissen zoals die in Afghanistan en Polen daarop betrekkelijk weinig invloed hebben. Maar op de motieven en op de verklaring van de sterk groeiende afkeer van de kernwapens wil ik thans niet ingaan. Want ik geloof dat het zonder dat ook wel duidelijk zal zijn dat er binnen Europa een bepaalde ontwikkeling gaande is, die men niet simpelweg kan afdoen met woorden als „emotie-politiek" of „besmettelijke Hollanditis".
Daarmee komt het probleem op een wezenlijk ander vlak te liggen dan de vraagstelling of men voor of tegen een op de dreiging met kernwapens gebaseerde strategie dan wel voor of tegen plaatsing van kruisraketten is. Het is de grote verdienste van de Atlantische Commissie dat het een rapport heeft gepubliceerd (Nieuwe kernwapens in Nederland – ja of nee; juni 1981) dat ingaat op de mogelijke gevolgen van een Nederlandse positieve of negatieve beslissing. De samenstellers van dit rapport inventariseren slechts, waarderen de mogelijke gevolgen wel, maar kiezen zelf niet voor het ja of het nee. Dat laten zij – en ook dat siert hen – aan de mondige lezer over. Eén hunner, oud-minister Vredeling, die nooit onder stoelen of banken heeft gestoken dat hij persoonlijk vindt dat Nederland met het Navo-besluit moet meegaan, heeft echter op een later tijdstip (in het zomernummer van Christen-democratische Verkenningen, p. 367) gezegd: „Ik denk dat het volstrekt contraproductief zou zijn om dit besluit over de plaatsing nu door te drukken.
Waarom? Omdat ik gemerkt heb dat de bezwaren in Nederland tegen deze plaatsing volstrekt authentiek zijn . . .
Daar kun je niet overheen walsen. Dat mag je niet forceren".

Vrijbrief

Kan men inderdaad verantwoord een politiek besluit nemen, waarvan de maatschappelijke aanvaarding zo kwestieus is en waarvan de consequenties op langere termijn dan ook zeer onzeker zijn? Of geef je door „besluiteloosheid" op dit punt een vrijbrief aan iedereen, die de publieke opinie met succes weet te bespelen?
Het is mijn stellige mening, dat, wanneer maatschappelijke verontrusting over een bepaalde kwestie oprecht en wijd verbreid is, politieke besluitvormers daarmee zeer ernstig rekening hebben te houden. Dat is nu exact wat ons onderscheidt van de „volksdemocratieën" in Oost-Europa, waar maatschappelijke verontrusting politiek irrelevant is en niet eens (met uitzondering van Polen thans) de kans krijgt zich te manifesteren.

Afweging

Wil de discussie echter leiden tot politiek relevante besluitvorming en niet uiteindelijk doodlopen in – vaak oprechte en terechte emoties dan dient zij – overigens met behoud van alle bewogenheid die het onderwerp wettigt ook verzakelijkt te worden. Politieke besluitvorming is immers de resultante van de afweging van verschillende alternatieven.
Het zou goed zijn als de partij de vredesbeweging uitnodigde voor zulk een zakelijk gesprek, waarbij niet het voor dan wel tegen de plaatsing van kruisraketten zijn fungeert als een soort lakmoes-proef voor iemands morele aanvaard-

baarheid, maar waarbij de oprechte wens de rol van de kernwapens terug te dringen als gemeenschappelijke gespreksbasis wordt genomen. Het sobere en nuchtere rapport van de Atlantische Commissie zou daarbij als handleiding kunnen dienen. Vragen, die tijdens dit gesprek aan de orde zouden kunnen komen, zijn de volgende (ik doe slechts een greep): Indien het signaal dat van een negatieve beslissing zou uitgaan, aan de andere kant niet zou worden opgevangen en niet zou leiden tot een tegemoetkoming van die kant, hoe zou dan onze reactie moeten zijn?
En daaraan voorafgaand wellicht nog de vraag: Waarom en hoe zou een reactie moeten volgen aan Oost-Europese kant op de geste van een toch betrekkelijk kleine Navo-partner? M.a.w. in hoeverre is de aan een recent proefschrift toegevoegde stelling juist dat de uitdrukking „Nederland gidsland" export van zelfoverschatting pretendeert?
Kan Nederland, als het neen zou zeggen tegen de plaatsing nog wel geloofwaardig lid blijven van de Navo, zoals bijv. door het IKV wordt bepleit, omdat het dan immers een wezenlijk element van de gemeenschappelijke strategie niet meer aanvaardt? En hoe staat het dan met onze aanvaarding van de rest van die strategie? Wat is de waarde van dat voortgezette lidmaatschap als het gevolg van een negatieve beslissing zou zijn een verminderde invloed van ons land binnen het bondgenootschap, iets waarvoor niet alleen voorstanders van een plaatsingsbesluit bevreesd zijn, maar waarvan ook verklaarde tegenstanders als Frank Barnaby en Daniel Ellsberg overtuigd zijn?
Hebben wij, naast een eventueel „neen", de bondgenoten nog een alternatieve conceptie te bieden, waarin rekening wordt gehouden met de kennelijk bij hen bestaande verontrusting over de expansie van het militaire vermogen van de Sovjet-Unie? Laten we niet vergeten dat het niet de Amerikaanse regering, die op dit moment op niet altijd even tactvolle wijze voor de plaatsing ijvert, maar de Duitse bondskanselier is geweest die in 1977 de kat de bel aangebonden heeft.

Zijn wij bereid water bij de onversneden wijn van een „neen" te doen, als van een „ja" of een geclausuleerd „ja" een matigend effect op de opstelling van het bondgenootschap als geheel mag worden verwacht (volgens insiders heeft Nederland in 1979 de kansen daarop niet gegrepen, of liever vanwege de interne politieke verlamming, niet kunnen grijpen). Als we alle consequenties van een „neen" aanvaarden wat is dan onze visie op de verdediging van onze vrijheid en veiligheid?
En omgekeerd zouden een aantal vragen geformuleerd kunnen worden met betrekking tot de consequenties van een eventueel „ja" maar daarvan acht ik mij op dit moment ontslagen omdat mij is gevraagd mijn betoog toe te snijden op de vredesbeweging.

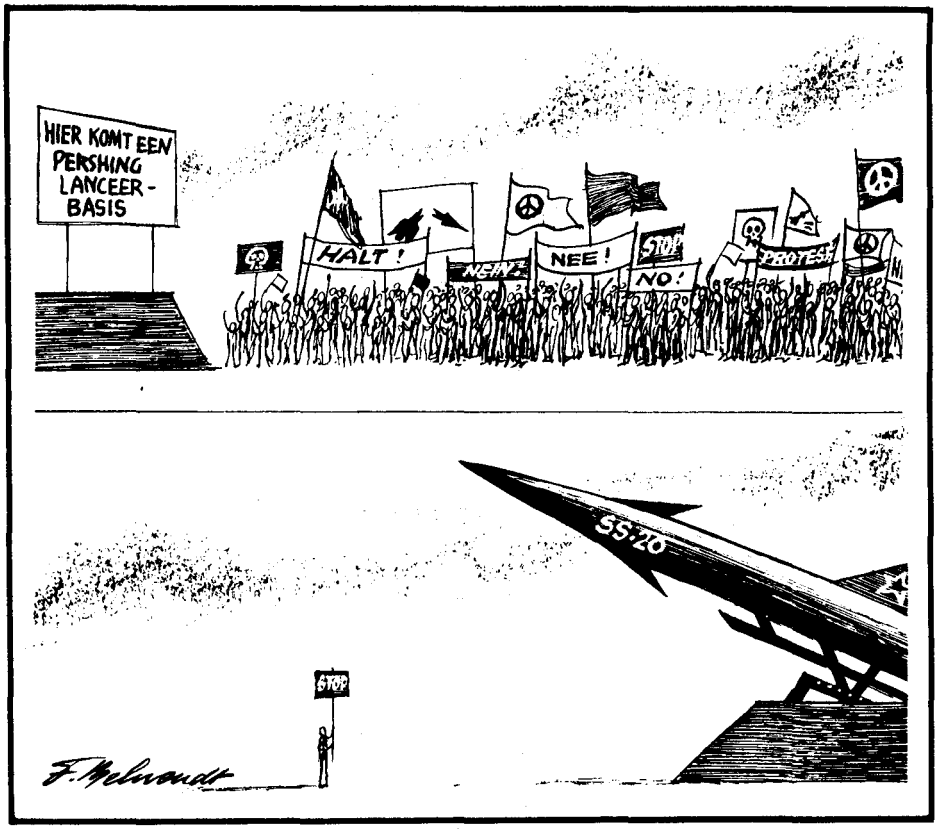

(geknipt uit het Parool).

Schijnduidelijkheid

Verantwoorde **politieke** besluitvorming is naar mijn overtuiging slechts mogelijk als deze en andere vragen diepgaand zijn geanalyseerd en de verschillende alternatieven zijn gewogen.
Wanneer ik dan in de Vredeskrant lees dat wat het IKV betreft de discussie over de „modernisering" op het eerste gezicht gesloten lijkt, dan vind ik dat teleurstellend want er zijn een heleboel vragen waarop ook van de zijde van het IKV nog geen duidelijk antwoord is gekomen. Een vierkant neen, waartoe het IKV zich bekent, lijkt duidelijk, maar is in zijn consequenties niet altijd even duidelijk.

Zijn wij uitgepraat? In de Vredeskrant worden massale demonstraties aangekondigd om de macht van de aanhang zichtbaar te maken. Dat mag; dat is een verworven democratisch goed dat we ons in dit land gelukkig niet licht zullen laten ontnemen. Maar de demonstratie kan ook leiden tot overstemming van het gesprek en tot stolling van de argumenten. Gelukkig waarschuwt het IKV zelf tegen de „dwang van de massa", want wezenlijk voor de democratie is dat het „een voortdurende dialoog" is, waarbij men met elkaar in gesprek blijft om te pogen tot een zo verantwoord mogelijke oplossing te komen. En even wezenlijk voor de democratie acht ik het dat zij die daartoe door het volk zijn aangewezen, in volle vrijheid en na weging van alle factoren tot een politieke beslissing kunnen komen en het is vurig te hopen dat wij hen die vrijheid zullen laten. Ik ga niet naar de stembus om een angsthaas te kiezen die iedere keer over de schouder kijkt wat de publieke opinie wil; dan kunnen we beter direct overgaan op de directe in plaats van de vertegenwoordigende democratie. De politieke besluitvorming zal die publieke opinie zwaar mogen laten wegen, maar niet zijn besluitvorming mogen laten bepalen. Om dezelfde reden heb ik ook grote moeite met de zgn. bindende mandaten. En wat nu van PvdA-zijde is gepresenteerd, is wel helemaal de dwaasheid gekroond: de socialistische ministers mogen wel aan het gesprek in het kabinet deelnemen, maar ze mogen zich er niet door laten beïnvloeden. Dat is wel de vreemdste caricatuur van een gesprek dat ooit is vertoond.

Gesprek

Er is nog tijd en ruimte voor gesprek. Het is inmiddels al duidelijk dat Nederland in december van dit jaar geen besluit zal nemen.

Formeel, maar correct argument daarvoor is dat het Nederlandse voorbehoud gekoppeld is aan de voortgang van ontwapeningsonderhandelingen en deze moeten nog beginnen. Het is daarom te hopen dat het IKV dat op het eerste gezicht de discussie over de modernisering gesloten achtte, bij nader inzien die discussie niet zal schuwen.

P. H. Kooijmans
Hoogleraar volkenrecht te Leiden.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Cor van Santen a.i.

Boze feeën

Zelden stonden zoveel boze feeën om de wieg van een nieuw kabinet als nu bij de geboorte van het tweede kabinet-Van Agt. Wie het kind een gelukkige toekomst voorspelt is of niet goed bij zinnen òf hij heeft het zwangerschapsproces niet gevolgd. *(Algemeen Dagblad)*

Afgeconcludeerd

Het regeerakkoord, dat de basis vormt voor het tweede kabinet onder leiding van Dries van Agt, is zo uitgewerkt, bijgeschaafd en gepreciseerd dat men zich kan afvragen wat er voor de toekomst in de laatste maanden in Den Haag eigenlijk niet is „afgeconcludeerd". (Trouw)

Meevallen

„Het wordt een kabinet van eensgezindheid in diversiteit", zei Van Agt op de eerste dag uit het bestaan van het nieuwe kabinet. Op de vraag of het kabinet een kort leven beschoren zal zijn, zei Van Agt dat de prognoses inderdaad nogal somber zijn, „maar als de mensen zo weinig van je verwachten, kun je alleen maar meevallen". *(NRC/Handelsblad)*

Veiligheid in passiviteit

Het nieuwe kabinet zal zijn veiligheid in passiviteit moeten zoeken en dat strookt met een regeerakkoord dat vooral de wederzijdse vrijheid insnoert. Een actief crisisbeleid laat zich voor een normaal roomsrood kabinet nog wel denken. Het had een kans gekregen in een kabinet waarin een wat nieuwere generatie politici van PvdA en CDA de dienst zou uitmaken. *(Volkskrant)*

Polarisatie geen basis

Wij zullen er weer aan moeten wennen dat volstrekte polarisatie tussen PvdA en CDA geen basis kan vormen voor regeerkracht. Anderzijds kan het ook niet zo zijn dat het gezicht van deze partijen verloren gaat in het compromis-karakter van coalitiepolitiek. Dat zal zonder twijfel nog heel wat probleempjes geven. (PvdA-Tweede Kamerlid H. van den Bergh in Algemeen Dagblad)

Superioriteitsgevoel

De nieuwe regering is, vooral door de inbreng van Partij van de Arbeid en D'66, een zwaar kabinet. Of dit ook een eendrachtig samenwerkend gezelschap zal zijn moet de toekomst leren. Daarvoor is in ieder geval belangrijk dat de nieuwe coalitiepartners op een redelijke manier met elkaar omgaan. Niets bedreigt hun samenvatting meer dan een superioriteitsgevoel van de Partij van de Arbeid en D'66-bewindslieden jegens hun collega's van het CDA. *(Parool)*

Ruimhartig

Van Agt en Den Uyl maken op de stoep van het Catshuis al ruzie over de uitgaven van de schatkist. Den Uyl hoeft zich niet veel zorgen te maken: Van Agt kan heel fanatiek doen over het opstellen van regeerakkoorden, als het aankomt op realisering ervan blijkt hij zeer ruim van opvattingen te zijn. *(De Tijd)*

Kan dat wel?

Van Agt en Den Uyl samen in één kabinet, kan dat wel? „Ja, ik denk van wel. Het zal een hele opgave worden om er iets goeds van te maken. Het is een probleem dat al zo goed is onderkend dat omstanders er iets aan kunnen doen. Het is beheersbaar, denk ik." (Ruud Lubbers in gesprek met de Haagse Courant)

Kernwapenstandpunt

Critici zeggen dat Van Agt als CDA-onderhandelaar te weinig sleutelposten en te veel vakdepartementen (justitie, landbouw, ontwikkelingssamenwerking, volksgezondheid) voor zijn partij heeft veroverd. Maar hij zal niet ontevreden zijn dat het ingewikkelde Nederlandse kernwapenstandpunt in het buitenland uitgelegd zal moeten worden door de D'66'er Van Mierlo en de PvdA'er Van der Stoel. *(NRC/Handelsblad)*

Niet te bemiddelen

De Gaay Fortman erkent dat de kernwapenparagraaf een op scherp afgestelde tijdbom is en blijft. Tussen plaatsing en niet-plaatsing van middellange-afstandsraketten in Nederland valt niet te bemiddelen. „Het is een afschuwelijke afspraak, maar er is niet veel anders mogelijk. Toch moet ik zeggen dat Van Agt zich opmerkelijk nuchter en soepel heeft opgesteld. Hij vond: als ministers er eenmaal zitten, krijgen ze misschien een andere kijk op de situatie, en de internationale situatie kan zich wijzigen." *(Elseviers Weekblad)*

Raadsels

Elke formatie kent haar raadsels. Deze keer is dat ondermeer de vraag waarom de CDA-onderhandelaar niet heeft willen vasthouden aan het staatssecretariaat van De Graaf. Nu de socialist Kombrink CDA-minister Van der Stee als staatssecretaris zal bijstaan, had het voor de hand gelegen, dat de ingewerkte De Graaf zijn post op sociale zaken had behouden. Waarom er op dit belangrijke werkgelegenheidsdepartement twee PvdA-bewindslieden moeten zijn, is niet duidelijk geworden. (Friesch Dagblad)

Verlangens?

„En Marcel, heb jij ook nog speciale verlangens?" vroeg de minister-president gelaten aan zijn toekomstige minister van Volkshuisvesting. „Nee hoor," zei Marcel van Dam opgewekt, „ik heb er gewoon erge zin in." „Daar was ik al bang voor," gaf Dries van Agt gelaten ten antwoord. *(Vrij Nederland)*

Niet harken

Niet arbeidsplaatsen bij elkaar harken, geen kortebaan politiek, maar geduld en een duurzaam herstel van de nationale economie, waarbij niet morgenochtend al resultaten zichtbaar zullen zijn. *(reactie Van Agt op de troonrede in Trouw)*

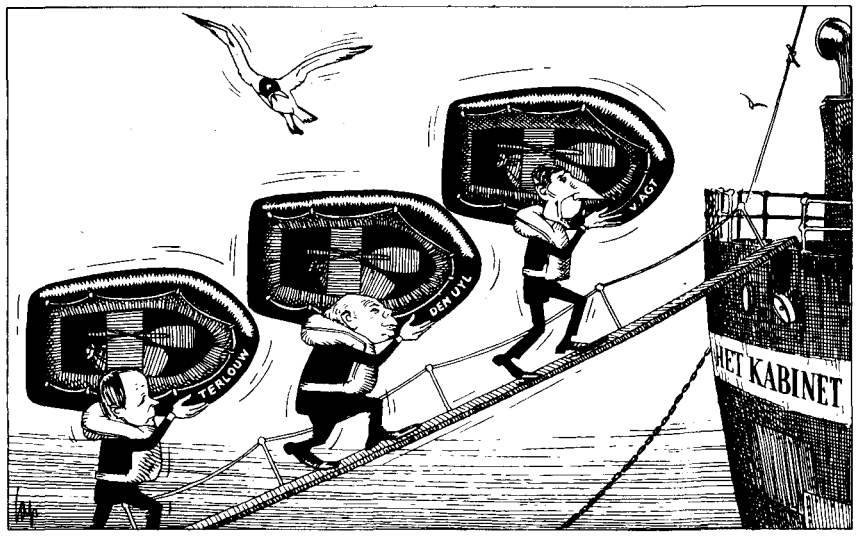

(geknipt uit het Algemeen Dagblad)

Prinsjesdag 1981

Het weer op de derde dinsdag in september kon ditmaal de inhoud van de jaarlijkse Troonrede niet beter weerspiegelen: zwaar bewolkt, hier en daar een bui en weinig vooruitzichten op een blijvende verbetering. De Koninklijke Boodschap uit de Ridderzaal was kort en somber. Zoals te verwachten viel zijn „broekriem aanhalen" en forse ombuigingen ook het komend parlementaire jaar het parool.

Matigen is troef, al bestaan over de wijze waarop dat moet gebeuren, veel uiteenlopende meningen. Zeker als men de reacties na het uitspreken van de Troonrede beluistert. Die van de Tweede Kamerfractie van het CDA was kort en sober. U treft de verklaring elders in dit blad aan. Voorlopig geeft de fractie nog geen oordeel en wacht ze de regeringsverklaring van 13 oktober en de dan definitieve begrotingswijzigingen af.
Minister Fons van der Stee van Financiën bood de Tweede Kamer dinsdagmiddag de nieuwe begroting aan. Dat gebeurde op de traditionele wijze: de begroting kwam uit het bekende koffertje en werd daarmee formeel in handen van de Kamer gesteld.

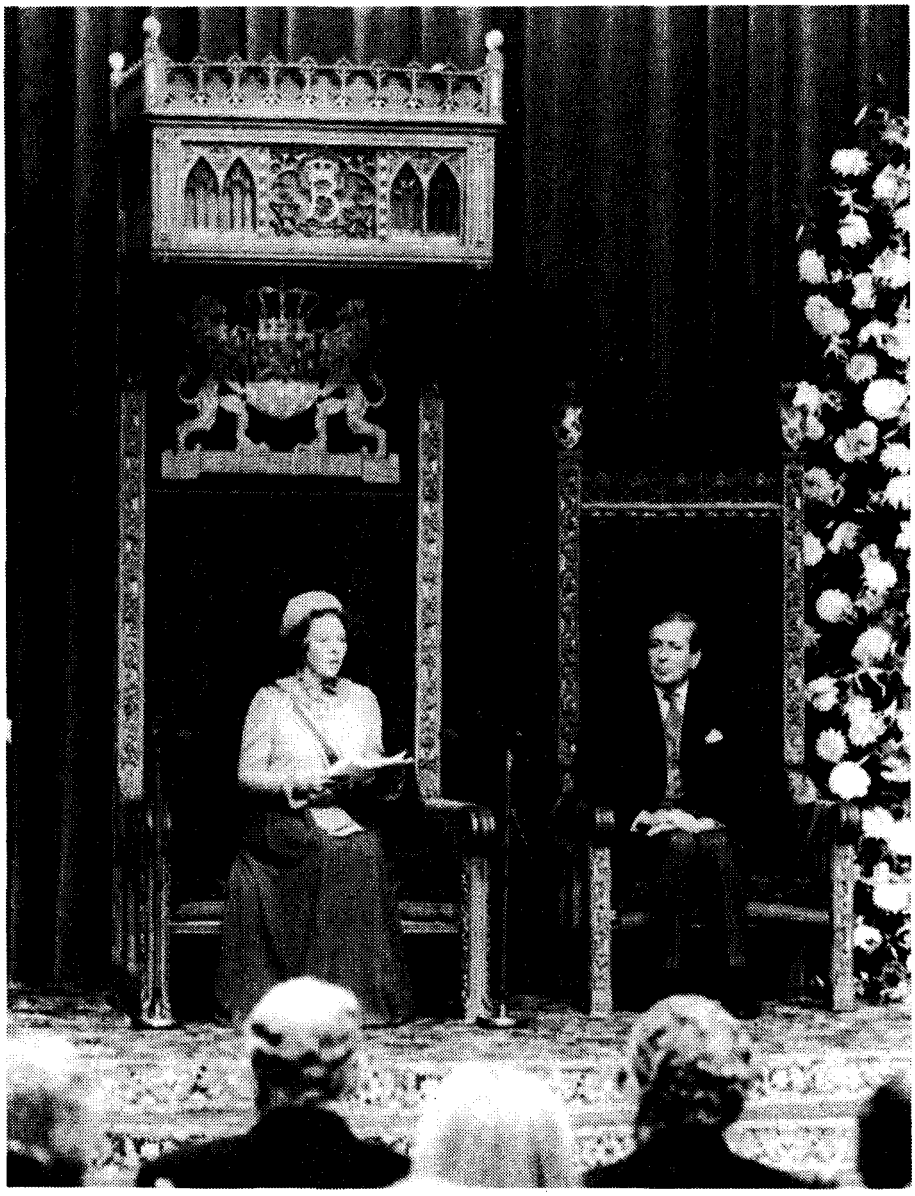

Koningin Beatrix leest de troonrede voor *(foto ANP)*

Op de Kameragenda dinsdagmiddag ook de verkiezing van een nieuwe voorzitter. Met 127 van de 130 stemmen werd dr. D. Dolman (PvdA) herkozen. Met 129 van de 130 stemmen werd Dien Cornelissen (CDA) eerste ondervoorzitter. De CDA-fractie is sinds woensdag weer geheel op sterkte met het beëdigen van mr. Gerard van Muiden, Joost van Iersel, Jan Buikema en Jan Nijland. Dinsdag legden Aat de Jonge, Jan Nico Scholten, Gerrit Braks, Gerrit Brokx en Durk van der Mei de eed af.

Door het aantreden van het nieuwe kabinet zijn Dries van Agt, Cees van Dijk, Jan de Koning, Job de Ruiter, Til Gardeniers, Hans de Boer, Hans van den Broek, Gerard van Leijenhorst, Jan van Houwelingen, Piet van Zeil, Ad Hermes en Wim Deetman uit de fractie verdwenen.
Voor het overige week het programma van de derde dinsdag in september nauwelijks af van het traditionele gebeuren. Een vol Kamergebouw, met tal van familieleden en kennissen van Kamerleden en anderen in het Kamergebouw werkzaam. Velen zochten een plekje voor de ramen die uitzicht gaven op het Binnenhof om althans een glimp van het feestelijk gebeuren op te vangen.

De fractie koos woensdagmiddag Lou de Graaf tot eerste vice-voorzitter en Durk van der Mei tot tweede vice-voorzitter. Nieuw gekozen in het fractiebestuur zijn René van der Linden, Rob van den Toorn en Jeltien Kraayeveld-Wouters. Herkozen werden Huib Eversdijk (secretaris/penningmeester) en Dien Cornelissen.

Ton Huijssoon

Voorzitterschap

In het artikel over het voorzitterschap van de Tweede Kamer in het vorige nummer van het CDActueel is een fout geslopen. Er staat dat de PvdA-Tweede Kamerfractie zich in 1959 niet voor een hernieuwd voorzitterschap van dr. L.G. Kortenhorst (KVP) uitsprak wegens „diens onvoldoende partijdigheid in de crisisperiode rond het laatste kabinet Drees". Het zal duidelijk zijn dat hier onpartijdigheid was bedoeld. (red.).

Vertrouwen tussen partijen essentieel

De tijden van garanties zijn over

Vrijdag 11 september: het ministerie van Sociale Zaken wordt omgedoopt tot ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Tegelijkertijd een wisseling van de wacht: Wil Albeda draagt het roer over aan Joop den Uyl. De dag voorafgaand aan dit afscheid had CDActueel een uitvoerig gesprek met Albeda. Voor de verkiezingen had Albeda al een „tien punten plan" opgesteld waarin op basis van de programs van de vier grote partijen een nieuwe aanpak voor economisch herstel en werkgelegenheid werd uitgestippeld. Tevreden constateert hij dat het regeeraccoord zijn ideeën grotendeels heeft overgenomen. Ontevreden is hij over het feit dat het CDA nu geen staatssecretaris meer heeft op Sociale Zaken: „Wij hadden de beste kandidaat".

Hoe verhoudt zich het sociaal-economisch gedeelte van het nu gesloten regeeraccoord tot het CDA-program?

Voor zover er kritiek op het accoord mogelijk is, is dat niet omdat er hoofdpunten zijn die wel in het CDA-program staan en niet in het accoord voorkomen. Wel is het zo dat een aantal onderdelen minder hard en minder duidelijk in het accoord staan, dan in ons eigen program.

Is het accoord dat er nu ligt een breuk met het in de laatste jaren gevoerde kabinetsbeleid?

Als je het accoord beziet dan denk ik dat iemand die aan het CDA-VVD kabinet heeft meegewerkt ook met een goed geweten in het nieuwe kabinet kan werken. Het is niet zozeer een breuk met het gevoerde beleid als wel andere accenten op een aantal punten. Wel hoop ik dat het nieuwe kabinet mede dankzij zijn samenstelling grotere kansen heeft om het eens te worden met de sociale partners met name de vakbeweging.

Twee sporen

Het accoord loopt op twee sporen: enerzijds terugdringen van het financieringstekort, anderzijds het opstellen van een werkgelegenheidsplan. Kan dat tegelijkertijd?

In de formatie is de indruk gewekt dat dit twee alternatieve lijnen zouden zijn. Eén van bezuinigen en een andere van werkgelegenheid bevorderen. Het grote probleem is dat we beide zaken onvermijdelijk aan de orde moeten stellen. Juist het CDA moet beide lijnen vasthouden. Als er één ding is waar ik me in de formatie aan geërgerd heb is dat het af en toe leek alsof het CDA bij uitstek de partij was van de bezuinigingen en de PvdA de partij van de werkgelegenheid. Dat is een zwart-wit discussie die mij niet aanspreekt. Ook het CDA-VVD kabinet, had in wezen dezelfde twee sporen. Je kunt dan ook niet zeggen dat het CDA-VVD kabinet alleen maar heeft bezuinigd en verder alles overliet aan het vrije spel der maatschappelijke krachten. Dat zou een onzinnig verwijt zijn.

Bestaat er een overeenkomst tussen de discussie Van Agt en Den Uyl (ombuigingen contra werkgelegenheid) en het verschil van mening destijds tussen Andriessen en u?

Enigszins wel denk ik. Bij Andriessen speelde ook mee de manier waarop hij aankeek tegen de mogelijkheid om de samenleving te overtuigen van matiging. Hij stelde: als wij nou maar krachtig zeggen we moeten bezuinigen dan zal de samenleving dat accepteren.

Ik heb me daartegen altijd in alle standen verzet omdat ik vond dat je dat in overleg met het bedrijfsleven moest doen. En een loonmaatregel is het allerlaatste wat je moet kiezen. Daar lag toch eigenlijk de kern van mijn discussie met Andriessen.

Van Agt heeft enkele weken geleden in een interview gezegd dat het gelijk van Andriessen achteraf voor hem wel vast is komen te staan.

Nou voor mij niet. Mijn voornaamste debat met Andriessen was de betrekkelijk gemakkelijke wijze waarop Andriessen sprak over ingrijpen in de lonen en het verminderen van de rijksbijdragen in de sociale zekerheid.

Op die manier wordt het overleg met de sociale partners gebruskeerd. Dat leidt automatisch tot confrontatie.

Dat was nogal een fundamenteel verschil van mening. Ik vind nog steeds dat ik op dat punt gelijk had en dat de bereikte loonmatiging één van de successen van het kabinet is geweest. Harde loonmatiging – dat geeft iedereen op dit moment toe – was niet gelukt als wij het hadden gedaan via de methode Andriessen.

Hoe legt een kabinet uit dat mensen moeten matigen zonder dat ze daarvan direct resultaat zien?

Dat is één van de moeilijkste punten van mijn beleid geweest. Als men vraagt om die duidelijke koppeling, dan vraagt men eigenlijk te veel. De situatie is zo slecht; dat vergeten we nog wel eens.

Bestek '81 was gebaseerd op 3½% groei per jaar. De werkelijkheid was 2% groei in 1978, 1% in 1979 en geen, ja zelfs negatieve groei in 1980 en '81.

Het nieuwe kabinet moet m.i. een accoord sluiten – wellicht een meerjarenaccoord – met de sociale partners waarin overeenstemming wordt bereikt over een werkgelegenheidsplan. Nodig is verder een nieuwe nationale consensus over tegelijkertijd matigen en bezuinigen alsmede nieuw industriebeleid èn een beleid van de verdeling van de arbeid. Ik denk dat die nationale aanpak mogelijk is. Denk ook aan mijn 10 puntenplan. Iedereen is het er over eens dat er wat gebeuren moet.
Door zo'n nationale aanpak bied je de mensen perspectief.

Loonmaatregel

Dus geen loonmaatregel in '82?

Een loonmaatregel is voor mij het bewijs dat het sociaal overleg mislukt is. Daarom moet zo'n maatregel altijd een uiterste stap zijn. Vandaar dat ik in 1981 een gedeeltelijke loonmaatregel heb ingevoerd. Een avontuur dat ik, ondanks aanvankelijke twijfel en kritiek, toch als een succes beschouw. De echte onderhandelingen zijn bepaald niet volledig geblokkeerd door deze maatregel. Een volledige loonmaatregel is juist het bewijs dat de consensus ontbreekt.

Hoe zwaar tilt u aan de kritiek van de Nederlandse Bank en het Centraal Plan Bureau op het accoord? Hebben deze instellingen niet per definitie kritiek op het kabinetsbeleid?

Die kritiek moet je altijd uiterst serieus nemen. Maar beide instellingen hebben onvoldoende oog voor de sociale factor: de manier waarop een bepaalde maatregel overkomt bij de sociale partners. Men denkt de oplossingen voor de problemen te gemakkelijk te kunnen opleggen. Net zo hard als je het financieringstekort vreest, evenzeer moet je vrezen dat de samenleving het beleid niet meer accepteert en daarmee onmogelijk maakt. We moeten net zoveel om gezonde arbeidsverhoudingen geven als om monetaire stabiliteit.
De arbeidsverhoudingen zijn vrij goed maar ze zijn ook vrij gemakkelijk kapot te maken. *(Albeda wijst er en passant op dat tijdens zijn ministerperiode minder tijd verloren is gegaan aan stakingen dan tijdens het kabinet Den Uyl)*

Biedt het accoord voldoende garanties voor een gezondmaking van de economie dus het terugdringen van het overheidstekort en het verminderen van de werkloosheid?

De tijden van de garanties zijn over. Er zit in zo'n accoord een element van avontuur. Bestek '81 bv. werd bij de start gezien als een te zwartgallig plan maar bleek achteraf gezien nog te optimistisch. Ik geloof dat dit accoord voldoende zal leiden tot het beleid wat we nodig hebben. Maar er zijn zoveel onzekere factoren: zoals de olieprijzen, de rentestand in Amerika etc.
Het enige wat daarom belangrijk is, is dat de regeringspartijen elkaar vertrouwen.

Profijtbeginsel

U heeft Nederland eens getypeerd als een „soft society". (zachte samenleving, red.) Wat bedoelt u daarmee?

Ik heb me de laatste jaren nogal verdiept in de sociale zekerheid en de sociale zorg. Wat mij dan opvalt is dat wij een samenleving zijn waarin men de mensen liever iets leuks voorhoudt om ze tot actie te verleiden dan dat ze sancties voorgehouden worden. Ik denk echter dat het steeds duidelijker wordt dat een verzorgingsstaat zònder sancties niet functioneert en in de problemen geraakt.
Sancties niet alleen op het gebied van de uitkeringen maar ook b.v. op het gebied van het onderwijs, dat geloof ik het goedkoopste van de hele westelijke wereld is. Ik denk dat het profijtbeginsel daar best gehanteerd mag worden mits dat via voorzieningen voor lage inkomensgroepen geen barrières zal opleveren

> *„in de formatie leek het alsof het CDA bij uitstek de partij was van de bezuinigingen en de PvdA de partij van de werkgelegenheid"*

Als dus de collegegelden verhoogd worden moeten ook de studiefinancieringsmogelijkheden verruimd worden.

In het algemeen ligt het zo: alles wat mensen gratis kunnen krijgen leidt tot enig misbruik als je de menselijke natuur een beetje kent.
Wij christen-democraten hebben nooit gepleit voor een zachte samenleving dacht ik, wèl voor een rechtvaardige en houdbare samenleving *(memoreert het motto van de Wereldraad van Kerken: „Just and Sustainable", rechtvaardig en houdbaar).*
Door de voordurende welvaart en het idee dat het niet op kon zijn er nogal wat sancties gesneuveld en het is de moeite waard om na te gaan op welke punten we die missen en op welke punten het goed is dat er geen sancties zijn. Het rapport van mijn collega staatssecretaris de Graaf dat onlangs is verschenen over misbruik en oneigenlijk gebruik van sociale voorzieningen bevestigt het belang van sancties.

Technische begroting

Uit de door het CDA-VVD kabinet opgestelde begroting blijkt dat de minima er 2% op achteruit en de inkomens boven ƒ 60.000,– er 2% op vòòruit gaan. Hoe zit het nu met het verhaal van de sterkste schouders?

Er is inderdaad een denivellerend (inkomensverschillen vergrotend, red.) effect uitgekomen. Dat had kunnen leiden tot een samenstel van maatregelen wat dit beeld – ten gunste van de laagstbetaalden zou hebben verbeterd.
Echter de demissionaire ministerraad vond dat zo'n stel maatregelen die een aantal duidelijke politieke beslissingen vragen door een nieuw kabinet genomen moeten worden.

Ik zou ook geweigerd hebben als minister met deze cijfers naar de sociale partners te gaan. Echter men moet bedenken dat die paragrafen over het arbeidsvoorwaardenbeleid **technische** en **geen** politieke stukken zijn.

Het had gewoon geen zin om in deze periode dit „gevecht over het inkomensplaatje" te houden terwijl één van de partners (VVD, red.) wist dat ze niet in het nieuwe kabinet zou zitten.

Hoe kijkt u in het algemeen tegen de nivellering aan?

Nivellering voor zover die niet leidt tot inefficiency is altijd te verdedigen. Voor wat betreft het verkleinen van de verschillen tussen minimum en modaal denk ik dat je uiterst voorzichtig moet zijn.

Voortouw

Wat vindt u van het feit dat uw opvolger Den Uyl als minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid meer bevoegdheden krijgt?

Vooropgesteld moet worden dat de positie van Sociale Zaken in Nederland veel sterker is dan in de meeste andere Westeuropese landen.
De coördinatie van de werkgelegenheid heeft altijd al behoord tot het pakket van de minister van Sociale Zaken. Maar nieuw is natuurlijk de planmatige aanpak om te komen tot een werkgelegenheidsplan waarbij Sociale Zaken rechtstreeks het voortouw heeft. Dat geldt ook als het gaat om onderdelen van het industriebeleid waar nu het initiatief ligt bij Economische Zaken. Ik vind de nieuwe indeling een goede zaak. Te veel heeft men gedaan alsof de echte strategisch rol bij Financiën en Economische Zaken zou liggen, terwijl Sociale Zaken het beleid slechts mooier zou mogen verpakken. Economie blijft toch in de laatste instantie ook nog een psychologische inhoud hebben die je niet mag verwaarlozen.

Vindt u het geen gemis dat het CDA op Sociale Zaken noch een minister noch een staatssecretaris heeft?

Ik heb al in 1977 gezegd dat als wij samenwerken met de PvdA het wel eens nuttig zou kunnen zijn om de PvdA te belasten met Sociale Zaken. De vakbeweging met name de FNV mag in het overleg niet het excuus hebben dat er op Sociale Zaken een christen-democraat zit in plaats van een socialist.

(vervolg op pagina 15)

Kabinetsformatie in vogelvlucht

De politieke kaarten zijn voor de komende tijd geschud. CDA, PvdA en D'66 zijn er ten lange leste dan toch in geslaagd samen een kabinet te vormen. Een nieuw kabinet voor „een nieuw beleid".

107 dagen informeren en formeren sinds de aanwijzing door de koningin op zaterdag 30 mei van Lubbers en De Koning tot informateurs. Sindsdien volgden: Van Thijn als toegevoegd informateur aan het duo Lubbers-De Koning, Kremers en Van Thijn tot formateur, de Gaay Fortman sr, tot informateur en Van Agt tenslotte tot formateur. 107 volle dagen voor politiek Den Haag en voor die mensen die zich daarmee verbonden voelen. Even zoveel dagen met dagelijks uitvoerige berichten in de krant, foto's van lopende, zittende en elkaar de handen schuddende informateurs, formateurs en onderhandelaars. Een periode ook van een nieuw Haags taaljargon met kreten als zwaluwstaarten, pijn- en hangpunten, en beogen. CDActueel heeft die 107 dagen „van dag tot dag" gevolgd in de kroniek van een kabinetsformatie.
Alles bij elkaar een groot aantal pagina's vol hoop en teleurstelling, kommer en kwel. Vandaar nog een afsluitend kort overzicht van de afgelopen kabinetsperiode.

Uitslag

Het begon met de verkiezingsuitslag op 26 mei. Het CDA komt als grootste uit de bus met 48 zetels. Grote winnaar is D'66, dat met 17 zetels in de Kamer komt. Verlies voor de PvdA, dat het aantal zetels ziet verminderen van 53 tot 44. De VVD gaat terug, tot 26. Al met al een verlies van de parlementaire meerderheid van het kabinet Van Agt I van CDA en VVD. Vier dagen later benoemt de koningin na de gebruikelijke consultaties Ruud Lubbers en Jan de Koning tot informateur. Zij moeten de mogelijkheid onderzoeken van een kabinet, „dat mag vertrouwen op een zo breed mogelijke steun in de Volksvertegenwoordiging".
Met andere woorden een kabinet CDA, PvdA en D'66. D'66 heeft de VVD als mogelijkheid uitgesloten en voor een combinatie van CDA, VVD en (gedoogsteun van) de kleine rechtse partijen bestaat geen voorkeur. De nationale kabinets-formule van Wiegel wordt als onwerkelijk en minderwaardig bestempeld.

Premierschap

Op 25 juni brengen de informateurs hun ontwerp-conclusies uit aan de betrokken fracties. Het stuk wordt niet onwelwillend ontvangen, maar wel met de nodige mandementen. Het CDA heeft nog al wat op- en aanmerkingen op het sociaal-economisch deel, terwijl bij de PvdA vooral het premierschap van Van Agt erg moeilijk ligt. Hoe kan de premier van een CDA/VVD-kabinet nou voorzitter worden van een CDA/PvdA/D'66-kabinet. Het premierschap blijkt het eerste grote struikelblok. Nadat de CDA-partijraad zich al eerder, op 20 juni, achter de kandidatuur van Van Agt had geschaard, volgen op het „moment suprême" in het weekend van 5 juli honderden aanhankelijkheidsbetuigingen vanuit de CDA-achterban, een bevestiging van de kandidatuur door CDA-fractie en CDA-bestuur en de mededeling van Van Agt zelf, dat hij zijn kandidatuur handhaaft. Een CDA-uitstapje naar een kandidatuur van Jelle Zijlstra is dan al mislukt. D'66 doorbreekt de blokkade op 6 juli: Van Agt mag. Een dag later moet de PvdA wel volgen, maar tegen een forse inhoudelijke prijs. Als onderdeel daarvan wordt uiteindelijk op 10 juli PvdA-vice-fractievoorzitter Van Thijn tot derde informateur benoemd. Na moeilijkheden tussen CDA en PvdA over de middenschool wordt op 21 juli om 4 uur 's ochtens een accoord bereikt. Over program en zetelverdeling. Alleen Terlouw heeft moeite vooral met de zetelverdeling. Op 22 juli komt Van Agt met de boodschap, dat het CDA nadere onderhandelingen wil.

Losse einden

Intussen blijkt, dat hij het accoord in strijd met de afspraak nauwelijks verdedigd heeft binnen het CDA. Verder moet worden gepraat over de portefeuille van Onderwijs en Sociale Zaken, over de kernwapens en over het sociaal-economisch program. De informateurs willen alléen over de „losse einden" verder praten. Het praten gaat dus verder. Op 29 juli wordt een definitief antwoord van de fracties verwacht. Het „ja" van PvdA en D'66 ligt er al, dat van het CDA komt op 30 juli, maar onder stringente voorwaarden. Op 3 augustus brengen de 3 informateurs hun eindverslag aan de koningin uit, dat vervolgens door de verschillende partijen verschillend wordt uitgelegd. Zo meent Van Agt, dat nieuwe afspraken, vooral op sociaal-economisch terrein mogelijk zijn. Dezelfde dag worden Van Thijn en (CDA-kroonprins) Kremers benoemd tot formateurs. Eerst ontvangen zij de kandidaat-ministers en op 11 en 12 augustus de door het CDA gevraagde commentaren van Ned. Bank, Centraal Plan Bureau en werkgevers en werknemers op het sociaal-economisch deel. Op 16 augustus zegt Van Agt via AVRO-radio de PvdA de wacht aan. Er komen b.v. afspraken over bezuinigingen op de collectieve uitgaven voor 1982 à 4,5 miljard, of het beoogde kabinet komt er niet.

Op 18 augustus moeten de fracties antwoorden op de ontwerp-conclusies van de formateurs. PvdA en D'66 zeggen weer „ja", het CDA wil echter nadere verduidelijkingen. De formateurs geven die niet en willen uiterlijk de volgende dag een definitief antwoord. Dat antwoord van het CDA luidt „nee", althans in meerderheid. Bovendien blijkt, dat een deel van de neen-stemmers onder aanvoering van Lubbers dat gedaan heeft om Van Agt niet als kandidaat-premier te

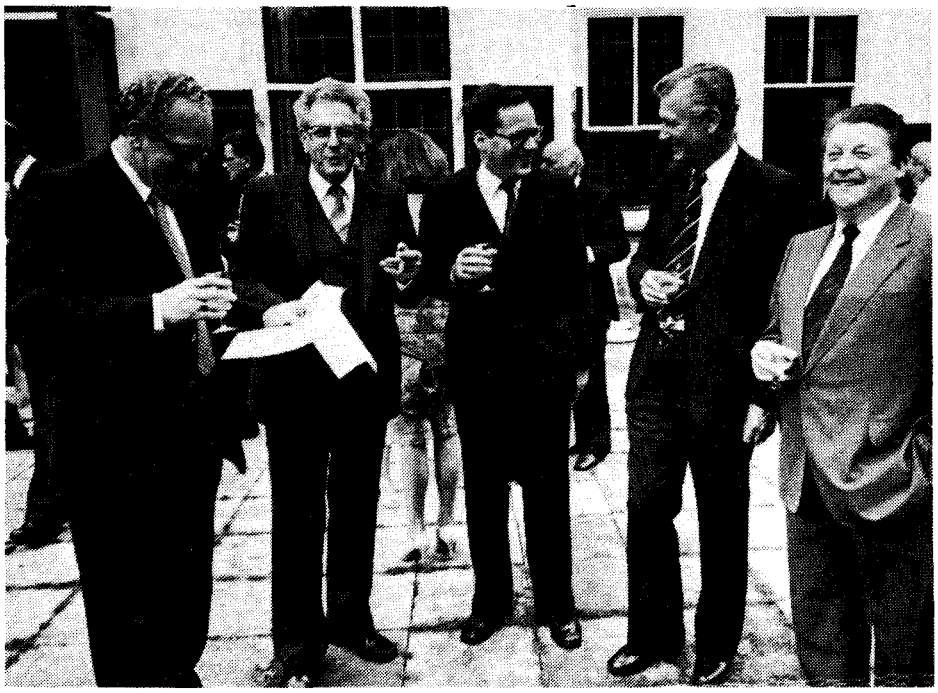

Leden van het kabinet op het Catshuis. V.l.n.r.: Van Kemenade, Van Leijenhorst, Deetman, De Koning en Hermes.

Vervolg interview Albeda

(vervolg van pagina 13)

Wel vind ik het jammer dat nu ook onze staatssecretaris verdwijnt. Het is goed dat er een christen-democraat op Sociale Zaken zit want wij hebben onze eigen visie op de ontwikkeling van de sociale zekerheid.
Bovendien zou het voor de lijn naar onze christelijke maatschappelijke organisaties ook nuttig zijn geweest. En wij hadden de beste kandidaat. Ik begrijp dan ook eigenlijk niet dat men zo gemakkelijk dat staatssecretariaat heeft laten vallen.

★ ★ ★ ★ ★

Oud en nieuw op Sociale Zaken: v.l.n.r.: Albeda, Den Uyl, De Graaf en mw. D'Ancona.

Oppositie

U heeft wel eens gezegd dat het eigenlijk wel goed voor het CDA zou zijn, als het een keer in de oppositie zou komen. Kunt u dat toelichten?

Het is slecht wanneer partijen de verkiezingen ingaan zoals PvdA en D'66 dat doen met uitsluiting van sommige coalities. Ik ben ervoor dat men zich open opstelt en dan is een combinatie denkbaar zonder het CDA.
De christen-democratische partijen in Nederland zijn in wisselende combinaties – soms met uitsluiting van 1 of 2 onderdelen – langer aan de regering geweest dan de communisten in de Sovjet-Unie. Je kunt je afvragen of dat voor een partij gezond is. Er is sinds 1917, geen compromis in Nederland gesloten of er waren christendemocraten bij betrokken. Het mag wel mooi zijn voor de macht van die partij maar ik denk niet dat dat goed is.
Wij moeten nu eens in de ene coalitie dan in de andere met alle gevaren dat je – doordat je alleen maar compromissen verdedigt – onvoldoende duidelijk overkomt op het publiek. Zou je eens ooit een keer in de oppositie komen dan word je gedwongen om je eigen identiteit te benadrukken. Ik geloof dat dat juist voor een jonge partij als het CDA, een goede zaak zou zijn.

Toekomst

Hoe ziet uw toekomst eruit?

Ik heb altijd gebalanceerd op de grens tussen het je wetenschappelijk met de maatschappij bezighouden en zelf een rol in die maatschappij spelen. Waar dat in de toekomst voor mij toe leidt kan ik nog niet zeggen.
Ik krijg weer tijd om naast het werk te studeren, schrijven etc.
In oktober ga ik voor een maand naar Canada om in het Vanier Institute te werken. Ze zijn daar bezig met een studie over werkgelegenheid in de toekomst.

Daarnaast is Nederland lid geworden van de beheersraad van de Internationale Arbeids Organisatie (ILO).
Ik zal die zetel gaan bezetten. Maar dat is een part-time baan van enkele weken per jaar.

Zult u het staan in de frontlinie van de politiek missen?

Daar moet je aan wennen, bijvoorbeeld aan de gedachte dat belangrijke dingen buiten je om gaan.
Maar ik geloof niet dat dat grote problemen zal opleveren. Ik heb de laatste jaren toch een aantal dingen gemist die ik nu kan gaan inhalen.

Cor van Santen
Jan Willem de Savornin Lohman

(vervolg van pagina 14)

laten vallen. Hij had 2 dagen eerder immers bekend gemaakt zijn kandidatuur in te trekken, wanneer een meerderheid tegen het „program" „ja" zou zeggen. Op 20 augustus benoemt de koningin de Gaay Fortman sr., die zich kort tevoren zeer kritisch had uitgelaten over het „getraineer" van de CDA-fractie, tot formateur. Van Agt wordt ziek en laat zijn fractie op 24 augustus weten zich terug te trekken als CDA-fractievoorzitter en onderhandelaar, maar niet als kandidaat-premier. Zijn positie is door de verdeelde fractiestemming over de conclusies van Van Thijn en Kremers verzwakt en bovendien wil hij harde voorwaarden op het financieel/sociaaleconomische vlak. Lubbers neemt de onderhandelingen over. Op 31 augustus bereiken hij, Den Uyl en Terlouw in de „Golden Valley, de vaste Chinees-Indische pleisterplaats sinds Lubbers' optreden in de formatie aan het Haagse Buitenhof een concept-accoord, dat de volgende dag als concept bij de Gaay Fortman wordt bekrachtigd. Daarna zeggen de fracties van CDA, PvdA en D'66 op 1 september gezamenlijk: „accoord". Op 2 september wordt Van Agt benoemd tot formateur. Hij ontvangt de kandidaatministers, de kandidaat-staatssecretarissen worden ingevuld, het PvdA-congres zegt volmondig „ja", het constituerend beraad op 8 september loopt goed af en het kabinet Van Agt II van CDA, PvdA en D'66 is een feit na de beëdiging op 9 september.

Conclusies

Als men de afgelope 107 formatiedagen nog eens overziet, zijn de volgende conclusies mogelijk:
– dankzij de les, die de PvdA tijdens de mislukte formatie van 1977 heeft geleerd kon het kabinet CDA/PvdA/D'66 tot stand komen, ondanks de onderhandelingspositie van Van Agt, die kwaaddenkers soms deed denken aan de overmoedige opstelling van de PvdA vier jaar geleden;
– al met al lijkt het, gezien de huidige sociaaleconomische situatie goed, dat Van Agt op het sociaal-economisch deel zijn poot heeft stijfgehouden;
– we mogen blij zijn, dat uiteindelijk toch een kabinet uit de bus is gekomen, dat mag vertrouwen op een brede steun in het nieuw gekozen parlement;
– gezien het onderhandelingsresultaat kan de PvdA gezien worden als een „redelijk alternatief" voor de VVD, waarvan het beleid onvoldoende aanknopingspunten bood voor een algemeen matigingsbeleid „naar draagkracht";
– de kwestie van de plaatsing van kernwapens behoeft gezien de opstelling van de PvdA-bewindslieden in het kabinet niet een tijdbom te zijn, die „op zeker" is afgesteld;
– als geen ander kan een kabinet van de huidige samenstelling een waarborg bieden voor een gezamenlijk beleid voor met name de sociaaleconomische problemen;
– er in alle reden voor de hoop, dat het kabinet Van Agt II van CDA/PvdA/D'66 een lange zittingsduur mag hebben.

Ben Pauw

Reacties maatschappelijke organisaties op troonrede en miljoenennota

Op verzoek van de redactie geven een vijftal maatschappelijke organisaties commentaar op de troonrede en miljoenennota. Achtereenvolgens geven NCOV, NCW, KNBTB, CBTB en CNV hun visie.

NCOV: positie midden- en kleinbedrijf weinig rooskleurig

Terecht werd in de Troonrede gesignaleerd dat de toestand van het midden- en kleinbedrijf verre van rooskleurig is. Detailhandel, ambacht, vervoer en in iets mindere mate de horeca, krijgen het zwaar te verduren.
De hardste klappen vallen in de detailhandel als gevolg van de koopkrachtdaling van de consument. Het ambacht staat onder zware druk van een ingezakte bouwmarkt en nog steeds teruglopende overige investeringen.
Hoe alarmerend het er bij het midden- en kleinbedrijf voorstaat blijkt vooral uit de inkomensontwikkeling. De doorsnee ondernemer in het midden- en kleinbedrijf moet in 1981 rekenen op een reële inkomensdaling met maar liefst 8½% en volgend jaar met 7½%. In de detailhandel bedragen deze cijfers zelfs meer dan 15%. Zo'n schrikbarende inkomensachteruitgang is onaanvaardbaar. In het midden- en kleinbedrijf verdienen meer dan een miljoen zelfstandigen en werknemers hun brood. In bedrijven met minder dan 50 werknemers. Wil het midden- en kleinbedrijf zijn belangrijke bijdrage blijven leveren aan de werkgelegenheid vooral ook voor jongeren, dan zal er een beleid moeten worden gevoerd dat in het midden- en kleinbedrijf meer effect sorteert. In het regeeraccoord van het nieuwe kabinet staan faciliteiten voor het midden- en kleinbedrijf als beleidsprioriteit vermeld. Via het fiscale instrumentarium is het mogelijk de inkomensontwikkeling in het midden- en kleinbedrijf dit jaar nog te verzachten.
Wil er een werkelijke keer ten goede komen, dan zullen er ingrijpende maatregelen moeten worden genomen om de nationale economie en in het bijzonder het midden- en kleinbedrijf weer uit het slop te halen. Het verminderen van de kostenstijging is juist in een tijd van terugvallende afzet, ten gevolge van lagere consumptieve bestedingen en investeringen, noodzakelijk.
De overheid zal ons inziens in haar arbeidsvoorwaardenbeleid een zelfstandiger rol moeten vervullen.
Hierbij dient een eventuele automatische prijscompensatie verminderd te worden met 2½% conform de suggestie van het Centraal Plan Bureau.
De kostenkorting die de overheid op genoemde wijze bij haar werknemers zou doorvoeren zou als indicatie overgenomen moeten worden door het particuliere bedrijfsleven, in het loon en arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1982.
Voor het midden- en kleinbedrijf is een krachtig integratiebeleid vereist. De regeringsverklaring zal duidelijkheid moeten verschaffen over de wijze waarop het nieuwe kabinet de integratiefunctie wil versterken zoals in het regeeraccoord werd beloofd.
Helaas moeten we constateren dat uit de inmiddels bekend geworden portefeuille-inhoud van de desbetreffende bewindslieden van een versterkte integratieopdracht nog niets blijkt.

W. de Graaff,
algemeen secretaris NCOV.

NCW: duidelijke boodschap

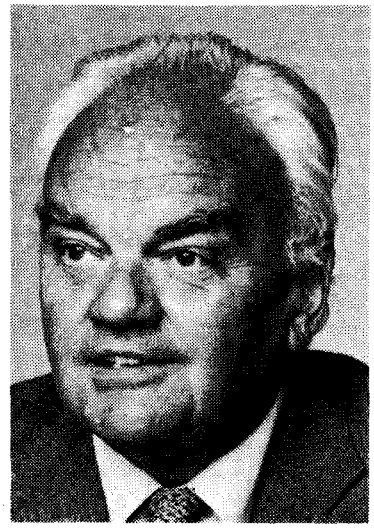

Prinsjesdag 1981 heeft naar mijn oordeel één duidelijke boodschap. Die luidt dat het met de Nederlandse onderneming door de bank genomen bedroevend slecht is. En ik meen dat als de plannen in de Miljoenennota allemaal door zouden gaan het nog een stuk erger wordt ook. Als het kabinet half oktober met zijn nieuwe plannen in de regeringsverklaring komt hoop ik dat op enkele punten meer duidelijkheid, meer beleid en vooral ook gezond beleid komt. In de huidige plannen saneert de overheid haar uitgaven niet echt. Sommige – zogenaamde – ombuigingen leveren alleen maar weer extra kosten voor de bedrijven op. Op die manier creëert de overheid voor zichzelf extra ruimte zonder in eigen vlees te snijden. Alleen al door meer efficiency kan de overheid 6 miljard „verdienen". De overheid laat die mogelijkheid vrijwel geheel liggen. Een onbegrijpelijke en eigenlijk niet te accepteren zaak. De extra aardgasbaten verdwijnen voor 90 procent in de collectieve sector, aan consumptieve bestedingen, dus zonder de investeringen werkelijk op gang te helpen. Moet dat nu heus zo? Investeringen meer op gang helpen helpt toch ook de werkgelegenheid?
Door over de hele linie de nog steeds hoge sociale zekerheidskosten voor de werkgever wat te verlagen zou het bedrijfsleven eveneens geholpen kunnen worden.

Loon-politiek

Tenslotte de loonpolitiek. Een oningevuld hoofdstuk. De discussie daarover zal dit najaar hevig oplaaien. Duidelijk is dat zowel werkgevers als vakbeweging géén nieuwe loonmaatregel willen. Het NCW heeft een nieuw loonplan ontworpen dat mikt op een gelijke inkomens-ontwikkeling van uitkeringstrekkers en ambtenaren en ook onderhandelingsruimte biedt aan de sociale partners.
Dat betekent o.a. stoppen met het trendbeleid voor ambtenaren. Daarvoor komt dan een zelfstandig arbeidsvoorwaardenbeleid voor de collectieve sector in de plaats.
De Abva/Kabo heeft gedreigd uit de FNV te stappen als de FNV zo'n beleid zou steunen. Ik begrijp dat de FNV-leiding daarvoor zwicht. Maar moeten wij met het oog op de nationale economie daar ook voor zwichten?
Het resultaat van het beleid voor 1982 zal moeten zijn een werkelijke start voor investeringsherstel, een financiële en vooral ook psychologische impuls om nieuwe activiteiten te entameren.
Alleen langs die weg – en geen enkele andere – zullen we in de toekomst het grote probleem van de werkgelegenheid onder de knie krijgen.

S. J. van Eijkelenburg,
voorzitter NCW

KNBTB: vraagtekens bij landbouw-bezuinigingen

Uit de Troonrede en uit de Rijksbegroting 1982 blijkt dat er weinig aandacht is voor de belangen van de land- en tuinbouw. De betekenis van de agrarische sector voor de Nederlandse volkshuishouding – zowel maatschappelijk als economisch – is onderbelicht. Dat spreekt te meer omdat een beleid gericht op herstel van de economie niet voorbij kan gaan aan de grote bijdra-

ge die de land- en tuinbouw levert aan de nationale economie.
In de begroting 1982 is onvoldoende ruimte en aandacht voor een verbetering van de toch al sterk verslehterde inkomenspositie in de land- en tuinbouw.
Het weerstandsvermogen van de land- en tuinbouw wordt verder uitgehold. Met de nu gepresenteerde Rijksbegroting wordt geen dam opgeworpen tegen de voortgaande kostenstijgingen in de land- en tuinbouw. De voorgestelde bestedingen van de extra aardgas-opbrengsten (uit de zgn. Spierenburg-pot) zijn gericht op een nieuw industrieel elan maar gaan voorbij aan de agrarische sector.
Met alle begrip voor de bezuinigingsnoodzaak kunnen vraagtekens worden geplaatst bij de thans voorgestelde bezuinigingen binnen de landbouwbegroting. Prioriteiten zullen vastgesteld moeten worden maar het bedrijfsleven dient daarbij wel betrokken te zijn. Hetzelfde geldt voor de beleidsvoornemens op het terrein van ruimtelijke ordening en milieuwetgeving. De Nederlandse land- en tuinbouw die zo exportgericht is en niet alleen gebaat bij een goed nationaal beleid maar ook bij een gemeenschappelijk Europese landbouwpolitiek. Deze laatste is mede bepalend voor de inkomenssituatie, de werkgelegenheid en de export-mogelijkheden. De KNBTB gaat er vanuit dat in de regeringsverklaring alsnog aandacht wordt gegeven aan de land- en tuinbouwbelangen. Hij gaat er tevens vanuit dat de regering in haar beleid voldoende rekening houdt met de belangen van de agrarische sector. De KNBTB wil daartoe via de geëigende kanalen het overleg met de overheid in het bijzonder met de minister van landbouw voortzetten en uitbouwen.

CBTB: economische bijdrage land en tuinbouw rechtvaardigt beter beleid

De land- en tuinbouw is een onderdeel van het Nederlandse bedrijfsleven. Evenals de andere bedrijven zitten de boeren- en tuindersbedrijven te springen om wat meer lucht. De reële beloning van de productiefactoren in de land- en tuinbouw is sinds 1973/'74 met 40% gedaald. Op meer dan de helft van de bedrijven vinden ontsparingen plaats.
Toch presteren de boeren en tuinders het nog om een groei in productie en export te realiseren die zijn weerga niet heeft in dit land.
Waar het gaat om het herstel van de economische groei en een toename van de export, kan de agrarische sector mede als trekpaard fungeren. Een gezond overheidsbeleid is daarvoor een absolute voorwaarde.

Innovatie

Tegen deze achtergrond reageren wij positief op de 4½ miljard ombuiging die de vorige regering heeft voorgesteld. De collectieve lastendruk moet snel worden gestabiliseerd. Het financieringstekort van de overheid moet flink verminderen, de loonkosten moeten ook volgend jaar gematigd worden en de meerdere aardgasbaten moeten benut worden om de marktsector te versterken. Wij vinden dat de voorgestelde maatregelen voor het bedrijfsleven te veel op de industrie worden gericht. Er zijn voldoende argumenten om daarvan ook een flink deel op de land- en tuinbouw te richten. Op deze manier zijn er te weinig middelen beschikbaar om de snelle innovatie in de land- en tuinbouw te begeleiden.

Mat

Het ministerie van Landbouw moet relatief veel bezuinigen. Het accent ligt daarbij wat te zwaar op de voorlichting. De memorie bij deze begroting is nogal mat van toon. De boeren en tuinders zullen er onvoldoende weerklank in vinden voor hun bepaald niet geringe problemen.
De perspectieven van onze moderne land- en tuinbouw in nationaal economisch opzicht komen te weinig naar voren. Een daarop gerichte aanpak is nauwelijks te ontdekken.
Wij verwachten dat de nieuwe regering toch wat meer aandacht zal tonen voor het economisch belang van de land- en tuinbouw en met name ook voor de sociale en fiscale positie van deze groep ondernemers.

Jaap v.d. Veen
voorzitter CBTB

CNV: Offers naar draagkracht

De Verbondsraad van het CNV heeft afwachtend gereageerd op de miljoenennota en de troonrede. Er ligt een begroting van het demissionaire kabinet, die niet strookt met de uitgangspunten van het CNV. Op dit moment is niet bekend welke wijzigingen het nieuwe kabinet zal aanbrengen, maar aangenomen mag toch worden dat met het oog op de noodzakelijke werkgelegenheidsplannen ingrijpende bijstellingen zullen moeten worden gepleegd. De situatie is des te meer onzeker omdat ook in het concept-regeeraccoord het werkgelegenheidsbeleid nog niet is aangegeven.
Het CNV heeft steeds erkend dat bezuinigingen en inkomensmatiging noodzakelijk zijn om de werkgelegenheidssituatie te verbeteren. Met het voorstel tot de vorming van een werkgelegenheidsfonds heeft het CNV de bereidheid getoond tot inkomensmatiging. Een matiging die duidelijk gericht is op bestrijding van de werkloosheid en behoud van sociale zekerheid. De minima behoren daarbij zoveel mogelijk te worden ontzien.
De begroting schildert een inkomensbeeld van –3 voor de minima naar 0 voor vier maal modaal. De verbondsraad van het CNV wijst deze opstelling af, omdat er geen sprake is van een rechtvaardige lastenverdeling.
De voorstellen van het demissionaire kabinet beperken zich tot het aangeven van bezuiniging- [illegible] ingrijke mate liggen op het terrein van de arbeidsvoorwaarden van ambtenaren en trendvolgers en de sociale zekerheid.
De voorgestelde bezuinigingen zijn niet in overeenstemming met het uitgangspunt van gelijke behandeling. Het CNV gaat er van uit, dat de regering ernst zal maken met de passage uit de troonrede, waarin wordt uitgesproken dat offers naar draagkracht gebracht moeten worden.
Het CNV zal de regeringsverklaring, die richting bepalend zal zijn voor het nieuwe kabinet, beoordelen aan de hand van drie criteria:
– de bijdrage aan de werkgelegenheid
– gelijke behandeling van alle groepen en verdeling van lasten naar draagkracht
– de mate waarin de overheid ruimte geeft om het overleg in het bedrijfsleven over werkgelegenheid en arbeidsduur en industriële herleving succesvol te laten verlopen.

Harm van der Meulen
voorzitter CNV

commentaar

Afschaffen

De Koninklijke Militaire Academie ontgroent. Ze noemen het weliswaar anders maar het is hetzelfde. „Twee harde introduktieweken," zegt kapitein Beemt namens de KMA.
„Van ontgroening geen sprake," zegt de heer Hopman, voorzitter van de Nederlandse Officieren Vereniging, „is al jaren afgeschaft."
Toch werden tien aspirant officieren in het ziekenhuis opgenomen waarvan één achttienjarige met een bijnahartstilstand.
„Ach kneusjes slippen altijd door de keuring," zegt weer de heer Hopman.
„Alleen maar uit voorzorg," zegt de KMA.
„Onverantwoord" zeggen de artsen van de Militaire Geneeskundige dienst.
Die indruk krijgen wij ook. Als die juist is past een scherpe veroordeling.
Officieren zijn geen papkinderen maar ook geen „superkerels". Gewone jonge mensen die een opleiding voor officieren willen ondergaan zullen anno 1981 op een normale manier moeten kunnen beginnen.
Een hersenschudding, spierscheuren en beschadigde knieën, kortom licht en zwaar lichamelijk letsel hoort daar niet bij. Respect voor elkaar, respect voor lichaam en geest past ook bij het begin van welke opleiding dan ook.
Ontgroenen zoals bij de KMA had inderdaad al jaren afgeschaft dienen te zijn.

door Gerard van der Wel

Kerk en politiek

In dit artikel wil ik, op verzoek van de redactie, ingaan op de verhouding tussen kerk en politiek. Na een verkennende inleiding worden de verschillende verantwoordelijkheden tussen kerk en politiek belicht. Afsluitend volgen enkele opmerkingen over de kerkelijke verantwoordelijkheid voor de politiek.

Ik pretendeer niet met dit verhaal de volle waarheid over dit onderwerp te hebben gevonden. Ik schrijf vanuit een calvinistische achtergrond. Velen zullen er anders over denken. Naar ik begrepen heb, zit de redactiecommissie om reacties te springen, dus...

Inleiding

Bij het woord politiek kun je in dit verband aan twee dingen denken. De eerste invalshoek is het overheidshandelen, het staatsoptreden. Daaraan zal ik de meeste aandacht besteden. Bij de woorden kerk en politiek denk ik echter ook aan de christelijke politieke partij, dus aan het CDA en CDJA. Gezien hun grondslag, mag je een zekere geloofsverbondenheid met de kerk verwachten. Maar er kan ook sprake zijn van een spanningsvolle relatie.
De verklaring hiervoor ligt in het feit dat CDA en CDJA de Heilige Schrift hebben aanvaard als richtsnoer voor het politieke handelen. Maar over de Heilige Schrift weet de kerk mee te praten! Toch vinden velen dat de kerk haar mond moet houden. Hebben zij gelijk?
Ons staatsrecht gaat met zoveel woorden uit van de scheiding tussen kerk en staat. Kernelementen daarvan zijn de vrijheid van godsdienst, de gelijkberechtiging van kerken voor de wet en een eigen verantwoordelijkheid van kerk en staat. Pikant is ook dat de grondwet elke volksvertegenwoordiger voorschrijft te stemmen „zonder last of ruggespraak" van degene die benoemt (art. 96 en 101). Dus ook geen last of ruggespraak van de kerk! (zie de kwestie-Schreurs). In art. 4 van het Program van Uitgangspunten van het CDA staat te lezen: „De overheid als dienaresse Gods is geroepen de samenleving te dienen, naar de norm van de gerechtigheid, met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid van maatschappelijke verbanden en van burgers, en met erkenning van het eigen recht en karakter van de kerk."
Ook kerkelijke gezagsdragers hebben herhaaldelijk verklaard niet te willen tornen aan de eigen verantwoordelijkheid van de politik. Daarover is bijna ieder het dus eens. Geen onderschikking van de staat aan de kerk en geen bevoogding van de kerk door de staat. Daarmee hebben diegenen die de kerk in de politiek de mond willen snoeren nog geen gelijk, zoals straks zal blijken.
(Terzijde merk ik nog op dat het losser worden van de trits geloof-kerk-christelijke partij het CDA niet onberoerd zal laten.)
Allereerst is er sprake van een geloofscrisis. Ten tweede beweert men dat de kerken „leeglopen". Ten derde is voor de meeste gelovigen de keuze van een christelijke partij (of moet ik toch maar schrijven: partij van christenen?) allesbehalve vanzelfsprekend geworden. Een eerste groep toetst serieus daden aan uitgangspunten en haakt af.
Een tweede groep ziet politiek en geloof als strikt gescheiden. En vervolgens is er de onafzienbare stoet weifelaars. Kortom, het kerkvolk stuift politiek gesproken alle kanten uit. Het CDA moet haar bestaansrecht bewijzen, tegen de stroom van de deconfessionalisering en van de links-rechtsindeling in. Het is niet gemakkelijk dan zowel een eigen principieel karakter te bewaren als politiek gewicht in de schaal te leggen. Toch zal het moeten, al was het maar om de geloofwaardigheid.

Verschillende verantwoordelijkheden

De scheiding tussen kerk en staat is een groot goed. Dat blijkt als we naar het verleden zien (godsdienstoorlogen, kruistochten, inquisitie), of wanneer we (zonder superioriteitsgevoel!) naar andere landen kijken (Iran, Oost-Europa, Latijnsamerikaanse landen).
Kerk en staat hebben een eigen roeping en taak. De kerk is de gemeenschap van gelovigen. Zij richt zich naar de Boodschap van God. Een Boodschap van schepping, verlossing en toekomst van geloof, hoop en liefde, van verantwoordelijkheid en bestemming. Het is de taak van de kerk die Boodschap te brengen, in gehoorzaamheid aan Gods Woord en in navolging van Jezus Christus. De kerk zoekt daarin geen compromis, ook niet waar het gaat om begrippen als zonde, kwaad, hoogmoed. Zij vraagt om levend geloof, en doet een beroep op de innerlijke overtuiging van de mens, die zelf, vrijwillig kiest: voor of tegen God?

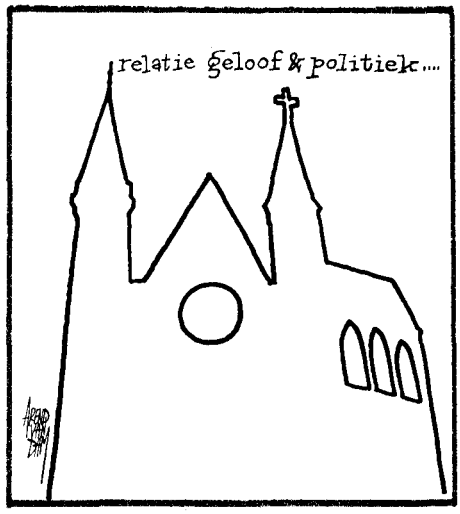

In de politiek staat de taak van de overheid centraal. Dat omvat het bevorderen van recht en vrede, het beteugelen van het kwaad, bescherming van de zwakke, het scheppen van voorwaarden van ontplooiing van de mens. Daarbij gaat het vaak om keuzen (slecht of minder slecht) en afwegingen.

Haalbaarheid en het sluiten van compromissen spelen ook een rol. De staat omvat zowel gelovigen als niet-gelovigen. De geestelijke overtuiging van elke burger respecterend, beschikt de overheid over machtsmiddelen om haar ordenende en wetgevende activiteiten desnoods af te dwingen. Daarbij is zij ook zelf onderworpen aan de wet.

Gaat de kerk toch in de politiek?

Toch spreekt de kerk een woordje mee in de politiek. Zoals dat ook vroeger het geval was. Nu gaat het echter vooral om de macro-ethische vragen: bewapening, armoede, kraken, gastarbeid etc.
Tenslotte kan zij alleen een richting aangeven waarbij zij zal moeten beseffen dat te vaak spreken het gezag van de Boodschap schaadt. Wijsheid en zelfbeperking zijn nodig. De IKV-leus „Help de kernwapens de wereld uit, te beginnen uit Nederland" vind ik daarvan b.v. niet getuigen. Hoe het precies zit met doeleinden en middelen, valt m.i. niet met **kerkelijk** gezag vast te stellen. Dat is een louter politieke afweging.

De kerk zal in haar optreden moeten varen tussen de Scylla van de prediking die alleen gericht is op het persoonlijk heil en de Charybdis van een boodschap, die louter opgaat in sociale en politieke actie-programs. Dan gaat de getuige van het licht, vóór het licht staan.
En het CDA/CDJA? Allereerst is er de eigen verantwoordelijkheid onze politiek te doen beantwoorden aan de oproep van het Evangelie, in het besef van de verantwoording die we God ook dáárover moeten afleggen. Daarnaast dienen wij scherp te luisteren naar wat de kerk ons voorhoudt. Met hart en ziel. Want het zou wel eens kunnen zijn dat wij, achter de soms door onszelf opgerichte barricade tegen de kerkelijke spreken, onszelf verzetten tegen de Heer zelf, die vraagt om totale onderwerping aan Hem.

CDJA-redactie-voorzitter kamerlid

Onder de nieuwe kamerleden die afgelopen dinsdag werden beëdigd was ook de voorzitter van de redactiecommissie van het CDJA, Aat de Jonge.
Als eerste CDJA'er en jongste CDA-kamerlid sinds mensenheugenis (28 jaar) gaat hij de fractie versterken. Aat studeerde rechten in Leiden en was sinds kort werkzaam op de directie vreemdelingenzaken van het ministerie van justitie. Voor de CDJA-fusie was hij voorzitter van de CHJO en vice-voorzitter van de federatie CDJA. Sindsdien is hij voorzitter van de CDJA-redactiecommissie.
Wij wensen Aat en zijn vrouw Alice van harte geluk met deze benoeming.

CDJA

Verklaring CDJA

Het Dagelijks Bestuur van het CDJA heeft met vreugde kennis genomen van het feit dat de steeds door de CDJA bepleite coalitie tot stand is gekomen.
Hoewel velen in den lande er anders over denken heeft het D.B. er vertrouwen in dat met name de CDA-bewindslieden er blijk van zullen geven dat zij ook in deze combinatie bereid en in staat zijn tot goede samenwerking met de coalitiepartners.
Het D.B. spreekt de verwachting uit dat het tweede kabinet-Van Agt niet zal zijn een vechtkabinet maar een hecht kabinet.

agenda

Studieconferentie kernbewapening

Op zaterdag 3 oktober a.s. organiseert de buitenland kommissie van het CDJA een studieconferentie over de kernbewapening. Het is dan de bedoeling om het verschijnsel kernwapens – los van de aktualiteit rond middellange afstandsraketten, neutronengranaat e.d. – te plaatsen tegen de achtergrond van de ontwikkelingen in de internationale verhoudingen (in verleden, heden en toekomst) en van de ontwikkeling in de bewapeningstechnologie.
Ook zal de vraag aan de orde komen hoe je in de politiek ethische normen gestalte kunt geven in een zich evoluerende internationale samenleving.
Tijdens het ochtendgedeelte zullen deze thema's worden toegelicht door drs. A. M. Oostlander, direkteur van het Wetenschappelijk Instituut van het CDA, de brigadegeneraal G. C. Berkhoff en (waarschijnlijk) prof. dr. H. Tromp, hoogleraar in de polemologie aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Na groepsdiskussie tijdens het middaggedeelte zal de bijeenkomst met een plenaire diskussie worden afgesloten.
De konferentie zal plaatsvinden in restaurant De Poort van Kleef te Utrecht en zal beginnen om 10.30 uur en aflopen tegen 16.30 uur.
Zij staat open voor leden van het CDJA en belangstellenden. De toegang is voor leden gratis, voor niet leden ƒ 10,– p.p.
Reiskosten boven ƒ 10,– worden vergoed.
Opgave uiterlijk 26 september bij het sekretariaat van het CDJA, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, tel. 070-924461. De deelnemers krijgen een dokumentatiemap toegezonden.

De tweede symphonie van A. A. M. van Agt

De formatie gold als ouverture op het nu volgende concert van het kabinet Van Agt II. De voornaamste thema's van dat concert zijn in het regeerakkoord neergelegd.
Hier en daar ontbreekt (nog) een blad van de partituur. Dat wordt dus improviseren geblazen. De ouverture was ook zeker geen gemakkelijke compositie. Wie zou de eerste viool spelen? Socialisten leken heel wat noten op hun zang te hebben. Met hen achtten democraten een andere dirigent gewenst. Bij de ene partij klonk een accoord weer anders dan bij de andere partij.
De eerlijkheid gebiedt te constateren dat het partijtje dat de CDA-fractie meeblies ook niet altijd prettig in het gehoor lag. 't Klonk niet altijd harmonieus en eenstemmig. De vraag is wel gerezen of dit lag aan dirigent Van Agt of aan het CDA-orkestje. Mijns inziens kwam het door het voorgezette d.w.z. door velen „beoogde" stuk dat gespeeld moest worden.

Anders

Klonk de stemming op 26 mei jl. toch niet wat anders? Het CDA kwam in ieder geval van majeur in mineur terecht. Nu werd de afgelopen vier jaar wel vaker in de CDA-fractie driftig de trom geroerd. Er is, om zo te zeggen heel wat „getamboerd". Nou... tam? en De Boer is nu staatssecretaris: Begrijp mij goed ik pleit niet voor een koekoekseenzang. Meerstemmige muziek kan zeer fraai klinken. Echter, het vereist wel een goed op elkaar ingespeeld zijn. Daarbij zal de stemvork van de grondslag van het CDA op juiste wijze gehanteerd dienen te worden, opdat de grondtonen duidelijk herkenbaar blijven.
Eens te meer is gebleken de laatste tijd hoe belangrijk de formatieperiode in de politiek is. Ik zou er voor willen pleiten de verantwoordelijkheid voor met name het onderhandelen niet op de schouders van een man of vrouw te leggen. Een team van onderhandelaars, met uiteenlopende deskundigheden onder wie de lijsttrekker dient met deze taak belast te worden. Vereist lijkt mij dat de partijvoorzitter een wat afstandelijke houding aanneemt. Hij immers dient vooral te letten op de eenheid binnen de gehele partij en zich niet „vast te bijten" in de een of andere coalitie. Dat zou zijn gezag wel eens kunnen schaden. Zijn taal is een wezenlijk andere dan die van gekozen volksvertegenwoordiger. In zo'n team zouden bijvoorbeeld (zeker) de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamerfractie betrokken kunnen worden. Bovendien zal op wezenlijker momenten dan in de afgelopen formatieperiode is gebeurd, het partijbestuur geraadpleegd moeten worden. Daartoe verplichten de statuten van het CDA. Zo kan een breder gehoor vanuit de partij gepolst worden, zonder overigens te vervallen in het toekennen van beslissingsbevoegdheid aan het partijbestuur, zoals nu bij de PvdA. Wellicht dat op deze wijze heel wat narigheid voorkomen kan worden. Er zit muziek in het CDA. Laat die dan ook goed tot zijn recht komen!
Wie weet componeert Van Agt nog een derde symphonie.

Aat de Jonge

Europa gaat hete herfst tegemoet

Europa gaat een hete herfst tegemoet. Dat voorspelde de voorzitter van de Europese Commissie, de Luxemburgse liberaal Gaston Thorn, vrijdag 11 september tijdens het bezoek van parlementsleden van de Eerste en Tweede Kamerfractie van het CDA aan de EEG-Commissie in Brussel.

De parlementariërs hoorden daar aan de hand van een uitgebreid programma de stand van zaken met betrekking tot het Europese gebeuren. Een stand van zaken overigens, die niet tot al teveel optimisme aanleiding geeft. De hooggestemde idealen waarmee indertijd de zes Europese landen zijn begonnen en die althans op papier nog altijd gelden, hebben plaats gemaakt voor een simpele strijd voor het eigen en dus nationaal belang, een voortdurend financieel probleem en het niet nakomen van in EEG-verband aangegane verplichtingen. „En als lidstaten hun verplichtingen niet nakomen, schort er iets aan", hield voorzitter Thorn zijn ongeveer 40 gasten voor.

De barometer van Andriessen

Thorn betreurde het dat de Beneluxstaten hun ooit belangrijke rol van weleer in Europees verband niet meer spelen en dat de kleine landen het gevoel krijgen dat zij door bilaterale ontmoetingen (zoals die tussen president Mitterrand en minister-president Thatcher) van grotere lidstaten niet echt te kunnen meedoen in het Europees gebeuren. De parlementariërs van Christen-democratische huize zagen vrijdagochtend in het Brusselse Berlaymontgebouw een goede bekende (terug): Frans Andriessen, EG-commissaris, oud-minister en oud-Tweede Kamerlid. Ook Andriessen meende in het welkomstwoord dat het de EEG thans niet best gaat en dat de barometerstand van de belangstelling voor het Europees gebeuren bij de burgers thans wel erg laag staat. Niettemin zag Andriessen enkele lichtpuntjes, zoals de minder nationalistische opstelling van de nieuwe Franse regering en de recente opmerkingen van de Duitse minister van Buitenlandse Zaken Hans Dietrich Genscher over de toekomst van Europa.

De Ierse EG-commissaris Michael O'Kennedy behandelde vervolgens het tot zijn portefeuille behorende personeelsbeleid van de Europese Gemeenschap en na de lunch werd het gezelschap in twee groepen gesplitst.

Permanente vertegenwoordiging

De ene groep sprak enkele uren over industriebeleid en werkgelegenheid, de andere behandelde de externe betrekkingen en het monetair beleid. Een aantal hoge ambtenaren van de Europese Commissie lichtte de onderscheiden onderwerpen toe, waarna er gelegenheid was tot vragen stellen en discussie. De bijeenkomst in Brussel werd afgesloten met een ontvangst op de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de Europese Commissie, waar jhr. R. van Swinderen een toelichting gaf op het functioneren van deze bijzondere diplomatieke missie.

De Permanente Vertegenwoordiging was, zo bleek, niet typisch een aangelegenheid van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Ook vertegenwoordigers van bijvoorbeeld de ministeries van financiën, verkeer en waterstaat en landbouw behoren tot deze vertegenwoordiging.

Voor de leden van beide kamerfracties van het CDA en de EVP-vertegenwoordigers van Nederlandse huize uit het Europees Parlement was de bijeenkomst behalve informatief, ook een nuttige reunie. Door de ontwikkelingen rond het aantreden van het nieuwe kabinet in Den Haag moest een aantal parlementariërs verstek laten gaan. Er waren er zelfs onder, die in plaats van in het Brusselse EG-gebouw de discussie bij te wonen ten paleize de eed als minister of staatssecretaris aflegden.

Het avondprogramma – een ontvangst op de Nederlandse club in Brussel door het CDA-verband Brussel – kwam te vervallen. Het is onwaarschijnlijk dat de volledige delegatie daar aanwezig zou zijn geweest, want tot veler verwondering bleek dat deze club op de vrijdagavond alleen toegankelijk is voor heren. Daardoor zouden de vrouwelijke leden van de parlementaire delegatie bepaald niet welkom zijn geweest. Misschien kan de partij nog eens het aantal punten over emancipatie uit het CDA-program naar Brussel zenden. Op dat gebied ligt in het Brusselse en zeker in de Nederlandse club nog een interessant zendingsterrein braak.

Ton Huyssoon

CD-addertje

Brussel: CDA-herenberaad

Vier CDA-bewindslieden na de beëdiging, v.l.n.r. Hans de Boer (CRM), Hans van den Broek (Europese Zaken), Fons van der Stee (Financiën) en Piet van Zeil (Midden- en Kleinbedrijf).

(foto Nick Morelis)

Nieuwe CDA-Staatssecretarissen

Piet van Zeil

Hans de Boer

Ad Hermes

Piet H. van Zeil (Economische Zaken, midden- en kleinbedrijf)

Geboren 3 augustus 1927 te Hillegom, gehuwd. Was administratief employé, van maart 1950 – november 1971, Vakbondsbestuurder, van november 1971 – februari 1972. Secretaris van de KVP-fraktie in de Tweede Kamer, lid Tweede Kamer voor KVP/CDA sedert 1 februari 1972. Voorzitter KVP en vice-voorzitter CDA. Voorzitter vaste kamercommissie voor de betrekkingen met de Nederlandse Antillen.

Hans A. de Boer (CRM)

Geboren 30 mei 1937 te Velsen.
Was secretaris van de Chr. Kruideniersbond, voorzitter Arjos, wethouder van Velsen, lid Prov. Staten Noord-Holland, voorzitter CDA-gemeenteraadsfraktie in Velsen, lid Tweede Kamer sedert 16 februari 1972. Was voorzitter van de ARP en de 1e vicevoorzitter CDA-Tweede Kamerfraktie. Was vice-voorzitter van de Europese Volkspartij.

Ad. J. Hermes (onderwijs)

Geboren 27 augustus 1929 te Breda,
Was reserve-officier van de Kon. Landmacht, planning assistent KNHS-Hoogovens. Was wethouder van Onderwijs en Cult. Zaken van Beverwijk gedurende de jaren 1958–1972.
Tevens voorzitter regionaal instituut openbaar onderwijs Midden Kennemerland van 1968 tot 1972. Was lid dagelijks bestuur KVP van 1969 tot 1972. Lid gemeenteraad Beverwijk tot mei 1974.
Lid Tweede Kamer voor KVP/CDA van 11 mei 1979 t/m 3 januari 1978. Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen in het vorige kabinet.

Drs. Wim Deetman (onderwijs)

Geboren 3 april 1945 te 's-Gravenhage, gehuwd 2 kinderen.
Was tot 1 februari 1978 directeur afdeling VWO/HAVO/MAVO opleidingsonderwijs bij de Besturenraad Prot. Chr. Onderwijs te Voorburg. Lid van de gemeenteraad van Gouda sinds 1974, lid intergemeentelijk overlegorgaan Midden-Holland, lid van de Tweede Kamer sinds 16 januari 1978, voorzitter Kamerkring Leiden CHU en woordvoerder CDA-fraktie bij behandeling wetsvoorstel afbreking zwangerschap.

Drs. Gerard van Leijenhorst (Binnenlandse Zaken, Culturele minderhedenbeleid)

Geboren 11 juni 1928 te Ede, gehuwd, 4 kinderen.
Was leraar natuur- en scheikunde bij het VWO/HAVO.
Van 1968–1971 secretaris van de CHU. Was redacteur van de Nederlander en voorzitter van de Chr. Bond van Ondernemers in de Binnenvaart. Lid van de Tweede Kamer sedert 3 augustus 1971. Vice-voorzitter van de CDA-fraktie 1978–1981.
Voorzitter Bijzondere Commissie Culturele Minderheden uit de Tweede Kamer.

Mr. Hans van den Broek (Buitenlandse Zaken)

Geboren 11 december 1936 te Parijs, gehuwd 2 kinderen.
Reserve officier Cavalerie.
Was van 1965–1968 advocaat te Rotterdam, van 1969–1973 directie secretaris Enka te Arnhem, van 1972–1976 commercieel manager Enka te Arnhem. Lid van de Tweede Kamer sinds 12 oktober 1976 KVP/CDA. Was lid Dagelijks Bestuur KVP.

Jan van Houwelingen (Defensie)

Geboren 8 december 1937, gehuwd, 4 kinderen. Lid van de Tweede Kamer sedert 7 maart 1973. Na middelbare school studie proces-chemie in Londen van '59–'65. Was voorzitter beheersstichting Lepper, b.v. te Dieren, bestuurslid Ziekenhuis, Salem. Was lid van het fraktiebestuur en voorzitter Sociaal-Economisch-Financieelblok.

Wim Deetman

Gerard van Leijenhorst

Hans van den Broek

Jan van Houwelingen

uw mening

Zo niet

Pijkel Schröder, als voorzitter van de Rooie Vrouwen, ziet er geen heil in om een emancipatiebeleid tot uitvoering te brengen met het CDA, „een partij", volgens haar redevoering op het Congres van de Rooie Vrouwen, 11 sept. jl. „die stoelt op gezellige gezinnetjes, kneuterige liefdadigheid en de toewijding van de huisvrouw". Zo'n uitspraak doet mij wel even de wenkbrauwen fronsen en ik vraag me af welke visie op de samenleving er mag heersen bij deze Rooie Vrouwen!
Sinds wanneer is het niet mogelijk om met emancipatie bezig te zijn, een gezellig gezin te hebben en een toegewijde huisvrouw te zijn? Zijn dat zaken die haaks op elkaar staan? Is emancipatie bij de Rooie Vrouwen dan toch een streven naar zulk individualistisch optreden, dat er geen plaats meer is voor een gezellig gezin? Is emancipatie dan zo eenzijdig gericht op zelfontplooiing en weerbaarheid dat een begrip als „dienstbaarheid" in de hoek getrapt wordt met „kneuterige liefdadigheid"?

Nel Zuidema-Van Dijk
Secr. CDA-Vrouwenberaad

Een voorbeeld

Er wordt zo vaak gezegd: de sociale uitkeringen rijzen de pan uit en de werkloosheid stijgt maar steeds. Ik denk dat wanneer de hele zaak gesaneerd werd, de reële cijfers een gunstiger beeld zouden laten zien. Laat ik één voorbeeld noemen uit de vele duizenden identieke gevallen: Man en vrouw, zonder kinderen, zijn beiden al meer dan 25 jaar als ambtenaar werkzaam. Hun leeftijd is 51 jaar oud. Hun inkomen samen is ruim *f* 100.000,– bruto per jaar. Dus vergelijkbaar met 200% boven modaal.
De man en de vrouw gaan beide vrijwillig uit de dienst om plaats te maken voor jongeren, die anders ontslagen zouden worden. Een goede geste. Financieel betekent dat voor hen: Ruim een jaar lang nog 200%, 180%, 160% om over een goed jaar te eindigen op 140% tot hun 65ste levensjaar.
Daarna krijgen ze AOW en pensioen. Kortom: Verder niet meer vóór de klas of náár kantoor: wel een inkomen van 140% boven (ver boven) modaal. U begrijpt dan ook dat ze financieel geen zorgen hebben om hun vele vrije tijd door te komen. Ze staan natuurlijk wel ingeschreven als werkzoekende, maar ze hoeven niet bang te zijn nog aan de slag te moeten.
Het volume van de uitkering-trekkers is te groot; het aantal werklozen is niet juist. Het is slechts één voorbeeld. Meerdere soorten „gevallen" heb ik in petto. Wanneer wordt er echt én rechtvaardig bezuinigd??

Oosterhout **A.J.A. van Engelen**

Naschrift redaktie:
Procentueel ligt het beschreven voorbeeld in de klasse van 0,1% van de beroepsbevolking. Maatregelen die er toe zouden leiden dat de overheid de macht krijgt mannen of vrouwen te verbieden hun gegeven capaciteiten ten volle in de samenleving aan te wenden wijst ook het CDA af.

Resolutie EVP over El Salvador

Naar aanleiding van het bezoek dat christen-democraten en socialisten uit het Europese Parlement aan El Salvador hebben gebracht, is in het bestuur van de Europese Volkspartij uitvoerig gediscussieerd. De discussies hebben tot de volgende resolutie geleid:
De Europese Volkspartij (EVP) bevestigt haar overtuiging dat voor een structurele oplossing van het dramatisch probleem in het belang van het volk van El Salvador en de stabiliteit in Latijns Amerika alleen politieke middelen zonder buitenlandse inmenging met succes kunnen worden ingezet.
Onontbeerlijk zijn daarom de doorvoering van de door de regering van Napoleon Duarte aangekondigde vrije verkiezingen en een democratiseringsproces, waaraan ook de democratische oppositionele groepen ongehinderd en zonder gevaar voor het lijf en leden kunnen deelnemen. In het perspectief van zulk een politieke oplossing en de voortzetting van de sociale en economische hervormingen moeten de EG en haar lidstaten substantieel bijdragen aan de wederopbouw van de verwoeste gebieden.
Om de ergste nood te bestrijden, moet zonder aarzelen hulp worden gegeven door de EG voor charitatieve instellingen, zoals de hulporganisaties van de kerken en het Internationale Rode Kruis.
De EVP die samen met de socialisten uit het Europese Parlement de delegatie naar El Salvador hebben gevormd, doet een beroep op de Socialistische Internationale samen aan een structurele politieke, humanitaire en sociaal-democratische oplossing te werken.

vorming

Start politieke discussie

Binnenkort start de partij een discussie over twee thema's nl. Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid.
De thema's worden behandeld in te vormen werkgroepen, die een keus moeten doen uit één van de twee onderwerpen.
Alle CDA-afdelingen, bestaande CDA-werkgroepen en CDA-leden kunnen zich voor deelname aan de partijpolitieke discussie aanmelden bij de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.
De deelnemers die zich hebben aangemeld worden met medewerking van de vormingswerkconsulenten en de door kamerkringen c.q. provinciale organisaties aangewezen personen of commissies in werkgroepen bijeengebracht, danwel aan reeds bestaande werkgroepen toegevoegd.
De aldus geformeerde werkgroepen wijzen een contactpersoon aan, die tijdens de duur van de werkzaamheden van de werkgroepen de contacten met de stuurgroep en met de door de kamerkringen c.q. provinciale organisaties aangewezen personen of commissies onderhoudt.

- Van september t/m november komen de werkgroepen, die daartoe zelf een werk- en vergaderschema moeten opstellen regelmatig bijeen.
- Begin december stellen de werkgroepen hun bevindingen en hun opvattingen voor het behandelde thema op schrift en rapporteren deze uiterlijk 18 december a.s. aan het kamerkringbestuur c.q. aan de door de kamerkring respectievelijk provinciale afdeling aangewezen personen of commissie.
- In januari en februari 1982 beleggen de kamerkringen c.q. Provinciale organisaties (c.q. worden onder hun verantwoordelijkheid belegd) studiedagen waarop de door de werkgroepen behandelde thema's aan de orde zijn.
- Uiterlijk 6 maart 1982 rapporteren de kamerkringen c.q. Provinciale organisaties de op de studiedagen verkregen en de uit rapportages van de werkgroepen voortvloeiende, conclusies aan de stuurgroep.
- De stuurgroep brengt deze conclusies ter kennis van het partijbestuur en bereidt een discussie in het partijbestuur voor met het doel het opstellen van conceptresoluties ter bespreking op de voorjaarspartijraad 1982, die op 8 mei gehouden wordt.
- Alle deelnemers zullen dan worden uitgenodigd deze discussies over Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid bij te wonen en daaraan deel te nemen.

Nadere inlichtingen kunnen verkregen worden bij W. Eikelboom, stafmedewerker Kader- en Vormingswerk tel. 070–924461 of bij de vormingswerkconsulenten.

Kadercursus CDA Groningen

In samenwerking met de Stichting Kader en Vormingswerk heeft de heer I. van Dellen, voorzitter van het Provinciale Campagne Team dit seizoen kadercursussen in Groningen opgezet bedoeld voor belangstellende partijleden.
De bedoeling is dat in 4 plaatsen een groep van minimaal 25 CDA'ers zich zal aanmelden.
Groep A zal vergaderen in het Noordwesten van Groningen; Groep B in het Noordoosten; Groep C in het Zuidoosten en Groep D in Centraal Groningen.
Een definitieve indeling zal plaatsvinden zodra de aanmeldingen binnen zijn.
Het verdient aanbeveling als u zelf reeds invult groep A, B, C of D (zie hieronder).
Onderwerp eerste avond: Politieke hoofdstromingen en hun uitgangspunten. Data: A. 26/10; B. 28/10; C. 2/11; D. 2/11.
Onderwerp tweede avond: Provinciaal en Gemeentelijk beleid m.b.t. de ruimtelijke ordening. Data: A. 2/11; B. 9/11; C. 11/11; D. 18/11.
Onderwerp derde avond: Hoe brengen we het over? Spreek- en discussietechnieken. Data: A. 16/11; B. 18/11; C. 23/11; D. 2/12.
Onderwerp vierde avond: Hoe opereert een Staten- en Raadsfractie? Data: A. 30/11; B. 2/12; C. 7/12; D. 9/12.
Onderwerp vijfde avond: Provinciaal- en Gemeentelijk beleid m.b.t. de werkgelegenheid. Data: A. 4/1; B. 6/1; C. 11/1; D. 13/1.
Onderwerp zesde avond: Provinciaal- en Gemeentelijk beleid m.b.t. het welzijnswerk. Data: A. 18/1; B. 20/1; C. 25/1; D. 27/1.
Onderwerp zevende avond: Wie zal dat betalen? Over het huishoudboekje van de provincie en de gemeente. Data: A. 1/2; B. 3/2; C. 8/2; D. 10/2.
Onderwerp achtste avond: Gezamenlijke slotavond: nabeschouwing over de uitslag van de provinciale statenverkiezingen. Data: A, B, C, D op 29 of 31 maart.
Tussen de bedrijven door zal een excursie naar het Provinciehuis en het bijwonen en van een zitting der Privinciale Staten worden georganiseerd.
Aanmelding inschrijving heeft uitsluitend plaats nà ontvangst van ƒ 20,– op giro 3064600 t.n.v. adm. CDA-Groningen. Sluitingstermijn van aanmelding: giro van 16 oktober 1981. Correspondentieadres: CDA-Groningen, Postbus 1231, 9701 BE Groningen.

vorming

Emancipatie in modelprogram

Voor Gemeente- en Provinciebestuurders, die zich wijden aan het maken van een program voor de periode 1982-1986 zijn een aantal aandachtspunten voor emancipatie geïnventariseerd.
Deze brochure is te bestellen door ƒ 2,– over te maken op gironummer 137.000 t.n.v. CDA-secretariaat met vermelding van aandachtspunten voor emancipatie in modelprogram 1982-1986.

Model Gemeente- en Provincieprogram 1982–1986 verschenen

Met het oog op de verkiezingen van raden en staten in 1982 is door een commissie o.l.v. mr. W. F. de Gaay Fortman een modelprogram opgesteld.
Doel hiervan is de provinciale en gemeentelijke afdelingen een handreiking te bieden bij het opstellen van een eigen verkiezingsprogram.
Dit modelprogram is verkrijgbaar door overmaking van ƒ 3,– (incl. portokosten) op giro 137000 t.n.v. CDA, Den Haag, met vermelding van de titel.

Het septembernummer van bestuursforum

Het jongste nummer van het maandblad van de CDA-bestuurdersvereniging bevat de volgende artikelen:
- Een nieuwe gemeentewet op stapel (I), door drs. A.J. Nieuwenhuizen (griffier van de provincie Noord-Brabant);
- Gemeentelijk budget onder druk, door P.F. Dudink (wethouder in de gemeente Heemskerk);
- Onroerend-goedbelasting onderweg, door mr. J.B.H. Röben (lid van de gemeenteraad van Deventer);
- Integratie van lichamelijk gehandicapten – hoe Leiden probeert er wat aan te doen, door drs. C. van Ingen (beleidsmedewerker bij de gemeente Leiden);
- Het minderhedenbeleid in Nederland – kanttekeningen bij de Ontwerp-minderhedennota, door D. Corporaal (burgemeester van Leerdam);
- Kabel en beleid – tal van nieuwe mogelijkheden, door H.N. Stoekenbroek (commissaris Kabeltelevisie Amsterdam BV; penningmeester Radio Stad Amsterdam; voorzitter Regionale Omroep Overleg en Samenwerking (ROOS) en voorzitter van CDA-Amsterdam);
- Bestuurlijke reorganisatie – aangeprate noodzakelijkheid?, door H. Renkema (secretaris van het gewest Twente);
- Voortgang van het experiment met ongesubsidieerde aluminiumwoningen in Breda, door mevr. J. van Rooij-van den Heuvel (lid van de gemeenteraad van Breda).

Verder in dit nummer diverse rubrieken (Commentaar over windmolens-, boeken en brochures, Den Haag, Vraag en antwoord).

Prijs losse nummers: ƒ 4,– incl. verzendkosten.

Bon

Ja, ik ben ook geïnteresseerd in het maandblad **BESTUURSFORUM**
☐ Noteert u mij meteen maar voor een abonnement (ƒ 31,– per jaar), met ingang van .....
☐ Ik ontvang liever eerst vrijblijvend een gratis proefnummer.

Naam: .....

Adres: .....

Postcode en plaats: .....

U kunt deze bon – zonder postzegel – in een **open** enveloppe sturen naar:
BESTUURSFORUM, ANTWOORDNUMMER 360, 2500 VB 's-GRAVENHAGE.

Telefonische inlichtingen: 070-924021.

Afscheid van prof. dr. H. Berkhof als theologisch hoogleraar

Ter gelegenheid hiervan verscheen:

BRUGGEN EN BRUGGEHOOFDEN

Een keuze uit de artikelen en voordrachten van prof. dr. H. Berkhof uit de jaren 1960 tot 1981, verzameld onder redactie van E. Flesseman-van Leer, F.O. van Gennep en W.E. Verdonk, aangevuld met een theologische biografie en de afscheidsrede van 4 september.

Verkrijgbaar in de boekhandel à 32.50.

Callenbach - Nijkerk.

WELKOM IN OOSTERBEEK

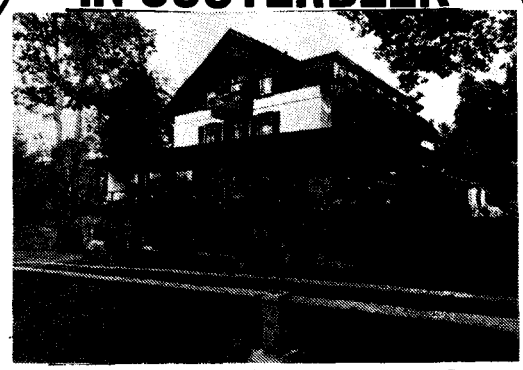

Hotel Dreyeroord

Het hotel waar mevrouw zich UIT en meneer zich THUIS voelt.

Reserveer nu voor het najaar.
U bent van harte welkom.

Familie Van der Straaten, telefoon 085-333169.

WILHELMINA IN LONDEN
1940-1945

Documenten van een regering in ballingschap.
Samensteller: Gijs van der Ham, inleiding: A. den Doolaard.

Een unieke collectie dagboeken, foto's, kladnotities en brieven, die het Rijksmuseum te Amsterdam in bruikleen kreeg voor de gelijknamige expositie die daar gehouden werd.

Verkrijgbaar bij de boekhandel *f* 35,-.
Uitgave: J.H. Gottmer, Haarlem.

Nieuwe Kernwapens in Nederland Ja of Nee?

Rapport van een studiegroep van de Atlantische Commissie, bestaande uit Mr. J. C. F. Bletz, Mr. B. J. van Eenennaam, Mevr. J. van Leeuwen, Dr. J. H. Leurdijk, Drs. J. W. van der Meulen, R. D. Praaning, Ir. H. Vredeling en W. Wierda.

Het eerste rapport dat de voors en tegens van de plaatsing van 48 kruisraketten op Nederlandse bodem overzichtelijk en in onderlinge samenhang op een rij zet.
Verkrijgbaar bij de Atlantische Commissie voor drie guldens.
Schrijf naar de Van Stolkweg 10, 2585 JP Den Haag.
Of bel: 070 - 50.33.26.

De **WILLIBRORD-VERTALING.**

Ook *uw* bijbel!

Uitgegeven door:

Katholieke Bijbelstichting

Postbus 27, 5280 AA Boxtel, tel. 04116-73537.

Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

1E JAARGANG NO. 51 – 26 SEPTEMBER 1981

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

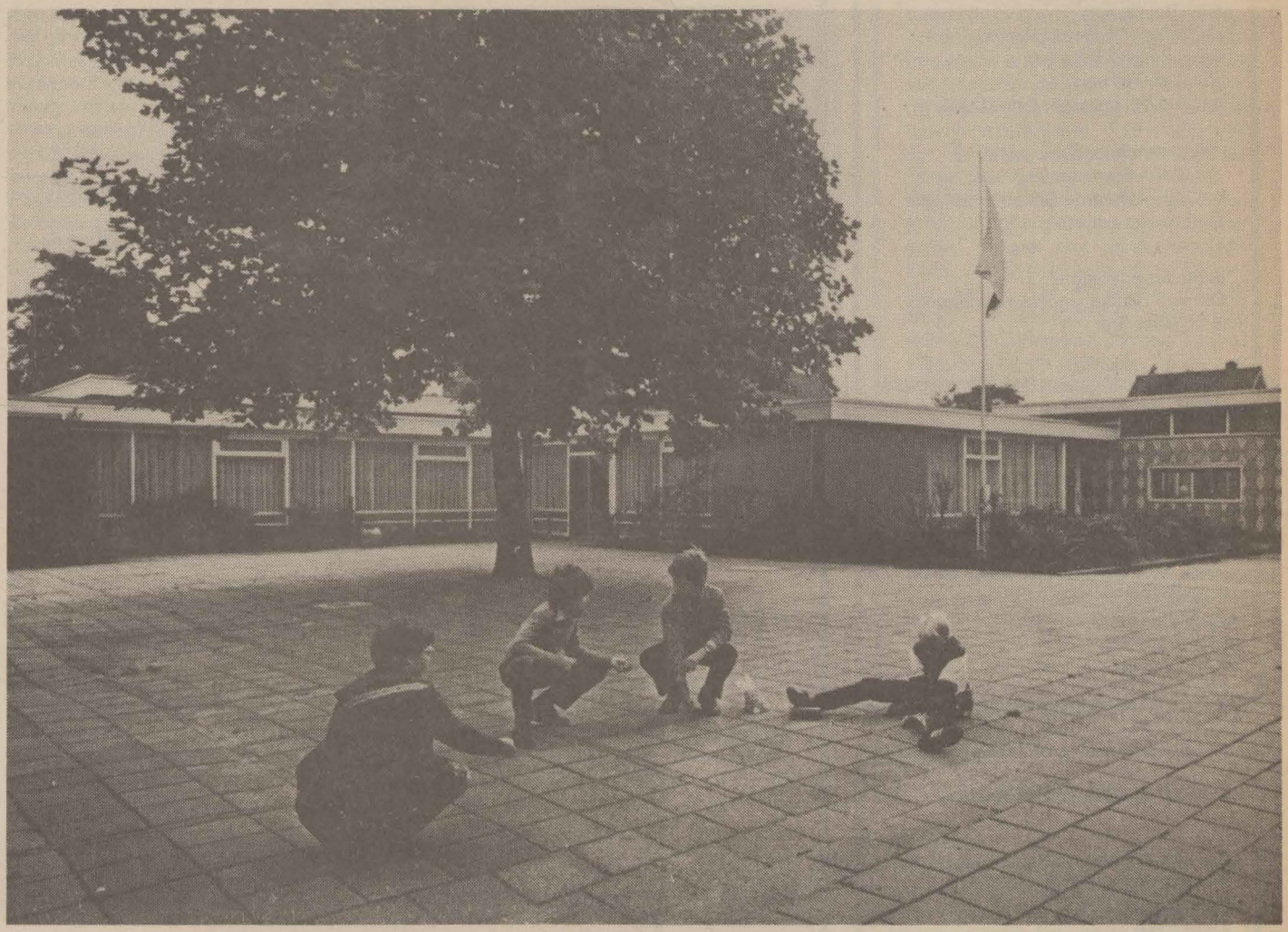

De openbare school aan de ouders (pag. 14, 15). Voormalige openbare lagere school te Groenekan (Utrecht), sinds 1972: Nijepoortschool voor bijzonder neutraal lager onderwijs. De school kwam tot stand doordat alle ouders de leerlingen terugtrokken van de openbare school. (foto 't Sticht)

Reële verhoudingen FNV en CDA zijn nodig
Draag de openbare school over aan de ouders
Partijbestuur aanvaardt Latijns-Amerika-nota

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter)
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Verder in dit nummer

	pagina
Commentaren	3,5,9
Verklaringen partijbestuur	5
Partijvoorzitter	7
Zwart-Wit	10
Jeugdwerkloosheid in de EEG	11
Bezoek Italië - H. Notenboom	16
Vrouwenberaad	17
CDJA	18-21
Uw mening	22
Organisatienieuws	23

Inhoud

Fusie FNV

De opheffing van de katholieke vakbeweging (NKV) volgende week, is voor Kamerlid Steef Weyers aanleiding een beroep op het CDA te doen ruime aandacht te besteden aan de relatie tussen de vakbeweging en het CDA ..... pagina 3, 4

Verkiezingsonderzoek

Politicoloog en Tweede Kamerlid Sytze Faber gaat in een serie artikelen in op een gepubliceerde analyse van de verkiezingen van 26 mei j.l. en de positie van het CDA in het bijzonder ..... pagina 6

Vredesweek

In een tweede artikel n.a.v. de Vredesweek belicht de Groningse polemoloog Gerritsma de visie van het IKV op het terugdringen van de bewapeningswedloop ..... pagina 8 en 9

Het CDA en Latijns-Amerika

Onlangs heeft het CDA-partijbestuur de nota „Latijns-Amerika - ontwikkeling en visie" aanvaard als beleidsstuk. Maarten van Ditmarsch zet een aantal hoofdlijnen van de nota uiteen ..... pagina 12, 13

De openbare school aan de ouders

Het CDA-idee om de bestuursvorm van de openbare school te wijzigen indien een meerderheid van de ouders van de betrokken school dit wenst wordt nader uitgewerkt door Kees Klop ..... pagina 14, 15

Reële verhoudingen FNV-CDA zijn nodig

Vaarwel katholieke vakbeweging

Dezer dagen valt het doek over de Katholieke Vakbeweging in ons land. Zij gaat op in de FNV. Naar menselijke berekening zal een katholieke vakcentrale ook nimmer meer ontstaan. De vraag is zelfs of in de komende eeuw überhaupt nog een werknemersvakbeweging geboden zal zijn. Daarover een andere keer. Nu een afscheid, een welkom en wat gedachten over de relatie tussen de FNV en het CDA. Op verzoek van de redactie gaat Steef Weijers in op de volgende week geplande fusie NVV-NKV.

Een enkele lezer zal weten dat ondergetekende wat je noemt „gepokt en gemazeld" is in de katholieke vakbeweging. Het werd mij met de paplepel ingegeven. Daarom is er wat weemoed. Immers de dagen van strijdliederen, bezinning, eucharistievieringen op de patroonsdag van de bond, lange vergaderingen, verhitte discussies in kadergroepen, christelijke adviseurs, PBO-vaandels en muziek, pauselijke woorden en onderscheidingen, bezitvorming, onderhandelen over lonen, de katholieke loonleer, de katholieke sociale leer, zijn voorbij. Het ligt allemaal achter ons.

Het vormt een afsluiting van een tijdperk waarin katholiek Nederland – overigens keurig naar staat en stand – heeft kunnen opgroeien tot een volledig en volwaardig deelgenoot in de Nederlandse samenleving.

Voltooiïng van een emancipatieproces. Voor mensen van mijn generatie – verkerend op het breukvlak van de tijd – een hele opgave. Immers opgevoed met heldere en eenvoudige waarden moet je groot groeien in een periode dat bijna al die waarden discutabel werden en velen ervan zelfs op de schroothoop terecht kwamen, trouwden b.v. met de idee van 7 kinderen, terwijl de tijd leerde dat 3 meer dan genoeg was.

Niet alleen de geest van de tijd

Dat een vakbeweging tot grotere verbanden moest groeien was niet alleen omdat katholiek Nederland volwassen en losgeslagen werd, maar meer nog de economische noodzaak. Immers, de financiële bondshuishoudingen liepen vast, ondanks het naarstig zoeken naar andere bronnen van financiering. Wat dat betreft is de Nederlandse vakbeweging zichzelf trouw gebleven: het voortbestaan zou betaald moeten worden uit contributies van mensen, en niet uit subsidies van wie dan ook.

Welnu, naarmate de welvaart toeneemt, neemt de solidariteit af. Dat betekent de lotsverbondenheid verflauwt, het gezelschap werknemers wordt veelvormig van samenstelling en belangenbehartiging. De offerbereidheid taant daardoor. We zien het vandaag de dag: de FNV ziet geen kans meer de financiële eindjes aan elkaar te knopen.

Steef Weyers

Gemiste kansen?

Niet alleen een financiële noodzaak dreigt tot fusie, ook ideële motieven en nieuwe inzichten dat katholieke idealen niet uitsluitend tot organisaties van dezelfde signatuur behoeven te leiden.
Vervulde algemeenheid. Jammer is dat een innige samenwerking tussen NVV, NKV en CNV niet van de grond is gekomen. Wel begrijpelijk omdat fuseren van idealen en eigen historie nu eenmaal een moeilijke zaak is.
Wat dat betreft is het tot stand komen van ons eigen CDA nog steeds een huzarenstuk al hebben we heden ten dage nog steeds last van het miezerige gedoe rondom bloedgroepen en achtergronden.

Gedane zaken nemen geen keer?

Of die innige samenwerking er alsnog komt, is een open vraag. Soms heb ik de indruk dat er sprake is van een lichte toenadering tussen FNV en CNV. Nu doe ik daar als politicus beter het zwijgen toe. Het ligt al gevoelig genoeg. Nu de

(vervolg op pagina 4)

commentaar

Schadelijk

Op een studiedag van de Atlantische Commissie heeft professor Alting van Geusau een beschuldiging geuit in de richting van de vredesbeweging. Bewegingen als b.v. het Interkerkelijk Vredesberaad en Pax Christi zouden door de Russen worden gesubsidieerd. Zonder tastbaar bewijs werd deze beschuldiging uitgesproken. Hij baseerde zich op gegevens van de inlichtingendiensten. Een niet altijd betrouwbare bron, want het zijn niet het soort inlichtingen die openbaar zijn. Hij vond dat de regering dit maar eens moest onderzoeken, vooral ook omdat de vredesbeweging zoveel invloed heeft gekregen.
Wij betreuren de opmerkingen van prof. Alting van Geusau zeer. Vooral omdat hij niet met harde bewijzen komt. Voorts ook omdat hij de integriteit van b.v. het IKV en Pax Christi, waarin eerbiedwaardige geloofsgenoten van Alting van Geusau deelnemen, fors op de tocht zet. Zo de vredesbeweging verdacht maken, is in strijd met de wijze waarop CDA'ers politiek willen bedrijven.
Ook het CDA kent soms niet geringe verschillen met de politieke doelen van de vredesbeweging. Maar het CDA zal de discussie met de vredesbeweging graag voeren op basis van wederzijdse argumenten, en wederzijds respect. Alting van Geusau bemoeilijkt discussies met de vredesbeweging door deze beschuldigingen. Dat is schadelijk voor de zaak die vredesbeweging en CDA in ieder geval samen willen dienen: de gerechtigheid op deze wereld door vrede te bevorderen.

CD-addertje

De Koning van ontwikkelingssamenwerking naar landbouw: van rietsuiker naar bietsuiker

(vervolg van pagina 3)

katholieke vakbeweging er niet meer is, is daarmede in mijn ogen het katholieke sociale denken niet tevens verdronken. Hier en daar kom je die gedachten tegen. Sommigen in onze partij weten ook niet goed raad met de fusie tussen NKV en NVV. Ook in de kringen van het NKV weten sommigen niet goed raad met hun relatie met het CDA. Wie zich in kringen van bepaalde vakbondskringen tot het CDA bekent, wordt ietwat meewarig bezien!

Helderheid gewenst!

Het is wat broos en onhelder over en weer tussen FNV en CDA, daarom enkele gedachten en kanttekeningen over de relatie tussen de grootste vakcentrale en de grootste politieke partij. Dat is niet niks. Daarin past geen krampachtigheid of onvolwassen onderschatting van elkanders positie en verantwoordelijkheid.
Men ziet op dat punt over de grenzen, waar in meerdere landen vele variaties te zien zijn.
– Het is de eigen verantwoordelijkheid en het recht van werknemers een organisatievorm te kiezen, in te richten en ideëel te motiveren al of niet op levensbeschouwelijke grondslag.
– Het is de eigen verantwoordelijkheid en het recht van staatsburgers een partijpolitieke organisatie te vormen, in te richten en ideëel te motiveren. Al of niet op levensbeschouwelijke grondslag.
– Als een federatieve vakcentrale, zoals het FNV nu wordt, zich wat losmaakt van een eerdere uitdrukkelijke levensbeschouwelijke grondslag dan dient dat gerespecteerd en gewaardeerd te worden. Een sociale organisatie heeft andere doelen en belangen dan een politieke beweging.
– Binnen een volwassen democratie dient een volkspartij als het CDA reële en open contacten te onderhouden met de sociale partners, in het bijzonder met de (werknemers)vakbeweging. Alleen al het praktische werk noopt ertoe.
– De huidige relaties tussen FNV en CDA vragen om verbetering en verdieping, zeker waar het toch in beide organisaties om dezelfde mensen en hun belangen gaat. Immers 35% van de FNV-leden stemt CDA en hoeveel FNV-leden zijn niet actief in onze partij betrokken?
– Het is om die redenen goed als het CDA zich wendt tot de FNV-nieuwe-stijl teneinde na te gaan hoe de toekomstige verhoudingen zo verstandig mogelijk kunnen worden ingericht. Het „vaarwel aan het NKV" dient omgezet te worden in het „welvaren met elkander". Daarbij dient gezocht te worden naar wat ons bindt en niet naar wat ons scheidt.
– Het opgaan van het NKV in de FNV mag er niet toe leiden dat de waarden opgeslagen in het katholieke sociale denken (zie bij voorbeeld de Vastenbrief over arbeid, over een nieuwe levensstijl, de recente pauselijke encycliek etc.) teloor gaan. Naar mijn overtuiging ligt daarin juist een van de sleutels hoe de zachtjes aan vermolmende arbeidsverhoudingen een nieuw perspectief geboden kunnen worden. Het is goed te denken of daartoe in ons land niet een vakvorm ontwikkeld zou moeten worden.
Hier ligt een geweldige taak voor de bisschop. Het zou mij een lief ding waard zijn als in ons land geen bisdommen erbij komen, maar wel een bisschop die zich speciaal bezighoudt met allerlei levensbeschouwelijke maatschappelijke vraagstukken. Niet alleen in de wereld van de arbeid, maar ook op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg, welzijn en categorale zielzorg (leger etc.).

Taak voor bestuur en fractie

Het is en blijft een mengeling van gevoelens die je beroeren bij deze fase in de geschiedenis van de Katholieke Vakbeweging.
Het oude „vita mutatur, non tollitur" is daarbij het contrast. Een herijking van de verhoudingen tussen politiek en vakbeweging is om meer dan deze reden geboden.
Het is niet voor niets dat we daarover een studiesamenkomst houden met het CNV *(meer daarover in het volgende nummer, red.)*. In ieder geval dient een zekere bunzigheid tussen CDA en FNV te worden weggenomen. Een taak voor partijbestuur en fractie. Overigens als ik het goed zie, is er nog maar een enkeling in onze fractie aangesloten bij een van de bonden van de FNV!!

Een grote taak ligt hier ook voor onze minister-president. In het verleden is Dries van Agt er door meerderen – ook door mij – met klem op gewezen op het ontwikkelen van een goede relatie met de vakbeweging. Zeker in Nederland waar de vakbeweging zich altijd breed heeft opgesteld als het gaat om het dragen van verantwoordelijkheid. Ik veronderstel dat het partijbestuur bij gesprekken met Dries van Agt over het eventuele lijsstrekkerschap op deze tekortkomingen heeft gewezen. Juist in deze tijden en juist nu het NKV formeel verdwijnt, is een krachtsinspanning van onze partij en de FNV geboden om tot open en reële verhoudingen te komen.

En echt niet om de stemmetjes, daar is de Nederlandse werknemer oud en wijs genoeg voor om dat zelf te bepalen. Het emancipatieproces van katholiek Nederland heeft daartoe mede de basis gelegd. En dat kan, mag en zal allemaal niet achter de horizon verdwijnen als het NKV verdwijnt.

Steef Weijers, voorzitter CDA-fractiecommissie Sociale Zaken.

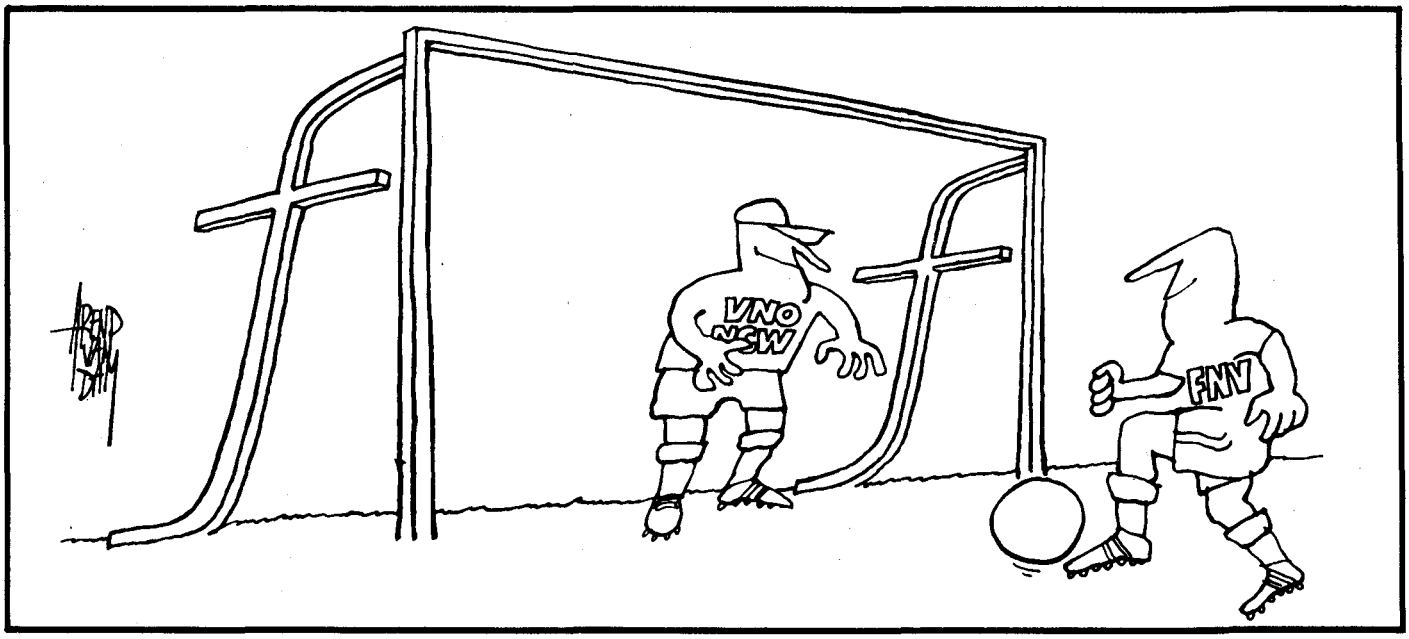

uit het partijbestuur

Afgelopen zaterdag 19 september kwam het CDA-partijbestuur bijeen ondermeer om de resultaten van de kabinetsformatie te bespreken. Het partijbestuur was sinds 25 augustus jl. immers niet meer bijeen geweest.

Afgesproken werd nog eens dat het presidium de komende maanden samen met het CDA-fractiebestuur een „rondtocht" langs alle Kamerkringen zal maken. De bedoeling hiervan is om tekst en uitleg te geven over het formatieverloop en de uiteindelijk bereikte resultaten.
Het bestuur constateerde dat in voldoende mate recht was gedaan aan de door het CDA-Congres vastgestelde vier formatiecriteria. Wel vond men, dat termen als: „vechtkabinet" of „polarisatie in het Catshuis" niet gevoed moeten worden. Het bestuur deed dan ook een beroep op het kabinet om op basis van wederzijds respect en onderling vertrouwen aan de slag te gaan. (Zie de uitspraak van het partijbestuur).
Tenslotte werd in aanwezigheid van de kersverse nieuwe vice-voorzitter van de fractie, Lou de Graaf gesproken over miljoenennota en troonrede. Uiteraard gold ook hier dat het wachten is op de regeringsverklaring van het kabinet op 12 oktober a.s.
In aanwezigheid van mevr. Hanske Evenhuis-v. Essen en mevr. Eske Sleijser-Tegelaar – leden van de door het bestuur ingestelde CDA-werkgroep homofilie – werd het eerste advies van deze werkgroep uitvoerig besproken. Geconcludeerd werd dat deze notitie een goede eerste aanzet vormt die na enige aanpassingen te zijner tijd ter kennis moet worden gebracht van de CDA-Kamerkringen en CDA-afdelingen.
Tenslotte wijdde het bestuur nog een korte discussie aan de acties bij Dodewaard. (Zie uitspraak).

J. W. d. S. L.

Partijbestuur over kabinet en Dodewaard

Het CDA-partijbestuur, in vergadering bijeen op 19 september te Utrecht en sprekend over **de totstandkoming van het nieuwe kabinet:**

1. heeft met voldoening kennis genomen van de totstandkoming van een kabinet op een brede parlementaire basis onder leiding van mr. A. A. M. van Agt, nog voor de opening van het parlementaire jaar 1981-1982. Het bestuur spreekt zijn waardering uit voor het werk van de achtereenvolgende informateurs en formateurs;
2. constateert:
   – dat de vorming van dit kabinet in lijn is met de door het CDA-congres van 21 februari jl. geformuleerde formatie-criteria. Meer in het bijzonder geldt dit voor de door het CDA-congres uitgesproken wenselijkheid van „een brede basis voor een parlementair meerderheidskabinet waardoor een brede ondersteuning vanuit de samenleving wordt bevorderd";
   – dat het CDA-verkiezingsprogram op hoofdpunten in voldoende mate is weerspiegeld in het regeerakkoord;
   – dat een totaalbeoordeling van de beleidsvoornemens van het zojuist aangetreden kabinet pas te vormen is na de regeringsverklaring van begin oktober;
   – dat het partijbestuur zich in de zetelverdeling en de portefeuilleverdeling van het nieuwe kabinet genoegzaam kan herkennen; dat overigens het aantal vrouwelijke CDA-bewindslieden teleurstellend is te noemen;
3. het bestuur spreekt de wens uit dat het nieuwe kabinet een krachtige aanpak zal weten te ontwikkelen voor de zware problemen waarvoor ons land staat, onder meer ter wille van een duurzaam herstel van de economie en daarmee van de werkgelegenheid mede met behulp van de terugdringing van het financieringstekort en de stabilisering van de collectieve lasten;
4. het bestuur doet een beroep op de CDA-bewindslieden, de CDA-fractie in de Eerste en Tweede Kamer en alle overige betrokkenen zich er voor in te zetten dat het kabinet zich ontwikkelt tot een kabinet dat op basis van wederzijds respect en onderling vertrouwen de zware problemen van ons land aanvat.

Het CDA-partijbestuur sprekend over de **acties bij Dodewaard** is van mening:
- dat van het demonstratierecht, voortvloeiende uit het grondwettelijke recht van vrijheid van meningsuiting ten volle gebruik moet kunnen worden gemaakt doch niet mag leiden tot geweld, intimidatie of het in gevaar brengen van personen of zaken;
- dat het een blokkade gericht op het forceren van sluiting van de kerncentrales onjuist acht, temeer omdat in het regeerakkoord een procedure ten aanzien van de beslissing van al dan niet stilleggen c.q. sluiten is voorzien.

commentaar

Terechte waarschuwing van Biesheuvel

Het was een aparte prinsjesdag. Geen vastomlijnde plannen van het kabinet, die door de oppositie werden bestreden. Geen organisaties die zich opwonden over de beleidsvoornemens. Geen fractievoorzitter die krachtige taal sprak. Alles bleef nog verhuld totdat de regeringsverklaring medio oktober komt.
Aan het eind van deze politiek saaie dag was er plotseling het boeiende optreden van oud-premier Biesheuvel. Hij verrastte met een ouderwets heider optreden, recht voor z'n raap, voldoende afstandelijk om te blijven luisteren. Biesheuvel had ook nog een boodschap voor het CDA en de PvdA. Hij riep met name Den Uyl en Van Agt op hun onderlinge verschillen en gevoelens van wantrouwen te begraven en maar eens aan de slag te gaan. Dat is wat het land nodig heeft en waartoe de kiezers op 26 mei besloten. Het klonk uit de mond van een oud-premier die zelf in 1973 weigerde deel te nemen aan een kabinet met de PvdA, waarin KVP en ARP een minderheidspositie innamen. Biesheuvel wilde toen niet onder het juk van Burger door, zo is zijn verklaring anno 1981. Deze houding bekrachtigen zijn woorden nu alleen maar.
Wij willen ons er graag bij aansluiten. Het land heeft een sterk kabinet nodig dat bestuurt en regeert. En waarvan de leden elkaar niet voortdurend via de media bestoken.
Anders moet Biesheuvel zijn optreden over enige maanden maar eens herhalen.

CDA in de ether

Dinsdag 29 september heeft het CDA een radio-uitzending. Hilversum 1, 18.50-19.00 uur.

CD-addertje

Van Dam bouwt woningen:
Nu krijgen we vast ook de voorkant van het gelijk te zien.

Wat de kiezers deden op 26 mei en waarom (1)

Democratie voor iedereen!

In een serie korte artikelen zal ik enige kanttekeningen plaatsen bij de bevindingen van de Amsterdamse politicologen. Het wordt geen boekbespreking. Daarvoor zijn er geschiktere organen dan CDActueel. Het is mijn bedoeling op enkele uitkomsten te attenderen, die van belang zijn bij het functioneren van ons politieke stelsel. Uiteraard zal de positie van de christen-democratie daarbij ook ter sprake komen. Dit eerste artikeltje zal vooral gewijd zijn aan de opkomst bij de laatste verkiezingen.

Geheide stemmers

Bij verkiezingsonderzoeken wordt er altijd veel aandacht besteed aan de mensen die hun stem uitgebracht hebben. Het is echter ook belangrijk te weten wie er niet gestemd hebben en waarom niet. Een voorbeeld:
Bij de laatste presidentsverkiezingen in Amerika bleef bijna de helft van de kiezers (48%) thuis. Reagan kreeg maar iets meer dan een kwart van het aantal kiesgerechtigden achter zich. Waarom stemden zoveel Amerikanen niet? Omdat ze bij voorbaat tevreden waren met de uitslag? Of omdat ze zich noch in Reagan noch in Carter konden herkennen?
Het zal duidelijk zijn dat het antwoord op dergelijke vragen van groot belang is voor het politieke prestige van de nieuw gekozen president en voor zijn kansen om veranderingen in de samenleving te bewerkstelligen. Niet alleen de stemmers, maar ook de thuisblijvers zijn van groot belang bij een goede analyse van de politieke omstandigheden in een land.
In ons land ligt de opkomst veel hoger dan in Amerika. Op 26 mei maakte 86% van de kiesgerechtigden de gang naar de stembus. Desondanks is het niet onbelangrijk te weten waarom 14% dat niet deed. Zaten daar politieke motieven achter?
Van sommige tegenstanders van bijvoorbeeld kernenergie kan men vernemen, dat onze rechtsorde hun rechtsorde niet meer is. Op politieke gronden voelen zij zich niet meer verbonden met onze rechtsstaat en met ons parlementaire stelsel. Geven de cijfers van het Nationaal Kiezersonderzoek enig inzicht in de vraag hoe groot deze groep is? Of algemener gesteld: wie zijn de Nederlanders, die wel mochten stemmen, maar het niet deden?
Er kan hier wel iets over gezegd worden, maar veel is het niet. En het is evenmin verrassend. De „geheide stemmers" (dat wil zeggen kiezers, die op 26 mei hebben gestemd en dat blijkens enquête-gegevens ook altijd van plan geweest zijn) zijn het minst sterk vertegenwoordigd bij de nieuwe kiezers (jonger dan 22 jaar) en het sterkst bij kiezers, die trouw naar de kerk plegen te gaan.

Het is voer voor politicologen om verkiezingsuislagen uit te pluizen en te interpreteren. Vandaar, dat er ter gelegenheid van Kamerverkiezingen een breed opgezet Nationaal Kiezersonderzoek wordt gehouden. Dat is ook dit jaar gebeurd. Deze keer berustte de organisatie bij de politicologen van de Universiteit van Amsterdam. De eerste resultaten zijn thans gepubliceerd in de uiterst lezenswaardige pocket „Kiezen in Nederland"★

door dr. Sytze Faber

En verder blijkt, dat de politieke kennis en de politieke belangstelling bij de thuisblijvers verhoudingsgewijs aan de lage kant is. Al deze verschillen zijn echter niet imponerend. En daarmee prikt het Nationaal Kiezersonderzoek een bekend verhaal door. Het verhaal, dat een hoge opkomst in het voordeel zou zijn van de progressieve partijen en in het nadeel van het CDA. „Er bestaat vrijwel geen samenhang tussen partijkeuze en de kans dat iemand zijn of haar stem uitbrengt". (blz. 58). Daarnaast is het een belangrijke conclusie, dat er naar alle waarschijnlijkheid maar erg weinig kiezers zijn, die bewust niet zijn gaan stemmen omdat ze geen boodschap aan onze democratie hebben.

Klein links

Het zou me niet verbazen als de laatste uitkomst mede te danken is aan ons kiesstelsel. Door ons systeem van de evenredige vertegenwoordiging maken immers ook kleine partijen deel uit van de Staten Generaal.

Dat werkt gunstig voor de betrokkenheid van kleine kritische groepen bij ons parlementaire stelsel. Dat geldt vooral voor de partijen, die men tegenwoordig „klein links" noemt (CPN, PPR en PSP). Deze partijen hebben verhoudingsgewijs namelijk erg veel kiezers, die op grond van een specifiek onderwerp (een „issue" in het politicologenjargon) hun stem uitbrengen. Ze hebben vaak uitgesproken opvattingen over kernenergie en kernbewapening. Opvattingen, die ze terugvinden bij de partijen van klein links. En daarom gaan ze ondanks hun bezwaren tegen onze maatschappij en ons politieke stelsel toch naar de stembus. Klein links (ongewild) als maatschappij-bevestiger, zo zou men ironisch kunnen zeggen!

Democratie voor iedereen

Er is de ondervraagden ook gevraagd waar zij in het politieke krachtenveld ingedeeld willen worden: links, rechts of in het midden. De voorkeur voor het politieke centrum is duidelijk: 54% van de ondervraagden maakt deze keus. De „linksen" en de „rechtsen" houden elkaar vrijwel in evenwicht met respectievelijk 21% en 25%. Interessant is echter, dat het percentage „geheide stemmers" onder links en rechts even groot is (90% en 91%).
Dit is belangrijk. Het betekent, dat onze parlementaire democratie met haar algemene verkiezingen door links en door rechts zeer de moeite waard gevonden wordt.
Het is begrijpelijk als men tegenwoordig weleens bezorgd is over de toekomst van onze democratie. Dit pessimisme vindt echter geen grond in een analyse van de opkomstcijfers van 26 mei jl.
Daaruit blijkt in de eerste plaats, dat er maar weinigen zijn, die van de stembus wegblijven omdat ze ons stelsel hebben afgeschreven. De partijen van klein links vervullen wat dit betreft waarschijnlijk een nuttige rol. En in de tweede plaats is het een positieve uitkomst, dat zowel de „linksen" als de „rechtsen" het belang van de verkiezingen terdege onderkennen. Ons democratisch stelsel is er voor iedereen. Niet alleen in theorie, maar ook in de praktijk.
Men deze uitkomst mag men blij zijn.

★) redactie: Iggen, van der Eijk en Niemöller. Uitgave: Acta boek Zoetermeer. Prijs *f* 29.50.

van de partijvoorzitter

Vechtkabinet of hecht kabinet

Er is even een windstilte. Volgens sommigen is dat een stilte na de storm, volgens anderen een stilte voor de storm. We hebben immers een vechtkabinet gemaakt en dus zal over enkele weken het tumult wel losbarsten en zullen we ministers wekelijks als vechtende honden over de gazons rond het Catshuis zien rollen, tot schrik van de aldaar grazende ganzen.

Nadeel van de twijfel?

Elk kabinet wordt bij z'n start met twijfels omringd. Het kabinet-Van Agt II zeker niet het minst. Er is geen echt regeerakkoord, zegt men. Er liggen tijdbommen onder de ploeg; de hoofdrolspelers verdragen elkaar niet, enz. enz. Het zal dus wel mislopen. De vraag is alleen: wanneer.
Aldus redenerend geeft men het kabinet niet het voordeel van de twijfel mee, zoals dikwijls gebeurt, maar het nadeel van de twijfel. Ik betreur dit. Natuurlijk zijn de onderhandelingen in het kader van de informatie en formatie tamelijk hard geweest. Maar wat wil je bij zulke grote programmatische verschillen tussen twee van de drie beoogde coalitiepartners. Nog afgezien van het feit dat de overstap van oppositie naar regeringsverantwoordelijkheid op zichzelf al aanpassingsproblemen geeft, die in het (in)formatie-overleg voor scherpe kantjes zorgde.
Die fase zijn we nu echter gepasseerd. Het kabinet is er. De ministers hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het beleid. Dat staat van nu af aan voorop.
Die gezamenlijke verantwoordelijkheid betreft uiteraard ook de betrokken partijen en Kamerfracties. Het partijbestuur heeft het zaterdag jl. daarom als volgt geformuleerd:
„Het bestuur doet een dringend beroep op de CDA-bewindslieden, de CDA-fracties in de Eerste en Tweede Kamer en alle overige betrokkenen zich ervoor in te zetten dat het kabinet zich ontwikkelt tot een kabinet, dat op basis van wederzijds respect en onderling vertrouwen de zware problemen van ons land aanvat".

Zo hoort het. Ik neem aan, dat de beide coalitiepartners van het CDA er net zo over denken. En dan moet het lukken.
Een echt kabinet is geen vechtkabinet, maar een hecht kabinet.

Intussen is wel gebleken, dat er in alle geledingen van onze partij fors gediscussieerd is over de coalitievraag. Dat is begrijpelijk. Geen enkele andere partij in ons land staat steeds weer voor het keuzevraagstuk: een coalitie op links of een coalitie op rechts.

Geen principiële voorkeur

Een principiële voorkeur hebben we als christen-democraten niet. We zijn in beginsel bereid met alle constructieve partijen in dit land regeringsverantwoordelijkheid te dragen. De keuze hangt af van de toepassing van onze eigen formatie-criteria, die we op ons verkiezingscongres van 21 februari hebben vastgesteld en die al vele malen in deze kolommen zijn vermeld. Het kabinet wat wij nu hebben is in lijn met deze criteria. Ook dat heeft het partijbestuur unaniem vastgesteld.

Hoe belangrijk de keuze van coalitiepartners ook moge wezen, zelfs bij smalle beleidsmarges, voor ons als CDA blijft van veel meer betekenis hoe wij op basis van onze eigen grondslag, onze eigen politieke overtuiging en ons eigen partijprogram herkenbaar beleid maken. Herkenbaar christen-democratisch beleid. Woorden omgezet in daden. Daar blijven we de handen aan vol houden.

Piet Bukman

Vredesweek

Nederland moet initiatieven nemen om proces van ontwapening op gang te brengen.

Verzet tegen de kernbewapening betekent in de campagne van het IKV verzet tegen de krachten die de (nucleaire)wapenwedloop veroorzaken, instandhouden en rechtvaardigen. Dit betekent dat het afschrikkingssysteem en het evenwichtsdenken, die sinds 1945 zijn en nog steeds worden gebruikt om de bewapeningsinspanningen van met name de grootmachten te rechtvaardigen, worden afgewezen. Machtspolitiek op basis van militaire kracht, op basis van militair overwicht laat geen ruimte en biedt geen uitzicht op ontwapening en wapenbeheersing – het is letterlijk een doodlopende weg.

Verzet tegen de kernbewapening betekent in de campagne van het IKV ook nadrukkelijk zoeken naar en wijzen op wegen die mogelijk kunnen leiden tot het tegengaan en terugdringen van de (nucleaire)wapenwedloop. Dit betekent dat er druk moet worden uitgeoefend om het afschrikkingssysteem en het evenwichtsdenken te doorbreken, zodat de grootmachten er hun machtspolitieke doelstellingen niet meer in kunnen uitleven. In dat kader wordt een pleidooi gevoerd dat Nederland en dat andere landen door hun politieke opstelling ondubbelzinnig duidelijk maken dat er een uitweg wordt gezocht uit de (nucleaire)bewapeningsspiraal, en uit het systeem en de manier van denken die deze spiraal rechtvaardigen. Nederland en andere landen zouden zich moeten verplichten tot het zelfstandig (eenzijdig) zetten van ontwapeningsstappen. En die zelfstandige (eenzijdige) initiatieven zouden moeten worden omgezet in een collectieve politiek, gericht op een veelzijdig ontwapeningsproces in west en in oost. Want de doelstelling is: initiatieven nemen om een werkelijk proces van ontwapening op gang te brengen.

Groeiende sympathie

De campagne van het IKV heeft de afgelopen jaren veel losgemaakt.

In Nederland is onder de bevolking sprake van een groeiende sympathie en steun voor de voorstellen die het IKV heeft ontwikkeld, en voor de argumenten en overwegingen waarop die voorstellen zijn gebaseerd. De vredesbeweging wordt daardoor in toenemende mate een belangrijke tegenbeweging. Tot nu toe heeft dit echter (nog) niet geleid tot een duidelijke andere

De Vredesweek 1981 is het begin van het vijfde jaar van de campagne van het Interkerkelijk Vredesberaad. In die campagne gaat het om daadwerkelijk verzet tegen de kernbewapening en om daadwerkelijk zoeken naar mogelijkheden om bedreigende ontwikkelingen om te buigen. Aldus polemoloog H.B. Gerritsma in de tweede bijdrage in dit blad n.a.v. de vredesweek. Inhet vorige nummer schreef prof. Kooymans reeds over de Vredesbeweging, het IKV en het CDA.

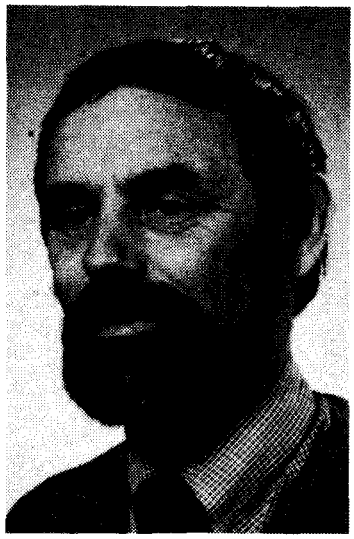

door H. B. Gerritsma

opstelling van de grote politieke partijen. De grondtoon van rapporten van het CDA over de problematiek van veiligheid en bewapening die in de periode vóór de verkiezingen werden gepubliceerd was dat werd gekozen voor de oorlogvoorkomende werking van het afschrikkingssysteem. En de grondtoon van het verkiezingsprogram van het CDA was dat de kernwapens als midden tot afschrikking worden aanvaard. Dat programma spreekt zich ook niet duidelijk uit over de zaak van de modernisering.

Er kunnen allerlei conclusies uit worden getrokken: het is niet tegen de plaatsing van raketten, maar het tegendeel kan ook niet worden beweerd. Bovendien sprak slechts een deel van de fractie van het CDA zich in de periode voor de verkiezingen uit tegen **plaatsing** van nieuwe raketten, zij het dat men die plaatsing niet onder alle omstandigheden afwees. Er is sprake van een accoord-gaan onder voorwaarden. En die voorwaarden betreffen dan vooral de voortgang die er moet zijn/worden gemaakt bij de onderhandelingen over wapenbeheersing (zowel over de lange- als over de middellange afstandwapens).

Al met al een weinig opwekkend beeld van een zich distanciëren van het afschrikkingssysteem is geen sprake.

Ook **buiten Nederland** is sprake van groeiende sympathie en steun voor de vredesbeweging die zich verzet tegen de voortgaande kernbewapening.

In West-Duitsland, Engeland, België, Denemarken, Noorwegen en Zweden groeit de vredesbeweging, en groeit het verzet: met name tegen de mordernisering. En in Engeland en in de Noordse landen hebben politieke partijen zich uitgesproken tegen de (nucleaire) bewapening en voor (nucleaire) ontwapeningsstappen.

De tegenbeweging manifesteert zich internationaal, en kan steeds minder worden genegeerd door politici en door regeringen.

De herfst van 1981 staat in het teken van de komende beslissing over de plaatsing van nieuwe kernwapens in Nederland en in andere Westeuropese landen. In december 1981 zullen de lidstaten van de NAVO zich opnieuw beraden over deze kwestie.

Voor de vredesbeweging in en buiten Nederland betekent dit dat, in het kader van de afwijzing van de (nucleaire) bewapening alles in het werk zal worden gesteld om langs democratisch weg te voorkomen dat de nieuwe wapens in West-Europa zullen worden gestationeerd; en vooral: om te bereiken dat de Nederlandse regering en dat regeringen van andere lidstaten van de NAVO hun instemming met het moderniseringsbesluit intrekken.

Bij de modernisering gaat het immers om een principiële zaak. In december 1979 aanvaardden de lidstaten van de NAVO het besluit om over te gaan tot de productie van nieuwe raketten, en om die raketten ook in West-Europa te plaatsen. Nederland was het eens met de redenen voor dat besluit. Nederland doet ook mee aan de uitvoering er van. Alleen de beslissing om ze ook op het eigen grondgebied te plaatsen werd opgeschort.

Het principiële zit hierin dat aanvaarding van de modernisering een aanvaarding van het af-

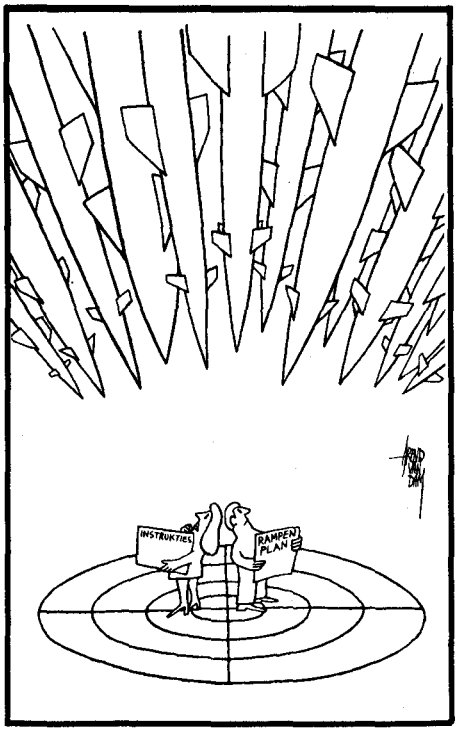

schrikkingssysteem en van het evenwichtsdenken impliceert. Sinds 1945 is elke aanschaf van nieuwe wapensystemen naar bevolkingen en parlementen toe gerechtvaardigd met een beroep op dit systeem en op die manier van denken.
Bij de modernisering gaat het om een nieuwe bewapeningsronde. En ook nu worden weer dezelfde argumenten gebruikt om die te rechtvaardigen: het machtsevenwicht zou zijn doorbroken, en onderhandelen is alleen mogelijk vanuit een positie van kracht, van overwicht. Het heeft er ook nu weer alle schijn van dat die argumenten opnieuw de doorslag zullen geven. Dit ondanks het feit dat de noodzaak van een nieuwe bewapeningsronde tot nu toe niet heeft geleid tot ontwapening of tot wapenbeheersing: integendeel. Het heeft er alle schijn van dat de Nederlandse regering in december 1981 zal besluiten om de beslissing over de **plaatsing** van de nieuwe raketten op Nederlands grondgebied opnieuw uit te stellen, en dat de instemming met het productiebesluit van december 1979 niet zal worden herroepen. Dat impliceert dat de regering opnieuw ja zegt tegen het afschrikkingssysteem en tegen het evenwichtsdenken, en tegen de op bewapening gebaseerde machtspolitiek van de grootmachten.
De kwestie van de modernisering is slechts een van de symptomen van de voortgaande (nucleaire) bewapening. De moderniseringsplannen maken deel uit van een veel omvangrijker programma om de (nucleaire) gevechtskracht van de NAVO te vergroten, en om met name die in West-Europa uit te breiden. En dit programma staat niet los van nog omvattender bewapeningsprogramma's van de grootmachten.

De laatste tijd worden we, met name in de Verenigde Staten, geconfronteerd met verontrustende ontwikkelingen. De bewapening wordt opgevoerd ten koste van alles, wapenbeheersingsovereenkomsten (SALT-2) worden ondermijnd, wapenbeheersingsonderhandelingen stuiten af op onwil, Er is sprake van een harde, arrogante machtspolitiek vanuit een centraalstellen van de eigen politieke belangen, gebaseerd op een positie van macht en overwicht. Daarbij worden de Westeuropese landen nog minder dan in het verleden het geval was in de besluitvorming betrokken, maar wordt hen in feite gedicteerd wat goed is voor het bondgenootschap en voor de afzonderlijke lidstaten.
De herfst van 1981 staat in het teken van belangrijke beslissingen. De vredesbeweging zal zich in en buiten Nederland zich tot het uiterste inspannen om een nieuwe bewapeningsronde nl.: om uitbreiding van de nucleaire gevechtskracht in West-Europa, te voorkomen. Deze inspanningen worden gedaan in het kader van het streven naar een wederzijds, omvattend ontwapeningsproces, naar een kernwapenvrij Europa en een kernwapenvrije wereld.
In de herfst van 1981 gaat het om de vraag of Nederland daadwerkelijk wil breken met de voortgaande (nucleaire) bewapening en daadwerkelijk een beleid wil voeren dat is gericht op ontwapening.
De vredesbeweging in Nederland roept de mense op om er bij de politieke partijen en bij de regering op aan te dringen dat de instemming met het moderniseringsbesluit van december 1979 wordt ingetrokken.
De vredesbewegingen in andere Westeuropese landen vragen hetzelfde aan hun politieke partijen en hun regeringen.

commentaar

IKV en CDA

„Stoelende op dezelfde wortel des geloofs", zo is een gevleugelde uitspraak van vroeger jaren, die ook van toepassing is op de relatie tussen IKV en CDA. Geïnspireerd door de bijdrage van prof. Kooijmans in CDActueel van vorige week, die oprief tot een dialoog tussen beide organisaties. Geïnspireerd ook door de uitspraak in het program van uitgangspunten van het CDA, dat wij een boodschap hebben aan wat de kerken ons te vertellen hebben.
Het moet ertoe leiden dat er een gesprek komt tussen beiden. In dat gesprek zal het CDA wel een aantal kritische vragen hebben in de richting van het IKV. Ook andersom geldt dat. Zo'n dialoog is zinvoller dan wederzijdse frustraties te uiten. En het past bij het karakter van het CDA.

Alleen via een massaal neen vanuit de bevolking kan er wellicht een dam worden opgeworpen tegen de voortgaande (nucleaire) bewapening.

H. B. Gerritsma is deelnemer in het IKV vanuit de Gereformeerde Kerken en medewerker aan het Polemologisch Instituut van de R.U. Groningen (project Vredesonderwijs/Mondiale vorming).

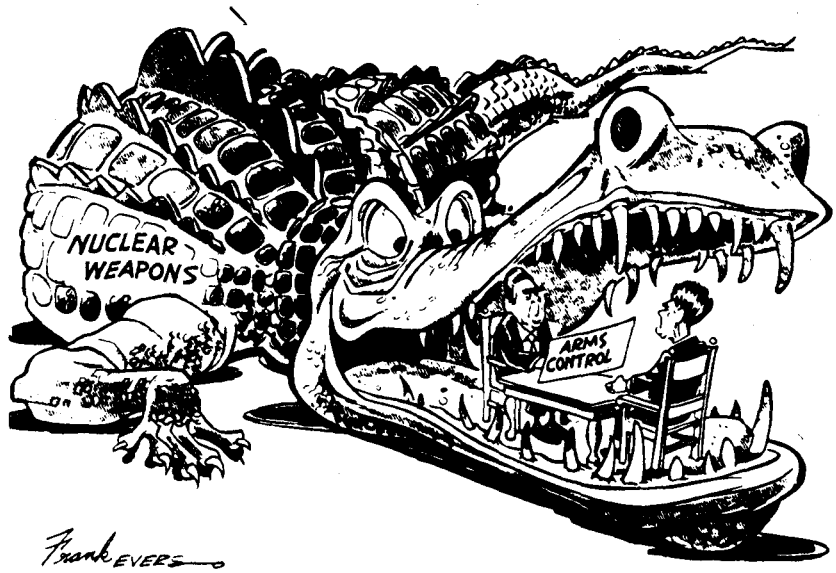

(geknipt uit de Vredeskrant)

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Cor van Santen a.i.

Staphorst

Het merkwaardige is dat als Van Agt-Wiegel als kabinet was blijven zitten, er waarschijnlijk geen kamermeerderheid te vinden was geweest om dat kabinet naar huis te sturen. De VVD vanzelf niet; het CDA was Van Agt niet afgevallen; en „Staphorst" zou het alternatief van een centrum-links kabinet niet hebben durven nemen. *(Hervormd Nederland)*

Amerika

„Het gaat hier niet om wel of geen aow, zoals in Amerika, het gaat om verschillen van anderhalf procent. Maar wij dóen alsof we werkelijk fundamenteel verschillen van anderen. De PvdA vindt zichzelf de allerbeste partij, vandaar die ongelooflijk arrogante oppositie. En bovendien maken we dan nog de fout om ons te verbeelden, alsof het CDA dichter bij ons staat dan de VVD – zodat we Van Agt alle troeven in handen spelen. (Een PvdA-Congreslid in de Haagse Post)

Gezegend

Met name de PvdA zal natuurlijk proberen de beroemde zes strijdpunten, die ze tijdens de formatie voor een groot gedeelte hebben weggegeven, weer via een achterdeur het Catshuis binnen te halen. In plaats van de problemen werkelijk aan te pakken, vrees ik dat men tijd gaat zitten verdoen met elkaar in de gaten tehouden. De kiezer is er gezegend mee. *(VVD-Tweede Kamerlid Nijpels in Algemeen Dagblad)*

Betrekkelijk

Als je de samenstelling van tweede kabinet-Van Agt bekijkt, blijkt ook hoe betrekkelijk de links-rechts opdeling is. Ministers als Van der Stee en Van Dijk, de twee steunpilaren van Van Agt, zouden ook in de VVD tot de *rechtsen* behoren. Wat dat betreft zou je Van Agt II met evenveel recht *rechts-links* kunnen noemen als centrum-links. *(De Tijd)*

Hoogpolig

In de Haagse situatie is het duidelijk, dat Den Uyl de hoogpolige blauwe vloerbedekking van Wiegel vervangen wil zien door een kamerbreed rood tapijt. Het is in de nabije toekomst interessant te zien in hoeverre Van Agt II en Van der Stee II willen afwijken van Van Agt I en Van der Stee I. (Elseviers Magazine)

Geen aardbeving

CDA, PvdA en D'66 zullen de handen aan elkaar vol hebben – in gedachten geeft Den Uyl al een schop tegen het koffertje met de oude Miljardennota van Van der Stee – maar van een aardbeving in het politieke bestel zal nog in geen jaren sprake zijn. *(Algemeen Dagblad)*

Bezorgd

De naam Zijlstra heeft de hele formatie een rol gespeeld. „Het is duidelijk dat Zijlstra zich enorme zorgen maakt over onze economie. En ik verzeker je: ik ben dat met hem eens. De mensen denken dat ik daar anders over denk, maar een van mijn motieven om dit kabinet te maken is dat ik zo ontzettend bezorgd ben over de economie. *(Ruud Lubbers in gesprek met de Tijd)*

Steun

Met het oog op de zorgwekkende verslechtering van de economische toestand heeft de niet zo nieuwe premier Van Agt onlangs verklaard, dat de tijd van „slap geklets" thans voorbij is. Dacht hij hierbij ook aan de CDA-bijdrage tot het economisch-politieke debat van de jaren zeventig en met name aan de „steun" van zijn fractie aan Bestek'81? (Elseviers Weekblad)

Een blijvende plaats?

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zal een blijvende plaats krijgen in onze parlementaire geschiedenis... wanneer door zijn inspanningen, door de beschikbaarstelling van het hem gegeven intellect, door zijn werkkracht en toewijding *duurzame* **werkgelegenheid in dit land kan worden gemaakt. Werkgelegenheid die ook aan het eind van dit decennium nog beschikbaar zal zijn. Dát is waar het om gaat".** *(Van Agt in Vrij Nederland)*

Troostrijk

Het al of niet slagen van de economische experimenten van de regering-Reagan zal van meer betekenis zijn voor onze economie dan het al of niet slagen van de toekomstige plannen van het tweede kabinet-van Agt. Voor sommigen vormt dat een troostrijke gedachte. *(Een bankier in Trouw)*

Insulair

In bepaalde opzichten is Nederland bezig tamelijk insulair te worden, zich zeer sterk te concentreren op binnenlandse politiek, terwijl Nederland in de jaren '50 en ook nog '60 toch juist een grote internationale reputatie had opgebouwd (interview minister Van Dijk, ontwikkelingssamenwerking, in NRC/Handelsblad)

Stom werk

Ik vind automatisering prima omdat er een hoop stom werk door verdwijnt. Ik geloof niet in het verhaal dat automatisering werk doet verdwijnen. Veel stom werk, maar het schept ook een heel nieuw arbeidsveld. *(CDA-Kamerlid Weijers in Trouw)*

Beter?

Is de identiteit van de Westduitse christen-democraten die thans al vele jaren in de oppositie zijn, zoveel duidelijker en beter dan die van de Nederlandse christen-democraten, die voortdurend regeringsverantwoordelijkheid dragen? *(Friesch Dagblad)*

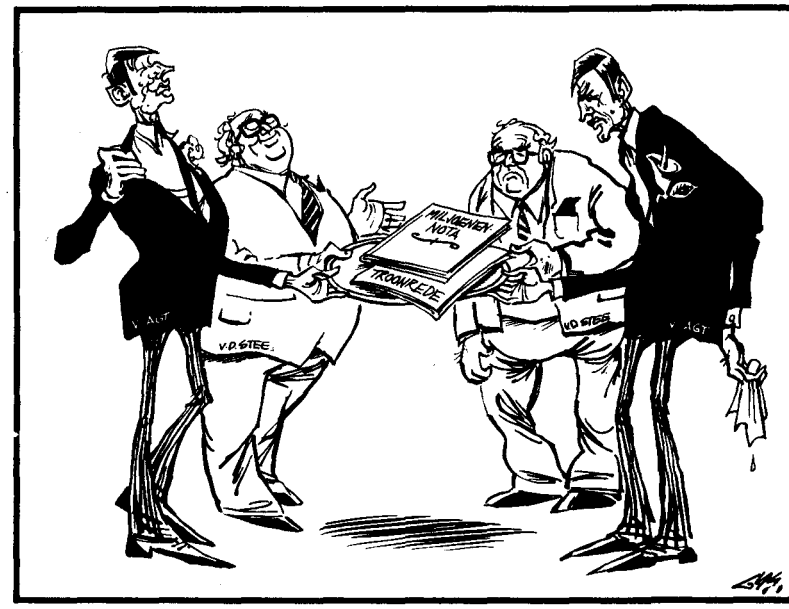

(geknipt uit Elseviers Weekblad)

Opleiding en behoefte beter op elkaar afstemmen

europa

Jeugdwerkloosheid in de Europese Gemeenschap

De Europese Volkspartij heeft op 8 en 9 september gesproken over het rapport jeugdwerkloosheid in de Europese Gemeenschap. In de bespreking bracht de Nederlandse delegatie, dankzij de medewerking van een aantal Kamerleden, via zijn woordvoerder, de heer Adrlaan Slingerland, naar voren welke argumenten er zijn om de bestrijding van de jeugdwerkloosheid prioriteit te verlenen binnen het beleid van de Europese Gemeenschap.

45% van de werklozen zijn jongeren... *(foto Nick Morelis)*

Gewezen is op de verdubbeling van het aantal jeugdwerklozen in Nederland in vier jaar tijd. Van 83.500 in 1977 is dit in 1981 aangegroeid tot 167.500.
De vergadering werd deelgenoot gemaakt van de Nederlandse verontrustig over de zeer snelle stijging van het aantal langdurig jeugdige werklozen. Bepleit werd dat deze categorie in het werkgelegenheidsbeleid extra aandacht verdient. De situatie dat op het ogenblik reeds 45% van het totale werklozenbestand gevormd wordt door mensen die jonger zijn dan 25 jaar, werd zorgelijk genoemd, omdat het aandeel in de beroepsbevolking hoogstens 22% bedraagt.
Als eerste vereiste voor het bestrijden van de jeugdwerkloosheid werd benadrukt van Nederlandse zijde dat een algemeen samenhangend werkgelegenheidsbeleid noodzakelijk is. Ten behoeve van de jeugdwerkloosheid zouden nog extra beleidsinspanningen nodig zijn, enerzijds gericht op het wegnemen van de conjuncturele oververtegenwoordiging van het aantal jongeren in het werklozenbestand en anderzijds op het wegnemen van een aantal structurele oorzaken van de huidige jeugdwerkloosheid.
De Nederlandse delegatie vond het niet verstandig om alle aandacht te concentreren op maatregelen, die op korte termijn effect scoren. In Luxemburg werd daarom gepleit voor een structureel beleid, gericht op de vraagzijde en de aanbodzijde van de arbeidsmarkt. Wat betreft dat laatste kan de jeugdwerkloosheid verklaard worden door een combinatie van de relatief zwakke arbeidsmarktpositie, het algemeen tekort aan arbeidsplaatsen en de verhoogde selectiecriteria. Wat betreft de vraagzijde werd van Nederlandse zijde gewezen op het belang van de herverdeling van de beschikbare arbeid. Meer dan in de nota die bij de discussie voor lag, vroeg de Nederlandse delegatie om meer aandacht te schenken aan deeltijdarbeid. Naar aanleiding van de opmerking in de betrokken nota dat de beschikbare hoeveelheid betaalde arbeid beperkt is, vond de Nederlandse delegatie een aanbeveling om ook in Europees verband aandacht te schenken aan de niet betaalde arbeid, respectievelijk het vrijwilligerswerk.

Onderwijs

Met betrekking tot de onderwijsparagraaf in de betrokken nota vond de Nederlandse delegatie het aanbevelenswaardig om de cursussen, zoals die voor jongeren worden georganiseerd in regionaal verband, meer flexibel op te zetten. Bepaald sceptisch stond de CDA-delegatie tegenover het pleidooi van het rapport voor het op een gelijke noemer brengen van de onderwijsstelsels in de Europese Gemeenschap. Daarentegen pleit de Nederlandse delegatie er voor om te komen tot een betere affstemming tussen een taxatie van enerzijds het aantal scholen en opleidingen en anderzijds de behoefte aan geschoold personeel bij het bedrijfsleven. Groot belang werd er van Nederlandse zijde gehecht aan het komen tot Kort Middelbaar Beroepsonderwijs, dat naast de beroepsgerichte component, ook in pedagogisch-didactisch opzicht aansluit op de structurele behoeften en mogelijkheden van de leerling.
Van enorm belang achtte de Nederlandse delegatie dat men zich heel goed bewust moest zijn in Europa, dat indien men op het punt van de bestrijding van de jeugdwerkloosheid in de gehele gemeenschap iets van betekenis van de grond wilde krijgen, dit ook grote financiële consequenties zou hebben. Daarom werd ook uitgesloten geacht, dat uitbreiding van de fondsen mogelijk zou zijn zonder de 1% btw-grens verruimd zou worden.

Minderheden

Met nadruk is van Nederlandse zijde betoogd, dat het probleem van de culturele minderheden belangstelling verdient op Europees niveau. Nederland acht dit een Europees vraagstuk van de eerste orde en over en weer valt van de maatschappelijke en pedagogische aanpak heel wat op te steken.
De loonontwikkeling van de jeugdlonen vond de Nederlandse delegatie een zaak die de Europese aandacht verdient. Gepleit werd dat de aandacht besteed zou worden aan de relatie lonen en toegang tot de arbeidsmarkt via loonopbouwvergelijking.
Tenslotte werd door de Nederlandse delegatie de aandacht gevraagd voor specifieke maatregelen ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid in de verschillende lidstaten afzonderlijk. Aangedrongen werd om deze maatregelen in Europees verband te inventariseren, zodat de lidstaten onderling van kennis en ervaring gebruik zouden kunnen maken. Zo werd gewezen dat in Nederland op dit moment een sociaal garantieplan werd ontwikkeld. Gevraagd werd of de daarin voorgestelde maatregelen nog in een nota van de Europese Volkspartij zouden kunnen worden opgenomen, zodat deze ook in Europees verband aandacht zouden kunnen krijgen.

M.A. Kolster
Secretaris Commissie Buitenland

Latijns-Amerika – Grondslagen voor een CDA-beleid

De laatste maanden werd het binnenlandse politieke nieuws voornamelijk beheerst door informatie en formatie-perikelen. De aandacht en activiteiten van de partij waren terecht er op toegespitst een zo optimaal mogelijk resultaat te bereiken in het licht van de resolutie van partijraad en congres. Andere activiteiten stonden echter niet stil. De kerngroep Mensenrechten – Latijns-Amerika, één van de vier ingestelde werkgroepen van de Commissie Buitenland van het CDA had een notitie vervaardigd: *„Latijns-Amerika – ontwikkeling en visie"* die na uitvoerige discussie in de Commissie Buitenland en Partijbestuur thans door de partij is aangenomen als beleidsnota.
Maarten van Ditmarsch, nauw betrokken bij de opstelling van de nota, zet op verzoek van de redactie een aantal hoofdlijnen van de nota uiteen.

De nota beoogt een globale aanzet te geven voor een beleid ten aanzien van Latijns-Amerika en de mensenrechten waarbij zij aansluit op het CDA-program „Om een zinvol bestaan". Hierin wordt gesteld dat waar het schending van de sociale grondrechten en klassieke mensenrechten betreft onze zorg **met name** naar Latijns-Amerika dient uit te gaan. Onze zusterpartijen in dit continent, aangesloten bij de Wereldunie van Christen-Democraten verzoeken ons zeer frequent om solidariteit en materiële steun.
De nota is globaal daar niet ingegaan wordt op de specifieke situaties in de afzonderlijke landen. Aparte nota's over die landen, de ontwikkelingen van de Christen-Democratie in Latijns-Amerika en onze houding resp. samenwerking met actie/landen comité's ter zake zullen binnenkort verschijnen.

Latijns-Amerika – ontmoetingsplaats van de Westerse en de Derde Wereld

In Latijns-Amerika leeft een kleine bovenlaag, waarin het Europese element overheerst, op het niveau van de elite in de rijke westerse landen, terwijl een grote onderlaag waarin met name het Indiaanse element sterk vertegenwoordigd is veelal in bittere armoede verkeert. Onder een straf regime worden in de industrieel verst ontwikkelde landen in het zuiden economie en samenleving gesaneerd. De strijdkrachten aldaar maken in „harmonieus" samenspel met de feodale- en industriële elite iedere vorm van democratische ontwikkeling onmogelijk. Onder het mom van het grote communistische gevaar, waartoe gemakshalve veelal ook oppositionele groeperingen als christen- en sociaal-democraten gerekend worden, is men gekomen tot een ideologie van de nationale veiligheid dat elk oppositioneel geluid tot in de kiem smoort. Deze ideologie wordt door de Latijns-Amerikanen daarom ook wel de ideologie van de onderdrukking genoemd. In de kleine staten van Midden-Amerika komt dit vandaag de dag onversluierd meer dan ooit naar voren. Men kan daarbij, ondanks Carters mensenrechtenpolitiek die onder de Reagan-administratie helaas verdwijnt, rekenen op voldoende steun binnen het Amerikaanse bedrijfsleven, het Pentagon en het Congres.

Huidige ontwikkelingen

Een drietal tendenzen zijn waarneembaar. Allereerst zijn er de militaire regimes die de status quo respectievelijk een technocratisch maatschappijmodel voorstaan. Argentinië, Chili, Uruguai zijn hier voorbeelden van. Zij beroepen zich op de reeds genoemde ideologie van de nationale veiligheid en bewijzen hoogstens lippendienst aan de sociaal-economische ontwikkeling en democratie. Acuter is de situatie in enige landen van Midden-Amerika, zoals El Salvador en Guatemala, waar een regelrechte confrontatie uitgebroken is tussen het regime en het groeiende binnenlandse verzet vn de bevolking. Hoewel Cuba hierbij een rol speelt dient hieraan niet die betekenis gegeven te worden zoals de VS dit plachten te doen. In de export van haar revolutie stelt Cuba zich meer als „realpolitiker" op dan in de tijd van Che Guevara.
Daar waar – zoals met name in de Andeslanden – een tendens tot democratisering gaande is bestaat meer uitzicht op gerechtigheid en ontwikkeling. Hier dienen zich kansen maar ook beperkingen aan. Zo is Latijns-Amerika nauwelijks gediend met een simpele terugkeer naar populistische volksleiders à la Peron van weleer. Hun onvermogen leverde in het verleden aan de legerleiding een vrijbrief op om de democratie als ondoelmatig van de hand te wijzen en zichzelf tegenover de bevolking te legitimeren.
Een ander gevaar is dat een machtsvacuum voor extreem links en rechts een uitnodiging kan vormen om met gebruik van geweld de leiding over te nemen.
Veeleer is de hoop gericht op de vernieuwende krachten in de Latijns-Amerikaanse politiek die gezamenlijk moeten werken aan de dubbele taak van economische ontwikkeling en sociale gerechtigheid. Het betreft hier met name onze christen-democratische zusterpartijen wier samenwerking met andere progressieve partijen en groeperingen zoals de sociaal-democraten hiertoe onontbeerlijk is.

Een belangrijke taak is ook weggelegd voor de vakbeweging, met name de christelijke arbeiderscentrale CLAT die poogt een authentiek Latijns-Amerikaans alternatief te bieden voor de van buiten opgedrongen communistische en kapitalistische modellen. Van groot belang zijn eveneens de ontwikkelingen in de Rooms Katholieke Kerk. De sterk groeiende basisgemeenschappen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de totstandkoming van een nieuwe maatschappelijke orde.

Christelijke normen

Men dient zich terecht af te vragen of het Westen – en in het bijzonder Nederland dat slechts marginaal betrokken is bij Latijns-Amerika – in zijn betrekkingen met andere werelddelen zijn eigen normen en waarden moet hanteren of doen prevaleren. Daarbij komen we gelijk bij de vraag of wij wel andere dan de maatstaven die hieruit voortvloeien kunnen hanteren. Er zijn immers bepaalde waarden die van oudsher christelijk heten, maar die zich zowel in Latijns-Amerika als elders een universele aanvaarding hebben verworven.
Gelijktijdig dienen wij ons dan wel te realiseren dat ons zogenaamde „Christelijke Westen" zich

Het ware te wensen dat de Verenigde Staten hun beleid c.q. steun richten op de democratische, vernieuwende, krachten en zich onthouden van hulp die militaire regimes in het zadel houden

in de praktijk meestal niet heeft geplaatst onder het Evangelie.
De wijze waarop wij nog altijd menen te moeten omspringen met onze natuurlijke hulpbronnen, het milieu en bovenal met elkaar spreken boekdelen. Intentie – geen pretentie waarmee maar gezegd wil zijn dat zorgvuldigheid en bescheidenheid geboden zijn.
Een beroep op onze waarden en normen moet kunnen steunen op krachten die in Latijns-Amerika zelf naar verandering en vernieuwing streven op straffe van een zuiver verbale getuigenis politiek die goedkoop en loos is.

Houding Verenigde Staten en Europa

Het ware te wensen dat de Verenigde Staten, die in vele Latijns-Amerikaanse landen vrijwel alleenheerser zijn, hun beleid resp. steun richten op die democratische vernieuwende krachten en zich onthouden van hulp die militaire regimes in het zadel houden. Hulp vaak gebaseerd op een – somtijds allergische – vrees voor een Cubaans communistische machtsovername.

Europa heeft zich te veel als buitenstaander opgesteld

Ook nu nog is dit beleid te zien in de steun aan de junta (en met name de militaire component daarvan!) van El Salvador. Toch is Europa ook in zekere zin verantwoordelijk. Europa heeft zich teveel als buitenstaander opgesteld en aan de VS geen constructief alternatief geboden.
Men volstond hoofdzakelijk met verbale bemoeienis met ad hoc ontwikkelingen waarvoor niemand in Europa verantwoordelijkheid hoefde te dragen. Met name heeft Europa onvoldoende gehoor gegeven aan progressieve fronten van plaatselijke politieke krachten waarin met name democratische socialistische en christen-democratische krachten zich willen bundelen. Deze initiatieven dienen meer aandacht te krijgen daar zij in sommige landen vaak het enige alternatief vormen voor dictatuur, repressie en mogelijk zelfs burgeroorlogen. Voorwaarde is wel dat er een gestructureerde consultatie en coördinatie is met de met het CDA gelieerde Christen Democratische partijen in die landen. Hun gemeenschappelijk forum – de OPCA – wordt te weinig benut. Daarnaast dient het CDA middels de Europese Volkspartij waar mogelijk samen te werken met de Socialistische Internationale en de Internationale Vakbeweging. De initiatieven die recentelijk ten aanzien van El Salvador in deze genomen zijn stemmen tot enige hoop.
Initiatieven in de VN en het Europees Parlement zijn na deze consultaties zinvol. Met name uitspraken van het Europees Parlement hebben in Latijns-Amerika meer gewicht en effect dan vaak in haar eigen achterland het geval schijnt te zijn.

Concentratie landen

Ten aanzien van de landen waarop wij ons richten in Latijns-Amerika dienen prioriteiten gesteld te worden. Met name moet daarbij aan de zuidelijke landen van dit continent gedacht worden. Deze landen liggen niet alleen verder buiten de Amerikaanse invloedssfeer maar hebben zowel bilateraal als multilateraal veel contacten met Europa. Deze relaties dienen sterker benut te worden om een terugkeer naar een werkelijke democratie te bewerkstelligen. Dit geldt met name voor Urugay, Chili en Argentinië. De democratische oppositie in deze landen verdient onze steun. Dit geldt in meerdere mate voor Chili en Uruguai dan voor Argentinië. Zowel Chili als Uruguai beschikken over een rijk democratisch verleden, waarin de christen-democratie een belangrijke functie vervuld heeft. Dit neemt echter niet weg dat waar het om schending van mensenrechten gaat de regimes in Uruguai en Chili op geen enkele andere wijze anders tegemoet getreden dienen te worden dan die van landen als Argentinië en Bolivia. De aard van het systeem alsmede de gebezigde methodiek is immers vrijwel synoniem. De speciale aandacht voor Chili en Uruguay is echter een honorering van een in het verleden bewezen democratische inslag, die als voorbeeld van geheel Latijns-Amerika kan werken.

M. van Ditmarsch, lid Commissie Buitenland en voorzitter kerngroep mensenrechten

De nota, waarin ook een analyse wordt gegeven van de economische ontwikkeling, is voor belangstellenden verkrijgbaar bij het CDA-bureau.

CDA-voorstel volstrekt niet verrassend

De openbare school aan de ouders

„Hartelijk dank voor de prompte toezending van de gevraagde stukken. Het artikel van drs. Oostlander) vond ik zeer interessant. Met het artikel van drs. Klop ben ik het – als hoofd van een openbare lagere school – volstrekt eens. Ik denk met mij vele collega's in het (openbaar) onderwijs. Ik verheug mij over dit opmerkelijke initiatief van het CDA, dat de traditionele voorstanders van openbaar onderwijs zeker zal prikkelen. Met vriendelijke groet,*

Hoogachtend,
B. A. Kievith

In dit artikel gaat drs. Kees Klop in op de discussie over de bestuursvorm van het openbaar onderwijs. De traditionele vorm waarbij deze scholen bestuurd worden, nl. door de gemeenteraad, is niet meer van deze tijd, zo stelt hij.

Gesteld voor de keuze tussen inspraak en zelfbestuur pleit het CDA in zijn modelprogram voor het laatste.

Aldus één van de reacties op de discussie die zich in de kranten heeft afgespeeld over het CDA-voorstel om de openbare school over te dragen aan de ouders.
Het idee is in het CDA-modelprogram voor de gemeenteraadsverkiezingen van volgend jaar als volgt onder woorden gebracht: „Wanneer een nader te bepalen deel van de ouders van de leerlingen van een openbare school de wens daartoe te kennen geeft, dient de betrokken overheid de school over te dragen aan een door deze ouders te vormen vereniging of stichting, tenzij direct tot stichting van een nieuwe openbare school zou moeten worden overgegaan." (artikel VII. l.e.). Hetzelfde artikel stond in het program voor de Tweede-Kamerverkiezingen. In tegenstelling tot wat velen direct denken is het niet de bedoeling om van de openbare school een christelijke school te maken. Het voorstel heeft te maken met de democratisering van het onderwijs, de zeggenschap van ouders, personeel, sympathisanten en leerlingen over de school. Het gaat dus over de bestuursvorm en niet over de grondslag.
Nu is de bestuursvorm van de openbare school al enige tijd in discussie. De politieke partijen, die in gemeenteraden het bevoegd gezag van de openbare lagere school zijn, moeten daarover dus een standpunt vormen.
Behalve de traditionele vorm (de gemeenteraad als schoolbestuur) is van VVD-zijde voorgesteld het schoolbestuur te gieten in de vorm van een door de gemeenteraad in te stellen commissie, waarin onder meer ook ouders zitting hebben. Van PvdA-zijde heeft de Groningse wethouder Wallage voorgesteld een publiekrechtelijke onderwijsraad in te stellen, naar Engels voorbeeld; in deze raad kiezen ouders hun vertegenwoordigers. Het CDA komt nu met het voorstel om de ouders (en ook sympathisanten) bij voorkeur door middel van de verenigingsvorm zelf het bestuur over de openbare school te geven. Het karakter van de school kan in de statuten van die vereniging bij voorbeeld omschreven worden, zoals thans ook terzake van het openbaar onderwijs in het ontwerp van wet op het basisonderwijs staat: „Het onderwijs draagt bij aan de ontwikkeling van de leerlingen met aandacht voor de verscheidenheid in levensbeschouwelijke en maatschappelijke waarden zoals die leven in de Nederlandse samenleving. De school is toegankelijk voor alle kinderen zonder onderscheid van godsdienst of levensbeschouwing."
Het enige verschil is, dat het bestuur van de school niet meer bij de gemeenteraad berust, maar bij de ouders en de sympathisanten (mensen die bij voorbeeld als verenigingslid deze onderwijsvorm willen steunen). Verandering van het karakter van de school blijft statutair voorbehouden aan toestemming van de gemeenteraad, echter de aldus tot bijzonder-neutrale school geworden voormalige openbare school wordt overigens door de overheid precies hetzelfde behandeld als de andere bijzondere scholen, zoals het Montessori-, het Dalton-, het Jenaplan-, het christelijk onderwijs en de Vrije scholen. Van versnippering is daarbij geen sprake: precies dezelfde scholen als thans reeds bestaan, blijven aanwezig, alleen de verantwoordelijkheid van de ouders is vergroot en die van de overheid verminderd. Dat de keuzevrijheid van de ouders volstrekt in stand blijft, is duidelijk. Hun mogelijkheden om gestalte te geven aan de gedane keuze worden echter sterk vergroot.
Dat het CDA met dit voorstel komt, is volstrekt niet verrassend. Immers, het Program van Uitgangspunten stelt al: „Ouders en/of verzorgers dragen de primaire verantwoordelijkheid voor het onderwijs en de vorming van hun kinderen". Tot dusver heeft deze verantwoordelijkheid vooral in het bijzonder onderwijs gestalte gekregen, waar de verenigingsvorm al sinds meer dan honderd jaar bewezen heeft een praktisch uitvoerbare wijze van democratie voor alle bij de school betrokkenen te zijn. De ouders van leerlingen op een openbare school moeten echter genoegen nemen met een zeer indirecte vorm van democratie, de vierjaarlijks gekozen gemeenteraad. Nu valt in gemoede niet vol te houden dat op deze wijze de „openbare" ouders werkelijk verantwoordelijkheid voor het onderwijs kunnen dragen. Daarvoor staat de raad tever af van het dagelijks gebeuren op de school en bovendien moet men het recht tot verkiezing van het schoolbestuur delen met alle andere kiezers, ook met hen die de openbare school zelf niet voor hun kinderen wensen. Niet voor niets is de bestuurswijze van het openbaar onderwijs in discussie. De traditionele vorm past niet meer bij de mondige volwassenen van deze tijd. De bovengenoemde voorstellen, om het bestuur in handen te leggen van een commissie of een raad, zijn ook getuigen van deze onvrede in kringen van aanhangers van het openbaar onderwijs zelf. Van de politieke partijen mag een oplossing verwacht worden voor deze achterstandssituatie. Zij vormen immers het bestuur van de openbare school. Het CDA komt vanuit die verantwoordelijkheid met een eigen voorstel.

De ouders van leerlingen op een openbare school moeten genoegen nemen met een zeer indirecte vorm van democratie, de vier-jaarlijks gekozen gemeenteraad. Nu valt in gemoede niet vol te houden dat op deze wijze de „openbare" ouders werkelijk verantwoordelijkheid voor het onderwijs kunnen dragen.

Wettelijke mogelijkheden voor overdracht van de openbare school

Het CDA-idee, om de openbare school in han-

den te geven van door de ouders op te richten verenigingen, heeft sommigen een afwijzende reactie ontlokt. Vaak verwijst men naar strijd met de grondwet of andere wettelijke belemmeringen. Het zal interessant zijn te vernemen of de afwijzing van het idee overeind blijft, wanneer deze belemmeringen er niet zijn. Dan eerst zal blijken of men de verantwoordelijkheid voor het onderwijs werkelijk aandurft of dat men zich liever blijft verschuilen achter de brede rug van Vadertje Staat.

De grondwet stelt in artikel 208: „In elke gemeente wordt van overheidswege voldoende openbaar algemeen vormend lager onderwijs gegeven in een genoegzaam aantal scholen". De crux van deze bepaling zit in het woordje „voldoende". De jurisprudentie leert, dat waar nog acht leerlingen de openbare school wensen te bezoeken, de gemeente deze school in stand moet houden. Voorts leert de Wet op het Lager Onderwijs ons, dat als twintig ouders daarom vragen de gemeente in principe tot stichting van een openbare school moet overgaan.

Welnu, aan deze regels wil het CDA-voorstel niet tornen. Niet voor niets eindigt het programartikel met de zin: „ ... tenzij direct tot stichting van een nieuwe openbare school zou moeten worden overgegaan". Het is volstrekt niet de bedoeling de schoolstrijd weer op te rakelen of de grondwet open te breken. Waar het ons om gaat, is dat in al die gevallen, waar gemeenten meerdere openbare scholen beheren, voor het merendeel van die scholen bij ouders, personeel en sympathisanten wordt nagegaan of zij bereid zijn de verantwoordelijkheid voor het onderwijs en de vorming van hun kinderen op zich te nemen. Tenminste een openbare school zal in stand moeten blijven, om aan de grondwettelijke regel te blijven voldoen. Gemeenteraden kunnen de wethouder tot het instellen van zo'n onderzoek uitnodigen, het initiatief kan ook heel goed van de betrokken ouders uitgaan.

Als de omstandigheden rijp zijn, dient de gemeenteraad vervolgens de openbare school op te heffen, terwijl gelijktijdig een bijzonder-neutrale school wordt opgericht onder verantwoordelijkheid van de ouders. Er is dus geen sprake van omzetting van het karakter van de school, maar van een zich geheel binnen de wettelijke regels afspelende overdracht. De procedure daarvoor ligt klaar en is meermalen gevolgd. Voor de Tweede Wereldoorlog kwam een dergelijke overdracht veel voor, en ook daarna zijn er wel voorbeelden te noemen. De sympathisanten van de openbare school zullen moeten kiezen tussen inspraak en zelfbestuur. Het CDA stelt hen voor te kiezen voor het laatste.

Wij zetten hiermee een stap vooruit in de richting van de door ons gewenste verantwoordelijke maatschappij. CDA-afdelingen dienen het idee in hun verkiezingsprogramma's op te nemen, dat profileert goed! De fracties dienen vervolgens het wethouderschap voor onderwijs maar weer eens te claimen, al te lang hebben wij ons aan de verantwoordelijkheid voor de openbare school relatief weinig gelegen laten liggen. Tegenover de ouders tenslotte moeten wij de kans grijpen om de A van ons Appèl eens praktisch waar te maken. Als zij bereid zijn mee te werken kan het CDA een kleine maatschappelijke hervorming bewerkstelligen, die duidelijk laat zien dat het mogelijk is te ontkomen aan een samenleving waarin men leeft volgens de regel „ieder voor zich en de overheid voor ons allen". Sàmen verantwoordelijk, ook in de openbare school, dat is ons motto.

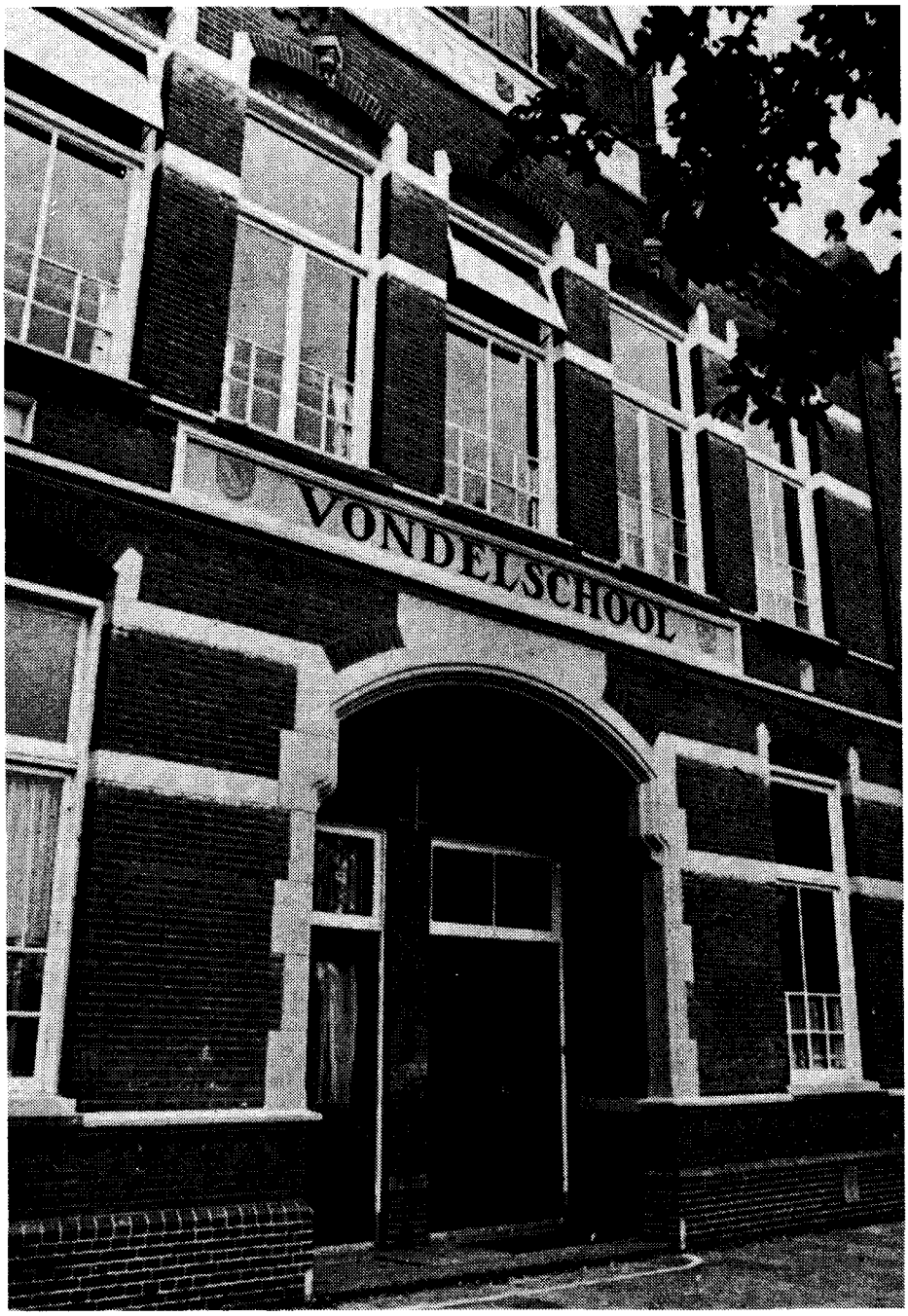

(foto 't Sticht)

Tot augustus 1965: Prins Hendrikschool voor openbaar lager onderwijs te Bussum, sindsdien: Vondelschool voor bijzonder neutraal lager onderwijs van de Stichting Gooise Scholengemeenschap.

De auteur was secretaris van de CDA-commissie Modelprogram Gemeente en Provincie '82-'86.

*) „Ontvoogding van de school", drs. A. M. Oostlander, Anti-Revolutionaire Staatkunde, 1980, nr. 10/11/12, pag. 416-428.

Rosanna Repolé

Rosanna Repolé is de nu 28-jarige onderwijzeres, die vorig jaar gekozen werd tot burgemeester van San Angelo dei Lombardi. Een vijf- à zesduizend inwoners tellend dorpje ten zuidoosten van Napels, waar op 23 november 1980, zondagavond om vijf over half acht de aarde 90 seconden hevig trilde. Een groot gebied in het arme deel van Italië was ineens rampgebied, waar vijfduizend doden vielen. San Angelo lag op het epicentrum en telde bijna zeshonderd doden, waaronder de burgemeester, de pastoor, het hoofd van de politie en een deel van de gemeenteraad.
Het resterende deel van de raad met een absolute meerderheid van Democrazia Christiana koos een meisje tot burgemeester.
De discussies over emancipatie van de vrouw waren in dat deel van Italië nauwelijks doorgedrongen, maar men koos haar wèl. En nu draagt deze jonge vrouw een enorme problematiek voor een groot deel op haar schouders. Zonder een zweem van arrogantie of carrièredrang, zonder timiditeit aan de andere kant, heeft zij met grote toewijding aan haar dorp en de mensen het bestuur ter hand genomen.
Bij gelegenheid van de studiedagen van de EVP-fractie in het Europees Parlement in Napels heb ik met een kleine delegatie – waaronder ook commissaris Andriessen en collage Vergeer – San Angelo bezocht en met de burgemeester gesproken.
Met groot respect voor haar persoonlijkheid en haar krachtige inzet vermeld ik dit optreden van een jonge vrouw, die de overgeblevenen voorgaat in zorg voor hun toekomst: hun huisvesting, hun werkgelegenheid, de nieuwe inrichting van deze zwaar getroffen gemeenschap.
In oktober a.s. zullen alle inwoners tenminste in een prefab woning leven, terwijl de definitieve woningbouw volop aan de gang is.
De berichten als zou de lokale overheid niets doen, lijken grotendeels voort te komen uit een opzet de Democrazia Christiana zwart te maken, die in die streek de meerderheid der kiezers had en en heeft.
De prefab woningen zijn vooral afkomstig van het Duitse en Franse Rode Kruis. Later (men mikt op twee jaar) zullen dat toeristenwoningen zijn, waardoor mede aan een stuk economische toekomst wordt gebouwd.
De EEG-hulp, waar het Europese Parlement zich meerdere malen sterk voor maakte, is te verdelen in tweeën: namelijk de noodhulp en de grote structurele opbouwhulp.
De eerste is daar besteed aan 'n stuk agrarische herinrichting en aan voedselvoorziening voor de eerste maanden.
De grote structurele hulp maakt deel uit van de planning van de regering o.l.v. Zamberletti, die gelukkig in de streek vertrouwen geniet. Men wil echter zoveel ogelijk zelf doen.

Behoud culturele erfgoed

Het is ontroerend hoezeer men vooral de jeugd – in een periode, waarin wonen, communicatie, arbeidskansen, voeding en hygiëne zo een belangrijke rol moeten spelen, toch het behoud van het eigen culturele erfgoed volop de aandacht geeft.

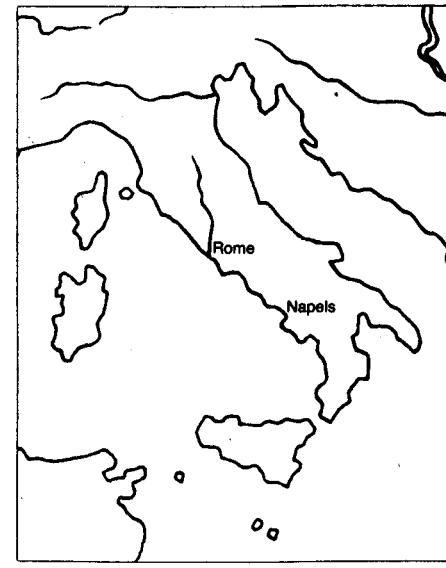

Acht Iglo-achtige gebouwtjes – geschenk van Canada – werden bestemd voor tentoonstellingsruimte, ter bezinning op de vraag hoe men het culturele domein kan herstellen en uitdragen.
Het gebied was namelijk vroeger relatief rijk, zeker ook cultureel, hetgeen blijkt uit de vele meer dan half verwoeste monumenten, die men tot hoge prijs wenst te herstellen. En met de tentoonstelling wil de bevolking aantonen dat ze dit zelf kan.
Eerst toen zes dorpjes tezamen die tentoonstelling begonnen in te richten, werd „Monumentenzorg" ingeschakeld. Het initiatief kwam uit de jeugd en wie kon beter doorzetten wat onder de jeugd leefde dan de jonge burgemeester, die onderwijzeres is?
Het laatste gebouwtje toont treffend hoe men zich bezint op de vraag: Wat voor mensen willen wij zijn, wat voor werk willen wij scheppen?
Men wenst niet opgeslorpt te worden in massaal opgezette staatsplannen, met mogelijk lopende band fabrieken of zo, maar overeenkomstig hun eigen levensaard hun toekomst in te richten.
De droefheid om het verlies van de vele doden tekent zich op de gezichten, maar evenzeer de vaste wil om samen verder te leven en volgens een plan dat ze zelf, mèt anderen, maken.
De burgemeester toonde zich hartelijk dankbaar voor hetgeen uit vele delen van de wereld, ook uit de EEG als zodanig, spontaan werd gegeven en vroeg om dat door te geven.
We hebben uitdrukking gegeven aan onze solidariteit met dit diep getroffen gebied in onze eigen Europese Gemeenschap, en toegezegd, dat dit een blijvende zal zijn.

Harry Notenboom,
lid EVP-fractie Europees Parlement.

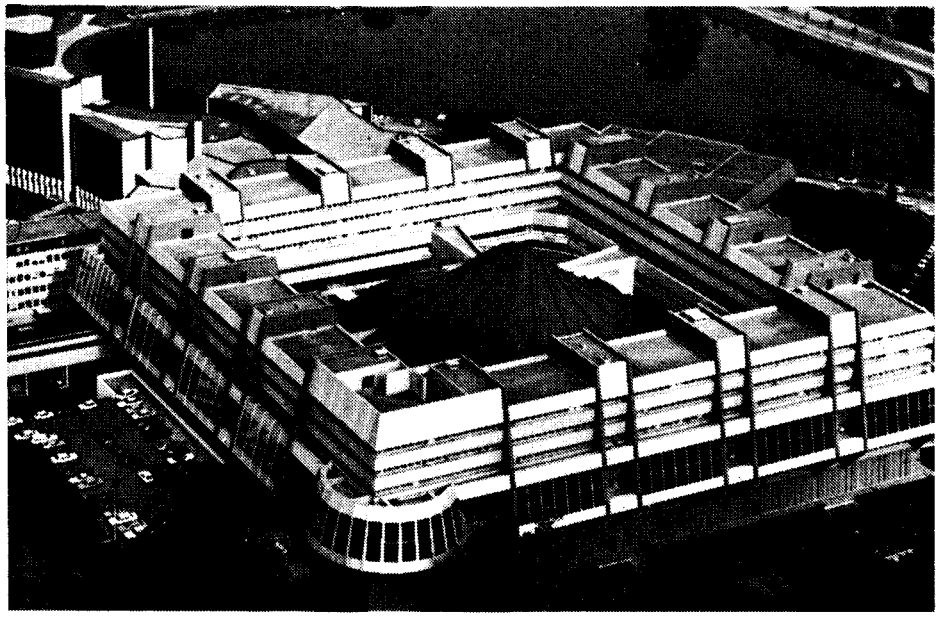

Europese Parlement: zowel noodhulp als structurele hulp geven aan getroffen gebied.

CDA-Vrouwenberaad neemt resolutie over arbeid en onderwijs aan

De Landelijke Raad van het CDA-Vrouwenberaad, in zijn vergadering van **21 september 1981 te Utrecht** heeft, gelet op de resolutie in het Europese parlement over de positie van de vrouw in de Europese Gemeenschap, de volgende uitspraak gedaan:

Overwegende dat evenwichtige verhoudingen tussen mannen en vrouwen in alle sectoren van onze samenleving, zowel in gezin als beroep, van groot belang zijn voor een evenwichtige ontwikkeling van onze maatschappij;

Vaststellende dat in de afgelopen vier jaar in Nederland vooruitgang is geboekt in de opheffing van discriminatoire maatregelen t.a.v. vrouwen, maar dat in vergelijking met andere E.G.-landen de Nederlandse vrouwen op verschillende terreinen nog een achterstand hebben:

- dringt er met klem op aan, dat uitbreiding wordt gegeven aan het zwangerschapsverlof en onbetaald ouderschapsverlof wordt bevorderd,
- doet een dringend beroep op de minister van Onderwijs om continu-roosters en gelijkschakeling van school- en vakantietijden te bevorderen,
- verzoekt in het middelbaar-, hogerberoeps- en universitair onderwijs meer aandacht te besteden aan doorstroming van meisjes naar de economische en exacte vakken,
- verzoekt de regering en de sociale partners om ten spoedigste extra aandacht te besteden aan beroepsvoorlichting- en opleidingen voor vrouwen in de micro-electronica en technische beroepen, gezien de verontrustende teruggang van de werkgelegenheid van vrouwen in beroepen die door technische vernieuwing overbodig worden,
- vestigt de aandacht op de positie van vrouwen, die in gezinsbedrijven meewerken en verzoekt op korte termijn onderzoek te doen naar hun rechten op sociale zekerheid,
- constateert dat vrouwen onevenredig laag zijn vertegenwoordigd in beleidsbepalende instanties en maatschappelijke organisaties (vakbonden, werkgeversorganisaties, politieke partijen en kerken) en vindt, dat een evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen de basisvoorwaarde vormt voor de ontwikkeling van onze moderne maatschappij.

Het Vrouwenberaad tijdens zijn vergadering afgelopen maandag *(foto Nick Morelis)*

CDA-Tweede Kamerlid zoekt
PERSOONLIJKE ASSISTENT(E)
(part-time of full-time)

Bij voorkeur: Den Haag of direkte omgeving, CDA-lid.

Funktieinhoud:
1. administratief (di, wo, do totaal ± 20 uur per week)
2. Wetenschappelijk/politiek (± 20 uur, n.o.t.k.)

Salaris: max. *f* 2220,– (full-time)

Tel. 070-614911 (oproepnummer 3001)
privé: 01820-33909

Afscheid van prof. dr. H. Berkhof als theologisch hoogleraar

Ter gelegenheid hiervan verscheen

Bruggen en bruggehoofden

Een keuze uit de artikelen en voordrachten van prof. dr. H. Berkhof uit de jaren 1960 tot 1981, verzameld onder redactie van E. Flesseman-van Leer, F.O. van Gennep en W.E. Verdonk, aangevuld met een theologische biografie en de afscheidsrede van 4 september.

Verkrijgbaar in de boekhandel à f 32,50.

CALLENBACH - NIJKERK

Kernwapens, hoe komen we er vanaf?

door Bert Valk

Op zaterdag 3 oktober a.s. organiseert de buitenland Commissie van het CDJA een studie-conferentie over de kernbewapening. Het ligt in de bedoeling om op deze conferentie met name over een lange termijn-visie op deze problematiek te praten.

In dit artikel zou ik willen aangeven met welke elementen Nederland een beleid op dit gebied zou kunnen ontwikkelen, en wat de visie van het CDA daarop zou kunnen zijn.

Vernietiging

In de eerste plaats dient te worden opgemerkt dat kernwapens vanuit de Bijbel gezien als volstrekt verwerpelijk moeten worden beschouwd.

Zij worden gericht op vernietiging van Gods schepping en moeten dan ook zonder enige tegenwerping worden afgewezen. Vanuit dat punt gezien is het dan ook te verklaren dat kerken onomwonden „neen" zeggen tegen deze wapens, zoals bijvoorbeeld recent de Hervormde Kerk deed. Er komt echter een tweede aspect bij kijken en dat is dat wij nu eenmaal leven in een gebroken wereld, dat wil zeggen dat op deze wereld niet alleen het Heil van God heerst, maar ook het Kwaad van de Duivel. Hieruit is het onrecht op aarde te verklaren en hieraan moet ook het bestaan van verschrikkelijke zaken als kernwapens worden toegeschreven. Het is volstrekt duidelijk dat kerken niets anders kunnen dan dit volstrekt afwijzen.

Voor een politieke partij is er echter ook nog iets anders van belang, ook voor een politieke partij die zich bassert op christen-democratische beginselen. Een politieke partij moet namelijk vanuit de gegeven feiten werken. Dat wil dus zeggen dat zij moet erkennen dat er kwaad in de wereld is en dat er om die reden ook kernwapens bestaan. Vanuit dit gegeven zal zij moet werken naar het brengen recht en gerechtigheid in deze wereld en dus ook naar verwijdering van kernwapens uit deze wereld. Dat wil dus zeggen dat een Kerk eenvoudig kan zeggen weg met kernwapens en dat een politieke partij hetzelfde kan zeggen, maar erbij zal moeten zeggen dat de realiteit is dat deze wapens er zijn en dat de wapens slechts zijn weg te krijgen door het opzetten van politieke strategieën die veel tijd zullen vergen en niet van de ene op de andere dag zijn te verwezenlijken. Dit is wat men zou kunnen noemen de eigen verantwoordelijkheid van de politiek en dus ook van christen-democratische politiek.

Illusie

In de tweede plaats dienen we te praten over de Nederlandse betrokkenheid bij kernbewapening. Geconstateerd dient te worden dat die Nederlandse betrokkenheid voortvloeit uit ons lidmaatschap van de Noord Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO). Gezien de grootte van ons land is het een goede zaak dat wij ons vredes- en veiligheidsbeleid afstemmen op grote internationale organisaties. Ik ben van mening dat het een illusie is te menen dat ons land zelfstandig enige bijdrage zou kunnen leveren aan het terugdringen van de rol van kernwapens uit deze wereld. Dit is alleen mogelijk door brede internationale overeenstemming en door het opzij zetten van nationale belangen.

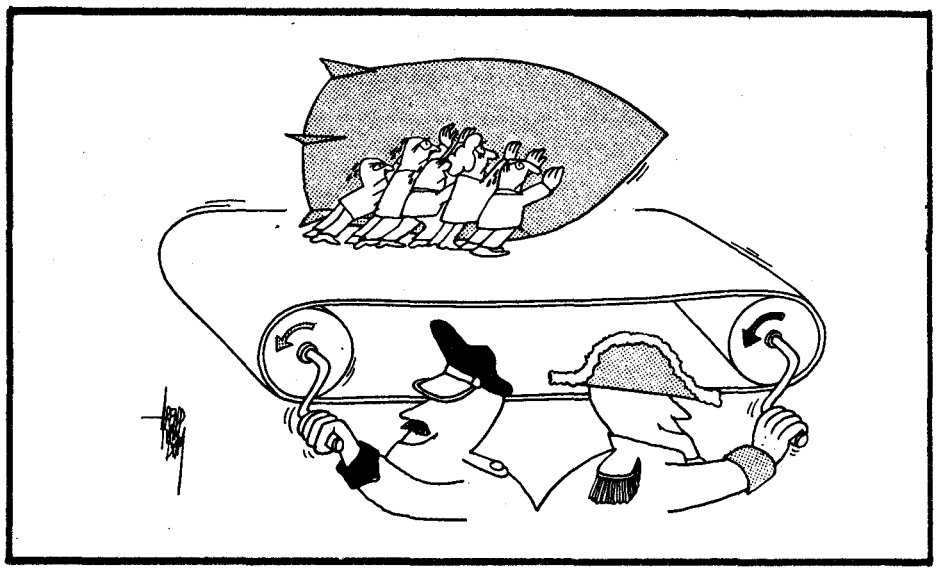

Terugdringen kernwapens in Navo-verband

In de derde plaats moet gekeken worden wat een Nederlandse bijdrage zou kunnen zijn bij het terugdringen van de rol van kernwapens, met in het achterhoofd het feitelijk gegeven dat dit zou moeten gebeuren binnen Navo-verband. In ons land is door de problematiek van de middellange afstandswapens en door de problematiek van het neutronenwapen een stevige politieke discussie ontbrand. Dat moet als een goede zaak worden beschouwd, omdat het te maken heeft met vragen rond het voortbestaan van ons allemaal. Naar mijn mening dient vanuit deze discussie een nieuw Nederlands beleid te worden ontwikkeld.

Hierbij zou moeten worden uitgegaan van het dubbelbesluit van december 1979, waarbij Nederland in principe heeft ingestemd met plaatsing van kernwapens op Nederlands grondgebied, onder voorwaarde dat eerst met het Oostblok wordt onderhandeld over terugtrekking van dergelijke wapens uit Europa. Geconstateerd dient te worden dat deze onderhandelingen nog niet hebben plaatsgevonden. Om deze reden kan nu dan ook nog niet tot plaatsing worden overgegaan. Binnen de Navo zou Nederland nu het volgende voorstel moeten doen:

- de Navo ziet voorlopig af van plaatsing van de nieuwe raketten voor de middellange afstand, maar gaat wel door met de ontwikkeling ervan;
- de vraag of de wapens al dan niet geplaatst worden hangt af van de vraag of het Oost-blok bereid is hier wat tegenover te stellen en met name of de Sowjet-Unie bereid is te praten over terugtrekking van SS-20-raketten;
- eenzelfde benadering dient te worden gevolgd ten aanzien van het neutronen-wapen;
- binnen deze onderhandelingen zou moeten worden gepraat over het instellen van kernwapen-vrije zones in Europa;
- in een later stadium zou moeten worden gepraat over kernwapen-vrije zones in andere delen van de wereld;
- met het Oost-blok moeten afspraken worden gemaakt over het afzien van de ontwikkeling van nieuwe kernwapens.

Op deze wijze kan een begin worden gemaakt met een structurele aanpak om te komen tot terugdringing van de rol van kernwapens.

Israëlische jongeren bezoeken CDJA

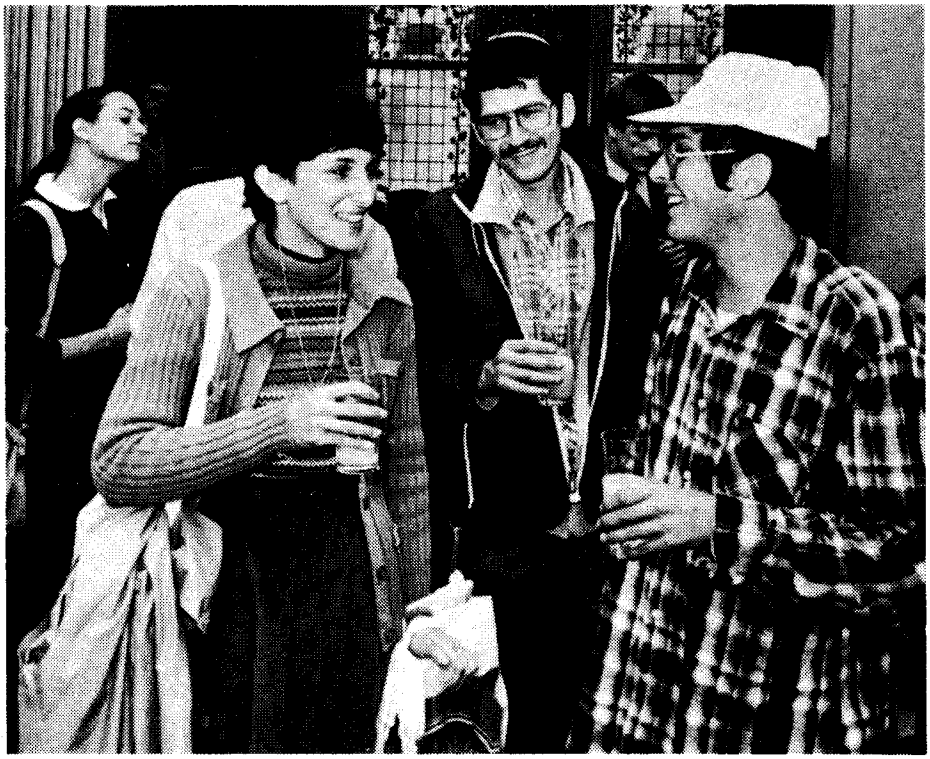

Van zondag t/m donderdag heeft een groep Israëlische jongeren, leden van de Nationaal Religieuze Partij, het CDJA bezocht. Hier een receptie in het CDA-huis.

(foto Nick Morelis)

agenda

CDJA-Fryslan

Op 3 oktober houdt het CDJA-Friesland een algemene ledenvergadering in het Trefpunt, Schrans 90, Leeuwarden. Aanvang 10.00 uur. 's Middags spreekt mevrouw De Graaff-Nauta, vice-voorzitter CDA en fractievoorzitter in de Staten.

CDJA-Groningen

Het CDJA-stad Groningen organiseert op 2, 3 en 4 oktober haar jaarlijkse studieconferentie. Onderwerp: kleinschaligheid.
Sprekers: prof. Goudzwaard en dhr. Bolt (NCW). Ook niet-leden zijn van harte welkom.
Uiteraard wordt het creatieve en het gezelligheidsaspect niet vergeten. Je kunt je opgeven bij Suzan Vries, Van Heemskerckstraat 71-a, tel. 050-123619 of bij Marjo de Jong, Van Julsingsstraat 22 te Groningen.

CDJA-Groningen

Noteer alvast in je agenda: Algemene Ledenvergadering Groningen op donderdag 15 oktober. Bijzonderheden worden nog bekend gemaakt.

CDJA-fbg-Milieu en energie

De fractiebegeleidingsgroep Milieu en energie vergadert weer op dinsdagavond 29 september, 20 uur in de Pepperbox (nabij station NS) te Utrecht. Wij zullen ons bezig houden met o.a. de Brede Maatschappelijke Discussie (BMD) en een door ons te schrijven milieurapport.

Nieuwe leden of belangstellenden zijn van harte welkom. Voor verdere inlichtingen tel. 070-802878 ('s avonds) of 471414 (kantoor) (Piet Paul).

„Wij zelf"

Oplettende lezers van de CDJA-pagina's weten dat het sinds enkele maanden gebruik is dat de leden van de CDJA-redactiecommissie in elk nummer een cursiefje schrijven over de meest uiteenlopende onderwerpen die hun hartje bezwaren. Ditmaal een nog niet eerder beproefd thema: wij zelf, het CDJA dus.
Het valt (mij) de laatste maanden steeds meer op dat veel CDJA-leden ontevreden zijn met het functioneren van hun club, vooral waar het de politieke actie betreft. „Je krijgt dan wel wekelijks CDActueel in de bus, maar verder hoor je zelden of nooit van het CDJA", beluister ik regelmatig. „Waar blijft de politieke opstelling van het CDJA? Hoe en wanneer reageert het CDJA op actuele en minder actuele ontwikkelingen?" Door de drie-wekelijkse kanttekeningen van voorzitter Johan in dit blad? De meeste leden weten het niet. Ze horen niets op de radio, zien niets op tv en ze lezen niets in de krant over het CDJA. Folders over de club zijn nog in de maak, naar het schijnt. Evenals bijvoorbeeld het CDJA-energierapport, dat al vóór de zomer onderwerp van een CDJA-raadsvergadering had moeten zijn.

Nieuw seizoen

Na de zomer begint met het nieuwe parlementaire jaar ook een nieuw politiek seizoen. Het wordt hoog tijd dat het Algemeen Bestuur (AB) eens echt inhoud gaat geven aan het fenomeen „politieke jongerenorganisatie", dat het CDJA per slot is. In de AB-vergadering van vandaag wordt de agenda van haar beleidsvergadering op 16 en 17 oktober gepland. De leden rekenen erop dat voor de algemene ledenvergadering van 14 november een flink brok politiek wordt voorbereid. We zijn benieuwd.
Overigens ben ik van mening dat veel van die mopperende leden ook eens hun hand in eigen boezem moeten steken. Het CDJA is er immers niet alleen voor de „grote" (inter)nationale politiek. Ook plaatselijk, regionaal en provinciaal is er werk aan de winkel; zeker met de gemeenteraads- en statenverkiezingen volgend jaar voor de boeg. Jongeren kunnen daar nu nog invloed op de programma's uitoefenen en de kandidatuur van geschikte kandidaten steunen. Vooral „aan de basis" liggen komend jaar de beste kansen voor echte (jongeren)politiek. Pak ze op.

Willem van der Putten

CD-addertje

Ton Wagemakers:
de achterban(d) van Van Agt

door Kornelis Blok

Oud elan voor nieuwe problemen

Enige tijd geleden is door de „adviescommissie inzake het industriebeleid" (de zgn. commissie-Wagner) een rapport uitgebracht onder de titel: „Een nieuw industrieel elan". Hierin worden wegen aangegeven die ervoor moeten zorgen dat de sukkelende Nederlandse industrie weer op gang komt. Ik wil hieronder een korte reaktie geven, omdat het rapport, ondanks zijn pretenties, geen oplossingen biedt voor de hedendaagse problemen. Integendeel, deze zullen er eerder door worden vergroot.

Elan

Centraal thema is, dat er een nieuw „elan" moet komen voor de industrie in Nederland. Evenals in de wederopbouwperiode na de 2e wereldoorlog moeten we weer aan het werk, de schouders eronder, eensgezind achter de industrie. Dit geldt voor het bedrijfsleven zelf, dat meer kreativiteit en voortvarendheid moet tonen, voor de publieke opinie, die zich wat minder kritisch zal moeten opstellen, en voor de overheid, die een belangrijke rol toegedacht wordt.
Het overheidsbeleid voor de industrie zal uit de volgende komponenten moeten bestaan:
– Een voorwaardenscheppend beleid: zoveel mogelijk knelpunten en belemmeringen voor de industrie moeten worden opgeheven. Hieronder wordt o.a. gedacht aan beheersing van de loonkosten, een beter op de behoeften aansluitend onderwijs, niet te hoge energieprijzen, verbetering van de vermogenspositie van de bedrijven.
– Een offensief stimuleringsbeleid: de overheid moet de industrie stimuleren en helpen bij het zoeken naar nieuwe wegen en het oppakken van kansen, die er volgens het rapport zeker liggen. Voorbeelden zijn het inspelen op nieuwe exportmogelijkheden (derde wereld) en het bevorderen van industriële innovatie. In het kader van dit „herindustrialiseringsbeleid" wordt door de commissie een opsomming gegeven van een vijftigtal aktiviteitenvelden, waar in de toekomst de kansen gegrepen moeten worden. Naast vernieuwing in klassieke Nederlandse bedrijvigheden als waterbouw en transport, zijn dit o.a. geavanceerde technologieën (b.v. informatika) en nieuwe richtingen als energieproduktie en renovatie. Het steunen van individuele noodlijdende bedrijven waarvoor toch geen toekomst meer is, is de commissie een doorn in het oog.

Waarom herindustrialisatie?

Een vraag die in het rapport niet aan de orde komt is die naar het waarom van de herindustrialisatie. Natuurlijk wordt wel aangegeven dat een gezonde industrie goed is voor onze welvaart, de werkgelegenheid, de ekonomische groei en de betalingsbalans. In de eerste plaats moet men zich afvragen of deze doelstellingen gehaald worden door een groeiende produktie. Een tweede, belangrijker, bezwaar is echter dat bovengenoemde doelstellingen niet als doel op zich beschouwd mogen worden. Het rapport ademt een geest, die door sommige auteurs* wordt aangeduid met de term „vooruitgangsgeloof": het vertrouwen dat een ongenormeerde (niet aan principiële beperkingen gebonden) technologische vooruitgang en ekonomische expansie daadwerkelijk aan ons geluk bijdraagt. Deze vorm van niet-gebonden denken heeft enerzijds geleid tot een enorme toename van materiële produktie en konsumptie; anderzijds kan ze verantwoordelijk gesteld worden voor veel in de laatste jaren gegroeide maatschappelijke problemen. Veel van die problemen hangen rechtstreeks samen met de produktiegroei.
Het CDA heeft andere doelstellingen geformuleerd. Ik noem er enkele uit de inleiding van het laatste verkiezingsprogramma: het milieu wordt beschermd en energie zorgvuldig gebruikt, zinvol werk voor iedereen die wil en kan werken, bevordering van het ontstaan en voortbestaan van bedrijven in een georiënteerde marktekonomie, een rechtvaardige internationale arbeidsverdeling. Een „niet-georiënteerde" vernieuwing van de industrie staat hier haaks op, want:
– Produktiegroei betekent toename van energieverbruik en milieuvervuiling. Dit geldt niet in zijn algemeenheid, want naast verbetering van de produktie-technologie is er ook specifieke milieu- en energiebesparingsproduktie mogelijk. Voor een produktiegroei, die in de eerste plaats gericht is op verbetering van de ekonomische positie van ons land gelden bovengenoemde nadelen echter wel. Dit wordt ook expliciet in het rapport aangegeven waar gesteld wordt dat de milieukosten van de bedrijven beperkt moeten blijven.
– Produktiegroei betekent niet direkt afname van de werkloosheid en de daarmee verbonden sociale problemen. Werk is bovendien eerst zinvol als ook het produkt zinvol is.
– Als we onze produktenexport naar de derde wereld willen uitbreiden moeten we ons wel afvragen of het goed is deze landen op te schepen met allerlei zaken, alleen om onze industrie aan het werk te houden.

(vervolg op pagina 21)

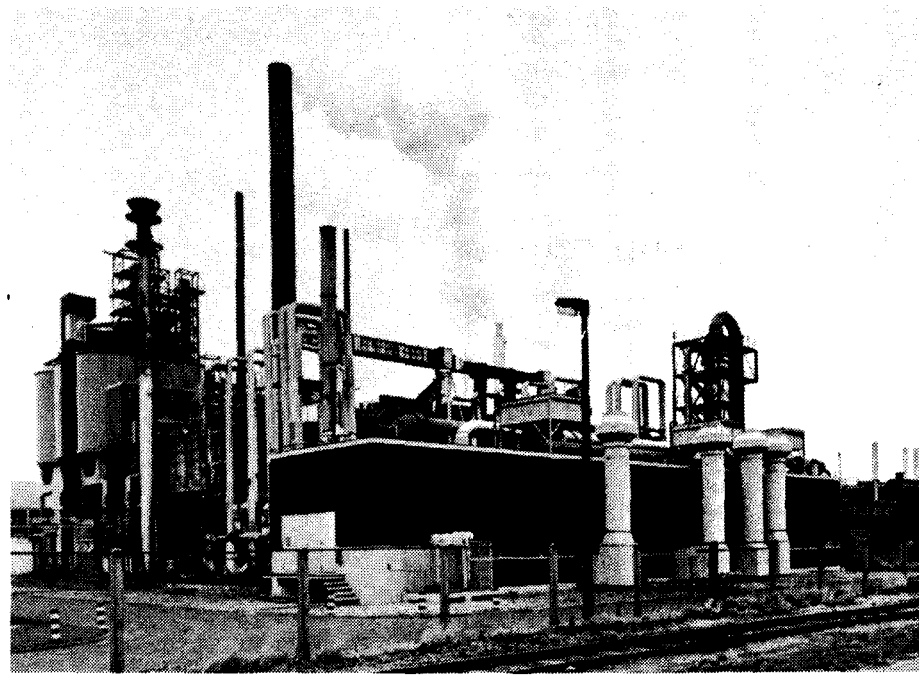

(vervolg van pagina 20)

Verantwoorde produktie

De commissie-Wagner pleit voor een nieuw elan voor de industrie. Er is inderdaad een nieuw elan nodig, want het gaat zonder meer slecht met een groot deel van de industrie. Een plan zoals in het rapport voorgesteld zal echter hooguit op korte of middellange termijn leiden tot mooiere cijfers op de jaarrekeningen van het Centraal Planbureau. Wat we werkelijk nodig hebben is een zodanige verandering een vernieuwing van de produktie dat deze dienstbaar wordt aan de medemens, hier en in de derde wereld en bovendien op een verantwoordelijke manier omgaat met de schepping. Geen produktie om het produceren zelf, maar omdat ze zinvol kan zijn. Dit houdt wel beperkingen in, maar biedt ook extra mogelijkheden. Dit laatste geldt zeker op lange termijn omdat stabiliteit en duurzaamheid de basis van een dergelijke produktiewijze zullen moeten vormen.

Hoe het in de praktijk zal moeten? Daartoe zijn vele mogelijkheden, die ons elk een stapje op weg kunnen helpen. B.v. vernieuwing in „vriendelijke" sektoren als energie- en milieuproduktie, meer ambachtelijke produktie, meer medeverantwoordelijkheid van de werknemers in de bedrijven, schaalverkleining i.p.v. -vergroting, meer kwaliteitsproduktie.

Ook hier zal een voorwaardenscheppend en stimulerend beleid van de overheid nodig zijn. Maar de nadruk zal moeten liggen op de eigen verantwoordelijkheid van iedereen, in de eerste plaats van de mensen in de bedrijven. En een beleid gericht op verantwoorde produktie heeft wèl de mogelijkheid in zich de mensen aan te spreken op hun verantwoordelijkheid, omdat het werkelijk nieuwe perspektieven biedt voor de toekomst.

*) O.a. B. Goudzwaard: Kapitalisme en vooruitgang.

Afscheid Pia Poot

Tijdens een gezellige bijeenkomst hebben de medewerkers van het CDA-bureau begin september afscheid genomen van Pia Poot. Niet dat zij het CDA verlaten heeft, want zij werkt nu als medewerkster van de CDA-Tweede Kamerleden Ria Oomen en Frans Wolters.

Zij is destijds bij de ARP in dienst gekomen en heeft verschillende functies verricht, o.a. bij de Stichting Kader- en Vormingswerk en bij de Arjos. Sinds de fusie vorig jaar is Pia werkzaam geweest bij het CDJA.

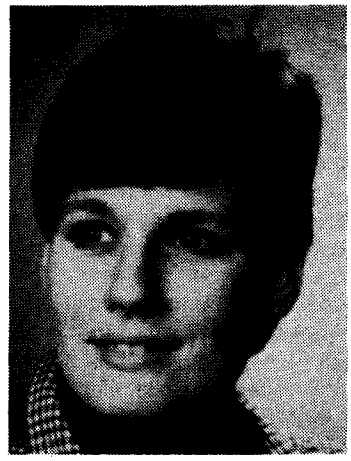

Rectificatie

Bij het artikel van Gerard van der Wel over „kerk en politiek" is helaas een deel van het artikel weggevallen.

Na de eerste alinea van het tussenkopje „Gaat de kerk toch in de politiek", eindigend met „gastarbeid etc." had de volgende tekst moeten volgen, voordat de slotalinea's begonnen:

Op zichzelf heeft de kerk uiteraard het recht te spreken. Scheiding tussen kerk en staat duidt de eigen verantwoordelijkheden aan. Het betekent niet dat geloof en politiek los van elkaar staan. Godsdienst is immers geen pure privé-zaak. De Bijbel spreekt tot de gehele mens en roept ons op tot antwoord-geven, aan God en de naaste antwoord geven, ook op politiek terrein.

Op dat beginsel rust een eventuele christendemocratische partij. Het brengt óók een kerkelijke verantwoordelijkheid voor de politiek met zich mee: het gebed voor de overheid, het pastoraal en profetisch getuigenis, het opkomen tegen de verzaking van de overheidsplicht, het zo nodig richting gevan in een politieke discussie. Wel moet de kerk zich haar beperkingen realiseren.

Allereerst zal in wat de Kerk naar voren brengt de Boodschap van God herkenbaar en duidelijk moeten zijn. Dat is de enige rechtvaardigingsgrond voor het kerkelijk spreken.

Daarnaast is inzicht nodig in de waarden en belangen die in geding zijn. De kerk moet weten wat er politiek te koop is. Ten derde kan de kerk de verantwoordelijkheid van de overheid niet overnemen. Zij beschikt noch over de benodigde instrumenten noch over enig politiek beslissingsrecht.

Excuus voor deze technische fout!

Het septembernummer van bestuursforum

Het jongste nummer van het maandblad van de CDA-bestuurdersvereniging bevat de volgende artikelen:

- Een nieuwe gemeentewet op stapel (I), door drs. A.J. Nieuwenhuizen (griffier van de provincie Noord-Brabant);
- Gemeentelijk budget onder druk, door P.F. Dudink (wethouder in de gemeente Heemskerk);
- Onroerend-goedbelasting onderweg, door mr. J.B.H. Röben (lid van de gemeenteraad van Deventer);
- Integratie van lichamelijk gehandicapten – hoe Leiden probeert er wat aan te doen, door drs. C. van Ingen (beleidsmedewerker bij de gemeente Leiden);
- Het minderhedenbeleid in Nederland – kanttekeningen bij de Ontwerp-minderhedennota, door D. Corporaal (burgemeester van Leerdam);
- Kabel en beleid – tal van nieuwe mogelijkheden, door H.N. Stoekenbroek (commissaris Kabeltelevisie Amsterdam BV; penningmeester Radio Stad Amsterdam; voorzitter Regionale Omroep Overleg en Samenwerking (ROOS) en voorzitter van CDA-Amsterdam);
- Bestuurlijke reorganisatie – aangeprate noodzakelijkheid?, door H. Renkema (secretaris van het gewest Twente);
- Voortgang van het experiment met ongesubsidieerde aluminiumwoningen in Breda, door mevr. J. van Rooij-van den Heuvel (lid van de gemeenteraad van Breda).

Verder in dit nummer diverse rubrieken (Commentaar over windmolens-, boeken en brochures, Den Haag, Vraag en antwoord).

Prijs losse nummers: *f* 4,– incl. verzendkosten.

Bent u geïnteresseerd in dit blad en wilt u een abonnement of proefnummer bel dan 070-924021.

Septembernummer CD-verkenningen

Sovjet-Unie

Hoe (be)dreigend is de Sovjet-Unie? Is deze dreiging permanent aanwezig, of fluctueert ze naar aanleiding van interne spanningen binnen de Oostblok-landen en ontwikkelingen elders, zoals bijvoorbeeld in Afghanistan?
Prof. Alting von Geusau gaat in op de ideologische grondlijnen, de karaktertrekken van een totalitaire staat, de gestage uitbreiding van de militaire uitgaven en de invloed van de interne spanningen binnen de communistische wereld op het functioneren van de Sovjet-Unie als wereldmacht.

CDA-CDU

Mr. A. Postma bespreekt in dit nummer het Program van Uitgangspunten van de West-Duitse CDU: het Grundsatzprogramm van 1978. Hij beschrijft de grondbegrippen van dit program en vergelijkt die met het vorig jaar vastgestelde Program van Uitgangspunten van het CDA: de principiële fundering, „Grundwerte" zoals vrijheid, solidariteit en gerechtigheid; de (rechts)staat, de positie van het gezin en andere samenlevingsvormen, opvattingen op sociaal en economisch terrein; onderwijs en het buitenlands beleid.

Emancipatie

Een tussenbalans van de emancipatiediscussie in het CDA en daarbuiten schrijft mevrouw T. Bot-Van Gijzen; het gaat haar vooral om de doorwerking van mens- en maatschappijopvattingen op de emancipatiediscussie. Heeft het CDA op basis van haar uitgangspunten een herkenbare inbreng in deze discussie? Of is het: alle vrouwen aller partijen verenigt u?

Economische orde

Prof. Kolnaar uit Tilburg haakt in dit nummer in op de discussie naar de mogelijkheden en onmogelijkheden van een planmatige aanpak van de grote sociaal-economische problemen van dit moment.
Prof. Kolnaar komt met een scherpe bijdrage, waarin hij het beleid van de afgelopen jaren, mede onder verantwoordelijkheid van christendemocraten tot stand gekomen, confronteert met de gedachten, die eind '78 in het rapport Gespreide Verantwoordelijkheid van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA onder woorden zijn gebracht. De balans op dit punt van vier jaar regeren acht hij negatief, omdat wat hij noemt het falende systeem zelf niet is aangepakt.
CDA-kamerlid dr. B. de Vries schrijft een reactie op deze bijdrage: is het zout smakeloos geworden? Hij gaat in op de interpretatie die Kolnaar geeft van het rapport Gespreide Verantwoordelijkheid en analyseert of de verwijten van Kolnaar aan CDA-fractie en -bewindslieden terecht zijn.

christen
democratische
verkenningen

BON

Ik abonneer mij op Christen Democratische Verkenningen voor

O *f* 40,– per jaargang

O *f* 30,– per jaargang (lid CDJA, student)
O (mijn leeftijd is . . . . .)

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats met postcode .....

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, Antwoordnummer 1904, 2500 WB 's-Gravenhage.

CDA-studiedag over afvalverwerking en bodembescherming

Op zaterdag 24 oktober a.s. wordt in het Jaarbeurs-congrescentrum te Utrecht een studiedag gehouden over de problemen rond de verwerking van afvalstoffen en de bescherming resp. sanering van de bodem. Deze dag wordt georganiseerd door de Stichting kader- en vormingswerk CDA in samenwerking met de Vereniging van christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders.
De doelstelling is, de deelnemers te informeren over de politieke, bestuurlijke en technische aspecten van afvalverwerking en bodembescherming/sanering. De studiedag is vooral bedoeld voor gemeente- en provinciebestuurders, maar ook andere geïnteresseerde CDA-leden zijn welkom. Met het oog op de doelgroep zal worden nagegaan hoe de beleidsvoornemens op de genoemde terreinen die zijn vervat in de CDA-programma's kunnen worden verwezenlijkt en aangescherpt.
Het onderwerp afvalverwerking zal worden ingeleid door drs. J. Walsma, lid van provinciale staten van Friesland. Over bodemverontreiniging, -sanering en -bescherming spreekt dr. A. G. W. J. Lansink, lid van de Tweede Kamer en voorzitter van de CDA-fractie in de gemeenteraad van Nijmegen. Na de inleidingen volgen groepsgesprekken; 's middags vindt een forumdiscussie plaats. De studiedag begint om 10.00 uur en eindigt om ca. 16.00 uur. Als voorzitter fungeert de heer K. H. Vos, lid van de CDA-fractie in de gemeenteraad van Deventer en de voorzitter van de Federatie natuur en milieu Overijssel.
Belangstellenden kunnen zich aanmelden met behulp van nevenstaande bon.

Nadere inlichtingen: Stichting kader- en vormingswerk CDA, t.a.v. mevrouw G. van der Heijden-van der Eerden, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 - BA Den Haag, tel. 070-92 44 61 (alleen 's ochtends); CDA-bestuurdersvereniging zelfde adres, tel. 070-92 40 21.

BON

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: .....

Plaats: .....

geeft zich hierbij op voor de studiedag Afvalverwerking en bodembescherming op zaterdag 24 oktober a.s. in de Jaarbeurs te Utrecht; de deelnemersbijdrage ad *f* 15,– is overgemaakt op postrekening 3966475 t.n.v. Stichting kader- en vormingswerk CDA, Den Haag, met vermelding „Studiedag 24 oktober".

Hij/zij is wel/niet lid van de CDA-bestuurdersvereniging.*)

*) Gelieve door te halen wat niet van toepassing is.

Leden van de CDA-bestuurdersvereniging die op 24 oktober aanwezig zijn ontvangen de deelnemersbijdrage terug van de vereniging. De lunch komt voor rekening van de organisatoren.

.....
(datum) (handtekening)

U kunt de bon tot 10 oktober a.s. in een open enveloppe zonder postzegel zenden aan: CDA-stichting kader- en vormingswerk, Antwoordnummer 1700, 2500 XK Den Haag.

uw mening

In de rubriek uw mening worden korte reacties geplaatst van lezers op in CDActueel gelezen artikelen. Plaatsing in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

Vredesweek

De vredesweek is een wereldzaak van de hoogste orde. Ook in de politiek en het CDA moet men zich in vrijheid van geweten kunnen uitspreken. Verbeter het politieke wereldgeweten, door bij het eigen (politieke) geweten te beginnen.

A.M. Dellemijn **Amsterdam**

Zuid-Afrika

(reactie op commentaar in CDActueel 5 september)

Helaas blijkt dat ondanks vele pogingen van werkelijke kenners van Zuid-Afrika u onder invloed van linkse politici en media een groot gebrek aan kennis hebt van de maatschappelijke verhoudingen in Zuid-Afrika.
Het afbreken van het zogenaamde plakkerskamp Nyanga bij Kaapstad, welks bewoners al jaren geleden aangezegd was, dat het zou worden opgeruimd, had ten doel deze illegale bewoners, die daar onder erbarmelijke woonomstandigheden leefden, terug te sturen naar hun streek van herkomst.
Soortgelijke maatregelen worden door alle Europese landen – ook Nederland – genomen ten aanzien van illegale buitenlandse gastarbeiders, zigeuners e.d.
Wat u voorts de vrijheidsstrijders van Namibië noemt, zijn in werkelijkheid de terroristen van de Swapo, die tot één van de vele stammen behoren. Deze arme bedrogenen worden door de communistische Russische regeerders van wapens voorzien en met behulp van Cubanen, Oost-Duitsers en Russen opgeleid om vanuit communistisch Angola de Zuid-Afrikanen in Zuid-west-Afrika te bestrijden.

Het protest van de Westerse landen dient niet tegen Zuid-Afrika gericht te zijn, doch tegen de communistische Sovjet-regering.

Een boycot van Zuid-Afrika is helemaal belachelijk. Het zou aanbevelenswaardig zijn als de Nederlandse regering de banden met het dochterland weer zou aanknopen, allereerst door de opheffing van het Cultureel Verdrag ongedaan te maken. Contact en overleg ligt ook trouwens meer op de weg van het CDA dan boycotacties. Gezien de toestand van de Nederlandse economie zou bevordering van emigratie naar Zuid-Afrika een belangrijke bijdrage kunnen leveren tot vermindering van de werkloosheid.

H. Donker **Den Haag**

agenda

CDA-Vrouwenberaad Groningen

Het CDA-Vrouwenberaad provincie Groningen organiseert op 29 september a.s. een studieavond over het onderwerp: „Vrede en Veiligheid". Inleider is drs. A.M. Oostlander, direkteur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Er is ruime gelegenheid tot discussie.
De avond wordt gehouden in het CDA-huis, Nw. Ebbingestraat 25a te Groningen en begint om 19.30 uur.
Vrouwen én mannen zijn van harte welkom.

Kamerkring Den Haag

Maandag 28 september is er een ledenvergadering van de Kamerkring Den Haag. Staatssecretaris P.H. van Zeil spreekt over de acuele politiek, waaronder troonrede en miljoenennota.
Plaats: Hotel Bel Air (zaal d), aanvang 20.00 uur.

Succes

Bij een onlangs gehouden ledenwerfaktie heeft het CDA Zwartsluis 33 nieuwe leden geworven. Dit betekent een verhoging van 25 % van het ledenbestand. Wie doet hun dat na?

Provinciale afdeling Zuid-Holland

In verband met vertraging bij het tot standkomen van het concept-program kan dit pas rond 1 oktober ter behandeling aan de afdelingen worden toegestuurd. Gaarne begrip voor deze vertraging.
De afdelingen worden verzocht met deze vertraging rekening te houden bij het plannen van het vergaderschema.

Nadere inlichtingen zijn desgewenst te verkrijgen bij P. Bovens, Malle Molen 55-28, 2585 XH Den Haag, tel. 070-607705.

vorming

Start politieke discussie

Binnenkort start de partij een discussie over twee thema's nl. Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid.
De thema's worden behandeld in te vormen werkgroepen, die een keus moeten doen uit één van de twee onderwerpen.
Alle CDA-afdelingen, bestaande CDA-werkgroepen en CDA-leden kunnen zich voor deelname aan de partijpolitieke discussie aanmelden bij de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA.
De deelnemers die zich hebben aangemeld (of nog aanmelden) worden met medewerking van de vormingswerkconsulenten en de door kamerkringen c.q. provinciale organisaties aangewezen personen of commissies in werkgroepen bijeengebracht, danwel aan reeds bestaande werkgroepen toegevoegd.
De aldus geformeerde werkgroepen wijzen een contactpersoon aan, die tijdens de duur van de werkzaamheden van de werkgroepen de contacten met de stuurgroep en met de door de kamerkringen c.q. provinciale organisaties aangewezen personen of commissies onderhoudt.

- Van september t/m november komen de werkgroepen, die daartoe zelf een werk- en vergaderschema moeten opstellen regelmatig bijeen.
- Begin december stellen de werkgroepen hun bevindingen en hun opvattingen voor het behandelde thema op schrift en rapporteren deze uiterlijk 18 december a.s. aan het kamerkringbestuur c.q. aan de door de kamerkring respectievelijk provinciale afdeling aangewezen personen of commissie.
- In januari en februari 1982 beleggen de kamerkringen c.q. Provinciale organisaties (c.q. worden onder hun verantwoordelijkheid belegd) studiedagen waarop de door de werkgroepen behandelde thema's aan de orde zijn.
- Uiterlijk 6 maart 1982 rapporteren de kamerkringen c.q. Provinciale organisaties de op de studiedagen verkregen en de uit rapportages van de werkgroepen voortvloeiende, conclusies aan de stuurgroep.
- De stuurgroep brengt deze conclusies ter kennis van het partijbestuur en bereidt een discussie in het partijbestuur voor met het doel het opstellen van conceptresoluties ter bespreking op de voorjaarspartijraad 1982, die op 8 mei gehouden wordt.
- Alle deelnemers zullen dan worden uitgenodigd deze discussies over Vrede en Veiligheid en Sociale Zekerheid bij te wonen en daaraan deel te nemen.

Nadere inlichtingen kunnen verkregen worden bij W. Eikelboom, stafmedewerker Kader- en Vormingswerk tel. 070–924461 of bij de vormingswerkconsulenten.

Gepensioneerd?

Zorg dan dat u een uitvaartkostenverzekering afsluit die uzelf ook een voordeel oplevert!

Een belangrijke zorg minder.

We kunnen er nu eenmaal niet omheen dat onze nabestaanden op een zeker moment moeten zorgen voor onze begrafenis. Een heel normale zaak, maar toch iets om tijdig bij stil te staan. Want er valt dan heel wat te regelen en te betalen. U heeft dat ongetwijfeld meer dan eens in uw directe omgeving meegemaakt.

De Uitvaartstichting Reposa biedt u de mogelijkheid om door middel van een verzorgingspolis de uitvaartkosten te verzekeren. En om alles wat er komt kijken bij een begrafenis te laten regelen. Een hele zorg minder, vooral voor uw nabestaanden. Maar er zijn ook nog andere voordelen.

Naar een bejaardentehuis of een andere instelling?

Als u naar een bejaardentehuis of een andere instelling gaat, kan de verzorgingspolis van Reposa u een onverwacht voordeel bieden. Dat geldt dan voor diegenen die aanspraak maken op een uitkering ingevolge de Bijstandswet.

Zoals u misschien al weet, mag u dan beschikken over een vrij vermogen, f 8.600,– voor een echtpaar en f 4.300,– voor een alleenstaande. *(Genoemde bedragen gelden voor 1981.)* Omdat de verzorgingspolis van Reposa tegen koopsom wordt gesloten (één bedrag ineens), mag u de eenmalige koopsom uit uw eventuele meerdere vermogen betalen. Daarmede voorkomt u, dat u regelmatig periodieke premies moet betalen uit het vermogen dat u mag houden.

Twee voorbeelden van een verzorgingspolis van Reposa, waarbij de koopsom overigens afhankelijk is van de leeftijd:

A. **Normale koopsom**
Voor een verzorgingspolis van f 3.000,– betaalt een man van 65 jaar een bedrag ineens van f 1.788,–. Een vrouw van 65 jaar betaalt f 1.626,–.

B. **Koopsom met een jaarlijkse stijging van 6% op het ingeschreven bedrag.**
Uitgaande van hetzelfde voorbeeld, betaalt een man van 65 jaar f 2.952,–. Een vrouw van 65 jaar betaalt f 2.919,–.

De fiscus een stapje vóór.

In bepaalde gevallen en mits aan enkele voorwaarden is voldaan, valt de koopsom van de verzorgingspolis van Reposa onder „buitengewone lasten". En deze zijn aftrekbaar bij uw aangifte inkomstenbelasting, boven een jaarlijks vastgesteld drempelbedrag. Zit u boven deze drempel of er nèt onder, dan kan de koopsom een flinke aftrekpost betekenen.

Vanzelfsprekend is het ook mogelijk de Reposa verzorgingspolis te sluiten met periodieke premiebetaling.

Bent u geïnteresseerd?

Bel ons dan even of knip de bon uit en stuur deze in een enveloppe zonder postzegel aan

Uitvaartstichting Reposa
Antwoordnummer 445
3500 VB Utrecht
Telefoon 030 - 33 41 45

BON **Ik wil gratis en vrijblijvend alle informatie over de Reposa verzorgingspolis.**

Naam: _____

Adres: _____

Woonplaats + Postcode: _____

Telefoon: _____

CDA

1E JAARGANG NO. 52 – 3 OKTOBER 1981

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

Gesprek met FNV-vice-voorzitter Wim Spit

Kanttekeningen bij de kabinetsformatie

Van Gennip over ontwikkelings-samenwerking

„Spoedcursus" Belgische politiek

De taal van „Den Haag"

Interkerkelijke gezinsweek

Brussel, met op de achtergrond het Paleis van Justitie (zie artikel op pag. 12-14). foto ANP

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter)
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Verder in dit nummer:

	pagina
Commentaren	3, 9
S. Faber: Kiezen in Nederland (2)	7
S. J. Hartkamp: De taal van Den Haag	6
Zwart-Wit	10
Verslag CDA Vrouwenberaad	11
In memoriam Joke Smit	17
CDJA	18, 19, 20
Uw mening	21
Organisatienieuws	23

Inhoud

Kabinetsformatie

Redactielid De Kwaadsteniet gaat in op een aantal aspecten van de jongste kabinetsformatie: het premierschap, de coalitiemogelijkheden, de (in)formateurs en de relatie onderhandelaar-fractievoorzitter en fractie ..... pagina 4, 5

Fusie FNV

Deze week is de fusie FNV definitief tot stand gekomen. Dat betekent het einde van zowel NKV als NVV. Een gesprek met FNV-vice-voorzitter Wim Spit ..... pagina 8, 9

België

Crisis in de politiek bij onze zuiderburen? Frans Jozef van der Heijden vertoefde er een week en belicht op lichtvoetige wijze een aantal zaken zoals de macht van de partijvoorzitters, de taalstrijd alsmede de economische rivaliteit tussen Vlaanderen-Wallonië
pagina 12, 13, 14

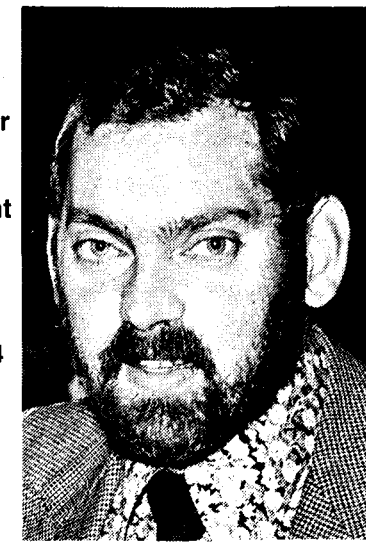

Gezinsweek

Leren leven in een wereld zonder grenzen is het thema van de interkerkelijke gezinsweek. Redactielid Eske Sleyser bespreekt het boekje dat ter gelegenheid hiervan is uitgegeven ..... pagina 15

Ontwikkelingssamenwerking

Een tweede gesprek met Cebemo-directeur Van Gennip. Ditmaal over de noodzaak van een Europese aanpak van de ontwikkelingssamenwerking ..... pagina 16

uit de fractie

Vaste Kamercommissies geïnstalleerd

Woensdag was er in het Tweede Kamergebouw een belangrijk moment in het parlementaire gebeuren: de officiële constitutie van de vaste kamercommissies. Deze kamercommissies konden worden geïnstalleerd, nadat de kamerfracties het eens waren geworden over de afvaardiging van hun fracties naar de vaste commissies.

De partijen spreken van te voren af, wie in de vaste commissies de voorzitter respectievelijk ondervoorzitter levert. Van de maar liefst 26 commissies mocht de Tweede Kamerfractie van het CDA als grootste groepering in dit huis er 10 voordragen. De PvdA-fractie kon er 8 voordragen en de VVD-fractie 5. D'66 als vierde fractie in grootte 3. Van de 18 te benoemen ondervoorzitters werden er elk 6 voorgedragen door CDA en PvdA, 11 door de VVD en tenslotte 2 door D'66.

De „kleintjes" in het parlement hebben geen kandidaten kunnen voordragen, maar deze fracties zullen in de gelegenheid worden gesteld voorzitters voor een aantal bijzondere kamercommissies voor te dragen.

De CDA-fractie heeft het voorzitterschap van tien vaste commissies uit de Tweede Kamer als volgt verdeeld:

Buitenlandse Zaken – Jan Nico Scholten, Ontwikkelingssamenwerking – Harry Aarts, Binnenlandse Zaken – Sytze Faber, Sociale Zaken en Werkgelegenheid – Ben Hermsen, Landbouw en Visserij – Gerrit Braks, Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk – Dien Cornelissen, Ambtenarenzaken en pensioenen – Steef Weijers, Kernenergie – Durk van der Mei, Visserij – Huib Eversdijk en Civiele verdediging – Joep de Boer.

Het ondervoorzitterschap van de zes aan het CDA toebedeelde vaste commissies uit de Kamer werd als volgt verdeeld: Financiën – Marius van Amelsvoort, Verkeer en Waterstaat – Gerrit Brokx, Economische Zaken – Gerrit Gerritse, Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening – Pam Cornelissen, Milieuhygiëne – Ad Lansink en Emancipatiebeleid – Hanske Evenhuis-van Essen.

De Tweede Kamer had deze week – niet in de laatste plaats door het wachten op de regeringsverklaring – een aantal rustige dagen. De agenda van de fractievergadering, dinsdagmorgen, was daar ook naar: op de agenda stond een aantal formele punten en tevens werden inbrengen van een aantal fractieleden behandeld.

Nieuwe leden

De fractie is inmiddels – zoals gemeld – compleet. Voor de volledigheid de namen van de leden „uit de wachtkamer" en de nieuwe leden die een plaats in de fractie kregen door het verhuizen van fractieleden naar het kabinet Van Agt II: Mieke Andela, Fred Borgman, Jan Buikema, Henk Couprie, Joost van Iersel, Aat de Jonge, Viriginie Korte, Ad Lansink, Durk van der Meij, Gerard van Muiden, Jan Nijland, Hajé Schartman en Jan Nico Scholten.

Ton Huijssoon

Nieuwe kamerleden voor het CDA: Hajé Schartman en Jan Nijland *(foto's Nick Morelis)*

commentaar

Hadieth

De beleving van de vrijheid van godsdienst is een groot goed in ons land. Het effectueren daarvan is soms in onze multi-culturele samenleving niet eenvoudig.

Soms sporen godsdienstige rituelen van (nieuwe) minderheden niet met onze wetgeving. Zo ligt er spanning tussen de Nederlandse wetgeving op het gebied van de hygiëne bij het slachten van vee en de godsdienstige rituelen van de Islam. Daarom is het verheugend dat er tussen Rijk (directie-coördinatie minderhedenbeleid), Vereniging van Nederlandse Gemeenten en een aantal Islamitische organisaties in ons land overleg is geweest over de viering van het Islamitische offerfeest dat dezer dagen – afhankelijk van de stand van de hemellichamen – zal plaatsvinden.

Dit offerritueel, dat teruggaat naar de geschiedenis van Abraham die in plaats van zijn zoon Ismaël een ram brandofferde (Genesis 22:13) is in het Islamitische wetboek de Hadieth vastgesteld.

Het overleg heeft geleid tot afspraken die zowel recht doen aan de Nederlandse wetgeving als aan de godsdienstvoorschriften van deze groep landgenoten.

Een burgerlijk creatief overleg om de vrijheid van godsdienst te garanderen is in overeenstemming met wat het CDA-program „Om een zinvol bestaan" noemt: het respect voor de verscheidenheid in de Nederlandse samenleving.

CD-addertje

Die Wagenaar van de RPF is natuurlijk geen familie van Gerben Wagenaar maar het speelt Moskou wel mooi in de kaart.

Van 26 mei tot 11 september

Enkele kanttekeningen bij de formatie 1981

De periode van de verkiezingsdag tot de dag waarop het nieuwe kabinet aantrad is in 1981 beduidend korter geweest dan in 1977 en 1973. Overigens was die periode van drie à vier maanden ook dit jaar al weer lang genoeg. Te lang. Dat is ook stellig en niet ten onrechte het oordeel van de gemiddelde Nederlander, „de mensen in het land", om een met name graag door Wiegel gebruikte aanduiding te hanteren.

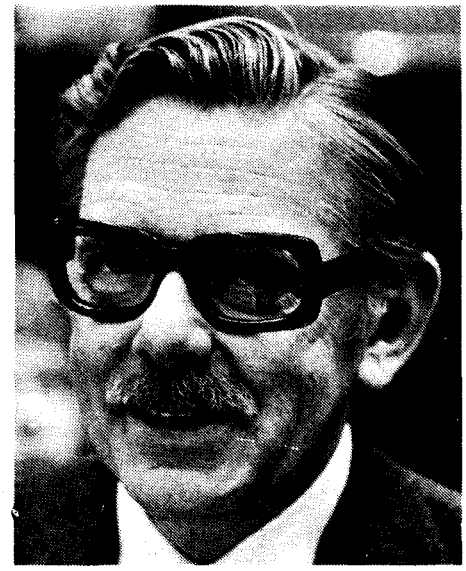

door dr. W. de Kwaadsteniet

Van Thijn – Wiegel

Van Thijn, de nieuwe minister van Binnenlandse Zaken, heeft terzake een korte opmerking gemaakt bij de sluiting van de zitting op 14 september jl. Hij zei o.a.: „Het stemt tot vreugde dat het mogelijk is gebleken nog net voor dit moment een volwaardig kabinet te vormen. Dit neemt niet weg, dat, gelet op de economische situatie, de tijd die nodig was om hiertoe te komen te lang is geweest".

Precies, een redelijke en logische opmerking, zo zullen de mensen in het land denken. Maar zo niet Wiegel.

Wiegel heeft onmiddellijk schriftelijke vragen bedacht en deze aan de minister-president gesteld:

1. Heeft de minister-president kennis genomen van de uitspraak van de minister van Binnenlandse Zaken, gedaan in zijn rede bij de sluiting van de buitengewone zitting der Staten-Generaal, dat de kabinetsformatie te lang heeft geduurd?
2. Wil de minister-president nagaan, wie de geadresseerde van dit verwijt van de minister van Binnenlandse Zaken is? Door wie en door welke oorza(a)k(en) duurde de kabinetsformatie „te lang"?
3. Zou de minister-president tijdig vóór het debat over de regeringsverklaring deze vragen willen beantwoorden?

Wel, een indrukwekkende start van de nieuwe oppositieleider, niet waar? Wat zal de minister-president antwoorden?

De eerste vraag lijkt niet moeilijk. Het antwoord zal luiden: „ja".

Op het eerste deel van de tweede vraag kan geantwoord worden in tweeërlei zin. Òf: „verwijt"? het betrof een constatering van een feit! Òf: verwijt, inderdaad, en wel aan alle betrokkenen.

Het is duidelijk, dat ook de minister-president de kabinetsformatieperiode niet kort vond. In een – uitermate onthullend – interview van Van Agt in Vrij Nederland d.d. 19 september jl. spreekt hij o.a. over „al die formatiemaanden". Dat duidt zeker niet op korte tijd.

Op het tweede deel van de tweede vraag: wie en welke oorzaken, kan geantwoord worden: zie alle publiciteit, of – andere stijl: zijt gij de enige vreemdeling in Jeruzalem?

Op de derde vraag, dat mogen wij voor zeker aannemen, zal de minister-president niet antwoorden met „neen".

Dat zou hij Wiegel niet willen aandoen. Bovendien heeft de premier alle tijd voor de beantwoording, namelijk ongeveer vier weken, van 15 september tot 12 oktober. Dat zal dus stellig lukken.

Late regeringsverklaring

Op de genoemde datum, maandag 12 oktober a.s. zal – eindelijk – de regeringsverklaring worden afgelegd, een gehele maand na de beëdiging op vrijdag 11 september jl. van het nieuwe kabinet. Voor het geval Wiegel – wederom leergierig – nu de betekenis van het woord „eindelijk" zou willen weten, geven wij spoedshalve hierbij direct antwoord.

Het woord „eindelijk" bergt zowel „ja" als ook „neen" een verwijt in zich.

Géén verwijt, voorzover het gaat om de loutere constatering van een feit. Kamervoorzitter Dolman heeft op woensdag 16 september jl. in de Tweede Kamer gewezen op de lange periode van een-en-dertig dagen tussen de dag van de beëdiging en de dag van de regeringsverklaring. De langste periode tot nu toe sedert afzienbare tijd.

Wél een verwijt, voorzover het toch een te lange termijn is, welke de minister-president heeft gevraagd. Aan wie is dat verwijt dan gericht? Aan het kabinet, inclusief uiteraard dus de premier! Maandag 5 oktober a.s. was mooi geweest; al lang genoeg.

Dolman zei in de Tweede Kamer o.a. ook: „Een regeringsverklaring dient om verantwoording af te leggen over de formatie, zet algemene beleidslijnen uit voor vier jaar en biedt houvast voor een gedachtenwisseling over de politieke toestand: tussen regering en Kamer zowel als tussen fracties onderling. . .

Van ministers, die allen Kamerlid zijn geweest, te zamen meer dan 92 jaar, had ik voor dit alles op meer begrip gehoopt. Ik troost mij met de gedachte, dat zij blijkbaar voor een ontmoeting met ons met ontzag zijn vervuld. En zo hoort het ook". (applaus).

(Getals)verhoudingen

Elke periode van kabinetsformatie heeft zo haar eigen problemen en eigenaardigheden.

Het begint natuurlijk al direct met de verkiezingsuitslag. Het is altijd even wennen aan nieuwe (getals)verhoudingen in de Tweede Kamer. D'66 van 8 naar 17, PvdA van 53 naar 44, VVD van 28 naar 26, CDA van 49 naar 48 zetels.

Van die vier heeft alleen D'66 gewonnen, de andere drie verloren. Het CDA verloor ook, hoewel door verbaal geweld bijna de indruk werd gewekt, dat het gewonnen had.

Dat gebeurde met name door de kreet: wij zijn de grootste geworden. „Geworden"! Het CDA werd niet de grootste door winst. Het CDA bleek, nadat de kruitdamp was opgetrokken, de grootste te zijn, omdat hoewel het verloor, de tot dusver grotere nog meer verloor. Eigenlijk dus weinig reden om zichzelf al te stevig op de borst te slaan en al te hoog van de toren te blazen.

Het is waarschijnlijk verstandig om, althans na de kabinetsformatie, die dingen toch maar een keer onder ogen te zien en openlijk te zeggen. Oud-premier Biesheuvel heeft dat gelukkig ook gedaan in zijn boeiende en belangrijke televisie-interview op de avond van Prinsjesdag, dinsdag 15 september jl. (Ned. I, 22.00 uur). Biesheuvel merkte o.a. op: „Ik heb op 26 mei niet begrepen waarom Van Agt en Wiegel zo stonden te juichen. Ze hadden namelijk beiden verloren. De mogelijkheid om met de VVD en het CDA een kabinet te vormen, was op die feestelijke avond voorbij. De kiezer had gezegd: er moet een andere combinatie komen. De heren en de dames zijn door de kiezer veroordeeld om het met elkaar eens te worden. En dat is nu gebeurd. Ik denk – of ze het zullen halen weet ik niet – ik

denk dat het een uiterst riskant avontuur is, maar ik denk aan de andere kant, dat het een volstrekt noodzakelijk avontuur is. Ik persoonlijk hoop – en ik denk velen met mij – dat het ertoe mag bijdragen om dat geweldige wantrouwen van de afgelopen jaren te helpen opruimen. En ik vind dat de heren Den Uyl en Van Agt die hypotheek op zich genomen hebben om dat te doen".

Kar toch in spoor

Er waren tijdens de rit overigens momenten, dat deze en gene toch nog dacht aan de mogelijkheid van de vorming van een minderheidskabinet van CDA en VVD of, volgens de constructie van Wiegel, aan de mogelijkheid van ontslagweigering van het zittende kabinet. Wiegel – steeds optredend als VVD-leider, hoewel hij zich niet had laten beëdigen als Kamerlid maar toch als niet-kamerlid het voorzitterschap uitoefende over de VVD Kamerleden – had dat in zijn advies aan de Koningin geopperd. Een fata morgana. Die situatie deed zich voor na het mislukken van de formatiepoging Kremers-Van Thijn en het aftreden van – de toen zittende en beoogde minister-president-Van Agt als fractiepresident.
De formatie-kar is daarna weer in het spoor getrokken, zoals men weet, door de niet door iedereen (o.a. niet door Van Agt) beoogde De Gaay Fortman als informateur en de volgens berichten eveneens niet door iedereen beoogde Lubbers als fractievoorzitter. De niet-beoogde informateur en de niet beoogde fractievoorzitter bleken essentiële krachten voor het totstandbrengen van het beoogde kabinet.
Informateur De Gaay Fortman rondde de zaak af, waarna Van Agt als formateur nog slechts de laatste formaliteiten behoefte te regelen.

CDA leiding formatie

De gehele formatieperiode door hebben CDA-voorlieden veel werk gedaan. Direct na het bekend worden van de verkiezingsuitslag werd van CDA-zijde gezegd, dat het CDA de leiding van de formatie moest hebben. Het klonk wat krampachtig, hoezeer het overigens als regel voor de hand ligt, dat de grootste fractie begint. Op zichzelf was het logisch, dat het CDA in de gegeven omstandigheden het voortouw zou nemen.
Een nieuwigheid was ditmaal, dat begonnen werd met twee informateurs, Lubbers en De Koning, aan welk tweetal later Van Thijn als derde nog werd toegevoegd. Daarna volgden als formateurs Kremers en Van Thijn. Vervolgens kwam De Gaay Fortman als informateur aan bod.
Tenslotte sloot Van Agt als formateur de rij van kabinetmakers. In het algemeen ging oppervlakkig gezien iedereen accoord met de (in)formateurs, alleen ten aanzien van De Gaay Fortman rezen – zoals reeds aangeduid – bij sommigen enige problemen (zie interview met Van Agt in VN d.d. 19 september jl.).

De grootste de premier

Een tweede punt ten aanzien waarvan het CDA zich vanaf het begin krachtig uitsprak was het leveren van de ministerpresident en wel in de persoon van Van Agt. De grootste partij in de Tweede Kamer levert „de en die" ministerpresident, is in het Nederlandse staatsrecht en in onze politieke verhoudingen een niet vanzelfsprekende stelling. Uiteindelijk geven de politieke situatie en de politieke verhoudingen de doorslag.
Dat is ook nu het geval geweest. Maar er is tenminste naast de wens van de betreffende partij een accepteren daarvan door de andere betrokken partijen noodzakelijk. Eenzijdig kan die wens niet doorgezet worden. En daarmede is van een vanzelfsprekende stelling geen sprake. Het CDA heeft overigens steeds achter het premierschap van Van Agt gestaan, hoewel er een kort ogenblik een glimp van Zijlstra is gezien. „Het aanzoeken van dr. Jelle Zijlstra is een serieuze onderneming geweest," zo onderstreept Van Agt nog eens in het interview in Vrij Nederland van 19 september jl.

Van Agt-Den Uyl

Eén van de problemen van deze formatie was ook het samen aantreden in een kabinet van Den Uyl en Van Agt.
Biesheuvel merkte in zijn interview o.a. op: „Ik had mij voor kunnen stellen dat beiden niet aan dit kabinet hadden deelgenomen, om de weg te openen voor een nieuwe generatie van politici. De Van Thijnen, dat had ik mij voor kunnen stellen. Dat hebben ze niet gedaan, geen van beiden. Kremers zit niet op de stoel van Van Agt en de heer Van Thijn zit niet op de stoel van Den Uyl." Er was overigens in het afgelopen jaar een nogal algemeen heersende mening, dat die twee in één kabinet niet ging. Nogal wat mensen leefden met en koesterden soms ook die opvatting, ook nadat Van Agt eens had gezegd – vóór de verkiezingen – dat Den Uyl best in een nieuw kabinet Van Agt zou kunnen zitten en nadat ook Den Uyl – tijdens de verkiezingscampagne, o.a. voor de televisie – had gezegd desnoods bereid te zijn in een nieuw kabinet Van Agt zitting te nemen.
Niettemin blijkt Van Agt zich op dit punt verkeken te hebben. In het meer genoemde interview in Vrij Nederland zegt Van Agt op een betreffende vraag over het door de PvdA aanvaarden van zijn premierschap: „Ja, wie had dàt ooit gedacht?" En even verder, na de vraag: „Maar had u verwacht dat de PvdA u zou accepteren en dat Den Uyl onder u zou willen dienen?" volgt het antwoord van Van Agt: „Dat had ik geen van beide verwacht."
Dit is stellig een mis-taxatie geweest die de formatieperiode heeft verlengd, zo zal het oordeel moeten luiden.
Overigens moet opgemerkt worden, dat het er niet met name om gaat dat Van Agt en Den Uyl in een kabinet zitten maar dat het CDA en de PvdA een kabinet vormen.

Van Agt:
„dat had ik geen van beide verwacht"

Voorlieden en fractie

Uit het interview – waarop het de moeite waard zou zijn nog eens afzonderlijk terug te komen – blijkt overigens o.a. ook, dat Van Agt zich wel eens heeft verkeken op de visie van andere CDA-voorlieden en van de fractie als totaliteit. Van Agt spreekt in het interview over de wijze waarop Lubbers en De Koning hun informatieopdracht bleken op te vatten. Hij zegt dan: „Het lag in de verwachting. . ." Vraag: „Als u zegt: het lag in de verwachting, bedoelt u: het lag in mijn verwachting?" Van Agt antwoordt dan: „Ja. En ik dacht toen dat dat gelijk stond met dé verwachting."
Ten aanzien van de fractie blijkt enige afstand van denken. Waarschijnlijk speelt hier een rol de lijn premierschap-lijstaanvoerderschap-fractievoorzitterschap/onderhandelaar, terwijl Van Agt geen of nauwelijks fractie-ervaring heeft. De positie van een fractievoorzitter is stellig sterk, maar het is en blijft wel zo, dat de fractie-opvatting beslissend is.

Meer

Er zijn stellig nog wel meer (staatsrechtelijke/politieke) kanttekeningen bij de boeiende formatie 1981 te maken.
Ditmaal ontbreekt verdere ruimte. Wellicht is het overigens goed wanneer er toch nog eens binnen afzienbare tijd een interview met Van Agt in CDActueel komt.

CD-addertje

De PPR blijft vriendelijk streven naar de absolute meerderheid.

De taal van „Den Haag"

„De" taal van Den Haag is een begrip dat enige precisering behoeft. De gemiddelde Nederlander zal bij „Haags" het eerst denken aan het taaltje van mensen, die de „r" niet kunnen zeggen en daar een gorgelende „g" voor in de plaats stellen, de open „a" verwisselen voor een soort „ae" en de „n" aan het einde van een woord even nadrukkelijk niet uitspreken als noorderlingen dat wèl doen. Dit „Haags" wordt in de opinie van overig Nederland vooral gesproken door freules, die aan de Laan van Meerdervoort wonen en bovendien nog over enig frans en maleis idioom beschikken. Fervente VPRO luisteraars daarentegen zullen bij „De taal van Den Haag" eerder geneigd zijn te denken aan het taaltje dat Koot en Bie er in hun creatie als de „vrije jongens" Jacobse en van Es uitgoolen.

Over deze beide soorten Haags gaat het, in het bij de staatsdrukkerij onlangs verschenen boek „De taal van Den Haag" niet. Dit boek, dat eveneens verscheen als proefschrift ter verkrijging van de graad van doctor in de letteren aan de Vrije Universiteit, onderzoekt het taalgebruik in teksten van de overheid. Precieser gezegd: De schrijver, Dr. J. Renkema onderzocht wat er klopt van de algemeen bestaande oordelen over het taalgebruik van de overheid, samengevat als „de taal van Den Haag". In deze zin gebruikt, gaat het in principe evenzeer om het taalgebruik op een Rijksinspectie te Middelburg als op de secretarie van Winschoten.

Renkema houdt zich al langer met dit specifieke terrein bezig. Als secretaris van de, door wijlen Anne Vondeling ingestelde Commissie Duidelijke Taal, gaf hij o.m. adviezen over de leesbaarheid van Kamerstukken en overheidspublicaties. Bekendheid verwierf zijn herschrijving van de Troonrede in '76 en volgende jaren en zijn in '79 verschenen „Schrijfwijzer", een practijkhandboek voor ambtenaren.

Wie dit leest is gek

In het algemeen staat het taalgebruik door de overheid er bij de burgers niet best op en is onderwerp van vele tirades, grappen en klachten. De journalist Herman van Run schreef er (in „Jeugd en Samenleving" 1976) eens een geestig en vinnig artikel over onder de titel „Wie dit leest is gek – wartaal en wantaal in nota's en rapporten".

Hoe is het gesteld met ons referendarissenproza? Is het allemaal kanselarijstijl, stadhuistaal, lintwormlatijn en burocraats? Kenmerkt het zich door archaïsch, clichématig taalgebruik en door wijdlopige, ingewikkeld geconstrueerde zinnen? Is het allemaal lijdende vorm en dubbele ontkenningen geblazen? Wemelt het in de overheidscorrespondentie (nog) steeds van „materie" die „onderhavig" is en „onderwerpelijk" of „(des)betreffend" en „betrekkelijk" en die „men" ons „bijgaand" „doet toekomen" „teneinde" „het navolgende" te „doen stipuleren"?

Is het met de stijl van de overheid zo gesteld als met de brief die mij als raadslid van 's-Hertogenbosch eens onder ogen kwam waarbij aan een groepje kleine kinderen, dat om een trapveldje had gevraagd, werd bericht „dat het onderhavige perceel moest worden geëgaliseerd", waaruit de jeugd wel moest begrijpen dat er iets met egels aan de hand was?

Oordeel? Vooroordeel? Wat is het typische van „stadhuistaal" en in wat voor stijlafwijkingen uit zich dat? Renkema onderzocht dat door een aantal fragmenten uit een jaargang Kamerstukken (48.000 woorden) te vergelijken met teksten uit b.v. dagbladen, populair-wetenschappelijke boeken en opiniebladen. Hij keek naar zinsbouw, zinslengte, gebruik van moeilijke woorden, wijdlopigheid etc.

Renkema's conclusie was dat het gangbare oordeel over „De Taal van Den Haag" maar ten dele werd bevestigd door het onderzochte materiaal en dat de taal van Den Haag daarnaast weer andere, niet vermoede kenmerken blijkt te bevatten. Cynici zouden dit een pover resultaat willen noemen: dat is het niet. De waarde van veel wetenschappelijke studies is dat wordt aangetoond wat we al gedacht hadden; Hier is een studie die iets geargumenteerd aantoont, wat we bepaald niet gedacht hadden.

Overheid – burger

Overigens kan uit deze studie ook weer niet de conclusie getrokken worden dat het wel goed zit met het taalgebruik van de overheid. Het zou kunnen zijn dat het oude burocraats van de referendarissen inmiddels door de ontwikkelingen op het terrein van de inspraak is ingehaald door de snelle babbel van de beroeps copy-writer of dat, tengevolge van de opkomst van het welzijnswezen het oude burocraats is vervangen door de nieuwe wolligheid.

Over de taal die „Den Haag" aanslaat tegen de burger zegt het onderzoek niets en wil het ook niets beweren. Dat zit hem in het beperkte karakter van het onderzochte materiaal. De stukkenwisseling tussen regering en Staten-Generaal die als onderzoeksmateriaal diende kent uiteraard zijn eigen „taal-cultuur" en is weer verschillend van de correspondentie tussen een overheidsenergiebedrijf en haar klanten of de briefwisseling tussen gemeenten en provincies. Zo beschouwd smaakt het onderzoek naar meer. Zouden de conclusies ook overeind blijven, wanneer in plaats van Kamerstukken, de circulaires van het ministerie van Verkeer en Waterstaat waren onderzocht? Of de correspondentie tussen een aantal gemeenten en haar inwoners?

„De taal van Den Haag" – Renkema erkent dat – is op zijn beurt een veelomvattende taal, waarin weer een juridisch, een ambtelijk en een politiek „dialect" schuil gaan. Dialecten die wel te onderscheiden, maar niet te scheiden zijn. Daarnaast heeft ieder overheidsmilieu weer zijn eigen zeden en gewoonten, die ook weer tot een eigen taalgebruik leiden. Wanneer twee wethouders verklaren een *buitengewoon openhartig* gesprek gehad te hebben, dan mag men uit die mededeling concluderen dat vermoedelijk een oud probleem voorgoed is uitgepraat; wanneer echter de minister van buitenlandse zaken iets dergelijks verklaart over een gesprek met een collega dan is de veronderstelling gewettigd dat de heren er ternauwernood van konden weerhouden worden om met elkaar op de vuist te gaan.

Het feit dat het proefschrift van Renkema nogal de aandacht heeft getrokken – het gebeurt niet dagelijks dat „een kwantitatief-stilistisch onderzoek" tot in de dagbladen wordt besproken – duidt erop dat het onderwerp prikkelt. Moge er dan blijkens de conclusies van dit onderzoek op het onderzochte terrein niet zoveel mis zijn met „de taal van Den Haag" – er is wel iets mee.

Het zou de moeite lonen, wanneer nog eens getracht werd de „dialecten" uit de taal van Den Haag afzonderlijk te onderzoeken. Te denken valt aan de wijze waarop de overheid zich in formulieren en circulaires tot de burger richt. Is dat een proza dat – en dat zal een blad als het onze interesseren – democratisch is in die zin dat het de burger een gevoel van toegankelijkheid geeft tot de overheid? Of is het een proza dat onzekerheid en gevoelens van paniek in vaderlandse huisgezinnen veroorzaakt?

(Men) taal

Te denken valt ook aan de taal van de politiek.

(vervolg op pagina 7)

Wat de kiezers deden op 26 mei en waarom (2)

Democratisering, radicalisering en ontzuiling

In een serie artikelen plaatst politicoloog en fractielid Sytze Faber kanttekeningen bij het boek „Kiezen in Nederland" * Het eerste artikel stond in CDActueel van 26 september.

door dr. Sytze Faber

Zo'n vijftien jaar geleden kwam er een eind aan de vertrouwde Nederlandse partijverhoudingen. Verhoudingen, die in belangrijke mate gebaseerd waren op het principe van de verzuiling. Liberalen, socialisten, protestanten en rooms-katholieken hadden elk hun eigen wereldje, hun eigen zuil. En dat werkte tientallen jaren uitstekend.

Het sleutelwoord voor de (verzuilde) partijen was: onderling vertrouwen. De leiders spraken de taal van hun geloofsgenoten. Ze appelleerden aan gemeenschappelijke uitgangspunten en levensovertuiging. Dat gaf vertrouwen. En tegelijkertijd konden de leiders in Den Haag met elkaar politieke zaken doen. Nederland was immers een land van minderheden. En derhalve moesten er coalities gesmeed worden.

In het midden van de zestiger jaren kwam er een eind aan deze stabiele situatie. Dat werd veroorzaakt door de opkomst van drie stromingen, die onderling min of meer met elkaar samenhingen. In de eerste plaats was er de stroming van de democratisering. Dat leidde tot de roep om meer duidelijkheid in de politiek. De oprichting van D'66 was één van de meest opvallende vruchten van dit streven. Vervolgens was er een sterke beweging, die de bestaande partijen wilde herinneren aan hun ideologische uitgangspunten. Bij de socialisten was dat Nieuw Links. Deze kritische groep is allengs geïntegreerd in de PvdA. De carrière van André van der Louw (thans beoogd opvolger van Den Uyl) is in dit verband illustratief.

Ook de christen-democraten telden een kritische groep: de christen-radicalen. Een groot deel daarvan heeft naderhand afscheid van de christen-democratie genomen.

De PPR ontstond. De ARP was in zekere zin de uitzondering op de confessionele regel. Net als Nieuw Links in de PvdA wisten de anti-revolutionaire radicalen vaste grond onder de voeten te krijgen in hun partijbestuur en Tweede Kamerfractie. Mede doordat de radicale strijders in KVP en CHU het af hadden laten (moeten) weten, verdwenen de christen-radicalen bij de totstandkoming van het CDA langzaam maar zeker uit het beeld. Het merkwaardige verschijnsel van het loyalisme was waarschijnlijk één van de laatste echo's.

Naast de stroming van de democratisering en de kritische „ideologen" was er in de zestiger jaren nog een derde verschijnsel: de ontzuiling en deconfessionalisering. Steeds minder kiezers vonden het vanzelfsprekend om te stemmen op een partij, die bij een bepaald kerkgenootschap „hoorde".

Balans na vijftien jaar

Welke bressen hebben deze bewegingen en stromingen geslagen in ons partijstelsel? Om daar inzicht in te krijgen, is het nuttig de verkiezingsuitslag van dit jaar te vergelijken met die van 1963 toen democratisering en radicalisering nog niet hadden toegeslagen.

Het blijkt dan, dat de PvdA in de tussenliggende periode ups en downs gekend heeft, maar het percentage van 1963 (28%) is precies gelijk aan dat van 1981. Geen groei, maar ook geen afkalving. Wél is er een nieuwe progressieve loot ontstaan, namelijk D'66. In 1963 nog niet in het parlement vertegenwoordigd en dit jaar een record-score boekend van 11%.

Ook de liberalen hebben reden tot tevredenheid. Achttien jaar geleden behaalde de VVD 10% van de stemmen en dit jaar 17%.

De één zijn winst is de ander zijn verlies. Democraten'66 en liberalen zijn er de afgelopen vijftien jaar gezamenlijk 18% op vooruit gegaan. De christen-democraten hebben de rekening betaald: in 1963 waren KVP, CHU en ARP samen nog goed voor 50% van de stemmen (resp. 32%, 9% en 9%).

In 1972 (toen de drie partijen voor het laatst met een eigen lijst uitkwamen) was dit percentage gedaald tot 32% (resp. 18%, 5% en 9%). In negen jaar tijds derhalve een verlies van 18% doordat KVP en CHU bijna gehalveerd werden. Het uitkomen met een gemeenschappelijke CDA-lijst stopte het verlies. In 1977 werd net als in 1972 32% van de stemmen behaald en in 1981 31%.

De balans ziet er dus als volgt uit: de socialisten hebben zich gehandhaafd, de liberalen en democraten '66 zijn fors gegroeid, de christen-democraten leden zeer aanzienlijke verliezen toen ze nog gescheiden optrokken, maar dit proces werd vrijwel geheel gestopt toen het ene CDA van de grond kwam.

Vragen voor de toekomst

Een en ander is nog eens op een rijtje gezet omdat in het verleden vaak opgesloten ligt wat men voor de toekomst mag verwachten. Hoe ziet die toekomst er uit voor het CDA? In het boekje „Kiezen in Nederland", dat de eerste resultaten bevat van het Nationaal Kiezersonderzoek 1981, komt een uitspraak voor (op blz. 84), die nogal wat aandacht getrokken heeft. Het komt op het volgende neer. Als het CDA werfkracht krijgt onder niet-confessionele kiezers zal het een bedreiging gaan vormen voor D'66. Maar als dat niet lukt en als tegelijkertijd de ontkerkelijking en de ontzuiling zich voortzet, „dan zou D'66 wel eens de plaats van het CDA als dominerende centrumpartij in het Nederlandse parlement in kunnen gaan nemen". In het vervolg van deze serie kanttekeningen bij de resultaten van het Nationaal Kiezersonderzoek hoop ik wat nader op deze probleemstelling in te gaan.

* Redactie: Eggen, van der Eijk en Niemöller. Uitgave: Acta Boek Zoetermeer, prijs *f* 29,50.

(vervolg van pagina 6)

Wat zouden de conclusies zijn wanneer de teksten van 100 radio-interviews en spreekbeurten van Kamerleden, partijbestuurders en vakbondsmensen eens werden geanalyseerd? We zijn er niet gerust op.

We kunnen de Renkema's niet voldoende aanmoedigen om – omwille van de werking van onze democratie – ook daar hun tanden eens in te zetten. Misschien moest CDActueel – niet op wetenschappelijke, maar op intuïtieve wijze – daar nog eens een voorzet toe geven.

En dan spreken we nog maar niet over het taalgebruik in teksten van de overheid „nopens" de formatie van een kabinet.

s.j.h.

Scheidende FNV vice-voorzitter Wim Spit:

Kans op fusie FNV-CNV niet voorgoed verkeken

Wie Wim Spit, de afgetreden vice-voorzitter van dè FNV (en niet hèt FNV, zoals door velen, zelfs Kamerleden, zie CDActueel van vorige week, ten onrechte wordt geschreven) kwaad wil hebben moet hem de vraag voorleggen of vakbonden zich niet teveel met loon- en arbeidsvoorwaarden bezighouden en te weinig met immateriële zaken.
„Zo'n vraag en de suggestie, die ervan uitgaat, getuigt van een minachting voor werknemers. Alsof het onfatsoenlijk zou zijn, dat werknemers materiële verlangens zouden hebben. Naar de mate van wat mogelijk is dient iedereen inhoud te kunnen geven aan zijn eigen leven.
Het bewust creëren van een tegenstelling tussen materiële en immateriële verlangens – terwijl het één toch veelal voorwaarde is voor het ander – vind ik een vorm van schijnheiligheid, waarvan ik walg."
Een oorzaak van deze, volgens de heer Spit foutieve en onevenwichtige beeldvorming ligt ook in de wijze, waarop de diverse publiciteitsmedia aandacht aan het vakbondswerk schenken. „Je leest en ziet bijna uitsluitend verhalen over arbeidsvoorwaarden. Vakbondswerk gaat echter veel verder. Onze leden ervaren dat ook zo."

Na 32 jaar vakbondswerk houdt Wim Spit het binnenkort voor gezien. Hij heeft een functie aanvaard bij de NOVIB, voor welke organisatie hij ontwikkelingswerk gaat coördineren in Indonesië. Zijn vertrek houdt in geen enkel opzicht verband met enige teleurstelling over de ontwikkelingen in het Nederlandse vakbondswezen. „Er zijn mensen die dat denken, maar die lijden dan wel aan een overmaat van kinderlijkheid."
Terugkijkend op zijn loopbaan als vakbondsbestuurder vindt Wim Spit zelfs, dat er sprake mag zijn van enige, zij het bescheiden tevredenheid. „Als ik zie op hoeveel terreinen er positieve resultaten zijn geboekt ten aanzien van verbetering van de positie van de werknemer dan juich ik niet zelfvoldaan; maar te zeggen dat er niets is gebeurd klopt ook niet met de feiten. Ook al is er niks cadeau gekregen, maar dat is nu eenmaal een kenmerk van vakbondswerk: voor alles moet keihard worden gevochten."

Drie jaar

Zijn nieuwe werkkring, waar hij voorlopig voor drie jaar aan vastzit, beschouwt Wim Spit zelfs als een onderscheiding. „Ik heb nooit beweerd, dat ik tot aan mijn pensioen vakbondswerk zou blijven doen. Natuurlijk is er in de loop van de tijd zowel vanuit de politiek als het bedrijfsleven wel eens een beroep op me gedaan. Ik heb daar altijd nee tegen gezegd, omdat ik dergelijke overstapjes moeilijk kon en mag rijmen met mijn vakbondsverleden, ook naar de leden toe niet."

Deze week is de fusie NVV–NKV tot de FNV definitief tot stand gekomen. Vorige week plaatste Steef Weyers een aantal kanttekeningen bij deze fusie.
Ditmaal een gesprek van Hans Schipper met de eerste man van het ex-NKV en ex-vice-voorzitter van de FNV, Wim Spit.

Moment

Het moment, waarop Wim Spit uit de vakbeweging stapt vindt hij geschikt. „Nu de fusie een feit is, dacht ik, dat er een redelijk stuk werk is afgerond. Daarbij komt dan nog, dat ik niet de illusie heb, dat de FNV zonder Wim Spit niet kan doordraaien".

Deze week is de fusie NKV–NVV een officieel feit geworden. Hoe ziet hij de toekomst van de FNV, ook in relatie tot het CNV?
„Wie je er ook over spreekt, de fusie tussen NKV en NVV wordt nationaal erkend als een historisch gebeuren. Het is blijkbaar mogelijk om twee organisaties met een traditie van honderd jaar en met zeer eigen kenmerken in elkaar te laten opgaan. Ook in het buitenland wordt met enige hunkering naar dit feit gekeken. Gescheidenheid in de vakbeweging wordt alom ervaren als een droeve zaak, omdat het ten koste gaat van de zo noodzakelijke solidariteit.
Uit de fusie blijkt ook, dat als men echt wil, dat het dan ook lukt om gezamenlijk verder te gaan. Natuurlijk zullen er binnen de FNV strijdpunten blijven. Strijdpunten zowel ten aanzien van de structuur van de organisatie alswel welke prioriteiten in de aanpak de grootste voorrang moeten krijgen. Maar dat is niet nieuw.
De geschiedenis van de vakbeweging, ook van de Rooms-Katholieke is een aaneenschakeling van worstelingen om de eigen structuur en breedheid van doelstellingen.
Ik vind het een teken van vitaliteit, dat de vakbeweging met haar eigen structuur bezig blijft. Dat heeft ook te maken met de diepgewortelde overtuiging, dat het werk nooit af is. Het kan altijd beter.
Het is natuurlijk makkelijk om te zeggen, dat je opkomt voor de zwakken. Dat hoor je vandaag de dag uit vele monden. Maar de vraag is wel of je werkelijk bereid bent instrumenten aan te reiken, structuren te bedenken, waardoor de zwakke in onze samenleving voldoende aan zijn trekken kan komen. Ook en met name als de economie, zoals nu, terugloopt.

Fusie CNV

Wim Spit verwacht, dat de kansen op een toekomstige fusie FNV–CNV zeker niet voorgoed verkeken zijn. „Natuurlijk ben ook ik slechts een profeet, die brood eet. Maar ik kan niet anders zien, dan dat men ook door de ontwikkelingen, die gaande zijn elkaar nodig zal gaan hebben. Van mij is bekend, dat ik het uitermate betreurd heb, dat het CNV in 1974 is afgehaakt. Naar mijn mening op onvoldoende zakelijke gronden, gevoelsargumenten voerden de boventoon. De verschillen in benadering tussen FNV en CNV worden vaak te hoog opgeklopt. Ook de angst ten aanzien van het onvoldoende tot uiting komen van levensbeschouwelijke grondslagen speelt en speelde een grote rol. Ik durf te beweren, dat er in de FNV volop ruimte is om welke levensbeschouwelijke overtuiging dan ook ten volle te beleven. Ook daarom vind ik, dat een levensbeschouwelijk uitgangspunt als organisatiecriterium is achterhaald.
Het meer naar elkaar toegroeien van FNV en CNV heeft volgens Wim Spit ook te maken met zijn zienswijze op de toekomst van de vakbeweging. „De vakbeweging zal een heel nadrukkelijke taak behouden. Wat voor maatschappijvorm je waar ter wereld ook aantreft overal zie je een vakbeweging. Spelregels voor het produktieproces zullen er altijd blijven en daarmee ook een vakbeweging, die zich als onafhankelijke club ter handhaving en bewaking van die spelregels opstelt."

Ondergang

Een spoedige ondergang van de vakbeweging ziet Wim Spit dan ook zeker niet. „Er zijn wel mensen, die dat hopen, maar dan is de wens meestal de vader van de gedachte. Natuurlijk gaat wat er in de maatschappij gaande is de vakbeweging niet voorbij. Dat kan ook niet anders, want de vakbeweging reflecteert de maatschappelijke problematiek. Mensen, die nu hun lidmaatschap opzeggen van een vakbond spelen daarmee de werkgevers in de kaart en geven blijk van een zeer kortzichtige korte-termijn-kijk. Nu het verdelingsvraagstuk met de dag groter wordt, wordt ook de vraag hoe je gaat verdelen belangrijker. De FNV zal er voor blijven strijden, dat de zwakkere in de samenleving voldoende mogelijkheden behoudt en niet ten onder gaat

Wim Spit, hier onderscheiden door oud-minister Albeda: „Ook met het CDA goede contacten onderhouden." *(foto Nick Morelis)*

aan het dragen van een onverantwoord zware last."
Het verdriet Wim Spit overigens zeer, dat ruim gezien slechts 40% van de Nederlandse beroepsbevolking georganiseerd is in één of andere vakorganisatie. Van alle vakorganisaties is de FNV met 1 miljoen leden de grootste. In dit verband stelt het Wim Spit teleur, dat niet meer mensen de weg naar de vakbeweging weten te vinden. „Maar dat zal wel te maken hebben met de nogal individualistisch getinte karakterstructuur van Nederlanders en de daaruit voortvloeiende mentaliteit van „ze zoeken het maar uit." Een sterke en eensgezinde vakbeweging is noodzakelijk naar het oordeel van Wim Spit om krachtig te kunnen optreden naar de kant van de werkgevers, die op een uitstekende en zeer hoge organisatiegraad kunnen bogen. „Daarnaast is ook in de confrontatie met de politiek een sterke vakbeweging meer dan ooit een vereiste".

Nu we het toch over de politiek hebben. Zijn er veel contacten tussen de FNV en de politieke partijen?

De FNV ziet de politieke partijvorming als een gegeven en probeert haar eigen vakbondsdoelstellingen zo effectief mogelijk onder de aandacht te brengen van de politieke partijen, waarbij met name de vier grootste partijen (CDA, PvdA, D'66 en VVD) het belangrijkste zijn.
De eerlijkheid gebiedt mij te zeggen, dat de FNV-opvattingen het best sporen met wat de PvdA aan doelstellingen heeft ontwikkeld. Dat wil echter persé niet zeggen, dat de PvdA gezien moet worden als enige natuurlijke „bondgenoot" van de FNV. Ook met het CDA proberen wij goede contacten te onderhouden.
Helaas is hier vaak sprake van eenrichtingverkeer. Over en weer zou men moeten inzien dat het gewoon noodzakelijk is om kennis te nemen van elkaars positie. Degene, die dit verwaarloost is blind voor de realiteit. Als Dries van Agt vier jaar lang de vakbeweging niet heeft zien staan dan veroorlooft hij zich een houding, die je als politicus niet kunt maken. Maar ja, het verstand komt met de jaren zullen we maar denken.
Het CDA zou veel meer aandacht aan een geregeld contact met de vakbeweging moeten schenken, doodgewoon omdat de maatschappelijke problematiek daarom vraagt. Overigens ben en blijf ik van mening, dat een vakorganisatie zich niet uitsluitend moet bezighouden met politiek beleid en niet met partijpolitiek".

Hans Schipper.

commentaar

Pijlen

De voorzitter van de Partij van de Arbeid die de acties te Dodewaard met regelmatige correspondentie begeleidt, heeft nu – mogelijk bij gebrek aan een geschikte schietschijf op Binnenlandse Zaken – zijn pijlen gericht op de waarnemend burgemeester van de vierduizend inwoners tellende gemeente Dodewaard.

De bezorgdheid over het ontwikkelen van nieuwe energiebronnen, zonder dat men schadelijke gevolgen daarvan vertrouwenwekkend onder de knie heeft, moet zeer serieus worden genomen. Demonstratieve uitingen daarvan en symbolische protest-daden kunnen politici die bezorgdheid inscherpen. Maar tussen heilig milieuvuur schuilt ook nogal wat onheilig vuur, waardoor „symbolische blokkades" – wat dat ook moge zijn – kunnen uitgroeien tot grimmige verstoringen van het openbare leven. Iedereen weet nu wel waar Dodewaard ligt. Politieke druk behoort niet langer op de bietenvelden van burgers thuis wier dorp toevallig een centrale in de buurt kent, maar op het Binnenhof.

Het ware beter dat Van den Berg zijn aandacht daarop eens richtte en een goede politieke discussie en besluitvorming hielp bevorderen inplaats van de plaatselijke burgervader van Dodewaard op de korrel te nemen. Dan kan die man ook weer eens zijn aandacht geven aan zijn eigen burgers.

organisatienieuws

CDA Studiedag afvalverwerking

In de aankondiging van deze dag (op 24 oktober a.s.) in CDActueel van 26 september is een **fout** geslopen.
Het gironummer waarop u uw bijdrage voor deze dag moet storten is **3966745.**

CD-addertje

Taakverdeling Binnenlandse Zaken: Van Leijenhorst brandpreventje.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Twee PvdA's

Het is weer even wennen, met twee Partijen van de Arbeid, één in de regering en één in actie. In de Dagen van Dodewaard waren ze druk met elkaar in gesprek... Zolang leden van de PvdA klakkeloos een voorzitter herkiezen die zich het best voelt wanneer hij zijn handen kan warmen aan zelf aangestoken veenbranden, zolang zal de droomideologie van de Partij van de Actie rondwaren. (*NRC/ Handelsblad*).

Anti-CDA onvoldoende

De Des Indesgroep (trefpunt van prominente VVD-leden, sociaal-democraten en D'66-sympathisanten) zat te sterk op basis van alleen maar gemeenschappelijk anti-CDA-sentiment. Terwijl je het eigenlijk moet hebben over: wat belemmert nu serieus de samenwerking tussen liberalen, socialisten en D'66-ers. Ik vind dat er nu serieus over de twee grote geschilpunten moet worden gesproken: het sociaal-economisch beleid en vrede en veiligheid. (Ed Nijpels links-liberaal Kamerlid in Vrij Nederland).

Blokkade weg

Het zou al heel wat zijn om het PvdA-congres zo ver te krijgen dat er geen blokkade tegen de VVD meer komt. Ik denk dat dan al een aanzienlijk doel bereikt is... Het gaat er om of je in de VVD wezenlijke waarden kunt ontdekken. Ik ben een typisch niet-confessioneel. In de culturele sfeer worden door het CDA zoveel taboes opgeworpen. En persoonlijk geloof ik dat het samengebalde kapitalisme in het CDA tenminste zo sterk geconcentreerd is. (Aad Kosto (PvdA) in *Vrij Nederland*).

Jacht geopend

Al die CDA-stemmers (die voortzetting van de samenwerking met Wiegels VVD wilden) moeten nu aanzien hoe hun stem de schrik der natie, de potverteerder/gelijkhebber/ drammer Den Uyl op het pluche hielp... Bij die groep mensen ligt voor Wiegel een prachtig jachtterrein. En hoe innig de relatie met Van Agt ook moge zijn geweest, het CDA hoeft nergens op te hopen. Wiegel heeft de jacht op de CDA-stemmers in alle hevigheid geopend. *(De Tijd).*

Ziet u het?

Vraag van Vrij Nederland aan Van Agt: U ziet het niet gebeuren VVD-PvdA. Vanwege de defensie? „Voornamelijk vanwege de buitenlandse politiek, ja. Niet zozeer vanwege sociaal-economische problemen. Die zijn overbrugbaar, want die marges zijn smal. Nee, vanwege de visie op de buitenlandse politiek, vooral defensie.

Beter met D'66

De VVD zal er in de nabije toekomst goed aan doen te onderzoeken hoeveel overeenkomst er met D'66 is, hoeveel verschillen, en of die te overbruggen zijn. Dat lijkt ons verstandiger dan het streven om samen met de PvdA D'66 klein te krijgen en haar politieke ruimte te vermalen. *(Elseviers Magazine).*

Niet zeuren

Men staat voor gemeenschappelijke klussen. Er moet dwars door de partijstructuren heen worden samengewerkt in het kabinet. In die context denk ik dat Van Agt een goede voorzitter zal zijn en dat proces zal bevorderen door zijn techniek en zijn wijze van leidinggeven. Ik ben dus niet moedeloos, maar ik zal niet zeggen: het gaat allemaal prachtig... Mensen, laten we niet zeuren. Het moet gewoon, het kan niet anders. (Ruud Lubbers in *De Tijd*).

Met schone lei

Een blik op het nieuwe fractiebestuur geeft aan, dat Lubbers rustiger tijden tegemoet gaat dan hij onder het eerste kabinet-Van Agt gewend was. Blijkbaar wil hij het zo, getuige ook het feit dat hij de meest uitgesproken vleugelfiguren uit de fractie – de lastige jongens – naar kabinetsposten doorschoof. Onder de loyalisten valt hier en daar wat gesputter te horen, maar ook begrip dat Lubbers met een schone lei wil beginnen. (Trouw).

Op hart getrapt

Willen de relaties tussen FNV en CDA verbeteren, dan moet premier Van Agt eerst eens zijn uitspraak terugnemen dat de FNV de democratische rechtsorde niet heeft gerespecteerd met de acties van vorig jaar. Want daarmee heeft hij elke rechtgeaarde FNV'er op het hart getrapt. (Wim Spit, vice-voorzitter FNV in de *Volkskrant*, **reagerend op Steef Weijers artikel in CDActueel).**

Partijgenoten onder elkaar

(Geknipt uit Elseviers Weekblad)

Oud zeer

Weijers, daarop weer reagerend: „Zo lust ik er nog wel een paar. De FNV heeft harde kritiek op het CDA ook niet geschuwd. Werden wij er tijdens de kabinetsformatie niet van beticht schandalig te opereren?"

Oud zeer, over en weer. Dat belooft weinig goeds voor de door Weijers begeerde dialoog tussen de grootste regeringspartij en de grootste vakcentrale.

(Trouw)

Belang bij CNV

„Het CNV zat (tijdens het vorig kabinet) beter met geestverwanten als Albeda en De Graaf?" Gezien de krappe basis in het parlement had het CDA, met zijn kritische vleugel, belang bij het CNV. Psychologisch was er voor het CNV wat te verdienen, materieel niet veel hoor. Die zogeheten loyalisten beperkten zich in hun kritische opstelling tot zaken als kernenergie en Zuid-Afrika. Op sociaal-economisch terrein hebben ze het kabinet nooit lastig gemaakt. (Wim Kok in gesprek met Vrij Nederland).

Geen loonmaatregel

Ik hoop maar één ding: dat Joop den Uyl niet zo stom zal zijn opnieuw naar het middel van de loonmaatregel te grijpen... Elke loonmaatregel die Joop den Uyl neemt, slaat een breuk tussen hem en ons, die niet meer te overbruggen valt. Dat moet hij goed weten. Ik zal mij niet schuldig maken aan anti-parlementaire activiteiten als het parlement eenmaal heeft gesproken. Maar het parlement moet weten dat het met vuur speelt, als het voortdurend de vakbeweging monddood maakt. Arie Groenevelt, voorzitter Industriebond FNV in gesprek met *Elseviers Weekblad).*

Les voor Jan

Echt, over beleidsmatige vraagstukken praten was er met het vorige kabinet niet bij. Ik denk dat Jan Terlouw deze fout niet zal maken. Als wij de pest in hadden over het kabinet-Van Agt werd het mede veroorzaakt door dit soort veronachtzaming, om het voorzichtig te zeggen van de vakbeweging. (Arie Groenevelt in gesprek met *Vrij Nederland).*

Vrouwen te weinig op plaatsen waar ze thuis horen

Vorige week vermeldde CDActueel reeds de bijeenkomst van de Landelijke Raad van het CDA-vrouwenberaad op 2 september.

Gepubliceerd werd toen de resolutie over arbeid en onderwijs. Hoe verloopt zo'n dag verder? Maria Chorus nam voor CDActueel een kijkje.

Achter de tafel leden van het d.b.: Riet ten Hagen-Pot (vz.), Rietje Bellingwout (vice-vz.), Nel Zuidema (secr.), Juliette Tacken (penn.), geflankeerd door beleidsmedewerkster Ineke de Ridders.

In de zaal, leden van het landelijk bestuur (afgevaardigden van iedere provinciale afdeling) en leden van de Landelijke Raad (nog meer afgevaardigden van iedere provincie). Verder een aantal adviserende leden, zoals partijsecretaris Ries Smits.

De plannen

Voorzitter Riet ten Hagen opent de bijeenkomst, met nog immer binnenstromende vrouwen. Met élan spreekt zij over wat vrouwen allemaal bezighoudt en wat ons nog te wachten staat, wanneer het hele Vrouwenberaad meewerkt. Zij noemt drie sleutelwoorden die CDA-vrouwen sieren: Christen – vrouw – politiek. Een ogenblik staat de voorzitter stil bij het overlijden van de feministe Joke Smit (zie ook pag. 17, red.).
Uitvoerig wordt gemeld waaruit de activiteiten van Vrouwenberaad hebben bestaan. Riet ten Hagen laat niet na het bestaansrecht van het Vrouwenberaad nog eens dik te onderstrepen: „Zolang vrouwen nog niet politiek bewust zijn en een achterstand aan informatie, scholing etc. hebben, waardoor zij geen functies binnen het CDA vervullen en zolang vrouwen met capaciteiten te weinig op plaatsen terecht komen waar ze thuis horen is er werk voor het CDA-Vrouwenberaad."

Vervolgens wordt het beleidsplan voor de komende tijd vastgesteld. Besloten wordt, dat op *lange* termijn studies over specifieke onderwerpen, als justitie, volksgezondheid; het voorbereiden van verkiezingsprograms en kandidaatstelling bij verkiezingen plaats zullen hebben.
Op *middellange* termijn dienen onderwerpen die in de partij spelen besproken te worden, speciaal bekeken vanuit de invalshoek van de vrouw. Die onderwerpen variëren van homofilie tot chips.
Op *korte* termijn wordt besloten zich bezig te houden met Sociale Zekerheid, nationaal actieplan Kopenhagen en de structuurnota van de Nederlandse Vrouwenraad.

De besluiten

Penningmeesteresse Juliette Tacken doet haar uiterste best de financiële noden van het Vrouwenberaad uit de doeken te doen. Een voorstel voor een eenmalige bijdrage èn contributie in de nabije toekomst haalt het niet. De meeste afgevaardigden wensen eerst overleg met de achterban. Ook het huishoudelijk reglement krijgt vertraging.

Europese vrouwen

De pauze blijkt nuttig om de gemoederen wat tot rust te brengen. Hierna komen de beide uitgenodigde spreeksters aan het woord.
Elize Boot geeft een uitvoerige toelichting op het „Overzicht van Europese politieke instellingen". We weten het al, in 1948 de eerste stappen tot economische samenwerking, nu uitgemond tot de Tien van de EEG en een samenwerking met de Lomé-landen. „Nooit is het eerder voorgekomen, aldus mw. Boot, dat staten op juridische basis een bondgenootschap sloten. Dat gaat niet zonder spanningen gepaard, zoals uit haar betoog blijkt. Want bovennationale wetgeving betekent het afgeven van nationale bevoegdheden. De ambtenaren zien de vruchten van hun werk naar Europa „verdwijnen".
Het Europees Parlement krijgt steeds meer invloed o.a. door adviesverslagen en initiatiefverslagen, aldus mw. Boot die zelf lid is van het Euro-parlement.

De tweede spreekster Hanja May is ook lid van het Europees Parlement. Zij is nauw betrokken geweest bij de opstelling van een rapport over de positie van de vrouw in Europa.
Vooral arbeid en onderwijs komen in het rapport aan de orde. Maar ook de vrouw in ontwikkelingslanden, en vrouwen van bijzondere groepen, zoals de meewerkende vrouwen in gezinsbedrijven, vrouwen van buitenlandse werknemers. Hanja geeft ons in een stortvloed van woorden aan wat en welke Europese acties ten gunste van de vrouw in Europa binnen het Europees Parlement en zijn commissies genomen zijn. Materiaal is bovendien in overvloed te krijgen.
Aan alle aanwezigen wordt ruime informatie over Europa verstrekt. (Voor de nieuwsgierige lezer is materiaal te krijgen bij het voorlichtingsbureau van het Europees Parlement, Lange Voorhout 27a, 2514 EB Den Haag, tel. 070-624941).

Resolutie

De resolutie die aan het slot aangenomen werd (en in het vorige nummer al werd afgedrukt) geeft allen een gevoel besluiten genomen te hebben. Toch gaat een ieder met een bundeltje werk naar de achterban. Voorlopig nog in discussie met de CDA-vrouwen, om te werken aan een betere integratie van de vrouw in de partij.

M. Chorus-Menken

De landelijke raad in Utrecht bijeen *(foto Nick Morelis)*

Notities van een weekje vooroordelen opruimen

Frans Jozef van der Heijden volgde in Brussel een zesdaagse „snelcursus" over de partijpolitiek in België. Hij was daar, met een internationaal gezelschap, te gast bij de CVP, de Christelijke Volkspartij. Doel van de conferentie was vooroordelen op te ruimen welke ten aanzien van de Belgische binnenlandse politiek bestaan. Bijgaand lichtvoetig verhaal kan daartoe mogelijk bijdragen, al komt de schrijver tot de conclusie dat België langzaam maar zeker vervalt tot een vorm van conservatisme, waarbij niets meer veranderd mag worden.

Het conferentieoord, waar het Instituut voor Politieke Vorming van de CVP een opmerkelijk samengesteld internationaal gezelschap heeft samengebracht, heet „Ter nood". Het is een toepasselijke naam, want uitgerekend hier willen de Belgen uitleggen in wat voor deplorabele situatie zij met de landspolitiek terecht zijn gekomen. Waarom de Belgische christen-democraten dat doen willen en waarom bovendien juist voor de val van het kabinet Mark Eyskens is niet duidelijk. Gastheer en opperhoofd van het christendemocratisch vormingswerk Luc Martens heeft weliswaar een verklaring („wij willen de vooroordelen afbreken, die een zeer slecht zicht geven op de Belgische binnenlandse politiek"), maar achter die verklaring gaat een gevoel voor humor schuil, dat ver uitstijgt boven het niveau van onze Belgenmoppen. Althans dat vermoed ik, want zes dagen snelcursus „partijpolitiek in België" leidt – althans bij mij – tot de conclusie, dat het om „gekkenwerk" gaat, waarbij het gedoe tussen PvdA, D'66 en CDA om tot een kabinet te komen louter kleuterwerk is en onze „bloedgroependoctrine" slechts eenvoudig aftelwerk lijkt, dat zelfs een Belgisch kind onmiddellijk moet kunnen begrijpen. Misschien zal ik straks meer vertellen over die Belgische politiek, die tot in zijn voegen aan het verstenen is als ik het tenminste een beetje ordelijk uit de schrijfmachine kan krijgen.

Het is raadzaam om eerst mijn aanwezigheid in het Brusselse „Ter nood" te verklaren opdat niet, geheel ten onrechte, de indruk zou ontstaan dat ik te hulp ben geroepen. Integendeel. Ik opereer in het kielzog van mijn echtgenote, die deel uitmaakt van de meer officële delegatie naar „Ter nood". Ik verkeer eigenlijk in de gerieflijke positie van de echtgenote van menig congresganger. Men kent dat wel: terwijl de heren vergaderen worden de dames beziggehouden met een modeshow en een bezoek aan een chique theesalon. Helaas. Er is geen alternatief programma voor de „ladies" zodat ik van mijn bezoek een deugd wil maken door er over te schrijven.

Ik heb met mijzelf afgesproken, dat ik weer stand zal bieden aan de verleiding om „voortdurend in te pikken op" het Vlaams idioom. Wat ik allemaal hoor is al wonderlijk genoeg en somtijds in helder Nederlands niet te gebruiken. Wat dat aangaat heb ik groot meelij met de Duitse en Oostenrijkse delegatie, die binnengeleid worden in een wereld van jargon die weinig relaties vertoont met het meerderheidsdenken, dat bij hen thuis de politiek bepaalt.

De Belgische premier Mark Eyskens die vorige week het ontslag van zijn kabinet aanbood. „Nieuwe verkiezingen" is nu het advies aan de koning. foto ANP

Om een voorbeeld te geven: de duitssprekenden, die worden bijgestaan door tolken, die zowel Frans als Nederlands vertalen, worden helemaal wanhopig wanneer het simpele woord „verzuiling" in de vertaling drie volledige zinnen vergt, die later alleen maar aanleiding geven tot misverstanden. En heel begrijpelijk want denken wij bij verzuiling aan verkokering van het maatschappelijk leven, de Belgen hebben het dan meer over de verstening, waarbij het vetorecht van een minderheid de vooruitgang van de meerderheid voortdurend in de weg staat en, zoals dat onomwonden gezegd wordt, België langzaam maar zeker vervalt tot een vorm van conservatisme, waarbij niets meer veranderd mag worden.

Men is bang dat veranderingen de accoorden van de partijen, die zij in het kader van de taalstrijd gesloten hebben aantasten. In België zijn die accoorden vaak heiliger dan de grondwet of – op zijn best genomen – zijn die accoorden zonder meer in de grondwet opgenomen zonder zelfs maar een poging te doen van die teksten een wettekst te maken. Ten gevolge hiervan is bijvoorbeeld de macht van de minister van onderwijs in België volledig gedegradeerd omdat in het zogenaamde „onderwijs-pact van 1958" afgesproken is dat hij voor ieder besluit het fiat moet hebben van een speciaal ingestelde commissie, waarin iedere levensbeschouwelijke of maatschappijbeschouwelijke stroming vertegenwoordigd is (uiteraard van zowel Vlaamse als Waalse zijde) en elke stroming in die commissie ook een veto kan uitspreken. Men kan dan ook rustig zeggen, dat de Belgische politiek de kunst van het haalbare heeft laten ontaarden in de kunst van het haalbare blokkeren.

Immer aanwezige frustratie

Aan de hand van een voorbeeld van vertaalproblemen ben ik in een zijstraat terecht gekomen, die toch model mag staan voor alle zijstraten, die het politiek openbare leven in België kent en die ook practisch allemaal doodlopen op die ene alles overheersende, nimmer op de achtergrond rakende frustratie: de taalstrijd. Willem Aantjes, een van de leden van de Nederlandse delegatie, taxeerde de situatie aardig toen hij uit zijn mond liet vallen, dat we nog geluk hebben gehad dat de Belgen (wie dat ook verder precies mogen zijn) zich in 1830 hebben willen afscheiden.

Om de invloed van de taalstrijd, die doorwerkt in de plaatselijke politiek van het eenvoudigste dorp aan de grens van Nederland zo goed als aan de grens van Frankrijk is het nodig iets van de geschiedenis van die strijd te weten. Tot 1930 is geheel België in de Franse taal bestuurd ofschoon volgens de grondwet de taal vrij was. Dat betekende dat de overheid, de rechterlijke macht, het onderwijs, het leger en alle staatsdiensten (spoorwegen, PTT) uitsluitend en alleen in het Frans communiceerden. De Vlaamse leiders waren voor een tweetalig België, maar na de Tweede Wereldoorlog heeft men het niet verder kunnen brengen dan het compromis, dat Wallonië het Frans als officiële taal kreeg toegewezen, Vlaanderen het Nederlands als officiële taal zou gebruiken en dat Brussel dan tweetalig zou zijn. Dit accoord is in zoverre loyaal uitgevoerd, dat alleen in Brussel het Frans de eerste

Taalstrijd blijft politieke leven van België frustreren

taal is gebleven en het Nederlands daaraan nog altijd ondergeschikt is.
Om beter te begrijpen wat dit eenvoudig klinkende compromis inhoudt moet men zich voorstellen, dat een Franstalige Belg, die in Antwerpen bij een van oorsprong Frans bedrijf werkt een contract in het Nederlands krijgt. Een contract in de Franse taal is volgens de wet niet rechtsgeldig.
De Vlaamse beweging, begonnen als een taalbeweging, heeft echter geleid tot een steeds fundamentelere her-staatsinrichting, die men gerust mag bestempelen als een stille revolutie, waarbij de hegemonie van de Franstaligen volledig doorbroken is. Dat is nog beter in te zien wanneer men zich realiseert, dat Wallonië en het Franstalige Brussel Vlaanderen (de Vlamingen) als een soort arbeidsreserve gebruikten voor de verdere economische ontplooiing van het land, waarbij de kolen- en staalindustrie van Wallonië en de Belgische koloniën een allesoverheersende rol speelden.

Brussel een wanhoop

Was de na-oorlogse Vlaamse beweging sterk gericht op de emancipatie van Vlaanderen in cultureel opzicht, Wallonië zag er ook wel wat in, maar meer in sociaal-economisch opzicht met als voornaamste doel allereerst de economische mogelijkheden van Wallonië voor Wallonië zelf aan te wenden. De wens om meer autonomie om beter in staat te zijn de eigen problemen op te lossen vormde de grondslag voor de thans alles overheersende staatkundige hervorming in België van 1970. Die voorziet in een Waalse gemeenschap en een Vlaamse gemeenschap met praktisch zelfbestuur op alle terreinen van de binnenlandse politiek uitgezonderd tien taken, waarover men het weer niet eens is kunnen worden. In dat beeld paste ook een derde gewest (of gemeenschap) en wel dat van Brussel, maar kort samengevat: Brussel is tot op de dag van vandaag een wanhoop gebleven.
Ziet het er naar uit dat het idee van twee autonome gemeenschappen onder eigen regeringen en parlementen met een eigen budget toch enige kans van slagen krijgt, de problematiek van 150 jaar België balt zich nu samen binnen de grenzen van de Brusselse agglomeratie, waar opnieuw Frans- en Nederlandstaligen om de hegemonie vechten. In het Belgische beeld is het dan gebruikelijk iedere verdere voortgang te blokkeren. In de Brusselse kranten geeft dat aanleiding tot schitterende ingezonden stukken, zoals vorige maand van Marcel van der Beele in de Standaard, die concludeert dat de beweerde 85 procent van de „frankofonen" in Brussel pure bluf is, omdat de meerderheid van de Brusselaars eenmaal thuis het dunne laagje Franse vernis van zich afschudt en terugvalt op het vertrouwde Vlaams. Hij rekent dan ook keihard voor dat meer dan 50 procent van de mensen in Brussel Vlamingen zijn (of tenminste van oorsprong).

Macht van de voorzitter

De feitelijke macht in de partijpolitiek berust in België bij de voorzitter van de partij, hetgeen nog het best geïllustreerd kan worden met het feit, dat bij de formatie van een Belgisch kabinet niet de fractievoorzitters in de Tweede Kamer gehoord worden, maar de partijvoorzitters. Het is verder ook heel gebruikelijk dat één partijvoorzitter met de formatie belast wordt, die dan weer onderhandelt met de collega-voorzitters, dat die partijvoorzitter een kabinet rond zichzelf samenstelt en premier wordt. Zo werd de toenmalige CVP-voorzitter Wilfried Martens (die niet eens in het parlement zat) eerste minister. Leo Tindemans, die voor hem het veld moest ruimen, is thans weer de voorzitter van de Christelijke Volkspartij in België, overigens met 125.000 leden veruit de grootste partij en óók de meest strijdbare.
In België maakt men zich wel zorgen over het verschijnsel, dat de politiek steeds meer in het teken komt te staan van de strijd tussen kopstukken. De politiek is een zaak geworden van politieke leiders, die zich binnen en buiten de partij sterk profileren en vervolgens overheersen. Leo Tindemans, optredend voor het internationaal gezelschap in „Ter nood", houdt zonder enige aarzeling een verkiezingstoespraak. Was ik nog zeer van hem onder de indruk toen hij sprak op het eerste CDA-congres in Den Haag en wat later tijdens een grote, Europese verkiezingsmanifestatie in Rotterdam: dit keer in een kleine

(Vervolg op pagina 14)

Notities van een weekje vooroordelen opruimen (vervolg van pagina 13)

conferentiezaal met mensen, die niet komen om te kiezen maar om te leren werkt al die bevlogen taal niet.

Vraag om meer inhoudelijke discussie

Gelukkig is in „Ter nood" gezorgd voor tegengas. Niet zo zeer in de persoon van uitgerekend Wilfried Martens, die nog zonder blikken of blozen wordt aangekondigd als „de premier" omdat kennelijk de hele Belgische politiek van status aan elkaar hangt of omdat de Belgen zelf de wisseling aan de top niet goed meer bij kunnen houden. Het tegengas wordt verzorgd door de jonge professor H. van den Berghe, die in het CVP met enkele medestanders probeert te komen tot een verdieping van de politiek, een meer inhoudelijke discussie over welke lijn de partij moet volgen in plaats van de partijpolitiek steeds meer toe te spitsen op het politiek imago van de „boegbeelden", zoals men Martens, Tindemans en in mindere mate Eyskens aanduidt. In het manifest Christen-democratische vernieuwing dat hij heeft helpen opstellen zet hij zich af tegen het systeem van accoorden, die op partijniveau gesloten worden en het parlement tot een farce maken.

Het bezwaar van prof. Van den Berghe richt zich dan ook niet alleen op de blokkades die voortdurend opgeworpen worden tegen wat eigenlijk parlementaire meerderheidsbesluiten zijn, maar ook tegen de oneigenlijke vermenging van politiek en (met name) levensbeschouwing. Volgens hem ijlt België hier Nederland na. Ook in de Belgische politiek wordt steeds duidelijker dat niet alle christenen christen-democraten zijn (er bestaan overigens geen contacten tussen kerk en partij). Er doet zich trouwens – om het weer extra moeilijk te maken – het wonderlijke feit voor, dat mensen de Waalse evenknie van de CVP steunen uit vrees dat de CVP te machtig wordt.

Kroonprins

Professor Van den Berghe heeft zeer onlangs steun gekregen van zijn partijtop. Van niemand minder zelfs dan . . . Leo Tindemans. Ook dit past weer in het partijpatroon van de Belgen. Van den Berghe maakte in de tijd dat Tindemans premier was deel uit van zijn ambtelijk kabinet. In België doet men nu eenmaal graag aan clanvorming met als kwalijke bijkomstigheid dat „partijmilitante vrienden" later met gunsten beloond worden. De clanvorming is ook belangrijk waar het gaat om de erfopvolging van de belangrijke posities in de partij én de politiek. Zo wordt zonder enige gêne de schepen (wethouder) van de Antwerpse haven J. Huygebaert als toekomstige premier (of op zijn minst toch een belangrijke kandidaat voor die post) geafficheerd. Hij is – net als Van den Berghe – een van de briljante jonge mannen, waarmee Tindemans zich, toen hij premier was, wist te omringen. In de geledingen van de partij is men er ook van overtuigd dat de sfeer van de Antwerpse haven heel geschikt is om Huygebaert verder ervaring te laten opdoen . . . en aanzien. Hij is overigens voor het gezelschap van „Ter nood" wanneer het op studiereis Antwerpen aandoet een uitermate hartelijk gastheer, die vooral opvalt door ontspannen charme en natuurlijk overwicht. Symbolisch voor de Belgische politiek is trouwens, dat Huygebaert niet als de kroonprins van Leo Tindemans wordt aangeduid, maar als de vadermoordenaar.

Leo Tindemans, voorzitter van de Christelijke Volkspartij in België, met 125.000 leden veruit de grootste partij en ook de meest strijdbare.
(foto Nick Morelis)

Over de Belgische politiek is meer te zeggen. Bijvoorbeeld over de belangenvertegenwoordiging, die in de volksvertegenwoordigingen een veel grotere rol speelt dan wij tegenwoordig gewend zijn. In de CVP ziet men veel mandatarissen, die „het vertrouwen hebben van de vakbonden of van de werkgevers organisaties". In werkelijkheid zouden deze volksvertegenwoordigers gèèn mandaat gekregen hebben wanneer zij niet gesteund waren door „de sociale partners", zoals dat in België dan noemt. In de Socialistische partij is dat nog sterker want daar ziet men zowel op partijbestuurs- als op partijpolitiek niveau dubbelmandaten: én vakbondsbestuurder én parlementariër.

Ook in de politieke verhoudingen van België is de polarisatie tot volle wasdom gekomen. Net als in Nederland heeft men het gevoel dat de christen-democraten en socialisten tot elkaar veroordeeld zijn om samen te regeren (en als dit niet mogelijk is zoals in veel gemeenteraden, waar men alleen het model van het meerderheidscollege hanteert) of om elkaar op leven en dood te bestrijden.

En dat allemaal in een land, dat – zoals Wilfried Martens zijn gehoor in „Ter nood" voorhield – ongelooflijk rijk is, maar blijkbaar het record-nadelige-sluiting-van-de-rijksbegroting-aller-tijden (13 miljard voor 1981) nastreeft. De Belgen leven volgens Martens ver boven hun stand en lenen op onverantwoordelijke wijze geld in het buitenland.

Dieptetegenstellingen

Dat zou nog allemaal niet zo erg zijn wanneer de taalstrijd of de – zoals de Belgen zeggen – de communautaire problemen – het land ondanks alle accoorden, ondanks de grondwetherzieningen van 1970 en 1979 niet verder blijft verdelen. Martens zegt onomwonden, dat de tegenstellingen tussen Wallonië en Vlaanderen zeer diep zijn geworden. De grote mond van Brussel, dat voorheen altijd meende dat het absoluut gelijk behandeld moest worden met Vlaanderen en Wallonië neemt wat af, omdat de hoofdstad doorkrijgt dat men toch voor een belangrijk deel bestaat bij de gratie van die beide gemeenschappen.

Desalniettemin, Wallonië en Vlaanderen meer verdeeld dan ooit, maar (en dat is welhaast nog ernstiger) niet langer op culturele grondslag, maar op sociaal-economische grondslag. Het machtige Wallonië heeft in de jaren zestig met de achteruitgang van de kolen en in de jaren zeventig met de achteruitgang van de staalindustrie zijn financieel sterke positie overgedaan aan het boeren, arme Vlaanderen van weleer, dat echter nu (vooral dankzij Antwerpen) sterk geïndustrialiseerd en de rollen letterlijk heeft omgekeerd: niet de Vlamingen vormen de arbeidsreserve van Wallonië, maar de Walen zijn de arbeidsreserve van Vlaanderen geworden.

De jongste crisis, die het kabinet van Mark Eyskens ten val heeft gebracht is er het definitieve bewijs van. Immers de Waalse socialistische ministers hebben het kabinet opgebroken, omdat zij niet zonder voorwaarden vooraf de garantie konden krijgen, dat de banken de noodlijdende staalindustrie, zouden steunen. Er schuilt dan ook ironie en gerechtigheid in het feit, dat Wallonië 150 jaar na het ontstaan van België overeind gehouden moet worden met geld dat in Vlaanderen is verdiend.

Nog vooroordelen over België? Een land met zo'n groot tekort op de begroting, een land waar de parlementaire democratie het vertrouwen van de bevolking aan het verliezen is, een land met een politiek systeem dat tot versteend conservatisme moet leiden, een land waar de politieke tegenstellingen met de dag scherper geformuleerd worden, een land waar de taalstrijd na vijftig jaar is uitgelopen op een sociaal-economische oorlog tussen twee volkeren, over zo'n land nog vooroordelen?

Te nauwer nood.

Interkerkelijke Gezinsweek

Dierendag, Vaderdag, Moederdag, Vredesweek, Gezinsweek, Jaar van het Kind, Jaar van de Vrouw, Jaar van de Gehandicapten, enz.; steeds wordt een bepaalde groep mensen uit onze samenleving even in het zonnetje gezet. Soms maar een dag lang, soms een week en zelfs af en toe een jaar. Het is natuurlijk de bedoeling dat zo'n aktie de rest van de tijd doorwerkt en dat men niet zonder meer na Moederdag b.v. alle moeders onverschillig behandelt of na een Vredesweek gewoon doorgaat met vechten.

Toch hebben die o zo goed bedoelde akties altijd een schaduwzijde. Ze kunnen n.l. functioneren als een dag, een week, een jaar waarin men bepaalde schuldgevoelens kwijt kan, om dan inderdaad weer tot de normale orde van de dag over te gaan. Eénmaal op dierendag een gift aan „Lekker Dier" (Stichting ter Bevordering van een menswaardig bestaan voor dieren) en verder alle dagelijkse zwerfkatten uit de tuin verwijderen. Zo moet het natuurlijk niet. Zo'n gevaar bedreigt natuurlijk ook een gezinsweek. Even ons samenleven in de dichtsbijzijnde cirkel om ons heen samen onder de loupe nemen en dan . . . Ja, verandert er dan iets wezenlijks?
Moet er iets veranderen, of volstaan we dan met wat goede (hoogstaande) gesprekken in onze kerkelijke praatgroepen, waarmee onze „schuld" dan is ingelost?

Hoge moeilijkheidsgraad

De Interkerkelijke Gezinsweekcommissie geeft ook dit jaar weer een gezinsweekboekje uit als hulpmiddel voor de te voeren gesprekken. Het draagt de titel „Leren leven in een wereld zonder grenzen". Geen gemakkelijke titel en één die niet zo meteen de associatie met het gezin teweegbrengt. Bij aandachtige lezing van het boekje wordt de juistheid van de titel wel duidelijk. De wereld houdt niet op bij het gezin, nee, ze begint daar en als het goed is eindigt ze daar ook weer. Toch tekent de titel ook al de moeilijkheidsgraad van het werkje. De opstellers ervan zeggen zelf ook al in hun voorwoord dat ze al jarenlang klachten ontvangen inhoudende dat het boekje te moeilijk is voor „gewone" mensen. Toch gaat de commissie door, zij kiest zelfs voor „moeilijker" omdat voor haar het alternatief van „minder diepgang" niet aanvaardbaar is. Overigens teken ik hierbij aan dat het m.i. tamelijk élitair is om te beweren dat je uitsluitend door „moeilijk" te schrijven voldoende „diepgang" kunt krijgen. Ik denk dat de boodschap van Jezus destijds wel degelijk voor ieder mens verstaanbaar was en over de diepgang daarvan bestaat toch zeker geen twijfel.
Ik weet dan ook niet of de kerken van nu wel met hun woordgebruik op de goede weg zijn. Immers, een gezinsweek is voor **alle** gezinnen. De meeste gezinnen bestaan uit doodnormale Nederlanders, waarvan maar echt enkelen zoveel opleiding hebben genoten dat woorden en begrippen als de volgende gemeengoed zijn: doodsdrift, mislukking van het experiment mens, kosmos, crisisgevoel, zeggingskracht, vernieuwingsdrang, dynamiek, vijandsbeeld, „in deze sector ingebouwde ordenende grenzen schendt", etc., etc.

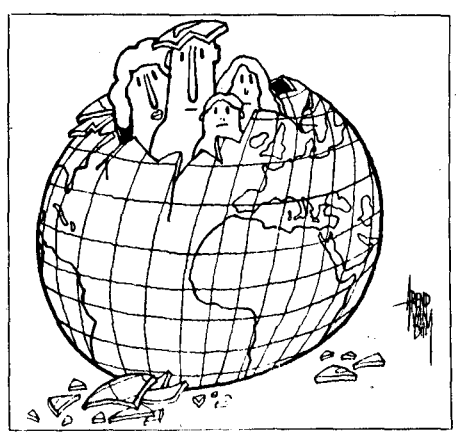

Doelgroep

Natuurlijk doe ik het boekje onrecht door deze woorden en begrippen uit hun samenhang te halen en los neer te pennen. Maar ze staan er wél in en ook in die samenhang gelezen zullen ze voor zeer velen volstrekt abacadabra zijn. Ik denk ook dat dit werkje voornamelijk een rol zal spelen in de praatgroepen die er al in kerkelijk verband zijn of voor dit doel worden ingesteld. En dan, onder goede, deskundige leiding is dit een kwalitatief goede handleiding. Af en toe vervalt men ook in huis-, tuin- en keukentaal, vooral in de in het boekje beschreven voorbeelden. Dan herkent men soms eigen situaties, zoals het omgaan met mensen uit andere culturen, zelfstandig wonen van kinderen, scheiding, het delen van de thuistaken, werkende moeders, zorg voor het milieu.
Ik mis echter voldoende aandacht voor het nijpend probleem van de werkloosheid en de wijze waarop dat in de gezinnen wordt verwerkt. Een probleem helaas, waarop toch wel diep ingegaan moet worden. Toch vraag ik me af of juist waar in die voorbeelden wel de juiste toon wordt getroffen het hele boekje niet beter aldus „vertaald" had moeten worden. Nu is en blijft de doelgroep een beperkt aantal toch al meelevende kerkleden. Er zijn echter grote groepen kerkleden die wel geregistreerd staan maar de kerk niet (meer) bezoeken, er zijn al dan niet trouwe kerkgangers die echter nooit aan kerkewerk, (praatgroepen, diaconale arbeid etc.), deelnemen. Een kleine groep wordt nu wel met dit werkje bereikt, de rest niet. Dat is heel jammer. Het gezin is en blijft uiterst belangrijk. Hoe we verder gaan in en met dat gezin is nog belangrijker. Hoe een mondiger samenleving, bestaande uit allengs mondiger wordende mensen hun verantwoordelijkheden ook in hun gezin beleven, wordt nu maar door een zeer beperkt gezelschap besproken. Het gaat echter juist de anderen nog veel meer aan. Een allereerste gesprek over het met elkaar omgaan in het gezin is broodnodig en daartoe had een uitgave van de gezinsweekcommissie moeten dienen. Gewoon samen lezen. Ieder lidmaat krijgt het en gaat ermee – hopelijk – aan de gang, samen met anderen of gewoon zelf 's avonds in een gemakkelijke stoel. Al werd het alleen maar gelezen, dat alleen al is belangrijk, maar dan moet de stof wel leesbaar zijn voor iedereen, ook in je eentje.

Eske Sieljser-Tegelaar

Het is goed erop te wijzen dat een groepje CDA-vrouwen al in 1978 ook een gezinsboekje maakte. Dat is goed leesbaar en uitermate geschikt om de tongen los te maken. Het is nog steeds te bestellen op het CDA-bureau (Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, prijs f 3,00).

Wereld zonder grenzen

„Leren leven in een wereld zonder grenzen" is de titel van een beknopte brochure uitgegeven door de Interkerkelijke Gezinsweekcommissie. Het boekje is bedoeld om in de gezinsweek van 4 tot 11 oktober de discussie over het gezin een nieuwe impuls te geven. Ieder jaar verschijnt er zo'n uitgave; elke keer weer vanuit een andere invalshoek geschreven. Ditmaal belichtten in een aantal hoofdstukken deskundigen het gezin als kerncel in een steeds wijder wordende samenleving. De relatie vanuit de geborgenheid van de eigen cel met de vaak onherbergzame wereld rondom wordt geschetst, maar ook de vrede in eigen gezin. Omgang van ouders met kind, de rol van man/vader en vrouw/moeder wordt belicht, de jong-volwassenen in hun relaties met het ouderlijk huis, de drang naar zelfstandigheid, het gezin op vakantie, kortom in een mengeling van theorie en praktijk wordt gepoogd het dagelijks leven in het gezin van kanttekeningen te voorzien. Een goede zaak juist nu vele veranderingen in de maatschappij ook hun invloed doen gelden op gewende gezinsstructuren en traditionele rolpatronen daarin.
De brochure is te bestellen op postbus 1100, 3970 BC Driebergen, de prijs is f 5,–.

Ontwikkelingssamenwerking met de Europese partners

In gesprek over ontwikkelingshulp
(door Maria Chorus-Menken)

„Geen geïsoleerde solitaire positie voor Nederland," aldus mr. J. van Gennip. Nederland ging te veel zijn eigen gang en dat leverde binnen Europa veel kritiek op voor wat ontwikkelingssamenwerking betreft. Nu is de tijd aangebroken, om ons te heroriënteren en samen met de andere Europese landen een progressief ontwikkelingsbeleid te voeren. Nederland was onder minister Pronk te veel gidsland geworden.

Dit is het tweede gesprek over ontwikkelingssamenwerking van Maria Chorus met mr. J. van Gennip, direkteur van Cebemo (Centrale van bemiddeling en medefinanciering van ontwikkelingsprogramma's).
De eerste keer (CDActueel nr. 40) kwam het algemeen beleid inzake ontwikkelingssamenwerking en dat van Nederland in het bijzonder aan de orde. Ditmaal aandacht voor het Europese beleid op dit terrein.

De Koning heeft het tot een middenpositie kunnen bijsturen. Nu dus aan Van Dijk de opdracht tot een goede samenwerking te komen en een krachtig Europees beleid op poten te zetten".
Nu de Amerikanen weinig oog voor de positie van de Derde Wereld lijken te hebben en de begroting ontwikkelingshulp sterk zijn gaan terugschroeven, is het ook de taak voor de Europese landen gezamenlijk om het gat op te vullen, dat door het Amerikaans beleid ontstaan is. Dat de Europese landen dan ook veel kritiek hebben op het Witte Huis, dat zal niemand verbazen.

Klimaatsverbetering

Van Gennip mag dan bezwaar hebben tegen de geïsoleerde rol van Nederland èn de matige samenwerking binnen Europa, toch is hij positief over het veranderde denkklimaat. Mitterrand voert een actief en open beleid naar de arme landen toe. Verder heeft de christen-democraat Tindemans gepleit voor het geven van hogere prioriteit aan ontwikkelingssamenwerking, zelfs boven het landbouwbeleid.
Ook onze Europese parlementariërs Penders en Vergeer zullen het dossier „ontwikkelingssa-

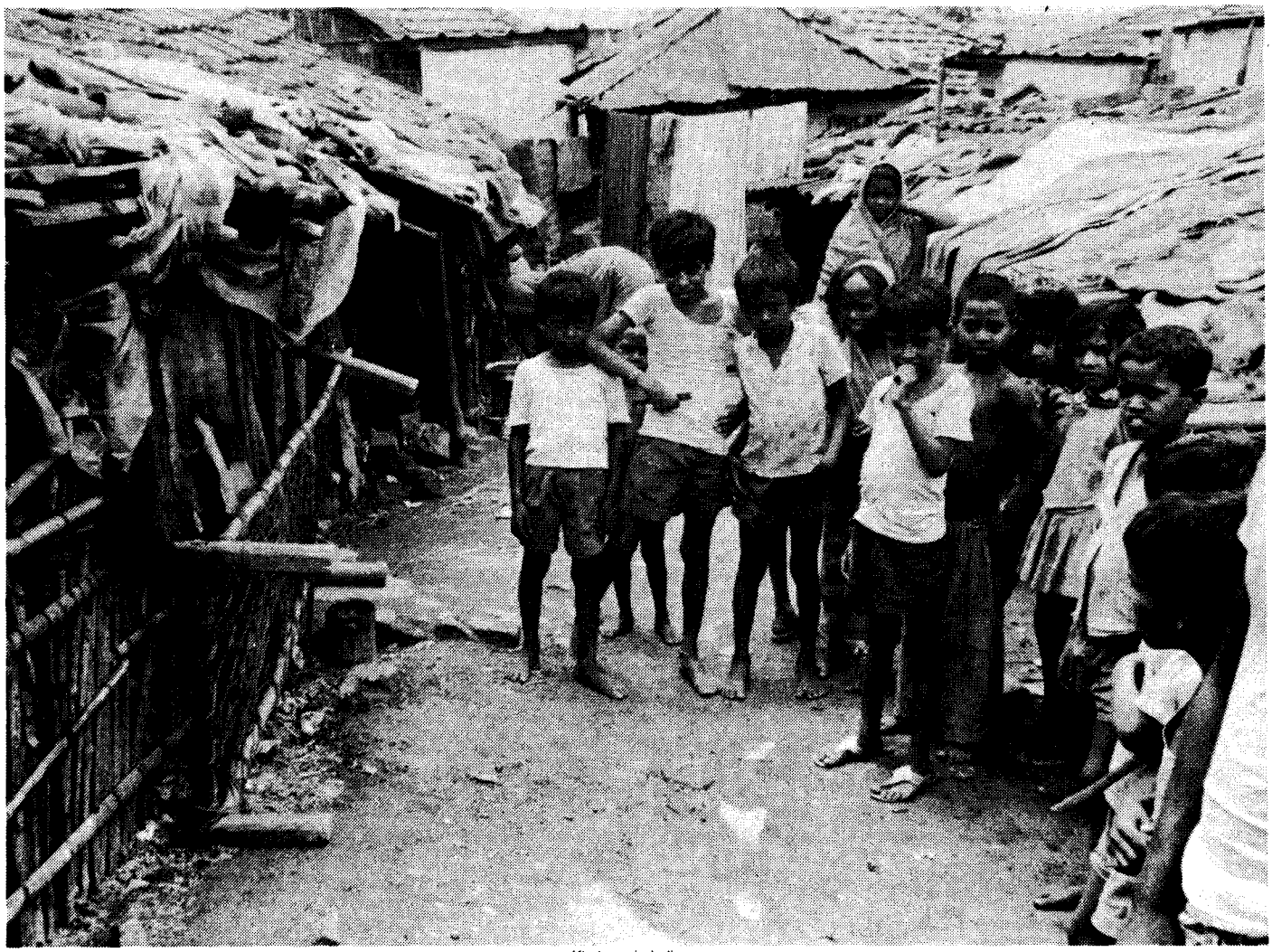

Kinderen in India

Van Gennip

menwerking" regelmatig openhouden. Klimaatsverbetering ook, aldus Van Gennip, voor wat de samenwerking met de Lomé-landen betreft. (Lomé-verdrag: een verdrag tussen ACS-landen – Afrika, Caraïbische en Stille Oceaanstaten – en EEG-landen ter verbetering van een samenwerking op technisch-industrieel, landbouw en handelsgebied. Gestreefd wordt naar een nieuwe economische orde red.).

Europese actiepunten

Van Gennip laat de gelegenheid niet voorbij gaan de agenda van actiepunten met een aantal ideeën te verrijken. „De structuur en besluitvorming – de inhoud van het beleid- en de Europese opinievorming laten nog veel te wensen over". Sprekend over de Ontwikkelingsraad voor de EEG zegt Van Gennip, dat deze zwaar onderontwikkeld was. Gelukkig heeft minister De Koning er nieuwe impulsen aan kunnen geven, zodat deze Raad beter is gaan functioneren. De Raad kreeg duidelijk meer gezag.
Ook het besluitvormingsproces in eigen land laat op ministerieel niveau veel te wensen over. De kloof tussen het buitenlands-zaken-beleid en ontwikkelingssamenwerkingsbeleid moet verdwijnen. Beide beleidsonderdelen moeten beter op elkaar worden afgestemd. „Meer en beter samenwerking dus in Den Haag – een meer eigen gezicht voor ontwikkelingssamenwerking". Niet onvermeld moet blijven, dat tijdens ons Europees voorzitterschap onze ambtelijke staf goed en hard gewerkt heeft.

Inhoud beleid

– Van Gennip zou graag zien, dat een betere afstemming op het handelsbeleid tot stand kwam en een versteviging en uitbreiding van de banden met de Lomé-landen.
– Wat de bestedingen uit het Ontwikkelingsfonds betreft: na evaluatie is gebleken, dat die voor verbetering vatbaar zijn. Ook de keuze van de projecten is niet duidelijk genoeg, noch de criteria; moet een arm land een politieke vriend zijn of gaat het vooral om de mate van behoefte van de hulp?
– Tot de inhoud van een goed beleid behoort ook een betere coördinatie van het rampenplan, dat gevoed wordt uit Europese fondsen. Denk daarbij ook aan de vluchtelingenvang.
– Het Europese landbouwbeleid kan niet zonder een voedselbeleid. Hoe kunnen mensenrechten en honger samengaan?
– Er moet een veel betere samenwerking komen tussen de Europese Gemeenschap en de particuliere organisaties.
– Van Gennip is van mening, dat ons eigen werkgelegenheidsprobleem niet mag worden afgewenteld op de ontwikkelingslanden. Te weinig wordt stilgestaan bij de belangen van de arme landen.

Opinievorming

Zonder een goed voorlichtingsprogramma kunnen we niet verwachten van de Europese burgers dat ze begrip kunnen opbrengen voor de werkelijke problemen. Voorlichting, informatie en daarmee opinievorming is hard nodig. Een concreet plan is dus geboden.
Aan de Europese Commissie de taak een plan voor voorlichting en informatie op het gebied van ontwikkelingssamenwerking op te zetten; aan onze nieuwe minister de vraag om mèt de Europese partners aan dit voorlichtingsprobleem meer aandacht te besteden.

Rapport belastingwetgeving

Onlangs is verschenen het rapport „Herziening Belastingwetgeving", een uitgave van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, opgesteld door een commissie onder voorzitterschap van prof. dr. J. H. Christiaanse.

Het rapport wil bouwstenen aandragen om op verantwoorde wijze aanbevelingen te doen tot het wijzigen van ons belastingstelsel, waartoe de noodzaak thans zo duidelijk aanwezig is.
Het rapport is te bestellen door overmaking van *f* 9,– op giro 137000 t.n.v. Christen Democratisch Appèl te Den Haag.

Joke †

Donderdag 24 september 1981 werd op Zorgvlied in Amsterdam een opmerkelijke vrouw ten grave gedragen: Joke Smit, 48 jaar, feministe en socialiste. Vriendinnen droegen de baar, vrouwen uit alle politieke partijen.
Daarmee werd datgene, waar Joke voor streed over de dood heen getild: 't samen verder werken aan emancipatie ondanks partij-politieke verschillen.
Joke Smit: mede-oprichtster van Man–Vrouw–Maatschappij, korte tijd lid van de Amsterdamse gemeenteraad, lid van de Emancipatie Kommissie, docente Frans, huisvrouw en moeder, strijdster in woord en geschrift.
Haarscherp analyseerde zij de positie van de vrouw, gaf aan waar de knelpunten lagen en – vaak haar tijd ver vooruit – gaf de wegen aan waarlangs gegaan kan worden om tot werkelijke gelijkwaardigheid van man en vrouw te komen. Van meet af aan steeds zoekend naar dat wat gemeenschappelijk doel was en waar ook samen voor gestreden kon worden. Samen: mannen en vrouwen, vrouwen uit alle partijen.
Enkele dagen voor haar dood slaagde nog haar laatste initiatief. Toen kwamen op donderdag 17 september in Den Haag alle 24 vrouwelijke leden van de Tweede Kamer bijeen om te bespreken hoe in de toekomst in emancipatoir opzicht samengewerkt zou kunnen worden.
Ruimte bieden voor ieders eigen overtuiging was haar credo, maar de krachten bundelen als dat nodig is om gemeenschappelijke barrières te slechten. Joke héeft al haar krachten gegeven aan de emancipatie van mensen. Zijzelf kon de oogst niet meer zien.
In haar laatste interview sprak zij de wens uit dat haar kinderen en kleinkinderen dat misschien nog wél mogen meemaken. Een wereld waarin mannen en vrouwen ieder naar eigen aard en vermogen als gelijkwaardigen kunnen en zullen functioneren.
Een wereld waarin mensen kunnen ontplooien wat in hen zit. Een wereld waarin mensen verantwoordelijkheden niet meer naar rolpatroon krijgen toebedeeld. Te zorgen dat zo'n samenleving geen utopie blijft is haar erfenis. Een nalatenschap die door de wijde kring van haar geestverwanten, maatschappelijk of politiek – waar en hoe dan ook – bezig, in toewijding aanvaard is.

E. Sleijser-Tegelaar

CDJA

Geen begaanbare wegen naar vrede en veiligheid

„De eigenlijke ballingschap van Israël in Egypte was dat zij haar hebben leren verdragen." Die joodse wijsheid (rabbi Chanoch) schoot me te binnen na lezing van het artikel van (ex)-minister van Defensie De Geus in CD-Verkenningen van juni '81.* Slechts enkelen vroegen nog naar God. God zelf moest er aan te pas komen om de joden te bevrijden. Wij verdragen nu al 35 jaar lang de ballingschap van het atoomtijdperk. Slechts enkelen stelden in de loop der jaren diezelfde vraag naar God. Het aantal mensen, dat die authentieke en existentiële vraag stelt, neemt echter toe. Zij voelen zich ballingen: een voortgaande bewapening, dreigende modernisering; God, waar bent U, we zien U niet. De Geus lijkt, blijkens de vele en vooral het soort uithalen naar kerkelijk(e) spreken en aktie voor vrede, de herkomst en intensiteit van die vraag niet te beseffen; hij lijkt in Egypte te zitten en er te willen blijven ook.

Een zwaar verwijt, maar toch. Waarom? Omdat die ballingschap, dat blijven geloven in de klassieke NAVO-antwoorden van flexible response, van het „juist genoeg", van afschrikking e.d. de mens en zijn geschiedenis onrecht, geweld aandoen.

Een voorbeeld: „Als ik zeg dat het Russische rijk door de eeuwen heen expansief is geweest, en dat nog is"... „het reusachtige communistische bolwerk... dat een bedreiging inhoudt voor onze democratische samenleving." (blz. 335). Geen woord over de grote koloniale rijken die het westen er de afgelopen eeuwen op na heeft gehouden; geen woord over de nog steeds zeer grote economische, sociale en culturele afhankelijkheid van vele Derde-Wereldlanden ten opzichte van het westen, ondanks de verworven politieke onafhankelijkheid. Nee, zegt De Geus, alleen Frankrijk heeft nog een „pied-à-terre in Afrika..., terwijl Rusland daar nu in zeker 5 landen over militaire faciliteiten kan beschikken." (blz. 335). Dat militaire macht vaak juist een teken van onmacht is (vergelijk Vietnam en Chili ten opzichte van de USA), en dat de echte machtsverhoudingen zich juist in economische, sociale en culturele afhankelijkheden weerspiegelen (hoe zou het komen dat het Engels de wereldtaal wordt genoemd en niet het Russisch?), en dat vele ex-koloniën in het westen daar nog van profiteren, horen we niet van de minister.

Wie is er nu eigenlijk „door de eeuwen heen expansief" geweest? En vooral: waar is dat „besef voor historie"?

Een ander voorbeeld: „Het gaat mij om de gevaarlijke parallel met de jaren dertig, toen de westerse landen niet het gevaar wilden inzien dat de democratie bedreigde. Dreigen we weer de historie te vergeten?" (blz. 337). Hoe kan iemand in een situatie van enorme overkill (waarvan toen geen sprake was), in een situatie die politiek totaal onvergelijkbaar is met die van de jaren '30, zo'n vraag stellen? Waarop berust die vergelijking eigenlijk? Het is een even simpele als doeltreffende kreet die de gebruiker blijkbaar ontslaat van argumentatie. Want meer dan het stellen van de vraag doet de (ex-)minister niet. Ik ervaar dit als suggestie en bangmakerij, zolang de argumentatie niet volgt. Nogmaals: waar is het „besef voor historie"?

Waarom dit gezegd? Om de eenzijdigheid van dat beeld van de geschiedenis te corrigeren? Nee, het motief zit dieper. Want wat zou wel eens de oorzaak kunnen zijn van die misleidende informatie?

De ballingschap van Israël kende heren en slaven. Zo is ook het beeld dat De Geus van de geschiedenis en de wapenwedloop heeft en zo is ook zijn houding ten opzichte van dat beeld. Beurtelings werpt hij zich namelijk op als slaaf en heer van dat beeld.

Slaaf-zijn betekent: geknecht worden, de wereld indelen in ik-hij, goeden-kwaden. De waarneming beperkt zich; alleen dat wordt waargenomen wat past in het model (zie boven). Het leidt ertoe dat de geschiedenis wordt gezien als een gegeven, iets wat je hebt te aanvaarden; het is nu eenmaal zo, en daar heb je je aan aan te passen; alternatieven zijn niet mogelijk.

Heel duidelijk wordt dit als De Geus zegt: „... dat de defensie-inspanning behoort te worden bepaald door de internationale veiligheidssituatie en niet door de financiële toestand in ons land." (blz. 338). De defensie is niet meer onderworpen aan politieke idealen en doelen, heeft geen band meer met de samenleving, is een doel op zichzelf geworden. Wat de financiële toestand van het land is, doet er niet toe. Met andere woorden: wat de échte minima (in binnen- en buitenland; en op hén richtte het CDA zich toch vooral in de verkiezingscampagne!) te lijden zullen hebben van de slechte financiële situatie en de prioriteit voor defensie-uitgaven doet niet ter zake. De relatie met de politiek mag niet meer gelegd worden.

Kan minister De Geus gewone mensen aangeven hoe de bewapeningsbudgetten omlaag kunne, hoe we van de kernwapens afkomen, en vooral: welke bijdrage de mensen daaraan kunnen leveren? Het CDA wil toch verantwoordelijke mensen! Nee, de mensen die zich onttrekken aan de heersende patronen worden door de minister op de vingers getikt. Hoe geloofwaardig is dat eigenlijk als de minister met geen andere verhalen komt dan die waartegen zoveel vredesgroepen, kerkmensen e.d. zich verzetten omdat ze zagen dat die niet tot echte ontwapening leidden? Over welke democratie heeft De Geus het eigenlijk, als verzet van vredesgroepen wordt afgeschilderd als naïef, en de leden aangeraden wordt hun mond te houden? Over welke vrijheid heeft De Geus het eigenlijk, als over defensiebudgetten niet te praten valt; wat is dat voor vrijheid dile niet meer in dienst staat van het rentmeesterschap, maar van de bewapening?

Dreiging

Andere keren werpt hij zich op als heer over dat beeld van de geschiedenis. Dat leidt tot een enorme zelfoverschatting en het niet onderkennen van krachten die weleens sterker zouden kunnen zijn dan de minister. Dat blijkt bijvoorbeeld wanneer hij het bestaan van een bewapeningsspiraal en het bestaan van een ongrijpbaar militair-industrieel complex ontkent en zegt dat er in Nederland „nooit één geweer teveel gekocht" is (CDActueel nr. 27, 1981, blz. 19). Gezwegen wordt over de geïnstitutionaliseerde dreiging; het bestaan een ministerie van Defensie, het bestaan van een wapenindustrie met bijbehorende belangengroepen zoals vakbonden, het bestaan van militair-technologisch onderzoek op grote schaal; allemaal instituten

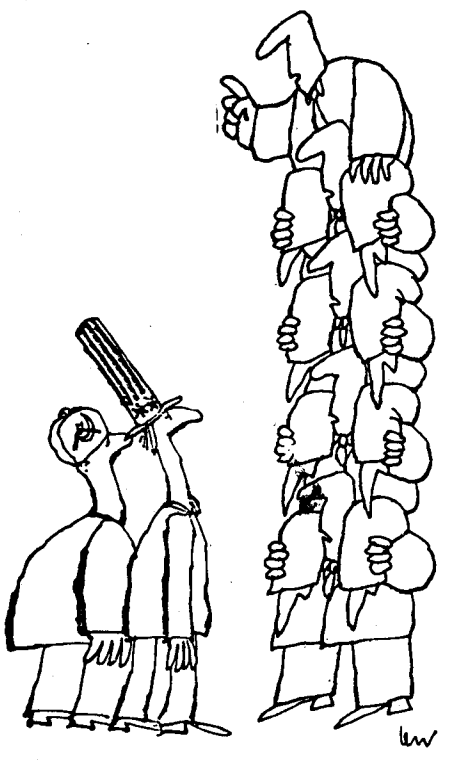

(geknipt uit de Vredeskrant)

In dit artikel wil ik op dat betoog reageren (CD-Verkenningen, nr. 6-'81, pag. 334-340), en ook op het verslag van de diskussie tussen het AB van het CDJA en de minister, zoals het te vinden is in CDActueel nr. 27.

waar mensen in werk en carrière afhankelijk zijn van en gebaat zijn bij het voortbestaan van de voorstellingen van Rusland, van „het" communisme e.d., zoals ze bestaan en het onderzoek naar de juistheid ervan en het eventueel ontwikkelen van alternatieven in de weg staan.
En wat ernstiger is: de rol van heer van het beeld van de geschiedenis pint de vijand vast op zijn vijand-zijn. Eens een dief, altijd een dief; de tegenstander is niet te vertrouwen. Geen wonder dat de voorstellen tot ontwapening die er in de loop der jaren gedaan zijn door de Sowjet-Unie niet eens genoemd worden. Dat de tegenstander kan veranderen, serieus bereid zou zijn tot ontwapenen, is immers niet mogelijk. En als heer over het beeld van de geschiedenis zwijgt De Geus voor het gemak maar over het niet ratificeren van het SALT 2-akkoord, terwijl wel de SS-20 genoemd wordt als bedreiging van de internationale politieke situatie.
Kortom: het beeld dat De Geus schetst, vloeit voort uit een visie op de mens en zijn geschiedenis als beurtelings slaaf en heer. Het leidt tot onmacht, het ontbreken van begaanbare wegen naar échte vrijheid, vrede en democratie respektievelijk tot zelfoverschatting en het perverteren van de tegenstander. Dit alles binnen een gevaarlijk eenzijdig beeld van de geschiedenis. Maar wil God slaven en heren? Hij wil toch mensen met mogelijkheden, om weg te trekken uit de ballingschap, ook uit die van de wapenwedloop? De visie van De Geus biedt die mogelijkheid niet.
Tenslotte. Zijn artikel heet „Knelpunten in het defensiebeleid". Over het echte knelpunt van de afgelopen jaren horen we echter niets; ik bedoel natuurlijk de moderniseringskwestie. Wel wijst hij op de SS-20. Zonder verdere toelichting wordt een voorsprong van de Sowjet-Unie geconstateerd op het gebied van de kernwapens voor de middellange afstand, waarna hij vervolgt: „De spanningen in de wereld zijn niet afgenomen, integendeel!" Door zo te doen en geen zakelijke informatie te verschaffen over onderhandelingen, militaire verhoudingen e.d. wordt een sfeer gecreëerd waarin een nieuwe stap in de wapenwedloop al heel gauw gerechtvaardigd is, en verdere argumentatie blijkbaar overbodig is.

Daarom heel kort twee m.i. essentiële argumenten tegen de modernisering:
- de NAVO wil onderhandelen over deze zaak „within the SALT-framework" (perscommuniqué van 13 mei jl.). Maar... dat „framework" bestaat helemaal niet, het is immers door de USA niet geratificeerd. Daarom: zolang niet duidelijk is, wat valt binnen de onderhandelingen over strategische wapens, is onderhandelen over tactische wapens onmogelijk.
- de Pershings (onderdeel van de modernisering) zijn veel preciezer dan de SS-20. Daarmee wordt een nieuwe stap gezet in de wapenwedloop. Die is immers al lang niet meer van kwantitatieve, maar van kwalitatieve aard.

In het betoog van (ex-)minister De Geus komen dergelijke gegevens niet voor. Dat manco en de onverantwoorde visie op mens en geschiedenis zijn oorzaak van het suggestieve en het gevaarlijk eenzijdige karakter van zijn artikel. Het is daardoor een stuk geworden dat geen begaanbare wegen naar vrede en veiligheid aangeeft en verdacht veel lijkt op het soort verhalen dat de mensen verteld werd ten tijde van de „bombergap" en „missile-gap" die ook niet bleken te bestaan.

Berend Kamphuis

CDJA

Actie

„Drukke weken achter de rug. Heel wat uren in de trein om van de ene actieplaats naar de andere te sprinten. Naar Dodewaard om te demonstreren tegen kernenergie en te pleiten voor sluiting van de kerncentrale. Op naar Soesterberg, om mee te lopen in de Vredesmars, die door het Interkerkelijk Vredesberaad was georganiseerd.

Daarna een tentje opgezet in Amelisweerd om rijksweg 27 te voorkomen. Ook nog vredeskranten verspreid tijdens de Vredesweek. En niet te vergeten een ingezonden stuk in Trouw laten plaatsen tegen de insinuerende opmerkingen van de heer Alting von Geusau."
Allemaal actie! Strijden tegen onrecht, milieuvervuiling, voor natuurbehoud.

Kiezen

Waar zaten jij en ik, CDJA'ers, de afgelopen weken? Weer zo nodig aan het vergaderen? Urenlang kletsen, afwegen, nuanceren, tactiek bespreken? Zeker, dat kan ook nuttig zijn. Maar we moeten wel verder! Komen we wel achter de vergadertafel vandaan?
Het CDJA moet keuzes maken, en niet ten onder gaan aan vage stellingnames. Het maken van echte keuzes bevordert de duidelijkheid en de herkenbaarheid van het CDJA. Om duidelijk te kiezen is durf nodig. Durf om je idealen en je eigen CDJA-programma voorop te stellen, en niet de mening van het CDA, het kabinet en de CDA-Tweede-Kamerfractie.

Hannie Schaft

Vorige week de film „Het meisje met het rode haar" gezien. Hannie Schaft veranderde van brave studente in een zeer actieve verzetsstrijdster in de Tweede Wereldoorlog. Zij streed voor recht, maakte een duidelijke keuze. Hannie Schaft stond voor haar zaak!
Laat het CDJA ook voor zijn zaak staan!

Anneke Raven

Zorg dat je erbij bent

Binnenkort is het weer zover. Alle gemeentelijke CDA-afdelingen moeten weer een gemeenteraadsprogramma vaststellen. **Zorg dat je erbij bent** want op gemeentelijk vlak worden heel veel beslissingen genomen die jongeren direct raken.
Daar wordt beslist of er wel of geen woningen voor jongeren gebouwd worden.
Daar wordt beslist of culturele minderheden in onze samenleving opgenomen worden of dat we weer mensen in getto's op gaan bergen.
Daar kunnen (zij het op beperkte schaal) banen herverdeeld worden zodat ook jij misschien aan het werk kunt.
Daar wordt rekening gehouden met het milieu, de leefsituatie van mensen of daar wordt het leven van de komende generatie nu al geheel verpest.
Daar wil men de rotzooi uit het verleden opruimen of daar laat men oude gifbelten en dergelijke nog langer mensenlevens verzieken.
Daar wordt de openbare orde gehandhaafd door een bange politie die alleen in de knuppel geloofd of door respect voor elkaars opvatting en in overleg.
Daar houdt men rekening met mogelijke rampen als gevolg van al onze technische kennis en bereidt men zich er op voor of daar gelooft men het wel tot het kalf vergiftigd vergast of ontploft is.
Daar wordt beslist of je na school je nog verder kunt vormen of dat al het vormingswerk wordt afgedankt als links. Daar wordt beslist of jongeren zichzelf kunnen ontplooien in het jongerenwerk of daar wordt alles van bovenaf bedisseld.
Daar wordt ruimte gemaakt voor eigentijdse cultuur-uitingen of daar wordt weer alleen subsidie gegeven en wat lucht voor oude symphonieorkesten.
Daar wordt de mogelijkheid geschapen om als jongeren te participeren in het CDA of daar mag je weer vier jaar langs de kant zitten en je mond houden.
Het zal duidelijk zijn welke keuzes het CDJA bij al deze punten gemaakt heeft. Het CDJA heeft overigens op nog veel meer punten van gemeentelijk beleid duidelijk ideeën. Wij hebben deze ook ingebracht bij het CDA bij de vaststelling van het modelprogramma voor gemeente en provincie. Het CDA heeft – ook nogal eens eigenwijs – lang niet alles overgenomen. Laat de kans niet voorbij gaan om alsnog onze ideeën te realiseren.
Zorg dus dat je bij de vaststelling van het programma in jouw gemeente erbij bent.
De voorstellen die wij als CDJA bij het CDA hebben ingebracht zijn aan alle CDJA-kernen gestuurd. Mocht je ze niet ontvangen hebben of ben je geen lid van een kern dan kun je ze opvragen bij het CDJA-secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag. Tel. 070–924461. Omwille van andere jongeren en jezelf: zorg dat je erbij bent.

H. Waterborg
d.b. lid CDJA en raadslid te Venlo

Wat weet u nou eigenlijk van kabeltelevisie?

Bijna iedere Nederlander heeft er mee te maken: KABELTELEVISIE. Maar wat weet u er nou eigenlijk van? Peter Jelgersma en Chriet Titulaer schreven een duidelijk boek met veel foto's, dat de tv-kijkende Nederlander kennis laat maken met de ontwikkeling van de privé-antenne tot de huidige kabelnetten. Met de diverse systemen die er zijn. Met de mogelijkheden van de kabelnetten en hun functie in de toekomst: groter programma-aanbod, tweewegverkeer, lokale tv, combinatie met tv-satellieten en huiscomputers.

KABELTELEVISIE, VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST is superactueel, populair geschreven, voorzien van vele unieke foto's en daarom onmisbaar voor iedereen die het „fijne" wil weten over de kabel.
Prijs: ƒ 34,50.

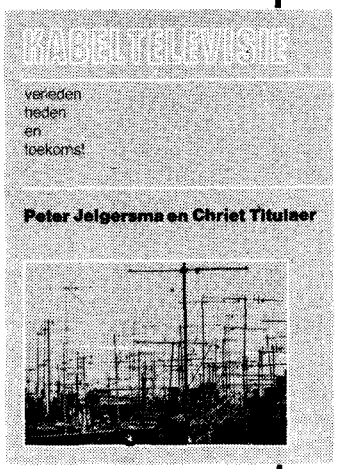

KABELTELEVISIE, VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST is een uitgave van ASJOBURO boekprodukties-Rhoon. Door ƒ 34,50 over te maken op postgironummer 709 t.n.v. ABN-bank Rhoon rekeningnummer 50.33.50.265 t.n.v. A. Been-Askamp ontvangt u het boek franco thuis. Ook verkrijgbaar bij uw boekhandelaar.

agenda cdja

Navo excursie

De buitenland werkgroep Groningen organiseert op 21 en 22 oktober a.s. een excursie naar de Navo.
De eerste dag wordt een bezoek gebracht aan het militaire hoofdkwartier in Mons.
Donderdag 22 oktober zal in Brussel gesproken worden over o.a.
- het moderniseringsbesluit van december '79 en de actuele situatie
- de verhouding EEG-Navo
- effekten van de veranderde buitenlandse politiek van de VS (hogere eisen aan defensie uitgaven van de bondgenoten; zonder overleg produceren Neutronengranaat) op de Europese bondgenoten.

Door een aantal subsidies zijn de kosten laag gehouden, nl. ƒ 55,–.
Opgave staat open voor iedereen bij
Oege Jan Klatter,
Kortenaarstraat 1a,
9726 HJ Groningen
tel. 050-129765
Na opgave wordt een kompleet programma met konferentiemap toegezonden.

Heuvelman B.V. levert uit voorraad:

- *balkstaal*
- *plaatstaal*
- *profielstaal*
- *stalen buizen*

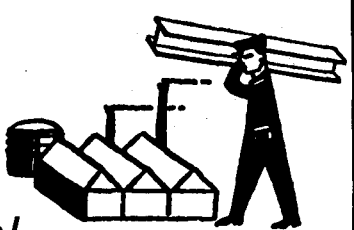

Tevens stralen, lasverven en galvaniseren.

Heuvelman B.V. **Sinds 1876**

Dynamostraat 31 · Veenendaal ·
Tel. 08385-19126 · Telex 37133

De WILLIBRORD-VERTALING.

Ook *uw* bijbel!

Uitgegeven door:

Katholieke Bijbelstichting

Postbus 27, 5280 AA Boxtel, tel. 04116-73537.

Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

Hoe loste Hitler de werkloosheid op?

„Ook een niet-totalitair regime had de maatregelen van 1933 en 1934 kunnen nemen", concludeerde VU-hoogleraar dr. H. Visser in een uitvoerig artikel in het nieuwe nummer van VU-magazine, maandblad van de Vrije Universiteit.
Wie onderstaande Bon invult, is verzekerd van toezending.

BON Noteer mij als abonnee op VU-magazine voor ƒ 23,50 per jaar. CDA

Naam ..... Adres .....
Woonplaats ..... Datum .....
Handtekening .....

Opsturen aan VU, antwoordnr. 1771
1000 SN Amsterdam (geen postzegel)

VU magazine

Fusieprotocollen

Het langdurige eenwordingsproces tussen de drie grote christelijke partijen, zou als voltooid beschouwd kunnen worden door de oprichting van het CDA. Dat is ook wat het doorsnee CDA-lid denkt en in ieder geval wil.
Het is in de praktijk onvermijdelijk dat de drie takken van oorsprong nog enige tijd binnen de ene bedding verschil in stroomsnelheid laten aanwijzen. Maar het is wel noodzakelijk dat er na korte tijd een gelijkmatig stromende rivier ontstaat, waarin bij zo'n breedte, geen duidelijke verschillende stromingen meer kunnen bestaan.

Voor de objectieve waarnemer zijn we nog lang niet zover. Die begrijpt er niet veel van dat, bijna een jaar na de fusie, bij de samenstelling van een kabinet, er niet alleen gekeken wordt naar de kwaliteit van de kandidaat, maar dat hij ook nog onderzocht wordt op zijn bloedgroep, erfenis van zijn voorouders.
Nog minder zullen die straks begrijpen dat zij bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten een kandidatenlijst voorgeschoteld krijgen, waarop verreweg de meesten geen enkele invloed hebben kunnen uitoefenen bij de samenstelling ervan omdat die voor het merendeel van de kandidaten niet onderworpen is geweest aan de gebruikelijke democratische procedure in de vroegere partij, noch aan die zoals voorgeschreven in de reglementen van het CDA.

Wil het CDA één democratisch functionerende volkspartij worden, dan zullen de plaatselijke afdelingen daarvan het draagvlak moeten vormen. Deze afdelingen kunnen alleen leven, als ze de hun reglementair toegekende bevoegdheden bij het functioneren van de partij ook daadwerkelijk kunnen uitoefenen.
Op het ogenblik frusteren allerlei fusieprotocollen, opgesteld en ondertekend door veelal mensen die geen geldend mandaat meer hadden van hun achterban en nimmer onderworpen aan de goedkeuring van de basis, de democratische werking van de partij.
De volwaardigheid van het lidmaatschap van het CDA en het betekenisvol functioneren van de plaatselijke afdelingen vereisen, dat deze afdelingen hun statutair voorgeschreven bestuursverkiezingen houden en hun afgevaardigden aanwijzen naar de hogere organen.
Zo goed als het ontstaan van het CDA op een gegeven moment onontkoombaar is geworden door de druk van de onmiskenbare wil van de basis, zal het volledig democratisch functioneren van de partij door de afdelingen moeten worden geëffectueerd. Van hun activiteit hangt het af of de leden van het CDA nog lang zullen rondlopen met het merkteken van hun herkomst of dat ze spoedig allen gelijkberechtigd en gelijkwaardig zullen leven gelijkelijk onderworpen aan algemeen geldende reglementen.

A. P. J. Brouwer **Dongen**

Naschrift redactie:

De zgn. fusieprotocollen zijn langs democratische weg tot stand gekomen.

uw mening

In de rubriek uw mening worden korte reacties geplaatst van lezers op in CDActueel gelezen artikelen. Plaatsing in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

Als nu wordt geconstateerd dat de fusieprotocollen het democratisch reilen en zeilen frustreren dan richt dat verwijt zich tot diegenen die bevoegd waren tot de opstelling ervan nl.: de algemene ledenvergadering en van de drie federatie-partners op alle diverse partij-niveaus. Dus ook de basis.

Actie Dodewaard

Een gedachtenwisseling met betrokken actievoerders

In Nederland is actie voeren een democratisch recht. Mede dankzij acties zijn soms misstanden aan de kaak gesteld en veranderingen sneller tot stand gebracht.
Toch vraag ik me af, of een demonstratie waar zoveel particuliere eigendommen op het spel staan wel democratisch is. Je stapt ongevraagd een andermans gebied binnen. En afgezien van de moedwillige vernielingen raakt er veel stuk en uit z'n voegen. Stel je voor dat het jouw kamer was en dat je kostbare verzameling platen, je onvervangbare boeken of andere persoonlijke bezittingen vernield werden. Verder doen jullie een aanslag op onze gemeenschappelijke portemonnaie. Dat houdt in, dat ik mee betaal aan iets waar ik niet achter sta, omdat ik, gezien bovengenoemde ingewikkeldheid de brede maatschappelijke discussie afwacht. Ik had die *f* 9.000.000,– want dat kost zo'n demonstratie las ik – liever besteed aan de werkloosheidsbestrijding, woningbouw en onderwijs (vooral voor de achtergebleven groepen).

Bovendien als we door jullie acties weer terug vallen op een veel lager economisch niveau – en daar is alle kans op omdat er in de omliggende landen al wordt overwogen om Nederland, zodra de kernenergiewinning wordt stopgezet – uit te sluiten van energie uitwisseling met de omliggende landen
dan zullen we veel veiligheidsmaatregelen, het niet kunnen afwijzen van gevaarlijke stoffen, moeten accepteren. Vroeger waren de mensen eenvoudig gedwongen vlakbij gasfabrieken te wonen, en dat was best gevaarlijk (er is nogal eens een uit elkaar gesprongen). We kunnen ons nu, dankzij de welvaart, veel veroorloven, veel afkeuren en afwijzen en veel voorzieningen treffen die in een tijd van laag conjunctuur gewoon vanwege de onbetaalbaarheid zullen moeten verdwijnen. Kom met goede argumenten en laat je niet teveel door emoties en gevoelens leiden, we hebben ons verstand niet voor niets gekregen. En in alle tijden is er aanvankelijk veel angst geweest voor zaken die later gemeengoed werden. B.v. trein, vliegtuig, gasnarcose etc.

A. T. Veenstra-Davids **Zeist**

Vredesweek

(reactie op Vredesweek 1981: kernwapendiscussie gesloten?)
Pogingen tot discussie met IKV'ers zijn altijd afgestuit op hun onwil naar argumenten te luisteren. Zij zijn doof en blind voor iets anders als de cliché-denkbeelden van hun coterie. Discussie is er eigenlijk nooit daardoor geweest!
De door prof. Kooijmans genoemde „vrijbrief" die je door „besluiteloosheid" geeft aan iedereen, die de publieke opinie met succes weet te bespelen is inderdaad een wezenlijk gevaar. Het is de vuurproef voor de democratie.
Zal de democratie verschrompelen tot middelmatigheid en chaos? Daarheen zijn wij op weg als we toegeven aan het gedram van pressiegroepen (als IKV e.a.), die ten enenmale zich doof houden voor argumenten maar zelf het recht opeisen hun bekrompen visie dwingend op te leggen!

C. P. van Renssen **Rotterdam**

Naschrift redactie:

Dit is een persoonlijke ervaring. Wij verwijzen naar ons commentaar (IKV en CDA) in het vorige nummer waarin gepleit wordt voor een kritische dialoog tussen IKV en CDA.

Werkgelegenheidsplan

Het is volgens de verkiezingsuitslag nu eenmaal zo dat het CDA een coalitie aangaat met de PvdA. Hierop is niets tegen mits Van Agt, Van der Stee en hopelijk ook Terlouw terdege Den Uyl in de gaten houden. Als minister van Sociale Zaken kan hij weer sinterklaas gaan spelen, die schijnbaar op de korte termijn dingen doet, die evenwel op de langere termijn funest zijn, derhalve de kleine man het ergste treffen.
Als ik de eerste signalen van zijn zgn. werkgelegenheidsplan op hun waarde moet schatten zijn dat weer schijnoplossingen, die ons land uiteindelijk van de regen in de drup brengen. De CDA-fractie wil ik bij deze op het hart drukken Den Uyl scherpe vragen te stellen over kosten en baten van zijn werkgelegenheidsplannen. Persoonlijk heb ik weinig vertrouwen in deze plannen wat betreft reële primaire werkgelegenheid. Daar heeft ons land behoefte aan, dat moet ons uit het dal halen. Tertiaire en kwartaire werkgelegenheid kosten alleen maar geld en maken de staatskas nog leger en maken dat er nog meer primaire bedrijvigheid verdwijnt.

J. Schmitz **Roermond**

Verschenen bij:

INSTITUUT VOOR POLITIEK EN SOCIAAL ONDERZOEK - IPSO -

DEFENSIE AAN DE LIJN

Voorstellen ter vermindering van de bewapening en omschakeling van de wapenindustrie.

Juni 1981 - 31 pagina's - Prijs *f* 3,- (+ *f* 1,- porto).

BEWAPENING OF WERKGELEGENHEID

Verslag van een studieconferentie van het IPSO

Mrt. 1981 - 180 pagina's - Prijs *f* 17,50 (+ *f* 2,10 porto).

VREDESPOLITIEK

Voorstellen en overwegingen voor een Nederlandse bijdrage.

Sept. 1979 - 102 pagina's - Prijs *f* 9,- (+ 2,10 porto).

De uitgaven van het IPSO zijn verkrijgbaar in de boekhandel of rechtstreeks door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 2252298 t.n.v. Stichting IPSO - postbus 10192 - 1001 ED Amsterdam, o.v.v. de gewenste titel(s).

CHRISTELIJK VORMINGSCENTRUM „DE MAASKANT" MAASSLUIS

Het bestuur van het Christelijk Vormingscentrum **„De Maaskant"**, te Maassluis roept, wegens uitbreiding, sollicitanten op voor de functie van

vormingsleid(st)er

Taken:
- het voorbereiden en uitvoeren van algemeen vormende programma's voor werkende jongeren.
- idem keuzeprogramma's uit één of meer van de categorieën:
  * Talen (vooral Engels)
  * Verzorgende vakken
  * Creatieve handvaardigheid
- het verzorgen van persoonlijke en maatschappelijke begeleiding.
- het mede uitbouwen van het Christelijk vormingswerk in deze regio.

Kandidaten dienen van overtuigd Christelijke beginselen te zijn en een onderwijsbevoegdheid (N-akte, N.L.O., P.A. of vergelijkbare opleiding) te bezitten.

Inlichtingen bij de directeur: A.L. Greiner, tel. 01899-24491 (overdag).
Sollicitaties aan het bestuur, p/a Lijsterlaan 11, 3145 VH Maassluis.

FRANCISCUS VAN ASSISI

Als die persoon je iets zegt,
als je naar een zelfde weg zoekt als hij,
niet in je eentje, maar met anderen,
die ook zoeken
en soms al wat gevonden hebben;

als je je door dezelfde dingen
wilt laten inspireren als Franciscus;
het Evangelie, eenvoud, broederlijkheid,
stilte, gebed, eenvoudige arbeid,
meer gewoon maar doen, dan praten er over;

als je je aangetrokken voelt
tot het leven in een religieuze groep,
hier of in een ontwikkelingsland
van mannen of vrouwen, zomaar mensen zoals jij,
en je wilt daar eens serieus mee kennis maken:
dan kan dat!

In het kader van de Franciskaanse Samenwerking worden hiervoor weekenden gehouden bij:

De minderbroeders kapucijnen
Kosten: f 30,- p.p.
Opgave: Zaanhof 115, Amsterdam. Tel. 020-826777.

De klarissen-kapucinessen.
Kosten: f 30,- p.p.
Opgave: Beekseweg 5, Babberich. Tel. 08364-7294.

Partij-politieke discussie over Vrede en Veiligheid gestart

Ruim 400 deelnemers aan de partij-politieke discussie discussiëren in groepen over Vrede en Veiligheid. Allen hebben daarvoor een pakket discussie-materiaal toegezonden gekregen.
Medio december a.s. zullen zij aan het bestuur van de kamerkring c.q. van de provinciale afdeling, waaronder zij ressorteren rapport uitbrengen van hun bevindingen. Daarna zal door of vanwege de kamerkring/provinciale afdeling een studiedag worden gehouden waarop de resultaten van de werkgroepen zullen worden besproken.
Vervolgens zullen de resultaten van deze studiedag worden gerapporteerd aan de stuurgroep die deze discussie begeleid. De stuurgroep zal dan de bekende opvattingen van de kamerkring en provinciale afdelingen ter voorbereiding van de partijraadsdiscussie op 8 mei 1982 ter kennis brengen van het partijbestuur.
Nog steeds geven deelnemers zich op. Ook u kunt nog meedoen.
U wordt dan bij een reeds gevormde werkgroep ingevoegd. Wanneer zich nog voldoende deelnemers melden vanuit een regio, zullen nog nieuwe werkgroepen worden gevormd. Deelnemers die wensen hebben met betrekking tot hun groepsindeling kunnen zich direct wenden tot één van de vormingskonsulenten. (zie het schema hieronder).

Sociale Zekerheid

Ook velen hebben zich aangemeld voor deelname aan de discussie „Sociale Zekerheid". Doordat de enige vertraging is opgetreden bij de totstandkoming van de discussiestukken „Sociale Zekerheid" zijn deze nog niet toegezonden. In de tweede week van oktober zal de verzending van het discussiestuk „Sociale Zekerheid" plaatsvinden.
Ook voor deze discussie kunnen zich nog deelnemers opgeven (CDA, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA, t.a.v. W. Eikelboom).

Adressen CDA-vormingswerkconsulenten

- Kamerkring Leeuwarden B. Dijkstra, Van Boelenslaan 6, 9244 EM Beetsterzwaag. Tel. 05126–2340 th. 05120–19659 knt.
- Kamerkring Zwolle T. H. van Osch, Tjariet 36, 8032 LM Zwolle. Tel. 05200–34297 th.
- Kamerkring Arnhem mw. C. H. Reitsma-van Spanje, Sparrenlaan 3, 8162 CX Epe. Tel. 05780–14819 th.
- Kamerkring Nijmegen G. J. Mombarg, Van Goghstraat 39, 6566 ZB Millingen a/d Rijn. Tel. 08813–2061.
- Kamerkring Haarlem mw. M. Verheul-Verhulst, Willem Denijslaan 11, 2101 EN Heemstede. Tel. 023–289625.
- Kamerkring Dordrecht mw. A. J. Bakker-Osinga, Oranjepark 3, 3311 LP Dordrecht. Tel. 078–147010.
- Kamerkring Dordrecht mw. W. van Dinter-Vroegindeweij, Merellaan 357, 3145 EM Maassluis. Tel. 01899–15309 th; tel. 070-614911 tst. 3291.
- Kamerkring Maastricht C. Th. A. Bennebroek, Kruisstraat 14, 6151 BP Munstergeleen. Tel. 04490–17690 th; 04494–63835 knt.
- Kamerkring Maastricht W. Thuis, Rietbeek 10, 6166 GV Geleen. Tel. 04494–45717 th; 04490–66269 knt.
- Kamerkring Rotterdam H. van Oostende, Hontenissestraat 17, 3086 KA Rotterdam. Tel. 010–801481 th; 010–811144 knt.
- Kamerkring Utrecht mw. M. Ch. Bruins Slot-Vis, Willem Alexanderstraat 48, 2474 JT Zegveld. Tel. 03489–686 th.
- Kamerkring Den Helder J. J. Verhoog, Tulpstraat 10, 1738 CC Waarland. Tel. 02262–1793.
- Kamerkring Assen mw. C. W. M. Jongma-Roelants, Jan Steenweg 24, 9761 HJ Eelde. Tel. 05907–3367.
- Noord-Brabant prov. bureau, Walpoort 12, Den Bosch. Tel. 073–132071.

organisatienieuws

Provinciale afdeling CDA Noord-Holland

Het ontwerp-verkiezingsprogramma Provinciale Staten 1982-1986 van het CDA Noord-Holland is gereed. De gemeentelijke afdelingen en de stemhebbende leden van de algemene ledenvergadering hebben rechtstreeks een exemplaar ontvangen.
De gemeentelijke afdelingen zijn tot en met 31 oktober 1981 in de gelegenheid eventueel amendementen in te dienen bij het provinciaal bestuur.
Leden van het CDA Noord-Holland kunnen een exemplaar (kosten ± ƒ 1,25 excl. port) bestellen bij het secretariaat, H. Koetje, Okeghemstraat 38"", 1075 PP Amsterdam, 020-643502.

CDA Amsterdam-Zuid

Op 15 oktober a.s. vindt een ledenvergadering van het CDA-Wijkverband Amsterdam Zuid plaats in het Obrechthuis, Jac. Obrechtstraat 26, te Amsterdam. Aanvang 20.00 uur.
Discussie vindt plaats over wijziging van de belastingwetgeving, onder leiding van voorzitter mr. C. Buyse en mr. Willem Stevens advocaat en procureur.
Belangstellenden voor deze discussie kunnen het rapport **Herziening belastingwetgeving,** uitgave van het wetenschappelijk instituut voor het CDA, bij het CDA-bureau Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, tegen betaling bestellen. Bestelwijze: maak ƒ 9,– over op giro 137000 t.n.v. CDA te Den Haag onder vermelding van „rapport herziening belastingwetgeving".

Model Gemeente- en Provincieprogram 1982–1986 verschenen

Met het oog op de verkiezingen van raden en staten in 1982 is door een commissie o.l.v. mr. W. F. de Gaay Fortman een modelprogram opgesteld.
Doel hiervan is de provinciale en gemeentelijke afdelingen een handreiking te bieden bij het opstellen van een eigen verkiezingsprogram.
Dit modelprogram is verkrijgbaar door overmaking van ƒ 3,– (incl. portokosten) op giro 137000 t.n.v. CDA, Den Haag, met vermelding van de titel.

Een nieuw boek van dr. Steven Derksen.

NU VERKRIJGBAAR BIJ DE BOEKHANDEL

In klare en pakkende taal laat de auteur zien, dat er op dit ogenblik maar één uitweg is: de weg van het onderling begrip inplaats van die van het geweld en dat daarvoor een totaal andere opvoeding nodig is.
Via een grotere psychische en politieke volwassenheid kan de mens meer greep krijgen op de technisch-politieke ontwikkeling die nu steeds meer uit de hand dreigt te lopen.
Zo ontstond een uniek en tevens bemoedigend boek.
Het bevat veel praktische voorbeelden en aanwijzingen en is zowel geschikt voor een algemeen lezerspubliek als voor schoolgebruik (ped. academies, soc. academies, lerarenopleidingen, enz.).

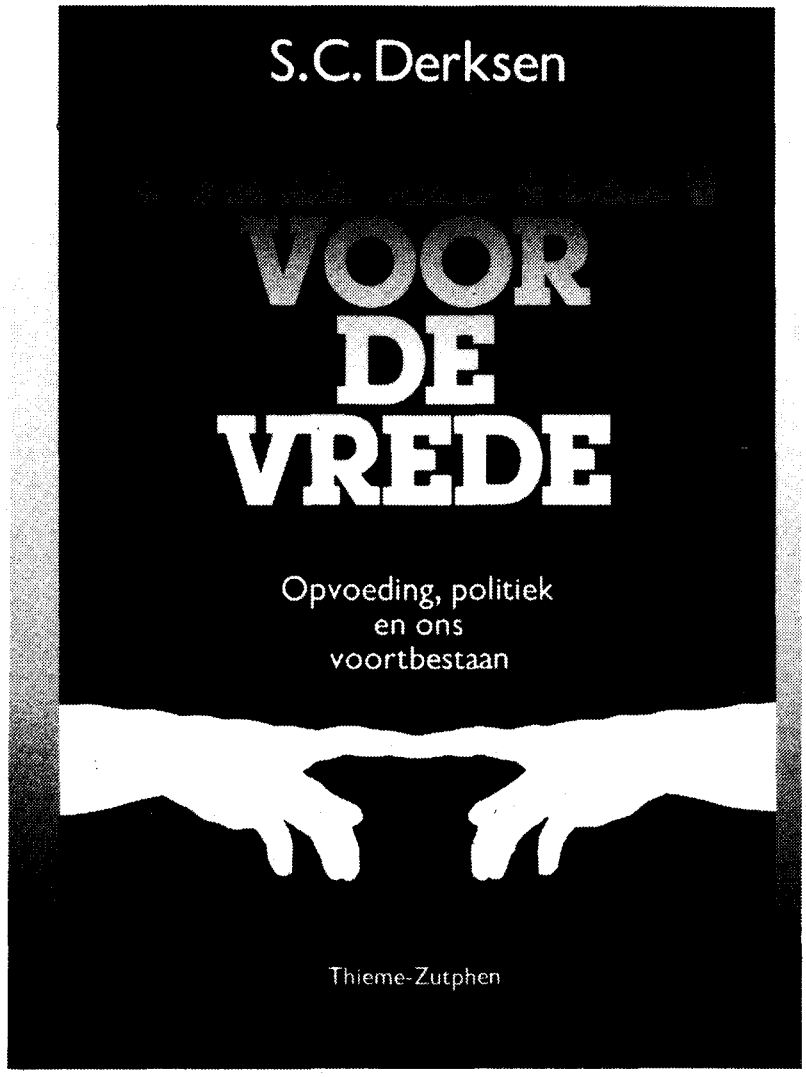

Om met de woorden van Ramaker (N.C.R.V.) te spreken:
„Een van de belangrijkste publikaties van deze tijd ".

Knip de bon uit en stuur hem in een open envelop aan:
Thieme - Antwoordnummer 1
- 7200 VB Zutphen
(postzegel plakken is niet nodig)

Graag ontvang ik van U voor rekening:

0 via boekhandel . . . . . .
0 rechtstreeks (portokosten voor rekening besteller)

. . . . . ex. Wapenen voor de vrede
ISBN 9003 970750 - f 19,50

naam: . . . . . .
adres: . . . . . .
postcode: . . . . . woonplaats: . . . . . .

Een kanttekening

De Amerikaanse minister van Defensie, Weinberger, heeft vorige week voor de wereld een boekje open gedaan waarin voor de zoveelste maal in geuren en kleuren de geweldige militaire macht van de Sovjet-Unie uiteen wordt gezet.

Men kan zich afvragen of de Westerse wereld daar nog behoefte aan heeft. Ieder jaar verschijnen er rapporten van de IISS en Sipri, instituten die zich respectievelijk in Londen en Stockholm bezig houden met vraagstukken van oorlog en

trokken – dus de geweldige verhoging van de defensie-uitgaven zullen met redenen moeten worden omkleed.

In wezen doet Reagan wat hij zijn kiezers in de verkiezingsstrijd heeft voorgehouden. Hij heeft zijn supporters toegezegd dat de VS wat militaire kracht betreft weer de eerste plaats op het „ere-schavot" zullen gaan innemen. Nu, daar werkt hij hard aan. Het MX-project en de B1-bommenwerpers gaan voorlopig 180 miljard(!)

commentaar

Olympische gedachte

Een enkele keer staat er nog wel eens een grappenmaker op die (top)sport en politiek als gescheiden zaken wil proberen voor te stellen.

Zo het ergens in ieder geval al niet kan, dan is dat ten aanzien van de moderne Olympische spelen.

De Amerikanen en de politiek: een artikel van drs. A. M. Oostlander (pag. 7)

Het regeeraccoord in hoofdlijnen
Vervroegde raadsverkiezingen in Limburg
Parlementaire delegatie bezocht Cuba

Een nieuw boek van dr. Steven Derksen.

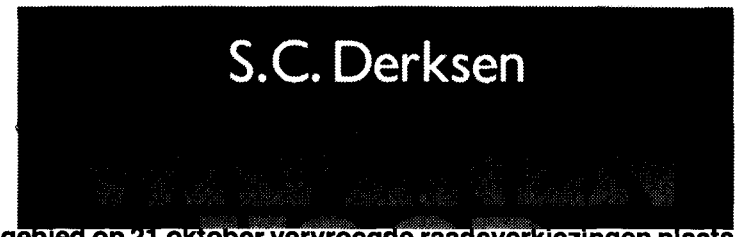

mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Verder in dit nummer

	pagina
Commentaren	3,5,9,15
A.M. Oostlander: praten met Amerikanen (1)	7
S. Faber: Kiezen in Nederland	6
Zwart-Wit	10
Gesprek met prof. Christiaanse	11
J. Penders: Zuid-Afrika, Namibië en Angola	17
E. Sleyser-Tegelaar: over investeringen	18
CDJA	19,20,21
Uw mening	22
Kerk en politiek	23

dat gebied op 21 oktober vervroegde raadsverkiezingen plaats. Leon Frissen, directeur van het CDA-bureau Limburg gaat hier nader op in **..... pagina 4 en 5**

Cuba

Fractiesecretaris Eversdijk was in het kader van een interparlementaire conferentie enige tijd in Cuba. Impressies van dit bezoek treft u aan op pagina **..... 8 en 9**

Regeeraccoord

Vice-voorzitter van de CDA-Tweede Kamerfractie Louw de Graaf schetst de hoofdlijnen van het regeeraccoord. Daarin worden niet alleen sociaal-economische zaken geregeld, zo stelt hij **..... pagina 12, 13, 15**

Vredes-opvoeding

Ton Huijssoon bespreekt de brochure over vredesopvoeding uitgegeven door de stichting Unie School en Evangelie **..... pagina 16**

Een kanttekening

De Amerikaanse minister van Defensie, Weinberger, heeft vorige week voor de wereld een boekje open gedaan waarin voor de zoveelste maal in geuren en kleuren de geweldige militaire macht van de Sovjet-Unie uiteen wordt gezet.

Men kan zich afvragen of de Westerse wereld daar nog behoefte aan heeft. Ieder jaar verschijnen er rapporten van de IISS en Sipri, instituten die zich respectievelijk in Londen en Stockholm bezig houden met vraagstukken van oorlog en vrede. Daarnaast verschijnen er nog ontelbare artikelen, boeken en rapportages die de militaire kracht van de Sovjet-Unie tot onderwerp hebben. Iedereen is zich zo langzamerhand dus volledig bewust van Moskou's militaire potentieel. Wat is dan de bedoeling van nog een boekwerk over Moskou's kracht? De vredesbeweging zal daardoor haar activiteiten niét verminderen, regeringen van NAVO-landen die nog over plaatsing van de kruisraket twijfelen zullen nog steeds twijfelen en de defensiebudgets zullen niet extra worden verhoogd. Het effect van deze „laatste waarschuwing" zal vermoedelijk nul komma nul zijn en dit boekje wordt door de politici in West-Europa hoogst waarschijnlijk opgeborgen in de map „Propaganda", daar waarin ook de uitlatingen van Brezjnev's veiligheidsadviseur Arbatow zijn geregistreerd.

Natuurlijk weet de Amerikaanse regering dat, maar niemand zal daar in Washington van wakker liggen. Het boekje „Sovjet Military Power" is dan ook niet op de eerste plaats bedoeld voor de NAVO-partners maar voor het thuisfront. De oppositie tegen Reagan's zware bezuinigingen in de sociale sector groeit – de eerste grote demonstratie is al aan het Witte Huis voorbij getrokken – dus de geweldige verhoging van de defensie-uitgaven zullen met redenen moeten worden omkleed.

In wezen doet Reagan wat hij zijn kiezers in de verkiezingsstrijd heeft voorgehouden. Hij heeft zijn supporters toegezegd dat de VS wat militaire kracht betreft weer de eerste plaats op het „ere-schavot" zullen gaan innemen. Nu, daar werkt hij hard aan. Het MX-project en de B1-bommenwerpers gaan voorlopig 180 miljard(!) dollar kosten en er wordt een grote inspanning geleverd om o.a. de „snelle interventiemacht" – inzetbaar waar ook ter wereld – spoedig van de grond te krijgen. Dat zal trouwens nog niet alles zijn. De MX mag dan de veiligheid van de VS vergroten, de onzekerheid over het antwoord van de Sovjet-Unie op deze raket blijft. Als de Sovjet-Unie voldoende nauwkeurige raketten ontwikkelt kan nog het hele MX-systeem uitgeschakeld worden, althans in theorie. In de praktijk, zijn er voor Moskou, als potentiële aanvaller, zoveel onzekere factoren dat geen zinnige Russische regering het ooit in het hoofd zal halen toch te proberen de VS in één klap uit te schakelen.

Maar de onzekerheid over de theoretische mogelijkheid die Moskou heeft, blijft in Washington knagen. Het zal dan ook niet lang duren voordat er een raketsysteem zal worden ontwikkeld dat het MX-raketsysteem moet beschermen. 180 miljard is dan ook slechts een begin. De vraag is hoe lang de Amerikaanse bevolking nog overtuigd zal blijven van de noodzaak van dergelijke bestedingen. Veiligheid is mooi, maar als dat gepaard moet gaan met de broekriem vele gaatjes aanhalen, gaat de schoonheid er gauw vanaf.

Ton de Kok

Egypte verliest zijn leider

Na het bekend worden van de dood van president Sadat gaven de CDA-Tweede Kamerfractie en het CDA-partijbestuur de volgende verklaring uit:

De gewelddadige dood van president Sadat heeft het CDA diep geschokt.

De prominente plaats die de overleden president van Egypte in de problematiek van het Midden-Oosten heeft ingenomen en speciaal in het op gang gebrachte vredes-proces, maakte zijn positie van uitzonderlijk belang, maar tevens uitermate kwetsbaar.

Wij hopen hartgrondig, dat de nu ontstane situatie geen escalatie in het Midden-Oosten zal veroorzaken en dat het vredesproces doorgang zal vinden.

Onze gedachten gaan met diep leedwezen uit naar het Egyptische volk, dat op een cruciaal moment op dramatische wijze zijn leider heeft verloren.

commentaar

Olympische gedachte

Een enkele keer staat er nog wel eens een grappenmaker op die (top)sport en politiek als gescheiden zaken wil proberen voor te stellen.

Zo het ergens in ieder geval al niet kan, dan is dat ten aanzien van de moderne Olympische spelen.

De geschiedenis van de spelen is er meer één geworden van nationale glamour, vlagincidenten, bloedbaden en onderdrukking van de bevolking van het organiserende land, dan van broederlijke sportieve krachtmeting en competitie.

Keer op keer verdringen zich candidaat-landen, of ze nu Mexico of USSR heten, om de spelen te mogen organiseren en daarmee hun nationaal prestige op te vijzelen. Een rimpelloze organisatie en een schitterende presentatie moeten de sociale en politieke binnenlandse onderdrukking verdoezelen. De andere landen werken daar – nolens of volens – aan mee. De discussie over de aanvaardbaarheid van deelname aan de spelen wordt toegespitst op de sportlieden, die meestal liever over dit soort problemen niet denken. Zij hebben immers jaren naar deze spelen toegetraind: moeten zij de bekroning van jarenlange ascese mislopen omdat toevallig het regiem van het organiserende land niet deugt?

Het verhaal is al heel oud. Het begon al in 1936 – toen beleefde Nederlandse sportlieden de Hitlergroet brachten en Jesse Owens dat weigerde.

Ditmaal wordt het Seoul. We kunnen de komende jaren rekenen op beschouwingen dat het regiem aldaar niet deugt en dat Nederlandse sportlieden niet horen bij te dragen aan de populariteit van de militaire dictatuur in Zuid-Korea. Die beschouwingen zullen – zo voorspellen we verder – grotendeels juist zijn.

Er is maar één manier – afgezien van de mogelijkheid om met het hele gedoe op te houden – om de politieke problemen in te perken. En dat is om terug te gaan naar de Olympus zelf en de spelen iedere vier jaar in Griekenland te houden. Dan heeft het huidige vierjaarlijkse propaganda-festijn van uiteenlopende dictaturen nog enige kans een sportevenement te worden. En dat is de enige grond waarop de Nederlandse overheid daarvoor gelden beschikbaar kan stellen.

Vervroegde raadsverkiezingen in Zuid-Limburg

De wet van 21 mei jl. tot gemeentelijke herindeling van Zuid-Limburg betekent voor dat deel van de provincie op 21 oktober a.s. een vervroegde weg naar de stembus. Een gebied dat in 58 gemeenten is versnipperd (enkele gemeenten halen de 1.000 inwonersgrens niet), wordt herverdeeld tot 23 (nieuwe) gemeenten.[1])

Voor Maastricht en Vaals zijn geen grenswijzigingen doorgevoerd, waardoor in die gemeenten de verkiezingen voor de gemeenteraad pas in mei 1982 zullen plaatsvinden. Ook in de gemeente Geleen zullen op 21 oktober geen verkiezingen worden gehouden omdat er slechts sprake is van een zeer geringe verschuiving in het inwonertal van Geleen. Het gehele DSM-gebied is evenwel nu „opgedeeld" bij de gemeente Geleen. (Op dit moment hebben in meer of mindere mate zes gemeenten bemoeienis met de DSM-industrie, hetwelk vaak stagnerende gevolgen heeft).
Bij de gehele operatie herindeling (de grootste gemeentelijke herindeling ooit doorgevoerd in Nederland) zijn ongeveer 8.000 gemeente-ambtenaren betrokken die bij de nieuwe gemeente opnieuw moeten solliciteren voor een baan.
Krachtens artikel 25 van de CDA-statuten is iedere gemeentelijke CDA-afdeling – behoudens bijzondere omstandigheden, zulks ter beoordeling van het partijbestuur en gehoord het Kamerkring-bestuur (in deze gevallen: het CDA-bestuur Limburg) – verplicht aan de raadsverkiezingen binnen haar werkgebied deel te nemen met een CDA-kandidatenlijst. Op dit moment echter functioneren in de nu nog bestaande 58 gemeenten slechts 7 CDA-raadsfracties (Maastricht, Vaals, Heerlen, Hoensbroek, Brunssum, Bunde en Kerkrade) in gemeenteraden.
In de overige gemeenten is het CDA tot nu op gemeentelijk politiek terrein niet actief. In Limburg is het gewoonte dat met persoons- en belangengroeperingen wordt deelgenomen aan de gemeenteraadsverkiezingen. Artikel 25 van de CDA-statuten betekent **formeel** echter dat geen enkele CDA-afdeling zich nog kan onttrekken aan de voorgeschreven deelname aan de verkiezingen.

Lange weg

Op 14 januari 1980 nog vóór de fusie een feit was en ver vóór de fatale datum van gemeentelijke herindeling, maakte de voorzitter van het CDA-Limburg Drs. Jef Pleumeekers in de Algemene Ledenvergadering van het CDA-Limburg bekend dat in elke gemeente in Limburg het CDA aan gemeenteraadsverkiezingen deel dient te nemen.
Op dat moment was binnen het federatieve bestuur van het CDA-Limburg slechts de wens uitgesproken tot verplichte deelname.
Vele problemen werden bij de uitvoering van deze wens verwacht, maar toch bleef het CDA-bestuur van mening dat deelname aan gemeenteraadsverkiezingen het primaire doel moest zijn waarmee gemeentelijke CDA-afdelingen zich dienden bezig te houden.

De discussie kwam op gang en in de najaarsvergadering van het CDA-Limburg op 3 november 1980 werd allengs duidelijk dat de problemen overal vaste vormen gingen aannemen. In Limburg, van oudsher een gebied waar niet of nauwelijks met CDA-raadslijsten aan gemeenteraadsverkiezingen werd deelgenomen, werden confrontatie met zittende raadsleden, die tevens CDA-lid zijn, gevreesd. In sommige plaatsen waren zittende raadsleden (op persoonslijsten gekozen), tevens CDA-afdelingsbestuurder en maakten op die wijze duidelijk waarom CDA-lijsten (nog) niet moesten worden geformeerd.
De voorzitter CDA-Limburg deed daarom nogmaals een dringend beroep op afdelingen, kader en leden, ondanks deze tegenwerking de totstandkoming van CDA-lijsten toch te bevorderen met de volgende woorden:
„Wie totstandkoming tegenwerkt, zal hierop door ons worden aangesproken". Daarna gingen vele Limburgse gemeentelijke afdelingen aan de slag. Vanwege de zich manifesterende procedurele moeilijkheden werd door het CDA-Limburg een gedetailleerd draaiboek vervaardigd als handleiding bij de te volgen procedure. Nieuwe CDA-reglementen en statuten met tegelijkertijd het verwerken van de integratie van verschillende gemeentelijke CDA-afdelingen (vanwege de gemeentelijke herindeling) bleek in de praktijk vaak te veel gevraagd te zijn van de CDA-afdelingsbesturen. De voorbereiding van deze gemeenteraadsverkiezingen is geregeld in het „CDA-reglement voor de voorbereiding van kandidaatstelling voor de verkiezing der leden van de gemeenteraad". Ondanks het feit dat de kandidaatstelling daarin nagenoeg uitputtend is geregeld, staken enkele procedurele moeilijkheden de kop op. Zo wordt in artikel 16 van voornoemd reglement ingegaan op de situaties die ontstaan bij gemeentelijke herindeling. Gelet de omvang van de herindeling was bij strikte toepassing van artikel 16 lid 3 het **voorlopig bestuur** in vele gevallen te groot van omvang om slagvaardig te werk te kunnen gaan. Vele plaatselijke ledenvergaderingen werden daarom bezocht en al gauw kon men constateren dat in de meeste gemeentelijke afdelingen hard en consciëntieus in eendrachtige samenwerking ge-

[1]) Beek (± 16.000 inwoners), Born (13.000), Brunssum (26.000), Eysden (10.500), Geleen (35.000), Gulpen (7.000), Heerlen (91.000), Kerkrade (53.000), Landgraaf (38.000), Maastricht (109.000), Margraten (13.000), Meerssen (20.000), Nuth (18.000), Schinnen (14.000), Schinveld (8.000), Simpelveld (12.000), Sittard (44.000), Stein (26.000), Susteren (12.500), Voerendaal (13.000), Vaals (10.500), Valkenburg aan de Geul (17.000) en Wittem (7.500).

werkt werd aan het gestelde doel. In het voorjaar 1981 werd duidelijk dat het parlement de reeds jarenlang slepende gemeentelijke herindeling Zuid-Limburg bij de wet ging vaststellen.
Voor 21 oktober 1981 werden nieuwe (vervroegde) gemeenteraadsverkiezingen in Zuid-Limburg uitgeschreven.

Een aantal politiek-strategische en inhoudelijke facetten heeft in feite een doorslaggevende rol gespeeld bij de motivatie van het CDA-bestuur Limburg om te pleiten voor CDA-lijsten in de Limburgse gemeenteraden.

1. In Limburg is het maatschappelijke veld waarbinnen het CDA zich beweegt vanaf het midden van de 60-er jaren door een aantal processen fundamenteel veranderd. De kerkganger stemt niet meer automatisch op een confessionele partij; christenen zijn zich steeds meer pluriform gaan organiseren; liberalen en socialisten beperken zich bij **recrutering** in Limburg niet langer tot die invloedsferen die hun traditioneel door verzuiling zijn toegewezen. Deze krachten hebben ertoe geleid dat andere politieke partijen en organisaties ernaar streven vanuit sterke, lokale eenheden idealen en doeleinden te bereiken. Om met de woorden van Max van de Berg (voorzitter PvdA) te spreken: „Er moest een einde komen aan de macht van „Stads- of Dorpsbestuur BV". Progressieve partijen trachten ook in Limburg bewust het gemeentelijk politiseringsproces **te beïnvloeden** en te polariseren.

2. Van aanzienlijk gewicht is voorts de vraag in hoeverre gemeentelijke herindeling gevolgen heeft voor de plaatselijke politiek.
Onderzoekingen hebben aangetoond dat de vroegere indeling (kleinschaligheid) een ruggesteun gaf aan persoonlijke partijen (persoonslijsten). Schaalvergroting doet **dit** voordeel teniet, zodat aan het proces van verzwakking van het CDA in (Zuid-)Limburg een extra dimensie zou worden toegevoegd bij niet-deelname.
Feitelijke herindeling veroorzaakt een geheel nieuwe gemeentelijke politieke situatie. Deze onzekere situatie doet natuurlijk een aantal **persoonslijsten verdwijnen,** terwijl de grote landelijke politieke partijen genoodzaakt waren tot deelname teneinde het politiseringsproces in de toekomst te kunnen beïnvloeden.

3. Niemand heeft ten tijde van de voorbereiding beweerd dat raadsleden die tevens CDA-lid zijn (op persoonslijsten gekozen) slecht hebben gefunctioneerd. Maar het werk van deze CDA-leden was als zodanig vaak niet herkenbaar. Hun politieke stellingname was echter (vaak) te vrijblijvend en ongebonden, hetgeen nauw samenhangt met het feit dat op vrijwel alle persoonlijke lijsten ook niet CDA-leden en leden van andere partijen voorkwamen.

De moeilijkheid deed zich meer dan eens voor dat CDA-leden waren verspreid over meerdere lijsten, soms zelfs in een verhouding coalitie versus oppositie. In vele gevallen maakte dit een principiële evangelische keuze onmogelijk. Grondslag-discussies werden daarom niet of niet voldoende gevoerd op lokaal niveau.

4. De toenemende migratie van de bevolking is er de oorzaak van, dat met name in groei-kernen en in verstedelijkte gebieden de samenstelling van de bevolking naar aard en afkomst structurele wijzigingen heeft ondergaan. De plaatselijke politieke verhoudingen zijn daarom vaak door nieuwe bewoners niet of nauwelijks te doorgronden vanwege het feit dat veelal slechts persoonslijsten actief waren bij gemeenteraadsverkiezingen. Voor deze mensen zijn de lijsten van de landelijke partijen wel duidelijk herkenbaar, ook als de personen van vroegere persoonslijsten daarop voorkomen.

Voor het CDA betekent deelname aan deze vervroegde gemeenteraadsverkiezingen een doelbewust streven naar een verantwoorde maatschappij, met overigens zeer geringe of geen economische groei voor de komende jaren. Het CDA heeft de plicht om die samenleving te dienen, naar de norm der gerechtigheid op te komen voor de zwakkeren en zorgvuldig om te gaan met de Schepping (rentmeesterschap) zoals het model-programma 1982-1986 aangeeft. Het CDA heeft de komende jaren met name in een zwakkere sociaal-economische regio als belangrijkste kenmerk de zorg en daarom aandacht voor de niet-materiële facetten.
Deze en vele andere factoren hebben ertoe geleid dat vele gemeentelijke CDA-afdelingen de deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen hebben bevorderd. In het herindelingsgebied Zuid-Limburg is het aantal gemeenten van 58 tot 23 teruggebracht. In 20 van de 23 gemeenten zijn op 21 oktober 1981 gemeenteraadsverkiezingen.
Bij de kandidaatstelling op 8 september werd duidelijk dat het streven van het CDA-Limburg werd beloond. In het gehele opnieuw ingedeelde gebied doet het CDA mee aan de gemeenteraadsverkiezingen.
Velen in onze partij zijn daarvoor avonden en weekends op pad geweest en zijn nu weer druk in de weer met campagne-activiteiten.
Op 21 oktober 1981 wordt duidelijk of al deze moeite beloond wordt met het neerzetten van een goede verkiezingsuitslag.

Doorbraak landelijke politieke partijen

Bij de kandidaatstelling op 8 september 1981 werd eveneens duidelijk dat zowel het CDA als de PvdA in het gehele herindelingsgebied deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen. De PvdA heeft in meerdere gemeenten wel een combinatielijst ingediend met de kleinere landelijke progressieve partijen. D'66 en VVD doen eveneens in de meeste gemeenten mee aan deze gemeenteraadsverkiezingen. **Vastgesteld kan worden dat van een echte doorbraak van landelijke politieke partijen in de Limburgse gemeenteraadspolitiek sprake is,** hetgeen betekent, zoals eerder is opgemerkt, dat de verkiezingen op 21 oktober 1981 veel nationale aandacht zullen krijgen. Het spreekt vanzelf dat de historisch gegroeide situatie dat lokale groeperingen vrijwel alleen het gemeentelijk politiseringsproces stuurden, ook na 21 oktober 1981 nog gedeeltelijk het geval zal zijn. In vele gemeenten doen ook nu weer persoonslijsten mee aan de verkiezingen.
Meestal is hier sprake van combinaties van vroegere persoons- en/of belangenlijsten afkomstig uit de oude gemeenten. De **tijd** zal leren of deze persoonslijsten nog enig soelaas kunnen bieden.

Leon Frissen,
directeur CDA-buro Limburg

commentaar

Stadsvernieuwing

Het is voor een nieuw aantredende regeringsploeg die met frisse moed de zaken wil gaan aanpakken wel eens een frustrerende omstandigheid dat nieuw beleid meestal nieuw geld kost – dat er niet is. Daarom is het in deze financieel zorgelijke tijden een verheugende bijkomstigheid dat niet alle onderdelen van het beleid geld kosten. We denken met name aan de wetgevende arbeid.
Wat dit betreft ligt er op het departement van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening een mooie gelegenheid om de dadendrang in daden om te zetten.
Er liggen daar drie belangrijke stukken wetgevende arbeid – al veel te lang – op voltooiing te wachten: de herziening van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, het Wetsontwerp op de Stads- en Dorpsvernieuwing en het Wetsontwerp op de Landinrichting. Nu bouwt men weliswaar met wetten geen woningen en evenmin vernieuwt men er steden en dorpen mee – ze kunnen wel bijdragen tot verbetering en versnelling van procedures en een deugdelijke basis bieden op grond waarvan anderen beter aan de slag kunnen.
Het is te hopen dat de nieuwe minister en het nieuwe parlement nu niet opnieuw het wiel gaan uitvinden; misschien kan het 1e jaar van het kabinet van Agt II in een aantal opzichten tevens het verlate oogstjaar van het kabinet van Agt I worden en kan dit belangrijke pakket wetsontwerpen spoedig tot wet worden verheven. Liever dit jaar een bruikbare wet dan over vijf jaar een perfecte.

Wat de kiezers deden op 26 mei en waarom (3)

CDA en D'66: overeenkomsten en verschillen

In een serie artikelen plaatst politicoloog en fractielid Sytze Faber kanttekeningen bij het boek „Kiezen in Nederland".* Vorige artikelen stonden in CDActueel van 26 september en 3 oktober.

door dr. Sytze Faber

Het Nationaal Kiezersonderzoek 1981 bevestigt nog eens, dat de PvdA en VVD uitgesproken klassepartijen zijn. Twee cijfers zijn voldoende om dit te illustreren: van alle kiezers, die op de PvdA hebben gestemd, vindt niet minder dan 65%, dat ze tot de arbeidersklasse behoren; bij de VVD-kiezers is dat slechts 14 %.
In de politiek en bij verkiezingen gaat de liefde nogal eens door de maag. Daarmee bedoel ik, dat bij veel kiezers de sociaal-economische belangen voorop staan. Daarvan uitgaande lijkt het een illusie, dat socialisten en liberalen elkaar als regeringspartner zullen weten te vinden.
PvdA en VVD vertegenwoordigen immers in sterke mate bevolkingsgroepn, die tegengestelde belangen hebben. In een tijd van economische neergang en financiële krapte zullen die tegenstellingen eerder groter dan kleiner worden. Een coalitie van PvdA en VVD zit er naar mijn gevoel dan ook niet in.

Volkspartijen

In tegenstelling tot PvdA en VVD zijn CDA en D'66 geen klassepartijen, maar volkspartijen. Dat wil zeggen, dat de aanhang van CDA en D'66 blijkens de uitkomsten van het Nationaal Kiezersonderzoek een goede afspiegeling is van de Nederlandse bevolking wat sociale klasse en inkomen betreft. Dit is dus een belangrijke overeenkomst tussen CDA en D'66. Maar er zijn ook duidelijke verschillen. Dat geldt met name voor de leeftijdsopbouw van de kiezers. Men kan stellen, dat ongeveer de helft van de Nederlandse kiezers jonger is dan 40 jaar. Bij het CDA ligt dat aanmerkelijk lager: 39% van de kiezers van het CDA is nog geen 40 jaar. Bij D'66 is dat daarentegen 67%. De aanhang van VVD en PvdA komt wat de leeftijd betreft aardig overeen met het landelijke gemiddelde.
Het CDA en D'66 zijn dus beide volkspartijen. Maar het CDA vergrijst, terwijl D'66 een uitzonderlijk sterke aantrekkingskracht heeft op jongere kiezers.

Hier komt nog wat bij. Het CDA telt vergeleken met PvdA, VVD en D'66, veel meer trouwe kerkgangers. Iets meer dan de helft (53%) van de CDA-kiezers gaat elke week naar de kerk. Maar de kerkgang neemt af naarmate de generaties jonger zijn. Dat blijkt duidelijk uit de volgende cijfers: van de kiezers, die jonger zijn dan 40 jaar gaat 18% wekelijks naar de kerk, terwijl dit bij de 65-plussers twee keer zo hoog ligt. De andere leeftijdsgroepen liggen tussen deze twee uitersten in. Deze gegevens vormen de grondslag voor het volgende verhaal, dat ik vorige week al even noemde.
Zeker voor een politieke partij geldt, dat wie de jeugd bezit, de toekomst heeft. Welnu, het CDA is sterk ondervertegenwoordigd bij de jongere kiezers. Dat komt omdat die kiezers deconfessionaliseren. Zij geven de voorkeur aan de andere niet-klassepartij, namelijk D'66. Of, zoals te lezen staat in „Kiezen in Nederland" (blz. 84): „D'66 lijkt dan ook in het gat gesprongen te zijn dat het CDA door onkerkelijkheid en ontzuiling onder jongeren heeft achtergelaten." En dan volgt de conclusie: het CDA zal meer werfkracht moeten krijgen onder de niet-confessionele kiezers anders zal D'66 het CDA op den duur verdringen uit het centrum van de Nederlandse politiek.

Verscheidenheid

In feite komt deze redenering erop neer, dat het CDA zijn levensbeschouwelijk uitgangspunt op een zacht pitje moet zetten om de concurrentieslag met D'66 aan te kunnen. Dit lijkt me echter een gevaarlijke misvatting.
Het is typerend voor een partij met een confessioneel karakter, dat er verschil van mening bestaat over allerlei politieke vraagstukken. Het levensbeschouwelijke uitgangspunt verenigt als zodanig de aanhangers, maar het leidt niet tot eenduidigheid met betrekking tot de politieke opvattingen. Eenheid in verscheidenheid, zei men vroeger.
Er is tegenwoordig een tendens om het CDA in de behoudende hoek te zetten. Het CDA zou meer „verknocht" zijn aan de VVD dan aan de progressieve partijen. Om aan te tonen, dat dit een versimpeling is van de werkelijkheid heb ik een aantal gegevens uit het boekje „Kiezen in Nederland" bewerkt. Dan blijkt onder meer het volgende: ongeveer 18% van de CDA-kiezers hangt wat de kernbewapening betreft min of meer aan tegen de IKV-benadering, ongeveer 46% van de CDA-aanhang staat negatief tegenover kerncentrales en meer dan de helft van de CDA-kiezers (zo'n 52%) vindt, dat de inkomensverschillen kleiner moeten worden.
Nu moet hier in één adem worden toegevoegd, dat deze percentages voor D'66 duidelijk hoger liggen. De aanhang van D'66 is zonder meer progressiever dan die van het CDA. Maar waarom zou die progressief getinte minderheid onder de aanhang van het CDA de overstap naar D'66 niet maken? Ik denk, dat de verbondenheid met het confessionele karakter van het CDA daarbij een belangrijke rol speelt. Zodra het CDA zou gaan jongleren met zijn uitgangspunt, wordt de drempel naar D'66 verlaagd. En daarmee zou precies het omgekeerde worden bereikt van wat men beoogt. Overigens mag niet verheeld worden, dat het in de moderne, gecompliceerde samenleving met al haar machten en krachten steeds moeilijker zal worden het praktische, politieke beleid als een antwoord op de oproep van het evangelie te beschouwen. Dat maakt de positie van het CDA er niet eenvoudiger op.

*Redactie: Eggen, Van der Eijk en Niemöller. Uitgave: Acta Boek, Zoetermeer, prijs *f* 29,50.

CDAddertje

Rapport PvdA-CPN:
die Finsterwolder variant wordt ook al niks.

In gesprek met Amerikanen (1)

De directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, drs. A. M. Oostlander bezocht onlangs de Verenigde Staten. In dit artikel gaat hij in op de wijze waarop de VS de politiek bezien.

Nederlandse emigranten die na jaren het vaderland terug zien zijn vaak verrast en ook wel teleurgesteld over de veranderingen die zich inmiddels in ons land hebben voorgedaan.

Een soortgelijke reactie kunnen mensen hebben die, bewust of onbewust bepaalde vooroordelen meedragend, de sprong over de oceaan maken om dieper kennis te maken met het Amerikaanse politieke en maatschappelijke klimaat. Velen van ons hebben de indruk dat in de Amerikaanse politiek morele overwegingen een grote rol spelen of dat men althans zijn best doet om het beleid van daaruit te rechtvaardigen. Begrippen als bevrijding, Marshall-plan, dekolonisatie, Atlantisch bondgenootschap, Carter's mensenrechten-politiek, schieten ons daarbij te binnen. Hoezeer men zich ook in een land als de VS thuis kan voelen, toch valt de politiek aldaar wat tegen! Er is het één en ander veranderd, waardoor de vraag naar de morele basis voor het beleid met verbazing en onbegrip wordt aangehoord.

Neem nou zo'n typische CDA-vraag: „Moeten defensiepolitiek en Oost-West relaties niet méér in één verband worden gebracht met Noord-Zuid verhoudingen en mensenrechten-beleid? Wint zo'n politiek niet aan ethische inhoud als deze politieken op z'n minst met gelijke intensiteit en met eenzelfde zorg om de mens worden gevoerd?"

Een reactie: „Meneer! Zulke merkwaardige vragen werden ook door uw minister De Geus gesteld toen hij laatst hier was en ook toen reageerde iedereen daar gegeneerd op. Want meneer, dat heeft allemaal niets met defensiepolitiek te maken en wij laten ons echt niet door dat soort vragen uit Nederland beïnvloeden. Het gaat immers gewoon om de belangen van de Verenigde Staten. Welnu, de ontwikkelingspolitiek heeft de VS weinig vriendschap opgeleverd en Carter's mensenrechten-beleid verstoorde onze relaties met Argentinië en Brazilië. Waarom zouden we daar dan op de oude voet mee doorgaan?"

Mijn indruk is dat de sfeer van deze antwoorden typerend is voor de mensen van het nieuwe bewind. Natuurlijk worden in Amerika ook heel andere, veel meer zelfkritische geluiden gehoord, ook in departementale kringen en zeker daarbuiten, maar toch is de verharding, de liberalistische nadruk op het welbegrepen eigenbelang („de vrijheid om te slagen op eigen kracht, dan wel om tussen de wielen te raken) een verschijnsel dat vanwege z'n verbreidheid tegenvalt.

Houding ten opzichte van het bondgenootschap

Er bestaat intussen wel een hoge mate van vereenzelviging met de NAVO. Anti-NAVO demonstraties en kritieken worden als anti-Amerikaans ervaren (ook al gaat het bijv. over Luns en de Brusselse onderhandelingen). De terughoudendheid van Nederland ten opzichte van de modernisering van de kernwapens, wordt als een ernstige slag voor de NAVO betreurd (een politieke slag, niet een ernstige militaire handicap). Maar tegelijkertijd schijnt er een groeiende neiging te zijn om buiten het bondgenootschap om beslissingen te nemen. Het onnodige en kwetsende besluit om de neutronengranaat te bouwen is daar een voorbeeld van. In feite is zo'n houding uiteraard nog nadeliger voor de eenheid van het bondgenootschap dan de Nederlandse terughoudendheid betreffende de plaatsing van de kruisraketten. Als dat zo doorgaat dan zijn er nog heel wat spanningen te verwachten binnen de NAVO.

De Westeuropese spraakverwarring

Tussen de bondgenoten zal de eenheid van de besluitvorming uiteraard voorwerp van gesprek moeten zijn. Het is goed om elkaar te wijzen op gedragingen die met bondgenootschappelijkheid op gespannen voet staan. Niet omdat die eenheid het hoogste goed zou zijn, maar wel omdat er heel goede gronden moeten zijn voor een verbreking daarvan. De NAVO is een vorm van internationale ordening waaraan grote voordelen verbonden zijn voor de veiligheid van de Westerse democratieën. Maar bij aanklagen mag het niet blijven.

Zijn wij, aan deze kant van de oceaan, wellicht een factor die de Amerikaanse politiek in ongewenste zin beïnvloedt? In de VS bestaat ergernis over de veelheid van standpunten die door Westeuropese regeringen en publieke opinies worden ingenomen. Bovendien veranderen die standpunten nogal snel. Nu eens wordt door West-Duitsland aangedrongen op de plaatsing van de LRTNF-wapens, enkele jaren worden ze ten dele afgewezen, terwijl andere regeringen onverwacht negatief reageren. Als de VS de leiding neemt, is er kritiek; als zij de leiding niet neemt, dan wordt de Amerikaanse president slapheid en besluiteloosheid verweten. Het is altijd fout, wat we ook doen, zo is de indruk in Amerikaanse kringen. „Laten we dan maar onze eigen weg kiezen. Dat heeft voor Westeuropese regeringen tevens het voordeel dat ze niet-verantwoordelijk zijn voor de beslissingen, hetgeen hun positie naar de publieke opninie toe vrijwaart van kritiek." Wat dat betreft kan een verward West-Europa het erg gemakkelijk krijgen...

Medespeler zijn, of niet

Als wij de bewapeningsprocessen niet geheel willen overlaten aan twee grootmachten, die hun nationaal prestige in belangrijke mate afhankelijk achten van hun militaire kracht (en helaas geldt dat ook voor de publieke opinie èn de regering van de VS) dan zullen we een effectieve strategie moeten vinden om een matigende invloed te kunnen uitoefenen. In Nederland wordt door zeer velen echt nagedacht over defensiepolitiek en met name over de morele kant daarvan. Kennisneming van de praktijk in andere landen leert dat wij wat dat betreft een beetje uniek zijn. In het CDA mogen we daarvoor best dankbaar zijn, ook al zijn er bijverschijnselen die soms grote ergernis oproepen. Wij zouden de waarde van die specifieke inbreng bepaald kunnen vergroten als wij er blijk van gaven tevens uitstekend op de hoogte te zijn met de militaire feiten en in staat om goede analyses te maken ten dienste van het defensiebeleid.

Pas in zo'n complex van gedegen kennis kan politieke ethiek geloofwaardig functioneren en dus kansen bieden op het overtuigen van anderen. Als we die twee kanten gescheiden houden (koele analyses van krachtsverhoudingen enerzijds en in de lucht hangende morele oordelen anderzijds) dan wordt het niets met de Nederlandse invloed.

En verder, als we nee zeggen tegen bepaalde aspecten van het NAVO-beleid of daartegenover grote aarzelingen hebben, dan zal uit andere constructieve voorstellen onzerzijds onze bondgenootschappelijke instellingen moeten blijken. Dit is wat ons program „een kritisch-creatieve bijdrage" noemt.

„... wij laten ons echt niet door die merkwaardige vragen uit Nederland beïnvloeden, meneer..."

Indrukken van de 68e interparlementaire conferentie te Havanna

Op bezoek bij Fidel

Bijna 100 landen hadden parlementaire delegaties naar de Cubaanse hoofdstad gezonden. Op deze conferentie werden vrijwel alle wereldproblemen door de aanwezige parlementariërs besproken.

Speciale aandacht werd geschonken aan: Politieke vraagstukken, de mensenrechten, de energiecrisis, de dekolonisatie, de apartheidspolitiek en onderwijsvraagstukken.

Van 15 tot en met 24 september werd te Havanna, de hoofdstad van de republiek Cuba, de 68e Interparlementaire conferentie gehouden. Vanuit het Nederlandse parlement nam een gemengd samengestelde delegatie (onder leiding van mr. G.C. van Dam) daaraan deel.*
In dit artikel geeft drs. H. Eversdijk enkele indrukken weer van deze interessante conferentie, gehouden in een land dat vaak in de publiciteit is.

Rede Fidel Castro

De conferentie begon met een openingsceremonie, waar o.m. de president van Cuba, commandant Fidel Castro, als gastheer het woord voerde. Hij sprak de conferentie bijna twee volle uren toe!! Overigens is twee uur voor hem wel een absoluut minimum, meestal duren zijn redevoeringen drie uur of langer.
Castro toonde zich een uiterst knap redenaar. Zeer jammer was het echter dat hij de conferentie niet toesprak als gastheer, maar hij sprak de parlementariërs uit alle delen van de wereld als sprak hij het congres van z'n eigen communistische partij toe. Daardoor kreeg deze welkomstrede, die direct door de Cubaanse televisie werd uitgezonden en die de volgende morgen in z'n geheel was afgedrukt in alle Cubaanse kranten, een geheel ander karakter dan gebruikelijk bij dit soort begroetingsceremonieën. In het eerste deel van zijn rede gaf Fidel Castro een knappe analyse van de economische moeilijkheden in de wereld, met name ten aanzien van de ontwikkelingslanden. Zelfs een kritisch luisteraar als ik, moest daarin veel waarheden horen, ook al is dat niet altijd even leuk voor de Westerse wereld.

Scheldpartij

Al spoedig ontaardde z'n rede in een scheldpartij op talrijke Westelijke landen. Zo kregen Engeland en Israël enorme vegen uit de pan, maar het bontst maakte hij het ten opzichte van de Verenigde Staten van Amerika. Daar lustten de honden geen brood van. De drie aanwezige Nederlandse socialisten en mevrouw Wessel-Tuinstra van D'66 brachten, samen met parlementariërs uit Oost-Europa en een groot aantal ontwikkelingslanden, Fidel Castro aan het eind van z'n rede een staande ovatie.
Het merendeel van de afgevaardigden van westelijke landen waaronder de Nederlandse christendemocraten en de Nederlandse liberalen, bleef echter demonstratief zitten om zo z'n afkeuring over dit ontsporen van een begroeting uit te drukken. Dat viel Castro tegen, want zulke demonstraties is hij niet gewend.

Afkeuring

Toen de volgende dag de politieke debatten begonnen, spraken vele landen hun scherpe afkeuring uit over de rede van de Cubaanse president en partijleider. Ook delegaties met socialistische afgevaardigden in hun midden als Duitsland, Nieuw-Zeeland, België, Canada (dat veel handel drijft met Cuba), Denemarken, Zweden en nog een aantal landen, keurden deze „begroeting" sterk af. De jonge Nieuwzeelandse afgevaardigde Winston Peeters, van oorsprong een Maori, die voor het eerst een dergelijke conferentie bezocht zei o.m.: „Dit is de grootste teleurstelling van mijn leven" en Harry Edwards, een Australische parlementariër, die al veel van deze conferenties meemaakte, zei: „Dit is de laatste Interparlementaire Conferentie, die ik bijwoon." Gerrit van Dam, de Nederlandse delegatieleider, moest over deze zaak zwijgen, want de PvdA- en D'66-delegatieleden wilden geen teken van afkeuring laten horen. Overigens, toen later de fraai gedrukte tekst van de rede van Castro beschikbaar kwam, bleek dat deze op enkele plaatsen wel iets „zachter" was dan het gesproken deel, terwijl Castro in de dagen na z'n geruchtmakende rede diverse recepties van Westelijke landen bezocht, als: Zweden, Canada en Duitsland. Kennelijk toch wat geschrokken van de heftige reacties! Overigens de harde kern van alle beschuldigingen bleef ook daarin keihard overeind. De redenaar Fidel Castro heeft het internationale forum misbruikt ten eigen bate en toonde zich zo een slecht gastheer en – eerlijk gezegd – dat viel mij erg tegen, want ik had toch altijd wel een zekere waardering voor z'n prestaties.
Een verblijf van 12 dagen in een land als Cuba is te kort om een afgewogen mening over zo'n land te geven. Bovendien spreekt men vrijwel niet met „de gewone man", maar vrijwel uitsluitend

Drs. H. Eversdijk in de banken van de Nederlandse delegatie.
Naast hem een afgevaardigde van Zuid-Korea, prof. dr. Kyungsook Lee.

** De delegatie stond onder leiding van CDA-Tweede-Kamerlid mr. G. C. van Dam. Andere leden waren: drs. R. Tazelaar, F. Castricum, F. Uyen (PvdA), mevr. E. Wessel-Tuinstra (D'66), L. de Beer en F. Fey (VVD), dr. K. de Vries, mevr. mr. V. Korte-van Hemel en drs. H. Eversdijk (CDA). Ook maakten mr. W. Koops, griffier van de Tweede Kamer en jhr. mr. G. Ploos-van Amstel, griffier van de commissie verzoekschriften uit de Eerste en Tweede Kamer.*

met officiële personen. Dat komt ook door de taal. De gewone mensen spreken enkel Spaans en dat zijn de meeste Nederlanders niet meester. Toch heb ik wel een bepaalde indruk van de toestand in Cuba gekregen. In dit land is het Communisme, vooral onder invloed van Fidels broer Raoul – minister van defensie – , hard doorgevoerd. (Overigens: de vrouw van Raoul is weer lid van het Cubaanse parlement, over spreiding van macht gesproken).
Nu moet ik vooraf zeggen dat het communisme dit land – en vooral de gewone Cubaan – niet alleen maar nadelen heeft gebracht. Met name de Cubaan aan de onderkant van de samenleving heeft het vele malen beter onder Fidel Castro dan onder de rechtse dictator Batista. Er wordt op Cuba geen echte honger geleden. Ik kom daar nog op terug als ik de distributie bespreek. Er is met name in de steden goed drinkwater (een luxe in een ontwikkelingsland), er is een goede-gratis-gezondheidszorg en er is onderwijs, ook gratis, voor iedereen. Naast deze goede zaken staan echter vele nadelen.

Distributie

Nu, meer dan 20 jaar na de revolutie, is in Cuba nog steeds het voedsel op de bon. Iedere Cubaan kan met z'n bonnen tegen vrij lage prijzen een basispakket eerste levensbehoeften kopen. Wil hij meer of luxer zaken, dan is dat veel duurder, eigenlijk vaak onbetaalbaar. De gewone Cubaan kan b.v. vrijwel nooit een goede sigaar roken; en dat in het land van de sigaren! Het maandsalaris van een geschoolde arbeider is *f* 600,– en een grote Havanna kost *f* 12,– per stuk! Op de bon kan de Cubaan drie pond vlees per maand kopen en dat is dan geen biefstuk! Overigens zijn er geen leuke winkels, want reclame mag er niet worden gemaakt. Daardoor maakt een grote stad als Havanna ook zo'n saaie en grijze indruk, ook al schijnt de zon er heerlijk. Vrijheid van drukpers is er niet, er zijn politieke gevangenen (Amnesty International gaf ons daarover de nodige informatie), er is geen oppositie, het totale leven wordt gecontroleerd, het particuliere initatief is dood. Er is formeel wel vrijheid van godsdienst, maar de activiteiten van de kerk worden zeer beperkt door gebrek aan geld en door de anti-godsdienstige indoctrinatie op de scholen. Al met al, naast een aantal goede dingen (we bezochten b.v. een uitstekende psychiatrische inrichting), zijn er zoveel akelige dingen in dit land, dat het toch een fijn gevoel is in Nederland te wonen!

De conferentie

Er is over deze reis nog veel te vertellen, maar daarvoor ontbreekt nu de plaatsruimte. Daarom nog een enkel woord over de conferentie. Onze delegatieleider Gerrit van Dam viel de eer te beurt om gekozen te worden tot voorzitter van de speciale commissie voor de schending van de mensenrechten van de parlementariërs. Deze commissie begon haar werk in 1977. Er zijn 5 leden en 5 plaatsvervangende leden. Tot en met 1980 zijn 174 zaken in 20 landen onderzocht. In

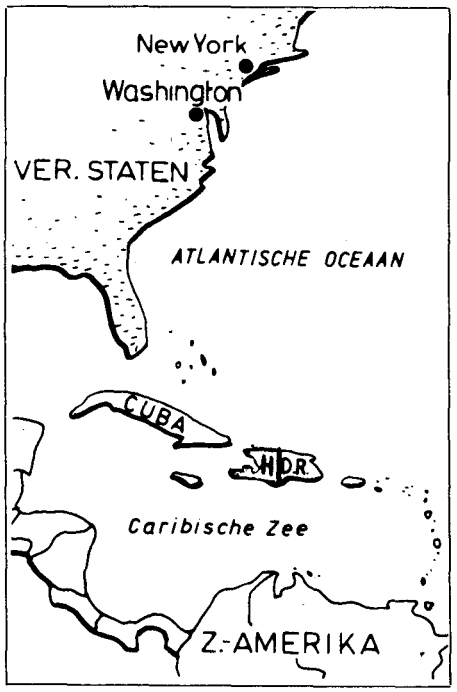

ongeveer 30% van de gevallen werd vrijlating van de betrokken parlementariërs bereikt. Deze speciale commissie vergadert in ieder geval 4 maal per jaar, meestal te Genève. Voor Gerrit van Dam is dit een mooie taak!
Ook de griffier van de Tweede Kamer, mr. W. Koops, blijkt in de wereld lang geen onbekende te zijn. De vergadering van alle griffiers ter wereld koos hem tot vice-president. Ook dat is een gelukwens waard.

Eensgezind

De Nederlandse – zeer gemengd samengestelde – delegatie trad vrijwel steeds eensgezind op. Enkel in het geval-„Castro" liepen de meningen zeer sterk uiteen. Maar de gehele delegatie kon bij voorbeeld niet instemmen met een resolutie, waarin het zionisme gelijk gesteld werd met racisme. Ook talrijke andere kwesties werden in eensgezindheid besproken en geen enkele maal stemde de Nederlandse delegatie verdeeld. Steeds kon door goed overleg een compromis worden bereikt. Mede hierdoor was het een nuttige reis, naar een veelbesproken land. Een land waar enorme Russische geldmiddelen in worden gepompt, een land dat veel soldaten buiten z'n eigen grenzen heeft, een land waarvan het heel jammer is dat het Westen geen kans heeft gezien er tijdig voor te zorgen dat dit niet in het Communistische kamp kwam. Immers, bij het begin van de Cubaanse revolutie was dit een nationalistische beweging tegen het brute en corrupte systeem van Batista. Nu ik echter Castro zelf heb gehoord, meen ik, dat het westen dit land voor heel lang „kwijt" is, de haat tegen het westen, vooral tegen de USA, is enorm!

drs. H. Eversdijk
secretaris CDA Tweede Kamerfractie

commentaar

Warschau

Het congres van de Poolse vakbond Solidariteit is ten einde. De vakbond is een politieke stroming geworden die alleen formeel de kwalificatie „partij" nog niet heeft. De meeste uitspraken, resoluties, aanmoedigingen en eisen van het congres waren uitingen van een politieke ideeënwereld waarin de herstructurering van de maatschappij centraal staat.
Als Moskou meent dat Solidariteit uit is op politieke macht, dan heeft zij daarin geen ongelijk. In een land waarin een dergelijke sociaal-economische chaos heerst krijgt geen enkele beweging voet aan de grond als zij niet naar politieke macht streeft, hoe men het woord „politiek" ook invult. Velen in het Westen zijn echter van mening dat Solidariteit te snel van stapel is gelopen en dat dit uiteindelijk in een catastrofe zal eindigen. Mogelijk heeft men gelijk. Aan de andere kant is de tijdspanne waarin de Poolse revolutie – want zo mogen de ontwikkelingen wel worden genoemd – plaatsvindt uiterst gunstig voor Solidariteit. Moskou is aan alle kanten met handen en voeten gebonden. Afghanistan, voedseltekorten en een dreigende hernieuwing van een kostbare wapenrace.
Maar de Polen staan nog pas aan het begin. De eis van arbeiderszelfbestuur is geen geringe, ook al wordt Solidariteit daarin door het Poolse parlement bijgevallen. Arbeiderszelfbestuur zonder dat er het één en ander aan de sociaal-economische structuur verandert, zal weinig bijdragen tot de opheffing van het land uit de chaos waarin het nu verkeert. Een middenweg vinden tussen sociaal-economisch centralisme en een structuur waarin een markteconomie functioneert, eist veel fantasie en een grote hoeveelheid tact; tact omdat de nog steeds „regerende" communistische partij de kans moet worden gegeven met ere de politiek-mentale aftocht te blazen.

CDAddertje

CDActueel wordt duurder in buitenland.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

CDA-PvdA (1)

Met het CDA heeft de PvdA – naast uiteraard de deelname in het huidige kabinet – gemeen dat zij op 26 mei relatief te weinig jonge kiezers heeft kunnen aantrekken. Van alle PvdA-stemmers is 5.4 procent afkomstig uit de categorie nieuwelingen. Ter vergelijking: bij het CDA is dat percentage 4.8, bij de VVD 7.3 en bij D'66 maar liefst 11.3 *(De Tijd)*.

CDA-PvdA (2)

De Fryske soasialisten binne fan doel om it CDA yn Fryslân takomme jier flink wat stimmen te ûntfytmanjen. Dizze partij mient dat soks mooglik is, sjoen de ûtslach fan de keamerferkiezings fan dit jier. Oerflakkich sjoen hawwe se glyk soks te ferûnderstellen: ommers it ferlies fan it CDA wie yn Fryslân grutter as yn aore dielen fan it lân. . . It leit folle mear yn de reden dat it grutte CDA ferlern hat oan de lytsere partijen, sa as de RPF. (Friesch Dagblad).

Loyaliteit

Ofschoon de partijtop van D'66 niet helemaal vrij is van persoonlijke fricties (. . .) zal Terlouw bij de verdediging van zijn beleid in de Tweede Kamer door de voltallige D'66-fractie worden gesteund. Terlouw zal meer loyaliteit ontmoeten dan Van Agt en Den Uyl van hun partijen. En misschien wel meer dan Van Agt en Den Uyl samen. *(Elseviers Magazine).*

Hoed u voor beloften

Zonder nu bij voorbaat al erg zwartgallig te willen doen ben ik toch bang dat ook voor de plannen van het tweede kabinet-Van Agt dezelfde verleidingen en voetangels en klemmen gelden als voor de plannen van alle voorgaande nieuwe kabinetten. Luistert u dus goed naar de regeringsverklaring want ze stimuleert tot nadenken en ze zet de zaken weer eens logisch op een rijtje, maar hoedt u voor ambitieuze beloften. (Dr. J. G. Post in *Trouw*).

Geen twee PvdA's

De Partij van de Arbeid staat of valt met het vermogen om bestuurlijke verantwoordelijkheid en buitenparlementaire beweging te integreren. Zodra er twee Partijen van de Arbeid komen, één voor de actievoerders en één voor de bestuurders, falen we allemaal. (Minister Ed van Thijn in Vrij Nederland).

Grens van acties

Tenminste twee FNV'ers (Van der Scheur en Schelling) hebben te kennen gegeven dat de grenzen van de parlementaire democratie door hen als te knellend worden ervaren. Schelling vindt dat er massaal verzet moet komen tegen een parlement dat instemt met een looningreep. Hij wil pas stoppen met acties tegen parlementaire besluiten wanneer de rechten hem dat oplegt. In die zin blijft de voorzitter van de Voedingsbond weliswaar niet binnen de grenzen van de parlementaire democratie, wel binnen de grenzen van de rechtsstaat. Van der Scheur heeft niet eens de moeite genomen die beperking aan te brengen. Hij roept op tot verzet „tegen politiek machtsmisbruik van het parlement". *(Trouw).*

Moed nodig

Den Uyl staat tegenover een krachtig tegenspeler, de FNV, een machtsbastion. Den Uyl moet nu zijn moed bewijzen en zijn staatsmanschap. Er is een staatsmanschap nodig dat niet let op de volgende verkiezingen, maar op de belangen van het land. Terlouw van Economische Zaken en Van Agt moeten natuurlijk uit hetzelfde hout zijn gesneden. (VNO-directeur dr. J. Crijns in *Elseviers Weekblad*).

Een hele kwaaie

Zou Den Uyl er niet in slagen een geloofwaardig werkgelegenheidsplan aan te bieden, dan zal de verhouding tussen kabinet en FNV niet veel beter worden dan onder het eerste kabinet-Van Agt. Kok heeft het kabinet al de wacht aangezegd met zijn uitspraak dat het aan de FNV een hele kwaaie zal hebben als het de eisen van de vakcentrale niet serieus neemt. De uitspraken van de fractieleider van het CDA doen het wat betreft het ergste vrezen. (NRC/Handelsblad).

Zelf maar weten

Tegen de vakbeweging zeg ik dit: Jullie moeten het nu zelf maar weten. Willen jullie een geleide loonpolitiek, opgelegd door de regering, dan moet je doorgaan zoals je nu doet. Zonder resultaat op centraal niveau. Wil je dat niet, zie dan in wat het werkelijk dilemma voor de vakbeweging is. Zichzelf beheersen of door anderen beheerst worden. Een beheerste loonontwikkeling is voor de komende jaren een absolute „must". (Wil Albeda in gesprek met de *Volkskrant).*

Discussie vertroebeld

Het ingaan op de verdachtmakingen (van de vredesbeweging) kost handen vol werk. Al dat extra werk vertroebelt de discussie. Dat is jammer want we waren inmiddels gekomen tot een debat op behoorlijk niveau. De mensen die nu ageren zijn bezig de toekomst dicht te gooien en de kernwapenrace in stand te houden. Maar ze zullen het niet winnen. Ze hebben geen schijn van kans. Op de publieke opinie hebben ze niet veel invloed. (Mient Jan Faber in *Hervormd Nederland*).

Tel uit je winst

Het succes van de vredesbeweging is zó groot dat uiteindelijk de kernwapens wel uit Nederland zullen verdwijnen. Het zij zo. Voor de machtsverhoudingen in de wereld maakt dat weinig uit en de Fransen, Italianen, Engelsen en Duitsers (. . .) zullen het Nederlandse voorbeeld heus niet volgen. Afnemende invloed dus van de kleine landen. De grote landen maken het verder wel alleen uit. Tel uit je winst. (Arie Kuiper in De Tijd).

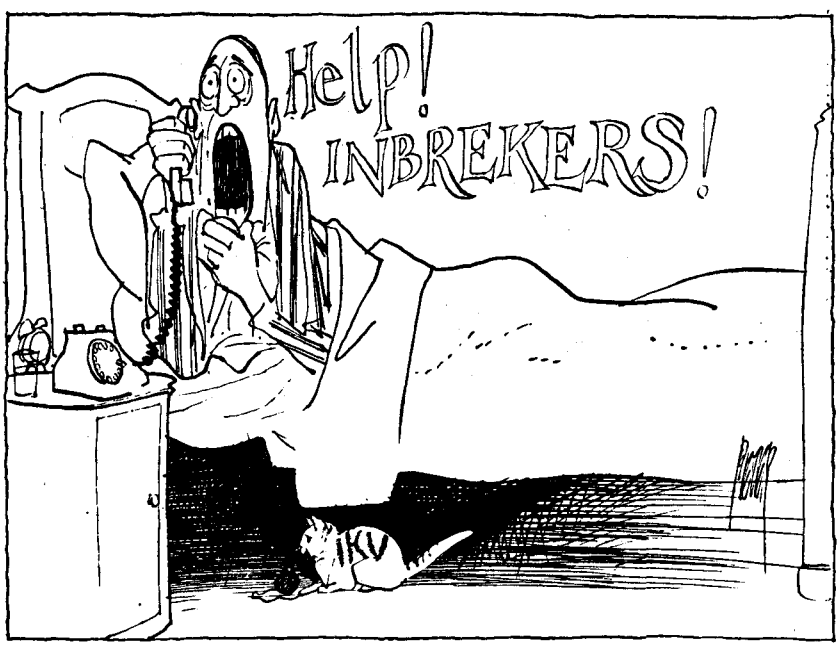

(Geknipt uit Het Parool)

(Nieuwe) CDA-fractievoorzitter in de Eerste Kamer Jan Christiaanse:

Eerste Kamer moet niet teveel macht krijgen

Praten met prof. Christiaanse. Wie gaat er schuil achter dat goedlachse, besnorde gezicht? Hij legt enkele stapels papieren van een stoel op de grond: „Ik ben een part-time politicus. In mijn middelbare schooltijd bezocht ik de gemeenteraadsvergaderingen in Alkmaar. Tijdens mijn studie en de tijd die ik werkzaam was op het ministerie van Financiën, raakte de politiek wat op de achtergrond. Mijn politieke vriend en vader Brokkink, zeer bekend in de vroegere Rotterdamse ARP, haalde mij later in de gemeenteraad van de Maasstad."

Wim Kok meegemaakt

Wat doet deze part-time policitus in z'n vrije tijd? „Ik tennis en iedere zaterdagmiddag roei ik met een aantal oude vrienden op de Maas." Christiaanse lacht als we hierover spreken, vertelt over de vele bestuurlijke functies die hij heeft bekleed in de sportwereld. Hij steekt een klein sigaartje op en voegt hieraan toe: „Dat zullen niet veel senatoren mij kunnen nazeggen, geloof ik." „Ik ben ook voorzitter geweest van de Nederlandse Jeugdgemeenschap, een koepel van alle jeugd- en jongerenorganisaties in ons land van uiterst links tot liberaal. Wim Kok heb ik daar nog meegemaakt. Hier heb ik geleerd begrip te krijgen voor standpunten van anderen. Daarom oordeel ik altijd vrij genuanceerd. Niet zo'n beste eigenschap voor een politicus? Misschien juist wel voor een Eerste Kamerlid."

Professor Christiaanse is de op een na jongste uit een „gebruikelijk gereformeerd" gezin met vijf kinderen. „Mijn vader was een geweldige lezer." Ik kijk de studeerkamer nog eens rond: hoge stapels en lange rijen boeken en tijdschriften, goed geordend. Dat heeft hij dus van zijn vader. Daarnaast is Christiaanse een veelbereisd man: zijn vakantie bracht hij in Canada door, zo pas is hij teruggekeerd van een conferentie in Tokio en „de volgende week ga ik naar West-Berlijn." „Deze internationale oriëntatie geeft een ruimere kijk op de politieke ontwikkelingen in ons land. Wij spelen niet meer die rol in de totale wereld, die wij onszelf weleens toemeten. Die relativiteit is van belang voor het vervullen van het Eerste Kamerlidmaatschap."

SENAAT

Daarmee belandt het gesprek op de Senaat. „Deze oordeelt op politieke gronden, met grote ervaring en deskundigheid, maar met enige distantie." Christiaanse ziet het belang van de Eerste Kamer met name op het terrein van de wetgeving. „Omdat wij het recht van amendement niet hebben (wijzigen van een wetsartikel, red.) kan de Senaat door het stellen van bepaalde vragen over het wetsontwerp wel bijdragen aan de duidelijkheid van de teksten, ook voor de

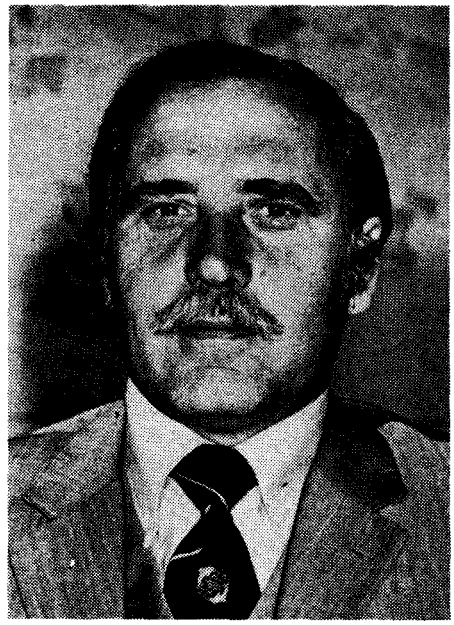

rechter, later. Wij moeten niet herkauwen wat geweest is in de Tweede Kamer, maar in een soort continu denken de ontwikkelingen volgen en een zorgvuldige wetgeving bewaken. Het werk van de Senaat is daardoor wat minder gevoelig voor de actualiteit. Ik vind niet dat wij in de belangrijke politieke vraagstukken van de dag voortdurend positie moeten kiezen."

Belangrijk is de rol van de Eerste Kamer ook bij de grondwetsherziening. „Ik mag erop wijzen dat de Senaat het schrappen van de krijgsmacht uit de grondwet bij de behandeling van de grondwetsherziening heeft tegengehouden. Maar... de Eerste Kamer moet vooral niet teveel macht krijgen!"

„In dit verband twijfel ik eraan of het wel een wijze beslissing is de Senaat eens per vier jaar door Provinciale Staten te laten kiezen. Het gevaar dreigt dat de Eerste Kamer dan toch weer teveel invloed wil uitoefenen. Politieke bevoegdheden dient zij met terughoudendheid, maar dan ook met beslistheid te hanteren."

Belasting

U bent hoogleraar belastingrecht in Rotterdam. Vult u zelf uw belastingformulieren in? Kennelijk een onverwachte vraag, na enige aarzeling: „Ook in dit opzicht poog ik de keizer te geven wat van de keizer is. Natuurlijk maak ik gebruik van mogelijkheden die voor iedere Nederlander op grond van de wet openstaan bijvoorbeeld aftrekposten m.b.t. giften aan de kerk en aan een politieke partij!" Uw voorganger fractieleider van het CDA in de Senaat was professor Van Hulst, hoe zoudt u hem willen typeren? „Hij is een groot pedagoog met een warm hart voor kinderen. Daarnaast een groot voorvechter voor de Christelijke politiek, met een uitgewogen oordeel soms wat emotioneel. Ik denk dat ik iets meer onderkoeld reageer op de dingen."

(in)formatie

Professor Christiaanse blikt terug op de (in-)formatieperiode: „Ik ben het met Biesheuvel eens dat er na de verkiezingen voor Wiegel niet zoveel reden was om te juichen, want de CDA/VVD-coalitie bezat geen meerderheid meer. Er diende gezocht te worden naar nieuwe mogelijkheden. Het was te verwachten dat de PvdA aanvankelijk grote bezwaren zou maken tegen Van Agt als premier. Ik heb de indruk dat in de personele sfeer het CDA wel heeft moeten offeren. Naar mijn oordeel is de eerste informatie te snel afgesloten, waardoor de indruk is gewekt dat het CDA in een wel laat stadium om verduidelijking van teksten vroeg, m.n. op sociaal-economisch terrein. Dat had eerder en krachtiger dienen te gebeuren. Niettemin had de Eerste-Kamer-fractie alle begrip voor het optreden van Van Agt. Dat hebben wij tot uitdrukking gebracht in een telegram."

De inhoud van die verklaring was nogal opvallend. Van Agt had juist bekend gemaakt dat hij zich terugtrok als onderhandelaar. Uw fractie sprak „van begrip, gelet op de aanleidingen daartoe... en verontrusting, de gevolgen in acht genomen... en onderstreept de gevoelens van vriendschap en verbondenheid die zij jegens u (Van Agt) koestert." Dat klopt, het was ook een uitzonderlijke situatie, omdat de verdeeldheid in het CDA zo pijnlijk naar buiten was getreden. Bovenal ging het ons om het regeeraccoord. Wanneer ik nu achteraf de formatie bezie, denk ik dat wat de Eerste Kamerfractie toen wenste, nu geheel is verwerkelijkt: Van Agt is behouden en verduidelijkingen in de teksten zijn aangebracht."

Aat de Jonge

CDAddertje

Ombudsman?
Waarom niet gewoon schillenboer

Regeer-accoord omvat méér dan alleen sociaal-economische problemen

Bijna tweederde van het regeeraccoord heeft betrekking op het sociaal-economisch- en financieel beleid. Dat ligt overigens voor de hand. De tijd is er naar. De economische inzinking die wij ook in ons land doormaken is niet gering. De gevolgen daarvan zijn merkbaar op vele gebieden. De bedrijven hebben het hard te verduren. Vaak kan slechts met kunst en vliegwerk het hoofd boven water worden gehouden.

De koopkracht van lonen en inkomens wordt aangetast. Zelfs voor de minima valt aan enige teruggang niet te ontkomen. De hoge rente pakt slecht uit voor overheid en bedrijven. De werkloosheid is veel te hoog. Daardoor komt vooral de positie van zwakke groepen op de arbeidsmarkt extra in de knel.
Kortom: de tijden zijn moeilijk. Dat vergt ingrijpende maatregelen. Het is begrijpelijk dat dit alles in het regeeraccoord zijn weerslag heeft gevonden.

Versterking economie

Nodig is een fikse aanpak tot versterking van de economie. Internationaal, maar ook en vooral nationaal. Het accoord kiest voor een meersporenbeleid: versterking van de economie, verbetering van de werkgelegenheid, vernieuwing een andere verdeling van de arbeid en een matiging van lonen en inkomens met een herkenbare vertaling in werk.
Er zal gewerkt worden aan een meerjarenplan voor de werkgelegenheid. Voor de particuliere bedrijven slechts in de vorm van indicaties. Voor een overheidssector kan dat planmatiger en langs wettelijke weg.
Het ministerie van Sociale Zaken wordt omgevormd tot „Sociale Zaken en Werkgelegenheid". Een naamsverandering alleen is overigens niet voldoende. Er zal straks ook inhoud aan moeten worden gegeven.

Investeringsimpulsen

Voor de bevordering van werkgelegenheid zijn sterke investeringsimpulsen nodig. Voor de invulling daarvan put het accoord uit de politieke programs van de coalitie-partners en ook uit diverse adviezen, waaronder het bekende rapport Wagner.
Investeringsimpulsen in sectoren die ook werkelijk kansen bieden en die wat opleveren. Op een manier dus die het draagvlak van de economie versterken. Het accoord formuleert als doelsteiling: een financiële en organisatorische basis voor kansrijke activiteiten. Terecht wordt in dat verband ook opgemerkt: „Daarbij past geen dogmatiek, wel overtuiging". Een snelle en kordate aanpak is nodig.
De tijd is kort.
Voor de realisering van plannen zijn middelen nodig. Daarbij wordt gedacht aan vergroting van het winstaandeel van een overheid uit aardgasbaten. Maar dat is niet voldoende. Ook een bevordering van investerings-loon via de bedrijven en het voeden van een werkgelegenheidsfonds door loonmatiging komen aan de orde. De relatie besparing en werk moet zichtbaar worden gemaakt.

Energieprogram

Een stap in de goede richting is de uitvoering van een fors energieprogram. Met name investeringen gericht op energiebesparingen. De glastuinbouw wordt in dat verband speciaal genoemd. Ook komt in aanmerking een versnelde ombouw van de electriciteitscentrales op kolen.
Verdubbeling van de stadsvernieuwing in een pittig woningbouwprogramma betekenen, zo wordt in het accoord terecht geconstateerd, meer dan werk alleen. Zij zullen ook de sociale basis van de samenleving versterken.

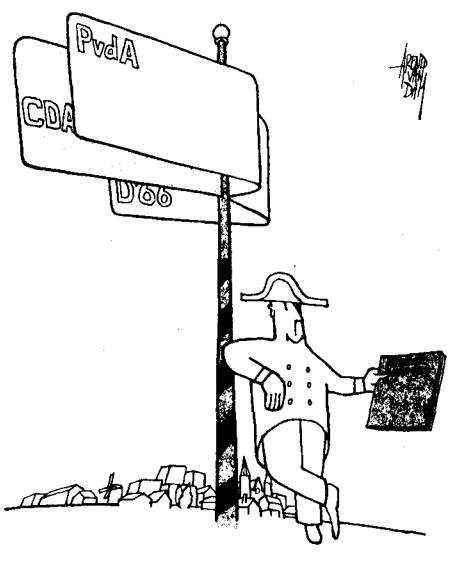

Midden- en kleinbedrijf

Nodig is een bundeling van krachten en instrumenten om met name de landbouw en het midden- en kleinbedrijf te versterken. Hier liggen grote kansen, maar ze moeten wel worden benut. Veel mensen vinden in deze sector werk. Uitbreiding en vernieuwing hier lijken groter dan bij de mammoetbedrijven. Het regeeraccoord bevat interessante aanbevelingen. De maatschappelijke organisaties in deze sector zullen daarop ook zelf moeten inspelen.

Financieringstekort

Een ander belangrijk werkgelegenheidsinstrument is de verkleining van het financieringstekort. Verkleining van dat tekort resulteert namelijk in verlaging van de rente.
Dat heeft een gunstige uitwerking op de economie.
Zowel door overheid als voor bedrijven ontstaat ruimte door vermindering van loodzware schuldenlasten.
Daarom is afgesproken het financieringstekort snel met 2% te verminderen. Dat vergt een gigantische inspanning. Het gaat daarbij om een samenhangend beleid. Samenhang, maar niet alles tegelijk. Of, zoals in het regeeraccoord valt te lezen: „Simpel gezegd, men kan een gulden maar één keer uitgeven. Maar men kan hem wel goed uitgeven en zo een toekomst bouwen".

Verdeling van arbeid

Er is sprake van een tekort aan arbeidsplaatsen. Daarentegen neemt het aanbod van arbeidskrachten extra toe.
Dat verdubbelt de problemen. Het scheppen van werk is daarom niet voldoende. Ook de verdeling van de arbeid moet aan de orde komen. In het regeeraccoord gebeurt dat ook.
Daarbij wordt een zwaar accent gelegd op het bevorderen van deeltijdarbeid. Dat is een goede zaak. Het komt nu op de uitwerking aan. De kortgeleden gepubliceerde gedegen studie over „deeltijdarbeid" van het CDA-Tweede Kamerlid Steef Weijers kan daartoe een waardevolle bijdrage leveren.
Maar ook arbeidstijdverkorting kan een rol spelen.
Een inkomensoffer kan daarbij niet buiten beschouwing blijven. Dat geldt evenzeer voor het peil houden van de bedrijfstijd en het beschikbaar zijn van voldoende bekwame mensen in de betreffende sectoren.

Het regeeraccoord vraagt speciale aandacht voor zwakke groepen op de arbeidsmarkt. Het gaat dan vooral om langdurig werklozen, jeugdige werklozen en gedeeltelijk gehandicapten. Dit vraagt om een brede aanpak. Verruiming van de mogelijkheden tot werken, met behoud van uitkering hoort daar ook bij. Verschillende experimenten zouden moeten worden gestimuleerd. Waarom bijv. niet de invoering van een experimenteerwet?

regeeraccoord wil ook voldoende ruimte laten voor noodzakelijke aanpassingen ten gunste van achtergebleven lonen en voor een beter laten functioneren van de arbeidsmarkt. Zou er eindelijk eens een centraal accoord kunnen komen? Het is nog te vroeg om op deze vraag een antwoord te kunnen geven.

Lastendruk en ombuigingen

De collectieve lastendruk is erg hoog. De bij het regeeraccoord betrokken partijen zijn het er over eens dat het noodzakelijk is die druk te stabiliseren.

Dat vergt fikse ombuigingen. Het is een operatie die in de miljarden zal lopen. De inlevering zal over een breed veld worden gespreid. Het betreft: sociale verzekering, gezondheidszorg, ambtenaren en trendvolgers en tenslotte de overige rijksuitgaven. Als verdeelsleutel denkt men te hanteren: 3 : 1 : 3 : 2. Dat betekent een forse aanpak in de sfeer van de sociale verzekering en in die van ambtenaren en trendvolgers. Een nadere invulling van dit beleid moet nog geschieden. De regeringsverklaring zal wellicht enige opheldering geven.
Het leeuwendeel van de ombuigingen moet gevonden worden buiten de rijksbegroting om. Dit temeer omdat er binnen deze begroting toch al een herschikking moet plaats vinden om een aantal prioriteiten van het regeeraccoord te kunnen financieren. In dit verband worden o.a. genoemd: zuivering plafond ontwikkelingsgeld, echte minima, jeugdwerkloosheid, minderhedenbeleid, bodemsanering.

Nu, na een lange formatieperiode, het kabinet Van Agt II aan de slag is gegaan en maandag 12 oktober door de Regeringsverklaring zal laten weten welk beleid ons land van dit uit CDA, PvdA en D'66 bestaande kabinet te verwachten heeft, staat de eerste ondervoorzitter van de CDA Tweede Kamerfractie, Louw de Graaf, nog even stil bij het regeeraccoord, dat de start vormde voor de werkzaamheden van het kabinet.
Vanzelfsprekend veel aandacht voor de problemen uit de sociaal-economische en financiële hoek, maar in het accoord staat méér. Een samenvatting.

Matiging van lonen en inkomens

Matiging van lonen en inkomens blijft noodzakelijk. Het regeeraccoord neemt daarbij als richtsnoer rechtvaardige verhoudingen en solidariteit tussen werkenden en niet-werkenden. Een raamwet op de inkomensvorming en de wet openbaarheid van inkomens zullen aan zo'n richtsnoer uitdrukking moeten geven.
Overigens zal van allen een inkomensoffer moeten worden gevraagd. Voor de minima te beperken tot 1% en vervolgens oplopend tot ruim 4%. De netto-netto-koppeling wordt behouden. Verder is van belang de aantekening dat het verschil tussen minimum en vakman zich niet verder laat verkleinen. Er wordt vanuit gegaan dat werkgevers en werknemers het principe van de automatische prijscompensatie zullen handhaven, maar wel met een correctie daarop.
Inmiddels is daar een nieuw woord voor bedacht: negatieve loonruimte.
Een deel van de inkomensmatiging wil het nieuwe kabinet bereiken door middel van een vorm van investeringsloon. Het is van harte te hopen dat de beoogde matiging in lonen en inkomens zonder wettelijke dwang kan worden bereikt. Het

Bouwen en wonen

Het kabinet neemt zich op dit beleidspunt voor, te streven naar een jaarlijks bouwprogramma van 125.000 woningen, inclusief de één- en twee-persoonshuishoudens. Verder moet een accent komen op de bouw van relatief goedkopere en kleinere huur- en koopwoningen, aangepast aan wat op dit moment nodig is. Trouwens, op het gebied van de volkshuisvesting zijn er meer problemen, die in het regeeraccoord zijn aangegeven.
We noemen de problematiek in de stadsvernieuwingsgebieden en de huurproblematiek. Zo is het beleid erop gericht in acht jaren de huren van woningen die te laag zijn in verhouding tot de kwaliteit op het juiste niveau te brengen. Daartoe moeten de huren van vrijkomende woningen ineens worden aangepast, aldus het accoord, en wordt in de komende periode het percentage van de inhaalhuurverhogingen op ten hoogste zes procent gesteld.
In het regeeraccoord blijft het streven gericht op bevordering van het eigen-woningbezit in het bijzonder voor de lagere en midden-inkomensgroepen. Dat houdt in dat wijzigingen in het belastingstelsel voor aftrek van hypotheekrente, huurwaardeforfait en de onroerend goed-belasting aan deze doelstelling zullen moeten worden getoetst. Verder wil men een onderzoek naar nieuwe vormen van eigen woningbezit.
Hoewel de huisvestingsparagraaf uit het regeeraccoord meer interessante zaken biedt vermelden we in het kort nog twee dingen: er moeten zodanige afspraken worden gemaakt dat voldoende beleggingsmiddelen naar de woningbouw toestromen en er moet een huisvestingswet in voorbereiding worden genomen waarin alle beheers- en verdelingsaspecten worden geregeld.

Ontwikkelingssamenwerking

Bevat het regeeraccoord in menig opzicht sombere boodschappen, zeker als CDA kunnen wij gelukkig zijn met de paragraaf inzake de ontwikkelingssamenwerking.
In die paragraaf worden CDA-wensen volledig gehonoreerd: waarbij vooral van belang is dat we, ondanks alle bezuinigingswoede, nu net op dit punt vasthouden aan het percentage van tenminste anderhalf procent van ons netto-nationale inkomen per jaar. Wat er ook geknibbeld mag worden, op deze post wordt – terecht en gelukkig! – geen cent bezuinigd. Een bredere uitbouw van het beleid ligt zelfs in de verwachting.

Zuid-Afrika

In het verlengde ten aanzien van de politiek ten opzichte van de Derde Wereld is in het accoord een aparte paragraaf aan de conclusies inzake de mensenrechten in Zuid-Afrika gewijd. Daarbij staat voorop dat Nederland zich er in de internationale wereld voor inspant de economische en politieke druk op Zuid-Afrika op te voeren, zeker bij NAVO, EEG en Benelux, die zich ten aanzien van dit probleem volgens het accoord nogal terughoudend opstellen. Bestrijding van het apartheidsbeleid in Zuid-Afrika is daarbij een essentieel punt. Afgezien van wat in internationaal verband tegen Zuid-Afrika wordt overeengekomen moet Nederland in ieder geval zelf op de meest effectieve wijze deelnemen aan het olieembargo tegen Zuid-Afrika, een investeringswet zoals Zweden heeft invoeren en bijvoorbeeld kolen-importen vanuit Zuid-Afrika beperken.

(Vervolg op pagina 15)

Professor Rang benoemd tot ombudsman

Vorige week dinsdag kon Kamervoorzitter Dolman, na de stemming daarover in de Tweede Kamer, de eerste Nationale Ombudsman, professor Rang gelukwensen met diens benoeming. Daarmee is een lange periode van voorbereiding afgesloten en heeft een nieuw instituut zijn intrede gedaan. Nieuw? Veel lezers zullen bij het woord ombudsman denken aan het TV-programma van een bepaalde omroep. Enige toelichting lijkt (niet alleen) daarom op zijn plaats.

„Ombud"

Het woord „ombud" betekent in het Zweeds: vertrouwen, volmacht. In Zweden kent men sinds 1809 een ombudsman, die volmacht en vertrouwen krijgt van het parlement om bepaalde gedragingen van een administratief orgaan te onderzoeken. Ook Denemarken, Engeland en andere landen kennen een vergelijkbaar instituut, al zijn er niet onbelangrijke verschillen.
Van groot belang is dat de persoon die de functie van ombudsman (of -vrouw) vervult, onpartijdig en onafhankelijk is. Dit zal zijn gezag bevorderen. Prof. Rang heeft in een vraaggesprek dit element zelf ook onderstreept en gezegd: „. . . ik ben geen lid van een politieke partij." (Leids Dagblad 4 september jl.).

Geschiedenis

In 1969 boden de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie een nota aan de Tweede Kamer aan, getiteld: Nota inzake het Ombudsmanvraagstuk. Deze nota werd in 1971 door de Kamer behandeld. Bij die gelegenheid werd een motie Rietkerk aangenomen, waarin werd uitgesproken dat een burger zich direct tot de ombudsman moet kunnen wenden en niet – zoals in Engeland – eerst door tussenkomst van het parlement zelf. Op 22 oktober 1976 verscheen het wetsontwerp Commissaris van Onderzoek. Deze naam is nu weer vervangen door „ombudsman".
Dit ontwerp werd nogal kritisch ontvangen in de bijzondere Tweede Kamercommissie. De memorie van Antwoord, vergezeld van een nota van Wijziging, volgden in 1979 en stelden ingrijpende wijzigingen van regeringszijde voor.
In juni van dit jaar werd het wetsontwerp door de Tweede Kamer goedgekeurd.

Benoeming

De nationale ombudsman wordt benoemd door de Tweede Kamer, waarbij deze „acht slaat" op een aanbeveling, die door de vice-president van de Raad van State, de president van de Hoge Raad en de president van de Algemene Rekenkamer is opgemaakt. De benoeming geschiedt voor 6 jaar. Het ambt van Nationale Ombudsman is niet te verenigen met het lidmaatschap van publiekrechtelijke colleges (wordt hij lid van één der Kamers der Staten Generaal, dan wordt de ombudsman op non-actief gesteld), noch met een openbare betrekking of bijvoorbeeld het beroep van advocaat, procureur of notaris. De wet regelt verder nauwkeurig de gevallen waarin de ombudsman ontslagen kan worden of op non-activiteit kan worden gesteld.

Waarom een Ombudsman?

Het instituut van de ombudsman is wel de sluitsteen van de rechtsbescherming van de burger tegen gedragingen van de overheid genoemd. Langs velerlei wegen kan de burger die rechtsbescherming inroepen: soms verloopt zo'n procedure via een hoger bestuursorgaan, dat gedragingen van lagere organen onderzoekt (administratief beroep), soms is een van de administratie onafhankelijke instantie hiermee belast (administratieve rechtspraak). Bij dit laatste moeten we vooral denken aan de zgn. AROB-procedure (Administratieve Rechtspraak Overheids Beschikkingen bij de afdeling Rechtspraak van de Raad van State. Echter ook de gewone rechter heeft een taak op het terrein van de rechtsbescherming, bijvoorbeeld, het kort-geding voor de president van de Rechtbank, op grond van een onrechtmatige overheidsdaad. In het veld van de administratieve rechtspraak functioneren ook de Centrale Raad van Beroep (in ambtenarenzaken en kwesties betreffende sociale verzekeringen), het College van Beroep voor het Bedrijfsleven en een groot aantal commissies (Tariefcommissie, Universitaire Kiesraad e.d.).
Deze opsomming is lang niet uitputtend, hetgeen ook niet de opzet was, maar nu al zullen lezers vragen: waarom is naast dit alles een ombudsman nog nodig?
De ombudsman kan als nuttige aanvulling fungeren op het huidige uiterst ingewikkelde stelsel van rechtsbescherming. Hij zal een belangrijke wegwijs-functie vervullen, meehelpen tot verbetering van het peil van het overheidsbestuur, het verkeer tussen overheid en burger (hopelijk) versoepelen, maar tevens een rol van betekenis spelen wanneer de overheid ten onrechte van onjuist optreden is beticht.

Werkwijze

Een ieder kan zich met een schriftelijk verzoek tot de ombudsman wenden teneinde de wijze waarop een administratief orgaan zich heeft gedragen te doen onderzoeken en wel binnen 1 jaar nadat de betwiste gedraging heeft plaatsgevonden. Het verzoekschrift moet o.a. gemotiveerd worden. Is dat niet het geval dan is de ombudsman niet verplicht tot een onderzoek, zo ook wanneer o.a. het verzoek te laat is ingediend en een wettelijk geregelde administratiefrechtelijke voorziening heeft opengestaan waarvan de verzoeker geen gebruik heeft gemaakt. Evenmin is een onderzoek verplicht indien dezelfde gedraging bij een der verzoekschriftencommissies der Staten-Generaal in behandeling is.
Anderzijds kan de ombudsman ook uit eigen beweging een onderzoek instellen. Aangelegenheden van algemeen regeringsbeleid, algemene maatregelen van bestuur, of zolang een administratiefrechtelijke voorziening openstaat of een zodanige procedure aanhangig is, (en in een aantal andere gevallen) zijn situaties waarin de ombudsman niet bevoegd is tot een onderzoek.
Een groot aantal voorschriften geeft de wet over de procedure die gevolgd wordt het recht op hoor en wederhoor, de mogelijkheid van bijstand door een raadsman, tot het oproepen van getuigen, de verplichting tot het geven van inlichtingen voor opgeroepenen.
Het zijn slechts enkele indrukken van de regelingen m.b.t. de Nationale Ombudsman.

Jaarlijks verslag

Van belang zal worden het jaarlijks verslag dat de ombudsman gaat uitbrengen aan de beide Kamers der Staten Generaal. Daarnaast stelt de ombudsman van ieder onderzoek een rapport op, dat hij toezendt aan de betrokkenen. Zijn conclusie is niet bindend, wel kan hij zijn visie geven of nadere (disciplinaire) maatregelen nodig zijn.
De verwachtingen omtrent het aantal verzoekschriften dat de ombudsman zal ontvangen wijzen in de richting van enkele duizenden.
De ombudsman zal met ongeveer 40 man personeel in Den Haag gehuisvest worden en met ingang van 1 januari 1982 zijn werk aanvangen. (Prinsengracht 63,65, tel. 070–898989).
De nu benoemde ombudsman, met rijke ervaring als hoogleraar arbeids- en gezondheidsrecht in Leiden en Utrecht en als lid van de Sociale verzekeringsraad en van de Ziekenfondsraad, wekt de verwachting deze nieuwe functie de juiste inhoud te kunnen geven.

Aat de Jonge.

partijnieuws

Partijraad

De eerstvolgende partijraad zal gehouden worden op **zaterdag 21 november a.s. in het congrescentrum „Het Turfschip", Kloosterlaan te Breda.** Aanvang 10.15 uur.
Op deze partijraad zullen de financiële stukken van het afgelopen jaar en het komende jaar aan de orde komen, alsmede de eerste resultaten van de partij-politieke discussie.
Hebt u belangstelling deze dag bij te wonen dan kunt u zich opgeven door het overmaken van ƒ 20,- op giro 720800 t.n.v. Stichting CDA-secretariaat, dr. Kuyperstraat 5, Den Haag. Dit bedrag bevat deelnemerskosten, lunchkosten en enkele consumpties.
Na ontvangst van betaling zullen vergaderstukken alsmede het toegangsbewijs automatisch worden toegezonden. Betaling dient uiterlijk 23 oktober plaats te vinden.

Hoofdlijnen regeeraccoord

(Vervolg van pagina 13)

Onderwijs

Voor het regeeraccoord tot stand kwam was dit onderdeel één van de wezenlijke strijdpunten tussen de onderhandelende partijen. De minister van Onderwijs, Van Kemenade (PvdA) en de CDA-staatssecretaris van Onderwijs, Wim Deetman en Ad Hermes konden een zodanige overeenkomst over de taakverdeling bereiken (ook voor moeilijke punten als middenschool en bijzonder onderwijs) dat de paragraaf voor alle drie deelnemende partijen acceptabel bleek.

Andere conclusies

Het leidt in dit artikel te ver het regeeraccoord in details te behandelen. Politie, anti-discriminatiebeleid, openbaar vervoer en verkeersveiligheid, alsmede de wenselijkheid tot inpoldering van de Markerwaard maken er deel van uit, terwijl de problematiek rond grote steden en regionaal beleid in aparte bijlagen zijn vastgelegd. Verder zijn er nog de nodige op- en aanmerkingen, kanttekeningen en nadere afspraken in het accoord verwerkt. Het accoord is – we hebben het reeds eerder gesteld – het startsein voor het nieuwe kabinet. De regeringsverklaring zal duidelijkheid geven over hoe de drie coalitiepartners de onderscheiden paragrafen uiteindelijk hebben verstaan en – belangrijker nog – onder één noemer hebben kunnen brengen.

Aan de slag

Niet iedereen is tevreden over het bereikte regeeraccoord. De een heeft er meer, de ander minder vertrouwen in.
Natuurlijk, het accoord is niet het CDA-program. Het is een compromis, tot stand gekomen in onderhandelingen tussen drie partijen. Elk had zo z'n eigen verlangens en prioriteiten. Als je de uitkomsten vergelijkt met die van bijvoorbeeld het vorige kabinet zijn er hier en daar wel wat accentverschillen. Niemand behoeft zich daarvoor te schamen. Integendeel, het sluiten van compromissen behoort bij het politiek bedrijven. Coalitievorming zou anders onmogelijk zijn. Ieder heeft wel wat pijn moeten lijden en wat prijs moeten geven. Over het eindresultaat mag het CDA tevreden zijn. Het eigen program is in voldoende mate in het regeeraccoord herkenbaar. De PvdA is in laatste instantie meer inschikkelijk gebleken dan velen voor mogelijk hebben gehouden.
Het accoord is er. Het wachten is nu op de invulling en vertaling. Het is broodnodig snel aan de slag te gaan. Niet elk voor zich, maar gezamenlijk en eendrachtig.

partijnieuws

Provinciale Afdeling Zuid-Holland

Het ontwerp-verkiezingsprogramma Provinciale Staten 1982-1986 van het CDA-Zuid-Holland is gereed. De gemeentelijke afdelingen en de stemhebbende leden van de Algemene Ledenvergadering hebben rechtstreeks exemplaren ontvangen.
De gemeentelijke afdelingen zijn tot 12 november 1981 in de gelegenheid amendementen in te dienen. Leden van het CDA-Zuid-Holland kunnen een exemplaar à ƒ 12,– excl. portikosten schriftelijk bestellen bij de secretaris, P. Bovens, Malle Molen 55-28, Den Haag.

Permanente campagne

Naar aanleiding van de evaluatie van de afgelopen campagnevoering heeft het bestuur van het CDA besloten de campagne-aktiviteiten een permanent karakter te geven.
De kamerkring-campagneteams zullen dan ook gehandhaafd blijven. De permanente campagne-commissie, onder voorzitterschap van partijsecretaris drs. M. Smits, is van plan op een korte termijn te starten met de voorbereidingen van de Staten- en Raadsverkiezingen.

commentaar

Revaluatie

Het is moeilijk te voorspellen, hoe uiteindelijk de waardevermeerdering van de Nederlandse gulden (en de Duitse mark) ten opzichte van een aantal andere Europese munten, waarvan de lire en de franc bovendien nog eens in waarde daalden, zal uitpakken voor onze economie. Het is duidelijk dat de opwaardering (revaluatie) van de gulden een aantal plussen en minnen heeft. Zo zullen aan de ene kant de op de Nederlandse markt ingevoerde goederen goedkoper worden, waardoor de inflatie minder hard zal stijgen en de loonkosten voor de bedrijven gedrukt worden, maar tegelijkertijd zal het buitenland meer moeten neertellen voor de Nederlandse produkten, wat kan leiden tot een daling van onze uitvoer. Zowel een goedkopere invoer als een duurdere uitvoer kunnen nadelig zijn voor de afzet door de Nederlandse bedrijven.

Op den duur kan de verwachte verdere beteugeling van de inflatie dat echter weer voor een deel goedmaken.
Een duidelijker lichtpuntje is, dat de sterke en vertrouwenwekkende positie van de gulden kapitaalverschaffers over de streep kan halen, waardoor het rentepeil zou kunnen dalen. Samen met een eventuele geringere loonstijging zou ook dat wat meer lucht kunnen brengen voor het Nederlandse bedrijfsleven. Vergeten mag echter niet worden dat de sterke gulden vooral het resultaat is van ons (eindige) aardgasbezit.

Na afloop van de bijeenkomst in Brussel, waar de Europese ministers van Financiën tot de aanpassingen van de verschillende munten besloten, wees de Nederlandse minister Van der Stee er in zijn opmerkelijk optimisme over de Nederlandse economie op, dat de opwaardering van de gulden het voor de staat makkelijker maakt op de buitenlandse kapitaalmarkt voldoende geld te lenen voor de financiering van onze hoge staatsschuld. Daar past echter de waarschuwing bij, dat de in het regeeraccoord afgesproken vermindering van het financieringstekort van de overheid daardoor niet minder dringend nodig is. Goedkope leningen ter dekking van het financieringstekort immers leiden niet tot sanering van ons nationale huishoudboekje maar tot het minder groot maken van het financieringstekort zelf. Dat betekent ook dat, wanneer de loonstijging door de revaluatie minder hoog mocht uitvallen, dat ons evenmin ontslaat van de noodzaak om tot een behoorlijke inkomensmatiging in 1982 te komen. Want ook dat is nodig voor een verbetering van de economie en werkgelegenheid.

Met andere woorden, de vage en onzekere positieve gevolgen van de opwaardering van onze gulden mogen ons niet blind maken voor wat er echt nodig is om tot economische verbeteringen te komen. Niets wist uit, dat we economisch gezien nog een strenge winter voor de boeg hebben. En ook daarna maakt een zwaluw nog geen lente.

Vredesopvoeding (1)

boeken

De (kern)wapens de wereld uit, te beginnen op de kleuterschool?

De jaarlijkse Vredesweek ligt achter ons. Dit jaar was dit gebeuren omgeven door veel meer strijdrumoer dan anders. De vraag of het Interkerkelijk Vredesberaad al dan niet door de Russen wordt gesubsidieerd leidde tot een weinig vredige gedachtenwisseling tussen voor- en tegenstanders van het IKV. Die strijd werd eerder met de botte bijl gevoerd dan met het floret. In dat licht bezien komt het Tijdschrift voor Documentatie van en Bezinning op het Christelijk Onderwijs, uitgaande van de Stichting Unie School en Evangelie zeker aardig op tijd met een bulletin dat geheel is gewijd aan Vredesopvoeding.

Kennelijk onder het motto „Jong geleerd is oud gedaan" gaan de samenstellers van de brochure er niet ten onrechte van uit dat je met Vredesopvoeding niet vroeg genoeg kan beginnen. Het christelijk onderwijs heeft daarbij, stelt samenstelser Corinth van Schaik in een voorwoord, een duidelijke taak en een voortrekkersfunctie. Dus: help de (kern)wapens de wereld uit, te beginnen op de kleuterschool? Dat lijkt wat overdreven gesteld, maar daarop komt het toch in de praktijk wel neer.

Men kan zich afvragen of de vier- of vijfjarige leerling van een kleuterschool nu al dient te worden geconfronteerd met vraagstukken rond oorlog en vrede. Later is daarvoor immers tijd genoeg, zou men denken. „Nee", schrijven Onno Yska en Saskia Eisenga in de brochure, „goed kleuteronderwijs is vredesonderwijs".

Waarom?

Juist op de kleuterschool, zeggen ze, kan het kind alle tijd nemen om sociale vaardigheden en houdingen aan te leren om bepaalde vooroordelen weg te werken en om geweld te vermijden. De strijd in de kleuterklas om wie met een bepaald stuk speelgoed mag spelen en het ontstaan van „belangen-tegenstellingen" tussen twee kleuters in één klas verschillen immers niet zo erg veel van de grootschaliger conflicten in de grote mensenwereld.

Er is dus een directe „link" tussen kleuterschool en de alledaagse maatschappij. De samenstellers daarover: „Aangaande vredesonderwijs zul je op de kleuterschool vooral moeten uitgaan van situaties die vergelijkbaar zijn met situaties in de wereld, omdat er dezelfde conflictvormen aan ten grondslag liggen. Kinderen hoeven niet te wachten met het leren hanteren van agressie, belangentegenstellingen, vooroordelen enzovoorts, tot ze iets gaan begrijpen van de wereldproblematiek".

Kleuters zijn een nog gemakkelijk te beïnvloeden groep. Dat kan, als het om vredesopvoeding gaat, een goede zaak zijn, maar het houdt tevens het gevaar in van een eenzijdige beïnvloeding. Een grote behoedzaamheid op dit punt is geboden. Maar, stellen Onno Yska en Saskia Eisenga verder, het geven van vredesonderwijs heeft ook alles te maken met de opvoeder zelf. Als de opvoeder niet diep doordrongen is van de noodzaak tot vredesopvoeding en niettemin probeert die op de kinderen over te brengen, komt hij of zij toch als ongeloofwaardig over. Zoals met alle zaken de opvoeding betreffende: je kunt de kleuter niet iets voor houden, als jezelf niet het goede voorbeeld geeft.

Mét de Vredesweek heeft een groot aantal publicaties over oorlog en vrede het licht gezien. Op de redactie van CDActueel arriveerden er twee: een brochure van de Stichting Unie School en Evangelie en het boek „Wapenen voor de Vrede" van dr. S. C. Derksen. Ton Huijssoon gaat in op beide publicaties.
Deze week bespreekt hij de brochure, volgende week het boek van dr. Derksen.

Nationalisme

Is de kleuterschool een goed startpunt voor vredesonderwijs, dit kan in alle schooltypen op aangepaste wijze worden voortgezet. De brochure geeft daarvoor de nodige informatie. Daarnaast zijn er catechese-projecten en is er de kinderliteratuur. Kinderliteratuur placht vroeger nogal eens bol te staan van bekrompen nationalisme of andere kwalijke sentimenten als geschiedkundige onderwerpen aan de orde kwamen.

geknipt uit het bulletin Vredesopvoeding

Al naar de aard van de school waarop je zat kreeg je zo een aardige kijk op die dekselse roomsen, die arme protestanten aan de hooivork regen en vervolgens gruwelijk van het leven beroofden. Dat was dan de protestants-christelijke visie. Op de r.k. school kon meester bewogen vertellen over die arme martelaren van Gorcum, die door toedoen van ketters op al even gruwelijke wijze een kopje kleiner werden gemaakt.

Als het goed is, zitten de toenmalige leerlingen van beide schooltypen thans samen in het CDA. Gelukkig zijn de allerengste trekjes van nationalisme en verzuild denken uit het geschiedenisonderwijs verdwenen en wordt een oorlog in de geschiedenisles niet meer vanzelfsprekend even rechtaardig geacht als vroeger.

Respect

De echte „vaderlandse" geschiedenis heeft grotendeels plaatsgemaakt voor geschiedenisles in een wat ruimer verband, ook in de kinderliteratuur. In de brochure komt men overigens tot de conclusie dat de voorlichting over de Derde Wereldlanden vaak nog niet al te best is, wat weer leiden kan tot een – nu al – superieure houding bij de kinderen ten opzichte van de mensen uit die landen. Citaat: „Het doet ons sterk denken aan de houding die kinderboeken in de 19e eeuw aannamen jegens de armen van onze eigen maatschappij. Met die mensen zouden de kinderen van de gegoede klasse medelijden moeten hebben. Ze zouden hen kleren, voedsel en (meestal oud en versleten) speelgoed moeten geven, en ze zouden hen vooral niet onheus mogen behandelen. We moeten er voor uitkijken dat we onze kinderen niet alleen leren medelijden met andere volken te hebben, want wederzijds respect is de belangrijkste voorwaarde van de vrede".

Naarmate de leerling in leeftijd en dus in kennis vordert, zal de aanpak van het vredesonderwijs mee-evalueren.

In de brochure wordt dan ook voldoende aandacht besteed aan de behandeling van oorlogs- en vredesvraagstukken in het middelbaar onderwijs. B. J. Th. ter Veer werpt in zijn bijdrage een aantal balletjes op om hierover een discussie op gang te zetten. Wat wil hij met dit onderwijs op de middelbare school bereiken?

De leerling moet kennis en inzicht hebben in het internationale politieke en economische sys-

(Vervolg op pagina 17)

Zuid-Afrika, Namibië en Angola

De laatste maanden zijn we overspoeld met nieuws over invallen van Zuid-Afrika in Angola. Ook al kan de situatie in Zuidelijk Afrika niet alleen in zwart-wit-termen worden beschreven, die invallen zijn afkeurenswaardig.
Juist als men de invloed van de Sowjet-Unie en Cuba in dat deel van de wereld wil zien afnemen, dan moet men niet met militaire acties de zgn. frontlijnstaten (w.o. Angola, Mozambique, Zimbabwe) in de armen van Moskou drijven.

De behandeling van de invallen in de Verenigde Naties is stroef verlopen. In de Veiligheidsraad sneefde een resolutie door een veto van de Verenigde Staten. De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties kwam wel tot een veroordeling, maar toon, taal en inhoud van de resolutie waren toch van dien aard dat de westelijke landen, waaronder Nederland, niet konden voorstemmen. Minister Van der Stoel heeft dat bevestigd.
Eind september kwam te Luxemburg het Lomé-parlement bijeen. Wat is dat? Lomé (de hoofdstad van de Afrikaanse staat Togo) is de plaats waar een grote ontwikkelingssamenwerkingsconventie werd afgesloten tussen de Europese gemeenschappen en meer dan zestig ACS-staten (Afrika, Caraïbisch Bekken, Stille Zuidzee). Het Lomé-parlement is een adviserend lichaam, voor de helft samengesteld uit leden van de ACS-staten en voor de helft uit leden van het Europees Parlement, dat toeziet op de goede uitwerking van de Lomé-conventie. In dat Lomé-parlement geldt een resolutie pas als aangenomen indien zowel de ACS-helft als de Europese helft in meerderheid voorstemmen.

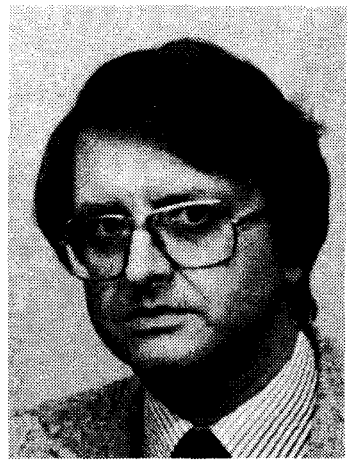
Jean Penders

Weldadig

Zou het mogelijk zijn een tekst op te stellen die zowel voor Europa als voor de ACS-ontwikkelingslanden aanvaardbaar was? Na intensief vooroverleg kon het Lomé-parlement zich vinden in een korte, zakelijke tekst, die weldadig aandeed vergeleken bij de pagina's lange teksten die vroeger in Lomé-verband de ronde deden.
De resolutie omhelsde de noodzakelijke veroordeling van de Zuidafrikaanse invallen, vanuit Namibië, in Angola. De veroordeling werd echter in een constructief kader geplaatst. Aangedrongen werd nl. op een snelle en vreedzame oplossing van de kwestie-Namibië op basis van een bestaande resolutie van de Veiligheidsraad, de befaamde resolutie nr. 435. Namibië (vroeger genoemd Zuid-West-Afrika) is een oude Duitse kolonie die na de Eerste Wereldoorlog door Zuid-Afrika in opdracht van de toen bestaande Volkenbond werd bestuurd. De Verenigde Naties dringen al lange tijd aan op onafhankelijkheid voor Namibië en hierover worden door een Contactgroep van vijf westelijke landen (Amerika, Groot-Brittannië, West-Duitsland, Frankrijk en Canada) onderhandelingen gevoerd met Zuid-Afrika. Het gaat daarbij om de organisatie van verkiezingen, het overgangsbewind, de opstelling van de grondwet, internationale waarneming door de Verenigde Naties etc. De onderliggende gedachte is onder meer dat de onafhankelijkheid van Namibië de bodem wegslaat onder de aanwezigheid van Cubanen en Russen in Angola.

Succesrijk

Vervolgens besteedde de resolutie van het Lomé-parlement aandacht aan de Conferentie voor Ontwikkeling en Samenwerking in Zuidelijk Afrika, die in november 1980 in Maputo, de hoofdstad van Mozambique, van start ging. Vooral Nederland heeft erg aangedrongen op die Conferentie. Minister Van der Klaauw was in Maputo de held van de dag en enige tijd later bracht premier Van Agt in dat zelfde verband een zeer succesrijk bezoek aan zijn collega Mugabe van Zimbabwe.
De bedoeling van die Conferentie is dat door regionale samenwerking tussen met name de frontlijnstaten hun grote afhankelijkheid van Zuid-Afrika wordt verminderd, dat er meer evenwicht komt in dat deel van de wereld, meer stabiliteit, en betere kansen op ontplooiing. Zo ontstaan ook perspectieven voor een vreedzame oplossing van het apartheidsprobleem in Zuid-Afrika.
De stemming over de resolutie in het Lomé-parlement was een spannende zaak. Nogal wat ACS-staten vonden de tekst te slapjes. Zij stapten echter over hun bezwaren heen, omdat nu tenminste een internationaal forum tot een veroordeling van de invallen in Angola kwam. Een minderheid van de leden van het Europees Parlement vond een en ander toch nog te extreem. Maar zij brachten het op om zich te onthouden in plaats van tegen te stemmen. De meerderheid van de Europeanen vond voldoening in de duidelijkheid, kortheid en zakelijkheid van de tekst.

Jean Penders, lid van het Europees Parlement.

(Vervolg van pagina 16)

teem als zodanig. Verder zou hij moeten leren tegenover concrete actuele politiek standpunten zijn standpunt te bepalen en met argumenten te verdedigen. Ook dient de leerling een zeker zicht te krijgen op de ontwikkelingen die zich in de genoemde systemen reeds voordoen onder invloed van technologie en menselijk streven. Het gaat dus niet alleen om het verwerven van kennis en inzicht, maar ook om het leren waarderen en kiezen. Een dergelijke opzet – zij het in aangepaste vorm – is in de brochure terug te vinden bij de beschrijving van een project vredesonderwijs bij het lager beroepsonderwijs.
Jong geleerd is oud gedaan. Dat valt, zeker als het om vredesopvoeding gaat, te hopen. Er blijft niettemin het gevaar van de te eenzijdige kijk op vraagstukken van oorlog en vrede. Het standpunt van het IKV of de vredesbeweging is er een. Dat van b.v. het CDA en van het Atlantisch Bondgenootschap een ander. Wil men eenzijdige indoctrinatie voorkomen, dan zal het een moeizaam laveren tussen beide uitersten worden. Alleen dan zal ook op school het kiezen van een standpunt mogelijk zijn.
(Het bulletin Vredesopvoeding is verkrijgbaar bij het bureau van de Unie School en Evangelie, Herengracht 366, 1016 CH Amsterdam, telefoon 020-243798).

Ton Huijssoon

TOGA'S
Fa. A.M. Nieuwpoort
v.h. Fa. C. Jörg Sr.
Wij zijn door het gehele land te ontbieden.
Adelboldstr. 37, 3553 SH Utrecht
Telefoon **030-446146**

Over investeringen en zo...

Jaren en jarenlang praten en schrijven hoogst deskundige mannen over de beroerde toestand van 's lands economie. Kabinet na kabinet buigt zich over de problemen van werkgelegenheid, van industriebeleid, van sociale zekerheid, van financieel beleid. Er wordt ook wel wat gedaan, soms zelfs veel, maar het lijkt wel of al datgene wat meestal met enige ophef als een begin van een oplossing wordt aangekondigd, niet verder dan dat begin komt. Zelden hoort men dan meer. Intussen verslechtert wel de toestand.

door
Eske Sleijser-Tegelaar

Loonmatiging is echter wel bespreekbaar geworden, zelfs bij de vakbonden. **Bezuinigen op overheidsmaatregelen!** De kabinetten doen niets anders. Deze twee factoren waren en zijn essentiële elementen voor een economisch herstel, zo zeggen de deskundigen.
Een derde hoort er onverbrekelijk bij, namelijk nieuwe **investeringen** of uitbreiding ervan.
Doel van dat alles is herstel van de economie en daardoor op den duur scheppen van nieuwe werkgelegenheid of – tenminste geen verdere vergroting van het aantal werklozen.
Hoe zit het nu eigenlijk met die investeringen? Ik las daar dezer dagen een onthutsend bericht over. Er schijnt namelijk vrijwel geen bereidheid/mogelijkheid te zijn om te investeren, niet bij de grote tot zeer grote bedrijven, maar ook niet bij het midden- en kleinbedrijf. Op die laatste sector was veler hoop gevestigd. Nu is mijn simpele vraag, is dat juist? Is het werkelijk zo dat investeringen op grote schaal niet alleen net gedaan worden, maar ook dat ze eigenlijk geen zin hebben? Is het juist dat de reeds plaatsgevonden loonmatigingen wel degelijk de concurrentiepositie van Nederland heeft versterkt, maar dat door de alom heersende recessie er toch geen exportverhoging van enige betekenis uit voortvloeide? Het verhaal was toch investeren-loonmatiging-betere positie bedrijfsleven en – niet meteen – maar allengs, verbetering werkgelegenheid?
Bezuiniging op overheidsmaatregelen zou dan intussen de eigen staatshuishouding een tikje sluitender maken. Dat heb ik toch goed begrepen?

Lokaas?

Ik meen dat we eens met elkaar de échte waarheid mogen weten. Als alle mooie plannen in wezen niet werken, althans niet binnen afzienbare tijd – en die wil ik best ruim nemen, zo'n vijf à tien jaar – als intussen maar het sprookje van herstel van volledige werkgelegenheid als een bengelend lokaas hoog boven onze hoofden wordt gehouden, dan wil ik liever wakker worden en die realiteit onder ogen zien. Dan zou ik ook eens willen praten over een ander soort werkgelegenheid, een lang niet volledige. Een verdeling van arbeid die er dan nog is, over allen die willen werken. Ja, dan praat ik inderdaad over algemene arbeidstijdverkorting. Waarom, o waarom is dat toch zo'n taboe? Waarom noemt „men" het aarzelend hier en daar, maar worden alle andere (lap?)middelen eerder gebruikt. Met zijn allen leven op een laag pitje dat is dan toch wel de waarheid, neem ik aan. Welnu, dan ook samen de arbeid delen. Dan is deeltijdarbeid waar ik nogal eens over schrijf slechts een hulpmiddel. Zelfs als dat op onvoorstelbare grote schaal wordt toegepast, hetgeen op vrijwillige basis niet lukt en op onvrijwillige basis de ellende van een soort politiestaat over ons heenroept (zie CDActueel van 5 september). Bij algemene arbeidstijdverkorting wordt de pijn verdeeld over allen. Het zal een moeilijk proces worden, dat wel en met zorg zal ervoor gewaakt moeten worden dat de werkelijk zwaksten (b.v. alleenstaanden met en zonder kinderen, de laagst betaalden-categorie) hun bestaansminimum behouden. Aan verdere nivellering – welke bezwaren daar ook aan kleven – zal wellicht ook niet te ontkomen zijn. Maar toch moeten we eindelijk eens de kop uit het zand halen en durven erkennen dat we gedeeltelijk utopieën najagen. Wij, mannen en vrouwen, zullen als individu en samen, die verantwoordelijkheid moeten nemen. En de prijs ervoor willen betalen. Begrijp me goed, niet dat arbeidstijdverkorting nu wél het wondermiddel is, nee, maar het is m.i. wel een onmisbaar middel. Daarnaast zal vanzelfsprekend het internationaal monetair beleid gericht moeten blijven op verlaging van het rentepeil dat ons nu de das omdoet. Een aparte discussie zal moeten worden gevoerd over de vraag of in dat kader de overheidsuitgaven nog verder omlaag moeten of juist niet. Over dat alles zou ik weleens meer willen horen.

De dwaze grootmoeders van de Plaza de Mayo

Maria Chorobik de Mariani en Enriqueta Estela Barnes de Carlotto zijn twee grootmoeders uit Argentinië. Samen met nog 70 andere grootmoeders vragen zij de Argentijnse regering waar of hun kleinkinderen zijn gebleven.
2 oktober jl. hebben zij ons buitenlands secretariaat bezocht om nogmaals te onderstrepen waar het deze grootmoeders van de Plaza de Mayo om gaat.
Het gaat om kinderen en baby's, die verdwenen zijn met hun ouders, of zelfs zonder hun ouders, omdat zij toevallig daar waren, waar het gezin meegenomen werd naar de gevangenis.
In de naam van de meest elementaire vorm van menselijkheid, in de naam van hun kleinkinderen en kinderen, die mogelijkerwijze in de toekomst een zelfde geweld zouden kunnen ondergaan, vroegen zij ons:
- dat de verblijfplaats, van de kinderen die in hun land gedurende de laatste vijf jaren waren verdwenen, zou worden bekend gemaakt,
- dat de laatste steen boven zou moeten komen om te weten te komen wie deze kinderen heeft weggehaald,
- dat deze kinderen weer in hun families terugkeren, daarmee tegelijkertijd hun rechten eerbiedigend: het recht op leven, met handhaving van hun identiteit, het recht om te leven met hun familie.

Zij overhandigden mij het dossier van 73 verdwenen kinderen en baby's. Zij verzochten het CDA om ook bij de Argentijnse regering, zoals zovele anderen, aan te dringen op menselijke gerechtigheid in de geest en de letter van het verdrag van Helsinki.
Wederom zal het CDA zijn stem laten horen in Argentinië.

M. A. Kolster,
adjunct-secretaris CDA-buitenland.

Kanttekening

De rol van Vredesbewegingen

„De Amerikaanse president Reagan heeft het groene licht gegeven voor de vervaardiging van 100 MX-raketten en de bouw van 100 B-1-bommenwerpers".
Dit bericht van afgelopen week is tekenend voor de situatie waarin de wereld zich op dit moment bevindt: die van een toenemende bewapening (kwantitatief en kwalitatief) en van een toenemend wantrouwen van de machtsblokken Oost en West ten opzichte van elkaar.
In deze situatie is het begrijpelijk, dat Vredesbewegingen actiever worden en zich sterker manifesteren. Is het ook begrijpelijk, dat dat blijkbaar ook aanleiding moet zijn voor een hetze tégen Vredesbewegingen?

Hetze tegen Vredesbewegingen

Gerenommeerde CDA-ers als Luns, Alting von Geusau e.a., daarbij gesteund door delen van de media zoals: de Tros, de Telegraaf, de EO en het Ref. Dagblad lanceren verdachtmakingen richting Vredesbewegingen zoals het IKV en Pax Christi en eigenlijk ook naar de kerken.
Naar mijn opvatting is dat volstrekt ten onrechte en ook verwerpelijk. Vooropgesteld, het gaat er niet om mij hiermee volledig achter de leuzen van b.v. het IKV op te stellen. Daar is allerlei kritiek op mogelijk. Daar zijn vraagtekens bij te plaatsen. Maar, dat zijn dan discussies op basis van argumenten. En dat ontbreekt nu net in de uitlatingen van de critici van deze Vredesbewegingen. Elk bewijs van schuld ontbreekt. En je hoeft geen jurist te zijn om te begrijpen, dat dan ook beschuldingen achterwege behoren te blijven. Dat moet ook vanuit het CDA duidelijk gesteld worden, omdat bij de eerder genoemde critici nogal eens CDA-ers zich manifesteren. Gelukkig zijn er ook vele CDA-ers actief bezig juist in de Vredesbewegingen en in de kerken om van daaruit een bijdrage te leveren aan de terugdringing van de (kern)bewapening.

Vredesbewegingen en de politiek

De verhouding tussen de politiek en de Vredesbewegingen moet er een zijn van openheid, van contact, van naar elkaar luisteren, van elkaar beïnvloeden op basis van argumenten. Kortom een houding van een voortdurende en opbouwende dialoog. Want bij een toenemende verharding in de houding van de grootmachten en bij een toenemende ontwikkeling van wetenschap en techniek en de negatieve invloeden daarvan op de bewapening en de kloof tussen rijk en arm, zouden echte nieuwe wegen wel eens bitter noodzakelijk kunnen zijn.
Bij het vinden van begaanbare nieuwe wegen zijn de Vredesbeweging en de politiek beide nodig. Ook internationaal. Juist in en vanuit landen zoals Nederland. Omdat de creativiteit opgebracht zal moeten worden door de kleinere landen, de ongebonden landen en de Derde Wereldlanden. Creativiteit om bij de grootmachten openingen te forceren om een wederzijdse gijzeling op te heffen. Dat wil zeggen om af te stappen van de vastgeroeste wederzijdse opties ten opzichte van elkaar die alleen maar een verdergaande bewapening tot gevolg hebben. In dat proces spelen Vredesbewegingen en regeringen-parlementen in relatie met elkaar een rol. In dit verband worden overigens in de VN al de nodige gedachten gelanceerd. Vermeldenswaard is de opvatting in één van die officiële rapporten (december 1980), dat voor de uiteindelijke oplossing van het kernbewapeningsvraagstuk de rol van Vredesbewegingen wel eens groter zou kunnen zijn dan die van regeringen. Dat relativeert het menselijk handelen en zeker ook het menselijke overheidshandelen.
Dat zet aan tot creativiteit en zeker niet tot de eerder genoemde „borrelpraat" en de wijze van met elkaar omgaan die daaruit spreekt.

Johan de Leeuw
voorzitter CDJA

CDJA

De juistheid van het dubbelbesluit

In 1979 besloot de NAVO naar aanleiding van de productie en stationering van de SS 20 tot de produktie van in totaal 572 Pershing II en Tomahawk Cruisemissiles bestemd voor stationering in W.-Europa, onder gelijktijdig aanbod tot het openen van onderhandelingen over dit type nucleaire wapens. In Nederland heeft deze kwestie geleid tot een heftige politieke discussie, die nog steeds voortwoedt, getuige ook dit artikel. De argumenten van de tegenstanders van dit besluit kwamen er, in het kort, op neer dat door de productie van deze wapens de bewapeningswedloop nog verder aangewakkerd zou worden en dat d.m.v. éénzijdige stappen gestreefd moet worden naar een vermindering of zelfs uitbanning van de kernbewapening. De voorstanders wezen op het verstoren van het wankele „evenwicht" tussen Oost en West in Europa. Een „evenwicht" dat in hun ogen alleen hersteld dan wel gehandhaafd kan worden door modernisering van NAVO-zijde.
Als we twee jaar later de balans opmaken moet ik concluderen dat het NAVO dubbelbesluit (productie en onderhandelen over) juist gebleken is en dat de bereidheid bij het Kremlin om tot onderhandelingen te komen over deze zgn. Theatre Nuclear Weapons eerder aanwezig zou zijn geweest als de Westeuropese Navoleden zich wat eendrachtiger hadden opgesteld. Immers door de onzekerheid over het uiteindelijke Navostandpunt werd het Kremlin gesterkt in zijn dubbelzinnige houding van enerzijds campagne voeren voor beperking van de nucleaire bewapening in Europa (lees: geen modernisatie van Nato-arsenaal) en anderzijds het eigen arsenaal voortdurend uitbreiden (opstelling van SS 20 raketten).
Het resultaat is nu dat er weliswaar onderhandelingen geopend worden over deze Theatre Nuclear Weapons zodat een vermindering en misschien zelfs de nuloptie met betrekking tot de uiteindelijk door de Navo te plaatsen wapens tot de mogelijkheden behoren, maar dat er intussen al wel ruim 200 SS 20 raketten opgesteld staan. En ontmantelen doet men nu eenmaal minder gemakkelijk dan plaatsen.
Uit dit alles blijkt naar mijn mening dat een eensgezinde en duidelijke houding van het Noordatlantisch bondgenootschap inzake deze problematiek meer op kan leveren dan een éénzijdige stap van Nederland ooit zal kunnen opleveren.

Robert in den Bosch

door Marc Wortmann

Beter één stap op de grond dan twee in de lucht?

Vrede en Veiligheid was het onderwerp van de buitenlandconferentie van zaterdag jl.
Inleidingen werden gehouden door Oostlander, directeur CDA-Wetenschappelijk Instituut, de polemoloog Boskma en brigade-generaal Berkhof.

Oostlander gaf een overzicht van de reacties op de spanning tussen defensiepolitiek en ethiek. Als referentiepunt liep door zijn betoog de doperse opvatting: één probleem (het zwaarste) aanpakken en de rest laten liggen.
Een gemakkelijke manier om van de genoemde spanning af te komen is enerzijds de harde lijnopvatting (die hij in navolging van de cie-Donner opdeelde in gelijke munt-strategie en superioriteitsstreven), die m.n. in Amerika aangehangen wordt. Ethiek en defensie worden dan in feite gescheiden. Oostlander merkte daarbij op, dat de theologische invloed op het defensievraagstuk per land erg verschilt; in de VS wordt een sterke scheiding tussen kerk en staat benadrukt. Anderzijds is er het atoompacifisme, dat volgens hem een uit de politiek springen is. Toch is het geen oplossing voor de gewetensproblemen. „Wie weigert de geweldenaar te weerstaan is mede schuldig aan de gevolgen daarvan".
Het standpunt van het IKV moet hier duidelijk van worden onderscheiden, eenzijdige stappen ten behoeve van een neerwaartse in plaats van een opwaartse spiraal. Men aarzelt echter de theorie volledig weer te geven. Wat doet men, als de tegenpartij niet antwoordt op de stappen? Osgood, grondlegger van de eenzijdige stappen-strategie, heeft gesteld dat men nooit beneden een minimumniveau van militaire kracht mag komen en als er geen antwoord op eenzijdige stappen komt een proces van herbewapeing moet starten. Helaas, aldus Oostlander, wordt die uitwerking in Nederland weinig naar voren gebracht.

Het CDA-standpunt is het streven naar het juist voldoende niveau. Door zich defensief op te stellen, d.w.z. iets zwakker is mogelijk, toont men zijn bedoelingen, zonder de stabiliteit te verstoren. Dit past overigens goed bij het minimumniveau van Osgood.
Zonder militaire onderbouwing hangt je ethische standpunt in de lucht. Ethiek is verweven in de werkelijkheid. Daarom zijn ook andere politieke elementen belangrijk. Het gevaar is toch mee te gaan in de wedloop omdat je standpunt relatief is, afhankelijk van wat de tegenstander doet.
Zo blijft bij elk standpunt een stuk gewetensnood over. Dat betekent in ieder geval dat je altijd waakzaam moet blijven en niet op je lauweren mag rusten.

Doel of middel

De vraag of eenzijdige stappen zinvol kunnen zijn staat centraal in het huidige defensiedebat. Zo centraal, dat men wel eens de indruk krijgt dat eenzijdige stappen een **doek** *op zich zijn geworden en niet een middel, een* **strategie** *om te komen tot doorbreking van de bewapeningsspiraal. Wat er na die eenzijdige stappen moet gebeuren vermelden de stickers, buttons en affiches niet.*
Prof. Kooijmans heeft in dit blad enige weken geleden gepleit voor het openhouden van de discussie tussen IKV en CDA.
Kan het bespreekbaar maken van de **verdere stappen** *in de strategie die dialoog misschien inhoud geven? En kan Nederland met zo'n scenario niet beter aankloppen bij de NAVO-partners om te proberen een ander signaal naar het Warschau Pact te zenden dan de laatste tijd gebruikelijk is?*
Want één ding is zeker: wanneer we in Nederland, in Europa, ja zelfs in de hele wereld niet tot enige mate van overeenstemming weten te komen blijft oplossing van het kernwapenvraagstuk een illusie. **M. W.**

Andere benadering

Boksma brak vervolgens een lans voor een andere benadering van het kernwapenvraagstuk. De ontwikkeling van de techniek heeft in de 20e eeuw revolutionaire veranderingen in de geschiedenis teweeggebracht. Explosieve vermogens zijn in nog geen 20 jaar met een factor miljoen vergroot. De door kernwapens aangerichte schade kan eeuwen later nog aanwezig zijn; we zijn in staat ons ecologisch systeem wezenlijk uit balans te brengen en de industriële samenleving met weinig wapens volledig te vernietigen. Collectieve zelfmoord lag tot dusver buiten het domein van menselijk handelen; het is nu binnen bereik gekomen, wat belangrijke gevolgen heeft voor internationale politiek: je kunt niet (militair) voorkomen dat je vernietigd wordt.
In de bewapening zien we twee tendensen: een voortgaande wedloop, die een gevolg is van de conceptie van afschrikking. Die conceptie is de motor van de spiraal, door de ontwikkeling van steeds nieuwere en fijnere technieken. Ten tweede de verspreiding van kernwapens over steeds meer landen. Een non-proliferatieverdrag is niet voldoende om dit tegen te gaan. De industriële wereld zal de bereidheid moeten tonen tot ontwapening over te gaan én een evenwichtiger welvaartsverdeling in de wereld tot stand te brengen. De regering van de super machten zijn te zeer gevangen in hun concepties om tot nieuwe ontwikkelingen te komen. Volgens Boksma moeten daarom anderen als intermediair optreden, te weten de kleine landen van de blokken, die ongebonden landen en de landen van de derde wereld.
Nederland is een aardig voorbeeld. De IKV-strategie kan de mogelijkheid openen van nieuwe opties. Eenzijdige stappen vormen een van de weinige goede mogelijkheden daartoe. Nieuwe economische verhoudingen (Noord-Zuid) zijn ook noodzakelijk.
De nieuwe feiten in de geschiedenis moeten de burgers motiveren druk uit te oefenen op hun regering. De risico's van het bestaande zijn ontiegelijk groter.

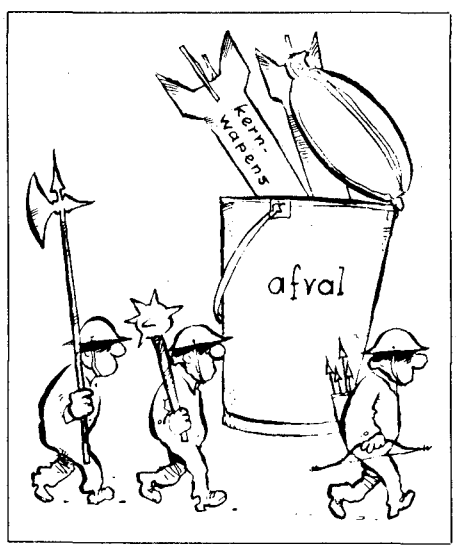

Motor

Generaal Berkhof ging nader in op de militaire achtergronden van de bewapening. Wapens zijn een afspiegeling van de maatschappij die ze voortbrengt. In het westen met zijn markteconomie is veel nadruk op comfort, kwaliteit, prestatie. De kosten stijgen daardoor sterk ook omdat men met (concurrerende) ontwerpen en prototypen werkt. De ontwikkelingstijd is lang; gemiddeld 7 jaar. Systemen moeten dan ook lang in bedrijf blijven.
In de Sovjet-Unie met zijn geleide planeconomie, zijn onderzoek en produktie in één hand, een ministerie. Men is daardoor meer produktiegericht – het plan moet gehaald. Daardoor is er een grotere mate van standaardisatie en gaat men met kleine stappen vooruit. Verder hebben de militairen, de gebruikers, meer invloed op het operationele karakter van de wapens zoals bediening en onderhoud wat dan ook eenvoudig is.

(vervolg van pagina 20)

Een vergelijking tussen beide wapensystemen is door deze verschillen moeilijk.

De generaal ging verder in op de vraag wat de motor is achter de bewapeningswedloop. Er is geen sprake van automatisme in de zin van duistere machinaties los van economische en politieke verhoudingen. Beslissingen over bewapening moeten daar wel degelijk deel van uit maken, soms meer nog gemotiveerd door binnenlandse politieke verhoudingen dan veiligheidsoverwegingen. Bovendien duurt de ontwikkeling van nieuwe wapens zo lang, dat men moeilijk kan spreken van een direct actie-reactieproces. Het proces is in zoverre wel autonoom, dat het parallel loopt aan de ontwikkeling van de techniek, die in de huidige maatschappij niet te stoppen is.
Maar de belangrijkste oorzaak van het spenderen van geld in wapens is de belangentegenstelling tussen oost en west, historisch gegroeid, economisch en cultureel bepaald en volgens de Sovjet-Unie fundamenteel.

Des middags werd in drie groepen gediscussieerd met de inleiders, mede naar aanleiding van een aantal door de buitenlandcommissie geproduceerde stellingen. Tenslotte volgde een plenaire discussie die zich vooral toespitste op de rol van Nederland en/of Europa. Men zag wel wat in een streven naar een nieuwe positie tussen de supermachten, mits Europa er niet naar zal streven zelf een supermogendheid te worden, maar matigende invloed uitoefent. Het belang van de Noord-Zuid dialoog werd hierbij nog eens onderstreept.
Alle sprekers benadrukten de warrige houding van „Europa", die met z'n bontheid van meningen een averechtse uitwerking heeft op vooral de Amerikanen.
Nederland moet, om met Oostlander te spreken, voortdurend aan de benen blijven hangen.
Hierbij bleek er een duidelijke kloof te zitten tussen de opvatting van Boskma enerzijds, die in dit verband een fundamentele, niet op heersende waarden gebaseerde verandering in de manier van denken bepleitte en de dichter bij het politieke vuur opererende Berkhof en Oostlander, die waarschuwden voor het zich te ver verwijderen van anderen. „Beter één stap van Europa, dan twee alleen van Nederland," zei Oostlander.
Hoewel er niet expliciet conclusies werden getrokken, heeft de buitenlandcommissie heel wat bagage meegekregen voor verdere discussie, zoals een bijeenkomst van christendemocratische jongeren binnen de Europese organisaties, welke eind deze maand in Brussel plaatsvindt. Hulde aan de commissie voor de goede organisatie van deze studieconferentie; geen hulde aan de CDJA-leden die wegbleven. 45 aanwezigen op zo'n bijeenkomst vind ik te weinig, al is men misschien wat murw gepraat over het onderwerp. Waarom er niet meer mensen waren, waar de drempels liggen, zal uitgepraat moeten worden binnen de organisatie. Laten ook de thuisblijvers zich daarin roeren!

CDA over dialoog VS-USSR[1)]

Het CDA waardeert het als positief dat de beide grootmachten besloten hebben weer tot een dialoog te komen die er toe moet leiden de ernstig verstoorde verhoudingen in de Oost-West-relaties in gunstige zin te beïnvloeden.
Het beseft zeer wel dat de resultaten van deze komende dialoog grote gevolgen kunnen hebben voor de toekomst van de gehele wereld, met name voor de wereldvrede.
Het CDA hoopt vurig dat de beide grootmachten gezamenlijk tot beslissingen komen, die een daadwerkelijke bijdrage zullen leveren aan de beëindiging van de heilloze bewapeningswedloop en de terugdringing van het aanwezige totale wapenarsenaal.
Het CDA doet een dringend beroep op de regering te bewerkstelligen dat de NAVO-bondgenoten van de VS in staat worden gesteld een eigen bijdrage te leveren in deze, voor de wereldvrede, wezenlijke dialoog.

[1)] Het CDA heeft bovenstaand standpunt ingebracht tijdens een vergadering van het dagelijks bestuur van de EVP op 6 oktober j.l. te Brussel.

CDA over El Salvador

Naar aanleiding van de rede van de minister van Buitenlandse Zaken voor de 36e algemene vergadering van de Verenigde Naties op 24 september 1981, heeft het CDA opnieuw gediscussieerd over de onhoudbare toestand in El Salvador.
Al verschillende malen heeft het CDA er op gewezen, dat door het totstandkomen van vrije verkiezingen een constructieve dialoog tussen regerings-junta en het revolutionair democratisch front dringend geboden is.
Om tot deze verkiezingen te kunnen geraken, is immers een minimum voorwaarde het beëindigen van alle vormen van geweld, ongeacht de vraag wie daarvoor verantwoordelijk is.
Het CDA heeft met voldoening vastgesteld, dat in aansluiting op de aansporing, vervat in de EVP-resolutie van 9 september jl. christen-democraten en socialisten uit het Europese Parlement krachtens een door hen ingediende en door het Parlement met overgrote meerderheid aanvaarde resolutie tezamen wegen zoeken, die tot een oplossing kunnen bijdragen in El Salvador.
Het CDA zal zich er voor blijven inzetten dat zowel de Wereldunie van Christen-Democraten, als ook de Europese Volkspartij, in overleg met de Socialistische Internationale tezamen naar de meest doelmatige wegen zoeken om bij te dragen aan een structurele, politieke, humanitaire en sociaal-economische oplissing om aan het lijden van het Salvadoriaanse volk zo spoedig mogelijk een eind te maken.

agenda cdja

CDJA-Overijssel

Donderdag 15 oktober houdt het CDJA-Overijssel zijn jaarlijks congres. Het begint om 20.00 uur en plaats van handeling is hotel Buursink, Grotestraat 53, Nijverdal.
De heer W. L. M. Kortekaas zal een inleiding houden over het Overijsselse concept-program t.b.v. de Statenverkiezingen van 1982.

Model Gemeente- en Provincieprogram 1982–1986 verschenen

Met het oog op de verkiezingen van raden en staten in 1982 is door een commissie o.l.v. mr. W. F. de Gaay Fortman een modelprogram opgesteld.
Doel hiervan is de provinciale en gemeentelijke afdelingen een handreiking te bieden bij het opstellen van een eigen verkiezingsprogram.
Dit modelprogram is verkrijgbaar door overmaking van *f* 3,– (incl. portokosten) op giro 137000 t.n.v. CDA, Den Haag, met vermelding van de titel.

Zuid-Afrika

Het ingezonden stuk van H. Donker in CDActueel d.d. 26 september is ondergetekende en de zwijgende meerderheid van het Nederlandse volk uit het hart gegrepen.
Vorige week ontvingen we van Neef Sjoerd uit Transvaal weer een brief. Deze woont daar met z'n familie ruim 30 jaar. Mijn vrouw had hem de Friesland post gezonden.
Er stond o.a. in de Friese Post iets over de werkloosheid in Nederland. En Sjoerd schreef hier is geen werkloosheid. Voor goede vakmensen is hier ruim plaats. Er komen hier veel Engelsen (is niet alleen uit Rhodesië) maar uit Engeland, daar is nl. ook veel werkloosheid.
Nederland let op uw zaak én laat u door de Engelsen niet de kaas van het brood eten of zijn die pienterder dan de (domme) Hollanders. Nou ga er dan zelf maar kijken.

R. Beintema **Drachten**

Alting von Geusau

Het niet ondertekend commentaar in CDActueel d.d. 26 september 1981, blz. 3, op de uitlating van de heer Prof. Alting van Geusau m.b.t. I.K.V. en Pax Christi achten wij kwetsend voor onze partijgenoot!
Het feit dat enkele „eerbiedwaardige" geloofsgenoten lid zijn van I.K.V. en Pax Christi behoeft Prof. Alting van Geusau er niet van te weerhouden kritiek uit te oefenen op I.K.V. en Pax Christi.
Het geeft de redactie zeker niet het recht om op een dergelijke oneerbiedige wijze te spreken over één van de meest vooraanstaande leden van het CDA die bovendien zeer deskundig is op dit gebied. (kan van de redactie niet gezegd worden).

C. W. Stalpers-Trouw **Amsterdam**
G. H. W. Stalpers

Naschrift redactie:
Commentaren in CDActueel zijn nooit ondertekend. Zij komen voor rekening van de redactie.

uw mening

In de rubriek uw mening worden korte reacties geplaatst van lezers op in CDActueel gelezen artikelen. Plaatsing in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

Vredesweek

Het IKV is zijn vijfde bestaansjaar begonnen met de proclamatie van een door hen zo genoemde vredesweek. Een week van geïntensiveerde propagandistische activiteit. Het in dat kader geschreven artikel van de heer H. B. Gerritsma in dit blad geeft mij aanleiding tot commentaar. (CDActueel 26 sept. jl.)
De kern van zijn betoog is dat een uitweg moet worden gezocht uit wat hij noemt het evenwichtsdenken en het afschrikkingssysteem. Zo nodig moet druk worden uitgeoefend om de bevolking tot een andere manier van denken te brengen.
Wat betreft het evenwicht meen ik dat verstoring en herstel van evenwicht het beginsel bij uitstek is van de dynamiek in natuur en leven. Verstoring van het menselijk evenwicht op physiologisch of psychologisch gebied wekt automatisch de in ons aanwezige krachten op die het evenwicht en daarmee het welzijn trachten te herstellen. Daardoor geneest de mens van een ziekte.
Echter ook maatschappelijk geldt dit, sterke tegenstellingen richten de menselijke activiteit op het bestrijden daarvan. Als er te weinig huizen zijn intensiveert men de bouw. Dit uit zich natuurlijk ook op militair gebied. Een militair weerloze en een gemilitariseerde staat blijven op den duur niet naast elkaar bestaan. Of de zwakke staat gaat zich bewapenen teneinde agressie te voorkomen, óf deze staat wordt, al of niet vreedzaam, overweldigd en daarna opgenomen in de gemilitariseerde structuur van de krachtigste. Voorbeeld: De inlijving bij Frankrijk onder Napoleon waardoor de Nederlanders onder de Franse krijgsdienst kwamen.
Eigenlijk zou de heer Gerritsma het met dit evenwichtsbetoog eens moeten zijn, want het IKV pretendeert immers dat eenzijdige stappen een antwoord zullen krijgen van de andere partij zodat een nieuw evenwicht op lager niveau ontstaat, waarna een nieuwe ronde kan volgen. Het evenwichtsdenken is kennelijk zo universeel dat zelfs het IKV er niet aan ontkomt.
Nu de afschrikking, ik geef toe dat het geen mooi woord is. Ik denk dat de heer Gerritsma in zijn jeugd met de afschrikkingsgedachte is grootgebracht. „Van die ene boom zult gij niet eten, want ten dage dat gij daarvan eet zult gij zeker sterven". U kent het vervolg.
Afschrikking is een evenwichtsherstellend element dat aan de basis ligt van elke maatschappelijke ordening. Ik denk dat het in elke godsdienst is ingebakken maar zeker is dat in sterke mate het geval bij het christendom. Wij maken er gebruik van bij de opvoeding van onze kinderen, bij de regeling van verplichtingen van burgers jegens elkaar, in het verenigingsleven etc. Een minister die op grond van evolutie van het persoonlijk inzicht op een beleid uitkomt dat niet strookt met de opvattingen van zijn groep weet dat dit hem zijn baan zal kosten. Dit ingebouwde afschrikkingselement heeft een sturende invloed op zijn denken. Zo handhaaft men de bestaande structuren van de maatschappij. Degene die er tenslotte toe komt om de ordenende beginselen, evenwicht en afschrikking, als zodanig af te wijzen, drinkt uit de bron van het anarchisme.

R. G. Bolten. **Leeuwarden,**

Vredesopvoeding, een facet van Vrede en Veiligheid

In de Vredesweek en de weken daarna wordt in de derde, vierde en vijfde klassen van sommige lagere scholen zogenaamde Vredesopvoeding gegeven met gebruikmaking van het boekje „Wie is bang voor de leeuw?". Dit is een uitgave van het IKV. Op mij komt dit boekje angstopwekkend en indoctrinerend over. Een visie vanuit het Christelijk geloof op angst, geloofsvertrouwen in God de Vader en een toekomstvisie op de komst van Christus en zijn rijk ontbreken. Over enige jaren zal dit soort opvoeding officieel op de lesroosters worden geplaatst.

Het lijkt mij dan van wezenlijk belang, dat ook wij in het CDA onze gedachten laten gaan over de vraag of wij Vredesopvoeding voor onze nog jongere kinderen willen. En als wij die willen (of als wij die niet willen, maar het gebeurt toch!) hoe stellen wij ons die voor? Hoe willen wij die in ieder geval op de Christelijke scholen ingevuld zien?

Het zou goed zijn, als de gespreksgroepen, die in het kader van de partijpolitieke discussie spreken over Vrede en Veiligheid deze zaak ook aan de orde stellen. Wellicht zouden er uit de inventarisatie fijne ideeën kunnen komen en/of in ieder geval de richting, waarin men denkt.

N. Crum-Okkens **De Meern**

Emancipatie in modelprogram

Voor Gemeente- en Provinciebestuurders, die zich wijden aan het maken van een program voor de periode 1982-1986 zijn een aantal aandachtspunten voor emancipatie geïnventariseerd.
Deze brochure is te bestellen door *f* 2,– over te maken op gironummer 137.000 t.n.v. CDA-secretariaat met vermelding van aandachtspunten voor emancipatie in modelprogram 1982-1986.

kerk en politiek

Encycliek over arbeid

„De arbeid is er voor de mens, de mens is er niet voor de arbeid. De mens heeft voorrang boven de dingen, ook boven de arbeid". Dit is het thema van „Laborem exercens", de op 15 september verschenen encycliek van paus Johannes Paulus II.
Na „Redemptor hominis" van 15 maart 1979 en „Dives in misericordia" van 2 dec. 1980 is deze encycliek geheel gewijd aan het thema v.d. menselijke arbeid en de persoon van de arbeidende mens. „Laborem Exercens" ligt in het verlengde van de grote sociale encyclieken en vergelijkbare documenten o.a. vanuit het Tweede Vaticaans Concilie.

De inleiding van het document herinnert aan het 90-jarig jubileum van de encycliek „Rerum novarum" van paus Leo XIII, aan de ontwikkeling v.d. sociale leer van de Kerk en aan de inzet van de Kerk voor de oplossing van de sociale kwestie. De arbeid wordt hierbij beschreven als „een sleutel en wel de wezenlijke sleutel" van het vraagstuk.

Het tweede deel heeft als titel „De arbeid en de mens". Alleen al op grond van de eerste bladzijden van het boek Genesis huldigt de Kerk de opvatting, dat de arbeid een fundamentele dimensie van 's mensen leven op aarde vormt. Er wordt onderscheid gemaakt in de tekst tussen objectieve en subjectieve arbeid, resp. de menselijke activiteit die in landbouw en industrie met behulp van de techniek en haar talloze machines en wekrtuigen wordt uitgeoefend; subjectieve arbeid: de persoon van de arbeider en de verwezenlijking van zijn mens-zijn. Niet de aard van de verrichte arbeid is van wezenlijke waarde, maar de arbeidende mens als persoon. Dit uitgangspunt plaatst de christelijke leer in tegenstelling tot de verschillende materialistische en economische stromingen die de mens als een produktiemiddel beschouwen.
Deel 3 behandelt „het conflict tussen arbeid en kapitaal in het huidige tijdsgewricht".
Dit conflict, begonnen op het sociaal-economisch vlak, is uitgegroeid tot een ideologische confrontatie door de tegenstelling liberalisme-marxisme met als uitvloeisel en geprogrammeerde klassenstrijd en uiteenlopende politieke stelsels. De Paus herinnert aan het beginsel van de prioriteit van de arbeid boven het kapitaal en de voorrang van de mens boven de dingen.
Deel 4 handelt over de „rechten van de arbeidende mens". Een onderdeel van het geheel van mensenrechten die door de werkgever gerespecteerd moeten worden. Onderscheid wordt gemaakt tussen de rechtstreekse en indirecte werkgever. De eerste is de persoon of instelling waarmee de arbeider de arbeidsovereenkomst sluit. De tweede zijn de personen en instituten die het sociaal-economisch systeem bepalen (de multinationals niet uitgesloten).
Tegen het gevaar van de werkloosheid moet bescherming worden geboden door middel van een globale planning. Deze mag echter het privé-initiatief niet uithollen.
Arbeid dient behoorlijk betaald te worden. Behalve een eis van rechtvaardigheid is dit een bewijs voor de doeltreffendheid van het sociaal-economisch stelsel. De paus gaat hier in op gezinsloon, de positie van de vrouw en het recht op vakantie en sociale voorzieningen.
De vakbonden vormen een onmisbaar element voor het sociale leven; zij moeten evenwel niet „tegen" de anderen strijden maar „voor" wat goed is. Het recht op staking moet gewaarborgd zijn, maar er mag geen misbruik van gemaakt worden.
De encycliek behandelt ook enkele bijzondere problemen zoals de agrarische arbeid – de positie van de gehandicapten, de mensen die emigreren om werk te vinden.
Het vijfde deel is gewijd aan „bouwstenen voor een spiritualiteit van de arbeid". De Paus schetst drie fundamentele elementen, die hij verklaart en kracht bijzet met teksten uit de Heilige Schrift van Vaticanum II.
Op de eerste plaats moet arbeid – ook de eenvoudige, alledaagse bezigheden – worden gezien als deelneming aan het werk van de Schepper.
De figuur van Jezus Christus wordt belicht als man van de arbeid in persoonlijk voorbeeld en leer. Tenslotte wordt de menselijke arbeid bezien in het licht van het kruis en Christus' opstanding, die de arbeid zijn juiste waarde verlenen in het perspectief van de „nieuwe aarde waar de gerechtigheid woont".

(bron „1 2 1", uitgave van afd. Pers en Publiciteit secretariaat R.K. Kerkprovincie in Ned. Biltstraat 121, Utrecht, 030-334244. De encycliek „Laborem exercens" zal in brochure-vorm verschijnen bij de Horstink, Amersfoort).

De redactie heeft oud-senator en aalmoezenier voor sociale werken dr. Schreurs uitgenodigd om uitvoeriger op deze nieuwe encycliek te gaan.

Rapport belastingwetgeving

Onlangs is verschenen het rapport „Herziening Belastingwetgeving", een uitgave van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, opgesteld door een commissie onder voorzitterschap van prof. dr. J. H. Christiaanse.

Het rapport wil bouwstenen aandragen om op verantwoorde wijze aanbevelingen te doen tot het wijzigen van ons belastingstelsel, waartoe de noodzaak thans zo duidelijk aanwezig is.
Het rapport is te bestellen door overmaking van *f* 9,– op giro 137000 t.n.v. Christen Democratisch Appèl te Den Haag.

agenda

Studieconferentie-belastingwetgeving

Op maandag 9 november belegt het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA een studieconferentie rond het thema „herziening belastingwetgeving". De conferentie wordt gehouden in de Jaarbeurs te Utrecht van 15.00 tot ongeveer 21.30 uur.
Doel van de conferentie is het bijeenbrengen van een aantal deskundigen en in de problematiek geïnteresseerden teneinde gezamenlijk van gedachten te wisselen over de uit te zetten koers in de belastingwetgeving.
Basis voor de discussie vormt het onlangs door het Wetenschappelijk Instituut uitgebrachte rapport „Herziening belastingwetgeving". Prof. dr. J. H. Christiaanse, voorzitter van de belastingcommissie van het Wetenschappelijk Instituut, zal het rapport toelichten en Prof. mr. J. Verburg uit Leiden zal een aantal kritische opmerkingen bij het rapport plaatsen. Daarna zal in groepen gediscussieerd worden en 's avonds plenair.
In het forum zullen naast de sprekers zitting hebben de heer A. J. Molendijk, secretaris CNV en drs. M. J. van Amelsfoort, CDA-Tweede Kamerlid, voormalig staatssecretaris van Financiën. Conferentievoorzitter is prof. dr. S. Cnossen.

Mocht u zich aangetrokken voelen tot dit onderwerp dan nodigen wij u uit telefonisch (op nummer 070-924021 toestel 27) of door het invullen van onderstaande bon van uw interesse kennis te geven. De volgorde van binnenkomst van de aanmeldingen bepaalt het aantal deelnemers. De eigen bijdrage van de deelnemers is gesteld op *f* 15,-, terwijl reductie op treinkosten mogelijk is. Documentatie vooraf, consumpties en maaltijd, evenals een verslag achteraf is bij de prijs inbegrepen. De inschrijftermijn sluit op 2 november a.s.

Naam (in blokletters):_____

Adres:_____

Telefoonnummer:_____

meldt zich aan voor de Studieconferentie Belastingwetgeving van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. De deelnemersbijdrage zal aan de zaal voldaan worden. Bij inschrijving doch niet-deelname zal dit bedrag achteraf worden overgemaakt. Bij overtekening van het aantal deelnemers zal bericht worden gezonden.
Opzenden in enveloppe naar Antwoordnummer 1904, Den Haag, waarvoor geen porto is verschuldigd.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde
Bovenweg 7.
Tel. 05255-1666.

Heuvelman B.V. levert uit voorraad:

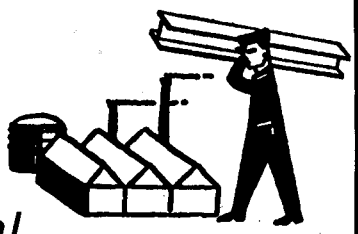

- *balkstaal*
- *plaatstaal*
- *profielstaal*
- *stalen buizen*

Tevens stralen, lasverven en galvaniseren.

Heuvelman B.V. **Sinds 1876**

Dynamostraat 31 - Veenendaal -
Tel. 08385-19126 - Telex 37133

Nederlandse Christelijke Boeren en Tuindersbond

Het bestuur van de Nederlandse C.B.T.B. roept belangstellenden op voor de functie van

SECRETARIS

De taak omvat het mede inhoud geven aan en de uitvoering van het beleid van de Ned. C.B.T.B., met name op het gebied van het sociaal-economisch overleg alsook op dat van de akkerbouwsector. Deze taken worden uitgeoefend binnen een stafgroep van tien personen.

Tot aanbeveling strekken:
- opleiding op academisch niveau
- brede belangstelling voor maatschappelijke en sociaal-economische ontwikkelingen
- goede contactuele eigenschappen
- redactionele vaardigheden.

Gegadigden dienen de protestant-christelijke beginselen te zijn toegedaan en voorstander te zijn van de christelijk-maatschappelijke organisatie.

De salarisregeling is gebaseerd op door de overheid gehanteerde normen en is afgestemd op leeftijd, deskundigheid en ervaring.
Een psycho-technische test kan deel uitmaken van de selectieprocedure.

CBTB

De Nederlandse C.B.T.B. is één van de drie Centrale Landbouw Organisaties in Nederland.

De Nederlandse C.B.T.B. is een federatie van 9 gewestelijke organisaties die samen plm. 22.000 boeren en tuinders als leden hebben.

Schriftelijke sollicitaties vóór 23 oktober 1981 te richten aan het bestuur van de Ned. C.B.T.B., Postbus 18510, 2502 EM Den Haag.
Informaties zijn te verkrijgen bij de algemeen secretaris, drs. A. Stokkers, tel. 070-469758 (privé 01719-10046).

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

1E JAARGANG NO. 54 – 17 OKTOBER 1981

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

Groen licht voor uitbreiding en vernieuwing Tweede Kamer

Sytze Faber over het gevaar van de tweedeling

Vermindering aftrekposten en lagere belastingtarieven billijk

Vredesonderwijs: gewapende vrede of wapenen voor de vrede?

Revaluatie van de gulden: juiste koersaanpassing in Europees Monetair Stelsel

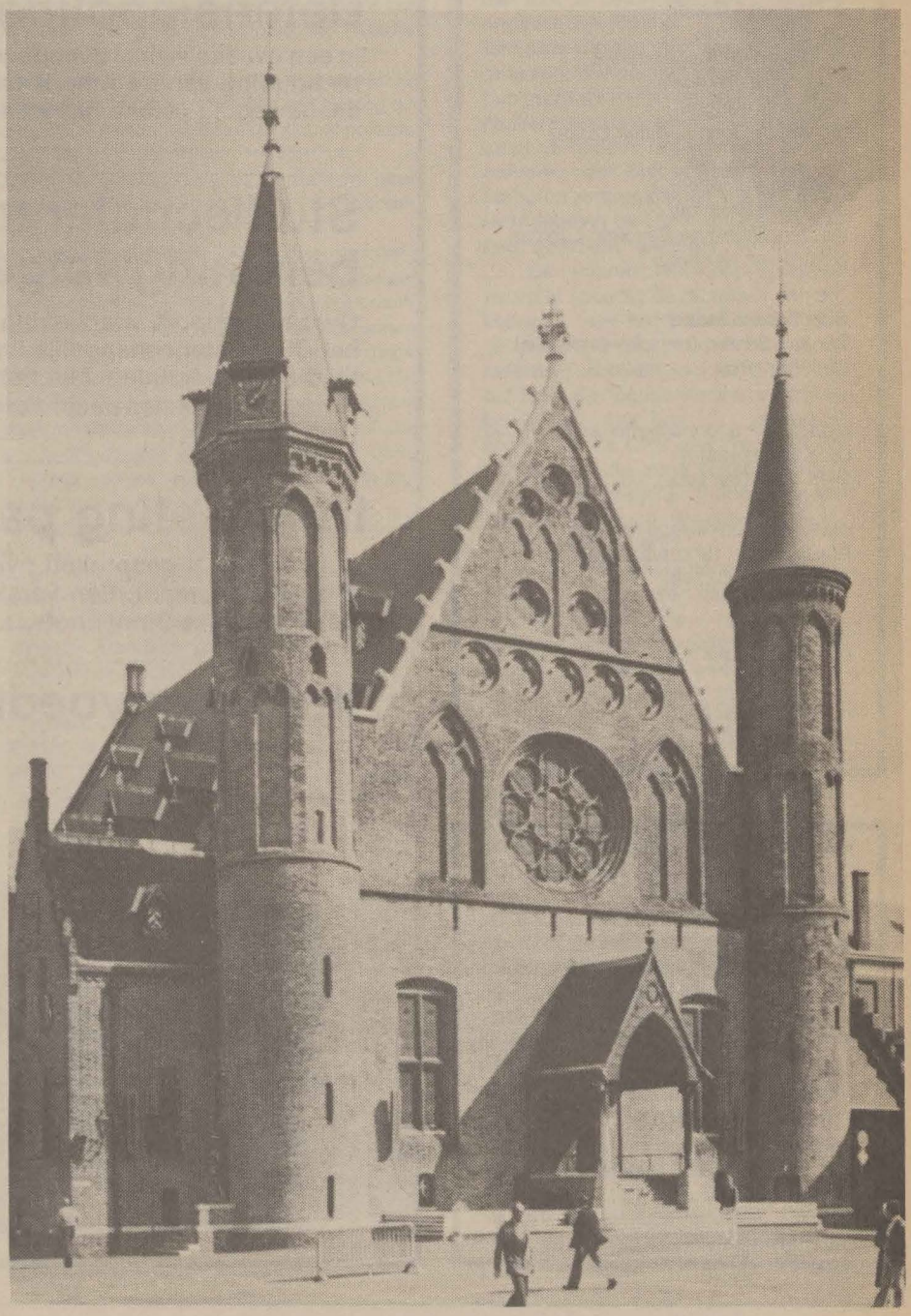

(foto Nick Morelis)

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter)
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Verder in dit nummer: pagina

Commentaren 3,5,15
S. Faber: Kiezen in Nederland (4) 5
Column partijvoorzitter 7
A. de Jonge: bijeenkomst politici-Ned. Hervormde Kerk 9
Zwart-Wit 10
E. Sleyser: over minder werken 11
Uit de fractie 15
Europa: EVP/EUCD-vergadering 16
J.D. Gabor: CDU bezoekt kring Leiden 17
CDJA 18,19
Uw mening 23

Inhoud

Revaluatie gulden

Waarom is de opwaardering van de gulden een juiste zaak en wat zijn de gevolgen hiervan? Tweede Kamerlid Joost van Iersel gaat hier op in ..... pagina 4

Defensiepolitiek in de VS

In een tweede artikel over de VS beschrijft drs. A. M. Oostlander de houding van de Amerikaanse politici en de rol van de vredesbeweging inzake het vraagstuk van Vrede en Veiligheid. ..... pagina 6

Studieconferentie belastingwetgeving

Over het rapport „Herziening van de belastingwetgeving" van het CDA-wetenschappelijk instituut wordt op 9 november een studiedag gehouden. Met het oog daarop wordt het rapport in een aantal artikelen besproken ..... pagina 8

Huisvesting parlement

Al jaren wordt gesproken over andere of nieuwe huisvesting van het parlement. Een verslag over de nieuwbouwperikelen aan het Haagse Binnenhof ..... pagina 12, 13, 15

Vredesopvoeding

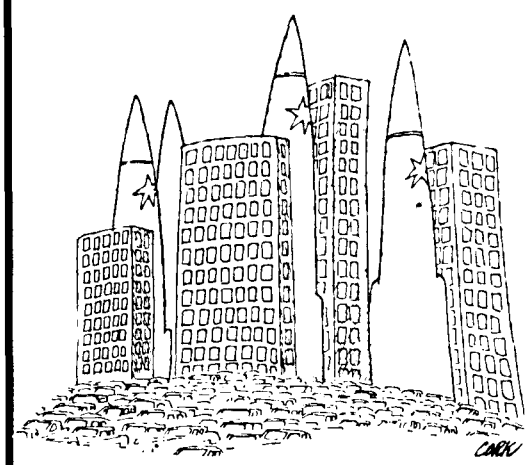

Ton Huijssoon bespreekt het recent verschenen boek van Steven Derksen: „Wapenen voor de vrede"

pagina 14, 15

Politiek vacuüm in El Salvador

De gemengde delegatie uit het Europees Parlement die enkele maanden geleden El Salvador bezocht, heeft geen contact gehad met de echte sociale beweging, zoals de vakbonden, in dit land. Deze delegatie heeft wel met leden van de junta gesproken, met vrouwen van politieke gevangenen, die door de communisten gemanipuleerd worden maar niet met „de stem van het volk", aldus een delegatie van de UPD bij een bezoek aan het CDA-secretariaat.

De UPD is een coalitie van ongeveer vijftien democratische organisaties, meest vakbonden, die streeft naar een vreedzame politieke oplossing in El Salvador.
Waar nu een rechtse junta en een linkse guerrillabeweging in een machtsstrijd gewikkeld zijn pleit de UPD voor een spoedige terugkeer naar een democratische rechtsstaat. De UPD bestaat veelal uit vakbonden aangesloten bij CLAT[1]) en beschikt naar eigen zeggen over 300.000 leden.
Verbaasd was de UPD-vertegenwoordiger over het feit dat hij, hoewel aanwezig in het hotel waar de missie onder leiding van W. Vergeer (CDA) en I. v.d. Heuvel (PvdA) uit het Europees Parlement verbleef, niet ontvangen werd door dit gezelschap. Voorts verwonderde de UPD zich over het feit dat genoemde missie niet op bezoek is geweest bij de opvolger van de vermoorde bisschop Romero.

Vacuüm

De UPD zet zich af tegen het democratische revolutionaire front (FDR) omdat daar een te grote communistische invloed in aanwezig is (een gesprek met een vertegenwoordiger van het FDR staat in CDActueel van 11 juli).
De UPD heeft vorig jaar al gepleit voor een politieke oplossing in El Salvador maar stelt dat de FDR deze afgewezen heeft omdat bij verkiezingen zou blijken dat de FDR vrijwel geen aanhang zou hebben. Overigens beweert de UPD dat ook de christen-democraten van Napoléon José Duarte, president van het land, weinig aanhang hebben.
Er is in El Salvador sprake van een vacuum in het politieke krachtenveld aldus de UPD. Bezorgd is de UPD over het feit dat daarmee gematigde agrarische hervormingen die de junta heeft afgekondigd mislukken omdat „uiterst rechts" en „uiterst links" de zaken in hun richting proberen te trekken.
Guerrilla-achtige activiteiten zorgen er echter voor dat bepaalde delen van de bevolking steun zoeken bij de militairen die nu niet bepaald een toonbeeld van vredelievendheid kan worden verweten.
Ook erkent de UPD dat hervormingen van de junta slechts ingegeven zijn als een poging om de macht te behouden en zeker niet uit politieke overtuiging zijn genomen.
Kortom, de UPD stelt dat op dit moment geen enkele politieke partij kan rekenen op massale steun van de bevolking.
De oplossing volgens de UPD is gelegen in vrije verkiezingen. Vandaar dat men veel belang hecht aan verklaringen van regeringen en parlementen, zoals het Europees Parlement, waarin aangedrongen wordt bij de junta om verkiezingen te houden. Voorwaarden voor het houden van vrije verkiezingen zijn: – een wapenstilstand tussen de strijdende partijen waarbij de situatie van „noodtoestand" ingetrokken wordt; – partijen moeten ruimschoots de tijd krijgen om zich aan het volk te presenteren;
– stopzetting van buitenlandse wapenleveranties.
Bovendien moet een brede, samengestelde commissie van toezicht de verkiezingsperiode begeleiden. Gedacht wordt o.a. aan de Organisatie van Amerikaanse Staten en de Unie van internationale juristen.
Economische druk op de junta om verkiezingen onder deze garanties af te dwingen, zoals Venezuela dat veel naar El Salvador exporteert, wordt door de UPD toegejuicht.

Cor van Santen

[1]) (Beweging voor solidariteit met de Latijns-Amerikaanse demokratische vakbeweging).

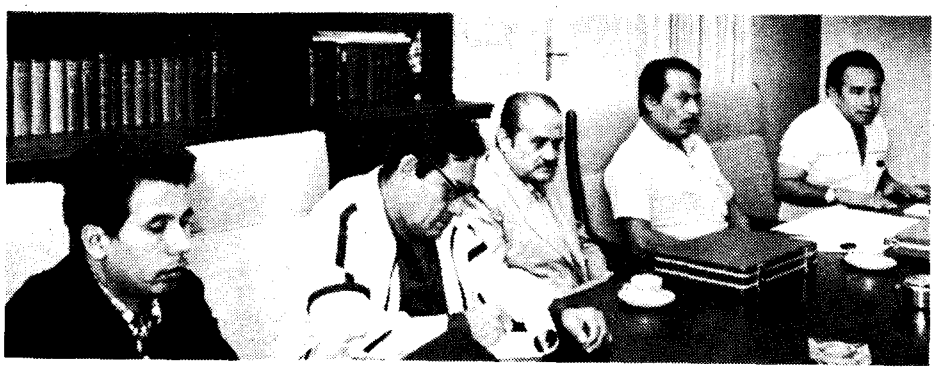

Vertegenwoordigers van de UPD op het CDA-secretariaat *(foto Nick Morelis)*

commentaar

Finsterwolde I

De Partij van de Arbeid heeft dezer dagen een discussienota gewijd aan haar relatie met de CPN, in CDActueel van vorige week als de Finsterwolder-variant betiteld. De Partij had daartoe opdracht gekregen van het congres in 79 (!). Het verschijningsmoment van deze nota zal wel alles te maken hebben met de keuze van een electoraal ongevaarlijk tijdstip.
Een paar dingen stippen wij uit deze nota aan. Wie socialisten werkelijk tot hun recht wil laten komen in hun principieel-democratische orthodoxie moet ze beluisteren wanneer ze met communisten discussiëren. Met onverholen enthousiasme wordt Kautsky tegenover de communisten in stelling gebracht wanneer hij schrijft: „. . . de dictatuur van het proletariaat wordt al spoedig de dictatuur van enkelingen over het proletariaat". Ook uit de beschrijving van de interne en externe praktijken van de CPN blijkt dat men zijn pappenheimers kent en bovendien rauw lust: „. . . zolang en voorzover de CPN niet werkelijk wil breken met de marxistisch-leninistische traditie blijft er reden voor een *legitiem anticommunisme binnen* **de arbeidersbeweging".**
Hoewel de in de nota beschreven partij kennelijk aan geen kant deugt, valt er – aldus de PvdA – nog wel over „linkse" samenwerking te praten. De CPN moet dan wel aan een aantal voorwaarden voldoen. Die komen er zo ongeveer op neer dat de CPN afstand moet nemen van het marxisme en leninisme, de Oosteuropese regiems ondubbelzinnig moet veroordelen, haar pretentie als sociale voorhoedepartij opgeven en meewerken aan matiging in de lonen.
We hebben de indruk dat dit uitstekende voorwaarden zijn; we hebben evenwel ook de indruk dat de CPN als ze er aan zou voldoen ook ongeveer heeft opgehouden te bestaan. Vermoedelijk wil zelfs de VVD met zo'n partij nog wel in een nationaal kabinet.

CDaddertje

Wiegel valt Kok bij:

Nu het nationaal kabinet niet gelukt is begint-ie een nationale oppositie

Juiste koersaanpassing in Europees Monetair stelsel

De kritiek op de revaluatie van de gulden lag voor de hand. PvdA en ook D'66 hebben zich dan ook niet onbetuigd gelaten. De eventuele schadelijke gevolgen voor de export zijn breed uitgemeten, terwijl de gebruikelijke kritiek op de zogenaamde monetaristische aanpak van de Nederlandse Bank evenmin achterwege bleef. Of de export met de revaluatie van de gulden op termijn gediend zal zijn, valt nog te bezien.

Maar het is in ieder geval een argument dat de meeste mensen aanspreekt. We zullen dat in de komende tijd ook in andere onderdelen van het financieel-economische beleid steeds duidelijker merken. Het is niet onmogelijk dat toenemend de tegenstelling zal gaan optreden tussen (vaak schijnbaar) korte termijnsucces en maatregelen, die gericht zijn op een structurele gezondmaking van onze economie.

Instemming

Het CDA heeft zowel om interne als externe overwegingen positief ingestemd met het besluit, dat Nederland in de serie devaluaties in het Europese Monetair Stelsel (EMS) het spoor van de Bondsrepubliek heeft gevolgd. Wat gebeurd is, is dat het relatieve gewicht van de economieën binnen het EMS zodanig aan verandering onderhevig is, dat aan een aanpassing van de koersen niet te ontkomen viel. In feite zijn D-mark en gulden gelijk gebleven. De Deense kroon, de Belgische en Luxemburgse frank en het Ierse pond zijn 5,5% gedevalueerd, de Franse frank en de Italiaanse lire zelfs 8,5%. Dat het zo is voorgesteld alsof Nederland en West-Duitsland gerevalueerd en Frankrijk „slechts" 3% heeft gedevalueerd, is zuiver een kwestie van optiek wegens het politiek prestige van Frankrijk. De koersaanpassingen hebben alleen effect binnen het EMS, dus binnen de kring van de EG-valuta's met uitzondering van het Engelse pond dat geen lid is, hoewel het in een aantal onderdelen van EMS mee-functioneert. Het Engelse pond behoort met de dollar en de yen tot de groep van de overige valuta's in de wereld waartegenover de Europese valuta's geen vaste, maar een zwevende marktwaarde hebben, afhankelijk van vraag en aanbod.
Het EMS is juist in 1979 van start gegaan om de onzekerheden die het vrije zweven van valuta's onder elkaar met zich meebrengt, te beperken en aldus de schade aan handel en internationale investeringen als gevolg van ongedisciplineerde koerswijzigingen te neutraliseren. Tot nu toe heeft het EMS behoorlijk gefunctioneerd. Het is echter de vraag of dit zo zal blijven. De opzet was om via vaste koersverhoudingen in Europa ook een grotere gelijkgerichtheid te bereiken in het financieel-economisch beleid van de aangesloten landen. Hiervoor stond het Duitse voorbeeld van de inflatiebestrijding model. Voor zover hiertoe al pogingen zijn ondernomen wordt dit streven als gevolg van de recessie zwaar aangetast. Nederland en BRD weten hun inflatie nog tot 6 à 7% te beperken, maar Italië zit boven 20%, terwijl Frankrijk en tot voor kort ook Engeland nog altijd op het dubbele percentage van ons land zitten.
Gebrek aan een gezond economisch beleid doet internationaal het wantrouwen toenemen, wat leidt tot de noodzaak van zeer hoge rentestanden. De geldmarktrente in de Bondsrepubliek en Nederland beweegt zich tussen 12 en 13%. In Frankrijk Italië en België beliep deze om en nabij 30%!
Het sociale expansieprogramma van Mitterrand heeft het wantrouwen tegen de frank nog verder opgeschroefd: in de korte tijd van het bewind van het Mitterrand heeft Frankrijk 30% van zijn reserves voor de verdediging van de frank moeten inzetten.

Rente

De belangrijkste aanpassing is die tussen de D-mark en de frank. Rond de frank hebben zich de overige valuta's gegroepeerd, terwijl de gulden als enige de D-mark volgde. Velen hebben zich afgevraagd, of dit zo moest. We hadden echter niet veel keus. Het EMS moet in stand blijven en om monetaire overwegingen én als instrument om het spook van nationaal protectionisme te ontlopen. Beide zaken maken de manoeuvreerruimte voor een Opec-land als Nederland al klein: men kan eenvoudigweg niet te veel afwijken van wat van ons land wordt verwacht. Een tweede zorg is de rente. Bij eerdere aanpassingen is gebleken dat de rente in ons land ging stijgen, zodra de koersaanpassing van de gulden achterbleef bij die van de D-mark.

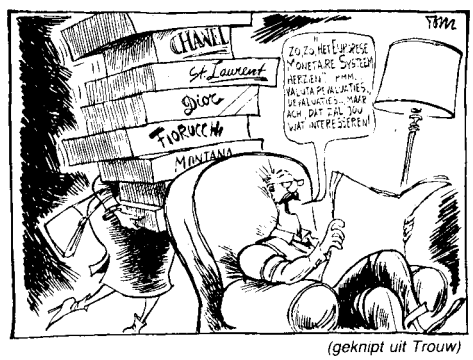

(geknipt uit Trouw)

Een derde zorg is de inflatiebestrijding. Een sterke gulden levert daartoe een positieve bijdrage. Een sterke gulden heeft bovendien de gunstige functie dat buitenlandse beleggers graag inschrijven op Nederlandse staatsleningen die wegens het hoge financieringstekort regelmatig moeten worden uitgeschreven. Minder beroep op de nationale kapitaalmarkt betekent minder rente-opdrijving.

Voor de landbouw heeft de koersaanpassing specifieke gevolgen. Voor de marktordeningsprodukten met interventie en MCB's (monetaire compenserende bedragen: doel hiervan is het prijsniveau van landbouwprodukten dat in Europese rekeneenheden wordt uitgedrukt zoveel mogelijk gelijk te houden) zal het effect op korte termijn positief zijn. Het omgekeerde is echter het geval voor de groente- en fruitsector. Had de gulden de D-mark niet gevolgd, dan zouden er heffingen in de BRD zijn ingevoerd met schadelijke gevolgen voor onze export. Voor de EEG als zodanig is deze noodzakelijke koersaanpassing niet gunstig. Het proces van afbraak van de MCB's wordt gestokt. De consequentie voor de landbouwprijzen het volgend jaar kan een tamelijk forse prijsaanpassing betekenen als gevolg van met name de „revaluatie" van de D-mark. De Duitsers wijzen een negatieve prijsaanpassing af. Wat het binnenverkeer betreft worden voor het eerst sinds 20 jaar weer grensmaatregelen tussen België en Nederland ingevoerd, wat de klok danig terugzet.

Gunstig?

Zou een devaluatie gunstig zijn voor onze export? Tegenover exportvoordelen zou stijging van importprijzen staan met hun doorwerking in de produktiekosten. Zulks zou ook inflatiebevorderend werken met alle gevolgen vandien in onze geïndexeerde inkomensstructuur. Het mag dan ook geen verbazing wekken dat berekend is dat het positief effect van een devaluatie binnen een halfjaar voor 80% zou zijn verdwenen en binnen 2 jaar voor 100%. Tenslotte, 35% van onze export gaat naar de Bondsrepubliek. Dit doet de effectieve betekenis van deze koersaanpassing voor de gulden tot 3% beperken. De argumenten die pleiten voor een revaluatie van de gulden nemen ondertussen niet weg dat er een nieuw concurrentienadeel ontstaat voor de export naar de landen die hebben gedevalueerd en voor onze concurrentie op de Duitse Markt met b.v. Italianen, Fransen en Belgen. Dit is niet zonder betekenis voor de discussie hoe de rentabiliteit van de Nederlandse ondernemingen weer hersteld moet worden.

mr. J. P. van Iersel

Wat de kiezers deden op 26 mei en waarom (4)

Het gevaar van de tweedeling

Er is een sterke neiging om de Nederlandse burgers een politieke tweedeling aan te praten. Vaak wordt het voorgesteld alsof er bij ons (net als in veel andere landen) een progressief en een conservatief blok bestaat, waar de kiezers tussen mogen kiezen. De politiek wordt gereduceerd tot een soort volksvermaak. Op het hoofdveld spelen Den Uyl en Van Agt tegen elkaar. En op het bijveld meten Terlouw en Wiegel elkaars krachten.

Deze voorstelling van zaken is velen op het lijf geschreven. Ze sluit aan bij de oppervlakkigheid, die nogal kenmerkend is voor de hedendaagse samenleving.
De argumentatie verdwijnt uit de politiek. En over de ethiek wordt gezwegen als het beter uitkomt. Als de politiek teruggebracht wordt tot een tweedeling is dat een triomf voor het simplisme. Men kan het betreuren, maar het is wel een benadering, die momenteel haar miljoenen verslaat.

CDA contra PvdA

Bovendien past het propageren van de tweedeling wonderwel in het straatje van socialisten, liberalen en democraten'66. Deze groeperingen keren zich onder meer tegen de christen-democraten omdat zij een eigen plaats claimen in de politiek. Het CDA wil zich niet laten persen in het links-rechts schema. En dat hangt ten nauwste samen met het levensbeschouwelijk uitgangspunt van het CDA. Zodra het CDA zich in de linker of rechter hoek laat manoeuvreren, staat de identiteit op het spel. De strategie van het CDA dient er dan ook systematisch op gericht te zijn zo'n situatie te voorkomen. En dat kon weleens gemakkelijker lijken dan het in werkelijkheid is. Ik wees al op de (door de televisie gevoede) behoefte om het eenvoudig te houden en de politiek tot een tweedelingsaangelegenheid te maken. Het zal heel wat inspanning vergen daar weerstand tegen te bieden mede omdat PvdA en CDA getalsmatig ongeveer even groot zijn. Het is dan wel uitermate verleidelijk om er een wedstrijdje CDA contra PvdA van te maken.
Het CDA zal daar om twee redenen geen voet aan mogen geven, hoe goed zo'n wedstrijd het in de publiciteit ook zal doen. In de eerste plaats gaat er zo'n zuigkracht in de richting van de tweedeling vanuit, dat er een acuut gevaar dreigt voor de eigen identiteit en eigen plaats van de christen-democratie. In de tweede plaats (en ik verwijs hierbij naar mijn artikel van vorige week) zijn PvdA en CDA verschillende typen partijen. De PvdA is een klassepartij, een typische arbeiderspartij. Het CDA is daarentegen een volkspartij, waarin de verschillende sociale klassen en inkomensgroepen tamelijk evenredig vertegenwoordigd zijn. Een polarisatie tussen PvdA en CDA is voor het CDA een onnatuurlijke zaak en zal op den duur leiden tot een aantasting van het karakter van volkspartij. Voor zo'n partij is het namelijk politiek doodzonde als ze een langdurige confrontatie met een klassepartij aangaat.

CDA en D'66

Er is nog een andere tweedelingsvariant, waar het CDA op bedacht moet zijn. Ik doel hiermee op een tweedeling van het politieke centrum, waarbij D'66 aan de progressieve kant terecht komt en het CDA in de behoudende hoek belandt. Er ligt hier een welhaast natuurlijke verleiding. Met enkele cijfers van het Nationaal Kiezersonderzoek 1981 wil ik dat verduidelijken.
Iets meer dan de helft van de CDA-kiezers is geporteerd voor een verkleining van de inkomensverschillen, terwijl zo'n 30% daar weinig of niets voor voelt. Bij D'66 zijn deze percentages resp. 70 en 14.
Wat de kernenergie aangaat is het van hetzelfde laken een pak. Bijna de helft van de CDA-kiezers voelt niet voor uitbreiding van het aantal kerncentrales, terwijl 30% daarentegen zeker niet afwijzend staat tegenover uitbreiding. De D'66 aanhang denkt veel negatiever over kernenergie. Bijna twee van de drie D'66 kiezers wil weinig of niets van meer kerncentrales weten en slechts 15% is min of meer voorstander van uitbreiding van het aantal kerncentrales. Met betrekking tot de kernbewapening zijn de verschillen tussen CDA en D'66 nog pregnanter. Van de CDA-kiezers staat 18% negatief tegenover de kernbewapening en 64% neemt (zal ik maar zeggen) een „realistisch" standpunt in. Bij D'66 is dat resp. 43% en 18%.
Het beeld is duidelijk en gemakshalve bedien ik me maar even van het tweedelingsjargon. Een deel van de CDA-aanhang denkt „progressief" als het gaat over inkomensbeleid, kernenergie en kernbewapening, maar het gaat hierbij (zeker met betrekking tot de kernbewapening) om een minderheid.
Bij D'66 zijn deze opvattingen echter toonaangevend. Met andere woorden: het CDA moet geducht oppassen, dat D'66 een soort progressieve volkspartij wordt en het CDA een behoudende volkspartij. Want dan hebben we de tweedeling via de achterdeur toch nog in huis gehaald.

Het valt buiten het bestek van deze artikeltjes om over remedies te filosoferen. Daarom slechts enkele puntsgewijze opmerkingen over hoe de strijd tegen de tweedeling gevoerd kan worden. Voorop staat, dat het CDA moet woekeren met het eigen levensbeschouwelijk uitgangspunt. Dat brengt met zich mee, dat er binnen de eenheid van de christen-democratie verscheidenheid van mening zal zijn. Dat ligt meermaal opgesloten in een „confessionele" volkspartij. Die verscheidenheid zal er toe moeten leiden, dat de verschillende „nuanceringen" hun herkenningspunten hebben. Van aardige, „gepolijste" politici en van een centrumbeleid als vooropgezette bedoeling (dat is iets anders dan een centrumbeleid als resultaat) zal op den duur te weinig aantrekkingskracht uitgaan. Tenslotte: het klassieke beginsel van het dualisme (een eigen verantwoordelijkheid voor partij, fractie en regering is geen stokpaardje voor staatsrechtelijke hobbeyisten, maar past bij een pluriforme christendemocratie. En daaruit vloeit onder meer voort, dat de eigen verantwoordelijkheid van partijvoorzitter, fractievoorzitter en minister-president stelselmatig over het voetlicht moet komen. Met het oog op een goede „verdeling" van herkenningspunten. Alles hangt met alles samen in een veelkleurig CDA!

dr. Sytze Faber

commentaar

Finsterwolde II

Waarom niet ronduit gesteld dat de kloof tussen de sociaal-democratie en het communisme zo diep is dat er over „linkse" samenwerking niet valt te praten, inplaats van aan de CPN eisen te stellen waaraan die partij, als ze enig zelfrespect heeft, niet kan voldoen?
In het rapport is sprake van mogelijke gezamenlijke actiepunten. Genoemd worden: ruimtelijke ordening, consumentenbelangen, milieubescherming, arbeidsomstandigheden, medezeggenschap en werkgelegenheid. Zouden dit nu werkelijk punten zijn waarop tussen socialisten en communisten eerdere en bruikbaarder afspraken te maken zouden zijn dan tussen bij voorbeeld socialisten en christen-democraten? Wij geloven dat niet. De Partij van de Arbeid – de naoorlogse praktijk overziende – gelooft dit evenmin. Maar waarom dan toch gekoketteerd met een „linkse" samenwerking met medewerking van de CPN? Waarom – terwijl er zich uit het hele rapport een conclusie opdringt dat er met communisten niet te eggen of te ploegen valt – toch een deurtje naar die zelfde CPN geopend? Is dat om toch een graantje mee te pikken van de radicale romantiek die extreem-links vanouds omgeeft?
Of is het om de CPN de electorale wind wat uit de zeilen te houden?
Wat dat laatste betreft: – de jongste verkiezingen hebben het aangetoond – aan die kant zit de wind niet. Die waait voor de PvdA van een heel andere kant.

In gesprek met Amerikanen (2)

In dit tweede artikel staat drs. A. M. Oostlander stil bij de wijze waarop de defensiepolitiek in de Verenigde Staten functioneert.
Onlangs bezocht hij dit land waarbij hij constateerde dat de Amerikaanse vredesbeweging politiek geen enkele betekenis heeft.

Afkeer van morele redeneringen, eenzijdige onderstreping van „de belangen van de Verenigde Staten"; teleurstelling over de West-Europese verscheidenheid en wisselvalligheid in de houding van de bondgenoten inzake defensiepolitiek; ongeduld over de anti-nucleaire uitingen met name vanwege het ontbreken van constructieve alternatieve voorstellen, bijvoorbeeld op het vlak van de conventionele verdediging; dat kenmerkt het klimaat van de Reagan-regering. Hoe zijn, tegen die achtergrond, de vooruitzichten?

Carter's politiek t.o.v. de Sovjet Unie heeft de innerlijke zekerheid van de Amerikanen bepaald niet versterkt. In zekere zin heeft Carter tegen de stroom op moeten roeien omdat het op zichzelf al moeilijk is om de Sovjet Unie door de eigen publieke opinie als onderhandelingspartner aanvaard te krijgen. De Sovjet Unie geldt als onbetrouwbaar en onvoorspelbaar, immer geneigd tot uitbreiding van de eigen invloedssfeer en tot het schenden van overeenkomsten. Vandaar de nadruk die momenteel wordt gelegd op de vergroting van de militaire kracht van de VS en op de noodzaak van waterdichte controles op de uitvoering en handhaving van wapenbeheersings- en verminderingsaccoorden. De nieuwe chef van de Amerikaanse onderhandelingsdelegatie zal dan ook een hardere lijn gaan volgen. Er wordt daar overigens niet veel haast gemaakt met het voorbereiden van de nieuwe ronde in de Oost-West besprekingen over wapenbeheersing (SALT). Voorrang hebben de binnenlandse problemen, met name de gezondmaking van de economie. De met de onderhandelingen belaste afdeling van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (Arms Control and Disarmament Agency) bleek in september nog dusdanig onderbemand te zijn en zo weinig visie ontwikkeld te hebben, dat een bezoek daaraan niet mogelijk was! Men verwacht dan ook niet dat de SALT-onderhandelingen binnen twee jaar een serieus karakter zullen gaan dragen. In kringen van de regering is men trouwens bang voor te snelle en te weinig voorbereide stappen.

De voorafgaande regeringen wordt in dat opzicht lichtvaardigheid verweten!

Voor ons is dit bepaald geen prettig bericht. Kritiek en politieke actie zijn hier best op hun plaats, maar misschien is de vraag hoe wij, Westeuropeanen, iets kunnen doen aan dat gevoel van onzekerheid aan de zijde van de Amerikanen, nog belangrijker.

Want juist die onzekerheid heeft een vertragend effect op de wapenbeheersingsonderhandelingen.

Overigens slaat die vertraging niet op de onderhandelingen over de kruisraketten en de SS20 in het kader van het NAVO-dubbelbesluit omdat het hier slechts om een onderdeel van de totale nucleaire bewapening gaat.

Reagan's harde lijn krijgt vanuit de politieke wereld weinig tegenspel. De staf van het Witte

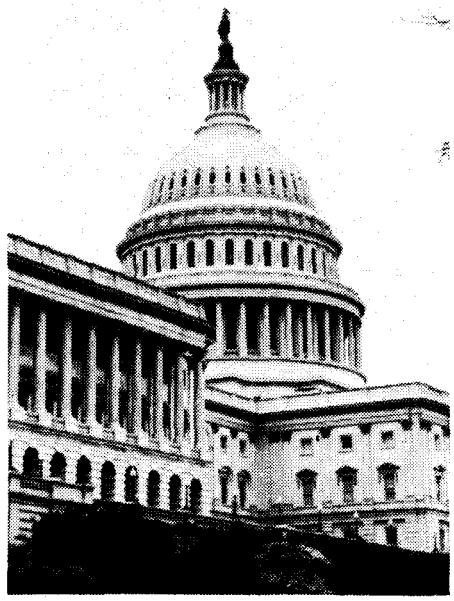

Practische politiek en vrede-bevordering

Huis, het Ministerie van Defensie en het parlement steunen dat beleid. Het State Department (Buitenlandse Zaken) heeft echter een matigende invloed, mede door de grotere gevoeligheid van minister Haig voor de West-Europese opinies. Ook de eisen van het economisch beleid matigen de tendens tot versterking van de bewapening. Een van de weinige volksvertegenwoordigers die een ander standpunt innemen, is senator Marc O. Hatfield (een republikein uit Oregon). In Nederland zou hij kunnen gelden als een hervormingsgezinde christen-democraat. Hatfield wil bewust vanuit zijn christelijke levensovertuiging een vernieuwende en vredebevorderende politiek bedrijven. Voor maatregelen die tegen de directe belangen van zijn kiezers ingaan schrikt hij niet terug. In de Senaat staat hij (bij stemmingen, als het erop aankomt) vaak alleen. Toch is hij zeer gezien vanwege zijn integriteit en zijn politieke inzicht. Hij behoort ook tot de kleine kring van persoonlijke vrienden en adviseurs van opeenvolgende presidenten, ook nu. Senator Hatfield is een hardnekkig voorstander van wapenbeperking. Om die reden was hij, tijdens de Carter-periode, tegen SALT II omdat van echte beperking in dat verdrag zijns inziens geen sprake was. Vanuit de Amerikaanse vredesbeweging (die, anders dan in Nederland, politiek zonder enige betekenis is!) bestond daarvoor uiteraard veel waardering. Hatfield kan echter niet de vaandeldrager van die groeperingen zijn omdat hij **practisch-politiek** wilde functioneren en zich daarom verantwoordelijk wist voor de **resultaten** van zijn werk. Zoals gebruikelijk in een gepolariseerde situatie, wordt hij dan ook door vertegenwoordigers van de vredesbeweging met zachte hand naar „de vuilnisbelt van de geschiedenis" verwezen. Hatfield poogt op basis van grondige militair-politieke analyses het beleid om te buigen naar, wat wij noemen, een verhoging van de atoomdrempel. Dat houdt in: het tegengaan van invoering van kleine atoomwapens als conventionele systemen de beoogde taken even goed zouden kunnen behartigen, maar vooral – het vermijden van een situatie waarin de supermachten in staat zouden zijn om elkaars strategische nucleaire systemen in één (eerste) klap uit te schakelen. In zo'n situatie zou immers de verleiding om atoomwapens als eerste gebruiken erg groot worden.

Het kernthema is: alle **kwetsbare** wapens verwijderen vanwege hun oorloguitlokkend effect en tegelijkertijd de eigen bewapening zo inrichten dat vriend en vijand concreet kunnen zien dat men zelf zo'n „first strike" vermogen niet heeft.

Men moet noch zichzelf, noch de potentiële tegenstander in een te kwetsbare positie brengen of laten. Zodoende kan het oorlogsgevaar en de inzet van kernwapens worden vermeden. Hatfield gelooft niet in „no first use" **verklaringen,** maar streeft naar een defensie-opbouw waarin een „eerste gebruik" voor alle partijen uiterst onaantrekkelijk is. Vanuit zo'n positie kan echter wapenvermindering voortgang vinden zonder dat de veiligheid in de wereld te zeer in het gedrang komt.

Ethische benadering en praktisch resultaat

In het Amerikaanse politieke klimaat is zo'n praktische aanpak de enige die aanspreekt. Deskundig beargumenteerde voorstellen openen mogelijkheden voor politieke discussie. Omdat Hatfield de realistische stelling aanvaardt dat kwetsbaarheid (van landen of van wapensystemen) agressie uitlokt, kan hij op geloofwaardige wijze deelnemen aan het militair-politieke debat. Daardoor kan hij vanuit de positie die hij in de politiek inneemt werken aan de verwerkelijking van zijn morele uitgangspunt. Intussen heeft de Amerikaanse vredesbeweging een belangrijke taak bij het beïnvloeden van de publieke opinie, opdat beter wordt beseft dat de grootheid van een land niet moet worden afgemeten aan de superioriteit van zijn bewapening.

van de partijvoorzitter

Bravo CDA-Limburg

Volgende week gaat Zuid-Limburg naar de stembus om nieuwe gemeenteraden te kiezen: een gevolg van de gemeentelijke herindeling van dat gebied. Het mes is er wat dat betreft fors ingezet: voorheen 58 gemeenten, nu 23.
In 20 van deze 23 moet een nieuwe raad worden gekozen en in al deze gevallen komt het CDA met een lijst uit. Niets bijzonders, zo op het eerste gezicht.
Elke gemeentelijke CDA-afdeling is immers krachtens artikel 25 van onze statuten verplicht aan de gemeenteraadsverkiezingen deel te nemen. In de Limburgse praktijk lag dat echter zo eenvoudig niet. Van de 58 gemeenten waren er maar 7 met een CDA-fractie in de raad.

Persoonslijsten

Persoonslijsten en lijsten van belangengroepen spelen in Zuid-Limburg sinds jaar en dag een dominerende rol. Dat was 's lands wijs. Er zaten natuurlijk veel trouwe CDA-mensen in de raden maar zij werden niet op die titel gekozen. Het CDA als zodanig kwam dus in de meeste raden niet aan de bak. Dat zal na 21 oktober anders zijn. Daar ligt een zware strijd aan ten grondslag; het doorbreken van de traditionele patronen is geen simpele zaak geweest. Hulde aan het Limburgse CDA en deszelfs bestuur voor deze prestatie. Hopelijk wordt de grote inzet bekroond met een goede verkiezingsuitslag. Het CDA-Limburg zou daarmee z'n verdiende loon krijgen, in de positieve betekenis van het woord.

Politieke discussie

Ons eerste levensjaar als partij is gekenmerkt geweest door een aantal niet-alledaagse dingen, zoals vaststelling van een verkiezingsprogram, keuze van een lijsttrekker, verkiezingscampagne, en kabinetsformatie. Ik zou kunnen zeggen: we zijn er onmiddellijk helemaal ingeplonsd.
Intussen is er met veel energie gewerkt aan de voorbereiding van het politiek optuigen van de partij. Het verhaal is bekend: in de federatieve fase van het CDA hebben allerlei organisatorische vragen zoveel aandacht opgeëist dat het politiek functioneren van de partij niet voldoende aandacht kon krijgen.
Zoiets kan niet te lang duren, anders is de partij geen partij meer. Op het fusiecongres van oktober 1980 zijn daarover krachtige uitspraken gedaan, met aller instemming. We staan nu aan de start van brede politiek inhoudelijke discussie in de partij over twee zeer belangrijke probleemvelden, namelijk die van vrede en veiligheid en die van toekomst van onze sociale zekerheid. De keuze van die twee onderwerpen is geen toevallige geweest. Op beide terreinen moeten de komende jaren ingrijpende beslissingen worden genomen, die een verdere bezinning op de vraag wat wij als CDA willen noodzakelijk maakt. Onze mensen in de voorste linies, bewindslieden en parlementariërs, hebben er recht op om te weten wat de partij vindt. En van de andere kant geredeneerd: de partij heeft de plicht duidelijkheid te verschaffen inzake haar visies op deze terreinen, zowel naar bewindslieden en fracties toe, als naar de kiezers.

Overtuigingskracht

Met name dit laatste zou ik nog eens willen benadrukken. Deconfessionalisering betekent onder meer, dat de keuze voor confessionele partijen minder vanzelfsprekend wordt; het percentage van de kiezers, dat (goede) gewoonte getrouw steeds weer de weg naar het CDA vindt zal waarschijnlijk teruglopen. We zullen als partij in de toekomst meer overtuigingskracht moeten opbrengen om op dezelfde steun van de kiezers te kunnen blijven rekenen.
Dat kunnen we best! maar het gaat niet vanzelf.
Het kost tijd, het kost energie, het kost geld. Dat moeten we allemaal systematisch inzetten om steeds meer tot klaarheid te brengen tot welke politieke keuzen onze evangelische uitgangspunten ons brengen. Het project partijpolitieke discussie, dat nu van start gaat kan daarbij een belangrijke rol vervullen.
De inzet is de kwaliteit van ons politiek bestaan.

Piet Bukman

Vermindering aftrekposten en lagere tarieven billijk

Op 9 november vindt een studieconferentie over het rapport „Herziening Belastingwetgeving" plaats.
De inhoud van dit rapport wordt in een aantal artikelen toegelicht.
Deze week het eerste artikel.

In hoofdstuk „Tarieven" van het rapport Herziening belastingwetgeving wordt gepleit voor een matiging van de progressie in het tarief voor de loon- en inkomstenbelasting. De daarvoor noodzakelijke middelen zouden moeten worden gevonden enerzijds uit een vermindering van de aftrekposten en anderzijds uit een verschuiving van de belastingdruk van de loon- en inkomstenbelasting naar de omzetbelasting en wel in het bijzonder door eerst het lage tarief van 4% te verhogen. Historisch is dat het tarief voor de eerste levensbehoeften en bedoeld om de personen met lagere inkomens te ontzien. In de praktijk is die gedachte achterhaald door de stijging van de welvaart, waardoor de bestedingen tegen het normale, hoge tarief van 18% ook voor hen een grote rol zijn gaan spelen, terwijl ánderzijds een aantal bestedingen met een zeker luxe karakter, zoals maaltijden in restaurants, onder het lage tarief voorkomen, waarvan de betekenis voor personen met hogere inkomens veel groter is.

De ergernis over de hoge marginale tarieven

In de praktijk blijkt de irritatie van de belastingplichtigen vooral te zitten bij tarieven, die hoger zijn dan 50%. Naarmate het tarief hoger is wordt er meer gezocht naar de mogelijkheden, die in het systeem van aftrekposten aanwezig zijn en naar constructies om de hoge tarieven te ontgaan. Het in de laatste tien jaar in grote omvang opgetreden verschijnsel om bedrijven en zelfstandige beroepen uit te oefenen met behulp van een besloten vennootschap is daarvan een goed voorbeeld. De druk van de inkomstenbelasting van 72% over de top van het inkomen kan daardoor tot circa 50% worden teruggebracht. Zeer hoge tarieven zijn natuurlijk ook een sterke prikkel tot andere minder oirbare handelingen. Mede om de vlucht naar de besloten vennootschap te keren heeft de commissie voorgesteld het toptarief te verlagen van 72 tot 60%. Ook voor de lagere inkomens moeten de tarieven omlaag. Als hulpmiddel om dat te bereiken stelt de commissie een uniforme belastingvrije voet voor en wel op een betrekkelijk laag niveau. Dat heeft grote praktische voordelen vooral bij de toepassing van de loonbelasting, waardoor het verschil tussen alle nu bestaande tariefgroepen zou kunnen vervallen.

Nieuw schijventarief

De commissie stelt voor de premies voor de volksverzekeringen in het vervolg niet meer tot de aftrekposten te rekenen en die premies te berekenen over hetzelfde bedrag als de belasting. Als men nu b.v. een belastbaar inkomen heeft van *f* 40.000 na aftrek van *f* 5.000 aan premies, waarbij de premie wordt geheven over *f* 45.000 zal dan in het vervolg zowel de premie als de belasting worden geheven over *f* 45.000. Het is duidelijk dat men bij een aldus verhoogd belastbaar inkomen ook het tarief kan verlagen om dezelfde opbrengst te verkrijgen voor de schatkist. De commissie wil de zelfstandige heffing van premies voor de volksverzekeringen laten bestaan, doch de druk daarvan wel inbouwen in het belastingtarief, waardoor een min of meer vloeiend verloop ontstaat, zodat de bekende hobbel in de druk bij het bereiken van de maximumpremie verdwijnt. Het gecombineerde tarief ziet er dan als volgt uit:

tabel voor 1980:	premies volksverzekering:	inkomstenbelasting:	totaal:
over de belastingvrije voet van *f* 5000	18%	–	18%
over de eerste schijf van *f* 20.000	18%	12%	30%
over de volgende *f* 15.000	18%	19%	37%
idem	–	40%	40%
idem	–	45%	45%
idem	–	50%	50%
idem	–	55%	55%
over het meerdere	–	60%	60%

In dit voorstel is de premiegrens *f* 40.000 bedoeld voor ongehuwden, hetgeen minder is dan de voor 1980 geldende grens van *f* 46.400.
In bepaalde gevallen wordt voor gehuwden de premiegrens verhoogd tot *f* 56.000, doch in dat geval wordt enige belastingcompensatie verleend door een beperkte toepassing van het splitsingstelsel.

Vermindering van de aftrekposten

Bij haar voorstellen tot het beperken van de aftrekposten is de commissie er o.m. van uitgegaan, dat een lager tarief al een zekere compensatie biedt voor algemeen voorkomende aftrekposten. Ook de wens te komen tot vereenvoudiging heeft een belangrijke rol gespeeld. Een en ander komt tot uitdrukking in het voorstel om de reiskostenaftrek over kleine afstanden iets te beperken en de 4%-aftrek met een minimum van *f* 200 en een maximum van *f* 800 te vervangen door een aftrek van 2% met een minimum van *f* 60 en een maximum van *f* 600. Omdat in de praktijk het bestaande systeem ertoe leidt, dat de aftrekbare kosten op andere arbeid dan dienstbetrekking (neveninkomsten) in de meesten gevallen niet tot hun recht komen wordt voorgesteld voor die neveninkomsten – mede uit een oogpunt van vereenvoudiging – een bedrag van *f* 700 voor iedereen buiten de belastingheffing te laten. De commissie stelt verder voor om de gevallen waarin sprake is van buitengewone lasten voor levensonderhoud van bepaalde bloed- en aanverwanten, voor ziektekosten en voor studiekosten te beperken door de verouderde grenzen flink op te trekken.

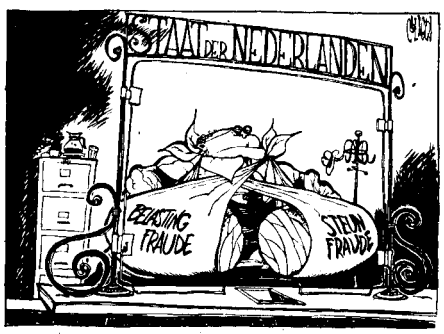

(geknipt uit de Volkskrant)

Slotopmerkingen

De door de commissie voorgestelde vermindering van de progressie in de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting leidt niet tot een eenzijdige verlaging van de belastingdruk voor hogere inkomens omdat tevens de aftrekposten – die hier boven niet alle zijn genoemd – drastisch worden beperkt deze aftrekposten komen het meest voor, en in verhouding tot het inkomen ook in de grootste omvang, bij de belastingplichtigen met hoge inkomens. Het samenstel van de voorgestelde wijzigingen leidt in beginsel niet tot een verlaging van de belastingdruk, doch tot een andere, billijker verdeling van die druk. Bij een lagere progressie wordt de invloed van de wel gehandhaafde aftrekposten van minder betekenis: dat is bijzonder te merken bij de aftrek van rente voor de financiering van een eigen woning.

G. P. A. Bakker R.A.
belastingkundige te Zeist

Een gesprek tussen de hervormde kerk en politici

Hartverwarmend in de kou gezet...

Het moderamen van de generale synode van de Nederlandse Hervormde Kerk heeft vorige week „politici van hervormde huize, maar ook Kamerleden van andere kerkelijke achtergrond of levensovertuiging" uitgenodigd voor een ontmoeting in de Kloosterkerk in Den Haag. Ongeveer dertig personen, onder wie een staatssecretaris, 1e en 2e Kamerleden van bijna alle politieke partijen namen deel aan het gesprek. Het CDA-Kamerlid Aat de Jonge nam aan dit gesprek deel en geeft hiervan de volgende impressie.

Deze gedachtenwisseling was nodig naar het oordeel van de moderamen, omdat de pastorale brief die de synode in november 1980 had doen uitgaan, – en waarin zij had opgeroepen tot denuclearisering van Nederland als een eerste eenzijdige stap in het ontwapeningsproces, „in politieke kring naast waardering ook veel kritiek heeft ontvangen".

In de uitnodiging voegde het moderamen hieraan toe, verantwoording te willen afleggen ook tegenover politici, van deze en eerdere uitspraken inzake de kernbewapening. Bovendien leek het de synode nuttig te overleggen over mogelijkheden om de heilloze ontwikkelingen te keren.

Algemeen of concreet?

Welke vragen kwamen zoal aan de orde? Het spreken van de kerk erkennend, moet dan dat spreken algemeen of juist heel concreet en direct zijn, zoals in de pastorale brief?

Een vertegenwoordiger van de Raad voor Overheid en Samenleving (ROS), tevens actief IKV'er, benadrukte dat de kerk concreet moe(s)t spreken, omdat de geschiedenis aangetoond zou hebben dat spreken in algemene termen, zoals de politiek maar al te vaak gedaan zou hebben, de bewapeningswedloop niet kan stuiten. Of de kerk zich mag inlaten met de politiek was nauwelijks een punt van discussie, ook al werd erop gewezen, dat de kerk bovenal tot taak heeft de naam van de Heer te belijden; het belijdend karakter van de kerk mag niet verronachtzaamd worden. Daarnaast kan men het inhoudelijk eens zijn met het standpunt van de synode, maar menen dat de wijze waarop dit verwoord is, weinig pastoraal was, juist in deze tijd van ontkerstening.

Gewezen werd op de indruk die is gewekt, dat christenen die het standpunt van de synode niet (kunnen) delen, de bijbel niet goed zouden verstaan, of niet zouden gehoorzamen aan de bijbelse opdracht. De vertegenwoordiger van de ROS wees op de pastorale zorg die over en weer tussen kerk en politiek behoort te bestaan. Anderzijds kon ook beluisterd worden dat het juist de taak van de kerk is om „gehoorzamen" en „ongehoorzamen" te onderscheiden. Vraag bleef of het door de hervormde synode ingenomen standpunt van eenzijdige nucleaire ontwapening inderdaad de enige rechtstreeks uit de bijbel af te leiden opvatting is en waarom de kerk niet onvoorwaardelijk kiest voor de weg van het lijden, gehoorzaam aan het Evangelie.

Vragen over en weer

Indringende vragen werden over en weer gesteld. In de bijbel wordt gesproken over de overheid, die gezag uitoefent de mens ten goede, naar Gods wil (zwaardmacht)... maar nu beschikt de overheid over een atoommacht! Een atoommacht die de schepping zelf kan aantasten.

Echter, is niet ieder wapengebruik een uiting van de gebrokenheid van mens en wereld en als zodanig in strijd met de schepping? Geen verschil van opvatting leek te bestaan over het gemeenschappelijk doel van de kerk en de politiek: de afhankelijkheid van kernwapens verminderen en de vrede bewaren. Daarbij werd dit aangetekend, dat niet wij mensen in staat zullen zijn het „bijbels vrederijk" hier op aarde te vestigen.

Over de weg waarlangs en de middelen waarmee die opdracht gestalte gegeven moet worden, liepen de meningen wel uiteen. Probleem voor – toch ook – vertegenwoordigers van de synode leek te zijn, of de weg die in de pastorale brief is neergelegd, politiek gezien de juiste weg was.

„Zo niet, dan heeft de kerk verkeerd gesproken". Zijn echter doel en middelen nog wel te onderscheiden en zo ja, is de keuze van middelen dan voorbehouden aan de politiek?

Waarom heeft de kerk zo duidelijk gesproken over de kernbewapening en laat zij haar stem zo weinig horen als het gaat om vraagstukken als abortus of het milieu, dat wij mensen dag in dag uit verwaarlozen? Van de zijde van de synode werd deze gedachte niet gedeeld. De één ondervond de pastorale brief bevrijdend, bemoedigend en hartverwarmend, een ander meende dat de Hervormde Kerk zich te dogmatisch had opgesteld en mensen in de kou had gezet, omdat het gevaar is ontstaan dat de poging tot communicatie (een handreiking tot gesprek) te veel het karakter van ex-communicatie heeft gekregen.

Bescheidenheid

Het is een waardevolle zaak (geweest) dat het moderamen van de hervormde synode tot een gedachtenwisseling heeft uitgenodigd. Ik verwijs mede naar het artikel van professor Kooijmans in CDActueel van 19 september, die hiervoor pleitte. De kerk en de politiek – in algemene zin – moeten meer dan in de laatste jaren, in positieve zin elkaar wederzijds tegemoet treden in het besef, dat spreken van beide nooit in absolute zin, de volledige waarheid bevat. Deze waarheid kennen kerk en overheid slechts ten dele, juist omdat zij beide gedeeld zijn. Dat maant tot bescheidenheid, tot luisteren naar elkaar en bovenal telkens weer tot bereid zijn als christenen samen te zoeken naar de ware zin van het leven, waaraan geen mens beantwoordt. Daarin is de een niet onderworpen aan de ander, noch omgekeerd. En kerk én overheid zijn daarbij nodig! Onderling zijn deze twee te onderscheiden echter niet te scheiden: de kerk staat midden in de politiek, de bijbelse boodschap van het heil is voor heel de wereld en alle volkeren. Het woord heilsgeschiedenis drukt dat zo goed uit. Anderzijds – en dat ligt ook besloten in het woord heilsgeschiedenis – dient de politiek de heilsfeiten en -tekenen te verstaan, vanuit de bijbelse opdracht voor de geschiedenis van belang zijnde beslissing te nemen. De bijbelse opdracht voor mensen én in de politiek én in de kerk betekent dat zij zich voortdurend afvragen wat God van hen vraagt, zo hoop ik dat het gesprek tussen kerk en politiek zal worden voortgezet, opdat wat ons bindt duidelijker zal worden dan wat ons scheidt.

Rapport belastingwetgeving

Onlangs is verschenen het rapport „Herziening Belastingwetgeving", een uitgave van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, opgesteld door een commissie onder voorzitterschap van prof. dr. J. H. Christiaanse.

Het rapport wil bouwstenen aandragen om op verantwoorde wijze aanbevelingen te doen tot het wijzigen van ons belastingstelsel, waartoe de noodzaak thans zo duidelijk aanwezig is.

Het rapport is te bestellen door overmaking van *f* 9,– op giro 137000 t.n.v. Christen Democratisch Appèl te Den Haag.

CDaddertje (Rectificatie)

Ombudsman?
Waarom niet gewoon geschillenboer

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Polarisatie

Ik ben er hartstochtelijk van overtuigd dat we toe moeten naar kernwapenvrije zônes in Europa. Even hartstochtelijk ben ik er van overtuigd dat dat alleen maar tot stand kan komen via een internationale gerichtheid en samenhang. Wat nu dreigt te gebeuren is, dat de groeperingen die van eenzelfde hartstocht bezeten zijn in twee kampen uiteenvallen. Van de kant van het IKV (Mient Jan Faber) zegt men: We hebben de hoop op de politici opgegeven, we gaan naar de basis toe. Ik denk dat dat een geweldige vergissing is, die tot een oneigenlijke polarisatie leidt. (L. J. Brinkhorst, D'66-fractievoorzitter in *Intermagazine*).

Even kwetsbaar

Mijn stelling is dat het voor de kwetsbaarheid van ons land niets uitmaakt of we kernwapens hebben of niet. Het verhaal dat als wij geen kernwapens plaatsen zouden, we ook geen doelwit van kernwapens worden als er ooit een conflict ontstaat is nou echt pure Russische propaganda. Wat heeft Hitler gedaan in 1940 en wat zal een aanvaller onmiddellijk weer doen? Hij zal het eerst ons havengebied in handen willen krijgen, want hier komen nu eenmaal de versterkingen binnen, hier ligt de olie. (Oud-minister De Geus in gesprek met Vrij Nederland).

Moskou–Washington

De vijandschap van de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten is voor het grootste deel een gevolg van het feit dat Amerika Europa beschermt. Dát is het grote wrijfpunt. Als morgen die 300.000 Amerikaanse soldaten worden teruggetrokken en Reagan zegt: „We trekken onze handen van Europa af", dan zou er overmorgen een uitstekende verhouding zijn tussen Moskou en Washington. (Joseph Luns, secretaris-generaal Navo in gesprek met *De Tijd*).

Taken en invloed

Je kunt niet heel gemakkelijk, alsof je een partijtje bridge zit te spelen, (nucleaire Navo-)taken gaan afstoten. De PvdA zegt, we doen niet mee met die modernisering, we stoten taken af – min of meer eenzijdig blijkbaar – en dan houden we er twee over om invloed te houden op het wapenbeheersingsbeleid.
Dan zeg ik: dat is onzin. Als je één of twee taken overhoudt ben je je invloed binnen de Navo kwijt. Zo schat ik dat in. (Drs. Carl D. Barkman, Nederlands ambassadeur bij de Navo in *Haagse Post*).

Verontrustend

Verontrustend is het optreden van kleine groepen van mensen, bijvoorbeeld binnen de krakersbeweging en binnen de anti-kernenergiebeweging, die op zichzelf democratische besluitvorming niet meer aanvaarden. Voor hen rechtvaardigt het doel elke mogelijke methode van verzet en dus is de politie voor hen een belangrijk object van afkeer en verachting. Politiemannen mogen nooit de Kop van Jut worden. (PvdA-Kamerlid H. van den Bergh in Algemeen Dagblad).

Ongewenste partner

De voorzitter van de Partij van de Arbeid (Max van den Berg) vindt dat zijn partij, die haar strijdpunten niet voor de helft in het regeerprogram terug vindt, van twee wallen moet eten. Voor de ene helft, voorzover program en strijdpunten wel in het regeeraccoord terug te vinden zijn, is de gewone parlementaire weg de aangewezene. Voor alles, waarvoor het regeeraccoord geen vervulling van wensen en verlangens te bieden heeft, moet de partij de weg van de buitenparlementaire acties inslaan. Wij vinden dat dit hinken op twee gedachten niet kan. De PvdA maakt zich op deze manier een ongewenste regeringspartner. *(De Banier SGP).*

Herkenbare PPR

De PPR wil herkenbaar zijn voor christelijke mensen. De PPR is wel christelijk-radicaal, maar geen confessionele partij als het CDA, „want uit de Bijbel en het Evangelie is geen politiek programma te halen". „Maar die herkenbaarheid is voor CDA-kiezers niet meer duidelijk, die moeten we weer zichtbaar maken". (Frans Schulte lid Actiegroep die aan samenwerking met PvdA de voorkeur wil geven boven die met CPN en PSP in *Elseviers Weekblad*).

Buikpijn

De PvdA heeft haar zinnen gezet op de progressieve meerderheid en in het vormgeven van die wens past het, zoals de hoofdredacteur van De Waarheid al vaststelde, een relatie met de CPN te onderhouden. We zeiden het al: terwille van de smeer likt de kat de kandeleer. Het is te hopen dat de PvdA er een flinke buikpijn aan overhoudt. (Trouw).

Bende van vijf

Het kabinet begon rijkelijk laat met het zo gevoelige in elkaar schuiven van de royale stapels papier die de ministeries hadden afgeleverd. En de „bende van vijf" (zoals het overleg tussen Van Agt, Van der Stee, Den Uyl, Terlouw en Van Thijn al gauw ging heten) was – vanuit de formatie begrijpelijk – te zeer verdeeld om snel de moeilijkste politieke knopen door te hakken. *(Volkskrant).*

Zorgen

Binnen het kabinet maakt men zich grote zorgen over de koers van Den Uyl. Zelfs PvdA-ministers, zoals Van Dam en Van Thijn. voelen voor een gematigder koers. Hoewel ze zich voorlopig nog solidair opstellen met hun leider. In ieder geval worden er al binnen het kabinet geluiden gehoord dat, mocht dit kabinet zijn rit uitzitten, het best wel eens zonder Den Uyl zou kunnen zijn. Zelfs Den Uyl heeft er binnen het kabinet al toespelingen op gemaakt. *(Elseviers Magazine).*

Daadkrachtig uitstellen

In de eerste weken van zijn bestaan munt dit kabinet nog niet uit in daadkracht en innerlijke samenhang. De daadkracht beperkt zich tot nu toe tot het uitstellen met enkele dagen van het afleggen van de regeringsverklaring, omdat de ministers het nog onvoldoende eens zijn geworden over het te voeren beleid. (Trouw).

OPTUIGEN VOOR MAANDAG

(Geknipt uit de Volkskrant)

De PvdA-ministers: „We Maken Gewoon Een Rood Valkje Van Hem . . .!"

Over minder werken en minder geld

Er blijken tal van misverstanden te blijven bestaan over deeltijdarbeid en arbeidstijdverkorting. Sommigen denken dat het precies hetzelfde is, anderen wijzen uit emancipatoire gronden fervent deeltijdarbeid af.

De waarheid ligt zoals gewoonlijk in het midden. Het is niet hetzelfde maar – mits goed toegepast – zouden deeltijdarbeid en arbeidstijdverkorting hetzelfde effect kunnen hebben.

Niet duidelijk voor velen is ook de samenhang tussen emancipatiebeleid en een beleid gericht op een (betere) verdeling van de werkgelegenheid. Emancipatie betekent toch niet – zeggen velen – dat alle gehuwde vrouwen moeten gaan werken. Je kunt toch ook heel best een geëmancipeerd mens zijn en toch geen betaalde arbeid verrichten, vragen ze dan. En daarin hebben de vraagstelsters gelijk én ongelijk.

Gehuwde vrouwen

Het grappige is nl. dat alleen gehuwde vrouwen die vraag kunnen stellen. Voor ongehuwden, mannen en vrouwen, mits alleenlevend bestaat er een arbeids**plicht**, evenals voor gehuwde mannen. Niemand uit die groep behoeft bij vadertje staat aan te komen kloppen om zomaar een uitkering omdat ze het recht hebben te kiezen voor het niet verrichten van arbeid tegen betaling. Ook ongehuwd samenlevenden kiezen veelal niet voor een leefvorm waarin één van hen beiden de kost voor twee verdient. Zodat alleen de categorie gehuwde vrouwen werkelijk keuze heeft. En dus bovenstaande vraag kán stellen. Dat betekent in wezen dat slechts één categorie van de bevolking rechten (keuzerechten) heeft die anderen ontberen. Weliswaar bestaat er formeel de gelegenheid dat een gehuwde man zou kiezen voor huis-tuin-keuken-kinderen, terwijl zijn echtgenote voor het kostverdienen zorg draagt, doch het zijn slechts enkele dapperen, de sociale controle van de buurt negerend, die die keuze durven (en kunnen) maken. Formeel gelijk, informeel zeer zeker niet gelijk.

Wil je afsturen op een samenleving waarin rechten en plichten gelijkwaardig over mensen verdeeld zijn ongeacht sekse, dan praten we zeer concreet over rechten, maar bovenal over plichten. Nu dan: de plicht van ieder mens is te zorgen voor brood op de plank, voor verzorging van huis en haard met inbegrip van de zorg voor de eventuele kinderen en voor het iets doen voor je naaste door vrijwillig bezig te zijn zonder betaling buiten de deur. Zowel in dat vrijwillig bezig zijn als in het kostverdienen blijken de zaken aardig ongelijk verdeeld te zijn over mannen en vrouwen, evenals in de thuistaken.

Een ieder die vindt dat op die manier vrouwen en mannen niet tot hun volle recht kunnen komen, dat talenten eenzijdig worden aangewend, dat het ingepakt bezig zijn in een bepaald rolpatroon zonder met eigen aanleg en mogelijkheden rekening te houden, niet zo gewenst of gezond is, doet aan emancipatie.
En in dat met emancipatie bezig zijn speelt een tamelijk belangrijke rol het verichten van arbeid tegen betaling. Zolang dat primair voor mannen en ongehuwden tot taak wordt gerekend en zolang alle voorzieningen op dat patroon geënt blijven, verandert er niets. Dus wordt er serieus nagedacht over hoe dat te veranderen. En dat betekent ook voor de vraagstelsters uit het begin van dit artikel een herbezinning of een stukje arbeid tegen betaling verrichten ook niet een onmisbaar element van emancipatie is.
Emancipatie gaat echter niet alleen om vrouwen, het heeft ook effecten voor de man, het gaat om mensen, die gelijkwaardiger staan voor hun plichten en gelijkberechtigd worden t.a.v. wettelijke en maatschappelijke voorzieningen. Dat betekent ook voor mannen verandering. Met het kunnen afschudden van een deel van de verantwoordelijkheid voor het gezinsinkomen komt voor hen ruimte (en plicht tot) taken in de huis-tuin-keuken-kindersfeer. Kinderen kunnen dan waarlijk opgroeien bij en opgevoed worden door twee ouders, zolang ze deze nog samen hebben.

Inkomensvermindering

Terug naar arbeidstijdverkorting en deeltijdarbeid. Als deeltijdarbeid (met navenante betaling) toegankelijk zou zijn voor een ieder, als elke volwassene bereid zou zijn terug te gaan van volle arbeidstijd naar deeltijd en gehuwde vrouwen bereid tot een stukje kostverdienen in deeltijd, dan kan dat het beoogde effect sorteren.
Het streven is er dan ook allengs op gericht dat mogelijk te maken in de vrijwillige sfeer. Werkgeversorganisaties, werknemersbonden laten allengs hun argwaan of verzet varen en proberen wegen te vinden dit mogelijk te maken. Toch zal het zonder een al te rigoureus overheidsingrijpen of overheidscontrole in de vrijwillige sfeer een uiterst langzaam en wellicht onmogelijk proces zijn om deeltijd voor een ieder mogelijk te maken. Arbeidstijdverkorting langs geleidelijke weg moet daarom zeker niet verwaarloosd worden.

Elk uur per dag minder, elk dagdeel per week minder brengt een oplossing ietsje dichterbij. Ook dat gaat heel langzaam. Immers, zowel deeltijdarbeid als arbeidstijdverkorting brengt inkomensvermindering met zich mee.
Zolang je blijft zitten in de sfeer van voltijdarbeid naast deeltijd of in die van een beetje kortere werkweek of werkdag, blijf je hoofdverdieners houden naast niet-werkenden of een heel klein beetje werkenden. Voor dat laatste is geen ruimte. Niemand kan een baantje vinden voor b.v. 1 uur per dag of één halve dag in de week.
Zolang er dus meerverdieners naast niet-verdieners zijn, zullen die meerverdieners blijven staan op hun recht op een twee-persoonsinkomen. En dat betekent een vrij hoge ondergrens aan de lonen en salarissen. Terwijl het nu juist de bedoeling is bij een betere verdeling van de kostwinnende taak over mannen en vrouwen aan de ondergrens uit te komen op een veel lager bedrag, waarvoor dan wel beduidend korter wordt gewerkt. Theoretisch kan dat pas verwezenlijkt worden bij b.v. een werkweek van 25 uur voor iedereen.
Maar nu zitten we al in het concreet uitwerken. Het gaat nu alleen maar om duidelijk te maken dat én deeltijdarbeid én arbeidstijdverkorting beide middelen zijn om een groot sociaal onrecht, nl. gebrek aan werk voor steeds meer mensen, op te vangen én een middel om de verantwoordelijkheden van man en vrouw gelijkwaardiger en gelijkberechtigder te doen zijn (= emancipatie).

Opgroeiende kinderen

Zolang er mensen zijn die blijven staan op hun recht 100% te werken voor 100% salaris en anderen op hun recht op een behoorlijk levensonderhoud zonder het verrichten van arbeid tegen betaling, zolang zal van beide doeleinden niet veel terecht kunnen komen. De prijs voor het overeind houden van ons sociale stelsel als vangnet voor de zwakkeren zal dan heel snel al niet meer opgebracht kunnen worden. Want ook dat dient dan heel lang nog geënt te blijven op het ook dan, in standhouden van bovenstaand leefpatroon.
Het werkelijk met elkaar solidair zijn door alle gezonde mensen een stuk werk tegen een lager inkomen te laten verrichten, hen allen premies te laten opbrengen voor uitkeringen (op 1 persoonsniveau) zodat werkelijk niemand buiten het vangnet valt, schijnt nog door te weinigen doorzien te worden.

Rechtvaardiger omgaan met beschikbare arbeid, met beschikbare middelen heeft z'n prijs. Een prijs voor mannen en voor vrouwen. Wellicht zou met onze nu opgroeiende kinderen begonnen kunnen worden. Hun bereidheid met minder genoegen te nemen, om beiden een stuk arbeid tegen betaling te verrichten en beiden in hun vrije tijd gratis aan de samenleving dienstbaar te zijn, is wellicht wél aanwezig. Hun kinderen, opgroeiend met een vader en moeder, krijgen dan wellicht een heel wat harmonieuzer opgroeimilieu dan nu schijnbaar aanwezig is in het milieu van de vaak overbelaste moeder en de af en toe aanwezige vader, met kans op hartinfarct voor z'n 50ste. Minder werken, minder geld, meer tijd voor je gezin en je vrijwilligerswerk wie is er eigenlijk tegen?

Eske Sleijser-Tegelaar

Tweede Kamer mag eindelijk uitbreiden en verbouwen

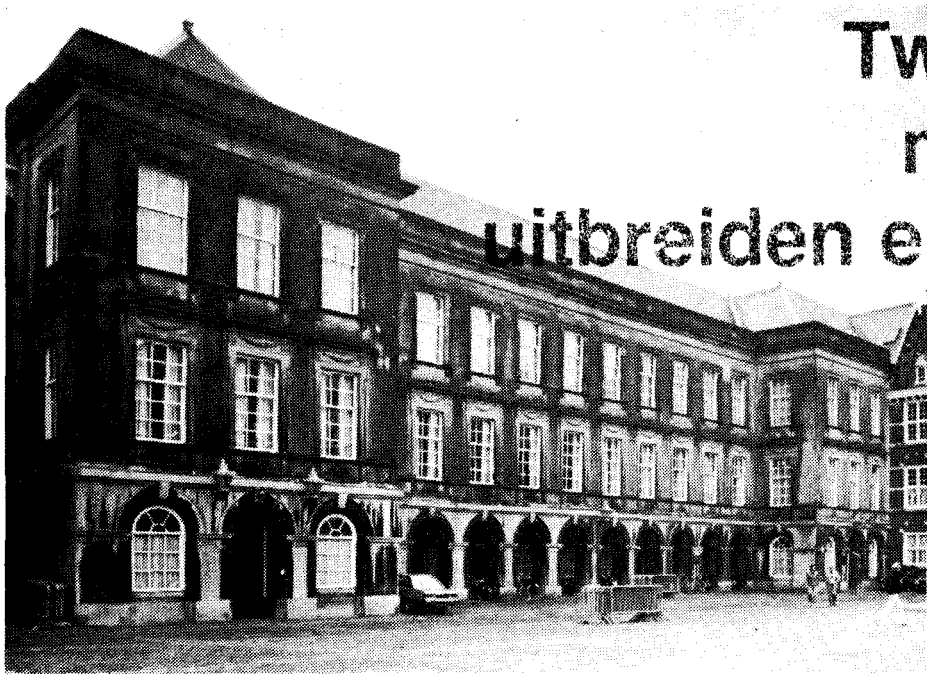

In 1863 bogen architecten zich over nieuwbouwplannen van de Tweede Kamer. In oktober 1981 gaven de ministers Van Thijn en Van Dam het groene licht voor nieuwbouw en uitbreiding. ,,Een gelukkige zaak" zegt CDA-Tweede Kamerlid Stef Dijkman. Een verslag over nieuwbouwperikelen in 's Lands vergaderzaal.

Wie ooit bij leden van de CDA-Tweede-Kamerfractie op bezoek was en daarbij in hun werkkamer terecht kwam kan het weten: de geachte afgevaardigden kunnen lang niet allen op een riante huisvesting bogen. Hetzelfde geldt voor allen die beroepshalve op en rond het Binnenhof bezig zijn. De Tweede Kamer is uit haar jasje gegroeid. Al jaren klagen Kamerleden en medewerkers over een huisvesting die niet toereikend is.

Plannen tot verbouw en uitbreiding van de gebouwen van de Tweede Kamer zijn er op papier al lang. Maar waar de volksvertegenwoordiging in de bezuinigingsrage van 1981 in heel wat begrotingen het rode potlood moet hanteren is enige financiële bescheidenheid als het om het eigen huishouden gaat gepast. Niettemin hebben de ministers Van Dam van Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening en Van Thijn van Binnenlandse Zaken onlangs de knoop doorgehakt: ze zetten het licht op groen voor de nieuwbouwplannen. ,,Gelukkig dat het zover is," vindt CDA-fractielid mr. Stef Dijkman. ,,Want zo als we nu zijn gehuisvest, kan het gewoon niet langer."

Stef Dijkman heeft namens onze fractie zitting in de bouwbegeleidingscommissie die alle plannen volgt. ,,Een commissie duidelijk samengesteld uit de toekomstige gebruikers," zegt hij. ,,Er zitten Kamerleden in van de grootste fracties, maar ook vertegenwoordigers van bij voorbeeld de mensen die in de Kamer werken en iemand namens het perscentrum Nieuwspoort. We hebben als commissie een beetje een klankbordfunctie en zijn nauw bij de ontwikkelingen betrokken. Ik ben er heel blij mee dat de ministers de knoop hebben doorgehakt. Als je ervan uitgaat dat ons democratisch bestel juist hier functioneert dan is het op zijn zachtst gezegd toch wel vreemd dat de huisvesting zo slecht is."

Dijkman benadrukt, niet alleen als Kamerlid te spreken. ,,Voor de medewerkers van de fracties, voor de mensen in dienst van de Kamer, voor de journalisten is de werksituatie ook niet goed meer. Het ontbreekt aan de meest elementaire faciliteiten. Commissievergaderingen worden in ruimten gehouden die daar soms niet eens geschikt voor zijn. Een gelegenheid voor simultaanvertaling, zoals je in moderne parlementsgebouwen wel hebt, vind je hier niet. Als hier ooit nog eens in internationaal verband moet worden vergaderd is dat een gemis. Vooral omdat tolken hoge eisen stellen aan faciliteiten."

Bankjes te klein

Stef Dijkman heeft evenmin veel waardering voor de faciliteiten in 's lands vergaderzaal zelf. ,,Die bankjes zullen best hun historische waarde hebben. Maar naar hedendaagse opvattingen zijn ze volkomen verouderd. Je moet je er met z'n drieën inpersen en een Kamerlid dat wat langer is dan gemiddeld kan zich nauwelijks roeren of keren. En wie in het midden zit en weg wil, kan niet om zijn buurman of buurvrouw heen. Die moet dan opstaan. Die dingen zijn in strijd met alle hedendaagse eisen. Kijk naar Straatsburg, Brussel of Luxemburg. Daar heb je tenminste vergadermogelijkheden die aan deze tijd zijn aangepast. Maar onze vergaderzaal schiet ten enen male tekort."

Het CDA-fractielid Dijkman weet het historische element best te waarderen. Tenslotte is in 's lands vergaderzaal gedurende een lange reeks van jaren parlementaire geschiedenis gemaakt. ,,Het gaat mij echter om de arbeidsomstandigheden waaronder honderden mensen in dit gebouw moeten werken. Kijk, Kamerleden en hun medewerkers, maar ook vele anderen maken binnen deze muren vaak zeer lange dagen. Dat brengt het vak mee, best. Maar is een behoorlijke accommodatie dan teveel gevraagd? Alle waardering voor de historische waarde van de huidige vergaderzaal, maar we zitten nu toch ook niet meer 's avonds onder een gaslamp?"

Nieuwbouwplannen

Er is, zoals gezegd, licht aan de horizon. De nieuwe regeringsploeg is redelijk snel na haar aantreden met uitbreiding van het gebouwencomplex accoord gegaan. Oud-minister van Binnenlandse Zaken Wiegel voelde er op de valreep weinig voor om de ongeveer 200 miljoen gulden die voor de plannen nodig zijn beschikbaar te stellen. Zijn opvolger Van Thijn zag het royaler. Hij oogst er de waardering van Dijkman mee. ,,Kijk, Wiegel was, met de VVD-fractie gewoon tegen de nieuwbouwplannen. Hij zag kans om die bezwaren op te hangen aan het geld dat de verbouwing en uitbreiding moet gaan kosten. En als je dan weet dat allerlei ministeries wel nieuwe gebouwen in gebruik hebben genomen – ik noem nou Binnenlandse Zaken maar eens als voorbeeld – dan zie ik niet waarom de Tweede Kamer dat niet zou mogen. Vooral als je weet dat werkelijk van alles geschrapt is wat niet echt nodig is."

Het huidige Kamergebouw en wat daaraan grenst kent een uitgekiend systeem van bewegwijzering. Wat maar goed is ook, want vreemdelingen in dit parlementair Jeruzalem gaan in sommige delen van het gebouw geheid in de fout door de catacombe-achtige gangen, en trappen die naar kamertjes leiden die als pijpenla kunnen worden aangemerkt. Het huidige complex is te klein en dus werd in de omgeving

naar ruimte omgezien. Als men de plannen van de rijksgebouwendienst en de architect De Bruin leest blijkt daaruit dat de Tweede Kamer in de komende jaren heel wat vierkante meters ruimte aan zijn territoir mag toevoegen: gebouwen die staan tussen Plein, Lange Poten en Hofweg komen erbij. Voornaamste punt: de bouw van een gans nieuwe vergaderzaal.

„Er is heel wat gestudeerd op alternatieven. De huidige zaal is niet voor verbetering vatbaar en de Ridderzaal deugt ook niet. Je moet dus wel wat anders. Volgens de plannen zal overigens niet eerder dan in 1986 met de nieuwbouw kunnen worden begonnen. Zodat nog een aantal lichtingen Kamerleden in deze door de heer Wiegel zo hoog geprezen zittingszaal hun parlementaire functie moeten vervullen. Zolang zullen ze ook zijn gezeten in de royale ambiance die deze zaal te bieden heeft," zegt Dijkman ironisch.

Van jaren her

De roep om betere huisvesting voor 's lands vergaderzaal is van jaren her. Het dagblad Trouw van september jongstleden bij voorbeeld meldde dat al weer bijna elf jaar geleden zes Kamerleden een briefje schreven naar de toenmalige voorzitter Frans-Jozef van Thiel. De geachte afgevaardigden waren het wandelen door de smalle gangetjes en het beklimmen van niet ongevaarlijke trappen en trapjes meer dan beu. Ze vroegen, naar goed gebruik van het Huis, om de instelling van een commissie die de problematiek zou bestuderen. Spoed was geboden. „Trouw" memoreert dat de scribenten er toen kennelijk zeer van overtuigd waren dat op uiterst korte termijn bouwvakkers ter plekke zouden zijn die ingrijpend te werk zouden gaan.

Het liep anders af. Citaat: „We schrijven elf jaar later. In de tussenliggende periode is opnieuw gewit en behangen, zijn er een tiental kamertjes bij het hoofdgebouw betrokken waardoor de open afstapjes alleen maar zijn vermeerderd en zit er van de zes „pioniers" niet een meer in de Kamer." Het dagblad herinnert er fijntjes aan, dat in 1863 reeds een uitgebreid gezelschap architecten plannen ontwikkelde voor een nieuw, ruim opgezet, Kamergebouw. Twee bewindslieden nemen pas 118 jaar later een beslissing in die richting. Voorlopig moet men het in de Kamer doen met een onvolledige en gebrekkige huisvesting. Maar och, als over vele jaren het parlementsgebouw zal beschikken over 150 goed gestoffeerde zetels voor de geachte afgevaardigden, vergaderzalen met allerlei elektronisch vernuft en werkkamers met kamerbreed tapijt en airconditioning dan is er vast wel iemand die een onderhoudend en geschiedkundig verantwoord boekwerkje laat verschijnen over dat goeie, ouwe Kamergebouw met zijn pijpenladen, onhandige trapjes en doolhofgangen. Wie nu door die gangetjes snelt moet goed om zich heen kijken. Straks zijn ze parlementair „jeugdsentiment".

Ton Huijssoon

Stef Dijkman: „het gaat om de arbeidsomstandigheden van honderden mensen..."

Tegenover het Binnenhof is een fraai complex waar verscheidene Kamerleden en hun medewerkers werkverblijf vonden.

agenda

Partijraad

De eerstvolgende partijraad zal gehouden worden op **zaterdag 21 november a.s. in het congrescentrum „Het Turfschip", Kloosterlaan te Breda.** Aanvang 10.15 uur.

Op deze partijraad zullen de financiële stukken van het afgelopen jaar en het komende jaar aan de orde komen, alsmede de eerste resultaten van de partij-politieke discussie.

Hebt u belangstelling deze dag bij te wonen dan kunt u zich opgeven door het overmaken van *f* 20,- op giro 720800 t.n.v. Stichting CDA-secretariaat, dr. Kuyperstraat 5, Den Haag. Dit bedrag bevat deelnemerskosten, lunchkosten en enkele consumpties.

Na ontvangst van betaling zullen vergaderstukken alsmede het toegangsbewijs automatisch worden toegezonden. Betaling dient uiterlijk 23 oktober plaats te vinden.

Nieuwe secretaris NCW

Vanaf 1 januari a.s. wordt drs. J. K. Bont de nieuwe algemeen secretaris van het Nederlands Christelijk Werkgeversverband (NCW). De heer Bont zal hiermee de opvolger worden van drs. H. H. P. Wijffels die onlangs naar de Rabobank vertrok.

De heer Bont is (38) op dit moment nog werkzaam op het ministerie van Financiën waar hij de functie bekleed van plv. hoofd van de Inspectie Rijksfinanciën.

Vredesopvoeding (II)

Gewapende vrede of wapenen voor de vrede?

„Een hemel kunnen we van deze aarde niet maken, maar wel moeten we trachten te voorkomen dat ze binnen afzienbare tijd een hel gaat worden."

Woorden van de „veteraan" dr. Steven C. Derksen (1918) op het gebied van de Vredesopvoeding in diens recent verschenen boek „Wapenen voor de vrede". Van Derksen zou je kunnen zeggen, dat hij een van die mensen is die hun tijd vooruit zijn: al in de jaren-zestig, toen het denken over vraagstukken van oorlog en vrede veel minder gemeengoed was dan nu, schreef hij al in „De Gids" over de noodzaak tot vredesopvoeding. Een aantal publicaties over hetzelfde onderwerp volgde en in 1978 promoveerde Derksen zelfs op het onderwerp vredesopvoeding. Het boek dat we hier willen bespreken is een soort vereenvoudigde uitgave van die dissertatie.

Derksens boek had bij het verschijnen het tij duidelijk mee: steeds meer mensen in ons land maken zich zorgen over de toenemende bewapening tussen de supermachten. De wens van de NAVO, in West-Europa 572 kernraketten te stationeren die een duidelijk antwoord moeten geven op wat de Sowjet-Unie op dat gebied in huis heeft, maakte veel verzet los, een verzet dat in het afgelopen weekeinde in de Westduitse hoofdstad Bonn zijn hoogtepunt vond tijdens een massale demonstratie.

Wat men ook voor bezwaren kan hebben tegen het mijns inziens wat versimpelde gedachtengoed van bij voorbeeld het Interkerkelijk Vredesberaad, het is de verdienste van de Vredesbeweging dat er over het vraagstuk van de kernbewapening en de steeds erger wordende bewapeningswedloop althans aan deze zijde van het IJzeren Gordijn een discussie is begonnen. Derksen vertaalt die discussie in concrete zin: hij geeft nauwkeurig aan wat er met name in de onderscheiden stadia van het onderwijs aan vredesopvoeding kan worden gedaan. Ook bij Derksen geldt dat „jong geleerd oud gedaan is", als het er om gaat binnen het onderwijsveld jonge mensen te wapenen voor de vrede. Maar hij waarschuwt wel tegen een te groot optimisme en pessimisme: „De beste kansen hebben we bij ons streven naar vrede als we de zaken in hun juiste verhoudingen blijven zien." Het spreekt vanzelf dat de oude rot in het onderwijsvak Derksen het onderwijs een zeer belangrijke taak toedenkt als het gaat om vredesopvoeding.

Indoctrinatie

Het geven van vredesonderwijs aan gemakkelijk beïnvloedbare kinderen houdt het gevaar van eenzijdige indoctrinatie in. Derksen onderkent dat gevaar en sluit niet uit dat het helemaal zal kunnen worden uitgeschakeld. Maar, stelt hij, dat geldt voor elke vorm van onderwijs en opvoeding, omdat nu eenmaal iedere opvoeder van een bepaald mens- of maatschappijbeeld uitgaat. „Absolute garanties tegen indoctrinatie kunnen niet worden gegeven. Wel kunnen een aantal voorwaarden worden gesteld die dit risico tot een aanvaardbaar minimum beperken."

Een paar van die voorwaarden zijn, in zijn visie:

- de docent moet zich zo eerlijk en zo objectief mogelijk opstellen en een zo open mogelijke leersituatie scheppen;
- de leerstof moet zo veelzijdig mogelijk worden samengesteld, bij voorbeeld door het aan het woord laten van vertegenwoordigers van alle standpunten dienaangaande;
- de docent moet de kritische zin en oordeelskracht van de leerlingen zoveel mogelijk bevorderen;
- bij het vredesonderwijs moet men uitgaan van een aantal normen en waarden waarover althans op papier een zekere overeenstemming in de wereld bestaat en die de volken ondanks verschillen in aard en aanleg toch in zekere zin samenbindt, zoals bij voorbeeld het Handvest van de Verenigde Naties en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens;
- een zo goed mogelijke al dan niet wetenschappelijke scholing van de desbetreffende docenten is noodzakelijk.

Deze voorwaarden kunnen volgens Derksen het gevaar van indoctrinatie tot redelijke proporties terugbrengen. Maar er is meer: de modale leerling van 1981 doorziet pogingen tot indoctrinatie sneller dan vroeger.

Niet vroeg genoeg

Mét de samenstellers van de vorige week besproken brochure vredesopvoeding van de Unie School en Evangelie is Derksen ervan overtuigd dat je met vredesopvoeding niet vroeg genoeg kunt beginnen. Veel denk- en gedragsgewoonten ontstaan immers in de kinderjaren. Derksen citeert Maria Montessori die gezegd heeft dat oorlog al in de kinderkamer kan beginnen. Hoewel door allerlei sociale ontwikkelingen het gezin veel van zijn oorspronkelijke functie heeft verloren is het gezin het belangrijkste opvoedingsmedium gebleven. Menig onderzoek heeft uitgewezen dat uitgesproken agressieve mensen vroeger in hun jeugd of niet in gezinsverband hebben geleefd of in een gezin waar conflicten aan de orde van de dag waren, zijn grootgebracht. Veel SS'ers waren afkomstig uit gezinnen waarin de sfeer uitgesproken slecht was.

Derksen: „Liefde en aandacht voor het gezin vormen in zekere zin het alpha en omega (begin en eind) van de vredesopvoeding in het gezin. En dan kom je vanzelf op het probleem van vrijheid en gezag in de opvoeding. Het is zaak ook daar de weg van het midden aan te houden, want noch bij teveel vrijheid noch bij teveel hardheid in de opvoeding is een kind gebaat. Immers: „De beste opvoeder is diegene die vanuit het besef van zijn eigen normen leeft, maar tegelijk voor zijn kinderen de mogelijkheid van een andere keuze open laat.""

(vervolg op pagina 15)

Voornaamste doel van het vredesonderwijs:

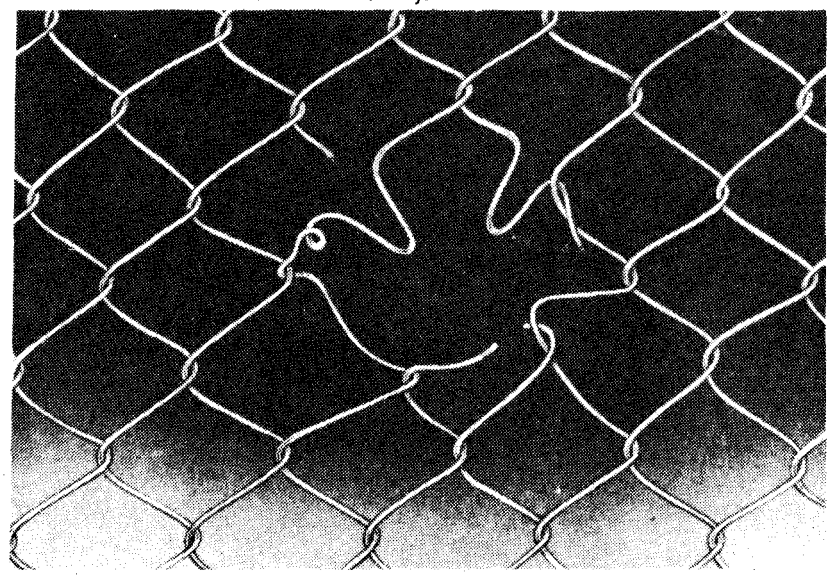

Het doorbreken van het oorlogsdenken *(uit Wapenen voor de Vrede)*

uit de fractie

Op de proef gesteld

Wie maandag benieuwd was naar de inhoud van de regeringsverklaring moest zijn geduld nog even op de proef stellen: het kabinet Van Agt II kon de Tweede Kamer nog geen afgerond geheel aanbieden. De problemen waren, zo verzekerde minister-president Van Agt de kamer, van technische aard. Op voorstel van voorzitter Dolman werd besloten, de regeringsverklaring en de daarop volgende debatten een week uit te stellen. Het is de bedoeling dat de minister-president nu maandag de 19e oktober de regeringsverklaring zal afleggen.

Van de CDA-fractie betekende dit uitstel wijziging van nogal wat werkzaamheden. Er hoefde deze week niet meer te worden vergaderd en maandagmiddag kon, kort na het debatje in de Tweede Kamer, de gewone fractie-agenda worden afgehandeld. Fractievoorzitter Ruud Lubbers gaf nog een korte toelichting op het uitstel.

Lubbers deelde mee dat binnen het kabinet door allerlei omstandigheden – ondermeer door verblijf van enkele bewindslieden buitenslands – de inhoudelijke discussie over enkele moeilijke punten pas laat kon worden ingezet. Daarnaast was er het probleem dat de oude regeringsploeg niet alles had ingevuld en dat de inmiddels opgetreden verslechteringen in de economie ook nog moesten worden verwerkt. „Ik zie geen herkenbaar politiek conflict. Wel is er een wirwar van moeilijke cijfers waar men nog uit moet komen", aldus de fractievoorzitter.

Ton Huijssoon

(vervolg van pagina 14)

Kinderspel

In het verlengde ligt de spelproblematiek. Uiteraard komt Derksen daarbij terecht op het oorlogsspeelgoed. In een beetje speelgoedwinkel zijn revolvers en mitrailleurs verkrijgbaar die zich van echte exemplaren nauwelijks onderscheiden. De actualiteit van alledag op de televisie helpt ook een handje, zodat tienjarigen met overtuiging „gijzelinkje" kunnen spelen. De dagelijkse dosis geweld op de buis beïnvloedt kinderen. „Hoewel het niet verstandig lijkt onze kinderen met straffe (nde) hand elk oorlogsspel te verbieden, dient een zich kritiekloos aanpassen aan de heersende spelgewoonte in nog sterkere mate te worden afgeraden. Als vredesopvoeders zijn we nergens als we zelf de speelgoedkast van onze kinderen met machinegeweren en tanks volstoppen. De beste oplossing is daarom het gesprek waarin we onze kinderen de achtergrond van het oorlogsspel proberen duidelijk te maken."

De enige weg

Steven Derksen komt, de conclusie trekkend uit zijn eigen betoog, dat er weinig aanleiding is tot al teveel optimisme, maar dat het toegeven aan pessimisme gevaarlijk is. Hij put moed uit een zich duidelijk aftekenende mentaliteitsverandering in het Westen en toont zich hoopvol over ontwikkelingen aan gene zijde van het IJzeren Gordijn. De auteur toont zich evenwel realist genoeg om van deze ontwikkelingen geen wonderen te verwachten. De weg die hij aangeeft is – stelt hij – de enige weg om te overleven. De wetten en praktische bezwaren die tussen droom en daad in de weg staan ten spijt.

Ton Huijssoon

Nieuwe NCOV-voorzitter pleit voor uitbreiding van dienstverlening aan ondernemers

Sijko Veninga, de nieuwe voorzitter van het Nederlands Christelijk Ondernemers Verbond (NCOV) heeft bij de aanvaarding van het voorzitterschap van deze organisatie, gepleit voor uitbreiding van de dienstverlening aan ondernemers in het midden- en kleinbedrijf.
Hij deed een beroep op staatssecretaris Van Zeil uitbreiding van de bedrijfseconomische en planologische adviesdiensten van het NCOV te realiseren. Goede en vroegtijdige advisering van ondernemers is belangrijk voor de continuïteit van gezonde ondernemingen. Zowel voor de economie als voor de werkgelegenheid is dit van het grootste belang.
„Bezuinigen op adviesverlening is bezuinigen op toekomstig ondernemen", aldus Veninga.
De nieuwe voorzitter betoonde zich voorstander van gespreide verantwoordelijkheid en wees op het gevaar dat in een tijd van economische recessie eigenbelang en polarisatie gaan overheersen.
Het NCOV gaat werken aan een visieprogramma. Daarin zullen beleidslijnen worden aangegeven voor de opstelling die het Verbond kiest in zaken als werkgelegenheid en werkloosheid, de relatie actieven en niet-actieven, sociale zekerheid, inkomensbeleid etc.
De installatie van Sijko Veninga vond plaats tijdens het congres van het NCOV maandag jl. in Den Haag.

commentaar

Schoolverlaters

De nieuwe minister van CRM, Van der Louw, heeft de suggestie gedaan werkloze schoolverlaters, die een uitkering krijgen, te verplichten bepaalde gemeenschapsbanen te vervullen. Het gaat om die functies, die thans niet door betaalde krachten of vrijwilligers worden vervuld.
Van der Louw's suggestie komt met name voort uit de zorg die hij heeft over de geestelijke-sociale gevolgen die het nog-nooit-hebben-gewerkt voor jongeren met zich brengt.
Van der Louw's suggestie is moedig. Wij maken ons er geen illusies over hoe de reacties zouden zijn geweest wanneer deze suggestie van een andere politieke kant gekomen zou zijn. Etiketten als „DUW" en „Werkverschaffing" zouden onmiddelijk op dit idee zijn geplakt. Ook nu is de KWJ al meteen over Van der Louw heengevallen.
VNO-voorzitter van Veen meent evenwel dat werkloze schoolverlaters veel beter zouden kunnen worden ingezet in vacatures bij bedrijfsleven en overheid.
Wij vragen ons af of men niet het één zou kunnen onderzoeken zonder het ander na te laten.
Wij verwijzen in dit verband ook naar het CDA-program „Om een zinvol bestaan" waarin artikel 2.25.b stelt:
„Het bevorderen (c.q. verplichten) dat jeugdige werklozen voor een beperkte periode (een half jaar of een jaar) worden ingeschakeld in het bedrijfsleven, particuliere instellingen of overheidsinstellingen, met opleidingselementen en een met de te verrichten arbeid verbandhoudende beperkte extra tegemoetkoming boven de basis-werkloosheidsuitkering. Eén en ander onder begeleiding van organisaties van werkende jongeren en sociale partners."
De concretisering van deze en dergelijke ideeën, is zonder de rechtspositie en de mogelijkheden van de schoolverlaters tot zelfverwerkelijking aan te tasten, al moeilijk genoeg. Het is zaak dat de jongerenorganisaties de suggestie van de minister nuchter en creatief oppakken.

CD-addertje
Verklaringsregering

Krachtige aanpak economische malaise

Op 6 oktober hebben de Europese Christendemocraten diepgaand gesproken over de huidige sociaal-economische problemen.
Natuurlijk kwam een dag na de wijziging van de wisselkoersen (mark en gulden meer, de andere munten – vooral Italië en Frankrijk – minder waard), die wijziging ter sprake. In een uitgegeven gemeenschappelijke verklaring werd er nog eens op gewezen, dat de samenwerking op monetair gebied tussen de lidstaten; de oprichting van het Economisch Monetair Stelsel, zou moeten berusten op een sterkere onderlinge afstemming van het sociaal-economisch beleid.
Dit zou dan niet in de laatste plaats de zwakste regionale gebieden in de EEG ten goede moeten komen. Afspraken over de wisselkoersen zonder meer samenhang in de sociaal-economische aanpak zullen tenslotte slechts een beperkte werking hebben. Uiteraard kreeg het werkloosheidsprobleem grote aandacht. Daarbij in het bijzonder de positie van jongeren en vrouwen. Geconstateerd werd, dat de EEG voor wat betreft innovatie en investeringsniveau achterblijft bij de andere grote industrielanden. Veel te weinig is er sprake van een gezamenlijke inspanning om daarin verbetering te brengen. Vooral op het gebied van research, energie-besparing en alternatieve technologieën, milieuverbetering en vorming aldus de verklaring.
Onderstreept wordt, dat zonder een duidelijker Europese benadering door de sociale partners – waarbij over een gezamenlijke aanpak-basis overeenstemming te bereiken moet zijn – een dergelijk beleid niet van de grond zal komen. Uitgesproken werd, dat dit ook van belang is om het stelsel van sociale zekerheid in onze landen tenminste veilig te stellen.

Van de Europese Raad (regeringsleiders die in november in Londen vergaderen) werd gevraagd zo mogelijk een stap verder te doen op het punt van de monetaire samenwerking (bv. grotere harmonisatie op het gebied van de binnenmarkt): het drastisch verminderen van vaak protectionistische handelsbelemmeringen. Verwezen werd naar de vele en constructieve voorstellen die door het Europese Parlement zijn gedaan.
Vergaand overheidsdirigisme werd in de verklaring afgewezen, allicht niet zonder daarbij aan Frankrijk te hebben gedacht. In deze verklaring werd de steun voor de derde wereld als bijzondere verantwoordelijkheid onderstreept en concrete maatregelen op economisch en humanitair gebied verlangd.
De betekenis van de ontwikkelingssamenwerking krijgt binnen de Europese christen-democratie gelukkig steeds positieve aandacht als gezichtsbepalend element.
Tenslotte is in de verklaring vastgesteld dat een versterking van de instituties (ook van het Europese Parlement) noodzakelijk is, wil Europa zijn mogelijkheden, ook ten gunste van minder bedeelde gebieden, volledig kunnen waarmaken. Immers niet in het minst door toedoen van het parlement zijn voedselhulp en structuurverbeterende ontwikkelingsprojecten van ruimer middelen voorzien dan waartoe de regeringen konden besluiten. Het is goed, dat die nadruk in deze verklaring zo duidelijk is terug te vinden.

Bouke Beumer

EVP/EUCD vergadering

Dinsdag 6 oktober jl. vergaderde het Dagelijks Bestuur van de Europese Volkspartij onder voorzitterschap van de heer Tindemans.
Praktisch de gehele morgen werd gewijd aan de sociaal-economische situatie van Europa. Een uitstekend rapport van de Duitse christen-democraat Müller-Hermann vormde de handleiding voor de discussie. Bouke Beumer zal hierop elders in dit blad nader ingaan.
Aan de orde was voorts de bespreking van een concept-verklaring over de hervatting van de dialoog tussen USA en USSR. Een Nederlandse tekst zal op 21 oktober a.s. als voorstel behandeld worden in de commissie van de EUCD „Vrede en Veiligheid". (zie CDActueel van vorige week).
Uitvoerig is de vergadering van de Europese Raad van Ministers aan de orde geweest die op 20 en 21 november in Londen wordt gehouden. De Europese Volkspartij heeft de Europese Raad o.a. gevraagd,

- om de bevoegde Raden van Ministers opdracht te geven om met het oog op de 9 miljoen werklozen in Europa maatreregelen te nemen om de werkgelegenheid te verbeteren en daarvoor middelen aan te dragen via de betoging 1982
- de groter wordende kloof tussen arme en rijke regio's in Europa te verkleinen, door een effectief regionaal beleid.

Tenslotte werd over de situatie in Suriname uitvoerig gediscussieerd. Een EVP resolutie over Suriname werd unaniem aanvaard. (Zie hiernaast)
De gehele dag werd overschaduwd door de gebeurtenissen in Egypte. De dood van president Sadat schokte de vergadering en na één minuut stilte vertolkte voorzitter Tindemans in een kort herdenkingswoord de gevoelens van afschuw en ook onzekerheid over de steeds explosieve situatie in het Midden Oosten.
De gevoelens waren daarom zo diep, omdat verschillende leden van de vergadering de president nog maar kort geleden in het Europees Parlement hadden ontmoet. Bovendien had een EVP-EUCD-delegatie nog niet zo lang geleden in Egypte uitvoerig gesproken met president Sadat over de gezamenlijke politieke interesses.
Op 7 oktober werd de vergadering van de EUCD voorgezeten door Freitas do Amaral, thans vicepremier en minister van Defensie van Portugal. Voorlopig is besloten om zijn voorzitterschap te continueren.
Twee zaken kwamen hier uitgebreid aan de orde. De confederatie van Libanese christenen werd als waarnemer toegelaten tot de EUCD, zonder stemrecht. De EUCD hoopt daarmee bij te dragen tot een vreedzame ontwikkeling in het Midden Oosten.
Voorts werd door de Italiaanse oud-minister Andreotti uitvoerig verslag gedaan over de stand van zaken bij de Helsinki-conferentie in Madrid. In een daarover unaniem uitgegeven verklaring werd o.a. door de EUCD-leden gevraagd, dat de deelnemers aan deze conferentie hun positieve bijdrage zouden leveren aan een uitgewogen en op wezenlijke punten ingaand slotdocument dat vooral nader ingaat op de vorderingen op het gebied van de mensenrechten in de vrijheid van meningsuiting. De plotselinge dood van Sadat liet niet na ook op deze vergadering zijn stempel te drukken.

M.A. Kolster
adj. secretaris CDA-buitenland

EVP vraagt herstel van democratie in Suriname

De EVP, kennis genomen hebbende van de ontwikkelingen en de stand van zaken in Suriname, overwegende:

- dat in Suriname de grondwet buiten werking is gesteld, het parlement is ontbonden, aanhouding, gevangenhouding en behandeling van personen in een aantal gevallen niet conform de regels van een rechtsstaat plaatsvinden, persvrijheid wordt beknot, bewegingsvrijheid wordt beperkt en maatschappelijke en politieke organisaties niet kunnen functioneren zoals dat in democratische samenleving behoort;
- dat de regering Chin a Sen reeds verscheidene keren heeft laten weten te streven naar terugkeer van democratische verhoudingen en het weer functioneren van de rechtsstaat;
- dat het realiseren van die doelstellingen van belang is voor alle mensen in Suriname, maar ook volgt uit het consequent beleven van het lidmaatschap van de Verenigde Naties en van veel belang is voor de beeldvorming van Suriname in het buitenland;

dringt er bij de president van Suriname Chin a Sen persoonlijk en bij de regering op aan, dat spoedig maatregelen worden getroffen, gericht op het weer functioneren als rechtsstaat,

betuigt haar solidariteit met de christen-democraten in Suriname en wenst hen sterkte en wijsheid in deze voor het volk van Suriname zo moeilijke periode.

CDU-delegatie bezoekt Kamerkring Leiden

Opmerkelijk initiatief

door J. Dzsingisz Gabor

De Kamerkring Leiden ontving op 2, 3 en 4 oktober 13 leden van de CDU. De Duitse delegatie was zeer gevarieerd samengesteld. Naast een lid van het Europees Parlement, een lid van de Bondsdag, waren het een journalist, jongerenvertegenwoordigers, gemeenteraadsleden, bestuursleden van de vrouwenorganisatie van de CDU en vakbondsvertegenwoordigers.

Het bezoek werd ver uitgetild boven het niveau van een touristische aangelegenheid.
De kring Leiden bracht maar liefst twee Nederlandse leden van het Europees Parlement, vier leden van de Tweede Kamer, minister Gardeniers en een groot aantal Statenleden, gemeenteraadsleden en verschillende bestuursleden van onze partij in stelling.
De bedoeling van deze uitwisseling was om nu eens niet op landelijk niveau maar meer aan de basis de politieke discussie met elkaar aan te gaan. Immers discussie kan het begin zijn van meer begrip voor elkaars standpunten.
De journalist uit Bonn, Jürgen Wahl, vertelde mij dat men aanvankelijk een zwaar hoofd had in dit bezoek. In Duitsland staat het CDA als de meest linkse christen-democratische partij in Europa aangeschreven. Tevens was men bevreesd dat de Duitse delegatie als een groep aartsconservatieven zou worden ontvangen.
Dat het denken in deze betrekkelijk eenvoudige links rechts tegenstelling een karikatuur is van de werkelijkheid bleek tijdens drie dagen intensief gesprek met elkaar.
Kringsecretaris Smeele zorgde ervoor dat in hoog tempo zes thema's konden worden afgewerkt.
De voortreffelijke inleiding van Jan Krajenbrink, over de totstandkoming van het CDA, lokte van Duitse zijde de verrassende vraag uit waarom het woord christelijk toch zo bescheiden werd gehanteerd. Uit die discussie bleek dat de CDU in een volstrekt andere krachtsverhouding opereert dan het CDA. In Duitsland is alles gebaseerd op een meerderheids strategie met alle electorale en campagne technische gevolgen vandien. Het gaat in de eerste plaats om het winnen van zoveel mogelijk stemmen. Dit is wezenlijk voor het politiek handelen van de CDU. Dat bij het CDA het beginsel en de uitgangspunten op de eerste plaats staan en pas dan de vraag volgt hoe men de kiezer kan inspireren werd niet geheel begrepen.
Hanja Maij-Weggen ging in op het werk dat zij in het Europees Parlement doet. Met enige trots constateerde zij dat:
„Door vriend en vijand erkend wordt dat de 109 leden tellende christen-democratische fractie tot een van de meest consistente en constructieve fracties behoort in het Europees Parlement."
Zij achtte het van groot belang dat de door de fractie verworven onafhankelijke centrumpositie behouden blijft en dat men zich niet laat verleiden tot systematische banden met b.v. de conservatieven of de socialisten. Zij had de indruk dat de Duitse collega's, die overigens de grootste groep vormen in de fractie, wel eens moeite hebben met het innemen van deze onafhankelijke centrumpositie. Zij vroeg zich af of de Duitse collega's wellicht op grond van hun nationale ervaringen er teveel de stelling op na houden dat christendemocratie gelijk staat met anti-socialisme. Haar Duitse collega, Marlene Lenz, trachtte een en ander recht te zetten. Het belangrijkste was echter dat uit beider taal de wil tot eensgezindheid sprak.
Ongetwijfeld werd het moeilijkste onderwerp, de kernbewapening, door Joep de Boer aan de orde gesteld. Het leren leven met de bom wees hij af. Niet de eenzijdige ontwapening maar ook niet het klakkeloos aansluiten bij de bewapeningswedloop biedt de oplossing zei hij.
„Wij hebben immers onoverkomelijke ethische en morele bezwaren tegen het gebruik van kernwapens." Zijn stelling van de terugtrekking van de tactische kernwapens uit Duitsland was in dit gezelschap gedurfd. Het antwoord op deze stelling was de vraag of Nederland bereid was i.p.v. de kernbewapening een extra bijdrage in de conventionele bewapening te leveren om het evenwicht dat op dat gebied ontbreekt te herstellen.
Zijn wij niet bezig om door de dure kernbewapening ons geweten af te kopen op het punt van de individuele en geestelijke weerbaarheid, waardoor in feite een schijnveiligheid ontstaat?
Deze discussie zal na pasen, wanneer de kring Leiden een tegenbezoek aan de kringen Bonn, Neuss en Siegburg brengt, worden voortgezet.
De tijd ontbrak om wat dieper op deze problematiek in te gaan.
Na de inleiding van het Tweede-Kamerlid Lansink over de vernieuwing van het hoger onderwijs bleek dat Duitsland deze problemen ook kende maar in feite al wat verder is met het vinden van oplossingen.
Het zware programma werd slechts voor enkele uren onderbroken voor een rondrit in Den Haag en een ontvangst door burgemeester Schols.
Hierna spoedde het gezelschap zich naar Voorburg alwaar de kring Leiden een openbare vergadering had. Minister Gardeniers hield een uiteenzetting over de Duits-Nederlandse culturele betrekkingen; een inleiding die bij de Duitse gasten in zeer goede aarde viel.
De secretaris van de energieraad dr. Adriaansen heeft in een kort bestek de energievoorzieningsproblematiek belicht. Opvallend was zijn pleidooi voor meer aandacht voor de mogelijkheid van steenkolen. De afdeling Voorburg verzorgde vervolgens de zeer geslaagde en druk bezochte gezellige afronding.
Het viel mij op dat de leider van de Duitse delegatie Alo Hauser – lid van de Bondsdag – de oecumenische kerkdienst, die gehouden werd in de kerk van de Deutsche Evangelische Gemeinde in Den Haag, het hoogtepunt van het bezoek vond. Ik ben het met hem eens dat de meditatie van pater Oltheten m.s.c. over politiek en geloof bijzonder indrukwekkend was, maar ik heb het gevoel dat er meer aan de hand is. Het feit dat de opening van onze openbare ledenvergadering met een bijbellezing begon kwam ook als een grote verrassing voor onze Duitse gasten.

Mijn conclusie is dat het hier om een opmerkelijk initiatief van de kamerkring Leiden gaat. De voorzitter Wind en de vice-voorzitter Rienks hebben terecht gesteld dat wij veel aan elkaar te zeggen hebben over de grenzen heen.

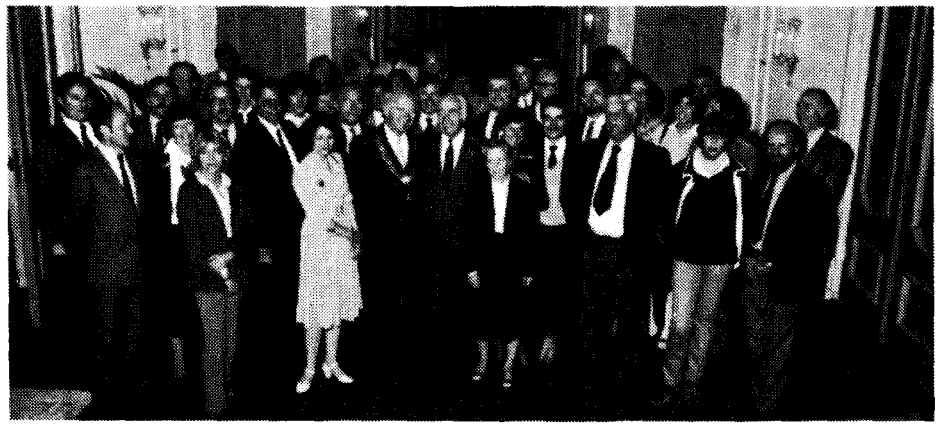

De delegatie op bezoek bij burgemeester Schols van Den Haag.

Wegen naar vrede en veiligheid

In CDActueel van 3 oktober jl. schreef Berend Kamphuis een artikel over de kernbewapening. Daarin bestreed hij m.n. de benadering van ex-minister De Geus. De redactiecommissie van het CDJA heeft, na overleg met Berend, drs. de Geus bereid gevonden een reactie te schrijven.

Gaarne wil ik met het CDJA de discussie over het veiligheidsbeleid voortzetten, door te reageren op het artikel van B. Kamphuis in CDActueel van 2 oktober j.l. Ik bepaal me tot enkele hoofdzaken, waarvan het mij belangrijk voorkomt dat het gesprek erover wordt vervolgd, omdat ze van invloed zijn op de politieke meningsvorming

Ten eerste de vraag of de Soviet Unie expansief is of niet. Vooropgesteld dat ik natuurlijk heel goed weet dat in de geschiedenis niet alleen de Russen expansief zijn geweest. Rond 1500 begonnen de maritieme naties hun expansie over zee, leidend tot uitgebreide koloniale rijken. Te zelfder tijd begon het groothertogdom Moskou zijn expansie over land, resulterend in een Sovjet Unie, die thans binnen zijn grenzen tientallen verschillende volkeren herbergt. Het essentiële verschil is, dat de westerse koloniale rijken inmiddels zijn verdwenen, maar dat de Russische expansie voortgaat. De ommekeer in het denken over de koloniale relaties begon in de westerse landen rond de eeuwwisseling. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog was al een begin gemaakt met het wijzigen van de verhoudingen en sindsdien zijn de koloniën stuk voor stuk vrij en onafhankelijk geworden. De wijze waarop dat geschiedde is uiteraard een verhaal apart.

Historie

Wat gebeurde er in de laatste halve eeuw, waarin de koloniale rijken werden geliquideerd, met het sovjet imperium? In 1939 vielen de sovjets Finland binnen en – samen met de Duitsers – Polen. Niet bepaald buurlanden die Rusland naar het leven stonden! In 1941 volgde de aanval van de nazi's. We weten allen hoe de volkeren van de Sovjet Unie in de oorlog hebben geleden en we vonden het voor-de-hand-liggend dat in 1945 het Kremlin veiligheid aan zijn westgrens wilde. Dat betekende dat die grens van Moermansk tot de Zwarte Zee een heel eind naar het westen werd verlegd, ten koste van alle buurlanden, en dat drie zelfstandige staten (Estland, Letland enLithouwen) werden ingelijfd. Vóór die verlegde grens werden satellietstaten gesticht, met een communistische, totalitaire regering. De Russen staan nu bij Helmstedt, dat is op éénzesde van de afstand Amsterdam-Moskou.

Vlak vóór het einde van de oorlog verklaarden de sovjets de oorlog aan Japan. Dat stelde hen in staat Sakhalin en de Koerillen-eilanden te veroveren, waardoor de Zee van Ochtsok (een lap water van ruim de helft van de Middellandse Zee) tot binnenzee kon worden verklaard. In Mongolië en Noord-Korea werden ook satellietregimes geïnstalleerd.

Na de oorlog is de expansie voortgegaan, vooral

De Geus: „verre van dat"

in het Midden Oosten en Afrika. Ik heb dat in het door Kamphuis aangehaalde artikel aangetoond. De jaren van ontspanning waren tevens de jaren van sovjet-penetratie in die delen van de wereld. Het drama-Vietnam is ermee geëindigd dat nu bases als Danang en Camranh Baai gebruikt worden door de Russen. Natuurlijk weet ik, dat achter iedere zin die ik hier neerschrijf, een geschiedenis zit waar boeken over zijn te schrijven en dat de rol van de westerse landen vaak niet best is geweest. Maar de balans van het wereldtoneel opmakend: de Russische militair-politieke invloed is in de 50 jaar van westerse dekolonisatie, sterk uitgebreid.

Laatste feit in deze reeks: Afghanistan. Ik begrijp echt niet hoe iemand, deze feiten kennend, zou kunnen tegenspreken dat de soviets (die nooit de wereldrevolutie uit hun banier hebben geschrapt) expansief zijn. Maar, zegt Kamphuis, de echte afhankelijkheid is economisch en cultureel. Dat klopt. Zelfs landen als Syrië en Irak, die politiek/militair sterk aan de Sovjet Unie zijn gebonden, richten zich economisch op het Westen. Dat zegt veel over de respectievelijke economische systemen. Trouwens: is economische verbondenheid op zichzelf verwerpelijk? Streeft Nederland dat juist niet na? En als ontwikkelingshulp de relaties tussen het Westen en de Derde Wereld versterkt, dan is daar toch niets tegen?

Overkill

Kamphuis werpt mij ook de handschoen toe over de parallel die ik heb getrokken met de jaren dertig. Hij zegt: „Hoe kan iemand in een situatie van overkill (waarvan toen geen sprake was), in een situatie die politiek totaal onvergelijkbaar is met die van de jaren '30, zo'n vraag stellen?"

Eerst het laatste. Volgens mij is de situatie wel degelijk vergelijkbaar. Destijds 3 totalitaire, expansieve landen (Duitsland, Italië en Japan) en nu idem de Sovjet Unie. Ik zeg niet dat de sovjets nu uit zijn op een veroveringsoorlog, zoals het genoemde drietal destijds wel. Maar komt dat dan wellicht mede door de kernwapens? Dit wil niet zeggen dat ik vrede heb met de kernwapens, verre van dat. Iedereen is het er over eens dat het tot de eerste taken van de politiek behoort om daar iets aan te doen. Er is alleen verschil van mening over de daartoe te volgen weg. Ik kies de weg van het rapport Donner, waarbij ik alle respect heb voor hen die een andere route willen kiezen. Als zij maar niet het woord „vrede" voor zichzelf monopoliseren en als ze maar aangeven hoe zij onze democratische samenleving, met al z'n voors en tegens, willen beveiligen tegen pressie en inmenging van buitenaf.

Onjuist

Vervolgens verwijt Kamphuis mij, dat ik de defensie-inspanning loskoppel van de economische situatie. Dat is onjuist. Het citaat dat hij aanhaalt is niet van mij, maar van een werkgroep onder de socialistische professor Halberstadt. De afgelopen jaren is de defensiebegroting wel degelijk verminderd. Ik heb steeds bezwaar aangetekend tegen sommige Amerikaanse stemmen, die de sociale uitkeringen willen korten ten gunste van de defensie. Ik teken evenzeer bezwaar aan, nu Kamphuis het omgekeerde doet. Iedere staatstaak – ook defensie – wordt in ons parlementaire bestel op z'n noodzaak beoordeeld en deze (ex-)minister heeft daar volgaarne aan meegewerkt.

De Geus zwijgt over het militair-industriële complex, zegt Kamphuis. Inderdaad, want daar had de redactie me niet naar gevraagd. Met alle genoegen zou ik er een artikel over willen schrijven, maar ik volsta met één opmerking: Dat in de jaren '60 de Amerikanen achterstanden beweerden te hebben die achteraf niet bleken te bestaan, valt in de eerste plaats de Russen te verwijten, die immers door hun volslagen geslotenheid dit soort fouten uitlokken.

Tenslotte: „Slechts enkelen vragen nog naar God", schrijft Kamphuis, en De Geus hoort daar niet bij. Nu weet ik al sinds de zondagschool dat een christen die een slag in z'n gezicht krijgt, z'n andere wang toe moet keren voor de volgende klap. Dat doe ik dan bij deze.

Drs. P. B. R. de Geus

El Salvador: een reactie

In nummer 44/45 van CDActueel 8 augustus 1981, schreef Harry Coerts een artikel over „Het CDA en El Salvador". Robert v. d. Lente en M. Ditmarsch, voorzitter CDA-kerngroep mensenrechten/ Latijns-Amerika, reageerden in nummer 49 van CDActueel. Nu zet Harry Coerts de discussie voort.

Wij kunnen ons goed vinden in de reactie van Robert van de Lente uit Amstelveen. Daarentegen zetten we een aantal vraagtekens bij het verhaal van M. van Ditmarsch. Wij willen ons beperken tot een aantal hoofdpunten. Met hem zijn we van mening, dat de politiek van de Verenigde Staten in El Salvador volstrekt verwerpelijk is. Het verschil tussen ons ligt ook niet in de constatering, dat de Verenigde Staten „niet de enigen" zijn die interveniëren. Met deze constatering is de zaak echter niet opgelost! De inmenging van de Verenigde Staten is veel massaler dan de inmenging van welk land dan ook. Kort na de ambtsaanvaarding van president Reagan begonnen allerlei z.g. „white papers" in de Verenigde Staten te circuleren, die spraken over grootscheepse wapenleveranties van communistische landen aan de oppositie in El Salvador. Hiermee legitimeerde Reagan zijn wapenzendingen aan de junta. Achteraf is gebleken, dat deze documenten grotendeels sterke verhalen waren, die nergens op berusten. Oud ambassadeur van de Verenigde Staten in El Salvador, Robert E. White, bevestigde nog onlangs (NRC-Handelsblad, 3 juli jl.) dat zijn land aanstuurt op een militaire oplossing in El Salvador.
Gezien bovenstaande vinden wij een krachtig protest tegen de voornaamste interveniërende macht, de Verenigde Staten, zinvoller dan een zeer algemene oproep aan landen om hun inmenging te staken. Wanneer de Verenigde Staten zijn verdwenen bestaan er meer mogelijkheden om tot een vergelijk te komen tussen junta en oppositie. De steun van de regering Reagan is met name voor de militairen in de junta een reden om niet met de oppositie te willen onderhandelen of slechts onder bepaalde voorwaarden. Zij hebben namelijk alle hoop op een militaire vernietiging van die oppositie.
Wat betreft het laatste gedeelte van het verhaal van Van Ditmarsch zijn ons inziens enkele nuanceringen op zijn plaats.
De reden voor CLAT Nederland om af te zien van deelname aan het Brede Platform was **niet,** dat ze problemen hadden met het gericht zijn van de aktie tegen de Verenigde Staten, maar betrof de verdeling van de ingezamelde gelden. CLAT wilde ook geld bestemmen voor de kortgeleden opgerichte UPD, waarin enkele vakbonden samenwerken.
Het Brede Platform wilde dit uitsluitend geven aan in de FDR (oppositiefront) vertegenwoordigde groeperingen (onder andere om versnippering te voorkomen). Het Brede Platform heeft zich overigens nooit uitgesproken tegen initiatieven buiten haar om.

Harry Coerts,
fbg Buitenland Groningen.

Straten vegen

Onze nieuwe minister van CRM, André van der Louw, heeft een nieuw plan gelanceerd tegen de jeugdwerkloosheid. Jeugdige schoolverlaters zouden in zijn visie moeten worden ingeschakeld bij allerlei werkzaamheden in de samenleving, waarvoor nu geen geld beschikbaar is. Ook zou de mogelijkheid geschapen moeten worden om vrijwilligerswerk te doen.
Een van de projecten waaraan de nieuwe bewindsman denkt, is het schoonhouden van onze steden. Straten vegen dus . . .
Laten wij vooropstellen, dat er sympathieke kanten zitten aan dit voorstel. Terecht zegt Van der Louw, dat jeugdwerkloosheid fatale psychologische gevolgen heeft voor de schoolverlaters. Dat zij „aan het werk gezet" moeten worden, is zeker waar.
Ook het idee van de sociale dienstplicht heeft positieve kanten. Het feit, dat slechts eenzesde deel van de jongeren (militaire) dienstplicht moet vervullen, terwijl de overigen de dans ontspringen, is immers volstrekt onrechtvaardig. En natuurlijk is er in de samenleving nog genoeg werk te doen.
Toch is de smaak van het voorstel van de minister wrang. Immers: op wier schouders komt de verplichting te liggen, om zich dienstbaar te maken voor de samenleving? Niet op die van alle jongeren, maar alleen op die van de schoolverlaters die de domme pech hebben geen baan te kunnen vinden. Zij moeten de straten maar gaan vegen.
De werkloosheid van vandaag wordt vooral veroorzaakt door het feit dat meer mensen zich aandienen op de arbeidsmarkt. Nieuwe lichtingen schoolverlaters en ook vrouwen. De enige manier om voor deze achterstandsgroepen op te komen, is meer volwaardig werk te scheppen, en het schaarse werk eerlijk te verdelen. Dat is een verantwoordelijkheid voor alle mensen, die nu wel een volwaardige baan hebben. En natuurlijk moet er dan ook een herwaardering komen voor onbetaald werk. Maar het gaat niet aan, om dit te herwaarderen werk eenzijdig toe te delen aan hen, die op onze arbeidsmarkt de pech hebben jong te zijn of vrouw, en daarom moeilijk aan de bak komen. Dat staat herwaardering van dat soort werk alleen maar in de weg. Alleen herverdeling van werk, bijvoorbeeld door bedrijven te verplichten een bepaald percentage jongeren in dienst te nemen (zie ons CDA-program), misschien gecombineerd met een echte sociale dienstplicht voor alle jongeren voor een beperkte duur, biedt een rechtvaardige oplossing voor het probleem van de jeugdwerkloosheid. Dan krijgt iedereen misschien ook wat meer tijd om zelf de eigen straat te vegen!

Govert Veldhuijzen.

radio en televisie

Schrikdraad

Misschien kennen jullie het wel: het programma van de NCRV „Schrikdraad". Dat is het programma waarbij het publiek de mogelijkheid heeft via een „ergernis-knop" een interview met een bekende Nederlander te beëindigen.
De NCRV heeft het CDJA gevraagd om voor de programma's van het komende seizoen publiek te leveren.
Elke uitzending kunnen maximaal 10 CDJA-ers het publiek versterken.
De opname-data van schrikdraad zijn:

- 22 oktober
- 19 november
- 17 december
- 14 januari
- 11 februari
- 11 maart
- 8 april
- 8 mei

De opname begint elke avond om half 8 en zal om ongeveer half 10 zijn afgelopen.
De reiskosten naar de studio in Hilversum worden door de NCRV vergoed.
Heb je belangstelling om op een van deze data Schrikdraad bij te wonen, dan kun je je daartoe aanmelden bij:
Nel van der Zande
CDA-bureau
tel. 070-924461
Zij zorgt er dan voor dat je een toegangsbewijs krijgt toegezonden.

Rectificatie

In het artikel van Johan de Leeuw (CDActueel 10 oktober jl.) werd gesproken over gerenommeerde CDA-ers als Luns etc. De heer Luns is echter geen lid van het CDA (red.)

CDaddertje

Men kan veel lelijks over het CDA zeggen maar niet dat Luns er lid van is.

CDA-studiedag over afvalverwerking en bodembescherming

Op zaterdag 24 oktober a.s. wordt in het Jaarbeurs-congrescentrum te Utrecht een studiedag gehouden over de problemen rond de verwerking van afvalstoffen en de bescherming resp. sanering van de bodem. Deze dag wordt georganiseerd door de Stichting kader- en vormingswerk CDA in samenwerking met de Vereniging van christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders.
De doelstelling is, de deelnemers te informeren over de politieke, bestuurlijke en technische aspecten van afvalverwerking en bodembescherming/sanering. De studiedag is vooral bedoeld voor gemeente- en provinciebestuurders, maar ook andere geïnteresseerde CDA-leden zijn welkom. Met het oog op de doelgroep zal worden nagegaan hoe de beleidsvoornemens op de genoemde terreinen die zijn vervat in de CDA-programma's kunnen worden verwezenlijkt en aangescherpt.

Nadere inlichtingen: Stichting kader- en vormingswerk CDA, t.a.v. mevrouw G. van der Heijden-van der Eerden, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 - BA Den Haag, tel. 070-92 44 61 (alleen 's ochtends); CDA-bestuurdersvereniging zelfde adres, tel. 070-92 40 21.

Provinciale afdeling Noord-Holland

De gemeentelijke afdeling hebben tot uiterlijk 31 oktober 1981 de gelegenheid desgewenst amendementen in te dienen op het ontwerp-programma Provinciale Staten1982-1986 van het CDA Noord-Holland.
Leden van het CDA Noord-Holland kunnen exemplaar van het ontwerp-programma bestellen bij het sekretariaat H. Koetje, Okeghemstraat 38, IV, 1075 PP Amsterdam, 020-643502 (kosten ƒ 1,20 excl. portikosten).

CDA Vrouwenberaad Friesland

22 oktober 19.45 uur in het Motel te Heerenveen, algemene ledenvergadering. Onderwerp: verkiezingsprogram Friesland.

***

30-31 oktober: Vrijdagavond 7 uur tot zaterdagmiddag 4 uur: kaderweekend in de „Ulepanne" te Balk. Onderwerp: Ruimte voor minderheden in de samenleving.
Inleiding: mevr. C. den Hollander.

Op het secretariaat van het CDA

is plaats voor een

STAFMEDEWERKER ORGANISATIE (V/M)

De medewerker(ster) die voor deze funktie wordt aangetrokken, zal te werken worden gesteld op basis van een arbeidscontract.

In een later stadium is de mogelijkheid van een vast dienstverband niet uitgesloten.

De werkzaamheden van de betrokken medewerker(ster) omvatten o.a.:

— advisering over, coördinatie van en correspondentie met CDA-organen in provincie en gemeente, een en ander met betrekking tot de opbouw en uitbouw van de organisatie.
— mede uitvoering van kandidaatstellingsprocedures voor diverse vertegenwoordigende lichamen;
— aktieve deelname aan campagne en propaganda aktiviteiten van de partij

Vereisten:
— tenminste HEAO-opleiding;
— organisatorische ervaring;
— inzicht in de organisatiestruktuur en verwantschap met het CDA;
— goede kontaktuele eigenschappen.

De arbeidsvoorwaarden voor deze interessante en veeleisende funktie zijn grotendeels gebaseerd op de rijksregeling voor ambtenaren.

Inpassing in salarisschaal vindt plaats volgens de BBRA-normen. De AOW-premie wordt gecompenseerd.
Nadere informatie over deze funktie kan worden verkregen bij de adj. secr. administratie en organisatie, de heer G. van den Berg, tel. 070-924461.
Sollicitaties binnen 14 dagen schriftelijk richten aan de secretaris van het CDA, de heer Drs. M. Smits, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

agenda

Provinciale afdeling Zuid-Holland

Het ontwerp-verkiezingsprogramma Provinciale Staten 1982-1986 van het CDA-Zuid-Holland is gereed.
De gemeentelijke afdelingen en de stemhebbende leden van de Algemene Ledenvergadering hebben rechtstreeks exemplaren ontvangen.
De gemeentelijke afdelingen zijn tot 12 november 1981 in de gelegenheid amendementen in te dienen. Leden van het CDA-Zuid-Holland kunnen een exemplaar à **ƒ 2,50** excl. portikosten schriftelijk bestellen bij de secretaris, P. Bovens, Malle Molen 55-28, Den Haag.

CDJA-Noord-Brabant

Het CDJA-Noord-Brabant organiseert op 22 oktober een jaarvergadering in het Eurohotel, Hinthamerstraat 63 in Den Bosch. Deze jaarvergadering bestaat uit twee delen: 1. (20.00-21.00 uur) besloten vergadering; 2. Vanaf 21.00 uur is de vergadering openbaar en zal staatssecretaris van Leijenhorst, spreken over actuele politiek.

CDJA Amsterdam-Amstelveen

Donderdag 22 oktober houdt het CDJA A-A een ledenvergadering in de van Eeghenstraat 90 te Amsterdam. Op deze avond hoopt Wim Vergeer – lid van het Europees Parlement – te komen spreken over „de rol van de Christen Democratie in El Salvador". M.n. zal hij ingaan op de verdeeldheid van de Christen-Democraten in El Salvador. Aanvang om 20.00 uur.

TOGA'S

Fa. A.M. Nieuwpoort

v.h. Fa. C. Jörg Sr.

Wij zijn door het gehele land te ontbieden.

Adelboldstr. 37, 3553 SH Utrecht
Telefoon **030-446146**

ADVERTENTIE

NCO-DISCUSSIEDAG

Zaterdag 24 oktober 1981 van 10.00 tot 17.00 uur in de Congreszaal van de Jaarbeurs in Utrecht.

„Tien jaar ontwikkelingsbeleid en de voorlichting, informatie en acties daarover in Nederland"

Discussiebijdragen van de Minister voor Ontwikkelingssamenwerking, drs. C. P. van Dijk, zijn vier voorgangers (Udink, Boertien, Pronk, De Koning) en van medewerkers van Derde-Wereldgroepen in Nederland.

Toegang vrij. Schriftelijke informatie verkrijgbaar bij de Nationale Commissie voor Ontwikkelingssamenwerking (NCO), Mauritskade 63, 1092 AD Amsterdam. (020-93.88.22).

Fractiekommissie landbouw bezoekt IJsselmeerpolders

Vrijdag 9 oktober bracht de CDA-fractiekommissie Landbouw en Visserij een werkbezoek aan de Zuidelijke IJsselmeerpolders. Het in samenwerking met het CDA-kringbestuur Zuidelijke IJsselmeerpolders opgestelde programma moest de delegatie, bestaande uit de parlementariërs en enkele Statenleden, een goed inzicht geven in de knelpunten in de polders. Hierbij stond met name Zuidelijk Flevoland centraal.

In de ochtend was de delegatie te gast bij de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders alwaar prof. Van Duin en zijn medewerkers onder meer de stand van zaken m.b.t. de ontginning, de uitgifte van landbouwgronden, de verstedelijking (Almere, Zeewolde), de bestuurlijke organisatie en de problematiek van het tracé van de Flevospoorlijn nader toelichtten. Over de uitgifte van landbouwgronden ontspon zich een discussie over de meest gewenste bedrijfsgrootte van de landbouwbedrijven in relatie tot de inkomenspositie en de knelpunten op het „oude" land. De delegatie was onder de indruk van het aantal arbeidsplaatsen dat gemoeid is met de inpoldering van de Markerwaard. De aanleg levert 75.000 manjaren werk op terwijl het aantal structurele arbeidsplaatsen 15.000 zal bedragen. Daar komt nog bij dat de grondclaims die nu al op Zuidelijk Flevoland rusten de oppervlakte van Zuidelijk Flevoland twee maal overtreffen. Uiteraard kwam ook de tracékeuze van de Flevospoorlijn aan de orde. De delegatie stelde zich op het standpunt dat een snelle uitspraak over het tracé geboden is waarbij zij aangetekend dat een verlegging landinwaarts niet wenselijk wordt geacht.

Tijdens de middag was de delegatie te gast bij de CDA-afdeling Zeewolde. Naast een bezoek aan een akkerbouw en weidebouwbedrijf werden de parlementariërs uitvoerig ingelicht over een aantal actuele zaken door o.a. de heer Van der Linden (voorzitter CDA-Zeewolde) en de heer Buysse (landbouworganisaties). Bepleit wordt een snelle kernvorming van Zeewolde, de vorming van de twaalfde provincie IJsselmeerpolders; (een verdeling van het gebied over drie provincies dient in ieder geval vermeden te worden), de handhaving van artikel 11 van de Wet Openbaar Lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders (dit artikel regelt de bestuurlijke bevoegdheden in de polders), de voortzetting van de uitgifte van agrarische bedrijven waarbij de pachtvoorwaarden herzien dienen te worden en de inpoldering van de Markerwaard. De delegatieleden werden gewezen op de steeds toenemende niet-agrarische grondclaims in Zuidelijk Flevoland. Gezien het sociaal-maatschappelijk isolement van de bewoners in het gebied Zeewolde verdient een snelle kernvorming grote prioriteit. Dit kan geschieden als Zeewolde onder het Openbaar Lichaam blijft vallen. Een tijdelijke indeling bij de toekomstige gemeente Almere (per 1–1–1984) is niet gewenst.

Van de zijde van de parlementariërs werd onderstreept dat niet alleen vanuit werkgelegenheidsoogpunt maar ook om te kunnen voldoen aan de toenemende claims op onze schaarse grond, de inpoldering van de Markerwaard een noodzaak is. Immers op deze wijze is het behoud van natuurwaarden elders het beste gediend. De aanleg van bossen in Zuidelijk Flevoland zal zoveel mogelijk moeten plaatsvinden op gronden waaraan nog geen bestemming is gegeven. Ook de produktiefunctie van het bos verdient hierbij prioriteit.

M.b.t. de vorming van een twaalfde provincie zal afgewacht moeten worden hoe de toekomstige provincie Twente eruit gaat zien. De fractie had bij de eerste behandeling van het initiatief-wetsontwerp tot wijziging van de wet Openbaar Lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders (intrekking artikel 11) een kritische inbreng geleverd en zal deze kritische houding mede door wat de parlementariërs deze dag gehoord en gezien hebben in de toekomst blijven aannemen.

Léon Lomans
beleidsmedewerker CDA-fractie

Deelnemers waren: mevrouw Andela en de heren R. v.d. Linden, Dijkman, v.d. Sanden, Krajenbrink, Van Noord, Nijland, Tolman (Europees Parlement) en Netjes (Eerste Kamer), alsmede mevrouw Bets Borm.

Politieke scholingscursus

Een aantal in landelijk verband samenwerkende vrouwenverenigingen belegt jaarlijks cursussen rond een aantal door die vrouwenverenigingen vastgestelde thema's.
Voor de politieke scholingscursus 1981/1982 zijn de thema's a) Invloed van de vrouw op de gezondheidszorg en b) Invloed van de vrouw op haar leefomgeving.

Op deze cursussen worden veelal vrouwen gevraagd namens een politieke partij zitting te hebben in fora en de standpunten van hun partij t.a.v. deze thema's te vertolken.
Ter voorbereiding op het optreden van CDA-Vrouwen op de Politieke scholingscursus 1981/1982 organiseert het CDA-Vrouwenberaad in samenwerking met de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA deze cursus.
Uitsluitend kunnen CDA-Vrouwen zich voor deelname aanmelden, waarbij met name ook wordt gedacht aan Raads- en Statenleden, die tevens bereid zijn op de door de samenwerkende vrouwenverenigingen te organiseren Politieke scholingscursussen op te treden.
De cursussen voor CDA-vrouwen vinden plaats in:

Den Haag (CDA-secretariaat)
- dinsdag 3 november: Gezondheidszorg
- maandag 16 november: Leefomgeving.

Zwolle (Sociëteit Buitenzorg)
- woensdag 6 januari 1982: Gezondheidszorg
- woensdag 13 januari 1982: Leefomgeving.

Het onderwerp Gezondheidszorg zal worden ingeleid door mw. F. Laning-Boersma en het onderwerp Leefomgeving wordt ingeleid door mw. C. den Hollander.

Het programma luidt steeds als volgt:
10.00–10.15: ontvangst met koffie; 10.15–10.30: opening en mededelingen; 10.30–11.00: inleiding; 11.00–12.00: gesprek met inleidster; 12.00–13.00: PAUZE; 13.00–15.00: 10-minuten toespraakjes door deelneemsters over onderwerp + bespreking; 15.00–15.30: Evaluatie.
Van elk van de deelneemsters wordt verwacht dat zij zich op het 10-minuten praatje voorbereiden.

Het deelnemersgeld ad. *f* 5,– per bijeenkomst dient tijdens de bijeenkomst te worden voldaan.

agenda

Bon zenden naar: Stichting Kader- en Vormingswerk CDA, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

Opgave kan door toezending van onderstaande aanmeldingsbon.

Bon, CDA-Politieke scholingscursus

Naam .....
Adres .....
Postcode+woonplaats .....
.....
tel.: .....
neemt deel aan de CDA-Politieke scholingscursus
0 Den Haag, 3 november a.s.
0 Den Haag, 16 november a.s.

0 Zwolle, 6 januari 1982
0 Zwolle, 13 januari 1982

*) aankruisen wat van toepassing is.

TRIODOS BANK

Triodosbank NV, Stationslaan 4
Postb. 55, 3700 AB Zeist
Tel. 03404-16544.

Bewust sparen

is zich afvragen voor welk soort kredieten het spaargeld wordt gebruikt.

De keuze is aan U.

Verzoeke toezending van de
☐ informatie-brochure
☐ spaarfolder

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: ..... Postcode: .....

Telefoon: .....

Sturen naar:
Triodosbank NV, Antwoordnummer 170,
3700 VB Zeist.
(in open envelop, postzegel niet nodig).

MOTEL RESTAURANT CONGRESCENTRUM

'T GASSELTER VELD

TEL. 05999-4435
Bosweg 2 - 9462 TA Gasselte
Drenthe

MOTEL: Luxe app. (eigenlijk kleine bungalows) voorzien van alle gemakken. Gelegen in een privépark van 10 ha. aan de Staatsbossen.

Rust en privacy gewaarborgd.

RESTAURANT: klassieke inrichting, specialiteiten, gerenommeerde keuken en service.

Gedurende oktober:

Tweedaags verblijf incl. uitgebreid Drenths ontbijt f 66,- p.p.

Ook andere arrangementen mogelijk.
Tijdig reserveren voorkomt teleurstellingen.

ADVERTENTIE

UITNODIGING

Iedereen welkom Iedereen welkom

Het Confessioneel Gereformeerd Beraad hoopt zaterdag 31 oktober in de IJsselhal te Zwolle de jaarlijkse

APPÈLDAG

te houden.

Thema:	„Staat de vaste burcht op instorten?"
Spreker:	Ds. S. Landheer te Kampen.
Medewerking:	Dichteres Nel Benschop. Chr. Gem. Zangvereniging „Eben Haëzer" uit Rhenen. Aan het Johannus-orgel: B. van Stempvoort-Veenendaal.
Kinderfeest:	o.l.v. Fam. Wijsmüller-Wezep (ook crèche).
Forum:	Er zal ruime gelegenheid zijn tot beantwoording van schriftelijk ingediende vragen aan de leden van het forum: ds. W. A. de Boer Genderen; ds. W. Kats te Apeldoorn; prof. dr. K. Runia te Kampen en ds. W. de Vries te Amersfoort.
Slotwoord:	Dr. B. van Oeveren te Rijnsburg.
Aanvang:	's morgens 10.30 uur (zaal open 9.30 uur), 's middags 14.00 uur.

CDA christen democratisch appèl

Op vrijdag 16 oktober a.s. organiseert de Kamercentrale Drenthe een bijeenkomst voor haar leden en sympathisanten in de „Bellevue" te Assen (tuinzaal).

Spreker zal zijn Drs. J. de Koning, huidige minister van Landbouw.

Onderwerp: de afgelopen kabinetsformatie.

Tevens zult u voorgesteld worden aan de nieuwe vice-voorzitter, Dr. G. J. Fleers.

Aanvang 20.00 uur.

agenda

Studieconferentie-belastingwetgeving

Op maandag 9 november belegt het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA een studieconferentie rond het thema „herziening belastingwetgeving". De conferentie wordt gehouden in de Jaarbeurs te Utrecht van 15.00 tot ongeveer 21.30 uur.
Doel van de conferentie is het bijeenbrengen van een aantal deskundigen en in de problematiek geïnteresseerden teneinde gezamenlijk van gedachten te wisselen over de uit te zetten koers in de belastingwetgeving.
Basis voor de discussie vormt het onlangs door het Wetenschappelijk Instituut uitgebrachte rapport „Herziening belastingwetgeving". Prof. dr. J. H. Christiaanse, voorzitter van de belastingcommissie van het Wetenschappelijk Instituut, zal het rapport toelichten en Prof. mr. J. Verburg uit Leiden zal een aantal kritische opmerkingen bij het rapport plaatsen. Daarna zal in groepen gediscussieerd worden en 's avonds plenair.
In het forum zullen naast de sprekers zitting hebben de heer A. J. Molendijk, secretaris CNV en drs. M. J. van Amelsfoort, CDA-Tweede Kamerlid, voormalig staatssecretaris van Financiën. Conferentievoorzitter is prof. dr. S. Cnossen.

Mocht u zich aangetrokken voelen tot dit onderwerp dan nodigen wij u uit telefonisch (op nummer 070-924021 toestel 27) of door het invullen van onderstaande bon van uw interesse kennis te geven. De volgorde van binnenkomst van de aanmeldingen bepaalt het aantal deelnemers. De eigen bijdrage van de deelnemers is gesteld op ƒ 15,-, terwijl reductie op treinkosten mogelijk is. Documentatie vooraf, consumpties en maaltijd, evenals een verslag achteraf is bij de prijs inbegrepen. De inschrijftermijn sluit op 2 november a.s.

Naam (in blokletters):_____
Adres:_____
Telefoonnummer:_____
meldt zich aan voor de Studieconferentie Belastingwetgeving van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. De deelnemersbijdrage zal aan de zaal voldaan worden. Bij inschrijving doch niet-deelname zal dit bedrag achteraf worden overgemaakt. Bij overtekening van het aantal deelnemers zal bericht worden gezonden.
Opzenden in enveloppe naar Antwoordnummer 1904, Den Haag, waarvoor geen porto is verschuldigd.

uw mening

Een paar verwaarloosde argumenten

De laatste tijd is in dit blad de kernwapenproblematiek nog al eens ter sprake gekomen. Gaarne wil ik bij deze discussie enige kanttekeningen plaatsen.
1. Het is onmogelijk om de ontdekking van de atoomsplitsing en de toepassing daarvan in atoomwapens ongedaan te maken. Je kan het atoomwapen niet „on-uitvinden" en je krijgt het dus ook de wereld niet uit, tenzij niemand het meer wil hebben. Het laatste is helaas onwaarschijnlijk. Zolang er geen wereldregering met een effektieve wereld-politie bestaat, zullen er altijd landen zijn zoals (a) Libië, Israël, Pakistan, of Zuid-Afrika die dit wapen toch ontwikkelen, ermee dreigen en eventueel gebruiken, of zoals (b) de USA, de Sovjet Unie en China die dit wapen reeds bezitten en daarvan geen afstand willen doen. Alleen al het feit dat anderen het eventueel kunnen maken zal de huidige bezitters ervan weerhouden hun eigen atoomwapens op te geven. Wij kunnen deze trieste werkelijkheid betreuren, maar niet ontkennen.

Daarom, kernwapens uit Nederland verwijderen is nog wel mogelijk, maar kernwapens de wereld uitbannen is niet mogelijk. De leus „kernwapens de wereld uit, te beginnen met Nederland" is daarom onwerkelijk. Alleen het laatste deel is te verwezenlijken
2. Naar schatting staan er thans ongeveer honderd Russische SS20 raketten, elk voorzien van drie kernkoppen, op West-Europa gericht. Deze raketten beogen niet om midden-afstands raketten bij ons te vernietigen (want die hebben wij niet), doch infra-strukturele doelen, zoals havens, vliegvelden, verbindings- en beslissingscentra. Hun doel is enerzijds strategisch, t.w. mobilisatie en de aanvoer van versterkingen te voorkomen, anderzijds politiek, t.w. intimidatie. Wanneer de SS20 raketten in tijd van oorlog worden gebruikt of wanneer er in tijd van vrede mee wordt gedreigd, gebeurt dit ongeacht het feit dat er in Nederland géén raketten staan. Het feit dat er hier geen raketten staan opgesteld, betekent daarom niet dat wij van een atoomoorlog of van een dreiging met atoomwapens verschoond zullen blijven. Het zelf niet hebben van raketten is geen garantie tegen een atoomaanval of tegen een dreiging daarmee.
3. Als ik in Rusland het voor het zeggen had en overwoog de SS20 tegen West Europa in te zetten of daarmee te dreigen, dan zou ik dat sneller en gemakkelijker doen als er in West Europa geen evenwaardige raketten stonden opgesteld dan als zulke raketten daar wel stonden. Immers, wanneer er in West Europa ook raketten staan, riskeer ik dat er vanuit West-Europa wordt teruggeschoten. Hoe meer raketten er in West-Europa zouden staan, hoe meer ik, als Rus, zou aarzelen om de mijne te gebruiken. Daarom: niet alleen biedt het niet opgesteld staan van raketten bij ons geen enkele garantie dat de Sovjet Unie de zijne niet zal gebruiken, de enige garantie dat de Sovjet Unie dat inderaad niet zal doen is dat er bij ons ook van die raketten staan.

H.J. Ydo

Waanzin

In dagblad „Trouw" van 24 september jl. stond een artikel, getiteld „Oud-premier luistert niet naar bisschoppen".
Oud-premier P. de Jong zou voor het KRO-programma „Kruispunt" hebben verklaard niet alleen voorstander te zijn van het bezit van kernwapens, maar ook bereid zijn ze te gebruiken. Mijn opmerking: Hoe kan CDA'er P. de Jong zo'n uitlating doen? Hoe past dit met de richting in de bijbel, waarbij het gaat om heil voor mens en wereld?
In het boekje „Kernontwapening" van generaal-majoor Von Meijenfeldt staat dat de totale explosieve kracht van de kernwapens op de wereld gelijk is aan 1.25 miljoen Hirosjima-bommen.
Het is waanzin dat er op een steeds hoger of technologisch geavanceerder niveau evenwicht wordt gezocht, waardoor de bewapeningswedloop en wapenhandel onverminderd voortgaan, met alle gevolgen van dien, aldus een artikel van J.D. Backer, schout-bij-nacht buiten dienst, in Trouw van 26 september jl.
Ik zou oud-premier De Jong vervolgens willen verwijzen naar de bijdragen in CDActueel van 19 en 26 september jl., n.a.v. de vredesweek, van prof. P.H. Kooijmans en H.B. Gerritsma.

P.J. Meerkerk **Purmerend**

agenda

CDA-Epe

Op 29 oktober spreekt partijvoorzitter P. Bukman in Epe (Gelderland). Plaats: het Jagertje, Tongerenseweg 125. Aanvang 20.00 uur.

Kamerkring Den Helder.

De Kamerkring Den Helder (werkgebied benoorden het Noordzeekanaal) houdt op 29 oktober een ledenvergadering in ontmoetingscentrum de Rekere, Muiderwaard 396, Alkmaar-Noord. (Per auto slechts bereikbaar via de westelijke rondweg rond Alkmaar). Sprekers: R.F.M. Lubbers en M. Smits resp. fractievoorzitter en partijsecretaris over de kabinetsformatie en de regeringsverklaring. Aanvang 20.00 uur.

Een nieuw boek van dr. Steven Derksen.

In klare en pakkende taal laat de auteur zien, dat er op dit ogenblik maar één uitweg is: de weg van het onderling begrip inplaats van die van het geweld en dat daarvoor een totaal andere opvoeding nodig is.
Via een grotere psychische en politieke volwassenheid kan de mens meer greep krijgen op de technisch-politieke ontwikkeling die nu steeds meer uit de hand dreigt te lopen.
Zo ontstond een uniek en tevens bemoedigend boek.
Het bevat veel praktische voorbeelden en aanwijzingen en is zowel geschikt voor een algemeen lezerspubliek als voor schoolgebruik (ped. academies, soc. academies, lerarenopleidingen, enz.).

Om met de woorden van Ramaker (N.C.R.V.) te spreken:
„Een van de belangrijkste publikaties van deze tijd ".

CD

Knip de bon uit en stuur hem in een open envelop aan:
Thieme - Antwoordnummer 1
- 7200 VB Zutphen
(postzegel plakken is niet nodig)

Graag ontvang ik van U voor rekening:

0 via boekhandel . . . . . .
0 rechtstreeks (portokosten voor rekening besteller)

. . . . . ex. Wapenen voor de vrede
ISBN 9003 970750 - f 19,50

naam: . . . . . .
adres: . . . . . .
postcode: . . . . . woonplaats: . . . . . .

1E JAARGANG NO. 55 – 25 OKTOBER 1981

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

WEEKBLAD VAN HET CDA

CD Actueel

Reacties op de kabinetscrisis

De ironie van de PPR

Kernenergie? Best, maar waar blijft het afval

Fiscale discriminatie van de vrouw?

Bespreking PvdA nota over CPN

(foto Nick Morelis)

CDActueel

WEEKBLAD VAN HET CDA

onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter)
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman
Gerard van der Wulp

redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag, tel. 070-924461

advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

druk:
BDU Barneveld

abonnementsprijs:
ƒ 39,– per jaar.

Verder in dit nummer:

	PAGINA
Uit de fractie	4
Commentaren	5,7,9,11,15
Fiscale discriminatie van de vrouw?	6
De ironie van de PPR	7
S. Faber: Kiezen in Nederland (5)	9
Zwart-Wit	10
Uw mening	15, 17
Dr. K. J. Hahn: Italiaanse christen-democraten	16,17
Reacties op banenplan	18
CDJA	19,20,21

Inhoud

Kabinetscrisis

Steenkamp, De Gaay Fortman en Nooteboom geven een korte reactie op de ontstane situatie rond het kabinet ..... pagina 5

Zuid-Afrika en de VS

Afgelopen week werd door het Komité Zuidelijk Afrika een anti-apartheidsmanifestatie in Amsterdam gehouden. Een door kerken in de Verenigde Staten gesteunde lobby was hier ook vertegenwoordigd door de politicoloog Jean Sindab. Cor van Santen sprak met haar ..... pagina 8

de relatie VS-Zuid-Afrika (uit de Philadelphia Inquirer)

Uit andere partijbladen

Een nieuwe rubriek waarin Kees Bremmer periodiek ontwikkelingen in andere partijen signaleert ..... pagina 11

Energie

Het eerste artikel in een serie over het energievraagstuk gaat over kernenergie .....pagina 12, 13

PvdA-CPN

Een bespreking van de nota van de PvdA over de relatie PvdA-CPN door partijbestuurs- en raadslid Laman .....pagina 14

Dikke mist op het Binnenhof

Er is sinds de kabinetsbreuk vorige week donderdagnacht al heel wat gezegd en geschreven over de oorzaken van die crisis. Eigenlijk te veel al en bovendien allemaal verschillende verhalen. Het verzoek van de kakelverse informateurs De Galan en Halberstadt aan de demissionaire bewindslieden om terughoudendheid met mededelingen naar buiten is dan ook geen overbodige luxe. Alleen is het de vraag, of daarmee het sinds donderdag op het Binnenhof aan de gang zijnde partijtje rugby met cijfers, verwijten en financiële gaten kan worden gestopt.

Van Agt is eigenlijk de enige, die zich er in de Tweede Kamer keurig aan gehouden heeft. Zonder uitzondering echter hebben de betrokken partijen wel uitgeblonken door optimisme over de lijmpoging van de informateurs. Dat optimisme is dan vooral gebaseerd op ieders goede wil, maar ook op het vertrouwen in de deskundigheid van De Galan en Halberstadt.

Topics in alle beschouwingen tot nu toe vormen zaken als de (mogelijke) oorzaken, de (retorische) schuldvraag en de kansen op succes.

De verschillende invalshoeken van waaruit men zijn verhaal houdt, staan borg voor een even grote variëteit aan conclusies.

Illustratief is bijvoorbeeld het rijtje van mogelijke oorzaken, dat „Trouw" uit al die verhalen verzamelde.

In de door de krant gehanteerde volgorde: de geweldige tijdsdruk; de steeds wisselende gegevens van minister Van der Stee van Financiën; het gebrek aan leiderschap van premier Van Agt; de vaagheid van het regeeraccoord, de knoeiboel van het vorige kabinet; het niet gewend zijn aan regeren in een tijd van toenemende economische crises; de nieuwe tegenvallers voor de schatkist; het gedram van Joop; het onderlinge en de te ver reikende arm van de ambtenarenlobbies. Met andere woorden: voor elk wat wils.

Mist en tocht

Maar al die verhalen met uiteenlopende analyses en conclusies hebben de zaak er voor de burger niet doorzichtiger op gemaakt. Zeker niet als men daar de moeizame en 108 dagen durende (in)fomatieperiode vóór de beëdiging van het kabinet-Van Agt II, de nieuwe coalitie CDA, PvdA en D'66, bij betrekt.

Een dikke mist hangt op het Binnenhof en blijkbaar tocht het zo hard in de regeringsgebouwen, dat allerlei papiertjes met cijfers, ervaringen, meningen van mensen uit of rondom het kabinet als herfstbladeren dagelijks op het Binnenhof neerdwarrelen. Papiertjes, die uiteraard gretig door parlementaire journalisten worden opgepikt, omdat zij het immers ook zonder een solide en objectieve voorlichting over het wat en hoe moeten stellen.

Toch heeft zich in die dikke Haagse mist een duidelijke rode lijn afgetekend, die het inmiddels overbekende werkgelegenheidsplan van de PvdA-minister Den Uyl markeert. Meer nog markeert die lijn een verschil van mening over de wijze waarop de werkloosheid moet worden bestreden en welke risico's daarbij mogen worden genomen. Het regeeraccoord bevat een aantal duidelijke uitgangspunten: het financieringstekort van de overheid (staatsschuld) moet in 1982 met 1% worden teruggedrongen tot 6,5%; de totale belasting- en premiedruk mag niet verder stijgen; er komt binnen enele maanden een taakstellend werkgelegenheidsplan voor de komende jaren. Het regeeraccoord heeft gekozen voor een beleid langs meerdere wegen tegelijk: versterking van de economie, verbetering van de werkgelegenheid, vernieuwing in het bedrijfsleven, verdeling van werk en een matiging van lonen en inkomens met een herkenbare vertaling in nieuwe arbeidsplaatsen.

Voor een verbetering van de economie en een versterking van het economisch draagvlak, waaruit de collectieve voorzieningen betaald kunnen blijven worden, staat met andere woorden de marktsector centraal. Vermindering van het financieringstekort van de overheid en matiging van lonen en inkomens moeten de ruimte opleveren voor nieuwe investeringen door het bedrijfsleven. Dat vond men bij het sluiten van het regeeraccoord een solide weg, die echter pas op wat langere termijn effect zal sorteren. Althans wat later dan het werkgelegenheidsplan van Den Uyl.

Door nog verdere tegenvallers en verwachte tegenvallers is de noodzaak voor Van der Stee om inderdaad de staatsschuld door bezuinigingen op de overheidsbegrotingen te saneren en om de belasting- en premiedruk niet verder te laten stijgen alleen maar groter geworden. Maar dat betekent tegelijkertijd, dat de financiële mogelijkheden voor een werkgelegenheidsplan met vooral arbeidsplaatsen bij de overheid en in de door overheid gesubsidieerde sector, voor zover die er al waren, nog verder onder druk zijn komen te staan. In feite kan het alleen maar betaald worden door het financieringstekort minder dan was afgesproken terug te dringen of door extra bezuinigingen bij de andere ministeries af te dwingen. Het verwondert niet, dat deze twee mogelijkheden weinig steun vinden bij de collega's van Den Uyl. Daar komt bij, dat alternatieve financieringsbronnen voor een werkgelegenheidsplan theoretisch wel denkbaar zijn, maar praktisch nog lang niet zeker. Men denke bijv. aan een groter staatsaandeel in de aardgasopbrengst, en aan het nog erg betwiste en onzekere investeringsloon.

(gekopt uit NRC Handelsblad)

Al met al geen gemakkelijke taak voor de informateurs De Galan en Halberstadt om de ministeries van PvdA enerzijds en die van CDA en D'66 anderzijds in het kabinet weer op één lijn te krijgen. Zij zullen als vakbekwame PvdA-economen moeten proberen weer wat orde te brengen in de „economen-dicussie" in het Catshuis. Van alle kanten is vertrouwen uitgesproken in hun deskundigheid en objectiviteit. In verband met dit laatste hebben zij laten weten zich als informateurs niet gebonden te achten aan het recente rapport van de SER-Commissie Economische Deskundigen over de economische groei in de jaren tachtig.

De Galan en Halberstadt maken deel uit van deze gerenommeerde SER-Commissie. Maar het is duidelijk dat dit SER-rapport op de achtergrond mee zal spelen bij de discussie over hoe het nu verder moet met het financieel en sociaaleconomisch beleid. In het rapport wordt gepleit voor economische groei. De investeringen in het bedrijfsleven moeten worden verhoogd, nadat een betere winstpositie van de bedrijven daarvoor ruimte heeft geschapen.

Maar tegelijkertijd moet ook de overheid een beleid voeren waardoor de investeringen worden gestimuleerd.

In samenhang daarmee moet de werking van de arbeidsmarkt worden verbeterd en moet de collectieve lastendruk worden verminderd. Zeker na verloop van tijd zal door het voorgestelde beleid volgens hen de budgettaire problematiek van de overheid worden verlicht.

Vandaar dat de economische deskundigen menen dat een op zichzelf nagestreefde reductie van het financieringstekort slechts in geringe mate zal kunnen bijdragen tot een beter investeringsklimaat en herstel van de investeringen.

Voor een extra uitbreiding van de werkgelegenheid in de collectieve sector en arbeidstijdverkorting zal volgens de deskundigen het reëel besteedbaar looninkomen moeten worden aangepast.

Het rapport stelt met andere woorden herstel van investeringen en werkgelegenheid in het bedrijfsleven centraal. In dat opzicht wijken zij af van de nadruk, die Den Uyl lijkt te leggen op werkgelegenheidsstimulering in de collectieve sector. Waar het betreft de mate waarin het financieringstekort moet worden teruggedrongen echter hebben zij een genuanceerder standpunt dan Van der Stee.

De komende dagen en weken zullen het leren . . .

B. P.

Lijmopdracht voor PvdA-informateurs

„Hare Majesteit de Koningin heeft hedenmorgen op Paleis Lange Voorhout de heren prof. dr. C. de Galan, hoogleraar te Groningen, en prof. drs. V. Halberstadt, hoogleraar te Leiden, ontvangen en hen verzocht een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden om op korte termijn alsnog overeenstemming te bereiken in het Kabinet-Van Agt op basis van het regeeraccoord en van de feitelijke situatie op sociaal-economisch-financieel gebied van dit ogenblik. H.M. heeft tevoren de heer dr. W. F. Duisenberg ontvangen met het voornemen hem bij bovenomschreven opdracht te betrekken.
Dr. Duisenberg heeft de Koningin echter verzocht in verband met zijn functie van directeur van de Nederlandse Bank, de opdracht niet te hoeven aanvaarden".
Zo luidde de „lijmopdracht", die de Koningin zaterdagochtend aan de twee informateurs gaf. Het was het vervolg op een unieke crisis in het kabinet Van Agt II.

Demissionair

Wat in politiek Den Haag tot op vrijwel het laatste moment bijna niemand voor mogelijk hield gebeurde toch: nog voordat het kabinet zichzelf en het te voeren beleid aan de Tweede Kamer zou presenteren, struikelde de ministersploeg bij het formuleren van dat beleid. In de nacht van vorige week donderdag op vrijdag stemden negen van de vijftien ministers voor een eindvoorstel van premier Van Agt over de begrotingsopzet voor volgend jaar. Daarmee was het voorstel met steun van de ministers van CDA en D'66 een meerderheidsbesluit van het kabinet geworden. De PvdA-ministers, die tegen stemden, lieten weten geen verantwoordelijkheid voor het besluit te kunnen dragen, waarop alle ministers besloten hun portefeuille ter beschikking te stellen. Waardoor het kabinet demissionair werd nog voordat het echt „missionair" geworden was, namelijk nog voordat de beleidsvoornemens van het kabinet via de Regeringsverklaring door het parlement gesanctioneerd konden worden (al zat het kabinet er na de beëdiging natuurlijk in volle rechte).
Direct na de breuk in het kabinet kwam de CDA-fractie (op vrijdagmiddag) bijeen. De fractie kwam tot de volgende conclusie.
Gegeven het feit dat de andere coalitiepartijen en de ministers vinden dat er een poging tot reconstructie van het kabinet gedaan moet worden, meende de CDA-fractie medewerking aan zo'n poging niet te moeten onthouden.
De fractie meende echter wel dat zo'n lijmpoging geen eenvoudige zaak zal zijn, gezien de aard van de tegenstellingen. Omdat de PvdA-ministers een voorstel van de premier, dat een meerderheid in de ministerraad kreeg, hebben afgewezen, vond de fractie dat het voor de hand lag dat een informateur van socialistische huize een informatie-opdracht kreeg. Dat was temeer het geval omdat de PvdA – blijkens uitlatingen – mogelijkheden voor herstel van het kabinet zag.
Na de fractievergadering bracht fractievoorzitter Ruud Lubbers advies uit aan de Koningin. In zijn schriftelijke bevestiging van het gesprek met de Koningin schreef hij over de informateur: „Zijn taak zou het zijn te onderzoeken of er voor de gerezen problemen een oplossing mogelijk is. Gezien de aard van de problemen waarover het conflict in de boezem van het kabinet is ontstaan, verdient het voorkeur om te zien naar een informateur die deskundig is op financieel-sociaal-economisch terrein; met name de vraagstukken van werkgelegenheid èn overheidsfinanciën zijn aan de orde".
In de brief schreef Lubbers verder: „Ik heb mij ervan verzekerd dat de CDA-bewindslieden in het kabinet het op prijs stellen, dat de PvdA-bewindslieden de politieke samenwerking in het kabinet blijven nastreven, ondanks het gerezen meningsverschil. Mij is bovendien gebleken dat ook de CDA-bewindslieden de coalitie hersteld zouden willen zien. Ook mijn fractie meent dat dit, gezien de grote problemen waar ons land voor staat, nagestreefd moet worden".

Ordedebat

Door het conflict in het kabinet kon de voor afgelopen maandag aangekondigde Regeringsverklaring opnieuw niet doorgaan. Daarvoor in de plaats vond een ordedebat plaats, waarin de niet-regeringsfracties vele vragen aan premier Van Agt voorhielden. Van Agt stelde zich zeer terughoudend op, onder meer om de op gang gekomen informatie niet te dwarsbomen. Bovendien zei Van Agt dat hem in zijn huidige status een oordeel niet toekomt, omdat hij dan meteen in meerdere of mindere mate de schuld zou moeten leggen bij één of meer ministers. Oppositieleider Wiegel vroeg om de inhoud van het eindvoorstel van Van Agt in de ministerraad. De premier zei dat het hem onmogelijk was om dat stuk te publiceren, o.m. omdat het slechts een deel van de besluitvorming was. Fractievoorzitter Lubbers zei dat het belang van het welslagen van de informatie niet is gediend bij publicatie van het stuk op dit moment.
Over de aard van het conflict in het kabinet is formeel weinig naar buiten gekomen. In een brief aan de Tweede Kamer schreef premier Van Agt daarover vorige week vrijdag:
„Ter voorbereiding van de opstelling van de regeringsverklaring heeft de Raad van Ministers zich langdurig beraden over de wijze waarop de financiële problematiek 1982 kan worden opgelost. Op 15 oktober 1981 heb ik aan de Raad een alomvattend eindvoorstel daaromtrent voorgelegd. In de loop van 16 oktober d.a.v. heeft de Raad daarover een beslissing genomen. De ministers, behorende tot de PvdA, spraken zich daartegen uit en gaven vervolgens te kennen geen verantwoordelijkheid te kunnen dragen voor het genomen besluit.
Zich beradend op de aldus ontstane situatie heeft de Raad overwogen dat op een cruciaal tijdstip over een cruciale aangelegenheid geen politieke overeenstemming bereikt kon worden".
Uit uitlatingen van diverse ministers is duidelijk geworden dat het conflict zich toespitste op de hoeveelheid geld die er beschikbaar zou komen voor nieuw beleid voor het scheppen van werkgelegenheid, en op de vraag op welke wijze dat geld gebruikt zou worden. Er zouden zich tegenvallers hebben voorgedaan die de financiële mogelijkheden van het kabinet zouden beperken (bij handhaving van het uitgangspunt van terugdringing van het financieringstekort). Niettemin zou premier Van Agt het kabinet hebben voorgesteld om de al door het vorige kabinet ingediende begroting zo bij te stellen, dat er een nieuwe werkgelegenheidsinspanning van ongeveer 3,5 miljard gulden mogelijk zou worden. Dat zou voor een deel in de marktsector, voor een deel in de overheidssector gerealiseerd moeten worden. Over de omvang en vormgeving van dit plan bleken de ministers het niet eens te kunnen worden.

Hoe nu verder?

De coalitiepartijen CDA, PvdA en D'66 verwachten ieder in meer of mindere mate dat de lijmpoging kan slagen. Gedurende de informatie blijft het kabinet vanzelfsprekend demissionair, maar dat betekent volgens premier Van Agt niet dat nu alle wetgevende en bestuurlijke arbeid stil ligt. Woensdagochtend kwam het demissionaire kabinet bijeen om concrete afspraken te maken over wat het gevolg is van het verzoek van de Koningin om alles te doen wat in het landsbelang noodzakelijk is. Van Agt achtte het maandagmiddag in het kamerdebat zeer wel denkbaar dat er (evt. zelfs op korte termijn) een aantal noodzakelijke beslissingen worden genomen die dan aan het parlement zullen worden voorgelegd.

CDAddertje:

Boedelverschrijving

Steenkamp

De Gaay Fortman

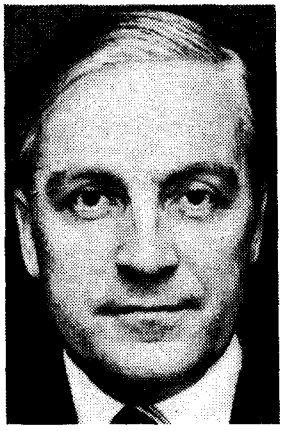

Nooteboom

„Ook met hypotheek kun je goed leven"

Reacties op de kabinetscrisis

„Een nederlaag voor de PvdA". Zo karakteriseert ere-voorzitter **Piet Steenkamp** de kabinetscrisis die vorige week is ontstaan.
„De PvdA ministers hadden zich moeten schikken naar de meerderheid die het compromisvoorstel van premier Van Agt wèl wilde steunen."
Noch de PvdA-ministers noch de overige ministers hadden hun portefeuilles ter beschikking moeten stellen, aldus Steenkamp.

Men had de raad van externe deskundigen kunnen vragen. Ook zou het mogelijk geweest zijn dat het kabinet met een beperkte regeringsverklaring naar de Kamer zou zijn gegaan.
Steenkamp is wel van mening dat deze crisis een hypotheek legt op de verdere levensloop van het kabinet.

Vertrouwen

In de informateurs De Galan en Halberstadt heeft Steenkamp veel vertrouwen. Hij stelt dat dit tweetal weliswaar van PvdA-huize afkomstig is maar dat het door zijn benoeming door de Koningin voor een objectieve taak is gesteld.
Gevraagd naar de duur van deze informatie antwoordt hij dat dit wel twee à drie weken zal duren. „Hoewel ze naar mijn indruk wel snel werken", aldus Steenkamp.

Hoop op voortgang coalitie

„Er is sprake van een politieke crisis" aldus **mr. W. F. de Gaay-Fortman** als hem de vraag voorgelegd wordt of het wellicht slechts een financiële crisis is. In het laatste geval had het kabinet aan kunnen blijven en desgewenst externe adviseurs aan kunnen trekken. „Dat zou een veel betere indruk gegeven hebben dan de nu ontstane situatie."
Het is in een kabinet niet ongewoon dat er ruzie over de cijfers ontstaat. „Echter, dan ga je niet meteen naar de Koningin maar probeer je er met elkaar uit te komen."
Over de mogelijke oorzaken van de crisis wil de Gaay Fortman niet praten. „Daar is onvoldoende over bekend" stelt hij.
Wel heeft hij de indruk dat in het kabinet irritatie is ontstaan over het feit dat het ministerie van Financiën steeds met andere cijfers kwam.
Verder lijkt het erop dat de begroting door een aantal ministeries nogal overschreden is, hetgeen de zaak er niet eenvoudiger op maakt.
Aan een voorspelling over de afloop van de crisis waagt hij zich niet. Wel blijft hij hopen dat de nog verse coalitie haar werk spoedig voort zal kunnen zetten.

Duurzame werkgelegenheid

Gevraagd naar de oorzaak van het conflict deelde **mr. A. Nooteboom** (oud-staatssecretaris) van Financiën in het eerste kabinet Van Agt in de eerste plaats mee dat het een natuurlijk gegeven is dat zodra een regeeraccoord om concrete invulling vraagt er altijd specifieke problemen zullen optreden.
Daarnaast stelt hij dat het erop lijkt of ook hier het verschil van mening speelt hoe de financieel-sociaal-economische problemen in een krimpende economie moeten worden aangepakt: globaal is wat dit betreft onderscheid te maken tussen de lijn Thatcher (Engeland) en de lijn Mitterrand (Frankrijk), in het kabinet in gematigde vorm resp. door Van der Siee en Den Uyl vertolkt.
Het regeeraccoord stoelt op drie uitgangspunten aldus Nooteboom:
1) stabilisering van de collectieve lastendruk;
2) terugdringen van het financieringstekort;
3) opstellen van een werkgelegenheidsplan.
Naar zijn stellige overtuiging mag aan het eerste uitgangspunt volstrekt niet getornd worden. Dit zou het ondernemingsklimaat te zeer verslechteren, mede omdat het vertrouwen van het bedrijfsleven in de regering daarmee sterk zou dalen en investeringen ook vanuit het buitenland niet aanmoedigt.
Op de tweede plaats stelt hij de verkleining van het financieringstekort. Een duidelijke relatie legt hij tussen het op middellange termijn scheppen van duurzame werkgelegenheid en het terugdringen van het financieringstekort. Daaruit blijkt dat Nooteboom sinds zijn tussentijds vertrek (samen met Andriessen) uit het kabinet Van Agt I op dit punt niet van mening is veranderd.
De aanwijzing van twee PvdA-informateurs vindt hij een goede zaak. „Ze zijn bekwaam en politiek niet ongeschoold". Het geeft aan dat de oorzaak van de crisis vooral bij de PvdA ligt. De PvdA, en met name Den Uyl, zullen op basis van het rapport van de informateurs hun positie opnieuw moeten bepalen.
Indien de lijmpoging lukt ligt er voor de buitenwereld wel een hypotheek op dit kabinet. Voor de interne verhoudingen tilt hij hier niet zo zwaar aan: „Ook als er hypotheek op een huis zit kun je er goed in leven mits de rente niet al te hoog is".

Cor van Santen

commentaar

Kania exit

De Poolse communistische partij heeft het afgelopen weekend klare wijn geschonken. Kania was niet opgewassen tegen de stormachtige ontwikkelingen in het land en werd vervangen door generaal Jaruzelski. Deze verschuiving in de top van de partij moet voor het moedige Solidariteit een waarschuwing zijn dat de macht nog steeds bij de communistische partij ligt, die door generaal Jaruzelski ook vaste greep heeft op de strijdkrachten. Voor Polen is de machtsovername door Jaruzelski niet ongunstig waarbij wordt aangetekend dat het communistische systeem óók onder Jaruzelski communistisch blijft, en als zodanig verwerpelijk. De generaal is echter in zekere zin de man van het harmoniemodel en overtuigd van de noodzaak dat Polen een andere koers moet varen. Hij heeft echter ook herhaaldelijk duidelijk gemaakt dat één en ander via evolutie moet geschieden en niet door revolutie. Zijn opstelling zal de gematigde krachten in de vakbond steun in de rug geven in hun pogingen de meer extreme krachten in Solidariteit in toom te houden. Extremisme en generaal Jaruzelski gaan niet samen en dat gegeven is mogelijk de redding van Polen.

Hij en zij, één of twee?

Fiscale discriminatie van de vrouw?

Op 9 november vindt een studieconferentie over het rapport „Herziening Belastingwetgeving" plaats. De inhoud van dit rapport wordt in een aantal artikelen toegelicht door leden van de commissie. Deze week het tweede artikel.

Het is onjuist om te stellen, dat in onze inkomstenbelasting de vrouw wordt gediscrimineerd. De wet richt zich tot belastingplichtigen. Dat kan een man of een vrouw zijn. Zo al in de wettelijke bepalingen sprake is van een „hij", is dat een aanduiding, die zowel een man als een vrouw kan zijn. In zoverre zou het zuiverder zijn om te spreken van „hij" of „zij", maar voor de betekenis van de wet zou dit geen enkele wijziging tengevolge hebben.

Toch is er rondom de inkomstenbelasting en de verzelfstandiging van de vrouw de laatste jaren veel discussie ontstaan. Ik herinner daarbij aan de Regeringsnota „Op weg" en ook aan het CDA-rapport „Herziening belastingwetgeving", dat enkele maanden geleden verscheen en waarin uitvoerig aandacht aan dit onderwerp werd besteed.

Zoals gezegd, het gaat niet en kan niet gaan om de discriminatie van de vrouw. De vraag is wel, of men voor de heffing van de inkomstenbelasting bij een gehuwde belastingplichtige (hetzij man, hetzij vrouw!) het echtpaar als eenheid moet benaderen dan wel of men aan het huwelijk of andere duurzame samenlevingsvormen geen fiscale gevolgen moet verbinden en de gehuwde man en de gehuwde vrouw evenals vóór hun huwelijk elk op zichzelf moet blijven belasten.

Het CDA-rapport neemt hierin duidelijk stelling. „Louter individuele belastingheffing strookt niet met onze visie op de betekenis van de samenlevingsverbanden, die mensen kiezen. Bovendien is de commissie van mening, dat bij het opleggen en verdelen van de collectieve lasten het zelf gekozen samenlevingsverband de juiste eenheid is voor het opleggen van die lasten".

Fiscale neutraliteit

Naar zijn wezen heeft algemeen gesproken het huwelijk – ik zou zeggen uit de aard der zaak – zo zijn consequenties. Er ontstaat een huwelijksband. Daarmee is over en weer bewust en gewild een stuk zelfstandigheid prijsgegeven. Het veronderstelt een huwelijksgemeenschap, in veel opzichten. Ook op het gebied van het vermogen en de inkomsten. De vermogens van huwenden worden als regel samengevoegd tot een „algehele gemeenschap van goederen".

Op fiscaal gebied geldt in de huidige wetgeving als uitgangspunt de samenvoeging van de inkomensbestanddelen van man en vrouw tot één belastbaar inkomen voor de heffing van de inkomstenbelasting. Toch kan een dergelijk uitgangspunt ook tot problemen aanleiding geven. In beginsel moet het heffingssysteem zo neutraal mogelijk in zijn uitwerking zijn. Effecten moeten welbewust, gericht en practisch realiseerbaar zijn. De heffing dient in elk geval geen belemmering voor het trouwen te zijn. De afweging van de positie en van het uitgavenpatroon van twee gehuwden en van twee ongehuwden is evenwel een moeilijke zaak.

Bezwaren van het huidige stelsel

Zoals de wet thans luidt wordt o.a. loon van beide gehuwden elk afzonderlijk belast. Dat schept, bezien vanuit de gedachte, dat de inkomstenbelasting de draagkrachtbelasting bij uitstek is, onbillijke situaties. Zo ontstaat bij een gehuwd paar, waarvan de man een inkomen heeft van *f* 60.000 en de vrouw van *f* 50.000 een heel andere belastingheffing dan bij een echtpaar, waarvan de man een inkomen heeft van *f* 110.000 en de vrouw zich alleen aan de huishouding en de opvoeding van de kinderen wijdt. Door de progressie in het tarief en de lagere belastingvrije som betaalt de alleenverdienende man over *f* 110.000 veel meer belasting dan de man van *f* 60.000 en de vrouw van *f* 50.000 samen. Nu zou men kunnen stellen, dat door die afzonderlijke belastingheffing de vrouw dan toch maar aangemoedigd wordt zich ook in het arbeidsproces te begeven. Dus toch een stuk verzelfstandiging van de vrouw? Neen, want de gehuwde vrouw moet tot het werken buitenshuis niet fiscaal gedwongen worden, evenmin als trouwens de man. De CDA-commissie stelt dan ook in haar rapport: „hoe binnen het samenlevingsverband de partners hun rollen verdelen, dient naar de mening van de commissie fiscaal zo neutraal mogelijk te worden benaderd".

Dus geen fiscale dwang voor man en vrouw om buitenshuis te werken. Ook inkomenspolitiek en werkgelegenheidsbeleid kunnen hierbij een rol spelen.

Splitsingsstelsel

De CDA-commissie kwam tot de slotsom, dat de fiscale neutraliteit en draagkrachtgedachte het beste tot gelding zouden komen in een splitsingsstelsel. Dat betekent samenvoeging van de inkomens van man en vrouw en daarna toedeling van het halve inkomen aan elk van de beide partners.

Terwille van de practische uitvoerbaarheid zou o.a. het loon tot op zekere hoogte bij elk van de beide partners afzonderlijk belast kunnen blijven. Deze inbreuk op het stelsel zal geboden zijn, wil de loonbelasting in veel gevallen als eindheffing kunnen blijven functioneren.

In de huidige wet is de afzonderlijke belasting van de gehuwde vrouw voor wat betreft de arbeidsinkomsten beperkt tot die uit tegenwoordige arbeid. Dat betekent, dat het pensioen van de vrouw wel bij het inkomen van de man wordt gevoegd. Dit kan voor gehuwden, waarvan de vrouw met pensioen gaat, nogal eens tot onaangename verrassingen leiden. Werd de vrouw voor haar pensionering afzonderlijk en aanmerkelijk lager belast, na haar pensionering wordt haar pensioen plotsklaps bij het inkomen van de man gevoegd en is men veel meer belasting verschuldigd. Bij een volledige toepassing van het splitsingsstelsel – wat in de praktijk niet mogelijk is – zou zich dit bezwaar niet meer doen gelden. Zowel voor als na pensionering blijft hetzelfde regiem van toepassing: samenvoeging en deling.

Indien de inbreuk, die ik zoëven aanduidde – beperkte afzonderlijke belasting van lonen – naar omvang niet te groot is, doet zich de vraag voor, of toch ook maar het pensioen van de gehuwde vrouw tot op zekere hoogte bij haar afzonderlijk belast moet worden. Verdedigt men de afzonderlijke belasting van het loon van de gehuwde vrouw op grond van de practische noodzaak om de loonbelasting zoveel mogelijk eindheffing te laten blijven, dan geldt dit ook voor pensioenen. Anderzijds is de grens tussen pensioenen en inkomsten uit b.v. van het loon gespaarde banktegoeden niet zo duidelijk, althans indien men fiscaal-technische criteria terzijde schuift en men afgaat op wat men zoal praktisch ervaart. Bovendien zou een afzonderlijke belasting van het pensioen bij de vrouw een nog grotere inbreuk betekenen op het splitsingsstelsel. Het één tegen het ander afwegende, lijkt het mij minder wenselijk om pensioenen – al is het dan maar ten dele in het door mij gesuggereerde stelsel – afzonderlijk te belasten en uit te sluiten van de werking van het splitsingsstelsel. Maar dat is nogal pragmatisch geredeneerd en daar kan men licht anders over denken.

Mr. T. Rademaker

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)
BEGROTINGEN
• nieuwbouw
• verbouw
• restauraties
J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 · Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

De ironie van de PPR

In de zestiger jaren was de PPR een vernieuwingsbeweging die zich richtte op de aloude confessionele partijen. Een vernieuwingsbeweging die hoofdzakelijk bestond uit ex-KVP'ers, een verdwaalde ex-ARP'er of een verdwaalde ex-socialist die zich tot deze semi-confessionele partij wendde. De PPR moest de horzel zijn die de toenmalige KVP en ARP langzaam bloedarm zou maken. Met name de KVP had het in de beginperiode moeilijk. Maar dat kwam niet alleen door de geweldige opmars van de PPR. En de voormalige christen-radicalen in de ARP bleven hun moederpartij trouw. Alle pogingen om de progressieve vleugel van de ARP eind zestiger en begin zeventiger jaren los te weken, liepen op een mislukking uit.

De PPR droeg toen het stempel van een voorhoede-partij voortgekomen uit sterk bij de kerk betrokken personen. Wat deze geëngageerde kerkleden toen als ideeën uitdroegen, gestimuleerd door veranderde theologische opvattingen, vertaalde zich in politieke denkbeelden van het PPR.

De grootste bloeiperiode kende de PPR toen Bas de Gaay Fortman als een gedreven leider zich in de politieke arena wierp. Hij slaagde erin het grootste zeteltal te bereiken dat de PPR ooit kreeg in de Tweede Kamer: nl. 7. Was het ook niet de tijd dat de PPR dacht nog een brugfunctie te kunnen vervullen? Een brugfunctie voor confessionele kiezers die een echt maatschappijkritische politiek voorstonden, geïnspireerd door radicale evangelische uitgangspunten. Expliciet heeft de PPR dat altijd ontkend. Zij was geen partij die uitging van evangelische grondnoties.

Het ging om het progressieve beleid. Maar door haar hele manier van optreden was er zeker sprake van een partij die verwantschap had met het voorhoede-denken van bepaalde groepen kerkleden.

PPR had invloed

Ik herinner mij nog wel dat konfessionele partijen rekening hielden met nieuwe ideeën die de PPR ontwikkelde. Weliswaar vond de PPR een forse bestrijding. Vonden vooraanstaande christen-democraten dat het PPR-denken „lucht-fietsen" was. Maar in christen-democratische programs kreeg b.v. het milieu meer aandacht, werden pittige discussies gevoerd over de rol van de kernwapens. Dat komt ook altijd gedeeltelijk voort uit electorale angst. Laten we daar maar rond voor uitkomen. De angst geen nieuwe generaties kiezers te kunnen aanboren of aanspreken.
Maar de tijden zijn blijkbaar fors veranderd. Ik las zelfs dat PPR-leden hun eigen leden die van KVP-huize zijn en ooit nog eens aan de basis stonden van de PPR wantrouwen. Het kan verkeren!

Hoe anders is de PPR?

Michel van Hulten, de representant van de eerste PPR-lieden die vooral aarzelende kiezers uit CDA-kringen naar zich toe wilden halen, en ook catalysator wilden zijn voor kiezers die zo ergens links van het midden zaten, krijgt in de leiding van de PPR haast geen poot aan de grond. Hoongelach is zijn deel. Ach, wordt meelijwekkend geroepen: hij is een paar jaar in het buitenland geweest, en hij wordt gewoon oud. Er is (in enkele jaren nota bene!) een andere generatie gekomen met andere denkbeelden. Michel van Hulten is volgens de huidige PPR-voorlieden niet met z'n tijd meegegaan.
Zo verloochent de PPR zijn eigen afkomst. Zo worden de oprichters van 15 jaar geleden aan de kant geschoven. De PPR is niet eens meer een luis in de PvdA-pels. Ergens tussen PSP en CPN mag het verdwaalde kiezers een politiek dak geven. Nauwelijks nog een functie vervullend in de richting waar de politieke beslissingen worden genomen. Geen tijger meer in de tanks van CDA, noch PvdA. We begrijpen nu waarom PPR, PSP en CPN soms plaatselijk gaan samenwerken. De PPR is ver afgedwaald van de weg die zij eerst wenste te gaan. Dat krijg je als je alleen maar navel staart en je afkomst verloochent.

Piet van Tellingen

commentaar

Crisis

Wie, zoals wij, – tegen alle lauwheid en argwaan in – probeert belangstelling te wekken voor de politiek omdat hij in zijn hart vindt dat eigenlijk iedere burger in een democratisch stelsel de politiek een beetje moet „dragen" beleeft deze kabinetscrisis als een intrieste zaak.
De gemiddelde – en toch al niet bijster geïnteresseerde – burger heeft sinds hij op 26 mei zijn stem uitbracht, via krantekoppen een eindeloze reeks van informateurs en formateurs zien passeren die, naar zijn indruk steeds over hetzelfde aan het rapporteren, preciseren en nuanceren waren. Vijf maanden later begrijpt dezelfde burger dat er nog niet veel met zijn stem is gedaan. Er zijn zelfs stemmen die roepen dat de kiezer het niet goed gedaan heeft en opnieuw aan het werk moet.
Het zou belangrijk zijn wanneer de politici in Den Haag, naast het scherpe instinct dat ze ontwikkeld hebben om elkaar in de gaten te houden, ook een gemeenschappelijke antenne zouden ontwikkelen voor de afnemende waardering van de kiezers – van alle partijen – voor het parlementair-politiek bedrijf.
Wij hoeven ons geen illusies te maken over wat er zou gebeuren wanneer er morgen verkiezingen zouden worden gehouden: het zou tot een stormachtige opleving van Koekkoek-achtige groeperingen leiden.
Voorkomen moet worden dat, wanneer straks na de zoveelste wedstrijd beide partijen zich ongetwijfeld tot winnaar uitgeroepen hebben, ze moeten ontdekken dat intussen het publiek de zaal heeft verlaten. Dan is er in ieder geval één verliezer: de politiek.

boeken

Vrouwen en kiesrecht

Onder de titel „Kiezen én delen" is dezer dagen een nieuwe brochure van de Nederlandse Vereniging voor Vrouwenbelangen verschenen.*
Nauwelijks immers zijn de Kamerverkiezingen achter de rug of de verkiezingen voor gemeenteraad en provinciale staten staan weer voor de deur.
Waarom zitten er naar verhouding zo weinig vrouwen in raden en staten, wat verhindert hen aan de huishouding van gemeente en provincie deel te nemen?
Kijken we naar de lagen van wethouders dan wordt de spoeling zeer dun (wist u b.v. dat aan het bestuur van de gemeenten in Nederland ruim 800 in aantal wat het CDA betreft slechts 35 vrouwelijke wethouders deelnamen?)

Vrouwelijke burgemeesters kan je gemakkelijk bij je thuis op bezoek vragen zonder er stoelen voor te behoeven huren. Er zijn er in ons land slechts 13, waarvan het CDA er 3 levert.

Van de 150 Tweede Kamerleden zijn er 24 vrouw. (16%), in het huidige kabinet zit één vrouwelijke minister, terwijl het CDA geen vrouwelijke staatssecretarissen inbracht.
De conclusies liggen voor de hand, het zou een goede zaak zijn en voor de vrouwen zelf maar bovenal voor het hele bestuurlijke veld als er meer inbreng kwam van vrouwen.
Dit boekje kan daarbij een nuttig hulpmiddel zijn,

E. S-T

* te bestellen bij Nederlandse Vereniging voor Vrouwenbelangen (Rijnsburgerweg 28, Leiden). Kosten per stuk *f* 4,50, per 10 stuks *f* 40,–.

Apartheid in Zuid-Afrika laat VS (nog?) koud

Vraag de Amerikaanse burger waar Egypte ligt en 99% kans dat hij zal zeggen: „in het Midden-Oosten!". Zijn argumentatie zal zijn dat Egypte een beschaafd Westers-georiënteerd land is. Dat geldt in zijn visie niet voor Afrika (waar Egypte in de eerste plaats deel van uitmaakt). Daarvan is immers chaos het eerste kenmerk.
Een tweede uitzondering op die regel is Zuid-Afrika. Aldus Jean Sindab die daarmee het denken van de gemiddelde Amerikaan over „Afrika" illustreert.

Jean is het hoofd („executive director") van een lobby genaamd de „Washington office on Africa". Dit is een lobby die zich vooral bezighoudt met de relaties tussen de Verenigde Staten en Zuidelijk Afrika. Deze Afrika-lobby probeert de Amerikaanse politici (Senatoren of leden van het huis van afgevaardigden) te overtuigen van de noodzaak een beleid te voeren dat rekening houdt met **alle** inwoners van Zuid-Afrika. Dat wil zeggen een buitenlands beleid van de Verenigde Staten en opzichte van Zuid-Afrika dat niet schroomt het apartheidssysteem af te keuren. Voor wat dit betreft heeft zij weinig vertrouwen in de politiek van de regering Reagan. Hoewel ze toegeeft dat ook de regering Carter geen indrukwekkende status heeft opgebouwd.

Carter

De mensenrechtenpolitiek van de regering Carter gold ook voor Zuid-Afrika, hoewel in mindere mate dan voor Latijns-Amerika, de achtertuin van de Verenigde Staten.
Zowel Andrew Young, VS-ambassadeur bij de VN, als vice-preident Mondale en minister van Buitenlandse Zaken Vance hebben destijds het apartheidssysteem veroordeeld.
Slechts zelden was er echter sprake van daadwerkelijke sancties. Zo verdwenen wederzijds de militaire attachés en werd het wapenembargo dat al uit de zestiger jaren dateert, nageleefd. Maar een veto op de import van Zuidafrikaans uranium en (fiscale) maatregelen die investeringen van Amerikanen in Zuid-Afrika minder aantrekkelijk zouden maken werden niet genomen. Kortom de houding van de regering Carter was goed maar aan daarbij horende daden heeft het naar de mening van Jean teveel ontbroken.

Reagan

De regering Reagan komt er in vergelijking met de Carter-regering slechter af. De nieuwe Amerikaanse regering heeft zich tot nu toe slechts zelden officieel uitgesproken over Zuid-Afrika. Er zijn echter wel voldoende tekenen om aan te geven wat het karakter van de nieuwe politiek is. Zo heeft minister Haig van Buitenlandse Zaken verklaard dat de nadruk van de buitenlandse politiek niet op handhaving van mensenrechten maar op bestrijding van het internationale terrorisme ligt. Daarmee doelt hij vooral op het expansieve gedrag van de Sowjet-Unie. Alle machten die zich daar tegen verweren rekent hij tot Amerika's bondgenoten.
Welnu: ook de Zuidafrikaanse regering handhaaft en verstevigt het apartheidssysteem met een beroep op het gevaar van het communisme. De Afrika-lobby acht het dan ook geen toeval dat drie dagen na deze uitspraken van Haig het Zuidafrikaanse leger een aanval op Mozambique uitvoerde waarbij elf leden van het ANC gedood werden (Afrikaans Nationaal Congres, een verboden oppositiebeweging in Zuid-Afrika). Oliver Tambo, de leider van ANC, werd deze week door de ministers Van der Stoel en Van Dijk ontvangen, c.v.s.).
Opvallend was verder dat de Zuidafrikaanse minister van Buitenlandse Zaken Botha de **eerste** Afrikaanse staatsman was die officieel door president Reagan ontvangen werd. Terwijl de president van Nigeria die eerder Washington bezocht, niet verder kwam dan minister Haig (hoewel Nigeria tot de grootste olieleveranciers van de VS behoren).
Er zijn nog andere gebeurtenissen die de „goede" relatie VS-Zuid-Afrika illustreren. Zo gaf de VS-regering na de Zuidafrikaanse invasie in Angola een verklaring uit die het optreden van Zuid-Afrika meer rechtvaardigde dan veroordeelde (de VS maakte ook gebruik van zijn vetorecht in de Veiligheidsraad om een veroordeling van Zuid-Afrika n.a.v. deze inval tegen te houden). Dat de relaties tussen de regeringen van de VS en Zuid-Afrika verbeteren mag ook blijken uit de toestemming die verleend is tot het openen van twee consulaten in de VS. Deze consulaten moeten de sportieve en zakelijke contacten tussen beide landen bevorderen. Op sportief gebied lukt dit prima getuige de toernee van het Zuidafrikaanse rugbyteam de Springboks, (een trip gefinancierd vanuit het Zuidafrikaanse zakenleven). Protesten tegen het verstrekken van visa voor dit team, dat ook in Nieuw Zeeland al voor de nodige emoties zorgde, werden door regeringskringen afgedaan met de mededeling dat het ging om een „private affair".

Europa

Wat verwacht deze lobby nu van de opstelling van de Westeuropese regeringen in deze zaak? Jean benadrukt dat de VS-regering voor kritiek vanuit West-Europa zeer gevoelig is. Immers Zuid-Afrika wordt door de Amerikaanse regering in eerste instantie in de Oost-West-verhouding geplaatst, waarbij de huidige Zuidafrikaanse regering een betrouwbare bondgenoot tegen de Sowjet-expansiedrang is. In de Oost-West-relatie is een goed contact van de VS met West-Europa echter onontbeerlijk. Indien de laatste landen kritiek uitoefenen op de verhouding van de regering Reagan tot Zuid-Afrika en daaraan consequenties verbinden voor een andere (minder welwillende) houding t.o.v. de VS heeft dat direct invloed op andere Euro-Amerikaanse discussies (b.v. de moderniseringskwestie van de middellange afstandswapens).
De laconieke houding van de VS t.o.v. Zuid-Afrika zou in dat beeld wel eens de druppel kunnen zijn die voor West-Europa de emmer doet overlopen.
Daarmee kan West-Europa op indirecte manier (via de VS) invloed uitoefenen op het Zuidafrikaanse systeem. Hoe belangrijk dat is bewijst de kwestie Namibië (Zuid-West-Afrika). Dit land waarvan de Verenigde Naties het eens verleende mandaat aan Zuid-Afrika al lang hebben ingetrokken is nog steeds niet vrij omdat behalve Zuid-Afrika vooral de VS de door de VN uitgestippelde lijn onvoldoende helpen uit te voeren. Daarnaast is er natuurlijk een directe wijze waarop de Europese landen druk op Zuid-Afrika kunnen uitoefenen waardoor de minderheidsregering zal verdwijnen voor een regering die representatief is voor de totale bevolking.

Olieboycot

De Afrika-lobby is sterk geporteerd voor een Westeuropese olieboycot van Zuid-Afrika. Als Nederland hiermee zou starten betekent dat een geweldig signaal voor zowel Zuid-Afrika als de VS, ongeacht de hoeveelheid olie die hiermee gemoeid is.
De oliebehoefte van Zuid-Afrika zal bovendien groot blijven. Het land heeft nl. wel grote voorraden steenkool die omgezet kunnen worden in olie maar het ontbreekt het land aan de nodige mankracht om dit ook op grote schaal te doen. Het zwarte bevolkingsdeel wordt nl. bij deze werkzaamheden nauwelijks ingezet uit politiek-strategische motieven. Ook hier komt de apartheidspolitiek dus weer om de hoek kijken.
De strijd tegen deze politiek wordt door de Afrika-lobby voortgezet. Doel is de VS-politiek t.a.v. Zuid-Afrika te richten op het inschakelen van alle bevolkingsgroepen uit de Zuidafrikaanse samenleving (democratie onder het motto: „one man – one vote").
Daartoe probeert de lobby via de kerken die deze beweging steunen de publieke opinie in de VS te mobiliseren.
Vanuit een kerkgebouw van de Methodistische gemeente in Washington worden politici benaderd (contacten worden onderhouden met het ANC en de SWAPO, door de VN erkende bevrijdingsbeweweging in Namibië).
In het gesprek met Jean Sindab, waarvan het bovenstaande de weerslag is, gaf zij toe dat nog niet veel Amerikanen zich over de „apartheidspolitiek" druk maken. Toch zullen, naar haar mening, de VS moeten beseffen dat er naast de slogan „Amerika voor de Amerikanen" ook die van „Afrika voor de Afrikanen" bestaat. Een continent met een eigen plaats in de wereldgeschiedenis.

Cor van Santen.

Wat de kiezers deden op 26 mei en waarom (5)

Onaangename feiten!

Het gebeurde in de Oudheid nogal eens, dat de brenger van slecht nieuws een kopje kleiner werd gemaakt. Dat vinden wij maar een primitieve reactie. Maar eerlijk is eerlijk: ook bij ons is het geen aangename bezigheid om onaangenaame feiten naar voren te brengen. Een voorbeeld: de verkiezingsuitslag van het CDA.

Over het algemeen is men in onze partij redelijk tevreden over de uitslag van 26 mei. Persoonlijk denk ik, dat daar niet zo veel reden voor is. Maar de ervaring leert, dat er weinig animo is daar over te praten. Velen houden het liever mooi en gezellig en beschouwen het als zuurpruimerij om af te dingen op de uitslag van 26 mei. Toch waag ik het er maar op in dit artikel een paar feiten te memoreren, die niet tot vrolijkheid stemmen. Het is immers verstandig de realiteit onder ogen te zien. Het is voor een partij namelijk fataal als ze zich rijker rekent dan ze in werkelijkheid is.

Wisselende kiezers

De verkiezingscampagnes staan tegenwoordig sterk in het teken van het televisiemedium. De partij, die een lijsttrekker heeft, die erg bekend is en het goed doet op de televisie, heeft een enorm voordeel. Voor een partij kan het daarom een geweldige pré zijn als ze een lijsttrekker heeft, die tegelijkertijd premier is. Denk aan 1972 (Biesheuvel) en 1977 (Den Uyl). Daarom moet het tot nadenken stemmen, dat het CDA bij de laatste verkiezingen lichtelijk achteruit boerde ondanks het feit, dat de minister-president de lijst met verve aanvoerde.

De tevredenheid in CDA-kring over de verkiezingsuitslag vloeit vooral voort uit het feit, dat de socialisten mores werd geleerd. Niet de PvdA, maar het CDA kwam als grootste partij uit de bus. En dat is zonder meer een gelukwens waard.

In een land met een tweepartijenstelsel is vaak het enige waar het bij de verkiezingen om draait welke partij de grootste zal worden. Dat is een kwestie van alles of niks. De winnende partij mag alle regeringsposten bezetten, terwijl de verliezende partij overal buiten komt te staan. In Nederland met zijn evenredige vertegenwoordiging en zijn vele partijen ligt het wat gecompliceerder. Het feit, dat men als grootste partij uit de verkiezingsslag komt, zegt bij ons veel minder dan in landen, waar een politieke tweedeling bestaat. Daarom doet het CDA er goed aan niet over het hoofd te zien, dat het ondanks een gunstige uitgangspositie (de premier als lijsttrekker) toch een licht verlies leed.

Om hier enig inzicht in te krijgen is het nuttig een vergelijking te maken tussen de kiezers van 1977 en die van 1981. Dat is niet eenvoudig. Er zijn kiezers, die in 1977 wel gestemd hebben, maar die om wat voor reden dit jaar niet konden of wilden stemmen. Er is een hele generatie jonge kiezers bij gekomen. Er waren kiezers, die in 1977 op het CDA stemden en dit jaar niet. Het omgekeerde kwam uiteraard ook voor. En tenslotte: er zijn de trouwe, constante kiezers: ze gaven in 1977 hun stem aan het CDA en ze deden dat op 26 mei jl. weer.

Het CDA heeft veel van die trouwe kiezers. Van de kiezers, die op 26 mei hun stem gaven aan het CDA, deed 84% dat in 1977 ook. Dat percentage ligt hoger dan bij de andere grote partijen. Hoe raar het echter ook klinkt: verkiezingen worden niet zozeer beslist door de trouwe aanhang, maar door de wisselende kiezers. Dat zijn kiezers (de naam zegt het al), die van keuze veranderen.

Grensverkeer

Het is mogelijk hier wat meer over te weten te komen door gebruik te maken van de Intomart gegevens van het Nationaal Kiezersonderzoek. Daarbij zijn in totaal een kleine 30.000 kiezers ondervraagd en uit de antwoorden kunnen redelijk betrouwbare conclusies worden getrokken. Bijna 10% van deze steekproef (nl. 2914 kiezers) had bij de twee laatste Kamerverkiezingen één keer op het CDA gestemd en één keer niet. Van deze wisselende kiezers stemde 38% één keer op het CDA en de andere keer op de VVD, 22% stemde één keer CDA en één keer PvdA, eveneens 22% stemde één keer CDA en één keer D'66 en 8% stemde één keer CDA en één keer RPF. Deze cijfers kunnen als volgt geïnterpreteerd worden: het CDA en de VVD zijn in een scherpe onderlinge concurrentieslag gewikkeld en er is ook sprake van een pittige concurrentie tussen CDA enerzijds en PvdA en D'66 anderzijds; op afstand volgt de concurrentie tussen CDA en RPF.

Winst en verlies

Om misverstanden te voorkomen: deze cijfers hebben betrekking op het **totale** aantal wisselaars. Het is een optelling van de winst plus het verlies van het CDA in 1981 ten opzichte van 1977. Een volgende vraag is hoe de verlies- en winstrekening er uit ziet.

Het blijkt, dat het CDA slechts van één partij heeft gewonnen, namelijk van de PvdA. Aan alle andere partijen werd er per saldo verloren. Van het netto-verlies van het CDA ging 32% naar D'66, 27% naar de RPF en 17% naar de VVD. Eén en ander kan globaal als volgt worden samengevat. Het CDA won de slag met de PvdA: uiteindelijk een netto-winst voor de christen-democraten.

Tussen het CDA en de VVD bestaat een zeer sterke wedijver om dezelfde kiezers; relatief veel kiezers maken overstapjes tussen deze twee partijen. Het uiteindelijke resultaat was een betrekkelijk klein verlies voor het cda.

Tussen CDA en D'66 bestaat een minder sterke concurrentie dan tussen CDA en VVD, maar het effect voor het CDA is veel negatiever doordat er sprake is van eenrichtingsverkeer: weinig overstapjes van D'66 naar CDA, maar een zekere „uittocht" van CDA naar D'66.

Helemaal eenrichtingsverkeer is er tussen CDA en RPF, waardoor ruim een kwart van het nettoverlies van het CDA bij de RPF terecht is gekomen.

Ondanks de gunstige uitgangspositie van het CDA (premier als lijsttrekker) vond behalve ten aanzien van de PvdA dus een lichte afbrokkeling over de hele linie plaats. Bovendien (ik wees daar al eerder op) is het CDA duidelijk ondervertegenwoordigd bij de kiezers beneden de 40 jaar. Deze gegevens stemmen niet tot vrolijkheid.

Volgende week hoop ik er enkele samenvattende slotopmerkingen over te maken.

dr. Sytze Faber

commentaar

Vals

Het herstel van het respect voor de nationale politiek wordt in ieder geval niet bevorderd wanneer onmiddellijk bij het uitbreken van de crisis de tegenstellingen worden vervalst. En wel door een voorstelling van zaken als zou het gaan om een strijd tussen ministers die vòòr en ministers die tegen een krachtige aanpak van de werkloosheid zijn.

Iedere partij, PvdA, CDA en D'66 wil in gelijke mate de werkloosheid bestrijden. Dat is het probleem niet. Het gaat om de vraag hoe je korte-termijnmaatregelen kunt nemen zonder de structurele lange-termijn-politiek te ondergraven.

Wel daar valt over te praten, te rekenen en in te kiezen. Een garantiebewijs voor de juistheid en het succes van de keuze wordt daarbij niet gegeven. Het gaat om keuzes die – op kleinere schaal weliswaar – ieder bestuur en iedere directie regelmatig moet maken. Zo'n bestuur kiest dan tenslotte voor de koers die in dat bestuur de meeste aanhang heeft. En het hele bestuur gaat dan vervolgens aan de slag om dat beleid uit te voeren. Dat hoeft niet per probleem tot een crisis te leiden.

ZWART WIT

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

Vreselijke chaos

Uit de huidige omstandigheden leid ik af, dat de overheidsfinanciën zich in een vreselijke chaos moeten bevinden. Als die niet eerst op orde worden gebracht en blijft doorrotten, dan worden daarmee de fundamenten gelegd voor grote sociale onrust. Ik denk aan de werkloosheid en de vele jongeren, die geen baan hebben. Prof. dr. Victor Halberstad, nu kabinets-informateur, in *Elseviers Weekblad* (16 oktober).

Boedelomschrijving

Terwijl informateur De Galan „ja" zat te knikken, nam Halberstadt het woord en deelde mee dat het opmaken van de boedel niet in hun bedoeling lag, waarna hij – verrast door het geknik naast hem – met veel omhaal van woorden in het midden liet hangen of er wellicht toch zoiets van een boedelomschrijving zal komen. *(Trouw).*

Ander programma

Er zou geen sprake van kunnen zijn dat ik dit (financieel-economisch regeer)programma voor mijn rekening had genomen. Ik zou op z'n minst het programma zelf hebben willen herschrijven. Het zou om te beginnen veel korter zijn geworden. En ik weet wel dat beknoptheid in de politiek de zaken niet altijd vergemakkelijkt. De helderheid vergemakkelijkt niet altijd de politieke oplossing, helaas. Maar ik kan niet anders. Ik ben zo gebouwd. (Prof. Jelle Zijlstra in Vrij Nederland).

Fatale blunders

De aard van de crisis zit veel meer in de voortdurende terugval de verwarring van het produceren van steeds weer nieuwe cijfertjes. Op een of andere manier hebben de ministers op een fantastische wijze langs elkaar heen zitten werken en is men elkaar uiteindelijk als stoombootjes in de mist gepasseerd. Er zijn kortom fatale blunders gemaakt. *(Trouw).*

Ruzieachtige sfeer

Premier Van Agt en minister Van der Stee hebben vooral moeite met de ruzieachtige sfeer waarin de besprekingen zich voltrekken. Ze ergeren zich er bont en blauw aan. De socialisten zijn het spel in de ministerraad slecht begonnen. Want ook zij moeten weten dat Van Agt en Van der Stee hebben afgesproken beiden af te treden als zij menen het beleid niet meer voor hun rekening te kunnen nemen. *(Elseviers Magazine).*

Inhoudelijk juist

Ook de PvdA-ministers – Den Uyl niet in de laatste plaats – hebben bijgedragen aan de verdere sfeerverslechtering. Maar hun woede over de destructieve tactiek van Van der Stee (en het blind volgen daarvan door Terlouw) is begrijpelijk en inhoudelijk juist, al had die wat diplomatieker kunnen worden verwoord. (Volkskrant).

Maar geen rancune

Toch is er bij de PvdA geen rancune jegens Van der Stee. We weten dat hij onder heel grote druk staat, zegt men, denkend aan bankpresident Zijlstra als vermeend genius achter de minister. En ook in kringen rond Van der Stee valt niet te vernemen dat hij na alle geruzie Den Uyl niet meer wenst te zien. *(Trouw).*

Thatcher en Mitterrand

Maar men zou kunnen zeggen, dat de tegenstellingen tussen Thatcher en Mitterrand hun echo hadden in het tweede kabinet-Van Agt. Er bevonden zich twee zielen binnen de kabinetsboezem: een stroming, die het accent legde op de financiële problematiek én een stroming die de klemtoon legde op een actief werkgelegenheidsbeleid. *(Friesch Dagblad).*

Tweedeling bevorderd

In deze hele formatie (plus kabinetscrisis) heeft het CDA, onder uiteindelijke leiding van Van Agt, de tweedeling in de Nederlandse politiek bevorderd en aangetoond dat regeren met de PvdA eigenlijk niet meer kan. Het CDA zit nu „op rechts" en in het midden zwalkt alleen een stuurloos D'66 (Jan Joost Lindner in Volkskrant).

Weergaloos voorzitter

Die „fabels" die we altijd hoorden over: Van Agt is zo'n goede leider van het kabinet, ik dacht wat moeten ze anders vertellen. Maar die verhalen zijn waar, ik kan nu bevestigen dat hij het echt weergaloos doet. Als voorzitter van de club is het een vakman. (Minister Ed van Thijn, geciteerd in *De Gelderlander).*

(Geknipt uit Trouw)

Ernstig gepoogd

Gezegd moet worden dat Van Agt, hoewel dit niet het kabinet van zijn dromen was, ernstige pogingen in het werk heeft gesteld om zijn ploeg bij elkaar te houden. Tot driemaal toe heeft hij compromisvoorstellen op tafel gelegd, die echter niet op algemene instemming mochten rekenen. *(Algemeen Dagblad).*

We wilden vechten

Je hoort al het verwijt: als jullie in een kabinet zitten is er meteen ruzie. Maar dit is precies wat we wilden: een vechtkabinet. En een beetje moedeloos over de kritiek van kamervoorzitter en partijgenoot Dolman: „Nou gáán we vechten en dan is het weer niet goed". (PvdA-voorzitter Max van de Berg in Vrij Nederland (16 oktober).

Geen oude idolen

In de afweging van mogelijkheden wint een goede (en dus forse) reconstructie van de huidige coalitie het gemakkelijk, dus ligt het voor de hand dat dat geprobeerd wordt. Maar het vergt veel moed en wijsheid van lieden die op deze punten de laatste maanden niet geëxcelleerd hebben. Als blijkt dat een der deelnemende partijen moeilijk kan afzien van de oude idolen, kan beter snel met zo'n poging gestopt worden. Liever even geen „vechtkabinet" meer. (De Volkskrant).

Dat moet dan maar

En nieuwe verkiezingen behoren er niet te komen. Het gaat niet aan de kiezers te laten opdraaien voor het knoeiwerk dat Haagse politici hebben afgeleverd. Zonder enig enthousiasme luidt onze conclusie: de lijmpoging moet dan maar. Op hoop van zegen. *(Algemeen Dagblad).*

Stukken passen niet

Alleen iets dat heel is en in stukken valt kan worden gelijmd. Dit kabinet is echter nooit tot één geheel gesmeed. Lijmen is dan ook zinloos, de stukken passen niet in elkaar. (De Telegraaf).

Verkiezingen?

Als de lijmpoging faalt, blijft er niet zoveel anders over dan nieuwe verkiezingen. Als één partij nieuwe verkiezingen moet vrezen, is het de PvdA wel. Den Uyl is als lijsttrekker versleten. En het valt zeer te bezien of D'66 zich bij nieuwe verkiezingen opnieuw onlosmakelijk aan de PvdA zal verbinden. *(Friesch Dagblad)*

Uit andere partijbladen

Pittige discussie in progressieve kring

In de (nieuwe) rubriek „Uit andere partijbladen" worden artikelen en ontwikkelingen gesignaleerd binnen andere partijen die ook de lezer van CDActueel zullen interesseren.

„Ondanks alle solidariteitsleuzen komt het juist ter linker zijde steeds weer tot versplintering en broedertwisten". Ik citeer uit een uitvoerig artikel in het tweewekelijkse partijorgaan van de PvdA „Voorwaarts". Daarboven staat als kop: „Waarom schakelt links zichzelf uit?".

VOORWAARTS

Redacteur Coos Huijssen schrijft er mokerslag na mokerslag. Links doet aan zelfvernietiging. De PvdA trekt te veel idealisten aan en te weinig pragmatisten.
Kijk nou eens naar gemeenten met een linkse meerderheid. Er is altijd bonje. Amsterdam, Groningen, Arnhem, Leiden, overal identieke verschijnselen. Een verpeste sfeer, royementsverschijnselen en zo. Zo kan ik nog wel even doorgaan met het afdraaien van deze treurmuziek.

Sekte?

Verkiezingsuitslagen halen vaak op de achtergrond gebleven vocalisten naar voren. In toom gehouden tongen komen los. Ook in de PPR bijvoorbeeld. In de aktie-krant van eind september uit één van de radikale pioniers zijn ongenoegen.

PPR AKTIE KRANT

Mr. Erik Jurgens gooit de knuppel in het „radikale hondenhok". Wij hebben te weinig onze bereidheid tot regeren in de campagne benadrukt. Is men in onze kring niet bezig een sekte te scheppen?, zo lijkt hij zich af te vragen. Niet de vraag: wat wil de PPR met de macht maar: staat de PPR wel links genoeg van de PvdA schijnt onze partij te beheersen, zo is zijn indruk.

Ook vindt Jurgens dat zeer onverstandig is geopereerd in de toenaderingspogingen van NBBA en de EVP. Nota bene, de PPR die goeddeels ontstaan is uit KVP en ARP, laat zich laatdunkend uit over een groep christenen die „na een grote worsteling" besluit van politieke club te veranderen.

In plaats van hen met open armen te ontvangen...

Ook zet hij zich af tegen het etiket „onbetrouwbaarheid" dat christenen vaak opgedrukt krijgen. Was de hervormde synode in 1963, met haar uitspraken over kernbewapening veel socialisten niet ver voor?

SOCIALISME EN DEMOCRATIE

In Socialisme en Democratie, het maandblad van het bezinningscentrum van de PvdA klinken andere opmerkelijke geluiden door.
Een partijlid constateert daar in het septembernummer het failliet van een aantal partijuitspraken bij de formatiebesprekingen. „Zoals zo vaak in de geschiedenis van de PvdA heeft men zich laten verleiden tot het doen van harde uitspraken naar het centrum, om voor de achterban de pil, regeren met gematigde partijen, te vergulden". Ook dat liegt er niet om. „Ononderhandelbare strijdpunten" al na een paar weken formatie onder het stof.
Kortom: opmerkelijke uitspraken. De vraag rijst wat het adres is van deze duidelijke boodschap. Staat sommigen een overheerlijk avondje te wachten? Wie zal straks z'n geraas moeten staken? Overigens, geen leedvermaak. Roeringen in een respectabele partij als de PvdA hebben ook daarbuiten z'n weerslag.

Vuurproef

En verder... schreef Brinkhorst zijn eerste column als fractievoorzitter in „Democraat" van oktober.

DEMOCRAAT

„Een vuurproef voor D'66 breekt aan. Wij zien ons in elk geval niet als „smeerolie rooms-rode coalitie".
Tweëerlei opgave signaleert Brinkhorst: èn steun aan het kabinet èn behoud van de ontwikkelde identiteit.
Jan Terlouw, diens voorganger, heeft het als nieuwe bewindsman op Economische Zaken niet gemakkelijk. Zijn laatste column in de D'66 partijkrant van september gebruikt hij om een aantal briefschrijvers nog eens uiteen te zetten waarom hij een kabinet van CDA/VVD/D'66 uitsloot.

commentaar

Oneigenlijk gebruik van crises

Wie om half vijf 's morgens besluit tot ontbinding van het huwelijk wegens duurzame ontwrichting en om half vijf 's middags verklaart dat de breuk niet onherstelbaar is, krijgt vermoedelijk van een bona fide advocaat het advies om eerst even bij een psychiater, of althans een maatschappelijk werker, aan te wippen voor een gesprekje over schizofrenie en labiliteit.
Een besluit tot inlevering van de portefeuilles bij Hare Majesteit kan alleen worden genomen wanneer men geen mogelijkheden ziet de samenwerking te continueren. Een ander kabinet ligt dan voor de hand. Hooguit kunnen de partners onder druk van anderen weer tot elkaar gebracht worden. Als de partners bij het besluit tot breken de mogelijkheid tot lijmen al ingecalculeerd hebben wordt er een spelletje gespeeld. Het Catshuis is niet een gebouw waar men maar in- en uitloopt om de eigen positie bij voortzetting van de discussies te versterken.
Aan alle inflatie-verschijnselen die we al kennen moet niet nog eens een nieuw type worden toegevoegd: dat van de kabinets-crisis-inflatie.
Het CDA moet deze crisis dan ook maar serieus nemen.

In de verkiezingen gaat het om een herkenbare politieke keuze. Dat heeft met democratie te maken. Een vuurbaken in de geschiedenis van D'66 is steeds geweest „de democratie verder ontwikkelen".
Tenslotte, viert ook Wiegel zijn debuut als columnist.

VRIJHEID & DEMOCRATIE

Het is een lofzang op de laatste miljoenennota van het kabinet van Agt I. De liberale alleenheerser kondigt zijn partijgenoten een scherpe, maar eerlijke oppositie aan in het parlement. En daar buiten, ja echt, „actie". Stemmen en leden winnen. Te beginnen in Zuid-Limburg op 21 oktober.
Dat zal wel meevallen. CDA-Limburg heeft prima actievoerders!

Kees Bremmer

Kernenergie niet „gevaarlijker" dan gas of steenkool, maar waar blijft het afval?

Wie vandaag aan de dag een krant of tijdschrift openslaat, zal in negen van de tien gevallen artikelen tegenkomen die energie als onderwerp hebben. Energie staat voor de moderne Westerse mens centraal. De tijd dat wij met een eenvoudig houtvuurtje ons potje kookten en naar bed gingen als het donker werd, ligt ruim achter ons. We leven nu in een maatschappij die valt of staat bij de gratie van voldoende energie, ook al realiseren we ons dat in het dagelijks leven nauwelijks. Pas als er een storing in het electriciteitsnet optreedt beseffen we hoe afschuwelijk afhankelijk we zijn geworden. 's Morgens staan veel mannen weer met de krabber hun huid te teisteren, het is oud brood eten geblazen want de broodrooster weigert dienst, het wordt 40 km fietsen daar ook de NS de geest heeft gegeven, op het werk wordt de IBM superzelfdenkende-automatisch corrigerende typemachine ingeruild voor de balpen . . . enzovoort en zo verder. Ik praat hier dan nog alleen maar over een eenvoudige storing in het electriciteitsnet. De situatie wordt pas echt vervelend als door gebrek of een permanent tekort aan brandstof in de electriciteitscentrales überhaupt geen of veel te weinig stroom kan worden opgewekt.

Onze samenleving gaat dan grotendeels plat en een gigantische sociaal-economische ramp staat ons te wachten. Natuurlijk er is vandaag nog voldoende olie, gas en steenkool maar dat zal binnen afzienbare tijd anders worden.

De wereldbevolking blijft snel toenemen en alleen deze toename vraagt al een aanzienlijke verhoging van de energieproductie. Wil de Derde Wereld – waar de bevolkingstoename verreweg het grootste is, haar levenspeil verhogen dan zal dat een extra vraag naar energie met zich meebrengen. Het International Institute for Applied System Analyses heeft berekend dat tot het jaar 2000 (slechts 20 jaar dus!) de stijging van het energieverbruik in de wereld van 50-100% zal toenemen. Productie opvoeren dan maar? Jawel, maar daar kleven wel wat problemen aan.

In de eerste plaats zullen de olieproducenten niet zonder meer de kraan verder opendraaien, zij willen zo lang mogelijk plezier hebben van hun zwarte goud. Bovendien – en dat geldt ook voor gas – de olie kan voor heel wat betere toepassingen worden gebruikt dan zomaar opstoken in een energiecentrale. De productie van steenkool opvoeren dan? Kan, maar steenkool geeft geweldige luchtvervuiling, radio-actieve straling en andere ernstige milieu-overlast.

Het lag dus voor de hand dat verstandige regeringen gingen zoeken naar extra energiebronnen om daarmee de toenemende druk op de gebruikelijke energiebronnen gas, olie en steenkool te verminderen. Kernenergie bood van de voorhanden zijnde alternatieven zoals wind-, zonne-, geothermische en getijden-energie, het meeste perspectief en vele landen ontwierpen dan ook plannen voor de bouw van kerncentrales.

De schrijver van dit artikel is vóór kernenergie. Hij ziet geen „schoon" alternatief. Maar zolang het afvalprobleem niet is opgelost moet z.i. met de bouw van nieuwe kerncentrales worden gewacht. Over andere onderdelen van de energie-discussie zullen binnenkort meer artikelen verschijnen.

Ook Nederland. De Nederlandse regering kwam in haar kernenergieprogramma echter niet verder dan „Borssele" en „Dodewaard"; twee kerncentrales die voor ongeveer 1% bijdragen aan onze electriciteitsvoorziening. De plannen voor de bouw van nog enkele centrales zijn voorlopig in een diepe la beland en of ze er ooit weer uit zullen komen staat nog te bezien. De kans bestaat zelfs dat de reeds in bedrijf zijnde twee centrales gesloten worden. De redenen waarom niet tot verdere bouw is overgegaan zijn algemeen bekend. Vele Nederlanders zijn tegen kernenergie vanwege de grote gevaren die er aan verbonden zouden zijn. Tot op zekere hoogte hebben deze Nederlanders gelijk; tot op zekere hoogte.

Hieronder wil ik ingaan op een paar van de meest gehoorde bezwaren tegen kernenergie-bezwaren, of liever angsten die volgens mij niet geheel terug zijn te voeren op de feiten. De angst voor kernenergie komt waarschijnlijk voort uit onbekendheid met de werking van een kerncentrale en uit emotionele associaties met kernwapens.

Atoombom

Het is misschien wat vreemd dat ik eerst het – laat ik het maar noemen – atoombomsyndroom opvoer. Kernenergie brengt gevaren met zich mee die ogenschijnlijk meer in het centrum van de belangstelling staan. In de verkiezingsstrijd heb ik in forumdiscussies echter gemerkt dat vele mensen een emotionele relatie leggen met de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki. Men denkt dat een kerncentrale kan ontploffen als een atoombom. Nu, dat is niet mogelijk. Zonder op technische details in te gaan kan gesteld worden dat in atoombommen splijtstof (uranium of plutonium) wordt gebruikt waarin vrijwel alle atomen kunnen worden gespleten. De splijtstof van een kerncentrale bestaat echter voor 97% uit **niet** splijtbare atomen, waardoor een kettingreactie zoals in een atoomwapen principieel onmogelijk is.

Er kunnen natuurlijk in kerncentrales wel ongelukken gebeuren. Het is echter goed te bedenken dat we vergelijkbare risico's lopen bij toepassing en winning van andere energiebronnen. Wat bijvoorbeeld te denken van een supertanker die ontploft, aan de grond loopt of door midden breekt in het kanaal. Hoeveel doden zijn er niet gevallen in steenkolenmijnen en toen een drijvend hotel van een boorplatform in de Noorse zee omsloeg. Wat denkt u dat er gebeurt als er een stuwdam doorbreekt die witte steenkool produceert?

Ongevallen

Volgens specialisten is een kernsmelting het ergst denkbare ongeluk dat in een centrale gebeuren kan. Analyses hebben aangetoond dat zo'n ongeluk met een centrale in Nederland, waarbij meer dan tien maar minder dan honderd doden vallen, slechts eens per honderdduizend jaar zal plaatsvinden. Mocht zo'n kernsmelting plaatsvinden (het ergst denkbare ongeluk dus)

dan leidt dat niet tot grote aantallen slachtoffers. Als we een vergelijking maken met het Deltaplan dan blijkt dat de Deltawerken zijn uitgevoerd om niet vaker dan eens per tienduizend jaar een overstroming te laten plaatsvinden.
Zo'n overstroming geeft (watersnood 1953 – 2000 doden) meer slachtoffers dan 10 tot 100. Zo zijn er nog legio voorbeelden aan te voeren die aantonen dat kernenergie aanzienlijk minder risico's oplevert dan men vaak instinctief aanneemt. Natuurlijk, er zijn met kerncentrales ongelukken gebeurd. Het ongeluk in Harrisburg op Three Miles Island staat ons nog helder voor de geest.
Het werd beschouwd als een ernstig ongeval hoewel het geen kernsmelting betrof. Hoeveel doden zijn er gevallen? Zover mijn kennis strekt niet één. Doden op lange termijn dan door radioactieve besmetting?
Zou kunnen, maar Amerikaanse rapporten wijzen daar niet op.

Straling

Op gevaar af dat de eindredacteur dit verhaal gaat inkorten nog iets over radio-actieve straling. Dit voor het geval het kabinet in de toekomst zou besluiten een kerncentrale voor uw deur te bouwen.

Proefnemingen hebben aangetoond dat direct omwonenden minder dan 0,5 millirem per jaar aan extra straling oplopen. Dat is in vergelijking met andere stralingsbronnen een te verwaarlozen hoeveelheid. Uit de ruimte incasseren wij bijvoorbeeld ongeveer 35 millirem per jaar, uit de bodem en bouwmaterialen (uw gipsplaatjes aan het plafond) ca. 50! millirem. Vliegt u wel eens en gaat u ook nog naar de wintersport, dan nog eens 5 millirem. De tandarts en de dokter met hun röntgenapparatuur ± 50 millirem, uw t.v. ± 1 millirem. U ziet: het in de buurt wonen van een kerncentrale is wat de straling betreft onder normale omstandigheden geen punt.

Er zijn natuurlijk nog talloze andere problemen aan het verschijnsel kernenergie verbonden. Ik denk aan proliferatie van kernwapens – hoewel gewone kerncentrales in die problematiek nauwelijks een rol spelen – sabotage, diefstal van splijtstoffen en transport van afval. De veiligheidsvoorzieningen zijn echter zo gigantisch dat de kans op calamiteiten gering is. En wat de proliferatie van kernwapens betreft is het goed te bedenken dat het niet bouwen van twee extra centrales in Nederland de verbreiding van kernwapens in de wereld niet zal tegenhouden.

Bouwen maar?

De lezer zou nu tot de conclusie kunnen komen dat de schrijver van dit stuk vóór kernenergie is en er geen probleem mee heeft ons land vol te zetten met kerncentrales. Laat ik daar enige nuancering in aanbrengen.
Ik ben vóór kernenergie omdat ik van mening ben dat het gebruik van kernenergie niet meer gevaren met zich brengt dan het winnen en gebruik van olie, gas of steenkool.
In de tweede plaats ben ik vóór omdat ik mijn energievoorziening wil spreiden. Afhankelijkheid van Arabieren die de oliekraan sluiten omdat ze om wat voor reden dan ook weer de kamelen willen bestijgen geeft mij een onrustig gevoel. Eenzelfde onrustig gevoel zou ik hebben als we alleen uit Oost-Europa onze energie betrokken.
In de derde plaats ben ik vóór omdat we de energieproduktie zullen moeten vergroten. De energieclaim die de Derde Wereld straks – terecht – zal leggen dwingt ons er toe.
In de vierde plaats aanvaard ik kernenergie omdat er nog geen schoon alternatief is. Windmolens, zonne-energie en geo-thermische energie staan als echt alternatief nog niet eens in de kinderschoenen.

Bouwen dan maar? Nee, want er rest nog een probleem en wel de verwerking van het kernafval. Waar moeten we met het afval naar toe, is de klemmende vraag. Voor mij is de oplossing van dit vraagstuk alles overheersend. Zonder een goede oplossing ben ik niet voor het bouwen in Nederland van twee extra centrales. Het kabinet Van Agt (I) heeft toendertijd het voorstel gedaan proefboringen te doen in zoutlagen. Dit voorstel werd – mede onder druk van de antikernenergiebeweging – afgewezen door het parlement.
Dat was een spijtige zaak omdat een probleem niet kan worden opgelost als niet naar een oplossing mag worden gezocht.
Zoals de zaken er nu voor staan is daar ook onder dit kabinet geen kijk op. De PvdA wil niets van kernenergie weten, D'66 aarzelt en onze partij wil zoeken naar een oplossing van het afvalprobleem in het licht van de Brede Maatschappelijke Discussie.
Jammer dat die discussie al grotendeels is gevoerd. Ik heb echter niet de indruk dat de democratie hierin optimaal heeft gefunctioneerd.

Ton de Kok.

Het CDA-program zegt het aldus:

zoveel mogelijk worden ... is ongewenst korte-termij... ...estijgingen te bewerkstelligen wanneer dat gaat ten koste van de uiteindelijk totaal te verkrijgen hoeveelheden uit een reservoir.
2.63. Met het onderzoek naar de mogelijkheid van economische winning van Nederlandse kolen met nieuwe technieken wordt ernst gemaakt.
2.64. In ons dichtbevolkte land vindt nu geen verdere bouw van kerncentrales plaats, gelet op de nog onopgeloste problemen van produktie en opslag van afval, mede in afwachting van de resultaten van de maatschappelijke discussie. Wel zal Nederland zijn kennis en kunde t.a.v. mogelijkheden van kernenergie en de eventueel daarmee gepaard gaande risico's moeten vergroten. Over openblijven of sluiten van de bestaande twee kerncentrales wordt in het licht van het bovenstaande eerst besloten na afloop van de brede maatschappelijke discussie. In samenwerking met onze partners moet een integrale Europese benadering van het vraagstuk worden bevorderd.
2.65. Speur- en ontwikkelingswerk t.a.v. van nieuwe vormen en toepassingen van energie, daarbij inbegrepen de milieu-beheersingsaspecten, moeten sterk worden bevorderd, m.n. ten aanzien van wind-, water-, getijde-, bodem- en zonne-energie ...smede warmte kracht-koppeling en h... en het aanvaardbaar gebruik op ..., direct en indirect van kole... ...n taak van de overheid op ...on van ondernem...

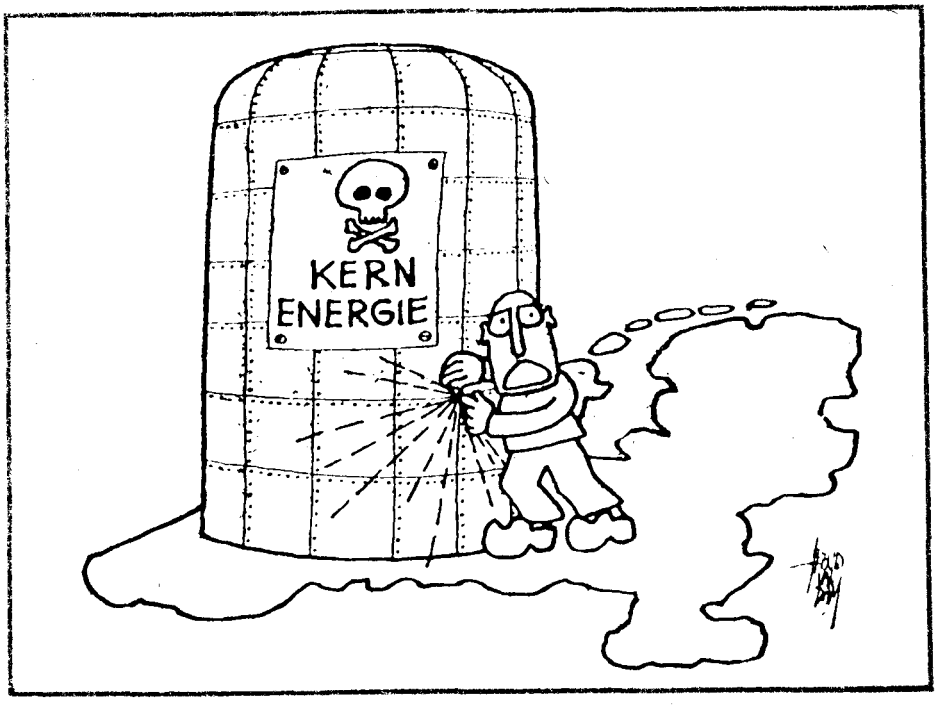

Verhouding PvdA-CPN:

De balans slaat (nog) niet door!

door
M.F.N.E.A. Laman*

In de ruim zeventig jaren dat het communisme in Nederland via een partij is georganiseerd, kwamen er regelmatig situaties voor waarin het wantrouwen tegen die stroming in het algemeen en tegen de CPN in het bijzonder, zich duidelijk aftekende.
Recente gebeurtenissen rond de benoeming van een CPN-lid in een hoge PTT-functie, vormen daarop geen uitzondering. Vanuit die achtergrond, is het belangwekkend om kennis te nemen van de notitie „Verhouding PvdA-CPN: Een tussenbalans", die onlangs, onder verantwoordelijkheid van het PvdA-partijbestuur, werd gepubliceerd.

In het commentaar in CDActueel van 17 oktober jl. is de kern van het PvdA-betoog al messcherp blootgelegd. Naast mijn instemming met dat commentaar zou ik toch nog enkele losse gedachten over de PvdA notitie willen leggen, al was het alleen maar om duidelijk te maken dat de polemiek die nu wellicht gaat ontstaan tussen PvdA en CPN, ook voor ons eigen CDA van het grootste belang is.

Rode dageraad

Voor degenen die geïnteresseerd zijn hoe links naar links kijkt, bevat het document veel opzienbarende gegevens, vooral als die in historisch verband worden beschouwd. Dat alles neemt niet weg dat het zwaartepunt van de notitie ligt in de conclusies. Die zijn voor de CPN nogal veeleisend. Voor een partij van die kom-af betekent het immers nogal wat als anderen vinden dat het marxistisch-leninistisch principe moet worden losgelaten, voordat de rode dageraad echt aan de horizon kan gaan gloren.Van linkse samenwerking over de volle breedte zal dan nooit iets terecht komen, ondanks het feit dat de PvdA dat wel als einddoel voor ogen staat.

Een andere, eveneens plausibele, redenering is de volgende. De PvdA is wel geporteerd voor linkse samenwerking, maar wil daaraan exclusief zelf leiding geven.

Deze houding, die volledig ligt in de lijn van het tot nu toe binnen de sociaal-democratische beweging beleden anti-communisme, moet er dan borg voor staan dat de PvdA de vraag of zij ooit bereid is regeringsverantwoordelijkheid te delen met de CPN, nimmer behoeft te beantwoorden. Eenvoudigweg omdat de CPN niet bereid zal zijn haar rol, op de barricades van de klassenstrijd, te beëindigen.

Tactische zet

Op deze wijze uitgelegd is de notitie niet meer dan een tactische zet op het krachtenveld van de linkse politiek in Nederland, onder het motto: „overstelp de ander met kritiek, hij trekt zich daardoor vanzelf wel terug en komt aan de gewenste uitspraken niet toe".

In een aantal gemeenten (o.a. Zaanstad, Groningen (tot maandag jl., red.), Amsterdam) is sprake van bestuurlijke samenwerking tussen PvdA en CPN in (linkse) programcolleges. Wat de PvdA op landelijk niveau blijkbaar nog niet aan wil, gebeurt plaatselijk toch. Het feit dat die samenwerking vaak veel weg heeft van een verbond om met name het CDA uit colleges van B. en W. te weren, zal niemand ontkennen. Maar er zit meer achter. Waar de getalsverhoudingen het toelaten doen plaatselijke PvdA-bestuurders maar al te graag een oogje toe als zij rol, taak en plaats van de CPN moeten proberen te doorgronden. Die PvdA-ers hebben blijkbaar geen moeite met de marxistisch-leninistisch uitgangspunten van de CPN. Zij hebben nauwelijks kritiek op het vrijwel totaal ontbreken van interne partij-democratie binnen de CPN en zij zien evenmin hoe zij worden ingekapseld in communistische mantelorganisaties, van waaruit de CPN poogt haar voorhoedepretenties waar te maken.

Het is daarom nuttig dat het PvdA-partijbestuur het rapport allereerst als discussiestuk aanbiedt voor de eigen partij. Het zal, zeker op het plaatselijke vlak, zeer zeker als „eye-opener" kunnen werken.

Dubbel-theorie

De volgende gegadigde voor intensieve bestudering is de CPN zelf. Uit een recente, korte t.v.-discussie tussen de heren Arie van der Hek en Marcus Bakker, bleek dat laatstgenoemde van het rapport niet wakker ligt. Met als uitgangspunt dat PvdA en CPN in oorsprong dezelfde „nestgeur" vertonen, benadrukte Bakker meer het gemeenschappelijke tussen beide partijen, dan de in het rapport gesignaleerde geschillen.

Waar de PvdA-notitie zijn aversie tegen sommige communistische uitingen en handelingen niet onder stoelen of banken steekt, zou de CPN zich dan ook moeten afvragen of de volksfrontgedachte wel zo het nastreven waard is.

De leidende rol die de PvdA in een volksfront ongetwijfeld voor zichzelf zou opeisen, is nu niet bepaald een garantie voor een herkenbare CPN-koers. Met andere woorden, ook de CPN zou wel eens voorstander kunnen zijn van een dubbel-theorie: de linkse samenwerking wel preken, maar niet in de praktijk brengen.

De moeite die de CPN en CPN-ers hebben met de bestuurlijke gevolgen van een linkse samenwerking, werd onlangs nog eens in Zaanstad bewezen. De enige CPN-wethouder, tevens 2e loco-burgemeester, die het college van B. en W. van deze gemeente telt, werd in zijn laatstgenoemde kwaliteit geconfronteerd met de noodzaak een ontruimingsvonnis tegen krakers, met behulp van de sterke arm, tot uitvoering te brengen. Hij slaagde erin de politie zodanig te dirigeren dat de ontruimingsactie met recht de naam „op kousenvoeten" kon dragen. En vervolgens viel zijn partij, met partijvoorzitter Hoekstra voorop, in volle lengte over hem heen. Gedwongen door het in Zaanstad inmiddels vrij consistente beleid bij kraakacties èn het rechterlijke vonnis, voerde de wethouder in kwestie het beleid uit op een wijze die de burgemeester en de 1e loco (beiden PvdA) hem niet hadden kunnen verbeteren. De conclusie is dan ook dat deze communistische ambtsdrager zich blijkbaar aan het beleid van het linkse (overwegend PvdA-ers tellende) programcollege heeft geconformeerd. Dat hij daarmee zijn eigen partijlijn geweld aan deed is hem echter op niet mis te verstane wijze duidelijk gemaakt. Dat zijn wethoudersstoel overeind is gebleven, is ongetwijfeld het gevolg van de rugdekking die hij kreeg van zijn fractie en zijn fractievoorzitter.

Blokkade

Recente ontwikkelingen tussen Zaanse krakers en de Zaanse CPN (met een historie die teruggaat tot de bakermat van die partij), compleet met bezetting van het plaatselijke CPN-kantoor door leden van de kraakbeweging, maken helder dat de sympathie voor sociale actie aan de basis bij de CPN wat aan het tanen is. Men kiest meer en meer de weg van „law and order". Een verordening op de woontruimteverdeling en een rechterlijk vonnis leggen blijkbaar meer gewicht in de schaal op het actiemodel.

Het voert te ver de ontwikkelingen in één gemeente maatgevend te laten zijn voor de beoordeling van de vraag hoe de linkse samenwerking op bestuurlijk niveau voor de CPN uitwerkt. De veronderstelling dat zo'n vorm van samenwerking veel van de actie-bereidheid binnen de CPN doet verschrompelen, kan met bovengeschetste gebeurtenissen wel worden gevoed. Gezien de reacties in de CPN bestaat er dan ook een duidelijk verzet tegen een gouvernementele rol voor de aanhangers van het actie-model. Voor een linkse samenwerking zou dat uiteindelijk wel eens de definitieve blokkade kunnen zijn.

De PvdA beveelt bestudering van haar notitie tenslotte aan alle partijen en groeperingen aan, die zich betrokken weten bij de zaak van de progressieve samenwerking. Gezien die aanbeveling werd een reactie van de kant van het CDA blijkbaar niet verwacht. Een reden temeer om er toch een te geven.

*) lid CDA-partijbestuur en lid van de Gemeenteraad van Zaanstad (waar een grote CPN- en PvdA-fractie, een meerderheid hebben).

uw mening

Christelijke organisaties

(reactie op artikel S. Weyers, CDActueel 26 september)

Dat er vanuit het CDA wordt gereageerd op het verdwijnen van een Katholieke organisatie vind ik alleszins redelijk en begrijpelijk, doch dat dit gebeurt op een wijze zoals in voornoemd artikel tot uitdrukking wordt gebracht vind ik onaanvaardbaar voor een politieke partij die als uitgangspunt voor haar doen en laten het Evangelie als richtsnoer heeft aanvaard.
Het gehele artikel ademt een sfeer van een rechtvaardiging dat levensbeschouwelijke organisaties om puur materiële overwegingen geen bestaansmogelijkheid meer hebben. Onder de kop „Helderheid gewenst" mondt deze stellingname uit in de volgende passage: „Als een federatieve vakcentrale, zoals de FNV nu wordt, zich wat losmaakt van een eerdere uitdrukkelijke levensbeschouwelijke grondslag dan dient dat gerespecteerd en gewaardeerd te worden. Een sociale organisatie heeft andere doelen en belangen dan een politieke beweging".
Als men deze lijn doortrekt, kan ditzelfde gezegd worden van elke Christelijke maatschappelijke organisatie. Het komt mij als zeer ondenkbaar over dat dit uitgangspunt binnen het CDA wordt onderschreven.
Ik betreur het dan ook zeer dat zonder enig commentaar van de zijde van de redactie dit artikel is geplaatst.
Ik hoop dat het u duidelijk is dat er in dezen inderdaad „helderheid" bestaat en dat het CDA niet afzakt naar een tweeslachtigheid zoals deze tot uitdrukking komt in voornoemd artikel.

L. Wattel **Oostkapelle**

Nieuwe woningen

Mede gezien het in ons land nog bestaande tekort aan woningen, is het van groot belang dat men komt tot een belangrijke opvoering van het aantal nieuwbouwwoningen, maar dan wel zonder kostenverhoging voor de overheid.
Dit kan indien men veeel **kleinere** woningen gaat bouwen, bijvoorbeeld per jaar zo'n 80.000 stuks naast plusminus 55.000 gewone woningen, onder voorwaarde dat per kleinere woning (kostende tot *f* 100.000,–?) gemiddeld ongeveer tweederde deel aan subsidie wordt verstrekt in vergelijking tot subsidiëring van „de gemiddelde, normale woning".
Ook is het mogelijk dat bouw van kleinere, complete woningen (inhoud zo'n 200 à 225 m^3) zelfs mede voor de vrije sector sterk stimulerend werkt, omdat één en ander dan betaalbaar blijft en men daardoor durft starten met nieuwbouw.
Waar het mij vooral om gaat is dat gemeentelijke plannen voor nieuwbouw van woningen tijdig, dus met spoed worden gewijzigd, want grond voor vrije sectorbouw (traditioneel, dus groot) en voor premie-B woningen wordt steeds minder gevraagd.
Grotere woningen zijn er verhoudingsgewijs plenty; die thans nog bouwen in onnodig grote aantallen betekent voor nu en voor de toekomst geldverspilling!
Opschuiving komt minder voor. De behoeftepeiling aangaande gewenste nieuwbouw blijft per gemeente voortdurend nodig! Het zijn waarschijnlijk overwegend jonge mensen (veelal met een beperkt inkomen) die nieuwbouwwoningen vragen.
In Utrecht-stad wordt volgens de wethouder voor volkshuisvesting aldaar thans al zodanig gebouwd dat 50% van de nieuwbouwwoningen kleinere woningen zijn.

ir. G. Aardema **Putten**

Fidel

(Reactie op artikel van drs. H. Eversdijk, „op bezoek bij Fidel." (CDActueel) 10 oktober).
Dit verslag is wat betreft de algemene levensomstandigheden der Cubanen, wat hij tot uitdrukking brengt in „distributie" een éénzijdige en kortzichtige interpretatie.
Ten eerste is nu nog na 20 jaren revolutie Cuba door Amerika en vele Westeuropese landen nog steeds in een economisch dwangbuis geperst.
Vergelijkt men de toestand van Cuba met de massa's, levend in andere Latijns-Amerikaanse landen, dan is afgezien van de omvang van het levensmiddelenpakket, in Cuba enorm veel bereikt onder het communistisch regiem van Fidel.
Begrijpelijk dat de massa in Cuba gebiologeerd is door de communistische ideologie, nl. de produktiemiddelen zijn eigendom van het volk. Nu na 20 jaar is het gevolg dat tienduizenden Cubanen in de Afrikaanse wereld uitzwermen, die ideologie gewapenderhand te helpen verdedigen. Ook neemt Cuba tienduizenden van de meest begaafde Afrikaanse kinderen gedurende 10 jaar op om hen te scholen, opdat zij als pioniers in hun eigen land bekwaam zijn functies als managers te bekleden.
Men kan begrijpen dat de Sovjet-Unie weigert geldelijke bijdragen te geven aan westers-georiënteerde Derde-Wereld-landen, omdat men eenvoudig zegt dat het westen verantwoordelijk is voor die situaties. Cuba is een bewijs dat de hulp van de Sovjets effectiever js dan van het westen. Voor het westen moet Cuba een toetssteen zijn hun hulp op nog efficiënter wijze gestalte te geven dan in Cuba is bereikt.

J. Wezenaar **Ommen**

In de rubriek uw mening worden korte reacties geplaatst van lezers op in CDActueel gelezen artikelen. Plaatsing in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

commentaar

Aflossing van de wacht

De Griekse verkiezingen zijn een klinkende overwinning geworden voor de socialisten onder leiding van Andreas Papandreou. De socialisten krijgen nu 175 van 300 parlementszetels en daarmee de absolute meerderheid.
Papandreou heeft de verkiezingsstrijd gevoerd op basis van de ontevredenheid die onder het Griekse volk leefde.
Men was ontevreden over de sociaaleconomische ontwikkelingen, de steeds verder om zich heen grijpende bureaucratie en de buitenlandse politiek van de vorige regering.
De maatregelen die Papandreou zijn aanhang in de verkiezingsstrijd had toegezegd logen er dan ook niet om: Nationalisatie in de sector van banken en verzekeringsmaatschappijen, de mijnbouw en staalindustrie; heroverweging van het lidmaatschap van de NAVO en de EEG en sluiting van de Amerikaanse bases in het land.
In zijn overwinningsrede bleek gelukkig dat hij toch de realiteit niet uit het oog verloren heeft. Op zijn toezegging t.a.v. de binnenlandse politiek deed hij niets af. Wat betreft NAVO en EEG beloofde hij echter geen avonturen.
Ook in Griekenland blijkt dus dat verkiezingsretoriek meestal niet geheel serieus genomen moet worden. In dit geval is dat in het voordeel van de politieke verhoudingen in West-Europa.

Rapport belastingwetgeving

Onlangs is verschenen het rapport „Herziening Belastingwetgeving", een uitgave van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, opgesteld door een commissie onder voorzitterschap van prof. dr. J. H. Christiaanse.
Het rapport wil bouwstenen aandragen om op verantwoorde wijze aanbevelingen te doen tot het wijzigen van ons belastingstelsel, waartoe de noodzaak thans zo duidelijk aanwezig is.
Het rapport is te bestellen door overmaking van *f* 9,– op giro 137000 t.n.v. Christen Democratisch Appèl te Den Haag.

Democrazia Cristiana in een nieuwe fase

De Italiaanse christen-democraten bevinden zich op het ogenblik in een nieuwe fase van hun na-oorlogse geschiedenis. En wel om verschillende redenen: allereerst is te vermelden, dat de partij achter elkaar enkele flinke klappen had te verduren. Zij verloor, samen met de kerkelijke autoriteiten en de katholieke religieuze organisaties op duidelijke wijze de strijd tegen de gedeeltelijke legalisering van de abortus alsmede de strijd voor de beperking van de in 1974 ingevoerde wettelijke echtscheidings-regeling.

Bovendien verloren de christen-democraten bij de (gedeeltelijke) provinciale- en gemeenteraadsverkiezingen in juni jl. niet onbelangrijk terrein, vooral in grote steden zoals Genua en Bari, hoewel ze zich handhaafden en zelfs versterkten op Sicilië.
Aangezien ook de communistische partij aan stemmen verloor en in ieder geval niet meer boven de 30% uitkwam, is het begrijpelijk dat de socialistische partij van Craxi kon groeien tot ca. 14%, hetgeen deze partij tot een overdreven zelfbewustzijn aanspoorde. De relatief jeugdige leider Craxi, wiens zelfingenomenheid en dynamiek niet onbekend zijn, zag hierin een bewijs dat zijn partij als derde partij tot een grotere rol in het land geroepen is.

Kritiek

Dit alles leidde in de partij van de Democrazia Cristiana tot kritiek en zelfkritiek. De jongere generatie drong op een wisseling van de wacht aan, omdat een aantal leidende figuren van de partij zoals Andreotti, Fanfani en Rumor praktisch sinds het einde van de oorlog de macht in de partij in handen hebben. Een aantal christendemocratische kamerleden (ongeveer honderd) uit alle stromingen van de partij, tekende een manifest waarin met nadruk vernieuwing, verdieping, hervorming van de partij in structuur, ideeën en imago geëist werd op het gebied van de samenstelling van de regering ongewone concessies te doen. Dit om te vermijden dat communisten wederom in de regeringsmeerderheid zouden worden opgenomen, zoals dit in de jaren 1976 tot 1979 in het teken van de zogenaamde „nationale solidariteit" het geval was. De socialisten wilden namelijk de centrumlinkse coalitie onder Forlani niet voortzetten, als zij niet een sterkere positie tegenover de Democrazia Cristiana zouden verkrijgen. Zij voerden een krachtige propaganda tegen de „hegemonie" die de Democrazia Cristiana sinds het einde van de oorlog zonder onderbreking had uitgeoefend.

Dit dwong de christen-democraten inderdaad voor het eerst het premierschap af te staan aan de vertegenwoordiger van een andere partij. De socialisten hadden wel gehoopt dat hun leider Craxi eindelijk zijn grote wens vervuld zou zien. Maar dit zou niet minder dan een open nederlaag van de Democrazia Cristiana geweest zijn. Als een soort compromis werd de leider van de kleine linksliberale Republikeinse Partij, de heer Spadolini, daarom formateur van de nieuwe regering. Een paradox, omdat deze partij met moeite 3% in het land haalt. De christen-democraten konden dit juist om die reden eerder aanvaarden. Overigens met de gedachte, dat dit een zeer tijdelijke, hopelijk eenmalige, oplossing zou zijn. De socialisten en ook de communisten zagen hierin echter een teken voor de fundamentele wijziging van de politieke constellatie van het land: de christen-democraten hebben volgens hen hun voorrangspositie en leidende rol voorgoed aan de linkse partijen afgestaan.
Het is dan ook niet verwonderlijk dat binnen de christen-democratische partij een soort „kater" gevoeld werd. Zij waren diep teleurgesteld dat, voor het eerst sinds 1945, de grootste partij van het land (38% van de kiezers bij de parlementsverkiezingen van 1979) niet in staat bleek de regering te vormen en de premier te leveren. Men onderkende dieper-liggende structurele, ja geestelijke redenen namelijk het gebrek aan een dieper geestelijk fundament. Zo wordt het vooral door de katholieke organisaties ervaren. Andere redenen waren: rivaliserende stromingen binnen de partij die het imago van de partij vertroebelen, de draaimolen van de oude leiders, die na alle wisselvalligheden van de Italiaanse politiek steeds weer terugkeren en het feit dat een aantal prominente personen in de partij in schandalen verwikkeld waren (b.v. de geheime loge P2).
In deze discussie mengde zich ook de hoofdredactie van het gezaghebbende tijdschrift van de Italiaanse jezuïeten, „Civiltà Cattolica", dat in het algemeen de stem van het Vaticaan verwoordt. Recentelijk deed dit blad nog een dringend appèl de stromingen in de partij op te ruimen en de afwijzende houding tegenover het communisme niet op te geven. Juist door een al te zachte benadering van het communisme, aldus dit blad, hebben de christen-democraten stemmen verloren.

Begin tot vernieuwing

Eind augustus heeft de partij de samenstelling van een adviesraad van vijftien personen bekend gemaakt. Deze raad moet onder leiding van partijvoorzitter Forlani de algehele vernieuwing van de partij voorbereiden.
Stellingen van deze raad zullen aan een buitengewone partijbijeenkomst eind november worden voorgelegd. De vijftien wijze mannen komen uit de partij (5), uit de katholieke organisaties (5)

(vervolg op pagina 17)

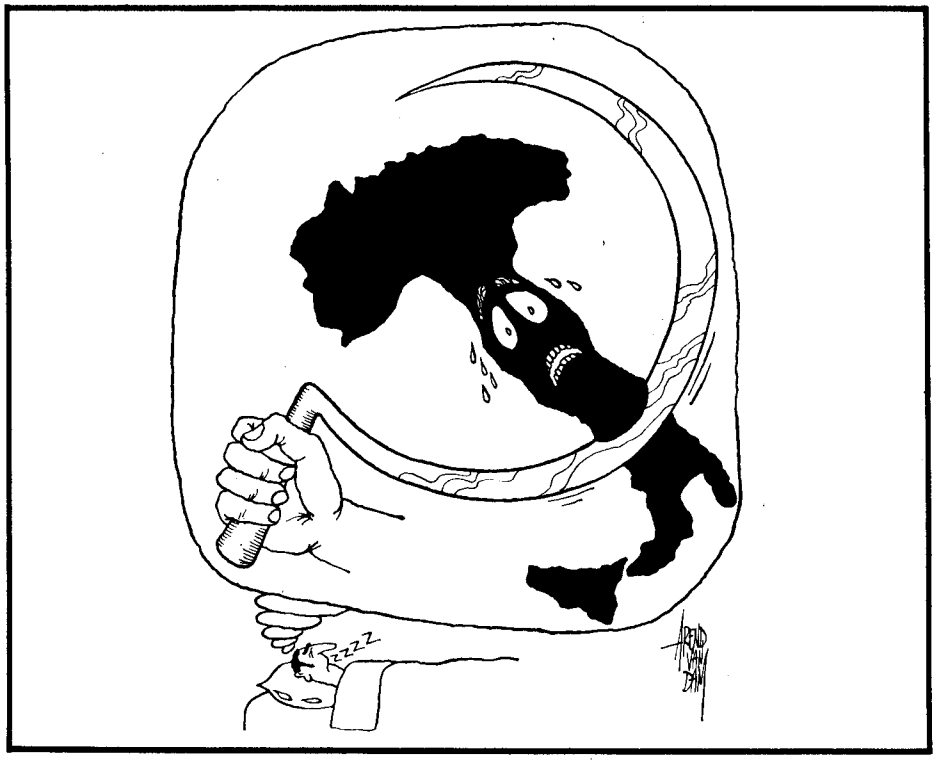

en uit verschillende maatschappelijke groeperingen (5). De laatsten formeel onafhankelijk maar wel geestverwanten.

Met dit initiatief van de partij is een begin gemaakt van een eerste aanzet tot vernieuwing zoals deze nog nooit werd ondernomen. Deze zal moeten leiden naar geestelijke verdieping van de partij, verjonging van de leiding en opening moeten bieden naar de maatschappij in alle geledingen. Dit alles speelt zich af in een nogal gespannen politiek klimaat. De regering-Spadolini moet het kastekort van de staat verminderen, prijsstijgingen, de inflatie bestrijden, de produktie verhogen en nieuwe werkgelegenheid vinden. Voorts vraagt de wanhopige situatie in de overvolle gevangenissen een oplossing (vermoedelijk massale amnestie voor kleinere misdrijven).
Het politieke kader voor dit zeer realistische regeringsprogram is echter niet gunstig. De communisten voeren een scherpe oppositie omdat zij zich door de socialisten van Craxi verraden voelen. Deze wezen immers de communistische gedachte van een „links-alternatief" af en hebben toch weer met christen-democraten, sociaal-democraten en linksliberale Republikeinen een centrum-linkse coalitie gevormd.
De liberalen geven parlementaire steun maar horen niet tot de coalitie. De socialisten die zich door de vooruitgang bij de raadsverkiezingen van juni jl. (van 10,5% naar 14%) bijzonder sterk voelen, treden nogal zelfbewust tegen de communisten op en delen b.v. geenszins hun mening over de kruisraketten. Maar ook tegenover de Democrazia Cristiana toont de socialistische partij zich nogal veeleisend.
De christen-democratische „hegemonie" is volgens de socialisten door het premierschap van een niet-christen-democraat definitief geëindigd. Dat zou de weg vrij kunnen maken voor een socialistische premier in de nabije toekomst. Binnen de coalitie wordt dus een onderhuidse strijd om de toekomstige politieke sleutelpositie in het land gevoerd. De Democrazia Cristiana plaatst haar vernieuwing dan ook in het kader van een ontwikkeling die haar dominerende positie bewaart c.q. teruggeeft. Craxi wil – en dit is ook een onderdeel van zijn buitenlandse politiek – de Europese factoren van het socialisme, zoals Mitterrand, Schmidt, Kreisky, Brandt, Soares etc. gebruiken.
Op korte termijn is de krachtmeting met de socialisten voor de Democrazia Cristiana politiek dringender, actueler en tegelijk moeilijker dan die met de communisten. Dit is ook de reden waarom de Democrazia Cristiana alles doet om te verhinderen dat de socialisten gemeentebesturen en provinciale of regionale regeringen met de communisten vormen want dit zouden ze dan als pressie tegenover de christen-democraten kunnen gebruiken. De herverkiezing van de communistische burgemeester van Rome met de stemmen van de socialisten is hiervan een sprekend voorbeeld.

dr. K.J. Hahn **Rome**

De ene supermacht is de andere niet

In CDActueel van 10 oktober jl. wordt een genuanceerde bijdrage over Amerika van drs. Oostlander ontsierd door een titel-pagina illustratie van Arend van Dam, een illustratie die als anti-Amerikaanse propaganda moet worden bestempeld. De propaganda waarvan de illustratie een uiting is, negeert de meest elementaire feiten omtrent Amerika's gedrag en dat van de Sovjet Unie, suggereert dat de twee grootmachten vergelijkbaar (slecht) zijn, zelfs dat de SU relatief vredelievend, de VS nogal oorlogszuchtig zouden zijn. Zonder in te gaan op een specifiek artikel, zonder ook de suggestie door Van Dams tekening gewekt, nu te analyseren, plaats ik graag, naar aanleiding hiervan, een kanttekening bij de propaganda-golven waarvoor vele Nederlanders zwichten, omdat hun oprechte vredelievende hoop ermee gevoed wordt, omdat ze af gaan op woorden in plaats van daden, historische en actuele feiten vergetend.
De propaganda, waaraan zelfs CDActueel nu een onvermoede contribuant wordt, draagt bij aan een, gevaarlijke, verwijdering van de VS en West-Europa, een verwijdering met alle macht bevorderd door de SU en versneld door de lompe public relations van het Reagan regiem. De uiteindelijke consequentie van die verwijdering is in laatste instantie een geknecht Europa, Oost èn West, met een herhaling (vanwege het dan bij ons gelukkig onvermijdelijke verzet) van Stalins Goelag Archipel, waarin miljoenen zullen omkomen terwijl honderden miljoenen hun leven in geestelijke onvrijheid en materiële armoede zullen slijten.
CDActueel heeft mede tot taak de leugen in die propaganda-campagne, waarvan de zgn. Vredesbewegingen naïeve of willige werktuigen zijn, te ontmaskeren. Wie iets van de geschiedenis weet, Solsjenitsin, Lenin en Marx gelezen heeft, wel eens in Amerika en in de SU komt, ziet en kent de twee levensgrote contrasten tussen beide supermachten. Van de redactie mag een wegwijzer- i.p.v. een windwijzerbeleid worden verwacht en deze herinnering aan die twee contrasten wil zo'n wegwijzer zijn.

Twee supermachten, twee werelden
Ten eerste de binnenlandse vrijheid c.q. onvrijheid gegarandeerd door de politieke constellatie. In de USA zijn de wetgevende en de rechterlijke macht nevengeschikt. De uitvoerende macht is **onderworpen** aan de wet, gemaakt in democratisch gekozen Huis van Afgevaardigden en Senaat en gehandhaafd door de rechterlijke macht. President Nixon heeft dat uiteindelijk geweten. Daarom is Amerika een vrij land, een democratische rechtsstaat waar de burger de overheid niet vreest, waar op talloze terreinen mensen zich ontplooien, beschermd door wet en recht. Ik hoef niet expliciet te zeggen wat in de SU, de relatie is van wetgevende en rechterlijke macht tot de uitvoerende macht, c.q. het Politbureau en de Partijtop.

uw mening

In dit blad is het overbodig te herinneren aan de knellende onvrijheid, de voor Nederlanders schier onvoorstelbare belemmeringen van vrijwel alle fysieke en geestelijk-culturele vrijheid die de gewone burgers daar in hun levensuitingen beknotten.
Ten tweede de relaties met hun bondgenoten. De VS hebben ons economisch op de been geholpen, ze hebben ons nu zesendertig jaar lang militair zo beschermd dat bijna driehonderd miljoen Europeanen ten Westen van de Oostblokgrens een volle generatie lang hun maatschappelijk en persoonlijk leven in vrede hebben kunnen ontwikkelen. Dit geschiedde zonder substantiële, laat staan doorslaggevende interferentie in het veelsoortige West-Europese politieke bestel door de oppermachtige bondgenoot. Amerika had jarenlang het atoom-machtsmonopolie, is reeds decennia lang de sterkste, doch heeft West-Europa nooit het „recht van de sterkste" opgelegd. Wij mogen dat nu vanzelfsprekend vinden, in de geschiedenis is dit een wonder met weinig precedenten.
Hoe zit het met de relatie van de SU en zijn Oost-Europese bondgenoten? De vraag stellen is haar beantwoorden. Het bijkans onpeilbare contrast b.v. tussen de Nederlandse vrijheid en de stramme gebondenheid van het leven in de DDR, illustreert het verschil in gedrag van de Supermachten als bondgenoten.
Natuurlijk is er kritiek mogelijk en nodig op Amerika; uiteraard zijn er goede zaken in de Sovjet-Unie. Men kan daarvan spreken en volkomen te goeder trouw zijn. Wat echter opvalt in onze media, van dagblad en TV tot kerkblad en zelfs preek, is de onzindelijke suggestie dat de ene of de andere supermacht, lood om oud ijzer zou zijn. Door meer te letten op woorden dan op feitelijk gedrag, door incidenten te vergelijken en tegen elkaar weg te strepen, worden de twee contrasten die ik kort schetste verdoezeld en min of meer ontkend dan wel gerelativeerd. Het contrast democratische rechtsstaat – communistische machtsstaat laat zich echter niet relativeren; het verschil tussen een bondgenootschap van souvereine staten en de gebondenheid van satellieten aan een overheersend Sovietregiem evenmin.
De werkelijkheid van **deze contrasten** behoort bepalend te zijn in een christen-democratische oriëntatie op vrede en veiligheid. Het verzwijgen of verdoezelen van deze meest wezenlijke verschillen dient de vrede niet maar ondermijnt de weerbaarheid van vrije mensen hier en de moed van hen die in het Oosten naar recht streven. Dat is geen koude oorlogsmentaliteit maar een niet aflatende weerstand tegen een systeem, omwille van mensen die lijden en op hun rechten hopen.

Prof. H. van der Laan

Reacties op Jeugdbanenplan van Van der Louw

De redactie van CDActueel verzamelde enkele reacties op de plannen van Minister Van der Louw. Aat de Jonge en Jeroen Hooijer legden hun oor links en rechts te luister.

Ria Oomen

Ria Oomen, CDA-Tweede Kamerlid:
„Het plan is niet geheel nieuw, kijk maar naar ons CDA-verkiezingsprogram. 't Is niet zo'n gek idee om jongeren verplicht te laten werken, maar dan moeten ook werkgevers verplicht worden om jongeren in dienst te nemen. (bijv. een verplichte stage). Hét probleem schuilt echter in de kortsluiting tussen de opleiding van jongeren c.q. het aanbod van werk en de vraag naar arbeid."

CNV-jongeren:
„Zo'n plan geeft helemaal geen oplossing voor de problemen. 't Is organisatorisch moeilijk uit te voeren, en lost de werkloosheid structureel niet op. Zullen werkloze jongeren bereid zijn een jaartje verplicht te werken, zonder perspectief op een betere toekomst? Twee jaar geleden gaven wij al een nota uit over „Maatschappelijke dienstplicht".

Marco Swart, vice-voorzitter politiek van de JOVD:
„Het voorstel van Van der Louw is een schijnoplossing, waarmee de echte economische problemen niet worden opgelost. Wel kunnen bepaalde maatschappelijke taken, die nu blijven liggen uitgevoerd worden. In de JOVD is een discussie aan de gang, of een algehele maatschappelijke dienstplicht als tegenprestatie voor genoten gratis onderwijs, niet gewenst is. Daarmee zou ook de onrechtvaardigheid, dat maar een derde van de Nederlandse jongeren in militaire dienst hoeft, kunnen worden ondervangen."

De Katholieke Werkende Jongeren:
„Het is een slecht en ondoordacht plan. Verplicht vrijwilligerswerk, zal jongeren dat moeten stimuleren? Het eigenlijke probleem wordt gewoon een jaar verschoven. Het te verrichten werk zal vaak niet aansluiten op de genoten opleiding. Bovendien loop je het risico dat normaal vrijwilligerswerk opeens betaald gaat worden door de overheid. Een structurele aanpak van de jeugdwerkloosheid, daar hebben jongeren recht op!"

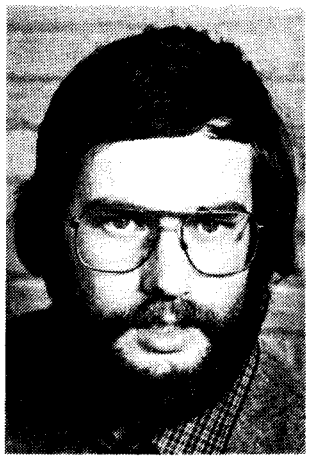

Johan de Leeuw

Johan de Leeuw, voorzitter CDJA:
„Er kleven veel bezwaren aan het plan van Van der Louw. Het betreft niet zomaar een beperkte groep van jongeren. Bij een maatschappelijke dienst-plicht komen tenminste alle jongeren aan bod. In de gedachte van de minister wordt ook geen koppeling gelegd tussen opleiding, scholing en de te verrichten arbeid. Andere oplossingen? Voorrang geven aan jongeren die lang werkloos zijn bij vacatures, de ruimte die door toepassing van de VUT ontstaat benutten voor jongeren en het bevorderen van deeltijdbanen.

Aat de Jonge
Jeroen Hooijer

Jongeren hels op Van der Louw

Losse flodder

NU de werkloosheid met de dag groter wordt en de regering er nog steeds geen raad mee weet, worden er meer gedachten geopperd die een oplossing zouden kunnen bieden. De minister van CRM, Van der Louw denkt aan het verplicht laten uitvoeren van klusjes door jonge werklozen. De voorzitter van het Verbond van Nederlandse Ondernemingen, Van Veen, ziet heil in het schepen van deeltijdbanen — gecombineerd met een vakopleiding — voor jong[illegible] door overheid en bedrijf[illegible]

Het totale aantal werklozen onder de 23 jaar was eind september 165.370. De jeugdwerkloosheid is nu 40 procent van de totale werkloosheid

agenda cdja

Heb je dit gelezen?

CDA-leden gaan met elkaar spreken over „Vrede- en Veiligheid" en „Sociale Zekerheid". Een **partijpolitieke discussie** noemen ze dat. Dat wist je al uit CDActueel? Prima, maar lees nu even verder. . . Want als het CDA in discussie gaat, moeten CDJA-leden (jij dus!) erbij zijn. Nu sterker nog, **meedoen!** Juist als het over deze twee onderwerpen gaat. Dit is de kans voor ons jongeren om in het CDA ons geluid te laten horen. Wat je moet doen?
Heel simpel, voor 't onderwerp „Sociale Zekerheid" Asje van Dijk bellen (Uilenstede 9, 1183 AA Amstelveen, 020–456696) en voor „Vrede en Veiligheid" kan je 't best het partijbureau bellen 070–924461.
Hé, voordat je opbelt, vraag eerst even of je vriend(in) ook meedoet. Die is toch ook CDJA-lid? Nog niet? Kan je 'm meteen opgeven.

Over vijandsbeelden, vrede en veiligheid gesproken...

Na het lezen van het artikel „Geen begaanbare wegen naar vrede en veiligheid" van Berend Kamphuis (CDActueel 52, 3 oktober) kon ik mezelf niet langer bedwingen en moest ik in de pen klimmen. Hier dan enkele reacties op dat artikel, waarin oud-minister van Defensie De Geus aardig wat om de oren werd geslagen.

Het mens-c.q. vijandsbeeld van De Geus is volgens de schrijver onjuist en kan nooit tot echte ontwapening leiden. De Geus heeft in dezen een „onverantwoordelijke visie". Persoonlijk kan ik een behoorlijk eind met Berend Kamphuis meegaan. Het huidige bewapeningsbeleid geeft op korte termijn weinig perspectief voor ontspanning en voor vermindering van defensie-uitgaven. Wat echter een groot en moeilijk probleem is, is aan te geven welke wegen dan wel begaanbaar zijn en naar vrede en veiligheid leiden, zonder zelf ongeloofwaardig te worden. Berend beperkt zich helaas tot het in den treure afwijzen van de visie van De Geus, maar hij biedt geen enkele oplossing om tot echte ontwapening te komen. Hij stelt voor de kernwapens niet te moderniseren, maar daarmee is het vijandsbeeld in zowel de NAVO als het Warschaupact nog niet weggewerkt.

Volstrekt anders

Ook ik be.. van mening dat, zonder ongeloofwaardig te worden als het gaat om de defensieinspanning, modernisering achterwege moet worden gelaten, als eerste blijk van goede wil en van een veranderd vijandsbeeld in de NAVO-landen. Blijkt echter dat het Warschaupact niet in speelt op die blijk van goede wil, dan moet alsnog worden overgegaan tot modernisering.
Wat Berend mijns inziens vergeet is, dat de „gewone burger" in het Warschaupact geen mogelijkheid heeft door middel van actie en protesten de leiders in het Kremlin tot andere gedachten te brengen. De politieke besluitvormingsprocessen lopen daar volstrekt anders dan hier in het Westen. Het vijandsbeeld dat het Westen ten aanzien van het Warschaupact heeft is ongeveer gelijk aan het beeld dat het Warschaupact ten opzichte van het Westen heeft. Alleen in het Westen is er gelukkig ruimte om tot een wijziging van dat vijandsbeeld te komen door goede initiatieven vanuit de basis. Op basis van het voorgaande moet ik concluderen dat het artikel van Berend eenzijdig gesteld is, en geen aanknopingspunten biedt tot het creëren van „begaanbare wegen naar vrede en veiligheid". Om niet in dezelfde fout te vervallen zou ik tot slot het volgende willen opmerken.
Soms bespeur ik bij „mensen van goede wil" die graag toe willen naar een wereld van vrede en veiligheid een te groot en onverantwoord ongeduld.
Tien à vijftien jaar onderhandelen heeft niets opgeleverd aan ontspanning en ontwapening en dat is slecht. Wat kunnen we dan doen, zo zeggen deze mensen: „alle kernwapens de wereld uit in het bijzonder uit Nederland". Dit is dan een blijk van goede wil. Maar moeten wij ons niet wat gematigder en minder ongeduldig opstellen? Het is toch onmogelijk en nog nooit in de geschiedenis voorgekomen dat dergelijke grote problemen binnen een paar jaar werden opgelost. Is het niet beter om, vanuit een groot Godsvertrouwen op een beheerste manier stapje voor stapje, door middel van soms langdurige onderhandelingen, te gaan werken in de richting van ontwapening, vrede en veiligheid. Ik pleit dus voor het continueren van het huidige overleg en onderhandelingsprocedures, hoe traag en onbevredigend dit op korte termijn ook mag zijn. Ongeduld en paniek zijn slechte leermeesters en maken mensen ongeloofwaardig.
Maar door het versterken van initiatieven uit de basis in Oost en West, door het betonen van geduld zal heel voorzichtig de vrede en veiligheid tot stand komen. Daarbij is veel wijsheid, inzicht en vertrouwen nodig. Dit lijkt mij een verantwoorde „visie op mens en geschiedenis".

Han ter Heegde **Den Haag**

(uit Wapenen voor de Vrede)

CDJA

Voor alle leden van het CDJA!

Algemene ledenvergadering CDJA 14 november

Uit verschillende nummers van CDActueel is je al duidelijk geworden dat op 14 november a.s. de ledenvergadering van het CDJA wordt gehouden.
De bedoeling is om in het middaggedeelte aandacht te besteden aan wat jongeren van het nieuwe kabinet (!?) te verwachten hebben.

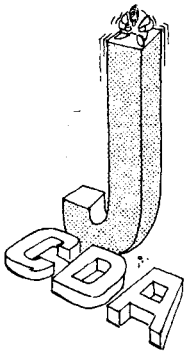

Plaats: Utrecht, De Bruynelyceum, Koningsbergerstraat 2.
Tijd: aanvang: 10.15 uur, sluiting: ± 17.00 uur.
Kosten zijn aan deelname niet verbonden.

Programma: de ochtend wordt besteed aan huishoudelijke zaken. Het middaggedeelte aan aktuele politieke zaken (zie boven). Het ligt in het voornemen het officiële gedeelte te besluiten met een „informeel samenzijn" onder genot van een drankje.
Vergaderstukken: worden toegezonden nadat bijgaande bon op het secretariaat is ontvangen.

OPGAVEBON

O Ja, ik ben ook aanwezig op de eerste echte ALV van het CDJA op 14–11–1981.

Naam: .....
Adres: .....
Woonplaats: .....
Postcode: .....

Opsturen naar het CDJA-secretariaat Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

CDJA

Jaarverslag '80

Voor het CDJA zou 1980 het jaar worden van de fusie. Alle activiteiten van de federatie CDJA en de daarbij aangesloten jongerenorganisaties ARJOS, CHJO en KVPJO werden dan ook steeds meer gericht op de totstandkoming van de fusie. De daarbij aan de orde zijnde problemen waren velerlei. Overeenstemming moest worden bereikt over het functioneren van de grondslag, statuten en reglementen, een politiek pamflet en de in het fusieprotocol vervatte overgangsbepalingen, en de daarmee samenhangende personele invulling van de verschillende functies na de fusie. De verschillende federatieve organen van het CDJA hielden zich met deze materie intensief bezig.

Grondslagdiscussie

Over het in april 1979 gepubliceerde grondslagrapport „Heelmaken wat gebroken is" was binnen het CDJA en de aangesloten organisaties in 1979 uitvoerig van gedachten gewisseld. Op grond van die discussies werd in de eerste maanden van 1980 door de grondslagcommissie het rapport op onderdelen herzien. Tevens stelde de commissie een grondslagverklaring op, welke na goedkeuring door de ledenvergaderingen van ARJOS, CHJO en KVPJO als fusiestuk ging functioneren.

Politiek pamflet

De samenstelling van een politiek pamflet, door de daartoe ingestelde programcommissie, vorderde traag. Pas in maart 1980 rondde de commissie haar werkzaamheden af.
Om tot overeenstemming te geraken over een aantal „hangijzers" waren bovendien nog een bestuursweekend en een aparte „schrijfgroep" nodig. Nadat in april het politiek pamflet in eerste concept door het federatiebestuur was vastgesteld, werd het ter amendering aan de ledenvergaderingen van ARJOS, CHJO en KVPJO toegezonden.
In augustus werd vervolgens het politiek pamflet definitief vastgesteld in een vergadering van de gezamenlijke besturen van CDJA, ARJOS, CHJO en KVPJO.

Statuten en reglementen

Na de uitgebreide behandeling die de conceptstatuten in 1979 reeds hadden doorgemaakt, werd in januari 1980 door een derde statutencommissie overeenstemming bereikt op de hoofdpunten. Aldus werd het zesde concept van de statuten geboren. In de verdere behandeling binnen het federatiebestuur en ledenvergadering van de aangesloten organisaties onderging dit geen grote wijzigingen meer.

De structuurcommissie hield zich begin 1980 nog intensief bezig met het opstellen van een huishoudelijk reglement en model-reglementen voor provinciale afdelingen en plaatselijke en regionale kernen.
Ook deze werden uiteindelijk door de drie ledenvergaderingen vastgesteld. Vervolgens mocht de commissie zich nog bekwamen in het ontwerpen van een concept-reglement van orde voor de nieuwe CDJA-Raad, dat in december in het nieuwe algemeen bestuur kon worden behandeld.

Fusieprotocol en personele invulling

Het meest moeizaam waren wel de discussies rond de fusieprotocol bepalingen, en de daarmee samenhangende personele invulling van de nieuwe functies in het gefuseerde CDJA. In maart publiceerde de daartoe ingestelde fusieprotocolcommissie een notitie over de vast te stellen overgangsbepalingen. Deze notitie werd in grote lijnen aanvaard door het bestuur en aangesloten organisaties. Over de verdeling van de voorzitterschappen van het bestuur, Raad en vaste commissies kon binnen de federatie CDJA geen overeenstemming worden bereikt, zodat het presidium van het CDA hierin moest arbitreren. Toen het aldus vastgestelde fusieprotocol werd behandeld in de ledenvergaderingen van de drie organisaties, bleek dat de ledenvergadering van de CHJO met de voorstellen geen genoegen wilde nemen. Pas in oktober werd hiervoor een oplossing gevonden.

Federatiebestuur

Al deze fusieverwikkelingen eisten nogal wat van het federatiebestuur en zijn presidium. Samen kwamen deze organen 33 keer in vergadering bijeen.

De samenstelling van het bestuur per 1 januari en 25 oktober 1980 was als volgt:

1 januari 1980

Klaas de Vries, vice-voorzitter, Johan de Leeuw, Dik Koopmans (allen ARJOS), Peter Heukels, voorzitter, Jan van den Assem, Aat de Jonge (allen CHJO), Wim van de Camp, vice-voorzitter, Ria Oomen-Ruyten, Ton Strien (allen KVPJO), Pieter Gerrit Kroeger, Bernhard Kerstens, Dirk Dekker, penningmeester (allen rechtstreeks).

25 oktober 1980

Klaas de Vries, Johan de Leeuw, voorzitter, Dik Koopmans (allen ARJOS), Alet ten Kate, Jan Smit, Aat de Jonge, vice-voorzitter (allen CHJO), Wim van de Camp, vice-voorzitter, Ria Oomen-Ruyten, Ton Strien (allen KVPJO), Pieter Gerrit Kroeger, Bernhard Kerstens, Dirk Dekker, penningmeester (allen rechtstreeks).

Secretariaat

Ook in 1980 werd het secretariaat van het CDJA voor 10 uur per week vervuld door Govert Veldhuijzen. Bovendien leende de KVPJO, eveneens voor 10 uur per week, haar medewerker Harm Waterborg aan het CDJA uit. Deze verving de secretaris ook, toen deze van april tot augustus eerst wegens studieverlof en vervolgens wegens ziekte afwezig was.

Federatieraad

De federatieraad van het CDJA, bestaande uit de bestuursleden en telkens 11 leden van ARJOS, CHJO, KVPJO en rechtstreeks CDA, vergaderde nog in januari.
De vergaderingen waren voornamelijk gewijd aan de behandeling van onderdelen van het po-

Het federatiebestuur tijdens één van de laatste vergaderingen.

litiek pamflet van het CDJA. In de vergadering van januari sprak de Raad zich bovendien uit voor verplaatsing of afgelasting van de Olympische Spelen dan wel een boycot ervan door de Nederlandse sportlieden, in verband met de Sowjet-inval in Afghanistan en de verbanning van de dissident Sacharov. Bovendien drong de federatieraad aan op economische sancties tegen de Sowjet-Unie. Tenslotte verklaarde de federatieraad zich solidair met de actie „Vrouwen tegen porno" en sprak hij zorgen uit over het plegen van experimenteel onderzoek op nog levende geaborteerde foetussen. In de februarivergadering werd met het kamerlid Gerritse en André Bal, voorzitter van de werkende jeugd van het CNV, van gedachten gewisseld over het kabinetsbeleid inzake inkomensmatiging en bezuiniging in de collectieve sector. De federatieraad kwam bovendien nog bijeen op 1 oktober om het federatiebestuur te adviseren inzake de bestemming van het liquidatiesaldo van de stichting federatie CDJA.

Congres

Het uit alle leden van het CDJA bestaande Congres kwam op 17 mei 1980 in Utrecht bijeen. Tijdens deze vergadering werd een nieuwe voorzitter gekozen (Johan de Leeuw) en er werd met een forum van gedachten gewisseld over jongerenhuisvesting. Vervolgens werden resoluties aangenomen over jongerenhuisvesting en de leegstandswet en over het midden-oostenbeleid, over de onderdrukking van de bevolking van West-Irian en over de twee fasen-structuur wetenschappelijk onderwijs.

Commissies

Van de commissies werd hierboven al ingegaan op de werkzaamheden van de **structuurcommissie,** de **grondslagcommissie,** de **programcommissie** en de verschillende andere fusiecommissies. Daarnaast functioneerde nog het **secretarissenoverleg,** van de drie secretarissen van ARJOS, CHJO-CDJA en KVPJO. Dit vergaderde ook in 1980 verschillende keren ter voorbereiding en uitvoering van bestuursbesluiten en over de statuten van provinciale en plaatselijke CDJA-verbanden.
Verschillende ad hoc commissies, samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschillende commissies van de drie organisaties, adviseerden het bestuur over de taken van de verschillende na de fusie op te richten vaste commissies. Vermelding verdient bovendien nog de energiecommissie die zich het hele jaar bezig hield met het samenstellen van een rapport over het energiebeleid.

Het CDJC

Het CDJC, het overleg van de buitenlandcommissies van ARJOS, CHJO en KVPJO, onderhield ook in 1980 de contacten met het buitenland. In het kader hiervan was het CDJA in juni gastheer van de Europese zusterorganisaties tijdens een vergadering van het comité directeur en bureau exécutif van de EUJCD. In zijn vergaderingen hield het CDJC zich verder bezig met het nauwlettend volgen van de ontwikkelingen in de buitenlandse politiek en het aan het CDJA adviseren van beleidsuitspraken, bv. met betrekking tot het midden-oosten.

Fusievergaderingen

In het najaar was het zover dat de ledenvergaderingen van ARJOS, CHJO en KVPJO zich konden buigen over het voorstel tot fusie over te gaan. Nadat op 20 september de KVPJO hun was voorgegaan besloot de ledenvergadering van de CHJO op 25 oktober ook met de fusie in te stemmen. De op dezelfde datum gehouden ledenvergadering van de ARJOS slaagde er echter niet in de ARJOS op te heffen, omdat de vereiste 3/4 meerderheid niet werd gehaald. In de daarop volgende week werd door het federatiebestuur in drie vergaderingen besloten de bestaande federatie zodanig te verzwaren dat alles feitelijk zo zou functioneren alsof er al sprake was geweest van een fusie. De ARJOS zou inmiddels zo snel mogelijk opnieuw een ledenvergadering beleggen teneinde alsnog tot opheffing te geraken. Zo kon op 1 november het CDJA-Congres toch bijeen komen en het startschot geven voor de nieuwe organisatie.
Hoewel de stichting federatie CDJA als zodanig bleef bestaan werd binnen het kader van de stichting de hele beoogde fusie-structuur in werking gesteld. Zo gingen alle fusie-organen in november en december al feitelijk functioneren. In december werd een en ander notarieel vastgelegd. Toen de ARJOS er op 17 januari 1981 dan ook dit keer wel in slaagde tot opheffing te komen kon twee dagen later de vereniging CDJA ook formeel van start gaan.

Algemeen bestuur en commissies

Vanaf 1 november werd het CDJA bestuurd door het Algemeen Bestuur, dat bestaat uit de leden van het Dagelijks Bestuur, vertegenwoordigers van de provinciale afdelingen en drie door de ALV gekozen leden. Het Algemeen Bestuur vergaderde 2 keer.

De eerste vergadering, die een heel weekend duurde, werd geheel gewijd aan de behandeling van het concept-verkiezingsprogramma van het CDA, waarop vele amendementen werden ingediend. Tijdens de december vergadering sprak het algemeen bestuur zich uit over de regeringsvoorstellen inzake de verlaging van de minimum jeugdlonen. Zij wees die voorstellen in de toenmalige vorm af, omdat jongeren onevenredig zwaar werden belast. Het dagelijks bestuur vergaderde in 1980 nog 5 keer. Per 31 december bestond het uit:
Johan de Leeuw – voorzitter, Wim van de Camp – eerste vice-voorzitter, Jan Smit – penningmeester, Henriëtte Groot Koerkamp – tweede vice-voorzitter, Harm Waterborg, Hans Morssink, Ton Strien, Govert Veldhuijzen – secretaris (adv. lid).
Ook de verschillende nieuwe CDJA-commissies, de buitenlandcommissie, binnenlandcommissie, de organisatiecommissie, de redactiecommissie en de vormingscommissie vingen hun werkzaamheden in 1980 in een of meer vergaderingen reeds aan.

Provinciale en plaatselijke CDJA-verbanden

Begin 1980 kon het federatiebestuur een aantal provinciale CDJA-verbanden als zodanig erkennen. Het aantal provincies waarin het CDJA in de federatieve periode georganiseerd was bedroeg 10. Alleen in Drenthe ontbrak de federatieve samenwerking. In bijna 100 gemeenten en regio's functioneerden in 1980 plaatselijke en regionale verbanden, waarvan er een aantal ook door het federatiebestuur waren erkend. Rond 1 november gingen ook alle provinciale en regionale en plaatselijke verbanden over tot verzwaring van hun federatieve samenwerking, zodat ook zij feitelijk gingen functioneren alsof zij reeds waren gefuseerd.

CDJA

Algemene ledenvergadering CDJA

In vervolg op de mededelingen in CDActueel d.d. 12 september 1981 deelt het Algemeen Bestuur het volgende mede:
– benoeming lid Algemeen Bestuur (vacature Walch). Voorgedragen zijn als kandidaten Hajé Walch, te Hilversum en Hans Brüning, te Barendrecht. Door 37 leden is mede kandidaat gesteld voor deze vacature: Jan Smit, te Den Haag.
Een lijst met ondersteuners van deze kandidatuur ligt op het secretariaat ter inzage.
– rooster van aftreden Algemeen Bestuur. Conform artikel 30, derde lid, der statuten wordt voorgesteld alle op 14 november te benoemen AB-leden te laten aftreden in 1983.
– plaatsvervangende leden commissie van beroep.
Voorgedragen worden Jeannette Stegeman, te Waddinxveen, Jan Pommer te Utrecht en Wilma Noorda te Groningen.
– binngenkomen is een voorstel van 25 leden om artikel 106, tweede lid, van het huishoudelijk reglement te wijzigen. Daarbij gaat het om de benoeming van de CDJA-vertegenwoordigers in de CDA-Kamerkringen die samenvallen met een gemeentelijke afdeling (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam).
De indieners stellen voor om het mogelijk te maken dat deze vertegenwoordigers niet alleen benoemd worden door de plaatselijke kern, maar ook door de provinciale afdeling van het CDJA. Het Algemeen Bestuur heeft terzake geen pre-advies vastgesteld.

Op het uit drie medewerkers bestaande secretariaat van het CDJA, de jongerenorganisatie van het CDA, is plaats voor een

MEDEWERKER (m/v)

op part-time-basis (50%).

De medewerk(st)er die voor deze functie wordt aangetrokken zal in een tijdelijk dienstverband van één jaar worden aangesteld. In een later stadium is de mogelijkheid van een vast dienstverband en/of uitbreiding van het aantal werkuren, niet uitgesloten.

De nieuwe medewerk(st)er zal worden ingeschakeld bij de beleidsondersteunenden en uitvoerende werkzaamheden van het CDJA-secretariaat, met in eerste instantie het accent op intern organisatorische activiteiten.

Functie-vereisten:

- middelbare opleiding, bij voorkeur op HBO-niveau, danwel daarvoor studerend
- verwantschap met de christen-democratie
- leeftijd maximaal 25 jaar
- goede contactuele eigenschappen.
- organisatorische en administratieve ervaring strekt tot aanbeveling.

Standplaats: Den Haag.

De arbeidsvoorwaarden voor deze functie zullen overeenkomstig de CAO-welzijnswerk zijn.

Nadere informatie over deze functie kan worden verkregen bij de secretaris van het CDJA, Govert Veldhuijzen, of de adjunct-secretaris, Dik Koopmans, tel. 070-924461.

Sollicitatie binnen 14 dagen schriftelijk richten aan het Dagelijks Bestuur van het CDJA, dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

De redactie van Bestuursforum zoekt voor het schrijven van interviews en reportages een

JOURNALISTIEKE MEDEWERKER (m/v)

ten einde gerichte aandacht te kunnen besteden aan de politieke stellingname van het CDA in gemeenteraden en provinciale staten. De medewerk(st)er zal maandelijks een bijdrage dienen te leveren op basis van eigen verkenningen bij verschillende fracties in het land. Hij/zij wordt daarbij begeleid door de redactie.

De vergoeding bedraagt *f* 30,- per kolom plus reis- en verblijfkosten.

Gegadigden dienen te beschikken over journalistieke ervaring, kennis van gemeente- en provinciebeleid te bezitten en op basis van hun christen-democratische overtuiging mee te willen werken aan de profilering van het CDA in gemeenten en provincies.

Belangstellenden wordt verzocht een brief te schrijven aan de redactie van Bestuursforum, t.a.v. drs. C.J. Klop, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

BESTUURSFORUM
maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders

Bon Voyage

PARIJS

3-4-5-6-7-8 daagse reizen v.a. f 178,–

- *vertrek dagelijks*
- *comfortabele treinen*
- *ruime hotelkeuze*
- *vele excursiemogelijkheden*
- *deskundige nederlandse hostesses en reisleiding*

*Vraag de **FTS** brochure 1981 bij uw reisburo, **N.S.** station of bij **FTS** Rokin 128 1012 LC Amsterdam tel. 020-236800.*

Nederlandse Spoorwegen

Sleepdienst Broedertrouw B.V.
v/h Fa. C. den Boer & zonen
Ringdijk 432 - Zwijndrecht
Telef. 078-12.61.66 (4 lijnen) - Telex 29406.
ALLE TRANSPORTEN TE WATER.

Stelt u prijs op
VAKWERK
KWALITEITSARTIKELEN
dan **VAN ZEBEN'S**
Woninginrichting N.V.
Laarstraat 12-20 - Zutphen.

Geef een (kinder) bijbels antwoord!

Kinderen vragen naar de waarheid. Daarom woedt juist om hen een hevige geestelijke strijd. Ook in Oost-Europa.
Laten wij hen het evangelie in handen geven. In de vorm van een kinderbijbel.
Stichting "Antwoord" (al 10 jaar werkzaam in het Oostblok) wil er 100.000 kinderbijbels heen brengen. Namens ú. Prijs per exemplaar: *f* 20.- (inclusief vervoer).
Als u nou eens één kind antwoord gaf... Antwoord op de vraag naar de waarheid.

GIRO 1166

Postbus 198 4700 AD Roosendaal

stichting antwoord
Comite van aanbeveling:
Prof. Dr. Ir. J. van Bemmel
Nel Benschop
Henk Binnendijk
Corrie ten Boom
Gert Doornenbal
Prof. Dr. C. Graafland
Gien Karssen

agenda

Vrouwenberaad België-Brussel

Begin september is in CDActueel het artikel verschenen „CDA heeft buitenlandse afdeling". Deze afdeling België-Brussel begint dit najaar met de organisatie van haar vrouwenberaad. Daartoe zijn de eerste contacten gelegd tussen de dames Janssen-van de Ven (Lanaken), Wehrens-van der Gaag (Everberg) en ondergetekenden. De vrouwen, die bij de afdeling staan ingeschreven, zullen persoonlijk worden uitgenodigd om deel te nemen. De Nederlandse vrouwen, die in België wonen, nog geen lid van het CDA zijn en door deze aankondiging van het voornemen kennis krijgen, roepen wij bij deze op om zich als CDA-lid aan te melden en mee te doen.
Het is in België moeilijker dan in Nederland om een geschikte plaats van samenkomst te vinden. Maar wij mogen verwachten, dat de Nederlandse instellingen in België, en met name de Nederlandse Vereniging te Brussel, bereid zullen worden gevonden om ruimte ter beschikking te stellen, als daar tijdig de wens toe geuit wordt.
Het ligt voor de hand, dat het CDA-Vrouwenberaad van de afdeling België-Brussel geneigd zal zijn zich op het internationale – en in het bijzonder het Europese – aspect van het vrouwenwerk te richten.
Wij hopen op een ruime en enthousiaste deelname. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met C. Andriessen, Lotharingenlaan 48, 1150-Brussel en A. Slingerland, voorzitter afdeling, Elisabethlaan 16, 1980-Tervuren.

CDA-Vrouwenberaad Bussum-Naarden

Op maandag 26 oktober om 20.00 uur zal in de Bodega van de Raadhuiskelder te Bussum het CDA-Vrouwenberaad Bussum-Naarden **opgericht** worden.
Mevrouw Riet ten Hagen-Pot zal praten over: „De invloed van de vrouw in de internationale politiek".
Eénmaal per maand zal er een ochtendbijeenkomst zijn, waar met deskundigen gesproken zal worden over politieke en maatschappelijke vraagstukken.

CDA Vrouwenberaad Overijssel

In november worden er op twee plaatsen in de provincie Overijssel cursussen georganiseerd voor (en door) CDA-vrouwen. In Zwolle op de maandagen 2, 9 en 16 november in de Buitensociëteit. Te Almelo op maandag 9 en 30 november en op maandag 14 december in het Vrouwenhuis. De cursus heet „Kijk op politiek". Elke dag heeft een afgerond onderwerp, waarvoor uitstekende sprekers zijn aangezocht.
Dag één: Uitgangspunten van het CDA.
Dag twee: Politieke stromingen in Nederland.
Dag drie: de actuele politiek. Dit onderwerp wordt ingeleid door een lid van de Tweede Kamer.
Het is de bedoeling dat wie er aan begint, drie dagen meemaakt. De kosten zijn *f* 15,–, te voldoen de eerste cursusdag.
Opgave tot deelname bij: E. Hörchner-Roolvink, Populierenstraat 5, 8266 BJ Kampen, tel. 05202–14033.

CDA-Vrouwenberaad N.-Holland

Op zaterdag 31 oktober houdt het CDA-Vrouwenberaad Noord-Holland zijn eerste jaarvergadering.
In de afgelopen maanden hebben de afdelingen van het CDA-Vrouwenberaad in deze provincie zich bezig gehouden met het probleem „Vrede en veiligheid". Op 31 oktober zal de bespreking worden afgerond.
Mevrouw Riet ten Hagen-Pot zal als gast aanwezig zijn.
Ieder, die belangstelling heeft is van harte welkom.
Plaats van samenkomst: Restaurant „Lion d'Or", Kruisweg 34 te Haarlem.
Tijd: 9.45 uur–13.30 uur.

CDA Amsterdam-Zuid

Op 29 oktober a.s. vindt een ledenvergadering van het CDA-wijkverband Zuid plaats in het Obrechthuis, Jac. Obrechtstraat 26 te Amsterdam. Aanvang 20.00 uur. Op de agenda staat de bespreking van het ontwerp CDA-verkiezingsprogramma Provinciale Staten 1982–1986. Het program is verkrijgbaar bij H. Koetje, Okeghemstraat 38 IV, 1075 PP Amsterdam, tel. 020–643502.

Oktobernummer Bestuursforum

Het oktobernummer van Bestuursforum staat in het teken van de staten- en raadsverkiezingen in 1982. In een artikel onder de titel „Beeldvorming en identiteit van het CDA" geeft drs. C. Bremmer, adjunct-secretaris politiek van het CDA, een analyse van de verkiezingsuitslag van 26 mei jl. Daaraan verbindt hij een aantal aanbevelingen voor de komende verkiezingscampagnes in de provincies en gemeenten.
„In elke gemeente in 1982 een CDA-lijst. . ." is de titel van een artikel waarin H. G. Cloudt, ambtelijk secretaris van de CDA-bestuurdersvereniging en eindredacteur van Bestuursforum, ingaat op de verplichting voor alle gemeentelijke CDA-afdelingen om, behoudens bijzondere omstandigheden, aan de raadsverkiezingen deel te nemen met een CDA-kandidatenlijst. Het eerste deel van deze bijdrage is gewijd aan de zogenaamde plaatselijke lijsten, die taboe zijn voor partijleden.
De bepaling in de CDA-programma's die pleit voor overdracht van openbare scholen aan de ouders heeft al heel wat pennen in beweging gebracht. In dit nummer ruimt drs. C. J. Klop, secretaris van de Commissie Modelprogram en redactiesecretaris van Bestuursforum, een aantal misverstanden uit de weg. Hij maakt duidelijk dat het CDA niet wil tornen aan de bestaande (grond)wettelijke regels: „Het is volstrekt niet de bedoeling de schoolstrijd weer op te rakelen of de Grondwet open te breken". Het gaat om de bestuursvorm van de openbare school, niet om de grondslag en het karakter.
In een tweede artikel over de overdracht van openbare scholen aan de ouders geeft mr. A. C. J. M. de Kroon, secretaris-rapporteur van de Werkgroep onderwijs van de CDA-bestuurdersvereniging, een uiteenzetting over de bezwaren die zijns inziens kleven aan de „overdrachtsbepaling" in het Model gemeente- en provincieprogram van het CDA.
Ook bevat het oktobernummer het slot van een uitvoerige beschouwing door drs. A. J. Nieuwenhuizen, griffier van de provincie Noord-Brabant en lid van de redactie van Bestuursforum, over de herziening van de gemeentewet.

Prijs losse nummers: *f* 4,–
Wie zich nu abonneert ontvangt de resterende nummers van de jaargang 1981 gratis.

Telefonische inlichtingen: 070-924021.

BETONFABRIEK „VRIJENBAN"
A. M. HOEKE
BETONWAREN
Rotterdamseweg 376 - Delft
Telefoon 015-560193 b.g.g. 570909.

TOGA'S
Fa. A.M. Nieuwpoort
v.h. Fa. C. Jörg Sr.
Wij zijn door het gehele land te ontbieden.
Adelboldstr. 37, 3553 SH Utrecht
Telefoon **030-446146**

Bureau:
Herengracht 366
1016 CH Amsterdam
tel. 020-243798

Onlangs verscheen: BULLETIN

10e jaargang nr. 1 (september 1981)

Themanummer: **VREDESOPVOEDING**

Inhoud:
Corinth van Schaik: Géén wapenstilstand
Dr. A. Dekker: Vrede is normaal
Prof. Dr. B. V. A. Röling: Over de noodzaak van vredesopvoeding
Onno Yska en Saskia Eisenga: Goed kleuteronderwijs is vredesonderwijs
„Niet gek anders": inleiding op een projekt voor 4-8 jarigen
Prof. Dr. L. Dasberg: Opvoeding tot oorlog of vrede door kinderliteratuur
Rob Aspeslagh: Vredesopvoeding - wereldoriënterend werken en de schoolmediatheek
Dr. S. C. Derksen: Opvoeding voor de vrede (noodzaak en mogelijkheden)
Drs. B. J. Th. ter Veer: De behandeling van oorlog- en vredesvraagstukken in het middelbaar onderwijs
Michiel van Kasteel e.a.: Opbouw van een lessenopzet Projekt Vredesonderwijs LBO
Literatuur en onderwijsprojekten
Dr. G. Groenhuis: Een nieuw boek over mr. J. J. L. van der Brugghen.

Abonnementsprijs f 20.- per jaar. Losse nummers f 5.-. Bestellingen richte men tot het bureau der Unie bovengenoemd.

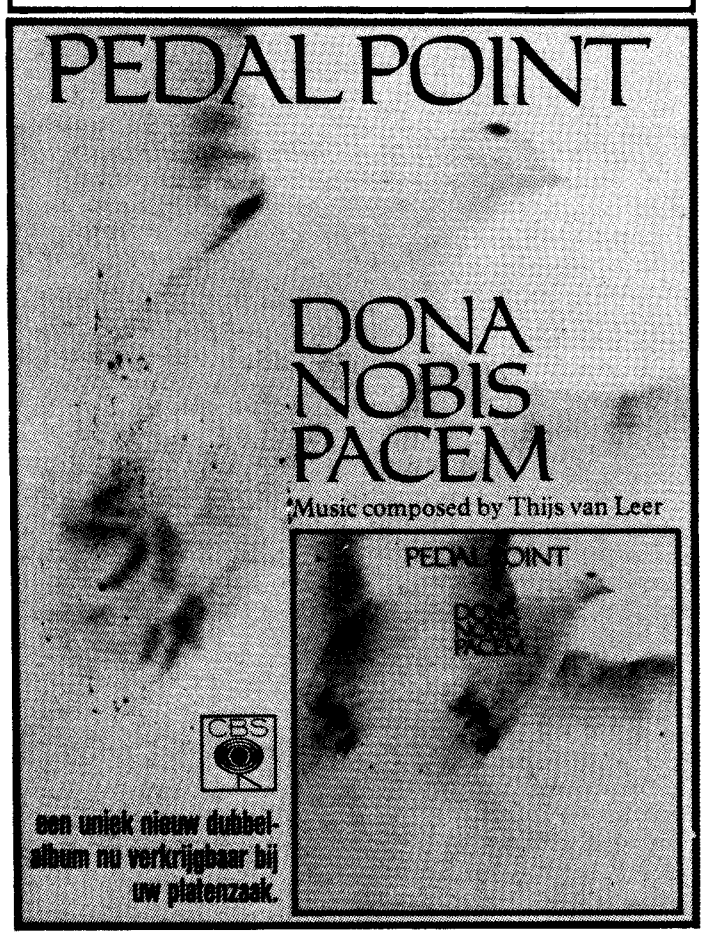

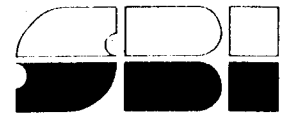

centrum voor studie en vorming

Het Slotemaker de Bruïne Instituut (SBI) is een instituut voor studie en vorming voor groepen mensen die enkele dagen achtereen bij elkaar zijn in cursusverband en werkt vanuit de christelijk-sociale beweging. Het cursuswerk is vooral gericht op verschillende aspecten van arbeids- en samenlevingsvraagstukken.

De cursussen worden gegeven in de beide centra te Doorn en Garderen.

De meeste voorkomende cursusgroepen zijn:
a. ondernemingsraden uit alle sectoren van de industrie en dienstverlening;
b. (kader)leden van de christelijke vakbeweging;
c. vrouwen en (kader)leden van christelijke vrouwenorganisaties.

Voor dit werk zoeken wij in verband met uitbreiding van ons cursuswerk:

een cursusleider (m/v)

Taak:
- Het zelfstandig voorbereiden en begeleiden van cursussen;
- het onderhouden van contacten met cursusgroepen.

Gevraagd wordt:
- Een positieve persoonlijke betrokkenheid bij de christelijke vakbeweging;
- Enkele jaren ervaring in het arbeidsleven;
- Kennis en ervaring in methodisch werken met groepen.

Salaris en rechtspositie volgens richtlijnen van de arbeidsvoorwaarden voor vormings- en ontwikkelingswerk. Maximum salaris *f* 4.278,- bruto per maand. Opname in het pensioenfonds P.G.G.M. Medisch onderzoek is vereist. Medewerking aan een eventueel psychologisch onderzoek wordt verwacht.

Vragen om inlichtingen en sollicitatie richten aan: SBI, Amersfoortseweg 98, Postbus 69, 3940 AB Doorn. Telefoon: 03430-4244.

WEEKBLAD VAN HET CDA 1e JAARGANG NUMMER 56 31 OKTOBER 1981

LEDEN NUMMER

CD/ACTUEEL

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

Oostlander over wetenschap en bewapening

Beeld van de kabinetscrisis

Is het CDA een actie- of een reactiepartij?

Wat doet de Sociaal Economische Raad?

Bedreigt het Westen de Sovjet-Unie?

Lubbers en het CDA-defensie-beleid

CDA breekt door bij verkiezingen in Zuid-Limburg

Gepensioneerd?

Zorg dan dat u een uitvaartkostenverzekering afsluit die uzelf ook een voordeel oplevert!

Een belangrijke zorg minder.

We kunnen er nu eenmaal niet omheen dat onze nabestaanden op een zeker moment moeten zorgen voor onze begrafenis. Een heel normale zaak, maar toch iets om tijdig bij stil te staan. Want er valt dan heel wat te regelen en te betalen. U heeft dat ongetwijfeld meer dan eens in uw directe omgeving meegemaakt.

De Uitvaartstichting Reposa biedt u de mogelijkheid om door middel van een verzorgingspolis de uitvaartkosten te verzekeren. En om alles wat er komt kijken bij een begrafenis te laten regelen. Een hele zorg minder, vooral voor uw nabestaanden. Maar er zijn ook nog andere voordelen.

Naar een bejaardentehuis of een andere instelling?

Als u naar een bejaardentehuis of een andere instelling gaat, kan de verzorgingspolis van Reposa u een onverwacht voordeel bieden. Dat geldt dan voor diegenen die aanspraak maken op een uitkering ingevolge de Bijstandswet.

Zoals u misschien al weet, mag u dan beschikken over een vrij vermogen, f 8.600,– voor een echtpaar en f 4.300,– voor een alleenstaande. *(Genoemde bedragen gelden voor 1981.)* Omdat de verzorgingspolis van Reposa tegen koopsom wordt gesloten (één bedrag ineens), mag u de eenmalige koopsom uit uw eventuele meerdere vermogen betalen. Daarmede voorkomt u, dat u regelmatig periodieke premies moet betalen uit het vermogen dat u mag houden.

Twee voorbeelden van een verzorgingspolis van Reposa, waarbij de koopsom overigens afhankelijk is van de leeftijd:

A. **Normale koopsom**
Voor een verzorgingspolis van f 3.000,– betaalt een man van 65 jaar een bedrag ineens van f 1.788,–. Een vrouw van 65 jaar betaalt f 1.626,–.

B. **Koopsom met een jaarlijkse stijging van 6% op het ingeschreven bedrag.**
Uitgaande van hetzelfde voorbeeld, betaalt een man van 65 jaar f 2.952,–. Een vrouw van 65 jaar betaalt f 2.919,–.

De fiscus een stapje vóór.

In bepaalde gevallen en mits aan enkele voorwaarden is voldaan, valt de koopsom van de verzorgingspolis van Reposa onder „buitengewone lasten". En deze zijn aftrekbaar bij uw aangifte inkomstenbelasting, boven een jaarlijks vastgesteld drempelbedrag. Zit u boven deze drempel of er nèt onder, dan kan de koopsom een flinke aftrekpost betekenen.

Vanzelfsprekend is het ook mogelijk de Reposa verzorgingspolis te sluiten met periodieke premiebetaling.

Bent u geïnteresseerd?

Bel ons dan even of knip de bon uit en stuur deze in een enveloppe zonder postzegel aan

Uitvaartstichting Reposa
Antwoordnummer 445
3500 VB Utrecht
Telefoon 030 - 33 41 45

BON **Ik wil gratis en vrijblijvend alle informatie over de Reposa verzorgingspolis.**

Naam: _____

Adres: _____

Woonplaats + Postcode: _____

Telefoon: _____ **CDA**

CDACTUEEL

Onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter)
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

Adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman
Gerard van der Wulp

Redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

Redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag,
tel. 070-924461

Advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

Druk:
BDU Barneveld

Abonnementsprijs:
***f* 39.- per jaar**

DEZE WEEK...

De dreiging van het Westen

Redactielid Ton de Kok bekijkt de Oost-West relatie ditmaal vanuit een niet-alledaagse invalshoek.
Doel van zijn artikel is een beeld te geven over hoe een gemiddelde Sovjet-functionaris tegen het Westen aankijkt. Pagina 6, 7, 8.

Wetenschap en ontwapening

De Vredesbeweging beroept zich op een wetenschappelijke theorie omtrent de betekenis van haar streven naar eenzijdige stappen tot ontwapening.
Drs. A. M. Oostlander gaat hier nader op in. Pagina 25.

Defensie-inspanning

Fractievoorzitter drs R. F. M. Lubbers gaat n.a.v. de vorige week gehouden bijeenkomst van de nucleaire planninggroep van de NAVO in op de defensie-inspanning van Nederland en de rol van het CDA daarbij. Pagina 11.

EN VERDER...

Commentaren 4, 5
Daarnaast 5
Partijvoorzitter 9
Zwart-Wit 10
Raadsverkiezingen Limburg 12, 13
Senaat 14
Beurtelings 15
S. Faber: Kiezen in Nederland (6) 17
Sociaal Economische Raad 18, 19
Kabinetsformatie 20, 21
Regio 24
Uw mening;
Mensen in politiek 26
Vorming 28, 29, 30
Onverenigbaarheden en cumulatie van functies 30, 31
Partijnieuws 33, 35, 37
CDJA 38, 39

H. R. VAN TRIEST B.V.
Hoogeveen
Meer dan 20 jaar specialist in ruw veevoer.

COMMENTAREN

Lijmen

De informateurs zijn noest bezig zich te informeren. Sommigen gaat de huidige informatieronde wat te ver. Zo beweren kwade (pers)tongen dat de heren Halberstadt en De Galan – in verband met de gevolgen van het energieverbruik voor de prijsontwikkeling van het aardgas – voornemens zijn overleg te openen met de heer Pelleboer over de kansen op een strenge winter.
Wie overigens wil weten wat er gelijmd moet worden, moet kijken waar de breuk zit. Dit zit in dit geval niet tussen kabinet en kamer. Die breuk zit in het kabinet. Dat betekent dan ook dat de leden van het kabinet het allereerst eens moeten worden over de resultaten van de lijmpoging en niet de fracties. Dat geldt zeker wanneer het lijmen bestaat uit een nadere precisering van afspraken binnen de lijnen van het regeeraccoord. Dat laatste moet nu maar snel gebeuren.

CDACTUEEL

PvdA-congres

Het jongste PvdA-congres was, behalve door het gebruikelijke gezelschapsspel „mee-formeren-voor-honderden-dames-en-heren", interessant door de bestuursvoorstellen die het niet haalden. Daar was in de eerste plaats een voorstel om een groter aantal kamerkandidaten centraal aan te mogen wijzen. De kandidaatstelling in de PvdA is een aantal jaren geleden vergaand gedecentraliseerd. De gewesten zijn, behalve voor wat betreft de lijsttrekker, de baas. Dit kan problemen opleveren voor wat betreft de kwaliteit. Wie zich herinnert hoe er bij vorige verkiezingen met prominente kamerleden als Van der Doef en Van Kemenade langs de gewesten moest worden geleurd kan zich het bestuursvoorstel indenken. Het mocht niet baten: de afdelingen stonden op hun strepen. De destijds opgeroepen regio-geest liet zich niet meer in de fles duwen.
Voorts werden – tegen de zin van het bestuur in – 400 PvdA burgemeesters, wethouders, raadsleden en commissarissen der koningin met royement bedreigd. Het zijn die PvdA leden die weigeren als verplichting te aanvaarden om naast hun contributie 2% van hun jaarsalaris aan de partij over te maken. Deze verplichting bestaat voor hen omdat ze als politiek partijfunctionaris worden aangemerkt. Zij – en wij – voelen daartegen staatsrechtelijke bezwaren.
Aan het adres van hun CDA-collega's merken wij – voordat zij door leedvermaak worden bevangen – op, dat hun vrijwillige gaven niet behoeven onder te doen voor de verplichte bijdragen van deze rode regenten.

CDACTUEEL

Omroepstaking

Op het laatste nippertje is kijkend en luisterend Nederland aan een staking van „Hilversum" ontsnapt. CRM-minister Van der Louw wist wat geld vrij te maken, dat de NOS-werkgevers aan de bonden konden bieden voor het scheppen van arbeidsplaatsen. Extra arbeidsplaatsen dan wel te verstaan die in ruil voor de door de bonden voor dit jaar geaccepteerde loonmatiging waren gevraagd. De reddende hand dus van een bewindsman, die deel uitmaakt van een kabinet, waarvan de crisis een week eerder nauwelijks via de radio kon worden gemeld door een eerdere stakingsactie. Maar dat terzijde. Bij het vraagstuk van de Hilversumse staking zijn twee zaken aan de orde. Allereerst het vraagstuk, of een leverancier van informatie, zoals radio en t.v. zijn een zodanige uitzonderingspositie kan claimen, dat een staking daar uit den boze is.
Het tweede is, of uit de uitspraak van de Amsterdamse rechter kan worden afgeleid, dat voortaan iedere staking om loonmatiging in extra arbeidsplaatsen af te dwingen bij voorbaat van gerechtelijk succes verzekerd is. Om met het eerste te beginnen. Het is zo klaar als een klontje, dat zowel het recht om informatie te verstrekken – waarop de hoofdredacteuren van NOS-journaal en van Radionieuwsdienst/ANP zich beriepen – als om informatie te ontvangen een grondrecht is, een recht dat de moeite waard is om te verdedigen. Maar anderzijds mag niet worden vergeten, dat ook het stakingsrecht in de loop der jaren een fundamenteel recht voor werknemers is geworden. Een recht, dat misschien alleen nog onvoldoende is geregeld. Terecht spreekt het CDA-program, van „rechtsonzekerheid" op het terrein van het stakingsrecht. Alle reden dus, om harder te gaan werken aan een betere regeling, waarbij de continuïteit in zaken als informatie en andere „collectieve voorzieningen" de bijzondere aandacht verdient. Dan de omzetting van loonmatiging in extra arbeidsplaatsen. De president van de Amsterdamse rechtbank oordeelde de staking „niet ongeoorloofd". Maar hij zei er nog wat bij, nl. dat de bonden lang genoeg hadden onderhandeld en dat een eerder aanbod van CRM-minister Van der Louw geen enkel nieuw perspectief bood.
Met andere woorden, het lijkt te vroeg om, zoals woordvoerder van FNV en CNV direct op voorhand deden, te veronderstellen, dat met deze uitspraak voortaan succes verzekerd is in alle zaken, waarin de bonden rechtstreekse omzetting van loonmatiging in extra arbeidsplaatsen vragen. Behalve de ruimte, die de uitspraak van de Amsterdamse president laat, geldt immers nog als argument, dat het verband tussen loonmatiging en extra arbeidsplaatsen, zoals dat in de gesubsidieerde sector kan worden gehanteerd, zeker niet zo direct en gemakkelijk te leggen is in het particuliere bedrijfsleven. Daar spelen ook nog andere zaken, zoals concurrentiepositie, en rentabiliteit. Een extra argument om, zoals het CDA wil, zo snel mogelijk tot een rechtszekere regeling van het stakingsrecht in Nederland te komen.

CDACTUEEL

Kernwapendemonstratie

Er zullen ongetwijfeld CDA-leden meedoen aan de grote anti-kernwapendemonstratie in Amsterdam op 21 november a.s., maar relatief veel zullen het er wel niet zijn. De oorzaken liggen vermoedelijk in de vrees voor een kar gespannen te worden, beduchtheid voor een anti-Amerikaanse wending die zoiets kan nemen, propagandistisch misbruik door anderen en een algemene ongemakkelijkheid die velen bevangt bij een zodanige vorm van politieke activiteit. Demonstraties zijn nu eenmaal noodzakelijkerwijs simplificaties. Onze mitsen, maren en nuances passen niet op een spandoek.
Dit moge allemaal zo zijn: het kan niet zo zijn dat de inzet van deze demonstratie het CDA minder ter harte zou gaan. *„Het CDA wil niet berusten in de aanwezigheid van massale vernietigingswapens, omdat deze de schepping als zodanig bedreigen en niet in overeenstemming zijn met de bestemming en de roeping van de mens"* – zo zegt art. 18 van het program van Uitgangspunten van het CDA.
„Het CDA wil niet berusten". Dat zal dan,

wanneer bezwaren tegen deze demonstratie bestaan, op andere wijze ondubbelzinnig moeten blijken. Bijvoorbeeld door massaal en intensief deel te nemen aan de partij-discussie over Vrede en Veiligheid. Wie zowel het één als het ander nalaat en ook verder niets doet op dit terrein wekt de indruk niet zo verschrikkelijk wakker te liggen van deze *„bedreiging van de schepping"*. Dan vormen de bovengenoemde bezwaren een maskerade van ongeïnteresseerdheid en lauwheid en is het schriftwoord van toepassing „Wee u, want gij zijt heet noch koud".

CD/ACTUEEL

Uitkering echte minima

Het was te prijzen in het vorige kabinet en zeker in de vorige minister van Sociale Zaken, Albeda, dat er in deze sombere economische tijden een extra uitkering kwam voor de mensen die het echt moeilijk hebben. Dat zijn zij die van een magere uitkering alleen moeten leven. Nu is van het begin af aan erkend dat het niet eenvoudig zal zijn deze groep mensen te vinden. De methode is gevolgd de uitkering te verstrekken via de gemeentelijke sociale diensten, nadat een formulier bij het postkantoor kon worden opgehaald. Wat ons nu teleurstelt is dat blijkbaar toch niet alle minimum-inkomentrekkers bereikt konden worden. Tot voor kort had ongeveer de helft van hen zich bij de gemeentelijke sociale diensten voor een uitkering gemeld. In deze tijd waarbij onderzoek naar doelgroepen en daarop afgestemde communicatie schering en inslag is, kon blijkbaar geen instantie in Den Haag een adekwaat voorlichtingsprogramma voor deze groep mensen opzetten. Zelfs de uitvoering van de toch al gebrekkige voorlichting vertoonde schoonheidsfouten. Het is zeker, dat o.a. daardoor de mensen niet konden worden bereikt. Het verdient aanbeveling voor de toekomst na te gaan, of er ook nog andere barrières zijn, zoals de afschrikwekkende papierwinkel.
De echte minima verdienen onze steun. Dan moeten deskundigen in rijksdienst wegen weten te vinden om hen te bereiken.

CD/ACTUEEL

ADDERTJE

CD/Actueler

DAARNAAST

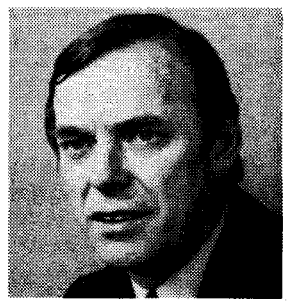

CD/Actueel bestaat een jaar als weekblad. Hoewel de redactie best even dankbaar, verheugd – en een tikje verbaasd – constateert dat het ondanks alle kwartiermakersproblemen gelukt is een vijftigtal nummers te produceren, is dit geen reden om de lezers met snorkerig vreugdebetoon te vervelen.
Het is wèl een reden om, lettende op de doelstelling van ons weekblad, nog eens extra kritisch naar vorm en inhoud te kijken en te proberen ervaringen en kritiek van onszelf en van onze lezers om te zetten in verbeteringen.
Ons redactiestatuut geeft ons o.m. als opdracht: a. het geven van informatie en voorlichting over de ontwikkelingen binnen de christen-democratie in Nederland en daarbuiten; b. het bevorderen van de opinievorming; c. het fungeren als discussiepodium en d. het geven van informatie over partij-activiteiten, etc.
Het is duidelijk dat het CDA de afgelopen jaren vooral met zijn eigen „nieuwheid" bezig is geweest. Dat nieuwtje is er nu wel ongeveer af. Het CDA zal in de komende periode veel aandacht aan zijn eigen politieke inhoud en stijl – zowel naar buiten als naar binnen – moeten besteden. Teleurstelling over meningsverschillen, teleurstelling ook over het feit dat het CDA soms meer op anderen lijkt te reageren dan dat het haar eigen politieke boodschap naar voren schuift, wijzen ook in die richting. Wil de partij ontkomen aan pogingen – zowel van buitenaf als van binnenuit – haar in de linker- of de rechterkolom te duwen dan zal ze haar pretentie de zaken anders te willen benaderen in politieke daden moeten omzetten. Dat vergt serieuze discussie.
CD/Actueel kan dat niet regelen; CD/Actueel kan daar wel aan meewerken. In dat licht moet de start van een nieuwe pagina, „ter discussie" geheten, worden gezien. Op deze pagina zullen we binnenkort discussies opstarten.
In de – eveneens nieuwe – column „beurtelings" geeft een – rijk gedifferentieerd – zestal CDA'ers zijn opinie over politieke zaken die naar hun inzicht van belang zijn. Het zijn personen met zowel enige afstand tot de redactie als tot het „hete" actuele Haagse gebeuren.
De opinie van de redactie zelf is ook enigszins geordend. Op pagina 4 en 5 vindt u de commentaren van de redactie. Richtsnoer voor deze commentaren vormen grondslagen en program van het CDA. In „daarnaast" vindt u voortaan een rubriek waar elk van de redactieleden onder eigen naam haar of zijn persoonlijke politieke ei zal leggen.
Een blad als het onze moet er steeds weer op beducht zijn niet te „Haags" te worden. Gemeenten en Provincies, afdelingen en kringen zijn evenzeer bepalend voor de politiek als de landelijke politiek. Vandaar dat we starten met een regio-rubriek; de eveneens nieuwe rubriek „Mensen in politiek" kan bijdragen tot een bredere informatie.
Met een iets grotere letter komen we tegemoet aan de wens van velen. Wij hopen met deze en andere veranderingen – ook in de vormgeving – onze lezers een plezier te doen. Kwaliteit, actualiteit, aantrekkelijkheid: wij zouden nog wel kans zien om daaraan veel meer te doen. Maar dan moet ons – nog steeds groeiende – aantal abonnees fors omhoog. Dat kan in sommige plaatsen best.

Siebold Hartkamp

Geen propaganda maar overtuiging:

Het westen bedreigt de Sovjet-Unie

Wie de positie van de Sovjet-Unie in de Oost-West-verhouding wil schetsen zou eigenlijk op een wetenschappelijk verantwoorde manier moeten proberen vast te stellen wie er in de haast eeuwigdurende Oost-West-discussie gelijk heeft en wat historisch juist is. Die weg wil ik in dit artikel echter niet bewandelen.
Het enige wat ik met dit verhaal beoog is wat inzicht te verschaffen in de zienswijze van „de andere kant". Op deze zienswijze – historisch juist of onjuist – baseert Moskou zijn politiek en daarmee hebben onze beleidsmakers te maken.
Tegen die achtergrond laat ik in het hierna volgende een gefingeerde, (dus niet bestaande) Sovjetfunctionaris aan het woord. Deze benadering heb ik gekozen omdat deze functionaris in al zijn eenzijdigheid en soms zelfs emotionaliteit het beste kan verwoorden wat het gemiddelde gevoelen is over de Oost-West-verhouding onder zijn partijgenoten en een groot gedeelte van de Russische bevolking. De gedachten en meningen die ik hem in de mond leg zijn een samenvatting van gesprekken die ik de afgelopen jaren met Sovjet-partijleden en functionarissen heb gevoerd.
Ik geloof dat wij vanuit de geest van ons program, vanuit ons verlangen naar ontspanning en vrede een dergelijk verhaal – in al zijn eenzijdigheid – moeten kunnen „incasseren".

Expansie

„Toen ik mij voor het eerst bezig ging houden met de Oost-West-verhouding, was het voor mij als Sovjet-mens een onthutsende ervaring te merken hoe ongefundeerd anti-communistisch en anti-Russisch een groot gedeelte van de Westerse bevolking is. Nu is het nog tot daar aan toe dat de bevolking niet beter weet. Zij kan makkelijk door media en politici worden gemanipuleerd en van haar kan niet worden verwacht dat zij kennis heeft van wat er zich in meer dan 60 jaar Sovjetgeschiedenis heeft afgespeeld. Het beklemmende is echter dat vele Westerse politici dezelfde onwetendheid ten toon spreiden of lijden aan grove vooroordelen.
Deze geestestoestand is beschamend voor volksvertegenwoordigers en kan leiden tot foute beoordelingen en verkeerde interpretaties van het beleid en bedoelingen van onze leiders.
Om te beginnen heerst er in het Westen bij zeer velen de overtuiging dat het Russische volk een sterke imperialistische neiging vertoont en dat deze agressieve volkstrek zich sinds de Sovjets aan de macht zijn nog scherper aftekent. Ik zal niet ontkennen dat het Russische volk in de geschiedenis meermalen zijn grenzen heeft overschreden.
Het werd daartoe echter veelal gedwongen door andere volkeren. Mongolen, Tartaren, Turken, Zweden, Fransen en Duitsers hebben de Russische geschiedenis in bloed geschreven en het Russische grondgebied vele malen geschonden. Wij, Russen, hebben op die schendingen gereageerd en de indringers vaak tot ver in hun eigen oorspronkelijke woongebieden teruggedrongen. Dat wij ons uit sommige regionen niet meer terugtrokken lag uit overwegingen van zelfbehoud voor de hand.

Dreiging

Hoe het ook zij, wij blijven in de visie van het Westen gevaarlijk en zijn uit op wereldoverheersing. Er wordt gewezen op onze omvangrijke krijgsmacht en haar aanwezigheid in Oost-Europa en Afghanistan. De huidige Amerikaanse president en zijn medewerkers spreken bijna dagelijks over de „Russische dreiging" en doen voorkomen of ze daar werkelijk wakker van liggen.
Het holle-vaten-geluid over de Russische dreiging is natuurlijk niet nieuw. Vanaf 1917 tot de dag van vandaag klinkt het over de gazons van de kapitalistische villa's en is het voor de wapenfabrikanten als muziek van Wagner voor Hitler. Weinigen in het Westen willen echter zien dat de huidige Sovjetstrijdkrachten voor de verdediging van de socialistische verworvenheden een bittere noodzaak zijn. Niet het Westen is 64 jaar lang door de Sovjet-Unie bedreigd maar andersom. Ik zal wat feiten geven.
Toen de Sovjets de macht in het stuurloze Rusland hadden overgenomen en hun Rode legers in volle strijd waren gewikkeld met contra-revolutionaire elementen, vielen tienduizenden Amerikanen, Japanners, Fransen en Engelsen vanuit het Noorden en Oosten binnen om de contra-revolutionairen steun te verlenen.
In het Westen werd en wordt over deze interventie de schouders opgehaald. Men kan, of liever wil, niet begrijpen dat deze interventie op een – voor het socialisme historisch beslissend moment – een onuitwisbare indruk heeft gemaakt en voor ons het vermoeden in overtuiging deed omslaan dat de kapitalistische wereld zich nooit bij het socialisme zou neerleggen. De interventie – die zelfs gepaard ging met moordaanslagen op onze toenmalige leiders – was voor ons de bevestiging van de marxistische stelling dat het kapitalisme tot zijn laatste snik zal proberen een contrarevolutie te veroorzaken om de historische ontwikkeling van het socialisme af te breken.
Deze interventie mislukte maar daarmee begon de vijandschap van de Westerse wereld tegenover het Sovjet-bewind pas goed. Onder de strijdkreet van Churchill „smoor het communisme in de wieg" werd de politiek van het Westen er op gericht de Sovjet-Unie te isoleren.
In 1941 wordt de Sovjet-Unie voor de tweede

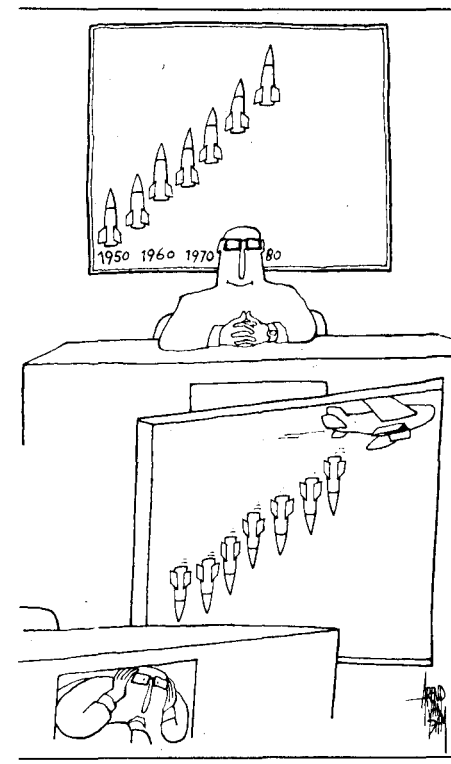

maal door Westerse legers overstroomd. Hitler, op dat moment de agressiefste in de kapitalistische wereld, probeerde het Sovjetvolk zijn vrijheid te ontnemen en voor de tweede maal werd gepoogd het socialisme te vernietigen.
De resultaten zijn bekend. Wij versloegen het fascisme ten koste van twintig miljoen doden en vrijwel totale vernietiging van ons industrieel potentieel.... het grootste oorlogstrauma dat ons volk ooit te verwerken heeft gekregen. Wij kunnen en mogen deze gebeurtenis niet vergeten. Zoiets zal ons ook nooit meer overkomen. Het karakter van onze militaire strategie en de omvang van onze strijdkrachten zullen dat beletten.
Na de Tweede Wereldoorlog zien we ons geconfronteerd met een nucleair Amerika dat voor vrijwel alle verschrikking van deze oorlog gespaard is gebleven. Het aantal oorlogsslachtoffers dat de Verenigde Staten te betreuren had was ± 2% van onze verliezen. De ere-begraafplaats Piskarew in Leningrad bijv. telt meer doden dan het totale aantal Amerikaanse slachtoffers aan alle fronten ter wereld.
Door de oorlog was ons economisch-industrieel potentieel vrijwel vernietigd terwijl de Amerikanen door de oorlog hun economische crisis te boven kwamen en met een nucleair wapen in de hand de machtigste natie op aarde waren.
En van die macht waren ze zich volledig bewust en genoten er van. Truman zei vlak na zijn ambtsaanvaarding dat „de overwinning in de oorlog het Amerikaanse volk de verantwoordelijkheid gaf voor de leiding over de wereld".
Generaal Taylor, opperbevelhebber in die tijd, stelde: „dat de verschrikkelijke kracht van het atoomwapen onze luchtmacht de mogelijkheid heeft gegeven de controle over de wereld uit te oefenen en haar onze vrede te brengen".
De toenmalige minister van Buitenlandse Zaken Burns meende „dat de A-bommen op Japan waren bedoeld om de Japanners op de knieën te krijgen, maar ook om de Sovjet-Unie in Europa wat meegaander te maken".
Voor ons was dit duidelijke imperialistische en hegemonistische taal die – zo vlak na onze traumatische oorlogservaringen – een verpletterende indruk maakte. Toen ook nog bekend werd dat Amerikaanse staven bezig waren voorbereidingen te treffen voor een nucleaire oorlog tegen de Sovjet-Unie (ik herinner aan het rapport MR 329 waarin plannen waren opgenomen om 196 A-bommen op 20 van onze steden te gooien, ik herinner aan het plan „DROPSHOT" waarin vernietiging en bezetting van de Sovjet-Unie werd beoogd en waarin zelfs details waren vermeld hoe de geallieerde bezetters zich in de Sovjet-Unie zouden moeten gedragen) nam onze partijleiding het historische besluit alles op alles te zetten om het Westen in te halen op het gebied van de bewapening en een bereikt evenwicht nooit meer los te laten. De realisering van dit besluit is voor ons volk een grote, pijnlijke opgave geweest. Nog niet bekomen van de naweeën van de oorlog moest elke cent die extra kon worden verdiend aan de bewapening worden besteed. We hadden geen keus, het Westen, de kapitalistische wereld, stond ons wederom naar het leven en het was meer dan duidelijk dat het niet zou rusten voordat het de wereldheerschappij zou hebben veroverd.
De plannen voor een verrassingsaanval met nucleaire wapens waren klaar en de luchtmachtbases waarvandaan de aanvallen zouden kunnen worden gelanceerd lagen als een stalen ring om de socialistische wereld gegroepeerd.
Misschien is het de lezer nu duidelijk waarom het Westen voor ons zo'n levensgrote bedreiging vormde en vormt en waarom wij in de problematiek van de kruisraketten geen duimbreed kunnen wijken. We zijn militair nu even sterk als het Westen en wij zijn het aan onszelf verplicht die positie te behouden. De houding van de nieuwe Amerikaanse regering herinnert ons sterk aan de haviken van vlak na de Tweede Wereldoorlog en dwingt ons tot uiterste waakzaamheid.
„Goed," zult u nu misschien zeggen, „we begrijpen uw wantrouwen; maar van de kant van de Sovjet-Unie gaat voor ons toch ook een flinke dreiging uit. Per slot van rekening hangt Moskou een agressieve ideólogie aan die de wereldheerschappij als einddoel stelt. Uw activiteiten in de Derde Wereld, Afghanistan en de bezetting van Oost-Europa liggen in de lijn van die ideologie."

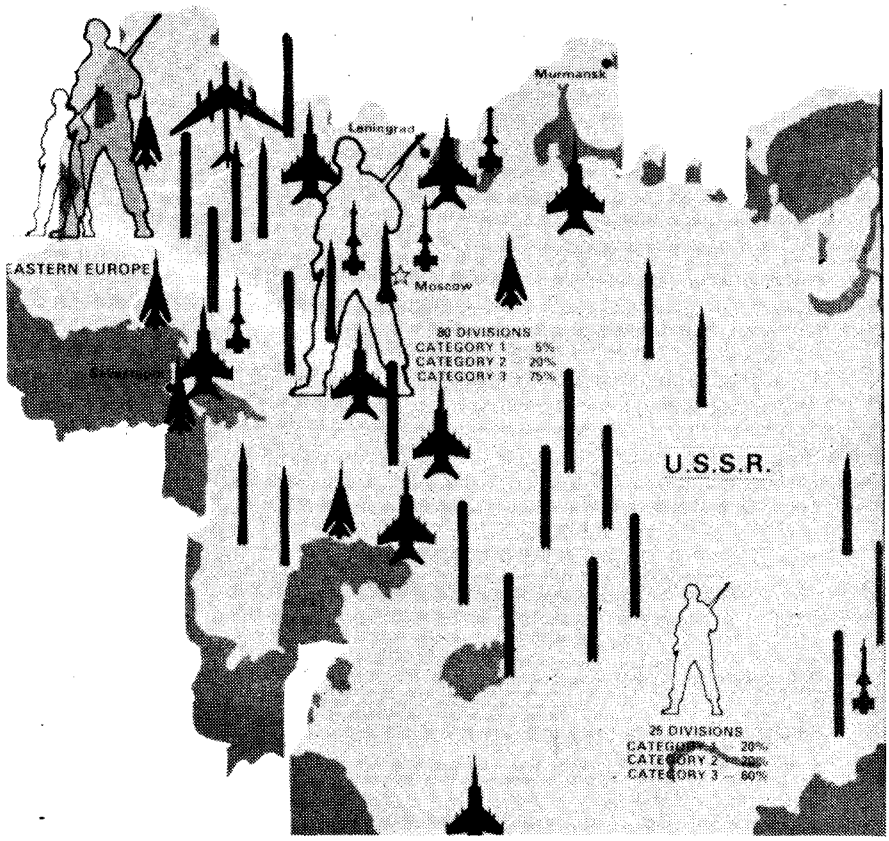

Het oostelijk deel van de Sovjet-Unie. Volgens de brochure van de Amerikaanse minister van Defensie (militaire macht van de Sovjet-Unie) staan hier 80 divisies paraat.

Wereldheerschappij

Ja, dit begrip heeft weer grote actualiteit gekregen sinds Reagan aan de macht is. In feite is in de Verenigde Staten, onder een zeer groot gedeelte van de bevolking, de angst dat de Sovjet-Unie op een mooie zonnige 1e mei met een briljante coup de wereld zal „overnemen" altijd in min of meer latente vorm aanwezig geweest. Deze angst werd de Amerikanen van af 1917 aangepraat en wordt door de Amerikaanse politieke of militair-industriële

(vervolg op pagina 8)

(vervolg van pagina 7)

elite aangewakkerd zodra dat van pas komt. De werkelijke inhoud van het begrip „wereldheerschappij" wordt bewust verdraaid omdat deze politiek-propagandistisch niet te gebruiken is. Als de Amerikanen zelf nadenken en dat niet zouden overlaten aan een club superhaviken, dan hebben zij maar een hand nodig om na te tellen dat de hen opgedrongen voorstelling van ons begrip wereldoverheersing de reinste misleiding is en geen andere geur verspreidt dan die van heel snel in kwaliteit teruglopende vis. Het idee dat het Politburo van onze partij vanachter de Kremlinmuren zou willen proberen de Eskimo's, Polynesiërs, Papoea's, Aziaten, Amerikanen en Europeanen aan zich te onderwerpen is van een dermate omvangrijke absurditeit dat het eigenlijk te kinderachtig is er dieper op in te gaan. Draaf ik ongenuanceerd door? Ga maar eens midden in New York staan en vraag honderd voorbijgangers hoe ze op dit punt over de Sovjet-Unie denken. Een hoog percentage zal antwoorden: Moskou is op wereldoverheersing uit.

„Geen wereldheerschappij dus?" Wel wereldheerschappij! Maar niet – zoals in het Westen wordt gedacht – die van Moskou maar van het socialisme, van een leer die de weg wijst naar een rechtvaardige verdeling van rijkdom, kennis en macht in de wereld.

Mensenrechten

Het zal u misschien vreemd in de oren klinken maar ook op het gebied van de rechten van de mens ondervinden wij een niet te onderschatten psychologische dreiging vanuit het Westen. Net als over het begrip „wereldoverheersing" leeft er onder de Westerse bevolking een verkeerde voorstelling van zaken. Als men in het Westen spreekt over de rechten van de mens dan heeft men het in de eerste plaats over de grondrechten zoals vrijheid van meningsuiting, vereniging en vergadering, godsdienstvrijheid enz. Dit zijn rechten die de mens niet alleen door de grondwet worden gegarandeerd maar die mens van nature toekomen. Dit is niet alleen een Westers liberaal-democratisch standpunt, maar binnen een marxistisch-leninistische context kunnen wij daarmee ook uit de voeten. Het grote verschil tussen de Westerse opvatting en onze benadering van de mensenrechten is de kijk op het verschijnsel „mens". Het gaat om de vraag of de mens primair als individu moet worden gezien of allereerst als deel van de groep, het collectief, waarvan hij functioneert. Marx en Lenin hebben in hun tijd gezien dat het individualisme niet de voornaamste karaktertrek van de mens is. Deze is slechts secundair aanwezig maar groeit binnen de klasse- en machtsstructuur van de kapitalistische maatschappij uit tot grof egoïsme en exploitatie van de mens door zijn medemens. Naar hun mening is de mens van nature allereerst een sociaal wezen dat, om zich optimaal te kunnen ontplooien, in een maatschappij zou moeten leven waar de machtsverhoudingen worden bepaald door de mens als groepswezen en niet door een kleine elite van egocentrische individualisten. Onze maatschappij is in haar ontwikkeling hard op weg naar de realisering van die nieuwe machtsverhoudingen. Het individualisme in de Sovjet-Unie is dan ook in haar nadagen.

Wintertafereel in een Russisch park.

In de Westerse samenleving begint de erkenning voor ons standpunt langzaam wat door te breken en zien we dat de waardering van de mens als individu langzaam verschuift naar de mens als groepsmens. Die tendens is bijv. al in 1951 gesignaleerd door de katholieke cultuurfilosoof Romano Juardini. In zijn boek „Het einde van de nieuwe tijd" schrijft hij dat het burgerlijk mensbeeld op het punt staat te verdwijnen om plaats te maken voor een nieuw type, de voornamelijk in collectieve verbanden functionerende groepsmens.

Zoals ik al zei is onze maatschappij op weg naar het verwezenlijken van nieuwe machtsverhoudingen. Onze socialistische maatschappij en de daarin levende mens is nog steeds in ontwikkeling.

De grondrechten van onze burgers zoals genoemd in artikel 50 van de nieuwe grondwet moeten dan ook worden gezien tegen de achtergrond van deze ontwikkeling.

Het zijn rechten die in dienst van de samenleving, van het algemeen belang behoren te worden uitgeoefend. Wie dat niet doet plaatst zich buiten de maatschappij en geeft te kennen daar geen deel meer van uit te willen maken.

Het Westen heeft daar, vanuit haar subjectieve individualistische visie, geen begrip voor, of wil daar geen begrip voor opbrengen. Men eist van ons dat wij, geheel tegen de historische ontwikkeling in, terugvallen op een burgerlijke opvatting over de mens als individu. Wij zijn dat station gepasseerd en kunnen onze maatschappij niet blootstellen aan lieden die zich van onze maatschappij hebben losgemaakt en met steun van Westerse reactionaire krachten ons socialistisch systeem in diskrediet willen brengen.

Het zal u nu duidelijk zijn dat wij met het Westen op het punt van de klassieke grondrechten fundamenteel verschillen en dat zullen blijven doen zolang het zijn visie op de mens handhaaft (. . . .)"

Tot zover het verhaal „van de andere kant". U zult het met gemengde gevoelens – of misschien grote ergernis – hebben gelezen. Ik heb het met dezelfde gemengde gevoelens geschreven.

U zou nu pen en papier kunnen pakken en een reactie schrijven. Op vele punten zal ik waarschijnlijk met u meegaan. Het gaat mij er echter niet om, zoals al in de inleiding is gesteld wie er in historisch perspectief gelijk heeft. Het gaat er om hoe de Sovjetleiders de Westerse dreiging zien. Nogmaals onze politici hoeven deze zienswijze niet te respecteren noch wordt er begrip gevraagd. Het zal wel verstandig zijn als er uit veiligheidspolitieke redenen rekening mee wordt gehouden. ◀

Ton de Kok

Actiepartij of reactiepartij

Piet Bukman

Zijn wij een actiepartij of een reactiepartij? Zijn wij altijd haantje de voorste als het gaat om het zoeken naar oplossingen voor politieke vraagstukken, of kijken wij de kat liever uit de boom; met andere woorden: laat eerst de andere partijen maar eens te voorschijn komen, dan kunnen wij daarop wel reageren.
Profileren wij onszelf door wat we afwijzen of door wat we voorstaan. Dit zijn vragen, die we onszelf te weinig stellen, hoewel ze toch het wezen van onze politieke beweging raken.

Profileren

Wij zijn de afgelopen jaren als partij onvoldoende politiek-inhoudelijk bezig geweest. Er is weliswaar veel inhoudelijk werk gedaan – met name door ons wetenschappelijk instituut – maar het heeft z'n doorwerking in de partij niet gehad. Begrijpelijk, verklaarbaar. We waren immers druk doende met de fusie. Maar ook gevaarlijk. De positie van het CDA in het politieke krachtenveld maakt het toch al niet zo gemakkelijk om ons duidelijk te profileren. Als we er dan ook nog eens niet nadrukkelijk mee bezig zijn, dan versterken we het beeld dat buitenstaanders van onze partij hebben: een middenpartij, verknocht aan de macht, grijs, vlees noch vis, onduidelijk, beweegbaar naar alle kanten, enz., enz.
Nu kunnen buitenstaanders de plank natuurlijk helemaal mis slaan, maar daar moeten we maar niet van uit gaan. Het oordeel van de buitenwereld moet ons wat te zeggen hebben.
Ons ideaal is altijd geweest om de bevrijdende, vernieuwende boodschap van het Evangelie te laten doorwerken in ons politieke denken, doen en laten. Dat wil zeggen: vanuit de grondslag en de politieke overtuiging plannen ontwikkelen voor hervorming van onze samenleving, zodat gerechtigheid, solidariteit, gespreide verantwoordelijkheid en rentmeesterschap beter tot hun recht komen, want juist daaraan ontbreekt het vandaag de dag. Vijftig jaar geleden hadden we misschien andere kernbegrippen gekozen.
Willen we als christen-democratie recht van bestaan houden dan zal er in ons politiek leven van alle dag op z'n minst iets, maar liever veel, moeten blijven doorklinken van dit idealisme, deze gedrevenheid. Vindt deze vertaling naar de praktijk niet plaats, dan kunnen we het beste de C en de A uit onze naam schrappen en ons voortaan alleen laten leiden door hetzij de orde, hetzij de wanorde van de dag.

Signaleren

Het is in dit verband van erg veel belang, dat we oppikken wat er in de maatschappij leeft. Als politieke beweging hebben we natuurlijk niet het alleenvertoningsrecht bij het signaleren van wat er allemaal mankeert aan onze samenleving. Integendeel, ook wij hebben onze blinde vlekken, ook wij kijken en horen selectief, waardoor veel dingen ons ontgaan. Open communicatie met de samenleving is een levensvoorwaarde voor elke politieke partij, niet in het minst ook voor de onze.
Opdat wij tijdig signaleren welke vraagstukken opdoemen.
Maar ook, opdat de samenleving wete wat wij willen en hoe wij onze doelstellingen willen verwezenlijken.
Het Binnenhof kan alleen maar dienstbaar zijn aan de samenleving via open verbindingen met het Buitenhof.

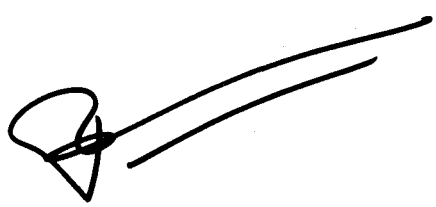

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

ZWART WIT

Alles was duidelijk

Prof. dr. De Gaay Fortman sr. die de drie regeringspartijen over de laatste bezuinigingshobbels heen informeerde spuide zijn verbazing over de crisis: „Als ze zich aan het regeeraccoord hadden gehouden, hadden ze er uit moeten komen. Juist voor dit soort problemen staan daarin duidelijke inhoudelijke richtlijnen. Daarover zijn duidelijke afspraken gemaakt. (*Elseviers Weekblad*).

Wollig akkoord

Het wollige regeeraccoord waarvan de auctor intellectualis CDA-fractieleider Lubbers was, is mede debet aan het ontstaan van de huidige kabinetscrisis. De oud-informateur De Gaay Fortman sr. kan men eigenlijk niets verwijten. Hij heeft slechts één „tekortkoming", namelijk dat hij geen econoom is. (Prof W. C. L. van der Grinten in Elseviers Weekblad).

Weg met de „anderen"

Of er (wanneer de lijmpoging mocht slagen) vervolgens beleid kan worden gevoerd, als het kan ook progressief beleid, hangt af van de vraag of de schade aan het bondgenootschap tussen PvdA en D'66 hersteld kan worden. Aan Meijer (PvdA-fractievoorzitter) en Brinkhorst (D'66-fractievoorzitter) zal het niet liggen. Als het wel aan Den Uyl en anderen zou liggen, dan moeten die maar weg. De twee op samenwerking aangewezen partijen zijn niemands persoonlijke eigendom. (W. L. Brugsma in *Haagse Post*).

Ik denk er niet aan

Den Uyl laten vallen? Nee, ik dénk er niet aan. Die man was toch zichtbaar bezig met de invulling van één van de hoofdtaken waarvoor hij is aangesteld? Met een geweldige inzet probeerde hij maatregelen te organiseren voor een werkgelegenheidsbeleid, terwijl hij ook bereid was te bezuinigen in de sfeer van sociale verzekeringen. (PvdA-fractievoorzitter W. Meijer in *De Tijd*).

Niemand vernederen

In het CDA heerst een bijna wraakzuchtige stemming jegens de PvdA. Dat valt na de politieke geschiedenis van de afgelopen tien, vijftien jaar ook wel te verklaren. Toch zal men zich er vooral daar bewust van moeten zijn dat vernedering van een coalitiepartner zelden goede gevolgen heeft. (NRC/Handelsblad).

Allemaal onzin

Het zit hem momenteel helemaal niet in een spanningsveld tussen de PvdA en het CDA, allemaal onzin. De oorzaak van de crisis ligt eerder in de verscheidenheid van visies over wat er economisch gedaan moet worden. Terwijl alles juist tegelijk, maar wel geleidelijk moet gebeuren: het financieringstekort moet terug, zeongewenste effecten, maar ook moet er een actief beleid voor de werkgelegenheid komen. (Prof. mr. P. de Haan in *Hervormd Nederland*).

Geen plan, geen centen

De grote vraag is veeleer, waarover men het in het kabinet 8 oktober eigenlijk wèl eens is geweest. Niet over dat banenplan. Dat was er niet en dat is er niet... Ook niet over de centen. Die waren er niet en die zijn er niet. Dat het financieringstekort dit jaar groter zou worden dan „verwacht", kon ieder die niet horende doof en ziende blind is, weten. (*Elseviers Weekblad*).

Met D'66 praten

Ik vind dat Terlouw meer oog had moeten hebben voor de noodzaak om een aanzet te maken voor 1982. We zullen daar ook met D'66 over moeten praten omdat ik vind dat, hoe je de onderscheiden visies ook ziet, democratisch-socialisten en progressieve liberalen moeten samenwerken.
Laat dáárover vooral geen misverstand bestaan. (Wim Meijer in gesprek met De Tijd).

Klasse- of volkspartij

Men moet hierbij bedenken, dat PvdA en D'66 verschillend geaarde partijen zijn. De PvdA is een typische klassepartij. D'66 is echter geen klassepartij, maar een volkspartij, waarin de verschillende sociale klassen goed vertegenwoordigd zijn. Ook het CDA is een volkspartij. Daarom weten deze partijen elkaar bij de sociaal-economische problematiek redelijk goed te vinden. In de gegeven omstandigheden komt dat het CDA natuurlijk goed van pas. Maar D'66, nu een geducht concurrent voor de PvdA kan het in de toekomst ook voor het CDA worden. *(Fries Dagblad)*

Maar nu de centen...

De progressieve samenwerking dateert uit de rijke tijden, toen de geschilpunten in de politiek dikwijls over zaken gingen die geen geld kosten. Op dat soort punten zijn socialisten en links-liberalen het meestal wel eens. Nu gaat het vrijwel uitsluitend over geld. En nu wordt duidelijk: de socialisten zijn socialist, de links-liberalen liberaal. Nu begint de grote liefde dan ook in sneltempo te bekoelen. (*De Tijd*).

Nu doorzetten

Persoonlijk zie ik maar één uitweg. Het kabinet dat nu tot stand komt, nieuw of gereconstrueerd, zal al in zijn beginperiode tot moedige en zeer impopulaire maatregelen moeten komen, die de grondoorzaak van het afschuwelijke dilemma aanpakken. En die maatregelen moeten doorzetten, ook al stroomt niet alleen het Binnenhof, maar ook het Malieveld vol... Dan zullen wijzelf terug moeten. En wel met een sprong, gespreid naar draagkracht, die meer dan enkele procenten zal bedragen – wellicht zelfs zo'n vijf tot tien procent. (Prof. dr. Bob Goudzwaard in *Hervormd Nederland*).

De ‚indruk' van Van Mierlo

Minister Van Mierlo van Defensie heeft in zijn maidenspeech in de zgn. Nucleair Planning Group van de NAVO vorige week „een indruk" gegeven van de Nederlandse opvatting over het zgn. NATO-dubbelbesluit van december 1979 en de plaatsing van middellange afstandswapens in Nederland.

Men spreekt van het NATO-dubbelbesluit om aan te geven dat de wil tot onderhandelingen gericht op wapenbeheersing een even volwaardig onderdeel met name van het NAVO-besluit uitmaakt als de plaatsing van Pershingraketten en cruise missiles dat doen.

Welnu, onze minister schat dat dit dubbelbesluit nu ten onzent gezien wordt als een gegeven feit en als de basis voor de nu aanstaande onderhandelingen met de Sovjet-Unie.

Het CDA is het met deze opvatting eens. Op dit punt wordt nu een geschiedenis van twee jaar afgesloten. In 1979 werd in onze partij en in ons land het standpunt verdedigd dat het beter was eerst te onderhandelen en pas aan de hand daarvan over de plaatsing van middellange afstandswapens in West-Europa te beslissen. Op het niveau van het bondgenootschap heerste echter de overtuiging dat voor zinvolle onderhandelingen een besluit tot plaatsing voorwaarde vooraf was.

Diegenen, die indertijd zeiden dat je daarmee riskeerde dat er in het geheel geen onderhandelingen zouden komen, hebben ongelijk gekregen.

Of bij een andere benadering die onderhandelingen er toch ook niet gekomen zouden zijn, laat zich nu niet meer beoordelen.

Dat de onderhandelingen veel later begonnen zijn hangt onder meer ook samen met de inval in Afghanistan. Hoe dan ook, het dubbelbesluit is door de in november echt beginnende onderhandelingen met de Sovjet-Unie nu kompleet. Het is een feit geworden. Dat feit geldt voor Nederland niet minder dan voor alle andere betrokken landen.

Met betrekking tot de plaatsing van middellange afstandswapens in Nederland heeft onze minister herinnerd aan wat de Nederlandse minister, toen W. Scholten, in december 1979 in Brussel zei: Nederland zal in december 1981 in gesprek en overleg met de bondgenoten een beslissing nemen aan de hand van de vraag of de wapenbeheersingsgesprekken dan al of niet succes zullen hebben gehad in de vorm van konkrete resultaten.

Van Mierlo voegt daar nu aan toe dat een besluit in december (door welk Nederlands kabinet dan ook) onwaarschijnlijk is, aangezien het wapenbeheersingsgesprek, waar wij zoveel waarde aan hechten, dan pas net begonnen is.

Ook op dit punt vertolkte de minister een standpunt waar het CDA zich in kan vinden. Reeds dit voorjaar maakte onze minister-president onder meer bij een bezoek aan Washington, duidelijk dat gezien het tijdstip waarop de onderhandelingen zouden beginnen in december geen „ja" of „neen" te verwachten zou zijn.

Minister Van Mierlo kwam dat nu officieel melden. Met deze redevoering maakte hij ook duidelijk dat wij in deze zaak vanaf najaar 1979 tot nu toe een heldere lijn getrokken hebben.

Gezien de op dit punt ongevulde tekst van het regeerakkoord moet de CDA-fractie op nucleair terrein geheel varen op het kompas van het eigen verkiezingsprogram. Daarin komen op nucleair gebied naast het verband tussen onderhandelingen ook een aantal andere zaken aan de orde. Voor met name een drietal daarvan vraag ik hier de aandacht:

- de voortgang van het SALT-proces, met name de ratificatie van SALT-2;
- de zgn. shift-studie, met daarin betrokken de aanzienlijke vermindering van korte-afstandswapens, zgn. vechtveldwapens;
- en de vermindering (opschoning) van het Nederlandse nucleaire takenpakket.

Volwaardig

Uit deze opsomming alleen al blijkt dat naar het oordeel van het CDA de beheersbaarheid van de nucleaire ontwikkeling eerste voorwaarde is voor de beoogde vermindering van de rol van de kernwapens. Bij de beheersbaarheid van de afschrikking gaat het zowel om een kwantitatieve beperking door plafonds in Oost en West over en weer, als om de kwalitatieve beperking. Deze kwalitatieve beperking heeft met name betrekking op de terugdringing van de gevechtsveldwapens en het voorkomen van nieuwe, zoals de neutronengranaat. In tal van studies en Kameruitspraken heeft het CDA deze benadering gestalte gegeven.

Wil de gedachtenvorming in de NAVO over deze vraagstukken de goede kant uitgaan dan is eerste voorwaarde dat het bondgenootschap intern goed functioneert en dat Nederland daarin volwaardig deelneemt. Alleen dan zal de wapenbeheersing kwantitatief en kwalitatief in de NATO gestalte kunnen krijgen.

Willen de onderhandelingen met de Sovjet-Unie succesvol zijn dan is evenzeer eerste voorwaarde dat er een eensgezind bondgenootschap is. Een eensgezind bondgenootschap waarvan ook de Sovjet Unie weet wat het eraan heeft.

In die lijn van werken hebben de ministers Van der Stoel en Van Mierlo nogal wat te doen.

Daarbij speelt de vormgeving en de integratie van het Europese denken en handelen terzake van nucleaire wapens een steeds grotere rol.

In het jongste NAVO-communiqué, na het overleg in Schotland opgesteld, is nog eens vastgesteld dat de strategie van de NAVO juist is bij de Sovjet Unie bij voorbaat de gedachte weg te nemen dat een tot Europa beperkt nucleair konflikt mogelijk zou zijn. Hier komt bij dat er 400.000 Amerikaanse soldaten in West-Europa liggen. Het aan de Amerikanen toeschrijven van een „denkbaar nucleair konflikt" in West-Europa heeft dan ook geen enkele zin. Met dit soort redeneringen komen wij er niet. Neen, het is echter het probleem van de Europeanen zelf een goed samenhangend antwoord te geven op wat de „beheerste afschrikking" nu voor en in Europa betekent. Dat gezien de geografische positie, de kwalitatieve beheersing, de terugdringing van de korte afstandswapens dus, daarbij een zwaarder accent krijgt, ligt voor de hand. Dat daarvan een overmaat aanwezig is, daarover is men het in CDA-kring eens.

Tenslotte dit. Het CDA heeft enorm veel denkkracht geïnvesteerd en politieke risico's (wrevel ook bij onze bondgenoten) om te komen tot een vermindering van de rol van de kernwapens. Het CDA zal daarmee doorgaan. Daarbij gaat het ons echter om minder kernwapens in de wereld, vervolgens om minder kernwapens in Europa en pas in laatste instantie minder kernwapens in Nederland en dan veel meer in b.v. West-Duitsland is geen oplossing: integendeel. Als sterke bondgenoot heeft Nederland meer mogelijkheden de kernwapens in de NAVO terug te dringen dan als aarzelende bondgenoot. Een hecht bondgenootschap zal ook de bereidheid van de Sovjet-Unie tot zelfbeperking vergroten. Zowel eenzijdige stappen in het bondgenootschap als onderhandelingsresultaten met de Sovjet Unie vergen dat wij een volwaardige defensie-inspanning leveren. Door en binnen die volwaardige defensie-inspanning kunnen en moeten wij een bijdrage leveren tot vermindering van de rol van de kernwapens naar aantal èn soort. ◀

Drs R. F. M. Lubbers

ADDERTJE

Had Van Mierlo een herbevestigingsvergunning?

Nabeschouwing gemeenteraadsverkiezingen

Doorbraak CDA in Zuid-Limburg

Persoonslijsten in meerderheidsposities, volmacht-affaires, lage opkomstpercentages en dissidente CDA-leden. Toch een doorbraak voor het CDA in de gemeenteraden van Zuid-Limburg en een dreun voor de andere landelijke politieke partijen.

Resultaten van de vorige week gehouden gemeenteraadsverkiezingen in 20 gemeenten in Zuid-Limburg, die vervroegd plaatsvonden vanwege de doorgevoerde gemeentelijke herindeling in Zuid-Limburg. Het CDA wist zich bij deze verkiezingen ten koste van de dorps- en persoonslijsten uitstekend te manifesteren. Van de 378 beschikbare raadszetels wist het CDA er 115 op te eisen, 68 meer dan in 1978, terwijl toen in 58 gemeenten verkiezingen plaatsvonden.
Een geweldig succes, te meer daar met name PvdA enorm verloor en niet verder kwam dan in totaal 29 raadszetels. De VVD kwam tot 19 raadszetels en D'66 tot 8 zetels in slechts 6 gemeenten. 9 raadszetels kwamen in handen van „klein links": CPN, PSP, PPR en SP.
Liefst 198 raadszetels werden opgeëist door de zgn. persoons- of belangenlijsten. Voornaamste conclusie kan zijn dat de landelijke politieke partijen met uitzondering van het CDA, met zware teleurstellingen geconfronteerd werden.
Het CDA wist daarentegen in het „dorps-politieke" geweld een wig te drijven en in vele gemeenten door te breken.
Versnippering, onbestuurbaarheid en ondoorzichtigheid is in een aantal gemeenten het mogelijke gevolg van de keuze van de bevolking voor persoons- of belangenlijsten.
In ieder geval kan worden gesteld dat het CDA-Limburg ruimschoots zijn doel heeft verwezenlijkt: in iedere Zuid-Limburgse gemeente behaalde het CDA één of meer raadszetels (zie tabel 1). De historisch gegroeide situatie dat het CDA zich afzijdig opstelde van gemeentepolitiek is duidelijk doorbroken. De pyramidale organisatie-structuur in de partij (parlement - provinciale staten – gemeenteraad) is daarmee ook in Zuid-Limburg verwezenlijkt. Bovendien kan zonder meer worden geconstateerd dat het CDA in Limburg politiek terrein terugwint. Door het op poten zetten van een krachtige organisatiestructuur is het CDA in Limburg er de laatste twee jaar in geslaagd in vele gebieden zijn positie te consolideren c.q. uit te breiden. Van de grote doorbraak, waarmee de PvdA in Limburg de laatste tien jaar zo veelvuldig heeft geschermd is weinig overgebleven.
De consequente houding van het CDA-Limburg gericht op vernieuwing en een meer eigentijdse benadering van de samenleving blijkt aan te slaan. Erkenning van het feit dat wij een volkspartij zijn maakt het mogelijk een groot potentieel aan werkkracht en inzet aan te spreken.

Voornaamste conclusies:

1. De kiezer is niet geporteerd voor grootschalige verhoudingen, getuige het feit dat met name in de verstedelijkte gebieden (Heerlen, Kerkrade) betreurenswaardig lage opkomstpercentages geboekt werden. In Heerlen zelfs 20% lager dan bij de Tweede Kamerverkiezingen in mei jl. Onverschilligheid, teleurstelling en onvrede met de maatschappelijke situatie liggen hieraan ten grondslag.
2. Landelijke enquêtes hebben onlangs nog aangetoond dat het stemgedrag van de kiezer veel meer bepaald wordt door de persoon die wordt gekozen, dan door het programma. Op een CDA-lijst in de gemeente Sittard werden liefst 10 van de 11 CDA-raadsleden met voorkeur gekozen. Herkenbaarheid van de personen van de deelnemende politieke partijen is essentieel.
Duidelijk is dat het CDA in Limburg aansluiting heeft bij de samenleving, met andere woorden het CDA is geïntegreerd in die samenleving.
Voor nadere detaillering van de verkiezingsuitslag is het noodzakelijk de heringedeelde gemeenten in een viertal categorieën in te delen:
a. de gemeente waar voor de herindeling het CDA ook al met een CDA-fractie in de raad functioneerde: Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Sittard. Het CDA bleek hier uiterst stabiel. Andere landelijke politieke partijen moesten fikse verliezen incasseren. De persoonslijsten zijn in deze grote gemeenten reeds vaak gebundeld op één „eendracht maakt machtlijst".
b. De gemeenten waarbij het CDA voor de eerste keer aan de gemeente-raadsverkiezingen deelnam en waar gelijk een meerderheidspositie c.q. zeer belangrijke positie werd verworven: Beek, Stein, Eijsden, Landgraaf, Voerendaal, Schinnen, Nuth.
Bij de samenstelling van de lijsten bleek een grote mate van bereidheid bij de zittende raadsleden van CDA-huize zich achter de CDA-vlag te scharen en het eigenbelang ondergeschikt te maken aan het belang van de partij.
De totstandkoming van de CDA-lijsten heeft op een enkele individuele uitzondering na in deze gemeenten niet geleid tot een uittocht van CDA-leden naar persoonlijke lijsten.
Opvallend is dat ook PvdA, VVD en D'66 in deze gemeenten meestal raadszetels behaalden zij het op zeer bescheiden schaal. De dorpspolitiek heeft in deze gemeenten in ieder geval minder gefloreerd.
c. De gemeenten waarbij het CDA weliswaar voor de eerste keer aan de gemeenteraadsverkiezingen deelnam, maar waarbij de problematiek van het groot aantal samengevoegde kleine kernen er de oorzaak van was dat het CDA in een minderheidspositie kwam te verkeren: Margraten (7 gemeenten, 1 kleine kern), Wittem (9 kleine kernen), Meerssen (4 gemeenten, 8 kleine kernen).
Landelijke politieke partijen konden hier nauwelijks doorbreken vanwege het grote aantal dorpslijsten. Deze dorpslijsten speelden in op chauvinistische sentimenten bij de bevolking. Raadsleden die elkaar al jaren te vuur en te zwaard bestreden stonden nu plotseling op één dorpslijst.
d. De gemeenten waarbij het CDA zich een marginale positie heeft verworven: Simpelveld, Schinveld, Born, Valkenburg a/d Geul, Gulpen. De oorzaken hiervoor zijn duidelijk. Raadsleden van CDA-signatuur werden het onderling niet eens over de samenstelling van de CDA-lijst. Inhoudelijke factoren speelde hierbij nauwelijks een rol. Om persoonlijke

Tabel 2. De uitslag over alle heringedeelde Limburgse gemeenten tezamen

	Opkomst	CDA	PvdA	VVD	D'66	plaatselijke lijst	Klein Links	Klein rechts
1978	76.8%	14.9%	11 %	3.7%	–	68 %	3.4%	–
1982	75.5%	29.2%	8.9%	6.1%	3.2%	48.5%	4.1%	–

Vergelijking van de totaalcijfers over alle heringedeelde gemeenten leert dat het CDA **verdubbeld** is, dat ook de VVD aanzienlijke winst boekte en dat de plaatselijke lijsten fors aan invloed hebben ingeboet.

motieven zag een aantal CDA-leden af van deelname en zocht zijn heil op een persoonslijst. Deze onderlinge verdeeldheid was er uiteindelijk de oorzaak van dat de dorpspolitieke constellatie in grote meerderheid in deze gemeenten behouden bleef. Opvallende constatering daarbij is dat zowel PvdA, VVD als D'66 in deze gemeenten, op één uitzondering na helemaal niet aan bod komen. Wel dient uitdrukkelijk te worden opgemerkt dat het resultaat voor het CDA in deze gemeenten zeer bemoedigend is als men bedenkt dat het CDA zich presenteerde met vaak „nieuwe" mensen die zich als team op basis van een programma presenteerden.

Samenvattend kan gesteld worden dat de verwachte doorbraak van de landelijke politieke partijen in de Zuid-Limburgse gemeenten alleen maar door het CDA tot stand is gebracht.
Met name bij het benoemen van de nieuwe burgemeesters zal deze conclusie een element vormen, waarmee tot vlak voor deze verkiezingen geen rekening werd gehouden. ◀

L. Frissen, directeur CDA-bureau Limburg
drs. S. Pleumeekers, voorzitter CDA-Limburg.

Tabel 1.

Gemeenten	Aantal inwoners	Opkomst-percentage	Totaal aantal raadszetels	CDA	PvdA	VVD	D'66	Overigen (veelal persijlisten)
Beek	16.100	78,9	17	6	2	3	2	4
Born	13.100	89,3	15	2	1	–	–	12
Brunssum	31.000	72,7	23	8	3	–	1	11[1]
Eijsden	10.500	86,1	15	5	2	2	–	6
Gulpen	6.950	86,–	13	3	1	–	–	9
Heerlen	94.000	58,5	37	15	5	3	2	12[2]
Kerkrade	53.000	64,6	31	13	5	1	1	11[3]
Landgraaf	38.000	74,3	25	9	2	1	1	12
Margraten	13.100	88,7	15	4	1	2	–	8
Meerssen	20.200	83,8	19	3	1	2	1	12
Nuth	17.750	87,8	17	5	1	1	–	10
Schinnen	14.100	86,3	15	7	1	–	–	7
Schinveld	8.150	90,5	13	1	–	–	–	12
Simpelveld	12.100	89,8	15	1	–	–	–	14
Sittard	44.000	78,3	27	11	2	1	–	13
Stein	26.350	82,3	21	11	2	1	–	7
Susteren	12.500	90,9	15	2	–	–	–	13
Valkenburg	17.000	87,2	17	2	–	–	–	15
Voerendaal	12.250	81,4	15	5	–	2	–	8
Wittem	7.650	90,7	13	2	–	–	–	11
Totaal			378	115	29	19	8	207

1. (4 zetels „klein links") 2. (4 zetels „klein links") 3. (1 zetel PPR)

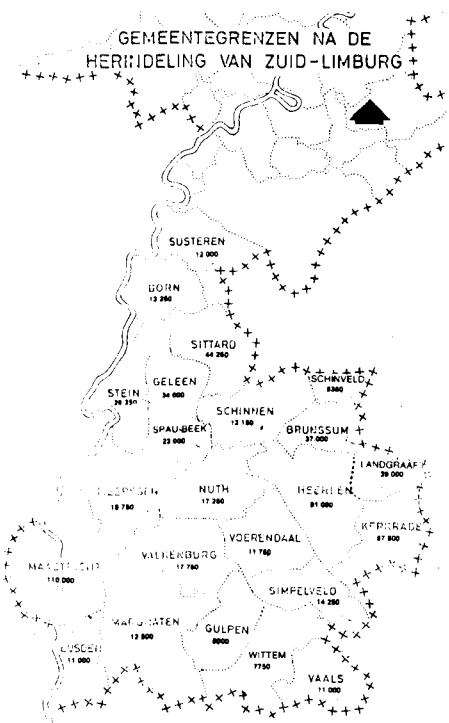

• *Zo zal Zuid-Limburg er gemeentelijk op 1 januari 1982 uitzien: nog slechts 23 gemeenten. In dit kaartje van Zuid-Limburg in new look staan ook de inwonergetallen aangegeven van de nieuwe gemeenten.*

Zeventig abonnees in 'n half uur!

Dinsdag jl. werd de radio-uitzending van het CDA gewijd aan CD/Actueel.
Na afloop leverde dit maar liefst 70 nieuwe abonnees op. Ontvangt u het blad al elke week? Zo niet, neem dan nu een voordeelabonnement! Voor slechts *f* 5,– tot 1 januari a.s.

Volgende week o.a. in CD/Actueel

– Discussie tussen oud-minister van defensie De Geus en redactielid De Kwaadsteniet over kernbewapening, het CDA-program en het Nederlands defensiebeleid.
– Het CDJA in gesprek met staatssecretaris van CRM Hans de Boer.

CD/Actueel verschijnt elke week!

Voordeel abonnement

Een abonnement op CD/Actueel nu kost u tot aan 1 januari 1982 slechts *f* 5,–!
Iedere week in de bus, met commentaren, analyses, interviews, cartoons en nieuws uit de partij.
Ja, ik maak gebruik van dit voordeel-abonnement op CD/Actueel.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

Deze bon opsturen naar CDA, Antwoordnummer 1700 2500 XK Den Haag.
Een postzegel is niet nodig.

‚Met enige distantie'

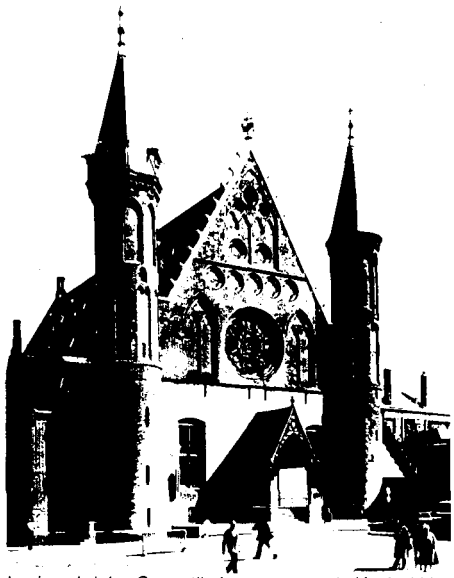

In de rubriek „Senaat" doet senator dr K. de Vries periodiek verslag van de werkzaamheden van de Eerste Kamer in het algemeen en de CDA-fractie in het bijzonder.

De titel van dit artikel is ontleend aan een interview dat opgenomen is in CDActueel van 10 oktober jl. De heer Christiaanse, voorzitter van de CDA-fractie, zei in dit vraaggesprek van de Eerste Kamer: „Deze oordeelt... met enige distantie".

De distantie oftewel afstand tussen de Eerste en de Tweede Kamer is ogenschijnlijk klein; men hoeft om van de ene naar de andere te gaan slechts het Binnenhof over te steken. Bovendien houden beide Kamers zich voornamelijk bezig met de wetgeving. Maar als men kijkt naar de manier waarop, constateert men belangrijke verschillen. De Tweede Kamer mag wetsvoorstellen doen (recht van initiatief) en wetsontwerpen wijzigen (recht van amendement), de Eerste niet. Er verloopt doorgaans nog al wat tijd, voordat een door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp de Eerste bereikt. Dat geeft gelegenheid tot bezinning. Het gaat daarbij niet om détails maar om de grote lijnen. Tenslotte: de Eerste Kamer bestaat niet, zoals de Tweede, uit beroepspolitici; ook dat brengt „enige distantie" mee.

Onderwijs

De huidige samenstelling van de Eerste Kamer dateert van 10 juni jl.; toen kwamen de op 1 juni door de Staten van de provincies gekozen leden (totaal 75) voor het eerst bijeen. De verdeling over de politieke partijen is als volgt: CDA 28, PvdA 28, VVD 12, D'66 4, PPR 1, SGP 1 en CPN 1.
Tussen haakjes: drie van de in de Tweede Kamer vertegenwoordigde partijen ontbreken in de Eerste: GPV, PSP en RPF.
De nieuwe Eerste Kamer heeft tot nu toe acht maal vergaderd. De belangrijkste bijeenkomst is gehouden op 30 juni, vlak voor het zomerreces; toen werd namelijk het ontwerp van wet op het basisonderwijs behandeld. Dit is met de grootst mogelijke meerderheid van stemmen aangenomen (alleen de heer Vis van D'66 was tegen). De heer Oudenhoven, woordvoerder van de CDA-fractie, citeerde uit CDActueel, dat „onderwijsvernieuwing en -ontwikkeling pas goed gedijt in situaties, waarin niet te veel strijd is, in ieder geval niet te veel politieke strijd" en voegde daaraan toe: „Het zou daarom goed zijn, dat aan het vernieuwingsproces basisonderwijs conclusies worden verbonden voor het doorvoeren van veranderingen elders in het onderwijs" (hij dacht daarbij met name aan de middenschool).
Op de eerste dag na het zomerreces (25 augustus) stond de heer Oudenhoven al weer op het spreekgestoelte, ditmaal naar aanleiding van een voorstel van wet van de Tweede-Kamerleden Van Kemenade, Stoffelen en Van Ooijen tot openstelling van het raadslidmaatschap voor onderwijsgevenden van gemeentelijke scholen, die wonen en werken in de gemeente, waar de school gevestigd is. Dit voorstel werd op 15 september met 37 tegen 28 stemmen (die van alle aanwezige CDA- en van drie VVD-leden) aangenomen.

„Kamer-breed"

Interessante debatten zijn er in de nieuwe Eerste Kamer ook gehouden over o.m. de inkomstenbelasting, de benzine-accijns, de financiering van de Ultra-Centrifuge Nederland NV, de verlening van een eenmalige uitkering met het oog op de koopkrachtontwikkeling in 1981 aan personen, die tezamen met een of meer anderen over niet meer dan een minimuminkomen beschikken, de bevordering van de veiligheid van de vaart van schepen op binnenwateren en van goede arbeidsomstandigheden aan boord van die schepen en de deelneming door de Staat in het aandelenkapitaal van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. Daarbij werd namens de CDA-fractie het woord gevoerd door resp. de heer Christiaanse, de heer Vrouwenvelder, de heer Kaland, de heer Franssen, mevrouw Groensmit-van der Kallen en de heer Rijnvos (maidenspeech). Een door de heer Franssen ingediende motie, waarin er op werd aangedrongen, de zoëven genoemde uitkering ook toe te kennen aan zelfstandigen, die niet meer verdienen dan een minimuminkomen, werd op 29 september zonder beraadslaging en zonder stemming, dus „Kamer-breed", aangenomen.
Om terug te komen op de titel van dit artikel: ook de gang van zaken tijdens de kabinetsformatie heeft de CDA-fractie, hoewel deze formatie plaats vond in het gebouw van de Eerste Kamer, „met enige distantie" gevolgd. In het hierboven genoemde interview heeft de voorzitter uitgelegd, waarom de fractie op een gegeven moment haar terughoudendheid heeft laten varen en de heer Van Agt een telegram heeft gestuurd als blijk van „vriendschap en verbondenheid".

Surrealistisch

De op 16 oktober jl. ontstane kabinetscrisis heeft de fractie tot nu toe geen aanleiding gegeven tot commentaar. Zij heeft, in afwachting van de regeringsverklaring van het tweede kabinet-Van Agt, sinds 6 oktober niet vergaderd. De gang van zaken tijdens de formatie van dit kabinet is door een fractielid „surrealistisch" genoemd. Het is te hopen, dat deze kwalificatie niet van toepassing zal zijn op wat er verder volgt. ◀

dr. K. de Vries

Een christen met toekomstvisie telt dubbel

Vier pakketten Bijbelstudies naar lezingen van ir. D.J. Christiaanse.

Eerste pakket: 1. De naam boven alle naam *f* 5,-; 2. 32 Geloofsmannen *f* 4,-; 3. Genade en waarheid *f* 4,-; 4. 14 Brieven aan Paulus (2e druk) *f* 5,-; 5. Het jaar 2000 *f* 3,-; 6. Gods geheimenissen *f* 3,-; 7. Christus in de Psalmen en de Profeten *f* 4,-; 7 tegelijk slechts *f* **14,-.**

Tweede pakket: 1. Overdenkingen over de vier evangeliën, 144 blz. *f* 6,-; 2. De Heilige Geest woont in ons *f* 3,-; 3. Lichtend uitzicht op morgen *f* 3,-; 4. De geestelijke wapenrusting *f* 3,-; 5. De kerkgeschiedenis in vogelvlucht *f* 4,-; 6. De gemeente van Christus *f* 2,-; 7. Het gebed *f* 3,-; 7 series gelijk *f* **12,-. Beide pakketten *f* 25,-.**

Derde pakket: Alle boeken van het N. Testament, 5 delen, 604 blz. *f* 15,-.
Vierde pakket: Alle boeken van het O. Testament, 1.100 blz. *f* 15,-.
UNIEK AANBOD: Alle 4 pakketten *f* 35,-.

Alles franko na girostorting op 1793613 Bijbelcursus Oudewater P.B. 44.

BEURTELINGS

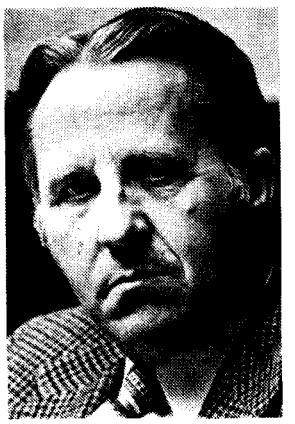

Anton Veerman

Dit verhaal gaat niet over de kabinetscrisis. Daarvoor ben ik te weinig bij die zaak betrokken. En er wordt door meer betrokkenen al genoeg over die affaire geschreven, waarschijnlijk ook in dit blad. Maar dit verhaal heeft straks toch wel iets met die crisis te maken. 't Gaat tenslotte over ons CDA. Nou dan.

Ik ben opgegroeid in een sfeer, waar men elkaar met een zekere regelmaat eraan placht te herinneren: 't Gaat om de zaak. Niet om mensen, om daar aardig tegen te wezen. Maar om de zaak. Ik hoor het nog klinken – met dat sonore stemgeluid, waar sommige AR-voormannen het monopolie van schenen te hebben – uit de mond van Jan Schouten bij voorbeeld. Het was bepaald een gezonde gedachte. Met ook wel z'n schaduwkanten. Ik denk dat daar ook de eigenlijke oorzaak lag, waarom (volgens buitenstaanders) de AR-broeders vaak zo meedogenloos hard voor elkaar konden zijn. Maar dit terzijde. Ik weet wel, dat het vandaag niet zo simpel is, zich consequent aan de regel van die zakelijkheid te houden. Wij leven in een tijd, waarin het visuele een overgrote rol speelt; denk aan de media, aan de T.V. Ik ben er ook goed van doordrongen, dat ook een verkiezingsactie van ons CDA met dat visuele element, met het plaatje ernstig rekening moet houden. Wij moeten, anders benaderd, in belangrijke mate, denken aan de irrationele factor populariteit. Wij presenteren ons in de verkiezingsstrijd niet primair met een overtuiging, een uitgangspunt, eigenlijk zelfs niet met een program, maar met een persoon, een plaatje. En toch – al moeten wij daar (op onze manier) aan meedoen, al doen wij daar zonder slecht geweten aan mee, toch moeten wij ons voortdurend bewust zijn, dat het dan alleen maar gaat om een uiterlijke vorm, om een presentatie in verkiezingstijd, waarbij wij ook dan het wezenlijke, de inhoud van onze boodschap niet mogen vergeten, maar die in onze hoofden en harten centraal moeten houden. Want het gaat om de zaak. Zeker weer na 26 mei, zeker in de parlementaire arena.

Ik moet u bekennen dat ik mij deze zomer niet altijd zo gelukkig gevoeld heb. Niet zelden heb ik de neiging gehad, daaraan uitdrukking te geven, maar twijfel, of ik op dat moment de zaak daarmee diende, heeft mij daar steeds van weerhouden. Nu kan ik het kwijt.

Eerst niet zo'n belangrijke zaak. Ik vond het afschuwelijk dat telefonades en bombardementen met bloemstukken in de pers verschenen als motief om Van Agt dringend te verzoeken zich beschikbaar te houden voor de christen-democratische politiek. Ik verwijt hiermee de betrokkene niets – eer integendeel: zou een geprononceerd politicus zich niet eens mogen koesteren in de zon van de populariteit?! Maar ik vind het wel een bedenkelijke zaak voor de partij als de gedachte post zou gaan vatten, dat populariteit een zaak van gewicht is in de weegschaal van de landspolitiek. Van meer belang is de vraag of Van Agt en Den Uyl in het kabinet zitting moesten nemen. Ik noem met opzet beiden, want de zaak draait om alle twee. Ik ben er diep van overtuigd, dat zij (beiden) ons land, onze politiek een grote dienst bewezen zouden hebben, wanneer zij (beiden) de nuchtere grootheid van geest hadden kunnen opbrengen om (samen) in alle eerlijkheid vast te stellen, dat zij in de situatie zoals die gegroeid was, op een andere zeer eervolle plek in ons nationale bestel (niet in het bos) de gemene zaak beter zouden kunnen dienen dan in een kabinet-Van Agt 2.

Zo kom ik inderdaad bij de huidige crisis. Die gaat natuurlijk over getallen en percentages, over accenten in het beleid. Uiteraard, de heren voeren geen spelletje op, zij hebben hun standpunten serieus bekeken en goed onderbouwd. En de informateurs zijn zeer bekwame cijfermannen, die naarstig uit alle zeer bekwame bronnen nog meer cijfers bijeen vergaren en daarmee echt wel een lijm-formule kunnen samenstellen, waarmee de zaak nu gered kan worden.

Zijn wij er daarmee? Of was het werkelijke conflict er een over de vraag wie echt de beleidslijn zou bepalen en of het kabinet-Van Agt 2 achter de schermen toch eigenlijk een kabinet-Den Uyl 2 zou blijken te zijn; of niet.

Ik ben genoeg partijman om Van Agt (en zijn schildknaap Van der Stee) te complimenteren, dat zij voor de eerste stormloop van Den Uyl niet opzij zijn gegaan. Ik spreek mijn vreugde uit over de solidariteit van de CDA bewindslieden. Houden zo. Ik begrijp dat hun collega's van D'66 het niet zo eenvoudg hebben gehad. Maar ik vraag mij als buitenstaander in gemoede af, of ons land, onze economie nog niet diep genoeg in de puree zitten. Nogmaals, het had deze zomer al anders gemoeten. Of het ook anders gekund had (vooral wat de mensen betreft) daar zullen te zijner tijd de historici moeizaam naar zoeken. ◀

Boeken om wijzer van te worden

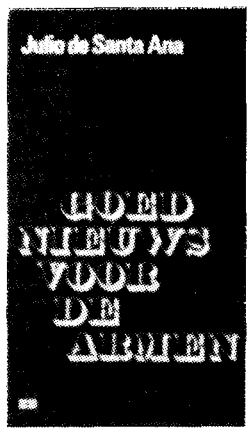

Julio de Santa Ana
Goed nieuws voor de armen
144 blz., *f* 22,50

De houding van de kerken tegenover de armen in de kerkgeschiedenis. Een zorgvuldig bijbels-theologische bepaling van de armen in het Oude en Nieuwe Testament.

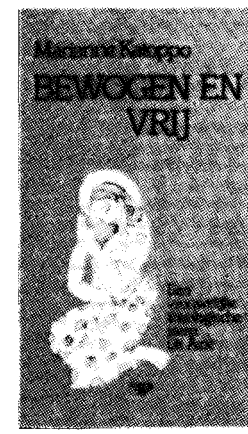

Marianne Katoppo
Bewogen en vrij
112 blz., *f* 14,90

Theologie van een Aziatische vrouw. Het is goed stil te staan bij de woorden van een Aziatische vrouw die over haar godsbeleving vertelt. Met fijnzinnige illustraties van een Aziatische kunstenaar.

Hans Jürgen Baden
Zwijgen als kracht
78 blz., *f* 11,50

Onze wereld heeft de stilte verloren en het zwijgen verleerd. De schrijver wil de lezer helpen de stilte opnieuw te ontdekken.

Catharina J. M. Halkes
Met Mirjam is het begonnen
2e druk, 118 blz., *f* 17,90

Opstandige vrouwen op zoek naar hun geloof. Het gaat in dit boek over het feminisme als beweging. Kan de christelijke boodschap een tijding van bevrijding zijn voor vrouwen?

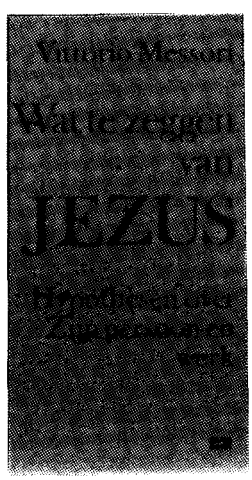

Vittorio Messori
Wat te zeggen van Jezus
180 blz., *f* 29,90

Hypothesen over Zijn persoon en werk. De auteur (Italiaans journalist) is bezig met de vraag waarom alleen Jezus, van alle godsdienstige leiders die de wereld gekend heeft, de moeite van het leren kennen waard is.

Geiko Müller-Fahrenholz (redactie)
Niet zonder elkaar
200 blz., *f* 32,50

De gehandicapten en de kerk. Een dringende oproep aan gemeenten en parochies om de gehandicapte juist binnen de christelijke gemeente een volwaardige plaats te geven.

Verkrijgbaar in de boekhandel

KOK KAMPEN

Wat de kiezers deden op 26 mei en waarom (6 en slot)

Behoefte aan verscheidenheid, dualiteit en een staatsleer!

In dit laatste artikeltje over de cijfers van het Nationaal Kiezersonderzoek 1981 een paar samenvattende slotopmerkingen.

1. Door een golf van democratisering (D'66), ideologisering (Nieuw Links, Christen-radicalen) en ontzuiling kwam er in de zestiger jaren een doorbraak tot stand in de Nederlandse partijverhoudingen. Het onderstaande tabelletje spreekt in dit verband boekdelen.

	Verkiezingsresultaat	
	1963	1981
PvdA	28%	28%
Christen-democraten	50%	31%
VVD	10%	17%
D'66	–	11%

2. De socialisten hadden hun ups en downs, maar bleven uiteindelijk stabiel. Dat hebben ze mede te danken aan het feit, dat ze de nieuwe stromingen aardig in hun partij wisten te integreren. Zie ter illustratie het carrièreverloop van André van der Louw: in de zestiger jaren een voorman van Nieuw Links en thans de beoogde opvolger van Den Uyl.

Vernieuwing

3. De christen-democraten verloren het contact met een groot deel van de christen-radicalen, maar ondergingen wel een fundamentele vernieuwing: het ene CDA kwam van de grond. Daardoor kwam er een eind aan de snelle achteruitgang. In 1977 stabiliseerden de christen-democraten zich bij de Kamerverkiezingen, maar in 1981 werd een licht verlies geleden. Aan dit laatste werd weinig aandacht geschonken omdat het CDA als grootste partij uit de bus kwam.

4. De begrijpelijke vreugde hierover mag overigens niet uit het oog doen verliezen, dat er objectief gezien reden tot zorg is. Ondanks het feit, dat het CDA een voorsprong had doordat de minister-president lijsttrekker was, was er immers sprake van een weliswaar kleine, maar wel aanwijsbare afbrokkeling naar D'66, VVD en RPF. Bovendien is het CDA duidelijk ondervertegenwoordigd bij de jongere kiezers.

5. De christen-democraten vormen vanouds een volkspartij: de verschillende sociale klassen en inkomensgroepen zijn op een evenwichtige wijze vertegenwoordigd. Daarin onderscheidt het CDA zich van PvdA en VVD, die beide uitgesproken klassepartijen zijn. Voor een volkspartij als het CDA is het uit strategisch oogpunt een politieke doodzonde als het zich langdurig vervreemdt van een

klassepartij. Deze vervreemding kan mede voorkomen worden als er voor de verschillende stromingen binnen de christen democratie (zo'n verscheidenheid is typerend voor een confessioneel georiënteerde volkspartij) in de top van de partij herkenningspunten zijn. Minister-president, fractievoorzitter en partijvoorzitter hebben in dit opzicht hun eigen rol en taak. Het beginsel van de dualiteit (eigen verantwoordelijkheid voor regering, fractie en partij) bevordert de „ongebonden" positie van het CDA in het politieke krachtenveld. Om dit beginsel op een vanzelfsprekende wijze in praktijk te brengen, is het op zijn minst aan te bevelen, dat zich in de frontlinie van partij en fractie naast de onvermijdelijke economen ook juristen, sociale wetenschappers e.d. bevinden.

Concurrentie

6. Er is des te meer reden voor het CDA om zich met de politieke strategie bezig te houden doordat het concurrentie gekregen heeft van een andere volkspartij, namelijk D'66. Deze nieuwe partij heeft een zeer grote aantrekkingskracht op jonge kiezers en vormt in dat opzicht het spiegelbeeld van het CDA. Het zou echter een glad verkeerde reactie zijn als het CDA het levensbeschouwelijk uitgangspunt zou relativeren om op die manier een gooi te doen naar potentiële D'66-kiezers. Er is namelijk een niet onaanzienlijke groep CDA-kiezers, die wat praktische politieke standpunten betreft niet ver van D'66 staat, maar die bewust kiest voor het CDA wegens het levensbeschouwelijk uitgangspunt. Als het CDA met dat uitgangspunt zou gaan jongleren, zou dat ten opzichte van D'66 niet drempelverhogend, maar drempelverlagend werken. Een averechts resultaat derhalve.

7. Het is voor het CDA van levensbelang, dat een juist evenwicht gevonden wordt tussen eenheid en verscheidenheid. Het confessionele uitgangspunt verenigt wel, maar leidt niet vanzelfsprekend tot eenduidigheid in standpunten. Een voorbeeld: van de 14 kabinetten, die het kabinet Van Agt I sinds 1945 voorgingen waren er 7, waarin ARP, CHU en KVP gezamenlijk vertegenwoordigd waren, maar er waren ook 7, waarin óf de ARP óf de CHU ontbrak. Het was toen voor de confessionele kiezers mogelijk om bij de verkiezingen van partij te wisselen en toch christendemocratisch te blijven stemmen (bijv. een overstapje van ARP naar CHU). Het betekende, dat er in het politieke centrum een zekere flexibiliteit was ingebouwd (verschillende posities van ARP en CHU). Dat werkte niet alleen kwaliteitsverhogend (de Nederlandse christen-democraten kunnen een vergelijking met buitenlandse zusterpartijen in tal van opzichten goed doorstaan), maar belette ook, dat de christendemocratie weggezogen werd in een politieke tweedeling (conservatieven versus progressieven). Het één hangt trouwens met het andere samen.

Er zijn momenteel nogal wat krachten, die het CDA alsnog in een links-rechts schema kunnen persen. Denk aan het feit, dat het CDA getalsmatig ongeveer even groot is als de PvdA, waardoor de politiek gemakkelijk gereduceerd kan worden tot een soort volksvermaak: op het hoofdveld Van Agt contra Den Uyl en op het bijveld Wiegel tegenover Terlouw. De meeste media stimuleren een ontwikkeling, die gaat in de richting van een politieke tweedeling. Het CDA dient zich daar onder meer tegen te wapenen door positief te staan tegenover pluriformiteit in eigen kring en door de ontwikkeling van een christendemocratische staatsleer, waarin het beginsel van de dualiteit een belangrijke plaats inneemt. Het is van essentieel belang, dat de strijd tegen de tweedeling wordt gewonnen. In een gepolariseerde tweedelingssituatie verdwijnt de argumentatie immers maar al te gemakkelijk uit de politiek, terwijl de ethiek in de publieke discussies dan veelal een kwijnend bestaan moet leiden. Kortom, een situatie, waarin voor principiële staatkunde (en dus voor het CDA) nauwelijks plaats is! ◀

dr Sytze Faber

Hoe de Sociaal Economische Raad werkt

De SER is vaak in het nieuws. Zoals vorige week met de benoeming van de PvdA-informateurs De Galan en Halberstadt, die o.a. „Kroonlid van de SER zijn", zo meldde het nieuws. Waarvoor staan nou die drie letters SER? Wat is het voor een orgaan, wat doet het, wie zitten erin en hoe functioneert het?

SER staat voor „Sociaal-Economische Raad", het officiële toporgaan van het georganiseerde bedrijfsleven en het belangrijkste advieslichaam voor de regering op sociaal-economisch terrein.

Samenstelling

De Raad bestaat uit 45 leden. Eénderde benoemd door de centrale werkgevers- en ondernemersorganisaties, éénderde door de centrale werknemersorganisaties en éénderde benoemd door de Kroon (kabinet en staatshoofd samen). Welke organisaties hoeveel mensen mogen aanwijzen wordt door de minister van Sociale Zaken beslist op advies van de SER. Dat wordt bekeken aan de hand van richtlijnen. Daarin wordt behalve met de omvang van de organisatie en het aantal leden ook rekening gehouden met bepaalde „kwaliteitseisen". Momenteel is de situatie zo, dat de 15 ondernemers- en 15 werknemerszetels als volgt verdeeld zijn:

Ondernemers:

Verbond van Nederlandse Ondernemingen 6 waarvan één lid tezamen met het NCW; Nederlands Christelijk Werkgeversverbond 3; Koninklijk Nederlands Ondernemersverbond 3; Nederlands Christelijk Ondernemersverbond 1; Koninklijk Nederlands Landbouw Comité; Katholieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond en Nederlands Christelijke Boeren- en Tuindersbond gezamenlijk 2.

Werknemers:

Federatie Nederlandse Vakbeweging 11; Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland 3; Raad van overleg voor Middelbaar en Hoger Personeel 1.

In alle gevallen hebben de organisaties hun hoogste mensen aangewezen, zoals de FNV Wim Kok en het VNO Chris van Veen.

Logisch, want de SER is het top-orgaan van het bedrijfsleven.

Hebben de ondernemers- en werknemersleden een achterban – hun leden – met wie ze de in te nemen standpunten goed moeten afstemmen, bij de derde categorie, de door de Kroon benoemde onafhankelijke deskundigen, is dat niet zo.

Die worden in beginsel alleen op hun deskundigheid benoemd. Wel wordt erop gelet, dat de belangrijkste politieke stromingen in de groep van de Kroonleden zijn terug te vinden. Zo is nog niet zo lang geleden iemand benoemd met een duidelijke D'66 kleur. Ook de Kroonleden zijn meestal kopstukken op sociaal-economisch terrein. Het is gewoonte geworden, dat in ieder geval de directeur van het Centraal Planbureau en de president van de Nederlandse Bank Kroonlid van de SER zijn. Voorzitter is dr. J. W. de Pous, vroeger o.a. lid van de Raad van State en (voor de CHU) minister van Economische Zaken in het kabinet-De Quay.

„We zijn overgeorganiseerd", hoort men wel eens. Overdreven misschien, maar feit is wel dat er een groot aantal organisaties is. Op alle mogelijke terreinen: kerkelijk, politiek, sociaal, economisch enz. Daaronder zijn organisaties met een ideëel doel of gewoon voor de belangen van de leden. Comité's die opkomen voor de mensenrechten of verenigingen die meer groen in de wijk nastreven. Daarnaast zijn er ook officiële adviesorganen bijvoorbeeld voor de regeling.
CDActueel wil u met de belangrijkste „maatschappelijke organisaties" en „adviesorganen" laten kennismaken. Die organisaties, waar men wel vaak van hoort, maar misschien toch weinig van weet. Om te beginnen met de SER, de Sociaal Economische Raad en de Stichting van de Arbeid.

Taken

Dan iets over de taken van de SER. De SER werd opgericht in 1950 bij de Wet op de Bedrijfsorganisatie. Deze wet was bedoeld als raamwerk voor een min of meer gedemocratiseerde ordening van het georganiseerde bedrijfsleven.

Werkgevers en werknemers konden gezamenlijk vragen om de instelling van een zgn. bedrijfslichaam voor hun sector. Die organen, waarvan het bestuur moest bestaan uit (evenveel) werkgevers en werknemers, zou dan bepaalde bevoegdheden van de centrale overheid krijgen om voor de hele sector bindende regels uit te vaardigen. Op die manier zou het bedrijfsleven in de diverse sectoren zoveel mogelijk de eigen boontjes kunnen doppen. Deze – zoals dat heet – publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie (PBO) is maar heel beperkt van de grond gekomen. De SER zou het top-orgaan zijn van de PBO en financieel en bestuurlijk toezicht moeten uitoefenen. Dat is een eerste taak.

Veel omvangrijker en het meeste bekend is zijn taak om de regering vanuit het bedrijfsleven van advies te dienen over alle belangrijke zaken op sociaal en economisch terrein.

Gevraagd of ongevraagd. De regering is verplicht haar beleidsvoornemens – bijv. dat om een wetsontwerp bij de Tweede Kamer in te dienen – voor advies aan de SER voor te leggen. Daarbij snijdt het mes aan twee kanten: de regering kan – zeker met eensluidende adviezen – tot een beleid komen, dat èn wordt geaccepteerd door de grote organisaties van werkgevers en werknemers èn dat bovendien zoveel mogelijk aansluit bij de praktijk.

Aan de andere kant krijgen de werkgevers en werknemers op die manier de kans om na uitvoerig overleg onderling en met de onafhankelijke deskundigen hun visie aan de regering voor te leggen. Ook al behoudt de regering natuurlijk haar eigen verantwoordelijkheid tegenover het parlement en is zij niet verplicht de adviezen van de SER over te nemen, toch ligt het voor de hand, dat in eerste instantie het kabinet en later misschien ook de Kamer die adviezen wel zwaar laten wegen. Vanaf 1950 is de SER betrokken geweest bij alle belangrijke ontwikkelingen in wetgeving en beleid op sociaal-economisch terrein. De terreinen waarover de adviezen zich uitstrekken zijn: het internationaal sociaal-economisch beleid (o.a. EG en internationaal vervoer), het nationaal-sociaal-economisch beleid (algemene ontwikkelingen, economische doelstellingen, inkomensbeleid, werkgelegenheidsbeleid, industriebeleid etc.), sociale zekerheid, arbeidsmarkt en on-

SER-voorzitter drs. J. W. de Pous begroet staatssecretaris mw. d'Ancona.

derwijs, economisch ordeningsrecht en consumentenzaken, en het arbeids-, ondernemings- en vennootschapsrecht. Een heel breed scala van belangrijke beleidsgebieden dus. Zowel op grond van de wet van 1950 als op basis van een aantal andere wetten adviseert de SER ook bij de uitvoering van beleid op allerlei terreinen. Daarmee komen we al dicht bij de uitvoerende taak, die de Raad ook heeft. Voorbeelden daarvan zijn de Vestigingswetten (wanneer mag men een bepaald bedrijf beginnen?) en de Wet Assurantiebemiddeling (aan welke eisen moeten assurantietussenpersonen voldoen?) die in plaats van de overheid door bepaalde commissies van de SER worden uitgevoerd, met aparte uitvoerende bureaus.
Tenslotte is er dan nog de zgn. richtinggevende taak. D.w.z. dat de SER zoveel mogelijke nieuwe ontwikkelingen in het bedrijfsleven moet stimuleren, waarover de sociale partners het eens zijn. Een voorbeeld is de fusiecode van de SER, die bedrijven die gaan fuseren in acht moeten nemen ter bescherming van de aandeelhouders en de werknemers. Fusies moeten bij de SER worden aangemeld en daar wordt dan bekeken of de vastgestelde gedragsregels zijn nagekomen. Een ander voorbeeld van de richtinggevende functie is het (doen) uitvoeren van beleidsonderbouwend onderzoek.
Daarvoor zorgt weer een andere commissie (de COBISER), met inschakeling van wetenschappelijke en andere onderzoeksinstituten. Daarbij gaat het er om de resultaten te gebruiken hetzij ter ondersteuning van het beleid van de sociale partners hetzij als voorbeeld voor andere bedrijven of instellingen. Wij hadden het zojuist al over commissies. Dat brengt ons op het functioneren van de SER. De SER zelf is de volledige raad van 45 leden, het hoogste orgaan dus.
Het meeste werk wordt echter voorbereid in commissies, waarin ook werkgevers, werknemers en onafhankelijke deskundigen zitten. Vertegenwoordigers van de minister zijn aanwezig om inlichtingen te geven over de plannen van de regering en om de bewindslieden op de hoogte te kunnen houden.
Een heel bijzondere plaats neemt de Commissie Economische Deskundigen (CED) in, waarover de afgelopen weken veel in de krant heeft gestaan naar aanleiding van haar rapport over de economische groei in de jaren tachtig. In de CED zitten alleen maar onafhankelijke deskundigen, top-economen uit de universitaire wereld, met verschillende politieke achtergrond.

Positief en negatief

Het werk van de Raad wordt betaald door het bedrijfsleven. Jaarlijks moeten alle ondernemingen een soort „belasting" betalen aan de Kamer van Koophandel en een deel daarvan bestemt de SER voor zijn eigen werk. Dit onderstreept de onafhankelijke positie van de Raad ten opzichte van de regering.
Feit is bijv. ook, dat de 200 SER-medewerkers geen ambtenaar zijn. In de loop van zijn ruim dertigjarig bestaan is de positie en de invloed van de SER regelmatig in discussie geweest. In positieve en negatieve zin. In positieve zin, waar het een groot aantal belangrijke en eenstemmige adviezen en rapporten betreft en allerlei andere projecten en publicaties. Ook de mogelijkheid tot inspraak en de inbreng in het overheidsbeleid vanuit de praktijk van het bedrijfsleven scoren hoog. Als negatieve punten werden naar voren gebracht: de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en dus ook de SER zijn corporatistisch d.w.z. een té grote invloed van de maatschappelijke organisaties; de samenstelling is niet democratisch; de regering kan de SER misbruiken als ijskast voor moeilijke kwesties; de basis is te smal en moet zich ook tot allerlei andere groeperingen dan het bedrijfsleven uitstrekken; de inschakeling van alle achterbannen maakt het adviseren een tijdrovend proces; wat is het nut van het niet geringe aantal verdeelde adviezen etc. Het voert te ver, op al deze kritiekpunten in te gaan. In feite heeft de SER dat vorig jaar zelf al gedaan in een uitvoerig rapport over de Taak, samenstelling en werkwijze. Aanleiding vormden zowel de kritiek als een aantal belangrijke ontwikkelingen in de maatschappij en in het georganiseerd bedrijfsleven. Op een aantal punten heeft de Raad zelf enkele wijzigingen in zijn functioneren aangebracht resp. voorgesteld aan de regering, voorzover hij daar zelf niet toe bevoegd was. De belangrijkste conclusie van de SER-werkgevers, werknemers en kroonleden – luidde dat een overleg- en adviesorgaan van het sociaal-economisch leven, zoals de SER, ook in de toekomst een belangrijke taak heeft te vervullen. Iedereen is het er over eens, dat de behoefte aan een goed opgezet en permanent overleg eerder zal toenemen dan verminderen. De betrokken maatschappelijke organisaties (werkgevers en werknemers) kunnen op die manier invloed uitoefenen op het beleid van de overheid. En de overheid kan op die manier kennis nemen van de opvattingen van die organisaties en haar eigen denkbeelden daaraan toetsen. Maar ook het parlement heeft belang bij een dergelijk adviescollege, omdat daardoor de sociaal-economische dimensie in het functioneren van het parlement kan worden versterkt. De SER geeft alle belangrijke adviezen in boekvorm uit. Daarnaast zijn er rapporten en brochures over wetenschappelijk onderzoek op sociaal-economisch terrein. Verder geeft de SER ook periodieken uit, waaronder het twee-wekelijks SER-bulletin.
Voor nadere inlichtingen: SER, Dienst Interne en Externe Betrekkingen, Bezuidenhoutseweg 60, Den Haag, tel. 070–814341. ◀

Ben Pauw.

Het SER-gebouw aan de Bezuidenhoutseweg in Den Haag

Verslag van een crisis

De kabinetscrisis is al weer twee weken oud. In de nacht van donderdag op vrijdag 16 oktober ontstond de breuk in de grote coalitie van CDA, PvdA, D'66, die als kabinet Van Agt II nog maar enkele weken in het zadel zat.

Aanleiding vormde onenigheid tussen CDA- en D'66-ministers enerzijds en de 6 PvdA-ministers anderzijds. Bij een stemming over een laatste compromisvoorstel van ministerraadsvoorzitter Van Agt over het financiële en sociaal-economisch beleid voor 1982 scheurde de zaak. Om de crisis beperkt te houden tot het kabinet besloten de bewindslieden – 14 mannen en 1 vrouw – ieder individueel hun zetel ter beschikking te stellen.

Een volgende stap op de moeizame weg van Het Kabinet Van Agt-Den Uyl-Terlouw. CDActueel zet de gebeurtenissen in chronologische volgorde nog eens op een rijtje. Een – zij het ander – vervolg op de Kroniek van de formatie, die in 6 delen van CDActueel werd gepubliceerd door Ben Pauw.

Het is **donderdag 15 oktober.** In de Treveszaal aan het Binnenhof (evenals het Catshuis in de steigers) komt het kabinet onder leiding van Van Agt bijeen voor een slotronde over de regeringsverklaring en de aanpassingen in de rijksbegroting voor 1982. Het is de hoogste tijd. Had het kabinet zich al de toorn van Kamervoorzitter Dolman op de hals gehaald door ruim vijf weken uit te trekken voor het opstellen van de regeringsverklaring, na uitstel van 5 oktober tot 19 oktober was de limiet wel zo ongeveer bereikt. Het vijf weken oude kabinet, dat uiteindelijk na 107 (in)formatiedagen tot stand was gekomen moet nu knopen doorhakken. Over geen eenvoudige zaak, vertroebeld en bemoeilijkt door nieuwe financieel-economische tegenvallers en grote gaten.

Tijdens het kabinetsberaad vorige week vrijdag zijn de gemoederen al hoog opgelaaid. Vooral CDA-minister van Financiën Van der Stee moet het dan ontgelden en krijgt zware verwijten naar het hoofd geslingerd. Beschuldigingen van PvdA-ministers over „dubbele boekhouding" en „schrijven met een vork" zijn zijn deel. Maar na enige afkoeling wordt de „bende van vijf" (behalve uit Van Agt en Van der Stee bestaande uit Van Thijn, Den Uyl en Terlouw) het aan de vooravond van het beslissende kabinetsberaad dan toch over de hoofdlijnen eens. Een wankel accoord, want midden in de nacht van donderdag op vrijdag valt het kabinet uiteen in twee delen. De zaak gaat kapot op het te voeren financieel en sociaal-economisch beleid. CDA- en D'66-ministers houden vast aan de in het regeeraccoord afgesproken vermindering van het financieringstekort van de overheid tot 6,5% in 1982 en aan het niet verder laten oplopen van de collectieve lastendruk. Dat betekent, vooral gezien de door Van der Stee op tafel gebrachte tegenvallende ontwikkelingen, weinig ruimte voor het grote werkgelegenheidsplan van PvdA-minster van Sociale Zaken en werkgelegenheid Den Uyl. De PvdA-minsters zijn het daar absoluut niet mee eens en wensen wel de nodige financiële ruimte voor hun voorman Den Uyl. Den Uyl, die nog maar kort na de beëdiging van het kabinet door Koningin Beatrix uitvoerig voor KRO's Brandpunt uit de doeken had gedaan zo ongeveer vier miljard gulden nodig te hebben voor zijn werkgelegenheidsplan. Het plan, dat voorziet in o.a. het scheppen van een groot aantal arbeidsplaatsen in de overheids- en gesubsidieerde sector.

Nadenken

Eigenmachtig optreden

Terwijl tegen vijf uur vrijdagmorgen Van Agt en Van der Stee het gebouw van Algemene Zaken uit komen en aan de tientallen journalisten en voor het oog van veel foto- en t.v.-camera's uit de doeken doen, dat het kabinet uiteen is gevallen, legt in Nieuwspoort een „volledig uitgeputte" Marcel van Dam uit, dat het uiteindelijk gaat om een botsing tussen voorstanders van een economisch beleid à la Reagan enerzijds en à la Mitterrand anderzijds.

Enkele uren later om 10.00 uur **vrijdagmorgen** 16 oktober biedt premier Van Agt op Huis ten Bosch bij het staatshoofd het ontslag aan van zijn nog zo prille kabinet. Beatrix neemt de terbeschikkingstelling van de zetels in beraad en verzoekt de ministers en staatssecretarissen al datgene te blijven doen, wat zij in het belang van het Koninkrijk noodzakelijk achten. In de middag weer het bekende rijtje op het Paleis Lange Voorhout langs: de vicepresident van de Raad van State, voorzitter van Eerste en Tweede Kamer en de voorzitters van de Tweede Kamerfracties van CDA, PvdA, D'66 en VVD. De fractievoorzitters van de coalitiepartners willen een poging doen om de breuk in het kabinet te lijmen en adviseren daarvoor een PvdA-informateur aan te wijzen. VVD-leider Wiegel wil drie vooraanstaande financieel-economische deskundigen, van CDA (Zijlstra of de Pous), PvdA (Duisenberg) en VVD (Witteveen).

Schok

In PvdA- en CDA-kringen met name gaan de verwijten over en weer. Het onderlinge wantrouwen laait in volle hevigheid op. Lubbers houdt onverkort vast aan de afspraken in het regeeraccoord terwijl Meijer en Brinkhorst de nadruk leggen op de noodzaak van een „boedelbeschrijving" van de financiële situatie van het land. Demissionair-premier Van Agt zegt te hopen, „dat de schok van een zo snelle kabinetscrisis een aantal mensen tot nadenken stemt". In de media wordt snel de relatie gelegd naar de nacht van Schmelzer, precies 15 jaar geleden. In de loop van de dag stuurt de minster-president aan kamervoorzitter Dolman een brief waarin hij o.a. schrijft dat hij op 15 oktober aan de ministerraad „een alomvattend eindvoorstel" heeft voorgelegd over de wijze, waarop de financiële problematiek 1982 kan worden opgelost. De PvdA-

ministers hebben zich daartegen uitgesproken en vervolgens te kennen gegeven „geen verantwoordelijkheid te kunnen dragen voor het genomen besluit". „Zich beradend op de aldus ontstane situatie heeft de ministerraad overwogen dat op een cruciaal tijdstip over een cruciale aangelegenheid geen politieke overeenstemming bereikt kon worden" en dat de ministers daaraan de conclusie verbonden „tot de terbeschikkingstelling van hun portefeuille over te gaan", aldus de premier.
De hoofdredactionele commentaren in de kranten vandaag en morgen zijn over het algemeen teleurstellend en reageren vaak ook zonder optimisme over de beoogde lijmpoging. De Haagsche Courant meent, dat het „uiterst broos en wankel" regeeraccoord zich gewroken heeft, en dat „deze vertoning niet lang kan en mag duren". NRC/Handelsblad

Weinig ruimte

spreekt, ondanks de slechte voortekenen, toch nog van „een verrassing". Volgens deze krant lijken de – noodzakelijke – reconstructiepogingen weinig zin te hebben als daarbij personele vragen buiten beschouwing blijven.
Op **zaterdag 17 oktober** ontvangt Koningin Beatrix achtereenvolgens de heren Duisenberg (a.s. president van de Nederlandse Bank), De Galan en Halberstadt. Alle drie lid van de PvdA.
Duisenberg ziet af van een informatieopdracht wegens zijn komende presidentschap van de Nederlandse Bank. Misschien ook vanwege de duidelijke wijze, waarop de Bank zich in de eerdere fasen van de kabinetsformatie voorstander toonde van een forse terugdringing van het financieringstekort van de overheid, dat zo weinig ruimte liet voor Den Uyl?
Aan het begin van de middag laat de Koningin weten, dat zij de heren De Galan en Halberstadt (hoogleraar in Groningen resp. Leiden) verzocht heeft „een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid om op korte termijn alsnog overeenstemming te bereiken in het kabinet-Van Agt op basis van het regeeraccoord en van de feitelijke situatie op sociaal-economisch-financieel gebied van dit ogenblik".
De reacties op hun benoeming zijn positief. De Galan en Halberstadt, behalve hoogleraar en vooraanstaand lid van de PvdA ook lid van Commissie Economische Deskundigen van de SER.
Deze commissie bracht een week eerder een rapport uit over de economische groei in de jaren tachtig en concludeerde daarin tot een verhoging van de investeringen in het bedrijfsleven, door een betere winstpositie gecombineerd met een aantal andere maatregelen, maar minder via een op zichzelf nagestreefde reductie van het financieringstekort.
In Vara's Rode Haan sluiten de gelederen van vooraanstaande PvdA'ers als Peper en

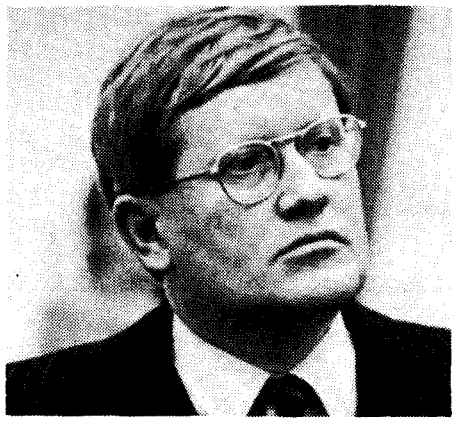
Openbaarmaking

Van der Louw zich rondom Den Uyl.
„Wij staan als één man achter hem" luidt het. Ook overigens het nodige nieuws op radio en t.v. over de kabinetscrisis.
In het spiksplinternieuwe NOS-Capitol: een t.v. achtergrondprogramma bij de zondagkoffie, vertellen demissionaire bewindslieden als De Koning (CDA), Van Thijn (PvdA) en Van Mierlo (D'66) over de lotgevallen in het kabinet.
Van Thijn spreekt van een „rommelzolder, waar elke dag de koersen van dollar en roebel op en neer springen". Hij doelt op de nieuwe cijfers over met name tegenvallers, die Van der Stee als minister van Financiën in het kabinet inbracht. Brinkhorst spreekt van een „knoeiboel" van het vorige kabinet, dat volgens hem immers gaten heeft laten liggen. In de avonduren is Van der Stee te horen in het NOS-radioprogramma „Met het oog op morgen". Hij vertelt, dat er wel risico's zitten in de ramingen van Financiën, maar „geen onjuistheden".
Terlouw uit kritiek op de opstelling van zijn collega van Sociale Zaken en werkgelegenheid, die hij een eigenmachtig optreden verweet. Daarbij vooral doelend op de uitspraak van Den Uyl, dat voor zijn werkgelegenheidsplan nog wel 1,2 miljard is weg te halen aan een hogere opbrengst voor de Staat uit de aardgasopbrengsten.

Vuile was

Niet voor niets vindt het Brabants Dagblad op **maandag 19 oktober:** „Ministers hangen vuile was buiten". De informateurs De Galan en Halberstadt geven, nog wat weinig op elkaar ingespeeld, hun eerste persconferentie. Zij houden het wel voor mogelijk, dat gezien eventuele nieuwe financiële gegevens „lichte verschuivingen" in het regeeraccoord nodig zijn, maar zij hebben „geen reden om aan te nemen dat de problemen (in het kabinet) in de personele sfeer liggen". Zij geven te kennen zich in hun hoedanigheid van informateur niet gebonden te houden aan het rapport van de Commissie Economische Deskundigen van de SER.
In het begin van de middag een door Wiegel gevraagd debat in de Tweede Kamer, waarin Van Agt de kabinetscrisis uit de doeken moet doen. Daar komt weinig van terecht, want de demissionair premier laat weten in het belang van de informatiepoging niets te kunnen zeggen. Een door klein links en rechts gesteunde motie tot openbaarmaking van het beslissende „alomvattende eindvoorstel" compromisvoorstel in de nacht van donderdag en vrijdag haalt het niet. Evenals in de avondbladen een dag eerder beginnen in de ochtenbladen van **dinsdag 20 oktober** allerlei cijfertjes door te sijpelen, waarop het kabinet al dan niet zou zijn gestruikeld.
Bovendien wordt gesproken van een toenemende ergernis tussen PvdA en CDA. De dag vandaag bestaat voor de informateurs uit een groot aantal gesprekken met fractievoorzitters, demissionaire bewindslieden, oud-informateurs, de directeur van de Algemene Rekenkamer en met iemand van Gasunie. Volgens hun woordvoerder zouden ze ook veel schriftelijke informatie hebben ingewonnen. Ze gaan tot de wortel van het conflict.
Kamervoorzitter Dolman beschouwt de lijmpoging niet als een voortzetting van de formatie, maar als iets nieuws.
Prof. Driehuis, voorzitter van de Commissie Economische Deskundigen geeft De Galan en Halberstadt via Avro's Televizier nog een steuntje in de rug en waarschuwt voor een al te drastische vermindering van het financieringstekort.
Ook op **woensdag 21 oktober** weinig nieuws van het informatiefront. Behalve dan verschillende taxaties in dag- en weekbladen, dat als de informateurs al in hun lijmpoging slagen,

(vervolg op pagina 23)

KUURREIZEN NAAR ROEMENIË

**Roemenië heeft vele beroemde kuuroorden.
In een mild klimaat is het daar goed toeven.
Vakantie en kuren zijn dan gecombineerd.
Er zijn verschillende behandelingen mogelijk die op de persoonlijke omstandigheden worden afgestemd.
De kuurreizen worden onzerzijds door een terzake kundige reisleider begeleid.**

Wij organiseren in 1982 kuurreizen naar één van de bekendste centra n.l. Baile Herculane. Alle reizen zijn op basis van volledig pension en duren 22 dagen.

**Prijs exclusief kuur, maar inclusief vliegreis en hotel v.a. f 1595,-.
Een Balneologische kuur (badenkuur) v.a. f 325,-.
De echte Geriatrische kuur (om algemene ouderdomsverschijnselen tegen te gaan) v.a. f 525,-.
Vraag de prospectus aan.**

**Reisbureau The Swallows
Prins Hendrikkade 104 - 1011 AJ Amsterdam
Telefoon: (020) 25 80 57**

THE SWALLOWS BV

NIEUW:

Van Agt in alle staten

Fotoboek van Kees Fontein met commentaar van Dries van Agt.

De fotograaf vergezelde de minister-president Van Agt en diens charmante echtgenote, tijdens staatsbezoeken aan Amerika (o.a. Carter, Reagan) en China.

Bij de onthullende foto's geeft de heer Van Agt zelf commentaar.

Dit prachtige fotoboek verschijnt begin november en is verkrijgbaar voor *f* 22,50 in de boekhandel of door overschrijving van dit bedrag op postrekening 628574 t.n.v. T. Weerheijm, A'dam, onder vermelding van: De Telg - Van Agt in alle staten.

UITGEVERIJ DE TELG
Herengracht 274, 1016 BW Amsterdam, tel. 020-255398.

Vakantie-bungalow te huur. Rust en privacy gratis.

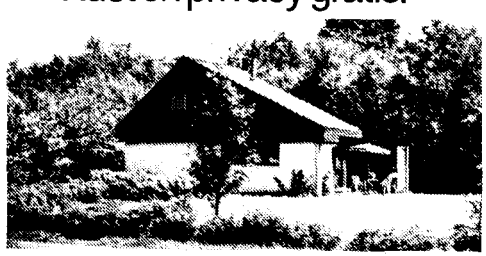

Midden in het fraaie Drentse landschap, aan de rand van een vredig bos en vlakbij een ruige heide, ligt bungalowpark "Het Zuiderveld". Niet zomaar een vakantie-oord, want u vindt er voor alles rust en ruimte.

De bungalows staan vrij, met veel eigen grond eromheen en ze zijn omgeven door struiken en bomen. Het wonen is er meer dan ruim. Uiteraard is er tv en cv. Voor kinderen is er speelgelegenheid te over. Bovendien organiseren we 's zomers leuke kinderbezigheden.

Vraag naar de speciale Kerstarrangementen!

Inlichtingen? Of meteen reserveren?

„Het Zuiderveld' Recreatief Beheer
Witte Menweg 4A.
7917 TK Geesbrug
tel. 05249 - 3 50

en buiten het seizoen:
- extra lage prijzen
- speciale 65 + korting

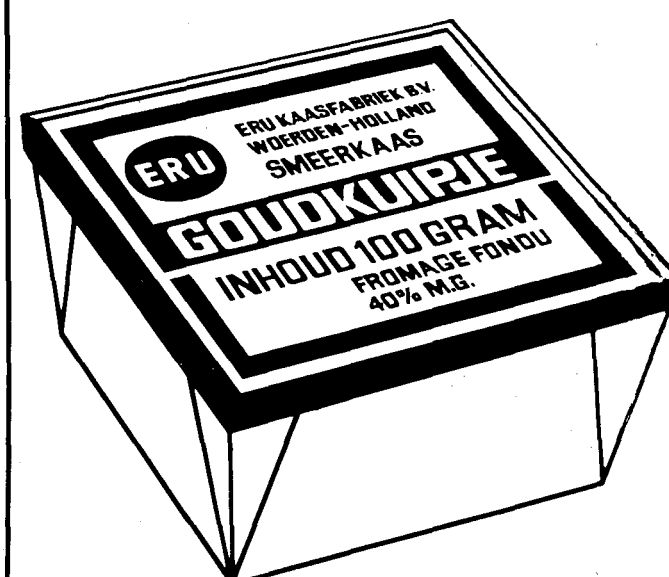

(vervolg van pagina 21)

er nog weinig gewonnen zal zijn. Zal van een bestendige winst inderdaad geen sprake kunnen zijn? Binnen de PvdA-fractie zouden volgens het Parool vier leden zich tegen de lijmpoging hebben uitgesproken, omdat al te veel concessies aan CDA en D'66 zouden zijn gedaan. In de middag ontvangen de informateurs de voorzitters van de werkgevers- en werknemersorganisaties. Weer de bekende plaatjes in de krant van een aantal om de tafel zittende heren, die in de lens kijken. En ook weer de bekende pleidooien voor forse bezuinigingen (bij overheid en particuliere sector) om het bedrijfsleven ruimte te geven (werkgevers) en voorzichtigheid in het terugbrengen van het financieringstekort en ruimte voor een werkgelegenheidsplan (vakbeweging).

Avonduren

Een dag later **donderdag 22 oktober**, tijdens het PvdA-congres één en al aanhankelijkheid voor de PvdA-minister van Sociale Zaken en werkgelegenheid. „De partij staat als één man achter Den Uyl", aldus voorzitter Max van den Berg. Volgens hem gaat de crisis schuil tussen mensen, die herstel van de economie willen door bezuinigingen en het vrij laten van de economische krachten („nieuw) rechts" noemt hij hen) en hen, die een actief, planmatig werkgelegenheidsbeleid voorstaan.
Deelname van zijn partij aan de coalitie staat of valt met een goed werkgelegenheidsplan. In de avonduren praten de fractievoorzitters met de informateurs in het Kurhaus, het onderkomen van twee economen. Tijdens de tweede dag van het PvdA-congres **vrijdag 23 oktober** wordt CDA en D'66 verweten met hun aanvaarding van het „alomvattende eindvoorstel" vorige week van het regeeraccoord te zijn afgeweken. Ook vandaag weer laven de informateurs zich aan de stukken. 's Middags ontvangen zij SER-voorzitter De Pous, CPB-directeur Van den Beld en Zijlstra, president van de Nederlandse Bank.
„Ook Den Uyl heeft niet het eeuwige politieke leven. Maar wanneer dat eindigt (met stemverheffing), maakt u uit. Daar heeft rechts Nederland (met nog meer stemverheffing) met z'n vingers af te blijven." Terwijl de informateurs in Amsterdam en Paterswolde hun hersens pijnigen over het financieel en sociaal-economisch ei van Columbus, werpt de demissionair bewindsman van Werkgelegenheid, Sociale en verder alle andere zaken Joop den Uyl dit de zaal in, aan het eind van het PvdA-congres, op **zaterdag 24 oktober.** „Congres als één man achter Den Uyl. PvdA wil breuk wel lijmen, maar niet tot elke prijs", zal het Vrije Volk maandag de beslissende stem van het congres in één kop samenvatten. Harry van Seumeren van de Volkskrant heeft vandaag de primeur van de kabinetsstukken die tijdens de beslissende kabinetsraad ter tafel lagen. Zoals het „alomvattend eindvoorstel" van voorzitter Van Agt en Van der Stee's „afrondende besluitvorming-ontwerpbegroting 1982" van 9 oktober onder codenummer G81-650.
Niets daarvan, want wat blijkt? Geen afronding maar: „Regering struikelde over 1,4 miljard". Enig begrip dus voor Van der Stee zoals hij Harry van Seumeren, die een dag eerder in zijn krant in een eveneens voortreffelijke beschouwing aangaf, „dat onder de druk van groeiende economische problemen en politieke krachtsverhoudingen de politieke moraal van gezond en verantwoord omgaan met belastinggelden geleidelijk is afgegleden tot een vrij bedenkelijk peil". Via de media intussen pogingen om toch openingen te maken voor overeenstemming tussen CDA/D'66 en PvdA. Zo laat CDA-kamerlid drs. G. Gerritse, specialist op sociaal-economisch terrein, via de radio weten, dat het percentage van 6,5% financieringstekort, dat in 1982 zou moeten worden bereikt, niet in het regeeraccoord voorkomt. Ook Lubbers spreekt masserende taal en zegt dat de tegenstellingen tussen PvdA en CDA niet teveel moeten worden opgeklopt. „Er zijn tal van punten waar we het met elkaar over eens zijn". Desondanks maakt hij wel melding van „erg harde punten" in het regeeraccoord. En intussen gaan de informateurs De Galan en Halberstadt in alle stilte en „ser"-ene rust zoals Kroonleden van de Sociaal-Economische Raad betaamt voort met hun noeste arbeid. Op zondagavond weer terug in Den Haag. En ook verder op **maandag 26 oktober.** Volgens berichten zouden zij – net na sluitingstijd van CDActueel – woensdag met hun compromisvoorstellen voor het demissionaire kabinet ter tafel komen. De Haagsche Courant weet al weer te melden, dat zij mikken op een „vierjarenplan", waarin zij de problemen over zo'n periode kunnen uitsmeren. Maar wel „gericht op gezondmaking van de overheidsfinanciën en het terugdringen van de werkeloosheid". Ook op **dinsdag 27 oktober** weinig nieuws van het informatie-front. „De informateurs zijn aan het werk", staat in Nieuwspoort. Evenals vorige week in CDActueel ook nu nog „dikke mist op het Binnenhof". En dat, terwijl vandaag in de krant staat, dat de Wet op de openbaarheid van bestuur weinig gebruikt wordt. Misschien dan morgen echt nieuws over de informatie? Wie weet, hoe waar die uitspraak vanmorgen tijdens het CDA-Tweede-Kamerfractieberaad was. „Die twee informateurs zijn net mollen, ze werken onder de grond, maar je weet alleen niet waar en wanneer ze boven de grond komen". ◀

B. Pauw.

FRACTIE

Afwachten

Maar betrekkelijk kort heeft de Tweede Kamerfractie van het CDA zich dinsdagmiddag bezig gehouden met de kabinetsinformatie. Dat kon ook niet anders, omdat op dat moment uit de werkvertrekken van de informateurs Halberstadt en De Galan weinig te melden viel.
Fractievoorzitter Ruub Lubbers kon de leden dan ook slechts een korte schets van de stand van zaken van dit moment geven. Aanvankelijk zou hij dinsdagochtend met de informateurs hebben gesproken, maar dat ging niet door. Al eerder had hij in een korte notitie aan de fractie onderstreept dat de problemen in eerste instantie in het kabinet gerezen zijn en dat daar dan ook primair gezocht dient te worden naar een sleutel tot de oplossing van het huidige conflict. Dit vloeit trouwens ook voort uit de opdracht van de Koningin, waarin wordt gesproken over de „In het kabinet gerezen problemen" en over „op basis van het regeeraccoord".
Het bleef dinsdagmiddag nog onduidelijk wanneer de fractie nader nieuws over de vorderingen van beide informateurs te verwachten heeft. Voor alle zekerheid werd als nieuw vergadertijdstip donderdagmiddag jl. geprikt.

Ton Huyssoon

ADDERTJE

Laatste sexhuizen dicht op Katendrecht: hoer a!

Hypotheken tot 130%!
* tot 130% van de executiewaarde; * rente 11,4% vanaf 6-8-'81; * inkomen echtgenote telt mee bij beoordeling; * Desgewenst volledige gratis begeleiding bij de aankoop van uw huis; * landelijke service. Tevens overbruggingskredieten.
Stoorvogel Hypotheken
Nieuwe Tuinen 19, 2678 AH De Lier
Tel. 01745 - 5600-5800.

NOORD WEST TOT OOST ZUID

Samengesteld door L. Veerman

Werklozen gaan helpen bij kerkonderhoud

Rauwerd – Voor het onderhouden van monumentale dorpskerken in de Friese gemeente Rauwerderhem zullen vrijwel zeker vrijwillige werklozen worden ingezet. Een plan hiertoe werkt de gemeente in samenwerking met diverse kerkelijke organisaties uit. Met het project hopen de bestuurders een bijdrage te leveren aan de werkgelegenheid en ook de financieel niet zo draagkrachtige kerkgemeenschappen tegemoet te komen.

Statenleden moeten kiezen

Venlo – Vijftien CDA-statenleden in Limburg bekleden politieke dubbelfuncties, die voor de partij in de toekomst niet meer acceptabel zijn. Zij staan voor de keuze niet meer mee te doen aan de komende Statenverkiezingen, danwel afstand te doen van een andere politieke functie die zij bekleden. Het gaat om CDA'ers die naast hun lidmaatschap van Provinciale Staten, ook nog burgemeester, wethouder of raadslid zijn. Het CDA wil niet dat er in de toekomstige christen-democratische Statenfractie nog leden zitten, die elders ook nog een uitvoerende functie in de politiek vervullen.

„Leuke plekjes" i.p.v. speeltuinen

Nijmegen – Op een paar na zullen in de toekomst alle traditionele speeltuinen uit Nijmegen verdwijnen. Op de lange duur worden ze omgezet in bouwspeelplaatsen of plekjes in de woonomgeving die uitnodigen tot spelen en ontspannen.
Dat blijkt uit het hoofdstuk „speeltuinvoorzieningen" van het gemeentelijk voor-ontwerp van het sociaal-cultureel plan 1981-1985. Alle betrokkenen krijgen overigens nog de kans om hun mening te geven over bit plan.
Burgemeester en wethouders laten hierin weten dat ook in de speelsector flink moet worden bezuinigd. Men wil de voorzieningen steeds meer een onderdeel laten worden van het algemene stadsontwikkelings- en stadsvernieuwingsbeleid. Op initiatieven vanuit de bevolking zal slechts zeer beperkt kunnen worden ingespeeld; zeker als ze niet vanuit stadsvernieuwings- of uitbreidingsplannen komen. Men wil proberen om in die gebieden de voorzieningen aan te sluiten bij bestaande zaken zoals bijvoorbeeld schoolspeelplaatsen. Bij dit alles komt, dat er tegenwoordig andere gedachten zijn gaan leven over het in de open lucht spelende kind. Burgemeester en wethouders geven de voorkeur aan een „speelvriendelijk" milieu met „speelaanleidingen" die aansluiten bij het kindergedrag. Daarmee worden voorzieningen bedoeld als speelplateaus waarop aanzetten zijn gegeven voor bijvoorbeeld hinkelpotjes, kleine paaltjes en kunstzinnige voorwerpen die tot spelen uitnodigen.
Voor dergelijke „nieuwe" voorzieningen zullen in de toekomst geen toezichthouders meer nodig zijn, terwijl de onderhoudskosten omlaag gaan. Omdat er bezuinigd moet worden wil de gemeente de bestaande speeltuinen versneld gaan afbouwen. Er zal straks hooguit voor twee of drie traditionele speeltuinen plaats kunnen blijven. De beide kinderboerderijen blijven wel bestaan.

Ambtenaren mogen meebeslissen over regels benoemingen

Zwolle (ANP) – De ambtenaren van de provincie Overijssel krijgen medebeslissingsrecht bij het opstellen van regels voor onder meer het aanstellen van collega's en de organisatie van hun afdeling. Geen enkele andere overheidsinstantie kent een dergelijke regeling, aldus het provinciebestuur. Niet alleen krijgen de ambtenaren beslissingsrecht over de algemene regels. Op afdelingsniveau krijgt een medezeggenschapscommissie niet zo veel zeggenschap als het afdelingshoofd. Bij verschil van mening beslissen Gedeputeerde Staten. De dienstcommissies zullen volgens het plan voortaan ook niet meer aansluitend bestaan uit leden van de vakbonden. Hun aandeel in de commissie wordt teruggebracht tot de helft van het aantal leden.

Geen „partijfiguur" in ziekenhuisbestuur

Leiden – De Leidse PvdA-wethouder C. Waal (ruimtelijke ordening) is kwaad op het bestuur van het Academisch Ziekenhuis Leiden, omdat dit geweigerd heeft een prominent lid van de PvdA, mevrouw C. Kerling (52), voor te dragen voor benoeming in dit bestuur. Mevrouw Kerling kreeg te horen dat de personeelsraad van het Leidse ziekenhuis haar tezeer een „partijganger" vond.
Waal heeft, toen hij enkele weken geleden door mevrouw Kerling werd ingelicht over de gang van zaken, onmiddellijk alle contacten van de gemeente met het AZL-bestuur verbroken. Die contacten waren er tot dan toe regelmatig.
Het AZL-bestuur waarvan de oud-staatssecretaris voor volksgezondheid, Hendriks (CDA), voorzitter is en waarvan onder andere deel uitmaken het VVD-kamerlid Nell Ginjaar en de voormalige commissaris van de koningin in Noord-Holland, Kranenburg (PvdA) had aanvankelijk mevrouw Kerling zelf voorgedragen voor deze benoeming. Ze zou dan Kranenburg opvolgen, wiens bestuurstermijn erop zit.
De directie van het AZL ging akkoord maar de personeelsraad niet.
Personeelsraadvoorzitter J. Soeverijn: „Wij hebben meer dan een uur met mevrouw Kerling gepraat en gemerkt dat zij op en top en in hart en nieren een PvdA-figuur is.
Zij kwam niet los van die partij, zij doet wat die partij wil."
Het negatieve advies van de personeelsraad, dat niet bindend is maar wel zwaar weegt, leidde ertoe dat het AZL-bestuur haar afschreef als kandidaat.

ADDERTJE

Dag Simon.

Grote conferentie?
Op "De Bron" natuurlijk!
Prachtig gelegen aan de Overijsselse Vecht: conferentiecentrum "De Bron". Unieke accomodatie voor groepen van 20 tot 500 personen.
Sportvelden. Kampvuurplaats. Zalen. Openluchttheater.
"De Bron" is 't helemáál!
Conferentie-oord
DeBron
Oude Oever 10, 7722 VE Dalfsen, tel. (05297) 600 en 620
Stuur mij/ons meer informatie over "De Bron"
Naam:
Organisatie:
Adres:
Plaats:
Telefoon:
(In enveloppe, zonder postzegel, sturen naar: De Bron, antwoordnummer 375, 7700 WK Dalfsen).
Bon voor meer informatie
De Bron, specialisten in gastvrijheid!

Wetenschap en ontwapening

De groepen die zich verenigen onder de leuze „Kernwapens de wereld uit, te beginnen bij Nederland", beroepen zich voor hun streven op een wetenschappelijke theorie omtrent de betekenis van eenzijdige stappen op de weg naar spanningsvermindering. Bij een zo emotioneel geladen onderwerp is dat een goede zaak. We moeten immers aannemen dat aan „de andere zijde" redelijk denkende, althans begrijpbare, mensen te vinden zijn waar tegenover wij op onze beurt ons verstand dienen te gebruiken omdat ook „die ander" recht heeft op redelijk en samenhangend beleid van onze kant.
Het is dan ook essentieel voor huidige vredesgroepen dat zij hun „strategie van eenzijdige stappen" afgeleid hebben van of gebaseerd hebben op de beste wetenschappelijke theorie over het oplossen van conflicten die zij konden vinden.

Grit

De IKV-voorman Ben ter Veer heeft in 1971 bekendheid gegeven aan de theorie van de experimenteel psycholoog Charles Osgood, waarop het aktiemodel van het IKV gebaseerd is. In het Amerikaans wordt die theorie aangeduid met de letters GRIT (Graduated Reciprocation in Tension reduction) hetgeen Ter Veer correct vertaalt als „Wederzijdse, aangepaste beantwoording van elkaars initiatieven om spanning te verminderen". Dus „de bewapeningsspiraal, maar dan naar beneden, via eenzijdige stappen". Gebruikmakend van de oorspronkelijke literatuur (altijd beter dan Nederlandse weergaven daarvan) en met name van de meest recente, zoals die waarnaar de laatste Pax Christi-brochure verwijst, volgt hier een overzicht van Osgoods' stellingen. Hij heeft ze nog vorig jaar gepubliceerd in het „Bulletin of Atomic Scientists", in het hol van de leeuw dus. Vanaf 1959 omvat de theorie (in onderstaande volgorde) de volgende elementen:

Tien geboden voor ontspanning:

1. „eenzijdige initiatieven moeten het vermogen van een natie om onaanvaardbare nucleaire vergelding toe te brengen voor het geval dat zij op dat niveau wordt aangevallen niet verminderen." Osgood wil dat „een minimum vermogen om effectief af te schrikken gehandhaafd wordt".
2. eenzijdige initiatieven moeten het vermogen om conventionele agressie met een aangepast opgevoerde conventionele reactie te beantwoorden niet verlammen. Conventionele strijdkrachten moeten ongeveer in evenwicht (parity) worden gehouden in streken waar een confrontatie verwacht kan worden.
3. het risico verbonden aan eenzijdige stappen moet geleidelijk groter worden overeenkomstig de mate waarin de tegenstander ook met riskante eenzijdige stappen antwoordt. Dat wil zeggen dat de veiligheidsgrenzen tijdens dit proces van wederzijdse stappen in acht genomen moeten worden.
4. eenzijdige stappen moeten in soort en plaats een grote verscheidenheid hebben, omdat je je nooit te kwetsbaar moet maken in één bepaald opzicht of in een bepaalde regio.
5. van eenzijdige stappen moet een duidelijke boodschap uitgaan, d.w.z. dat ze de tegenstander overtuigen van de goede bedoelingen van de initiatiefnemer. Het proces moet beheerst verlopen.
6. eenzijdige initiatieven moeten publiek worden aangekondigd en een onderdeel vormen van een heel beleidsprogramma gericht op ontspanning. Het GRIT-proces kan niet **beginnen** met een grote, onbezonnen actie die de kiem van evenwichtsverstoring in zich draagt.
7. eenzijdige stappen moeten uitdrukkelijk tot beantwoording oproepen, waarbij aan de ander wordt overgelaten op welke wijze hij zal antwoorden.
8. eenzijdige stappen moeten volgens schema worden uitgevoerd, zonder aan de ander voorwaarden vooraf te stellen.
9. dat schema moet over een aanzienlijke periode worden voortgezet, onafhankelijk van de beantwoording of het uitblijven van een antwoord. (Osgood begrijpt dat militairen tegen dit punt van de theorie gaan steigeren).
10. eenzijdige initiatieven moeten zo ondubbelzinnig mogelijk zijn en toegankelijk voor controle."

Koek en gard

De GRIT-strategie is dus niet bedoeld als een vorm van eenzijdige ontwapening. Elk element van de strategie is zowel op het initiatief als op het antwoord van toepassing. Waar wederzijdsheid dusdanig ontbreekt dat de veiligheidsmarges verdwijnen, daar moet de initiatiefnemer op z'n schreden terugkeren totdat de krachtsverhoudingen zijn hersteld. Voor „goed gedrag" (passend antwoord in de richting van ontspanning) wordt de tegenstander dus beloond met een verdergaand initiatief; voor slecht gedrag (geen of een onvoldoende antwoord) wordt hij bestraft met herstel van de oude situatie d.m.v. versterking van de militaire en/of politieke kracht van de initiatiefnemer. De methode van koek en gard (carrot or stick). Interessant is dat de eerste drie geboden van Osgood de veiligheid en het evenwicht van krachten betreffen. Die vormen dus de grenzen waarbinnen het schema van eenzijdige stappen ontwikkeld kan worden. Grenzen die niet overschreden mogen worden.

Onbekend en toch bemind

Helaas heb ik in de politieke wereld in de VS niemand ontmoet die van Osgood of zijn theorie had gehoord. Noch Reagan-volgelingen, noch zij die de defensiepolitiek van Reagan bestreden, bleken iets van GRIT te weten. In Nederland schijnt men Osgood zelf nauwelijks te lezen, hoewel men Pax Christi en bepaalde IKV-voorlieden niet kan verwijten dat zij de details van zijn theorie uitdrukkelijk zouden verdonkeremanen. De eerste geboden worden wellicht wat minder geprononceerd beschreven, maar ze worden niet verzwegen.
Toch zullen de lezers stomverbaasd zijn over de inhoud van „GRIT". Velen in de vredesbewegingen beroepen er zich op voor hun eenzijdige-stappenstrategie, maar of zij de eerste geboden daarvan wel kennen. . . ?
Voor de strategie zoals die in de praktijk door de Nederlandse vredesbewegingen ontwikkeld is, kan GRIT niet of nauwelijks als wetenschappelijke grondslag fungeren. Dat is een vreemde zaak, want toch worden kerken en bisschoppen op basis van die theorie geadviseerd om aan een bepaalde praktijk steun te verlenen. ◀

drs A. M. Oostlander
direkteur Wetenschappelijk Instituut
voor het CDA

UW MENING

Hartverwarmend

In het artikel „Hartverwarmend in de kou gezet" (CDActueel 17-10-81) vertolkt de schrijver, dhr. A. de Jonge op uitnemende wijze hoezeer vele hervormde CDA-leden, met mij, zich in de kou voelen staan. Met „alle geweld" wordt een politiek besluit door een kerkelijke vergadering, die daartoe volgens haar eigen belijdenis onbevoegd is, erdoor gedramd. Ik vind het alleen jammer dat de uitnodiging voor het gesprek van de Synode uit ging. Mijns inziens had dit omgekeerd moeten zijn. „De politiek" had de Synode moeten uitnodigen om te verklaren waarom zij verantwoordelijkheden nam op een terrein waar zij geen bevoegdheden heeft.
Het oude CHU-programma was véél duidelijker op dit gebied. Het had overigens, binnen het huidige CDA-program nog steeds als toelichting kunnen worden gebruikt. Ik hoop dat bij de voortzetting van het „gesprek" de zaken eens duidelijk gesteld worden.
Kerk en Staat beide, rechtstreeks verantwoordelijk tegenover de Heer van Kerk en Wereld, elk met eigen gescheiden verantwoordelijkheidsgebieden, elk met bevoegdheden op eigen gebied, samen op weg naar de toekomst van de Heer. Naar elkaar luisterend, maar niet in elkaars bevoegdheden tredend. Alleen dan is er klaarheid mogelijk voor de mensen die tegelijkertijd kerklid èn staatsburger zijn, en wordt hun niet hun verantwoordelijkheid voor politieke beslissingen afgenomen.

G. Veldhuyzen Dordrecht

El Salvador

(Reactie op „Politiek vacuüm in El Salvador", CDActueel 17 oktober).
Met belangstelling heb ik het verslag gelezen over het bezoek van een delegatie van de UPD aan het CDA-secretariaat.
Hieruit blijkt dat de UPD-vertegenwoordigers verbaasd waren over het feit, dat zij, hoewel aanwezig in het hotel waar de missie uit het Europese Parlement verbleef, niet door dit gezelschap ontvangen werden.
De UPD verwonderde zich er voorts over, dat de genoemde missie niet op bezoek is geweest bij de opvolger van de vermoorde bisschop Romero.
Het komt mij voor een juist begrip gewenst voor, hierop een enkele reaktie te geven.
1. Tijdens mijn verblijf in El Salvador heeft zich geen enkele UPD-vertegenwoordiger bij mij aangediend voor een gesprek met de delegatie. Van een aanwezigheid van de UPD in hetzelfde hotel is mij niets gebleken. Op 8 oktober jl. heb ik bovendien te Brussel uitvoerig overleg gepleegd met dezelfde delegatie van de UPD uit El Salvador en van verbazing resp. teleurstelling is mij daarbij niets gebleken.
Een bezoek aan de opvolger van de vermoorde bisschop Romero bleek niet mogelijk te zijn, aangezien deze op hetzelfde tijdstip in Rome vertoefde.
3. Ten slotte zet de UPD zich af tegen het democratische revolutionaire front (FDR) aangezien een te grote communistische invloed aanwezig zou zijn. Deze stellingname onderschrijf ik met betrekking tot het het FLMN, doch zeker niet voor het FDR. In laatstgenoemde organisatie zijn vele vooraanstaande democratische krachten verenigd waaronder christen-democraten, die bereid zijn mee te werken aan een vreedzame oplossing voor het conflict in El Salvador. Zonder inschakeling van het FDR is een politieke (vreedzame) oplossing mijns inziens, totaal uitgesloten.

J. Vergeer lid Europees Parlement

MENSEN IN POLITIEK

Berichten en nieuwtjes voor de rubriek „Mensen in politiek" kunnen worden gezonden aan de redactie, onder vermelding van „Mensen in politiek". Indien mogelijk graag een fotootje erbij. Ook suggesties zijn welkom. Voor opname in deze „personalia-rubriek" geldt, dat het moet gaan om politieke benoemingen, jubilea etc.
Ook interessante voorvallen en wetenswaardigheden van en over CDA'ers passen in deze opzet.

H. Eversdijk

Drs. Huib Eversdijk, Tweede-Kamerlid voor het CDA en secretaris van het fractiebestuur, heeft afscheid genomen als lid van Provinciale Staten in Zeeland. Ruim 10 jaar was hij voorzitter van de Statenfractie. Commissaris der Koningin, dr. C. Boertien (CDA) noemde Eversdijk een doener, die geen rust nodig schijnt te hebben. Hij dankte hem voor zijn inzet „met hoofd en hart" voor de belangen van Zeeland. Het vertrek van Eversdijk uit Provinciale Staten van Zeeland hangt samen met de nieuwe regeling binnen het CDA voor de onverenigbaarheid van functies.

J. Diederen

Drs. J. A. M. Diederen wordt half november CDA-burgemeester van Monnickendam. Hij is nu rector van een middelbare school in Zaandam. Sedert 1974 is hij fractievoorzitter van het CDA in de gemeenteraad van Zaandam.

G. Fleers

De Nederlandse bisschoppenconferentie heeft dr. G. J. Fleers benoemd tot voorzitter van de agendacommissie van het Landelijk Pastoraal Overleg. Hij volgt daarmee mevrouw dr. M. Klompé op. Fleers is burgemeester van Ootmarsum en vice-voorzitter van het CDA.

Marga Klompé

Mevr. dr. M. Klompé treedt af als president van de Europese commissie Justitia et Pax. Zij is dat 3 jaar geweest. Marga Klompé, onder meer oud-minister van CRM (KVP) blijft wel voorzitter van de Nederlandse commissie Justitia et Pax, wat zij al sinds 1972 is.

Den Haag Vandaag

Henk Visser, parlementair redacteur van KRO's radio-actualiteitenrubriek Echo wordt per 1 januari eindredacteur van de NOS-t.v.-rubriek Den Haag Vandaag. Hij noemt het de grootste kans van Den Haag Vandaag om de grote groep mensen te bereiken, die van nature niet zo erg in de politiek is geïnteresseerd. „De rubriek moet niet voor de politieke fijnproever zijn," vindt Visser.

J. K. Bout

Tot algemeen secretaris van de christelijke werkgevers (NCW) is per 1-1-'82 benoemd drs. J. K. Bout. Hij is de opvolger van de heer drs. H. H. F. Wijffels die een functie bij de Rabo-bank te Utrecht heeft aanvaard.

WAT VOOR EEN CDA WILLEN WIJ EIGENLIJK?

Het oktobernummer van Christen-Democratische Verkenningen, het maandblad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, is geheel gewijd aan de formatie van het tweede kabinet Van Agt. In dit nummer schrijven de heren dr. W. Albeda, prof. mr. W. C. L. van der Grinten en prof. mr. A. M. Donner artikelen. Vervolgens heeft dr. G. Puchinger gesprekken met de informateurs en formateurs Lubbers, De Koning, Van Thijn, Kremers en De Gaay Fortman. Het zijn zeer openhartige bijdragen geworden, waarin niet alleen over de kabinetsformatie, maar vooral ook over het CDA wordt geschreven. Wanneer u Christen-Democratische Verkenningen nog niet leest, dan is dit het moment voor een abonnement (zie onderstaande bon).

Albeda

Dr. W. Albeda's zorg is dat tijdens de formatie onvoldoende zichtbaar is geworden dat het CDA principieel de betekenis van links en rechts in de politiek ontkent. Hij waarschuwt ervoor dat de omvang van CDA en PvdA welhaast automatisch kan leiden tot het zich ontwikkelen van beide partijen als elkaars tegenpolen. Albeda confronteert in zijn artikel het CDA met een aantal kritische vragen die de komende tijd aan de orde gesteld moet worden.

Van der Grinten

Prof. mr. C. L. van der Grinten concludeert dat de CDA-fractie een innerlijk verdeelde fractie is gebleven. Hij waarschuwt ervoor dat indien men hiermede voortgaat dit de identiteit van het CDA zal aantasten en tot scheuring kan leiden. Hij signaleert voorts dat er binnen het CDA een verschil van instelling is tegenover de PvdA. De stijl waarop van CDA-zijde de formatie is gevoerd, is aldus Van der Grinten, niet fraai geweest.

Donner:

„Het optreden van Van Agt is te zien als de beslistheid van iemand die nu tien jaar minister is geweest en vier jaar minister-president van een kabinet dat optrad met de vaste wil tot „ombuigen", maar dat er slechts heel langzaam in geslaagd is om die erdoor te drukken bij het parlement, bij de belanghebbenden en bij de eigen kamermeerderheid."

Lubbers:

„Stond ik er weer voor, dan zou ik het precies zo doen. Met één uitzondering: ik zou het programmatisch akkoord op hoofdlijnen pas voorleggen wanneer ik ook de redelijke zekerheid had over de zetelverdeling... Na de totstandbrenging van de abortuswet, was dit mijn moeilijkste politieke klus. Vooral emotioneel heb ik nogal wat moeten incasseren. Op beslissende momenten speelde naast de CDA-politiek nog een grote rol dat ik mij bewust was als informateur te werken als dienaar van de Kroon."

De Koning:

„Den Uyl bedrijft politiek op een ambachtelijke manier. Den Uyl vertaalt de grote lijnen in concrete en gedetailleerde teksten en vecht voor iedere bijzin. Van Agt legt de grote lijnen vast in enkele centrale punten. Den Uyl praat enthousiast over een expansief werkgelegenheidsbeleid en schuift de randvoorwaarden die daarvoor gelden – het terugdringen van het financieringstekort, de stabilisatie van de collectieve lasten – ongemerkt naar de horizon. Van Agt haalt vervolgens de randvoorwaarden terug en stelt ze opnieuw stevig vast, doch spreekt niet of nauwelijks over het beleid dat binnen die randvoorwaarden moet worden gevoerd. Aan het einde van de discussie zijn beiden teleurgesteld in elkaar en is het vertrouwen geslonken in plaats van gegroeid. Zo is het helemaal gegaan."

Van Thijn:

„Ik heb de afgelopen maanden meer gedaan dan het formeren van een kabinet. Ik ben namelijk gaan begrijpen wat veel CDA'ers beweegt. Misschien is het daarom deze keer wel gelukt om tot een kabinet te komen dat er thans is," aldus drs. E. van Thijn in zijn gesprek met dr. Puchinger. Deze legt hem de vraag voor waarom de PvdA zo langdurig het premierschap van Van Agt heeft bestreden. „Ik vind dat de PvdA door te zwichten op dit punt, een streep heeft gehaald door een periode van 15 jaar lang streven naar een partijvernieuwing en kiezersinvloed op de regeringsvorming..."

Kremers:

„Van Thijn en ik zijn „mislukt", maar wij hebben niet gefaald... Wij zijn „mislukt", omdat ik met Van Thijn saillant naar voren heb weten te halen waar inzake het sociaaleconomisch program politiek fundamenteel verschillend gedacht werd, met name tussen PvdA en CDA. Een toedekken van die verschillen zou de zoveelste nevelwolk zijn geweest over de formatieperiode en niet in het belang van het te formeren kabinet. Ik heb geprobeerd mijn formatiewerk zo zakelijk mogelijk te verrichten. Een overdreven behoefte om tot ieders prijs te slagen heb ik bij mijzelf niet bespeurd," aldus dr. Kremers.

De Gaay Fortman

De heer De Gaay Fortman vergelijkt in zijn gesprek met Puchinger de formatiebesprekingen die hij gevoerd heeft in '56 en '60–'61 met de afgelopen maanden. Ook verklaart hij waarom hij de uitnodiging van de Koningin heeft aanvaard voor zijn informateurschap, nadat hij enige dagen daarvoor zich zo nadrukkelijk had uitgelaten over het verloop van de formatie tot dan toe.

christen
democratische
verkenningen

BON

Ik abonneer mij op Christen Democratische Verkenningen voor

○ *f* 40,– per jaargang

○ *f* 30,– per jaargang (lid CDJA, student)
(mijn leeftijd is ....)

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats met
postcode: .....

Ingangsdatum
abonnement: .....

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, Antwoordnummer 1904, 2500 WB 's-Gravenhage.

Wat doen we met onze rommel?

Een Kamper volkstuinder had zo'n twintig jaar geleden tot zijn gerief een eenvoudig schuurtje gebouwd, zodat hij verlost was van het gesleep met zijn tuingereedschap.
Hij moest na enige tijd ontdekken, dat de achterkant van zijn schuurtje anders benut werd dan hij voorzien had. Situaties van hoge nood erkennende, schroefde hij aan zijn bouwsel een haak en hing daar een schopje aan. Hij voorzag deze voorziening van een gebruiksaanwijzing, die volledig in overeenstemming was met het bestaan van twee theologische hogescholen en zestien kerkgenootschappen in zijn stad.
Het bordje droeg als opschrift: „Deut. 23 vs 13". De lezer wordt daar geconfronteerd met een van de eerste milieubepalingen uit de Bijbel: „Gij zult bij uw uitrusting een schopje hebben en, wanneer gij buiten gaat zitten, daarmee een gat graven en uw uitwerpselen weer bedekken".
De aanwijzing stamt uit een tijd van heel ongecompliceerd leven. Vanuit Mozes' tijd wordt echter wel een waarheid naar onze twintigste eeuw overgedragen, namelijk dat we ons bewust moeten zijn van hetgeen waarmee we bezig zijn en dat we de gevolgen van menselijk handelen dienen te regelen.
We moeten tot onze schande bekennen dat we met z'n allen op dat punt bijzonder nalatig geweest zijn. Met een stroom van wetgeving, die bescheiden begon in de jaren zestig, aanwies in de jaren zeventig en die ook in de komende jaren nog in betekenis zal toenemen, worden angstvallige pogingen gedaan om onverantwoorde ingrepen in het natuurlijk milieu weer in de vingers te krijgen. Het zal een uiterst moeizaam proces worden, omdat we ons leefwijzes hebben aangewend, die uiterst moeilijk te corrigeren zijn. Wat in decennia is scheefgegroeid wordt niet allemaal één, twee, drie rechtgetrokken. Bovendien is het zeer de vraag of de pogingen die met een zekere vasthoudendheid worden ondernomen, niet een te eenzijdig karakter dragen. De milieu-paragraaf in het CDA-verkiezingsprogramma „Om een zinvol bestaan", alsmede de verbale aandacht voor het milieu in het model gemeente- en provincieprogram bouwen te veel op het vertrouwen in de techniek. De verhandelingen staan bol van verwachtingen van wetgeving, meet- en regeltechniek, meerjarenplanning, normering, milieudiensten, recycling, toxicologische onderzoeken, coördinatie, vergunningenstelsels. Opmerkelijk is, dat er eigenlijk nauwelijks iets gesuggereerd wordt over de waarde van pogingen om de mentaliteit te beïnvloeden. We worden daarbij wellicht afgeleid door de omstandigheid, dat een aantal incidenten – Lekkerkerk is er één van – en de er opvolgende reacties de indruk wekt alsof er al sprake is van een reëel milieubewustzijn. De komst van de glascontainer en het gebruik dat er van gemaakt wordt, wordt ook vaak in dat beeld geplaatst. Elk stapje in de goede richting dient uiteraard gewaardeerd te worden, maar intussen blijft wel overeind het gegeven, dat we zo'n twintig kilo afval per hoofd van de bevolking per jaar achterlaten op straten en pleinen en dat de hoeveelheid huishoudelijk afval neiging vertoont tot stabilisatie, maar dat van een reële vermindering nog geen sprake is. De schreeuw om het glas, omdat het zich zo goed leent voor hergebruik, is gesmoord in een financieel gegeven. Het innemen van glas, het transport en het reïnigen werd als zo duur gewaardeerd, dat een opwaardering van het statiegeld-systeem door het midden-

Honderd leden van het CDA (vooral gemeente- en provinciebestuurders) hebben zich zaterdag 24 oktober in Utrecht gebogen over afvalverwerking en bodembescherming.
Op deze studiedag van de Stichting Kader- en Vormingswerk én de Vereniging van christendemocratische gemeente- en provinciebestuurders werden vooral ervaringen uitgewisseld. De inleidingen werden verzorgd door het Friese Statenlid drs. J. Walsma en het Tweede Kamerlid dr. A. Lansink.
In het forum onder leiding van voorzitter Klaas Vos hadden verder zitting de directeur stadsreiniging van Tilburg J. Mertens en ir. K. Winter van Provinciale Waterstaat van Noord-Holland. Eén van de accenten, die op deze dag gelegd werden waren kleinschalige projecten, veel voorlichting opdat de mensen kosten- en milieubewust tegelijkertijd worden. Terecht stelde dagvoorzitter Vos in zijn slotwoord, dat ook christen-democraten grote belangstelling hebben voor de milieubescherming en dat belangstelling en niveau waarop gediscussieerd werd hoop geven voor de toekomst.

Werkgroepen

I.v.m. de kabinetscrisis is het werkstuk regeeraccoord/regeringsverklaring voorlopig uitgesteld.
Wellicht dat dit op 20 december gepubliceerd kan worden.
In het CDA zijn 100 werkgroepen, die zich 6 maal per jaar buigen over werkstukken, die een actueel, politiek vraagstuk aan de orde stellen.
Wie belangstelling heeft voor een werkgroep, zelf mee zou willen doen, of er een zou willen oprichten kan zich wenden tot mevr. G. v.d. Heijden-v.d. Eerden (secretaris Centrale Werkgroep), Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA 's-Gravenhage, tel. 070-924461 ('s morgens van 9.30 tot 13.30 uur).

en kleinbedrijf verworpen werd. De papieren- en kunststofverpakkingen blijven derhalve favoriet. Maakt men echter een berekening van de kosten, welke met afvoer en onschadelijke vernietiging van deze verpakkingen gemoeid zijn dan belandt men bij een vergelijkingscijfer, dat het hoogst aantrekkelijk maakt om het statiegeld-systeem te blijven propageren.

Hoe was het?

In de loop van vele jaren hebben we ons een aantal systemen aangemeten om van ons afval af te komen. In de primitieve samenleving leverde het geen problemen op. De natuur kende een uitweg. Anders werd het toen sterke bevolkingsconcentraties ontstonden. De mensen konden hun afval niet kwijt en het leidde tot een ernstig aantasting van de volksgezondheid. Het gevolg was, dat stedelijke overheden probeerden de afvoer van vuil te regelen, maar de mogelijkheden waren uiterst beperkt. Nog in het midden van de vorige eeuw bestonden er uitgesproken wantoestanden. Terwijl men bezig was om die te bestrijden diende zich het begin van de industrialisatie aan. De fabrieksmatige productie van alle mogelijke artikelen leverde niet alleen een toename van het vaste afval op, maar verontreinigde ook het oppervlaktewater en de lucht. Het werd geaccepteerd als een bijkomstigheid van een ontwikkeling naar welvaartsverbetering. Er werd weliswaar een hinderwet in het leven geroepen, maar de eisen, welke aan een inrichting gesteld werden waren bescheiden. Was de vergunning eenmaal verleend dan werd er naar de inrichting zelden meer uitgekeken. Gemeenten bekommerden zich doorgaans slechts over de wijze, waarop burgers geholpen konden worden om hun afval kwijt te raken. Het tonnenstelsel werd ontwikkeld; spaarzaam werden rioleringen aangelegd.

Afvoer van huisvuil kwam pas later. Eerst beperkte de gemeentelijke bemoeiing zich met de aanwijzing van een plaats waar burgers hun afval konden deponeren. In het spraakgebruik werden ze mestplaatsen genoemd. Deze naam openbaart alles over de aard van het aangeboden vuil. Het viel op een eenvoudige manier te composteren. Dat werd na het voorspoedig ingetreden herstel na de Tweede Wereldoorlog gauw anders. De sterk toegenomen koopkracht, de ontwikkeling van nieuwe producten, het zich openbaren van een gemakzucht, leverden een vuilberg op, die onafzienbaar geworden is. De welvaart kreeg iedereen zo in zijn ban, dat er aanvankelijk slechts weinigen waren, die zich bekommerden over hoe het met de nare gevolgen van de welvaartsstijging wel moest. Je zette de vuilnisemmer of -zak maar op het aangegeven tijdstip op je stoep, de steeds ingenieuzer wordende reinigingswagen reed voor en wat er verder met de troep gebeurde was de zorg van de afzender niet. Daarvoor had je toch de reinigingsdienst, die maandelijks wel liet weten hoeveel er van je bank- of girorekening werd afgeschreven als een gedeeltelijke compensatie van door de gemeente gemaakte kosten.

Hooguit was er nog eens een krantekop tussendoor die je er op attent maakte, dat er in de gemeenteraad gevochten was om een dubbeltje meer of minder per week voor het afhalen van het vuil. Daarmee waren nog stemmen te winnen. Of te verliezen. Afgezien van het algemene gegeven, dat geen enkele burger reëel de kosten betaalt, die met het afhalen en verwerken van afval gemoeid zijn. Dit ondanks het bestaan van het principe, dat de vervuiler betaalt.

Hoe is het nu?

Huisvuil is maar een fractie van het milieuprobleem.

Mestoverschotten in de landbouw, industriële vervuiling van water, lucht en bodem, het afval van de bouwnijverheid, de nadelige invloeden van het gemotoriseerde verkeer op de ons omringende lucht, onrijvaardig geworden auto's en bromfietsen, versleten autobanden, het ongebreideld gebruik van chemicaliën zijn de andere componenten van het haast onoverzienbare milieu-probleem. De gevaren zijn rijkelijk onderkend. Vandaar dat het Staatsblad sinds 1962 overvoerd is met steeds meer en steeds verfijndere wettelijke regelingen om ons milieu te beschermen. Het bestaan van wetten moet men echter niet overschatten. Aan de andere kant: wetten kunnen wel bevorderen dat het milieu wordt beschermd door de vervuiling te verbieden of heel kostbaar te maken, daarmee beïnvloedt de overheid ook de mentaliteit van de mensen.

Een wetboek blokkeert niet de afvoer van verontreinigd water, het houdt niet de uit schoorstenen opstijgende giftige dampen tegen, laat autowrakken niet oplossen, tovert puin niet om tot een opnieuw bruikbaar artikel, zuivert afvalgassen niet en matigt evenmin het gebruik van chemicaliën.

Milieuwetgeving nu en in de toekomst

Bestaand:
procedures voor de sectoren:
– water (incl. de zee); lucht; geluid; afval; hinder.
In behandeling bij parlement:
bodemverontreiniging en sanering; milieu-effectrapportage; milieugevaarlijke stoffen.
Gewenst:
normen; vergunningen; heffingen; subsidiëring; sancties.
Eén en ander op te nemen in bestaande procedurewet, (welke dan een milieukaderwet moet worden)

Een wet legt vast van wat in de maatschappij leeft en maakt uit wat goed geacht wordt voor onze samenleving, maar willen die regels functioneren dan moeten er mensen aan te pas komen. Mensen, die de noodzaak van het stellen van regels onderkennen, er gehoorzaamheid voor willen opbrengen; maar ook mensen, die nagaan of de regels geëerbiedigd worden; die van geval tot geval nagaan wat toelaatbaar is of wat onder geen beding kan. Deze beide verantwoordelijkheden zouden complementair dienen te zijn. De praktijk wijst echter anders uit. Het besef, dat het milieu dringend bescherming behoeft wint gelukkig terrein. De ervaringen van Lekkerkerk, de Volgermeerpolder en Wierden zijn amper verwerkt en dan dient zich buiten de logica Papendrecht aan! Maatregelen ter bescherming van het milieu worden te gemakkelijk versleten als een soort franje. Je schenkt er aandacht aan op een moment, dat het je uitkomt.

Als het profijtelijker is om maatregelen ter bescherming van het milieu achterwege te laten dan gebeurt het ook veelal. We doen hooguit datgene waar we met de beste wil van de wereld niet onderuit kunnen. Als we kans krijgen dan doen we zelfs liever niets. Oorzaak is, dat bescherming van het milieu zich uiterst moeilijk een plaats verwerft in de staat van kosten, die wordt opgemaakt om de prijs van enig product te berekenen. In het rijtje kostenelementen, dat bestaat uit grondstoffen, energie, arbeid, transport, marketing krijgt milieubescherming een wisselplaats. De neiging is doorlopend groot om de financiële offers, die milieu-maatregelen verlangen, als een luxe-activiteit naar de zijlijn te schuiven. De overheid zit met het grote probleem hoe zij deze situatie kan doorbreken. Met de wetten, die zijn aangenomen en met die welke in het parlement in behandeling zijn of in voorbereiding zijn voor een parlementaire behandeling heeft de overheid een breed scala van instrumenten voor handen om het milieu zijn zo nodige bescherming te bieden. Twee problemen dienen zich evenwel aan. Het eerste is, dat gemeenten en provincies, die veelal de eerst geroepene zijn om de wetten uit te voeren, zich nog niet of in beperkte mate hebben kunnen voorzien van de ambtelijke diensten die het feitelijke werk moeten doen. Dat komt, omdat de wetgever verzuimd heeft om bij de maatregelen, die hij verlangt ook de geldmiddelen beschikbaar te stellen om een op de materie toegespitst apparaat in het leven te roepen. Er is onverantwoord gemakkelijk aangenomen, dat provincies en gemeenten het wel zouden klaren. Het gevolg is, dat er nu wel wetten zijn, maar dat ze bij onvoldoende aanwezigheid van deskundigen op die plaatsen waar de wetten moeten gaan werken, van de voorstellingen, die men ge-

(vervolg op pagina 30)

(vervolg van pagina 29)

maakt heeft, veel te weinig terecht komt. Een tweede probleem is, dat lang niet iedereen, om het maar eens eufemistisch uit te drukken, zich bewust is van de aanslagen, die op ons milieu zijn gepleegd en nog doorlopend worden gepleegd. Daarbij voegt zich het gegeven, dat er ook te weinig en te afstandelijk voorlichting gegeven wordt. Milieu-beheer is geen solitaire actie van een overheid. Als met zovele onderwerpen is de medewerking van burgers onontbeerlijk.
Medewerking wordt slechts verkregen wanneer er begrip aanwezig is; wanneer er het inzicht bestaat, dat men persoonlijk kan bijdragen aan het beheer van het milieu.
Dat verlangt educatieve activiteiten. Ze zijn tot dusverre slechts zeer spaarzaam ontwikkeld. Wil milieubeleid in de komende jaren een kans krijgen dan zal er dubbelsporig gewerkt moeten worden. De technische aanpak van het probleem, die tot nu toe een onmiskenbare prioriteit heeft gekregen, zal parallel moeten lopen met educatieve activiteiten.
Dat zal vooral niet moeten via een grootschalige aanpak à la „de brede maatschappelijke discussie" en de planologische kernbeslissingen. Men zal zijn wegen ook moeten zoeken via het rijke verenigingsleven, dat ons land kent, waarbij ook een grote taak voor de politieke partijen ligt. ◀

K. Vos

Vragen:

1. a. Moet de rijksoverheid doorgaan met de uitbouw van de milieuwetgeving, de uitvoeringsproblemen dan maar voorlopig accepterend?
   b. Of moet zij juist eerst alle aandacht richten op het oplossen van de bestaande uitvoeringsproblemen?
2. Op welke wijze kan bevorderd worden dat de burgers zich houden aan de regels van de milieuwetgeving?
3. a. Kunt u het principe onderschrijven „de vervuiler betaalt"?
   b. Moet dit principe gelden voor de verwijdering en verwerking van zowel huisvuil als industrie-afval?
4. Op welke wijze kan het milieubewustzijn worden bevorderd?
5. a. Komt het milieubeleid in de knel als de economische slechter gaat?
   b. Zo ja, is dit acceptabel?

ADDERTJE

De minister(s) van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

PARTIJ NIEUWS

Onverenigbaarheden/naamlijsten

De provinciale CDA-afdelingen bereiden de kandidaatstelling voor de Statenverkiezingen op 24 maart 1982 voor. De gemeentelijke afdelingen zullen i.v.m. de gemeenteraadsverkiezingen op 2 juni 1982 snel volgen. Het is de eerste keer, dat wij als CDA met de nieuwe statuten en reglementen de kandidaatstelling verzorgen. Voor velen zal dat een nieuwe situatie betekenen omdat het lidmaatschap van het ene vertegenwoordigende lichaam niet meer met een ander kan worden gecombineerd. De onverenigbaarheid is regel. Een ontheffing blijft uitzondering. Deze lijn werd overduidelijk op de partijraad van 20 juni jl. bevestigd en zal stellig worden voortgezet. Daarom dient men bij de kandidaatstelling voor Provinciale Staten en Gemeenteraad alsmede andere vertegenwoordigende lichamen met deze lijn rekening te houden.
Eenzelfde duidelijke lijn volgt de partij m.b.t. de zogenaamde naamlijsten. Artikel 25 van de Statuten geeft aan dat iedere gemeentelijke afdeling verplicht is aan de raadsverkiezingen deel te nemen met een CDA-kandidatenlijst. Met name in Limburg en Brabant kwamen de naamlijsten veel voor, waarop de namen van CDA-leden prijkten. Limburg heeft het begrepen. Bij de vervroegde gemeenteraadsverkiezingen van 21 oktober jl. kwam het CDA in vrijwel alle gemeenten met een CDA-lijst uit. Waar een enkele CDA'er desondanks met een naamlijst uitkwam stelde de gemeentelijke afdeling bij het partijbestuur een actie in die tot royement kan leiden. Wij verwachten dat de gemeentelijke CDA-afdelingen ook deze statutaire bepaling zullen volgen en rekening houden met de duidelijke opvatting die de partij over de naamlijsten heeft.

drs. P. Bukman voorzitter
drs. M. Smits secretaris

Zie ook artikel op pagina 31!

Studieconferentie-belastingwetgeving

Op maandag 9 november belegt het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA een studieconferentie rond het thema „herziening belastingwetgeving". De conferentie wordt gehouden in de Jaarbeurs te Utrecht van 15.00 tot ongeveer 21.30 uur.
Doel van de conferentie is het bijeenbrengen van een aantal deskundigen en in de problematiek geïnteresseerden teneinde gezamenlijk van gedachten te wisselen over de uit te zetten koers in de belastingwetgeving.
Basis voor de discussie vormt het onlangs door het Wetenschappelijk Instituut uitgebrachte rapport „Herziening belastingwetgeving". Prof. dr. J. H. Christiaanse, voorzitter van de belastingcommissie van het Wetenschappelijk Instituut, zal het rapport toelichten en Prof. mr. J. Verburg uit Leiden zal een aantal kritische opmerkingen bij het rapport plaatsen. Daarna zal in groepen gediscussieerd worden en 's avonds plenair.
In het forum zullen naast de sprekers zitting hebben de heer A. J. Molendijk, secretaris CNV en drs. M. J. van Amelsfoort, CDA-Tweede Kamerlid, voormalig staatssecretaris van Financiën. Conferentievoorzitter is prof. dr. S. Cnossen.

Mocht u zich aangetrokken voelen tot dit onderwerp dan nodigen wij u uit telefonisch (op nummer 070-924021 toestel 27) of door het invullen van onderstaande bon van uw interesse kennis te geven. De volgorde van binnenkomst van de aanmeldingen bepaalt het aantal deelnemers.
De eigen bijdrage van de deelnemers is gesteld op *f* 15,–, terwijl reductie op treinkosten mogelijk is. Documentatie vooraf, consumpties en maaltijd, evenals een verslag achteraf is bij de prijs inbegrepen. De inschrijftermijn sluit op 2 november a.s.

Naam: .....

Adres: .....

Telefoonnummer: .....

meldt zich aan voor de Studieconferentie Belastingwetgeving van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. De deelnemersbijdrage zal aan de zaal voldaan worden. Bij inschrijving doch niet-deelname zal dit bedrag achteraf worden overgemaakt. Bij overtekening van het aantal deelnemers zal bericht worden gezonden.
Opzenden in enveloppe naar Antwoordnummer 1904, Den Haag, waarvoor geen porto is verschuldigd.

Onverenigbaarheden en cumulatie van functies

Sinds de fusie op 11 oktober 1980 kent het CDA in zijn statuten en huishoudelijk reglement bepalingen over de zogenaamde incompatibiliteiten en cumulatie van functies. Incompatibiliteiten of eenvoudiger gezegd: onverenigbaarheden; cumulatie van functies oftewel opeenhoping van functies.

Onverenigbaarheden

De hoofdregel met betrekking tot de onverenigbaarheden is verwoord in artikel 190 van de CDA-statuten. Daarin staat dat het lidmaatschap van meer dan één vertegenwoordigend lichaam is uitgesloten. Met andere woorden men kan bijvoorbeeld niet en lid van de Tweede Kamer zijn en lid van de gemeenteraad of een ander voorbeeld: niet en lid van de Provinciale Staten en lid van de gemeenteraad.

Bovendien is het niet toegestaan om naast dat lidmaatschap van een vertegenwoordigend lichaam ook nog een bestuurslidmaatschap uit te oefenen van een partij-orgaan of partij-verband op hetzelfde niveau. Met andere woorden een Kamerlid mag niet bestuurslid zijn van een Kamerkring of provinciale afdeling; een lid van de gemeenteraad mag niet tevens bestuurslid zijn van de gemeentelijke afdeling. Een uitzondering op dit laatste wordt gemaakt voor wat betreft de fractievoorzitter of zijn plaatsvervanger. Deze mag namelijk wel adviserend lid van het bestuur van een partij-orgaan of partijverband op hetzelfde niveau zijn. Op deze wijze wordt gewaarborgd dat de partij op de verschillende niveaus die zij kent, contact blijft onderhouden met haar vertegenwoordigers in de vertegenwoordigende lichamen.

In het huishoudelijk reglement van het CDA worden in de artikels 60 t/m 62 enkele andere functies genoemd die niet gecombineerd mogen worden met het lidmaatschap van een vertegenwoordigend lichaam. Het betreft hier dus een nadere uitwerking en opsomming van aanvullende onverenigbaarheden van functies. Zo zijn onder andere de navolgende politieke combinaties uitgesloten: gemeenteraadslid en bestuurder van een wijk- of dorpsafdeling; wethouder in een gemeente met meer dan 30.000 inwoners en iedere andere full-timefunctie; lid van Gedeputeerde Staten en iedere andere full-timefunctie; lid van Tweede of Eerste Kamer en burgemeester of wethouder commissaris van de Koningin en bestuurder van een partij-orgaan of partijverband danwel iedere andere full-timefunctie; burgemeester en bestuurder van een wijkafdeling c.q. gemeentelijke afdeling etc. etc. Bij al de hierboven genoemde combinaties gaat het er dus om dat men een keuze moet maken, men mag niet de functies combineren behoudens ontheffing.

Ontheffing

Ten aanzien van de onverenigbaarheden geven de statuten aan dat ontheffing mogelijk is. Zo'n ontheffing is slechts mogelijk in uitzonderlijke gevallen en wordt verleend door het partijbestuur c.q. de partijraad op voorstel van het partijbestuur. Een ontheffing is bijvoorbeeld gerechtvaardigd in gevallen, waarin een gebrek aan beschikbare krachten zou leiden tot onaanvaardbare bestuurlijke situaties. Dan zijn ontheffingen op beperkte schaal denkbaar. Overigens heeft het partijbestuur op zijn eerste vergadering na de fusie besloten een overgangsperiode in te stellen m.b.t. de combinatie van vertegenwoordigende functies. Deze overgangsperiode houdt in dat men meer dan één vertegenwoordigende functie mocht blijven combineren tot aan de afloop van de eerste de beste zittingsperiode van een vertegenwoordigend lichaam. De onlangs nieuw gekozen Tweede en Eerste Kamerleden mogen bijvoorbeeld die functie nu niet meer combineren met een Raadslidmaatschap en/of Statenlidmaatschap of enig andere vertegenwoordigende functie. Personen die nu bijvoorbeeld een functie van Statenlid met het Raadslidmaatschap combineren kunnen dit handhaven tot juni 1982 de datum waarop een nieuwe zittingsperiode begint voor de Provinciale Staten. Echter op dat moment zal men een keuze dienen te maken.

Cumulatie

Behalve de hierboven vermelde onverenigbaarheden zeggen de CDA-statuten ook iets over de zogenaamde cumulatie (opeenhoping van politieke met maatschappelijke functies).

Onder politieke functies worden ondermeer verstaan lid van de Raad van State, minister, lid Tweede Kamer, lid Eerste Kamer, lid Europees Parlement, commissaris van de Koningin, gedeputeerde, gecommitteerde, burgemeester en leden van het Dagelijks Bestuur. Alle personen die dergelijke politieke functies vervullen of gaan aanvaarden dienen: (neven-)functies die zij uitoefenen alsook de (neven-)functies die zij overwegen te aanvaarden aan de beoordeling van een zogenaamde toetsingscommissie te onderwerpen. Deze toetsingscommissie wordt op voordracht van het partijbestuur benoemd door de Partijraad. De taak van de commissie bestaat hierin dat zij per geval dient te besluiten of een politieke functie zich verdraagt met een bepaalde maatschappelijke (neven-) functie. De commissie moet haar besluiten nemen aan de hand van een aantal criteria die in de statuten ook worden vermeld. Genoemd worden belangenvermenging, fysieke belasting, aanzien van het ambt en spreiding van functies. Het spreekt vanzelf dat de statuten geen melding maken van de diverse maatschappelijke functies die er zoal bestaan. Dit zou uiteraard een onbegonnen werk zijn. Daarom dient de toetsingscommissie onder andere aan de hand van de vermelde criteria van geval tot geval beslissingen te nemen. Aangenomen mag worden dat de commissie c.q. de partij in de loop van de tijd een bepaalde gedragslijn zal ontwikkelen die enig houvast biedt. Men zal ongetwijfeld typen van maatschappelijke functies uitsorteren die al dan niet gecombineerd mogen en kunnen worden met een politieke functie.

Om verwarring te voorkomen dient men te bedenken dat de cumulatie van politieke met maatschappelijke functies duidelijk onderscheiden moet worden van de eerder vermelde onverenigbaarheden. In het laatste geval gaat het om bepaalde functies die men niet mag combineren en bij de cumulatie gaat het om de vraag of de vervulling van een politieke met een maatschappelijke functie gewenst danwel toelaatbaar is.

Filosofie

Men kan de vraag stellen wat toch de achtergrond is van deze uitvoering statutaire bepalingen ten aanzien van de onverenigbaarheden en de cumulatie van functies. Voor een goed begrip geldt daarbij het volgende.

De achtergronden en de filosofie is geweest om onverenigbaarheidsbepalingen aan te laten sluiten bij recente maatschappelijke ontwikkelingen. Daarbij is ondermeer uitgegaan van een aantal uitgangspunten. Men denke aan de gedachte van de spreiding van functies. Met andere woorden geen concentratie van functies bij één persoon. Ook de zuiverheid van de verhoudingen zijn in het geding. Daarom geen vertegenwoordigende en bestuursfunctie op hetzelfde niveau.

Ten aanzien van de cumulatie van functies geldt dat het in het belang is van een politieke partij indien zij een opeenhoping van politieke met maatschappelijke nevenfunkties zo veel mogelijk voorkomt. Onbedoeld kan er immers toch sprake zijn van of gevaar bestaan op het door elkaar halen van politieke en maatschappelijke belangen. De partij dient daarom te kunnen ingrijpen bij een ongewenste opeenhoping van politieke met maatschappelijke functies. ◀

16 PRACHTIGE REPRODUKTIES

8 van de indrukwekkendste zeilschepen van SAIL 1980 en 8 historische prenten van Amsterdam omstreeks 1900

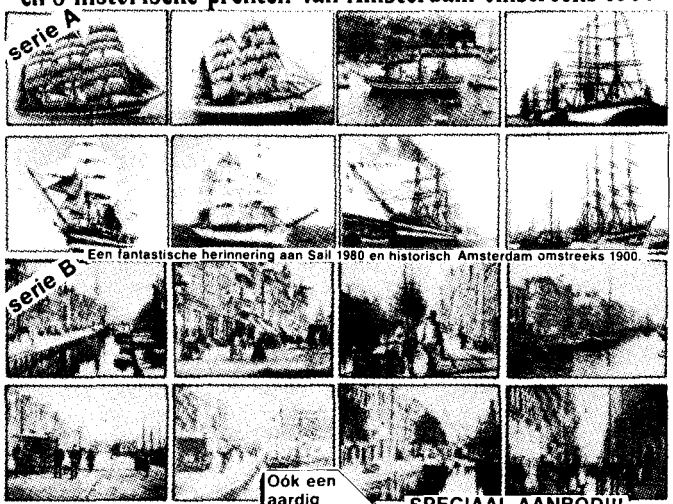

Een fantastische herinnering aan Sail 1980 en historisch Amsterdam omstreeks 1900.

Óók een aardig cadeau-idee!

SPECIAAL AANBOD!!!

U betaalt slechts ƒ 13,90 per serie van 8 stuks (+ƒ 2,10 verzendkosten)

Waarom doen wij dit?

Bent u ook een van die velen, die genieten van de indrukwekkende stoere zeilschepen en Amsterdamse stadsgezichten uit vervlogen jaren? Zo ja, dan stellen wij u in de gelegenheid te profiteren van een prachtige aanbieding.
Wij bieden twee series van 8 foto's reproduceren op het formaat 30x40cm.

Serie A - zowel op volle zee als in de haven van Amsterdam.
U.S.S.R. "Krusenstern"
Italie "Amerigo Vespucci"
Polen "Dar Pomorza"
Duitsland "Gorch Fock II"

Serie B - Amsterdam
Rokin 1890
Damrak 1897
Nieuwe Zijds 1860
Damrak 1902
Noordermarkt 1890
Lijnbaansgracht 1899
Rozengracht 1870
Overtoom 1903

Wilt U ze ingelijst ontvangen?

Wanneer u gebruik maakt van onze inlijstservice betaalt u slechts ƒ 110,- (incl. verzendkosten) per serie van 8 reprodukties kant en klaar ingeraamd in praktische en mooie wisselijsten (30x40cm) met ontspiegeld acryl-glas.

Hoe bestelt U?

Vul de bon in en stuur die in een envelop **(met postzegel)** met uw betaling naar
JANSSEN PRINTS
POSTBUS 2007
1180 EA AMSTELVEEN

Geef wel op de bon aan welke serie(s) U wilt ontvangen. Uw betaling kan in de vorm van een girobetaalkaart, een bankcheque of Eurocheque.
U ontvangt Uw bestelling binnen 4 weken na betaling.

Nóg gemakkelijker bestellen.

kunt U door overschrijving van het bedrag op postgiro 3441334 of op bankrekening nr 94 92 27 293 van de Centrumbank, van Baerlestr. 87 Amsterdam, tgv Janssen Prints, onder vermelding van "Prenten" **(met serie letter(s))**.
Wanneer U op deze wijze bestelt hoeft U de bon niet op te sturen, dat scheelt U een postzegel.

BESTELBON

Ja, stuur mij:

☐ 8 reprodukties NIET ingelijst, serie A ☐, serie B ☐
Ik sluit hierbij een bankcheque, girobetaalkaart of Eurocheque in ter waarde van ƒ 16,- per serie. Bij bestelling van beide series ƒ 32,-(incl verzendkosten) overmaken.

☐ 8 reprodukties WEL ingelijst serie A ☐, serie B ☐
Ik profiteer van uw kant en klaar aanbod tegen de voordeelprijs van ƒ 110,-(incl. verzendkosten) per serie. Ik sluit een girobetaalkaart, een bankcheque of een Eurocheque in ter waarde van ƒ 110,- (incl. verzendkosten) per serie. Bij bestelling van serie A en B ingelijst 2x ƒ 110,- is ƒ 220,- overmaken.
(hokje van Uw keuze(s) aankruisen)

Naam

Adres

Postcode/Plaats

Stuur de bon in eenenvelop MET POSTZEGEL aan: Janssen Prints, Postbus 2007, 1180 EA Amstelveen

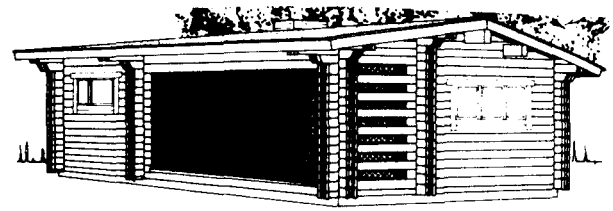

Finnware Houtbouw importeert landhuizen en bungalows voor zowel permanent als rekreatief gebruik, gebouwd in traditionele finse stijl. Woningen van Finnware bezitten optimale warmte-isolerende eigenschappen, aangepast aan de koude finse winters. Dit garandeert een behaaglijk verblijf en een voortdurende besparing op uw stookkosten. Finnware begeleidt uw plannen van begin tot eind; van een vrijblijvend schetsontwerp tot en met de oplevering. Levering van bouwpakketten is echter ook mogelijk. Hierdoor ontstaan grote mogelijkheden tot zelfwerkzaamheid, waarmee aanzienlijke besparingen op de bouwkosten worden bereikt. Finnware beschikt over een groot aantal standaardmodellen, maar kan ook zorgdragen voor een ontwerp welk geheel is aangepast aan uw eisen en mogelijkheden, ongeacht of dit een rekreatiewoning of woning voor permanente bewoning betreft.

Wilt u meer informatie? U belt of schrijft naar onderstaand adres en u ontvangt onze brochure. Of nog beter, u maakt met ons een afspraak. Dan vertellen wij u hoe snel uw plannen gerealiseerd kunnen zijn.

finnware houtbouw
achterhuis 15
1261 kp blaricum
telefoon 02152-50007

FINNWARE

IN POLITIEK OVERZICHT VALT DE BOM ALTIJD EEN MAAND LATER!

Alle feiten van het politieke gebeuren in Nederland en daarbuiten worden op de redactie van **Politiek Overzicht** gedurende een maand verzameld, geordend en op een rijtje gezet. Daarna wordt het tijdschrift pas gedrukt. Als de abonnees het in de bus krijgen, is de inhoud niet meer actueel. Gelukkig storen de feiten zich niet zo aan de actualiteit. Wat een feit is, blijft een feit.

Politiek Overzicht biedt een voortdurende stroom van feitelijke informatie over het beleid van regering, parlement en partijen, en standpunten van adviesorganen, commissies, maatschappelijke organisaties en deskundigen. Alles ingedeeld in vaste rubrieken en onderverdeeld in centrale thema's.
Met **Politiek Overzicht** beschikt u over een handzaam archief van de Nederlandse politiek.

De abonnementsprijs bedraagt **f 50,–** per jaar (11 nummers). Inclusief opbergband is de abonnementsprijs **f 61,50** per jaar. Tussentijdse abonnementen zijn eveneens mogelijk. Betaling uitsluitend na ontvangst van onze acceptgirokaart. U kunt desgewenst eerst een proefnummer aanvragen.

STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE
Nederlands Centrum voor Politieke Vorming
Zijldijk 25, Leiderdorp. Telefoon (071) 89 92 72
Postbus 346, 2300 AH Leiden

PARTIJ NIEUWS

Model-program provincie en gemeente

Op 20 juni jl. is een Modelprogram vastgesteld, op basis waarvan verkiezingsprogramma's voor resp. Staten- en Raadsverkiezingen kunnen worden ontwikkeld. Dit model – gebaseerd op het Program van Uitgangspunten en het landelijke verkiezingsprogram – is bedoeld als leidraad voor de opstelling van een programma in elke gemeente. Het partijbestuur wijst erop dat de inhoud van de provicie- en gemeenteprograms aan moeten sluiten bij de benadering van het landelijke verkiezingsprogramma en daarmee dus bij dit modelprogram 1982-1986. Ook mag uw regionale of plaatselijke CDA-program niet strijdig zijn met het Program van Uitgangspunten. Een exemplaar van het modelprogram 1982-1986 is aan elke afdeling toegezonden. Exemplaren zijn te verkrijgen à *f* 3,– incl. verzendkosten bij het CDA-secretariaat te Den Haag.

Notitie raadsverkiezingen

Op 2 juni 1982 worden weer periodieke verkiezingen gehouden voor de gemeenteraden (behalve in een aantal Zuidlimburgse gemeenten). De voorbereidingen daarop vangen voor de gemeentelijke afdelingen echter al in een heel vroegtijdig stadium aan. Omdat bij die voorbereidingen veel technische zaken aan de orde zijn, waarbij ook een aantal wettelijk voorgeschreven (sluitings)data van belang zijn, i.v.m. kandidatenlijsten, naam van de lijst eid., is ten behoeve van de gemeentelijke afdelingen een notitie vervaardigd, waarin de meest relevante gegevens staan vermeld en nader aangeduid. De notitie is deze week naar de secretarissen van de gemeentelijke afdelingen gezonden. Meerdere exemplaren zijn tegen kostprijs op het CDA-secretariaat verkrijgbaar.

Partijwijzer

De Kader- en Vormingscommissie van de partij heeft zojuist een brochure gepubliceerd waarin allerhande informatie over de partijstructuur en de werkwijze is opgenomen. De brochure is zeer toepasselijk „Partijwijzer" genoemd. De secretaris van elke afdeling heeft een exemplaar ontvangen. Tegen kostprijs zijn ook exemplaren verkrijgbaar op het partijsecretariaat in Den Haag.

Leeftijdsgrenzen

De CDA-reglementen bevatten bepalingen over leeftijdsgrenzen voor vertegenwoordigende functies. Op 65-jarige leeftijd b.v. moet men zich terugtrekken uit fulltime vertegenwoordigende functies. Voor niet-fulltime politieke functies, geldt, dat men wordt geacht zich terug te trekken op 70-jarige leeftijd.

Op het fusiecongres (oktober '80) is een resolutie aanvaard, waarin wordt uitgesproken deze leeftijdsbeperkingen voor kandidaten in vertegenwoordigende lichamen dienden te vervallen. Daarna heeft het CDA-presidium een gesprek gevoerd met de besturen van de katholieke en protestants-christelijke ouderenbond.

Over de leeftijdsgrensbeperkende bepalingen in de CDA-reglementen heeft een gedachtenwisseling plaatsgevonden in de CDA-partijraad om tot wijziging van deze bepalingen te komen. Voorgesteld is alle leeftijdsgrensbeperkende bepalingen in de CDA-kandidaatstellings-reglementen te schrappen. De CDA-partijraad is voornemens dit besluit op zijn vergadering van 21 november a.s. te nemen.

Afsluiting project „vrede en veiligheid" vrouwenberaad

De in de maanden september t/m november door het Vrouwenberaad georganiseerde plaatselijke en provinciale gespreks-, trainings- en studiebijeenkomsten over het onderwerp „Vrede en Veiligheid" worden afgesloten met een landelijke studiedag in de Jaarbeurs te Utrecht op maandag 30 november a.s. (Dus niet op 23 november, zoals eerder is meegedeeld!) Er zijn één grote en enkele kleine zalen beschikbaar voor ± 150 deelnemers.

De bedoeling is te proberen met elkaar te komen tot een aantal conclusies zodat het Vrouwenberaad over dit hoogst actuele onderwerp een doordacht geluid kan laten horen.
Het programma is zo samengesteld dat zoveel mogelijk recht gedaan wordt aan de overal in het land gevoerde gesprekken.
Als inleider/gesprekspartner heeft zich beschikbaar gesteld Fred Borgman, Tweede Kamerlid CDA.
's Morgens zal hij een inleidend verhaal houden gebaseerd op de schriftelijke rapportages uit de provincies, waarna plenaire discussie volgt.
Op basis van de verkregen gegevens worden concept-stellingen geformuleerd, waarover 's middags in discussiegroepen wordt verder gesproken.
De afronding en vaststelling gebeurt in het laatste uur plenair.
Schematisch weergegeven ziet het programma er als volgt uit:
10.00–10.15: Ontvangst met koffie; 10.15–10.30: Opening en mededelingen; 10.30–11.15: Inleider; 11.15–11.30: Koffie; 11.30–12.15: Gesprek met de inleider; 12.15–12.30: Voorbereiding middagprogramma; 12.30–13.15: Lunchpauze; 13.15–14.00: Groepsdiscussies; 14.00–14.15: Theetijd; 14.15–15.15: Bespreking resultaten; 15.15–15.30: Vaststellen conclusies; 15.30: Sluiting.
U kunt ongeacht in welk deel van het land u woont voor max. *f* 20,50 per trein heen en weer naar Utrecht. Treinkaartjes zijn beschikbaar en worden u na aanmelding, op verzoek, toegestuurd. Contante afrekening aan de zaal.
Provinciale Vrouwenberaden worden verzocht hun vragen, commentaren, opmerkingen enz. vóór 13 november a.s. te zenden naar de Sectie Vorming van het CDA Vrouwenberaad, Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag, t.a.v. Annemarie v. Bree. Plaatselijke gespreksgroepen die hun vragen, commentaren en opmerkingen voor de 13e november niet meer op de provinciale studiedagen kunnen „spuien", kunnen hun bijdrage eveneens sturen naar bovengenoemd adres.
Laat u dit vooral niet na, want alleen op die manier is het metterdaad mogelijk inleiding en concept-stellingen af te stemmen op de gevoerde discussies.
Wilt u door het invullen en opsturen van onderstaande strook laten weten dat u van plan bent te komen? Hartelijk dank en tot ziens!

T. Bot-van Gijzen, voorzitter sectie Vorming Vrouwenberaad.

Bon

Ondergetekende: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Postcode: .....

geeft zich hierbij op voor de afsluiting van het projekt „Vrede en Veiligheid" van het Vrouwenberaad te Utrecht, 30 november a.s.
Zij/hij wil wel/niet een treinretour ontvangen ad f 20.50, welk bedrag contant zal worden afgerekend in de zaal.

DAF Trucks Service

Alle DAF-onderdelen.
Nieuw - ruil - gebruikt.
Eigen revisie-afdeling.
Enorme ruilpool componenten.
Gebruikte trucks, cabines, motoren, bakken, diffs, assen.

Trucks service

bestebreurtje truck bv

tel. 01804-22022 - Rijsoord - telex 20118.
5 min. af Brienenoordbrug.

De Mijl b.v. Dordrecht, 078-141766

Blokland b.v. Middelharnis, 01870-2134

Het Internationaal Evangelisch Hulpfonds

TEAR FUND

The Evangelical Alliance Relief Fund
het Diakonaat van de Evangelische Zendings Alliantie

vraagt, namens evangelische kerken en zendingsgenootschappen in ontwikkelingslanden, uw betrokkenheid in gebed en financiële steun.

GIRO 41400

Informatie:

Postbus 156 - 3940 AD Doorn
Tel. 03430-6341.

KERNWAPENS

Hoorzitting van Wereldraad van Kerken

Over enkele weken (van 23 - 27 november) vindt in Nederland, in de VU, de publieke hoorzitting plaats van de Wereldraad van Kerken over kernbewapening en ontwapening. Wie uit welke landen ondervragen welke deskundigen uit Oost en West? Uitvoerige informatie daarover in het nieuwe nummer van VU-magazine.

Wie nevenstaande Bon meteen opstuurt is nog verzekerd van toezending.

VU magazine

CDA

BON Noteer mij als abonnee op VU-magazine voor *f* 23,50 per jaar.

Naam ..... Adres .....

Woonplaats ..... Datum .....

Handtekening .....

Opsturen aan VU, antwoordnr. 1771
1000 SN Amsterdam (geen postzegel)

LANERSBACH

Tirol, 1300 m; 10-daagse skireis: in jan. ***f* 440,-.** Logies/ontbijt. Treinreis vanaf Venlo/grens.

GOSSENSASS

Zuid-Tirol, 1100 m; 10-daagse wintersportreis, halfpension ***f* 635,-.** Inkl. treinreis vanaf Venlo/grens.

sindbad tours

Leenderweg 95, 5614 HL Eindhoven. Tel. 040-111444.

VLUCHT UIT DE VRIJHEID?

Handreiking bij de discussie met het I.K.V.
door **Drs. J. A. E. Vermaat**

Een unieke verzameling feiten en argumenten, die bij de diskussie over vragen van oorlog en vrede een rol spelen.
Op systematische en gedocumenteerde wijze wordt aangetoond, dat de leuze „Help de kernwapens de wereld uit, te beginnen bij Nederland" meer vanuit politieke dan godsdienstige of humanitaire motieven is ingegeven.
Een uitvoerig hoofdstuk over „De Sovjetrussische visie op de kernoorlog" laat zien, dat het politieke effect van eenzijdige stappen tot nucleaire ontwapening door Nederland precies het tegengestelde van vrede, veiligheid en vrijheid zal zijn.
Ieder, die zich met deze vragen bezighoudt, dient dit belangrijke boek aan te schaffen.
Paperback - *f* 24,50 - plus verzendkosten.
Van dezelfde schrijver nog beperkt voorradig:
„WIJ NEDERLANDERS EN DE VREDE"
Paperback - *f* 20,50 - plus verzendkosten.
Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

B.V. UITGEVERIJ „DE BANIER", Postbus 2330, 3500 GH Utrecht, tel. 030-313377.

Naam: .....

Adres: .....

Plaats: ..... code nr. .....

verzoekt te zenden rechtstreeks/via boekhandel .....

.....

..... ex. Vlucht uit de vrijheid? á *f* 24,50
..... ex. Wij Nederl. en de vrede á *f* 20,50

Deze bon in open envelop zenden aan: **B.V. Uitg. „De Banier",** Antwoordnr.1238, 3500 VE Utrecht.

Kamerkring Amsterdam (CDA-Kamerlid)

Drs. J. J. P. de Boer spreekt op 17 november a.s. op een ledenvergadering van CDA Amsterdam over KERNBEWAPENING en andere aktuele onderwerpen.
Plaats: CDA-Centrum Postjesweg 150/hoek Jan Tooropstraat. Aanvang 20.00 uur.

CDJA Utrecht

De activiteit van het provinciaal verband op 3 november a.s. gaat niet door.
Verdere informatie in het provinciale bulletin.

Kamerkring Maastricht

Het regionaal verband Maasdal en de gemeentelijke afdeling Echt organiseren een kadercursus.
4 november: CDA organisatie en reglementen door L. Frissen.
11 november: Uitgangspunten CDA en Christelijke politiek door J. van Iersel.
18 november: Gemeenteraadsfractie functioneren en fractieberaad door H. Savelsberg.
Voor nadere informatie over deze cursus kunt u contact opnemen met de heer Gerritsen uit Linne, tel. 04746–2479.

CDA Utrecht-stad

De Algemene Ledenvergadering zal gehouden worden op 1 december, aanvang: 20.00 uur. In het Jaffa-Centrum, Frederik van Eedenstraat 1.

CDA-Amerkant Overleg

Op 5 november wordt het twee-maandelijkse Amerkant-Overleg in Geetruidenberg gehouden. Aanvang 20.00 uur. Op de agenda van dit Overleg, waarvan de deelnemers bestaan uit de CDA-afdelingen van Geertruidenberg-Made, Drimmelen-Hoge en Lage Zwaluwe-Raamsdonk en Raamsdonkveer-Hank en Dussen, staat o.a. een verslag te geven door drs. J. v. d. Weitering, lid Prov. Staten (CDA) over de vaststelling van het Streekplan-West-Brabant. Inlichtingen: C. W. v. d. Heykant, Nassaustraat 13, Geertruidenberg. Tel. 01621–20519.

Kamerkring Den Helder

De kader- en vormingscommissie in de kamerkring organiseert dit vergaderseizoen een aantal cursussen. Zij die hieraan mee willen doen kunnen zich nog opgeven. Er kan keus gemaakt worden uit:
a. basiscursussen voor nieuwe leden en belangstellenden.
b. kadercursussen voor leden die kennis willen nemen van de CDA-visie op een aantal onderwerpen.
c. cursussen voor bestuursleden van de afdelingen, ter verkrijging van vergadervaardigheden e.d.
d. cursussen voor (aspirant) gemeenteraadsleden, hun begeleiders en adviseurs.
De cursussen onder a, b, en c worden in het najaar en in het voorjaar gegeven en die onder d in het voorjaar. Elke cursus omvat 4 cursusavonden.
De cursussen worden verspreid in de kamerkring gegeven, afhankelijk van de aanmeldingen. Voor opgave of nadere informatie: J. J. Verhoog, Tulpstraat 10, 1738 CC Waarland, tel. 02262–1793.

PARTIJ NIEUWS

Provinciale afdeling CDA-Noord- Holland.

De gemeentelijke afdelingen zullen in de komende week (onvoorziene omstandigheden voorbehouden) van het provinciaal bestuur ontvangen:
a. stukken met betrekking tot de samenstelling van de algemene ledenvergadering van de provinciale afdeling
b. een **adviesslijst** voor de kandidaatstelling voor de verkiezingen van de Provinciale Staten, vergezeld van de groslijst, de notitie „Kandidaatstelling provinciale staten" en een toelichting bij de te volgen procedure. De algemene ledenvergaderingen van gemeentelijke afdelingen hebben tot **uiterlijk 9 december 1981** de gelegenheid over de adviesslijst te stemmen.
c. stukken voor de stemming over de staartlijsten per statenkieskring. De termijn van inlevering van het stembiljet is gelijk aan die voor de adviesslijst.
De termijn van indiening van de amendementen op het ontwerp-verkiezingsprogramma is vandaag gesloten. Belangstellenden kunnen nog een exemplaar à *f* 1,20 excl. portikosten bestellen bij het sekretariaat. Het program wordt vastgesteld op de algemene ledenvergadering van 9 januari 1982.
De (staten)fractiebegeleidingsgroep „Ruimtelijke ordening/verkeer en vervoer" komt weer bijeen op 9 nov. en 7 dec., 20.00 uur, Frederikspark 10, Haarlem. Kontaktpersoon is P. Bot, Turfhoek 2, Medemblik, 02274-2445.
Contactpersoon fbg „Welzijn": A. Finke, Julianastraat 60, Koog a.d. Zaan, 075-168278.
Contactpersoon fbg „Gemeentelijke herindeling": J. Verhoog, Tulpstraat 10, Waarland, 02262-1793.
Secretariaat prov. afdeling: drs. Helmer Koetje, Okeghemstraat 38, 1075 PP Amsterdam, 020-643502.

CDA Vrouwenberaad Drente

Studiedag „Vrede en Veiligheid". Zaterdag 14 november, aanvang 10 uur. Plaats: Emmen, kerkcentrum „De Opgang", Mantingerbrink. Inleiders: J. van Houwelingen, staatssecretaris defensie; H. de Jong, militair bij de koninklijke landmacht.
's Middags discussie met een forum, waarin zitting hebben bovengenoemde inleider en de heer H. Faber, lid van het stichtingsbestuur Kader- en Vormingswerk CDA. Sluiting ± 15.30 uur. Kosten *f* 6,50 incl. lunch. Opgave voor deelname bij het secretariaat, Kamperfoelieweg 34, 9765 HL Paterswolde, tel. 05907-2434.

Wij hopen binnenkort 25 jaar getrouwd te zijn.

Ter gelegenheid hiervan nodigen wij graag ook langs deze weg alle CDA-vrienden uit om dit samen met ons te vieren.

Vrijdag 6 november 1981 van 18.00 tot 20.00 uur.
Hotel „Het Speulderbos", Garderen.

G. van Leijenhorst
G. H. van Leijenhorst-Swets **Paleisweg 7, Garderen.**

SPREEKT U GOED?
Leer vlot en overtuigend spreken in het openbaar en dagelijks leven! Overwin spreekangst, etc. Vraag uitgebreid GRATIS PROSPECTUS! INSTITUUT KONING, Afd. 15, 2000 AB Haarlem.

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)
BEGROTINGEN
• nieuwbouw
• verbouw
• restauraties
J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 · Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

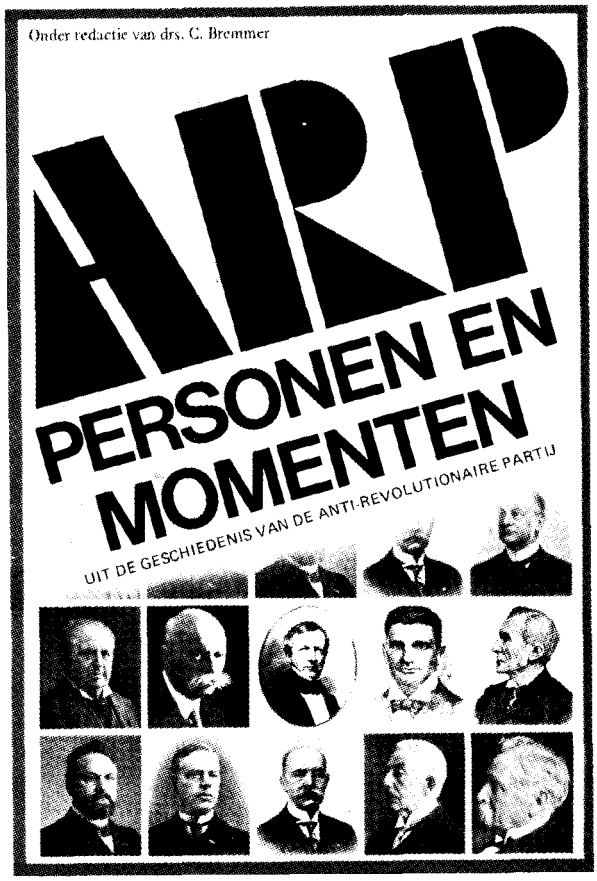

Boek over ARP

Ondergetekende wenst de publicatie „Personen en Momenten uit de geschiedenis van de ARPartij", te ontvangen. Stuur deze bon naar: CDA, Antwoordnummer 1700, 2500 XK Den Haag. (Een postzegel is niet nodig.)

Naam:_____

Adres:_____

Postcode:_____

Woonplaats:_____

Handtekening:_____

PERSONEN EN MOMENTEN

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ

Verantwoording	C. Bremmer
De ARP, waardevol erfgoed	W.F. de Gaay Fortman
Meer dan 100-jaar	G. Puchinger
Mr. Aeneas Baron Mackay	W.F. de Gaay Fortman
Mr. L.W.C. Keuchenius	I.A. Diepenhorst
Abraham Kuyper en de Anti-Revolutionaire Partij	G. Puchinger
Herman Bavinck, theoloog onder politici	R.H. Bremmer
Mr. Theodorus Heemskerk	I.A. Diepenhorst
Ds. Aritius Sybrandus Talma	I.A. Diepenhorst
Idenburg – Père noble van de Anti-Revolutionaire Partij	G. Puchinger
Dr. H. Colijn	G. Puchinger
Prof. Mr. Anne Anema	A.M. Donner
Dr. J. Schouten, een onverzettelijk christen politicus	J. van Bennekom
Schouten en Colijn	G. Puchinger
Pieter Sjoerds Gerbrandy	I.A. Diepenhorst
Bruins Slot, een politicus die van inzicht durfde veranderen	J. van Bennekom
Honderd jaar ARP en de vrouw I, II en III	F.T. Diemer-Lindeboom
De groten en de kleinen in de ARP	H. Algra
De kleine luyden en hun grote invloed	A. Vondeling
Een subjectief portret	H.A. de Boer

BIJLAGEN:

1. Overzicht bestuurssamenstelling ARPartij per fusiedatum
2a. ARP-leden in CDA-Eerste Kamerfractie per fusiedatum
2b. ARP-leden in CDA-Tweede Kamerfractie per fusiedatum
3. ARP-leden in de Provinciale Statenfracties per fusiedatum
4. Overzicht enkele bijzondere pers-artikelen verschenen naar aanleiding van het 100-jarig bestaan op 3 april 1979
5. Overzicht van toespraken gehouden op de manifestaties in het kader van het 100-jarig bestaan van de ARP
   a. 3 april 1979
   b. 7 april 1979
6. Lijst van – alle – anti-revolutionaire bewindslieden
7. Lijst van voorzitters AR-Tweede Kamerfractie
8. Lijst van – alle – anti-revolutionaire Eerste en Tweede Kamerleden
9. Overzicht van burgemeesters van anti-revolutionaire huize per 1 augustus 1980
10. Overzicht voorzitters en directeuren Dr. A. Kuyper-stichting
11. Overzicht partijsecretarissen
12. Overzicht Arjossecretarissen en voorzitters
13. Register
14. Personalia

Partijraad

De eerstvolgende partijraad zal gehouden worden op **zaterdag 21 november a.s. in het congrescentrum „Het Turfschip", Kloosterlaan te Breda.** Aanvang 10.15 uur.
Op deze partijraad zullen de financiële stukken van het afgelopen jaar en het komende jaar aan de orde komen, alsmede de eerste resultaten van de partij-politieke discussie.
Hebt u belangstelling deze dag bij te wonen dan kunt u zich opgeven door het overmaken van *f* 20,- op giro 720800 t.n.v. Stichting CDA-secretariaat, dr. Kuyperstraat 5, Den Haag. Dit bedrag bevat deelnemerskosten, lunchkosten en enkele consumpties.
Na ontvangst van betaling zullen vergaderstukken alsmede het toegangsbewijs automatisch worden toegezonden.

Dubbel?

Sommige lezers van ons blad zullen hiervan meerdere exemplaren ontvangen. Nodeloze geldverspilling zult u zeggen. Ja, dat blijft zo zolang u het wikkel (het bandje) van die teveel ontvangen exemplaren niet terugstuurt naar Den Haag.
Stuur daarom van het extra nummer het bandje retour naar het CDA-secretariaat!

ADDERTJE

Hoeveel venijn zit er in de Staart?

Op het secretariaat van het CDA
is plaats voor een

STAFMEDEWERKER ORGANISATIE (V/M)

De medewerker(ster) die voor deze funktie wordt aangetrokken, zal te werken worden gesteld op basis van een arbeidscontract.

In een later stadium is de mogelijkheid van een vast dienstverband niet uitgesloten.

De werkzaamheden van de betrokken medewerker(ster) omvatten o.a.:

— advisering over, coördinatie van en correspondentie met CDA-organen in provincie en gemeente, een en ander met betrekking tot de opbouw en uitbouw van de organisatie.
— mede uitvoering van kandidaatstellingsprocedures voor diverse vertegenwoordigende lichamen;
— aktieve deelname aan campagne en propaganda aktiviteiten van de partij

Vereisten:
— tenminste HEAO-opleiding;
— organisatorische ervaring;
— inzicht in de organisatiestruktuur en verwantschap met het CDA;
— goede kontaktuele eigenschappen.

De arbeidsvoorwaarden voor deze interessante en veeleisende funktie zijn grotendeels gebaseerd op de rijksregeling voor ambtenaren.

Inpassing in salarisschaal vindt plaats volgens de BBRA-normen. De AOW-premie wordt gecompenseerd.
Nadere informatie over deze funktie kan worden verkregen bij de adj. secr. administratie en organisatie, de heer G. van den Berg, tel. 070-924461.
Sollicitaties binnen 14 dagen schriftelijk richten aan de secretaris van het CDA, de heer Drs. M. Smits, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

drukkerij de Kok
Charloisse Kerksingel 24-26
Tel. (010) 291463-295215.
3082 DB ROTTERDAM

nim neon
LICHTREKLAME IN ELKE VORM
020-733928 v.ostadestraat 215 AMSTERDAM
01621-14939 lissenveld 43 RAAMSDONKSVEER

Bon Voyage **PARIJS**

3-4-5-6-7-8 daagse reizen v.a. f 178,–
- *vertrek dagelijks*
- *comfortabele treinen*
- *ruime hotelkeuze*
- *vele excursiemogelijkheden*
- *deskundige nederlandse hostesses en reisleiding*

*Vraag de **FTS** brochure 1981 bij uw reisburo, **N.S.** station of bij **FTS** Rokin 128 1012 LC Amsterdam tel. 020-236800.*

Nederlandse Spoorwegen

Redactiecommissie CDJA
Aat de Jonge, voorzitter
Ko Scheele, vice-voorzitter
Anneke Raven
Marc Wortmann
Robert in den Bosch
Jan Stevers
Willem van der Putten
Govert Veldhuyzen, red. secretaris

redactieadres: dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, tel. (070-924461).

LUBRIEK

Leuterig
Uitzonderlijk
Branieschopperig
Raadselachtig
Ireëel
Ergerlijk
Kolderriek

Lubriek dus. Al in maart 1981 werd het productiebesluit genomen; de plaatsing is echter voortdurend uitgesteld, in afwachting van de uitkomst van besprekingen. Gelukkig hebben die niet tot een nuloptie geleid...

Wie van uitstel een instelling maakt, moet later veel bijstellen.

De VVD heeft minister Van Thijn gevraagd om meer politie voor Amsterdam. Dit werd indertijd door ex-minister Wiegel (VVD) geweigerd. Oppositievoeren kan dus blijkbaar ook tegen jezelf.

Lubbers: wij waren fout.
Meijer: nee, wij waren fout.
Kunnen ze daar weer ruzie over krijgen...

(Het niet gehouden interview van deze week is met drs. J. den Uyl over zijn burgemeesterschap in Rotterdam. Hij wil eerst de werkgelegenheidssituatie aldaar bekijken.)

JEUGD-WERKLOOSHEID

Johan de Leeuw, voorzitter CDJA.

Ongeveer de helft van de bijna 400.000 werklozen zijn jongeren beneden de 25 jaar. Verwachtingen om na een opleiding aan de slag te kunnen worden de bodem ingeslagen. Geen perspectief. Een gevoel van machteloosheid en nutteloosheid. Vervreemding van de maatschappij. Talloze gevolgen, veelal bekend en teveel om op te noemen. En dat, terwijl het aantal vacatures de laatste één à twee jaar enorm is teruggelopen tot 15 à 20.000. Daarom zal het accent sterk gelegd moeten worden op herverdeling en het uitbreiden van de bestaande arbeid. Onder andere geïnspireerd door een in oktober jl. verschenen nota van Werkende Jeugd CNV (meer werk voor jongeren) een aantal opmerkingen. Soms zijn het accentueringen van wat ook al in het CDA-program (met name de art. 2.21 t/m 2.28) staat, soms zijn het aanvullingen daarop.

Een van de meest effectieve bepalingen uit het program lijkt mij, naast het stimuleren van deeltijdbanen en arbeidstijdverkorting, het verplichten (dus door middel van wetgeving) dat jeugdige werklozen voor een bepaalde periode (een halfjaar of één jaar) in het arbeidsproces worden opgenomen. Zowel door het bedrijfsleven, als door particuliere instellingen en de overheid. Met opleidingselementen en met een extra tegemoetkoming boven de basis-werkloosheidsuitkering. En dit alles onder begeleiding van de werkende jongeren-organisaties en de sociale partners. Deze gedachte is daarom zo belangrijk, omdat de koppeling tussen opleiding/scholing en de praktijk mogelijk blijft.

Een tweede punt uit het program (art. 2.25.e) is de verplichting voor werkgevers om langdurig werklozen (bijvoorbeeld langer dan één jaar) bij voorrang aan te stellen. Veel jongern zijn langdurig werkloos. Die bepaling zou dus met name jongeren moeten betreffen.

Gewezen is op het belang van de koppeling tussen opleiding, scholing en arbeid. Door middel van fondsvorming per bedrijfstak kunnen de bezwaren van de loonkostenontwikkeling en de kosten van opleidingen voor bedrijven ondervangen worden.

Dat vraagt ook om solidariteit binnen een bedrijfstak tussen de onderlinge bedrijven.

Per bedrijfstak c.q. bedrijf is te constateren of de jongeren daarin onder- of oververtegenwoordigd zijn. Bij oververtegenwoordiging moet door middel van CAO's getracht worden deze zoveel mogelijk op te heffen. Ons realiserend dat zoiets niet voor alle bedrijven mogelijk is, moet het wel een beleidslijn zijn. Dat is op een drietal manieren van arbeidstijdverkorting te bereiken:

1. nadrukkelijker dan tot nu toe moet bij de VUT (vervroegde uittredingsregeling) bepaald worden, dat de daardoor openvallende arbeidsplaatsen door andere werknemers, en dan met name jongeren, opgevuld moeten worden.
2. verkorting van de arbeidstijd per week is per bedrijfstak een middel om de oververtegenwoordiging van jongeren op te heffen;
3. al eerder heeft W.J.-CNV het idee van duo-banen gelanceerd. De solidariteit van werkende en werkloze jongeren moet ertoe leiden om het beschikbare werk, de vrije tijd, het inkomen en de uitkering samen te delen.

Naast deze suggesties voor arbeidstijdverkorting moet het beleid erop gericht zijn om nieuwe arbeidsplaatsen voor jongeren te scheppen bij bestaande en nieuwe bedrijven. Nieuwe initiatieven daarvoor moeten de kwaliteit van de produktie stellen boven de kwantiteit. Ideeën daarvoor moeten een kans krijgen. De behoefte bij jongeren om dat op een eigen manier, met een eigen bedrijfje te doen neemt toe. Geef die ideeën en initiatieven een kans. Organiseer dat landelijk en provinciaal. Stel daarvoor de nodige financiële middelen beschikbaar (werkgelegenheidsfonds, extra aardgasbaten etc.). Het is te hopen dat al dit soort elementen terug te vinden zullen zijn in het werkgelegenheidsplan van de regering, waarvan het Jeugdgarantieplan een onderdeel moet worden. Als een dergelijke concretisering er bij de regeringsverklaring nog niet in zit, dan is er altijd nog de CDA-fractie om dat te corrigeren. De jongeren rekenen op u! ■

NIEUW JASJE

CDActueel in een nieuw jasje, inclusief de jongerenpagina's. Dat was nodig, want we waren er na een jaar uitgegroeid en 't begon te slijten. We kregen een grotere maat: wekelijks drie pagina's (voorheen twee). Minimode schijnt weer in te zijn, niettemin dank aan de redactie van CDActueel.

Toen de maat vaststond moesten we gaan nadenken over de inhoud. Afgesproken werd dat wij (binnen de marges van het redactiestatuut) verantwoordelijk zijn voor de jongerenpagina's. Knippen in wat wij (uit-)dragen kan dus niet zomaar. Passen en meten doen wij zelf.

Anderzijds waren er de wensen uit het CDJA. Wij aan 't brainstormen: hele zaterdagen, notities, plannen gemaakt en weer in de prullebak. Plotselinge inval: alles dwars afdrukken, da's nog symbolisch ook voor het CDJA... Het ging mis dus, want we hadden even niet gedacht aan technische (on)mogelijkheden. De symboliek leek ook dubieus.

Wij weer met 16 beentjes op de grond. Inmiddels waren enkele uitgangspunten vastgesteld. CDJA-pagina's duidelijker onderscheiden van de rest van CDActueel. Een wat speelser karakter en meer vaste rubrieken.

De CDJA-pagina's staan voortaan helemaal achterin CDActueel en hebben een eigen lettertype. Bovendien herken je onze bladzijden aan het CDJA-vignet. Waarom dan nog een eigen blad? Wel, in deze opzet kan je toch kennis nemen van wat in het CDA omgaat en omgekeerd kunnen CDA'ers de jongerenpagina's lezen. Behalve leuk is het ook nuttig van tijd tot tijd je in andermans (politiek) jasje te hullen.

Misschien geldt dit wel voor het hele CDJA... Kop op mensen, niet te zwaarmoedig (over deze kritische noot). De nieuwe kolom onder de naam LUBRIEK wordt een wekelijkse speeltuin met humoristische, kritische inhoud. Eens per maand gaat Joop Walenkamp uit Leiden voor onze pagina's een cartoon tekenen. Ook de opmaak zal hier en daar opgefrist worden.

VASTE RUBRIEKEN

DE KANTTEKENING van Johan de Leeuw heeft een nieuwe lay-out gekregen. Wekelijks komt er een redactioneel commentaar onder de kop HORZELTJE. CDJA-kernen gaan over hun activiteiten schrijven in de rubriek KERN CENTRAAL. De participatie van leden zal bevorderd worden via de kolom VRAAGSTUKJES. Daarin kan iedereen vragen stellen aan CDA-bewindslieden, kamerleden e.d. Wie stuurt de eerste vragen in? 't Mag serieus en humoristisch van aard zijn. Ingekomen reacties worden gegroepeerd geplaatst onder de kop IK VIND DAT... De redactie behoudt het recht van inkorting.

Met wekelijks een hoofdartikel en bijdragen van fbg's of commissies, afgewisseld met cartoons, foto's e.d. hopen we dat het nieuwe jasje er aardig uit gaat zien. Hier en daar zal misschien nog eens een knoopje verzet (of doorgehakt) moeten worden. Past het jasje? We horen het wel. Trouwens we passen er wel een mouw aan.

Aat de Jonge, v.z. redactie CDJA ■

AB-INFO

LAATSTE WOORD NOG NIET GEZEGD

Zaterdag 17 oktober: zonnig herfstweer, fraaie kleuren in de Soesterbossen. Het AB vergadert over het beleidsplan voor het CDJA. Aan voorzitter Johan de Leeuw na afloop de vraag welke plannen er zijn? „Hoofdpunt is wel het kernenactieplan. De bedoeling is jongeren te motiveren voor het CDJA. In *iedere* gemeente moet een CDJA-afdeling komen! Verder moeten jongeren gaan meedoen aan de partijpolitieke discussie over „Vrede en Veiligheid" en „Sociale Zekerheid". Het CDJA gaat zich ook bezighouden met de energiediscussie, gericht op de BMD (Brede Maatschappelijke Discussie). Ik wil nog wijzen op de aanpassing van ons politiek pamflet, dat is een voortdurend proces. Tenslotte natuurlijk onze vormingsactiviteiten, zoals het scholenproject, dat nu op drie scholen proef draait."

In de middag verandert het weer plotseling: gure wind, snerpende regen. Het AB moet een standpunt bepalen over een nieuwe leus van o.a. het IKV: Geen nieuwe kernwapens in Europa; noch in Nederland, noch in enig ander land. Waarom niet voluit steun voor deze leus? Johan: „'t Ging niet zozeer om de leus. Het AB heeft *sympathie* voor de actie (op 21 november vindt een grote demonstratie plaats van allerlei vredesgroepen). Het CDJA *herkent* zich ook in de brede aanpak van deze actie. De leus staat in een ruime context."

MEEDOEN?

Maar gaat het CDJA nu meedoen aan de demonstratie? Johan: „Het AB wil accent leggen op de eigen lijn in deze van het CDJA. Een en ander kan nader ingekleurd worden op de Algemene Ledenvergadering van het CDJA op 14 november a.s. Daarom wilde het AB de actie nu nog niet ondertekenen, maar afhankelijk van die inkleuring kan dat alsnog gebeuren. Ik denk zelf dat deelname van het CDJA aan de demonstratie in de lijn van ons politiek pamflet en onze amendering van het CDA-program ligt.

De vredesgroepen stellen in hun oproep dat de Nederlandse regering moet terugkomen op de instemming met het Navo-besluit uit december '79 en dat de Navo dat besluit moet heroverwegen. Vind jij dat ook? Johan: „Ook deze zinsneden staan in een algemene context, maar... ik heb er geen moeite mee, ook als ik het CDA-program erop na lees."

Af en toe laaide het gesprek op het AB flink op, eenstemmigheid was er niet, zoals ook al bleek uit het niet unanieme advies van de Buitenlandcommissie van het CDJA. Viel Johan dit tegen? „Ik zou meer eensgezindheid wensen, maar maak mij geen illusies. Ik streef naar een standpuntbepaling waarin *zoveel mogelijk* CDJA'ers zich kunnen herkennen, zonder onduidelijk te worden. Daar moeten we naartoe groeien.

Tenslotte vraag ik Johan of hij teleurgesteld was over de magere opkomst van de AB-leden (het quorum was niet aanwezig). „Dit was een uitzondering, want de opkomst bij AB-vergaderingen lag tot nu toe erg hoog. Ik vind het dus een beetje onbegrijpelijk. Daar is het laatste woord nog niet over gezegd."

Ik verlaat de jeugdherberg na afloop van de vergadering. Met bakken komt de regen uit de hemel en ik denk: „... daar is het laatste woord nog niet over gezegd..." ■

Aat de Jonge

AGENDA

Algemene ledenvergadering 14 november

Uit verschillende nummers van CDActueel is je al duidelijk geworden dat op 14 november a.s. de ledenvergadering van het CDJA wordt gehouden.

De bedoeling is om in het middaggedeelte aandacht te besteden aan wat jongeren van het nieuwe kabinet (!?) te verwachten hebben.

Plaats: Utrecht, De Bruynelyceum, Koningsbergerstraat 2.

Tijd: aanvang 10.15 uur, sluiting: ± 17.00 uur.

Kosten zijn aan deelname niet verbonden.

Programma: de ochtend wordt besteed aan huishoudelijke zaken. Het middaggedeelte aan actuele politieke zaken (zie boven). Het ligt in het voornemen het officiële gedeelte te besluiten met een „informeel samenzijn" onder genot van een drankje.

Vergaderstukken: worden toegezonden nadat bijgaande bon op het secretariaat is ontvangen.

Opgavebon

O Ja, ik ben ook aanwezig op de eerste echte ALV van het CDJA op 14-11-1981.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Postcode: .....

Opsturen naar het CDJA-secretariaat Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

gereformeerd
traktaatgenootschap

Postbus 695
6800 AR Arnhem
Telefoon 085 - 51 43 40

Zojuist weer verschenen voor de 103e maal de bekende:

FILIPPUS SCHEURKALENDER 1982
(schild/blok)
en het

FILIPPUS
KALENDER-DAGBOEK 1982
(pocket)

met op de voorzijde van de kalenderblaadjes een dagelijkse meditatie n.a.v. bijbelboeken en op de achterzijde korte verhalen voor kinderen en volwassenen.

In het dagboekje alleen meditaties.

Prijs schild/blok: *f* 10,80
Prijs dagboekje: *f* 8,20
Voor verspreiding belangrijke korting.

Voor diaconiëen en evangelisatiecommissies is het dagboekje een zeer geschikt object om, i.v.m. kerstacties, weg te geven.

NES AMMIM

deze internationale christelijke nederzetting in noord Galilea, Israël heeft **vrijwilligers** nodig voor het **GASTENHUIS dat binnenkort zal worden geopend.**

Voor dit boeiend project worden gevraagd, op basis van zakgeldregeling, te komen werken, opgeleide

KOKS
- *chef kok*
- *restaurant kok*

OBERS/KELNERS

ook degene die geringe opleiding in dit vak heeft kan reflecteren!

Van de kandidaten vragen wij een bewust christelijke levenshouding, instemming met de doelstelling van Nes Ammim, minimum leeftijd 20 jaar en enige kennis van de Engelse taal.

Voor de funkties geldt een kontraktsduur van enkele jaren.

Dienstplicht faciliteiten plegen te worden verleend aan hen die minstens 27 maanden op NES AMMIM werkzaam zijn.

Geïnteresseerden kunnen zich wenden tot
bureau van de Stichting Nes Ammim Nederland:

J. v. Ruisdaelstraat 62,
3583 CG Utrecht
030 - 51 28 03
de heer C. J. v. Rietschoten.

37.50 tot 1 januari 1983

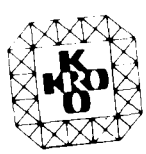

Mikro-gids is het kleine programma-blad van de KRO. Helemaal zwart-wit en daarom zo goedkoop. Maar toch vol informatie over televisie- en radioprogramma's, met veel toelichtingen van binnen- en buitenland. Met een handige indeling die onnodig bladeren voorkomt. En tijdelijk zelfs extra voordelig: *f* 37,50 voor alle nummers tot 1 januari 1983.

Neem even die moeite: de KRO is het waard.

Door een abonnement op Mikrogids bent u meteen lid van de KRO, een omroep die meer wil brengen dan louter amusement; waar plaats is voor maatschappij-kritische programma's vanuit de katholieke overtuiging.

Geef ons even een berichtje, dan sturen we vanaf volgende week Mikro-gids. U hoeft alleen maar even te bellen: 035 - 284 333, of de bon in te vullen.

BON

Ik geef me op als abonnee op Mikro-gids en betaal voor alle nummers tot 1 januari 1983 de speciale prijs van *f* 37,50.

Naam: _____
Adres: _____
Postcode: _____
Woonplaats: _____

Deze bon uitknippen of overschrijven en in gesloten envelop sturen aan:
KRO, antwoordnummer 70,
1000 RA Amsterdam.
Een postzegel is niet nodig.

CDA

WEEKBLAD VAN HET CDA 1e JAARGANG NUMMER 57 – 7 NOVEMBER 1981

DOCUMENTATIE NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

CD/ACTUEEL

Bukman over 21 november demonstratie

Prof. Nooteboom over CDA-rapport Herziening belastingwetgeving

Werkende Jongeren CNV willen 65.000 banen

Frinkings dagboek van vijf dagen Moskou

De Geus en De Kwaadsteniet over vrede en veiligheid

CDJA in gesprek met Hans de Boer

CDA provincie Groningen

De najaarsledenvergadering van het CDA-Groningen wordt gehouden op donderdag 12 november 1981 te 19.30 uur in Congrescentrum Het Tehuis, Lutkenieuwstraat te Groningen.
Op de agenda staan o.a.: financiële verslagen en verslag secretaris; de begroting verkiezingscampagne staten maart 1982; wijziging reglement verkiezingen provinciale staten; gedragsregels kandidaatstelling bij de statenverkiezingen.
Na de pauze zal de Statenpolitiek centraal staan.

CDA Gelderland

Op 14 november vindt in het Huis der Provincie te Arnhem een algemene ledenvergadering plaats van de Provinciale Afdeling CDA-Gelderland.
In verband met een zo efficiënt mogelijke regeling van de gang van zaken, wordt u verzocht als deelnemersbijdrage een bedrag van *f* 15,– (incl. lunch en enkele consumpties) over te maken op postgiro 40 17 229 t.n.v. het CDA-Gelderland te Arnhem.
Na ontvangst van betaling ontvangt u de toegangskaart en de vergaderstukken.
Op de agenda staat o.a. de begroting 1982; de behandeling van amendementen op en vaststelling van het Provinciaal Program; de vaststelling kandidatenlijst voor de verkiezing van leden der Provinciale Staten.

CDA Utrecht

Op 9 november organiseert de CDA-wijkafdeling Utrecht-Zuid/Oost een openbare thema-avond over „Maatschappelijke ontwikkelingen en justitiebeleid". Het onderwerp wordt ingeleid door de minister van Justitie, mr. J. de Ruiter. De bijeenkomst vindt plaats in het Marcuscentrum, Wijnesteinlaan 2, Utrecht/Hoograven. Aanvang 20.00 uur.

PARTIJ NIEUWS

CDA-Vrouwenberaad Utrecht

Op 19 november a.s. organiseert het Provinciaal CDA-Vrouwenberaad Utrecht een algemene ledenvergadering. Tijdens deze vergadering zal het Provinciaal Bestuur worden gekozen. Na de pauze zal mw. Uiterwaal-Cox iets vertellen over haar werk in de Provinciale Staten gevolgd door discussie.

Kandidaten voor het bestuur kunnen tot 10 dagen voor de vergadering worden opgegeven bij het secretariaat t.n.v. E. de Koning-Nefkens, Ser. v. Linschotestraat 47, Linschoten. Tel. 03480-18363.

De avond wordt gehouden in „De Lichtkring", Eykmanlaan 72 te Utrecht en begint om 20.15 uur.

Royement

Het partijbestuur heeft twee verzoeken om royement in overweging te nemen gedelegeerd aan het dagelijks bestuur. De verzoeken waren afkomstig van de afdelingen Beek en Spaubeek en betreffen CDA-leden die tijdens de raadsverkiezingen in Limburg op een niet-CDA-lijst voorkwamen. Het bestuur kan op eigen initiatief leden royeren die op deze lijsten gestaan hebben. Een verzoek tot royement kan ook uitgaan van de betreffende gemeentelijke afdelingen. Het bestuur besloot zijn houding t.o.v. naams- en persoonslijsten in verkiezingen nader te bepalen op zijn volgende vergadering aan de hand van een notitie van CDA-Limburg.

Partijraad

De eerstvolgende partijraad zal gehouden worden op **zaterdag 21 november a.s. in het congrescentrum „Het Turfschip", Kloosterlaan te Breda.** Aanvang 10.15 uur.
Op deze partijraad zullen de financiële stukken van het afgelopen jaar en het komende jaar aan de orde komen. Redevoeringen zullen worden gehouden door partijvoorzitter Bukman, fractievoorzitter Lubbers en minister-president Van Agt.
Hebt u belangstelling deze dag bij te wonen dan kunt u zich opgeven door het overmaken van *f* 20,- op giro 720800 t.n.v. Stichting CDA-secretariaat, dr. Kuyperstraat 5, Den Haag. Dit bedrag bevat deelnemerskosten, lunchkosten en enkele consumpties.
Na ontvangst van betaling zullen vergaderstukken alsmede het toegangsbewijs automatisch worden toegezonden.

Correspondentie

De afwikkeling van correspondentie tussen het CDA-secretariaat en de afdelingen ondervindt momenteel enige vertraging. Oorzaak hiervan is de vacature „medewerker organisatie".

CDA-Vlissingen

Ter afsluiting van het thema „Vrede en veiligheid" spreekt Kamerlid dr. W. de Kwaadsteniet op 12 november tijdens een bijeenkomst van het Vrouwenberaad en de afdeling Vlissingen. Plaats: 't Anker, Bonedijkstraat 163.

ADDERTJE

Zijlstra met VUT? Shell helpt!

Vertalers gevraagd

Het CDA-partijsecretariaat heeft dringend behoefte aan vertalers. Het gaat hierbij om personen die tegen een redelijke vergoeding CDA-documenten (uitgangspunten, program etc.) kunnen vertalen van het Nederlands naar het Engels; het Frans; het Duits en het Spaans.

Geïnteresseerden kunnen zich schriftelijk dan wel telefonisch richten tot secretariaat CDA-commissie Buitenland, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag (tel. 070-924461).

Als de bladeren vallen...

denken we vanzelf aan de dood.
Straks valt ieder van ons als een blad van de boom van het mensdom.
En dan? Als u deze vraag niet wilt ontvluchten, maar erover wilt nadenken, dan sturen wij (= christenen uit verschillende kerken) u graag gratis de brochure „Wil je eeuwig leven?" en het boek „Wat is geloven?" van H.J. Hegger.
Schrijf of bel: De Stem van de Goede Herder, Boulevard 11, Velp G. 085-646050.

CD/ACTUEEL

Onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter)
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Eske Sleijser-Tegelaar
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

Adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman
Gerard van der Wulp

Redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

Redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag,
tel. 070-924461

Advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

Druk:
BDU Barneveld

Abonnementsprijs:
ƒ 39.- per jaar

DEZE WEEK...

Banenplan CNV-jongeren

In hun nota „Meer werk voor jongeren" stellen de Werkende Jongeren van het CNV dat het mogelijk moet zijn om 65.000 werkloze jongeren aan een baan te helpen. Ton Huijssoon bespreekt het rapport en vroeg Ria Oomen uit de CDA-fractie om een reactie. pagina 6, 7, 8.

Formatie

Het kernkabinet bijeen met de informateurs. Ton Huijssoon kan in zijn fractie-rubriek nog weinig nieuws melden. Pagina 8.

Verslag reis naar Sovjet-Unie

Vorige week bezocht een Nederlandse delegatie de Sovjet-Unie om te praten over Vrede en Veiligheid. Kamerlid Ton Frinking geeft impressies van deze reis. Pagina 12, 13.

Belastingrapport CDA

Maandag a.s. vindt een studieconferentie over het rapport „herziening van de belastingwetgeving" plaats. Reden voor CD/ACTUEEL om het oordeel van prof. mr. A. Nooteboom over het rapport te vragen.
Pagina 14, 15.

Vrede en Veiligheid

Oud-minister van defensie P.B.R. de Geus schrijft in zijn bijdrage „Om een zinvol veiligheidsbeleid" over de toepassing van het CDA-program in het regeringsbeleid. Redactie- tevens fractielid de Kwaadsteniet geeft een reactie.
Pagina 18, 19 en 20

EN VERDER...

Commentaren 4, 5
Daarnaast 5
Partijvoorzitter 9
Zwart-Wit 10
Beurtelings 11
Fractie 8
Regio 17
CDJA 21, 22, 23
Partijnieuws 2

COMMENTAREN

Geslaagd of niet

Op het moment van het schrijven van dit commentaar is nog steeds geen zinnig woord te zeggen over de afloop van de informatie-poging – het „lijmen" – van de hoogleraren Halberstadt en De Galan. „Geen commentaar" zei Van Agt net nog, na terugkeer van een laatste gesprek met de informateurs. Twee mogelijkheden dus, waarvan bij het verschijnen van dit blad gebleken zal zijn, waarop het uiteindelijk is uitgedraaid.
Is de poging alsnog mislukt, dan is dat een trieste zaak. Niet alleen omdat het er nog steeds op leek, dat iedereen een kabinet van CDA-PvdA-D'66 gezien de verkiezingsuitslag onontkoombaar vond, maar ook gezien de moeizame voorgeschiedenis, die we van 25 mei tot op de dag van vandaag hebben moeten meemaken in de pogingen om daadwerkelijk tot zo'n kabinet te komen. Een mislukking is dan een uiterst trieste zaak. De schuldvraag heeft dan minder zin dan de vraag, wat we dan weer moeten beginnen. Zonder dus in die schuldvraag te treden, kan wel worden vastgesteld, dat CDA en D'66 zich enerzijds zoveel mogelijk aan het regeeraccoord hebben gehouden, maar tegelijkertijd toch geprobeerd hebben de ruimte te vinden voor de miniser van Sociale Zaken en Werkgelegenheidsbeleid bij het van de grond brengen van zijn werkgelegenheidsplan. Een plan, waarvan de bedoeling niet helemaal onzinnig was en is. Waar immers forse bezuinigingen en maatregelen op allerlei terrein – in het afgesproken streven tot vermindering van het financieringstekort – genomen moeten worden zonder een gegarandeerd uitzicht op een betere werkgelegenheid, is het geen onlogische gedachte te proberen een teken van hoop te bieden in de vorm van dan maar voorlopige en tijdelijke arbeidsplaatsen, zoals Den Uyl wilde. Trouwens, de voor zijn plan beschikbare gelden zouden ook gebruikt worden voor blijvende verbeteringen b.v. op het terrein van innovatie en energiebesparing met tijdelijke positieve werkgelegenheidseffecten. Blijkt bij het verschijnen van dit blad de poging alsnog geslaagd, dan is dat wel een prestatie van de informateurs, maar geen reden voor trots aan de kant van de „gelijmde" coalitiegenoten. Onderling wantrouwen, een van de oorzaken blijkbaar voor de breuk, is immers nooit iets om je trots voor de op de borst te slaan. Zeker niet, wanneer al maanden tevoren ten overstaan van de kiezers in een proces, dat soms bijna genante vormen aannam geprobeerd is tot een gezamenlijke aanpak voor de immense problemen van ons land te komen. Die hele periode heeft al heel wat uithoudingsvermogen van de kiezers gevraagd. Kiezers, van welke partij dan ook, die om een beleid vragen, waarmee de huidige financiële en sociaaleconomische crisis en de crisis in de verzorgingsstaat zou kunnen worden opgelost. Ondanks dat, is dan wel te hopen, dat de afgelopen 2½ weken de laatste zwakke plekken in de basis van het kabinet definitief hebben weggewerkt en het onderling wantrouwen hebben weggenomen, zodanig dat een voldoende basis aanwezig is voor een solide beleid, harmonieuze samenwerking en voor de kracht om eventuele nieuwe problemen binnen het kabinet zelf op te lossen. Maar of dat zo is, zal voor een groot deel afhangen van het verantwoordelijkheidsbesef van de coalitiegenoten, zowel in het kabinet als in de Kamer. Zowel tegenover de kiezers als meer nog tegenover het gehele land. Want dat het landsbelang in het geding is, staat vast.

CDACTUEEL

Solidariteitsheffing

Een belangrijk punt in de slotvoorstellen van de informateurs Halberstad en De Galan was een zgn. „solidariteitsheffing" ter financiering van het werkgelegenheidsplan van Den Uyl. Een dergelijke heffing in de sfeer van de loon- en inkomstenbelasting zou in strijd zijn met de afspraak in het regeeraccoord, dat de totale druk van belastingen en sociale premies niet zou mogen toenemen. Vandaar, dat een dergelijke heffing voor CDA en D'66 moeilijk bleek. Dat betekent echter niet, dat het CDA geen voorstander zou zijn van solidariteit bij de oplossing van het werkgelegenheidsvraagstuk. Integendeel. Ook de vooral door het CDA van het begin af aan voorgestane inkomensmatiging met een zo groot mogelijke zorg voor de laagstbetaalden, is op solidariteit gebaseerd. Iedereen zou op deze manier bijdragen tot een directe verbetering van economie en een (indirecte) verbetering van de werkgelegenheid. Ook echter in de voorstellen van het CDA tot invoering van een investeringsloon zit een forse solidariteit gebakken, ook dat is niet te ontkennen. Het investeringsloon stuit in dit stadium echter op grote bezwaren bij werkgevers en werknemers. Tenslotte waren ook de CDA-voorstellen om uit de allerlaatste impasse te komen – het vrij maken van gelden voor extra werkgelegenheid via vormen van tijdelijke indirecte belastingverhoging –gekenmerkt door de gedachte om met zijn allen iets extra's op te brengen voor extra arbeidsplaatsen op korte termijn. Misschien zou een dergelijke maatregel uiteindelijk een grotere solidariteit hebben betekend dan de in eerste instantie door de informateurs voorgestelde en door de PvdA aanvaarde extra heffing in de sfeer van de loon- en inkomstenbelasting. Zoals gezegd zou dat immers leiden tot een strijging van de collectieve lastendruk, met gevolgen voor lonen en prijzen en voor de concurrentiepositie van het bedrijfsleven. Vandaar: óók solidariteit, misschien wel juist solidariteit in de benadering van het CDA.

CDACTUEEL

Kerk en politiek

De Synode van de Gereformeerde Kerken heeft zich nadere spelregels opgelegd bij het doen van uitspraken over maatschappelijke vraagstukken en zich bovendien beraden over de status van dergelijke uitspraken.
Politici kunnen zich nogal eens geïrriteerd tonen over het feit dat een kerk zich met politiek bemoeit. Wie zich de regelmatige ergernis, herinnert van de Duitse bondskanselier Schmidt hierover realiseert zich dat het probleem niet typisch Nederlands, laat staan typisch gereformeerd is, hooguit de benadering ervan.
De Synode nam met 74 tegen 17 stemmen de voorstellen van haar adviescommissie over. Het besluit komt hierop dat alleen een kerkelijke uitspraak kan worden gedaan wanneer een zodanig getuigenis „evident evangelisch" is, niet op specialistisch deskundigenterrein ligt en ook niet via andere wegen behoorlijk duidelijk doorklinkt (een samenvatting van de voorstellen is opgenomen in de rubriek Gesignaleerd op pag 16).
De Synode zag daarnaast geen reden dergelijke uitspraken een lichtere status te geven dan uitspraken op intern kerkelijk gebied: Ook deze besluiten hebben een bindend karakter. Kortom: de Synode zal zich niet vaak uitspreken, maar als ze zich uitspreekt is het ook menens.

Er vallen voor een politieke partij twee conclusies te trekken: met instemming kan geconstateerd worden dat de Synode vindt dat het getuigenis van christenen primair via diverse organisaties, volk en overheid dient te bereiken. Vervolgens zal èn door het uiterst selectief karakter van dergelijke uitspraken, en door de zwaarte die de Synode aan haar uitspraken verbindt wanneer ze zich dan eens uitspreekt, een dergelijke uitspraak zeer ernstig moeten worden genomen.
Met name door een partij die zegt „een wezenlijke betekenis te hechten aan de uitspraken van de christelijke kerken – zoals artikel 2 van het program van uitgangspunten van het CDA het formuleert.

CDACTUEEL

Spanje in de NAVO

De Spaanse „Tweede Kamer" heeft zich uitgesproken voor toetreding van Spanje tot de NAVO. Binnenkort zal de Nederlandse regering met de Spaanse aanvrage van het lidmaatschap worden geconfronteerd. Wie een eventueel lidmaatschap van Spanje vanuit een Westeuropees en Atlantisch standpunt bekijkt zal zonder moeite een aantal argumenten op tafel kunnen leggen ter ondersteuning van de Spaanse aanvraag. Wie zich op het standpunt stelt dat Spanjes NAVO-lidmaatschap moet worden gezien in het kader van de Oost-West-relatie zal met even weinig moeite aannemelijk kunnen maken waarom Spanje geen lid zou behoren te worden. Het kabinet zal worden geconfronteerd met een dilemma. Enerzijds zal „nee" tegen Spanje (weer) problemen geven met de bondgenoten en Spanje bruskeren; het „ja" zal niet direct in de lijn liggen van het streven naar ontspanning in Europa en zal de komende besprekingen met de Sovjet-Unie over de kruisraketten nauwelijks begunstigen.

CDACTUEEL

ADDERTJE

British Leyland: het ge-morris over, nu de regering austindisch doof is

DAARNAAST

Het kiezen van de Tweede Kamer en het formeren van een kabinet op basis van de verkiezingsuitslag zijn hoogtepunten in onze parlementaire democratie. Althans ze behoren dat nog steeds te zijn. Maar wie die lange maanden sinds 26 mei nog eens langs zich heen laat gaan, houdt weinig plezier over. Een hoog verkiezingspercentage, en een duidelijke uitslag voor een breed samengesteld kabinet hebben er uiteindelijk toe geleid, dat we nog steeds even ver zijn als op de verkiezingsavond zelf.
Maandenlange onderhandelingen, persoonlijke en politieke frustraties, een verbleekt regeeraccoord en direct daarop al weer een gebroken kabinet vormen het resultaat van de als duidelijk bedoelde stem van 86 procent van de kiezers. Het formatiegebeuren, zoals we dat ook nu weer meemaken, kent vele kanten, die het bestuderen waard zijn en zich lenen voor verbeteringen. Eén aspect daarvan is de openbaarheid.
De kabinetsformatie van 1977 kenmerkte zich door een grote mate van openheid en openbaarheid. Ieder woord aan de onderhandelingstafel – en dan bij voorkeur dat van de tegenpartij – werd in dagelijkse gesprekken tussen onderhandelaars en parlementaire pers breed uitgemeten. Vaak kwamen die woorden in een verkeerd daglicht, wat een nieuwe barrière betekende in de volgende ronde. Niet voor niets sprak men toen van het beeld „van vechtend over straat rollende onderhandelaars". Met die ervaring in het achterhoofd zou beslotenheid bij de kabinetsformatie in 1981 troef moeten zijn, sprak men af. „Terughoudendheid bij de informatie over het onderhandelingsproces" noemde men dat.
Noch het gebeuren in 1977 noch de nu gehanteerde beslotenheid dienen de democratie. Waar het 1977 betreft: de openheid van toen, was geen echte openheid, omdat de zaken niet evenwichtig en eerlijk op tafel kwamen. De beslotenheid van nu gaat in tegen het recht van de kiezer, om te weten, wat er met zijn stem wordt klaargemaakt aan coalitie en beleid en als er blijkbaar niets kan worden klaargemaakt, wat daarvan de oorzaken zijn. Helemaal erg wordt het, als ondanks de (ten onrechte) afgesproken beslotenheid door alle hoeken en gaten in de onderhandelingsruimten flarden van onderhandelingen naar buiten sijpelen.
Een stuk non-informatie, die gekleurd wordt door de bron en geselecteerd wordt naar de beeldvorming ten goede voor eigen partij en ten kwade voor de tegenpartij.
Die zogenaamde „beslotenheid" voldoet niet.
Dat zal wel het geval kunnen zijn met afspraken tussen (in)formateurs en onderhandelaars over tijdstip, onderwerp en karakter van inhoudelijke gezamenlijke mededelingen over het verloop van de onderhandelingen.
Geen wonder, dat moedeloosheid en ongeïnteresseerdheid bij de gewone kiezer hand over hand toenemen. Ze doen maar in Den Haag! ◄

Ben Pauw

P.S. Ook deze brief was als strikt vertrouwelijk aan de onderhandelaars ter hand gesteld.

„Je bent jong en je wilt es wat. Een baan bijvoorbeeld"

CNV-jongeren willen 65.000 banen

Het moet mogelijk zijn 65.000 werkloze jongeren aan een baan te helpen. Dat zegt Werkende Jongeren-CNV in de nota „Méér werk voor jongeren". Een banenplan in het klein en zeer concreet.

Mazzel

Je bent jong, en je wil wel es wat. Een baan, als 't even kan. Die zijn er niet al te veel, als je de schoolbanken inruilt voor het arbeidsproces. Aan de slag komen na het eindexamen is tegenwoordig zoiets als puur mazzel hebben.

Bijna de helft van alle werklozen is onder de 25: Op een totaal van ongeveer 400.000 zijn dat er dus ongeveer 200.000. En – banenplan van Den Uyl of niet – niets wijst er op dat de „situatie van jongeren op de arbeidsmarkt", zoals dat zo deftig heet, snel verbetert.

De organisatie van werkende jongeren van het CNV WJ-CNV is al jaren bezig om iets aan die situatie te doen. Ze heeft plannen gemaakt om de jeugdwerkloosheid te bestrijden op het terrein van het onderwijs, op het terrein van arbeidsmarkt en arbeidsvoorwaardenbeleid. Ze heeft voorstellen gedaan om het werk dat er nog is zo eerlijk mogelijk te verdelen. Maar waar niet is, verliest ook de keizer zijn recht. Daarom, zegt WJ-CNV, zullen we ons niet alleen moeten afvragen hoe het werk beter kan worden verdeeld, maar ook hoe de werknemers betrokken kunnen zijn bij de werkgelegenheid in de bestaande bedrijven en hoe de werkgelegenheid kan worden uitgebreid door het voeren van een beleid dat gericht is op het opzetten van nieuwe al dan niet kleinschalige bedrijven.

De nota „Meer werk voor jongeren", eind oktober verschenen, kun je moeilijk vrij van ambities noemen. Maar de nood onder de werkloze jongeren is hoog, en daarom is het te prijzen als een belangenorganisatie als WJ-CNV zich inzet om iets aan die situatie te verbeteren. De schoolverlater heeft de wind niet mee. De selectienormen zijn door het meer dan voldoende aanbod strenger geworden en het „Voor jou tien anderen" doet volledig opgeld. Jongeren vormen samen een kwart van de beroepsbevolking en daaruit zou je mogen afleiden, dat ze ook een kwart vormen van alle Nederlanders die gewoon een baan hebben.

Niks daarvan, zegt WJ-CNV. Hoewel er ir sommige sectoren bepaald sprake is van een oververtegenwoordiging van jongeren, kun je als regel spreken van ondervertegenwoordiging. Dat leidt dan weer tot een onevenredig grote jeugdwerkloosheid. „Wij vinden dat de relatief grote jeugdwerkloosheid het rechtvaardigt dat er op dit moment speciale maatregelen genomen worden die de ondervertegenwoordiging van jongeren opheffen. Daar komt nog bij, dat er in de groeisectoren verhoudingsgewijs weinig jongeren werken. Deze groeisectoren zijn: kleding-, schoeisel- en meubelindustrie, machine- en apparatenbouw, elektrotechniek, transportmiddelen- en instrumentenindustrie. Omdat de jongeren relatief slecht vertegenwoordigd zijn in deze sectoren (met uitzondering van de kledingindustrie) profiteren zij minder dan evenredig van de werkgelegenheidsgroei. De sociale maatregelen ten gunste van jongeren moeten dus leiden tot een stijging van het aantal banen voor jongeren in alle bedrijfstakken waar dit redelijkerwijs mogelijk is. Dit los van de vraag of er in een bepaalde bedrijfstak al dan niet sprake is van een groei van de productie.

Onderhandelen

De beste manier om van die ondervertegenwoordiging af te komen is volgens WJ-CNV overleg op landelijk niveau tussen werkgevers- en werknemersorganisaties. Met andere woorden: die moeten afspraken maken om de huidige situatie te veranderen. De CAO-onderhandelingen op het niveau van bedrijfstak of onderneming zijn daartoe middel bij uitstek. Citaat: „Als leidraad dient het aandeel van de jongeren in de beroepsbevolking (25 procent) genomen te worden. Vanzelfsprekend zal daarbij rekening moeten worden gehouden met de situatie op de regionale arbeidsmarkt(en) en de toekomstige ontwikkelingen in de bedrijfstak. Het heeft geen zin jongeren onder te brengen in bedrijven die absoluut geen perspectief hebben".

Dat klinkt allemaal mooi: maar er is het gevaar dat het slechts een vrome wens zal blijven. Je moet er wel van uitgaan, dat het in de praktijk meezit, WJ-CNV heeft zich dat gerealiseerd en ging zelf aan het rekenen. Resultaat van de optelsom: er is de mogelijkheid 65.000 banen voor jongeren te scheppen. Tot dat aantal kom je, als je er van uitgaat dat één op de vier banen door jongeren zou moeten worden bezet. De 65.000, uitgesplitst naar sectoren:
voedings- en genotmiddelenindustrie 4.000;

Ria Oomen: Origineel en positief plan

Het plan van de WJ-CNV 65.000 banen voor jongeren te scheppen is in de Tweede Kamerfractie van het CDA goed ontvangen. „Een heel concreet en positief plan," is de reactie van fractielid Ria Oomen-Ruijten. Ze noemt de poging van de organisatie van werkende jongeren erg creatief. „Ze hebben goed over het probleem nagedacht." Ik kom zeker op het plan terug bij de behandeling van de begroting van sociale zaken," zegt het fractielid. Overigens plaatst ze enkele kanttekeningen bij het rapport zelf. Met name de „quoteringsmaatregel" – één op de vier werknemers moet jonger dan 25 jaar zijn – roept bij haar vraagtekens op.
„Hoe moet een kleine aannemer met vier man in dienst dat waar maken? En laten we, als praktisch punt, niet vergeten dat jongeren ouder worden."
Het rapport als geheel heeft, zoals gezegd, de waardering van het kamerlid. Ria Oomen: „Het valt te prijzen dat de WJ-CNV zich zo in de jeugdwerkloosheid heeft verdiept en zelf met oplossingen komt aandragen." ◀

grafische industrie 1.725; chemische industrie 7.925; metaalindustrie 4.725; machineindustrie 4.425; elektronische industrie 6.675; transportmiddelen industrie 4.675; bouwnijverheid 17.400; groothandel 7.450; wegvervoer 6.125; Totaal levert dat 65.125 banen op.
Tegen deze cijfers is rekenkundig niets in te brengen. Ze betekenen wel dat er aan de bestaande situatie snel iets moet worden gedaan. Hoe krijg je 65.000 jongeren aan de slag? Wat moet je in de praktijk van alledag doen om dát voor elkaar te krijgen? We laten de samenstellers van de nota hierover aan het woord.

„Er zijn in de loop der jaren verschillende vormen van arbeidstijdverkorting ontwikkeld. In grote lijnen gaat het hierbij altijd om een verkorting van de totale periode waarin iemand in een bepaalde functie werkt of een verkorting van de werktijd per dag of per week. Het bekende voorbeeld van de eerste categorie is de Vervroegde Uittredingsregeling (VUT). Van de tweede categorie kunnen tal van voorbeelden bedacht worden, zoals deeltijdarbeid, 35-urige werkweek enzovoorts. Het gaat in al deze gevallen om het terugbrengen van de totale arbeidstijd per periode".
De werkende jongeren binnen het CNV menen dat het mogelijk moet zijn om uit te rekenen wat de financiële gevolgen zijn van het extra in dienst nemen van jongeren bij arbeidstijdverkorting.
Stel dat om aan die 65.000 extra banen voor jongeren te komen de VUT-regeling wordt toegepast, stel dat er een kortere werkweek komt en stel dat jongeren zogenaamde duobanen gaan bezetten. De eerste twee mogelijkheden mogen bekend zijn, de duo-banen hebben enige toelichting nodig.

Welnu, enkele jaren geleden kwam Werkende Jongeren-CNV met een voorstel om juist door die duo-banen de jeugdwerkloosheid aan te pakken. Een voorstel, gebaseerd op de solidariteit van werkende jongeren met hun werkloze collega's. Deze solidariteit zou tot uitdrukking komen door het beschikbare werk, het inkomen en de uitkering samen te delen. Het gevolg zou zijn dat de werkloze jongere een baan heeft en de werkende jongere wat meer vrije tijd. Ondanks alle mooie woorden over solidariteit hangt de bereidwilligheid om een halve baan af te staan van de financiële gevolgen voor de betrokkenen. Zonder tegemoetkoming is deeltijdarbeid alleen weggelegd voor hogere inkomensgroepen. En er zijn zoveel mensen met een lager inkomen.

In de onderneming

Is verkorting van de arbeidstijd mede een zaak van de overheid, de werkende jongeren van het CNV menen dat er ook binnen de ondernemingen zelf het een en ander kan worden gedaan om nieuwe arbeidsplaatsen te vinden. Het gaat daarbij om de vindingrijkheid nieuwe terreinen bloot te leggen. Dat kan zowel op de binnenlandse als op de buitenlandse markt. Ideeën daarover, zegt WJ-CNV, zijn er genoeg. Het gaat er maar om ze te verzamelen en daarbij moet de werknemer een rol spelen. Via ondernemingsraad en vakbonden moeten ze in de besluitvormingskanalen van die ondernemingen worden ingebracht.
Die vindingrijkheid kan men verder invullen. In de nota wordt gesproken van het opzetten van nieuwe bedrijven teneinde meer arbeidsplaatsen te scheppen. „Met nieuwe bedrijven bedoelen we geen mammoetondernemingen. Integendeel, het gaat ons om kleinschaligheid in produktie, produktiemethoden en personeelsbestand, waarbij kwaliteit komt voor kwantiteit. Naar onze mening past dit in het beeld van de toekomstige economische en maatschappelijke ontwikkeling. De economische ontwikkeling gaat de kant op van nieuwe produkten, die een antwoord geven op energiebesparing, energievoorziening, milieubehoud, maar ook: chips, viewdata, communicatiemiddelen, enz."
Onder jongeren – zo is de ervaring van de samenstellers – is een toenemende belangstelling voor het eigen bedrijf. Op zich een goeie zaak, maar er is meer. „Het opzetten van nieuwe bedrijven heeft economisch gezien gunstige gevolgen. Als er een nieuw bedrijf wordt opgezet moet er worden geïnvesteerd. En investeringen zijn belangrijk omdat zij weer afzetmogelijkheden bieden aan andere (bestaande) bedrijven. Nieuwe bedrijven zijn voor hun afzetmogelijkheden vaak aangewezen op nieuwe produkten en produktiemogelijkheden. Dit vereist van de initiatiefnemers dat zij niet alleen nieuwe ideeën hebben over het produkt, maar ook over de wijze waarop dit produkt wordt geproduceerd en verkocht".

Bedrijf van jezelf

Je bent jong, en je wilt wel es wat. Je hebt bijvoorbeeld voldoende capaciteiten in huis om zelf een bedrijf te starten, maar je moet je weg vinden in het woud van veelal beperkende regels dat de overheid heeft uitgedacht. Daartoe citeren we andermaal graag: „Uit die toenemende belangstelling voor het eigen bedrijf concluderen wij dat het zinvol kan zijn de jeugdwerkloosheid aan te pakken door jongeren een keuze te bieden zo'n bedrijf te beginnen en in stand te houden. De overheid zou hiertoe een structuur moeten ontwerpen die ten dienste staat van de initiatiefnemers". Het moet allemaal wél werken in de praktijk.
(vervolg op pagina 8)

Jongeren op zoek naar werk. *(foto Nick Morelis)*

(vervolg van pagina 7)

Je kan wel mooie ideeën hebben, en géén geld, of andersom. WJ-CNV vindt het daarom van belang dat een begeleiding plaats heeft vanuit een regionaal ontwikkelingsbureau, dat weer verbindingen heeft met een landelijke organisatie en beschikt over eigen budget en bevoegdheden in de sfeer van beleidsvorming.

Zo'n landelijk bureau heeft een eigen budget. Maar hoe kom je aan geld? Door, zegt WJ-CNV, de volgende maatregelen te nemen:
– een bijdrage uit het werkgelegenheidsfonds, zoals het CNV dat heeft voorgesteld;
– een bijdrage uit de winsten van oliemaatschappijen en extra aardgasbaten van de overheid (belangrijkste motief voor afroming van de winsten van de oliemaatschappijen is de toegenomen afhankelijkheid van energie);
– investeringen van een deel van het enorme vermogen dat pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen jaarlijks te beleggen hebben;
– investeringen door de vakbondsspaarbanken onder het motto „Spaar bij ons, wij investeren in werk".

Dan zou het landelijk bureau het budget naar de provincie toe moeten kunnen verdelen, die het geld kunnen gebruiken als startkapitaal en als financiële garantiestelling. Verder zou het landelijk bureau moeten bestaan uit vertegenwoordigers van werkende jongerenorganisaties, werkgevers en vakbeweging.

De „jeugdclub" van het CNV realiseert zich met het indienen van dit banenplan heel wat hooi op de vork te hebben genomen. Maar het plan is becijferd en goed doorgedacht. En dat is méér dan we op dit ogenblik van banenplannen die men véél hogerhand heeft bedacht kunnen zeggen. ◀

Ton Huijssoon

Durk van der Mei 25 jaar in de politiek

Op 6 november viert het CPN-kamerlid Marcus Bakker zijn 25-jarig lidmaatschap van de Tweede Kamer. Tegelijk met Marcus Bakker werd op 6 november 1956 het CDA-Tweede Kamerlid drs Durk van der Mei beëdigd. Omdat hij nog geen 25 jaar Kamerlid is, hij was immers staatssecretaris in het eerste kabinet Van Agt, wordt dat feit (nog) niet gevierd dat Durk van der Mei op 6 november niet minder dan 25 jaar in de actieve politiek zat.
Met een korte onderbreking zat Durk van der Mei op 27 december 1977 maar liefst 20 jaar in de Kamer. Op die datum werd hij Staatssecretaris. Na de beëdiging van het tweede kabinet Van Agt keerde hij terug in de Tweede Kamer. Op 16 september jl. zat Marcus Bakker op de kop af 9080 dagen in de Tweede Kamer en Durk van der Mei volgde hem als goede tweede met 7640 dagen! Na zijn terugkeer in de Kamer werd Durk gekozen tot vicevoorzitter van de CDA-fractie. Een logische keuze na zo'n lange kamerervaring.

Veel functies

Voordat Van der Mei staatssecretaris werd, bekleedde hij veel functies in de nationale en internationale politieke organen. Zo was hij o.m. lid van het Economisch en Sociaal Comité van de EEG, lid van de Raadgevende vergadering van de Raad van Europa, lid van de Assemblee van de Westeuropese Unie, lid van de Interparlementaire Beneluxraad en lid van het Europese Parlement. Voordat hij voor de CHU lid van de Tweede Kamer werd, was hij medewerker voor internationale zaken van het CNV. Toen de CHU-fractie in 1977 opging in de CDA-fractie werd Durk van der Mei lid van het fractiebestuur; een functie die hij dus nu weer vervult.

De in 1924 te Brummen in Gelderland geboren Durk van der Mei heeft z'n hele actieve leven in de politiek gezeten. Niet alleen in de Tweede Kamer speelde hij voor de CHU een rol, maar ook daarbuiten was hij actief. Zo was hij geruime tijd voorzitter van de CBOB, de Christelijke Bond van Ondernemers in de Binnenvaart, weliswaar geen directe politieke functie, maar hij was daarvoor wél als politicus gevraagd. Jarenlang was Van der Mei in talrijke organen van de oude CHU niet weg te denken. Dat gold en geldt overigens ook voor z'n vrouw: Joke van der Mei-Zilverentand. Jaren was ze zeer actief in de CH-vrouwenbeweging en later in het CDA-vrouwenberaad. Ze is nu CDA-wethouder in haar woonplaats.
Toen Van der Mei 12 jaar lid van de Tweede Kamer was, werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Bij zijn afscheid als staatssecretaris hing Dries van Agt hem het Commandeurskruis in de Orde van Oranje Nassau om de hals. Ook ontving hij een aantal buitenlandse onderscheidingen, waaronder een zeer hoge van onze buurman, de Koning der Belgen.

Gelukwens

Graag besluit ik met een gelukwens aan Joke en Durk, met de wens erbij dat zij in goede gezondheid nog geruime tijd door mogen gaan. Ook een gelukwens aan het CDA, want het is voor een partij goed om mensen met ervaring voor het „vak" te behouden. ◀

drs H. Eversdijk
secretaris CDA-Tweede Kamerfractie

FRACTIE

Een zaak van de ministerraad

De Tweede Kamerfractie heeft zich in de vergadering van dinsdag 3 november bezigghouden met twee uiterst belangrijke onderwerpen: een standpuntbepaling ten aanzien van de mars tegen de kernbewapening die op 21 november in Amsterdam wordt gehouden en – uiteraard – met de stand van zaken rond het lijmen van de breuk in het tweede kabinet Van Agt.
De fractie kwam dinsdag tot een besluit over een standpunt ten aanzien van de mars op de 21-ste. Men besloot op dezelfde lijn te gaan zitten als het partijbestuur. (Zie daarover het standpunt van voorzitter Piet Bukman op pagina 9).
Wat houdt dit besluit van de fractie in? In het kort gezegd dit. Het partijbestuur heeft besloten op 21 november in Amsterdam aanwezig te zijn en dat daar een nog nader aan te wijzen vertegenwoordiger het CDA-standpunt zal laten doorklinken.
Daarmee is de zaak formeel iets voor het CDA als partij geworden. Indien fractieleden de demonstratieve mars bijwonen, zullen ze dat op persoonlijke titel doen en niet als vertegenwoordiger van de fractie. Een duidelijke „delegatie" aan het partijbestuur dus, dat de CDA-vertegenwoordiging in Amsterdam nader gestalte gaat geven.
Een bijna vast agendapunt was dinsdag de stand van zaken rond de kabinetsinformatie. Fractievoorzitter Ruud Lubbers gaf een overzicht van de gebeurtenissen tot aan dinsdagmiddag vroeg. Daarbij onderstreepte hij andermaal dat het verschil van mening binnen de ministerraad dient te worden opgelost.
Met het vinden van oplossingen daarvoor waren informateurs en meest betrokken bewindslieden dinsdagmiddag nog volop bezig, zodat in deze rubriek over een eventueel intussen gevonden oplossing voor de problemen nog niets kan worden vermeld. ◀

Ton Huijssoon

ADDERTJE

Pjotr Kushim in de nesten in Karlskrona

Van Spijk had dat toch anders opgelost.

21 november

Piet Bukman

„Het CDA wil niet berusten in de aanwezigheid van massale vernietigingswapens, omdat deze de schepping als zodanig bedreigen en niet in overeenstemming zijn met de bestemming en de roeping van de mens."
„Het CDA wil met name in bondgenootschappelijk verband de bewapeningswedloop terugdringen in het kader van een beleid, gericht op het voorkomen van oorlog en het behouden van vrede en veiligheid."
„Nederland neemt initiatieven tot en geeft actieve steun aan de totstandkoming van ontwapeningsovereenkomsten... Prioriteit wordt gegeven aan het verminderen van de afhankelijkheid van kernwapens..."

Dit is de duidelijke boodschap van het CDA inzake vrede en veiligheid. Zo staat het in ons program van uitgangspunten. Zo luidt onze politieke overtuiging. Geen woord Frans bij. In ons verkiezingsprogram „Om een zinvol bestaan" zijn die punten nader geconcretiseerd. Het is menens. Bij de discussies over de kernbewapening en de acties ertegen gaat het inderdaad om de zin van het bestaan; sterker nog: om het bestaan zelf, van ons en de na ons komende generaties. Wie vluchtig langs deze vraagstukken heen leeft om de nog resterende dagen te kunnen plukken, laat z'n verantwoordelijkheid liggen. Dat doen wij als CDA'ers dan ook niet. Er gaat geen partijvergadering voorbij of de angst, de ongerustheid en vaak ook de machteloosheid komen duidelijk naar voren. Maar ook de sterke wil om de ontwikkeling terug te draaien, hoe moeilijk dat ook is.
Er is veel belangstelling voor de georganiseerde partijpolitieke discussie over vrede en veiligheid. We hebben als partij het atoompacifisme als een legitieme opvatting erkend en verwachten daarvan een waardevolle bijdrage in de gedachtenvorming.
Je zou bijna zeggen: waarom hebben wij als CDA het initiatief niet genomen voor de demonstratie tegen de kernbewapening op 21 november. „Geen nieuwe kernwapens, hier niet en elders niet". Het is ons eigenlijk uit het hart gegrepen.
Er zullen die zaterdag, de 21e november, dan ook veel CDA'ers naar Amsterdam tijgen om hun gemoed te luchten en hun instemming te betuigen met het goede doel. Wij delen de bezorgdheid, die tijdens de demonstratie (opnieuw) tot uiting zal komen. Als politieke partij hebben we echter niet alleen te zorgen voor goede doelstellingen, we moeten ook begaanbare wegen wijzen. Anders bouwen we luchtkastelen. Onze weg is niet die van eenzijdige stappen van Nederland, in de (ijdele) hoop op een positieve reactie in het Oostblok. Onze overtuiging is, dat de weg van onderhandelingen eigenlijk de enige is die tot terugdringing van de rol van de kernwapens aan beide zijden kan leiden. Daarom staat er ook in ons verkiezingsprogram dat de beslissing over de plaatsing van nieuwe middellange-afstandsraketten op ons grondgebied met name bepaald moet worden door de resultaten van het overleg tussen de Sovjet-Unie en de NAVO over deze wapens en van de mate waarin resultaten zijn bereikt over de vermindering van het aantal in Europa opgeslagen tactische kernwapens; wapens, die de atoomdrempel gevaarlijk kunnen verlagen. Geen eenzijdige Nederlandse stappen, maar onderhandelingen via het NAVO-verband; dat zeggen wij over de wegen die tot het doel moeten leiden.
Daarom kunnen wij niet uit de voeten met wat ook inzet van de demonstratie is, nl. de eis dat de regering terugkomt op haar instemming met het dubbelbesluit van de NAVO van eind 1979 en dat de regering de NAVO-partners moet verzoeken dit besluit in heroverweging te nemen. Het zal duidelijk zijn dat die weg de onze niet is. Eerst moeten de onderhandelingen op gang komen en uitzicht bieden op resultaat, evenwichtig voor Oost en West.
Het partijbestuur heeft maandag uitvoerig over de op handen zijnde demonstratie gesproken. Wij keren ons er niet van af. Integendeel, we voelen ons er erg bij betrokken. We delen de bezorgdheid, die daar geuit zal worden, ook door CDA-mensen, die meegaan. Dat wij niet officieel meeorganiseren, vindt z'n oorzaak in de wegen en middelen, die worden bepleit om het doel, dat ook ons doel is, te bereiken.
Wij zullen voor de demonstratie als partij nog eens duidelijk in de publiciteit brengen wat onze visie is op de oplossing van dit vraagstuk, één van de meest klemmende, die de mensheid ooit heeft geproduceerd.
En tenslotte zullen we het organisatiecomité vragen of wij bij de demonstratie als partij door een spreker onze solidariteit met het doel mogen onderstrepen en duidelijk mogen maken welke wegen wij als CDA kiezen om dat doel te bereiken.

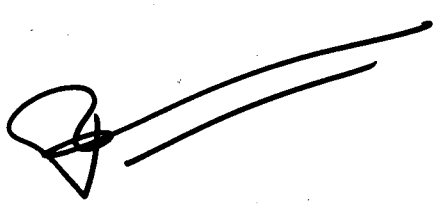

ZWART WIT

De nieuwe crisis

Wanneer De Galan en Halberstadt er in zouden slagen een toverformule te vinden om het kabinet weer van de grond te krijgen, dan dreigt er over een paar weken alweer een nieuwe crisis. Het kabinet moet dan naar de sociale partners toe om te praten over het arbeidsvoorwaardenbeleid. Een Centraal Akkoord zit er ook onder een socialistische minister van Sociale Zaken niet in. De vakbeweging wil dat in feite niet eens. (Elsevier Magazine).

Tweecomponentenlijm

Bij slagen zullen beide informateurs ongetwijfeld te boek komen te staan als de uitvinders van een nieuw soort tweecomponentenlijm, die sterk genoeg is om bezuinigers en verspillers bij elkaar te houden. Want oppervlakkig beschouwd ontstond alle ellende omdat de PvdA zich niet neer wilde leggen bij het barse commentaar van CDA en D'66, dat de knip nu toch echt dicht moest en geen geld uitgegeven mocht worden aan een verspillend werkgelegenheidsprogram. (Wim Breedveld in Trouw).

Verontrustend

Maar het is toch wel verontrustend, dat, althans voorzover het naar buiten kwam van de zijde van het CDA, alleen de omvang van bezuinigingen en financieringstekort een doorslaggevende rol speelde. Ik heb althans niet gehoord, dat het CDA zich grote zorgen maakte over andere belangrijke zaken, zoals er zoveel zijn. (Oudminister Albeda in *Christen Democratische Verkenningen).*

Solidair met zwakken

Ik acht het buitengewoon belangrijk dat christen-democraten én socialisten samenwerken bij de oplossing van de problemen die zich voor de tachtiger jaren aandienen. Er zal een zeer grote wissel getrokken worden op de bereidheid om de „economie van het genoeg" daadwerkelijk te praktizeren, en om de solidariteit met de zwakken in de samenleving te handhaven. (Ruud Lubbers in *Christen Democratische Verkenningen).*

Andere spil

Waarom moet het CDA de spil blijven waaromheen de andere partijen draaien? VVD en D'66 zouden gezamenlijk het politieke midden kunnen veroveren. De kiezers zoeken naar redelijke en duidelijke politici. De liberalen en de democraten onderscheiden zich scherp van het CDA en de PvdA. En onderling verschillen ze veel minder dan ze beiden uit prestige-overwegingen willen toegeven. (Elseviers Magazine).

Vervreemding

Naar twee kanten is de vervreemding opgetreden. PvdA-kiezers die een coalitiekabinet wilden met het CDA stemden op 26 mei al op D'66 omdat die partij zo'n coalitie wel in het vooruitzicht stelde. En degenen die nog wel PvdA stemden omdat de socialisten een progressief kabinet, zonder het CDA, hadden beloofd, voelden zich genomen toen er na de verkiezingen, toch een kabinet met dat CDA kwam. (Rob Vermaas in *De Tijd).*

Grissend vriendje

Daar komt nog iets bij. De Heer Den Uyl ging blijkbaar wel van de veronderstelling uit dat er over D'66 viel heen te lopen. Hij gedroeg zich blijkens berichten als de kameraad die tegen zijn vriendjes aan tafel zegt: kijk eens, wat zie ik daarginds buiten lopen, om dan gauw beleg van diens boterham af te grissen als vriendje naar buiten kijkt. Hoe het zij, de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid had voor de minister van Economische Zaken er erg in had al een miljardje uit diens portefeuille gepakt. *(De Banier).*

Doornen zonder roos

Bij de socialisten geen rozen meer – daar zit D'66 op – maar slechts doornen. En alsof dit alles nog niet genoeg is beseft de Partij van de Areid ook dat na een volgende verkiezing D'66 de handen vrij kan maken om met het CDA en de VVD in zee te gaan. Gehavend zou zij in dat geval naar de oppositiebanken worden verbannen. (Algemeen Dagblad).

Een vraagteken

Waar ik langzamerhand wel een vraagteken bij ga zetten is het je vastleggen ver vóór de verkiezingen voor een bepaalde coalitie. Ja, ik weet het, juist D'66 pleit altijd voor duidelijkheid en we zullen dat blijven doen. Maar die duidelijkheid ligt in de eerste plaats in haar (beleids- en verkiezings-)program. Geen sinterklaasverhalen, want een deugdelijke financiële onderbouwing mag niet ontbreken. (Mr. E. Wessel-Tuinstra, D'66-Kamerlid in *Algemeen Dagblad*).

Zadel en rijdier

Vermoedelijk (en hopelijk) weet Den Uyl beter dan andere PvdA-leiders waarom hij crisis maakte en wat er met het Grote Plan op het spel staat. Hij heeft nog niets gedaan om scepsis en argwaan in brede, ook linkse, kring (tot diep in de vakbeweging toe) te verdrijven.
Agtiaanse trucs, overigens daterend van voor de jaren zestig, om de vaste aanhang met open deuren en lefkreten aan het jubelen te krijgen, verdrijven die argwaan allerminst. Hij zit (na het congres) wellicht vaster in het PvdA-zadel, maar het beestje onder hem wordt er niet mooier en sterker op. (Jan Joost Lindner in *Volkskrant).*

Machtsbasis wankelt

Geen van de bonden neemt de arbeidstijdverkorting serieus. Vooral de scepsis bij de vakbeweging treft Den Uyl in het hart. Hij dacht daar zijn machtspositie aan te kunnen ontlenen. Dat was ook de reden waarom Lubbers en Terlouw de PvdA in de regering wilden. Die machtsbasis blijkt nu aan erosie onderhevig. (Vrij Nederland).

Niet onaantastbaar

Den Uyl heeft het niet kunnen verkroppen dat hij na die eclatante stembustriomf (in 1977) niet kon dóórregeren. „Over die frustratie is hij nooit heengekomen" zegt een PvdA-kamerlid. Hij bleef zich gedragen als de onaantastbare staatsman. Elke maand voorspelde hij in de fractie, dat Van Agt ten val zou komen omdat die roomse rommelaar er toch niks van kon. Maar Dries heeft wel het aardige, charmante, dat Joop ten enenmale mist." *(Haagse Post).*

BEURTELINGS

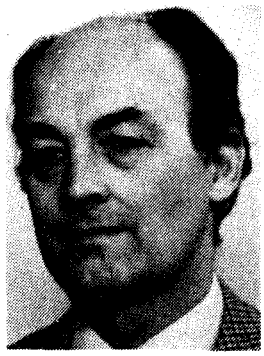

Willem Aantjes

Sommigen willen over het CDA alleen maar spreken als van een nieuwe, een jonge partij. Iedere verwijzing naar de herkomst uit KVP, ARP en CHU stuit bij hen op afweer en roept bij hen gevoelens van wrevel op. Stellig menen zij oprecht daarmee de ontplooiingsmogelijkheden en toekomst van het CDA te dienen. Toch begaan zij een vergissing, die juist voor de toekomst van het CDA bedreigend zou kunnen zijn. Want onhistorisch denken wreekt zich in de toekomst. Historische achtergronden werken in de loop der gebeurtenissen door. Wie het verleden negeert, boet in aan weerbaarheid voor de toekomst. De toekomst van het CDA kan er alleen maar mee gediend zijn, als het zich serieus rekenschap geeft van zijn afkomst.

Terug ziende naar de herkomst moet onderscheiden worden tussen de motieven die hebben geleid tot het ontstaan van de christen-democratie als politieke stroming in Nederland (laten we zeggen: de motieven van 1880) en de motieven die hebben geleid tot het ontstaan van het Christen-Democratisch Appèl (laten we zeggen: de motieven van 1980).

Aan het ontstaan van de christen-democratie in Nederland hebben twee hoofdmotieven ten grondslag gelegen. Zij was zowel een principiële beweging als een emancipatie-beweging. Met name ARP en CHU zijn ontsproten aan een principiële keus. Tegen de geest van de Franse revolutie, tegen de mens die zichzelf tot norm stelt, voor een politiek van gehoorzaamheid aan de geboden en vertrouwen in de beloften van het Evangelie. Kortom, om het in de vertrouwde leus uit te drukken: tegen de revolutie het Evangelie (Tegen deze achtergrond zijn de redenen, die tot het uiteengaan van ARP en CHU hebben geleid, eenvoudig ongehoord onverantwoord geweest).

De KVP (RKSP) is veel meer ontstaan als emancipatie-beweging. Het rooms katholieke volksdeel was een achtergesteld volksdeel. Vanuit de behoefte een volwaardige plaats in de samenleving in te nemen ontstonden op alle terreinen Rooms Katholieke organisaties. In hun structuur steunden zij elkaar over en weer (bijv. met „kwaliteitszetels" in de besturen) en stonden zij ook sterk onder het kerkelijk gezag.

Als er nu lezers van reformatorische huize mochten zijn die zich door het bovenstaande gestreeld gevoelen en lezers van rooms-katholieke huize die zich miskend achten, dan vergissen zij zich beiden.

In de eerste plaats mogen de eersten wel bedenken dat de achterstelling van het rooms-katholieke volksdeel niet in de laatste plaats te wijten was aan de houding van degenen die Nederland als een protestantse natie bestuurd wensten te zien. Voorts is het historische verschil niet zwart-wit. Ook in de reformatorische partijen speelden emancipatie-elementen min of meer sterk mee (denk aan Kuyper als „Klokkenist der kleine luyden"), de schoolstrijd was een gemeenschappelijke strijd, beide vonden de liberalen als de representanten van „het denkend deel der natie" op hun weg, hun leiders (Schaepman, Kuyper, Lohman) brachten vanaf de aanvang in politieke praktijk dat zij in elkaar niet alleen bondgenoten maar ook geestverwanten zagen. Er is dus reden genoeg de verschillende herkomst als een gemeenschappelijke herkomst te zien.

Waar het nu voor de toekomst om gaat, is zich er rekenschap van te geven in hoeverre de oorspronkelijke motieven nog geldingskracht hebben en in hoeverre zij zijn achterhaald.

Voor wie een christen-democratische partij vooral een emancipatiemiddel voor de eigen groep is, zal de behoefte eraan afnemen, naarmate de groep meer arrive, meer reçu is geworden, de achterstelling meer is ingelopen of opgeheven. In reformatorische kring is vaak onvoldoende ingezien dat de zogenaamde deconfessionalisering en de roep om een open partij voor hun Rooms Katholieke geestverwanten niet zozeer het loslaten van een principieel uitgangspunt betekende als wel het wegvallen van de noodzaak van een eigen organisatie doordat de achterstelling was opgeheven. Omgekeerd echter ontbrak bij vele KVP'ers het inzicht dat de voltooiing van de emancipatie (ook ten opzichte van het kerkelijk gezag, de zogenaamde declericalisering) allerminst betekende dat ook de principiële motieven aan het bestaan van een christelijke partij waren ontvallen.

Wat het CDA nu bedreigt is, dat onvoldoende de consequenties worden getrokken uit het wegvallen van het emancipatiemotief en het van kracht blijven van het principiële motief. Dit uit zich zowel in de structuur als in het functioneren van onze partij: b.v. de kracht meer zoekend in eenheid dan in eendracht, een sterk hierarchisch denken en handelen, de neiging een verkiezingsresultaat af te meten aan anderen („kernvraag is wie de grootste wordt", zei onze lijsttrekker) in plaats van aan zichzelf (een slechter verkiezingsresultaat dan ooit eerder in deze eeuw).

Ik begrijp dat dit nadere toelichting en uitwerking behoeft. Daarvoor is echter meer ruimte nodig dan voor deze rubriek beschikbaar is. En dan heb ik het nog steeds over de motieven van 1880 en ben ik aan die van 1980 nog niet toe.

Maar deze rubriek heet dan ook „Beurtelings". Ik wacht dus maar gewoon af tot ik weer aan de beurt ben. ◀

„Beurtelings" is een nieuwe vaste rubriek, welke bij toerbeurt door verschillende scribenten zal worden verzorgd. Voor deze tweede aflevering vroeg de redactie mr. W. Aantjes om een bijdrage.

Dagboek van vijf dagen Moskou

Een groepje deskundigen op het gebied van vrede en veiligheid bracht vorige week op persoonlijke titel een bezoek aan Moskou. De groep bestond uit de Kamerleden Frinking (CDA) en De Vries (PvdA), de heren Neuman en Hendrikse, beiden van het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken, J. J. Voorhoeve van de Telder Stichting (VVD) en de zakenman E. van Eeghen, die de eerste contacten had gelegd. De redactie verzocht Ton Frinking zijn indrukken en ervaringen in een dagboek voor CD/Actueel te willen vastleggen.

(foto ANP)

Op het Kremlin

Zaterdag 24 oktober

De Rode Sovjet-vlag op het Kremlin staat in het licht van de schijnwerpers. Hij geeft het centrum van de macht aan in een gigantisch groot land. „Daar staat natuurlijk een of andere westerse raket op gericht," vliegt het door mij heen. Die gedachte past niet bij de vriendelijke ontvangst van enige uren daarvoor, maar komt toch bij mij op na zoveel jaren over de oost-west tegenstellingen te hebben nagedacht zonder ooit het IJzeren Gordijn te zijn gepasseerd. Dit is het dus: het Kremlin, het Rode Plein en het Mausoleum van Lenin, de god van de communistische ideologie. Hier wonen de revolutionairen van gisteren. Zijn zij de tirannen van het heden of alleen nog oude bureaucraten? Deze dag wordt korter dan andere. Nog in het vliegtuig hebben wij ons horloge vooruitgezet. In Moskou leeft men twee uur later dan in West-Europa. Dat verschil zullen wij nooit overbruggen. We zijn hier in Moskou om gedachten uit te wisselen met wetenschappers en politici om vast te stellen welke argumenten in de boezem van de Russische communistische partij en regering bestaan als antwoord op de vele vragen die bij ons leven. Wij hebben ons zorgvuldig voorbereid en hopen wijzer terug te keren. Niet meer en niet minder.

Kerken en kloosters

Zondag 25 oktober

Zagorsk is een stad op ongeveer 70 kilometerr ten noorden van Moskou. Wij brengen er de zondag door, omdat Moskou op die dag de toerist niets biedt. Wij maken de tocht in twee zwarte auto's van de regering. Moskou zelf biedt een opvallend beeld. De trottoirs zijn vol met lopende mensen, straat in straat uit. Zij vallen des te meer op, omdat het zicht niet wordt afgeschermd door geparkeerde auto's. Natuurlijk rijden er wel auto's, maar langs de wegen waarlangs wij gaan, staan er geen geparkeerd. Wij passeren het Rode Plein, waar al om 10 uur 's morgens een meer dan een kilometer lange rij mensen in een zig-zagpatroon opschuift naar het mausoleum van Lenin. Ook fietsers zien wij niet. Die durven niet; in Moskou riskeren zij te worden doodgereden. Men is eigenlijk rechtstreeks vanuit het paardenzadel in de autostoel terechtgekomen.

Zagorsk is het religieuze centrum van de Russisch-Orthodoxe kerk. Wij worden gastvrij ontvangen en krijgen veel te zien; prachtige kerken, het klooster, het seminaristenhuis (met 500 leerlingen) en musea. De godsdienst bestaat in de Sovjet-Unie, zei men ons, en wordt ook beleefd. Zo zijn de veertig kerken van Moskou altijd vol, maar wat zegt dat bij een stadsbevolking van 8 miljoen. Toch kunnen de kerken veel betekenen gezien het feit, dat van de 260 miljoen inwoners van de Sowjet-Unie, maar 18 miljoen lid zijn van de communistische partij. De mensen gaan wel naar de kerk, zeggen de partijleden, maar dat moet als een ernstige tekortkoming van de Partij worden beschouwd. Kerkgangers zijn verdwaalden.

's Avonds gaan wij op bezoek bij de Nederlandse ambassadeur, die net als bij andere ambassades, soldaten van het Sovjet-leger voor de deur op wacht heeft staan. Controle alom, ondanks de geest van de Slotacte van Helsinki.

„Wij Europeanen..."

Maandag 26 oktober

Vandaag start het eigenlijke programma. Wij beginnen met een gesprek met Arbatov en enige stafleden van zijn Amerika/Canada Instituut. Arbatov wordt gezien als een invloedrijke adviseur van Breznjev. Wij horen bezwaren tegen westerse uitspraken over de mogelijkheid van een beperkte nucleaire oorlog en over het streven naar superioriteit. Wij leggen daar onze uitleg naast. De Sovjets spreken over „wij Europeanen" en over de bedreigingen die China en de Verenigde Staten oproepen. Europa is een vooruitgeschoven Amerikaanse basis als het gaat om kernwapens in Europa, die het grondgebied van de Sovjet-Unie kunnen bereiken. De Franse en Engelse kernwapens worden genoemd om aan te geven hoe het evenwicht in Europa moet worden gezien. Ik vraag of de Sovjets, als zij blijven aansturen op ingewikkelde onderhandelingen over vliegtuigen, raketten en onderzeeërs in plaats van in een eerste fase alleen over raketten, niet aansturen op een mislukking.

Natuurlijk ontkennen ze dat. Op 30 november a.s. beginnen de onderhandelingen over de onderhandelingen. Er is nog niets op tafel, zelfs geen agenda. In de onderhandelingen moet worden bezien, waarover zal worden gepraat. Daar zijn zij voor, zeggen onze gesprekspartners. De Sovjet-Unie wil een substantiële vermindering van de SS-20. Maar als het Westen toch nieuwe raketten in Europa plaatst, moeten de Sovjets wel iets nieuws vinden, zo stellen zij vast. Wij komen tot de slotsom, dat de Sovjets kennelijk op ingewikkelde besprekingen aansturen en daarmee spoedige resultaten in de weg staan. Wij vertrekken en gaan naar het Instituut van het Sovjet Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking. Het Instituut organiseert ons bezoek en wij worden verrast door een lange monoloog van de vice-president. Hij spreekt over de Europese Ontwapeningsconferentie. Zo gauw wij de kans krijgen, beginnen we over de mensenrechten.

Ideologische verschillen

De ideologische verschillen zijn groot. De individuele rechten van de mens in de Sovjet-Unie staan in collectieve dienst van de doeleinden van de Communistische Partij. Alles wat het systeem bedreigt, is verboden. Je zult er maar wonen. Na het eten spreken we met medewerkers van het Instituut voor Wereldeconomie. Er is maar een weg om tot compromissen te komen: onderhandelingen. De principiële verschillen tussen Oost en West liggen opgesloten in de vraag of er evenwicht is in middellange afstandswapens.

Alle westerse kernwapens, die de Sovjet-Unie en de daar aanwezige vitale systemen kunnen bereiken, zijn strategische systemen en moeten worden meegerekend. Als wij de Sovjet-vliegtuigen in het Verre Oosten willen meetellen, mag dat niet want die zijn daar voor de Chinese dreiging. Er rijzen nogal wat bezwaren tegen de Pershing 2, die een zo korte vluchttijd heeft, dat tegenmaatregelen onmogelijk zijn. Wij wijzen op de SS-20, die dezelfde eigenschappen heeft. En als wij vragen naar het grote aantal Sovjet-tanks, verklaren de gesprekspartners deze door te wijzen op hun doctrine die stamt uit ervaringen van de Tweede Wereldoorlog en op het feit dat er slechts 10% modern is en dat het westen genoeg anti-tankwapens heeft om weer van een evenwicht te kunnen spreken. Nucleaire korte-afstandswapens moeten in Wenen worden besproken en overigens zou van opslag van nucleaire granaten in de satellietlanden geen sprake zijn (wel lanceermiddelen). 's Avonds gaan wij van 7 tot 10 uur naar een ballet. Don Quichotte die tegen windmolens vecht. De volle zaal applaudisseert met overgave.

Krachtsverhoudingen

Dinsdag 27 oktober
Falin is voormalig ambassadeur in Bonn, eerste plaatsvervanger van de afdeling Buitenland van het Centraal Comité van de Communistische Partij. Wij spreken langer met hem dan voorzien: twee uur. Als Amerika probeert de Sovjet-Unie uit te dagen vergist men zich, zegt hij. Wij hebben altijd met zwart gespeeld om een schaakterm te gebruiken, wij hebben altijd gereageerd. De middellange-afstandsraketten vormen een zuivere aanvulling op het strategisch potentieel van de Verenigde Staten, terwijl onze wapens de Verenigde Staten niet kunnen bereiken. Als de Verenigde Staten wapens gaan leveren aan China of militair ingrijpen in het Midden-Oosten, ontstaat een zeer gevaarlijke situatie. Wij brengen hetzelfde gevaar dat ons bedreigt bij de Amerikanen, stelt Falin ergens in het gesprek, waarmee hij een ander criterium invoert dan alleen maar wapensystemen.
Hij kondigt een publicatie aan over de krachtsverhoudingen, voor de start van de besprekingen van 30 november. En er komt nog iets anders ook. Wacht maar af, zegt hij. Of dat met het bezoek van Breznjev aan Bonn te maken heeft, krijgen we niet meer te horen. 's Middags spreken wij met ambtenaren van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, speciaal belast met ontwapeningsvraagstukken. Een van hen heeft de jarenlange gesprekken over SALT meegemaakt. Weer wordt benadrukt hoe evenwichtig de verhoudingen tussen Oost en West wel zijn. ik moet denken aan een opmerking die ik een dezer dagen hoorde: als je met een of twee topfiguren hebt gesproken, ken je alle opvattingen.

(foto ANP)

Spervuur van vragen

Woensdag 28 oktober
Middellange-afstandswapens, zegt generaal-majoor Tatarnikov van de generale staf, zijn wapens, die de Sovjet-Unie kunnen bereiken tot aan de Oeral en een bereik hebben van 1000-4500 KM. Daar praten wij weer over. De generaal weerstaat moedig een spervuur van vragen over het militaire evenwicht in Europa, hoewel de antwoorden ons lang niet allemaal bevredigen. Hij is er voorstander van dat de onderhandelingen gaan over wapens met een korte vluchttijd. Ook China duikt weer op. Hij wijst op de 6000 km lange grens. Dat is nog iets anders dan Amerika, dat door twee oceanen wordt begrensd vindt hij. Vreedzame coëxistentie is de Sovjet-term voor ontspanning. West-Duitsland speelt daarin een grotere rol dan Nederland. Maar het gaat vooral om de Verenigde Staten. Dat wordt zonneklaar. Over het bezoek aan de voorzitter van het Sovjet-parlement in het Kremlin kan ik kort zijn. Hij hield een lange monoloog met ongenuanceerde aanvallen op het Westen.
De kerken in het Kremlin (niet alle gebouwen zijn regeringsgebouwen) zijn opengesteld als musea. Geen vrome gelovigen, alleen maar nieuwgierige toeristen. Het culturele programma van de avond voorziet in een bezoek aan een circus. Een verhaal van Poesjkin vormt de draad voor het programma met hoogstaande circusnummers. De rijk uitgedoste artiesten scheppen een sprookjesachtige sfeer. De tegenstelling met het eenvoudig en saai geklede publiek valt daardoor des te meer op. Practisch geen stoel in het circus is onbezet.
Donderdag 29 oktober
Einde van een gastvrij bezoek. We vliegen terug via Praag, waar wij, volgens plan, vier uur wachten op de KLM-aansluiting. De horloges zetten wij weer twee uur terug. We leven weer in eigen tijd. Wijzer dan voorheen. Al zijn snelle resultaten niet te verwachten. ◄

Ton Frinking,
lid Tweede Kamer voor het CDA.

„Cijfermatig funderen, bijslijpen en gefaseerd uitbouwen"

„Cijfermatig funderen, bijslijpen en gefaseerd uitbouwen" dat is de kern van het commentaar van de Groningse hoogleraar (en ex-staatssecretaris) prof. mr A. Nooteboom op het CDA-rapport „Herziening van de belastingwetgeving". Op 9 november a.s. zal dit rapport (opgesteld door een commissie o.l.v. prof. Christiaanse) op een congres van het Wetenschappelijk Instituut te Utrecht besproken worden. Reden genoeg dus om middels een interview met prof. Nooteboom een voorproefje op die discussie te nemen.

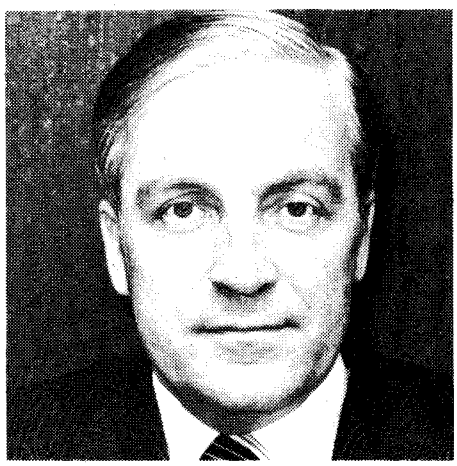

Mr. A. Nooteboom

Slechts bouwstenen

De toon van kritiek van belasting-kenner en reparateur-bij-uitstek Nooteboom – in sommige kringen is de ex-staatssecretaris om zijn gedegen reparatieactiviteiten zelfs „berucht" – lijkt mild, maar blijkt toch ook weer niet ontbloot van scherpe kantjes als hij desgevraagd de voorstellen van de Commissie-Christiaanse inventariseert.

„De commissieleden hebben veel moed en inzet getoond door de complexe en omvangrijke belasting-materie die het rapport behandelt, te lijf te gaan. Voor een dergelijk belangrijk rapport kan een ieder niet anders dan ontzag hebben. De in 58 grotere en kleinere punten vervatte voorstellen vormen een interessante aanzet voor verdere gedachtenwisseling. Niettemin moet ik vaststellen dat het rapport géén nieuwe visie op de belastingheffing van inkomen, winst en vermogen behelst. Het draagt slechts reparatie-bouwstenen aan, zij het soms zeer ingrijpende. Tezamen vormen alle voorstellen m.i. echter nog niet dát solide gebouw, dat wij in de nabije toekomst zo hard nodig hebben."

Eigen rechter

Als u dit zo zegt, mag ik dan aannemen dat u de stelling onderschrijft dat het huidige stelsel van inkomensbelasting veelal onrechtvaardig is en gered moet worden van een totaal faillisement?

„Ach, onrechtvaardig en faillisement. Er is één ding dat in de kring van deskundigen volstrekt duidelijk is. Dat is dat er een hoop jongens „buiten" zijn gaan spelen, d.w.z. dat zij het systeem hebben ontvlucht. Tezamen met de mensen die binnen het systeem uit de voeten kunnen met zgn. constructies, neemt dit alles onderhand inderdaad wel minder wenselijke vormen aan. Onrechtvaardig is zonder meer ook dat zeer velen „eigen rechter" (zwart) spelen, waardoor het doel van de belastingheffing wordt gefrustreerd. De daardoor ontstane onrechtvaardigheid redt men niet met het rapport. Ik kan overigens nog niet beoordelen in hoeverre de gedane voorstellen van de commissie wel rechtvaardig uitwerken; dat vloeit voort uit het feit dat de commissie geen cijfers heeft verstrekt over de belastingdruk onder verschillende, alternatieve situaties.

Belastingdruk in cijfers

Blijft dus als een paal boven water dat de belastingdruk (te) sterk gestegen is. Dreigt de relatie burger-overheid..... daardoor nu ook verstoord te worden?

„Ik zou wat die belastingdruk betreft enige nuances willen aanbrengen. Waar het om gaat is dat uit de Rijksbegroting momenteel zeer grote bedragen besteed worden aan sociale uitkeringen, die eigenlijk uit premie-opbrengsten gefinancierd hadden moeten worden. Er is m.a.w. onder de belastingheffing een stuk premieheffing „ondergedoken". Als men die cijfers nu eens uit elkaar trekt en die rijksbijdragen aan sociale uitkeringen rekent onder de premiedruk (zie tabel), dan ontstaat er een interessant plaatje: de belastingdruk blijkt nauwelijks te zijn gestegen (27,1% in 1980 tegen 26,4% in 1970), doch de premiedruk in zeer hevige en ernstige (26,4% in 1980 tegen 17,2% in 1970) mate. Omgerekend in miljarden guldens komt de stijging van de premiedruk neer op circa 27 miljard (nationaal inkomen 1981: circa 300 miljard)! Terecht nu concludeert de commissie dat de hoogte van de premies moeilijk te stabiliseren valt. De ernst van de situatie blijkt overigens **niet** uit de officiële cijfers, wel uit die tabel. En dat is nu waarom het mij gaat, als men spreekt over de relatie overheid–burger. Die relatie zou wel eens in de eerste plaats verstoord kunnen worden doordat het de burger niet meer duidelijk genoeg wordt gemaakt, hoe de feiten in elkaar steken.

Tabel: Belastingdruk en Premiedruk 1970–1981
(in percentage van het Nationaal Inkomen)

	1970	1980
Belastingdruk (exclusief Rijksbijdragen aan sociale uitkeringen)	26,4%	27,1%
Premiedruk (inclusief bijdragen uit de Rijksbegroting)	17,2%	26,4%

Ik wilde u wat dat betreft nog een tweede voorbeeld geven. In de cijfers van de kabinetsformatie schijnen wat betreft de collectieve druk enkele elementen te zijn weggelaten. Het percentage van de collectieve druk „lijkt" daardoor lager te worden, maar ook dat is weer cijferspel. Gevaarlijk zou het zijn als de regering dat lagere „optische" drukcijfer weer zou opvullen tot de vroegere druk want dat zou betekenen dat de collectieve lasten in werkelijkheid toch weer omhoog zouden gaan.

Vroegtijdige publicatie

Duidelijker cijfers dus als wapen tegen een eventuele verstoring van de relatie overheid–burger. In welk opzicht voldoet het rapport-Christiaanse daar nu aan?

U raakt nu de kern van mijn kritische noten op het rapport-Christiaanse. De commissie heeft in het geheel geen cijfermatige consequenties van haar voorstellen gepubliceerd, waardoor de effecten van haar voorstellen niet „gewogen" kunnen worden op de praktische budgettaire mogelijkheden. Die cijfers moeten

nu eerst op de „werkplaats" komen wil men gedegen kunnen beoordelen wat met de aparte „bouwstenen" kan worden gedaan. Ik vind het jammer dat de commissie niet gewacht heeft met publicatie tot zij de haar ter beschikking staande cijfers had geordend en had kunnen „meepubliceren".
Dat doet het praktisch effect van de inhoud van het rapport geen goed. De commissie heeft te vlug haar „voorlopige" resultaten het licht doen zien. Mogelijk heeft daarbij een rol gespeeld dat bekend was dat op het ministerie van Financiën aan voorstellen tot wijzigingen van de inkomstenbelastingen werd gewerkt waarvan men verwachtte dat deze op korte termijn gepubliceerd zouden worden.

Kunt u door een voorbeeld aangeven wat de consequenties van het ontbreken van gegevens in concreto betekenen in een afwegingsproces?

Ik begeef mij nu in zo'n gevaarlijke situatie van één voorbeeld, maar alla . . . . Het rapport van de commissie is „gelardeerd" met opmerkingen over de noodzaak van belastingheffing naar draagkracht. Dat klinkt een CDA'er natuurlijk als muziek in de oren. De commissie heeft echter onvoldoende cijfermatig uitgewerkt wat de gevolgen zijn van zgn. „inkomensprijzen". Er worden op huren bijv. subsidies gegeven die afhankelijk zijn van het inkomen. Ook bijdragen die burgers voor maatschappelijke hulpverlening moeten betalen hangen echter soms van het inkomen af. Sommige kerken en verenigingen (bijv. crèches) heffen daarbovenop contributies afhankelijk van inkomen. Zelfs de hondenbelasting van de gemeente Rotterdam hangt af van het inkomen!
Bij de beoordeling van de progressie van de inkomensbelasting zou men met deze verschijnselen rekening moeten houden en dan zal blijken dat die progressie op een aantal punten geheel „de pan uitstijgt". De commissie noemt dit aspect wel – oppervlakkig – maar vertaalt het niet naar de tariefopbouw. Dat zou een heel werk geweest zijn, maar het is zeer belangrijk en moet tot „klaarheid" komen vóór men weer een nieuwe tariefopbouw maakt. Dat de commissie wèl een nieuwe tariefopbouw maakte, maar zonder deze aspecten erbij in de beschouwing te betrekken, dat kan gewoonweg niet bij een „herziening van de wet". Samenvattend: men kan eerst concreet over draagkracht oordelen als inkomensprijzen en hun effecten worden meegenomen.
Dat het daarbij vaak om niet geringe bedragen gaat moge blijken uit de door mij geraamde gevolgen van de voorgestelde snoei-operatie in aftrekbare kosten als ziektekosten, woon-werkverkeerkosten en verwervingskosten.
Ik vermoed dat daaruit ca. 1 miljard gulden extra-belasting opbrengsten zal voortvloeien. Wat krijgt de burger daarvoor terug, kun je je dan afvragen.

In wat duurdere termen uitgedrukt spreekt u over de verdeling en herverdeling van het zgn. tertiair inkomen. Veelal wordt beweerd dat de belasting- en premiedruk wat dat tertiair inkomen betreft het sterkst gevoeld wordt bij de midden-inkomens tussen de 40.000 en 60.000 gulden.
Daar geldt de bekende knik: net even boven de bovengrenzen van de premieheffing, verplichte particuliere ziektekostenverzekering, misschien net ook dure, studerende kinderen. Aan die knik wil de commissie iets doen.

Verkijkt u zich niet op de effecten van progressiever belasting van top-inkomens. Prof. Weytenberg van het CPB berekende b.v. onlangs in een publicatie wat het zou opleveren als er niemand in Nederland meer dan tweemaal modaal zou verdienen (ca. 70.000). Het zou de overheid en bedrijfsleven tezamen, niet meer dan circa 3 miljard opleveren, hetgeen toch wel een schamel bedrag is voor al die moeite bij een financieringsproblematiek van zo'n twintig miljard. Neen, daar ligt de oplossing voor de overheid niet. Wat die stroomlijning bij die zgn. knik betreft, ik vind dat een „schoon" streven, zij het dat ik zonder cijfers weinig concrete conclusies kan trekken.
Wat mij hogelijk verbaast overigens is dat de commissie in haar voorstellen de premie maakt tot een integrerend deel van de totale premie- en belastingdruk. De premies worden daardoor in wezen tot belasting verheven, echter zonder dat de commissie zich al te zeer bekommert om de principiële verschillen die b.v. bestaan tussen een *premie* voor een oudedagspensioen en de *belastingen* als financiële dekking van de overheidsuitgaven. Je kunt je daar als commissie toch niet zonder meer van afmaken door aan te geven dat er diepgaand verschil is of premieheffing al dan niet hetzelfde is als belastingheffing, alsmede dat de theoretische onderbouwing van dit geschil voor de commissie verder niet van belang is. Want als er dan een „gelijkenis naar het uiterlijk" is, zoals de commissie vaststelt, waarom dan alleen maar vereenvoudigingen en „een knik wegwerken". Waarom dan niet beide heffingen op een formulier, waarom dan toch het verzekeringskarakter van de premieheffing voor sociale *verzekeringen* handhaven?

Belastingen en de vrouw

Een laatste heet hangijzer: de positie van de vrouw in ons belastingstelsel. Op dat punt is er nogal wat kritiek geuit op de commissie-Christiaanse.

Die kritiek lijkt mij terecht, alhoewel ik er onmiddellijk aan toe voeg dat het ongelooflijk moeilijk is om een systeem te bedenken dat én voldoet aan de wensen van het emancipatie-streven én alle randproblemen vlekkeloos oplost. Waarom die kritiek dan terecht is?
Waar het naar mijn mening om gaat, is dat wij een stelsel moeten zoeken dat als uitgangspunt neemt dat de vrouw zich ook in het belastingrecht als zelfstandige persoon kan terugvinden. Om dan in het rapport een „dooddoener" los te laten dat de commissie niet „warm loopt" (pag. 71) voor een emancipatie-streven dat slechts oog heeft voor individualisering omdat zo'n streven een „liberale visie" is, dat noem ik „etalage taal".
In mijn ogen dient de zelfstandigheid van de vrouwelijke partner uitgangspunt te zijn onder de erkenning dat samen wonen (getrouwd of niet) ook voor de heffing van de inkomstenbelasting „anders" is dan bij individuen.

Alternatieve route

U heeft – en dat is nog maar zachtjes uitgedrukt – een behoorlijke hoeveelheid kritiek op het rapport van de commissie-Christiaanse. Als het nu eens aan u lag, hoe zou u dan de gestelde doelstellingen van vereenvoudiging, draagkracht, fraudebestendigheid, etc. van ons belastingstelsel willen bereiken?
Kritiek en ontzag, laat ik dat vooraf nog eens duidelijk benadrukken. Ik heb in het recente verleden een aantal belangrijke reparaties in de bestaande belastingwetgeving verricht. Ik zou die ingeslagen route met een stuurgroep willen vervolgen en in een zo hoog mogelijk tempo willen afmaken. Dus geen moeizaam en langzaam opererende staatscommissie. Neen, een beperkt team met een aantal deskundigen uit de sfeer van de overheid, van het bedrijfsleven en van de universiteit. Aan de regering zou ik dan een aantal (theoretische) uitgangspunten ter keuze willen voorleggen. Op basis daarvan kan dan een aantal alternatieve beleidsscenario's worden uitgewerkt, alle voorzien van een cijfermatige onderbouwing van opbrengsten en lasten. Ik leg op de laatste sterk de nadruk, waarbij ik het verband tussen belastingen, monetaire en reële economische ontwikkelingen in de afweging wil betrekken. Wederom is dan vervolgens het woord aan de regering, gewoonweg omdat daar die beslissingen genomen behoren te worden.
Tenslotte resteren nog enige laatste ronden met verfijningen en details. Laten wij overigens niet te min denken over een dergelijke gigantische operatie. Zelfs indien alles zou meezitten, zou de derhalve meest gunstige raming van mij voor zo'n operatie toch altijd nog neerkomen op zo'n 4 tot 6 jaar. En dan moet er ook werkelijk niets tegenzitten. ◀

Theo Schmitz

GESIGNALEERD

De politieke uitspraken van de Gereformeerde Synode

De synode van de Gereformeerde Kerken, die deze week – gedeeltelijk samen met de Hervormde Synode – vergaderde, hield zich onder meer bezig met de actuele vraag van het doen van kerkelijke uitspraken over maatschappelijke vraagstukken. Aan welke voorwaarden moeten dergelijke uitspraken voldoen alvorens te worden gedaan en wat is het gezag ervan.

De synode-discussie vond plaats aan de hand van een rapport van een adviescommissie („deputaten" in synode-jargon) bestaande uit de Kamper hoogleraar in het kerkrecht, prof. dr. J. Plomp en de heren H.A. de Boer, W.F. de Gaay Fortman en J. Lanser.

Bindend karakter

Er is wel geopperd om onderscheid te maken voor wat betreft het „gezag" van kerkelijke uitspraken naar mate die strikt kerkelijke zaken betreffen (belijdenis, kerkorde, organisatie) dan wel een uitspraak doen over samenlevingsvraagstukken.
De deputaten zien geen aanleiding tot een dergelijk onderscheid. Onder „kerkelijke zaken" dienen evenzeer zaken te worden verstaan die „in belangrijke mate het leven van de gemeente beïnvloeden en waaromtrent de kerk als verkondigster van het Evangelie niet nalaten mag de eis en belofte van de Heer bekend te maken, b.v. ethische vragen". IIBesluiten of uitspraken van de kerkelijke vergaderingen betreffende maatschappelijke vraagstukken zijn niet uitgezonderd van het bepaalde in de kerkorde ten aanzien van uitspraken van kerkelijke vergaderingen in het algemeen". „Dit bindend karakter", zo rapporteren zij, „is typerend voor de gereformeerde kerkrichting". Dat betekent dat kerkleden, die het met bepaalde uitspraken niet eens zijn, dezelfde weg moeten volgen als wanneer ze tegen een uitspraak over de belijdenis van de kerk bezwaren zouden hebben. Dat betekent „appèl" of „revisie", hetgeen tenslotte kan leiden tot wijziging of intrekking van een synode-uitspraak. „Men mag de besluiten niet slechts „respecteren" en nog veel minder ze aan zijn laars lappen".

Maatschappelijke (politieke) vragen

Nadat de deputaten de betekenis van uitspraken op maatschappelijk terrein gevrijwaard hebben tegen het karakter van „niet-verbindende declaraties" gaat ze nader in op voorwaarden die aan dergelijke uitspraken moeten worden gesteld.
Herinnerd wordt aan een eerdere synode-uitspraak (1971) dat „de kerk geroepen is, indien zich critieke ontwikkelingen voltrekken in ons land en de wereld, Gods bevrijdende eis en belofte in concrete toespitsing bekend te maken op een zodanige wijze dat duidelijk is, dat haar boodschap direct voortvloeit uit het belijden van Christus en uitdrukking kan vinden in de gemeenschappelijke gebeden van de gemeente".
De deputaten wijzen er zijdelings op, dat het doen van uitspraken met gevolgen op politiek terrein niet nieuw is. Verwezen wordt naar de uitspraak van de synode van Assen (1957) over het oorlogsvraagstuk en naar de uitspraken van de synode van Amsterdam (1936) ten aanzien van het lidmaatschap van de NSB en de CDU.

Voorwaarden

De deputaten preciseren bovengenoemde uitspraak uit 1971 door drie nadere voorwaarden te formuleren voor het doen van dergelijke uitspraken.
1. Het getuigenis van het Evangelie aangaande het vraagstuk waarover een uitspraak wordt overwogen heeft volk en overheid niet bereikt of niet kunnen bereiken langs de weg van het getuigenis van christenen, werkzaam op de verschillende terreinen, dan wel hun getuigenis wordt zo weinig ernstig genomen of klinkt zo zwak door dat ondersteuning daarvan door de kerkelijke vergadering geboden is.
2. Datgene wat de kerkelijke vergadering wil uitspreken, dient evident evangelisch te zijn, zodat het ook kan worden beschouwd als vertolking van het gevoelen van de gelovige gemeente.
3. De kerkelijke vergadering zal zich bij het doen van uitspraken niet begeven op specialistische terreinen van welke aard ook, die zij niet kan overzien en waarover zij dus geen oordeel kan hebben. ◀

S.J.H.

Op het uit drie medewerkers bestaande secretariaat van het CDJA, de jongerenorganisatie van het CDA, is plaats voor een

MEDEWERKER (m/v)

op part-time-basis (50%).

De medewerk(st)er die voor deze functie wordt aangetrokken zal in een tijdelijk dienstverband van één jaar worden aangesteld. In een later stadium is de mogelijkheid van een vast dienstverband en/of uitbreiding van het aantal werkuren, niet uitgesloten.

De nieuwe medewerk(st)er zal worden ingeschakeld bij de beleidsondersteunenden en uitvoerende werkzaamheden van het CDJA-secretariaat, met in eerste instantie het accent op intern organisatorische activiteiten.

Functie-vereisten:

- middelbare opleiding, bij voorkeur op HBO-niveau, danwel daarvoor studerend
- verwantschap met de christen-democratie
- leeftijd maximaal 25 jaar
- goede contactuele eigenschappen.
- organisatorische en administratieve ervaring strekt tot aanbeveling.

Nadere informatie over deze functie kan worden verkregen bij de secretaris van het CDJA, Govert Veldhuijzen, of de adjunct-secretaris, Dik Koopmans, tel. 070-924461.

Sollicitatie binnen 14 dagen schriftelijk richten aan het Dagelijks Bestuur van het CDJA, dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

NOORD WEST TOT OOST ZUID

Samengesteld door L. Veerman

Hondenbelasting afgeschaft

Schoonebeek – Hondebezitters in de gemeente Schoonebeek hoeven voortaan geen belasting voor hun dieren meer te betalen. De gemeenteraad besloot de hondenbelasting per 1 januari 1982 af te schaffen. Alleen de tweemansfractie van Gemeentebelangen stemden tegen het collegevoorstel. Het besluit betekent dat Schoonebeek zo'n 25.000 gulden per jaar aan inkomsten gaat missen. Dat is volgens het college verantwoord. De financiële positie van de gemeente laat het volgens B. en W. toe om de belasting af te schaffen.
Overigens zal de controle op loslopende honden worden verscherpt en streng worden opgetreden tegen de bezitters van loslopende honden. Hiermee wil men trachten te voorkomen dat door de afschaffing van de belasting, de overlast van honden toeneemt.

Hulp voor „papier"

Arnhem – De Gelderse papierindustrie krijgt steun van de provincie bij het zoeken naar oplossingen voor haar belangrijkste regionale problemen: energiekosten, afval en ruimte. Gedeputeerde Staten hebben een aktieprogramma aanvaard dat een verdere val van een van de belangrijkste takken van de Gelderse industrie moet helpen voorkomen. De indruk bestaat dat het afgaande tij al wat aan het keren is. Machteloos staat de provincie tegenover de allerbelangrijkste knelpunten voor haar papierindustrie: de ontwikkelingen op de wereldmarkt en het financiële klimaat. Daarvoor zal de aandacht van het ministerie van Economische Zaken worden gevraagd.

Gemeenteraad weert kernwapens

Hellevoetsluis – De gemeenteraad van Hellevoetsluis wil niet dat in deze plaats kernwapens worden opgesteld. Plaatsing zal te allen tijde worden tegengegaan met alle wettelijke middelen. Een motie van deze strekking heeft de gemeenteraad aangenomen. Vóór stemden PvdA en D'66, tegen stemden CDA, VVD en de inwonersbelangengroepering. De raad vraagt alle Nederlandse gemeenteraden een soorgelijk besluit te nemen, dat ook betrekking zou moeten hebben op de reeds aanwezige atoomwapens.

„Kwaliteit sportvelden verbeteren"

Den Haag – De berichten over de supergrasmat in het Rijswijkse sportpark Prinses Irene hebben het Haagse, sportminnende gemeenteraadslid Guido Halleen (CDA) aan het denken gezet. Het Rijswijkse terrein is ingezaaid met een speciaal gekweekte grassoort, die bespeling ook bij slechte weersomstandigheden mogelijk maakt. Halleen ziet voor dit supergras mogelijkheden in de residentie en dringt er bij het college van B. en W. op aan de Rijswijkse sprieten in de gaten te houden. „De overbespeling van het Haagse sportveldenbestand leidt tot meer dan normale slijtage. Dit heeft niet alleen hoge onderhoudskosten tot gevolg, maar ook onbespeelbaarheid bij slechte weersomstandigheden. Wanneer het toepassen van andere grassoorten de bespeelbaarheid zou verbeteren, de onderhoudskosten verlagen en bovendien zou leiden tot minder afkeuringen dan zou het de moeite waard zijn hiertoe over te gaan", aldus het raadslid.

KVP-district „vergat" statenkandidaat

Breda – Het (oude) KVP-kringbestuur van Brabant is er niet in geslaagd een lijst samen te stellen van voormalige KVP'ers die zullen worden voorgedragen voor de CDA-kandidatenlijst voor de verkiezing van provinciale staten volgend jaar. Eén van de struikelblokken was het „vergeten" van het zittende CDA-statenlid Nico de Gouw uit Dongen. Nico de Gouw is als statenkandidaat vergeten toen het bestuur van het voormalige KVP-district West-Brabant begin september een lijstje samenstelde van Westbrabanders die – volgens het CDA-fusieprotocol deze keer nog via de oude KVP-kanalen – als kandidaat geadviseerd worden voor provinciale staten. De oorzaak daarvan zou zijn, dat De Gouw, die vier jaar geleden nog in Drunen woonde en toen als Middenbrabander op de lijst kwam, twee jaar geleden naar Dongen is verhuisd, dat voor de KVP tot het district West-Brabant behoort. Het Westbrabantse KVP-bestuur zegt daardoor zijn „herkomst" niet goed te hebben gekend en in de veronderstelling te hebben verkeerd, dat De Gouw bij de vorige statenverkiezing op de lijst is gekomen als vertegenwoordiger van de rechtstreekse CDA-leden. Volgens Nico de Gouw is dat misverstand niet helemaal onverklaarbaar, omdat hij bijvoorbeeld sinds 1975 in het CDA-congres zit voor de rechtstreekse leden. Maar dat neemt niet weg, dat hij, zoals hij ook in een brief aan het KVP-kringbestuur heeft laten weten, sinds 1974 lid is geweest van de KVP. (Inmiddels is de heer De Gouw alsnog op de kandidatenlijst geplaatst L.V.).

Schoolzwemmen afschaffen

Heerenveen – De gemeente Heerenveen wil met ingang van het nieuwe winterseizoen 1981-1982 het subsidiëren van het schoolzwemmen gaan beëindigen. Het college van B. en W. komt opnieuw met een voorstel daartoe bij de raad, nadat vorige maand dit voorstel ook al op de agenda prijkte. Vanwege de vele reacties vanuit de bevolking nam het college het voorstel terug, maar men komt er nu toch weer mee bij de raad.
Het college blijft van mening dat nu het economisch slechter gaat, het onderwijs ook een bijdrage moet leveren in de bezuinigingen die alom worden toegepast. Het college acht het niet bezwaarlijk deze impopulaire maatregel tot het beëindigen van het schoolzwemmen te nemen, omdat het schoolzwemmen een zeer gering inhoudelijk effect heeft op het niveau van het gewoon lager onderwijs. Het beëindigen van de subsidie voor het schoolzwemmen levert de gemeente een besparing op van *f* 140.733,–.

Zwart-geld werk in eredivisie-club?

Utrecht – In schriftelijke vragen aan minister De Ruiter van Justitie heeft het CDA-kamerlid Van Muiden om een onderzoek naar mogelijke onrechtmatigheden bij het bestuur van eredivisieclub FC Utrecht gevraagd. Er zou met zwart geld zijn gewerkt, de belangen van crediteuren zouden zijn geschaad, terwijl bovendien door onzorgvuldig beheer een grote schuldenlast is ontstaan. Minister De Ruiter zou het onderzoek eventueel in samenwerking met zijn collega-bewindsman van Financiën moeten doen.

ADDERTJE

Lubbers: onbezoldigd informateur boven de sterkte

Uw adres voor:
BEGROTINGEN
• nieuwbouw
• verbouw
• restauraties
(per uur, per dag, per week)
J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 · Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

Om een zinvol veiligheidsbeleid

Het CDA verkiezingsprogram '81-'85, „Om een zinvol bestaan", geeft op duidelijke wijze de samenhang weer tussen de verschillende aspecten die vrede en veiligheid beïnvloeden. De grondslagen van de christen-democratische opvatting, zoals die zijn verwoord in ons Program van Uitgangspunten, worden er concreet in uitgewerkt. Graag wil ik enige opmerkingen maken over de toepassing ervan in het regeringsbeleid.

Wij maken deel uit van een familie van volkeren, met in hoofdzaak gelijke opvattingen over democratie, zelfontplooiing en rechten van de mens; met goeddeels dezelfde maatschappelijke orde en met sterk verwante culturen en wetenschapsbeoefening. Onze economieën zijn met elkaar verstrengeld, zodat we wederkerig van elkaar afhankelijk zijn. Wij weten dat aan dit alles veel mankeert, maar als politieke partij zetten wij ons in – geïnspireerd door de Bijbel – voor een samenleving waarin aan deze zaken vorm wordt gegeven. Dat doen we samen met vele anderen in de democratische wereld. Wat wij gezamenlijk aan materiële verworvenheden en immateriële waarden koesteren, kan slechts binnen die volkerengemeenschap worden bereikt en bewaard, beschermd tegen aanranding van buitenaf. Daarvoor zijn die volkeren **samen verantwoordelijk:** daartoe is de NAVO opgericht.
De NAVO is de uitdrukking van de wil van onze familie van volkeren om gezamenlijk vrede en vrijheid te bewaren. Daarbij verheerlijken we onszelf niet en evenmin verketteren we de andere zijde. Verschil in opvattingen en handelen stempelt de volkeren achter het IJzeren Gordijn niet tot vijanden.

Dubbelbesluit

In dat kader staat onze defensie, waarbij de kernwapens een speciaal punt van grote zorg en aandacht vormen. Terecht vraagt het CDA-program (art. 11-2d) van onze politici een creatieve bijdrage aan de vorming van het veiligheidsbeleid in de NAVO. Daarbij geldt dat bewapening en wapenbeheersing afgeleiden zijn van één en hetzelfde streven naar vrede en veiligheid (art. 11.3). Het is noodzakelijk dat die onderlinge samenhang goed in het oog wordt gehouden. Dat betekent heel concreet, dat de te nemen beslissing over plaatsing van kruisvluchtwapens in Nederland niet op zichzelf staat, maar moet worden genomen in relatie tot de voortgang van de wapenbeheersing. Wanneer men die

Oud-minister van defensie P. B. R. de Geus gaat in dit artikel in op het gevoerde en nog te voeren regeringsbeleid op het terrein van defensie. In het bijzonder belicht hij de toepassing van het CDA-program hierbij.
Een reactie op dit artikel van fractielid De Kwaadsteniet staat op pagina 20.

plaatsing als een punt-op-zich ziet (en afwijst) maakt men zich los uit het kader dat ik hiervoor heb geschetst. Dat zou betekenen dat men ook los komt te staan van het onderhandelingsproces en dat wil het CDA niet.
In 1975 – het jaar van de Slotacte van Helsinki – hebben de Soviets het besluit genomen om de SS-20 driekoppige kernraket te produceren. In 1977 werd met de opstelling ervan begonnen. Ook kwamen grote aantallen Backfire bommenwerpers in gebruik, die met hun lange-dracht-raketten grote delen van Europa kunnen bestrijken buiten bereik van de NAVO-luchtverdediging. Omgekeerd bouwden de Warschaupact-landen hun luchtverdediging zodanig op, dat NAVO-vliegtuigen grote kans lopen hun doelen niet te kunnen bereiken. Daar kwam nog bij dat bepaalde NAVO wapensystemen technisch aan vervanging toe waren. Om te voorkomen dat in de jaren '80 de NAVO geen geloofwaardig tegenwicht zou hebben besloten de bondgenoten tot modernisering van hun nucleaire wapensystemen. Dit besluit werd in december '79 genomen. De Nederlandse minister van Defensie verklaarde: „Nederland erkent de noodzaak van een politiek en militair antwoord op de bedreigende ontwikkeling van de Soviet middellange-afstand-kernwapens, met name van de SS-20 raket en de Backfire bommenwerper". Dit sluit derhalve aan bij ons program (art. 11.6) dat stelt dat in de NAVO in goed overleg behoort te worden vastgesteld welke militaire middelen nodig zijn.

Wapenbeheersing

Tegelijk werd besloten te trachten de modernisering overbodig te maken, nl. door een aanbod aan de Soviets te doen om door onderhandelingen wederzijds de kernbewapening in deze categorie te beperken. Om hiervoor een goede sfeer te scheppen, werd besloten eenzijdig 1000 kernkoppen terug te trekken uit Europa en de nieuwe wapens beneden dit verlaagde plafond te brengen. Daarmee werd onderstreept dat het niet gaat om uitbreiding van de aantallen kernwapens en dat de wil aanwezig is om te komen tot wederzijdse vermindering.
Deze beslissing, namelijk om te willen onderhandelen lang vóór het wapensysteem daadwerkelijk wordt geplaatst, is een nieuw feit in de internationale politiek. Ook de uitspraken van Breznjev op het 26e partijcongres (23 februari jl.) bevatten nieuwe elementen.
Hoe dit kan leiden tot vermindering van de kernwapens aan beide zijden, moet aan de onderhandelingstafel worden uitgemaakt. In dat verband noem ik nóg een nieuw feit: in '78/'79 hebben de Verenigde Naties een speciale algemene vergadering gewijd aan beginselen en procedures van het ontwapeningsoverleg. Ons program hecht terecht grote waarde aan de VN, waar de regels voor de betrekkingen tussen staten en de normen die in de politiek richtinggevend moeten zijn, worden vastgelegd.
Deze nieuwe ontwikkelingen noem ik omdat van sommige zijden wordt gesteld dat tot nogtoe onderhandelingen niet hebben geleid tot vermindering van de kernbewapening. Degenen die zo spreken verwachten ook in de toekomst geen heil van onderhandelingen en willen andere wegen volgen. Het CDA program (art 11.2) kiest voor internationaal overleg, in het bijzonder binnen de NAVO en de VN en wil dat Nederland in dat kader actief en creatief handelt. De genoemde nieuwe ontwikkelingen stempelen dit als een perspectief met goede kansen op succes. Deze weg wordt in het bekende rapport-Donner nader uitgestippeld.
Maar actief en creatief bezig zijn met het overleg tussen Amerika en de Soviet Unie kan alleen als wij onszelf niet buiten spel plaatsen.

Dat zou gebeuren als Nederland niet langer bereid is een redelijk aandeel te leveren in de (kern)bewapening die minimaal noodzakelijk zal zijn voor onze veiligheid. Dat zou betekenen dat wordt gehandeld in strijd met art. 11.6 en 11.7 van ons program. De bondgenoten zullen weinig geneigd zijn te luisteren naar onze opvattingen over de onderhandelingen, als we niet bereid zijn een evenredig deel ook van deze last te dragen.

Redelijk aandeel

Ons program geeft in art. 11.8 aan dat onze eerste prioriteit m.b.t. de kernwapens is vermindering van de soorten en aantallen kernwapens voor de korte afstand en terugtrekking van deze wapens uit de voorste posities. Terzake is in het bondgenootschap intensief overleg gaande. Dat heeft in onze ogen maar gedeeltelijk succes, omdat nogal wat lidstaten een andere visie op de strategie hebben dan wij, zoals ook tot uitdrukking kwam bij het produktiebesluit van de neutronenkernkop. We zullen hier vasthoudend moeten zijn en wederom: dat kan alleen als we onszelf niet buiten de lijn plaatsen.
Voor een ander deel is er wèl wat bereikt. Technische en organisatorische aanpassingen worden voorbereid, waardoor bij het legerkorps de artillerie niet meer in voorste positie hoeft te opereren. Sommige kernwapentaken kunnen in de komende jaren vervallen doordat toereikende conventionele middelen ter beschikking komen. Aan dit onderwerp wijdde het CDA een motie tijdens de behandeling van de defensiebegroting in de Tweede Kamer, in februari jl. Daarbij kwam tot uitdrukking dat de rol van de gevechtsveldwapens, die als het ware de hoogte van de atoomdrempel bepalen, moet worden teruggedrongen en dat in de gegeven omstandigheden het accent moet liggen op wapens met een meer specifiek afschrikkend karakter. Hierbij valt te denken aan de „forward based systems" en de kruisvluchtwapens.
In december '79 heeft de Nederlandse regering in de NAVO-ministerraad verklaard dat „stationering van nieuwe wapensystemen op Nederlands grondgebied zal moeten leiden tot een vermindering van de bestaande Nederlandse nucleaire taken". Steeds heeft daarbij voor ogen gestaan een plaatsingsbesluit van kruisvluchtwapens te nemen in relatie tot de nucleaire taak van de F-16 vliegtuigen.
Ook het CDA-program verbindt de plaatsingsbeslissing met vermindering van de bestaande taken (art. 11.9) en noemt daarnaast nog als criterium de mate waarin resultaten zullen zijn bereikt in het wapenbeheersingsoverleg. Terecht wordt dus ook hier de koppeling gelegd tussen de beide aspecten van het dubbele besluit van december '79.
Gedurende het jaar dat ik minister was, heb ik me ingespannen om invloed uit te oefenen op het strategisch denken van de bondgenoten en vooral ook om Nederlands medezeggenschap in de wapenbeheersingsonderhandelingen te verzekeren. Dit beleid was gericht op een verantwoorde besluitvorming, waarbij de voortgang van het onderhandelingsproces en het redelijke aandeel van ons land in de noodzakelijke bewapening van het bondgenootschap (inclusief kruisvluchtwapens), in samenhang kunnen worden beoordeeld.
Het zou wel eens zo kunnen zijn, dat de besluitvorming in stappen verloopt. Veel zal afhangen van de houding van de Russen aan de onderhandelingstafel. Er is kostbare tijd verloren gegaan, vooral doordat er in de Verenigde Staten een regeringswisseling plaats vond en de democratische processen tijd blijken te kosten (daar kunnen wij, gezien de duur van de kabinetsformaties, over meepraten!).
Tenslotte nog dit: er is in de afgelopen maanden in de media enige malen aandacht besteed aan uitspraken van mij over mogelijke economische gevolgen voor ons land, wanneer wij zouden afzien van een evenredige bijdrage in de kernbewapening. Die uitspraken deed ik omdat mij daar nadrukkelijk naar werd gevraagd. Liever wil ik zeggen dat het mij als **moreel** verwerpelijk voorkomt om onze bondgenoten in de kou te laten staan. Het Nederlandse volk, dat ook in de politiek een hoge standaard pleegt na te streven en verantwoordelijkheden niet ontloopt, kan dat niet voor z'n rekening nemen! ◀

drs. P. B. R. de Geus
Oud-minister van Defensie

„Laten wij beiden twee stappen achteruit gaan" (geknipt uit het Parool).

VORMING

Oproep

De Stichting Kader- en Vormingswerk CDA roept partijleden op, die bereid zijn te functioneren als vormingsconsulent in de Kamerkringen – Amsterdam
– Den Haag

Vormingswerkconsulenten hebben tot taak:
– Het informeren en met raad en daad bijstaan als het gaat om het functioneren van afdelingen
– behulpzaam te zijn bij de organisatie en uitvoering van vormings- en scholingsaktiviteiten
– behulpzaam te zijn bij het oplossen van partij-organisatorische vraagstukken.

U kunt hiertoe contact opnemen met de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA,
Dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag
tel. 070-924461 t.a.v. W. Eikelboom

Vrede, veiligheid en gerechtigheid

Het artikel „Om een zinvol veiligheidsbeleid" is door drs. P. B. R. de Geus bij de redactie ingebracht als complementair aan mijn artikel in CD/ACTUEEL van 5 september jl. over „Kernbewapening, neutronengranaat en wapenbeheersing". Desgevraagd geef ik derhalve nu gaarne een reactie, die in dit verband slechts beperkt kan zijn.

Ik denk niet, dat het artikel van De Geus het beste als „complementair", aanvullend aan mijn artikel is te kwalificeren. Het is een ander, kernwapens onderstrepend, verhaal.
Het lijkt nogal merkwaardig om, uitgaande van een „familie van volkeren", alleen bij de NAVO terecht te komen, zoals De Geus doet. Eerder valt dan te denken aan de Verenigde Naties. Van de NAVO is het essentiële kenmerk, dat het een bondgenootschap van soevereine staten is, specifiek op het defensieterrein. Binnen dit onderdeel van de familie van volkeren blijken in de praktijk soms grote verschillen, bijvoorbeeld betreffende democratie, zelfontplooiing en rechten van de mens. Bij materiële verworvenheden valt eerder te denken aan OESO en EEG, en niet aan de NAVO.
Het is een wat vreemde vertaling van ons program om alléén te stellen, dat bewapening en wapenbeheersing afgeleiden zijn van één en hetzelfde streven naar vrede en veiligheid. (Dit staat overigens niet in punt 11.3, maar in punt 11.2 en wel in een bepaalde context). Ons program stelt overigens daaraan voorafgaande (11.1): „Internationale vrede en veiligheid is een centrale doelstelling van het buitenlandse en het defensiebeleid". En tevens (11.2): „Ontspanning, wapenbeheersing en wapenvermindering zijn belangrijke hulpmiddelen tot het bereiken en bewaren van vrede en veiligheid". Wij menen onzerzijds, dat, indien de noodzaak van bewapening zich aandient, daarbij altijd het aspect van de wapenbeheersing in de besluitvorming moet worden ingebracht.
Zo achtte de CDA-fractie (de zogenaamde „vertrekpunten") terzake van de kruisraketten de factor van de wapenbeheersing dermate belangrijk, dat alvorens met concrete bewapeningsplannen kon worden ingestemd, de weg van de wapenbeheersing, i.c. onderhandelingen bewandeld zou moeten worden. Het kostte de CDA-fractie moeite om de regering met de CDA-vertrekpunten op stap te doen gaan. Eenmaal ingestoken op de door de fractie geaccepteerde politieke formule valt nogal wat af te dingen op de handelwijze van de regering. Of om het in duidelijke bewoordingen te zeggen (van Lubbers): „De politieke formule – namelijk, dat een politiek en militair antwoord nodig was, doch dat een effectief besluit over plaatsing later genomen kon worden – verloor intussen veel van zijn charme toen de bewindslieden Scholten en Van der Klaauw zich in het NAVO-overleg lieten manipuleren en zich committeerden tot een verhullend communiqué. . ."
De CDA-fractie heeft zich tijdens de december-1979-debatten niet gecommitteerd aan het „moderniseringsbesluit". Toen is immers reeds gesteld en ons program stelt ook nu, dat: „geldt dat Nederland niet heeft geparticipeerd in de produktiebeslissing van de nucleaire middellange-afstandswapens, welke een Amerikaanse aangelegenheid is". Ten aanzien van de plaatsing van 572 raketten in Europa heeft de fractie eveneens geen verantwoordelijkheid genomen en ten aanzien van plaatsing in Nederland is de besluitvorming uitgesteld (destijds tot december 1981).
Overigens had de ex-minister van Defensie, De Geus, er goed aan gedaan tegenover (bijvoorbeeld alleen) de SS-20-raketten en de Backfire-bommenwerpers, ook (bijvoorbeeld alleen) de aanwezige Poseidon- en Polarisraketten te vermelden.
Het CDA acht onderhandelingen van essentieel belang. Het CDA acht eveneens van belang bondgenootschappelijk overleg. Het program stelt tevens, dat onverlet blijft de eigen verantwoordelijkheid en autonomie van Nederland (11.9). Ook zegt het program: „Dit sluit eventuele, ook door Nederland te initiëren, éénzijdige stappen van de NAVO niet uit". Dat betekent dus niet simpel: doen wat de „familie" doet. Zo heeft Nederland bijvoorbeeld in tegenstelling tot anderen de neutronenbom afgewezen. Tevens zijn wij tegenstander van verlaging van de atoomdrempel. Wij verwerpen ook (het gespeel met) de zogenaamde mogelijkheid van een beperkte kernoorlog.
In de eerste plaats herhaal ik hetgeen ik al enkele jaren bepleit, namelijk een op de agenda van de NAVO plaatsen van deze en verwante vraagstukken, genoemd in mijn artikel (van 5 september jl.). In de tweede plaats is er geen feitelijke mogelijkheid van een beperkte kernoorlog, wanneer men de toepassing daarvan enigermate doordenkt. Vanuit NAVO-oogpunt zal dan niet Russisch grondgebied buiten beschouwing blijven. Derhalve ook Amerikaans grondgebied niet. Derhalve niet tot Europa „beperkt" en gelet op de vernietigingskracht van een „beperkt" aantal wapens volmaakt desastreus.
De Geus heeft het over het redelijk aandeel van Nederland, te leveren in de (kern)bewapening die minimaal noodzakelijk is voor onze veiligheid. Een nadere studie terzake van de Nederlandse regering zou zeer wenselijk zijn. De resultaten daarvan zouden in de NAVO moeten worden ingebracht. Het minimaal noodzakelijke zou weleens minder kunnen blijken te zijn dan de NAVO momenteel heeft. Daarbij moet o.a. gedacht worden aan de hierboven reeds genoemde onderzeeërs en aan de strategische kernwapens van de Verenigde Staten.
In het program staat ook in punt 11.6: „In de NAVO behoort in goed overleg te worden vastgesteld, welke militaire middelen nodig zijn. Elke lidstaat moet daaraan een redelijk aandeel leveren, dat past bij de specifieke mogelijkheden en belangen en bij zijn geografische situatie." Waarom zouden de bondgenoten niet geneigd zijn naar onze opvattingen te luisteren? Wij zijn immers bereid – in goed overleg – een evenredig deel van de lasten te dragen.
Verder is het jammer, dat De Geus bijvoorbeeld niet stilstaat bij de wenselijkheid van nader onderzoek naar de mogelijkheid van controleerbare kernwapenvrije zones in Europa.
De Geus betoogt ten aanzien van kernwapens voor de korte afstand en terugtrekking van deze wapens uit de voorste posities, dat er technische en organisatorische aanpassingen worden voorbereid, waardoor bij het legercorps de artillerie niet meer in de voorste positie behoeft te opereren. De besluitvorming terzake is er overigens in geslaagd in het vage te blijven.
De relatie tussen een plaatsingsbesluit van kruisvluchtwapens en de nucleaire taak van de F 16-vliegtuigen is in de openbare discussie nooit gelegd. Daarbuiten blijkbaar wel?
Ten aanzien van punt 11.9 van het CDA-program is het van belang er op te wijzen, dat daarin „enkele criteria" worden genoemd in relatie tot een eventueel plaatsingsbesluit. Het program spreekt van „factoren". Daarbij staan nog twee woorden, namelijk „met name". Er kunnen dus nog andere factoren gelden.
Tenslotte de laatste twee zinnen van het artikel van De Geus. Waartoe dienen die en tot/tegen wie zijn die gericht? Geen van de grotere Nederlandse politieke partijen heeft er behoefte aan „onze bondgenoten in de kou te laten staan". Het gaat er in een bondgenootschap om – in goed overleg – na regelmatige grondige analyse te zien wat de hand vindt om te doen. Vrede, veiligheid en gerechtigheid bevorderen. Met open ogen. ◀

dr. W. de Kwaadsteniet

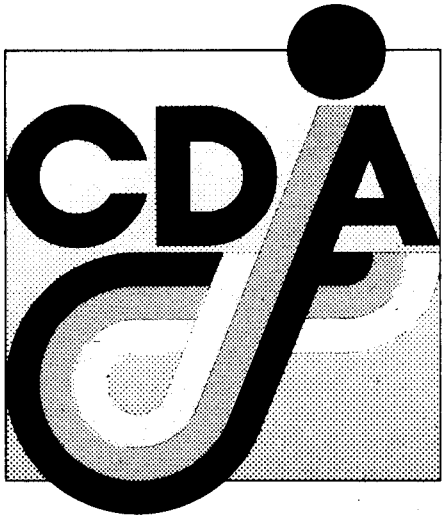

Redactiecommissie CDJA
Aat de Jonge, voorzitter
Ko Scheele, vice-voorzitter
Anneke Raven
Marc Wortmann
Robert in den Bosch
Jan Stevers
Willem van der Putten
Ton Strien (adv.)
Govert Veldhuijzen, red. secretaris

redactieadres: dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag, tel. (070-924461).

LUBRIEK

Kabinet Van Agt III (?)
Ook van die mensen gekend die vier jaar geleden een beroerte kregen bij de gedachte aan een kabinet Van Agt-II?

Van Agt en Den Uyl in één kabinet
„Het is net Reagan en Mitterrand" (Friesch Dagblad). Alleen zou Mitterrand wel wat rechts zijn als lijsttrekker van het CDA: laag financieringstekort, leve de kruisraketten, 6 nieuwe kerncentrales...

Ex-minister Pais blijkt te weinig bezuinigd te hebben
„Bezuinigen? Heb ik daar dan ooit op aangedrongen?"
Nieuwe trend in de weekbladen: schelden op Den Uyl. Maar pas op: Van Agt hebben ze ook niet weg kunnen schrijven.

Om twee keer te lezen
Van Agt is inmiddels wel een politiek dier; maar we hebben Den Uyl nog niet horen zeggen dat hij uit de politiek gaat...

(Het niet gehouden interview van deze week is met minister van Kemenade over de hoogte van de collegegelden. Hij had zich in verkiezingstijd vergist toen hij zei dat die omlaag moesten)

CDJA MOET CDA VOOR DE VOETEN LOPEN

„Jongeren zijn voor het CDA nodig als brood. Juist in een tijd waar we met veel problemen te maken hebben; werkloosheid, milieuvervuiling, bewapening, spanning tussen arm en rijk. In zo'n tijd komt de uitdaging van het Evangelie in versterkte mate op je af.
Het CDJA moet daarbij kritisch zijn, taboes doorbreken.
Het CDJA moet het CDA voor de voeten lopen. Als zij er niet in slagen het voortouw te nemen, zie ik de toekomst voor het CDA somber in".

Dat is de mening van de demissionaire staatssecretaris voor CRM: H. A. de Boer.
In zijn portefeuille zit o.a. het jeugdbeleid, en daarover stelden we hem een aantal vragen.

DE KABINETSCRISIS

Maar aan de demissionaire status van het kabinet kunnen we niet zomaar voorbij gaan. Volgens De Boer zijn er een aantal redenen aan te geven, waarom het fout is gegaan. Volgens hem moeten een aantal personen nog erg aan hun nieuwe rol wennen. Daarnaast bestaat er onduidelijkheid over het financieringstekort; heeft het vorige kabinet minder bezuinigd dan was voorgenomen en is er een ideologisch konflikt over de vraag waarop bezuinigd moet worden.
Voor CDA en D'66 ligt het accent meer op de overheidsuitgaven, terwijl de PvdA liever kiest voor bezuinigingen in de marktsector.

JEUGDWERKLOOSHEID

Terug nu naar de portefeuille van staatssecretaris De Boer, die eigenlijk de functie van onderminister heeft. Ofte wel minister Van der Louw en hij zijn overeengekomen dat alle beslissingen in gezamenlijkheid worden genomen. *Wat kunnen jongeren de komende tijd van u verwachten?*
Het bestrijden van de jeugdwerkloosheid is topic nummer één. De concrete invulling daarvan zal veel tijd en energie vergen. Een aanpak in interdepartementaal verband is nodig. Het **Jeugdgarantieplan** zal uitgevoerd moeten worden. Dit plan betekent dat de overheid schoolverlaters de mogelijkheid geeft om te bemiddelen bij het zoeken naar een baan.
Zijn de schoolverlaters na een jaar nog werkloos dan staat de overheid garant voor één jaar werk. Dat plan is nog van het vorig kabinet. Doordat er geen geld voor beschikbaar werd gesteld kon het niet uitgevoerd worden. Binnen de mogelijkheden van het sociaal-cultureel werk, waarvoor ik de specifieke verantwoordelijkheid draag, worden nieuwe plannen ontwikkeld om de gevolgen van de jeugdwerkloosheid te beperken. Overigens is de stellingname dat de overheid er is om voor iedereen de werkloosheid op te heffen te eenvoudig. Die suggestie wordt wel gewekt. Wat CRM kan doen is nooit meer dan helpen.

Wat vindt u van het voorstel van minister Van der Louw om werkloze jongeren verplicht klusjes op laten knappen?

De negatieve reacties zijn nogal opmerkelijk.

In de portefeuille van staatssecretaris De Boer zit o.a. jeugdwerk, clubhuiswerk, vormingswerk, emancipatie, sociaal-culturele minderheden, woonwagenwerk, particulier initiatief vrijwilligerswerk, gezinszorg, maatschappelijk werk, drugsbeleid, natuurbehoud, openlucht-recreatie, monumenten en musea.

Mag er misschien iets staan tegenover al die voorzieningen? Dat zou best eens in discussie mogen zijn. Er moet bereidheid zijn om over dit soort dingen mee na te denken en niet alleen maar nee te zeggen. Als alleen gezegd wordt dat er geld moet komen voor volledige banen, gebeurt er niets als er geen geld is. De gezindheid om verantwoordelijkheid te dragen wordt daardoor niet vergroot.
Jeugdwerkloosheid valt onder eerste verantwoordelijkheid van sociale zaken, jongerenhuisvesting onder volkshuisvesting, minderhedenbeleid onder binnenlandse zaken, drugsproblematiek onder volksgezondheid.

Is het gezien de grote problemen niet noodzakelijk dat er een coördinerend bewindspersoon voor het jeugdbeleid komt?

Er is een coördinerend bewindspersoon, te weten ikzelf, als staatssecretaris van CRM. Alles wat met jeugdwerkloosheid te maken heeft valt niet alleen onder sociale zaken. Scholing van jeugdige werklozen valt bijvoorbeeld onder onderwijs. Voor wat betreft de coördinatie staat mij ten dienste de Interdepartementale Stuurgroep Jeugdbeleid.

(vervolg op pagina 23)

HET ALLERNIEUWSTE KABINET... EN DE JONGEREN?

Moeilijk om over dit onderwerp te schrijven. Bungelt Nederland nou tussen het tweede en derde kabinet-Van Agt of stevenen we toch op nieuwe verkiezingen af? Elke letter die je vandaag zet is morgen al weer achterhaald. Je weet gewoon niet wat je schrijven moet. Is het over het beleid dat je van het derde kabinet-Van Agt verwachten mag of gaan we ons al voorbereiden op het verschijnen van het CDA-verkiezingsprogram 1982-1986?

Dat laatste hopelijk niet. Ik zie nog die verlegen kleuter die ik in mei die mooie groene CDA-ballon met hoop op een zinvoller bestaan in de handen drukte. Mooier is het er met al die Haagse toestanden niet op geworden: wat moet ik die kleuter later vertellen? Eigenlijk begrijpen we zelf geen barst van al dat gesol in het Catshuis; één ding staat wel als een paal boven water: de problemen blijven liggen, elke dag sterven weer drugsverslaafden aan een overdosis, worden taxichauffeurs bruut om het leven gebracht, stijgt de jeugdwerkloosheid met sprongen en kraakt de woningnood onder jongeren in zijn voegen. De vraag klinkt daarom des te meer doordringend en vertwijfeld: dat allernieuwste kabinet... en de jongeren?

DEN HAAG WAT DOE JE?

Politiek Den Haag sukkelt maar voort. Vergaderend, informerend en formerend ploeteren ze hopelijk naar dat allernieuwste kabinet, maar wat doen ze nou voor de jongeren?

In de afgelopen jaren heeft de regering de jongeren vaak in de kou laten staan. Van een duidelijk jeugd- en jongerenbeleid was geen sprake, terwijl juist onze generatie relatief zwaar door de maatschappelijke problemen getroffen werd. Wat zijn de faktoren die daaraan hebben meegewerkt en hoe kan het misschien anders?

In de eerste plaats is het jeugd- en jongerenbeleid erg verbrokkeld. Zo is de problematiek van de jeugdwerkloosheid het terrein van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, terwijl de minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne weer over de alcohol- en drugsverslaving gaat. Voor de jeugdcriminaliteit moet je bij Justitie zijn en de jongerenhuisvesting valt onder Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Al deze problemen liggen verspreid over verschillende departementen, maar vertonen desondanks wel degelijk onderlinge samenhang. Je kunt immers de jeugdwerkloosheid niet los zien van het toenemend alcohol- en drugsbeleid en de toenemende jeugdcriminaliteit. Een grondige aanpak van deze problemen eist een goede coördinatie van het jeugd- en jongerenbeleid.

Interdepartementaal overleg is daartoe blijkens de ervaring van de afgelopen kabinetsperiode(n) niet erg bevorderlijk. Een staatssecretaris voor het jeugd- en jongerenbeleid is wellicht een betere oplossing. Bij het minderheden- en emancipatiebeleid heeft men al naar dit middel gegrepen. Waarom heeft men de jongeren overgeslagen?

Een tweede faktor van belang is het feit dat jongeren en vooral hun belangen- en politieke organisaties niet kunnen meespreken over het beleid dat voor hen uiteindelijk gevoerd wordt. Vaak wordt er over de hoofden van jongeren heen beslist. De verlaging van de minimum-jeugdlonen is daar wel het mees sprekende voorbeeld van. De wj-CNV hebben er in dit verband voor gepleit, dat voor het sociaal-economisch jeugd- en jongerenbeleid een kommissie zou moeten worden ingesteld met een eigen budget ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid en met een adviserende bevoegdheid op andere terreinen van het sociaal-economisch beleid. Niet alleen op sociaal-economisch terrein zou een dergelijk orgaan moeten funktioneren, maar op alle terreinen van het jeugd- en jongerenbeleid, waarbij het verlenen van bepaalde bevoegdheden en financiële ondersteuning zou moeten worden overwogen.

Jongeren organiseren zich niet genoeg. Deze derde faktor: laat ons de hand in eigen boezem steken – zelfkritiek is nooit zinloos! Ronduit bedroevend is het te moeten konstateren dat jongeren slecht vertegenwoordigd zijn in vakbonden, werkgeversorganisaties en politieke partijen.

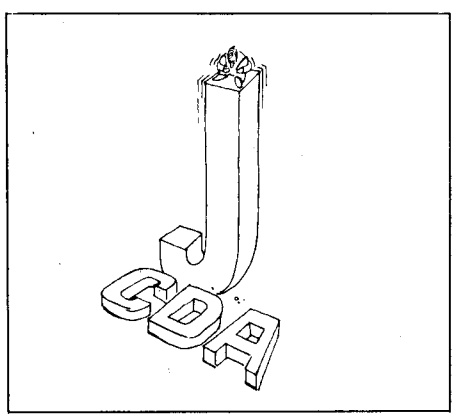

Daardoor zijn jongeren niet in staat om voldoende invloed op de gang van zaken binnen die organisaties uit te oefenen en daarmee op de maatschappelijke ontwikkeling. De gezamenlijke jongerenorganisaties zouden zich daarom eens moeten afvragen op welke manier zij de jongeren meer bij het beleid kunnen betrekken. Ook het CDJA heeft hier een opdracht, die zij nog niet voldoende waar heeft gemaakt. Verschillende mogelijkheden daartoe liggen voorhanden. Niet alleen het aandacht schenken aan de problemen van jongeren, maar ook het daadwerkelijk bijstaan wanneer dat nodig is. Aktiemiddelen zijn daarbij niet uitgesloten. Niet bang zijn om je gezicht te tonen als het om minimum-jeugdlonen gaat of, zelfs al is het met het IKV mee te demonstreren tegen de wapenwedloop – iets waarmee vele jongeren worstelen.

DISCUSSIE

Zaterdag 14 november praat het CDJA met politici. Ik hoop dat iedereen meedoet – en niet in de wandelgangen deze dag slijt. Een aantal stellingen zijn daarbij inzet van de discussie en een ieder wordt de gelegenheid gelaten om zijn of haar mening over die stellingen middels een formulier kenbaar temaken. De inhoud van die stellingen raakt de problemen van onze samenleving en als je je ogen openhoudt dan weet je hoe hard het nodig is dat wij ons bezighouden met dat jeugd- en jongerenbeleid. Een busritje door Mokum leert genoeg; zo veel zelfs dat de jongeren scherper vragen: dat allernieuwste kabinet en de jongeren? ■

Ronald Bakker

De schrijver is lid van het algemeen bestuur van het CDJA en werkt mee aan de voorbereiding van de algemene ledenvergadering van het CDJA.

ALGEMENE LEDEN-VERGADERING 14 NOVEMBER

Uit verschillende nummers van CDActueel is je al duidelijk geworden dat op 14 november a.s. de ledenvergadering van het CDJA wordt gehouden.

De bedoeling is om in het middaggedeelte aandacht te besteden aan wat jongeren van het nieuwe kabinet (?) te verwachten hebben.

Daarover zal gediscussieerd worden met de staatssekretarissen De Boer en Deetman en Kamerlid Gerritsen.

Plaats: Utrecht, De Bruynelyceum, Koningsbergerstraat 2.

Tijd: aanvang 10.15 uur, sluiting ± 17.00 uur.

Kosten zijn aan deelname niet verbonden.

Programma: de ochtend wordt besteed aan huishoudelijke zaken. Het middaggedeelte aan aktuele politieke zaken (zie boven). Het ligt in het voornemen het officiële gedeelte te besluiten met een „informeel samenzijn" onder genot van een drankje.

Vergaderstukken worden toegezonden nadat bijgaande bon op het secretariaat is ontvangen.

Opgavebon

O Ja, ik ben ook aanwezig op de eerste echte ALV van het CDJA op 14-11 1981.

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Postcode: .....

Opsturen naar het CDJA-secretariaat:
Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag.

KERN CENTRAAL

Kern Centraal is een nieuwe rubriek waarin eens in de twee weken een CDJA-kern de gelegenheid heeft zich te presenteren. Bijdragen voor deze rubriek kunnen aan de redactiecommissie gezonden worden.

CDJA IN NAALDWIJK

In het centrum van het Westland, het tuinbouwgebied dat ligt ingeklemd tussen Den Haag en Rotterdam, ligt Naaldwijk. Een dorp met ruim 25.000 inwoners en met een ruime politieke meerderheid voor het CDA. Vandaar ook dat in 1978 door een groep jongeren werd besloten om de CDJA-kern Naaldwijk op te richten.
In de loop der jaren heeft het CDJA een geheel eigen plaats veroverd in de plaatselijke politiek. Wij houden ons voornamelijk bezig met problemen, die in eerste instantie jongeren aangaan, zoals vooral de woningnood en de toekomst van het jeugd- en jongerenwerk in Naaldwijk. Zo hebben we in 1979 een tot dan toe geheim puntensysteem voor registratie van woningzoekenden geopenbaard. Het afgelopen jaar hebben we avonden georganiseerd over de – eventuele – aanleg van rijksweg 19 en de problematiek rondom de methylbromide.
Dankzij nauwe contacten met het plaatselijke CDA-bestuur en de CDA-fractie in de gemeenteraad kunnen we veel van onze ideeën uiten; niet dat ze altijd worden overgenomen. Zoals bekend is in Naaldwijk als laatste plaats een CDA-afdeling opgericht. Het CDJA heeft bij het zoeken naar oplossingen van de problemen het voortouw genomen en gelukkig is men het alsnog eens geworden, zodat wij nu niet meer (bijna) alles behoeven te organiseren. Zo is de „natuurlijke" scheiding tussen CDJA en CDA weer in ere hersteld.
Het komende seizoen zal mede gezien de gemeenteraadsverkiezingen, een lange jaargang worden. Nu reeds zijn we bezig om „typische" „jongerenzaken" te formuleren voor het gemeenteraadsprogramma. In samenspraak met het CDA-bestuur wordt bekeken of voor de gemeenteraadsverkiezingen een vertegenwoordiger van de jongeren op een verkiesbare plaats kandidaat wordt gesteld.
Dit jaar zal voor de tweede maal worden gepoogd om een samenwerkingsverband op te richten voor CDJA-leden in het Westland. Daarbij zal de medewerking van alle plaatselijke Westlandse CDA-besturen onontbeerlijk zijn.
De contacten tussen het provinciale (Zuid-Holland) en het landelijke CDJA zijn uiterst spaarzaam en dat dient zeker verbeterd te worden. Enerzijds kan men ons gebrek aan belangstelling verwijten.
Anderzijds moet er van bovenaf een bepaalde inspiratie uitgaan. Men dient richting te geven, inhoud te bepalen en inzet te stimuleren. In een zogenoemd kernenoverleg van het provinciaal bestuur, wilde men de problemen van de kernen wel aanhoren, maar over actuele politieke zaken kan in dat overleg niets besloten worden. Dat voorrecht is slechts weggelegd voor het provinciaal bestuur, dat zich dan soms ook nog laat leiden door gedeeltelijke eenzijdige informatie.
Met het landelijke CDJA hebben we eigenlijk geen ervaringen; domweg vanwege het feit dat we nooit iets van hen vernemen.
Wij vinden dat er iets moet gebeuren om van het CDJA overal een echt levende club te maken. Om daartoe een aanzet te geven zou de structuur van de organisatie en het functioneren daarvan eens dienen te worden bezien door een aantal leden, die niet in een provinciaal en/of het landelijk bestuur zitten. De matheid en ondoorzichtigheid van de topbestuurslagen dienen zo spoedig mogelijk te worden doorbroken. Dat zou niet alleen ten goede komen voor het CDJA (het ledental daalt schrikbarend), maar ook voor de gehele christen-democratische politiek in de toekomst.
Een herbezinning over het functioneren van het CDJA. Wij vanuit Naaldwijk zullen daar van harte aan meewerken. Omdat we het beste willen voor het CDJA, of beter, omdat we het beste willen voor christen-democratische politiek in het algemeen. ■

CDJA – Naaldwijk.

(vervolg van pagina 21)

Deze stuurgroep maakt een inventarisatie van de werkzaamheden van verschillende departementen met betrekking tot jongeren. Uiteindelijk zal deze operatie moeten leiden tot een meer planmatige aanpak op het terrein van het jeugdbeleid.

POLITIEKE JONGERENORGANISATIES

Politieke Jongerenorganisaties ontvangen van het Ministerie van CRM subsidie voor personeel en organisatieaktiviteiten. De subsidie hangt o.a. af van het aantal zetels dat de moederpartij in de Tweede Kamer heeft. Ook moet een politieke jongerenorganisatie zelfstandig zijn.

Blijft de subsidie aan politieke jongerenorganisaties gehandhaafd?

Onlangs is de subsidiëring van de politieke jongerenorganisaties opnieuw geregeld, waarmee de mogelijkheid tot het verkrijgen van subsidie opnieuw wordt bevestigd. Alleen vind ik persoonlijk dat de personeelsleden in dienst van de jongerenorganisaties nogal hoog ingeschaald zijn.

Het is te hopen dat minister Van der Stee van Financiën genoeg geld beschikbaar wil stellen voor het jeugdgarantieplan. Om, zoals staatssecretaris De Boer zegt: „de ontmoedigende toekomst voor jongeren te doorbreken". ■

Anneke Raven
Marc Wortman

SAMEN-WERKEN AAN VREDE

Op 21 november a.s., over 2 weken, zal te Amsterdam een demonstratie worden gehouden onder het motto „geen nieuwe kernwapens in Europa, en zeker niet in Nederland".
Wat moet je nu doen wanneer je het, zoals ik, geheel eens bent met het eerste deel van zo'n leus, terwijl je van het tweede deel zegt: het huidige Nederlandse (en feitelijk CDA-)standpunt over de modernisering, eerst onderhandelingen afwachten, is eigenlijk effectiever dan een onvoorwaardelijk neen. Het is dan kiezen tussen iets waar je het helemaal niet mee eens bent verdergaande (atoom)bewapening, en iets waar je het niet helemáál mee eens bent: bovenstaande leus. De vraag stellen is hem beantwoorden. Ik vind dat het CDJA zich achter deze demonstratie moet stellen en wel omdat het daarmee duidelijk kan maken dat

- het niet meegaan in de voorstellen tot volledige denuclearisering van Nederland (het IKV-voorstel) nog niet impliceert dat je voorstander bent van alsmaar meer bewapening,
- de regeringen in Moskou en Washington niet genoeg signalen kunnen krijgen om van hun heilloze weg af te zien, én
- om te laten zien dat we daarvoor in Nederland samen de straat op willen gaan.

Juist in dat laatste ligt een taak voor de christendemocratie: het benadrukken van het feit dat we samen verantwoordelijk zijn voor de vrede belangrijker is dan onderling gemillimeter over de standpunten en verkettering van de medemens die het niet met je eens is.
De organisatoren van de demonstratie hebben met hun nieuwe leus een opening geboden naar onze kant. Laten we deze met beide handen aanpakken en ook óns gezicht tonen op 21 november. Daaraan hoeft niet in de weg te staan dat de opvattingen over de politieke verwezenlijking van het streven naar minder bewapening, het „ombuigen van de spiraal", niet parallel lopen. Want we durven best voor onze mening daarover uit te komen. ■

Marc Wortmann

PROFICIAT

Op 24-10-1981 vond in Brussel de vergadering plaats van het politiek bureau van de wereldunie van jonge christen democraten (UIJDC).
Op die vergadering is Wim Polman, oud-lid van de CDJA-buitenlandcommissie, voorgedragen tot voorzitter van de wereldunie. Namens het hele CDJA feliciteer ik Wim met deze verkiezing en wens hem veel sterkte toe.

Johan de Leeuw voorzitter CDJA

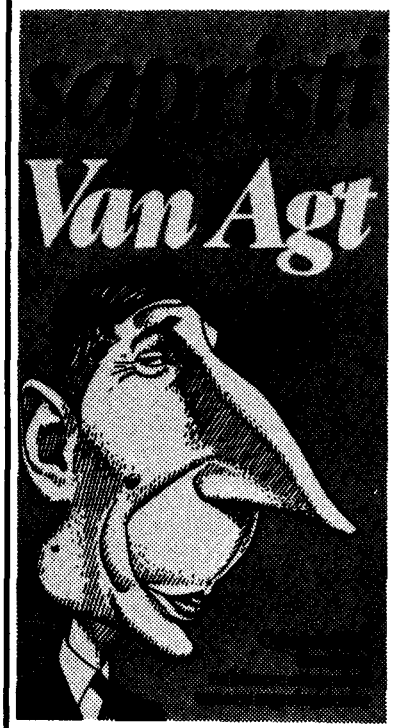

De opmerkelijke, komische en bizarre uitspraken van een regeringsleider, verzameld door de journaliste Dieudonnée ten Berge.

In 1974 zei van Agt: 'Men onthoudt alles wat je je eens hebt laten ontvlieden. Het komt allemaal in het Grote Boek van de Pers en het is citabel op elk ongelukkig moment.' Dat moment is nu gekomen!

Voor de deksels lage prijs van 9,90!

Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Elsevier

NA 'HAAGSE LENTE':

ZOJUIST VERSCHENEN:

Na 'Haagse Lente' een nieuwe roman van Koos van Zomeren, geïnspireerd op situaties en personen uit de Nederlandse politiek.

Een andere hoofdpersoon verschijnt en raadsels worden op overtuigende wijze opgelost. De zorgvuldige compositie en dosering van feiten en zienswijzen leveren een boek op in het grensgebied tussen thriller en psychologische roman.

Koos van Zomeren werd in recensies al als leidende Nederlandse thrillerauteur betiteld...

PAPERBACK 19.90/320f

AWB

SBI

centrum voor studie en vorming

Het Slotemaker de Bruïne Instituut (SBI) is een instituut voor studie en vorming voor groepen mensen die enkele dagen achtereen bij elkaar zijn in cursusverband en werkt vanuit de christelijk-sociale beweging. Het cursuswerk is vooral gericht op verschillende aspecten van arbeids- en samenlevingsvraagstukken. De cursussen worden gegeven in de beide centra te Doorn en Garderen.

De meest voorkomende cursusgroepen zijn:
a. ondernemingsraden uit alle sectoren van de industrie, dienstverlening, volksgezondheid en welzijn;
b. (kader)leden, zowel mannen als vrouwen van de christelijke vakbeweging.

Voor dit werk zoeken wij in verband met uitbreiding van ons cursuswerk.

een cursusleider (m/vr)

Taak:
- Het zelfstandig voorbereiden en begeleiden van cursussen;
- Het onderhouden van contacten met cursusgroepen.

Gevraagd wordt:
- Een positieve persoonlijke betrokkenheid bij de christelijke vakbeweging;
- Enkele jaren ervaring in het arbeidsleven;
- Kennis en ervaring in methodisch werken met groepen.

Salaris en rechtspositie volgens richtlijnen van de arbeidsvoorwaarden voor vormings- en ontwikkelingswerk. Maximum salaris *f* 4278,- bruto per maand. Opname in het pensioenfonds P.G.G.M. Medisch onderzoek is vereist. Medewerking aan een eventueel psychologisch onderzoek wordt verwacht.

Vragen om inlichtingen en sollicitatie richten aan: SBI, Amersfoortseweg 98, Postbus 69, 3940 AB Doorn. Telefoon: 03430-4244.

WEEKBLAD VAN HET CDA 1e JAARGANG NUMMER 58 – 14 NOVEMBER 1981

CD/ACTUEEL

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Nieuw elan voor Internationaal Onderwijs nodig

Weerwoord op Amsterdamse PvdA-nota over locale omroep

Borssele ligt niet wakker van de kerncentrale

Verlies voor Belgische christen-democraten bij verkiezingen

Het verschijnsel Reagan

Regels voor export Babyvoeding op komst

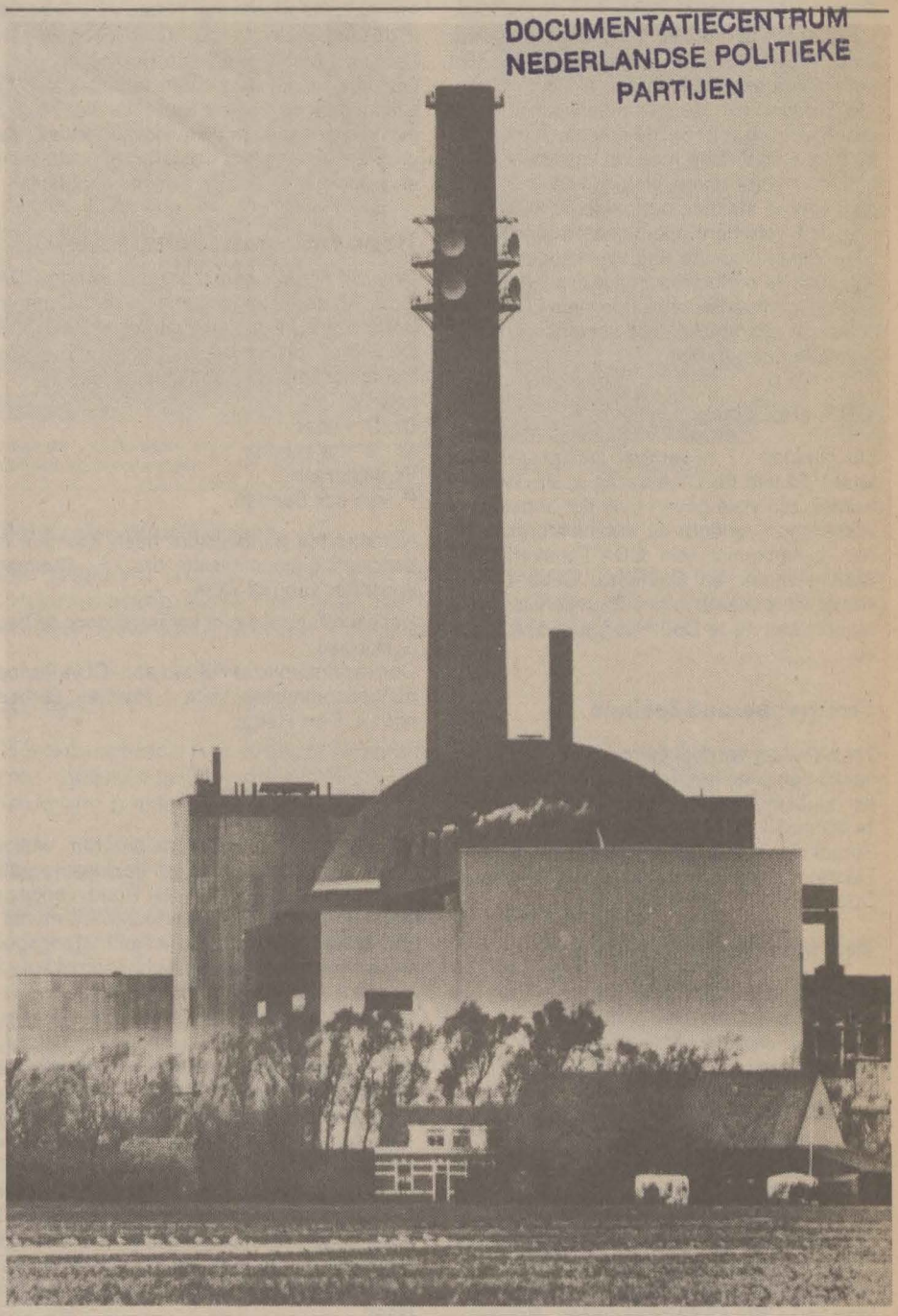

Kandidaatstelling gemeenteraad

In het reglement voor de voorbereiding van kandidaatstelling voor de verkiezing der leden van de gemeenteraad, zoals opgenomen in de uitgave „Standaardreglementen" en zoals deze in de notitie Raadsverkiezing als bijlage is opgenomen; staat de volgende fout. In de derde regel van dit artikel, dat handelt over de verklaring van bewilliging staat: „alsmede de in artikel 132 van de statuten" etc. Deze passage moet echter luiden: „alsmede de in **artikel 2 lid 3** van dit reglement" etc. Het volledige artikel 13 luidt dan aldus:
Het bestuur van de gemeentelijke afdeling draagt er zorg voor dat de krachtens artikel G 12 eerste lid van de Kieswet vereiste verklaringen van bewilliging, alsmede de in artikel 2 lid 3 van de statuten bedoelde bereidverklaring van betreffende kandidaten ten minste twee weken voor de dag van kandidaatstelling voor de periodieke verkiezing van leden van de gemeenteraad ondertekend ter beschikking zijn, teneinde de gewenste regelingen te kunnen treffen.

CDA Den Haag

Op dinsdag 17 november zal mr J.P. van Iersel, lid van de CDA-fractie in de Tweede Kamer, zijn visie geven over de jongste ontwikkelingen rondom de kabinetsformatie in een bijeenkomst van CDA-Scheveningen, Statenkwartier en Duinoord. Deze bijeenkomst vindt plaats in het Couveehuis, Prins Mauritslaan 49 te Den Haag aanvang 20.00 uur.

Vrouwenberaad Zeeland

Ter afsluiting van het thema Vrede en Veiligheid organiseert het Vrouwenberaad Zeeland een studiemiddag op 17 november (aanvang 14.00 uur).
Spreekster is mw. Hannie van Leeuwen.
Plaats: „Prins van Oranje", Nieuwstraat, Goes.

Brochure emancipatie

„Een mens moet kunnen kiezen" is de titel van een brochure over emancipatie.
Het is een selectie uit de duizenden woorden die leden van het kabinet Van Agt in de jaren 1978–1981 over emancipatie hebben gesproken of geschreven, nu gegroepeerd in hoofdstukken met thema's als: visie op de ontwikkelingen, invloed van vrouwen op de samenleving, vrouwen uit culturele minderheden, onderwijs etc.
De brochure is samengesteld door ex-staatssecretaris emancipatiezaken J. G. Kraaijeveld-Wouters en is verkrijgbaar bij het ministerie van CRM (Steenvoordelaan, Rijswijk).

PARTIJ NIEUWS

Kamerkring Haarlem

Een algemene ledenvergadering van de Kamerkring Haarlem vindt plaats op woensdag 2 december om 20.00 uur in gebouw „De Deining", Marktplein 92 te Hoofddorp.
Op de agenda staan: een terugblik van de zittingsperiode van de Statenfractie '78–'82; een inleiding over het provinciale verkiezingsprogram en een inleiding over de doelstelling en werkwijze van de provinciale afdeling.

Benoemingencommissie

Door de nieuwe samenstelling van de CDA-fractie in de Tweede Kamer is de benoemingencommissie opnieuw samengesteld.
De samenstelling luidt als volgt:
Voorzitter: drs. R. Lubbers
Leden:
Dr. S. Faber
Mr. J. Krajenbrink
W. Mateman
P. van der Sanden

Namens het partijbestuur heeft zitting in de benoemingencommissie drs. P. Bukman, voorzitter van het CDA.

Het secretariaat wordt verzorgd door de heer J. Houben.
Correspondentie te richten aan: CDA Benoemingencommissie, t.a.v. J. Houben, Binnenhof 1a, Den Haag.

Model-program

Op 20 juni jl. is een Modelprogram vastgesteld, op basis waarvan verkiezingsprogramma's voor resp. Staten- en Raadsverkiezingen kunnen worden ontwikkeld. Dit model – gebaseerd op het Program van Uitgangspunten en het landelijke verkiezingsprogram – is bedoeld als leidraad voor de opstelling van een programma in elke gemeente. Het partijbestuur wijst erop dat de inhoud van de provicie- en gemeenteprograms aan moeten sluiten bij de benadering van het landelijke verkiezingsprogramma en daarmee dus bij dit modelprogram 1982-1986. Ook mag uw regionale of plaatselijke CDA-program niet strijdig zijn met het Program van Uitgangspunten. Een exemplaar van het modelprogram 1982-1986 is aan elke afdeling toegezonden. Exemplaren zijn te verkrijgen à *f* 3,– incl. verzendkosten bij het CDA-secretariaat te Den Haag.

Partijraad

De eerstvolgende partijraad zal gehouden worden op zaterdag 21 november a.s. in het congrescentrum „Het Turfschip", Kloosterlaan te Breda. Aanvang 10.15 uur. Op deze partijraad zullen de financiële stukken van het afgelopen jaar en het komende jaar aan de orde komen.
Redevoeringen zullen worden gehouden door partijvoorzitter Bukman, fractievoorzitter Lubbers en minister-president Van Agt.
Hebt u belangstelling deze dag bij te wonen, dan kunt u zich opgeven door het overmaken van *f* 20,– op giro 720800 t.n.v. Stichting CDA-secretariaat, Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag. Dit bedrag bevat deelnemerskosten, lunchkosten en enkele consumpties.
Na ontvangst van betaling zijn vergaderstukken alsmede het toegangsbewijs verkrijgbaar bij de balie van het Turfschip.

21 november

Het CDA zal op de 21 november demonstratie tegen de kernbewapening als spreker afvaardigen dr. D. Th. Kuiper. De heer Kuiper maakt deel uit van het Dagelijks Bestuur van het CDA.
Het CDA heeft, zoals bekend, het organisatiecomité van de 21 november demonstratie verzocht middels een spreker aanwezig te mogen zijn. Hierover heeft het CDA maandag 9 november jl. een gesprek gehad met een delegatie van het organisatiecomité.
De heer Kuiper zal op 21 november inhakend op de doelstelling van de demonstratie de CDA-benadering ter zake vertolken.

Notitie raadsverkiezingen

Op 2 juni 1982 worden weer periodieke verkiezingen gehouden voor de gemeenteraden (behalve in een aantal Zuidlimburgse gemeenten). De voorbereidingen daarop vangen voor de gemeentelijke afdelingen echter al in een heel vroegtijdig stadium aan. Omdat bij die voorbereidingen veel technische zaken aan de orde zijn, waarbij ook een aantal wettelijk voorgeschreven (sluitings)data van belang zijn, i.v.m. kandidatenlijsten, naam van de lijst e.d., is ten behoeve van de gemeentelijke afdelingen een notitie vervaardigd, waarin de meest relevante gegevens staan vermeld en nader aangeduid. De notitie is verkrijgbaar door *f* 3,50 over te maken op giro 137000 van CDA, Den Haag.

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)
BEGROTINGEN
• nieuwbouw
• verbouw
• restauraties
J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 · Postbus 65
2690 AB 's Gravenzande
Tel.: 01748 4593

CD/ACTUEEL

Onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter)
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

Adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman
Gerard van der Wulp

Redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

Redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag,
tel. 070-924461

Advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

Druk:
BDU Barneveld

Abonnementsprijs:
ƒ 39.- per jaar

DEZE WEEK...

Beeld van Borssele

De Brede maatschappelijke energiediscussie lijkt de gemeente Borssele voorbij te gaan. Ondanks de aanwezigheid van 's lands grootste kerncentrale is rust het alles overheersende kenmerk van Borssele. Pagina 6, 7.

Inwoners van Borssele: meer last van demonstranten dan van de kerncentrale (foto Ruben Oreel)

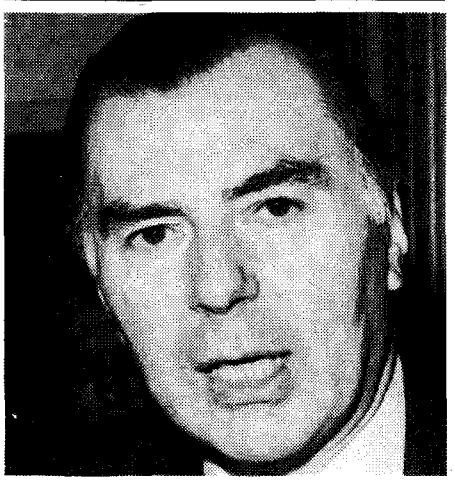

CVP-voorzitter Leo Tindemans

Belgische verkiezingen

De Belgische christen-democraten leden afgelopen zondag een forse verkiezingsnederlaag. Kees Bremmer geeft een impressie van de campagnevoering en een beoordeling van het verlies van de CVP. Pagina 13.

Reagan

Hans Gualtherie van Weezel bezocht op uitnodiging van de Amerikaanse regering gedurende een aantal weken de Verenigde Staten. Een impressie van Reagans politiek. Pagina 8.

Amsterdams Mediabeleid

Welk belang heeft een gemeenschap bij locale omroep?
Deze vraag behoeft in Amsterdam een antwoord van de zijde van het CDA nu de plaatselijke PvdA een medianota gepubliceerd heeft. Pagina 16, 17.

EN VERDER...

Commentaren 4, 5
Daarnaast 5
Fractie 8
Fractievoorzitter 9
Zwart Wit 10
Beurtelings 11
Onderwijs 15
Internationaal Onderwijs 17
Uw mening 18
Verslag belastingconferentie 19
Regio 20
CDJA 21, 22, 23
Partijnieuws 2, 18

COMMENTAREN

De kinderbijslag: een heilige koe?

Solidariteit betekent dat offers naar draagkracht worden opgelegd, zo zegt ons program van uitgangspunten artikel 41. Het is een stelling die christen-democraten de laatste jaren in de regering hebben toegepast. Terecht. Wie zal deze mening bestrijden. De ex-informateurs De Galan en Halberstadt deden nu in hun eindverslag de suggestie de uitgaven voor de kinderbijslag eens nader te gaan bekijken vooral voor de hogere inkomens. De reden ligt voor de hand. Er moet op het terrein van de sociale zekerheid fors worden bezuinigd, omdat anders ons stelsel van sociale zekerheid in het gedrang komt. En dan is er sprake van zeer pijnlijke afwegingen die een overheid moet maken. Als b.v. straks de keus wordt uitkeringen die vaak minimaal zijn te verlagen in plaats van het aanpakken van de kinderbijslag, wensen wij elke regering veel sterkte toe bij het maken van zo'n moeilijke keuze. Daarom menen wij dat het bij voorbaat niet onbespreekbaar moet zijn dat de kinderbijslag ook onder de bezuinigingen moet vallen. Wij zien veel bezwaren, zeker, maar het moet bespreekbaar zijn. Het is ook rechtvaardig ons af te vragen of er groepen hogere inkomens zijn die nog wel kinderbijslag moeten genieten. De kinderbijslag is toch nooit in de eerste plaats voor hen bedoeld geweest?
Ook bij dit onderwerp moet bedacht worden, dat er bovendien in ons program staat dat offers naar draagkracht moeten worden opgelegd.

CDACTUEEL

Babyvoeding

Sedert 1979 zijn de CDA Europarlementariërs May-Weggen en Vergeer in de weer om tot een bindende handelscode binnen de EEG te komen t.a.v. export van babyvoeding naar ontwikkelingslanden. Zij doen dat met steun van socialisten, liberalen en christen-democraten in dat parlement. Een dergelijke handelscode is helaas hard nodig. Ongebreidelde export en reclame voor kunstvoeding, in situaties waarin borstvoeding mogelijk en gewenst is, werkt in vele landen ronduit rampzalig uit. KRO's „Ver-van-mijn-bed-show" heeft al eens doen zien tot welke – dodelijke – gevolgen het zonder meer overplanten van westerse voedingsmethoden in andere culturen kan leiden.
De rijke landen zijn er totnutoe niet in geslaagd om tot bindende afspraken te komen omdat de huidige Reagan-regering in de Verenigde Staten dit in strijd achtte met het principe van „free enterprise", ondernemersvrijheid.
Zoals bekend, is deze opvatting van vrijheid de onze niet. Vrijheid vindt zijn beperking in verantwoordelijkheid. Het is te hopen dat de EEG snel tot Europese richtlijnen kan komen en dat die spoedig in de lidstaten tot wetgeving wordt omgezet.
Wellicht komt dan ook de regering-Reagan tot het inzicht dat kinderlevens zwaarder wegen dan een handelsideologie.

Overigens kunnen onze Europarlementariërs meteen met een volgend probleem aan de gang: diverse geneesmiddelen die in de Europese landen uit de handel zijn genomen wegens schadelijkheid voor de volksgezondheid worden door sommige fabrikanten gretig afgezet in de derde wereld.

CDACTUEEL

Om lachen te leren...?

Dat scheen je vroeger in Brussel te kunnen leren: lachen. Wij noorderlingen moesten het maar eens komen oefenen, met ons vaak te serieus gezicht waarop geen bourgondische noch barokke plooi het hield. Tegenwoordig is het zorgelijke van de crisis ook daar alomtegenwoordig. Sinds jongstleden zondag wel helemaal bij de partij, waar we ons in menig opzicht terecht nogal verwant mee weten, de CVP/PSC, Belgische Christen-Democraten. Nee... geen grollen, leedvermaak of: wie zich aan een ander spiegelt..., integendeel. Vergelijken met België is buitengewoon riskant, maar toch een paar losse gedachten onzerzijds, toegespitst op de spitsroeden van deze naaste familie. Vele boten, vele aansluitingen gemist, nieuwe kiezers (tussen 18 en 21 jaar moest men nu voor het eerst ter stembus) waren kennelijk moeilijk bereikbaar voor de in vele, vele kabinetscrises murw gemaakte „oude helden" van de CVP/PSC, voorts de drijvende kiezers, een groep van vergelijkbare grootte met hier, die naar de Vlaamse taalpartijen en in het gehele land naar de liberalen dobberden. En er aan wal bleken te gaan. Massaal. Onvrede met de vermeende verspilling. Een appèl aan het individuele, jezelf kunnen zijn. Het begrip solidariteit, lange tijd hoog in het vaandel van de christen-democraten... het legde het ertegen af. De kloof tussen de delen is breder geworden, en hoeveel kleine kloofjes zullen er niet bijgekomen zijn. Toch is er iets merkwaardigs in de Belgische historie en politiek. Op de vreemdste momenten is er een schier onverklaarbare wil om er toch samen uit te komen. Omdat er sprankjes natie-gevoel zijn, die tegen de verdrukking in gloeien en groeien. Dat kan na bezinning een nieuwe aanzet zijn voor de christen-democratie. En laten wij, als ze met ons in dialoog zijn, niet vergeten mee te zoeken naar alle gemeenschappelijke zaken, zoals een Benelux met uitgebannen taalstrijd en een Europa, waarin we beiden aanverwante vormen van redelijk volwassen democratie hopen te blijven beleven.

CDACTUEEL

Het opportunisme van de Amsterdamse PvdA

Een PvdA-raadslid uit Amsterdam, Jo Horn, wil blijkbaar de populariteit van z'n eigen partij, – op dit moment toch al een probleem voor de PvdA –, vergroten door kabelpiraten maar te legaliseren. Horn wil een soort Amsterdams omroepbestel scheppen, dat lak heeft aan het bestel in ons land. In dat bestel wordt de piraterij gesanctioneerd. En daar begint ons probleem al. Zij die in strijd met de wet handelen, krijgen nog eens een premie op deze wetsontduiking. Nu zou er nog over te praten zijn als de piraten een onrechtvaardigheid in de wet aan de kaak stelden, waardoor sommige groepen in de knel zouden komen. Maar dat is gewoon niet het geval. Via een eigen hobby ondermijnen zij bioscopen door films te vertonen, vrij van auteursrechten. Ons omroepbestel proberen zij om zeep te helpen, terwijl ons bestel zorgvuldig via democratische lijnen is vastgesteld.
Dat de PvdA zich voor dat opportunisme leent, snappen wij niet. Zeker niet nu er een vooraanstaand PvdA-lid, mogelijk toekomstig lijstaanvoerder, een belangrijke rol speelt bij het uitvoeren van de Omroepwet en bij het bepalen van het toekomstige beleid via kabels. Of is hier sprake van een eenmalige vergissing?

CDACTUEEL

Warmwaterpolitiek

Wederzijdse geloofwaardigheid, daar draait het wel heel centraal om als we het hebben over de uitgangssituatie voor onderhandelingen wat betreft wapenreductie in oost en west. Die geloofwaardigheid werd deze week weer eens hard op de proef gesteld door de Sowjet-Unie in het Oostzeegebied, geografisch bekend als een deel van datzelfde Noord-Europa, waar de Sowjet-Unie beweert zo graag een kernwapenvrije zone van te willen maken. Het onverminderd snuffelen aan de kusten van het traditioneel neutrale Zweden (met een lange staat van verdienste op het gebied van de vredesbeweging) is een slechte zaak. Maar erger is het nog, als uranium 238 (atoomkoppen) aan boord zou zijn geweest. Dat staat dan toch wel op heel gespannen voet met de fraaie verklaringen die rondom de 7-Novemberparade te Moskou de lucht in worden gestuurd. Wellicht gaan deze feiten ook meer dan voorheen meewegen in de weegschaal van de Nederlandse publieke opinie. Wij willen in oprechte verontrusting over de wapenwedloop wel en graag praten, maar de openingszetten aan het bord verdienen een ontspannener sfeer. Er zijn meer landen en gebieden die daartoe iets van zichzelf moeten inleveren. Al was het alleen maar de drang om te snuffelen...

CDACTUEEL

Samenstelling redactie

Met ingang van 2 november heeft ons redactielid mw. E. Sleijser-Tegelaar zich genoodzaakt gezien haar lidmaatschap van de redactie wegens drukke werkzaamheden neer te leggen.
Door een misverstand is dit bericht niet opgenomen in het nummer van 7 november (Red.)

ADDERTJE

Reagans linkerhand weet niet wat zijn rechterhand nu weer beweerd heeft.

DAARNAAST

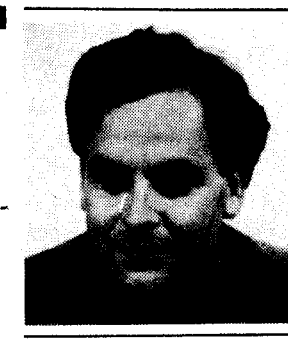

Het is niet uitgesloten dat ik in mijn veertigste levensjaar voor het eerst ga demonstreren. U zult zeggen: dan moet het wel belangrijk zijn. Dat is het ook. Het gaat om de strijd tegen de dreigende massavernietiging, door het toenemend aantal atoomwapens, en de dreiging dat er weer nieuwe atoomwapens bij komen.
Op 21 november a.s. wordt daar in Amsterdam massaal tegen gedemonstreerd. Tot nu toe heb ik al die optochten op de televisie aan mij voorbij laten trekken. Vaak met veel begrip aanschouwd. Want het recht om te demonstreren is een grondrecht dat past bij de parlementaire democratie.
Maar mijn instelling was: als ik kritiek heb schrijf ik wel wat, of ik laat op vergaderingen van me horen.
Maar ik ga niet de straat op. Dat doen die linkse jongens en meisjes maar. Maar nu ben ik òm en ga waarschijnlijk op 21 november meelopen. Waarom? Omdat ik vind dat er grenzen worden overschreden als het over de aantallen atoomwapens gaat. En omdat ik de doelstellingen van de demonstratie onderschrijf: „Geen nieuwe kernwapens in Europa, hier niet en elders niet". Maar ook de andere doelstelling: dat de modernisering van de kernwapens nooit met Nederlandse instemming mag gebeuren. Omdat ik nadrukkelijk onderschrijf wat het CDA-program van uitgangspunten en het verkiezingsprogram van de kernwapens zegt. „Het CDA wil niet berusten in de aanwezigheid van massale vernietigingswapens, omdat deze de schepping als zodanig bedreigen en niet in overeenstemming zijn met de bestemming en de roeping van de mens". Dat zegt het CDA officieel in haar program van uitgangspunten. Simpel gezegd: alle geoorloofde middelen kunnen worden gebruikt om dit satanische wapentuig weg te krijgen. En ik vind massavernietigingswapens zo satanisch dat elk middel gebruikt moet worden het steeds maar oplopende atoomwapenarsenaal terug te dringen. Daar wil ik de straat voor op. Ik waardeer het dat CDA-voorzitter Bukman dat begreep vorige week. Bukman erkende dat er CDA'ers zijn die zullen meelopen. Evenals ik het waardeer dat de partij de atoompacifisten de ruimte gunt in de partij hun standpunt tot gelding te brengen.
Met tienduizenden getuigen zij straks tegen de waanzin van de kernwapenloop. Als u toch schroom hebt om ook te demonstreren: ik begrijp dat best. Want ik ben het ook niet gewend. Maar het gaat mij er wel om te laten zien dat er ook CDA'ers zijn die zeer verontrust zijn over de kernbewapening. Wij moeten laten zien dat ook een meerderheid van CDA-kiezers tegen de voortschrijdende bewapeningswedloop op het terrein van de kernbewapening is.
En laten we bij zo'n belangrijke zaak de strijd tegen de kernbewapening niet aan links overlaten. En laten wij ons niet uit het veld laten slaan door de ouderwets gereformeerde wijze waarop de organisatoren met hun uitgangsstellingen opereren en het CDA officieel niet aan het woord wilden laten.
Het gaat tenslotte om een doodernstige zaak. En die laat ik niet verzieken door dit soort gekrakeel. Ik hoop dat veel CDA'ers met mij op 21 november a.s. naar Amsterdam komen. ◄

Piet van Tellingen

Borssele ligt niet wakker van de kerncentrale

„Dodewaard gaat dicht, Borssele moet ook dicht". Deze niet van actualiteit ontblote leus is het handelsmerk geworden van het toenemend aantal mensen dat zich in dit land en ver daarbuiten ernstig zogen maakt over de kernenergie. Dodewaard en Borssele. Twee kernenergiecentrales in ons land die al heel wat emoties hebben opgeroepen. Gewelddadige taferelen speelden zich tot nu toe hoofdzakelijk in het Betuwse Dodewaard af, maar ook „Borssele" was al eens het doelwit van een blokkade. De ME trad met harde hand op en maakte de Borsselse centrale weer toegankelijk voor het personeel. De demonstranten verdwenen al dan niet vrijwillig en in het dorp zelf, gelegen op luttele honderden meters van de centrale, keerde de rust weer.

(foto Ruben Oreel)

Die rust is er tot op de dag van vandaag. De bevolking van Borssele en van andere dorpjes die op een steenworp afstand van de centrale liggen lijken van de aanwezigheid van de centrale bij hen om de hoek niet wakker te liggen. Dat deden ze in Borssele ook niet, toen er in een tijd van groei zonder grenzen en groot vertrouwen in de kernenergie, plannen werden ontwikkeld voor de bouw van een kerncentrale aan de Borsselse zeedijk langs de Westerschelde.

Nuance

Het lijkt er zelfs een beetje op dat de maatschappelijke discussie over kernenergie die nadrukkelijk van het bijvoeglijk naamwoord „breed" is voorzien aan de inwoners van Borssele voorbijgaat. Een inmiddels vertrokken hervormd predikant liet een regionaal journalist eens wat minder fijntjes weten dat de intelligentie van zijn gemeenteleden onvoldoende toereikend was voor deze vraagstukken. De man had schromelijk ongelijk en kende zijn kudde kennelijk slecht. Er wordt in Borssele wel degelijk over de centrale gepraat, men is alleen wat genuanceerd in het bepalen van een standpunt.
Het dorpje Borssele zou vermoedelijk geheel aan de publieke aandacht zijn ontsnapt als de kerncentrale er niet had gestaan. Het ligt in een uithoek van Zuid-Beveland en was tot 1970 een zelfstandige gemeente. Het spook der gemeentelijke herindeling sloeg ook op Zuid-Beveland fors toe en Borssele werd samen met 14 andere kernen, kerkdorpen en buurtschappen samengeveegd tot de gemeente Borsele (met één s). Bestuurlijk hield dat in dat het gemeentehuis dicht ging en de burgemeester, de eigen wethouders en het secretarie-apparaat verdwenen. In het leven van alle dag betekende het weinig: men leefde daar zoals men gewend was te leven.

Landbouw

Hoe zien de regelrechte „buren" van de Borsselse centrale er uit? De bevolking – zo'n kleine 1.500 zielen – werkt voor een belangrijk deel in de landbouw, maar ook de nabijgelegen industrieën en de Vlissingse scheepswerf De Schelde bezorgen nogal wat Borsselaren een boterham. En ook de kerncentrale, dat spreekt. De politieke en kerkelijke kaart van het dorp laat zien dat progressieve ideeën over bijvoorbeeld de energievoorziening weinig weerklank vinden in stembus en kerkbank.
Het merendeel van de bevolking is orthodox protestants en behoort tot drie kerkgenootschappen. De gereformeerde gemeente (in Nederland en Noord-Amerika) is er het talrijkst met zo'n 550 aanhangers, de hervormde gemeente telt er iets meer dan 500 leden en tenslotte is er een heel kleine gereformeerde kerk. De gereformeerde gemeente is al jarenlang vakant, de hervormde gemeente eveneens. Borssele moet het dus al geruime tijd zonder geestelijke leidslieden stellen. Predikanten uit nabijgelegen dorpen vangen de voornaamste pastorale problemen op.

Vergrijzing

Zoals zoveel dorpen in de zak van Zuid-Beveland kent ook Borssele het probleem van vergrijzing. Woningbouw heeft voornamelijk plaats in de dorpen die de gemeente Borsele als groeikern heeft aangewezen. Borssele en het wat verder gelegen Nieuwdorp behoorden daar, zo vlak bij de centrale en vlakbij het industriegebied Sloe, niet toe. Er zijn de laatste jaren nogal wat jongeren weggetrokken. De scholen hebben het nog redelijk kunnen volhouden, al zijn er ook daar problemen. De school van de gereformeerde gemeente trekt nogal wat leerlingen uit omliggende dorpen die daar geen onderwijs op die grondslag kunnen krijgen.
Op een fraaie herfstmiddag in november ligt het dorpje er vrijwel uitgestorven bij. Af en toe een schaarse fietser of een auto en enkele malen de streekbus naar Goes. Bejaarde inwoonsters in de Bevelandse dracht geven de

vensters een goede beurt en zorgen ervoor dat hun woninkjes er „prontjes" uitzien. Het dorp heeft een prachtig plein rondom de oude hervormde Dorpskerk, er is een vijver en er is een hokje voor de bejaarden die daar het allerlaatste dorpsnieuws kunnen uitwisselen. „Over de kerncentrale praten we niet veel," zegt één van de bezoekers van dit kleine ontmoetingscentrum dat geheel zonder subsidie draait. Inderdaad, de toonzetting van in goed Bevelands gevoerde gesprekken is meer van locale aard, met enkele malen een verwijt naar de heren in Den Haag die het geld maar over de balk smijten. Dat verspillen is, in hun ogen, een zware fout. Immers, zij leerden vroeger nog wat sparen was.

Demonstranten

Al evenmin veel waardering bestaat er voor de actievoerenden die het dorp tot nu toe enkele malen ruw in de rust stoorden. Hen wordt in ruime mate werkschuwheid, teren op de steun en nog meer verweten, dat niet getuigt van een uiterst tolerante kijk op de samenleving. „Ze moesten meer leren en meer werken, en ze hoeven hier glad niet te wezen," zegt één van de deelnemers aan de discussie. Instemmend geknik is zijn deel.

Opmerkelijk is ook dat – zo dicht bij de bron – weinig stickers of badges getuigen van afkeer tegen de kernenergie. Het enige dat viel aan te treffen was een fraai bordje „Zonnehoek" op een woning. Maar dat had weinig met zonne- of andere alternatieve energie, maar alles met de idyllische ligging van dit pand naar de zon toe te maken.

Vesting

De dorpskern van Borssele is, zoals gezegd, op een herfstmiddag bijzonder mooi. De op een steenworp gelegen kerncentrale toont een heel andere aanblik. Het is door de jaren heen een schier onneembare veste geworden, compleet met een uiterst attente bewakingsdienst, gemeen kijkende herdershonden en bouviers, prikkeldraad- en andere versperringen en vanzelfsprekend stevige toegangshekken bij de poort en een gesloten tv-circuit dat alle activiteiten in de directe omgeving nauwlettend volgt. Het complex van de exploitant, de Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij, telt overigens ook een conventionele elektriciteitscentrale, op zijn beurt weer de buurman van de kerncentrale, in PZEM- en overheidsjargon afgekort tot KCB. (Kerncentrale Borssele).

De betekenis van de kerncentrale gaat – naar de omstandigheden van thans – ver boven de plaatselijke belangen uit: sluiting zou miljarden guldens kosten en duizenden mensen, niet alleen bij de PZEM, vermoedelijk hun baan kosten. Bovendien legt de kerncentrale de PZEM geen windeieren: het exploitatieresultaat over 1980 was een winst van 25 miljoen, maar het Zeeuwse kamerlid drs. H. Eversdijk kwam met enig alternatief cijfer- en rekenwerk tot een winst van maar liefst ruim 50 miljoen. Over die winst ontstond in Zeeland een politieke rel, waarbij één ding kwam vast te staan: hoe hoog de winst van de centrale ook wordt ingeschat, uitermate rendabel is-ie.

Enquête

Al enige tijd geleden heeft het CDJA in Zeeland een onderzoek gehouden naar de mening van de bevolking van Bossele over kernenergie en in het bijzonder om de Borsselse kerncentrale open te houden. Het zal weinig verwondering wekken dat de plaatselijke bevolking sluiting alleen al om financiële motieven afwijst. Dat percentage lag, zegt het CDJA – op bijna 56 procent tegenstanders van sluiting. Aan de andere kant voelt een meerderheid ook weinig voor de komst van een tweede kerncentrale, waarvoor jarenlang concrete plannen hebben bestaan die vermoedelijk wel niet (meer) aan realisatie zullen toekomen. En, zoals uit gesprekken met Borsselenaren blijkt, van eventuele gevaren en van de kans op een mogelijke klap ligt men al evenmin 's nachts wakker. En dan is er nog een economisch motief: gaat de centrale dicht, dan zou de stroom duurder kunnen worden en daarvoor voelt men bitter weinig. Overigens zij hieraan toegevoegd dat men zowel in vraaggesprek als enquête uiteraard niet de totale bevolking aan het woord kon laten: de antwoorden op de gestelde vragen zijn wel een representatieve steekproef.
De „dorpsoudsten" in hun conferentiecentrum willen tenslotte best kwijt bij de blokkade meer last van de demonstranten dan van de kerncentrale te hebben gehad. Aan de andere kant heeft de PZEM onder de plaatselijke bevolking ook een redelijk goede voorlichting gegeven en kan men voor vragen altijd bij de exploitant van de centrale terecht.
Bezwaren tegen de centrale lijken eerst over de grenzen van het dorp te beginnen.
Daarbij dient te worden gezegd dat ook Zeeland een groeiend aantal tegenstanders van kernenergie kent en dat bijvoorbeeld een Energie Komitee Zeeland over steeds meer steun en sympathisanten kan beschikken. Maar die wonen, wonderwel, niet vlak naast de kerncentrale in Borssele. Daar houdt men zich nog wat stil over de kernenergieproblematiek. Zulks geheel in stijl onder het motto dat op het spreekhokje van de bejaarden is aangebracht: „Hoort, ziet, zwijgt". ◀

Ton Huijssoon

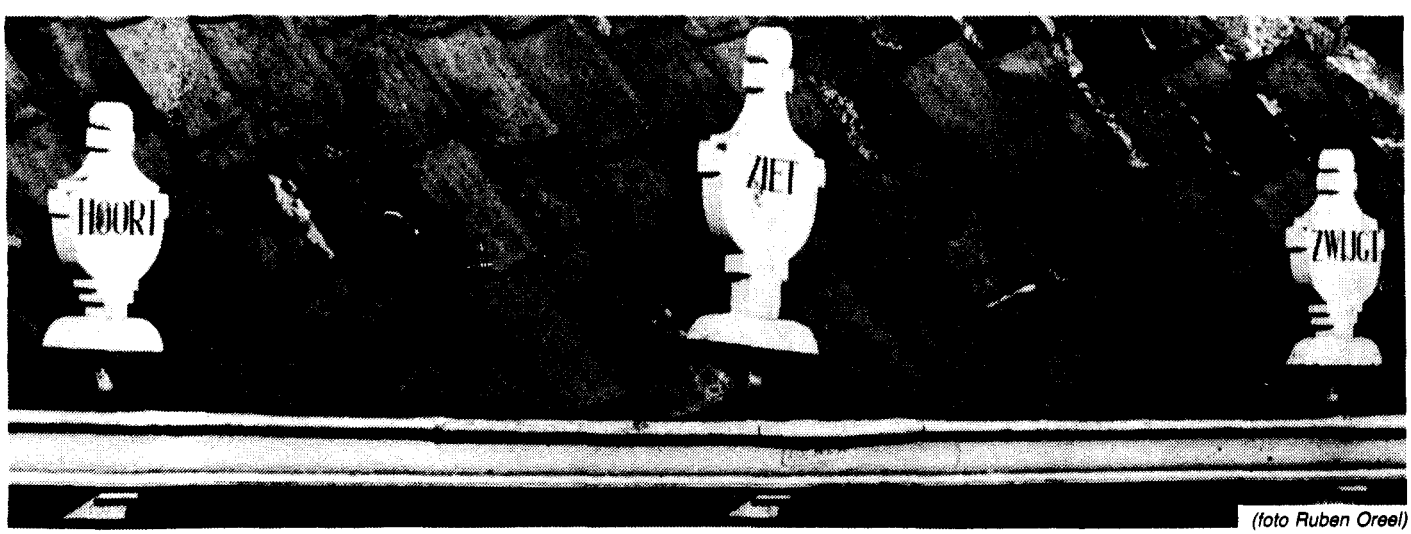

(foto Ruben Oreel)

Het verschijnsel Reagan

Na een klein jaar van republikeins regeren is één ding duidelijk geworden: de werkende klasse heeft, ook al bevindt de Amerikaanse vakbeweging zich thans op een dieptepunt in haar bestaan, president Reagan de wacht aangezegd.

Op 18 september jl. stroomde uit alle uithoeken van de natie een doorsnee van de Amerikaanse werkende klasse naar Washington in aantallen (250 à 300.000!) die zich alleen maar laten vergelijken met de mars voor de burgerrechten onder leiding van Martin Luther King en de demonstratie tegen de oorlog in Vietnam, die Lyndon Johnson uiteindelijk zijn presidentschap kostte. Behalve een massale demonstratie tegen het sociaal-economisch beleid van de president lijken de politieke gevolgen van deze manifestatie om verschillende redenen van grote betekenis.

Het lijkt immers de veronderstelling te weerleggen dat Reagan mag rekenen op de absolute steun van de Amerikaanse middenklasse zoals hij dat zelf tijdens en na de verkiezingen vele malen heeft betoogd. De democraten, die nog steeds een meerderheid in het Amerikaanse Congres hebben, weten nu dat er een potentieel kiezersvolk gereed staat om het verzet tegen Reagans sociaal-economisch beleid inhoud te geven. Het probleem hierbij is echter dat het merendeel van de democratische vertegenwoordigers in wezen even conservatief is als zijn republikeinse tegenvoeters. Het is daarom een open vraag in hoeverre de Amerikaanse massa bij gebrek aan organisatie (20% van de arbeiders is georganiseerd) daadwerkelijk zonder politieke ruggesteun een vuist zal kunnen maken tegen Reagans sociale en economische politiek. Veel zal hier afhangen van de overkoepelende vakorganisatie AFL/CIO, die onder leiding van de eeuwige George Meany tot dusverre echter nooit veel anders heeft gedaan dan zijn eigen voordeel veilig te stellen via handjeplak met de regerende president. Zolang echter nog onduidelijk is of Meany's opvolger Lane Kirkland er in zal slagen de Amerikaanse vakbeweging tot een spil van democratisch verzet te maken met uitlopers naar de actieve politiek toe, valt het evenwel nog te bezien of de Amerikaanse volksmassa haar verzet hard zal kunnen maken. In deze context bezien is het derhalve opvallend dat de tegenstelling tussen democraten en republikeinen zich niet zozeer toespitst op het gebied van sociale zekerheden en werkeloosheid alswel op het terrein van de buitenlandse politiek. Bij dit laatste doet zich echter voor de democraten momenteel het probleem voor dat, hoe paradoxaal dat ook moge klinken, juist hier de sterkste kaarten liggen voor de Amerikaanse president. Behendig inspelend op de Vietnam- en Iran-frustratie, alsmede het diepe trauma over Carters zigzag beleid, weet hij niet alleen de aandacht van de binnenlandse problemen af te leiden, maar slaagt hij er tot dusverre eveneens in het zelfbewustzijn aan de Amerikaanse natie terug te geven. Hierbij staat de opwaardering van het leger centraal.

Het verzet in Senaat en Congres tegen de levering van peperdure AWACS-vliegtuigen en ander oorlogsmaterieel aan Saoedi-Arabië moet daarom ook niet gezien worden als een afkeuring van Reagans buitenlands beleid, doch eerder als resultante van een krachtige Joodse lobby die zich tegen een nauwelijks minder krachtige wapenproductielobby verzet, die meer oog heeft voor een vergroting van het militair industriële complex dan voor een eventuele tijdelijke verkoeling in de relatie tot Israël. De scheidslijn hiervoor alsmede de aard en omvang van het nucleaire Amerikaanse potentieel lopen dwars door de partijen en worden derhalve niet specifiek aan de positie van de president verbonden. Wat in hem zeer velen in de Verenigde Staten terugzien, is eindelijk iemand die tracht Amerika's wereldprestige terug te geven op een wijze die voor ons Europeanen dikwijls als simpel en zwart-wit overkomt. Dat de nieuwe Amerikaanse administratie hierbij de confrontatie met de derde wereld en de ongebonden landen niet schuwt zal de Amerikaanse volksmassa worst wezen. Zo kan b.v. de Amerikaanse V.N.-vertegenwoordiger, Mevrouw Jeane Kirkpatrick, ongestoord haar gang gaan in de wetenschap dat het overgrote deel van de natie met haar de voorkeur geeft aan een veiligstelling van de geopolitieke belangen boven een eventuele populariteit binnen de door de Verenigde Staten voor een groot gedeelte betaalde Volkerengemeenschap. Het zijn deze elementen die tot grote zorg aanleiding geven omdat ze niet alleen de banden met West-Europa schaden maar ook tegelijkertijd koren op de molen van de Sovjet-Unie zijn. Het is in verband met dit laatste dat West-Europa uiterst behoedzaam ten opzichte van Amerika zal moeten opereren wil het nog enige invloed op dit proces en derhalve op het bondgenootschap behouden.

Zo leert een tocht van vijf weken dwars door de Verenigde Staten, dat het verschijnsel Reagan, ondanks de economische crisis, nog lang niet uitgewerkt is en dat een bevriende wereldgigant op zoek is naar een nieuwe identiteit, die met Vietnam, Watergate en Iran verloren is gegaan.

Hans Gualthérie van Weezel

FRACTIE

Fractievoorzitter Lubbers heeft op een persconferentie een eerste reactie gegeven op de geslaagde lijmpoging van de informateurs. Lubbers juichte het toe dat het kabinet weer missionair aan de slag is. Hij gaf geen inhoudelijk oordeel over het stuk van de informateurs, dat voor de ministers aanleiding is geweest de breuk in het kabinet te herstellen. Een inhoudelijk oordeel zal de fractie geven bij het debat over de regeringsverklaring, de begrotingsbehandelingen en de wetsvoorstellen. De CDA-fractievoorzitter merkte op dat in de opdracht van de informateurs stond een oplossing binnen het regeeraccoord te vinden. Hij vond dat ze daarin redelijk zijn geslaagd. Naar de cijfers gemeten vallen de voorstellen buiten het regeeraccoord, naar de geest echter niet, aldus Lubbers, die er echter aan toevoegde dat er op enkele punten wel enige spanning is tussen de geest van het regeeraccoord en de voorstellen van de informateurs.

Spanningsvelden kunnen in de komende tijd zijn de ombuigingen (is daar voldoende zekerheid over?), de matiging van de arbeidskosten (nemen we niet te grote risico's?) en de inkomensverdeling. Verder plaatste hij vraagtekens bij de solidariteitsuitkering, omdat niet duidelijk is of deze spoedig wordt vervangen door investeringsloon.

Ook stelde hij dat hij van het nu weer méér stoken van aardgas in elektriciteitscentrales „pijn in de buik" heeft gekregen. De fractievoorzitter meende dat het gevaar dreigt dat men afwijkt van een principieel beleid dat zuinig omspringt met de aardgasreserves in de vaderlandse bodem. „De beste investering is het, zoveel mogelijk gas in de bodem te laten," meende hij.

Overigens had Lubbers waardering voor de wijze waarop beide informateurs de problemen in 's lands economie in kaart hebben gebracht en met solide oplossingen zijn gekomen.

De opstelling die van de Tweede Kamerfractie van het CDA te verwachten is omschreef hij als „constructief-kritisch".

De CDA-Tweede Kamerfractie behandelde dinsdagmorgen de normale kameragenda. Die staat deze week voor een heel belangrijk deel in het teken van de tweede lezing van de grondwetsherziening. Als woordvoerders treden op de fractieleden Piet van der Sanden en dr. Willem de Kwaadsteniet. De Kamer zal voor de behandeling drie dagen nodig hebben. Gezien het belang van de herziening van onze grondwet komt CD/ACTUEEL buiten deze rubriek nog nader op dit onderwerp terug.

Ton Huijssoon

Gunst van de twijfel

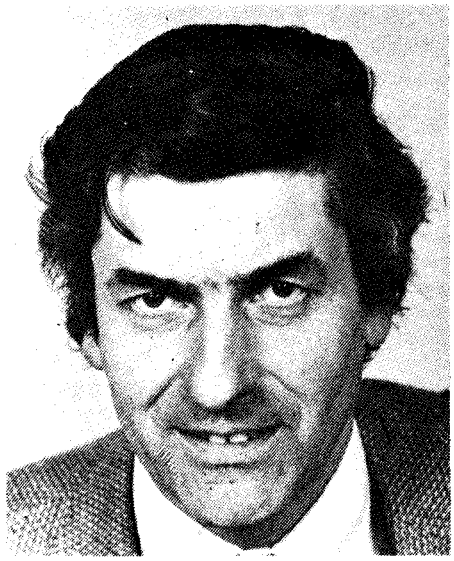

Ruud Lubbers

Drie weken geleden stelden de ministers, ook de CDA-ministers, hun portefeuille ter beschikking. Het was een opmerkelijk feit dat na een ministerraadsbesluit, waarbij de minderheid (de PvdA-ministers) zich niet wilde schikken in de meerderheid (de CDA- en D'66-ministers) toch alle bewindslieden gezamenlijk hun portefeuille ter beschikking stelden. In die situatie adviseerde de CDA-fractie aan de Koningin een informateur van socialistische huize te benoemen om voor de in het kabinet gerezen problemen een oplossing te vinden. De informateurs hebben druk overleg gepleegd met de meest betrokken ministers, in dit geval niet met de fractievoorzitters. Het was immers een crisis tussen ministers.

Een week geleden was het zover. Een oplossing werd gevonden. De ministers hebben hun taak weer opgevat. Als fractie zijn wij daar blij mee. Het CDA wil dit kabinet; en wil vooral dat het kabinet aan het werk gaat.

Deze constatering van de zijde van de fractie betekent nog geen inhoudelijk oordeel over alle voorstellen die De Galan en Halberstadt aan de ministers deden. Het politieke debat daarover moet, voorzover de regering de aangedragen suggesties volgt, plaatsvinden bij het debat over de regeringsverklaring. Dat zal een debat op hoofdzaken zijn. Verder komen de onderscheiden voorstellen ter sprake bij de verschillende begrotingen en bij de behandeling van specifieke wetsvoorstellen. De fractie acht zich dus niet rechtstreeks gebonden aan het stuk, op basis waarvan de ministers hun portefeuille weer aanvaardden. De fractie zal de eruit voortvloeiende regeringsvoorstellen toetsen aan o.m. het regeeraccoord.

Spanning

De informateurs hadden de opdracht aan een oplossing te werken „op basis van het regeeraccoord". Zoals uit het eindverslag blijkt hebben de informateurs inderdaad gewerkt vanuit het regeeraccoord. Naar de letter, of zo men wil naar de preciese cijfers, zijn de informateurs daar niet helemaal in geslaagd. Hun oplossing is wel naar de geest van het regeeraccoord, maar er is enige spanning. Daarbij moet dan wel eerlijkheidshalve aangetekend worden, dat het jonge kabinet niet alleen dekking moest vinden voor belangrijke bedragen in de begroting 1982, waarvoor het toenmalige kabinet in de zomer nog geen oplossing had gevonden. maar dat daarbovenop nog gebleken was dat de aardgasinkomsten 2½ à 3 miljard lager dreigen uit te komen, dan ex-minister Van Aardenne in de zomermaanden nog rapporteerde.

Met alle respect die men voor het compromissenwerk van de informateurs mocht hebben; zij konden bij al die problemen geen „spanningsloze" oplossing presenteren. Enige spanning met het regeeraccoord bleef er. Voorbeelden daarvan: is er voldoende zekerheid over de ombuigingen om de doelstelling met betrekking tot het financieringstekort te halen; resp. bestaat er voldoende zekerheid dat men geen nieuwe verplichtingen aangaat alvorens elders middels ombuigingen voldoende ruimte is vrijgemaakt? Worden er met de solidariteitsheffing geen te grote risico's genomen met de arbeidskostenmatiging; resp. wordt er de geleidelijke invoering van het investeringsloon op vrijwillige basis per cao te regelen niet door ontmoedigd? Strijdt de versnelde aardgasinzet niet met het uitgangspunt van het rentmeesterschap? En zo zijn er meer vragen te stellen.

Uitdaging

Nu is vragen stellen en kritiek uitoefenen niet het moeilijkste in de politiek. Moeilijker is het bruikbare alternatieven te formuleren en zolang die ontbreken behoort het kabinet de gunst van de twijfel te hebben. Bovendien mag als pluspunt genoemd worden dat de gerezen aardgastegenvaller in vergelijking met de kabinetsplannen vlak vóór de crisis nu voor krap 1 miljard extra wordt opgevangen. Daarnaast is er dan een bescheiden extra bedrag ten behoeve van werkgelegenheid vrijgekomen. Men heeft erg moeten passen en meten.

Vast staat in ieder geval dat het met de rijksfinanciën buitengewoon krap is geworden. En dat dus met ieder dubbeltje gewoekerd moet worden.

Opvallend waren de vrij negatieve reacties van werkgevers en werknemers. Opvallend, omdat werkgevers ook best eens hadden mogen constateren dat de vermindering van het financieringstekort met tenminste 1% in 1982, die de informateurs zo nadrukkelijk zijn blijven nastreven, van groot belang is voor de rentedaling die dit op zal leveren. Opvallend ook, omdat werknemers ook best positiever hadden mogen reageren op de serieuze werkgelegenheidsaanpak.

Hoe dan ook; het bereikte compromis betekent ook voor de sociale partners een uitdaging. Zullen zij nu constructief het arbeidsvoorwaardenoverleg voeren, of zullen zij trachten rekeningen en zwarte pieten bij de overheid te leggen? Wat de overheid zelf betreft, deze kan volop vooruit met de invulling van al die ook door De Galan en Halberstadt (twee socialistische economen) hard nodig geachte ombuigingen. Ook in de economie kunnen wij geen ijzer met handen breken. Maar een verantwoord cao-overleg tussen sociale partners en vooral een financieel gedisciplineerde overheid kunnen samen heel wat goeds doen voor de werkgelegenheid. Dat is hard nodig. Want zoals het nu gaat kan het met onze economie niet verder. ◀

Bijeen geknipt door Gerrit Brinkman

ZWART WIT

Geen alternatief

Als er nu verkiezingen zouden worden gehouden, zouden die vrijwel zeker resulteren in het herstel van het kabinet Van Agt-Wiegel. Niet omdat dit bij zijn vorige optreden zo'n onvergetelijke indruk heeft gemaakt, maar door het ontbreken van een krachtig socialistisch alternatief. (Hofland in *Haagse Post)*

't Kan verkeren

De PvdA staat op verlies, wat menige CDA'er ruime deugd zal doen. Maar op basis van een klein half jaar is dat geen ijzersterk gegeven. Najaar 1976 stond de PvdA er volgens alle cijfers slecht voor, maar het draaide een half jaar later uit op tien zetels winst. (Jan Joost Lindner in Volkskrant).

Rol van D'66

D'66 heeft een grote verantwoordelijkheid op zich geladen door de mogelijkheid van een coalitie van CDA, VVD en D'66 op voorhand uit te sluiten. Gezegd moet worden, dat D'66 erg veel heeft gedaan om de enige andere mogelijkheid van een parlementair meerderheidskabinet (de huidige coalitie) van de grond te krijgen. Uit de regeringsverklaring zal moeten blijken in hoeverre het een levenskrachtige en daadkrachtige coalitie is. *(Friesch Dagblad)*

Remise

Van alle partijen in het conflict zijn de langste tenen ontzien. Het is een remise geworden, als rustpunt in een ongetwijfeld hevige – maar wellicht niet lange – match tussen sommige PvdA- en CDA-ministers. Dat Van Agt tenslotte niet op de „winst" van een complete breuk en verkiezingen speelde, heeft kennelijk vooral te maken met de brugfunctie van D'66 en precaire machtsbalans in het CDA. *(Volkskrant).*

Opgevoerd misverstand

De uitwerking die de informateurs hebben gegeven om, ondanks alle tegenvallers zowel een werkgelegenheidsplan als een sanering van het overheidstekort op een redelijk solide manier te kunnen realiseren, vormen in laatste instantie het bewijs dat de crisis inderdaad is veroorzaakt door misverstand en schijn. Het intrigerendste van de crisis is eigenlijk dat het misverstand en de schijn waarschijnlijk bewust zijn opgevoerd. (Trouw).

Verouderde discussie

Er wordt in de partijbladen over alles en nog wat geschreven. Over oorlog, vrede, feminisme, Latijns-Amerika. Maar het gaat niet over het werkgelegenheidsvraagstuk, industriebeleid en economie. Als de partij meer bekend zou worden gemaakt met de probleemstelling, zou er meer begrip ontstaan voor het feit dat het allemaal niet meer zo kan als in de jaren '60 en '70. De partij discussieert nu door over de onderwerpen van dié jaren in drastisch gewijzigde omstandigheden. (Arie van der Hek, econoom en vice-voorzitter PvdA-fractie in *De Tijd).*

De sociale partners

Al met al getuigt de opstelling van de sociale partners (tegenover de voorstellen van de informateurs) ervan, dat daar de overeenstemming nog ver te zoeken is. Juist daarom is het positief dat nu in de politieke sfeer wel een compromis is gevonden. Het kan helpen tegenstellingen in de samenleving de baas worden. Het kabinet zal dan echter wel vastberaden de uitgestippelde marsroute moeten volgen. *(Trouw).*

Lach of ik schiet

Solidariteit is vanouds de saamhorigheid waarmee men naar een betere wereld hoort te streven; heffing is een term van de deurwaarder. Solidariteitsheffing hoort dus tot de categorie uitdrukkingen als lach of ik schiet. Per deurwaardersexploot wordt het volk schouder aan schouder gezet. (Hofland in Haagse Post).

Uiterst relevant is dat Van Agt niet kon worden bevrijd van het onherbergzame eiland dat de Grote Coalitie voor hem is.

(Geknipt uit de Volkskrant)

Winst voor zwart

Het lijkt een beetje op het gebruik in het leger om vrijwilligers aan te wijzen. Gedwongen solidariteit, die er toe zal leiden, dat niet meer de sterkste schouders de zwaarste lasten gaan dragen, maar de eerlijkste. Het zwarte geldcircuit zal groeien, de lasten worden toch weer afgewenteld, met als resultaat dat het tegengestelde wordt bereikt. *(Elseviers Magazine).*

Veiligheidselite

De meerderheid van de veiligheidselite vindt het wel heel prima dat er zoiets als het IKV bestaat, prima dat dat ook nog vanuit de kerken komt en prima dat het informatie verschaft in dit soort kwesties. Maar het politieke métier vinden ze toch eigenlijk hun eigen zaak. Daar moet het IKV zich niet mee bezig houden en in mengen. Het echte politieke handwerk is hun verantwoordelijkheid en niet de onze. Dat is een opvatting van politiek die ik absoluut niet deel. (Mient Faber in *Haagse Post)*

Niet gekwalificeerd

Wat de vredesbeweging niet moet doen en daar is ze ook niet voor gekwalificeerd, is zich een oordeel veroorloven over bepaalde concrete militaire kwesties. Zeker niet als die uit de context van de gehele wereldconstellatie worden gelicht. De vredesbeweging mag ook geen vertekend beeld van de werkelijkheid geven. Dat is wat ik tegen heb op dat Pax Christi-rapport (Drs. W. K. N. Schmelzer in Elseviers Magazine).

Kerncentrales

Ik denk dat het geen goed beleid is om in Nederland meer kernenergiecentrales te bouwen, voorzover ik de periode nu kan overzien. De komende tien jaar geloof ik dat we dat niet moeten doen, ik denk later ook niet. Waarom niet? Kijk, kernenergie heeft sowieso geweldige bezwaren, dat weet iedereen. Ik denk niet alleen aan emotionele bezwaren, maar ook aan hele duidelijke commerciële, industriële, economische bezwaren. (Minister Terlouw in *NRC/Handelsblad).*

BEURTELINGS

Hans Hoyinck

Kort na het uitbreken van de eerste wereldoliecrisis in 1973 verklaarde Den Uyl, toen premier, dat het nooit meer zou worden zoals het was. Hij bedoelde dat door die crisis een abrupt einde was gekomen aan een periode van ongekende stijging van de welvaart. Deze zou plaats moeten maken voor een periode van versobering. Zo voorzag hij kennelijk ook, dat het economische systeem dat die welvaart mogelijk had gemaakt, veel gevaar liep in elkaar te storten. Tenzij met harde hand op wezenlijke punten de koers zou worden verlegd. Van die voorspelling is inmiddels het nodige uitgekomen. De ontwrichting van de westerse economie is een feit. Elke olieprijsverhoging is wereldnieuws en wordt op even pijnlijke als eenvoudige wijze in werkloosheidscijfers vertaald. Het is opmerkelijk dat Den Uyl, ondanks de uitkomst van de voorspelling, het niet heeft aangedurfd om de fundamentele koerswijziging die hij zelf noodzakelijk vond tot stand te brengen. Trouwens ook Van Agt is aan een wezenlijk nieuw beleid niet echt toegekomen, hoewel tegen het eind van de rit van zijn kabinet duidelijk was, dat zonder spijkerharde ingrepen de kar niet veel langer had kunnen worden getrokken.

De vraag die hieruit alsnog voortvloeit is, welke consequenties de aanvoerders van PvdA en CDA samen in één kabinet, uit dit gegeven willen trekken.

Een in eerste instantie breekbaar gebleken regeeraccoord belooft in dat opzicht weinig goeds. De breuk is inmiddels gelijmd maar het staat te bezien of daarmee een voldoende solide grondslag voor een succesvolle bestrijding van de crisis is gelegd. In een serie voortreffelijke interviews in Christen-Democratische Verkenningen met o.a. (in)formateurs van de laatste formatie wordt echter wel duidelijk, dat de (financiële) grondslagen voor het te voeren beleid ondanks allerlei partijpolitieke en soms ook persoonlijke tegenstellingen nu eindelijk de allesoverheersende rol hebben gespeeld, die zij al geruime tijd verdienden. Dat is in niet geringe mate aan Van Agts vasthoudendheid te danken. Deze verbetering van de programmatische voorwaarden voor een goed beleid wordt echter overschaduwd door de broosheid van het accoord zelf. De veronderstellingen waarop de komende begroting is gebaseerd zijn zo wankel, dat nagenoeg met zekerheid te voorspellen valt, dat binnen een half jaar allerlei cijfers zullen moeten worden gewijzigd. Het is in dat zeer waarschijnlijke geval wezenlijk voor de kansen van dit kabinet, dat er – naast een zeker vertrouwen in de persoonlijke sfeer – ook enigermate overeenstemming zal zijn over de zakelijke kant van het dan te voeren beleid.

Zo op het eerste gezicht zijn er wel enige afspraken gemaakt, die botsingen binnen het kabinet onwaarschijnlijk maken. Maar zo goed als misverstanden zijn gerezen over de uitleg van enkele onderdelen van de sociaaleconomische paragraaf, zo goed kan dat weer gebeuren op een moment, dat lijmen zoals nu gebeurd is weinig zin meer heeft.

In die context speelt het werkgelegenheidsplan van Den Uyl een waarschuwingsrol. Het koste was kost doorzetten van dit plan betekent namelijk, dat Den Uyl een oplossing van de crisis nog altijd wenst te zoeken in het creëren van werkgelegenheid, waarvoor hij geen gezonde economische basis heeft kunnen aanwijzen. Dit is daarom zo verontrustend omdat hij hiermee te kennen geeft een remedie, die in zijn eigen kabinetsperiode ondeugdelijk is gebleken nogmaals te willen toepassen. Werkgelegenheid zonder het perspectief van herstel van de economische bedrijvigheid kan een gevaarlijke aanslag zijn op de toch al zwaar beproefde spankracht van onze economie. Banen kunstmatig scheppen en in stand houden heeft echter geen zin en kost veel geld. De afspraak in het kabinet is, dat om dat werkgelegenheidsplan te betalen een half miljard extra moet worden opgebracht. Een belastingverhoging, die solidariteitsheffing heet. En waarvan in de gegeven omstandigheden het nut mag worden betwijfeld. Een andere evenzeer gegeven omstandigheid is, dat tegelijkertijd een half miljard bij onze gezamenlijke energierekening moet worden opgeteld als gevolg van de zoveelste verhoging van de olieprijs. Als acht jaar na dato de ironie van deze feiten niet duidelijk is krijgt Den Uyl's uitspraken van destijds een wrange variant. Dan zal het niet *nooit meer worden zoals het was,* maar *voortaan blijven zoals het was.* En daar zit niemand op te wachten. ◀

„Beurtelings" is een rubriek, welke bij toerbeurt door verschillende schrijvers wordt verzorgd. Voor dit nummer vroeg de redactie mr. J. B. A. Hoyinck om een bijdrage.

Eindverslag van een crisis

„Tot het mogelijke is iedereen gehouden"

Maandag zal premier Van Agt namens zijn kabinet van CDA-PvdA-D'66 in de Tweede Kamer de regeringsverklaring uitspreken. Nauwelijks anderhalve week, nadat de PvdA-informateurs De Galan en Halberstadt er na bijna 3 weken in geslaagd waren de breuk in het jonge kabinet te lijmen. Een breuk, die op 16 oktober in de vroege ochtenduren ontstond in het kabinetsberaad over die regeringsverklaring en over het financieel en sociaaleconomisch beleid voor 1982. Het kabinet zat er nog maar sinds begin september, ruim 4 maanden sedert de verkiezingen van 26 mei. Op de valreep een kort verslag van de laatste dagen van de eerste crisis in het kabinet van Agt II. Het laatste hopelijk in een lange reeks verslagen in CD/ACTUEEL van de totstandkoming van een kabinet. „Ons land moet bestuurd worden. Economie en maatschappelijke orde dulden geen uitstel meer", schrijven de informateurs in hun eindrapport.

Vanaf het begin van de informatieperiode De Galan-Halberstadt is „weinig nieuws" troef. Dikke mist op het Binnenhof. Het is **dinsdag 27 oktober**. De twee PvdA-economen zijn al weer 10 dagen bezig enige orde te brengen in de brei cijfers over de financiële situatie van het land en in het wantrouwen tussen de leden van het kabinet. „Wie breekt, moet lijmen". Vandaar die twee economische deskundigen uit het „rode front" van Joop. Ze hebben zich de afgelopen dagen volgezogen met gegevens over economie en financiën, voerden gesprekken en studeerden diep. Lubbers markeert via KRO-radio nog eens de grens van het conflict: het financieringstekort van de overheid moet hoe dan ook terug tot 6,5 procent in 1982. Daarmee hangt samen het meningsverschil over het werkgelegenheidsplan van minister Den Uyl en de financiering daarvan. Naar verwachting zullen de informateurs op **28 oktober** een voortgangsrapport aan het staatshoofd aanbieden. Het zal gaan min of meer om een eindvoorstel, dat vervolgens aan het kernkabinet zal worden voorgelegd. Van Agt spreekt in „Met het oog op morgen" van „een serieuze kans" op herstel van de coalitie. Een onverdiend optimisme zal een paar dagen later blijken, wanneer hij en Van der Stee de grootste bezwaren zullen hebben tegen de voorstellen van het informatie-duo.

Zover is het nog niet, wanneer ook op **29 oktober** De Galan en Halberstadt nog steeds „de laatste hand leggen" aan hun eindvoorstel. Nog maar net uit bed mogen de kernministers Van Agt, Van der Stee, Den Uyl, Van Thijn en Terlouw op **30 oktober** een enveloppe uit handen van de professoren ontvangen. Iedereen lacht vriendelijk; Den Uyl en Van Agt kijken samen in één stuk. De kranten reageren verheugd: „Crisis bijna ten einde". Laat op de avond echter is volgens Van Agt „de zaak nog niet gebakken". Voor Den Uyl en Van Thijn zijn de voorstellen van de informateurs „degelijk" en „constructief" met „aanknopingspunten" voor een oplossing. **Zaterdag** praten De Galan en Halberstadt opnieuw met de PvdA- en CDA-koppels. Terlouw hoeft niet meer. Vrijwel alle landelijke ochtendbladen melden **2 november** een of meer hoofdlijnen uit het (ontwerp) eindverslag: het financieringstekort terug naar 6,5% in 1982, maar een eenmalige solidariteitsheffing in de loon- en inkomstenbelasting moet 1 miljard extra opleveren voor het werkgelegenheidsplan. Grote bezwaren bij het CDA en iets minder bij D'66: zo'n heffing frustreert de doelstelling van een gelijkblijvende collectieve lastendruk, zoals in het regeeraccoord afgesproken. De twee kernbewindslieden van het CDA bezoeken de informateurs met een alternatief: een extra verhoging in de sfeer van de BTW. De centrale werkgevers in VNO en NCW zijn ernstig verontrust over de berichten. Oud-VVD-minister Van Aardenne noemt de voorstellen van de informateurs „geen beste basis voor de versterking van de economie". Zijn collega Wiegel noemt ze „verbijsterend". Intussen hebben fractieleiders van de coalitie-partijen aparte gesprekken met het informateursduo.

Kernkabinet met de informateurs (foto Nick Morelis)

Brinkhorst begint „licht te zien aan het einde van de tunnel", nadat hij met succes zijn uiteindelijk geslaagde compromisvoorstellen op tafel heeft gelegd. Na middernacht is Lubbers goed voor minder optimisme: „Ik ga niet naar bed met het idee, dat het allemaal al geregeld is".

Dinsdag 3 november willen de informateurs „ja" of „neen" horen. Weer komen de kernministers achtereenvolgens bij hen op bezoek. PvdA en D'66 gaan nu accoord. Van Agt en Van der Stee houden „ernstige bezwaren". Nog één kans, **een dag later.** Om 10 uur krijgt iedereen de eindvoorstellen. Het middaguur is de dead-line, maar wordt tot de namiddag uitgesteld. Tegen zes uur moet het slot-gesprek beginnen. Twee uur later komen de fractievoorzitters erbij. Daarna de andere leden van het kabinet.

De zaak is rond. Men heeft zich gevonden in het stuk van de Galan en Halberstadt, die nu hun eindverslag aan de Koningin kunnen aanbieden. Zij worden gevolgd door de minister-president, die de portefeuilles, aan de koningin terugvraagt. Op **5 november** wordt de inhoud van het accoord gepubliceerd. De hoofdlijnen zijn bekend:

– het financieringstekort van de overheid gaat in 1982 terug naar 6,5% („al zal dat zeer moeilijk te bereiken zijn");
– geen structurele verhoging van belasting- en premiedruk;
– invoering van 1 april tot 31 december 1982 van een eenmalige solidariteitsheffing in de loon- en inkomstenbelasting ad. 500 miljoen gulden voor de werkgelegenheid; („als alternatief zou kunnen worden gedacht aan enige verhoging van het BTW-tarief", staat in een voetnoot)
– 250 miljoen via een eenmalig beslag op de kapitaalmarkt voor de bouw;
– 250 miljoen uit de WIR-gelden voor maatregelen in het bedrijfsleven (speciale speerpuntprojecten, deeltijdarbeid en exportfaciliteiten)

Met de eerder genomen kabinetsbesluiten betekent dit alles ongeveer 1,3 miljard gulden voor het werkgelegenheidsprogramma van het nieuwe kabinet.

„Tot het mogelijke is iedereen gehouden" schreven de informateurs in hun eindrapport. En zo is dat maar net. Vlak voor de regeringsverklaring . . . ◀

Ben Pauw.

Verkiezingen in België

CVP verliest drie premiers en verkiezingen...

De CVP koos nog wel zo'n aansprekende naam: „JET-plan". Symbool voor kracht, dynamiek, hoge vlucht, geloof in menselijk kunnen. JET, drie letters die staan voor de afkorting:
- jeugd hoop geven
- economie redden
- toekomst vrijwaren.

Op al het verkiezingsmateriaal was dit anticrisisplan schitterend uitgebeeld.
Vijf luiken bevatte het plan: economische wederopbouw; CVP: partij van gezinnen; vrij initiatief; politisering uitschakelen; verdediging Vlaamse belangen.
Het heeft niet mogen baten. Op zondagavond 8 november kregen de Vlaamse christen-democraten een bittere pil te verwerken. Een verlies van drie premiers binnen drie jaar: Tindemans, Martens, Eyskens.
Dat is vrijwel bij voorbaat een verloren campagne. Het door de CVP gepropageerde „een sterk, nieuw beleid" heeft niet aangesproken. De leuze „nu te nemen of te laten" is uitgepakt in een „nu te laten". Daar lijkt het op dit moment althans sterk op: Hardop denkt men in kringen van de Christelijke Volkspartij over een oppositieperiode.

Campagne

Een verkiezingscampagne in België verloopt heel anders dan in eigen land. Dat is de ervaring van een aantal medewerkers van het CDA-secretariaat tijdens een tweedaagse uitstekend verzorgde campagne-safari in het Vlaamse land. Allereerst kent België geen nationale of communautaire lijsten. Bekende figuren als Tindemans en Martens treden alleen in eigen arrondissement op. Het Vlaamse land kent er zeventien.
Geen landelijke of communautaire lijsttrekkers dus. Dat betekent meteen al een sterk regionaal element in de campagnevoering. Tindemans opereerde bijvoorbeeld vooral in en rond Antwerpen. Martens in en rond Gent.
Het CVP-secretariaat geeft uiteraard tal van richtlijnen. Maar de campagnevoering heeft haar zwaartepunt in de regio.
Op centraal niveau wordt vooral aandacht besteed aan de inhoud en vormgeving van verkiezingsmateriaal en publiciteit. Duidelijk is dat het CDA op dit punt een interessante gesprekspartner heeft in de CVP.
Puntige, aansprekende teksten, die je snel opneemt. Uitstekende vormgeving. Goede verhouding tussen woord en beeld. Verkiezingskranten met voor alle burgers aansprekende onderwerpen.

Publiciteit

Opmerkelijk is de rol van de publiciteit. Op de t.v. nauwelijks aandacht behoudens dan drie korte uitzendingen van 5 minuten en een lijsttrekkersdebat. Ook in de pers niet. De verkiezingstournees beheersen de kranten niet. Geen verslagen in de pers van grote meetings. Weinig of geen discussie tussen de voormannen via de pers.

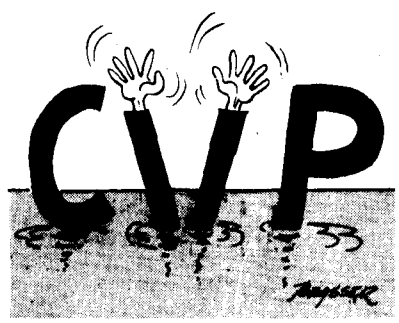

(geknipt uit de Standard)

In België bestaat het campagnevoeren grotendeels uit afficheren, dat wil zeggen het showen van eigen affiches. Dat gebeurt vaak op reusachtige panelen, die de partijen op centraal gelegen punten afhuren. Bijna driekwart van de verkiezingsbudgetten gaat op aan drukkosten voor affiches en andere papierwinkel. Over het rendement van affichering bestaat grote twijfel, maar niemand durft voor de ander onder te doen door niet mee te plakken.
Verder besteedt men veel aandacht aan persoonlijke brieven van de lijsttrekkers aan groepen kiezers zoals nieuwe en jonge kiezers. De „direct-mail" methode.
De CVP-campagne was overigens niet gebaseerd op een duidelijk strategie van het benaderen van bepaalde doelgroepen en doelgebieden.
Verkiezingsonderzoek is daarbij geen hulpmiddel. De korte duur van voorbereiding (er lagen slechts vijftig dagen tussen de kabinetscrisis en de verkiezingen) maakte dit ook wel extra moeilijk. Een kabinet dat de rit van vier jaar volledig uitzit in dit veel geplaagde land, komt de laatste 20 jaar nauwelijks meer voor.

Lering

De lering van het CVP-verlies. Een strikt persoonlijke beoordeling. Weet waar je aan begint.
1. Mikken op vervroegde verkiezingen geeft enorme risico's.
2. Zorgvuldig omgaan met eigen voormannen. Eerste verantwoordelijkheidsdragers zijn geen weg-werp-artikelen.
3. Al is de tegenstander nog zo lastig, in dit geval de socialistische partijen, erop afgeven loont niet.
4. Regeringsverantwoordelijkheid dragen als grootste partij betekent extra risico's. Een eerste vereiste is voeling houden met wat er in de samenleving broeit.

Een vraag is of de CVP daarin is geslaagd. Dit mede gelet op de activiteiten van vredesbeweging en milieubeweging. De Vlaamse socialisten deden het niet slecht. En de „groenen" kwamen met vier zetels in het parlement.
5. Een technisch uitstekend voorbereide campagne is verspilde energie, wanneer dit niet door een zorgvuldig beleid gedragen en geschraagd wordt.

Tenslotte: grote erkentelijkheid aan onze CVP-gastheren. Voor hen was geen moeite te veel hun CDA-collega's te informeren over de campagnevoering, zonder hun inzet was deze impressie niet mogelijk. ◀

Kees Bremmer.

ADDERTJE

Bom in stadion:
Hand in brand, kameraden

Regels voor export van babyvoeding op komst

Sinds het aantal geboortes in de loop van de 60'er jaren in de westerse landen sterk is gedaald, hebben producenten van babyvoeding nieuwe afzetmarkten gezocht in de ontwikkelingslanden. De activiteiten van deze industrieën in de Derde Wereld zijn niet zonder „succes" gebleken. Mede onder invloed van intensieve, en vaak zelfs agressieve reclamecampagnes gingen tal van moeders in de ontwikkelingslanden vroegtijdig van borstvoeding over op kunstvoeding. In verschillende landen steeg het aandeel van de flesvoeding in luttele jaren met 30 à 40%.

Al vrij snel waarschuwden artsen uit de Derde Wereld, dat deze ontwikkeling grote gevaren met zich meebracht. Uit onderzoek bleek, dat de sterftekans van flessekinderen aanzienlijk groter was dan de sterftekans van kinderen die op natuurlijke wijze werden gevoed. Een onderzoek in Chili (1969-1970) wees bij voorbeeld uit, dat de sterfte onder flesgevoede kinderen 3x zo hoog lag als onder borstgevoede zuigelingen. Uit andere landen kwamen vergelijkbare cijfers.

Slechte uitwerking

De oorzaken van deze slechte uitwerking van op zich goede producten werden snel bekend.

– In veel ontwikkelingslanden zijn de omstandigheden van dien aard dat het niet mogelijk is de nodige hygiëne voor het veilig bereiden van flesvoeding in acht te nemen. Het beschikbare water is vaak besmet, de nodige sterilisatie van de flessen is niet mogelijk en koelkasten voor het bewaren van restjes ontbreken.

– Veel moeders kunnen, wegens het overheersende analfabetisme, de aanwijzingen voor de bereiding van flesvoeding niet lezen, hoewel deze stipt moet worden opgevolgd om nadelige gevolgen voor de gezondheid te voorkomen.

– Flesvoeding geeft niet dezelfde bescherming tegen infectieziekten als natuurlijke voeding. Onderzoek heeft aangetoond, dat moedermelk een verscheidenheid aan immunologische (ziekteafwerende) eigenschappen bezit. Deze eigenschappen, die in tropische landen nog veel belangrijker zijn dan in onze streken, zitten niet in kunstvoeding.

Ook andere factoren maakten echter, dat het onnodig gebruik van flesvoeding onder kritiek werd gesteld.

– Flesvoeding is vrij duur in verhouding tot de inkomens in de meeste ontwikkelingslanden. Is een moeder, o.i.v. de reclame-campagnes, eenmaal opgehouden met borstvoeding, dan kan ze niet meer terug en is ze verplicht om met de flesvoeding door te gaan. De kosten hiervan kunnen een belangrijk gedeelte van het gezinsinkomen opslokken. Zo berichtte de Wereldgezondheidsorganisatie in 1978, dat de wekelijkse kosten voor flesvoeding van een zuigeling van 6 maanden moest worden geschat op circa 23% van het minimumweekloon in Peru, op 35% van dat in India en zelfs 62% van dat in Pakistan.

– Ook bestaat er een aanwijsbaar verband tussen borstvoeding en de frequentie van zwangerschappen. Moeders, die hun kind niet zelf voeden, kunnen 2 maanden na de geboorte al weer opnieuw zwanger worden, terwijl de hormonale werking rond borstvoeding de kans op nieuwe zwangerschappen aanmerkelijk vermindert. Veelvuldige zwangerschappen verzwaren de economische en fysieke last voor de moeders en verminderen de overlevingskansen van jonge kinderen.

Overigens mag niet alleen de aandacht wordt gevestigd op de nadelige effecten van kunstvoeding in de Derde Wereld. In die situaties waarin moeders door ondervoeding, uitputting, ziekte of door afwezigheid, bij voorbeeld omdat ze moeten werken, niet in staat zijn hun kinderen zelf te voeden, is de westerse kunstvoeding, met alle genoemde nadelen een van de weinige middelen voor de jongen kinderen om te overleven. De schade ontstaat vooral wanneer moeders, die heel goed in staat zijn hun kinderen zelf te voeden, wordt aangepraat, dat de westerse kunstvoeding beter is voor hun kind.

Kritiek

In de loop van de jaren '70 kwamen acties op gang tegen de overmatige export en de reclame voor babyvoeding van de Derde Wereld. Zoals dat meestal het geval is, begonnen deze acties in de particuliere sector. Artsen en verpleegkundigen uit de ontwikkelingslanden trokken het eerst aan de bel. Hun alarmseinen werden in de westerse wereld, m.n. overgenomen door 2 groeperingen: door particuliere, vaak kerkelijke organisaties, die zich bezighielden met ontwikkelingssamenwerking en door groepen, die iedere misstand aangrijpen om protest aan te tekenen tegen „het kapitalistische systeem" in het algemeen en multinationale ondernemingen in het bijzonder.

Het meest bekend werden de activiteiten van een Londense liefdadige instelling „War on want", die één van de belangrijkste exporteurs van babyvoeding (Nestlé in Zwitserland) op de korrel nam. „Nestlé doodt baby's," aldus de hardhandige titel van een vlugschrift dat in Zwitserland en veel omliggende landen werd gepubliceerd. Een langdurige rechtszaak, waarbij de betrokken organisatie in het ongelijk werd gesteld, maar waarbij Nestlé het advies kreeg haar activiteiten in de Derde Wereld te herzien, was het gevolg. Ook in Nederland werd aan de bel getrokken. Een Groningse werkgroep „Babyvoeding in de Derde Wereld" publiceerde een werkstuk waarin de betrokkenheid van de Nederlandse zuivelindustrie bij deze zaak uit de doeken werd gedaan. Een bijzonder degelijk rapport voor dezelfde kwestie verscheen van de hand van de Nederlandse afdeling van de Commissie Justitia et Pax.

Maatregelen

In 1975 sloten de meeste betrokken fabrikanten zich aaneen om zich op de situatie te bezinnen. Samen richtten zij de „International Confederation of Instant Food Industries" op. In 1978 schreef de groep een brief aan de Amerikaanse senator Edward Kennedy, die zich uitvoerig met deze zaak had bezigge-

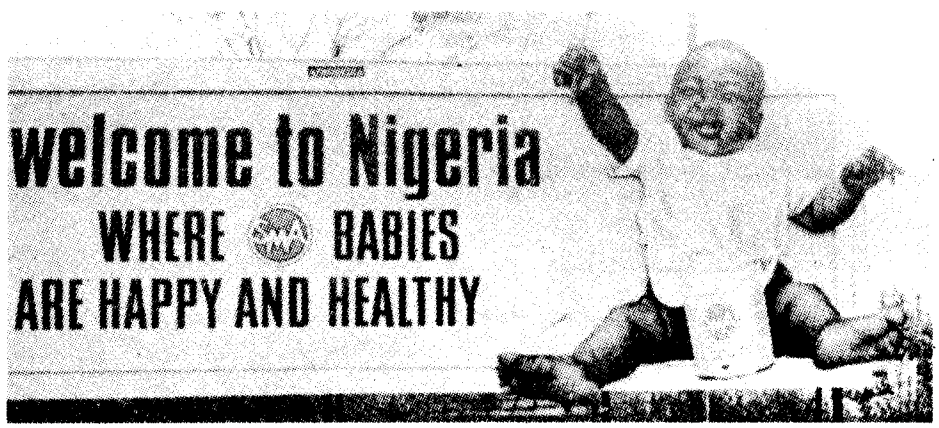

Suggestieve reclame: Welkom in Nigeria waar S.M.A. baby's gelukkig en gezond zijn.

houden, en adviseerde een beroep te doen op de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) van de Verenigde Naties om een conferentie te beleggen op mondiale basis om deze kwestie te bespreken. Senator Kennedy schreef daarop een brief naar de WHO, waarin inderdaad werd gevraagd om een conferentie „die wellicht de aanneming van een zinvolle, uniforme ethische code zou kunnen overwegen".
De Wereldgezondheidsorganisatie en Unicef, die in de afgelopen jaren al diverse rapporten over deze zaak hebben gepubliceerd, pakten deze suggestie onmiddellijk op. In oktober 1979 vond in Genève een grote conferentie plaats, waaraan vertegenwoordigers van regeringen, internationale instellingen, niet-gouvernementele organisaties, fabrikanten en deskundigen en verwante wetenschappen deelnamen. Na een openhartige discussie werd een reeks aanbevelingen opgesteld o.m. om te komen tot een internationale handelscode. Na een viertal voorbereidende vergaderingen werd in mei 1981 in de vierendertigste algemene vergadering van de Wereldgezondheidsorganisatie inderdaad een Internationale Handelscode goedgekeurd, waarin gedragsregels voor de export naar en de reclame en verkoop van babyvoeding in de ontwikkelingslanden werden vastgelegd.

Kanttekeningen

Hoewel hiermee een flinke stap in de goede richting werd gezet moeten bij deze code toch enkele vraagtekens worden geplaats. De code is niet bindend. Verscheidene regeringen w.o. de Nederlandse hebben in de WHO vergadering aangedrongen op een bindende code, bijvoorbeeld in de vorm van een Verordening. De Nederlandse zuivelindustrie had hier al eerder, o.a. in 1978 in de conferentie van Genève, op aangedrongen. Toen echter bleek dat een aantal landen tegen zou stemmen, besloot de vergadering om omwille van de unanimiteit voor „vrijwillige handelscode" te kiezen. Unanimiteit was immers noodzakelijk om „valse" concurrentie uit te schakelen. Jammer genoeg werd echter ook bij de stemming voor de vrijwiliige code geen unanimiteit behaald. In opdracht van president Reagan stemde de VS tegen. Dat kostte overigens nog enige moeite, want 3 ambtenaren van de VS geneerden zich zo voor deze opdracht, dat zij weigerden te stemmen en ontslag vroegen. Het principe van de vrije handel woog bij Reagan zwaarder dan het belang van kinderlevens. Door de tegenstem van de VS wordt de uitwerking van de code echter sterk gefrustreerd. De kans is immers groot, dat wanneer de Westeuropese of Japanse zuivelindustrie hun markten in de Derde Wereld aan zullen passen, de Amerikaanse industrieën die zich niet aan de code behoeve te houden, onmiddellijk de opening in de markt op zullen vullen.
Al in 1979 hebben Vergeer en ondergetekende deze hele kwestie via een resolutie van onze fractie op de agenda van het Europees Parlement gezet. De parlementscommissie voor ontwikkeling en samenwerking kreeg de opdracht de zaak te volgen en t.z.t. hierover een rapport uit te brengen. Dit rapport werd onlangs afgerond en in de recente oktoberzitting behandeld. De belangrijkste aanbeveling in het rapport was een verzoek aan de Europese Commissie om de Internationale handelscode van de WHO *alsnog bindend* te verklaren voor de EG-lidstaten.
In het debat hierover plaatsvond, bleek een brede steun achter deze gedachte. Socialisten, Christen-Democraten en ook Liberalen steunden het advies bijna unaniem. Alleen in de Conservatieve fractie bleek veel weerstand te bestaan tegen een bindende regeling. Hier kwamen dezelfde argumenten naar voren als bij de Reagan Administratie: het principe van de vrije handel mag niet worden aangetast, zelfs niet wanneer het kinderlevens kost.
Vanuit onze fractie werd echter benadrukt dat ook bij ons het begrip „free enterprise" hoog staat aangeschreven, maar wel tot bepaalde grenzen. Wanneer de vrije handel leidt tot bedreiging van kinderlevens dan heeft de overheid, ook die van de Europese Gemeenschap de plicht om randvoorwaarden te stellen zodat deze bedreiging wordt afgewend. Vrijheid in verantwoordelijkheid dus.
De Europese Commissie reageerde positief op de voorstellen van het parlement en zegde bij monde van Commissaris Narjes toe, binnenkort met een Europese Richtlijn (kaderwet) te zullen komen. Zodra deze Richtlijn op tafel ligt, za het parlement de zaak opnieuw bespreken. De beste oplossing lijkt deze kwestie in goed overleg met de ontwikkelingslanden te regelen, bijvoorbeeld in het kader van het Lomé-overleg, waarbij 63 ontwikkelingslanden zijn betrokken. Immers, wanneer 10 Europese landen en 63 ontwikkelingslanden de WHO-code om zullen zetten in hun eigen wetgeving, dan betekent dat een enorme stap in de goede richting. Volgens de laatste informatie zijn 14 ontwikkelingslanden hier al aan begonnen.
Tenslotte: wanneer tientallen goedwillende landen bereid zijn deze problematiek op te lossen dan mogen ze zich daarvan niet laten weerhouden door het gedrag van een kortzichtig land zelfs niet al heet dat land de Verenigde Staten. En... het is nooit te laat om van een slechte weg terug te keren, vooral niet voor onze vriend Reagan. ◄

Hanja R. H. May-Weggen
lid Europees Parlement

Afsluiting project „vrede en veiligheid" vrouwenberaad

De in de maanden september t/m november door het Vrouwenberaad georganiseerde plaatselijke en provinciale gespreks-, trainings- en studiebijeenkomsten over het onderwerp „Vrede en Veiligheid" worden afgesloten met een landelijke studiedag in de Jaarbeurs te Utrecht op maandag 30 november a.s.
De bedoeling is te proberen met elkaar te komen tot een aantal conclusies zodat het Vrouwenberaad over dit hoogst actuele onderwerp een doordacht geluid kan laten horen.
Het programma is zo samengesteld dat zoveel mogelijk recht gedaan wordt aan de overal in het land gevoerde gesprekken.
Als inleider/gesprekspartner heeft zich beschikbaar gesteld Fred Borgman, Tweede Kamerlid CDA.
's Morgens zal hij een inleidend verhaal houden gebaseerd op de schriftelijke rapportages uit de provincies, waarna plenaire discussie volgt.
Op basis van de verkregen gegevens worden concept-stellingen geformuleerd, waarover 's middags in discussiegroepen wordt verder gesproken.
De afronding en vaststelling gebeurt in het laatste uur plenair.
U kunt ongeacht in welk deel van het land u woont voor max. *f* 20,50 per trein heen en weer naar Utrecht. Treinkaartjes zijn beschikbaar en worden u na aanmelding, op verzoek, toegestuurd. Contante afrekening aan de zaal.

Opgave: Sectie Vorming van het CDA Vrouwenberaad, Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag, t.a.v. Annemarie v. Bree.

Bon

Ondergetekende: .....

Adres: .....

Woonplaats: .....

Postcode: .....

geeft zich hierbij op voor de afsluiting van het projekt „Vrede en Veiligheid" van het Vrouwenberaad te Utrecht, 30 november a.s.
Zij/hij wil wel/niet een treinretour ontvangen ad f 20.50, welk bedrag contant zal worden afgerekend in de zaal.

Mediabeleid Amsterdam

Is kabel lariekoek?

Centrale antenne-inrichtingen staan in het middelpunt van de belangstelling. Er gaat vrijwel geen dag voorbij, of we lezen in de krant van nieuwe feiten rondom de kabel. Piraten, auteurs, kabelfabrikanten en politici dansen hand in hand om de nieuwe goudmijn. De wetgever laat zich daarbij niet zien. Het is voor het CDA – met in de afgelopen jaren een eigen bewindsvrouw op CRM – ronduit beschamend dat de omroepsrechtsorde er door technische ontwikkelingen uitgehold bij ligt. En dat blijkt kansen te bieden.

De als woningbouwer en stadsvernieuwer creatief ondernemende Amsterdamse wethouder Jan Schaefer liet zijn socialistische (?) fractiegenoten onlangs weten ideeën te hebben over locale omroep. Geschreven in een notitie:

„Ik vind dat ons veelvormig omroepbestel beschermd dient te worden, maar dit mag niet ten koste gaan van de consument". En even verder: „iedere burger van Amsterdam of iedere groepering van Amsterdamse burgers kan in aanmerking komen voor een zendmachtiging. Voorwaarde is slechts dat de doelstelling van de persoon of personen niet in strijd is met de wet. Dit geldt ook voor de programma's zelf. Bijvoorbeeld: bepaalde vormen van pornografie zijn niet door de wet of de jurisprudentie verboden, vertoning daarvan moet dan ook via de kabel mogelijk zijn".

Aan deze visie op het mediabeleid heeft Schaefer's fractiegenoot Hoorn een boeiende kop en staart gebreid en met dat werkstuk, getiteld „Illegaal of lokaal legaal", de gemeenteraad van Amsterdam verrijkt. Het originele van een nota zit hem in de combinatie van de voorgestelde doeleinden van een te voeren gemeentelijk mediabeleid en de beoogde maatregelen in het kader van het beleid. Het socialistisch mediabeleid in Amsterdam moet immers zijn gericht op:

- pluriformiteit en veelkleurigheid;
- het voorkomen dat de media de speelbal worden van de commerciële belangen en doelstellingen;
- het tijdig onderkennen van en het gericht reageren op de maatschappelijke gevolgen van technologische veranderingen;
- beperking van de kosten van de consument tot het zoveel mogelijk voorkomen van een verhoging van de omroepbijdrage, c.q. de kabelbijdrage.

Dit alles menen onze PvdA-vrienden te kunnen realiseren door de thans opererende televisie-piraten de mogelijkheid te geven om legaal gebruik te maken van de kabel.

Hun doelstellingen mogen alleen niet in strijd zijn met de wet, openbare orde en goede zeden of een gevaar voor de veiligheid van de staat opleveren. Dit betekent dat er geen inhoudelijke toetsingscriteria zijn. De gegadigden voor een zendmachtiging, moeten uitsluitend, danwel hoofdzakelijk ten doel hebben radio of t.v.-uitzendingen te verzorgen, mogen niet zijn gericht op het maken van winst en moeten voorzien in een bepaalde maatschappelijke, culturele of godsdienstige danwel geestelijke behoefte.

Het zal de lezer nu niet geheel duidelijk meer zijn, hoe nu die piraten nog aan de bak kunnen komen in de visie van Hoorn. Immers het merendeel van het clubje heeft een puur commerciële opzet – is dus wel degelijk gericht op het maken van winst en brengt, gefinancierd door hun reclameopbrengsten films op de buis, soms van betere en meestal van weinig verheffende kwaliteit. Maar ja, ook daarin bestaat een bepaalde „maatschappelijke" behoefte.

En Hoorn weet nog een methode te vinden om die te bevredigen ook.

Want laat de gemeente Amsterdam nu maar een zendmachtiging aanvragen en aan de hand van een daarvoor door de raad vast te stellen verordening de ruimte op de kabel verdelen onder de piraten en andere gegadigden. Wie het spoor nu nog niet bijster is, mag het zeggen. Het Nederlandse omroepsysteem wordt eventjes geklutst door een Amerikaanse (maar wel met waarborg voor kleinschaligheid, natuurlijk) en op smaak gebracht met een scheutje Willem Vogt, zaliger nagedachtenis. Genoeg hierover. Opportunistisch paaien van de publieke opinie is met mediabeleid onverenigbaar.

Locale omroep

Het CDA ook altijd, met het mediabeleid. Waarom eigenlijk en wat willen we er eigenlijk mee? Waarom claimt de overheid zo'n belangrijke distributiefunctie in de ether?

In feite is de boodschap van al die kabelenthousiasten aan het adres van de overheid, dat nu de schaarste aan kanalen en communicatielijnen door de ontwikkeling der techniek voorbij is, de overheid zich terug kan trekken. Iedereen kan een plaatsje vinden op de kabel, ruimte genoeg, de techniek staat immers voor niets. Vergeten is de idee dat via de ether – en dus thans via de kabel – op de meest indringende wijze het maatschappijbeeld en dus de maatschappijvisie, de geestelijke ontwikkeling, de politieke meningsvorming en de geestelijke vrijheid in het geding zijn. En dat rechtvaardigt een regulerend optreden van de overheid om te garanderen dat de geestelijke vrijheid van het Nederlandse volk niet in gevaar wordt gebracht. Het is niet alleen de schaarste aan economische goederen, op grond waarvan de overheid in moet springen – zoals bijv. bij de distributie van woonruimte. De overheid moet voor alles waken voor de veiligheid van de burger. Daarop is de zwaardmacht van de overheid gebaseerd en daarop is ook de functie van de overheid bij het mediabeleid gebaseerd. De burgers behoeven bescherming tegen kwade machten en de zwakke minderheid van de burgers moet ook tot zijn recht en dus aan het woord kunnen komen. Dat wil niet zeggen dat de overheid voor de luisterrijke kijkers zou gaan uitmaken wat goed en kwaad is, maar het betekent wel dat de wetgever – volksvertegenwoordiging neemt daarin zoals bekend een belangrijke plaats in – een kader dient te scheppen waarin, om met de medianota te spreken „de verscheidenheid, dus de keuzemogelijkheid van informatie gewaarborgd wordt".

De vraagt ligt dan voor de hand of het pure liberalisme dat uit de pennevruchten van Schaefer en Hoorn druipt niet juist alle vrijheid aan iedereen laat zodat elke stroming via een eigen kanaal terecht kan.

Wel nu, wie dat gelooft moet ons het ontbreken van een essentieel verschil tussen AVRO, TROS en Veronica, met een enorme omvang en haar invloed op het gehele omroepbestel toch ook eens verklaren.

Voorlopig houden wij het er op dat die verklaring gezocht moet worden in de concurrentie aspecten (omroepbladen; A-, B-, C-status afhankelijk van het ledental) van het huidige systeem. We hebben in Nederland weliswaar een goed maar toch geen volmaakt systeem. Een systeem dat – graag al verbeterd – als het dan tot een locale omroep komen moet, ook plaatselijk toegepast kan worden. Laten de Hilversumse zuilen – de omroepverenigingen – maar actief worden aan de basis. de

(vervolg op pagina 17)

Internationaal Onderwijs in beweging

Het is geen overbodige luxe in dit blad aandacht te vragen voor het Internationaal Onderwijs (IO). Ontwikkelingssamenwerking staat terecht hoog op het prioriteitenlijstje van het CDA. Teneinde ontwikkelingen in de arme landen op gang te brengen of te stimuleren, is kennis op talloze terreinen nodig. Die kennis kan vanuit de ontwikkelde landen overgedragen worden. Daarbij speelt het IO een uitermate belangrijke rol. Daarmee is IO, een zeer concrete vorm van ontwikkelingssamenwerking. Op de NUFFIC-studiedag[1] OP 23 oktober jl. werd de toekomst van het IO van verschillende kanten grondig belicht.

IO is ongeveer 30 jaar oud in Nederland en heeft zijn ontstaan o.a. te danken aan Professor Schermerhorn. Hij richtte een opleidingscentrum voor toegepaste luchtfotografie op. Dit instituut is uitgegroeid tot de thans grootste instelling voor IO. Op dit moment functioneren een 17 IO-instituten met ongeveer 60 cursussen. Ik noem als voorbeelden: het internationaal Agrarisch Centrum (IAC) in Wageningen, het NUFFIC in Den Haag daterend uit 1952, waarvan zich in 1956 het Institute for Social Studies (ISS) afsplitste.

Twee procent

Zo'n 1700 mensen uit de Derde Wereld nemen jaarlijks aan de cursussen in Nederland deel. Gemiddeld 2% van aan Nederlandse hogescholen en Universiteiten ingeschreven studenten komen uit het buitenland. Daarvan is 0,8% uit ontwikkelingslanden afkomstig. Uit het hierbij afgedrukte staatje blijkt hoe *ongunstig* Nederland in dit opzicht afsteekt t.o.v. andere landen!
De IO-cursussen duren kort (maximaal 2 jaar) en bestrijken de meest uiteenlopende onderwerpen: krottenwijkverbetering, landbouwmethoden, kippen fokken, bodemonderzoek etc. De cursisten hebben meestal werkervaring in het land van herkomst, „tanken hier bij" en passen de opgedane ervaring direct weer toe in hun eigen land. IO voorziet in een behoefte waarin het wetenschappelijk onderwijs niet voorziet.

Tot 1965 was de minister van Onderwijs primair verantwoordelijk voor het IO. Sedert 1970 valt IO geheel onder de begroting van Buitenlandse Zaken (Ontwikkelingssamenwerking). Een cruciaal jaar voor het IO was 1976, toen minister Pronk de nota „Bilaterale Ontwikkelingssamenwerking" presenteerde, omdat zijn visie op het IO nogal afweek van de tot dan gevolgde lijn. IO diende een onderdeel te worden van de totale ontwikkelingssamenwerking (gericht op de allerarmsten), moest projectmatig opgezet worden en het IO moest zoveel mogelijk van Nederland verplaats worden naar de ontwikkelingslanden zelf. In de Memorie van Toelichting van 1976 sprak minister De Koning minder radicale taal. Niettemin bleef het IO in ons land zich „bedreigd" voelen, dat bleek al te zeer op de studiedag.

Het IO blijkt, de laatste jaren overziende, zeker geen statisch geheel. Dat mag ook niet, want het moet voortdurend inspelen op de ontwikkelingen in de Derde-Wereldlanden. De inhoud van de cursussen werd aangepast, projecten werden opgezet in de ontwikkelingslanden zefl, specialisatie trad op e.d. Behoefte in de ontwikkelingslanden is telkens het uitgangspunt. IO moet daarom flexibel zijn, hetgeen het bestaan van – ook – kleinere instellingen rechtvaardigt. Aan een goede onderlinge samenwerking en coördinatie is echter wel behoefte.

Toekomst

Welke problemen ken het IO en wat dient daaraan gedaan te worden? Erkend moet worden dat het IO een belangrijk onderdeel van ontwikkelingssamenwerking is. Dat het niet ten goede zou komen aan de allerarmsten is bezijden de waarheid. Natuurlijk behoren de cursisten die naar 't Westen komen voor een opleiding niet zelf tot de armsten. Ieder ontwikkelingsland heeft echter behoefte aan geschoold kader, dat zich na de hier opgedane kennis en ervaring, des te beter kan inzetten voor de opbouw van het eigen land. De vraag rijst of de Nederlandse overheid niet een wat hogere prioriteit – ook in financieel opzicht – aan IO zou moeten toekennen.
Moet IO geheel overgeplaatst worden naar de Derde Wereld? Zo algemeen kan dat niet gesteld worden. Met name hooggekwalificeerde opleidingen, waarbij veel (technologische) ervaring, research e.d. vereist is, kunnen alleen hier gegeven worden. Daarnaast lijkt mij het kennismaken met de westerse samenleving een belangrijk element (contacten met het bedrijfsleven). Het IO in ons land zal aanvullend op het IO in de ontwikkelingslanden zelf moeten zijn.
Eenzijdig het accent op project IO lijkt mij onjuist. Enerzijds zijn projecten in de Derde-Wereldlanden zelf onontbeerlijk, anderzijds is een gestructureerd IO, dat kan terugvallen op hier aanwezige kennis, ervaring en contacten met bedrijfsleven en andere onderwijsinstellingen voorwaarde voor IO op hoog niveau. In toenemende mate worden in ontwikkelingslanden vraagstukken actueel, die ook in de rijke landen een rol spelen. Denk bijv. aan het energievraagstuk, de onderwijsstructuur, de bewapening etc. De kennisoverdracht zal meer en meer tweerichtingsverkeer worden: uitwisseling van ervaring, op zich ook weer van belang voor de rijke landen. Daarnaast zullen ook nieuwe terreinen in aanmerking komen voor kennisoverdracht (informatica, biotechnologie).
Taken genoeg in de toekomst voor het IO . . . trouwens ook voor de nieuwe minister van Ontwikkelingssamenwerking C. P. van Dijk. Het IO hoopt op nieuw ministerieel elan! ◀

Aat de Jonge

1) NUFFIC: Netherlands Universities Foundation for International Cooperation.

(vervolg van pagina 16)

NCRV/KRO, als plaatselijke zendgemachtigden, bijvoorbeeld.
Uit deze opmerkingen over eventuele vorm van een lokale omroep mag intussen niet worden afgeleid dat we staan te popelen om zo'n zaak van de grond te krijgen. Want nog niet beantwoord is de vraag welk belang de locale gemeenschap bij locale omroep heeft en wat ze daarvoor over heeft. Wat het belang betreft: de enige reden om in deze tijd een – geldverslindende – locale omroep te creëren zou ons inziens zijn de mogelijkheid om (inventief) programma's, meningen en dergelijke uit te zenden die elders (landelijke omroep, regionale/locale pers) niet of in onvoldoende mate aan bod komen. Gaan we vervolgens na waar de benodigde financiële middelen vandaan moeten komen, dan kunnen we kiezen uit subsidie van de hogere overheid, subsidie van de lagere overheid (eventueel na verhoging van de kabelbijdrage) en reclame inkomsten. De eerste mogelijkheid, kan gelet op 's lands penibele financiële situatie, gevoeglijk worden vergeten en aan het geestelijk en maatschappelijk nut van locale reclame hebben wij ernstige twijfels. Blijft over subsidiëring door de locale overheid. En dan rest de vraag: is het gat in de locale media en informatiemarkt dermate groot dat de locale overheid geroepen is dat gat, uit een budget waarop een rijksoverheid haar tekorten pleegt af te wentelen, te vullen? Neen! Het Amsterdamse CDA danst niet met Hoorn en Schaefer mee rond het liberalistisch gouden kalf van de kabelcommercie. ◀

V. H. Bruins Slot
A. M. Buyse

De school aan de ouders?

De passage in het model Gemeente en Provincieprogram 1982–1986 van het CDA over eventuele overdracht van het bestuur van een openbare school aan de betreffende ouders, heeft heel wat pennen in beweging gebracht. Op verzoek wil ik de mijne zich daar bij laten voegen.

Om te beginnen twee vragen uit de praktijk, die mij nog niet zo lang geleden werden gesteld.

1. Een gemeentebestuur heeft plannen een categoraal openbaar gymnasium onder te brengen in een scholengemeenschap. De ouders zijn er (praktisch unaniem) tegen. Wat kunnen zij doen, het gaat toch om hun kinderen?

Antwoord: Bij het Rijk een aanvraag indienen voor subsidiëring van een (bijzonder-neutraal) gymnasium, en hun kinderen op den duur van de bestaande school halen.

2. In een stad in Nederland is een stichtingsbestuur van plm. 10 personen bevoegd gezag van plm. 20 RK lagere scholen. Vele ouders zijn erg ontevreden over m.n. het onderwijskundig beleid van het bestuur. Wat kunnen zij doen?

Antwoord: Via de a.s. wet op de Medezeggenschap in het onderwijs krijgen ze wel enige invloed op dat beleid, maar geen macht om het beleid (zoals zij willen) fundamenteel te wijzigen. Willen ze het inderdaad, dan moeten ze trachten gezamenlijk subsidie te verkrijgen voor nieuwe door hen te stichten scholen.

Beide genoemde procedures zijn erg omvangrijk en tijdrovend, en brengen ook vele juridische, administratieve en rechtspositionele problemen mee.

In hun antwoord op vragen van het PvdA-Kamerlid David van Ooyen over de materie op 29 september jl. hebben minister Van Kemenade en de staatssecretarissen Deetman en Hermes dit bevestigd.

Lijkt het desondanks toch niet een goede zaak om al die problemen nu maar voor lief te nemen om de school nu echt aan de ouders te laten behoren? Is dat niet een zeer goed en zeer oud christen-democratisch adagium?

Daarbij deze kanttekeningen:

1. De school aan **de** ouders is een te smalle doelstelling, want de bijzondere school is niet van **de ouders op een bepaald moment:** dat zijn elke 5–10 jaar weer volstrekt andere mensen. Aan hen geeft de overheid ook geen subsidie (plus een gebouw dat er minstens 25 jaar moet staan!). Neen, die wordt op grond van middellange termijnprognose gegeven aan een aantal generaties ouders die onderwijs verlangen voor hun kinderen. De uitdrukking „het verlangde onderwijs" heeft in de loop der jaren in de jurisprudentie de betekenis gekregen van „onderwijs van de richting van de onderwijsvragenden". Daarom kun je het misschien het beste zo zeggen: de school behoort niet toe aan de ouders op een bepaald moment maar aan die ouders en „de geestelijke gemeenschap" waarin zij leven.

Dit alles maakt dus de overdracht van een school, waar het in het Modelprogramma over gaat dus alleen acceptabel, als men er van uit kan gaan dat niet alleen **die** ouders, maar ook de geestelijke gemeenschap waarin zij wortelen, die overdracht wenselijk acht.

2. Het verschil tussen een openbare en een bijzondere school is niet een verschil in richting, maar in bestuursvorm. Dit wordt door voorstanders van openbaar onderwijs vaak over het hoofd gezien. Als men voor onderwijs is dat bestuurd wordt door een openbaar publiekrechtelijk lichaam, dan kan men inderdaad alleen terecht bij de openbare school. Is men voor onderwijs van de neutrale richting, of voor een onderwijs waarin vele richtingen samenwerken, dan kan men ook terecht bij het bijzonder onderwijs, namelijk bij de z.g. bijzonder-neutrale school. Met name in het beroepsonderwijs komt deze vorm veel voor.

Er dreigt in deze tijd bij de teruglopende leerlingenaantallen helaas een nieuwe schoolstrijd, en nog wel op oneigenlijke gronden. Sommigen doen namelijk net alsof het bestaansrecht van het openbaar dan wel het bijzonder onderwijs daarbij in het geding zou zijn. Dit is in genen dele het geval, breed parlementair gesteund, ook door het CDA. Indianen-verhalen alsof het bestaan van het bijzonder onderwijs ons land miljarden extra zou kosten doen echter aan de sfeer in dezen geen goed. Het is reeds lang bekend (na uitvoerig onderzoek!) dat het privaatrechtelijk bestuurde bijzonder onderwijs m.n. door zijn vele „pro deo bestuurders" veel goedkoper is dan het publiekrechtelijk bestuurde openbaar onderwijs.

Wel in het geding is, en terecht: het verband tussen de richting van de school en de vorm en inhoud van het onderwijs. Als men onderwijs van een bepaalde richting verlangt dan moet dat ook blijken **in** de school! In deze tijd van constructieve onderwijspolitiek ligt hier voor het CDA een grote opdracht: om ervoor te zorgen dat het bijzonder onderwijs de ruimte houdt om dat „Blijken **in** de school" mogelijk te maken.

En verder: als men wil dat een school niet het eigendom is van rijk of gemeente, maar van de ouders en de „geestelijke gemeenschap", dan moet ook getoond worden dat die besturen van de bijzondere scholen de bestuurskracht op kunnen brengen om de uitdagingen van deze tijd de confrontatie met de richting van hun school te laten doorstaan. In vele bijzondere scholen in het land treft men dikwijls een stuk onvervalste volkskracht aan. Moge die ook in de bestuurskracht tot uiting komen! ◀

K. de Jong Ozn.
staatssecretaris van Onderwijs van 1975–1981

UW MENING

Beginselpartij

De politiek is voor mij, als gewoon burger, meestal ondoorzichtig en moeilijk.

Toch moet je een politieke keus maken. Levend in een democratie heeft iedere burger een stukje politieke verantwoordelijkheid. Een keuze om politiek actief mee te doen ligt Hoe doe je dat? Vanuit je persoonlijke levensovertuiging denk ik. Heb je de bijbel als norm, als uitgangspunt in je leven, dan zul je een keuze maken uit de christelijke partijen.

Heb je een liberale of socialistische maatschappijvisie dan ligt je keus bij die partijen Vanuit dat beginsel, het evangelie, het liberalisme, het socialisme etc., doe je een partijkeuze en daarvan uitgaande maakt zo'n partij een politiek programma etc. Als partijlid kun je ook altijd appelleren aan het uitgangspunt van die partij. Dus eerste vragen: „Wat is evangelische politiek, wat is liberalisme, wat is socialisme etc.," en dan een keuze maken.

Helaas blijk ik als eenvoudig burger op een dwaalspoor te zitten.Want wie schetst mijn verbazing toen ik in Trouw van 27-10 jl. iets heel anders las? Op het laatste partijcongres van de Partij van de Arbeid heeft haar voorzitter de heer v.d. Berg namelijk het volgende opgemerkt: „De VVD en de PvdA zijn programpartijen kunnen daarom wellicht zakelijke afspraken maken". De VVD en de PvdA zijn dus geen beginselpartijen uitgaande van liberalisme en socialisme? Op grond waarvan maak je dan een eventuele keuze voor één van deze partijen? Of heb ik het altijd verkeerd gezien of de heer v.d. Berg wil gewoon zijn socialistische visie overboord gooien om de deur naar de VVD wijd open te kunnen zetten. Ik ben benieuwd of de VVD haar liberalisme ook verloochent en mij gaat vertellen dat ze een programpartij is. Zou het CDA dan, van de grootste partijen in Nederland, de enige beginselpartij zijn in de toekomst? Kan iemand dat eens uitleggen aan ons gewone burgers?

E. v. Velthooven – Olde

Pittige discussies op belastingcongres

De posities van man en vrouw in het belastingstelsel, de concrete uitwerking van het begrip draagkracht én eventuele verschuivingen van directe naar indirecte belastingen, dat waren drie hoofdpunten tijdens de geanimeerde soms zelfs hartstochtelijke discussies op het „belastingcongres" dat het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA afgelopen maandag in Utrecht belegde.

„Het eerste van een hopelijk lange reeks congressen" benadrukte de directeur van het Instituut, drs. A. M. Oostlander die voorts opmerkte dat thema-congressen een belangrijke rol gaan spelen in de zo noodzakelijke christen-democratische dialoog. Dat die dialoog maandag jl. stevig op gang kwam moge blijken uit onderstaand verslag.

Geen nieuwbouw

Prof. Christiaanse begon zijn toelichting op het rapport Herziening van de belastingwetgeving vanuit één van de kernen ervan: de huidige rol en plaats van de overheid, die door de leden van de Commissie als positief wordt beoordeeld. De Commissie is dan ook conform het CDA-program uitgegaan van een stabilisering van de overheidstaken (=ook stabilisering lasten). Zij heeft zich uitdrukkelijk niet met lange termijn-visies op of fundamentele herzieningen van het belastingstelsel beziggehouden. Zij heeft zich aldoende doelbewust beperkt tot herziening van stukken van het stelsel. Met verbouwingen dus en niet met nieuwbouw.

Bij die herzieningen stonden de principes van evenwichtigheid en rechtvaardigheid centraal. Daar waar het evenwicht van rechtvaardigheid in de belastingheffing verstoord is geraakt, heeft zij elementen voor herstel aangedragen (o.a. rond de verstorende invloed van inflatie); daar waar om andere redenen nieuwe elementen voor het stelsel werden aangedragen (bijv. rond de verhouding man-vrouw), heeft zij nauwlettend op de evenwichtigheid ervan toegezien.

Bij de behandeling van verschillende onderdelen van het rapport erkende prof. Christiaanse weliswaar dat het voorgestelde splitsingssysteem van inkomstenbelasting tussen man en vrouw ten voordele zou kunnen werken voor mannen met een hoog inkomen, wier vrouw huisvrouw is en in enige mate ten nadele van groepen (werkende) gehuwde vrouwen. Hij ontkende echter ten stelligste dat de voorstellen een directe discriminatie van de werkende gehuwde vrouw zouden inhouden. . . Integendeel. De nadelen uit oogpunt van rechtvaardigheid zouden in de voorstellen minder groot zijn dan in de huidige situatie. Vele werkende vrouwen zullen zelfs voordelen van de wijzigingsvoorstellen ondervinden. Op het gevaar af dat zulke cijfers een „eigen leven" zouden gaan leiden, noemde Christiaanse er tenslotte toch enige. De verhoging van het lage tarief van de Omzetbelasting (BTW) van 4 naar 6% zou circa 1,4 miljard opbrengen, die niet-langer-aftrekbaarheid van premies 12,5 miljard en de overige maatregelen circa 1 miljard. Tezamen zou circa 15 miljard gulden ter beschikking komen voor o.a. tariefsverlagingen en splitsing, waarvan de voorstellen inzake de Vennootschapsbelasting en de Successierechten de staat ongeveer 160 miljoen zouden „kosten".

In zijn commentaar op het rapport wees prof. mr. Verburg er eerst in het algemeen op dat belastingpolitiek niet in een vacuüm wordt gemaakt, maar door individuen in een concrete, specifieke situatie. Om de gevolgen van de voorstellen uit het rapport op de huidige situatie goed te kunnen beoordelen heeft men dan ook gegevens nodig inzake budgettaire consequenties, zo stelde hij.

Hij betreurde het dat die gegevens niet in het rapport opgenomen waren. Vervolgens richtte prof. Verburg een waarschuwende vinger tegen allerlei uitspraken in het rapport, die voor meerdere uitleg vatbaar zijn. In dat kader vroeg hij zich af waarom het rapport spreekt over handhaving van de collectieve lastendruk in de „naaste" toekomst. Welke is de lengte van die „naaste" periode, hoe lang zal die „naaste toekomst" voortduren, zo vroeg hij zich af.

Daarenboven stelde hij de vraag hoe de thans tegenvallende belastingopbrengsten bij een stabilisering van de lastendruk in die naaste toekomst vertaald (gecompenseerd) zouden gaan worden: door tariefsverzwaring soms?

Tenslotte ging hij kort in op wat hij de kern van het rapport noemde: het matigen van progressie bij beperking van aftrekposten. In dat kader toonde Verburg zich minder gelukkig met het uitermate ingewikkelde verdeel- en herverdelingsgebeuren.

Hij maakte zich daarom sterk voor een meer rechtstreeks en meer realistisch inkomensbeleid. Het begrip „draagkracht" moest daarbij in gepaste mate en op de gepaste plaats worden gebruikt. Veelvuldig gehamer op het begrip „draagkracht" alleen maakt een maatregel op zich echt niet rechtvaardiger. Daarenboven wees hij erop dat in het draagkrachtprincipe de alledaagse maatschappelijke praktijk niet altijd goed functioneert.

Na de beide inleiders gingen de circa 100 aanwezigen uiteen in vier werkgroepen. Als afsluiting van het congres volgde tenslotte nog een plenaire zitting waarin de werkgroepen verslag deden van hun discussies.

Toeters en bellen

Namens het CNV sprak vervolgens de heer Molendijk. Ook hij betreurde het gebrek aan cijfers omdat hij nu niet kon overzien welke consequenties de voorstellen van de commissie Christiaanse hebben voor de verschillende inkomensgroepen. Hij kon zich niet geheel onttrekken aan de gedachte dat vooral de lagere inkomens zouden moeten inleveren zonder dat er voldoende draagkracht-heffingen bij de hogere inkomens tegenover lijken te staan. Aldoende tekende hij verzet aan tegen verlaging van de successie en vermogensheffingen. Van Amelsfoort (Tweede Kamerfractie CDA) juichte het toe dat er in het rapport géén oneigenlijke toeters en bellen aan het belastingstelsel werden geplakt. Daarnaast toonde hij zich gelukkig met de uitvoerige aandacht die de Commissie had geschonken aan de fraudebestendigheid en de uitvoerbaarheid. Over het optrekken van het lage BTW-tarief wilde Van Amelsfoort eerst een uitvoerige studie naar de draagkracht afwachten hoewel hij het optrekken van het lagere tarief niet wilde uitsluiten.

Tenslotte volgde een algemene discussie, waar de hartstochten soms fel oplaaien.

Met name als het gaat om de gelijke rechten van man en vrouw in onze samenleving. Vooral Kamerlid Evenhuis blijkt dan bereid zich daar fel discussiërend voor in te zetten. Gelijke kansen op werk, gelijke beloning en berechtiging van (huishoudelijke) arbeid, rekening houdend met het inkomen van de partner en kosten van te onderhouden „afhankelijken". De zaal en het panel worden uitgedaagd tot een discussie-duel. De zaal komt met nuances, en het panel (Christiaanse) met een zakelijk betoog: het splitsingssysteem is het beste alternatief. De dames zijn echter niet te vermurwen en blijven pleiten voor een meer individuele benadering.

Conferentievoorzitter professor Cnossen beëindigde daarna de vergadering met een geheel eigen bijdrage over de stand van zaken in de belastingwetenschap. Bijna alles wees volgens hem in de richting van meer heffingen naar „vertering": „Gij zult niet belast worden voor wat gij bijdraagt aan de dis, maar voor wat gij ervan gebruikt" zo stelde hij. Afsluitend sprak hij de hoop uit dat het CDA een innoverende route, naar een nieuwe rechtvaardige economische en belasting-orde zou inslaan. ◀

Theo Schmitz

NOORD WEST TOT OOST ZUID

Samengesteld door L. Veerman

Geen dorpspolitiek

Het CDA is begonnen met de ontmanteling van een lang niet altijd even fraai stukje plaatselijke politieke folklore die met name in Limburg talloze aanhangers en beoefenaren kent. Voor menig dorpspoliticus wordt het nu een kwestie van kiezen of delen. Bij de gemeenteraadsverkiezingen, die vanwege de herindeling in Zuid-Limburg werden gehouden, is gebleken dat de dorpspolitiek-oudestijl een aanzienlijke taaiheid aan de dag legt. De persoonlijke lijsten en belangengroeperingen behaalden meer dan de helft van het totaal aantal zetels. Maar juist het CDA is, wellicht als gevolg van het feit dat de partij haren op snaren heeft gezet om de plaatselijke partijvorming van de grond te krijgen, van alle landelijke partijen nog het minst geschonden uit de strijd te voorschijn gekomen.
De Limburgse CDA-voorzitter Sjef Pleumeekers is de belichaming geworden van de vaste wil van zijn partij althans in eigen gelederen tot een stroomlijning te komen. Pleumeekers: „We moeten dit doen, om allerlei redenen. Er zitten en er zaten in de raden CDA-leden op verschillende zetels. Dat betekent dat ze elkaar kunnen bestrijden. Er hebben zich situaties voorgedaan waarbij een CDA-wethouder oppositie ondervond van een partijgenoot die op een andere lijst stond. In zo'n situatie kun je moeilijk staande houden dat het CDA herkenbaar is. En om die herkenbaarheid gaat het tenslotte. Een volkspartij is tot die herkenbaarheid zelfs verplicht".

Kamerleden vragen uitbreiding personeel rijksdienst

Emmen – De CDA-kamerleden Hermsen, Van der Linden en Gerritse dringen er bij de demissionaire minister Van Thijn van Binnenlandse Zaken op aan spoed te zetten achter uitbreiding van het personeelsbestand van de dienst ziektekostenvoorziening overheidspersoneel van zijn departement, gevestigd te Emmen.
Bij deze rijksdienst, ondergebracht in een gedeelte van de Danlonfabriek, stapelen de aanvragen voor een uitkering zich op. Er liggen er nu al meer dan dertigduizend en wachttijden van zes à zeven maanden zijn geen uitzondering. De kamerleden verwachten de komende maanden een nog grotere achterstand, als niet spoedig in het personeelstekort wordt voorzien.
De CDA-parlementariërs wijzen de minister in schriftelijke vragen op de enorme werkloosheid in de regio Emmen, zodat het aantrekken van geschoold personeel (het opleidingsniveau van de dienst is minimaal havo en meao) geen problemen hoeft te geven.

Bedrijven aantrekken voor lege binnenstad

Vlissingen – Het gemeentebestuur van Vlissingen moet volgens fractievoorzitter A. Hoefkens van het CDA plannen ontwikkelen, om goede detailhandel, te bewegen tot vestiging in Vlissingen en met name de binnenstad. Daarbij moet volgens hem prioriteit worden gegeven aan bedrijven, die zich willen vestigen in leegstaande panden.
Hij zei dit tijdens de ledenvergadering van het CDA-Vlissingen in 't Anker, die in het teken stond van de gemeentebegroting voor 1982. „Er is jammer genoeg volop ruimte, met name in de binnenstad. De situatie is zo slecht, dat het gemeentebestuur met de grote inzet van het gemeentelijk apparaat activiteiten moet gaan ontwikkelen om goede detailhandel aan te trekken. En dan geen eendags vliegen, maar bedrijven uit het goede hout gesneden," aldus de heer Hoefkens. Hij stelde verder dat een actief beleid gevoerd moet worden tot het aantrekken van werkgelegenheidsprojecten, die zouden kunnen bestaan uit restauratiewerken en het in stand houden van speelterreinen en recreatiegebieden.
„Met gezondmaking van de binnenstad zijn wij er echter niet ook al heeft het onze prioriteit en zal het dat in de toekomst nog meer krijgen. Het gevaar van verpaupering moet worden bestreden. In nauwe samenwerking met bewoners, woningbouwverenigingen en verhuurders van particuliere woningen zal een nauwgezet plan moeten worden opgesteld tot handhaving van het woonklimaat," aldus de heer Hoefkens.

Kopieerdrift op stadhuis

Arnhem – Het kopiëren in het provinciehuis te Arnhem is, wat de verschillende politieke fracties betreft, uitgegroeid tot een kopieerdrift. Het euvel heeft zodanig om zich heen gegrepen dat het college van gedeputeerden deze week een verbod heeft gesteld op de draai-er-maar-op-los-plaag van de fracties.
Hoewel de PvdA niet de grootste fractie in de Gelderse staten vormt, staat zij met rond 100.000 exemplaren tot nu toe in 1981 onbetwist aan de top en is zij op haar eentje verantwoordelijk voor ongeveer tweederde van de kosten.
De kopieerapparaten mogen door de fracties nu alleen nog maar gebruikt worden voor stukken die direct met hun functioneren in de provincie te maken hebben. Voor ander kopieerwerk moet betaald worden.

Opschudding door nep-brief van Van Agt

Enschede – In Overijssel is opschudding ontstaan door een fictieve brief van premier Van Agt. De brief, gedrukt op CDA-papier en ondertekend met de naam van Van Agt, was gericht aan „alle uitkeringsgerechtigden".
In de brief heet het dat Van Agt zijn excuses aanbiedt voor het feit dat het CDA door „jokeren" bij de kamerverkiezingen eigenlijk negen zetels te veel zou hebben gekregen. Aan de brief zit een antwoordstrook, die men ingevuld kan terugsturen naar het CDA in Den Haag, indien men gebruik wil maken van het „aanbod" van Van Agt die negen zetels „terug te geven".
De brief was gevoegd in een informatiepakket van het landelijk overleg belangenbehartiging „Mensen zonder werk" dat aan gemeentelijke instanties is toegestuurd. De provinciaal consulent van Overijssel, H. van Zanten, zegt niet op de hoogte te zijn geweest van de brief; hij spreekt van een misplaatste grap.

EEN VROUW EN EEN POES
horen in hoes
Aldus in Groningen.
In Vlaanderen:
Mans en honden
Gaan hun ronden
Katten en wijven
Moeten thuisblijven

In het november-nummer Vrouwentaal:

- Marja Meerburg: Drie visies van feministen-theologen op de bijbel.
- Fokkelien van Dijk-Hemmes: Alle mannen zijn als onderdrukkers opgevoed, alle blanken als racisten.
- Trudi Klijn: Vrouwelijke componisten, ze zijn er genoeg (tegen Maarten 't Hart)
- Mieke Brak: Lesbisch en feministisch geloven.
- Maria ter Steeg: Vrouwen ontdekken hun macht.
- Dorothee Sölle: Laten we zorgen dat wij bij haar horen.

VOORLOPIG, kritisch kijkschrift voor vrouwen en mannen in de linkerbeuk van de kerk.

Naam

Adres

vraagt proefnr./wil abonnement à f 34,40 per jaar (stud. f 24,30).
Opsturen (in open envelop) aan Maandblad VOORLOPIG. Antw.no. 101, 2600 VC Delft. Geen postzegel.

voorlopig

Redactiecommissie CDJA
Aat de Jonge, voorzitter
Ko Scheele, vice-voorzitter
Anneke Raven
Marc Wortmann
Robert in den Bosch
Jan Stevers
Willem van der Putten
Ton Strien (adv.)
Govert Veldhuijzen, red. secretaris

redactieadres: dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag, tel. (070-924461).

LUBRIEK

Eén van die fijne, eeuwigdurende vaderlandse discussies is die over de toekomst van het betaald voetbal in Nederland. Daarin zijn globaal twee partijen te kennen: de voetbalbestuurders en de sportjournalisten. Dat gaat iedere keer ongeveer als volgt: Sportjournalisten: de voetbalbestuurders deugen niet; ze denken alleen maar aan reclame en niet aan het publiek. Als er aanvallend gespeeld werd, zaten de tribunes zo weer vol.
Voetbalbestuurders: journalisten zijn de schuld; schrijven alleen maar negatief over voetbal, daarom komen de mensen niet meer. Journalisten: je moet toch kritisch zijn? Dat hebben wij geleerd op de journalistenschool en van chef.
Voetbalbestuurders: kijk maar naar Duitsland, daar is iedereen positief en zitten de stadions tenminste vol. Etc. Aldus het voetbaldebat.
Is er nu echt geen oplossing? Jazeker wel: die ligt in het bovenstaande besloten. Immers, wanneer beide groepen de oplossing hierin zien dat de ander zijn gedrag verandert wat is er dan simpeler dan het volgende voorstel: laat gedurende een zekere periode, bijv. een jaar, de journalisten op de plaats van de bestuurders zitten en omgekeerd. Dan kunnen de journalisten als bestuurder een positieve mentaliteit bewerkstelligen en de bestuurders dit als journalist positief begeleiden.

IN HOLLAND STAAT GEEN HUIS

In de komende maanden worden overal in het land gemeenteprogramma's gemaakt. In een aantal artikelen willen wij aandacht besteden aan voor jongeren belangrijke zaken die daarin aan de orde komen. Deze week schrijft Harm Waterborg over jongerenhuisvesting. Bij het CDJA is een notitie verkrijgbaar met opmerkingen met betrekking tot het modelprogram.

In vroeger dagen gold: My home is my Castle; mijn huis is mijn kasteel. De spreuk moet dateren uit een grijs verleden toen het hebben van een huis nog als een vanzelfsprekendheid gold. Tegenwoordig geldt zelfs het hebben van woonruimte niet helemaal als normaal. Kijk maar, iedere gemeente heeft wel een lijst van woningzoekenden zonder eigen woning. Schrijnend in een land dat doorgaat voor welzijnsstaat. Een toestand die overigens al jaren duurt.

EEN LEGE HOGE HOED

In vroeger dagen loste men problemen op door een tovenaar aan te trekken. Toen het bovengeschetste probleem onoplosbaar leek nodigde men enige jaren geleden weer een goochelaar uit... en die toverde zomaar een woonrecht voor 18-jarigen. Helaas toverde hij niet de daarbij behorende woningen. Uit zijn lege hoge hoed toverde hij een leeg woonrecht. En omdat hij een goed goochelaar was kreeg hij veel applaus.
Maar nu het applaus verstomd is zien we slechts het lege woonrecht voor 18-jarigen. Zelfs voor veel ouderen is er niet eens een woning beschikbaar. Als je jezelf niet op de een of andere manier tot urgentie-geval verheft kun je vaak lang wachten.

CDJA REËEL

Het CDJA vindt derhalve dat je reëel moet zijn. Dat je de zaak voor alsnog zo moet regelen dat iedereen wel kan wonen zonder dat ieder een ook direct een eigen woning heeft. Het CDJA zegt derhalve: Woonrecht niet alleen voor 18-jarigen en ouderen, iedereen heeft recht op wonen. Recht op eigen huisvesting heeft iedereen vanaf zijn 18e jaar. Zolang er onvoldoende aanbod van zelfstandige woningen is, dient het woonrecht „opgebouwd" te worden.
Als een 18-jarige de woningmarkt betreedt, heeft hij recht op niet-zelfstandige huisvesting. Dat wil zeggen: hij is aangewezen op kamers of woonruimte waarvoor voorzieningen met anderen gedeeld moet worden, bijv. Van Dam-eenheden. Vanaf zijn 23e jaar heeft een ieder een volledig woonrecht. Dat wil zeggen: men heeft recht op een eigen woning. De bovengenoemde uitwerking van het woonrecht is noodzakelijk, omdat niemand iets heeft aan een leeg woonrecht. Ook is op deze manier duidelijk wat voor gerechtigden er zijn op de woningmarkt en voor welke rechten gebouwd moet worden.
In de praktijk zal vaak blijken dat voor de woongerechtigden van 18 t/m 22 jaar veel minder van hun rechten gerealiseerd kan worden, zodat voor die groep extra gebouwd zal moeten worden.

Vooral dit laatste wil ik benadrukken. Er zal voor deze groep extra gebouwd moeten worden. Wat het CDJA voorstaat heeft nog twee aspecten. Ten eerste zal het zelfstandig gaan wonen voor bijna iedereen die dat wil ook financieel bereikbaar moeten worden. Ten tweede zal dit tot een minder groot beroep op de individuele huursubsidie leiden. Het eerste is goed voor de ontplooiing van veel jongeren, het tweede is goed voor de financiën van de staat.
En nu maar afwachten – maar niet passief – of de goochelaar van indertijd nu geen lege rechten maar woonruimte voor jongeren zal scheppen. ■

Harm Waterborg

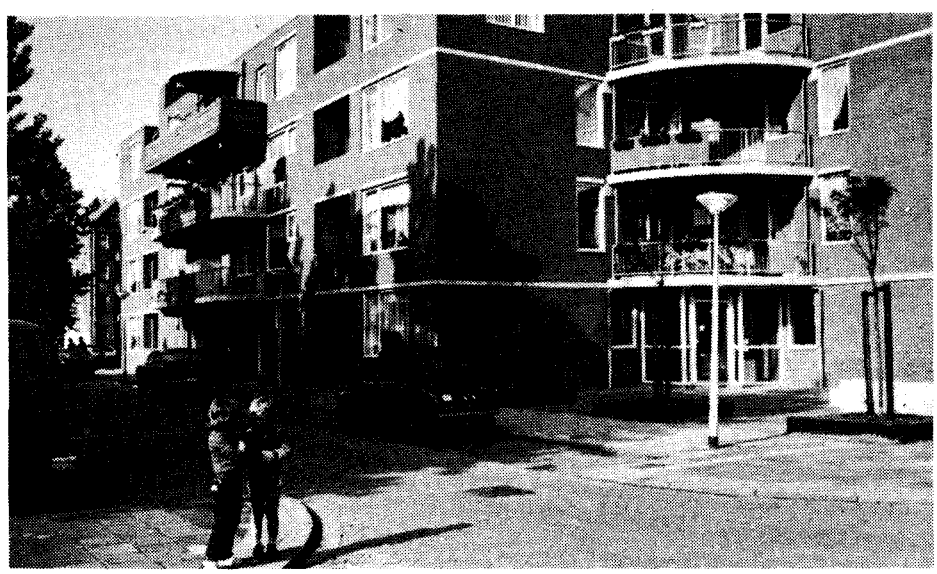

(foto Nick Morelis)

KANSEN VOOR ECHTE VREDE

Op 3 oktober schreef Berend Kamphuis een artikel over kernbewapening. Daarop schreef minister De Geus een reactie op 17 oktober jl. Nu een weerwoord op deze reactie.

De heer De Geus voelt zich „een christen die een slag in z'n gezicht krijgt". Dat vind ik jammer. Blijkbaar heeft de heer de Geus mijn artikel ervaren als een aanval op z'n integriteit. Naar mijn gevoel is dat echter niet terecht. Geen enkele discussie is erbij gebaat als mensen gaan twijfelen aan elkaars integriteit.

Dat heb ik dan ook niet willen doen. Niet voor niets gebruikte ik in de eerste alinea van mijn artikel het woord „lijkt" om aan te geven dat hij in ieder geval de indruk wekte van te grote verdraagzaamheid. En niet voor niets waren mijn opmerkingen m.b.t. de wil van God vragenderwijs.
Toch kwam de harde toon van mijn artikel natuurlijk wel ergens vandaan. Het ging en gaat mij nl. om het bestaansrecht van christen-democratische politiek. Bij de vorming van het CDA is er een stevige discussie gevoerd over de grondslag van het CDA, die uiteindelijk resulteerde in de mogelijkheid om elkaar op de grondslag, de bijbel, aan te spreken; in het CDA mogen we elkaar bevragen. En natuurlijk zijn dat soms keiharde vragen, maar dat mag toch? Dat heeft toch niets met het monopoliseren van de bijbel te maken?

METHODE-VERSCHIL?

Terug echter naar de vrede- en veiligheidsdiscussie. We sparen elkaar in het CDA zo ontzettend, we zijn o zo bang voor harde conflicten, vooral wanneer de grondslag in het geding komt. Die angst proef ik ook bij de heer de Geus. Hij zegt: vrede willen we allemaal, „Er is alleen verschil van mening over de daartoe te volgen weg." En dát heb ik juist ter discussie willen stellen, want de kloof gaat veel dieper dan een simpel methode-verschil. Het zich voorbereiden op een oorlog heeft in het verleden vrijwel nooit geleid tot het niet uitbreken van de (ongetwijfeld niet bedoelde) oorlog. Dat weten we. Velen prediken nu: vrede dankzij kernwapens. Lijken ze echter niet heel veel op de man die van het Empire State building sprong en na 30 etages concludeerde: 't is gelukt, ik kan vliegen! Als toeschouwers weten we beter. En CDA'ers horen toeschouwers te zijn, of, om het bijbelser te zeggen: vreemdelingen en bijwoners. Juist van het CDA mogen we verwachten dat ze zich niet vastbijt in vastgelopen oost-west-verhoudingen en zich niet met één van beide volledig identificeert. Want het CDA hoort eerst vraag te stellen naar wat normaal is, de vraag: hoe hoort de vrede er uit te zien en welke middelen horen daarbij? Wat eist God van ons? Wat dat m.i. concreet betekent m.b.t. de modernisering? Al in 1969 kwamen vanuit het Amerikaanse ambtenarenapparaat de eerste opdrachten om kernwapens voor de middellange afstand te ontwikkelen! (Der Spiegel, voorjaar '81, serie over de modernisering). Van de SS-20 had niemand nog gehoord. Hoe kan dat? Loopt de strategie dan toch achter de wapens aan i.p.v. omgekeerd? Al bijna 20 jaar staan middellange afstandsraketten (SS-4 en de SS-5) op ons gericht. Waarom is er nooit eerder een antwoord op gekomen? Waarom is de kloof nu ineens fataal? Dit soort gegevens toont aan hoe autonoom de wapenwedloop is, toont ook aan waarom je niet mag zwijgen over het militair-industrieel complex in een artikel dat „Knelpunten in het defensiebeleid" heet. Maar het geeft ook de mogelijkheid voor een alternatieve politiek. Zolang nl. op dit soort vragen geen antwoord komt zou het CDA moeten pleiten tegen modernisering. Dit zou gepaard kunnen gaan met hervatting van het Salt-II overleg. Hoe? In de SPD in Duitsland hebben voorstellen gecirculeerd om het mislukken van Salt-II aan te grijpen om opnieuw te definiëren wat op het strategische en wat op het tactische niveau thuishoort, om zo de modernisering overbodig te maken. De Nederlandse regering (Van Agt I; met CDA'ers) heeft er niets mee gedaan.

TOELICHTING

Er zijn kansen genoeg om de vastgelopen Oost-West-verhouding te doorbreken, kleine stapjes naar echtere vrede te zetten. Het geschiedenisbeeld van De Geus is onverbrekelijk verbonden met zijn politieke visie. Geen wonder dat ik daarom ook pas voor dat beeld. Een toelichting. De heer De Geus noemt de Russische oorlogsverklaring aan Japan als voorbeeld van expansie, maar vermeldt niet dat Ruslands oorlogsverklaring aan Japan tot stand kwam na zeer zware druk van o.a. de VS. Ronduit stuitend is hetgeen over Vietnam gezegd wordt. Vietnam als voorbeeld van Russische expansie. Maar hoe zat dat eigenlijk?
Er waren accoorden (die o.a. het houden van algemene verkiezingen in 1956 inhielden), waarmee o.a. Frankrijk, USSR en China instemden, en die de VS slechts voor kennisgeving aannamen. Het noorden drong steeds op uitvoering ervan aan, het zuiden (met zijn vele grootgrondbezitters) hield dit steeds tegen. Amerikaanse steun aan het zuiden leidde tot militair ingrijpen. De gevolgen zijn bekend. Afghanistan. Is het expansief zijn van Rusland het enige wat daarover te zeggen is? Wat voor rol speelde angst voor de Amerikaanse vloot in de Golf-streek? Wat voor rol speelde de dreiging van de opkomende Islam? Is de (natuurlijk niet goed te praten) bezetting niet ook voortgekomen uit angst (resulterend in agressie)?

Het heeft geen zin er een welles-nietes-spelletje van te maken. Wél heeft het zin om te vragen: wat is de oorzaak van het eenzijdig geschiedenisbeeld van de heer De Geus? Waar komt dat suggestieve woordgebruik vandaan („De Russen staan nu bij Helmstedt, . . .", alsof de oorlog al is uitgebroken)? Kunnen CDA'ers hun rol van vreemdelingen en bijwoners vanuit zo'n visie vervullen?
Ik heb er grote twijfels over, nog steeds! ■

Berend Kamphuis

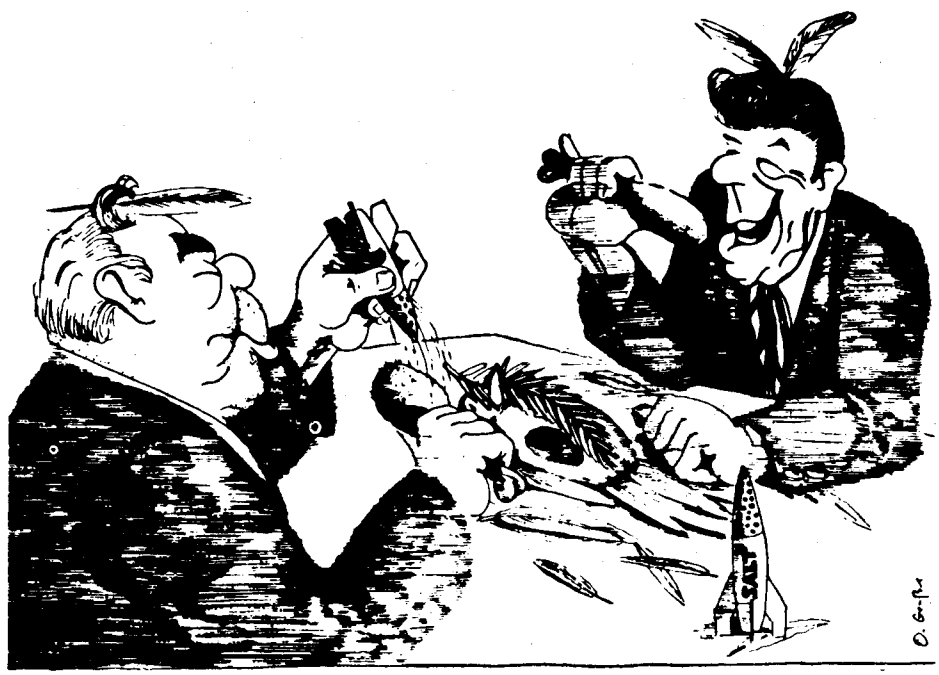

Het menu van de dag: Vredesduiven

ORGANISATIE NIEUWS

ALGEMENE LEDEN-VERGADERING

Morgen, zaterdag 14 november, is de jaarvergadering van het CDJA.
Plaats: Dr. F. H. de Bruynelyceum, Koningsbergerstraat 2, Utrecht.
Aanvang: 10.15 uur.
Thema: Het nieuwe kabinet en de jongeren.
Met: Lubbers, Bukman, staatssecretarisens De Boer en Deetman, Kamerlid Gerritse.

CDJA-ZUID-HOLLAND: CONGRES OVER KERNBEWAPENING

Het CDJA-Zuid-Holland houdt op 27 en 28 >-vember 1981 een congres in Den Haag in Jeu.J-herberg Ockenburg, Monsterseweg 4.
Het thema van het congres zal zijn „Kernbewapening; een confrontatie tussen christelijke politiek en de kerkelijke vredesbeweging".
Sprekers zijn: Drs. A. M. Oostlander, directeur van het wetenschappelijk instituut voor het CDA en tevens rapporteur van de commissie-Donner.
Joep de Boer, Tweede Kamerlid voor het CDA en defensiespecialist.
C. Flinterman voor het IKV.

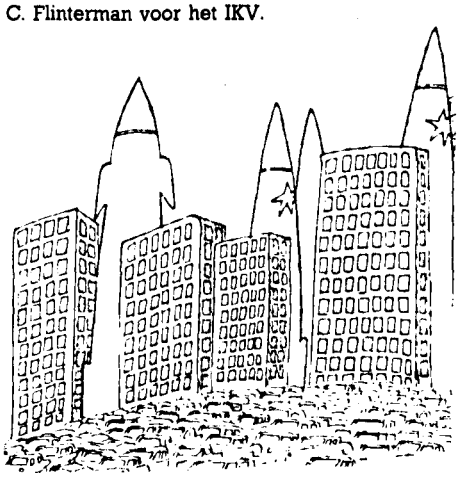

Programmapunten, zijn daarnaast een door congresgangers gezellig gemaakte vrijdagavond, een huishoudelijk gedeelte, en een rollenspel.
Je wordt vrijdagavond om 19.30 uur verwacht met een slaapzak en het duurt tot zaterdagmiddag ± 4 à 5 uur.
Ockenburg is vanaf Den Haag CS (buslijn 26, 51, 53) en HS (buslijn 19) te bereiken. Kosten voor het geheel bedragen *f* 5,–.
Als je nog meer informatie wilt, schrijf dan even een briefje aan: René Nijhof, Oude Rijnsburgersweg 34, 2342 BC Oegstgeest.

EEN JAAR CDJA-RHENEN

Het CDJA-Rhenen gedenkt het éénjarig bestaan. 17 November staat hiervoor vast, aanvang 20.00 uur, in wijkcentrum „Rhenen Hoog". Ton Frinking, lid van de CDA Tweede Kamerfractie, zal een inleiding houden met als thema: Christelijke Jongerenpolitiek en haar houding t.o.v. Kernwapens.
Je moet weten wat je wilt, ook deze avond. Niet alleen je T.V.-toestel is belangrijk, maar ook jouw mening, ook al verschilt deze met de onze. Het is belangrijk om samen te kunnen doen, te kunnen praten, te kunnen discussiëren. Daarom; tot ziens op de CDJA-discussieavond in wijkcentrum „Rhenen Hoog" op dinsdag 17 november om 20.00 uur.

PRIJSVRAAG

Wij ontvangen via het CDJA-secretariaat verschillende CDJA-blaadjes uit provincies, steden en dorpen. Toch vermoeden wij dat er nog veel meer van deze krantjes, stencils, blaadjes, ja soms complete tijdschriften in omloop zijn.
Daarachter gaan een enorme activiteit, enthousiasme en vrijetijdsbesteding schuil. Dat moet beloond worden. Maar tevens moeten meer CDJA-afdelingen zo'n contactorgaan gaan maken. Dat is heel belangrijk in een politieke jongerenclub voor de uitwisseling van informatie, voor de vorming van de leden, voor de onderlinge contacten, noem maar op.
Maak je een krant voor CDJA'ers, stuur dan telkens een exemplaar naar het landelijk secretariaat. Wij hebben namelijk een prijs ingesteld voor het beste blad binnen het CDJA. Jaarlijks loven wij op de algemene ledenvergadering deze prijs uit. Criteria voor de selectiecommissie (uit de CDJA-redactiecommissie) zijn o.a. – regelmaat van verschijnen, – de lay-out, – de inhoud (originaliteit, vormend karakter, participatie van leden, e.d.). Op het landelijk secretariaat kan je een reglement aanvragen met alle bijzonderheden.
CDJA'ers: aan 't werk, typen, nieten, vouwen, adresseren, bezorgen enz. Jullie krant maakt ook een kans.

SCHRIKDRAAD

Misschien kennen jullie het wel: het programma van de NCRV „Schrikdraad". Dat is het programma waarbij het publiek de mogelijkheid heeft via een „ergernis-knop" een interview met een bekende Nederlander te beëindigen.
De NCRV heeft het CDJA gevraagd om voor de programma's van het komende seizoen publiek te leveren. Elke uitzending kunnen maximaal 10 CDJA-ers het publiek versterken.
De opname-data van Schrikdraad zijn: 19 november; 17 december; 14 januari; 11 februari; 11 maart; 8 april; 8 mei. De opname begint elke avond om half 8 en zal om ongeveer half 10 zijn afgelopen.
De reiskosten naar de studio in Hilversum worden door de NCRV vergoed. Heb je belangstelling om op een van deze data Schrikdraad bij te wonen, dan kun je je daartoe aanmelden bij: Nel van der Zande, CDA-bureau, tel. 070–924461. Zij zorgt er dan voor dat je een toegangsbewijs krijgt toegezonden.

VREDE

Vaak hoort men als argument voor de kernwapens dat zij de vrede (nu al meer dan 35 jaar) verzekeren. Er rijzen dan twee vragen: is het middel wel in overeenstemming met het doel?, en, wat voor vrede is dat?
De maand oktober stond in het teken van de massale betogingen tegen de kernwapenmodernisering. Bijzonder verontrustend vind ik de reactie van de NAVO op deze geluiden. In feite kwam ze niet verder dan een kreet dat er sprake is van communistische infiltratie in de vredesbeweging. Als de NAVO niet actief inspeelt op de onrust onder de mensen zal er een kloof ontstaan tussen de NAVO en de bevolking die niet meer te dichten is. En dan gaat het niet meer over kernwapenmodernisering, maar over het NAVO-lidmaatschap zelf. De NAVO kan er wat aan doen door te begrijpen dat het de mensen om meer gaat dan alleen een vrede in de zin van niet-oorlog. Dat bij een andere invulling van het begrip vrede het middel weleens onjuist kan zijn. Daarbij kom ik op de tweede vraag: welke vrede?

INGEBAKKEN

Ds Jager zegt dat er in het Romeinse Rijk weliswaar drie eeuwen vrede heerste, maar dat er wel gladiatorenspelen waren die steeds gruwelijker werden: de agressie moest ontladen worden. De gevoelens van hen die gladiatorenspelen mogelijk maakten zorgden voor het innerlijk verval waardoor het Romeinse Rijk uiteindelijk in elkaar zakte; niet te geringe defensie, maar innerlijke decadentie leidde tot het verval.
In onze tijd zijn er ook aanwijzingen dat we in een soortgelijke situatie komen: er is vrede in de zin van niet-oorlog. Geweld is in onze samenleving ingebakken en niet alleen op t.v. en in voetbalstadions. Ik zou willen verdedigen dat het aanwezig zijn van kernwapens door hun escalerend effect (wereldwijde vernietiging) en hun werking (desastreuze gevolgen voor vele generaties) een uiting is van de gedecadeerde mens. Daar zit het werkelijke gif. Zolang onze cultuur gevangene blijft van het massa-kapitalisme, waar het recht van de sterkste geldt, waar de hebzucht wordt geëxploiteerd zal het westen niet door een zwakke defensie (wat dan dan ook moge zijn!), maar door innerlijk verval langzaam maar zeker in elkaar storten.
Voor het CDA als beginselpartij ligt hier een enorme taak. En het CDJA zal alle zeilen moet bijzetten om het CDA dat steeds voor te houden. ■

Ko Scheele

HOE EEN KLEIN BEDRIJF GROOT KAN ZIJN

Satelliet-tv is niet langer toekomst maar keiharde realiteit van vandaag!

Dat hebben wij bewezen. Met ons oer-Nederlands produkt, uitgekiende moderne technologie en een minimum aan antenne.
We hebben een flinke voorsprong en willen die behouden. We staan in de startblokken maar worden tegengehouden door stugge politiek.

Hh politici: **DIT KAN ZO NIET LANGER!!!**
Door uw trap op de rem gaat werkgelegenheid aan onze neus voorbij.

Geef ons bedrijf met uitstekende toekomstperspectieven de kans. NU! Of laten we het initiatief weer aan het buitenland...

Laten we wel zijn: satelliet-tv is toch niet tegen te houden. Een Russisch tv-programma maakt ons echt niet allemaal communist...

DE KNOOP MOET DOORGEHAKT! De keus is aan u.
Of: import uit het buitenland. Of: een Nederlands produkt, dat wordt geëxporteerd. Wat is nou beter...?

Voor inlichtingen:
Huoma BV
Hommelstraat 73-77
6828 AJ Arnhem
telefoon: 085 - 45 22 06
telex: 75247.

HUOMA b.v. electronics

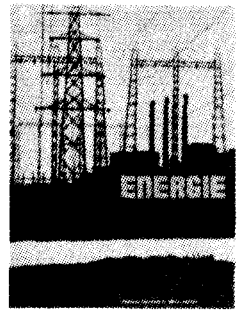

ENERGIE

Bibliografische Verkenningen 3

Samengesteld door een redaktie bestaande uit: Maurits Groen (Vereniging Milieudefensie), Jan van Arkel (Ekologische Uitgeverij) en Frans Meyer (Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum).

Deze bibliografie bevat een systematisch overzicht van ca. 800 Nederlandstalige publikaties over de energievoorziening in het algemeen en die van Nederland in het bijzonder, verschenen tot begin 1980. Opgenomen zijn boeken, brochures en dokumentatiemappen — voorzien van een annotatie — en tijdschriftartikelen. De bruikbaarheid wordt vergroot door korte inleidingen (met toelichtingen en cijfermateriaal) bij de verschillende onderdelen, en tevens door een verklarende woordenlijst, een adreslijst van organisaties, een tijdschriftenlijst en een auteursregister. Wellicht zal deze bibliografie kunnen bijdragen tot de meningsvorming en de brede maatschappelijke diskussie die inmiddels op gang is gebracht.

Een uitgave van het Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum, Den Haag.

Omvang: 104 blz. Prijs *f* 19.75, inkl. BTW. ISBN 90 6252 044 8

VERKRIJGBAAR BIJ DE BOEKHANDEL

Wat weet u nou eigenlijk van kabeltelevisie?

Bijna iedere Nederlander heeft er mee te maken: KABELTELEVISIE. Maar wat weet u er nou eigenlijk van? Peter Jelgersma en Chriet Titulaer schreven een duidelijk boek met veel foto's, dat de tv-kijkende Nederlander kennis laat maken met de ontwikkeling van de privé-antenne tot de huidige kabelnetten. Met de diverse systemen die er zijn. Met de mogelijkheden van de kabelnetten en hun functie in de toekomst: groter programma-aanbod, tweewegverkeer, lokale tv, combinatie met tv-satellieten en huiscomputers.

KABELTELEVISIE, VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST is superactueel, populair geschreven, voorzien van vele unieke foto's en daarom onmisbaar voor iedereen die het „fijne" wil weten over de kabel.
Prijs: *f* 34,50.

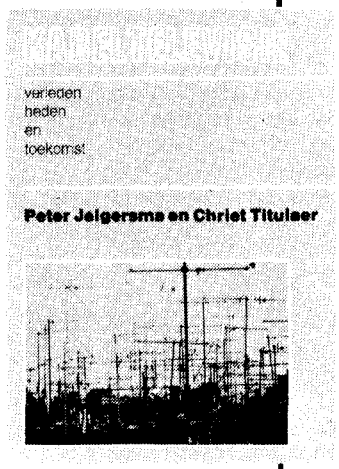

KABELTELEVISIE, VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST is een uitgave van ASJOBURO boekprodukties-Rhoon. Door *f* 34,50 over te maken op postgironummer 709 t.n.v. ABN-bank Rhoon rekeningnummer 50.33.50.265 t.n.v. A. Been-Askamp ontvangt u het boek franco thuis. Ook verkrijgbaar bij uw boekhandelaar.

DE HAAN/ politieke geschiedenis

Jan Tromp Paul Witteman

Waar de klappen vallen
De crisis en het antwoord van Albeda

Charl Schwietert | Hans Hillen

De formatie van een tijdbom
Het Tweede Kabinet Van Agt

f 19.50
in de boekhandel

WEEKBLAD VAN HET CDA

1e JAARGANG NUMMER 59 – 21 NOVEMBER 1981

CD/ACTUEEL

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Middenschool-debat laait weer op

Commissie gaat gevolgen onafhankelijkheid Aruba bestuderen

Kamer bezig met regeringsverklaring en algemene beschouwingen

Waarom Palestijnse burgemeester Shaka'a niet naar Nederland mocht komen

CDA geeft verklaring uit over vrede en veiligheid

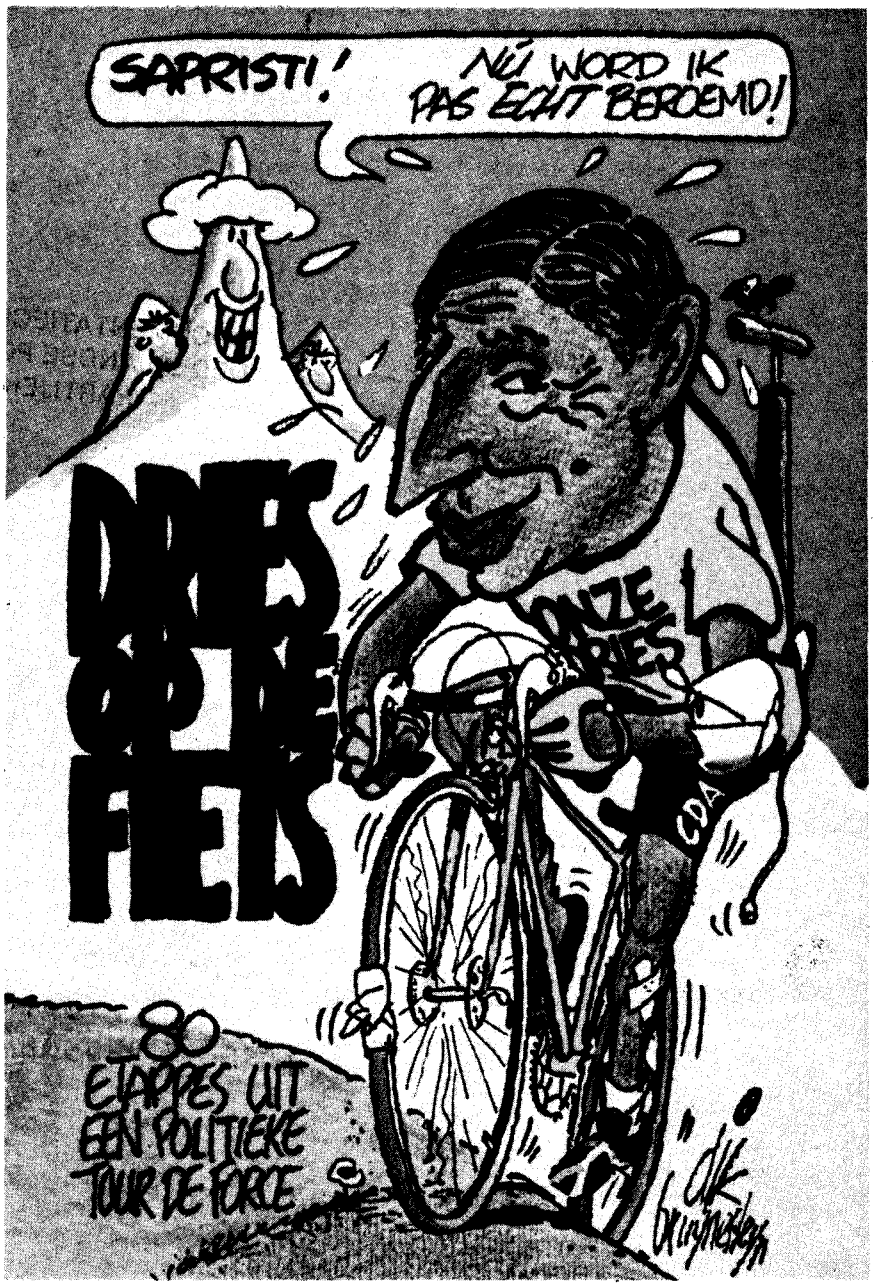

Op zijn eigen karakteristieke wijze volgt Dik Bruynesteyn onze minister-president Van Agt vanaf 2 februari 1931 tot heden te dage in zijn politieke loopbaan.

EEN UITGAVE VAN DE GOOISE UITGEVERIJ • BUSSUM

ISBN 90 269 91150
Gebonden *f* 9,90

VERKRIJGBAAR IN DE BOEKHANDEL

CD/ACTUEEL

Onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter)
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Aad van Dulst
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

Adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman
Gerard van der Wulp

Redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

Redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag,
tel. 070-924461

Advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

Druk:
BDU Barneveld

Abonnementsprijs:
***f* 39.- per jaar**

DEZE WEEK...

Regeringsverklaring en algemene beschouwingen

Deze week legde het kabinet de regeringsverklaring af. Tijdens de daarop volgende algemene beschouwingen gaven fractievoorzitter Lubbers en financieel specialist Van Amelsvoort de visie van de CDA-fractie weer.

Pagina 6, 7, 8, 9

Nederlandse Antillen

De gevolgen van de onafhankelijkheid van Arbua voor de Nederlandse Antillen en voor de verhouding met Nederland is één van de zaken die een commissie gaat onderzoeken, aldus één van de conclusies tijdens de onlangs gehouden conferentie tussen Nederland en de Nederlandse Antillen. Pagina 13.

Demonstratie 21 november

Het CDA heeft een verklaring uitgegeven waarin het standpunt van de partij over vrede en veiligheid uiteengezet wordt. Pagina 12.

J. Emck, vertegenwoordiger van de Lutherse Kerk in het IKV geeft zijn visie op de demonstratie en de moderniseringskwestie. Pagina 14.

Israël

Burgemeester Shaka'a van Nabloes, gelegen op de door Israël bezette „West Bank" was door een aantal partijen uitgenodigd naar ons land te komen. De Israëlische regering gaf Shaka'a echter geen visum. Pagina 15.

EN VERDER...

Commentaren 4, 5
Daarnaast 5
Zwart-Wit 10
Beurtelings 11
Uw mening 16, 17
Middenschool 17
Regio 18
Partijnieuws 19
CDJA 21, 22, 23

COMMENTAREN

Ding

Velen zullen opgelucht adem gehaald hebben toen zij maandagmiddag ministerpresident Van Agt gedecideerd de regeringsverklaring hoorden uitspreken. Gelet op de ontstaansgeschiedenis van dit kabinet, ja gelet op de jongste parlementaire geschiedenis, is het feit dat de regeringsverklaring er is, haast zo interessant als de inhoud ervan.
Er is een regering en die regering heeft zich verklaard. Op papier is het een sterk kabinet, een kabinet ook dat al met al overeind kan blijven wanneer het getoetst wordt aan de formatiecriteria die het CDA-congres op 21 februari vaststelde.
De formatie moest, aldus het congres, uitgaan van: 1. het CDA-program, 2. de verkiezingsuitslag, 3. een brede parlementaire meerderheid, zodat ook een brede ondersteuning van het beleid vanuit de samenleving wordt bevorderd en 4. de gelijkwaardigheid der partners.
Dat drie van de vier grote partijen tezamen tekenden voor de regeringsverantwoordelijkheid, zal, gelet op de kolossale problemen waarvan zij tegenover de kiezers gewag maakten, door deze laatsten worden begrepen en gewaardeerd.
De drie partijen, die dit progressief-christen-democratisch kabinet vormen, beschikken over een grote parlementaire meerderheid. Hun lijsttrekkers namen persoonlijk plaats in de regering. „Meer parlementair kan het niet" om het met Van Agt te zeggen.

CDACTUEEL

Goed ding

Een goed ding is het ook dat er een vierde, capabele partij is die in de oppositierol het gezelschap goed in de gaten houdt en steeds de zwakke plekken wijst. Dat is gezond voor het functioneren van de parlementaire democratie.
Een goed ding zal het ook zijn wanneer regering en parlement in gezond dualisme tegenover elkaar staan. Na een lange, ingewikkelde formatie dreigen zulke gescheiden verantwoordelijkheden te vervagen. Kamer en kabinet moeten nu hun eigen plaats in het spel weer innemen. Dat kan ook veel ergernis en paniek voorkomen wanneer (bevriende) fracties en (bevriende) ministers eens verschillend oordelen.

Elan

De regeringsverklaring is in tekst en toonzetting een uitgewogen, uitvoerig en sober verhaal. Voelbaar is dat maandenlang over paragrafen van het accoord is gestudeerd en onderhandeld. Hooggestemde filosofiën, profetische vergezichten en ambitieuze ideologieën ontbreken in het verhaal. Dat is ook terecht. Het ligt voor de hand dat de dames en heren die elkaar zo moeizaam hebben gevonden ideologisch voorlopig op de kleine steentjes lopen..
Toch moet het niet helemaal uitgesloten worden geacht dat, wanneer men werkelijk samen aan al die grote problemen is begonnen (en niet bij het volgende meningsverschil direct met z'n portefeuille naar Hare Majesteit rent) er nog eens enig collectief elan begint te stralen. Opdat de burgers die het allemaal moeten gaan doen en opbrengen de overtuiging krijgen overgebracht dat het ergens goed voor is.

CDACTUEEL

Weinig ruimte

Met de sociale partners wil de regering in het kader van een verantwoord werkgelegenheids- en inkomensbeleid zien te komen tot afspraken over een duidelijke matiging in de inkomensontwikkeling. Van Agt noemde dat in de regeringsverklaring „een hoeksteen van het regeeraccoord". Een duidelijke hint aan het adres van werkgevers en werknemers om mee te doen. De premier zei verder dat, mochten de economische omstandigheden dwingen tot een keuze tussen werkgelegenheid en inkomen, het kabinet de werkgelegenheid dan het zwaarst zal laten wegen. Een nóg duidelijker hint aan sociale partners, of beter een rechtstreekse waarschuwing: matigt men niet vrijwillig, dan zal de regering die matiging met een loonmaatregel opleggen. Terecht is vanuit de Kamer gewezen op de noodzaak om boven alles te proberen in het overleg met werkgevers en werknemers de komende twee maanden tot vrijwillige afspraken te komen.
Op die manier kunnen de partners vanuit een eigen verantwoordelijkheid een bijdrage leveren aan economisch herstel en herstel van werkgelegenheid. Gezien de reacties tot nu toe van de kant van werkgevers en werknemers, is het de vraag of dat zal lukken. De werkgevers hebben min of meer laten weten met het gepresenteerde kabinetsbeleid niet thuis te zullen geven, terwijl vanuit verschillende vakbonden op extra looneisen gezinspeeld is om bijvoorbeeld de solidariteitsheffing terug te halen. Intussen hebben de sociale partners in de Stichting van de Arbeid op een aantal punten aanbevelingen geformuleerd voor de cao-onderhandelaars in de bedrijfstakken, bijv. op het terrein van het arbeidsmarktbeleid. Op het terrein van werkgelegenheid en arbeidstijdsverkorting is dat niet gelukt.
De indruk bestaat, dat de centrales van werkgevers en werknemers weinig ruimte hebben om op centraal niveau met elkaar en met de overheid tot vergaande afspraken te komen. Decentralisatie van onderhandelingen is troef. Tegen die achtergrond zullen de komende gesprekken tussen sociale partners en regering over centrale afspraken over een duidelijke matiging van de inkomensontwikkeling niet gemakkelijk zijn.

CDACTUEEL

Houvast?

Hoofdmoot in de regeringsverklaring en in de beschouwingen in de Tweede Kamer vormde de financieel- en sociaal-economische problematiek. Weinigen zullen anders verwacht hebben. Een onaanvaardbaar hoge werkloosheid, uit de hand gelopen overheidsfinanciën en een sterk verzwakt bedrijfsleven. Na regeeraccoord en verslag van de informateurs De Galan en Halberstadt was al een hoop gezegd. Althans voor 1982 was het beleid wel zo ongeveer bekend: loonmatiging, ombuigingen in de collectieve sector, ruim 2 miljard voor een nog in te vullen werkgelegenheidsprogramma en stimulering van het bedrijfsleven. Voor de jaren daarna biedt de regeringsverklaring echter nauwelijks houvast, behalve de zekerheid dat ons dan misschien nog verdere ingrepen te wachten staan. Maar ook het beleid voor 1982 laat toch nog gaten zien: de financiering van een deel van het werkgelegenheidsprogram staat zolang het arbeidsvoorwaardenoverleg met de sociale partners nog moet beginnen niet vast (de solidariteitsheffing), de doelstelling van terugdringing van het financieringstekort van de overheid tot 6,5% is nog onzeker en er kunnen nieuwe tegenvallers optreden

in de afzet van aardgas. Bovendien moet het werkgelegenheidsprogram nog worden ingevuld. Vanuit verschillende fracties zijn suggesties gedaan voor een meer stringente bewaking en voorzover nodig bijsturing door de Kamer van de financiële en sociaal-economische ontwikkelingen. Zo heeft CDA-fractievoorzitter Lubbers om een vroege voorjaarsnota 1982 gevraagd aan de hand waarvan de zaak bijtijds kan worden bekeken en eventueel nieuwe maatregelen kunnen worden getroffen om de uit de hand gelopen overheidsfinanciën verder te saneren. Momenteel loopt de staatsschuld op met 70 miljoen gulden per dag. Voor 1982 heeft het kabinet Van Agt-II de nodige aanzetten gegeven, maar verder is het in de regeringsverklaring gebleven bij krachtige taal.
Een visie op een nieuw elan in het industriebeleid is er nog niet evenmin als een kijk op de invulling van ongetwijfeld noodzakelijke verdere ombuigingen. Daarvoor zullen de bewindslieden de komende tijd hard nodig hebben, naar te hopen met suggesties en ideeën gesteund vanuit de Tweede Kamer, om de crisis in onze verzorgingsstaat te boven te komen met als draagvlak een gezond bedrijfsleven.

CD ACTUEEL

ADDERTJE

21 november: aan het begin van de demonstratie zal Mient Jan Faber persoonlijk de nieren proeven van iedere CDA deelnemer.

DAARNAAST

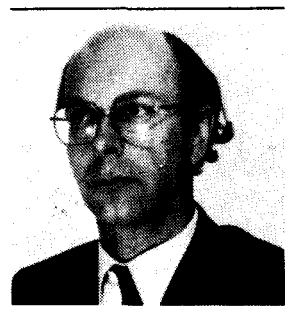

Nee, dank u, voor mij graag een retourtje Breda, zaterdag 21 november. Niet over Amsterdam, die dag? Nee, ik kan rechtstreeks en ik hoop het land door te reizen langs veel plaatsen, waar CDA'ers, net als ik buitengewoon verontrust over bewapening, zich niet onttrekken aan een fundamentele discussie over Vrede en Veiligheid. Want wij kunnen, dacht ik, zelf ook wel iets op touw zetten. Op sleeptouw hoeft dus ten enenmale niet. En zij die naar Amsterdam gaan, ook individuen uit ditzelfde CDA? Ik gun ze veel demonstratie-vrijheid en mooi weer. Roept nu een deel van de lezers: „prima, braaf naar de Partijraad, het CDA boven alles" en een ander deel „schaam je je niet zo'n kans te protesteren tegen die gruwelen te laten lopen", welnu, daar solliciteer ik niet naar. We zijn een veelvormige partij die ruimte heeft voor een breed scala van meningen en nuanceringen. En derhalve een Appèl, dat *zelf* het voortouw kan en moet nemen, tempo bepaalt, richtlijnen geeft en leuzen zonder dubbele bodem de wereld instuurt, in en uit die brede discussie met de leden en alle andere Nederlanders. Mag ik dan om dit laatste en om wat daarboven stond, mijn kijk op de zaak wat onderbouwen.
Het was mij gegund geschiedenis te studeren en dat is een lastige zaak. Je bent nooit met iets afgeronds bezig, mensen-in-de-tijd, dat gaat altijd door en bovendien ben je aan je vak verplicht alles te doorwroeten, van meerdere kanten te bekijken en te relativeren. Daarbij wil je proberen in de moderne geschiedenis grote lijnen te ontdekken. Mooie wol voor de liefhebbers, maar kluwens zonder weerga. Een paar spinsels hierbij dan, want voor mij zijn ze essentieel.
Congressen kopen geen straaljagers en demonstraties versimpelen. Het gevaar is dan, dat sommige congresgangers en demonstratiecomité's de massa's als politiek instrument gaan gebruiken. Er waren er zóveel en die en die leuzen zijn (soms voorgekookte eenheidsworst), welwillend, *niet* tegengesproken. Alsof zoiets iets te maken heeft met de wijze van discussiëren, die het CDA aan de basis wenst. Op de titelpagina van ons rapport Vrede en Veiligheid staat het heel wat beter: Vrede zonder onderwerping en veiligheid zonder overmacht. Maar dat betekent óók fikse kritiek op de SS-20 atoomkoppen, waarvan er enkele op dit Nederland gericht zijn. Vrede óók in andere gebieden van Europa, in El Salvador, in Afghanistan, Cambodja (met één van de grootste massaslachtingen uit de historie aan onze straten voorbij gegaan, nota bene). Dat betekent wapenbeheersing ook wat betreft chemische wapens en noem de andere systemen maar op. En het betekent ook mensenrechten, waar ook ter wereld. Geen uitzonderingen alstublieft.
En dan nóg een losse draad. In deze huidige Reagan-„administration" mogen we wel beseffen, dat hun wat Californisch geschoolde blik de afstand tussen West-Europa en het zwaartepunt van USA-denken-als-totaliteit aanzienlijk vergroot kan worden. Wederzijds is er dan ook nog verminderde fijngevoeligheid. Laten wij dan wel een beetje voorzichtig zijn bij ons kritisch trekken aan dat elastiek. We liggen immers in een verre achtertuin voor hen, die Pacific-denken misschien wel leuker gaan vinden dan alleen maar Atlantisch. Er is namelijk een grens aan de mate, waarin je je familie verkapt of rechtstreeks de les kunt lezen. ◀

Jan van den Assem

In deze column geven redactieleden hun persoonlijke visie weer

Regeringsverklaring en algemene beschouwingen:

„Onderzoekt alles en behoudt het goede"

Bij het invallen van de economische winter

„Onderzoekt alles, en behoudt het goede." Met deze vermanende woorden, geciteerd uit het Nieuwe Testament, besloot minister-president, mr. Dries van Agt, maandagmiddag in de Tweede Kamer het voorlezen van de regeringsverklaring. Een regeringsverklaring die zeer in het teken stond van de sombere staat van 's lands economie en die voor de nabije toekomst weinig optimistisch kon zijn.

Een vergelijking met het weerbericht van maandag was snel gevonden: een aanhoudende bewolking met neerslag, veel (tegen)wind en weinig zicht op enige verbetering. „Een economische winter is ingevallen," aldus CDA-fractievoorzitter Ruud Lubbers in zijn bijdrage aan het debat. En: „Niemand zal de economische winter die ingevallen is, in een handomdraai tot lente of zomer kunnen maken. In zo'n winter kan men het ook goed doen als mens en samenleving. Het vergt wel een andere manier van leven; een andere overheid ook. Daarom ook staat deze overheid voor een brede culturele opdracht. Voor de opdracht een levensstijl te bevorderen van onze samenleving die de burger sterker maakt en de samenleving versterkt."

De CDA-Tweede Kamerfractie bracht het vermaan van de minister-president in praktijk: de fractie onderzocht alles en trachtte uit de plannen van het kabinet zoveel mogelijk het goede te behouden.

Tijdens de algemene beschouwingen kwam fractievoorzitter Lubbers dan met een groot aantal kritische vragen. Financieel woordvoerder Marius van Amelsvoort volgde hem in dat spoor. Lubbers: „Dit kabinet staat voor een gigantische opgave. Het moet komen tot een wezenlijke heroriëntatie van collectieve taken. Tegelijk staat de overheid voor een enorm werkgelegenheidsprobleem. In de vorige kabinetsperiode lag het accent nog overwegend op ombuigingen en inkomensmatiging. Nu moeten wij daar als hoofdlijnen van actie investerings-bevordering en verdeling van arbeid aan toevoegen."

Ongeregeld

Lubbers wees er dinsdagochtend op dat uit het rapport van de informateurs De Galan en Halberstadt blijkt dat de Miljoenennota 1982, zoals opgesteld door het vorige kabinet, enkele zaken niet heeft geregeld. Niet alleen het gat op de onderwijs begroting en enkele oningevulde posten, maar ook een te rooskleurige inschatting van de aardgasbaten van de toenmalige minister Van Aardenne van Economische Zaken – 2,5 tot 3 miljard gulden te optimistisch – zetten het regeeraccoord fors onder druk. „Dat kan de opgetreden crisis niet goedpraten, het maakt die crisis wel begrijpelijk," vond Lubbers. Verder stipte hij de discussie in het kabinet aan over karakter en financiering van het werkgelegenheidsplan.

In het regeeraccoord is heel duidelijk te lezen dat een goed deel van het werkgelegenheidsherstel beoogd wordt in de marktsector. Daarnaast wordt plaats ingeruimd voor investeringen waarop de overheid wel invloed uitoefent maar die in beginsel zichzelf terugverdienen. Tenslotte wordt een plaats gegeven aan de bouw en aan een aantal door de overheid zelf volledig te financieren banen. Daarbij wordt echter nadrukkelijk vastgesteld dat slechts geld zal worden besteed als het elders beschikbaar komt. Bij deze opzet kan er geen misverstand zijn over de prioriteiten in het regeeraccoord, noch over de financiering ervan. Dit wordt nog duidelijker doordat vermindering van het financieringstekort met een procent in 1982 en een procent in 1983, alsmede vrijwel stabilisatie van de lastendruk minitieus in het regeeraccoord zijn vastgelegd," zei de fractievoorzitter van het CDA.

Toetsing

Lubbers ontdekte – de uitkomsten van de informateurs toetsend aan de tekst van het regeeraccoord – dan ook spanningsvelden. De 500 miljoen voor ICCK-problematiek wordt naar 1 juli geschoven. Hij achtte dat een groot risico. Hij nodigde de regering uit om al direct na het kerstreces met een overzicht te komen waarin de voornemens van het kabinet wat concreter zijn. De CDA-fraktievoorzitter herhaalde dinsdag zijn kritiek op de tijdelijke inzet van aardgas in elektriciteitscentrales.

„Een armoede-verschijnsel strijdig met een gezond energiebeleid. Voor ons is belangrijk een snelle ombouw van centrales op kolen én vanwege de werkgelegenheid én vanwege de elektriciteitstarieven die dan weer concurrerend kunnen zijn." Hij vroeg het kabinet dan ook om een uitgewerkt ombouwschema.

Solidariteitsheffing

In het betoog van fractievoorzitter Lubbers nam het plan tot eenmalige belastingverhoging dat de fraaie naam „solidariteitsheffing" heeft meegekregen een belangrijke plaats in. Hoewel hierover in het kabinet overeenstemming is bereikt, bleef Lubbers zitten met twee vragen: de afwentelingsproblematiek en de vraag of deze heffing de invoering van investeringsloon niet bij voorbaat ontmoedigt. „Wij zijn voorstander van een gedecentraliseerd investeringsloon, per CAO overeen te ko-

Het kabinet tijdens de beschouwingen van de fracties *(foto Nick Morelis)*

men. In lijn met het regeeraccoord wensen wij hiervoor geen wettelijke regeling. Men moet de zaak niet ingewikkelder maken dan zij behoeft te zijn. Ondernemingen gaan gebukt onder hoge schulden en wurgende rentelasten. Eén van de mogelijkheden tot weerwerk is een klein deel van de prijscompensatie te laten zitten waarbij dat geld op de rechterzijde van de balans eigendom van de werknemers in die onderneming blijft. Geen zaak van de politiek, wel van de ondernemers," vond Lubbers.

Inkomensmatiging zonder looningreep en investeringsloon conform de opvattingen van het CDA over de gespreide verantwoordelijkheid: voor het CDA twee redenen om die solidariteitsheffing maar eerst eens door te praten met de sociale partners. ,,Intussen kunnen wij ons ook zelf bezinnen op de doelmatigheid van een verdere verhoging van de inkomensbelasting. Zou het werkelijk iets opbrengen? Of de inkomensontwikkeling, èn qua niveau èn qua inkomensverdeling, in overeenstemming zal zijn met het regeeraccoord, hangt af van het arbeidsvoorwaardenoverleg. De politiek kan dat niet allemaal naar zijn hand zetten. Dat betekent dat werknemers en werkgevers zelf voor een goed deel verantwoordelijkheid dragen voor de ontwikkeling van de werkgelegenheid."

De handen vol

De CDA-fractievoorzitter meende dat de politiek nog afgezien van de werkgelegenheidsproblemen de handen vol heeft aan heel wat andere dingen. Een belangrijk onderdeel: de verkleining van het financieringstekort, een belangrijk instrument voor meer werkgelegenheid. Zoals bekend mikt het kabinet op een financieringstekort van 6,5 procent voor 1981. Daarbij is evenwel een tegenvaller van anderhalf miljard bij de aardgasopbrengsten buiten beschouwing gelaten en zijn ook mogelijke andere conjuncturele tegenvallers nog niet meegerekend.

Hoe zwaar het CDA hecht aan het terugbrengen van het financieringstekort bleek uit deze uitspraak ,,De fractie acht dat essentieel om tot een herstel van de werkgelegenheid te komen. Ze is niet bereid de verantwoordelijkheid te nemen voor een ontwikkeling waarbij dat weer uit de hand loopt. In het regeerakkoord beloofden wij elkaar toch het accent van de noodzakelijke ombuigingen op de eerste twee jaar te leggen. Dan kan en mag het eerste jaar niet verloren gaan," aldus Lubbers, die van de regering een toezegging op dit punt wilde. Hij meende dat het zo mogelijk zal zijn iets te doen tegen de hoge rentestand van dit moment. ,,Deze drie elementen: zeker stellen van de vermindering van het financieringstekort, groeiende overschotten op de lopende rekening en een passend monetair beleid zullen samen vanaf nu leiden tot een rentedaling." Lubbers pleitte voor een vroege Voorjaarsnota met nieuwe maatregelen die, al op 1 april zouden kunnen ingaan.

De fractieleden Mommersteeg en Krajenbrink in discussie met staatssecretaris Van Houwelingen (foto Nick Morelis)

Midden- en Kleinbedrijf

De fractievoorzitter meende dat haast nodig is bij de aanpak van de problemen waarvoor het midden- en kleinbedrijf staat. De inkomensontwikkeling van agrariërs, zelfstandigen en het midden- en kleinbedrijf laat veel te wensen over. ,,Dat is een ernstige zaak. Dat ene inkomen moet immers consumptie, investering en reservering van de betrokken zelfstandige kunnen dragen. Eén ding staat immers vast: in termen van werkgelegenheid is het midden- en kleinbedrijf de sterkst groeiende sector. Dat de zelfstandigenaftrek voorlopig tijdelijk blijft tot er een meer compleet pakket op tafel ligt, is uit een oogpunt van integrale aanpak wel begrijpelijk. Maar indien wij met pnstemming daarmee een vertrouwensvotum aan de bewindslieden uitspreken rekenen we er wel op dat dat vertrouwen dubbel en dwars beloond wordt bij de complete aanpak die tot verbetering kan leiden."

Lubbers meende, afsluitend, dat we nog een lange weg moeten gaan voordat de ,,magere jaren" voorgoed voorbij zijn. ,,Geen enkel economisch beleid is in staat op korte termijn volledige werkgelegenheid te herstellen. Op dat punt zal de retoriek van Mitterrand evenzeer falen als die van Thatcher en Reagan. Laten wij nuchter zijn. Het wordt een keihard gevecht om stap voor stap tot verbetering te komen. Dat kost inspanningen en dat kost tijd. Intussen is er een sociaal vraagstuk dat evenzeer belangrijk is als het economische. Daarom zeggen wij ,,ja" tegen een plan terzake van de jeugdwerkloosheid, ,,ja" tegen een forse bevordering van de deeltijdbanen, ,,ja" tegen de integratie en emancipatie van culturele minderheden in onze samenleving."

,,De nieuw aantredende generatie vormt de basis voor de toekomstige samenleving. Als we die nieuwe generatie al verbitterd en verzuurd hebben gemaakt nog voordat zij ook maar één hand hebben kunnen uitsteken als bijdrage aan die samenleving, dan hebben wij uiterst slecht werk geleverd. Jongeren zullen van ons ouderen een harde aanpak vragen. De dubbele opgave is meer en beter verdeelde werkgelegenheid en een opnieuw doordenken en heroriënteren van onze welvaartsstaat," besloot Lubbers.

,,Onderzoekt alle dingen, en behoudt het goede." Het tekstwoord uit de brief van Paulus aan de Thessalonicensen waarop de minister-president duidelijk doelde. Hij had eveneens kunnen wijzen op wat Paulus even eerder in de brief vermaant: ,,Wijst de ontregelden terecht, beurt de kleinmoedigen op en komt op voor de zwakken."

In die geest willen kabinet en CDA-Tweede Kamerfractie te werk gaan. Dit ongetwijfeld in het licht van een ander vermaan uit Paulus' brief: ,,Hebt geduld met elkaar." ◀

Ton Huijssoon.

Ruud Lubbers:

Kabinet feit én uitdaging

„Dit kabinet is een feit én een uitdaging. Dat geldt voor die fracties en partijen die achter dit kabinet staan en gehouden zijn er samen het beste van te maken. Dat geldt ook voor de bewindslieden die niet tegen, maar met elkaar voor de problemen staan. Dat geldt wel heel bijzonder als die problemen erg groot zijn. Dat bleek kort na het aantreden van dit kabinet al het geval te zijn. Wij betreuren de toen ontstane crisis."

Dit zei fractieleider Ruud Lubbers dinsdag tijdens de algemene beschouwingen over de regeringsverklaring in de Tweede Kamer. Lubbers begon zijn beschouwing met een korte terugblik op de afgelopen formatieperiode en stond daarbij stil bij de verkiezingsuitslag van 26 mei èn de daarna gevoerde onderhandelingen over de vorming van een nieuwe regering.

„De verkiezingsuitslag was zeker geen frontale afwijzing van het vorige kabinet. Toch tellen drie zetels verlies zwaar als het van meerderheid tot minderheid leidt. Het CDA zelf telt intussen vrijwel hetzelfde aantal zetels als acht jaar geleden de partijen telde waaruit het CDA is voortgekomen. De deconfessionalisering is wel voortgeschreden maar het CDA, dat ondanks alles steeds weer probeert zich de Bijbelse norm van de gerechtigheid in de politiek voor te houden en van daaruit zin te geven en naar zin te zoeken, dat CDA brokkelt niet af. Integendeel."

Franctieleider Lubbers vervolgde: „De norm van gerechtigheid maakt los van vooroordelen. Ze zoekt de oorzaak van politieke problemen in de gebrokenheid van mens en samenleving. Daarom willen wij onszelf als CDA ook niet toestaan oorzaken van politieke problemen bij de vermeende fouten van andere partijen te zoeken. Het CDA kent geen principiële bondgenoten bij coalitievorming, het kent Evenmin een proces van uitsluiting bij voorbaat van andere partijen. PvdA en D'66 aan de ene kant en de VVD aan de andere kant

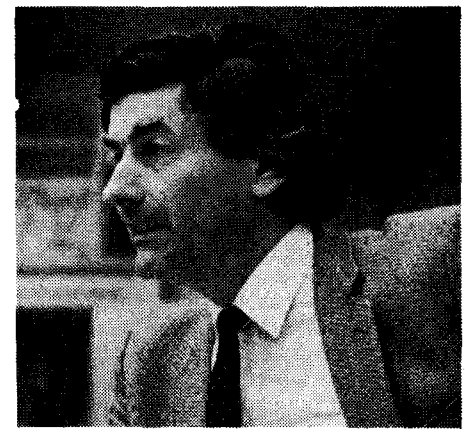

sluiten elkaar wel uit. Dit voor de formatie belangrijke punt beschouwen wij niet direkt als onze zaak, maar wij betreuren deze uitsluiting wel en zullen deze blijven betreuren", aldus Lubbers, die zei dat zó verkiezingsuitslag en opstelling van betrokken partijen hebben geleid tot dit kabinet-Van Agt II. ◀

Ton Huijssoon.

Motie: dring kernwapens terug aan beide kanten

Fractievoorzitter Ruud Lubbers heeft dinsdag tijdens de algemene beschouwingen over de regeringsverklaring in de Tweede Kamer een motie ingediend over de vermindering van de kernbewapening. Hij deed dit namens de drie regeringspartijen CDA, PvdA en D'66. De fractieleiders Meijer (PvdA) en Brinkhorst (D'66) behoorden tot de mede-ondertekenaars.

De indieners vroegen de regering in bondgenootschappelijk verband terzake van de nucleaire middellange afstandswapens te pleiten voor het verwezenlijken van de nul-optie, leidend tot enerzijds het afzien van de plaatsing van nieuwe Amerikaanse systemen in Europa en anderzijds de ontmanteling van relevante Sowjet-systemen, met name de SS-20.

Verder vragen ze het kabinet aan te dringen op de spoedige hervatting van de onderhandelingen over de wederzijdse beperking van de strategische nucleaire wapensystemen evenals op eerbiediging van SALT I, het ABM-verdrag en van de bepalingen van SALT II, zolang deze onderhandelingen nog niet zijn begonnen. Tenslotte dient de regering krachtig te bevorderen dat ook de nucleaire gevechtsveldwapens in Europa bij de onderhandelingen worden betrokken, om zo te komen tot evenwichtige militaire verhoudingen op een veel lager bewapeningsniveau.

Lubbers toonde zich namens de fractie verheugd over het besluit van de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie op 30 november opnieuw te gaan onderhandelen. „Ons gaat het om het positieve in die onderhandelingen; geen alibi om intussen door te gaan met de wapenwedloop, maar onderhandelingen om minder te bewapenen en een ommekeer te bewerkstelligen in de nucleaire bewapeningswedloop, en te komen tot evenwichtige militaire verhoudingen op steeds lager niveau."

De fractievoorzitter verder: „Onze voorrang voor onderhandelingen komt voort uit onze bezorgdheid over de wapenwedloop. Zij mag niet verward worden met een stap op weg naar het neutralisme of het passief aanvaarden van bevoogding of druk van de Sowjet-Unie. Onze defensie mag niet provocatief zijn, maar zij moet toereikend zijn om militaire en politieke agressie bij voorbaat te ontmoedigen."

Ruud Lubbers benadrukte dat Nederland volwaardig bondgenoot is binnen de alliantie. „Voor wat betreft de nucleaire taken die te vervullen zijn: een nauwe samenhang met het onderhandelingproces is van belang. Het kabinet zal een grondige analyse alsmede consultatie met name met de Bondsrepubliek moeten uitvoeren. Waarom die analyse en consultatie? Omdat voor het vormen en voeren van een samenhangend en effectief vrede- en veiligheidsbeleid – en dat wil de regering – het absoluut noodzakelijk is uit te gaan van een grondige analyse van de internationale en in het bijzonder de Europese veiligheidssituatie, zowel in politiek als militair opzicht; én de specifieke plaats van Nederland daarin."

Maar, meende de fractievoorzitter, „Die analyse is op zichzelf nog geen beleid. De feiten moeten beoordeeld worden mede in het licht van de consultaties met bondgenoten. Onze eigen Nederlandse nucleaire inspanning hoeft geen kopie te zijn van wat andere bondgenoten doen; dat is ook nooit het geval geweest. Zij moet daar wel zinnig bij aansluiten, rekening houdend met de specifieke omstandigheden en taken van ons land."

Omdat de motie door alle drie regeringspartijen wordt gesteund zag het er bij het ter perse gaan van dit blad wel naar uit, dat ze zal worden aangenomen. PvdA-fraktieleider Meijer diende een motie in tot verwijdering van de kernwapens uit Nederland. Omdat D'66 afstand van deze motie neemt, is aanvaarding ervan onzeker. ◀

Marius van Amelsvoort:

Solidariteitsheffing maar één keer???

Financieel woordvoerder drs. Marius van Amelsvoort van de CDA-Tweede Kamerfractie heeft dinsdag tijdens de algemene beschouwingen over de regeringsverklaring in twijfel getrokken of de voorgenomen solidariteitsheffing maar eenmalig zal worden geheven. Hij maakt dit op uit enkele passages uit de regeringsverklaring. „Het kabinet maakt het ons niet gemakkelijk aan de tijdelijkheid van deze maatregel te geloven door tegelijk aan te kondiging dat het een eveneens tijdelijke beperking van de inflatiecorrectie, vorig jaar ingesteld, nu structureel wil maken," zei hij.

Evenals fractievoorzitter Ruud Lubbers steunt hij het standpunt van het kabinet dat het financieringstekort in 1982 niet boven 6,5 procent van het nationale inkomen mag uitstijgen. De regeringsverklaring voegt daaraan toe dat het kabinet er daarbij van uitgaat dat het tekort in '81 niet hoger wordt dan 7,5 tot 8 procent. „Maar ook zonder deze toevoegde veronderstelling zal het al een hele toer zijn het gestelde doel te bereiken. De dreigende tegenvaller in de aardgasbaten van 2,7 miljard, die in zijn volle omvang op sommige plaatsen vrij helder, en op andere wat vager in de stukken doorschijnt, zal dat nog eens extra bemoeilijken," aldus de CDA-woordvoerder. Evenals de fractievoorzitter drong hij aan op een vroegtijdige Voorjaarsnota, die een goede dekking biedt voor dan blijkende gaten in de dekking van de uitgaven.

Concurrentiepositie

Ook op andere punten wenste Van Amelsvoort nadere verklaringen over de voornemens van de regering. Over de concurrentiepositie van de Nederlandse bedrijven zei hij dat deze de laatste jaren is verbeterd, maar dat dit ook vrijwel het enige lichtpuntje is in zowel de Miljoenennota als de macro-economische verkenningen. „Het is van het grootste belang dat deze winst wordt vastgehouden. Dit betekent doorgaan met een op matiging gericht beleid, liefst door matiging van de sociale partners zelf."

Voor een hernieuwde groei van de werkgelegenheid is herstel van de rendementen een noodzakelijke voorwaarde. Tevens moeten er voldoende afzetverwachtingen zijn. „Samengevat: economisch herstel vergt rendabele afzetverwachtingen. Daarbij moet men in de gegeven omstandigheden niet in de eerste plaats aan binnenlandse afzet denken: het herstel betekent immers minder consumptie en minder overheidsuitgaven. Het moet in de eerste plaats uit de export komen. Op die manier is er een nauwe samenhang tussen de stabilisatie van de druk van de collectieve lasten, de matiging van de kostenstijging en de verbetering van de concurrentiepositie ten opzichte van het buitenland."

Fractiewoordvoerder Van Amelsvoort zei daarbij dat betere rentabiliteit echter niet direct overal tot investeringen zal leiden. Immers, veel bedrijven zullen eerst hun financiële weerstandskracht willen verhogen. Niettemin zullen ook zonder extra investeringen gunstige invloeden op de werkgelegenheid zichtbaar zijn, omdat er arbeidsplaatsen behouden blijven die anders verloren zouden zijn gegaan. „De dalende lijn van de werkgelegenheid, die dit jaar is ingezet en volgens de prognose dit jaar zal doorlopen, geeft een saldo aan het weggevallen en nieuwe gecreëerde arbeidsplaatsen. Die lijn kan ook al worden omgebogen als er minder arbeidsplaatsen wegvallen door een sterkere financiële positie van ondernemingen. Het doet ons goed dat de regering zich daarvan bewust is."

Tenslotte wilde Van Amelsvoort weten hoe het staat met de al enige malen aangekondigde herziening van de inkomstenbelasting. „Wanneer kunnen wij deze nota verwachten. Waarom duurt het eigenlijk zo lang eer zij verschijnt? Een andere belastingmaatregel die het kabinet aankondigt betreft het niet meer aftrekbaar stellen van in privé betaalde hypotheekrente met een leningsbedrag van boven *f* 375.000,–, ik ben uiterst benieuwd hoe het kabinet dit bedrag zal onderbouwen", besloot hij. ◀

Nieuw redactielid

Tijdens de laatste vergadering van het partijbestuur is drs. A. J. van Dulst benoemd tot lid van de redactie van CD/ACTUEEL.

De heer Van Dulst vervult daarmee de vacature die was ontstaan door het vertrek van drs. W. J. Deetman die, zoals bekend, staatssecretaris van onderwijs is geworden.

De heer Van Dulst is werkzaam als direkteur van het NUFFIC (Netherlands Universities Foundation For International Cooperation, waarover vorige week in dit blad meer informatie stond) te Den Haag. Ook is hij lid van de Haagse gemeenteraad.

ZWART WIT

Romeo en Julia

Het is niet de geringste ironie van de verlengde kabinetsformatie dat nu Wiegel en Van Agt de show van hun duel moeten opvoeren. Twee in denken en stijl tamelijk verwante politieke acteurs, die hun gezamenlijk regeren ongeveer beschreven hebben als een „love story" en die niets liever zouden willen dan daarmee doorgaan. Romeo en Julia, elk benoemd tot stamhoofden van de vijandige clans. Dit vraagt om een nieuwe Shakespeare. (Jan Joost Lindner in *Volkskrant).*

Gelijmde theepot

Alleen omdat de huwelijkspartners opzagen tegen een boedelscheiding in de vorm van nieuwe verkiezingen, werd besloten het toch maar weer met elkaar te proberen. Maar het restauratiewerk lijkt op een gelijmde theepot met de tuit aan de bovenkant en het oor tegen de bodem geplakt. Curieus maar onbruikbaar. Het wachten is dan ook op het moment dat scherven weer in het rond vliegen. (Elseviers Magazine).

Prima vrienden

Joop en ik hebben nog nooit één hard woord met elkaar gewisseld. We zijn nog steeds prima vrienden. Maar een winstpunt van crisis en lijmen is dat nu duidelijk is geworden dat er niet een super-minister van sociale zaken is en één uitgeklede van economische zaken. (Jan Terlouw in *Vrij Nederland).*

Verzuchting

Na elke kabinetsformatie heb ik de verzuchting gehad: o God, wat komen daarbij toch een hoop nare eigenschappen van mensen naar boven. Het naar de macht willen grijpen, met ellebogen werken, elkaar besmeuren. Het is niet het beste in de mens wat dan boven komt. (Oud-minister Marga Klompe in gesprek met *De Tijd).*

Het Grote Ideaal

Een ander ding is dat het de historische opdracht van D'66 is er voor te zorgen dat er nog eens een kabinet zonder CDA komt. Daarvoor is het nodig dat het CDA niet het centrum beheerst. Wij zijn, wat je noemt het „radical centre", links van het midden. Ik wil duidelijk maken wie de betere ideeën heeft aan de linkerkant. Dat heeft niets met liefde voor de PvdA te maken. (D'66-fractievoorzitter mr L. J. Brinkhorst in NRC/Handelsblad).

Illusiegebouw

De werkelijkheid is dat de overheidsfinanciën de afgelopen jaren in wanorde zijn geraakt. Vele politici hebben – met behulp van de media – een illusiegebouw opgetrokken. En dat geldt zowel voor rechts als voor links (. . . . .). Als politici de werkelijkheid niet willen zien, kun je niets meer doen. Maar ik verwacht dat het nu anders zal worden, er is geen keus. (Drs. V. Halberstadt in *(NCR/Handelsblad).*

Valse hoop

Ik verwijt de vredesbeweging dat ze door het hanteren van een eenvoudige leuze de mensen een valse hoop geeft op de oplossing van een zeer veel omvattend probleem. Ten aanzien van de politieke partijen kan je zeggen dat zij er misschien niet in geslaagd zijn om de veiligheidsfilosofie voldoende duidelijk naar buiten te brengen. (CDA-Kamerlid Ton Frinking in Elseviers Weekblad).

Vredes-vakorganisatie

Ik ben er inmiddels van overtuigd dat we een vakorganisatie moeten worden waar de overheid net zo min omheen kan als om het FNV. Dat betekent dat we moeten democratiseren, want een club met losse kernen die zo nu en dan demonstreert is geen partij waarmee de overheid aan tafel gaat zitten. Ik heb een voorkeur voor een soort vakbondsstructuur. (Mient Jan Faber, secretaris IKV in *De Tijd).*

Onderzoek alles en behoud uw hart vast

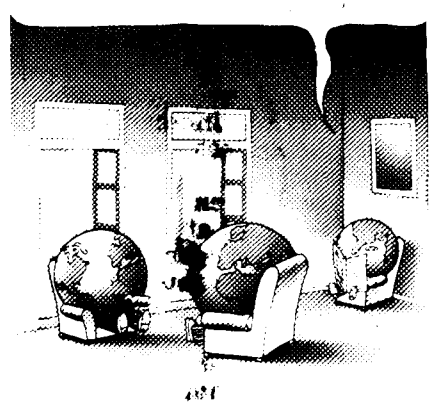

(Geknipt uit NRC/Handelsblad)

Wol grut risiko

„As in CDA-bestjoerslid takommende sneon by de demonstraasje tsjin de kearnwapens yn Amsterdam ferklearret alhiel efter de leus fan dy demonstraasje te stean, no bergje jo dan mar. Ek as jo dy man frij litte komt hy oer as lid fan it CDA. Ik soe net graach yn 'e skuon fan dy sprekker stean wolle. Hy moat dat risiko nooit nimme. As der immen sprekt moat er dat foar it bestjoer ferantwurdzje kinne. De tekst moat earst goedkard wurde." Dat zei mr. dr. K. de Vries, lid van de Eerste Kamer voor het CDA, gisteravond tijdens een spreekbeurt in Menaldum. *(Friesch Dagblad)*

Zuivere verhoudingen

Uit een en ander (de discussie tussen IKV en partijen) kan men de les leren, dat het onjuist is als (regerings)partijen betrokken worden bij de organisatie van demonstraties, die zich tot de regering wenden. Een organisatiecomité heeft nu eenmaal een andere verantwoordelijkheid dan een regeringspartij. Als men die verschillende verantwoordelijkheden toch door elkaar gaat hutselen raken de zuivere verhoudingen gemakkelijk zoek met alle gezeur van dien. Daar is noch de vredesbeweging noch de politiek mee gediend.
(Friesch Dagblad)

Het enige nieuwe

Het enige echt nieuwe aan de regeringsverklaring is eigenlijk een overigens nog duistere passage waarin pontificaal wordt aangekondigd, dat „een beperking van het alcoholgebruik middels een algehele herziening van de drank- en horecawet hoge prioriteit zal krijgen". En dat nota bene in dit gezelschap. (Trouw)

Weinig hoop

Het lijkt alsof slechts kommer en kwel zijn aangespoeld in deze delta, nu verzameld op de borden van deze geregeerders. Van vernieuwingshoop en elan om nieuwe kansen te creëren is in de regeringsverklaring niets te vinden. Die passieve houding versterkt de twijfel of gematigd links met deze regering uit de voeten kan – of zelfs wil. *(Volkskrant)*

BEURTELINGS

Ype Schaaf

Vrijwel alle volken van Afrika zijn tweetalig. Ze spreken thuis een eigen Afrikaanse taal en leren op school Frans of Engels of Portugees of Swahili.
Ze noemen de Afrikaanse taal de taal van hun hart en de andere officiële taal de taal van hun hoofd.
In Indonesië is het precies gelijk. Het overgrote deel van de bevolking spreekt daar thuis Javaans of Patax of Torajas of Timorees en op school het Bahesa Indonesia.
In Rusland zijn vele grote volken die tweetalig zijn: Eslands, Tartaars, Georgisch enz. en Russisch.
De Indianenvolken van Zuid-Amerika spreken thuis een andere taal dan ze op hun Spaanse of Portugese scholen leren.
Dan zijn er in Europa nog de Basken en de Welshmen, de Schotten en de Bretons, de Corsicanen en de Elsassers. De tweetalig heid van Friesland is dus doodnormaal.
Friezen die zichzelf als bijzonder beschouwen en Hollanders die Friezen als belachelijke stijfkoppen zien, moeten gewoon eens wat verder kijken dan hun Friese of Hollandse neus lang is.
In 1951, vorige week 30 jaar geleden, is er in Leeuwarden iets vreemds gebeurd.
Fedde Schurer moest voor de politierechter verschijnen, omdat hij de rechtbank in een hoofdartikel van zijn Friese Koerier had beledigd. Een politierechter had namelijk niet geaccepteerd, dat een Friese veearts bij een rechtszaak Fries sprak, waarna Schurer die rechter recht voor de raap de mantel had uitgeveegd.
De zitting vond plaats in een zaaltje met een publieke tribune waar 20 mensen konden zitten, maar er waren 500 belangstellenden. De Leeuwarder politie werd zenuwachtig en ging die belangstellenden te lijf.
Het geheel gebeurde op een vrijdag waarop voor het gerechtsgebouw een markt is, dus waren rijpe tomaten in overvloed beschikbaar. De politie reed niet alleen kramen omver en zette niet alleen de brandspuit op de menigte maar tuigde ook een aantal Hollandse journalisten en fotografen af. Vanaf dat ogenblik heeft de Hollandse pers belangstelling en begrip gekregen voor de Friese zaak. De Friezen zijn commissaris Houwen voor zijn optreden op deze kneppelvreed, knuppelvrijdag, dus diep dankbaar.

Sinds 1951 is er heel wat gebeurd.
In 1970 erkenden regering en parlement, dat Friesland tweetalig is. Er mocht voortaan voor de rechtbank bij de notaris, in gemeenteraden en in de staten, Fries gesproken worden.
In 1981 werd een tweede zeer belangrijke stap gezet. In het basis onderwijs werd eindelijk naast Nederlands, Fries verplicht ingevoerd. Eindelijk, omdat elke pedagoog overal op de wereld ervan overtuigd is dat een mens een vreemde taal eerst goed kan leren, wanneer hij de structuur van zijn eigen moedertaal door heeft. Nederlandstalige kinderen leren Engels en Latijn op basis van het feit dat ze de grammatica van het Nederlands kennen. Het ontbreken van onderwijs in het Fries heeft gemaakt:
– dat kinderen een minderwaardigheidsgevoel hadden ten opzichte van hun eigen taal, omdat ze die taal niet leerden lezen en schrijven. Daarmee was de taal waarin ze praten en droomden en leefden en dachten een inferieure taal.
– dat Friese kinderen op een gymnasium Livius eerst in het Fries en daarna in het Nederlands vertaalden omdat ze in het Fries dachten.
– dat Friese kinderen vertaald Nederlands spraken en vooral schreven omdat ze de beide talen niet hadden leren vergelijken.
– dat vele Friezen een minderwaardigheidsgevoel hadden tegenover de Hollander met de rappe tong. Zij moesten immers bij elke zin het Nederlands vanuit het Fries bedenken.
Tweetalig onderwijs kan Friese kinderen leren eindelijk hun eigen taal goed te leren kennen en eindelijk Nederlands goed te leren.
Maar wat moet er dan gebeuren met de niet Fries sprekende kinderen in Friesland. Het antwoord is heel eenvoudig: Fries leren verstaan en lezen, omdat ze dan volledig mee kunnen draaien in het tweetalige Friesland waarin ze wonen, leven en werken.
Deze ontwikkelingen betekenen, dat de overheid nu haar verantwoordelijkheid tegenover de tweetaligheid van Friesland serieus neemt. De daad is nu aan de Friezen zelf.
Ondanks een nieuwe bijbelvertaling en een liedboek in het Fries zijn de kerken van Friesland nog grotendeels nederlandstalig. Men spreekt met God niet in de taal van het hart, die „mem" moeder, ons heeft geleerd, maar in de taal van het hoofd en het verstand.
De Friese literatuur-produktie bestaat bij de gratie van subsidies. Dat hoeft geen probleem te zijn, omdat dat bij de Nederlandse literatuur ook gebeurt. Alleen er ligt een grens: de overheid moet cultuur wel steunen maar het mag niet zo ver komen dat die overheid de cultuur integraal betaalt. Datzelfde probleem speelt bij cabaret en toneel.
Er is in Friesland één Friestalig weekblad, dat bestaat bij de gratie van overheidssteun.
De herdenking van kneppelvreed 1981, betekent dankbaarheid voor de openingen die de overheid nu geschapen heeft voor de tweetaligheid in Friesland, en het is nu aan de Friezen zelf om te laten zien wat hun moedertaal hen werkelijk waard is. ◀

Verklaring CDA over 21 november manifestatie

Dr. D. Th. Kuiper (lid dagelijks bestuur van het CDA), die zich bereid verklaard heeft vanuit het CDA het woord te voeren op de demonstratie van 21 november, heeft desgevraagd aan het organisatiecomité van de demonstratie het volgende meegedeeld:
hij wil op positieve wijze inhaken op de algemene doelstelling van de demonstratie, vanuit de benadering van het CDA, die op actieve terugdringing van de rol van het kernwapen gericht is;
hij is bereid, dat te doen op een wijze, die het kader van de drie doelstellingen van de demonstratie respecteert; dat betekent voor hem dat de aanwezige punten van verschil op een niet-polemische wijze aan de orde zullen komen.

Tekst

Op een persconferentie van woensdag jl. heeft CDA-voorzitter Bukman uiteengezet hoe het CDA aankijkt tegen de demonstratie van 21 november. De onderstaande verklaring is door het CDA van een toelichting voorzien.
Het CDA acht het mede met het oog op de komende massale demonstratie tegen de kernbewapening in Amsterdam op 21 november a.s. van belang het volgende mede te delen.

1. Er heerst niet alleen in Nederland, maar ook in andere delen van Europa, terecht grote bezorgdheid over de onheilspellende nucleaire bewapeningswedloop van beide grote mogendheden en over de toenemende bewapening in de gehele wereld. Het CDA deelt deze bezorgdheid.
2. Het CDA deelt het oprecht verlangen naar veiligheid en vrede zoals dat door verschillende vredesbewegingen en in massale demonstraties tot uitdrukking wordt gebracht.
3. Het CDA spant zich vanuit zijn politieke verantwoordelijkheid met alle kracht in om te helpen een definitieve ommekeer in deze wedloop tot stand te brengen.
4. Wie aan deze demonstratie deelneemt om met nadruk tot uitdrukking te brengen,
– dat er nu eindelijk een einde dient te komen aan de heilloze bewapeningswedloop;
– dat vrede en veiligheid in de gehele wereld en rechtvaardige ontwikkelingskansen voor alle mensen de hoogste prioriteit dienen te hebben van alle regeringen, in het bijzonder van de twee grote mogenheden;
kan zich verzekerd weten van de steun van het CDA.
5. Het **uiteindelijk te bereiken doel** van christen-democraten en naar wij aannemen van alle democraten in ons land, loopt parallel met dat van vredesbewegingen, namelijk:
– afwijzing van militaire interventie in andere landen door wie dan ook;
– naleving van de verklaringen van Helsinki;
– een voortgaand proces van ontspanning en samenwerking tussen Oost en West;
– wapenbeheersing, wapenvermindering en ontwapening over en weer;
– de opbouw van een wereldsamenleving, gekenmerkt door sociale gerechtigheid en vrijheid voor alle mensen.
6. De zuiverheid der onderlinge verhoudingen eist echter dat niet ontkend noch verhuld mag worden dat er duidelijke verschillen van opvatting zijn over de wegen die moeten worden gegaan om deze doelstellingen te bereiken. Wat dat betreft zal de demonstratie veelkleurig zijn.
7. Het CDA blijft kiezen voor het Atlantisch Bondgenootschap als defensieve verdragsorganisatie en hoofdinstrument van beleid, zij het niet het enige voor het bevorderen van vrede en veiligheid in Europa.
8. Voor het CDA is wederzijdse beheersing en vermindering van de (kern)-bewapening het centrale punt om te komen tot voortgaande ontspanning tussen oost en west.
Het zet zich in het bijzonder in voor vermindering van het aantal en van de soorten kernwapens alsmede voor terugtrekking van kernwapens uit de voorste posities.
Het CDA blijft op het standpunt staan dat het neutronenwapen niet mag worden ingevoerd.
9. Eenzijdige wapenvermindering en eenzijdige vertraging van de bewapeningsspiraal aan NAVO-zijde, kunnen volgens het CDA zinvol zijn als zij daadwerkelijk het onderhandelingsproces bevorderen, niet destabiliserend werken en derhalve het streven naar oorlogsvoorkoming niet in gevaar brengen. Een politiek van onvoorwaardelijke eenzijdige stappen gericht op eenzijdige ontwapening wijst het CDA af.

10. Het CDA ziet maar één werkelijk doeltreffende weg naar zulk een noodzakelijk lager niveau van bewapening: een onafgebroken proces van ernstige onderhandelingen, in het bijzonder tussen de grote mogendheden, die leiden tot evenwichtige en betrouwbare overeenkomsten.
11. Het CDA wenst zich geen vijandsbeeld te laten opdringen waarin een of beide grote mogendheden worden voorgesteld als politieke machten die de verbreiding van het eigen systeem zodanig voorop zouden stellen dat zij daarvoor de ondergang van de mensheid zouden riskeren.
Wij menen dat oorlog kan worden voorkomen indien alle partijen er van doordrongen zijn en blijven dat een eventuele oorlog slechts verliezers zal kennen.

12. Het aan beide zijden te hoge bewapenigsniveau dient te worden teruggebracht zonder dat daarbij het evenwicht in de militaire verhoudingen uit het oog wordt verloren.
13. Het CDA juicht het toe dat binnenkort in Genève nieuwe onderhandelingen tussen de beide grote mogendheden beginnen en hoopt vurig dat het mogelijk zal blijken tot afbouw aan Sowjet-zijde en tot niet-plaatsing aan westerse zijde te geraken van nieuwe kernwapens voor de middellange afstand.
Het CDA dringt er bij de Sowjet-Unie en bij de grootste NAVO-partner, de VS, op aan dat zij met constructieve voorstellen komen.
Het CDA is van oordeel, dat deze onderhandelingen moeten leiden tot een politieke doorbraak in de richting van de beperking van alle nucleaire wapens.
Het CDA verlangt van de regering dat zij zich in de NAVO-organen hiervoor met kracht en creativiteit inzet.
14. Het CDA wil nog eens herhalen dat in zijn program: „Om een zinvol bestaan", de beslissing over al of niet plaatsen van kernraketten op Nederlands grondgebied met name bepaald moet worden door:
– de mate waarin concrete en duidelijke resultaten zullen zijn bereikt in het wapenbeheersingsoverleg met de Sowjet-Unie terzake van de vermindering van euro-strategische kernwapens, of althans daarop een betrouwbaar uitzicht is;
– de mate waarin tevens in onderhandelingen resultaten zijn bereikt terzake van het daadwerkelijk verminderen van het aantal in Europa opgeslagen tactische kernwapens;
– de vraag of eventuele plaatsing van nieuwe wapensystemen op Nederlands grondgebied zal leiden tot een vermindering van de bestaande Nederlandse nucleaire taken. ◀

Overleg Nederland en Nederlandse Antillen

Tussen de beide landen van het Koninkrijk der Nederlanden – Nederland en de Nederlandse Antillen – heeft in Den Haag in de laatste week van oktober belangrijk overleg plaatsgevonden. Dit betrof de staatkundige en politieke problematiek van de Nederlandse Antillen. Die problematiek is actueel, omdat afspraken moeten worden gemaakt over de verdere ontwikkeling en de toekomst van de Antillen.

De daar bestaande politieke en staatkundige problemen moeten zo spoedig mogelijk tot een oplossing worden gebracht.
De discussies daarover zijn reeds lang aan de gang. Zeer belangrijk werk is terzake verricht door de studies van de zogenaamde Koninkrijkswerkgroep. De werkzaamheden daarvan resulteerden in een eerste zitting van een Ronde Tafel Conferentie (RTC) in de laatste week van februari jl., eveneens in Den Haag. Wij hebben daarover destijds ook in CD/ACTUEEL bericht.
Op die conferentie van februari jl. van de Nederlandse Antillen, de zes eilanden van de Nederlandse Antillen en Nederland werden „de voorlopige punten van consensus" vastgesteld.
Daarbij werd o.a. onderschreven het recht van de bevolking van elk van de zes eilanden – Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten – om zelf haar politieke toekomst te bepalen (zelfbeschikkingsrecht). Ook werd toen vastgesteld, dat de zes eilanden wilden streven naar het tot stand brengen van „een hecht en duurzaam samenwerkingsverband".

Tien jaar

De conferentie van februari jl. was van oordeel, dat de overgang naar dit samenwerkingsverband zich geleidelijk en planmatig diende te voltrekken gedurende een periode van korte duur. Daarbij werd gedacht, hoewel dit niet met zoveel woorden vastgelegd mocht worden, aan ongeveer tien jaar. De periode zou aanvangen na een nog dit jaar te houden tweede zitting van de RTC. De periode zou zich in twee fasen voltrekken.
Tijdens de eerste fase zou het accent liggen op de verdere voltooiing van het decentralisatieproces en het wegwerken van de bestaande knelpunten door herstructurering van de verhoudingen tussen het land en de eilanden van de Nederlandse Antillen. Tijdens de tweede fase zou een nieuw samenwerkingsverband tussen de eilanden tot stand worden gebracht en beproefd. Gedurende de overgangs- c.q. herstructureringsperiode zouden Nederland en de Nederlandse Antillen het Koninkrijk der Nederlanden blijven vormen.
De tweede zitting van de RTC zou aanvankelijk gehouden worden ongeveer half juni. Curaçao had daar problemen mee; dat was te snel. Aangevoerd werd, dat meer tijd nodig was voor informatie en raadpleging van de bevolking. Het kwam vervolgens inderdaad tot uitstel tot begin september. Vanwege de kabinetsformatie in Nederland werd aangestuurd op het houden van die zitting in Nederland of enig uitstel. Het ging lijken op uitstel tot bijvoorbeeld ongeveer half oktober jl.
Maar op 1 september jl. ontstond er een breuk in het Nederlands-Antilliaanse kabinet, tussen enerzijds de Arubaanse coalitiepartner M.E.P. en anderzijds de overige coalitiepartners M.A.N. en D.P. van Curaçao en de U.P.B. van Bonaire. Reeds een paar dagen later besloten de overige coalitiepartners, nu aangevuld met de D.P.-Bovenwinden het kabinet-Martina, nu dus zonder de drie Arubaanse M.E.P.-ministers, te blijven steunen. Deze coalitie steunt op 12 van de 22 statenzetels.
Deze situatie nu, waarbij het op een na grootste eiland, Aruba, niet in de landsregering vertegenwoordigd is, heeft tot grote politieke problemen en verdere verslechtering van de onderlinge verhoudingen geleid.
Aruba wilde nu versneld naar een positie van eigen onafhankelijkheid, met name los van de, in de ogen van Aruba, overheersende positie van het grootste eiland, Curaçao.

Commissie

Eind oktober jl. heeft overleg plaatsgevonden tussen de regering van Nederland en de regering van de Nederlandse Antillen. Daarbij is vervolgens ook een delegatie van de Eilandsraad van Aruba betrokken. Tenslotte zijn de vertegenwoordigingen van de andere vijf eilandsraden eveneens gehoord.
Het genoemde overleg heeft geleid tot enkele conclusies.
De hoofdzaak is, dat besloten is, dat de Koninkrijksregering op korte termijn een commissie instelt, die zal rapporteren over de vraag welke gevolgen de onafhankelijkheid van Aruba kan hebben voor de Nederlandse Antillen, voor Aruba zelf, voor de andere eilanden van de Nederlandse Antillen en voor de verhouding met Nederland.
Tevens zal worden onderzocht hoe een samenwerkingsverband kan worden gevormd tussen Aruba en de overige eilanden, zo hecht en duurzaam, dat de voorwaarden aanwezig zijn voor een vruchtbare relatie met Nederland. De bedoeling is, dat deze commissie nu binnen zes maanden rapport zal uitbrengen. Zo spoedig mogelijk daarna zal een aparte RTC dan beslissingen moeten nemen over de (alle) toekomstige verhoudingen.
Dit betekent, dat wij ongeveer mei 1982 in een beslissende fase zullen komen. Het lijkt uitermate belangrijk, dat de zes eilanden een weg vinden om metterdaad – binnen het Caraibisch gebied – een hecht en duurzaam samenwerkingsverband te vormen. Anders worden ook de verhoudingen met Nederland heel moeilijk.
In de regeringsverklaring van maandag jl. wordt o.a. opgemerkt: „Indien Aruba op korte termijn het Antilliaanse en daarmede het Koninkrijksverband zou willen verlaten, zal het kabinet ook de verhouding tussen Nederland en de overige eilanden van de Nederlandse Antillen in heroverweging moeten nemen. Het kabinet blijft van oordeel dat een hecht en duurzaam samenwerkingsverband tussen de zes eilanden in het belang is van de bevolkingen van alle eilanden."
Het is van het grootste gewicht, dat alle zes eilanden weten en begrijpen wat zij doen. Het gaat om het zoeken naar vruchtbare en wijze oplossingen. Oplossingen, die politiek van karakter zijn, en uiteraard de mensen in die samenleving moeten dienen. ◀

W. de Kwaadsteniet.

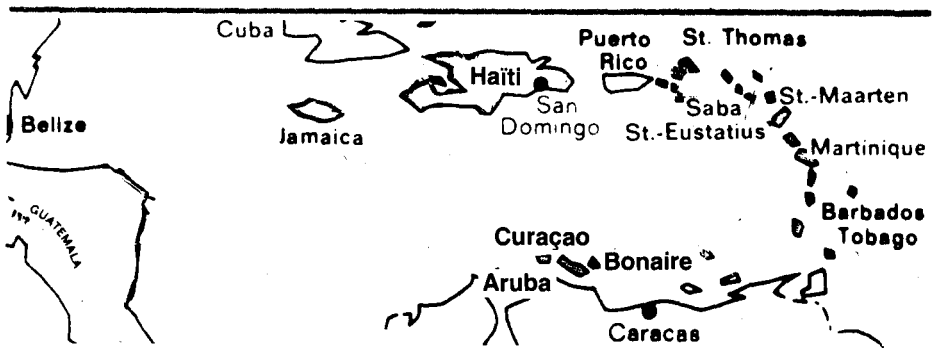

Het doel van de demonstratie in Amsterdam

In CD/ACTUEEL van 7 november schreef onze partijvoorzitter Bukman over de op 21 november in Amsterdam te houden demonstratie. In zijn artikel kwam echter niet duidelijk naar voren waar het om gaat bij deze demonstratie.

Het gaat hier niet om de IKV-leus: „De kernwapens Nederland uit". De inzet van deze demonstratie is „Geen nieuwe kernwapens in Europa". Maar om te voorkomen dat men zich zou beperken tot het uitspreken van vrijblijvende vrome wensen, en gedachtig het gezegde dat wie de wereld wil verbeteren bij zichzelf moet beginnen, hebben de organisatoren ook willen aangeven wat wij als Nederland daaraan kunnen (en moeten) doen: „De Nederlandse regering dient haar instemming met het NAVO-moderniseringsbesluit te herroepen, en er bij de bondgenoten op aan te dringen het z.g. dubbelbesluit te heroverwegen." Dat is de inzet van de demonstratie.
Het standpunt van de CDA-fractie is: in principe accoord met de modernisering, maar de beslissing over het al dan niet plaatsen laten we afhangen van het verloop van de wapenbeheersingsgesprekken. Helaas is er weinig reden om te hopen dat deze gesprekken iets op zullen leveren. Ten eerste omdat tengevolge van het wederzijdse wantrouwen onderhandlingen slechts langzaam vorderen, en jaren duren.
Tegen de tijd dat men enige vorderingen heeft gemaakt heeft de wapentechniek voor nieuwe wapens gezorgd, die de militaire situatie zodanig wijzigen dat men weer van voren af aan kan beginnen. En ten tweede omdat de Amerikaanse delegatie in een zeer moeilijke positie verkeert: de publieke opinie in Europa verlangt dat er onderhandeld wordt, maar de publieke opinie in Amerika verzet zich tegen iedere concessie. Wat kan men in zo'n geval anders doen dan de besprekingen rekken?
Op 30 november begint de bespreking over het opstellen van de agenda. Maar aangezien er tussen beide partijen een groot meningsverschil is over welke wapens meegenomen moeten worden in de onderhandelingen, zal het overleg over de agenda nog wel een half jaar duren, pas daarna kunnen de echte onderhandelingen beginnen.
We moeten onszelf ook de vraag stellen: zijn de hoofdrolspelers (Amerika en Rusland) werkelijk gemotiveerd om tot een resultaat te komen?
Uit de voorstellen die beide partijen tot nu toe gedaan hebben blijkt dat het bij de onderhandelingen niet gaat om vorderingen te maken, maar om het beïnvloeden van de publieke opinie in Europa. Dit blijkt ook uit een recentelijk vrijgegeven studie over de modernisering van het Amerikaanse Congres, waarin staat: „Publieke en parlementaire steun voor de modernisering kan slechts worden verzekerd indien het bondgenootschap (de NAVO) bereidheid zou tonen om de kloof te dichten via wapenbeheersingsonderhandelingen."
Het onderhandelingsvoorstel is dus (mede) als zoethoudertje bedoeld. Kortom, de onderhandelingen zullen niets opleveren, er is dus geen enkele reden de beslissing uit te stellen in afwachting van wat de onderhandelingen opleveren.
De beslissing kan nu genomen worden op grond van de nu beschikbare gegevens.

Modernisering overbodig

Ik ga nu beargumenteren waarom deze beslissing negatief moet uitvallen (d.w.z. niet moderniseren); mijn uitgangspunt daarbij is een uitspraak van onze minister van Defensie Van Mierlo: „Bij iedere beslissing over een nieuw wapensysteem zullen we zorgvuldig moeten overwegen of dit wapen de kans op oorlog verkleint dan wel vergroot."
Welk niveau van bewapening is eigenlijk nodig om de Russen van een aanval op West-Europa te weerhouden? Hoe agressief zijn ze? Als we afgaan op het gedrag van de Russen in het afgelopen decennium, dan zien we dat ze als ze menen (terecht of ten onrechte) met betrekkelijk gering risico hun positie te kunnen versterken ze dat niet nalaten (Ethiopië, Afghanistan). Aan de andere kant stellen de conservatieve leiders in het Kremlin zich zeer behoedzaam op als de risico's groter worden, bijvoorbeeld in Polen. Oost-Europese vakgenoten van mij zijn ervan overtuigd dat als de Sovjets zich werkelijk ernstig bedreigd gaan voelen door de ontwikkeling in Polen (bijvoorbeeld bij een uitstraaleffect naar Oost-Duitsland of naar Rusland zelf), ze niet zullen aarzelen toe te slaan. Maar tot nu toe heeft het Kremlin de (economische en politieke) risico's te groot gevonden, ondanks de zekerheid dat Amerika niet militair zal ingrijpen. De risico's van een aanval op West-Europa zijn onvergelijkelijk veel groter dan die van een inval in Polen.
Rusland heeft met een aanval op West-Europa weinig te winnen. Militair: het voordeel dat Rusland had door zijn grote overmacht aan tanks is zeer sterk uitgehold als gevolg van de ontwikkeling van (relatief goedkope) precisieantitank-wapens, waardoor tanks zeer kwetsbaar zijn geworden. Verder is het duidelijk dat Rusland niet kan rekenen op de onvoorwaardelijke trouw van bijv. het Poolse leger.
Tegenover de al sinds 1964 bestaande grote Russische overmacht aan op het land gestationeerde raketten heeft de NAVO een aantal onderzeeërs met kernraketten: één daarvan is voldoende om de helft van de steden in Europees Rusland te vernietigen. Handhaven van de afschrikking is geen reden voor het plaatsen van nieuwe raketten in Europa, de modernisering is niet nodig.
Het grootste bezwaar tegen de modernisering (evenals tegen vele andere moderniseringsprogramma's aan beide kanten) is dat het in feite de introductie van „first strike" wapens betreft. De trefkans van de moderne wapens is zeer groot, dit stelt een hoge prijs op het eerste schot. Als de tegenstander als eerste massaal zou schieten, is niet alleen een groot deel van je eigen raketten uitgeschakeld, maar ook de verbindingen functioneren niet meer (met spionage-satellieten bijvoorbeeld). Van de niet getroffen wapens kan de electronica verstoord zijn (moderne electronica is zeer gevoelig voor radioactieve straling), waardoor je kruisraketten of radarschermen waardeloos worden. Ook je hoofdkwartier kan uitgeschakeld zijn, dit laatste risico maakt het noodzakelijk de uiteindelijke beslissing over het gebruik van de kernwapens naar de commandant te velde te delegeren. Gevolg: meer vingers aan de atoomtrekker, met een groter risico dat hij afgaat.
Al deze ontwikkelingen stellen een grote premie op haast. De hoop op een beperkt houden van een eenmaal uitgebroken oorlog kan men wel vergeten. Beide partijen zijn genoodzaakt tot iedere prijs te voorkomen dat de tegenstander als eerste massaal zijn raketten afschiet, en de enige manier om dat te verhinderen is zelf als eerste massaal te schieten.
Als Nederland echt iets wil doen aan de waanzin van de wapenwedloop moet het op het terrein waar het iets te zeggen heeft – kernwapens is Europa – dwars gaan liggen, met een radikaal nee tegen de plaatsing van „first strike" wapens op Europese bodem. Daarom gaat het bij deze demonstratie. Wie de vrede wil dienen moet niet verwachten op consensus onder de bondgenoten, maar moet zijn nek durven uitsteken, zoals oud-president Sadat van Egypte dat gedaan heeft. Uiteraard lopen wij risico's als wij eenzijdig afzien van het plaatsen van „first strike" wapens in West-Europa, deze risico's vallen echter in het niet bij de risico's die de thans gevolgde politiek met zich meebrengt. ◄

Jan Emck

(De schrijver is lid van het IKV vanuit de Lutherse Kerk en werkzaam als Natuurkundige op de TH-Eindhoven).

Geen visum voor burgemeester Shaka'a

Iedereen heeft de afgelopen dagen het nieuws gehoord dat burgemeester Shaka'a van Nabloes niet naar Nederland mocht komen. Maandagochtend 9 november kreeg ik een telegram van de burgemeester met de mededeling dat hij helaas niet naar Nederland kon komen omdat hij tot op die dag van de autoriteiten geen uitreisvergunning kon krijgen.

Deze stap van de Israëlische autoriteiten was onverwacht omdat de burgemeester toch een politiek gematigd man is en hij werd uitgenodigd door een groot aantal politieke partijen: CDA, PvdA, D'66, PPR en PSP. Verder werd hij ook uitgenodigd door CDJA, JOVD en de Novib. (Ook dit blad zou een gesprek met hem hebben, red.).
In Nederland waren gesprekken voor hem georganiseerd met de uitnodigende organisaties, de vaste kamercommissie voor Buitenlandse Zaken (via de informele procedure) en B & W van Apeldoorn.
Verder waren er lezingen voor hem georganiseerd in Den Haag (CDJA), Leiden, Amsterdam, Groningen, Nijmegen en Maastricht.
Direct na het weigeren van de uitreisvergunning werd contact opgenomen met een aantal kamerleden hetgeen resulteerde in kamervragen van kamerleden van de uitnodigende partijen en de VVD. Het verbaasde mij dat de heer Bolkestein van de VVD de kamervragen mede ondertekende en dit nadat de VVD geweigerd had de burgemeester uit te nodigen en te ontvangen. Het Israëlische ministerie van Defensie reageerde op het rumoer rond Shaka'a door te verklaren dat de burgemeester geen uitreisvisum kon krijgen omdat hij zich op voorgaande bezoeken aan Europa en de VS zich anti-Israël heeft uitgelaten. Wat dit „anti-Israël zijn" inhield werd niet duidelijk gemaakt. In een telefoongesprek met de Israëlische ambassade vroeg ik om meer duidelijkheid omtrent dit punt. Men wees mij er op dat de burgemeester van Nabloes een van de eerste leiders in bezet gebied was die zich tegen het Camp David accoord keerde. Ik acht dit onverstandig van de burgemeester, maar is dit anti-Israël te noemen? Afgelopen zomer en ook zeer onlangs in een telefoongesprek met hem (zie ook Trouw d.d. 12 november) liet hij zich niet anti-Israël uit. Hij verklaarde dat Israël recht heeft te bestaan en ook dat Israël recht heeft op veilige grenzen. De burgemeester meent ook dat de Palestijnen recht hebben op een eigen staat.
Ook die Palestijnse staat heeft recht op veilige grenzen meent de burgemeester. De burgemeester is geen PLO-vertegenwoordiger, toch meent hij dat Israël en de PLO met elkaar zouden moeten praten. Ik heb van Jassir Arafat nooit zulke uitspraken gehoord. De PLO en de regering van het Palestijnse volk vertelde Shaka'a: „Maar zoals jullie in Nederland het niet altijd eens zijn met jullie regering, zo zijn wij Palestijnen het niet altijd eens met onze regering."
Dat de burgemeester het niet altijd eens is met „zijn regering" bleek uit een gesprek met kolonel Zadok Karajim, woordvoerder van de militaire gouverneur van de Westbank. Kolonel Karajim vertelde dat de burgemeester niet al te lang geleden grote onenigheid had gehad met Abu Jihad – de 2e man binnen de PLO. En deze man wordt nu door het ministerie van Defensie anti-Israël genoemd?

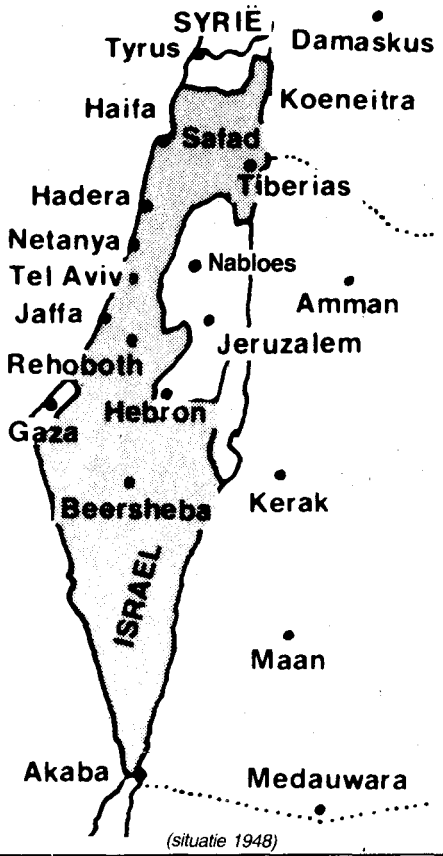

(situatie 1948)

Natuurlijk, de burgemeester is niet te spreken over de Israëlische aanwezigheid op de Westbank. Hij laat zich uiterst negatief uit over de Israëlische militairen.
Hij is tegen Camp David. Maar is dit anti-Israël?
Er is toch recht van vrije meningsuiting in Israël en bezet gebied of vergis ik mij? Ik ben van mening dat Israël zichzelf met het weigeren van een uitreisvergunning aan deze man een erg slechte dienst heeft bewezen.

Betrekkelijk

Overigens ook het anti-Camp David standpunt van de burgemeester is betrekkelijk. De burgemeester van Nabloes heeft zich tegen de accoorden verklaard omdat er geen wijziging optrad in de Israëlische politiek m.b.t. de Palestijnen in bezet gebied. In eerste instantie echter was hij niet tegen de Camp David accoorden. De weigering van een uitreisvisum aan de burgemeester heeft mogelijk te maken met de huidige onrust op de Westbank. Onrust die ontstaan is met de benoeming van prof. Milson als burgerlijk gouverneur van de Westbank. Deze man dient de militaire gouverneur te vervangen. Palestijnen vrezen dat dit opnieuw een stap zal zijn naar totale annexatie van het bezette gebied. Israëli's wijzen echter op de utivoering van het Camp David accoord – een verdwijnen van het militair bestuur. M.i. zouden de Palestijnen er verstandig aan doen zich niet te onthouden van de besprekingen over de toekomst van hun land.
Een eigen Palestijns bestuur op de Westbank in het kader van de Camp David accoorden is toch altijd beter dan bestuur door vreemden (Israëli's). Camp David sluit een Palestijnse staat niet uit. Dit bleek o.a. duidelijk uit een uitspraak van de Egyptische ambassadeur in Nederland in mei dit jaar. Israëli's op hun beurt dienen het Palestijnen niet onmogelijk te maken deel te nemen aan het overleg door steeds weer nieuwe nederzettingen te vestigen. Het vestigen van nieuwe nederzettingen is overigens in strijd met de Camp David accoorden want men loopt vooruit op de toekomst van het gebied.
Overleg tussen Israël en de Palestijnen is mogelijk. Echter enige goodwill van beide zijden ten opzichte van elkaar is wel noodzakelijk. Het komt mij voor dat de belangrijkste Palestijnse leider in bezet gebied burgemeester Shaka'a deze goodwill getoond heeft. Het is daarom ook uiterst bedroevend dat hij toch niet naar Nederland mocht komen. ◀

Kees Hulsman
lid buitenland-commissie CDJA.

Uw adres voor: (per uur, per dag, per week)
BEGROTINGEN
• nieuwbouw
• verbouw
• restauraties
J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 · Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

UW MENING

Wil CD/ACTUEEL nog wel partijblad zijn?

„De kinderbijslag is toch nooit in de eerste plaats voor hen (groepen hogere inkomens) bedoeld geweest?"

„Wij moeten laten zien dat ook een meerderheid van CDA-kiezers tegen de voortschrijdende bewapeningswedloop op het terrein van de kernbewapening is." Twee uitspraken, te vinden in CD/ACTUEEL van 14 november 1981, pag. 4 resp. 5. Een paar kanttekeningen en een vraag kunnen niet achterwege blijven.

1. De schrijver van het commentaar over de kinderbijslag, die vindt dat bezuiniging in het kader van de kinderbijslag niet bij voorbaat onbespreekbaar moet zijn vergeet te vermelden dat dit terrein een van de eerste was waar ombuigingsmaatregelen zijn genomen oplopende tot 1 miljard gulden. Of wist de schrijver dit soms niet? De boven geciteerde zin getuigt in ieder geval niet van de nodige kennis. Kinderbijslag is van oorsprong namelijk een eenvoudige verdeling van inkomen, gericht op een tegemoetkoming in de kosten van kinderen. Kinderen van rijke ouders kosten evenveel als kinderen van modale of arme ouders – een objectieve verdelingsmaatstaf dus – terwijl alle mensen (met en zonder kinderen) naar verhouding van het inkomen aan de kinderbijslag bijdragen. Wie deze opzet wil aantasten door naar een inkomensafhankelijke kinderbijslag te lonken kent bovendien onze partijprogramma's niet, die van de huidige opzet van de kinderbijslag uitgaat.

2. CDA-kiezers moeten de straat op om te laten weten hoe ze over kernwapens denken. Een partijprogramma, openbare uitspraken in de Tweede Kamer enz. zijn niet toereikend? Is meedoen aan een demonstratie met leuzen die ingaan tegen een partij-fractie- en kabinetsstandpunt nodig om onze opvattingen duidelijk te maken? Wordt de duidelijkheid bevorderd door mensen en partijen die tegen de regering op straat iets anders roepen dan in de Tweede Kamer?

Ze bevorderen alleen maar de onduidelijkheid en datzelfde doet ons partijblad door een oproep tot deelnemen aan zo'n demonstratie op een van zijn eerste bladzijden toe te laten.

3. Wil CD/ACTUEEL eigenlijk nog **partij**blad zijn?

G. C. van Dam, Den Haag

Naschrift redactie:

1. De heer van Dam is niet gelukkig met ons commentaar over de kinderbijslag. Hij is de enige niet. Dat is een reden dat wij een fractiedeskundige hebben uitgenodigd om ons zonodig te corrigeren en in ons blad uiteen te zetten waarom de kinderbijslag bij bezuinigingen op voorhand buiten schot zou moeten blijven. Dit zal in het volgende nummer gebeuren.

2. De heer van Dam moet overigens commentaren – zoals over de kinderbijslag, die een reactie van de redactie als geheel vormen over een actueel onderwerp, niet verwarren met een persoonlijke ontboezeming van individuele redactieleden, zoals in de rubriek „Daarnaast". In deze rubriek, zoals wij uiteenzetten in ons nummer van 30 oktober kunnen alle redactieleden bij toerbeurt hun persoonlijk politiek verhaal kwijt. De bijdragen in „Daarnaast" zijn dan ook steeds door de betrokkene ondertekend.

3. Men zal in „Daarnaast" ongetwijfeld verschillende accenten tegenkomen. Wie „Daarnaast" van J. v.d. Assem van deze week legt naast de bijdrage van Van Tellingen van vorige week zal op enige verschillen stuiten. De verschillende accenten die binnen het CDA leven zal men ook in CD/ACTUEEL tegenkomen: juist omdat wij partijblad zijn.

Woekeren met uitgangspunt

Onlangs plaatste CDA-fractielid dr. Sytze Faber in dit blad een aantal belangwekkende kanttekeningen bij de resultaten van het Nationaal Kiezersonderzoek 1981, neergelegd in het boek „Kiezen in Nederland".

Vooral zijn opmerkingen over de concurrentieslag tussen het CDA en D'66 (CD/Actueel, 10 oktober) zijn interessant: hij „vertaalt" de conclusie van de schrijvers van het boek dat het CDA meer werfkracht zal moeten verkrijgen onder de niet-confessionele kiezers (omdat anders D'66 het CDA op den duur uit het centrum van de Nederlandse politiek zal verdringen) in de opmerking dat het CDA dan haar levensbeschouwelijk uitgangspunt op een zacht pitje zou moeten zetten om die concurrentieslag met D'66 aan te kunnen. Vervolgens stelt Faber dan dat dit een misvatting moet zijn want het CDA moet dit juist NIET doen omdat de progressief getinte minderheid onder haar aanhang de overstap naar D'66 juist niet maakt vanwege de verbondenheid met het confessionele karakter van het CDA.

In zijn volgende artikel (d.d. 17 oktober) stelt hij dan als concluderende voorwaarde om niet in een gevaarlijke tweedeling te belanden met D'66 dat het CDA moet woekeren met het eigen levensbeschouwelijke uitgangspunt.

Hoewel de conclusies van Faber en van het boek „Kiezen in Nederland" op het eerste gezicht tegenstrijdig ogen – reden voor Faber de conclusie van het boek als een misvatting op te vatten – lijken ze mij beide juist. Het probleem ligt m.i. namelijk in de „vertaling" van Faber.

Ik denk dat het volstrekt niet nodig is voor het CDA om haar levensbeschouwing – haar „C" – op te offeren om meer aan niet-confesisonele kiezers te kunnen appelleren, het gaat er alleen om hóe je schermt met je grondslag. Wanneer het CDA zich teveel uit als een partij alleen voor kerkgangers en bijbelkenners die hun politieke antwoorden op maatschappelijke situaties slechts baseren op parabels en kerkelijke uitspraken dan verliest ze ieder contact met niet-confessionelen en waarschijnlijk ook met vele confessionelen.

Maar wanneer het CDA zich naar buiten presenteert als een partij die haar standpunten bepaalt op grond van „doodeenvoudig" een stukje streven naar rechtvaardigheid, een stukje samen verantwoordelijk zijn omdat wij hierin zijn voorgegaan door iemand waar wij ons met trots en eerbied op baseren, dan hoeft het CDA, om ook niet-confessionelen aan te spreken, zich niet te schamen om haar grondslag, nee is die grondslag juist haar apellerende kracht.

Maar misschien bedoelde Sytze Faber dit ook wel met woekeren met het eigen levensbeschouwelijk uitgangspunt.

Hans Huibers Den Haag

Beurtelings

Anton Veerman ken ik als een uiterst plezierige en bedachtzame (oud)-collega. Vandaar dat ik zijn bijdragen altijd met veel interesse lees. In het ledennummer van 31 oktober jl. stelt hij, sprekend over Van Agt, dat hij het land beter in een andere funktie dan als minister-president had kunnen dienen. Om twee redenen, deel ik deze mening niet.

In de eerste plaats heeft Van Agt, in tegenstelling tot Den Uyl, een overweldigend bewijs van vertrouwen van de kiezers gekregen. In de tweede plaats stond Van Agt zelf niet te trappelen om opnieuw minister-president te

worden, zeker niet van de huidige coalitie, maar heeft hij onder aandrang van zowel partijbestuur als fractie (beide unaniem op dit punt) de kar willen trekken. Sterker nog: Zonder zijn bereidheid zouden velen in de fractie, w.o. ikzelf, niet eens bereid zijn geweest met de PvdA te gaan regeren. Als Kamerlid zou Anton zijn artikel dan ook nooit zó hebben geschreven. Ook om die reden betreur ik zijn vertrek uit onze fractie als gewaardeerd collega!

W. A. Mateman

Klare wijn

Staat ons CDA volkomen achter het zogenaamde Navo-dubbelbesluit en achter de plaatsing van de 48 raketten? Of heeft München 1938 ons niets geleerd?
Die arme Chamberlain opererende uit een positie van zwakte liep er toen in... vrede voor alle tijden.
Als CDA'er reken ik er op, dat ons geen tweede München wacht en dat onze ter verdediging aangegane verplichtingen nagekomen worde, zodat niet weer uit een zwakke positie met het Oostblok moet worden onderhandeld over als het mogelijk zou zijn afschaffing van het inderdaad verschrikkelijke atoomwapen. Ik hoop daarop een duidelijk en klaar antwoord te ontvangen.
Al zou dat misschien weer leiden tot een nieuwe Kabinetscrisis, gezien de houding of liever de opstelling van de PvdA in dezen. Terwijl ik tevens terzijde zou willen pleiten voor werkelijk algemene militaire dienstplicht als eis van rechtvaardigheid, mede de druk op de arbeidsmarkt voor jongeren verlichtend.

J. B. Tillema, Gramsbergen

ADDERTJE

Niet de kinderbijslag maar CD/ACTUEEL MOET WORDEN AANGEPAST AAN DE HOGERE INKOMENS.

Middenschool-debat laait weer op

Binnen en buiten onderwijsland gaat het weer levendig toe als de term „middenschool" valt.
Geen onderwerp wordt zo heftig bediscussieerd als de toekomst van het voortgezet onderwijs en geen idee is zo omstreden als de middenschool. Ook het CDA blaast z'n partij duchtig mee. Deze herleving van het debat is immers volkomen terecht. Het onderwijs is in beweging en de politiek moet die ontwikkelingen niet veronachtzamen.

De oorzaak van de herleving van de discussie is het regeeraccoord van het 2e kabinet-Van Agt. Daarin is een onderwijspolitieke strategie opgenomen met als doel het bereiken van brede overeenstemming over de hoofdpunten van een nieuw voortgezet onderwijs. Die aanpak strookt volledig met het CDA-program en de motie-Van Leijenhorst, die in 1980 door de Kamer is aangenomen.
Centraal in de CDA-benadering staat het wegnemen van de polarisatie in het onderwijs, die een diepgaande discussie belemmert. Niet het mordicus tégen of juichend vóór de middenschool, maar de vraag: „wat is nodig voor beter onderwijs aan 12–15-jarigen?" moet het debat beheersen.
Een brede consensus in parlement en onderwijs kan bereikt worden door de resultaten van de onderwijsprojecten en experimenten te gaan toetsen. Dit zal door CDA-staatssecretaris Deetman volgend jaar gestart worden, zodat er een grondige en doelgerichte evaluatie van de vernieuwingsplannen in de praktijk kan komen. Pas na een goede oordeelsvorming daarover kunnen definitieve maatregelen tot stand komen.
Eerst moeten de betrokkenen aan het woord komen, daarna is het de beurt aan de politiek, om de hoofdlijnen van het beleid uit te werken. In de tussentijd kunnen de vernieuwingsprojecten een goede wettelijke basis krijgen via de aangekondigde Voorbereidingswet. Zo is de positie van de scholen, die aan de projecten meedoen, zekerder gemaakt.

Wezenlijke punten

Vanuit het CDA zullen wezenlijke punten moeten worden aangedragen in de aanstaande discussieronde. Een nieuwe vorm van onderwijs aan 12–15-jarigen, geïntegreerd voortgezet onderwijs genoemd, moet aan een aantal voorwaarden voldoen. Het CDA-program stelt de belangrijkste daarvan vast. Allereerst moet de studie- en beroepskeuze uitgesteld worden, om de individuele ontplooiing van de leerling meer kans te geven. Het huidige „mammoet"-bestel is in de praktijk nog teveel gericht op een keuze rond het twaalfde jaar. Veel leerlingen zijn aan het kiezen van een beroep of opleiding van volstrekt nog niet toe. Vooral het lager beroepsonderwijs en de Mavo ondervinden de nadelen hiervan. Een algemene opleiding tot het 15e jaar kan die nadelen helpen wegwerken.

Het streven van de nieuwe basisschool naar een breed aanbod van vakken en vorming en meer flexibel onderwijs aan de leerlingen moet worden voortgezet in het geïntegreerd voortgezet onderwijs (G.V.O.).

Juist die aansluiting tussen basisschool en middelbare school blijkt niet goed te werken. Ook is een belangrijke voorwaarde, dat de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt verbetert.

Een goede en brede eerste fase voor 12- tot 15-jarigen moet daarom gevolgd worden door voortgezette opleidingen met een belangrijk praktijk-onderdeel. Het middelbaar beroepsonderwijs is terecht nu al bezig zich meer te richten op de beroepspraktijk en de groepen 16- tot 18-jarigen, die tot nu toe onvoldoende mogelijkheden hadden. Bij deze nieuwe ervaringen zal het GVO straks kunnen aansluiten.

Beslissend

Nog een aantal voorwaarden kunnen van CDA-wege ingebracht worden, bijvoorbeeld gelijke ontplooiingsmogelijkheden voor meisjes en jongens, het behoud van gymnasiale vorming in het vakkenpakket en een goede opvang van jongeren uit culturele minderheden. Die laatste groep zal in de komende 15 jaar juist in het voortgezet onderwijs een grote plaats gaan innemen. Is het onderwijs, ook het nieuw te vormen type, daar voldoende op voorbereid? Deze vraag en de andere, al genoemde voorwaarden zullen beslissend zijn voor het welslagen van de onderwijsvernieuwing. De middenschool en de andere projecten zullen daarop beoordeeld worden. De uitkomst van dit grote debat over de evaluatie van de vernieuwingsprojecten zal maatgevend zijn voor het CDA én het kabinet. Die uitkomst zal bepalen welke vorm het geïntegreerd voortgezet onderwijs moet krijgen.
Ons program en het regeeraccoord laten daarover geen misverstand bestaan. ◀

P. G. Kroeger
C. Blokland

De schrijvers zijn beide medewerkers van de CDA-fractie en schrijven deze bijdrage op persoonlijke titel.

NOORD WEST TOT OOST ZUID

Samengesteld door L. Veerman

Kan Waterweg minder zout?

Rotterdam – Het Tweede Kamerlid Eversdijk (CDA) wil weten of de minister van Verkeer en Waterstaat van plan is om de verzilting van de Nieuwe Waterweg terug te dringen.
In vragen naar aanleiding van de begroting wijst Eversdijk op de passage, waarin zulke tegenmaatregelen worden aangekondigd. Wat dit betekent voor het kanaal tussen Rotterdam en Hoek van Holland is echter nog onduidelijk. Eversdijk wil ook informatie over de inhoud en de betekenis van het onderzoek naar een „overkoepelend kustbeleid voor Zuid-Holland". Hij vraagt zich af of hierbij naast rijk en provincie ook de waterschappen betrokken zullen worden.

„Welzijnsplanning complete janboel"

ROTTERDAM – „De stedelijke welzijnsplanning is een complete janboel geworden". De inspanning van de gemeente in de afgelopen zes jaar om orde te scheppen in het oerwoud van regelingen en wetten voor het welzijnswerk, verwees raadslid Gerritse (CDA) met deze woorden naar de prullemand. Gerritse vindt dat de gemeente teveel op eigen houtje bezig is. (Als enige gemeente in Nederland heeft Rotterdam met CRM een afspraak, dat de gemeente zelf mag uitmaken hoe ze de subsidies van CRM over de welzijnsvoorzieningen in de stad wil verdelen).
„Rotterdam moet zich meer aansluiten bij de landelijke tendenzen" vindt het CDA-raadslid. De decentralisatie naar de wijken, waarop de welzijnsplanning in Rotterdam gebaseerd is, vindt Gerritse een papieren tijger. In de praktijk blijkt dat er nauwelijks decentralisatie heeft plaatsgevonden. Het stadhuis heeft een te grote directe invloed in de deelgemeenten", aldus het CDA-raadslid.
Wethouder Pim Vermeulen wees de frontale aanval van de christen-democraat resoluut van de hand. Volgens hem had de CDA'er een verkeerd beeld van het beleid van de gemeente.

CDA wil Leidse omroep

Leiden – Het CDA in Leiden vindt dat die gemeente de deur open moet zetten voor het initiatief van een pas opgerichte stichting in Den Haag om regionale radiouitzendingen te gaan maken voor de agglomeraties Den Haag en Leiden.
Terwijl er meegewerkt wordt aan het initiatief van de „Stichting regionale omroep groot Den Haag" moet Leiden toch ook pogingen blijven ondernemen om een zelfstandige Leidse regionale omroep van de grond te krijgen. Een probleem voor de Haagse stichting is voldoende steun in Leiden te krijgen, waar ook belangstellenden zijn voor een zendmachtiging. De Haagse stichting wil nog vóór het eind van dit jaar een zendmachtiging aanvragen bij het ministerie van CRM. CDA-fractievoorzitter Walenkamp in Leiden zal bij de komende behandeling in de gemeenteraad van de begroting een motie indienen waarin hij het college van burgemeester en wethouders uitnodigt op twee sporen te gaan rijden: enerzijds steun geven aan het initiatief in Den Haag, anderzijds tegen het uitgangspunt blijven vechten dat Leiden geen recht heeft op een eigen legale omroep.
Walenkamp merkt in een nota over de regionale oproep op dat de Leidse bevolking nauwelijks binding heeft met de regio Den Haag.

Op de bres voor het Fries

Door het bestuur van de afdeling Friesland van de Vereniging van Christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders is een aantal aandachtspunten geformuleerd, toegespitst op de Friese situatie, bedoeld als handreiking bij het opstellen van de gemeentelijke CDA-programma's voor de periode 1982-1986. Aanbevolen wordt o.m. het programma in alle gemeenten in beide talen, Fries en Nederlands, af te drukken, teneinde op die wijze de tweetaligheid van de streek duidelijk aan te geven. Indien dit bijv. om financiële redenen niet mogelijk is, dan verdient het aanbeveling in ieder geval bepaalde onderdelen in het Fries op te nemen.
Het CDA bevordert het gebruik van de Friese taal en geeft deze zoveel mogelijk kans als volwaardige taal naast het Nederlands gebezigd te worden in gesproken en geschreven woord, zodat de tweetaligheid van dit gebied in een reële zetting komt.

Opschieten met kolenvergassen in Groningen

Den Haag – Minister Terlouw (Economische Zaken) moet op korte termijn stappen ondernemen om er voor te zorgen dat daadwerkelijk begonnen wordt met de bouw van een installatie voor kolenvergassing aan de Eemshaven in Groningen.
Provinciale Staten van Groningen hebben onlangs het groene licht gegeven voor de installatie. Snel beginnen met de bouw ervan zal een belangrijke stimulans zijn voor de werkgelegenheid in Groningen. Het CDA-kamerlid Van der Linden wil nadere opheldering over de berichten, dat Shell geen kolenvergassingsfabriek bij Moerdijk wil bouwen maar aan de Duitse Noordzeekust. Van der Linden vraagt aan minister Terlouw of hij precies kan meedelen welke tegemoetkomingen de Duitse overheid biedt in de vorm van een bijdrage in de investeringskosten en subsidie van de te gebruiken kolen.

Kamervragen over politie in Amsterdam

Den Haag – Tweede Kamerleden van het CDA maken zich ernstig zorgen over de situatie binnen het Amsterdamse politiekorps. In schriftelijke vragen aan de ministers van binnenlandse zaken en justitie informeren ze naar de juistheid van berichten over de teruglopende dienstverlening in diverse Amsterdamse wijken. Daar zou nauwelijks meer gesurveilleerd worden, terwijl ook de verkeerscontroles tot het minimum zouden zijn teruggebracht. Aanleiding is het inzetten van extra politiemensen in het centrum van Amsterdam om de overlast op en rondom de Zeedijk te kunnen aanpakken.
Verder vormen ook de extra bewaking van joodse eigendommen en de problemen rond krakers en knokploegen een extra belasting van het politiekorps.

ADDERTJE

Dick Kuiper: de pacifist der Kleine Luyden

Goedkoop naar familie in Amerika?

Bestemmingen
Chicago · Detroit · Minneapolis

Prijzen vanaf f 1.000.-

Vraag gratis inlichtingen bij de:

DUTCH IMMIGRANT SOCIETY
Postbus 455
2270 CL Voorburg
Tel. 070-868371

Machtiging gebruik CDA-naam

CDA-afdelingen, die overeenkomstig de reglementaire bepalingen binnen de partij één of meer CDA-kandidatenlijsten moeten indienen voor respectievelijk de Staten- en Raadsverkiezingen, hebben t.b.v. de registratie van de naam en/of aanduiding van het CDA bij het betreffende stembureau een **machtiging** nodig voor het gebruik daarvan. Deze machtiging wordt op **schriftelijke aanvraag** door het partijbestuur verstrekt aan de officiële functionarissen van de afdelingen. Een en ander is verduidelijkt in de notitie over de verkiezingen, welke inmiddels aan alle afdelingen is toegezonden. Vele afdelingen hebben inmiddels bedoelde schriftelijke aanvraag al ingediend.
De provinciale afdelingen worden er op gewezen dat pas in december a.s. het machtigingsformulier tegemoet kan worden gezien, terwijl de gemeentelijke afdelingen de machtiging pas vanaf medio januari 1982 krijgen toegezonden.
Voor alle duidelijkheid worden hier de registratie-termijnen vermeld:
– T.b.v. de Statenverkiezingen moeten geregistreerd worden uiterlijk dinsdag 29 december 1981
– T.b.v. de Raadsverkiezingen moet geregistreerd worden vanaf 23 februari 1982 en uiterlijk dinsdag 9 maart 1982.

CDA Heiloo

De afdeling Heiloo houdt op 25 november haar Algemene Ledenvergadering.
Na de gebruikelijk agendapunten zal na de pauze het CDA-Tweede Kamerlid A.B.M. Frinking een lezing houden met als thema Vrede en Veiligheid. Hierin zal hij over zijn ervaringen vertellen opgedaan in besprekingen met Sovjet-autoriteiten tijdens een delegatiebezoek aan Moskou in oktober jl.

CDA-Drente

Op 28 november organiseert de Stichting Kader- en Vormingswerk Drente een studiedag over het thema „werkloosheid; wat doen we eraan?". De jeugdwerkloosheid staat hierbij centraal. Inleiders zijn L. de Graaf, vice-voorzitter CDA-fractie en H. Hofstede vice-voorzitter CNV. Plaats: De Magneet, Orion 2 te Hoogeveen. Aanvang: 10.00 uur.

CDA-Limburg

De Algemene Ledenvergadering van het CDA-Limburg zal worden gehouden op maandag 30 november (aanvang 20.00 uur) in Wijkcentrum „de Staay", Witherenstraat 14 te Blerick (tel. 077-21004).

PARTIJ NIEUWS

Toegang tot deze Algemene Ledenvergadering hebben alle CDA-leden woonachtig in de provincie Limburg. Stemgerechtigd zijn de afgevaardigden vanuit de gemeentelijke afdelingen, alsmede de stemhebbende leden van het bestuur. Elke gemeentelijke afdeling is gerechtigd tenminste één afgevaardigde met stemrecht aan te wijzen. Daarenboven is elke gemeentelijke afdeling gerechtigd voor elk aantal van honderd leden een extra stemgerechtigde aan te wijzen.
De namen van de afgevaardigden en extra afgevaardigden dienen één week vóór het plaatsvinden van de Algemene Ledenvergadering schriftelijk te worden doorgegeven aan het CDA-buro Limburg. De schriftelijk afgevaardigden ontvangen hun stemkaart per post of aan de balie bij binnenkomst in de vergaderzaal.
Op de agenda staat o.a. de verkiezing van de CDA-lijsttrekker van de Provinciale Statenverkiezingen (het voorstel is drs. K. W. Buck aan te wijzen als lijsttrekker; een inleiding door drs. H. Notenboom, lid van het Europees Parlement en de verkiezing van een afgevaardigde vanuit het Vrouwenberaad in het bestuur CDA-Limburg n.a.v. de vacature M. Thal-Bouten.

CDA Den Haag

Op 1 december a.s. wordt een Algemene Ledenvergadering gehouden van het CDA Den Haag in één der zalen van het Bel Air Hotel, aanvang 20.00 uur. Op deze bijeenkomst zal gestemd worden over de door het Provinciale CDA-bestuur opgestelde adviesslijst voor de Provinciale Staten van Zuid-Holland. Ook zullen er inleidingen gehouden worden door enkele CDA-gemeenteraadsleden over actuele gemeentepolitiek.
Op 4 november jl. heeft het Kamerkringbestuur Den Haag het concept-gemeenteraadsprogram voor de periode 1982-1986 vastgesteld. Dit concept-programma is opgesteld door een commissie van 6 leden. De 9 CDA wijkverbanden in Den Haag zijn bij de opstelling van het concept in twee ronden betrokken geweest. Tevens zijn de wensen en verlangens van vakbeweging, werkgeversorganisaties, het CDA-Vrouwenberaad en het CDJA verkend. Het concept-programma is voorzien van een realistische financiële paragraaf.
Het concept-programma wordt via het ledenblad Haags Appèl begin december aan alle leden toegezonden. Tot 1 februari 1982 kunnen wijzigingsvoorstellen worden ingediend. De vaststelling van het programma vindt plaats in een op 9 maart 1982 te houden Algemene Ledenvergadering.

Notitie raadsverkiezingen

Op 2 juni 1982 worden weer periodieke verkiezingen gehouden voor de gemeenteraden (behalve in een aantal Zuidlimburgse gemeenten). De voorbereidingen daarop vangen voor de gemeentelijke afdelingen echter al in een heel vroegtijdig stadium aan. Omdat bij die voorbereidingen veel technische zaken aan de orde zijn, waarbij ook een aantal wettelijk voorgeschreven (sluitings)data van belang zijn, i.v.m. kandidatenlijsten, naam van de lijst e.d., is ten behoeve van de gemeentelijke afdelingen een notitie vervaardigd, waarin de meest relevante gegevens staan vermeld en nader aangeduid. De notitie is verkrijgbaar door ƒ 3,50 over te maken op giro 137000 van CDA, Den Haag.

partijwijzer

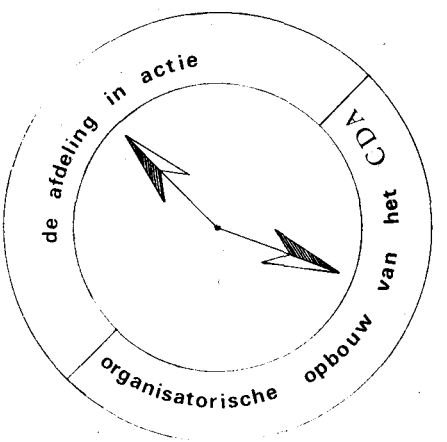

uitgave: stichting kader- en vormingswerk **CDA**

Partijwijzer

De Kader- en Vormingscommissie van de partij heeft zojuist een brochure gepubliceerd waarin allerhande informatie over de partijstructuur en de werkwijze is opgenomen. De brochure is zeer toepasselijk „Partijwijzer" genoemd. De secretaris van elke afdeling heeft een exemplaar ontvangen. De partijwijzer is verkrijgbaar door ƒ 5,– over te maken op giro 137000 van CDA Den Haag.

Mr. J. N. Scholten,
CDA-Tweede Kamerlid,
roept met spoed sollicitanten
op voor de functie van

ASSISTENTE

(part-time)

Een ieder die beschikt over

- belangstelling voor buitenlandse politieke vraagstukken
- enige administratieve ervaring (typen)
- een redelijke talenkennis, m.n. Engels

wordt opgeroepen met spoed een brief
te schrijven aan Mr. J. N. Scholten,
Binnenhof 1a,
2513 EA Den Haag.

NU OVERAL VERKRIJGBAAR

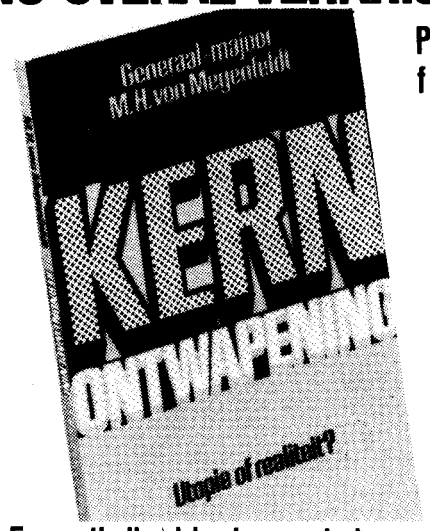

Paperback
f 12,50

ZOMER & KEUNING BOEKEN - EDE

Een onthullend boek over de kernwapenwedloop in de wereld en de mogelijkheden om die te doorbreken.

Harde feiten en de indringende visie van een kenner bij uitstek, generaal-majoor M. H. von Meyenfeldt.

In deze tijd van 'doemdenken' een boek om gelezen te hebben!

Straks studeren?

De Evangelische Hogeschool biedt:

- een éénjarige opleiding om a.s. studenten geestelijk toe te rusten, zowel praktisch als theoretisch, voor verdere studie in het hoger onderwijs
- een driejarige opleiding journalistiek met als doel de studenten voor te bereiden op de uitoefening van een beroep op het brede terrein van de massacommunicatie
- een vierjarige lerarenopleiding in M.O.-economie en in geschiedenis, gecombineerd met maatschappijleer (per 1-8-1982)

De grondslag van de EH is de Bijbel, het onfeilbare en geïnspireerde Woord van God.

Vraag vrijblijvend een studiegids aan!

Evangelische Hogeschool
Postbus 957, 3800 AZ Amersfoort
Telefoon: 033-62 17 31
De EH is niet gesubsidieerd en dus afhankelijk van giften. Helpt u ons?
Postgiro 37 18 658.

BON Stuur mij informatie over de EH. **CDA**

Naam: .....

Adres: .....

Postcode/plaats: .....

(Zenden aan EH, Antwoordnummer 151, 3800 WB Amersfoort; een postzegel is niet nodig).

Naar Indonesië, Azië, Australië?

Wij zijn de specialisten:

ORIENT TRAVEL B.V. *- Lid ANVR -*

Kantoren in Den Haag, Amsterdam, Weesp (IATA), Jakarta, Hong Kong en Tokyo.

Prijsvoorbeelden vanaf Schiphol:

Jakarta retour	**f 1800,-**
Sydney retour	**f 2595,-**
Hong Kong retour	**f 2000,-**
Tokyo retour	**f 2185,-**
Bombay retour	**f 1575,-**
etc.	

Vraag onze offerte voor uw eigen individuele reisroute!

Laan van Meerdervoort 291, 2563 AE Den Haag - (070) 638367/602451.

Singel 486, 1017 AW Amsterdam - (020) 237484. Telex 15275.

Redactiecommissie CDJA
Aat de Jonge, voorzitter
Ko Scheele, vice-voorzitter
Anneke Raven
Marc Wortmann
Robert in den Bosch
Jan Stevers
Willem van der Putten
Ton Strien (adv.)
Govert Veldhuijzen, red. secretaris

redactieadres: dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag, tel. (070-924461).

CDJA ROEPT OP MEE TE LOPEN IN DE VREDESMARS

Het CDJA roept zijn leden en sympathisanten op om zaterdag 21 november mee te lopen in de Vredesmars. Een db.-resolutie met deze strekking werd tijdens de Algemene Ledenvergadering van het CDJA op 14 november te Utrecht met ruime meerderheid aangenomen. Honderd leden stemden vóór, vijftig tegen en drie leden stemden blanco.

De discussie over het al of niet deelnemen aan de demonstratie beheerste de ochtendvergadering. CDJA-voorzitter Johan de Leeuw besteedde in zijn rede ruime aandacht aan de Vredesmars. Daarbij niet verhullend dat er in het CDJA verschillende denkrichtingen zijn. Er zijn CDJA-leden die het zo ervaren dat elke modernisering een verdere stap is in het bewapeningsproces aldus de voorzitter.

Omdat proces om te keren, vindt men, zijn stappen, soms ook eenzijdige stappen nodig. Anderen stellen het onderhandelingsproces centraal en bepleiten dat er dan toch ook wat te onderhandelen moet zijn. Een evenwicht is een dynamisch iets en moderniseringen moet je niet bij voorbaat uitsluiten.

CDJA EN CDA

In zijn rede ging Johan de Leeuw ook in op één jaar CDJA en één jaar CDA. Over het CDJA zei de voorzitter: „één van de doelstellingen is het streven naar eenheid van uitgangspunt, program en beleid. Aan de ene kant maakt ons dat nogal eens vleugellam als organisatie. Aan de andere kant doorleven en gebruiken we nog te weinig datgene wat we tot nu toe hebben; zoals b.v. het grondslagrapport en politiek pamflet." „We moeten ons als jeugdorganisatie hoeden voor onduidelijkheid en niet ons voortdurend concentreren op de punten en komma's. Wij zijn het

(vervolg op pagina 23)

(foto Cojan van Toor)

VERKLARING VREDESDEMONSTRATIE

Het CDJA heeft met sympathie kennis genomen van de oproep voor de vredesdemonstratie op 21 november a.s. Wij delen het verlangen van de vredesbeweging naar initiatieven van regering en parlement om een meerzijdige en veelomvattend ontwapeningsproces op gang te brengen om een bijdrage te leveren aan het tot staan brengen van de onaanvaardbare bewapeningsprocessen in Oost en West, die onomkeerbaar lijken.

Daarbij moet prioriteit worden gegeven aan de beëindiging van de modernisering van nucleaire-middellange afstandswapens in Oost en West. Onderhandelingen over deze wapens zijn tot op dit moment nog niet op gang gekomen.

Mogelijkheden om een meerzijdig proces op gang te brengen zijn niet uitgeprobeerd. Nederland, niet deelnemend aan de produktiebeslissing, dient dan ook geen positief plaatsingsbesluit te nemen, maar haar Navopartners te bewegen tot heroverweging van het moderniseringsbesluit van 12 december 1979.

Met als doel om het onderhandelingsproces vanuit het Westen een optimale kans van slagen te geven.

Tijdens die onderhandelingen kan bekeken worden of en zo ja, in welke mate moderniseringen in het kader van het totale vredesbeleid wel nodig zijn.

West Europa mag niet gevangen worden in het dilemma tussen verbondenheid en solidariteit met de Verenigde Staten enerzijds en het streven naar terugdringing van de rol van kernwapens in het veiligheidsbeleid anderzijds. Met name van de christen-democratische politici in regering en parlement verwacht het CDJA een creatieve en inspirerende aanpak.

Daarom wil het CDJA zaterdag 21 november mee demonstreren en roept zijn leden en sympathisanten op tot deelname. ■

LUBRIEK

UIT DE RIOOL (I)

Wij onderschepten een boeiende en onthullende briefwisseling tussen een journalist en diens hoofdredacteur, wat de komende weken in afleveringen zal worden gepubliceerd:

„Aan:
Hoofdred. (Vertrouwelijk)
Heb van zeer betrouwbare zegsman onthullende feiten over omkoop CDA-politici! Kan mooi schandaal worden. Zegsman moet wel spijkerharde garanties krijgen dat naam niet genoemd wordt (Kort Geding!). Als u daarvoor zorgt krijgen wij het materiaal exclusief! Wacht op orders,
Jan Vogel."

„Jan,Schitterend, dat betekent dubbele oplage! Stuur je een standaardzwijgovereenkomst, zoals wij die altijd gebruiken en een accrediteringsbewijs voor een cheque van f 100.000,– die vrijkomt als we toch praten. Neem snel contact op, ik hunker naar het nieuws! Je Hoofdred."
(wordt vervolgd)

(Het niet gehouden interview van deze week is met Jan Terlouw. Hij heeft bij nader inzien besloten toch enige punten uit het D'66-program te gaan uitvoeren).

IMPRESSIES VAN DE ALGEMENE LEDENVERGADERING

Op de ledenvergadering vroeg ik aanwezigen naar hun bevindingen. Hieronder een impressie. Meningen van mensen die alleen hun naam liever niet geplaatst zagen heb ik anoniem opgenomen.

KERNWAPENS

De vergadering volgde het DB: het CDJA doet mee aan de anti-moderniseringsmars.
Carmen Boersma: Terecht dat de DB-resolutie met zo grote meerderheid is overgenomen.

***

André Leferink: Ik kan me in de DB-resolutie het beste vinden. Overigens vind ik de sfeer veel beter dan vorig jaar.

***

Renate Loos: Ik vond Lubbers gedurfd spreken over de demonstratie. Jammer dat Bukman die lef niet had.

***

Alet Veldhuyzen-ten Kate: Ik ben blij dat we over kernwapens zo hebben kunnen praten. Vroeger moesten we elkaar toeschreeuwen.

***

Thomas Steenkamp: Ik ben bang dat dit kernwapenstandpunt richting Noord-Brabant en Limburg zal overkomen als PSP-geluiden en dat het ons verder van elkaar zal scheiden. Maar we zullen constructief blijven doorgaan.

***

Wim van der Camp: Ik hoop en verwacht dat Noord-Brabant en Limburg zich door deze resolutie meer bij CDJA-Nederland betrokken zullen voelen.

LIMBURG

In Limburgse kranten stond dat CDJA-Limburg een overval zou plegen op de ledenvergadering. Ik interviewde Harry van Beers (vice-voorzitter) en Harry Vreuls (AB-lid).
HvB: De verhalen die in kranten zijn gekomen zijn indianenverhalen. Maar dat neemt niet weg dat we wel ernstige kritiek hebben, zoals ook blijkt uit de brief die we geschreven hebben aan het Algemeen Bestuur.
KS: Uit de kranten begreep ik dat het met name gaat over de te volgen politieke koers. Kun je daarop ingaan?
HvB: Bij onze leden leeft sterk het gevoel dat het Algemeen Bestuur hen niet vertegenwoordigt. Om een tweetal voorbeelden te noemen: de uitspraken over het lijsttrekkerschap en de kernenergie. Van Agt heeft het de laatste jaren uitstekend gedaan; die moet je daarom niet zo gemakkelijk laten vallen. En dan was er de uitspraak dat de twee berstaande kerncentrales zouden moeten worden gesloten. Onze leden kunnen zich zo niet meer identificeren met het CDJA en het gevolg is massaal ledenverlies.
HV: Wat ook speelt is de gebrekkige presentatie en communicatie. Besluiten die met een krappe meerderheid worden genomen worden verkocht als zijnde hèt CDJA-standpunt. Er zou wat meer ruimte moeten komen voor minderheidsstandpunten en meer aandacht voor pluriformiteit van standpunten.
KS: Jullie kunnen toch ook invloed uitoefenen binnen de bestaande kanalen? Functioneren jullie vertegenwoordigers wel goed?
HV: Toegegeven, het functioneren van AB en Raadsleden kan worden verbeterd, maar voorop blijft staan dat onze leden zich moeten herkennen in de lijn van het landelijke bestuur.
KS: In zo'n kort bestek kan niet worden ingegaanop al jullie kritiekpunten, maar CDJActueel komt er nog op terug.

***

Ach, die Limburgers. Dat zijn toch maar Van Agt-fanclubs.

MIDDAGDISCUSSIE

Kees van Alphen: Ik vond het middaggedeelte nogal slap. De discussie ging nogal eens langs me heen, ook omdat het nogal gedetailleerd was. Je kunt veel beter in groepjes praten; een gesprek met een zaal is niet zo effectief.

***

Dat verhaal van Gerritse: puur behoud, schunnig gewoon.

***

Die Deetman snapte de vragen niet eens.

***

De heren politici praten over de jongeren als over weerloze voddebalen en de brave jongens van het CDJA.

***

De discussie liep beter dan vorig jaar. De mensen bleven meer zitten.

***

Jos Nijman: Ik vond de discussie wel te volgen, maar ik had liever een ander onderwerp gehad. Kernenergie, kraken of iets dergelijks.

ALGEMEEN

Wim Zwaneburg: (over onverenigbaarheid Kamerlidmaatschap en commissielidmaatschap): we zijn een onafhankelijke organisatie. Als je Kamerleden een dergelijke positie gunt, kan je er beter direct een fanclub van maken.

***

Wat een bla-bla-verhaal van Bukman. Die maakt zich er wel heel gemakkelijk van af.
Het COC-Utrecht was (als enige) met een standje aanwezig. Ik sprak met Klaas Vos over de aanloop.
KV: Er komen wel wat mensen langs, maar ik heb het idee dat er nog wel een drempel is.
KS: Heb je ook kontakten met het CDJA?
KV: De kontakten lopen via het landelijk secretariaat van het COC, maar ik weet dat er een CDJA-homogroep is. Ook vond ik de vele reacties op het artikel van De Jonge een goede zaak.
KS: Heb je niet het idee dat de mensen veel toleranter zijn dan vroeger?
KV: Ik hoop dat die tolerantie in de toekomst, als de politieke crisis doorzet, behouden blijft; dat het niet alleen tolerantie aan de buitenkant is. Daarom hecht ik zo aan vastlegging van uitspraken. Integratie is enorm belangrijk voor die tolerantie. Daarom hoop ik persoonlijk dat er een steunlidmaatschap komt voor hetero's en dat Trefpunt ook meer door hen zal worden bezocht.

***

Johan de Leeuw (en vele anderen): Ik vond het een prima vergadering. De sfeer was uitstekend. Het motiveerde en inspireerde. ■

Ko Scheele

Het dagelijks bestuur van het CDJA (foto Cojan van Toor)

(vervolg van pagina 21)

kritisch geweten van de partij. Het geeft niets als jongeren eens lastig zijn, eens ongenuanceerd zijn, omdat ze het zo voelen. We mogen de partij, de christen-democratie, best eens lastig voor de voeten lopen."
Het CDJA betitelde de CDJA-voorzitter als een partij: „waarin het haalbare het zo vaak lijkt te winnen van het normatieve. Een partij van gemiddelden en het establishment. Dat lijkt me het grootste gevaar voor de toekomst, aldus Johan de Leeuw. De strijd tegen het natuurlijke midden, waarbij als het ware het een natuurlijke wetmatigheid, de gemiddelden boven komen drijven."
Van levensbelang voor het CDA vond Johan de Leeuw dat deze partij zich blijvend druk moet maken over datgene wat mensen in hun denken van elkaar scheidt. Als men dat niet wil zal datgene wat hen bindt niet als een verrijking worden ervaren.
Bovendien moet het CDA een echte beginselpartij zijn. Niet vrijblijvend, niet waardevrij, maar aansprekend en waardevast!
Ook CDA-voorzitter Bukman en CDA-fraktieleider Lubbers spraken CDJA-leden toe. Bukman was niet erg gelukkig met de uitspraak van het CDJA om mee te demonstreren op de 21e. Lubbers sprak ook over Vredesmars: „het is prima dat er in Amsterdam een grote demonstratie is. Maar dergelijke demonstraties zijn ook nodig in Warschau, Moskou en Leningrad."
Het middaggedeelte stond in het teken van het nieuwe kabinet en de jongeren. Sprekers waren de staatssecretarissen De Boer (CRM), Deetman (onderwijs) en het CDA-kamerlid Gerritse. Aan de hand van stellingen werd gediscussieerd. De aanwezig CDJA-leden konden 's morgens een enquête-formulier invullen waarin het eens/oneens van bepaalde stellingen werd gevraagd. Zo was 57% van mening dat de politici het vertrouwen van de jongeren hebben verloren. 71% vond dat er meer voor jongeren moet worden gebouwd. Naar aanleiding van de huisvestingsproblematiek probeerde de heer Gerritse de stelling dat mensen die om de hoek bij hun ouderlijk huis op kamers wonen a-sociaal zijn. Gesputter uit de zaal, dat jongeren ook recht op ontplooiing hebben, en dat het steeds jonger op kamers wonen een onderdeel is van het emancipatieproces, mocht niet baten.

MINIMUMJEUGDLONEN

Volgens Deetman moet bij de bestrijding van de jeugdwerkloosheid ook de hoogte van het minimumjeugdloon betrokken worden. De kans op verlaging wordt niet uitgesloten. De heer Gerritse zei het nog duidelijker: er is grote jeugdwerkloosheid. Dit betekent dat het produkt (jeugdige werklozen) niet verkocht wordt. Als het aanbod groter is dan de vraag moet de prijs omlaag (lonen lager).
Staatssecretaris De Boer sprak over het geringe vertrouwen van jongeren in de politiek. Het CDA is volgens hem een beweging die te weinig taboes durft te doorbreken. Met nieuwe antwoorden op euthanasie, homofilie, kernenergie en kernbewapening heeft het CDA erg veel moeite. Daarbij komt dat de politieke inhoud van een partij te maken heeft met de vorm van een partij: kies je voor een voorhoede partij of brede volkspartij.
Hans de Boer: „als de partij mijn lijn volgde, was de partij de helft van haar zetels kwijt."

PERSONEN

Verkiezingen werden er zaterdag ook gehouden. Hajé Walch werd herkozen in het Algemeen Bestuur. Afscheid werd genomen van een groot aantal AB-leden en het DB-lid Jan Smit.
De ledenvergadering was een groot succes. Er heerste een uitstekende sfeer en er was erg veel belangstelling. Ruim 160 CDJA-leden woonden de vergadering bij. ■

Anneke Raven

AGENDA

CDJA-NOORD-HOLLAND

Het CDJA-Noord Holland houdt haar provinciaal congres op dinsdagavond 24 november om 20.00 uur in het PMT, Jansweg 34-36 te Haarlem (nabij het station).

Als spreekster is uitgenodigd mevr. Hanske Evenhuis-van Essen (Tweede Kamerlid voor het CDA). Zij zal spreken over het onderwerp: „Wat hebben wij van de verkiezingen te verwachten?" Ook zal zij zich niet voorbij gaan aan de actualiteit.

VERZAMELPUNT DEMONSTRATIE

Voor CDJA-leden die 21 november gaan demonstreren is het verzamelpunt Roelof Hartplein (bij Museumplein) bij de Openbare Bibliotheek, 12.30 uur.

CDJA AMSTERDAM-AMSTELVEEN

Donderdag 26 november houdt het CDJA A-A zijn ledenvergadering in de Van Eeghenstraat 90 te Amsterdam. Wethouder Heerma hoopt dan te komen spreken over de jeugdwerkloosheid in de regio Amstelland. De avond begint om 20.00 uur.

CDJA-NOORD BRABANT

Het CDJA-Brabant houdt op dinsdag 24 november een ledenvergadering, gewijd aan de problematiek van de kernbewapening. Sprekers zijn de heren Ter Veer (voorzitter IKV) en Rozemond (adjunct-directeur Nederlands Instituut van Vredesvraagstukken).
Plaats: Postelsehoeve, dr. Deelenlaan te Tilburg.
Aanvang: 20.00 uur.

Woord en daad

Zojuist is de regeringsverklaring uitgesproken en heeft 's lands oppositieleider al verklaard, dat de solidariteitsheffing een onaanvaardbare lastenverzwaring voor „de mensen in het land" betekent. Bij zo'n opmerking ben ik altijd geneigd de rekenmachine te pakken en uit te rekenen om hoeveel het gaat. 500 miljoen gulden verdeeld over 14 miljoen Nederlanders, dat is een éénmalige bedrag van f 35,71 per landgenoot om althans een begin te maken met een werkgelegenheidsplan. En dan moet ik onwillekeurig denken aan de hoeveelheden geld die ieder jaar tegen oudejaarsavond aan het vuurwerk worden uitgegeven en daartegenover die vele honderden miljoen mensen die jaarlijks moeten leven van een bedrag dat onder ons minimuminkomen per maand ligt. Het enige terechte verwijt, wat hier ingebracht mag worden is dat na maanden van principiële discussies nog steeds niet duidelijk is hoe nu het geld besteed zal worden, hoe je op korte termijn banen schept waar we iets aan hebben. Zoals ik me ook altijd afvraag hoe de kleine bedrijven gestimuleerd gaan worden. Want vele overheidsmaatregelen die de laatste jaren genomen zijn, treffen juist de kleinere bedrijven veel zwaarder: zij zijn veel minder in staat het hoofd te bieden aan de stroom van vergunningen en verordeningen, profiteren veel minder van allerlei voordelige regelingen (ook al omdat ze daarvoor de juridische know-how missen) en worden van allerlei wetgeving ook niet beter; denk maar eens aan de huurbepalingen m.b.t. bedrijfsruimten die er mede toe hebben geleid dat grote winkelstraten nog voornamelijk worden bemand door banken, uitzend- en reisbureaus en filiaalbedrijven. Wanneer bovendien een groot bedrijf gesteund wordt door Economische Zaken, omdat de werkgelegenheid behouden moet blijven (op zich een loffelijk streven) dan tast dat toch wel de concurrentiepositie van kleine bedrijven aan – al is het maar omdat een situatie van overbezetting gehandhaafd blijft.
Wat wil ik hiermee maar zeggen: de politiek en ook ons eigen CDA-program staat vaak zo bol van mooie voornemens en beginselen. Maar wat komt er in werkelijkheid van terecht? En in hoeverre worden ze ook buiten het directe sectorbeleid in het beleid betrokken? Te veel kretologie zonder concreet beleid doet de politiek geen goed en vermindert ook de bereidheid inderdaad solidair te zijn met anderen. ■

Marc Wortman

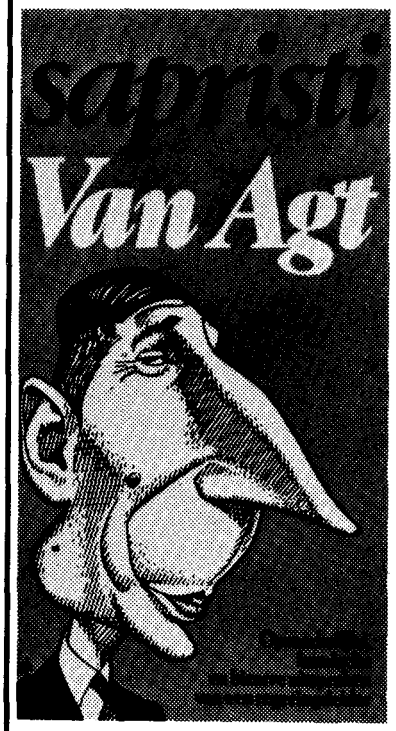

De opmerkelijke, komische en bizarre uitspraken van een regeringsleider, verzameld door de journaliste Dieudonnée ten Berge.

In 1974 zei van Agt: 'Men onthoudt alles wat je je eens hebt laten ontvlieden. Het komt allemaal in het Grote Boek van de Pers en het is citabel op elk ongelukkig moment.' Dat moment is nu gekomen!

Voor de deksels lage prijs van 9,90!

Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Elsevier

NA 'HAAGSE LENTE':

ZOJUIST VERSCHENEN:

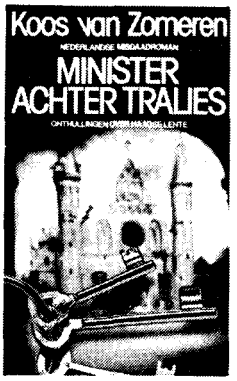

Na 'Haagse Lente' een nieuwe roman van Koos van Zomeren, geïnspireerd op situaties en personen uit de Nederlandse politiek.

Een andere hoofdpersoon verschijnt en raadsels worden op overtuigende wijze opgelost. De zorgvuldige compositie en dosering van feiten en zienswijzen leveren een boek op in het grensgebied tussen thriller en psychologische roman.

Koos van Zomeren werd in recensies al als leidende Nederlandse thrillerauteur betiteld...

PAPERBACK 19.90/320f

AWB

kies voor het leven...

dit is het thema van het EB-KERSTNUMMER 1981

Een nummer van 24 pagina's waarin het kerstevangelie in vele toonaarden doorklinkt.

En omdat het 't Kerstnummer van de EB is, is het voor velen inmiddels een begrip.

EB-KERSTNUMMER - een vertrouwde huisgenoot

- voor huis-aan-huis verspreiding
- voor verspreiding onder Turkse gastarbeiders
- voor bespreking en uitreiking op scholen
- voor gebruik en uitdeling bij kerstvieringen
- voor verzending als kerstwens

EB-KERSTNUMMER - een gezinsblad om door te geven

De prijs varieert van 80 - 25 cent per ex. en dat is dan inclusief verzendkosten.

Bestellen s.v.p. vóór 1 december a.s.

Voor het aanvragen van een proefexemplaar:
voor bestellingen:
voor meer inlichtingen:

STICHTING ELISABETHBODE

Postbus 100 - 7240 AC Lochem
Tel. 05730-4551 ('s av. 2526).

WEEKBLAD VAN HET CDA 1e JAARGANG NUMMER 60–28 NOVEMBER 1981

LEDEN NUMMER

CD/ACTUEEL

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

Weijers over de kinderbijslag

Impressies van een weekje kamerdebatten

Partijraad over actuele politiek

In gesprek met de voorzitter van het CDA-Vrouwenberaad

Kernwapens en de gemeenten

Een stille revolutie in Europa?

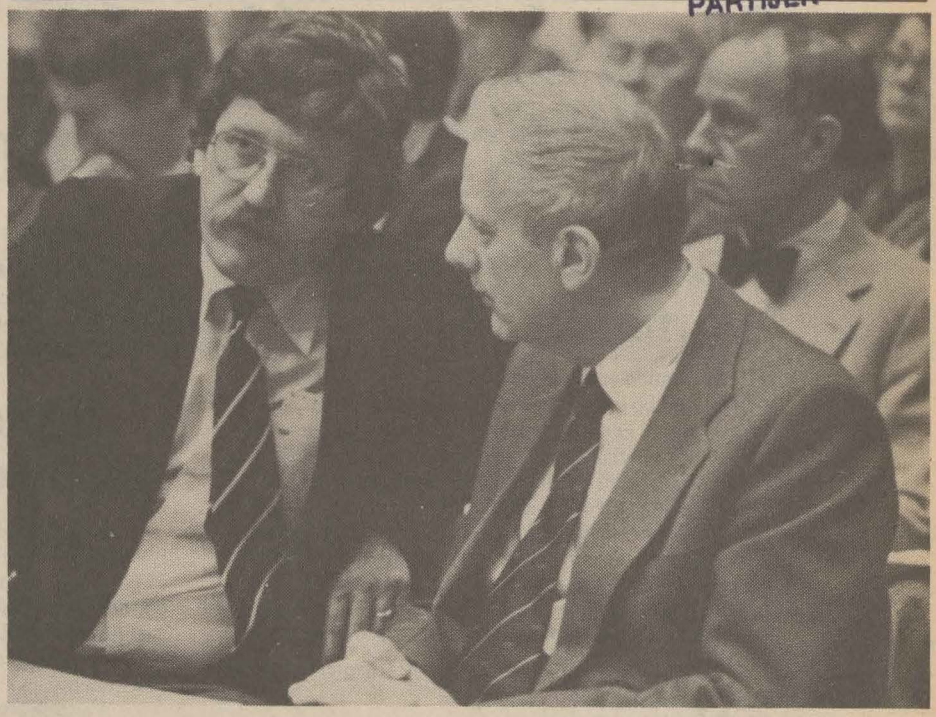

Gepensioneerd?

Zorg dan dat u een uitvaartkostenverzekering afsluit die uzelf ook een voordeel oplevert!

Een belangrijke zorg minder.

We kunnen er nu eenmaal niet omheen dat onze nabestaanden op een zeker moment moeten zorgen voor onze begrafenis. Een heel normale zaak, maar toch iets om tijdig bij stil te staan. Want er valt dan heel wat te regelen en te betalen. U heeft dat ongetwijfeld meer dan eens in uw directe omgeving meegemaakt.

De Uitvaartstichting Reposa biedt u de mogelijkheid om door middel van een verzorgingspolis de uitvaartkosten te verzekeren. En om alles wat er komt kijken bij een begrafenis te laten regelen. Een hele zorg minder, vooral voor uw nabestaanden. Maar er zijn ook nog andere voordelen.

Naar een bejaardentehuis of een andere instelling?

Als u naar een bejaardentehuis of een andere instelling gaat, kan de verzorgingspolis van Reposa u een onverwacht voordeel bieden. Dat geldt dan voor diegenen die aanspraak maken op een uitkering ingevolge de Bijstandswet.

Zoals u misschien al weet, mag u dan beschikken over een vrij vermogen, f 8.600,– voor een echtpaar en f 4.300,– voor een alleenstaande. *(Genoemde bedragen gelden voor 1981.)* Omdat de verzorgingspolis van Reposa tegen koopsom wordt gesloten (één bedrag ineens), mag u de eenmalige koopsom uit uw eventuele meerdere vermogen betalen. Daarmede voorkomt u, dat u regelmatig periodieke premies moet betalen uit het vermogen dat u mag houden.

Twee voorbeelden van een verzorgingspolis van Reposa, waarbij de koopsom overigens afhankelijk is van de leeftijd:

A. **Normale koopsom**
Voor een verzorgingspolis van f 3.000,– betaalt een man van 65 jaar een bedrag ineens van f 1.788,–. Een vrouw van 65 jaar betaalt f 1.626,–.

B. **Koopsom met een jaarlijkse stijging van 6% op het ingeschreven bedrag.**
Uitgaande van hetzelfde voorbeeld, betaalt een man van 65 jaar f 2.952,–. Een vrouw van 65 jaar betaalt f 2.919,–.

De fiscus een stapje vóór.

In bepaalde gevallen en mits aan enkele voorwaarden is voldaan, valt de koopsom van de verzorgingspolis van Reposa onder „buitengewone lasten". En deze zijn aftrekbaar bij uw aangifte inkomstenbelasting, boven een jaarlijks vastgesteld drempelbedrag. Zit u boven deze drempel of er nèt onder, dan kan de koopsom een flinke aftrekpost betekenen.

Vanzelfsprekend is het ook mogelijk de Reposa verzorgingspolis te sluiten met periodieke premiebetaling.

Bent u geïnteresseerd?

Bel ons dan even of knip de bon uit en stuur deze in een enveloppe zonder postzegel aan

Uitvaartstichting Reposa
Antwoordnummer 445
3500 VB Utrecht
Telefoon 030 - 33 41 45

BON **Ik wil gratis en vrijblijvend alle informatie over de Reposa verzorgingspolis.**

Naam: _____

Adres: _____

Woonplaats + Postcode: _____

Telefoon: _____ **CDA**

CD/ACTUEEL

Onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter)
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Aad van Dulst
J. Dzsingisz Gabor
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

Adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman
Gerard van der Wulp

Redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

Redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag,
tel. 070-924461

Advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

Druk:
BDU Barneveld

Abonnementsprijs:
ƒ 39.- per jaar

DEZE WEEK...

Partijraad

Zaterdag jl. vergaderde de CDA-partijraad te Breda. Delen van de redevoeringen van partijvoorzitter Bukman, premier Van Agt en fractievoorzitter Lubbers vindt u resp. op pagina 8, 9 en 13.
Van uitspraken van de partijraad en discussies wordt op pagina 10 en 11 verslag gedaan.

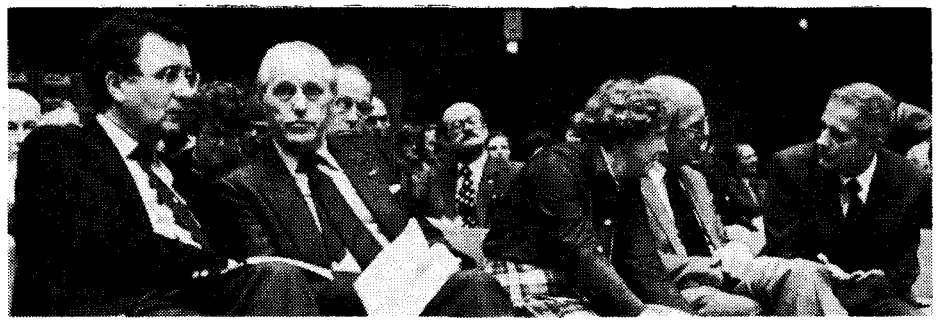

Vredesdemonstratie

Tegelijkertijd met de partijraad vond in Amsterdam de vredesdemonstratie plaats. Wat Van Agt en Bukman ervan zeiden in Breda en wat Kuiper namens het CDA had willen zeggen in Amsterdam staat op pagina 6 en 7.
Hoe de redactieleden Ton de Kok en Piet van Tellingen erover denken, delen zij per brief mee. Pagina 22, 23.

CDA-Vrouwenberaad

Redactielid J. Dzsingisz Gabor in gesprek met de voorzitter van het landelijk vrouwenberaad Riet ten Hagen-Pot. Pagina 20, 21.

EN VERDER...

Commentaren 4
Hoofdredacteur 5
Kinderbijslag – S. C. Weijers 12
Fractievoorzitter 13
Zwart-Wit 14
Beurtelings 15
Impressie algemene beschouwingen – R. v. d. Toorn 16, 17
Fractie 18, 19
Boeken 19
Kernwapens en gemeenten 24
Europa 25
Maatschappelijke organisaties over regeringsverklaring 26, 27
Personalia 28
Uw mening 29
Partijnieuws 30, 31
Regio 32
Vrouwenberaad 34, 35
CDJA 37, 38, 39

H. R. VAN TRIEST B.V.
Hoogeveen
Meer dan 20 jaar specialist in ruw veevoer.

COMMENTAREN

Opgeruimd

Een meerderheid van de Tweede Kamer heeft zich aan het einde van de debatten over de regeringsverklaring in grote lijnen aan het kabinet Van Agt II en aan de hoofdlijnen van zijn beleid verbonden. De ministers en staatssecretarissen van CDA, PvdA en D'66 kunnen, rekening houdend met de opmerkingen vanuit de Kamer nu echt aan de slag. Niet alleen om het gepresenteerde beleid uit te voeren, maar ook om het op een aantal punten nog verder in te vullen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de verdere bezuinigingen, die nog nodig zijn en voor het komende overleg met werkgevers en werknemers.
Een behoorlijke rimpel in de debatten vormde een aanvaring tussen de minister-president en de woordvoerders van D'66. Gelet op de afloop van dat incident, de waardige afsluiting van de debatten en de waardering voor het optreden van premier Van Agt is de verwachting gewettigd, dat menselijke en psychologische barrières binnen het kabinet en tussen kabinet en coalitie-partners zijn opgeruimd. Zodat nu zakelijk kan worden begonnen aan de immense problemen – het lijkt een cliché – waarvoor wij staan.

CD/ACTUEEL

Vredesdemonstratie

Dat zovelen uit het gehele land afgelopen zaterdag naar Amsterdam getrokken zijn om te getuigen van hun protest en weerzin tegen de voortgaande (kern)bewapening, is zeer verheugend.
Verder is het volledig in overeenstemming met het karakter van een vredesdemonstratie dat er geen vervelende dingen gebeurd zijn. Dat de heer Meijer van de PvdA het spreken bijna onmogelijk werd gemaakt, is het doel van deze demonstratie onwaardig.

Door de saamhorigheid en verbroedering van de deelnemers van zeer uiteenlopende godsdienstige en partijpolitieke snit is tot uitdrukking gebracht dat het de mensen ernst is, dat zij genoeg hebben van de voortdurende kernbewapening, en dat het de hoogste tijd wordt dat de politici echt luisteren naar de mensen die zij vertegenwoordigen. De kritiek van sommigen dat het de onderhandelingspositie van Reagan verzwakt, lijkt ons niet terecht.
Ongetwijfeld zal ook deze demonstratie door de Sovjet-propaganda worden misbruikt. Sedert de demonstratie in Roemenië – een veelzeggender en moediger daad dan die in Amsterdam – verliest die propaganda aan misleidingskracht. De uitspraken van Ceausescu van Roemenië kunnen een aanknopingspunt zijn voor Nederland om samen te praten en te overleggen om zo vanuit Oost en West hun steentje bij te dragen tot de omkering van de bewapeningsspiraal.
Kleine stappen misschien; maar elke stap is er één en is hard nodig.
Het CDA heeft zich in de intentie van de demonstratie kunnen vinden, maar kon zich niet verenigen met alle leuzen, waaronder de demonstratie werd gehouden (zie verklaring van D. Th. Kuiper, elders in dit blad).
Op alle „fronten" dus ook op het „thuisfront", kan men uiting geven aan zijn bezorgdheid over de krankzinnige kernwapenrace of zoals Van Agt terecht zei op de partijraad in Breda: „dat er besef doordringt van de ontstellende verschrikkingen van een kernoorlog, die niet meer het gevecht is van man tegen man of van groepen tegen groepen, maar een misdrijf tegen Gods Schepping".

CD/ACTUEEL

De toon van de boodschap

President Reagan heeft onlangs verklaard dat zijn regering, in de komende onderhandelingen met de Sovjet-Unie over de kruisraketten en SS-20, wil streven naar een klimaat waarin de Sovjet-Unie er toe kan worden gebracht haar middellange afstandsraketten (SS-4, 5, 20) te ontmantelen. Daartegenover stelt Reagan afstel van de plaatsing van kruisraketten en Pershings. Natuurlijk kan Reagan's voorstel worden afgedaan als onwezenlijk en irrealistisch. Misschien is dat gedeeltelijk ook zo. Het gaat echter niet allereerst om de inhoud van zijn boodschap, maar om de toon waarin deze boodschap is gesteld.
Na al het havikken-gekras van het laatste jaar was de rede van Reagan een opluchting en geeft zij hoop dat het klimaat van de komende onderhandelingen op tijd kan worden verbeterd. Jammer genoeg heeft Moskou deze poging tot klimaatsverbetering van Washington niet begrepen. Aanvankelijk werd deze aanzet tot een betere verstandhouding met de kreet „propagandastunt" de grond in geboord. Beseffende dat zij in hun primaire reactie slachtoffer waren geworden van eigen ideologische vooroordelen verzachtte de Russische leiders rap hun standpunt. Het is te hopen dat Moskou zal inzien dat de ideologische bril straks bij tijd en wijle afgezet zal moeten worden willen de onderhandelingen tot enig resultaat leiden. Daar is ook het Russische volk mee gebaat.
Als we de uitlatingen van Brezjnef gedaan in Bonn begin deze week juist interpreteren dan lijkt het erop of ook Moskou nu wil meewerken aan het scheppen van een goed onderhandelingsklimaat.

CD/ACTUEEL

ADDERTJE

Dick Kuiper is pas echt beroemd geworden door de dingen die hij niet gezegd heeft.

Kloof zonder brug?

Premier Van Agt heeft er in zijn regeringsverklaring op gewezen, dat de gebreken in het functioneren van de parlementaire democratie, zoals die in de jaren zestig werden gesignaleerd voor een deel nog steeds bestaan, ja misschien zelfs zijn toegenomen en dat de relatie kiezers-beleidsvorming vrij veel te wensen overlaat.

Deze constatering komt des te pijnlijker aan wanneer we bedenken hoeveel er na het uitbreken van de mondigheids-, inspraak-, participatie- en democratiseringsroes allemaal is beijverd, bedacht en uitgedokterd. Uitvoerige inspraakprocedures kwamen tot stand. Allerwegen werd gerapporteerd, geparticipeerd en geëvalueerd. Iedere overheid schafte zich een voorlichtingsdienst aan en de hele bestuurscultuur wijzigde zich ongetwijfeld ingrijpend.
De vraag rijst intussen wie daar allemaal mee bereikt werd en of zich niet een nieuwe categorie van beroepsinsprekers- en participeerders vormde die de communicatie tussen kiezers en beleidsvorming eerder belemmerde dan bevorderde.
Ook politieke partijen zitten danig met dit probleem. Zij hebben zich sedert de zestiger jaren wel degelijk hervormd. De PvdA en D'66 – dat min of meer de belichaming was van de democratiseringsgolf – hebben zich uitvoerig met de relatie met „de basis" bezig gehouden en daarop hun interne structuren ge- of hervormd. Het CDA heeft de kans die een nieuwe partij-architectuur bood, dankbaar aangegrepen om zich intern op moderne wijze te organiseren. Daar is veel en goed werk aan verricht.

Verwijt

Toch worden ook deze partijen regelmatig geconfronteerd met verwijt dat „hun" politiek langs de burger heen gaat en dat – door interne partijpolitieke mechanismen – in de maatschappij levende meerderheidsopvattingen tot minderheidsstandpunten worden versmald. Dit is ook het verwijt van de milieu- en van de vredesbeweging, dat standpunten die door een meerderheid van het Nederlandse volk worden onderschreven, onvoldoende in het parlement doorklinken.

Wie overigens geneigd is om daar al te gretig conclusies uit te trekken moet bedenken dat hetzelfde vermoedelijk ook geldt voor opvattingen over b.v. de belastingdruk of over de

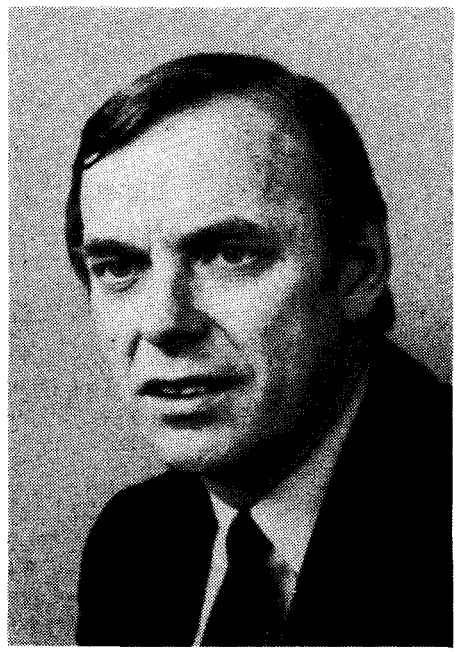

de mogelijkheid om de totale som aan werkloosheidsuitkeringen anders te besteden.

Feit blijft – en dat is de les van de manifestatie van Amsterdam, nog los gezien van zijn betekenis voor de defensiepolitiek – dat brede lagen het noodzakelijk achten om zich over een uitgesproken politiek onderwerp te uiten buiten de partijpolitieke en parlementaire wegen om.
Ook wanneer men, met ons, van mening is dat motieven en doelstellingen van vele demonstranten in Amsterdam niet geheel samenvallen met de toespitsing die de organisatoren daaraan geven (wat dat betreft liepen er tienduizenden Dick Kuipers mee), feit blijft dat de demonstratie tegen de kernbewapening tevens een demonstratie was van de communicatiekloof tussen partijpolitieke incrowd en burgers.

Actiepartij

Nu kan men wel stellen dat er organieke wegen genoeg zijn om zijn noden en zorgen via politieke partijen aan de man te brengen (voor wat het CDA betreft kan gewezen worden op de daar gestarte discussie over vrede en veiligheid), of men daar misschien objectief gelijk in heeft is niet zo interessant. Feit is dat een zeer groot deel van de Nederlanders dat kennelijk niet zo voelt.
In het licht van het bovenstaande verdient de rede van Bukman op de partijraad in Breda alle aandacht. De partijvoorzitter van het CDA vroeg zich daarin af of het CDA niet veel te veel reagèert op zaken en zich veel te weinig aanbiedt als communicatie- en actie-partij.

Appèl

Nog geen 10% van de Nederlanders is lid van een politieke partij. Weer minder dan 10% van die leden is daarin actief en doet mee aan besluitvorming over program, koers en candidaatstelling. Daar kan best iets aan veranderd worden, maar niet te veel. Dat brengt des te meer de noodzaak met zich mee dat een partij – welke dan ook – in al haar afdelingen en geledingen gespitst blijft op politieke signalen van de mensen om zich heen, en zich in inhoud en vorm van haar activiteiten consekwent naar buiten richt. Een politiek Appèl doe je nu eenmaal in het openbaar, en niet in een rokerig zaaltje tot enkele vrienden en bekenden.
Wil de kloof zijn brug krijgen, dan is het nodig dat veel meer burgers de overtuiging krijgen dat de politieke partijen het aangewezen – en gemakkelijk toegankelijke – adres vormen voor hun onrust.
Zo niet dan zullen de vervreemdingsverschijnselen alleen nog maar toenemen en is niet te voorzien welke geesten uit welke flessen tevoorschijn zullen komen. ◀

Siebold Hartkamp

Samenstelling redactie

Na zijn verkiezing tot fractievoorzitter in de Staten van Zuid-Holland kan J. Dzsingisz Gabor zijn werkzaamheden voor het blad door tijdgebrek niet meer voortzetten.
Voor zijn constructieve bijdragen is de redactie hem zeer erkentelijk.

Premier Van Agt:

Nieuwe initiatieven zijn te verwachten

Het komt niet vaak voor dat er in ons land betogingen plaatsvinden van een dergelijke omvang. Bij de mensen dringt het besef door van de helse verschrikkingen die een kernwapenoorlog met zich zou brengen. Een kernwapenoorlog is geen gevecht van man tegen man of van groepen tegen groepen. Het is een misdrijf tegen Gods schepping. Juist zij die zich Christenen noemen, hebben de plicht dat duivelse kwaad te voorkomen. Wij hebben met elkaar de plicht te voorkomen dat het collectieve geweld losbarst. **Daarom moeten de kernwapens de wereld uit!**

Mijn sympathie gaat uit naar diegenen die vandaag omwille van de vrede in Amsterdam demonstreren. Maar ook gaat mijn sympathie uit naar al die miljoenen die niet demonstreren, maar op hùn wijze trachten vrede in de wereld te brengen. Ik hecht eraan mijn bewondering en waardering uit te spreken voor het aanbod tot ontwapening van president Reagan. De Amerikaanse president heeft de bezorgdheid in Europa begrepen. Ons geluid is gehoord.
Indien het de Sovjet-Unie ernst is met de wederzijdse ontwapening, dan dient de Sovjetregering in positieve zin te reageren op de Amerikaanse voorstellen en niet in ironische termen die Tass tot dusver heeft gebruikt.

Laten wij, Nederlanders, zonder pruillip, zonder betwetersgezicht en zonder ja-maren, eindelijk weer eens een rond woord van waardering spreken aan het adres van de eerste man van onze eerste bondgenoot.
Tussen de grote mogendheden is in de loop van tientallen jaren veel wantrouwen gegroeid. Dat in vertrouwen te doen omkeren is een moeizaam proces. Tweezijdigheid is daarbij het wachtwoord. Ik begrijp de mensen die hunkeren naar een doorbraak. Die smachten naar een teken van hoop. Ook ik ben er zo een. Ik zal dan ook met het kabinet mijn uiterste best doen zo'n doorbraak te helpen bewerkstelligen! Nieuwe initiatieven zijn te verwachten. Het kabinet is zich terzake van zijn verantwoordelijkheid bewust, en zal daarnaar handelen. Het massale geluid vanuit Amsterdam, en de stille bezorgdheid in zovele huiskamers, zijn ook op het Binnenhof en in het Catshuis gehoord en verstaan.
Evenals onze bondgenoten in de NAVO hechten we zoveel waarde aan de democratische verworvenheden en de vrijheid van onze volken, dat wij die waarden wensen te behouden. De taak van de NAVO is oorlog te voorkomen. Wij willen onderhandelen. Ons doel is een duurzame vrede. Tweezijdige afspraken moeten er komen, afspraken waarvan de naleving controleerbaar is. ◀

Premier Van Agt in overleg met minister Van der Stoel van buitenlandse zaken *(foto Nick Morelis)*

Partijvoorzitter Bukman:

Doorgaan op de begaanbare weg

Als CDA wilden wij positief inhaken op de hoofddoelstelling van de demonstratie zonder te verdoezelen wat naar onze mening de begaanbare wegen zijn om het grote doel naderbij te brengen. Wij zouden naar mijn oprechte mening ernstig tekort geschoten zijn als we die stap niet hadden gezet. Tekort geschoten tegenover de zeer vele CDA'ers, die vandaag in Amsterdam zijn. Tekort geschoten tegenover de vele CDA'ers, die in de partij bezig zijn met de discussie over dit vraagstuk van leven en dood. Tekort geschoten zijn in duidelijkheid tegenover allen die onze oprechte overtuiging over de weg die we hebben te gaan niet delen.
We hebben Dick Kuiper gevraagd vanuit het CDA in Amsterdam te willen spreken. Hij was bereid dit te doen. Daar was ik erg blij mee, omdat ik vond dat hij als CDA-man bij deze demonstratie heel goed zou kunnen functioneren. En als ik dan eens een keer een persoonlijk gevoelen mag vertolken, het ging mij door merg en been toen ik hoorde dat hij als spreker was afgewezen. Niet om Dick Kuiper, hij kan wel tegen een stootje, maar omdat daarmee zo duidelijk werd gemaakt, dat de brede golf van ongerustheid naar de mening van de organisatie per sé in het smalle kader van één enkele politieke doelstelling moest worden geperst. Dat doet geen recht aan wat er ten diepste leeft in brede lagen van ons volk. Jammer, maar wij gaan door op de weg, die naar onze opvatting een begaanbare is. Wij zullen niet berusten in de aanwezigheid van massale vernietigingswapens. Dat hebben we elkaar beloofd toen we ons Program van Uitgangspunten aanvaardden. Wij zijn ervan overtuigd, dat de weg van onderhandelingen dè weg is om dat te bereiken, dus kiezen we een opstelling, die de kans van slagen daarbij zo groot mogelijk maakt. We zijn namelijk niet alleen geroepen onze doelstellingen zuiver te formuleren, maar ook om doelmatig te handelen. ◀

Hypotheken tot 130%!
* tot 130% van de executiewaarde; * rente 11,4% vanaf 6-8-'81; * inkomen echtgenote telt mee bij beoordeling; * Desgewenst volledige gratis begeleiding bij de aankoop van uw huis; * landelijke service. Tevens overbruggingskredieten.
Stoorvogel Hypotheken
Nieuwe Tuinen 19, 2678 AH De Lier
Tel. 01745 - 5600-5800.

Onuitgesproken CDA-speech

„Waarom staat hier iemand vanuit het CDA? Omdat ook bij ons het verlangen leeft naar vrede en veiligheid, zoals dat door vredesbewegingen en in massale demonstraties tot uitdrukking komt. Omdat ook veel CDA'ers vinden dat er een einde moet komen aan de heilloze bewapeningswedloop. Omdat deze demonstraties een uitstekend drukmiddel vormen in de richting van de twee supermachten teneinde een definitieve ommekeer in die wedloop tot stand te brengen.
Het mag zo zijn dat de „wederzijdse afschrikking" tot nu toe een oorlog in Europa voorkomen heeft. Maar de nieuwe technologieën op het gebied van kernwapens leiden tot een verlaging van de atoomdrempel. Daarom zal mijn partij zich tegen de invoering van de neutronenbom blijven verzetten. De invoering van dergelijke wapens bergt de verleiding in zich van het denken in termen van de voorstelbaarheid van een zogenaamde „beperkte kernoorlog" in Europa. Maar het is onvoorstelbaar dat een dergelijke oorlog „beperkt" zou kunnen blijven. Er is dus reden om zeer bezorgd te zijn over het gemak waarmee deze en andere suggesties opgeroepen worden van de kant van onze Amerikaanse bondgenoten. Diezelfde bezorgdheid bekruipt ons ten gevolge van de wetenschap dat de SS-20 raketten van de Sovjet-Unie op onze steden gericht staan.

Tegenstellingen

Wij weigeren ons wederzijdse vijand-beelden te laten opdringen, alsof de beide grote mogendheden voor de verbreiding van het eigen politieke systeem de ondergang van de mensheid zouden willen riskeren. Ondanks diepgaande politieke verschillen dienen de beide blokken ervan doordrongen te blijven, dat het uitvechten van deze verschillen ons allen tot verliezers zou maken. Wij wijzen te simpele tegenstellingen, als gekozen zou moeten worden tussen „rood" of „dood" danwel tussen „moordenaar" of „martelaar", van de hand. Maar om deze dilemma's te overstijgen dient er dan wel een actief beleid gevoerd te worden, dat gericht is op het terugdringen van de bewapeningsspiraal.
Verantwoorde eenzijdige stappen die tot een wederzijds proces van vermindering van bewapening leiden, kunnen in dit verband zinvol zijn. Daarom is het ook noodzakelijk en goed dat velen in het CDA zo'n moeite hebben met een besluit tot plaatsing van kruisraketten in Nederland. Wij geven de voorkeur aan goede onderhandelingen, die van uitstel tot afstel behoren te leiden.
Het zou niet eerlijk zijn te verbloemen dat er tussen het CDA en andere organisaties verschillen zijn met betrekking tot de wegen om deze doelstellingen te bereiken. Maar ik vind het vandaag van belang om aan de buitenwereld te laten blijken dat er sprake is van gemeenschappelijke bezorgdheid en van gemeenschappelijke uiteindelijke doelstellingen. De creatieve manier waarop minister Hans van Mierlo deze bezorgdheid duidelijk gemaakt heeft aan de bondgenoten, verdient volle steun en moet op effectieve wijze voortgezet worden. En op deze indrukwekkende demonstratie doen wij een klemmend appèl op de verantwoordelijke personen en organen uit beide machtsblokken er in de komende onderhandelingen voor te zorgen dat er een meerzijdig en veel omvattend ontwapeningsproces op gang komt". ◀

D. Th. Kuiper

Partijraad en vredesdemonstratie

Op de partijraad van 21 november jl. besteedden partijvoorzitter Bukman, fractievoorzitter Lubbers en premier Van Agt aandacht aan de vredesdemonstratie in Amsterdam. Elementen uit de bijdragen van de partijvoorzitter en de premier treft u op deze pagina's aan.

Zoals bekend werd het CDA niet toegestaan een spreker af te vaardigen voor de demonstratie in de hoofdstad. Als dat wel het geval zou zijn geweest had D. Th. Kuiper, lid van het dagelijks bestuur van het CDA, in Amsterdam gesproken. Reden voor de redactie om deze – niet uitgesproken – speech hier op te nemen.

Partijvoorzitter P. Bukman:
CD/ACTUEEL wekelijks lezen is een voorwaarde om goed in het CDA te kunnen functioneren.

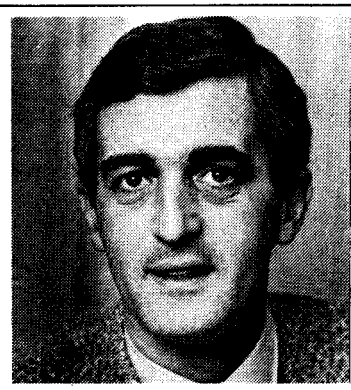

Partijsecretaris M. Smits:
. . . „elke week het blad lezen om met het partijnieuws op de hoogte te blijven"

(Uitspraken tijdens een recente CDA-radio-uitzending)

CD/ACTUEEL verschijnt elke week!

Voordeel abonnement

Een abonnement op CD/ACTUEEL nu kost u tot aan 1 januari 1982 slechts *f* 3,–!
Iedere week in de bus, met commentaren, analyses, interviews, cartoons en nieuws uit de partij.
Ja, ik maak gebruik van dit voordeel-abonnement op CD/ACTUEEL.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

Deze bon opsturen naar CDA, Antwoordnummer 1700 2500 XK Den Haag.
Een postzegel is niet nodig.

Partijvoorzitter Bukman op partijraad:

Consequent vanuit uitgangspunten werken

Begint men niet steeds grootschaliger te twijfelen aan de parlementaire democratie als systeem om de grote vraagstukken van deze tijd op te lossen? Dat men vaak in z'n kritiek blijft steken zonder wezenlijk aan oplossingen bij te dragen, mag ons er niet toe brengen te negeren wat er plaatsvindt. Wij mogen ons ook niet laten verleiden om alleen maar boos te worden over verstoringen van de openbare orde. Er is meer aan de hand dan we kunnen oplossen met het waterkanon en traangas.

Er ligt een stapel onbetaalde rekeningen van de parlementaire democratie en die stapel groeit. Dat moeten we goed beseffen, omdat onze parlementaire democratie het beste systeem blijft, totdat er iets beters uitgevonden wordt; hetgeen tot op heden niet het geval is.
De parlementaire democratie is wars van willekeur; iedere burger heeft er gelijke rechten en vrijheden; de overheidsmacht is aan zorgvuldig omschreven regels gebonden en wordt bovendien gecontroleerd.
Alle andere systemen die we kennen lopen grote risico's te verworden tot demon-cratie. Daarom moeten we zuinig zijn op onze parlementaire democratische verworvenheden en er voor zorgen dat ze niet verloederen. Kunnen wij daar als christen-democraten aan bijdragen? Jazeker! Wat staat ons te doen? Het volgende: Allereerst zullen we moeten weten wat we willen. Wat bijvoorbeeld met de verzorgingsstaat?
Elk jaar onder invloed van een teruglopende economie een beetje afknabbelen en dan volgend jaar maar weer verder zien? Of moeten we eerst bepalen wat we uiteindelijk willen en daar successievelijk op aan sturen. De keuze is in theorie niet moeilijk, maar in de praktijk wèl, omdat we blijkbaar niet voldoende energie kunnen reserveren en denkkracht mobiliseren voor het generale werk, voor het ontwikkelen van een maatschappelijke filosofie op basis van onze uitgangspunten, noch voor de doorwerking daarvan in de politieke praktijk.
Op langere termijn is dat dodelijk voor een partij als de onze, omdat we dan niet verder komen dan de orde van de dag, die dan ook nog vaak in wanorde overgaat.
We moeten als partij leven in zeer intensieve communicatie met de samenleving. We noemen onszelf beginselpartij, we willen ook volkspartij zijn. Uitstekend.
We moeten ons echter ook ontwikkelen tot communicatiepartij om tenslotte een goede actiepartij te worden. In de praktijk zijn we vaak reactiepartij. We kijken de kat uit de boom, we vinden het gemakkelijker als anderen initiatieven nemen in plaats van zelf het voortouw te pakken. Reageren ligt ons meer dan ageren, we profileren ons soms meer door wat we afwijzen dan door wat we voorstaan. We besturen liever dan dat we bestoken.
Misschien hangt dat samen met onze positie in het politieke krachtenveld; we zitten dikwijls tussen de uitersten; we dragen sinds jaar en dag regeringsverantwoordelijkheid; wellicht zijn we ook wat beducht voor interne meningsverschillen. Verklaringen genoeg, maar daar gaat het niet om. Een christen-democratische partij die de boer opgaat, de brandhaarden opzoekt, confrontaties niet uit de weg gaat en zich geen keuzes laat opdringen, maar anderen voor keuzes plaatst, zal een goede toekomst tegemoet gaan.
Onder de jongere generatie zijn er niet zoveel meer voor wie een keuze voor de christendemocratie een vanzelfsprekendheid is. De jeugd zullen wé winnen door consequent vanuit onze uitgangspunten te werken, door te laten zien wat wij voor ogen hebben als we praten over de maatschappij der toekomst, door te tonen dat wij niet bang zijn keuzes te maken, open en eerlijk.

Tegenvallers

Wij staan al ongeveer een half jaar aan het begin van een nieuwe kabinetsperiode. Lang genoeg. De kar is ten langen leste weer aan het rollen gebracht en ook wij staan er voor, als grootste coalitiepartner, met de grootste verantwoordelijkheid. In een tijd van tegenvallers, waar we niet mee groot gebracht en dus niet op ingesteld zijn; waar we niet tegen gewapend en dus misschien niet tegen opgewassen zijn, getuige de aarzelingen om doeltreffend te kiezen, getuige de hardnekkigheid waarmee we proberen elkaar de zwarte piet toe te spelen.
Het CDA heeft beginselen en instrumenten die juist nu broodnodig zijn om de weg te vinden naar een maatschappijvorm, waarin aan mensen en groepen, aan organisaties en overheden nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden geboden worden. Waar mensen en groepen hun verantwoordelijkheden verstaan; waar solidariteit het wint van onrecht en individualisme, waar het besef rentmeester te zijn onze levensstijl doortrekt. ◀

Dit zijn elementen uit de rede van drs. P. Bukman op de partijraad van 21 november jl.

Premier Van Agt op partijraad:

Crisis oplossen is geen toveren

Het CDA heeft een geheel eigen identiteit. Waarin met zorg is afgewogen de taken van overheid en burger. Het CDA heeft de PvdA niet nodig om progressief te lijken. Het CDA heeft zijn eigen kleur. Die is groen. Het teken van hoop.

Het CDA wil werken aan een nieuwe maatschappij, aan een goede toekomst. Er zijn heel veel problemen: vrede en veiligheid, de welvaartsstaat, ons milieu, de derde wereld. Héél grote problemen. Het zal veel tijd kosten en nog meer moeite. Maar er zijn oplossingen te vinden.
Oplossingen die sporen met ons streven naar bijbelse gerechtigheid. Het kiezen voor die of gene partij heeft niet alleen te maken met oplossingen voor de problematiek van dit of volgend jaar. Het is het kiezen voor een maatschappijmodel, met name voor de lange toekomst. De christen-democratie is van alle partijen het meest verantwoordelijk voor Nederland, zoals dat nu is. Wij hebben zonder ophouden mee geregeerd. En natuurlijk is onze samenleving niet ideaal. Heel veel is er nog te verbeteren.

Toveren

Vaak heb ik al gewezen op de grote problemen waarin de economie van ons land zich bevindt. De oorzaken daarvan kent u inmiddels wel: de motor van de wereldeconomie kwam tot stilstand. Tegelijk vroegen in ons eigen land steeds meer mensen om een baan. Jongeren en vrouwen, die zich nuttig voor de maatschappij wilden maken.
Het oplossen van de werkloosheid, van de economische crisis is niet zo iets als toveren. Wie dat doet voorkomen, bedriegt de mensen. Het is een langzaam proces. Maar het gaat de goede kant op. Onze concurrentiepositie ten opzichte van het buitenland is de laatste jaren aanzienlijk verbeterd. Nederland is geen eiland. Als klein land zijn wij afhankelijk van buitenlandse ontwikkelingen. Maar wij moeten doen wat wij kunnen. Een krachtig bedrijfsleven is onontbeerlijk om mensen hier aan het werk te krijgen en te houden. Partijen die daarover tot voor kort nog anders dachten, die vonden dat vadertje staat dat wel even zou regelen, draaien nu bij.

Ruud Lubbers heeft afgelopen week in de Tweede Kamer terecht een pleidooi gehouden om vooral de jeugdwerkloosheid aan te pakken. Tweehonderdduizend jongens en meisjes kunnen niet aan het werk. Zoiets tast de hele samenleving aan. Je kunt dat dagelijks zien en niet alleen in de grote steden. Jonge mensen die geen uitzicht meer hebben op een gelukkige toekomst gaan zich soms vreemd gedragen. Daarin mag en zal de overheid niet berusten. Er kòmt een plan voor de werkgelegenheid. Er kòmt een plan voor de jeugdwerkloosheid.
In verband hiermee een enkel woord over de zogeheten solidariteitsheffing. Laten we de zaken niet mooier voorstellen dan ze zijn: dat is eigenlijk een beroerd ding. Het is, hoe mooi ook genoemd, weer een belastingverhoging, zij het maar voor driekwart jaar. Waarom dan? Omdat wij nog in 1982 een aantal concrete maatregelen willen nemen tot beteugeling van de werkloosheid, vooral die onder de jongeren. We zien helaas geen mogelijkheid om de daarvoor nodige middelen op een andere wijze te vergaren.
We moeten ons juist nu afvragen of alle voorzieningen die in de loop van de jaren zijn ontstaan vaak op initiatief van christen-democraten, nog wel bij die mensen terechtkomen voor wie ze oorspronkelijk bestemd waren.
Dit kabinet zal die zaken opnieuw bekijken. De overheid heeft bij uitstek een taak voor mensen die tussen wal en het schip terecht zijn gekomen.
Het CDA heeft zijn eigen identiteit. Maar hard moeten wij nog werken aan de praktische vertaling van onze idealen. Ik roep iedere CDA'er op mee te werken en mee te denken. Onze christelijke uitgangspunten moeten terug te vinden zijn in de maatschappij van morgen. Wij willen geen maatschappij waar het recht van de sterkste geldt. God voor ons allen werkt niet, als ieder het voor zich doet. Evenmin willen we een maatschappij waar de overheid alle verantwoordelijkheid van het individu heeft overgenomen. De overheid is hoeder van de zwakken. Wij onderschrijven dat. Maar ook ieder van ons is hoeder van de zwakken.
We leven in een tijd waarin tal van normen vervagen en worden vervangen door andere. Met toenemende individualisering. Met toenemende kilheid ook. Veel mensen zijn bang. Bang voor eenzaamheid. Juist het christelijk geloof kan hier antwoord geven. Juist het CDA kàn en mag nu niet zwijgen. Niet met de Bijbel in de hand om het eigen gelijk te bewijzen. Maar met de Bijbel als inspiratiebron voor het doen van het goede.
Wij moeten warmte bieden aan hen die kou lijden. Kracht geven aan hen die wankelen. De rijkdom van onze idealen dient te worden geïnvesteerd in de maatschappij.
Onze boodschap moet dan ook krachtiger doorklinken, Ook zij die niet op ons stemmen, en dat zijn twee van elke drie Nederlanders, hebben er recht op kennis te nemen van onze ideeën. Ze weten tot nu toe niet wat ze missen.
Laten we eensgezind zijn. Onze verschillen van inzicht bespreken in de gedachte dat ook onze gesprekspartner het beste voorheeft. Samen zijn we verantwoordelijk. ◀

Dit zijn elementen uit de rede van mr. A. A. M. van Agt op de partijraad van 21 november jl.

Partijraad schrapt leeftijdsgrenzen

Met het schrappen van de leeftijdsgrenzen in de CDA-reglementen voor vertegenwoordigende functies sloot de CDA-partijraad verleden week zaterdag een lange discussie in de partij hierover af. Deze discussie voert terug tot de bespreking van de ontwerp-statuten en reglementen in 1979/1980 waarin deze leeftijdsgrenzen waren opgenomen.
De voorstanders van de leeftijdsgrenzen stonden op het standpunt dat hierdoor de doorstroming van „jong bloed" in de partij zou worden bevorderd. De tegenstanders waaronder de diverse ouderen-bonden, wezen op het discriminerende karakter ten opzichte van de ouderen in onze samenleving. Zo stelden deze organisaties dat leeftijdsgrenzen in strijd waren met de universele verklaring van de Rechten van de Mens van de Verenigde Naties. Bij de opheffingspartijraad van de KVP op 3 oktober 1980 werd een resolutie aangenomen waarin een beroep werd gedaan op het CDA om de leeftijdsgrens-beperkende bepalingen uit de toen nog ontwerp-reglementen te schrappen. Weliswaar werden de bewuste bepalingen op het CDA-fusiecongres van 11 oktober 1980 definitief van kracht maar tegelijkertijd nam dit congres een resolutie aan waarin werd uitgesproken dat de niet met de grondwet overeenkomende leeftijdsbeperkingen uit de CDA-reglementen voor de kandidaatstellingen dienden te vervallen.

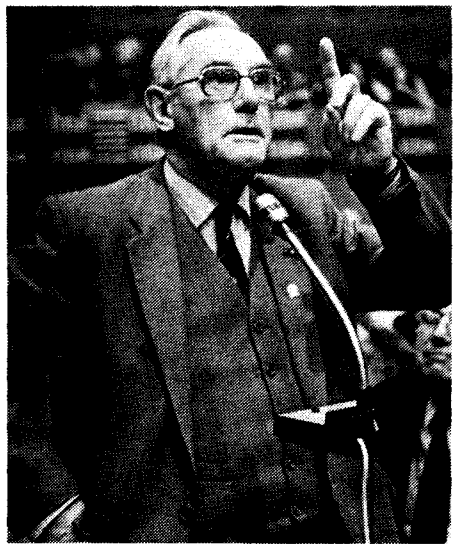

De heer Nooij, partijraadslid en voorzitter diocesane ouderenbond zag zijn wensen vervuld.

Mede naar aanleiding van deze resolutie heeft het CDA-presidium nadien een gesprek gevoerd met de besturen van de katholieke diocesane ouderenbond en de protestants-christelijke ouderenbond. Beide organisaties hadden om dit gesprek gevraagd naar aanleiding van de besluitvorming op het fusiecongres. Na heroverweging van de argumenten die bij de invoering van de bepalingen waren gehanteerd besloot het partijbestuur in mei jl. de partijraad te adviseren de bewuste bepalingen te schrappen. Aldus geschiedde op de CDA-partijraad van 21 november jl.
De 65- resp. 70-jaren grenzen in de kandidaatstellingsreglementen van Europees Parlement, Tweede- en Eerste Kamer, Provinciale Staten en gemeenteraad zijn nu dus **niet** meer van toepassing. ◀

Voorzitter Bukman: „Niet dramatisch over doen"

CD/ACTUEEL in discussie op partijraad

„CD/ACTUEEL is het weekblad van de partij en geen fractieblad. De partij heeft bij de fusie voor een zodanige opzet gekozen, dat CD/ACTUEEL kan functioneren als blad van de hele partij. Daarom is er een redactie, die is samengesteld vanuit de verschillende politieke tradities binnen de partij. Door de gekozen opzet kan het zo goed mogelijk functioneren als blad, waarin tot uiting kan komen wat mensen in de partij vinden, hoe zij het misschien eens zijn met bepaalde opvattingen of misschien oneens met andere opvattingen."

Dat zei partijvoorzitter drs. P. Bukman zaterdag tijdens de partijraad in Breda naar aanleiding van kritiek op CD/ACTUEEL van het Tweede kamerlid Hermsen en de heer Van de Berg namens CDA-Noord-Brabant. Beiden vroegen het partijbestuur samen met de redactie nog eens status en inhoud van het blad en taak en werkwijze van de redactie te bespreken.

In zijn antwoord wees partijvoorzitter Bukman er verder op, dat vanuit de redactie een communicatie bestaat met de voorlichters van partij en fractie. Bovendien is er behalve de redactie een eveneens door het partijbestuur benoemde redactieraad, die moet fungeren als een filter tussen redactie en partijbestuur. Volgens de heer Bukman is er een enkele maal ook overleg tussen redactie en presidium. Binnenkort volgt een gesprek met het fractiebestuur. Hij zei verder, dat de redactie volgende maand – nu CD/ACTUEEL ruim een jaar bestaat – de achterliggende periode zal evalueren, waarbij uiteraard ook aandacht aan de kritiek zal worden besteed. Het resultaat daarvan zal vervolgens met het partijbestuur worden besproken. Hij benadrukte, dat de werkwijze rondom een weekblad met zich brengt, dat er misschien wel eens wat mis gaat, „maar daar moeten we op zich zelf niet dramatisch over doen".

Kritiek

Tijdens de partijraad had het Tweede Kamerlid Hermsen de redactie van CD/ACTUEEL verweten zich regelmatig tot aan de grenzen te begeven van wat nog oorbaar is vanuit het beginselprogram en verkiezingsprogramma van het CDA.
Hij doelde in het bijzonder op een commentaar in CD/ACTUEEL van 14 november onder de kop „Kinderbijslag heilige koe?"
Daardoor zouden CDA-fractie en CDA-ministers in het kabinet in grote problemen zijn gebracht. Hij verweet de redactie „onwetendheid" en „warhoofdig geschrijf".
Partijraadslid Van de Berg zei in CD/ACTUEEL te veel te missen, dat het ledenblad inspiratie en informatie geeft aan de leden en denken en voelen van de leden bevestigt.
„Wij verwachten, dat het blad het „wij-gevoel van de leden" bevordert," aldus de heer Van de Berg namens CDA-Noord-Brabant. Hij noemde een ledenblad „onmisbaar voor een partij als de onze". Het is de taak van zo'n blad de partij kritisch te begeleiden, „maar dan positief kritisch," aldus spreker. ◀

ADDERTJE

Hebt u al een wij-gevoel?

Resoluties aanvaard op partijraad

Totstandkoming kabinet

De CDA-partijraad op 21 november te Breda bijeen:

1. Heeft met voldoening kennisgenomen van de totstandkoming van een kabinet op brede parlementaire basis onder leiding van mr. A. A. M. van Agt;
   Vindt dat het daaraan ten grondslag liggende regeerakkoord het CDA-verkiezingsprogramma op hoofdpunten in voldoende mate weerspiegelt.
2. Constateert dat de vorming van het tweede kabinet-Van Agt past in de door het CDA-congres van 21 februari jl. geformuleerde formatiecriteria.
3. Doet een beroep op de CDA-fracties en de CDA-bewindslieden zich er voor in te zetten dat het kabinet zich ontwikkelt tot een regeringsploeg die op basis van het regeerakkoord en in een sfeer van wederzijds respect en onderling vertrouwen de moeilijke financieel sociaal-economische problemen van ons land met voortvarendheid werkelijk aanpakt.

Deze resolutie werd met grote meerderheid aangenomen.

Kiezen voor onderhandelen

De CDA-partijraad op 21 november te Breda bijeen:

1. grote zorg uitsprekend over de onheilspellende nucleaire bewapeningswedloop en de toenemende bewapening in de wereld;
2. het van groot belang achtend om in samenwerking met anderen alles te doen om de rol van de kernwapens terug te dringen;
3. instemmend met de grote zorg die met de monstratie in Amsterdam tot uitdrukking wordt gebracht, zoals ook blijkt uit de eerste doelstelling van de demonstratie.
4. de partijraad onderschrijft de verklaring van het dagelijks bestuur d.d. 16–11–1981 die naar aanleiding van de manifestatie tegen de kernbewapening is uitgegeven en waarin de CDA-visie op wapenbeheersing en wapenvermindering wordt uiteen gezet;
5. betreurt vanwege de zo vitale zaak die men zegt te dienen, dat het organisatiecomité van de demonstratie het CDA het woord heeft geweigerd;
6. stelt vast dat het CDA een duidelijk beleid voert gericht op succesvolle onderhandelingen om te bereiken dat nucleaire wapenbeheersing en -vermindering in Oost en West plaatsvindt. Dit beleid bestaat uit:
   – het neen tegen het neutronenwapen
   – de terugdringing van de korte afstandswapens
   – het voorkómen van middellange afstandswapens in Oost en West;
7. spreekt uit dat het CDA zich langs de lijnen van haar programma gestaag in bondgenootschappelijk verband zal blijven inzetten voor nucleaire wapenbeheersing en -vermindering in Oost en West.

Deze resolutie werd met zeer grote meerderheid aanvaard.

Onderhandelingen in Genève

De CDA-partijraad:
kennis genomen hebbend van het standpunt van de regering en de CDA-Tweede-Kamerfractie tijdens de algemene politieke beschouwingen in de Tweede Kamer over de voorstellen van president Reagan m.b.t. de binnenkort in Genève te starten onderhandelingen over de middellange afstandswapens in Europa.
Sluit zich met overtuiging bij dit standpunt aan.

CDJA-verklaring

De partijraad van het CDA bijeen te Breda op 21 november heeft kennis genomen van de verklaring (zie CD/ACTUEEL van 21 november pag. 21) gedaan door het CDJA zaterdag 14 november jl. en zal deze bij de verdere discussie over vrede en veiligheid betrekken.
Deze motie werd met grote meerderheid aanvaard.

Leden van het CDJA.

Partijraad over onverenigbare functies

Het Kamerlidmaatschap mag volgens de CDA-statuten niet gecombineerd worden met een andere bestuurlijke of vertegenwoordigende functie.
De partijraad van 20 juni heeft deze regel nog eens bevestigd. Op die partijraad werden diverse verzoeken tot ontheffing behandeld. Daarbij waren ook de verzoeken van burgemeester Oudenhoven van Diepenveen en mevrouw Van Soest-Jansbeken, burgemeester van Arcen (L.). Beiden zijn namelijk ook lid van de Eerste Kamer. De partijraad honoreerde deze verzoeken echter niet en besloot dat de genoemde personen voor de derde dinsdag van september de Eerste Kamer zouden moeten verlaten. Beiden hebben hier echter nog geen gevolg aan gegeven. Desgevraagd deelde partijvoorzitter Bukman op de partijraad van zaterdag jl. mee dat de heer Oudenhoven het partijbestuur per brief heeft meegedeeld dat hij de Senaat zal verlaten en kiest voor het burgemeesterschap zonder echter aan te geven op welk tijdstip. Schriftelijk heeft het partijbestuur de heer Oudenhoven laten weten dat zijn keuze op korte termijn daadwerkelijk geëffectueerd dient te worden.
De heer Oudenhoven heeft inmiddels via een radio-interview laten weten dat hij per 1-1-'82 het lidmaatschap van de Senaat neer zal leggen.
Ten aanzien van mevrouw Van Soest deelde Bukman mee dat deze zich beroept op een toezegging gedaan door het voormalig KVP-bestuur die inhoudt, dat combinatie van de twee functies toegestaan is.
Het voorstel van het partijbestuur om een commissie in te stellen die een en ander zal onderzoeken werd door de partijraad met 117 tegen 62 stemmen aanvaard. In afwachting daarvan mag mevrouw Van Soest het lidmaatschap van de Senaat voortzetten.

De rijke kindertjes van het CDA?

De redactie van dit blad bakte ze ietwat bruin. En naar de mening van sommigen in de fractie eerder zwart dan bruin. Bovenal de kop boven het artikel over de heilige koe van de kinderbijslag schoot in het verkeerde keelgat. U begrijpt het gaat om de inkomensafhankelijke kinderbijslag. Ons programma is daarover duidelijk: „De kinderbijslag wordt verder gedifferentieerd naar de leeftijd van het kind, waarbij uitgangspunt is dat met de leeftijd de „kosten" toenemen; de differentiatie mag niet leiden tot onevenredige toeneming van lasten van de grotere gezinnen." Over invoering van inkomensafhankelijke kinderbijslag wordt met geen woord gerept. Vandaar een reactie uit de fractie. Er zijn meer redenen. In de discussies lijkt een tegenstelling te worden opgeroepen nl. tussen arme zieken en de rijke kinderen. En u begrijpt wel, de PvdA neemt het op voor die arme zieken en het CDA voor de rijke kindertjes. Ziedaar een nieuw cowboy-verhaal in de politiek. Men vergeet gemakshalve een aantal zaken. Ten eerste: als we niet oppassen stort ons gebouw van sociale zekerheid in elkaar. De groei in tal en last is te groot voor de slinkende schouders van de actieve beroepsbevolking. Ten tweede: kinderbijslag is geen sociale verzekering, maar een instrument om inkomens beter te verdelen. De eerste opmerking brengt met zich mee, dat alleen het simpel verhogen van de premies geen soelaas meer biedt. Ook binnen de sociale verzekeringen zal het beginsel van de sterkste schouders en de zwaarste lasten gehanteerd moeten worden. Al jaren spreek ik mij uit dat vanuit zulk een beginsel het redelijker is kortlopende uitkeringen aan te tasten (als het moet) dan uitkeringen van mensen die er bij wijze van spreken levenslang op aangewezen zijn. Ook eerder de hogere uitkeringen dan de lagere en niet te vergeten de draagkracht per huisnummer. De aandachtige lezer van mijn bijdragen in de publiciteit en in de Kamer kent mijn opvattingen. Voorts moet je ontleden waar de onstuimigste groei van ons stelsel zit, want die moet je te lijf. Welnu, iedereen in ons land weet dat er wel groei van arbeidsongeschiktheid is, maar geen groei van het kindertal!

Integendeel, onze bevolkingsopbouw dreigt scheef te gaan. Het zal mij niets verbazen wanneer in de negentiger jaren een geboortestimuleringsprogramma ontwikkeld zal worden. Het krijgen van kinderen is dan weer helemaal in, het wordt misschien zelfs progressief.

Terug naar de kinderbijslag. Waarom zijn wij tegen de gedachte om kinderbijslag afhankelijk te maken van inkomen? Ik zet de bezwaren op een rij.

Zoals reeds opgemerkt is kinderbijslag geen sociale verzekering doch een inkomensverdeling. Gebaseerd onder meer op de gewortelde sociale leer: een inkomen moet toereikend zijn om „zich en de zijnen te kunnen onderhouden naar staat en stand". Het is onuitvoerbaar dat de ene mens met kinderen meer verdient dan de andere mens met geen of minder kinderen. Ook via belasting kan dat niet. Of de belasting moet gaan uitdelen. Overigens zijn er landen die zoiets kennen. Derhalve is gekozen voor een systeem waarbij van alle inkomens een percentage wordt geheven en vervolgens horizontaal wordt herverdeeld, rekening houdend met het kindertal. Naarmate het inkomen hoger is, wordt de bijdrage groter, terwijl het bedrag aan kinderbijslag voor een ieder gelijk is. U begrijpt, zulk een bestaand en doordacht systeem verander je niet even op een achternamiddag. Bovendien studeert de SER op veranderingen naar leeftijd en studiebijdragen.

De kinderbijslag is niet de groeier in de collectieve sfeer. Integendeel. Wij hebben in de afgelopen jaren al meer dan een miljard gulden daar bezuinigd. Dus uit de gezinnen weggehaald, zou je kunnen zeggen. Met nog wat andere wijzigingen – waarbij de laagste inkomens enigermate werden ontzien – is in deze sfeer meer dan 14% omgebogen. Wie deed dat na?

Een ieder weet dat we in de belasting kinderaftrek kenden, naast kinderbijslag. Dat is verdwenen. Over is het draagkrachtbeginsel, in onze belasting via belastingvrije sommen en progressie in de tarieven. Inkomens-afhankelijke kinderbijslag staat hier haaks op en verlangt dan weer systemen van kinderaftrek in de fiscale sfeer. Doe je dat niet, dan ga je aan het dubbel pakken. Immers, de kinderaftrek is vervangen door kinderbijslag (belastingvrij).

Inkomensafhankelijke kinderbijslag is technisch verdraaid moeilijk. Men steke zijn licht maar eens op bij de Raden van Arbeid, die de ervaring hebben met de vroegere regeling voor kleine zelfstandigen. Het brengt in ieder geval met zich mee dat de kinderbijslag pas na een jaar kan worden toegekend, het is immers gekoppeld aan het definitieve inkomen.

Kinderbijslag is een bijdrage in het levensonderhoud van elk kind. Geen afdekkende vergoeding. Niets meer en niets minder. Het al of niet verantwoordelijkheid nemen voor kinderen dient niet gelijk te worden gesteld met het al of niet hebben van luxe goederen. Dat is een ommekeer van waarden.

Een punt in het voordeel van inkomensafhankelijke kinderbijslag is dat, in die gezinnen waar de ouders of verzorgers meer dan één inkomen hebben, die natuurlijk wel bij elkaar opgeteld moeten worden. Het gaat immers om inkomensafhankelijkheid, ik vermag niet te zien dat het dan alleen om het inkomen van één van de ouders of verzorgers zal gaan.

Er zijn meer bezwaren van bijkomende aard. Ik bedoel met dit alles niet te zeggen dat voor ons inkomensafhankelijke kinderbijslag te allen tijde absoluut onbespreekbaar zou zijn. Dat zou een weinig democratische opstelling zijn. Wel wil ik aangeven dat het van weinig professoraal inzicht getuigt van twee hoogleraren, als men deze gedachte als op „kortetermijn-mogelijk" aan de koningin voorlegt.

Verder achten wij in de kinderbijslagsfeer de leeftijdsafhankelijkheid een hogere prioriteit te hebben, maar bovenal de hele problematiek van de studiefinanciering. Als in dat licht de kinderbijslag voor boven 18-jarigen gaat verdwijnen ontstaat waarschijnlijk wat meer rust in de kinderbijslagsfeer. ◀

Steef C. Weijers

Voor de volledigheid zij opgemerkt dat vorige week tijdens de algemene beschouwingen het volgende over de kinderbijslag is besloten:

a. er wordt geen inkomensafhankelijke kinderbijslag ingevoerd;

b. kinderbijslag blijft tot en met het 18e levensjaar gehandhaafd maar wel gedifferentieerd naar leeftijd;

c. kinderbijslag boven 18 jaar wordt afgeschaft, tegelijkertijd komt er een nieuw systeem van studiefinanciering. (red.).

Steun

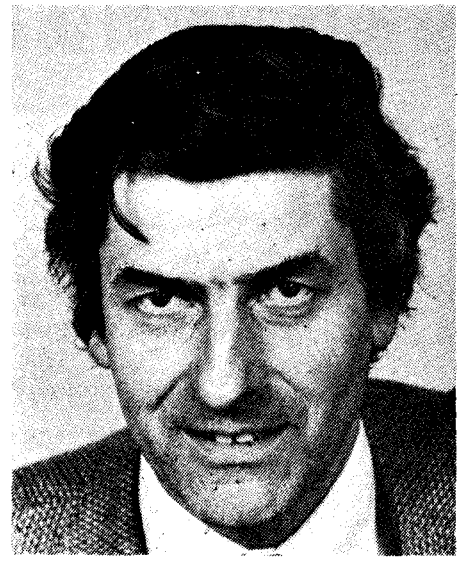

Ruud Lubbers

In het debat over de regeringsverklaring gaf de CDA-fractie eensgezind steun aan het tweede kabinet-Van Agt. Eensgezind diende zij vier moties in. Deze verkregen alle vier de meerderheid in de Kamer.
Waarom die Kameruitspraken?
De eerste motie betrof de vermindering van de rol van de nucleaire wapens. Deze motie werd mede ondertekend door de collega's Meijer (PvdA) en Brinkhorst (D'66). Daarmee maakten de drie regeringsfracties het samen mogelijk, dat het kabinet volwaardig en toch met een eigen rol in en buiten het Bondgenootschap aan de slag kan. Volwaardig omdat onze ministers niet bij ieder NATO-beraad weer de maatlat hoeven aan te leggen over het zgn. dubbelbesluit van 12 december 1979. En toch met een eigen rol, geduldig en vasthoudend.
Het CDA wenst nu dat in december niet aangesloten wordt bij het plaatsingsbesluit van andere Europese landen. Het wenst wèl onderhandelingen om aan de hand daarvan ter gelegener tijd te beslissen. Dat die onderhandelingen nu beginnen vanuit de door ons steeds bepleite nuloptie maakt onze keus (met terugwerkende kracht) geloofwaardig. Tot zover dat belangrijke winstpunt.
Een tweede belangrijke kwestie betrof het financieringstekort van het Rijk. De kabinetscrisis, gelijmd door De Galan en Halberstadt ontstond voornamelijk door een dreigende aardgastegenvaller van rond 3 miljard gulden, die pas bekend werd na regeeraccoord en Miljoenennota. Welnu, deze waarschijnlijke tegenvaller werd voor de helft opgelost. De andere helft hangt echter nog boven de markt, nog afgezien van andere risico's. Dat is reden geweest voor de CDA-fractie de regering te vragen hoe dit zich verdraagt met wat wij elkaar in het regeeraccoord beloofden. Terugbrenging van het financieringstekort is immers middels het te bereiken lagere renteniveau een belangrijk werkgelegenheidsinstrument.
Het kabinet heeft daarover in klare taal als volgt geantwoord: „Evenzeer moet het evenwel duidelijk zijn dat het kabinet bij de Voorjaarsnota zal vasthouden aan de beleidsvoornemens met betrekking tot de reductie van het financieringstekort en stabilisatie van lasten, ook als de tegenvaller in de gasbaten daadwerkelijk zou optreden en ook indien de economische ontwikkeling zou tegenvallen."
Er zijn nog maar weinig maanden te gaan tot 1 maart 1982. Het kabinet heeft zich hier dus een zware taak gesteld. Hoe overbrug je een gat van zeg *f* 2 miljard?
Juist omdat de beheersing van de collectieve uitgaven zo moeilijk is, heeft de CDA-fractie zich in het debat uiterst critisch uitgelaten over wat het vorige kabinet naliet en het huidige nog niet heeft gedaan met betrekking tot de pensioenrechten van ambtenaren. Het gaat hier met name om zgn. volledige AOW-inbouw in het ambtelijk pensioen, zodat ook hier het „gelijke monniken, gelijke kappen" verhaal gaat gelden.
Deze zaak heeft de hele vorige kabinetsperiode gesleept. Eindelijk verschijnt dan zomer 1980 het rapport Bosman. Maar ook dan neemt de vroegere minister van Binnenlandse Zaken geen besluiten, voert geen overleg. De zaak blijft rusten tot na de verkiezingen. Pas in de zomer 1981 wordt in de conceptbegroting 1982 de aanbevolen bijstelling opgenomen. Het is dan echter al te laat om 1 jan. 1982 te halen, en de bijstelling wordt dan ook pas voorzien per 1 juli. De zes maanden vertraging, zo meent de minister, moeten dan maar betaald worden uit de reserves van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. Ook dan echter wordt de zaak niet echt opgestart middels overleg met ambtenarenorganisaties. En de nieuwe minister van Binnenlandse Zaken op zijn beurt wacht dan weer tot deze tweede helft van november om de zaak in beweging te zetten. Dus weer nieuwe vertraging. Het gaat hier intussen om een bedrag van tenminste *f* 900 miljoen per jaar, dus *f* 75 miljoen per maand. Een half jaar minder vertraging had dus betekend dat er geen solidariteitsheffingsprobleem geweest was, om maar eens wat te noemen. Deze nalatigheid is natuurlijk maar een voorbeeld, maar het tekent wel. Daarom heeft de CDA-fractie over deze zaak een Kameruitspraak uitgelokt.

Een volgend onderwerp betrof de kinderbijslag, al of niet te koppelen aan de hoogte van het inkomen. Het ging hier niet zozeer om een mogelijke ombuiging alswel om de vormgeving van ons kinderbijslagsysteem, los van de vraag hoeveel men in totaal aan kinderbijslag doet. Mijn collega Weyers schrijft hier elders over in dit blad.
Een vierde Kameruitspraak betrof de verhouding tussen investeringsloon en solidariteitsheffing. In het debat toonden wij aan, dat bij een belastingmaatregel als solidariteitsheffing het risico van afwenteling veel groter is dan bij gedecentraliseerd investeringsloon, wat slechts tot stand komt daar waar men het er zelf over eens wordt. Maar daarvan afgezien, ons beginsel van gespreide verantwoordelijkheid leidt rechtstreeks tot investeringsloon (en het regeeraccoord staat aan onze kant); een investeringsloon niet bij wet, en zo gedecentraliseerd mogelijk geregeld.
De fractie vond De Galan en Halberstadt op dat punt kortzichtig. Natuurlijk, investeringsloon zal niet gemakkelijk op gang komen. Maar de motivatie wegnemen door bij voorbaat de zaak door een solidariteitsheffing te vervangen is onjuist. De nu ontstane situatie doet denken aan het begin van het vorige kabinet. Toen pleitte de CDA-fractie er bij het kabinet voor toch vertrouwen op te brengen in de mogelijkheid van inkomensmatiging. Het kabinet nam dit weifelend over. Nu is het zover dat iemand als Witteveen het oude kabinet juist op dit punt prijst.
Hij prijst daarmee de CDA-fractie. Gesterkt met die ervaring zijn wij nu maar weer zo koppig te stellen dat investeringsloon – via onderhandelingen niet bij wet – de voorkeur verdient boven een of andere belastingheffing. Hoe edel de doelstelling ook is. Het was intussen boeiend vast te stellen dat de VVD deze motie steunde. Nu maar hopen dat hun vertakkingen naar de werkgevers er borg voor staan dat deze investeringsloon wel in de onderhandelingen gaan toelaten. ◀

ZWART WIT

Opwekkend nieuws

Het opwekkendste nieuws dat deze week uit Den Haag te melden valt is dat minister-president Van Agt en het (D'66)-Tweede Kamerlid Engwirda een afspraak voor een etentje hebben gemaakt. (*Algemeen Dagblad*).

Goede maat gewenst

De premier had het de eerste dagen van het debat zichtbaar moeilijk om zich in zijn nieuwe kabinet thuis te voelen en dienovereenkomstig met de Kamer om te gaan. De laatste dag, na een wel zeer opmerkelijk uitstel-verzoek, ging het beter. Dat mocht ook wel, want de vertoning die mr. Van Agt voordien te zien had gegeven, was soms duidelijk beneden de (zijn) maat. En een goede maat van de premier is voor de toekomst wel zeer gewenst. (NRC/Handelsblad).

Malaise

De centrale vraag voor het parlement is hoe het de malaise kan doorbreken. Door meneer Van Agt de les te lezen? Hoe nuttig dat misschien ook is, het lijkt onwaarschijnlijk dat iemand die al langer dan tien jaar meeloopt in de politiek zich daar veel van zal aantrekken. *(Trouw).*

Sterke positie

Waar Meijer (PvdA) en Brinkhorst (D'66) kunnen terugzien op een geslaagd debuut, als men tenminste afziet van hun „voorgeschreven" capriolen op het gebied van de kernwapenproblematiek, viel voorts in het nogal matte debat de sterke positie van CDA-fractievoorzitter Lubbers op. Alle moties waaronder Lubbers zijn naam had gezet werden aanvaard en dat kon niemand hem nazeggen. En die moties golden steeds hoofdpunten van het regeringsbeleid. *(NRC/Handelsblad).*

Arrogant en willekeurig

PvdA-leider Meijer ondertekent in de Tweede Kamer een motie-Lubbers en zal ook tijdens de Amsterdamse demonstratie het woord voeren. D'66 doet met een eigen „leus" mee. Het organisatiecomité vindt dat goed. Maar de CDA-spreker wordt door datzelfde comité gewogen en te licht bevonden. Deze nierproeverij is arrogant en willekeurig. (Friesch Dagblad).

Onwaarachtig

Wie tegen de Nato-raketten is kan hoogstens stilletjes hopen dat de poging tot ruil (tegen Russische raketten) toch nog slaagt. Maar het is onwaarachtig om zo'n onderhandelingstactiek per motie te steunen als men niet bereid is de consequenties te aanvaarden: het laten maken en plaatsen van de Nato-raketten als de ruil niet doorgaat. Meijer vroeg de regering tegelijkertijd afschaffing van en onderhandelen met de Nato-raketten. (Jan Joost Lindner in de *Volkskrant*).

Meijeren

Lieve kleinkinderen,

Ik ga vandaag niet naar de CDA-partijraad in Breda, maar ik kom naar Amsterdam om te demonstreren tegen de kernwapens.

Zie ik jullie op het Museumplein?

Jullie grootvader Meijer.
CDA-lid en CDA-stemmer.

(Advertentie in Trouw)

Wonderlijk

De „eigen uitleg" die woordvoerders van PvdA en D'66 de laatste weken in en buiten het parlement aan de demonstratiemotto's hebben gegeven, maakt het wonderlijk dat het organisatiecomité bijvoorbeeld weigerde een CDA'er als spreker toe te laten. Akkoord, het gaat niet om een discussiebijeenkomst, maar de ondertoon van: wij zullen wel uitmaken welke politici wàt mogen zeggen, is onaangenaam. *(NRC/Handelsblad).*

Op kerkepad

Ik vind dat je je vrijheid van meningsuiting niet moet laten inperken door het vooraf als bindend accepteren van geloofsartikelen. Christenen hebben daar een lange ervaring in en zagen daarop toe via Inquisitie, Index en banvloek. Maar als anderen hun seculiere schoenen ook op dat kerkepad gaan zetten, dan wordt het gevaarlijk en bovendien vervelend. . . (Brugsma in Haagse Post).

Tweesnijdend zwaard

Ik signaleer in steeds meer organisaties anti-parlementarisme. (. . .) Op straat wordt geen beleid gemaakt. Dat gebeurt in het parlement. Ik hoop dat het IKV beseft waartoe een anti-parlementaire tendens kan leiden. Dat wordt een tweesnijdend zwaard. Extreem rechts zal zich er meester van maken. Als actie als middel wordt geprefereerd boven de dialoog, dan doet me dat denken aan de jaren dertig. (CDA-Kamerlid Mateman in *Elseviers Magazine*).

Enge massa

Ik persoonlijk houd niet van massa's. Ik ben niet zo'n demonstrant die het bord uit zijn nachtkastje haalt. De ratio is uit de massa. Massa's zijn eng, zou ik willen zeggen, maar dat is zo'n vrouwenwoord. (Expliciet gevraagd over vrouwen, zegt hij): Ik werk het liefst met ze samen, al kan ik mij best voorstellen, dat ze zich apart organiseren. Meer heb ik niet over vrouwen. Dat is weer zo'n onderwerp dat bij mij geen diepzinnig betoog oproept. (Mient Jan Faber in gesprek met *Elseviers Weekblad*).

Vrouwen en vrede

Mannen hebben inderdaad een wereld geschapen die – als men zo doorgaat – tot de ondergang leidt. Maar ik ben er helemaal niet zeker van, dat de wereld er vredelievender zou hebben uitgezien als vrouwen het voor het zeggen gehad zouden hebben. Sla de geschiedenis er maar op na: vrouwen die aan de macht waren zoals Catherina de Grote, Elizabeth en nu Thatcher, kenden de meest oorlogszuchtige regeringen die er geweest zijn. (Prof. mr B.V.A. Röling in Friesch Dagblad).

BEURTELINGS

Dr W. Aalders

Nu de Amsterdamse vredesmars achter de rug is en alle demonstranten weer op hun basis zijn teruggekeerd, wil ik er nog enkele gedachten aan wijden. Het zijn de gedachten van iemand, die student was in de dertiger jaren en die dus zeer bewust de opkomst van het fascisme en de toenemende dreiging van een tweede wereldoorlog heeft meebeleefd. Zó algemeen was de angst ervoor, dat de misère van de economische crisis en van de massale werkeloosheid naar de achtergrond gedrongen werd. Zou andermaal een Armageddon over Europa losbarsten?

Hoe actueel was ook toen het verlangen naar en het ijveren voor vrede! In die tijd verschenen boeken als: *De zondeval van het Christendom* van Prof. G. J. Heering; *Vrede als daad* van Bart de Ligt; *De vijand van den oorlog* van W. L. van Warmelo. De strekking van al die boeken was, dat de oorlog uit menselijk, zedelijk, christelijk oogpunt bezien volstrekt verwerpelijk is. Oorlogsvoering met het moderne wapentuig kan alleen maar inhouden de ondergang van Europa.

Van al de geschriften, die toen pleitten voor ontwapening en vrede, is er slechts één nog in mijn bezit. Ik heb het bewaard, omdat het volstrekt niet demagogisch en utopisch was, maar een nuchtere, realistische, goed gefundeerde en theologisch verantwoorde studie over de vragen van oorlog en vrede. De titel luidde: *Christelijk Pacifisme NU!*

De auteur ervan wilde ernst maken met de zaligspreking van Christus: „Zalig de vredestichters!" Hij deed dat echter zonder uit het oog te verliezen, dat ook staat en overheid in Gods gebod zijn verankerd, en dat recht en macht de componenten zijn van staat en overheid. Zelfs ging hij zover, dat hij erkende, dat ook oorlogvoering kan vallen onder het zwaard van de overheid, omdat zij staat onder de eis van het recht.

Welke mogelijkheid zag de schrijver dan voor de vredestichters? Nadrukkelijk wees hij af de eenzijdige ontwapening, een massaal verzet van de bevolking, de weg van burgerlijke ongehoorzaamheid. Dat zijn schijn-oplossingen, die de situatie alleen maar verwarder maken. Maar één mogelijke oplossing blijft over, namelijk die van een hechte, sterke internationale rechtsorde. Hij beriep zich daarvoor op één der grootste Nederlanders van de 20e eeuw, namelijk de Leidse hoogleraar Mr. C. van Vollenhoven, wiens boek: *Du droit de paix* in 1932 verschenen was. Deze rechtsgeleerde wilde bewust de lijnen doortrekken van die andere grote Nederlander Hugo Grotius.

Uitgangspunt voor Van Vollenhoven was een gemeenschap van naties, die vrijheid, vrede en gerechtigheid willen. Dat echter vrede uitsluitend door overleg, arbitrage en internationale rechtspraak behouden zou kunnen worden, is een waan. Er moet ook statenstrafrecht zijn; er behoort rechtsdwang te zijn. Alleen een sterke, hechte volkengemeenschap, die de dwangoplegging van het recht aanvaardt, kan verhouden, dat de wereld niet in oorlog, anarchie en dictatuur ondergaat. Dus een wereldjustitie geschraagd door een wereldstrijdmacht! De inspiratie voor deze gedachten had Van Vollenhoven ontvangen van Huigh de Groot.

De conclusie is duidelijk. Elke pacifistische politiek zal op dàt doel gericht moeten zijn. Dat is oneindig veel vruchtbaarder dan geïsoleerde acties, utopische dromerijen en gevaarlijke experimenten. Ziedaar de strekking van het boek: *Christelijk Pacifisme Nu!*

Ik zei, dat ik het boek waardeer als een nobele, hooggestemde, goed gedocumenteerde studie. Mijn enige critiek is, dat zij *te* hooggestemd, en daardoor te naïef en te optimistisch is. Zo lees ik in het boek (verschenen in 1935), dat de schrijver niet zonder hoop is ten aanzien van de kansen en mogelijkheden van vrede. Want Hitler's plaatsvervanger Rudolf Hess heeft op een gouwdag van Oost-Pruisen in 1934 een „vredesoffensief" geopend. En Ir. Mussert heeft bij de opening van een NSB-kringhuis zich ook positief over de vrede uitgelaten en gepleit voor een europese statenfamilie. Verbijsterd kijken wij nu tegen zulk een naïeve goedgelovigheid aan. Dat men daar indertijd geloof aan heeft kunnen hechten!

Nochtans acht ik in dit boek de verwijzing naar de gedachtengang van Van Vollenhoven zeer waardevol en ook nu nog actueel. Alleen is het ons na de bittere ervaringen van de dertiger jaren en van de tweede wereldoorlog niet meer mogelijk, zo hooggestemd en verwachtingsvol over een internationale rechtsorde met rechtsdwang te spreken als toen. Wij dragen immers de lidtekens met ons mee uit het verleden, dat een volk bewust immoreel kan zijn; bevangen kan zijn in een totalitaire, demonische ideologie; en vanuit die wortel bewust de vrede, het recht, de vrijheid en het onderling vertrouwen kan minachten en vertrappen. Wij weten, dat een politiek, die daar geen rekening mee houdt, een dwaze politiek is. De geschiedenis heeft het bewezen.

Daarom zijn wij anno 1981 allerminst bereid om gehoor te geven aan de slogans van idealisten, dwepers en dromers; wij beschouwen hen als lieden, die kort zijn van memorie. „Er is bij hen geen heugenis van de vorige tijden" (Prediker 1). De politiek heeft andere wegen te gaan! ◀

Een weekje kamerdebatten

Vorige week stond politiek Den Haag in het teken van de regeringsverklaring en de daarop volgende algemene beschouwingen.

Op verzoek van de redactie geeft Rob van den Toorn, kamerlid sinds de jongste verkiezingen en lid van het CDA-fractiebestuur zijn impressies van dit gebeuren.

Maandag 16 november

Om precies 2 minuten voor twee gaat de bel. Over twee minuten is het dan na 5½ maand zover: de Minister-President zal de lang verwachte regeringsverklaring afleggen. Vrijwel alle kamerleden zijn er.
De publieke tribune zit bomvol. Voor mij links, boven in de ambtenarenloge, zie ik de informateurs De Galan en Halberstadt. Er zijn vier grote televisiecamera's opgesteld. Anders dan normaal, want dan is er maar een, tegenover mij, uitstekend boven de rookgordijnen achter de PvdA en linkse fracties.

Keuzevraagstuk

Van Agt is inmiddels begonnen. Telkens als hij even opkijkt is het klikken van de sluiters van de fotocamera's heel duidelijk te horen. Het is zo opvallend dat sommige kamerleden beginnen te lachen. Er is natuurlijk ook wel enige reden om plaatjes te schieten. Na lang wachten zal het Nederlandse volk vernemen wat er de komende vier jaar gaat gebeuren. Naarmate de tijd voortschrijdt blijkt dat het hoofdaccent van de regeringsverklaring ligt bij het sociaal-economisch-financieel beleid. Duidelijk is dat het kabinet wordt geconfronteerd met een belangrijk keuzevraagstuk; beleid dat voor een verdere toekomst perspectief biedt en de aanpak op zeer korte termijn van de werkloosheid. Opvallend is dat de regeringsverklaring geen leitmotiv kent zoals de kabinetten Den Uyl en Van Agt I. De meeste indruk maakt op mij het slot van de regeringsverklaring, waarin nog wat ideologische lading doorklinkt, die ik verder in het stuk mis. De minister-president sloot immers af met de bijbel-tekst „onderzoekt alles en behoudt het goede", nadat hij had opgemerkt dat te leven in de kentering van een cultuur, leven is in onzekerheid en verwarring.
Na de laatste woorden van Van Agt ga ik snel naar de vergadering van het buitenland-blok, waar we horen dat er inmiddels de afgelopen weken een gemeenschappelijke kernwapen motie van CDA, D'66 en PvdA is voorbereid. Ook begrijpen we dat de PvdA zijn accoord met deze motie verbonden heeft aan de voorwaarde dat zij – wat later zou gaan heten de „voetnoot"motie – een eigen motie mag indienen waarin zij plaatsing van middellange afstandswapens afwijst.
Daarna naar fractievergadering. Fractieleider Lubbers wordt met tientallen suggesties bestookt over wat hij morgen in zijn reactie op de regeringsverklaring moet meenemen. Tijdens de vergadering blijkt dat de PvdA toch niet accoord gaat met de motie over de kernwapens. Zij wil nog enige correcties aanbrengen. Een vijftal buitenland- en defensiespecialisten verlaat de vergadering om het probleem op te lossen. Wij gaan verder met nog meer suggesties voor Ruud Lubbers. Om tien uur zijn we klaar. Ik ga snel naar huis want morgenochtend beginnen we weer om kwart over negen.

Dinsdag 17 november

Als Wiegel om kwart over negen begint is de zittingszaal goed gevuld. Zijn verhaal is zakelijk, hetgeen belangwekkend is omdat het een andere vorm van oppositie-voeren is. Niet scherp-afbrekend maar zakelijk-kritisch. Onmiddellijk dient hij twee moties in: één tegen de solidariteitsheffing en één met een uitnodiging aan de regering zich in negatieve zin uit te spreken over een inkomensafhankelijke kinderbijslag.

Schot voor de boeg

Als tweede spreker lost Ruud Lubbers duidelijk een schot voor de boeg wanneer hij van de regering, vroeg in het voorjaar, een nota vraagt om te kunnen bezien in hoeverre het financieel-economisch beleid moet worden bijgesteld. Hetzelfde kan gezegd worden van zijn pleidooi vóór investeringsloon in plaats van de solidariteitsheffing. Uit het indienen van een gezamenlijke motie blijkt gelukkig dat de drie coalitiepartners zich in de afgelopen avond en nacht hebben kunnen vinden op een gemeenschappelijke noemer dat het Navo-besluit van 1979 het uitgangspunt is voor onderhandelingen die zouden moeten uitmonden in de zogeheten nul-optie. Als Van der Spek rond het middaguur het woord krijgt loopt de zittingszaal behoorlijk leeg. Ook achter de regeringstafel zitten nog maar een paar ministers. Het merendeel gebruikt de lunch. In de wandelgangen hoor ik dat de eerste termijn van Ruud Lubbers nogal kritisch, maar constructief is overgekomen.
Meyer van de PvdA is net begonnen als ik de zittingszaal weer binnen kom. Ik maak nog net mee dat hij de befaamde „voetnoot"motie indient.

Jammer, vind ik. „Maar die is nodig," hoor ik van collega's om mij heen, „om een deel van de PvdA fractie binnenboord te houden." Nou ja, dat moet dan maar. Toch blijft het een gekke zaak; het komt mij voor dat de eigen PvdA motie eigenlijk haaks staat op de motie Lubbers.
De rest van de middag zijn D'66 en de kleine fracties aan het woord. D'66 gaat nog eens op de staatsrecht-hervormende toer met haar voorstel over de wijze van kabinetsformatie. Het idee om de tijd van de formatie te bekorten lijkt aantrekkelijk. Of het zo moet als D'66 het voorstelt weet ik nog niet. Wel dat er iets moet gebeuren zodat het geheel sneller en doorzichtiger verloopt.
In het fractiebestuur van half negen maken we de balans op van de eerste termijn. Besloten wordt dat de fractievoorzitter een aantal fractiecommissies zal vragen een aantal moties voor te bereiden.

Woensdag 18 november

De minister-president maakt bij de beantwoording van de in eerste termijn gemaakte vragen en opmerkingen een ontspannen indruk. Later zal kamervoorzitter Dolman opmerken dat hij de minister-president nogal speels vond. Ik vraag me ook af hoe de ambtenaar zich gevoeld moet hebben toen Van Agt zei geacht te willen worden een deel van

Een christen met toekomstvisie telt dubbel

Vier pakketten Bijbelstudies naar lezingen van ir. D.J. Christiaanse.

Eerste pakket: 1. De naam boven alle naam *f* 5,-; 2. 32. Geloofsmannen *f* 4,-; 3. Genade en waarheid *f* 4,-; 4. 14 Brieven aan Paulus (2e druk) *f* 5,-; 5. Het jaar 2000 *f* 3,-; 6. Gods geheimenissen *f* 3,-; 7. Christus in de Psalmen en de Profeten *f* 4,-; 7 tegelijk slechts *f* 14,-.

Tweede pakket: 1. Overdenkingen over de vier evangeliën, 144 blz. *f* 6,-; 2. De Heilige Geest woont in ons *f* 3,-; 3. Lichtend uitzicht op morgen *f* 3,-; 4. De geestelijke wapenrusting *f* 3,-; 5. De kerkgeschiedenis in vogelvlucht *f* 4,-; 6. De gemeente van Christus *f* 2,-; 7. Het gebed *f* 3,-; 7 series gelijk *f* 12,-. **Beide pakketten *f* 25,-.**

Derde pakket: Alle boeken van het N. Testament, 5 delen, 604 blz. *f* 15,-.
Vierde pakket: Alle boeken van het O. Testament, 1.100 blz. *f* 15,-.
UNIEK AANBOD: Alle 4 pakketten *f* 35,-.

Alles franko na girostorting op 1793613 Bijbelcursus Oudewater P.B. 44.

een zin niet uitgesproken te hebben, omdat de zin niet klopte.
Curieus is het debat tussen Van Agt en Dolman wie er namens de regering mag spreken. Ik denk dat Van Agt gelijk heeft wanneer hij stelt dat de regering dat zelf uitmaakt.
Na de theepauze is Van Agt duidelijk verstoord over de houding van de kamervoorzitter. Binnen een half uur is hij klaar.
Vijf minuten later begint in de zgn. BOD-groep de discussie over de kernwapenproblematiek en met name over de motie-Meyer. Een klein aantal van onze fractieleden staat niet afwijzend tegen deze motie, omdat zij tegen plaatsing van middellange afstandsraketten zijn. Zij zullen de motie echter niet steunen omdat hij op dit moment niet opportuun is. Ik kies voor de motie-Lubbers, omdat daardoor in een motie van de regeringscoalitie een gezamenlijke lijn wordt uitgezet voor de komende periode.
Aansluitend is het fractievergadering. Ruud Lubbers zet alle punten nog eens op een rij. Noch de VVD noch de PvdA hebben iets gezegd over de inbouw van 100% AOW in het ambtenarenpensioen. Besloten wordt dat wij een motie zullen indienen. Tot tien over half negen wordt er gediscussieerd met name over de solidariteitsheffing. Dan is de vergadering afgelopen. Nederland-Frankrijk is inmiddels begonnen. Met een aantal collega's volg ik in de Schrijfkamer op de televisie hoe Nederland verliest.

Donderdag 19 november

Door Wiegel wordt in tweede termijn wat in de wandelgangen wel wordt genoemd de „Reagan"-motie ingediend, waarin de regering wordt gevraagd het initiatief van Reagan te steunen. Onzerzijds wordt nogmaals duidelijk afstand genomen van de inkomensafhankelijke kinderbijslag, waarover later door D'66 een motie werd ingediend.

Klassieker

D'66 leider Brinkhorst vergelijkt Van Agt met een beroepsrenner die bezig is aan zijn zoveelste klassieker, maar het eigenlijk wel gelooft. Engwirda doet daar nog een schepje bovenop door te zeggen dat de wijze van antwoorden even slap is als onder het kabinet Van Agt-I. Later op de dag blijkt dat met name deze twee uitlatingen de minister-president in het verkeerde keelgat zijn geschoten.
Vanaf half vijf is het fractiebestuur tijdens de schorsing, die is vastgesteld tot zeven uur, bijeen om de reacties in tweede termijn te bespreken. Om kwart voor vijf telefoon. Er is een brief van Van Agt aan Dolman dat de minister-president niet bereid is om om zeven uur te verschijnen. Ruud Lubbers verlaat onmiddellijk de vergaderkamer. Een kwartier later krijgen we de brief. Van Agt blijkt zich met name kwaad gemaakt te hebben over de opvallende onwelwillendheid van D'66. In de wandelgangen hoor ik nog twee redenen: gegeven de kritiek op de beantwoording wil Van Agt nu alle vragen beantwoorden en de PvdA wenst nader kabinetsberaad.
Om zeven uur verschijnt de minister-president zelve voor het ordedebat. Bakker (CPN) geeft een lesje inhoudsloze retoriek weg. Van Agt geeft eerlijk toe de brief zonder overleg met de andere ministers geschreven te hebben. Ook al heeft Ria Beckers een partijcongres en heeft Van Rossum (SGP) andere bezigheden: er zal vrijdag worden door vergaderd.

Rob van den Toorn in gesprek met Dien Cornelissen *(foto Nick Morelis)*

Vrijdag 20 november

Van Agt neemt drie uur de tijd om werkelijk alle vragen te beantwoorden. In derde termijn kruipt de VVD nog dichter naar de regering toe door in haar aangepaste Reagan-motie nu te spreken van de „zogeheten nul-optie" om zo het CDA van de motie-Lubbers los te weken. Wij dienen alsnog drie eigen moties in over resp. inkomenspolitieke voorstellen in de pensioensfeer, over een geïntegreerde regeling van de kinderbijslag en over invoering van vormen van investeringsloon via onderhandelingen. In de vierde termijn juicht de VVD het plan Reagan samen met de regering toe, waardoor D'66 zich laat verlokken een eigen motie in te dienen.
De ontknoping is nabij. Ruud Lubbers vraagt D'66, na de schorsing, en de VVD beiden hun moties in te trekken, omdat ze gezien het standpunt van de regering overbodig zijn. D'66 gaat door de knieën.
De VVD handhaaft zijn motie. Omdat Lubbers de gezamenlijke CDA-PvdA-D'66-motie in eerste termijn heeft ingediend wordt daarover eerst gestemd en met grote meerderheid aangenomen. Zoals te verwachten haalt de motie Meyer het niet en stemmen een aantal PvdA-dissidenten voor een motie van de PPR, die plaatsing van middellange afstandswapens afwijst.
Niet geheel verwacht halen alle overige CDA-moties een meerderheid.
Het is voorbij, we hebben een nieuwe missionaire regering. ◀

Rob van den Toorn.

ADDERTJE

God, Ierland en dominee Pansley: wie hoort er in dit rijtje niet thuis?

Kabinet op enkel punt bijgestuurd

Vrijdagavond 20 november, omstreeks tien uur: Met een tik van de hamer kan kamervoorzitter Dolman de beraadslagingen over de regeringsverklaring van het kabinet-Van Agt II afsluiten. Wat werd verwacht is gebeurd: het kabinet heeft het in de Tweede Kamer royaal gehaald, al is op enkele belangrijke punten vanuit de Kamer bijgestuurd. Vooral vier CDA-moties die werden ingediend en vervolgens aangenomen, droegen daartoe bij. Moties over de vermindering van de kernbewapening, de solidariteitsheffing, de kinderbijslag en het investeringsloon verwierven alle een kamermeerderheid.

In deze rubriek vooral aandacht voor de moties inzake investeringsloon en vermindering van de kernwapens. Mede namens de fractieleiders Meijer (PvdA) en Brinkhorst (D'66) diende fractievoorzitter Ruud Lubbers een motie in inzake de vermindering van de kernbewapening. De integrale tekst van de motie volgt hieronder:

De Kamer, gehoord de beraadslaging; met instemming kennis nemend van het besluit van de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie om op 30 november a.s. onderhandelingen te openen over de beperking van nucleaire middellange afstandswapens, zulks in het raamwerk van SALT;

vaststellend, het feit dat voor de NAVO het zgn. dubbelbesluit van 12 december 1979 het uitgangspunt vormt van de onderhandelingen tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie over de middellange afstandswapens;

onderstrepend, de urgentie van deze onderhandelingen waarop vanuit de Kamer vóór en nà dit besluit herhaaldelijk is aangedrongen;

van oordeel, dat zij de politieke aanzet dienen te vormen tot constructieve onderhandelingen over de beperking van alle nucleaire wapens in Oost en West, strategische en tactische, zowel voor de lange- , middellange- en korte afstand, teneinde een ommekeer te bewerkstelligen in de nucleaire bewapeningswedloop en te komen tot evenwichtige militaire verhoudingen op een steeds lager niveau van bewapening;

verzoekt de Regering:

1. in bondgenootschappelijk verband terzake van de nucleaire middellange afstandwapens te pleiten voor het verwezenlijken van de zgn. nuloptie, leidende tot enerzijds afzien van de plaatsing van nieuwe Amerikaanse systemen in Europa en anderzijds ontmanteling van relevante Sovjet-systemen met name van de SS-20;

2. aan te dringen op spoedige hervatting van de onderhandelingen over de wederzijdse beperking van de strategische nucleaire wapensystemen; evenals op eerbiediging, hangende deze onderhandelingen van SALT I, het ABM-verdrag en van de bepalingen van SALT II;

3. krachtig te bevorderen dat ook de nucleaire gevechtsveldwapens in Europa in onderhandeling gebracht worden, teneinde te komen tot evenwichtige militaire verhoudingen op een veel lager niveau van bewapening.

En gaat over tot de orde van de dag.

Brinkhorst en Lubbers

Een andere motie over het investeringsloon, ingediend door Lubbers met de CDA-fractieleden Gerritse en Weijers als mede-ondertekenaars kreeg eveneens de steun van de kamer. De tekst van deze motie luidt:

De Kamer, gehoord de beraadslaging overwegende, dat invoering van vormen van investeringsloon via onderhandelingen – dus niet bij wet – de voorkeur verdient boven de zogeheten solidariteitsheffing;

overwegende, dat de eerste verantwoordelijkheid voor het loon- en arbeidsvoorwaardenbeleid in handen ligt van organisaties van werkgevers en werknemers;

verzoekt de Regering bij het overleg met de centrale organisaties van werkgevers en werknemers in de Stichting van de Arbeid overeenkomstig genoemde overwegingen te handelen, En gaat over tot de orde van de dag,

Minister-president Dries van Agt liet kamervoorzitter Dolman donderdag 18 november weten die avond nog niet te kunnen antwoorden op de rijstebrij aan vragen vanuit de kamer tijdens de tweede termijn van de algemene beschouwingen. De kamer vergaderde dus ook vrijdag en dat betekende voor de CDA-Tweede Kamerfractie heel wat extra vergaderingen om het beleid uit te stippelen bij de stemmingen over de ingediende moties. De fractie stemde unaniem over alle voorstellen.

Maandag nam een aantal fractieleden deel aan de UCV (uitgebreide commissievergadering) over het midden- en kleinbedrijf. Aanwezig waren daar de fractieleden Wolters en Van Muiden (beide woordvoerder), Van den Toorn, Van Vlijmen en Schartman. Ondervoorzitter van de Tweede Kamer Huib Eversdijk zat deze vergadering voor. Meer over deze UCV elders in dit nummer van CD/ACTUEEL. ◀

Ton Huijssoon

UCV-Midden- en kleinbedrijf

In de Tweede Kamer is deze week uitgebreid aandacht besteed aan de problemen waarin het midden- en kleinbedrijf zich bevindt. Dat gebeurde tijdens de uitgebreide commissievergadering (UCV) waar kamerleden met staatssecretaris Piet van Zeil spraken over de specifieke problemen van deze bedrijfstak. Namens de CDA-Tweede Kamerfractie voerden de leden Gerard van Muiden en Frans Wolters het woord.

Hoe ernstig de problemen in midden- en kleinbedrijf zijn bleek uit het betoog van Van Muiden die stelde dat er in deze sector toestanden zijn ontstaan die doen denken aan de zwarte jaren '30. Er is dan ook dringend behoefte aan een effectief beleid dat de hoogste nood wat kan terugdringen.

Het midden- en kleinbedrijf heeft, zei Van Muiden, grote betekenis voor de werkgelegenheid, al treedt door de slecht economische situatie hier en daar al vermindering van het aantal arbeidsplaatsen op. „In de toeristische sector is de afbraak van het aantal arbeidsplaatsen door een positieve ontwikkeling afgenomen en in de schoenmakerij kent men geen werkloosheid, terwijl ook de slagerij vakbekwame mensen nog kan gebruiken.

Dankzij arbeidsplaatsen nieuwe stijl is er nog dienstbestoon buiten de normale werkuren. Commerciële en technische innovatie hebben het midden- en kleinbedrijf als bakermat," aldus de CDA-woordvoerder, die benadrukte dat men bij werkgelegenheidsbeleid dan ook niet alleen grootschalig zal moeten denken. „Vele kleinen maken een grote stad vol werkgelegenheid. Bij de toetsing van plannen is dit een criterium."

Inkomensontwikkeling

Van Muiden benadrukte dat het ook met de inkomensontwikkeling in het midden- en kleinbedrijf bepaald de goede kant niet op gaat. In vergelijking met 1972 ligt het inkomen nu zo'n 13 procent lager. „Daarnaast blijkt dat de te hoog opgelopen collectieve lastendruk én de hoge rente het midden- en kleinbedrijf zwaar treffen. Eigen vermogensposities van

(vervolg op pagina 19)

BOEKEN

Vol verw-Agt-ing

November-(sl)Agtmaand moeten een aantal auteurs en uitgevers gedacht hebben waarna zij de nieuwtjestafels der boekenwinkels bestormden met „documents humains" over onze zeer en nog lang niet uitgesproken premier. Twee van deze documenten verdienen hier onze aandacht. Allereerst ontvingen wij het fotoboek „Van Agt in alle staten", een drietal reportages bevattend van wel en wee overzee van de premier. Aan mijn (on)bewuste rijmtrant merkt u al, dat het boek bij uitstek geschikt is voor de naderende schoenzetterij bij CDA-rookkanalen. En er is, dit kijkboek doorbladerend, veel stof voor mooie uitgangspunten tot sublieme gedichten naar aanleiding van het onderhavige. Bijvoorbeeld: van studentikoze Mia, meer een fan van Ria, nogal fair, aan de PPR, voor haar Pa, hart'lijk CDA, gans niet vies, van een prent van Dries. Tja, want die sfeer ademt het boek toch wel een beetje. Pietje Bell in de journalistiek, vlug, vlot en vrolijk. En daardoor net een graadje te oppervlakkig om iets van het bewogene en het doordachte van Van Agt te treffen. Dat is in een degelijker samenspel tussen foto en tekst best wel mogelijk. De tekstbrouwer, Van Agt zelf, kon dan ook weinig meer maken dan vakantiekiekjes-uitroepen in de trant van: „kijk, daar heb je die, en o ja, dat was bij...". Aan de eindredactie van zo'n werk is het dan om de diepgang aan te brengen, wat meer achtergrond en begeleidende documentjes wellicht (kaartje van China met route e.d.). Het is er niet van gekomen en daardoor heeft het boek onnodig geringe historische waarde. De indruk van haastwerk (vlak voor die Sint, in de verkoop voor de wind) blijft dan ook een beetje hangen. En dat te meer, omdat de titel wel erg pretentieus is: het gaat namelijk alleen maar over bezoeken aan de USA (Navo-top en Washington) en de Volksrepubliek China. Maar laat ik hier niet al te negatief over besluiten: we krijgen er ook een vermakelijke toegift bij en wel... de onverdroten rijstwijn nuttigende, sheriff spelende, archeologisch-ogende paarden klontjes voerende Van der Klaauw. Kortom een kijkje in de keuken van de buitenlandse zaken onder Van Agt-1.

Die zelfde „een-twee-Dries-hop-daar-gaatie"-mentaliteit vinden we bij de schrijfster Dieudonnée ten Berge in „Sapristi Van Agt", als zij een schoenendozen vol Van-Agt-uitspraken tracht te ordenen tot een enigszins bevredigende impressie van de Jurist uit het Nijmeegse. Ik kan me niet aan de indruk onttrekken, dat het resultaat ervan maar magertjes is. Dat komt mijns inziens door twee dingen (hoe kan het anders onder Van-Agt-II) en wel: de premier blijkt het best te zijn niet in korte flitsmomentjes, maar de zich langzaam ontwikkelende schaakstellingen van een langer en dieper gesprek. Het karakter van het boekje, aan willekeurige items gerelateerde uitspraken en niet in vaste tijdsvolgorde gerangschikt, staat daarom zo al haaks op een van de essentieelste karaktertrekken van de Sapristi-zegger. En het tweede punt is de schijn van gespletenheid, die gewekt wordt door de karikaturen, waarmee gelardeerd is. Die spelen, in met hun hier en daar onmiskenbare over het randje gaande „leutigheid", op het publiek, dat „Ha-die-Dries" meer ziet als een brabantse variant van de plattere Belgenmop, terwijl ik terzelfdertijd het gevoel krijg, dat de tekstkeuze verraadt snaren van sympathie te willen tokkelen van die geheel andere groepen in ons land, die een zekere Mr. A.A.M. van Agt om bepaalde „CDA"-deugden geheel in andere hoedanigheden waarderen. Die laatste categorie hoopt op betere pennevruchten.

De besproken werken kunt U derhalve van stro en winterwortel vergezeld op het verlanglijstje zetten, maar het is geen groot gemis als de Sint, ik geef maar eēn suggestie, de komende 11 maanden gebruikt om u wat dit betreft over te slaan en vervolgens zelf in Spanje iets degelijkers te brouwen. Hij heeft immers in die periode geen haastwerk om handen en daarenboven wordt er van hem beweerd, dat hij een uitgesproken zwak heeft voor de daken der Heilige Land Stichting. Wij verblijven vol verw-Agt-ing. ◀

J. v.d. Assem

(vervolg van pagina 18)

minder dan tien procent zijn geen uitzondering en bijna de helft heeft een inkomen beneden het economisch equivalent van het minimum-werknemersinkomen," aldus het CDA-fractielid, dat van de regering meer duidelijkheid wenst over het te voeren inkomensbeleid.

Detailhandel

Ook fractielid Frans Wolters besteedde aandacht aan de problemen in met name de detailhandel. Hij voorzag voor de detailhandel een bijzonder sombere toekomst. „In de detailhandel wordt de concurrentie sterker en worden de marges geringer. Het gevecht om consumentengelden zal steeds feller worden. De kostenontwikkeling blijft zich op een hoog niveau bewegen. Denk aan rente- en energiekosten. Ook de detailhandel is daarom gebaat bij een verlaging van het financieringstekort," aldus Wolters. Hij wees er op dat de detailhandel sterk arbeidsintensief is en dat het aantal minimum loners in deze sector sterk is vertegenwoordigd. „Daarom zal ook in de komende jaren het loonniveau hier relatief hoog blijven, terwijl het totale verlies aan koopkracht extra hard zal toeslaan. De detailhandel raakt in de klem. Enkele branches hebben het al extra moeilijk. Denk aan de duurzame consumptiegoederen en de levensmiddelen," meende de CDA-woordvoerder.

„Willen wij de fijnmazige verzorgingsstructuren in onze dorpen, buurten en wijken in stand houden, dan zal er snel iets moeten gebeuren," zei Wolters die met name aandrong op snelle beslissingen voor de winkelbestanden in de kleinere kernen. Hij vreesde dat een afbraak van de werkgelegenheid in de detailhandel nu al onvermijdelijk is. Tot slot besteedde de fractiewoordvoerder aandacht aan de startende ondernemers. Wie het heden ten dage nog aandurft een onderneming te beginnen moet kunnen rekenen op een tje in de rug door de overheid. „Met de commissie-Wagner zijn wij voorstander van een fiscale bevoordeling van de startende ondernemer. Ook het Centraal Plan Bureau pleit voor gedeeltelijke vrijstelling van winstbelasting gedurende een zeker aantal jaren."

Wolters vervolgde: „Ook zien we steeds meer mensen, waaronder vele jongeren, die als uitkeringstrekker een eigen bedrijf willen beginnen. We moeten in deze alleen uitkijken dat we niet in toestanden verzeild raken zoals die er in de dertiger jaren waren. Beunhazerij en oneerlijke concurrentie dienen te worden bestreden. Maar toch. Velen willen de handen uit de mouwen steken. Ze dienen een eerlijke kans te krijgen." ◀

Ton Huijssoon

Openhartig gesprek met voorzitter CDA-Vrouwenberaad

„Ben er vijf dagen per week mee bezig..."

Riet ten Hagen is al 20 jaar actief in de politiek. Zij is sedert de fusie voorzitter van het CDA-vrouwenberaad. Daarvoor was zij onder meer 6 jaar vice-voorzitter van het Landelijk Katholiek Vrouwengilde.
Een interview met haar is een zeldzaam gebeuren. Wij spraken met elkaar in het CDA-huis aan de Kuyperstraat in Den Haag op 11 november. Onderstaand de weergave van de vragen en de beantwoording.

Hoe is het CDA-vrouwenberaad georganiseerd?
Wij hebben dezelfde structuur als de partij, met als basis de plaatselijke afdelingen. In het landelijk bestuur van het CDA-Vrouwenberaad zitten afgevaardigden, die gekozen worden uit onze provinciale besturen. Vrouwen moeten zich wel afzonderlijk als lid van ons beraad opgeven. Het CDA lidmaatschap houdt niet automatisch het lidmaatschap van het CDA-vrouwenberaad in.
Waarop richt het vrouwenberaad zich?
Zoals je weet is de politiek nog teveel een mannenzaak. Het gaat ons voornamelijk om drie hoofddoelstellingen:
a de politieke bewustwording en activering van de vrouw;
b scholing en bijscholing van vrouwen; geintegreerd in de partij mee te doen
c het innemen van een standpunt over specifieke vrouwenbelangen die vooral te maken hebben met het inhalen van de achterstandssituatie van de vrouw.

Je spreekt over een achterstandssituatie van de vrouw, je zegt dat politiek teveel een mannenzaak is. Is het juist om te spreken over de mogelijkheden van het typisch eigene van de vrouw?
Ja. Ik geloof dat de politiek evenwichtiger kan worden als de man en de vrouw het samen doen. De man is gewend erg rationeel te handelen. Bij de vrouw is er ruimte voor de gevoelsmatige kanten van een zaak. Het gaat er om om elkaar hierin aan te vullen. Het gaat niet om het verdringen van een van deze twee aspecten. De man mag best wat meer ruimte ontwikkelen voor de gevoelsmatige kanten van de zaak. De vrouw zal met behoud van haar eigen benadering meer rationeel bezig mogen zijn. Nogmaals het ene komt niet in de plaats van het andere maar vult het aan. Ik geloof beslist niet dat vrouwen de manier waarop mannen bezig zijn in de politiek moeten overnemen.

Heb je het gesprek tussen prinses Irene en de Franse filosoof Garaudy op de televisie over dit thema gevolgd?
Ja. Prinses Irene zit op dezelfde toer. Of de wereld alleen maar te redden zou zijn als de vrouw voldoende tegenspel biedt tegen het puur rationaliserende van de man weet ik niet. Wel dient de spontaniteit, de gevoelsmatige benadering van vraagstukken veel meer ruimte te krijgen, ook bij mannen, dan het mechanisch denken.

Hoe staat het CDA-vrouwenberaad ervoor als je de vraag afzet tegen de achtergrond van deze cultuur-filosofische benadering?
Wij hebben nog bar weinig bereikt. Dit kan ook moeilijk anders. Het zijn veelal mannen van mijn generatie die de dienst uitmaken. Vele van deze mannen hebben er nog moeite mee als vrouwen wat anders willen dan alleen thuiszitten. Bij het woord emancipatie begint men vaak al te steigeren. Maar het wordt anders. De gezinnen zijn tegenwoordig gemiddeld kleiner, het opleidingsniveau van de vrouwen is hoger geworden. Veel vrouwen kunnen vandaag meer inbreng geven dan vijfentwintig jaar geleden mogelijk was.

Is het vrouwenberaad een groeiende groep?
Ik denk van wel maar zeker weten doe ik het niet. Wij hebben landelijk geen exacte cijfers over het ledenaantal in de afdelingen. Binnenkort hopen wij hierover te beschikken.
Groei is er zeker als ik kijk naar aktiviteiten en resultaten. Als ik bijvoorbeeld zie wat afgelopen zaterdag in Noord-Holland is gebeurd ben ik enthousiast. Daar werd een afsluitingsbijeenkomst gehouden van twintig afdelingen die zich goed voorbereid hadden op het thema, vrede en veiligheid.
Deze vrouwen zijn ongelofelijk diep op de materie ingegaan.
Als ik kijk naar onze deelname in bijvoorbeeld het werk van Provinciale Staten dan vind ik 4 vrouwen op 29 CDA Statenleden in Overijssel en 1 vrouw op 23 statenleden in Zuid-Holland heel slecht. Het wordt wel beter. In 1978 hadden wij geen enkele vrouwelijke lijsttrekker bij de statenverkiezingen. Als de voortekenen niet bedriegen krijgen wij in drie van de elf provincies een vrouw als nummer één op een CDA lijst. Dat is winst.
De lijst voor de Tweede Kamer was voor ons teleurstellend. Slechts 6 vrouwen bij de eerste 48. Na het doorschuiven van enkele Kamerleden naar het kabinet is de verhouding iets beter geworden. Nu zitten er 9 CDA vrouwen in de Kamer.

Zou het zinvol zijn om per (bestuurs)orgaan een verplicht percentage voor de vrouwen te reserveren op onze lijsten?
Deze gedachte strookt niet helemaal met de emancipatiegedachte. Maar voor een overgangsperiode zou het best nuttig kunnen zijn om naar een streefgetal van 30% te koersen. Mannen zien vrouwen vaak als een bedreiging, zo van „als zij erin komt moet ik eruit". Als men een vast streefgetal als minimumgrens stelt dan wordt de pijn meer dragelijk. Ik meen te mogen zeggen dat wij over voldoende vrouwen beschikken die het kwalitatief niet af hoeven te leggen tegen de mannen!
Er komt hier nog een argument bij: de meeste vrouwen kunnen het werk in de Staten of de Gemeenteraad in deeltijd doen. De mannen hebben vaak nog een drukke functie naast hun politieke werk en hun gezin. Het mes snijdt aan twee kanten: indien meer vrouwen in de politiek gaan hebben wij minder overspannen mannen. Het totale effect voor man en vrouw is derhalve positief. De vrouwen moeten zich bovendien in onze partij herkennen. Vergeet niet, er stemmen meer vrouwen op het CDA dan mannen!

Welke plannen hebben jullie?
Na een jaar vooral organisatorisch werk gaan wij het accent verleggen naar de inhoudelijke kant. Er zullen werkgroepen worden opgericht die zich met bepaalde onderwerpen bezig houden, bijvoorbeeld met justitie en volksgezondheid, en ad-hoc groepen om snel te kunnen reageren. Er zijn al vele plaatselijke groepen die zich via de sectie vorming met vrede en veiligheid hebben beziggehouden. Ook de individualisering de wetgeving (belastingen, sociale zekerheid) houdt ons bezig.

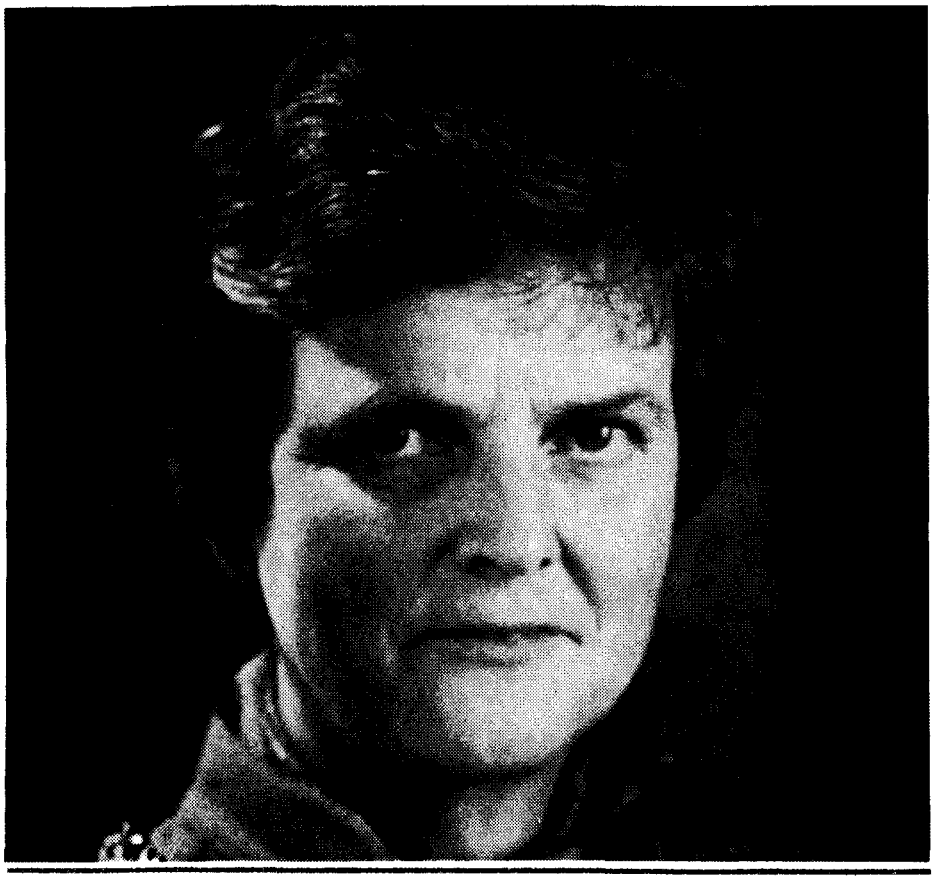

Riet ten Hagen-Pot: „. . . het mes snijdt aan twee kanten. Als er méér vrouwen in de politiek gaan hebben wij minder overspannen mannen. . .

VORMING

Oproep

De Stichting Kader- en Vormingswerk CDA roept partijleden op, die bereid zijn te functioneren als vormingsconsulent in de Kamerkringen – Amsterdam
– Den Haag

Vormingswerkconsulenten hebben tot taak:

– Het informeren en met raad en daad bijstaan als het gaat om het functioneren van afdelingen
– behulpzaam te zijn bij de organisatie en uitvoering van vormings- en scholingsaktiviteiten
– behulpzaam te zijn bij het oplossen van partij-organisatorische vraagstukken.

U kunt hiertoe contact opnemen met de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA,
Dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag
tel. 070-924461 t.a.v. W. Eikelboom

Partijwijzer

De Kader- en Vormingscommissie van de partij heeft zojuist een brochure gepubliceerd waarin allerhande informatie over de partijstructuur en de werkwijze is opgenomen. De brochure is zeer toepasselijk „Partijwijzer" genoemd. De secretaris van elke afdeling heeft een exemplaar ontvangen. De partijwijzer is verkrijgbaar door *f* 5,– over te maken op giro 137000 van CDA Den Haag.

Het is nog niet zo lang geleden dat ons landelijk bestuur een beleidsweekend heeft gehouden waarin de grote lijnen voor de toekomst zijn uitgezet. Het openbare verslag is op komst.
Begin 1982 zullen wij een werkplan presenteren aan de afdelingen. Eigenlijk zouden wij meer moeten schrijven over ons werk in CDActueel want er gebeurt nogal wat! (Ikzelf ben vijf dagen per week bezig met het CDA-vrouwenberaad).
Het Nederlands aktieprogram emancipatiebeleid gebaseerd op de resultaten van het VN wereldcongres in Kopenhagen zijn wij aan het uitwerken. Dit zijn typische actiepunten die de vrouwenbeweging aangaan.

Je merkt vaak dat vrouwen het dikwijls zo oneens zijn met elkaar. Is dat waar?
Jammer genoeg wel. Ik heb er veel moeite mee dat vrouwen zo weinig solidair zijn onderling. De oorzaak zal wel liggen in de achterstandssituatie. Om jezelf te vergeten – solidair te zijn – moet je een hele ontwikkeling mee maken. Wanneer ik naar het landelijk bestuur kijk dan heb ik meer moed. Dit bestuur is ongelooflijk goed. Ik blijf daarom optimistisch.

Heb je geen ambitie om na je ervaring als bestuurslid zelf in de vertegenwoordigende politiek te gaan?
Jawel. Ik stond ook verschillende keren op een lijst maar verhuisde toen telkens. Maar ik denk dat ik nog wel eens de kans krijg om mijn ideeën ook in praktijk te kunnen brengen.

Krijgt een moeder van 5 kinderen voldoende medewerking in het gezin om dit allemaal te doen?
Zonder meer. Het is eerder zo dat ik zelf denk iets niet te kunnen doen en het gezin mij zegt het wel te doen. Zo kreeg ik vorig jaar de gelegenheid om namens de Nederlandse Vrouwenraad gedurende 3 maanden de algemene vergadering van de Verenigde Naties in Amerika bij te wonen. Ik dacht eerst dat ik dat mijn gezin niet kon aandoen. Het tegendeel bleek waar. De kinderen en mijn man hebben gezegd dit moet je zeker doen! Ik heb het gedaan en het liep goed.
De vader krijgt dan plotseling een andere plaats in het gezin. Mijn zus zegt wel eens dat permanente aanwezigheid van de moeder een hele boel blokkeren kan.
Zo'n periode waarin de verhoudingen door elkaar worden geschud kan hele positieve effecten hebben voor alle gezinsleden. Het was in ieder geval bij ons wel het geval.

Riet ten Hagen hartelijk dank voor dit openhartige gesprek en veel succes met jullie werk dat ons allen aangaat! ◀

J. Dzsingisz Gabor

Er zijn grenzen overschreden

Beste Ton,

Een misdrijf tegen Gods schepping. Dat is het gebruik van kernwapens. Zo noemde premier Van Agt het gevaar wat ons bedreigt. Massavernietigingswapens liggen opgestapeld. Er zijn er meer dan nodig is om de wereld te vernietigen. Dat komt door de waanzin van de bewapeningsspiraal. Steeds meer, steeds geperfectioneerder. Dank zij geld, gestolen van de Derde Wereld. De waanzin nam een griezelige omvang aan toen de N-bom zijn intrede deed. Het wapen waarvan men zei: mensen dood, gebouwen heel. En onderhandelingen verlopen zo traag, dat als net besloten is een wapensysteem af te bouwen er al lang weer nieuwe systemen klaar liggen. De verhalen over een bewapeningsindustrie die een belangrijke motor is voor de bewapeningsspiraal. En dan de grootmachten die hun defensie-uitgaven verhogen. De SS-20-raketten die op ons gericht staan. Maar ook de serieuze verhalen over een beperkte kernoorlog in Europa, gevoed door serieuze Amerikaanse bronnen.

Tegen die waanzin protesteerden ruim 350.000 mensen in Amsterdam. Een vredesbeweging die, gesteund door brede lagen in de bevolking, de politici aanspoort haast te maken voor het te laat is. Een vredesbeweging die het ons wèl vertelde, wat politici nalieten: dat gebruik van massavernietigingswapens gelijk staat met zelfmoord. De vredesbeweging die politici duidelijk maakt dat na de bom in Hiroshima grenzen zijn overschreden en dat wij (om met kardinaal Willebrands te spreken) weer achter deze grens terug moeten. Ik steunde deze beweging en blijf dat doen. Ik steun een beweging vanuit de kerken omdat ik geloof in de invloed van zo'n beweging op het denken en doen van politici. Ik steun die beweging omdat ik vertrouwen heb dat de politiek in staat is de wensen van de beweging te vertalen in concrete voorstellen. Zoals ik het nog steeds niet uitsluit dat Reagans jongste voorstellen ingegeven werden doordat brede lagen van de Europese bevolking deze waanzin niet meer pikken. Dat blijkt niet alleen uit de grote demonstraties, maar ook uit iets anders waar politici gevoelig voor zijn: opiniepeilingen. Die geven in toenemende mate aan dat er geen meerderheid onder de bevolking is voor nieuwe raketten in Europa.

Ben ik daarom blind voor de eenzijdigheden van de vredesbeweging? Voor hun neiging de politiek zwarter af te schilderen dan verantwoord is? Ben ik daarmee ook blind voor de wapenmacht van de Russen? Geenszins. Maar ik wil dat Nederland het voortouw neemt bij het terugdringen van de bewapeningsspiraal en niet alleen maar volgzaam lid is van de NAVO en ook kiest voor desnoods kleine eenzijdige stapjes door neen te zeggen tegen nieuwe raketten. En nieuwe wegen zoekt.

Er waren honderdduizenden die zaterdag jl. demonstreerden voor meer vrede en meer gerechtigheid. Voor meer acties van Nederland, de NAVO en de VS.

De vredesbeweging maakt dat protest manifest. Dat is de verdienste van deze beweging. Terwille van het voorkomen van een misdrijf tegen Gods schepping, die moet overleven. ◀

Piet van Tellingen

OPERATIE KERSTLIEFDE

Er is een groot tekort aan de meest noodzakelijke levensbehoeften in de Oostbloklanden. Duizenden pakketten vanuit het Westen zullen vooral in de grote Christengezinnen vreugde brengen.

Open uw hart en maak vandaag nog uw gift over op giro

29 62 556

VC SOEST

VERVOLGD CHRISTENDOM

Postbus 300 • 3760 AH Soest • Tel. 02155-10700

De nucleaire geest is uit de fles

Beste Piet,

Toen ik je brief las was mijn eerste reactie: „Piet, wat moet ik hier nu op zeggen?" Op een dergelijk vlammend protest, waar je met hart en ziel achterstaat, past nauwelijks een antwoord. Elk antwoord doet je onrecht, doet onrecht aan je overtuiging dat deze krankzinnige bewapeningswedloop het woord Gods doet vervormen tot ondefinieerbare klanken. Een antwoord brengt onvermijdelijk schade aan de bedoeling van je protest. Het verzwakt het, ook al zou jij objectief gezien op alle punten gelijk hebben.
Hoewel ik met de geest van je brief geen enkel probleem heb en zelfs even de neiging heb gevoeld je brief integraal de mijne te maken riep deze neiging tegenkrachten op die hun oorsprong vinden in mijn gevoel voor de alledaagse politieke realiteit. Aangezien ik mij daar veelal primair door laat leiden kan ik geen weerstand bieden tegen de aandrang op enkele punten de andere kant van de door jouw getoonde medailles te laten zien.
In je eerste zin spreek je, en met jou vele anderen over het „gebruik" van kernwapens. Dit woord is erg suggestief en ligt op niet eens zo grote afstand van demagogie.
De Navo „bezit" kernwapens en als het machtsevenwicht (een andere keuze hebben we nog niet) wordt gehandhaafd komt het „gebruik" niet in onze gezichtskring. Hierbij ga ik er dan wel vanuit dat zelfmoord in de voortschrijdende evolutie van de mens geen algemeen aanvaarde en positieve karaktertrek wordt. Verder vraag ik me af of de inzet van een kernwapen altijd een misdrijf is tegen Gods schepping. Mijn gevoel zegt duidelijk „ja"... hoewel, als we i.p.v. brandbommen een 10 KT kernwapen op Dresden hadden gegooid, zou dat toen als een misdrijf tegen Gods schepping zijn aangemerkt?
Je zegt: „Er zijn er meer dan nodig is om de wereld te vernietigen". Het is misschien spijkers op laag water zoeken maar ik heb altijd bezwaar gehad tegen een dergelijke „meer dan nodig"-discussie-techniek. Het is niet relevant of we de wereld 9 of 10 keer kunnen vernietigen. De wereld is maar een maal te vernietigen.
„Meer dan"... of ... „10 keer" doet het wel lekker in een donderspeech maar is geen eerlijk discussiewapen.

Discutabel

„Dankzij geld, gestolen van de derde wereld". Toch wat sterk geformuleerd. Dat de rol die de Westerse landen in de derde wereld hebben gespeeld in het algemeen weinig fraai is geweest staat voor mij buiten kijf. Maar

Briefwisseling

Over het effect van de grote vredesdemonstratie in Amsterdam en de (kern)wapenwedloop valt veel te zeggen.
Voor de redactieleden Piet van Tellingen en Ton de Kok was het aanleiding tot de hier afgedrukte briefwisseling.

dat de rijkdom van de derde wereld, door ons gestolen (?), rechtstreeks de bewapeningsspiraal heeft opgejaagd en geperfectioneerd, lijkt me op z'n zachtst gezegd discutabel. „De waanzin (...) toen de N-bom haar intrede deed".
De N-bom is aanzienlijk minder afschuwelijk dan b.v. een 200 megatonbom. De afschuwelijkheid van de N-bom zit niet in de dodelijke effecten van het wapen maar juist in het feit dat het een „bescheiden" nucleair wapen is. Hierdoor kan het op het slagveld, door zijn verhoogde straling, worden beschouwd als een „nuttig" wapen tegen tanks. Zo'n wapen zal in een conflict vroegtijdig moeten worden ingezet wil het effect hebben. Escalatie naar een grote kernoorlog staat dan voor de deur. Daarin ligt het afschuwelijke.
Reagans uitspraak over de mogelijkheid van een beperkte kernoorlog in Europa is niets nieuws. Met die mogelijkheid leven we al sinds de aanvaarding in 1967 van de strategie van het aangepaste antwoord. Waar je door geschokt moet zijn is de manier en het tijdstip waarop de Amerikaanse president zijn verhaal afstak. Hij maakt niet de indruk gehinderd te worden door enige kennis van zaken op dit terrein en als hij zijn verhaal van te voren niet goed voorbereidt produceert zijn spreekorgaan slechts dissonante klanken (zie het stenografisch verslag van zijn optreden!).
Met kardinaal Willebrands zeg je: „Er zijn grenzen overschreden en dat we weer achter deze grenzen terug moeten". In feite zeg je dat we een stuk (kwaadaardige) technologische kennis uit onze hersenen moeten wegmasseren.
Piet, vergeet het maar! De nucleaire geest is uit de fles en in de achter ons liggende 35 jaar is gebleken dat we niet in staat zijn zelf des geestes schoenveters in de fles terug te krijgen. Vanaf de eerste jaren van het nucleaire tijdperk is geprobeerd de ontwikkeling terug te draaien, te stoppen of te vertragen. Het resultaat is je bekend. Ik geloof dat we het kernwapen als een voldongen feit moeten accepteren. Daarnaast zullen we echter onvermoeibaar moeten zoeken naar een (mondiale) structuur waarin gebruik van kernwapens

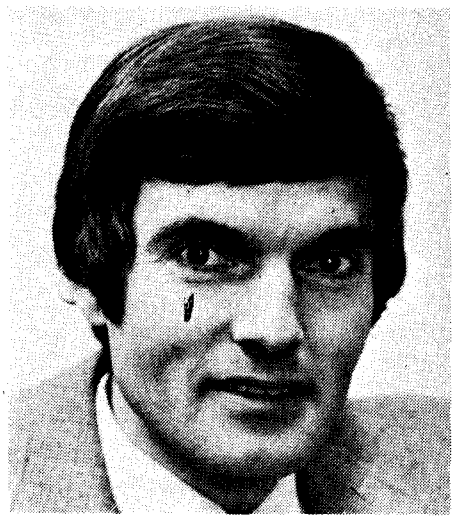

onmogelijk wordt gemaakt. Het is voor jou misschien een schokkende gedachte maar het is niet eens geheel uitgesloten dat de proliferatie van kernwapens, leidt tot een nucleair evenwicht op elk niveau waardoor oorlogen in de toekomst alleen nog op straffe van zelfmoord kunnen worden gevoerd. Een wilde gedachte?
Misschien, maar wie heeft er een betere?
Als laatste punt een paar woorden over Reagan's nul-optie-voorstellen. Weinberger heeft een paar dagen geleden ontkend dat de Europese vredesbeweging op enigerlei wijze invloed heeft uitgeoefend op de koers van de Amerikaanse regering. Waarschijnlijk is hij niet helemaal eerlijk.
Het is echter wat vroeg om bij Reagan een ornithologische gedaanteverwisseling te veronderstellen. Laten we er maar vanuit gaan dat hij voorlopig nog geen „duif" wordt.
De nul-optie is een willens en wetens onhaalbaar eerste onderhandelingsbod dat straks in de onderhandeling tegen concessies van de zijde van de Sovjet-Unie bijgesteld kan worden. Dat politici het nul-optievoorstel publiekelijk als historisch uiterst belangrijk kwalificeren is hun plicht. Ze kunnen moeilijk van de daken verkondigen dat ze het als een complete illusie beschouwen.
Piet, dit was het. Mijn reactie is toch nog wat lang uitgevallen, maar daar ontkom je niet aan in een dergelijke briefwisseling. Ik wil deze brief afsluiten met te erkennen dat jij, doordat je de eerste brief schreef, in een nadelige positie verkeert. Ik heb het laatste woord en dat is een groot voordeel. ◀
Tot maandag,

Ton de Kok

Kernwapens de wereld uit, om te beginnen uit Hellevoetsluis

Een paar weken geleden trof ik tussen de vele papieren die op mijn tafel terechtkomen een motie van de gemeenteraad van Hellevoetsluis, waar onder meer wordt gesproken, „dat, indien zulks aan de orde zou komen, plaatsing van (nieuwe) atoomwapens op haar grondgebied te allen tijde zal worden tegengegaan onder gebruikmaking van alle wettelijke beschikbare middelen". Ook één van de overwegingen verdient vermelding: „overwegende dat Nederlandse regeringen tot nu toe niet uitblinken door het nemen van duidelijke beslissingen welke een bijdrage leveren tot wijzigingen ten goede met betrekking tot de internationale atoombewapeningswedloop".

Ongeveer tezelfder tijd was in de pers te lezen, dat vanuit het Interkerkelijk Vredesberaad een actie via gemeenteraden zou worden ondernomen, waarbij de Hellevoetsluise motie geacht kan worden aan te willen sluiten. In een en ander heb ik, samen met collega Van der Sanden aanleiding gevonden de minister van Binnenlandse Zaken te vragen, „of gemeenteraden de aangewezen vertegenwoordigende lichamen zijn om zich uit te spreken over vraagstukken van internationaal en nationaal beleid, als waarom het gaat bij de plaatsing van atoomwapens". Ook over de bovenvermelde overweging hebben wij – curieusheidshalve – de mening van de Minister gevraagd.

Waarom deze vragen?

Er is niet veel kennis van het Nederlandse bestuursrecht voor nodig om intuïtief aan te voelen, dat het verband tussen de huishouding van de gemeente en de kwestie van de kernwapens niet voor de hand ligt. Natuurlijk is er altijd wel een relatie te construeren en formele argumenten om de plaatsing van kernwapens in een gemeenteraad te bespreken zullen tenslotte dan ook best aan te voeren zijn.
De vraag is of het van verstandig beleid getuigt om als gemeentebestuurders in dit soort problemen te treden. Het is mijn overtuiging, dat deze vraag ontkennend moet worden beantwoord.
De beslissing of kernwapens op Nederlands grondgebied zullen worden geplaatst, is nog niet genomen. Het ziet er naar uit dat zo'n beslissing er vooreerst niet komt.
Over de plaatsing van kernwapens wordt sterk verdeeld gedacht. Dat brengt met zich mee dat er bij velen grote behoefte bestaat van hun standpunt te getuigen. Daartoe staan voor de Nederlandse burgers tal van mogelijkheden open, waaronder zeer unieke zoals een indrukwekkend massale demonstratie.
Maar niet te vergeten ook de discussie binnen de politieke partijen, zoals die in het CDA intensief is gevoerd ter vaststelling van het Program van Actie. Gelet op de bestaande, voor de hand liggende mogelijkheden lijkt de gemeenteraad als instantie om zijn mening of onrust tot uitdrukking te brengen op zijn minst gezocht; kan tegen de achtergrond van de oproep van het IKV, ook worden uitgelegd als het openen van een nieuw front in de strijd tegen de plaatsing van kernwapens. Mag de gemeenteraad daarvoor worden gebruikt? Is hier ook niet de zuiverheid van politieke procedures aan de orde?
Zou in de toekomst onverhoopt worden besloten nieuwe kernwapens op Nederlands grondgebied toe te laten, dan pas is er kans dat de vraag aan de orde komt, op het gebied van welke gemeenten deze 48 wapens moeten worden geplaatst. Dan pas kunnen hooguit 48 gemeenten met deze vraag worden geconfronteerd. Dan komt zulk een gemeente voor besluitvorming te staan. Nu al zich uitspreken is een slag in de lucht en op zijn minst voorbarig.
Mijn conclusie is het dat het voorbeeld van Hellevoetsluis geen navolging verdient. ◀

G.C. van Dam

CDA-bestuurdersvereniging

Brief aan CDA-fracties over kernwapenmoties

In de komende maanden wil het Interkerkelijk vredesberaad via zijn plaatselijke kernen een actie voeren om gemeenteraden uitspraken te ontlokken tegen plaatsing van (nieuwe) kernwapens op het grondgebied van de desbetreffende gemeente. Op 22 oktober jl. heeft de gemeenteraad van Hellevoetsluis als eerste een dergelijke motie aangenomen. Bovendien heeft het bestuur van deze gemeente zijn motie ter kennis gebracht aan alle overige colleges van B & W en gemeenteraden met het verzoek zo spoedig mogelijk een eensluidende motie te behandelen.
Voor het bestuur van de CDA-bestuurdersvereniging was een en ander aanleiding om een brief te richten aan alle CDA-fracties in gemeenteraden en provinciale staten. Deze brief, gedateerd 19 november, bevat informatie over verschillende aspecten die verbonden zijn aan uitspraken van gemeenteraden op dit terrein.
De conclusie van het verenigingsbestuur is dat CDA-fracties niet zwijgend terzijde kunnen staan wanneer de kwestie van de kernbewapening in gemeenteraden aan de orde komt. „De vrede en de veiligheid worden naar onze mening meer gediend met een positieve en ondersteunende raadsmotie, in de lijn van het CDA-program, die het beleid van de regering steunt dan met de (–) motie-Hellevoetsluis. Moties van een dergelijke inhoud en strekking zullen het vredes- en veiligheidsbeleid eerder verzwakken dan versterken."
Derhalve geeft het verenigingsbestuur de CDA-fracties in overweging een motie met een positieve strekking aan de orde te stellen, vanuit de CDA-opvattingen over vrede en veiligheid. „Via zo'n motie zou de gemeenteraad, op grond van zijn ernstige bezorgdheid over de bewapeningswedloop, de regering kunnen oproepen volharding en saamhorigheid te betonen bij haar pogingen om in samenwerking met de bondgenoten van Nederland te trachten de rol van de kernwapens wezenlijk terug te dringen."
De volledige tekst van de brief wordt afgedrukt in het decembernummer van Bestuursforum. Ook kan de brief worden opgevraagd bij het secretariaat van de CDA-bestuurdersvereniging, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA - Den Haag; tel. 070 – 92 40 21. ◀

H. G. Cloudt

Een stille revolutie?

Hoe breng je landen tot elkaar die nog kort te voren op leven en dood strijd leverden? Zó, dat ze bereid zijn terwille van een vreedzaam samenwerken stukjes eigen bevoegdheid op te geven?
Direct na de tweede wereldoorlog leek die vraag nog het gemakkelijkst te beantwoorden. Vervuld van verbijstering over het wederzijds geweld vond de noodzaak van eendrachtig samenwerken een natuurlijke voedingsbodem.
Toch bleek al gauw dat het niet zo eenvoudig was een voor ieder aanvaardbare verenigingsformule te vinden.
In veel Europese landen werd gedacht aan een federatie (soort Statenbond), in andere aan een con-Federatie (samenwerking van zelfstandige lidstaten). In het eerste geval nadruk op samenwerking van volken, in het laatste op die van regeringen (vooral de Fransen).
Als we het eenheidsstreven nu eens bevorderen via de economische belangen die elke staat bij samenwerking heeft, dan komt de politieke eenwording vanzelf uit de economische verstrengeling voort hoopte men vervolgens.
Uit die gedachte werd de Europese Economische Gemeenschap geboren. Succesvol tijdens de jaren van economische opgang, in de problemen tijdens de stagnatie die we nu meemaken.
Eén ding is duidelijk geworden: ook uit economische belangenverstrengeling vloeit niet automatisch een politiek bruikbare bestuursvorm voort.
Toch is die nodig, op sociaal-economisch gebied maakt West-Europa (bijna 10 miljoen werklozen, hoge inflatie, laag nivo van investeringen) een machteloze indruk en kan daardoor minder dan mogelijk bijdragen aan bestrijding van armoede en ongelijkheid in Europa en elders. Daarvoor is een Europese bestuursstructuur met meer bevoegdheden nodig: meer op maat ten opzichte van de wereldproblemen.
Vanaf zijn (moeizame) start heeft het Europees Parlement hierop indringend gewezen. In krachtige bewoordingen is het herlevend, op zichzelf gerichte, nationalisme afgewezen.
De Koning (toen nog minister van Ontwikkelingssamenwerking) liet eens cijfers zien, waaruit bleek, dat al onze zelfzucht op economisch gebied (protectionisme) de Derde Wereld in 1979 5 miljard gulden aan hulp had onthouden. Voor 1980 hoorde ik bedragen die vele malen hoger lagen (tot 30 miljard gulden onrendabel besteed door tégengestelde steunmaatregelen).
Tegelijkertijd mèt een toenemend gevoel van

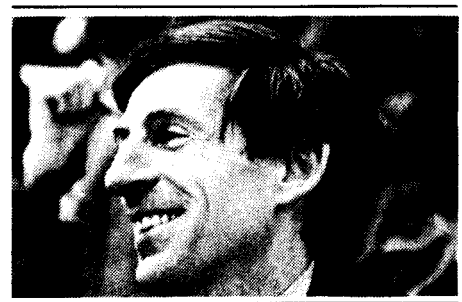

onrust over „de Europese crisis" zijn er echter ook de initiatieven om de impasse te doorbreken.
Op 19 november jl. verschenen de Duitse en Italiaanse ministers van Buitenlandse Zaken in het Europees Parlement om een „acte over de Europese Unie" toe te lichten.
Wat staat er in en wat willen ze ermee?
Hoofdlijnen:

1. Europa treedt momenteel op via EEG, EPS (Europese Politieke Samenwerking; regelmatig overleg tussen de ministers van Buitenlandse Zaken), Raden van Ministers, Europese Commissarissen, Parlement en het Hof van Justitie. Daarin moeten we een grotere samenhang brengen via een Europese Unie: een samenwerking die ook verder gaat dan voornamelijk de economische.
2. Er moet weer besloten worden bij meerderheid en niet bij unanimiteit. Nù is het zo, dat als één land het ergens niet mee eens is, het alle besluitvorming kan tegen houden.
   Besluitvorming bij meerderheid betekent dat veel meer (belangrijke) zaken kunnen worden afgehandeld.
   Het betekent ook méér invloed van het Parlement, dat bij scherpzinnig opereren van wisselende meerderheden gebruik kan maken (zoals het b.v. bij begrotingsbehandelingen deed om regionale, sociale- en voedselhulp op te voeren).
3. Er moet gesproken kunnen worden over veiligheidsaspekten (b.v. beschermen van aanvoer van grondstoffen, waarover Jean Penders volgende week schrijft), over culturele zaken, harmonisatie van wetgeving, afschaffing van grenscontrôles voor het personenverkeer, met de bedoeling ook bindende afspraken te maken.

Anders dan aanvankelijk ben ik de mening toegedaan, dat het inderdaad zinvol is als een Europees Parlement zich ook over veiligheidsvraagstukken uitspreekt. Omdat ze vaak niet los te maken zijn van economische aspecten (olie-aanvoer), maar ook omdat de wijze waarop de veiligheid werd georganiseerd steeds sterker in het bewustzijn van de burgers gaat leven.
Een parlement dat dit niet reflecteert bestaat minder.
Hoofdpunt van het voorstel van de beide ministers lijkt mij de aantasting van het unanimiteitsbeginsel (dat sedert 1966 – De Gaulle – als remmend element functioneert).
Besluiten bij meerderheid is immers een kernstuk van de demokratie. Een land dat voortaan besluitvorming wil blokkeren moet dat schriftelijk met beroep op een vitaal belang doen. De besluitvorming wordt dan een dag opgeschort.
Tot dusver was een mondelinge verklaring over het bestaan van een „vitaal belang" voldoende. Omdat de schriftelijke verklaring voorwerp kan worden van parlementaire contrôle zal het in de toekomst ook duidelijker worden welk land, waarom de besluitvorming tegengaat.
Is er nu sprake van een stille revolutie zoals een Franse krant schreef?
Dat lijkt me nogal overtrokken.
Eigenlijk is iets voorgesteld dat volgens de verdragen ook moest, maar niet werd toegepast.
Toch is met de beoogde terugkeer naar het beginsel van de meerderheidsbesluitvorming (onderstreept door opneming in een te ratificeren acte) aan een primaire eis van het Parlement gehoor gegeven.
Met die acte op zak is haar invloed vergroot. Daarbij ook gelet op andere elementen in die acte:

- officieel overleg tussen ministers en Parlement over buitenlands beleid.
- verslag van de voorzitter van de Europese Raad (regeringsleiders) aan het Parlement – mèt debat –
- raadpleging Parlement over benoeming Commissie-voorzitter
- vertrouwensvotum voor programma-Commissie.
- raadpleging Parlement over accoorden met derde landen.

Stapjes (sommige al toegepast, nu vastgelegd) in de richting van een volwaardiger Parlement, al is daarvoor méér nodig, zoals het Parlement heeft laten blijken door op verdragswijziging zelf aan te dringen.
Niemand zal lang tijd nodig hebben om van verbazing te bekomen bij het lezen van deze voorstellen.
Toch kan de conclusie geen andere zijn dan dat de beïnvloedingsmogelijkheden van het Europese Parlement er allicht weer iets groter door worden. En dat is bij alles wat op stagnatie wijst winst.
Of zoals een parlementslid opmerkte: „het openzetten van een raam in een kamer vol rook". ◄

Bouke Beumer

Reacties op regeringsverklaring

Op verzoek van de redactie geven een aantal christelijke maatschappelijke organisatie hun reacties op de vorige week gehouden regeringsverklaring en algemene beschouwingen.

Problemen nog onvoldoende aangepakt

Voor ondernemend Nederland biedt de start van het tweede kabinet Van Agt te weinig uitzicht op verbetering. Op het eerste gezicht staan er in de regeringsverklaring een aantal zeer juiste constateringen over de beroerde situatie waarin onze economie verzeild is geraakt. Onderkend wordt de zeer dringende noodzaak van stabilisering en van een minder groot beroep opde kapitaalmarkt.
Maar helaas blijft het nog teveel bij „belijdenissen". Want verderop wordt het duidelijk, dat in het komende jaar de collectieve lastendruk zal stijgen, het financieringstekort minder zal dalen en dat dus nog veel geleend moet worden op de kapitaalmarkt. Ondernemers zullen dus worden geconfronteerd met nog hogere lasten en met een overheid die op de kapitaalmarkt toch altijd meer zal bieden. De noodzaak van investeringen in de bedrijven wordt onderschreven, maar de ruimte ervoor wordt niet gelaten.
Voor boeren en tuinders komt daar nog bij dat de groep van kleine zelfstandigen zich in deze verklaring nauwelijks heeft kunnen herkennen.
In de eerste plaats gaat het veel te bescheiden stimuleringsbeleid hen grotendeels voorbij. De boeren en tuinders moeten wel een deel van de middelen hiervoor opbrengen, nu de WIR-premies worden verlaagd. Maar het is volstrekt onduidelijk of zij ook maar iets terugkrijgen. In de tweede plaats is er van een verbetering van het zelfstandigenbeleid voorlopig geen sprake.
In de regeringsverklaring van het eerste kabinet Van Agt werd aangekondigd dat de belastingheffing voor zelfstandigen zou worden afgestemd op de driedelige functie van het inkomen: investeren, reserveren en consumeren. Dat niet gerealiseerde voornemen wordt op geen enkele manier herhaald. De tijdelijke zelfstandigenaftrek zal ook niet conform het ingediende wetsvoorstel permanent worden gemaakt, maar voor 1982 worden verlengd. De noodzakelijke verhoging komt er niet. Een „studie" over het totale zelfstandigenbeleid zal zo mogelijk medio '82 worden afgerond. Daar ga je dan weer.
Het kabinet roemt de prestaties van de boeren en tuinders. Het belang van een hoog ontwikkelde land- en tuinbouw voor de economie en de betalingsbalans wordt onderstreept. Maar er wordt naar mijn smaak te weinig gedaan om de land- en tuinbouw als trekpaard van de economie op langere termijn in staat te stellen die rol te blijven vervullen.
Meer in het algemeen kan worden gezegd dat de problemen in dit land nog te veel worden vooruitgeschoven en dus de kans krijgen weer te groeien. Nog steeds wordt de noodzakelijke keus tussen werkgelegenheid op langere termijn en inkomen op korte termijn onvoldoende gemaakt.
Gelukkig heeft de Tweede Kamer bij de behandeling van de regeringsverklaring een aantal belangrijke uitspraken gedaan. Die kunnen ertoe leiden dat nieuwe lastenverhogingen gelimiteerd worden, dat de sociale partners meer ruimte wordt gelaten en dat het zelfstandigenbeleid toch de gerechtvaardige bijsturing krijgt. De richting van deze uitspraken lijkt mij de goede. De inhoud had best wat krachtiger kunnen zijn. En het komt natuurlijk aan op omzetting in echt beleid.

Jaap van der Veen
voorzitter Nederlandse CBTB

Contractsvrijheid

De verbondsraad van het CNV heeft de regeringsverklaring een teleurstellend vraagstuk genoemd, waarin van een werkgelegenheidsplan geen sprake is. Ook over de financiering van een en ander wordt weinig substantieels meegedeeld. Desondanks heeft de verbondsraad gezocht naar onderdelen van de regeringsverklaring, die wel aandacht verdienen. De verbondsraad is bereid om met de regering te denken over de uitwerking van de bouwplannen, de verbetering van het industriebeleid (het mip-idee), de energieplannen, verbetering van het her-, om- en bijscholingsbeleid en de bestrijding van de jeugdwerkloosheid.
Omdat ondertussen in de Stichting van de Arbeid is gebleken dat werkgevers en werknemers op het niveau van de onderneming en de bedrijfstak willen spreken over het investeringsloon, vindt het CNV de solidariteitsheffing overbodig. Terecht heeft CDA-fractieleider Lubbers dan ook verwoord dat eerst met werknemers en werkgevers over dat investeringsloon moet worden gesproken, voor overgegaan wordt tot zo'n heffing, die in de ogen van het CNV niet veel meer is dan een belastingverhoging. Met de heffing voor het CNV-werkgelegenheidsfonds, zoals het CNV voor ogen staat heeft de solidariteitsheffing helemaal niets te maken.
Het CNV meent dat werkgevers en werknemers de afspraak in de stichting in het gesprek met de regering had moeten maken en inderdaad moeten bewijzen dat een solidariteitsheffing niet noodzakelijk is. Het CNV heeft uit de debatten begrepen dat er geen meerderheid op dit moment is voor een loonmaatregel. Dit sluit aan bij het unanieme standpunt van de stichting. Het CNV meent dan ook, dat de politiek het bedrijfsleven de kans moet geven om die contractsvrijheid te beleven. Toch nog een stok achter de deur houden, beïnvloedt het klimaat nadelig. Politiek en bedrijfsleven zijn de laatste jaren ver uit elkaar gedreven. Nu is de kans er om weer dichter bij elkaar te komen.

H. van der Meulen
voorzitter CNV

tijdens de algemene beschouwingen

Een armetierig stuk

Naar het oordeel van het NCOV is de regeringsverklaring voor het midden- en kleinbedrijf een armetierig stuk. Zo accepteert het kabinet kennelijk gelaten de sterke verslechtering van de inkomenspositie van ondernemers in het midden- en kleinbedrijf. Het stelt er iets tegenover waarom niemand vraagt, namelijk een studie naar het permanent maken van de zelfstandigenaftrek. Het wetsontwerp van het eerste kabinet Van Agt ligt notabene klaar. Met studies van morgen worden de problemen vandaag niet opgelost.
Ook de positie van de staatssecretaris voor het midden- en kleinbedrijf is niet versterkt. Over een versterkt integratiebeleid is het regeeraccoord duidelijk. De regeringsverklaring spreekt er met geen woord over. Het midden- en kleinbedrijf mag wel delen in de lastenverzwaring. Vijf wachtdagen in de ziektewet komen voortaan voor rekening van de ondernemer. Herschikking van de WIR (Wet

Investerings Regeling)-gelden dreigen te leiden tot verlaging van de kleinschaligheidstoeslag en de basispremie voor bedrijfsgebouwen. Bevordering van de commerciële dienstensector is strijdig met de wettelijke invoering van een postbank met een uitgebreid dienstenpakket aldus het NCOV. Ondanks de erkenning dat het hoog financieringstekort renteverhogend werkt, slaagt het kabinet er volgens het NCOV niet in de collectieve lastendruk te stabiliseren of terug te dringen.
De solidariteitsheffing wordt door het NCOV afgewezen aangezien dit een verdere verhoging betekent van de collectieve lasten. Een goed werkgelegenheidsbeleid kan pas gevoerd worden nadat de overheidsfinanciën gesaneerd zijn, het financieringstekort verlaagd en daarmee een verlaging van de rente bereikt wordt.
Slotopmerking met betrekking tot het investeringsloon: het investeringsloon op zich is een goede gedachte om het accent te leggen op het investeren, zij moeten echter het resultaat zijn van vrij overleg tussen werkgevers en werknemers en mag niet wettelijk worden opgelegd dan worden afgewenteld via het stellen van looneisen.

drs. C. O. W. Dubbelman
Secretaris NCOV

Te weinig perspectief

Hoewel de heer Lubbers van het CDA vorige week in de Kamer heeft beweerd dat de beste stuurlui aan wal staan ga ik toch in op het verzoek van de redactie een enkele kritische kanttekening te plaatsen bij het Kamerdebat naar aanleiding van de Regeringsverklaring. Immers opvallend was (echter) ook de kritische toon van CDA-fractie zelf. Ik vermoed dan ook dat die tamelijk kritische benadering net zoals bij anderen geboren was uit werkelijke zorg voor de economische gang van zaken.
De regeringsplannen overziende vermag het NCW niet in te zien welke wezenlijke bijdrage het komend kabinetsbeleid aan herstel van de economie kan geven.
Met het oog daarop heeft het NCW de plannen als een kansloze aanpak bestempeld. Kansloos omdat de financiële ruimte voor de ondernemingen in de komende perode verder wordt ingesnoerd. En daar zat nu net niemand op te wachten.
Het kabinet heeft een eerste ritzege behaald in het parlement. Dat was te voorzien gezien de vele argumenten vóór deze coalitie die in politieke kring leven: niet vier verkiezingstournees in twee jaar; het terugdringen van de polarisatietendens; het verkrijgen van brede politieke steun om de nationale ecnomie uit de afgrond te houden.
De afgelopen jaren hebben beleidsmatig nogal wat verlammingsverschijnselen opgeleverd die met het huidige kabinet doorbroken zouden moeten worden.
Mijn conclusie uit het debat met de Kamer is dat we zover nog lang niet zijn. De besluitvorming tot dusver biedt nog zeker niet die perspectieven die noodzakelijk zijn.
Ik denk dat de meeste van mijn collega-ondernemers het kabinetsbeleid als zeer bedroevend ervaren. De mooie woorden van de laatste maanden maken niet goed wat het financiële en sociaal-economische beleid voor 1982 te weeg zal brengen: nog verder dalende rendementen en daardoor nog verder dalende investeringen. En het omgekeerde was in allerlei redevoeringen van politici het Grote Oogmerk.
Herstel van de economie komt niet tot stand door nieuwe financiële lasten te leggen op bedrijven en dan nog extra op mensen daarbinnen die vaak het voortouw nemen. Waar het kader juist aanmoediging nodig heeft worden extra dreunen uitgedeeld.
Het Kabinet heeft al met al dat vertrouwen in de bedrijven niet opgebracht, maar haalt in 1982 nog weer meer geld uit de sterk verarmde ondernemingen. Wie zó handelt zal de werkloosheidscijfers nog flink zien oplopen.
Ik ben van oordeel dat in politieke kringen fundamenteel fout wordt gedacht en gehandeld. Men ziet te vaak de wensen van de werkgevers als de wensen van een belangengroepering. En die wensen worden dikwijls nogal losjes tegenover de wensen (eisen!) van andere groeperingen geplaatst met name de vakbeweging. Die „neutraliseren" elkaar en dan kan de politicus doen wat „het beste" is.
Ik stel daartegenover dat het een nationaal belang is om ons bedrijfsleven in een krachtige positie te brengen.
De vitale belangen van de bedrijven liggen in de huidige periode in de economische sfeer. Dat mag ook best nadat jaren lang aan allerlei sociale wensen de voorrang is verleend.
Politici van het Binnenhof weten dat allang en de ogen gaan zo langzamerhand ook publiekelijk open. Zie de realistische beschouwing van de PvdA-fractievoorzitter W. Meijer over de verzorgingsstaat.
De meeste bedrijven zijn er heus slecht aan toe. Geef de mensen in de bedrijven de ruimte om hun eigen problemen op te lossen. Belast ze niet met problemen die niet tot hun verantwoordelijkheid horen. Ontleen aan dat laatste niet de legitimiteit om als politici voor de bedrijven de besluiten te nemen.
Wat een bedrijf ààn kan en wat niet – wordt het beste afgewogen in de onderneming. De beste stuurlui zitten wat dat betreft in de bedrijven zelf.

S. J. van Eijkelenburg
Voorzitter NCW.

Te breed draagvlak

Werd er van het vorige kabinet gezegd dat het niet voldoende kon uitrichten met betrekking tot een werkelijke aanpak van de sociaal-economische vraagstukken, omdat het een te smal maatschappelijk en politiek draagvlak had, het lijkt er op dat het huidige kabinet een te breed draagvlak heeft om tot werkelijk ingrijpen in de sociaal-economische problematiek over te gaan. Uit de regeringsverklaring blijkt dat het kabinet de gevangene is van de drie partijen, waarop het steunt. Alle drie partijen hebben hun duidelijke eigen wensen voor het te voeren beleid, maar zij durven deze niet werkelijk hard te maken omdat zij bang zijn voor een regeringscrisis en nieuwe verkiezingen – die overigens weinig zouden oplossen.
Natuurlijk, zonder compromissen kan er niet geregeerd worden. Maar gezonde compromissen zijn iets anders dan de verkrampte beleidsaanzetten van drie tot elkaar veroordeelde kabinetsfracties, welker gezamenlijke beleidsmaatregelen niet kunnen leiden tot de bitter noodzakelijke doelstellingen in het sociaal-economische vlak. Ondanks de uitspraken in de regeringsverklaring dat rendementsherstel in de bedrijven een eerste vereiste is voor het vergroten van de bedrijvigheid en het terugdringen van de werkloosheid, worden er nieuwe lasten op de bedrijven en op de particulieren voorgesteld, worden de uitgaven van de overheid niet teruggebracht op plaatsen waar dit mogelijk is en zijn er geen duidelijke aanwijzingen dat het financieringstekort aanzienlijk wordt teruggebracht. Het werkgelegenheidsplan, dat op zichzelf al een wankel luchtkasteel lijkt, wordt hierdoor sterk ondergraven.
Het is te betreuren dat de Tweede Kamer geen wezenlijke verbeteringen in de sociaal-economische beleidsplannen heeft aangebracht. Er moet zelfs geconstateerd worden dat het aantal onduidelijkheden door de Kamerbehandeling nog gegroeid is. Eén duidelijkheid is er wel: het aantal bedrijven dat in moeilijkheden verkeert, zal verder toenemen omdat er van een werkelijke aanpak ten gunste van het bedrijfsleven geen sprake is.
Allerlei wenselijkheden, die er op korte termijn aardig uitzien, krijgen voorrang boven economische noodzakelijkheden voor de langere termijn. Naast het levensgrote meningsverschil over de kernwapens is dit een tweede tijdbom onder het kabinet. Alle mooie woorden van de regeringsverklaring kunnen dit niet verhullen.

drs. J. Schouten
Voorzitter KNBTB

MENSEN IN POLITIEK

Piet van Zeil kreeg tijdens de partijraad in Breda van CDA-voorzitter Bukman een prent aangeboden van de Hervormde Kerk in IJsselstein, van Zeil's woonplaats. De partijvoorzitter gaf daarmee uiting aan de dank van de partij aan Piet van Zeil, die vice-voorzitter was van het CDA en daarvoor voorzitter van de KVP. Van Zeil heeft als vice-voorzitter moeten bedanken in verband met een staatssecretariaat van Economische Zaken, in het bijzonder voor het midden- en kleinbedrijf.
Oud-staatssecretaris van Buitenlandse Zaken (m.n. Europese aangelegenheden) **drs. Durk van der Mei,** tegenwoordig lid van de Tweede Kamer voor het CDA, is benoemd tot plaatsvervangend lid van de NAVO-assemblée, dat uit parlementariërs bestaat en de NAVO adviseert.
Twee gouden jubilea op het Binnenhof. Eerste Kamervoorzitter **prof. dr. Th. J. M. Thurlings** (CDA) als Eerste Kamerlid en Marcus Bakker (CPN) als Tweede Kamerlid. De Eerste Kamer vergaderde 25 jaar geleden voor het eerst met 75 leden. Dr. Thurlings was er daar één van en was dat op 6 november – precies 25 jaar later – nog. Minister-president Van Agt memoreerde, dat de heer Thurlings meermalen is gevraagd als kandidaat voor het ministerschap van Financiën.
Zijn publicaties over loonpolitiek en de schadeloosstelling bij de onteigening van landbouwgronden hebben weinig aan waarde ingeboet. De premier noemde de Eerste Kamervoorzitter een „monument van continuïteit". (Volgende week zal het CDA-Eerste Kamerlid dr. K. de Vries nader op de verdiensten van dr. Thurlings ingaan).
Ook **Marcus Bakker** is niet weg te denken aan het Binnenhof. „Even naar Bakker luisteren" is een bekend gezegde, wanneer in de koffiekamer van de Tweede Kamer wordt omgeroepen, dat de CPN-volksvertegenwoordiger het spreekgestoelte beklimt. Behalve om zijn gevatheid en geestigheid staat Marcus Bakker bekend om zijn vakbekwaamheid als Kamerlid.
Oud-CDA-Kamerlid Schakel in het maandblad „Politiek en Cultuur" over Bakker: „Ik ben als de dood voor het communisme en bestrijd het waar ik kan, maar de communist Bakker mág ik". Op 11 november werd Bakker's jubileum gevierd met een receptie, waar o.a. vier oud-kamerleden aanwezig waren die evenals hij in 1956 in de Tweede Kamer kwamen.
Onder hen waren freule Wttewaal van Stoetwegen, mr. Barend Biesheuvel en Cor Kleisterlee.
Mr. J. A. de Boe is drs. H. Eversdijk als CDA-lid van Provinciale Staten van Zeeland opgevolgd.

VVD-Kamerlid Joekes heeft zijn tweede detective in korte tijd geschreven: „Moord aan het Voorhout". Zijn partijgenoot en ex-minister van Buitenlandse Zaken **dr. Chris van der Klaauw** is als ambassadeur in België geworden.
Oud-CDA-minister van Wetenschapsbeleid **prof. dr. ir. A. van Trier** is benoemd tot lid van het bestuur van de Stichting Katholieke Universiteit in Nijmegen.
Maarten Schakel – hierboven aan het woord over Marcus Bakker – heeft dit jaar de Penning van Verdienste gekregen van het Algemeen Verbond Bouwbedrijf, de overkoepelende organisatie van bouwbedrijven. Schakel, burgemeester van Noordeloos, heeft aldus de bouwwerkgevers „bijzondere prestaties geleverd in het belang van de Nederlandse bouwnijverheid".

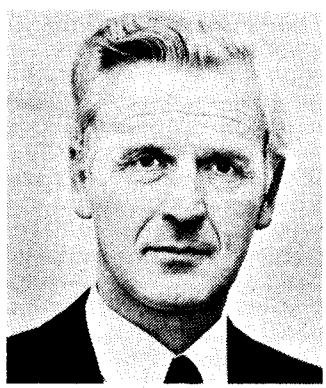
Durk van der Mei

Hij was voor het bedrijfsleven en vooral voor de sectoren grond-, water- en wegenbouw steeds gemakkelijk bereikbaar en toonde begrip voor de wensen en noden van deze bedrijfstak. Ook weer wat burgemeesters dit keer van CDA-huize.
Burgemeester **A. Hack** van Veere is benoemd tot burgemeester van Axel. De vorige Axelse burgervader A. de Kam ging kortgeleden met pensioen. Burgemeester **mr. W. Blanken** van Lopik wordt burgemeester van Goes. In CH-kring in Goes ontstond beroering, omdat daarmee een AR-man burgemeester zou worden van het „CH-nest" Goes. In Geldrop neemt **M. G. M. Berckel,** tot nu toe burgemeester van Mill en Sint Hubert de burgemeestersplaats in van burgemeester Van Erp, die in juli met pensioen ging. De secretaris van het gewest Kennemerland **J. Smit** vertrekt naar het stadhuis in Oudewater, waar hij de plaats gaat innemen van M. V. M. Kooyman, die ook met pensioen gaat.
Het VVD-raadslid **P. Dekker** in Borsele zal voortaan alle gemeenteraadsstukken die de dikte van 1 cm. te boven gaan, ongelezen laten. Dat is hem te dik en te tijdrovend.
De bisschoppenconferentie heeft tot penningmeester van de Bisschoppelijke Beheerscommissie benoemd **drs. C. Schellens.** Oud-KVP-minister mr. Nelissen moest die functie wegens drukke werkzaamheden neerleggen.
Kreeg Schakel een onderscheiding van de bouwwerkgevers, oud-CHU-minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening **ir. H. Schut** werd onderscheiden door de Bond van Nederlandse Architecten. Aanleiding vormt zijn pioniersrol op het vlak van de experimentele woningbouw.
Voorzitter van D'66 werd ter opvolging van de nieuwe minister van Verkeer en Waterstaat Zeevalking dr. J. M. M. van Berkom. In zijn werktijd is Van Berkom raadsadviseur van de minister van Onderwijs.
Bij de PSP werd het voormalig Tweede Kamerlid **Bram van der Lek** landelijk partijvoorzitter.
Eerste ondervoorzitter van coalitiegenoot PvdA werd het Tweede Kamerlid **Stan Poppe.**
Feest ook voor D'66 minister van Defensie **Hans van Mierlo** en PvdA-minister van VRO **Marcel van Dam** voor de Nipkov-schijf voor hun afgelopen „achterkant van het gelijk", waarin zij o.a. generaals en zo op de buis het vuur na aan de schenen legden.
Omdat H. J. Schartman werd gekozen en koos voor een CDA-plaats in de Tweede Kamer werd hij als gewestgecommiteerde in Twente opgevolgd door **J. W. Wennink,** die al zeven jaar gemeenteraadslid in Eibergen is.
Premier van Agt zal zich geen politiek adviseur aanmeten, zoals verschillende van zijn PvdA- en D'66 ministers wel hebben gedaan.
De nieuwe CDA-voorzitter Klaassen in Almelo vindt, dat de politici in Den Haag er maar „een potje van maken". Ze praten maar over de noodzaak van economische problemen, maar ze doen niets. Hij volgde als voorzitter E. Roelofs op, die wegens interne meningsverschillen opstapte.
Oud-premier en minister van Financiën **dr. Jelle Zijlstra** (CDA) zal op 18 december afscheid nemen als president van de Nederlandse Bank. Op 10 december wordt hij benoemd tot commissaris bij de Koninklijke Nederlandse Petroleum Maatschappij, een houdstermaatschappij van de Shell.
J. Dekker is in de plaats van G. J. Aalderink beëdigd als lid van de CDA-gemeenteraadsfractie in Vriezenveen. De heer Dekker was het o.a., die zich inspande zijn woonplaats Westerhaar aan een tandarts te helpen.
Mensen! Wat een mensen in politiek... ◄

UW MENING

De kinderbijslag: een heilige koe?

Neen, de kinderbijslag is niet een heilige koe. Wanneer er op het terrein van de sociale zekerheid fors moet worden bezuinigd, omdat anders ons stelsel van de sociale zekerheid in gevaar komt, dan behoeft niet bij voorbaat voor de regeling van de kinderbijslag een uitzondering te worden gemaakt. De kinderbijslag is inderdaad niet een heilige koe, die onder alle omstandigheden moet worden ontzien. Van Christen-Democratische zijde is altijd met overtuiging betoogd dat de kinderbijslag een kwestie is van rechtvaardig arbeidsloon. Het loon mag niet alleen en uitsluitend worden bepaald door het vrije aanbod op de markt en evenmin alleen door de geleverde prestaties. Ook het behoefte-element moet op de een of andere manier tot zijn recht komen. Voor dat behoefte-element heeft men een criterium gezocht. Dat criterium werd gevonden in het aantal kinderen dat de arbeider te verzorgen had. Een werknemer met zes kinderen heeft recht op een hoger loon dan een werknemer zonder kinderen ook al levert hij dezelfde prestatie.
Een leraar verdient meer dan een schildersknecht. Maar een leraar die zes kinderen moet grootbrengen heeft recht op een hoger loon dan een leraar zonder kinderen. Dat zelfde geldt voor de schildersknecht. Het is daarom met de bedoeling van de wet in strijd om ons af te vragen of er groepen hogere inkomens zijn die nog wel kinderbijslag moeten genieten. Wanneer offers naar draagkracht moeten worden gebracht, mag deze vraag zelfs niet worden gesteld.
Daarom mag er best aan de kinderbijslag iets worden gedaan. Mits dan maar de zin van de wet in acht wordt genomen. Van oudsher is gesteld dat het normale gezin man, vrouw en twee kinderen zoveel zou moeten verdienen dat het in eigen onderhoud zou kunnen voorzien. De kinderbijslag ging in voor gezinnen met drie of meer kinderen. Na de oorlog heeft men, omdat toen de arbeidslonen zo laag waren, de kinderbijslag uitgebreid tot alle kinderen. Naarmate de welstand toenam heeft men ook de bedragen aan kinderbijslag verhoogd, omdat de kinderen zouden delen in de toegenomen welvaart.
Wanneer het nu noodzakelijk blijkt ingrijpende veranderingen te brengen in het stelsel van de sociale voorzieningen dan zijn er twee mogelijkheden. De eerste is alle kinderbijslagen verlagen. De tweede is de bijslag voor het eerste en het tweede kind bevriezen en afbouwen. Bij de invoering van de algemene kinderbijslagwet is men ook begonnen met geen kinderbijslag toe te kennen aan de hogere inkomens. Gelukkig is men na korte tijd teruggekomen daarop. De ellende was in de praktijk niet te overzien. Wanneer weet een middenstander hoe groot zijn inkomen in een bepaald jaar is? In april van het volgend jaar vult hij zijn belastingbiljet in. Hoeveel malen wordt dan echter nog uitstel verleend? Moet dan kinderbijslag worden teruggevorderd wanneer achteraf blijkt dat zijn inkomen boven de grens ligt, terwijl hem op grond van eerdere mededelingen wel kinderbijslag is uitbetaald? Laat de belastingdienst nu maar uitmaken hoe groot iemands inkomen is. Laat de Raden van Arbeid daar als het enigszins kan niet voor opdraaien. Voor hen is het onbegonnen werk. Maar dit is slechts een administratief en dus bijkomend argument.
De kinderbijslag is niet een heilige koe. Maar het karakter van de wet dient wel te worden gehandhaafd. Offers moeten inderdaad naar draagkracht worden gebracht. Maar juist daarom zou het onbillijk zijn om aan de hogere inkomens de kinderbijslag te ontnemen.

R. Gosker, Zwolle

Was dat echt een Vredesmars?

Hadden de goedwillenden, de oprecht bezorgden over de oorlogsdreiging, wel door voor wiens karretje zij zich op 21/11 hadden laten spannen? Waarom:
1. Omdat het bij de IKV demonstratie 21/11 meer ging om een anti-onze-defensie-USA-NATO-actie en hun IKV leuzen.... dan om „kernwapens uit heel de wereld" (een utopie overigens). Ik was verheugd dat het CDA de schande bespaard bleef om officieel bij IKV's anti-westerse beweging opgesteld te kunnen worden; nu er officieel niemand van het CDA mocht spreken.

De kenmerken van 21/11 waren immers o.a.:
– anti-Amerikaans en bedekt (en zelfs openlijk) pro-Sovjet;
– anti-defensie, anti-Nato, anti-Nederlands;
– ondermijning van de westerse positie bij de a.s. 30 nov. onderhandelingen (IKV verwerpt ze zelfs);
– gebaseerd op angst, niet op principes, niets (inter)kerkelijks;
– tweedracht zaaien tussen kerkmensen (en in CDA?);
– ondermijning van moraal, moreel en weerstandsvermogen;
– de Sovjets stimuleren de chantage en de angst (bij ons) verder op te voeren;
2. Omdat Vrede meer is dan afwezigheid van oorlog! Vrijheid iets anders is dan een IKV-bezetting. Omdat Vrede ook te maken heeft met... Vrede met God en de naaste.
3. Omdat alleen vastberadenheid de Sovjets aan de onderhandelings tafel kan dwingen tot gezamenlijke (Oost en West) concessies.
4. Omdat eenzijdigheid geen oplossing brengt... de mens kennende.
5. De grote vredes (en anti-kernwapens) Paus Joh. XXIII zei in zijn encycliek Pacem in Terris o.a. (pag. 19 NL vertaling): „Ontwapenen alleen wederzijds en gelijktijdig, met een 'effectieve controle". M.a.w. ook niets over eenzijdigheid.

H. Meijer, Ede

Vernederend

Tot mijn verwondering lees ik CDActueel van 14–11–'81 dat het partijbestuur heeft gevraagd mee te mogen doen aan de IKV-demonstratie op 21 november. Op zichzelf al een vreemd verzoek, maar als klap op de vuurpijl verneem ik uit andere bron: het bestuur heeft dr. D. Th. Kuiper aangewezen als spreker, maar nu moet Mient Jan Faber eerst nog met hem praten of wat hij zeggen zal wel voldoende in de lijn van het IKV ligt...
Naar mijn mening kan geen partij, in ieder geval mijn partij niet, zich dit laten aanleunen. Ik dacht dat daar het partijstandpunt voluit gehoord moest worden. Als daar tevoren censuur op wordt uitgeoefend, hoop ik dat het CDA daar stichtelijk voor bedankt en zichzelf en ons deze vernedering bespaart.

P. Wybenga, Oenkerk

Uw adres voor:
BEGROTINGEN
• nieuwbouw
• verbouw
• restauraties
(per uur, per dag, per week)
J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 - Postbus 65
2690 AB 's Gravenzande
Tel. 01748-4593

Kandidaatstellingen en gemeentelijk fusieprotocol

Wat heeft het gemeentelijk fusieprotocol nu te maken met de kandidaatstellingsprocedure voor de gemeenteraadsverkiezingen in 1982? Het CDA is nu toch gefuseerd? Moeten we nu weer rekening houden met de voormalige componenten binnen het CDA?

Dit soort vragen en opmerkingen hoor je als wordt gesproken over het fusieprotocol op plaatselijk niveau. Hieronder volgt een korte uiteenzetting over de relatie tussen het gemeentelijke fusieprotocol en de kandidaatstellingsprocedure voor de gemeenteraadsverkiezingen in 1982.

Ter verduidelijking in het kort even de geschiedenis.

Voor de fusie van 11 oktober 1980 moesten alle ARP- en CHU-kiesverenigingen alsmede de KVP-afdelingen door middel van een zogenaamd fusieprotocol worden omgezet in gefuseerde CDA-afdelingen. In dat zogeheten fusieprotocol werden een drietal zaken vastgelegd:

a. men moest aangeven wat er met de financiën van de drie fusiepartners zou gebeuren. Met andere woorden wat ging over naar de gefuseerde CDA-afdeling en wat niet;
b. de bestuurssamenstelling van de gefuseerde CDA-afdeling met ingang van 11 oktober 1980;
c. welke eventuele afspraken zouden er gelden ten aanzien van de samenstelling van de kandidatenlijst bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1982.

Het is dit laatste punt c. uit het fusieprotocol wat van belang kan zijn bij de samenstelling van de kandidatenlijst in 1982. Het betrof geen verplichting en in de ene CDA-afdeling heeft men destijds hierover wel afspraken gemaakt en in andere CDA-afdeling niet.

Voorzover men in het gemeentelijk fusieprotocol hieromtrent geen nadere afspraken heeft gemaakt geldt eenvoudigweg de regel dat men gebonden is aan het reglement voor de voorbereiding van de kandidaatstelling voor de verkiezing van gemeenteraadsleden. Dit reglement is opgenomen achterin de zogenaamde notitie Raadsverkiezingen welke alle CDA-afdelingen hebben ontvangen.

Indien een CDA-afdeling in het fusieprotocol **wel** nadere afspraken heeft gemaakt omtrent de samenstelling van de kandidatenlijst dan geldt het volgende. Ook in dit geval blijft het uitgangspunt dat men is gebonden aan het reglement voor de voorbereiding van de kandidaatstelling voor de verkiezing van gemeenteraadsleden. Echter de Algemene Ledenvergadering zal bij het samenstellen van de kandidatenlijst rekening moeten houden met de afspraken zoals vermeld in het fusieprotocol.

Hieronder volgt daarvan een voorbeeld.

Stel nu dat in het fusieprotocol is vastgelegd dat op plaats nr. 1 van de kandidatenlijst een voormalige KVP'er moet worden gekozen, op plaats nr. 2 een voormalige CHU'er en op plaats nr. 3 een voormalige ARP'er.

Voor wat plaats 1 betreft betekent dit dat de Algemene Ledenvergadering uit de kring van de voormalige KVP'ers een kandidaat moet kiezen. Hetzelfde zal de Algemene Ledenvergadering moeten doen voor plaats 2 uit de kring van de voormalige CHU'ers en voor plaats 3 uit de kring van de voormalige ARP ers. Met andere woorden het is niet mogelijk dat de Algemene Ledenvergadering de afspraken in het fusieprotocol op dit punt doorkruist. De procedure volgens welke men de kandidaten kiest is overigens ook in dit geval geheel gelijk aan die van een afdeling waar men niet zulke afspraken in het fusieprotocol heeft vastgelegd. Die procedure staat zoals bekend in het reglement voor de voorbereiding van kandidaatstelling voor de verkiezing van gemeenteraadsleden. Dit reglement geldt dus voor alle CDA-afdelingen ongeacht of men bij de fusie nadere afspraken heeft gemaakt met betrekking tot de samenstelling van de kandidatenlijst.

Samenvattend geldt dus het volgende:

1. alle CDA-afdelingen zijn bij het samenstellen van de kandidatenlijst voor de gemeenteraadsverkiezingen gebonden aan het reglement voor de voorbereiding van kandidaatstelling voor de verkiezing van gemeenteraadsleden;
2. indien in het fusieprotocol afspraken zijn gemaakt over de samenstelling van de kandidatenlijst dan blijft bovengenoemd punt 1 van toepassing zij het dat de Algemene Ledenvergadering de kandidatenlijst samenstelt met inachtneming van de gemaakte afspraken in het fusieprotocol;
3. de Algemene Ledenvergadering kan gemaakte afspraken in het fusieprotocol over de samenstelling van de kandidatenlijst **niet** doorkruisen. ◀

Mr. J. W. R. de Savornin Lohman,
partijvoorlichter.

Ontvangt u CD/ACTUEEL al elke week? Neem een voordeel-abonnement
(zie de bon op pagina 7)

nim neon
LICHTREKLAME IN ELKE VORM
020-733928 v.ostadestraat 215 AMSTERDAM
01621-14939 lissenveld 43 RAAMSDONKSVEER

LUXEMBURG

De Heimstätte Larochette, gelegen in het hart van Luxemburg, aan de rand van het **„Müllerthal"**, biedt mogelijkheden voor gezinsvacantieweken.

Op basis van volpension is verblijf mogelijk met keuze uit één of twee persoons kamer of een studio met vier bedden.

De prijzen variëren van *f* **45.-** tot *f* **55.-** p.p.p.d.

Heimstätte Larochette, Osterbur 45, Larochette, Luxemburg, tel.: 09-352-87081.

CDA-Zaanstad

Woensdag 2 december a.s. houdt het CDA-Zaanstad een korte ledenvergadering, ten behoeve van de stemming over de adviesslijst voor de Provinciale Staten verkiezingen van maart 1982.
De vergadering wordt gehouden in de Pellekaan (voormalig Lindenboomshol), Raadhuisstraat 57, Koog a/d Zaan. Aanvang 20.00 uur.

CDA-Schiedam

Op 30 november vindt een bijzondere algemene ledenvergadering van CDA-Schiedam plaats. Plaats: gebouw van Christelijke Sociale Belangen (zaal 4), Lange Haven. Aanvang 20.00 uur.
Belangrijkste agendapunten: de stemming over de kandidatenlijst voor de Statenverkiezing 1982; samenstelling van een commissie adviesslijst kandidaten t.b.v. de komende raadsverkiezingen. Ook zal de film „Om een zinvol bestaan" worden vertoond.

Kamerkring Maastricht

De gemeentelijke afdeling **Voerendaal** organiseert met het Provinciaal Scholings Team een kadercursus.

Het programma luidt:
2 december: Organisatiestructuur en uitgangspunten CDA door dhr. Thuis, vormingswerkconsulent.
16 december: Politieke Stromingen in Nederland door dhr. Bennebroek, vormingswerkconsulent
20 januari: Besturen in Nederland, door dhr. Beckers, adj. directeur Limburgse bestuursacademie
Nadere informatie over de cursus kan ingewonnen worden bij mevr. Curfs-Steyns in Voerendaal (04446-3087).

De gemeentelijke afdeling **Margraten** organiseert met het Provinciaal Scholings Team een cursus voor gemeenteraadsleden en fractiegeleidingsgroep op 11/12 december en 15/16 januari. Nadere informatie over de cursus kan ingewonnen worden bij mevr. Muijlkens in Eckelrade (04408-1263).

CDA-Zwolle

Op 16 december wordt een algemene ledenvergadering van CDA-Zwolle gehouden. op de agenda staat o.a.: stemming over adviesslijst voor de Statenverkiezingen; de behandeling van het ontwerp-gemeente-program 1982-1986. Start kandidaatstelling voor de gemeenteraadsverkiezingen. Plaats: het Bastion, Badhuiswal, aanvang 20.00 uur.

CDA-Amersfoort

Drs. J. de Koning, minister van Landbouw en

PARTIJ NIEUWS

Visserij, spreekt voor het CDA-Amersfoort op woensdag 2 december a.s. in Café Restaurant Kobus aan de Poort, Utrechtsestraat Aanvang 20.00 uur.

Vrouwenberaad Noord-Brabant

Het CDA-Vrouwenberaad Noord-Brabant belegt op 30 november een studiebijeenkomst in het Provinciehuis te Den Bosch. Onderwerp van deze studiebijeenkomst is: „Ontwikkelingen in het kinderrecht". Inleidster is mw. mr. J.M.W.T. Bary-van der Putt. Mevr. Bary is advocaat en goed bekend met het kinderrecht.
Opgave voor deze studie-ochtend kan bij het CDA-buro Brabant, Tel. 073-132071.

CDA-Homogroep in oprichting

Sedert 1980 funktioneert binnen het CDJA een werkgroep homofilie, die openstaat voor elke geïnteresseerde CDJA'er. Min of meer in het voetspoor van het CDJA is dit jaar ook het CDA overgegaan tot het instellen van een Werkgroep Homofilie.
Vooral bij de CDJA-werkgroep homofilie kwam de nadruk hoe langer hoe meer te liggen op het aanknopen en onderhouden van externe contacten met allerhande homo-organisaties, waardoor het oorspronkelijke doel, een studie- en adviesorgaan inzake homofilie binnen het CDJA te zijn, behoorlijk in de verdrukking is gekomen.
Daarom wordt nu gedacht aan de oprichting van een CDA-homogroep, die open staat voor geïnteresseerde CDJA'ers en CDA'ers en onder meer genoemde externe contacten gaat onderhouden.
Geïnteresseerden worden verzocht een reactie te sturen naar onderstaand adres, zodat na enige tijd een eerste bijeenkomst belegd kan worden om na te gaan wat we met elkaar kunnen doen. Ook voor louter informatie kunt u zich tot onderstaand adres richten:
CDA-Homogroep i.o.,
p/a Noordzijde 31, 4225 PH Noordeloos.

Oproep

De Stichting Kader- en Vormingswerk CDA roept docenten op ten behoeve van de cursussen voor (adspirant-)gemeenteraadsleden. Deze cursussen vinden a.s. voorjaar plaats op vrijdagavond en zaterdag. Onderwerpen van de cursus zijn: het functioneren van de gemeente, de positie van het christendemocratische raadslid in en buiten de raad, voorlichting en inspraak, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, welzijns- en subsidiebeleid. Voelt u er iets voor uw kennis en ervaring aan andere CDA-leden ten goede te laten komen, dan kunt u zicht opgeven bij de Stichting Kader- en Vormingswerk CDA, t.a.v. Harm Waterborg, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, onder vermelding van uw specialisme alsmede uw eventuele ervaring. De docenten ontvangen een vergoeding voor de gemaakte kosten en een kleine vergoeding voor hun optreden.

Cursus voor (aspirant-)raadsleden

De cursus voor (aspirant) raadsleden is klaar, zoals afgelopen september aangekondigd. De cursus is bestemd voor mensen die mogelijk raadslid zullen worden volgend jaar, voor raadsleden die nog niet zo lang meedraaien en voor mensen die vanuit een bestuurlijke verantwoordelijkheid in de partij het raadswerk van nabij moeten of willen volgen.
De cursus is een introductie in een aantal problemen waar een raadslid mee te maken krijgt zoals de inrichting van de gemeente en de positie van het raadslid, het werken in een fractie, maar ook volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, onderwijs, welzijn en subsidies. De kosten voor de cursus bedragen *f* 35,– per deelnemer. Het ligt in de bedoeling de cursus alleen daar te geven waar behoefte aan deze cursus gebleken is. Er worden niet gewoon vooraf een aantal data en plaatsen gepland zoals bij de cursus voor raadsleden tot nu toe gebruikelijk is geweest. Dus als u interesse voor deze cursus hebt zult u dat zelf moeten laten blijken. Dat kunt u doen door de Stichting Kader en Vormingswerk te schrijven of te bellen. Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, tel. 070–924461 t.a.v. Harm Waterborg.
Het is zinvol om, voordat u contact met ons opneemt in uw omgeving of gemeente-afdeling na te gaan of er ook interesse bij anderen bestaat voor deze cursus. Niet alleen particulieren kunnen laten weten dat er interesse bestaat, ook afdelingsbesturen of gemeenteraadsfracties kunnen dat doen.
Vervolgens zal via onze vormingswerk consulenten nagegaan worden of er inderdaad voldoende belangstelling te verwachten is. Is er voldoende belangstelling te verwachten, dan zullen – voorzover mogelijk in overleg – data en plaats voor de cursus vastgesteld worden. Deze worden steeds zo spoedig mogelijk gepubliceerd onder vermelding van naam en adres van degene bij wie men zich kan opgeven.
Bent u geïnteresseerd in deze cursus neem dan even contact met ons op. De Stichting

Harm Waterborg

NOORD WEST TOT OOST ZUID

Samengesteld door L. Veerman

Vlissingen in 't klad

In de gemeenteraad van Vlissingen werden vorige week de algemene beschouwingen gehouden in verband met de gemeentebegroting 1982. Daarbij heeft fractievoorzitter Adri Hoefkens (CDA) na het uitspreken van zijn algemene beschouwingen de raadsvoorzitter burgemeester drs. Th. Westerhout een fotoboek aangeboden onder de titel „Vlissingen in 't klad", een verzameling van door Hoefkens zelf gemaakte foto's over het bekladden en beplakken van muren en verkeerszuilen overal in de stad. Hij zei daarbij o.m. „Het college van B en W zal met een beleidsnota ter bestrijding van kleine milieudelicten komen. Het streven is er op gericht de nota pas in 1982 uit te brengen. Dat is dan wel op de valreep. Het heeft ons verbaasd dat dit zo lang moet duren. Naar onze mening zal op korte termijn een campagne moeten worden gestart tot verwijdering van affiches op muren en verkeerszuilen, van spuitbus-resultaten op wanden van tunnels en gevels, van tekenwerk dat geen „kunst" is. De benodigde apparatuur is bij de gemeente beschikbaar, in mankracht kan dit soort onderhoud voorrang krijgen. Om dit probleem aanschouwelijk te maken hebben wij een bloemlezing van wat in Vlissingen „te zien" is op dit gebied samengevat in een gebundeld werkje dat de titel heeft meegekregen „Vlissingen in 't klad". Een eerste exemplaar hoop ik u aan het eind van mijn beschouwingen te overhandigen. Mijn fractie verzoekt uw college een standpunt in deze kenbaar te maken."

Echt inleveren

Den Bosch – Den Bosch moet er rekening mee houden dat er echt wordt ingeleverd en niet, dat er ingeleverd wordt om daarmee nieuw beleid te creëren.
Dit is de kern van uitspraken van CDA-woordvoerder Wim van Heumen tijdens de begrotingscommissievergadering van gisteravond. Van Heumen: „We moeten leren leven met het begrip oud-inleveren-voor-niets. Veel steden kunnen hun begrotingen niet rond krijgen. Een beleid van oud-voor-nieuw blijkt niet meer te kunnen. Dat zal een beleid voor oud-voor-niets moeten worden. Bezuinigen houdt voor mij in: echt inleveren."
Volgens Van Heumen (die overigens duidelijk maakte iets somberder te zijn gestemd dan zijn mede-fractiegenoten) zal het belangrijk zijn prioriteiten te stellen in het beleid. Dat zal betekenen, denkt hij, dat veel zaken niet meer kunnen. „Het zal pijn doen, maar we zullen er als gemeentelijke overheid niet onderuit kunnen. We zullen ook in de richting van de burgerij duidelijk moeten maken, dat we ook in hun richting moeten inleveren," aldus het CDA-raadslid.

PvdA boos op eigen wethouders

Rotterdam – De Rotterdamse PvdA-wethouders dreigen door hun achterban op onverkiesbare plaatsen te belanden tijdens de gemeenteraadsverkiezingen doordat zij hebben ingestemd met een schipoverslag van LPG op de Maasvlakte. De raadsfractie en het gewest waren fel gekant tegen de LPG-overslag. Het college stemde echter met de oppositie mee. In een brief van het gewest wordt opgeroepen bij de kandidaatstelling rekening met het collegebesluit te houden.

CDA krijgt minder burgemeesters

Den Haag – De Limburgse gouverneur Kremers is enigszins tegemoet gekomen aan de wens van de andere politieke partijen om de hegemonie van CDA-burgemeesters in Zuid-Limburg te doorbreken. Van de vijftien in Zuid-Limburg te benoemen burgemeesters (als gevolg van de gemeentelijke herindeling in dat gebied) wil Kremers dat er vijf bij zijn van een andere partij dan het CDA. De Limburgse CDA-voorzitter Pleumeekers zegt „teleurgesteld" te zijn over de opstelling van zijn partijgenoot Kremers.
De Limburgse gouverneur heeft bij minister Van Thijn (Binnenlandse Zaken) zijn aanbevelingen over de burgemeestersbenoemingen ingediend. Omdat het aantal gemeenten in Zuid-Limburg is teruggebracht van 58 tot 23 moeten vijftien nieuwe burgemeesters worden benoemd. Acht gemeenten (Maastricht, Vaals, Heerlen, Kerkrade, Sittard, Geleen, Valkenburg en Brunssum) houden de huidige burgemeesters. Na gesprekken in de betrokken gemeenten is Kremers tot de volgende aanbeveling gekomen: er moeten tien nieuwe CDA-burgemeesters komen, twee PvdA'ers, twee VVD'ers en een D'66-burgemeester.
De verhouding in de gemeenten die hun burgemeester behouden is: zes CDA'ers, een PvdA'er en een PPR-lid.
Met zijn aanbevelingen komt Kremers tegemoet aan de toezeggingen van de vorige minister van Binnenlandse Zaken, Wiegel, dat het aantal CDA-burgemeesters in Zuid-Limburg zou moeten verminderen. De Limburgse CDA-voorzitter Pleumeekers vindt dat de toezeggingen van Wiegel niet behoefden te worden nagekomen gezien de uitslagen van de vervroegde raadsverkiezingen in Zuid-Limburg.

Verenigingen voor bestuur openbare scholen

Het CDA in Borssele wenst niet langer dat de gemeenteraad optreedt als verantwoordelijk bestuur van de openbare scholen in de gemeenten, maar wil dat er aparte schoolverenigingen worden opgericht. Door de verenigingsvorm kan de betrokkenheid en de verantwoordelijkheid van de ouders bij de openbare scholen vergroot worden, is de mening van de Borsselse CDA-raadsfractie. „De ouders van leerlingen van het openbaar onderwijs moeten genoegen nemen met een zeer indirecte vorm van democratie, de vier-jaars gekozen gemeenteraad," is de stelling van het CDA in de algemene beschouwingen. Om dat te veranderen wil deze partij dat er schoolverenigingen worden opgericht. Dat kan onder meer voordeel opleveren bij het samensmelten van kleuter- en lagere scholen als de wet op het basisonderwijs van kracht wordt, zo wordt gesteld. De onderhandelingen geschieden dan op gelijk niveau tussen twee schoolbesturen, zonder dat daar de gemeentelijke overheid aan te pas komt, zo staat in de algemene beschouwing van het CDA.

Grote conferentie?
Op "De Bron" natuurlijk!
Prachtig gelegen aan de Overijsselse Vecht: conferentiecentrum "De Bron". Unieke accomodatie voor groepen van 20 tot 500 personen.
Sportvelden. Kampvuurplaats.
Zalen. Openluchttheater.
"De Bron" is 't helemáál!
Conferentie-oord
DeBron
Oude Oever 10, 7722 VE Dalfsen, tel. (05297) 600 en 620
Stuur mij/ons meer informatie over "De Bron"
Naam:
Organisatie:
Adres:
Plaats:
Telefoon:
(In enveloppe, zonder postzegel, sturen naar: De Bron, antwoordnummer 375, 7700 WK Dalfsen).
Bon voor meer informatie
De Bron, specialisten in gastvrijheid!

BESTUREN IS OOK: BIJBLIJVEN.

foto Nick Morelis

C.A.H. van den Hout, voorzitter CDA-afdeling Coevorden: „Ik lees Bestuursforum om onze fractie beter te kunnen volgen"

Bent u al abonnee van Bestuursforum?

Bestuursforum is het maandblad voor christen-democratische gemeente- en provincie-politiek. In deze maanden wordt véél aandacht besteed aan de komende raads- en staten-verkiezingen: Bremmer over de strategie van het CDA na de Kamerverkiezingen.
Cloudt over het CDA en de plaatselijke lijsten. Klop en De Kroon over het CDA en de openbare school. De Graaff-Nauta over de provinciale profilering van het CDA.
Klop over de gemeenteprogramma's van CDA, PvdA, VVD. Verkuijlen over de verhouding tussen fractie en afdeling. Houben over het CDA en de jongeren. Cloudt over de kandidaatstelling.
Verder: actuele bijdragen over meerderheids-colleges, campagnevoering, bezuinigingen, analyses van de verkiezingen enzovoorts.
Boeiende discussies tussen lezers over deze en andere onderwerpen. En Bestuursforum heeft een speciale adviesrubriek over gemeente- en provinciepolitiek.
Als abonnee bouwt u tegelijk een handig naslagwerk op over de CDA-benadering op alle belangrijke beleidsterreinen. Elke jaargang eindigt met een register. Tegen betaling zijn praktische opbergbanden verkrijgbaar.

Als u zich nu abonneert ontvangt u de nummers van oktober, november en december gratis. In januari ontvangen alle abonnees een kalender van Bestuursforum.

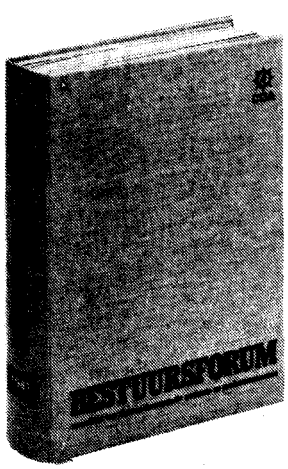

BESTUURSFORUM

het maandblad voor CDA-gemeente- en provincie-bestuurders, maar evenzeer voor leden van CDA-afdelings-besturen, fractiebegeleidingsgroepen en andere geïnteresseerden.

BON

Naam:

Adres:

Postcode: Plaats:

U kunt deze bon in een open envelop zonder postzegel zenden aan: Bestuursforum, Antwoordnummer 360, 2500 VB Den Haag. (Tel. 070-924021).

☐ ontvangt graag vrijblijvend een gratis proefnummer
☐ abonneert zich met ingang van _____ op Bestuursforum à f 32,– per jaar (prijs 1982).
Ik wacht met betalen totdat ik een acceptgirokaart of een rekening ontvang. Als nieuwe abonnee ontvang ik de nummers van oktober t/m december 1981.

(datum) (handtekening)

CDA-vrouwen voor en over vrede en veiligheid

Oorlog wordt niet door wapens maar door mensen ontketend

Geen eensgezindheid, wel saamhorigheid is een voorlopige conclusie die valt te trekken uit de verslagen van de CDA vrouwen, die in zeer veel plaatsen door heel het land met elkaar gesproken hebben over de problemen rond „vrede en veiligheid". Over dit onderwerp wordt maandag 30 november in Utrecht de evaluerende slotbijeenkomst gehouden door het Vrouwenberaad. Een jaar van voorbereiding, training gespreksleidsters, huiskamergesprekken en provinciale studiedagen zal worden afgerond.

„Fijn dat u dit onderwerp op deze manier aangedragen hebt. Het heeft onze bewustwording bevorderd," is te lezen in één der verslagen, waarmee de moeite van velen wordt beloond. Uit de verslagen van de besprekingen is één ding zonder meer duidelijk.

De commissie Donner heeft haar werk voortreffelijk gedaan.
De inventarisatie van standpunten komt keurig overeen met de opvattingen en meningen binnen het Vrouwenberaad.
Van harde lijn (enkelen) tot atoompacifisme (iets meer) en alles wat daar tussen zit is terug te vinden.
Belangrijker voor de partij dan het turven en indelen van het aantal atoom-pacifisten, eerste-stappenzetters, evenwichtsdenkers, juist-voldoende-niveau-belijders en „harde" lijners, is de weigering elkaar daarop vast te pinnen en te veroordelen.
„Wij hebben begrip voor iedere andere mening, dat maakt de discussie zo moeilijk," klinkt het in verschillende toonaarden en „er moet ruimte binnen het CDA zijn voor verschillende benaderingen."
Ruimte binnen het CDA zonder te vervallen in kleurloze nietszeggendheid is ongeveer samengevat het handvat voor de discussie op 30 november. Een discussie die zal worden gevoerd rondom onderstaande 3 hoofdthema's waarvoor als leidraad dient het materiaal zoals dat door de discussiegroepen in de vorm van verslagen is ingezonden.
Na een poging dit enigszins geordend samen te vatten wordt duidelijk dat het aan gesprekstof geenszins zal ontbreken.

1. Houding t.o.v. bewapening

Een eerste indruk die je na het lezen van de verslagen bijblijft is dat er nogal afwijzend gereageerd wordt op de (kern)bewapening. Echte voorstanders lijken er nauwelijks te zijn.

Enkele uitspraken:
„Massale vernietigingswapens zijn ethisch onaanvaardbaar," maar... typerend voor het dilemma waarvoor we staan: „Het is eveneens ethisch onaanvaardbaar eigen volk bloot te stellen aan massale vernietiging door een tegenstander."
„We kwamen wel tot de conclusie dat er nu wel genoeg kernwapens waren, want je kunt de aarde maar eenmaal vernietigen en geen 150x dus wij wilden wel zien dat er gestopt werd met meer wapens maken," meldt Texel.
„De terugdringing van kernwapens is volgens ons letterlijk en figuurlijk van levensbelang." „Kernwapens kunnen leiden tot een kernwapenoorlog." „Een beperkte kernwapenoorlog is denkbaar, Europa is het oorlogstoneel."
Onderkend wordt het gevaar voor de overheersing van de wetenschap. Men is bang dat politieke, wetenschappelijke en economische belangen zullen zorgen voor een doorgaan van de bewapeningsspiraal i.p.v. een terugdringing. Tegelijkertijd: Bewapening is onontkoombaar.
„Omdat de kernwapens er zijn en er een evenwicht is, houdt de angst de (vrede) in stand."
Het I.K.V.-standpunt spreekt wel aan maar is te beperkt. Bij ontwapening blijft de kennis aanwezig, dus je komt er nooit echt af. Bovendien: Niet alleen kernwapens, maar eigenlijk alle wapens zijn ethisch onaanvaardbaar.
„Na veel lezen door alle leden en tweemaal drie uur intensief, maar vredig, discussiëren kwam het CDA Vrouwenberaad Oegstgeest-Warmond tot de eensgezinde conclusie dat er geen wezenlijk verschil is tussen kernwapens en wat vandaag de dag conventionele wapens genoemd worden." Angst is er voor een verdere ontwikkeling van bacteriologische wapens wanneer kernwapens worden afgewezen.
Vragen zijn er vele.
„Is het als Christen verantwoord 2½ miljard gulden per minuut uit te geven aan bewapening gezien de treurige toestanden in de derde wereld?"
„Wat hebben we liever, eventuele overheersing door Rusland of een eventuele vernieti-

ging van ons nageslacht of is er een derde mogelijkheid?"
„Moet een Christen alleen vertrouwen hebben in God, moet hij zich überhaupt bewapenen of moet hij de realiteit in het oog houden?"
Zeggen aantallen wapens wel iets over krachtsverhoudingen? Worden krachtsverhoudingen niet veel meer bepaald door hoofdpersonen die beleid bepalen (Reagan en Breznjev)?
Hoe moeten we staan tegenover de „harde" lijn van Amerika?
Is de bedreiging die uitgaat van het toenemend aantal plaatsen waar S.U. en V.S. tegenover elkaar staan niet groter dan de bedreiging die uitgaat van de kernbewapening?
Doordrongen van de noodzaak de bewapening terug te dringen blijft de grote vraag: Hoe kan dit op een verantwoorde manier?

2. Verantwoord ontwapenen

Er is veel twijfel aan de mogelijkheid reëel invloed uit te oefenen op te nemen besluiten. Machteloos voelen velen zich, de moedeloosheid onder de jeugd geeft extra zorgen. „Trekt de regering zich iets aan van de mening van een groot deel van ons volk?" „Kunnen Tweede Kamerleden wel invloed uitoefenen op het geheel?" „Hebben wij invloed op het systeem? Wat moet je ertegen doen? Gesprekken voeren, maar wat dan indien gesprekken geen sukses hebben? Aktie overen? Parlementaire acties? Burgerlijke ongehoorzaamheid?"
Vooralsnog beperkt men zich tot het spreken over de positie van Nederland binnen de NAVO. Opvallend is de keus pro NAVO, waarbij van een kritiekloos volgen van Amerika geen sprake is. Nederland heeft een eigen verantwoordelijkheid, moet niet alles slikken van bondgenoten, wèl proberen met de Europese staten zo eensgezind mogelijk voor de dag te komen.
Solidariteit met andere lidstaten is nodig voor tegenwicht t.o.v. Amerika. Invloed moet worden uitgeoefend op andere landen om discussie op gang te brengen tussen Oost en West en tot vermindering van wapens te komen.
Hoewel er veel geluiden zijn over een-kritisch-bondgenoot-zijn, wordt niet echt duidelijk wat de inhoud van de kritiek moet zijn.
Wel is er gesproken over het wel/niet plaatsen van kruisraketten, maar daarover zijn de meningen verdeeld. Onderhandelingen tussen Oost en West worden altijd nuttig gevonden, evenals een voortdurend blijven aandringen op verwijdering van kernwapens en het bevorderen van betere verhoudingen. Praten, praten, praten, lijkt vooralsnog het parool. Vanuit een machtspositie, vanuit een positie van evenwicht, vanuit een zwakkere positie, alle geluiden worden vernomen. Er zijn er die een Nederlandse „alleingang" de moeite van het proberen waard vinden. Er wordt gesteld dat schokeffecten de onderhandelingen kunnen stimuleren en corrigeren. Schokeffecten schrikken niet alleen af, maar ook op. Sadat en Begin worden als voorbeeld genoemd.
Wederzijdse afschaffing, stap voor stap terug, geleidelijke eenzijdige afschaffing is een illusie, menen anderen. Aandringen op uitstel van de beslissing, weer een andere groep. Afgezien van de vraag welk standpunt Nederland moet innemen, een vraag die kennelijk op velerlei manieren te beantwoorden valt, is het interessant te lezen welke effecten men verwacht op Nederlands positie binnen de NAVO wanneer Nederland een van de andere staten afwijkend standpunt inneemt:
– Bij weigering wordt Nederland buitengesloten;
– Op democratische wijze genomen besluiten moeten worden uitgevoerd;
– Geen afwenteling van verantwoordelijkheden op andere landen;
– Solidariteit tegenover de NAVO kan plaatsing mogelijk maken.
Is het zo of lijkt het zo dat we graag zouden zien dat de NAVO in zijn geheel zou besluiten niet over te gaan tot het plaatsen van nieuwe middellange afstandswapens?
Is het zo of lijkt het zo dat een groot aantal vrouwen nee zou willen zeggen, maar dit nalaat uit vrees dat Nederland als NAVO lid niet meer volwaardig, c.q. geloofwaardig zou worden geaccepteerd?

3. Nieuwe wegen

Bij een creatief vredesbeleid denk ik aan. . . , was één van de discussiepunten.
Wij kunnen er niets bij bedenken was één van de reacties. Gelukkig dat er in veel plaatsen gesproken is met elkaar, zodat men elkaar kan aanvullen. Er blijkt naast het lidmaatschap van de NAVO en de VN, ruimte voor veel ideeën.
De gewone burger is niet machteloos, grote bewegingen zijn klein begonnen. Het is een hele lange weg, die begint in de eigen omgeving. Er ligt een taak voor vredesbewegingen. Oorlog wordt niet door wapens ontketend maar door mensen, de factor mens is heel belangrijk. We moeten dus blijven werken aan een mentaliteitsverandering van de mensen. Beginnen in het gezin, hard werken aan de versterking van de geestelijke weerbaarheid, gebed, vredesonderwijs op de scholen en via de media, goede informatie van regeringswege.
Het vijandsdenken moet worden doorbroken. Daarbij kan gedacht worden aan het niet meer afschilderen van Rusland als „de boeman", meer objectieve informatie over Rusland, Russisch op de scholen, goede handels- en culturele betrekkingen met Rusland en de andere Oostbloklanden, laten merken dat we geen oorlog willen, vertrouwen scheppen door uitwisseling, sport, toerisme, etc.
Tot een goed vredeswapen wordt zeker de ontwikkelingshulp gerekend.
De economische belangen van de wapenindustrie zouden moeten worden omgezet voor vredelievende doelen. De problemen van oorlog en vrede zijn verweven met de hele ontwikkeling van de wereld. Het is van belang te laten zien dat werelddelen elkaar nodig hebben en niet zonder elkaar kunnen. We moeten werken aan een nieuwe economische orde, waarbij macht, welvaart en arbeid beter verdeeld zijn.
Aandacht voor onderwijs in de ontwikkelingslanden, uitzending van jonge, goed opgeleide mensen, die de mensen in ontwikkelingslanden kunnen leren voor zichzelf te zorgen.
Opkomen voor de mensenrechten, discriminatie niet accepteren, ook niet in eigen land, desnoods economische maatregelen nemen tegen landen die mensenrechten schenden.
Het Noord/Zuid overleg wordt minstens even belangrijk gevonden als de Oost/West verhoudingen. Kleine landen moeten overleg en onderhandelingen stimuleren. Kleine landen kunnen eveneens een bijdrage leveren in het tot stand brengen van echt overleg binnen de NAVO. De indruk bestaat dat men binnen de NAVO blijft steken in het luisteren naar van te voren gemaakte verklaringen. De Nederlandse regering moet creatieve initiatieven nemen. Graag zou men zien dat het CDA hierin de toon aangeeft!
Tenslotte: dat de vrouw mede verantwoordelijk is moet meer doordringen, waarbij de vraag rijst: Moeten vrouwen anders aan de slag en minder platgetreden paden gaan?
Al met al stof te over voor een pittige, zinnige discussie op 30 november. ◀

T. Bot-van Gijzen.

Goedkoop naar familie in Amerika?

Bestemmingen
Chicago - Detroit - Minneapolis

Prijzen vanaf f 1.000.-

Vraag gratis inlichtingen bij de:

Postbus 455
2270 CL Voorburg
Tel. 070-868371

KERSTMIS IN JERUSALEM

én Israel beleven in al z'n aspekten

Boek bij uw ANVR reisburo of vraag de speciale folder.

19 dec '81 t/m 2 jan '82

Geen totale kerstreis. Toch complete kerstsfeer op de "oorspronkelijke lokatie"! Geen strandvakantie. Toch gezellig wat aan het strand liggen. Geen "Modern-Israël" toer. Toch vele aspecten van eigentijdse bouwkunst. Kortom een reis die een oriëntatie van het land inhoudt, maar tevens een mogelijkheid tot een vernieuwde ontmoeting.

Een unieke rondreis in een air-conditioned touringcar, met Nederlands sprekende gidsen. Voor een prijs ... en wat inclusief is, is teveel om op te noemen.

NET

'n Israël-reis, op maat gesneden, voor ieder budget!

Rokin 9-15 1012 KK Amsterdam
020 - 24.33.50

BON

(In een open ongefrankeerde envelop zenden aan: NET, Antwoordnummer 9, 1000 RA Amsterdam).

naam: _____

adres: _____

postcode: _____

woonplaats: _____

Stuur mij de folder: "Kerstreis"

Neem een abonnement op CD/ACTUEEL!

Voor slechts drie gulden!

(zie de bon op pagina 7)

fotoboek
NEDERLAND ZEGT NEE!

Beeldimpressie Amsterdam 21 november '81
Een uniek fotoboek over de grootste manifestatie ooit in Nederland gehouden
Hét vredesgeschenk bij uitstek voor de komende feestdagen

Verkrijgbaar in de erkende boekhandel of door rechtstreekse overmaking van *f* 10,— plus *f* 2,50 porto- en administratiekosten op giro rekening 342811 t.n.v. **Heiermann & Co.c.v.** Amsterdam onder vermelding van: **NEDERLAND ZEGT NEE!**

Egyptische vrouwen borduren hun leven in stralende kleuren op de

Egyptische kalender

van Missie en Zending.

De meisjes en vrouwen van het christelijk vormingscentrum in het Nijldorp Akhmim lieten hun mooiste doeken fotograferen voor de Missie-Zendingskalender 1982.
Een kalender die u in woord en beeld ontwikkeling laat zien.
Formaat 27 × 37 cm, 13 kleurenplaten, prijs *f* 6,50, verzendkosten *f* 4,50.
Een gezamenlijke uitgave van Centraal Missie Commissariaat en Nederlandse Zendingsraad.

Bestel nu zo:

Maak *f* 11,- over op postgiro 17606 van Centraal Missie Commissariaat, Van Alkemadelaan1, Den Haag, met vermelding „kalender 1982" en u heeft een heel jaar een heel boeiende kalender thuis.

37.50 tot 1 januari 1983

KRO

Mikro-gids is het kleine programma-blad van de KRO. Helemaal zwart-wit en daarom zo goedkoop. Maar toch vol informatie over televisie- en radioprogramma's, met veel toelichtingen van binnen- en buitenland. Met een handige indeling die onnodig bladeren voorkomt. En tijdelijk zelfs extra voordelig: *f* 37,50 voor alle nummers tot 1 januari 1983.

Neem even die moeite: de KRO is het waard.

Door een abonnement op Mikrogids bent u meteen lid van de KRO, een omroep die meer wil brengen dan louter amusement; waar plaats is voor maatschappij-kritische programma's vanuit de katholieke overtuiging.

Geef ons even een berichtje, dan sturen we vanaf volgende week Mikro-gids. U hoeft alleen maar even te bellen: 035 - 284 333, of de bon in te vullen.

BON

Ik geef me op als abonnee op Mikro-gids en betaal voor alle nummers tot 1 januari 1983 de speciale prijs van *f* 37,50.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Deze bon uitknippen of overschrijven en in gesloten envelop sturen aan:
KRO, antwoordnummer 70, 1000 RA Amsterdam.
Een postzegel is niet nodig.

CDA

Redactiecommissie CDJA
Aat de Jonge, voorzitter
Ko Scheele, vice-voorzitter
Anneke Raven
Marc Wortmann
Robert in den Bosch
Jan Stevers
Willem van der Putten
Ton Strien (adv.)
Govert Veldhuijzen, red. secretaris

redactieadres: dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag, tel. (070-924461).

LUBRIEK

START CDJA MOTTO-WEDSTRIJD

Op 19 januari 1982 bestaat het CDJA één jaar. Ter gelegenheid daarvan organiseert Lubriek een wedstrijd: verzin een motto voor het CDJA en stuur dit op aan bovenstaand adres. Leuke inzendingen worden geplaatst. De winnaar krijgt een toepasselijke prijs (geheim!).

UIT DE RIOOL (II)

„Aan: hoofdr. (zéér vertrouwelijk.)
Hierbij kopijsuggestie:

kop: „Politici ontvangen steekpenningen uit communistisch bolwerk".
(onderkop: weer CDA'ers in opspraak)

Maanden van nasporingen heeft een team van onze redacteuren gebracht tot ontrafeling van een verbijsterend netwerk van contacten tussen vier Nederlandse politici, allen van CDA-huize, en de communistische vrijstaat San Marino."
(wordt vervolgd)

(Het niet-gehouden interview van deze week is met Alexander Haig. Hij heeft zojuist voor de 16e keer zijn ontslag ingetrokken).

VREDESDEMONSTRATIE EN REGERINGSVERKLARING

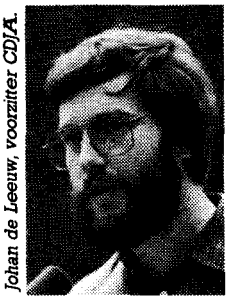
Johan de Leeuw, voorzitter CDJA.

KANTTEKENING

Het was me het weekje wel, van 16 tot en met 21 november. Na maandenlang voor ons, gewone mensen, volstrekt niet te volgen politieke schermutselingen achter de schermen, in deze week enkele politieke gebeurtenissen van formaat: de vredesdemonstratie van 21 november en de regeringsverklaring met de bijbehorende debatten. Enkele korte indrukken.

DE VREDESDEMONSTRATIE

Of je nu van reformatorische of katholieke huize bent: demonstreren behoort niet tot de steeds terugkerende activiteiten waaraan we deelnemen. We voeren flinke discussies, doen uitspraken, ondersteunen acties, zijn solidair of schrijven zelf brieven en voeren gesprekken. Maar de straat op gaan, daar moet je echt nog wel wat bij jezelf voor overwinnen. Zo is het mij en vele andere CDJA'ers en CDA'ers vorige week ook vergaan. Voor de meesten was het de eerste keer. Persoonlijk èn als voorzitter van het CDJA heb ik van harte aan de vredesmars deelgenomen. Vooral ook ondersteund door de uitspraak van de ALV van het CDJA: je nek uitsteken als westerse wereld ten behoeve van de beginnende onderhandelingen. Daartoe vanuit Nederland erop aandringen om het Navo-besluit (waar Nederland niet aan heeft deelgenomen, (art. 11.9 CDA program) ten dienste van de onderhandelingen te heroverwegen. De CDJA-verklaring stelt, dat gedurende die onderhandelingen bekeken kan worden of en zo ja in welke mate moderniseringen nu eigenlijk wel nodig zijn. Misschien kunnen bestaande afschrikkingsevenwichten dan wel op een lager niveau geplaatst worden en behoeft er, om tal van redenen, van modernisering geen sprake te zijn. De spiraal van de bewapening omkeren. De rol van de kernbewapening terugdringen. Afbouw en ontmanteling bevorderen. Dat was ook de kern van de demonstratie. Geen nieuwe kernwapens in Europa, Oost en West; die verbreding van de doelstelling zorgde ervoor dat de deelname massaal was. Ik geloof dat het grootste effect van deze vredesmarsen in West-Europa en ook enkele in Oost-Europa op de houding van regeringen en parlementen bereikt wordt door hun aantal (vele marsen in vele steden) en hun massaliteit (honderdduizenden deelnemers). Daarbij valt het gekissebis over enkele minuten spreektijd voor het CDA volstrekt in het niet. Dogmatisch calvinisme zullen we maar denken. De vredesmars was in ieder geval zeer waardig en indrukwekkend.

DE REGERINGSVERKLARING

De debatten over de regeringsverklaring waren over het algemeen vrij mat. Vele goede aanzetten, maar ook vele witte plekken bleven. Zoals een aantal gaten in de begroting. In dit bestek aandacht voor één punt van zorg: de jeugdwerkloosheid. Op een aantal momenten besteedt de regeringsverklaring er aandacht aan. Zo ook in het debat. Toch knaagt het in me: wordt het wel echt en fundamenteel aangepakt. De ernst van de zaak wordt geschetst, er wordt 300 miljoen uitgetrokken voor maatregelen ter bestrijding van de werkloosheid, waaronder de jeugdwerkloosheid. Een deel daarvan wordt besteed aan de opvang van werkloze jongeren (o.a. in de steden). Algemene middelen als deeltijdarbeid, arbeidsmarktbeleid en scholing moeten voor de invulling zorgen.
De wil is overal aanwezig, maar echte concretisering wordt er niet gepresenteerd. De contouren van het plan tegen de jeugdwerkloosheid zijn er niet. Het „grote" werkgelegenheidsplan mag de zorg voor het jeugdplan niet naar de achtergrond verdringen. Over de verdeling van de 300 miljoen is geen nadere indicatie gegeven. Er is over het overleg met de maatschappelijke jongerenorganisaties hierbij niets vastgelegd. Ik heb het gevoel dat de inspanning tegen de jeugdwerkloosheid forser moet zijn, meer geld zal kosten, en veel concreter moet worden.
Ik hoop, dat de CDA-fractie hierbij het initiatief in handen neemt en houdt. Een suggestie: maak twee kamerleden vrij met als hoofdtaak: de parlementaire begeleiding van het plan tegen de jeugdwerkloosheid. ■

WELZIJNSWERK: MEER, MINDER, BETER?

„De gemeente ziet erop toe dat de jongeren zelf hun behoefte met betrekking tot hun welzijn bepalen en niet de professionele krachten". Citaat uit de CDJA-bijdrage voor het Model Gemeente- en Provincieprogram. Een voor de hand liggende opmerking waarachter een wereld aan (voor)oordelen schuil gaat. Het rommelt in welzijnsland; de zelfkritiek komt los, en het welzijnswerk lijkt de zwakste prooi voor politici. Binnen de PvdA wordt gediscussieerd over de verzorgingsstaat. Het CDA verwerpt een mentaliteit als „ieder voor zich en de overheid voor allen" (Modelprogram) maar desondanks blijft de indruk bestaan dat de financiële nood de belangrijkste prikkel is geweest om op een andere manier over welzijnswerk te denken.

Vrijwel iedereen is het erover eens dat het bestaande welzijnswerk er nauwelijks in slaagt om mensen die on-wel-zijn tot een gelukkiger bestaan te brengen. Alleen al door de vorm leidt het welzijnswerk tot vervreemding, de professionele hulp heeft vaak machteloosheid tot gevolg. Het lijkt een paradox: in plaats mensen gelukkiger en zelfstandiger te maken ontneemt het mensen de mogelijkheid om zelf iets te kiezen of te ondernemen. Wat in de samenleving zo langzamerhand tot een afstompende bezigheid wordt – evaluatie – dat wordt nauwelijks toegepast op het welzijnswerk als zodanig. Bijna iedereen kent de uitwassen waarbij het enige effect van welzijnswerk vorming van de beroepskracht lijkt te zijn.

VRAAG NAAR MEER

Je krijgt soms de indruk dat hulpverlening en maatschappelijk werk zelf de vraag naar meer creëren: preventie, specifieke hulp, psychotherapie e.d. In een recent grootschalig onderzoek (Van probleem tot psychiater – St. Bavo) lijkt een kwart tot een derde van de bevolking boven de 16 in aanmerking te komen voor hulp in de psychosiale sfeer. De welzijnswereld voelt zich bedreigd – ze is nauwelijks in staat om „welzijn" als product van haar arbeid aan te tonen (alsof dat een eenvoudige zaak is). Ze moet machteloos toe zien hoe in haar sector de zwaarste bezuinigingen vallen.

Het „CDA-verhaal" komt vaak simplistisch over. „Onderling hulpbetoon en ontplooiing van zelfzorg" heette het tijdens Bestek '81. Als je dagelijks kunt constateren dat voor veel mensen zin, doel en vreugde aan het leven ontbreken, kun je niet volstaan met het aanprijzen van een levenshouding die mensen hebben verleerd. Wij plukken nu de wrange vruchten van een zichzelf voorbijgeholde samenleving en dan is het misplaatst om terug te grijpen op sociale structuren die na de Tweede Wereldoorlog zijn verpulverd. Ook jongeren kunnen dankbaar zijn voor de enorm toegenomen welvaart maar we moeten constateren dat we veel te laat hebben ingezien dat die materiële welvaart het menselijk geluk bedreigt. Nu het geld op is voor een systeem dat de neveneffecten moet neutraliseren kun je die taak niet met een „samen verantwoordelijk" aan iedereen opleggen. Natuurlijk, de overheid mag en moet een appèl doen op ieders initiatief, solidariteit en verantwoordelijkheid. Maar tegelijkertijd moeten we de maatschappij op haar fundamentele fouten onderzoeken.

DINGEN DOEN

Eén daarvan is dat in deze intens geïndustrialiseerde samenleving mensen geconditioneerd worden om op elk gebied dingen te **krijgen** in plaats van ze te **doen.** Mensen leren slechts te waarderen wat gekocht en geconsumeerd kan worden, niet wat ze kunnen scheppen (de Mexicaanse filosoof Ivan Illich). „De mens is het slechtst geproduceerde product van deze industriële wereld en de welzijnszorg moet er een beter product van maken" (J.A. Weyel). De welzijnszorg heeft die taak niet volbracht en ook het „samen verantwoordelijk" kan m.i. geen oplossing bieden wanneer we niet (juist als christenen) als uitgangspunt nemen, dat wat de mens tot echt mens kan maken, en wanneer we niet datgene in de samenleving wat het beantwoorden aan het beeld van de Schepper verhindert trachten weg te nemen.

Je kunt dan denken aan scholing en vorming (mentaliteit) en arbeid (structuren). Door zelfstandigheid en het werkelijk dragen van verantwoordelijkheid te bevorderen. Een uiterst moeilijke taak maar ook al schrijven en praten we er al jaren over: de starheid van het onderwijs en de verouderde arbeidsstructuren zijn blijven bestaan. En dat terwijl de negatieve gevolgen met de dag groter worden, aangescherpt door de ontmaskerende economische situatie.

Welke stappen moeten er gezet worden? De financiën die je hebt richten op initiatieven van vrijwilligers die een beroep doen op zelfwerkzaamheid en solidariteit. Zorgen voor administratieve ondersteuning en waar nodig training door deskundigen (i.p.v. deskundigen zelf het veld in te laten gaan). Door mentaliteits- en structuurveranderingen arbeid herwaarderen en reorganiseren zodat ook vrijwilligerswerk werk is. Zodat arbeid weer het scheppen van iets waardevols wordt en het niet blijft bij het bezit van een arbeidsplaats, een maatschappelijke positie. Het is te hopen dat er binnen het CDA over deze fundamentele vragen wordt gediscussieerd, voordat het snoeimes ter hand wordt genomen. ■

Johan de Boer.

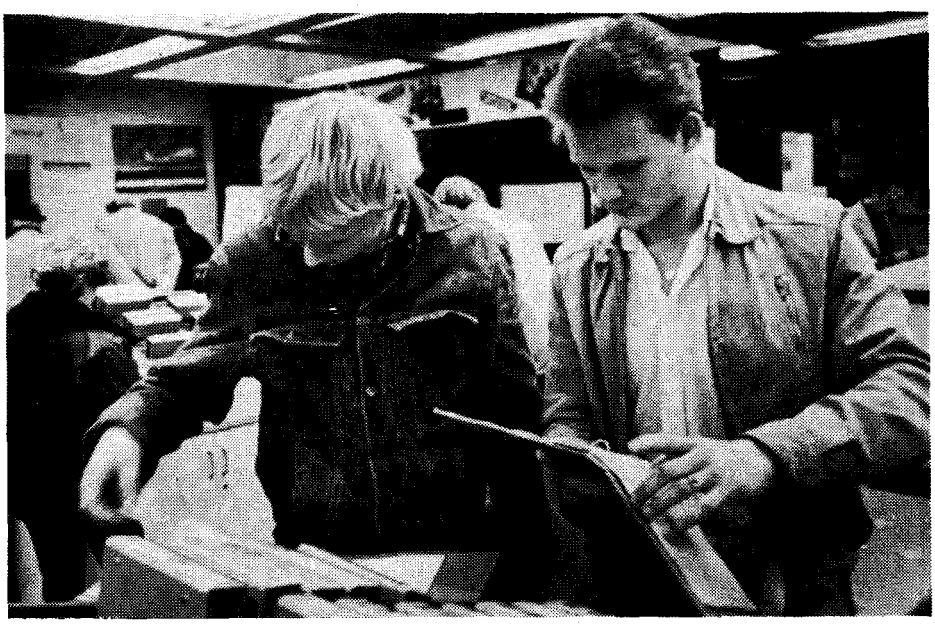

WERKGROEP INDUSTRIEBELEID

Industriebeleid: bemoeit de overheid zich met de produktieve sector van onze samenleving en hoe doet ze dat? Een vraag die in onze kring niet zo vaak aan de orde komt, vandaar dat de Binnenlandse Commissie van het CDJA er een aparte werkgroep voor wil opstarten. De werkwijze en preciese onderwerpkeuze hangt uiteraard af van de belangstelling van de leden.

Gedacht kan echter worden aan:

- Hoe doorbreken we de huidige malaise in de industrie? Is het mogelijk dat herstel van de produktie optreedt zonder ongenormeerde groei?
- Biedt kleinschaligheid en ambachtelijke produktie oplossingen voor de problemen?
- Visies op arbeid.
- Innovatie: welke rol speelt industriële vernieuwing nu eigenlijk?
- Kunnen we komen tot meer „duurzame" vormen van produktie, d.w.z. met minder energie- en grondstoffenverbruik en minder milieuvervuiling, bv. door recycling en kwaliteitsproduktie?

Willen degenen die belangstelling hebben zich opgeven bij ondergetekende? Deelname staat ook open voor niet-CDJA-leden onder 30 jaar (met name CDA-leden).

Kornelis Blok,
Willem Barentszstraat 30,
3572 PK Utrecht,
tel. 030–716156.

KERN CENTRAAL

Kern Centraal is een nieuwe rubriek waarin eens in de twee weken een CDJA-kern de gelegenheid heeft zich te presenteren. Bijdragen voor deze rubriek kunnen aan de redactiecommissie gezonden worden.

CDJA ENSCHEDE

Als plaatselijke kern waren wij uiteraard bijzonder vereerd om genoemd te worden als één der landelijk „aktief" bekend staande kernen en als zodanig door de CDJA-redactiecommissie gevraagd te worden om in CDActueel een artikeltje over onze kern te schrijven. In hoeverre de aanduiding „aktief", in vergelijking met andere kernen, inderdaad van toepassing is op onze kern, is iets wat we graag aan anderen ter beoordeling overlaten. Dit artikeltje mag misschien hiertoe bijdragen.

Onze kern is gevestigd in Twente en wel te Enschede: een overwegend socialistische gemeente met ongeveer 140.000 inwoners, grote gemeentelijke financiële problemen (artikel 12) en een programcollege waarin PvdA, CDA en D'66 samenwerken (een voorbeeld voor Den Haag!). De Enschedese kern bestaat al weer heel wat jaartjes. Lange tijd hebben we ons Christen Democratische Jongeren genoemd en dit jaar zijn we tot het CDJA toegetreden.

Wat betreft het ledenaantal is het altijd, (maar waar niet?), kwakkelen geweest. Op dit moment telt onze kern 22 leden waarvan de helft aktief mag worden genoemd. Een groot deel van onze leden is afkomstig van de Technische Hogeschool, hetgeen toch wel een bepaald stempel op de kern drukt. Een aantal leden is vertegenwoordigd in provinciale en landelijke CDJA-verbanden. Een goede zaak, op deze wijze blijven we op de hoogte van het reilen en zeilen binnen het CDJA. Althans, die indruk hebben we.

De contacten met de plaatselijke CDA-afdeling zijn goed te noemen. We hebben vertegenwoordigers in een aantal bestuurlijke organen zoals het dagelijks en algemeen bestuur, propagandateam etc. Het CDA ondersteunt de kern financieel en organisatorisch waar mogelijk in het ondernemen van activiteiten. Eveneens een goede zaak.

Stug

De contacten met de Enschedese CDA-fractie zijn wat betreft de fractiebegeleiding iets minder uitbundig. Dit is voornamelijk gelegen in het feit dat de fractiebegeleidingsgroepen in Enschede, waar ook jongeren bij betrokken zijn, slecht of geheel niet functioneren. Er wordt ook geprobeerd om een begeleidings- of werkgroep vanuit het CDJA op te richten, maar dat initiatief verloopt nog tamelijk stug.

De activiteiten van onze kern richten zich voornamelijk op politieke voorlichting en meningsvorming binnen de eigen ledenkring. Hiertoe worden maandelijks ledenvergaderingen gehouden volgens het bekende recept van „politiek onderwerp met deskundige spreker". Het laatste jaar zijn o.a. aan de orde geweest problemen als jeugdwerkloosheid, huisvesting, drugs- en alcoholverslaving, de artikel-12-situatie, kernbewapening en het CDA-verkiezingsprogram. Ook de landelijke politieke ontwikkelingen werden uiteraard met grote interesse en vaak met argusogen gevolgd. Tevens is er uitgebreid aandacht geschonken aan de verkiezingen. Naast de medewerking aan de gebruikelijke propaganda-activiteiten hebben we als CDJA een politiek café met muziek en cabaret en een politiek forum georganiseerd.

Op het moment gaat de belanstelling behalve naar de formatie met name uit naar de komende gemeenteraadsverkiezingen. Bij de opstelling van het Enschedese CDA-gemeenteprogram proberen we krachtig onze stem te laten horen. Tot slot nog dit. Onze ervaring is dat het niet altijd eenvoudig is om zelfs in een grote gemeente als Enschede de CJDA-motor volop draaiende te houden. Meestal wordt veel gevergd van weinig mensen waarbij het resultaat weleens minder is dan werd verwacht. Tevens nodigen de ontwikkelingen in de politiek van het CDA niet altijd uit om juichend en enthousiast binnen het CDA aan de slag te gaan. Om ondanks alles tóch vrolijk en fris verder te gaan is weleens moeilijk. We doen echter ons best. Het CDJA en de christen-democratische politiek zijn het uiteindelijk wel waard. ■

Namens het bestuur van het CDJA-Enschede,
Jaap Schouten

PRIJSVRAAG

Wij ontvangen via het CDJA-secretariaat verschillende CDJA-blaadjes uit provincies, steden en dorpen. Toch vermoeden wij dat er nog veel meer van deze krantjes, stencils, blaadjes, ja soms complete tijdschriften in omloop zijn.

Daarachter gaan een enorme activiteit, enthousiasme en vrijetijdsbesteding schuil. Dat moet beloond worden. Maar tevens moeten meer CDJA-afdelingen zo'n contactorgaan gaan maken. Dat is heel belangrijk in een politieke jongerenclub voor de uitwisseling van informatie, voor de vorming van de leden, voor de onderlinge contacten, noem maar op.

Maak je een krant voor CDJA'ers, stuur dan telkens een exemplaar naar het landelijk secretariaat. Wij hebben namelijk een prijs ingesteld voor het beste blad binnen het CDJA. Jaarlijks loven wij op de algemene ledenvergadering deze prijs uit. Criteria voor de selectiecommissie (uit de CDJA-redactiecommissie) zijn o.a. – regelmaat van verschijnen, – de lay-out, – de inhoud (originaliteit, vormend karakter, participatie van leden, e.d.). Op het landelijk secretariaat kan je een reglement aanvragen met alle bijzonderheden.

CDJA'ers: aan 't werk, typen, nieten, vouwen, adresseren, bezorgen enz. Jullie krant maakt ook een kans.

HORZELTJE

„VREDES-MA(A)RS"

In een column als deze kun je niet zomaar voorbij gaan aan zo'n geweldig evenement als de „mars van de 21e", te Amsterdam. Een prachtige demonstratie voor geluk, welzijn, kortom al het goede waar het woord „vrede" voor staat. Maar, ik heb last van een sluipend virus, dat volgens onwelwillende lieden als een notoire CDA-kwaal wordt geduid: twijfel.

Het streven naar vrede en veiligheid staat de demonstranten – als elk wèldenkend mens – hoog in het vaandel geschreven. Maar is een demonstratie effectief? Helpen de leuzen? Stel dat het motto „geen (nieuwe) kernwapens in Europa" inderdaad zou worden nageleefd, helpt dat dan werkelijk de vrede te bevorderen? Als zo'n 10, 15 jaar geleden jouw vervelende buurjongetje zijn katapult had weggegooid, had jij dat ook met de jouwe gedaan? O.K., jij wel: Maar omgekeerd? Nauwelijks is je eigen elastiek in de struiken verdwenen of je had waarschijnlijk een oververse kers in je nek. Onaangenaam kentrekje van geniepige jongetjes.

Ja, ja, 't heeft ook met vertrouwen te maken, eenzijdig te ontwapenen. Maar zijn de „grote jongens" wel zoveel verstandiger dan de kleine? Reagan deed vorige week Brezjnev het voorstel op korte termijn te praten over vermindering van alle wapens, dus ook van kernwapens, met name in Europa. Juichende stemmen in dit werelddeel, behalve bij M. J. Faber, de grote man achter de Amsterdamse demonstratie, die samen met Moskou oordeelde: „Ach wat, gewoon propaganda!" Goed, natuurlijk speelt bij zo'n onderhandelingsaanbod, zeker op zo'n moment en vooral ten opzichte van West-Europa een propagandistisch aspect een zekere rol. Maar kan, mag en moet het daarmee worden afgedaan? Een teleurstellende, zo niet onthutsende houding.

Een spreker van het persbureau Tass lichtte een en ander zaterdag nog eens even toe. „Nee hoor, gewoon weer een Amerikaanse stunt." Want als je alles optelde en aftrok kwam het neer op een „eenzijdige ontwapening van Rusland". En dat werd gezegd met zo'n gezicht van: als we dat zouden doen waren we toch wel mesjokke, nietwaar?!

Verdomme, dacht ik toen. Die lui in Amsterdam zijn op de verkeerde plaats. Lubbers zei het de 14e al op de ALV in Utrecht: zulke demonstraties zijn ook nodig in Warschau, Moskou en Leningrad. Om met Janssen en Janssens te spreken: Sterker nog, juist in Moskou en Leningrad. Maar dáár kàn het niet, nietwaar?

Toch is een kans gemist. Zondag hadden we immers allemaal naar Bonn kunnen gaan om Brezjnev daar te verwelkomen en hem te laten zien dat eenzijdig ontwapenen misschien toch niet zo belachelijk is.

Maar alle mooie woorden en leuzen van de afgelopen weken ten spijt: ik betwijfel of het helpt. ■

Willem van der Putten

NU OVERAL VERKRIJGBAAR

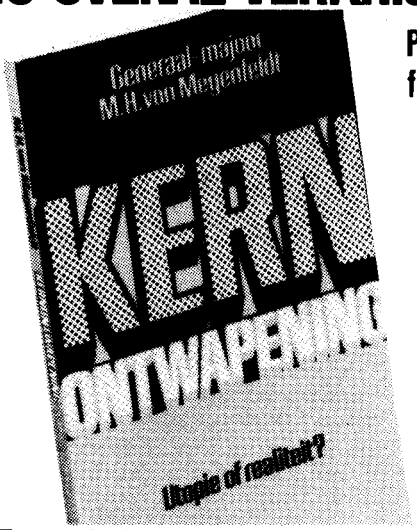

Paperback
f 12,50

ZOMER & KEUNING BOEKEN – EDE

Een onthullend boek over de kernwapenwedloop in de wereld en de mogelijkheden om die te doorbreken.

Harde feiten en de indringende visie van een kenner bij uitstek, generaal-majoor M. H. von Meyenfeldt.

In deze tijd van 'doemdenken' een boek om gelezen te hebben!

OV bank

N V ONDERLINGE
VOORZORG VAN 1894
bank voor ambtenaren

Zonnehof 1
Amersfoort
tel. 033 - 64 49 22
(na 18.00 uur
033 - 17 2 66)

PERSOONLIJKE LENINGEN

Snel en diskreet voor (semi) overheidspersoneel in vaste dienst tegen rente beneden de wettelijke tarieven. Tussentijdse verhoging en/of overname elders lopende verplichtingen mogelijk (hieraan kunnen kosten zijn verbonden). Kontant geld. Kwijtschelding bij overlijden tot max. f 20.000,-.

ENKELE VOORBEELDEN*

PERSOONLIJKE LENINGEN

Netto in handen	Maandelijkse aflossing 24 mnd.	48 mnd.	60 mnd.
f 5.000,-	f 253,-	f 148,-	f 127,-
f 8.000,-	f 400,-	f 232,-	f 198,-
f 10.000,-	f 498,-	f 288,-	f 247,-
f 12.000,-	f 597,-	f 345,-	f 295,-
f 15.000,-	f 745,-	f 430,-	f 365,-
f 20.000,-	f 985,-	f 570,-	f 488,-

DOORLOPEND KREDIET

Limiet-bedrag	rente-percent. p. mnd.	maandtermijn incl. rente	Theor. looptijd in mnd.
f 5.000,-	1,5%	f 100,-	94
f 8.000,-	1,4%	f 160,-	87
f 10.000,-	1,4%	f 200,-	87
f 15.000,-	1,35%	f 300,-	84
f 22.000,-	1,3%	f 440,-	82
f 30.000,-	1,2%	f 600,-	77

* Wijzigingen voorbehouden. Andere bedragen mogelijk.

Bel bovenstaand nummer of schrijf (zonder postzegel) naar O.V. Bank, antwoordnummer 173, 3800 VB Amersfoort en u ontvangt vrijblijvend documentatie met uitgebreide tabel.

Fotografeert u?

U en uw camera

wegwijzer naar betere fotografie

is een tijdschrift, boordevol kleurenafbeeldingen, dat ook de beginnende foto-amateur door een instructieve en met grote deskundigheid geschreven tekst, op weg helpt naar het maken van goede opnamen.

U en Uw Camera is verkrijgbaar bij de tijdschriftenhandel en een groot aantal fotodetailzaken en kost slechts f 4,50.

U kunt in het bezit komen van een proefnummer door f 2,75 over te maken op gironummer 2000531, t.n.v. Helmond Periodieken te Helmond, onder vermelding van 'proefnummer Camera'.

U kunt zich ook abonneren door de bon in te sturen. U betaalt dan voor een abonnement van december 1981 t/m september 1982 f 38,–. Een postzegel is niet nodig.

Noteer mij voor een abonnement t/m september 1982.
Na ontvangst van de acceptgirokaart betaal ik hiervoor f 38,–.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Helmond Periodieken

Antwoordnummer 507
5700 VB Helmond
☎ 04920-3 98 02

CDA

WEEKBLAD VAN HET CDA 1e JAARGANG NUMMER 61 – 5 DECEMBER 1981

CD/ACTUEEL

Ruud Lubbers: Investeringsloon beter dan solidariteitsheffing

CDA wil Biesbosch als Nationaal Park

Besteding aardgasbaten moet anders

Vrouwenberaad over vrede en veiligheid

Onderwijs en emancipatie

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

A. v/d HOUTEN
& M. KOPUIT

volgden de politiek
van Nederland t.o.v. Israël
en de Palestijnen.
Een boeiende bundel over
„evenwichtige"
politiek.

WIJ STAAN ACHTER ISRAEL
WIJ STONDEN ACHTER ISRAEL
WIJ HEBBEN ACHTER ISRAEL GESTAAN

f 25,–

AMPHORA BOOKS

nieuw! HET
BEDROG
MET DE
KERN
RAKETTEN
HERMAN WIGBOLD
Ad.Donker
voor elke CDA-er
bij iedere boekhandel
voor maar f 18,50

PARTIJ NIEUWS

Provinciale Afdeling Zuid-Holland

De algemene ledenvergadering van he CDA-Zuid-Holland zal gehouden worden op 16 december om 20.00 uur in het Provincie huis, Koningskade 1-2, Den Haag (vlakbij he Centraal Station). De vergadering zal staan in het teken van het vaststellen van het pro gramma en de kandidatenlijst. De stemheb bende leden krijgen een persoonlijke uitnodi ging. De overige leden worden bij deze uitge nodigd deze belangrijke vergadering bij te wonen.
De secretaris, Pierre Bovens, Mallemolen 55 28, Den Haag.

CDA-Ravenstein

Woensdag 16 december spreekt staatsse cretaris Piet van Zeil over het sociaal-econo misch beleid van het tweede kabinet Van Agt Aanvang 20.15 uur in het gemeenschapshuis Vidi Reo, Van Kesselplaats te Ravenstein.

BETONFABRIEK
A. M. HOEKE **„VRIJENBAN"**
BETONWAREN
Rotterdamseweg 376 - Delft
Telefoon 015-560193 b.g.g. 570909.

Sleepdienst Broedertrouw B.V.
v/h Fa. C. den Boer & zonen
Ringdijk 432 - Zwijndrecht
Telef. 078-12.61.66 (4 lijnen) - Telex 29406.
ALLE TRANSPORTEN TE WATER.

Stelt u prijs op
VAKWERK
KWALITEITSARTIKELEN
dan **VAN ZEBEN'S**
Woninginrichting N.V.
Laarstraat 12-20 - Zutphen.

CD/ACTUEEL

Onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter)
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Aad van Dulst
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

Adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman
Gerard van der Wulp

Redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

Redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag,
tel. 070-924461

Advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

Druk:
BDU Barneveld

Abonnementsprijs:
ƒ 39.- per jaar

DEZE WEEK...

Investeringsloon

CDA-fractievoorzitter Ruud Lubbers heeft opnieuw gepleit voor de invoering van investeringsloon in plaats van een solidariteitsheffing. Pagina 6, 7

De Biesbosch

Druk van CDA-Kamerleden heeft er toe geleid dat volgend jaar de Biesbosch de status krijgt van Nationaal Park. Pagina 9.

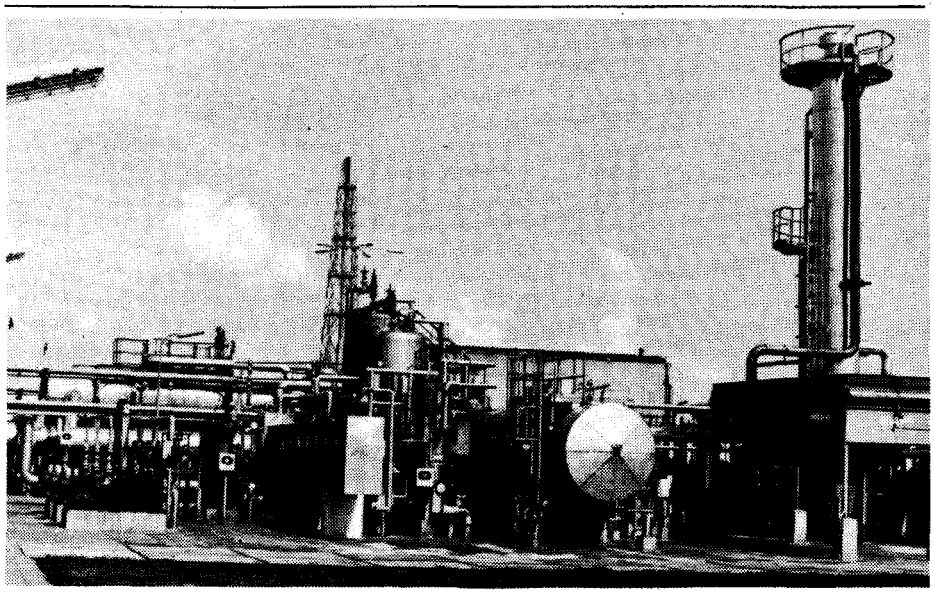

Aardgas

„Met al onze aardgasbaten hebben wij belangrijke kansen om onze industrie aan de gewijzigde economische omstandigheden aan te passen laten liggen." Aldus fractielid René van der Linden die stelt dat de besteding van de aardgasbaten anders moet. Pagina 15.

Onderwijsemancipatie

De maatschappelijke achterstand van vrouwen en meisjes komt mede door hun geringere schoolopleiding. Het ontwerp-actieprogram emancipatiebeleid wil daar wat aan doen.
Geen geringe opgave aldus Annelies van den Beld. Pagina 19

EN VERDER...

Partijnieuws 2
Commentaren 4, 5
Daarnaast 5
Fractie 6, 7, 8
Zwart-Wit 10
Beurtelings 11
Vrouwenberaad over vrede en veiligheid 12
Senaat 13
Europa 14
Boeken 16, 17
Regio 17
Hypotheekrente-aftrek en inflatie 18
Uw mening 20
CDJA 21, 22, 23

COMMENTAREN

Wat is oud?

Er is een tijd geweest dat het van progressiviteit getuigde om maximum-leeftijden vast te stellen voor besturen en vertegenwoordigingen van allerlei organisaties en politieke partijen. De doorstroming was onvoldoende en enkele generaties domineerden het maatschappelijk leven. Bovendien maakte de gangbare maatschappelijke etiquette het niet gemakkelijk om de heren (want het ging vooral om heren) duidelijk te maken dat het wellicht tijd werd om op te stappen. De drang tot het stellen van maximum-leeftijden viel samen met de behoefte allerlei verouderde patronen en structuren te doorbreken.
Genoemde generaties vormden het symbool van deze patronen. De tijden zijn snel veranderd. „Oud" werd een relatief begrip. Er werden zelfs nieuwe namen voor bedacht: „Post-actieven" „65-plussers", „Vutters". Hun aandeel in het maatschappijbeeld – alsmede hun conditie – steeg aanzienlijk. Het inzicht is groeiende dat in de keten der generaties velen uit de generatie van zestig en ouder een eigen en belangrijke inbreng kunnen hebben in het maatschappelijke en politieke leven.
In dat licht bezien is het wijs, dat het CDA is teruggekomen op zijn aanvankelijk voornemen en op de partijraad van 21 november de leeftijdsgrens, als criterium zonder meer, heeft afgeschaft.

CD/ACTUEEL

Wie is geschikt?

Of de praktijk bij kandidaatstellingen ingrijpend zal worden gewijzigd is intussen de vraag. Evenmin als iemand van een lijst geweerd moet worden *omdat* hij/zij tot de ouderen behoort, zal hij/zij om die reden opgenomen worden.
Jeugd of ouderdom dient geen formele belemmering te vormen, een extra aanbeveling is het ook niet. Het gaat er bij kandidaatstellingen maar om wie *geschikt* is.
Wie is er geschikt? Daarbij gaat het in de eerste plaats om iemand die geraakt is door grondslag en politieke uitgangspunten van het CDA. Hij/zij moet daarnaast in staat zijn deze in concrete politieke situaties op overtuigende en aanstekelijke wijze in beleid om te zetten. Bepaalde sociale en bestuurlijke vaardigheden zijn nodig: politiek is ook een ambacht. Betrokkene moet geworteld zijn in het maatschappelijk leven. Hij of zij moet bij voorkeur nog specifieke deskundigheden bezitten op een aantal terreinen. Dan moet hij/zij ook nog tijd hebben terwijl ervaring erg belangrijk kan zijn in het politieke spel.
Of men vervolgens 20, 40 of 60 is, is niet zo belangrijk.

CD/ACTUEEL

Vrijmoedig

De keerzijde van het besluit van de partijraad om de leeftijdsgrenzen los te laten is dat men in de partijafdelingen in alle vrijmoedigheid alleen eigenlijke criteria han-

Internationale conferentie

De directeur van het wetenschappelijk instituut voor het CDA, drs. A. M. Oostlander, verwelkomt de deelnemers aan een internationale conferentie van de Konrad Adenauer Stiftung (het studiecentrum van de Westduitse CDU) in het CDA-huis. Donderdag 26 en vrijdag 27 november is door een kleine veertig leden van christen-democratische partijen in vrijwel alle lidstaten van de Europese Gemeenschap geconfereerd over het thema „Financiën en Openbare welvaart". Kernpunt in de conferentie was de vraag hoe de problemen van afbrokkelende werkgelegenheid en oplopende overheidsschulden het hoofd geboden kunnen worden. Opmerkelijk was dat de analyse van de problemen in de verschillende lidstaten tamelijk gelijkluidend was. Er bleek ook een vrij grote mate van eensgezindheid over de stelling dat vermoedelijk pas op middellange termijn werkelijke, duurzame oplossingen gevonden kunnen worden. De vraag is evenwel of het sociaal aanvaardbaar is zolang enige miljoenen werklozen uitgerangeerd te laten met alle gevolgen van dien.

Drs. A. M. Oostlander (midden) spreekt de deelnemers in het CDA-huis toe. *(foto Nick Morelis)*

Dit element is met name vanuit de Nederlandse delegatie benadrukt. Een van de sprekers op de conferentie was minister Van der Stee van Financiën. De Konrad Adenauer Stiftung belegt per jaar enkele conferenties over verschillende voor de Europese christen-democratie belangrijke thema's. Dit was de tweede conferentie in Den Haag, nadat in november 1980 ook in Den Haag werd gecongresseerd over het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid van de Europese Gemeenschap. ◀

teert bij de kandidaatstelling. De profilering van de CDA politiek is te belangrijk om oneigenlijke criteria toe te passen. Waardering voor wat iemand vroeger heeft gepresteerd en begrip voor zijn omstandigheden zijn waardevolle zaken, maar die dienen op andere wijze te worden gehonoreerd, al zal dat in de praktijk wel eens moeilijk te realiseren zijn. Maar vooral in deze starttijd van het CDA zijn alleen de besten goed genoeg. Ook degenen die alleen maar „zo graag in de politiek willen" dienen met gepaste argwaan te worden bejegend. Daar is het CDA niet voor. Wanneer afdelingen consequent iedere vier jaar opnieuw naar de meest geschikte mensen zoeken voor de komende periode dan is het ook niet meer pijnlijk wanneer lijsten worden vernieuwd. Dan wordt de zittende kandidaat niet afgedankt. Hij wordt afgelòst.

CD/ACTUEEL

Roken

Roken wordt terecht maatschappelijk steeds meer omstreden. Al sinds jaren weten wij dat het slecht is voor de volksgezondheid. Intensieve campagnes en hogere prijzen hebben het roken krachtig teruggedrongen. De overheid speelt daarin een rol als voorbeeldgever; sigaretten en sigaren worden niet meer aangeboden. Vergaderingen zonder de walmen van een benauwende rook nemen toe.
Bewoners van Zaanstad hebben de rechter gevraagd het roken in vergaderingen te verbieden omdat deze bewoners niet tegen rookgordijnen kunnen. Daardoor konden zij vergaderingen van hun wijkraad niet bijwonen. De rechter willigde hun verzoek onder meer niet in omdat de wettelijke mogelijkheden ontbreken het roken te verbieden. Wij vinden ook niet dat dit soort zaken langs wettelijke wegen geregeld moet worden.
Het niet-roken kan immers ook krachtig bevorderd worden door goede afspraken hieromtrent te maken tijdens de vergaderingen. Een actieve opstelling van locale, provinciale en landelijke overheid is daarbij geboden. En ook hier geldt: goed voorbeeld doet goed volgen.

CD/ACTUEEL

DAARNAAST

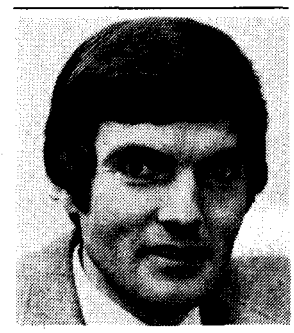

Een partijgenoot in zichzelf (vrijdagavond, het haardje brandt, de gordijnen zijn dicht). „Nog tien minuten... nieuws... de post doornemen... kan nog wel even... Readers-digest... Kerkkrantje... giroloterij... bankafschriften... hè jèssus! rood, rood wat de klok slaat... wel ja, dat kan er ook nog bij CD/ACTUEEL, soort zoekt soort... toch al altijd het gevoel gehad dat hij wat anders was dan vroeger... na de Telegraaf en de partijraad!... tot nu maar wat doorgebladerd... toch eens echt kijken... wat is het eigenlijk voor een blaadje... schijnt 'n weekblad te zijn... moet er niet aan denken... elke week! redactie... redactie... ja hier... eens kijken... ja dat dacht ik al... een, twee, drie, vier... vier stuks, niet te geloven!!! die club zit vol loyalistenaanhangers... aardige lui... menen het goed... idealisten, ja dat zijn het... kunnen natuurlijk nóóit mijn blad schrijven... kijk aan, ook al redactielid... die vindt – heb ik gehoord – dat we de Russen moeten begrijpen... levensgevaarlijk... te lang onder invloed van geflipte marxistische hoogleraar... bij de Russen kan toch zelfs de lente niet mooi zijn... is zeker politicoloog... trouwens, dacht dat hij een geheide Navo-joekel was... een politiek gehandicapte dan wel... had ik vrede mee... 'tuurlijk, 'tuurlijk dat applaus op de partijraad... terecht, zééééééér terecht... ziet er niet slecht uit van binnen... net echt dat blad... waar ging het ook al weer over?... kinderbijslag, vechtende redactieleden... schijnen elkaar met slagwapens door de gangen van het CDA-huis achterna... praatjes over Van Agt... jawel hoor tegen Dries... wat een keiharditeit... wat denken die lummels wel... waar is de partijdemocratie gebleven... waarom doen die jongens niet gewoon... geeft toch meer arbeidsvreugde... worden er ook nog dik voor betaald!... kinderbijslag moet bespreekbaar zijn!!! Wat een amateurs... dwars door het porcelein... Lubbers voor schut... fractiespecialisten in de groene gordijnen... een schijnt het blad niet meer aan te willen raken, wil eerst de redactie op de keien.. wat kras, wat kras... maar toch... misschien niet eens zo gek... wat zei de Telegraaf ook weer?... sommige redactieleden stappen al op... móét juist zijn... toch niet voor niets de grootste krant... kijk aan, de heren gaan elkaar schrijven... lieve Piet en Ton-verhalen... oh ja, die ene is gaan demonstreren... en ons nog oproepen ook... om mee te doen... weer andere fractieleden onder stress!!... kijk, kijk, de heren zijn het niet eens... nu hanteren ze hun slagwapens al openlijk!... moet je lezen... die wil iedereen kernwapens geven... volstrekt bij de wilde konijnen af; dus toch een Navo-joekel... doet me vreugd... hoewel hij gaat toch een tikkie ver, te ver denk ik zelfs... even de commentaren lezen... zit deze keer geen pijn in... maar volgende keer?... hè, dan krijg ik het blad niet... dat moet veranderen... waar is die bon.. ja, hier... we mogen ons nog abonneren ook... toch aardig van ze... zo dat is voor elkaar... niet vergeten te posten... ik ben als partijlid toch verplicht goed in de gaten te houden wat die blaaskaken wekelijks uit hun pers persen...
Jan, Jan... het nieuws begint!!! leg dat blad nou weg... lees het straks maar uit, desnoods voor je gaat slapen... Beste partijgenoten, ik weet het, besef het, dit is een kwalijke grap... duidt mij deze niet euvel... ◄

Ton de Kok

In deze column geven redactieleden hun persoonlijke visie weer

Weinig dynamiek in Europese Gemeenschap

Het resultaat, of beter het gebrek daaraan, van de recente Europese top in Londen klonk maandag door in de aan Europa gewijde uitgebreide commissievergadering in de Tweede Kamer.
De woordvoerders konden weinig anders dan somber klinkende verklaringen afleggen, vol zorg over de toekomst van een hevig verdeelde Europese Gemeenschap. De CDA-woordvoerders, de fractieleden Joost van Iersel en René van der Linden besteedden elk op hun vakgebied aandacht aan de vele problemen waarvoor de EG zich ziet gesteld.

„We staan met de Gemeenschap op een kruispunt van wegen. Evenals in het nationale beleid zijn de keuzes te ontlopen. Niet werken aan een gemeenschappelijke aanpak betekent het bevorderen van afbraak. De Nederlandse belangen zijn evident. We hopen dat de regering die in haar regeringsverklaring karig aan woorden over Europa was, hier niettemin een hoofdpunt van beleid ziet," zei fractielid Van Iersel. Europees topberaad en mislukking zijn zolangzamerhand synoniem geworden. „De regeringen," vervolgde hij, „lijken nu toch onmachtig om afglijden te voorkomen. Wat het CDA betreft wil ik hierom nogmaals beklemtonen dat wij de Gemeenschap blijven beschouwen als een onmisbaar instrument om economisch en politiek de stabiliteit in ons wereldeel te handhaven, terwijl zij niet minder onmisbaar is als positieve factor van de wereldvrede en voor de Noord-Zuid-verhouding in economisch opzicht."

De CDA-woordvoerder ging verder in op de Europese politieke samenwerking (EPS), waar het al evenmin botertje tot de boom is, zeker als het gaat om de relatie met de Verenigde Staten. Van Iersel: „In zekere zin zijn we toe aan een nieuwe invulling van het functioneren van het Bondgenootschap onder erkenning van twee punten. Het eerste is de vitale betekenis van goedgestructureerde betrekkingen tussen West-Europa en de VS zowel met het oog op de vrede in de wereld als in het bijzonder op ons eigen Europese continent. Het tweede punt is dat een erosie van de Europese samenwerking ook het bondgenootschap niet onaangetast zou laten en dat een instrument als de EPS wel degelijk tot de versterking van de Alliantie kan en moet bijdragen. In onze visie is de Alliantie derhalve gediend met iedere betere organisatie van politiek overleg in Europa dat er wat het Europese belang betreft op is gericht met één stem te spreken in Washington."

Woordvoerder Van der Linden ging in zijn bijdrage in op problemen rond het Europees budget en de Europese landbouwpolitiek. Het Europees huishoudboekje is al even zorgelijk als dat van de lidstaten zelf, vooral omdat een lidstaat als Engeland de hoge bijdrage aan de EG niet kan en wil opbrengen. De strijd om het het Europees begrotingsgeld woedt dan ook volop. „De Europese discussie dreigt zich steeds meer te verengen rond de vraag of lidstaten meer of minder uit de eigen middelenpot van de EEG krijgen in plaats van zich de vraag te stellen wat het gebrek aan gemeenschappelijke aanpak de hele Europese samenleving kost. Sterk onder invloed van teruglopende economieën is de neiging om zich op eigen vestiging terug te trekken gegroeid. Het gebrek aan gemeenschappelijke aanpak heeft de gemeenschap op belangrijke terreinen een achterstandspositie bezorgd," meende hij. ◄

De brief van Den Uyl

Niet zonder spanning werd vrijdag uitgezien naar de brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de Stichting van de Arbeid. De brief aan de sociale partners werd in een eerste reactie van de CDA-Tweede Kamerfractie uitvoerig en serieus genoemd, maar er bleven wèl, zeker in samenhang met de macroeconomische verkenningen, enkele onduidelijkheden die nadere beschouwing nodig hebben.

De fractie zal de brief verder uiteraard beoordelen aan de hand van het regeeraccoord en onderstreept andermaal het grote belang van een zorgvuldig overleg tussen de sociale partners. De eigen verantwoordelijkheid van de sociale partners zal in deze onderhandelingen goed tot uiting moeten komen, meende de fractie.

In een toelichting, zaterdag in een actualiteitenrubriek voor de radio, zei Ruud Lubbers dat juist die verantwoordelijkheid van de sociale partners bij de onderhandelingen uit de brief van de minister niet helemaal tot uiting komt. Hij meende dat er thans meer dan ooit aanleiding is om die eigen verantwoordelijkheid bij de sociale partners te benadrukken. Lubbers: „Voorname redenen hiervoor: 1. de behoefde aan loondifferentiatie, 2. de regeling van het investeringsloon per cao, 3. de discussie over arbeidsmarktkwesties, vraagstukken als opvang van jongeren, uitstoot van werkgelegenheid liggen levensgroot in de bedrijven zelf. Je moet de verantwoordelijkheid daarvoor niet ontkrachten door als overheid in te grijpen met allerlei regels".

De CDA-fractievoorzitter zei desgevraagd hoe aan een loonmaatregel te ontkomen: „Door ervan uit te gaan dat werkgevers en werknemers het zelf opbrengen", daaraan overigens toevoegend dat er ook voor de overheid duidelijk taken zijn weggelegd, zoals het doorvoeren van een aantal ombuigingen. Nogmaals het investeringsloon: in het radio-interview zei Lubbers: „Het gaat erom of men het wil. Ik ga er nog steeds vanuit dat een algemene loonmatiging, waarbij een stukje wordt besteed aan het investeringsloon, beter is voor de werkgelegenheid dan de solidariteitsheffing".

Met minister-president Van Agt noemde Lubbers deze heffing een slecht middel voor een goed doel: de werkgelegenheid. Men zal alle moeite moeten doen om die heffing te voorkomen. Lubbers: „Je moet je afvragen of het investeringsloon toch mogelijk is. Al zou het maar voor de helft ingevoerd worden. Ik ga nog verder. Al zou het maar voor een derde worden ingevoerd, is het nog beter dan de solidariteitsheffing". Daarnaast kunnen volgens de CDA-fractievoorzitter ook het bevorderen van investeringen, rentedaling en het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans positieve elementen zijn die de werkgelegenheid kunnen bevorderen. Hoewel ons land thans in het diepste dal zit, ziet Lubbers als de brief van de minister op punten wordt bijgesteld het land door de dieptepunten omhoog komen en kan men zelfs de weg omhoog gaan uitstippelen. ◄

Ton Huijssoon

Ruud Lubbers:

Investeringsloon beter dan solidariteitsheffing

In een inleiding gehouden voor het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond in Gouda heeft CDA-fractievoorzitter Ruud Lubbers maandag een lans gebroken voor het instellen van het zogenaamde investeringsloon. Dat moet dan wel gebeuren in onderhandelingen tussen CAO-partners, en niet bij wet, hetgeen uitdrukking is van gespreide verantwoordelijkheid. Lubbers meende dat de op deze wijze door werknemers gespaarde bedragen – het gaat om ongeveer een half procent van de loonsom – andermaal op meerdere manieren gebruikt kunnen worden.

„Voor de hand liggende doelen zijn versterking van de financieringsbasis van de onderneming (en daarmee van de werkgelegenheid) en het mogelijk maken van de opvang van meer jeugdigen, van deeltijdbanen en van andere werkschema's in de ondernemingen". De fractievoorzitter voegde daaraan toe dat een principe-uitspraak in het bedrijfsleven de grondslag kan bieden voor een parallelle, maar eigensoortige aanpak in de zogenaamde kwartaire sector. „Aldus zal investeringsloon beter blijken dan solidariteitsheffing" hield hij zijn gehoor voor.

Dalende rente

Ook in zijn „Goudse rede" benadrukte Lubbers het belang van de onderhandelingen zoals die tussen de sociale partners moeten worden gevoerd. Overigens, in het regeeraccoord is algemene matiging van de arbeidskosten een belangrijk instrument om meer werkgelegenheid te krijgen. Lubbers meent dat het overschot op de lopende rekening dat nu in toenemende mate wordt bereikt de rente verder zal doen dalen. En die vermindering is van wezenlijk belang voor de werkgelegenheid. „Veel bedrijven bezwijken immers anders onder de rentelast en voor meer investeringen is een duidelijk lagere rente nodig. Overschot op de lopende rekening, mogelijk door voortgezette loonmatiging èn door een overheid die minder uitgeeft vormen de grondslag voor de rentedaling. De schaarse investeringen die er zijn mogen niet stuiten op een moeras van procedures. Overheden moeten termijnen die voor vergunningen staan strak aanhouden en moeten trachten als regel de maximale termijn slechts voor de helft te benutten. Halvering van feitelijke termijnen voor procedures is een werkgelegenheidsinstrument", meende de CDA-fractievoorzitter.

Financieringstekort

Ruud Lubbers haalde verder de bijstelling van de macro-economische verkenningen aan, waaruit blijkt dat het financieringstekort van het rijk voor 1982 met een half procent vermindert ten opzichte van dit jaar, en op zeven procent komt. Uit dit cijfers blijken naar zijn mening twee dingen:

- hoewel de aardgasbaten minder stijgen dan aanvankelijk werd verwacht, is de weg naar een lager tekort van de overheid eindelijk ingeslagen;
- het tempo van terugdringing van het financieringstekort moet sneller, anders komt het tekort toch nog anderhalf miljard hoger uit dan in het regeeraccoord is afgesproken. (In dit regeeraccoord is een procent vermindering per jaar afgesproken; de uitkomst nu blijkt een half procent; anderhalf miljard gulden verschil).

Er was nog meer uit dat regeeraccoord: „Gemeten naar datzelfde regeeraccoord is er een achterstand in de structurele ombuigingen in de sectoren sociale verzekering, ambtenaren en volksgezondheid. Deze ombuigingen weg te schuiven is sociaal onverantwoord. De rekening zal immers luiden méér werkloosheid en dan bruuske aantasting van wezenlijke collectieve voorzieningen. Of anders gezegd: wie nu ieder en alles wil ontzien, kan straks niemand en niets meer ontzien. Zo ver mag het niet komen", besloot Ruud Lubbers zijn toespraak in Gouda. ◀

FRACTIE

Koninklijk bezoek

In het kader van hun kennismakingsbezoeken aan de Hoge Colleges van Staat hebben Koningin Beatrix en Prins Claus dinsdagmiddag een bezoek gebracht aan de Tweede Kamer.

Hoewel het de bedoeling was dat het staatshoofd dinsdag zoveel mogelijk een normale dag in het parlement zou meemaken, was toch een aantal maatregelen getroffen dat ervoor zorgde dat van het normale patroon toch moest worden afgeweken.

Terwijl de Koningin en Prins Claus plaatsnamen in de ambtenarenloge om gedurende enige tijd de debatten te volgen voerde voor de behandeling van de justitiebegroting CDA-afgevaardigde Sytze Faber het woord. Na hem hield Rob van den Toorn zijn eerste toespraak als kamerlid, beluisterd dus door het staatshoofd zelf.

Later bezochten Koningin en Prins de fractiekamers van PvdA, VVD en CDA. In de CDA-fractiekamer werden ze begroet door het fractiebestuur en een personeelsdelegatie.

Fractievoorzitter Ruud Lubbers gaf een korte toelichting op het fractiegebeuren, nadat de leden van fractiebestuur en personeelsdelegatie waren voorgesteld. Na de bezoeken aan de drie grootste fracties was er een ontvangst voor kamerleden en diensthoofden in de Rookzaal.

De fractie besteedde in de vergadering van dinsdag uitgebreid aandacht aan de behandeling van de begrotingen van binnenlandse zaken, justitie en ontwikkelingssamenwerking. De fractieleden Van der Sanden, Hennekam en Mateman behandelden binnenlandse zaken, de begroting ontwikkelingssamenwerking werd behandeld door de fractieleden Aarts en Van Weezel. ◀

Ton Huijssoon

ADDERTJE

Wordt het geen tijd in het Kremlin een leeftijdsgrens in te stellen?

Vrouwen voor vrede

„Een indrukwekkende manifestatie". Zo omschreef het CDA-Tweede Kamerlid Hanske Evenhuis-van Essen de fakkeloptocht die donderdagavond in Den Haag werd gehouden en die eindigde met het aanbieden van handtekeningen voor vrede en tegen kernbewapening in Europa op het Binnenhof. Namens de Tweede Kamer nam mevrouw Evenhuis deze handtekeningen in ontvangst, samen met CDA-tweede Kamerlid Dien Cornelissen. Aan de fakkeloptocht namen 10.000 vrouwen deel.
Hanske Evenhuis: „Ik heb een uur staan vernikkelen van de kou, maar dat heb ik er graag voor over gehad. Het was een bijzondere ervaring een Japanse aan het woord te horen die het bombardement op Nagasaki heeft meegemaakt en die ons opriep stelling te nemen tegen het gebruik van kernwapens". De fakkeloptocht, georganiseerd door Vrouwen voor Vrede en Vrouwen tegen kernbewapening, stond aan de vooravond van een driedaags congres in het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam, waar ongeveer 800 vrouwen de gevaren van de toenemende kernbewapening behandelden.

Namens de CDA-Tweede Kamerfractie bezocht Jeltien Kraaijeveld-Wouters een deel van dit congres. „Het had een internationaal karakter, met sprekers uit allerlei landen. Je ziet aan de discussies hoezeer het probleem leeft. Ik vind dat je als CDA je daar moet laten zien en de signalen opvangt. De discussie in de partij komt trouwens toch goed op gang. Dat heb ik ook gezien tijdens een bijeenkomst, maandag van het CDA-vrouwenberaad in Utrecht over Vrede en veiligheid. De discussie tussen de 150 aanwezigen stond op een erg hoog peil en was bijzonder goed voorbereid.
Ik vind het prima dat de discussie zo breed wordt gevoerd in het CDA en ik vond dat het Vrouwenberaad in deze uitstekend heeft gefunctioneerd en nog functioneert" aldus Jeltien Kraaijeveld. (Zie voor een verslag van het Vrouwenberaad pagina 12). ◄

Ton Huijssoon

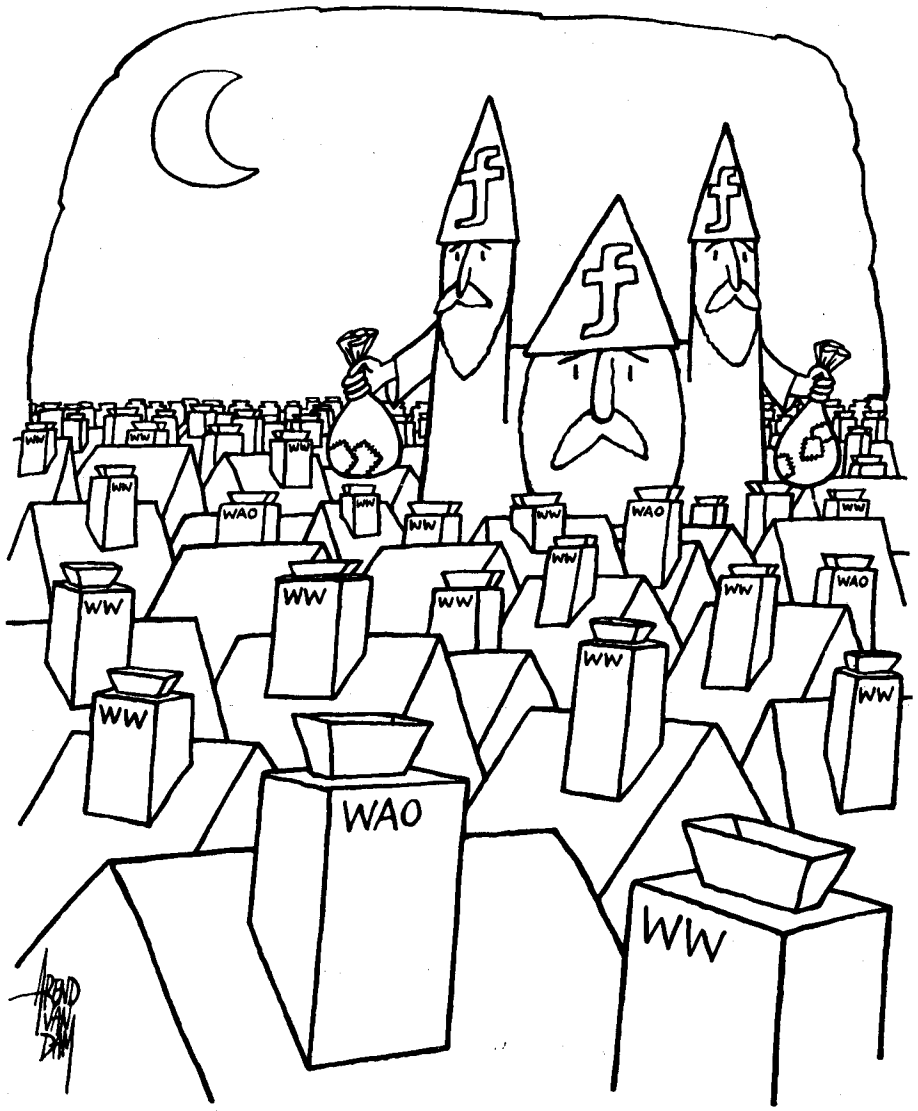

Nederlands actieprogram Emancipatiebeleid

Laatste oproep!

Al geruime tijd, sedert zomer 1981, is het concept actieprogram Emancipatiebeleid onderwerp van gesprek. Veel CDA-Vrouwen en . . . ook mannen? hebben zich verdiept in de voorstellen en suggesties, die staan afgedrukt in het pakket brochures tezamen genoemd „Emancipatie Vooruit".
Het Nederlands Aktieprogram Emancipatiebeleid is een rechtstreeks gevolg van de wereldconferentie van de Verenigde Naties over de positie van de vrouw. In de zomer van 1980 is deze conferentie in Kopenhagen gehouden. Voor 1 november moesten de inspraak-antwoorden worden ingezonden. Omdat de materie wat weerbarstig bleek, kon deze datum door vele mensen niet worden gehaald. Het ministerie van CRM heeft inmiddels laten weten, dat de oorspronkelijke datum is verschoven naar **15 december 1981.**
Derhalve plaatsen wij deze oproep tot eenieder, die het vragenboekje wel had willen invullen, maar door gebrek aan tijd dit niet voor 1 november kon doen.
In het belang van een zo goed mogelijk Nederlands actieprogram is het nodig dat u uw mening geeft vanuit onze CDA uitgangspunten. U heeft nog een royale week de tijd.

Annelies van den Beld-Pott.

CDA wil Biesbosch als Nationaal Park

In de huidige benarde economische situatie is het begrijpelijk dat materiële onderwerpen volop in de belangstelling staan, het is „inleveren" geblazen en menigeen maakt zich terecht zorgen over de ontwikkeling van de werkgelegenheid.
Toch is het goed om bij tijd en wijle te beseffen dat het bij het CDA niet „Om Brood Alleen" gaat en dat een christendemocratische partij zich ook moet inzetten voor het rentmeesterschap der natuur.

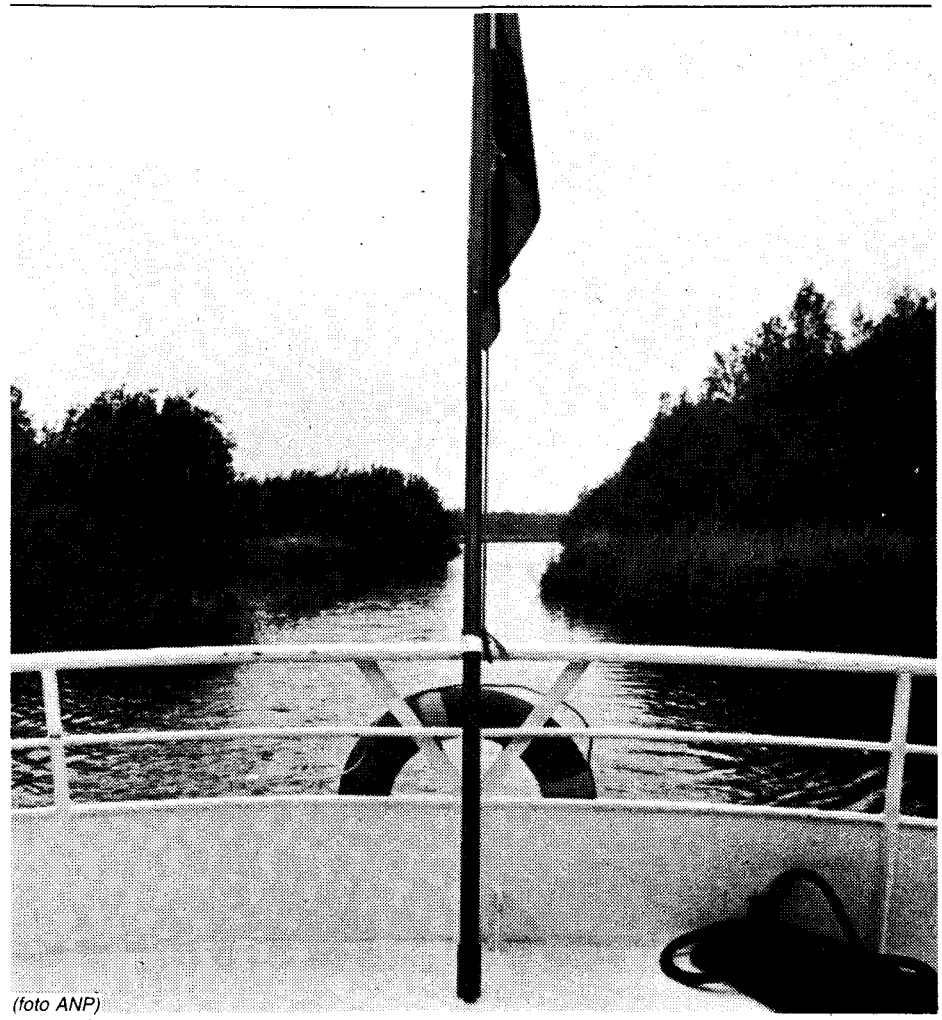
(foto ANP)

Uit eigen ervaring weet ik dat het CDA in de dagelijkse politiek het behoud van natuur, milieu en landschap ter harte gaat, overigens bespeur ik tegelijkertijd dat menig CDA-lid (onbedoeld) het natuurbehoud onvoldoende prioriteit toekent. Met betrekking tot het (landschappelijk) beheer van de Biesbosch heeft het CDA zich van zijn goede kant laten kennen.
Er zijn diverse activiteiten ontplooid door CDA-leden in de regio en in de Tweede Kamer om de Biesbosch tot Nationaal Park te promoveren. Dit is het gebied zeker waard. De Biesbosch is een uniek gebied in Europa. Tot enige jaren geleden was het een zoet water getijden gebied, waarbij eb en vloed met een tij-verschil van bijna 2 meter het gebied een natuurlijke bescherming gaf. In de Biesbosch stromen tientallen fraaie kreken, er zijn graspolders, ruigte- en rietvegetatie. Het aanzien is mooi door een groot aantal grienden, die thans „verwilderen", biezen en wilgen. In dit circa 10.000 ha groot gebied overwinteren tienduizenden wilde eenden en ganzen, er komen weidevogels voor terwijl ook het aantal roofvogels (met name de fraaie kiekendief) toeneemt.
Het is kortom een gebied, waard om behouden te blijven als een volop in ontwikkeling zijnd natuurgebied.
Vooral na de afsluiting van het Haringvliet in het kader van de Deltawerken kwam dit gebied wel in de gevaren-zône. Door ruilverkaveling werden kreken afgedamd en werd een deel van de Biesbosch een nogal grootschalig landbouwgebied, de toevloed van recreanten (voor een groot deel het gevolg van de aanleg van grote jachthavens in de directe omgeving) gaf veel onrust; terwijl ook de op zich verantwoord uitgevoerde aanleg van grote spaarbekkens ten behoeve van de drinkwatervoorziening van Rotterdam en Zuid-West Nederland een inbreuk betekende.
Door de afsluiting van het Haringvliet viel de natuurlijke bescherming weg en moest de overheid zelf voor bescherming zorgen. Gelukkig had de Rijksoverheid oog voor het belang van de Biesbosch als natuurgebied. In de groene nota's werd de Biesbosch genoemd als potentieel nationaal park. Kort gezegd wil deze nota een aantal geselecteerde gebieden primair beschermen als natuurgebied, en binnen dit uitgangspunt de recreatieve mogelijkheden behartigen binnen omschreven grenzen.
Er werd een Commissie Nationale Parken geïnstalleerd onder voorzitterschap van een voormalig CDA Tweede Kamer lid C. F. Kleisterlee. Het is mede aan diverse CDA Tweede Kamerleden te danken (met name aan het Brabantse Tweede Kamerlid P. A. M. Cornelissen) dat door het stellen van Kamervragen de overheid regelmatig en bijtijds werd gestimuleerd voortgang te maken met de beoogde bescherming van de Biesbosch. Toch dreigde onlangs nog deze bescherming op de lange baan geschoven te worden door de heroverwegingsoperatie van de rijksuitgaven. Het was ditmaal het Tweede Kamerlid van het CDA Huib Eversdijk die goed getimed vragen stelde naar de voortgang in de bescherming van de Biesbosch als Nationaal Park. In reactie op zijn vragen gaf de voormalige staatssecretaris van CRM het verlossende antwoord: In 1982 is het nodige budget op de CRM-begroting vrijgemaakt voor de toekenning van de status Nationaal Park aan de Biesbosch.
Concluderend wil ik dan ook afsluiten met de opmerking dat het CDA het natuurbehoud wel ter harte gaat, de Kamerleden moeten hierbij wel gevoed worden met informatie en signalen van de CDA-leden in de regio. Gebeurt dit niet dan is de afstand van de regio naar Den Haag weleens te groot. ◀

Drs. C. O. W. Dubbelman
(o.m. secretaris van de Kamerkring Tilburg voorzitter milieuver. Behoud de Biesbosch)

ZWART WIT

Naar beklaagdenbank

In sommige preken komt op een versluierde manier de vraag naar voren, of men nog wel een christen kan zijn, wanneer men beroepsmilitair is. Verschillende militairen hebben bijna de moed niet meer om naar de kerk te gaan. Niet omdat ze bang zijn zulke preken aan te horen. Maar wel, omdat ze het gevoel hebben regelrecht naar de beklaagdenbank gestuurd te worden. (Ds. J. Goumare in *Centraal Weekblad*).

Eerst klaarheid

Wat kunnen kerken zeggen, wat doen? Moeten zij de politici, de burgers, hun leden voorhouden: wel of geen handhaving van de weerwacht in groter internationaal verband, wel of geen atoompacifisme, wel of geen bombardementen met de conventionele, de „vertrouwde" projectielen.
De kerken zullen tot klaarheid dienen te geraken. Moeten zij voordat het zo ver is de straat op? Moeten zij met een „verpolitiekte actie" de straat op?
(Prof. I. A. Diepenhorst in Centraal Weekblad)

Verwachting

Het woord voeren tijdens de (vredes-)demonstratie is aan strikte voorwaarden gebonden. Het Woord bedienen, ook in de zaken van oorlog en vrede is vrij en de eerst opgelegde taak van de kerk in al haar geledingen. Daarvan blijven we, ook in politiek opzicht, wonderen verwachten. Daarmee vergeleken zou demonstreren ons als te onschuldig moeten voorkomen. (Ds. G. de Klerk in Hervormd Weekblad).

Praktische politiek

De kerk in Zuid-Afrika bezondigt zich als ze niet krachtig getuigt tegen de verkrachting van recht en gerechtigheid. Maar zo is in ons land de situatie momenteel gelukkig niet. Het water moet wel haast over de lippen gekomen zijn, wil de kerk zich in de praktische politiek begeven. Er moet wel een zeer verworden toestand ontstaan zijn, wil ze terecht menen de taak van de overheid, de volksvertegenwoordiging, de politieke partijen, de burgers en de christenen onder hen te moeten overnemen. *(Prof. dr. J. Plomp in Gereformeerd Weekblad).*

Anti regering

De massale antikernwapenbetoging door het IKV uitgebouwd tot een antiregeringsbetoging. Dat was massapsychologisch een schot in de roos. Hoe groter de partij, hoe sterker de betogers haar verguisden: het CDA mocht niet eens komen spreken; de PvdA werd uitgejouwd. Vooral die laatste partij heeft het in haar dubbelverschijning van actie- en regeringspartij uitermate moeilijk. (NRC/Handelsblad)

Dissidenten

PvdA-fractieleider Wim Meijer blijkt een dissident in de gelederen te hebben. Het nieuwe kamerlid De Visser van de PvdA stemde viermaal met PSP, CPN en PPR mee, tegen de eigen fractielijn in. Eenmaal deed hij dat in gezelschap van wat kennelijk de nieuwe groep atoompacifisten binnen de PvdA-fractie is. Acht van de 44. (*De Tijd*).

Moties

Er zijn door de Kamer moties met een verheugende inhoud aangenomen, anderen met een minder verheugende inhoud afgewezen. De samenwerking tussen klein rechts het CDA, de VVD en D'66 kreeg daarbij soms verrassend gestalte. Mits juist gedoseerd kan nog aan bepaalde kwalijke ontwikkelingen door een meerderheid van de Kamer een halt worden toegeroepen. (De Banier SGP).

(geknipt uit Trouw)

Niet aanvaardbaar

Ik kan het niet accepteren als het CDA er een gewoonte van gaat maken om het beleid met steun van de VVD bij te sturen, terwijl ze met ons samen in een kabinet zitten. Ik zou het niet aanvaardbaar vinden als dat door blijft gaan. Zo kan het niet. Ik neem dat hoog op. Ik hoop dan ook dat het eenmalig is. (Wim Meyer in gesprek met *Haagsche Courant*).

Zegt me niets

Het zegt me niets dat de PvdA daarover nu verwijten maakt. Hij mag daaraan niet de conclusie verbinden dat het CDA van twee walletjes zou eten. Ik begrijp dat de PvdA het zo ziet, maar van ons uit gezien, is dat toch niet zo. Het ging om eigen moties, die deels werden gesteund door D'66 en ook door de steun van andere fracties buiten het bekende links-rechts schema vielen. De kwestie van het inkomens-afhankelijk maken van de kinderbijslag is aangekaart door de informateurs. Als fracties moesten we er toen wel een standpunt over innemen en dat was duidelijk afwijzend. (Ruud Lubbers in gesprek met *Trouw*).

Moeilijke realiteit

Het is moeilijk voor de PvdA met de nieuwe sociaal-economische realiteiten te leven. Maar er zit beweging in het denken. Als je nu ziet dat de PvdA krap een jaar geleden nog geloofde in de zekerstelling van de koopkracht van Jan Modaal, terwijl we nu bezig zijn om ons sterk te maken om de koopkracht van de minima min één te beschermen, constateer je toch een enorme ontwikkeling in het denken. (Andre van der Louw in Elseviers Magazine).

Tijd nodig

VNO-voorzitter Van Veen hekelt de verbale en mentale, maar niet politiek vertaalde bezorgdheid rond het Binnenhof. Hij gispt de PvdA, die tijd nodig zou hebben om zich aan de sombere economische situatie aan te passen. „Maar ik zie honderden ondernemers kapot gaan, en met hen de arbeiders met wie ze twintig tot dertig jaar samenwerkten. Omdat te zien onttakelen . . . ik heb er geen excuus voor". *(Elseviers Weekblad).*

BEURTELINGS

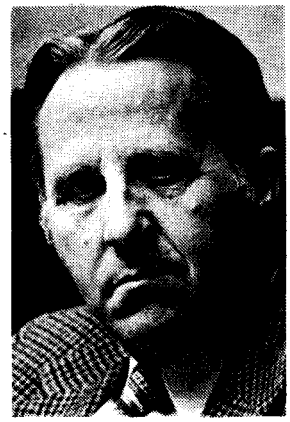

Anton Veerman

De bedoeling van deze column lijkt mij te zijn, dat mensen, die niet zo direct bij de actuele politiek betrokken zijn, op hun wijze uiting geven aan gedachten die bij hen leven. Nu ook weer niet allerindividueelste expressies van allerindividueelste emoties – laat ik deze pennevruchten liever aanduiden als achtergrondmuziek. Dit blad is geen mager partijblad – al wordt het helemaal door de partij uitgegeven en verzorgd. Bewaar me; dan zou het echt ook helemaal onleesbaar worden; alles koekoek één zang, nihil obstat. Wij zijn gelukkig een levende partij, pluriform, met een open discussie rondom een aantal gemeenschappelijke uitgangspunten. Een levende partij kan niet zonder zo'n discussie; die is vruchtbaar, houdt de zaak bezig, brengt de gedachten verder.
Ik hoop, dat de zes beurtvaarders zo bezig kunnen zijn; en – zonder dat er bloed uit vloeit, maar ook weer niet al te voorzichtig, al te braaf – wat gedachten kunnen ventileren.

Een partij, zeker het CDA kan niet zonder zo'n achtergrond; niet als een vast gegeven, waarnaar de politieke mensen volgaarne verwijzen (en daarmee basta) neen, een gegeven, een uitgangspunt, dat men in de partij steeds weer aan de orde stelt, dat dus permanent aan de orde is, of liever nooit buiten de orde kan zijn. Zonder dat zijn verhalen over een ethisch reveil (wat dat dan ook zijn moge) niet anders dan dierbare, principiële oprispingen.
Wij hebben een politieke overtuiging, niet in de kast, maar op tafel, om er mee bezig te zijn. Desnoods bijna tot vervelens toe.
Politiek is een pragmatische zaak, niet bij gebrek aan overtuigingen, maar op basis van overtuigingen.
Een voorbeeld om elkaar goed te verstaan: de kernwapens.
Die zaak blijft uiteraard actueel. Een verdraaid moeilijk probleem; waar je met kreten niet uit komt. Enerzijds onze verantwoordelijkheid voor de schepping, waar ook ons program van spreekt; ons rentmeesterschap. En anderzijds trouw aan gesloten verdragen is ook bepaaldelijk in de geest van het CDA.

In deze week van Genève mogen wij hopen, dat de algemene verontrusting in Europa doorgeklonken heeft in Washington en in Moskou. Maar los daarvan: de zaak moet aan de orde blijven, principieel en zakelijk bekeken in haar vele aspecten.

Slechts een enkel voorbeeld. Het is in de politiek altijd kort dag. Over twee jaar zit een volgende programcommissie alweer een nieuw verkiezingsprogram te componeren.
Dat betekent, dat we nog maar een aantal maanden hebben om in nota's en rapporten het vrijere denkwerk wat van de grond te krijgen. Ik hoop, dat er uit deze rubriek de nodige voorzetten gegeven kunnen worden om de boel aan de gang te krijgen. Vandaar mijn pleidooi voor een open discussie zonder allerlei angstvalligheid.

Voor zo'n discussie denk ik aan een aantal karaktertrekken. Ze moet zijn:

a) historisch-principieel. Je komt wel mensen tegen, die praten alsof de politiek (om niet te zeggen: de wereld) gisteren begonnen is. Zo is het echt niet helemaal; al onze drie partijen hebben een flink stuk historie achter zich, waarin er ook bijna overdadig veel geschreven is.
Dat is stof om met gepaste distantie kennis van te nemen. Gepaste distantie d.i. als wij er goed afstand van nemen is dat niet, omdat wij er nooit van gehoord hebben, maar omdat wij in de jaren tachtig leven en de zaken ook op hun relatieve waarde mogen taxeren. Maar zoals gezegd: het CDA kan niet leven en hoeft niet te leven zonder achtergrondmuziek.

b) creatief-actueel. Het leven gaat door, volgens sommigen zelfs adembenemend snel. Nieuwe problemen vragen om nieuwe oplossingen, zoals nieuwe wijn om nieuwe zakken. Het zou een gevaar voor het tripartite CDA kunnen zijn, dat wij elk graag met onze oude, vertrouwde plunje pronken. Mis. We moeten samen een nieuwe taal, de CDA-taal, spreken. Maar ook los daarvan behoort een politieke beweging vernieuwingsgezind te zijn; zeker wij, want al het bestaande is, zo erkennen wij volmondig, mensenwerk, dus niet volmaakt. Daarom geen gezapig, gemakkelijk vasthouden aan het bestaande, maar creatief inspelen op nieuwe problemen en nieuwe situaties. We zijn niet rechts en niet links, zeggen we wel. Wat dan? Wel: rechts en links, historisch-principieel en tegelijk creatief-actueel. Zo houden we de zaak echt levend.

c) tenslotte: pragmatisch-progressief. We doen immers aan politiek en moeten tot practisch-bruikbare oplossingen komen, die passen in ons levenspatroon van de tachtiger jaren. Politiek is gericht op de dingen van morgen, om daar wat aan te doen. Dat staat op de vóórgrond. Dat is ook de enige manier om iets te zeggen en te zijn, dat jonge mensen toespreekt. Niet door would-be vlotheid en schijn van schone maniertjes, maar door een besef van wat politiek echt is: door creatief bezig te zijn met onze overtuigingen terecht komen bij een pragmatisch-progressieve politiek die het verstand en de harten toespreekt. ◀

Vrouwen wapenen zich voor discussie

Wisten wij de vrouwen in het Oostblok maar te bereiken...

„Warm uw mannen op mee te doen aan de discussies over vrede en veiligheid".

Een spontane opwekking vanuit een van de tien discussiegroepen. Om tien uur stroomde de zaal in de Utrechtse Jaarbeurs vol. Meer dan 150 vrouwen uit het hele land, maandag 30 november op een bijeenkomst van het CDA-Vrouwenberaad. Georganiseerd door de sectie „vorming". Ter afsluiting van tientallen provinciale huiskamergesprekken over vrede en veiligheid de afgelopen maanden. Fred Borgman, Tweede-Kamerlid en deeluitmakend van de vaste defensie-commissie, verzorgde de aftrap. Aan de hand van de drie blokken stellingen leidde bij de groepsdiscussie in.

Spiraal doorbreken

Centraal stond daarbij onder meer de volgende passage:
„Na een 36 jaar lange politiek van eerst bewapenen, en daarna onderhandelen, hetgeen tot steeds meer bewapening heeft geleid, dient thans een politiek te worden gevoerd van eerst onderhandelen en pas dan bezien of verder bewapend dient te worden. Teneinde een doorbreking van de bewapeningsspiraal te bereiken, dient de politiek van het onderhandelen uit macht te worden vervangen door een politiek van het onderhandelen vanuit vertrouwen."
Fred Borgman had zijn inleiding goed voorbereid en wist zijn gehoor met een geïnspireerde bijdrage te boeien. Hij beklemtoonde de discussie niet te verengen tot de middellange-afstandswapens. Nadrukkelijk vroeg hij ook aandacht voor de taktisch-nucleaire gevechtswapens. Zijn betoog was goed ingebed in de CDA-visie op de bewapeningsproblematiek.

Vraagstellingen

De sectie vorming had bij elk blok drie vragen gecomponeerd, waarmee de groepen aan de slag konden.
Die vragen gingen onder meer over het volgende:
- mag/moet een christen bereid zijn zijn vrijheid te verdedigen?
- Kan je als persoon, als politieke partij, als klein land, invloed uitoefenen op beheersing en terugdringing van kernbewapening?
- Wat houdt een kritisch bondgenoot zijn in?
- Moeten/kunnen vrouwen anders aan de slag en minder platgetreden pad gaan?

Discussieflitsen

Na de maaltijd rapporteerden de drie blokken vraagsgewijs. Fred Borgman gaf vervolgens zijn commentaar.
Enkele flitsen uit de discussie, die stellig nog verder zal worden uitgewerkt.

– Voor christenen liggen er grenzen in de keuze van de middelen waarmee men zich kan verdedigen. Bij de CD-vrouwen bestaat er in brede kring overeenstemming dat die grenzen lagen in het gebruik van A.B.C.-wapens. Wel vond men dat de keuze van de middelen in de verdedigingssfeer anders ligt dan wanneer het om de aanvallende sfeer gaat.

– Nederland moet zich niet als „slaafs navolger" in de NAVO gedragen.
– De NAVO staat zo ver van ons af, constateerde men. Meer voorlichting over dit bondgenootschap is noodzaak. Over handvest, werkwijze en structuur van dit bondgenootschap weten wij te weinig. Dat bemoeilijkt de oordeelsvorming over kritiek op de NAVO.
– Over de plaatsing van middellange-afstandswapens wordt verschillend gedacht. Het merendeel van de CD-vrouwen lijkt op dit moment, tegen plaatsing. Veel gehoor vindt de opvatting, zoals vertolkt door Borgman, dat er nu eerst onderhandeld moet worden.

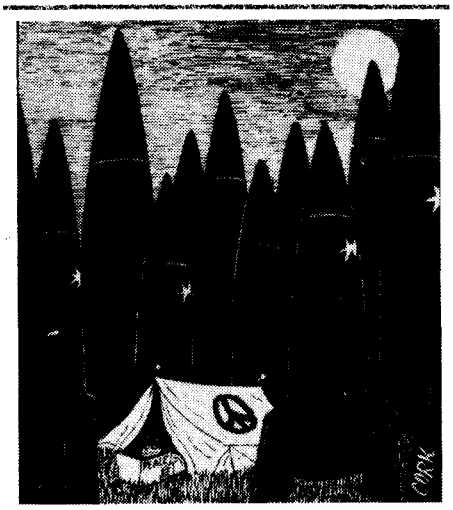

Veel aandacht ook voor de „vredesbevorderende middelen".
Opvallend is daarbij dat de CD-vrouwen sterk pleiten voor:
– doorbreking van het vijandsdenken over Rusland door objectieve informatie over deze grootmacht; introductie van het leervak Russisch op scholen; meer aandacht voor handels- en culturele betrekkingen met het Oostblok.
Maar ook: zoeken naar andere dan officiële contacten. In dit verband viel de verzuchting; als wij de vrouwen in het Oostblok eens zouden kunnen bereiken. Welke positieve krachten zouden dan wellicht loskomen...
– het CDA moet zich sterk maken voor „vredesgericht-onderwijs" op scholen.
– versterking van de geestelijke weerbaarheid en sociale verdedigingstechnieken. Een partijconferentie over dit thema werd aanbevolen.

Telegram

Aan het slot van de discussie kwam de suggestie van een telegram naar de Geneefse onderhandelaars naar voren, die die dag hun besprekingen aanvingen.

De tekst van het telegram luidde:
Het Nederlands Christen-Democratisch Vrouwenberaad spreekt de wens uit dat u en uw mede delegatieleden in een sfeer van vertrouwen en wijsheid de besprekingen zult voeren. Wij hopen dat deze besprekingen er toe zullen leiden dat onder meer de door ons voorgestane zogenaamde nul-optie zal kunnen worden gerealiseerd.

Truus Bot kan als voorzitter van de sectie vorming van het CDA-vrouwenberaad op een geslaagde dag terugzien. Deze sectie kreeg een huldeblijk voor de vele inspanningen.
Riet ten Hagen-Pott sloot de gesprekken af met een gedicht van Miguel Ortega, een jeugdpastoor in Chili: „Vrede is mogelijk. Wij ZULLEN vrede scheppen".
Met het gemeenschappelijk bidden van het „Onze Vader" werd de dag afgesloten. Omdat ook het gebed als vredeswapen nadrukkelijk in de discussie een plaats kreeg.
Het CDA-vrouwenberaad heeft een klinkend schot voor de boeg geleverd. Voor de afronding van de partijpolitieke discussie over vrede en veiligheid. Op de dag dat te Genève de onderhandelingen tussen Oost en West een aanvang namen... ◀

Kees Bremmer

„Enig feestgedruis"

In de rubriek „Senaat" doet senator dr K. de Vries periodiek verslag van de werkzaamheden van de Eerste Kamer in het algemeen en de CDA-fractie in het bijzonder.

De Eerste Kamer heeft in de afgelopen maand slechts één keer vergaderd, namelijk op 10 november. Toen werd een voorstel van wet afgehandeld, dat betrekking had op hulpverlening aan minderjarigen: een initiatief van de heer Roethof en mevrouw Haas-Berger, leden van de Tweede-Kamerfractie van de PvdA. Namens het CDA sprak mevrouw Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn. Zij ging er van uit, dat er behoefte bestaat aan „nieuwe wetgeving inzake het probleem van de weggelopen minderjarige", maar voegde daaraan toe: „Die nieuwe wetgeving moet dan echter wel tegelijk met een versterking van de positie van de hulpverlener de positie van de ouders en van de minderjarige op evenwichtige wijze met elkaar in relatie brengen." Mevrouw Leyten was van mening, dat het wetsvoorstel niet aan deze voorwaarde voldeed en kondigde aan, dat de CDA-fractie er daarom haar stem niet aan zou kunnen geven. Het voorstel is op 1 december aangenomen (CDA, PPR en SGP waren tegen).

De vergadering van 10 november kreeg een merkwaardig vervolg. De eerste ondervoorzitter, de heer De Rijk (PvdA) vroeg „verlof voor een persoonlijk feit". Dat feit betrof niet de spreker zelf maar één van diens medeleden: de heer Thurlings (CDA). De heer De Rijk vond, dat er aanleiding was voor (zoals hij het uitdrukte) „enig feestgedruis"; op 6 november was het namelijk 25 jaar geleden, dat de heer Thurlings lid van de Eerste Kamer werd. Op geestige wijze schetste de spreker de omstandigheden, waaronder de jubilaris (sinds 1973 voorzitter van de Eerste Kamer) in 1956 zijn intrede had gedaan. Hij vervolgde: „Waarde Thurlings, de Kamer hecht eraan nu, zonder dat er van enige weemoed om welk afscheid dan ook sprake kan zijn, haar waardering uit te spreken voor uw lidmaatschap en vooral voor uw voorzitterschap... Naar buiten bent u een waakzaam strijder voor de rechten van de Eerste Kamer, soms op een moment dat een ander de vijand nog niet ontwaart. Naar binnen toont u een souplesse die – dat weet u goed – niet traditioneel is in deze Kamer."
Tot zover de heer De Rijk. Tot besluit bood hij de heer Thurlings als geschenk van de leden der Eerste Kamer enige flessen wijn en twee fraaie glazen-met-inscriptie aan.

Prima

Vanachter de regeringstafel sprak de minister-president in aanwezigheid van niet minder dan zes andere leden van de ministerraad een „woord van lof en hulde". De heer Van Agt begon met er op te wijzen, dat de heer Thurlings behalve politicus ook wetenschapper is (hoogleraar aan de Landbouwhogeschool te Wageningen). Hij sprak zijn bewondering uit voor diens publicaties over o.m. overheidsfinanciën, loonpolitiek en onteigening van landbouwgronden en eindigde als volgt: „Proficiat namens alle bewindslieden met dit zeer bijzondere jubilee! Het is heel goed dat er een Eerste Kamer is; het is ook prima dat er Voorzitter Thurlings is!"

De jubilaris beperkte zich in zijn „kort wederwoord" niet tot een dankbetuiging, maar voegde daar enige „overpeinzingen" aan toe. Ik citeer:

„In het Parool van 25 februari jl. kwalificeerde de heer H. A. van Wijnen de Eerste Kamer als „een overbodige maar prettige club". Dat de verstandhouding tussen de leden en met de medewerkers van deze Kamer van uitnemende hoedanigheid is, kan niemand betwisten en met dat deel van Van Wijnens kwalificatie ben ik het dan ook graag eens. Het andere deel echter wijs ik van de hand.

De Eerste Kamer is allerminst een overbodige club. Als de pers inderdaad niet meer luistert – Van Wijnen schreef dat en ik laat deze woorden geheel voor zijn verantwoording – dan schiet de pers tekort. Niet alleen vormt de aanwezigheid van de Eerste Kamer een prikkel te meer voor de leden van de Tweede Kamer om niet te verslappen in hun overigens zeer prijzenswaardige toewijding en ijver maar ook rechtstreeks vervult de Eerste Kamer een belangrijke taak in het staatkundige proces. Wetsontwerpen kunnen in de Tweede Kamer door amendering uit hun voegen raken en dan is het goed, dat er een Eerste Kamer is. Ook leveren de debatten in de Eerste Kamer, door de heer Van Wijnen „veelal zinnig en ook belangwekkend" genoemd, soms een voor latere jurisprudentie zeer waardevolle verheldering van de werkelijke bedoeling van de wetgever.

dr. Th. L. M. Thurlings *(foto ANP)*

Tenslotte wil ik wijzen op het feit dat de publieke opinie soms pas ten volle gealarmeerd raakt nadat de behandeling in de Tweede Kamer het „point of no return" is gepasseerd en het publiek richt zich dan met kracht tot de Eerste Kamer om het komende onheil te verhoeden".

Het „feestgedruis" bestond tijdens de vergadering van de Eerste Kamer van 10 november jl. enkel uit applaus. Er kwam meer variatie in, nadat de voorzitter de aanwezigen had uitgenodigd, met hem in de foyer „een glas te ledigen". ◀

dr. K. de Vries

Veiligheid broodnodig voor Europese economie

Terwijl Nederland zich moeizaam door de regeringsverklaring heen worstelde, vonden in het Europese Parlement twee gebeurtenissen plaats die markante richtingwijzers voor het toekomstige Europese beleid kunnen zijn. De Duitse minister van Buitenlandse Zaken Genscher en zijn Italiaanse collega Colombo gaven een schets van een Europese Acte waarin – opmerkelijk feit – aandacht werd besteed aan veiligheidszaken. Tot voor kort was dat in de EEG (Europese Economische Gemeenschap) en het Europese Parlement een taboe. Dat was één. En tegelijkertijd sprak het Parlement zich ervóór uit dat de Lid-staten van de EEG zich meer gelegen moeten laten liggen aan de bescherming van de zeeroutes waarlangs voor ons vitale energie en grondstoffen worden aangevoerd. Vorige week schreef Bouke Beumer over Genscher/Colombo, thans vertelt ondergetekende u iets over de zeeroutes.

Economie eist veiligheid

Onze EEG kan niet bestaan zonder veiligheid. De bedreiging van onze veiligheid hebben we altijd vanuit het Oosten zien komen. Maar er is een andere dreiging, misschien wel ernstiger dan de klassieke van de kant van het Warschaupact. Die dreiging ligt in de logica van de dingen van elke dag. Een zeer belangrijke krachtbron van de Europese economie is de industrie. Die heeft grondstoffen nodig en energie. Beide zaken moeten in belangrijke mate worden ingevoerd en daartoe over zee worden aangevoerd. Die aanvoerlijnen zijn kwetsbaar en hebben bescherming nodig. Dit vormt het klinkklare bewijs dat de EEG zich hierom heeft te bekommeren. Van die verantwoordelijkheid mogen wij niet weglopen.

Hoe organiseren we een betere bescherming van de zeeroutes (Indische Oceaan, Perzische Golf, Atlantische Oceaan)? Zonder sabelgekletter. In de eerste plaats is het het beste om er door een goede diplomatie voor te zorgen dat de wereldhandel een ongestoord verloop kent. Dat is in het belang van het volkengerecht, van de Verenigde Naties en in feite van elk land dat aan handel doet. Dit laatste is iets om bij stil te staan. Niet alleen Europa heeft belang bij veilige aanvoerroutes, maar ook de ontwikkelingslanden en de grondstoffen- en olieuitvoerende landen. Zoiets dringt niet tot iedereen door, maar is wel zeer belangrijk.
Met een actieve diplomatie kunnen we niet

volstaan. Het is namelijk niet verantwoord ervan uit te gaan, dat overleg en internationale conferenties altijd voor voldoende veiligheid kunnen zorgen. We moeten meer doen. In tweede instantie komen „crisismanagement" en „contingencyplanning" (nadenken en maatregelen nemen bij dreigende onderbreking van de aanvoer) om de hoek kijken.
Daarbij moeten we zoveel mogelijk landen en zoveel mogelijk soorten landen proberen in te schakelen. Bij voorkeur geen westers onderonsje. Waarom ook niet denken aan landen als Japan, India, Nigeria en Brazilië? Landen die ofwel leverancier zijn van energie en grondstoffen, of een grote afnemer.
In elk geval moet Europa een betere veiligheid niet willen organiseren buiten de Verenigde Staten van Amerika om. Het zou onverstandig en ondoelmatig zijn. De belangen lopen daarvoor te veel parallel.

NAVO-verdragsgebied

Met het noemen van de Verenigde Staten stuiten we direct op de vraag of voor het organiseren van een betere bescherming van de zeeroutes een uitbreiding van het verdragsgebied van de NAVO nodig is. Thans reikt dat gebied niet bezuiden de Kreeftskeerkring. Uitbreiding is m.i. niet nodig en het is zelfs de vraag of zij wenselijk zou zijn. Nodig is nl. een flexibele aanpak, met wisselende combinaties van betrokken landen.
Strakke geografische afbakeningen zijn daarbij wellicht minder functioneel en zelfs een beetje ouderwets.
Inspirerend is een dit voorjaar verschenen rapport van vier directeuren van instituten op het gebied van de internationale politiek. Het rapport heet „Western security" en kan worden aangevraagd via het Nederlands Genootschap voor Internationale Zaken, Alexanderstraat 2, Den Haag (070-466429). In dat rapport wordt een pleidooi gehouden voor de instelling van ad-hoc-groepjes van „principal nations" (belangrijkste bij een probleem betrokken landen) ter hantering van potentiële crisishaarden. Dat pleidooi klinkt erg praktisch, maar bevat toch voor een klein land als Nederland een gevaarlijke kant.
Met dit soort clubjes komen we weer een stap dichter bij de verwezenlijking van de directorium-gedachte, nl. dat in NAVO en EEG het voortouw genomen zou moeten worden door enkele grote landen, met de kleinere naties in de tros. Dat zou serieuze gevolgen kunnen hebben voor zowel de Atlantische alliantie als de Europese Gemeenschap. Wederom doemt het spook van Guadeloupe op, het Franse Antilleneiland waar in januari 1979 Carter, de Britse premier Callaghan, Giscard d'Estaing en Schmidt discussieerden en besluiten namen die ons allen aangaan.
Daarom is het zo belangrijk dat een aanpak van de bescherming van de zeeroutes gedragen wordt door de hele Europese Gemeenschap.
Het Europese Parlement beveelt coördinatie van marine-patrouilles aan. Een kalme maatregel die niet snel vuur zal aantrekken en ook niet gemakkelijk kan worden afgedaan als een neo-kolonialistische of neo-imperialistische manoeuvre. Het is beter dan het inrichten van bases te land, omdat die de militaire presentie wel erg duidelijk profileren en misschien voor nieuwe onrust kunnen zorgen.
Socialisten, communisten en gaullisten wezen het voorstel af. Gaullisten vinden veiligheid nu eenmaal een strikt nationale zaak. Het tegenstemmen van de socialisten was jammer. In de socialistische fractie van het Europees Parlement zijn o.m. Italianen, Belgen en Duitsers te vinden die positief staan tegenover een behandeling van veiligheidsvraagstukken door het Europees Parlement. Zij denken dan in eerste instantie aan discussie over de Slotacte van Helsinki en over ontwapeningszaken. Mede door een hier en daar wat al te krijgshaftige presentatie van de zeeroute-bescherming waren deze socialisten deze keer nog kopschuw. Een volgende maal kan dat beter.
Onmiddellijk resultaat van deze uitspraak van het Parlement verwacht ik niet. Het belangrijkste is dat het debat over veiligheidszaken definitief is gestart. ◀

Jean Penders
lid Europees Parlement

Meer gas is geen keuze!

Het bezit aan aardgas heeft de ontwikkelingen in Nederland in de jaren '60 en '70 getekend en een stempel gedrukt op: de inrichting van onze energiehuishouding; de samenstelling van een belangrijk deel van onze productiestructuur; het Overheidsbudget; de opbouw van de collectieve voorzieningen; en de ontwikkeling van de betalingsbalans.

Na de gouden jaren '60-'70 ontstaat in de jaren '80 als gevolg van de eerste (1973) maar zeer in het bijzonder van de tweede (1979-1980) energiecrisis, een keerpunt in ons sociaal-economisch bestel.De economische krachtsverhoudingen in de wereld verschuiven ten gunste van de olie-producerende landen. Dit betekende voor de Europese Gemeenschap een gigantische overdracht van inkomens. 1973: olierekening voor de EEG, 30 miljard gulden;
1981: 300 miljard gulden.

De olierekening voor Nederland steeg in 1980 van 27,3 miljard gulden naar 38,5 miljard gulden in 1981.
De middellange termijnverkenningen geven een negatieve energiebalans voor ons land aan van −2.5 miljard gulden via −9 à 10 miljard gulden in 1985 naar −30 miljard gulden in 1990.

Bakens verzetten

Wij zijn aanbeland in een periode dat we bezit van aardgas en de manier waarop we van de baten die daaruit voortvloeien gebruik gemaakt hebben, resp. gebruik maken, zich tegen ons begint te keren. Andere landen zijn reeds hard op weg hun bakens te verzetten ten gunste van hun concurrentie-positie, terwijl Nederland staat aan de vooravond van afnemende aardgasbaten. (de grote verschillen in electriciteitstarieven).
Zonder onze enorme aardgasreserves zou de discussie over het gebruik van kernenergie waarschijnlijk een heel andere richting ingegaan zijn.
De oliecrisis is in feite voor een belangrijk deel op het bedrijfsleven afgewenteld en daar ondervinden we nu de pijnlijke werkgelegenheidseffecten van.
Via de indexeringsmechanismen is de drastische olieprijsstijging (plm. ƒ 7,50 in 1973 naar plm. ƒ 85,– per vat in 1981) en de daaraan, zij het enigszins naijlende, gekoppelde gasprijs op de rendementen van het bedrijfsleven afgewenteld.
De niet olie- of gasproducerende landen hebben de olie als wurgend voor hun sociaal-economisch bestel directer ervaren en hun

beleid – in het ene land meer, in het andere minder – drastisch afgestemd op het tegengaan van de afhankelijkheid van gas- en olieimport.

Pijnlijke keuzen

Nederland heeft die keuze ontlopen. Sociaal konden de problemen opgevangen worden, via de fors aanzwellende gasinkomsten van de Overheid. Intussen tekenen zich de dilemma's steeds scherper af. In de jaren '80 valt niet meer aan pijnlijke keuzen te ontkomen. Bezinning op het gebruik van onze gas-guldens is meer dan ooit nodig.
In feite is het al te laat. De extra inzet van aardgas is al zo'n noodgreep. Om te ontkomen aan die keuze is deze op zich zeer verwerpelijke weg ingeslagen. De komende generaties zullen nog meer (Russisch?) gas moeten kopen. Of gokken sommigen op nog meer gas onder Nederlands (diepe) bodem? Niet uitgesloten maar wel een onverantwoord risico.
Maar zelfs dan zouden wij er beter aan doen een verantwoord beheer van onze schaarse grondstoffen te bevorderen. Van verantwoord beheer van Gods schepping kan in dit geval niet meer gesproken worden.
In plaats van om te buigen wordt meegebogen. De zich in overmatige gulzigheid rijk rekenende Overheid heeft zich vergrabbeld. Komend van 0,6 miljard aardgasopbrengsten in 1970, vloeit nu meer dan 20 miljard in 's - Rijks portemonnee! De aardgasbaten blijken nu te hoog te zijn geschat. Spreken van een tegenvaller in zo'n situatie is wel een heel bijzondere benadering.
De boeg moet hard en snel om. Met al onze aardgasbaten hebben wij belangrijke kansen om onze industrie aan de gewijzigde economische omstandigheden aan te passen laten liggen. Dat had ons een krachtige voorsprong kunnen verschaffen.

Generatie-egoisme

De concurrentie-nadelen die voortvloeien uit ons energiebeleid beginnen hard aan te tikken. Onze electriciteitstarieven zetten ons op een flinke achterstand. Dit proces lijkt eerder ten negatieve versterkt te worden. En dat kost werkgelegenheid! Langer wachten met het verzetten der bakens maakt de ingreep alleen maar moeilijker.

Suggesties voor een andere koers zijn: het instellen van een energiefonds; intensivering van energiebesparingen; versnelde uitvoering, sectorbesparingsprogramma in de industrie; toepassing warmtekrachtkoppeling stadsverwarmingsproject en onderzoek naar de ontwikkeling van alternatieve energie waaronder onderzoek afvalvraagstuk kernenergie in Europees verband. Meer geld uit aardgasbaten t.b.v. het terugdringen van het energieverbruik in het algemeen en tegelijkertijd een verschuiving in onze energiehuishouding naar goedkopere energiedragers, b.v. kolen.

Tevens moet meer geld t.b.v. de aanpassing van onze industrie bij de aardgasbaten vrij gemaakt worden.
Concreet betekent dit: minder geld naar de collectieve sector en meer ter versterking van het economisch-draagvlak. De extra opbrengsten die de overheid uit aardgas ontvangt tussen '79-'82 bedraagt ± 15 miljard gulden, die voor het grootste gedeelte via de collectieve sector aangewend zijn.
Op energieprogramma's moet nu zelfs bezuinigd worden!
De structureel aangewende (tijdelijke) aardgasinkomsten heeft een stroom van inkomensoverdrachten in gang gezet die slechts moeizaam bij te buigen is. Toch moet het. En dan nog wel op een moment dat we begonnen zijn aan de weg die ons minder gasopbrengsten brengt. Dat op zich geeft al problemen, vraagt om terugdringen van de uitgaven in de collectieve sfeer.
Regeren betekent vooruit zien. Als we verder kijken dan onze politieke neus lang is blijft ons geen andere keus. Als op één punt bij de deskundigen overeenstemming bestaat is het wel t.a.v. de besteding van onze aardgasbaten.
Ook de politiek zal duidelijk moeten maken dat de wensen uit de jaren '60 en '70 niet meer stroken met de mogelijkheden van de jaren '80.
Aan keuzen valt niet meer te ontkomen. Het beleid vertoont te veel trekken van generatie-egoisme. Meer gas is geen keuze! ◀

René van der Linden
Lid CDA-Tweede Kamerfractie.

Dries op de fiets

Aan de reeks boeken gewijd aan minister-president Dries van Agt schijnt nauwelijks een eind te komen. Onlangs nam de premier zelf het eerste exemplaar in ontvangst van „Dries op de fiets", getekend en van tekst voorzien door Dik Bruynesteyn. Bruynesteyn, bekend als vervaardiger van tekeningen tijdens de uitzendingen van NOS-sport en geestelijk vader van het stripverhaal Appie Happie, nam de gelegenheid te baat de voorliefde van Van Agt voor het hardfietsen te gebruiken voor een stripverhaal over een politieke „Tour de force".
In 80 vaak heel geestige afbeeldingen zien we de carrière van Van Agt in de landspolitiek. Een treffende gelijkenis met de beroepswielrennerij doet zich voor: de carrière kent vele bergen van de eerste categorie, zadelpijn en afzien en Ome Joop als man met de hamer. Maar ook Hans Wiegel en Jan Terlouw zijn te vinden op het parcours. Wiegel speelt een rol als kopmaat van Van Agt en stapt aan het eind van het boekje noodgedwongen af als best gesoigneerde renner.
Bruynesteyn slaagde er nog net in ook de recente kabinetscrisis mee te nemen. „September 1981 – Het vertrek is genomen, maar nog vóór iedereen z'n goeie zit heeft gevonden zit men al in de bezemwagen". De tekenaar citeert in de loop van het parcours ook nog graag enkele bekende uitspraken van de minister-president. Om het verhaal compleet te maken schrijft Gerrie Knetemann het voorwoord.
Slotsom: een geestig boekje dat aangeeft dat de scheidslijnen tussen politiek en wielrennerij minder groot zijn dan wel eens lijkt.

T.H.

Op zijn eigen karakteristieke wijze volgt Dik Bruynesteyn onze minister-president Van Agt vanaf 2 februari 1931 tot heden te dage in zijn politieke loopbaan.

EEN UITGAVE VAN DE GOOISE UITGEVERIJ • BUSSUM

ISBN 90 269 91150
Gebonden *f* 9,90

VERKRIJGBAAR IN DE BOEKHANDEL

Van Da Costa tot Roolvink

Onstuitbaar spittend in het door Neerlands historieblaan gevormde veen kijkt dr G. Puchinger niet op een turfje. „Colijn en het einde van de coalitie" was een hele dikke turf (900 blz.) Daar zijn alweer verscheidene andere boeken over de hedendaagse politieke geschiedenis op gevolgd. Puchinger's nieuwste bundel heet: „Ontmoetingen met anti-revolutionairen". Veertien vertrouwde gezichten kijken de lezer vanaf het omslag aan: Da Costa, Groen van Prinsterer, Abraham Kuyper, Idenburg, Heemskerk, Colijn, Schouten, J. Donner, Gerbrandy, Nederbragt, Bruins Slot, J. Zijlstra, H. Algra en Roolvink.
Tussen Da Costa en Roolvink zouden natuurlijk ook nog andere klinkende anti-revolutionaire namen in te vullen zijn geweest. De gemaakte keus weerspiegelt echter wel de verscheidenheid welke binnen de eenheid van het anti-revolutionaire denken steeds heeft bestaan. „Met name de a.r. voormannen waren en zijn vogels van zeer bijzondere en vaak uitzonderlijke pluimage" zegt Puchinger terecht. Wie over denken en doen ook van andere a.r. politici wijzer wil worden zal niet licht teleurgesteld worden wanneer hij de officiële gedenkboeken raadpleegt welke bij het einde van de AR-partij het licht zagen. Ook daar heeft Puchinger trouwens een forse bijdrage aan geleverd. In deze bundel gaat het hem niet om „studiën" maar om „ontmoetingen". Daarbij is getracht noch de persoonlijke confrontatie noch de historische zorgvuldigheid te doen ontbreken.
Overigens zal dit veertiental kopstukken ook wel samen op één beeldengalerij terecht zijn gekomen, omdat Puchinger, puttend uit eigen werk, persklare kopij voorradig had. De nieuwe bundel bestaat namelijk hoofdzakelijk uit teksten van door hem (omstreeks 1972) voor de NCRV-microfoon uitgesproken toespraken en uit artikelen welke (tussen 1958 en 1978) van zijn hand in De Rotterdammer, Trouw, Nederlandse Gedachten of andere periodieken zijn verschenen. De oorspronkelijke tekst was dus niet zozeer bedoeld om een der vele aspecten van de veelkleurige a.r. geschiedenis te belichten doch om bij een incidentele gelegenheid voor een bepaalde persoon aandacht te vragen. Ook als zodanig zijn de meeste nu gebundelde „Gelegenheidsgedichte" voor de politiek-historisch geïnteresseerde lezer zeker boeiend. Maar de bundel als geheel kreeg door deze herkomst toch wel een wat brokkelig karakter. Niet alles en iedereen waarvoor twintig jaar geleden terecht aandacht werd gevraagd is waard opnieuw naar voren te worden ge-

(vervolg op pagina 17)

NOORD WEST TOT OOST ZUID

Samengesteld door L. Veerman

Motie gemeenteraad over kernwapens

De gemeenteraad van Strijen heeft in een motie de regering opgeroepen volharding en saamhorigheid te betonen om in samenwerking met de bondgenoten alles in het werk te stellen teneinde de rol van de kernwapens in de wereld wezenlijk terug te dringen. Burgemeester en wethouders kregen het verzoek deze motie ter kennis te brengen van de regering en van de Tweede Kamer.
De motie is in de raadsvergadering van 24 november aangenomen met 7 tegen 5 stemmen. Vóór stemden CDA en VVD, de tegenstemmen werden uitgebracht door de PvdA en „Progressief Strijen".
In de motie wordt opgemerkt dat niet te effectueren uitspraken van gemeentebesturen inzake het kernwapenvrij maken van hun grondgebied het streven naar terugdringing van de rol van de kernwapens eerder belemmeren dan bevorderen. De raad van Strijen verwierp een dergelijke motie, à la Hellevoetsluis, die was gericht tegen het plaatsen van kernwapens op het grondgebied van de gemeente (zie regio in CD/ACTUEEL van 7 november jl.)
De aangenomen motie is ingediend door de CDA-fractie. Het initiatief vloeit voort uit een aanbeveling van de CDA-bestuurdersvereniging aan alle CDA-fracties om desgewenst in gemeenteraden een motie in te dienen die het vredes- en veiligheidsbeleid van het kabinet Van Agt II steunt. Voor zover bekend is Strijen de eerste gemeente waar een dergelijke motie is aangenomen.

(vervolg van pagina 16)

bracht. Zelfs niet wanneer – toen en nu – de keus met veel historische achtergrond-kennis werd gemaakt. Daar komt bij dat Puchinger met zijn bekende (en prijzenswaardige) eerbied voor authentieke geschriften ook eigen werk onverkort en onversneden herdrukken liet. Ik stem Puchinger toe: „alle wetenschap wordt mee verkregen door vergelijking, ook van de ene tijd met de andere". Ook stijl en woordkeus zijn tijdgebonden en vergelijking daarvan kan het historisch inzicht verhelderen. Maar Puchinger moet toch ook zelf wel hebben geglimlacht, toen hij in zijn artikel over Da Costa (mei 1960 in Contact gepubliceerd) de zin tegenkwam: „Geen protestant die zijn Hemelvaartslied niet kent". Ook in 1960 was zo'n uitspraak reeds retoriek. Misschien dat toen een enkele lezer van Contact er instemmend bij heeft geknikt. Vandaag zullen weinig protestanten er zich nog door aangesproken voelen. En dan doel ik niet alleen op de vele „verschoten" protestanten die bij de naam Da Costa eerder vaagjes aan een Spaans vakantie-oord denken dan aan de dichter van het Hemelvaartslied.
Intussen: beide groepen wordt het lied, omverkort in deze bundel te vinden, graag ter lezing aanbevolen. Zoals zoveel andere door Puchinger opgedolven brokjes historie verduidelijkt het de achtergrond van het antirevolutionaire denken.

G.J. Brinkman

Dr. G. Puchinger „Ontmoetingen met antirevolutionairen". Uitgeverij Terra, Zutphen (356 blz. f 34,–).

Ex-pendelaars in problemen

Sittard – Het CDA-Limburg heeft ministerpresident Van Agt verzocht te bevorderen, dat na 1 januari 1982 opnieuw uitstel van betaling van de premie volksverzekering en/of inkomstenbelasting wordt verleend aan een aantal Limburgse ex-pendelaars/oud-mijnwerkers.
In een brief aan de premier schrijft de Limburgse CDA-voorzitter drs. J. Pleumeekers, dat een onlangs geformeerde partijcommissie de problemen van pendelaars en ex-pendelaars onder de loep heeft gelegd. „Zonder in te gaan op details blijkt, dat een aantal van hen zich in een bijzonder benarde positie bevindt. Het betreft met name ex-pendelaars (oud-mijnwerkers) naar België die een zogenaamd rust- en overlevingspensioen genieten, en ex-pendelaars die een Duitse renteinvaliditeitsuitkering genieten," aldus Pleumeeker.
Hij wijst er Van Agt op, dat de Nederlandse fiscus deze inkomens, die in het buitenland als netto-inkomens worden beschouwd, als bruto-inkomens belast. De ex-pendelaars zijn daardoor in veel gevallen in betalingsmoeilijkheden gekomen.

Tegen „kabeldwangbuis"

Den Haag – Te veel Hagenaars die thuis een aansluiting hebben op het kabelnet, zitten in een „kabel-dwang-buis", meent het CDA-raadslid Guido Halleen.
Hij wees er tijdens de begrotingsbehandeling in de gemeenteraad op dat nogal wat abonnees van het kabeltelevisienet geen behoefte hebben aan het grote aanbod buitenlandse zenders. Daarbij komt dat in flatgebouwen de keuze tussen kabeltelevisie of behoud van een gewoon centraal antennesysteem meestal niet kan worden gemaakt. Halleen pleitte voor invoering van twee soorten abonnementen: mensen die alle beschikbare buitenlandsij zenders willen ontvangen, betalen het volle pond, zij die daar geen behoefte aan hebben en bijvoorbeeld alleen de twee Nederlandse netten en het informatiekanaal willen ontvangen krijgen een goedkoper abonnement. De begrenzing van de ontvangstmogelijkheden valt te regelen in de verdeelkastjes van het kabelnet, buiten de huizen, waarin bepaalde filters kunnen worden geplaatst.

GS zagen vragen over het hoofd

Venlo – Negen maanden hebben de CDA-statenleden mevrouw Poels-Peters en de heren Stijnen, Van Riet en Schinck moeten wachten op de beantwoording door Gedeputeerde Staten van een reeks vragen die ze over de sociaal-economische toestanden in Limburg hadden gesteld. Het college van GS was er vanuit gegaan dat alle vragen „naar genoegdoening beantwoord waren" tijdens de debatten over de nota Regionaal Sociaal-Economisch Beleid. Maar tijdens een in september gehouden commissievergadering kwam aan het licht dat de vier statenleden nog altijd op de antwoorden van GS zaten te wachten. Daarop haastte het college zich de vragen van een uitvoerig antwoord te voorzien. Het had allemaal op een „misverstand" berust, zo liet het college nu weten.
„Wij zullen alles in het werk stellen in de toekomst deze misverstanden uit de weg te ruimen". Overigens beklaagden enkele PvdA-statenleden er zich enkele maanden geleden over nog langer op de beantwoording van hun vragen door GS te hebben moeten wachten.

Succes: Rijksdienst krijgt meer mensen

Emmen – Het personeelsbestand van de Dienst Ziektekostenvoorziening van de rijksoverheid in Emmen wordt uitgebreid. Dit om de huidige werkvoorraad van 30.000 aanvragen voor een vergoeding in ziektekosten weg te werken. Door deze voorraad moeten aanvragers thans vaak meer dan drie maanden op een uitkering wachten, waardoor bij hen financiële problemen kunnen optreden. Medio september zijn al vier mensen extra bij de dienst aangesteld. In december komen daar nog eens zes man bij. Ook begin 1982 wordt in een uitbreiding van het personeel voorzien. Alle nieuwe personeelsleden komen uit het werklozenbestand van Emmen. Dit heeft minister Van Thijn (Binnenlandse Zaken) de kamerleden Hermsen, van der Linden en Gerritse (allen CDA) laten weten in antwoord op vragen van hen over de wachttijden bij de dienst in Emmen. (Zie ook regio in CD/ACTUEEL van 14 november jl.)

CDA-Rapport Herziening Belastingwetgeving

Beperking hypotheekrente-aftrek en de inflatie

De belastingheffing van de eigen woning in de inkomstenbelasting is voor vele eigen-woningbezitters een gevoelig onderwerp. Het is daarom een goede zaak dat hiervoor wordt uitgegaan van een forfaitaire netto-huurwaarde (een vast huurwaarde bedrag gerelateerd aan de waarde bewoond van de eigen woning), zodat het aantal geschillen tussen fiscus en belastingplichtingen beperkt kan blijven.

De overheid streeft al jarenlang naar een bevordering van het eigen woningbezit. Het huurwaardeforfait speelt hierin maar een zeer bescheiden rol. Rechtstreekse subsidiëring heeft meer effect. Daarnaast is in dit verband van grote betekenis de nog steeds in de inkomstenbelasting bestaande volledige aftrek van rente betaald op leningen ter financiering van de eigen woning. Er ligt momenteel een wetsontwerp tot beperking van de rente-aftrek op leningen m.b.t. de eigen woning, waarbij de grens is gelegd bij *f* 540.000,– aan schulden. Het meerdere aan rente zal in ieder geval nog voor de helft aftrekbaar blijven. Volgens het regeeraccoord CDA/PvdA/D'66 zal deze grens moeten worden gelegd bij *f* 375.000,– en dient het meerdere niet meer aftrekbaar te zijn. Vanuit fiscaal oogpunt zijn er echter geen argumenten voor een dergelijke beperking van de rente-aftrek. Door de aankoop van de woning te financieren met een lening kan men onmiddellijk tot aankoop overgaan en gaat men achteraf sparen via de aflossingen. De langdurige inflatie veroorzaakte in de afgelopen jaren enerzijds een sterke waardestijging van de woning en anderzijds mede een hoge nominale rente. Doordat de waardestijging van de woning voor de inkomstenbelasting onbelast is doch de hypotheekrente volledig aftrekbaar (dus ook het inflatiedeel) nam de aantrekkelijkheid van de eigen woning zeer sterk toe.
Het is dus vooral de inflatie geweest, waardoor onevenwichtige situaties zijn ontstaan. Er is daarom alle reden aandacht te besteden aan het inflatie-aspect in geval van financiering met leningen. (De betekenis van de inflatie strekt zich echter ook uit tot andere terreinen zie verder hoofdstuk V van het rapport Herziening Belastingwetgeving).
Voor het neutraliseren van de inflatie zou men primair kunnen denken aan een aanpassen van het nominale bedrag van de schuld al naar gelang het inflatiepercentage in een bepaald jaar. (indexatie van de hoofdsom). Bezwaren hiertegen zijn dat bij een onvolledige vergoeding van het inflatieverlies in de rente de correctie zelfs negatief kan uitvallen. Een eventuele bijtelling bij het inkomen terzake van betaalde rente is psychologisch onaanvaardbaar. Verder zou men bij obligaties uit moeten gaan van de koopprijs, hetgeen een verplichte boekhouding bij de particulier zou betekenen. De oplossing aan de kant van de hoofdsom is daarom praktisch gesproken onmogelijk. Vandaar dat de commissie voorstelt de inflatie te neutraliseren bij de rente. Zij sluit hierbij in grote lijnen aan bij de gedachten door de commissie Hofstra neergelegd in haar rapport Inflatie-neutrale belastingheffing van 1977.
Aangezien de hoogte van de rente niet alleen bepaald wordt door de inflatie (zie maar naar de huidige hoge rentestand) is een globale relatie aanvaardbaar. Wanneer men nu bij een inflatie van 5% aanneemt dat het inflatiebestanddeel van de rente 2/5 is, en de nominale rente 10% bedraagt betekent dit dat degene die de rente verschuldigd is nog een rente-aftrek krijgt van 6% over de aangegane schuld. Voor de ontvanger van de rente blijft het inflatiebestanddeel van 4% buiten de belastingheffing. Dit is voor hem geen inkomen, maar dient in feite voor het indexeren van de hoofdsom.
Als men deze inflatie-correctie ineens zou invoeren zou dit grote schokeffekten te weeg brengen op de eigen woningmarkt, die er momenteel toch al niet zo florissant voor staat. Hierbij komt nog dat al jarenlang de stijging van de huurprijzen is achtergebleven bij een reële stijging gezien de bouwkostenontwikkeling. Zou men dus wel corrigeren bij de eigen woningsector, maar niet bij de huursector dan leidt dit tot een verminderde animo voor de eigen woning met als gevolg een grotere druk op de huursector. Van een bevordering van het eigen woningbezit komt dan niet veel meer terecht.
Daarom pleit de commissie ervoor, mede gezien de opgewekte verwachtingen in het verleden, dat de inflatiecorrectie gefaseerd over een periode van 15 jaar wordt ingevoerd en dat tegelijkertijd de huren meer in de pas gaan lopen. Alleen op deze wijze kan de fiscale onevenwichtigheid bij de eigen woning verdwijnen en tegelijkertijd weer een evenwicht tussen huur- en kooplasten gaan ontstaan.
Om het effect van de inflatiecorrectie te laten zien is in het rapport een cijfervoorbeeld opgenomen (pag. 54-57). Kort samengevat komt het hierop neer:
inflatiedeel van de rente bedraagt 50%, de inkomstenbelasting is berekend op basis van tariefgroep 3 met kinderen 1981.
Aangegeven is de procentuele wijziging van het besteedbaar inkomen na de overgangsfase van 15 jaar.

	8%	10%	12%
inkomen 50.000 (hypotheek 60.000)	2,7%	3,5%	4,2%
inkomen 75.000 (hypotheek 125.000)	6,3%	7,65%	9,1%
inkomen 100.000 (hypotheek 200.000)	9,3%	11,7%	14,2%
inkomen 150.000 (hypotheek 350.000)	14 %	18 %	22,5%

Uit de voorbeelden blijkt dat een inflatiecorrectie m.b.t. de hypotheekrente-aftrek aanzienlijke invloed heeft op het besteedbaar inkomen. Daarom meent de commissie dat het doorvoeren van een inflatiecorrectie het beste kan plaatsvinden in het kader van een structurele herziening van de inkomstenbelasting, waarin met name ook zit een verlaging van de tarieven en een beperking van een aantal aftrekposten. ◀

mr. dr. H. P. A. M. van Arendonk/J. Kooiman (RA).

Dit is het laatste artikel n.a.v. het CDA-Rapport herziening van de belastingwetgeving. De eerdere artikelen stonden in CD/ACTUEEL van 17 en 25 oktober. Een interview met prof. Nooteboom en een verslag n.a.v. de conferentie over dit rapport stonden in resp. CD/ACTUEEL d.d. 7 en 14 november.

Goedkoop naar familie in Amerika?

Bestemmingen
Chicago - Detroit - Minneapolis

Prijzen vanaf *f* 1.100.-

Vraag gratis inlichtingen bij de:

DUTCH IMMIGRANT SOCIETY
Postbus 455
2270 CL Voorburg
Tel. 070-868371

Visie op onderwijsemancipatie ontwikkelen

Onderwijs staat terecht in het middelpunt van onze belangstelling. Regelmatig verschijnen dan ook in deze kolommen artikelen over onderwijszaken zoals onderwijsvernieuwing, vredesopvoeding, de school aan de ouders en internationaal onderwijs. Weinig aandacht is tot nu toe geschonken aan onderwijsemancipatie. Toch is daarover beslist heel wat te zeggen en te schrijven.

De achterstand van vrouwen en meisjes in de samenleving vindt mede zijn oorzaak in hun geringere schoolopleiding. Om deze achterstand in te halen is goed onderwijs een éérste vereiste. Maar dan nóg blijkt inhalen niet voldoende te zijn.
De regering is van oordeel, dat emancipatie niet is voltooid wanneer jongens en meisjes gelijkelijk over alle vormen van onderwijs zijn verdeeld. Er is méér nodig dan goede schoolresultaten. De regering wil zich daarvoor inzetten.
Veel zorg en aandacht zal moeten worden besteed aan de vorming van meisjes en jongens, vrouwen en mannen zodat zij voldoende worden voorbereid op taken zowel binnenshuis als buitenshuis. Anders gezegd: iedereen zal dan in staat moeten zijn om de taken die liggen binnen gezin en huishouden te kunnen vervullen. Tegelijkertijd geldt hetzelfde voor de taken, die betaald en onbetaald in de maatschappij en samenleving dienen te worden gedaan. Deze aanbevelingen staan in het ontwerp aktieprogram emancipatiebeleid.
Waarlijk dit is geen geringe opgave. Het betekent dat zodra de normale achterstand in scholing en vorming is ingelopen men er nog niet is. Voor iedereen zal het heel moeilijk zijn zich te realiseren wat dit voor de toekomst zal gaan inhouden.
Immers wat u en ik nauwelijks beseffen is het feit dat een nieuwe samenleving zich via een klop op de (onderwijs)deur door de regering en de landelijke politiek al heeft aangekondigd. Iedereen kan kennis nemen van het beleid dat op landelijk niveau wordt gevoerd. Toch zijn minder mensen dan te wensen ware daarvan op de hoogte, laat staan ervan doordrongen.
Het concept Nederlands actieprogram emancipatiebeleid geeft een goede aanzet om een eerste kennismaking. De voortgangsnota onderwijsemancipatie van het ministerie van Onderwijs (december 1980) gaat dieper op de problematiek in. Deze nota is boeiende lektuur voor diegenen die op dit gebied het naadje van de kous willen weten. Het maakt indruk vanuit dit systematische overzicht te zien wat allemaal op gang is gezet en/of is gerealiseerd.
Gaarne waag ik een voorzichtige poging om globaal aan te geven wat de doelstellingen, prioriteiten en aandachtspunten zijn. In zekere zin is deze voortgangsnota een evaluatie van de beleidsnota „Schets van een beleid voor emancipatie in onderwijs en wetenschappelijk onderzoek" welke de minister van Onderwijs, A. Pais, en de staatssecretaris van CRM, J. Kraaijeveld in mei 1979 tezamen hebben gepubliceerd. Daarin worden voor de komende jaren concrete maatregelen in het onderwijs aangekondigd, die zijn gericht op de emancipatie van meisjes en vrouwen.

Reacties

Deze eerste schets van de te volgen weg riep veel reacties op en bracht veel op gang.
De volgende doelstellingen zijn op hun verdiensten getoetst:

1. terugdringen van factoren die de keuzevrijheden belemmeren;
2. herwaardering van menselijke kwaliteiten, los van sekse;
3. scheppen van onderwijs- en vormingsmogelijkheden vooral voor vrouwen die al achterstanden hebben opgelopen.

Vooral de eerste en de derde doelstelling werden uitgewerkt. Zij voeren tot het aangeven van duidelijke prioriteiten voor de komende jaren. Deze zijn:
– roldoorbrekende vorming in kleuter- en lager onderwijs ook voor jongens en meisjes uit culturele minderheidsgroeperingen;
– bewustwording en breed beroepskwalificerend onderwijs voor werkende meisjes;
– algemeen vormende en beroepskwalificerende vorming van volwasseneneducatie voor vrouwen en meisjes (ook uit de culturele minderheden);
– roldoorbreking in het hoger beroepsonderwijs en in middelbaar beroepsonderwijs.
Binnen deze aangegeven prioriteiten staan twee aandachtspunten in de eerstkomende tijd centraal:

1. op welke wijze kan hulp worden verschaft aan scholen en aan instellingen die overtuigd zijn van de noodzaak dat extra aandacht in het onderwijs voor vrouwen en meisjes moet worden gegeven;
2. op welke wijze kan men diegenen die deze bijzondere noodzaak nog niet zien, daarvan doordringen.

Deze aandachtspunten zijn voorwaar geen sinecure. Via het concept Nederlands actieprogram (NAP) kunnen wij allen meedenken en meespreken over het te voeren beleid. Bij nadere bestudering blijkt er toch nog een aantal problemen te zijn waaraan geen aandacht in het NAP wordt geschonken. In dit verband denken wij aan:
voortijdige schoolverlaters; werkloze vrouwen; vrouwen die terug willen keren in het arbeidsproces; migrantenvrouwen en hun dochters; vormgeving roldoorbreking bij keuzepaketten.

Ver van mijn bed

Tot slot wil ik – hopelijk ten overvloede – benadrukken, dat het nodig is dat vrouwen en mannen kijk krijgen op die veranderingen, die zich onvermijdelijk en langzaam zullen voltrekken. Wellicht denkt u allen dát emancipatiegedoe is ver van mijn bed. Wij zijn gelukkig ín en mét ons gezin. Uitstekend! Maar u mag daarbij niet uit het oog verliezen dat het aanzien van de wereld verandert. De normen en waarden waar de huidige generatie mee uit de voeten kan, zijn voor een volgende generatie anders. Het maatschappelijk perspectief dat de EK (Emancipatiekommissie) reeds eerder heeft geschetst zou wel eens sneller dan we nu denken – kunnen worden bewaarheid. Deze visie houdt in dat we een samenleving krijgen waarin zowel mannen als vrouwen kostwinner zijn. Zij zullen gedurende een korter aantal uren per dag dan op dit moment normaal is betaalde arbeid verrichten. Zij zullen de gezinsverzorgende taken samen moeten delen. Dan kan de spreuk gaan gelden: Samen meer mens, samen vollediger mens.
Dit klinkt u misschien wat bedreigend in de oren. Enige troost kan ik daarbij aandragen. De regering vindt dat het realiseren van het geschetst vooruitzicht door de maatschappelijke ontwikkelingen zelf tot stand moet worden gebracht. Keuzevrijheid moet in ere worden gehouden. Maar in hoeverre is er keuzevrijheid wanneer het inkomen van één verdiener te gering is?
Of we het leuk vinden of niet de ontwikkelingen gaan door.
Het CDA moet vooruit denken, een visie op onderwijsemancipatie ontwikkelen. Dit is in het belang van de huidige maar nog meer van de komende generatie. ◀

Annelies van den Beld-Pott

Uw adres voor:
BEGROTINGEN
• nieuwbouw
• verbouw
• restauraties
(per uur, per dag, per week)
J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hofdaan 27/31 · Postbus 65
2690 AB 's-Gravenzande
Tel. 01748-4593

UW MENING

Kinderbijslag

Ik heb mij niet geërgerd aan uw opmerkingen over de kinderbijslag, nog afgezien van het feit dat ik het er (als genieter van K.B. en een hoger inkomen) nog mee eens was ook.
Als CD/ACTUEEL in zijn kolommen niet meer het appel kan laten doorklinken. Als CD/ACTUEEL niet meer ergens op mag reageren zonder precies de lijn van de fractie of het bestuur te volgen, dan lopen wij groot gevaar ondemocratisch te worden.
Als het gaat over de politieke zaken van Den Haag heeft CD/ACTUEEL, zoals ieder ander CDA'er alleen te maken met ons program van uitgangspunten en met „om een zinvol bestaan".
Er mag in CD/ACTUEEL best discussie zijn, zoals die trouwens in alle geledingen van de partij behoort te zijn. Als we maar voor één ding oppassen dat we elkaar niet verketteren of zoiets want dat is niet christelijk.

H.P. Vermaat Breukelen

Middenschool

In een artikel in CD/ACTUEEL d.d. 21–11–81 onder de kop „Middenschool-debat laait weer op" schrijven de heren Kroeger en Blokland:
Het onderwijs is in beweging en de politiek moet die ontwikkelingen niet veronachtzamen. Ik vrees echter dat hier sprake is van een misvatting. De middenschool-gedachte wordt steeds gelanceerd door het ministerie van Onderwijs (twee contourennota's van Van Kemenade). Naar mijn mening zit het onderwijsveld niet bepaald te wachten op het invoeren van de middenschool en de stimulering hiervan gaat niet bepaald uit van de onderwijsgevenden.
Zij hebben wel urgentere onderwijsproblemen op te lossen.
De meeste onderwijsgevenden veronderstellen dat de middenschool politiek een allang beklonken zaak is.

Wat zullen zij zich daar dan nog tegen verzetten. Daarom kunnen de beide heren in 't vervolg beter schrijven: De politiek is in beweging en het onderwijs dient haar maar te volgen. Deze uitspraak doet aan de huidige situatie meer recht. En als de heer Deetman op een PCO congres, voorjaar 1981, publiekelijk het CDA-standpunt verwoord door op te merken dat het CDA tegen de leerplicht verlenging is, hoe dan een 3 jarige middenschool ingevoerd? Je hoort de ongediplomeerde uitstroom groeien.
Dat overigens de leerplicht niet verlengd wordt, lijkt mij een juiste beslissing. Je kunt mensen van 16 jaar en ouder niet langer verplichten onderwijs te blijven volgen.

J. H. Hoogvliet Zwolle

Kernwapens moderniseren?

Met enige verbazing heb ik het artikel van Jan Emck in CD/ACTUEEL van 21 november gelezen. Op basis van een militaire en politieke analyse komt Emck tot de conclusie dat modernisering van de kernwapens niet nodig is. Hieruit concludeer ik dat een nieuwe analyse over enige jaren best tot een andere conclusie kan leiden. Mijns inziens is echter de huidige discussie van meer fundamentele aard. Voor een groot deel van de Nederlanders is het bezit of gebruik van wapens op grond van humanitaire of christelijke grondslagen niet aanvaardbaar. In de dagelijkse praktijk wordt een wat minder extreme koers aangehouden waarbij politie en leger aanvaardbaar worden geacht voor bescherming en verdediging. Op grond van eerder genoemde grondslagen zal men aan de machtsmiddelen van politie en leger ook zeker beperkingen opleggen. Voor velen geldt nu dat kernwapens zo onmenselijk zijn dat ze voor ons leger niet in aanmerking komen evenals vele chemische en biologische wapens. Dit standpunt leidt ons naar een éénzijdige ontwapening met betrekking tot alle „onmenselijke" wapens waarbij het gedrag van de (eventuele) agressor, zowel voor als na ontwapening, niet terzake doet. Principieel discussiepunt is dus: welke wapens zijn voor ons nog aanvaardbaar. Met betrekking tot de neutronenbom is door het CDA een duidelijk „nee" gegeven. Mijns inziens moet dit „nee" voor alle kernwapens gelden.

S. Kruizinga Nieuwegein

Bedreigd

In eerste instantie wil ik betuigen dat ik tegen kernwapens, kanonnen, geweren en messen ben. Ook pijl en boog mogen niet gebruikt worden om andere mensen te doden. Er is echter een „maar" bij. Indien anderen mijn vrouw, kinderen of mij ernstig kwaad willen doen, zal ik mij met alle middelen verdedigen om dat te voorkomen. Hetzelfde geldt voor een land. Dat de wereld zich in 1940 massaal gewapenderhand verzet heeft tegen Hitler zal geen enkel zinnig mens op ethische gronden kunnen veroordelen. Hoe is de situatie nu?
Er zijn sommigen die zeggen, dat de dreiging van Rusland zo'n vaart niet loopt. In deze uitdrukking moet men Rusland niet zien als het land van de Russen, maar Rusland staat hier voor de benaming van het land, van waaruit het communisme zijn grijpgrage en wurgende handen naar de wereld uitstrekt.
In Oost-Europa leven 200 à 300 miljoen mensen, die geen vrijheid kennen. Ze snakken wel naar vrijheid, maar de communistische tanks, en kanonnen walsen en schieten alles plat wat ook maar een poging daartoe doet. Denk eens aan de opstand in de DDR, Hongarije, Tsjechoslowakije, Polen en Afghanistan. Denk eens aan het IJzeren Gordijn met zijn betonnen muur, prikkeldraad, mijnenvelden, schiettorens, automatische schietinstallaties. Denk eens aan de honderdduizenden bootvluchtelingen in Vietnam. Denk eens aan de 20.000 Cubanan in Afrika. Denk eens aan de duikboot in Zweden enz. enz. De „vredelievendheid" van het communisme straalt als nog nooit te voren. Er zijn van die naïevelingen die als verweer aanvoeren: Rusland voelt zich bedreigd. Op die manier zou je Hitler ook kunnen excuseren: hij voelde zich bedreigd.
Er zijn een paar dingen die ik hartgrondig hoop: 1. te allen tijde in vrijheid te mogen leven (vrijheid niet te verwisselen met bandeloosheid, maar vrijheid verplicht ook). 2. nooit meer oorlog hoeven mee te maken. 3. het communisme in Oost-Europa zichzelf oplost (je kunt mensen niet eeuwig als batterijkippen behandelen). 4. kernwapens op de eerste plaats uit de hele wereld (oost-west, noord-zuid) verdwijnen (dit zal wel een illussie blijven). Tenslotte nog één opmerking: Bij de demonstratie in Amsterdam was ik afwezig, daar voel ik me niet bij thuis en toch ben ik voor vrede voor alle mensen van goede wil.

J. Schmitz, Roermond

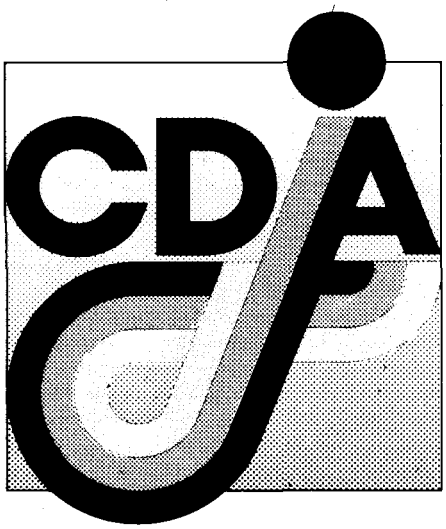

Redactiecommissie CDJA
Aat de Jonge, voorzitter
Ko Scheele, vice-voorzitter
Anneke Raven
Marc Wortmann
Robert in den Bosch
Jan Stevers
Willem van der Putten
Ton Strien (adv.)
Govert Veldhuijzen, red. secretaris

redactieadres: dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag, tel. (070-924461).

LUBRIEK

„VREDESKRANT" IS SIMPELER GEWORDEN

WIE IS BANG

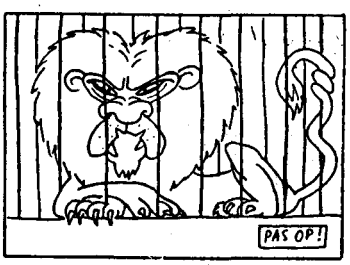

VOOR DE LEEUW?

Affiche uit de Vredeskrant (IKV).
(geknipt uit Trouw)

INTERVIEW

(Het niet gehouden interview is met Sint Nicolaas. Hij voelt zich de grond onder de voeten weggemaaid door de solidariteitsheffing).

AB-INFO

POLISARIO

Ieder AB levert wel enige stof op die vermeldenswaard is in deze rubriek. Zo ook de vergadering van zaterdag 28 november jl. Het AB telde enkele nieuwe gezichten: Renger de Bruin, Wim Zwanenburg en Berend Kamphuis.
's Morgens kwam, behalve enkele huishoudelijke zaken, ook aan de orde een voorstel van de Buitenland Commissie om „deelname aan het Polisario Comité voort te zetten en (daarbij)... met name de eerbiediging van mensenrechten kritisch te volgen." Het DB stemde met dit voorstel in. Na een goede discussie besloot het AB toch enigszins anders.
Sedert begin 1980 bekleedt het CDJA de rol van waarnemer in het Polisariocomité. Het AB meende dat dit vooralsnog voortgezet kan worden. Een voorstel om deelname te beëindigen werd met een duidelijke meerderheid verworpen.
Tegelijkertijd vroeg het AB de Buitenlandcommissie echter alle (nieuwe) feiten op een rijtje te zetten, om daarna met een nieuw voorstel te komen.
In dit verband lijkt het zinvol te wijzen op ons politiek pamflet. Daarin staan een viertal criteria genoemd als voorwaarden aan steunverlening aan *democratische* groeperingen; 1. een bevrijdingsbeweging dient als *burger*initiatief de steun en sympathie van de betrokken bevolking te genieten. 2. geweldstoepassing door een bevrijdingsbeweging is slechts als laatste mogelijkheid, om ander geweld te keren, aanvaardbaar; 3. zelfbeschikkingsrecht en mensenrechten dienen gegarandeerd te worden en 4. de bevrijdingsbeweging dient controle achteraf toe te staan op beschikbaar gestelde goederen en op de behandeling van krijgsgevangenen.
Het CDJA heeft al enkele gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van het Polisario Front en het Polisario Comité, die niet leidden tot de door ons gewenste duidelijkheid.
Sedert het participeren van het CDJA in het Comité hebben zich verschillende nieuwe ontwikkelingen voorgedaan.

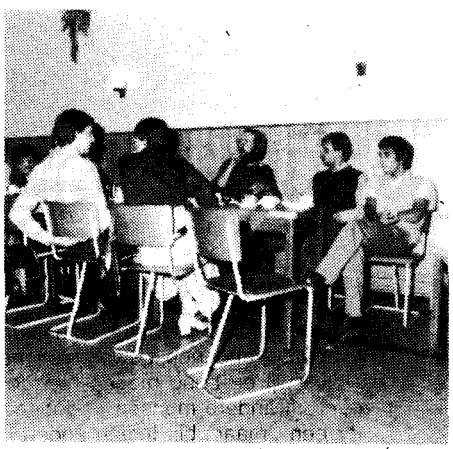

Leden van het Algemeen Bestuur

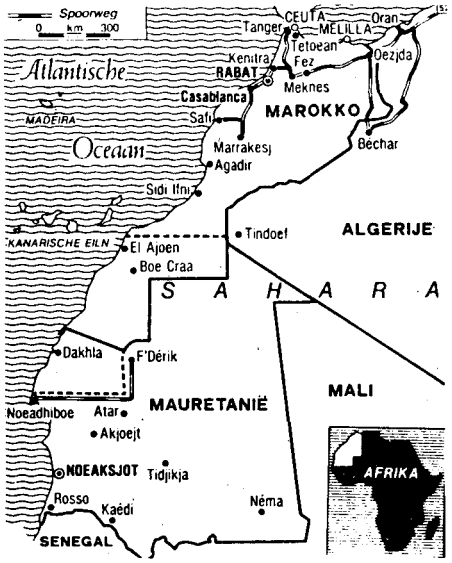

Het Front heeft Iberische vissers gevangen genomen en misbruikt in onderhandelingen. Kamerleden bezochten in maart jl. Algerije, Marokke en de Westelijke Sahara. Tijdens deze reis deed zich het conflict voor over de misleidende voorlichting vanwege het Front, door de Kamerleden op Marokkaans grondgebied te brengen. Vorig jaar verbrak Marokko de diplomatieke banden met Cuba, wegens militaire steun aan het Polisariofront (NRC 28 april '80). De Volkskrant (6 nov. '81) maakte melding van buitenlandse (niet-Saharaanse) invloeden in het Front. Amnesty International maakte dit jaar melding van martelingen door het Front. Twijfel aan het democratisch karakter van het Front, de mate waarin het Front een burger-initiatief genoemd kan worden en aan de waarborging van mensenrechten, lijkt alleszins gerechtvaardigd.
Het AB corrigeerde de Buitenlandcommissie; een kleine minderheid was bereid nu reeds pro Polisario te kiezen. Voor de zoveelste keer krijgt de buitenlandcommissie huiswerk inzake dit vraagstuk (het gebeurde al eerder in de federatiefase). Dankzij de weinig kritische opstelling van de buitenlandcommissie duurt de onduidelijkheid in deze nu al bijna een jaar.
Onderzoek van alle beschikbare feiten, toetsing aan het CDJA-politiek pamflet en besef van het politiek (inter-Arabische) belangenspel dat in het betreffende deel van Afrika gespeeld wordt, zal de buitenlandcommissie tot een hopelijk beter advies brengen. ■

Aat de Jonge

ONTWERP-GEMEENTEWET GEEFT THORBECKE EEN PLUIM

Veel CDJA-leden zijn actief in hun eigen gemeente. Zij zullen dan ook weten dat de bestuurlijke activiteiten van de gemeente in ons land de laatste decennia sterk zijn toegenomen. Van de locale overheid wordt tegenwoordig immers verwacht dat zij het welzijn van de ingezetenen in haar stad of streek actief bevordert. Om het gemeentebestuur werktuigen in handen te geven die aan de eisen des tijds voldoen, zijn al zo'n 25 jaar op hoog niveau discussies en werkgroepen aan de gang om de huidige gemeentewet aan te passen.

De basis van ons gemeentelijk bestuur, de gemeentewet, dateert van 1851. Het ontwerp was van de bekende staatsman Thorbecke „himself". Er is sindsdien natuurlijk nog wel eens een keer aan deze wet gesleuteld, maar de uitgangspunten en het systeem bleven ongewijzigd. De laatste „grote beurt" kreeg de wet in 1931. Toen men in de jaren vijftig de Provinciale Wet wilde vervangen, vond men ook de gemeentewet aan revisie toe. In 1958 werd een studiegroep ingesteld die na moest gaan „in hoeverre door de ontwikkeling op maatschappelijk en economisch gebied en van de opvattingen omtrent de overheidstaak de plaats en functie der gemeenten wijzigingen hebben ondergaan". Een hele mond vol, maar de bovengenoemde actieve CDJA'ers worden geacht met dit soort kreten uit de voeten te kunnen. Zo ook de studiegroep, die na twee jaar studie kon rapporteren dat kon worden volstaan met enkele meer technische wijzigingen van de wet.

Vier jaar later vonden de minister van Binnenlandse Zaken (Toxopeus) en het parlement dat de gemeentewet toch maar wat grondiger herzien moest worden. Er werd weer een werkgroep ingesteld en in 1967 en 1971 verscheen in twee delen een voorontwerp, getiteld „De gemeentewet herzien". Dit voorlopig ontwerp werd na verschijning in de bekende ijskast gezet, omdat intussen veel ideeën over een bestuurlijke reorganisatie werden gespuid, waarin de precieze plaats van de gemeente in ons staatsbestel onduidelijk was of werd gemaakt. Met name stond toen ter discussie of de taken van de gemeente niet drastisch ingeperkt moesten worden. In 1977 werd het werk weer opgepakt en in oktober vorig jaar verscheen het Eindrapport van de nieuwe Werkgroep Herziening Gemeentewet met een Ontwerp Gemeentewet.

Nu lijken een paar jaren om een „rapportje" te schrijven (voor de meeste leken) een lange tijd. Maar je moet beseffen dat het produceren van een wetsontwerp een hels karwei is, waarin menigeen door de bomen het bos niet meer zal zien. De eerste commentaren op het Ontwerp waren overigens vrijwel zonder uitzondering lovend.

Een der eerste vraagpunten was of een hele nieuwe gemeentewet geschreven moest worden, dan wel kon worden volstaan met een grondige modernisering van de huidige – 130 jaar oude – wet. De werkgroep besloot het laatste, omdat de grondslagen van het gemeenterecht ongewijzigd zijn gebleven. Voorwaar een pluim voor de kunde van Thorbecke. De door hem ontworpen organisatie van de gemeente (en provincie) zijn blijkbaar in staat (ook) de bestuurlijke ontwikkelingen van ruim een eeuw later op te vangen.

Na deze historische inleiding wil ik hieronder een aantal interessante onderdelen van het Ontwerp de revue laten passeren.

Positie gemeenteraad versterkt

In het nieuwe wetsontwerp wordt de positie van de gemeenteraad in het gemeentebestuur (raad, B&W en burgemeester) versterkt. Door de forse omvang van het huidige gemeentelijke takenpakket is het voor de raad steeds moeilijker geworden om goed zicht te houden op wat zich in de gemeente voordoet. De ingewikkeldheid van veel zaken maakt het voor niet-professionele bestuurders als gemeenteraadsleden vaak erg moeilijk hun werk goed te vervullen. Toch – zo vinden de werkgroep, het wetsontwerp en ikzelf – moet een gekozen bestuursorgaan de touwtjes in handen blijven houden. De raad is en blijft het hoogste orgaan in het gemeentebestuur. Maar zij zal zich moeten concentreren op hoofdpunten van het beleid, zo zegt het Ontwerp, dat daar ook middelen voor aanwijst. Zo krijgt de raad de bevoegdheid om algemene richtlijnen te stellen waar het college van B&W en de burgemeester bij het uitvoeren van taken rekening mee moeten houden. Nu hebben deze organen daar veel vrijheid in. Nieuw is ook dat de raad eens in de vier jaar een beleidsplan en jaarlijks een meerjarenbegroting zal moeten opstellen. Dit noopt tot vooruitzien en het (globaal) vastleggen van (grote) lijnen.

Bescherming raadsminderheden

Politiek interessant in een nieuwe bepaling tot bescherming van raadsminderheden. Vóór het college van B&W wordt gevormd is er een verplicht overleg tussen alle in de raad vertegenwoordigde partijen. Of alle partijen dan ook werkelijk invloed kunnen uitoefenen of de samenstelling van het college en het „regeeraccoord" is dan nog maar de vraag, maar een belangrijk bijkomend voordeel is wel dat het accoord dan openbaar wordt en niet alleen in de fracties van de betrokken partijen wordt behandeld. Wanneer het bekend is kan er ook inhoudelijk kritiek op worden uitgeoefend die tot bijstelling kan leiden.

Om vandaag niet alle CDJA-kolommen in dit blad te vullen, zal ik volgende week dit artikel vervolgen met o.a. het recht op informatie, openbaarheid en de mogelijkheid van wethouders die geen raadslid zijn. ■

Willem van der Putten

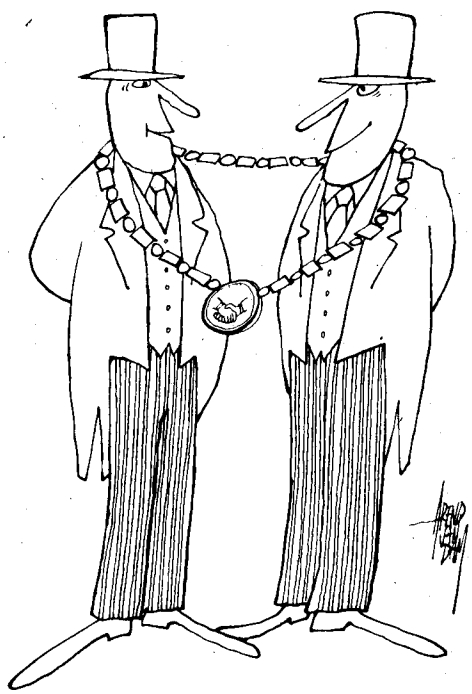

bestuurlijke samenhang.....

NAVO EXCURSIE

Een groep van 23 CDJA'ers, waren te gast op het NAVO-hoofdkwartier in Brussel en het militaire hoofdkwartier in Bergen. Het was georganiseerd door de buitenlandse werkgroep CDJA Groningen.

Op het SHAPE, het militaire hoofdkwartier in Europa, werd ons duidelijk gemaakt dat het Warschau Pact in de afgelopen jaren haar defensie enorm had uitgebreid, en dat ze getalsmatig gezien een voorsprong heeft opgebouwd in de conventionele sector (tanks, geschut, man met geweer) van 2½:1. Daartegenover heeft de NAVO kwalitatief beter materiaal, maar ons werd verteld dat dit moeilijk in de vergelijking in te passen is. Toch leeft er het idee dat wij conventioneel een geloofwaardig antwoord hebben op aanvallen op het gebied van centraal Europa.

SAMENWERKING

In de NAVO werken verschillende landen met elkaar samen. Deze samenwerking is natuurlijk pas goed als de bondgenoten het onderling met elkaar eens zijn over het te volgen beleid. De laatste tijd zijn er nogal wat verschillen van inzicht tussen de VS aan de ene en Europa aan de andere kant. Daarom spraken wij met Dr. Hawes, lid van de politieke vertegenwoordiging van de VS bij de NAVO en Dr. Martin, director van de Nuclear Planning Group.
De VS benadrukken de solidariteit. Zij verlangen van Europa ook haar deel in de defensie-inspanning inclusief de kernwapens. Men heeft het idee dat Europa zich wel veilig waant onder de Amerikaanse atoomparaplu.
De VS hebben meer waardering voor sterke initiatiefrijke landen dan voor afhankelijke landen. Dat is de reden waarom de VS zo goed kan opschieten met Frankrijk, ondanks de niet zo loyale houding t.o.v. de NAVO.
Daarnaast verlangen de VS dat de Europeanen zich gaan bezighouden met het bewaken van „vitale belangen" van Europa, zoals het Midden-Oosten. Weliswaar valt dit gebied buiten het NAVO-verdrag, maar dat leek een dergelijk plan toch niet in de weg te staan. SHAPE is op dit moment bezig een voorstel voor te bereiden. De Amerikanen benadrukken dat het alleen om het Midden-Oosten gaat: andere grondstoffen b.v. zijn veel meer gespreid op de wereld.

EUROPESE KRITISCHE NOTEN

De CDJA'ers brachten wat kritische punten in m.b.t. het Amerikaanse beleid.
1. Het productiebesluit van de Neutronenbom door president Reagan is genomen zonder consultatie van de bondgenoten. Daarvan werd gezegd dat het de bevoegdheid van de VS is om dit wapen te produceren. De bondgenoten kunnen elk beslissen over de plaatsing. Het ware wel eleganter geweest als Reagan de bondgenoten had geconsulteerd. Volgens de Amerikaanse vertegenwoordiger is er weinig kans dat de neutronengranaat wordt betrokken in het wapenbeheersingsoverleg. De VS leggen bij wapenbeheersing de nadruk op de lange-afstandsraketten en de neutronenbom is een korte-afstandswapen.
2. Het niet-ratificeren van SALT-2 door de VS.
3. President Reagan sluit niet uit dat een kernoorlog tot Europa beperkt zal blijven. Dit zou dan een uitvloeisel zijn van de strategie van het aangepaste antwoord. Deze strategie houdt in dat de NAVO elke aanval zal beantwoorden met vergelijkbare middelen. De vrees van Europa is gelijk een Afrikaans gezegde: „Waar twee olifanten vechten, wordt het gras vertrapt". De Amerikanen die wij spraken waren het niet eens met de zienswijze van Reagan; de belangen van de VS en Europa zijn te zeer verstrengeld en bovendien zal de USSR worden betrokken bij een Europees nucleair conflict. Het is niet te verwachten dat de USSR de VS ongemoeid zullen laten, terwijl deze op de knop drukt. (De meeste kernwapens vallen namelijk onder de supervisie van de president van de VS).
Tenslotte bestond er gerede twijfel aan de werkelijke bereidheid tot onderhandelen van NAVO-zijde. Deze twijfel werd nog eens versterkt door een uitlating van een hooggeplaatste Belgische officier: De huidige onderhandelingen zouden niet zo zinvol zijn, maar de politiek wil het nu eenmaal. Hij veronderstelde dat de Amerikaanse politiek erop gericht was om de USSR financieel uit te putten en zo tegen het jaar 2000 de onderhandelingen af te dwingen vanuit een situatie van overmacht.

Een goede verstandhouding met het oosten is één van de doelstellingen van de NAVO. Dit punt is het minst uit de verf gekomen.
Toch heeft de NAVO regelmatig aanbiedingen gedaan om te onderhandelen o.m. om de nieuwe kruisraketten niet te plaatsen in ruil voor het niet plaatsen van SS-20 raketten door de S.U.
Onze vraag was waarom er zoveel verschillende middelen tegen de S.U. worden ingezet en steeds weer betere die langzamerhand onbetaalbaar worden. De leden van de Nederlandse delegatie bij de NAVO wezen op het feit dat oude middelen, dus ook oude kernwapens moesten worden vervangen en de solidariteit gebood dat eigenlijk iedere lidstaat daartoe zich inzette.
Van onze kant werd opgemerkt dat het toch mogelijk moest zijn te onderhandelen zonder de nieuwe kernwapens geplaatst te hebben (à la bondskanselier Schmidt). Waarom durft de NAVO geen eenzijdige stappen te ondernemen? Er is toch sprake van overkill (d.w.z. de NAVO is in staat om meerdere keren de vijand te vernietigen)? De Nederlandse delegatie wees erop dat eenzijdige stappen van NAVO-zijde m.b.t. bacteriologische en chemische wapens niet het gewenste resultaat hadden opgeleverd. Daartegenover stelde CDJA'ers dat dit speelde in een andere tijd, toen er nog duidelijk sprake was van een overmacht van het Westen. Overigens reageert de NAVO thans weinig enthousiast op voorstellen van het Warschau Pact. Zij hebben toch ook belang bij beheersing. Ook voor haar komen de grenzen in zicht.
Daarmee kwamen wij aan het einde van onze discussie met NAVO-functionarissen. Maar wie weet wordt het gesprek nog eens voortgezet. ■

Geke de Haan, Co Kloeg, Johan Rademaker en Bertha Wijnstra.

JEUGDZONDE

Via Vrij Nederland kregen we te horen dat de huidige minister van Ontwikkelings Samenwerking, de heer Van Dijk, zo 25 jaar geleden nogal andere meningen over Zuid-Afrika er op nahield dan vandaag de dag. „Uiterlijk weet de naturel de blanken in veel te imiteren, maar innerlijk blijft hij zeer lang barbaars", schreef Van Dijk 1957.
Van Dijk werkte destijds, als 28-jarige econoom, bij de overzeese bank in Zuid-Afrika. Volgens hem zou een parlementaire democratie in Zuid-Afrika het land in een chaos storten, omdat alleen blanke overheersing tot lotsverbetering van de zwarte bevolking zou kunnen zorgen.
Van Dijk zei toen dat de massa „onbeschaafd, onhygiënisch, lui, nonchalant en onbekwaam is". Tijdens de algemene beschouwingen over de regeringsverklaring wees de SGP'er Van Rossum al op het verschil tussen Van Dijks toenmalige opvattingen en de huidige politiek van stringente afwijzing van de apartheid en het zoeken naar zo mogelijk, internationale maatregelen tegen Zuid-Afrika. In een verklaring die Van Dijk naar aanleiding van Van Rossums opmerking publiceerde, stelde hij dat „het bedoelde artikel een kwart eeuw oud is en niet de opvattingen van de minister over de huidige situatie in Zuid-Afrika weerspiegelt". Verder voegt Van Dijk er aan toe dat hij het CDA-verkiezingsprogram en de regeringsverklaring volledig onderschrijft. Ook is Van Dijk van mening dat er sinds zijn „jeugdartikelen" veel veranderd is.
Nu gaat het in deze kolom niet om de mening die Van Dijk heeft gehad over Zuid-Afrika. Overigens is het wel zo dat je op elk moment van je leven verantwoording schuldig bent voor de mening die je hebt. Hoe jong of oud je ook bent, je bent een mens die verantwoordelijkheden draagt. Verantwoordelijkheid tegenover „God en de Naaste" zoals we dat in het CDA zo mooi kunnen zeggen.
Het gaat in deze kolom om zijn opmerking dat het „jeugdartikelen" zijn geweest. Als zo als velen zeggen: het zijn jeugdzonden. Met andere woorden: „Ach, neem het niet zo serieus, want toen was ik nog zo jong". En zo'n opmerking is juist zo kwalijk. Want dat zou betekenen dat jongeren niet serieus genomen hoeven worden. „Wacht maar tot je ouder en wijzer wordt", is dan de veel gehoorde kreet.
Als politici ook al met dergelijke opmerkingen komen, dat het „jeugdzonden" zijn, dan nemen ze de jeugd of een jongerenorganisatie niet serieus. Het zou veel beter zijn dat men eerlijk toegeeft dat men in zijn denken een ontwikkeling heeft doorgemaakt. Dat is toch geen schande! Ieder mens maakt ontwikkelingen door in zijn denken. Zeg dat dan ook eerlijk, want dan worden jongeren in hun waarde gelaten! ■

Anneke Raven

NEDERLANDSE GOSPEL DIE SWINGT ALS EEN TREIN!

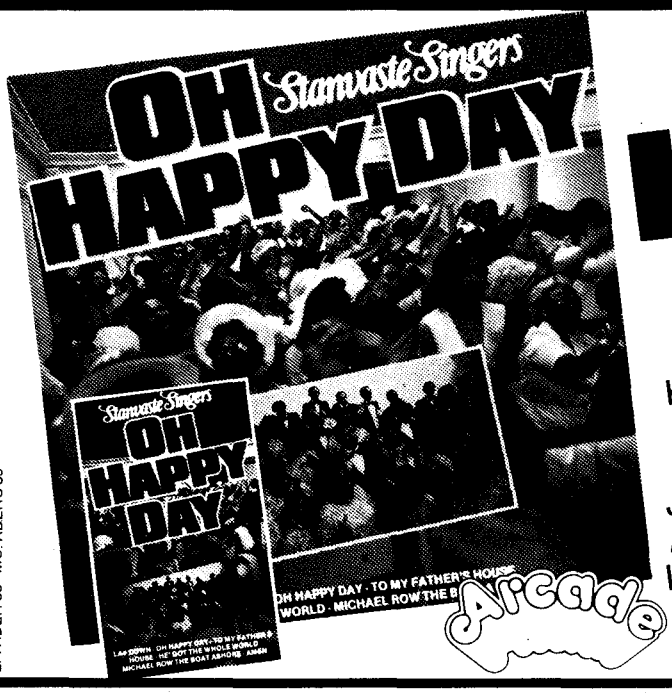

LP: ADEH 85 - MC: ADEHC 85

OH HAPPY DAY

Stanvaste Singers

LAY DOWN • PRAISE THE LORD • KUMBAYA • GOSPEL TRAIN • MICHAEL ROW THE BOAT ASHORE • JOSHUA FOUGHT THE BATTLE OF JERICHO • OH HAPPY DAY • REACH OUT AND TOUCH • TO MY FATHER'S HOUSE • I WROTE DOWN THIS SONG • BY' AND BY' WHY DON'T YOU STOP • HE'S GOT THE WHOLE WORLD • AMEN (GIVE PEACE A CHANCE)

Geen stad op aarde werd meer geliefd en meer bevochten dan Jeruzalem. Ofschoon de meesten van ons met de profeten, de koningen en de apostelen van het Oude en Nieuwe Testament bekend zijn, geeft de bijbel ons slechts een deel van het verhaal dat in de geschiedenis van de mens zijn weerga niet kent.

De verhalen over het vroege christendom de islam, de kruisvaarders en de Ottomanen zullen de lezer opnieuw verbaasd doen staan over deze stad en het relaas over de laatste honderd jaar leest als een roman.

Prachtig geïllusteerd met foto's van Jill Uris. *f* 98,- geb.

JILL EN LEON URIS

JERUZALEM EEUWIGE STAD

Verkrijgbaar bij de boekhandel / Uitg. Hollandia Baarn

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

WEEKBLAD VAN HET CDA 1e JAARGANG NUMMER 62 – 12 DECEMBER 1981

CD/ACTUEEL

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

Lubbers: Nieuwe aanpak deeltijdbanen en jeugdwerkloosheid

Wereldvoedselmarkt geen „automarkt"

Christen-democraten in Oost-Duitsland

Economisch nationalisme is dreiging voor EEG

Wat doet de Stichting van de Arbeid?

Nieuw rapport over ruimtelijke ordening

LUXEMBURG

De Heimstätte Larochette, gelegen in het hart van Luxemburg, aan de rand van het **„Müllerthal"**, biedt mogelijkheden voor gezinsvacantieweken.

Op basis van volpension is verblijf mogelijk met keuze uit één of twee persoons kamer of een studio met vier bedden.

De prijzen variëren van *f* **45.-** tot *f* **55.-** p.p.p.d.

Heimstätte Larochette, Osterbur 45, Larochette, Luxemburg, tel.: 09-352-87081.

fotoboek
NEDERLAND ZEGT NEE!

Beeldimpressie Amsterdam 21 november '81
Een uniek fotoboek over de grootste manifestatie ooit in Nederland gehouden
Het vredesgeschenk bij uitstek voor de komende feestdagen

Verkrijgbaar in de erkende boekhandel of door rechtstreekse overmaking van *f* 10,— plus *f* 2,50 porto- en administratiekosten op giro rekening 342811 t.n.v. **Heiermann & Co.c.v.** Amsterdam onder vermelding van: **NEDERLAND ZEGT NEE!**

gereformeerd traktaatgenootschap

Postbus 695
6800 AR Arnhem
Telefoon 085 - 51 43 40

Zojuist weer verschenen voor de 103e maal het bekende

FILIPPUS KALENDER-DAGBOEK 1982
(pocket)

De toekomstige bestellers van onze traditionele filippus scheurkalender op schildblok zullen wij wegens totale uitverkoop van onze voorraad moeten teleurstellen, **DOCH VAN BOVENGENOEMD FILIPPUS KALENDER-DAGBOEK 1982 IS NOG EEN BEPERKTE VOORRAAD AANWEZIG.**

Dit dagboek vol met meditaties kost *f* **8,20**
Voor verspreiding belangrijke korting.

Voor diaconieën en evangelisatiecommissies is het dagboekje een zeer geschikt object om, i.v.m. kerstacties weg te geven.

Kerstgroepen

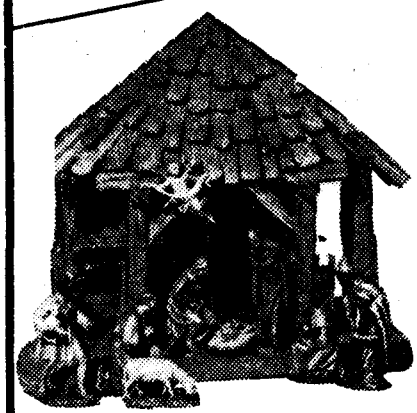

Grandioze sortering van tientallen verschillende groepen vanaf *f* 14,95 tot *f* 4.300,-. Uitgevoerd in hardrubber, gips, houtvezel, kunsthars en houtsnijwerk. Bijpassende stallen, grottenpapier en mos zijn apart verkrijgbaar.
Voor gezinnen met kleine kinderen: onbreekbare, 20 delige groepen in mooie kleuren uitgevoerd vanaf 44,50.

Sinds 1929:
Kunsthandel I. Jutte
afd. religieuze kunst
Pannekoekstraat 49/51
Rotterdam-C. - 010-139759

Zojuist uitgekomen
In de ban van de bom:
een VN-rapport over kernwapens

Vertaling en bewerking: **drs. D. A. Leurdijk**

Het in september 1980 door de Verenigde Naties uitgebrachte rapport over kernwapens, vertaald en bewerkt door het NIVV, bevat informatie over bestaande kernwapenarsenalen, over toekomstige ontwikkelingen, over de gevolgen van het gebruik van kernwapens, over de theorieën betreffende kernwapens en over de betekenis van kernwapens voor de internationale veiligheid. Een gedegen studie met een overzichtelijke presentatie van de kernwapenproblematiek.

Verkrijgbaar bij:
- de Staatsuitgeverij
- de boekhandel
- het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken (NIVV)

'NIVV reeks 31
prijs *f* 11.-

Postbus 85581 - 2508 CG 's-Gravenhage - tel. 070-469412.

CD/ACTUEEL

Onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter)
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Aad van Dulst
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

Adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman
Gerard van der Wulp

Redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

Redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag,
tel. 070-924461

Advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

Druk:
BDU Barneveld

Abonnementsprijs:
ƒ 39.- per jaar

DEZE WEEK...

Stichting van de Arbeid
In verband met het arbeidsvoorwaardenoverleg 1982 was de Stichting van de Arbeid deze dagen veel in het nieuws. Op de taak, de werkwijze en de samenstelling van deze stichting wordt ditmaal ingegaan. Pagina 6.

Politiek adviseur
Het regeeraccoord geeft ministers de mogelijkheid politieke adviseurs aan te stellen. De CDA-fractie is geen groot voorstander van dit instituut. Er moet in elk geval nader over gediscussieerd worden. Pagina 7, 8.

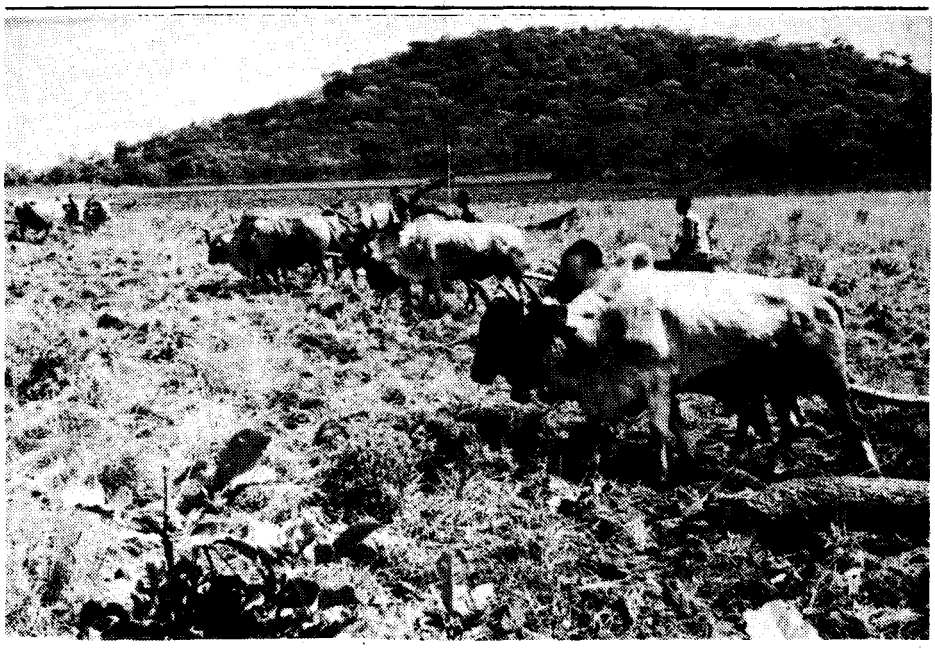

Ontwikkelingssamenwerking
Het voedselprobleem in de wereld is het thema van het derde gesprek dat redactielid Mária Chorus had met Cebemo-directeur mr. J. van Gennip.
Pagina 12, 13

Oostduitse christen-democraten
De Oostduitse CDU is de op een na grootste partij in de DDR. Wat is haar identiteit en welke positie neemt zij in het politieke krachtenveld in? Pagina 17

EN VERDER...

Commentaren 4, 5
Daarnaast 5
Fractievoorzitter 9
Zwart-Wit 10
Beurtelings 11
Rapport ruimtelijke ordening 13
Fractie 14, 15
Europa – J. P. van Iersel 16
Defensie – P. B. R. de Geus 18
Uw mening 19
Regio 20
CDJA 21, 22, 23

COMMENTAREN

Plunje

Het Tweede Kamerlid ir. H. van Rossum (SGP) heeft voor zijn opvattingen inzake de Zuidafrikaanse rassenpolitiek steun gezocht bij minister Van Dijk, door hem te confronteren met een publicatie van laatstgenoemde uit 1958.
Dat pakte wat anders uit. Het gedachtegoed dat in die jaren – en bepaald niet alleen bij Van Dijk – in een deel van reformatorisch Nederland kon gedijen moge Van Rossum in de wereld van 1981 nog steeds als juist voorkomen, zo niet Van Dijk. Deze distancieerde zich dezer dagen duidelijk en overtuigend van de opvattingen en kwalificaties die hij als jong academicus in het tijdschrift „Wapenveld" had geventileerd.
De scherpe kritiek die daarop is geuit, bestempelde de minister als juist. Minister Van Dijk maakte niet alleen duidelijk waar hij toen niet had moeten staan, maar ook waar hij nu – en niet voor het eerst – wèl staat.
's Ministers scherpste criticus, de PSP-er Van der Spek, concluceerde dat „de minister duidelijke taal heeft gesproken" en Aad Nuis (D'66) stelde vast dat de minister nu „ondubbelzinnig was gezuiverd en dat is dat".
Dat was dat inderdaad. Blijft over ons respect voor minister Van Dijk die zich grondig distancieerde van vroegere plunje en voor de Tweede Kamer die hem dat mogelijk maakte, zonder te bezwijken voor de verleiding daar partijpolitieke munt uit te slaan.

CD/ACTUEEL

Koppeling (1)

Tot één van de sociale verworvenheden in onze verzorgingsstaat behoort de koppeling van de sociale uitkeringen aan de lonen. De koppeling is een voorziening van solidariteit tussen werkenden en niet-werkenden. In tijden van economisch mooi weer delen mensen via de koppeling in de groei van de welvaart. In slechtere tijden zorgt zij ervoor dat deze mensen daarvan niet extra het slachtoffer worden.
Het CDA-program en het regeeraccoord huldigen dit standpunt en spreken zich dan ook uit voor handhaving van de koppeling. De CDA-minister van Financiën, Van der Stee, heeft ontkoppeling voor de NOS-t.v. bespreekbaar genoemd. Drie weken, nadat hij een kinderbijslagregeling, afhankelijk van het inkomen, voor hetzelfde medium ónbespreekbaar noemde. De opmerking van Van der Stee over ontkoppeling moet ongetwijfeld worden gezien tegen de achtergrond van de noodzaak om de in het regeeraccoord afgesproken bezuinigingen snel uit te voeren. Dat is zijn terechte verantwoordelijkheid. Even terecht is de waarschuwing van fractieleider Lubbers op dit punt. Temeer, waar nieuwe tegenvallers, zoals bij het financieringstekort van de overheid, zich al weer aandienen.
Met andere woorden: om te voorkomen dat een loskoppeling van sociale uitkeringen aan de lonen opnieuw in discussie komt, dienen de noodzakelijke bezuinigingen snel te worden uitgevoerd.

CD/ACTUEEL

Koppeling (2)

Ook de sociale partners dragen een zekere verantwoordelijkheid voor de handhaving van de koppeling. In de regeringsverklaring heeft premier Van Agt een duidelijke matiging in de inkomensontwikkeling een hoeksteen van het sociaal-economisch beleid genoemd. Komt die er niet dan zal het beoogde werkgelegenheidsprogram niet uitvoerbaar blijken en kan de noodzakelijke verbetering van onze concurrentie niet worden bereikt.
Vorige week en deze week heeft het kabinet met de sociale partners in de Stichting van de Arbeid overlegd om tot een gemeenschappelijk beleid op het terrein van de arbeidsvoorwaarden- en inkomensontwikkeling te komen. Die gesprekken werden overheerst door de tegenstellingen tussen alle partijen en door de duidelijke stelling van werkgevers en werknemers, dat de CAO-onderhandelingen in vrijheid op het niveau van de bedrijfstakken en ondernemingen moeten worden gevoerd.
Voor dat geval dragen de sociale partners een zware verantwoordelijkheid om de arbeidsvoorwaarden-ontwikkeling zich te laten voltrekken binnen de door regering en parlement getrokken grenzen. Dat is o.a. nodig om de koppeling tussen uitkeringen en lonen te kunnen handhaven. Maken zij deze verantwoordelijkheid niet waar en overschrijden zij die grenzen, met alle uitstraling op de collectieve sector van dien, dan zal dat tot nieuwe bezuinigingen in de collectieve sector moeten leiden. De koppeling hoort daar dan onverbrekelijk bij.
Voor een andere mogelijkheid – het via de overheid in de hand houden van de ontwikkeling van arbeidsvoorwaarden – heeft het kabinet zich reeds de nodige instrumenten aangemeten.
Het is te hopen dat geen van deze mogelijkheden gebruikt hoeft te worden. Het woord is aan werkgevers en werknemers.

CD/ACTUEEL

Turkije en de Verenigde Staten

Turkije heeft een militaire dictatuur die een tijd geleden een eind beoogde te maken aan een complete chaos in dat land. Die chaos werd mede door politieke partijen veroorzaakt. Moord en doodslag werden niet geschuwd. Het land werd lam gelegd en de toch al wankele economie en welvaart dreigden in te storten. Nu traden militairen in Turkije wel meer op als brengers van orde en zetten zij de parlementaire democratie weer in het spoor. De huidige militaire leiding schijnt dat voorlopig niet van plan te zijn. Zij regeert met ijzeren hand. Zo gaat de bekende ex-premier Ecivit het gevang in en vond er een massaproces plaats tegen vakbondsleden. De manier waarop mensenrechten worden geschonden heeft kwaad bloed gezet in West-Europa. De EEG bevroor de hulp aan Turkije en handhaaft voorlopig dat standpunt. Andere Europese landen deden hetzelfde. Dat alles om druk uit te oefenen op de Turkse machthebbers hun steven te wenden. In schril contrast tot deze houding, zijn de woorden van de Amerikaanse minister van defensie, Weinberger die ronduit de Turkse machthebbers prees. De Verenigde Staten vinden Turkije zo belangrijk wegens de strategische ligging tussen het voor hen onzekere Griekenland en het volstrekt onbetrouwbare Iran. Hier heiligt het doel kennelijk de middelen en het doel is de bescherming van de Westerse wereld o.l.v. de Verenigde Staten. Het zou goed zijn dat minister Weinberger ook hier besefte dat het bij militaire macht gaat om de bescherming van democratische waarden. Zijn uitspraak bevordert de geloofwaardigheid van het Amerikaanse optreden en de NAVO niet.
Want ook Turkije is Navo-lid.

CD/ACTUEEL

Manifest

Op de dag van de plechtige afkondiging van de nieuwe democratische grondwet richtten in Spanje honderd officieren zich in een manifest tot regering en volk, waarin zij zich scharen achter de militaire staatsgreep die zich deze zomer voltrok. Een Franco-herdenking bracht honderdduizenden op de been. De fascisten-groet werd geestdriftig gebracht.
De weg naar de democratie is moeizaam in Spanje, het regiem wankel en de anti-democratische krachten ongegeneerd.
Van Nederlandse medewerking aan Spaanse toetreding tot de Nato, waaraan de Tweede Kamer dezer dagen haar fiat gaf, zijn wij in deze kolommen nooit de enthousiaste supporters geweest.
Wij hopen dat de invloed van de Nato op Spanje een betere is dan de invloed van Spaanse militairen op de Nato.
Het is inderdaad niet onmogelijk – zoals woordvoerders van CDA, D'66 en VVD in de Kamer betoogden – dat de Spaanse toetreding tot de NATO tot versterking van de democratische krachten aldaar leidt.
Intussen moet het verdrag van toetreding van Spanje tot de NATO te zijner tijd nog worden geratificeerd. Wij hopen dat in die tussentijd de Spaanse democratie zich blijft versterken.
Voor Nederlanders, die er terecht niet van houden dat militairen in uniform aan politieke demonstraties deelnemen, is het met name interessant om te zien wat er in Spanje gebeurt met officieren die openlijk de omverwerping van de democratie verdedigen.

CD/ACTUEEL

Goedkoop naar familie in Amerika?

Bestemmingen
Chicago - Detroit - Minneapolis

Prijzen vanaf *f* 1.100.-

Vraag gratis inlichtingen bij de:

DIS DUTCH IMMIGRANT SOCIETY
Postbus 455
2270 CL Voorburg
Tel. 070-868371

DAARNAAST

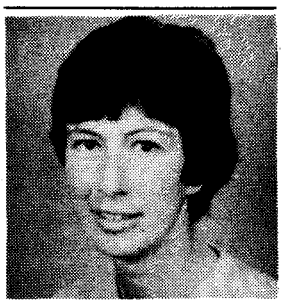

Nog niet zo lang geleden was ik op vakantie in Shrilanka. Koningin Elizabeth van Engeland zou ook op bezoek komen. Dus alles werd in de verf gezet, alles opgeknapt en opgekalefaterd. De werkelijkheid die zij zag was een andere dan die ik zag. Een mooiere, een werkelijkheid door een rose bril gezien.
Onlangs was in Nederland hetzelfde het geval. Koningin Beatrix en Prins Claus zouden het gebouw van de Tweede Kamer bezoeken. Alles werd geverfd en opgeknapt. Ook hier weer een mooiere werkelijkheid dan normaal.
Zo gaat het vaak. De werkelijkheid wordt veranderd. Soms laten anderen de werkelijkheid er anders uit zien (hetgeen bij hooggeplaatsten vaak het geval is). Soms doen we het zelf. Dan maken we ons zelf van alles wijs, zodat we heilig geloven dat onze wereld er zo uitziet en niet anders. We hebben vooroordelen ten opzichte van anderen, zodat alles past in ons beeld van de werkelijkheid. Soms ook verkeren mensen zo lang in een situatie dat ze niet goed meer weten hoe de werkelijkheid van anderen eruit ziet. Dit gevaar lopen bijvoorbeeld de mensen van het Haagse circuit, de politici. Ze hebben zo lang in het Haagse wereldje meegedraaid, met de eigen gewoontes en eigen groepen dat het voor hen moeilijk is zich nog een andere wereld voor te stellen. Maar er zijn meer werkelijkheden. Naast de politieke wereld bestaat er de werkelijkheid van een mevrouw op drie hoog achter of van de bouwvakker, de Marokkaan in zijn pension, de gevangene in zijn cel. Noem maar op.
Voor elke beroepsgroep geldt dit. Iemand die lang rechter is ziet zijn werkelijkheid verengen tot die van zijn „klanten". Hoe langer men in een bepaalde wereld vertoeft, hoe moeilijker het is om zich de wereld van anderen voor te stellen. De werkelijkheid van anderen wordt vervormd, er is steeds meer fantasie voor nodig om achter die werkelijkheid te komen. Het is immers juist zo gemakkelijk en rustig om achterover te leunen en je met je eigen wereldje bezig te houden.
Voor mensen die een goed inkomen hebben en alleen maar hoeven te denken of ze dit jaar maar eens niet op de wintersport zullen gaan, is het moeilijk voor te stellen dat mensen hun gelden twee keer zullen omdraaien om te kiezen tussen vlees op tafel of sparen. We bedenken vaak prachtige redeneringen om ons beeld van hun werkelijkheid vast te kunnen houden. Velen zullen misschien wel een auto hebben, maar zullen dat bezuinigen op levensmiddelen.
Het is daarom zo gemakkelijk om te zeggen dat er meer bezuinigd moet worden en dat sociale uitkeringen losgekoppeld moeten worden van de minimumlonen. Als je zelf nooit krap hebt gezeten (hoogstens in je studententijd) is het gemakkelijker te praten over de uitgaven van een ander. Ik weet ook best dat er bezuinigd moet worden, maar men zou zich eens wat meer moeten inleven hoe het is om van weinig rond te komen. De eigen wereld niet afsluiten. Niet lui en tevreden achterover leunen, maar gooi het venster maar eens open. Leef je in de werkelijkheid van anderen in, in de echte werkelijkheid, niet in de door onszelf gevormde beelden.
Het zou goed zijn voor de wijze van politiek voeren en voor het menselijk medeleven dat men zich niet verengde tot de eigen werkelijkheid. Het gaat om de solidariteit en om dankbaarheid ook. En een menselijke manier van omgaan met elkaar. ◀

Philie Burgers

In deze column geven redactieleden hun persoonlijke visie weer

Stichting van de Arbeid:

Platform van overleg over arbeidsvoorwaarden met regering

De Stichting van de Arbeid is op 17 mei 1945 opgericht als particulier orgaan van overleg en samenwerking van de centrale organisaties van werkgevers (in industrie, midden- en kleinbedrijf en land- en tuinbouw) en van werknemers.

Aanleiding vormde de wens van de toenmalige topmensen van werkgevers en werknemers (m.n. mr. D. U. Stikker speelde daarbij een belangrijke rol) om samen te werken aan de wederopbouw van de Nederlandse economie, die in de oorlog volledig was lamgelegd en vernield.
In de eerste jaren bereikte de Stichting steeds meer een centrale plaats bij de voorbereiding van het regeringsbeleid op sociaal-economisch terrein. Bij de totstandkoming van de SER bij de wet op de bedrijfsorganisatie in 1950 veranderde dat. De SER – een wettelijk orgaan van werkgevers, werknemers en onafhankelijke kroonleden – immers kreeg o.m. tot taak de regering op dat gebied van advies te dienen.
Desondanks wilden werkgevers en werknemers hun particuliere Stichting van de Arbeid handhaven als platform voor informeel en vertrouwelijk overleg zonder kroonleden. Bovendien bood de Stichting een goed platform voor overleg met de regering. En verder zou de Stichting zich beter dan de SER kunnen bezig houden met actuele kwesties op het terrein van lonen en arbeidsvoorwaarden. Ook nu nog heeft de Stichting van de Arbeid deze functies. Vandaar ook het overleg deze en vorige week van regering en Stichting van de Arbeid over het arbeidsvoorwaardenbeleid 1982.
Het kabinet wil met de sociale partners tot duidelijke afspraken zien te komen over een behoorlijke inkomensmatiging. Maar het lijkt erop dat noch werkgevers noch werknemers op centraal niveau tot afspraken over de lonen en arbeidsvoorwaarden kunnen of willen komen. De afgelopen tijd hebben alle partijen al heel nadrukkelijk te kennen gegeven dat de loononderhandelingen niet (meer) op centraal niveau moeten plaatsvinden, maar in alle vrijheid op het niveau van de bedrijfstakken en ondernemingen. Een belangrijke overweging daarbij is, dat alleen op die manier voldoende ruimte aanwezig is om de uiteenlopende economische mogelijkheden in het bedrijfsleven concreet te benutten.
Werkgevers en werknemers hebben in de

Woensdag heeft een delegatie van het kabinet voor de tweede keer met werkgevers en werknemers in de Stichting van de Arbeid overleg gevoerd over het voor 1982 te voeren arbeidsvoorwaardenbeleid. Onder voorzitterschap van premier Van Agt vond het eerste overleg precies een week eerder plaats in het SER-gebouw in Den Haag. Wat is de Stichting van de Arbeid; wat doet zij en hoe verhoudt zij zich tot de Sociaal-Economische Raad (een informatief artikel over de SER stond in CD/ACTUEEL van 31 oktober jl.)

Stichting van de Arbeid half november wel een aantal gemeenschappelijke aanbevelingen vastgesteld voor de CAO-onderhandelaars op bedrijfstak- en ondernemingsniveau. Daarbij gaat het over werkgelegenheid en arbeidsduur en over een aantal aspecten van het arbeidsmarktbeleid. Maar daar is het bij gebleven.

Touwtjes gevierd

Direkt na de oorlog was er gedurende een aantal jaren sprake van een gebonden loonbeleid, waarbij het door de regering benoemde college van rijksbemiddelaars vrijwel alle touwtjes in handen had. In 1963 werden die touwtjes wat gevierd en kreeg bovendien de Stichting van de Arbeid een grotere verantwoordelijkheid bij de loonvorming. Op basis van de zogenaamde halfjaarlijkse rapporten van de SER over de economie overlegden regering en Stichting over het percentage, waarmee de totale loonkosten zouden mogen stijgen. De Stichting moest de afgesloten CAO's daaraan toetsen. Dat leidde echter tot moeilijkheden tussen de centrale organisaties enerzijds en de aangesloten organisaties, die de CAO's afsloten, anderzijds. In 1970 kwam er op basis van de Loonwet een systeem van vrije loonvorming op basis van jaarlijks overleg met de regering. Alleen bij uiterste noodzaak zou de regering nog in de loonvorming kunnen ingrijpen. Maar sinds dat jaar zijn de sociale partners er op nationaal niveau echter niet meer dan eenmaal in geslaagd tot een centraal accoord te komen, d.w.z. een overeenkomst over de lonen en arbeidsvoorwaarden binnen de Stichting van de Arbeid. Bovendien zag de regering zich de afgelopen jaren vrijwel telkens gedwongen tot overheidsingrijpen in de lonen. Dat gebeurde telkens tot groot ongenoegen van werkgevers en werknemers. Als het overleg deze week ook weer mislukt is, is het de vraag, of dat opnieuw tot een loonmaatregel van de regering zal leiden. Zij immers zal tot elke prijs willen voorkomen, dat het resultaat van het CAO-overleg in de verschillende bedrijfstakken en ondernemingen buiten de grenzen gaat, van wat de nationale economie kan hebben. De loonuitkomsten hebben via koppeling van uitkeringen en ambtenarensalarissen en salarissen in de gesubsidieerde sector immers grote invloed op de uitgaven in de collectieve sector. Zoals vaker de laatste jaren, is tegen deze achtergrond de discussie over een nieuw systeem van loon- en inkomensbeleid weer in alle hevigheid losgebrand. Daarbij gaat het vooral om een poging het algemeen belang zoveel mogelijk te verenigen met het individueel belang van CAO-partijen, die (zoveel mogelijk) in alle vrijheid willen onderhandelen. ◀

Ben Pauw

ADDERTJE

Nederlandse socialisten: there is something rotten in the state of Danmark.

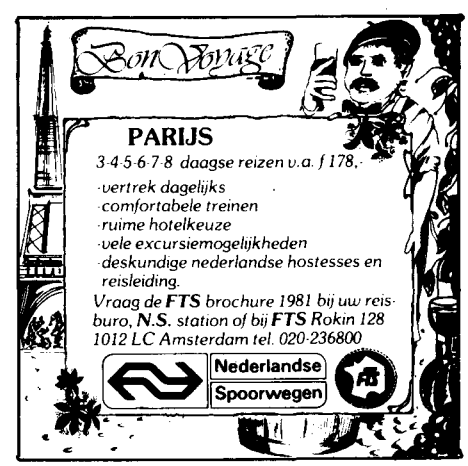

Politieke adviseur in discussie

De politieke adviseur trekt de laatste weken de aandacht. Het gaat dan om „oog en oor" van een minister. Ministers kunnen politieke adviseurs aanstellen.
Sommigen zeggen: niet teveel over praten, maar doen. Anderen zijn tegen. Er zit nog te weinig diepgang in de discussie. Er wordt m.i. wat te gemakkelijk over gepraat.

Het regeeraccoord voorziet in de mogelijkheid van aanstelling van politieke adviseurs. De betreffende passage luidt als volgt:
„Ten aanzien van de mogelijkheid van ondersteuning van ministers in hun politieke taken wordt afgesproken dat zulks met respectering van de ambtelijke structuur aanvaardbaar wordt geacht.
Waar niettemin ministers behoefte gevoelen tot het aantrekken van een tijdelijk adviseur op arbeidscontract, wordt ook die mogelijkheid geopend, met dien verstande dat de ministerraad beslist over honorering, functie en taak. De concrete taakomschrijvingen zullen worden gepubliceerd."

Mogelijkheden

Er zijn dus twee mogelijkheden, twee hoofdlijnen in de geciteerde twee alinea's.
De eerste mogelijkheid is die van ambtenaar, gewoon, in vaste dienst.
De tweede mogelijkheid is die van een aanstelling als ambtenaar in tijdelijke dienst op arbeidscontract.
Onder de eerste hoofdlijn verschuilen zich overigens nog verschillende mogelijkheden. Het duidelijkst kan dit aangegeven worden aan de hand van practische voorbeelden.
Zo komt de politieke adviseur van de minister van Defensie, Van Mierlo, voort uit des ministers eigen departement. Drs. M. Vermaas was ambtenaar van Defensie en krijgt nu deze nieuwe specifieke functie.
Daarentegen is de politieke adviseur van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Den Uyl, van buiten af als gewoon ambtenaar bij dat departement aangesteld.
Dick Kalk was tot dan voorlichter van de PvdA-Tweede Kamerfractie.
Overigens moet in dit kader, onder deze hoofdlijn nog vermeld worden, dat er feitelijk nog een mogelijkheid is. Dat is deze. Zonder iemand als zodanig speciaal aan te wijzen, kan een minister voor zijn politieke advisering daarvoor naar zijn mening in aanmerking komende ambtenaren feitelijk gebruiken.
Een voorbeeld van de tweede mogelijkheid is geleverd door de aanstelling van een tijdelijk politieke adviseur op arbeidscontract voor de minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk, Van der Louw. Dit is Gerard Heyne den Bak, oud-secretaris van het PvdA-bestuur. Deze aanstelling als ambtenaar in tijdelijke dienst geldt dus duidelijk voor de duur van de ambtstermijn van de minister. Wat daarna met betrokkene gebeurt is onduidelijk. Wordt hij dan bijvoorbeeld door zijn partij verder geholpen?
Aan het voorgaande zou kunnen worden toegevoegd, dat in feite nog andere constructies, nog andere vormen ten aanzien van zo'n adviseurschap denkbaar zijn.

Taak

Wat is eigenlijk de taak van zo'n politieke adviseur? Minister-president Van Agt geeft op schriftelijke vragen terzake het volgende, uitvoerige – wel interessante – antwoord:
„Afhankelijk van de specifieke behoeften van de bewindspersoon kunnen de volgende taken aan een politieke adviseur worden toegedacht: het onderhouden van contacten met de kamerfractie, de partij(-organen), de achterban, de basis of wat dies meer zij; het verrichten voor de bewindspersoon van bijzondere werkzaamheden van partijpolitieke aard; het informeren over actuele ontwikkelingen in het politieke klimaat; het bezien en taxeren van de vermoedelijke aanvaarding en waardering van maatregelen van de bewindspersoon door de achterban of in het veld; het optreden als vertrouwenspersoon van de minister ter ondersteuning van zijn oordeelsvorming over allerhande aangelegenheden; het adviseren over aangelegenheden waarvoor de bewindspersoon mededrager is van de collectieve verantwoordelijkheid van het kabinet; het ontwerpen van beleidsnota's bestemd voor het parlement; het corrigeren van ontwerpen voor beleidsnota's opgesteld door het departement". Einde citaat.
Kort gezegd: dat is nogal wat.

Bij de behandeling van de begroting van Algemene Zaken, het departement van de minister-president, is in de Tweede Kamer over deze materie ook gesproken, op 24 november jl. De VVD verklaarde zich thans tegen. De regeringspartijen zijn gebonden aan het regeeraccoord. PvdA en D'66 zijn voorstanders. Van CDA-zijde werd verklaard: „Wij zijn geen groot voorstander van dit instituut, maar het is er hier en daar een beetje."
Van Agt zei: „Ik ben òòk niet enthousiast over de aanstelling van politieke adviseurs." Hij wees er echter op, dat er een regeeraccoord is, ook al vond hij de betreffende passage „niet de meeste plezante van dat accoord." Wij hebben thans evenwel met deze feitelijkheid te maken. Die is overigens niet geheel nieuw. De politieke adviseur speelde ook reeds eerder een rol, bijvoorbeeld in de periode 1973-1977. Ook in de formatiefase Veringa-Den Uyl in 1977 speelde dit punt. Van CDA-zijde is in het debat over het politieke adviseurschap vervolgens gesteld: „Nu lijkt het dan goed, dat daarover duidelijkheid bestaat." Die duidelijkheid is er immers niet.

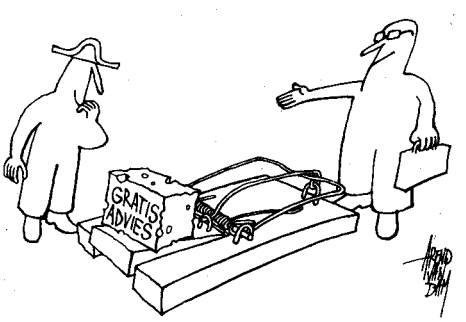

Vragen

In de eerste plaats is het een vraag of de mogelijkheid van verschillende vormen van aanstelling van een politieke adviseur (op de duur) wenselijk en aanvaardbaar is.
Het lijkt niet logisch op deze verschillende sporen voort te gaan.
Men kan zich afvragen of een aanstelling van een politieke adviseur in vaste dienst in feite niet strijdig is met het karakter van die functie. Een bepaalde minister is als regel immers nogal tijdelijk! Van Agt onderkende dit probleem toen hij zei „dat de praktijk des levens zal uitwijzen dat die ambtenaar, wanneer de minister heen gaat, ook zal verzoeken uit zijn ambtelijke functie te worden ontheven, tenzij de opvolger van de vertrekkende minister hem zo buitengewoon goed bevalt, dat hij ook diens politieke adviseur zou kunnen zijn. Het is echter aannemelijk dat de adviseur met de vaste aanstelling er geen prijs op zal stellen langer als ambtenaar te blijven functioneren."
Dit is evenwel een vraag. Deze specifieke adviserende ambtenaar kan, aangesteld in vaste dienst, gewoon ambtenaar willen blijven. Dan moet hij dus „elders" onder dak worden gebracht.
Duidelijkheid is er vervolgens ook niet ten aanzien van de vraag van de taakomschrijving van de politieke adviseur.
Gelet op het hierboven weergegeven antwoord van Van Agt kan die taak „ongeveer alles" inhouden. Zou het niet wijs zijn terzake

(vervolg op pagina 8)

(vervolg van pagina 7)

toch tot ietwat nadere afbakening te komen? De ene minister wil het zus, de ander zo. Geeft dat helderheid? Of men moet inderdaad de ruimte zo groot maken, dat men stelt: de minister moet in zijn politieke adviseur „een klankbord" hebben. Persoonlijk. Dan is de taak zo ruim als men zich maar denken kan en wil. Ons lijkt dat zeker te ver te gaan.

Meer vragen

Een vraag die natuurlijk ook opduikt is of niet ook de staatssecretarissen een politieke adviseur zouden moeten kunnen aanstellen. Op een betreffende vraag van CDA-zijde verklaarde Van Agt, dat er geen adviseurs bij staatssecretarissen zijn aangesteld. En hij voegde er aan toe: „Het zal ook niet gebeuren." In het regeeraccoord is die aanstelling tot ministers beperkt. Dat is juist. Een vraag is of dit dan terecht zo is en tevens of dit in een volgende kabinetsperiode zo blijft. Zo ja, op grond van welke argumentatie eigenlijk?
Nog een vraag is deze. Kan een minister slechts één politieke adviseur aanstellen? Op grond van de tweede zin in de passage in het regeeraccoord is het antwoord: ja. Op grond van de eerste zin lijkt het antwoord onduidelijk.
Kortom, de vragen vermenigvuldigen zich. Wij zullen er nu maar niet meer oproepen. Sommigen zeggen: er moet misschien niet teveel over gesproken worden. Overal waar „te" voor staat is inderdaad fout. Er moet echter „goed" over gesproken worden en daaraan voorafgaand: nagedacht.
De zaak is te belangrijk om zich maar gewoon te laten ontwikkelen. Niet voor niets is van CDA-zijde in het debat dan ook gevraagd of het niet wijs zou zijn bij de aanstelling van politieke adviseurs een aantal objectieve criteria in acht te nemen. Deze zaak goed doordenken is nodig. Niet volstaan moet worden met het afwachten van hoe het instituut zich in de loop van de eerst komende jaren uitkristalliseert.
Het lijkt van belang deze zaak bewust in de hand te houden, daarbij mede lettend op de gewone bestuurlijke èn politieke advisering van bewindspersonen door de op de departementen aanwezige loyale ambtenaren. ◀

dr. W. de Kwaadsteniet

ADDERTJE

Kombrink en De Boer strijden tegen de ontkoppelbazen

Besparingen bij het ziekteverzuim

Juist voor kleinere ondernemers belangrijk

De aangekondigde beleidsvoornemens van de regering om besparingen in de sfeer van het ziekteverzuim van minstens ƒ 1,2 miljard te realiseren, zoals o.a. aangegeven op pagina 23 en 24 van de brief van minister Den Uyl aan de Stichting van de Arbeid, hebben nogal wat onrust en verzet opgeroepen zowel in ondernemerskringen, vooral bij de kleine ondernemers, als bij de werknemers. De plannen, die het oude kabinet al had genomen in het beleid voor 1982, om de kostenstijging van de sociale zekerheid (denk aan de stijgende werkloosheidsuitkeringen) af te remmen, zijn kennelijk niet goed begrepen.
Want het zijn goede plannen, gericht op daling van het ziekteverzuim en het weer dragen van een eigen stukje verantwoordelijkheid.
Het „vluchten kan niet meer" is weliswaar ook nog niet van toepassing als de plannen worden gerealiseerd, maar het raakt dan wel de werkgever en de werknemer beiden in hun portemonnaie.
Eén van de voornaamste bezwaren is, dat de maatregelen voor werkgevers geen besparing opleveren, maar een verschuiving van lasten van de ziektekosten van de bedrijfsverenigingen naar de werkgevers. Dat bezwaar is cijfermatig niet juist. Van de besparingen van 1,2 miljard gulden is 500 miljoen voorzien als volumedaling als gevolg van daling van het ziekteverzuim door het meer dragen van eigen risico. Een bedrag van 700 miljoen gulden moet de heffing van een vereveningsbijdrage opbrengen te betalen door de werknemers over loondoorbetaling tijdens ziekte. Een dergelijke heffing vindt thans reeds van alle andere inkomens uit loon of uitkering plaats.
Herinnerd wordt aan de heffingen terzake op WAO-uitkeringen sinds 1 januari 1980 volgens de Wet Aanpassingsmechanisme (WAM).
De verschuiving van het wachtdagenrisico (als regel 5 wachtdagen voor kleinere ondermers wordt aan een lager aantal gedacht) van de bedrijfsvereniging naar de werkgever beloopt ook ongeveer een bedrag van ƒ 1,2 à 1,4 miljard gulden. Dat is geen besparing en zo ziet de regering het ook niet. Het betekent wel een besparing voor de werkgever met een benedengemiddeld ziekterisico. Een werkgever, die aandacht schenkt in zijn personeelsbeleid aan het ziekteverzuim, heeft daar straks voordeel van.
De premieverlaging als gevolg van de invoering van wachtdagen zal voor de werkgever met een hoog ziekterisico slechts een gedeeltelijke compensatie zijn. Hij zal bij het aannemen en beoordelen van personeel en het zelf laten controleren van de bedrijfsarts (ook kleine ondernemers kunnen een arts inschakelen als bedrijfsarts) alsmede door iets te doen aan arbeidssituatie en arbeidsmotivatie, het ziekteverzuim positief kunnen beïnvloeden.
De voorgenomen regeringsmaatregelen beogen ook in te grijpen in afspraken, waarbij de werkgever bij ziekte de volle 100% doorbetaalt.
Toen bijv. in de Bouw-CAO werd geregeld, vele jaren geleden al, dat tijdens ziekte 100% van het netto loon zou worden doorbetaald, steeg het ziekteverzuim in korte tijd met meer dan 100%!
De SER zal nog adviseren over een maximering van de netto-uitkering, verschillend voor de duur van de ziekte en rekening houdend met een minimum. Dit betekent, gelet ook op de noodzakelijke wetgeving, dat pas in 1983 de trein volledig kan rijden. In 1982 zullen dan via voorlopige maatregelen al besparingen worden gerealiseerd.
De ziektewet bestaat dit jaar een halve eeuw. In de uiterst moeilijke tijd van de dertiger jaren is de Ziektewet gaan functioneren op basis van zelfdoen door werkgevers én werknemers en op basis van een stuk eigen risico van wachten en 80% uitkering. Wij moeten in het belang van onze economie en onze echte zieken terug naar af, maar wel aangepast aan onze huidige inkomenspolitieke opvattingen. ◀

Mr. G. van Muiden
lid CDA-Tweede Kamerfractie

Actie voor Joden in Sovjetunie

Vorige week is een actie gestart onder het motto: een miljoen handtekeningen voor Russische joden. De actie zet zich in voor joden die al lang trachten de Sovjetunie te verlaten (meestal voor familiehereniging in Israël) en verzet zich tegen straffen die joden ten deel vallen die deze wens geuit hebben. Vrijlating wordt verzocht van joden die om reden van de wens te willen emigreren gevangen zijn gezet. Ook wordt gepleit voor het stopzetten van intimidatie van hen die Hebreeuws studeren en doceren. De actievoerders hebben deze wensen per brief aan president Brezjnjev meegedeeld. De Raad van Kerken, de FNV en het CNV behoren tot vele instanties die deze acties ondersteunen.
Volgende week zal dit blad uitgebreider aandacht besteden aan de positie van de Joden in de Sovjetunie.

Sociaal beleid

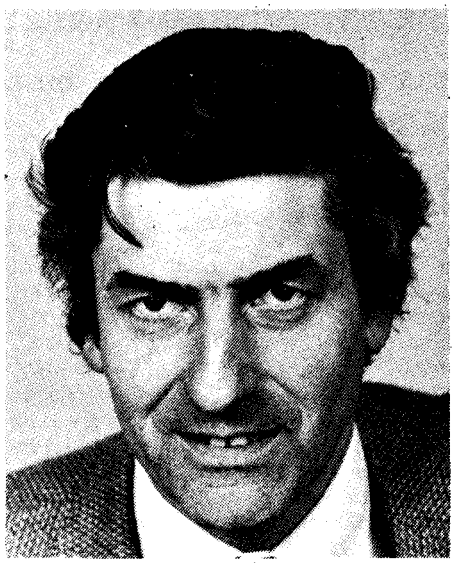

Ruud Lubbers

De jongste cijfers van het Centraal Planbureau hebben duidelijk gemaakt dat het een lange weg wordt voordat wij weer toe zijn aan volledige werkgelegenheid.
Zijn er dan helemaal geen lichtpunten? Toch wel. Onze economie blijkt weer in staat meer goederen uit te voeren dan in te voeren; meer te produceren dan te consumeren. Dat is merkbaar aan het overschot op de betalingsbalans. En dat zal twee winstpunten opleveren.
Ten eerste: de rente gaat dalen. Het eersteprocent rentedaling hebben wij inmiddels al geboekt en die rentedaling zal zich voortzetten, zodat wij vrij snel uit de dubbele cijfers kunnen komen en vandaaruit mogelijk verder naar beneden.
Ten tweede: de „bezettingsgraad", de hoeveelheid werk die onze bedrijven hebben, kan weer toenemen. Dat vertaalt zich niet direct in meer werkgelegenheid en meer investeringen. Er was immers „onderbezetting". Maar na enige tijd komt er bij een blijvende en verdergaande verbetering van onze concurrentiepositie zeker meer werkgelegenheid.
Geen volstrekte duisternis dus, waar het betreft onze economische toekomst, maar wel een lange weg. Een lange weg waarbij het strikt geboden is door te gaan met inkomensmatiging, en extra matiging van de zgn. collectieve sector, zodat het financieringstekort en daarmee de rente verder omlaag kan. Een lange weg, met jaren van hoge werkloosheid. Dit maakt het des te noodzakelijker, ook in het *sociaal* beleid, een geweldige inspanning te leveren.
Hoe *sociaal* noodzakelijk het ook is de economie te versterken, voldoende is dat niet. Daarnaast zullen wij gegeven de hoge werkloosheid speciale programma's moeten ontwikkelen. Deze betreffen met name de verdeling van de arbeid en de jeugdwerkloosheid. Bij de verdeling van de arbeid is het accent terecht komen te vallen op deeltijdbanen. Deeltijdbanen vooral voor nieuw instromende jongeren, en ouderen die pas op latere leeftijd gaan werken. Deeltijdbanen komen er niet vanzelf. Zij vergen een extra inspanning van de leiding in bedrijven en instellingen. Zij vergen ook medewerking (en soms druk) van de personeelsdelegaties. Het is niet onredelijk juist daar waar de werkloosheid hoog is *zoveel* mogelijk banen alleen in deeltijd aan te bieden. De overheid dient hier dus voor te gaan.

Deze sociale inspanning vergt veel inzet, inspanning en in de beginfase soms ook *kosten*. De oorspronkelijke gedachte van het investeringsloon (namelijk: laten de werknemers zeg een ½% van de prijscompensatie in de onderneming of instelling laten zitten, opdat dat voor nuttige dingen aangewend kan worden) kan hier goed voor gebruikt worden. Bij nuttige dingen hoeft het immers niet alleen om investeringen te gaan, maar kan het ook uitstekend gaan om de bevordering van de verdeling van de arbeid. En datzelfde geldt voor de „insluizing" van (werkloze) jongeren in ondernemingen en instellingen.
Realiseert men daartoe „investeringsloon" of „sociaalloon" dan zullen de overeenkomstige bedragen – in cao's overeengekomen – op zichzelf stimulans zijn, om aan de basis deeltijdplannen en plannen voor jongeren te ontwikkelen. Willen deze broodnodige sociale inspanningen eerst van de grond komen, dan is zo'n aanpak, ondersteund door „investeringsloon" of „sociaalloon" voorwaarde.
Waarom hebben wij via cao's *wel* vraagstukken als arbeidsveiligheid en koppelbazen aan kunnen pakken, en waarom zou de aanpak van deeltijdbanen en jeugdwerkloosheid niet zo kunnen? Het overleg tussen werknemers en werkgevers zou dan weer echt ergens over gaan; en datzelfde geldt voor de overheid en de ambtenarenorganisaties. Sociaal beleid ook waar het de werkloze jongeren betreft.
In de maak is een jeugdgarantieplan voor 16-18 jarigen. Prachtig, maar laat dat *meer* zijn dan alleen een aanbod van mogelijkheden. Daarbij hoort de conceptie dat jongeren moeten kiezen tussen aanvullende opleiding, stages of „verplicht werken ten gunste van de samenleving", als onderdeel van hun recht op uitkering. Zij kunnen dan dus kiezen tussen deze mogelijkheden; het aan laten komen op alleen een uitkering ontvangen, is sociaal en maatschappelijk niet verantwoord.
Via uitlatingen van André v.d. Louw is nog eens duidelijk geworden dat CDA en PvdA elkaar op deze terreinen kunnen vinden. Niet alleen bij wijze van compromis, maar van harte. Welaan dan. Christen-democraten kunnen het vraagstuk van de jeugdwerkloosheid *niet* aan de markt overlaten. Ook bij dit *sociaal* vraagstuk hoort zoveel mogelijk gespreide en gedecentraliseerde verantwoordelijkheid. Daarom hierboven mijn verwijzing naar „investeringsloon of sociaalloon" als hulpmiddel in bedrijven en instellingen.
Maar ook de overheid zelf heeft hier taken. Denk aan het kort middelbaar beroepsonderwijs, een aantal andere om- en bijscholingstaken, aan de vertaling naar de maatschappelijke dienstverlening, van bejaardenzorg tot cultuur- en landschapsbehoud. Deze coalitie moet, krachtens haar samenstelling, juist dit van de grond kunnen krijgen.
Zo ingezette, leer- en werkzame jongeren zullen gemotiveerd blijven. Het zijn ook „voorportalen" naar een marktsector die straks weer zal groeien, en een maatschappelijk dienstbetoon dat ook niet mag verschralen.
Natuurlijk zijn er vele problemen. Hoe vertalen wij uitkeringsrecht in de plicht om zinnig bezig te zijn; hoe moedig zijn wij met verplichtingen en met het omzetten van „uitkeringen" in „werk"?
Hoe moeilijk al die problemen ook zijn, het moet kunnen. Naast een hard economisch beleid is ook een hard en concreet sociaal beleid nodig. De jongeren hebben er recht op dat de samenleving aan hen ook eisen stelt. Willen wij dat organisatorisch voor elkaar krijgen dan vergt dat ook veel van de ouderen. Sociaal beleid is niet meer alle sociale voorzieningen en verkregen rechten volledig te behouden; het sociaal beleid van de tachtiger jaren zal zich niet alleen defensief maar vooral offensief moeten kenmerken. De aanpak van de jeugdwerkloosheid speelt daarin een grote rol en zal voor de coalitie 'n belangrijke toetssteen zijn. Dat moet samen kunnen. ◄

ZWART WIT

De bazen weg

De reis van de heren Lubbers, Meijer en Brinkhorst (naar Parijs, Moskou en Bonn) is al opmerkelijk voor zij begint. Want het enkele feit dat zij gedrieën erop uittrekken terwijl de premier wegens ziekte en vakantie afwezig is en de spanningen in het Catshuis bijna dagelijks te merken zijn, illustreert hoe sterk zij hun machtspositie achten. Wat dat betreft kan de politicus gerust zijn die deze week zei: Den Uyl even de baas in het Catshuis, dat wordt een dure maand. *(NRC/Handelsblad).*

Liefs uit Moskou

Maar uitgerekend in het vooruitzicht van deze grazige weiden van rust barstte het politieke tumult weer in alle hevigheid los met het CDA andermaal in de rol van aartsbezuiniger (Van der Stee). Waarom zoveel kabaal als iedereen van te voren weet dat de soep toch niet zo heet zal worden gegeten? Het moet tenminste al raar lopen als er in Moskou een kabinetscrisis in scène zou worden gezet. (Trouw).

Rechtse trend

Als de PvdA – onder druk van de intellectuele rechtervleugel van de regeringskansen met CDA en D'66 – steeds verder terugwijkt voor de rechtse trend, zal de aantrekkingskracht voor grote groepen steeds meer verloren gaan. Als de vakbeweging bokkig terzijde gaat staan, de verantwoordelijkheid voor de hele maatschappelijke ontwikkeling ontwijkt en vooral gaat opkomen voor de financiële positie van de leden, dan is het opwerpen van een dam tegen het rechtse oprukken evenzeer een illusie. *(Volkskrant).*

Is het waar?

Is het CDA een typische exponent van nieuw rechts? Zeker, een grote partij heeft haar stromingen en strominkjes. Maar onversneden rechts? Was het niet de CDA-minister Albeda, die solidariteit met de uitkeringstrekkers wettelijk heeft vastgelegd? En was het niet de CDA-Lubbers die de grondslag voor een voor de PvdA alleszins acceptabel regeerakkoord? En D'66? heeft deze partij de hele formatie door niet haar ziel en zaligheid juist aan de PvdA verpand? *(Trouw)*

Exact hetzelfde

Als ik terugdenk aan wat Wil Albeda en ik allemaal hebben moeten aanhoren van de Partij van de Arbeid. Wat we niet allemaal als verwijt naar ons hoofd hebben gekregen. En nu..., nu gebeurt exact hetzelfde! Exact... De echte minima waarvoor het huidige kabinet zo warm loopt, dat is een begrip dat wij hebben geïntroduceerd. En toen wij daar mee kwamen... (Lou de graaf in gesprek met De Tijd).

Betreurd vertrek

Ik heb mijn uiterste best gedaan om Louw de Graaf (als staatssecretaris voor sociale zekerheid) hier te houden. Dat is juist een van mijn pijnlijkste ervaringen geweest met het CDA. Ik kan moeilijk tegenspreken: Van Agt wilde geen enkele CDA-politicus op Sociale Zaken. Maar ik heb duidelijk pogingen gedaan om De Graaf hier te houden, omdat hij mij een goed ingewerkte staatssecretaris leek. Dat heeft het CDA niet gewild. Later heeft het CDA dat betreurt. (Joop den Uyl in gesprek met *Vrij Nederland).*

Spanning te groot

De spanning in de Partij van de Arbeid tussen idealen (zoals voor de verkiezingen in strijdpunten vastgelegd) en de politieke realiteit wordt kennelijk te groot. De hieruit voortvloeiende conflicten zijn intern niet op bevredigende wijze op te lossen. Daarom wordt nu D'66 aan de schandpaal genageld, straks ongetwijfeld gevolgd door het CDA. (Algemeen Dagblad).

DAG SINTERKLAASJE DAAG!... DAAG...!!

(Geknipt uit Algemeen Dagblad)

Andere variant

In een veel te vroeg stadium hebben de CDA-politici hun handen gebonden aan de huidige coalitie. Dat heeft hun positie verzwakt. Het Gereformeerd Politiek Verbond had de vraag om steun positief kunnen beantwoorden, zij het dat voorbehouden waren gemaakt inzake abortus, euthanasie en de landsverdediging. (Gert Schutte, GPV-Kamerlid in gesprek met *Haagse Post).*

Discriminatie

Van vredes-beraad is langzamerhand geen sprake meer. Het is meedoen met volledige onderwerping aan onze leuzen of niet meedoen. Dat heeft het CDA, de grootste politieke partij in Nederland, duidelijk ondervonden, toen haar niet eens de gelegenheid geboden werd bij monde van de dr. Kuiper iets te zeggen. Dat is in wezen de zwakte van de hele beweging geweest. Van discriminatie gesproken. (Dr. C. Bezemer in *Hervormd Weekblad).*

Minderheden

Wat hebben we de afgelopen jaren niet allemaal meegemaakt? Illegalen, zigeuners, kerk-Marokkanen, Turkse christenen, Kaapverdianen, Vietnamese bootvluchtelingen, Erithreeërs en ga zo maar door. Evenzovele comités hebben zich tot tolk van deze groepen gemaakt, vaak met een hardnekkigheid die mijn bewondering heeft. Maar hoe komen wij als volksvertegenwoordiging in hemelsnaam tot het doorhakken van bepaalde knopen als tegen ieder belangrijke beslissing een soms maanden durende actie wordt ondernomen. (Hein Roethof, PvdA-Kamerlid in Haagse Post).

Amateurs

Een CDA-specialist op het terrein van sociale zaken heeft later een van de informateurs uitgelegd waarom het CDA zo tegen die voorstellen (inzake bezuiniging op kinderbijslag) was... Volgens welingelichte bronnen heeft de aangesproken ex-informateur even stil voor zich zitten kijken. Waarna hij zachtjes en hoofdschuddend sprak: „Goh, als we dát hadden geweten, dan hadden we dat zinnetje natuurlijk nooit in het akkoord gezet." We worden geregeerd door amateurs... *(De Tijd).*

BEURTELINGS

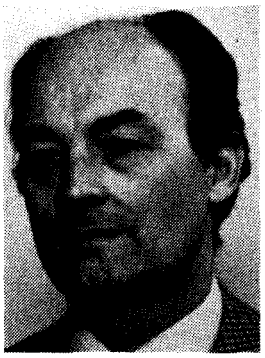

Willem Aantjes

In mijn eerste bijdrage voor deze rubriek stelde ik van enkele conclusies daaruit een nadere beschouwing in het vooruitzicht. Intussen realiseer ik mij, dat de aard van deze rubriek zich nauwelijks voor deze aanpak leent. Tussen de eerste en deze tweede „beurt" liggen 5 weken. De eerstvolgende zal zelfs 10 weken op zich moeten laten wachten. Daarom toch maar zeer kort een samenvatting van de vorige keer, hoezeer de beschikbare omvang daardoor nog meer inkrimpt.
Het CDA is ontstaan uit „motieven van 1880" (de christen-democratische beweging) en uit „motieven van 1980" (de concrete vorm van het CDA). De eerst genoemde motieven waren met name van principiële en van emancipatorische aard. Mijn conclusie uit een beschouwing daarover was: wat het CDA nu bedreigt is, dat onvoldoende de consequenties worden getrokken uit het wegvallen van het emancipatie-motief en het van kracht blijven van het principiële motief. Een consequentie is, dat onze partij in haar structuur en functioneren meer de trekken behoort te vertonen van een door haar principiële uitgangspunten dan door haar sociologische en geografische samenstelling gekenmerkte partij. Helaas is het nog steeds nodig te herhalen, dat het karikaturen zijn, als degenen die voor het principiële karakter opkomen worden voorgesteld als mensen die anderen met bijbelteksten om de oren slaan, die zichzelf betere christenen achten, die de christelijke politiek monopoliseren, die harten en nieren willen proeven, die een geloofsbelijdenis verlangen, die kerkje willen spelen in de politiek.
Het gaat bij het principiële karakter van het CDA om totaal (maar dan ook werkelijk totaal) iets anders. In zijn kern gaat het om de erkenning, dat het evangelie een boodschap voor deze wereld is (dit is immers precies wat Advent ons zeggen wil) dat er geen betere boodschap voor die wereld is, dat die boodschap niet vrijblijvend is maar om een vertaling in concrete politieke beleidsdaden vraagt, dat die vertaling niet het monopolie van de kerk of geestelijk-ambtsdrager is, maar tot de verantwoordelijkheid van de mondige staatsburger behoort.
Beslissend daarbij lijken mij de woorden „niet vrijblijvend". Het principiële uitgangspunt dus niet als vlag, niet verstard in een zuivere grondslagformule, niet zoals het te herkennen is in een prachtig grondslagrapport, niet in een uitstekend program van uitgangspunten, niet in een aansprekend verkiezingsprogram, maar zoals het uit concrete beleidsdaden gerechtvaardigd wordt. Als juist bij dit laatste de toets van ons principiële uitgangspunt buiten beschouwing blijft of niet ernstig wordt genomen, resteert alleen het houden en halen van de invloedrijke posities. Want er is geen grotere verleiding in de politiek dan de bedwelming van de macht.
Evenzeer beslissend in de eerder gegeven karakteristiek van de principiële partij lijkt mij te zijn de eigen (niet afgeleide) verantwoordelijkheid van de mondige staatsburger. Daarmee is de D van het CDA, het democratisch gehalte van structuur en functioneren aan de orde. Doorzichtigheid, controleerbaarheid en verantwoording zijn wezenselementen van een democratische partij. Waar die niet in acht worden genomen, worden massale happenings meer koersbepalend dan politieke discussies, gaat een partij meer functioneren als een fanclub-achterban dan als een meewerkende en zich medeverantwoordelijk wetende basis, worden personen belangrijker dan zakelijke argumenten, gaat verering een grotere rol spelen dan vertrouwen.

De eigen verantwoordelijkheid van de mondige staatsburger kan echter niet alleen verticaal in het gedrang komen, maar ook horizontaal, namelijk door een te sterke invloed van zogenaamde deskundigen. Typerend daarvoor was bijv. bij de jongste kabinetscrisis het te hulp roepen van uitsluitend vakeconomen om een politiek conflict over het financieel-sociaal-economisch beleid op te lossen. Eerder heb ik al eens opgemerkt, dat een politiek conflict over het defensiebeleid ook niet moet worden opgelost door twee generaals tot informateurs te benoemen. Vakdeskundigheid is onmisbaar voor een goed beleid, maar zij mag niet het primaat van de politiek verdringen. Anders ontstaat er een elite, die aan het democratisch gehalte afbreuk doet.
Wie gaat nadenken over de praktische betekenis van het principiële karakter van onze partij komt heus niet in zweverige beschouwingen terecht. Als ik weer in „beurtelings" op deze plaats verschijn, neem ik mij voor aan te knopen bij de motieven die tot het ontstaan van het ene CDA hebben geleid, de „motieven van 1980" dus, en hun betekenis voor de toekomst. ◀

Wereldvoedselmarkt geen ‚automarkt'

Voedselprobleem in 1985 groter dan olie-crisis

Reeds tweemaal eerder (in juli en oktober) had redactielid Maria Chorus een gesprek met mr. J. van Gennip, directeur van Cebemo, de katholieke ontwikkelingssamenwerkingsorganisatie. Ditmaal het derde gesprek.

Hoe denkt de directeur van Cebemo over het nieuwe regeeraccoord? Is de ontwikkelingssamenwerking, waarmee hij zich dagelijks bezig houdt, er bij de moeizame formatiebesprekingen zonder al te veel kleerscheuren afgekomen?

De heer Van Gennip blijkt in ieder geval een paar gelukkige punten te hebben ontdekt. Het regeeraccoord is, wat de ontwikkelingssamenwerking betreft, binnen het kader van het Europese beleid gesteld. Nederland maakt zijn hulp aan de arme landen dus niet tot sluitstuk van zijn wankele begroting. Een aantal algemene ombuigings-richtlijnen is niet van toepassing op de voor de ontwikkelingssamenwerking uitgetrokken gelden. Dat is een goed begin.

Met een beetje zorg constateert de heer Van Gennip dat de neiging groeit om ontwikkelingssamenwerking een rol te laten spelen bij de begeerde export-bevordering. Beide kunnen soms samengaan. Het belang van de ontwikkelingslanden zal daarbij ook echter wel duidelijk voorop moeten blijven staan. De relatie tussen de minister van ontwikkelingssamenwerking en zijn ambtsgenoot van economische zaken is, naar de mening van Van Gennip redelijk goed geregeld. Maar er zijn ten aanzien van de ontwikkelingssamenwerking, nogal wat goede punten uit het CDA-program buiten het regeeraccoord gebleven. Soms schijnt het vooral de bedoeling te zijn geweest om de tussen partijen bestaande geschilpunten vast te leggen. De particuliere organisaties komen er in het accoord bekaaid af, hoewel toch ook vooraanstaande PvdA- en D'66-mensen het effectief beleid van deze organisaties best weten te waarderen. Wat het beleid ten aanzien van de Nederlandse Antillen betreft, waarschuwt Van Gennip dat de Nederlandse hulp geen apart-staande vorm moet krijgen. Als voor de Nederlandse Antillen 210 miljoen gulden voor 270.000 inwoners wordt uitgetrokken is dat, vergelijkenderwijs, veel te veel.

Voedseltekort

Ons gesprek keert terug naar het punt dat al eerder ter sprake kwam: het voedselprobleem in de wereld. Volgens optimistische berekeningen zal er in 1985 al een voedseltekort zijn van 45 miljoen ton. Er wordt echter ook al over 150 miljoen ton gesproken. We zullen, bij de na te streven verdeling van welvaart in de wereld, een keus moeten maken. En dus gaat het er niet om te kiezen tussen bijvoorbeeld een één-kamer- of een vier-kamerwoning, maar om voldoende eten voor allen, of overvoeding in de rijke landen gepaard aan hongersnood in de derde wereld.

(foto ANP)

Het probleem Noord/Zuid en de ontwikkelingssamenwerking kan eigenlijk worden teruggebracht tot het meest elementaire: honger of voedsel. Er moet dan ook een appèl gedaan worden op het CDA en de morele kant van het christen-democratisch beleid. Politiek en ethiek gaan hier hand in hand. Technologische mogelijkheden zijn voorhanden, de wereld kan zichzelf voeden.

Och, zegt Van Gennip, ook de boeren in Nederland zijn best bereid aan ordening van de wereldhandel mee te werken.

Zij gunnen hun collega's uit de arme landen van harte de minimumprijs welke voor hun eigen voedselprodukten nodig is. De vraag is echter of het wel verantwoord is dat voedsel en voedselprijzen in de sfeer van „het vrije spel van vraag en aanbod" blijven. De voedselmarkt is geen automarkt. Het gaat om eerste levensvoorwaarden. Die mogen niet volledig worden bepaald door het vrije spel, waarbij de risico's van een marktpositie op de zwakste worden afgewenteld.

Platteland-stad

Een ander wezenlijk punt is de distributie en de kwaliteit van het voedsel in de ontwikkelingslanden. Ook moet het gevaar dat één misoogst direct hongersnood betekent worden bezworen. De eigen mogelijkheden om regelmatige voedselvoorziening te waarborgen dienen te worden versterkt. Bij dit alles gaat het er om voor een evenwichtige ontwikkeling te zorgen. De ontwikkeling van het platteland heeft tijd nodig. Je kunt daarbij geen fases overslaan.

Bij de vaststelling van voedselprijzen hebben regeringen dikwijls de neiging om eenzijdig te letten op het belang dat de talrijke stadsbevolking bij lage voedselprijzen heeft. Maar deze methode wreekt zich op den duur. Wanneer het prijzenbeleid niet tot basis heeft de kosten, welke nodig zijn om de produkten op het land op peil te houden, raakt de platte-

lands-bevolking uitgemergeld en de voedselproductie ontwricht.

Voedselproductie in Europa

Bij de discussie over de toekomst van het Europees landbouwbeleid, aldus Van Gennip, zal enerzijds met de landbouwproducten van de derde wereld rekening moeten worden gehouden, anderzijds mag de Europese landbouwproductie niet al te snel worden ingekrompen. Het zou fataal zijn voor Europa, maar ook voor de hele wereldvoedselvoorziening, wanneer er van een te snelle afbouw sprake zou zijn. Die wereldvoedselvoorziening worstelt met groeiende tekorten. Ze kan de komende jaren een stabiele productie in Europa niet missen.
Nederland heeft een grote traditie zowel op het gebied van agrarische ontwikkeling, als op het gebied van het onderwijs. Overdracht van kennis en ervaring is nuttig om regeringen te stimuleren èn bij hen aan te dringen voorrang te geven aan de voedselproductie terplaatse.
De leiders zullen ze bovendien moeten laten weten geen grote gebouwen, grote spoorlijnen te laten aanleggen, maar 6 tot 7 miljard mensen voedsel te verstrekken. Kortom, geen prestige-projecten, maar voedsel voor de mensen. Voor het CDA is het nuttig om aan te sluiten bij de stromingen binnen de kerken, die een nieuwe levensstijl voorstaan. Daarin wordt duidelijk dat onze overconsumptie te maken heeft met voedselgebrek in de ontwikkelingslanden. Met collecten alleen kunnen we de situatie niet redden. Het voedselprobleem van een zich verdubbelende wereldbevolking (in de komende 20 à 30 jaar) kunnen we alleen oplossen als we er absolute voorrang aan geven, zowel in de ontwikkelingslanden als bij ons eigen beleid, alsmede in het kader van het Noord-Zuid overleg. Technisch kan het, maar als die zaken niet op een zo alomvattende wijze aangepakt worden, zou het zgn. tweede rapport van de Club van Rome wel eens gelijk kunnen krijgen. Dit rapport zegt dat we op het eind van de jaren tachtig niet meer met 20 miljoen slachtoffers van hongersnood per jaar moeten rekenen, maar met vele honderden miljoenen doden. Van Gennip kan het immense voedselprobleem niet voldoende onderstrepen. „Dat zal in 1985 groter zijn dan de oliecrisis. We moeten voedsel in een andere sfeer krijgen, los van het vrije spel van vraag en aanbod op de wereldmarkt.
Laten we binnen het CDA de lijst van maatregelen van onze eigen minister van Ontwikkelingssamenwerking ondersteunen. Dat zijn maatregelen om de voedselproductie in de wereld te verbeteren. ◀

Maria Chorus

Rapport over ruimtelijke ordening

Deze week publiceerde een studiecommissie van het Wetenschappelijk instituut voor het CDA een rapport over ruimtelijke ordening onder de titel: „De ruimte en wij, wij en de ruimte". De commissie stond onder voorzitterschap van D. Rijnders. Secretaris was mr. C. den Hollander-Van der Ent.
Binnenkort zal dit rapport besproken worden, nu alvast een aankondiging.

Doelstellingen

In de doelstellingen voor het ruimtelijk beleid heeft de commissie gepoogd een christendemocratische benadering van de ruimtelijke ordening te geven. Centraal daarin staan als uitgangspunten: rentmeesterschap en solidariteit. Het eerste uitgangspunt dwingt tot een ruimtelijk beleid, waarin de belangen van natuur, milieu en landschap op volwaardige wijze in de afweging worden betrokken. Het uitgangspunt solidariteit heeft voor de ruimtelijke ordening als consequentie, dat via de ruimtelijke ordening voorwaarden moeten worden geschapen voor de onderlinge zorg van mensen en de versterking van de maatschappelijke verbanden.
De commissie legt vanuit deze visie accent op:
– het functieherstel van de steden, door de versterking van de woonfunctie, met name via stadsvernieuwing en de bereikbaarheid voor openbaar vervoer en langzaam verkeer;
– een groeikernenbeleid dat het functieherstel van de steden ondersteunt door de eerste jaren geen nieuwe groeikernen aan te wijzen;
– afstemming van werken en wonen en een selectief autogebruik;
– de beperking en de uitbreiding van stedelijke voorzieningen en infrastructuur, terwille van het behoud van de functies van het landelijk gebied;
– het vasthouden aan de doelstellingen van het spreidingsbeleid ondanks de druk van de economische stagnatie en voortzetting van het spreidingsbeleid van de rijksdiensten.
Deze doelstellingen worden nader uitgewerkt in een apart hoofdstuk waarin o.a. aan de orde komt: milieubeleid, volkshuisvesting, regionaal sociaal-economisch beleid, landbouw, natuur- en landschapsbehoud, openluchtrecreatie.

De Markerwaard

Een effectrapport, waarin voor- en nadelen van zowel inpoldering als nathouden worden betrokken, kan een gefundeerde besluitvorming mogelijk maken.
In de ogen van de commissie zullen in de uiteindelijke afweging over het al dan niet inpolderen van de Markerwaard de doorslaggevende factoren moeten zijn de noodzakelijke ruimte voor stedelijke ontwikkeling enerzijds en de bescherming van waardevolle open ruimten zowel op het oude land als in het Markerwaardgebied anderzijds.

Besluitvorming

Over de doelstellingen van het nationale ruimtelijke beleid heeft in de loop der jaren redelijke overeenstemming bestaan. Desondanks is veel van wat in die doelstellingen is uitgesproken niet of slechts gebrekkig verwezenlijkt. De thans aanhangige wijziging van de Wet op de Ruimtelijke Ordening voorziet in een aantal wijzigingen van deze wet, doch in de ogen van de commissie is een meer fundamentele herziening van deze wet, in de samenhang van het geheel van de ruimtelijke wetgeving, noodzakelijk.
Stagnatie en conflicten in de ruimtelijke besluitvorming doen zich met name voor, daar waar op rijks- of provinciaal niveau beslissingen worden genomen over projecten, die dan vervolgens op gemeentelijk niveau in de bestemmingsplannen bindend moeten worden vastgelegd. De gemeenten (en in geval van rijksbeslissingen ook de provincies) hebben dan praktisch geen ruimte meer voor eigen afwegingen en de inspraakmogelijkheden en rechtsbescherming voor de burger komen „als mosterd na de maaltijd". De commissie stelt voor in deze ingewikkelde situaties een parallelschakeling van procedures te doen plaatsvinden.
Daarnaast bepleit de commissie een groot aantal verbeteringen voor de besluitvorming op de verschillende bestuursniveaus. In dat verband spreekt de commissie zich uit voor de handhaving van het Kroonberoep, waarbij de Kroon aan een termijn moet worden gebonden, zoals al eerder door de Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening is bepleit: tijdslimiet van 6 maanden, met de mogelijkheid van verlenging tot 12 maanden. Bij overschrijding van deze termijn zouden degenen die hiervan schade ondervinden deze moeten kunnen verhalen op de rijksoverheid. Met dit standpunt wijkt de commissie af van het CDA-verkiezingsprogram '81-'85 „Om een zinvol bestaan", waarin de vervanging van het Kroonberoep door de toetsing door de AROB-rechter wordt voorgestaan. ◀

Het rapport is te bestellen door f 10,– over te maken op giro 137.000 van CDA, Den Haag onder vermelding van de titel van het rapport.

(advertentie)

AO IS GEWOON ERG GOED!

AO: elke week één onderwerp
AO: geschreven door experts
AO: objectief en actueel
AO: 50 boekjes per jaar
AO: handig formaat
AO: al meer dan 40 jaar

De krant is er voor het nieuws, het weekblad voor de commentaren.
In AO – een minimagazine over boeiende en actuele onderwerpen – vindt u wekelijks de objectieve en feitelijke informatie waaraan u behoefte hebt om een eigen oordeel te kunnen vormen. En wat zo belangrijk is: AO is geen wegwerpartikel. Iedere week een ander onderwerp. Boeiend, informatief en vooral duidelijk geschreven door deskundige auteurs.

De gevarieerde en verantwoorde inhoud maakt de AO-boekjes bij uitstek geschikt als hulpmiddel bij het onderwijs of als basis voor scripties. Veel mensen uit het onderwijs zijn dan ook AO-abonnee. Maar ook als u de schoolbanken al lang achter de rug hebt is AO belangrijk. 't Geeft u en uw gezin een brede kijk, steeds nieuwe inzichten en veel extra kennis die goed van pas kan komen. In een steeds veranderende wereld telt een goed geïnformeerd mens voor twee.

Wilt u nog meer weten?
Stuur dan bijgaande antwoordkaart in en oordeel zelf. Neem b.v. eens zo'n proefabonnement voor 3 maanden.
U zult merken: AO is verrassend anders!

Om de boekjes te bewaren leveren wij tegen kostprijs een fraaie en praktische verzamelband.
Op die manier bouwt u uw eigen actuele encyclopedie op.

AO is een uitgave van de
Stichting IVIO, postbus 37,
8200 AA Lelystad, tel. 03200 - 26514.

Voorrang voor Derde Wereld

Politici hebben de zware verplichting door concrete daden enige hoop te bieden aan die mensen in de Derde Wereld die op verbetering wachten van hun lot. Dat was de boodschap van CDA-fractielid Harry Aarts tijdens de behandeling van de begroting van ontwikkelingssamenwerking in de Tweede Kamer. Aarts bracht tot uitdrukking dat ontwikkelingssamenwerking voor de Tweede Kamerfractie van het CDA een zeer hoge prioriteit is, ondanks een verdergaande economische recessie.
„Voor nationaal gebruik hanteren wij het begrip solidariteitsheffing. Hoeveel te meer nog zou dit woord van toepassing moeten zijn op onze hulpinspanning ten bate van de Derde Wereld. Van heffing kan echter nog geen sprake zijn vanwege het ontbreken van een internationaal belastingsysteem. Toch zal het ooit daarvan moeten komen. In de loop van de tijd zijn reeds vele gedachten geuit over de mogelijkheden en problemen van internationale belastingsystemen," aldus Harry Aarts. Hoewel hij er op zich tevreden over was dat Nederland nog steeds een vooruitgeschoven post inneemt is dit allerminst reden voor het hebben van een voldaan gevoel. Aarts: „Eerder moeten wij er bedroefd om zijn dat de andere ontwikkelde landen ons nog steeds niet hebben ingehaald of benaderd. Het zal bovendien voor ons een zware opgave zijn om onze hulpinspanning te handhaven laat staan te verhogen."
Fractielid Hans Gualtherie van Weezel stond in zijn bijdrage aan het debat vooral stil bij de voorlichting over de ontwikkelingslanden. Van Weezel vroeg zich af of het subsidiëren van in Nederland werkzame organisaties die hun taken hier zien liggen uit de ontwikkelingspot wel langer moet doorgaan. Uitgangspunt bij het voorlichtings- en bewustwordingsproces dient naar zijn mening te blijven de Noord-Zuid-problematiek. Tenslotte merkte Van Weezel op dat het werk van de Hoge Commissaris der Vluchtelingen in Genève blijvende aandacht verdient en dat het onjuist zou zijn vanwege de stijgende opvangkosten die aan de komst van vluchtelingen vastzitten dit op het Hoge Commissariaat te verhalen.
In zijn antwoord zei minister Van Dijk van Ontwikkelingssamenwerking dat de Nederlandse hulp naar aard en inhoud gericht blijft op verwezenlijking van de dubbele doelstelling: versterking van de economische structuur van het betrokken land, opdat het een zelfstandige en volwaardige plaats in de wereldeconomie kan bereiken en directe en daadwerkelijke steun aan doelgroepen, in het bijzonder de armste bevolkingsgroepen. ◄

Benoemingen burgemeesters

Er is geen enkele reden om een relatie te leggen tussen het benoemingsbeleid van burgemeesters en de samenstelling van de Tweede Kamer. In gemeenten waarin een politieke groepering de absolute meerderheid heeft moet geen burgemeester van een andere politieke kleur worden benoemd. Pas als de krachtsverhoudingen elkaar niet of niet veel ontlopen kan er een andere afweging plaats hebben.
Dit zei CDA-fractielid Piet van der Sanden over het benoemingsbeleid van burgemeesters tijdens de begrotingsbehandeling van binnenlandse zaken in de Tweede Kamer.
Het probleem is bekend: er is de laatste jaren een duidelijke wens naar een betere spreiding van het aantal burgemeesters naar politieke kleur, met op de achtergrond de door politieke veranderingen uitgedrukte samenstelling van de Tweede Kamer. Van der Sanden: „De burgemeester functioneert in zijn gemeente, die in onze gedecentraliseerde eenheidsstaat over een rechtstreeks gekozen volksvertegenwoordiging beschikt. Derhalve is voor de CDA-fractie de jaarlijkse lijst van burgemeesters, verdeeld over politieke groeperingen en gerelateerd aan de uitslagen van Kamerverkiezingen, niet relevant en niet terzake. Voor de minister zijn dus wel terzake: in chronologische volgorde de samenstelling van de raad, de voorkeur van de raad en de aanbeveling van de commissaris van de koningin," aldus het kamerlid.
Van der Sanden had een rekensommetje gemaakt waarin hij verwerkt had in welke gemeenten het CDA de grootste partij is of de absolute meerderheid haalde. Zo is het CDA in 551 gemeenten de grootste partij, heeft het in 159 gemeenten de absolute meerderheid en behaalde het in 193 gemeenten een percentage tussen de 40 en 50 procent. „De PvdA is in 193 gemeenten de grootste partij en heeft thans 154 burgemeesters. De VVD is in 48 gemeenten de grootste partij en beschikt over 108 burgemeesters. Nog een kanttekening: deze cijfers zijn gebaseerd op 806 gemeenten, doch er zijn slechts 752 personen burgemeester. Het merendeel van de dubbelfuncties wordt door CDA-burgemeesters bekleed." Een ander gegeven is dat als men van de lijn van de grootste fractie bij een benoeming afwijkt, dit in veel gevallen ten koste van het CDA gaat en als regel ten gunste van de VVD, becijferde Van der Sanden. Tenslotte meende de CDA-woordvoerder dat de minister ook verantwoordelijkheid draagt voor de zittende burgemeesters via een redelijke doorstroming. De CDA-fractie wil dit echter niet tot absolute norm verheffen. ◄

Aandacht voor de regio

De regering moet bij de besteding van overheidsopdrachten meer aandacht hebben voor economisch zwakke regio's. Dit zei CDA-fractielid René van der Linden maandag tijdens een langdurige vergadering van de Kamercommissie voor economische zaken over het regionaal sociaal-economisch beleid. Van der Linden onderstreepte dat juist dit beleid voor het CDA de afgelopen vier jaar grote prioriteit heeft gehad. Nu de conjunctuur steeds slechter wordt is er volgens de CDA-woordvoerder meer dan ooit reden, die prioriteit te handhaven.

Van der Linden vindt dat de gezondmaking van de nationale economie een actief regionaal beleid niet in de weg hoeft te staan. Maar van enige regionale prioriteitenstelling op de departementen is geen sprake, aldus V.d. Linden. Met andere woorden: het ene departement weet soms niet wat het andere doet (of laat).

„Een recent voorbeeld vormt het vergunningen-beleid van de Rijksluchtvaartdienst. Het is gewoon een schande dat deze dienst via het willekeurig weigeren van startvergunningen de toekomst van een regionale luchthaven op het spel kan zetten. De luchtvaartmaatschappij wijkt uit naar het buitenland en de regio heeft het nakijken. Ik vraag de coördinerend bewindsman voor het regionaal beleid of hij zich hiermee wil gaan bemoeien?"

V.d. Linden deed minister Den Uyl van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de suggestie aan de hand om bij de invulling van het banenplan ook de regio's te betrekken door deze „positief te discrimineren".

„In de regio's zijn de verwachtingen, niet onbegrijpelijk, zeer hoog gespannen. Velen herinneren zich de uitspraken van deze minister nog maar al te goed. Duidelijkheid op dit punt is snel gewenst. Vandaar de vraag welke ruimte maakt de minister in het werkgelegenheidsplan voor de zwakste regio's? Kunnen regio's ook een eigen werkgelegenheidsplan indienen? Sluit het werkgelegenheidsplan ook aan bij nieuwe middelen van bestaan in de economisch kwetsbare regio's? Wordt bij het werkgelegenheidsplan rekening gehouden met de regionale werkloosheidscomponent?

Mag ik in dit verband ook vragen of de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de VUT-regeling ex-mijnwerkers zal verlengen?"

Zo luidden enkele vragen. Verder besteedde de CDA-woordvoerder nog aandacht aan ondermeer de grenspendelaars, en aan de „zorgenkindjes" Twente en Noord-Brabant.

Kwakkelen

Fractielid Wim Mateman meende dat alleen een moedig beleid op basis van het regeeraccoord de regio's echt zal kunnen helpen.

„Als het in de Randstad kwakkelt, vriest het al in de regio." Een goed nationaal beleid zal ook aangrijpen in de zwakke regio's meende Mateman. Hij wees er op dat het regionaal sociaal-economisch beleid sterk in beweging is, waarbij vooral de provincie een sterkere positie krijgt.

Op vragen van Van der Linden deelde minister Den Uyl van Sociale Zaken en Werkgelegenheid mee, dat de voortzetting van de VUT-regeling voor mijnwerkers zeker tot eind 1982 zal zijn gewaarborgd en dat een verlenging er in kan zitten. Uit de toezeggingen van de minister viel verder af te leiden, dat tien procent van de in het banenplan op te nemen arbeidsplaatsen aan Limburg ten goede zal komen. ◀

Ton Huijssoon

CDA op de bres voor de glastuinbouw

De CDA-Tweede Kamerleden Piet van der Sanden en Fred Borgman hebben maandag in de Tweede Kamer een warm pleidooi gehouden voor de Nederlandse glastuinbouw. Ze deden dit tijdens een uitgebreide commissievergadering die de Kamer aan deze zwaar in de moeilijkheden verkerende sector wijdde. Veel glastuinbouwers, toch al levend op de rand van een bestaansminimum, zien een nieuw onheil naderen: een forse verhoging van de aardgasprijs. Velen van hen kunnen die verhoging onmogelijk opbrengen.

Van der Sanden vroeg zich af wat de overheid kan doen om de glastuinbouw te helpen de ernstige crisis te overwinnen. Bij de aardgasprijzen, berekende hij, gaat het om gigantische bedragen: alleen al voor de energiekosten gaat de landbouw in 1981 ongeveer 750 miljoen gulden meer betalen dan in 1973. Bij 12.000 bedrijven is dat per onderneming gemiddeld 62.500 gulden per jaar. En er is nog meer te verwachten: nl. als de tarieven worden aangepast aan de industrieprijs met 12,5 cent per kubieke meter. Dan staat de gemiddelde tuinder in de komende tweeëneenhalf jaar nog eens een extra last van *f* 62.500,– te wachten.

Tijdens de commissievergadering zei ook minister De Koning van landbouw weinig gelukkig te zijn met de voorgenomen verhoging van de aardgasprijzen voor de glastuinders. Zoals bekend streeft met name de EEG ernaar dat de aardgastarieven voor de Nederlandse glastuinbouw per 1 oktober 1982 worden aangepast aan de hogere tarieven elders in de EEG. In Europees verband zal hierover een stevig robbertje worden gevochten, zo is de verwachting. Minister De Koning van Landbouw en Visserij liet maandag in zijn antwoord weten allerminst blij te zijn met een mogelijke aardgasprijsverhoging, al wees hij er op dat de EEG juridisch sterk staat: niet toegeven kan een procedure voor het Europees hof ten gevolge hebben wegens concurrentievervalsing, omdat Nederlandse producten goedkoper zouden kunnen uitvallen dan die uit andere landen uit de gemeenschap.

Woordvoerder Van der Sanden benadrukte de noodzaak van verdergaande energiebesparing in de glastuinbouw. Rond 4200 tuinders hebben een financiële bijdrage aangevraagd op grond van de beschikking energiebesparende maatregel glastuinbouw. Verder hebben nog eens ongeveer 2600 tuinders een energiebesparingsplan ingediend.

Ook fractielid Fred Borgman stond uitgebreid stil bij de situatie in de glastuinbouw en vroeg daarbij met name aandacht voor de bloemisterijsector in het bijzonder. Hij meende dat de tuinders buiten hun schuld slachtoffer zijn geworden van enkele omstandigheden, die niet waren te voorzien. Borgman: „Het gaat hier niet om min of meer incidentele gevallen van kwekers die te weinig ondernemer zijn geweest. Het betreft hier met hoofd en handen hard werkende kwekers doende in bedrijven met een zwaar verouderde structuur in een al even voor zijn doel onbruikbare gebiedsstructuur".

Minister De Koning nam een suggestie van Borgman over om tuinders die hun kassen willen slopen en daarmee hun beroep beëindigen meer afbraakpremie te geven. De CDA-woordvoerder diende een motie met deze strekking in. ◀

Ton Huijssoon

ADDERTJE

Rijdt Van der Stee met een slippende koppeling?

Economisch nationalisme is dreiging voor Europese Gemeenschap

Het loopt niet goed met de Europese Gemeenschap. Het huidige beeld van de EG vormt een vrij getrouwe afspiegeling van wat er zich in de afzonderlijke landen afspeelt. De diep ingrijpende operatie van aanpassing van het overheidsbeleid aan de nieuwe en beperkter financiële speelruimte, die in Nederland met steun van het CDA met verscherpte inzet plaatsvindt, staat natuurlijk niet op zichzelf.

Overal staan de regeringen voor dezelfde vraagstukken als het verminderen van het overheidsaandeel in het nationaal inkomen, het weer beheersbaar maken van de overheidsfinanciën, de inflatiebestrijding, het bevorderen van nieuwe investeringen en het aanboren van nieuwe bronnen van werkgelegenheid. Het gaat om uiterst pijnlijke ingrepen die de Europese economieën weer door het dal heen moeten helpen. In een dergelijke situatie kan het niemand verbazen, dat de Gemeenschap een weinig opwekkende aanblik vertoont.

De stagnatie in de besluitvorming over de herstructurering van de EG-begroting en het landbouwbeleid is dan ook slechts een uiterlijk symptoom van de terugval van de Gemeenschap. Dit constateren en vervolgens overgaan tot de „nationale" orde van de dag zou erg kortzichtig zijn. Er zijn immers in het Europese gebeuren een aantal factoren in het spel die voor onze nationale aanpak van doorslaggevende betekenis zijn en waarop Nederland zijn beleid derhalve mede zal hebben af te stemmen. Het is lange tijd goed gelopen met de EG. De handelscijfers van Europa spreken voor zich. Tussen 1958 en 1980 steeg de export tussen de negen EG-landen met 3000% in waarde in dollars, terwijl hun export naar de rest van de wereld in die periode daartegenover slechts met 1300% vooruitging. Nog steeds bevindt het handelsverkeer binnen de EG zich boven het niveau van dat van de wereldhandel. Inmiddels dreigen desondanks desintegratieverschijnselen. De snel stijgende werkloosheid draagt daartoe het hare bij. Deze is over het laatste jaar tot oktober 1981 met liefst 31% in de hele Gemeenschap opgelopen. Niet alleen in Nederland, maar ook elders treden versnellingseffecten op. Het incasseringsvermogen van de economieën is sterk achteruitgegaan. Zelfs in de Bondsrepubliek heeft het aantal werklozen inmiddels het niveau van 1,5 miljoen bereikt en voor de komende winter worden twee miljoen werklozen verwacht. Het is dan ook geen wonder dat overal de spanning tussen korte- en lange-termijn aanpak optreedt. Ook de verzorgingsstaat eist van de Europese samenwerking zijn tol: de verdeling van minder welvaart zowel in arbeidsplaatsen als in inkomen leidt tot afwenteling van de binnenlandse problemen op het buitenland.

Gezien de grote verwevenheid van onze economie met de totaal-Europese die 80% van onze export voor haar rekening neemt, zal de regering de politieke krachten elders en de Europese Commissie die tegen dat proces een dam willen opwerpen, daadkrachtig moeten steunen. Legio middelen worden voor concurrentievervalsing aangewend. Deze hebben voor kleinere economieën als de onze een nadelig effect ten opzichte van de grote. Het gaat niet alleen om financiële steunmechanismen van allerhande aard, maar ook om overheidsaanbestedingen, in sommige gevallen zelfs investeringsdwang, administratieve en douanetechnische belemmeringen, waren- en keuringswetgeving, exportsubsidies etc. In het overleg over de herstructurering van de EG-begroting en de landbouwpolitiek is er terecht op gewezen dat de gemeenschappelijke markt zelf, waarvan miljoenen werknemers afhankelijk zijn, niet op de achtergrond mag raken. Er is onder andere besloten tot een veelvuldiger overleg tussen de Ministers van Industrie (Economische Zaken). Ik vind dat Nederland dit overleg nu zal moeten aangrijpen om het proces van vergaande bescherming van het eigen nationale bedrijfsleven mee te helpen keren. Een dergelijk proces levert alleen voor de korte termijn positief effect op, verstoort binnen-Europese handelsstromen en levert geen enkele bijdrage aan een Europees antwoord op ontwikkelingen in Japan, de VS en de nieuwe industrielanden. Wat moet er van de Europese staalindustrie, de automobielsector, de petrochemische industrie en van technologisch geavanceerde sectoren zoals de informatica terecht komen, wanneer er niet gemeenschappelijk wordt gewerkt?

Afstemming beleid

Een tweede veld voor Nederlandse actie blijft de zg. convergentie van economische beleid. Nederland heeft vanaf begin zeventig terecht pleidooi na pleidooi gevoerd voor een onderlinge afstemming van het economisch beleid. Het succes was gering, zelfs toen het Europees Monetair Stelsel op gang kwam. Toch leek het erop in 1978, dat de Europeanen vooral als gevolg van overleg in de OESO overeenstemming bereikten over enkele grondslagen van beleid, zoals inflatiebestrijding, sanering van de collektieve uitgaven en herstel van de marktsector. Deze eensgezindheid heeft niet lang geduurd. De tweede en derde oliecrisis tussen 1979 en 1981 (olieprijsstijging plus waardestijging van de dollar) en de rampzalige rentestijgingen hadden dusdanige gevolgen voor werkgelegenheid, investeringen en betalingsbalansen, dat het weer „ieder voor zich" gold en nog geldt.

Dit leidt tot verschillen in aanpak met Frankrijk en Engeland als uitersten.

Het expansieve beleid van Mitterrand met achterliggende protectionistische bedoelingen kan nog veel ellende opleveren, ook als gevolg van voorbeeldwerking naar Italië en België ondanks alle internationale adviezen in omgekeerde richting. Het water staat dan ook aan de lippen. Ook wij in Nederland hebben de afgelopen tijd wel geleerd dat expansief beleid, terwijl de ondernemingen over de hele linie over onvoldoende middelen beschikken om op eigen kracht vooruit te komen, neerkomt op water naar de zee dragen. Herstel van investeringen is nu dus de eerste prioriteit. Maar voor een semi-OPEC land, dat 20% van zijn staatsinkomsten uit het gas haalt, moet dat een minder moeizame opgave zijn dan voor geheel of goeddeels van eigen energiebronnen verstoken landen, waarvoor ongedisciplineerde expansie een grote verleiding blijft. In de Bondsrepubliek wordt in dezelfde richting gekoerst als bij ons, terwijl interessant genoeg Zweden verder gaat en op basis van een nationaal-politieke consensus werkt aan belastingverlagingen om kapitaal te mobiliseren ten behoeve van de particuliere sector. Het Europese debat ten gunste van convergentie van economisch beleid op basis van nog steeds de OESO afspraken uit 1978, die de beste waarborg leveren voor een vrije internationale handel met daarbijbehorende impulsen voor investeringen, moet dus boven tafel blijven. Het moet dienen zowel als instrument om in Europa een gezond evenwicht tussen de overheids- en de particuliere sector centraal te blijven stellen als voor het politieke doel de lidstaten te weerhouden van een verdere terugtocht naar economisch nationalisme. Het ligt voor de hand dat Nederland, hopelijk in nauwe samenwerking met West-Duitsland, in zijn Europese opstelling actief en herkenbaar opkomt voor een koers die parallel loopt aan die welke nu nationaal steeds duidelijker moet worden ingeslagen. ◄

Mr. J. P. van Iersel

Oostduitse CDU werkt „vertrouwensvol" samen met marxisten

De meeste mensen zullen niet weten dat er in de Duitse Democratische Republiek een christen-democratische partij bestaat. Maar naast de grote marxistisch-leninistische „partij van de arbeidersklasse", de Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED), zijn er nog 4 kleine partijen in de DDR. De SED heeft ruim 2 miljoen leden; de Christlich-Demokratische Union Deutschlands (CDU) is met 120.000 leden de tweede in grootte.

Wie zou denken dat de CDU dan ook wel een flinke vinger in de Oostduitse regeer-pap zal hebben, heeft het mis. Het staatsbestel in de DDR kent namelijk een soort collectieve regeringsverantwoordelijkheid van alle politieke partijen en de 4 officiële zgn. massa-organisaties (de (ene) vakbond, vrouwenbond, jongerenorganisatie en cultuurbond). Alle belangrijke politieke besluiten worden genomen in het Democratische Blok. Dat is een overlegorgaan tussen de 5 partijen en de 4 massa-organisaties, waar alle besluiten éénstemmig genomen moeten worden. De beraadslagingen zijn niet openbaar. Alleen het gezamenlijke standpunt wordt bekend gemaakt en in het parlement, de Volkskamer, gebracht. Daar zitten weer alle 9 partijen en organisaties in, die natuurlijk niet tégen het wetsvoorstel kunnen stemmen omdat ze zich er eerst in het Democratisch Blok mee accoord hebben verklaard. Naar Nederlandse maatstaven werkt dat Blok juist erg **on**democratisch. Het reduceert het parlement tot een louter ja-knikkend orgaan...

Leidende rol SED

Het aantal zetels van iedere partij en massa-organisatie in de Volkskamer ligt vast. Verkiezingen in de DDR gaan niet om het **aantal** zetels, maar om de personen, die ze gaan bezetten. Of een partij veel of weinig zetels heeft maakt in dit systeem ook weinig uit. De „vrije boeren- en arbeidersstaat" – zoals de DDR zichzelf graag betitelt – hanteert als ideologie „de leidende rol van de arbeidersklasse en haar verbondspolitiek". Alle partijen erkennen derhalve de leidende rol van de SED. Een partij die dat niet zou erkennen zou verboden worden. „Oppositie" is in Oost-Duitsland een onbekend begrip. Ook de CDU stelt duidelijk „een onvoorwaardelijk socialistische partij" te zijn.
Dit systeem bevordert natuurlijk niet de (in dit geval: christen-democratische) herkenbaarheid van een politieke partij. Toch is de CDU er niet geheel ontevreden mee. Vice-voorzitter Wolfgang Heyl zei eens: „Het is altijd nog beter dan de situatie in Rusland of in Tsjechoslowakije. Op de voorgrond staat niet wie wat gedaan heeft, maar dat er resultaten worden bereikt."

„Christelijk realisme"

Bij de oprichting van de CDU in juni 1945 had nog niemand het woord „socialistisch" laten vallen. Na het einde van de oorlog riep men op alle krachten te bundelen voor de opbouw van „een nieuw democratisch vaderland". In december 1947 had de partij maar liefst 218.000 leden. Dat aantal slonk tot 70.000 toen de CDU na de oprichting van de DDR in 1949 (noodgedwongen) een socialistische koers ging varen. In de jaren '50 ontwikkelde de partij de ideologie van het „christelijk realisme".
„In deze partij," zo vertelt een Oostduits propagandistisch boekje over de CDU, „hebben zich burgers aaneengesloten die een christelijke levensovertuiging hebben en van het christelijk ethos uit meewerken aan de ontwikkeling van de socialistische maatschappij. Zij zien in de DDR fundamentele eisen van het christendom, zoals het werken voor de vrede en naastenliefde, verwezenlijkt. De CDU bekent zich tot de progressieve tradities van het christelijke humanisme en tot een vertrouwensvolle samenwerking met marxisten."

Een beeld van Oost-Berlijn

Contacten en erkenning

Deze duidelijkheid met betrekking tot haar positie en uitgangspunt geeft direct al aan waarom de CDU – hoewel ze veel moeite doet om contacten met (West-) Europese zusterpartijen te leggen – toch niet als volwaardige christen-democratische partij wordt erkend. De Oostduitse christen-democraten stellen buitenlandse contacten en erkenning hooglijk op prijs om haar vage binnenlandse positie te verstevigen. Veel belijdende christenen in de DDR zien namelijk in de CDU een gewillige meeloper van de SED zonder echte christelijke identiteit. De CDU klampt elke grond aan die haar bestaan kan rechtvaardigen.
Tot voor kort heeft het CDA alle contacten met de CDU vermeden. Onder meer omdat zij niet voor propagandistische doeleinden gebruikt wilde worden. In augustus 1979 maakte een groepje KVP-jongeren op persoonlijke titel na een uitnodiging van de CDU een studiereis naar de DDR. Toen de Westduitse CDU daar lucht van kreeg reageerde zij verontwaardigd: echte christen-democraten behoren h.i. geen contacten met verkapte marxisten te hebben. Maar vorig jaar bezochten ook enkele CDA-politici waaronder Hans de Boer en Hans van den Broek de DDR. Voorzichtig wint de gedachte veld, dat het aangaan van een dialoog met een op marxistisch-leninistische basis geschoeide partij over christelijke identiteit misschien wederzijds wantrouwen kan afbreken en een opening kan zijn naar een betere verstandhouding tussen Oost en West. Misschien dat ook begrip kan worden opgebracht voor de moeilijke positie van een aantal wèl goedwillende christen-democraten in een totalitaire marxistisch-leninistische staat. Volledige erkenning zit er voor de CDU vooralsnog echter niet in.

Mr. Willem van der Putten ◄

Wie zich voor de situatie in de DDR interesseert kan bij de Auslandspresseagentur GMBH, Wilhelm-Pieck-str. 49, 1054 Berlin, DDR, de nederlandstalige uitgave „De DDR stelt zich voor" aanvragen. (Het boekje is propagandistisch, maar juist daardoor soms erg verhelderend – WvdP).

ADDERTJE

De Bijenkorf heeft 't niet meer.

Eenzijdige stappen of onderhandelen?

„Het veiligheidsbeleid richt zich op terugdringing van onze afhankelijkheid van nucleair wapens", zo stelt het CDA-program. Dat uitgangspunt is onomstreden; er is grote verontrusting over de rol van de kernwapens in de defensie en in de internationale politiek. De discussie gaat er dan ook niet over òf actie nodig is m.b.t. de kernwapens, maar over hòe dat moet gebeuren.
Daarbij zijn er in hoofdzaak twee wegen te onderscheiden, nl. de weg van eenzijdige Nederlandse stappen en die van de onderhandelingen.

Degenen die de eerste route willen volgen, stellen dat twintig jaar praten en onderhandelen in feite alleen maar heeft geleid tot méér kernwapens. Daarom zou nu een alternatief moeten worden gekozen, waarbij vaak wordt genoemd Nederlandse aansluiting bij de noordse kernwapenvrije zône, in de verwachting dat dit een tegengebaar van de Soviets zou uitlokken.

Kernwapenvrije zône

Maar hoe is de situatie in Scandinavië? Noorwegen en Denemarken, lid van de NAVO, hebben geen kernwapens op hun grondgebied. De neutrale staten Zweden en Finland evenmin. Dat heeft de soviets echter niet tot terughoudendheid gebracht. Het Kola-schiereiland en de omgeving van Moermansk herbergen het grootste Russische kernwapenarsenaal. Allerlei oorlogsschepen met kernwapens passeren door de Deense zeestraten en – naar is gebleken door de stranding van een onderzeeboot – zelfs de Zweedse territoriale wateren! Er bestaat dus geen kernwapenvrije zône, maar alleen een gebied zonder NAVO-kernwapens. Er is geen aanleiding te verwachten dat de houding van de soviets zou wijzigen wanneer ons land zich zou aansluiten bij Noorwegen en Denemarken.
Toch blijft een kernwapenvrij Europa een doelstelling die velen in hun achterhoofd zullen hebben, al is het als ideaal op langere termijn. Naar mijn mening zal dat alleen kunnen in het kader van een veel omvattend politiek accoord, waarbij ook de dreiging van de Rode overmacht aan conventionele bewapening wordt weggenomen en waarbij voorts niet uit het oog wordt verloren dat Europa zich uitstrekt van de Atlantische oceaan tot aan de Oeral. Als eerste stap in die richting valt te denken aan een wederzijdse vermindering of zelfs afschaffing van de slagveldwapens. Vele CDA-politici hebben dit in feite eerste prioriteit gegeven, hetgeen o.a. tot uitdrukking kwam in het initiatief om de NAVO de „shift study" te doen uitvoeren.

Oud-minister van Defensie De Geus schreef in dit blad (7 nov. jl.) een artikel getiteld „Om een zinvol veiligheidsbeleid". In datzelfde nummer stond een reactie van fractielid dr. W. de Kwaadsteniet. Ditmaal wederom een artikel van drs. De Geus.

Maar in de actualiteit van dit moment ligt het accent op de besluitvorming rond de middellange afstand wapens. Ik deel niet het pessimisme dat onderhandelingen daarover niet tot een daadwerkelijke vermindering zouden kunnen voeren, met als enkele bewijsvoering dat het vroeger ook nooit zou zijn gelukt. Ten eerste is er in al die onderhandelingen wel degelijk wat bereikt (beperkt v.w.b. de kernwapens zelf, maar belangrijk terzake van bijkomende politieke zaken als „de rode telefoon" en de kernwapenproeven). Ten tweede is er veel gewijzigd in het denken van de politici, mede door de lessen die zijn geleerd uit wat er vroeger is fout gegaan.

Wat dit laatste betreft is de gang van zaken rond het z.g. „dubbelbesluit" illustratief. De militaire noodzaak tot vervanging van sommige wapensystemen die in de jaren '80 geen geloofwaardige bijdrage aan de afschrikking zullen leveren, is vanuit de politieke hoek aangevuld met een gelijktijdig streven naar wapenbeheersing. De verantwoordelijke CDA-politici, premier van Agt en minister van Defensie Scholten, hebben daarbij een actieve rol gespeeld, mede geïnspireerd door de opvattingen van de CDA Kamerfractie.
Dat besluit van december '79 hield dus óók in te komen tot onderhandelingen over een wapensysteem waarvan de productie nog niet was begonnen, een geheel nieuw feit. Dat proces van onderhandelingen is moeizaam op gang gekomen, maar nu is het dan zover en wat belangrijk is: op een wijze, waarin wij ons kunnen vinden: gericht op de nul-optie. Dat deze precisering van het onderhandelingsaanbod nu op tafel ligt, is te danken aan de politieke en diplomatieke inspanning van de Bondsrepubliek en Nederland. Ook dit is een nieuw feit, dat de gang van zaken bij vroegere wapenbeheersingsbesprekingen heeft veranderd, namelijk dat Europese regeringen zich er intensief mee bezig houden. Dat nieuwe, eigen geluid klonk bij de voorbereiding van het dubbelbesluit voor het eerst en het heeft dit jaar aan kracht gewonnen, mede door de demonstraties. Wie heeft gevolgd hoe de vasthoudendheid van bondskanselier Schmidt, met ruggesteun ook van de CDU-CSU, invloed heeft op zowel Reagan als Brezjnew, zal vertrouwen hebben in die beleidslijn. Welnu, wanneer Nederland de weg van eigen eenzijdige afwijzing had gekozen, zou Schmidt vanuit een zwakkere positie hebben gehandeld en het is onwaarschijnlijk dat dan de soviets nieuwe voorstellen zouden hebben gedaan, zoals nu wèl het geval is. De verantwoordelijke CDA-politici zijn de afgelopen jaren actief en creatief werkzaam geweest op die koers van onderhandelingen en we mogen constateren dat het de juiste koers is gebleken.

Krachtverhouding

De onderhandelingen zullen, voor wat de NAVO betreft, nu alleen gaan over gespecificeerde, op het land gestationeerde, kernwapens.
Dat lijkt een wijze beperking om mee te beginnen. Anders wordt het al gauw onhanteerbaar omdat dan van beide zijden een dozijn wapensystemen (van geheel uiteenlopend karakter) bij de gesprekken moet worden betrokken.
Niet voor niets spraken we tot voor kort over deze categorie als de „grijze zône wapens". Dat de soviets ook de Franse en Britse kernwapens willen meetellen, ligt vanuit hun optiek voor de hand. Aan NAVO-zijde is bij het moderniseringsbesluit van 1979 wel de Britse positie meegewogen, maar niet de Franse. Immers, de Franse strijdkrachten zijn niet geïntegreerd in de NAVO. De Fransen zijn ook niet, zoals de andere lidstaten van het bondgenootschap, vertegenwoordigd in de speciale groep van topambtenaren, die de Amerikaanse onderhandelaars bijstaat.
Dit is dan nog maar één van de complicaties waar de delegaties aan de tafel mee te maken krijgen. Maar ieder die de weg van vermindering van de kernbewapening in oost en west via onderhandelingen voorstaat, weet dat dit een lange en moeilijke weg is. Het is echter de enige weg die èn de vrede èn de veiligheid dient. Het rapport-Donner wijst er terecht op dat het terugdringen van de kernwapens hand in hand moet gaan met de opbouw van de internationale rechtsorde. Zoals de vestiging van de rechtsstaat in de Lage Landen lange tijd heeft gevergd, is ook de internationale rechtsorde een zaak van geduld, vasthoudendheid maar vooral ook van dynamiek en creativiteit. Wij als Nederlandse christendemocraten zullen daar een actief aandeel in moeten blijven leveren. ◀

drs P. B. R. de Geus

Uw adres voor:
BEGROTINGEN
• nieuwbouw
• verbouw
• restauraties
(per uur, per dag, per week)
J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 · Postbus 65
2690 AB 's Gravenzande
Tel. 01748-4593

UW MENING

In deze rubriek worden reacties geplaatst van lezers.
Opname in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

Vredesdemonstratie

Als CDA-lid en demonstrant in Amsterdam op 21 november wil ik reageren op de brief van H. Meijer uit Ede in d.d. 28-11-1981. Meijer vraagt zich af of de goedwillenden wel door hadden voor wiens karretje zij zich hadden laten spannen. Dit had ik in ieder geval zeer goed door: namelijk voor het karretje van de vrede! Ik ben het zat om voor het karretje van Amerika gespannen te worden, dat ons opzadelt met zoveel mogelijk kernraketten om zelf zoveel mogelijk buiten schot te blijven. Meijer noemde de betoging: anti-westers; anti-Amerikaans; anti-defensie; anti-Nato; anti-Nederlands en zelfs pro-Sovjet. Zolang Amerika, de Nato en/of onze defensie ons land vol blijft stoppen met allerlei kernraketten, dan ben ik inderdaad anti-Amerika, anti-Nato en anti-defensie. De betoging was echter absoluut niet anti-westers, anti-Nederland en pro-Sovjet te noemen. Elke poging om het westen buiten een mogelijke kernoorlog te houden, is i.p.v. anti-westers juist prowesters en pro-Nederlands te noemen. Als Meijer in Amsterdam geweest was, had hij ook zeer veel anti-Sovjet spandoeken kunnen zien en veel anti-Sovjet leuzen kunnen horen. Veel sprekers hekelden én Amerika én Rusland.
Wij in Nederland kunnen gelukkig wel onze mening zeggen en daarom heb ik dat o.a. in Amsterdam gedaan. In Nederland omdat dit ons land is. Tegen Amerikaanse wapens, omdat wij daarmee te maken hebben op ons grondgebied. Geen geld voor vernietiging maar voor hulp aan mensen die doodgaan alleen omdat wij zo bang zijn.

W. E. Schoneveld, Noordwijk.

Briefwisseling (1)

Wat een gescherm met een taal, in de briefwisseling tussen Van Tellingen De Kok (CD/ACTUEEL, d.d. 28-11 jl.), die wij normaal aan andere lieden overlaten – zoals – gestolen van de Derde Wereld – waanzin – niet meer pikken – en lijkt op de vocabulaire van bepaalde lieden uit de vakbeweging – niet bepaald CDA-taal, die zo nodig in ons blad afgedrukt moet worden.
Als je dan stelt – wapens de wereld uit – dan zie je mij vooraan lopen in elke stoet, die dit als hoofdthema heeft. Maar in feite is dit een utopie – de Geest is de fles uit – hij laat zich niet meer terugstoppen in de fles, zodat wij er de stop op kunnen doen. Er zijn ruim 400 kerncentrales in werking voor kernenergie – dat kun je zomaar niet stopzetten – zelfs al zou je dat kunnen, dan nog kun je de wetenschap niet wegdoen, die je verworven hebt. Het is een mooie uitspraak – er zijn grenzen overschreden – al moest er staan – wij hebben de grenzen overschreden.
Het enige alternatief is: de menselijke geest zo wijzigen of veranderen, dat hij geen wapen meer tegen zijn broeder opneemt en dat kan alleen gebeuren als de geest van God over hem vaardig wordt. Al het andere helpt niet.

J. F. Wessels Zwolle.

Help de Polen!

Met het oog op het naderend Kerstfeest, een feest dat in Polen intens beleefd en gevierd wordt doe ik een beroep op uw medeleven. Medeleven dat zich hopelijk omzet in daden! Naar ik van harte hoop wordt hiermede bereikt dat de mensen in Polen tenminste één dag niet in de rij behoeven te staan, met onzekerheid van slagen, voor hun dagelijkse levensmiddelen.
Op het moment dat ik dit stukje schrijf zijn de eerste colonnes vrachtauto's uit Nederland naar Polen vertrokken met de zo noodzakelijke levensbehoeften en medicamenten. Er is daar aan alles gebrek!
Sluit u aan bij initiatief dat in Heemstede is gestart en dat reeds zoveel positieve reacties tot gevolg heeft gehad. U kunt uw giften overmaken op gironr. 4255536 t.n.v. Vriendenhulp Polen, Heemstede.

Rinus Timmerman, Arnhem

„Wij gevoel"

Met verbazing heb ik gelezen dat de heren Hermsen en Van den Berg kritiek hebben op de inhoud van CD/ACTUEEL. Bij mij is het ook zo dat er artikelen zijn waarvan ik de inhoud kan ondersteunen en artikelen waarvan de inhoud niet met mijn mening overeenkomt. Gelukkig komt het eerste vaker voor dan het laatste. Als de heren Hermsen en Van den Berg vinden dat het partijblad een „wij gevoel" moet oproepen ben ik het met hun eens. Alleen: als hun gevoel het gevoel zou zijn dat het partijblad bij mij zou oproepen ben ik er van overtuigd dat CD/ACTUEEL voor mij geen „wij gevoel" meer op zou roepen. Ik denk dat partijraadsleden en kamerleden beter hun verstand moeten gebruiken voordat ze dergelijke kreten gaan slaken.

K. Neutel, Nunspeet.

Quo vadis Kabinet Van Agt 2?

Een vraag die onwillekeurig bij je opkomt ná het aanhoren en lezen van de lang verwachte regeringsverklaring. Men weet het wel, dat is duidelijk, maar toch wordt weer de verkeerde weg gekozen. Lastenverzwaring, in plaats van lastenverlichting, wat hard nodig is en waarover een ieder het wel eens is, behalve de Partij van de Arbeid.
De invloed van deze partij op dit kabinet is onmiskenbaar. Dit mag voor die partij ogenschijnlijk prettig zijn, in het licht van de uitlatingen van de heer André van der Louw in Elseviers Magazine van 28 november is die invloed zeer discutabel. Zeker met betrekking tot de zwakkeren in onze samenleving. De heer Van der Louw zegt: „De PvdA moet terug naar de realiteit". Met de heer Van der Louw weten dat velen binnen de PvdA, maar voorlopig handelt die partij, althans haar bewindslieden daar niet naar. De oude dogmatische stokpaardjes worden nog even lustig als vroeger bereden, totdat ook minister Den Uyl achter de werkelijkheid is, of Nederland B.V. inderdaad failliet is.
Onze minister-president, de heer Van Agt en onze partij-voorzitter, de heer Bukman hebben op de Partijraad, 21 november jl., nog eens duidelijk de zaken op een rijtje gezet. Maar hoe nu verder? Het regeeraccoord moet zo goed mogelijk worden uitgevoerd. Waarom? Eén van de punten van overeenstemming, namelijk „stabiliseren van de collectieve lastendruk" wordt niet nagestreefd, integendeel, naast een „Solidariteitsheffing", stijgt de lastendruk door andere maatregelen zodanig, dat een verhoging van ongeveer 10% optreedt.
Aldus is de cirkel weer rond. Immers vermindering van de koopkracht leidt weer tot minder bestedingen en de zwaardere lasten leiden tot prijsverhogingen. Het bedrijfsleven ziet zijn omzetten verder dalen en daarmede zijn inkomsten en winsten. Zo kunnen wij blijven wachten tot St. Juttemis totdat de economie weer is hersteld en er weer werk komt. Het bedrijfsleven is de kurk waarop wij drijven, maar wij blijven weigeren de kurk drijvende te houden.

Jos. F. M. van Erp, Oss.

NOORD WEST TOT OOST ZUID

Samengesteld door L. Veerman

Vuurwerk in raad van Dokkum

In Dokkum zal – evenals in verreweg de meeste Friese gemeenten – het knal- en vuurwerk ter gelegenheid van de jaarwisseling aan banden worden gelegd. Die beslissing werd overigens in de raad van deze stad niet zonder „vuurwerk" genomen. Met name de CDA-fractie bleek moeite te hebben met het voorstel van B. en W. om de verkoop en het afsteken van vuurwerk dit jaar al te beperken tot 30 en 31 december.
„Het voorstel komt voor ons wat overrompelend," aldus de CDA'er M. Roosma, die ook wees „op de belangen die ermee gebaat zijn." Zijn fractie bleek ervoor te voelen deze keer de termijn van vijf dagen nog te handhaven. In de raadsvergadering van januari of februari volgend jaar zou dan over het voorstel gediscussieerd kunnen worden. Een standpunt, dat ook na onderling beraad gehandhaafd werd.
De heer J. Lawerman – in de raadsvergadering geïnstalleerd als raadslid voor de GPV-SGP-combinatie zei het een goede zaak te vinden dat er aan de lawaai- en niet zelden lichamelijk letsel veroorzakende knallerij iets gedaan wordt. Hij pleitte voor verdergaande beperkingen. Uit de discussie bleek, dat hij daarvoor kon rekenen op de steun van drs. W. A. Bangma (CDA). Burgemeester mr. H. Sybesma meende dat in elk geval aan „het echte knalwerk" wat gedaan moet worden. „Ik verwacht dat de minister wellicht volgend jaar daar maatregelen tegen zal nemen."
Reagerend op het standpunt van de CDA-fractie zei burgemeester Sybesma onder meer, dat er van overrompeling eigenlijk geen sprake kan zijn. De zaak is volgens hem allang in voorbereiding en in de publiciteit.
Ook de handel was al langer op de hoogte, want reeds in september – zo deelde de burgemeester in tweede termijn mede – zijn vergunningen afgegeven voor verkoop op 30 en 31 december.
Na een tweede onderling beraad van de CDA-fractie bleek de meerderheid met het voorstel van B. en W. te willen meegaan. Alleen de heer Roosman bleef tegen. Hij wilde een bredere discussie over deze zaak en meende, dat de door B. en W. voorgestelde maatregel toename van clandestien vuurwerk in de hand zou werken.

CDJA: Bouw meer voor gezinnen

Den Haag – De jongeren van het CDA in Den Haag vinden dat de gemeente voorrang moet geven aan de bouw van woningen voor gezinnen. Gezinnen zullen volgens het CDJA namelijk leiden tot een evenwichtige bevolkingsopbouw en gaan de leegloop van Den Haag tegen.
Dit staat in de nota Den Haag Centraal, een mening van het CDJA over het beleid dat de CDA-fractie in de Haagse gemeenteraad na zou moeten streven. Het CDJA vindt overigens dat die woningbouw hoofdzakelijk in de randgemeenten moet plaatsvinden, omdat er in Den Haag geen ruimte genoeg is. Een onderzoek naar bouwen in zee, verdichte bebouwing van open gaten in de stad en versnelde uitvoering van het stadsvernieuwingsbeleid zijn wat Den Haag nog kan doen, aldus het CDJA. Omdat economische, verkeers- en milieu-problemen vrij algemeen voor de Haagse regio gelden, vindt het CDJA dat er één bestuurlijke organisatie voor Den Haag en de randgemeenten moet komen. Het CDJA ziet geen heil in het gewest omdat dit een extra vierde bestuurslaag betekent, maar vindt dat van de regio één gemeente gemaakt moet worden.

CDA-Eindhoven voorziet „Amsterdamse toestanden"

Eindhoven – De raadsleden E. Elstak en W. Smulders hebben namens de Eindhovense CDA-raadsfractie een brief aan B. en W. geschreven, waarin zij er voor waarschuwen, dat in Eindhoven „Amsterdamse toestanden" dreigen te ontstaan met betrekking tot het welzijnswerk voor Surinamers.
De CDA-fractie is van oordeel, dat op heel korte termijn duidelijkheid moet worden geschapen met betrekking tot het welzijnswerk en dat het gemeentelijk beleid aan de zes voorwaarden moet voldoen, zoals die in de CDA-brief worden omschreven:
- B. en W. moeten erkennen, dat de cultuurpatronen van de verschillende groeperingen Surinamers van dien aard zijn, dat die niet te combineren zijn.
- B. en W. moeten bewerkstelligen dat de hulpverlening aan druggebruikers niet wordt gekoppeld aan de maatschappelijke dienstverlening en het sociaal-cultureel werk voor Surinamers.
- de besluitvorming over het welzijnswerk voor Surinamers moet plaatsvinden na goed overleg met de besturen van de betreffende organisaties.
- de begeleiding van beroepskrachten moet geschieden door het Instituut voor maatschappelijk werk in Eindhoven.
- het pand H. Geeststraat moet niet koste wat het kost worden opgedrongen als een mislukking bij voorbaat te voorspellen is.
- de te vormen projectgroep mag geen nieuw praat-platform worden, maar moet een ambtelijke werkgroep worden met duidelijke bevoegdheden en een taakomschrijving, die op korte termijn het oplossen van de problemen met betrekking tot het welzijnswerk voor Surinamers kan realiseren.

Motie over herinrichting Oost-Groningen

Den Haag – De regering moet zo snel mogelijk belemmeringen wegnemen om het uitvoeringsprogramma herinrichting Oost-Groningen en Drents-Groningse veenkoloniën te publiceren en te starten met de uitvoering.
Deze wens heeft het CDA-kamerlid Van Noord verwoord in een motie die hij gisteren indiende bij de verdere behandeling van de begroting van Landbouw. De motie werd gesteund door alle andere fracties in de Kamer. Minister De Koning liet weten geen bezwaar te hebben tegen de motie. Van Noord diende zijn motie in nadat de minister de Kamer had laten weten dat de Kamer het voor ontwerp voor de herinrichting al zou hebben gehad als de provinciale besturen van Groningen en Drenthe niet opnieuw overleg met de regering hadden gevraagd. De minister zei niet aan te kunnen geven hoe lang de vertraging door dit nieuwe overleg zal zijn.
Hij zei ernaar te streven het programma voor 1 februari van 1982 te publiceren. Dit mede omdat de voorbereiding van de plannen in enkele delen van het gebied doorgaat. De Koning zei het mogelijk te achten dat de uitvoering van enkele deelplannen in 1984 zal beginnen.

nu verschenen bij Ten Have het boek van de IKON-tv-uitzendingen

H. M. Kuitert
Een gewenste dood

euthanasie en zelfbeschikking als moreel en godsdienstig probleem.

143 bladz., paperback, *f* 16,50.
in de boekhandel

Redactiecommissie CDJA
Aat de Jonge, voorzitter
Ko Scheele, vice-voorzitter
Anneke Raven
Marc Wortmann
Robert in den Bosch
Jan Stevers
Willem van der Putten
Ton Strien (adv.)
Govert Veldhuijzen, red. secretaris

redactieadres: dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag, tel. (070-924461).

LUBRIEK

CDJA-MOTTO WEDSTRIJD

„Tegen béter weten in" (een inzending van Marko Peenoog).

***

UIT DE RIOOL (III)

Deze week weinig nieuws. Een mogelijke zegsman in de al weken slepende affaire verwees ons naar zijn broer.
(wordt vervolgd).

***

UITSTEL

Uitstel besluit kruisraketten. Als dat maar geen afstellen wordt...

***

INTERVIEW

(Het niet gehouden interview is deze week met Mient-Jan Faber. Hij vindt ook als de onderhandelingen lukken eenzijdige stappen noodzakelijk).

IK VIND DAT...

In deze nieuwe rubriek „Ik vind dat..." kunnen lezers reageren. De redactie behoudt het recht in te korten.

ILLUSIE

Ik vind dat het niveau van de artikelen van De Geus voortreffelijk is. De schrijverij van Berend Kamphuis (CDJA) vind ik beneden peil. Onsamenhangend, onevenwichtig, onzakelijk, geëmotioneerd. Van een schooljongen die zijn zin niet krijgt. Hij beweert van alles en nog wat, hanteert vrijwel geen argumenten. Alles komt kennelijk uit de koker van het IKV. Kamphuis gaat volledig voorbij aan de dreiging van de meer dan 250 SS-20, waarvan 7 op Nederland gericht.
Hij gelooft de systematische leugenpropagande van de Sovjet-Unie. Het Stalin tijdperk (meer dan 20 miljoen Russen vermoord), de vele concentratiekampen in Siberië (de Goelag archipel) de loze beloften van Breznjew enz. kent hij blijkbaar niet!
Kamphuis wil gewoon De Geus niet begrijpen. Dat kan ook niet want Kamphuis geeft blijk van geen enkel historisch besef. Iedereen wil de kernwapens de wereld uit, maar het is een volstrekte illusie dat dat ooit nog gebeurt.

Daarom is de enige weg die van keiharde onderhandelingen om te komen tot **wapenbeheersing.** Onophoudelijk. Zolang er gepraat wordt komt er geen (kern)oorlog. Overigens heeft de (kern)wapenproblematiek te veel dimensies om er in kort bestek zinvol over te schrijven. In elk geval is het IKV een volstrekte illusie. Tot zover enkele opmerkingen. ■

J. Keijzer, Voorburg

VREDE PLUS VEILIGHEID

Graag wil ik nog kort reageren op enkele opmerkingen van Kamphuis in CD/ACTUEEL van 14 november (pag. 22).
„Juist van het CDA mogen we verwachten dat het zich niet vastbijt in de vastgelopen oost-west verhoudingen en zich niet met één van beide volledig identificeert", schrijft Kamphuis en aangaande de moderniseringsbeslissing: „De Nederlandse regering (Van Agt I, met CDA'ers) heeft er niets mee gedaan". Ik teken bezwaar aan tegen deze suggestie, alsof de CDA'ers in de vorige regering niet actief en creatief bezig zijn geweest met het veiligheidsbeleid. Kamphuis kan heel goed weten dat de verantwoordelijke politici in het CDA – bewindslieden, kamerleden, bestuurders – niet berusten in de huidige (kern)bewapening en zich inspannen om de situatie in de wereld veiliger en leefbaarder te maken. Eén voorbeeld: Lubbers heeft als eerste de z.g. nuloptie voor de middellange afstand kernwapens genoemd. De CDA-ministers hebben dat met kracht uitgedragen en nu ligt deze optie op de onderhandelingstafel.
Alle CDA'ers die in het domein van buitenlandse betrekkingen en defensiebeleid actief zijn (voor mij wil dat zeggen: zo'n 20 jaar) doen dat gewetensvol en vanuit hun christelijk geloof. Ik ben huiverig voor het betrekken van onze grondslag op zulke zaken als interpretatieverschillen m.b.t. de wereldgeschiedenis, zoals (ook) Kamphuis in zijn bijdrage doet. Overigens wil ik het misverstand wegnemen dat ik anders dan hij denk over de misslagen van Fransen, Amerikanen en de met hen verbondenen in Vietnam. Ik heb daar geen goed woord voor over. Hetzelfde geldt – ik schreef het al eerder – t.a.v. vele aspecten van de dekolonisatie. Die wijsheid-achteraf kom ik in vele landen tegen, ook in de V.S. met betrekking tot Vietnam. Maar als wij het „maxima culpa" over onszelf uitspreken wil dat niet zeggen dat we uit het Kremlin absolutie krijgen!
De historie is vooral van belang om hedendaagse

gedragspatronen te begrijpen, maar minder om voorbije gebeurtenissen aan te duiden als goed of slecht. Waar we in de politiek mee te maken hebben is de uitkomst van het historisch proces en de betekenis van de huidige situatie voor de toekomst. Welnu: dan constateer ik „dat het drama-Vietnam ermee is geëindigd dat nu de bases Danang en Camranh Baai worden gebruikt door de Russen", zoals ik schreef.
In CD/ACTUEEL van 30 oktober voert het redactielid De Kok een Sovjet-functionaris ten tonele, die het standpunt van Moskou in het oost-west debat weergeeft. Na vastgesteld te hebben dat de westerse landen herhaaldelijk Rusland zijn binnengevallen (wat geen tegenspraak zal ontmoeten) zegt deze dat de Russen daardoor ge-

(vervolg op pagina 22)

(vervolg van pagina 21)

dwongen waren de aanvallers te verslaan „tot ver in hun woongebieden". Daarmee zegt hij hetzelfde als ik, wanneer ik schrijf dat door de eeuwen heen, vanuit het vorstendom Moskou, de buurvolken achtereenvolgens zijn onderworpen. In 1945 betekende dat, dat de Sovjets tot ver in West-Europa, namelijk tot aan de Elbe doordrongen en daar zijn gebleven met tientallen divisies, op oorlogssterkte. De reactie daarop van Kamphuis – De Geus gebruikt zulke suggestieve taal – is werkelijk om je ogen uit te wrijven. Ik vrees dat Kamphuis de feiten verdringt in zijn gedachtenwereld en per se niet wil zien wat in alle studies zonneklaar is: dat de Sovjets een militaire macht in stand houden die de legale defensie-behoefte verre overtreft en een offensieve strategie aanhangen. Dat laatste zegt de genoemde Sovjetfunctionaris van De Kok trouwens ook. Overigens behoor ik niet tot degenen, die de Sovjets ervan verdenken een verrassingsaanval in West-Europa in de zin te hebben, althans niet zolang de NAVO een behoorlijke defensie op de been houdt. Vijftien jaar geleden heb ik al eens een artikel geschreven dat de Sovjet-expansie zich zou manifesteren op zee en in landen, die niet door een defensieverdrag met het westen zijn verbonden, daarbij gebruik makend van politieke en economische instabiliteit. Dat is uitgekomen: een weinig bemoedigende constatering.

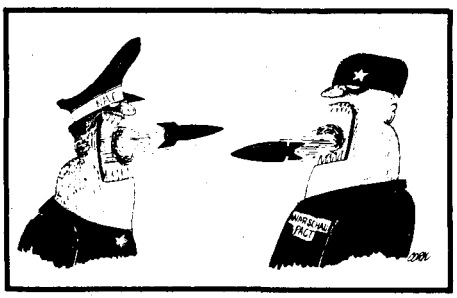

Als Kamphuis het CDA (en daarmee de regering) de rol van toeschouwer op het wereldtoneel wil geven, wil hij ons land in dezelfde weerloze positie brengen als in de jaren dertig. Uit de grond van mijn hart zeg ik daarop: dat de Hemel het verhoede! Wij zouden werkelijk „vreemdelingen in de wereld" maken van onszelf als we niet onderkennen dat aan de andere kant van de Elbe een totalitair en fervent atheïstisch regiem heerst, steunend op een militaire macht zonder weerga. Dat zou iedere christen-democraat toch minstens moeten verontrusten. Wat mij zo treft, is dat Kamphuis het steeds heeft over de „echte vrede", maar over veiligheid nauwelijks praat.
Tenslotte: „Kamphuis schrijft „Blijkbaar heeft De Geus mijn artikel ervaren als een aanval op z'n integriteit".
Mis – het zal mij een zorg zijn of men mij politiek integer vindt. Maar ik begin te steigeren als iemand mij vanwege mijn politieke stellingname een slecht christen noemt.
Ik verfoei de „I am holier than thou"-benadering; we hadden in het CDA afgesproken niet „elkaar de maat te nemen" op onze evangelie-vast-heid. Vandaar! ■

P. B. R. de Geus

GEMEENTEWET (2)

In het eerste deel van dit artikel – dat vorige week op deze pagina's stond – eindigde ik met de positie van „minderheden" in de gemeenteraad. Als minderheid zou je kunnen omschrijven de fracties die niet in het college van B&W vertegenwoordigd zijn. Die fracties zullen in de regel minder (achtergrond)informatie bij de behandeling van raadsvoorstellen hebben. Deze achterstand t.o.v. de wel in het college vertegenwoordigde fracties heeft duidelijk nadelen.

Het Ontwerp Gemeentewet ziet dit probleem en wil er ook iets aan doen. Er is een bepaling in opgenomen waardoor de raad wordt verplicht te bepalen van welke besluiten van B&W de raad in kennis moet worden gesteld. Het is de bedoeling dat ook de raadsleden of -fracties die geen „vertegenwoordiging" in het college hebben in een vroegtijdig stadium van belangrijke besluiten op de hoogte worden gebracht. Nu zou je kunnen denken: waarom worden niet gewoonweg alle besluiten direct ter kennis van de raad gebracht? Wel, dat heeft geen zin. Lang niet alle besluiten van B&W zijn voor de raad van belang. Bovendien is een overvloed aan „informatie" geen echte informatie; dan „verzuip" je.

INLICHTINGEN

Het raadslid dat toch informatie wil hebben over een zaak of besluit dat niet ter kennis van de raad is gebracht, kan daar gewoon om vragen. In het wetsontwerp is namelijk het voorstel gedaan elk individueel raadslid het recht te geven om inlichtingen aan B&W te vragen over zaken die voor de raad van belang (kunnen) zijn. Het is een uitbreiding van het recht van de gemeenteraad om verantwoording van het college over haar doen en laten te vragen.
Overigens is het zo dat de op 1 mei vorig jaar in werking getreden Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB) het mogelijk maakt dat raadsleden – evenals andere burgers – informatie vragen, bijvoorbeeld over rapporten van adviesorganen of van de ambtelijke dienst. En nu we het toch over openbaarheid hebben: vanzelfsprekend blijven de vergaderingen van de raad in principe openbaar. In de huidige wet staan een aantal situaties waarin de raad in het openbaar móet vergaderen. Van die detaillering wil het wetsontwerp af. De raad zal van geval tot geval moeten overwegen of de belangen die pleiten voor het sluiten van de deuren opwegen tegen het belang van het openbaar vergaderen van de lokale volksvertegenwoordiging.
Hoewel het college van B&W in beginsel in beslotenheid vergadert, kan ook dit college indien het dat wenselijk oordeelt een openbare vergadering houden. De huidige praktijk dat advieskommissies veelal in openbaarheid vergaderen wordt in het Ontwerp Gemeentewet uitgangspunt. De raad kan in haar reglement van orde uitzonderingen hierop vastleggen.

ZO WEINIG MOGELIJK INGRIJPEN

In het wetsontwerp is veel aandacht besteed aan de verhouding tussen de gemeente en de hogere overheid. De noodzaak van toezicht staat tegenover de beleidsvrijheid van de gemeenten. Het principe moet zijn dat zo weinig mogelijk „van hogerhand" ingegrepen wordt. In ons staatsrecht wordt aan de gemeente als de het dichtst bij de burger staande administratieve eenheid een belangrijke plaats toegekend. Om met een vooraanstaand rechtsgeleerde te spreken: onze eenheidsstaat is niet ingedeeld in gemeenten, maar opgebouwd uit gemeenten. Daar hoort ook een flinke portie zeggenschap voor de gemeenten bij. Daarom worden tal van waarborgen voorgesteld die een ingrijpen van provincie of rijksoverheid in gemeentelijke aangelegenheden beperken.

WETHOUDERS VAN BUITEN

Interessant is de bepaling in het wetsontwerp dat tussentijdse wethoudersvacatures door niet-raadsleden kunnen worden opgevuld. Dit is een doorbreking van het (zgn. monistische) systeem dat wethouders altijd uit de raad moeten voortkomen. Dit voorstel heeft al hevige kritiek ontlokt, o.a. van de minister van Binnenlandse Zaken. Maar is het wel zo gek? (Heel) vroeger moest de burgemeester ook uit de raad voortkomen en mocht bij wijze van uitzondering in zwaarwegende gevallen van deze regel worden afgeweken. Deze uitzondering is thans regel. Maar weinigen weten überhaupt dat een burgemeester ook lid van de raad kàn zijn.
Tot slot nog een algemeen onderwerp. De werkgroep heeft besloten in haar ontwerp geen onderscheid te maken tussen grote en kleine gemeenten. Wel wil ze wijziging brengen in het aantal raadsleden en wethouders. In gemeenten met meer dan 500.000 inwoners stijgt het aantal raadsleden van 45 naar 57 en kan onder goedkeuring van gedeputeerde staten van het in de wet vastgestelde aantal wethouders worden afgeweken.

MEEDOEN?

Over het wetsontwerp zou natuurlijk nog veel meer te vertellen zijn. Maar met een verhaal van deze lengte is het welletjes. Dat betekent niet dat jullie er niets meer over zullen horen of lezen. O.a. de fraktiebegeleidingsgroep binnenlands bestuur van het CDJA heeft de Ontwerp Gemeentewet in bestudering en zal over enkele maanden kommentaar geven, waarschijnlijk ook in deze CDJA-kolommen. Wie overigens nog belangstelling heeft daaraan mee te werken kan inlichtingen krijgen of zich opgeven bij Sjoerd Veerman, Wilgenhorst 68, 2742 DE Waddinxveen, tel. 01828-3742. ■

Willem van der Putten

Het eindrapport van 20 oktober 1980 van de Werkgroep Herziening Gemeentewet – bevattende o.a. het Ontwerp Gemeentewet en de Memorie van toelichting – kost *f* 30,– – en is verkrijgbaar bij de boekhandel of direkt bij de uitgever: Staatsuitgeverij, Christoffel Plantijnstraat, 2515 TZ Den Haag, tel. 070-789911. Het ISBN-nummer is 90 1203 244 X.

KERN CENTRAAL

Kern Centraal is een nieuwe rubriek waarin eens in de twee weken een CDJA-kern de gelegenheid heeft zich te presenteren. Bijdragen voor deze rubriek kunnen aan de redactiecommissie gezonden worden.

LOPIK

Onze kern bevat dertig leden, waarvan er zeven zich actief bezighouden met het CDJA-gebeuren. De kern bevindt zich in de gemeente Lopik, een plattelandsgemeente bekend van „de zender Lopik". De gemeente telt ruim 7.900 inwoners en bestaat uit een zestal kleine kernen te weten Lopikerkapel, Uitweg, Jaarsveld, Lopik-Dorp, Cabauw en Willige-Langerak, liggend in een strook langs de Lek met een lengte van vijftien kilometer.

De oprichting van het CDJA afdeling Lopik dateert van april 1979. Het gekozen bestuur bestaat uit jongeren afkomstig van de verschillende „bloedgroepen" uit de verschillende genoemde kernen. De contacten met het CDA-Lopik, de grootste partij binnen onze gemeente, worden onderhouden door een vertegenwoordiging in elkaars besturen.

Regelmatig vinden er activiteiten plaats, welke door het CDJA worden georganiseerd, zoals een informatieavond over het besturen van de gemeente, discussieavonden met de fractievoorzitters van de gemeenteraad of met een Tweede-Kamerlid en een discoavond (voor de kas).

Het aanmoedigen van jongeren om zich te interesseren voor de politiek is een niet-eenvoudige opgave en het bestuur bewandelt dan ook diverse wegen om dit enigszins te verwezenlijken, zoals een stand huren op de braderie om van daaruit bekendheid te geven aan de politiek. Er is een goed contact met de plaatselijke jongerenverenigingen en ook de regionale pers draagt zijn steentje bij aan onze publiciteit.

Binnen het CDJA zijn er contacten met het provinciaal CDJA middels een afgevaardigde uit ons bestuur. Voorts is onze voorzitter landelijk actief en zo vindt vaak een soort bijscholing plaats van de overige bestuursleden omtrent hetgeen landelijk binnen het CDJA speelt.

Zo heeft ieder zijn inbreng binnen onze kern, elk op zijn of haar eigen wijze en is er in Lopik dus wel degelijk sprake van een „kern"... waar de groei in zit. ■

Sjaak Nederend

ENQUETE

Als bijdrage tot de discussie wil het CDJA-Voorschoten gaarne de resultaten van een onlangs gehouden enquête onder Voorschotense (CDJA-gezinde) jongeren bekendmaken.

Er zijn zo'n 40 enquêteformulieren uitgegaan, waarop we 31 reacties hebben ontvangen. Een eerste conclusie lijkt gerechtvaardigd, mede door het enthousiasme bij vele geënquêteerden, dat de discussie nog steeds volop leeft al is hier en daar een kritische noot ten aanzien van het effect van de discussie te bespeuren.

Op de vraag of de Nederlandse regering kernwapens moet plaatsen schaart 40% van de geënquêteerden zich achter dit standpunt. De resterende 60% wordt gelijkelijk verdeeld over de standpunten „niet plaatsen" en „plaatsing afhankelijk van de onderhandelingen".

Getuige de antwoorden is de ruime meerderheid ervan overtuigd dat het Oostblok naar een wereldoverheersing streeft (70%) terwijl de rest van de respondenten zich bewust is van de dreiging van het westerse „kolonialisme", dan wel „imperialisme" voor dat zelfde Oostblok. Zo'n 60% staat achter de opvatting van het CDA inzake kernwapens al lijkt het erop dat binnen deze groep, getuige het resultaat van de eerste vraag, een groot aantal relatief eerder bereid lijkt te zijn tot het afzien van plaatsing.

Op de specifieke vraag of Nederland een meerderheidsbesluit van de NAVO-landen tot plaatsing van de betreffende kernwapens moet volgen antwoordt 35% negatief, terwijl slechts 10% zich überhaupt tegen het lidmaatschap van de NAVO kant.

Een algemene conclusie naar aanleiding van deze kleine steekproef mag wel zijn dat er een zeer opvallende bezorgdheid bestaat ten aanzien van kernwapens, maar dat meningen verdeeld zijn over het „hoe verder". Deze verdeeldheid mag niet leiden tot besluiteloosheid, maar moet deelnemers aan deze discussie ervan doordringen, dat hierover een aantal respectabele meningen mogelijk zijn. Laat ons dus niet vervallen in wederzijdse niertjesproeverij en het uitmaken van elkaar als „communisten", c.q. „koude-oorlogsfetisjisten". ■

R. Snoeker
secr. CDJA-Voorschoten

BOURGOGNE
CAMARGUE
ALBI-RODEZ
ENGELAND
kampeerfietsreizen
f 645,- tot f 750,-
sindbad tours
Leenderweg 95, Eindhoven
tel. 040-111444

DE KOERS

Ongeveer een maand geleden heeft het CDJA Limburg het landelijk CDJA bestuur een brief geschreven waarin het Limburgse CDJA zijn ongenoegen uit over een aantal zaken binnen het CDJA. Men is ontevreden over de politieke koers van de (landelijke) club, in het bijzonder over de (ver)houding CDJA-CDA. In Limburg, maar daar niet alleen, wensen ze een nauwere band met de „moederpartij", hetgeen ook tot uitdrukking dient te komen in (andere) politieke uitspraken. Voorts is men van mening in Limburg, dat binnen de CDJA organisatie de prioriteiten op locaal en regionaal niveau dienen te liggen. Daar ligt immers het fundament van ons CDJA-bouwwerk, aldus stelt Limburg niet geheel zonder grond.

Landelijk CDJA voorzitter De Leeuw uit zijn twijfel over de politieke sportiviteit van Limburg in een door hem gegeven reactie. Hij is (en terecht) van mening dat er binnen het CDJA nogal wat „denkrichtingen" (een nieuw woord voor bloedgroepen? RB) zijn en dat het moeilijk is om tot een voor iedereen aanvaardbaar standpunt te komen. Dit laatste nu is een waarheid als een koe, maar desalniettemin gaat hij (De Leeuw) aan een aantal aspecten van de zaak voorbij. Weliswaar is het standpunt van Limburg (nog) een minderheidsstandpunt, maar het rommelt al in meerdere provincies ook boven Moerdijk. Daarnaast is het zo dat juist door de wijze van opstellen van onze club een bepaald „publiek" al dan niet wordt aangetrokken met als resultaat een bepaalde meerderheid, die dan over kan gaan tot de haar welgevallige koers. En deze koers is nu juist de steen des aanstoots voor Limburg; men is daar van mening dat deze duidelijk van het CDA afwijkende koers vele jonge CDA-kiezers van het CDJA afhoudt, de „ombuigingen" van de CDJA Raad ten spijt.

Toch kan ik niet tot de conclusie komen die het Limburgse CDJA aan het slot van zijn brief trekt; te weten dat 1982 weleens een beslissend jaar voor het CDJA zou kunnen worden waarin het CDJA nationaal en het CDJA Limburg elk een eigen weg inslaan. Er staat nu immers een kernenactieplan op stapel; de omvang van de landelijke organen is teruggebracht en het ledental stijgt weer. Dit alles zal ertoe kunnen leiden dat het zwaartepunt van onze organisatie dichter bij de leden komt te liggen, zodat de „basis" zich meer kan laten gelden en zich dan ook beter zal kunnen herkennen in het te voeren beleid.

Aan de slag dus voor een CDJA waar wij in een eenheid in verscheidenheid samenwerken aan de toekomst van de christen-democratie in Nederland. ■

Robert in den Bosch

Wat doet het CDA in 1982?

Volgend jaar staan ons weer twee verkiezingen te wachten.

Dr. S. Faber heeft er reeds opgewezen.

In Kiezen in Nederland staat uitermate waardevol materiaal waarvan het CDA gebruik kan maken bij het vaststellen van de toekomstige strategieën.

Kiezen in Nederland

Eggen / v. d. Eyk / Niemöller

ISBN 90 6567 053x **Prijs f 29,50**

Ook verkrijgbaar via de boekhandel

Actaboek b.v.
Postbus 165
2700 AD Zoetermeer
Tel. 079 - 165702

Zo juist verschenen:

Ontmoetingen met anti-revolutionairen

door Dr. G. Puchinger

De Anti-revolutionaire Partij is opgeheven, maar de anti-revolutionaire gedachte waaruit ze geboren is, blijft bestaan als inspiratiebron voor allen die zich rekenschap willen geven van de nationale en internationale politieke werkelijkheid in het licht van het evangelie.

„Ontmoetingen" met o.a. Da Costa, Groen van Prinsterer, Kuyper, Colijn, Gerbrandy, Bruins Slot, Zijlstra en Roolvink.

Gebonden in linnen band, 356 pagina's.
Prijs *f* 34,–.

In dezelfde serie zijn verschenen:
Ontmoetingen met historici en
Ontmoetingen met theologen

Verkrijgbaar bij

Uitgeverij Terra,
postbus 188, Zutphen
tel. 05759-3141, of bij de boekhandel.

Bij het

WETENSCHAPPELIJK INSTITUUT VOOR HET CDA

kan een vacature worden vervuld van

wetenschappelijk medewerker
(vrl./mnl.)

voor de sociaal-economisch-financiële sector van het instituut.

Gegadigden voor deze vacature dienen in staat te zijn om studieprojekten op sociaal-economisch en financieel gebied als rapporteur/secretaris te begeleiden en op zelfstandige wijze aan het onderzoek bij te dragen. Ook personen met een goede oriëntatie op problemen in het grensgebied tussen economie en techniek worden uitgenodigd te reflecteren.

In deze functie wordt, op basis van grondslag en Program van Uitgangspunten van het CDA en in samenwerking met de andere stafleden en met diverse deskundigen, gewerkt aan de verdere ontwikkeling van christen-democratische politiek.

Gezien de samenstelling van de staf gaat de voorkeur uit naar iemand die de inbreng vanuit de katholieke politieke traditie mede gestalte weet te geven.

Salariëring afhankelijk van leeftijd en ervaring.

Voor inlichtingen en/of sollicitaties wende men zich tot de directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, Drs. A. M. Oostlander, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA 's-Gravenhage, tel. 070-924021.

Internationale handel in wilde dieren en planten
door: Tim Inskipp en Sue Wells
uitgave: Stichting Natuur en Milieu, nov. '81
Te bestellen door storting van *f* 15,75 op postgiro 9933 t.n.v. Natuurmonumenten te 's-Graveland onder vermelding van titel

Onthutsend boek over een bedrijf dat „big business" is en zeer ernstige schade toebrengt aan natuur en milieu. Veel Nederlandse gegevens.

stichting natuur en milieu
donkerstraat 17 - 3511 KB Utrecht

WEEKBLAD VAN HET CDA 1e JAARGANG NUMMER 63/64 10 DECEMBER 1981

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

LEDEN NUMMER

CD/ACTUEEL

De positie van de Joden in Sovjetunie

Interview met partijvoorzitter Piet Bukman

Katern minderhedenbeleid met interview Gerard van Leijenhorst

Encycliek „Laborem Exercens" besproken

Nachtarbeid ook voor vrouwen

Emancipatieraad tegen wetsontwerp omgangsrecht

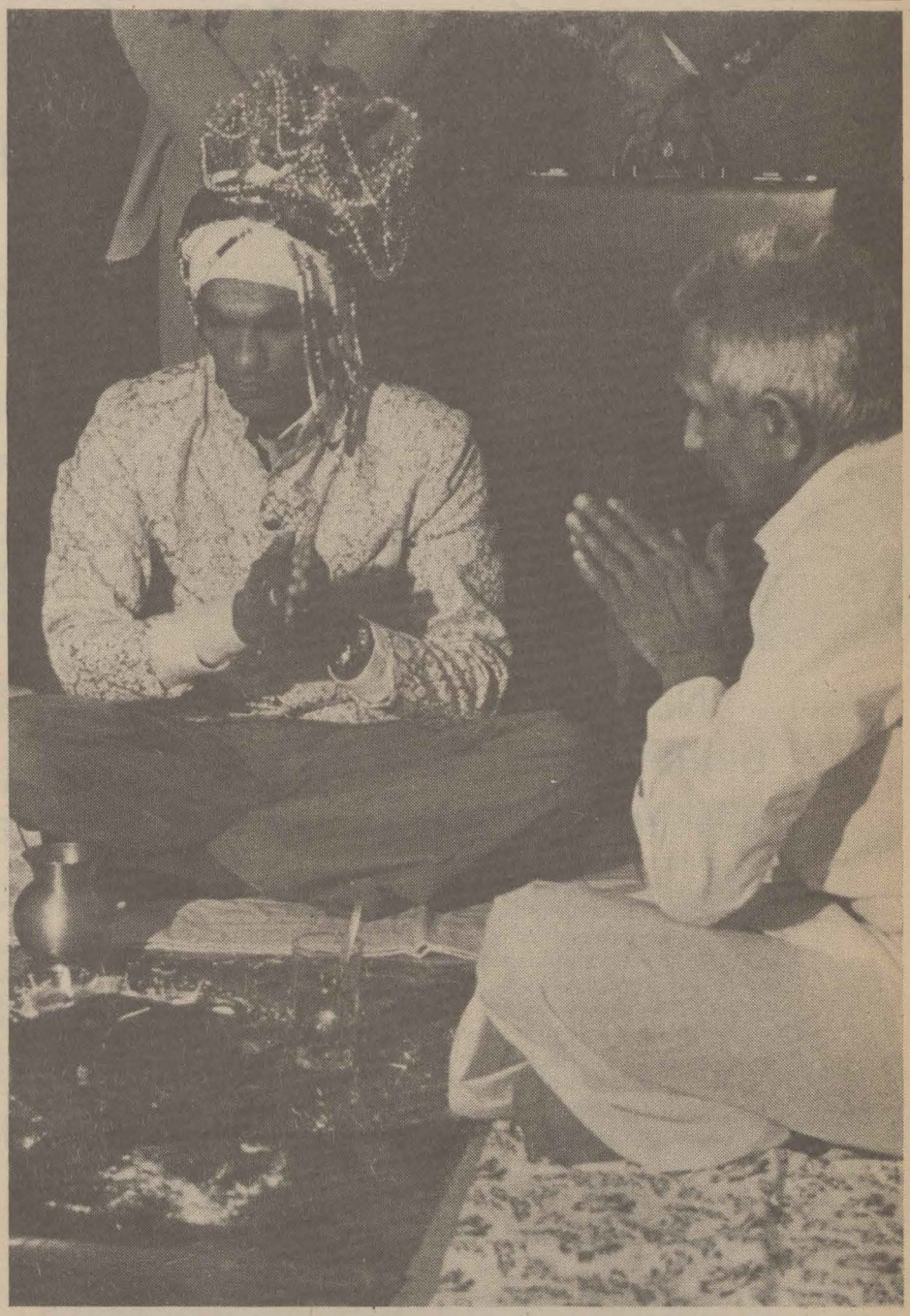

Gepensioneerd?

Zorg dan dat u een uitvaartkostenverzekering afsluit die uzelf ook een voordeel oplevert!

Een belangrijke zorg minder.

We kunnen er nu eenmaal niet omheen dat onze nabestaanden op een zeker moment moeten zorgen voor onze begrafenis. Een heel normale zaak, maar toch iets om tijdig bij stil te staan. Want er valt dan heel wat te regelen en te betalen. U heeft dat ongetwijfeld meer dan eens in uw directe omgeving meegemaakt.

De Uitvaartstichting Reposa biedt u de mogelijkheid om door middel van een verzorgingspolis de uitvaartkosten te verzekeren. En om alles wat er komt kijken bij een begrafenis te laten regelen. Een hele zorg minder, vooral voor uw nabestaanden. Maar er zijn ook nog andere voordelen.

Naar een bejaardentehuis of een andere instelling?

Als u naar een bejaardentehuis of een andere instelling gaat, kan de verzorgingspolis van Reposa u een onverwacht voordeel bieden. Dat geldt dan voor diegenen die aanspraak maken op een uitkering ingevolge de Bijstandswet.

Zoals u misschien al weet, mag u dan beschikken over een vrij vermogen, f 8.600,– voor een echtpaar en f 4.300,– voor een alleenstaande. *(Genoemde bedragen gelden voor 1981.)* Omdat de verzorgingspolis van Reposa tegen koopsom wordt gesloten (één bedrag ineens), mag u de eenmalige koopsom uit uw eventuele meerdere vermogen betalen. Daarmede voorkomt u, dat u regelmatig periodieke premies moet betalen uit het vermogen dat u mag houden.

Twee voorbeelden van een verzorgingspolis van Reposa, waarbij de koopsom overigens afhankelijk is van de leeftijd:

A. **Normale koopsom**
Voor een verzorgingspolis van f 3.000,– betaalt een man van 65 jaar een bedrag ineens van f 1.788,–. Een vrouw van 65 jaar betaalt f 1.626,–.

B. **Koopsom met een jaarlijkse stijging van 6% op het ingeschreven bedrag.**
Uitgaande van hetzelfde voorbeeld, betaalt een man van 65 jaar f 2.952,–. Een vrouw van 65 jaar betaalt f 2.919,–.

De fiscus een stapje vóór.

In bepaalde gevallen en mits aan enkele voorwaarden is voldaan, valt de koopsom van de verzorgingspolis van Reposa onder „buitengewone lasten". En deze zijn aftrekbaar bij uw aangifte inkomstenbelasting, boven een jaarlijks vastgesteld drempelbedrag. Zit u boven deze drempel of er nèt onder, dan kan de koopsom een flinke aftrekpost betekenen.

Vanzelfsprekend is het ook mogelijk de Reposa verzorgingspolis te sluiten met periodieke premiebetaling.

Bent u geïnteresseerd?

Bel ons dan even of knip de bon uit en stuur deze in een enveloppe zonder postzegel aan

Uitvaartstichting Reposa
Antwoordnummer 445
3500 VB Utrecht
Telefoon 030 - 33 41 45

BON **Ik wil gratis en vrijblijvend alle informatie over de Reposa verzorgingspolis.**

Naam: _____

Adres: _____

Woonplaats + Postcode: _____

Telefoon: _____ **CDA**

CD/ACTUEEL

Onder redactie van:
mr. Siebold Hartkamp (voorzitter)
mr. Ben Pauw (plv.)
drs. Jan van den Assem
Annelies van den Beld-Pott
mr. Philie Burgers
Mária Chorus-Menken
drs. Aad van Dulst
drs. Ton de Kok
dr. Willem de Kwaadsteniet
Piet van Tellingen
mr. Aat de Jonge (vanuit CDJA)

Adviserende leden:
drs. Kees Bremmer
mr. Jan Willem de Savornin Lohman
Gerard van der Wulp

Redactiesecretariaat:
Cor van Santen (redactie-secretaris)
G. J. Brinkman

Redactie en abonnementenadministratie:
Dr. Kuyperstraat 5
2514 BA Den Haag,
tel. 070-924461

Advertentie administratie CDA:
Postbus 264, 1900 AG Castricum
Tel.no. 02518-57497

Druk:
BDU Barneveld

Abonnementsprijs:
ƒ 39.- per jaar

DEZE WEEK...

Interview partijvoorzitter Bukman

Piet Bukman is al weer ruim een jaar partijvoorzitter. Reden voor CD/ACTUEEL om uitvoerig met hem te spreken over het functioneren van het CDA.

Pagina 6, 7 en 8.

Encycliek

De laatste encycliek Laborem exeriens wordt door de Limburgse aalmoezenier van sociale werken drs. Jos Schreurs in twee delen in dit blad besproken.

Pagina 12

Joden in Sovjetunie

Momenteel wordt in ons land de actie „een miljoen handtekeningen voor Joden in de Sovjetunie" gevoerd. Over de positie van de Joden en de houding van de Sovjet-autoriteiten schrijft Henk Wolzak. Pagina 16.

EN VERDER...

Commentaren 4, 5
Daarnaast 5
Zwart-Wit 10
Partijvoorzitter 11
Politie – A. de Jonge 14
Beurtelings 15
Emancipatieraad 17
Nachtarbeid voor vrouwen 18
Fractie 19, 20
Verklaringen fractie en partijbestuur 21
Personalia 22, 23
Minderheden:
Interview Van Leyenhorst en
Artikelen van Ferd. Roebroek, J. Th. Rijk, A. van Dulst 26-34
Boeken 35
Werkstuk Vorming 36, 37
Regio 39
Uw mening 40, 41
Partijnieuws 42, 43, 44
CDJA 45, 46, 47

H. R. VAN TRIEST B.V.
Hoogeveen
Meer dan 20 jaar specialist in ruw veevoer.

COMMENTAREN

Polen

Velen die de politieke vrijheidsstrijd van het moedige Poolse volk het laatste jaar hebben gevolgd, deden dit met angst in het hart. De angst werd gedragen door toenemende verbazing over de voor onmogelijk gehouden democratische ontwikkelingen. Hoe was dit alles mogelijk in een door communisten geregeerd land; in een land waar Moskou een ijzeren greep op leek te hebben; in een land dat hoeksteen was van de Warschau-Pact verdediging.
Maar het gebeurde. Het Poolse volk had genoeg van zijn „socialistische heilssysteem". Hij hunkerde naar echte vrijheid, naar echte mensen rechten, naar een echt leven.
Vanuit ons welvarende Nederland zagen we hoe het arme Poolse volk met Solidariteit voorop, het heft in handen nam en de door Moskou in stand gehouden fossiele en gecorrumpeerde communistische partij de ene nederlaag na de andere toebracht. Bewezen werd dat de communistische partij niet de voorhoede van het volk was, dat zij dit ook nooit geweest is Deze partij werd meedogenloos aan de kaak gesteld als „de grootste leugen van de laatste dertig jaar".
Met bewondering en vrees zagen wij hoe de leiders van Solidariteit de strijd voerden en hoe zij de eerste stappen zetten op weg naar democratie. Wij zagen ook dat deze stappen steeds sneller en haastiger werden, totdat...
Zoals het er op het moment van schrijven uitziet zijn er van de partijen die in Polen de laatste achttien maanden de maatschappelijke ontwikkelingen bepaalden nog twee over: het leger en het Poolse volk.
De communistische partij lijkt door de machtsovername van het leger voorgoed als ideologische maatschappelijke groepering afgevallen. En Solidariteit is zwaar gewond door het gebrek aan leiding.
Het Poolse volk staat nu alleen. Zonder leiding en zonder uitweg. Wat kan het doen?
Verzet? Collectieve (honger)staking?
Noch het een noch het ander kan van de Polen worden gevraagd. Zij zullen zich wederom moeten schikken in hun lot in de hoop dat Jaruzelski meent wat hij – op het scherp van Russische bajonetten – in zijn dramatische TV-optreden zei: „Wij streven geen militaire staatsgreep en geen militaire dictatuur na. De natie heeft voldoende krachten en genoeg wijsheid om een democratisch systeem te ontwikkelen dat kan functioneren. Wij moeten bewijzen dat wij Polen waard zijn want nog is Polen niet verloren zolang wij leven."

CD/ACTUEEL

De muilkorf van de Noordhollandse PvdA

De PvdA in Noord-Holland had onderling slaande ruzie. Dat leidde tot verschillende opstellingen in de Staten van Noord-Holland. Bij belangrijke beslissingen viel deze fractie daar in brokken uiteen. Om dat nu te voorkomen heeft de Noordhollanse PvdA een oplossing verzonnen. Als de fractie in meerderheid voor een bepaald standpunt is, moet de minderheid zich daarbij neerleggen. Die mag geen ander stemgedrag vertonen. In deze geest moeten kandidaten een verklaring ondertekenen voor de straks nieuw te kiezen fractie. Een minderheid die door een meerderheid wordt gemuilkorfd.
Sommige vooraanstaande PvdA'ers in Noord-Holland pikten dit niet en weigerden kandidaat te zijn. Ook het landelijk PvdA-bestuur heeft bezwaar aangetekend tegen deze regeling. Terecht. Want als binnen een politieke partij zo met de democratie wordt omgesprongen en elke eigen verantwoordelijkheid van kandidaten wordt getorpedeerd, verliest zo'n club zijn geloofwaardigheid. Daar heeft de PvdA het toch al moeilijk genoeg mee.

CD/ACTUEEL

Minderheden

Het is van levensbelang voor de Nederlandse samenleving en voor de minderheden die zich daarin terecht een volwaardige plaats wensen, dat het minderhedenbeleid van de rijksoverheid een herkenbare vorm krijgt.
De becommentariëring van de ontwerpminderhedennota van de regering die in april jl. is verschenen heeft inmiddels op vele niveaus plaatsgevonden. Het wachten is nu op de beleidsnota die n.a.v. de reacties zal worden opgesteld.
Deskundigen zijn het er over eens dat het geen eenvoudige aangelegenheid is om een overheidsbeleid voor culturele minderheden uit te stippelen. Een van de belangrijkste oorzaken daarvan is gelegen in het feit dat gedurende de laatste drie decennia zo veelsoortige groeperingen om zo geheel verschillende redenen ons land zijn binnengekomen.
Dat is een kant van de zaak. Een andere kant die tot nu toe nauwelijks wordt belicht is de relatie van de Nederlandse burger tot zijn nieuwe zo totaal anders geaarde medeburger.

Hoe ervaren zij elkaars aanwezigheid?
Is het wel tot de Nederlanders doorgedrongen dat het spectrum van de Nederlandse samenleving met de komst van deze nieuwe bewoners veranderd is? En dat de burger dat ook zal moeten aanvaarden? Ook dit aspect hoort tot het minderhedenbeleid.

Er zal gebouwd moeten worden aan een nieuwe samenleving vrij van alom heersende vooroordelen jegens elkaar. Heel bewust zal er moeten worden gewerkt aan een betere, pluriforme maatschappij, waarin het voor een ieder goed toeven is.

CD/ACTUEEL

Een onbehoorlijke actie

De gasbedrijven in Nederland hebben enige tijd geleden hevig gestreden tegen de gasprijsverhoging die hen min of meer door de regering werd opgelegd. Dat deze gasbedrijven zich tegen deze verhogingen verzetten, is volstrekt begrijpelijk. De gasprijs is de laatste jaren de pan uit gerezen. Dat betekent voor deze gasbedrijven een forse toename van het aantal afnemers dat in betalingsmoeilijkheden komt.

Toch hebben deze gasbedrijven die verenigd zijn in de „VEGIN", zich tenslotte neergelegd bij de beslissing van de regering. Hun verzet hielp in zoverre dat de gasprijs iets minder fors steeg dan oorspronkelijk de bedoeling was. Met de Gasunie, en de leverancier van het gas, werd een contract gesloten.

Dat nu het gasbedrijf Zaanstreek/Waterland en misschien meerdere bedrijven zich hierbij niet neerleggen is een vorm van bestuurlijke ongehoorzaamheid die op z'n zachtst gezegd vreemd aandoet. Besluit is besluit, ook al behoorde je tot de minderheid die dat besluit niet wilde. Con-

tract is contract, ook al vind je het contract niet goed.
En wat zegt zo'n gasbedrijf tegen particuliere gasgebruikers als die in navolging van hun gasleverancier zeggen: wij betalen de gasprijsverhoging niet?
Ook wij onderschatten de hogere lasten niet die op de schouders van de laagste inkomensgroepen worden gelegd door de hogere energieprijzen. Dat kan in de toekomst reden zijn deze verhogingen wat te matigen. Maar zo'n wilde actie van door bestuurders geleide bedrijven is onbehoorlijk en verdient geen navolging.

CD/ACTUEEL

Verschijning CD/ACTUEEL

Dit is het laatste nummer van CD/ACTUEEL dit jaar. Het volgende nummer zal verschijnen op 16 januari 1982. De redactie wenst alle lezers goede feestdagen en een prettige jaarwisseling toe.

Foto's

De foto's bij de artikelen over de minderheden, de voorpagina en pagina 3 zijn, tenzij anders vermeld, ter beschikking gesteld door de Interkerkelijke Werkgroep Kerk en Vreemdeling te Den Haag en gemaakt door leerlingen van de School voor fotografie.

ADDERTJE

Heeft Begin dit nu met Jaruzelski afgesproken?

LAPLAND NOORDKAAP
26-d. kampeertrektocht:
Oslo-Trondheim-Noordkaap-Jokkmokk-Hudiksvall-Stockholm
inklusief lijnvlucht
Stockholm - Amsterdam
f 1385,-
sindbad tours
Leenderweg 95, Eindhoven
tel. 040-111444

DAARNAAST

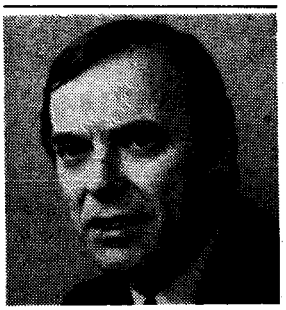

Ds Buskes heeft eens gezegd dat als een politicus spijt heeft van een vroeger ingenomen standpunt hij dat pas betuigt als de publiciteit zich ermee bemoeit. Hij had enig persoonlijk recht van spreken omdat hij het merendeel van zijn orthodox-protestantse broeders, maar ook zijn sociaal-democratische partijgenoten, nogal eens ver vooruit was in zijn standpunten.
„Buskes-van-de-Ruskes" heette het steevast bij de columnist Jaques Gans en hoewel half Nederland ontroerd op zijn begrafenis verscheen zal het hem bij zijn leven te weinig zijn overkomen – al is het hem wel overkomen – dat politici naar hem toekwamen en zeiden: „je had destijds gelijk".
Toch zou het jammer zijn als politici niet uit eigen beweging vroegere standpunten – voorzover interessant – eens openlijk onderzochten en bespraken.
Alleen al in mijn boekenkast bevindt zich al een redelijke verzameling politieke curiosa waarbij op zijn minst enige vragen rijzen. In een echte politieke boekerij zal dat nog sterker zijn.
Dat hoeft natuurlijk niet allemaal opnieuw afgestoft te worden; veel ervan is gedateerd en alt-modisch, sommige vertogen, met allure van eeuwigheidswaarde geschreven, ontlokken nu een glimlach, andere kunnen grinnikend worden doorgebladerd.
Er zijn ook andere zaken bij: beschouwingen over belangrijke onderwerpen, kennelijk te goeder trouw en serieus geschreven, die we nu met verbazing en gêne lezen.
Hedendaagse politieke auto-biografieën zijn niet dik gezaaid in onze kring; wat dat betreft is de sociaal-democratische boekenplank imposanter.
Het zou van belang zijn wanneer meer politici die in de periode van – grofweg – 1935–1965 een actieve rol hebben gespeeld en daarbij ook van inzicht zijn veranderd, daarvan eens openlijk en openhartig rekenschap aflegden, met name wanneer het gaat om thema's als de Indonesische kwestie, de koude oorlog-periode, Zuid-Afrika, de Nieuw-Guinea politiek, maar ook '40–'45.
In wat voor bedding ontstonden de opvattingen van toen? Wat deed hen van mening veranderen? Waarom drong beschikbare informatie tot de één wel, en tot de ander maar traag door? Hoe denken zij nu over hun denkbeelden van toen? Hoe hebben zij dat verwerkt? Welke rol heeft hun geloof daarbij gespeeld?
Deze „Daarnaast" wil geen pleidooi zijn om te komen tot openbare zelfbeschuldigingen naar Stalinistisch model; evenmin wil het uitnodigen materiaal te leveren waaraan de generatie politici van boven de vijftig kan worden opgeknoopt. Integendeel: een onbevangen terugblik door hen op de problemen en de denkbeelden van toen is onmisbaar voor ieder die geen opportunistische, maar een principiële politiek nastreeft.
Het kan ook leiden tot inzicht en mildheid; mildheid, niet ten aanzien van de standpunten, maar wel met betrekking tot de mensen die ze huldigden.
Het kan ook leiden tot enige bescheidenheid in het innemen van standpunten nù tegenover anderen. Het kan ook de „rellerigheid" voorkomen die thans ontstaat wanneer daden of publicaties van weleer incidenteel worden opgegraven.
Ik zal mij ongetwijfeld over 30 jaar verbazen over de naïviteit van deze „Daarnaast". ◀

Siebold Hartkamp

In deze column geven redactieleden hun persoonlijke visie weer

Bukman: lange termijn-visie beter ontwikkelen

CDA moet duidelijk maken waar zij met onze maatschappij uit wil komen

„Nee, ik heb niet aan het strand gelegen. Zet dat er vooral in".
Piet Bukman, monter als altijd, is zojuist teruggekeerd van een twee weken lange reis naar Aruba, Curaçao, Suriname en Venezuela.
Qua klimaat ongetwijfeld zonnig oorden; de politieke hemel is er echter op z'n zachtst gezegd bewolkt.
Het was de eerste „forse" buitenlandse trip in zijn nu 15 maanden durend partijvoorzitterschap.
Dat betekent ook dat het CDA als gefuseerde partij al weer ruim een jaar op weg is.
Voldoende reden om eens uitvoerig „bij te praten" over hoe het in de ogen van de eerste man reilt en zeilt.
Ook een aardige gelegenheid om zijn idee van een Christen-Democratische Internationale voor het voetlicht te brengen.

U bent nu ruim een jaar partijvoorzitter. Hoe is dat bevallen?
Prima. Ik heb er geen spijt van. Als ik terugkijk zijn er veel dingen gebeurd die ik mij van te voren niet had gerealiseerd. Het is wel een druk jaar geweest: we hebben een program gemaakt, lijsttrekker gekozen, campagne gevoerd, verkiezingen gehad en een lange en ingewikkelde formatie achter de rug. Wat dat betreft heb ik het afgelopen jaar zo ongeveer alles meegemaakt van wat er in de politiek te koop is.

Hoe typeert u het politieke bedrijf?
Als ik het vergelijk met de landbouwwereld waar ik vandaan kom dan merk ik dat het in de politiek meer om personen gaat. Het bedrijf is bovendien complexer: je hebt een partij, fracties en een regering. Bovendien is het veel gevoeliger; elk woord wordt gewogen en vergeleken met dat van anderen. Maar ik wil niet spreken van een pikorde, waar het recht van de slimste en sterkste heerst en waar anderen het over hebben.

Op de goede weg?

Ook het CDA bestaat nu ruim een jaar. Is de partij op de goede weg?
Het is wat vroeg om daar al te definitieve uitspraken over te doen. De partij is dit jaar geweldig bezig geweest met de dingen die op dàt moment gebeuren moesten, waardoor het politieke getuigen van de partij nog onvoldoende aandacht heeft gekregen. Gelukkig is de partijpolitieke discussie over vrede en veiligheid (en komend voorjaar ook sociale zekerheid) nu van start gegaan. De deelname daaraan is prima. De contacten met allerlei maatschappelijke organisaties beginnen nu ook aardig te lopen. Ik hoop dat we nu meer gericht bezig kunnen zijn met het functioneren van de partij zelf. Het heeft allemaal een wat grotere aanloop nodig gehad dan ik bij de start vermoedde, maar nu zijn we denk ik op de goede weg.

Bij de start van het CDA na de fusie hebt u gezegd dat de partij de politici voort moet duwen. Hoe loopt dat?
In het verleden namen de fracties (in het parlement, red.) de partij vaak op sleeptouw. Ik heb gezegd (om in schipperstaal te blijven) de partij moet de fractie opduwen.
Het gaat niet om sleepvaart, maar om duwvaart. Maar zolang wij onze politieke discussie niet rond hebben is het moeilijk om de fracties in een bepaalde richting te duwen. Daarvoor zal de partij die discussie eerst moeten afronden. Wel heb ik door veelvuldig de fractievergaderingen van de Tweede Kamer bij te wonen de communicatie tussen partij en fractie kunnen verbeteren. Van de Eerste Kamer maak ik zelf deel uit, dus dat loopt nog gemakkelijker. Tussen partijvoorzitter, fractievoorzitter en minister-president is bovendien intensief contact.

Maar naast de twee onderwerpen die in de partijpolitieke discussie besproken worden zijn er veel meer zaken die om een standpunt vragen. Dat kan toch door het dagelijks bestuur en partijbestuur bepaald worden?
Het dagelijks bestuur vergadert elke twee weken. De fractievoorzitters zijn daarbij en de actuele politiek wordt daar besproken. Het dagelijks bestuur geeft daar z'n oordeel over. Zij hebben echter ook een taak op organisatorisch gebied. Ook op dat terrein is er nogal wat te doen geweest. Het is dus een kwestie van een redelijk evenwicht zoeken tussen beide, waarbij na verloop van tijd de bestuursorganen méér politiek moeten gaan functioneren dan nu het geval is.

Actiepartij

Op de laatste partijraad hebt u het CDA gekenmerkt als een beginselpartij, een volkspartij en, wat volgens u veelal ontbreekt, een actiepartij. Kunt u dat wat nader uitwerken?
Er zijn in Nederland veel beginselpartijen. Bij ons is het beginsel een geloofsovertuiging die wij vertalen in een politieke overtuiging. Die moet vervolgens concreet in de praktijk toegepast worden. Onze duidelijkheid moet liggen in onze eigen lijn, ingenomen op basis van onze principiële uitgangspunten.
Volkspartij wil zeggen dat wij niet aan één bepaalde klasse (arbeiders, middenstanders of ondernemers) gebonden zijn. Iedereen moet zich in het CDA thuis kunnen voelen, onafhankelijk van maatschappelijke positie.
Actiepartij wil niet zeggen dat wij achter elke actie aan hobbelen. Ik zie het begrip actiepartij vooral in tegenstelling tot de term reactiepartij. Ik bedoel dus een partij die niet wacht tot andere partijen een standpunt innemen om daar dan op te reageren maar een partij die haar eigen lijn en richting bepaalt en vervolgens probeert anderen daarvoor te winnen.
Niet afwachten dus maar het voortouw nemen. Nu wachten we nog te veel af. Dat hangt misschien ook een beetje samen met onze positie in het politieke krachtenveld.

Op welk gebied laten we wat dit betreft nu kansen liggen?
Laat ik een voorbeeld geven. Ik vind het van groot belang dat het CDA actiepartij wordt bij de vraag: welke kant gaan we met onze verzorgingsstaat op?
Dat vereist het opstellen van een plan waar we, bij geringe economische mogelijkheden, over tien jaar met onze maatschappij uit willen komen. Nu gaat het meestal nog om bijschaven, afknabbelen, een beetje ombuigen

op ad hoc-basis, zonder fundamentele plannen op lange termijn. Daarmee loop je als christen-democratie uiteindelijk op de klippen.

Dat vereist nogal wat.
We hebben in ons bestand van 150.000 leden denkkracht en werkkracht in overvloed. De vraag is: hoe mobiliseer je die. Ons wetenschappelijk instituut doet bovendien voortreffelijk werk. Waar het aan schort is de vertaling van alle rapporten naar de politieke praktijk. Ik constateer in heel politiek Nederland dat het lange-termijn-denken een zwak punt is. Wij moeten af van de gedachte dat als het program voor de komende vier jaar maar geschreven is, we dan wel een paar jaar kunnen rusten. We moeten een lange-termijn-visie ontwikkelen, zeker op de terreinen van vrede en veiligheid, de toekomst van de verzorgingsstaat en de rol van de overheid. Wat dat laatste betreft moeten wij onze visie van de „gespreide verantwoordelijkheid" verder uitwerken. Tot voor kort leefde bij velen de gedachte dat de „overheid alles beter doet". In dat denken is een ommekeer gekomen. Je kunt je afvragen of bepaalde zaken, welzijn en onderwijs b.v. niet beter door de overheid aan de maatschappij teruggegeven kunnen worden. Zaken naar de overheid toespelen als het moeilijk wordt is de weg van de minste weerstand, zonder garantie voor succes.

Contacten

Hoe staat het met de contacten tussen het CDA en allerlei maatschappelijke organisaties?
Er zijn tot nu toe contacten geweest met vakbeweging, werkgevers, boeren en middenstanders apart, maar ook met het convent van christelijk maatschappelijke organisaties (NCW, NCOV, CNV, KNBTB en de CBTB), maar we moeten nog veel verder. Het gaat allemaal wat langzamer dan ik dacht. Dat ligt zeker ook aan mij, maar er is zoveel op me afgekomen zo'n eerste jaar. Dit ter verontschuldiging. Die contacten zijn namelijk enorm waardevol. Een partij die dat niet doet is een Binnenhofpartij. Terwijl een partij per definitie een wat ik noem, Buitenhofpartij moet zijn, zodat je weet wat er in de maatschappij gebeurt. Anders kun je nooit een goede actiepartij worden.

U wilt niet alleen contacten met confessionele organisaties?
Als gelijkgezinde organisaties heb je wel een extra boodschap aan elkaar, maar dat mag nooit leiden tot eenkennigheid. Dus hechten wij ook aan een goed contact met b.v. VNO en FNV.

Hoe zijn de relaties met de kerken?
Die relaties zijn de laatste tien jaar lang niet

intensief genoeg geweest, zodat er veel verwijdering is ontstaan. Soms krijg ik in de kerk de indruk dat ik me moet schamen. Waarom eigenlijk? Gerechtvaardigde kritiek trek ik me altijd aan. We liggen geloof ik niet zo best in de officiële kerkelijke markt. Hoe komt dat? Wij moeten in elk geval duidelijk maken dat wij een beginselpartij zijn, en consequent.

Het CDA heeft een vergrijzende kiezersaanhang en is ondervertegenwoordigd bij de jongeren. Is dat een gevaar?
Ja, natuurlijk. Het vereist eens te meer dat wij duidelijk maken dat wij behalve met de praktijk van alle dag vooral met de toekomst bezig zijn. Het lange-termijn-denken is voor het binden van jongeren van erg veel betekenis.
Ik zie hier ook een grote taak voor onze jongerenorganisatie, het CDJA. Met name zullen zij contacten moeten leggen met de werkende jeugd, die wil weten naar welk type maatschappij we koersen. Ik heb wel eens het idee dat men wat teveel academisch bezig is.

De huidige periode wordt wel aangeduid als „de jaren van de grote matheid". Werkt dat door in het CDA?
Natuurlijk, niemand kan zich onttrekken aan de geest van de tijd. Teveel wordt nog „gedreven" op de welvaart opgebouwd in een vorige periode. Maar het verdwijnen van het idee, dat welvaart een vanzelfsprekende zaak is betekent wellicht ook voor de partij een extra stimulans.
In de campagne is er een explosie van activiteiten geweest. Maar, toegegeven, die campagnevoerders zijn meestal weer niet dezelfde als degenen die je nodig hebt als „denktank" en omgekeerd.

Speelt het verschijnsel bloedgroepen (de vier componenten waaruit het CDA is ontstaan, red.) in de partij nog een grote rol?
Op plaatselijk niveau was men vaak al jaren samen bezig. Daar zijn de verschillen al aardig vervaagd. Maar verschil in politieke stijl blijft bestaan. Het zal, geen eenheidsworst worden. Wel moet er een behoorlijke mate aan eensgezindheid bestaan. Dat betekent niet dat je het over alles eens bent. Alsjeblieft niet. Dat zou de dood in de pot betekenen.

Weekblad

Vindt u het belangrijk dat de partij wekelijks een blad uitgeeft?
Ja, daar hecht ik grote waarde aan.
Ik vind ook dat elk lid geabonneerd moet zijn, op het weekblad en niet moet volstaan met het ledennummer, eens in de vier weken. Het feit dat mensen met elkaar discussiëren in zo'n blad vind ik enorm belangrijk.

De redactie heeft, zo is dat in de statuten vastgelegd, een grote mate van zelfstandigheid. Hoe kijkt u daar tegen aan?
CD/ACTUEEL mag zich best eens een eindje verwijderen van de partij. Nooit in de zin van achterblijven. Maar vooruitlopen kan geen kwaad. Echter het contact met het „peloton" mag niet verloren gaan. Het blad heeft dus een voortrekkersrol maar moet tegelijkertijd herkenbaar blijven als partijblad. In het algemeen voldoet het blad daar wel aan.

Hoe kijkt u op de formatie terug?
Dat was een vermoeiende periode. Ik ben er intensief bij betrokken geweest. Buitengewoon boeiend vond ik het wel. Partijen die tijdens de vorige kabinetsperiode oppositiepartij waren werden nu regeringspartij. Dat vergt een aanpassingsperiode. Hetzelfde geldt voor bewindslieden die van de ene naar de andere coalitie overstappen. Een ander belangrijk punt was dat door de moeilijke sociaal-economische situatie het besef doordrong dat er forsere maatregelen nodig waren dan de partij-programma's voorschreven. Om het dan eens te worden over een gezamenlijk te voeren beleid valt niet mee.

(vervolg op pagina 8)

Gesprek met voorzitter Bukman (vervolg)

In dat licht bezien vind ik het niet gerechtvaardigd te blijven zeuren en negatief te blijven doen over de formatieperiode. Het blijft mensenwerk. Ik vind het echter uitstekend als een staatscommissie eens bekijkt of er procedures zijn waardoor de formatie sneller kan verlopen.

Wat was een dieptepunt in de formatie?
Zo kijk ik er niet op terug. Maar zo'n moment dat de fractie in drieën uiteen viel dat is natuurlijk niet fijn. En dan het telefoontje van Van Agt op je nuchtere maandagse maag dat hij zijn fractievoorzitterschap neerlegde. Dat zijn momenten die je in ieder geval niet snel vergeet. Ik tenminste niet. Ook de pogingen om Dries van Agt van het premierschap af te houden hebben mij nogal aangegrepen. Het ging daarbij niet alleen om een persoon. Het wezen van de christen-democratie was in het geding.

Is de partij voldoende betrokken geweest bij de formatie?
Naar mijn oordeel is formeren in eerste instantie het werk van de fractie en niet van de partij. Zelf ben ik er zeer intensief bij betrokken geweest. En op alle essentiële momenten is in elk geval het dagelijks bestuur bij elkaar geweest.

Vier jaar?

Blijft dit kabinet vier jaar in het zadel?
Dat zou wel dienstig zijn. Er komen natuurlijk een paar moeilijke dingen. Bijvoorbeeld op sociaal-economisch terrein. We moeten economisch weer boven Jan zien te komen.

Om de collectieve uitgaven te beheersen wordt wel de suggestie gedaan de lonen en de uitkeringen te ontkoppelen. Wat vindt u daarvan?
Voor mij komt ontkoppeling van lonen en uitkeringen op de tweede plaats; zeker voor het minimum-niveau. Om de kosten van de sociale zekerheid te beperken – en dat moet – zal vooral gezocht moeten worden naar een goed volume-beleid (minder mensen gebruik laten maken van de sociale zekerheid; red.). Dat geeft het werkgelegenheidsbeleid mede zo'n hoge prioriteit.

Waar moeten de banen van het werkgelegenheidsplan gerealiseerd worden?
Beginnen bij de marktsector. Een baan in de kwartaire sector moet je immers elk jaar weer uit de collectieve uitgaven betalen. Met nieuwe kansen voor de marktsector schep je ook betere voorwaarden om de collectieve sector in stand te houden.

Andere partijen

Op de avond van de verkiezingsuitslag (26 mei) hebt u D'66 getypeerd als een „parkeerbaan" voor mensen die nog géen definitieve politieke keuze gemaakt hebben. Denkt u daar nog zo over?
Zo'n uitspraak moet je natuurlijk niet steeds tegenover een coalitiepartner blijven herhalen. Ik denk dat mijn uitspraak destijds een uitloper van de campagne was. Dan zeg je zulke dingen tegen elkaar.

Sommigen typeren D'66 als een bondgenoot van het CDA; anderen als een bedreiging voor het CDA.
Je kunt er inderdaad op twee manieren tegen aankijken. Een partij die vaak dezelfde opstelling kiest, kun je zowel een bondgenoot als een concurrent noemen.

Hoe is de relatie PvdA-CDA nu?
Voor de verkiezingen en zeker in de campagne was die slecht. Dan speelt natuurlijk ook mee de tegenstelling oppositiepartij (PvdA) en regeringspartij (CDA). Maar in de formatie vind ik dat beide partijen elkaar nogal tegemoet gekomen zijn. Dat heb ik als positief ervaren. Ik vind dat elke grote partij geen jaren en jaren in de oppositie moet zitten.

Er zijn stromingen in de PvdA, D'66 en VVD die zich ten doel stellen 'n kabinet zonder het CDA te vormen. Is dat een gevaar voor het CDA?

Als partijen die elkaar voortdurend heftig bestrijden nu ook eens kijken wat hen verenigt is dat geen enkel bezwaar. Ik vind dat het goed is voor het CDA om regeringsverantwoordelijkheid te dragen. Ik ben eigenwijs genoeg om te zeggen dat dat ook voor het land goed is. Maar dat betekent niet dat het CDA nooit in de oppositie terecht zou kunnen komen, al zou ik dat betreuren.

Als er een kabinet PvdA-VVD komt wordt het CDA dan in de rechterhoek van het politieke spectrum geduwd?

Geen sprake van. Die indeling vind ik trouwens simpel en vals. Wat ik een gevaar vind voor het CDA is, dat intern steeds de discussie oplaait over de vraag of we nu links of rechts zijn, afhankelijk van de partij(en) waar we regeringsverantwoordelijkheid mee willen dragen. De links-rechts-vraag is voor ons niet relevant. Het gaat erom dat wij met andere partijen een programmatisch accoord kunnen bereiken en verder blijven we onszelf, christen-democraten, niet te vangen in een schema dat de werkelijkheid geweld aandoet.

Buitenland

U komt net terug uit het buitenland. Wat hebt u daar gedaan?
Veel, om misverstanden weg te nemen. Niet aan het strand gelegen. Ik ben op Aruba en Curaçao geweest, in Paramaribo en in Venezuela.
Het einddoel van mijn reis was het bijwonen van het congres van de ODCA in Venezuela. Dat is de federatie van christen-democratische partijen in Latijns-Amerika. Ik heb daar gepraat met geestverwanten over de rol die christen democraten in Latijns-Amerika kunnen spelen. Het is een gebied waar de strijd tussen oost en west feller woedt dan waar ook ter wereld. De cubanisering van met name Midden-Amerika vind ik een punt van grote zorg.
Verder heb ik de meningen gepeild over de oprichting van een Christen-Democratische Internationale. Er is namelijk wel een Wereldunie van christen democraten maar die bestaat uit een Europees en Latijnsamerikaans deel. Ik ben zelf voorstander van een wereldwijde organisatie waar de partijen rechtstreeks bij zijn aangesloten. Als CDA zijn wij nog niet genoeg internationaal actief. Daarbij zijn contacten met christen-democratische partijen in Latijns Amerika van essentieel belang. Vandaar ook mijn pleidooi voor een Christen-Democratische Internationale. ◀

Cor van Santen

Taal

Het is ons gebleken dat een aantal lezers zich gestoten heeft aan het taalgebruik in een tweetal artikelen in dit blad. Dat spijt ons. Wij zullen er voor waken dat dit in de toekomst niet meer voorkomt. (Redactie)

ADDERTJE

Minderhedennota:

De vroegere „Chinezen van Europa" bestuderen thans de „etnische-minderheden-problematiek"

Kerstfeest

Kerstmis 1981. Waar denkt u nu aan? Alleen maar aan u zelf? Dat lijkt wel te passen in onze steeds meer op individuen ingestelde samenleving, waar het soms net is alsof het zoeken van eigen identiteit de hoogste opdracht is. Dat schijnt dan belangrijker te zijn dan het zoeken én vinden van de naaste. Hebben wij wel tijd en belangstelling voor een ander? Durven wij in het teken van het Kerstfeest niet weer eens over onszelf heen te kijken? Hoe zal Kerstmis 1981 zijn voor:

- Mevrouw Walesa, die ongetwijfeld zo nu en dan denkt aan de tijd van vóór Solidariteit.
- De neger, die in Soweto de kaarsen hielp maken, die de afgelopen week bij ons in de kerk te koop waren.
- De Amerikaanse soldaat, die gelegerd is in Europa en zich afvraagt, waarom hij hier, in soms bijna vijandige kontakten nog is.
- De Argentijnse moeder, die zo graag wil weten, of haar zoon nog leeft en waar hij gevangen zit.
- De Nederlandse politikus, die af en toe twijfelt, of er toch geen sprake is van een faillissement van het politieke systeem, dat het laatste jaar in feite niet veel verder kwam dan de beslisssing, dat 5 mei voortaan toch een nationale feestdag zal zijn.
- De man wiens vrouw op v.o.s.-kursus ging en voor wie v.o.s. niet betekende „vrouwen oriënteren zich op de samenleving", maar „voorbereiding op scheiding".
- De jonge demonstrante, die op 21 november enthousiast meedeed in Amsterdam en beseft dat de wapenwedloop voortduurt.
- De bouwvakker, die nu ook bij het leger van de honderdduizenden werklozen is ingelijfd.
- De bedrijfsdirekteur, die nog wel de kerstgratificatie uitbetaalde, maar reeds de aanvraag voor een collectieve ontslagregeling ziet opdoemen, omdat orders uitblijven.

De komst van Christus op aarde was en is het keerpunt, waarbij juist het egoïsme terzijde werd gesteld. God met ons en in mensen een welbehagen. Er zijn mensen, die het spoor van Christus durven volgen. Ook in de politiek en dus vooral in christen-democratische politiek. Dat zijn mensen, die het doemdenken niet mogen kennen, maar wel het doen-denken. CDA moet ook betekenen: een christen denkt anders, een christen doet anders. Het CDA in de schijnwerper van de komst van Christus mag niet een groepering zijn, waarin na de blijdschap van de fusie de hokjes van KVP, ARP en CHU zich weer aftekenen.
Het mag ook niet de partij zijn waar het wantrouwen tegen coalitiegenoten veel beslissingskracht afremt. Het CDA kan bruggen bouwen. Het kan de naaste zien en de moed hebben om dwars door egoïstische benaderingen heen een bijdrage te leveren in een goed en eerlijk beheer van Gods Schepping tot Christus' wederkomst. Te hoogdravend dit alles? Het antwoord kunnen u en ik krijgen in een gebed in de Stille Nacht. ◀

Dr. L. M. van Leeuwen

Dries van Agt uit ziekenhuis, Piet Bukman er in

Enkele dagen nadat CDA-premier Dries van Agt na een operatie aan de spataderen het Nijmeegse Radboudziekenhuis mocht verlaten, is CDA-voorzitter Piet Bukman voor een week in het ziekenhuis opgenomen voor een niet ernstige chirurgische ingreep. Hij hoopt voor Kerstmis zover te zijn hersteld, dat hij naar huis mag om de feestdagen thuis door te brengen.

Maandag heeft Van Agt aan Bukman telefonisch laten weten, dat hij het goed maakt en snel herstellend is van de operatie, die hij heeft ondergaan. Hij ligt nu thuis en knapt daar verder op. Eerder die dag had hij het ziekenhuis mogen verlaten. Het partijbestuur heeft hem bloemen gestuurd. Als hij volledig is hersteld, neemt hij nog enkele weken vakantie. Door de lange kabinetsformatie is zijn vakantie er in de zomer volledig bij ingeschoten.

Kerstreces

In de loop van januari wordt Dries van Agt weer in politiek Den Haag terugverwacht. Evenals bij Van Agt was ook de medische ingreep bij Piet Bukman al enige tijd geleden afgesproken. „Dit is een goed tijdstip, omdat de politiek tijdens het kerstreces op het Binnenhof toch min of meer stil ligt. Ik kan nu gemakkelijker gemist worden in politiek Den Haag." Piet Bukman maakte zich afgelopen maandag, zijn laatste werkdag voor hij in het ziekenhuis werd opgenomen, geen zorgen over de goede afloop van de, zo liet hij weten, eenvoudige medische ingreep.

Wij wensen Dries van Agt en Piet Bukman graag een snel en voorspoedig herstel.

ZWART WIT

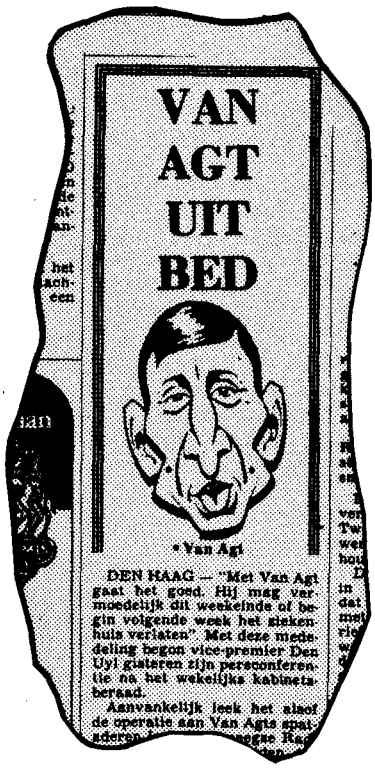

VAN AGT UIT BED

• Van Agt

DEN HAAG — "Met Van Agt gaat het goed. Hij mag vermoedelijk dit weekeinde of begin volgende week het ziekenhuis verlaten". Met deze mededeling begon vice-premier Den Uyl gisteren zijn persconferentie na het wekelijks kabinetsberaad.

Aanvankelijk leek het alsof de operatie aan Van Agts spat-

(Algemeen Dagblad)

Vakantie-goed voor u . . .

Het is denk ik heel verstandig wat de heer Van Agt doet. Door er een aantal weken vakantie aan vast te knopen. Ik denk dat het heel wenselijk zou zijn als Den Uyl – die er uitziet alsof hij al jaren geen vakantie heeft gehad – hetzelfde zou doen. Ook Van der Stee. Die werkt ook veel harder dan menigeen denkt. Minister van Financiën is volgens mij de drukste baan die er is. Veel drukker dan minister-president. (Oud-informateur Halberstadt in gesprek met *De Tijd).*

Taboe doorbroken

Opmerkelijk is de manier waarop Van der Stee en Lubbers het taboe op het ontkoppelingsvraagstuk hebben doorbroken. Zij hebben immers al bij voorbaat vooral de socialistische bewindslieden verantwoordelijk gesteld voor het geval er straks in enige vorm „ontkoppeld" zou moeten worden. Als Den Uyl c.s. onvoldoende bezuinigen, dan kunnen andere ingrepen niet uitblijven. Daar komt het kortweg op neer. (NRC/Handelsblad).

Taboe helpt niet

Ongetwijfeld heeft Van der Stee met zijn veronderstellingen (over toenemend tekort) een voorschotje genomen op een mogelijke ontkoppeling. De ontkoppeling zou voor hem de financiele problemen een stuk gemakkelijker maken. Maar degene die de koppeling, de solidariteit, ter harte gaat, maken een fout door het onderwerp dood te willen zwijgen. Een taboeverklaring wentelt het onheil niet af.. (Willem Breedveld in *Trouw).*

Slechts eerste oefening

Uiterlijk ter hoogte van het uitbrengen van de Voorjaarsnota zullen nieuwe miljardenbezuinigingen nodig zijn. Dan ook (Van der Stee kan er vermoedelijk op wachten zonder de discussie zelf aan te moedigen) zou het taboe op het vraagstuk van de ontkoppeling van lonen, sociale uitkeringen en ambtenarensalarissen wel eens kunnen sneuvelen. Wat dat betreft moet er voor worden gewaarschuwd de economische en politieke schermutselingen van het ogenblik als meer te zien dan zij zijn: een eerste oefening. *(NRC/Handelsblad).*

Bijl wordt geheven

Den Uyl heeft gezegd dat hij kans ziet met een beleid te komen dat tot zestigduizend extra banen zal leiden: dertigduizend banen voor jonge mensen en dertigduizend deeltijdbanen. Wij hebben gezegd: maak het maar waar. En maak het maar op korte termijn waar. . . Onze bijl valt niet precies op 1 januari, maar toch wel uiterlijk 15 januari. Dan beslissen we of het banenplan ons waterdicht en vuurvast genoeg is. (FNV-voorzitter Wim Kok in gesprek met Vrij Nederland).

CNV-voorzitter:

Regering moet voor rechter worden gedaagd

UTRECHT — (ANP) — De voorzitter van het Christelijk Nationaal Vakverbond, Harm van der Meulen, gaat de verbondsraad bij zijn eerstvolgende vergadering op 21 december voorstellen de regering voor de rechter te dagen.

Hij vraagt zich af of de gedeeltelijke loonmaatregel niet in strijd is met het Europees sociaal handvest, waarin staat dat de regering het vrije onderhandelen tussen werkgevers en werknemers moet bevor-

(A.N.P.)

Wijdse perspectieven

De PvdA zal – uiteraard – weigeren om extra diep in de uitkeringen te snijden en het water zal boven Lubbers' grijnzende lippen stijgen. Crisisdreigingen volop, en -kansen dito, temeer waar de Statenverkiezingen de CDA-meerderheid wel eens in de verleiding kan brengen om een hernieuwde coalitie met de VVD en – wellicht D'66 – na te streven. Daar gaan wijdse perspectieven open voor een beleid zoals Van Agt en Van der Stee dat eigenlijk willen. (Jan Joost Lindner in de *Volkskrant).*

Uit met dat geduvel

Kritiek op Van der Stee's beleid zal weer niet van de lucht zijn. „Ach, dat hoort er zo'n beetje bij. Het valt wel mee. Maar als ik zie dat de zaak naar de verdommenis gaat, dan zeg ik: Schei toch uit met dat geduvel. Ik weet niet hoe lang ik hier nog kan zitten. Want rechte taal komt in de politiek vaak hard aan. Maar een minister die iets wil bereiken moet z'n mond open durven doen. En dat doe ik dan maar. (Minister Van der Stee in gesprek met Elseviers Magazine).

Regeerakkoord

Van der Stee moest de Kamer plechtig beloven dat hij zich zou houden aan de afspraken uit het regeerakkoord. Dat deed hij weliswaar, maar hij wenste toch nog wel even vast te leggen dat je in een vrij land moet kunnen zeggen wat je denkt. In zijn algemeenheid is die stelling juist. Er ontstaan echter moeilijkheden wanneer een minister anders denkt dan zijn collega-ministers en Kamerleden denken dat hij denkt. *(Algemeen Dagblad)*

Niet laten uithoren

Er gaat geen week voorbij of er verschijnen in de kranten berichten over diepgaande meningsverschillen in de ministerraad. (. . .) Het zou goed zijn, als de ministers met elkaar afspraken de eerste drie maanden zich niet meer in allerlei programma's voor radio en tv te laten uithoren, terwijl zij struikelen over hun eigen gewichtigheid. De Rooie Haan moet het maar eens een tijdje zonder een minister stellen. (H. Algra in *Friesch Dagblad).*

Polen: samenwerken aan solidariteit

Piet Bukman

Indringende televisiebeelden. Een lange stoet vrachtauto's op weg naar Polen vol met voedsel en medicamenten. Door het winterse landschap oostwaarts. Tastbare bewijzen van onze verbondenheid met het Poolse volk, dat een moeilijke tijd tegemoet gaat. De Winter is vroeg ingevallen.
Maar niet alleen daarom zal het moeilijk worden. Indringende televisiebeelden. In hetzelfde journaal verschijnt Jaruzelski op het scherm met de mededeling, dat een militaire raad het heft in handen heeft genomen en de noodtoestand heeft afgekondigd. Een nieuwe fase in de bewogen geschiedenis van de Polen. Polen is nog niet ten onder, zegt hij, zo lang wij leven. Zeker, maar wat zal de nieuwe toestand het Poolse volk brengen. Daar gaat het uiteindelijk om. Wordt na twee jaar moeizame strijd voor een beetje vrijheid, een beetje democratie, de klok weer terug gedraaid? Wordt het zicht op een maatschappij, waar de menselijke verantwoordelijkheid nieuwe kansen leek te krijgen, met een klap verduisterd? Wie zal het zeggen. Het is nu dinsdagmiddag. De verbindingen met Polen zijn slecht. Het nieuws wat doorsijpelt is ook slecht.
De Polen hebben altijd een warme plek in ons hart gehad. Hun eeuwenlange strijd voor vrijheid en onafhankelijkheid spreekt ons aan en hun bijdrage aan de bevrijding van ons land na de laatste wereldoorlog zijn wij niet vergeten.
Hun zorgen zijn onze zorgen. Of zoals ik het maandag tijdens de demonstratie bij de Poolse ambassade mocht verwoorden: wij zijn solidair aan Solidariteit. Wat het Poolse volk raakt, raakt ook ons. Alleen, wij hebben het zoveel gemakkelijker dan zij, en zoveel beter. Reden te meer om solidair te zijn.
Als christen-democraten hebben wij krachtig geijverd voor de totstandkoming en voor de naleving van de accoorden van Helsinki. Niet in het minst voor wat betreft de eerbiediging van de mensenrechten. Dat is een centraal punt in het buitenlands beleid, dat wij voorstaan.
Wij hopen vurig, dat Polen ook in dit opzicht niet verloren zal gaan. Dat de dialoog binnen de Poolse samenleving spoedig hervat zal kunnen worden; dat het zoeken naar een nieuw, democratisch bestel niet voorgoed van de baan zal zijn.
Maandag hebben we als vertegenwoordigers van de gezamenlijke politieke partijen na de demonstratie bij de ambassade van Polen een onderhoud gehad met de ambassadeur. Daar werd ons duidelijk, dat het niet in de bedoeling ligt, de kalender weer op 1979 te zetten en alles de grond in te boren wat er in die tijd werd bereikt.
Maar weest u niet al te optimistisch, zo waarschuwde hij. Het land bevindt zich in een economische en in een politieke crisissituatie en daarom zal de afgekondigde uitzonderingstoestand geruime tijd gaan duren.
Wat zal ik op dit moment verder zeggen? Er is nog zoveel onduidelijkheid en iedereen heeft de schrik nog in de benen. Een ding is zonneklaar. We worden opnieuw en zeer krachtig herinnerd aan ons ideaal van een internationalse rechtsorde, waarin men mensenrechten eerbiedigt; ons ideaal van een rechtsorde, waarin mensen hun vrijheid in verantwoordelijkheid en hun verantwoordelijkheid in vrijheid kunnen beleven. De weg daartoe is lang en dikwijls moeilijk begaanbaar; die moet met veel geduld en veel volharding worden bewandeld. Maar ook met zorgvuldigheid. Teleurstellingen en tegenslagen zijn aan de orde van de dag. Zij kunnen het proces van ontspanning en samenwerking van nieuwe kansen voor een menswaardig bestaan, waarin mensen aan hun bestemming kunnen beantwoorden, wel frustreren en vertragen, maar niet stopzetten. Wij hopen en bidden, dat dit ook voor Polen zal gelden. ◀

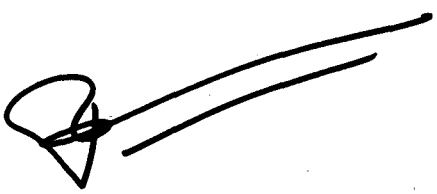

Laborem exercens, encycliek over de menselijke arbeid (1)

Het CDA oriënteert zich in zijn politiek op het denken en spreken van de Kerken. Daarom is kennisname van de nieuwe encycliek „Laborem exercens" van belang. Naast encyclieken – d.w.z. pauselijke zendbrieven – omtrent binnenkerkelijke vraagstukken is in de laatste eeuw een reeks verschenen, die vanuit het katholieke geloofsdenken de weg wil wijzen in grote maatschappelijke vraagstukken.

Zo was de beroemde sociale encycliek „Rerum Novarum", uitgegeven door paus Leo XIII in 1891, een aanklacht tegen de sociale misstanden ten gevolge van de opkomende industrialisatie. De leer van de katholieke kerk ten aanzien van – wat sedertdien genoemd wordt – „de sociale kwestie" in deze en daarop volgende encyclieken heeft grote invloed gehad op de opbouw en het beleid van de katholieke sociale organisaties o.a. in ons land; daarin ontwikkelde ideeën hebben ook hun weerslag gekregen in onze sociale wetgeving.

De publicatie van „Rerum novarum" 90 jaar geleden is voor paus Johannes Paulus II aanleiding geweest om een nieuwe sociale encycliek uit te geven[1]). Encyclieken worden altijd benoemd naar hun latijnse beginwoorden, in dit geval „Laborem exercens" d.w.z. „Door het verrichten van arbeid . . ." De naamgeving is tegelijk een eerste aanduiding van de te behandelen thematiek n.l. de menselijke arbeid, of nauwkeuriger: de mens in de wereld van de arbeid. De Paus spreekt in de encycliek niet alleen de kerkleden aan, maar eveneens „alle mensen van goede wil".

In twee opeenvolgende artikelen in CD/ACTUEEL geef ik een samenvatting van de encycliek. Ik volg daarbij in grote lijnen de opzet en het betoog van de brief; ruimte om veel kanttekeningen daarbij te maken ontbreekt.

„Laborem exercens" sluit nadrukkelijk aan op vroegere sociale encyclieken. Tegelijk vragen de nieuwe ontwikkelingen en problemen op technologisch, economisch en politiek gebied op wereldwijde schaal een nieuwe verwoording van de sociale leer van de kerk. De inleiding van de encycliek eindigt met de stellingname: de menselijke arbeid is „de wezenlijke sleutel van heel de sociale kwestie, indien wij deze werkelijk proberen te bezien vanuit het welzijn van de mens".

[1]) De tekst van „Laborem exercens" in de (niet al te beste) Nederlandse vertaling is te bestellen bij: De Horstink, Postbus 400, 3800 AK Amersfoort.

Drs. M.G.G.J. Schreurs is aalmoezenier van sociale werken in Zuid-Limburg en voormalig lid van de Eerste Kamer. Op verzoek van de redactie bespreekt hij de encycliek „Laborem exercens" in twee delen.

Probleemstelling

Met arbeid worden in de encycliek alle vormen van werk bedoeld: in landbouw, industrie, dienstverlening, wetenschappelijke arbeid en het werk van huisvrouwen. Arbeid in objectieve zin noemt de encycliek de techniek d.w.z. alle instrumenten waarvan de mens zich bij zijn arbeid bedient vanaf de meest primitieve tot de meest verfijnde technieken. De ontwikkeling van de techniek levert een fundamentele bijdrage aan de economische vooruitgang. Maar tegelijk roept dezelfde ontwikkeling steeds nieuwe sociaal-ethische vragen op omtrent de arbeid in zijn verhouding tot de werkende mens. De techniek keert zich tegen de mens, „wanneer b.v. de mechanisatie van de arbeid de mens verdringt door hem alle persoonlijke voldoening en elke prikkel tot creativiteit en verantwoordelijkheid te ontnemen, wanneer zij de werkgelegenheid van talrijke werknemers wegneemt of wanneer zij door de verheerlijking van de machine de mens tot slaaf ervan herleidt".

Het primaat van de werkende mens

Als sleutel om deze problematiek te doorbreken spreekt de encycliek over arbeid in subjectieve zin: de werkende mens zèlf. Het bijbels mensbeeld is daarbij uitgangspunt van denken: de mens als beeld van God bewerkt en onderwerpt de aarde (Genesis 1). Die mens is een persoon, een subject dat in staat is om gepland en redelijk te oordelen, over zichzelf te beslissen en dat ernaar streeft om zichzelf te verwezenlijken. Als persoon is de mens subject van arbeid: zijn werk dient daarom bij te dragen aan de verwezenlijking van zijn mens-zijn, aan de vervulling van zijn roeping om een persoon te zijn. Daardoor krijgt zijn arbeid ethische waarde. De waarde van arbeid wordt niet in de eerste plaats bepaald door het soort werk dat iemand doet, maar door het feit dat de werker een persoon is. Menselijke arbeid kan weliswaar ook objectief gewaardeerd en bepaald worden, maar „de eerste grond van de waarde van arbeid is de mens zelf". Daarop steunt de ethische conclusie: de arbeid is voor alles voor de mens en niet de mens voor de arbeid.

Solidariteit

Deze visie – de kern van de christelijke leer over menselijke arbeid – verzet zich tegen verschillende economistische en materialistische stromingen (kapitalisme en communisme). Daarin wordt de arbeid verlaagd tot koopwaar en de werkende mens tot productiemiddel, terwijl hij eigenlijk – welk werk hij ook doet – behandeld zou moeten worden als „werkelijke bewerker en schepper". De verlaging en uitbuiting van de mens vanaf de opkomst van de industrialisatie hebben een gerechtvaardigde sociale reactie opgeroepen, gedragen door een grote solidariteit van arbeiders. Hierdoor zijn grote veranderingen ten goede tot stand gekomen, maar de verschillende maatschappelijke systemen in de wereld laten grove onrechtvaardigheden voortbestaan of scheppen nieuwe: de waardigheid van de arbeid wordt geschonden hetzij omdat de mogelijkheden tot arbeid beperkt zijn – werkloosheid – hetzij omdat de waarde van de arbeid en de rechten die eruit voortkomen worden ondergewaardeerd. Om de sociale rechtvaardigheid overal te verwezenlijken moeten steeds nieuwe solidariteitsbewegingen optreden van èn de arbeiders en mèt de arbeiders.

De waarden van de arbeid

Ondanks de moeite die iedere vorm van werk kost, is arbeid een goed voor de mens, „want

(vervolg op pagina 13)

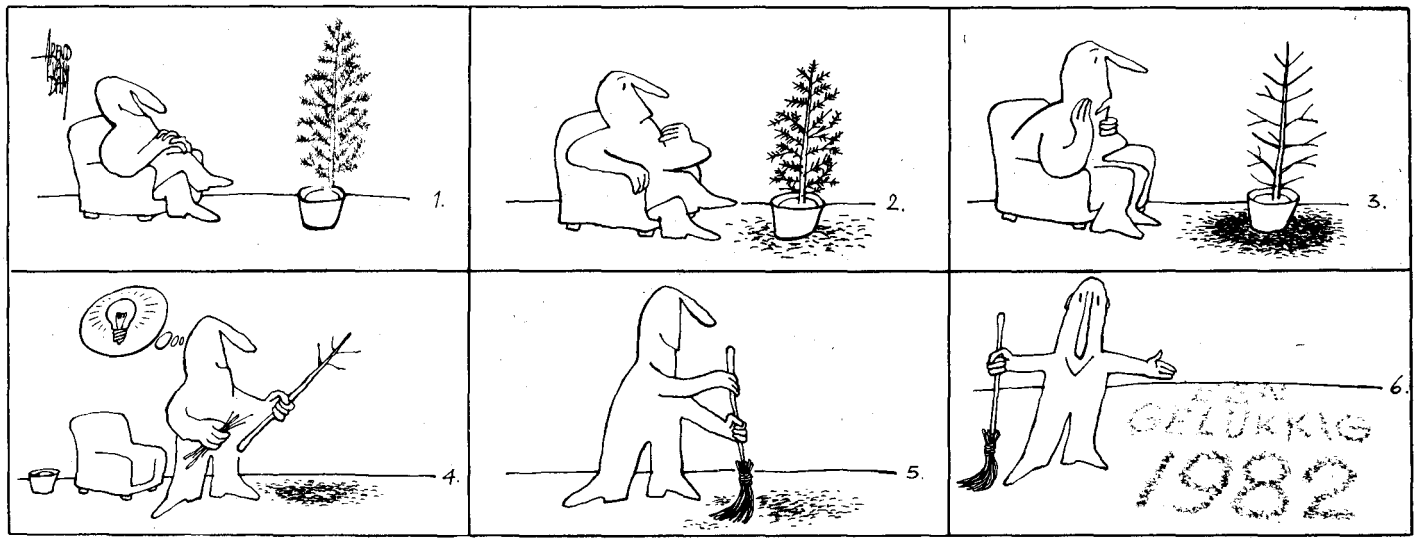

Waarom CD/ACTUEEL elke week

Piet Bukman:

CD/ACTUEEL zegt mij elke week erg veel; niet alleen dingen waarover wij het altijd met elkaar eens zijn, maar ook zaken die we met elkaar aan het bediscussiëren zijn. De standpunten van de fractie komen uitvoerig naar voren, van de partij, van het wetenschappelijk instituut, èn de mensen uit de partij reageren.

Dat betekent in feite dat ik zeg als je werkelijk de zaken behoorlijk wilt volgen en als je een beetje mee wilt leven dan moet je je abonneren op die krant. Dan krijg je haar elke week onder ogen.

Ruud Lubbers:

CD/ACTUEEL moet je eigenlijk iedere week lezen, omdat je daarin de argumenten vindt op grond waarvan het CDA zijn standpunten bepaalt. Politiek is een levendig bedrijf; iedere week is dat aan de orde; daarom vind ik ook dat men op dit weekblad geabonneerd moet zijn.

(gezegd in een CDA-radio-uitzending)

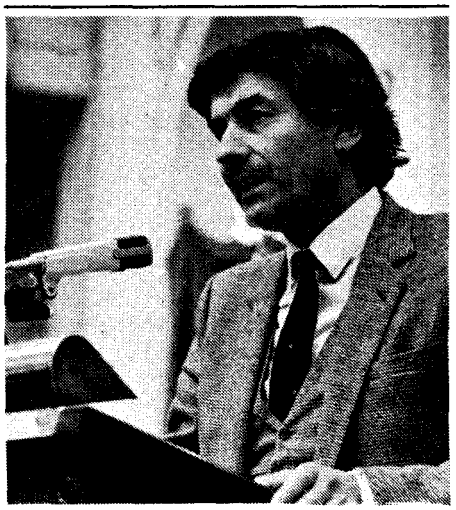

Neem nu een abonnement!

(vervolg van pagina 12)

door de arbeid vormt de mens niet alleen de natuur om, door haar aan te passen aan zijn eigen behoeften, maar hij verwezenlijkt bovendien zichzelf als mens, hij wordt meer mens". Naast deze persoonlijke waarde is arbeid een bestaansvoorwaarde voor het gezin. Tenslotte kan de mens als lid van de samenleving door zijn werk bijdragen aan het algemeen welzijn van zijn land en heel de mensenfamilie. De enorme ontwikkeling van de productiemiddelen in de laatste eeuwen kan gunstig en positief beoordeeld worden, „op voorwaarde dat de objectieve dimensie van de arbeid niet de overhand neemt op de subjectieve dimensie door de mens zijn waardigheid en onvervreemdbare rechten te ontnemen of deze te verminderen". In mijn volgend artikel CD/ACTUEEL d.d. 16 januari zal ik de consequenties van deze visie beschrijven. ◀

Jos Schreurs

CD/ACTUEEL verschijnt elke week!

Een abonnement op CD/ACTUEEL nu kost u tot aan 1 januari 1983 ƒ 41,25.

Iedere week in de bus, met commentaren, analyses, interviews, cartoons en nieuws uit de partij.

Ja, ik maak gebruik van dit abonnement op CD/ACTUEEL.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

Deze bon opsturen naar CDA, Antwoordnummer 1700 2500 XK Den Haag.
Een postzegel is niet nodig.

Politie en politiek, 't scheelt maar één letter

Op velerlei terreinen is het instituut van de politie in beweging. Bijna altijd is de politiek daar nauw bij betrokken. Een aantal voorbeelden. Op welke wijze gaan wij in ons land de politie organiseren? Het vorige kabinet diende een ontwerp Politiewet in ter vervanging van de huidige politiewet, die dateert van 1957. Het regeerakkoord zegt hierover: „Aan de hand van het voorlopig verslag van het ingediende wetsontwerp zal worden bezien of dit wetsontwerp aangepast kan worden of dat een nieuw wetsontwerp doelmatiger is". Het huidige kabinet aanvaardt de politieke verantwoordelijkheid voor het ingediende wetsontwerp, want het wordt niet ingetrokken. De Tweede Kamer is echter aan zet, met het opstellen van een voorlopig verslag.

Welke middelen staan de politie ten dienste? Burgemeester Polak van Amsterdam schreef na de rellen op 30 april 1980, dat het gat tussen de huidige uitrusting en het gebruik van vuurwapens te groot is. U kent de discussies over de zgn. stopkogel en het gebruik van traangas (CS-gas) bij acties in Dodewaard. Wat dit laatste betreft, minister Van Thijn heeft een onderzoek toegezegd tijdens het politiedebat op 25 nov. jl. in de Tweede Kamer, naar de medische gevolgen van inzet van CS-gas.

Beroering ontstond tevens toen de Amsterdamse hoofdcommissaris van politie Valken ervoor pleitte dat in de Algemene Politieverordening van de hoofdstad een bepaling zou worden opgenomen op grond waarvan het verboden is tijdens een ordeverstoring of ernstig gevaar voor ongeregeldheden, op de openbare weg stoffen bij zich te hebben of te vervoeren die kennelijk bedoeld zijn om de orde te verstoren. De vice-voorzitter van het CDA Dr. G. J. Fleers is hem daarin bijgevallen (Volkskrant 25 nov. '81). Bij het hierboven genoemde kamerdebat kwam ook de personele sterkte van het politiekorps ter sprake. Met name in de grote steden is er sprake van tekorten. In de regeringsverklaring had premier Van Agt reeds versterking aangekondigd. De begroting voor 1982 trekt 6 miljoen gulden uit voor personeelsuitbreiding. Het voornemen van minister Van Thijn is erop gericht de komende 4 jaar 500 man politie extra aan de 4 grote steden toe te kennen.

Een congres onder het thema „Politie en onveiligheid" (17 nov. jl. te Amsterdam) besteedde aandacht aan gevoelens van onzekerheid en angst zelfs, onder politiemensen. Kortom, ons politie-apparaat is geweldig in beweging. Op zichzelf noch verwonderlijk, in een turbulente samenleving als de onze, noch ernstig, als de politiek tijdig richting geeft aan ontwikkelingen. Met instemming noteer ik hier een uitspraak van minister Van Thijn op

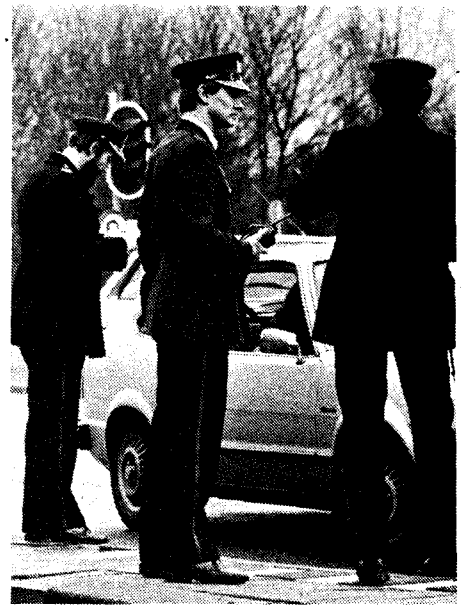

het hiervoor genoemde congres: „Hoe minder ons politieke bestel erin slaagt oplossingen aan te dragen, des te groter is het probleem waarvoor de politie komt te staan."

Onrust

Onlangs ontlaadde de onrust zich onder politiemensen n.a.v. de veroordeling van een Amsterdamse hoofdagent tot een jaar gevangenisstraf wegens het doodschieten van een vrouw die hem met een mes had bedreigd. Zo'n reactie staat niet op zichzelf, maar heeft veel te maken met de ontwikkelingen die ik in het eerste deel van mijn betoog schetste. Onze samenleving worstelt met gigantische problemen: op financieel-economisch gebied, werkloosheid, kernenergie, kernbewapening, allemaal vraagstukken die ons diep raken.

Haast nog fundamenteler is de crisis in de verzorgingsstaat, de verschuivende visie op de overheid, de belasting van onze rechtsstaat, waarin het wetgevingsproces oververhit raakt, de rechters gebukt gaan onder de omvang van hun werk, een politie die in het dagelijks uitvoerende werk met de gevolgen wordt geconfronteerd, van mensen die steeds vaker het recht in eigen hand nemen. Emotioneel zijn daarom de reacties van de politiemensen, die reageerden met demonstratieve acties in Amsterdam, waar zij hun dienstpistool inleverden of met werkonderbrekingen, zoals in Den Haag, goed te begrijpen. Mag er dan geen kritiek geoefend worden op een rechterlijke uitspraak? Zeker wel! Primair is daarvoor het beroep bij een hogere rechter van belang, waarbij feiten en omstandigheden opnieuw onder de aandacht van de rechter gebracht kunnen worden en een nieuwe afweging kan plaatsvinden. Daarnaast kan in woord en (wetenschapplijk) geschrift een rechterlijke uitspraak gekritiseerd worden. Een pijler in onze rechtsstaat is en behoort te blijven de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. Juist politiemensen als vertegenwoordigers van de uitvoerende macht moeten zich dat realiseren. Elementair in onze rechtsstaat is dat ook het optreden van de overheid, gezag uitoefenende, getoetst moet en kan worden aan de wet.

Derhalve staat ook de politie niet boven de (straf-)wet. Overigens verdient de suggestie dat een strafrechtelijke vervolging van een politieagent in een ander arrondissement dan waar hij/zij werkzaam is, bepaald nadere bestudering.

Het is terecht dat politiemensen een dergelijke doorlichting vragen van de organisatie van hun bedrijf. Teveel tijd – zo is de klacht vaak – moet besteed worden aan administratieve rompslomp. Te weinig tijd rest er voor het, ook sociaal, zo belangrijke surveillance-werk op straat, waardoor de politie veel dichter bij de burger komt te verkeren, letterlijk en figuurlijk. Het is inderdaad helaas soms zo dat werk van de politiemensen valt te rangschikken onder „onaangenaam" en „zwaar" werk.

Juist in de grote steden wordt de politie geconfronteerd met de heroïnehandel, een stijgende criminaliteit en toenemende verkeersdrukte. Minister Van Thijn heeft een onderzoek naar een toeslagenregeling voor vuil, zwaar en onaangenaam werk voor het gehele overheidspersoneel toegezegd. Met een spoedige afronding is de politie gebaat. Daarin past het niet, dunkt me, afzonderlijke regelingen voor politiemensen in de hoofdstad, vooruitlopend op de onderzoeksresultaten, te scheppen. Van groot belang voor de (individuele) politieman en -vrouw is een spoedige aanpassing van de zgn. geweldsinstructie. Politiemensen hebben er recht op duidelijk te weten wanneer zij wel en niet gebruik mogen maken van hun wapen.

Met deze voorbeelden probeer ik aan te geven dat de politiek zich wel degelijk bezig houdt met de politie. Belangrijke beslissingen zullen genomen dienen te worden. Wil de politie de opgedragen taken goed kunnen uitoefenen, dan zal deze zich gesteund dienen te weten door de politiek. Dit geldt des te meer in een tijd waarin de politiemensen samen en individueel voor een geweldige taak zijn gesteld.

Politie en politiek, 't scheelt maar één letter. ◀

Mr. Aat de Jonge

BEURTELINGS

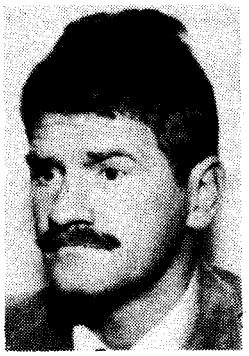

Hans Hoyinck

Het gezegde dat de tijden veranderen en wij met hen lijkt bij uitstek van toepassing op de verhouding tussen kiezer en gekozene, tussen burger en politicus. Een ander spreekwoord zegt intussen dat de schijn bedriegt. Wanneer we de naoorlogse politieke en maatschappelijke geschiedenis van Nederland (en van een heleboel andere landen) tegen het licht houden kun je heel aardig zien in hoeverre het klopt en waar er sprake is van gezichtsbedrog.

Ik neem mijn aanloop bij het moment, dat Winston Churchill de Westerse democratieën niet meer dan het bloed, het zweet en de tranen beloofde, die ze ruimschoots hebben gekregen in de grootste tragedie in de geschiedenis van de mensheid tot nu toe. De overwinning die tot stand kwam op de grootste puinhoop aller tijden betekende evenwel een uitdaging van de eerste orde om alles weer van de grond af op te bouwen.

Zo kon het gebeuren dat politici uit de periode van de wederopbouw hun kiezers er slechts op behoefden te wijzen, dat er werk aan de winkel was en het werd gedaan alsof het zo hoorde. Onder omstandigheden, die zeker heel wat minder comfortabel waren dan nu. Diezelfde politici waren uiterst schaars met het doen van beloften aan de kiezer. Logisch, want zij hadden eenvoudig nog niets te bieden. Het moest allemaal van de mensen zelf komen. En dat gebeurde ook, met het gevolg, dat in een periode van nog geen twintig jaar het handelsmerk van de verzorgingsstaat Nederland binnen gezichtsbereik kwam. Naast een benijdenswaardig systeem van sociale zekerheid toverde het politieke bedrijf nog allerlei leuke dingen voor de mensen uit de hoed, die ons wel het idee moest geven, dat de grenzen van wat de overheid voor de burger kon doen nooit in zicht zouden komen.

De met zijn tijd meegaande politicus deed maar al te graag mee met deze mode. Hij hoefde immers maar in de goed gevulde beurs van de Staat der Nederlanden te tasten om zijn takenpakket tot ongekende omvang uit te breiden. In die periode werden wij dan ook overspoeld met discussie- en beleidsnota's in ongekende aantallen, die alleen maar in veel geld kostende daden konden worden omgezet indien de fabelachtige economische groei van na 1945 duurzaam zou kunnen worden volgehouden. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat weinigen onder de politici in die tijd de moed hebben gehad om hardop met de kiezer over die grenzen van het mogelijke te spreken. Alsof zij niet de eerste hadden kunnen en moeten zijn, om het probleem van overheidsmiddelen tegenover overheidstaken in alle duidelijkheid aan te snijden.

Anderzijds heeft ook de doorsnee Nederlander zich in die tijd merkwaardig snel vertrouwd gemaakt met de gedachte, dat onder alle omstandigheden de verworven welvaart zou kunnen worden behouden of uitgebreid, dat het niet meer van hemzelf behoefde te komen. De mogelijkheid, dat het ook wel eens minder goed zou kunnen gaan werd geheel naar de achtergrond geschoven. Individueel en groepsgewijs groeide op die manier, evenredig aan de welvaart; een bedenkelijk egoïsme, een instelling van houden wat je hebt. En dat met een vanzelfsprekendheid, die geen enkele econoom zich had mogen veroorloven, maar waaraan zich niettemin heel wat van diezelfde economen min of meer schuldig hebben gemaakt.

Het is anders gelopen dat we zeg tien jaar geleden nog meenden te moeten hopen. De tijden zijn veranderd. Maar wij ook met hen? Zo op het eerste gezicht moet dat worden betwijfeld. Er zijn op dit moment nog altijd te veel politici, die nog verkeren in de sfeer van het doen van beloften en toezeggingen, die niet kunnen worden waargemaakt omdat later blijkt, dat we er slechter voorstaan dan op het moment dat die belofte werd gedaan. Economische depressies hebben nu eenmaal de vervelende eigenschap, zich weinig gelegen te laten liggen aan de gekozene, die koste wat het kost moet waarmaken wat hij de kiezer heeft beloofd. Belofte maakt immers schuld, ook in de politiek. En zo begint een vicieuze cirkelgang, die de werkelijke problemen versluiert, sanering uitstelt en het vertrouwen tussen kiezer en gekozene ondergraaft. Ik heb de indruk dat met name de laatste jaren er sprake is van een verdergaande verwijdering tussen de kiezer en de gekozene, die hier en daar omslaat in wantrouwen en onverschilligheid. De psychologische schade die door wankelmoedig politiek beleid is ontstaan aan de verhouding tussen kiezer en volksvertegenwoordiger moet niet worden onderschat.

Is de crisis dan zo hevig dat we, zoals destijds na de oorlog, weer helemaal van voren af aan moeten beginnen? Ik zou haast zeggen: was dat maar waar, dan wisten we in elk geval waar we aan toe waren. Met het niet geringe psychologische voordeel, dat dan de situatie van nu waarschijnlijk weer als een even grote uitdaging zou worden gezien als destijds, een situatie dus, die weinig praten en veel doen vereist. Maar zo erg is het bij lange na niet. Wij behoeven alleen maar de te grote tering naar de te kleine nering te zetten. Zonder de kern van onze welvaart in te leveren. Daarvoor moet – en dát is de uitdaging – wél geïnvesteerd worden in ons tanend vermogen om geld te verdienen en problemen op te lossen. Als dat gebeurt is orde op zaken stellen een kwestie van tijd. Die beperkte uitdaging duidelijk laten zien is wat de politiek nu te doen staat. ◀

Positie Russische Joden

Beleid van het Kremlin is strijdig met internationale afspraken

De repressie tegen de Russische Joden in de Sovjetunie is de laatste tijd sterk toegenomen. Dit blijkt uit verschillende zaken. De arrestaties van sovjetjoden is toegenomen en het aantal joden dat de Sovjetunie mag verlaten is drastisch verminderd. Er zijn zelfs aanwijzingen dat de Russische autoriteiten binnen niet al te lange tijd de emigratie van joden zouden willen stopzetten.

De Russische revolutie en de Tweede Wereldoorlog hebben geen einde gemaakt aan het oeroude mensonterende antisemitisme. Ook tegenwoordig vindt met toestemming van de autoriteiten antisemitische praktijken in de Sovjetunie plaats. In artikelen in de officiële sovjetpers worden bij herhaling spotprenten afgedrukt, waarbij joden met grote haakneuzen en boosaardig uitziende, slecht geschoren kaken worden geportretteerd. In de laatste vijftien jaar zijn er in de Sovjetunie zeker 122 boeken en brochures gepubliceerd die antisemitisch van toon zijn. Deze literatuur wordt op grote schaal verspreid in Arabische en Afrikaanse landen.

Sinds 1970 zijn ongeveer 250.000 Joden uit de Sovjetunie geëmigreerd. In 1979 verlieten ongeveer 51.000 Joden het land. In oktober 1979 echter kwam er verandering in de stijgende lijn van emigrerende Joden, maar dit betrof zaken die òf al in behandeling òf afgehandeld waren. Nieuwe aanvragen zouden alleen nog van mensen geaccepteerd worden die familieleden „van de eerste graad" in Israël hadden. In sommige gebieden waar veel joden gevestigd waren, werden helemaal geen aanvragen meer aangenomen. In mei 1980 emigreerden nog slechts 1900 Joden. Het aantal Joden dat in 1981 Rusland zal hebben verlaten zal lager zijn dan dat in 1975, dat bekend staat als een „slecht jaar" waarin ongeveer duizend Joden per maand de Sovjetunie mochten verlaten. Velen zijn tot de conclusie gekomen dat het nutteloos is nog een aanvraag in te dienen. Inmiddels zijn de autoriteiten begonnen met een herleving van de joodse cultuur in de Sovjetunie, waarschijnlijk om Joden van hun emigratieplannen af te houden.
Volgens de officiële theorie in de Sovjetunie is het jodendom een nationale en niet een religieuze groepering, en de tweeënhalf miljoen achterblijvende Joden zijn nummer elf op de lijst van minderheden. De Joden hebben zelfs in naam een eigen autonome republiek, Birobidzjan – in een afgelegen deel van Siberië, hoewel slechts zeven procent van de bevolking van Birobidzjan joods is. Tot maart 1980 werd er op scholen in Birobidzjan geen Hevriet gegeven, toen plotseling lessen in Hevriet op de middelbare school midden in het schooljaar geïntroduceerd werden. Een paar maanden eerder startte het eerste joodse theater, sinds de joodse zuivering van 1948, haar werkzaamheden in Birobidzjan. De zes voorstellingen waren uitverkocht en kaartjes werden voor veertig roebel op de zwarte markt verkocht (het halve maandsalaris van een arts).
Deze herleving ging gepaard met pogingen van de autoriteiten om afzonderlijke personen op andere gedachten te brengen. Een aantal mensen die een aanvraag voor een uitreisvisum hadden ingediend, werden door vriendelijke ambtenaren bezocht, die hen goede banen, betere flats en andere voordelen beloofden, op voorwaarde natuurlijk dat ze hun aanvraag in zouden trekken.
In steden als Kiev en Odessa is de wachttijd van behandeling van een aanvraag één tot twee jaar.

„Redenen van geheimhouding" is ook een geliefd motief om mensen toestemming tot emigratie te onthouden Men zou dan door werk of militaire dienst toegang hebben gehad tot vertrouwelijke gegevens. In praktijk hebben „refuseniks" – de geweigerden – geen kans voor hun rechten op te komen. Een mogelijkheid om te bewijzen dat de beslissing onjuist is, bestaat er niet. En het ergste is, dat er geen limiet is voor het aanhouden van een verzoek tot emigratie. Sommige gezinnen wachten al zeven, acht jaar of langer.
Velen leven gescheiden van ouders of kinderen. Tallozen hebben geen kans het werk te doen waarvoor zij zijn opgeleid – op aanvraag volgt meestal ontslag –, met als gevolg vaak ernstige financiële problemen. Waarschijnlijk schrikt dit voorbeeld nog vele Russische Joden af om vergunning voor emigratie aan te vragen.
De Russische Joden zien ook zelf in, dat net als alle vrijheden het recht op emigratie niet onbeperkt kan zijn. Maar zij menen dat de huidige praktijk van het Kremlin strijdig is met internationale afspraken waarbij ook de Sovjetunie partij is.
Om praktijk en verplichtingen meer met elkaar in overeenstemming te brengen, noemen zij zes voorwaarden:
1. Herzie de straffen van alle mensen die zijn veroordeeld omdat zij willen emigreren;
2. Reduceer de wachttijd voor emigratie tot drie jaar;
3. Verbied ongefundeerde weigeringen en dreiging met dienstplicht als afschrikwekkend middel;
4. Neem kunstmatige obstakels weg, zoals de noodzaak tot overleggen van een uitnodiging, een verklaring van de werkgever en schriftelijke toestemming van gezinsleden;
5. Ontsla geen mensen die op een emigratievergunning wachten, ontzeg hun niet de toegang tot collegezalen, snijd hun telefoon niet af, verhoor en schaduw hen niet en laat bij hen geen huiszoeking verrichten;
6. Stel officiële regels vast voor de gehele procedure die moet leiden tot emigratie.
Aan de lijst van mensen die gevangen zijn genomen alleen maar omdat zij de Sovjetunie willen verlaten zijn er ieder jaar weer nieuwe toegevoegd. De gevangenen worden blootgesteld aan martelingen, honger, voortdurende vernederingen en werk dat hun kracht ver te boven gaat. Sommigen worden langdurig geïsoleerd in strafcellen onder onmenselijke omstandigheden.
De behandeling van de Joden in de Sovjetunie is een van de vele voorbeelden dat de sovjetautoriteiten zich niets aantrekken van internationale verdragen, haar nationale wetgeving en de Slotakte van Helsinki. Daar de sovjetregering uit zichzelf niet gauw geneigd is datgene na te komen wat ze ondertekent, is het belangrijker vóórdat een land een verdrag met de Sovjetunie sluit, er eerst internationale commissies worden ingesteld ter controle van naleving van het bewuste verdrag. ◀

Henk Wolzak
De auteur is medewerker van de Stichting Comité Vladimir Boekovski in Amsterdam.

Uw adres voor. (per uur, per dag, per week)
BEGROTINGEN
• nieuwbouw
• verbouw
• restauraties
J. VAN DER WEES B.V.
ADVIESBUREAU VOOR BOUWKOSTEN
Hoflaan 27/31 · Postbus 65
2690 AB s-Gravenzande
Tel.: 01748-4593

Emancipatieraad wijst wetsontwerp omgangsrecht af

Het zal de lezer van CD/ACTUEEL niet ontgaan zijn dat de minister-president op 18 mei jl. de Emancipatieraad heeft geïnstalleerd.
Sedertdien is het ogenschijnlijk wat stil geworden in de publiciteit rond het emancipatiegebeuren, wat eigenlijk wel vreemd is omdat de raad immers, in de korte tijd van haar bestaan, al zes adviezen aan de regering heeft uitgebracht. Reden om gelukkig te zijn met de mogelijkheid in CD/ACTUEEL iets te vertellen over de Emancipatieraad, waarbij ik met name wat toelichting zal proberen te geven op één van de uitgebrachte adviezen, namelijk over het omgangsrecht.

De taak van de raad is in art. 2 van de Wet op de Emancipatieraad als volgt vastgelegd: het uitbrengen van advies over het emancipatiebeleid van de regering in het algemeen en de samenhang van de voorzieningen in het bijzonder.
In de praktijk komt het er op neer dat de raad wetsontwerpen en beleidsvoornemens analyseert; gevraagd of ongevraagd adviseert de raad de regering over de te verwachten gevolgen van beleid voor vrouwen en mannen.
Het spanningsveld tussen de nog bestaande rolverdeling tussen mannen en vrouwen en een toekomstig ideaal waarin vrouwen en mannen gelijkwaardig de taken in en buitenshuis delen, vormt bij elk advies een afweging tussen de realiteit van dit ogenblik en de wensen en verlangens voor de toekomst.
In het kader van de behandeling van het wetsontwerp echtscheidingsprocesrecht, mede inhoudende – kortgezegd – het omgangsrecht na echtscheiding, werd de raad door de vaste Commissie van Justitie van de Eerste Kamer uitgenodigd voor de hoorzitting op 8 september jl. De raad gaf op deze hoorzitting een toelichting op haar advies inzake het omgangsrecht, aan de minister van Justitie uitgebracht op 4 september jl.
Gewetensvol hebben de vier CDA-leden van de raad getracht een bijdrage te leveren aan het formuleren van een visie van de raad met betrekking tot dit moeilijke onderwerp.
Moeilijk: immers emancipatie veronderstelt dat de taken tussen mannen en vrouwen gelijk worden gedeeld. Bij het onderhavige wetsontwerp gaat de niet aanwezige ouder meer rechten krijgen als het gaat over de omgang met de kinderen en de mogelijkheid informatie over de kinderen te verkrijgen. De niet-voogd wordt méér in staat gesteld emotionele banden met de kinderen te onderhouden. Theoretisch een goede zaak dus. Toch wijst de Emancipatieraad het voorgelegde wetsontwerp af. Om meer redenen overigens.
Op de eerste plaats omdat bij echtscheiding op dit ogenblik over het algemeen een ongelijke verhouding tussen de partners bestaat; de vrouw is meestal degene die de verzorgende taken in het gezin heeft gedragen en dit ook na de echtscheiding blijft doen; de man was over het algemeen kostwinner en blijft dit meestal.
Beide ouders hebben tijdens het huwelijk geen gelijke mogelijkheden in hun relatie tot het kind.
De raad betreurt dat de regering zich wel bezig houdt met het verbeteren van omgangsmogelijkheden tussen ouders en kinderen na echtscheiding, maar nalaat structurele maatregelen te treffen om reeds tijdens het huwelijk een verdeling van verzorgende taken tussen de ouders mogelijk te maken.

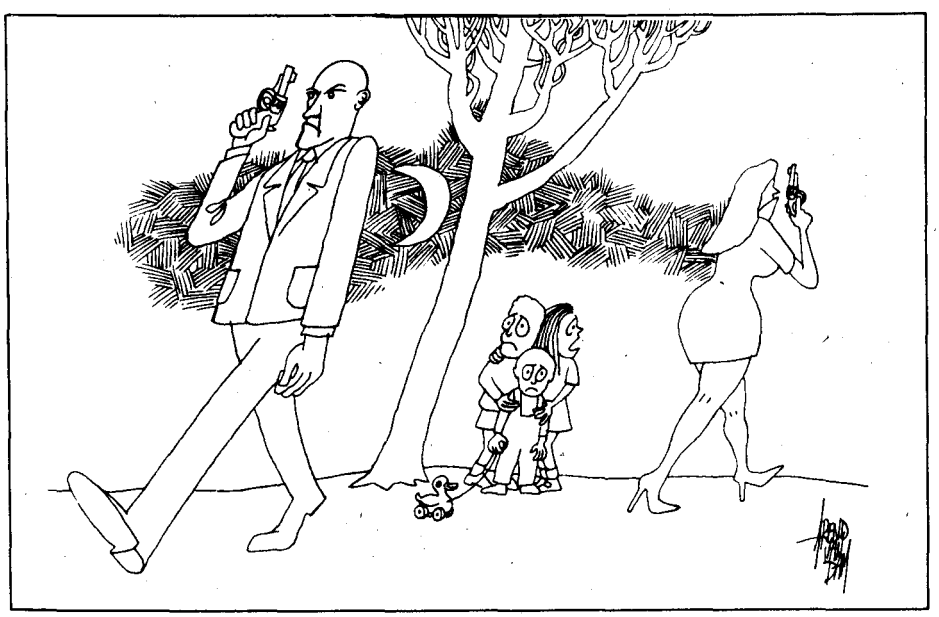

Een ander argument van de raad is dat het recht van het kind in het wetsontwerp niet is versterkt. Alleen de ouder–niet-voogd krijgt meer rechten. Het belang van het kind is onvoldoende „gewogen" en te weinig onderzocht ook, aldus de raad.
Een bijzonder moeilijk punt vormde voor de raad het „recht" op omgang. De raad is van mening dat het primair gaat om een wederzijdse behoefte van ouders en kinderen om met elkaar om te gaan. In deze visie past het niet een omgang bij wet vast te leggen in de vorm van het vastleggen van rechten en plichten.
In het CDA wordt ongetwijfeld door een aantal leden anders over dit laatste punt gedacht. We zijn immers allen opgevoed met de gedachte dat het gezin een hoeksteen van de samenleving is. In dat gezin zijn de verhoudingen tussen ouders en kinderen wasgelegd als het ware op een basis van „natuurlijke" rechten: gezin – ouderschap – rechten en verplichtingen – vaste begrippen voor velen.

Te weinig gewicht

Bij de bestudering van het wetsontwerp en de discussie die is gevoerd in de beide Kamers van de Staten Generaal, kan geconstateerd worden dat de ingrijpende veranderingen in de maatschappij, die ook het gezin onder druk zetten, wellicht te weinig gewicht in de schaal hebben gelegd bij de beoordeling van het onderhavige wetsontwerp.
De Emancipatieraad heeft geprobeerd dit facet wat meer aandacht te geven, daarmee overigens aansluitend bij de discussie in de Eerste Kamer waar de CDA-fractie zich afvraagt of het mogelijk is een gewenste verhouding tussen burgers persoonlijk (bedoeld is de relatie van de niet-aanwezige ouder en zijn kind) juridisch af te dwingen.
Tot zover deze zeer verkorte weergave van een advies van de Emancipatieraad. De letterlijke tekst is uiteraard op verzoek verkrijgbaar bij de Emancipatieraad, Churchilllaan 366–368, Rijswijk.

Met betrekking tot het wetsontwerp dat mede het „omgangsrecht" omvat, wachten wij met gepaste bescheidenheid de besluitvorming af van de fractie van het hoge college, geheten de Eerste Kamer. ◄

Philo Weijenborg-Pot,
lid Emancipatieraad.

Gelijke behandeling betekent ook nachtarbeid door vrouwen!

Uitvoering van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Dat is de doelstelling van een onlangs ingediend wetsontwerp dat de mogelijkheid opent voor het verrichten van nacht- en zondagsarbeid door vrouwen.

Woensdag 9 december hebben de Tweede Kamerfracties een eerste reaktie ingediend. Het woord is nu aan de regering die de gestelde vragen zal moeten beantwoorden.
De CDA-fractie stelt zich op het standpunt dat het huidige verbod van nachtarbeid de keuzemogelijkheden van de vrouw beperkt en een extra handicap vormt om toe te kunnen treden tot de arbeidsmarkt. Niettemin heb ik namens de fractie wel een aantal kritische vragen gesteld.
Graag wil ik in dit artikel ingaan op de discussie die momenteel gevoerd wordt.

Voorgeschiedenis

Wanneer we, kort, de geschiedenis van de arbeidsbeschermende wetgeving bezien, dan vinden we de eerste bijzondere bepalingen in de Arbeidswet van 1889. Argumenten voor de daarin vervatte bescherming van de vrouw waren:
- bescherming van het gezinsleven (de vrouw heeft ook een taak in het gezin, die zo min mogelijk onder haar arbeid moet lijden);
- bescherming van de zedelijkheid;
- tegengaan van fysiek schadelijke gevolgen van het ontbreken van een wekelijkse rustdag, c.q. nachtrust.

De Arbeidswet van 1919 (de wet die nu nog geldig is!) vormde een flinke uitbreiding van de arbeidswetgeving: ook de arbeids- en rusttijden van de mannelijke werknemer werden hierin geregeld. Wat opvalt in de parlementaire discussie die toen gevoerd werd is dat in brede kring de wens werd uitgesproken dat nachtarbeid zoveel mogelijk beperkt diende te worden voor álle werknemers!

Strekking wetsvoorstel

De indiening van het wetsontwerp is het gevolg van een richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen. (9 februari 1976) Deze richtlijn verplicht de herziening van bepalingen die strijdig zijn met het beginsel van gelijke behandeling. Dat de regering nu pas, vijf jaar na het verschijnen van de richtlijn, het wetsontwerp indient, vindt z'n oorzaak in het feit dat de regering verwachtte

dat een algehele herziening van de Arbeidswet 1919 eerder tot stand zou komen. Nu dat nog wel even op zich laat wachten is alsnog een apart wetsontwerp betreffende nachtarbeid door vrouwen ingediend.
Het ontwerp komt globaal hier op neer: er komt een vergunningenstelsel voor nachtarbeid door vrouwen in álle ondernemingen, inclusief fabrieken en bedrijven. Tot nu toe werden slechts vergunningen verleend voor nachtarbeid in bijv. ziekenhuizen en apotheken.
Vergunning kan worden geweigerd indien aan bepaalde voorwaarden niet is voldaan. Zo moeten de scholingsmogelijkheden binnen het bedrijf dezelfde kansen bieden aan vrouwen en mannen. Ook moet voldoende aandacht worden besteed aan de introduktie van vrouwen in een bedrijf waar tot dan mannen werkzaam zijn.
Verder is in het ontwerp een bepaling opgenomen m.b.t. de inspraak van de ondernemingsraad bij het nader invullen van de vergunningsvoorwaarden.
Overigens wil ik nu al opmerken dat de positie van vrouwen ten aanzien van de arbeidsbescherming op het punt van de nachtarbeid verschillend blijft t.o.v. die van mannen. Immers, mannen hebben géén vergunning nodig om nachtarbeid te mogen verrichten!

Passende arbeid?

In navolging van het CNV wijst onze fractie op de wenselijkheid, dat vrouwen, op straffe van verlies van de werkloosheidsuitkering, in het algemeen niet gedwongen mogen worden te gaan werken in de nachtarbeid in de industrie.
„Wat zijn de kriteria met betrekking tot het begrip „passende arbeid" in relatie tot nachtarbeid?" is dan ook één van de vragen van de CDA-fractie. Achtergrond voor onze mening in deze is dat verschillende in de persoon gelegen factoren oorzaak kunnen zijn voor het niet kunnen accepteren van nachtarbeid. Gedacht kan worden aan de zorg voor kinderen, het verrichten van huishoudelijke taken, etc. Te meer daar het om een overgangsfase gaat, waarin gewerkt zal gaan worden met vergunningen en experimenten plaatsvinden, lijkt een soepel beleid noodzakelijk!
Jammer is het dat in de afgelopen jaren weinig onderzoek is verricht naar de gevolgen van nachtarbeid door vrouwen. Wel heeft Hoogovens vrouwelijke kraandrijvers in de volcontinudienst, maar het is zeer de vraag of aan een dergelijk beperkt experiment veel waarde mag worden gehecht voor een totaaloordeel over nachtarbeid.
Ook in de verpleging, waar grote aantallen vrouwen werkzaam zijn in volcontinudienst, heeft weinig onderzoek plaatsgevonden.
Wat wel is onderzocht zijn de gevolgen van de nachtarbeid door mánnen. En de resultaten daarvan zijn niet bijster positief. Over het algemeen wijzen deze onderzoeken op nadelige gevolgen voor de gezondheid en het welzijn van de werknemer en van degenen met wie de werknemer samenleeft. Betekent de nu voorgestelde wijziging, dat de arbeidsomstandigheden van de vrouw wel gelijk, maar ook even slecht worden als die van de man? Anders gezegd, is het niet beter om voor mannen dezelfde beschermende bepalingen in de Arbeidswet op te nemen als die voor vrouwen gelden, en is uitbreiding van de mogelijkheden voor het verrichten van nachtarbeid niet in strijd met de wens nachtarbeid (en daarmee ploegendienst!) juist te beperken?

Herbezinning

Mede om bovengenoemde discussiepunten wil het CDA dat genoemde overgangsperiode gebruikt wordt om alle voor- en nadelen van nachtarbeid op een rijtje te zetten.
Ook de verschillende maatschappelijke organisaties wijzen op het belang van een herbe-

(vervolg op pagina 19)

Vragen bij toepassing onroerend-goedbelasting

Het CDA-Tweede-Kamerlid Ben Hennekam heeft tijdens de begrotingsbehandeling van Binnenlandse Zaken forse kritiek geleverd op de manier waarop sommige gemeenten hun onroerend-goedbelasting heffen. Hoewel deze inkomstenbron een voor de gemeenten eigen verantwoordelijkheid is, stelde Hennekam zich toch de vraag of de gemeenten wel helemaal naar de letter van de wet handelen.

In Hennekams visie gaat het de wet om twee zaken: ten eerste, het besluit gemeentelijke onroerend-goedbelasting bepaalt dat de gebruikersheffing niet wordt geheven terzake van onroerend goed dat de belastingplichtige als woning dient, indien de heffingsgrondslag minder beloopt dan *f* 3000,– of 10 m^2 of een bij belastingverordening te bepalen veelvoud daarvan. Van deze veelvoudformule is door heel wat gemeenten een zodanig gebruik gemaakt dat grote groepen huurders buiten de heffing vallen. In sommige plaatsen meer dan een derde tot bijna de helft.

De vraag mag worden gesteld of dit de bedoeling van de wetgever is geweest. Dat betekent, dat waar bij voorbeeld de grens is gesteld op *f* 50.000,– de bewoner van een huis onder die grens helemaal niets aan gebruikersbelasting hoeft te betalen. Zijn buurman die een huis heeft van *f* 60.000,– moet echter over die volle *f* 60.000,– belasting opbrengen. De gemeente staat een zekere opbrengst voor ogen. Het moet uit de lengte of de breedte komen en het buiten schot laten van grote groepen betekent automatisch dat

Ben Hennekam

andere categorieën meer moeten gaan betalen, aldus de CDA-woordvoerder.

„Beter verdedigbaar dan de bepaling van het Besluit Onroerendgoedbelasting, lettende op de uitwerking die er aan wordt gegeven, lijkt het invoeren van een limiet aan dat veelvoud, dan wel het stellen van een belastingvrije zoom. Op die manier namelijk worden alle huurders gelijk behandeld," zei Hennekam. „In de tweede plaats noem ik de verhouding die de wet aangeeft tussen de maximale opbrengst bij eigenaren en gebruikers, een verhouding die staat van vijf tot vier. Over die verhouding zegt de wet niet wanneer niet tot het maximum belasting wordt geheven. Gemiddeld genomen is er een flinke afwijking in die verhouding ten gunste van de gebruiker. Wij weten dat de inkomsten voor de gemeenten relatief teruglopen en veel gemeenten hun belastingen gaan verhogen. Nu valt het op dat bij verhogingen de eigenaren, de zakelijk gerechtigden, meer en soms veel meer moeten betalen dan de gebruikers. Natuurlijk zijn de gemeenten daarin vrij (de gemeenteraad beslist daarover zelf) maar toch mag ook hier de vraag worden gesteld of het met het al dan niet geleidelijk doorvoeren van een sterke divergentie tussen eigenaren- en gebruikerstarieven, niet een bedenkelijke weg dreigt te worden ingeslagen. Immers, door de jaren groeit dat verschil tot grote sommen geld en het lengte-breedte-verhaal is vanzelf weer eens aanwezig."

Artikel 12

Al had het debat over de financiën van gemeenten en provincies plaats in Sinterklaastijd: er viel weinig weg te geven! De dalende conjunctuur gaat ook de lagere publiekrechtelijke lichamen niet ongemerkt voorbij.

CDA-woordvoerder Hennekam erkende, dat in deze donkere tijden gemeenten en provincies niet buiten schot konden blijven. Maar, dat dient dan wel in evenwichtige mate te gebeuren. Daarover had de fractie haar twijfels. De gemeenten zijn fors aangepakt en we mogen zeker niet terug naar een toestand van meer armlastige (zgn. artikel 12-)gemeenten.

Met klem wordt de regering gevraagd eventuele toekomstige bezuinigingen op een zodanig tijdstip bij de gemeenten te presenteren dat deze zich niet genoodzaakt zouden zien reeds vastgestelde – en veelal goedgekeurde – begrotingen, met daarin aangegane verplichtingen, open te breken!

Een andere zaak van belang was de verhouding tussen de zgn. specifieke en algemene uitkeringen: gelden die de gemeenten van het rijk ontvangen. De specifieke uitkeringen, waarbij de gemeenten slechts fungeren als doorgeefluik, zijn sterk gegroeid ten koste van de algemene uitkeringen.

Dat zou, naar de mening van de CDA-fractie moeten worden omgebogen. Het beleid kan dan nl. weer dáár worden ingevuld, waar dat hoort: de gemeente.

De CDA-woordvoerder diende daarover een – breed ondersteunde – motie in. ◀

Ton Huijssoon

(vervolg van pagina 18)

zinning op het begrip nachtarbeid en de gevolgen daarvan. Zij spreken de wens uit dat de algehele herziening van de Arbeidswet zo spoedig mogelijk tot stand komt. Pas dan is een brede discussie op dit onderwerp mogelijk. De periode tot die herziening moet dan wel goed gebruikt worden! Meerdere experimenten zullen moeten plaatshebben, er zal regelmatig verslag moeten worden gedaan van de ervaringen die uit die experimenten voortvloeien. Grote aandacht zal moeten worden besteed aan de voorwaarden, die aan het verstrekken van een vergunning zullen worden gekoppeld. Zo wijst het CDA onder meer op de wenselijkheid van een medisch onderzoek, waarbij wordt nagegaan of de gezondheid van de betrokken werknemers aan de eisen van dit soort werk voldoet. Zo'n onderzoek zou dan moeten gelden voor vrouwen én mannen!

Concluderend kan gesteld worden dat de CDA-fractie het positief waardeert dat de regering dit wetsontwerp heeft ingediend; de voorgestelde bepaling dat ook vrouwen de mogelijkheid krijgen nachtarbeid te verrichten is een goede stap in de richting om ook in de arbeidswetgeving gelijke behandeling van mannen en vrouwen te realiseren.

Dat dit wetsontwerp, met eventuele wijzigingen later bij de behandeling ervan in de Kamer, niet de laatste stap is, zal ook duidelijk zijn.

De wens om nachtarbeid, en daarmee de ploegendienst, zoveel mogelijk te beperken leeft ook nu nog. Dat neemt niet weg dat het op zich een goede zaak is dat het niet alleen aan mannen wordt overgelaten, in minder prettige arbeidsomstandigheden te werken.

Als die omstandigheden verbeterd moeten worden, is dat dankzij dit wetsvoorstel een zaak voor mannen én vrouwen. Ook dát is gelijke behandeling! ◀

Minouche Janmaat-Abee
lid CDA-Tweede Kamerfractie

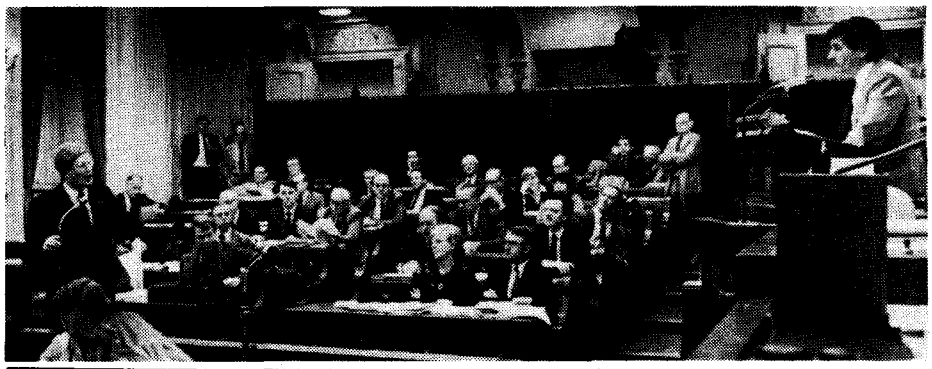

Parlement hakt de nieuwbouwknoop door

In de laatste week van het parlementaire jaar heeft de Tweede Kamer gesproken over de eigen huisvesting en de plannen tot uitbreiding en vernieuwing van het Kamergebouw. Na de eerste prijsvraag die in 1963 voor de nieuwbouwplannen werd geschreven – kosten toen één miljoen gulden – is deze week het licht op groen gezet voor een ingrijpende vernieuwing van het Kamergebouw die 150 miljoen gulden gaat kosten en in 1985 gaat beginnen.

Dat wordt een gigantisch karwei, dat zeker 7 jaar in beslag zal nemen. In 1985 pakt men de omliggende panden hotel Centraal en het voormalige ministerie van Justitie aan, die tot het Kamergebouw gaan behoren en in 1987 begint men met de bouw van vergaderzalen, ontvangstruimten, een restaurant en de nieuwe grote vergaderzaal. Na 1990 komt het oude deel van Binnenhof 1a aan de beurt.

Om die nieuwe grote vergaderzaal, die de huidige, overbekende moet vervangen, is nogal wat te doen geweest. De oude blijft in oude staat en kan dan nog voor bepaalde parlementaire activiteiten worden gebruikt. Namens de CDA-Tweede-Kamerfraktie deelde woordvoerder drs. H. Eversdijk mee dat voor de bouw van een nieuwe vergaderzaal heel wat argumenten zijn aan te voeren:

- accommodatie van de leden en het groeiend aantal medewerkers (denk aan de geringe capaciteit van b.v. de koffiekamer; maar ook van het kamerrestaurant),
- accommodatie voor de fraktiestaven en fraktiekamers die noodzakelijkerwijs zo dicht mogelijk in de buurt van de vergaderzaal aanwezig moet zijn (centrale ligging dus);
- accommodatie voor de media met alle moderne apparatuur;
- accommodatie voor het publiek (met name de tribunes);
- accommodatie voor de diensten der Kamer;
- de technische ontwikkeling als teletekst etc.

„Nog eens willen wij nadrukkelijk vaststellen dat de CDA-fraktie de Ridderzaal als vergaderzaal voor de Tweede Kamer afwijst," aldus Eversdijk. „In de eerste plaats zou dit het karakter van de Ridderzaal te zeer aantasten en in de tweede plaats is het buitengewoon onhandig om de vergaderzaal en „de rest van het werk" zo sterk te scheiden. Wij pleiten juist voor een zo sterk mogelijke verbondenheid en verwevenheid van fraktiekamers, fraktiestaven e.d. met de nieuwe vergaderzaal."

Eversdijk merkte tenslotte nog op dat het niet alleen gaat om de 150 kamerleden, maar ook om: fraktiepersoneel (300 mensen), persoonlijke medewerker(sters) (200 mensen), kamerpersoneel (375 mensen) en pers (100 mensen).

„Dus bijna 1000 mensen dagelijks in ieder geval. Daarbij komen nog de vele bezoekers, zowel aan de Kamer, de frakties als de individuele kamerleden, fraktiecommissies, hoorzittingen en noem maar op. De publieke belangstelling voor het Kamerwerk neemt steeds meer toe. In 1978 bezochten ruim 30.000 mensen de Kamer, in 1980 was dit aantal al gestegen tot ongeveer 36.000. Het liet zich aanzien dat een motie Waltmans tegen de nieuwbouw zou worden verworpen.

Laatste maal

Woensdag vond het Kamerdebat in het teken van de inhoud van de looningreep plaats. De afloop daarvan kan hier niet worden gemeld, omdat CD/ACTUEEL op dat tijdstip bij de drukkerij gereed wordt gemaakt.

De Kamer vergaderde deze week voor het laatst dit jaar. Kamervoorzitter Dolman sloot donderdag de vergadering. De Kamer is op reces tot 18 januari: een rustpauze na zeer drukke maanden. ◀

Ton Huijssoon

Exportpolitiek met Oostblok

Nu de economische en politieke situatie in Polen dramatische vormen begint aan te nemen, zal niet alleen Nederland, maar zal zeker de Europese Gemeenschap verdere initiatieven moeten ontwikkelen om hulp te bieden. Dit zei CDA-fraktielid Joost van Iersel maandag in zijn bijdrage aan de uitgebreide commissievergadering over handelspolitiek en export in de Tweede Kamer. Van Iersel zei dat de voedselhulp uit Nederland op spectaculaire wijze op gang is gekomen. De acute nood kan naar zijn mening alleen daarmee niet gelenigd worden. Alleen Nederland kan niet alles, de EG veel meer, aldus het CDA-fraktielid, die van het grootste belang vindt dat de handelskanalen open blijven en dat de Polen financiële en economische steun blijven krijgen.

Sprekend over de mogelijkheden voor onze eigen export stelde Van Iersel dat het niet eenvoudig zal zijn een goede exportpolitiek uit te zetten. De recessie leidt tot allerlei vormen van nationale marktbescherming. Niet alleen in Europa, maar ook elders. De CDA-woordvoerder wilde van de minister van economische zaken weten hoe die zijn rol in deze ziet. Hij wees er op dat bijvoorbeeld de Duitse minister Otto Graf Lambsdorff een zeer actief beleid voert op dit punt en verwachtte van diens Nederlandse collega zeker navolging.

Van Iersel ging voorts in op de Russische gascontracten, waarmee zoals bekend, de komende jaren een aanzienlijke import van Russisch aardgas zou kunnen worden geregeld. Hoewel de beleidslijn van de minister is dat dit in eerste instantie een verantwoordelijkheid van het betrokken bedrijfsleven is, meende Van Iersel dat de betrokken bewindsman ook hier een rol te vervullen heeft.

„Het gaat om de samenwerking op lange termijn met de Sovjet-Unie, een samenwerking waarbij een toenemend aantal Europese landen betrokken raakt. In Frankrijk en de Bondsrepubliek Duitsland die al contracten hebben afgesloten, werden de onderhandelingen voor een belangrijk gedeelte door de regeringen gevoerd," aldus de CDA-fraktiewoordvoerder die stelde dat men in Nederland nog steeds geen contracten tussen de Sovjet-Unie en de bedrijven heeft.

Dat ziet er dus slecht uit. Overigens kan de huidige ontwikkeling in Oost-Europa tot economisch teruglopende relaties gaan leiden.

Voorzichtigheid is nu geboden. Als er echter voortgang plaats heeft zou het goed zijn meer samenwerking met de Duitse industrie te hebben", aldus het Kamerlid. ◀

Verklaring over Polen

Het Dagelijks Bestuur van het CDA, en de CDA-fracties van Eerste en Tweede Kamer hebben naar aanleiding van de situatie in Polen de volgende verklaring afgegeven:
„Met grote verslagenheid, verontwaardiging en groeiende verontrusting over wat de nabije toekomst brengen zal, heeft het **CDA**-Dagelijks Bestuur, de Eerste Kamerfractie en de Tweede Kamerfractie, de trieste berichten over de recente ontwikkelingen in Polen gevolgd.

Naar nu blijkt tegen beter weten in hoopten wij dat de worsteling van het Poolse Volk om grotere vrijheid kans van slagen zou hebben. Het feit dat de communistische machthebbers, ondanks alle plechtige beloften en verdragen over mensenrechten, het ontstaan van een onafhankelijke vakbeweging de kop indrukken, bewijst eens te meer onder welke geestelijke onderdrukking de volken in Oost-Europa moeten leven. Het mag en kan niet zo zijn, dat alle verworvenheden van het veranderingsproces van de laatste tijd worden teniet gedaan. Onze gevoelens van warme sympathie gaan uit naar het heldhaftige Poolse volk, dat in zijn historie reeds zovele slagen heeft te verduren gekregen.
Ook met ons gebed zullen wij zijn strijd voor geestelijke vrijheid en ontplooiing ondersteunen, en wij zullen alles doen wat in ons vermogen ligt om het lot van het Poolse volk te verlichten."

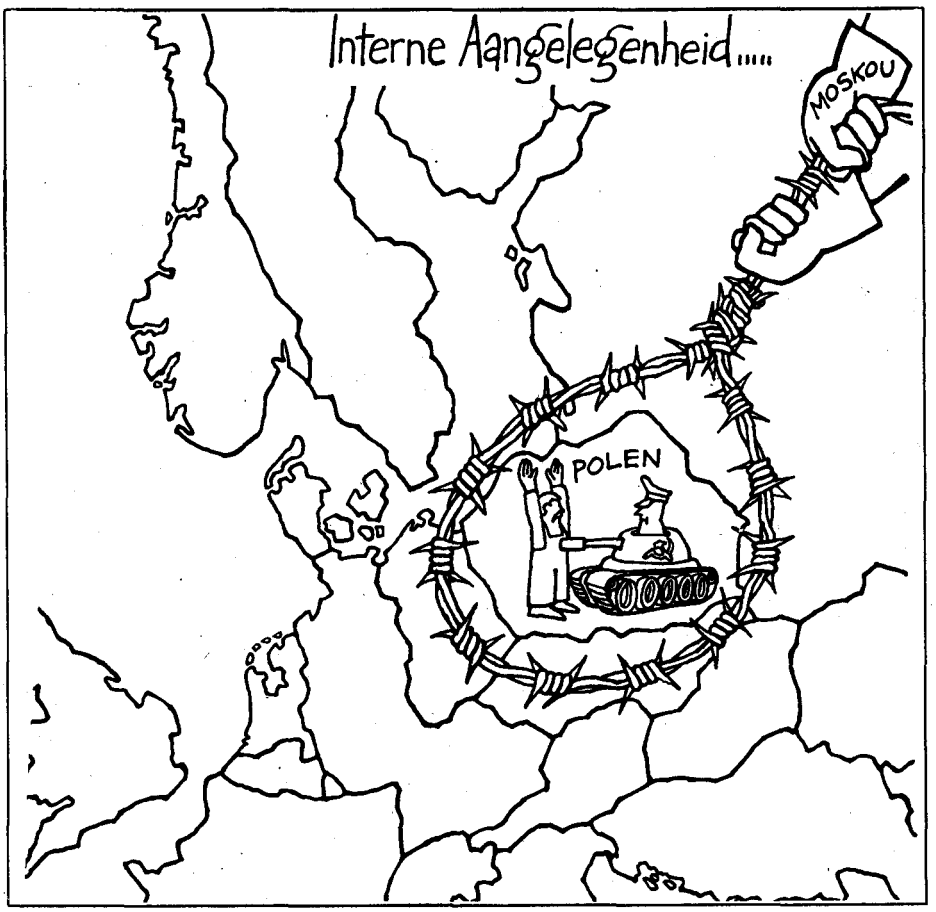

Oproep aan CDA-fracties

Partijbestuur: kabinetsbeleid doen toetsen aan CDA-beginselen

Het partijbestuur van het CDA heeft in zijn vergadering van vrijdag 11 december jl. een resolutie aanvaard, waarin de CDA-fracties worden opgeroepen het beleid van het kabinet Van Agt II te toetsen aan de centrale beginselen van het CDA. Het bestuur vroeg daarbij onder meer aandacht voor:
- voorrang voor werkgelegenheid
- nieuwe kwetsbare groepen
- de eigen verantwoordelijkheid van de sociale partners.

De volledige tekst geven wij hier onder weer. Het partijbestuur in zijn vergadering van 11 december bijeen,

1. Overwegende

1.1. de noodzaak van een vastberaden beleid dat vraagt om duurzaam herstel van de geschonden draagkracht van onze economie en daarmee van onze werkgelegenheid.

1.2. dat voor een dergelijk beleid stabilisering van collectieve lastendruk en terugdringing van het financieringstekort onontbeerlijk zijn en dat een dergelijk beleid niet mogelijk is zonder matiging van inkomens en ombuigingen in de collectieve sector.

2. Roept de CDA-fracties op de beleidsdaden van het kabinet nadrukkelijk te toetsen aan de vier centrale CDA-beginselen van gerechtigheid, solidariteit, rentmeesterschap en gespreide verantwoordelijkheid.
Daarbij dienen de fracties in het bijzonder te letten op:
a. de ontplooiing van de burgers en de noodzaak van een overheid die terugtreedt daar waar zij geen primaire verantwoordelijkheid draagt.
b. het bij voorrang bevorderen van de werkgelegenheid bij de onvermijdelijke keuze tussen handhaving van koopkracht en verbetering van de werkgelegenheidssituatie, waarbij de positie van de echte minima zoveel mogelijk ontzien wordt.
c. het zoveel mogelijk behouden van bestaande en scheppen van nieuwe duurzame werkgelegenheid, in het bijzonder voor jongeren, langdurig werklozen, gedeeltelijke arbeidsongeschikten en minderheden.
d. het behouden van de fundamenten van ons stelsel van sociale zekerheid.
e. nieuwe kwetsbare groepen, die ontstaan ten gevolge van de economische crisis en die onvoldoende voor zichzelf kunnen opkomen, zoals gehandicapten, ouderen en kinderen.
f. het respecteren en stimuleren van de eigen verantwoordelijkheid van de sociale partners ten aanzien van werkgelegenheid en inkomensverdeling.
g. het vernieuwen van onze economische bedrijvigheid op een zodanig wijze dat wordt ingespeeld op rechtvaardiger internationale arbeidsverhoudingen. ◀

MENSEN IN POLITIEK

Frans van der Gun uit politiek

„Bindende kracht in Kamer en Europees parlement"

Per 31 december a.s. verlaat Frans van der Gun de politiek. Na een ruim 36-jarige activiteit beëindigt hij dan zijn beroepsleven in vakbeweging en politiek. Na 10 jaar verlaat hij daarmee het Europees Parlement. Hij heeft ook zitting gehad in de Tweede Kamer. Daarnaast is hij naast een 20-jarig lidmaatschap van Provinciale Staten in Utrecht ook gedurende een groot aantal jaren lid geweest van het dagelijks bestuur van de KVP, waarvan vier jaar vice-voorzitter. Het eerste deel van zijn loopbaan was Frans van der Gun werkzaam in de vakbeweging. Eerst als bestuurder van de Katholieke Arbeiders Bond (KAB) en daarna als bestuurder van het NKV. In die laatste hoedanigheid was hij een groot deskundige in de loonpolitiek.

Dat hij aanvankelijk, naast zijn werk in de vakbeweging, tegelijkertijd in de politiek actief was, kwam – zegt hijzelf – omdat hij vrij vroeg tot het inzicht kwam dat een meer rechtvaardige samenleving niet alleen door de sociale partners maar ook door de politiek moest worden gerealiseerd. In 1971 werd Frans van der Gun gekozen tot Tweede-Kamerlid en kort daarna tevens tot lid van het Europees Parlement. Een aantal jaren geleden verliet hij de Kamer om zich volledig te kunnen wijden aan het Europees Parlement. Daar was hij in 1975 inmiddels ook voorzitter geworden van de Commissie voor sociale zaken en werkgelegenheid.

De moeilijkste periode in zijn politieke loopbaan noemt Frans van der Gun het eind van de zestiger jaren, toen zijn partij, de KVP, in de Kamer terug viel van 50 naar 27 zetels. Bijzondere gebeurtenissen in zijn Kamerperiode vormden de oliecrisis inclusief alle economische problemen en de totstandkoming van de CDA-fractie. De ontwikkelingen in het EP zijn, zegt Van der Gun „beneden mijn verwachtingen" gebleven, ook al is er op sociaal gebied wel het een en ander gebeurd. Het meest zit hem dwars, dat nog steeds geen sprake is van een fundamentele aanpak van de werkloosheid op Europees niveau. Het ontbreekt de regeringen aan politieke wil. Frans van der Gun zal incidentele activiteiten voor de partij blijven doen. Daarnaast blijft hij actief in de Unie van Christen-Democratische werknemers, een adviesorgaan voor sociale vraagstukken voor de CD-fractie in het EP.

Harry Notenboom, lid van het EP en vroeger ook lid van de CDA-fractie in de Tweede Kamer schrijft, dat Frans van der Gun om een

aantal redenen zal worden gemist. Notenboom: „Omdat hij in de fractie wezenlijk weet bij te dragen in moeilijke zaken, met verschillende nationale situaties als uitgangsbasis, om de christen-democraten met één stem te laten spreken; omdat hij als voorzitter van de Sociale Commissie aan zijn ervaring autoriteit ontleent, ook tegenover de Europese Commissie, terwijl deskundigheid noch door goede wil, noch door zelfpromotie is te vervangen; omdat hij de verwarrende discussies in het EP te onderscheiden weet wat op nationaal niveau en wat op Europees vlak nagestreefd moet worden; omdat zijn 10-jarige ervaring in het EP broodnodig is om een evenwichtig succesvolle lijn te adviseren in allerlei losse initiatieven en procedurevoorstellen, die vaak uit onervarenheid voortvloeien: omdat hij een fijn en gezellig mens en collega is, op wie je kunt vertrouwen."

Volgens Harry Notenboom is Van der Gun altijd gekenmerkt geweest door zijn geloof, zijn glashelder verstand en door zijn vermogen om moeilijke situaties in de politiek te analyseren en te beoordelen. Bovendien noemt hij Van der Guns grote ervaring op sociaal en politiek terrein zijn bindende kracht. ◄

Ben Pauw

Per 1 januari 1982 beëindigt Frans van der Gun zijn lidmaatschap van het Europees Parlement.

Als voorzitter van de Sociale Commissie heeft hij daarin een belangrijke rol gespeeld. Hij deed dat tegen de achtergrond van zijn christelijke levensovertuiging dat meer steun moest worden gegeven aan de minst machtigen, de meest afhankelijken.

In en buiten de fractie heeft hij die overtuiging op een kennelijk aansprekende wijze gestalte gegeven.

Bij zijn afscheid in het Europees Parlement is dat duidelijk gebleken. Als leden van de Nederlandse CDA-delegatie zullen wij in de fractie diezelfde benadering blijven uitdragen.

Als toekomstig voorzitter van de Europese Unie van christen-democratische werknemers zal Frans ons daarbij kunnen blijven stimuleren.

Gelukkig dat ook op deze wijze de contacten kunnen blijven. Zijn plaats in de delegatie moet hij helaas opgeven, de band blijft.

Bouke Beumer
Leider CDA-delegatie Europees Parlement.

Dertigduizend maal Sapristi

Terwijl Dries van Agt thuis in de H. Landstichting bij Nijmegen herstelt van een lichte operatie, vliegen zijn „bon mots", gezegden en uitspraken nog steeds als zoete broodjes over de toonbank van de boekwinkels. Tot nu toe zijn al meer dan 30.000 exemplaren van het boekje „Sapristi" verkocht. Het 136 pagina's tellende boekwerkje, dat is samengesteld door de journalist Dieudonnée ten Berge, de vrouw van NOS-parlementair redacteur Charles Schwietert, zit al tegen de tiende druk sinds het enkele weken geleden op de markt verscheen. Behalve dit boekje zijn kortgeleden nog twee andere boeken over Van Agt verschenen. Allereerst een stripboekje met cartoons over Dries op de fiets, bijeengetekend door Dik Bruynesteyn. Het andere is een fotoboek van Nieuwe Revu-fotograaf Kees Fontein.

Andere partijen

Het voormalige VVD-Tweede-Kamerlid Anneke Krijnen is parlementair verslaggeefster geworden bij Veronica. Drs. G. Heyne den Bak, oud-secretaris van de PvdA, werd politiek adviseur van CRM-minister Andre van der Louw.

PERSONALIA

Du Chatinier burgemeester

Wim du Chatinier, oud-CDA-Kamerlid is per 16 december benoemd tot burgemeester van Rucphen in Noord-Brabant. Hij is opvolger van H. J. J. Derkcs, die kortgeleden als burgemeester van deze 20.000 inwoners tellende gemeente is uitgetreden.

Wim du Chatinier is gedurende een vijftal jaren (tot 1977) voor de KVP lid geweest van de Tweede Kamer. Daarna werd hij wethouder van maatschappelijk werk, volksgezondheid en wijkaangelegenheden in Den Haag. Om persoonlijke redenen legde hij op 1 april vorig jaar plotseling zijn wethouderschap neer. De laatste tijd was Du Chatinier secretaris van het CDA-bestuur Den Haag. „Ik wilde altijd al burgemeester worden," zei hij in een plaatselijke krant over zijn benoeming.

„PAM" Cornelissen nu watergraaf

Het oud-Tweede-Kamerlid ir. P. A. M. („Pam") Cornelissen is geïnstalleerd als watergraaf van het waterschap De Dommel in Noord-Brabant. Hem is opgevallen hoe weinig de mensen „tot in Den Haag toe" weten over het doen en laten van de waterschappen.

STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE
Nederlands Centrum voor Politieke Vorming

Dit boek is te bestellen door overmaking van f 14,40 op postgiro 1501169 t.n.v. Stichting Burgerschapskunde, Nederlands Centrum voor Politieke Vorming, Postbus 349, 2300 AH Leiden, onder vermelding van 'Verkiezingsstrijd '81'. Telefonisch bestellen kan ook. Telefoon 071-89 92 72

Begin het volgende jaar eens degelijk: abonneer u op CD/ACTUEEL

Vul de bon in op pagina 17

nim neon
LICHTREKLAME IN ELKE VORM
020-733928 vostadestraat 215 AMSTERDAM
01621-14939 lissenveld 43 RAAMSDONKSVEER

ALS U EEN TYDSCHRIFT WILT UITGEVEN KUNT U DAT GERUST AAN ONS OVERLATEN

Een periodieke uitgave verzorgen. Dat is bepaald geen kleinigheid.

Maar gelukkig is de BDU bij de hand. Om alle rompslomp, kopzorg en wat dies meer zij, vakkundig van u over te nemen.
Het professioneel samenstellen, drukken en exploiteren van periodieken is ons namelijk als het ware op het lijf geschreven.

De meer dan 20 verschillende regelmatige uitgaven die momenteel op ons werkprogramma staan, laten echter nog voldoende ruimte om ook de uwe op te nemen. Met alle werkzaamheden die er maar aan vast en omheen zitten. Dus eventueel inklusief vormgeving, promotie, advertentieaquisitie, abonnementenadministratie, adressering, verzending en noem verder maar op.

Totale service kortom. Voor periodieke uitgaven van nagenoeg iedere aard en omvang. In zwart-wit of full color. Tot oplagen van 100.000 exemplaren. Of meer. Of minder. De BDU heeft er het machinepark, de mogelijkheden, de mensen en de ervaring voor om er keer op keer uitmuntend kwaliteitswerk van te maken, waar u eer mee inlegt. Waarom zou u uzelf dan nog moeilijkheden op de hals halen als u al dat gedoe eenvoudig en efficiënt kwijt kunt bij de BDU. Daar kunt u gerust op zijn.

Uw telefoon brengt u snel in kontakt!

BDU
Barneveldse Drukkerij en Uitgeverij B.V.
Nieuwstraat 15, 3771 AS Barneveld
Telefoon 03420-16141*

CD/AGTBAAN

Speciaal voor de komende spelletjesdagen presenteert CD/ACTUEEL de CD/AGTBAAN, een spannende tocht door Nederland met flitsende snelheden, onverwachte hobbels, lijmpogingen en valkuilen en bovenal: de finish op het Binnenhof.
Het spel werd bedacht en uitgewerkt door ons redactielid Jan van den Assem. Tekening en toelichtende tekst zijn in hun geheel „uitneembaar" en desgewenst te bewaren.

Regels

Ieder heeft een eigen, goed herkenbare pion. Men speelt met 1 dobbelsteen. Vanaf vakje 20 geldt altijd: wie op een vakje komt waar al een pion staat, gooit de eerst gekomen pion eraf, deze dient 10 plaatsen terug te gaan. De speler die het eerst 1 gooit, begint. Winnaar is degene, die 54 het eerst bereikt. Indien men op 49 t/m 53 staat en teveel gooit, telt men per worp de overtollige punten terug.

Het parcours

1. Startschot in de Heilige Landstichting. Talloze coureurs wuiven uit. Goede reis.
4. Na een voorspoedige reis in Limburg wordt u door een carnavalsvereniging uitgenodigd in een oud Romeins bad te Heerlen. Twee beurten overslaan.
6. Thee bij gouverneur Kremers. U ontdekt dat u uw bergschoenen hebt vergeten op het drielandenpunt. Terug naar 5.
7. Afsteken via België. Ontmoeting met Tindemans. Eén beurt rust om de zusterpartij op te monteren.
8. Geldrop. Geboortedatum van Dries van Agt bezichtigen. Loyaler kan het niet, gelijk door naar de Bredase partijraad op 12.
9. Na een dolle rit wijze raad bij Steenkamp. Steek uw licht op in Eindhoven. Dat kost echter wel twee beurten.
12. Partijraad in Breda. U krijgt een echt wijgevoel, een beurt extra!
13. Moeilijkheden met D'66. Windkracht Oosterschelde blaast met stormkracht. Terug naar 11 om een Tilburgs econoom te raadplegen.
16. Zeeuwse babbelaars organiseren een onverwacht uitstapje naar Bruinisse voor de fractie. Dat kost u een beurt.
17. Na een mooie rit over de dijken en bruggen belandt u in Goudswaard. Niet bij brood alleen, denkt u en u bezint u twee hele beurten.
20. In Barneveld wordt deze krant gedrukt. U constateert dat al die indianenverhalen overdreven zijn . . . immers wij lopen daar al over eieren. Als beloning Ei-bergen op 22 in de Graafschap.
21. Onverwacht wordt u opgehouden door de Bronbeek-moet-blijven-lobby. Terug naar 6 om aan Kremers te vragen of dat in de (in)formatie geregeld is.
24. Schmidt ontvangt u in Bentheim. Perfect nu, dat Duits . . . maar plotseling dreigt valutacrisis in Europa. Met Helmut in allerijl naar de Belgische CVP op 7.
27. Problemen in Oost-Groningen. U gaat werkgelegenheid scheppen op 28 in de Eemshaven.
29. Ai . . ai . . na „wat loopn" bent u door de opkomende vloed opgesloten op Rottumeroog. Pas als u 6 gooit, mag u de beurt daarna verder.
30. In een heftig grensconflict tussen Friezen en Groningers om Lauwersoog. U bemiddelt een beurt.
33. De kiesvereniging Franekeradeel bereidt u een spontane huldiging. U krijgt een extra versnelling aangeboden. Door naar 40.
34. Last met de Friese douane. U smokkelt Groninger koek. Terug naar 31 en verbod om de afsluitdijk te passeren.
35. Andermaal douane-controle bij de boot van Staveren. U heeft anti-(f)vries bij u. Terug naar 33 om advies van Friese vrienden.
38. Bij Kampen is een file vanwege optreden van 132 kerkkoren. U blijkt bovendien niet altijd orthodox in de leer. Terug naar Dordt, roept iemand en inderdaad, u moet terug naar 18.
40. U bent een noest natuurbeschermer. Inspecteert het nieuwe spoorwegtracée-Oostvaardersplassen. Door naar NOS-natuurquiz in Gooise dreven op 42.
41. Het lijkt zo mooi . . . Lammers in Almere introduceert u in Buitenveldert. Door naar 44.
44. Tja . . . Bij de doctorandus in Buitenveldert. Eerst dient u economie te leren. Dit kost u twee dingen . . . twee beurten dus.
46. Met de Geus naar de vlootdagen. Daar ontmoet u die Friezen uit Staveren van 35 weer. Ze willen het persé goed maken. Uit beleefdheid per boot naar 35.
38. Formatiemoeilijkheden. Met v.d. Stee eten bij Johan Enschede & Zn. te Haarlem om het gat te dichten. Kost drie beurten.
49. Op een inspectiereis naar het continentaal plat. De verkeerde loodsboot . . . U landt in Vlissingen op 15.
51. U bent even langs Lubbers in Rotterdam gegaan. Maar in allerijl moet hij naar 12. U gaat mee zonder morren, de CDA-partijraad gaat boven alles.
52. Uw banden krimpen . . . aan de Lek, ai . . . ai . . . een nieuwe fiets halen bij Nijmegen op 1 . . . er zit niets anders op.
53. U kunt Den Haag al zien . . . de verkeerde oprit bij Zoetermeer genomen en u staat op Utrecht CS op 43.
54. Den Haag, nu u dit alles doorstaan hebt, mag u loyaal en kritisch meeregeren, de fractie een hand geven, naar het CDA-bureau gaan en al uw kennissen opgeven als abonnee op CD/ACTUEEL. Proficiat. ◄

CD/ACTUEEL: Je moet abonnee zijn om erover mee te kunnen praten (bel 070-924461 of vul de bon in op pagina 13).

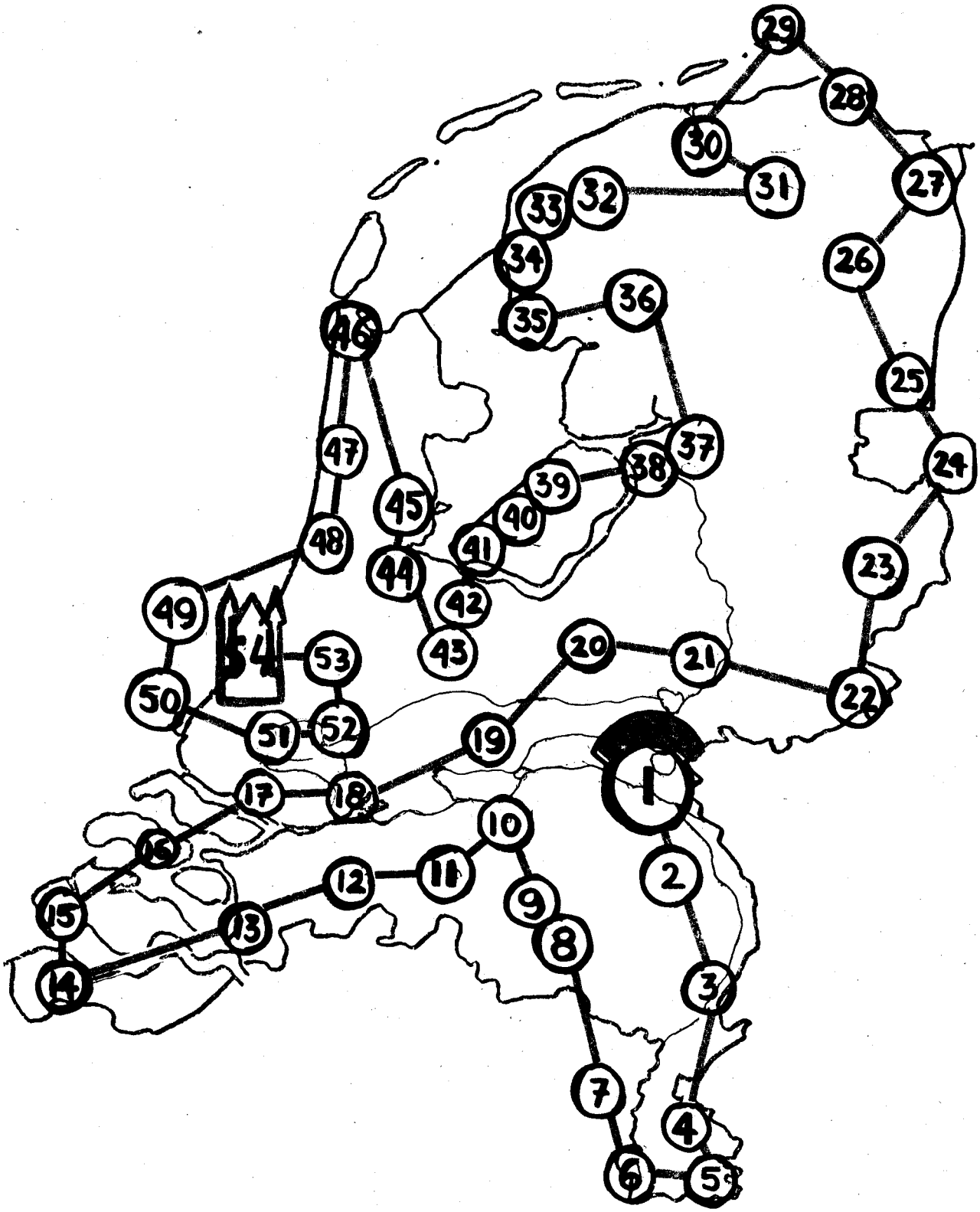
29
28
30
31
27
33
32
34
26
35
36
46
25
47
37
38
24
39
45
40
48
41
23
44
42
49
54
53
43
20
21
50
22
51
52
19
1
17
18
10
16
2
12
11
9
15
13
8
14
3
7
4
6
5

Minderhedenbeleid

Het volgend nummer van dit blad verschijnt pas weer over een aantal weken. De lezer van dit blad staat dezer dagen dan ook wat meer tijd ter beschikking. Vandaar dat het de redactie een goede zaak leek om aan één onderwerp extra aandacht te besteden. Zo brachten wij vorig jaar in dit „kerstnummer" een aantal bijdragen rond het thema „Vrede en Veiligheid".
Dit jaar wijden we een aantal pagina's aan de minderheden en het minderhedenbeleid. Niet voor niets heeft het CDA daar immers een hoofdstuk aan gewijd in het verkiezingsprogram. Dit verdient echter wel nadere uitwerking.
Doel van deze bijdragen is de lezer meer inzicht te geven in de problematiek van dit beleid dat pas met dit kabinet politieke erkenning heeft gekregen. Al komt het vorige kabinet de eer toe een uitvoerige ontwerp-minderhedennota te hebben opgesteld. Maar nu is er tenslotte een aparte staatssecretaris voor het minderhedenbeleid.

Wat treft u zoal aan op de nu volgende pagina's?
Om niet de indruk te wekken dat het minderhedenprobleem iets totaal nieuws is laat redactielid Aad van Dulst zien dat er ook in het 16e eeuwse Nederland al de nodige „vreemdelingen in onze poorten" waren.
Op deze pagina kan de lezer eveneens constateren dat het minderhedenprobleem niet louter een Nederlandse zaak is. Ook onze buurlanden hebben er mee te maken.
Gewezen is al op het belang van een direct verantwoordelijke bewindspersoon in het kabinet voor het minderhedenbeleid.
Vandaar dat een interview met staatssecretaris Gerard van Leijenhorst niet ontbreekt. Minderhedenbeleid is natuurlijk niet alleen nationaal beleid. De Haagse wethouder Roebroek, belast met de coördinatie van het minderhedenbeleid, zet in een artikel uiteen hoe de gemeente Den Haag de zaken aanpakt.
De visie van iemand die door zijn dagelijks werk veel met migranten te maken heeft treft u aan bij het artikel van pater Rijk.
Het aparte hoofdstuk in het CDA-program over minderheden is eveneens genomen.
De redactie realiseert zich dat bijdragen van minderheidsgroepen zelf ontbreken. Dit zal echter niet de laatste maal zijn dat aan dit onderwerp in dit blad aandacht besteed is.

Half om half

Op elke 100 Westberlijners komen er minstens 6 uit Turkije. Na Istanboel, Ankara en Izmir is West-Berlijn dan ook de vierde „Turkse stad" ter wereld... Aras Ören die er woont, wordt gerekend tot de grootste auteurs uit het Turkse taalgebied, maar tegelijk zijn al tien van zijn publicaties in het Duits vertaald. Toen hij drie jaar geleden gast was op Poetry International, in de Maasstad, legde hij een ontmoeting, in het hotel, zo vast:

In hotel Centraal ben ik werkster,
in het stadspark een Rotterdamse,
op haar zondags.
Vertel mij eens, wie ben ik dan,
mijn hart half in het vaderland,
mijn werk helemaal hier.

In ons land is weinig bekend van gastarbeiderspoëzie. In datzelfde Rotterdam waar serieus aan (algemene) arbeidersliteratuur wordt gedaan, tref je er in dat kader een paar uitingen van aan. De innerlijke verscheurdheid, die voort kan komen uit trekarbeid tussen armoede-dáár en relatieve welvaart-hièr, vindt men poëtisch beschreven in „Epos van een arbeider" waarin Pierre van Vollenhoven een Turkse collega laat zeggen:

Op de rug van een slak
zou ik voorgoed naar Turkije terug
willen rijden
maar in deze zedenloze maatschappij
groeien rozen in bungalowparken
die ik met op mijn rug gebonden handen
mag betasten
terwijl in de grond
waar mijn vader op loopt
distels groeien met sterke wortels
waar mijn volk niet van kan leven.

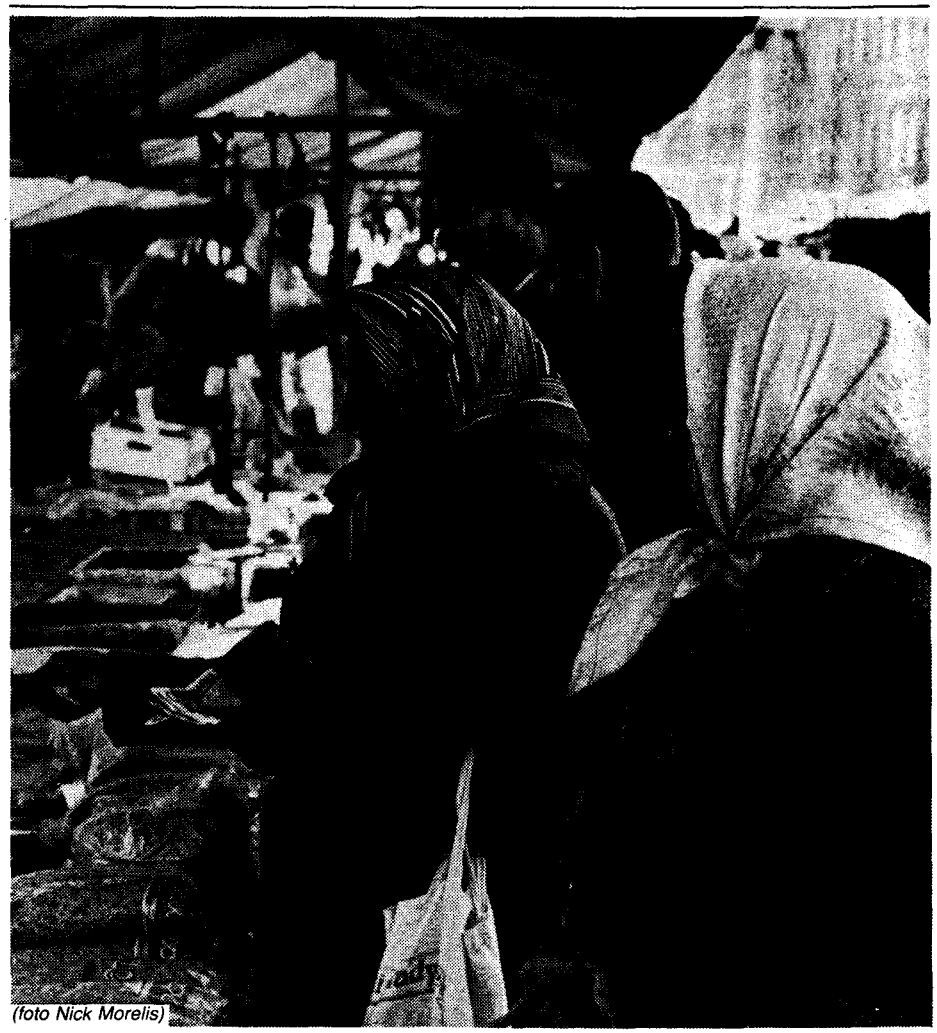
(foto Nick Morelis)

Massale immigratie in 16/17e eeuw

Je was in de republiek niet gauw „van het goede soort"...

Nederland is geen immigratieland en behoort dat ook niet te worden. Zo stond het nog stellig in een regeringsstuk van 1974. Er werd gerefereerd aan een „dichtbevolkt" gebied. Dat brengt me op een situatie die zeker in het eind van de 16e eeuw voor ons land gold: zonder immigratie neemt een bevolking niet of nauwelijks toe. Maar toen deden we het – nog in oorlogstijd ook... – uitbùndig. Ook láter hebben we sterke instromingen van andere volken gekend, doch zo sterk als tussen 1581 en 1621 is het toch nooit geweest.

Een stad als Leiden steeg in die veertig jaar van 12.000 naar 45.000 inwoners, waarvan zo'n 28.000 immigranten. Onze oudste universiteitsstad had toen vooral een Zuidnederlands accent. Een stedelijke rekening uit 1588 zegt dat de stad „voor de meeste paert wert bewoont bij vreemdelingen, uuyt Brabant, Vlaanderen en andere quartieren verdreven". In Amsterdam was het net zo. De Bloemstraat met naaste omgeving was in de eerste helft van de 17e eeuw een vreemdelingenkwartier waar Frans en Vlaams gesproken werd. Die gehele eeuw door waren de Amsterdamse bruidegoms in meerderheid van buiten stad en land: eerst Vlamingen en Walen, later vooral Duitsers. Omgekeerd waren in Den Briel, dat jaren achtereen Engelse en Schotse compagnieën uit het Staatse leger binnen de muren had, veel mannen getrouwd met meisjes uit deze soldatengezinnen. In 1632 waren er in de Republiek al 17 Engelse en Schotse kerkelijke gemeenten.

„Gouden" discriminatie

In zijn „Kopergeld van de Gouden Eeuw" [1]) vertelt dr. A. Th. van Deursen hoe vreemdelingen in die tijd in ons land ontvangen werden. We gaan er nog steeds prat op een gastvrij land geweest te zijn, maar je werd in de praktijk alleen vriendelijk ontvangen als je tot het goede soort behoorde, en dat was niet vaak het geval: Bremers zijn „dom", Westfalers „vies en onzindelijk", Fransen „onoprecht" en de Schot Moryson vertelt in zijn reisbeschrijving dat hij in Leiden bij zes herbergen niet werd toegelaten. Zuidnederlanders die voor een groot deel hun geboortegrond hadden verlaten omdat ze niet onder de Spaanse heerschappij en dus onder de rooms-katholieke kerk wilden leven, ontkwamen evenmin aan discriminatie. „Men houdt ons overal buiten," schreef één van hen, „wij gelden in Holland niet meer dan een Fransman, een Duitser of Brit." De befaamde Cornelis Pietersz. Hooft was het als burgemeester van Amsterdam een doorn in het oog dat de vreemdelingen in de kèrk wel iets hadden in te brengen. In de regering hoorden ze z.i. in ieder geval niet thuis. Daarvoor zijn nodig personen van een ernstig, bestendig en vreedzaam gemoed: „alle welcke qualiteyten onder correctie meer plaetse hebben by den ingeboornen alhyer als by den genen dye uyt andere landen ende quartieren hyer zijn comen wonen". [2])

Onderop – en blijven daar...

In de overbevolkte Hollandse steden kwamen vreemdelingen, die zonder enig bezit naar ons land waren gekomen, meestal terecht in bekrompen maar dure huurwoningen. Ze moesten vaak genoegen nemen met slecht betaalde beroepen. Van de Duitsers is bekend dat ze seizoenarbeid deden (de bekende „hannekemaaiers"), maar belangrijker was dat ze de tekorten aan schéépsvolk aanvulden. Ze werden in de scheepvaart al spoedig zó onmisbaar, dat men hen soms met Nederlanders gelijk stelde. In een register van Néderlandse gevangenen die als slaaf in Tunis werkten, staan ook mannen vermeld afkomstig uit Bremen, Emden, Lübeck en Hamburg.

Zuidnederlanders, goed geschoold als ze nogal eens waren, ontkwamen soms aan het gewone lot van de 16e eeuwse gastarbeiders, die voorbestemd waren het zwaarste, gevaarlijkste en slechtst betaalde werk te doen. Van Haarlems snel gestegen welvaart in de 80'er jaren van de 16e eeuw wordt erkend, dat ze grotendeels op uitheemse kwaliteiten werd gebouwd, en de Amsterdamse zijdeïndustrie dankte haar opkomst zelfs geheél aan immigranten. Maar veel Zuidnederlanders hokten zonder veel uitzicht in eigen woonwijken bij elkaar en leden armoe. De diaconie in Den Haag bood in 1619 de kleine Waalse gemeente een derde deel van de wekelijkse collecteopbrengst aan ten bate van de Waalse armen. Fransprekenden gingen in de opsomming van armen in Amsterdam steeds voorop. Daarmee werd een mening over vreemdelingen gevormd, waarop een toneelschrijver als Bredero populair inspeelde met bitse kritiek op de „vreemde hommelinghen" [3]), de bedelaarsbende van „moffen, poep en knoet" [3]), die leefden van het goede Amsterdamse geld...

(foto Nick Morelis)

Geschiedenis – verhelderde ervaring?

Men kan dergelijke uitlatingen – zegt Van Deursen in zijn leerzaam en tot bescheidenheid nopend werk – beschouwen als een vroeg protest tegen misbruik van sociale voorzieningen. Maar hij ziet evenmin veel bezwaar ze te kwalificeren als uitdrukking van ordinaire, bekrompen jalouzie. Men wenste niet dat de vreemdeling het even goed zou hebben als de Hollander. Het vètte van het land is voor de ingeborenen...

Geschiedenis is verhelderde ervaring, zei eens een Engelsman. Het ware te wensen, dat het migrantenbeleid van nù, wat meer gezien wordt in de ervaringen van tòèn. Het zou ons in ieder geval àfleren te denken dat we voor een nièuw vraagstuk staan. Dat geldt trouwens ook voor hen, die nú weer denken dat het om een vrij uitzonderlijk Nederlands probleem gaat. Trekarbeid is bepaald óók een Europees verschijnsel maar het valt op dat in zoveel rapporten over minderhedenbeleid zo weinig wordt gedaan aan verbreding van de blik tot over de grenzen. We zijn tegenwoordig toch wèl bereid te letten op de getuigenissen van „een uytheems persoon"? ◀

A van Dulst

[1]) Deel 1: Het dagelijks brood. Van Gorcum, Assen, 1978.
[2]) C. P. Hooft: Memoriën en adviezen, deel II, pag. 42.
[3]) „Spaanse Brabander", r. 1177 en 1169.

Bouwen aan een samenleving met zo min mogelijk schotten tussen de groepen

„Nog te weinig realiseren de meeste Nederlanders zich dat de zeshonderdduizend mensen die tot een minderheidsgroep behoren voor het overgrote deel in ons land zullen blijven.
De politiek moet daar in elk geval wèl op inspelen.
Ten eerste om situaties zoals in Engeland, in Liverpool en bepaalde wijken in Londen, met gewelddadige conflicten tussen blanken en ethnische minderheden, te voorkomen.
In de tweede plaats, en dàt moet ons CDA-uitgangspunt zijn, omdat hier een opdracht ligt te bouwen aan een harmonische en verantwoordelijke samenleving. Dat is de klus waarvoor wij staan in de jaren '80 en '90. Daarbij is vooral de opvang van de zogenaamde tweede generatie migranten van groot belang.
Als dat goed lukt dan is het denkbaar dat rond het jaar 2000 dit staatssecretariaat niet meer nodig is.
Dat vereist wederzijds een mentaliteitsaanpassing.
Het minderheidsprobleem is namelijk ook een meerderheidsprobleem," aldus Gerard van Leijenhorst, de eerste staatssecretaris voor minderheden in een gesprek met CD/ACTUEEL.

Waarom heeft dit kabinet een aparte staatssecretaris voor het minderhedenbeleid?
Daarmee wordt het belang aangetoond dat deze regering hecht aan een goed minderhedenbeleid.

Is het toeval dat deze staatssecretaris tot het CDA behoort?
Vanuit de belangstelling en benadering van deze problematiek door het CDA verbaast het mij niet dat er een CDA-man, ik bedoel een CDA-persoon (is dat de invloed d'Ancona, of het CDA-vrouwenberaad? cvs) op deze post zit.

Hebt u als staatssecretaris voldoende invloed op de ministers van dit kabinet om uw beleid dat met vele ministeries te maken heeft te kunnen voeren?
De conclusies van de commissie Vonhoff (die zich bezig hield met de reorganisatie van de rijksdiensten, red.) worden momenteel door het kabinet bekeken. Daar ligt een verzoek van onze kant om te komen tot een projectstaatssecretariaat minderhedenbeleid. Daarmee krijg ik meer greep op de departementen waarmee ik samen moet werken. Als dat doorgaat dan zijn de nadelen van het geen minister zijn ruimschoots ondervangen.

Hoeveel mensen behoren tot de minderheidsgroepen?
In totaal praten we over ongeveer 600.000 mensen. Daar komen er zo'n 30.000 per jaar bij. Gezinshereniging, een hogere vruchtbaarheid en de toelating van vluchtelingen vormen daarvan de oorzaak. Over 10 jaar moeten we dan ook rekenen op een miljoen migranten.

Wat is uw doel?
Het gaat erom dat we de komende jaren de voorwaarden scheppen voor een harmonische multi-culturele samenleving. Met liefst zo min mogelijk „schotten" tussen de verschillende groepen. Dat betekent mede dat bij de migranten een aantal achterstanden moet worden weggenomen. Die achterstanden bestaan vooral op het gebied van onderwijs (met name het taalprobleem), werkgelegenheid (de werkloosheid ligt gemiddeld twee tot drie keer zo hoog) en huisvesting. Deze laatste is vaak allerbelabberdst. Je treft soms hartverscheurende toestanden aan, vooral in de pensions voor buitenlandse werknemers. En dan moeten we bedenken dat je er met materiële verbeteringen nog niet bent. Ook een materieel geslaagde migrant heeft de achterstand dat hij minder goed de weg weet in onze samenleving.

Grote steden

Is het minderhedenprobleem vooral een zaak van de vier grote steden?
Ja, daar bevindt zich ongeveer de helft van het aantal migranten. Vaak sterk geconcentreerd in bepaalde wijken wat veel problemen met zich meebrengt.

*Sommige steden zijn daarom voor een **verplicht** spreidingsbeleid van migranten. Wat vindt u daarvan?*
Ik vind dat de vrijheid van huisvesting voorop moet staan. Mijn uitgangspunt is: kijk naar wat het beste voor de migrant zelf is. Daarom ben ik niet tegen een spreidingsbeleid op basis van vrijwilligheid; als dit tenminste een groter aanbod van woningen voor migranten betekent.

Krijgen plaatsen die veel met migranten te maken hebben voldoende geld van u om een goed beleid te voeren?
Ik vind van wel. Gemeenten moeten een goed eigen minderhedenbeleid kunnen voeren. Zo'n honderd gemeenten doen dat nu. Daarvoor worden faciliteiten gegeven. Maar om geld te krijgen moeten plannen bij ons worden ingediend. Na goedkeuring daarvan wordt er geld verstrekt. Het locale beleid moet namelijk wel in ons beleid passen. Zo eisen wij wel dat de betrokken migranten in het plaatselijke plan inspraak hebben gehad.
Dat is overigens iets anders dan het recht om mee te beslissen.

Werkgelegenheid

Hoe staat het met de werkgelegenheidssituatie van migranten?
Dat is een schrijnend probleem. Immers gemiddeld ligt de werkloosheid onder migranten twee tot drie maal zo hoog als het landelijk gemiddelde. Ook hier doen taal- en opleidingsachterstanden zich gelden. Al bereiken mij ook signalen van regelrechte discriminatie in het nadeel van migranten. Die berust vaak op onkunde en onwetendheid. Vandaar dat er bijvoorbeeld aan gewerkt wordt, om meer jongeren via leer-werk-projecten aan een baan te helpen. Twee à drie dagen onderwijs en de rest praktijk in de beroepsmatige sfeer. Daarmee raken zowel werkgever als werknemer met elkaar vertrouwd. Maar de werkgelegenheid blijft een moeilijk punt. Een pluspunt is dat ook wij in de projectgroep voor het werkgelegenheidsplan van Den Uyl zitten. Speciaal met het oog op de belangen van de minderheden.

U hebt onlangs een pleidooi gevoerd voor het verplicht opnemen van een bepaald aantal migranten per bedrijf. Dat idee is slecht gevallen. Hoe staat u daar nu tegenover?
Ik ben teleurgesteld door de reacties. Zo werd gezegd dat migranten daarmee gestigmatiseerd zouden worden alsof ze dat nu niet zijn! De gedachte verdient zeker nader onderzoek. En dan moeten we behalve het bedrijfsleven ook de rijksoverheid niet vergeten.

Het vorige kabinet heeft een ontwerp-minderhedennota opgesteld. Wat gaat u met deze nota doen?
Op 1 december jl. is de termijn waarop op de nota gereageerd kon worden afgesloten. Nu gaan wij aan de slag om met alle reacties een

beleidsnota samen te stellen die met het parlement besproken zal worden. Dat zal nog wel even duren omdat de concrete maatregelen die de beleidsnota zal bevatten besproken moeten worden met alle betrokken departementen. Ik denk dat het eerder najaar dan voorjaar '82 zal zijn wanneer dat stuk gereed komt. Maar dan hebben we ook een samenhangend minderhedenbeleid (zoals de regeringsverklaring en de troonrede al aankondigden) natuurlijk ingepast in de financiële mogelijkheden van ons land.

Levensbeschouwing

Van de ontwerp-minderhedennota wordt gezegd dat deze te weinig rekening houdt met de levensbeschouwing van de migranten. Terwijl die vaak zo'n grote rol speelt bij deze mensen.

Die kritiek deel ik. Ik vind in het algemeen dat de overheid lange tijd wat te veel koudwatervrees heeft gehad als het ging om zaken die met godsdienst te maken hebben. Dat gold en geldt t.o.v. de kerk. Er zijn op dit moment zo'n 300.000 moslims in Nederland. Daarmee is de islam de vierde godsdienstige groepering (qua ledental) in ons land. De leefwijze van deze mensen kun je niet los zien van hun godsdienst. Ook als overheid kun je daar niet om heen, wil je het ontwortelingsproces nog niet verder bevorderen.

Er moet dan b.v. ook een duidelijk beleid komen t.a.v. het bouwen van moskeeën. Momenteel bestaat er wel een tijdelijke regeling die alleen geldt voor moslims uit mediterrane landen.

Pleit u dan ook voor aparte onderwijsmogelijkheden voor minderheidsgroepen?

Het stichten van islamitische scholen is volgens de grondwet mogelijk. Dat betekent niet dat er scholen voor Turkse kinderen etc. gesticht kunnen worden. Per nationaliteit mag het alleen als het om leerlingen gaat die t.z.t. naar dat land terugkeren. Het gevaar van het stichten van aparte islam-scholen vind ik echter dat de achterstand van zo'n groep daarmee bevestigd wordt. Ik ga daar dus geen actief beleid voor voeren. Financiële steun voor godsdienstige onderwijsfaciliteiten is verder een zaak van de gemeenten.

De positie van meisjes en vrouwen is bij de minderheidsgroepen vaak nogal anders dan wij gewend zijn. Gaat u daar wat aan doen?

Ik ga niet zo ver door te stellen dat deze vrouwen als het ware uit hun huizen gesleurd moeten worden teneinde hen in onze samenleving mee te laten draaien. Dat zou een geweldige inbreuk op hun cultuurpatroon zijn. De ontwerp-minderhedennota stelt echter dat onze normen en waarden uitgangspunt voor het beleid zijn. In samenwerking met de staatssecretaris voor emancipatie mevrouw d'Ancona, zijn we bezig met het opzetten van projecten die het isolement van vrouwen en meisjes moeten doorbreken. Maar geduld is op dit gebied noodzakelijk. Wat ook erg belangrijk is, is dat de deelname van meisjes uit minderheidsgroepen aan het voortgezet onderwijs verbetert. En dan niet het lager beroepsonderwijs maar ook het algemeen vormend onderwijs.

Gerard van Leijenhorst

Kiesrecht

Hoe staat het met het kiesrecht voor migranten die geen Nederlands staatsburger zijn?

Als de grondwetsherziening door het parlement is goedgekeurd krijgen migranten die een aantal jaren in ons land wonen actief en passief kiesrecht voor de gemeenteraadsverkiezingen. Door de kabinetscrisis (de informatieperiode De Galan, red.) is de procedure die daarvoor was ingezet vertraagd.

Dat heeft tot gevolg dat we de raadsverkiezingen van volgend jaar niet meer halen.

Ons streven blijft om zo spoedig mogelijk met een (nood)wet te komen die deelname van migranten aan tussentijdse verkiezingen wel mogelijk zal maken.

De politieke partijen zeggen veel belang te hechten aan het minderhedenbeleid. Komt dat tot uiting in de aandacht die de Tweede Kamer aan dit onderwerp besteedt en in de hoogte van uw budget?

Bij de begroting van Binnenlandse Zaken is aan mijn werk maar kort aandacht besteed. Dit komt omdat de Kamer gezien het belang van de zaak besloot op 8 maart '82 een aparte uitgebreide commissievergadering aan het minderhedenbeleid te wijden.

Wel is de begroting vastgesteld. Voor het minderhedenbeleid is in 1982 de beschikking over 650 miljoen tegen dit jaar 595 miljoen. Een aanvaardbare financiële basis dus. Zeker in deze tijd met al zoveel financiële problemen. ◀

Cor van Santen

Minderhedenbeleid in Den Haag

Meerderheid en Minderheid: samen-leven

De samenleving zou je kunnen vergelijken met een huis. Een huis waarin je woont, werkt, slaapt, je ontspant, waarin je leeft en sterft.
Maar, wat je ook in dat huis doet, je woont er in samen met anderen.

Zo'n 20 jaar geleden werd de eerste steen gelegd voor het huis waarin we nu leven. Wie toen die eerste steen legde en wanneer precies, weten we niet, maar vandaag bevalt het huis ons eigenlijk niet meer zo, het is te vol, het vertoont mankementen. Daar kunnen we niemand persoonlijk aansprakelijk voor stellen, we zijn immers hiervoor samen verantwoordelijk.

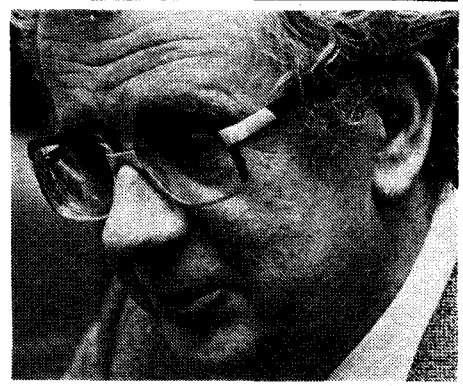

Ferd. B. H. Roebroek

Zo'n 20 jaar geleden wilden wij de grenzen van onze economische groei overschrijden. Meer welvaart en naar we dachten, dus ook meer welzijn. We wilden meer, en hogerop. Om dit mogelijk te maken haalden we personeel in huis. Voor de minder aangename klusjes, het moeilijke, vuile werk.
De gastarbeider deed z'n intrede. En daarmee groeien wij toe naar een andere samenleving, zonder ons dit te beseffen.

Onze aandacht beperkte zich tot zijn arbeid; zijn wonen en zijn welzijn was zijn zorg. De Italianen, Spanjaarden, Joegoslaven, Surinamers, Turken, Tunesiërs, Antillianen, Marokkanen en Portugezen kwamen weliswaar bij ons over de vloer, maar verdwenen na gedane arbeid uit ons gezichtsveld.
Als we ze zagen.
In feite leefden wij in gescheiden werelden, niet samen in dezelfde samenleving, terwijl we daar wel samen deel van uitmaken.
Wij waren niet altijd een attent gastheer die informeerde naar het wel en wee van de gasten. De gasten lieten zichzelf en ons in het ongewisse over òf en hoe lang ze van plan waren te blijven.

Pas veel later bleek dat de duur van de visite niet zo tijdelijk was. Er kwamen steeds meer gasten op onze welvoorziene dis af.
Vrienden, kennissen en familie van het personeel; daar hadden wij eigenlijk niet op gerekend. Maar we hebben er ook nauwelijks aandacht aan besteed, wij hadden het te druk met onszelf en met de eigen familie.

Zonder dat we het ons goed realiseerden veranderde de samenleving ingrijpend: de Derde Wereld kwam onder ons.
De minderheden, bekend van radio en televisie, van missie en zending, kwamen bij ons inwonen.

De „party" van de economische groei is weliswaar over, maar het personeel bleef voor de vuile vaat.

Op dit moment bestaat bijna tien procent van de Haagse bevolking uit leden van culturele minderheidsgroepen: ruim 46.000 mensen; òf, nog een cijfer: ruim 80% van de culturele minderheden woont in 8 (van de 39) voornamelijk oude Haagse wijken.
Voor de bevolkingssamenstelling van enkele van die wijken betekent dat 1 op de 3 of 4 daar wonende Hagenaars behoort tot een culturele minderheid.
Door gezinshereniging en door de vergeleken met de Nederlandse bevolking grote huwelijksvruchtbaarheid zal het aantal „nieuwe" Hagenaars nog sterk toenemen.
Zij komen voornamelijk uit de landen rond de Middellandse Zee, Suriname en de Antillen. Hun cultuur is anders dan de Nederlandse: ze hebben een andere taal, andere gewoonten, normen en waarden. We noemen ze daarom culturele minderheden.
De meesten kwamen eerst alleen. Later pas volgde het gezin.
Zij zijn niet meer vrijblijvend te gast, maar zijn medehuurder, mede-eigenaar van de samenleving waarin wij wonen. Met ons maken zij er deel van uit. Dat stelt eisen aan die samenleving.

Nota

Het gemeentebestuur van Den Haag is zich terdege bewust van de problemen die voortvloeien uit de grote toename van het aantal leden van de minderheidsgroepen. Zowel voor die minderheden zelf als voor de meerderheid.

Onlangs is door burgemeester en wethouders van Den Haag de nota „Culturele minderheden, een probleemverkenning" uitgebracht. Zoals de titel al aangeeft bevat die nota allereerst een inventarisatie van de verschillende problemen die culturele minderheden kunnen hebben.
Weliswaar niet allemaal, doch velen van hen hebben een achterstand op de rest van de Haagse bevolking. Op het gebied van wonen, werken en welzijn. Het is daarom noodzakelijk dat we een goed plan opstellen om te proberen die achterstand weg te werken.

Dus geeft de nota Culturele Minderheden, naast algemene beleids-uitgangspunten, ook aan wat wij, als gemeentebestuur, op korte en iets langere termijn willen ondernemen om die problemen, die achterstand weg te nemen.
In die nota staat centraal dat minderheden zo goed mogelijk deel moeten kunnen nemen aan de Haagse samenleving. Dit betekent onder andere dat zij dezelfde kansen, dezelfde rechten dezelfde plichten moeten hebben als de andere Hagenaars.
Maar het betekent vooral ook dat de groepen binnen de Haagse samenleving zich aan elkaar moeten aanpassen. Over en weer. Inburgeren in de nieuwe samenleving.

Het gemeentebestuur van Den Haag is er van doordrongen dat een beleid alleen dan leidt tot zichtbare resultaten, eerst dan vruchten afwerpt, als dat beleid wordt gedragen en onderschreven door grote groepen van de burgerij.
„Oude" Hagenaars zowel als „nieuwe" Hagenaars.

Vooral als het gaat om een stuk beleid dat te maken heeft met een problematiek die zo diep ingrijpt in het leven van alledag van zoveel Hagenaars, van welke orgine ook.

Om de Hagenaars hiertoe te stimuleren en hen in staat te stellen vroegtijdig kennis te nemen van het minderhedenbeleid, is de nota „Culturele Minderheden; een probleemverkenning" ook verschenen in een 8 talen vertaalde samenvatting. Die vertaalde samenvattingen zijn ook bedoeld om mensen die willen inspreken op het beleid, of liever hùn beleid, hiertoe in staat te stellen.
Wat hun moedertaal ook is: Turks, Arabisch, Spaans, Italiaans, Portugees, Joegoslavisch, Papiamento, Sarnami of Nederlands.
De nota zelf is in nauw en intensief overleg met de Adviesraad Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders (ASA) tot stand gekomen.
Deze ASA, een adviesraad voor het college, is samengesteld uit vertegenwoordigers van categoriale instellingen voor Surinamers en

Antillianen, van bij de minderhedenproblematiek betrokken gemeentelijke afdelingen en, als waarnemer, van het Regionaal Centrum Buitenlanders Zuid-Holland West.
Op dit moment zijn de zelforganisaties van buitenlandse werknemers nog niet rechtstreeks betrokken bij de advisering aan het college.
Wel hoop ik over enkele maanden, naast de ASA, een Adviesraad Buitenlanders te kunnen instellen waardoor ook de stem van o.a. de Haagse Turken, Marokkanen en Tunesiërs kan doorklinken in de advisering aan het gemeentebestuur.
Vooruitlopend daarop overleg ik met die zelforganisaties hoe zij nu reeds in willen en kunnen spreken op de nota, het gaat hen immers ook aan. Een niet onbelangrijk probleem daarbij is de taalbarrière en de onbekendheid met onze procedures en structuren, met onze democratie. In het land van herkomst zijn zij vaak anders gewend of verkeerden zij in nog grotere onwetendheid. Ook in dit opzicht ligt er voor de voorlichting aan en over minderheden nog een moeizaam te ontginnen terrein braak.

Eigen identiteit

Aan de hand van een in december 1980 verschenen ontwerp-nota Culturele Minderheden heb ik het afgelopen jaar van gedachten gewisseld met de ASA over hun visie op en standpunten ten aanzien van het door deze gemeente te voeren beleid.

Een van de voor de Adviesraad Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders belangrijkste punten was daarbij de rol van de categoriale instellingen. Dit zijn welzijnsinstellingen die tot taak hebben de belangen te behartigen van de minderheden, als individu en als groep.

De vertegenwoordigers van de Stichtingen voor Surinamers en voor Antillianen benadrukten het belang van de ontwikkeling en in standhouding van de eigen identiteit en de functie die hun categoriale instellingen daarbij kunnen hebben. Met klem adviseerden zij de Adviesraad daarom dit duidelijk in de nota tot uitdrukking te brengen.

Concreet betekende dit een ombuiging van een beleidslijn uit de concept-nota. Toch heeft het college van burgemeester en wethouders gemeend dit advies uiteindelijk te moeten overnemen.
De eerlijkheid gebiedt mij te stellen dat dit overleg soms moeizaam en erg arbeidsintensief was. Voor de ASA en voor mij.
Maar het heeft er wel toe geleid dat de Adviesraad Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders zich, zulks in tegenstelling tot de zonder hem tot stand gekomen concept-nota, nu unaniem en volledig achter de nota hebben opgesteld.

Deelnota's

Dit stelde ons in staat de nota Culturele Minderheden, met een positief advies van de ASA, ter behandeling aan te bieden aan de gemeenteraad. Dit geeft niet alleen enige voldoening, die is niet zo belangrijk, maar vooral vertrouwen dat het gemeentebestuur van Den Haag wat de aanpak van de minderhedenproblematiek op de goede weg is.
Een moeilijke, lange en voorzichtig te bewandelen weg, denk ik als coördinerend wethouder culturele minderheden.
Veel zal daarbij natuurlijk afhangen van de deelnota's die de verschillende wethouders het komende jaar zullen laten verschijnen. Over huisvesting, participatie, werkgelegenheid, onderwijs, volksgezondheid, voorlichting, maatschappelijke dienstverlening, sociaal-cultureel werk en dergelijke. Het zijn de deelnota's die concreet gestalte moeten geven, en uitvoering, aan de ontwikkelde „paraplu"-nota.

Ik heb daar veel vertrouwen in.
Niet alleen omdat Burgemeester en Wethouders, naast stadsvernieuwing en werkgelegenheid, aan culturele minderheden de hoogste prioriteit geven; maar ook omdat deze deelnota's vanaf de eerste opzet in nauwe samenspraak met de categoriale instellingen en zelforganisatie zullen worden ontwikkeld.
Wij hebben besloten dat de inspraak van de minderheidsgroepen voldoende tot zijn recht moet komen en – desnoods – ten koste mag gaan van een snelle totstandkoming van nota's.
Binnen de procedure hebben wij bewust gekozen voor gedegen inspraak boven strakke tijdsplanning omdat wij van mening zijn dat een minderheden-meerderheid beleid alleen dan doeltreffend kan zijn als het aansluit op de belevingswereld van die groepen, nog verschillende, Hagenaars.

Ik geloof dat als we met z'n allen, zonder veel schokken, zonder dat het veel pijn doet, toe willen naar een èchte samenleving, dat een gemeentebestuur de burgers daarbij broodnodig heeft. Niet als toeschouwer, maar als medespeler. Dat beleid en die toekomst moet vlees en bloed worden doordat mensen zich aangesproken voelen op hun verantwoordelijkheid voor de samenleving, als individu. Doordat mensen – opnieuw – inhoud geven aan eeuwenoude waarden als verdraagzaamheid en naastenliefde. En daarmee de mijns inziens noodzakelijke koerscorrectie aanbrengen van de modische „ik-maatschappij" naar de „wij-samenleving".

Uitdaging

Christen-democraten zullen een uitdaging van een nieuwe samenleving zonder vooroordelen en met open hart en hand tegemoet moeten treden. In een grote stad zit je nu eenmaal dicht bij elkaar.
Zonder geven en nemen komen we er niet. Gelukkig zijn er tal van verheugende ontwikkelingen en initiatieven, die uitzicht bieden op die nodige saamhorigheid.

(vervolg op pagina 32)

(vervolg van pagina 31)

Initiatieven zoals de fototentoonstelling „Veelkleurig Den Haag in zwart-wit" van de Interkerkelijke Werkgroep Kerk en Vreemdeling, de expositie „Kijken naar elkaar" over de cultuur en religie van drie wereldgodsdiensten: Islam, Hindoeïsme en Christendom.
Gebeurtenissen zoals de sociaal-culturele-recreatieve ontmoeting „Manifest", bedoeld om de verschillende Hagenaars nader met elkaar in contact te brengen.
De ABC-cursussen, waar Nederlandse vrouwen, vrijwilligers, buitenlandse vrouwen leren lezen en schrijven. En daarmee hun sociale isolement doorbreken en hen op weg helpen bij hun emancipatie.

Er gebeurt weliswaar veel, maar nog niet voldoende. Nooit voldoende ook, vind ik, kunnen wij allen waakzaam zijn bij het de kop op steken van racisme en discriminatie in onze samenleving. Een samenleving die dat tolereert is het niet waard een samenleven te heten.
Voor 1982 wens ik onze samenleving daarom een verdraagzaam en daarmee gelukkig en voorspoedig jaar toe. ◀

Ferd. B. H. Roebroek
De auteur is wethouder van Maatschappelijk Welzijn, Volksgezondheid en Wijkaangelegenheden, en coördinerend wethouder voor de minderhedenpolitiek in Den Haag.

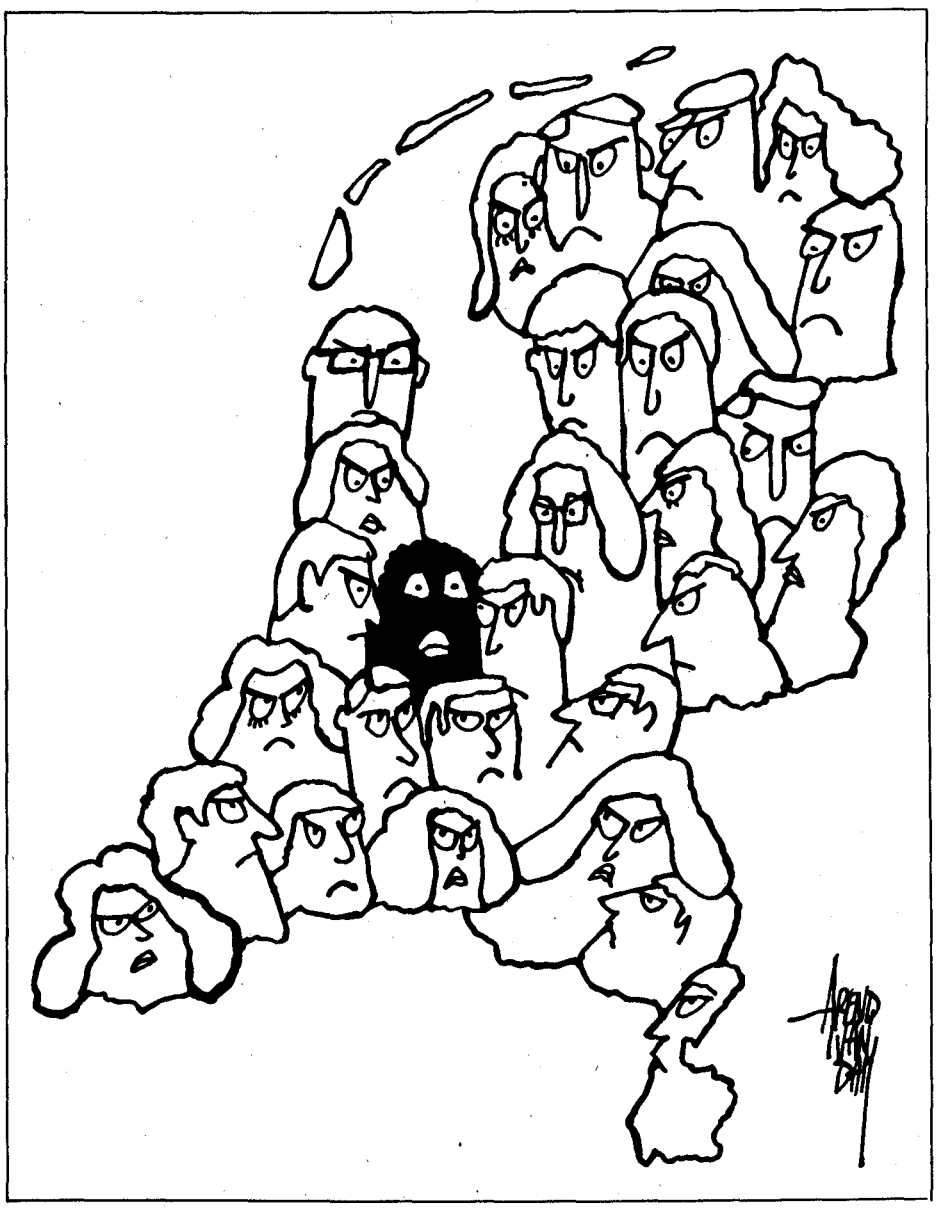

Wie worden tot de minderheden gerekend?

1. de buitenlandse werknemers en hun gezinnen: deze categorie omvat ongeveer 280.000 personen die grotendeels te onderscheiden zijn in negen nationaliteitsgroepen. Het zijn Turken (160.000), Marokkanen (73.000), Spanjaarden (25.000), Italianen (22.000), Joegoslaven (14.000), Portugezen (10.000), Kaap Verdianen (8000), Grieken (5000) en Tunesiërs (3500). Deze groepen hebben met elkaar gemeen dat ze na de Tweede Wereldoorlog als arbeidsmigranten naar Nederland zijn gekomen. Voor zover daaruit ook gemeenschappelijke problemen voor deze groepen in Nederland voortvloeien kan men deze groepen in één categorie onderbrengen. Maar voor een belangrijk deel moet het beleid zich ook rekenschap geven van de verschillende kenmerken, onder andere culturele en religieuze, tussen en binnen deze nationaliteitsgroepen.
2. ingezetenen van Surinaamse herkomst: hierbij horen diegenen die voor de onafhankelijkheid van Suriname naar Nederland kwamen zowel als zij, die na 25 november 1975 naar Nederland zijn gekomen. Het gaat om tussen de 145.000 en 180.000 personen.
3. ongeveer 30.000 ingezetenen afkomstig uit de Nederlandse Antillen.
4. ongeveer 35.000 ingezetenen afkomstig van de Molukse eilanden: het betreft hier ex-KNIL-militairen die in 1951 naar Nederland kwamen, hun gezinnen en hun nakomelingen.
5. de categorie vluchtelingen: het betreft hier een heterogene categorie van groepen vluchtelingen uit verschillende landen afkomstig, die op uitnodiging van de Nederlandse Regering naar Nederland kwamen of die op eigen initiatief hier gekomen zijn en vervolgens de status van vluchteling of een gekwalificeerde verblijfsvergunning (B-status) hebben gekregen. De belangrijkste groepen die na 1970 naar Nederland kwamen zijn vluchtelingen uit Chili, Argentinië, Uruguay en Vietnam.
6. zigeuners: hieronder worden zowel de reeds lang in Nederland verblijvende als de in de jaren zeventig naar Nederland gekomen en hier toegelaten zigeuners gerekend. Het gaat hier om tussen de 2000 en 2500 personen.
7. woonwagenbewoners: hiertoe worden gerekend de ingezetenen die van oudsher in een wagen wonen en die vallen onder de definitie van de woonwagenwet. Hun aantal bedraagt ongeveer 20.000. ◀

(Uit de ontwerp-minderhedennota pag. 11 en 12. Cijfers van het ministerie van Binnenlandse Zaken).

De toekomst van de vreemdelingen in ons land

Sinds een paar jaar heeft een nieuw begrip zijn intrede gedaan in het spraakgebruik. Zelfs in officiële regeringsstukken komt dat begrip al voor: pluriforme en multiculturele samenleving. Het duidt op de feitelijke aanwezigheid van talrijke minderheidsgroepen in ons land. De klemtoon valt dan echter wel op het pluriforme en multiculturele karakter van onze samenleving. Wil men echter het woord „samenleving" mede accentueren, dan duidt dit begrip veeleer op een ideaal, dat in de komende tijd onze volledige aandacht zal moeten opeisen.

Dagenlang kan men filosoferen over een goed welzijnsbeleid ten aanzien van de allochtonen in onze samenleving. Ongetwijfeld een nuttige zaak, als men uitgaat van allerlei objectieve gegevens, die een licht werpen op hun situatie. We kunnen hierbij denken aan de cijfers van werkloosheid, die vele malen hoger liggen dan die onder de Nederlandse bevolking, of aan hun huisvestingssituatie. Dit is nog niet een garantie voor een goed welzijnsbeleid.
Daarnaast zullen we ook oog moeten hebben voor allerlei signalen van onbehagen en onwelzijn, die uit deze groepen naar boven komen. Oppervlakkige signalen, die gemakkelijk zijn op te vangen, geven aan, dat zij zeer veel moeite hebben met het beleven van hun eigen cultuur, hun eigen religie. De vervreemding die er ontstaat tussen ouders en kinderen door de penetratie van allerlei nieuwe waarden en normen van de omringende samenleving, die maar moeilijk geintegreerd kunnen worden.
We kunnen hierbij bijvoorbeeld denken aan de snelle verstandiging van het kind via het onderwijs, dat ten koste gaat van de plaats en de verantwoordelijkheid binnen de groot-familie.

Serieus nemen

Vandaar dat het noodzakelijk is de eigen cultuurwereld van de ethnische groepen in ons land erg serieus te nemen en te voorkomen, dat die door een snelle integratie totaal wordt uitgehold. Het negatieve effect daarvan zou zijn, dat er een vervreemding optreedt van het eigen culturele erfgoed, zonder dat zich werkelijk deel weten van de Nederlandse samenleving. Er kan alleen maar een werkelijke integratie in de Nederlandse samenleving plaats vinden, als deze gebeurt in fases via de opeenvolgende generaties. Een te snel voorgestane integratie leidt tot allerlei afweermechanismen, zoals de behoefte zich terug te trekken in het eigen ghetto.

De diepere gevoelens van onbehagen zijn echter moeilijker te peilen. Ze worden vaak toegedekt uit beleefdheid of het idee, dat gastvrijheid nu eenmaal geen critiek toestaat op de gastheer of het gastland. Zo zullen ze zeggen, zoals een Portugese vrouw: Nederlanders zijn erg aardig. Bij het dieper graven, ontdek je echter meestal snel, dat ze toch gebukt gaan onder het Nederlandse superioriteitsdenken en -handelen. Een breed verbreid minderwaardigheidscomplex is dan ook niet zo bevreemdend. De gemiddelde Nederlander blijft maar vreemd aankijken tegen deze vreemde „snuiters", die er van die vreemde gewoonten op na houden. De achtergronden ervan dringen nauwelijks tot hem door. Verschijnselen van vooroordeel en discriminatie treden op.
Gevoelsmatig ervaren zij, dat zij aan de marge verkeren van onze samenleving en niet echt gerekend worden tot de sociale lagen van de eigen bevolking. Dit wordt ook van beide kanten vaak zo gevoeld en verwoord. Zo kunnen zij van Nederlandse kant talrijke uitdrukkingen horen, waarin in feite wordt gezegd, dat we ze maar liever kwijt zouden zijn. Zij worden beschouwd als vreemden in de dubbele betekenis van „anders" en „niet van ons". Zij mogen perfect Nederlands spreken, maar als er ook maar iets is, dat hun anderszijn verraadt, zoals pigment, religie of kleederdracht, zijn ze niet meer „van ons".
Ook bezitten zij nagenoeg geen enkele macht. Het is de omringende samenleving, die de belangrijkste posities in handen heeft. Als leden van minderheidsgroepen zitten ze op de onderste sporten van de sociale ladder. Promotiemogelijkheden zijn voor hen nauwelijks weggelegd. Beter betaalde jobs zijn voor Nederlanders. Aan deze situatie kunnen zij zelf niet veel veranderen, omdat zij praktisch geen enkele macht bezitten.
Zij hebben niet alleen geen actief en passief stemrecht, maar zij zijn in aantal ook te klein om eventuele macht te kunnen uitoefenen, ook als zij dezelfde politieke rechten zouden bezitten.
Terwijl buitenlanders zich voortdurend leden van marginale groepen voelen in het contact met de Nederlandse bevolking, ervaren zij die Nederlandse bevolking regelmatig als een kerngroep, die de maatschappelijke sleutelposities bezet en discriminerend optreedt ten aanzien van verschillende groeperingen en waarvan de sociale identiteit beantwoord aan het ideaalbeeld van de samenleving.

Dromen

Gezien deze achtergrond is het inderdaad noodzakelijk, zoals het Ontwerp-Minderhedennota voorstelt, dat er meer aandacht besteed gaat worden aan „de wijze waarop de Nederlandse samenleving – zonodig door aanpassing van de eigen normen en waarden – ruimte moet gaan bieden aan minderheden om zich gelijkwaardig en op hun eigen wijze in de samenleving te ontplooien. Met andere woorden: beleidsmatig zullen we er rekening mee moeten houden, dat wij zelf evenzeer deel zijn van het probleem.
In het dagelijkse contact met leden van minderheidsgroepen valt het steeds weer op, dat zij blijven dromen van een terugkeer naar hun eigen land. Ook als is deze droom in onze ogen niet reëel en volgens hun eigen zeggen op dit ogenblik nog niet mogelijk, gezien de sociaal-economische of politieke toestand in

(vervolg op pagina 34)

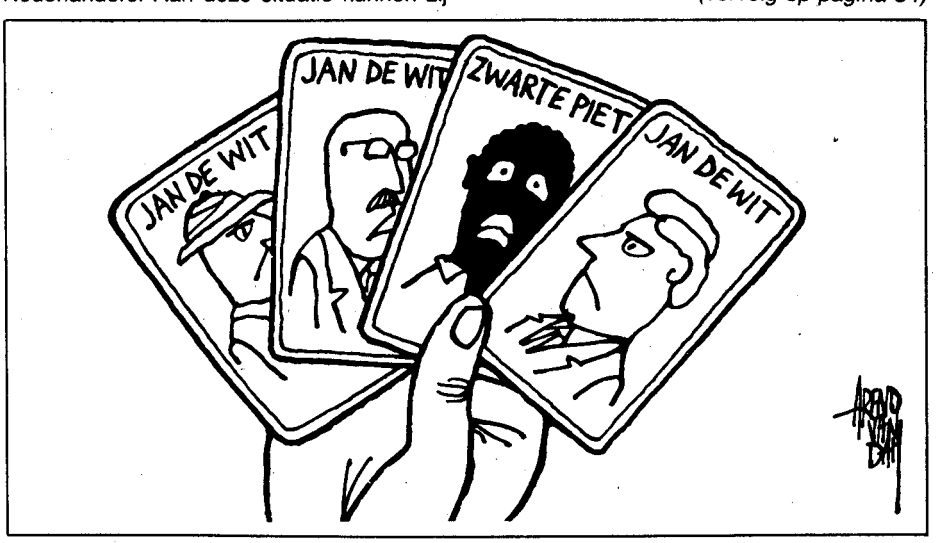

(vervolg van pagina 33)

de herkomstlanden, zij blijven er op hopen, dat die droom toch ooit werkelijkheid wordt. Dit is mede begrijpelijk door het feit, dat zij zich in onze samenleving in een minderwaardige rol geduwd weten door verschillende krachten in de samenleving.
Als we van deze situatie uitgaan, dan hebben de minderheidsgroepen in ons land nog een lange weg af te leggen, voordat zij volledig geaccepteerd en gerekend worden tot mensen, die bij ons horen.

Mogelijkheden

We zullen daarbij rekening moeten houden met een korte en lange termijn politiek. Voor de korte termijn is het belangrijk, dat zij in staat gesteld worden hun achterstand op verschillende niveaus in te lopen. Tegelijkertijd is het echter van belang, dat zij versterkt worden in hun overtuiging dat hun eigen cultureel erfgoed, hun eigen stijl van leven etc. niet onderdoet voor die van de omringende samenleving. Alleen uit een besef van gelijkwaardigheid is het mogelijk verschijnselen als ghetto-vorming, subproletariaat, minderwaardigheidscomplexen etc. te voorkomen.
Voor de lange termijn politiek is het vooral belangrijk, dat er meer mogelijkheden komen voor de tweede generatie, die nu nog vaak tussen de wal en het schip valt. Ondanks een behoorlijke opleiding ligt er op dit ogenblik vaak geen andere toekomst open dan die hun ouders geboden is. Tegelijkertijd zal er meer aandacht besteed moeten gaan worden aan het harmonisch samenleving van de Nederlandse bevolking met de verschillende ethnische groepen in ons land. Dit vraagt een breed acculturatieproces, waarbij ervan uitgegaan moet worden, dat de ons vreemde culturen onze eigen cultuurwereld kunnen verrijken, mits wij er niet van uitgaan, dat wij in alles superieur zijn. Een goed welzijnsbeleid kan hier niet om heen.
Ik denk hierbij wel eens aan de woorden van psalm 120 : 5: „Ik, ongelukkige, dat ik in een vreemd land woon" en eveneens aan de woorden van psalm 119 : 19: Ik ben een vreemdeling op aarde". Deze woorden komen niet uit de mond van de psalmist maar uit die van God. Zoals de psalmist het ziet wordt God zelf vreemdeling en pelgrim en vraagt Hij om van hem te houden en om de volle waardigheid te schenken aan zijn kinderen die dagelijks zich in hun waardigheid aangetast voelen. ◀

J. Th. Rijk
De auteur is werkzaam bij het R.K. vreemdelingpastoraat in 's-Hertogenbosch

IX. B. Nieuwe minderheden

1. Analyse

Door een sterk toegenomen immigratie is de Nederlandse samenleving geconfronteerd met de aanwezigheid van enkele honderdduizenden mensen van buiten ons land: buitenlandse werknemers, Surinamers, Antillianen, vluchtelingen enz.
Gezinshereniging en een hoog geboortecijfer doen verwachten, dat de omvang van de zogeheten culturele minderheden tot 1990–1995 nog zeer sterk zal toenemen.
De positie van deze minderheidsgroepen is alles behalve benijdenswaardig. Op de arbeidsmarkt, bij de huisvesting, in het onderwijs, bij de toegankelijkheid van welzijnsvoorzieningen, op al deze terreinen bevinden zij zich min of meer ontheemd, en gevreesd wordt, dat de eigen cultuur en leefwijze langzaam maar zeker verloren gaan. Dit zou kunnen leiden tot een isolatie van deze nieuwe minderheden van de hen omringende samenleving door ghettovorming.
Vooral voor de jongeren uit de minderheden (de 2e generatie) en in het bijzonder voor de vrouwen is zo'n ontwikkeling fnuikend. Wezenlijk is dat de culturele minderheden in staat worden gesteld hun eigen identiteit te beleven. Een duidelijk respect voor hun eigen aard, gepaard gaande met een straf optreden tegen discriminatie, is een essentiële voorwaarde voor een gelijkwaardige positie van de minderheden en met wie wij immers tezamen de Nederlandse samenleving vormen.

2. Benadering

a. Respect voor de verscheidenheid in de Nederlandse samenleving is een onmisbare voorwaarde voor de culturele, sociale en economische emancipatie van minderheden. Van dit inzicht dienen op hun beurt ook de nieuwe minderheden te profiteren. Vanuit de politiek dient eraan te worden bijgedragen dat de vergroting van de culturele pluriformiteit als een positief feit wordt gewaardeerd. De structuur van de Nederlandse samenleving zal zich derhalve verder in pluriforme zin moeten ontwikkelen om aan de emancipatie van minderheden ruimte te geven.
b. Het overheidsbeleid dient zich te richten op een wederzijds proces van toegroeien naar een multiculturele samenleving, een acculturatie met respect voor elkaars identiteit.
Daarom moeten zowel de sociaal-economische achterstandssituatie als de sociaal-culturele beperkingen in samenhang worden aangepakt.
c. Dit vereist een goede coördinatie van het beleid door een intensivering van de al in gang gezette initiatieven. Het overheidsbeleid dient echter niet eenvormig te worden opgezet, maar juist als een differentiatie naar de onderscheiden minderheden toe. Dit om te voorkomen, dat „de minderheden" als een enkele categorie worden beschouwd en een stigmatiserende werking op de mensen uit deze groepen zal uitgaan.

3. Artikelen

In het kader van het program en de daaruit voortvloeiende visie op de (nieuwe) minderheden zijn de beleidsartikelen welke (mede) op genoemde materie betrekking hebben, geheel geïntegreerd in diverse andere hoofdstukken van dit program (zie o.a. de hoofdstukken II, III, V, VI, VII, IX.A).

(Uit het CDA-program „Om een zinvol bestaan")

Fractiecommissie Culturele Minderheden

Eén van de vele commissies die de Tweede Kamerfractie van het CDA kent is de fractiecommissie Culturele Minderheden. Voorzitter daarvan is Jan Krajenbrink, leden zijn mevrouw Evenhuis en de heren Weijers, Faber, Van Dam, Buikema en De Jonge. Deze commissie heeft onlangs besloten een adviesgroep te formeren, o.a. om zo de contacten met vertegenwoordigers uit de culturele minderheden zelf te leggen en te onderhouden.
In maart 1982 zal een uitgebreide commissie vergadering (UCV) belegd worden over het minderhedenbeleid.
Daarop bereidt de commissie zich thans terdege voor.
Adres van de commissie:
Fractiecommissie Culturele Minderheden
p/a P. G. Kroeger, Binnenhof 1A, Den Haag,
(tel. 070-614911 tst. 2505)

BOEKEN

SDAP-historie actueel belicht

Een politieke biografie van Pieter Jelles Troelstra en een beschouwing over de SDAP en de kiesrechtstrijd in de periode 1894-1913 zijn twee opvallende politiek-historische studies die zich dit najaar onder de nieuw verschenen boekuitgaven bevinden.

Troelstra's biografie „Ik moet, het is mijn roeping" werd samengesteld ter herinnering aan het feit dat het in 1980 een halve eeuw geleden was dat deze leider van de SDAP overleed. De auteurs hebben aan de hand van de beschikbare publicaties van en over Troelstra deze studie opgebouwd rond enkele hoofdthema's. Achtereenvolgens komen aan de orde: Troelstra's jeugdjaren, met daarin veel aandacht voor zijn betekenis als Fries dichter; de taktiekdebatten met de linkervleugel in de SDAP; de discussies rond het algemeen kiesrecht en het debat in 1913 over het aanvaarden van ministerportefeuilles; Troelstra's revolutionair optreden in 1918; zijn laatste jaren in het parlement met daarin onder meer aandacht voor de Vlootwetcrisis. Het boek eindigt met een beschouwing over Het beeld van Troelstra.

De schrijvers hebben er gelukkig niet naar gestreefd Troelstra constant te verdedigen. Het pro en contra van zijn houding bij belangrijke kwesties wordt steeds genuanceerd weergegeven. Veel aandacht is besteed aan de persoonlijkheidsstructuur van Troelstra. Met name de centrale rol die de worsteling bij de keuze tussen het nastreven van doelstellingen via het parlement enerzijds en door middel van revolutionaire aktiviteiten anderzijds, in het leven van deze Fries speelde.

Unieke positie

Tegen die achtergrond is het interessant dat de schrijvers in het slothoofdstuk er op wijzen dat Troelstra's opvattingen over het vervangen van economische macht door politieke democratie ook voor de huidige discussie in de PvdA van groot belang zijn. Geheel onverwacht komt deze conclusie niet. De auteurs publiceerden vorig jaar onder de titel „Troelstra en het model van de nieuwe staat" een uitvoerige studie over het politiek systeem dat Troelstra gewenst achtte om het parlementaire werk te verbeteren. Verrassend is echter dat hier naar Troelstra wordt verwezen voor de oplossing van een klassieke discussie binnen het socialisme, namelijk over de betekenis van het reformisme. Ook heden ten dage houdt deze kwestie de PvdA bezig. Het gaat daarbij met name om de keuze tussen deelname aan een kabinet met „rechts" of oppositie in samenwerking met actiegroepen.

Troelstra verenigde door zijn persoonlijkheidsstructuur en de wijze waarop hij de politiek benaderde zowel het revolutionaire- als het reformistische element van de sociaaldemocratie in zich. Geen van zijn opvolgers heeft dit structureel dilemma voor de sociaaldemocratie zo intens doorleefd. Onder deze spanning is hij geestelijk en lichamelijk uitgeput. Met het verwijzen naar Troelstra wekken de auteurs – onbedoeld – de indruk dat zij deze aan het democratisch socialisme in herente problematiek naar de achtergrond willen schuiven. Maar het is tevens tekenend voor de unieke positie van Troelstra dat men 50 jaar na zijn overlijden opnieuw aandacht voor zijn opvattingen terzake vraagt.

Kiesrecht

Troelstra speelt vanzelfsprekend ook een belangrijke rol in „De SDAP en de kiesrechtstrijd 1894-1913". De SDAP-leider was terughoudend ten aanzien van invoering van het vrouwenkiesrecht. Hij achtte de vrouwen in de kring waar de sociaal-democratie haar kiezers recruteerde hier nog niet rijp voor en verwachtte van het vrouwenkiesrecht voorshands slechts voordeel voor „rechts". De SDAP moest in deze periode haar keuze voor het algemeen kiesrecht krachtig verdedigen tegenover de anarchisten. Uit deze studie blijkt dat binnen de SDAP niet eensgezind werd gedacht over de taktiek ten aanzien van de uitbreiding van het kiesrecht. Er bestond op dit punt met name tussen de SDAP en de vakbeweging een belangrijk verschil. Over het algemeen gaf de vakbeweging voorkeur aan acties voor verbeteringen op sociaal terrein boven het ageren van kiesrechtuitbreiding. Onderling waren de vakbonden over deze zaak overigens niet eensgezind.

Dit boek, waaraan langdurig onderzoek ten grondslag ligt geeft een goed beeld van de problemen waar de SDAP zich ten aanzien van de strijd ten gunste van het algemeen kiesrecht voor gesteld zag. Het is echter jammer dat een korte samenvatting ontbreekt. Nu eindigt dit boek wat abrupt. Wel wordt dit gemis voor een deel goedgemaakt door de opname van enkele interessante bijlagen, waaronder de tekst van het volkspetitionnement ten gunste van het algemeen kiesrecht, in 1910. ◀

H. van Spanning

Ernest Hueting, Frits de Jong Edz en Rob Ney: „Ik moet, het is mijn roeping"; een politieke biografie van Pieter Jelles Troelstra; uitg. Bert Bakker, Amsterdam; 199 pagina's + register; *f* 24,50.

Tom van der Meer, Steven van Schuppen, Sjoerd Veen: „De SDAP en de kiesrechtstrijd"; de ontwikkeling van de Nederlandse sociaal-democratie 1894-1913; uitg. Van Gennep, Amsterdam; 174 pagina's + bijlagen; *f* 38,50.

Gezocht: Werk

Het Regeeraccoord dat ten grondslag ligt aan het tweede kabinet-Van Agt is een dik stuk dat vele onderwerpen bespreekt en regelt. Meer dan de helft van dat dikke stuk gaat over het sociaal-economisch beleid en in die helft is het hoofdthema: hoe helpen we ieder die werken wil en kan aan een arbeidsplaats. In de verkiezingscampagne speelde dat een hoofdrol, de eerste crisis in het kabinet met de lijmpoging ging daarover. De Regeringsverklaring en de algemene financiële beschouwingen trekken die lijn door.

En we kunnen erop rekenen dat de worsteling met de nog steeds toenemende werkloosheid het sociaal-economisch en het politieke beeld van de komende jaren zal beheersen. We dreigen eraan gewend te raken; het passeren van 100.000 en 200.000 werklozen baarde nog opzien. Het werkloosheidspercentage van 10 hebben we zonder al te veel ophef gepasseerd.

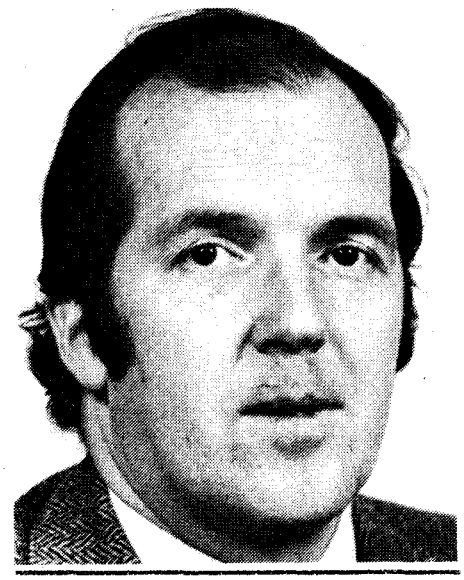

Beeld

Laten we eens een heel ruw beeld van de sociaal-economische situatie proberen te schetsen zonder al teveel gegoochel met cijfers die toch regelmatig veranderen.
De *werkloosheid* is fors opgelopen, het Centraal Planbureau geeft voor 1979-1981 als jaargemiddelden resp. 210.000, 248.000 en 380.000. Voor 1982 voorziet het CPB als jaargemiddelde 475.000. Dat betekent dat het cijfer eind 1982 heel goed boven de 500.000 kan liggen.
Het aantal *arbeidsongeschikten* stijgt voortdurend. Steeds meer jongeren komen erin, hetgeen erop wijst dat de WAO in belangrijke mate een opvang voor werklozen is. Het aantal mensen met een uitkering groeit fors, natuurlijk vooral door het toenemen van de werkloosheid.
De *investeringen* (die moeten helpen nieuwe werkgelegenheid te scheppen) groeien als een koeiestaart: d.w.z. naar beneden, 6,5 % daling in 1980, 10% daling in 1981, hopelijk geen verdere daling in 1982.
Geen wonder dat de werkgelegenheid in de industrie afbrokkelt. En waarom wordt er niet geïnvesteerd? Om te investeren moeten ondernemingen geld ter beschikking hebben en er moet uitzicht zijn op rendement. Nu zijn de laatste jaren de winsten van de ondernemingen voortdurend gedaald. Ze hadden dus zelf geen geld meer en door de sterke daling van hun *eigen vermogen* werd het steeds moeilijker om bij een bank geld te lenen. De dalende winstlijn (in vele gevallen de verlieslijn) lokte ook niet aan tot investeren.

De winsten daalden mede onder invloed van het stijgende aandeel van de lonen in de ondernemingsopbrengsten en van de voortdurende groei van de *collectieve uitgaven* (uitgaven van overheid en sociale fondsen) die bedrijven en partikulieren voelen als de *de druk van de collectieve lasten* die zij moeten opbrengen.
Kan dan de overheid, die dus zoveel naar zich toetrekt, niet voor voldoende werk zorgen? Een tijdlang heeft de overheid de daling van de werkgelegenheid in de partikuliere sector opgevangen door het scheppen van werk bij die overheid en in de verzorgende sector, samen de *kwartaire sector* geheten. Nu is de overheid aan het eind van zijn mogelijkheden. De overheid geeft namelijk veel meer uit dan er binnen komt, de overheid heeft een groot *financieringstekort*. Dat bedraagt al enige jaren rond de 7% van het nationaal inkomen ofwel in geld uitgedrukt een dikke 20 miljard. Daarvoor moet de overheid lenen. Er is uitgerekend dat een financieringstekort van 4 à 4,5% aanvaardbaar is. Dat aanvaardbaar heeft te maken met twee dingen. In de eerste plaats met de ruimte op de kapitaalmarkt: naarmate de overheid meer leent blijft er minder over voor b.v. bedrijven en mensen die hypotheken willen nemen en wordt door deze grote vraag de prijs van het kapitaal, *de rente* hoger.
In de tweede plaats: naarmate de overheid meer leent moet ze *meer rente betalen*. De Miljoenennota voor 1982 becijferde dat door de stijgende schuld en de stijgende rente de overheid in 1982 rond 3 miljard meer rente moet betalen dan in 1981. En dat was ongeveer de hele groei van het nationaal inkomen die voor 1982 op dat moment voorzien werd.
Er is nog een ander sociaal-economisch element dat vermeld moet worden: dat is de *benauwende afhankelijkheid van het aardgas.*
Op de overheidskas heeft het aardgas een geweldige invloed: volgens de Miljoenennota zouden de overheidsinkomsten uit gas van 1980-1982 resp. 12, 18 en 24 miljard bedragen. Dit betekent dat in 1982 18% van de Rijksbegroting gedekt wordt met geld uit aardgas.
Een deel van de problemen waar de Regering nu mee zit komt door deze afhankelijkheid: de verkopen vallen tegen en de opbrengst van de in dollars uitgedrukte uitvoerprijzen ook, door de waardedaling van de dollar.
De positieve bijdrage van het aardgas aan onze betalingsbalans is rond 40 miljard.
Dit bestaat eruit dat wij gas verkopen naar het buitenland wat geld oplevert en dat wij minder energie hoeven te kopen in het buitenland hetgeen geld oplevert.

Samenvattend kunnen we tot de volgende nauw samenhangende conclusies komen:
1. het bedrijfsleven moet meer lucht krijgen
2. het aandeel van de investeringen moet groter worden in onze nationale uitgaven
3. de druk van de collectieve lasten moet omlaag om 1 en 2 te kunnen bereiken
4. de overheid moet minder uitgeven, dus het financieringstekort moet omlaag, hetgeen helpt om 3. te bereiken en meer ruimte op de kapitaalmarkt te bieden tegen een lagere rente
5. met name de overheid moet pogen zijn uitgaven te matigen om minder afhankelijk te worden van het aardgas, want dat is een *eindige bron.*

Dit alles is dan direct en indirect gericht op herstel van de werkgelegenheid in de particuliere sector. Herstelt die zich dan kan op die basis ook de werkgelegenheid in de kwartaire sector uitgebreid worden zonder dat dat „windhandel" is.
De vraag rijst hoe de huidige problemen hebben kunnen ontstaan. Een erg vereenvoudigd antwoord is dat we te lang gedaan hebben of de grote groei uit de zestiger jaren altijd

zou blijven. We hebben ons veel te laat aangepast, waarschijnlijk mede omdat dit pijnlijke (verdelings)keuzen zou meebrengen. Ik wil voor een analyse van het ontstaan van de huidige situatie verwijzen naar het werkstuk „Economische teruggang aanzet nieuwe levensstijl" van drs. H. Borstlap in CD/ACTUEEL van 28-3-'81.
Een tweede vraag is: kan een land dat zo afhankelijk is van het buitenland als Nederland zichzelf op eigen kracht weer tot bloei brengen? Het antwoord is: neen, de economie in het buitenland heeft via exportkansen en rente een grote invloed op ons, maar we kunnen wel onze eigen uitgangspositie via meer investeringen, lagere lasten en kleiner financieringstekort zo goed mogelijk maken. En zelfs bij economische opbloei blijft er mogelijk te weinig werk. Dan moeten we de bestaande hoeveelheid werk zo eerlijk mogelijk verdelen, b.v. via deeltijdbanen.
In Regeeraccoord, lijmaccoord (Halberstadt en De Galan) en Regeringsverklaring vinden we deze elementen terug: het streven naar werkgelegenheid door stabilisatie van de collectieve lastendruk en door verlaging van het financieringstekort naar 6,5% in 1982 en naar 4,5% aan het einde van de kabinetsperiode. De bedoeling is dat deze werkgelegenheid vooral wordt geschapen in de marktsector waarvoor de investeringen moeten toenemen.

Matigen

Dat leidt dan tot bezuinigen, ombuigen en matigen. De overheid moet bezuinigen en ombuigen niet omwille van het bezuinigen en het ombuigen maar om de collectieve lasten te stabiliseren of terug te dringen en ook het financieringstekort te verkleinen.

De particuliere inkomens moeten matigen om meer investeringen mogelijk te maken in de bedrijven en om nog een heel belangrijk ding, namelijk het handhaven van de sociale zekerheidsuitkeringen. De sociale zekerheid is gekoppeld aan de lonen, lopen deze uit de hand dan gaan de uitkeringen mee en dan wordt stabilisatie van de lastendruk een illusie.
Over manier waarop, tempo waarin en volgorde waarin deze door ieder gewenste doeleinden bereikt moeten en kunnen worden gaat de huidige discussie in bedrijfsleven, tussen sociale partners en in de politiek.

Ik wil een paar probleempunten kort aangeven:

– als bij bezuinigen de koopkracht daalt, schaadt dit dan de afzet van het bedrijfsleven en daarmee de werkgelegenheid? Dat is een kwestie van doseren, gepoogd moet worden consumptiedaling op te vangen door investeringen en export;
– de winst-werkdiscussie. Moet loonmatiging per definitie tot meer arbeidsplaatsen leiden? Daarin is geen direct verband, het gaat om versterking van het bedrijfsleven met het oog op de werkgelegenheid. Dat kan ook betekenen niet failliet gaan of betere concurrentiepositie;
– het streven naar korte termijn werkgelegenheidssucces verleidt tot het scheppen van meer kwartaire arbeidsplaatsen. Dat kan via de daarvoor nodige collectieve lasten de voor de kwartaire arbeidsplaatsen nodige gezonde basis in de marktsector uithollen. We moeten ons realiseren dat de problemen in lange tijd groeiden, ze zijn niet in een paar maanden of zelfs een paar jaar opgelost;
– moet de overheid het voortouw nemen en de verantwoordelijkheid dragen voor de werkgelegenheid of doet het bedrijfsleven dat? Het CDA gelooft in de verantwoordelijkheid van de sociale partners. De overheid moet niet door te veel aan zich te trekken hen tot passiviteit en onverschilligheid brengen. Daarom geven wij voor het scheppen van werk ook verre de voorkeur aan investeringsloon boven een „solidariteitsheffing".[1]
Vrijwillige solidariteit is beter dan opgelegde.
– de sociale zekerheid. Hiervoor wil ik verwijzen naar de partij-politieke discussie.

In de moelijke sociaal-economische zaken bij deze discussiepunten met vaak ook ideologisch verschillende opvattingen moeten wij als Nederlanders elkaar, met geven en nemen, zodanig zien te vinden dat de mens, voor ons beelddrager Gods, zijn verantwoordelijkheid t.o.v. God en de naaste zo goed mogelijk kan waarmaken. Die opgave waarmaken zal de komende tijd niet makkelijk zijn. Hij vergt veel tolerantie en vertrouwen. ◀

G. Gerritse
lid CDA-Tweede-Kamerfractie

Vragen:

1. Bent u bereid in koopkracht achteruit te gaan, als dat de werkgelegenheid kan verbeteren? In uw eigen bedrijf? In uw bedrijfstak? Voor een anoniem plan uit Den Haag?
2. Kunnen werkgevers en werknemers vrij gelaten worden met betrekking tot de loononderhandelingen? Moeten zij dan ook niet de gevolgen van hun handelen voor de werkgelegenheid zelf dragen en dus niet op de overheid afwentelen?
3. Hebt u ideëen over het scheppen van arbeidsplaatsen? Hoe denkt u over deeltijdbanen?
4. Wat heeft uw voorkeur: investeringsloon of solidariteitsheffing? En waarom.

[1]
investeringsloon = het in de bedrijven laten van arbeidsloon
solidariteitsheffing = de door het kabinet voorgestelde tijdelijke verhoging van de loon- en inkomstenbelasting

Commissie werkgroepenwerk

Er zijn van die perioden, waarin je ordners sluit en weer nieuwe ordners opent. Dat vergaat mij, nu ik na 5 jaar zitting te hebben gehad namens de rechtstreekse leden in de Centrale Werkgroep, nu Commissie Werkgroepenwerk geheten, opgevolgd werd door mevrouw Boey-Bukman, afgevaardigde van het CDA-Vrouwenberaad. De Commissie werkt onder de Stichting Kader- en Vormingswerk en heeft een andere samenstelling gekregen.

Wat doet de Commissie?

Al jaren, destijds onder de bloeiperiode van de KVP, was deze „stuurgroep" aktief met het aandragen van materiaal naar de vele discussiegroepen in het land. We hebben het werk over de fusie heengetild, aanvankelijk onder voorzitterschap van mevrouw M. Nagel-Cornelissen, daarna, tot op dit moment, onder voorzitterschap van de heer J. van Maasakkers. Het werk wordt administratief-organisatorisch ondersteund door mevrouw G. v. d. Heijden-v. d. Eerden en bloeit opnieuw onder de nieuwe CDA-vlag.
De „stuurgroep" werkt eenmaal per maand geruisloos in Den Haag, beoordeelt de discussiestukken en de vragen en stuurt het via CD/ACTUEEL het land in.
Het werk resulteert in langdurige discussies in CDA-huiskamers. Er staan daarbij twee doelen voor ogen: het informatie/vormingsaspect naar de leden toe èn de antwoorden op vraagstukken geven „voeding" vanuit de basis naar de fractie. Voor de kamerleden is het dan ook een uitstekende graadmeter hoe over essentiële zaken gedacht wordt bij de leden. Reden waarom in de werkgroep kamerleden zitting hebben. Op het ogenblik zijn dat de heer H. Eversdijk en de heer R. v.d. Linden. Verder wordt de commissie bemand door mevrouw Huberts, mevrouw T. Bot, en de heren Jonker en Borstlap.
Ik roep de leden op gebruik te maken van deze goede mogelijkheid tot discussiëren over belangrijke actuele politieke onderwerpen. Op het CDA-bureau kunt u inlichtingen krijgen over de opzet van eventuele nieuwe huiskamergroepen of over bestaande groepen, wellicht in uw omgeving.
Voor leden van de Commissie Werkgroepenwerk veel succes toegewenst.

Mária A. E. Chorus-Menken.

Christen-democraten in Afrika

Wie het optreden van de Christen-democratie juist ook buiten Europa probeert te volgen, valt het al snel op hoezeer op het Afrikaanse continent onze stem ontbreekt. Toch zijn vele Afrikanen in hun benaderingen van de problemen ons nabij, al gebeurt dat veelal onder een ander „etiket". Die verwantschap blijkt in persoonlijke gesprekken heel didelijk.
Ongeveer 4 jaar geleden besloot de chirsten democratische fractie in het Europees Parlement (in samenwerking met de Wereld Unie van christen democraten) om een specifieke actie te ondernemen t.b.v. de CD-president in Afrika.
Dat betreft dan niet alleen het leggen van contacten tussen Europese christen democraten en Afrikanen, maar óok en vooral het stimuleren van de Afrikaanse Christen Democratie zelf.
In nauwe samenwerking tussen fractie, wereldunie en personen uit de Afrikaanse politieke, vakbonds, culturele en vrouwenbewegingen word in 1980 een eerste symposium gehouden in Kigali in Rwanda. Deze bijeenkomst van ruim 60 Afrikanen met kleine delegaties uit fractie en wereldunie, werd algemeen als een succes ervaren.
ein de wandelgangen van de jaarlijkse vergadering van het Paritair Comité (parlementair orgaan van de overeenkomst van Lomé); zijn contacten bevestigd en uitgebreid.
Zeer onlangs vond te Nairobi in Kenya een vervolgbijeenkomst plaats, waar in kleinere kring met name organisatorische kwesties werden besproken. Zeer duidelijk bleek bij de Afrikanen de wil te bestaan zelf vorm te geven aan deze ontwikkeling. Tot voorzitster van het zg. Afrikaans Comité werd gekozen mevrouw Anne-Marie Sobai uit Senegal.
Wat de Europese zijde aangaat:

- tussen fractie en het Europees Parlement en de wereldunie is een overleg-werkgroep ingesteld, welke jaarlijks de grote lijnen van de te voeren actie zal vaststellen;
- in Brussel bestaat sinds een goed jaar de zgn. Afrikaanse Stichting, die nauwe personele banden met fractieleden onderhoudt en daarnaast formele betrekkingen kan gaan onderhouden met b.v. de Europese Commissie. Het ligt in de bedoeling dat juist via deze Stichting de toekomstige interafrikaanse vereniging van christen democraten enige armslag verkrijgt voor het vele te organiseren werk.

Uiteindelijk zou hieruit een Afrikaanse afdeling van de wereldunie van christen democraten kunnen groeien.

Dat aan een specifieke actie en georganiseerde aandacht dringend behoefte is, moge alleen al blijken uit de intensieve politieke bemoeienissen van o.a. communistische en socialistische zijde. Voormannen van die bewegingen reizen af en aan. Onlangs vond ook een Afrika-tournee plaats van de Europese liberalen. Op zo'n enorm continent tegelijk zo dichtbij, bestaan slechts 3 zich formeel en openlijk christen democratisch noemende politieke bewegingen. En toch, zoals hiervoor gezegd, vindenwij de idealen en doelstellingen van onze christen democratische beweging in veel breder kring terug. Het is de moeite waard daaraan voort te werken. Op afzienbare termijn zullen daarom in dat kader een aantal vooraanstaande Europese Christen democraten een aantal Afrikaanse hoofdsteden bezoeken om daar Afrikaanse leiders te ontmoeten en de relaties te versterken. ◀

Willem Vergeer, lid Europees Parlement voor de fractie van de Europese Volkspartij

VECHTEN VOOR VOEDSEL
SOLIDARIDAD

Elke dag opnieuw
niet weten
hoe je maag gevuld
zal worden.

Solidaridad steunt groepen
kleine boeren en krottenbewoners
in heel Latijns Amerika
die vechten voor voedsel.
Met hun vakbonden, koöperaties
en basisgroepen vechten zij voor
een rechtvaardige verdeling van
voedsel en grond. Die organisaties
verdienen onze steun.

Den Haag Gironummer: 1804444

LAAT WAT VAN JE HOREN!
SOLIDARIDAD

Voedsel is er genoeg.
Het wordt alleen niet goed verdeeld.
Er is grond genoeg om voedsel op te verbouwen. Maar grond wordt vaak gebruikt voor winst-gewassen.
Vooral de armen trekken zo aan het kortste eind.

Voer daar aktie tegen.
Schrijf brieven aan Braziliaanse boeren ter ondersteuning van hun strijd.
Ondervraag Nederlandse soja-importeurs. Vraag parlementsleden om een goede warenwet.

VRAAG INFORMATIE!
Gratis kaarten met teksten, adressen en informatie verkrijgbaar bij Solidaridad.

Solidaridad, een aktie die niet alléén om geld vraagt, maar ook om uw mening over onze eigen handel en wandel. Laat je horen!

Laan van Meerdervoort 148 2517 BE Den Haag Tel.: 070-655207 Gironummer: 1804444

NOORD WEST TOT OOST ZUID

Samengesteld door L. Veerman

AVEBE lost eigen problematiek goed op

Dwingeloo – De werknemers van AVEBE en de boeren kunnen tevreden zijn over de wijze waarop het aardappelmeelconcern AVEBE de huidige problematiek bij dit bedrijf oplost. Dat is de mening van het Tweede Kamerlid Jan van Noord (CDA) tevens voorzitter van de Drentse Christelijke Boeren- en Tuindersbond uit Dwingeloo. „Het is een positieve zaak dat AVEBE tracht de nare bijverschijnselen van de sanering te regelen zonder gedwongen ontslagen", aldus Van Noord die uiteraard betreurt dat er arbeidsplaatsen verdwijnen bij AVEBE.
„Deze nieuwe saneringsoperatie was geen verrassing," aldus de landbouwexpert van het CDA. „Men moet niet vergeten dat de zaak niet op stel en sprong wordt geregeld. De huidige campagne loopt gewoon door en de boeren kunnen hun aardappelen normaal blijven leveren."
Hij wijst er op dat de fabrieksaardappeltelers voor het opslaan van de aardappelen al kunnen rekenen op een tegemoetkoming van AVEBE. „Maar als die niet toereikend is zou het ministerie van Landbouw kunnen bijspringen," vindt Van Noord.

Extraatje voor provinciale vrouwenraad

De Haag – De fracties van VVD en CDA in de provinciale staten van Zuid-Holland hebben tijdens de derde vergadering over de begroting van de provincie een motie ingediend om meer geld voor de vrouwenraad beschikbaar te stellen. Volgens de twee partijen is die raad er in de begroting voor 1982 met een post van 46.758 gulden maar karig van af gekomen. De liberalen en christen-democraten stellen dat 80.000 vrouwen in Zuid-Holland lid zijn van één van de 22 bij de vrouwenraad aangesloten organisaties. De indieners van de motie menen dat de raad enkele betaalde krachten en een grotere ruimte nodig heeft om goed te functioneren.

Kwetsend toneel in Franeker

De heer B. van Amerongen, CDA-raadslid te Franeker, betuigde tijdens de raadsvergadering van harte zijn instemming met de brief, die de afdeling van de Reformatorische Politieke Federatie onlangs aan het gemeentebestuur richtte. Daarin werd een grote afkeuring uitgesproken over het optreden van het duo Leen Jongewaard en Robert Long met hun programma „Tot hiertoe heeft de Here ons geholpen", in het cultureel centrum de Koornbeurs. Men achtte het ontoelaatbaar, dat een dergelijk programma, dat kwetsend is voor een groot deel van de bevolking, in een openbaar gebouw als de Koornbeurs wordt uitgevoerd.
De heer Van Amerongen vond het onjuist, dat dit soort artiesten een jaar van tevoren al gecontracteerd wordt, zonder dat het programma nog bekend is. „En waarom veel mensen in het diepst van hun overtuiging zo te kwetsen, maar wat nog erger is, de naam van God zo door het slijk te halen?" zo vroeg hij zich af. „De Koornbeurs als gemeentelijk gebouw is er voor de hele bevolking, maar zo kan het niet."

Brabantse lijsttrekker

Gilze Rijen – De Brabantse CDA-ledenvergadering heeft met een langdurig applaus de verkiezing bevestigd van Paul Wagtmans uit St. Willebrord tot lijsttrekker voor het CDA bij de komende verkiezingen van Provinciale Staten.
Voor het overige waren de Westbrabantse afgevaardigden in de vergadering allesbehalve tevreden over de kandidatenlijst.
Van de afdeling Bergen op Zoom was het G. Venne die er namens de Zuidwesthoek van Brabant zijn verontwaardiging over uitsprak dat zijn gebied zo slecht vertegenwoordigd was. „De hoogst geplaatste Westbrabander is een Roosendaler," zei hij „en die kennen wij niet eens. De eerste die wij wel kennen, Hein Schellekens uit Bergen op Zoom, staat op de 42ste plaats."
De Steenbergenaar J. van Poppel sloot zich bij dat protest aan en andere Westbrabantse afgevaardigden onderstreepten zijn woorden met applaus.

14 CDA-burgemeesters in Zuid-Limburg

Den Haag – Minister Van Thijn (Binnenlandse Zaken) heeft in negentien nieuwe Zuidlimburgse gemeente veertien CDA-leden tot burgemeester benoemd. De overige posten zijn toegewezen aan leden van de PvdA (1), VVD (2), PPR (1) en D'66 (1).
De benoemingen waren noodzakelijk door de gemeentelijke herindeling van Zuid-Limburg die het aantal gemeenten per 1 januari van 58 tot 23 terugbrengt. In vier gemeenten was geen burgemeestersbenoeming nodig. De verdeling van het totale aantal burgemeestersposten in Zuid-Limburg over de politieke partijen is daardoor per 1 januari: 17 CDA, 2 PvdA, 2 VVD, 1 D'66 en 1 PPR.
Een dergelijke verdeelsleutel was in grote lijnen al overeengekomen tussen de Limburgse commissaris der koningin Kremers en oud-minister van Binnenlandse Zaken Wiegel.

CDA en VVD dansen om Bergse burgemeesterstoel

Tussen het CDA en de VVD is een pittige strijd gaande om het burgemeesterschap van Bergen op Zoom dat vrijkomt nu CDA'er Van de Laar om gezondheidsredenen vertrekt.
Volgens bronnen in politiek De Haag is oudstaatssecretaris mr. Gerrit Brokx uit Teteringen een serieuze CDA-kandidaat voor de Westbrabantse gemeente. Ook de naam van oud-milieuminister Ginjaar (VVD) circuleert in Den Haag, maar VVD-kringen beweren dat Ginjaar absoluut geen kandidaat is. Men verwijt politieke tegenstanders het „droppen" van Ginjaars naam om de VVD-aanspraken op Bergen op Zoom te verzwakken, aangezien de ex-minister al verhoudingsgewijs oud is.
De VVD heeft getalsmatig gezien sterke aanspraken op Bergen op Zoom, maar in CDA-kringen wordt ernstig betwijfeld of commissaris der koningin Van der Harten bereid zal zijn een VVD'er voor te dragen; hij zou een voorkeur hebben voor de CDA'er drs. A. Stadhouders, burgemeester van het Overijsselse Haaksbergen. Hij was dit jaar ook al kandidaat voor Oss, maar Van der Hartens voordracht werd toen niet gehonoreerd door Wiegel die een PvdA'er benoemde.
Bij Brabantse burgemeestersbenoemingen speelt nog een rol dat het CDA zwaar overtegenwoordigd is en de beide andere grote partijen, PvdA en VVD, een marginaal rolletje meespelen. Het was zowel het beleid van oud-minister Wiegel als van z'n opvolger Van Thijn om de CDA-machtspositie minder omvangrijk te maken, maar het doorbreken van de Brabantse „machtsstructuren" is moeilijk. Tenslotte is minister Van Thijn in redelijke mate afhankelijk van de voordracht van de commissaris der koningin. Ingewijden zeggen dat deze er veel aan zal doen om Bergen op Zoom voor het CDA te behouden.

Hypotheken tot 130%!
* tot 130% van de executiewaarde; * rente 11,4% vanaf 6-8-'81; * inkomen echtgenote telt mee bij beoordeling; * Desgewenst volledige gratis begeleiding bij de aankoop van uw huis; * landelijke service. Tevens overbruggingskredieten.
Stoorvogel Hypotheken
Nieuwe Tuinen 19, 2678 AH De Lier
Tel. 01745 - 5600-5800.

UW MENING

In deze rubriek worden reacties geplaatst van lezers.
Opname in deze rubriek behoeft geen redactionele instemming te betekenen.
De redactie behoudt zich het recht van bekorting voor.

De schepping als zodanig

De kernwapens hebben een behoefte doen ontstaan aan argumenten gericht op een selectieve afwijzing van juist deze categorie wapens. Vaak wordt gezegd dat in het bijzonder dit soort wapens een aanranding van de schepping zou inhouden. In het program van uitgangspunten van het CDA spreekt men zelfs van de schepping als zodanig, dat is „de schepping als schepping". De opstellers hadden waarschijnlijk even behoefte aan een rekoefening. Ik vind dat men met de bijbelse termen voorzichtig moet omgaan.
Juist door hun emotionele waarde kunnen ze zo gemakkelijk worden gebruikt als leuzen, over de inhoud waarvan men verder niet na behoeft te denken. Het direct verband leggen tussen kernwapens en schepping lijkt mij onjuist.
Inzichtelijker wordt de problematiek als men de kernwapens in verband zou brengen met Genesis drie, waar sprake is van de scheuring die in de schepping is ontstaan, van de scheiding tussen goed en kwaad, doordat de mens zijn hand heeft uitgestrekt naar vermogens die niet voor hem bestemd waren, vermogens die boven de menselijke maat liggen (vers 5).
Als men de kernwapens onder deze belichting zou willen zien dan stuiten wij ook op de onomkeerbaarheid van dit menselijk handelen. De vlucht terug in het paradijs is afgesloten. De mens heeft de voor hem dan nieuwe werkelijkheid te aanvaarden. Hij dient de aarde te bewerken met behulp van de mogelijkheden die hem gelaten zijn, met de realiteit van de dood voortdurend onder ogen (vers 19).
Ik denk dat de mogelijkheden tot vernietiging, voortgekomen uit de ontwikkeling der kernfysica, voorgoed in onze handen zijn gelegd. Vluchten kunnen we alleen in de illusie. Iedereen is daartoe geneigd maar ons vertrouwen kunnen we het beste stellen in hen die deze neiging weten te onderdrukken en die de werkelijkheid handelend tegemoet treden.

R. G. Bolten, Leeuwarden.

Briefwisseling (2)

De briefwisseling tussen Piet van Tellingen en Ton de Kok in CD/AKTUEEL van 28 november over de kernwapenwedloop is voor mij symptomatisch voor zeer veel discussies in CDA-verband. Aan de ene kant staat – noem het voor alle duidelijkheid – de profetische oproep tot bekering. Het moet anders en daar moeten we hier en nu mee beginnen. Het is een aanpak, die in de concrete situatie nog uitzicht op betere tijden wil bieden. Een dergelijke aanpak is goed en zelfs noodzakelijk. Wat je dan zou mogen verwachten in de discussie is dat gezamenlijk wordt gezocht naar de vertaling van dat perspectief in de concrete politieke daden. Het tegenovergestelde gebeurt vaak. Nadat er wat over de bol is geaaid (meer dan ooit nodig na het succes van 21 november) begint men het perspectief af te breken.
Ton de Kok doet dat wel heel expliciet. Eerst verheft hij de brief van Piet van Tellingen tot een vrijwel onaantastbare hoogte door te stellen „dat op een dergelijk vlammend protest nauwelijks een antwoord past". (Dat is een begin van niet serieus nemen enerzijds en veel CDA-leden tot vriend trachten te houden anderzijds). Daarna verwijst hij al snel naar „tegenkrachten... die hun oorsprong vinden in mijn gevoel voor de alledaagse politieke realiteit".
Hij geeft dan een aantal punten aan, die het perspectief van Van Tellingen ongeloofwaardig willen maken. Dat leidt dan niet tot de andere kant van dezelfde medaille, maar gewoon tot een heel andere medaille.
Ton de Kok stelt ergens in zijn brief „Piet, vergeet het maar", het lijkt mij dat die ontboezeming meer op de hele brief slaat dan alleen op die ene passage waarop de uitspraak direct betrekking heeft.
Ton de Kok stelt: „Dat politici het nul-optievoorstel publiekelijk als historisch uiterst belangrijk kwalificeren is hun plicht. Ze kunnen moeilijk van de daken verkondigen dat ze het als een complete illusie beschouwen". Zo politiek bedrijven maakt de afstand tussen kiezer en gekozene steeds groter en maakt de politiek ongeloofwaardig. Een bestuurssysteem waar het voor bestuurders als een plicht wordt gezien dat spreken en handelen niet in elkaars verlengde liggen lijkt me – eufemistisch gezegd – niet christen-democratisch.

Jan Westra, Dussen.

Vrouwen in de politiek

In onze hedendaagse maatschappij is het nog altijd zo, dat er veel meer mannen zijn dan vrouwen, die een verantwoordelijke positie hebben. Vrouwen, die gezag hebben, zijn meestal degenen, die door studie een gelijkwaardige functie hebben bereikt als hun mannelijke collega's.
Maar als ze besluiten te trouwen en ze geven hun functie op, dan verliezen ze veel van hun gezag en aanzien.
Hieruit concluderen we, dat bij een verkiezing toch altijd weer de eerste keus zal vallen op een man, want de meeste vrouwen die zich inzetten voor onze partij, zijn gehuwde vrouwen zonder een verantwoordelijke functie buitenshuis.
In Brabant staan er voor de komende statenverkiezingen op dit moment vijf vrouwen op een verkiesbare plaats tegenover vijfendertig mannen. Dat is heel erg weinig.
Zijn er dan geen vrouwen, die zoveel inzicht en kennis bezitten om een politieke functie te kunnen bekleden?
Ja, ze zijn er wel degelijk. Maar ze krijgen het vertrouwen slechts heel langzaam en heel moeilijk. Met deze realiteit voor ogen zullen we zelf de weg moeten vinden, die er toe leidt dat mannen ons als gelijkwaardige gesprekspartners accepteren. Het zou juist zijn als hier richtlijnen voor kwamen en goede afspraken. En dat is de taak waar het CDA-Vrouwenberaad zich sterk voor moet maken. De vrouwen hoeven niet te overheersen, maar ze hebben het recht om te bewijzen wat ze waard zijn, anders zou het gevolg wel eens kunnen zijn, dat de roep om eigen vrouwenpartijen steeds groter wordt en daarmee zouden we dan bereiken dat we meehelpen aan de afbraak van onze partij. En wie is daarmee gediend?

A. G. Wuffen-Bonder, Tilburg.

Hoe christelijk is ons CDA?

Twee soorten kerkelijke mensen verguizen graag de C van het CDA. Een groep à la Spijkerboer enz. durft zelfs zover te gaan, door te schrijven, dat men nog nooit iets positiefs gezien heeft van die C.
De andere groep beweert, dat wij niet christelijk genoeg zijn, doordat wij de specifieke Evangelie-verkondiging Bijbelse uitspraken enz. te weinig naar woord en daad in het openbaar naar voren brengen. Voor beide komt het hierop neer, dat men alles omdraait; de kerken en zij die het Woord verkondigen, verschuilen zich achter zo'n partij, omdat zij gefaald hebben; de afval wordt maar steeds groter. De kerken zou onze partij richtlijnen moeten geven, zodat zij die het moeten ver-

(vervolg van pagina)

tolken in het CDA zich gesteund weten om dat rentmeesterschap te moeten volbrengen en ondanks hun en ons falen er toch nog iets terecht komt van de Evangelische opdracht. Mensen oproepen tot bekering enz. als christen te vechten tegen een verder verval op alle terreinen, is in de eerste plaats een kerkelijke opdracht en in de politiek heeft men christelijke partijen nodig om hen hierin te helpen waar dit politiek mogelijk is.

A. Noordam, Maasland.

Excuses

Pijkel Schröder, de vroegere voorzitter van de Rooie Vrowuen, heeft haar excuses aangeboden aan het Vrouwenberaad. In haar congresrede zei ze dat het CDA een partij is die stoelt op gezellige gezinnetjes, kneuterige liefdadigheid en de toewijding van de huisvrouw.
In haar brief schrijft Pijkel, dat deze uitlating niet alleen een deel van de CDA-vrouwen geldt, maar ook o.a. een deel van de PvdA-vrouwen.
Het Vrouwenberaad accepteert haar excuses, maar wij zijn wel van mening dat niemand het recht heeft, vrouwen in een hoek te drukken die kiezen voor een andere levensstijl.
Dit komt betuttelend over en daar is de emancipatie niet mee gediend.

Nel Zuidema-van Dijk
secretaris CDA-Vrouwenberaad.

Kinderbijslag

Twee belangrijke constateringen doet het Tweedekamerlid S.C. Weijers in CD/ACTUEEL van 28 nov. jl. n.l.

1. In de Kinderbijslag zit geen groei in tegenstelling tot b.v. de W.A.O.
2. In de sector van de Kinderbijslag is al meer dan 1 miljard bezuinigd.

De meerderheid van de Tweede Kamer inclusief onze eigen fractie doet daarbij tevens de uitspraak dat er geen inkomensafhankelijke kinderbijslag mag worden ingevoerd en tevens spreekt zij uit dat de kinderbijslag boven de 18 jaar wordt afgeschaft met gelijktijdige invoering van een nieuw systeem van studiefinanciering.
Dit zijn bedenkelijke uitspraken, die de zekerheid, c.q. de rechtszekerheid van deze Sociale wet tot de bodem toe aantasten door terecht enerzijds de kinderbijslag los te zien van het inkomen, maar anderzijds een ander systeem van studiefinanciering in het leven willen roepen, waarbij het belastbaar inkomen waarschijnlijk wel weer een belangrijke factor zal zijn.

Een uitspraak met dubbele bodem, politiek misschien leuk gevonden, maar in het kader van een eerlijke afweging nauwelijks verkoopbaar.
In onze geest zien we de honderden ambtenaren al klaar staan om al die verzoeken voor studiebijdrage af te wijzen.
Voor de CDA-fractie is dit een slecht begin bij de start van het nieuwe Kabinet, en we behoeven niet lang te raden wie ook nu weer het kind van de rekening zullen zijn.

CDA-bestuur Bocholtz. (Z.L.)

Decembernummer C-D-Verkenningen:

Negentig jaar na „Rerum Novarum" is dit najaar de encycliek „Laborem exercens" (Over de menselijke arbeid) uitgebracht. Hierin wordt opnieuw het katholieke sociale denken uiteengezet, toegesplitst op de sociaal-economische vraagstukken van nu. In dit nummer zal het katholieke sociale denken centraal staan.
Allereerst schrijft pater Oswald von Nell-Breuning S.J. over zijn betrokkenheid bij het opstellen van „Quadragesimo Anno", dat in 1931 – veertig jaar na „Rerem Novarum" – verscheen. Von Nell-Breuning is thans 91 jaar en leeft in het Jezuietenklooster bij de Theologische Hogeschool van Frankfurt. Hij heeft op uitnodiging van de redactie een bijdrage geschreven over zijn betrokkenheid bij het opstellen van „Quadragesimo Anno", waarvan hij de belangrijkste auteur was. Hij schrijft over de bijzondere tijd waarin deze encycliek temidden van opkomend natonaalsocialisme is geschreven en over zijn schaarse contacten die hij hiervoor onderhield met de paus. Von Nell-Breuning beschrijft de pogingen die zijn gedaan om elementen uit deze encycliek corporatistisch uit te leggen. Hij neemt daar krachtig stelling tegen, en komt met een uitleg over de rol van maatschappelijke verbanden en de relatie tot de staat die niet ver afstaat van hetgeen protestanten plegen aan te duiden met „soevereiniteit in eigen kring".
Vervolgens bespreekt prof. dr. C. J. Rijnvos de jongste encycliek over de arbeid „Laborem exercens". Hij gaat vooral ook in op de vraag of de kerk wel competent is om zich in te laten met de sociale vragen, op de wijze zoals ze doet. Rijnvos brengt zijn twijfels hieromtrent onder woorden. Zijn eigenlijke bespreking van de inhoud van de encycliek spitst zich vervolgens toe op hetgeen daarin wordt opgemerkt over de klassenstrijd en de eigendom van de produktiemiddelen.
Negentig jaar na „Rerum Novarum" wordt niet alleen een nieuwe encycliek over de arbeid uitgebracht, maar vindt ook de fusie plaats van het Nederlands Katholiek Vakverbond met het NVV in de Federatie Nederlandse Vakbeweging. Deze fusie werd eind september jongstleden een feit. De vraag komt op hoe deze ontwikkeling naar de fusie is verlopen en wat de invloed ervan zal zijn op het katholieke sociale denken, dat in het verleden van zo grote invloed is geweest op de sociale wetgeving in ons land. De heer Mertens, oud-voorzitter van het NKV, beschrijft deze ontwikkeling uitvoerig en geeft zijn persoonlijke visie.

Tenslotte bespreekt oud-Tweede Kamerlid M. W. Schakel de studie van Van Schendelen, getiteld „Leden der Staten-Generaal, . . .".

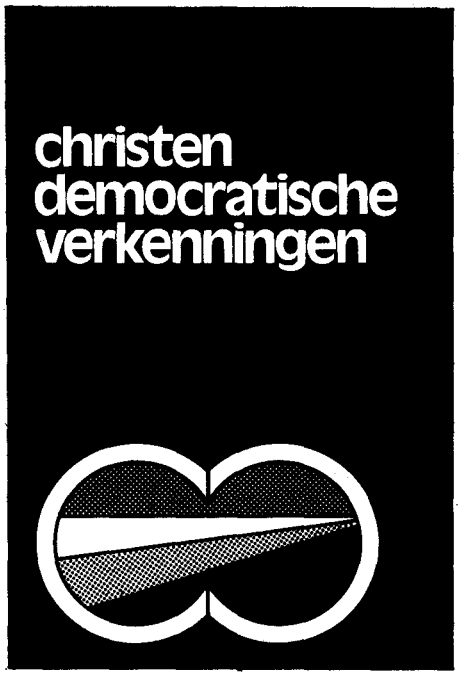

Bon

Ik abonneer mij op Christen Democratische Verekenningen voor
O ƒ 45,– per jaargang
O ƒ 35,– per jaargang
(lid CDJA/student tot 30 jaar)
O Ik bestel hierbij het decembernummer à ƒ 5,–.

Naam: .....
Adres: .....
Woonplaats met postcode: .....
.....

Deze bon in enveloppe zonder postzegel zenden aan: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, antwoordnummer 1904, 2500 WB 's-Gravenhage.

Cursus raadsleden

De cursus voor (aspirant)-raadsleden is klaar. Voor wie is de cursus?
De cursus is bestemd voor mensen die volgend jaar wellicht raadslid worden. Voor bestuursleden van afdelingen die de CDA-fractie beter willen gaan volgen. Voor mensen die meedoen of mee willen gaan met fractiebegeleidingswerk. De cursus is ook voor mensen die al een tijdje raadslid zijn en een opfrissertje willen.

Programma

De cursus is een introductie in een aantal problemen waar je als raadslid mee te maken krijgt zoals de inrichting van de gemeente en de positie van het raadslid, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, onderwijs, welzijn en subsidie. De cursus is niet gericht op kennisoverdracht, daarvoor is er cursusmateriaal, dat u zelf kunt bestuderen. Nee, de cursus is bedoeld om te leren hoe je als CDA-raadslid, als christen-democraat tegen zaken aan moet kijken en hoe je om moet gaan met de problemen die je (mee) op moet lossen.
Het ligt in de bedoeling alleen daar cursussen te geven waar behoefte aan deze cursus gebleken is. Dus als u interesse heeft voor deze cursus, die op zoveel mogelijk plaatsen in het land gegeven zal worden, dan moet u dat even laten weten aan de Stichting CDA Kader- en Vormingswerk, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag, tel. 070-924461 t.a.v. Harm Waterborg.
Het is zinvol om, voordat u contact met ons opneemt in uw omgeving of gemeentelijke afdeling na te gaan of er ook bij anderen interesse bestaat voor deze cursus. Niet alleen individuele leden kunnen laten weten dat er interesse bestaat, ook afdelingsbesturen of gemeenteraadsfracties kunnen dat doen.

Verplichting?

Het lijkt mij zelfs zeer voor de hand liggen dat CDA-afdelingsbesturen kandidaat-raadsleden verplichten om mee te doen zodat dezen wat beter beslagen ten ijs kunnen komen. Zo'n afdelingsbestuur kan dat aan ons laten weten, met de namen van de kandidaat-raadsleden en wij doen de rest. Na een aanmelding van een individueel lid of een afdelingsbestuur zal onze vormingswerkconsulent in de desbetreffende kamerkring nagaan of er voldoende interesse te verwachten is. Is dat zo dan zullen – voor zover mogelijk in overleg – data en plaats van de cursus vastgesteld worden. Deze worden zo spoedig mogelijk CD/ACTUEEL in de rubriek „Partijnieuws" gepubliceerd onder vermelding van naam en adres van degene bij wie men zich kan opgeven.

PARTIJ NIEUWS

Onze consulenten zullen ook zelf initiatieven ontplooien en afdelingen benaderen, maar wacht daar niet op.

Vermeld dient te worden dat de bijdrage voor de cursus *f* 35,– bedraagt en de duur van de cursus tweemaal een vrijdagavond en een zaterdag is.

Harm Waterborg

Aankondiging gemeenteraadscursus

Op 22 en 23 januari en 19 en 20 februari zal in Amsterdam de cursus voor aspirant-raadsleden plaatsvinden. Hij is in het bijzonder bedoeld voor de mensen die bij de nieuwe wijkraden in Osdorp en Noord betrokken zijn, maar ook anderen uit de buurt van Amsterdam kunnen deelnemen. Voor deze cursus kunt u zich aanmelden bij het CDA-bureau in Den Haag, tel. 070-924461 t.a.v. Harm Waterborg of de CDA-fractie in Amsterdam, 020-5523476 t.a.v. Rian Buyse.

CDA-kadercursus

Zoals al enkele jaren gebruikelijk is, organiseert de CDA Vormingsstichting ook dit voorjaar weer een kadercursus. En wel in Nijmegen omdat de afgelopen herfst gebleken is dat in dat deel van Nederland een overweldigende belangstelling voor deze cursus bestaat.
Wat is een kadercursus?
Een cursus ten behoeve van kaderleden van de partij, raadsleden, afdelingsbestuursleden, en mensen die er wel iets voor voelen om binnen het CDA actief te worden. De cursus bestaat uit drie delen, die steeds in onderlinge samenhang tijdens de cursusdagen aan de orde zullen komen. Het eerste deel omvat de politieke onderwerpen; grondslag van het CDA, politieke stromingen, een onderwerp uit de politieke discussie, de taak van de overheid, en het werken van de Tweede Kamer en de gemeenteraad. Hiervoor worden steeds aparte docenten uitgenodigd.
Het tweede deel omvat de vijf aspecten van het praktisch politiek functioneren:
1. Vergaderen; wat is het doel van de vergadering, wat voor soorten vergaderingen zijn er, hoe zit een vergaderproces in elkaar, wat zijn moties en resoluties en hoe kun je die indienen, enz.?
2. Het voorbereiden van een vergadering; wie bereidt de vergadering voor, wanneer gaat de agenda de deur uit, hoe is de agenda ingericht, in wat voor ruimte wordt vergaderd?
3. Spreken in het openbaar; voor wie moet je spreken, wat voor hulpmiddelen zijn beschikbaar, hoe voor te bereiden, welke literatuur te hanteren?
4. Notuleren; wat voor soort notulen wordt gehanteerd, wat is het doel van de notulen, moet dat heel uitgebreid zijn, of kan met een besluitenlijst volstaan worden?
5. Onderhandelen; gaan we er meteen flink tegenaan of wachten we rustig af wat de andere partij zal zeggen, hoe vinden we de zwakke plekken bij de andere partij, hoe voorkomen we dat we zelf te veel zwakke plekken zouden vertonen, wat is onze taktiek en welke is onze strategie?
Het derde deel omvat het leren werken met de eerder geleerde delen, het in de praktijk brengen van een en ander. Hierbij zal regelmatig gebruik worden gemaakt van videoapparatuur.
De afsluiting van de cursus die zes dagen en een weekeinde omvat, bestaat uit een bezoek aan Den Haag; de Tweede Kamer, een ontmoeting met een of meer fractieleden en een bezoek aan het CDA-bureau.
De data voor de cursus in Nijmegen zijn: 21 januari 1982, 5 en 6 februari, 11 februari, 25 februari, 11 maart en 25 maart. De cursusdagen beginnen om 10.00 uur en duren tot 16.00 uur. Het weekeinde van 5 en 6 februari begint om 10.30 uur en eindigt de volgende dag om 15.00 uur. De cursus Nijmegen wordt verzorgd door Harm Waterborg m.m.v. Gonnie van der Heijden-van der Eerden en Jan Mombarg. De deelnemerskosten bedragen *f* 75,–. Reiskosten boven *f* 12,50 per dag worden vergoed.
Hebt u interesse of wilt u nadere inlichtingen dan kunt u zich wenden tot Harm Waterborg of Gonnie van der Heijden, 070-924461. Opgave kan tevens geschieden door het insturen van onderstaande bon. (CDA, Dr. Kuyperstraat 5, 2514 BA Den Haag).

Kadercursus Nijmegen

Ik geef mij op
Naam .....
Adres .....
Postcode ..... Woonplaats .....
Telefoon .....
Functie(s) in de partij .....
.....
Leeftijd .....
Handtekening .....

Contributie 1981 afgesloten

Op 23 november jl. is de contributieverwerking 1981 officieel afgesloten. Per genoemde datum hadden 135.650 leden de contributie voldaan, waarbij een gemiddelde opbrengst van ƒ 44,62 per lid kon worden genoteerd. In de CDA-begroting was uitgegaan van een gemiddelde contributieopbrengst van ƒ 45,–.

Helaas bleek bij afsluiting dat van de 154.000 geregistreerde leden er ± 18.000 bij de betaling in gebreke zijn gebleven. Overigens heeft de ledenadministratie om uiteenlopende redenen er hiervan inmiddels 5.000 uit het ledenbestand afgevoerd.

Wanbetalers

De overige 13.000 niet-betalende leden lopen eveneens het risico voor afvoering te worden voorgedragen. Waarom?
Het partijsecretariaat zendt alle leden 10 maal per jaar het ledennummer CD/ACTUEEL.
Daarnaast krijgen de leden via het computerburo de contributiekaart toegezonden en, bij niet-betaling, enkele reminders. De kosten hiervan bedragen per lid ongeveer ƒ 15,–. Voorts worden alle overige kosten van de organisatie per lid doorberekend, waardoor de lasten oplopen tot circa ƒ 40,– per lid. Een groot aantal contributie-weigeraars zou kunnen leiden tot het faillissement van de partij. Om dat te ondervangen worden de gemeentelijke afdelingen en Kamerkringen voor een gedeelte van dit soort lasten aangeslagen. Op zo'n wijze wordt een gesuggereerd bankroet voorkomen, terwijl door deze regeling juist een prikkel uitgaat naar de gemeentelijke afdelingen om toch vooral hun bestanden van niet-betalende leden schoon te houden. Deze afdelingen kunnen van zeer nabij invloed uitoefenen op een clean ledenbestand en zijn hier financieel ook zeer bij gebaat.

Financiën gemeentelijke afdelingen

Met het oog op de naderende gemeenteraadsverkiezingen vragen vele gemeentelijke afdelingen zich af hoe de campagnes hiervoor gefinancierd moeten worden. Vooral de afdelingen met geringe contributietegoeden maken zich hier zorgen over. De beste manier om aan geld te komen is ledenwerving. Momenteel bestaat de regeling, dat contributie opbrengsten van nieuwe leden het eerste jaar van het lidmaatschap geheel ten goede komen aan de afdelingskas.

PARTIJ NIEUWS

Tien nieuwe leden leveren zo al gauw ± ƒ 500,– op.
Verder mag best een beroep gedaan worden op de bestaande leden om op enigerlei wijze hun steentje bij te dragen.
Tot slot kunnen de afdelingen reeds in maart in aanmerking komen voor een voorschot van het contributiebedrag 1982, zijnde ƒ 2,– per betalend lid.

Werkzaamheden op het partijbureau

Het geregistreerd aantal leden voor 1982 bedraagt 153.000. In dit aantal zitten ongeveer 12.000 leden, die zich in 1981 als nieuw lid hebben aangemeld.

De ledenadministratie op het partijbureau heeft het afgelopen jaar maar liefst 130.000 handmatige mutaties moeten verrichten om nieuwe leden in te voeren, leden af te voeren, verhuizingen, onderverdelingen enz. te registreren. Hiernaast moesten vele telefonische aanvragen over ledenbestanden worden afgewikkeld. Drie personen op het partijsecretariaat hebben hier hun handen aan vol gehad.

Hiernaast hebben twee dames hun best gedaan om de abonnementen- en contributieadministratie soepel te laten verlopen. Ook hier veel telefoontjes vanuit het land, met name van verontruste penningmeesters. Vaak was voor hen de contributieregeling nieuw ten opzichte van de regelingen, zoals de voormalige partijen die kenden. Mede naar aanleiding hiervan is een handboek „centrale contributieregeling 1982" opgesteld, welk onlangs aan alle afdelingspenningmeesters is toegezonden.

Permanente campagnevoering

Enige maanden geleden is een aanvang gemaakt met de zogenaamde permanente campagnevoering. De behoefte hiertoe is voortgekomen uit de diverse evaluatierapporten van gehouden campagnes. Bij de opzet en invulling van de permanente campagne is aansluiting gezocht bij de opbouw en structuur van het CDA-Secretariaat. Een gevolg hiervan is dat ook bij de permanente campagnevoering een scheiding is aangebracht tussen organisatie en politiek.
Beide sektoren worden (be)geleid en gecoördineerd door een Centraal Verkiezingscomité. Het geheel wordt gevoed door diverse werkgroepen.
Zo opereren in de organisatiehoek clubjes mensen, die zich bezighouden met propagandamateriaal, spreekbeurtenregelingen, financiën enz., terwijl in de andere hoek politiek wordt bedreven, o.a. gericht op doelgroepen, advertentiebeleid, opinieonderzoek, benadering jongeren enz.
De resultaten van alle clubs worden verzameld in een speciaal ingericht campagnebureau, van waaruit de uitvoerende werkzaamheden worden verricht. De bedoeling is tevens alle vragen, wensen e.d. vanuit het land in dit campagnebureau te inventariseren en de uitwerking hiervan te bewaken. De relatie tussen de landelijke permanente campagnevoering en de plaatselijke teams zou op deze wijze optimaal moeten zijn. Als ondersteuning hiervan zal de sektie voorlichting zorgdragen voor een periodieke informatie aan de campagnevoerders in het land, in de vorm van berichten, gebundeld onder de naam „CDA, partij in actie". De belangrijkste fragmenten hiervan zullen in het ledennummer van CD/ACTUEEL worden afgedrukt.

F. J. M. Jehee
chef-de-bureau.

Machtiging gebruik CDA- naam

CDA-afdelingen, die overeenkomstig de reglementaire bepalingen binnen de partij één of meer CDA-kandidatenlijsten moeten indienen voor de Raadsverkiezingen, hebben t.b.v. een registratie van de naam en/of aanduiding van het CDA bij het betreffende stembureau een machtiging nodig voor het gebruik daarvan. Deze machtiging wordt op **schriftelijke aanvraag** door het partijbestuur verstrekt aan de officiële functionarissen van de afdelingen. Een en ander is verduidelijkt in de notitie over de verkiezingen, welke inmiddels aan alle afdelingen is toegezonden. Vele afdelingen hebben inmiddels bedoelde schriftelijke aanvraag al ingediend.
De gemeentelijke afdelingen krijgen de machtiging pas vanaf medio januari toegezonden.
Voor alle duidelijkheid wordt hier de registratie-termijn vermeld:
Voor de Raadsverkiezingen moet geregistreerd worden vanaf 23 februari 1982 en uiterlijk dinsdag 9 maart 1982.

Studiedag Kamerkring Leiden

In het kader van de partijpolitieke discussie over vrede en veiligheid organiseert de Kamerkring Leiden op zaterdag 16 januari een studiedag over dit thema. Tijdens het ochtendgedeelte zal Staatssecretaris van Defensie, J. van Houwelingen, een inleiding houden.
's Middags kan van gedachten worden gewisseld met een forum waarin o.m. enkele defensiespecialisten van de CDA-Tweede Kamerfractie zitting hebben.
Tevens zullen de resultaten van de in de verschillende werkgroepen van de Kamerkring Leiden gevoerde discussies worden gepresenteerd.
In ruime mate zal de gelegenheid worden gegeven tot het stellen van vragen aan en discussie met de heer Van Houwelingen en de leden van het forum.
De studiedag vindt plaats in congrescentrum „De Leeuwenhorst" te Noordwijkerhout, aanvang 10.00 uur. Deelnamekosten bedragen *f* 5,–. U kunt zich schriftelijk opgeven bij mw. M.E.B. de Goey-Smulders, Eendendreef 70, 2665 TB Bleiswijk. Na ontvangst van opgave zullen verdere gegevens en stukken worden toegezonden.

CDA NOORD-HOLLAND

De provinciale afdeling Noord-Holland houdt op 9 januari a.s. een algemene ledenvergadering in restaurant „De Wintertuin", Stationsplein 100 te Haarlem (aanvang 10.00 uur).

Op de agenda staan o.a. de volgende punten:
– vaststelling van het programma voor de verkiezingen van Provinciale Staten
– verkiezing lijsttrekker (voorgedragen is drs. W. T. van Gelder te Amsterdam)
– bekrachtiging kandidatenlijsten voor de statenverkiezingen.
De vergadering is toegankelijk voor alle leden van het CDA in Noord-Holland.
Belangstellenden kunnen de stukken voor deze vergadering aanvragen bij de sekretaris, Helmer Koetje, Okeghemstraat 38"", 1075 PP Amsterdam, 020–643502.
Zij die gebruik willen maken van de lunch worden verzocht **per omgaande** *f* 16,– over te maken op (NMB-)bankrekening 689761244 van de penningmeester van de provinciale CDA-afdelng, B. W. Beskers, Da Costalaan 17, 1985 AS Driehuis (postrekening van de NMB IJmuiden: 316598) met vermelding: alv 9–1–82.
Deelname aan de lunch kan niet gegarandeerd worden indien betalingen na 4 januari 1982 worden ontvangen.

PARTIJ NIEUWS

Alblasserwaard

De regio Alblasserwaard/Vijfheerenlanden van de CDA Bestuurdersvereniging vergadert op 22 januari. Spreker is CDA-Tweede Kamerlid P. van der Sanden.
Plaats: De Til, Breestraat 1 te Giessenburg, aanvang 20.00 uur.

Nieuw rapport ruimtelijke ordening

„De ruimte en wij, wij en de ruimte" is een uitgave van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, opgesteld door een commissie onder voorzitterschap van de heer D. Rijnders.
Het rapport wil een basis leggen voor een christen-democratische benadering van de ruimtelijke ordening, zowel wat betreft de inhoud als de wijze van totstandkoming van het ruimtelijk beleid.

Het rapport is te bestellen door f 10,– over te maken op giro 137.000 van CDA, Den Haag onder vermelding van de titel van het rapport.

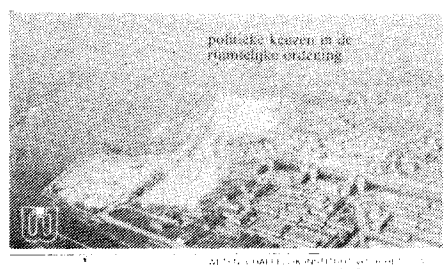

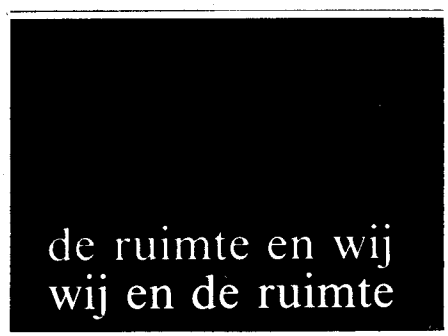

Studieconferentie mediabeleid

Het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA organiseert een studieconferentie mediabeleid te houden op maandag 18 januari 1982 in de Jaarbeurs te Utrecht van 15.00 tot ± 21.00 uur.
Doelstelling is verdieping van de CDA-visie op het mediabeleid, met name het gemeentelijk beleid terzake van de (kabel)omroep en het internationale beleid m.b.t. de satelliet, aan de hand van het door het Wetenschappelijk Instituut uitgebrachte rapport: „Massa- of Kassacommunicatie?"
Het rapport wordt ingeleid door de voorzitter van de commissie mediabeleid van het Wetenschappelijk Instituut, mr. P. J. Boukema, van kanttekeningen voorzien door een coreferent, waarna in discussiegroepen over themata gesproken wordt.
De conferentie wordt afgesloten met een plenaire discussie, waarbij in het forum, naast de inleiders, ook de verantwoordelijke CDA-politici in de Tweede Kamer en in het Europees Parlement en iemand uit de gemeentelijke sfeer gevraagd worden.
Thema's van de discussiegroepen:
– Gemeentelijk omroepbeleid (behoefte, beheersvorm, financiering, piraterij);
– Internationaal satellietbeleid, Europese omroep;
– Nationaal beleid m.b.t. omroepbesteld, kabel en ether;
– Relatie pers-omroep (functieverschuiving, STER-compensatie).
Aanmelding tot deelname aan deze conferentie kan telefonisch geschieden (op nummer 070-924021 toestel 26), of door onderstaande bon in te sturen. De inschriftermijn sluit op maandag 11 januari.
De eigen bijdrage van de deelnemers is gesteld op *f* 25,-. Daarbij is inbegrepen: de toezending van de documentatie vooraf, consumpties en maaltijd, evenals een verslag achter af, terwijl de deelnemers een reductiecoupon van de NS ontvangen.

Naam (in blokletters) .....

Adres .....

postcode/plaats .....

meldt zich aan voor de Studieconferentie Mediabeleid van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. De deelnemersbijdrage zal aan de zaal voldaan worden. Bij inschrijving doch niet-deelname zal dit bedrag achteraf worden overgemaakt. Bij overtekening van het aantal deelnemers zal bericht worden gezonden.
Opsturen naar: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, Antwoordnummer 1904, Den Haag, waarvoor geen porto verschuldigd is.

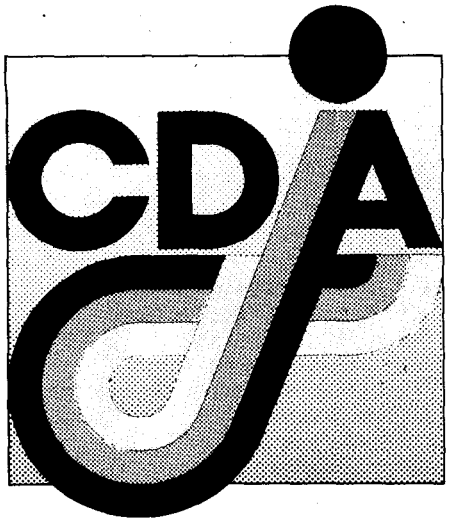

Redactiecommissie CDJA
Aat de Jonge, voorzitter
Ko Scheele, vice-voorzitter
Anneke Raven
Marc Wortmann
Robert in den Bosch
Jan Stevers
Willem van der Putten
Ton Strien (adv.)
Govert Veldhuijzen, red. secretaris

redactieadres: dr. Kuyperstraat 5,
2514 BA Den Haag, tel. (070-924461).

Deze week was Lubriek voor vorst en premier-ad-interim gevlucht naar zonnig Italië. Daarom ruimte voor het tekenen van een eigen cartoon. Aardige inzendingen worden door Lubriek beloond met plaatsing.

MEDIABELEID

Johan de Leeuw, voorzitter CDJA.

KANTTEKENING

Afgelopen zaterdag zijn we als CDJA-raad bij elkaar geweest. Het was een goede vergadering met een teleurstellend slot. Goed, omdat de hele raad zich uitstekend had voorbereid en de discussies inhoudelijk goed en zuiver gevoerd werden. Een stap vooruit. Teleurstellend, omdat de raad in meerderheid vond, dat het uiteindelijke product onvoldoende was om tot organisatie standpunt te verheffen. Het ging om het mediabeleid. Om hoe je aankijkt tegen het huidige stelsel, de waarden daarvan, de dreigende commercialisering, de rol van wetgeving daarbij etc. Het ging om christen-democratische uitgangspunten en de weerbarstige werkelijkheid waarin ze, ook vandaag, vorm en inhoud moeten krijgen.

Een aantal opmerkingen over het mediabeleid, zoals ik die ook afgelopen zaterdag naar voren heb gebracht. Beseffend, dat daarbij met name het punt van commercialisering in discussie is. Delen van het omroepstelsel en de pers zijn verworvenheden, die in de praktijk vaak verworden zijn tot alledaagse middelen om de tijd te doden. Verstrooiing en amusement voeren vaak de boventoon. De kabel en de satelliet zijn er of komen eraan. Allerlei financieel-economische omstandigheden doemen ook voor de pers en omroepen als spookbeelden op. Inderdaad: onze mediastelsels staan onder druk En toch, communicatiemiddelen zijn hulpmiddelen om mensen in de gelegenheid te stellen om proces van bewustwording te ondergaan. Om mensen meer mondig te maken en meer verantwoordelijkheidsbesef bij te brengen. Afstanden worden relatieve begrippen. Een mondiale samenleving komt meer in zicht. Media hebben ook als kenmerk, dat ze over het algemeen een groot bereik hebben. De blik wordt verruimd. Media zijn ook in de gelegenheid om te activeren. Ze brengen dingen, vaak scherp of schijnend onder de aandacht. Tenminste als het goed is en als het ook goed kan blijven! Want de toekomstige ontwikkelingen moeten getoetst blijven worden aan:
1) De informerende functie van media. Natuurlijk in een zeker evenwicht. Verstrooiing en amusement mag best. Maar wel in een redelijke verhouding. Daarom is het goed, dat een programma-aanbod aan een bepaald vereiste moet voldoen. In de wet vastgelegd.
2) De pluriformiteit van onze media. Vele gezindten herkennen zich in hun eigen omroep, hun eigen krant. De garanties van pluriformiteit, veelzijdigheid moeten geboden worden. Dat betekent een verzet tegen monopolisering, op basis van welke krachten die dan ook tot stand komt.
3) De contacten tussen de media en de ontvangers, de leden zijn uitermate belangrijk. Een democratische vormgeving is nodig. De verenigingsgedachte, zoals een aantal omroepen die kennen, is daartoe een goede aanzet.

GEVAARLIJKE WEG

Omwille van onze uitgangspunten en de realisering daarvan en omwille van de functie van de media is het van essentieel belang om ons te verzetten tegen commercialisering in en van de media. In verband met het heel reële gevaar van directe beïnvloeding daardoor op vorm en inhoud van programma-aanbod, ja van het gehele mediastelsel. Een gevaar voor de pluriformiteit. Gelukkig wijst ook de omroepwet deze gevaarlijke weg nog af. De grens wordt bereikt bij een uiterst terughoudende opstelling ten aanzien van reclame. Onder strenge controle en in een apart geïntroduceerde en te controleren vorm is dat nu mogelijk. Een kleine uitbreiding daarvan zou mogelijk kunnen zijn. En met betrekking tot de discussie over uitbreiding van zendtijd moet de relatie gelegd worden met de toenemende behoefte aan locale en regionale zendtijd. Tot slot, voor wat betreft een aantal nieuwe ontwikkelingen, zoals de viditel en dergelijke, daarvan kan het goede zeker ingebouwd en benut worden binnen het huidige mediastelsel. Satelliet en kabel bieden gescheiden, mits gecontroleerd, een aantal mogelijkheden. Maar in combinatie satelliet en kabel zijn ze een bedreiging van ons systeem. Een taak voor ons allemaal en de overheid om het „vrijheid-blijheid principe" te weren. ■

OOST EN WEST-EUROPA: BIJDRAGE AAN DE NIEO

Onlangs is in Cancun (Mexico) een kleine topconferentie gehouden tussen regeringsleiders van Westerse landen en van landen uit de Derde Wereld. Een vertegenwoordiger vanuit Oost-Europa was afwezig. Was Mexico te stekelig voor de ontbrekende bolcactus? (zie de cartoon)

Kort na deze regeringstop kwam in Frankfurt de werkgroep NIEO[1]) van de Pan-Europese Jeugd- en Studentenbewegingen voor de tweede maal dit jaar bijeen[2]). Zestien jongeren nemen hieraan deel vanuit verschillende organisatie. Enkele belangrijke namen zijn Poul Brandrup[3]), Ronald Kingham, John Erickson, Victor Kamyshnow en Rouben Indjikyan. De Europese Unie van Jonge Christen Democraten waarvan het CDJA-lid is, wordt opnieuw door ondergetekende vertegenwoordigd.

De Oost-Europese jongeren lijken – ook gezien hun schriftelijke bijdragen over de NIEO (2x), het Brandt-rapport i.c. de basis van de Cancun-topconferentie enz. – bereid tijd vrij te maken voor de discussie over de NIEO.

Waarschijnlijk niet omdat ze vinden dat Oost-Europa gelijke verantwoordelijkheid heeft voor de armoede en scheve machtsverdeling in de wereld, maar wel omdat ze erkennen medeverantwoordelijk te zijn, gezien de Oost-Europese betrokkenheid bij economische en politieke gebeurtenissen in de wereld. Verder zien ze absoluut geen heil („uit principe") in kleine topconferenties als in Cancun, omdat er „toch een Algemene Vergadering van de VN is om de ontwikkelingsproblematiek te bespreken en af te ronden (...)."

Trouwens, al spoedig kunnen de Oosteuropese jongeren hun interesse omzetten in daden. Volgende week namelijk komt de Algemene Vergadering van de Pan-Europese Jeugd- en Studentenbeweging bijeen te Bern. De tweede werkgroepbijeenkomst heeft de volgende voorstellen te behoeve van deze A.V. geformuleerd:

– de publicatie van een inventaris met de bijdragen van lidorganisaties over de NIEO of aspecten ervan;
– een bibliografie over onderhandelingen terzake van de NIEO;
– een voorstel om een vragenlijstje over de NIEO toe te sturen aan alle lidorganisaties van de Pan-Europese, dus ook zij die (nog) niet aan de werkgroep meededen;
– de organisatie van een concrete workshop volgend jaar over het internationale voedselprobleem.

Op dit laatste punt zullen de Oosteuropese jongeren nog moeten bijdraaien. De EUJCD ondersteunt de idee van zo'n workshop over voedsel om een aantal redenen. Het oplossen van het voedselprobleem vereist de participatie van een skala van organisaties en individuen; het voedselvraagstuk spreekt jongeren aan, vooral wanneer we even langs onze kroketten en frikandellen heenkijken; het voedselvraagstuk heeft vele structurele oorzaken en vereist niet alleen maar meer voedselhulp[4]); tenslotte maar niet het onbelangrijkste, is voedsel fundamenteel wanneer wordt gesproken over het „recht op ontwikkeling".

Dit laatste, het recht op ontwikkeling en de relaties met de NIEO is van EUJCD zijde aan de orde gesteld tijdens deze tweede werkgroepbijeenkomst. Het recht op ontwikkeling kan worden beschouwd als de voorwaarde voor de verwezenlijking voor alle andere rechten van de mens. Het recht op ontwikkeling erkent het belang van de persoonlijke integriteit, van de participatie, van de collectieve inzet, van een economische ontwikkeling die rekening houdt met een rechtvaardige verdeling, met andere aspecten als zorg voor het milieu, veiligheid. Het recht op ontwikkeling kan dan het dynamische element van de NIEO zijn. Mijns inziens ligt hier voor het CDJA een belangrijk studie- en actieveld. Een creatieve inbreng is gezien de realiteiten in deze wereld broodnodig. ■

Foppe de Haan

P.S. Geïnteresseerden kunnen allerhande informatie over de Pan-Europese en de activiteiten m.b.t. de NIEO te leen krijgen. Informeer bij het secretariaat, waar binnenkort ook de inventarislijst en de bibliografie zijn te verkrijgen.

Noten:

1. De Nieuwe Internationale Economische Orde
2. Voor de impressie van de eerste bijeenkomst, zie CD/ACTUEEL nr. 36 van 13 juni 1981.
3. Hij vertegenwoordigt de koepelorganisatie van West-Europese Nationale jongerencomités Cenyc, waarvan ook het Nederlands Platform voor Internationaal Jongerenwerk lid is. De anderen vertegenwoordigen de NIEO-vereniging, de Nordic Center Youth (John is een Fin), het bureau van de „World Federation of Democratic Youth" (W.F.D.Y., te vergelijken met Cenyc hierboven, maar dan voor Oost-Europa) en tenslotte het Russische nationale jongerencomité (K.M.O.)
4. De Oosteuropeanen hebben vooral wantrouwen of dit aspect wel voldoende aan bod komt in zo'n workshop, ook gezien hun visie op het voedselhulpbeleid van de E.G.

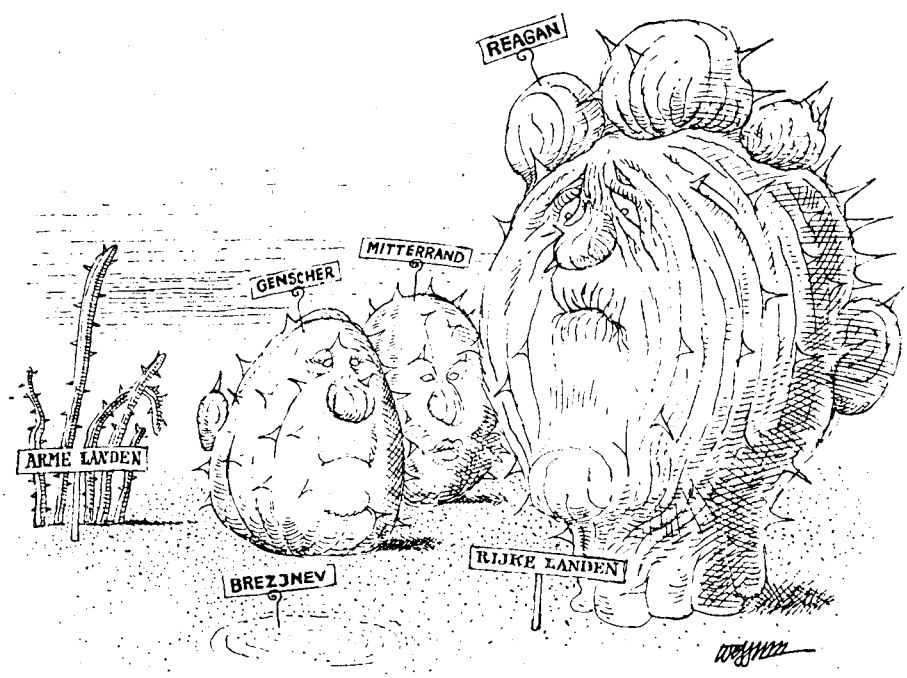

mexico te stekelig voor de ontbrekende bolcactus? *(geknipt uit Economisch Dagblad)*

CDJA-DEN HAAG

Donderdag 23 december vergadert het CDJA-Den Haag in de CDA-fraktiekamer in het stadhuis.

Aanvang 20.00 uur. Sprker: Aat de Jonge, Tweede Kamerlid voor het CDA en lid van het CDJA.

Goedkoop naar familie in Amerika?

Bestemmingen
Chicago - Detroit - Minneapolis

Prijzen vanaf f 1.100.-

Vraag gratis inlichtingen bij de:

DIS DUTCH IMMIGRANT SOCIETY
Postbus 455
2270 CL Voorburg
Tel. 070-868371

PROFETEN LINKS, PROFETEN RECHTS EN DE RAAD HOUDT HET MIDDEN...

Op zaterdag 12 december hield de CDJA-Raad zijn derde vergadering, dit keer over het mediabeleid. Op deze vergadering sprak Johan de Leeuw een rede uit, waarvan hier een samenvatting.

De CDJA-voorzitter begon vanzelfsprekend met het geven van zijn reactie op de regeringsverklaring. In zijn ogen bevatte deze verklaring weinig nieuws en vormden de debatten een vrij matte vertoning. Het sociaal-economische aspect was volstrekt dominant en er werden dan ook een groot aantal plannen gepresenteerd om tot een herstel van de economie te komen. Enkele weken later stortte dit alles echter als een kaartenhuis in elkaar en bleek dat er voor 1982 slechts 5000 extra banen bijkomen, aldus Johan de Leeuw.

Hij pleitte dan ook voor een snelle invoering van het investeringsloon, mits ingepast in een goed beleid en met garanties omkleed. Volstrekt onaanvaardbaar vond bij het opgelaten proefballonnetje aangaande de ontkoppeling van lonen en uitkeringen. Inkomensmatiging dient naar zijn opvatting te geschieden naar draagkracht en onder handhaving van de koppeling tussen lonen en uitkeringen.

De behandeling van het buitenlands beleid in de regeringsverklaring vond onze CDJA-voorzitter maar magertjes en hij laakte het voorbijgaan aan de sollicitatie van Spanje naar het Navolidmaatschap. Hij vroeg zich af of de Oost-West verhouding op dit moment gebaat is met een toetreding van Spanje tot het Noordatlantisch Bondgenootschap. Aangaande Zuidelijk Afrika merkte Johan de Leeuw op dat „Zuid-Afrika nog steeds een bedreiging is voor de wereldvrede en dat een voortrekkersrol van Nederland inzake een olie-embargo tegen dit land gewenst is, ook al valt de internationale steun tegen."

Bij het CRM plan voor werkloze jongeren maakte hij ook een aantal kanttekeningen: Het dwangmatig karakter kan beter door een stimulerend karakter vervangen worden. Het plan doelt weliswaar op „nuttige arbeid", maar biedt geen structurele oplossing voor de werkloze jongeren tussen de 18 en 23 jaar en daarom kan beter een maatschappelijke dienstplicht van bijvoorbeeld één jaar ingesteld worden. (is dit dan niet dwangmatig, RB). Bovendien dient er altijd een koppeling te bestaan tussen scholing en de te verrichten werkzaamheden. Tot slot bepleitte hij een meer geïntegreerde aanpak van het probleem door regering èn parlement.

RESOLUTIES

Nu dan de Raad zelf. Ter tafel lagen resoluties ingediend door resp. 5 AB leden, Noord-Brabant, Zuid-Holland en Groningen. In het kort behelsden deze het volgende: de Noordbrabantse koos voor een duidelijk ander mediabeleid waarmee ingespeeld werd op de ontwikkelingen van kabel/satelliet en commerciële zenders. De indieners lieten dan ook ruimte voor commerciële zenders naast de traditionele en voorts zag men weinig in het blijvend financieel ondersteunen van de dagbladpers. De Groningse resolutie legde juist de nadruk op steun aan de pers en beperking van de „commercie" binnen de media. Toch stond deze resolutie één commerciële zender toe, maar dan onder contrôle van de NOS en met als rechtvaardigingsgrond de behoud van de reclamegelden. De resolutie ingediend door Zuid-Holland koos een middenweg en pleitte voor een zuivering van het huidige omroepbestel en liet daarnaast ruimte voor commerciële zenders. Ten aanzien van de pers spraken de indieners zich uit in de zin dat de overheid een pluriforme pers, de behoefte in ogenschouw genomen, steunt wanneer de nieuwsgaring gemonopoliseerd dreigt te worden. De AB resolutie repte niet over commerciële zenders, maar zoals uit de beschouwingen zou blijken was men daar fel tegen en t.a.v. de pers koos men een standpunt als Zuid-Holland. Tot basistekst van de discussie was de NB resolutie genomen en deze was dan ook als enige amendabel.

Bij de beschouwingen bleek al snel dat het moeilijk zou worden om tot een uitspraak te komen. Weliswaar was men (vrijwel) eensgezind geweest in het afwijzen van de ontwerpresolutie van het AB, maar daarmee hield de eensgezindheid op. De Raad was duidelijk in twee „kampen" verdeeld. Aan de ene kant Noord-Brabant en Limburg doorgaans gesteund door Utrecht en een deel van Zuid Holland, aan de andere kant Groningen, Friesland en Gelderland. De overige fracties kozen nu weer eens de ene dan weer de andere kant. Asje van Dijk (binnenlandcommissie) verweet de Raad de stukken, door de binnenlandcommissie verschaft niet gelezen te hebben en gekozen te hebben voor (als basistekst RB) „een afgrijselijke resolutie die de media uitlevert aan de commercie". Deze uitspraak ontlokte een luid hoongelach en de door hem als de beste voorliggende uitspraak gekenschetste resolutie (het ontwerp van 5 ABleden) werd later met een zeer grote meerderheid verworpen.

Op de (ontwerp)resolutie van Noord-Brabant waren een 60 tal amendementen ingediend door in totaal 5 fracties en het AB. Deze amendementen leidden ertoe dat de tekst enigszins omgebogen werd in de richting van het Zuidhollandse ontwerp. Gehandhaafd bleef dan ook de ruimte voor commerciële zenders en aanvaard werd een amendement inhoudende steun aan de dagbladpers wanneer de pluriformiteit in gevaar komt. Toch werd de resolutie NIET aanvaard en wel om vaak tegengestelde redenen.

Vervolgens werden ook de door Groningen, Zuid-Holland en 5 leden van het Algemeen Bestuur ingediende resoluties verworpen. Wèl aanvaard werd een resolutie door Harm Waterborg c.s. ingediend, inhoudende een veroordeling van de wandaden bedreven door het huidige bewind in Iran.

Terugkijkend op deze vergadering van de CDJA Raad durf ik te stellen dat het ook in de toekomst zeer moeilijk zal zijn om tot uitspraken te komen. De meerderheid van de Raad heeft weliswaar de afgelopen twee keer het door het AB voorgestelde beleid afgewezen, maar tot het uitzetten van nieuwe hoofdlijnen van beleid is de Raad (nog) niet gekomen doordat de vleugels elkaar in een wankel evenwicht houden. Zal 1982 dan soms voor de Raad een beslissend jaar worden? ■

Robert in den Bosch

1981

Hoewel het niet altijd even dankbaar lijkt, om als CDJA-columnist de laatste kolom van CD/ACTUEEL te mogen vullen, moet ik toegeven, dat het in het laatste nummer van het jaar een pikant trekje heeft, dat door een kolomschrijver niet veronachtzaamd behoort te worden.

1981 is in veel opzichten opmerkelijk geweest, en niet in de laatste plaats omdat het het jaar mocht zijn van de echte geboorte van het CDJA. Al een beetje begonnen in november, joeg de Arjos toch pas op 17 januari definitief de kogel door het De Bruyne lyceum. Is het CDJA in dit jaar geworden wat wij ervan verwacht hadden? Weifelaars zullen zich misschien afvragen wat het CDJA eigenlijk is. Het CDJA kwam soms wel over als een politiek en organisatorisch stroef lopende kruiwagen. Toch zijn er in 1981 dingen in gang gezet, die in volgende jaren moeten kunnen resulteren in een organisatie die de christen democratie echt bij jongeren weet te brengen. Maar daarvoor is de inzet van veel CDJA'ers onontbeerlijk.

1981 was ook een opmerkelijk verkiezingsjaar, compleet met staatsrechtelijke nieuwigheden als een voor zijn eerste optreden reeds uiteengevallen kabinet. Het CDA kwam uit de bus als de grootste partij. De aanhang onder nieuwe kiezers was relatief laag. Met alle treuren daarover, wordt wel eens vergeten dat het toch nog zo'n 140.000 nieuwe kiezers waren die het CDA steunden. Markt genoeg voor het CDJA!

1981, tenslotte, was ook nog een „Jaar". Van de gehandicapten dit keer. Misschien dat wij de gevolgen ondergaan van een „Jaar"-inflatie, dat wij er zo weinig van hebben gemerkt. Honderdduizenden mensen in ons land leven echter met een handicap. Hun positie is onze aandacht meer dan waard. Daarom zijn de laatste regels van deze laatste kolom van het laatste nummer aan hen gewijd. Omdat christen democraten daaraan niet zomaar voorbij mogen gaan. ■

Govert Veldhuyzen

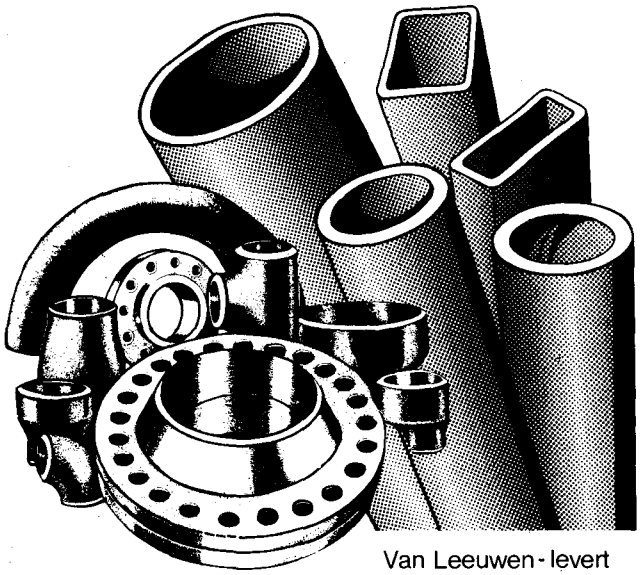

Van Leeuwen - levert uit voorraad - stalen buizen in iedere afmeting en kwaliteit. In rond en profiel. Naadloos en gelast. Dunwandig en dikwandig. Volgens de normen DIN - API en ASTM. Met alle bijbehorende fittings, flenzen en lasbochten volgens DIN en ANSI.

VAN LEEUWEN

Buizen • Fittings • Flenzen • Lasbochten

postbus 1 - 3330 AA Zwijndrecht tel. 078 - 11 5911

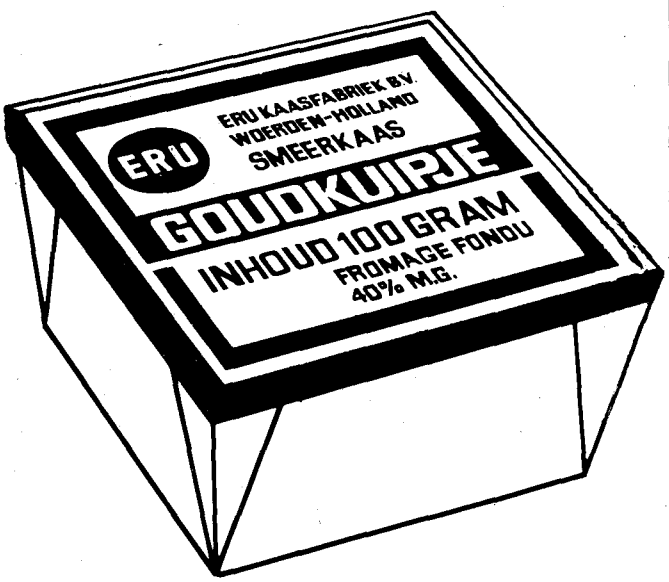

U hoeft ze niet allemaal te helpen... ééntje is genoeg

Via Foster Parents Plan kunt u een kind uit een ontwikkelingsland financieel adopteren. U steunt dan via uw maandelijkse bijdrage de kleine leefgemeenschap waarin dat kind zich bevindt en vergroot daarmee direct zijn of haar toekomstkansen.

Door hulp voor o.a. betere sanitaire voorzieningen, betere scholing, beter voedsel en betere medische verzorging. En door het contact middels brieven lukt het misschien ook, de enorme afstand tussen uw en hun wereld een stukje te verkleinen. Geef uw Derde Wereldhulp een eigen gezicht. Geef u op als pleegouder.

Stichting Foster Parents Plan

Johannes Vermeerstraat 24
1071 DR Amsterdam
Tel.: 020-767676.

Ik wil een kind "financieel" adopteren en pleegouder worden;
☐ Ik laat het uitkiezen van een kind geheel aan u over
☐ Een jongen
☐ Een meisje leeftijd jaar, land
Door omstandigheden genoodzaakt kan ik mijn ondersteuning altijd stopzetten.
Ik wil met mijn kind korresponderen in de
☐ Engelse taal
☐ Ik wil mijn brieven graag in het Nederlands vertaald hebben.
☐ Ik wil liever geen brieven ontvangen.
Ik betaal:
☐ *f* 45,– per maand ☐ *f* 270,– per half jaar
☐ *f* 135,– per kwartaal ☐ *f* 540,– per jaar
door middel van:
☐ een machtiging die u mij toestuurt
☐ een accept-girokaart

Naam: Hr./Mw. _____
Kontaktpersoon van School/Vereniging _____
Adres: _____
Postcode: _____
Woonplaats: _____
Tel: _____

Dit formulier opsturen naar Foster Parents Plan Nederland, Antwoordnummer 7676, 1000 SL Amsterdam, een postzegel is niet nodig.